D02548575-
Duke University Libraries

מסכת

גיטין

מן

תלמוד בבלי

עם כל המפרשים כאשר נדפסו מקדם ועם
הוספות חדשות כמבואר בשער השני.

ווילנא

שנת תרפ"ז לפ"ק

MADE IH POLEND
PUBLISHED BY ROMM A/S.
WILNO.

TAŁMUD

Sp. Akc. Wydawniczo-Druk. „Rom"

Wilno, 1927

מסכת

גיטין

מן

תלמוד בבלי

עם פירוש רש"י, תוספות, ותוספות ישנים, ופסקי תוספות, רבינו אשר, קצור פסקי הרא"ש לבנו רבינו יעקב בעל הטורים ז"ל, והגהות אשר"י מהג"מ ישראל מקרעמז ז"ל, ופירוש המשניות להרמב"ם ז"ל. פירוש רבינו שמשון משאנץ ז"ל ופירוש רבינו אשר ז"ל למשניות סדר זרעים וטהרות. מבוא התלמוד לרבינו שמואל הנגיד הלוי ז"ל, ועליו נלוה קצור כללי התלמוד מלוקט מספרי הכללים ע"י הג"מ יהודה אריה ליב ז"ל דיין בפפד"מ. מסורת הש"ס, עין משפט (מראה מקומות הדינים בפוסקים הראשונים), ונר מצוה (סמני מנין הדינים שנסמנו בעין משפט), ותורה אור. כל אלה סידר וחיבר הג"מ יהושע בועז ז"ל בעה"מ שלטי הגבורים להרי"ף. חלופי גרסאות הגהות לש"ס והוספות במסורת הש"ס ועין משפט להג"מ יוסף שמואל ז"ל אבד"ק פפד"מ (כמש"נ בש"ס אמ"ד ופפ"ד בשנות תע"ד—תפ"א), והגהות ותוספות מראה מקומות להג"מ ישעיה (פיק) ברלין ז"ל אבד"ק ברעסלויא, ומוקפים בחצאי רבוע:

עליהם נוספו

א) ספר חכמת שלמה (מהרש"ל) להג"מ שלמה לוריא ז"ל.

ב) חדושי הלכות | (מהרש"א) | להג"מ שמואל אליעזר הלוי
ג) חדושי אגדות | | אידלש ז"ל אבד"ק אוסטרא.

ד) מאיר עיני חכמים (מהר"ם לובלין) להג"מ מאיר מלובלין ז"ל.

ה) מעדני יום טוב (בתחלה נקרא מעדני מלך) | על הרא"ש למסכת ברכות והלכות קטנות | להג"מ יום טוב ליפמאן הלוי
ו) דברי חמודות (בתחלה נקרא לחם חמודות) | וחולין ובכורות ונדה | העליר ז"ל (בעה"מ תוספת יום טוב)

ז) פלפולא חריפתא על הרא"ש סדר נזיקין להנ"ל.

ח) תפארת שמואל (השלם) על הרא"ש, להג"מ אהרן שמואל קאידנוור ז"ל (מהרש"ק).

ט) קרבן נתנאל על הרא"ש לסדר מועד ונשים, להג"מ נתנאל ווייל ז"ל אבד"ק קארלסרוא.

י) חסד אברהם פי' על שמונה פרקים להרמב"ם ז"ל, מהג"מ אברהם הלוי הורוויץ ז"ל (אביו של בעל השל"ה).

יא) מסורות חדשות (הגהות בעל הלבוש) להג"מ מרדכי יפה ז"ל אבד"ק פוזנא. עם תקונים והגהות מהג"מ מרדכי זאב הלוי איטינגא ז"ל וגיסו הג"מ יוסף שאול הלוי נאטאנזאהן ז"ל אבד"ק לבוב (בעלי מפרשי הים).

יב) הגהות הב"ח להג"מ יואל סירקש ז"ל אבד"ק קראקא (בעהמ"ס בית חדש).

יג) הגהות הגר"א להג"מ אליהו ז"ל הגאון מווילנא (הוגהו ותתקנו ע"פ כ"יק מגליון הש"ס שלמד בו וזכינו למסכתות רבות ממנו).

יד) מראה יחזקאל הגהות להג"מ יחזקאל הלוי לנדא ז"ל אבד"ק פראג (בעהמ"ס נודע ביהודה כו').

טו) מעשה ר"ב הגהות להג"מ בצלאל רנשבורג ז"ל (בעהמ"ס תורת נבר)

טז) גליון הש"ס להג"מ עקיבא איגר ז"ל אבד"ק פוזנן.

יז) גליון מהרש"א הגהות לבנו הג"מ שלמה איגר ז"ל אבד"ק פוזנן

יח) הגהות הג"מ שאול קאצנעלנבוגן ז"ל מווילנא.

יט) הגהות הג"מ אלעזר לנדא ז"ל אב"ד בראדי (בעהמ"ס יד המלך).

☜ וראה זה חדש הוא אשר הוספנו בו על כל אלה ☞

יותר ממאה הוספות חדשות נכבדות

כוללות פירושים חדושים והגהות מרבנן גאוני קדמאי ובתראי רובם היו גנוזים עד כה בכתבי יד בגנזי הספרים אשר להממשלות או ליחידים זה בכה וזה בכה, ועין הדפוס לא שזפתם עוד. ונקובים בשמותיהם מעבר לדף הזה.

ווילנא

בדפוס והוצאת „ראם"

ואלה ההוספות החדשות שהוספנו בהש"ס הזה :

יש מהן שנוספו על כל מסכתות הש"ס ויש שלא באו רק על איזה מסכתות :

אלה מהם נדפסו בפנים הש"ס או על גליון הדף :

א) מסכת כלה רבתי — השלמה — מרובה בפרקים ובנוסחאות ישרות יתר על הנדפסת בכל ספרי הש"ס. (נמצאת בכ"י רבינו אברהם בר נתן הירחי ז"ל בעל המנהיג, עם פירוש רבות ופרקי מקומות, ויצאה לאור פ"א ע"י בעהמ"ס בית נתן).

ב) מסכתות קטנות נוספות : מסכתות ספר תורה, תפילין, מזוזה, וציצית, (נמצאו בכ"י ונדפסו בספר"מ בשנת תרי"א).

ג) חלופי גרסאות בש"ס ע"פ נוסחאות ישנות.

ד) נוסחאות ישנות ונוסחת הבבלי במסכת שקלים.

ה) נוסחת הירושלמי במסכת הוריות.

ו) נוסחאות כתבי יד במסכת סופרים.

ז) נוסחא חדתא למס' גרים מספר מראית העין להרחיד"א ז"ל עם פירושו עליה מספרו ההוא.

ח) פירוש רב האי גאון ז"ל, למשניות סדר טהרות.

ט) — רב נסים (גאון) בר יעקב ז"ל (תלמיד רב האי גאון ומרבותיו של הרי"ף), למסכת ברכות, שבת, ועירובין (ונקרא בשם מפתח מנעולי התלמוד).

י) [כ"י] — רבינו חננאל בר חושיאל ז"ל (ג"כ מרבותיו של הרי"ף), לחצי הש"ס.

יא) [כ"י] — רבינו גרשום בר יהודה מאור הגולה ז"ל (רביה דרבי' דרש"י) למס' תענית ובבא בתרא ולכל סדר קדשים מלבד זבחים.

יב) — רש"י למסכת אבות, ע"פ נוסחאות שונות.

יג) — הרשב"ם העקרי למס' ב"ב דף פ"ז, פ"ח, פ"ט, ק"ל, קל"א. שלא נדפס רק בדפוס פיזרו בשנת רע"א ובכל שאר הדפוסים נדפס בטעות פי' אחר בשמו כמ"ש בהערה לפי' הרשב"ם בדף פ"ט סוף ע"א.

יד) פי' רבינו זרחיהו הלוי ז"ל (הרז"ה בעל המאור) למס' קנים.

טו) — רבינו אברהם בר דוד ז"ל (הראב"ד בעל ההשגות) למסכת קנים ותמיד.

טז) [כ"י] תוספות ר"י הזקן ז"ל, למס' קדושין (כך ייחסום לו רושמי הספרים, אבל נראה כי טעו בזה, כי בשני מקומות מובא בהן ספר התרומה ומחברו הלא היה תלמידו של ר"י הזקן).

יז) פי' רבינו שמשון משאנץ (משאנזא) ז"ל, למס' עדיות לתשלום מסכת בכורים, ולפרק אנדרוגינוס. ועליו נלוה גם פי' הרמ"ע מפאנו ז"ל.

יח) (כ"י) תוספות הר"ש משאנץ הנ"ל, למס' סוטה.

יט) (כ"י) תוספות ישנים למסכת יבמות.

כ) (כ"י) פי' ריב"ן השלם למס' נזיר. הפירוש שנדפס בש"ס למס' נזיר וייחסוהו לרש"י, הוא באמת לרבינו יהודה בר נתן ז"ל (כדמוכח מתוך הכ"י שמצאנוהו) אולם הנדפס משובש מאד, גם חסר ממנו הרבה, ועתה נמצא פירושו השלם בכ"י קדמון ומדוייק וההוספות והשנוים שמצאנו בו נדפסו בצד הפירוש הנ"ל הנדפס בשם רש"י ונקראו בשם נוסחת הריב"ן.

כא) [כ"י] פי' רבינו יצחק בר מלכי צדק סימפונטי ז"ל, למשניות סדר זרעים.

כב) [כ"י] פי' רבינו יהודה בר בנימין הרופא ז"ל ממשפחת הענוים (רבו של בעל שבלי הלקט), למס' שקלים.

כג) [כ"י] פי' רבינו מאיר (מהר"ם) מרוטנבורג ז"ל, למס' נגעים ואהלות.

כד) קובץ פירושי מהר"ם מרוטנבורג לסדר טהרות, שהביאם התוי"ט, מלבד למס' נגעים ואהלות שהדפסנוהו ע"פ כ"י הנ"ל.

כה) פי' רבינו יונה החסיד מגירונדא ז"ל, למס' אבות.

כו) [כ"י] תוספות רי"ד מאת רבינו ישעיה די טראני (ר' ישעיה הראשון ז"ל) למס' כתובות ולמס' גיטין.

כז) [כ"י] תוס' חד מקמאי למס' יבמות, והוא ניהו נכדו של רבינו משלם ז"ל. וכלשון הספר כתוב בכתב וכה"י הרחיד"א ז"ל בשה"ג: "חדושי יבמות לחד מקמאי ז"ל, מזכיר להרב אביו לשבת, הוא היה בזמן הראב"ד, ובא מעשה לפניהם. החיד"א ס"ט" עכ"ל.

כח) [כ"י] פי' הרא"ש ז"ל למסכת נזיר, שהיה בכ"י ישן בעקר הספרים של הרחיד"א ז"ל (והרחיד"א ז"ל התוס עליו בעלם כ"י קדשו).

כט) תוס' הרא"ש ז"ל למס' הוריות (ע"פ הנדפס בספס כת' נפרדת).

ל) פירוש הרא"ש למסכת קנים תמיד ומדות.

לא) [כ"י] תוספי הרא"ש ז"ל למסכת נדה.

לב) [כ"י] שיטה מקובצת לרבינו בצלאל אשכנזי ז"ל, קבוצת הגהות וחדושי הראשונים ז"ל לכל סדר קדשים (וחסר רק למס' חולין) ובהרבה מקומות מביא פי' רש"י האמתי שמצא בכ"י תחת המפרש האחר שנדפס על שם רש"י בכל ספרי הש"ס. (נעתקו מכ"י מגליון הש"ס שלו שנמצא בירושלים תוב"ב. והרחיד"א ז"ל בשה"ג ח"ב מזכירו לשון זה"ל : הגהות נפלאות אמתיות מתוך גפ"ת כ"י שהיו לו, ולא זכינו עדיין שיצאו לאור הדפוס עכ"ל.

ולמס' חולין נעתק בעצם כי"ק של תלמידו הג"מ שלמה בר ישועה עדני זצ"ל (בעה"מ פי' מלאכת שלמה על משניות שעודם בכ"י).

לג) חכמת שלמה (מהרש"ל) לפרק חלק, אשר נשמט מכל ספרי הש"ס, ולא נדפס רק בס' ח"ש תוצאה א' בשנת ושלו"ה.

לד) [כ"י] חדושי מהרש"ל על הרי"ף למס' שבת עירובין וגיטין.

לה) פירש"י והג"י וכו' שעל הרא"ש, הוגהו ונוספו בם הרבה ע"פ הנדפס בפראג בשנת ש"ח על ידי בעל התוי"ט.

לו) [כ"י] הגהות הב"ח להל"ק מהרא"ש.

לז) הגהות מס' תמת ישרים, על אדר"נ ועל מסכתות קטנות.

לח) הגהות מס' ברכת הזבח ומס' צאן קדשים לסדר קדשים.

לט) תפארת שמואל, השגות על מהרש"א להג"מ אהרן שמואל קאידנוור ז"ל (מהרש"ק) (בעהמ"ס ברכת הזבח) (מלבד הגהותיו על גפ"ת שבאו בסוף המסכתות).

מ) [כ"י] פסקי תוספות למס' מעילה שלא נדפסו עד כה בכל ספרי הש"ס ואנחנו מצאנום בפסקי תוס' כ"י ישן על קלף.

מא) [כ"י] נוסחאות ישנות בפסקי תוס' שנמצאו בכ"י ישן נושן על קלף.

מב) פי' קרבן העדה למס' שקלים, להג"מ דוד ז"ל אבד"ק דעסויא.

מג) פי' הג"מ חיים יוסף דוד אזולאי ז"ל (מספרו כסא רחמים) לאדר"נ ולמסכתות קטנות.

מד) [כ"י] הוספות להגהות הגר"א ז"ל. וביותר בסדר זרעים ומסכת שקלים, מעצם כי"ק.

מה) הגהות הגר"א למשניות סדר טהרות (מלבד באורו שנזכר לקמן שנדפס בסוף).

מו) מים טהורים הגהות למסכת כלים להג"מ יהודה ליב הלוי עדיל ז"ל מ"מ מסלאנים (בעהמ"ס לפיקי יהודה).

מז) הגהות ותקונים בפי' הרא"ש למס' קנים מס' יעיר קנו.

מח) ספר תקלין חדתין על מס' שקלים מתלמוד ירושלמי, מהג"מ ישראל בהר"ש ז"ל מ"מ דשקלאב (תלמידו של הגר"א), עם הגהות הגר"א ז"ל למסכת ההיא.

מט) [כ"י] נמוקי הגרי"ב הגהות על מהרש"א להג"מ יהודה בכרך ז"ל אבד"ק סייני (מלבד חדושיו על גפ"ת שבאו בסוף המסכתות).

נ) ספר בנין יהושע על אבות דרבי נתן, מאת הרב יהושע פאלק ב"ר יצחק אייזיק מליסא ז"ל.

נא) ספר נחלת יעקב למסכתות קטנות, מאת הרב יעקב (יאקב) ב"ר ברוך נוימבורג ז"ל.

נב) עין משפט, מסורת הש"ס, גליון הש"ס וציון ירושלים כלם למס' שקלים, מאת בעלי מפרשי הים ז"ל.

נג) הגהות על פי' הרמב"ם והר"ש לסדר זרעים מהג"מ שמואל פריינד ז"ל מדייני פראג (בעהמ"ס ארע קודש). ונדפסו על הגליון בצדם מבלי הזכרת שם מחברן.

נד) [כ"י] לב חכמים למסכת שמחות :

ואלה ילוו על הש"ס בסוף המסכת :

נה) [כ"י] פירוש קדמון למס' מעילה, הובא בשיטה מקובצת כ"י בשם "פירוש לא נודע למי".

נו) אור זרוע הקצר על מסכת יבמות, להג"מ חיים מנוואשמט בן הריא"ז ז"ל בעהמ"ס אור זרוע (ונדפס פ"א על גליון פסקי הרא"ש בש"ס דפוס ווינציאה).

נז) ספר מהדורא בתרא למהרש"א, עם חדושי הלכות ואגדות מחתנו הג"מ משה בר' יצחק בר בונם ז"ל אבד"ק לובלין.

נח) חכמת מנוח, חדושים מהג"מ מנוח הענדיל ז"ל (כדורו של מהרש"ל).

נט) מים חיים, חדושים מהג"מ יחזקיה די סילוא ז"ל (בעהמ"ס פרי חדש).

ס) כללי התלמוד, להג"מ חיים בנבנשתי ז"ל (מספרו כנה"ג ושיורי כנה"ג)

סא) [כ"י] הגהות ישנות למס' נדה שנכתבו בכ"י ספרדי ישן על גליון המסכת דפוס ווינציאה שנת רפ"ז.

סב) [כ"י] חדושי הג"מ משה ב"ר אפרים ז"ל אבד"ק הוראדנא (בעהמ"ס תפארת למשה).

סג) הגהות הג"מ נתן בורגיל ז"ל, לסדר קדשים ומס' הוריות (מספרו חק נתן).

סד) [כ"י] באור הגר"א ז"ל למס' ערכין ונקרא יד אליהו.

סה) [כ"י] הגהות חדשות מהגר"א ז"ל למס' תמורה, מלבד אלה שנדפסו על הדף מכ"י.

סו) [כ"י] באור הגר"א למשניות סדר טהרות (מלבד אהלות) אשר קבל ממנו תלמידו הג"מ בונם ז"ל משקלאב ונעתק ע"י הרד"ל ז"ל, והלק גדול ממנו כלו חדש, שלא נמצא בא"ר.

סז) ספר אורח מישור למס' נזיר, מהג"מ יוחנן ב"ר מאיר ז"ל מקרעמניץ.

סח) הגהות הג"מ יחיאל היילפרין ז"ל אבד"ק מינסק (בעהמ"ס סדר הדורות).

סט) [כ"י] חדושים והגהות מהג"מ יעקב עמדין (הריעב"ץ) ז"ל (מעצם כי"ק מגליון הש"ס שלו).

ע) [כ"י] חדושים מהג"מ גדליה ליפשיץ ז"ל, על איזה מסכתות מכי"ק, ומספרו רגל ישרה לאדר"נ ומס"ק.

עא) חדושים מבנו הג"מ ישראל ליפשיץ ז"ל בעהמ"ס תפארת ישראל על משניות.

עב) [כ"י] חדושים מהג"מ צבי הירש ברלין ז"ל (נכד לגאון חכם צבי ז"ל).

עג) חדושים מהג"מ משה סופר ז"ל אבד"ק פרעסבורג (בעה"מ ש"ת חתם סופר וכו').

עד) שדה צופים על הרא"ש להג"מ בצלאל רנשבורג ז"ל (בעהמ"ס הורה גבר).

עה) חדושים מהג"מ זאב וואלף הלוי מבאסקוויץ ז"ל (בעהמ"ס סדר משנה).

עו) חדושים מהג"מ ברוך פרענקיל תאומים ז"ל (בעהמ"ס ספר ברוך טעם וכו').

עז) [כ"י] חדושים מהג"מ יעקב צבי יאליש ז"ל מדינוב (בעהמ"ס מלא הרועים וכו').

עח) [כ"י] הגהות למס' שבועות מהג"מ ליב ברלין ומהג"מ נח חיים צבי ז"ל (בעהמ"ס מעין החכמה).

עט) (כ"י) מצפה איתן להג"מ אברהם ז"ל ממינסק (בעהמ"ס משכיל לאיתן וכו'). (עם תוספת מרובה מכי"ק על הנדפס בש"ס דפוס זיטאמיר).

פ) [כ"י] חדושים מהג"מ שלמה איגר ז"ל, למסכתות שלא נדפסו עוד עליהן (מלבד הנ"ל מעל"ד).

פא) חדושים מהג"מ צבי הירש חיות ז"ל אבד"ק זאלקווא (בעה"מ שו"ת מהר"ץ וכו').

פב) [כ"י] קרני ראם להג"מ אהרן משה טויבש ז"ל אבד"ק יאסי (בעה"מ שו"ת תועפות ראם). כולל הערות על מהרש"א וחדושי גפ"ת (נוסף עתה מכי"ק על הרבה מסכתות שנדפסו בלעדו).

פג) [כ"י] הגהות בנו הג"מ שמואל שמעלקא טויבש ז"ל אבד"ק יאסי.

פד) ארץ צבי הגהות על הגהות אשר"י מהג"מ יהודה צבי ז"ל (בעה"מ שו"ת מנחת יהודה).

פה) [כ"י] שער הלקטות הגהות מהג"מ יששכר ז"ל (בעהמ"ס פתחי שערים).

פו) [כ"י] חדושי הרד"ל מהג"מ דוד לוריא ז"ל מביחאוו ישן (בעל ההגהות על המדרש רבה ופדר"א וכו').

פז) [כ"י] הוספות לחדושי והגהות הרש"ש, וחדושים מבנו הג"מ מתתיהו שטראשון ז"ל מווילנא.

פח) [כ"י] חדושים מהג"מ יוסף חנינא ליפא מייזליש ז"ל (בעה"מ שו"ת תפארת יוסף).

פט) [כ"י] הגהות למסכת נזיר מהג"מ אשר הכהן ז"ל אבד"ק שערשב (בעהמ"ס ברכת ראש).

צ) [כ"י] חדושים מהג"מ שמחה ז"ל אבד"ק דעסוי (בנו של הג"מ צבי חריף ז"ל).

צא) [כ"י] מלאכת יום טוב מהג"מ יום טוב ליפמאן ז"ל אבד"ק קאפולי (בעהמ"ס קדושת יום טוב וכו').

צב) [כ"י] בן אריה מהג"מ זאב בן אריה ז"ל אבד"ק טעלז.

צג) חדושים מהג"מ אליהו גוטמאכר ז"ל אבד"ק גרידץ (בעהמ"ס צפנת פענח).

צד) [כ"י] חדושים מהג"מ יצחק אייזיק חבר ז"ל אבד"ק טיקטין (בעה"מ שו"ת בנין עולם).

צה) [כ"י] חדושים מהג"מ נחמיה בירך הלוי ז"ל מדובראוונא (בעה"מ שו"ת דברי נחמיה).

צו) [כ"י] מראה כהן להג"מ בצלאל הכהן ז"ל מו"א מ"ק ווילנא (בעהמ"ס ראשית בכורים).

צז) [כ"י] חדושים מהג"מ אלעזר משה הלוי הורוויץ שליט"א אבד"ק פינסק.

צח) [כ"י] פורת יוסף להג"מ יוסף שליט"א מו"א מ"ק ווילנא.

צט) הגהות אמרות טהורות על פי' הר"מ והר"ש והרא"ש לכל סדר טהרות להג"מ שמואל פריינד ז"ל הנ"ל.

ק) [כ"י] חשק שלמה להג"מ שלמה הכהן שליט"א מו"א מ"ק ווילנא.

קא) [כ"י] יפה עינים להג"מ אריה ליב יעלין שליט"א אבד"ק בילסק (בעהמ"ס קול אריה וכו'). כולל מ"מ לתלמוד ירושלמי, למדרשים, ילקוט, ספרא, ספרי ומכילתא ופדר"א ופסק"ר, עם הערות וחדושים בחלופי גרסאות ושנוים שבין תלמוד בבלי לירושלמי. (ובהם הגהות ומ"מ בירושלמי למס' ברכות ושבת להג"מ ליב ברלין ז"ל ויזכרם בשם הגרל"ב).

קב) [כ"י] המתרגם כולל באור מלות הלועזיות שברש"י, תוספות והרא"ש, ובפי' המשניות להרמב"ם והר"ש.

קג) פסקי תוספות, ומסורת הש"ס, ועין משפט, ותורה אור, שכל אלה נשתבשו מאד בכל ספרי הש"ס, הוגהו ונתקנו בש"ס הזה ע"י גדולי התורה :

עם הוספנו בו : א) הגהות מספר שיח יצחק על תוספות ישנים למסכת יומא. ובכ"מ שנדפס בהן מלפנים "עי' שיח יצחק" הדפסנו את תוכן דבריו מפורשים במקומם. ב) מראה מקומות בפירש"י ורמב"ם למסכת אבות. ג) ציוני הפרקים של התוספתא בר"ם ובר"ש. ד) שנוי נוסחאות בהקדמת הרמב"ם מכ"י ערבי : ה) ציוני המסכתות בתוספות.

על כל אלה נוספה בו הגהה כפולה ומכופלת מדויקת ומזוקקת שבעתים

ע"פ נוסחאות ישנות וספרים מדויקים היותר קדמונים, וע"פ הגהות גדולי המפרשים. גם נגלה אור חדש לעינינו, הוא ניהו ש"ס של הג"מ יעקב עמדין ז"ל אשר סדרו והכינו להדפיסו בחייו ויעמול בו שנים רבות להגיהו ולנקותו מכל שבוש ושגיאה, והעיר עליו הערות יקרות ויעטרהו בהגהות וחדושים רבים בציונים ומ"מ, הכל בעצם כתב ידו הקדושה מראש הש"ס עד סופו. חמדה גנוזה הזאת מצאנוה באמשטרדם, ומרגליות הטובות שבה, שבצנו בעטרת הש"ס לכבוד ולתפארת, והגהתו המדויקת היתה להמגיהים לעינים.

אין רשות לאיש בלעדנו (המדפיסים) להדפיס או להו"ל הפירושים החדושים או ההגהות שהדפסנום מכתבי יד הנ"ל שזכות הדפסתם לנו לבדנו הוא.

המביא

*גט ממדינת הים צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם רבן גמליאל אומר אף המביא מן הרקם ומן החגר ר' אליעזר אומר אפילו מכפר לודים ללוד והחכ"א [א]אינו צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אלא המביא ממדינת הים והמוליך והמביא ממדינה למדינה במדינת הים צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם רשב"ג אומר אפילו מהגמוניא להגמוניא ר' יהודה אומר מרקם למזרח ורקם כמזרח מאשקלון לדרום ואשקלון כדרום מעכו לצפון ועכו כצפון *ר"מ אומר עכו כארץ ישראל לגיטין [ב]המביא גט בארץ ישראל אינו צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם ואם יש עליו עוררים יתקיים בחותמיו: **גמ'** מ"ט רבה אמר

לפי

המביא גט ממדינת הים. כל חו"ל קרי ליה מדינת הים בר מבבל כדאמר לקמן (דף ו.): צריך. השליח המביאו לומר כו' וטעמא מפרש בגמ' ושליח זה הבעל עשאו שליח להולכה: רקם וחגר. תרגום של בין קדש ובין ברד מתרגמינן בין רקם לחגר (בראשית טז): אפילו מכפר לודים. שהיא מחוצה לארץ: ללוד. שהיא סמוכה לה והיא מארץ ישראל ובגמ' מפרש פלוגתייהו: וחכמים אומרים. בגמרא מפרש מאי מוספי אתנא קמא דרישא: והמוליך. מארץ ישראל למדינת הים: מהגמוניא להגמוניא. בגמרא מפרש עיר אחת שהיו בה שני הגמונים ומקפידין זה על זה שלא יהו בני הגמוניא זו נכנסים לחברתה: ר' יהודה אומר מרקם למזרח. מרקם עד סוף העולם למזרחו הוי מדינת הים: ורקם. עצמה נדונית כמזרח העולם ולא כא"י והמביא מרקם צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם וכן כולם רקם למזרחו של ארץ ישראל וחוצה לה ואשקלון לדרומה ועכו לצפונה אבל מערב של ארץ ישראל אין צריך גבול שהים הגדול גבולה כדכתיב (במדבר לד) וגבול ים והיה לכם הים הגדול וגו': אם יש עליו עוררים. שהבעל מערער שהוא מזוייף: יתקיים בחותמיו. ואם יעידו העדים על חתימת ידיהם או עדים אחרים יכירו חתימתם כשר ואם אין עליו עוררים מסתמא כשר דהא בקיאין לשמה ועדים מצויין תמיד לקיימו כדאמרינן בגמ' בתי דינין קבועין: **גמ'**

לפי

לקמן טו.

[לקמן ז:]

המביא גט. אע"ג דלשאר שטרות פעמים נמי קרי גט כדתנן בהשולח (לקמן דף לד:) אין עדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם ואיירי בכל שטרות ובפרק התקבל (לקמן דף סד.) נמי תניא וכן לגיטין ומפרש התם גיטי ממון מ"מ לא הוצרך לפרש כאן גט אשה משום דברוב מקומות היכא דקתני גט סתם איירי בגט אשה ומה שנוהגים לכתוב י"ב שורות בגט אומר ר"ת משום דגט גימטריא י"ב ור"י שמע בשם רב האי גאון ובשם רבינו סעדיה משום דכתיב ספר כריתות כשיעור י"ב שיטין המפסיקין בין ארבעה חומשי ספר תורה כדאמר בבבא בתרא (דף יג:) שצריך להניח ארבעה שיטין בין כל ספר וספר והפסק שבין וידבר למשנה תורה לא חשיב שאינו אלא חוזר ושונה מה שלמעלה: **ממדינת** הים. הא דלא נקט המביא גט מחוץ לארץ כדקתני בגמ' (לקמן דף ז:) המביא גט בספינה כמביא בחוצה לארץ משום דבחוצה לארץ הוה משמע כל חוצה לארץ אפילו רקם וחגר להכי נקט ממדינת הים דמשמע רחוק כמו (יבמות דף פז:) האשה שהלך בעלה למדינת הים וכמו (שבועות דף מא:) פרעתיך בפני פלוני ופלוני והלכו למדינת הים לאפוקי רקם וחגר דפליג בהו רבן גמליאל: **אף** המביא מרקם. משמע דברקם דרין בה ישראל והא דתנן בפ' דם הנדה (נדה דף נו:) כל הכתמים הבאין מרקם טהורין ור' יהודה מטמא מפני שהן גרים וטועין היינו משום דכתמים הנמצאין שם דעובדי כוכבים הם דישראל מצניעין כתמיהן ור' יהודה מטמא נראה לו דאותם שנוהגין תורת עובדי כוכבים הם גרים וטועין ולעולם ישראל נמי דרים בה: **מכפר** לודים ללוד. אומר ר"י שהזכיר לוד לאשמועינן אע"פ שהיתה נקראת כפר לודים על שם בני לודים שהיו מצויים בה תמיד אפילו הכי צ"ל בפני נכתב ובפני נחתם ולא חשיב כלוד עצמה ורבינו מאיר פירש דרבי אליעזר הזכיר שם עירו כדאמרינן (סנהדרין דף לב:) אחר ר' אליעזר ללוד ואין נראה לר"י דכ"ש שלא היה צריך להזכיר כי היכי דלא נקט תנא קמא ממדינת הים לארץ ישראל דפשיטא היא דבארץ ישראל קאי: **ואשקלון** כדרום. הקשה ר"ת דאשקלון מארץ ישראל היא דכתיב ביהושע (יג) זאת הארץ הנשארת וגו' האשדודי והאשקלוני וכתיב הפילה לישראל לנחלה כאשר צויתיך ואחר כך לכדוה כדכתיב בשופטים (א) וילכוד יהודה את עזה ואת אשקלון ואת גבולה ואר"ת דעולי בבל לא כבשוה כדאמר בפ"ק דחולין (דף ז.) גבי בית שאן הרבה כרכים כבשום עולי מצרים ולא כבשום עולי בבל ולכך אין תלמידי חכמים מצויין שם ואין בתי דינין קבועין שם אבל קשה לרקם וחגר משמע הכא דהוו חוצה לארץ וכתיב ביהושע (כ) ויקדשו את קדש בהר נפתלי וליכא למימר דלא כבשוה עולי בבל דבספרי בפרשת והיה עקב חשיב רקם וחגר בהדי כרכים שכבשו עולי בבל וי"ל דתרי רקם וחגר הוו ואותו רקם וחגר דכתיב גבי אברהם וישב בין קדש ובין שור (בראשית כ) מתרגמינן בין רקם ובין חגרא בארצו של אבימלך מלך פלשתים ואותו היה בארץ ישראל דמסתמא דאברהם ויצחק היו דרין בארץ ישראל וביהושע נמי משמע דפלשתים מארץ ישראל ואותו רקם וחגר היה במערבה של ארץ ישראל דפלשתים במערבו דים פלשתים הוא גבול מערב של ארץ ישראל ורקם וחגר דמתני' היה במזרח כדאמרינן רקם כמזרח ועכו אע"ג דכבשוהו עולי בבל כדאמר בסוף כתובות (דף קיב.) רבי אבא הוה מנשק כיפי דעכו ובפרק מי שאחזו (לקמן דף עו:) פריך למימרא דעכו לאו מארץ ישראל הוה הא כי הוו מפטרי רבנן מהדדי בעכו הוו מפטרי מהדדי לפי שאסור לצאת מארץ ישראל לחוצה לארץ אמר ר"ת דלא קשה מידי דעכו היתה חציה בארץ וחציה בחו"ל כדמוכח בירושלמי והכא מיירי באותו צד שבחוצה לארץ והא דלא משני נמי במי שאחזו (שם) מתני' דאם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חדש והגיעו לעכו וחזר ביטל תנאו היינו לאותו צד שבחוצה לארץ היינו משום דבזולה מארץ ישראל פוגע תחילה באותו צד של ארץ ישראל והגיע לעכו משמע לתחילת עכו. אך קשה לר"י דאמר לקמן (דף ו:) נכנס לפניו ר' אלעא אמר ליה הלא כפר סיסאי מובלע בתחום ארץ ישראל וקרובה לציפורי יותר מעכו ומה בכך מכל מקום עכו עדיפא אע"פ שהיא רחוקה מציפורי שהיא עצמה חציה מארץ ישראל ועוד היכי דייק לקמן (דף ח.) דמוכר עבדו לסוריא יצא לחירות מדתנן עכו כארץ ישראל לגיטין אין לעבדים לא כל שכן סוריא דמרחקא טובא אדרבה סוריא עדיפא כיון דמתני' איירי בצד של חוצה לארץ דקסבר כיבוש יחיד שמיה כיבוש והויא היא עצמה ארץ ישראל להכי מיבעיא ליה אי הוי כמוכר עבדו לארץ ישראל כיון דשמיה כיבוש או דלמא כיון דעפרה טמא כחוצה לארץ דמי ואמר ר"י דאפילו בצד של ארץ ישראל צ"ל בפני נכתב וכו' לפי שהוא בסוף הגבול ורחוק מעיקר ישוב ארץ ישראל ומופלג מן הישיבות ובתי דינים וכן יש לתרץ גבי אשקלון וגבי רקם וחגר והשתא פריך שפיר כפר סיסאי הקרוב לציפורי שהיתה עיקר ישוב א"י טפי מעכו דרחוק מעיקר ישוב א"י אע"ג דעכו היא עצמה בארץ ישראל וכפר סיסאי הוא חוצה לארץ מכל מקום פשיט שפיר כיון דקים ליה דמובלעת מהני כאילו היא ממש מארץ ישראל כר"ג דאמר מובלעות שכיחי וגמירי וא"ת דאמר בירושלמי המוכר עבדו לעכו יצא לחירות ר"ש אביו דרבי יודן אומר אפילו מעכו לעכו וכיון דאפילו באותו צד שבארץ ישראל יצא לחירות אם כן מעכו לעכו אמאי יצא לחירות כיון דחשיב כחוצה לארץ וי"ל דנהי דחשיב כחוצה לארץ לגבי עיקר ישוב ארץ ישראל לגבי חוצה לארץ מיהא חשיב כארץ ישראל: **ואם** יש עליו עוררין יתקיים בחותמיו. אבל כל זמן דלא אתי בעל ומערער נישאת על פי הגט ולא טענינן מזוייף דמשום עיגונא אקילו בה רבנן אבל בממון טענינן מזוייף לנפרע שלא בפניו ומיתומים ומלקוחות דאל"כ לא שבקת חיי לכל בריה שיוכל כל אדם לכתוב שטר מלוה ולהחתים עדים מעצמו ולטרוף שלא בפניו מיתומים ומלקוחות ומיהו מזה אין להוכיח דאפילו לא טענינן להו מזוייף טענינן להו פרוע כיון דהוא עצמו הוי מהימן לומר פרוע מיגו דאי בעי אמר מזוייף דקי"ל כמ"ד בפרק המוכר את הבית (ב"ב דף ע:) גבי שטר כיס היוצא על היתומים דנשבע וגובה מחצה אבל פלגא דפקדון טענינן להו פרוע הוא לך אע"ג דלא טענינן להו נאכלו משום דאביהם היה נאמן לומר החזרתיו לך במיגו דנאכלו אבל יש להוכיח דטענינן להו מזוייף דאל"כ כל אחד יכתוב שטר מכר או שטר מתנה ויחתום עדים ויגבה שלא בפניו מיתומים ומלקוחות דהשתא אין שייך לומר פרעתי ועוד יש לדקדק מסוף פ' גט פשוט (שם דף קעד:) דטענינן ליתמי מזוייף דאמר רב הונא שכיב מרע שהקדיש כל נכסיו ואמר מנה לפלוני בידי נאמן חזקה אין אדם עושה קנוניא על ההקדש ופריך וכי אדם עושה קנוניא על בניו לרב ושמואל דאמרי תרוייהו שכיב מרע שאמר מנה לפלוני בידי אמר תנו נותנין לא אמר תנו אין נותנין ומסיק דרב הונא איירי בשטר מקויים ורב ושמואל בדנקיט שטר שאינו מקויים אמר תנו קיימיה לשטרא לא אמר תנו לא קיימיה לשטרא פירוש דשמא שלא להשביע את בניו אמר כן ואי לא טענינן מזוייף ליתומים מכל מקום יגבה דהא נקיט שטרא ואין לומר דטענינן פרוע דהא רב

היא

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ז מהל' גירושין הלכה ט סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמב סעיף ה:

ב ב מיי' שם הלכה א ג וסמג שם טוש"ע שם:

תוספות רי"ד

המביא גט ממדינת הים צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם. ר"ג אומר אף המביא מן הרקם ומן החגר. ר' אליעזר אומר אפילו מכפר לודים ללוד: וחכ"א אינו צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אלא המביא ממדינת הים והמוליך והמביא ממדינה למדינה במדינת הים צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם; רשבג"א אפי' מהגמוניא להגמוניא: רבי יהודה אומר מרקם למזרח ורקם כמזרח מאשקלון לדרום ואשקלון כדרום מעכו לצפון ועכו כצפון רבי מאיר אומר עכו כא"י לגיטין: פי' כל חו"ל קרוי מדינת הים בר מבבל כדאמרינן התם: צריך שיאמר השליח המביא. בגמ' מפרש: ושליח זה הבעל עשאו שליח להולכה: רקם וחגר תרגומא בין קדש ובין ברד בין רקם ובין חגרא. אף מכפר לודין שהיא מחו"ל ללוד שהיא סמוכה לה והיא מא"י ובגמ' מפרש פלוגתייהו. וחכ"א וכו' בגמ' מפרש מאי קמוסיף את"ק דרישא: המוליך. מא"י למדינת הים: מהגמוניא להגמוניא. פי' עיר א' שהיו בה ב' הגמוניא ומקפידים זה על זה שלא יהו בני הגמוניא זו נכנסים לחברתה: ר' יהודה אומר מרקם עד סוף העולם למזרחו הוי מדינת הים ורקם עצמה נדונית כמזרח העולם ולא כא"י והמביא מרקם צריך שיאמר וכן כולן רקם למזרח א"י וחוצה לה ואשקלון לדרומה ועכו לצפונה. אבל מערב של א"י אין צריך גבול שהים גבולה כדכתיב בגבול ים והיה לכם הים[הגדול]וגבול: מאי טעמא. רבה אמר

עין משפט
נר מצוה

ג א מיי' פ"ז מהל' גירושין ה"ח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמב סעיף א:
ד ב מיי' שם הל' יד טוש"ע שם סעיף יח:
ה ג מיי' פי"א מהל' עדות הלכה ז טוש"ע י"ד סימן קכז סעיף ג ובהג"ה:
ו ד שם בהג"ה:
ז ה מיי' פכ"ד מהל' איסורי ביאה הלכה יח סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן יא סעיף א וסימן קעח סעיף ט:

גי' כ"ג והוי

*לפי שאין בקיאין לשמה רבא אמר *לפי שאין עדים מצויין לקיימו מאי בינייהו איכא בינייהו דאתיוהו בי תרי אי נמי ממדינה למדינה בארץ ישראל אי נמי באותה מדינה במדינת הים ולרבה דאמר לפי שאין בקיאין לשמה ליבעי תרי מידי דהוה אכל עדיות שבתורה *עד אחד נאמן באיסורין אימור דאמרינן עד אחד נאמן באיסורין כגון חתיכה ספק של חלב ספק של שומן דלא איתחזק איסורא אבל הכא דאיתחזק איסורא דאשת איש *הוי דבר שבערוה *ואין דבר שבערוה פחות משנים רוב בקיאין הן ואפילו לר"מ *דחייש למיעוטא סתם ספרי דדייני מיגמר גמירי ורבנן הוא דאצרוך והכא
משום

לפי שאין בקיאין לשמה. אין בני מדינת הים בני תורה ואין יודעין שצריך לכתוב הגט לשם האשה וקרא כתיב וכתב לה ספר כריתות (דברים כד) לה דהיינו לשמה הילכך אומר השליח בפני נכתב ובפני נחתם וממילא שיילינן ליה אם נכתב לשמה והוא אומר אין ולקמיה מפרש מאי טעמא לא אצרכוהו נמי למימר לשמה: לפי שאין עדים מצויין לקיימו. אין שיירות מצויות משם לכאן שאם יבא הבעל ויערער לומר לא כתבתיו שיהו עדים מצויין להכיר חתימת העדים והאמינוהו לשליח ולקמן פריך בין לרבה בין לרבא ליבעי תרי: דאתיוהו בי תרי. ששניהם נעשו שלוחים לגרשה והגט יוצא מתחת ידי שניהם לרבה בעי למימר לרבא לא בעי למימר שהרי שנים הם ואם יערער בעל הרי הם מצויין לקיימו: אי נמי ממדינה למדינה בארץ ישראל. כגון יהודה וגליל דסלקא דעתא השתא דלא שכיחי שיירתא לרבה דלא חייש לערעורא דנימא מזויף הוא לא בעי למימר הואיל ובקיאין כל בני ארץ ישראל לשמה לרבא בעי למימר דהא אין שיירות מצויות: אי נמי באותה מדינה. כגון מעיר לעיר במדינה אחת מדינה רוגטריד"א בלע"ז ובמדינת הים לרבה בעי למימר דהא אין בקיאין לשמה לרבא דאמר לפי שאין וכו' ומתניתין משום ערעורא דזיוף הוא הכא לא צריך דהא שכיחי שיירתא: מידי דהוה אכל עדיות שבתורה. קושיא הוא: ומשני עד אחד נאמן באיסורין. שהרי האמינה תורה כל אחד ואחד מישראל על הפרשת תרומה ועל השחיטה ועל ניקור הגיד והחלב: דלא איתחזק איסורא. דחלב בהך חתיכה איסורא גופא: הכא איתחזק. בהך איתתא איסור אשת איש ומטבל ושחיטה לא גמרינן לה כדאמרינן ביבמות (דף פח.) דהתם בידו לתקן לפיכך נאמן להעיד עליהן: ואין דבר ערוה. ראוי להתירו בפחות משנים דיליף דבר דבר ממון כתיב הכא כי מצא בה ערות דבר (דברים כד) וכתיב התם על פי שנים עדים יקום דבר (שם יט) במס' סוטה (דף ג:): רוב ישראל בקיאין הם. ואין לחושדן: ואפילו לר' מאיר דחייש למיעוטא. גבי קטן וקטנה אין חולצין ולא מייבמין קטן שמא ימצא סרים קטנה שמא תמצא איילונית כו' במס' יבמות (דף קיט.): סתם ספרי דדייני. סופרי הדיינים שרגילין לכתוב כל שטרי גיטין: מיגמר גמירי. דגט אשה בעי לשמה: ורבנן הוא דאצריכו. למיחש למלתא משום דאיכא דאשכח כתוב ועומד כגון שנכתב לשם א' מבני עירו ששמו כשמו ושמה כשמה ונמלך מלגרש:
משום

אית ליה מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו וא"ת בפ"ק דבבא מציעא (דף יג:) פליגי ר"מ ורבנן במצא שטר שאין בו אחריות דרבנן אמרי לא יחזיר ור"מ סבר יחזיר ומוקי לה שמואל כשאין חייב מודה ויחזיר לר"מ לצור ע"פ צלוחיתו והשתא לרבנן אמאי לא יחזיר הא ליכא למיחש למידי דאי מקיים ליה הדין עמו ואם לא מקיים ליה אם כן מה מפסיד אי מהדר ליה אלא ודאי חיישינן שמא יוציא שלא בפניו ולא נטעון מזוייף הוא ויש לומר דעל כרחך אין הטעם בשביל כך דאכתי נטעון להו פרוע הוא דהא שמואל סבירא ליה בפ' מי שמת (ב"ב דף קנד:) בהדיא אליבא דר' מאיר מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו והיה נאמן לומר אביכן דפרוע הוא מיגו דאי בעי אמר מזוייף הוא אע"ג דלדידהו לא טענינן מזוייף וליכא מיגו מ"מ כיון דלאביכן יש מיגו טענינן להו שפיר פרוע הוא דקי"ל כמ"ד בסוף פ' המוכר את הבית (שם דף ע:) דנשבע וגובה מחצה גבי שטר כיס אלא היינו טעמא דלא יחזיר כיון דאיתרע בנפילתו ולוה טוען מזוייף הוא אין לגבות מן הדין אפילו ימצא עדי קיום דחיישינן שמא זוזי זייף וחתים כי ההיא דגט פשוט (שם דף קסז.) דאנח ידיה אזרנוקא וכן משמע התם לשון הקונטרס אבל אי ליכא לוה קמן והמלוה מצא עדי קיום מחזירים לו ואי הדר אתי לוה וטעין מזוייף הוא נראה דתו לא מהימן כיון דהוחזק בהיתר:

לפי שאין בקיאין לשמה. וא"ת מאי שנא לשמה דאין בקיאין משאר הלכות גיטין כגון מחובר ושינה שמו ושמה ונכתב ביום ונחתם בלילה ואין לומר דנקט לשמה דשכיח טפי דמשכח גט ששמו כשמו ושמה כשמה ומשדר לה וגם הסופר שרגיל לכתוב טופסי גיטין אגב שיטפיה מישתלי וכתב שמו ושמה וה"ה שאר הלכות גיטין זה אינו דהא אמר לקמן (דף ט:) בג' דרכים שוו גיטי נשים לשחרורי עבדים ופריך והא איכא לשמה בשלמא לרבה היינו מוליך ומביא אלא לרבא קשיא ותו בין לרבה בין לרבא הא איכא מחובר אלמא לרבה דוקא נקט לשמה בכלל מוליך ומביא ולא נקט מחובר ומפרש ר"ת דבכל הלכות גיטין בקיאין אלא דהך דרשה דוכתב לה לשמה אינה נראית להם עיקר דרשה ואין בקיאין פירוש אין חוששין לדרשה דלשמה ולאחר שלמדו דלקמן פירוש לאחר שקיבלוה והא דפ"ה דממילא שיילינן ליה אי הוה לשמה ואמר אין אין נראה דלא משתמיט בשום דוכתא שיהא צריך לישאל ועוד דאם כן לימא איכא בינייהו אם צריך לישאל ואומר ר"י דסתמא לשמה קא מסהיד כדפירש בקונטרס נמי בסמוך*) והא דאמר לקמן מי קתני בפני נכתב ובפני נחתם לשמה נהי דסתמא לשמה משמע מכל מקום כיון דעיקר תקנה משום לשמה הוא הוה ליה למימר בהדיא: לפי שאין בקיאין לשמה. קשה דלקמן (דף ה:) תניא הוא עצמו שהביא גיטו אינו צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם מאי שנא הוא משלוחו אי חיישינן שמא לא נעשה לשמה וטעמא דאמר לקמן מינקט נקיט ליה בידיה ואיהו מערער עלויה למה לא יערער אם מתחילה לא ידע דבעי לשמה והשתא ידע ואומר ר"י דמסקינן בסמוך דרוב בקיאין הן וסתם ספרי גמירי וליכא אלא לעז בעלמא דמסתמא שלא כדין יערער והכא שמביאו הבעל בעצמו ליכא למיחש אפילו ללעז דתו לא מערער כדאמר בסמוך מנקט נקיט בידיה וכו': מאי בינייהו. לא מצי למימר מוליך איכא בינייהו דלרבה נמי לרבנן בתרתי במוליך צ"ל בפני נכתב ובפני נחתם דגזרינן מוליך אטו מביא ולת"ק נמי הוי בכלל הא דאמר איכא בינייהו ממדינה למדינה בארץ ישראל והא דלא קאמר גט מקויים איכא בינייהו משום דהוי בכלל דאתיוה בי תרי דדמי למקויים: דאתיוה בי תרי. פ"ה למ"ד לפי שאין עדים מצויין לקיימו אלו יקיימוהו וקשה דאטו בכיפה תלו להו שיהו מזומנין לקיימו כשיבא הבעל ויערער ועוד דלמה לי דאתיוה בי תרי כל שוים שנים מן השוק שמכירין חתימת העדים ומפרש ריב"א דאתיוה בי תרי ואמרי שהבעל שלחם דתו לא מהימן לומר לא שלחתים דהכי אמר לקמן (דף ה:) שנים אין צריכין לומר בפני נכתב וכו' ומה אילו יאמרו בפנינו גירשה מי לא מהימני ולהאי לא חיישינן שמא החתים במזיד עדים פסולין דמסתמא כיון דשלח לה גט כדין עשאו דאינו חשוד להכשילה: ליבעי תרי. אכתי לא ידע הא דפריסית דלא הוי טעמא אלא משום לעז עד לבסוף: מידי דהוה אכל עדיות שבתורה. בדלי"ת גרסינן כגון עדות דיני ממונות ודיני נפשות ואית דגרים עריות ברי"ש ולא נהירא דאם כן מאי משני עד אחד נאמן באיסורין מה לו להזכיר איסורין והא ערוה נמי איסור הוא והכי הוה ליה למימר לא דמי לשאר עריות והוה ליה ליתן טעם ומיהו יש לומר דה"ק עד אחד נאמן באיסורין להתיר והא דבעי תרי הני מילי לאסור דחד לאו כל כמיניה אבל הא דקאמר כל עריות לא אתי שפיר דמאי כל עיקר דבר שבערוה אין פחות משנים זהו באשת איש בגיטין ובקידושין וזנות דאשת איש לאוסרה על בעלה: עד אחד נאמן באיסורין. פי' הקונטרס שהרי האמינה תורה כל אחד ואחד על הפרשת תרומה ושחיטה וניקור הגיד והחלב ולא היה לו להזכיר הפרשת תרומה ושחיטה דבהנהו נאמן אע"ג דאיתחזק איסורא משום דבידו לתקנם כמו שפ"ה בסמוך והכי אמר בהאשה רבה (יבמות דף פח.) ושחיטה אע"ג דהשתא אין בידו לתקן מעיקרא היה בידו לשחוט דאם לא כן אמאי מהימן כיון דאיתחזק איסורא דלא מצינו בשום מקום שיצטרך בגדול אחד עומד על גביו ומעשים בכל יום דמהימן אע"ג דלא שייך רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן כגון שנתחך כל הראש ואין בית השחיטה ניכר ומה שאנו סומכין על הנשים בשחיטה אע"פ שאין יודעות הלכות שחיטה כיון שבידה ללמוד לשחוט או להשכיר אחרים שישחטו לה כבידה דמי וא"ת ומנא לן דעד אחד נאמן באיסורין וי"ל דילפינן מנדה דדרשינן בפרק המדיר (כתובות דף עב.) וספרה לה לעצמה וא"ת אם כן אפילו איתחזק איסורא וי"ל דאינה בחזקת שתהא רואה כל שעה וכשעברו שבעה טהורה ממילא ולא איתחזק איסורא וגם בידה לטבול: עד אחד נאמן באיסורין. הקשה ר"ת מה תשובה היא זאת עיקר הגט יוכיח שצריך לחותמו בשנים ותי' דה"ק דעד אחד נאמן באיסורין בכה"ג שעיקר הגט נעשה כבר ושוב אין צריך אלא גילוי מילתא לידע אם לשמה נכתב: הוי דבר שבערוה. האי דנקט דבר שבערוה אומר ר"י משום דבהאשה רבה (יבמות דף פח.) בשאר איסורי כגון טבל והקדש וקונמות מספקא לן אי מהימן אפילו איתחזק איסורא ולאו בידו או לא וא"ת אי עד אחד נאמן בשאר איסורין אפילו איתחזק איסורא ולאו בידו אמאי אילטריך וספרה לה לעצמה ויש לומר דס"ד °דחשיב כמו דבר שבערוה: סתם ספרי דדייני מיגמר גמירי. והוי כמו מיעוטא דמיעוטא דלא חיישינן אפילו לרבי מאיר: ורבנן הוא דאצרוך. פירש בקונטרס משום דאיכא דאשכח כתוב ועומד כגון שנכתב לשם א' מבני עירו ששמו כשמו ונמלך מלגרש וקשה דבהוחזק שני יוסף בן שמעון
אפילו

*) דף ג. ד"ה לא גיים

תוספות רי"ד

לפי שאין בקיאין לשמה. פי' בעבור זה הצריכוהו לומר בפני נכתב ובפני נחתם משום דכתיב וכתב לה לשמה ובחו"ל אין בקיאים לשמה מפני שאינן בני תורה כלומר שאינן יודעין שצריך שיכתב הגט לשמה ויש להוש שמא נכתב זה לאחד מבני עירו ששמו כשמו ושם אשתו כשם אשתו ונמלך מלגרש את אשתו ושלחו זה לאשתו מש"ה צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם לשם אשה זו: ורבא אמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו. פי' שממדינת הים לא"י לא שכיחי שיירתא ואם יבא הבעל היום ומחר ויערער ויאמר לאשה כי זה הגט לא כתבתיו אני אלא ... והחתמת בו עדים ואין זו כתיבת ידי העדים לא נוכל למצוא עדים אחרים שיכירו חתימת אלו העדים שיקיימו אותה ותהא האשה צריכה להביא ראיה שבעלה כתבו לה. לפיכך התקינו שיהא זה מקיימו באומרו בפני נכתב ובפני נחתם ואם יבא הבעל ומערער לא מענתי' ביה אבל לאין בקיאים הן לשמה לא חייש רבא דסתם סופרים דכתבי גיטא בקיאין הן לשמה ולא נתקן לומר בפני נכתב ובפני נחתם אלא לפי שאין עדים מצויין לקיימו: א"ב דאתיוה בי תרי. פי' שנעשו שנים שלוחים לרביא הגט לרבא דאמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו אין צריכים ... דבשנים אין הבעל יכול לערער ולרבה דאמר לפי שאין בקיאים לשמה צריכים לומר: א"נ איכא בינייהו [דאתייה] חד ממדינה למדינה בא"י כגון יהודה וגליל דס"ד השתא דלא שכיחי שיירתא. לרבא דחייש לערעורא דבעל צ"ל. ולרבה לא צריך הואיל ובני א"י בקיאים לשמה: אי נמי א"ב דאתייה חד מעיר לעיר בחו"ל באותה מדינה דשכיחי שיירתא מעיר לעיר לרבא דאמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו הכא שכיחי שיירתא ואינו צ"ל. ולרבה דאמר לפי שאין בקיאים לשמה [צריך] שיאמר שגם מעיר לעיר אין בקיאים לשמה. והלכתא כרבא דהוא בתרא. ותו' דכל סוגיא דשמעתא אולא

מסורת הש"ס

[לקמן ט:]
[לקמן ג. חולין י:]
יבמות פח. [קדושין סו. לקמן ג. כד.]
[יבמות פח: קיט. ע"ז לד: מ: בכורות יט: מב: חולין ו. יא: פו. נדה נא: מח.]

גליון הש"ס
תוס' ד"ה הוי דבר שבערוהוכו' דחשיב כמו דבר שבערוה. עי' מהרי"ק שורש ע"ג:

*משום עיגונא אקילו בה רבנן האי קולא הוא חומרא הוא דאי מצרכת ליה תרי לא אתי בעל מערער ופסיל ליה חד אתי בעל ומערער ופסיל ליה כיון דאמר מר *בפני כמה נותנו לה רבי יוחנן ור' חנינא חד אמר בפני ב' וחד אמר בפני ג' מעיקרא מידק דייק ולא אתי לאורועי נפשיה ולרבא דאמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו ליבעי תרי מידי דהוה אקיום שטרות דעלמא *עד א' נאמן באיסורין אימר דאמרינן עד אחד נאמן באיסורין כגון חתיכה ספק של חלב ספק של שומן דלא איתחזק איסורא אבל הכא איתחזק איסורא דאשת איש הוי דבר שבערוה *ואין דבר שבערוה פחות מב' בדין הוא דבקיום שטרות נמי לא ליבעי כדר"ל דאמר ר"ל **עדים החתומים על השטר *נעשו כמי שנחקרה עדותן בב"ד ורבנן הוא דאצרוך והכא משום עיגונא אקילו בה רבנן האי קולא הוא חומרא הוא דאי מצרכת ליה תרי לא אתי בעל מערער ופסיל ליה חד אתי בעל ומערער ופסיל ליה כיון דאמר מר בפני כמה נותנו לה רבי יוחנן ורבי חנינא חד אמר בפני שנים וחד אמר בפני ג' מעיקרא מידק דייק ולא אתי לאורועי נפשיה ורבא מאי טעמא לא אמר כרבה אמר לך מי קתני בפני נכתב לשמה בפני נחתם לשמה ורבה בדין הוא דליתני הכי אלא דאי מפשת ליה דיבורא אתי למגזייה השתא נמי אתי למגזייה חדא מתלת גאיז חדא מתרתי לא גאיז ורבה מ"ט לא אמר כרבא אמר לך א"כ ניתני בפני נחתם ותו לא בפני נכתב ל"ל ש"מ בעינן לשמה ורבא בדין הוא דליתני הכי אלא דא"כ *אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא בעד אחד ורבה מי דמי התם ידעינן הכא בפני התם אשה לא מהימנא הכא אשה מהימנא התם בעל דבר לא מהימן הכא בעל דבר מהימן ורבא אמר לך אטו הכא כי אמרי ידעינן מי לא מהימני וכיון דכי אמרי ידעינן מהימני אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא בעד אחד ולרבה דאמר לפי שאין בקיאין לשמה מאן האי תנא דבעי כתיבה לשמה ובעי חתימה

משום עיגונא אקילו בה. להימניה לשליח: האי קולא היא. בתמיה: דאי מצרכת תרי. למימר לשמה תו לא מצי בעל לערער השתא אתי ומערער ואוקי חד לגבהי חד: כיון דאמר מר. לקמן (דף ה:): בפני כמה נותנו. שליח זה לאשתו ואומר בפניהם בפני נכתב בפני שנים וכו': מעיקרא מידק דייק. השליח כשמקבלו מיד הבעל ויודע בו שברצון מגרשה ולא יבא ויערער עוד ואי נמי עורר אינו נאמן דודאי דק במילתא שפיר: נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד. דלא חייש איניש לזיופי: אתי למיגזייה. דלא יאמר כולהו ואמרינן לקמן (שם) כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר: חדא מתלת. תיבות כגון בפני נכתב לשמה: גייז. דזימנין דלא אמר אלא בפני נכתב: חדא מתרתי. כגון בפני נכתב: לא גייז. וממילא שיילינן ליה אי נכתב לשמה ואמר אין אי נמי סתמא (לשמה) קא מסהיד ומיהו בפ"נ ובפני נחתם אצרכוה דכתיבה וחתימה בעינן לשמה וכיון דכל חדא מילתא באפי נפשה היא לא גייז: א"כ. דטעמא משום קיום הוא בפני נכתב למה לי: ורבא בדין הוא. דלא בעי למימר נכתב: אלא. משום הכי אצרכוה: דא"כ. דלא אמר נכתב: אתי לאיחלופי כו'. דמוכחא מילתא דלקיומי אתי ומאן דחזי סבר כל שטרות נמי בחד מיקיימי אי אתי חד סהדא ואמר מכיר אני כתב ידי העדים: התם. גבי קיום שטרות יודעים אנו שזה כתב העדים הוא דקאמרי: הכא בפני קאמר. *ולא קא מוכחא מילתא: הכא אשה מהימנא. אם הביאה גט להבירתה ואמרה בפ"נ מהימנא כדתנן בפ"ב (לקמן דף כג:) אף הנשים שאינן נאמנות לומר מת בעליהן כו': בעל דבר. אותו שמוציא השטר והשטר שלו: הכא בעל דבר מהימן. האשה עצמה מביאה את גיטה ממדה"י בתורת שליחות כגון דאמר לה בעלה אל תתגרשי בו אלא בב"ד ובלבד שתהא צריכה לומר בפ"נ ובפני נחתם וכו' בפ"ב (שם): אטו הכא כי אמר יודע אני מי לא מהימן. הואיל ולדידיה טעמא משום קיומא הוא אי אמר יודע אני בחתימת ידי העדים מי לא מהימן דמה לי בפני מה לי יודע אני וכיון דהכי הוא אי לאו דמצרכינן נמי אכתיבה דליהוי היכר בין גיטין לשטרות אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא לקיימינהו בעד אחד: מאן האי תנא. דמתניתין: אי

אפילו נכתב לשמו פסול לגרש בו לר' מאיר כדאמרינן בריש כל הגט (לקמן דף כד:) כתב לגרש בו את הגדולה לא יגרש בו את הקטנה וקאמר בגמ' קטנה הוא דלא מצי מגרש הא גדולה מגרש מוקי לה כר' אלעזר ולא כר"מ משום דבעינן שיהא מוכיח מתוך עדי החתימה הי מינייהו מגרשה ובסמוך בעי לאוקומי מתני' כר"מ ואפילו לרבי אלעזר צריך עדי מסירה שידעו שעשאו הבעל שליח וליכא ואור"י דהא דאצרוך רבנן הכא היינו כדי שלא יערער הבעל ויאמר שכתבו הסופר כדי להתלמד והוא החתים עליו עדים שהוא לא היה בקי לשמה: **האי** קולא הוא חומרא הוא. בריש האשה רבה (יבמות דף פח.) גבי מתוך חומרא שהחמרת עליה בסופה דפריך לא לחמיר ולא ליקל ומשני משום עיגונא אקילו בה רבנן *לא שייך למיפרך האי קולא הוא חומרא הוא דאי מצרכת לה תרי ובא בעלה מותרת לחזור כדאמרינן התם והשתא בחד תלא מזה ומזה דהתם זימנין דלא אפשר לתקן כולא ראה אלא אחד שהיה מכיר שהוא בעלה ואפילו היו שם הרבה מי יביאם בכאן להעיד אבל כאן יכול לשלחו בשנים: **חד** אתי בעל מערער ופסיל ליה. יש לפרש דפסיל ליה ממש אע"ג דלא מהימן וליכא אלא לעז בעלמא מיפסל וא"ת א"כ מאי ס"ד דמהני בפני נכתב כיון דאכתי איכא לעז וי"ל דס"ד דמהני דרוב פעמים לא יוליה שיסבור שלא יאמינוהו ומיהו אי מפיק ליה מיפסל ולמאי דס"ד הא דקתני אם יש עליו עוררין יתקיים בחותמיו קאי נמי אהמביא גט ממדה"י ומשני מידק דייק ולא אתי בעל לערער ואפי' אם יערער לא יאמינוהו וליכא לעז כלל ומיהו אין נראה לר"י לפרש כן שיהא פסול משום לעז בעלמא כיון דקים לן שהוא כשר ועוד מדלא תנן ברישא המביא גט ממדה"י אם יש עליו עוררין וכו' כדקתני בסיפא ונראה לפרש ופסיל ליה היינו שיאמינוהו ללעז אבל מ"מ הגט כשר: **אתי** לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא. וא"ת כיון דאין צריך לומר בפני נכתב אלא משום איחלופי אמאי פסיל בריש פ"ב (לקמן דף טו:) בפני נכתב חליו אחרון טפי מחליו ראשון וי"ל דבחליו ראשון יש בו שם האיש והאשה והזמן שהוא עיקר הגט מינכר מילתא ולא אתי לאיחלופי: **הבא** בפני. אבל ידעתי אין מועיל וטעמא דכשאמר בפ"נ ונחתם דייק טפי דמרע אנפשיה טובא כשאמר בפני נעשה הכל והוא לא ראה מכשיאמר ידעתי *וא"ת ואמאי לא מהני ידעתי לרבה כמו לרבא על כרחך משום דלרבה הוי טעמא משום לשמה ואכתי תיקשי רבה מ"ט לא אמר כרבא דמפ' טעמא משום קיום ויועיל ידעתי וצריך בפני נכתב דלא אתי לאיחלופי ואור"י דמכח מתני' דבריש פ"ב (לקמן דף טו.) דקתני אחד אומר בפני נכתב ושנים אומרים בפנינו נחתם כשר משמע ליה לרבה דידעתו לא מהני: **אטו** כי אמרי ידענו מי לא מהימני. פי' בקונטרס הואיל ולדידיה טעמא משום קיומא מה לי בפני ומה לי יודע אני משמע שרוצה לומר דשליח מהימן כי אמר יודע אני והא דנקט כי אמרי ידענו לשון רבים ולא אמר כי אמר ידעתי משום דאשלוחין דעלמא קאי ולעיל לא בעי למימר ידעתי איכא בינייהו דלא בעי למינקט אלא הנהו דלמר צריך ולמר לא צריך אבל תימה הוא דבכל דוכתי נקט לרבא בפני נחתם לאו דוקא ועוד אי בחד נמי מהני ידעתי היכי קאמר רבא ברפ"ב (לקמן דף טו:) אפילו הוא ואחר מעידין על חתימת עד שני פסול דאי לא הוה אלא האי שליח דמכיר שתי חתימות הוה כשר והשתא משום דבא אחד מהשוק לסייעו בחתימת שני יפסל אע"ג דבקונטרס פי' התם דהיינו הא דפריך ליה רב אשי מי איכא מידי דאילו מסיק להו לכולי דיבורא כשר וכו' מ"מ אין סברא כלל שהיה רבא טועה בכך ונראה דידעתי לא מהני אפילו לרבא עד שיאמר בפ"נ ונחתם משום דדייק טפי כדפירשנו והכי מפרש ר' משולם אטו כי אמרי ידענו שנים מעלמא שקיימו גט זה מי לא מהימני והואיל ומהני בזה קיום דמהני בשאר שטרות אתי לאיחלופי: **כיון** דאילו אמרי ידענו כו'. וקושיא דאשה ובעל דבר לא חש לתרץ דלא שכיח דמייתי גיטא וכי מייתי עד כשר אתי לאיחלופי: **מאן** האי תנא דבעי כתיבה לשמה ובעי חתימה לשמה. וא"ת למאי דמסקינן דרבה אית ליה דרבא נוקי מתני' כרבי אלעזר והוי בפני נכתב משום לשמה ובפני נחתם משום שאין עדים מצויין לקיימו ודוחק לומר דכולה הך סוגיא וגם רב אשי דאמר לקמן ר' יהודה היא איירי למאי דס"ד מעיקרא וי"ל דרבה אף לפי המסקנא בעי חתימה לשמה כיון דידעתו לא מהני דאי מהני לפי המסקנא תיקשי רבה מ"ט לא אמר כרבא וליכא למימר הא דלא מהני ידעתו היינו משום איחלופי דהא כיון דצריך לומר בפני נכתב משום לשמה לא אתי לאיחלופי:
דתנן

ח א מיי' פ"ג מה' עדות הל' ו סמג עשין קט טוש"ע ח"מ סימן מו סעיף ל בהגה"ה:

תוספות רי"ד

אולא כותיה: ולרבא דאמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו ליבעי תרי מידי דהוה אקיום שטרות דעלמא: ע"א נאמן באיסורין. פי' שהרי האמינה תורה כל אחד ואחד על הפרשת תרומה ועל השחיטה וניקור הגיד והחלב: אימור דאמרינן ע"א נאמן באיסורין כגון חתיכה ספק של חלב ספק של שומן דלא איתחזק איסורא. פי' איסורא דחלב בתוך חתיכה גופה הכא איתחזק איסורא פי' איסורא דא"א והוי דבר שבערוה ואין דבר שבערוה פחות משנים. פי' דיליף דבר דבר ממָמון הכא כתיב כי מצא בה ערות דבר וכתיב התם על פי שנים עדים יקום דבר וממבל ושחיטה לא גמרינן לה דהתם בידו לתקנם לפי' נאמן עליהן ע"א: ומהדר בדין הוא דקיום שטרות נמי לא ליבעי תרי כר"ל דאר"ל עדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד פי' ולזיופא לא חיישינן דלא חציף איניש לזייפו ורבנן הוא דאצרכוה פי' למיחש למילתא משום א) דאיכא דמשכח לזה כתוב כגון שנכתב לשם בני עירו כו' כדאמרן לעיל: ומשום עיגונא אקילו בה רבנן. הקילו להאמין ע"א לבדו: האי קולא הוא האי חומרא הוא. פי' דאי מצרכת לה תרי למימר בפני נכתב לא אתי בעל ומערער חד אתי בעל ומערער ופסול ליה ואוקי חד להדי חד ואוקי איתתא אחזקתה: כיון דאמר מר לקמן בשמעתין בפני כמה ינתנו לה ר' יוחנן ור' חנינא חד אמר בפני ב' וחד אמר בפני ג' מעיקרא מדקדק ולא אתי לאורועי אנפשיה פי' מתחלה הוא מדקדק לקבלו מיד הבעל ונודע שברצונו מגרשה ובכשרות נכתב ונחתם הילכך הימניה רבנן כבי תרי וכיון דאמר בפני נכתב איקיים גיטא ואי אתי בעל ומערער לא משגחינן ביה: ולרבא דלא חייש לאין בקיאים לשמה וטעמא הוא לפי שאין עדים מצויין לקיימו לימא בפני נחתם ותו לא בפני נכתב למה לי. פירוש שמאחר שהצריכוהו לומר בפני נכתב ש"מ דטעמא הוא לפי שאין בקיאים לשמה כרבה: ומהדר דלמא אתי לאיחלופי בקיום שטרות בעלמא בע"א פי' אי הוה אמר בפני נחתם ותו לא הוה מוכחא מילתא דלקומי שטרות קאתי ומאן דחזי סבר כל שטרות נמי מיקיימו בחד דאמר אני מכיר חתימתו מש"ה אצרכוה דלימא נמי בפני נכתב דלא ליתי לאיחלופי בקיום שטרות דלימא דהתם לא מסהדי אכתיבה דשטרא כ"א על החתימה:
ר"ג

[יבמות פח.] [לקמן ה:] [לעיל ב: וש"נ] ס"א אינו [שם וש"נ] כתובות יח: [עי' תוס' כתובות כח. ד"ה קיום] ס"א וקא מוכחא מילתא [לקמן טז:] עי' מהר"ס

גליון הש"ס

תו' ד"ה האי כו' לא שייך למפרך. לא זכיתי להבין דבריהם הקדושים כיון דסמכינן על סברא דדייקא דבעלה מת ממילא לא שייך שיבוא ולא אתי לידי חומרא ושאני הכא דלא דסמכינן דהשליח אומר אמת מ"מ שמא יבוא בעל ויערער בבקר וס' יאיר עיני:

א) לכאורה זה יתכן לעיל גבי מימרא דרבה אבל הכא הכוונה דרבנן מ"מ חששו לזיופא וצ"ע.

חתימה לשמה אי רבי מאיר חתימה בעי כתיבה לא בעי דתנן °אין כותבין במחובר לקרקע כתבו על המחובר לקרקע תלשו התמו ונתנו לה כשר אי רבי אלעזר כתיבה בעי חתימה לא בעי וכי תימא לעולם רבי אלעזר היא וכי לא בעי רבי אלעזר חתימה לישמה מדאורייתא מדרבנן בעי והא שלשה גיטין פסולין דרבנן ולא בעי רבי אלעזר תהימה לשמה °דתנן ג' גיטין פסולין ואם ניסת הולד כשר כתב בכתב ידו ואין עליו עדים יש עליו עדים ואין בו זמן יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד הרי אלו שלשה גיטין פסולין ואם ניסת הולד כשר רבי אלעזר אומר אף על פי שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר וגובה מנכסים משועבדים שאין העדים חותמים על הגט אלא מפני תיקון העולם ואלא רבי מאיר היא וכי לא בעי רבי מאיר כתיבה לשמה מדאורייתא מדרבנן בעי °והא אמר רב נחמן אומר היה רבי מאיר אפילו מצאו באשפה

והתמו

אי רבי מאיר. דאמר עיקר השטר זו היא חתימתו: חתימה. לשמה בעי דכי כתיב וכתב לה אחתימה כתיב כדקתני לקמן (דף כא:) כתב גט על המחובר כשר ואע"ג דכתיב וכתב ונתן מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה יצא זה שהוא מחוסר כתיבה קצירה ונתינה אפ"ה כיון דחתמו בתלוש מכשר ליה ר"מ אלמא וכתב דקרא אחתימה הוא: אין כותבין. לכתחילה על המחובר שמא יחתום במחובר ומפסיל כדפרישי' והכי מפ' בפ"ב (דף כא:): ואי ר' אלעזר. דאמר מדאורייתא גט שאין עדיו חתומין עליו כשר אלמא וכתב כתיבה היא דמשמע: כתיבה בעי. לשמה ולא חתימה: והא שלשה גיטין פסולין. דקא חשיב בפ' בתרא (לקמן פו.) וחד מינייהו אין עליו עדים: דרבנן כלומר פסולייהו אפי' לת"ק לא הוי אלא מדרבנן מדקתני אם ניסת הולד כשר: ולא בעי רבי אלעזר חתימה. °ופליג עלה ר"א דאפילו לכתחילה תנשא אלמא פסולא דרבנן נמי לית ליה: שלשה גיטין פסולין. לכתחילה: כתב בכתב ידו. ידי הבעל: ואין בו זמן. באיזה זמן נכתב: ואין בו אלא עד אחד. וכתב ידי סופר: ואם ניסת הולד כשר. אלמא ת"ק גופיה לא פסיל אלא מדרבנן ומדפליג ר"א עליה שמע מינה אפילו לכתחילה מכשיר: וגובה מנכסים משועבדים. גובה כתובתה בגט זה מנכסים משועבדים דתנן בכתובות (דף פט.) הוציאה גט ואין עמו כתובה גובה כתובתה ליטנא אחרינא גובה מנכסים משועבדים אם שטר מלוה הוא גובה מנכסים משועבדים שט"ח נמי קרי גט כדאמר בעלמא (ב"ק ד' לו.) וגט חוב שאין בו אחריות: אלא מפני תיקון העולם. שמא ימותו עדים ושוב אין לו עדות לפיכך נהגו לחתום דאם ימותו תראה חתימתם לעדים אחרים ויכירוהו:

וכי

דתנן אין כותבין במחובר וכו'. הך סוגיא ובסמוך נמי דמוקי רב אשי מתני' כר' יהודה אתיא כריש לקיש דפ"ב (לקמן דף כא:) דמוקי מתניתין כר"מ דהתמו בגיטו דמשמע חתימה ממש אבל רבי יוחנן ושמואל מוקי התם מתניתין כרבי אלעזר ושתמו אתורף קאי כלומר שיימו כמו תורה חתומה ניתנה דס"פ הניזקין (לקמן דף ס.) ולשמואל ורבי יוחנן נמי יש להוכיח דר"מ לא בעי כתיבה לשמה כדמסיק בסמוך מדרב נחמן דאמר אומר היה ר"מ אפילו מצאו באשפה כו' וא"ת והיכי מוכח מהכא דלא בעי כתיבה לשמה דילמא לכתחילה בעי כתיבה לשמה כדבעי לכתחלה בתלוש וי"ל דאפילו אי לכתחילה בעי כתיבה לשמה לא מיתוקמא מתני' כוותיה כיון דדיעבד כשר לא היו מתקנין לומר בפ"נ ועוד דתנן ברים פ"ב (לקמן דף טו.) דאי לא אמר בפני נכתב פסול ותימה לר"י דהכא משמע דלא מיתוקמא מתני' כר"מ משום דר"מ לא בעי כתיבה לשמה ולקמן (דף ה:) תניא בהדיא המביא גט ממדינת הים נתנו לה ולא אמר בפ"נ ובפני נחתם יוציא והולד ממזר דברי ר"מ ולרבא ניחא דבעי בפני נכתב דלא ליתי לאיחלופי והא דאמר רב נחמן בסמוך דלר"מ מצאו באשפה כשר היינו כשהבעל עצמו נותנו לה או בא"י אבל שולח גט ממדינת הים צריך שיראה השליח כתיבת הגט שיוכל לומר בפני נכתב דלא ליתי לאיחלופי אבל לרבה קשה דלית ליה טעמא דאיחלופי אף לפי המסקנא דרבה אית ליה דרבא כדפירשנו: שלשה גיטין פסולים. היכא דמוקי בפ' בתרא (לקמן דף פו.) הך מתני' כר"מ אע"ג דאית ליה לר"מ כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר אור"ת דהכא היינו טעמא דהולד כשר דקדקיה המטבע שלא יפסל הולד בהנך שלשה ואע"ג דר"מ סבר וכתב היינו וחתם מ"מ כשר הולד בכתב ידו ואין עליו עדים דכיון שהבעל עצמו כתב אין לך חתימה גדולה מזו ואין בו אלא עד אחד למ"ד בפ' בתרא (ג"ז שם) כתב ידו ועד בגיטו שפיר אלא למ"ד כתב סופר ועד קשה ניחוש דשמא סופר כתבו להתלמד וזרקו לאשפה ובאתה האשה והחתימה עליו עד אחד ואין כאן שנים וי"ל שהסופרים חוששים למכשול ונזהרין בכך ומיהו אין רגילות להזהר לגמרי שתחשב כתיבת סופר כעד אחד: כתב בכתב ידו ואין עליו עדים. טעמא דפסול משום שיוכל לכתוב הזמן כמו שירצה והוי כאין בו זמן וא"ת בשלמא למ"ד בפ"ב (לקמן דף יז.) דתקנו זמן בגיטין שלא יחפה על בת אחותו הכא בכתב ידו נמי איכא למיחש שמא יחפה אבל למאן דמפרש התם דתקינו זמן משום פירי קשה לר"י מה חשש יש בכתב ידו ואם יש לחוש שיקדים זמן לטובת האשה אע"פ שבא לגרשה ולעשות עמה קנוניא שתגבה מלקוחות שמכר להם פירות בינתים מאותו הזמן הכתוב בגט עד עכשיו כמו שאנו חוששין את האשה גבי שובר כתובה בסוף שנים אוחזין (ב"מ דף יח.) א"כ לא נסמוך עליו לטרוף לקוחות מזמן הכתוב בו וי"ל דודאי אינו נאמן ולכך פסלוהו דלפעמים תפסיד האשה שלא כדין כשיכתוב הבעל יום שעומד בו ולא יקדים הזמן ואז היה לה לטרוף לקוחות מזמן הכתוב והיא לא תוכל לטרוף לפי שאנו חושדין אותו שהקדים הזמן ולכך פסלוהו דהשתא בדין לא תטרוף האשה מזמן הכתוב כיון שהגט פסול דדוקא בגט כשר גובה מיום הכתיבה ועי"ל דחיישינן דאחר הכתיבה מיד תתפוס הפירות ותאמר שכבר נתגרשה מזמן הכתוב בו: יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד. למ"ד כתב ידו ועד בגיטו תנא כתב בכתב ידו ואין עליו עדים לאשמועינן דאפ"ה הולד כשר וסיפא דאין בו אלא עד אחד איצטריך דאפ"ה לא תנשא לכתחילה: יש בו זמן. נראה ה"ה דאין בו זמן אלא לאשמועינן אע"ג דיש בו זמן לא תינשא לכתחילה: רבי אלעזר אומר אפילו אין עליו עדים כו'. וא"ת דילמא דוקא כתב בכתב ידו או בעד אחד דאיירי ת"ק מכשיר ר"א וי"ל דהלשון אפילו אין עליו עדים משמע דאין עליו עדים כלל ועוד דקתני דאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם משמע דבעדי מסירה לחוד סגי ונראה לר"י דאף לכתחילה מכשיר ר' אלעזר בעדי מסירה כדפירש בקונטרס מדקתני לקמן בפ"ב (דף כא:) אין כותבין על הנייר מחוק וחכמים מכשירין ואמר מאן חכמים ר"א דאמר עדי מסירה כרתי ומשמע מכשירין וכותבין והדתנן בהשולח (לקמן דף לד:) התקין ר"ג שיהו העדים חותמין על הגט לא שצריך לעשות כן אלא תיקון שילמד להם לעשות כן שלא ילטרכו לעדי מסירה כשירצו להראות לראיה השטר והגט אבל אם באים לסמוך לכתחילה אעדי מסירה סומכין: וגובה מנכסים משועבדים. לשון שני פי' בקונטרס אם שטר מלוה הוא גובה מנכסים משועבדים וכן נראה לר"ת עיקר דאפילו בשאר שטרות גובה בעדי מסירה מנכסים משועבדים כדמשמע בפ' בתרא (לקמן דף פו:) דאמר רב הלכה כר"א בגיטין ובשאר שטרות לא והא קתני וגובה מנכסים משועבדים אלמא דר"א איירי נמי בשאר שטרות וקשה דאמר בגט פשוט (ב"ב דף קעו.) הוחזק כתב ידו בב"ד מהו פי' מהו שיגבה ממשעבדי ומייתי מהך דגיטין דקתני וגובה מנכסים משועבדים ומשני שאני התם דאיכא כתובה משמע דדוקא בגט איירי ולא בשאר שטרות ורשב"ם גרס התם שאני התם דמשעת כתיבה שיעבד נפשיה פירוש כשנכתב השטר נכתב כדי למוסרו בפני עדים שיהו עדי מסירה במקום עדי חתימה והוי קול כאילו עדים חתומים אבל לעיל איבעיא לן הוחזק כתב ידו בב"ד ומסר בינו לבין עצמו ולא נתכוין אלא להודאה ולא לעשות שטר שיהיה לו קול והתם לא יועיל אפילו איתחזק בב"ד ורבינו חננאל פי' דההיא דגט פשוט (שם דף קעו.) פליגא אההיא דהמגרש (לקמן דף פו:) ופסק רבינו חננאל שיש לסמוך אההיא דגט פשוט ולא מגבינן בעדי מסירה אלא מבני חרי והא דפריך בתמא דהמ"ם בפירקין (דף יא.) גבי שטר פרכאה דמסרי באפי סהדי ישראל אי הכי ממשעבדי נמי ליגבי לא קשה לפסק רבינו חננאל דמיירי בחתימו עליה סהדי עובדי כוכבים הדיוטות כדפי' בקונטרס ומשום הכי פ"ד דגבי ממשעבדי כיון דמסרי באפי סהדי ישראל חביבי הנך הדיוטות כערכאות וגם מלשון הקונטרס מוכיח לקמן דלא גבי ממשעבדי אלא בעדי חתימה: וכי לא בעי רבי מאיר כתיבה לשמה מדאורייתא אבל מדרבנן בעי ופסול בדיעבד דבענין אחר לא מתוקמא מתניתין כוותיה כדפירש לעיל ואם תאמר ומאי שנא ממחובר דאמר לעיל אין כותבין לכתחילה אבל בדיעבד כשר אפילו מדרבנן דמדאורייתא אין חילוק בין לכתחילה לדיעבד ויש לומר דהשתא מוקי הסיא מתניתין דמחובר כרבי אלעזר והתמו אתורף קאי:

והתמו

לקמן יא:
ב"ב קטו. לקמן יז: פו:
לקמן כג. סוטה יח. כו.

גליון הש"ס

ברש"י ד"ה ולא בעי ר"א חתימה ופליג עלה ר"א וכו'. ק"ל הא י"ל כפשוטו על ת"ק גמ' דהולה דווקא שהוא כתב ידו אבל דכתב סופר ואין עליו עדים אפילו בדיעבד פסול בזה הוסיף ר"א דאע"פ שאינו כתב ידו ואין עליו עדים כשר בנתן לה בפני עדים. ואילולי דברי רש"י היה אפשר לפרש דכיון דת"ק קורא שם פסול במה דפסיל לכתחילה לא ה"ל ליה לר"א למינקט כשר במה דפסול לכתחילה והו"ל דהולד כשר. אח"כ כתב לי נכדי הרב מהו' שמואל בנימין נ"י שכבר עמד בזה הגאון נפ"ז בס.רו תפא"ת שמואל למהרש"ק:

ותתמו ונתנו לה כשר וכ"ת אנן מדאורייתא קא מתנינן לה אי הכי אומר היה ר"מ דבר תורה מיבעי ליה אלא לעולם רבי אלעזר היא וכי לא בעי רבי אלעזר חתימה היכא דליכא עדים כלל היכא דאיכא עדים בעי *דאמר רבי אבא *מודה רבי אלעזר במזוייף מתוכו שהוא פסול רב אשי אמר הא מני ר' יהודה היא *דתנן ר' יהודה פוסל עד שתהא כתיבתו וחתימתו בתלוש ומעיקרא מאי טעמא לא מוקמינן לה כר' יהודה מהדרינן אר"מ *דסתם מתני' ר"מ מהדרינן אר' אלעזר *דקי"ל הילכתא כוותיה בגיטין תנן רבן גמליאל אומר אף המביא מן הרקם ומן ההגר רבי אליעזר אומר אפילו מכפר לודים ללוד ואמר אביי בעיירות הסמוכות לארץ ישראל ומובלעות בתחום א"י עסקינן ואמר רבה בר בר חנה לדידי חזי לי ההוא אתרא והוי כמבי כובי לפומבדיתא מכלל דת"ק סבר הני לא צריך מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר לפי שאין בקיאין לשמה והני גמירי ומר סבר לפי שאין עדים מצויין לקיימו והני נמי לא שכיחי לא רבה מתרץ לטעמיה ורבא מתרץ לטעמיה רבה מתרץ לטעמיה דכולי עלמא לפי שאין בקיאין לשמה והכא בהא קמיפלגי ת"ק סבר הני כיון דסמוכות מיגמר גמירי ואתא רבן גמליאל למימר מובלעות גמירי סמוכות לא גמירי ואתא רבי אליעזר למימר מובלעות נמי לא שלא תחלוק במדינת הים רבא מתרץ לטעמיה דכולי עלמא לפי שאין עדים מצויין לקיימו ותנא קמא סבר הני כיון דסמוכות מישכח שכיחי ואתא רבן גמליאל למימר מובלעות שכיחי סמוכות לא שכיחי ואתא רבי אליעזר למימר מובלעות נמי לא שלא תחלוק במדינת הים תנן וחכמים אומרים אינו צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אלא המביא ממדינת הים והמוליך מכלל דתנא קמא סבר מוליך לא צריך מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר לפי שאין בקיאין לשמה והני

רש"י

וכי תימא הכן מדאורייתא מתנינן לה. להא דרב נחמן: אי הכי אומר היה ר' מאיר דבר תורה מיבעי ליה. למימר דהוה ליה לרב נחמן דאמורא הוא לפרושא למילתא דלא תיפוק חורבא מיניה ולמיתני הכי אומר היה ר' מאיר דבר תורה אפילו מגאו באספה וכו': ים ה"ג וכי לא בעי רבי אלעזר חתימה היכא דליכא עדים כלל. כלומר כי לא חתימי סהדי עליה כלל שפיר טפי מהשתא דחתימי עליה ושלא לשמה דהוה ליה מזוייף מתוכו: במזוייף מתוכו. שחתם עליו קרוב או פסול או שלא לשמה: ומעיקרא אמאי לא מוקמינן לה כרבי יהודה. דטרחינן ומהדרינן וכי תימא כמה ליסני לאוקמיה כר' מאיר או כר' אלעזר: הילכתא כרבי אלעזר בגיטין. בהא מילתא דבלא עדים חתומים כשר והכי מוקמינן בפרק בתרא (לקמן דף פו:): ואמר אביי עיירות הללו. שהוא סמוכות לארץ ישראל הנך רקם וחגר דרבן גמליאל והנך דרבי אליעזר הוי סמוכות טפי שאף מובלעות הן בתחומה אלא שאינן מארץ ישראל דת"ק סבר הני לא צריכי משום דסמוכות ואתא רבן גמליאל לאוסופי סמוכות ומודי במובלעות ורבי אליעזר הוסיף את המובלעות והיכי דמי מובלעות כגון עיירות שמנה הכתוב במזרחה של ארץ ישראל להיות לגבול כדכתיב (במדבר לד) והתאויתם לכם לגבול קדמה מחצר עינן וגו' ומונה על הגבול עיירות רבות ומהן ולהלן חוצה לארץ ישראל ויש מהם שבולטות מחברותיהן לצד המזרח ארבע וחמש פרסאות ומסילה ההולכת מזו לזו הוא הגבול ועיירות העומדות חוץ למסילה לפנים מבליעת העיר הבולטת קרי לה מובלעת בתוך התחום ואפילו הכי אינה מארץ ישראל: ההוא אתרא. שבין כפר לודים ללוד: והוי. רחוק כמבי כובי לפומבדיתא: מאי לאו בהא קמיפלגי כו'. ודרבה ורבא תנאי היא: לא שכיחי. דיש תירוס ביניהם: מתרץ לטעמיה. מתרץ לכולהו תנאי כוותיה: ואתא רבי אליעזר למימר דמובלעות נמי לא. כלומר אף על גב דגמירי לא נפקי מכלל מדינת הים: שלא תחלוק במדינת הים. מאחר שגזרו במדינת הים לא נתנו חלוק בדבר:

תוספות

ותתמו ונתנו לה כשר. לכתחילה נמי כשר לחתום וליתן דבפרק כל הגט (לקמן דף כו:) ובהכותב (כתובות דף פה.) מוכיח מדרב נחמן דהכא דלמיחזי כשיקרא לא חיישינן ועוד תנן בפרק כל הגט (לקמן דף כו.) הכותב טופסי גיטין צריך שיניח מקום האיש והאשה וקאמר בגמ' משום קטטה ור' מאיר היא או משום תקנת עגונות משמע במגאו באספה דלא שייכי הני טעמי שרי אפילו לכתחילה ומאן דמפרש נמי התם משום תקנת סופר ורבי אלעזר היא משמע דלר"מ אין צריך להניח כלום ושרי לכתוב הכל והא דלא קאמר הכא התמו ונתנו לה אומר ר"ת משום דהוה משמע דלא סגי דלא עביד הכי וא"ת ומאי שנא דבעי לר"מ לכתחילה כתיבה בתלוש למאן דמוקי מתניתין דמחובר כר' מאיר ושלא לשמה שרי אפילו לכתחילה ואומר ר"ת דלגבי לשמה לא חיישינן אי מייתי גט לעדים באיגו כתוב לשמה שיחתמו גם הם שלא לשמה דכיון דידעי דצריך לשמה לא אתו למיטעי אבל במחובר אי כתב לה במחובר זימנין דמישתלי ואין נזכרין לתלוש ותתמי: מודה רבי אלעזר במזוייף מתוכו. תימה לר"י מה ענין שלא לשמה למזוייף מתוכו שחתומים בו קרובין או פסולים דהתם בדין מיפסיל משום דלמא אתי למיסמך עילוייהו להשיאה או להוציא ממון על פיהם אע"פ שהדבר אמת אין לעשות אלא בעדות כשר כדאמר בפ' ארבעה אחין (יבמות דף לא:) גבי עדים זימנין דחזו בכתבא ומסהדי ורחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם אבל הכא שהעדים כשרים אלא שחתמו שלא לשמה מה תקלה יש בכך אם נסמוך עליהן וליכא למימר דאי שרינן בחתמו שלא לשמה יבא להכשיר זימנין דיחתמו תחלה ויכתבו גט על גבי חתימתן והתם ליכא עדות כלל דאם כן מטעם זה גם בשאר שטרות היה לנו להצריך חתימה לשמה ויש לומר דמ"מ איכא למיגזר חתימה אטו כתיבה דאם אין עושין חתימה לשמה גזרינן פן לא יכתבו גם הכתיבה לשמה: הא מני ר' יהודה היא. אע"ג דברים פ"ב (לקמן דף טו.) תנא קמא דר' יהודה מצריך בפני נכתב ובפני נחתם בהא סבר לה כר"י: עד שתהא כתיבתו וחתימתו בתלוש. וא"ת ולמה ליה למינקט וחתימתו כיון שהיתה כתיבה בתלוש אי אפשר לחתימתו שתהא במחובר וי"ל דמשכחת לה שכתבו על אילן תלוש ואח"כ נטעו והשריש וחתמו: דקיימא לן הלכה כר"א בגיטין. משום דמיירי הכא בגיטין נקט גיטין אבל הלכה כמותו אף בשאר שטרות אע"ג דכל אמוראי דלקמן (דף פו:) סברי כר' אלעזר דוקא בגיטין קיימא לן כשמואל בדיני דפליג לקמן (שם) אדרב וקאמר אף בשאר שטרות ועוד בפ' זה בורר (סנהדרין דף כח:) גבי מתנתא דהוו חתימי עלה תרי גיסי קאמר רב יוסף זיל אקנייה בעדי מסירה כר' אלעזר ופריך ליה אביי והאמר ר' אבא מודה ר' אלעזר במזוייף מתוכו שהוא פסול משמע דרב יוסף ואביי דהוו בתראי סברי כר' אלעזר ובפירקין נמי *אמר ר' אבא האי שטרא פרסאה דמסריה ניהליה באפי סהדי ישראל מגבינן ביה מבני חרי ולפיכך צריך ליזהר שיהו עדי מסירה בשעת נתינת הגט דאיכא כרתי דאי ליכא שם עדי מסירה איגה מגורשת אע"ג דאיכא עדי חתימה ולא מהני עדי חתימה אלא שאם ימותו עדי מסירה או ילכו להם למדינת הים שתינשא ע"י עדי חתימה דמסתמא בהכשר נעשה כדאמרינן בהשולח (לקמן דף לו.) לא צריכא אלא לר' אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי תקינו רבנן עדי חתימה דזימנין דמייתי סהדי אי נמי דאזלי למדינת הים וכן משמע בפ' בתרא (לקמן דף פו:) גבי שנים ששלחו שני גיטין שמותיהן שוין [ונתערבו] נותן שתיהן לזו ושתיהן לזו וקאמר בגמ' דלא כר' אלעזר משום דלא ידעי עדי מסירה בהי מינייהו מיגרשא אבל לר"מ ניחא וצריך לומר דבמשולשין איירי דבעי לר"מ שיהא מוכח מתוכו כדאמרינן בריש כל הגט (לקמן דף כד:) גבי כתב לגרש את הגדולה ואי לר' אלעזר סגי בעדי חתימה אמאי לא אתיא כר' אלעזר דל עדי מסירה מהכא בעדי חתימה סגי אלא משמע דלעולם בעי ר' אלעזר עדי מסירה ועוד דרגיל ר"ת לומר דאפילו לר"מ בעי עדים בשעת נתינת הגט דאין דבר שבערוה פחות משנים וכן שטר מתנת קרקע או שטר מכר שהוא לקנין קרקע ואינו נראה אין מועיל כלום לר' אלעזר אם ידוע שלא נתנו בפני עדים *מיהו יש לחלק דלענין ממון דמהניא הודאת בעל דין כמאה עדים סגי בעדי חתימה במקום הודאת בעל דין אבל בקידושין וגרושין לא מהניא הודאת בעל דין משום דמחייב לאחרים דבקידושין אסר לה אקרובים ובגרושין אסר לה אכהן: ומר סבר לפי שאין עדים מצויין לקיימו והני נמי לא שכיחי. וטעמא דרבי אליעזר לאו משום דקסבר דמובלעות נמי לא שכיחי אלא שלא תחלוק במדינת הים *כדמשמע בסמוך: תנן

עין משפט נר מצוה

ט א מיי' פ"א מהל' גירושין הלכה יז ופ"ד הלכה י סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קל סעיף ז וטוש"ע ח"מ סי' נא סעיף ג וסעיף ז:

תוספות רי"ד

ר"ג אומר אף המביא מרקם ומן החגר רבי אליעזר אומר אפילו מכפר לודים ללוד: אמר אביי בעיירות הסמוכות לא"י ומובלעין בתחום א"י עסקינן. פי' רקם וחגר הם עיירות הסמוכות לא"י אלא שעומדים (תוך) [חוץ] לגבול א"י וכפר לודים גם הוא מחוצה לארץ וסמוך לא"י אלא שהוא מובלע בתוך התחום שהגבול מתעקם ונכנס לתוך א"י ובאותה העקמומית יושב כפר לודים ולוד הוא יושב תוך הגבול בא"י ובהא פליגי דת"ק סבר דוקא ממדינת הים צריך שיאמר אבל הני כיון דסמוכין ומובלעין אינו צ"ל דשכיחי בהו שיירתא ואתא ר"ג למימר סמוכין נמי כגון רקם וחגר לא שכיחי בהו שיירתא אבל מובלעין כגון מכפר לודים ללוד שכיחי בהו שיירתא. ור"א אומר אע"ג דשכיחי שיירתא צריך שיאמר שלא תחלוק במדינת הים פי' אחרי שגזרו במדינת הים לא נתנו חילוק בדבר: וחכ"א אינו צריך שיאמר וכו'. פי' אינו צריך לומר המביא מן הסמוכין ומן המובלעין דשכיחי שיירתא אלא המביא גט ממדינת הים לא"י והמוליך מא"י למדינת הים. ואתא לפרושי טעמא דת"ק (כגון) [דאמר] המביא גט ממדינת הים דה"ה המוליך מארץ ישראל למדינת הים דטעמא הוא מפני שאין עדים מצויין לקיימו ולא שנא מוליך ממביא והמביא ממדינה למדינה במדינת הים צריך שיאמר דלא שכיחי שיירתא:

מסורת הש"ס

ב"ב קס. [לקמן י: סנהדרין כח:]

לקמן כח:

[עירובין נו: סנהדרין פו.]

[לקמן פו:]

[לקמן יא. וכס איתא רבה]

גי' מגדל דוד כדמכי

גליון הש"ס

תום' ד"ה דקי"ל וכו' מיהו יש לחלק. עי' לקמן דף י ע"ב תד"ה הכפא בעלמא. ועי' בכרת"ם ב"ב פרק גט פשוט סימן ז:

והני גמירי ומר סבר לפי שאין עדים מצויין לקיימו והני נמי לא שכיחי רבה מתרץ לטעמיה ורבא מתרץ לטעמיה רבה מתרץ לטעמיה דכולי עלמא לפי שאין בקיאין לשמה והכא בגזירת מוליך אטו מביא קמיפלגי תנא קמא סבר לא גזרינן מוליך אטו מביא ורבנן בתראי סברי גזרינן מוליך אטו מביא ורבא מתרץ לטעמיה דכולי עלמא לפי שאין עדים מצויין לקיימו ורבנן בתראי לפרושי טעמיה דתנא קמא הוא דאתו תנן המביא גט ממדינה למדינה במדינת הים צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם הא באותה מדינה במדינת הים לא צריך לרבא ניחא לרבה קשיא לא תימא הא באותה מדינה במדינת הים לא צריך אלא אימא ממדינה למדינה בארץ ישראל לא צריך הא בהדיא קתני לה המביא גט בארץ ישראל אינו צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם אי מההיא הוה אמינא הני מילי דיעבד אבל לכתחילה לא קא משמע לן ואיכא דמותיב לה הכי הא ממדינה למדינה בארץ ישראל לא צריך לרבה ניחא לרבא קשיא לא תימא ממדינה למדינה בארץ ישראל לא צריך אלא אימא הא באותה מדינה במדינת הים לא צריך אבל ממדינה למדינה בארץ ישראל מאי צריך ליתני המביא ממדינה למדינה סתם לעולם ממדינה למדינה בארץ ישראל נמי לא צריך דכיון דאיכא עולי רגלים מישכח שכיחי תינח בזמן שבית המקדש קיים בזמן שאין בית המקדש קיים מאי איכא למימר כיון דאיכא בתי דינין דקביעי מישכח שכיחי תנן רבן שמעון בן גמליאל אומר אפילו מהגמוניא להגמוניא ואמר רבי יצחק עיר אחת היתה בארץ ישראל ועססיות שמה והיו בה ב' הגמוניות שהיו מקפידין זה על זה לפיכך הוצרכו לומר מהגמוניא להגמוניא לרבא ניהא לרבה קשיא רבה אית ליה דרבא אלא מאי בינייהו איכא בינייהו דאתיוה בי תרי אי נמי באותה מדינה במדינת הים *תנן המביא גט ממדינת הים ואינו יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם אם יש עליו עדים יתקיים בחותמיו והוינן בה *מאי ואינו יכול לומר

אילימא

רש"י

והני גמירי. דארץ ישראל: לפרושי טעמא דתנא קמא. דאיהו נמי מוליך ומביא ס"ל אלא חד מינייהו נקט: הא באותה מדינה. ומעיר לעיר: לא צריך. ואע"ג דאין בקיאין לשמה הואיל ועדים מצויין לקיימו לא צריך: אי מההיא. מדוקיא דרישא: הוה אמינא הני מילי דיעבד. דאי מייתי ממדינה למדינה בא"י ולא נכתב לפניו אין צריך ליפסול שליחותו על כך: אבל לכתחילה. אי הוה מימליך הוה מורינן ליה דליקו עליה: קמ"ל. משנה יתירא דסיפא דלא צריך: ואיכא דמותיב הכי כו'. וניחא ליה למידק מרישא ולאותובי ולאו לאותובי מסיפא דקתני בהדיא המביא גט בארץ ישראל אינו צריך אלמא טעמא משום לשמה הוא דמשום דברישא תני בהדיא ממדינה למדינה וסיפא לא תנא ממדינה למדינה ואי הוה מותיב ליה מיניה הוה משני ליה דבאותה מדינה עצמה קאי ואע"ג דהוה מותבינן ליה מכלל דמדינת הים באותה מדינה נמי א] לא צריך סוף סוף הדר הוה ליה דוקיא: לעולם ממדינה למדינה בארץ ישראל לא צריך. כדקא דייקת ולא תיקשי לרבא: כיון דאיכא עולי רגלים. שכיחי עדים לקיימו והא דאמרן לעיל בריש שמעתין ממדינה למדינה בא"י איכא בינייהו ליתא וסמי ליה מהכא: בתי דינין דקבועין. בעיירות כתקנת עזרא בשני ובה' ומצויות עיירות שהולכות לדון במקום הוועד: מקפידין זה על זה. שלא ילך בן הגמוניא זו להגמוניא זו: לרבה קשיא. דהא ארץ ישראל הואי ובקיאין לשמה ומשום דלא שכיחי לקיימו אצרכוה: רבה אית ליה דרבא. דממדינה למדינה בארץ ישראל היכא דקפדי ולא שכיחי עדים צריך למימר אבל רבא לית ליה דרבה דאי שכיחי עדים לא חיישינן לאין בקיאין דכולהו בקיאין: אלא מאי בינייהו. אתרוייהו שינויי מהדר אשינויא קמא דשנינן כיון דאיכא עולי רגלים כו' והו ליכא למימר ממדינה למדינה מצריך רבא בין אשינויא דאמרינן דרבה היכא דקפדי מודי בה דבעינן נמי לקיימו ומהשתא ממדינה למדינה בארץ ישראל לא איפליגו בה דאי קפדי מודה בה רבה דהא אית ליה דרבא ואי לא קפדי מודי בה רבא דהא שכיחי לקיימו משום קביעותא דבתי דינין ומאי בינייהו כלומר חסרו להו הנך טעמי דאוקימנא פלוגתייהו לעיל ומשני ודאי חסרי להו וסמי חד מינייהו ופשו להו תרי טעמי באותה מדינה במדינת הים והיכא דאתיוה בי תרי ממדינת הים רבה מצריך רבא לא מצריך: ואינו יכול. מפרש ואזיל מאי היא: יתקיים בחותמיו. יבאו המכירים החתימה וכשר:

חוץ

תוספות

תנן המביא גט ממדינה למדינה במדינת הים. ומרישא דמתניתין המביא גט ממדינת הים דמשמע דוקא ממדה"י לא"י לא מצי למיפרך דלעולם באותה מדינה במדינת הים נמי צריך ונקט הכי לאפוקי רקם וחגר: אלא אימא ממדינה למדינה בארץ ישראל לא צריך. וא"ת ואמאי נקט ממדינה למדינה ליתני המביא גט באותה מדינה במדינת הים צריך כו' הא בארץ ישראל אין צריך באותה מדינה וה"ה ממדינה למדינה דלרבה אין חילוק בין אותה מדינה ובין ממדינה למדינה וי"ל דנקט הכי לאשמועינן דלא נימא דממדינה למדינה בארץ ישראל צריך נמי משום קיום כרבא קמ"ל דאין צריך דטעמא לאו משום קיום אי נמי משום דשכיחי עולי רגלים כדמסיק: אי מההיא הוה אמינא הני מילי דיעבד. פירש בקונטרס *אי מדויקא דרישא ופי' כן משום דאסיפא לא הוי מצי למימר הני מילי דיעבד דהא בהדיא קתני אין צריך דמשמע לכתחילה ומיהו לשון אי מההיא לא משמע הכי ונראה דיש ליישב דהכא שייך למיתני א"נ בדיעבד כלומר אין צריך ליטלו הימנה כשלא אמר בפני נכתב ובפ"ב דאמר לקמן כיצד יעשה יטלנו הימנה ויחזור ויתן לה בפני שנים ויאמר בפני נכתב ובפני נחתם אבל קשה דאמרינן בריש פ"ב (לקמן דף טו.) המביא גט ממדינת הים ואמר בפני נכתב אבל לא בפני נחתם כו' פסול ופריך בגמ' תנינא חדא זימנא המביא כו' ומשני אי מההיא הוה אמינא צריך ואי לא אמר כשר והיכי הוה מצי למימר הכי הא אמרינן הכא דאי לא תנא אלא חד בבא הוה אמינא בא"י לכתחילה צריך מכלל דבמדינת הים אפילו בדיעבד נמי צריך וי"ל דמאחר דתנא הכא תרי בבי לאשמועינן דארץ ישראל אפילו לכתחילה אין צריך אם כן מהשתא מצינן למימר דהא דצריך במדינת הים היינו לכתחילה אבל בדיעבד כשר להכי איצטריך מתניתין דפ"ב ועוד נראה לר"י דהכי פירושא הני מילי דיעבד שלא ראה כתיבת הגט וחתימתו דיכול ליתנו לה בא"י אבל לכתחילה צריך שיראה כתיבת הגט וחתימתו כדי שיוכל לומר בפני נכתב קמ"ל דלא צריך ובמדינת הים אם לא ראה כתיבת הגט וחתימתו אין יכול להביאו וליתנו לה ואם הביא ונתנו ה"א דכשר אי לא מתניתין דפ"ב והשתא מיתרצה נמי פירכא קמייתא*: כיון דאיכא עולי רגלים מישכח שכיחי. ואע"ג דלענין מחאה שלא בפניו אמרינן בחזקת הבתים (ב"ב דף לח:) סתם יהודה וגליל כשעת חירום דמי ולא הוי מחאה היינו משום שאין המחזיק דרכו לחזור אם עשו מחאה אבל הכא שמחזרת אחר עדים המכירים חתימת העדים מצויין לקיימו *ואם תאמר דלקמן (דף ו.) משמע איפכא גבי בני מחוזא דניידי ומצרכי בפני נכתב משכונה לשכונה אטו במחוזא מי לא הוה מחאה וי"ל דהתם אפילו ימחה בפני בני אדם שהולכין להם שלא יאמרו למחזיק מכל מקום דרך הליכתם יאמרו לאחרים וחברך חברא אית ליה כדאמרינן התם אבל לענין קיום כיון דניידי לא ימצא קיום כשיצטרך להם: ואמר ר' יצחק עיר אחת היתה בארץ ישראל כו'. בלא ר' יצחק נמי יש להוכיח דבארץ ישראל היתה דבחוצה לארץ באותה הגמוניא נמי צריך לרבה כיון דאין בקיאין לשמה: שהיו מקפידין זה על זה. וחירוס דידהו הוי טפי מחירוס דיהודה וגליל: רבה אית ליה דרבא. וא"ת אמאי צריך לרבה בפני נכתב מהגמוניא להגמוניא והא רבה לא חיים לאיחלופי כיון דידעו לא מהני וי"ל דמתחילה לא היו מתקנין בפני נכתב משום איחלופי אבל כיון דתקינו משום לשמה במדינת הים תקנו שיאמר בכל מקום אף בארץ ישראל: אלא מאי בינייהו. לעיל כי משני כיון דאיכא עולי רגלים מישכח שכיחי לא הוה מצי למיבעי מאי בינייהו דהכי איכא בינייהו מקומות דלא קביעי בתי דינין או שמקפידין זה על זה:

אלימא

תוספות רי"ד

ודוקא ממדינה למדינה במדינת הים אבל ממדינה למדינה בא"י א) לא דשכיחי שיירתא ואע"ג דאיכא בתי דינין דקביעי ובאותה המדינה נמי דהיינו מעיר לעיר במדינת הים לא צריך שיאמר דשכיחי שיירתא ולא חיישינן לאין בקיאין לשמה: רשבג"א אפילו מהגמוניא להגמוניא אמר ר' יצחק עיר אחת היתה בא"י ועססיות שמה והיו בה שני הגמונים שהיו מקפידים זה על זה. לפי' הוצרכו לומר אפילו מהגמוניא להגמוניא. ואע"ג דבא"י בקיאין לשמה כיון דמקפידים זה על זה שלא יעברו אלו על אלו ולא שכיחי שיירתא צריך הוא לומר:

א) נראה דצ"ל אבל ממדינה למדינה בא"י כיון דאיכא עולי רגלים דשכיחי שיירתא ובזמן שאין בהמ"ק קיים נמי איכא בתי דינים וכו'.

גליון הש"ס

תום' ד"ה אי וכו' אי מדויקא דרישא. עי' חולין דף ג ע"א תוד"ה אין:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה ואיכא דמותיב וכו' מכלל דמדינת הים באותה מדינה נמי לא צריך וכו'. נמחק מלת לא:

[וע"ע תוס' חולין ג. ד"ה אין האומר]

לקמן ט.

כס

[וע"ע תוס' כתובות יח. ד"ה דהתם ותוס' ב"ב לח: ד"ה דמחס]

י א ש"ע אה"ע סי' קמב סעיף יד בהג"ה :
יא ב מיי' פ"ז מהל' גירושין הל' י"ד סמג עשין נ טוש"ע שם סעיף יח :
יב ג מיי' שם הלכה י? טוש"ע שם סעיף ח :

אילימא חרש חרש בר איתויי גיטא הוא והתנן *הכל כשרים להביא את הגט חוץ מחרש שוטה וקטן *ואמר רב יוסף הכא במאי עסקינן כגון שנתנו לה כשהוא פקח ולא הספיק לומר בפני נכתב ובפני נחתם עד שנתחרש לרבא ניחא לרבה קשיא הכא במאי עסקינן *לאחר שלמדו אי הכי יכול נמי *גזירה שמא יחזור דבר לקלקולו אי הכי אינו יכול נמי פקח ונתחרש מילתא דלא שכיחא *ומילתא דלא שכיחא לא גזור בה רבנן והא אשה דלא שכיחא *ותנן האשה עצמה מביאה גיטה ובלבד שצריכה לומר בפ"נ ובפ"נ שלא תחלוק בשליחות אי הכי בעל נמי אלמה תניא *הוא עצמו שהביא גיטו אין צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם טעמא מאי אמור רבנן צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם דילמא אתי בעל מערער ופסיל ליה השתא מינקט נקיט ליה בידיה וערעורי קא מערער עליה *תא שמע דבעא מיניה שמואל מרב הונא שנים שהביאו גט ממדינת הים צריכין שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם או אין צריכין אמר ליה *אין צריכין ומה אילו יאמרו בפנינו גרשה מי לא מהימני לרבא ניחא לרבה קשיא הכא במאי עסקינן לאחר שלמדו אי הכי חד נמי גזרה שמא יחזור דבר לקלקולו אי הכי תרי נמי בי תרי דמייתו גיטא מילתא דלא שכיחא ומילתא דלא שכיחא לא גזור בה רבנן והא אשה דלא שכיחא ותנן האשה עצמה מביאה גיטה ובלבד שהיא עצמה צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם שלא תחלוק בשליחות אי הכי בעל נמי אלמה תניא הוא עצמו שהביא גיטו אינו צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם טעמא מאי אמור רבנן צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם דילמא אתי בעל מערער ופסיל ליה השתא מינקט נקיט ליה בידיה וערעורי קא מערער עליה ת"ש *המביא גט ממדינת הים ונתנו לה ולא אמר לה בפ"נ ובפ"נ אם נתקיים בחותמיו כשר ואם לאו פסול הוי לא הוצרכו לומר בפ"נ ובפ"נ להחמיר עליה אלא להקל עליה לרבא ניחא לרבה קשיא הכא במאי עסקינן לאחר שלמדו והאמרת גזירה שמא יחזור הדבר לקלקולו כשניסת אי הכי הוי לא הוצרכו לומר בפ"נ ובפ"נ להחמיר עליה אלא להקל עליה משום דניסת הוא הכי קאמר וכי תימא להחמיר עלה ולפקה הוי לא הוצרכו לומר בפני נכתב ובפני נחתם להחמיר עליה אלא להקל עליה טעמא

רש"י

חוץ מחרש שוטה וקטן. דלאו בני דעה נינהו ואין יכולין לעשות שליח לגרשה כדאמרינן בקידושין (דף מב:) דאין קטן נעשה שליח והוא הדין להנך: לרבא ניחא לרבה קשיא. דקתני יתקיים בחותמיו והלא אין בקיאין לשמה: לאחר שלמדו. דבעי לשמה: אי הכי. דלמדו: יכול נמי. לא ליצרכוה אם אפשר לקיימו בעדים לא יצטרך לומר בפני נכתב ובפני נחתם ומשני אע"ג דלמדו לא עקרו רבנן תקנתייהו גזירה שמא יחזור דבר לקלקולו וישכחו הלכך השתא נמי צריך השליח לבדוק שהוא לשמה: והא אשה דלא שכיחא. שתהא היא עצמה מביאה את גיטה בתורת שליחות שלא תתגרש בו עד שתגיע לבית דין פלוני: ובלבד שתהא צריכה כו'. בפ"ב (לקמן דף כד:) מותבינן מכי מטא גיטא לידה איגרשה ומשנינן דאייתיתיה עד ב"ד פלוני בתורת שליחות: שלא תחלוק בשליחות. שיטיא הוא לא חלקו חכמים בין שליח לשליח אבל הא דאינו יכול לאו חילוק הוא שהרי הולרך לומר אלא שאי אפשר: שהביא את גיטו. שכתבו במדינת הים ובא כאן לגרשה: טעמא מאי כו'. שיטיא הוא כלומר טעמא מאי אצרכוה רבנן לכל שליח לומר כך משום חששא דילמא אתי בעל וכו': שנים שהביאו גט. שניהם נעשו שלוחים: ומה אילו יאמרו כו'. כלומר אם רצו הן אומרים אנו מעידים שגרשה ונתן לה גט או לשלוחה גט: לרבה קשיא. דאמר כי מייתי בי תרי צריכין לומר: אי הכי. דלמדו: חד נמי. כי מייתי ליה חד נמי לא ליצרכוה: הוי לא הוצרכו כו'. כלומר אמור מעתה לא אצריכו לומר בפני נכתב להחמיר דכי מקויים ניצרכיה: אלא להקל. דלא מצרכינן ליה לתרי סהדי אחרינא: כשניסת. כבר ומשום הא גזירה לא מפקינן מיניה: משום דניסת הוא. ואם לא ניסת לא מפקינן לה לאינכובי ואע"ג דאיקיים הייטו חומרא: הכי קאמר. לעולם בניסת קאמר דלא מפקינן לה וה"ק הוי לא הוצרכו לומר בפני נכתב להחמיר עליה ולהוציאה אחר שניסת דלא תינשא להחמיר עליה ולהוציאה: אלא להקל עליה. מתחילה שלא תיזקק לעדים:

תוספות

אילימא חרש. ולא בעי למימר כגון אלם או שלא ראה כתיבת הגט דא"כ הוה ליה למימר ולא אמר: אי הכי יכול נמי. פי' יכול נמי סגי בקיום חותמיו וא"ת מאי קשיא ליה לרבה כי היכי דלרבא ניחא ליה דמפרש אינו יכול צריך קיום חותמיו אבל יכול סגי באומר בפני נכתב ונחתם ואין צריך שנים הכי נמי יפרש' לרבה דלאחר שלמדו רבה ורבא שוים ואומר ר"ת דלרבא ניחא דתנא אינו יכול לאשמועי' דבעי קיום חותמיו אבל ביכול סגי באומר בפני נכתב אע"ג דלא חשיב לרבא כמו קיום חותמיו אבל לרבה בפני נכתב עדיף מקיום חותמיו שמעיד שנעשה לשמה ע"כ תנא אתא לאשמועינן דאינו יכול סגי בקיום חותמיו כיון דאוקמינן לאחר שלמדו יכול נמי תיסגי ליה בקיום חותמיו ולקמן מפרש אי הכי חד נמי ליבעי שנשאל מרב הונא אי סגי בקיום חותמיו כיון דליכא למיחש למידי או דילמא לא פלוג בין למדו ללא למדו ומשני בחד פשיטא ליה דצריך גזירה משום שמא יחזור הדבר לקלקולו ור"י מפרש דהכי פריך אי הכי יכול נמי היכא דאין צריך קיום לא יצטרך לומר לרבה בפני נכתב ונחתם כיון דלמדו ולעיל אמרינן באתיוה בי תרי ובאותה מדינה במדינת הים דלרבה בהני נמי קתני מתניתין דצריך דכולה מתני' אית לן לאוקמא בלמדו מדפריך ממתני' דהאשה עצמה מביאה גיטה וא"כ ליקא נמי איירי בלמדו ובענין זה יש לפרש אי הכי חד נמי ומתחילה כתב רש"י בפירוש כתב ידו דהך קושיא דאי הכי יכול נמי ואי הכי חד נמי איירי למאי דסלקא דעתא מעיקרא דרבה לית ליה דרבא דכן דרך הש"ס דבתר דאיתותב מחדא הדר מותיב ליה מאידך ושוב מחקו רש"י ואין לפרש יכול נמי לא יצטרך לרבה בפני נכתב כיון דלמדו בשלמא לרבא דחייש לאיחלופי ניחא אבל לרבה דידעינן לא מהני א"כ לא אתי לאיחלופי מה צריך בפני נכתב דהא לקמן בריש פרק שני (דף טו:) משמע דכיון דאיתקן בפני נכתב לרבה משום לשמה מודה רבה דצריך לאומרו אפילו אחר שלמדו משום איחלופי: שלא תחלוק בשליחות. פירוש בשליחות דיכול: אי הכי בעל נמי. לרבא ניחא דכי מייתי ליה בעל ליכא למיחש לזיוף דאינו חשוד להכשילה במתכוין אלא לרבה בבעל נמי ליחוש שלא יערער דמתחילה לא היה יודע שצריך לשמה ומשני מינקט נקיט בידיה כיון דערעור זה אינו אלא לגז ליכא למיחש שיערער כיון דנקיט ליה: בי תרי דמייתו גיטא כו'. לפי זה ליכא בינייהו לאחר שלמדו דאתיוה בי תרי אבל איכא בינייהו מקויים ולקמן בר"פ שני (דף טו:) איכא למ"ד דשנים צריכין לומר אפילו אחר שלמדו דלא חשיב ליה מילתא דלא שכיחא ולמאי דחשיב ליה מילתא דלא שכיחא הא דקתני בפ"ב (לקמן דף טו.) וב' אומרים בפנינו (א) דדייק מינה רבה דידעו לא מהני אע"ג דמשתמא איירי אחר שלמדו °מ"מ נקט בפנינו משום דקודם שלמדו הוה בפנינו דוקא: שלא תחלוק בשליחות. פי' בשליחות דחד דגזרינן חד דלא שכיח אטו חד דשכיח אבל בי תרי אטו חד לא גזרינן:

בשניסת. והא דתניא לקמן לא אמר בפני נכתב ובפני נחתם הולד ממזר היינו כשלא נתקיים בחותמיו וא"ת וליתשביה (לקמן דף פו:) בהדי ג' גיטין פסולין ואם ניסת הולד כשר ויש לומר דקסבר רבה דבג' גיטין תנא והכא לא תנא ואם תאמר להאי לישנא דבפ"ב (לקמן דף יז.) דאית ליה לר' יוחנן שנים שהביאו גט ממדינת הים צריכין לומר בפנינו נכתב כו' משמע דקסבר לפי שאין בקיאין לשמה היכי משני הך ברייתא דהכא דאי משני לה כשניסת א"כ ליחשביה (לקמן דף פו:) בהדי ג' גיטין פסולין דהא ר' יוחנן אית ליה בפ"ט (שם) דג' גיטין נמי לא תנא °ואין לומר דלא חשיב אלא פסול התלוי בגט עצמו דהא אמרינן בפ"ט מגייתא דסיפא למעוטי נתנו לה ולא אמר בפני נכתב יוציא והולד ממזר ואומר ר"י דההוא מילתא דר' יוחנן דסבר לא תנא קאי כלישנא קמא דבפ"ב (לקמן דף טו:) דאית ליה לר' יוחנן לפי שאין עדים מצויין לקיימו וכמסקנא דשמעתין °אי נמי יאמר דהך דרבה ורבא תנאי היא כדבעינן נמי למימר בפרק שני (ג"ז שם) לרבי יוחנן: הי

תוספות רי"ד

בעא מיניה שמואל מרב הונא שנים שהביאו גט ממדינת הים צריכין שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם או אין צריכים אמר ליה אין צריכים ומה אילו יאמרו בפנינו גירשה מי לא מהימני. פי' אע"פ שהביאו ואינן מכירין החתימה נותנין אותו לאשה ונשאת בו ואין הבעל יכול לערער היום ומחר שאם יבא ויאמר לאשה את זייפת הגט תאמר לו הרי עדים שאתה מסרתו בידם כתוב וחתום פיך כך' עדים שהוא מקויים והילכך אע"פ שאין השלוחין מכירים החתימות כיון שמעידים כי הבעל נתנו להן אינו צריך שום קיום בעולם. ודכוותה נמי גבי שטרות הלוה יכול לומר למלוה אתה זייפת זה השטר וצריך המלוה לקיימו ואילו מביא המלוה עדים כי הלוה מסרו בידו כתוב וחתום כי ההיא דתנן כותבים שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו שוב אינו צריך לקיימו שהרי לוה הודה בפיו כי היה מקויים כשמסרו לו אבל אם היה השליח אחד אע"פ שאומר כי הבעל מסרו לו אינו נאמן להכחיש הבעל היום ומחר אם לא יאמר בפני נכתב ובפני נחתם דהימנוהו רבנן כבי תרי וזה סובר כרבא ולא חיישינן לאין בקיאין לשמה דאילו חיישינן מ"ה לי הביאו חד מה לי הביאו תרי ומכאן מוכיח שהלכה כרבא. תניא המביא גט ממדינת הים ונתנו לה ולא אמר בפני נכתב ובפני נחתם אם נתקיים בחותמיו כשר ואם לאו פסול הוי אומר לא הוצרכו לומר בפני נכתב ובפני נחתם להחמיר עליה אלא להקל עליה. פי' אע"פ שאין עליו עוררים צריך שיתקיים בחותמיו ולא' יהבינן לה לאשה להנשא בו בלא עדים דדוקא בא"י דשכיחי שיירתא שאם יבא הבעל לערער יהיו עדים מצויים לקיימו אז יהבינן לה בלא קיום ונשאת בו אבל ממדינת הים דלא שכיחי שיירתא לא יהבינן ליה לאשה עד שיתקיים שאם תנשא בלא קיום ויבא הבעל ויערער ולא נמצא עדים לקיימו יהיה הגט בטל ובניה ממזרים: הוי אומר מה שהצריכו חכמים לומר לשליח בפני נכתב ובפני נחתם לא להחמיר על האשה ולומר אע"פ שאין עדים מצויין לקיימו הוא נאמן בשנים לקיימו כשנים באומרו בפני נכתב ובפני נחתם היום ומחר אם יבא הבעל ומערער לא משגחינן ביה שכבר

לקמן כג.
לקמן ט.
לקמן טז:
[עירובין סג: וש"נ]
לקמן כג: סב:
לקמן טז: ע"ש

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה בי תרי וכו' בפנינו נחתם דדייק מינה רבה וכו' בפנינו נחתם משו' דקודם:

גליון הש"ס

גמ' גזירה שמא. עירובין ד' סא ע"א : תוס' ד"ה בי תרי וכו' מ"מ נקט בפנינו משום דקודם שלמדו. לא זכיתי להבין דהא נ"ל לומר כ"ל ואידך שייך וב' אומרים וכ' מה הא מבואר בסוגיא דשם דל"ק סבר דמתני' מיירי דוקא בלא אתיוה בי תרי דבאתיוה בי תרי נ"ל לאמירה כלל דאי כרבה אי כרבה דבי תרי נ"ש ואידך ליטנא מוקי בויא מבי תרי דס"ל דלרבה גם בכה"ג נ"ל בפ"כ וא"כ למ"ד בשמעתין דאתיוה בי תרי נ"ל לומר ע"כ דמתני' דהתם מיירי בלא אתיוה בי תרי וכל"ק דשם וממילא בפנינו דוקא וצלע"ג : תוס' ד"ה כשניסת וכו' ואין לומר דלא חשיב וכו' דהא אמרינן בפ"ט. יסוד זה דמה דאינו ראוי להשנו לא שייך לומר דממעט או הו כתבו ג"כ בתוס' נדה דף יט ע"ב ד"ה הא אר"י. ועי' יבמות דף ג ע"ב וצ"ע : בא"ד אי נמי יאמר דהך דרבה ורבא תנאי היא. תמוה לי הא גם למסקנא דשם דפליגי ביחזור הדבר לקלקולו ניחא די"ל דר"י לא ס"ל לאוקמתא דכשניסת ומוקי לברייתא דהכא כר"י דלא חיים ליחזור לקלקולו וצע"ג :

טעמא מאי דילמא אתי בעל מערער ופסיל ליה השתא בעל לא קא מערער אנן ניקום ונערער עלה בפלוגתא דר' יוחנן ור' יהושע בן לוי חד אמר לפי שאין בקיאן לשמה וחד אמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו תסתיים דר"י בן לוי הוא דאמר לפי שאין בקיאין לשמה דר' שמעון בר אבא אייתי גיטא לקמיה דר' יהושע בן לוי וא"ל צריכנא למימר בפני נכתב ובפני נחתם או לא א"ל לא צריכת לא אמרו אלא בדורות הראשונים שאין בקיאין לשמה אבל בדורות האחרונים דבקיאין לשמה לא תסתיים ותסברא והא רבה אית ליה דרבא ועוד הא אמרינן שמא יחזור דבר לקלקולו אלא ר"ש בר אבא *איניש אחרינא הוה בהדיה והא דלא חשיב ליה משום כבודו דר"ש: איתמר בפני כמה *נותנו לה רבי יוחנן ור' חנינא חד אמר *בפני שנים וחד אמר בפני שלשה תסתיים דר' יוחנן הוא דאמר בפני שנים דרבין בר רב חסדא אייתי גיטא לקמיה דר' יוחנן ואמר ליה זיל הב לה באפי תרי ואימא להו בפ"נ ובפני נחתם תסתיים ליכא בהא קמיפלגי דמאן דאמר בפני שנים קסבר לפי שאין בקיאין לשמה ומאן דאמר בפני שלשה קסבר לפי שאין עדים מצויין לקיימו ותסברא הא מדר' יהושע בן לוי אמר לפי שאין בקיאין לשמה רבי יוחנן אמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו והכא היכי קאמר ר' יוחנן בפני שנים ועוד הא רבה אית ליה דרבא אלא דכ"ע בעינן עדים מצויין לקיימו והכא בשליח נעשה עד ועד נעשה דיין קמיפלגי מ"ד בפני שנים קסבר *שליח נעשה עד *ועד נעשה דיין ומאן דאמר בפני ג' קסבר שליח נעשה עד ואין עד נעשה דיין והא קיימא לן בדרבנן דעד נעשה דיין אלא הכא בהא קמיפלגי דמר סבר כיון דאשה כשירה להביא את הגט זמנין דמייתא ליה איתתא וסמכי עלה ואידך אשה מידע ידעי ולא סמכי עלה תניא כוותיה דרבי יוחנן *המביא גט ממדינת הים ונתנו לה ולא אמר לה *בפני נכתב ובפני נחתם יוצא והולד ממזר דברי רבי מאיר וחכ"א אין הולד ממזר *כיצד יעשה יטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה בפני שנים ויאמר בפני נכתב ובפני נחתם ור"מ משום דלא אמר בפני נכתב ובפני נחתם יוציא והולד ממזר אין ר"מ לטעמיה *דאמר רב המנונא משמיה דעולא אומר היה ר"מ כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין יוציא והולד ממזר בר הדיא בעי לאתויי גיטא אתא לקמיה דרבי אחי דהוה ממונה אגיטי א"ל צריך אתה לעמוד על כל אות ואות אתא לקמיה דרבי אמי ור' אסי אמרי ליה לא צריכת וכי תימא אעביד לחומרא *נמצא אתה מוציא לעז על גיטין הראשונים רבה בר בר חנה אייתי גיטא פלגא איכתב קמיה ופלגא לא איכתב קמיה אתא לקמיה דרבי אלעזר אמר ליה *אפילו לא *כתב בו אלא שיטה אחת לשמה שוב אינו צריך רב אשי אמר אפילו

*) [ע"ש דליתא הכי וכוב מצאתי הערה במהרש"א]

רש"י

טעמא מאי כו' דילמא אתי בעל מערער: דטעמא מאי אמור רבנן דבעי למימר דילמא אתי בעל ומערער הילכך אם לא ניסת לא תינשא אבל השתא דניסת אמאי לפקה אכתי לא אתי בעל ומערער אנן ניקום ונערער: ואיבעית אימא. לא גרסינן אלא הכי גרסינן אלא להקל עליה טעמא מאי וכו': בפלוגתא. כי הך פלוגתא דרבה ורבא איפליגו נמי אמוראי קמאי: אייתי גיטא. ממדינת הים: ותסברא. לא גרסינן ואי נמי גרסינן ליה לאו לאורועי תסתיים קאתי דשפיר תסתיים דרבי יהושע הוא דאמר לפי שאין בקיאין אלא הכי פריך ותסברא הא דאמר דיחידי הוא: והא רבה אית ליה דרבא. ובעינן לקיימו: הוה בהדיה. ואמרינן לעיל בי תרי דמייתו גיטא מילתא דלא שכיחא: בפני כמה נותנו לה. השליח: לפי שאין בקיאין. הלכך בתרי סגי דלהוו סהדי דאמר שליח בפני נכתב ואי אתי בעל תו ומערער לא משגחינן ביה: לפי שאין עדים כו'. וכיון דלקיומי הוא בעינן תלתא כדאמרינן בכתובות בפ' שני (דף כא:) דקיום שטרות בשלשה: ותסברא. דהכי הוא: והא. מדסיימינן לעיל דריב"ל הוא דאמר לפי שאין בקיאין מכלל דרבי יוחנן בר פלוגתיה דלעיל אמר משום לקיימו והכא סיימינן דר' יוחנן הוא דאמר בפני שנים: ועוד הא רבה אית ליה דרבא. ואפילו למ"ד לפי שאין בקיאין לשמה אית ליה נמי לקיימו וניבעי תלתא: בשליח נעשה עד ועד נעשה דיין קמיפלגי. כלומר אי אמרינן כי היכי דשליח נעשה עד הכי נמי עד נעשה דיין קמיפלגי: מ"ד בפני שנים קסבר. כי היכי דשליח נעשה עד ה"נ עד נעשה דיין הלכך מצטרף בהדייהו והוו תלתא: ומ"ד בפני שלשה קסבר. אף שליח נעשה עד אין עד נעשה דיין: הכי גרסינן והא קיימא לן בדרבנן דעד נעשה דיין. כגון גבי קיום שטרות אמרינן בכתובות (שם) שלשה שישבו לקיים את השטר וקרא ערעור על אחד מהם כו' והוינן בה למימרא דעד נעשה דיין כו' ומותבינן ומשנינן ה"מ בעדות החדש דאורייתא אבל בדרבנן עד נעשה דיין: כיון דאשה כשירה כו'. אי מכשרת בשנים זמנין דמייתא ליה אשה וסמכינן עלה לאכשורי נמי בשנים ואשה לא חזיא לאצטרופי בהדייהו לתלתא: יוציא. מי שנשאה בגט זה: משום דלא אמר (לה) יוציא. בתמיה והא גט כשר הוא ובפניו נכתב ומשום דלא אמר הוי ולד ממזר: אתא לקמיה דרבי אחי. בחותה העיר שהיו כותבין אותו: ממונה אגיטי. דקי"ל (קידושין דף ו:) כל שאינו יודע בטיב גיטין וקידושין לא יהא לו עסק עמהן והוו ממנו גברא רבה לאורויי היכי נעביד: לא צריכת. אלא בשיטה אחת: אפילו

תוספות

אי בעית אימא טעמא מאי כו'. רש"י לא גריס איבעית אימא דסיומא דמילתא הוא ולר"י נראה דשפיר גריס ליה ומוקי לה השתא קודם שנמלו. דכיון דניסת לא תלא כיון דלזיוף ליכא למיחש דנתקיים בחותמיו וליכא אלא לעז בעלמא דשלא לשמה אפי' אי אתי בעל ומערער כדפרישית לעיל (ע"א ד"ה א"ה בעל):

ותסברא והא רבה אית ליה דרבא. לא גרסינן ותסברא כדפירש בקונטרס ובסמוך דקאמר אלא ר' שמעון בר אבא איניש אחרינא הוה בהדיה לא גרסינן אלא דאינו בא לסתור תסתיים ובסמוך נמי קאמר הא מדריב"ל סבר לפי שאין בקיאין לשמה כו': הא מדר' יהושע כו' רבי יוחנן סבר לפי שאין עדים מצויין לקיימו. לא בעי לשנויי דסבר כאידך לישנא דפ"ב (לקמן דף יז:) דההוא לישנא דהתם דקאמר שנים אין צריכין לומר בפני נכתב הוא עיקר דקאמר עלה יחד הוא שלא תמוט ועוד דבהאי שינויא לא הוה משני הא דפריך והא רבה אית ליה דרבא:

והא קיימא לן דאין עד נעשה דיין ה"מ בדאורייתא כו'. רש"י לא גריס ליה והדין עמו דכיון דפשיטא דבדרבנן עד נעשה דיין כדפריך לבסוף היכי פריך מעיקרא הא קיימא לן דאין עד נעשה דיין דהא פשיטא דלא ס"ד דהכא הוי דאורייתא ומיהו בפרק קמא דכתובות (דף יא.*) יש קצת כענין זה גבי גר קטן מטבילין אותו על דעת ב"ד ופריך מאי קמ"ל תנינא זכין לאדם שלא בפניו כו' והדר פריך והא קי"ל דוודאי עבד בהפקירא ניחא ליה: הכי גרים ר"ת כיון דאשה כשירה להביא את הגט זימנין דמייתי ליה איתתא וכן פירש רבינו חננאל וה"ה דהוה מצי למימר זימנין דמייתי ליה קרוב: כיצד יעשה. פי' כילד יעשה לרבנן שתינשא לכתחילה או אם ניסאת שלא תצא אבל לולד אין צריך תקנה דבלא תקנה לא הוי ממזר דלית להו כל המשנה כו' ולר"מ כילד יעשה קודם נישואין אבל לאחר נישואין מסתבר דלר"מ אין תקנה דכיון דהולד ממזר א"כ כל הדרכים האלו בה ותלא מזה ומזה וכל הנהו דתנן לקמן בהזורק (דף פ:):

יטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה ויאמר כו'. מכאן משמע דצריך לומר בשעת נתינה בפני נכתב מדקאמר יטלנו הימנה וה"ה לאחר נתינה תוך כדי דיבור דמהני מדקאמר לעיל שנתנו לה כשהיה פיקח ולא הספיק לומר בפני נכתב עד שנתחרש אבל לאחר כדי דיבור מספקא לר"י אי מהני כל זמן שעסוקים באותו ענין או לאו וקודם נתינה מספקא לר"י נמי אי מהני ומדתנן בפרק כל הגט (לקמן דף כט:) המביא גט ממדינת הים וחלה עושה בבית דין שליח ואומר בו' אין ראיה דהרי אומר כשהגט יוצא מתחת ידו: אפילו לא כתב בו אלא שיטה אחת כו'. פירוש שלא ראה אלא שיטה ראשונה דמסתמא סיימו לשמה:

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פ"ז מהל' גירושין הלכה ה סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמב סעיף א:
יד ב מיי' שם טוש"ע ח"מ סימן קכא סעיף ט וטוש"ע אה"ע סימן לה סעיף ב:
טו ג מיי' פ"ה מהל' עדות הלכה ט סמג עשין קט טוש"ע ח"מ סי' ז סעיף ה בהג"ה:
טז ד מיי' פ"ז מהל' גירושין הלכה יז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמב סעי' ז:
יז ה ו מיי' שם הל' יב טוש"ע שם סעיף טו:

מסורת הש"ס

[דוגמתו ר"ס נבן]
לעיל
קדושין מג. כתובות כא: סנהדרין נדן כ"ס כו. ב"ק ב' ב"ב קיד
ב"מ נה: לקמן פו.
[עי' תוס' ב"מ נה: ד"ה ולא פסיק]
לקמן פ. ב"מ נט:
לקמן טו. [ע"ש פרש"י ד"ה שיטה אחת וכו']

גליון הש"ס

גמ' כילד יעשה. פי' לקמן פד ע"ב תד"ה אמר חוקים:

תוספות רי"ד

שכבר מקויים הוא: איתמר בפני כמה נותנו לה ר' יוחנן ור' חנינא חד אמר בפני שנים וח"א בפני ג' ואסיקנא דמשום הכי צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם כדי לקיימו דכ"ע בעינן לקיימו דר' יוחנן הוא דאמר בפני שנים (ומשניהם) צריך שיאמר בפני נכתב כדי לקיימו שאם יבא הבעל היום ומחר ומערער לא משגחינן ביה וקיום שטרות לכ"ע בעי שלשה מפני שהוא מעשה ב"ד כדאמרן בפ"ב דכתובות והכא בשליח נעשה עד ועד נעשה דיין קמיפלגי מ"ד בפני שנים קסבר שליח נעשה עד ועד נעשה דיין. ומ"ד בפני ג' קסבר שליח נעשה עד ואין עד נעשה דיין. פי' בריש פ' האיש מקדש אמרינן אמר רבא אמר רב נחמן האומר לשנים צאו וקדשו לי אשה הן הן שלוחיו הן הן עדיו וכן בגירושין וכן בדיני ממונות ומסקנא התם והלכתא שליח נעשה עד והכא בהא קמיפלגי מאן דאמר בפני שנים קסבר כי היכי דשליח נעשה עד הכי נמי עד נעשה דיין והלכך מצטרף זה עם השנים וה"ל קיום הגט בג'. ומ"ד בפני ג' קסבר דוקא שליח נעשה עד ואין עד נעשה דיין ומקשינן והא קי"ל בדרבנן דעד נעשה דיין פי' כגון גבי קיום שטרות אמרינן בפ"ב דכתובות ג' שישבו לקיים את השטר וכו' והויגן בה למימר דעד נעשה דיין וכו' ומשנינן ה"מ בעדות החדש דאורייתא וכו' אבל בדרבנן עד נעשה דיין ומהדר אלא הכא בהא קמיפלגי מר סבר כיון דאשה עצמה מביאה גיטה ובלבד שיהא צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם זמנין דמתיא לה איהי וסמכינן עלה פי' אם תכשיר עתה בשנים יכשירו גם באשה בשנים ואשה לא חזיא לאצטרופי מ"ה תקנו בג' ואידך אשה מידע ידיע ולא סמכי עלוהי פי' להכשיר בשנים: תניא כותיה דר' יוחנן המביא גט ממדינת הים נתנו לה ולא אמר לה בפני נכתב ובפני נחתם יוצא והולד ממזר דברי ר' מאיר וחכ"א אין הולד ממזר אלא כיצד יעשה יטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה בפני שנים ויאמר לה בפני נכתב ובפני נחתם פי' זה שהצריכו ליטלו ממנה ולתתו לה פעם אחרת כדי שיראה שהוא שליח בלבד דדוקא לשליח המנוה רבנן כבי תרי אבל לא לאינש אחרינא ור' מאיר סבר כיון שכבר נתנו לה יצא מתורת שליח ותו לא מהימן הילכך לא סגי ליה בהך תקנתא וכיון דתניא כותיה דר' יוחנן הלכתא כותיה. ולר' מאיר משום דלא אמר בפני נכתב ובפני נחתם יוצא והולד ממזר פי' כיון דקאי השתא ואמר הכי משום דלא אמר לה בההיא שעתא ואמר הכי יוצא והולד ממזר אי נמי [לא] אתי בעל (לא קאי) ומערער ואמאי יוצא והולד ממזר אין ר' מאיר לטעמיה דאמר רב המנונא משמיה דעולא אומר היה ר' מאיר כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר ואין הלכה כרבי מאיר דיחיד ורבים הלכה כרבים. תניא בפ"ק דתוספתא גיטין המביא גט ממדינת הים ולא אמר לה בפני נכתב ובפני נחתם הרי זה נוטלו ממנו אפילו לאחר ג' שנים ונותנו לה ואומר לה בפני נכתב ובפני נחתם: בר הדיא בעא לאתויי גיטא אתא לקמיה דר' אחאי דהוה ממונה אגיטין פי' דאמרן כל מי שאינו בקי בטיב גיטין וקידושין לא יהא לו עסק בהן והיו ממנים אדם גדול עליהן להורות להן היאך יעשום א"ל צריך אתה לעמוד על כל אות ואות אתא לקמיה דר' אמי ור' אסי א"ל לא צריכית וכ"ת איעביד לחומרא אתה מוציא לעז על גיטין הראשונים רבה בר בר חנה איתי גיטא פלגיה איכתיב קמיה ופלגיה לא איכתיב קמיה אתא לקמיה

"אפי' *קן קולמוסא וקן מגילתא תניא כוותיה דרב אשי המביא גט ממדינת הים אפי' הוא בבית וסופר בעלייה הוא בעלייה וסופר בבית אפי' נכנס ויוצא כל היום כולו כשר הוא בבית וסופר בעלייה הא לא קא חזי ליה אלא לאו כגון דשמע קן קולמוסא וקן מגילתא אמר מר אפי' נכנס ויוצא כל היום כולו כשר מאן אילימא שליח השתא הוא בבית וסופר בעלייה דלא חזי ליה אמרת כשר נכנס ויוצא מיבעיא אלא סופר פשיטא משום דנכנס ויוצא נפסליניה [ג]לא צריכא דנפק לשוקא ואתא מהו דתימא איניש אחרינא אשכחיה ואמר ליה קמ"ל: איתמר בבבל רב אמר [י]כא"י לגיטין ושמואל אמר כחו"ל לימא בהא קא מיפלגי דמר סבר לפי שאין בקיאין לשמה והני גמירי ומ"ס לפי שאין עדים מצויין לקיימו והני נמי לא שכיחי ותסברא הא רבה אית ליה דרבא אלא דכ"ע בעינן לקיימו רב סבר כיון דאיכא מתיבתא מישכח שכיחי ושמואל סבר מתיבתא בגירסייהו טרידי איתמר נמי אמר ר' אבא אמר רב הונא *עשינו עצמינו בבבל כא"י לגיטין מכי אתא רב לבבל מתיב ר' ירמיה ר' יהודה אומר מרקם למזרח ורקם כמזרח מאשקלון לדרום ואשקלון כדרום מעכו לצפון ועכו כצפון והא בבל *לצפונה דא"י קיימא דכתיב °ויאמר ה' אלי מצפון תפתח הרעה ותנן ר"מ אומר עכו כא"י לגיטין ואפי' ר"מ לא קאמר אלא בעכו דמקרבא אבל בבל דמרחקא לא הוא מותיב לה והוא מפרק לה °לבר מבבל [י]עד היכן היא בבל אמר *רב פפא כמחלוקת ליוחסין כך מחלוקת לגיטין ורב יוסף אמר מחלוקת ליוחסין אבל לגיטין דברי הכל עד ארבא תנינא דגישרא רב חסדא מצריך מאקטיספון לבי ארדשיר ומבי ארדשיר לאקטיספון לא מצריך לימא קסבר לפי שאין בקיאין לשמה והני גמירי ותסברא והא רבה אית ליה דרבא אלא דכ"ע בעינן לקיימו והני כיון דאזלי לשוקא להתם הנך ידעי בחתימות ידא דהני והני בדהנך לא ידעי מ"ט בשוקייהו טרידי רבה בר אבוה מצריך מערסא לערסא רב ששת מצריך משכונה לשכונה ורבא מצריך באותה שכונה והא רבא הוא דאמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו [י]שאני *בני מחוזא דנידיד רב חנין מישתעי רב כהנא אייתי גיטא ולא ידענא אי מסורא לנהרדעא אי מנהרדעא לסורא אתא לקמיה דרב א"ל צריכנא למימר בפני נכתב ובפני נחתם או לא צריכנא אמר ליה לא צריכת ואי

רש"י

אפילו שמע קן קולמוסא וקן מגילתא. תיקון הקולמוס והקלף שמע כשתיקנוהו לשמה כשחותכין אותו ומחליקין אותו ולי נראה קן קולמוסא קול הקולמוס כשהוא כותב וקול היריעה שהוא נשמע כמי שאומר קן קן ואית דגרסי קל קולמוסא: דנפק לשוקא. סופר יצא לשוק למקום שיש שם בני אדם הרבה: תורה אור מהו דתימא אינים אחרינא אשכחיה ששמו כשמו של זה וא"ל. לכתוב לו גט: הא רבה אית ליה דרבא. והני נמי דגמירי הא כיון דממדינה למדינה הוא בעינן לקיימו: מתיבתא. ישיבות קבועות אחת בסורא ואחת בנהרדעא והולכין תלמידים מזו לזו ומשאר עיירות להן ללמוד תורה: בגירסייהו טרידין. ואין מכירין החתימות: איתמר נמי. דטעמא משום דשכיחי מתיבתא היא: מכי אתא רב לבבל. וקבע ישיבה בסורא ושמואל הואי בנהרדעא אבל מעיקרא לא ואע"ג דגמירי דמשגלה יכניה לבבל (מלכים ב כד) והחרש והמסגר עמו לא פסקה תורה מהם: מרקם. למזרחו של עולם בסופו הוי מדינת הים במזרחה של א"י: ורקם. עצמה: כמזרח. כמזרח העולם דהוא מדינת הים: מעכו לצפונו. של עולם ובבל התם קיימא בין עכו לצפון: לבר מבבל. דאיכא טעמא להתירה: כמחלוקת ליוחסין. בפ' עשרה יוחסין (קדושין ד' עא.) דקי"ל כל הארצות עיסה לא"י וא"י עיסה לבבל ואפליגו התם עד היכן הוא: ארבא תנייתא. ערבה שניה הסמוכה לגשר: והני גמירי. דבי ארדשיר: והא רבה אית ליה דרבא. וכיון דממדינה למדינה הוא בעינן לקיימו: והני. דבי ארדשיר: אזלי לשוקא. לאקטיספון ומוסרין להן שם עדיות וחותמין (א) שם בשטרות והשטרות ביד בני אקטיספון עד זמן שניגבים לפיכך בני אקטיספון מכירין חתימת בני ארדשיר הלכך גט שנחתם בארדשיר ונשתלח לאקטיספון עדים מצויין לקיימו ואף בני ארדשיר כשהולכין שם לשוק יקיימוהו אבל בני ארדשיר אינן מכירין חתימת בני אקטיספון ואע"פ שהולכין שם תמיד לסחורה דכל יום השוק בשוקייהו טרידין ואינן נותנין לב להסתכל ולהכיר חתימת בני העיר: מערסא לערסא. משורת הבתים שבצד רה"ר לשורה שכנגדה: משכונה לשכונה. שהם שכונה שלשה בתים במסכת ע"ז (דף כא.): דניידי. אינן משהין בבתיהן שטרודין בסחורה ואין מכירין חתימות שביניהם: לא צריכת. דבבל כארץ ישראל: דאי

תוספות

אפילו קן קולמוסא. לא דמי לסומא דפסול להביא גט בפרק שני (לקמן דף כג.) *: השתא הוא בבית ט'. לא בעי למימר דאפי' נכנס ויוצא בבית קאמר דיוצא ונכנס משמע למקום שהסופר כותב: בבל רב אמר כא"י. ממדינה למדינה בבבל פליגי דבאותה מדינה מודה שמואל דאין צריך דאף ע"ג דאמר בגירסייהו טרידי הייטו לומר דלא חשיבי יותר משאר חולה לארץ ומבבל לא"י נמי לא איירי דהייטו פלוגתא דר' אביתר ורב יוסף בסמוך: מכי אתא רב לבבל. פ"ה והרבה ישיבות וקשה דא"כ מאי פריך ממתני' דמעכו לצפון שנשנית קודם שבא רב לבבל ומפרש ר"ת מכי אתא רב לבבל והורה לנו שמימות יכניה שגלו עמו לבבל החרש והמסגר דינה להיות כא"י לגיטין וכן מפרש בריש בכל מערבין (עירובין דף כח.) ובסוף מרובה (ב"ק דף פ.) ולא גרס אמר רב הונא אמר רב שרב עצמו לא היה אומר מכי אתא רב לבבל ויש מפרשים מכי אתא רב לא רב ממש אלא כלומר רבנים ובעלי תורה: ומבי ארדשיר לאקטיספון לא מצריך. וא"ת מארדשיר לאקטיספון נמי לגזור מוליך אטו מביא כדאמרינן לעיל וי"ל דלמסקנא דרבה אית ליה דרבא לכ"ע לא גזרינן מוליך אטו מביא ונראה דארדשיר בבבל דאי בשאר חו"ל היכי בעי למימר נימא קסבר לפי שאין בקיאין לשמה והני גמירי מה מועיל דגמירי הא חיישינן שמא יחזור דבר לקלקולו ואקטיספון על כרחי' לאו מבבל דאי מבבל אקטיספון נמי גמירי ומאי קאמר הני לא גמירי ועוד דבלא אזלי לשוקא כמי אמרינן לעיל לרב דקיי"ל כוותיה באיסורא דשכיחי מתיבתא אלא ודאי ארדשיר בבבל ואקטיספון לאו מבבל והוי ממדינה למדינה ואין עדים מצויין לקיימו אי לאו דאזלי לשוקא והשתא פריך שפיר והא רבה אית ליה דרבא ואמאי לא מצריך מארדשיר לאקטיספון כיון דאין עדים מצויין לקיימו ואע"פ שהיו סמוכות זו לזו ולא היה אלא דגלת מפסיק ביניהם כדאמרינן בפ' כיצד מעברין (עירובין דף נז:) מ"מ חשיבי כשתי מדינות כמו עבר הירדן שחלוק מא"י לענין חזקה לפי שירדן מפסיק (ואין זה אקטיספון דאמרינן בפ"ק דיומא (דף י.) רסן זה אקטיספון דההוא *מא"י הוה כדכתיב רישיה דקרא מן הארץ ההיא יצא אשור ויבן את נינוה כו' (בראשית י) (ובפי' רש"י כתב התם רסן זה אקטיספון): הני ידעי בחתימות ידייהו דהני. וא"ת לעיל דאמר בגירסייהו טרידי אמאי לא אמרינן דבני המקום מכירין חתימתן כדאמר הכא דבני אקטיספון מכירין חתימות בני ארדשיר אע"ג דבני ארדשיר טרידי בשוקא וי"ל דהנהו דבגירסייהו טרידי טרידי טפי ואין להם פנאי לחתום כלל: והא רבא הוא דאמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו. קשה דמשמע דאי הוה סבר רבא לפי שאין בקיאין לשמה הוה ניחא ליה ואמאי והא מחוזא מבבל היא דבקיאין לשמה וי"ל דשמא לגיטין וליוחסין לא חשיבי מבבל דשכיחי בה גרים כדמשמע פ' בתרא דקידושין (דף עג.) גבי רבי זירא דדריש במחוזא גר מותר בממזרת משמע דאין זה עיקר יחס של בבל וה"ה דהוה מצי למיפרך לרבה בר אבוה ורב ששת דע"כ סבירא להו נמי כרבא דאמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו דאי משום דאין בקיאין לשמה והני לא גמירי אפי' באותה שכונה נמי יצריכו אלא דניחא ליה למיפרך מרבא דאית ליה בהדיא הכי ומשני שאני בני מחוזא דניידי לכך מצריך רבה בר אבוה מערסא לערסא שהולכין להם מכירי החתימות קודם שתודע הליכתן לבני ערסא אחרת ומתוך כך אין נזהרין לקיים שטרם קודם הליכתן אבל משכונה לשכונה לא הוה מצריך דקסבר דבכולה ערסא יודעין כל אחד בהליכת חבירו ומבקשת האשה קיום קודם הליכתן ורב ששת חושש אפילו באותה ערסא ורבא אפילו באותה שכונה: שאני בני מחוזא דניידי. מכאן פוסק רביט תם דהשתא בזמן הזה צריך לומר בכל מקום בפני נכתב אע"ג דקיימא לן כרבא דאמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו ולא משום לשמה מכל מקום צריך דהשתא בכל מקומות ניידי כבני מחוזא:

תוספות רי"ד

לקמיה דר' אלעזר א"ל אפילו לא כתב ביה אלא שיטה אחת לשמה שוב אינו צריך רב אשי אמר אפילו לא שמע אלא קל קולמסא וקל מגילתא פי' הברת הקולמוס והקלף שמשמיע' קול בשעת הכתיבה והלכתא כותיה דרב אשי דתניא כותיה דתניא המביא גט ממדינת הים אפי' הוא בבית וסופר בעליית הוא בעלייה וסופר בבית ואפי' נכנס ויוצא כל היום כשר בשלמא הוא בעליית וסופר בבית הא קא חזי ליה אלא היא בבית וסופר בעליית הא לא קא חזי ליה מאי לאו דשמע קל קולמוסא וקל מגילתא. אפי' נכנס ויוצא כשר מאן סופר פשיטא דכשר לא צריכא דנפק לשוקא ואתא מהו דתימא איניש אחרינא אשכחיה בשיקא וא"ל כתוב לי גיטא קמ"ל ר' חנן מישתעי רב כהנא אייתי גיטא ולא ידענא אי מסורא לנהרדעא אי מנהרדעא לסורא אתא לקמיה דרב א"ל צריכנא למימר בפני נכתב ובפני נחתם אי לא צריכנא א"ל לא צריכית פי' דבבל הרי היא כא"י לגיטין שיש שם ישיבות ושכיחי שיירתא ועדים מצויין לקיימו:

עין משפט נר מצוה

פי' תירוץ בהרא"ש סי' נ:

יח א ב מיי' פ"ז מהלכות גירושין הלכה יב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמב סעיף טו:
יט ג ד מיי' שם הל"י:
כ ה מיי' שם הלכה ח וסמג שם טוש"ע שם סעי' א וע"ש:

מסורת הש"ס

[גי' הערוך קן וכן כב"י וכ"ה בגהא"ש]

[כ"ק פ.]

[נ"ב פב:]

ירמיה א

קידושין עב.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אזלי לשוקא וכו' וחותמין שמם בשטרות:

גליון הש"ס

גמ' לבר מבבל. עי' יבמות דף טז ע"ב תד"ה קפסיק:

[נראה שהוא מוכן עפמ"ש רש"י פסחים ה: ד"ה מחוזא עירו של רבא וכ"כ רש"י עוד בב"מ נט. ד"ה מחוזא עיר שהיה רבא דר בתוכה כך שמם עכ"ל וכ"כ רש"י עירובין סג. ד"ה מחוזא אתריה דרבא וכ"כ רש"י עוד ב"מ דף פו. ד"ה אוכלוסי דמחוזא שהיא עירו של רבא וכ"כ רש"י עוד בתובות קס. ד"ה בני]

גליון מגדל חזר

מא"ז אשר כו'

מ"ד פ"ן

כא א מיי' פ"ז מהלכות גירושין הלכה ו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קנב סעיף א:
כב ב מיי' פ"ז מהל' ספר תורה הלט"ז ופ"ד מהל' יבום הלכה לד סמג עשין כב טוש"ע יו"ד סי' רפד סעי' ב:
כג ג מיי' פט"ו מהל' אישות הלי"ט:

נ"ל ועוד מפרש ר"ת או ר"י או שצריך למחוק תלת כדאמר. [מהר"ס]

כד ד מיי' פ"ה מהל' שבת הל"ג כמג עשין יא טוש"ע או"ח סי' רס סעי' ב:

[נ"ל פ"ג שהוא פרק בני העיר שהפרק בתרא בירושלמי הוא הקורא עומד]

תוספות רי"ד

ואי עבדת א) מהימנין מאי אי עבדת מהימנין דאי אתי בעל ומערער ופסיל ליה לא משגחינן ביה שכבר מקויים הוא: אמר רב חסדא לעולם אל יטיל אימה יתירה בתוך ביתו שהרי פלגש בגבעה הטיל עליה בעלה אימה יתירה והפילה כמה רבבות מישראל. אמר רב יהודה אמר רב כל המטיל אימה יתירה בתוך ביתו בא לידי ג' עבירות גילוי עריות ושפיכות דמים וחילול שבת. פי' שמשמשתו נדה בימי הצינה ואומרת טבלתי מפני אימתו או תברח מלפניו למקום המסוכן ותפול בא' מן הפחתים או מגשר או שמא תדליק לו הנר ותבשל לו בשבת:

א) נ"ל אהנית מאי אי עבדת אהנית וכו' או דנ"ל אי עבדת מהימנית כו'

[נ"ל בפ"ק דשבת הלכה ג וכ"א בתוס' מנחות לב:]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ואי עבדת וכו' דלאו אדיבורה דידה סמכינן:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אמר ר"י וכו' אל תשמח אל גיל בעמים. בעמים אל גיל כצ"ל וכן הוא בירושלמי: בא"ד דאין לשרטט. עי' סוטה יז ע"ב תוד"ה כתבה:

[ועי' תוס' מנחות לב: ד"ה ולא ובסוטה יז: ד"ה כתבה]

[ועי' ברי"ף פ"ב דשבת סוף גמ' למשנה ג' דברים]

תורה אור

ואי עבדת אהנית מאי אי עבדת אהנית דאי אתי בעל מערער לא משגחינן ביה כדתניא *מעשה באדם אחד שהביא גט לפני רבי ישמעאל אמר לו צריך אני לומר בפני נכתב ובפני נחתם או איני צריך אמר לו בני מהיכן אתה אמר לו רבי מכפר סיסאי אני אמר לו צריך אתה לומר בפני נכתב ובפני נחתם שלא תיזקק לעדים לאחר שיצא נכנס לפניו רבי אלעאי אמר לו רבי והלא כפר סיסאי מובלעת בתחום ארץ ישראל וקרובה לציפורי יותר מעכו *ותנן רבי מאיר אומר עכו כארץ ישראל לגיטין ואפי' רבנן לא פליגי עליה דר"מ אלא בעכו דמרחקא אבל כפר סיסאי דמקרבא לא אמר לו שתוק בני שתוק הואיל ויצא הדבר בהיתר יצא הא איהו נמי שלא תיזקק לעדים קאמר ליה לא סיימוה קמיה שלח ליה ר' אביתר לרב חסדא גיטין הבאים משם לכאן אין צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם לימא קסבר לפי שאין בקיאין לשמה והני גמירי ותסברא והא רבה אית ליה דרבא אלא דכ"ע בעינן לקיימו וכיון דאיכא רבים דסלקי ונחתי מישכח שכיחי אמר רב יוסף מאן לימא לן דר' אביתר בר סמכא הוא *ועוד הא איהו דשלח ליה לרב יהודה בני אדם העולין משם לכאן הן קיימו בעצמן °ויתנו (את) הילד בזונה והילדה מכרו ביין וישתו וכתב ליה בלא שירטוט וא"ר יצחק [ב]שתים כותבין שלש אין כותבין במתניתא תנא שלש כותבין ארבע אין כותבין א"ל אביי אטו כל דלא ידע הא דר' יצחק לאו גברא רבה הוא בשלמא מילתא דתליא בסברא לחיי הא גמרא היא וגמרא לא שמיע ליה ועוד הא ר' אביתר הוא דאסכים מריה על ידיה דכתיב °ותזנה עליו פילגשו רבי אביתר אמר זבוב מצא לה ר' יונתן אמר נימא מצא לה ואשכחיה ר' אביתר לאליהו א"ל מאי קא עביד הקב"ה א"ל עסיק בפילגש בגבעה ומאי קאמר אמר ליה אביתר בני כך הוא אומר יונתן בני כך הוא אומר א"ל ח"ו *ומי איכא ספיקא קמי שמיא א"ל אלו ואלו *דברי אלהים חיים הן זבוב מצא ולא הקפיד נימא מצא והקפיד אמר רב יהודה זבוב בקערה ונימא באותו מקום זבוב מאיסותא ונימא סכנתא איכא דאמרי אידי ואידי בקערה זבוב אונסא ונימא פשיעותא אמר רב חסדא [ג]לעולם אל יטיל אדם אימה יתירה בתוך ביתו שהרי פילגש בגבעה הטיל עליה בעלה אימה יתירה והפילה כמה רבבות מישראל אמר רב יהודה אמר רב כל המטיל אימה יתירה בתוך ביתו סוף הוא בא לידי שלש עבירות גילוי עריות ושפיכות דמים וחילול שבת *אמר רבה בר בר חנה הא דאמרי רבנן [ד]שלשה דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם חשיכה עשרתם ערבתם הדליקו את הנר צריך למימרינהו

[תוספתא פ"א]

[מכאן עד כפר סיסאי דמקרבא לא ליתא בתוספתא]

[בע"י הגירסא ודוא שלח לו רבי אביתר לרב יהודה ט"ו]

יואל ד

שופטים יט

[ברכות ג:] [עירובין]

שבת לד. ע"ש

רש"י

דאי אתי בעל כו'. אבל אי לא אמרת ואתי בעל ומערער מיפסיל: כדתניא. דאף מי שאינו צריך לומר אם אמר מהני: כפר סיסאי. שם מקום: שלא תיזקק. האשה לעדים אם יקרא עליו ערער: והא איהו נמי כו'. ולאו משום דצריך ומאי קשיא ליה לר' אלעאי: לא סיימוה קמיה. דר' אלעאי לסיומא דמילתיה דר' ישמעאל: משם לכאן. מבבל לא"י: דסמכא הוא. ראוי לסמוך עליו: ויתנו (את) הילד כו'. שהיו משהין בא"י ומניחין נשותיהן עגונות ובטלים מפריה ורביה שנקל בעיניהם ילדים וילדות: שתים. שתי תיבות כותבין מן המקרא בלא שרטוט: בשלמא מילתא דתליא בסברא. אי לא הוה סבר לה מדעתו: לחיי. כלומר שפיר מלית למימר דלאו גברא רבה הוא: וגמרא לא שמיע ליה. הא גמרא דר' יצחק: דאסכים מריה על ידיה. נגלות לו סוד לכוין דברים הסתומים על אמיתתם: ותזנה עליו פילגשו בפילגש בגבעה כתיב ותזנה סרחה עליו: זבוב מצא לה. בקערה: נימא מצא לה. לקמיה מפרש: ואשכחיה גרסי': נימא מצא והקפיד. כדמפרש טעמא ואזיל: נימא באותו מקום. ודרכן היה להסיר את השער ולא ליסכן בועלה ליעשות כרות שפכה ומשום דסכנתא הוא הקפיד עליה וברחה מפני אימתו: גילוי עריות. כשמגיע זמן טבילתה בעת לינה והיא יראה לומר לא טבלתי ומשמשתו נדה: שפיכות דמים. כי הכא או פעמים שבורחת מפניו ונופלת באחת הפחתים או א) בנהר: וחילול שבת. פעמים שמדלקת נר או מבשלת משחשיכה מפני אימתו והוא אינו יודע: עשרתם. פירות שנאכל למחר: ערבתם. עירובי חצירות:

א) [נ"ל מגשר] בהמתן

תוספות

ואי עבדת אהנית. משמע דלפני נכתב מועיל בח"ו והא דאמר בספ"ב (לקמן דף כג:) בארץ דלאו אדיבוריה (א) סמכינן מהימנא היינו משום דאיירי בלא אמר בפני נכתב כשהם מביאי' גט בארץ ישראל אבל אי אמר סמכינן אדבוריה כדאמרינן הכא:

ויתנו (את) הילד בזונה. לפי שהן משהין בארץ ישראל היו בניהם ובנותיהם משתעבדים בשביל מזונות והיינו בזונה בשביל מזונות *ועוד מפ' כדאמר בירושלמי עובדא הוה בחד שמכר בתו ללמוד תורה והלך ולמד:

א"ר יצחק שתים כותבין. בה"ג פוסק כר' יצחק ואע"ג דפליג אמתניתא דיודע היה שאינה עיקר ואומר ר"ת וכן פי' ריב"א בשם רבינו אליהו דדוקא שמתכוין לכתוב הפסוק לדרשה כי הכא אבל כשאדם שולח איגרת לחבירו מותר שיכתוב לשון המקרא כדי לכתוב לשון נח בלא שירטוט מיהו בירושלמי *פ' בתרא דמגילה משמע קצת דאסור דקאמר התם מהו לכתוב תרתין תלת מילין מן פסוקא ומייתי ר' מונא שלח כתב לר' אושעיא בר שימי ראשיתך מצער היה מאד ישגא אחריתך משמע שלא היה כותב אלא לשם איגרת שלומים ולא לדרשה ואעפ"כ היה מקפיד שלא לכותבו כסדר ומיהו הרבה מביא שם שנראה שהיו כותבין לדרשה דקאמר מר עוקבא שלח כתב לריש גלותא דהוה קאי ודמיך בזמרא פירוש כשהיה שוכב וקם היו מזמרין לפניו ישראל *אל תשמח אל גיל בעמים וכן הרבה מביא שם וא"ת דאמר בהקומץ רבה (מנחות דף לב:) ובפ"ב דמגילה (ד' יח:) דתפילין אין צריכין שירטוט והלא אפי' שלש או ארבע תיבות צריכין שרטוט ואור"ת דתפילין לא בעי שרטוט על כל שיטה ושיטה אבל עושה שרטוט אחת למעלה וכותב תחתיו כמה שיטין ואור"ת *דאין לשרטט תפילין על כל שיטה ושיטה כדאמר עלה בירושלמי בפ' במה מדליקין* כל הפטור מדבר ועושהו נקרא הדיוט וכן משמע בהקומץ רבה (שם דף לב:) דקאמר התם תפילין אין צריכין שרטוט ופריך מהא דתניא ס"ת שבלה ותפילין שבלו אין עושין מהן מזוזות לפי שאין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה הא מורידין עושין והא מזוזה בעי שרטוט ומשני תנאי היא ומדלא משני הכא בנאי עסקינן במשורטטין משמע דאין רגילות לשרטט כלל לא ס"תולא תפילין והיינו משום דנקרא הדיוט ומיהו אם אין הסופר יכול לכתוב יפה בלא שרטוט צריך לשרטט על כל שיטה ושיטה משום זה אלי ואנוהו והא דאמר בפ"ק דמגילה (דף טז:) דברי שלום ואמת מלמד שצריכה שרטוט כאמיתה של תורה אור"ת דלאו היינו ס"ת דהא לא בעי שרטוט אלא היינו מזוזה וקרי ליה אמיתה של תורה על שם שיש בו שם יחוד מלכות שמים וכן פירש ר"ח וכן נראה דאי בס"ת כדפי' שם בקונטרס הא דפסלינן התם בפ"ב דמגילה (דף יט.) אדיפתרא ושלא בדיו דאתיא כתיבה כתיבה מדכתיב (ירמיה לו) ואני כותב על הספר בדיו ואמאי לא ילפי מאמיתה של תורה ואי במזוזה מיירי ניחא דאם כן הייתי מצריך דוכסוסטוס כמו במזוזה והא דאמר במסכת סופרים (פ"א הל' א') אינו רשאי לכתוב אא"כ סירגל ויריעה שאינה מסורגלת פסולה היינו ד' שרטוטין מלמעלה ולמטה ומצדדין ודוקא*:

זבוב מצא לה נימא מצא לה. מותזנה עליו דריש לשון זנות ולשון מזון וא"ת ומגלן דלא הוי זנות ממש ואמר ר"ח מדרצה להחזירה כדמוכח קראי דאפי' פילגשים לא היה דרכם להחזיר אחר זנותם כדכתיב *בא אל פילגשי אביך וכתיב* ותהיינה צרורות עד יום מותן אלמנות חיות:

נימא מצא לה. וא"ת והא אמר בסנהדרין בפ' כ"ג (דף כא.) שאין להם לבנות ישראל שער לא בית השחי ולא בית הערוה וי"ל דבת יפת תואר היתה כדמשני התם גבי תמר:

שלש עבירות. בסדר עולם אמר דאותו יום דפילגש בגבעה *שבת היה ור"ח כתב ג' עבירות גילוי עריות ושפיכות דמים וחילול השם וג' היו בפילגש בגבעה ולהכי לא חשיב אבר מן החי:

ערבתם. פי' בקונטרס עירובי חצירות ואין נראה אלא כמו שפי' בקונט' בבמה מדליקין (שבת דף לד.) דפריך התם הא גופא קשיא אמרת עם חשיכה ערבתם הא ספק חשיכה לא והדר תני ספק חשיכה מערבין ומשני כאן בעירובי תחומין פי' בקונט' דרישא בעירובי תחומין דבספק חשיכה אין מערבין וכן פר"ח והיינו משום דבעירובי תחומין מחמירין שפי שיש לה סמך מן הפסוק וכן משמע בפ' מי שהוציאוהו (עירובין דף מו:) גבי הלכה כדברי המיקל בעירוב רב פפא אמר אצטריך סד"א ה"מ בעירובי חצירות אבל בעירובי תחומין אימא לא*:

השתא

[שמואל ב ג] [שם כ]

[ועי' תוס' שבת לד. ד"ה לא קשיא]

למימרינהו בניחותא כי היכי דליקבלו מיניה אמר ר' אשי אנא לא שמיעא לי הא דרבה בר בר חנה וקיימתיה מסברא א"ר אבהו לעולם אל יטיל אדם אימה יתירה בתוך ביתו שהרי אדם גדול הטיל אימה יתירה בתוך ביתו והאכילוהו דבר גדול ומנו' חנינא בן גמליאל האכילוהו ס"ד *השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידם צדיקים עצמן לא כ"ש אלא בקשו להאכילו דבר גדול ומאי ניהו אבר מן החי שלח ליה מר עוקבא לר' אלעזר בני אדם העומדים עלי ובידי למסרם למלכות מהו שרטט וכתב ליה °אמרתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני אשמרה לפי מחסום בעוד רשע לנגדי אע"פ שרשע לנגדי אשמרה לפי מחסום שלח ליה קא מצערי לי טובא ולא מצינא דאיקום בהו שלח ליה °דום לה' והתחולל לו דום לה' והוא יפילם לך חללים השכם והערב עליהן *לבהמ"ד והן כלין מאיליהן הדבר יצא מפי ר"א ונתנוהו לגניבא בקולר שלחו ליה למר עוקבא זמרא מנא לן דאסיר שרטט וכתב להו °אל תשמח ישראל אל גיל בעמים ולישלח להו מהכא °בשיר לא ישתו יין ימר שכר לשותיו אי מהתוא ה"א ה"מ זמרא דמנא אבל דפומא שרי קמ"ל א"ל רב הונא בר נתן לרב אשי מאי דכתיב °קינה ודימונה ועדעדה א"ל °מתוותא דארץ ישראל קחשיב א"ל אטו אנא לא ידענא דמתוותא דא"י קא חשיב אלא רב גביהא מארגיזא אמר בה טעמא כל שיש לו קנאה על חבירו ודומם שוכן עדי עד עושה לו דין א"ל אלא מעתה °צקלג ומדמנה וסנסנה הכי נמי א"ל אי הוה רב גביהא מבי ארגיזא הכא הוה אמר בה טעמא רב אחא מבי חוזאה אמר בה הכי כל מי שיש לו צעקת לגימא על חבירו ודומם שוכן בסנה עושה לו דין א"ל ריש גלותא לרב הונא כלילא מנא לן דאסור א"ל מדרבנן *דתנן בפולמוס של אספסיינוס גזרו על עטרות חתנים ועל האירוס אדהכי קם רב הונא לאפנויי א"ל רב חסדא קרא כתיב °כה אמר ה' אלהים הסר המצנפת והרם העטרה זאת לא זאת השפלה הגבה והגבוה השפיל וכי מה ענין מצנפת אצל עטרה אלא לומר לך בזמן שמצנפת בראש כ"ג עטרה בראש כל אדם נסתלקה מצנפת מראש כ"ג נסתלקה עטרה מראש כל אדם אדהכי אתא רב הונא אשכחינהו דהוי יתבי א"ל האלהים מדרבנן אלא חסדא שמך וחסדאין מילך רבינא אשכחיה למר בר רב אשי דהוה גדיל כלילא לברתיה א"ל לא סבר לה מר הסר המצנפת והרם העטרה א"ל דומיא דכ"ג בגברי אבל בנשי לא מאי זאת לא זאת דרש ר' עוירא זימנין א"ל משמיה דרב אמי וזימנין א"ל משמיה דרב אסי בשעה שאמר הקב"ה לישראל הסר המצנפת והרם העטרה אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע זאת להן לישראל שהקדימו לפניך בסיני נעשה לנשמע אמר להן לא זאת להן לישראל שהשפילו את הגבוה והגביהו את השפל והעמידו צלם בהיכל דרש רב עוירא זימנין א"ל משמיה דרב אמי וזימנין אמר לה משמיה דרב אסי מאי דכתיב °כה אמר ה' אם שלמים וכן רבים וכן נגוזו ועבר וגו' אם רואה אדם שמזונותיו מצומצמין יעשה מהן צדקה וכ"ש כשהן מרובין מאי וכן נגוזו ועבר תנא דבי ר' ישמעאל כל הגוזז מנכסיו ועושה מהן צדקה ניצל מדינה של גיהנם משל לשתי רחילות שהיו עוברות במים אחת גזוזה ואחת אינה גזוזה גזוזה עברה ושאינה גזוזה לא עברה

ועניתיך

רש"י

בהמתן של צדיקים. בהכל שוחטין (חולין דף ה:): אבר מן החי. שנאבד מהם אבר מן השחוטה ומפני אימתו התכו עבדיו אבר מן החי והביאו תחתיו שלא יבין: העומדים עלי. לחרף ולגדף: ובידי למוסרן. כח בידי להלשין עליהן: לנגדי. מריבני ומקניטני: גניבא. היה חולק עליו: קולר. שלשלת של ברזל שנותנין שם המוכתבים למלכות להריגה: זמרא. לשורר בבית המשתאות: ימר שכר. יהא מר: דמנא. כלי: מארגיזא. שם מקום: קנאה. כעס מחמת צער שלערו קנאה הוא לשון שאדם מתעבר על ריבו או על ריב אחרים כמו קנא קנאתי (מלכים א יט) וכמו בקנאו את קנאתי (במדבר כה): צעקת לגימא. שגוזל ממנו ויורד לחייו לשערי מזונותיו: כלילא. היו עושין עטרות לחתנים יש של זהב וכסף צבועות ומצויירות בגפרית ומלח שקורין ניי"ל ויש של ורד והדס: בפולמוס. חיל שהעלה אספסיינוס קודם שבא טיטוס עליהם: ועל האירוס. מפרש בפרק בתרא דסוטה (ד' מט:) טבלא דחד פומא והוא זוג המקשקש: רב חסדא. תלמידו של רב הונא הוה ולא היה משיב בפניו וכי קם רב הונא אמר ליה רב חסדא לריש גלותא קרא כתיב: מה ענין כו'. והלא מצנפת מבגדי כהונה הוא: האלהים מדרבנן. איהו אסור אלא מדרבנן וקרא בעטרה של מלך מיירי שהיה מתנבא שתבטל הכהונה ויגלה צדקיהו בגולה: וחסדאין מילך. חסודים ונאים דבריך: שלמים. מלומלמים והכי קאמר קרא אם שלמים מזונותיך וכל שכן אם רבים: וכן נגוזו ועבר. הרי הן משולים לעוברים בנהר על ידי גזיזה שהגוזזה עוברת כך גוזז מהן לצדקה וירדו:

תוספות

השתא בהמתן של צדיקים כו'. אמר ר"ת דלא פריך אלא גבי מידי דאכילה דגנאי הוא לצדיק שאוכל דבר איסור ולהכי לא פריך גבי ר' ישמעאל שקרא והטה בפרק קמא דשבת (דף יב:) וגבי יהודה בן טבאי שהרג עד זומם (חגיגה דף טז:) ובההיא דפ"ב דכתובות (דף כח:) דהעלו עבד לכהונה על פיו לא גרים ליה ר"ת אע"פ שיש שם אכילת איסור תרומה לאשתו ולבניו שהן אסורין בתרומה מ"מ כיון שהכא עצמו אין נכשל באכילת איסור אין סברא להקשות ורב ירמיה בר אבא דאישתלי וטעים קודם הבדלה (פסחים דף קו:) אע"ג דאמר התם (דף קה.) דמיתתו באסכרה ובראש השנה (דף כא.) בכיס תבשילא דבבלאי בגומא רבה דמערבא אין דבר מגונה כל כך אכילה של היתרא בשעת האיסור*: והוא יפילם חללים. בפ' בתרא דזבחים (דף קטו:) דרשי' דום בענין אחר גבי וידום אהרן (ויקרא י) אע"פ שהפיל לך חללים אתה דום: והשכם והערב עליהן. דריש דום כמו דמדומי חמה (שבת דף קיח:) אע"ג דאמר בבבא קמא (דף צג.) המוסר דינו לשמים הוא נענש תחילה הא אמר ה"מ דאית ליה דינא בארעא אי נמי השכם עליהם לבית המדרש קאמר לעסוק בתורה: זמרא מנא לן דאסור. פי' בקונטרס לשורר בבית המשתאות וכן משמע מדקאמר ולישלח ליה מהכא בשיר לא ישתו יין ובפרק בתרא דסוטה (דף מח.) תנן משבטלה סנהדרין בטל שיר בבית המשתאות שנאמר בשיר לא ישתו יין וראוי להחמיר בכיוצא דההוא בירושלמי דהוה קאים ודמיך בזמרא שמתענג ביותר ושיר של מצוה שרי כגון בשעת חופה שעושין לשמח חתן וכלה: עטרות חתנים. פירש בקונטרס עטרה ממש ואין נראה דאמר עלה בפ"ב דסוטה (דף מט:) לא שנו אלא של ורד ושל הדס אבל של קנים ושל חילת מותר ואין דרך לעשות עטרה משל קנים אלא עטרות שעושים כעין כיפה ובראש כל אדם דקאמר לאו דווקא בראש ממש אלא למעלה מראש ובמס' מדות (ספ"ג דף לו.) דתנן העטרות שבחלונות פירשו נמי הגאונים כעין כיפות מוזהבות שעושין בחלונות ולא הויא כלילא דדהבא כההיא דבמה אשה (שבת דף נט:) דקאמר נפוק כמה כלילי בנהרדעא ודווקא לחתנים אסרו דומיא דעטרות כלות דמפרש בסוטה (דף מט:) דהיא עיר של זהב ובפרק במה אשה (דף נ.) אמר לא תצא אשה בעיר של זהב מכלל דבחול שרי אלא דווקא חתנים וכלות אסרו משום שמחה יתירה כדאמרי' התם נמי (ב"ב ס:) זה אפר מקלה שבראש חתנים: בזמן שמצנפת בראש כהן גדול. דאותה של כהן הדיוט קרויה מגבעת כדכתיב (שמות כח) ועשית להם מגבעות ומפרש ריב"א משום דלכהן הדיוט לא היה ציץ והיתה גדולה קרויה מגבעת אבל של כ"ג היתה קטנה קרויה מצנפת מיהו אומר ר"י דאשכחן בלשון הגמרא דקרי נמי מצנפת לשל הדיוט בפרק בראשונה ביומא (דף כה.) דאמר נוטל מצנפת של אחד מהן ואפילו הוו שוות נקט הכא בראש כ"ג לפי שאין אסור אלא לחתנים כדמפרש כעין כ"ג שהוא ראש ושר בישראל*:

הכי

עין משפט נר מצוה

כה א מיי' פ"ח מהל' חובל ומזיק הל' ט טוש"ע חו"מ סי' שפח סעי' ה:

כו ב ג מיי' פ"ה מהל' תענית הל' יד סמג עשין מד"ס ג טור ש"ע או"ח סי' תקס סעיף ג [וברב אלפס ברכות פ"ה דף כד: וברא"ש שם סימן א]:

כז ד מיי' שם הלכ' ט טוש"ע שם סעי' ד:

[וע"ע תוס' שבת יב: ד"ה ר' נתן ותוס' חולין ה: ד"ה לדיקים ותוס' פסחים קו: ד"ה אישתלי ותוס' יבמות נט: ד"ה ס"ד השתא]

תוספות רי"ד

שלח מר עוקבא לר' אלעזר בני אדם העומדי' עלי ויש כח בידי למוסרן למלכות מהו. שרטט וכתב לו אשמרה דרכי מחטוא בלשוני אשמרה לפי מחסום בעוד רשע לנגדי אע"פ שרשע לנגדי אשמרה לפי מחסום שלח ליה קמצערן לי טובא ולא מצינא למיקם בהו שלח ליה דום לה' והתחולל לו דום לה' והוא יפילם חללים השכם והערב לבית המדרש והן כלין מאליהן א"ר יצחק שתים כותבי' ג' אין כותבי' במתניתא תנא ג' כותבי' ד' אין כותבי'. פי' ג' תיבות [כותבין] בלא שרטוט ארבע [אין] כותבין שלח ליה למר עוקבא זמרא מנא לן דאסור פי' לשורר ולזמר בבית המשתאות שרטט וכתב אל תשמח ישראל אל' גיל בעמים פי' לא שנא בפה לא שנא ביד א"ל ריש גלותא לרב הונא כלילא מנא לן דאסור פי' היו עושים לחתנים עטרות של זהב ושל כסף צבועות ומצויירין בגפרית ומלח שקורי' ניי"ל א"ל רב חסדא קרא כתיב כה אמר ה' הסר המצנפת והרם העטרה וגו' מה ענין מצנפת אצל עטרה אלא לומר לך בזמן שהמצנפת בראש כהן גדול עטרה בראש כל אדם נסתלקה מצנפת מראש כ"ג נסתלקה עטרה מראש כל אדם: רבינא אשכחיה למר בר רב אשי דקא גדיל כלילא לברתיה א"ל לא סבר מר הסר המצנפת והרם העטרה א"ל דומיא דכ"ג בגברי ואי ק' והא תנן בשלהי פרק בתרא דסוטה בפולמוס של טיטוס גזרו על עטרות של כלה אלמא שתי גזירות היו בפולמוס הראשון של אספסינוס גזרו על עטרו' של חתנים ובפולמוס אחרון של טיטוס גזרו גם על עטרות הכלה י"ל שאין פתרון עטרות הכלה בעטרות חתנים דהכי אמרינן גבי עטרות החתנים לא שנו אלא של מלח וגפרית אבל של ורד ושל הדס מותר ושמואל אמר אף של ורד ושל הדס אסור אבל עושה הוא של קנים ושל חלף ולוי אמר אף של קנים ושל חלף אסור וגבי עטרות הכלה אמרינן אמר רבה בר בר חנה עיר של זהב תניא נמי הכי איזהו עטרות הכלה עיר של זהב אבל עושה היא כיפה של מלח אלמא דוקא עיר של זהב נאסר לכלה אבל שאר עטרות מותר ולחתנים נאסרו

תורה אור / מסורת הש"ס

תהלים לט | שם לז | הושע ט | ישעיה כד | יהושע טו | סוטה מט. | יחזקאל כא | נחום א

[וע"ע תוס' יומא כה. ד"ה נוטל ותוס' סוכה ה. ד"ה ואל יוכיח]

גליון הש"ס

גמ' אי מהתוא הוה אמינא ה"מ זמרא דמנא. עי' חגיגה דף טו ע"ב ברש"י ד"ה זמרא: שם מתוותא דא"י. עי' ערובין דף כא ע"א תד"ה אתוי ליה: תוס' ד"ה השתא בהמתן וכו' דגנאי הוא לצדיק עי' מהרש"ם בהגהותיו ריש שו"ד:

בח א מיי' פ"ז מהל' מתנות עניים הל"ה סמג עשין קסב טוש"ע יו"ד סי' רמח סעי' א:

בט ב מיי' פ"א מהל' תרומות הלכה ז:

ל ג מיי' שם הל"ט:

לא ד ה מיי' שם הלכ' י:

ועניתיך אמר מר זוטרא אפי' עני המתפרנס מן הצדקה יעשה צדקה לא אענך עוד תני רב יוסף שוב אין מראין לו סימני עניות: רבי יהודה אומר מרקם למזרח כו': למימרא דעכו לצפונה דא"י קיימא ורמינהו *היה מהלך מעכו לכזיב [א] מימינו למזרח הדרך טמאה משום ארץ העמים ופטורה מן המעשר ומן השביעית עד שיודע לך שהיא חייבת משמאלו למערב הדרך טהורה משום ארץ העמים וחייבת במעשר ובשביעית עד שיודע לך שהיא פטורה עד היכן עד כזיב רבי ישמעאל ברבי יוסי אומר משום אביו עד לבלבו אמר אביי *רצועה נפקא ויהיב תנא סימנא הכי אין קרא נמי יהיב סימנא דכתיב ויאמרו הנה חג ה' בשילו מימים ימימה אשר מצפונה לבית אל מזרחה השמש למסלה העולה מבית אל שכמה ומנגב ללבונה ואמר רב פפא למזרחה של מסלה תנא חדא המביא גט בספינה כמביא בא"י ותניא אידך כמביא בחו"ל א"ר ירמיה לא קשיא הא ר' יהודה הא רבנן *דתנן *עפר חו"ל הבא בספינה לארץ חייב במעשר ובשביעית א"ר יהודה אימתי בזמן שהספינה גוששת אבל אין הספינה גוששת פטור אביי אמר הא והא ר' יהודה היא ול"ק כאן בזמן שאין הספינה גוששת כאן בזמן שהספינה גוששת א"ר זירא עציץ נקוב המונח על גבי יתדות באנו למחלוקת רבי יהודה ורבנן אמר רבא דילמא לא היא עד כאן לא קאמר ר' יהודה התם אלא בספינה העשויה

תורה אור: (צפניה ג) (שופטים כא)

הכי גרסי' בתוספתא מימינו למזרח הדרך. ולא גרסי' וימינו דכיון שהולך מעכו לכזיב לעולם ימינו הוי למזרח הדרך ומיהו י"ל דפעמים הדרך מתעקם ואין ימינו למזרח: ויהיב תנא סימנא הכי. פי' בקונטרס ומי חשיבא חדא רצועה לאתנוחי בה סימנא וקשה וכי אין לתנא לציין גבולי ארץ ישראל ועוד מאי ראיה מייתי מרב פפא דאמר למזרחה של מסילה התם יהיב קרא סימנא לשילה אנה היא על ידי מסילה ומפרש רבינו שמואל דלאו אשינויא פריך אלא אברייתא דקתני למזרח הדרך ולמערב הדרך וכי דבר מועט כמו דרך שייך למימר בו מזרחו או מערבו דהוה ליה למימר מימינו למזרח סתם ומייתי מדרב פפא דאמר למזרחה של מסילה דמזכיר מזרח אמסילה: הא רבי יהודה הא רבנן. אע"ג דקרקעית המים הויא כארץ ישראל גרע הכא ממובלעת דלעיל ואם תאמר ומה ענין גט אצל מעשר אטו המביא גט בעלייה בארץ ישראל יחשב כמביא בחוצה לארץ משום דעפר הבא שם מחוצה לארץ פטור ממעשר ואומר ר"י דלא דמי דעלייה קרקע שתחתיה בר זריעה היא וראוי להתחייב במעשר ושביעית מה שאין כן בספינה: אמר ר' יהודה אימתי. משמע דאימתי דר' יהודה בא לחלוק ואם תאמר בפרק חלון (עירובין דף פא:) ובזה בורר (סנהדרין דף כה:) אמר ר' יהושע בן לוי כל מקום שאמר ר' יהודה אימתי ובמה אינו אלא לפרש ור' יוחנן אמר אימתי לפרש ובמה לחלוק אלמא לכ"ע אימתי לפרש וי"ל דר' ירמיה דהכא סבר כרמי בר חמא דאית ליה בפרק זה בורר (שם דף כה.) דאפי' אימתי לחלוק ולפי זה לא גרסי' בשמעתין אמר ר' יוחנן עציץ נקוב המונח על גבי יתדות באנו למחלוקת ר"י ורבנן כמו שכתוב במקצת ספרים דר' יוחנן אית ליה אימתי לפרש אלא אמר רב הונא ואית דגרסי ר' זירא כדאיתא ברוב ספרים ועוד י"ל דגרסה כספרים דגרסי בס"פ חלון (עירובין ד' פא:) כל מקום שאמר רבי יהודה במשנתנו אימתי ובמה כו' דדוקא במשנה אימתי לפרש אבל בברייתא לא ותרי תנאי אליבא דר' יהודה והכא ברייתא היא דהא במשנה במסכת חלה (פ"ב מ"ב) לא נסיים בה אבל אין הספינה גוששת פטורה כדמסיים הכא ונהי דבמתני' דחלה בא לפרש בברייתא בא לחלוק אבל קשה דבפ' חלון ובפרק זה בורר פריך מהא ברייתא דקתני וחכ"א ומוקי' מברייתא דבמתני' נמי אתא לחלוק וי"ל דהוה מצי לשנויי ההוא תנא אחרינא הוא דבמתני' לעולם בא לפרש אלא נקט משום דמשכח תנא בהדיא קא משני ההיא ר' יהודה משום ר' טרפון היא דתניא כו' וכן נ"ל דדוקא במשנה אימתי לפרש דבפ' כסוי הדם (חולין דף פח.) תניא וכסהו מלמד שכל דמו חייב לכסות מכאן אמרו דם הניתז כו' אמר ר' יהודה אימתי בזמן שאין שם דם אלא הוא וטעמא דר' יהודה מפרש התם דקסבר דמו מקצת דמו וע"כ ופליג את"ק דבהדיא קתני תנא קמא כל דמו ופוסק התם ר"ת כר' יהודה דבמתניתין דהתם בא לפרש ומיהו שמא רבנן דברייתא עיקר והוי ר' יהודה דמתניתין יחיד במקום רבים דברייתא וכהאי גוונא איכא בפרק קמא דסוכה (דף יד*): עציץ נקוב. פירש בקונטרס דספינה דלעיל של חרס ואינה צריכה ליקב אם היתה מונחת בקרקע כדאמרי' במנחות אבל עציץ של עץ בעי נקיבה ונראה דראייתו *מסוף פרק כל הקרבנות (מנחות דף פה:) דאמר תנא חדא שבגג ושבחורבה שבספינה ושבעציץ מביא וקורא ותניא אידך מביא ואינו קורא ומשני עציץ אעציץ לא קשיא כאן בנקוב כאן בשאינו נקוב ספינה אספינה נמי לא קשיא כאן בשל עץ וכאן בשל חרס ומדלא משני בספינה כאן בנקובה כו' מכלל דשל חרס אפי' אינה נקובה הויא כנקובה ואתא לאשמועינן חדוש אחר בספינה שאינו בעציץ וקשה לפירושו דאמר לקמן בפ"ב (דף כא:) כתבו על חרס של עציץ נקוב כשר משמע דחרס בעי נקיבה ואי לאו הכי מאי רבותא הוא בנקוב טפי מבשאינו נקוב ומשמע נמי דעציץ של חרס הוא ורבינו שמואל ב"מ הביא מתוספתא דשביעית *דתניא הטומן את הלוף בשביעית ר"מ אומר דרך ארץ טומנו בעציץ שלא ילמח ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר ונתתם בכלי חרש וגו' אלמא סתם עציץ של חרס הוא ונראה לר"ת להפך דשל חרס בעי נקיבה ושל עץ לא בעי נקיבה שהוא מתלחלח יותר מן החרס ואתי שפיר דסתם ספינה היא של עץ ובמנחות (דף פה:) נמי מוכח דקאמר כאן בשל עץ כאן בשל חרס שמזכיר תחילה אותו שמביא וקורא כמו שמזכיר כי משני התם אגג וחורבה ועציץ והכא לא מצי לשנויי כאן בשל חרס כאן בשל עץ א"כ כאן בנקובה כאן בשאינה נקובה כדמשני התם דנהי דהיכא דאינה גוששת לר' יהודה מדהויא חו"ל לענין מעשר חשיבא נמי חו"ל לענין גט היינו משום כיון דשם חו"ל על המקום צ"ל בפני נכתב ואע"ג דשכיחי וגמירי כדי שלא תחלוק במדינת הים אבל בגוששת לר' יהודה ולרבנן אפי' באינה גוששת כיון דשם א"י על המקום אע"פ שמחמת הכלי אינו חייב במעשר בשביל כך לא יחשב כחוצה לארץ לענין גט*: דילמא לא היא עד כאן לא קאמר רבי יהודה. כן הוא האמת דעציץ כמחובר דבפ' השולח (לקמן דף לו.) אמרי' אין כותבין פרוזבול אלא על עציץ נקוב ומוקי לה דמנחא אסיכי והא דקאמר הכא עד כאן לא קאמרי רבנן אלא בספינה משמע דבעציץ לכ"ע לא הוי כמחובר דיחויא בעלמא הוא והא דאמר בשבת בפרק המוציא יין (דף פא:) גבי פרפיסא דמנחא אארעא ומנחא אסיכי חייב משום תולש הייטו מדרבנן כדפי' התם בקונטרס*:

ועניתיך לא אענך עוד. סיפיה דההוא קרא הוא: למימרא דעכו לצפונה דארץ ישראל קיימא. בסוף הצפון: מימינו למזרח הדרך השתא משמע לן דעכו קיימא בגבול מזרחה של ארץ ישראל משוך ממקצוע צפונית יום או יומים לצד הדרום וכזיב במקצוע מזרחית צפונית ודרך המהלכת מעכו לכזיב היא אגבול מזרח לא"י הילכך כשמהלך מעכו לכזיב דהיינו מדרום לצפון הוי ימינו למזרחית הדרך: טמאה. הארץ שהיא לימין המסילה: משום ארץ העמים. דגזרו טומאה על ארץ העמים: ופטורה כו'. כדין חוצה לארץ: עד שיודע לך כו'. כלומר לעולם חזקת ימין הדרך מעכו ועד כזיב ארץ העמים אלא א"כ תבא למקום שיאמר לך בקי כאן הדרך מתעקם ונכנס לתוך א"י קנא וימין הדרך הוי ארץ ישראל: למערב. הדרך: לבלבו. שם מקום אלמא עכו משוכה לצד דרום וכזיב במקצוע: רצועה נפקא. לעולם עכו בצפון ריבועא דא"י היא אלא שרצועה קצרה יוצאת עוד מעכו לצד צפון והיא מא"י:

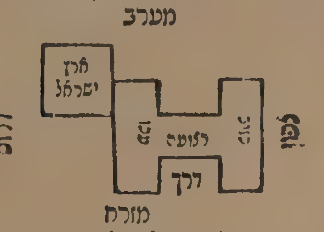

ויהיב תנא סימנא. אתמוהי מתמה מי חשיבא חדא רצועה לאתנוחי תנא סימנא עלה: קרא נמי יהיב סימנא. רצועה כגון מסילה: ואמר רב פפא למזרחה של מסילה. קאמר קרא דקיימא שילה דהא מצפונה לבית אל כתיב ועל כרחך מזרחה השמש אמסילה קאי שילה מצפון לבית אל ובמזרחה של מסילה ובדרומה של לבונה

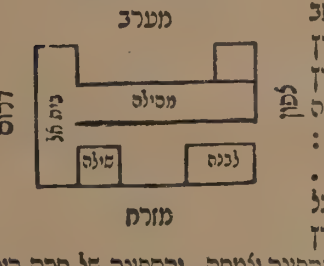

המביא גט בספינה. שנכתב בספינה וקא ס"ד דבנהרות דארץ ישראל קאמר: כמביא בארץ ישראל. כאילו מביאה דרך יבשה ואין צריך לומר בפני נכתב: ותניא אידך כמביא בחוצה לארץ. שהנהר אין לו תורת יבשה לכל תורת הארץ: עפר חוצה לארץ הבא בספינה לארץ. וזרעו בספינה וצמחה והספינה של חרס היא ואינה צריכה ליקב אם היתה מונחת בקרקע כדאמר במנחות (דף פד:): חייבת במעשר ובשביעית. שהנהרות שבארץ ישראל הרי הם כארץ ישראל: גוששת. מגששת בקרקע שאין המים עמוקים: עציץ. של עץ נקוב המונח על גבי יתדות: באנו למחלוקת רבי יהודה ורבנן. לרבנן אוירא כמאן דמנחא דמי ולרבי יהודה לא מיחייב במעשר מדאורייתא עד דמנחא אארעא:

העשויה

[תוספתא דאהלות פי"ח]

[קידושין עא.]

[ליתא בתוס' ד"ה אמר ר' יהודה נ"ע דתניא]

תוספות רי"ד

נאסרו הכל: ר' יהודה אומר מרקם למזרח. פי' בא לסמן גבול א"י שאינו צ"ל [בפני נכתב ובפני נחתם] ומשם ולחוצה לה ח"ל וצ"ל [בפני נכתב ובפני נחתם] רקם עומדת במזרח א"י והיא ח"ל ואשקלון בדרומה של א"י והיא ח"ל ועכו בצפונה של א"י והיא ח"ל ולמערב לא הוצרכו ליתן גבול שהים מגבול מערבה כדכתיב וגבול ים והיה לכם הים [הגדול] וגבול וכו' כדפי' המורה ואי ק' היכי אמרי' דאשקלון היא ח"ל לכ"ע יעכו היא ח"ל לר' יהודה והכתיב בתחלת ספר שופטים וילכד יהודה את עזה ואת גבולה ואת אשקלון ואת גבולה וכתיב אשר לא הוריש את יושבי עכו אלמא א) י"ל הרבה כיבים כבשום עולי מצרים ולא כבשום עולי בבל כדאמרי' בפ"ק דחולין ומתני' בבית שני מיירי:

א) נראה יחסר כאן וצ"ל אלמא דהם מא"י וי"ל הרבה כו'. יעי' תוס' לעיל ב' ד"ה ואשקלון

הגהות הגר"א

[א] גמ' מימינו למזרח הדרך טהורה כו' למערב הדרך טמאה כו' כצ"ל. וכ"ה כן הוא גי' התוספתא וירושלמי וע"כ ס"ל גמ' כי עכו ופשי' נגמרס כ'.

[שם לא מלחתי ולשון טויתם על דף יא:]

[ועי' תוס' מנחות פה: ד"ה כאן וכו' תלריתו ספי]

[עי' תוס' שבת פא. ד"ה והכיתו]

לב א מיי' פ"ז מהל' גירושין הלכה י:
לג ב מיי' פ"א מהל' תרומות הלכה ז:
לד ג מיי' פ"ח מהל' עבדים הל' ו סמג עשין פז טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף פב:
לה ד מיי' פי"א מהל' טומאת מת הל' י:
לו ה מיי' פ"ז מהל' גירושין הלכה י ופ"א מהלכות תרומות הל' ז ח:
לז ו מיי' פ"א מהל' תרומות הל' ד והל' טו:
לח ז מיי' פי"א מהל' טומאת מת הל' ו

[באונקלוס ליתא כך וגם בתרגום יונתן וירושלמי ליתא כך ע"ש וע' גירסת הערוך בערך סמנים]

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה מיבעי להו לנסין וכו' לצד מזרחי ארץ ישראל הוא דלא תימא: (ב) ד"ה והמביא וכו' כמביא מחוצה לא"י:

דברי התוס' תמוה עיין רש"י קדושין

ש"ך לע"ב

[וע"ע תוספות ע"ז כא. ד"ה כיבוש]

העשויה לברוח אבל עציץ שאינו עשוי לברוח לא אי נמי עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא בספינה דלא מפסיק אוירא דמיא כי ארעא סמיכתא דמיא אבל עציץ דמפסיק אוירא לא רב נחמן בר יצחק אמר [א]בנהרות דארץ ישראל דכולי עלמא לא פליגי אלא כי פליגי בים הגדול דתניא *[ב]איזהו ארץ ואיזהו חוצה לארץ כל ששופע ויורד מטורי אמנון ולפנים ארץ ישראל מטורי אמנון ולחוץ חוצה לארץ הנסין שבים רואין אותן כאילו חוט מתוח עליהם מטורי אמנון עד נחל מצרים מן החוט ולפנים א"י מן החוט ולחוץ חו"ל רבי יהודה אומר כל שכנגד ארץ ישראל הרי הוא כא"י שנאמר (במדבר לד) °וגבול ים והיה לכם הים הגדול וגבול זה יהיה לכם גבול ים והנסין שבצדדין רואין אותן כאילו חוט מתוח עליהן מקפלוריא ועד ים אוקיינוס ומנחל מצרים ועד ים אוקיינוס מן החוט ולפנים א"י מן החוט ולחוץ חו"ל ורבנן האי וגבול מאי עבדי ליה מיבעי ליה לנסין ורבי יהודה נסין לא צריכי קרא: ר"מ אומר עכו כא"י וכו': בעו מיניה מרבי חייא בר אבא המוכר עבדו לסוריא כמוכר בחו"ל דמי או לא אמר להו [ג]תניתוה ר"מ אומר עכו כארץ ישראל לגיטין לגיטין אין לעבדים לא וכ"ש סוריא דמרחקא טובא: ת"ר *°בשלשה דרכים שוותה סוריא לארץ ישראל ובשלשה לחו"ל: סימן ע"ב ב"ר ר"ק: [ד]עפרה טמא כחו"ל והמוכר עבדו לסוריא כמוכר בחו"ל [ה]והמביא גט מסוריא כמביא מחו"ל ובשלשה לא"י [ו]חייבת במעשר ובשביעי' כא"י [ז]והרוצה ליכנס לה בטהרה נכנס *והקונה שדה בסוריא כקונה

רש"י:
העשויה לברוח. כלומר מפני שהיא מהלכת כל שעה: דלא מפסיק אוירא. בין ספינה לארץ אין שום אויר ומיא כארעא סמיכתא דמו: רב נחמן בר יצחק אמר. הנך מתנייתא דהמביא גט אי בנהרות דא"י: כולי עלמא לא פליגי. דכארץ ישראל נינהו ואע"ג דאין ספינה גוששת דטעמא דגט לאו משום יניקה מן הקרקע הוא כמעשר ושביעית הילכך לא שנא נהר ולא שנא יבשה: כי פליגי בים הגדול. שהוא תחום מערבו של ארץ ישראל ופליגי תנאי איכא למאן דאמר שפת הים הוא גבול וים גופיה לאו א"י הוא ואיכא למאן דאמר ים גופיה מארץ ישראל: איזוהי ארץ. מקצוע צפונית מערבית של ארץ ישראל הר ההר ובתרגום ירושלמי מתרגם הר ההר טורי אמנון וכתיב (במדבר לד) זה יהיה לכם גבול צפון מן הים הגדול תתאו לכם הר ההר ש"מ הר ההר תקוע בים וההר גבול צפוני לארץ ישראל הוא ושתם הרים משופעים הם ויש ששיפועו רחב כמהלך יום או יומים וקאמר תנא מהיכן יהא הארץ מרגל ההר או מראשו: כל ששופע ויורד מטורי אמנון ולפנים. לצד ארץ ישראל דהיינו לצד דרום הוי ארץ ישראל דגובה ההר הוא הגבול: מטורי אמנון ולחוץ. לצד צפון חוצה לארץ: והנסין שבים. איי הים שבמערב רואין אותן כו': נחל מצרים. הוא תחום ארץ ישראל במקצוע מערבית דרומית ומחובר לים הגדול דכתיב בגבול נגב (שם) ונסב הגבול מעצמון נחלה מצרים והיו תוצאותיו הימה נמצאת ארץ ישראל בין הר ההר לנחל מצרים זה ממערבית לפונית וזה מדרומית מערבית והים במערב ויש מקום שהים נכנס לתוך ארץ ישראל מהלך ימים רבים בין הר ההר לנחל מצרים ובאותה כניסה יש נסין והן מתפשטין למערב לתוך הים חוץ מבין מקצועות תחומי ארץ ישראל שהן הר ההר ונחל מצרים הלכך רואין כאילו חוט נתוח מסוף הר ההר במערבו עד נחל מצרים שהרי כל מה שבתוך מקצועות הללו ארץ ישראל היא ומן החוט ולפנים כו': ר' יהודה אומר. כל הים שכנגד אויר של ארץ ישראל ואפי' עד אוקיינוס למערב שהוא בסוף העולם הרי הוא כא"י שנאמר (שם) ים הגדול וגבול האי וגבול קרא יתירא הוא למימר דאף רוחב הים בכלל התחום: והנסין שבצדדין כו'. כלומר ואם יש לנו לחלק בנסין לא לצד מערב יש חלוק אלא לצד צפון ולצד דרום שיש נסין בים מתפשטין לאורך הים לצפון ולדרום עד שמגיעין ומושכין חוץ מכנגד א"י ושם ראוי למתוח החוט ממזרח למערב ולהבדיל מה שכנגד אויר א"י ומה שכנגד אויר חוצה לארץ: ורואין כאילו חוט מתוח מקפלוריא. עיר היושבת בחודו של הר ההר בראש גבהו שהוא תחום צפוני: ועד ים אוקיינוס. שהוא בסוף העולם למערב ומנחל מצרים עד ים אוקיינוס: מן החוט ולפנים. לצד חבירו דהיינו לפנים. כלומר בין שני החוטין הוו הנסין ארץ ישראל והוא הדין למים ונסין דנקט משום דחורשין וזורעין בהם וחייבין במעשר ובשביעית והנך תרתי מתנייתא דלעיל פליגי שנכתב הגט בים הגדול להלן מחוט המתוח מטורי אמנון עד נחל מצרים מאן דאמר כמביא בארץ ישראל רבי יהודה היא דאמר כל שכנגד ארץ ישראל הרי הוא כארץ ישראל ואידך כרבנן: מיבעי להו לנסין. דמן החוט ולפנים לצד מזרחי (א) דלא תימא שפת הים הוא הגבול ואפי' במקום שהוא מתפשט ונכנס לתוך בין שני מקצועות התחומין: לא צריכי קרא. כיון שבתוך התחומין הם: סוריא. היא ארם צובה וכבשה דוד והוסיפה על ארץ ישראל: כמוכר בחוצה לארץ. ותנן לקמן (דף מג:) המוכר עבדו לחוצה לארץ יצא לחירות דקנסינן ללוקח משום דעבד שייך במצות ואסור לצאת מארץ לחוצה לארץ: סוריא לצפונה של ארץ ישראל להלן מעט: לגיטין אין. משום דבקיאין לשמה או שכיחי לקיימו: לעבדים לא. דלאו מארץ ישראל היא: עפרה טמא. שגזרו עליה ואף על גב דסבירא ליה להאי תנא כיבוש יחיד שמיה כיבוש כדקתני חייבת במעשר אפילו הכי גזור עליה: והמביא גט מסוריא. לארץ ישראל כמביא (ב) בחוצה לארץ דלא שכיחי שיירתא: והרוצה ליכנס לה בטהרה נכנס. מה שאין כן בארץ העמים ולקמיה מפרש מאי היא:

תוספות:
כל ששופע ויורד מטורי אמנון. פי' בקונטרס מטורי אמנון ולפנים דהיינו לצד דרום ארץ ישראל ולחוץ לצד צפון חוצה לארץ וקשה לר"י דא"כ אמאי נקט רבי יהודה קפלוריא הוה ליה למימר רואין כאילו חוט מתוח מטורי אמנון עד אוקיינוס כיון דתנא קמא נמי לציין גבול צפוני של ארץ ישראל קאתי ונראה לר"י דטורי אמנון משתפע ויורד לצד מזרח ולצד מערב וחודו של הר הוא הגבול מערבי של ארץ ישראל והנסין שבים רואין כאילו חוט מתוח מטורי אמנון כלומר מחודו של הר עד נחל מצרים וקפלוריא לרבי יהודה אתי לציין נסין שבצפון א"י ונראה שהכתוב דוחקו לרש"י לפרש כן דכתיב וזה יהיה לכם גבול צפון מן הים הגדול תתאו לכם הר ההר *ומתרגמינן הר ההר טורי אמנון אלמא הכתוב בא לציין גבול צפוני ומיהו יכול להיות שההר תקוע בקרן צפונית מערבית אבל משפע ויורד לצד מזרח: רבי יהודה אומר כל שכנגד ארץ ישראל כו'. שאל רבינו פטר לר"ת דבזמן הזה היה להתחייב לר' יהודה במעשר שאנו במערבה של ארץ ישראל והשיב דלא קיימא לן כרבי יהודה אבל קשה וכי ר' יהודה היה מכיר בכל ארץ ישראל שעד אוקיינוס שכולם היו בקיאין לשמה או שעדים מצויין לקיימם שאין צריך לומר בפני נכתב לכך י"ל דלא כבשו הכל עולי בבל אי נמי כדפירש בקונטרס דכל שכנגד ארץ ישראל היינו כל הים שכנגד ארץ ישראל דלא איירי ביבשה שעד אוקיינוס אלא בנסין שבים הגדול דווקא כדכתיב (יהושע א) עד ים הגדול מבוא השמש יהיה גבולכם וכתיב (שמות כג) ושתי את גבולך מים סוף ועד ים פלשתים וממדבר עד הנהר פירוש ים סוף לצד דרום ים פלשתים לצד מערב מדבר למזרח נהר פרת לצד צפון ועוד י"ל שהיה יודע שהיו כולם בקיאין לשמה לפי שהיה ידוע להם עד היכן ישראל עומדין ומשם ואילך לא היו ישראל עד סוף העולם כדאמרינן בסוף מנחות (דף קי.) מצור כלפי מערב ומקרטיגני כלפי מזרח אין מכירין לא ישראל ולא אביהם שבשמים: המוכר עבדו לסוריא מהו. אין לומר דבגט פשיטא להו דהוי כחוצה לארץ כדתניא בסמוך ובעבד מיבעיא להו דאם כן הוי סברתם איפכא ממה דפשיטא ליה לר' חייא בר אבא: בשלשה דרכים שוותה סוריא כו'. *נקט [שלש ז'] לשון זכר אע"ג דסוריא לשון נקבה משום דעבד וגט הוי לשון זכר: *כיבוש יחיד. פי' בקונט' שלא היו לשם כל ישראל ביחד כמו בכיבוש יהושע וכבשוה לצורך כולם אבל דוד לא כבש אלא לצורכו אבל בספרי מפרש טעם אחר בסוף פרשת והיה עקב דמשמע לפי שלא היתה עדיין כל א"י כבושה כדאמר התם סמוך לפלטורא שלך לא הורשת פירוש יבוסי שהיה סמוך לירושלים ואתה הולך וכובש ארם נהרים וארם צובה אבל אחר שכל א"י כבשוהו דריש התם מדכתיב (דברים יא) כל מקום אשר תדרוך כף רגלכם וגו' שכל מה שהיו כובשים מחו"ל היה קדוש ואפילו יחיד*:

בשידה

[תוספתא פ"ב דתרומות ותוספתא חלה פ"ב]

[תוספתא כלים ב"ק פ"א]

[חלה פ"ד מי"א]

גליון הש"ס
גמ' ת"ר בשלשה. ע' ע"ז דף כא ע"א תוס' ד"ה קסבר:

כקונה

לט א מיי' פ"א מהל' טומאת מת הל' ז :
מ ב מיי' שם הל"ט :
מא ג מיי' פ"ב מהל' שבת הל' יא :
מב ד ה מיי' פ"ו מהל' עבדים הל' ב סמג עשין פו טוש"ע יו"ד סי' רסז סעיף נו :
מג ו מיי' שם סמג שם טוש"ע שם סעיף נז :

כקונה בפרוארי ירושלים חייבת במעשר ובשביעית כא"י קסבר *כיבוש יחיד שמיה כיבוש והרוצה ליכנס לה בטהרה נכנס והאמרת עפרה טמא ˣבשידה תיבה ומגדל *דתניא ˀהנכנס לארץ העמים בשידה תיבה ומגדל רבי מטמא רבי יוסי ברבי יהודה מטהר ואפי' רבי לא קא מטמא אלא בארץ העמים דגזרו על גושה ועל אוירה אבל סוריא על גושה גזרו על אוירה לא גזרו והקונה שדה בסוריא בקונה בפרוארי ירושלי' למאי הילכתא אמר רב ששת לומר *שכותבין עליו אונו ואפילו בשבת בשבת ס"ד כדאמר רבא אומר לעובד כוכבים ועושה ˀה"נ אומר לעובד כוכבים ועושהואע"ג *דאמירהלעובדכוכבים שבות משום ישוב א"י לא גזור רבנן : ת"ר ˀעבד שהביא גיטו וכתוב בו עצמך ונכסיי קנויין לך עצמו קנה נכסים לא קנה : איבעיא להו כל נכסיי קנויין לך מהו אמר אביי מתוך שקנה עצמו קנה נכסים א"ל רבא בשלמא עצמו ליקני מידי דהוה אגט אשה אלא נכסים לא ליקני מידי דהוה אקיום שטרות דעלמא הדר אמר אביי מתוך שלא קנה נכסים לא קנה עצמו א"ל רבא בשלמא נכסים לא ליקני מידי דהוה אקיום שטרות דעלמא אלא עצמו ליקני מידי דהוה אגט אשה אלא אמר רבא ˀאחד זה ואחד זה עצמו קנה נכסים לא קנה א"ל רב אדא בר מתנה לרבא כמאן כר"ש דאמר פלגינן דיבורא *דתנן ˀהכותב כל נכסיו לעבדו יצא בן חורין שייר קרקע כל שהוא לא יצא בן חורין ר"ש אומר לעולם

רש"י

כקונה בפרוארי ירושלים. לקמיה מפרש לה : בפרוורי . בהפרכיא רוקריי"ש בלע"ז : כיבוש יחיד. דדוד שלא היו כל ישראל ביחד כדרך שהיו בכבוש יהושע שהיו כולם וכבשוה לצורך כל ישראל קודם חלוקה אבל דוד לא כבש אלא לצורכו : בשידה תיבה ומגדל . ונושאים אותה באויר ומשא"כ בארץ העמים ורבי היא : רבי מטמא . קסבר אהל זרוק לא שמיה אהל הכי מפרש בערובין (א) אהל המטלטל איטו אהל בשעת טלטולו הילכך חלילה דקא מפסיק האי אהל בינו לאויר ארץ העמים לאו חלילה היא ואשמעינן האי תנא דסוריא דלעיל דאפי' רבי לא קא מטמא אלא בארץ העמים : דגזרו על גושה . מגע ומשא ולא אהל כגון אם האהיל עליו כדאמרי' בפ' ב' דאהלות (מ"ג) : ועל אוירה. שיהא הנכנס לאוירה טמא ואפי' לא נגע ולא הסיט את גושה אבל סוריא על גושה גזרו מגע והיסט אבל על אוירה לא גזרו והאי לא נגע ולא הסיט: בפרוורי . בפילכי רוקריי"ש בלע"ז : אונו . שטר מכירה כמו והיו אונות ושטרות יוצאין על שמו (ב"ב דף נג.) : אפי' בשבת. אם לקחה מן העובד כוכבים ורוצה ליכנס לדרכו בשבת : כדאמר רבא . במסכת שבת (דף קכט.*) : משום ישוב ארץ ישראל . לגרש עובדי כוכבים ולישב ישראל בה : עבד שהביא גיטו. ממדינת הים וצריך לומר בפני נכתב כאשה המביאה גיטה דאמרינן במתני' (לקמן דף ט.) אחד גיטי נשים ואחד שחרורי עבדים שוו למוליך ומביא : עצמו קנה . דנאמן הוא על שחרורו לומר בפני נכתב ואין צריך עדים לקיימו : נכסים לא קנה. דבעי עדים כשאר קיום שטרות : כל נכסיי מהו . מי אמרינן עצמך ונכסיי תרי דבורי נינהו אבל כל נכסיי כיון דבחד דיבורא אתו ליה שחרור עצמו ומתנת נכסים כדקיימא לן לקמן הכותב כל נכסיו לעבדו יצא בן חורין שהוא בכלל נכסים הילכך אי מהימן אהאי מהימן אהאי דלא פלגינן דיבורא או דלמא פלגינן : מידי דהוה אגט אשה. שנאמנת להביא את גיטה ולומר בפני נכתב : אחד זה ואחד זה . בין עצמך ונכסי בין כל נכסיי : הכותב כל נכסיו לעבדו . כגון כל נכסיי נתונין לך : יצא בן חורין . שאף הוא בכלל נכסים וכל שאר נכסים נמי קנה : שייר קרקע כל שהוא לא יצא בן חורין . קרקע לאו דוקא כדאמר בבבא בתרא בפ' מי שמת (דף קנ.): לא יצא בן חורין.דבשלמא רישא דלא גלי דעתיה דנחית לשיורא לא אמרינן דשייר אבל הכא דנחית לשיורא אמרינן לדידיה נמי שייר וכי אמר כל נכסיי (ב) לך אשאר נכסים קאמר ולאגופי ליה קאתי ולא שחרריה כיון דלא אמר ליה עצמך ונכסיי : לעולם

תוספות

בשידה תיבה ומגדל . פירש בקונט' מה שאין כן בארץ העמים ורבי היא ונראה שרוצה לפרש שידה תיבה ומגדל דוקא ולהכי לא מצי לאוקומי כר' יוסי בר רבי יהודה דהא הוא מטהר אפי' בארץ העמים ובתנא פי' כן דהא על כרחך שידה תיבה ומגדל לאו דווקא נקט אלא משום דנקט בברייתא אלא הוא הדין אפי' רוכב על הסוס כיון דסבר רבי אהל זרוק לא שמיה אהל כדפירש בקונטרס וכדמוכח דמסיק דבסוריא על אוירה לא גזרו ואם כן כר' יוסי נמי אתיא והרוצה ליכנס לה בטהרה היינו בקרון או רוכב על הסוס מה שאין כן בארץ העמים דטמא וכן משמע הלשון קא דקאמר ואפי' רבי לא קא מטמא כו' ומשמע כרבי יוסי אתיא בפשיטות טפי ומיהו על כרחך כר' יוסי נמי לא אתיא אלא מטעם דמסיק אליבא דרבי דדוקא ארץ העמים משום דגזרו על אוירה ועל גושה כו' : אלא בארץ העמים דגזרו על גושה ועל אוירה. והא דמיבעי לן בנזיר בפרק כ"ג (דף נד:) ארץ העמים משום גושה גזרו עליה או משום אוירה גזרו הכי פירושו משום גושה משום דמאהיל על הגוש הוא ועשאוהו חכמים כמאהיל על המת ויכול להכנס שם בשידה תיבה ומגדל או דילמא על האויר עצמו ולא יוכל להכנס שם בשום ענין והכא בשמעתא על גושה היינו על מגע גושה ועל אוירה או משום מאהיל על הגוש או משום אוירה ממש : דגזרו על גושה ועל אוירה. הקשה הרב ר' יעקב דאורליינ"ש דבמסכת אהלות (פ"ב משנה ג) תנן ואלו מטמאין במגע ובמשא ואין מטמאין באהל עצם כשעורה וארץ העמים ותירץ דמיירי בעפר הבא מחוצה לארץ לארץ והמאהיל עליו דלא מטמא דמשום אויר עצמו גזרו ולא משום מאהיל על הגוש ואין לשון ארץ העמים משמע כן אך יש לומר דאיירי כגון שיש דף או גשר שראשו אחד בארץ וראשו השני בחוצה לארץ ומונחים כלים תחת ראשו שבארץ דאין מביא טומאה עליהן וטהורין אי נמי אי משום מאהיל על הגוש גזרו עליה איכא לאוקמי כר' שמעון דאמר *קברי עובדי כוכבים אין מטמאין באהל ולא החמירו על ארץ העמים יותר מקברי עובדי כוכבים עצמו ועוד תירץ רבינו תם דההיא משנה קודם שגזרו על אוירה כדאמרינן בפרק קמא דשבת (דף טו:) דמעיקרא גזרו אגיעת גושו והוא לא *) : אע"ג דאמירה לעובד כוכבים שבות משום ישוב ארץ ישראל לא גזרו רבנן . אבל משום מצוה אחרת לא הייט מתירין אמירה לעובד כוכבים במלאכה דאורייתא כדמוכח בפרק הדר (עירובין דף סח.) ההוא ינוקא דאשתפיך חמימיה אתו לקמיה דרבא אמר להו נשיילו לאימיה אי צריכה ניחיימו ליה אגב אימיה וקודם המילה היה דאי לאחר המילה מסוכן הוא ובלא אימיה מחללין עליו שבת וע"י עובד כוכבים איירי התם כדפי' שם בקונט' וכן פי' ר"ת כדאמרינן בפרק מפנין (שבת דף קכט.) דחיה משבעה עד שלשים אפילו אמרה צריכה אני אין מחללין עליה את השבת והא דאמר בסוף מפנין עד מתי פתיחת הקבר אביי (*משמיה דרב יהודה) אמר שלשה ורבא משמיה דרב יהודה אמר ז' ואמרי לה ל' לא לחלל עליה שבת קאמרי ופליגי אלא מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי וכולהו ס"ל כנהרדעי דאמרי היה ג' שבעה שלשים ודוחק לומר דמעת לעת בעינן והא עובדא הוה תוך ז' של מעת לעת והא דאמר התם לעיל באידך ינוקא דאישתפיך חמימיה ואמר להו רבה נייתו ליה חמימי מגו (ג) ביתיה ומוקי לה על ידי עובד כוכבים ודאי איסורא דרבנן שרי בחצר שלא עירבו משום מצות מילה אבל איסורא דאורייתא כגון לחמם לו חמין אסור ואין ללמוד מכאן היתר לומר לעובד כוכבים להביא ספר בשבת דרך כרמלית דלא דמי דדוקא משום מילה דהיא גופה דחיא שבת התירו ומיהו בהלכות גדולות משמע דאפי' איסורא דאורייתא שרי על ידי עובד כוכבים לצורך מילה שפירש דליתו מתוך ביתא דרך רה"ר לפי זה הא דקאמר נחים ליה אגב אימיה עוקמה תוך ז' ואמרה צריכה אני שמחללין עליה שבת *ונראה דלא יתכן לומר דנחים ליה ע"י ישראל דע"י ישראל היה אסור להרבות בבשיל קטן כדאמר בפ"ק דחולין (ד' טו:) המבשל לחולה בשבת אסור לבריא גזירה שמא ירבה בבשילו אבל ע"י עובד כוכבים ניחא דשרי להרבות ושמא דוקא לצורך המילה הוא דשרי אבל לצורך דבר אחר אפילו ע"י עובד כוכבים אסור להרבות והא דתנן בפ"ב דביצה (דף כב:) לא יחם אדם חמין לרגליו אלא א"כ ראויין לשתיה והמרי' נמי בגמרא דביצה (ד' יז.) ממלאה אשה קדירה בשר אע"פ שאינה צריכה אלא להתיכה אחת וכן ממלא נחתום הבית של מים אע"פ שאינו צריך אלא לקיתון אחד משום שמחת יום טוב התירו חכמים להרבות* : הדר אמר אביי . פי' לא משום קושיא דרבא חזר בו דאביי לא חשיב ליה פירכא דסבר לא פלגינן דיבורא דלקושיא דרבא לא משני מידי אלא נראה ט סברא לומר טפי דבתרוייהו לא קנה דיד בעל השטר על התחתונה :

*) [וע"ע תוס' שבת טו: ד"ה והאוירה]

תוספות רי"ד

ת"ר הקונה שדה בסוריא כקונה בפרורי ירושלים למאי הלכתא אמר רב ששת לומר שכותבין עליו אונו אפילו בשבת פי' שטר מכירה [כמו] והיו אונות ושטרות יוצאים על שמו : משום ישוב א"י פי' לגרש כנענים ולישב בה ישראל מותר : בשבת ס"ד אלא כדאמר רבא אומר לכנעני ועושה הכא נמי אומר לכנעני ועושה ואע"ג דאמירה לא"י שבות משום ישוב א"י לא גזור רבנן ואע"ג דחכמים העמידו דבריהם במקום עשה ה"מ שבות הנעשה ע"י ישראל כגון הזאה שבות שאינה נדחית מפני הפסח כדאמרי' באלו דברים בפסחים וכגון הבאת איזמל ע"י ישראל במבוי שלא ערבו אבל אמירה לא"י שבות שאין ישראל עושה שום מעשה אלא דבור בעלמא דוחי' שבות זה אצל מצוה כדאמרי' גבי מילה בהדר עם הנכרי בההוא ינוקא דאישתפיך חמימיה והיה מבוי שלא נשתתפו בו והתיר רבה (שיתירו) [שיביאו] ע"י נכרי ורצה אביי להקשות לו הזאה שבות ואינה דוחה הזאה מפני הפסח אף אמירה לנכרי שבות נמי ולא תדחה מפני מילה וא"ל רב יוסף ולא שנא לך בין שבות שיש בו מעשה לשבות שאין בו מעשה פי' שבות הנעשה ע"י מעשה ישראל כגון הזאה וכיוצא בה העמידו חכמים דבריהם במקום כרת אבל אמירה לנכרי שאין שם מעשה ע"י ישראל אלא אמירה בלחוד לא העמידו דבריהם במקום מצוה (עיי' בע' יו בס' המכריע) : ת"ר עבד שהביא גיטו ממדינת הים צ"ל בפני נכתב ובפני נחתם כאשה המביאה גיטה . פי' דאמרי' במתני' א' גיטי נשים ואחד שחרורי עבדים שוין למוליך ולמביא וכתיב בו עצמך ונכסיי קנויין לך עצמו קנה . פי' הטורה דנאמן היא על שהרורו לומר בפני נכתב ואין צריך עדים לקיימו נכסים לא קנה דבעי עדים לקיים כשאר קיום שטרות ואינו [נ"ל] (צ"ל) דאשה המביאה [את] גיטה שהיא צ"ל בפני נחתם מוקמינן לקמן בשלהי פרקין כגון דאמר לה את תהי שליח להולכה עד דמטית לב"ד פלוני וכדי שלא תחלוק בשליחות כדאפרן לעיל הצריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם אבל אם הביאה גיטה ואמרה כי בעלה נתנו לי לצמיתות אינה צריכה לומר כלום והיא נאמנת לומר כי בעלי נתנו לי ולא חיישינן לזיופא פי' שמא היא זייפתו דהכי אמרינן לקמן אשה כי מפי גיטה לידה אינרשא לה פי' למה היא צריכה לומר בפני נכתב ובפ"נ אלמא כל זמן שמוציאה גיטה ואומרת כי בעלי גירשני בזה אינה צריכה לומר כלום וב"ד מאמינין לה ומשיאין אותה וה"ה נמי עבד שהביא גיטו ואמר כי רבי נתנו לי ושהררני נאמן הוא ומתירים אותו בישראלית ואינו צ"ל כלום ולא חיישינן שמא הוא זייפו אלא נאמן לומר רבי נתנו לי כמו שהאשה נאמנת בגיטה אבל בנכסים אינו נאמן עד שיקיים התתימה דהיישינן לזיופא דדוקא בגט אשה הקלו חכמים ולא חשו לזיופא דידה משום עיגונה ועבד נמי איתקש לאשה אבל בנכסים חיישינן לזיופא ועד שלא קיים שטרו אינו זוכה בנכסים ואינו נאמן הוא עצמו לקיים שטרו כמו שנאמנת האשה כשמביאה גיטה דהתם משום עיגונת הימנוה רבנן לחד כבי תרי והימנוה לאשה עצמה מה שאין כן בקיום שטרות : איבעיא להו כל נכסי קנויים לך מהו. פי' כשאמר (ס"א כשהיה כתוב בשטר) עצמך ונכסיי הם שני דברים וכל א' וא' נידון בדינו אבל כשאמר כל נכסיי קנויין לך כלל העבד עם שאר כל הנכסים על עצמו אינו צריך לקיימו דומיא דגט אשה שקבלתו לחלופין ועל הנכסים צריך לקיימו דומיא כשטר בעלמא ויהיה בן חורין כדאמרי' לקמן הכותב כל נכסיו לעבדו יצא בן חורין הילכך אי מהימן אהאי מהימן נמי אהאי ולא פלגינן דבורא או דלמא פלגינן מידי דהוה אגט אשה שנאמנת להביא גיטה ולומר בפני נכתב היאך אנו דנין אותם אמר אביי מתוך שלא קנה עצמו לא קנה נכסי' ולא פלגינן דבורא א"ל רבא בשלמא נכסים לא קנה מידי דהוה אקיום שטרות דעלמא אלא עצמו ליקני מידי דהוה אגט אשה אלא אמר רבא א' זה וא' זה עצמו קנה נכסים לא קנה דפלגי' דבורא והילכתא כרבא :

מסורת הש"ס

[לקמן מז: ע"ז כח.]
עירובין ל: סוף מג. תענית כה.
ב"ק פט.
[שבת קנ. עירובין סז: ב"ק פ: ב"מ ג.]
[לפרש שנו ובכלאי' ובשם איתא רב ממשמא]
לקמן מב. ב"ב קמב: פסח פ"ג מ"ח

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ורבי מטמא וכו' מפ' בעירובין כ"ב סוף ד' ל: (ב) ד"ה לא יצא וכו' לא נכסי נתונין לך תאמר: (ג) תוס' ד"ה אע"ג וכו' חמימי מגו ביתיה ומוקי לה וכו' דרבנן בחצר שלא עירבו משום:

[לפנינו שם ליתא]
ואיירי ע"י ישראל. רש"ל
[וע"ע בהליכות נתוב ב"ק פ: ד"ה אומר]

(*) גרסת רש"ל מתוך שלא קנה נכסים לא קנה עצמו ולא פלגינן .

לעולם הוא בן חורין עד שיאמר כל נכסיי נתונין לפלוני עבדי חוץ מאחד מריבוא שבהן והאמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן אע"פ שקילס רבי יוסי את רבי שמעון הלכה כר' מאיר דתניא *כשנאמרו דברים לפני ר' יוסי קרא עליו המקרא הזה (משלי כד) °שפתים ישק משיב דברים נכוחים ומי אמר רב נחמן הכי והאמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן [א]שכיב מרע שכתב כל נכסיו לעבדו ועמד חוזר בנכסים ואינו חוזר בעבד חוזר בנכסים מתנת שכיב מרע הוא ואינו חוזר בעבד שהרי יצא עליו שם בן חורין אלא אמר רב אשי התם היינו טעמא משום דלאו כרות גיטא הוא: אם יש עליו עוררין יתקיים בחותמיו: ערער כמה אילימא ערער *חד והאמר ר' יוחנן דברי הכל אין ערער פחות משנים ואלא ערער תרי ותרי ותרי נינהו מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני [ב]אלא ערער דבעל: **מתני'** *[ג]המביא גט ממדינת הים ואינו יכול לומר בפ"נ ובפ"נ אם יש עליו עדים יתקיים בחותמיו אחד גיטי נשים ואחד שחרורי עבדים שוו למוליך ולמביא וזו *אחת מן הדרכים ששוו גיטי נשים לשחרורי עבדים: **גמ'** *מאי אינו יכול לומר אילימא חרש חרש בר אתויי גיטא הוא והתנן *הכל כשרין להביא את הגט חוץ מחרש שוטה וקטן *אמר רב יוסף [ד]הכא במאי עסקינן כגון שנתנו לה כשהוא פיקח ולא הספיק לומר בפני נכתב ובפני נחתם עד שנתחרש: אחד גיטי נשים ואחד שיחרורי עבדים: תנו רבנן בשלשה דרכים שוו גיטי נשים לשיחרורי עבדים [ה]שוו למוליך ולמביא *[ו]וכל גט שיש עליו עד כותי פסול חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים *[ז]וכל השטרות העולים

רש"י

לעולם הוא בן חורין. דמאי דגלי גלי ומאי דלא גלי לא גלי: עד שיאמר. סתם חוץ מדבר מועט ולא יפרש מה הוא משייר דהתם אמרינן דאחד מריבוא דקאמר היינו עבד ואיהו לא חשיב ליה אלא כאחד מריבוא בנכסים אע"ג דשוי טפי ומדקאמר ר"ש לעולם הוא בן חורין אשמעינן לא שנא היכא דקנה שאר נכסים עמו כגון שפירש השיור ששייר חוץ מקרקע פלוני דהשתא קנה עצמו ושאר נכסים חוץ מן השיור ולא שנא היכא דלא קנה שאר נכסים כגון שלא הזכיר שם הקרקע ששייר דכתב ליה חוץ מבית כור קרקע דהשתא לא קנה שום קרקע דבכל חד וחד איכא למימר היינו ההוא דשייר אפ"ה הוא בן חורין דהוא לאו קרקע הוא ולא שיירה אלמא פלגינן דיבורא דהא כל נכסי קאמר ליה ולא קנה אלא את עצמו ואת נמי דקאמרת עצמו קנה נכסים לא קנה כר' שמעון סבירא לך: והאמר רב נחמן הלכה כר' מאיר. דלא יצא לחירות: שקילס ר' יוסי. כדמפרש ואזיל: שפתים ישק. ראוי הוא לנשק: ומי אמר רב נחמן הכי. דלא פלגינן דיבורא: שכיב מרע. חוזר בכל מתנותיו בבבא בתרא (דף קמו:): שהרי יצא עליו שם חירות. ואסור להשתעבד בו אלמא פלגינן דיבורא: התם. דאמר ר"נ הלכה כר"מ טעמא לאו משום דלא פלגינן דיבורא הוא דהא כי נמי הזכיר שם שיור קרקע פלוני דליכא פלוגתא דדיבורא קאמר ר"מ דלא יצא לחירות אלא טעמא משום דלאו כרות גיטא הוא דגבי אשה כתיב ספר כריתות (דברים כד) ושחרורי עבדים גמרי לה לה מאשה דכתיב חופשה לא נתן לה (ויקרא יט) וכתיב וכתב לה ובעינן בהו כריתות וכיון דאיכא למימר דשייריה דהא נחת לשיורא והוא לא הוזכר בתוך המתנה דלא כתב ליה עצמך ונכסי קנויין לך לאו כריתות גמור הוא אבל היכא דלא שייר כי הכא הוי כריתות לגמרי ונשתחרר שעה אחת כל זמן שלא חזר ושוב אינו יכול לחזור שקדשו השם וגבי מילתיה דרבא בעבד שהביא גיטו כרות גיטא הוא והני דנכסים לא קנה דבעי' קיום אבל עצמו קנה דפלגינן דיבורא: *אם יש עליו עוררין. לפוסלו: יתקיים בחותמיו. או העדים עצמן יעידו שחתמוהו או עדים אחרים יכירוהו ושוב אין בו פסול דבני ארץ ישראל ודאי בקיאין לשמה: דרבי יוחנן. לא איתפרש היכא: דבעל. הבעל ערער עליו לפוסלו: **מתני'** ואינו יכול. מפרש בגמרא: שוו למוליך ולמביא. לומר בפני נכתב: **גמ'** חוץ מחרש שוטה וקטן. שאין בהם דעת ואין שליחותן שליחות לגרש: כל גט. כלומר כל שטר: חוץ מגיטי נשים. לקמן בפירקין מפרש טעמא: העולים

תוספות

לעולם הוא בן חורין. פי' בקונטרס מדקאמר ר' שמעון לעולם משמע דל"ש היכא דקנה שאר נכסים כגון שפירש השיור ול"ש היכא דלא קנה כגון שלא הזכיר קרקע ששייר דכתב ליה חוץ מבית כור קרקע דהשתא לא קנה שום קרקע דבכל חד וחד איכא למימר דהיינו הוא ששייר ואפ"ה הוא בן חורין אלמא פלגינן דיבורא דהא כל נכסי קא"ל ולא קנה אלא את עצמו וקשיא אע"ג דלא הזכיר שם קרקע מ"מ קנה כל קרקע דאית ליה אלא שיד העבד על התחתונה ויקח האדון לעצמו בית כור מעידית שבנכסים כדתנן בפרק בית כור (ב"ב דף קז:) אני שדה אני מוכר לך יניח לו אני שדהו ומפרש התם דלוקח נוטל כחוש דיד בעל השטר על התחתונה ואר"י דלעולם דר' שמעון בא להוסיף אפילו אין לו אלא אותה העיר או אותה שדה כדקתני סיפא בתוספתא דבבא בתרא ובפ"ק דפאה ר' שמעון אומר לעולם הוא בן חורין עד שיאמר כל נכסי נתונים לפלוני עבדי חוץ מאחד מריבוא שבהן אמר חוץ מעיר פלוני חוץ משדה פלוני אפי' אין שם אלא אותה העיר או אותה שדה זכה עבד בנכסים וקנה עצמו בן חורין ואין מתקיים דבור כל נכסי אלא בעבד לבדו וה"א כשאמר חוץ מבטל דבורו מה שאמר כל נכסי קמ"ל דאפ"ה יצא לחירות דפלגינן דיבורא: **הלכה** כר"מ. ולר"מ ס"ד דסבר דלא פלגינן דיבורא דמדקאמר ר' שמעון לעולם משמע אפילו באותו ענין דלדידך לא יצא לחירות דלא פלגינן דיבורא כשאין לו אלא אותה העיר אפ"ה יצא לחירות ומסיק דטעמא דר"מ לאו משום דלא פלגינן דיבורא אלא משום דלאו כרות גיטא הוא פירוש דאין זה כריתות כיון שיש שיור בדיבור שהוא משתחרר בו דאמר כל נכסיי ואינו מתקיים כולו אבל בעבד שהביא גיטו וכתוב בו כל נכסיי קנויין לך פלגינן דיבורא שפיר דכרות גיטא הוא ורש"י פירש דלאו כרות גיטא הוא משום דאיכא למימר מדשייר בנכסים שייר נמי בעבד ולפי זה באין לו אלא אותה העיר דלא שייך למימר מדנחית לשיורא שייר נמי עבד מודה ר"מ דיצא לחירות דפלגינן דיבורא ואין משמע כן בתוספתא כדפירש' ולשון אפי' אינו מיושב דאפילו אין לו אלא אותה העיר משמע דכ"ש יש לו שאר נכסים דיצא לחירות ואדרבה ר"מ לא פליג אלא בים לו שאר נכסים: **שפתים** ישק משיב דברים נכוחים. כשאדם אומר דברים נכוחים אותם שסביבותיו משיקין שפתותיהם זו לזו ששותקין ואין יודעים מה להשיב: **ואינו** חוזר בעבד. וא"ת ואמאי יצא בן חורין [ומותר בבת חורין] הא מתנת שכיב מרע הוא ולא קנה אלא לאחר מיתה ואין גט לאחר מיתה וי"ל בדכתב ליה מהיום אי נמי אפילו סתמא דכיון דדעת שכיב מרע לשחררו דעתו שיקנה בשעה שראויה לשחרר דהיינו מחיים וא"ת כיון דסתמא דדעת של שכיב מרע לחזור בו אם יעמוד אמאי אינו חוזר בעבד וי"ל דהכל תקנת חכמים היא גם מה שחוזר בנכסים גם מה שאינו חוזר בעבד דמסתמא דעתו כמו שיאמרו לו חכמים ומיהו אם כתב בהדיא מהיום אם ימות [מהיום אם לא ימות] אין נראה שיועיל לענין זה יצא עליו שם בן חורין לומר שאינו חוזר בעבד מאחר שהתנה בפירוש: **התם** משום דלאו כרות גיטא הוא. וא"ת דבפ' מי שמת (ב"ב דף *) [בעי למימר] עבדא כמקרקעי דמי ופריך עליה מהך דשייר קרקע כל שהוא לא יצא בן חורין וקאמר עלה רב דימי עשו מטלטלין שיור אצל עבד וא"ל רבה לרב נחמן מ"ט וא"ל משום דעבדא כמטלטלי דמי ומטלטלי הוי שיור אצל עבד ומשני רב אשי אנן משום דלאו כרות גיטא הוא מתנינן לה משמע דרב נחמן דפי' טעמא משום דעבדא כמטלטלי דמי לית ליה טעמא דלאו כרות גיטא הוא ואור"ת דהתם ה"פ אנן משום דלאו כרות גיטא הוא מתנינן שכך השיב ר"נ לרבה ולא משום דעבדא כמטלטלי הוא שלא השיב כן רב נחמן מעולם והשתא רב אשי דהתם לטעמא דפירש הכא טעמא דר"נ הוי משום דלאו כרות גיטא הוא כמו שהוא מפרש שם: **והאמר** ר"י ד"ה כו'. אר"ת דעיקר מילתא דר"י איתמר בפ"ב דכתובות (דף כג:) גבי פלוגתא דמעלין לכהונה ע"פ עד א' ואע"ג דהתם נמי מייתי ליה כליבנא דמייתי לה הכא:

[וע"ע תוס' כתובות כו. ותוס' ב"ב לג. ד"ה והאמר כתבו הכי בשם ר"י]:

סמוך אהני. שפוסלין החתימה ולוקמה בחזקת אשת איש: **אלא** ערער דבעל. וה"ה ערער דלקוחות שבאה אשה לטרוף מהן כדאמרינן בירושלמי: **שוין** למוליך ולמביא. וא"ת בשלמא באשה הוי משום עיגונא אבל בעבד מה עיגון יש דאי משום דאסור בבת חורין ובשפחה לא ליתביה האי שליח לעבד גט זה שהביא ממד"ה ולא יאסר בשפחה וי"ל דחשוב עיגון הא דאסור בבת חורין ומה שאינו מתחייב במצות: **ששוין** גיטי נשים לשחרורי עבדים. איפכא הוה ליה למימר ששוו שחרורי עבדים לגיטי נשים דעיקר דין מוליך ומביא הוי באשה אלא אגב דעד השתא איירי בגיטין נקטיה ברישא:

עין משפט נר מצוה

מד א מיי' פ"ז מהלכות עבדים הלכה ט טוש"ע חו"מ סי' רנ סעי' ט:
מה ב מיי' פ"ז מהל' גירושין הל' ... סמג עשין נ:
מו ג ד מיי' שם הל' ... סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קמב סעי' ...:
מז ה מיי' פ"ו מהל' עבדים הל"ז סמג עשין ... טוש"ע יו"ד סי' רסז סעי' מה וסעי' נא:
מח ו מיי' שם הל"ו טוש"ע שם סעי' מו:
מט ז מיי' שם הל"ה טוש"ע שם סעיף מו:

מסורת הש"ס

[תוספתא פ"א דפאה]
משלי כד
נ"ב נב. כתובות כו. קדושין עג:
לעיל ה.
קדושין ג. [לעיל ד:]
[לעיל ס.]
[גיטין י:]
[ב"ב. ופס: ד"ה אמר ליה]

תוספות רי"ד

אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן ש"מ שכתב כל נכסיו לעבדו ועמד חוזר בנכסים ואינו חוזר בעבד חוזר בנכסים מתנת ש"מ [הוא] וקי"ל שש"מ כל זמן שלא מת חוזר במתנתו ואינו חוזר בעבד שהרי יצא עליו שם בן חורין ואסור עוד להשתעבד בו. ופלגי' דבורא שבעבד דבריו קיימין ובנכסים אין דבריו קיימין וחוזר בהן: **מתני'** המביא גט מא"י אינו צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אם יש עליו עוררים יתקיים בחותמיו. פי' המורה שהבעל מערער שהוא מזוייף יתקיים בחותמיו פי' אם יעידו העדים על חתימת ידיהן או עדים אחרים יכירו החתימה כשר. ואם אין עליו עוררים מסתמא כשר דהא בקיאין לשמה ועדים מצויין תמיד לקיימו כדאמרי' בתי דינים קבועי'. והגאון פי' המביא גט מא"י וכו' כיון דבא"י שכיחי שיירתא מפני שבתי דינים קבועין שם בשני ובחמישי כתקן עזרא אינו צריך שיאמר השליח כלום אלא ינתנו ונשאת בו ולא חיישינן לערעור הבעל שאם יבא ויערער שכיחי שיירתא אבל במדינת הים דלא שכיחי שיירתא אל יתנוהו לאשה עד שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם או עד שיתקיים בחותמיו דחיישינן שמא יבא הבעל ויערער ואין עדים מצויין לקיימו ונמצא גט בטל ובניה ממזרים. המביא גט ממדינת הים ואינו יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם אם יש עליו עוררים. ערער כמה אילימא חד והא א"ר יוחנן דברי הכל אין [ערעור] פחות משנים פי' שאין משגיחין בדבר המערער א' אלא ערער תרי ותרי ותרי נינהו מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני פי' שאם יבואו שנים ויאמרו מזוייף הוא ולא כתבו הבעל גם אם יבואו שנים ויקיימוהו מה מועיל תרי ותרי נינהו אלא בעל פי' שאם יבא בעל ויערער כי אני לא כתבתיו ומזוייף הוא צריך להתקיים בחותמיו ולערעור דבעל ודאי אשגחי' וי"ל דוקא בחותמיו אבל שליח כיון שיצא הגט מידו שוב אינו נאמן דהא אי אמר מקמי הכי שוב אינו יכול הבעל לערער כדאמרן אי עבדת מהנית אבל כיון שיצא השליחות מידו שוב אינו נאמן ויע"פ שיש לדקדק ממאי דאמרי' לקמן ולא הספיק לומר עד שנתחרש טעמא דנתחרש הא לא נתחרש אע"פ שלא אמר בשעת נתינה עדיין הוא יכול לומר וגם ממאי דאמרן כיצד יעשה יטלנו ממנו ויחזור ויתן אלמא אע"פ שיצא השליחות מידו נאמן התם היכא דלא אתא בעל ומערער אבל הכא דקא אתי בעל ומערער אי אמר מקמי הכי נאמן ואי לא לא. המביא גט ממדינת הים וכו' מאי אינו יכול אילימא חרש שאינו לא שומע ולא מדבר וחרש בר אתויי גיטא הוא והתנן הכל כשרים להביא את הגט חוץ מחרש שוטה וקטן פי' מפני שאין בהן דעת ואין שליחותם שליחות: אמר רב יוסף הכי במאי עסקינן כגון שנתנו לו כשהוא פקח ולא הספיק לומר בפני נכתב ובפני נחתם עד שנתחרש. והאידנא שוותה א"י למדינת הים דלא שכיחי בה שיירתא שאין שם עולי רגלים ולא בתי דינים קבועין ואין עדים מצויין לקיימו הילכך צריך השליח לומר בפני נכתב ובפני נחתם כדי שיקיימנו ולא יוכל עוד הבעל לערער ואם לא אמר אין האשה מותרת להנשא עד שיתקיימו הגט בחותמיו: **מתני'** אחד גיטי נשים ואחד שחרורי עבדים שוים למוליך והמביא וזו א' מן הדרכים ששוו גיטי נשים לשחרורי עבדים:
כל

העולים בערכאות של עובדי כוכבים אע"פ שחותמיהן עובדי כוכבים כשירין חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים וכדברי ר"מ בארבעה *האומר תן גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי רצה לחזור בשניהם יחזור דברי ר"מ בשלמא לרבנן מנינא למעוטי הא דרבי מאיר אלא לר' מאיר מנינא למעוטי מאי למעוטי הא *דתניא עדים שאין יודעים לחתום מקרעין להם נייר חלק וממלאים את הקרעים דיו אמר רשב"ג במה דברים אמורים בגיטי נשים אבל שחרורי עבדים ושאר כל השטרות אם יודעין לקרות ולחתום חותמין ואם לאו אין חותמין קרייה מאן דכר שמיה חסורי מחסרא והכי קתני עדים שאין יודעין לקרות קורין לפניהם וחותמין ושאין יודעין לחתום מקרעין להם: ותו ליכא והאיכא *האומר תנו גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאחר מיתה תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה כי קתני מילתא דליתיה בשטרות מילתא דאיתיה בשטרות לא קתני דשלח רבין משמיה דר' אבהו הוו יודעין ששלח ר"א לגולה משום רבינו *שכיב מרע שאמר כתבו ותנו מנה לפלוני ומת אין כותבין ונותנין שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה והאיכא לשמה בשלמא לרבה היינו מוליך ומביא אלא לרבא קשיא ותו בין לרבה בין לרבא האיכא מחובר כי קתני פסולא דרבנן דאורייתא לא קתני והא ערכאות של עובדי כוכבים דפסולא דאורייתא הוא וקתני בעדי מסירה וכרבי אלעזר דאמר *עדי מסירה כרתי והא מדקתני *סיפא ר' שמעון אומר אף אלו כשירין וא"ר זירא ירד רבי שמעון לשיטתו של ר"א דאמר עדי מסירה כרתי מכלל דתנא קמא סבר לא

איכא

העולים בערכאות של עובדי כוכבים. שנעשו השטרות ע"י ב"ד של עובדי כוכבים: **שחותמיהן.** חותמין שבתוכו: **כשרין.** דדינא דמלכותא דינא ואע"פ שהנותן והמקבל ישראלים הם: **חוץ מגיטי נשים.** דלאו בני כריתות נינהו הואיל ולא שייכי בתורת גיטין וקידושין אבל על הדינין נצטוו בני נח* וכן שיחרורי עבדים דבכל פסולא דאורייתא שוה שחרור לגט אשה דגמרינן לה לה: **רצה.** הבעל: **לחזור בשניהם.** קודם שנתנו השליח: **יחזור.** דקסבר ר' מאיר הפסד וחוב הן לאותן שנשלחו להן ואין חבין לאדם אלא בפניו כלומר אין אדם נעשה שליח לאדם להיות נפסד על ידו אא"כ עשאו הוא שליח דהיינו כבפניו ורבנן פליגי עליה דר"מ במתני' ואמרי דבשחרור אינו יכול לחזור משנמסר ליד זה ואף ע"פ שלא עשאו העבד שליח משום דקסברי זכות הוא לעבד שיוצא מתחת רבו לחירות וזכין לו לאדם שלא בפניו דאנן סהדי דניחא ליה דניהוי האי שלוחו להכי: **מנינא.** דקתני בשלשה: **מקרעין להם נייר חלק.** מסרטין ורושמין בסכין על הנייר את שמות העדים ובאין העדים וממלאין את הקרעים דיו: **בגיטי נשים.** משום תקנת עגונות שמא ירצה זה המגרש לפרש בים או מסוכן שרוצה שלא תזקק ליבם: **לא יתנו לאחר מיתה.** ואפי' רבנן דאמרי שיחרורי עבדים זכות הוא וזכין לאדם שלא בפניו נהי דלהכי זכה ביה דלא מצי למיהדר מיהו מודו רבנן דכל כמה דלא מטא גיטא לידיה לא הוי משוחרר וכיון דמית קדים תו לא הוי שיחרוריה שחרור דנפקא ליה רשותיה מיניה וחייל עליה רשות יורשין: **תנו מנה לפלוני כו'.** דברי שכ"מ ככתובין וכמסורין דמו דתקון רבנן שמא תטרף דעתו עליו בחליו אם לא היה מובטח שיקיימו דבריו: **כי קתני.** בהנך ד' דברים: **מילתא דליתיה.** בשאר שטרות והא מילתא איתא בשאר שטרות שאם מסר שטר מתנה לשלוחו ליתנו לאחר (מיתה) ומת לא יתן לאחר מיתה דהא לא אקני ליה ארעא עד דלימטיה שטרא לידיה והשתא שעתא פקע ליה רשותיה: **שמא לא גמר להקנותו לו.** ע"פ צוואתו בתקנה דתקון רבנן לשכיב מרע: **אלא בשטר.** לכי מטא שטרא לידיה ליקניניה בשטרא: **ואין שטר.** מקנה לאחר מיתה דהא פקעה ליה רשותיה דנותן: **והאיכא לשמה.** דשוו גיטי נשים ושחרורי עבדים: **בשלמא לרבה.** דאמר תקנתא דמוליך ומביא לפי שאין בקיאין לשמה היא היינו מוליך ומביא: **האיכא מחובר.** דפסול בתרוייהו דכתיב (דברים כד) וכתב ונתן מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה יצא זה שמחוסר קלילה ושחרור גמר לה לה: **פסולא דרבנן.** מוליך ומביא רבנן הוא דאצרכוהו למימר בפני נכתב עד כותי פסול מדרבנן בשאר שטרות דאחזקינהו כשמייהו לפסולא ערכאות לקמיה פריך והא ערכאות פסולא דאורייתא שאין עדותן כשר לפי שאינן בתורת גיטין וקידושין ורחמנא אמר וכתב ונתן מי שישנו בכלל נתינה ישנו בכלל כתיבה והכי מפרש בפרק שני (לקמן ד' כג:): **בעדי מסירה.** מתני' דמכשיר בשאר שטרות ופסל בהני כגון דאיכא עדי מסירה: **ור"א היא דאמר עדי מסירה כרתי.** ואין צריך לחתום בגט וכי כתב קרא וכתב אכתיבת הגט כתיב ולא אחתימת ידי עדים ומתניתין בשכתבו סופר ישראל ואשמעינן מתניתין דמודה ר"א במזוייף מתוכו בחתימת עדים פסולין שהוא פסול ואע"ג דאיכא הכשר עדי מסירה והאי פסולא מדרבנן גזירה דילמא אתי למיסמך עלייהו בלא עדי מסירה וכי אכשר ר"א היכא דלא חתימו עליה סהדי כלל: **אף אלו.** גיטי נשים כשרים בחותמין עובדי כוכבים: **ואמר רבי זירא ירד ר"ש** ס'. ואכשר להו בעדי מסירה וכשכתבו סופר ישראל: **מכלל דת"ק סבר לא.** כרתי עדי מסירה אלא עדי חתימה ופסולא דאורייתא היא:

איכא

אע"פ שחותמיהן עובדי כוכבים כשרים חוץ מגיטי נשים. ואור"י דחותמיהן עובדי כוכבים יש לפסול אף ע"פ שכתבו ישראל דלאו בני כריתות נינהו כדאמרינן לקמן ועוד דבעינן לשמה ועובד כוכבים אדעתא דנפשיה קא עביד כדאמרינן בספ"ב (לקמן דף כג.) ועוד דלאו בני שליחות נינהו דאין שליחות לעובד כוכבים ומדבעינן שיאמר לסופר לכתוב ולעדים חתומו משמע דבעי שליחות ועוד דפסולין לעדות ואפי' לרבי מאיר* דלא הוה בעי למיפסל עבד לעדות משום דכתיב (דברים יט) שקר ענה באחיו ועבד אחיו הוא במצות אבל עובד כוכבים דלאו אחיו הוא פשיטא דפסול וכיון דלאו בני עדות נינהו היה ראוי אפילו כל שטרות העולים בערכאות של עובדי כוכבים לפסול מן התורה אפי' אותם העומדים לראיה אלא תקנתא דרבנן הוא היכא דקים לן בסהדותייהו שהוא אמת דלא מרעי נפשייהו ומ"מ שטר מתנה קאמר לקמן (דף י:) דחספא בעלמא הוא אע"ג דקים לן דקושטא קאמר משום דהרי אין כאן שטר ולמאי דמוקמינן לה בעדי מסירה ורבי אלעזר היכא דכתבו ישראל לא מיפסל אלא מטעם מזוייף מתוכו: **מקרעין** להם נייר חלק. פי' בקונט' מסרטין אע"ג דחקיקה חשיבה כתיבה כמו כתב ע"ג טבלא ופינקס הכא לא חשיב כתב ע"ג כתב דפסלינן בפ"ב (לקמן דף יט.) דאין כאן כתיבה גמורה אלא שרושמין קלת כדי לחתום עליו עדים ועוד דאפי' דיו על גבי סיקרא חשיבא לקמן בפ"ב (גז"ש) כתב לענין שבת אע"פ שהסיקרא נבדה היא כתב אבל לשון מקרעין לא משמע כפי' הקונט' דהוה ליה למימר מסרטין ור"ח פי' שלוקחין נייר חלק ומקרעין עליו שמות העדים מעבר לעבר ומשימין אותו על קלף שהגט כתוב בו ובאין העדים וממלאים את הקרעים דיו ונכרת הכתיבה ע"ג הגט בירושלמי פריך והלא כתב ראשונה הוא פירוש ואין הגט יכול להתקיים בחותמיו ומשני כשהרחיב להם את הקרעים והעדים אין ממלאין לגמרי כל רחב הקרע: **קורין** לפניהם וחותמים. ולא הוי עד מפי עד שאין צריכין להעיד על עיקר המעשה אלא שאומר שכך כתוב בשטר ובעי שנים קורין או אפילו יחיד כגון רב נחמן וספרי דדייני דאית להו אימתא כדלקמן בפ"ב (דף יט:): **לא** יתנו לאחר מיתה. פי' בקונטרס ואפילו רבנן דאמרי זכות הוא לעבד וזכין לאדם שלא בפניו נהי דלהכי זכה דלא מצי מיהדר ביה מודו רבנן דכל כמה דלא אתא גיטא לידיה לא הוי משוחרר ודבר תימה פירושו כיון דזכות הוא פשיטא דזוכה לאלתר כיון דאמרי' גבי שחרור תן כזכי כדאמר לקמן ורש"י בעצמו חזר בו שפי' לקמן (דף יג.) על משנה זו דהאומר תנו גרסינן ול"ג תן גט זה שלא מסר ליד השליח בחייו לפיכך לא נחלקו חכמים בדבר לומר שמשעה ראשונה זכה לו השליח לעבד להיות משוחרר: **מילתא** דאיתיה בשטרות לא קתני. וא"ת והא פסולא דערכאות איתא בשטר מתנה כדמפרש לקמן (דף י:) חוץ מכגיטי נשים וי"ל דהשתא סבר כאידך שינויא דלקמן: **כי** קתני פסולא דרבנן. אע"ג דאיכא נמי מחובר דרבנן כגון אין כותבין טופס שמא יכתוב תורף (לקמן דף כא:) מ"מ עיקר מחובר דאורייתא אבל עיקר מוליך ומביא דרבנן אע"פ שנרבה ניתקן משום לשמה דאורייתא:

בעדי מסירה ור"א היא. אע"ג דקתני וכדברי ר"מ בארבעה ה"ק למאן דסבר כר"מ בארבעה והא דקאמר הש"ס נמי אלא לר"מ מנינא למעוטי מאי למאן דסבר כר"מ קאמר:

כי

נא א מיי' פ"א מהל' גירושין הל' כג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קל סעי' פו:

נא ב מיי' שם ופכ"ד מהל' מלוה הל"ו סמג עשין קצד טוש"ע חו"מ סי' מה סעי' ד:

[ב"ק פח.]

נב ג מיי' פ"ו מהלכות גירושין הל' כט ופ"ט שם הל' יב יד סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' נח:

נג ד מיי' פ"ו מהל' עבדים הלכה א סמג עשין פו טוש"ע יו"ד סי' רסז סעי' עו:

נד ה מיי' פ"י מהל' זכייה הל"א סמג עשין פט טוש"ע חו"מ סי' רנג סעי' יח:

נה ו מיי' שם פ"ח הל' יב סמג שם טוש"ע חו"מ סי' רנ סעי' יח:

נו ז מיי' פ"ו מהל' עבדים הל"ה סמג עשין פו טוש"ע יו"ד סי' רסז סעי' מח:

ח מיי' שם טוש"ע שם סעי' מט:

[לקמן י: כ: כא: כב: כג. כד: כו: לו. כד. פו: בכורות לד: קדושין מח. ב"ב קע. קעב:]

[סנהדרין נו.]

לקמן יח:

לקמן יט:

[לקמן יג. ב"ב קלח:]

ב"ב קנב. ודף קנג.

ג"א ג' ודי

פ"ד ב"ב

איכא בינייהו שמות מובהקין והא חזרה דאורייתא וקתני אלא כי קתני מילתא דליתא בקידושין מילתא דאיתא בקידושין לא קתני והא חזרה גופה איתא בקידושין בשליחות בעל כורחה דבגירושין איתא ובקידושין ליתא: **מתני'** *כל גט שיש עליו עד כותי פסול °חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים מעשה שהביאו לפני ר"ג לכפר עותנאי גט אשה והיו עדיו עדי כותים והכשיר: **גמ'** מני מתני' לא ת"ק ולא ר"א ולא רבן שמעון בן גמליאל דתניא *מצת כותי מותרת ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח רבי אלעזר אוסר לפי שאין בקיאין בדקדוקי מצות רשב"ג אומר *כל מצוה שהחזיקו בה כותים הרבה מדקדקין בה יותר מישראל מני אי ת"ק אפילו שאר שטרות נמי אי רבי אלעזר אפילו גט אשה נמי לא ואי רבן שמעון בן גמליאל אי דאחזוק אפי' שאר שטרות נמי אי דלא אחזוק אפילו גט אשה נמי לא וכי תימא רבן שמעון בן גמליאל היא ודאחזוק בהא ולא אחזוק בהא אי הכי מאי איריא חד אפילו תרי נמי אלמה אמר רבי אלעזר לא הכשירו בו אלא עד אחד כותי בלבד [ג]לעולם רבי אלעזר וכגון דחתים ישראל לבסוף

דאי

רש"י

איכא בינייהו שמות מובהקין. כלומר ת"ק בשיטתיה דרבי אלעזר קאי ומדרבנן הוא דפסלי' דילמא אתי למיסמך אחתומין ולמוסרו בפניהם ואתא ר' שמעון למימר אם שמות מובהקים דעובדי כוכבים הן שאין ישראל נקראין באותן שמות לאו היינו מזוייף מתוכו דמודה ר"א דכולי עלמא ידעי דעובדי כוכבים הם ולא אתי למיסמך עלייהו בלא עדי מסירה: חזרה. רצה לחזור בשניהם לר"מ פסולא דאורייתא הוא דהא כיון דבטיל משלח לשליחותיה דשליח נמצא שאינו שלוחו ואין כאן גירושין כלל והיינו דאורייתא דרחמנא אמר ונתן בידה וזה לא נתן לא הוא ולא שלוחו: הכי גרסינן אלא כי קתני מילתא דליתא בקדושין. כלומר כי פרכינן לעיל האיכא מחובר ולשמה לא תשני פסולא דאורייתא לא קתני אלא אימא מילתא דאיתא בקידושין לא קתני כגון לשמה ומחובר איתא נמי בשטרי קידושין כדכתיב (דברים כד) ויצאה מביתו והיתה לאיש אחר איתקוש הוייה ליציאה אבל בפני נכתב ליתיה בקידושין דתקנתא דרבנן בעלמא היא בגיטין דילמא אתי בעל מערער ופסיל ליה ועד כותי נמי אינו כשר בקידושין דהאי דאכשרו בגיטין היינו טעמא כדלקמן (ע"ב) דעדי הגט אין חותמין זה בלא זה מה שאין כן בשאר שטרות וערכאות נמי ליתא בקידושין היכא דאיכא עדי מסירה ישראל דבגט ושחרור הוא דגזרי דילמא אתי למיסמך עלייהו ומצרכינן ליה גיטא אחרינא אבל בקדושין כיון דמדאורייתא מקודשת משום עדי מסירה אי אמרת אינה מקודשת שריא אשת איש לעלמא: ופרכינן חזרה גופה איתא בקידושין. שאם מסר שטר קידושין לשלוחו ורצה לחזור חוזר דאין כאן זכות הוא לה דאסר לה אכולי עלמא ומשום האי שטרא אינו מתחייב במזונותיה: בשליחות בעל כורחה כו'. כלומר דומיא דגיטין לא משכחת לה בקידושין דהא שליח זה משתלח אצלה לגרשה בעל כרחה וכן לעבד לשחררו על כרחו אבל בקידושין לא היה נעשה שליח אצלה על כרחה הילכך הכי קתני בזו שוו גיטי נשים ושחרורי עבדים שהשליח זה היה נעשה שליח אצלן על כרחן ואם רצה הבעל חוזר מה שאין כן בקידושין דאע"ג דחוזר לא דומיא דהכי הוא: **מתני'** עד כותי פסול. דחשידי אעדות שקר: חוץ מגיטי נשים. כדמפרש בגמרא: לכפר עותנאי: **גמ'** מצת כותי מותרת. בפסח לאכילה ולא חיישינן שמא החמיצה: ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח מצוה חובת לילה הראשון שהוא חייב לאכול מצה המשתמרת כדכתיב (שמות יב) בערב תאכלו מצות ואפי' ידעינן בה דלא החמיצה לא נפיק בה אלא אם כן עבד לה שימור לשם חובת מצה דכתיב (שם) ושמרתם את המצות וכותים בקיאין הן שצריכה להשתמר לשמה ועושין לה שימור: ר"א אוסר. אף באכילה כל ימות הפסח דהשדינן להו שמא מחמצין: כל מצוה שהחזיקו בה כו'. ובהכל שוחטין מפרש דאתי ר"ש לאוסופי אתנא קמא אף מצוה שהיא מדברי סופרים ואינה כתובה בתורה אם החזיקו בה סמכינן עלייהו: אפי' שאר שטרות נמי. דהא לא חשידי: אי דאחזוק. בהלכות גיטין ושטרות: וכגון דאחזוק בהא. בגיטין ושחרורין: ולא אחזוק בהא. בשאר שטרות: אי הכי מאי איריא. דלא אכשרינן בגיטין אלא חד כותי כדקתני מתני' עד כותי דחד כותי וחד ישראל הוא דמוכשר אבל תרוייהו כותים לא: לא הכשירו בו. בגט אשה: לעולם כר' אלעזר. דאמר חשידי וגיטין מאי טעמא הוכשר עד כותי: כגון דחתים ישראל. עד השני: לבסוף. תחת כותי:

דאי

תוספות

כי קתני מילתא דליתא בקדושין כו'. כל הני ליתנהו בקדושין דמוליך ומביא בגט משום עיגונא אבל כאן אם תרצה לא תקבל הגך קדושין ועד כותי לא שייך בקדושין דבגט הוא דמכשירינן כדלקמן משום דעדי הגט אין חותמין זה בלא זה (א) דאי לאו דכותי חבר הוא לא הוה מחתים ליה מקמיה אבל בקדושין חותמין זה בלא זה דלא שייך למיגזר משום כולכם דגבי גט גזרינן שמא יאמר כולכם חתומו ואם יחתמו זה בלא זה לאחר שחתמו בו שנים ויתנוהו לאשה ותסבור שהיא מגורשת ותלך ותנשא ובעל קפיד אבל בקידושין אין לחוש אם תסבור שהיא מקודשת והא לא שכיחא שתקבל קדושין מאחר כיון שסבורה להיות מקודשת וכן ערכאות כיון דאיכא עדי מסירה ישראל כשר בקדושין אע"פ שחותמין עובדי כוכבים דליכא למיחש דילמא אתי למיסמך עלייהו דלא אתי לידי תקלה במה שסבורה להיות מקודשת כדפירשנו וא"ת והאיכא זמן ששוו גיטי נשים לשחרורי עבדים כדאמרי' בפרק ד' אחין (יבמות דף נב:) והא עבדא איכא דקני בכספא ואיכא דקני בשטרא ותקון רבנן זמן ובשחרורי עבדים איירי ולא כמו שפירש שם בקונטרס שטר מכירת עבד דא"כ הוה מצי למפרך מקרקעות וכל שטרות ועוד דאותו אינו נפסל כשאין בו זמן אלא בשטר שחרור איירי שנפסל בלא זמן כמו גיטי נשים וי"ל דכיון שרגילין לעשות זמן בכל שטרות לא תניא הכא*:

בשליחות בעל כורחה כו' פי' בקונטרס והכי קתני בזו שוו גיטי נשים ושחרורי עבדים ששליח זה נעשה שליח אצלו בע"כ ואם רצה הבעל חוזר מה שאין כן בקדושין דאע"ג דחוזר לאו דומיא דהכי הוא ואין נראה דאי מיירי בשליחות בעל כורחייהו רבנן נמי מודו דחוזר בעבד ואין זכין לו בעל כורחו ונראה כפר"ח דכיון דבעבד ואשה איכא שליחות בעל כורחייהו הוה אמינא דאין יכול לחזור דכיון דבא ליד השליח כאילו בא לידה דמי כיון שאין יכולים לעכב אבל קידושין דאין בע"כ פשיטא דחוזר ומילתא דליתא בקדושין היינו דליתא חידוש בקדושין וקשה ליתני דשוו לבע"כ והוו אדבע אפי' לרבנן: **מצת** כותי מותרת. ואם תאמר הלא גזרו על פתן כדאמרינן בפירקי דרבי אליעזר (פ' לח) לפי שהיו מבטלין בנין בית המקדש בימי עזרא וקתני התם מכאן אמר רבי אליעזר כל האוכל פת כותי כאילו אוכל בשר חזיר ותניא נמי בפ"ק דחולין (דף יג.) גבי מין פתו פת כותי ואור"ת דמיירי בעיסת ישראל שעשה כותי מצה ממנה וא"ת אמאי יוצא בה ידי חובה דילמא לא שמרה לשם מצה דחשידי אלפני עור וגו' וי"ל כגון דקים לן דאין לכותי מצה אחרת שיוכל לצאת בה ידי חובתו כדמשמע בריש חולין (דף ד.) קוטע ראשו של אחד מהן ונותנו לו אכלו מותר לאכול משחיטתו: **ואדם** יוצא בה ידי חובתו. ע אף זו קתני ואשמעינן דבקיאין בשימור לשם מצה: **אי** תנא קמא אפי' שאר שטרות נמי. אור"י דמשמע דלת"ק מהניא כתיבה לחודיה אע"ג דלא אחזוק מדלא קאמר את"ק אי דאחזוק כו' כדקאמר ארשב"ג וא"כ פשיטא ליה לש"ס דמלה לא אחזוק פירוש אין ידוע אי אחזוק דאי מלה כתיבה ואחזוק מנא ליה לש"ס דכתיבה לחודיה מהניא לתנא קמא וכן משמע בפרק קמא דחולין (דף ד.) דמעיקרא מוקי פלוגתייהו בכתיבה ולא אחזוק דלת"ק מהניא ולרשב"ג לא מהניא ופריך האי כל מצוה שהחזיקו בה אם החזיקו בה מיבעי ליה משמע דלא ידיע לן אי אחזוק בה מדקאמר אם אחזוק בה מיבעי ליה וקשה דלמאי דמסיק התם דאחזוק בלא כתיבה איכא בינייהו דלתנא קמא לא מהני ורשב"ג לטפויי אתא למימר דמהני מגא ליה דלא מהני לת"ק כיון דכתיבה לחודיה מהני אע"ג דלא מהני לרשב"ג כדמשמע הכא כ"ש דמהני חזקה לחודה דעדיפא דמהני אף לרשב"ג ודוחק לומר אע"ג דממילתא דתנא קמא אין להוכיח דלא מהני חזקה לחודיה מכל מקום יש לדקדק מרשב"ג דאתא לטפויי חזקה לחודה מכלל דלתנא קמא לא מהני ונראה לר"י דלמסקנא דהתם מלה כתיבה והחזיקו בה והשתא יש להוכיח מתנא קמא טפיה דחזקה לחודה לא מהניא מדנקט מלה דכתיבה ואחזוק דאי חזקה לחודה מהניא הוה ליה למינקט שחיטה דליכא אלא חזקה לחודה ואם תאמר אם כן מנא ליה דכתיבה לחודה מהני לתנא קמא כיון דמלה כתיבה ואחזוק ויש לומר מדלא מפרש בהדיא מצת כותי מותרת הואיל והחזיקו בה משמע דלא הוי טעמא אלא משום דכתיבה שהוא טעם הידוע לכל בלא שום פירוש ואם תאמר כיון דלתנא קמא חזקה לחודה לא מהניא מנא לן דמהני לרבן שמעון בן גמליאל דפריך אי אחזוק כו' דילמא כתיבה עדיפא דמהני אפי' לתנא קמא וכל שכן דמהני לרבן שמעון בן גמליאל ועוד דמסקנא דחולין הוה ליה למימר אחזוק דלא כתיבה נמי איכא בינייהו מדלא קאמר

קדושין אמ' על אונים נצטוו בני נח ובן שחרורי עבדים דלכל פסולא דאורייתא שוי שחרור עבד לגט אשה דגמרי' לה לה מאשה: א"ר אלעזר לא הכשירו בגט אלא ע"א כותי בלבד וכגון דחתים ישראל לבסוף

תוספות רי"ד

כל גט שיש עליו עד כותי פסול חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים ומעשה שהביאו לפני ר"ג לכפר עותני גט אשה והכשירו אע"פ שהיו עדיו עדי כותים פי' כל שטר שחתום בו עד כותי פסול שהכותים הם חשודים להעיד עדות שקר חוץ מגיטי וכו' לקמן מפרש טעמא פי' א)לענין זה שוין גיטי נשים ושחרורי עבדים שהשליח נאמן לקיימו דשויוה רבנן כבי תרי מה שאין כן בשאר שטרות שצריכין שני עדים לקיים את השטר ואין השליח נאמן כשני' שאם שלח הלוה שטרו למלוה ע"י שליח אין השליח נאמן לקיימו: כל השטרות העולים בערכאות של עובדי כוכבים אע"פ שחותמיהן עובדי כוכבים כשרים חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים רבי שמעון אומר כלן כשרים לא הוזכר אלא [בזמן] שנעשו בהדיוט פי' כל השטרות שנעשו ע"י ב"ד אומות העולם אע"פ שחותמיהן החתום. בתוכן נכרים כשרים דדינא דמלכותא דינא אע"פ שהנותן והמקבל ישראל חוץ מגיטי נשים שלאו בני כריתות נינהו הגאי"ל ולא שייכי בתורת גיטין

עין משפט נר מצוה

נח א ב מיי' פ"ז מהל' עבדים הל"ז סמג עשין פו טוש"ע יו"ד סי' רסו סעי' מו:

מסורת הש"ס

לעיל ט.

קידושין סו. חולין ד: [תוספתא פסחים פ"ב]

[ברכות מז: חולין שם]

[ועי' היטב תוס' נא: ד"ה ופא]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה כי וכו' ואי לאו דכותי וכו' עבדה דאיכא דקני:

גליון הש"ס

מתני' חוץ מגיטי נשים. ע' ב"ב דף קס ע"ב בר"ה בלא תתנוק:

(א) זה שייך למשנה דלעיל (דף ט') וזו אחת מן הדרכים שבו וע"ז אמר פי' וכו'

דאי לאו דכותי חבר הוה לא מחתים ליה מקמיה אי הכי אפילו שאר שטרות נמי אלא אמרינן רווחא שבק למאן דקשיש מיניה הכא נמי רווחא שבק למאן דקשיש מיניה א"ר פפא זאת אומרת עדי הגט אין חותמין זה בלא זה מאי טעמא אמר רב אשי *גזירה משום כולכם גופא אמר רבי אלעזר לא הכשירו בו אלא עד אחד כותי בלבד מאי קמ"ל תנינא כל גט שיש עליו עד כותי פסול כו' אי ממתניתין הוה אמינא אפי' תרי נמי והאי דקתני חד משום דבשטרות אפי' חד נמי לא קמ"ל ותרי לא והא קתני מעשה והביאו לפני רבן גמליאל לכפר עותנאי גט אשה והיו עדיו עדי כותים והכשיר אמר אביי תני עדו רבא אמר לעולם תרי ורבן גמליאל מיפלג פליג וחסורי מיחסרא והכי קתני ורבן גמליאל מכשיר בשנים ומעשה נמי שהביאו לפני רבן גמליאל לכפר עותנאי גט אשה והיו עדיו עדי כותים והכשיר: **מתני'** *כל השטרות *העולים בערכאות של עובדי כוכבים אע"פ שחותמיהם עובדי כוכבים כשירים חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים *ר"ש אומר אף אלו כשירין לא הוזכרו אלא בזמן שנעשו בהדיוט: **גמ'** קא פסיק ותני לא שנא מכר ל"ש מתנה בשלמא מכר מכי יהיב זוזי קמייהו הוא דקנה ושטרא ראיה בעלמא הוא דאי לא יהיב זוזי קמייהו לא הוו מרעי נפשייהו וכתבין ליה שטרא אלא מתנה במאי קא קני לאו בהאי שטרא והאי שטרא חספא בעלמא הוא אמר שמואל *דינא דמלכותא דינא ואב"א תני חוץ מכגיטי נשים: רבי שמעון אומר אף אלו כשירין כו': והא לאו בני כריתות נינהו אמר רבי זירא ירד ר' שמעון לשיטתו *של רבי אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי *והאמר ר' אבא מודה ר' אלעזר במזויף מתוכו שפסול הבא במאי עסקינן

בשמות

רש"י

דאי לאו דכותי חבר הוה. לא הוה האי ישראל מחתים ליה לכותי מקמיה: אי הכי שאר שטרות נמי. כי חתם ישראל לבסוף ניכשריה: אלא. על כרחיך טעמא מאי לא הוי בשאר שטרות בחזקת חבר ע"י הקדמה זו דאמרינן האי ישראל רווחא שבק למאן דקשיש מיניה שראו את העדות עם ישראל זה החתום ישראלים זקנים ממנו והכותי וכשחתם ישראל זה תחילה היה סבור שיחתום בעל השטר עמו אחד מישראל הזקנים לפיכך חתם בתחתית השטר והמלוה בא והחתים אחריו את הכותי למעלה הימנו: הכא נמי. בגט אשה נימא רווחא שבק: זאת אומרת. מתניתין דמכשר בגט ופסיל בשאר שטרות אשמועינן דעדי הגט אין חותמין אלא זה בפני זה הילכך על כרחך ישראל זה ראה את הכותי חותם למעלה והוא חתם למטה ואי לאו דחבר הוא לא אחתמיה מקמיה אבל עדי שאר שטרות חותמין זה שלא בפני זה הילכך איכא למיחש ישראל זה חתם ראשון בתחתית השטר ושבק רווחא למאן דקשיש ולא ידע שיחתמו את הכותי למעלה הימנו: מאי טעמא. אמרו רבנן שלא יחתמו זה שלא בפני זה: גזירה משום כולכם. דתנן בפירקין דלקמן (דף סו:) אמר לעשרה כולכם כתבו גט לאשתי אחד כותב וכולם חותמין ואי לא הוו חתמי כולהו הוי פסול דבקפידא תליא דלא שוויה גיטא אלא בהכי לפיכך תקנו אפילו היכא דלא אמר כולכם שיהיו כל העדים נקבצים בשעת החתימה: תנינא כל גט שיש עליו עד כותי פסול. ועלה קאמר חוץ מגיטי נשים: הוה אמינא דאפילו תרי. כשרין בגט והא דתני חד לאשמועינן חומרא דשאר שטרות דחד נמי פסול בהו קא משמע לן: רבא אמר לעולם תרי. כותים הוו בההוא גיטא דרבן גמליאל: ורבן גמליאל מיפלג פליג. ואי אמרת מעשה לסתור חסורי מיחסרא כו': **מתני'** בערכאות. מקום בית וועד דיינים קבועין שלהן: לא הוזכרו. בבית המדרש לפסול: אלא בזמן שנעשו בהדיוט. ע"י עובדי כוכבים הדיוטות שאינן דיינים ובגמרא מפרש לה: **גמ'** קא פסיק ותני. כל השטרות כשרין בחותמי עובדי כוכבים לא. שנא שטרי מכר ול"ש שטרי מתנה: בשלמא. שטרי מכר דארעא לא בהאי שטרא מיקניא אלא בזוזי: מכי יהיב. האי גברא זוזי. לישראל חבריה: קמייהו. דדיינין עובדי כוכבים: הוא דקנה. לארעא דקרקע נקנה בכסף או בשטר והאי שטרא ראיה בעלמא הוא שלא יאמר (לא) מכרתיה ולא קבלתי מעות ובהא מילתא אינהו מהימני: דאי לאו דיהב זוזי קמייהו. כיון דדיינין קבועין נינהו לא הוו מרעי נפשייהו וכתבי ליה שטרא: אלא מתנה. דעל ידי השטר הוא קנה אותה במסירת השטר היכי מקניא האי שטרא חספא בעלמא הוא: דינא דמלכותא. של עובדי כוכבים: תני חוץ מכגיטי נשים. כל שטרות שהן כגיטי נשים שעל ידי השטר הדבר נגמר דהייט נמי שטר מתנה וה"ה נמי דמצי לשנויי בעדי מסירה ישראל דאינהו משוי ליה שטרא אלא שינויא דחיקא הוא דשנינן לעיל הכי דהא פרכינן עלה מדקתני סיפא רבי שמעון כו' ואיצטריכא ליה לשנויי שמות מובהקין איכא בינייהו *) (אע"ג דאוקימנא לעיל בעדי מסירה ה"מ לת"ק דברייתא דנחית למניינא ופרכינן עלה והא איכא לשמה ואיכא מחובר וליכא לתרוצי אלא בהכי אבל תנא קמא דמתניתין דלא נחית למניינא ותנא לשמה (א) לא מוקמינן ליה כרבי אלעזר דמדרבי שמעון סבר לה כר' אלעזר תנא קמא לא סבירא ליה): כריתה. הבדלה לשון ספר כריתות (דברים כד) דכיון דלא שייכי בתורת גטין וקדושין אין נעשין עדים בדבר דכתיב וכתב ונתן מי שישנו בנתינה ישנו בכתיבה: ירד רבי שמעון לשטתו של רבי אלעזר. דאמר עדי מסירת הגט הוא דכרתי כדאמר בפרק בתרא (לקמן דף פו.) אע"פ שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כו' ורבי שמעון נמי בהכי מכשר שימסרנו לה בפני עדים ישראל: מודה ר' אלעזר במזויף מתוכו. דאע"ג דאמר ר' אלעזר גט שאין עליו עדים כשר דוקא אין עליו עדים אבל יש בו עדים פסולין פסול מדרבנן א] דילמא קאתי למימסריה באפייהו ומיסמך עלייהו:

*) רש"ל מ"ז

בשמות

תוספות

קאמר נמי משמע כתיבה לחודה מהניא לכולי עלמא ויש לומר דמספקא ליה להש"ס אי פליג רשב"ג אתנא קמא בכתיבה ולא אחזוק מדלא קאמר כל מלוה שכתובה או שהוחזקו בה אע"ג דאיכא למימר דמכל שכן שמעינן ליה דהא לתנא קמא כתיבה מהניא ולא חזקה אפ"ה מספקא ליה להש"ס דילמא לרבן שמעון בן גמליאל גריעא כתיבה מחזקה מדלא פירש בהדיא ולהכי לא קאמר התם אחזוק בדלא כתיבה נמי איכא בינייהו משום דכתיבה ולא אחזוק מספקא ליה אי פליג רבן שמעון בן גמליאל כדפירשנו: **אי** לאו דכותי חבר הוה לא הוה מחתים ליה מקמיה. תימה אם כן כוליה שטרא מתקיים אפומא דחד ישראל דחתים לבסוף ויש לומר דאין לחוש כיון דהאי כותי כשר מדאורייתא דגרי אמת הן: **רבא** אמר לעולם תרי כו'. ולא דאחזוק בהא ולא אחזוק בהא: **חספא** בעלמא הוא. פירש בקונטרס דהוה מצי לשנויי בעדי מסירה ור' אלעזר היא אלא דשינויא דחיקא הוא דהא לעיל פרכינן עלה מדסיפא רבי שמעון בשטתו דרבי אלעזר מכלל דרישא לאו רבי אלעזר וקשה דאדרבה תירוץ דבעדי מסירה ור' אלעזר נשאר לפי המסקנא דמשני כי קתני מילתא דליתא בקדושין דאי בלא עדי מסירה וכרבי מאיר אפילו בקדושין פסלינן ערכאות מדאורייתא והור"י דכי היכי דפסלי' בגט אף בעדי מסירה ושמות מובהקים משום דלמא אתי למיסמך עלייהו בלא עדי מסירה ישראל הכי נמי פסלינן בשטר מתנה ולא תיקנו חכמים להאמינם אלא בשטרי מלוה ומכר שהן לראיה ואין נעשה על פי עדותן שום קנין אבל שטר מתנה אין כשר לקנות בו מדאורייתא אלא א"כ יש עדים כשרים בשעת מסירה ואפילו °אם נאמר ששטר מתנה שחתמו בו ישראל כשר לקנות בו בלא עדי מסירה היינו משום שידוע ע"י עדי חתימה שהן כשרים מן התורה שבא השטר מיד הנותן ליד המקבל וכן כשר בהודאת נותן שהודה כך' עדים אבל בשטר שחותמין בו עובדי כוכבים שאין בו לא עדי מסירה ולא עדי חתימה שכשרים להעיד ולא הודאת בע"ד לא חשוב שטר לקנות על ידו ולא הוי אלא חספא בעלמא אבל אין לומר דלהכי חשיב ליה חספא בעלמא משום דמתניתין כיילא שטר מתנה בהדי שאר שטרות דכשרים אפילו כתיבתן והתימתן עובדי כוכבים דהשתא לא מהני עדי מסירה מידי דהא בברייתא דבסמוך כולל יחד כל השטרות דכשרים בערכאות ואפילו גיטי נשים ואפי' הכי לא מכשרינן בגיטין אלא בכתיבת ישראל ובעדי מסירה ובשאר שטרות כשר בכל ענין. ר"י: **והא** לאו בני כריתה נינהו. ה"מ למיפרך הא לאו בני עדות נינהו:

הורמין

ט א מיי' פ"א מהל' גירושין הלכה כד ופ"ו מהל' עבדים הלכה ה טוש"ע אה"ע סי' קל סעי' יג וטוש"ע יו"ד סי' רסז סעי' ג:

ס ב ג מיי' פ"ו מהל' עבדים הל' ו ופכ"ז מהל' מלוה ולוה ה"א סמג עשין פ לד טוש"ע יו"ד סימן רסז סעי' מה ובסעי' מו וטוש"ע חו"מ סי' סח סעי' א וטוש"ע אה"ע סי' קל סעי' יט:

סא ד מיי' פכ"ז מהל' מלוה ולוה שם סמג עשין צד טוש"ע חו"מ סי' סח סעי' ב ועי' שם בכ"מ:

תוספות רי"ד

דאי לאו דכותי חבר הוא ומחזיק בכל דקדוקי המצות לא הוה מחתם ליה ישראל מקמיה אי הכי אפי' בשאר שטרות נמי אלא מאי אית לך למימר רווחא שבק למאי דקשיש מיניה הכי נמי רווחא שבק למאי דקשיש מיניה פי' שראי העדות עם ישראל זה ההתום ישראלים זקנים ממנו והכותי וכשחתם זה ישראל תחילה היה סבור שיחתום בעל השטר א' מן הזקנים ולפיכך חתם למטה והניח לו ריוח שיחתום למעלה ממנו והמלוה בא והחתים שם את הכותי: אמר רב פפא זאת אומרת עדי הגט אין חותמין זה בלא זה פי' והילכך אין לחוש בגט רווחא שבק למאי דקשיש מיניה אלא ודאי שכותי חבר הוה וכשר אבל בשאר שטרות שחותמים זה שלא בפני זה איכא למיחש לרווחא ופסיל. מ"ט אמר רב אשי גזירה משום כולכם פי' לקמן בפ' התקבל אמרי' [אמר] לעשרה כולכם כתבו גט לאשתי א' כותב וכולן חותמין ואי בציר חד מינייהו הוי פסול דבקפידא דבעל תליא מילתא דלא שויה גיטא אלא בהכי לפי' תקנו דאפילו היכא דלא אמר כולכם שיהא כולם מעשה נקבצים בשעת החתימה: הביאו וכו' מוקמה רבא דחסורי מחסרא והכי קתני ר"ג אכשיר אפילו בשנים ומעשה שהביאו וכו' פי' י"ל (דרשב"ג) [דר"ג] הוה מחזיק הכותי' בחזקת כשרים והיה מכשירן אפילו בשאר שטרות ופליג אכולה מתניתין וי"ל דוקא בגיטין משום חומרא דא"א החזיקום לעדותן כשירין והשתא דאמרי' בפ"ק דחולין לא זזו משם עד שעשאום עובדי כוכבים גמורים הרי הן כעובדי כוכבים לכל דבר ופסולין בין בגיטין בין בשאר שטרות ואין נסמך לשטרותיהן ולכל דבר דינן כעובדי כוכבים: כל השטרות העולים בערכאות. פי' הוא מקום וועד הדיינים שלהן אע"פ שעדי השטר הם עובדי כוכבים כשרים דמהימני ולא מרעי נפשייהו חוץ מגיטי נשים דלאו בני כריתות נינהו ואמרינן קפסיק תני לא שנא שטר מכר ולא שנא שטר מתנה בשלמא מכר מכי יהיב זוזי קמייהו קנה ושטרא לראייה בעלמא הוא דאי לא יהיב זוזי קמייהו לא הוו מרעי נפשייהו וכתבי ליה שטרא אלא מתנה במאי ליקני ליה להאי ארעא בהא שטרא האי [שטרא] הספא בעלמא הוא פי' שטר מתנה הוא שכותב לו שדי נקנה לך ואין שם קנין אלא בגוף השטר קנה אותה כדתנן נכסים שיש להן אחריות נקנים בכסף בשטר ובחזקה והאי שטרא חספא בעלמא הוא שלא יקרא שטר שראוי לקנות בו קרקע אלא בעדות קיימה ועדות העובדי כוכבים אינם כלום ואע"ג דקי"ל דלא מרעי נפשייהו מ"מ אינה עדות מן התורה ונהי דמהימנינן להו במלתא דלא איברו שהדי אלא לשקרי וכאילו שניהם מודים דמיא עדות (אלא) [אבל] בדבר שהקנין תלוי בעדותם ואף אם שניהם מודים לא קנה הקרקע בשטר אם אין שם עדים אותה העדות של עובדי כוכבים אינה כלום שהרי אינן ראויין להעיד אבל אם היה כתוב במתנה קנין הכי נמי נקנה שהקרקע בסודר קנאו ושטרא לראייה בעלמא והיכא דאין בו קנין אע"פ שהחזיק לאחר מכאן בקרקע אינו כלום שהחזקה מכח השטר אתיא ולא החזיק ע"מ לקנות בחזקה: אמר שמואל דינא דמלכותא דינא. פי' אע"פ שאין שטר ההיא העובדי כוכבים חשוב שטר מפני שאין כשרים להעיד מן התורה כיון שהמלך גזר שיהיו שטריהן קיימי' ויהיו נאמנים בעדותן שטר כשר הוי וקונה אף במתנה ואי בעית אימא תני חוץ מכגיטי נשים. פי' כל שטרות שהן כגיטי נשים שע"י שטר הדבר נגמר דהיינו נמי שטר מתנה: ר"ש אומר אף אלו כשרים והא לאו בני כריתה ניתנו. פי' לשון ספר כריתות וכיון דלא שייכי בתורת גיטין וקידושין אין נעשים שלוחים ועדים בדבר וליכא למימר גבי איסורא דינא דמלכותא דינא כדאמרי' גבי ממונא: א"ר זירא ירד ר"ש לשיטתו של ר' אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי. פי' ר' אלעזר אינו חושש לעדי החתימה דהאי דכתיב וכתב לה על כתיבת הגט מיירי ולאו על חתימתו ולא בעי אלא עדים שימסרנו לאשה בפניהן כדתנן ר' אלעזר אומר אע"פ שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר ור"ש נמי בהכי מכשר שימסרנו לה בעדים ישראלים וק"ל דר' אלעזר מפרש האי וכתב ונתן על כתיבת הגט והכא אע"פ שחותמיהן [עובדי כוכבים קתני] שמסרו לה בפני ישראל היכי מכשר ר"ש ואומר גיטין שנכתבו בערכאות של עובדי כוכבים והכתיב וכתב ונתן וכל שאינו בנתינה אינו בכתיבה וי"ל דלא מכשר ר"ש אלא שהחותמים עובדי כוכבים אבל כתיבת הגט על יד ישראל נכתב ופליג על ת"ק דפסיל חותמיהן עובדי כוכבים דסבר כר"מ דאמר עדי חתימה כרתי ולא סגי בעדי מסירה ואתא ר"ש לאכשורי חותמיהן עובדי כוכבים אבל כתיבת הגט ע"י ישראל בעינן ומקשה הא [אמר] ר' אבא מודה ר"ש במזויף מתוכו שהוא פסול פי' אע"ג דא"ר אלעזר גם שאין עליו עדים כשר הוקא אם אין עליו עדים כלל אבל יש עליו עדים פסולים פסול מדרבנן דילמא אתי למיסמך עלייהו ומסר

[לקמן פה:]

[לעיל מ.]

[ע' תוס' לקמן מד. ד"ה גזותב]

[לעיל מ:]

ב"ק קיג. ב"ב נה: נדרים כח.

[לעיל ט: ופ"נ]

ב"ב קע. [לעיל ד. סנהדרין כט.]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה תני חוץ וכו' ותנא לשמה ומחובר לא מוקמינן ליה כר"א:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה חספא וכו' אם נאמר בשטר מתנה. ע' לעיל דף ד ע"א ד"ה דקי"ל:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] ברש"י ד"ה מודה ר' אלעזר וכו' אבל יש בו עדים פסולין פסול מדרבנן. נ"ב עיין ב"ק דף פח ע"א תוס' בד"ה והא עבד כשר לעדות וכו' ודו"ק:

בשמות מובהקין היכי דמי שמות מובהקין אמר רב פפא כגון הורמיז ואבודינא בר שיבתאי ובר קידרי ובאטי ונקים אונא אבל שמות שאין מובהקים מאי לא אי הכי אדתני סיפא לא הוזכרו אלא בזמן שנעשו בהדיוט לפלוג וליתני בדידה בד"א בשמות מובהקין אבל שמות שאין מובהקין לא הכי נמי קאמר בד"א בשמות מובהקין אבל בשמות שאין מובהקין נעשה כמי שנעשו בהדיוט ופסולין ואיבעית אימא סיפא אתאן לגיטי ממון והכי קאמר לא הוזכרו גיטי ממון דפסולים אלא בזמן שנעשו בהדיוט תניא *אמר ר' אלעזר בר' יוסי כך אמר ר"ש לחכמים בצידן לא נחלקו ר"ע וחכמים על כל השטרות העולין בערכאות של עובדי כוכבי' שאע"פ שחותמיהן עובדי כוכבים כשרים ואפי' גיטי נשים ושחרורי עבדים לא נחלקו אלא בזמן שנעשו בהדיוט שר"ע מכשיר וחכמים פוסלים חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים רשב"ג אומר אף אלו כשירין במקום שאין ישראל חותמין אבל במקום שישראל חותמין לא מקום שאין ישראל חותמין נמי ליגזור אטו מקום שישראל חותמין שמא בשמא מחליף אתרא באתרא לא מחליף רבינא סבר לאכשורי בכנופיאתה דארמאי א"ל רפרם [א]ערכאות תנן אמר רבא [ב]האי שטרא פרסאה דמסריה ניהליה באפי סהדי ישראל מגבינן ביה מבני חרי *והא לא ידעי למיקרא בדידעי והא בעינא כתב שאינו יכול לזייף וליכא בדאפיצן *והא בעינא צריך שיחזור מענינו של שטר בשיטה אחרונה וליכא בדמהדר א"ה ממשעבדי נמי לית ליה קלא בעא מיניה ריש לקיש מר' יוחנן

עדים

בשמות מובהקין. דעובדי כוכבים דלא שכיחי ישראל דמסקי בהנהו שמהתא דהו לא אתי למיסמך עלייהו דמידע ידיע דעובדי כוכבים הם: הורמיז ואבודינא בר שיבתאי ובר קידרי בטי ונקים אונא. כולם שמות דייני עובדי כוכבים הם: ליפלוג בדידה. בערכאות גופייהו: אבל שמות שאינן מובהקין. נעשו כשאר שטרות של מכר שנעשו בהדיוטות בלא ערכאות דהנהו ודאי פסילי דלא קפדי אאורועי נפשייהו וחתמי שיקרא ועל כרחיך האי נעשו בהדיוט אשאר שטרות קאמר העומדים לראיה דהתם איכא לפלוגי בין הדיוט לערכאות דאילו בגט אשה לענין כריתות הדיוט וערכאות שוין והכי קאמר לא הוזכרו גיטי אשה ליפסל אלא בשמות שאין מובהקין דנעשו כשאר שטרות הנעשים בהדיוט: ואיבעית אימא סיפא. לא הוזכרו דקתני: אתאן לגיטי ממון. ורבנן קאמרי ליה ואריש קאי כל השטרות של ממון העולין בערכאות של עובדי כוכבים כשירין כגון שטרי מכר וכדפרישית טעמא לעיל דזוזי קנו ליה ושטרא לסהדותא בעלמא ואי לא דיהיב זוזי קמייהו לא הוו מרעי נפשייהו למיכתב שטרא ולא הוזכרו ליפסל אלא בזמן שנעשו בהדיוט דלא קפדי אאורועי נפשייהו: אר"ש לחכמים. סמך לדבריו דאף אלו כשרים: לא נחלקו ר' עקיבא וחכמים. שהן דור שהיה לפנינו: על שטרות העולים כו'. שהן כשרין ואפילו גיטי נשים ושחרורי עבדים: חוץ מגיטי נשים ל"ג ברישא דמילתיה דר' שמעון בתוספתא אלא בסיפא דמילתייהו דרבנן גרס לה והכי גרס לא נחלקו אלא בזמן שנעשו בהדיוט שרבי עקיבא מכשיר וחכמים פוסלים חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים. דכיון שנעשו בהדיוט שטרי מכר דקיימי לראיה ועליהן דסהדי עובדי כוכבים סמכינן פסול דאימר שקרא חתום אבל גיטי נשים לאו עליהם סמכינן אלא אעדי מסירה ובשמות מובהקין קמיירי: רבן שמעון בן גמליאל אומר אף אלו. גיטי נשים: כשרים במקום שאין ישראל חותמין. כלומר אף אלו גיטי נשים שאתם מכשירין אימתי הן כשרים במקום שאין ישראל חותמין בעיר שאין העובדי כוכבים מניחין את ישראל לחתום דכיון שאין ישראל חותמין בתוכה העיר הכל יודעין שהם עובדי כוכבים ואין סומכין עליהם ומסר ליה ניהליה בעדים ישראל: אבל במקום שישראל חותמין. אע"פ שהשמות הללו מובהקין דעובדי כוכבים הן פסולין דאי מכשרת בהני אתי לאכשורי בשמות שאין מובהקין: לגזור מקום שאין ישראל חותמין. כי היכי דגזר שמות מובהקין אטו שמות שאין מובהקין: סבר לאכשורי. שאר שטרות: בכינופיא דארמאי. שאינן ערכאות: שטרא פרסאה. שעשאוהו בלשון פרסי וחתמו פרסיים הדיוטות עליו: והא לא ידעי. העדים שמסרו בפניהם: למיקרי. ולא ידעי מאי ניהו והיכי מסהדי לאחר זמן עלה דמילתא: שאינו יכול לזייף. שיהא הקלף מתוקן בעפצים בשעת עיבודו שעושים אותו שחור ושוב אין אדם עושה בה מחק וחוזר וכותב עליו מפני שהוא ניכר וקלפי פרסיים אינם מעובדים בעפצין שקורין גל"ש ואדם יכול למחוק כתבו ומניח חתימת העדים וכותב למעלה ממון הרבה: מענינו של שטר בשיטה אחרונה. כדאמרי' בגט פשוט (ב"ב דף קסא:) וקיימא מן פלוני אבל מה דכתוב ומפורש לעיל: בדמהדר. שמוחזר בשיטה אחרונה: לית ליה קלא. לפי שאין חותמין ישראל דסהדי דחתימי אשטרא איגון מפקי לקלא ולפיכך אין הלוקח נפסד דאמר ליה לא הוה ידענא דמשתעבד לך ובפ"ב (לקמן דף יט:) אמרי' דאי חתימי עליה ישראל טריף ממשעבדי:

עדים

הורמין. בנו"ן גר"ת דלא מסקי ישראל הכי דהורמין הוא שם שטן ושד אבל הורמיז בזיי"ן הוא לשנה בפ' אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לט.) מפלגא דידך ולעיל דהורמיז ולתחת דהורמין הראשון בזיי"ן והשני בנו"ן ורש"י גרים תרווייהו בזיי"ן אלא שבשני גרים דאהורמיז ואיפרא הורמיז (ב"ב דף ח.) מפרש ר"ת חן מאת המקום דאיפרא לשון חן כמו אפריון נמטייה כו' (ב"מ דף קיט. ושם) ולא כרש"י דפירש בפרק שני דנדה (דף כ:) דיופי של שדים היו לה*: אבודינא. הכל שם אחד דאבו שם ישראל בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף פג:*) אבו אפקיד כיתנא בי רוניא: שבתאי. גרסי' דשבתי שם ישראל הוא בכמה מקומות אבל שבתאי הוא רוח רעה כדאמר בפרק כל הבשר (חולין דף קז:*): בטאי. גרסינן דבטי שם ישראל כדאמר בקידושין (דף ט:) בטי ברמות רוחיה לא קביל גיטא דמירותא שהיה עבד והיה מחזיק עצמו כישראל: לפלוג וליתני בדידה. ואם תאמר אדרבה תיקשי ליה גופא דמתני' למה פסלו בהדיוט כיון דאיכא עדי מסירה ושמות מובהקין וי"ל דגזרינן בהדיוט גיטי נשים אטו שאר שטרות דפסלי בהדיוט אף בעדי מסירה דלמא אתי להכשיר בלא עדי מסירה כמו בערכאות אע"ג דבסמוך אפילו רבנן דפסלי שאר שטרות בהדיוט בעדי מסירה מכשירין בגיטי נשים ולא גזרינן אטו שטרות מ"מ לא היה יכול הגמרא לעשות קושיא מזה דילמא תנא דמתניתין גזר: נעשה כמי שנעשו בהדיוט ופסולים. פירוש בשאר שטרות שנעשו בהדיוט דפסילי אפי' בשמות מובהקין ועדי מסירה שלא יבא להכשיר בלא עדי מסירה כמו בערכאות דאי חזו שום הכשר בהדיוט אפילו בעדי מסירה יבא לטעות ולומר דאין חילוק בין ערכאות להדיוט וכשר בכל מקום בלא עדי מסירה: לא נחלקו ר"ע וחכמים על כל השטרות כו'. פירוש כל השטרות העולים בערכאות אע"פ שחותמיהן עובדי כוכבים כשרים האי כי דיניה והאי כי דיניה שאר שטרות בכל ענין גיטי נשים ושחרורי עבדים בעדי מסירה ושמות מובהקין לא נחלקו אלא בזמן שנעשו בהדיוט פירוש בשמות מובהקין ובעדי מסירה דר' עקיבא מכשיר ולא גזר שיבא להכשיר אף בלא עדי מסירה אטו ערכאות וחכמים פוסלין בשאר שטרות דגזרינן חוץ מגיטי נשים דבשאר שטרות דכשירין בערכאות בלא עדי מסירה איכא למיגזר אבל גיטי נשים אפי' בערכאות לא מתכשרי אלא בעדי מסירה ליכא למיגזר מידי רשב"ג אומר אף אלו כשירין כו' כלומר אף גיטי נשים אין כשירין אלא במקום שאין ישראל חותמין פירוש שאין מניחין ישראל לחתום דלא יבא לטעות לומר שהן ישראל ופריך מקום שאין ישראל חותמין נמי ליגזור פירוש כיון דבמקום שישראל חותמין גזרת שמות מובהקין אטו שמות שאין מובהקין אם כן מקום שאין ישראל חותמין נמי ליגזור אטו מקום שחותמין אע"פ דהוי כעין גזירה לגזירה מ"מ מיסתבר למקשה כיון דחיישינן כולי האי להא נמי הוה לן למיחש כן נראה לר"י לפרש סוגיא זו: רשב"ג אומר כו'. משמע הכא דסבר כרבי אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי והק' ה"ר אפרים דבפרק גט פשוט (ב"ב ד' קסט:) גבי הבא לידון בשטר ובחזקה משמע דסבירא ליה דעדי חתימה כרתי ואור"י דדוקא בגיטין סבר כרבי אלעזר ולא בשאר שטרות כהנך אמוראי דפרק בתרא (לקמן דף פו:): והא בעינן כתב שאינו יכול לזייף. לר' אלעזר פריך דאמר בפ"ב (לקמן דף כב:) דלא הכשיר ר' אלעזר דבר שיכול להזדייף אלא בגיטין דוקא ולא בשאר שטרות: בדאפיצן. משמע דבלא אפיצא יכול להזדייף וא"ת והיאך אנו כותבין בקלפים שלנו דלא אפיצן (שטרות) וספר תורה תפילין ומזוזות ודיפתרא פסול בכולהו כדמוכח בכמה דוכתי ואור"ת דעיבוד סיד שלנו כעיבוד עפצים שלהם דהא קלפים שלנו אין יכולין להזדייף ועוד דהקומץ רבה (מנחות לא:) גבי ס"ת קאמר הא דלא אפיצן הא דאפיצן הרי שכותבין ס"ת בדלא אפיצן והיינו כעיבוד שלנו*:

עדים

עין משפט נר מצוה

סב א מיי' פכ"ז מהל' מלוה ולוה הלכה א סמג עשין צד טוש"ע חו"מ סי' סח סעי' א:

סג ב מיי' שם טוש"ע שם סעי' ב:

[וע"ע תוס' ב"ב ח. ד"ה איפרא]

[שם איתא מינו]

[שם וכן ביומא עז: איתא משום שיבתא ע"ש בתו' ד"ה שיבתא]

[תוספתא פ"א ע"ש]

[לקמן יט:]

[שם]

ג"ד מ"ו

[ע' תוס' שבת עט: ד"ה קלף]

תוספות רי"ד

ליה לגיטא קמייהו ומהדר הכא במאי עסקינן בשמות מובהקים פי' שמות ידועים שהם של עובדי כוכבים דלא שכיחי ישראל דמסקי בהני שמהתא דהו לא אתי למיסמך עלייהו ומידע ידע דעובדי כוכבים נינהו: אבל שמות שאינן מובהקין ל"א. אדתני לא הוזכרו אלא בזמן שנעשו בהדיוט לפלוג בדידה וליתני בד"א בשמות מובהקין אבל [בשמות] שאין מובהקין לא ה"ק בד"א בשמות מובהקין אבל שמות שאין מובהקין נעשה כמו שנעשו בהדיוט ופסולין ואי ק' כיון דסופרי ישראל כתבו ובעדי מסירה של ישראל מסרו מ"ש הדיוטות מערכאות של עובדי כוכבים י"ל משום גט מעושה הוא דתנן בשלהי מסכתין גט מעושה בעובדי כוכבים פסול ובישראל כשר והעובדי כוכבים חובטים אותו ואומר' לו עשה מה שישראל אומר לך הילכך בערכאות של עובדי כוכבים דלא חשידי לקבול שוחדא ולא עבדי אלא דינא ולא מעשי אגיטא בלא דייני הדין שידונו חכמי ישראל כשרים וליכא למיחש לגט מעושה אבל הדיוטות דחשידי לקבל שוחדא ולא עבדי דינא וכופים לגרש בלא הסכמת חכמי ישראל פסול דלמא מעושה הוא ומשום גזירה זו הן פסולין כל גיטין הנעשין בפניהן איבעי' תימא סיפא אתאן לגיטי ממון. וה"ק לא הוזכרו גיטי ממון דפסולין אלא בזמן שנעשו בהדיוט פי' דמקבלי שוחדא ומשהדי שקרא ולאו ר"ש קאמר אלא ארישא קאי ות"ק קא"ל דדוקא שטרות העולים בערכאות של עובדי כוכבים כשרים אבל לפני הדיוטות של עובדי כוכבים פסול וכיון דאוקימנן ר"ש כר' אלעזר הלכתא כוותיה דהא קי"ל כר' אלעזר בגיטין: רבינא סבר לאכשורי שטרא בכנופיא דארמאי א"ל רפרם ערכאות תנן דלא מרעי נפשייהו. אמר רבא האי שטרא פרסאה דמסריה ביה לוה באפי סהדי מגבינן ביה מבני חרי פי' כתוב היה בלשון פרס וחתום בעדים פרסיים ומסרו הלוה למלוה בפני עדי ישראל: כיון דאיכא עדי מסירה מגבינן ביה למלוה מבני חרי דלוה ולא ממשעבדי והא לא ידעי למיקרי פי' עדי מסירה ומה יעידו בדידעי:והא בעינא כתב שאינו יכול להזדייף וליכא בדעפיץ:והא בעינא שיחזור מעניינו של שטר בשיטה אחרונה בדמהדר אי הכי אפילו ממשעבדי נמי לית ליה קלא פי' שעדים החתומים על השטר מפקי ליה לקלא ואיבעי להו ללקוחות לאיזדהורי אבל הכא דלית ליה קלא לא ידעי לאיזדהורי ומש"ה לא גבי ממשעבדי ואי חתמי ביה ישראל אמרינן לקמן דגבי ממשעבדי ואי ק' כיון דידעי עדי מסירה הרי הודה לפניהם ובלא האי שטרא נמי גבי בפני עדים. תשובה הני מילי מלוה על פה ואי טעי' למחר וליומא אוהוא פרעתיך נאמן אבל עכשיו כל זמן שהשטר בידו אינו נאמן לומר פרעתי ואע"פ שאינו גובה אלא מבני חרי אינו נאמן לומר פרעתיך משום דאף א) שטרך בידי מאי בעי ומכאן סיוע למה שכתבתי בגט פשוט גבי הוצ"א עליו כתב ידו שהוא חייב לו גובה מנכסים בני חורין דאי טעין ואמר פרעתיך דלא מהימן משום דאף ב) שטרך בידי מאי בעי ודלא כר"ת ז"ל דאמר התם כיון דמלוה על פה אי טעין ואמר פרעתי נאמן והא הכא דאע"ג דלא גבי אלא מבני חרי אינו נאמן לומר פרעתיך תנא גיטין הבאין ממדינת הים ועדים חתומים עליהן אע"פ ששמותיהן כשמות עובדי כוכבים כשרים שרוב ישראל שבחו"ל שמותיהן כשמות עובדי כוכבים:

מתני'

א) נראה דצ"ל דאף בשטר כזה דאינו גובה ממשעבדי יכול לטעון שטרך בידי כו'. ב) דאף בשטר כזה יכול לטעון שטרך וכו'.

סד א טוש"ע אה"ע סי' קל סעי' יב:
סה ב מיי' פ"ו מהל' גירושין הלט ז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמ סעי' א:
סו ג מיי' פ"ו מהל' עבדים הל"א סמג עשין פו טוש"ע יו"ד סי' רסז סעי' עו:
סז ד מיי' פ"ד מהל' זכיה ומתנה הל"ב ופ"ה מה' עבדים הל' ב ופ"ו שם ה"א טוש"ע חו"מ סי' רמג סעיף א:
סח ה מיי' פ"כ מהל' מלוה ולוה הל"ב סמג עשין נד טוש"ע חו"מ סי' קה סעי' ד:
סט ו מיי' שם טוש"ע שם סעי' א:
ע ז מיי' פ"ב מהל' מתנות עניים הל"ט:

עדים החתומין על הגט ושמותן כשמות עובדי כוכבים מהו אמר ליה לא בא לידינו אלא לוקוס ולוס והכשרנו [א]ודוקא לוקוס ולוס דלא שכיחי ישראל דמסקי בשמהתייהו אבל שמהתא אחריני דשכיחי ישראל דמסקי בשמהתייהו לא [א] איתיביה *גיטין הבאים ממדינת הים ועדים חתומים עליהם אע"פ ששמותיהן כשמות עובדי כוכבים כשירין מפני שרוב ישראל שבחו"ל שמותיהן כשמות עובדי כוכבים התם כדקתני טעמא מפני שרוב ישראל שבחוץ לארץ שמותיהן כשמות עובדי כוכבים ואיכא דאמרי כי מתניתא בעא מיניה ופשט ליה ממתניתא: **מתני'** *האומר תן גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי אם רצה לחזור בשניהן יחזור דברי ר"מ וחכ"א [ב]בגיטי נשים [ג]אבל לא בשחרורי עבדים [ד]לפי *שזכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לו אלא בפניו שאם ירצה שלא לזון את עבדו רשאי ושלא לזון את אשתו אינו רשאי אמר להם והרי הוא פוסל את עבדו מן התרומה כשם שהוא פוסל את אשתו אמרו לו מפני שהוא קניינו: **גמ'** יתיב רב הונא ורב יצחק בר יוסף קמיה דר' ירמיה ויתיב ר' ירמיה וקא מנמנם ויתיב רב הונא וקאמר ש"מ מדרבנן [ה]התופס לבעל חוב קנה א"ל רב יצחק בר יוסף ואפי' במקום שחב לאחרים א"ל אין אדהכי איתער בהו ר' ירמיה אמר להו דרדקי הכי *א"ר יוחנן [ו]התופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים לא קנה וא"ת משנתינו כל האומר תנו כאומר זכו דמי אמר רב חסדא התופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים באנו למחלוקת רבי אליעזר ורבנן *דתנן מי שליקט את הפאה ואמר הרי זו לפלוני עני ר' אליעזר אמר זכה לו וחכ"א [ז]יתננו לעני הנמצא ראשון אמר אמימר ואיתימא רב פפא דילמא

רש"י

עדים החתומין על הגט. ומא"י בא דהא לא קאמר ממדינת הים: ושמותיהן כשמות עובדי כוכבים. ולא ידעינן אי עובדי כוכבים נינהו אי ישראל: מהו. לאכשורי בעדי מסירה: לא בא לידינו. גט ששמות עובדי כוכבים חתומין בו: אלא. אחד שהיו חתומין בו לוקוס ולוס: והכשרנו. בעדי מסירה ודוקא לוקוס ולוס. ששמות מובהקין הן ולא אתי למיסמך עלייהו: אע"פ ששמותיהן כשמות עובדי כוכבי' כשרים. ואפי' בלא עדי מסירה וכל שכן בעדי מסירה דלא מחזקינן להו אלא בישראל לפי שרוב ישראל שבחו"ל כו' ואת אמרת לוקוס ולוס דוקא: התם כדקתני טעמא. וכי א"ר יוחנן בא"י דאין רוב שמותיהן כשמות עובדי כוכבים הילכך מספקינן דילמא עובדי כוכבים נינהו ופסולין ואפילו בעדי מסירה כרבנן דמתני': ואיכא דאמרי כי מתניתא בעא מיניה. גיטין הבאין ממדינת הים ושמותיהן כשמות עובדי כוכבים מהו: ופשט ליה. ר' יוחנן ממתנית' דכשירין דבחזקת ישראל נינהו מפני שרוב ישראל שבחו"ל שמותיהן כשמות עובדי כוכבים: **מתני'** רצה לחזור בשניהם. קודם שהגיע ליד האשה והעבד: יחזור. ואין השליח יכול לזכות בהן לצרכו דחוב הוא להן כדמפרש לקמיה: וחכמים אומרים בגיטי נשים. יכול לחזור אבל לא בשחרור: שזכין לו כו'. וזכה בהן השליח לצרכו: שאם ירצה שלא לזון את עבדו רשאי. הילכך כי משחרר ליה לא מפסיד ליה מזונות דבלאו הכי נמי אי בעי לא זיין ליה אבל שלא לזון את אשתו אינו רשאי הלכך כי מגרש לה מפסיד לה מזוני: והלא הוא פוסל את עבדו. בגט זה: מן התרומה. אלמא חוב הוא לו: אמרו לו מפני שהוא קניינו. האי דמיפסל בגיטא מן התרומה מפני שהוא קניינו דכהן עד עכשיו וכי משחרר ליה לאו קניינו הוא ובגמרא מפרש מאי קאמר: **גמ'** ש"מ מדרבנן. דאמרי שהשליח יתפוס השטר לצורך העבד ואע"ג דבעל קמהדר ביה ואינו עוד שלוחו ותפיסה בעלמא הוא בע"כ: התופס לב"ח. אדם מן השוק שתופס מטלטלי בנכסי ראובן לצורך שמעון שהוא בעל חוב קונה: ואפי' במקום שחב לאחרים. לשון שאלה הוא (א) ונשמע מיניה נמי דאפי' במקום שחב התופס הזה בתפיסתו זאת ללוי דהוה ליה נמי בעל חוב דראובן ותופס זה שקדם ותפס לצורך שמעון מפסיד את לוי ותימא נמי קנה דהא מתני' נמי שליח זה תופס לעבד וחב לבעלים: ואם תאמר משנתינו. הא שמעינן ממתני' דקנה: כאומר זכו דמי. ואין זה כשאר תופס אלא בעל עשאו שליח לזכות בו ואע"פ שהעבד לא ידע זכין לאדם שלא בפניו: מי שליקט. בעה"ב עשיר שליקט את הפאה כו' והיינו מקום שחב לעניים:
לא

תוספות

עדים החתומים על הגט ושמותיהן כו'. פי' מי אמרי' דישראל נינהו וכשר לר"מ או בעדי מסירה לרבי אלעזר דלא תלינן להו בעובדי כוכבים אלא א"כ ידוע בודאי שהן עובדי כוכבים דלא שכיחי מלתא שיחתמו עובדי כוכבים בגיטין או דלמא כיון דשמותיהן כשמות עובדי כוכבים חיישינן שמא עובדי כוכבים נינהו ולא מתכשרי אפי' בעדי מסירה לרבי אלעזר ואפי' לר"ש דהא לא מכשיר אלא בשמות מובהקין והכא הם שמות שאין מובהקין דהא מספקינן אי עובדי כוכבים הם אי לאו ובשמות מובהקין ליכא לספוקי דפשיטא דעובדי כוכבים הן דהא בכל דוכתי לא חיישי' דלמא אתו למיסמך עלייהו וקאמר לא בא לידינו אלא לוקוס ולוס והכשרנו משום דהוו שמות מובהקין ולא אתו למיסמך עלייהו כר"ש אבל בשמות שאין מובהקין דלאו ודאי עובדי כוכבים נינהו חיישינן וקא פריך מגיטין הבאין ממה"י כו' וקס"ד דהא דקתני שרוב ישראל שבחו"ל שמותיהן כשמות עובדי כוכבים לא להכשיר דוקא במדינת הים קאתי אלא נותן טעם לדבר דרגילות הוא דמסקי ישראל בשמות עובדי כוכבים שהרי בח"ל רובן בשמות עובדי כוכבים הילכך בא"י נמי אין לחוש שמא עובדי כוכבים הן דאין רגילות לחתום עובדי כוכבים בגיטין ומשני דוקא בבאין מחו"ל קמכשרי. כן נראה לר"י:

בגיטי נשים אבל לא בשחרורי עבדים. בירושלמי בעי הגע עצמך היה עבדו של קצין הרי חובה הוא לעבד הרי שהיתה אשתו של מוכה שחין הרי זכות הוא לה לית לך אלא כהדא אילו המוכר עבדו שלא מדעתו שמא אינו מכור אילו המגרש אשה שלא מדעתה שמא מגורשת היא פירוש על ידי אחר העבד נמכר על כרחו ואין האשה מתגרשת על ידי אחר בעל כרחה:

יתיב רב הונא ורב יצחק קמיה דר' ירמיה. אר"ת דאין זה רב הונא שמזכיר סתם בכל הש"ס דאותו היה גדול הרבה מר' ירמיה ולא הוה יתיב קמיה ועוד דקרי להו דרדקי ור' ירמיה חבירו של ר' זירא וקטן ממנו כדאמר בנדה (דף כג.) בעי מיניה ר' ירמיה מר' זירא כו' עד כאן הביאו רבי ירמיה לר' זירא לידי גיחוך ולא גחך ור' זירא תלמידו של רב יהודה כדאמרינן דהוה מישתמיט מרב יהודה משום דבעי למיסק לארץ ישראל ושמואל שהיה רבו של רב יהודה היה צריך לו לרב הונא כדאמר בריש פירקין (דף ה.) בעא מיניה שמואל מרב הונא ב' שהביאו גט כו' ובחולין פ"ק (דף יג.) בעא מיניה שמואל מרב הונא מניין למתעסק בקדשים כו'*):

שמע מינה התופס לבעל חוב קנה. תימה לר"י אפילו אי תופס לבעל חוב קנה היינו משום שהוא שליח וקונה אפילו בע"כ לפי שהוא חייב כאילו תפס הוא עצמו אבל כאן אפי' העבד עצמו אינו יכול לעכב את האדון מלחזור בו אם היה נותן גט שחרור לדעת כן שלא ישתחרר בקבלה זו כי אינו חייב לשחררו אם כן למה יעכב המקבל את האדון מלחזור כיון דהשתא ס"ד דהאומר תנו לאו כזכי דמי ועוד מה חייב האדון לעבד דחשיב ליה תופס לב"ח ואי חשיב משום דעבד ליה נייח נפשיה כמו שפר"ת לקמן על מילתא אחריתא אם כן היכי חשיב ליה חב לאחרים ונראה לר"י דחשיב קצת חוב משום דעבד ליה נייח נפשיה ומ"מ חשיב ליה חב לאחרים שהרי אינו חייב לו האדון כלום והכי פירושו בשלמא אי תופס לבע"ח קנה אין תימה אם גם כאן קנה בקבלה זו לענין שלא יוכל לחזור דמשום דעבד ליה נייח נפשיה רוצה הוא שיהיה בעל חוב בכך שיוכל לעכבו מלחזור ואע"פ שלא נתכוון לכך המקבל דעתו הוא לקבל כמו שרוצה האדון אבל אם התופס לבעל חוב לא קנה כל שכן זה שאינו ב"ח אלא דעבד ליה נייח נפשיה שיוכל האדון לחזור בו:

התופס לב"ח במקום שחב לאחרים לא קנה. אפילו עשאו שליח כדמוכח בפ' הכותב (כתובות דף פד:) גבי יימר בר חשו דאמר ליה לשלוחיה כו' ודלא כפירוש רש"י דפי' בפ"ק דב"מ (דף י.) דבעשאו שליח לכ"ע קנה דאין חילוק דאפילו לא עשאו שליח שלוחו הוא דזכייה מטעם שליחות כדמוכח בפ"ק דב"מ (דף י:) ובפ' אין בין המודר (נדרים דף לו:) וא"ת דהכא קאמר ר"י התופס לב"ח במקום שחב לאחרים לא קנה ובפרק קמא דב"מ (דף י.) קסבר המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו והא בהא תליא כדאמר התם רב נחמן ורב חסדא דאמרי תרוייהו לא קנה מ"ט הוי תופס לב"ח במקום שחב לאחרים וי"ל דר' יוחנן מחלק בין מציאה לב"ח דשאני מציאה דמגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה:

כל האומר תנו כאומר זכו דמי. וא"ת והא ר' יוחנן לית ליה תן כזכי דקאמר בפ"ק דב"מ (דף י.) המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו וא"ת משנתינו דקאמר תנה לי ולא אמר זכה לי ותירץ ר"ת דדוקא היכא דדעת אחרת מקנה אותו אמרינן תן כזכי ולא במציאה וא"ת למ"ד (לקמן דף יג:) דלא תקון מעמד שלשתן אלא בפקדון מה הוצרכו לתקן מעמד שלשתן דאמר בפירקין דהוי הלכתא בלא טעמא תיפוק ליה משום דתן כזכי ויש לומר דהוצרכו לתקן במעמד שלשתן דקני אפילו אין הפקדון ביד הנפקד שהניח הפקדון ביד אחרים או שיקנה אפי' בע"כ של נפקד כמו שאפרש לקמן בע"ה (שם ד"ה גופא) דקנה נמי בע"כ ואם תאמר ומתני' דלקמן (שם.) תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה ומוקי לה רב זביד במעמד ג' ואמאי לא מפרש טעמא דמתני' משום דתן כזכי ואור"ת דתן לא הוי כזכי אלא כשמוסר לו הדבר מיד ליד ומתני' לא משמע דמיירי בהכי וניחא השתא ההוא דבבא מציעא גבי מציאה והוצרכו נמי לתקן מעמד שלשתן דקנה אע"פ שמופקד בידו מקודם לכן אף ע"ג
דהתם

*) [וע"ע תוס' חולין יג. ד"ה נעא]

תוספות רי"ד

מתני' האומר תן גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי אם רצה לחזור בשניהם יחזור דברי ר"מ וחכ"א בגיטי נשים אבל לא בשחרורי עבדים לפי שזוכין לו לאדם שלא בפניו ואין חבין לו אלא בפניו שאם ירצה שלא לזון את עבדו רשאי ושלא לזון את אשתו אינו רשאי אמר להן והרי הוא פוסל את עבדו מן התרומה כשם שהוא פוסל את אשתו אמרו לו מפני שהוא קניינו פי' אם רצה הבעל לחזור בשניהם קודם שיתנו השליח ליד האשה וליד העבד יחזור דקסבר ר"מ הפסד וחוב הוא להן לאותן שישתלחו ואין חבין לאדם אלא בפניו כלומר אין אדם נעשה שליח לאדם להיות נפסד על ידו א"כ עשאו הוא שליח דהיינו בפניו וחכמים פליגי עלית דר"מ בשתנית ואמרי דבשחרור אינו יכול לחזור שמשמגר ליד שליח זה ואע"פ שלא עשאו העבד שליח דקסבר זכות הוא לעבד שיצא מתחת ידי רבו לחירות וזכין לאדם שלא בפניו דאנן סהדי דניחא ליה דניחא האי שלוחיה להכי דאם ירצה וכו' הילכך כי משחרר לוה לא מפסיד לוה מזונות דבלאו הכי נמי אי בעי לא זיין ליה אבל אם רצה שלא לזון את אשתו אינו רשאי הילכך כי מגרש לה מפסיד לה מזונות. והלא הוא פוסל את עבדו בגט זה מן התרומה פי' אם כהן הוא (הבעל) [האדון] אלמא חוב הוא לו. א"ל מפני שהוא קניינו הא דמפסל גיטו מן התרומה במפני שהוא קניינו דהכין עד עכשיו היה אוכל וכי משחרר לוה לאו קניינו [הוא] ולקמן מפרש מאי מהדרי ליה. יתיב רב הונא ורב יצחק בר יוסף קמיה דר' ירמיה ויתיב ר' ירמיה וקא מנמנם ויתיב רב הונא וקאמר ש"מ מדרבנן התופס לב"ח קנה פי' ש"מ מדרבנן דאמרי שהשליחות יתפוס את השטר לצורך העבד ואע"פ שרבו רוצה לחזור בו ואינו עוד שלוחו ותפיסה בעלמא היא בעל כרחיה התופש לב"ח אדם מן השוק שתפש ממטלטלי ראובן לצורך שמעון שהוא ב"ח קנה: א"ל רב יצחק במקום שחב לאחרים א"ל אין פי' וש"מ דאפילו במקום שחב התופש הזה בתפישתו זאת ללוי דהוי נמי ב"ח דראובן וזה שקדם ותפש לצורך שמעון מפסיד את לוי תימא נמי דקנה דהא מתני' נמי שליח בעלים שרוצה לחזור ואינן יכולים לרבנן אדהכי איתער ר' ירמיה אמר להו דרדקי הכי אמר ר' יוחנן התופש לב"ח במקום שחב לאחרים לא קנה וא"ת משנתנו כל האומר תן כאומר זכה דמי פי' ואין זה כשאר תופש מאליו ולא זכתו הלוה אבל הכא הרב זכהו ונתנו לו אע"פ שהעבד לא ידע זכין לאדם שלא בפניו ולגבי עבד דזכות הוא לצאת וזכה בעבורו ואינו יכול לחזור בו אבל גבי אשה דחוב הוא לה אין חבין לאדם אלא בפניו וכן הלכה שהתופש לב"ח במקום שחב לאחרים לא קנה אבל במקום שאינו חב לאחרים קנה וי"ל דאי מעי' לוה ואמר מסתפינא דלמא שמטת ואכלת להו טענתיה טענה ואי אינש מהימנא הוא בשהדי עד דמטי ליד המלוה ואי לא א) להימניה ויהיבנא להו ביד איניש דמהימן עד דמטו ליד המלוה. וי"ל דלא אמרינן הכי אלא דוקא היכא דלית ליה קרקע ואית ליה מטלטלי דמצי לאבוניהו או לבימטרינהו לב"ח קנה אבל היכי דאית ליה מקרקעי ומטלטלי לא כל הימנו לתפוש ממטלטליו של זה שהרי המלוה אינו יכול להפסיד מעותיו וקי"ל כרבנן דאמרי זכות הוא לעבד שיצא מתחת ידי רבו להיות דיה דזכין לו לאדם שלא בפניו הילכך מכי יהיב גיטא דהירותא לשליח וא"ל תן שטר שחרור זה לעבדי אישתחרר עבדא כל היכא דאתיה ואע"ג דלא מטיא גיטא דחירותא לידיה עיין בערך י"ג בס' שאם

א) נראה דל"ל ואי לא מסימן ישיבנא להו

מסורת הש"ס

[ג' תוספתא פ"ו]
[גי' ט]
עירובין עא: קידושין כג. ושם נסמנו
כתובות פד: ב"מ י.
ב"מ י: פאה פ"ד מ"ט

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואפי' במקום כו' הוא כלומר ונשמע מיניה:

גליון הש"ס

גמ' קמיה דר' ירמיה. שבת דף סג. ע"ב נדרים דף כט ע"ב: שם א"ל דרדקי כו' פסחים לה ע"א:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' איתיביה גיטין הבאים ממדינת הים ועדים חתומים עליהן אע"פ ששמותיהן כשמות עובדי כוכבים כשרין. ע"ב מיי' פ"ז מהל' גירושין הל"ט ועיין כסף מ' ולח"מ:

דלמא לא היא עד כאן לא קאמר ר' אליעזר התם אלא דמיגו *דאי בעי מפקר להו לנכסיה והוי עני וחזי ליה ומיגו דזכי ליה לנפשיה זכי לחבריה אבל הכא לא ועד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא דכתיב °לא תלקט לעני לא תלקט לו לעני אבל הכא לא ור"א האי לא תלקט מאי עביד ליה מיבעי ליה *להזהיר לעני על שלו: שאם ירצה שלא לזון כו': שמעת מינה *יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך הכא במאי עסקינן דא"ל צא מעשה ידיך למזונותיך דכוותה גבי אשה דאמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך אשה אמאי לא אשה בדלא ספקה עבד נמי בדלא ספיק *עבדא דנהום כרסיה לא שויא למריה ולמרתיה למאי מיתבעי תא שמע עבד שגלה לערי מקלט אין רבו חייב לזונו ולא עוד אלא שמעשה ידיו לרבו ש"מ יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך הכא במאי עסקינן דאמר לו צא מעשה ידיך למזונותיך אי הכי מעשה ידיו אמאי לרבו להעדפה העדפה פשיטא מהו דתימא כיון דכי לית ליה לא יהיב ליה כי אית ליה נמי לא לישקול מיניה קמ"ל ומ"ש לערי מקלט סד"א °וחי עביד ליה חיותא טפי קמ"ל והא מדקתני סיפא אבל אשה שגלתה לערי מקלט בעלה חייב במזונותיה מכלל דלא אמר לה דאי אמר לה בעלה אמאי חייב ומדסיפא דלא אמר לה רישא נמי דלא אמר ליה לעולם דאמר ליה ואשה בדלא ספקה והא מדקתני סיפא ואם אמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך רשאי מכלל דרישא דלא אמר לה ה"ק ואם מספקת ואמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך רשאי מספקת מאי למימרא מהו דתימא °כל כבודה בת מלך פנימה קמ"ל לימא כתנאי רבן שמעון בן גמליאל אומר יכול העבד לומר לרבו בשני בצורת או פרנסני או הוציאני לחירות וחכמים אומרים הרשות ביד רבו מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר יכול ומר סבר אינו יכול ותיסברא האי או פרנסני או הוציאני לחירות או פרנסני או תן לי מעשה ידי בפרנסתי מיבעי ליה ועוד מאי שנא בשני בצורת אלא הכא במאי עסקינן דאמר לו צא מעשה ידיך למזונותיך ובשני בצורת לא ספק רשב"ג סבר או פרנסני או הוציאני לחירות °כי היכי דחזו לי אינשי ומרחמין עלי ורבנן סברי מאן דמרחם אבני הרי אעבד נמי רחומי מרחם ת"ש דאמר רב המקדיש ידי עבדו אותו העבד לוה ואוכל ועושה ופורע ש"מ יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך הכא במאי עסקינן במעלה לו מזונות א"ה למאי לוה

תורה אור

לא תלקט לעני · סמכינהו רחמנא לא תלקט לעני ולגר והדכינן סמוכין לא תלקט אתה לצורך העני: להזהיר עני על שלו · עני הראוי ליטול פאה ויש לו שדה הזהירו הכתוב להניח בה פאה: לעבד · כנעני: עשה עמי ·· מלאכה ואיני זנך אלא חזור על הפתחים: בדלא ספקא · לזון במעשה ידיה וצריך להוסיף משלו: ופרכינן עבד נמי לא ספק ומשני עבדא דנהום כרסיה לא שויא · עבד שאינו שוה לחם אכלו: למריה למאי מתבעי · הלכך אינו מוסיף משלו אלא יחזור על הפתחים כי מי יכופנו לזונו ולהפסיד שלו אבל אשה כך התנה עמה בכתובתה ואת תהא יתבא בביתי ומיתזנא מנכסי: שגלה לערי מקלט · שהרג בשוגג וגלה: להעדפה · שמעשה ידיו עודפים על מזונותיו: לא לישקל מיניה · ויהא ביד העבד שמא יש יום שלא ימצא להשתכר: וחי · וגם אל אחת הערים האל וחי: כבודה בת מלך · כל ישראל בני מלכים: פנימה · לנועה ואין דרכה לצאת ולסבב בעיר שאינה משם ואין מכירין אותה להביא לה מלאכה בביתה אלא אם כן מסבבת בעיר למצוא מלאכה להשתכר: ותסברא · דבדאמר ליה עשה עמי קא מיירי: ועוד מאי שנא שני בצורת · אפילו בשני שובע כיון דא"ל עשה עמי הרי הן לו שני בצורת: לא ספק · אינו מספיק: מאן דמרחם אבני חרי אעבדא נמי מרחם · דשייך במצות כאשה: לוה

תוספות

דהתם לא הוי תן כזכי ועוד פי' ר"ת דשיחרור עבד הוי כעין מלוה דאמרי' בה תן והולך כזכי אע"ג דבמתנה לא הוי כזכי דשחרור אי לאו דעבד ליה נייח נפשיה לא הוה משחרר ליה משום הכי חשיב כחוב דאמרינן ביה תן כזכי ומדקדק ר"ת דיש חילוק בין מתנה למלוה דתנינן לקמן (דף יד.) הולך מנה לפלוני שאני חייב לו תן מנה לפלוני שאני חייב לו וכן בפקדון חייב באחריותו ואם בא לחזור אינו חוזר אלמא בחוב הוי הולך כזכי וגבי מתנה פסקינן בהדיא בסוף פירקין כר"ש הגשיא דהולך לאו כזכי וכן בריש השולח (לקמן לב:) אמר שליח מתנה כשליח הגט(א) והולך לאו כזכי וכיון דהולך לאו כזכי תן נמי לאו כזכי דאי הוי כזכי במתנה כמו גבי מלוה ופקדון אמאי תנן תן דכיון דכבר אשמועינן דאפילו הולך כזכי כ"ש תן כזכי דאפי' במתנה הוי כזכי ור"י הביא ראיה מתוספתא דקתני בהדיא תן מנה לפלוני שאני חייב לו או פקדון שיש לו בידי וכן הולך כו' אינו חוזר וחייב באחריותן תן מנה זה לפלוני תן שטר מתנה זו לפלוני או הולך כו' רצה לחזור יחזור זכה מנה זו לפלוני התקבל מנה זו לפלוני רצה לחזור לא יחזור אלמא תניא בהדיא דבמתנה לא הוי תן כזכי: **דלמא** לא היא · דיחויא בעלמא היא דרב פפא אית ליה בהדיא תופס לב"ח במקום שחב לאחרים לא קנה (כתובות דף פד:): **אלא** דכתיב לא תלקט לעני · וא"ת למ"ד בפ"ק דתמורה (דף ד:) כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני א"כ קנה העני וי"ל דהכא בתר לא תלקט כתיב לעני ולגר תעזוב אותם משמע דלא קני וא"ת ונילף מהכא בעלמא דהמגביה מציאה לחבירו דלא קנה חבירו וי"ל דהכא סברא הוא שלא זכתה תורה לעני אלא מה שכל אחד מלקט לצורך עצמו ולרב חסדא דמפרש הכא דטעמייהו דרבנן משום דתופס לב"ח לא קני איכא למימר דמהכא יליף: **עבד** נמי בדלא ספיק · וא"ת אטו משום דלא ספיק יהא רבו חייב לזונו ולא יוכל לומר לו לא מעשה ידיך במזונותיך ועוד קשה הלשון דקאמר עבדא דנהום כריסיה לא שוי הוה ליה למימר בהדיא דלא מחייב לזונו כיון דאמר ליה לא מעשה ידיך במזונותיך ואור"י דס"ד דרגילות הוא שעבד עצמו הולך ועובד את רבו אפילו כשאמר ליה לא מעשה ידיך במזונותיך משום הכי בעי למימר (אע"ג) דלא ספיק שיתחייב במזונות כיון שמ"מ עובדו משום הכי מהדר ליה בלשון זה עבדא דנהום כריסיה לא שוי כו' ולהכי קאמר לעיל ש"מ יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך דאפי' מיירי דא"ל לא מעשה ידיך במזונותיך מ"מ כיון שעובדו היה לו להתחייב במזונותיו אי לאו משום דיכול ועוד דסלקא דעתיה דמיירי בלא אמר ליה דומיא דאשה דבדלא ספיק לא שכיח: **מאי** שנא לערי מקלט · פי' אי אמרת בעלמא יכול אשמועינן ערי מקלט דאע"ג דאמר רחמנא וחי עביד ליה חיותא טפי אפי' הכי יכול הרב לומר כו' אבל לענין העדפה לא משמע ליה דמשום וחי תיהוי העדפה דידיה: **מספקת** מאי למימרא כו' · אי אמרת בעלמא כולה בדספקא תנא סיפא דאמר לה לגלויי ארישא דאיירי בלא אמר לה אבל השתא דמוקמת רישא בדלא ספקה ולא תנא הך סיפא אלא לאשמועינן דבמספקת יכול לומר לה לאי מעשה ידיך במזונותיך מאי למימרא דזה אינו שום חידוש: **ומר** סבר אינו יכול · והא דקתני או הוציאני לחירות לאו דוקא אלא כלומר שיהיה מעשה ידי לעצמי כמו לבן חורין: **כי** היכי דחזו אינשי ומרחמי · הקשה ה"ר יצחק בן הר"מ דבפרק השולח (לקמן דף לז:) גבי עבד שנשבה ופדאו ישראל אחר שמעינן להו איפכא דקא אמרי רבנן לא ישתעבד לא לרבו ראשון ולא לרבו שני לרבו שני לא דהא לשם בן חורין פרקיה לרבו ראשון לא דלמא מימנעי ולא פרקי ורשב"ג סבר כשם שמצוה לפדות בני חורין כן מצוה לפדות את העבדים ואומר ר"י דרבן שמעון ב"ג סבר דלענין פדיון פרקי ליה טפי שלא יטמע בין העובדי כוכבים ורבנן סברי דלענין מזונות מרחמי עליה טפי שלא ימות ברעב וגם כל א' יתן לו מעט לאם אבל בפדיון צריך הרבה ביחד: **אמר** רב המקדיש ידי עבדו · גרסינן ולא גרסינן המקדיש עבדו דהתם יצא לחירות כדאמר רב בהשולח (לקמן דף לח:) דליהוי עם קדוש קאמר וא"ת וכי היכי דמקדיש ידי עבדו אמרינן דהן קדושים למלאכתן הכי נמי כשהקדישו כל עבדו הוה לן למימר שהקדישו למלאכתו פיו לדבורו ידיו למעשהו רגליו להילוכו דבענין זה חשיב הקדש כדאמרינן בסוף פ"ק דנדרים (דף יג.) ואומר רבי' יצחק דסברא הוא דלא נתכוין להקדישו למלאכתו לפי שיש חילוק במלאכתו שאין פיו ידיו ורגליו שוין במלאכתן הלכך אית לן למימר דלשחררו נתכוין דהוי הכל בענין אחד אי נמי י"ל התם כשמקדיש עבדו סתם משמע יותר למיהוי עם קדוש דהא למלאכתו לא קאמר אבל מקדיש ידי עבדו הקדיש מלאכת ידיו דלא שייך למימר בענין אחר:

ולימא

עין משפט נר מצוה

עא א מיי' פ"ט מהל' עבדים הל' ז סמג עשין פב טוש"ע י"ד סימן רסז סעיף כ וסעיף כא:

עב ב ג ד ה מיי' פ"ז מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ב סמג עשין פה:

עג ו ז מיי' שם טוש"ע י"ד סימן רסז סעיף כ בהגה"ה:

עד ח מיי' פ"ו מהל' ערכין הל' יט:

תוספות רי"ד

שאם ירצה שלא לזון וכו' ש"מ יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך פי' אלא חזור על הפתחים ואסיקנא בההיא פלוגתא דרב ור' יוחנן דרב סבר אינו יכול ור' יוחנן סבר יכול וקי"ל רב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן (אף) מפני שהוא קניינו:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה כל האומר (בעמוד הקודם)· כשליח הגט נ"ב להולך לאו כזכי:

גליון הש"ס

גמ' כי היכי דחזו לי אינשי ומרחמין · ע' ב"ק ד' פח ע"א תד"ה דכתיב:

[נרכ ... י"ג]

ויקרא כג

חולין קלא:

ב"ק פז: כתובות נח:

[ב"ק לז: ע"ש ב"מ סד: ע"ש]

דברים ד

תהלים מה

מ"ד היכח

לוה ואוכל להעדפה ולימא ליה הקדש עד השתא סגי לך בלא העדפה והשתא נמי תיסגי לך בלא העדפה הקדש גופיה ניחא לי' כי היכי דלשבח עבדיה עושה ופורע קמא קמא קדיש ליה [א]בפחות פחות משוה פרוטה הכי נמי מסתברא דאמר רב המקדיש ידי עבדו אותו העבד עושה ואוכל דאי לא עבדא מאן פלח ליה אי אמרת בשלמא הך במעלה ואינו יכול והא בשאינו מעלה שפיר אלא אי אמרת הך בשאינו מעלה ויכול דאי לא עבדא מאן פלח ליה מאן דבעי ניפלחיה אלא לאו ש"מ אינו יכול שמע מינה ת"ש דאמר ר' יוחנן [ב]הקוטע יד עבדו של חבירו נותן שבתו ורפואתו לרבו ואותו העבד ניזון מן הצדקה ש"מ יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך הכא במאי עסקי' במעלה לו מזונות אי הכי אמאי ניזון מן הצדקה להעדפה אי הכי ניזון מתפרנס מיבעי ליה אלא לאו ש"מ יכול ש"מ אמר מר נותן שבתו ורפואתו לרבו שבתו פשיטא רפואתו איצטריכא ליה רפואתו דידיה היא דבעי איתסויי ביה [ג]לא צריכא דאמדוה לחמשא יומי ועבדו ליה סמא חריפא ואיתסי בתלתא יומי מהו דתימא צערא דידיה הוא קמ"ל תניא *א"ר אלעזר אמרנו לו למאיר והלא *זכות הוא לעבד שיוצא מתחת ידי רבו לחירות אמר לנו חוב הוא לו שאם היה עבד כהן פוסלו מן התרומה אמרנו לו והלא מה אם ירצה שלא לזונו ושלא לפרנסו רשאי אמר לנו ומה [ד]אילו עבד כהן שברח ואשת כהן שמרדה על בעלה הלא אוכלין בתרומה וזה אינו אוכל אבל אשה חוב הוא לה שכן פסלה מן התרומה ומפסידה מן המזונות מאי קאמרו ליה ומאי קא מהדר להו ה"ק להו השבתוני על המזונות מה תשיבוני על התרומה וכי תימרו אי בעי זריק ליה גיטא ופסיל ליה שביק ליה ועריק ואזיל לעלמא ומה

---

*לוה ואוכל עושה ופורע. לא יעשה תחלה דפרוטה קמייתא קדשה לה ושוב אינו לו אלא עושה תחילה ואוכל ועושה פחות פחות משוה פרוטה ופורע כדמפרש לקמיה וקמ"ד בשאין מעלה לו מזונות וקאמר דיכול להקדיש אלמא יכול לומר לו עשה עמי ואיני זנך: להעדפה · מזונות מרווחין יותר מה שאין דרך בעלים להאכילו: דלשבח עבדיה · בגוף בריא: בפחות פחות משוה פרוטה · עד שלא תגמור הפרוטה יפרענה דלא חייל הקדש אפחות משוה פרוטה: ה"נ מסתברא · דבמעלה לו מזונות קאמר: דאי לא עבד מאן פלח ליה · שמאחר שאין עושין לו מאכל מה יאכל העבד הזה מי יעבדנו ומי יזמין לו מזונות: אי אמרת בשלמא · הך דלעיל דקאמר רב דחל הקדש: במעלה לו מזונות · קאמר ואין יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך: והא · דקאמר לא חייל הקדש בשאינו מעלה שפיר: אלא אי אמרת · קמייתא בשאינו מעלה ואפילו הכי חייל הקדש דיכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך: דאי לא עבד מאן פלח ליה · בתמיה מאן דבעי ניפלחיה: ת"ש דאיכא אמורא אחרינא דפליג עליה דרב: נותן שבתו ורפואתו לרבו · שבתו שכר בטלתו בחליו ואע"פ שנותן לו דמי ידו רואין אותו כאילו הוא שומר קישואין דעדיין הוא ראוי לכך כשיעמוד מחליו: ורפואתו · לקמיה פריך הא בעי למיתבא לרופא הוא הדין לנזקו ולצערו אלא נזקו לא איצטריך דהיינו דמי ידו ופשיטא דלרביה הוא דאפחתיה מכספיה ולצערו נמי בכלל רפואתו דהכא הוא כדמפרש לקמיה דהאי רפואתו לצערא דסמא חריפא הוא וה"ה נמי לצער המכה ומדקאמר שבתו לרבו והוא ניזון מן הצדקה ש"מ יכול הרב כו': להעדפה · שהוא צריך מפני חליו להוסיף על מזונותיו: ניזון · משמע מזונות כדי חייו: פרנסה · היינו כל שאר צרכיו בלשון לעז קונריי"ר: פשיטא · דלרבו הוא אלא למאן ליהוי הרי מעשה ידיו לרבו ואי לאשמועינן אע"פ שאינו זנו ולמימרא דיכול הרב כו' נימא אותו העבד ניזון מן הצדקה ותו לא: דאמדוה לחמשא יומי · ליתן לרופא שכר חמשת הימים: לצערא דידיה · וסד"א לצערא לא זכי ליה רחמנא: קמ"ל · דבכל שבח הבא לידו זוכה בו רבו כשורו ותמורו: אמרנו לו למאיר גרסינן · מפני שחבירו הוא אינו קורהו רבי: ומה והלא אם ירצה שלא לזונו רשאי · כלומר שאינו מפסידו בשחרורו כלום: אבל אשה חוב הוא לה · רבנן קאמרי לה כלומר בההיא ודאי מודינא: מאי קאמרי ליה ומאי קמהדר להו · כלומר תשובה שהשיבם ומה עבד כהן שברח מה תשובה היא למה שאמרו לו על המזונות: השבתוני על המזונות · שאינו זנו משלו: מה תשיבוני על התרומה · שהרי כל זמן שלא שחררו הוא הולך ואוכל תרומה בכל מקום בשביל רבו: וכי תימא · ודאי קבלת שליח זו אינה חוב דאי בעי מריה זריק ליה גיטא ברשות הרבים בתוך ד' אמות: ופסיל ליה · שהרי משוחרר הוא זו אינה ראיה דאיהו שביק ליה מיד ולא ימציא עצמו למקום שיוכל לפוסלו בזריקת גט: ואזיל לעלמא · ואכיל תרומה: וזה

ולימא ליה הקדש עד האידנא כו' · לענין עשה עמי ואיני זנך ניחא דלא אמר ליה הקדש הכי אע"ג דרבו מצי אמר ליה משום דפשיטא דהקדש ניחא ליה שלא ימות עבדו ברעב: פחות משוה פרוטה · פי' בקונטרס דאין הקדש חל על פחות משוה פרוטה והקשה רבינו יצחק דתנן בהזהב (ב"מ דף נה·) חמש פרוטות הן ולא קתני שם פרוטות הן דאין הקדש חל על פחות משוה פרוטה ואומר ר"י דהכא היינו טעמא שאין בדעתו של מקדיש שיחול על פחות משוה פרוטה: שבתו ורפואתו לרבו · שבתו היינו שבת קטנה וגדולה דהיינו נזק וה"ה לצער ובושת לרבו לרבנן דר' יהודה דאמרי בהחובל (ב"ק דף פז·) דיש לעבד בושת ולא נקט להו משום דאין חידוש שהן לרבו אבל בשבתו קמ"ל דאע"ג דשקיל הרב שבת דידיה לא מיחייב במזונותיו דיכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך והא דפריך בסמוך שבתו פשיטא ה"פ פשיטא דשבתו לרבו אף ע"פ שלא יזונו כיון דיכול הרב לומר לעבד עשה עמי כו' ולא הוה לי' לר' יוחנן למינקט קוטע יד עבדו של חבירו אלא הוה ליה למימר בהדיא יכול הרב לומר לעבד כו' אם לא בא להשמיענו דבר אחר ומשני דנקט קוטע יד עבדו לאשמעינן חידוש שני דרפואתו לרבו דהיינו לצער דסמא חריפא כדמסיק דה"א שיהא לעצמו כמו רפואתו שהיא לעצמו גם כשיסבול צער כדי להרויח שכר רפואתו יהא לעצמו אבל לצער קטיעת היד פשיטא דלרבו ולהכי לא תני וכן לבושת · ר"י: שמע מינה יכול ש"מ וא"ת ר' יוחנן היכי מוקי פלוגתייהו דרשב"ג ורבנן דלעיל דלא מצי למימר דפליגי דמר סבר יכול ומ"ס אינו יכול כדפריך לעיל ואי כדמסיקן לעיל דאמר לא מעשה ידיך במזונותיך ובשני בצורת לא ספיק כו' א"כ לכ"ע אינו יכול וי"ל דאע"ג דבשאר שנים יכול בשני בצורת אינו יכול דבשאר שנים ימצא מרחמים יותר כשיחזור על הפתחים מבשני בצורת: רפואתו דידיה הוא · והא דתנן בפרק החובל (ב"ק פז·) (א)בעבד כנעני שלו פטור מכולן במאי יש לחלק דאע"ג דכשחבל בו אחר נתן רפואתו לעבד הוא שחבל בעבדו לא מיחייב אי נמי דאי עביד ליה סמא חריפא דפטור מן המותר כדאמרת הכא*): שאם היה עבד כהן פוסלו מן התרומה · ואם תאמר טפי הוה ליה למנקט לפי שאוסרו בשפחה דשייך אף בעבד ישראל וי"ל דלדבריהם קאמר להו דסברי אדרבה · הרי מתירו בבת חורין: השבתוני על המזונות · רבנן שהשיבו לו ומה אם ירצה שלא לזונו רשאי היו סבורין הא דקאמר ר"מ שאם היה עבד כהן פוסלו מן התרומה הוי חוב לו לפי שנותן לו הרב מזונות בריות בשביל שיש תרומה הרבה לכהנים או משום שיש מנוה באכילת תרומה ומשום הכי מהדרי ליה ומה אם ירצה שלא לזונו וקאמר להו ר"מ השבתוני על המזונות מה תשיבוני על התרומה שאפילו לא ירצה הרב לזונו יש חובה דמכל מקום מוצא העבד לקנות תרומה בזול יותר מן החולין וגם חולקין לו על הגורן לר"י דאמר (כתובות דף כח:) חולקין תרומה לעבד אע"פ שאין רבו עמו: וכי תימא אי בעי זריק ליה גיטא · וא"ת מה בכך מ"מ חוב הוא לו זה השחרור שפוסלו מתרומה וי"ל דקסבר דלא חשיב ליה חובה מה שמקבלו זה כיון דאפילו אם לא יקבלנו יכול רבו לפוסלו מתרומה בענין אחר אי נמי ה"פ אי בעי זריק ליה האדון גיטא ספק קרוב לו וספק קרוב לעבד ויאסר בתרומה ובשפחה ובבת חורין וטוב לו להיות משוחרר וכן אי בעי שקיל אדבא זוזי מישראל ופסיל ליה מתרומה ועדיין הוא עבד: שביק ליה ועריק ואזיל לעלמא · משמע דאי עריק אוכל בתרומה ואע"ג *ליתא שמא מכרו לישראל ומיתסר בתרומה וי"ל דלא שכיח שיקנהו ישראל מאחר שברח:

*) [עי' תוס' ב"ק פז: ד"ה בעבד]

עין משפט נר מצוה

עה א מיי' פ"ג מהל' ערכין הלכה יט:

עו ב ג מיי' פ"ד מהל' חובל ומזיק הל' י סמג עשין ע טוש"ע י"ד סימן רסז סעי' כא וטוש"ע ח"מ סי' תכד סעי' ג:

עז ד מיי' פ"ז מהל' תרומות הל' א טוי"ד סימן שלא:

תוספות רי"ד

תניא א"ר אלעזר אמרנו למאיר והלא זכות הוא לעבד לצאת מתחת ידי רבו לחירות ואמר לנו חוב הוא לו שאם יהיה עבד כהן פוסלו מן התרומה אמרנו לו והלא מה אם ירצה שלא לזונו ושלא לפרנסו רשאי אמר לנו ומה אילו עבד כהן שברח ואשת כהן שמרדה על בעלה הלא הן אוכלין בתרומה וזה אינו אוכל אבל אשה חוב הוא לה שכן פסלה מן התרומה ומפסידה מן המזונות מאי קא"ל ומאי קמהדר להו פי' הוא אומר חוב הוא לו שאם היה העבד כהן פוסלו מן התרומה וגם נוטלו (ס"א והטענו לו) מן המזונות וגם הוא חוזר ואמר להן מן התרומה עבד כהן שברח וכו' ומהדר הכי קא"ל שאם היה עבד כהן פוסלו מן התרומה פי' אע"פ שזכות הוא לו שיצא לחירות מ"מ יש בו צד חובה לענין תרומה וכיון שיש בו צד חובה אין חבין לו לאדם אלא בפניו אמרנו לו והלא אם ירצה וכו' פי' יכול למונעו ממנו מזונות בין חולין ובין תרומה א"כ נמצא שהשליח הזה שום זכה אינו עושה לו אמר להן השבתוני על המזונות מה תשיבוני על התרומה פי' במזונותיו יכול למונעו בין מחולין בין מתרומה אבל מתרומה בעלמא לא מצי מנע ליה והשליח הזה פוסלו אפי' מתרומה בעלמא א"כ נמצא שחוב הוא לו וכ"ת זריק ליה גיטא ופסיל ליה פי' והרי נמצא שבלא השליח נמי יכול לפוסלו מתרומה בעלמא שביק ליה ועריק ואזיל לעלמא ומה אילו עבד כהן שברח ואשת כהן שמרדה על בעלה הלא אין אוכלין וזה שהשליח קיבל לו גיטו אינו אוכל פי' לא מצי למפסליה בגיטא דעריק ואזיל לעלמא אבל ע"י שליח מצי למפסליה בכל היכא דאיתיה דמשעה דמטי גיטא לידיה דשליח זכה לו ויצא ב"ח וכאן מוכיח דבהגעת הגט ליד השליח אע"פ שלא הגיע ליד העבד הוי משוחרר שאם צריך שיגיע ליד העבד שביק ליה נמי ועריק אלא ודאי ע"י זכוי השליח יכול לשחררו בכל מקום שהוא אע"פ שלא יגיע לידו שטר

[תוספתא פ"א]

[ב"מ יב:]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה רפואתו כו' התוכל בעבד כו':

גליון הש"ס

תוד"ה שביק ליה ועריק וכו' עי' ב"ב דף קכז ע"ב ובכר"ן קידושין ס"ב דף כ"ט:

ומה אילו עבד כהן שברח ואשת כהן שמרדה על בעלה הלא אוכלים בתרומה וזה אינו אוכל שפיר קאמר להו אמר רבא היינו דקא מהדרי ליה במתני' מפני שהוא קנינו דאי בעי שקיל *ארבעה זוזי מישראל ופסיל ליה כל היכא דאיתיה ולרבי מאיר תינח עבד כהן עבד ישראל מאי איכא למימר אמר רבי שמואל בר רב יצחק מפני שמפסידו משפחה כנענית אדרבה הרי הוא מתירו בבת חורין *עבדא בהפקירא ניחא ליה זילא ליה שביחא ליה פריצה ליה: **מתני'** *[א]האומר תנו גט זה לאשתי [ב]שטר שחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאחר מיתה [ג]תנו מנה לאיש פלוני ומת יתנו לאחר מיתה: **גמ'** אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב והוא שצבורין ומונחין בקרן זוית במאי עסקינן אילימא בבריא כי צבורין מאי הוי הא לא משך ואלא בשכיב מרע מאי איריא צבורין כי אין צבורין נמי דהא [ד]קיי"ל *דדברי שכיב מרע ככתובים וכמסורין דמו א"ר זביד לעולם בבריא וכדרב הונא אמר רב דאמר רב הונא אמר רב *מנה לי בידך תנהו לו לפלוני במעמד שלשתן קנה רב פפא אמר לעולם בשכ"מ וכאידך דרב דאמר רב שכ"מ שאמר תנו מנה לפלוני מנכסי מנה זה נותנין מנה סתם אין נותנין חיישינן שמא מנה קבור קאמר [ה]והלכתא לקבורה לא חיישינן רב פפא מאי טעמא לא אמר כרב זביד קסבר

חה אינו אוכל · משוחרר אינו אוכל: מפני שהוא קנינו · טעמא מאי עבד כהן שברח אוכל בתרומה מפני שהוא קניינו דכהן הלכך אי בעי הוא כהן כשיברח עבדו שקיל ארבעה זוזי מישראל ומקני ליה ניהליה כל היכא דאיתיה ושוב אינו קניינו ומיפסיל: זילא ליה · זוללה היא בעיניו לזלזל בה לכל תאותו: ופריצה ליה · מתנהגת עמו בפריצות: **מתני'** האומר תנו גט (א) זה לאשתי · גרסינן במתני' ולא גרסי' תן שלא מסרם ליד שליח בחייו לפיכך לא נחלקו חכמים בדבר לומר שמשעה ראשונה זכה לו השליח לעבד להיות משוחרר: לא יתנו לאחר מיתה · דגיטא לא הוי עד דמטי לידיה וכי מטי לידיה הא מית ליה משחרר ופקעה ליה רשותיה: **גמ'** והוא שצבורין · מנה דקתני מתני' כשצבורין ומונחין המעות שם היכן ואמר מנה זה תנו לפלוני: בבריא · מתנות בריא במטלטלין יכול לחזור בו עד שימשוך ויורשו נמי מצי למיהדר ביה אליבא דמאן דלית ליה מצוה לקיים דברי המת: במעמד שלשתן קנה · ולקמן מפרש טעמא וצבורין בעינן דסבר רב זביד לא אמר רב קנה אלא בפקדון דקני ליה כל היכא דאיתיה: שמא מנה קבור · יש לו בקרקע והוא הוא דיהב ליה: נא

ומה אילו עבד כהן שברח ואשת כהן שמרדה על בעלה כו' · לכך מזכיר אשת כהן כלומר כמו שאתם מודים לי באשה שהוא חוב אודו לי נמי בעבד והא דמסיים נמי אבל באשה חוב הוא לה הכל מדברי ר' מאיר מדלא קאמר אמרתי לו: **עבדא** בהפקירא ניחא ליה · וא"ת עבד קטן ישראל דלא ניחא ליה בהפקירא כדאמרי' בפ"ק דכתובו' (דף יא·) משום דלא טעים טעמא דאיסורא מאי איכא למימר וי"ל דמודו' ר"מ בעבד קטן ישראל וא"ת והא דקאמר התם והא קי"ל ודאי דעבדא בהפקירא ניחא ליה מנלן והא רבנן פליגי אר"מ ולית להו בהפקירא ניחא ליה וי"ל דמודו רבנן (ב) דניחא ליה בהפקירא אלא הכא גבי עבד לית להו לפי שהוא משועבד ורשות אחרים עליו וגדול הוא לו זכות של שיחרור משל הפקירא אבל גר שאין רשות אחרים עליו לא*: **האומר** תנו גט · אי גרסי' תן גט זה אתיא מתני' כר"מ דוקא אי נמי אפי' כרבנן וכגון שאינו מוסרו מיד ליד אלא מראהו לו ומלוה ליתנו והוא לא נטלו עד אחר מיתה אי נמי נטלו לאלתר ואפ"ה לא זכה העבד ונאמר דלא אמרי' תן כזכי אלא כשמוסר לשליח מיד ליד ואשמעינן במאי דנקט זה דאע"ג שהגט בעין וראוי ליתנו בשעה שעושהו שליח והותחל כל כך מחיים אפ"ה לא יגמרו הדבר לאחר מיתה דאין גט לאחר מיתה אבל אור"ת דל"ג כלל זה דע"כ לא תנא זה במתני' לשום חידוש מדדייק בגמרא דמתני' בבריא דאי בשכ"מ מאי איריא תנו אפילו כתבו נמי ואי תנא זה לאשמועינן שום חידוש אפילו מיירי בשכיב מרע לא ה"ל למימר כתבו ואין נראה לומר דהכי דייק אי בשכיב מרע הוה ליה למיתני כתבו גט לאשתי ותנו שחרור זה לעבדי דהא כיון דלריך לשנות תנו שחרור זה אין לו לתנא לשנות כתבו גט לאשתי ולהאריך בלשון*: **לא** יתנו לאחר מיתה · וקמ"ל דאין גט לאחר מיתה אע"ג דבהדיא תנן בפרק מי שאחזו (לקמן ד' עב·) דאין גט לאחר מיתה הכא אילטריך לאשמועינן (בגט שחרור שגם אחר שכתבוהו לא זכה בו העבד ואפי' בגט אשה נמי אשמועינן) דאע"ג שמינה המגרש בחייו השליח לא חשיב להיות כמותו אחר מותו כאילו הוא עצמו קיים אלא חשיב גט לאחר מיתה והתם אשמועינן דאע"ג שבא הגט ליד האשה מחיים הוי גט אחר מיתה ואשמועינן נמי ליסני דתני התם הי משמע מחיים והי משמע אחר מיתה*: **תנן** מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה · למאן דמוקי לה בבריא ובמעמד שלשתן א"ל לומר דלדידיה רישא נמי איירי במעמד שלשתן ומיירי שהגט כבר בעין דאם אינו בעין אפי' בממון לא שייך מעמד ג' ואיירי שהאשה רוצה בכך ואשמעי' דלא תקון מעמד ג' בשטר אלא בממון דאין נראה שיחלקו האמוראים ברישא דמתני' דמר מוקי לה במעמד שלשתן ומר בכתבו ותנו אלא בסיפא דוקא פליגי ומיירי רישא לכולהו בכתבו ותנו אפי' למאן דמוקי לה בבריא דלא שייך מעמד שלשתן ואע"ג דלא הוי רישא דומיא דסיפא אין לחוש דה"נ למאן דמוקי לה בשכיב מרע לא הוי רישא דומיא דסיפא מכל וכל שהשטר אינו בעולם כשמלוה ליתן והמנה הוא כבר בעולם אע"ג דבגמ' מוכח מרישא דסיפא איירי בבריא אלמא בעי דלהוי סיפא דומיא דרישא היינו משום דאית לן לאוקמי כולהו בחד גברא אבל מ"מ לא בעי לאשוויגהו לגמרי: **והא** לא משך · תימה מאי פריך הא קי"ל (לקמן דף טו·) מצוה לקיים דברי המת אם כן לוקי מתניתין בבריא משום מצוה לקיים דברי המת וי"ל כיון דחכמים פליגי אר"מ ולית להו מצוה לקיים דברי המת אע"ג דקי"ל כר"מ לא בעי לאוקמי מתני' כיחידאה כדאשכחן בפ' כל הגט (לקמן לי) דלא מוקי שמואל מתניתין כיחידאה כר' יוסי דאמר עשו שאינו זוכה כזוכה *אע"ג דבפ"ק דבבא מליעא (דף יבי) כבר שמואל כוותיה ועוד י"ל דלא מצי לאוקמי מתני' משום דמצוה לקיים דברי המת דאם כן מאי איריא לבורין אפי' אין לבורין נמי דסבר הגמרא מצוה לקיים כו' שייך אפילו במלוה דבבריא לא חיישינן למנה קבור מדלא פירש וא"ת ולרב גופיה תיקשי דלוקמא משום דמצוה לקיים דברי המת אפילו אין לבורין ויש לומר דרב לא סבר לה כרבי מאיר אלא כר' יוסי כדפסיק שמואל בפרק מליאת האשה (כתובות דף סט:) כמי כר' יוסי ועוד מפרש ר"ת דלא אמרי' מצוה לקיים דברי המת אלא בדבר שהושלש מתחלה לכך כיד שליש דומיא דהמשליש מעות לבתו (שם דף סט:) ותנו שקל לבני (שם) ובמתני' משמע שלא הושלש לכך מתחלה מדלא קתני תנו מנה זה לפלוני ולא דמי להולך מנה לפלוני דלקמן דאמרי' עלה מצוה לקיים דברי המת ואע"ג דלא תנא זה דהולך מנה לפלוני משמע שפיר בלא זה שמוסר לו באותה שעה להוליך יותר מבתנו מנה לפלוני וכן משמע בפרק מי שמת (ב"ב דף קמט·) גבי איסור גיורא דלא הוי מהני ביה טעמא דמצוה לקיים דברי המת בתריסר אלפי זוזי שהפקיד לרבא לפי שלא הופקדו מתחלה לתתם לרב מרי ויש לדחוק דשמא לא אמרי' מצוה לקיים דברי המת אלא כשהשליש מתרלה ורבא לא היה חפץ להיות שליש לכך ועוד אומר ר"ת דבגר לא אמרי' מצוה לקיים דבריו הואיל ולא פסק כתו מאותו הממון דמכחו יורשין אבל גר דליתיה בירושה ופסק כחו מממונו אין מצוה לקיים דבריו וכי ההיא גוונא אמרינן התם דכל דאיתיה בירושה איתיה במתנת שכיב מרע כו'*: **אית** ספרים דגרסי שכיב מרע שאמר תנו מנה לפלוני מנכסי נותנין מנה זה נותנין מנה סתם אין נותנין דלמא מנה קבור קאמר ומפרש ר"י דה"פ דכשאמר מנכסי נותנין אפי' אמר מנה סתם ולא חיישינן למנה קבור כיון שמלוה לתת לו משלו רוצה שיתנו מ"מ והא דקתני מנה זה נותנין כשאינו מלוה לתת לו משלו אלא שמודה ואומר תנו מנה לפלוני פקדון שיש לו בידי ולכך במנה סתם אין נותנין דלמא מנה קבור קאמר שמודה שהוא של פלוני ומתני' איירי בפקדון ולהכי בעינן לבורין דבלא לבורין חיישינן למנה קבור וא"ת ולמאי אוקי רב בפקדון לוקמי במתנה כדמשמע לשון תנו ואפי' בלא לבורין וי"ל דהא כבר אשמועי' בבבא בתרא (דף קנא·) דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו אבל בפקדון אשמועי' דלא חיישינן שמא שלא להשביע את בניו אומר כן דכיון שאומר תנו הודאה גמורה היא אכן קשה לר"י על זה דא"כ אמאי מוקי לה בשכיב מרע בבריא נמי מלי לאוקמי בכה"ג וכ"ת דלא חיישינן למנה קבור אלא בשכ"מ לפי שלא היה יכול לפרש מנה קבור מטורד הליו אבל בבריא מדלא פירש אינו מקפיד מאיזה יתנו לו א"כ לוקמא בבריא ואפי' באין לבורין לכן נראה דלא גרסי' מנכסי נותנין אלא אפי' במתנה חיישי' למנה קבור אלא גרסינן מנכסי מנה זה נותנין מנה סתם אין נותנין:

מיהו פי' ומתניתין תנו ג"ם גרסי' ולא תן שלא מסרם ליד שליח בחייו לפיכך לא נחלקו חכמים בדבר לומר שמשעה ראשונה זכה לו השליח לעבד להיות משוחרר·לא יתנו לאחר מיתה דגיטא לא הוי עד דמטי גיטא לידיה וכי מטי גיטא לידיה הא מית ליה משחרר ופקע ליה רשותיה אבל תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה אעפ"י שלא משך ולא מצו יורשין להדרי בהו דדברי שכ"מ ככתובין וכמסורין דמי פי"ג) כשאומר תנו מנה לפלוני מנכסי [מנה זה]:נותנין מנה סתם אין נותנין חיישינן שמא מנה קבור קאמר ומסיק תלמודא והלכתא למנה קבור לא חיישינן:אמר רב הונא אמר רב מנה לי בידך תנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה אמר רבה מסתברא מילתא דרב בפקדון אבל במלוה לא פי' פקדון דאיתיה בעיניה מצי לאקנויי לחבריה במעמד שלשתן ואע"ג דלא משך המקבל אבל מלוה דליתא בעין דלהוצאה ניתנה לא קנה במעמד שלשתן עד שימשוך המקבל:והאלק' אמר רב אפילו במלוה ומ"ט מאי פי' כיון דליתא בעין מ"ש דקנייא מקבל בלא משיכה ומעמד שלשתן מה מהני ומסיק מר זוטרא תני תלת מילי שוינהו רבנן כהלכתא בלא טעמא חדא הא אידך דאמר רב יהודה אמר שמואל תכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפטרופוס פי' להכניס ולהוציא ואעפ"י שכתבן לה בלשון מתנה לא קנאתן ואין טעם בדבר דהלכה למשה מסיני שאין בה טעם אלא כך תקנו חכמים והפקר ב"ד היה הפקר אידך דאמר ר' חנינא המשיא אשה לבנו גדול בבית קנאו פי' בית מיוחד שאינו דר בו ועשאו לו בית חתנות אעפ"י שלא כתב לו מתנה עליו מסתמא קנאו ודוקא מנה לי בידך שכבר נתנו לו ולא אמר לו כלום בשעת הנתינה והשתא קא"ל הכי צריך מעמד שלשתן אבל אם א"ל בשעה שנתנו לו תנהו לפלוני זכה דהא אמרן כל האומר תנו כאומר זכו דמי ואין צריך מעמד שלשתן ולקמן נמי בעי' למימר הולך מנה זה לפלוני שאני חייב לו או תן מנה זה לפלוני שאני חייב לו זכה ואם בא לחזור אינו חוזר דהולך ותן זכה וכל שכן אם אמר לו זכה בעבור פלוני בפי' דזכין לאדם שלא בפניו ואין צריך מעמד שלשתן אבל הכא דלא יהיב ליה מידי אלא על מנה דאית גביה או בפקדון או בהלואה אומר לו תנהו לפלוני צריך מעמד שלשתן ואפי' אם אמר לו בפי' זכה לי בעבור פלוני לא זכה אם לא היה מעמד שלשתן דדוקא מאי דאמרי' וכין לאדם שלא בפניו בדמסר בידיה מידי אבל במידי דאיתיה ברשותיה לא מצי למימר ליה זכה בעבור פלוני עד שימשוך או עד שיהיה במעמד שלשתן דרשותו של אדם זוכה לו לעצמו שאם אמר לו מה שיש לי ברשותך יהא שלך קנה דרשותו של אדם קניא לו אבל כשאומר לו מה שיש לי ברשותי יהא לפלוני לא קנה שאין רשותו קנה לאחרים וצריך שימשוך המקבל או שיאמר לו במעמד שלשתן ואפי' אם אמר לו בשעת המסירה תן מנה זה לפלוני דאמרי' כל האומר תנו כאומר זכו דמי ואינו יכול לחזור בו בעי' למימר לקמן דוקא אם היה חייב ראובן לשמעון מנה שהלוהו או שהפקיד בידו שמעון ואם אמר ללוי תן מנה זו לשמעון זכה ואינו יכול לחזור בו אבל אם רוצה ראובן ליתן לשמעון אותו מנה במתנה ואמר ללוי תן מנה זה לשמעון אם רוצה ראובן לחזור בו יכול ולא אמרינן גבי מתנת כל האומר תנו כאומר זכו דמי כ"א גבי חוב ופקדון · אבל אם היה במעמד שלשתן אפילו גבי מתנה נמי קנה המקבל ואע"ג דאמר לו תן ולא אמר לו זכה אמר

א) ניה"שלמי לפניו הגירסא שלא מדעתם וע"ש במפרשים . ב) נראה דזה ליון על מימרא דרב בגמ' שכ"מ שאמר וכו' מנה זה שתגיע .

עין משפט
נר מצוה

עח א מיי' פ"ו מהל' גירושין הל' כח וס"ע ס"ב יב סמג עשין ג טוש"ע אה"ע סימן קמא סעי' נח:

עט ב מיי' פ"ו מהל' עבדים הל' א סמג עשין פו טוש"ע י"ד סי' רסו סעיף עו:

פ ג מיי' פ"ו מהל' זכיה הל' א סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סימן רנג סעיף יח:

פא ד מיי' שם וס"ח שם הל' ג סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רב סעיף א:

פב ה מיי' שם פ"י הל' א סמג עשין שם טוש"ע ח"מ סימן רנג סעיף יח:

[וע"ע תוס' כתובות יא· ד"ה מהו דתימא]

מ"ד מ"ו

מסורת הש"ס

[ע' תוס' מנחות קז: ד"ה כגון]

[כתובות יא·]

ב"ב קנא: לעיל ט:

[לקמן עו· ב"ב קנא· קנה·]

[קדושין מח: ב"ב קמד· קמח· לקמן יד·]

[ויתר בלגיטות ובילור המלא בתוס' ב"ב קנא: ד"ה תנו]

[ע' תוס' כתובות כ: ד"ה כרי זה]

[וע' תוס' ב"ב קמט· ד"ה דקא וכו' כמהריט עוכא]

תוספות רי"ד

קא"ל אמר רבא היינו דקאמרי ליה במתני' מפני שהוא קנינו דאיבעי שקיל ליה ד' זוזי מישראל ופסיל ליה כל היכא דאיתיה פי' מוכרו לישראל ומקנהו לו בכל מקום שהוא ושוב אינו קנינו וכיון שיכול לפוסלו זולתי השליח נמצא שלא עשה לו השליח שום הובה: גרסי' בירושלמי ר' יוחנן בעי הגע עצמך שהיה עבדו של קטין הרי הוא חוב לעבד הגע עצמך שהייתה אשתו של מוכה שחין הרי זה זכות לאשה אין לך אלא כהדרה (אלא) אילו המוכר את עבדו שלא מדעתו שמא אינו מכור והמגרש את אשתו שלא מדעתו א) שמא מגורשת היא · ור"מ תינח עבד כהן שברח עבד ישראל מאי איכא למימר א"ר שמואל בר יצחק מפני שמפסידו משפחה כנענית אדרבת הוא מתירו בבת חורין עבדא ניחא ליה בהפקירא דזילא ליה שכיחא ליה פריצה ליה: מתני' האומר תנו גט לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאחר מיתה תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחר

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה האומר תנו גט לאשתי גרסינן במתני' ולא גרסינן תן שלא מסר ליד כו' עיין בדברי הרא"ש: (ב) תוס' ד"ה עבדא וכו' דמודו רבנן כשנעשה כוכבים דניחא ליה וכו' אבל עובד כוכבים באין רבות

גליון הש"ס

תד"ה והא לא משך וכו' אע"ג דבפ"ק דב"מ סברי וע' כתובות שם שכתבנו בדרך אחר וע' בכר"ן נדרים ד' ה ע"ב ד"ה ריא:

קסבר רב פפא כי אמר רב לא שנא במלוה ולא שנא בפקדון רב זביד מ"ט לא אמר כרב פפא לא מיתוקמא מתני' בשכיב מרע ממאי מדקתני האומר תנו גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאחר מיתה טעמא דמת הא מחיים נותנין טעמא דאמר תנו הא לא אמר תנו אין נותנין ושכיב מרע אע"ג דלא אמר תנו נותנין *דתנן בראשונה היו אומרים היוצא בקולר ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו חזרו לומר אף המפרש והיוצא בשיירא רבי שמעון שזורי אומר *אף המסוכן מתקיף לה רב אשי ומאן נימא לן דמתני' רבי שמעון שזורי היא דלמא רבנן היא גופא אמר רב הונא אמר רב **מנה לי בידך תנהו לו לפלוני במעמד שלשתן קנה *אמר רבא מסתברא מילתיה דרב בפקדון אבל במלוה לא והאלקים אמר רב אפילו במלוה אתמר נמי אמר שמואל משמיה דלוי מלוה לי בידך תנהו לו לפלוני במעמד שלשתן קנה וטעמא מאי אמר אמימר נעשה כאומר לו בשעת מתן מעות שעבדנא לך לדידך ולכל דאתו מחמתך א"ל רב אשי לאמימר אלא מעתה הקנה לנולדים דלא הוו בשעת מתן מעות הכי נמי דלא קנו דאפילו לר"מ דאמר *אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ה"מ לדבר שישנו בעולם אבל לדבר שאינו בעולם לא אלא א"ר אשי בההיא

לא שנא במלוה · ואע"ג דלהואה ניתנה ואיכה בעין הלכך לא בעינן לגורין אי במעמד שלשתן קמיירי מתני': טעמא דמת · הוא דלא יתנו דאין גט לאחר מיתה: הא מחיים נותנין · ולא צריך תו לאימלוכי ביה: וטעמא דאמר תנו · כלומר והא דדייקינן הא מחיים נותנין טעמא דאמר מעיקרא תנו כדקתני תנו גט לאשתי: הא לא אמר תנו' אלא כתבו לא הוי תלי תנא דמתניו טעמא דלא יתנו משום מיתה דאפיל מחיים נמי אין נותנין עד דלימא תנו מדלא קתני האומר כתבו גט (זה) לאשתי ומת לא יתנו לאחר מיתה ש"מ דאי אמר הכי אפילו מחיים נמי לא יהבינן ואי בשכיב מרע אע"ג דלא אמר תנו אלא כתבו יהבינן כרבי שמעון שזורי: היוצא בקולר · ליהרג: ואמר כתבו גט לאשתי · כדי שלא תזקק ליבם: הרי אלו יכתבו ויתנו · דמתוך שהוא בהול על נפשו לא גמר למילתי' ומיהו כתבו ותנו הוה דעתיה: המפרש · בים: והיוצא בשיירא · למדבר: אף המסוכן · שכיב מרע: במילתי' דשמואל גרסי' מלוה לי בידך: מאי טעמא · במלוה קנה הא ליתא בעינא דלקנייה: נעשה כאומר לו · לוה למלוה: בשעת מתן מעות · דהלואה: משעבדנא · מהשתא לכל מאן דאתי מחמתך הלכך כי א"ל תנהו לפלוני איגלאי מילתא דמשעת מתן מעות אשתעבד ליה: הקנה · מלוה זו: לנולדים · שזה המקבל נולד לאחר אותה הלואה: הכי נמי דלא קנו · דכיון דטעמא משום שעבודא דקביל עליה לוה בשעת הלואה לאישתעבודי להאי דאתי מחמתיה הוא ואיהו לא היה בעולם בההיא שעתא לא קני: ואפי' לר' מאיר דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם · כגון מוכר פירות דקל או מה שתעלה מצודתי: הני מילי · כי מקנה לאדם שישנו בעולם אבל לדבר שאינו בעולם לא · בההיא

קסבר רב פפא כי אמר רב לא שנא מלוה לא שנא פקדון · וא"ת ולרב פפא *ורב גופיה אמאי לא אוקי מתני' במעמד שלשתן ואפי' אין לגורין וכי תימא משום דלא משמע ליה לישנא דמתני' במעמד שלשתן אם כן מהאי טעמא הוה ליה למימר דרב פפא לא אמר כרב זביד וי"ל אע"ג דמתני' לא משמע ליה לרב במעמד ג' מ"מ מדהוה רב פפא לאיפלוגי ארב זביד משמע שיש לו כח וטעם דבשום ענין לא מפרשא מילתא דרב משום מעמד שלשתן:

ממאי מדקתני תנו ולא קתני כתבו · וא"ת הא דקתני תנו אשמעי' דאפי' הכי אין כופין את היורשים לשחרר כרבי דפליג בירושלמי אדרבנן ואמר דתנו לא הוי כשיחררו אלא ככתבו ואין כופין וי"ל דמתני' לא אתא לאשמועינן בדין מצוה לקיים דברי המת אם כופין היורשים לקיים אם לאו אלא לאשמועי' דאין גט לאחר מיתה ועוד דמסתמא כרבנן אתיא:

גופא אמר רב הונא אמר רב כו' תנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה · *אוריב"א וכן ר"ת דבמעמד ג' קנה בעל כרחו של לוה או של נפקד דאי לא קני אלא מרצונו למאן דאמר דוקא בפקדון קנה למה הוצרכו לתקן מעמד ג' יאמר לו זכי ואין נראה לומר דהוצרכו לתקן למקום שאין הפקדון ביד הנפקד אלא ביד אחרים דלא יועיל אם *יאמר זכי ועוד אף כשאין הפקדון ביד הנפקד יקנה באודיתא כדאמר התם (ב"ב דף קמט·) אהכי נפקא אודיתא מבי איסור גיורא אלא נראה להם דאפי' בעל כרחו של נפקד קני וכן גבי איסור גיורא דקאמר רבא היכי ליקנינהו רב מרי להני זוזי אי במעמד ג' לא אזלינא משמע דאם היה הולך היה קונה בע"כ ואין לומר אם היה הולך שם היה מתרצה לפי שהיה מתבייש בפני איסור לומר אין רצוני דאם כן בלא מעמד שלשתן הוה לי' למימר לא אזילנא שלא יאמר לו זכה כי מסתמא היה הפקדון ביד רבא ומיהו להוה טעמא דמפרש בסמוך בההיא הנאה דקא מבהנית ליה ממלוה כו' משמע דלא קני אלאמדעתו אלא דבלאו הכי מפיק ליה מההוא טעמא: תנהו לפלוני במעמד ג' קנה · אומר ר"ת דאע"ג דהמוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול מכר או נתן במתנה במעמד שלשתן אינו יכול למחול וכן משמע בפ"ב דקדושין(דף מח·) דקאמר במלוה בשטר פליגי בדשמואל דמ"ד מקודשת לית ליה דשמואל ומר אית ליה דשמואל ואיבעית אימא כולי עלמא אית להו דשמואל ובהא שמכה דעתה קמיפלגי מ"ד מקודשת סבר דסמכה דעתה דלא שביק לדידה ומחיל לאחריני וכי קאמר במלוה על פה פליגי בדרב הונא אי קנה במעמד ג' במלוה משמע דאי אית להו דרב הונא אף במלוה לכולי עלמא מקודשת ואי יכול למחול אמאי מקודשת למאן דלית ליה גבי מלוה בשטר דלא סמכה דעתה ואמאי לא מסיק ואיבעית אימא כולי עלמא קנה במלוה אפילו מלוה על פה ובהאי סמכה דעתה פליגי בדמסיק אדשמואל אמלוה בשטר אלא משמע דבמעמד שלשתן אינו יכול למחול וא"ת בפ' החובל (ב"ק דף פט·) גבי היא מחבלה באחרים דפריך ותזבין כתובתה בטובת הנאה ומשני כל לגבי בעלה ודאי מחלה והשתא אכתי תמכור במעמד שלשתן דאז לא תוכל למחול דאע"ג דהבעל ודאי לא יתרצה הא פרישית דאפי' בעל כרחו קני · ועוד גבי שחבלה בבעלה תמכור במעמד ג' דשם יתרצה הבעל כדי לגבות חבלתו וכן בספ"ק דב"מ (דף יט:) גבי מלא שובר דפריך בזמן שהאשה מודה אמאי יחזיר לבעל ניחוש דלמא כתבה ליתן בניסן ולא נתנה עד תשרי כו' ומשני ש"מ איהא לדשמואל והשתא ניחוש דלמא מכרה במעמד ג' דאינה יכולה למחול וי"ל דלא תקינו מעמד ג' בכתובה דהפסד שלא תבא לידי גבייה לעולם וני"ל דהתם גבי שובר אין לחוש כלל דשמא מכרה במעמד שלשתן דאם אין עדים שמכרה א"כ הבעל והאשה יכפרו המכירה ואם יש עדים ואומרים שהבעל נתרצה או אפילו שתק ודאי השובר שקר ואם מיחה אז מוכח בהשובר אמת וליכא למיחש דלמא כתבה ליתן בניסן כו':

במעמד שלשתן קנה · אומר ר"ת דלא תקינו מעמד שלשתן בעובד כוכבים אם הנפקד או הלוה עובד כוכבים ואמר ליה ישראל תנהו לישראל אחר לא קנה כיון דאפילו אמר לו זכי לא קנה כיון דאין זכיה לעובד כוכבים ה"ה במעמד ג' לא קנה ואם המקבל עובד כוכבים ואמר ישראל לישראל תנהו לפלוני עובד כוכבים כל זמן שאינו חוזר בו יתן אפי' אמר ליה בלא מעמד ג' אבל אם חוזר בו לא יתן לעובד כוכבים אפי' אם אמר לו במעמד ג' אם לא שאינו יכול להשמט מן העובד כוכבים ואם הנותן עובד כוכבים נראה דקנה דאם ממונו של ישראל הפקידו על ידי מעמד ג' דהוי הלכתא בלא טעמא כל שכן ממון העובד כוכבים ועוד דבדיניהם דייניגן ליה שאמרינן לו לעובד כוכבים כך דינכם כדאמרי' בהגוזל בתרא(ב"ק קיג·):

הקנה לנולדים הכי נמי דלא קנו · פי' הקנה לנולדים במעמד שלשה שלא נולדו עדיין בשעת מתן מעות הכי נמי דלא קנו ולספרים דגרסי הכי נמי דקנו הכי פי' הקנה לנולדים בקנין בעלמא בלא מעמד שלשה דלא הוו בשעת קנין שלא נולדו עדיין ה"נ דקנו דהא מעמד שלשתן קנו אפי' נולדו אחרי כן:

לדבר שאינו בעולם מי אמר · הך סוגיא אליבא דרב הונא קיימא דאית ליה אדם מקנה דשלב"ל ולא לדבר שלא בא לעולם דבהאשה רבה (יבמות צג·) אית ליה גבי פירות דקל משבאו לעולם אינו יכול לחזור בו ובפרק מי שמת (ב"ב דף קמב·) קאמר רב הונא דהמזכה לעובר אף כשתלד לא קנה ורב נחמן הוי איפכא מדרב הונא דאית ליה התם לכשתלד קנה ובהאשה רבה (יבמות צג·) קאמר רב נחמן אף משבאו לעולם יכול לחזור בו *וא"ת מהיכא שמעינן ליה לר' מאיר דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם הייט מההיא דקתני (שם צג:) לאחר שתתגיירי ושתשתחררי מקודשת מההיא גופא שמעינן נמי דאדם מקנה לדבר שלא בא לעולם דהא קתני לאחר שאתגייר לאחר שתשתחרר דמקודשת ויש לומר דעובד כוכבים ועבד איתנהו בעולם אלא שמחוסרים גירות ושחרור ולא דמו לנולדים דליתנהו בעולם כלל ואע"ג דילפינן מינה דאדם מקנה לר"מ פירות דקל ולא מפלגינן הייט משום דאית לן למימר דקאי בשיטתיה דרבי אלעזר בן יעקב דאמר (קידושין סב:) האומר פירות ערוגה זו מחוברין יהיו תרומה על פירות ערוגה זו התלושין לכשיבאו שליש ויתלשו דבריו קיימין:

הס

עין משפט נר מצוה

[נ"ל רב]

נב א ב מיי' פ"ו מהל' מכירה הלכה ז' ופ"ג מהלכות זכיה שם גי' סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קכ"ו סעיף ח וסי' סו סעיף יט:

גליון הש"ס

גמ' אמר רבא מסתברא' כעין זה כתובות דף קב ע"ב ב"ק דף קו ע"א ב"מ דף סז ע"ב סנהדרין דף עב ע"א: תוס' ד"ה גופא וכו' אוריב"א וכו' ע' ב"ב ד' סה ע"א תד"ה כ"ג.

מסורת הש"ס

לקמן סה: ב"ב קמו: חולין עה: מנחות ל. טבול יום פ"ד מ"ה

[כתובות נה:]

קדושין מח: ב"ב קמח קמח [לקמן יד:]

יבמות צג: קדושין סב: [לקמן מב: ב"מ לג: ב"ב עט: קכו: קלא קמח:]

בההיא הנאה דקא משתניא · האי מלוה לגבי האי ממלוה ישנה למלוה חדשה ונוח לו לדחות הפרעון זמן ארוך : גמר · השתא בשעת אמירה : ומשעביד נפשיה · בלב שלם להאי ומינתיק מקמא : כגון הני דבי בר אלישיב · אם היה מקבל זה אדם חזק שאינו ממתין כגון הני דבי בר אלישיב כו' :

תורה אור

בההיא הנאה דקא משתניא ליה בין מלוה ישנה למלוה חדשה גמר ומשעביד נפשיה א"ל הונא מר בריה דרב נחמיה לרב אשי אלא מעתה *כגון הני דבי בר אלישיב דכפתי ושקלי לאלתר ה"נ דלא קנו וכי תימא ה"נ *א"כ נתת דבריך לשיעורין אלא אמר מר זוטרא *הני תלת מילי שוינהו רבנן כהלכתא בלא טעמא חדא הא *ואידך דאמר רב יהודה אמר שמואל [א]הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפיטרופיא ואידך *דאמר רב הונא [ב]המשיא אשה לבנו גדול בבית קנאו א"ל רב לרב אחא ברדלא קבא דמוריקא אית לי גבך יהביה לפלוני באפיה קאמינא לך דלא הדרנא בי מכלל דאי בעי הדר ביה מצי הדר ביה ה"ק דברים הללו לא ניתנו לחזרה הא אמר רב חדא זימנא *דאמר רב הונא אמר רב מנה לי בידך תנהו לו לפלוני במעמד שלשתן קנה אי מההיא הוה אמינא הני מילי מתנה מרובה אבל מתנה מועטת לא ליבעי בפניו קמ"ל : הנהו גינאי דעביד חושבנא בהדי הדדי פש חמש איסתרי זוזי גבי חד מנייהו אמרי ליה יהבינהו ניהליה למרי ארעא (א) באפי מרי ארעא וקנה מיניה לסוף אזל עבד חושבנא בין דיליה לנפשיה לא פש גביה ולא מידי אתא לקמיה דרב נחמן א"ל מאי איעביד לך חדא דאמר רב הונא אמר רב ועוד הא קנו מינך א"ל רבא אטו האי מי קאמר לא יהבינא דליכא גבאי קאמר א"ל א"כ קנין בטעות הוא [ג]וכל קנין בטעות חוזר *איתמר [ד]הולך מנה לפלוני שאני חייב לו [°]אמר רב חייב באחריותו ואם בא לחזור אינו חוזר ושמואל אמר מתוך שחייב באחריותו אם בא לחזור חוזר לימא בהא קמיפלגי דמר סבר *הולך כזכי דמי ומר סבר *הולך לאו כזכי דמי לא דכ"ע [ה]הולך כזכי דמי והכא בהא קמיפלגי מ"ס לא אמרינן מיגו ומ"ס אמרינן מיגו תניא כוותיה דרב *הולך מנה לפלוני שאני חייב לו תן מנה לפלוני שאני חייב לו [ו]הולך מנה לפלוני פקדון שיש לו בידי תן מנה לפלוני פקדון שיש לו בידי חייב באחריותו ואם בא לחזור אינו חוזר פקדון לימא ליה *אין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר א"ר זירא [ז]כשהוחזק כפרן רב ששת הוה ליה אשרתא דסרבלי במחוזא א"ל לרב יוסף בר חמא בהדי דאתית אייתינהו מהלי אזל יהבינהו ליה אמרי ליה ניקני מינך אמר להו אין לסוף אישתמיט להו כי אתא לגביה אמר ליה שפיר עבדת דלא שוית נפשך [°]עבד (משלי כב) לוה לאיש מלוה לישנא אחרינא שפיר עבדת עבד לוה לאיש מלוה ר' אחי בר' יאשיה הוה ליה איספקא דכספא בנהרדעא אמר

כהלכתא בלא טעמא · כאילו קבלה משה הלכה מסיני שאין צריך לתת בה טעם : אפיטרופיא · להכניס ולהוציא ואע"פ שכתבו לה בלשון מתנה לא קנאתן ואין טעם בדבר אלא כך תקנו והפקר ב"ד היה הפקר : בבית · בית מיוחד שאינו דר בה אלא עשאו לו לבית חתנות : באפיה קאמינא לך דלא הדרנא בי · השתא ס"ד דהכי אמר ליה בפני אני מבטיחך שלא אחזור בי : ופרכינן מכלל דאי בעי למהדר מצי מיהדר · בתמיה : ה"ק דברים הללו כו' · כיון דבאפיה קאמינא לך דתיתביה ניהליה תו לא מצי הדרנא בי : הא אמרה רב חדא זימנא · ולמה ליה למימר דלא מצינא הדרנא : הני מילי · דבעינן בפניו : מתנה מרובה · כגון מנה : קמ"ל · להכי איצטריך למימר באפיה קאמינא לך לאשמועינן דקבא דמוריקא דמתנה מועטת היא בעיא נמי באפיה : גינאי · בעלי גינה מוכרי ירק : איסתירי זוזי · סילעי מדינה סתם איסתירי סלע צורי איסתרי זוזי סלע מדינה שמינית שבסלע צורי דהיינו חצי דינר : באפי מרי ארעא ליה קאי כלומר אמרו ליה באפי מרי ארעא יהבינהו ניהלי' למרי ארעא : חייב · המשלח הזה : באחריותו · אם יאנסו מיד שליח זה : ואם בא לחזור · ולומר החזירם לי שמא יאנסו ממך בדרך אינו חוזר : רב סבר הולך כזכי דמי · הלכך אינו חוזר ומיהו חייב באחריותו שהמלוה לא צוהו למוסרם לזה : ה"ג דכ"ע הולך כזכי דמי · כלומר בעלמא הולך כזכי דמי ואם היו במתנה דליכא אחריות מודה שמואל דאינו חוזר : שמואל סבר אמרינן מגו · מתוך שחייב באחריות אם בא לחזור חוזר : הולך כן · כלומר אחד מכל לשונות הללו : לימא ליה · האי משלח : אין רצונו · בעל מפקיד : שיהא פקדונו ביד אחר . דהכי קי"ל לקמן בפרק שלישי (דף כט.) זכיון דאין רצונו אשהכא דחוב הוא לו ואין חבין לו לאדם אלא בפניו ואמאי אינו חוזר האי לאו זכי הוא : כשהוחזק · משלח זה : כפרן · בפקדון דאכן סהדי דניחא ליה לבעליו שיצא מתחת ידו : סרבלי · קו"ט בלע"ז : אשרתא · הקפה שנתן סרבלים באשראי לתת לו המעות לזמן קבוע : ניקני מינך · אוכלא דאורחא דאי מיתנסי מינך לא ליהדר לתובען : אמר להו אין · כן אעשה : שפיר עבדת · שלא שיעבדת עצמך על אנס ותהיה עבד הלוה הלכך ליכא גרס שפיר עבדת דלא שוית נפשך עביד לוה לאיש מלוה : ל"א גרים שפיר עבדת עבד לוה לאיש מלוה כלומר שפיר עבדת דאשתמטת לפי שהן לווים ועבדים לי להביאו לי באחריותן : איספקא · כלי : אמר

אם כן נתת דבריך לשיעורין · מה שקשה ע"פ הקונטרס בפ"ק דקידושין (דף יא.) גבי בנתיה דר' ינאי דקפדן אתרקבא דדינרי מפורש בקידושין : כהלכתא בלא טעם · פי' מה שמועיל לקנות אבל טעם יש למה תקנו חכמים מעמד שלשתן תקנו שלא יצטרך לטרוח ולעשות קניינים והכותב נכסיו לאשתו משום דלא שביק לבריה ויהיב לאחריני ואין דרך לעשות כן אלא לחלק לה כבוד ולמעוטה אפיטרופיא ומשיא אשה לבנו כשהוא מסיר כל מה שיש לו מן הבית סמכא עליה דעתא דכן כדמפרש בפ' מי שמת (ב"ב ד' קמד·) : אבל מתנה מועטת כו' · וא"ת הא נמי שמעי' לה דאמר רב בפרק הזהב (ב"מ מט·) דברים אין בהן משום חיסור אמנה ומדמי התם מתנה מועטת למכר דליכא מעות בהדי דברים וי"ל דהכא שאומר לנפקד או לבעל חוב שיתן לו סלקא דעתין דקני טפי מכשאמר מתנה אני נותן לך : ולא פש גביה ולא מידי · פר"ח וכן ר"ת שהיו בעלי דינין מודים לו או היה הדבר ידוע בעדות ברורה דלא פש גביה מידי ומשמע מדבריהם [°]דמנפשיה אין נאמן לומר טעיתי במה שהודיתי אע"ג דאית ליה מיגו דאי בעי אמר חזרתי ופרעתי וכן משמע מהא דתנן בשבועות (דף לח:) מנה לי בידך אמר ליה הן למחר אמר ליה תנהו לי אם אמר נתתיו לך פטור אין לך בידי חייב ומפרש טעמא בפ"ק דבבא בתרא (דף ו·) משום דכל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי ואמאי לא מהימן לומר לו אין לך בידי שטעיתי שהייתי סבור להיות חייב ואיני חייב כלום מיגו דאי בעי אמר פרעתי אא"כ אלא משמע דבמגו לא מהימן לומר שטעה : חדא דאמר רב הונא כו' · ר"ג סלקא דעתיה שהיה חוזר בו ולא משום דלא פש גביה מידי : ומר סבר הולך לאו כזכי דמי · והשתא סבור שאותו טעם שאומר שמואל מתוך שחייב באחריותו חוזר לא עיקר טעם הוא וכה"ג אשכחן (לקמן דף כה·) בההיא דהלוקח יין מבין הכותים דמעיקרא בעי למימר דטעמא דרבי יהודה משום דלית ליה ברירה אע"ג דקתני (שם טו·) אמרו לו לר' מאיר אי אתה מודה שמא יבקע הנוד כו' וכהנה רבות* : לא דכ"ע הולך כזכי · פי' בקונטרס ואם היו במתנה דליכא אחריות מודה שמואל דאינו חוזר ואין נראה דבמתנה אין הולך כזכי כדפרישית לעיל (דף יג·*) אלא י"ל דכשפטרו מלוה מן האחריות או בגט שחרור מודה שמואל דאינו חוזר : לסוף אישתמיט להו · משמע דבדין לא היו יכולין לכופו להחזיר אע"ג דלא הוחזקו כפרנים היינו משום דאמת היה שהוא שלוחו ולא מצי אמר אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר : הא

[illegible]

[וע' תוס' יומא נו: ד"ה ר' יהודה וע' היטב תוס' יומא מ: סוף ד"ה ועשהו ותוס' שבועות ככ: ד"ה ושמואל]

עין משפט נר מצוה

פד א מיי' פ"ט מהל' זכייה הל' ד סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן רמו סעיף יז וטוש"ע אה"ע סי' ט סעיף א :

פה ב מיי' שם הל' ה סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רמח סעיף ו :

פו ג מיי' פ"ו מהל' מכירה הל' ג סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן רנג סעיף ב :

פז ד מיי' פ"ו מהל' מלוה הל' ב סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סימן קכו סעיף א :

פח ה מיי' פ"א מהל' שלוחין הל' ו סמג עשין פב טוש"ע שם :

פט ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ב :

מסורת הש"ס

[ב"ב קנב.] הכתובות: מגילה יג: חולין ס: [ב"ב קמד:]

שם קלז:

[שם קמד:]

[לעיל יג: ושם יג:]

לקמן סג:

[לקמן סב: סג:]

[שם לג: וסג:]

[תוספתא פ"א]

[לקמן כט: ב"מ לו:]

הגהות הב"ח

(א) גמ' למרי ארעא נ"ב בנוסחא באפי מרי ארעא:

גליון הש"ס

גמ' א"ר חייב באחריותו. פי' בריטב"א קידושין דף מג ע"ב ד"ה אמר רב: תוס' ד"ה ולא פש גביה מידי. פי' ב"ב דף קמג ע"א תד"ה חוב ולמר:

תוספות רי"ד

אמר ליה רב לרב אחא ברדלא קבא דמוריקא אית לי גבך יהביה לפלוני באפיה קאמינא לך דלא הדרנא בי מכלל דאי בעי מצי הדר ביה פי' דקס"ד שהיה מבטיחו שלא יחזור בו להכי מתמה מכלל דאי בעי מצי הדר ביה ה"ק ליה דברים הללו לא נתנו לחזרה פי' שאינו יכול לחזור בו כיון שאמר לו במעמד שלשתן ואתא לאשמועי' ואפי' במתנה מועטת אי אמר במעמד שלשתן קנה ואי לא לא קנה:הנהו גינאי דעבדי חושבנא בהדי הדדי פש חמש איסתרי גבי חד מינייהו אמרי ליה יהבינהו למריה דארעא במשכא באפיה מריה ארעא וקנו מיניה לסוף אזל ועבד חושבנא בין דיליה לנפשיה לא פש גביהו ולא מידי פי' ונודע הדבר שטעו בחשבונם שהם היו מודים לו אתא וקא הדר ביה אתי לקמיה דרב נחמן וא"ל מאי אעביד לך הדא דאמר רב הונא אמר רב ועוד הא קנו מינך א"ל רבא אטו מי קאמר לא יהיבנא דליכא גבאי קאמר א"ל א"כ קנין בטעות הוא וכל קנין בטעות חוזר:איתמר הולך מנה לפלוני שאני חייב לו רב אמר חייב באחריותו פי' חייב המשלח הזה באחריות אם יאנסו מיד שליח זה שהרי לא יצא ידי המלוה שישלחנו לו ע"י זה ואם בא לחזור ולומר החזירם לי שלא יאנסו ממך בדרך אינו חוזר ואע"ג דאמר מסתפינא דלמא מיתנס באורחא אי נמי לא מהמנינא לך ומסתפינא לך דלמא שמטת ואכלת להו אפ"ה אינו יכול לחזור בו דכיון דיהיב ליה אדעתא לאמטוייה ניהליה והימניה תו לא מצי למיהדר ביה ושמואל אמר מתוך שחייב באדריותו אם בא לחזור חוזר לימא בהא קמיפלגי דמר סבר הולך כזכי דמי ומר סבר לאו כזכי דמי פי' לימא בהולך פליגי אי דמי כזכי אי לא כי בתן אשכחן במתני' דכזכי דמי לימא בהולך פליגי אי דמי כזכי כי היכי דאמרי' בתן או לא' ואי ק' ואפי' אי סבר שמואל דהולך לאו כזכי דמי אמאי יכול לחזור בו הא לא הוא בעצמו תופש בשביל המלוה הא קי"ל התופש לב"ח קנה:תשובה הא אמרן לעיל גבי תופש לבעל חוב דאי אמר מסתפינא דילמא מתנסי באורחא אי נמי דלמא שמטת ואכלת להו טענתיה [illegible] דמי אין טענתו טענה לא דכ"ע הולך כזכי דמי והכא בהא קמיפלגי דמר כבר אמרינן מגו ומר סבר לא אמרינן מגו פי' בלישנא דהולך כ"ע לא פליגי דהכי משמע הולך כמו תן ואילו אמר גבי [illegible] זה לעבדי כיון דליכא מגו אינו יכול לחזור בו והכא משום מגו אמר שמואל דיכול לחזור ופי' המורה דכ"ע הולך כזכי דמי ואם היה במתנה דליכא אחריות מודה שמואל דאינו חוזר ואינו נ"ל דהא לקמן אמרינן דלגבי מתנה לא אמרינן הולך כזכי דמי ואע"ג דקי"ל הלכה כשמואל בדיני הכא הלכה כרב דאמרינן תניא כותיה דרב הולך מנה לפלוני שאני חייב לו תן מנה לפלוני שאני חייב לו והולך מנה לפלוני פקדון שיש לו בידי חייב באחריותו ואם בא לחזור אינו חוזר · פי' לא דמי חייב באדריותו דפקדון לחייב באחריותו דמליה דאילו גבי מלוה אי מתנים ההיא מנה באורחא חייב הלוה באחריותו עד דמטי ליד המלוה וכ"ש אי כפר ביה שליח אי נמי שמטיה ואכליה חייב(השליח)[המשלח]באדריותו אבל(פקדון)אילו איתנים באורחא פטור אם יש עדים בדבר כדקיימא לן בפ' המפקיד דאע"ג דק"ל שומר שמסר לשומר חייב משום דא"ל אנת מהימנת לי בשבועה האיך לא מהימן לי בשבועה · ה"ה היכא דליכא עדים שנאנס וצריך שבועתו של זה אבל היכא דאיכא עדים שנאנס מיד שומר שני פטור שומר ראשון כדתנן בפ' המפקיד השוכר פרה מחבירו והשאילה לאחר ומתה כדרכה ישבע השוכר שמתה כדרכה והשואל משלם לשוכר מה שישבע השוכר כגון שראה בעיניו שמתה כדרכה וה"ה אם יש עדים בדבר אבל ודאי אם אין עדים בדבר חייב השולח ואינו נפטר בשבועה של שליח [illegible] של פקדון חייב באחריותן ואעפ"י שיש עדים שנאנס בדרך משום דא"ל בעל הפקדון מי הרשך לשלחו לי בידך הלכך [illegible] שלהו אלא לעכבו בידו עד שיבא הלוה ויטלנו או שישלח שליח שישלחהו לו ויקבל עליו אחריות הדרך ואפ"ה אם בא לחזור [illegible] לו וישוב אינו יכול לחזור בו · ומקשה פקדון לימא ליה אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר פי' כדקי"ל לקמן בפ' ג' ואע"ג [illegible] היכא דקאי ברשותיה דמריה קאי א)מפקיד כופר הוא אם ישלחני לו ביד אחר ולא דמי למלוה דלהוצאה נתנה שהוא שמח [illegible] מבין לאדם אלא בפניו ואמאי אינו חוזר הא לאו זכות הוא אמר ר' זירא כשהוחזק ב) קפרן פי' שהוחזק המשלח זה קפרן בפקדון

א) נ"ל מפקיד קפיד הוא. ב) נ"ל כשהוחזק כפרן פי' שהוחזק המשלח זה כפרן בפקדון

אמר להו לר' דוסתאי ב"ר ינאי ולר' יוסי בר כיפר בהדי דאתיתו אתיוה ניהלי אזול יהביה ניהליה אמרי להו נקני מינייכו אמרי להו לא אמרי להו אהדריה ניהלן ר' דוסתאי ברבי ינאי אמר להו אין ר' יוסי בר כיפר אמר להו לא הוו קא מצערו ליה א"ל חזי מר היכי קא עביד אמר להו טב רמו ליה כי אתו לגביה א"ל חזי מר לא מיסתייה דלא סייען אלא אמר להו נמי טב רמו ליה א"ל אמאי תיעבד הכי א"ל אותן בני אדם *הן אמה וכובען אמה ומדברין מחצייהן ושמותיהן מבוהלין ארדא וארטא ופילי בריש אומרין כפותו כופתין אומרין הרוגו הורגין אילו הרגו את דוסתאי מי נתן לינאי אבא בר כמותי א"ל בני אדם הללו קרובים למלכות הן א"ל הן יש להן סוסים ופרדים שרצים אחריהן א"ל הן א"ל °אי הכי שפיר עבדת: הולך מנה לפלוני והלך ובקשו ולא מצאו תני חדא יחזרו למשלח ותניא אידך ליורשי מי שנשתלחו לו לימא בהא קמיפלגי דמר סבר הולך כזכי ומ"ס הולך לאו כזכי אמר ר' אבא בר ממל דכ"ע הולך לאו כזכי ולא קשיא הא בבריא הא בשכיב מרע רב זביד אמר הא והא בשכיב מרע *הא דאיתיה למקבל בשעת מתן מעות הא דליתיה למקבל בשעת מתן מעות רב פפא אמר *הא והא בברי' הא דמית מקבל בחיי נותן הא דמית נותן בחיי מקבל לימא הולך כזכי תנאי היא דתניא הולך מנה לפלוני והלך ובקשו ולא מצאו יחזרו למשלח מת משלח ר' נתן ור' יעקב אמרו יחזרו ליורשי משלח *ויש אומרים ליורשי מי שנשתלחו לו ר' יהודה הנשיא אמר משום ר' יעקב שאמר משום ר"מ *מצוה לקיים דברי המת וחכ"א יחלוקו וכאן *אמרו (א) כל מה שירצה שליח יעשה א"ר שמעון הנשיא על ידי היה מעשה ואמרו יחזרו ליורשי משלח מאי לאו בהא קמיפלגי דת"ק סבר הולך לאו כזכי ור' נתן ור' יעקב נמי הולך לאו כזכי ואע"ג דמית לא אמרינן מצוה לקיים דברי המת ויש אומרים הולך כזכי ר' יהודה הנשיא אמר משום ר' יעקב שאמר משום ר' מאיר הולך לאו כזכי מיהו היכא דמית אמרינן מצוה לקיים דברי המת וחכמים אומרים יחלוקו מספקא להו וכאן אמרו שודא עדיף ורבי שמעון הנשיא מעשה אתא לאשמועי' לא בבריא דכולי עלמא לא פליגי והכא במאי עסקינן בשכיב מרע ובפלוגתא דר' אלעזר ורבנן קמיפלגי דתנן *המחלק נכסיו על פיו ר' אלעזר אומר אחד בריא ואחד מסוכן נכסים שיש להן אחריות נקנין בכסף ובשטר ובחזקה ושאין להן אחריות אין נקנין אלא במשיכה וחכמים אומרים *אלו ואלו נקנין באמירה אמרו לו מעשה באמן של בני רוכל שהיתה חולה ואמרה תינתן כבינתי

רש"י

אמר להו אין · מהדרנא : אמר להו לא · כדאמרי' לעיל אם בא לחזור אינו חוזר : אמרו לו · לר' דוסתאי : חזי מר מאי קעביד · דלא קמהדר לן : טב רמו ליה · הרבה הכוהו לשון מורי ל"א טב רמו ליה יפה ראויות המכות הללו : אמאי תעביד הכי · שנתרצית להחזיר מיד : הן אמה · אנשי מדות גבוהים בקומה : וכובען אמה · אף מלבושיהן מאויימים משאר בני אדם : ומדברין מחצייהן · כלומר קולן עבה ונראה הדיבור יוצא מטיבורן : ארדא וארטא ופילי בריש : ולא מגאו · שמא : כזכי דמי · וכיון שזכה בהן בחייו ינתנו ליורשיו : דכ"ע הולך לאו כזכי דמי גרסי': בשכיב מרע · שכל זמן שלא חזר בו דבריו ככתובים וכמסורים והולך דידיה זכי הוא ויתנם ליורשי מי שנשתלחו לו שהרי זכה אביהן בחייו : בבריא · יחזרו למשלח דהולך לאו כזכי דמי וזה לא שלחו אלא למקבל ולא ליורשיו : הא והא בשכיב מרע · דהולך דידיה זכי הוא : הא דאיתיה למקבל · בעולם : בשעת מתן מעות · ושליח זכה בהן מיד וכשמת זכו יורשיו מכחו : הא דליתיה למקבל · שכבר מת וזה לא היה יודע נמצאת זכיה בטעות ולא קנו יורשין : הא והא בבריא · והולך דידיה לאו כזכי דמי : הא דמית מקבל בחיי נותן · יחזרו למשלח דלא זכה בהן מקבל ואפילו מת הנותן בחזירת השליח אין כאן משום מצוה לקיים דברי המת שקודם מיתתו בטלו דבריו משעת מיתת המקבל : והא · דקתני ליורשי מי שנשתלחו לו : דמית נותן · לאחר שמסרן לשליח מת ועדיין מקבל חי הלכך משעת מיתת הנותן זכה בהם המקבל משום דמצוה לקיים דברי המת ואפילו היה בריא : ר' יהודה הנשיא כו' · לקמן מפרש מאי פליג איש אומרים : וכאן אמרו · בבבל : מה שירצה שליח יעשה · לפי מה שראה בדעתו של משלח אם היתה עינו יפה במתנה זו ואוהב את המקבל ואת בניו : ת"ק · דלא איירי במת משלח ואמר יחזרו למשלח: סבר הולך לאו כזכי דמי · אבל אם מת משלח לא ידעינן מאי קאמר בה : ור' נתן ור' יעקב · הוסיפו על דבריו ואמרו דאפי' מת משלח לית לן בבריא דמצוה לקיים דברי המת : וי"א הולך כזכי דמי · ופליגי אפילו לא מת משלח ואמילתיה דת"ק [קאי] ותדע דמדקאמר רבי יהודה הנשיא מצוה לקיים דברי המת ש"מ שמעינהו ליש אומרים דתלו טעמייהו בהולך כזכי דמי ואפי' לא מת משלח ואמר איהו דוקא מת דמצוה לקיים דבריו אבל לא מת לא דהולך לאו כזכי דמי : מספקא להו · °אי כזכי דמי אי לא ואי מצוה לקיים אי לא : שודא · ראות עיניו של שליח : עדיף · מחלוקה במילתא דמספקא : בבריא · כולי עלמא לא פליגי · דלאו כזכי דמי : ובפלוגתא דרבי אלעזר · דמשוי ליה לשכיב מרע כבריא : על פיו · על פי צואתו מחלק נכסיו לבניו ולא כשאר המורישים שחולקים היורשים בשוה : בכסף בשטר ובחזקה · שבכך הן נקנים מן הבריא ושכ"מ נמי לרבי אלעזר אי לאו אקנינהו בהכי לא מיקנו : כבינתי

תוספות

הא בשכיב מרע · אור"י אע"ג דמת מקבל בחיי נותן ולא קני אלא אחר מיתת נותן אפ"ה קנו יורשין דדעת נותן הוא דכיון שישנו למקבל בשעת מתן מעות שיזכה המקבל אחר מיתתו או הוא או יורשיו ואפי' לא נולדו יורשי מקבל עד אחר מיתת נותן קנו אפי' למ"ד המזכה לעובר לא קנה דדברי שכיב מרע כשמת כמסורים למקבל משעת נתינת שכיב מרע או אמירתו : ר' יהודה הנשיא בשם רבי יעקב אומר הולך לאו כזכי · ואע"ג דרבי אית ליה בפרק התקבל (לקמן סג·) הולך ותן לה זכה לה התקבל לה רצה לחזור לא יחזור דהולך ותן כזכי התם משום שאמר השליח אשתך אמרה התקבל לי גטי דמסתמא על דעת כן נותן לו כל זמן שאינו אומר בהדיא אי אפשי שתקבל לה : והחכמים אומרים יחלוקו · כל תיקו שבש"ס מפרש בספרים דרבינו האי דחולקים ואין נראה לר"י אלא היכא דאשכחן בהדיא יחלוקו דאדרבה אומרים אוקי ממונא בחזקת מריה : וכאן אמרו שודא עדיף · מכאן מדקדק ר"ת דאין לפרש שודא כמו שפי' בקונטרס בפ' הכותב (כתובות פה:) גבי שניהם קרובים שניהם שכנים שניהם תלמידי חכמים שודא דדייני דהיינו שידקדק הדיין את מי היה אוהב יותר ולמי היה בדעתו ליתן וכאן נמי פירש בקונטרס כמו התם אלא יתן הדיין למי שירצה כי הכא דקאמר מה שירצה שליח יעשה וקרי ליה שודא: ר' אליעזר אומר אחד בריא ואחד כו' · אור"ת דר' אלעזר גרס דבסיפא פליגי רבי אליעזר ורבי יהושע רא"א בשבת דבריו קיימין אבל לא בחול ורבי יהושע כו' אבל ברישא פליגי בין בחול בין בשבת מדלא ערבינהו ועוד מדפרכי רבנן לרבי אלעזר מאימן של בני רוכל דלמא בשבת היה דמודה בה ר"א ועוד דקאמר התם קונים משכיב מרע ואפי' בשבת ולא לחוש לדברי ר"א ואי אדר"א קאי הא מודה הוא בשבת דדבריו קיימים ואע"ג דר"מ קאמר התם דלר"א בחול דבריו קיימים ולא בשבת התם לא קאי אר"מ אלא אמתני' ועוד דאמר הכא דר"מ כר"א והולך מנה משמע דבחול מיירי ור"מ אית ליה התם דלר"א בחול דבריו קיימים אלא ודאי ג' מחלוקת בדבר*):

*)[וע"ע תוס' ב"ב קנו: ד"ה ר"א] ורבי

עין משפט נר מצוה

צ א מיי' פ"י מהל' זכייה הל' יב סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן קכה סעיף ט :

צא ב ג ד מיי' פ"ד מהל' זכיה הל' ד ה סמג עשין פ"ב טוש"ע ח"מ סי' קכה סעיף ה :

צב ה מיי' פ"ח מהל' זכיה הל' א סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן רנ סעיף א :

תוספות רי"ד

בפקדונות דהשתא אנן שהדי דניחא ליה לבעליו שיצא מידו: ר' אחא בר יאשיה ה"ל איספקא דכספא בנהרדעא א"ל לר' דוסתאי בר' ינאי לר' יוסי בן כפר בהדי דקאתית אתיוה ניהליה אזיל יהבוה ניהליהו אמרי להו ניקני מינייכו א"ל לא אהדריה ניהלן ר' יוסי בן כפר אמר להו לא פירוש אע"ג דהאי איספקא שהוא כלי של זהב היה פקדון ואמרן שאין רצונו שיהא פקדון ביד אחר ולאו כזכי דמי אפ"ה לא היה רוצה להחזיר לו דהא ר' אחא גלי דעתיה דניחא ליה שיתנוהו להם ויביאוהו לו ואונסא דאורחא א)לא קביל עליה מ"ה לא היה רוצה ר' יוסי לחחזיר לו כי היה באחריות על המשלח שכבר זכה לר' אחא בענין זה משעה שמסרו לו: הולך מנה לפלוני והלך ובקשו ולא מצאו פי' מדלא קאמר הולך מנה לפלוני שאני חייב לו או פקדון שיש לו בידי ש"מ דהאי מנה לאו מנה של הלוואה או של פקדון הוא אלא של מתנה הוא כלו' דהוה בעי למיתן מנה מתנה לחבירו ואמר ראובן לשמעון הולך מנה זה ללוי שאני נותנו לו במתנה והלך שמעון ולא מצא ללוי שכבר מת תני חדא יחזרו למשלח ותניא אידך יחזרו ליורשי מי שנשתלחו לו לימא בהא קמיפלגי דמר סבר הולך כזכי דמי ומר סבר לאו כזכי דמי פי' יחזרו למשלח דהיינו ראובן קסבר הולך במתנה לאו כזכי דמי' וכיון דלא זכה לוי בחייו לא ינתנו ליורשיו אלא יחזרו לראובן המשלח ומאן דתני ליורשי מי שנשתלחו לו קסבר הולך כזכי דמי ומשעה שמסר ראובן לשמעון קנאם לוי אותם המעות דזכין לאדם שלא בפניו והילכך יחזרו ליורשי לוי · א"ר אבא בר ממל לא דכ"ע הולך לאו כזכי דמי ולא ק' האי בבריא האי בש"מ פי' דכ"ע במתנה(מתנה)הולך לא כזכי דמי דדוקא במנה של הלוואה או במנה של פקדון תניא לעיל דהולך יתן כזכי דמי אבל במנה דקבעי למיתן ליה מתנה לא מיחייב ליה מידי הולך לאו כזכי דמי והאי דתני יחזרו למשלח מיירי בבריא דכיון דהולך לאו כזכי דמי ולא זכה [illegible] מצאו חי יחזיר המנה לראובן המשלח שהוא לא היה נותן מתנה אלא ללוי שהיה אוהבו ומכירו ולא ליורשיו הילכך מסתמא יחזיר [illegible] יעשה ראובן מה שירצה ובשלי[illegible] ליורשי לוי שהוא לא מינהו שליח אלא ליתנללוי ולא ליורשיו והאי דתני ליורשי מי שנשתלחו לו מיירי בשכ"מ דקי"ל דברי שכ"מ ככתובין וכ[illegible] שלא חזר בו הולך דידיה כזכה [illegible] ביד שמעון שלוחו וזכה בהן לוי הילכך ינתנו ליורשיו: רב זביד אמר הא והא בשכ"מ ולא ק' הא דאיתיה למקבל בשעת מתן מעות פי' הא והא בש"מ [illegible] לשמעון לא קנה כלום שאילו [illegible] הא והא בבריא ולא ק' הא דמית [illegible] בחיי לוי אע"ג דהולך לאו כזכי [illegible] וסלקי שמעתתא בהכי דהולך [illegible] מתנה דלא מיחייב ליה מידי [illegible] בתוספתא תן מנה זה לפלוני [illegible] והלכתא כר' אבא דאמר שאם [illegible] המעות מיד ראובן ליד שמעון [illegible] ינתנו ליורשיו ואי ק' היכי אמ[illegible] מנה זה לפלוני דהוא זכות [illegible] עלים בגויה משום הכי אמרינן [illegible] מחזיק בגופו [illegible]

[ע' ערוך ערך דכר ב']

הגהות הב"ח

(א) גמ' וכאן אמרו מה שירצה כצ"ל ותיבת כל נמחק :

גליון הש"ס

גמ' אי הכי · ע' בחדושי בכור שור גיטין מז ע"ב : רש"י ד"ה מספקא להו אי כזכי · ע' מ"ל פ"ד מהל' מלוה הל' ו ד"ה ולענין הלכה :

[עי' תוס' ב"ב טו: ד"ה וי"א וכן נ"ל נמי הכא]

[לקמן טו· מ: כתובות ע·]

כתובות נה:

ב"ב קנו:

כבינתי לבתי והיא בשנים עשר מנה ומתה וקיימו חכמים את דבריה אמר להם בני רוכל תקברם אמם ת"ק כר"א ור' נתן ור' יעקב נמי כר"א אע"ג דמית לא אמרינן מצוה לקיים דברי המת ויש אומרים כרבנן ור' יהודה הנשיא שאמר משום ר"מ כר"א מיהו היכא דמית אמרינן מצוה לקיים דברי המת וחכמים אומרי' יחלוקו מספקא להו וכאן אמרו שודא עדיף ור"ש הנשיא מעשה אתא לאשמועינן °אבעיא להו ר"ש הנשיא נשיא הוא או משמיה דנשיא קאמר ת"ש דאמר רב יוסף הלכה כר"ש הנשיא ועדיין תיבעי לך נשיא הוא או דקאמר משמיה דנשיא תיקו גופא אמר רב יוסף הלכה כר"ש הנשיא והא *קיי"ל דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו רב יוסף מוקי לה בבריא והא ליורשי משלח קאמר [א]וקיי"ל *מצוה לקיים דברי המת תני יחזרו למשלח:

הדרן עלך המביא קמא

המביא [ג]גט ממדינת הים ואמר בפני נכתב אבל לא בפני נחתם בפני נחתם אבל לא בפני נכתב *בפני נכתב כולו ובפני נחתם חציו בפני נכתב חציו ובפני נחתם כולו פסול [ד]אחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול ור' יהודה מכשיר *אחד אומר בפני נכתב ושנים אומרים בפנינו נחתם כשר: **גמ'** הא תו ל"ל הא תנא ליה חדא זימנא *המביא גט ממדינת הים צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אי מההיא הוה אמינא *צריך ואי לא אמר כשר קמ"ל: בפני נכתב חציו ובפני נחתם כולו פסול: הי חציו אלימא חציו ראשון *והאמר ר"א אפילו לא כתב בו אלא שיטה אחת לשמה [ה]שוב אינו צריך אלא אמר רב אשי [ו]חציו אחרון: בפני נכתב כולו ובפני נחתם חציו פסול: אמר רב חסדא ואפילו שנים מעידים על חתימת יד שני פסול מאי טעמא או כולו בקיום הגט או כולו בתקנת חכמים מתקיף לה רבא [ז]מי איכא מידי דאילו אמר חד כשר השתא דאיכא תרי פסול אלא אמר רבא אפי'

הוא

כבינתי · טסק"א בלע"ז: והיא בי"ב מנה · כך היתה שוה: תקברם אמם · קללה היא כלומר לא יעלו על לב ולא יזכרו בבית המדרש לראיה לפי שרשעים היו שהיו מקיימין קולים בכרם ולר"א כלאים נינהו ולא נלמד מהן ראיה לפי שלא דקדקו בהן איך היתה אותה לולה שמתוך שהיו רשעים לא הוזכרו בבהמ"ד: תנא קמא כר"א · דאמר שכיב מרע ובריא שוים הלכך הולך דידיה לאו זוכי דמי: ויש אומרים כרבנן · דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמי ואפי' לא מת משלח נמי יתנו ליורשי מקבל כל זמן שלא חזר משלח מדבריו: כר"א · מדתלו טעמא במיתה הא אם לא מת יחזרו לו: מספקא להו · אי כר"א אי כרבנן והיכא דמית נמי מספקא להו אי מצוה לקיים דברי המת או לא: תני · במילתיה דר"ש יחזרו למשלח ולא תתני ליורשי משלח דבלא מת עסקינן:

הדרן עלך המביא קמא

המביא · בפני נחתם חציו · אחד מן העדים: א' אומר בפני נכתב ואחד אומר כו' פסול · אי כשהגט יוצא מתחת ידי האחד שהוא מביאו ואין חבירו שליח בהבאתו משום הכי פסול דלשליח אצרכוה רבנן למימרינהו לתרווייהו ולמאן דמוקי לה נמי בגמ' בששניהם שלוחים אפ"ה פסול כיון דחד הוא דאיכא אחתימה ואיהו לא מסהיד אכתיבה אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא בעד אחד כדאמרי' בפ"ק(לעיל דף ג·): שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד · שלישי אומר כו' נמי פסול משום האי טעמא: ור' יהודה מכשיר · דכיון דמצרכינן לאסהודי נמי אכתיבה או הוא או אחר תו לא אתי לאיחלופי ובגמ' אמרינן דחלוק היה ר' יהודה אף בראשונה אאחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם: א' אומר בפני נכתב ושנים אומרים בפנינו נחתם כשר בגמ' מפרש לה: **גמ'** שיטה אחת · שיטה ראשונה שבה שם האיש והאשה והזמן: אמר רב חסדא כו' · לאו לפרושי מתני' אתא ולאוקומי מתני' בהכי אלא סברא דידיה מוסיף ואמר רבותא דאפי' שנים מן השוק מעידין שהן מכירין יד עד חתימת השני שלא העיד השליח עליו פסול: קיום הגט · היינו עדים המעידין על חותם העדים: תקנת חכמים · עדות השליח שהאמינוהו חכמים כשנים: מי איכא מידי דאילו אמר חד כשר · אם היה אומר השליח אני מכירם כשר ואפילו לא אמר בפני נחתם דהכי אמרינן בפ"ק(לעיל דף ג·)דכי אמר יודע אני נמי מהימן בשמעתא קמייתא:

הוא

ורבי יהודה הנשיא כו' כר"א והיכא דמת אמרינן מצוה לקיים כו' · פירוש היכא דמת טעין קודם שמת המקבל אבל דברי שכיב מרע כמסורין דמו אפילו מת מקבל ברישא כדפירשנו לעיל: **או** דקאמר משמיה דנשיא · לפי שלא מצינו שהיה נשיא קבעי שמא חיסר התנא מדבריו והיה לו לשנות אמר ר"ש הנשיא אומר ופשיט מרב יוסף ודחי עדיין תבעי הנשיא אומר או דקאמר משמיה דנשיא דשמא לישנא דברייתא נקט רב יוסף ומליט שהתנא שונה כענין זה בב"ק (דף נט:) ר' יעקב משלם חצי נזק ופריך ר' יעקב מאי עבידתיה:

הדרן עלך המביא קמא

המביא · בפני נכתב כולו ובפני נחתם חציו · בגמ' משמע דגרסי' ברישא בפני נחתם כולו בפני נכתב חציו ותימה למ"ד לפי שאין עדים מצויין לקיימו כיון דתנא בפני נכתב חציו ונחתם כולו פסול כ"ש בפני נחתם חציו ואומר ר"י דאיצטריך דסד"א ליתכשר דחשיב טפי מכתב סופר ועד דאיכא שני עדים חתומין אלא דליכא קיום אלא אכתיבה וחתימת עד אחד ועדיף מבפני נחתם כולו ונכתב חציו דבעינן שיעיד על עיקר כתיבה כדאמרי' בריש מכילתא (דף ג·) דלמא אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא: **או** כולו בקיום הגט כו' · לפי מה דבעי למימר בפ"ק (לעיל דף ו·) גבי רב חסדא מצריך מאקטיספון לארדשיר דקסבר לפי שאין בקיאין לשמה איכא למימר דהכא איירי בשנים מעידים על חתימת השני דנעשה לשמה: **או** כולו בתקנת חכמים · קסבר דלא דייק השליח כל כך כשאין כל העדות מתקיימת על ידו ורבא סבר דמ"מ דייק שפיר: *מי איכא מידי דאילו מסיק לכוליה דיבורא כשר · מה שפי' בקונטרס דלרבא חד כי אמר ידעתי כשר תימה מה עלה על דעתו של רבא לפסול כשמסייעו אחר כיון דלא חיים לאיחלופי כי ליכא אחר בהדיה כשר לפי שמעיד גם על הכתיבה וכ"ש כי איכא אחר בהדיה לכך נראה כדפירשתי לעיל דידעתי בחד לא מהני אע"ג דמעיד על הכתיבה והשתא אתי שפיר דבעי רבא לפסול בהוא ואחר מעידין שמכירין חתימת השני משום איחלופי כמו שפסול כי ליכא חד בהדיה ורב אשי פריך מי איכא מידי דאילו מסיק איהו לכוליה דיבורא ואומר גם בפני נחתם כשר וכי איכא אחר בהדיה ומעידין שמכירין החתימה נמי אין לפוסלו דלא גרע אותו עדות משאם היה אומר בעצמו בפני נחתם:

אני

תוספות רי"ד

המביא גט ממדינת הים ואמר בפני נכתב אבל לא בפני נחתם בפני נחתם אבל לא בפני נכתב בפני נכתב כולו ובפני נחתם חציו בפני נכתב חציו ובפני נחתם כולו פסול א' אומר בפני נכתב וא' אומר בפני נחתם פסול שנים אומרים בפנינו נכתב וא' אומר בפני נחתם פסול ור' יהודה מכשיר א' אומר בפני נכתב ושנים אומרים בפנינו נחתם כשר כו'' א' מן העדים אומר בפני נכתב וא' אומר בפני נחתם פסול או כשהגט יוצא מתחת ידי האחד שהוא מביאו ואין חבירו שליח בהבאתו פ"ה פסול דלשליח מצריכים רבנן למימר לתרווייהו ולמאן דמוקי לה בגמ' כששניהם שלוחים אפ"ה פסול דכיון דחד הוא דאיכא אחתימ' ואיהו לא קמסהיד אכתיבה אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא בע"א כדאמרן בשמעתא קמא דפ"ק·שנים אומרי' בפנינו נכתב ושלישי אומר בפני נחתם נמי פסול משום האי טעמא גופיה ור' יהודה מכשיר דכיון דמצרכינהו נמי אכתיבה או הוא או אחר תו לא אתי לאיחלופי · ובגמ' אמרינן דחלוק היה ר' יהודה אף בראשונה פי' הא' אומר בפני נכתב וא' אומר בפני נחתם כשר ובגמ' מפרש הא תו למה לי הא תנא ליה חדא זמנא המביא גט ממדינת הים צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אי מההיא הוה אמינא צריך לכתחלה ואי לא אמר כשר קמ"ל דצריך ופסול: פי' אע"ג דקי"ל לפי שאין עדים מצויין לקיימו ולשמה לא חיישינן ולכך תקנו שיאמר בפני נחתם כדי לקיום החתימה דאי אתי בעל לבסוף ומערער שלא כתבתיו אני ומזוייף הוא לא משגחינן ביה הא אמרן לעיל דצריך שיאמר גם בפני נכתב ומעיד על כל הכתיבה שנכתב לשמה גזירה דלמא אתי לאיחלופי בקיום שטרות בעלמא דכל קיום שטרות הוא בשני עדים והכא משום עיגונא דאיתתא הימנוה רבנן לחד כבי תרי ודוקא היכא דהעיד גם על הכתיבה דלא אתי לאיחלופי בקיום שטרות בעלמא הימנוה רבנן כבי תרי אבל היכא דלא העיד גם על הכתיבה לא הימנוה רבנן כבי תרי ומ"ה פסול אם לא העיד בין על הכתיבה בין על החתימה: בפני נכתב כולו ובפני נחתם חציו בפני נכתב חציו וכו' הי חציו אילימא חציו ראשון והא א"ר אלעזר אפילו לא כתב בו אלא שיטה א' לשמה שוב אינו צריך פי' שיטה ראשונה שיש שם האיש והאשה והזמן אלא אמר רב אסי חציו אחרון:בפני נכתב כולו ובפני נחתם חציו פסול פי' ע"א וכיון שלא קיים כל החתימה פסול דכיון דלא שכיחי שיירתא חיישינן דלמא אתי בעל ומערער ונמצא גט בטל ובניה ממזרים הלכך לא תינשא בו: אמר רב חסדא ואפי' שנים מעידים על חתימת יד שני פסול מ"ט או כולו בקיום הגט או כולו בתקנת חכמים פי' הא' נתקיים בשני עדים כדרך קיום שטרות והעד האחד נתקיים בעדות השליח שהוא תקון חכמים דהימנוה כבי תרי ובעינן או כולו כתקון חכמים או כולו כקיום שטרות:מתקיף[לה] רבא ומי איכא מידי דאילו אמר חד כשר והשתא

דאיכא

עין משפט נר מצוה

צג א מיי' פ"ד מהל' זכייה הל' ס טוש"ע ח"מ סי' רנג סעיף ג:

א ב מיי' פ"ז מהלכות גירושין הל' יג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמב סעי' טו:

ב ג מיי' שם הל' טו טוש"ע שם סעי' טו:

ג ד ה מיי' שם הל' יג טוש"ע שם סעי' טו·

ד ו מיי' שם הל' יג טוש"ע שםסעיף טז:

מסורת הש"ס

עיל יג· [ב"ב קנא· קמה·]

[לעיל יד: וש"נ]

[גירסת הרא"ש כמו שהיא בפיסקא עי' תוס']

[ע' תוס' לקמן יז· ד"ה אחד אומר וכו']

לעיל ג·

[ברכות טו: וש"נ]

לעיל ה·

גליון הש"ס

גמ' איבעיא להו ר"ש הנשיא · ע' בא"ר שבע פ"ג דהוריות דף יא ע"ב ד"ה כגון אמי:

ה א ב מיי' פ"ז מהל' גירושין הל' יג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמב סעיף יז:
ו ג מיי' פט"ז מהל' שבת הל' טו טוש"ע א"ח סי' שסב סעי' ב וסי' שעב סעי' ו:
ז ד מיי' פי"א מהלכות מקואות הלכה ח סמג עשין כז טוש"ע א"ח סי' קס סעיף יג:
ח ה (מיי' שם סמג שם) טוש"ע א"ח סי' קסב סעיף יח:
ט ו מיי' שם הלכה ז סמג שם טוש"ע א"ח סימן קסב סעיף ג:

הוא ואחר מעידין על חתימת יד שני פסול מאי טעמא אתו לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא וקא נפיק נכי ריבעא דממונא אפומא דחד סהדא מתקיף לה רב אשי *מי איכא מידי דאילו מסיק ליה איהו לכוליה דיבורא כשר השתא דאיכא חד בהדיה פסול אלא אמר רב אשי אפילו אומר אני הוא עד שני פסול מאי טעמא או כולו בקיום הגט או כולו בתקנת חכמים תנן בפני נכתב כולו בפני נחתם חציו פסול אידך חציו היכי דמי אילימא דליכא דקא מסהיד עליה כלל השתא אחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם דהאי קמסהיד אכולה כתיבה והאי קמסהיד אכולה חתימה פסול חציו מיבעי' אלא או כדרבא או כדרב אשי ולאפוקי מדרב חסדא אמר לך רב חסדא ולטעמיך בפני נכתב אבל לא בפני נחתם ל"ל אלא לא זו אף זו קתני הכא נמי *לא זו אף זו קתני אמר רב חסדא *גידוד חמשה ומחיצה חמשה אין מצטרפין עד שיהא או כולו במחיצ' או כולו בגידוד דרש מרימר *גידוד חמשה ומחיצה ה' מצטרפין והלכתא מצטרפין בעי אילפא ידים טהורות לחצאין או אין טהורות לחצאין היכי דמי אילימא דקא משו בי תרי מרביעית והא *תנן מרביעית נוטלין לידים לאחד ואפי' לשנים ואלא דקא משי חדא חדא ידיה *והתנן *הנוטל ידו אחת בנטילה ואחת בשטיפה ידיו טהורות ואלא דקא משי פלגא פלגא דידיה והאמרי דבי ר' ינאי ידים אין טהורות לחצאין לא צריכא דאיכא משקה טופח וכי איכא משקה טופח מאי הוי והתנן

הנצוק

תוספות

אני הוא עד שני פסול · וא"ת ומי איכא מידי דאילו אמר בפני נחתם כשר ומשום דאמר אני הוא עד שני פסול ונראה לר"י כמו שאומר בירושלמי דכי אמר אני הוא עד שני נעשה כנוגע בעדותו דנראה דלכך בא להעיד על חתימת השני כדי שתתקיים עדות חתימתו וא"ת וכיון דטעמא מש"ה הוא למה ליה למימר משום או כולו בקיום הגט כו' וי"ל משום דלאו טעמא גמור הוא זה אי לאו טעמא דאו כולו בקיום הגט דאין זה נוגע בעדות ממש:

גידוד חמשה ומחיצה חמשה כו' · פי' בקונטרס(א) אם היה חריץ עמוק חמשה והקיפוהו מחיצה חמשה אין מצטרפין להיות תוכו רשות היחיד וקשה לר"ת דאמר בשבת בפרק הזורק (דף צט:) ובפ' בתרא דעירובין (דף קג:) דבור וחולייתו מצטרפין לעשרה ואע"פ שזה בגובה וזה בעומק ועוד דאמר פרק כל גגות (שם דף צג:) בהדיא גבי שתי חצרות זו למעלה מזו ויש גידוד חמשה ומחיצה חמשה דמודה רב חסדא בהתחתונה הואיל ונראה פני עשרה דמערבת שנים ולא אחד וי"ל דלענין ב' חצרות זו למעלה מזו איירי הכא ולגבי עליונה לענין עירוב כדמוכח פ' כל גגות (שם צג:) א"נ לענין תל ברה"ר גבוה חמשה והקיף על גביו מחיצה חמשה דלא חשיב רה"י לענין שבת וא"ת ויחשב רה"י מטעם דאי בעי מנח עליה ומשתמש כדאמר בפרק חלון (שם עח:) גבי מילאו כולו ביתדות וי"ל דמיירי ברחב הרבה דלא שייך מנח עליה מידי אלא בדבר נר:

הנוטל ידו אחת בנטילה ואחת בשטיפה כו' · פי' בקונט' נטל ידו אחת מן הכלי כתיקון חכמים ואחת בשטיפה בנהר במ' סאה וא"ת והיכי פשיט מהכא כי משי חדא ידא והדר משי לאידך דלמא הכא מיירי שעשה בבת אחת שטיפה לזו ונטילה לזו וי"ל דקסבר הש"ס דאין חילוק דמסתברא דאי בזו אחר זו לא מהני ה"ה דבבת אחת נמי לא מהני אפילו שתיהן בנטילה יד זו מכלי זה ויד זו מכלי אחר ורבינו תם גרס על פי המשניות נטל ידו אחת משטיפה אחת ידו טהורה וקפשיט מדקתני ידו טהורה ש"מ דחדא חדא מהניא וה"פ משטיפה אחת שצריך לשפוך מן הכלי על ידיו ב' פעמים כדמוכח בכמה דוכתי במסכת ידים דצריך מים ראשונים ושניים ועל זה קאמר והא נטל ידו אחת משטיפה אחת גדולה שהיא כשתים ידו טהורה כיון שיש בשטיפה זו כשיעור מים ראשונים ושניים וקא מסיים בסיפא שתי ידיו בשטיפה אחת ר"מ מטמא עד שיטול מרביעית אע"ג דכשנוטל בשתי שטיפות לא בעי רביעית השתא דליכא אלא שטיפה אחת צריך רביעית בשטיפה זו אבל ידו אחת אין צריך רביעית כי אתו משירי טהרה אלא שתהא אותה שטיפה מרובה כשתים:

הנצוק

[עי' רש"י ז"ל והתניא אבל לגי' ר"ת שפיר גרסינן והתנן דהך דנטל ידו אחת משטיפה אחת הי' סיפא משנה א' פ"ב דידים]

רש"י

הוא ואחר · השליח ואחר מן השוק עמו ואם לא היה מעיד עליו אלא השליח לבדו ואפי' אמר יודע אני היה כשר אבל עכשיו שהיה אחר עמו פסול: אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא · כגון שנים החתומים על השטר ומת אחד מהם ובא זה ואמר זה כתב ידי וזה כתב ידו של חברי ונצטרף אחד מן השוק עמו להעיד על כתב יד המת אמרינן בפרק ב' דכתובות (דף כא:) דאינו קיום עד שיהו ב' מן השוק מעידין על זה המת דא"כ נפיק תלתא ריבעי דממונא אפומא דחד דקי"ל (שם) נאמן אדם לומר זה כתב ידי הרי חצי עדות ואם בא להצטרף להעיד על חותם חבירו עם אחר הרי ג' רביעית העדות על פיו ורחמנא אמר (דברים יז) על פי שנים דמשמע פלגא אפומא דהאי ופלגא אפומא דהאי וגבי גט נמי אי אמר בפ"נ אליו מהימן כתרי דשליח הוא ובחציו השני הוא מצטרף עם אחר לקיימו בתורת שאר קיומי שטרות והכא גבי גט לא חיישינן לה דהא בלאו אחר הוי מהכשר אפומיה דהימנוה רבנן כתרי אלא משום גזירה שאר שטרות הוא: נכי ריבעא דממונא · כל הממון יוצא על פיו חסר רביע: אני הוא עד שני · היינו קיום הגט כשאר שטרות דאדם מעיד זה כתב ידי: אלא · לאו על כרחיך משנה יתירה דנקט רבותא אתא לאשמעינן מאי דלא אשמעינן באחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם והיכי דמי כגון דבחציו השני יש עדות כדרבא או כדרב אשי ולאפוקי מדרב חסדא דכיון דמתני' משום רבותא אתא ולא פירש מאי רבותא אתא לאשמעינן על כרחיך אי אתה רשאי לתפוס המרובה כגון דרב חסדא אלא רבותא זוטרתי כגון דרבא ורב אשי דהא לא שמעת מינה רבותא אלא משום דמשנה יתירה היא וכי משמע לן אפי' רבותא זוטרתי תו לאו משנה יתירה היא ואי הא דרב חסדא הוה משמע לן פרושי קמפרש לה וא"נ לאפוקי נמי מדרבא ולא אשמעינן אלא הא דרב אשי דהיא זוטרא דרבא נמי לא עדיפא מינה דהא בשאר שטרות נמי פסול כי נפיק נכי ריבעא דממונא אפומא דחד הילכך בגט נמי שייך למפסל משום שאר שטרות דלא ליחליף והא דלא גזרי' בשליח לחודיה כי אמר בפני נכתב ונחתם הא עביד רבנן היכירא דהצריכוה לאסהודי אכתיבה משום דלא ליתי לאיחלופי וכדאמרינן בפירקא קמא (לעיל דף ג:): אמר לך רב חסדא ולטעמיך · דבעית למימר דמתני' לאשמעינן רבותא אתא ומדלא פריש דידיה ש"מ לא סבר לה: בפני נכתב אבל לא בפני נחתם · מאי אשמעינן השתא בפני נכתב כולו בפני נחתם חציו פסול הכא דלא מסהיד כלל מיבעי' אלא על כרחיך תשני דמתני' כל חדא לא אשמועינן אלא היא גופה מאי דתני בה ודקשיא לך ליתני בתרייתא וכ"ש קמייתא לא זו אף זו קתני והורחא דתנא דנקט ברישא מילתא דפשיטא והדר מוסיף עלה מילתא דרבותא וקאמר הכי לא זו בלבד דלא אסהיד כלל אלא אף זו בפני נחתם חציו פסול: ה"ג · לדידי לעולם בפני נחתם חציו דמתני' לא איירי לאשמעינן שום רבותא ואי הוה נחית לרבותא הוי תני לה לדידי אלא היא גופה הוא דאשמעינן כדקתני דלא קמסהיד איניש באידך חציו מידי ודקשיא לך אחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם מינה שמעינן דכ"ש הא ודאי אי תנייה ברישא תו לא איצטריך למיתני הא אבל השתא דתנא הא ברישא מוסיף ואומר ולא זו בלבד דליכא סהדותא דאידך חציו אלא אף זו דהאי קא מסהיד אכולה כתיבה והאי קמסהיד אכולה חתימה פסול: גידוד חמשה · לענין שבת דבעינן מחיצה גבוהה עשרה או עמוק עשרה לרה"י ואם היה חריץ עמוק חמשה והקיפו מחיצה חמשה אין מצטרפין · להיות בתוכו רה"י ואיידי דאיירי לעיל באו כולו בקיום הגט נקט נמי הא: דקא משו בי תרי מרביעית · והיינו לחצאין דלכל חד פלגא שיעורא: מרביעית · כלי מחזיק רביעית מלא מים: ואפי' לשנים · כיון דמעיקרא הוה שיעורא וקאתו משירי טהרה הכי מפרש בכל הבשר (חולין קז:): דמשי חדא ידיה · והדר משי לאידך: הנוטל ידו אחת · מן הכלי בזריקה על ידיו כתיקון חכמים: ואחת בשטיפה · בנהר במ' סאה: פלגא פלגא דידיה · עד הפרק הוי מלות נטילה ונטל חצי השיעור תחילה וניגבה וחזר ונטל חצי האחר: דאיכא משקה טופח · כשחזר ונטל חציו השני לא ניגב הראשון לגמרי דעדיין משקה טופח:

הנצוק

[סא"ה בי וש"נ]
[עירובין צג:]
שם
מיר נת' ידים פ"ב חולין קז: ע"ש
ידים פ"ב מ"א

הגהות הב"ח

(א) תד"ה גידוד כו' [illegible]

תוספות רי"ד

דאיכא תרי פסול ונדחו דברי רב חסדא דאע"ג דהוה חציו בתקון חכמים וחציו בקיום שטרות כשר הוא אלא אמר רבא אפי' הוא ואחר מעידים על חתימת ידי שני פסול מ"ט דילמא אתי לאיחלופי בקיום שטרות בעלמא וקנפיק נכי רבעא דממונא אפומא דחד שהדא פי' שנים חתומים על השטר ומת א' מהן ובא זה ואמר זה כתב ידי וזה כתב ידו של חבירי ואמרינן התם בפ"ב דכתובות דנאמן אדם לומר זה כתב ידי אבל אינו נאמן לומר זה כתב ידו של חבירי אלא צריכים שנים להעיד על כתב ידו של חבירו ועכשיו אם נצטרף א' מן השוק עמו להעיד על כתב ידו של חבירו אע"פ שיש עליה שני עדים פסול משום דנפיק כולה ממונא נכי ריבעא אפומא דחד סהדא שכשאומר זה כתב ידי נאמן וקיים חצי המנה שבשטר וכשמצטרף עם א' מן השוק להעיד על כתב ידו של עד שני נמצא שאותו חצי המנה התלוי על עד שני של שטר יוצא חציו על פיו וחציו על פי עד של שוק ורחמנא אמרה ע"פ שנים עדים יקום דבר דמשמע חצי דבר על פי עד וחצי דבר על פי זה הלכך פסול ואין לו תקנה עד שיעידו שנים מן השוק על כתב ידי שני ולא יצטרף הוא עם אחר והכא נמי גבי גט כשאומר בפני נחתם חציו קיים העד א' שבגט ונכשר הגט על פיו דהימנוה רבנן כבי תרי וכשמצטרף עם אחר להעיד על חתימת השני אע"פ שאותו העד אינו צריך לו דהשליח נאמן אלא כיון שמצטרף עמו אי מכשירי' ליה אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא דלאו מהימן איהו (שליחות) בלחודיה עד שיצטרף אחר עמו כדאמר' מתקיף לה רב אשי ומי איכא מידי דאילו מסיק איהו בכוליה דבוריה כשר והשתא דאיכא א' בהדיה פסול פי' התם בקיום שטרות לא היה כשר הוא לבדו והוה צריך להצטרף אותו של שוק מ"ה פסול אבל הכא דהוא השליח נאמן על שני העדים מה יעשה לו אם ניצטרף עם אחד מן השוק עמו להעיד על א' מן העדים לא מעלה ולא מוריד ולא גזרו האי אטו שטרות דעלמא דלא מהימן בלחודיה ונדחו גם דברי רבא אלא אמר רב אשי אפי' אמר אני עד שני פסול מ"מ אי כולו בקיום שטרות או כולו בתקון חכמים פי' כיון שאין כאן ע"א אלא השליח לבדו אימתי הימנות רבנן כבי תרי בשמעיד על כל החתימה אבל השתא דאמר אני הוא עד שני נתקיימה חתימתו על פיו מידי דהוה אקיום שטרות דעלמא וכיון דחתימתו נתקיימה בקיום שטרה דעלמא צריך שתתקיים גם החתימה השני בקיום שטרות דעלמא בשני עדים ולא על פיו בתקון חכמים דאו כולו בקיום שטרות או כולו בתקון חכמים שלא תקנו חכמים לחצאין וקי"ל כרב אשי שלא נדחו דבריו: אמר רב חסדא גידוד חמשה ומחיצה חמשה אין מצטרפת עד שיהו או כולו בגידוד או כולו במחיצה פי' לעניין שבת בעי' מחיצה גבוהה עשרה או עמוקה עשרה לרה"י ואם היה חריץ עמוק חמשה והיקפו מחיצה גבוהה חמשה אין מצטרפת להיות בתוכו רה"י אלא כרמלית הוה ואין מטלטלין בו אלא בארבע: דרש מרימר גידוד חמשה ומחיצה חמשה מצטרפת ופ"ק תלמודא והלכתא מצטרפת והכי נמי אמר בפרק הזורק אמר ר' יוחנן בור וחולייתו מצטרפת: בעי אילפא ידים טהורות לחצאין או אין טהורות לחצאין ה"ד אילימא דקמשו בי תרי מרביעית (נפקית) [והא תנן] מי רביעית נוטלין (מהן) לידים לאחד ואפי' לשנים פי' פחות מרביעית הלוג אין נוטלין מהן לידים שאין בהן שיעור אבל אם היו רביעית ונטל מהן א' ונשתיירו מהן נוטל מהן גם השני כדמפרש טעמא בפ' כל הבשר דמשירי טהרה קאתו אלא דקמשי חדא [חדא] ידיה והתנן הנוטל ידו א' וא' בשטיפה ידיו טהורות פי' אחד נוטל בזריקת כולו כתיקון חכמים וא' בשטיפה במ' סאה ידיו טהורות דכל חדא וחדא חשיבא באנפי נפשיה וה"ה נטל ידו אחד ונגבה וחזר ונטל ידו אחרת טהורות אלא דקמשי פלגא פלגא ידיה (על) מצות נטילה עד הפרק א) ונטל חצי הפרק (ס"א איננו) ונטל חצי הפרק תחלה תיגב (ס"א איננו) וחזר ונטל חצי האחר הא אמרי דבי ר' ינאי אין ידים טהורות לחצאין · לא צריכא דאיכא משקה טופח וכי איכא

א) נראה דצ"ל ונטל חצי הפרק וניגב וחזר ונטל חצי האחר וכו' ·

הנצוק · קילוח : והקטפרס · הר משופע שמדרונו מחודד הרבה : אינו חיבור · לטומאה · כגון המערה מכלי טהור לכלי טמא ונצוק הקלוח מחבר משקה שני הכלים אינו חיבור לטמא משקין העליונים וכן הקטפרס אם העבירו דרך דף הנתונים במדרון והתחתונים מחוברים לטומאה אין העליונים טמאים וכן אם היתה עריבה ארוכה ובשני ראשיה משקין אחד טמא ואחד טהור ומשקה טופח מחברן אינן חיבור לטמא הטהורים וכן לטהרה לענין מקוואות (א) שני מקוואות שאין באחד מהן ארבעים סאה ונצוק וקטפרס ומשקה טופח מחברן אינו חיבור : טופח להטפיח · שיש משקה הרבה שאם טפח בו יכול להטפיח במקום אחר : חיבור · לטומאה ולטהרה וקס"ד דהוא הדין לנטילה דחשיב כמאן דעביד בהדי הדדי : דלמא · הא דקתני חיבור : לענין מקוואות · קאמר ור' יהודה היא משום גוד אחית (כדתני') כו' ומיהו לענין נטילה מבעיין אי הויא נטילה כתיקונה להכשיר או לא ואין ראיית חיבור מקוואות ראיה לכאן דהכא לאו משום חיבור מבעי לן : מכוונות · לא פחות ולא יותר : השני טמא · שחסר המקוה על ידי הראשון : נוגעות במים · בשעת טבילת השני : אף השני טהור · דכמאן דמחברי מים שעל הראשון למי המקוה דמו : הבא ראשו ורובו · כשהוא טהור במים שאובים בתוך הכלי : טמא · לתרומה עד שיטבול ומגזירת שמונה עשר דבר היא ובפ"ק דמסכת שבת *מפרש מ"ט גזור עליה לפי שהיה להם מערות סרוחים לטבילה ולאחר טבילה היו רוחצין בשאובין והתחילו לומר לא אלו מטהרין אלא אלו מטהרין וגזרו עליהן ושוב גזרו על טהור שנפלו עליו שלשה לוגין מים שאובין דאי לא הא לא קיימא הא: חציו בביאה · בתוך הכלי וחציו בנפילה שנפלו על חצי גופו שלשה לוגין : בעל קרי חולה כו' טהור · לדברי תורה דעזרא תיקן טבילה לבעלי קריין קודם שיעסקו בתורה והקלו על החולה בנתינת תשע קבין אפי' שאובין במסכת ברכות* אבל לטהרו ליכנס במקדש בעינן ארבעים סאה: וחציו בטבילה · שנכנס חציו לתוך המקוה ועל חציו נתן ט' קבין שאובין : שאין הגט יוצא מתחת ידי שניהם · שאין שניהם שלוחין בהבאתו דלא הוו שנים שהביאו גט אלא אחד הביאו וצריך המביא לומר בפני נכתב ובפני נחתם וזה לא אמר : אבל הגט יוצא · בב"ד : מתחת ידי שניהם · ששניהם אדוקין בו ושניהם שלוחין :

כשר

*[א]הנצוק והקטפרס ומשקה טופח אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה לא צריכא [ב]דאיכא טופח להטפיה הא נמי תנינא טופח להטפיח חיבור דלמא לענין מקואות ורבי יהודה היא *דתנן [ג]מקוה שיש בו ארבעים סאה מכוונות וירדו שנים וטבלו (*שניהם בבת אחת טהורים) בזה אחר זה ראשון טהור והשני טמא רבי יהודה אומר אם היו רגליו של ראשון נוגעות במים אף השני טהור אמר רבי ירמיה הרי *אמרו [ד]הבא ראשו ורובו במים שאובין וטהור שנפלו על ראשו ועל רובו שלשה לוגין מים שאובין טמא [ה]בעי ר' ירמיה חציו בביאה וחציו בנפילה מאי תיקו אמר רב פפא הרי אמרו *בעל קרי חולה שנתנו עליו תשעה קבין מים טהור בעי רב פפא חציו בטבילה וחציו בנתינה מאי תיקו : אחד אומר בפני נכתב ואחד אומר כו' : אמר רב שמואל בר יהודה אמר רבי יוחנן לא שנו אלא שאין הגט יוצא מתחת ידי שניהם [ו]אבל גט יוצא מתחת ידי שניהם

כשר

הנצוק והקטפרס ומשקה טופח אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה · פי' בקונטרס אינו חיבור לטהרה לענין שתי מקוואות שאין באחד מהן מ' סאה ונצוק וקטפרס ומשקה טופח מחברן אינו חיבור וקשה לר"ת דעד כאן לא נחלקו ר' מאיר ורבי יהודה בפרק אין דורשין (חגיגה יט·) גבי ג' גוממיות העליונה עשרים והתחתונה עשרים ובאמצעית ארבעים והדלית של גשמים עוברת ביניהם אלא בטובל בעליונה אי אמרינן גוד אסיק אבל בתחתונה כולהו מודו דעלתה לו טבילה דאמרינן גוד אחית אלמא קטפרס חיבור והכא משמע דאינו חיבור כלל ואומר ר"ת דהכא מיירי דוקא בשתי גוממיות שבזו עשרים ובזו עשרים דליכא מקוה שלם באחד בפני עצמה דלא הוו חיבור ואין מטבילין אפילו בתחתונה אבל התם דאיכא באמצעית מקוה שלם לכ"ע מטבילין בתחתונה ובעליונה פליגי ודוקא נקט אמצעית אבל שתי גוממיות שאין בשום אחת מקוה שלם לכ"ע אין מטבילין אף בתחתונה עוד הקשה דהכא קאמר דקטפרס לא הוי חיבור ובסמוך קאמר רבי יהודה אם היו רגליו של ראשון נוגעות במים אף השני טהור והך דנצוק ר' יהודה היא דהא מסקינן לענין מקוואות ורבי יהודה היא ואומר ר"ת דכיון שהמים שעל הראשון סופן ליפול ולירד למקוה הוי קטפרס חבור ומיהו נצוק גרוע מקטפרס לפי שהקילוח של הנצוק עומד באויר ולא הוי חבור אפי' סופו ליפול כדמשמע בפרק בתרא דע"ז (דף עב:) והא דדייק התם גבי כותי דנקט ידיה אבת גישתא ואסריה רבא לכולי חמרא שמע מינה נצוק חיבור אע"ג דהתם הוי קטפרס דייק שפיר דנצוק הוי חיבור דכיון דמה שנגע בו הכותי דהיינו בקלח העליון דאין סופו ליפול בתוך חבית כיון שראשו אחד מונח על גישתא ולהכי לא עדיף מנצוק עוד הקשה דהכא משמע דטופח להטפיח הוי חיבור ובפ"ו דמקוואות (משנה ז) תנן ומייתי לה בפ"ק דיבמות (טו·) ובפרק שלישי דחגיגה (דף כב:) עירוב מקוואות כשפופרת הנוד בעוביה ובחללה כשתי אצבעות חוזרות למקומן ואור"ת דנקב בעינן כשפופרת הנוד אבל מים סגי בטופח להטפיח ואין נראה לר"י דתנן במסכת מקוואות פ"ו (משנה ט) כותל שבין שתי מקוואות שנסדק לשתי מצטרף לערב אין מצטרף עד שיהא במקום אחד כשפופרת הנוד ר' יהודה אומר חילוף הדברים נפרצו מלמעלה זה לתוך זה על רום כקליפת השום על רוחב כשפופרת הנוד היינו שתי אצבעות אם כן הא דקאמר עירוב מקוואות כשפופרת הנוד מלא נקב מים בעינן ובנפין מלמעלה אין צריך אלא כקליפת השום ברוחב כשפופרת ואי במים סגי בטופח להטפיח אלא דנקב הוא דבעי' כשפופרת כדפירש ר"ת א"כ אין רוחב המים כשפופרת שתי אצבעות שהנקב עגול והוא צר מלמטה כדאמר בשתי אצבעות חוזרות למקומן ונראה דדוקא לר"י סגי בטופח להטפיח אבל לרבנן צריך כקליפת השום ברוחב שתי אצבעות ובשכותל מפסיק צריך כשפופרת הנוד שיהא הנקב מלא והא דנצוק לפי מאי דמסיק לענין מקוואות ור"י היא מני אתיא כרבנן דדוקא הא דטופח להטפיח חיבור אתיא כר"י אבל הא דנצוק וקטפרס דקתני בה דמשקה טופח אינו חיבור היינו אפי' טופח להטפיח ועוד אומר ר"י דאפילו ר' יהודה לית ליה טופח להטפיח חיבור ברגליו נוגעות במים אלא מכח גוד אחית אבל בקרקע שוה דלא שייך גוד אחית בעי קליפת השום ואתיא ההיא דנפרצו זה לתוך זה אפי' כר' יהודה דאיירי התם ברישא ור"י אומר דההיא דהנצוק וקטפרס לא לענין חיבור מקוואות איירי אלא לענין השקה והשתא הוי לטהרה דומיא דלטומאה וכן משמע מדקאמר דלמא לענין מקוואות ור' יהודה היא משמע דעד השתא לא הוה מוקי במקוואות ופשיט דמשקה טופח אינו חיבור לענין השקה ה"ה לענין נטילה וקאמר לא צריכא דאיכא טופח להטפיח ובעי הא דקתני דמשקה טופח אינו חבור לענין השקה אי מיירי בטופח שלא להטפיח או אפי' בטופח להטפיח וקאמר הא נמי תנינא דהוי חיבור ודחי הא דתניא דטופח להטפיח דלמא לענין מקוואות ור' יהודה היא מטעם גוד אחית אבל לענין השקה אימא דלא הוי חיבור אפי' לר' יהודה כמו במקוה בקרקע שוה דליכא גוד אחית והשתא ההיא דחגיגה לא קשה מידי ומצינו למימר לכ"ע מטבילין בתחתונה אפי' ליכא באמצעית מ' ונקיט באמצעית מ' לאשמועינן דאפ"ה קתני בסיפא בתוספתא וחכמים אומרים אין מטבילין אלא באמצעית ואע"פ שיש מ' באמצעית אפ"ה אין מטבילין בתחתונה וכל שכן בעליונה אי נמי קא משמע לן דלא גזרינן אמצעית אטו אחריני אבל קשה למאי דס"ד דטופח להטפיח הוי חבור לענין השקה אלמא בטופח להטפיח אנו מקילין יותר לענין השקה מלענין מקוואות דבמקוה לא הוי חיבור ונצוק וקטפרס הוי איפכא דבהשקה לא הוי חבור ולענין מקוה הוי חיבור : **הבא** ראשו ורובו במים שאובין וטהור שנפלו כו' · הכי גרסינן בפרק קמא דשבת (דף יג:) דעל טבול יום דוקא גזרו בביאה וכל שכן בנפילה אבל טהור דוקא בנפילה וטעמא אר"י דהחמירו בנפילה משום שמעשה כך היה כדאמר התם והיו *(מעבירים על גביהן) שלשה לוגין מים שאובין : (ועי' תוס' שבת יג: ד"ה וטהור) : **אבל** גט יוצא מתחת ידי שניהם כשר · מה שפירש בקונטרס ששניהן אדוקין בו לאו דוקא שאין צריך שיהיו ממש שניהם אדוקים ואוחזים בגט אלא ששניהם אומרים שהבעל עשה שניהן שלוחין על כך ואמר להם שניכם הוליכו גט לאשתי ונתנו האחד במעמד חבירו כדאמרינן בסוף התקבל (לקמן דף סז:) כולכם הוליכו אחד מוליך במעמד כולם ואם האחד שליח והשני מעיד שבפניו נתן הבעל את הגט לחבירו להוליך לאשתו לרבא כשר דמה אם יאמרו בפנינו גירשה אבל לרבה אפי' לאחר שלמדו אין להכשיר כיון שאין שניהם שלוחים דדוקא בשניהן שלוחים אמרינן בפרק קמא (לעיל דף ה·) דכשר לרבה משום דבי תרי דמייתי גיטא מילתא דלא שכיחא היא אבל כה"ג לא ·

אלמא

עין משפט נר מצוה

י א מיי' פ"ז מהלכות טומאת אוכלין הלכה א והלכה ט :

יא ב מיי' פ"ח מהלכות מקוואות הלכה י סמג עשין סו טוש"ע א"ח סימן קס"ב סעיף ג :

יב ג מיי' שם פ"ח הל' יב סמג שם טוש"ע י"ד סימן רא סעיף סב:

יג ד מיי' פ"ט מהלכות שאר אבות הטומאות הלכה א :

יד ה מיי' שם הלכה ג

טו ו מיי' פ"ז מהלכות גירושין הלכה יד טו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמב סעיף יט :

תוספות רי"ד

איכא משקה טופח מאי הוי והתנן הנצוק והקטפרס ומשקה טיפח אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה: לא צריכא דאיכא טופח ע"מ להטפיח ולא איפשיט: א' אומר בפני נכתב וא' אומר בפני נחתם פסול פי' שהרי לא קיים כל החתימה: אמר [רב] שמואל בר יהודה אמר רבי יוחנן ל"ש אלא שאין הגט יוצא מתחת ידי שניהם אבל אם הגט יוצא מתחת ידי שניהם

מסורת הש"ס

טהרות פ"ח מ"ט [illegible]

חגיגה יט. מקואות פ"ז מ"ו

מ"ד מ"ז

שבת יג: יד. זבין פ"ה מי"ב

[צ"ל כדתנן]

ברכות כב: ע"ש [מקואות פ"ג מ"ד]

[דף יד.]

[דף כב:]

[צ"ל מעבירים עליהם]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אינו חיבור וכו' לענין מקוואות כגון שני :

טז א מיי׳ פ״ז מהל׳ גירושין הלכה יד טו סמג עשין נ טוש״ע אה״ע סימן קמב סעיף יט :

כשר אלמא קסבר שנים שהביאו גט ממדינת הים אין צריכין שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם אמר ליה *אביי אלא מעתה סיפא דקתני שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול ורבי יהודה מכשיר טעמא דאין הגט יוצא מתחת ידי שניהם הא גט יוצא מתחת ידי שניהם מכשרי רבנן אמר ליה *אין וכי אין גט יוצא מתחת ידי שניהם במאי פליגי מר סבר גזרינן דלמא *אתיא לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא בעד אחד ומר סבר לא גזרינן לישנא אחרינא אמרי לה אמר רב שמואל בר יהודה אמר רבי יוחנן אפי׳ גט יוצא מתחת ידי שניהם פסול אלמא קסבר שנים שהביאו גט ממדינת הים צריכין שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם אמר ליה *אביי אלא מעתה סיפא דקתני שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול ור׳ יהודה מכשיר אפילו גט יוצא מתחת ידי שניהם פסלי רבנן אמר ליה אין במאי קא מיפלגי מר סבר *לפי שאין בקיאין לשמה ומר סבר לפי *שאין עדים מצויין לקיימו לימא דרבה ורבא תנאי היא לא רבא מתרץ כלישנא קמא ורבה אמר לך דכולי עלמא בעינן לשמה והכא במאי עסקינן *לאחר שלמדו ובגזירה שמא יחזור הדבר לקלקולו קמיפלגי דמר סבר גזרינן ומר סבר לא גזרינן וליפלוג נמי רבי יהודה ברישא הא אתמר עלה אמר עולא חלוק היה רבי יהודה אף בראשונה מתיב רב אושעיא לעולא רבי יהודה מכשיר בזו ולא באחרת מאי לאו למעוטי אחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם לא למעוטי בפני נחתם אבל לא בפני נכתב סלקא דעתך אמינא הואיל ולא גזר רבי יהודה גזירה שמא יחזור דבר לקלקולו דלמא אתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא בעד אחד נמי לא גזר קא משמע לן אתמר נמי אמר רב יהודה שנים שהביאו גט ממדינת הים באנו למחלוקת רבי יהודה ורבנן רבה בר בר חנה חלש עול לגביה רב יהודה *ורבה לשיולי ביה בעו מיניה *שנים שהביאו גט ממדינת הים צריכין שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם או אין צריכין אמר להם אין צריכין מה אילו יאמרו בפנינו גירשה מי לא מהימני אדהכי אתא ההוא

חברא

אלמא קסבר שנים שהביאו גט אין צריכין כו׳ · פי׳ בקונטרס דטעמא משום דאין עדים מצויין לקיימו ונראה דאפילו למ״ד לפי שאין בקיאין לשמה איירי הכא דלאחר שלמדו בבי תרי דלא שכיח לא גזרינן שמא יחזור לקלקולו אבל מאן דסבר שנים שהביאו גט צריכין ע״כ סבר לפי שאין בקיאין לשמה כרבה דלרבא אפילו לא אמר זה בפני נכתב וזה בפני נחתם כשר כיון שאומרים שהבעל שלחם דמה אילו יאמרו בפנינו גירשה וא״ת ולרבא נמי דלמא בעלמא צריכין והכא דכשר משום דחד מינייהו מסהיד אכתיבה וחד אחתימה ואין לומר דכיון דלא מסהיד אכוליה מילתא לא דייק דהא תנן אחד אומר בפני נכתב ושנים אומרים בפני נחתם כשר אלמא מהימן חד אע״ג דלא מסהיד אלא אכתיבה לחודא ולא אמרינן דלא דייק וי״ל דאם איתא דצריכין בעלמא גם כאן לא היה מועיל דכיון שאין כאן אלא אחד שמעיד על החתימה לבד אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא אע״ג דאידך מעיד על הכתיבה מאחר דהאי דמסהיד אחתימה לא מסהיד אכתיבה ורבה נמי אית ליה טעמא דאיחלופי דכיון דכבר תקנו בפני נכתב משום לשמה תקנו נמי דצריך לומר משום איחלופי כדפרישי׳ לעיל בפ״ק (דף ה׳) אע״פ שכיון שהם שנים אין צריכין להעיד משום קיום אלא משום לשמה מ״מ כיון דצריך מיהא עדות משום לשמה יסברו העולם דעדות זה משום קיום הוא ואתי לאיחלופי משום קיום שטרות דעלמא : **הא** גט יוצא מתחת ידי שניהם מכשרי רבנן · מדקדק כן לפי שרוצה לשאול וכי אין גט יוצא כו׳ במאי פליגי דבגט יוצא מתחת ידי שניהם ניחא ליה דפליגי כמו שמפרש בלשון שני ובלשון שני איפכא ומיהא ליה טפי דפליגי באין גט יוצא כו׳ כמו שמפרש כאן בלשון ראשון וכעין סוגי׳ זו איכא באלו טרפות (חולין דף נח׳) גבי ולד טרפה: **אלמא** קסבר צריכין כו׳ · היינו כרבה כדפירשנו : **במאי** פליגי · וא״ת ולימא דפליגי באיחלופי כמו ללשון ראשון ואומר ר״י דבשלמא ללישנא קמא איכא למימר דטעמא דרבי יהודה משום דלא חייש לאיחלופי (א) כיון דאין גט יוצא אלא מתחת יד עד החתימה מוכחא מילתא משום דעד חתימה נאמן ביחידי לפי שהוא שליח הגט מדמצרכינן אכתיבה תרי משום דלא הוו שלוחים אבל להאי לישנא דמוקי לה בגט יוצא מתחת יד שניהם איכא למיחש לאיחלופי דהשתא אין כאן הוכחה כיון דעד המעיד על הכתיבה ישנו נמי שליח הגט : **ומר** סבר לפי שאין עדים מצויין לקיימו · הכא הוה מצי לאקשויי ולפלוג רבי יהודה ברישא : **ורבה** אמר לך דכולי עלמא כו׳ · הוא הדין דמצי לשנויי דרבה כלישנא קמא דלדידיה נמי בי תרי דמייתי גיטא אין צריכין משום דלא שכיחא כדאמרן בפ״ק (לעיל ה׳) : **ומר** סבר לא גזרינן · פי׳ בקונטרס דלא גזר רבי יהודה שמא יחזור דבר לקלקולו דבי תרי דמייתי גיטא מילתא דלא שכיחא ולא גזרו ביה רבנן ובתוס פירש כן דאפי׳ בחד נמי לא גזור דהא מסיק למעוטי בפני נחתם אבל לא בפני נכתב ומפרש טעמא משום איחלופי ולא קאמר טעמא שמא יחזור דבר לקלקולו והיינו טעמא דנראה לו בגמרא כיון דרבנן לא מפלגי וגזרו בין בחד בין בתרי לרבי יהודה נמי לא מסתבר לחלק כיון דלא גזר בתרי הוא הדין בחד :

הא

כשר · ואע״ג דלא כלום קאמרי דלאחד אצרכוה למימר תרוייהו דלא ליחלפו בקיום שטרות דעלמא אפ״ה כשר דקסבר שנים שהביאו גט אין צריכין לומר כו׳ דטעמא משום שאין עדים מצויין לקיימו והרי עדים מצויין לקיימו ואי קשיא כיון דסוף סוף שנים הן מה לי שניהם שלוחים מה לי אחד מהם הרי עדים מצויין לקיימו לא פלוג רבנן בין בא עם חבורת אנשים לבא יחידי דאין מבחין ובודק באלה דלא מוכחא מלתא ואם באת להכשיר את זה יכשירו את זה אבל כששנים הביאוהו מלתא דמוכחא ולא שכיחא היא ולא אחמור בה רבנן: סיפא דקתני · פלוגתא דר׳ יהודה ורבנן על כרחך בשאין הגט יוצא מתחת ידי שניהם הוא דאי שניהם שלוחין מכשרי רבנן ואע״ג דאמירה דידהו לא כלום היא דהא שנים שהביאו גט אין צריכין לומר : במאי פליגי · הואיל ואחד מביאו והוא לא אמר כתיקון חכמים אמאי קמכשר ר׳ יהודה : ה״ק סבר · אף על פי שהגט יוצא מתחת עד החתימה והשליח הימנוהו רבנן כתרי אפילו הכי כיון דלא אמר נמי בפני נכתב פסול גזירה דלמא אתי לאיחלופי כו׳: ורבי יהודה סבר· כיון דאצרכינהו תרי אחריני במקומו לאסהודי אכתיבה תו לא אתי לאיחלופי : צריכין · ואלו לא אמרו כתיקון חכמים דכיון דחד הוא דאסהיד אחתימה אתי לאיחלופי הואיל ואיהו לא אמר אכתיבה: סיפא דקתני · פלוגתא נימא דומיא דרישא דאפילו גט יוצא מתחת ידי שניהם פסלי דהא צריכין לומר והני לא כלום קאמרי דאי גט יוצא מתחת ידי עדי הכתיבה הא׳ דהחתימה לאו כלום הוא שאינו שליח בדבר ואי מתחת יד אחד מאלו ועד החתימה או שלשתן שלוחין בו כיון דאחתימה חד הוא דאסהיד ואיהו לא אמר אכתיבה אתי לאיחלופי בעלמא: במאי פליגי · כלומר ר׳ יהודה אמאי אכשר: תנא קמא סבר לפי שאין בקיאין לשמה · הלכך שנים שהביאו גט צריכין לומר והני לא כלום אמרו כדאמרן : ורבי יהודה סבר לפי שאין מצויין לקיימו · הלכך שנים שהביאו גט אין צריכין לומר ולא איכפת לן : רבא מתרץ כלישנא קמא· דאין גט יוצא מתחת ידי שניהם דאי שנים הביאוהו דכולי עלמא כשר דאין צריכין לטעם לפי שאין עדים מצויין והכא כשהביאו א׳ אותו שהעיד על החתימה וטעמא דר׳ יהודה כדאמרן לעיל דכיון דאיכא תרי אחריני אכתיבה לא אתי לאיחלופי : ורבה · מוקי לה כלישנא בתרא ואמר לך הכא דמכשיר רבי יהודה לאו משום דשנים המביאין גט אין צריכין אלא לאחר שלמדו עסקינן דלמאי ניחוש לה אי לשמה הא איכא אי לקיימו הא איכא דשנים הם ורבנן דפסלי גזרי שמא יחזור דבר לקלקולו ורבי יהודה סבר לא גזרינן דתרי דמייתי גיטא לא שכיחא ולא גזרו בה רבנן : ולפלוג נמי רבי יהודה ברישא · באחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם כיון דיוצא מתחת ידי שניהם דלקיימו ליכא למיחש ולשמה נמי הא למדו ולקלקול לא חייש : לא למעוטי בפני נחתם אבל לא בפני נכתב · דחד הוא ופסולי׳ משום גזירה דלמא אתי לאיחלופי הוא : אתמר נמי · כלישנא בתרא דרבי יוחנן דבגט יוצא מתחת ידי שניהם מחלוקת :

חברה

[נ״ל רב אחי]
[לעיל ג׳]
[נ״ל רב אסי]
[לעיל כ:]
[שם]
(שם ה.)

תוספות רי״ד

כשר אלמא קסבר שנים שהביאו גט ממדינת הים אין צריכין לומר בפני נכתב ובפני נחתם פי׳ דוקא אם לא היו שניהן שלוחים בהבאתו אלא א׳ דאמר נחתם אז הוא פסול דאע״ג דהימנוה רבנן כבי תרי כיון דלא מסהיד נמי אכתיבה אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא ואף על גב דאחד אימר בפני נכתב כיון דלא הוה איהו שליח בגט כמאן דליתיה דמי ואין כאן עדות אלא אחתימה בלחוד ואתי לאכשורי נמי קיום שטרות בע״א ומש״ה פסול אבל אם היו שניהם שלוחי׳ בהבאתו ששניהם אומרים כי הבעל נתנו׳ לה כשר שאע״פ שלא אמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם כשר [שכיון] שהם מעידים כי הבעל נתנו להם אין צריך שום קיום שפי הבעל כק׳ עדים וכיון שהוא מסרו להם הרי הודה שהוא כשר ושוב אינו יכול לערער כדכתבי׳ לעיל בפ״ק ולשמה לא חיישי׳ כדרבא א״ל אביי אלא מעתה סיפא דקתני שנים אומרים בפנינו נכתב וא׳ אומר בפני נחתם פסול ור׳ יהודה מכשיר טעמא דאין הגט יוצא מתחת ידי שניהם [הא גט יוצא מתחת ידי שניהם] מכשרי רבנן א״ל אין וכי אין הגט יוצא מתחת ידי שניהם במאי פליגי מר סבר גזרינן דילמא אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא ומר סבר לא גזרינן פי׳ רבנן סברי כיון דחד הוא דמסהיד אחתימה אע״פ שהוא שליח הגט דהימנוה רבנן כבי תרי כיון דלא מסהיד נמי אכתיבה אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא ור׳ יהודה סבר כיון דאיכא שני עדים דמסהדי נמי אכתיבה לא אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא אבל ברישא דליכא אלא חד אכתיבה דחד כמאן דליתיה דמי אי מכשרת להאי המעיד על החתימה כבי תרי מפני ששליח הגט הוא אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא׳ורבה בר בר חנה חלש על גביה רב יהודה ורבנן לשיולי ביה בעו מיניה שנים שהביאו גט ממדינת הים צריכין לומר בפנינו נכתב ובפנינו נחתם או אין צריכין ומ׳ אילו יאמרו בפנינו גירשה מי לא מהימני פי׳ גם קם) כשאומרים שהבעל נתנו להן לתתו לאשתו יהיו נאמנים וכיון שהבעל נתנו להם להוליכו לאשתו פיו כק׳ עדים שהוא כתבו והחתימו ואין לך קיום גדול מזה ושוב אינו יכול לבוא ולערער וכך הלכה :

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה במאי וכו׳ דכיון דאין גט וכו׳ מוכחא מילתא דהא דעד:

ס״א ורבנן וכ״ג בערך לעיל ב.

הא מקמי דאתו חברי לבבל ·פי' בקונט' חברי הייט פרסיים ומקמי דאתו חברי לבבל היינו בימי כשדים נבוכדנצר ואויל מרודך ובלשצר ובתר דאתו הייט כשכבש כורש את המלכות ומלך בבבל וקשה לר"ת דעל כרחך חברים לאו היינו פרסיים דאמר בפרק עשרה יוחסין (קדושין דף עב·) הראני פרסיים דומין לחיילות של בית דוד. הראני חברים דומין למלאכי חבלה ועוד דבפרק הבא על יבמתו (יבמות דף סג:) משמע דבימי ר' יוחנן אתו חברי לבבל דאמרו ליה לר' יוחנן אתו חברי לבבל שגא נפל ואומר ר"י דחברים הם אומה אחת שבאה בימי רבי יוחנן וכשבאה לבבל הרשיעה את הפרסיים שהיו בבבל ואתקלקלו טפי מארומאי וא"ת למאי דפי' בקונט' דמימי כורש באו פרסיים לבבל ובהגוזל בתרא (ב"ק קיז·) אמרינן דאמר ליה רב לרב כהנא עד האידנא הוה מלכותא ·דיוונאי דלא קפדי אשפיכות דמים השתא פרסיים ניהו וקפדי אשפיכות דמים משמע דבימי רב אתו פרסיים לבבל ואומר ר"י דהתם הכי פירושא עד האידנא הוה מלכותא דיוונאי שמושלים של בבל היו מיוונים ועכשיו המושלים הם פרסיים אבל לעולם פרסיים היו שם מימות כורש: *אחד אומר בפני נכתב וב' אומרים בפנינו נחתם כשר· לרבא אפי' ליכא מעיד על הכתיבה כשר ולא נקט אחד אומר בפני נכתב אלא אגב רישא דתני אחד: אמר ליה ר' אסי אלא מעתה רישא דקתני · קושיא דרבי אסי איננה אלא במאי פליגי כדפרישי' לעיל אלא שלא חש להאריך: נכתב ביום ונחתם בלילה פסול · לרבי יוחנן משום שמא יחפה על בת אחותו ולריש לקיש משום פירי דסבורין הדיינים שביום הכתיבה נחתם ותטרוף האשה מלקוחות שלא כדין פירות שמשעת כתיבה עד שעת חתימה: ור"ש מכשיר דלית ליה שמא יחפה כדאמר בגמרא ומשום פירי נמי ליכא דקסבר משנתן עיניו לגרשה שוב אין לבעל פירות דהייט משעת כתיבה וא"ת וניחוש שמא נכתב בלילה והקדימו הבעל והאשה וכתבו זמן של יום לעשות קנוניא על הלקוחות ואע"פ שבא לגרשה כדחיישינן בסוף פ"ק דב"מ (דף יט:) גבי שובר וי"ל דלעולם אין חותמין העדים כשרואין הזמן מוקדם אא"כ יודעים שביום הזמן נכתב: מפני מה תיקנו זמן בגיטין לא מצי למימר דתקינו זמן כדי שתוכל להוציא האשה מן הבעל מזונות שלוותה ואכלה קודם זמן הכתוב בגט שלא יוכל לומר לה גירשתיך מקודם לכן דבלאו הכי נאמנת אשה על כך מיגו דאי בעי תטמין את גיטה ולא ידעו שהיא גרושה ולא תראנו עד שתרצה להנשא ואם יביא הבעל עדי מסירה אז לא תפסיד האשה שידעו העדים מתי נמסר אע"ג דבעל שאומר גירשתי את אשתי נאמן היינו דווקא מכאן ולהבא כדאמרינן בים נוחלין (ב"ב דף קלה:) ואפילו מכאן ולהבא לא מצינו שיהא נאמן כשאשתו מכחישתו ועוד דמשום מזונות לא היו צריכין לתקן זמן כמו שאפרש על רבי יוחנן בסמוך דאפילו אין בו זמן יכולה האשה לבקש עדי מסירה שיעידו בפני ב"ד או עדים שהיום נתגרשה ויכתבו לה שטר אחר (ומיהו שמא לא יתרצו עדי מסירה לבא עמה לב"ד או לומר לעדים ויכתבו לה שטר אחר שמאותו יום נתגרשה ואדרבה ע"י הזמן פעמים היא תפסיד מזונות שלא כדין כשלא גרשה בשעת הכתיבה) וא"ת וגט שיחרור למה תיקנו בו זמן דאי משום מעשה ידיו בלא זמן נמי יוכל לבא לב"ד ויכתבו לו שמאותו יום נשתחרר ואפי' למ"ד עדיו בחתומיו זכין לו אינו זוכה במעשה ידיו מיום הכתיבה כיון שאין בו זמן ואין מוכיח מתוכו מתי נכתב כמו *בשני שטרות היוצאין ביום אחד דאפילו לאביי דאמר עדיו בחתומיו זכין לו זה שמסר לו תחילה קנה דבפרק זה בורר (סנהדרין דף כח:) משמע דאביי סבר כרבי אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי ולרבי אלעזר על כרחך זה שמסר לו תחילה קנה כדמוכח בפרק מי שהיה נשוי (כתובות צד:) והיינו משום דלא אמרינן עדיו בחתומיו זכין לו אלא היכא דמוכח מתוכו והוא הדין הכא באין בו זמן כלל ואומר ר"י דתקנו זמן דאי לא הוי ביה זמן פעמים שהיה אדם מוכר עבדו ואח"כ כותב לו גט שיחרור בלא זמן והיה אומר העבד לרבו שני איתי ראיה שטר מכר שלך קדם לשחרור שהעבד הוא מוחזק בעצמו והלוקח בא להוציא ממנו השעבוד אבל הכא הבעל מוחזק ולא האשה: משום בת אחותו · שלא יחפה עליה כשאין בו זמן דלא אמרינן אוקמה אחזקת אשת איש והבאת הוא דאיגרשה כיון שהיא גרושה לפנינו ועוד אדרבה אוקמה בחזקת כשרה שלא נבעלה כשהיא אשת איש: ריש לקיש אמר משום פירות · כדי שתדע האשה מתי נכתב ונחתם ולא תפסיד פירות עד שעת נתינה וא"ת גט מאוחר יפסל מהאי טעמא °ובפ' גט פשוט (ב"ב קסי) מוכח דכשר דאמר גט מקושר שכתבו עדיו מתוכו כשר מפני שיכול לעשותו פשוט ואז יהיה מאוחר דמקושר אמרי' התם *מלך שנה מונין לו שתים. ועכשיו ימנו מזמן הכתוב בו כדין פשוט שלא ידעו. דתחילתו מקושר היה ואומר ר"י דבמאוחר אין הבעל מפסיד פירות משעת חתימה אלא משעת הזמן דאין ראוי לגרש בו אפילו נתנו לה לאלתר ואין הגירושין חלים עד הזמן אבל נכתב ביום לרבי שמעון ראוי לגרש בו מיד אע"פ שלא נחתם ע"י עדי מסירה דר"ש סבר כר' אלעזר דעדי מסירה כרתי כדאמרינן בפ"ק (לעיל ט:) ולרבנן אע"ג דראוי לגרש בו כיון דליכא נמי קול אין הבעל מפסיד פירות אבל כשעסוקים באותו ענין דיש קול וראוי לגרש בו מפסיד הבעל פירות משעת כתיבה כדאמר לקמן וקשה לר"י דאמרי' לקמן (דף יח:) אמר לעשרה כתבו גט לאשתי והתם בו בי תרי מינייהו ביומיה ואיך מכאן עד עשרה יומי דר"ל אמר כולם משום עדים ופסול ואמאי והרי יש לו קול והרי ראוי לגרש בו דאם היה רוצה הבעל לא היה מקפיד על העשרה ויפסיד פירות משחתמו ב' הראשונים ויהא כשר לגרש בו וי"ל כל זמן שהבעל מקפיד ולא הגיעו כולם אין קול עד שיחתמו כולם או שיהו עסוקין לחתום ·

חברא שקלה לשרגא מקמייהו אמר רחמנא או בטולך או בטולא דבר עשו למימרא דארומאי מעלו מפרסאי והתני *רבי חייא מאי דכתיב °אלהים הבין דרכה והוא ידע את מקומה יודע הקב"ה בישראל שאין יכולין לקבל גזירת ארומיים עמד והגלה אותם לבבל לא קשיא הא מקמי דניתו חברי לבבל הא לבתר דאתו חברי לבבל: אחד אומר בפני נכתב ושנים אומרים בפנינו נחתם כשר: אמר רבי אמי אמר רבי יוחנן לא שנו אלא שהגט יוצא מתחת יד עד כתיבה דנעשו כשנים על זה וכשנים על זה אבל מתחת ידי עדי חתימה פסול אלמא קסבר שנים שהביאו גט ממדינת הים צריכין שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם אמר ליה רבי אסי אלא מעתה רישא דקתני שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול ור' יהודה מכשיר ואפילו גט יוצא מתחת ידי שניהם פסלי רבנן אמר ליה אין זימנין אשכחיה דיתיב וקאמר דאפילו גט יוצא מתחת ידי עדי חתימה כשר אלמא קסבר שנים שהביאו גט ממ"ה אין צריכין שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם אמר ליה רבי אסי אלא מעתה רישא דקתני שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול ורבי יהודה מכשיר טעמא דאין הגט יוצא מתחת ידי שניהם הא גט יוצא מתחת ידי שניהם מכשרי רבנן אמר ליה אין והא זמנין לא אמרת לן הכי אמר ליה יתד היא שלא תמוט:

מתני' נכתב ביום ונחתם ביום בלילה ונחתם בלילה ונחתם ביום כשר ביום ונחתם בלילה פסול רבי שמעון מכשיר שהיה רבי שמעון אומר כל הגיטין שנכתבו ביום ונחתמו בלילה פסולין חוץ מגיטי נשים:

גמ' איתמר °מפני מה תיקנו זמן בגיטין רבי יוחנן אמר *משום בת אחותו ריש לקיש אמר משום פירות ריש לקיש מ"ט לא אמר כרבי יוחנן אמר לך

זנות

חברא · פרסאי: שקלה לשרגא · שים לפרסיים יום איד שאין מדליקין אור בתוכו יום אלא בבית ע"ז שלהן: אמר · רבה בר בר חנה: רחמנא או בטולך · או התכיאט בצלך או הגלוטו בצל בני עשו שהן מכבדין אותו: הבין דרכה · של תורה ולומדיה היכן היא ראויה להתיישב: גזירות · שגוזרין שמד תורה אור שלא יתעסקו בתורה ולא יקיימו מצות: והגלה אותן לבבל · בחורבן הבית: הא מקמי דניתו · חברי לבבל · בימי כשדים נבוכדנצר ואויל מרודך ובלשצר: לבתר דאתו חברי · משכבש כורש את המלכות ומלך בבבל: מתחת יד עד כתיבה · דהשליח נאמן כשנים: פסול · ואע"פ ששניהם הביאוהו: זימנין · פעם אחרת: אשכחיה · ר' אסי לר' אמי: יתד היא · לשון אחרון זה אמת · מתני' נכתב בלילה ונחתם ביום · היינו חד יומא ואין כאן גט מוקדם: ביום ונחתם בלילה מוקדם הוא דמשמע דמההוא יומא איגרשה ולא איגרשה עד למחר ובגמרא מפרש מאי פסוליה: כל הגיטין · של מכר ומתנה והלואה: פסולין · דאתי למטרף לקוחות מיומא דכתיבה ושלא כדין: חוץ מגיטי נשים · דלאו לגוביינא עבידא ובגמרא מפרש לה: גמ' מפני מה תיקנו זמן בגיטין · כיון דלאו שטרא דגוביינא הוא: משום בת אחותו · והיא אשתו ושמא תזנה תחתיו וחס עליה שלא תחנק וכותב לה גט בלא זמן ונותן לה וכשמעידין עליה בבית דין מוליאה גיטה ואומרת גרושה הייתי ופנויה בזותה שעה: משום פירות · שמזמן הגט ואילך אם ימכור הבעל בפירות נכסי מלוג שלה תגבם ואם לא היה בו זמן יהיה מוכר והולך וכשתתבע לדין הויא ידה על התחתונה שיאמר לה קודם גירושין מכרתי:

[פסחים פז·] איוב כח [לקמן כו: יבמות לא:] מ"ז [כתובות לד.] [דף קכב:] [ב"י לעיל במשנה טו:]

עין משפט
נר מצוה

יז א מיי' פ"ו מהלכות גירושין הלכה טו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמב סימן יט

יח ב טוש"ע ח"מ סימן מג סעיף נו:

יט ג מיי' פ"א מהלכות גירושין הלכה כה סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קכז סעיף ג:

כ ד מיי' שם הלכה כד:

מסורת הש"ס

גליון הש"ס

גמ' מפני מה תקנו זמן בגיטין · עיין בב"ב קעב ע"ב תוד"ה עדי: תוס' ד"ה ריש לקיש וכו' ובפ' גט פשוט · עיין לקמן דף פ ע"א תד"ה כי יתביתו:

תוספות רי"ד

א' אומ' בפני נכתב ושנים אומרים בפנינו נחתם כשר: אמר ר' אמי אמר ר' יוחנן אפילו גט יוצא מתחת ידי עדי חתימה ולא מתחת ידי עדי כתיבה כשר: אלמא קסבר שנים שהביאו גט ממדינת הים אין צריכין לומר בפנינו נכתב ובפנינו נחתם·פי' אע"פ שעד הכתיבה אינו שליח ולא מהימן כבי תרי ובמאן דליתיה דמי ונמצא שאין לנו עדים על הכתיבה כשר כיון דמיקיים גיטא בחותמיו אין אנו צריכין לעדות הכתיבה דלשמה לא חיישי' כרבא: מתני' נכתב ביום ונחתם ביום נכתב בלילה ונחתם בלילה ונחתם ביום כשר ביום ונחתם בלילה פסול ור"ש מכשיר שר"ש אומר כל הגיטין שנכתבו ביום ונחתמו בלילה פסולין חוץ מגיטי נשים· פי' היכא דנכתב ביום ונחתם בלילה קדם זמן הכתיבה לזמן החתימה יום אחד וה"ל שטר מוקדם וחכמים פוסלין במוקדם ור"ש מכשיר כדמפרש טעמייהו לקמן שר"ש אומר כל הגיטין כגון שטרי הלואות ושטרי מקח וממכר דלגוביינא עבידי אם נכתבו ביום ונחתמו בלילה פסולים דאתי למיטרף לקוחות שלא כדין אבל גט דלאו לגוביינא עביד כשר: גמ' איתמר מפני מה תקנו זמן בגיטין פי' כיון דלאו לגוביינא עביד לא אתי למיטרף ביה לקוחות דאע"ג דתנן הוציאה גט ואין עמו כתובה גובה כתובת' לאו מזמן הגט טרפא אלא מזמן כתובה וגיטא הוי ראיה שנירשה ונתחייב כתובתה ומה

מוקדם: ר' יוחנן אמר משום בת אחותו פי' שמא ישא בת אחותו ותזנה תחתיו וחס עליה שלא תחנק וכותב לה גט בלא זמן ונותן לה וכשמעידין עליה בב"ד שזינתה תוציא הגט ואומרת גרושה הייתי ים האי טעמא פסול המוקדם דאי אמרת המוקדם כשר פעמים שזינתה בניסן ומקדים וכתיב לה גיטא מאדר ואומר עכשיו לעדים הגט הזה כבר כתבתיו מאדר ולא היה בדעתי ליתנו לה ועכשיו נמלכתי תמו בו עכשיו בניסן אע"פ שהוא מוקדם לפי' פסלוהו שלא יחתמוהו העדים ולא יוכל להפות עליה: ור"ל אמר משום פירות פי' שמזמן הגט אם ימכור הבעל פירות נכסי מלוג שלה היא הגבם ואם לא וכר והולך וכשתתבע לדין הויא ידה על התחתונה שיאמר לה קודם גירושי' מכרתי והמוקדם פסול שלא הפסידה פירות אלא משעת רתימה ואתיא למיטרף לקוחות שלא כדין משעת כתיבה ועד שעת חתימת

זנות לא שכיחא א) ורבי יוחנן מאי טעמא לא אמר כריש לקיש קסבר יש לבעל פירות עד שעת נתינה °בשלמא לריש לקיש משום הכי קא מכשיר ר"ש אלא לרבי יוחנן מאי טעמא דר"ש דמכשיר אמר לך רבי יוחנן אליבא דר"ש לא קאמינא כי קאמינא אליבא דרבנן בשלמא לרבי יוחנן היינו דאיכא בין רבי שמעון לרבנן אלא לריש לקיש מאי איכא בין רבי שמעון לרבנן פירי דמשעת כתיבה ועד שעת חתימה איכא בינייהו והא איפכא שמעינן להו דאתמר מאימתי מוציאין לפירות רבי יוחנן אמר משעת כתיבה וריש לקיש אמר משעת נתינה איפוך אמר ליה אביי לרב יוסף *ג' גיטין פסולים ואם ניסת הולד כשר מה הועילו חכמים בתקנתן אהנו ^דלכתחילה לא תינשא ^גזייה לזמן דידיה ויהביה ניהלה מאי אמר ליה לרמאי לא חיישינן כתוב בו שבוע שנה חדש שבת מאי אמר ליה ^כשר ומה הועילו חכמים בתקנתן אהנו לשבוע דקמיה ולשבוע דבתריה דאי לא תימא הכי יומא גופיה מי ידעי' אי מצפרא אי מפניא אלא ליומא ^דקמיה וליומא דבתריה הכא נמי אהני לשבוע דקמיה ולשבוע דבתריה אמר ליה רבינא לרבא כתביה ואותביה

לא שכיח · ולא חשו בה רבנן: עד שעת נתינה · הלכך זמן כתיבת גט לא מהני מידי דהי אתיא למיטרף בעיא לאתויי סהדי אימת מטא גיטא לידה: משום הכי מכשר ר' שמעון · בגט מוקדם כדאמר לקמן קסבר ר' שמעון כיון שנתן עיניו לגרשה שוב אין לו פירות הלכך אם אתיא למיטרף לקוחות דפירות מיום כתיבה שפיר עבדא וטעמא דרבנן לקמיה מפרש: אלא לרבי יוחנן · דאמר זמן משום בת אחותו איתקן: מאי טעמא דרבי שמעון דמכשיר · הא זמנין דזנאי בתוך *יום ועודנה אשת איש דכל זמן שלא נחתם לא ניתן לה וכשמעידין על זנותה מוליאה גיטה וכתוב בו *מאותו יום ואומרת גרושה הייתי: אליבא דר' שמעון לא קאמינא · דלר"ש ודאי זמן לאו משום בת אחותו איתקן אלא משום פירות: אליבא דרבנן · דמשום הכי פסלי רבנן דקא סברי זמן משום בת אחותו: בשלמא לר' יוחנן · דאמר לרבנן משום בת אחותו ולר' שמעון משום פירות: היינו דאיכא בין רבי שמעון לרבנן · טעמא דפלוגתייהו בהכי לרבנן פסול גט מוקדם משום בת אחותו ולר"ש כשר דקסבר זמן משום פירות איתקן והלכך גט מוקדם כשר דאי טרפא משעת כתיבה שפיר טרפא דהא נתן עיניו לגרשה: מאי איכא · במאי פליגי ואמאי פסלי רבנן הא שפיר טרפא דהא להכי איתקן זמן: עד שעת חתימה · דלרבנן לא בעיא למיטרף אלא מחתימה ואילך הלכך מוקדם פסול דכי מפקא ליה אתיא למיטרף מיום כתיבה דסברי בו ביום נחתם: שמעינן להו · לרבי יוחנן וריש לקיש: ג' גיטין פסולין · ואחד מהם יש עליו עדים ואין בו זמן ותנן דאם ניסת הולד כשר כיון דאי עבד שפיר דמי: מה הועילו חכמים בתקנתם · משום בת אחותו ומשום פירות: אהנו דלכתחילה לא תינשא · וכיון דהכי הוא אי בעי לכתוב גט בלא זמן לחפות על בת אחותו או למכור בפירות לא כתבו ליה סופרי הדיינים ולא חתמי עליה סהדי: גזייה לזמן ויהביה ניהלה · לאחר שכתב בו זמן חתכו כדי לחפות על בת אחותו או למכור בפירות ויהביה ניהלה ואמרי' דגט שאין בו זמן אם ניסת הולד כשר וכשמוליאתו הרי היא בחזקת מגורשת ולא מיקטלה מה הועילו חכמים בתקנתן: לרמאי לא חיישינן · לרמאות כזה שהוא ניכר ונגלה לא עבידי אינשי דעבדי ולא חשו רבנן להכי: כתוב בו · זמנו בשבוע פלונית של יובל ולא כתב איזו שנה או כתב שנה ולא כתב חדש או כתב חדש ולא כתב שבת או כתב שבת ולא כתב יום מאי: א"ל כשר · לכתחילה: מה הועילו חכמים בתקנתם · הא לא ממנעי מלמכתביה כהליה: לשבוע דקמיה · שאם זינתה תיהרג: ולשבוע דבתריה · לפירות שאם ימכור בהם תוליא גיטה ותגבם ואי אפשר לפרש דלשבוע דקמיה אהני לפירות שלא תטרפם מלקוחות דבלאו זמן נמי לא טרפה דידה על התחתונה עד דמייתה ראיה דבתר גירושין זבין ולשבוע דבתרא לא מהני לזנות דלא תיקטול דבלאו זמן נמי לא מיקטלה דספק נפשות להקל: והותביה

זנות לא שכיחא · פירוש זנות בעדים ובהתראה לא שכיח אבל לא בעי למימר דשום זנות לא שכיח דהא ברים כתובות (דף ט:) תקנו שתהא בתולה ניסאת ביום הרביעי שאם היה לו טענת בתולים ישכים לבית דין דחיישינן להיקרורי דעתא *ומסתברא דעפי איכא למיחש נשמה תזנ: מלבמא זנתה ועוד דהתם אע"ג דלא שכיח עשו תקנה וחשו שלא תאסר עליו עולמית ויתפסנה באיסור אבל לא חשו אי מחייבת מיתה ולא מיקטלה כיון דלא שכיח: עד שעת נתינה · פי' בקונט' הלכך זמן כתיבת הגט לא מהני (א) דכי בעיא למיטרף בעיא לאיתויי סהדי אימת מטא גיטא לידה אע"ג דבכל שטרות אין צריך להביא עדים אימת מטא השטר לידיה אפי' למאן *דלית ליה עדיו בחתומיו זכין לו היינו משום דלדידיה אין כותבין שטר ללוה אלא א"כ מלוה עמו בר משטרי אקנייתא כדאמרי' בפ"ק דב"מ (דף יג.) הלכך כיון שהיה מלוה שם אמרי' שמיד מסר לו אבל גט אשה כותבין לאיש אע"פ שאין אשתו עמו משום עיגונא כמו כל גיטין הבאין ממדינת הים אבל קשה לר"י מהא דאמר בסוף פ"ק דב"מ (דף יט.) מלא גט אשה בשוק בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה ופריך ניחוש דלמא כתב ליתן בניסן ולא נתן עד תשרי ואזל וזבן פירי מניסן עד תשרי ומפקא ליה לגיטא דכתב בניסן ואתיא למטרף לקוחות שלא כדין ומשני כי אתיא למטרף אמרי' לה אייתי ראייה אימת מטא גיטא לידך ואמאי קשה ליה טפי אההיא ברייתא מבכל גיטין שבעולם אלא משמע דוקא בגט המצא דאיתרע בנפילה הוא דאמר אייתי ראיה אימת מטא גיטא לידך אבל בכל גיטין אמרינן מסתמא ביום שנכתב ונחתם נמסר ואומר ר"י דהכי פירושו עד שעת נתינה דכיון דיש לבעל פירות עד שעת נתינה לא הוצרכו לתקן זמן בגט משום פירות דבאין בו זמן נמי תביא גיטה לב"ד או לעדים ויכתבו לה שמאותו יום נתגרשה וא"ת ולר' יוחנן היאך כותבין גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו ניחוש שמא יכתוב בניסן ולא יתן עד תשרי כדפרי' בפ"ק דב"מ (דף יג:) גבי כותבין שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו וי"ל דגבי כותבין שטר ללוה פריך משום דמאן דזיזף בלנעה יזיף ויש לחוש שאחר זמן ימסור לו בלנעה ויסברו לקוחות שנמסר לו משעת כתיבה אבל גט צריך עדי מסירה ואפי' לר' מאיר [דאמר עדי חתימה כרתי] אומר ר"ת דבעינן עדי מסירה דאין דבר שבערוה פחות משנים וגם מפרסמין להוציא קול שהיא פנויה וידעו לקוחות שלא נתגרשה מיום הכתיבה ויאמרו לה אייתי ראיה אימת כו' ומיהו במשלים גט לאשתו דשמעתין ליכא למיחש לרבי יוחנן למידי לא משום פירות ולא משום שמא יחפה דכיון שרואים זמן הכתיבה קודם המסירה קלא אית ליה כדאמר בסמוך אגיטין הבאין ממדינת הים וא"ת נכתב ביום ונחתם בלילה אמאי פסול הא אית ליה קלא וי"ל דלא שייך למימר קלא אית ליה אלא כשמגרש ע"י שליח אבל נכתב ביום ונחתם בלילה יש לחוש שימסור לה בעצמו בלנעה לחפות עליה ולהכי לא מלי לשנויי גבי כתביה ואותביה בכיסתיה דקלא אית ליה כדמשני אגיטין הבאין ממדינת הים וא"ת ואמאי כותבין גט לאיש ליחוש שמא תזנה ויתן לה בלנעה כדי לחפות עליה וי"ל דמסתמא מיד אחר הכתיבה יתן לה דלא מקדים פורענותא לנפשיה כדמשני בסמוך גבי כתביה ואותביה בכיסתיה: איפוך · ר"ש לקיש אמר משעת כתיבה פירוש °משעת חתימה: גזייה לזמן ויהביה ניהלה מאי כו' · והא דאמר בפרק ד' אחין (יבמות לא:) גבי מפני' מה לא תיקנו זמן בקידושין משום דהיכי נעביד ניכתביה גבי דידה מחקה ליה ופריך אי הכי גירושין נמי נימא הכי ומשני התם להצלה דידה קאתי לא כמו שפירש שם בקונט' דאי מחקה ליה קטלינן לה דמוקמינן לה בחזקת אשת איש אע"ג דאי לא תיקון זמן מלי לחפויי עלה דמספיקא לא קטלינן לה השתא דתיקון זמן אי מחקה ליה מוקמינן לה בחזקת אשת איש וקטלינן לה דהא הכא משמע דאי גזייה לזמן לא קטלינן לה דקאמר מה הועילו חכמים בתקנתם ודוחק לומר דלא פריך הכא אלא למאן דאמר משום פירי אלא אומר ר"י דהכי פירושו התם להצלה דידה קאתי הגט בא להצילה ולהעיד עליה שהיא מגורשת ולכך ירלה למחוק הזמן כי סבורה שיפסול בכך אבל האמת דאי מחקה ליה לא קטלינן לה הכא לחובה דידה קאתי כלומר הקידושין באין לחייבה ולהעיד שהיא מקודשת ומחקה ליה לזמן

כתביה ואנחיה כו' · הכא לא בעי לשנויי דאהני לקמיה כדאמרינן לעיל דגבי כתב חדש שבת כיון דאהני לקמיה לא חיישי' לחפויי שהכתיבה והנתינה כי הדדי נינהו כמו ביומא גופא כדאמרינן לעיל אבל גבי כתב ואנחיה בכיסתיה וגיטין הבאין ממ"ה שהנתינה היא אחר הכתיבה חיישי' שמא יחפה ויאמר שקר שמקודם לכן נתגרשה וכן נכתב ביום ונחתם בלילה פסול אע"ג דאהני לקמיה:

ואנחיה

תוספות רי"ד

חתימה: ר"ל מ"ט לא אמר כר' יוחנן אמר לך זנות לא שכיחא ור' יוחנן מ"ט לא אמר כר"ל קסבר ר' יוחנן יש לבעל פירות עד שעת (כתיבה) [נתינה] פי' והלכך זמן כתיבת הגט לא מדני דכי אתיא למיטרף לקוחות בעיא לאיתויי סהדי אימת מטא גיטא לידה ...

... וכיון שלכתחילה לא תנשא בו לא חתמי סהדי ואין לחוש שמא יכתוב בכתב ידו בלא עדים ויקדים הזמן ויחפה עליה דהיכא דזינתה ובא להוציא גם זה בכתב ידו לא מסגהי' ביה דאמרי' גזייה לזמן דידיה ויהביה ניהליה מאי א"ל לרמאי לא חיישינן פי' יכתוב בו זמן כדי שיחתמו בו עדים ואח"כ כדי לחפות עליה יחתכנו וכיון שאם נשאת הולד כשר א"כ גם כשר הוא ויחפה על בת אחותו מאי לא חיישינן מפני שהוא כבר ידוע וניכר כי נחתך הזמן כדי לחפות עליה עשה כדי לחפות עליה ויראה לרבים דלכתחילה ואין אדם עושה עצמו רשע ולא חיישינן להכי: כתיב בו שבוע שנה ... כשר פי' כתוב בו שבוע פלונית של יובל ולא פירש באיזה שנה אי נמי בשנה פלונית של שבוע ולא פירש באיזה חדש אי נמי בחדש פלוני ולא פירש באיזה שבוע בחדש אי נמי בשבוע פלונית ... יום א"ל כשר דדוקא שאין בו זמן כלל תנן דפסול אבל האי דאיכא זמן כל שהוא כשר ומה הועילו חכמים בתקנתם כיון שאינו מכוונים תימים ומהדר אהני לשבוע דלקמית ולשבוע דבתריה דאי לא ... יומא גופיה מי ידעי' אי בצפרא אי ספניא אלא ליומא דקמיה וליומא דבתריה הכי נמי אהני לשבוע דקמיה פי' לשבוע דבתריה לשבוע דקמיה שאם זנתה תיהרג ולשבוע דבתריה לפירות שאם ימכרם תוציא ...

עין משפט נר מצוה:

בא א מיי' פ"א מהלכות גירושין הלכה כו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קכז סעיף א: ר"א מלשון התוס'

בב ב מיי' שם הלכה כו סמג שם טוש"ע שם סעיף א:

בג ג ד מיי' שם טוש"ע אה"ע שם סעיף ...

נמהרש"ל יש כאן טעות שכתב דאיה במקום דלית

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה עד וכו' לא מהני מידי דכי:

גליון הש"ס

גמ' בשלמא לר"ל כו' ...

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' ור' יוחנן מ"ט לא אמר כריש לקיש קסבר יש לבעל פירות עד שעת נתינה ...

כד א טור ש"ע אה"ע סי' קמו סעיף ד:

כה ב מיי' פי"א מהל' גירושין הלכה יט סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן יג סעיף א:

כו ג מיי' פ"ט מהלכות שמטה הלכה יג סמג לאוין רעא טוש"ע ח"מ סי' סז סעיף יז:

כז ד מיי' שם הלכה יב טוש"ע שם סעיף טז:

כח ה מיי' פכ"ג מהל' מלוה הלכה ג סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סימן מג סעיף ט:

ואותביה בכיסתיה דאי מפייסה תיפייס מאי אמר ליה *לא מקדים איניש פורענותא לנפשיה אמר ליה רבינא לרב אשי גיטין הבאים ממדינת הים דמיכתבי בניסן ולא מטו עד תשרי מה הועילו חכמים בתקנתם אמר ליה [א]הנהו קלא אית להו *איתמר מאימתי מונין לגט רב אמר משעת נתינה ושמואל אמר משעת כתיבה מתקיף לה רב נתן בר הושעיא לשמואל יאמרו שתי נשים בחצר אחת זו אסורה וזו מותרת אמר ליה אביי זו זמן גיטה מוכיח עליה וזו זמן גיטה מוכיח עליה תניא כוותיה דרב תניא כוותיה דשמואל תניא כוותיה דרב השולח גט לאשתו ונשתהה שליח בדרך ג' חדשים כשהגיע גט לידה צריכה להמתין ג' חדשים *ולגט ישן אין חוששין שהרי לא נתייחד עמה תניא כוותיה דשמואל המשליש גט לאשתו ואמר לו אל תתנהו לה אלא לאחר ג' חדשים משנתנו לה מותרת לינשא מיד ולגט ישן אין חוששין שהרי לא נתייחד עמה רב כהנא [ב]רב פפי ורב אשי עבדי משעת כתיבה רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע עבדי משעת נתינה [ג]והלכתא משעת כתיבה איתמר מאימתי כתובה משמטת רב אמר משתפגום ותזקוף ושמואל אמר [ד]פגמה אע"פ שלא זקפה זקפה אע"פ שלא פגמה תניא כוותיה דרב תניא כוותיה דשמואל תניא כוותיה דרב מאימתי כתובה משמטת משתפגום ותזקוף פגמה ולא זקפה זקפה ולא פגמה אינה משמטת עד שתפגום ותזקוף תניא כוותיה דשמואל [ה]אונס וקנס ופיתוי וכתובת אשה שזקפן במלוה משמטין ואם לאו אין משמטין מאימתי נזקפים במלוה משעת העמדה בדין אמר שמואל כתובה כמעשה ב"ד דמיא מה מעשה ב"ד נכתבין ביום ונחתמין בלילה אף כתובה נכתבת ביום ונחתמת בלילה כתובתיה דרבי חייא בר רב איכתוב ביום ואיחתום בלילה הוה רב התם ולא אמר להו ולא מידי לימא כשמואל סבירא ליה [ו]עסוקין באותו ענין הוו דתניא אמר רבי אלעזר בר רבי צדוק לא שנו אלא כשאין עסוקין באותו ענין אבל עסוקין באותו ענין כשר: ר"ש מכשיר: אמר רבא מאי טעמא דר"ש קסבר *כיון שנתן עיניו לגרשה שוב אין לו פירות אמר ריש לקיש לא הכשיר ר"ש אלא לאלתר אבל מכאן ועד עשרה ימים לא חיישינן

רש"י

ואותביה בכיסתיה · ימים רבים: דאי מפייסא · בהדיה בקטטות שביניהם: תפיים · ולא יגרשנה ולא איפייסה וגרשה ומכי מטא גיטה לידה הוא דמגרשה: לא מקדים כו' · לא רגילי למיעבד הכי לאתויי בכיסתיה דכיון דלא ניחא ליה בגירושין פורענות הוא לגביה ולא מקדים ליה: מה הועילו חכמים בתקנתן · בין לענין (א) פירות בין לענין זנות דטרפה לקוחות מיום הכתיבה: קלא אית להו · ובין לענין זנות ובין לענין פירות בעינא לאתויי ראיה אימת מטא גיטה לידה: מאימתי מונין לגט · ג' חדשים שהאשה צריכה להמתין: ב' נשים בחצר אחת · של אדם א' שפירש לים ומסר שני גיטין לשתי נשיו בו ביום אלא שזה קדם לזה כתיבתו חדש ולשמואל זו תינשא לסוף ב' חדשים וזו לסוף ג' יתמהו בני אדם שראו שנתגרשו ביום א': גט ישן · לקמן (דף עט:) תניא דאין אדם מגרש בגט ישן ואיזהו גט ישן כל שנתייחד עמה מאחר שכתבו לה וטעמא שמא יאמרו גיטה קודם לבנה (ב) שמא תתעבר ותלד בין כתיבתו לנתינתו ולאחר זמן יאמרו הגט קדם ובזנות נתעברה: המשליש · מסר הגט לשליש כדי לגרשה בו לסוף ג' חדשים והוא הלך לדרכו: מותרת לינשא מיד · דמשעת כתיבה מנינן: מאימתי (ג) כתובה · כשאר שטר חוב ומשמטתה שביעית: משתפגום · שתפרע קצת דגלי דעתה דעומדת ליגוש ולפרע: ותזקוף · עליו המותר במלוה דעקפה ל': משום כתובה ומעשה ב"ד שאינו משמט וחל עלה שם שטר חוב: פגמה · כיון דגלי דעתיה בפרעון קרינא ביה לא יגוש: זקפה · במלוה: אונס · את הבתולה חייב חמשים כסף: וקנס · דמוציא שם רע: מאימתי נזקפין · כלומר מאימתי הויא כזקיפה: העמדה · הרי היא כזקיפה: כמעשה ב"ד דמיא · דתנאי ב"ד היא: מה מעשה ב"ד · חיוביה משום פסק דין הוא ואע"ג דלא איחתים הלכך אין שם הקדמה ונכתבים ביום ונחתמין בלילה: אף כתובה · משעת כתיבה דנכנסה לחופה דקירוב חתנות הוא חייל שעבודה ואע"ג דלא אחתים: עסוקים באותו ענין הוו · מכתיבה עד חתימה ואפי' בשאר שטרות כשר: לא שנו · דשטרות הנכתבים ביום ונחתמים בלילה פסולים: אבל עסוקים באותו ענין · כיון שהעדים מזומנים לחתום אלא שבעל כרחם צריכים להמתין עד שיסיים הסופר את השטר אע"ג דאיתרמי ליה חתימה לאורתא: כשר · שהרי משעת כתיבה נמי אית ליה קלא: אין לו פירות · וכי טרפה מזמן כתיבה בדין טרפה שמא

תוספות

ואנחיה בכיסתיה מאי · פירש בקונטרס מה הועילו חכמים בתקנתם בין לענין זנות בין לענין פירות דטורפה לקוחות מיום הכתיבה אע"ג דלעיל אמר ריש לקיש דיש לבעל פירות עד שעת חתימה הכא מודה דיש לבעל פירות עד שעת נתינה כיון דאי מפייסה תיפייס ומיהו ההוא דגיטין הבאין ממדינת הים דפירש בקונטרס לתרווייהו פריך קשה דלמה לא יפסיד משעת חתימה לריש לקיש כיון שאם היתה אצלו היה מגרשה לאלתר ועוד קשה לר"י דמה הועילו חכמים בתקנתם משמע דהשתא איכא למיחש כאילו לא היה בו זמן וזה אינו דכאין בו זמן חיישים שלא תפסיד האשה והשתא דהכא לא משום אשה אלא משום לקוחות ונראה לר"י דהנך תרי פירכי למאן דאמר שמא יחפה אבל למאן דאמר משום פירי ניחא דבדין מפסידין הלקוחות משעת חתימה: הנהו קלא אית להו · פירש בקונטרס דבעיא לאיתויי ראיה אימת מטא גיטה לידה תימה דלענין זנות דנהי דידוע שלא בא לידה ביום הכתוב בו מ"מ יכול לחפות ולומר שנתן לה קודם שזינתה כמו קודם שתיקנו זמן ואור"י קלא אית להו כשרואין בזמן שזמן הכתיבה היא קודם המסירה אית ליה קלא למילתא ומסקי אדעתייהו לידע יום המסירה וא"ת ובההוא למה תיקנו זמן וי"ל ע"י הזמן יש לו קול לפי שרואים ע"י הזמן שבו שהנתינה אינה ביום הכתיבה וא"ת ומאן דאמר משום בת אחותו בזמן הזה למה כותבין זמן בגיטין דאפי' בזמן הזה משמע דבעי זמן כדתנן (לקמן דף פו.) ג' גיטין פסולים וי"ל גזירה שמא יחפה על בניה ממזרים אי נמי מהרה יבנה בית המקדש א"נ שלא יאמרו זינתה אחר גירושין ויחזירנה דגרושה שזינתה מותרת לחזור כדאמרינן בפ"ב דסוטה (דף יח:): השולח גט לאשתו כו' ולגט ישן אין חוששין · פירוש אע"פ שצריכה להמתין שלשה חדשים לאו משום דחיישינן שמא בתוך כך יבא עליה דהא לגט ישן אין חוששין אלא כדאמרינן לעיל שמא יאמרו שתי נשים בחצר כו': המשליש גט לאשתו · פירש בקונטרס והוא הלך לדרכו ובחנם פירש כן אלא איירי אפילו הוא בעיר ונקט הך ברייתא המשליש לרבותא דאע"פ שהוא בעיר מותרת לינשא מיד ואין חוששים לגט ישן ולעיל נקט השולח לרבותא דאע"פ שאינו בעיר צריכה להמתין שלשה חדשים: מאימתי כתובה משמטת · הא דאמר בריש פ' אע"פ (כתובות נה.) תנאי כתובה ככתובה דמי לשביעית קשה לר"י מאי איריא דאין תוספת כתובה משמטת משום דתנאי כתובה ככתובה דמי והוי כמעשה ב"ד תיפוק ליה דלא משמט כתובה ותוספת מידי דהוה אשכר שכיר והקפת החנות דאיכא מ"ד במסכת שביעית (פ"י מ"א) דלא משמט אלא מלוה וכ"ש כתובה ותוספת ודוחק לומר דאתיא כרבי יוסי דפליג התם ואמר דמשמט ונראה לר"י דהא דקאמר לשביעית היינו שפגמה וזקפה כתובה לרב או פגמה או זקפה לשמואל דמשמטת נמי תוספת: אונס קנס ופתוי · קנס הוא מוציא שם רע ומשום דלית ביה אלא קנס קרי ליה קנס אבל באונס יש בו בושת ופגם: מה מעשה בית דין נכתב ביום כו' · דמשעת פסק דין איכא קלא כמו בשטר כדאמרינן בכל דוכתא כשעמד בדין דגבי ממשעבדי: אף כתובה נכתבת ביום ונחתמת בלילה · יש מקומות שנוהגין לכתוב הכתובה בע"ש ולחותמה במוצאי שבת ואין נכון לעשות כן משום תוספת דדלמא לית ליה קלא ומיהו היכא דקנו מיניה ליכא למיחש מידי כדאמרינן בב"ב (דף קעו:) אי ידעיתו יומא דאקניתו ביה כתובו יומא דאקניתו ביה: אבל עסוקין באותו ענין כשר · דאית ליה קלא כאילו חתמו כיון שהם מזומנים לחתום כדפרישית לעיל:

תוספות רי"ד

גיטה ותנבב: א"ל רבינא לרבא כתביה ואותביה בכיסיה דאי מפייסה ניפייס מאי · פי' כתבו וחתמו ליתנו לה ואחר לתתו לה שמא תתפייס עמו מן הקטטות שביניהן ולא נתפייסו ונתנו לה ואינה מגורשת אלא משעה שיתננו לה מה הועילו חכמים בתקנתם · פי' לר' יוחנן מקשה דאמר משום בת אחותו דאי לר"ל דאמר דמשעת החתימה יש לה פירות ואע"פ שאיחר נתינת הגט דעדיו בחתומיו זכין לה: אמר ליה לא מקדים [איניש] פורענותא לנפשיה · אין לחוש לכך שאין אדם מקדים לכתוב גט שפורענות הוא לו ואינו כותבו אלא בשעה שרוצה ליתנו: א"ל רבינא לרב אשי גיטין הבאים ממדינת הים דמיכתבי בניסן ולא מטו עד תשרי מה הועילו חכמים בתקנתם: א"ל הנהו קלא אית להו · פי' ובעיא לאתויי עדים אימת מטא גיטה לידה: איתמר מאימתי מונין לגט · פי' ג' חדשים שהיא צריכה להמתין עד שלא תנשא רב אמר משעת נתינה ושמואל אמר משעת כתיבה פי' שמשעת כתיבתו אין לו להתייחד עמה והוי גט ישן כל שנתייחד עמה מאחר שכתבו לה ואמרו חכמים אין אדם פוטר את אשתו בגט ישן גזירה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה שמא תתעבר בין כתיבתו לנתינתו ולאחר זמן יאמרו הגט קודם ובזנות נתעברה וכיון שאין מתגרשת בגט ישן לא חיישינן שמא בא עליה והלכך מונין משעת כתיבה (וכ"כ חייש שמא בא עליה ואינו חושש לגרשה בו דהא אמרי' אם נתגרשה בו תנשא

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מה הועילו וכו' בין לענין זנות בין לענין פירות דטרפה: (ב) ד"ה גט ישן וכו' קודם לבנה כלומר שמא: (ג) ד"ה מאימתי כתובה כשאר:

[לקמן פה:] · יבמות מב. · [לקמן עט:] · [ב"מ ס.]

לכתחלה): תניא כותיה דרב השולח גט לאשתו ונשתהה שליח בדרך ג' חדשים משהגיע גט לידה צריכה להמתין ג' חדשים ולגט ישן אין חוששים שהרי לא נתייחד עמה מיכן מוכיח שאם היו בעיר א' ורוצה לגרש את אשתו בגט שנכתב זה כמה ימים אע"פ שהוא אומר לא נתיחדתי עמה אין מניחים אותו לגרש בו דחיישינן שמא נתייחד עמה: תניא כותיה דשמואל המשליש גט לאשתו ואמר לו אל תתנו לה אלא לאחר ג' חדשים · פי' והוא הלך לדרכו משנתנו לה מותרת להנשא מיד ולגט ישן אין חוששים שהרי לא נתיחד עמה: רב כהנא ורב אשי עבדי משעת נתינה רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע עבדי משעת כתיבה והלכתא משעת כתיבה איתמר מאימתי כתובה משמטת רב אמר משתפגום ותזקוף ושמואל אמר פגמה אע"פ שלא זקפה זקפה אע"פ שלא פגמה ומאימתי נזקפי' במלות משעת העמדה בדין א) על כתובה לא קיימא לגובינא מיד אלא למזונות והלכך כל זמן שניזונית ואינה תובעת כתובה לא קרינא בה לא יגוש ומ"ה אינה מעשמטת ורב סבר משתפגום · תפרע מקצתה והשאר תתבעם בדין אז קרינן בה לא יגוש ומשמטת אבל בפגימה לחוד לא' שי"ל לא בעיא למיגבי שארא השתא אלא מזונות היא רוצה כרבנן דאמרי בפ' אלמנה ניזונית שאע"פ שנפרעה קצת מכתובתה עדיין יש לה מזונות הלכך אם לא תתבעם בדין על השאר לא קרינא ביה לא יגוש ואם לא פגמה אע"פ שתבעתם בדין אינה משמטת עדיין דשמא נתפשרו ולא תגבה עכשיו כתובתה ותהיה ניזונית מהן כ"ה בעי תרווייהו פגימה וזקיפה ושמואל סבר בין פגימה בלחוד בין בזקיפה בלחוד גליא דעתה דבעיא לגבות כתובתה וקרינא ביה לא יגוש ומשמטת ותניא כותיה דרב ותניא כותיה דשמואל וכיון דתניא כתרווייהו הדרינן לכלל דרב ושמואל הלכה כשמואל בדיני: אמר שמואל כתובה כמעשה ב"ד דמיא מה מעשה ב"ד נכתבים ביום ונחתמים בלילה אף כתובה נכתבת ביום ונחתמת בלילה·פי' הכתובה תנאי ב"ד היא ואע"ג דלא כתב לה כתובה (ככתובתה) [ככתב] דמיא דכל מעשה ב"ד אעפ"י שקדמה כתיבה לחתימה אין בכך כלום דחיוביה משעת פסק דין ב"ד הוא ואע : דלא איחתים הלכך אין שם הקדמה ונכתבים ביום ונחתמים בלילה וכתובה נמי משעת כניסה לחופה ב) חייב זוז בו מאתים שעבודא עליה ואע"ג דלא איחתם שרא דהעיקר זמן [השעבוד] כניסתה לחופה ה"א ואם תקדים כתיבה לחתימה אין בכך כלום וה"ה נמי לשטרי אקנייתא שנכתב ביום ונחתמים בלילה מפני שאין שעבודם תלוי בחתימת העדים אלא משעת הקנין שאם הקנה ראובן נכסיו לשמעון ע"י סודר בניסן ולא נכתב השטר עד אייר מניסן קנה שמעון הנכסים ואם מכרן ראובן ללוי קודם שיגיע שטר ליד שמעון אין מכירתו מכירה שאין קנין הנכסים תלוי בהגעת השטר ליד שמעון אלא משעת קנין הסודר קנאם והשטר אינו אלא לראיה בעלמא וזמן השטר לאו מאייר כתבי' אלא מניסן הלכך אם קדמת כתיבתו לחתימה אין בכך כלום שהרי מניסן צריך לכתוב · והאי דתנן כל השטרות שנכתבו ביום ונחתמו בלילה פסולין לא מיירי אלא באותן השטרות שאין בהן קנין שעיקר קניינם תלוי בחתימתן כגון שטר מכר או שטר מתנה שרוצה להקנות לו שדהו ע"י הגעת השטר ליד המקבל כדקי"ל דקרקע נקנית בשטר ואעפ"י שאיחרת מסירת השטר ליד המקבל לזמן חתימתו אמרי' עדים בחתומיו זכין לו וכן נמי בשטרי הודאית והלואות שאין בהן קנין שאע"פ שראו העדים ההלואה שהיתה בניסן או הודה בפניהם בניסן ואמר להם אתם עדי הוה לה מלוה על פה ולא טרפא ממשעבדי ואם אמר לעדים תכתבו לי שטר למלוה וגם ראו ההלואה בעיניהם והם אחרו לכותבו עד אייר אין כותבים מניסן אלא מאייר שאין הנכסים משתעבדים לטרוף הלקוחות בדבור פיו או בנתינת המעות כ"א בחתימת העדים בשטר דמפקי ליה לקלא

א) נראה דצ"ל פי' כתובה לא קיימא וכו' · ב) אולי צ"ל משעת כניסה לחופה נתחייב ליתן לה מאתים זוז וחייל שיעבודא עליה כו'.

כט א ב ג ד מיי' פ"ט מהל' גירושין הלכה כו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קנ סעיף ט:

חיישי' שמא פייס ורבי יוחנן אמר אפי' מכאן ועד עשרה ימים אם איתא דפיים קלא אית ליה למילתא איתמר אמר לעשרה כתבו גט לאשתי אמר ר' יוחנן *שנים משום עדים וכולם משום תנאי וריש לקיש אמר כולם משום עדים היכי דמי אילימא דלא אמר להו כולכם *והא תנן אמר לעשרה כתבו גט לאשתי אחד כותב ושנים חותמין אלא דאמר להו כולכם מאי בינייהו איכא בינייהו דחתום בי תרי מינייהו ביומיה ואינך מכאן ועד עשרה ימים מאן דאמר משום תנאי כשר ומאן דאמר משום עדים פסול אי נמי כגון שנמצא אחד מהם קרוב או פסול למאן דאמר משום תנאי כשר למאן דאמר משום עדים פסול אי חתום בתחילה קרוב או פסול אמרי לה כשר ואמרי לה פסול אמרי לה כשר תנאי הוא אמרי לה פסול אתי לאיחלופי בשטרות דעלמא ההוא דאמר להו לעשרה כתבו גט לאשתי חתום בי תרי מינייהו ביומיה ואינך מכאן ועד עשרה ימים אתא לקמיה דרבי יהושע בן לוי אמר ליה כדאי

שמא פייס · את אשתו בתוך כך ובא עליה והוי גט ישן: קלא אית ליה למילתא · שהשכנים והשכנות שומעין תגר וקטטה שבין איש לאשתו וכאשר ישקוט את ריבם הכל מרגישים: אמר ר' יוחנן שנים · נתכוין לחתום בו לשם עדים: וכולם · לא החתים בו אלא לביישה ברבים ותנאי גמור הטיל בגט זה דלא ליהוי גיטא אלא א"כ חותמין בו כולן: כולם משום עדים · נתכוון להחתימם: ושנים חותמין · וקשיא לתרוייהו דאמרי כולם צריכים לחתום: אלא דאמר כולכם · דלא שויא גיטא עד דחתימי כולהו: מאי בינייהו · בין משום תנאי בין משום עדים כולם צריכים לחתום דה"נ תנן בסיפא דההיא כולכם כתבו גט לאשתי אחד כותב וכולם חותמין: ועד עשרה ימים · וקודם שנתנו לה חתמו כולן: ומ"ד משום עדים פסול · דלא הוי עדות שלימה עד שיחתמו כולם וכיון דכולם לא חתמו ביום כתיבתו הוי ליה מוקדם: נמצא א' מהן קרוב או פסול · וקי"ל בסנהדרין (דף ט·) אפילו מאה עדים ונמצא אחד קרוב או פסול עדותן בטלה: אי חתים בתחילה קרוב או פסול · בשנים הראשונים חתום הקרוב וכולן חתמו בו ביום: אמרי לה כשר · למאן דאמר משום תנאי דאע"ג דאיחתים ברישא קרוב או פסול העדות תתקיים בראויים לעדות והוא יחשב לתנאי דמסתמא את הכשרים מינה לשם עדות והקרוב לתנאי: אתי לאיחלופי בשטרות דעלמא · דכיון דחתם ברישא אתי למימר זה ודאי לשם עדות חתם ויכשירו קרוב בכל השטרות: ההוא דאמר לעשרה · כולכם כתבו גט לאשתי: כדאי

חיישינן שמא פייס · ואין להקשות בגיטין הבאים ממדינת הים ובמשלים גט לאשתו אמאי לא חיישינן שמא פייס דהכא הוא דחיישינן טפי לפי שעדיין לא נחתם וכי מתפייס נמי ליכא קלא וכן כי אמר לעשרה חתומו וחתום בי תרי ביומיה דבשמן רגיל להתפייס כיון דלא חתמו כל הצריכים לחתום וכי מפייס נמי ליכא קלא אבל כשכבר חתמו כל העדים בגט ומזומן ליתן אין רגיל להתפייס וכשחוזר ומתפייס הכל מרגישין אבל קשה דבפ' כל הגט (לקמן דף כט:) גבי ההוא דשדר גיטא לדביתהו ואמר ליה לשליח לא תיתביה ניהלה עד תלתין יומין פריך עלה וניחוש שמא פייס וכן ההיא אם לא באתי מכאן עד י"ב חדש בקונט' פי' שם דבשולח גט ממדינת הים ליכא למיחש שמא פייס דמימר אמר הבעל השליח קדמני וכבר הגיע גט לידה ולא עקר נפשיה מספיקא אבל מהמשלים גט לאשתו קשה וגם לר' יוחנן דהכא ונראה לר"ת דבהמשלים שהוא עמה בעיר ואינו הולך משם מסתמא מחמת קטטה מגרש ומה שקובע זמן בנתינת הגט לטובה קא מכוין ולא להתפייס אבל בהנך דלקמן שהולך משם ואינו אלא בעיר מסתמא לטובתה נתכוין שלא תתעגן וקובע זמן חיישינן שמא יבא בתוך כך ויתפייס וכי יתפייס נמי ליכא קלא כיון שאינו מגרשה בשביל קטטה אפי' רבי יוחנן מודה התם:

שמא פייס · פירש בקונטרס שמא נתייחד עמה והוי גט ישן ואין נראה לר"ת דהא בסוף פרק מי שאחזו (לקמן דף עו:) קאמר ולגט ישן אין חוששין שהרי לא נתייחד עמה ופריך עלה וליחוש שמא פייס משמע דתרי מילי נינהו ועוד דלמה ליה למיפרך שמא פייס ומשום גט ישן התם דקאי אההיא דהרי זה גיטך כל זמן שאעבור מנגד פניך שלשים יום ואם לא באתי מכאן עד י"ב חדש כיון דאם בא בלא שום ייחוד בטל הגט ואומר ר"ת דשמא פייס דהכא וריש פרק כל הגט (לקמן דף כט:) רוצה לומר שמא פייס וביטל ואמר גט שנתתי בטל הוא ומיירי הכא כשאמר להם לחתום מכאן עד עשרה ימים או לאלתר והם לא חתמו עד עשרה ימים ובשעת החתימה לא היה הבעל שם ולהכי חיישינן שמא פייס וביטל שליחותם ושלא מדעתו חתמו אבל אם אחר עשרה ימים צוה להם לחתום כשר דאפילו בטל הגט קודם הא קיימא לן כרב נחמן דאמר בריש השולח (לקמן דף לב:) דחוזר ומגרש בו ומיהו אההיא דאם לא באתי אינו רוצה לומר שמא פייס ובטל את הגט בדיבור דכיון דאמר מעכשיו אם לא באתי ולא בא הוי גט מעכשיו אע"ג דבטלו אח"כ אלא נתפייס ובא קאמר ומתוך כך בטל הגט ואין מזכיר הפיוס אלא משום שע"י שנתפייס חוזר לו ובא ומשני באומר נאמנת עלי לומר שלא באתי שאפילו באתי אם היא תאמר שלא באתי יהא גט ועל פי' הקונטרס קשה דמאי משני דאע"ג דאמר נאמנת עלי לומר שלא באתי אגלה אנן חיישינן ולא מהימנינן ליה ומיהו גם על פי' ר"ת קשה אההיא דכל זמן שאעבור (א) נגד פניך ל' יום דמשני באומר נאמנת עלי לומר שלא באתי מ"מ ניחוש שמא בטל את הגט דכיון דלא אמר מעכשיו ואין הגט חל עד שיעבור מנגד פניה ל' יום ואם בתוך כך בטלו לא הוי גט ונראה לר"י דלא חיישינן לשמא פייס אלא חיישינן משום לעז בעלמא שיוציא הבעל לעז שבטל את הגט והשתא משני שפיר באומר נאמנת כו' דכיון שהאמינה עליו שוב לא יוציא לעז דכסיפא ליה מלתא והשתא משני שפיר גם לפי' הקונטרס וכן משמע התם מתוך פירושו דלא הוי אלא לעז שהזכיר בדברי המקשה ערעורו של בעל: **ואינך** מכאן עד עשרה ימים · ובמעמד כולן כדאמרינן בפ' קמא (לעיל י:) דעדי הגט אין חותמין זה בלא זה: **אי** נמי כגון שנמצא אחד מהן קרוב או פסול · דאע"ג דאמרי' (מכות דף ו·) דשיילינן להו למיחזי אתיתו או לאסהודי אתיתו הכא לא שייל דפשיטא דחתמו לדעת הבעלים: **אמרי** לה פסול דאתי לאיחלופי (ב) בקיום שטרות דעלמא · וא"ת מאי שנא מגט מקושר דאמר לקמן בסוף הזורק (דף פב·) או בעי חתים קרוב בין בתחילה בין באמצע בין בסוף וי"ל דבאותו גט מקושר דעדיו שלשה ושנים מהן הכשרין חתומין עליו לשם עדות הלכך לא אתי לאיחלופי אבל הכא שאין צריך כי אם שנים משום עדות יאמרו דשנים הראשונים ודאי הם לשם עדות ואתי לאיחלופי אבל קשה דאמר חזקיה מלאוהו בקרובים כשר ומשמע בהדיא בפ' המגרש (לקמן פז:) דמילתיה דחזקיה גבי מילוי שני שיטין שהרחיק מן הכתב איתמר ואומר ר"ת כיון דעדי הגט אין חותמין זה בלא זה סברי שהראשונים הם עיקר עדות לפי שחתמו הראשונים לפני כל העדים אבל התם בשאר שטרות כשרואים שקרובים חתומין תחילה יאמרו אותם שמלאו תחילה החתימו תחילה או אחרי כן חתמו למילוי ואור"ת דאפילו מאן דפסיל הכא לא פסיל אלא בתחילה אבל באמצע וסוף כשר דכיון דלא הוי בתחילה לא אתי לאיחלופי והא דתניא בתוספתא ומייתי לה בריש גט פשוט (ב"ב דף קסב:) היו לו ארבעה וחמשה עדים חתומים על השטר ונמצאו שנים הראשונים קרובים או פסולים תתקיים העדות בשאר כך היא הגירסא בתוספתא אומר ר"ת דנקט שנים הראשונים לרבותא דאע"פ שנראה יותר שהם עיקר העדות וכ"ש אם נמצאו האמצעיים או אחרונים קרובים או פסולים תתקיים העדות בשאר ואין נראה לר"י דאי כשר בשטרות שנים קרובים בין בתחלה בין באמצע בין בסוף ניחוש דלמא אתי לקיומיה בשנים קרובים או בחד קרוב וחד כשר וליכא למימר דלעולם לא מקיים עד שיכירו כל החתימות שבשטר ואע"ג דבגט מקושר מקיימינן מכל תלתא דאית ביה התם משום דאטרחוה רבנן להחתים על כל קשר לא אטרחוה לקיים כולם אבל הכא וכמה דבעי מחתים בעי קיום בכולהו דהא אמרינן בגט פשוט *לא שנו אלא בין העדים לכתב אבל בין העדים להשרתא אפי' הרחיק שיטה אחת פסול ופריך בין העדים לכתב נמי ליחוש דלמא כתב הוא ועדיו בשיטה אחת ואמר לרבות בעדים הוא דעבדי ומשני כל כי ה"ג אין מקיימין אותו מעדים של מטה אלא מעדים של מעלה משמע דבעלמא מכל תרי דאית ביה מקיימין ואי הוה צריך לקיים כל החתימות לא הוה פריך מידי וחזר בו ר"ת ומפרש כמו שמפרש בהלכות גדולות דדוקא נקט בברייתא שנים הראשונים קרובים כו' דתלינן דחתמו לכבוד או למילוי לכך תתקיים העדות בשאר אבל נמצא מן האמצעיים או מן האחרונים קרוב או פסול עדותו בטלה דודאי לשם עדות חתמו והכי קאמר בגט פשוט (ב"ב דף קסג:) כל כי האי גוונא אין מקיימים מעדים של מטה אלא מעדים של מעלה אבל בעלמא אדרבה הוי איפכא דאין מקיימין מעדים שלמעלה אלא מעדים של מטה ומאן דמכשיר הכא לא מכשיר אלא בתחילה אבל בסוף פסול לכולי עלמא וא"ת למאן דאמר משום עדים דדעת בעל השטר להחתים משום עדים והם חותמים לפי דעתו אמאי תלינן בשאר שטרות שחתמו למילוי ליסיילינהו כי היכי דשיילינן התם למיחזי אתיתו כו' ואמר רבינו תם דשאני שטר דעדים החתומים נעשה כמו שנחקרה עדותם בב"ד:

דיו

תוספות רי"ד

קלא והלכך אין כותבין לו אלא מאייר בשעה שחותמין ואם קדמה כתיבתו להתימתו פסול מפני שהוא מוקדם ומורף שלא כדין · כתובתיה דרבי חייא בר · רב איכתיבא בימנא ואיחתמא בליליא הוה רב התם ולא אמר להו ולא מידי לימא כשמואל סבירא ליה לא עסוקין באותו ענין היו דתניא א"ר אלעזר בר צדוק ל"ש אלא שאין עסוקים באותו ענין אבל עסוקים באותו ענין אפילו בשאר שטרות נמי כשר והלכתא כשמואל דכתובה כמעשה ב"ד דמיא ואע"ג שקדמה כתיבתה להתימת' כשרה: ור"ש מכשיר מ"מ דר"ש קסבר כיון דנתן עיניו לגרשה שוב אין לו פירות · פי' והלכך המוקדם כשר דמשעת כתיבת הגט אע"פ שלא התמו הפסיד הפירות ואי טרפא משעת כתיבה בדין טרפא: אר"ל לא הכשיר ר"ש אלא לאלתר אבל מיכן ועד י' ימים לא חיישינן שמא פייס' פי' שמא יתפייס עמה ואינו רוצה לגרשה ולא הפסיד הפירות דאימתי אמרינן משעה שנתן עיניו לגרשה אין לו פירות בשאינו מתהרם וגמר ומגרש אבל אם מתהרם ואינו רוצה לגרש לא הפסיד הפירות ואם נמלך עוד וגירשה בגט זה לא הפסיד הפירות אלא משעת נתינה והלכך זה הגט פסול דאתיא למיטרף ביה לקוחות שלא כדין ולקוחות לא ידעו שנתפייס עמה וחוזר הפירות לבעל ור' יוחנן אמר אפילו מיכן ועד י' ימים [אם] איתא דפייס קלא אית לה למילתא' פי' שהשכנים יודעים התגר והקטטה שבין איש לאשתו וכשמתפייסים הכל יודעים והלכך ליכא למיחש דאי ידעי שנתפייסו ואח"כ גירשה בגט זה ואתיא למיטרף לקוחות מזמן כתיבת הגט אמרי' לה הבא ראיה אימת טטא גיטה לידך ואע"פ שר' יוחנן ור"ל פרשו דברי ר"ש אין הלכה כמותו דיחיד ורבים הלכה כרבים ולא הפסיד בעל הפירות עד שעת נתינה דהא אינהו דפרשי מילתיה דר"ש לא סברי כותיה דר"ל אמר משעת חתימה ולא משעת כתיבה ור' יוחנן אמר משעת נתינה: איתמר אמר לעשרה כתבו גט לאשתי ר' יוחנן אמר שנים משום עדים וכולן משום תנאי ור"ל אמר כולן משום עדים ה"ד אילימא דלא אמר להו כולכם והתנן אמר לעשרה כתבו גט לאשתי אחד כותב ושנים חותמין אלא דאמר להו כולכם ותנן לקמן בפ' התקבל אמר לעשרה כתבו גם לאשתי א' כותב ושנים חותמין · כולכם כתובו אחד כותב וכולן חותמין · לפיכך אם מת א' מהן הרי הגט בטל מאי בינייהו א"כ דחתים הד מינייהו ביומיה ואידך מכאן ועד י' ימים מאן דאמר משום תנאי כשר וכ"ד משום עדים פסול אי נמי כגון שנמצא א' מהן קרוב או פסול בעי מהתם בתחלה קרוב או פסול מאי * אמרי לה כשר ואמרי לה פסול אמרי לה כשר דמשום תנאי הוא ומאן דאמר לה פסול דלמא אתי לאיחלופי בקיום שטרא דעלמא פי' כשיראו שקדם [או] הפסול תחלה יבואו להכשיר ואי ק' והא אפילו בשאר שטרות נמי אמרינן בגם פשום אמר חזקיה מלאו בקרובים כשר ומסיים ליה מתניתא דתניא היו חותמים עליו ארבעה וחמשה עדים ונמצא א' מהן קרוב או פסול תתקיים העדות בשאר ואמאי לא [illegible]
[illegible]
[illegible]
לעשרה

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה שמא וכו' שאעבור מנגד פניך: (ב) ד"ה אמרי לה פסול דאתי לאיחלופי בשטרות כצ"ל ותיבת בקיום נמחק:

[לקמן סו:]

[ב"ב קסג.]

*כדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק והאמר ריש לקיש לא הכשיר ר"ש אלא לאלתר אבל מכאן ועד עשרה ימים לא בההיא כרבי יוחנן סבירא ליה והאמר ר' יוחנן שנים משום עדים וכולן משום תנאי בההיא כריש לקיש סבירא ליה: **מתני'** [א]בכל כותבים בדיו בסם בסיקרא ובקומוס ובקנקנתום ובכל דבר שהוא של *קיימא אין כותבין לא במשקין ולא במי פירות ולא בכל דבר שאינו מתקיים [ב]על הכל כותבין *על העלה של זית ועל הקרן של פרה ונותן לה את הפרה על יד של עבד ונותן לה את העבד רבי יוסי הגלילי אומר אין כותבין לא על דבר שיש בו רוח חיים ולא על האוכלים: **גמ'** *דיו דיותא סם סמא סיקרא אמר רבה בר בר חנה סקרתא שמה קומוס קומא קנקנתום אמר רבה בר [בר חנה אמר] שמואל חרתא דאושכפי: ובכל דבר שהוא מתקיים וכו': לאתויי מאי לאתויי הא דתני ר' חנינא [ג]כתבו במי טריא ואפצא כשר *תני ר' חייא [ד]כתבו באבר בשחור ובשיחור כשר איתמר המעביר דיו על גבי סיקרא בשבת רבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוייהו [ה]חייב שתים אחת משום כותב ואחת משום מוחק דיו ע"ג סיקרא על גבי סיקרא [ו]פטור סיקרא ע"ג דיו אמרי לה חייב ואמרי לה [ז]פטור אמרי לה חייב מוחק הוא אמרי לה פטור מקלקל הוא בעא מיניה *ריש לקיש מר' יוחנן עדים שאין יודעים לחתום מהו שיכתבו להם בסיקרא ויחתמו כתב עליון כתב או אינו כתב א"ל אינו כתב א"ל והלא לימדתנו רבינו כתב עליון כתב לענין שבת א"ל *וכי מפני שאנו מדמין נעשה מעשה איתמר עדים שאין יודעים לחתום רב אמר מקרעין להם נייר חלק וממלאים את הקרעים דיו ושמואל אמר באבר סלקא דעתך והתני רבי חייא כתבו באבר בשחור [ח]בשיחור כשר לא קשיא [ט]הא באברא הא במיא דאברא רבי אבהו אמר במי מילין והתני רבי חנינא כתבו במי טריא ואפצא כשר ל"ק [י]הא דאפיץ הא [כ]דלא אפיץ שאין מי מילין ע"ג מי מילין רב פפא אמר [ל]ברוקוכן אורי ליה רב פפא לפפא תוראה ברוק וה"מ בגיטין [מ]אבל בשטרות לא דההוא דעבד עובדא בשאר שטרות [נ]ונגדיה רב כהנא

תניא

רש"י

כדאי הוא רבי שמעון · דמתניתין דאמר נכתב ביום ונחתם בלילה כשר: לסמוך עליו בשעת הדחק · שהלך זה לדרכו או נישאת כבר בגט זה: סבירא ליה · לרבי יהושע בן לוי: וכולן משום תנאי · ואין כאן הקדמה דתנאי נינהו ואפילו לרבנן כשר: **מתני'** על העלה של זית · תלושה: ונותן לה את הפרה · בגמרא מפרש טעמא: **גמ'** סמא · אורפימנ"ט: סקרתא · לבע אדום שקורין מיניא"ו: קומא · שרף האילן: חרתא דאושכפי · אדרמינ"ט: במי טריא · מי גשמים לשון מורי מי טריא מים שסורים בו פרי שהוא כעין עפצים גל"ש בלע"ז: באבר · ששף העופרת במים ומשחירים: בשחור · פחמין: ובשיחור · חרתא דאושכפי: על גבי סיקרא · שתי אותיות של סיקרא והעביר עליהם דיו בשבת: מוחק · ע"מ לכתוב שתי אותיות בשבת חייב וזה מוחק התחתונות סיקרא וכתב העליונות דיו: פטור · שהרי הוא (א) בתחילה לא כתב ולא מחק: מוחק הוא · ולא כותב שמתחילה היה כתוב הגון מעתה מקלקל הוא · והוה ליה כמוחק ע"מ שלא לכתוב ולמאן דמיחייב לא הוה מקלקל כל כך שהרי כתבו ניכר: כתב עליון כתב לענין שבת · דהא אמרת לעיל חייב שתים: וכי מפני שאנו מדמין · שאנו אומדים וסבורים ואומדין מאומד לבנו להחמיר: נעשה מעשה להקל אפי' לענין שבת אם בא מעשה לידינו בזמן בית המקדש לא הייתי סומך על דברי להביא חולין לעזרה: מדמין · שוספי"ר כמו כמדומים: מקרעין · משרטין: והתני רבי חייא כתבו באבר כשר · וכיון דכתב גמור הוא הוה ליה כדיו על גבי סיקרא דקאסרינן לעיל: באבר · לשפשף בחתיכה של אבר על הקלף ומשחירו אינו כתב: במיא דאברא · מים ששרה בהן שחיקת אבר: במי מילין · מים ששרה בהן עפצים שחוקים: הא דאפיצא · הקלפים מעובדים בעפצים רושמין עליהן את העדים במי מילין דלא הוי כתב שהרי מראה הקלפים כמראה הכתב ואינו ניכר הלכך אין מי מילין על גבי* מילין ומתנית' בדלא אפיצן: ברוק · רושמין להם ברוק: (ב) תוראה *ספסר של שוורים: בגיטין · משום עיגונא כדלקמן דלא משכחי' סהדי בקיאי ובתוך כך יפרש זה ליס או ימות ותיזקק ליבם: אבל בשאר שטרות · יחזיר אחר העדים בקיאים לחתום כוותיה

תוספות

דיו דיותא · אומר ר"ת דדיו שלנו הוא קרוי דיו ולא אותו שעושין מעפצים דההוא לא מיקרי דיו מדתני רבי חנינא כתבו במי טריא ואפצא כשר משמע דלאו היינו דיו דלא תני אלא הנך דלא תני במתני' ובסמוך דפריך ארבי אבהו דאמר במי מילין מרבי חנינא אמאי לא פריך מדיו דמתניתין ועוד דספר תורה בעי דיו כדאמרינן בהבונה (שבת דף קג:) כתבה שלא בדיו יגנז ואספר תורה קאי כדמשמע בהקומץ רבה (מנחות דף לא:) והיכי כתבינן בדיו של עפצים על קלף של ספר תורה שהוא מעופץ והא אין מי מילין על גבי מי מילין ועוד מדקדק ר"ת מהא דאמרי' בפ"ב דנדה (דף כ:) רבי אמי פלי קורטא דדיותא ובדיק והיינו דיו שלנו שהוא יבש ושייך לומר בו פלי קורטא והא דאמר בפרק במה מדליקין (שבת דף כג:) כל השרפים יפים לדיו ושרף קטף יפה מכולן ההוא שרף לאו היינו גומי דאין דרך לתת גומי אלא בדיו של עפצים אלא אומר ר"ת דשרף הוא לחלוחית קליפת העץ שעושין ממנו דיו שלנו כמו זו שירפה מלוי דפ"ק דנדה (דף י:) דהיינו לחלוחית דמים שבאשה ובפ' כל שעה (פסחים דף לט:) ירק מר יש לו שרף וירק אין לו גומי אלא לחלוחית ומתוך כך אוסר ר"ת לכתוב ספר תורה בדיו של עפצים ומה שמשמע בפרק כל כתבי (שבת דף קטו:) דכל ספרים לא בעו דיו חוץ ממגילה פירשתי בפ' כל כתבי* :

קנקנתום חרתא דאושכפי · פי' בקונט' אדרמנ"ט ובשיחור דקתני בברייתא פירש נמי בקונט' דהוא אדרמנ"ט ואין נראה דלא תני בברייתא אלא הנך דלא תני במתניתין ואומר ר"י דשיחור הוא אדרמנ"ט וקנקנתום הוא כמו שפירש רבינו שמואל בעירובין (דף יג:) דהיא קרקע ירוקה שקורין וידרוי"ל בלע"ז ובערוך לועזו ויטריאול"ו ור"ת נמי פירש בתיקון ספר תורה שעשה אדרמנ"ט מותר לתת לתוך הדיו לכולי עלמא דלאו היינו קנקנתום דאיכא למאן דאסר בפ"ק דעירובין (דף יג:) ואם תאמר דבמסכת נדה (דף כ:) תנן שחור כחרת' *ומפרש דהיינו חרת' דאושכפי ואילו וידריאול"ו ירוקה היא כזכוכית ועל שם כך נקרא וידריאול"ו וי"ל כשמתקנין אותה לתת לתוך הדיו אז היא משחרת:

דיו על גבי דיו פטור · תימה דהכא משמע דדיו על גבי דיו לא כלום הוא לענין שבת וה"ה לענין גט דמדמי בסמוך לשבת ומשמע דליכא מאן דפליג ולקמן (דף כ:) אמרינן כתבו שלא לשמה והעביר עליו קולמוס לשמה באנו למחלוקת רבי יהודה ורבנן דלר' יהודה הוי כתב ועוד דרב אחא מסיק לקמן דאפילו רבנן מודו גבי גט דהוי כשר ואומר רבינו יצחק דלקמן ודאי שכתב הראשון היה שלא לשמה וכתב השני עושהו לשמה חשיב כתב לרבי יהודה ולרב אחא אפילו לרבנן חשיב כתב גבי גט אבל הכא שכתב שני אינו מתקן כלום אפילו רבי יהודה מודה דלא חשיב כתב ובפרק הבונה (שבת דף קד:) דתנן כתב על גבי כתב פטור ואמר רב חסדא מתניתין דלא כר' יהודה לא בעי לאוקמי כאן כתב השני מתקן כלום דאפילו רבי יהודה מודה דאינו כתב משום דמתניתין משמע ליה דבכל ענין פטור אפי' כתב גט או ספר תורה שלא לשמה והעביר עליו בשבת קולמוס לשמה להכי מוקי כרבנן אבל לרב אחא בר יעקב ע"כ לא מיתוקמא מתני' בכל ענין דהא בגט אפילו רבנן מודו דהוי כתב ולדידיה אתיא מתניתין כמי כר' יהודה וכגון שאינו מתקן בכתב השני כלום: **מוחק** הוא · וחשיב ליה מוחק על מנת לכתוב דמסתמא עומד לחזור ולכתוב עליו בדיו ומקלקל לא הוי דעל הכתיבה זאת תהא כתיבה העליונה ניכר ריסומה טפי מאלם היתה התחתונה לבדה:

טעמא

עין משפט נר מצוה

ל א מיי' פ"ד מהל' גירושין הלכה א סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קכה סעיף א:

לא ב מיי' שם הלכה ב סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קכד סעי' ה:

לב ג מיי' וסמג שם טוש"ע אה"ע סימן קכה סעיף ג:

לג ד מיי' שם הלכה א טוש"ע שם סעיף ב:

לד ה ו ז מיי' פי"א מהלכות שבת הלכ' ט סמג לאוין סה:

לה ח מיי' פ"ד מהל' גירושין הלכה א סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קכה סעיף ב בהגה"ה:

לו ט מיי' שם הלכה ב טוש"ע שם סעיף ה:

לז י מיי' פ"א מהל' גירושין הלכה כג סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קל סעיף טו:

לח כ ל מיי' שם ופכ"ד מהל' מלוה ולוה הלכה ו סמג שם וסי' נד טוש"ע ח"מ סי' מה סעיף ד:

[ד"ס מגילה]

[וכ"כ תוספות בעירובין יג. ואולי דבגרס' בגדם היה כתוב כך אבל לפנינו לא נמצא]:

תוספות רי"ד

לעשרה כולכם כתבו גט לאשתי חתום בי תרי מינייהו ביומית ואינך מכאן ועד' ימים אתא לקמיה דריב"ל אמר כדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק פי' לאחר שנשאת והאר"ל לא הכשיר ר"ש אלא לאלתר אבל מיכן ועד עשרה ימים לא בההוא כר' יוחנן ס"ל דאמר אפילו מכאן ועד עשרה ימים והא"ר יוחנן שנים משום עדים וכולן משום תנאי בההוא כר"ל ס"ל ואפ"ה הלכה כר' יוחנן כדקי"ל בכל

מסורת הש"ס

ברכות ט. שבת מה. נדה ו: ע:

ס"א רושם

[עי' תוס' לקמן כה: ד"ה על עלה]

שבת קה: מגילה יח:

שבת שם

[עי' תוספות חולין קכב: ד"ה עור הראש וכו' ותבין ככא]

[לקמן נו:]

[נ"ל מי מילין]

פי' סרסר

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה פטור שהרי הוא כבתחלה: (ב) ד"ה תוראה ספסר:

גליון הש"ס

מתני' בסם כו' · עי' מנחות דף לד ע"א תד"ס כמו שנאמר: גמ' הא דלא אפיץ · עי' מנחות דף לא ע"ב תוד"ס הא דאפיצן:

רוכתא ותו דבעיא לעיל אתיא כר' יוחנן: **מתני'** בכל כותבים בדיו בסם בסיקרא בקומוס בקנקנתום ובכל דבר שהוא רושם ומתקיים אין כותבים לא במשקים ולא במי פירות ולא בכל דבר שאינו של קיימא · פי' המורח ואפילו על איסורי הנאה ועל הכל כותבין על העלה של זית ועל הקרן של פרה ונותן לה את הפרה על יד של עבד ונותן לה את העבד ר' יוסי הגלילי אומר אין כותבים לא על דבר שיש בו רוח חיים ואף לא על האוכלין: ובכל דבר שהוא מתקיים לאתויי מאי לאתויי הא דא"ר חנינא כתבו במי טרייא ואפצא כשר · פי' מין פרי הוא ששמו טריא ממיני העפצים: תני ר' חייא כתבו באבר בשחור ובשיחור כשר · פי' שפשף האבר על הנייר והשחירו והשחור הוא הפחם כדתנן בפ' ג' דפרה שחור שיש בו אפר כותשים אותו ושיחור הוא מין צבע שחור: איתמר המעביר דיו על גבי סיקרא בשבת ר' יוחנן ור"ל דאמרי תרוייהו חייב שתים א' משום כותב וא' משום מוחק: דיו על גבי דיו וסקרא על גבי סקרא פטור בעא מיניה ר"ל מר' יוחנן עדים שאין יודעין לחתום מהו שיכתבו להם בסקרא ויחתמו כתב עליון כתב או אינו כתב א"ל אינו כתב א"ל והלא למדתני רבינו כתב עליון כתב הוא לענין שבת א"ל וכי מפני שאנו מדמין נעשה מעשה פי' אם אנו מדמין סברא להחמיר לענין שבת נסמוך עליה להקל ולהכשיר החתימה: איתמר עדים שאין יודעין לחתום רב אמר מקרעין להן נייר חלק וממלאין את הקרעים דיו ושמואל אמר באבר באבר ס"ד והתני ר' חייא כתבו באבר בשחור ובשיחור כשר לא ק' הא באברא הא במיא דאברא · פי' המורה מקרעין להן נייר חלק ומשרטי' ואינו נ"ל שהרי שריטת הסכין דבר המתקיים הוא ולקמן בעי' למימר שאם חקק על גבי טבלא (סקרא) כתב הוא ומה לי חקיקה מה לי שריטה גם לשרט ולחרוק מלמטה מלמעלה בולט שיראה לקמן דהוא כתיבה והיכי מכשרינן בגט בענין זה ודברי שמואל שאמר באבר באבר פי' לשפשף בחתיכה של אבר על הקלף ומשחיר ואינו כתב ואינו נ"ל דכיון דהוא דבר המתקיים למה אינו כתב וכל סברת המורה (הלכך) [בכאן משמע] שלא יקרא כתב כ"א הוא כענין דיו שמסדר האותיות על הקלף אבל שריטת הסכין ורושם האבר לא יקרא כתב ולא הוא משום דק' חקיקת המבלא ורושם הציץ דבעי לקמן למימר דהוי כתב וי"ל לפרש מקרעין להן נייר חלק לא שיהו נינעים בנייר שהגם כתוב בו אלא נייר אחד חלק שאין בו כלום מקרעים שם בסכין שמות העדים שנמצא הנייר שלם ושמות העדים הוא החלל ואח"כ משכיבים אותו הנייר על הנייר שהגם כתוב בו ואומרים להדיוטות מלאו אלה הקרעים דיו וישארו האותיות של דיו על נייר הגט ובכי האי גוונא כשר שלא נגעו אנחנו במקום החתימות העדים כלל והכי נמי מסתברא מדקאמר נייר חלק ושמואל נמי לא הכשיר אלא במיא דאברא מפני שאינו דבר המתקיים והרי הוא כדיו בעלמא אבל באבר עצמו לא שדבר המתקיים הוא וכדברי מצאתי שפי' בשניהם גם ר"ח ז"ל: ר' אבהו אומר במי מילין · פי' ממים ששרה בהן עפצים כתושים והתני ר' חייא כתבו במי טריא ועפצא כשר לא ק' הא דעפיצן הא דלא עפיצן שאין מי מילין על גבי מילין רב פפא אמר ברוק · והני מילי בגיטין אבל בשאר שטרות לא דההוא דעביד עובדא בשאר שטרות נגדיה רב פפא

תניא

לט א מיי' פכ"ד מהל' מלוה הלכה ז סמג עשין צד טוש"ע חו"מ סימן מה סעי' ב:

מ ב מיי' שם טוש"ע שם:

מא ג מיי' פכ"ז מהל' מלוה הלכה א סמג עשין כד טוש"ע ח"מ סי' סח סעיף ג:

מב ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף א:

מג ה ו טוש"ע אה"ע סימן קלה סעיף ד:

[ב"ב קלה:]

מד ז מיי' פ"א מהל' גירושין הלכה יט סמג עשין נ טור ש"ע שם סעיף א:

מה ח מיי' שם הלכה כ טוש"ע שם סעיף ב:

מו ט מיי' שם טוש"ע שם:

מז י מיי' שם הלכה כב טוש"ע שם סעי' ה:

[ערך גרא א' פ"ב]

*תניא כוותיה דרב עדים שאין יודעין לחתום מקרעין להן נייר חלק וממלאים את הקרעים דיו אמר רבן שמעון בן גמליאל בד"א בגיטי נשים אבל בשחרורי עבדים ושאר כל השטרות אם יודעין לקרות ולחתום חותמין ואם לאו אין חותמין קרייה מאן דכר שמה חסורי מיחסרא והכי קתני עדים שאין יודעין לקרות קורין לפניהם וחותמים ושאין יודעין לחתום כו' אמר ר"ש בן גמליאל במה דברים אמורים בגיטי נשים אבל שחרורי עבדים ושאר כל השטרות אם יודעין לקרות ולחתום חותמין ואם לאו אין חותמין א"ר אלעזר מ"ט דרבן שמעון בן גמליאל שלא יהו בנות ישראל עגונות אמר רבא הלכה כרשב"ג ורב גמדא משמיה דרבא אמר אין הלכה ואלא כמאן כרבנן והא ההוא דעבד עובדא בשאר שטרות נגדיה רב כהנא תרגמא אקריאה רב יהודה מיצטער קרי וחתים א"ל עולא לא צריכת דהא *ר' אלעזר מרא דארץ ישראל קרו קמיה וחתים ורב נחמן קרו קמיה ספרי דייני וחתים ודווקא רב נחמן וספרי דייני דאית להו אימתא אבל רב נחמן וספרי אחריני ספרי דייני ואיניש אחרינא לא רב פפא כי הוה אתי לקמיה שטרא פרסאה דעביד בערכאות של כותים מקרי להו לשני כותים זה שלא בפני זה *במסיח לפי תומו ומגבי ביה ממשעבדי אמר רב אשי אמר לי רב הונא בר נתן הכי אמר אמימר האי שטרא פרסאה דחתימי עליה סהדי ישראל מגבינן ביה ממשעבדי *והא לא ידעי למיקרי בדידעי והא בעינן כתב שאינו יכול להזדייף וליכא בדאפיצן והא בעינן צריך לחזור מענינו של שטר בשיטה אחרונה וליכא בדמהדר ואלא מאי קמ"ל דכל לשון כשר *תנינא גט שכתבו עברית ועדיו יונית יונית ועדיו עברית כשר אי מהתיא הוה אמינא הני מילי בגיטין אבל בשאר שטרות לא קמ"ל אמר שמואל נתן לה נייר חלק ואמר לה ה"ז גיטך מגורשת *חיישינן שמא במי מילין כתבו מיתיבי *הרי זה גיטך ונטלתו וזרקתו לים או לאור או לכל דבר האבד וחזר ואמר שטר פסים הוא שטר אמנה הוא מגורשת ולא כל הימנו לאוסרה [תוספ' פ"ז ה"ב] טעמא דאיכא כתב הא ליכא כתב לא כי קאמר שמואל דבדקינן ליה במיא דגרא אי פליט פליט ואי לא פליט לאו כלום הוא וכי פליט מאי הוי השתא הוא דפליט שמואל נמי חיישינן קאמר אמר רבינא אמר לי אמימר הכי אמר מרימר משמיה דרב דימי הני בי תרי דיהיב גיטא קמייהו צריכי למיקרייה מיתיבי ה"ז גיטך ונטלתו וזרקתו לים או לאור או לכל דבר האבד וחזר ואמר שטר פסים הוא שטר אמנה הוא מגורשת ולא כל הימנו לאוסרה ואי אמרת צריכי למיקרייה בתר דקריוה מי מצי אמר לה הכי לא צריכא דבתר דקריוה עייליה לבי ידיה ואפקיה מהו דתימא חלופי חלפיה קמ"ל ההוא גברא דזרק לה גיטא לדביתהו לביני דני אשתכח מזוזתא אמר רב נחמן מזוזתא ביני דני לא שכיחא וה"מ דאשתכח חדא אבל ב' ג' מדהא הואי הא נמי הואי וגיטא אימור עכברים שקלוה ההוא גברא דעל לבי כנישתא שקל ספר תורה יהיב לה לדביתהו ואמר לה הא גיטך אמר רב יוסף למאי ליחוש לה אי משום מי מילין אין מי מילין על גבי מי מילין

אי

תוספות

טעמא דאיכא כתב הא ליכא כתב לא · וא"ת הא דבעי' דאיכא כתב משום דחזר ואמר שטר פסים הוא וכי האי גוונא הכא גבי נייר חלק אם חזר ואמר נייר חלק הוא היה נאמן אבל לעולם כ"ז שאמר גט הוא מגורשת ולא קשה מידי לשמואל וי"ל [דכיון] דס"ד השתא דמגורשת ודאי קאמר שמואל א"כ לא חשיב ריעותא במאי שהוא נייר חלק וא"כ כשחזר ואמר נמי נייר חלק הוא אית לן למימר דלאו כל הימנו לאוסרה כמו היכא דאיכא כתב וא"ת יהיבי ס"ד דמגורשת ודאי קאמר כיון דנראה שהוא נייר חלק וי"ל כיון דאמר ה"ז גיטך בדבר מועט מהימנינן לבעל כי היכי דאמרינן *בעל שאמר גירשתי אשתי נאמן הואיל ובידו לגרשה א"כ דאיירי דקריוה בי תרי מעיקרא ועיילי' לבי ידיה ואפקיה דלא חיישינן דלמא חלפיה ונייר חלק דקאמר שמואל לא בשעת נתינה ראו שהוא נייר חלק דא"כ אפילו היה ודאי כתוב במי מילין אינו גט כיון דבשעת נתינה כבר נבלעו האותיות כדאמר בסמוך כי פליט מאי הוי השתא הוא דפליט אלא שעה אחת אחר נתינה כשיעור שהאותיות יכולות להבלע ראו שהיה נייר חלק ועוד י"ל דבשעת נתינה ראו מרחוק ודומה להם נייר חלק ושמא אם היו מעיינין היו האותיות ניכרים: **מיא** דגרא · פי' ר"ח מי קליפת רימון וכן בערוך*: **ושמואל** נמי חיישינן קאמר · השתא לא צריכי לאוקמי דבדקיניה דכי לא בדקיניה נמי איכא למיחש ומיהו ודאי אי בדקיניה ולא פליט לאו כלום הוא: **צריכי** למיקרייה · קודם נתינה איירי מדמשני בסמוך לא צריכא דלבתר דקריוה עייליה כו' ואי לא קרייה נראה דלא הוי גט מדלא משני הכ"ע דלא קרייה משמע דאי לא קרייה אינה מגורשת וא"ת דתנן לקמן בהזורק (דף פ:) כתב גט לאיש ושובר לאשה וטעה ונתן כו' ולאחר זמן גט יוצא מתחת ידי האיש ושובר מיד האשה תצא מזה ומזה ודייק עלה בהאשה רבה (יבמות דף צא:) מאי הוה לה למעבד ומשני איבעי לה לאקרויי גיטא והשתא אי לא קרייה אפי' לא הוחלפה להם אינה מגורשת וי"ל דנהי דאסורה ליגשא בדלא קרייה מ"מ אם נשאת לא תצא אי נמי התם בעייליה לבי ידיה וקנסינן לה דאיבעי (א) למיהדר מיד לאקרויי או לאחר נתינה מאחר שבאה לידי קלקול ומיהו אינה אסורה ליגשא אי לא קראה שנית כדאמר הכא לאו כל הימנו לאוסרה אע"ג דעל כרחך לא קראה בתר הכי והיה רגיל ר"י לקרות קודם הנתינה ולאחר הנתינה ומיהו פשיטא דאי לא קראה קודם הנתינה וקראה לאחר הנתינה דבר פשוט הוא דמגורשת:

אי

רש"י

טותיה דרב · דאמר מקרעין להן נייר: כרבנן · דמכשירי למולא: תרגמא · להא דרב גמדא: אקריאה · שאם יודעין לחתום אע"פ שאין יודעין לקרות שפיר דמי וקרו קמייהו אחריני כרבנן ודרב כהנא בשאין יודעין לחתום וגבי חתימה אמרן לדרב כהנא לעיל: רב יהודה · זקן היה ועיניו כהות וכשהיה צריך לחתום בעד או בדיין מצטער בקריאת שטר וקורהו וחותם: מרא דארעא דישראל · בקי מכל חביריו ובמס' נדה מפרש אמאי קרי ליה מרא דארעא דישראל בפרק שני (דף כ:): רב נחמן · דיין היה ממונה מפי ריש גלותא וחתנא דבי נשיאה כדאמרינן בהעור והרוטב (חולין קכד.): וספרי הדיינים יראים ממנו ולא משקרי: דעביד בערכאות · ותותמיהם עובדי כוכבים דאכשרנא להו לעיל (י:): ממשעבדי · והא דאמרינן בפ' קמא* מבני חורי ולא ממשעבדי בנעשה בהדיוט דלית ליה קלא: דחתימו עליה סהדי ישראל · וישראל עשאוהו אלא שכתבוהו לשון פרסי: שכתבו · כתב שלו: בגיטין · משום תקנת עגונות: שמא במי מילין כתבוהו · ונבלעו ואמרן לעיל כתבו במי טריא ואפצא כשר: נייר · סתם נייר של עשבים הוא ולא קלף מעובד עפצים דאי עפיץ הא אמרן אין מי מילין על גבי מי מילין: שטר פסים · שטר פיוסים שאומר לחבירו אוהבו ומאמינו שיכתוב לו על עצמו שטר חוב כדי שיראה עשיר: שטר אמנה · שכתב ללות ולא לוה והאמינו לוה למלוה שלא יתבעט אלא אם כן ילוהו ומסר לו את השטר: לאוסרה · משום אשתו: הא ליכא כתב לא · דאי בנייר חלק נמי אמרינן מגורשת מכדי תנא אתא לאשמועינן דאע"ג דלא אקרינא אי גיטא הוי אי לא כיון דאמר לה גיטא הוא לא הדר ביה תו ומחזקינן דגיטא הוא ואי בנייר חלק נמי סבירא ליה הכי לאשמועינן רבותא יתירתא דנייר חלק: כי אמר שמואל · נמי שמגורשת לא בכתמא אלא בדקינא ליה לנייר: במיא דגרא · לבע שקורין פויל"ש ומעבירים מי הלבע עליו ופולט אותיות שבלע ונראות: השתא הוא דפלט · וכשהיו בלועות לא היה כתב: חיישינן · שמא לא נבלעו יפה ואם מת אסורה לכהן וחולצת ולא מתייבמת דספק גרושה היא: הני בי תרי · עדי מסירה: לבי ידיה · תחת כנפיו: לא שכיח · וזו היא שזרק זה ואין לחוש שמא גט זרק לה ואבד: אבל תרתי תלא · ואנו ראינו שזה לא זרק אלא כתב אחד: מדהא הואי · על כרחך חדא הויא התם מעיקרא ומדהא הואי חברתה נמי אמרינן הואי התם וזה גט זרק ואימא עכברים שקלוה: משום מי מילין · שמא כתב לה גט מבחוץ ואינו ניכר: אין מי מילין כו' · וכל גווילים של ס"ת שלהם עבודים בעפצים:

כריתות

מסורת הש"ס

לקמן עט. · [דף יד.] · [יומא עה: וש"נ] · [לקמן כח. וש"נ] · [לעיל יט.] · לקמן פב.

[עי' תוספות קדושין ג. ד"ה ש"מ מקדשי וכו' ותוס' לקמן מז: ד"ה חיישינן]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה צריכי וכו' דאיבעי לה למיהדר:

גליון הש"ס

גמ' שמואל נמי חיישינן קאמר · ע' לקמן דף פ ע"ב תד"ה חיישינן:

תוספות רי"ד

תניא כותיה דרב עדים שאין יודעים לחתום מקרעין להם נייר חלק וממלאים הקרעים דיו אמר רשב"ג בד"א בגיטי נשים אבל בשחרורי עבדים ושאר שטרות אם יודעים לקרות ולחתום חותמין ואם לאו אין חותמין קרייה מאן דכר שמיה חסורי מחסרא והכי קתני ושאין יודעין לקרות קורין לפניהם והן חותמין אמר רשב"ג בד"א בגיטי נשים וכו' כדלעיל · א"ר אלעזר מ"ט דרשב"ג שלא יהו בנות ישראל עגונות אמר רבא הלכה כרשב"ג ורב גמדא משמיה דרבא אמר אין הלכה כרשב"ג ואלא כמאן כרבנן והא ההוא דעבד עובדא בשא' שטרות ונגדיה רב פפא תרגימו אקריאה · פי' רב גמדא דאמר הלכה כרבנן אקריאה שאם יודעים לחתום ואף ע"פ שאינן יודעים לקרוא שפיר דמי וקרו קמייהו אחריני והתמי כרבנן ורב פפא בשאין יודעין לחתום רב יהודה קרי וחתים · פי' זקן היה וקמו עיניו וכשהיה צריך להתום עד או דיין היה מצער בקריאת השטר וקוראהו וחותם א"ל עולא לא צריכת דהא ר' אלעזר מרה דארעא דישראל הוא מקרי קמיה וחתים · פי' בשלהי פ' כל היד מפרש למה יקרא מרה דארעא דישראל שהיה בקי להכיר דם הנדה רב נחמן קרו קמיה סופרי דייני וחתים ודוקא רב נחמן וסופרי דייני דאית להו אימתא אבל רב נחמן וסופרי אחריני לא אי נמי סופרי דייני ואיניש אחרינא לא · פי' רב נחמן הוה חתנא דבי נשיאה והיה ממונה דיין בפי ראש הגלות וסופרי הדיינים יראים ממנו ולא משקרי: רב כהנא כי הוה אתי לקמיה שטרא פרסאה דעביד בערכאות של גוים קרי ליה לשני גוים זה שלא בפני זה במסיח לפי תומו ומגבית ביה מבני חרי על [ידי] וחתמיו שהיו גוים דלא מפקי ליה לקלא ומ"ה לא גבי ביה אלא מבני חרי: אמר רב אמי אמר לי הונא בר נתן הכי אמר אמימר האי שטרא פרסאה דחתימי עליה סהדי ישראל מגבינא ביה ממשעבדי · פי' דכיון דישראל חתימי ביה מפיק ליה לקלא והא לא ידעי למקרי בדידעי והא בעינא כתב שאינו יכול להזדייף וליכא בדעפיצן והא בעינן שיחזור מענייני של שטר בשיטה אחרונה וליכא בדמהדר ואלא מאי קמ"ל דבכל לשון כשר אמר אמימר משמיה דרב דימי מנהרדעא הני בי תרי דיהבי גיטא קמייהו צריכי למיקרייה מיתיבי הרי זה גיטך נטלתו וזרקתו לים או לאור או לכל דבר האבד וחזר ואמר שטר פסים הוא שטר אמנה הוא מגורשת לא כל הימנו לאוסרה ואי אמרת צריכי למיקרייה לבתר דקרייה מי מצי א"ל הכי לא צריכא דבתר דקריוה עייליה לבי ידיה ואפקיה מהו דתימא ליחוש דילמא חלופי' חלפיה קמ"ל ·

שלום

אי משום כריתות דאית בה הא בעינא °וכתב לה* °לשמה וליכא וכי תימא ליחוש דילמא אקדים ויהב ליה זוזא לספרא מעיקרא הא בעינן[א] שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה וליכא ורב יוסף מאי קמ"ל שאין מי מילין על גבי מי מילין אמר רב חסדא ג גט שכתבו שלא לשמה והעביר עליו קולמוס לשמה באנו·למחלוקת רבי יהודה ורבנן דתניא *הרי שהיה צריך לכתוב את השם ונתכוין לכתוב יהודה וטעה ולא הטיל בו דלת מעביר עליו קולמוס ומקדשו דברי רבי יהודה וחכמים אומרים ד אין השם מן המובחר אמר רב אחא בר יעקב דילמא לא היא עד כאן לא קאמרי רבנן התם (א) דבעינא °זה אלי ואנוהו וליכא אבל הכא לא אמר רב חסדא יכילנא למיפסלינהו לכולי גיטי דעלמא אמר לי' רבא מאי טעמא °אילימא משום דכתיב °וכתב והכא איהי קא כתבה ליה ודילמא אקנויי אקנו ליה רבנן ואלא משום דכתיב ונתן והכא לא יהיב לה מידי דלמא נתינת גט היא תדע דשלחו מתם כתבו על איסורי הנאה כשר: גופא שלחו מתם ה כתבו על איסורי הנאה כשר אמר רב אשי אף אנן נמי תנינא על העלה של זית דילמא שאני עלה של זית דחזי לאיצטרופי תניא רבי אומר כתבו על איסורי הנאה כשר נפק לוי *דרשה משמיה דרבי ולא קלסוה משמיה דרבים וקלסוה אלמא הלכתא כותיה תנו רבנן ו וכתב ולא חקק למימרא דחקיקה לאו כתיבה היא ורמינהו עבד שיצא בכתב שעל גבי טבלא ופינקס יצא לחירות אבל לא בכתב שעל גבי *כיפא *ואנדוכתרי אמר עולא אמר רבי אלעזר לא קשיא ז הא דחק תוכות הא דחק יריכות ותוכות לא ורמינהו ח לא היה כתבו שוקע אלא בולט כדינרי זהב והא דינרי זהב תוכות הן כדינרי זהב ולא כדינרי זהב כדינרי זהב דבולט ולא כדינרי זהב דאילו התם תוכות הכא יריכות אמר ליה רבינא לרב אשי רושמא מיחרץ חריץ או כנופי מכניף אמר ליה ט מיחרץ חריץ איתיביה לא היה כתבו שוקע אלא בולט כדינרי [קדושין נח:] זהב ואי סלקא דעתך מיחרץ חריץ הא

תורה אור: דברים כד · שמות טו · דברים כד

רש"י: כריתות דאית בה · שכתובה בה פרשת וכתב לה ספר כריתות: לה לשמה: יהב זוזא לספרא · לכתוב אותה פרשה לשם גירושיה: הא בעינן שינה שמו ושמה · דתנן לקמן (דף פ·) דפסול אלמא צריך לכתוב שמו ושמה ואית דלא גרסי שינה ומאן דגריס ליה משום מתני' דלקמן ואגב גררא גרים ליה: מאי קמ"ל · כל הני פשיטא לן דפרשה שבתורה אינה גט: עליו קולמוס · על כל אות ואות: ונתכוין לכתוב יהודה · שהיה טועה וסבור שהוא צריך לכתוב יהודה: וטעה ולא הטיל בו דלת · הרי השם כתוב אלא שהוא שלא לשמו: ואנוהו · התנאה לפניו במצות: איהי כתבה ליה · נותנת שכר הסופר כדאמרינן בגמרא דגט פשוט (ב"ב דף קסח·) משום תקנת עגונות: אקנויי אקנו ליה רבנן · ההוא זוזא מדידה והוי כמאן דיהיב ליה איהו דהפקר ב"ד היה הפקר: ונתן. בר נתינה שיהא שוה פרוטה: העלה של זית · שאינו שוה כלום: דחזי לאיצטרופי · עם עלין הרבה לשכוב עליהן או למאכל בהמה ואע"ג דלא שוה פרוטה אבל איסורי הנאה לא: ולא קלסוה · משום דאמר לה משמא דיחידאה: דרשה · זימנא אחריתי משמיה דרבים כי היכי דליקבלוה מיניה: אלמא מדטרח כולי האי דליקבלוה אלמא הלכתא כוותיה: חקק · בטבלא בסכין: עבד שיצא · לחירות: בכתב שחקק על גבי טבלא · דף: ופינקס · כעין אותן של סוחרים שחוקקים עליהן בעט: ולא בכתב שעל גבי כיפה · כעין כובע של צמר וטוטפות הנשים תחת צעיף קישוריהן כדאמרי' בבמה אשה יוצאה (שבת דף נז:): אנדוכתרי · תכשיט ורוקמין עליו צורות במחט כעין ברושדי"ר בלע"ז ואם רקמו עליהן אותיות הגט אינו כתב לפי שאינו כתוב וקבוע אלא מוטל על הבגד וב' ראשיו תחובים: הא דחק תוכות · של אותיות ולידיהן והאותיות בולטות אינו כתב לפי שלא צייר את האותיות אלא חקק סביבותיהם והעץ נשאר כמו שהיה בדפוס האותיות מאיליה: הא דחק ירכותיהן · של אותיות דהיינו הן ממש שיסקע הכתב זו היא כתיבה: לא היה כתבו · של ציץ שוקע אלא בולט כצורות של דינרי זהב: והא דינרי זהב תוכות הוא · דקא סלקא דעתיה כשהוא מכה בקורנס חותם המטבע על הדינר תוכות וסביבות צורת החותם שהיא שוקעת והם מלאים דוחקין את תוכו וסביבות צורת הדינר וכנגד שקיעת רושם החותם אין הדינר של זהב נדחק ומאליה הצורה עומדת במקומה וגבי ציץ כתיב (שמות לט) מכתב פתוחי חותם אלמא כתיבה היא: ואילו הכא יריכות · שהיה הציץ דק כעין טס וכל האותיות מעבר האחד ודוחק ירכותיהן והן בולטות מעבר השני כמו שמציירים כסף וזהב העשוי ליקבע בכלי עץ ששותים בהם יין: רושמא · חותם המטבע שקורין קויי"ן: מיחרץ חריץ: התוכות והסביבות של צורתו שהיא שוקעת חורצין ודוחקין תוכות וסביבות של צורת הדינר עד שעומדת צורת הדינר בולטת כמו שהיתה ונפקא מינה שאם חקק את הגט בחותם וכתבו על גבי טס לא הוי כתב דתוכות הוא: או כנופי מיכנף · צורת האות' שהיא שוקעת כשתוכותיה דוחקים את תוכות של דינר ונכנס הזהב קצת בדוחק בתוך שקיעת הצורה ונמתח מתוך דוחקו ונכנס לתוך הצורה ולאו ממילא הן אלא ע"י מכת הקורנס הצורה עצמה נמתחת לתוך הרושם והרי כתבה בידים: הא

תוספות: אי משום כריתות דאית בה הא בעינן וכתב לה לשמה וליכא · תימה דלענין מגילת סוטה משמע בפ"ק דעירובין (דף יג.) דמוחקין לה מן התורה אפי' למאן דבעי כתיבה לשמה דקאמר רב פפא דלמ"ד אין מגילתה כשרה להשקות בה סוטה אחרת תורה דסתמא כתיבה ה"נ דמחקינן וי"ל דרב יוסף דשמעתין לא סבר לה כוותיה א"נ סבר כאידך תנא דסבר אין מוחקין לה מן התורה וכמתני' דבפ' כל הגט (לקמן דף כו·) דתנן הכותב טופסי גיטין צריך שיניח מקום האיש ט' ודייק מהתם בריש מס' זבחים (דף ב:) דסתמא פסול וכ"ש ספר תורה דלא איכתוב לשם גירושין כלל ועוד נראה דאפי' מאן דמכשיר במגילת סוטה למחוק מן התורה אע"ג דבעי לשמה מודה לענין גט דפסול דבעירובין בפ"ק (דף יג·) משמע דכולהו תנאי מודו בהנך דפרק כל הגט דחשיבי שלא לשמה מדפריך התם ולית ליה לרב אחא בר יאשיה כתב לגרש את אשתו ונמלך כו' ובמגילת סוטה סתמא כשר משום דמסתמא שאין הכהן שעליו לכתוב מקפיד ומסתמא ניחא ליה אבל גבי גט בעל סתמא לא ניחא ליה אע"ג דפריך ממתני' דגט ארבי אחא בר יאשיה דאיירי במגילת סוטה לענין שלא לשמה לא משמע ליה לחלק: הא בעינן שמו ושמה · אע"ג דמתני' דפרק הזורק (לקמן דף פ·) דשינה שמו ושמה מוקמינן לה דהאי הולד ממזר כרבי מאיר משמע דלרבנן לא הוי בשינה שמו אלא פסולא דרבנן ומדנקט שינה ולא נקט לא כתבו כלל משמע דבלא כתבו כלל כשר אפי' מדרבנן הא ניחא דעל כרחך לא כתבו כלל לר"מ פסול מה"ת דהא בעינן שיהא מוכיח מתוכו שהוא מגרש את אשתו ובלא כתבו כלל אין מוכיח אלא אומר ר"י דלא מיירי בשינה שמו ממש דא"כ הוה ליה למינקט לא כתבו כלל דפסול לרבי מאיר דמתני' ר' מאיר כדאמרי' התם דהוי רבותא טפי אלא שינה שמו היינו שכתב שם דגליל ביהודה והשתא קאמר הכא שפיר הא בעינן שמו ושמה וליכא [וכ"ש] דבלא כתבו כלל הוא דפסול: דילמא נתינת גט הוא · וכן שלף איש נעלו ונתן לרעהו (רות ד) לא בעינן שוה פרוטה אע"ג דכתיב ונתן °וכן גבי תרומה *חטה אחת פוטרת את הכרי אע"ג דכתיב (דברים יח) תתן לו ובמתנות דם חטאת ובמתנות בהונות אין בו שיעור והא דאמר אבא שאול בפ' כל שעה (פסחים דף לב:) דזר שאכל תרומה לא מיחייב בפחות משוה פרוטה משום דכתיב (ויקרא כב) ונתן לכהן וגו' ואין נתינה בפחות משוה פרוטה היינו משום דתשלומי תרומה ילפינן מתשלומי מעילה דתרוייהו תשלומי קדש מיקרו וגמרי חטא חטא מהדדי ולמאן דבעי בכריתות (דף ז:) ואשר יתן ממנו על זר שתהא נתינה בכזית היינו משום דסיכה היא ואפקה בלשון נתינה לאפוקי ממשמעות דסיכה קאתי דמשמע כל שהוא וצריך נתינה חשובה כמו ונתן לכהן את הקדש (ויקרא כב) דהוי בכזית *לרבנן דאבא שאול וכן לא יתן עליה לבונה דבפרק כל המנחות (דף נט.) מצריך כזית היינו משום דשני מלשון שימה דאתחיל בה לא ישים עליה שמן או משום דומיא דהקטרת לבונה בחוץ דהויא נמי הקטרת איסור דהוי בכזית *): משמיה דרבים וקלסוה אלמא הילכתא כוותיה · פי' בקונטרס מדטרח עלה דלקלסוה ובפ' מי שאחזו (לקמן דף עז·) לא יתכן לפרש כן דקאמר נפק רבי חייא דרשה משמיה דרבי וקלסוה משמיה דרבים ולא קלסוה אלמא לית הלכתא כוותיה ואומר ר"ת דהכא דייק מדקלסוה כי אמר משמיה דרבים ולפיכך נמי לא קלסוה כי אמר משמיה דיחיד מעיקרא ולקמן איפכא: למימרא דחקיקה לאו כתיבה היא · הוה מצי לאקשויי מלוחות דכתיב בהו כתיבה בכמה קראי והיה כתבם חקוק כדכתיב (שמות לב) חרות על הלוחות אלא דניחא ליה למיפרך מגט אגט:

*) [וע"ע תוס' פסחים לב: ד"ה ואין ותוס' מנחות ס. ד"ה מי בעינן ותוס' ב"מ מז. ד"ה קונים]

התקבלי

עין משפט נר מצוה

מח א מיי' פ"א מהלכות גירושין הל' ג ופ"ג שם הלכה א סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלא סעיף א:

מט ב מיי' פ"ג מהל' גירושין הלכה ד סמג שם טוש"ע שם סעיף ס:

נ ג מיי' פ"א מהל' תפילין הלכה טו סמג לאוין ג טוש"ע י"ד סי' רעו סעיף ג:

נא ד מיי' פ"ד מהל' גירושין הלכה ג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קכד סעיף א:

נב ה ו מיי' שם הל' ו סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קכה סעי' ד:

נג ז מיי' פ"ט מהלכו כלי המקדש הלכה ג סמג עשין קעג:

נד ח מיי' פ"ד מהל' גירושין הל' ו סמג עשין נ טוש"ע שם:

[פירוש מגיהין סוגין ולובעין אותן ומציירין בהן כתב כמו שעושין היסמעאלים במאכלאות כותבין אותיות וקראות · ערוך]

תוספות רי"ד

שלחו מתם כתבו על איסורי הנאה כשר פי' דהא כתיב ונתן בידה על נתינת הגט מיירי ולא דליתיב לה מידי דשוה הוא: ת"ר ונתן ולא וחקק למימרא דחקיקה לאו כתיבה היא ורמינהו: עבד שיצא בכתב שע"ג טבלא ופנקס יצא לחירות אבל לא בכתב שע"ג כיפה ואנדרכתן פי' שחקק בסכין הגט ע"ג טבלא או ע"ג פנקס שהם מלאים שעוה וחוקקין עליהם בעט ברזל זו היא חשובה כתיבה אבל מה שרוקמין במחט ע"ג כיפה שהיא כמין כובע של צמר על ראש הנשים ואנדרכותי מין תכשיטים הוא ורוקמין אותו במחט ורקמת המחט לא חשיבא כתיבה לפי שאין האותיות קבועות אלא תחובות ובעי' כתב קבוע על הדבר שהוא מגרש בו אמר עולא אמר ר' אלעזר לא קשיא הא דחק קורות הא דחק ירידות פי' הא דחק קורות של אותיות וצידיהן והאותיו' בולטות אינו כתב לפי שלא צייר את האותיות ולא חקק [ירידותיהן] סביבותיו והעץ נשאר כמות שהיה ונמצאו אותיות בולטות מאיליהן; והא דחק ירידותיהן שהאותיות שוקעין בטבלא והוי חשובה כתב וגופי האותיות קורא ירידות:

מסורת הש"ס

[לקמן כג. כד: כה. כו. סוטה כ:]

מנח קד: לקמן נד: [מסכ' סופרים פ"ה ה"ג]

לקמן עז.

[פי' כיפה של צמר ארוגה אם רקם בארוגה גט אבל או גט חירות אינו גט · ערוך ערך כפה]

הגהות הב"ח

(א) גמ' התם אלא דבעינא זה אלי

הגהות הגר"א

[א] גמ' הא בעינן שמו ושמה וליכא כו' כצ"ל:

גליון הש"ס

גמ' אילימא משום דכתי' וכתב · עי' לקמן דף כב ע"ב תד"ה והא לאו: תוס' ד"ה דילמא וכו' וכן גבי תרומה · עיין שבת דף כה ע"ב תוד"ה תתן לו:

הא בעינא מכתב וליכא כדינרי זהב ולא כדינרי זהב כדינרי זהב דבולט ולא כדינרי זהב דאילו התם מגואי והכא מאבראי בעא מיניה רבא מרב נחמן כתב לה גט על טס של זהב ואמר לה התקבלי גיטך והתקבלי כתובתך מהו אמר ליה נתקבלה גיטה ונתקבלה כתובתה איתיביה התקבלי גיטך והשאר לכתובתך נתקבלה גיטה והשאר לכתובתה טעמא דאיכא שאר הא ליכא שאר לא הוא הדין אע"ג דליכא שאר והא קמ"ל דאע"ג דאיכא שאר אי אמר לה אין אי לא לא מאי טעמא אוירא דמגילתא הוא *ת"ר הרי זה גיטך והנייר שלי אינה מגורשת על מנת שתחזירי לי את הנייר הרי זו מגורשת בעי רב פפא בין שיטה לשיטה ובין תיבה לתיבה מאי תיקו ותיפוק ליה *דספר אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלשה ספרים לא צריכא דמעורה בעי רמי בר חמא היו מוחזקים בעבד שהוא שלו וגט כתוב על ידו והרי הוא יוצא מתחת ידה מהו מי אמרינן אקנויי אקני לה או דלמא הוא מנפשיה עייל אמר רבא ותיפוק ליה דכתב שיכול להזדייף הוא ולרבא קשיא מתניתין על היד של עבד בשלמא מתני' לרבא לא קשיא *בעדי מסירה ורבי אלעזר היא אלא לרמי בר חמא קשיא לרמי בר חמא נמי לא קשיא בכתובת קעקע השתא דאתית להכי מתניתין (לרבא) נמי לא תיקשי בכתובת קעקע מאי הוי עלה תא שמע *דאמר ריש לקיש הגודרות אין להן חזקה בעי רמי בר חמא היו מוחזקין בטבלא שהיא שלה וגט כתוב עליה והרי היא יוצאה מתחת ידו מהו מי אמרינן אקנויי אקניתא ליה או דלמא (אשה) לא ידעה לאקנויי אמר אביי *ת"ש אף הוא העיד על כפר קטן שהיה בצד ירושלים והיה בו זקן אחד והיה מלוה לכל בני הכפר וכותב בכתב ידו ואחרים חותמים ובא מעשה לפני חכמים והכשירוהו ואמאי הא בעינא ספר מקנה וליכא אלא לאו משום דאמרינן אקנויי מקנה להו אמר רבא ומאי קושיא דילמא

זקן

רש"י

הא בעינא מכתב · פתוחי חותם: מגואי · מכה הרושם בתוכו עד שהצורה בולטת בו אבל כאן דוחק מאבראי והיא בולטת מגואי: הא ליכא שאר לא · דמקום גט בעי למיהב לה מתנה גמורה משום גירושין ולא לשם פרעון דכתיב ונתן: אי אמר לה · לכתובתיך: אוירא · גליון: והנייר · כל הנייר אני מעכב לעצמי: אינה מגורשת · דכיון דהנייר שלו לא נתן לה כלום דנמצאו אותיות פורחות באויר: הרי זו מגורשת · ותחזיר דמתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה: נייר שבין שיטה לשיטה · שלי מהו: דמעורה · מעורה במקצת שהיו בו אותיות ארוכין המגיעין משיטה לשיטה בראשי כל תיבה ותיבה: והרי הוא · העבד: יוצא מתחת ידה · שהביאתו לפנינו ואמרה בעלי נתן לי העבד הזה וגירשני בו כדתנן במתני' וטוען לה העבד: מהו · מי מהימנה בלא עדי מסירה הואיל ועכשיו הוא ברשותה או דילמא הוא מנפשיה אזל: להזדייף הוא · דילמא תגלח הוה בגיטא ומחקתיה והדר כתביה: בעדי מסירה · שקראוהו: ור' אלעזר היא · דאמר אי אפשר לגט בלא עדי מסירה: אלא לרמי בר חמא קשיא · דבעיא לדידיה בדליכא עדי מסירה היא: כתובת קעקע · אינה נמחקת עולמית: הגודרות · בהמות על שם גדרות צאן (במדבר לב): אין להן חזקה · אדם שתפסן אינו יכול לטעון לבעליהם מכרתם לי דאיכא למימר מעצמן הלכו אצלו: והרי היא יוצאה מתחת ידו · שהוא בא לגרשה: לא ידעה לאקנויי · לא גמרה ומקנייה דבר שאין בלבה לתת מתנה גמורה ולא גירשה אלא בשלה ואנן בעינן ונתן: אף הוא העיד · רבי יהודה בן בבא במס' עדיות: ה"ג והא בעינא ספר מקנה וליכא · שהמקנה צריך לכתוב את השטר שדי מכורה לך דמההוא קרא נפקא לן בפ"ק דקידושין (דף כו.): אלא לאו · ש"מ כי מקני ליה שפיר דמי ואף על גב דאין בדעתו של טוען שיעכבנו המקבל אצלו

תוספות

התקבלי גיטך והתקבלי כתובתיך מהו · אע"ג דכתבו על איסורי הנאה כשר היינו משום דיהיב לה מיהא כל הגט אבל הכא לא יהיב לה אלא בתורת פרעון: על מנת שתחזירי לי הנייר מגורשת · בפרק מי שאחזו (לקמן דף עה·) קבעי מ"ש רישא ומ"ש סיפא ומפרש לשון אחד משום דסיפא הוי תנאי ומעשה בדבר אחד והוי תנאי בטל ומעשה קיים דקסבר ההוא לישנא דאומר ע"מ לאו כאומר מעכשיו דמי ואין גט יכול לחול עד שתחזירהו ואז א"א להתגרש שאין הגט בידה הילכך אע"פ שלא החזירתו מגורשת ורבא דקאמר בפ"ק דקידושין (דף ו:) הילך אתרוג זה במתנה ע"מ שתחזירו לי החזירו יצא כו' לא סבר כההוא לישנא אלא רבא לטעמיה דמפרש בפ' מי שאחזו משום דהוי מעשה קודם לתנאי ואע"ג דבההיא דאתרוג נמי מעשה קודם לתנאי לא דק רבא במילתיה למינקט התנאי כמו שצריך להתנות ולההוא לישנא דמפרש במי שאחזו (לקמן עד.) משום דכל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי לא הוי גט אלא אם כן החזירתו לבסוף שנתקיים התנאי ואז הוי גט משעה שבא לידה: ספר אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלשה ספרים · אע"ג דלקמן (דף כא:) דרשי רבנן ספר לספירת דברים מכל מקום דרשי' נמי הך דרשה דהכא ות"ת היכי מכשירין בפ' בתרא (לקמן דף פז:) שייר מקצת הגט וכתבו בדף השני הוה לן למיפסל בשני דפין משום ספר אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלשה ספרים כדאמרי' בפ"ב דסוטה (דף יח·) כתבה בשני דפין פסולה ספר אחד אמר רחמנא כו' ואור"י דשני דפים דסוטה איירי בשתי חתיכות ולקמן איירי בקלף אחד בשני עמודים: לא צריכא דמעורה · מכאן מדקדק ר' יצחק בר מרדכי דאין צריך בגט שתהא כל אות ואות מוקפת גויל מארבע רוחותיה כדאמר הכא דמעורה ור"י אומר דאין מכאן ראיה דהא דקאמר דמעורה היינו רגל ך' של שיטה עליונה בט' של שיטה שתחתיה או ראש ל' בה' או בח' שלמעלה הימנה ומ"מ נראה לר"י דאין צריך ראיה להכשיר דדוקא בס"ת תפילין ומזוזות בעינן שיהו האותיות מוקפות גויל כדאמר בפרק הקומץ (מנחות דף לד.) משום דכתיב בהו וכתבתם כתיבה תמה אבל בגט ליכא קפידא דאפי' ספר ודיו לא בעינן בגט דספר דכתב בגט לספירת דברים הוא דאתא (לקמן כא:): בכתובת קעקע · מדאורייתא ליכא איסורא עד שיכתוב ויקעקע בדיו ובכחול כדתנן בפ"ג דמכות (דף כא·) ולר' שמעון אינו חייב אפי' כתב וקעקע עד שיכתוב את השם פי' שם דע"ז כדמפרש התם בגמרא ומיהו איסורא דרבנן איכא הכא דאפי' אפר מקלה אסור ליתן על גבי מכתו מפני שנראה ככתובת קעקע ואפי' הויא הכא איסורא דאורייתא מ"מ הוי גט כדאמרי' לעיל כתבו על איסורי הנאה כשר אע"ג דאסור לכתוב דהא מיתהני באיסורי הנאה: ת"ש דאמר ריש לקיש הגודרות אין להם חזקה · פי' לאלתר אלא עד ג' שנים יש להם חזקה כדאמרינן בחזקת הבתים (ב"ב דף לו·) וא"ת מתני' הוה ליה לאתויי דתנן התם (דף כח·) העבדים חזקתן ג' שנים מיום ליום אבל לאלתר לא ועוד מאי קמ"ל ריש לקיש מתני' היא ודוחק לומר כמו שפי' הרב ר' יהודה מקורבי"ל דריש לקיש אתא לאשמועינן אפי' בכה"ג דאיירי הכא שהגט כתוב על ידו או על קרן של פרה דאיכא הוכחה קצת דיהביה לאשה אפ"ה אין לה חזקה ולהכי מייתי מר"ל דא"כ הוה ליה לפרושי בהדיא כיון דלא איצטריך לאשמועינן אלא בכי האי גוונא אלא י"ל דממתני' לא שמעינן גודרות דה"א דוקא עבדים דבני דעת ועיילי מנפשייהו אבל גודרות אין דרכם לילך לבית איש נכרי ולהכי ה"א הכא שהגט כתוב על ידו ומוכח קצת שהוא שלה יש לה חזקה להכי מייתי מגודרות דאין להם חזקה אע"פ שיש הוכחה דלא עיילי מנפשייהו כמו עבדים: אשה לא ידעה לאקנויי · פירוש בדבר שהוא מחזיר לה ולא גמרה ומיקניא ליה אלא בתורת שאילה משאילתו לו אע"ג דאמרי' לעיל דדמי כתיבת סופר אקנו ליה רבנן מדידה מ"מ טבלא דידה לא מקנו ליה וא"ת וכי לא ידע מתני' [דכותבת] דפשיט מינה בסמוך דהאשה כותבת את גיטה וי"ל דמצי לדחויי דכותבת על קלף דבעל אלא שנותנת שכר הכתיבה ורב אשי דפשיט מינה משמע ליה דאיירי בקלף שלה: וכותב בכתב ידו ואחרים חותמים · ואם תאמר מה ענין שטרי הלואה לגט דאיכא אלא לראיה ואפי' במלוה על פה היה גובה ממשעבדי אי לא משום דאין לה קול כדאמרינן בחזקת הבתים (ב"ב מב·) דמאן דזייף בלנעה יזיף ומכר שיש לו קול אמרינן (שם מא:) המוכר שדהו בעדים גובה מנכסים משועבדים ונראה לפרש דנראה לגמרא דמסתמא כיון שהיה מלוה לכל בני העיר גם הם היו עושים לו טובה וטתנים לו במתנה או מוכרים לו שדות דפעמים שלא היו קויין לו אלא בשטר כגון שדי נתונה לך או מכורה לך וגם השטרות האלו היה כותב אותם ואחרים חותמים:

אלא

עין משפט נר מצוה

נה א מיי' פ"ט מהל' כלי המקדש הלכה ב סמג עשין קעג:

נו ב מיי' פ"ח מהלכות גירושין הל' טו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קכד סעיף ח:

נז ג מיי' שם טוש"ע אה"ע שם סעיף ח בהג"ה:

נח ד מיי' שם הל' יד סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קמג סעיף יח:

נט ה טוא"ע סי' קמג:

ו ז ח מיי' פ"ד מהל' גירושין הל' ד סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קכד סעיף ו:

סא ט מיי' שם ופ"י מהל' טוען ונטען הל' א ה ג עשין לה טוש"ע שם וש"ע ח"מ סי' קלה סעיף א:

תוספות רי"ד

ת"ר הרי זה גיטך והנייר שלי אינה מגורשת פי' דכיון שהנייר שלו לא יתן לה כלום ונמצאו אותיות פורחות באויר ע"מ שתחזירי לי את הכתב מגורשת פי' והיא תחזור לו את הנייר כדי לקיים תנאו ותקרא נתינת דמתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה: בעי רמי בר חמא היו מוחזקים בטבלה שהיא שלה וגם כתוב עליה והרי היא יוצאה מתחת ידו מהו פי' והוא רוצה ליתנה לאשה ולגרשה בגט הכתוב עלי' והתורה אמרה וכתב ונתן על הבעל מוטל לכתוב וליתן ובעי' שיהא הנייר או כל הפץ הכתוב עליו הגט שלו מי אמרינן אקנויי אקניתיה ניהליה או דלמא אשה לא ידעה לאקנויי פי' לא ידעת לאקנויי דבר שאין בלבה לתת מתנה גמורה כזה שעתיד לחזור לה ולא גמרה ואקנויי' לית אלא כעין שאלה נתנה לו והוא פסול דבעי ליתן בידה שיהא החפץ של בעל וליכא ת"ש אף הוא העיד על כפר קטן שהיה בירושלים והיה שם זקן אחד והיה מלוה לכל בני כפר וכותב בכתב ידו ואחרים חותמים ובא מעשה לפני חכמים והכשירו ואמאי הא בעי' ספר מקנה וליכא פי' בעי' שהלוה יקנה לו קרקעותיו וישעבדם לו בספר וימסור לו למלוה הספר כתוב וליכא אלא לאו משום דההוא זקן הוה מקנה להו א) ויהיב להו מקנה והם הכי נמי האשה ודילמא זקן שאני דידע לאקנויי אבל אשה לא:

א) אולי צ"ל ויהיב לו ובפיר הוי ספר מקנה וא"כ הכי נמי:

מסורת הש"ס

תורה אור

[תוספתא פ"ב] [קמא וח]

דברים כד

יבמות יח.

[לעיל כו: וש"נ]

ר"מ מ"ז

כתובות פה: ב"ב ס.

רה"ג מ"ז

עדיות פ"ב מ"ג

ירמיה לב

גליון הש"ס

גמ' בין שיטה לשיטה · עי' לקמן דף כא ע"ב תוס' ד"ה יצא זה:

גי' אגדל יוד

זקן שאני דידע לאקנויי אלא אמר רבא מהכא *ערב [א]היוצא לאחר חיתום שטרות גובה מנכסים בני חורין אמר רב אשי מאי קושיא דלמא גברא שאני דידע לאקנויי אלא אמר רב אשי [ב]מהכא *אשה [ג]כותבת את גיטה והאיש כותב את שוברו שאין קיום הגט אלא בחותמיו אמר רבא [ד]כתב לה גט ונתנו ביד עבדו וכתב לה שטר מתנה עליו קנאתהו ומתגרשת בו ואמאי *חצר מהלכת היא וחצר מהלכת לא קנה וכי תימא בעומד *והאמר רבא כל שאילו מהלך לא קנה עומד ויושב לא קנה [ה]והלכתא בכפות ואמר רבא [ו]כתב לה גט ונתנו בחצרו וכתב לה שטר מתנה עליו קנאתהו ומתגרשת בו וצריכא דאי אשמעינן עבד הוה אמינא דוקא עבד אבל חצר ליגזר *משום חצרה הבאה לאחר מכאן ואי אשמעינן חצר ה"א דוקא חצר אבל עבד ליגזר כפות אטו שאינו כפות קמ"ל אמר אביי מכדי חצר מהיכא איתרבי *מידה מה ידה דאיתא בין מדעתה ובין בעל כורחה אף חצרה דאיתא בין מדעתה ובין בעל כורחה והא מתנה [ז]מדעתה איתא בעל כורחה ליתא מתקיף לה רב שימי בר אשי והא שליחות לקבלה דמדעתה איתא בעל כורחה ליתא וקא הוי שליח לקבלה ואביי אטו שליחות מידה איתרבי *[דברים כד]מושלח °ושלחה איתרבי ואב"א שליחות לקבלה נמי אשכחן בעל כורחה שכן [ח]אב מקבל גט לבתו קטנה בעל כורחה: על העלה של זית וכו': בשלמא יד דעבד לא

רש"י

זקן שאני דידע לאקנויי · שהוא חכם וידע שאינו שטר אלא אם כן מקנהו לו לגמרי וגמר דעתיה ומקני אבל אשה לא ידעה כולי האי ולא גמרה לאקנויי בדעתה אלא בשאלה בעלמא: לאחר חיתום שטרות · לאחר שנחתם השטר כתב הערב כתב ידו ואני ערב: גובה · המלוה ממנו: מנכסים בני חורין · אבל לא ממשעבדי כיון דליכא שטר בעדים לית ליה קלא והוה ליה כמלוה על פה אלמא כל אדם נמי מקנה דהא האי שטרא כשחתם בו הערב לאחר זמן כבר היה מסור למלוה והילך נכסי הערב הזה משתעבדים בו והא בעינן ספר מקנה אי לאו דאקנייה ניהליה מלוה לערב וחתם והדר מסריה ניהליה: כותבת את גיטה · ומקניא ליה לבעל ויהיב לה ניהלה: והאיש כותב את שוברו · פרעון הכתובה שפרע ומקנהו לאשה והיא מחתמת עדים ומוסרתו לו לראיה בידו: עליו · על העבד: קנאתהו · לעבד בשטר מתנה זה והגט שבידו דהוה ליה האי עבד כחצרה וגיטה וחצירה באו לה כאחד: וחצר מהלכת לא קנה · דכי אמור רבנן חצרו של אדם קונה לו לאו בחצר מהלכת אמור דשאני מקרקעי דניידי ממקרקעי דלא ניידי ורבא גופיה אמרה דלא קני בשנים אוחזין (ב"מ דף ט:): בכפות · דאינו ראוי להלך: חצרה הבאה לאחר מכאן · כגון נתן לה גט בחצר חבירו והלך בעל חצר ומכר לה את החצר או נתן לה במתנה והא ודאי אינה מגורשת דמאן מגרש לה דכשנתן הבעל הגט בחצר לא שלה היתה דתקני לה חצרה כאילו נותנו בידה וכי אתאי האי חצר לידה לאו מכח הבעל אתיא לה דניהוי נותן לה החצר והגט ביחד: מה ידה דאיתא · בגירושין על כרחה: אף חצרה · בעינן נמי דלהוי בין מדעתה בין בעל כרחה כגון חצר שהיתה שלה קודם שזרק הגט לתוכה: בעל כרחה ליתא · דאי אמרה אי אפשי לקבל מתנה ממנו לא קניא לה להא חצר ולא מיגרשה ביה דהא אמרה לא ניחא לי למיקני: [והא שליחות] · אשה עושה שליח לקבלה מדעתה אבל בעל כרחה אינו נעשה שלוחה שתתגרש בקבלתו אבל הבעל עושה שליח להולכה ונותן לה על כרחה: וקמשוי שליח לקבלה · בפרקין דלקמן (דף סב:) דנפקא לן מושלח ושלחה קרי ביה ושלחה בלא מפיק ה"א: קטנה · אביה מקבל גיטה כדנפקא לן בכתובות בפרק נערה (דף מז:) מוילאה והיתה לא

תוספות

אלא מהכא ערב היוצא כו' · קשה לר"י דבריש הנושא (כתובות דף קב.*) פליג ר' יוחנן וריש לקיש בחייב אני לך מנה בשטר וקאמר התם כתנאי מהך דערב ופי' בקונט' דפליגי אי חשיבא הודאה א"כ משמע דערב מחייב ליה משום הודאה שמודה דנעשה ערב בשעת מתן מעות מדמייתי לה עלה והכא משמע בההיא שטרא הוא משעבד נפשיה להתחייב מעתה ולפי' ר"ת דהתם דלא מפרש משום הודאה ניחא וי"ל דבתרתי פליגי בן ננס ור' ישמעאל בין שכתב בשטר ואני מודה שאני ערב בין שכתב בו ואני נעשה ערב מעכשיו דרישא דקתני ערב היוצא אחר חיתום שטרות משמע דפליגי בהודאה מדלא נקט בהאי לישנא ערב שלא בשעת מתן מעות חייב ומדמהדר ליה בסיפא הרי שהיה חונק חבירו משמע דפליגי נמי בחנוק ומייתי הכא מחנוק דמשתעבד אע"פ שלא היה השטר שלו ולפי' הקונטרס דפליגי בהודאה אע"ג דתנן הוציא עליו כתב ידו גובה כו' התם בכתב וחתם תחתיו ופלוגתייהו שלא חתם וערב נמי איירי כשלא חתם אלא שכתב אני ערב [ומסר לו השטר בפני עדים]:

והילכתא בכפות · כפות וישן בעינן כדמשמע לקמן בהזורק (דף עח.) דאמר (א) כתב לה גט ונתנו ביד עבדה ישן ומשמרתו הרי זה גט ניעור אינו גט דהויא חצר המשתמרת שלא לדעתה ופריך בישן אמאי הוי גט חצר מהלכת היא וכ"ת ישן שאני והאמר רבא כל שאילו מהלך לא קנה עומד ויושב לא קנה והילכתא בכפות ופי' בקונטרס בההיא קאמר רבא דניעור אינו גט וכן פסקו הלכות גדולות דכפות וישן בעינן וליכא למימר דהכי פירושו והילכתא בכפות לא חשיב חצר מהלכת דלא דמי לעומד ויושב וכיון דכפות מועיל ישן לחוד נמי מועיל בכפות דא"כ אמאי קאמר רבא ניעור אינו גט דהוי חצר המשתמרת שלא מדעתה אפילו הוי משתמר לדעתה כגון שידיו כפותות בחבל ואוחזתו בידה לא הוי גט דחצר מהלכת היא דומיא דקלטה דאי לאו. דקאמר התם בפ"ק דב"מ (דף ט:) דמינח נייח ואיהי דקא מסגיא הותא לא הוי גט אע"ג דמשתמרת לדעתה אלא ודאי רבא בכפות איירי וכי לא ידע אכתי דאיירי בכפות הוה מצי למיפרך מאי איריא דניעור אינו גט משום דמשתמרת שלא לדעתה אפי' משתמרת לדעתה נמי דחצר מהלכת היא אלא דעדיפא מינה פריך: **אבל** בחצר לגזור משום חצרה הבאה לאחר מכאן · וא"ת והא שמעינן שפיר מעבד דלא גזרינן משום חצרה הבאה לאחר מכאן וי"ל דבעבד ודאי לא גזרינן דאיירי בכפות ומילתא דלא שכיחא היא ולא גזרו בה רבנן: **אמו** שליחות מידה איתרבאי כו'. וא"ת דבפ"ק דב"מ (דף י:) אמרי' דחצר משום ידה אתרבאי ולא גרע משליחות ובמציאה דזכות הוא קני אע"פ שאינו עומד בצד חצירו ולא הוי דומיא דיד דקני מכח שליחות דזכין לאדם שלא בפניו א"כ הכא דכתב לה שטר מתנה עליו אע"ג דלא הויא דומיא דידה דמתנה ליתא בעל כרחה תתגרש מכח שליחות וי"ל דדוקא לענין שלא בפניו אמרינן דלא גרע משליחות לקנות במידי דזכות הוא לו אבל בשאר דברים בעינן דומיא דידה דאל"כ חצר מהלכת אמאי לא קנה תקנה מטעם שליחות כמו שליח מהלך אע"ג דמטעם יד לא קני וא"ת רב שימי מאי קשיא ליה אטו לא ידע דשליחות מושלח ושלחה איתרבאי הא ברייתא היא בפ"ב דקידושין (דף מא:) ומילתא דפשיטא היא לכ"ע וי"ל דרב שימי סבר כיון דאשכחן בשליחות דמתגרשת בלא הגעת גט לידה אע"ג דליתא בעל כרחה לענין חצר נמי דאיתרבאי משום יד לא מיסתבר ליה למימר דקפיד קרא אהכי דליהוי דומיא דיד ואביי מהדר ליה דאין להביא ראיה משליחות לחצר כיון דשליחות איתרבאי מושלח וחצר איתרבאי משום יד:

ואיבעית אימא שליחות לקבלה נמי אשכחן בעל כרחה · משמע שרוצה לומר דאפי' איתרבאי שליחות מידה ניחא כיון דאשכחן שליחות בע"כ ע"י אב אע"ג דשאר שליח לא הוי אלא מדעתיה חשיב שפיר דומיא דידה ותימה דחצר מתנה נמי אע"ג דליתא בעל כרחה ניהוי דומיא דידה כיון דאשכחן חצר בעל כרחה כגון חצר שהיה לה קודם לכן דתנן בהזורק (לקמן עז:) דמגורשת ואומר רבינו יצחק דחצרה דמקודם לכן לא הוי בעל כרחה כמו שליחות דאב [°]דיכולה להפקירו ולא תתגרש עוד על ידו אבל שליחות דאב אי אפשר לה לעכב בשום ענין שלא יקבל גט בעל כרחה · ודוחק: **שכן** אב מקבל גט לבתו קטנה בעל כרחה · ואפי' בעל כרחו של אב מתגרשת כשנותן לו בעל כרחו כדמוכח בפ"ב דקדושין (דף מד:) דאמר קדושין דמדעת אביה ולא היא גירושין דבע"כ ·בין היא בין אביה פירוש כיון דבעל כרחו של אב מתגרשת יכולה היא לקבל כמוהו וכן פירש שם בקונט' ועוד אמרינן התם נערה מהו שתעשה שליח לקבל גיטה מיד בעלה כיד אביה ·דמיא או כחצר אביה דמיא משמע דע"י חצר אביה מתגרשת שלא מדעתו כמו שהיא מקבלת שלא מדעתו אפילו אם כחצר אביה דמיא:

על

מסורת הש"ס

[א] ב"ב קעה: כתובות קא.

[ב] לקמן כב: ע"ש [עדיות פ"ב מ"ג]

[ג] [לקמן עח. ב"ק יד: ב"מ י.]

[ד] ב"ק יב. ב"מ ט: לקמן עח.

[ה] [לקמן כד. סג:]

[ו] [לקמן עז: ב"מ יב:]

[ז] [פסחים מא.]

עין משפט נר מצוה

[וע"ש ד"ה כתנאי]

סב א מיי' פכ"ו מהל' מלוה הלכה א סמג עשין צג טוש"ע ח"מ סי' קכט סעיף ד:

סג ב ג מיי' פ"ד מהל' גירושין הלכה ט סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קכד סעיף ז:

סד ד ה ו מיי' פ"ה מהלכות גירושין הל' יז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלט סעיף יח:

סה ז מיי' פ"ד מהלכות זכיה הלכה א סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רמה סעיף י:

סו ח מיי' פ"ב מהל' גירושין הלכה יח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעיף ד:

תוספות רי"ד

ת"ש האשה כותבת את גיטה והאיש כותב את שוברו שאין קיום הגט אלא בחותמיו. פי' אלמא האשה כותבת גיטה בנייר שלה ונותנו לבעל והבעל מחתימתו ונותנו לה ומגרשה בו וש"מ שגם האשה יודעת להקנות· ומהכא מוכיח שצריך הסופר להקנות הנייר והדיו והקולמוס לבעל כדי שיהא הכל שלו: ועל היד של עבד ונותן לה את העבד ותיפוק דכתב שיכול להזדייף הוא בעדי מסירה ור' אלעזר היא אי בעית אימא אפילו תימא ר' מאיר ובכתובת קעקע:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה והילכתא כו' דאמר רבא כו' וכו' דהויא ליה חצר:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ואב"א וכו' דיכולה להפקירו · קשה לי הא מ"מ משכחת בחצר דקטנה בהוא בע"כ דא"י ומצ"ל:

לא אפשר למקצייה אלא קרן של פרה ליקצייה וליתביה לה אמר קרא °וכתב ונתן לה °°מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה יצא זה שמחוסר כתיבה קציצה ונתינה: רבי יוסי הגלילי אומר וכו': מ"ט דרבי יוסי הגלילי *דתניא ספר אין לי אלא ספר מנין לרבות כל דבר ת"ל וכתב לה מכל מקום אם כן מה ת"ל ספר מה ספר דבר שאין בו רוח חיים ואינו אוכל אף כל דבר שאין בו רוח חיים ואינו אוכל °ורבנן אי כתיב בספר כדקאמרת השתא דכתיב ספר לספירת דברים הוא דאתא ורבנן האי וכתב מאי עבדי ליה מיבעי להו בכתיבה מתגרשת ואינה מתגרשת בכסף ס"ד אמינא *אקיש יציאה להוייה מה הוייה בכסף אף יציאה נמי בכסף קמ"ל ואידך נפקא ליה °מספר כריתות *ספר כורתה ואין דבר אחר כורתה ואידך מיבעי ליה דבר הכורת בינו לבינה *כדתניא הרי זה גיטך על מנת שלא תשתי יין על מנת שלא תלכי לבית אביך לעולם אין זה כריתות עד שלשים יום הרי זה כריתות ואידך מכרת כריתות ואידך כרת כריתות לא דרשי:

מתני' *אין כותבין במחובר לקרקע כתבו במחובר תלשו וחתמו ונתנו לה כשר *רבי יהודה פוסל עד שתהא כתיבתו וחתימתו בתלוש ר' יהודה בן בתירא אומר אין כותבין *לא על הנייר המחוק ולא על הדיפתרא מפני שהוא יכול להזדייף וחכמים מכשירין:

גמ' כתבו על המחובר והאמרת רישא אין כותבין אמר רב יהודה אמר שמואל והוא ששייר מקום התורף וכן אמר ר' אלעזר א"ר אושעיא והוא ששייר מקום התורף וכן *אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן והוא ששייר מקום התורף ור' אלעזר היא *דאמר עדי מסירה כרתי וה"ק אין כותבין טופס שמא יכתוב תורף כתבו לטופס ותלשו כתבו לתורף ונתנו לה כשר וריש לקיש אמר חתמו שנינו ורבי מאיר היא *דאמר עדי חתימה כרתי והכי קאמר אין כותבין תורף גזירה שמא יחתום כתבו לתורף תלשו חתמו ונתנו לה כשר *כתבו על חרס של עציץ נקוב כשר דשקיל ליה ויהיב ליה ניהלה על עלה של עציץ נקוב אביי אמר כשר ורבא אמר °פסול אביי אמר כשר דשקיל

לא אפשר למקצייה · דשייך במלות ואיט רשאי לחבל בו ואם חבל בו יוצא לחירות ברמשי אברים אלמא איט רשאי לחבל בו: ספר · משמע קלף: וכתב לה מכל מקום · מדלא כתב ונתן ספר כריתות בידה: אי כתב בספר · משמע יכתוב בקלף ומלית למימר דכי רבי מוכתב לה דומיא דקלף הוא דרבי: השתא דכתיב ספר · אין זו אלא וכתב ספירת דברי כריתות ועל כל מה דבעי לכתוב: וכתב לה מאי עבדי ליה · לדידהו לא איצטריך לרבות כל דבר שהרי לא קבע הכתוב דבר לכתיבתו ומונתן ספר כריתות שמעינן: ואינה מתגרשת בכסף · אם אמר לה הילך פרוטה והתגרשי לי בה: אקיש יציאה להוייה · כדכתיב ויצאה והיתה לאיש אחר: הוייה · קידושין שמהוה בהן עלמה לבעל: מספר כריתות. מדסמך כריתות לספר: דבר הכורת · שלא יהא בו תנאי המקשרן יחד אלא תנאי הכורת ומבדיל ביניהם: לעולם אין זה כריתות · שהרי כל ימיה קשורה בו: מכרת כריתות · דמצי למיכתב ספר כרת: **מתני'** אין כותבין במחובר · דכתיב וכתב ונתן שאינו מחוסר קלילה: כתב על המחובר כו' · בגמ' פריך הא אמרת אין כותבין: נייר המחוק · יכול לחזור ולמוחקו עד העדים ולכותבו ויעביר תנאי שהיה בו ולא מוכחא מילתא דהא עדים נמי על המחק חתומים וכן דיפתרא אין מחק שלו ניכר ובגמ' מפרש מאי דיפתרא: וחכמים מכשירין · בגמ' מפרש לה: **גמ'** והוא ששייר · סיפא דקתני כשר והוא ששייר מקום התורף וכתבו לאחר תלישה: תורף · גלויו של שטר מקום האיש והאשה והזמן: ור' אלעזר היא · מתני' דבעי כתיבה בתלוש דדריש וכתב דקרא אכתב הגט ולא אחתימת עדים רבי אלעזר היא דאמר חתימת הגט אינה מן התורה אלא מפני תיקון העולם הילכך וכתב דקרא אכתב הגט קאי: חתמו שנינו · בסיפא דמתני' תלשו חתמו ונתנו לה כשר ואע"פ שנכתב כולו במחובר דכי כתיב וכתב דקרא אחתימת עדים שהיא עיקר ור' מאיר היא: דשקיל ליה · לכוליה עציץ ואין כאן מחוסר קלילה ואין לחוש שמא ישבר החרס ויתן לה החתיכה והויא ליה קלילה דלא מפסיד ליה לעציץ:

על עלה של זית · דוקא עלה של זית וכיולא בו דמתקיים כדתניא בתוספתא על עלה של זית וחרוב ולעת וכל דבר שהוא בן קיימא כשר אבל עלה של כרישין ובללים ועלה ורדים ועלה ירקות וכל דבר שאינו של קיימא פסול: **יצא** זה שמחוסר כתיבה קלילה כו' · פי' רבינו שמואל דוקא בבעלי חיים או במחובר לקרקע שעוקר דבר מגידולו חשיב מחוסר קלילה ותדע דבסמוך איפליגו אביי ורבא כשכתבו על עלה של עציץ נקוב דרבא גזר שמא יקטוס אבל כשאינו נקוב משמע אפי' יקטוס כשר וכן פירש הרב רבי שמעיה בפירושו ואם כתב גט בקלף גדול ואח"כ חתכו לפי זה כשר ומעשה היה בימי ה"ר יצחק ברבי מנחם ופסלו ונחלקו עליו גדולי הדור ובה"ג פוסל וכן ר"ת היה מחמיר מדקאמר בסמוך כתבו על חרס של עציץ נקוב כשר דשקיל ליה ויהיב לה ניהליה והא דלא פליג עלה רבא משום דליכא למיגזר שמא ישבר העציץ דאין דרך לשוברו כמו בקרן של פרה דלא גזרי' שמא יקצץ דאין דרך ליקצץ ודוקא בעלה גזרי' שמא יקטוס ולאו דוקא נקט עלה של עציץ נקוב דהוא הדין כשאינו נקוב אלא משום רבותא דאביי נקטיה דאפילו בנקוב מכשיר ועוד אור"י דמסתבר דאין האשה קונה את הגט שכתוב על עלה של עציץ נקוב במשיכת העציץ או בהגבהתו כל זמן שלא פסקה יניקת העלה כדאמרינן בסמוך מכר בעל זרעים לבעל עציץ לא קנה עד שיחזיק בזרעים אבל במשיכת העציץ לא קנה דהכתי חשיבי מחוברין בשעת משיכה והא דמכשיר אביי משום דשקיל ליה ויהיב לה היינו דהניחתו במקום שפוסקת יניקת העציץ דהשתא הוי רבותא טפי דמכשיר אביי בעציץ נקוב דלא גזרי' דיהיב לה בפסיקת היניקה אטו בלא פסיקת היניקה וקמ"ל נמי אע"פ שצריך ליתן לה בפסיקת היניקה לא חשיב בהכי מחוסר קלילה ור"י מייתי ראיה לפי' ר"ת דחשיב בפ' כסוי הדם (חולין דף פח.) עפר עיר הנדחת מחוסר תלישה קבילה ושריפה ויותר נחשב מחובר גט בקלף גדול מחיבור עפר עיר הנדחת והא דלא חשיב לקורה הנעולה בארץ מחוסר תלישה בפ' נגמר הדין (סנהדרין דף מו:) משום דלא חשיב חיבור לקרקע טולי האי ולר"ת דוקא נחתך מקלף גדול חשיב מחוסר קלילה אבל חותך מן הגט דבר מועט כמו שעושין לייפותו לא חשיב בהכי מחוסר קלילה כדאמרי' לעיל גזייה לזמן והבי' ניהלה כו' בין שיטה לשיטה בין תיבה לתיבה מהו גבי והגייר שלי משמע דדבר מועט לא חשיב מחוסר קלילה: **תלמוד** לומר וכתב לה מ"מ · וא"ת ואימא וכתב כלל ספר פרט ואין בכלל אלא מה שבפרט וי"ל ונתן חזר וכלל אע"ג דלא מייתי אלא כללא קמא הכי נמי אשכחן בפ"ק דקידושין (דף כא:) מרלע אין לי אלא מרלע מנין לרבות הסול וכו' ת"ל ולקחת כל דבר הניקח ביד ולא מייתי בברייתא כללא בתרא· ובסוגיא דהתם מוכח דכלל ופרט וכלל קא דריש ונתת באזנו חזר וכלל: **מה** ספר דבר שאין בו רוח חיים · לא בעי למימר מה ספר דבר הבא מב"ח כו' לאפוקי עלה וטבלא ופינקס אף ע"ג דבפ"ק דקידושין (דף יז.) גבי הענקה אמרי' דאי כתיב לאן ה"א דוקא ב"ח אין אבל גדולי קרקע לא שמא לא חשיב כל כך לד חשוב דבר הבא מב"ח כמו לד של בעלי חיים עלמו ועוד דהכל כפי מה שדומה לחכמים נקיט בכל א' ענין הראוי לו דבפ' בכל מערבין (עירובין דף כז:) נקט פירי מפרי וגידולי קרקע ובסוכה (דף יא:) מה חגיגה דבר שאינו מקבל טומאה [וגידולו מן הארץ] (ואינו אוכל): **בכתיבה** מתגרשת · תרי וכתב לה כתיב אחד דרשינן וכתב לה לשמה ומוכתב אחרינא בכתיבה מתגרשת ומלה לה ולא לה ולחברתה א): **ואינה** מתגרשת בכסף · הך דרשה לרבה ב) אבל לאביי נפקא ליה דאינה מתגרשת בכסף מסברא דיאמרו כסף מכניס כו' ומ"מ איצטריך לדידיה נמי וכתב למעוטי חליצה והתם ג) ממעט חליצה מספר כורתה היינו דרשה דר' יוסי הגלילי ונקט לה לפי שהיא פשוטה וכן רגיל בכמה דוכתי ד): **שלא** תלכי לבית אביך לעולם אין זה כריתות · תימה הא אם מת אביה או אם מכר לא חשיב תו בית אביה כדתנן בהשותפין (נדרים דף מו:) קונם לביתך שאיני נכנס שדך שאיני לוקח מת או מכר לאחר מותר ויש לומר דכל יומאי חלציו קרוים בית אביו ואפילו שמת כדכתיב (בראשית לח) שבי אלמנה בית אביך גבי תמר וכבר מת אביה כדמוכחי קראי ה)·

ורבי יוסי הגלילי מכרת כריתות כו' · קשה לרבינו הם דבפ' המגרש (לקמן פג:) קאמר על רבנן דרבי אלעזר בן עזריה דכרת כריתות לא דרשי ור' יוסי הגלילי הוא בכלל רבנן דהתם ויש לומר דלא דרשי כרת כריתות להאי דרשה דהתם ולא בעי למימר דלא דרשי כלל·

עציץ

א) [לקמן פו.] ב) [קדושין ה.] ג) [קדושין ה:] ד) [עי' תוס' עירובין טו: ד"ה נכתיבה ותוס' מ"ק ח. ד"ה נפקא ותוס' מגילה כ. ותוס' סנהדרין לד: ד"ה דכתיב ותוס' ...] ה) [עי' תוס' עירובין טו: ד"ה ע"מ ותוס' סוכה כד: ד"ה ע"מ]

עציץ של אחד וזרעים של אחר

החזיק

דשקיל ליה ויהיב ליה ניהלה רבא אמר פסול גזרה שמא יקטום: עציץ של אחד וזרעים של אחר מכר בעל עציץ לבעל זרעים כיון שמשך קנה מכר בעל זרעים לבעל עציץ לא קנה עד שיחזיק בזרעים עציץ וזרעים של אחד ומכרן לאחר החזיק בזרעים קנה עציץ וזו היא ששנינו *נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להן אחריות בכסף ובשטר ובחזקה החזיק בעציץ אף עציץ לא קנה עד שיחזיק בזרעים נקבו בארץ ונופו בחוצה לארץ אביי אמר בתר נקבו אזלינן רבא אמר בתר נופו אזלינן בדאשרוש כ"ע לא פליגי כי פליגי בדלא אשרוש ובדאשרוש לא פליגי והתנן *שתי גנות זו על גב זו וירק בינתים ר"מ אומר של עליון ר' יהודה אומר של תחתון התם כדקתני טעמא א"ר מאיר מה אם ירצה עליון ליטול את עפרו אין כאן ירק אמר רבי יהודה מה אם ירצה התחתון למלאות את גנתו עפר אין כאן ירק ואכתי בדאשרוש לא פליגי והא תניא *אילן מקצתו בארץ ומקצתו בחוצה לארץ טבל וחולין מעורבין זה בזה דברי רבי רשב"ג אומר הגדל בחיוב חייב והגדל בפטור פטור מאי לאו מקצת נופו בארץ ומקצת נופו בחוצה לארץ לא מקצת שרשין בארץ ומקצת שרשין בחוצה לארץ ומאי טעמא דרשב"ג דמפסיק צונמא מאי טעמא דרבי דהדרי ערבי במאי קמיפלגי מר סבר אוירא מבלבל ומ"ס האי להודיה קאי והאי להודיה קאי: ר' יהודה בן בתירא אומר כו': א"ר חייא בר אסי משמיה דעולא ג' עורות הן מצה חיפה ודיפתרא מצה כמשמעו דלא מליח ודלא קמיח ודלא אפיץ למאי הלכתא להוצאת שבת וכמה שיעורו כדקתני רב שמואל בר יהודה כדי לצור משקל קטנה וכמה אמר אביי כי ריבעא דריבעא דפומבדיתא חיפה דמליח ולא קמיח ולא אפיץ למאי הילכתא להוצאת שבת וכמה שיעורו כדתנן *עור כדי לעשות קמיע דיפתרא דמליח וקמיח ולא אפיץ למאי הילכתא להוצאת שבת וכמה שיעורו כדי לכתוב עליו את הגט: וחכמים מכשירין: *מאן חכמים אמר *) רבי אלעזר

רבי

רש"י

דשקיל ליה · לעציץ ויהיב ניהלה: שמא יקטום · העלה והויא קצירה מן המחובר: עד שיחזיק בזרעים · עציץ הוי תלוש ומיקני במשיכה זרעים הוי מחוברין ודינן כקרקע ונקנים בכסף בשטר ובחזקה ועד שיחזיק כגון דניכש או עידר דהויא חזקה ובלא יהיב מעות קמיירי דאי יהיב זוזי מיקני בכסף: החזיק בעציץ · ולא משכו לקנות אלא עשה בו שום מלאכה במקומו: אף עציץ לא קנה · דמטלטלין לא מיקנו בחזקה: נקבו בארץ ונופו בחוצה לארץ · שהיה מונח על הגבול ונוף הזרעים נוטה חוץ לעציץ חוץ לגבול: בתר נקבו אזלינן · שמשם הוא יונק וחייב במעשר: בתר נופו אזלינן · ופטור מן המעשר מן התורה בחוצה לארץ: בדאשרוש · חוץ לנקב בתוך קרקע ארץ ישראל: כולי עלמא לא פליגי · דלא אזלי' תו בתר נוף הואיל ומחובר ממש בארץ: ובדלאשרוש לא פליגי · ליכא למאן דאזיל בתר נוף: שתי גנות זו על גב זו · וזו אצל זו וקרקעית האחת גבוה מחברתה וגידור שלה זקוף והירק בינתים בגידור הגבוהה דעכשיו הוא נשרש בקרקעו של עליון ונופו באוירו של תחתון: של תחתון · אזלי' בתר נוף: כדקתני טעמא · שאם ירצה תחתון למלאות גנתו כו' והואיל ובידו למחות וגורם לירק הזה זוכה בה ולאו משום הטיית נוף: טבל וחולין מעורבין זה בזה · אין לך פירי באילן הזה שאין מקצתו מן הארץ שהוא טבל ומקצתו מחוצה לארץ שהוא חולין לפי שהיניקה מתערבת ונפקא מינה שאין מעשרין מטבל ודאי עליו דהוי מן החיוב על הפטור ולא ממנו על טבל ודאי: הגדל בחיוב · מה שבתוך ארץ ישראל: מקצת נופו כו' · ואע"פ שכל שרשיו בארץ או בחו"ל אלמא אזלינן בתר נוף: מ"ט דרבן שמעון · מהו הגדל בחיוב חייב והלא היניקה של שרשין מעלה שרף בכל הפרי ושורשי עבר זה מעלים שרף לפרי שבעבר זה: דמפסיק צונמא · שן סלע מבדיל באמצע השרשים ומפסיקן עד הגזע הלכך לרבן שמעון לא ינקי מהדדי: דהדרי ערבי. שהעץ מן הגזע ולמעלה שלם: מר סבר אוירא מבלבל · אע"פ שכל מה שיש מן השרשין בקרקע הוי מובדל הואיל וכשילא לאויר הוא מעורב ומבלבל וינקי מהדדי: ומ"ס · אוירא לא מבלבל הואיל ובתוך הקרקע מובדל בסלע שאינו מצמיח ומיהו היכא דכל שרשיו בא"י ליכא מאן דאזיל בתר נוף: שלש עורות הן · חלוקין בשמותיהן ובשיעוריהן: כמשמעו · כמצה זו שלא נתקנה בחימוץ כדת הלחם: קמיח · מעובד בקמח: למאי הלכתא · שיעוריהן חלוקין: משקולת · של עופרת עשויה להיות פוחתת ומחפין אותה בעור שלא תהא נשופת ופוחתת: רבעא דרבעא · משקל קטן שלהן היה: חיפה · מתוקן קצת וראוי לחפות בו קמיעין: לכתוב עליו את הגט · כרבנן דמכשרי ומיהו קלף גמור דמליח וקמיח ואפיץ לא שמיה עור משום הכי לא מני בהדייהו ושיעוריה תנן בהמוציא יין (שבת דף עט:) קלף כדי לכתוב בו פרשה קטנה שבתפילין אבל דיפתרא אינו כשר לתפילין הילכך שיעורו בגט: מאן חכמים · כלומר מאן ניהו ומאי טעמייהו דמכשרי:

רבי

תוספות

עציץ של אחד וזרעים של אחר · ה"ה דהוה מצי לאשמועי' הכל בעציץ וזרעים של אחד אלא לרבותא נקט הכי דאע"ג דבעל עציץ קונה זרעים לא קנה אע"פ שהם בתוך העציץ שלו:

החזיק בזרעים קנה עציץ · צריך עיון אם צריך לומר אגב וקני כמו בעלמא כדאמרי' בפ"ק דקידושין (דף כו:) או שמא הכא לא צריך דכיון דצריך עציץ לזרעים בטל אגב זרעים וכן גבי שטר כיון שהחזיק בקרקע נקנה השטר בכל מקום שהוא ושמא התם לא בעינן אגב משום דשטר אפסרא דארעא הוא:

בתר נקבו אזלינן · *למאן דאמר בהעור והרוטב (חולין קכח:) (א) בדלעת הנטוע בעציץ שאינו נקוב ויצאה חוץ לעציץ הטמא בטומאתו והטהור בטהרתו ה"ה אם עציץ בחוצה לארץ ונופו נוטה לארץ דמהני יניקת הנוף לענין נוף גופיה וחייב במעשר מכל מקום לא חשיבא יניקת הנוף כיניקת שורש דהא לא מטהרה יניקת הנוף מה שבתוך העציץ והכא מחייב נוף מחמת יניקת העיקר:

ובדאשרוש לא פליגי והתנן שתי גנות כו' · קס"ד דהא דקתני סיפא א"ר מאיר ומה אם ירצה העליון כו' שאין זה עיקר הטעם מדקתני נמי התם א"ר מאיר מאחר ששניהן יכולין למחות זה על זה רואין מהיכן ירק זה חי משמע דבסברא פליגי אי זה מהן עיקר ואמרי' נמי התם בגמרא בפ' הבית והעלייה (ב"מ דף קיח:) ואזדו לטעמייהו אילן היוצא מן הגזע כו' ותנן נמי גבי ערלה כי האי גוונא ותימה דלא מייתי הכא מערלה:

לא על נייר מחוק · שהכתב על הנייר שאינו מחוק ועדיו על המחק אבל שניהם על המחק כשר כדאמרי' בריש גט פשוט (ב"ב קסד.) דאינו דומה נמחק פעם אחת לנמחק שתי פעמים:

שלש עורות הן · פי' בקונטרס דקלף גמור לא חשיב בהדייהו דלא שמיה עור ועוד אומר ר"י דלא מני בהדייהו קלף משום דבהדיא תנן ששיעורו כדי לכתוב פרשה קטנה שבתפילין ואף על גב דשיעור חיפה דהוי כדי לעשות קמיע שנוי במשנה מ"מ לא הזכיר חיפה בהדיא במתני':

כדי לכתוב עליו את הגט · היינו כרבנן דמכשרי אדיפתרא ולהכי מייתי לה הכא ואלו השיעורין אינן לפי חשיבות העור דיש שהוא חשוב ושיעורו גדול מן הגרוע ממנו אלא כל א' שיעורו במה שרגילין לעשות ממנו:

מאן חכמים ר' אלעזר · פי' בקונטרס דאמר עדי מסירה עיקר והבאה להגשה צריכה להביא עדי מסירה ודוקא הכא על דבר שיכול להזדייף אומר ר"י דצריכה עדי מסירה בשעה שבאת להגשה אבל בגיטין הכתובים בדבר שאינו יכול להזדייף יכולה להגשה ע"י עדי חתימה ואפילו לר' אלעזר כדתנן בפ' בתרא (לקמן פו.) ומייתי ליה בריש מכילתין שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם אבל מה שפי' בקונטרס דלר' מאיר אשה הבאה ליגשא בגט הכתוב על דבר שיכול להזדייף אינה צריכה עדי מסירה ועדים החתומים בו אינה מביאה לפנינו אם יש מכירין חתימתן ואי הוה ביה תנאה וזייפתיה ליכא דידע משמע דאי הוי סהדי קמן הוה כשר ולא אפשר לומר כן דלר' מאיר בעינן שיהא מוכח מתוכו כדמשמע בריש כל הגט (לקמן כד:) ובדבר שיכול להזדייף אין מוכיח מתוכו כלום:

אבל

עין משפט נר מצוה

עד א מיי' פ"ג מהלכות מכירה הל' טו סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן רב סעיף י:
עה ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף יא:
עו ג מיי' שם הל' יג טוש"ע שם סעיף יב:
עז ד מיי' שם טוש"ע שם סעי' ח:
עח ה מיי' שם טוש"ע שם סעי' יב:
עט ו ז מיי' פ"א מהל' תרומות הלכה כה:
פ ח ט מיי' שם הל' כד:
פא י מיי' פי"ח מהל' שבת הלכה [illegible]:

תוספות רי"ד

ורבא אמר פסול גזירה שמא יקטום ודוקא בעציץ נקוב דחשיב כמחובר פסלי קטימה והמורה כתב(א) כתבו על החרס עד דיהיב לכולי עציץ ואין לחוש שמא ישבר החרס ויתן לה החתיכה והויא ליה קציצה דלא מפסיד ליה לעציץ ואינו נ"ל שאפי' אם ישבר החרס כשר שאעפ"י שהוא נקוב הזרעים חשובים מחוברים ולא נוף העציץ ולא חשיבא קציצה אלא כשיקצץ מן המחובר ולא מן התלוש דאם איתא אמאי נקט עציץ נקוב אפילו כשאינו נקוב נמי יפסול רבא אלא לאו ש"מ לא פסלה קטימה אלא במחובר ולא בתלוש והאי דקאמר גבי עציץ דשקיל ליה ויהיב ליה ניהלה לאו למימרא דלא מיתכשר אלא בהכי דאפילו אם ישברנו נמי כשר ולהכי נקט האי לישנא כלומר דלא מיחסר מידי דשקיל ליה אי נמי איידי דאמר אביי גבי עלה נקט האי לישנא נמי גבי חרס ואם כתב הגט בראש המגילה ואח"כ חתכו והפסיקו ממנה כשר וכ"כ גם ר"ח ז"ל ודייק' מינה מדגזרינן בעלה של עציץ נקוב ש"מ בנייר כי האי גוונא אפילו קצץ כשר אבל בעל ה"ג כתב מאן דכתיב גיטא ליפסוק מגילתא שיעור גט והדר ליכתביה ואי כתב מקמיה דליפסוק מגילתא ופסיק ליה בתר דכתב

רבי

מסורת הש"ס

[illegible] כו. ושם נסמן
ב"מ קיח:
ב"ב כז:
[illegible] נט:
שבת עט. ע"ש
[שם עח:]
[עירובין פב. ושם נסמן]
*)[עי' פרש"י לקמן לג: ד"ה ר"א]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה בתר וכו' בהעור והרוטב בקישות הנטועה:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה בתר נקבו אזלינן למ"ד. עי' תשובת דברי ריבות סי' כב:

גיטא (מינה) מיפסל גיטא דכתיב ותנן מה שאינו וכו' ואינו נ"ל דהא לא פסק במתני' אלא מחובר לקרקע ובעלי חיים אבל מחובר בתלוש לא: רבי יהודה בן בתירא אומר וכו' פי' המורה מפני שיכול לחזור ולמחוק עד העזים וכותבו ויעביר תנאי שהית בו ולא מוכחא מילתא דהא עדים נמי על המחק חתומים ואינו נ"ל מדאמרי' בגט פשוט אמר רב ספר הבא הוא ועידיו על המחק כשר וא"ת מוחק וחוזר וכותב אינו דומה מי שנמחק פעם אחד למי שנמחק שני פעמים ואינו פוסל שם אלא שטר הבא על המחק ועידיו על הנייר דמחיק ליה לשטרא וכתיב מאי דבעי והכי נמי דפסיל נייר מחוק לא פסיל ליה אלא גט הבא על המחק ועידיו על הנייר: ג' עורות הן מצה וחיפה ודפתרא מצה כמשמעו דלא מליח ולא קמיח ולא עפיץ וחיפה דמליח ולא קמיח ולא עפיץ דפתרא דמליח וקמיח ולא עפיץ ומתוך כך אין המחק ניכר בו והקלפים שלנו המעובדים בסיד כך הם כמו המעופצים שבבבל לא היו רגילים אלא בעפץ וכך הוא הסיד לנו כמו העפץ להן ואינו יכול להזדייף: והחכמים מכשירין מאן חכמים

(א) נראה דנ"ל והמורה כתב נכתב על החרס דכשר משום דשקיל ויהיב לה לכולי עציץ ואין לחוש וכו'.

פב א ב מיי' פ"ד מהל' גירושין הלכה ג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קכד סעיף ב:
פג ג מיי' פכ"ז מהל' מלוה הל' א טוש"ע ח"מ סי' מב סעיף א:
פד ד מיי' פ"ג מהל' גירושין הלכה טו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קכג סעיף א:
פה ה מיי' שם הל' טו ופ"ד שם הלכה ה סמג שם טוש"ע שם וסי' קכד סעיף ז:

תורה אור

*[א]ר' אלעזר היא דאמר עדי מסירה כרתי ואמר ר"א לא הכשיר ר"א אלא לאלתר אבל מכאן עד עשרה ימים לא חיישי' דילמא הוה ביה תנאה וזייפתיה ור' יוחנן אמר [ב]אפי' מכאן עד עשרה ימים דאם איתא דהוה ביה תנאי מידכר דכירי ואמר ר"א [ג]לא הכשיר ר"א אלא בגיטין אבל בשאר שטרות לא דכתי' °ונתתם בבלי חרש למען יעמדו ימים רבים ורבי יוחנן אמר אפי' בשטרות והכתיב למען יעמדו ימים רבים התם *עצה טובה קמ"ל: **מתני'** [ד]הכל כשרין לכתוב את הגט אפי' חרש שוטה וקטן *האשה [ה]כותבת את גיטה והאיש כותב את שוברו שאין קיום הגט אלא בחותמיו: **גמ'** והא לאו בני דיעה נינהו אמר רב הונא

ירמיה לב

ר' אלעזר היא · דאמר חתימת הגט אינה מן התורה ולא סגי למיתב בלא עדי מסירה דאינהו הוא דעבדי כריתות דעל כרחיך בעינן עדים דילפינן (לקמן דף פ:) ערוה דבר דבר מממון והלכך לא חיישינן לדלמא מזייפא דהא אמרן צריכי למיקרייה ואי הוה ביה תנאה אינהו ידעי ומ"ד עדי מסירה עיקר הבאה ליגשא צריכה להביא עדים שנמסר לפניהם אבל לר' מאיר דאמר לא בעינן עדי מסירה איכא למיחש לזיופא דמאן דסמיך אעדי חתימה אשה הבאה ליגשא בגט אינה מביאה לפניט עדים החתומים בו אם יש מכירים בחתימתן ואם יש תנאה וזייפתיה ליכא דידע: אלא לאלתר · שהביאתו לב"ד ביום שנמסר לה להודיע שהיא גרושה ויתירוה ליגשא דכיון דהאידנא הוא ובעידי מסירה לא חיישינן לזיופא: וזייפתיה · וכבר שכחוה העדים: אלא בגיטין · דאינן עשויין אלא להתירה ויכולה להביאו לב"ד לאלתר ויתירוה ושוב אינה צריכה לגט דכיון שהותרה בב"ד יש זכרון וקול לדבר: אבל בשטרות · דקיימי לגוביינא ודילמא לא מפיק ליה עד זמן ארוך וישכחו עדי מסירה את הדבר וסמכי' אעדי חתימה והוא מזייף כתב העליון וחותם העדים עומד במקומו: ימים רבים · אלמא בעינן דבר הראוי לעמוד ולהתקיים והאי קרא בירמיה בשטרי מכר: **מתני'** ואפי' חרש שוטה וקטן. בגמ' מפרש לה: כותבת את גיטה · ומקנתו לבעל וחוזר ומוסרו לה לגירושין: שוברו · שובר פרעון כתובה שהאשה היה לה לכותבו ולמוסרו לו להיות לו לראיה: **גמ'** והא לאו בני דיעה נינהו · ולא ידעו לכתוב לשמה: והוא

אבל בשטרות לא · פי' בקונטרס דקיימי לגוביינא ודילמא לא מפיק ליה עד זמן ארוך וישכחו עדי מסירה את הדבר וסמכינן אעדי חתימה והוא מזייף כתב העליון וחותם העדים עומד במקומו ופירושו דחוק דלמה יש לנו לטעות ולסמוך על עדי חתימה בדבר שיכול לזייף ונראה לרבינו יצחק דטעמא משום דגזירת הכתוב הוא דלא מכשרי בשטרות אפילו לאלתר דבעינן ראוי לעמוד ימים רבים ורבי יוחנן אמר אפילו בשטרות דר' יוחנן לטעמיה דאפילו עד עשרה ימים מידכר דכירי והא דפריך והא כתיב למען יעמדו ימים רבים היינו משום דסלקא דעתין דקרא למעוטי שטרות קאתי דאי לאו הכי למאי אתא ומשני לעצה טובה אתא ועוד י"ל דדוקא בגיטין קאמר רבי יוחנן דעד עשרה ימים דכירי אבל בשטרות שיש רוב תנאים לא דכירי ודוקא לאלתר מכשיר והשתא פריך שפיר והא בעינן ראוי לעמוד ימים רבים ואפילו לאלתר אין להכשיר וא"ת לר' אלעזר דאמר אבל בשטרות לא מאי שנא מאין עליו עדים דתנן בפ' בתרא (לקמן פו.) דלר' אלעזר גובה מנכסים משועבדים והיינו בשטרות כדפי' בקונטרס וי"ל דשאני אין עליו עדים כיון דכתוב על דבר שאינו יכול לזייף והעדים מכירין לעולם שטר המכור לפניהם ואם היו מזייפין שום דבר היה ניכר הזיוף אבל עוד קשה דבהדיא תניא בפ"ק דקדושין (דף ט.) כתב לו על הנייר או על החרס שדי מכורה לך שדי נתונה לך הרי זו מכורה ונתונה אלמא מכשיר ר' אלעזר אף בשטרות דבר שיכול להזדייף וי"ל דהא דקאמר הכא אבל בשטרות לא ה"מ בשטרות העומדים לראייה אבל שטר מכר ומתנה שעשוי לקנות בו לפי שעה הוי כמו גיטא וי"מ דאין חילוק בין דבר שיכול להזדייף לאין יכול בעדי מסירה לר"א והכא הכי פירושו לא הכשיר ר"א כו' כלומר ר"א איירי ודאי בכל שטרות ולא הכשיר היינו דלא ס"ל כוותיה אלא בגיטין ולא בשטרות כדאמר רב בפ' בתרא (לקמן פו:)· הלכה כר' אלעזר בגיטין ומפרש התם דר"א איירי אף בשטרות ורב סבר לה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא ואין נראה דא"כ הוה ליה למיקט הכא כלישנא דנקט ר"א גופיה בפרק בתרא (גז"ש) הלכה כר"א בגיטין כיון דהך שמעתין ופ' בתרא ענין אחד ועוד דהוה ליה לאיתויי התם פלוגתייהו דרבי יוחנן ור"א דהכא ועוד אמאי פריך אר' יוחנן טפי והכתיב למען יעמדו ימים רבים לכ"ע הוה ליה למיפרך דכולהו מודו דר"א לא פליג בין גיטין לשטרות:

והא לאו בני דיעה נינהו · לר' אלעזר פריך דר' מאיר לא חייש בכתיבה לשמה ומשני כשגדול עומד על גביו והא דתנן בפ"ק דחולין וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן כו' ואמרי' בגמ' (שם יב:) מאן תנא דלא בעי כוונה לשחיטה כו' התם מיירי כשאינו מלמדו לכוין לשחוט אלא ראיה בעלמא אבל הכא מיירי שגדול עומד על גביו ומלמדו ומזהירו לעשות לשמה ולהכי נמי בפ' מצות חליצה (יבמות קד:) ממעט מחליצה חרש וחרשת לפי שאינן בני קריאה וקטן משום דאיש כתוב בפרשה אבל מטעם דלאו בני כוונה נינהו לא פסיל להו אע"ג דאמר התם דחליצתו פסולה עד שיתכוונו שניהם משום דב"ד מזהירין אותן לעשות לשמה והוי כגדול עומד על גביו ומיהו הכא בגדול עומד על גביו כשר אפי' בשוטה משום דמוכחא מילתא דקא עביד לשמה שכותב שמו ושמה ושם עירו ושם עירה אבל לענין חליצה אמרו בתוספתא דיבמות (פי"א) דשוטה לאו בר חליצה הוא אע"פ שב"ד מלמדין אותו דלא מינכרא מילתא דעביד לשמה כמו גבי גט וא"ת ואכתי הא לאו בני שליחות נינהו מאי מהני דגדול עומד על גביו וי"ל דלא בעינן שליחות בכתיבה דוכתב לאו אבעל קאי אלא אסופר והא דאמרינן לקמן (דף עא:) צריך שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו לאו משום שליחות אלא משום דכשלא גוה הבעל לא חשיב לשמה אלא חשיב סתמא ופסול דאשה לאו לגירושין קיימא כדאמרינן ברים זבחים (דף ב:) והא דאמר ברים כל הגט (לקמן כד:) ואי כתב רחמנא וכתב הוה אמינא למעוטי האי פירוש כתב לגרש את אשתו ונמלך דלאו איהו קא כתיב לה לא משום דהבעל צריך לכתוב אלא לפי שלא נכתב לגירושי דידהו אלא לאחר והא דאמר לעיל (דף כ:) יכילנא למיפסל לכולהו גיטא מ"ט אילימא משום דכתיב וכתב והכא איהי קא כתבה ליה התם אוקמן סמיך דבעינן שיכתוב בלוויו ויתן והכא אפילו נכתב בלוויו לא יהיב לה מידי דשלה הוא וא"ת והא לאו בני כריתות נינהו וי"ל דחשיבי בני כריתות הואיל ואם הגדיל הקטן ונשתפה השוטה הוו בני כריתות אבל קשה דמשמע דלא פסיל עובד כוכבים אלא משום דלדעתא דנפשיה קא עביד ותיפוק ליה דלאו בני כריתות נינהו ומה צריך נמי לאיתויי ברייתא דעובד כוכבים פסול ונראה דלא שייך למיפסל משום דלאו בני כריתות נינהו במידי דלא בעי שליחות ולא לשם עדות דבמידי דשליחות הוא דאמרי' לקמן הכי דאין העבד נעשה שליח כו' או חתימה לר' מאיר שהיא לשם עדות פריך לעיל בפ"ק (ד' י:) גבי גיטין שחותמיהן עובדי כוכבים והא לאו בני כריתות נינהו אבל כתיבה לר"א דלא לשום עדות ולא לשם שליחות הוא אין לפסול משום דלאו בני כריתות נינהו דהא לא פסלי בפ"ב דע"ז (ד' כז.) מילה בעובד כוכבים משום דלאו בני מילה נינהו ועוד אומר רבינו יצחק דמצינן למימר דסוגיא זו אליבא דר"מ וס"ד דלר"מ נמי בעינן כתיבה לשמה מדרבנן דגזרי' כתיבה אטו חתימה ומוקי לה רב הונא בגדול עומד על גביו ומהני אפילו בשוטה טפי מבחליצה כיון דלא הוה אלא מדרבנן אבל לר' אלעזר דבעי כתיבה מדאורייתא לשמה לא מהני בשוטה גדול עומד על גביו כמו בחליצה ופריך רב נחמן מברייתא דקתני עובד כוכבים פסול ומשמע ליה דאתא כר' מאיר מדלא נקט לפסול אלא עובד כוכבים ומשני דעובד כוכבים לדעתיה דנפשיה הוא דקא עביד ופסול אפי' גדול עומד על גביו אפילו לרבי מאיר הדר אמר רב נחמן כו' וברייתא דקתני עובד כוכבים פסול רבי אלעזר היא ונקט עובד כוכבים לרבותא דאע"פ שהוא בן דעת יותר וה"ה דחרש שוטה וקטן דפסולין אי בעינן שליחות נקט עובד כוכבים דפסול בכל ענין דאילו חרש שוטה וקטן כשרים בגדול עומד על גביו ומיהו שוטה ודאי פסול כמו בחליצה וכן משמע דאפילו לר' מאיר ס"ד דבעי כתיבה לשמה מדרבנן דהא לבתר דאוקי נמי מתניתין כר' מאיר פריך והא ודאי עובד כוכבים לדעתא דנפשיה קא עביד ועוד נראה דהשתא ס"ד דאפי' ר' מאיר בעי כתיבה לשמה מדאורייתא ובחתימה הוא דפליגי רבי מאיר סבר דוכתב דקרא קאי אחתימה נמי ור' אלעזר סבר דאכתיבה לחודה קאי מדפריך רבא לרב נחמן וכתב לה לשמה מאי לאו כתיבת הגט ש"מ משמע דרבא היה בא להעמיד דברי רב הונא דאפילו כתיבה בעי ר' מאיר מוכתב ולפי זה פסול נמי כתיבה במחובר והא דתנן לעיל תלשו וחתמו ונתנו לה כשר מיירי כששייר מקום התורף והשתא פריך והא לאו בני דעה נינהו לכו"ע ומסיק רב נחמן דברייתא דקתני עובד כוכבים פסול כר' אלעזר ומתניתין רבי מאיר דלא בעי כתיבה לשמה ונקט חרש שוטה וקטן והוא הדין עובד כוכבים אי נמי לא נקט עובד כוכבים משום דרישא אתיא נמי כר' אלעזר ולדידיה דוקא חש"ו כשרין בגדול עומד על גביו אבל סיפא דדייקינן מדפסיל עובד כוכבים לענין הבאה מכלל דלענין כתיבה כשר אתיא כרבי מאיר ואתי שפיר דלא תיקשי אדדייק מדפסיל לעובד כוכבים לענין כו' אדרבה לידוק מדלא תני ליה ברישא דפסול אלא משום דרישא אתיא נמי לר' אלעזר כמו לרבי מאיר ופריך והא ודאי עובד כוכבים אדעתא דנפשיה קא עביד והוה ליה ליפסל לרבי מאיר לכל הפחות מדרבנן בגדול עומד על גביו:
אלא

תוספות רי"ד

רבי אלעזר הוא דאמר עדי מסירה כרתי · פי' אע"פ שיש עדי חתימה לא סגי בלא עדי מסירת וכיון דצריכי למיקרייה ליכא למיחש למידי · ואמר רבי אלעזר לא הכשיר [ר"א] אלא לאלתר אבל מכאן ועד י' ימים לא דלמא הוה ביה תנאה וזייפתיה פי' ואע"פ שבאין עדי מסירה לב"ד ומעידים שבפניהם מסרו לה היישינן. שמא שכחו העדים התנאי ואינן זוכרים אותו ורבי יוחנן אמר אפילו מכאן ועד י' ימים אם איתא דהוה ביה תנאה מידכר דכירי ולא חיישינן לשכחה וקי"ל ר' אלעזר ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן דהיה רביה: מתני' הכל כשרים לכתוב את הגט אפילו חרש שוטה וקטן. בגמ' פריך והא לאו בני דעה נינהו: האשה כותבת את גיטה פי' ומקנתו לבעל וחוזר ומוסרו לה לשם גירושין והאיש כותב את שוברו פי' שובר פירעון כתובה שהאשה היה לה לכותבו ולמוסרו לו להיות לו לראייה: שאין קיום הגט אלא בחותמיו: הכל כשרים להביא את הגט חוץ מחרש שוטה וקטן סומא ונכרי פי' דגבי שליחות איש (בעל) [כתיב] ולא קטן ובשליחות נפקא לן בפ"ב בקידושין בשמעתא קמייתא מויקחו איש שה לבית אבות דאחד לוקח לכולן. נכרי נמי לאו בר התירא נינהו דאין להן תורת גיטין וקדושין ובמידי דלנפשיה לא חזי לא מצי למיעבד שליחותא לאחריני: קבל הקטן והגדיל חרש ונתפקח סומא ונתפתח שוטה ונשתפה נכרי ונתגייר פסול אבל פקח ונתחרש וחזר ונתפקח פתוח ונסתמא וחזר ונתפתח שפוי ונשתטה וחזר ונשתפה כשר זה הכלל כל שתחילתו וסופו לדעת כשר: והא לאו בני דעה נינהו פי' ורחמנא אמר וכתב לה לשמה והני לית להו כונה אמר רב [illegible] והוא

[לעיל ט: וש"נ]
[עירובין לט. וש"נ]
לעיל כח. [עדיות פ"ק ה מ"ג]

תורה אור

*והוא שהיה גדול עומד על גביו א"ל רב נחמן אלא מעתה עובד כוכבים וישראל עומד על גביו הכי נמי דכשר וכי תימא ה"נ והתניא עובד כוכבים פסול עובד כוכבים לדעתיה דנפשיה עבד הדר אמר רב נחמן לאו מילתא היא דאמרי דמדקא פסיל ליה לעובד כוכבים לענין הבאה מכלל דלענין כתיבה כשר והתניא עובד כוכבים פסול ההיא *ר"א היא דאמר עדי מסירה כרתי ובעינן כתיבה לשמה והא ודאי עובד כוכבים אדעתיה דנפשיה קעביד אמר רב נחמן אומר היה ר"מ *אפי' מצאו באשפה חתמו ונתנו לה כשר איתיביה רבא לרב נחמן °*וכתב לה לשמה מאי לאו כתיבת הגט לא חתימת עדים איתיביה רבא *כל גט שנכתב שלא לשום אשה פסול אימא שנחתם שלא לשום אשה פסול איתיביה כשהוא כותבו כאילו כותבו לשמה מאי לאו כשהוא כותבו לתורף לשמה כאילו כותבו לטופס לשמה לא כשהוא חותמו לשמה כאילו כותבו לשמה ואיבעית אימא הני מתני' מני ר"א היא דאמר עדי מסירה כרתי ורב יהודה אמר שמואל והוא ששייר מקום התורף וכן א"ר חגא משמיה דעולא והוא ששייר מקום התורף ור"א היא ורבי זריקא אמר רבי יוחנן אינה תורה מאי אינה תורה אמר רבי אבא כאן הודיעך שאין כח לשמה *ור"מ היא דאמר עדי חתימה כרתי והאמר *רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן ר"א היא אמוראי נינהו ואליבא דר' יוחנן: **מתני'** *הכל כשרין להביא את הגט חוץ מחרש שוטה וקטן וסומא ועובד כוכבים קיבל הקטן והגדיל חרש ונתפקח סומא ונתפתח שוטה ונשתפה עובד כוכבים ונתגייר פסול אבל פקח ונתחרש וחזר ונתפקח פתוח ונסתמא וחזר ונתפתח שפוי ונשתטה וחזר ונשתפה כשר זה הכלל כל שתחילתו וסופו בדעת כשר: **גמ'** בשלמא *חרש שוטה וקטן דלאו בני דיעה נינהו עובד כוכבים נמי דלאו בר היתירא הוא אלא סומא אמאי לא אמר רב ששת לפי שאינו יודע ממי נוטלו ולמי נותנו מתקיף לה רב יוסף היאך *סומא מותר באשתו היאך בני אדם מותרים בנשותיהם בלילה אלא בטביעות עינא דקלא הכא נמי בטביעות עינא דקלא אלא א"ר יוסף הכא בחוצה לארץ עסקינן דבעי למימר בפני נכתב ובפני נחתם ולא מצי למימר א"ל אביי אלא מעתה פתוח ונסתמא דמצי אמר הכי נמי דכשר והא קתני פתוח ונסתמא וחזר ונתפתח כשר חזר ונתפתח אין לא חזר ונתפתח לא ה"ה דאף על גב דלא חזר ונתפתח ואיידי דקתני שפוי ונשתטה וחזר ונשתפה טעמא דחזר ונשתפה הא לא חזר ונשתפה לא תנא נמי פתוח ונסתמא וחזר ונתפתח אמר רב אשי דיקא נמי דקתני זה הכלל כל שתחילתו וסופו בדעת כשר ולא קתני כל שתחילתו וסופו בכשרות כשר ש"מ בעו מיניה מרבי אמי *עבד מהו שיעשה שליח לקבל גט אשה מיד בעלה אמר להו מדקא פסיל ליה לעובד כוכבים מכלל

דברים כד

רש"י

והוא שהיה גדול עומד על גביו · ואומר לו כתוב לצורך פלוני דקסבר ר"ה מתני' ר"א היא דבעי כתיבה לשמה וסיפא דקאמר שאין קיום הגט אלא בחותמיו היינו עדי מסירה דרוב גיטין נמסרין בפני החותמים ואמציעתא קאי ולא ארישא לאכשורי כתיבת חרש בלא גדול על גביו: לדעתיה דנפשיה עבד. דהא גדול הוא ויש בו דעת ואע"פ שזה אומר לו כן שמא הוא גמר בלבו לשם אחר אבל קטן אין בו דעת אלא למה שזה מצווהו: לאו מילתא היא דאמרי · אלא מעתה עובד כוכבים וישראל עומד כו' דהוה ס"ל דפסול ודאי כשר הוא ואפילו אין ישראל עומד על גביו וגבי חרש שוטה וקטן נמי ליתא לדרב הונא דאע"ג דאין גדול עומד על גביו נמי כשר דמתני' ר"מ היא דלא בעי כתיבה לשמה דדריש וכתב דקרא אחתימת עדים: דמדקפסיל ליה לעובד כוכבים · בסיפא דמתני': לענין הבאה · לפי שאינו בתורת גיטין וקידושין ואין אדם נעשה שליח לדבר שאינו שייך בו וגבי כתיבה שייריה ש"מ דוקא קתני בהבאה ובכתיבה כשר כדקתני טעמא שאין קיום הגט אלא בחותמיו ולא איכפת לן אם נכתב שלא לשמה דאי תנא ושייר הוי ליה נמי לשיורי בסיפא: ההיא · דתניא פסול: ר"א היא דאמר עדי מסירה כרתי. וחתימת עדים אינה מן התורה הילכך וכתב לה אכתב הגט ובעינן כתיבה לשמה: והא ודאי · כי כתביה עובד כוכבים לאו לשמה הוא דעובד כוכבים אדעתא דנפשיה · קעביד ומשום הכי תניא פסול: אמר רב נחמן אומר היה כו' · אתחלתא דמילתא היא וכן מסתבר דהא כבר מוקמיה רב נחמן כר"מ ואית דגרסי והא ודאי עובד כוכבים כו' בלשון קושיא ופרכינן אהא דאמר רב נחמן עובד כוכבים כשר אמר רב נחמן כו' פירוקא הוא: כשהוא כותבו כאילו כותבו לשמה · הכי משמע כשהוא כותב קצתו לשמה כאילו כותבו כולו לשמה אלמא לשמה בעינן: מאי לאו כשהוא כותב לתורף לשמה כאילו כותבו לטופס לשמה · דתורף הוא עיקר: והוא ששייר · חרש שוטה וקטן: מקום התורף · וכתב בן דעת את התורף ולא בעי לאוקמא בגדול עומד על גביו ולא לאוקמא כר"מ: אינה תורה · אין שומעין לך: כאן הודיעך · במשנתינו שזלזלו בכתיבת גיטין הודיעך שאין שום כח לשמה בכתיבה אלא בחתימה: והאמר רבה בר בר חנה · לעיל (דף כא:) גבי אין כותבין במחובר ר' אלעזר היא: אמוראי · רבה בר בר חנה ורבי זריקא: **מתני'** חוץ מחרש שוטה וקטן כו' · בגמ' מפרש לכולהו: קיבל הקטן · מיד הבעל להוליכו: והגדיל · קודם שמסרו לה: **גמ'** דלאו בני דעה נינהו · וגבי שליחות איש בעינן ולא קטן דשליחות נפקא לן (בקדושין ד' מב.) מויקחו להם איש שה לבית אבות אחד לוקח לכולן: לאו בר היתירא הוא · דאין להן קידושין ואין גיטין נוהגין בהם ובמידי דלנפשיה לא חזי לא מצי למיעבד שליחותא לאחריני: הא לא חזר ונשתפה לא · דטעמא משום דעה הוא וצריך להיות בן דעת לעשות שליחותו: דיקא נמי · דלגבי פתוח ונסתמא לא תנא דוקא חזר ונתפתח: מדקתני סיפא כו' · אלמא היכא דטעמא משום דעה הוא בעינן תחלה וסוף אבל סומא לא הוי טעמא משום דעה ולא בעינן תחילה וסוף אלא תחילה לחודיה (א) דלא מצי למימר בפני נכתב דאי בסומא נמי דוקא ניתני כל שתחילתו וסופו בכשרות: מהו שיעשה שליח · לאשה עבד של כל אדם מהו שיעשה שליח לאשה בעלמא: לקבל גט מיד בעלה · ותהא מגורשת בקבלתו וה"ה נמי להולכה דכולה חדא טעמא היא אלא כך היתה השאלה בבית המדרש: מדקפסיל לעובד כוכבים · במתני' בהבאה ולא תנא עבד: מכלל

תוספות

אלא מעתה עובד כוכבים וישראל עומד כו' · פי' בשלמא בלא עומד על גביו ניחא דקסבר רב נחמן דאיכא היכרא דכותבין לשמה ע"פ הבעל אבל בעובד כוכבים ליכא היכרא דלשמה בהכי אבל למאי דאוקמא בגדול עומד על גביו אפי' עובד כוכבים נמי אלא ודאי בלא גדול עומד על גביו מיירי וא"כ הדרא קושיא לדוכתין דהא לאו בני דעה נינהו:

עובד כוכבים לדעתיה דנפשיה קעביד · תימה לר"י דבפ' אין מעמידין (ע"ז דף כז:) בעי רבי יהודה מילה לשמה ואפ"ה קתני ימול ארמאי ולא אמר דלדעתיה דנפשיה קא עביד ואומר ר"י דהא דאמר דלדעתיה דנפשיה עביד היינו שעושה סתם וגבי גט סתם לאו לשמה קאי כדאמר בריש זבחים (דף ב:) משום דסתם אשה לאו לגירושין עומדת אבל מילה סתמא לשמה קיימא כדאמר בזבחים סתמן לשמן קיימי:

אימא שנחתם שלא לשם אשה · אע"ג דסיפא קתני יתר על כן כו' ומוקי לה בגמרא כר"א מ"מ מה שיכול לדחוק ולהעמיד כר"מ מעמיד משום דקי"ל דסתם מתני' ר"מ היא וא"ת והיכי קאמר שנחתם והא קתני כילד שמע קול סופרים מקרין ובגמ' מפרש בסופרים העשויין להתלמד וי"ל דדרך סופרים לכתוב ולחתום גט כדי להתלמד ·

והוא ששייר מקום התורף · אמאי אקשי לעיל והא לאו בני דעה נינהו אתא לשנויי:

עובד כוכבים נמי דלאו בר היתרא הוא · הוה מצי למימר משום דבעינן שלוחכם בני ברית אלא ניחא ליה למימר האי טעמא דשייך אף בעבד:

ממי נוטלו ולמי נותנו · מכאן משמע דצריך שיכיר השליח שזהו הבעל וזו היא אשתו ושמא יש לחלק דדוקא סומא שיכול להטעותו ויש לחוש יותר שמא יטעוהו:

הוא הדין אע"ג דלא חזר ונתפתח כו' · והא דאמר ביש נוחלין (ב"ב דף קכח:) היה יודע לו עדות עד שלא נסתמא ונסתמא פסול לעדות שאני הכא דגבי גט אפי' אשה נאמנת °תדע דאפילו סומא מעיקרא קאמר הכא אלא סומא אמאי לא:

אין

עין משפט נר מצוה

פו א ב ג מיי' פ"ג מהל' גירושין הל' טו יז יח סמג עשין נ טור ש"ע אה"ע סי' קכג סעיף ג ד וע"ש בכ"מ ובמ"מ:

פז ד מיי' פ"ו מהלכות גירושין הל' ו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעיף לא:

פח ה מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם סעיף לב:

פט ו ז מיי' שם פ"ו הלכה יט סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קמג סעיף יא:

לקמן כד. [זבחים ב:]

מסורת הש"ס

[לעיל ס: וש"נ]

א) ג: לקמן כו: גטות פה.

[לעיל כ. וש"נ]

[לעיל כא: וש"נ]

[שם]

לעיל ה. [ע.]

[חגיגה ב: יבמות לט: ערכין ה: מנחות צג.]

חולין ט.

קדושין מא:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מדקתני סיפא וכו' תחילה לחודיה תוי כצ"ל ותיבת דלא נמחק:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ה"ה וכו' תדע וכו' · עי' תשובת מהריב"ל ח"ג סי' עה:

תוספות רי"ד

והוא שיהא גדול עומד על גביו · פי' ור' אלעזר הוא דאמר עדי מסירת כרתי והאי וכתב לה על כתיבת הגט קאמר ובעי' דליהוי לשמה וכיון דגדול עומד על גביו ואומר להן כתבוהו לשם פלוני ופלונית כשר א"לרב נחמן אלא מעתה נכרי וישראל עומד על גביו הכי נמי דכשר וכ"ת הכי נמי והתניא נכרי פסול נכרי אדעתא דנפשיה קעביד פי' ולא מהני ביה ישראל עומד על גביו ורב יהודה אמר שמואל והוא ששייר מקום התורף ור' אלעזר הוא וסיפא דקתני שאין קיום הגט אלא בחותמיו היינו עדי מסירה דרוב גיטין נמסרין בפני החותמין: הכל כשרים וכו' בשלמא חרש שוטה וקטן לאו בני דעה נינהו ובעינן שיהא השליח בר דעת דומיא דשולחו וכמו שאין הקטן עושה שליח לעצמו כך אינו נעשה שליח לאחרים ואפילו למ"ד לקטן בפ' התקבל דקטן זוכה לעצמו התם הוא משום דזכיית קטן מדרבנן אבל לאחרים אינו זוכה עד שיביא שתי שערות נכרי נמי לאו בר כריתה הוא ובמידי דלנפשיה לא חזי לא מצי למיעבד לאחריני אלא סומא מ"ט לא ואסיק רב יוסף הכא בחוצה לארץ עסקינן ומשום דבעי למימר בפני נכתב ובפני נחתם ולא מצי. א"ל אביי אלא מעתה פקח ונסתמא דמצי אמר הכי נמי דכשר וכ"ת הכי נמי והא קתני פקח ונסתמא וחזר ונתפתח חזר ונתפתח אין לא חזר ונתפתח לא · ה"ה דאע"ג דלא חזר ונתפתח ואיידי דקתני שפוי ונשתטה וחזר ונשתפה דטעמא דחזר ונשתפה הא לא חזר ונשתפה לא תנא נמי פקח ונסתמא וחזר ונתפתח אמר רב אשי דייקא נמי דקא תני כל שתחלתו וסופו בדעת ולא קתני כל שתחלתו וסופו בכשרות כשר ש"מ פי' סומא בר דעת הוא ואינו נכלל בכלל וזה ש"מ לא קאי האי כללא אלא אשארא בלא סומא:

אמר

תורה אור

מכלל דעבד כשר *אמר רב אסי אמר רבי יוחנן [א]אין העבד נעשה שליח לקבל גט לאשה מיד בעלה לפי שאינו בתורת גיטין וקידושין מתקיף לה ר' אלעזר טעמא במילתא דליתיה הא במילתא דאיתיה כשר והא עובד כוכבים והא כותי דאיתנהו בתורת תרומה דנפשייהו דתנן *[ב]העובד כוכבים והכותי שתרמו משלהם תרומתם תרומה ותנן *[ג]עובד כוכבים שתרם של ישראל אפי' ברשות אין תרומתו תרומה מאי טעמא לאו משום דכתיב *(אתם) °גם אתם מה אתם ישראל אף שלוחכם ישראל *אמרי דבי ר' ינאי לא [ד]מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית אמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן אין העבד נעשה שליח לקבל גט אשה מיד בעלה לפי שאינו בתורת גיטין וקידושין ואע"פ ששנינו *הרי את שפחה וולדך בן חורין אם היתה עוברה זכתה לו מאי אם היתה עוברה זכתה לו כי אתא רב שמואל בר יהודה אמר ר' יוחנן תרתי אמר [ה]נראים דברים *שהעבד מקבל גט לחבירו מיד רבו של חבירו אבל לא מיד רבו שלו ואם לחשך אדם לומר זו הלכה שנויה אם היתה עוברה זכתה לו אמור לו שני גדולי הדור פירשו את הדבר ר' זירא ור' שמואל בר רב יצחק חד אמר הא מני רבי היא דאמר *המשחרר חצי עבדו קנה וחד אמר מאי טעמא דרבי בהא קסבר *עובר ירך אמו הוא ונעשה כמי שהקנה לה אחד מאבריה: **מתני'** *[ו]אף הנשים שאינן נאמנות לומר מת בעלה נאמנות להביא את גיטה חמותה ובת חמותה וצרתה ויבמתה ובת בעלה *מה בין גט למיתה שהכתב מוכיח *האשה [ז]עצמה מביאה את גיטה ובלבד שהיא צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם: **גמ'** והתניא [ח]כשם שאין נאמנות לומר מת בעלה כך אין נאמנות להביא גיטה אמר רב יוסף לא קשיא כאן בארץ כאן בחו"ל בארץ דלאו אדיבורה דידה קא סמכינן מהימנא בחו"ל דאדיבורה דידה קא סמכינן לא מהימנא א"ל אביי אדרבה [ט]איפכא מסתברא בארץ אי אתי בעל מערער משגחינן ביה דאיכא למימר לקלקולא קא מיכוונה לא מהימנא בחוצה לארץ דאי אתי בעל מערער לא משגחינן ביה מהימנא תניא כוותיה דאביי ר"ש בן אלעזר אומר משום ר"ע *אשה נאמנת להביא גיטה מק"ו ומה נשים שאמרו חכמים אין נאמנות לומר מת בעלה נאמנות להביא גיטה היא שנאמנת לומר מת בעלה אינו דין שנאמנת להביא גיטה

וממקום

במדבר יח

מכלל דעבד כשר וכי היכי דכשר להבאה להיות שליח להתגרש כך כשר לקבלה להיות שליח להתגרש שאין חילוק טעם ביניהם: הא במילתא דליתיה · כגון תרומה שאסור לעבד לאכול טבל ואם יש לו טבל שניתן לו ע"מ שאין לרבו רשות בו מפריש תרומה הימנו ותרומתו תרומה דעבד כאשה בכל מצות ותימא נמי דכשר להיות שליח לתרום: שתרמו את שלהן תרומתן תרומה · ואסורה לזרים דסבר אין קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע מקדושת מעשר והקדש העובד כוכבים הקדש כדילפי' (חולין דף יג:) מאיש איש לרבות את העובדי כוכבי' שנודרים נדרים ונדבות כישראל: אפילו ברשותו · של ישראל שעשאו שליח אין תרומתו תרומה: מאי טעמא · איגה תרומה: לאו משום · דשליחות דתרומה דכתיב כן תרימו גם אתם ודרשינן מדמצי למכתב אתם וכתב גם אתם לרבות שלוחכם ואיתקש שליח לשולחו בהאי קרא למימר דמה אתם בני ישראל אף שלוחכם ישראל ומהאי מיעוטא איכא למעוטי נמי לעבד שתרם את של ישראל ברשות: לא מה אתם בני ברית · מהולים ובאו בברית מצות: אף שלוחכם בני ברית · לאפוקי עובד כוכבים אבל עבד בן ברית הוא דכתיב (דברים כט) מחוטב עציך וגו': ואף ע"פ ששנינו · בברייתא במס' תמורה האומר לשפחתו הרי את שפחה וולדך בן חורין אם היתה עוברה זכתה לו לעובר בקבלת גט זה להיות משוחרר: מאי אם היתה עוברה · מה ענין שחרור אצל גט אשה דקאמר אע"פ ששנינו הא ודאי בתורת שחרור איתיה: ר' יוחנן תרתי אמר · חדא הא דגט אשה ועוד אחריתי ואמילתא אחריתי קאמר אע"פ והיינו מילתא אחריתי נראין דברים שהעבד מקבל גט שחרור לחבירו: מיד רבו של חבירו · שאין רבו שלו דכיון דעבד איתיה בתורת שחרור שליח נמי מצי מיהוי: אבל לא מיד רבו שלו · אם שניהם של איש אחד דיד עבד כיד רבו דמי וכשמסרו גט בידו לא יצא גט מרשותו ואע"ג דעבד מקבל גט לעצמו התם הוא דגיטו וידו באים כאחד דשיחרורא דידיה הוא אבל לאחרינא לא: ואם לחשך אדם · בא להקשות ולומר הרי שנויה היא שאף מיד רבו שלו מקבלו לחבירו ששנינו אם היתה עוברה זכתה לו אלמא שפחה · זו מקבלתו לצורך עוברה מיד רבה: המשחרר חצי עבדו קנה · העבד אותו חצי: וחד אמר · מוסיף ומסיים פירוש הדבר: מאי טעמא דרבי בהא · הא לאו חצי עבדו הוא דתרי גופי נינהו: קסבר עובר ירך אמו הוא · והוה ליה כחצי גופה: **מתני'** חמותה ובת חמותה כו' · בכולהו מפרש ביבמות דסניין לה ומכוונות לקלקלה ואין נאמנות להעידה שמת בעלה: יבמתה · אשת אחי בעלה שונאה אותה ויראה ממנה שמא ימות אחד משני בעליהן בלא בנים ויהו צרות זו לזו: ומה בין גט למיתה · דאמיתה לא מהימנין ואגט מהימנין: **גמ'** בארץ · שאינה צריכה לומר בפני נכתב: דאי אתי בעל מערער · ואמר לא כתבתיו: משגחינן ביה · שהרי לא נתקיים בבית דין ואיכא למימר שזו מתכוונת לכך שתתקלקל: בחוצה לארץ · שהצריכה לומר בפני נכתב וזהו קיומו ותו לא חיישינן לערעור ואי מערער לא מהימן:

וממקום

אין העבד נעשה שליח כו' · וא"ת ומתניתין ליתני עבד וכל שכן עובד כוכבים ולישנא דאמר ר' יוחנן לעיל זו אין תורה ניחא דנקט עובד כוכבים למידק דלענין כתיבה אפילו עובד כוכבים כשר אבל להך לישנא דמוקי ר' יוחנן כר"מ קשה מהך דר' יוחנן דהכא ואור"ת דנקט עובד כוכבים לאשמועי' עובד כוכבים ונתגייר פסול אע"פ שבשעה שהיתה דעתו להתגייר דהוי בעובד כוכבים רבותא טפי מבעבד שאין בידו להשתחרר:

לפי שאינו בתורת גיטין וקדושין · והא דמתגרשת בעבד שלה היינו מטעם חצר:

העובד כוכבים והכותי שתרמו כו' · פי' בקונט' דקסבר אין קנין לעובד כוכבים ונראה לר"י דאפילו למ"ד יש קנין משכחת לה כשגדלה שלים ביד ישראל וקנה ממנו עובד כוכבים ולא מיפטר מטעם לוקח דתבואת זרעך קרינא ביה כיון שגדלה הרבה ביד עובד כוכבים אי נמי כשזרעה העובד כוכבים ומכרה לישראל וגדלה שליש וחזר וקנאה ממנו ועוד דפי' ר"ת בספ"ק דבכורות (דף יא: ד"ה טבלים) דלא מיפטר לוקח היכא דלקח קודם שנתמרח אי נמי בחכר שדה מישראל חייב הגדל בו בתרומה ואפי' יש קנין לעובד כוכבי':

תרומתו תרומה · והא דאמרי' בזבחים בפ' ב"ש (דף מה·) ופ"ק דתמורה (דף ג:) דקדשי עובדי כוכבים אין בהן משום מעילה ומפרש טעמא משום דילפינן חט חט מתרומה ובתרומה כתיב בני ישראל אתיא כר' שמעון דפליג הכא בסיפא וברים פרק שני דקידושין (דף מא:) מייתי לה: **ותנן** עובד כוכבים שתרם את של ישראל כו' · הוה מצי לשטויי דאתיא כרבי שמעון · דסבר דליתא בתרומה דנפשיה בפרק שני דקדושין (דף מא:) אלא דעדיפא מיניה משני: **מה** אתם בני ברית · וא"ת דבפ"ב דקידושין (גז"ש) משמע דלרבי שמעון לא איצטריך ליה למידרש מה אתם בני ברית ומוקי לה לדרשא אחריתי וא"כ לדידיה מנא לן הא דקי"ל בכל דוכתי דעובד כוכבים לאו בר שליחות הוא לענין זכיה ורבית בפ' איזהו נשך (ב"מ דף עא:) וי"ל דמ"מ כיון דדרשי' שליחות מתרומה מגם אתם ומינה ילפינן בעלמא מסתמא דלא מרבינן בעלמא אלא דומיא דהתם: **מאי** טעמא דרבי גרסי'. ולא גרסי' דר' יוחנן דבהערל (יבמות דף עח·) סבר ר' יוחנן דעובר לאו ירך אמו הוא וכן מוכח סוגיא התם: **ונעשה** כמי שהקנה לה אחד מאבריה · תימה לר"י היתה עוברה היאך זכתה לו אע"ג דירך אמו הוא כיון דידה היא כיד רבה שלא שיחרר אלא העובר ואפילו שיחרר כולה חוץ מידה לא הוה לה לזכות לו דכשמשחרר כולה יש לה כח לזכות משום דגיטה וידה באין כאחד כדאמרינן בפרק קמא דקידושין (דף כג·):

אדרבה איפכא מיסתברא · ורב יוסף סבר דמ"מ *) יכולה לקלקלה בחו"ל ע"י עדים ורא"ה שלא שלח לה הגט:

והא

*) [נ"ל יכולים]

עין משפט נר מצוה

צ א מיי' פ"ו מהל' גירושין הלכה ו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעיף לא:

צא ב מיי' פ"ד מהלכות תרומות הל' טו:

צב ג מיי' שם הל' ב:

צג ד מיי' שם ופ"ב מהל' שלוחין הל' א סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קפח סעיף א:

צד ה מיי' פ"ו מהל' עבדים הלכה ח טוש"ע י"ד סימן רסז סעיף נה:

צה ו מיי' פ"ז מהלכות גירושין הלכה ו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמב סעיף א:

צו ז מיי' שם הל' כג טור ש"ע שם סעיף יג:

צז ח מיי' שם הל' ב:

צח ט מיי' שם והלכה ו סמג שם טוש"ע שם סעיף א:

מסורת הש"ס

קדושין מא:

שם מא: תרומות פרק ג משנה ט

שם פ"א מ"א [ע"ש קנין:]

[נראה כמיותר]

קדושין מא:

תמורה כה.

שם כה: ע"ש קדושין כג:

תמורה כה: ע"ש לקמן מא:

[חולין נח.]

[לקמן כב.]

יבמות כה. קיז.

[עי' ה. לקמן סב:]

[תוספ' פ"ב] יבמות קיב.

תוספות רי"ד

אמר רב אסי אמר רבי יוחנן אין העבד נעשה שליח לקבל גט אשה מיד בעלה לא שליח להולכה ו'א שליח לקבלה לפי שאינו בתורת גיטין וקידושין ומתני' דקתני נכרי לאו למעוטי עבד דעבד ונכרי לענין גיטין וקידושין שוין הם ח'איתי כתוב במקצת ספרים עבד דעלמא דלאו דידיה ולאו דידה ולכאורה נ"ל דהיא נירסא יפה דדוקא עבד דעלמא לא חזי למיהוי שליח לא לקבלה ולא להולכה אבל עבד דאשה הוי שליח לקבלה דיד עבד כיד אשה דמיא וכשקבלו העבד כאילו קבלתו האשה ועבד דאיש נמי הוי שליח להולכה דידו כיד רבו דמי וכשנותנו לאשה כאילו רבו נתנו לה אבל לאו מילתא היא דאע"ג דאמרי' דעבד כיד רבו דמיא לא שיהא שלוחו אלא כחצירו דומה ואילו שם הבעל הגט בחצירו ואמר לאשה טלי גיטך מחצרי כלום היא מגורשת גם מיד עבדו נמי אינה מגורשת. ועבד דאשה כהצרה דמי וקי"ל חצר מהלכת לא קנה אך אם היה כפות ואשה עומדת בצדו דומיא דחצרה דבעי' והיא שעומדת בצד חצרה כדאמרי' לקמן בפרק הזורק הוא דהויא מגורשת אבל שתאמר לו האשה קבל לי גיטי בלא כפות ובלא שתעמוד בצדו בתורת שליח אינה מגורשת הלכך נירסא משבשתא היא דבכל עבד אמרי' דאינו נעשה שליח לא לקבלה ולא להולכה ואפילו בעבד דידהו. א"ר יוחנן נראין הדברים שהעבד מקבל גט שחרור לחבירו מיד רבו של חבירו שאינו רבו שלו שלא היו שניהם עבדים לרב אחד דכיון דעבד איתיה בתורת שחרור שלוחא נמי מצי אבל לא מיד רבו שלו אם שניהם של איש אחד דיד עבד כיד רבו דמיא וכשמסרו בידו לא יצא גט מרשותו דדמי כאילו מונח בתיבתו ואע"ג דעבד מקבל גט לעצמו התם הוא דגיטו וידו באין כא' דשחרורא דידיה הוא אבל לאחרים לא: מתני' אף הנשים שאין נאמנות לומר מת בעלה נאמנות להביא גיטה חמותה ובת חמותה וצרתה ויבמתה ובת בעלה מה בין גט למיתה שהגט כתב מוכיח: האשה עצמה מביאה גיטה ובלבד שהיא צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם: פי' ביבמות בהאשה שלום מפרש למה אלו הנשים שונאות אותה ומתכוונות לקלקלה ובעבור זה אינן נאמנות לומר מת בעלה אבל לגבי גט שכתבו מוכיח והוא ראיה בידם שהבעל נתנו להן הן נאמנות ולכולי האי לא חיישינן שמא הם זייפוהו וכתבוהו שאפילו אם הם זייפוהו הרי הן מתקיימות אותו ואי אתי בעל ומערער לא משגחי' ביה כדאמרינן א"כ לא יוכלו לקלקלה ומ"ה הן נאמנות: והתניא כשם שאין נאמנות לומר מת בעלה כך אין נאמנות להביא גיטה ואוקי' אביי בארץ שאינן צריכין לומר כלום ואי אתי בעל ומערער משגחי' ביה איכא למימר לקלקולה מכווני ולא מהימני ושמא הם זייפוהו וכתבו אותו כדי לקלקלה אבל בחו"ל שהן צ"ל בפני נכתב ובפני נחתם ואי אתי בעל ומערער לא משגחי' ביה שכבר נתקיים הגט על פיהן נאמנות שהרי אינן יכולות לקלקלה וכל זמן שאינן יכולות לקלקלה הרי הן נאמנות והימנות רבנן כבי תרי כדיך כל שליח: תניא כותיה דאביי דמוקי מתני' בחו"ל · ר"ש בן אלעזר אומר משום ר' עקיבא אשה נאמנת להביא גיטה מק"ו ומה נשים שאמרו חכמים אין נאמנות לומר מת בעלה נאמנות להביא גיטה זו שנאמנת לומר מת בעלה אינו דין שנאמנת להביא גיטה:

וממקום

ומממקום שבאת מה להלן צריכות שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם אף היא צריכה שתאמר בפני נכתב ובפני נחתם אמר רב אשי מתניתין נמי דיקא דקתני האשה עצמה מביאה גיטה ובלבד שתהא צריכה לומר כו' ש"מ ורב יוסף רישא וסיפא בחוצה לארץ מציעתא בארץ אין רישא וסיפא בחו"ל מציעתא בארץ ממאי מדקתני *מה בין גט למיתה שהכתב מוכיח ולא קתני שהכתב ופה מוכיח: האשה עצמה מביאה וכו': אשה מכי מטי גיטה לידה איגרשה לה אמר רב הונא באומר לא תתגרשי בו אלא בפני ב"ד פלוני סוף סוף כי מטיא התם איגרשה בה אלא אמר רב הונא בר מנוח משמיה דרב אחא בריה דרב איקא דאמר לה כי מטית התם אתנחיה אארעא ושקליה אי הכי הוה ליה טלי *גיטך מעל גבי קרקע ואמר רבא *טלי גיטך מעל גבי קרקע לא אמר כלום אלא דאמר לה הוי שליח להולכה עד דמטית התם וכי מטית התם הוי שליח לקבלה וקבלי את גיטך והא *לא חזרה שליחות אצל הבעל דאמר לה הוי שליח להולכה עד דמטית התם וכי מטית התם שוי שליח לקבלה הניחא למ"ד *אשה עושה שליח לקבל גיטה מיד שליח בעלה אלא למ"ד אין האשה עושה שליח לקבל גיטה מיד שליח בעלה מאי איכא למימר טעמא מאי משום דאיכא *בזיון דבעל והכא בעל לא קפיד הניחא למ"ד משום בזיון דבעל אלא למ"ד *משום חצרה הבאה לאחר מיכן מאי איכא למימר דאמר לה הוי שליח להולכה עד דמטית התם וכי מטית התם שוי שליח להולכה וקבלי את גיטך מיניה ואיבעית אימא דאמר לה הוי שליח להולכה עד דמטית התם וכי מטית התם אימר קמי בי דינא בפני נכתב ובפני נחתם ומשוי בי דינא שליח וליתבוה ניהליך:

הדרן עלך המביא גט

כל *גט שנכתב שלא לשום אשה פסול כיצד *היה עובר בשוק ושמע קול סופרים מקרין איש פלוני מגרש את פלונית ממקום פלוני ואמר זה שמי וזה שם אשתי פסול לגרש בו יתר מיכן *כתב לגרש את אשתו ונמלך מצאו בן עירו ואמר לו שמי כשמך ושם אשתי כשם אשתך פסול לגרש בו יתר

רש"י

וממקום שבאת. כלומר הואיל ומינייהו גמרינן נגמור נמי להא דמה הן צריכות. לומר כו' ומדקתני בברייתא מה להלן צריכות שיאמרו כו' שמע מינה בחוצה לארץ עסקינן כאביי: ורב יוסף. מאי דעתיה: רישא וסיפא בחוצה לארץ. הכל כשרין להביא את הגט אוקימנא בחוצה לארץ מדקתני סומא וסיפא האשה עצמה כו' בחוצה לארץ דקתני ובלבד שתהא צריכה לומר: ומציעתא. אף הגוים כו' מוקי רב יוסף בארץ: כתב ופה. צריכה לומר בפני נכתב ולאביי לא איצטריך למיתני כתב ופה דהכי משמע מה בין פה דגט לפה דמיתה אלא שהכתב מוכיח עמו: מכי מטא גט לידה. במקום שקבלתו במדינת הים: איגרשה לה. ולאו בעיא למיקליה לגט מגורשת היא ואינה צריכה להביאו בפנינו אלא נראה בעלמא ולמה לה לומר בפני נכתב הא לאו שליח היא: סוף סוף כי מטיא להתם איגרשה לה. ע"י קבלה ראשונה דתנאה בעלמא הוה דלא תתגרש עד אותו מקום והרי נתקיים התנאי ולאו שליח היא: אתנחיה אארעא. דהויא שליח להולכה עד התם ובמאי דשקלא ליה תו מארעא הוא דמגרשה: הא דרבא. לקמן (עח.): לא אמר כלום. דבעינן ונתן: וכי מטית התם הוי. את גופיך שליח דידך לקבלה וקבלי מידך: והא לא חזרה שליחות אצל הבעל. שליח לא מיקרי אלא המשתלח מזה לזה שראוי לחזור. אצל שולחו ולומר עשיתי שליחותך לחברך וזו אינה ראויה לחזור שהרי לא נשתלחה אלא לעצמה ואח"כ נעשית היא בעל המעשה ובטל השליחות קודם שתחזור: שוי. אינש אחרינא שליח לקבלה דהשתא לא פסק שליחותה מינה וראויה לחזור: הניחא למ"ד כו'. לקמן בפרק התקבל (סג:) וטעמייהו מפרשי הכא בסמוך: טעמא מאי. תירוצא הוא טעמא מאי אמרי' אין אשה עושה שליח לקבל גיטה מיד שליח בעלה: משום בזיון דבעל. דסבור מבזה אותי שאין היא עצמה מקבלתו הלכך לא ניחא ליה שיהא שלוחו מוסר לשלוחה ואי מסר לא הוי גיטא דלאו להכי שדרוהו להאי דשלמא מיד הבעל עצמו כיון דאיהו גופיה מסר לשליח אשתו הא קא חזינן דלא קפיד אבל כל כמה דלא חזינן אמרי' קפיד: הכא בעל לא קפיד. שהרי כן צוה לה: ומשום חצרה הבאה לאחר מכאן. דדמיין להדדי שכשזרק גט לחצר חבירו ואחר כך קנתה היא החצר הרי הוא עושה את החצר שליח להוליך והיא כשקנאתו עשאתו שליח לקבלה ואתי לאכשורי מההיא טעמא ושלא כדין הוא דחצר לאו משום שליחות אתרבי אלא משום ידה וההיא שעתא דנתינה לאו ידה הוא: שוי שליח. אחרינא להולכה כדי שתהא שליחותה חוזרת אצל הבעל ולאחר זמן קבלי גיטיך מיניה ושליח עושה שליח אמרינן בכל הגט (לקמן דף כט:) שהשליח הראשון עושה את השני בבית דין ואומר לפניהם בפני נכתב ובפני נחתם: הדרן עלך המביא

כל הגט: יקוצו סופרים. כותבי גיטין: יתר מיכן בגמרא מפרש מאי יתרא דכולהו: ונמלך. חזר בו מלגרש: גדולה

תוספות

והא לא חזרה שליחות כו'. שליח לא מיקרי אלא המשתלח מזה לזה שראוי לחזור לשולחו לומר עשיתי שליחותך קודם שיעשה שליח לאחרים ובקונט"ס לא פירש כן: **חצרה** הבאה לאחר מכאן. פירש בקונט' שנתן הגט בחצר חבירו ואין נראה דחצר חבירו לא דמי לשליח להולכה אלא אומר ר"י שנתנו הבעל בחצר של עצמו ומכרו לאחרים והאשה קנאתו מאותו אחר וא"ת למה לי למינקט משום חצרה הבאה לאחר מכאן הוה ליה למימר משום שליחות עצמה שהבעל עשה שליח להולכה והאשה תעשה אותו שליח עצמו שליח לקבלה וכי האי גוונא לא מהני משום דלא חזרה שליחות אצל הבעל ואומר ר"י משום דאותו טעם שלא חזרה שליחות אצל הבעל אינו ברור כל כך דאיכא דמספקא ליה לקמן בפרק התקבל (דף סג:) וי"ע דאמאי לא משני הכא כגון דשוייה איהי שליח מעיקרא והדר שוי איהו שליח דליכא למיגזר משום חצרה הבאה לאחר מיכן כדאמר בפרק התקבל (שם): **וכי** מטית התם שוי שליח להולכה. וא"ת שליח שלא ניתן לגירושין הוא ולא מצי משוי שליח כדאמר בפ' כל הגט (לקמן דף כט:) גבי ההוא דשדר גיטא לדביתהו ואמר ליה יהביה לאבא בר מניומי אתא ולא אשכחיה יתיב רבי יצחק ור' חנינא ור' אבהו אמרו ליה מסור מילך קמן אמר להו רב ספרא והא שליח שלא ניתן לגירושין הוא וי"ל דהתם פריך שפיר דכיון שלא ניתן לגירושין אין לו לעשות אלא כמו שאמר לו הבעל ליתנו לאבא בר מניומי אבל הכא הרי הבעל צוה לה לעשות שליח להולכה: **אימר** קמי בי דינא בפני נכתב. קצת תימה מה לי היא ומה לי בית דין ואמאי קאמר ואב"א ושמא לשון זה חלוק מלשון ראשון דבלישנא קמא אינה אומרת בפני נכתב אלא בשעה שתקבלנו אע"ג דבפ' כל הגט (לקמן דף כט.) ובכל דוכתא משמע שצריך לומר בשעה שהגט יוצא מיד השליח שמא הכא שיכולה לומר בשעת גירושין עדיף טפי:

הדרן עלך המביא שני

כל הגט. ושמע קול סופרים מקרין כו'. בסופרים העשויים להתלמד עסקינן כדאמרינן בגמרא ואפי' למ"ד בפרק קמא דעירובין (דף יג.) דמגילת סוטה מוחקין לה מן התורה אע"ג דבעינן לשמה ותורה להתלמד עבידא כדאמר התם לענין גט מודה כדפרשינן בפ' שני (לעיל דף כ.) וספר תורה נמי פסלינן בפ' שני: **יתר** מיכן כתב לגרש את אשתו כו'. בגמ' מפרש לא זה שנכתב שלא לשם גירושין אלא אף זה שנכתב לשם גירושין להכי תנא יתר מיכן וא"ת והיכי שייך למיתני הכא יתר מיכן כיון דמהאי נמי לא הוה שמעינן בקנייתא

תוספות רי"ד

וממקום שבאת מה הן צריכות לומר בפני נכתב ובפני נחתם אף היא צריכה שתאמר בפני נכתב ובפני נחתם: האשה עצמה מביאה גיטה ובלבד שתהא צ"ל בפני נכתב ובפני נחתם: ומתמה מכי מטי גיטא לידה מיגרשה לה פי' הלא אתה מאמין את האשה בגיטה מק"ו שהיא נאמנת לומר מת בעלי א"כ כשאומרת נמי האשה בעלי גירשני בגט זה תאמן מק"ו שהרי כשאומרת בפני נכתב ובפני נחתם למה אתה מאמינה ואינך מצריכה לעדים שיקיימוהו [וע"כ] מחמת ק"ו זה א"כ הנאמנות עליה היא ומה צורך להטעינה שתאמר בפני נכתב ובפני נחתם וכי שליח היא [הא] משעה שנתן לה גיטה נתגרשה והיא נאמנת בדבר זה לומר בעלי נתנו לי מק"ו ומה צורך שתאמר בפני נכתב ובפני נחתם אם אינך מאמינה לומר בעלי נתנו לי אלא קמהימנא לומר בפני נכתב ובפני נחתם וכיון שחכמים האמינוה בק"ו א"כ נאמנת לומר בעלי נתנו לי והיום ומחר אי אתי בעל ומערער לא משגחי' ביה שכך היא נאמנת בעצמה כאילו היו שנים שהביאו גיטה אמרו שהבעל נתנו לנו שהן נאמנים ושוב אין הבעל יכול לערער כדאמרי' לעיל גם האשה היא נאמנת בק"ו לומר בע"י גרשני בזה ומה צורך שתאמר בפני נכתב ובפני נחתם. ואסיקנא כגון דא"ל הוי שליח להולכת עד דמטית לב"ד של פלוני וכי מטית להתם שוי שליח להולכה בפני אותו ב"ד וקבלי גיטיך מיניה אי נמי כי מטית להתם אימא קמי בי דינא בפני נכתב ובפני נחתם ולישוי שליח וליתביה ניהליך ומכאן מוכח כי כל אשה הבאה ומביאה גיטה בידה ואומרת בעלי גירשני ביה שהיא נאמנת אע"פ שידענו שהיתה א"א ואין אנו צריכין שתביא ראיה בפנינו בפני מי נתנו לה או לקיים עידי הגט אלא היא נאמנת לומר נתנו לי בפני עדי מסירה אבל אמרה בעלי נתנו לי ביני לבינו אינו כלום דהלכה כר' אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי ואם היו עדיה בעיר כגון שנתגרשה כאן בודאי שהיינו מצריכים אותה להביאה בפנינו אבל אחרי שהיא באת ממדינת הים ואומרת בעלי גירשני בגט זה בפני עדי מסירה נאמנת מק"ו שנאמנת לומר מת בעלי כדאמרן לעיל אבל אם היא אומרת גירשני בעלי ואינה מראה גיטה בפנינו בודאי אינה נאמנת שהרי ק"ו מחמש נשים למדנו והתם בלא גט בידם אינן נאמנות אף היא נמי בלא גיטה בידה אינה נאמנת עיין לקמן בפרק המגרש: סליק פרקא

כל גט שנכתב שלא לשם אשה פסול כיצד היה עובר בשוק ושמע קול הסופרים מקרין איש פלוני מגרש את פלונית ממקום פלוני ואמר זה שמי וזה שם אשתי פסול מלגרש בו יתר מיכן כתב לגרש את אשתו ונמלך מצאו

עין משפט נר מצוה

צט א מיי' פ"ח מהל' גירושין הלכה יח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלט סעי' א:

ק ב מיי' שם פ"ט הלכה ט סמג שם טוש"ע שם סימן קמא סעיף א:

קא ג מיי' שם פ"ז הלכ"ג סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קמב סעיף יג:

א ד מיי' שם פ"ג הל"א סמג שם טוש"ע שם סימן קלא סעיף א:

ב ה מיי' שם הל' ב טוש"ע שם סעיף ב:

רב ספרא ור' חנינא כצ"ל רש"ל

מסורת הש"ס

יבמות קכ. קיז.

לקמן עח.

[לקמן סג:]

[לעיל :ה. לקמן סג:]

לעיל כג. זבחים ב:

זבחים שם

עירובין יג. סוטה כ: זבחים ג.

גליון הש"ס

תוס' ד"ה וכי מטית כו' וא"ת שליח. עיין שו"ת הרשב"ץ ח"א סימן כה בארוכות:

*[א]יתר מיכן היו לו שתי נשים ושמותיהן שוות כתב לגרש את הגדולה לא יגרש בו את הקטנה [ב]יתר מיכן אמר ללבלר כתוב לאיזו שארצה אגרש פסול לגרש בו :

גמ' כתב לגרש את אשתו ונמלך וכו' ואלא רישא במאי אמר רב פפא *[ג]בסופרין העשויין להתלמד עסקינן אמר רב אשי דיקא נמי דקתני סופרין מקרין ולא קתני סופרין קוראין ש"מ מאי יתר מיכן תנא דבי ר' ישמעאל לא זה שנכתב שלא לשום גירושין אלא אף זה שנכתב לשום גירושין פסול ולא זה שנכתב שלא לשום גירושין דידיה אלא אף זה שנכתב לשום גירושין דידיה פסול ולא זה שלא נכתב לשום גירושין הא אלא אף זה שנכתב לשום גירושין הא פסול מאי טעמא אי כתב ונתן ספר כריתות בידה הוה אמינא למעוטי האיך קמא דלא עביד לשום כריתות אבל כתב לגרש את אשתו ונמלך דעביד לשום כריתות אימא כשר כתב רחמנא °וכתב אי כתב רחמנא וכתב הוה אמינא למעוטי האי דלא איהו קא כתיב לה אבל יש לו שתי נשים דאיהו קא כתיב לה אימא כשר כתב רחמנא °לה *לשמה וסיפא למה לי הא קא משמע לן *דאין ברירה : כתב לגרש את הגדולה לא יגרש בו את הקטנה : קטנה הוא דלא מצי מגרש ביה הא גדולה מצי מגרש ביה אמר *רבא זאת אומרת שני יוסף בן שמעון הדרין בעיר אחת [ד]מוציאין שטר חוב על אחרים א"ל אביי אלא מעתה רישא דקתני שמי כשמך פסול לגרש בו שני הוא דלא מצי מגרש ביה הא ראשון מצי מגרש ביה והא אמרינן *[ה]ולא אחר יכול להוציא עליהן שטר חוב אלא מאי אית לך למימר בעדי מסירה ור' אלעזר היא הכא נמי בעדי מסירה *ור' אלעזר היא אמר רב כולן פוסלין בכהונה חוץ מן הראשון ושמואל אמר אף ראשון נמי פוסל ואזדא שמואל לטעמיה דאמר שמואל כל מקום ששנו חכמים גט פסול פסול ופוסל חליצה פסולה ופוסלתה מן האחין במערבא אמרי משמיה דר' אלעזר [ו]שמאל ולילה פסולות ופוסלות

קטן

דברים כד

שם

רש"י

גדולה וקטנה לאו דוקא : לאיזו שארצה אגרש פסול לגרש בו . דאי ברירה דלא אמרינן הוברר הדבר דבשעת כתיבה היה דעתו לזו והרי נכתב לשמה : גמ' אלא רישא. דתני איש פלוני גירש פלונית כו' : במאי. אי לאו הכי דאותו פלוני כתב לגרש את אשתו ונמלך : להתלמד לכתוב גיטין : מקרין. הגדולים מקרים לתלמידיהם כך וכך כשיבא גט לפניך כתבהו והזכירו שם איגש בעלמא אלמא בתלמידים עסקינן : לא זה שלא נכתב לשם שום גירושין. אלא להתלמד : אלא אף זה שנכתב לשם גירושין. גמורין ונמלך פסול : ולא זה בלבד שנכתב שלא לשם גירושין. של אדם זה פסול אלא אף זה דהיו לו שתי נשים שנכתב לשם גירושין דהאי גברא פסול הואיל ונכתב שלא לשם גירושין של זו : וסיפא. מאי קמ"ל הא אשמעינן כבר דגירושין דידיה ודידה בעינן : דאין ברירה. דלא תימא הוברר דבשעת כתיבה נמי דעתיה אהא ואיכא גירושין דידיה ודידה : הא גדולה מצי מגרש. וכי מפקא ליה לא חיישינן לאיסור אשת איש למימר שמא לא לזו ניתן אלא לחברתה ונפל מידה ומצאתו זו דהואיל ונקיטא ליה לגיטא בידה בדידה מחזקינן לה : מוציאין שטר חוב. אחד מהן שהוציא שטר חוב על אחרים אין הלוה יכול לומר לא ממך לויתי אלא מפלוני ששמו כשמך וממנו נפל ולאו בעל דברים דידי את אלא כיון דהאי תפיס לשטרא גבי ביה : רישא דקתני כתב לגרש כו'. שאף שמות הבעלים שוין תידוק נמי הא ראשון שנכתב לשמו מגרש ביה וכי מפקא ליה לא אמרינן משום חומרא דאשת איש שמא לא בעלה של זו כתבו אלא האחר : הא אמרינן. במתני' דגט פשוט בב"ב (דף קעב.) שני יוסף בן שמעון שהיו בעיר אחת אין יכולין להוציא שטר חוב זה על זה ולא אחר יכול להוציא עליהן שטר חוב דאמר ליה לא אני לויתי ממך אלא חברי לוה ממך ומסר לך שטר זה דאע"ג דפליגי תנאי התם במוציאין שטר חוב על אחרים ולא חיישינן *לנפילה מודו דאין אחרים מוציאין עליהן כדפרישית הכא נמי לימא לא בעלה כתבו אלא יוסף בן שמעון אחר כתבו לאשתו ונמלך ולא גירשה והשליטו לאיבוד מדעת ולקחתו זו שהיא רוצה להתגרש : בעדי מסירה. שמכירים את שניהם ומעידין שראו שזה מסר לזו אבל בעדי חתימה לא כדאמרינן שמא נמלך זה שכתבו וחתמו ולא גרש את אשתו ומסרו לזו אשת חבירו : הכא נמי בעדי מסירה. וליכא למיחש שמא לחברתה נמסר אבל בעדי חתימה לעולם אימא לך דחיישינן שמא את חברתה גירש וחיישינן לנפילה וגבי שטרי חוב נמי אין יכולין להוציא שטר חוב על אחרים דחיישינן לנפילה : כולן. כל הגיטין השנויין במשנתנו אע"פ שפסולין לגרש להתירן ליגשא : פוסלין. בן אותה מן הכהונה אם בעלה כהן נפסלה עליו משום גרושה : חוץ מן הראשון. שלא נכתב לשם גירושין כלל אבל הנך בתראי פסלי דריח הגט פוסל בכהונה דתניא בפרק בתרא (לקמן דף פב:) האומר לאשתו הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם פסולה מן הכהונה שנאמר ואשה גרושה מאישה אפילו לא נתגרשה אלא מאישה ולאחרים לא הותרה פסולה לכהונה : אפילו ראשון. דריח גט הוה : חליצה פסולה ופוסלתה. כל מקום ששנינו ביבמות חליצה פסולה פסולה להתירה לשוק אבל פוסלת היא אותה מן האחין שלא תתייבם עוד דקמו עלה בכיון שלא בנה שוב לא יבנה דלא כתיב אשר לא בנה את בית אחיו אלא אשר לא יבנה (דברים כה) כיון שחלץ שוב לא יבנה : שמאל. חלצה בשמאל אמרינן ביבמות (דף קד.) פסולה וכן חלצה בלילה פסולה : ופוסלת. דשם חליצה עלה אלא שלא נעשית בהכשירה דיליף רגל רגל ממצורע דכתיב ימנית ולילה נמי נפקא לן התם :

קטן

תוספות

בקמייתא דפסול דהוה אמינא דהאי הוא דכי איכתיב לשם רחל לא הדר איכתיב לשם לאה אבל סופרים להתלמד עשויים הכי נמי דכשר דהכי אמרינן בפ"ק דעירובין (דף יג.) דאע"ג דאין מגילתה כשרה להשקות בה סוטה אחרת תורה אע"ג דלהתלמד עבידא הכי נמי דמוחקין וי"ל דלהתלמד דהכא לא חשיב לשמה כמו להתלמד דספר תורה דסופרים העשויים להתלמד אין כותבין כלל לשם הכשר דגט אבל ס"ת כותב בסתם לכל מה שצריך לעשות בו ומיהו אפ"ה כריתות של ס"ת אין כשר לגרש בו כדפירשנו לעיל (דף כ.) אי נמי י"ל דמ"מ שייך למתני יתר מיכן כיון שיש סברא אחת בסופרים מקרין לפסול מפי מבנמלך וא"ת בהכותב טופסי גיטין* ה"ל נמי למיתני יתר על כן דהא מכל הני לא מצי למידק ברים זבחים (דף ב:) דסתמא פסול דלאו לשמה קאי אלא מההיא דהכותב טופסי גיטין לחודא וי"ל דההיא בבא דטופסי גיטין לא תנא כלל לאשמועינן דסתמא פסול אלא אשמועינן דשרו רבנן לסופר לכתוב הטופס מפני התקנה :

לאיזו שארצה אגרש בו פסול. בגמרא מפרש משום דאין ברירה ואומר ר"י דאפי' מאן דסבר בעלמא יש ברירה הכא מודה משום דוכתב לה לשמה משמע שיהא מבורר בשעת כתיבה וכן משמע בגמרא דקאמר אי איתמר בהא בהא קאמר ר' יוחנן דאין ברירה משום דבעינן לה לשמה משמע אע"ג דבעלמא יש ברירה הכא פסול משום דכתיב וכתב לה : בעדי מסירה ור' אלעזר היא . אבל לר"מ בעינן שיהא מוכח מתוך החתימה שנכתב לשם זה האיש ואשה זו ולא מהני עדי מסירה והיא דהמגרש (לקמן פו:) שנים שמלאו [א'] גיטין ושמותיהן שוין (א) טתן שניהם לזו ושניהם לזו וקאמר ר' ירמיה בגמרא הא דלא כר' אלעזר משמע דכר' מאיר ניחא התם מיירי כדפרשי' לעיל כשכתבו דורות או סימן או כהן שניכר מתוך החתימה ועדי מסירה אין מכירין באבותיהן או בסימן הכתוב וא"ת למאן דחיים לקמן בפרקין (דף כז.) לשני סוירי ולשני יוסף בן שמעון אע"ג דלא הוחזקו א"כ לר"מ יפסלו כל הגיטין דלא משכחת תו שום גט שיהא מוכח מתוכו ואומר ר"י דדוקא בגט הנמצא הוא דחייש שמא מאחר נפל אבל חשיב שפיר מוכח מתוכו כיון דלא הוחזקו אלא סוירי א' ויוסף בן שמעון אחד ואם תאמר דתנן בפרק גט פשוט (ב"ב דף קסז:) כותבין גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו ופריך בגמרא וליחוש לשני יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת דלמא ממטי לה גיטא לאיתתיה דהאיך ומשני הכי אמר רב שני יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת אין מגרשין אלא זה בפני זה והשתא היכי מיירי אי בלא הוחזקו הא מסקינן לקמן דלא חיישינן ואי בהוחזקו א"כ לר"מ אפי' זה בפני זה אין מגרשין עד שיכתבו כהן או דורות או שום סימן ואז ליכא למיחש למידי ואי לר' אלעזר הא עדי מסירה ידעי שפיר אם זו היא אשתו או לאו כדאמר הכא ואומר ר"י דאין עדי מסירה מדקדקים לראות אם זו אשתו כיון שמכירים שמו ושמה וכתוב בגט שמו ושמה ולא חיישי' שמא יתנגו לאשת חבירו ששמו כשמו ושמה כשמה וגם לא מסקי אדעתייהו להבחין אם יש יוסף בן שמעון אחר בעיר וכשבאה לב"ד להתירה להנשא מעידים עדי מסירה בפני ב"ד שראו שבעלה נתן לה גט אע"פ שלא דקדקו אם היא היתה אשתו והכי פריך ניחוש דלמא ממטי לה גיטא לאיתתיה דהאי דאפילו אין יודעין הכותבין אם הוחזקו אין להם לכתוב דזימנין דהוחזקו ולא ידעי ומשני שני יוסף כו' אין מגרשין אלא זה בפני זה וכשבאה לבית דין להתירה שיילי ב"ד לעדי מסירה אם היו שם שני יוסף בן שמעון ולא רצה לתרץ דאין מגרשין אלא א"כ מכירין עדים שזו היא אשתו דאין זו תקנה טובה דאם כן בטורח ימצאו עדי מסירה :

קטן

עין משפט נר מצוה

ג א מיי' פ"ג מהלכות גירושין הלכה ג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קלא סעיף ג :

ד ב מיי' שם הלכה ד טור ש"ע שם סעיף ד :

ה ג מיי' שם הלכה א טור ש"ע שם סעיף א :

ו ד ה מיי' פכ"ד מהל' מלוה ולוה הל' ח סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' מט סעיף ז :

ז ו מיי' פ"ד מהל' יבום הל' טז יט סמג עשין כב טוש"ע אה"ע סימן קסט סעיף כט :

תוספות רי"ד

מצאו בן עירו ואמר לו שמי כשמך ושם אשתי כשם אשתך פסול לגרש בו : יתר מיכן היו לו שתי נשים ושמותיהן שוין כתב לגרש את הגדולה לא יגרש בו את הקטנה יתר מיכן אמר ללבלר כתוב איזה שארצה אגרש פסיל מלגר' בו. קול סופרים פי' כותבי גיטין. יותר מיכן בגמ' מפרש מאי יתרא דכולהו : ונמלך. חזר מלגרש בו גדולה וקטנה לאו דוקא לאיזו שארצה אגרש פסול מלגרש בו דאין ברירה דלא אמרי' הוברר הדבר שמשעת כתיבה היה דעתו לזו והרי דעתו לשמה : ואלא רישא במאי אמר רב פפא בסופרים העומדים להתלמד עסקינן דיקא נמי דקתני סופרים מקרין ולא קתני סופרים קורין ש"מ : מאי יותר על כן תנא דבי ר' ישמעאל לא זה שלא נכתב לשם גירושין אלא אפילו נכתב לשם גירושין. ולא זה שנכתב שלא לשם גירושין דידיה [א]לא אפילו זה שנכתב לשם גירושין דידיה פסול ולא זה שלא נכתב לשם גירושין הא אלא אף זה שנכתב לשם גירושין הא פסול וסיפא הא קמ"ל דאין ברירה : אמר רב כולן פוסלין בכהונה חוץ מן הראשון ושמואל אמר אף הראשון נמי פוסל :

תורה אור

[זבחים ג.]

[שם ב:]

[לעיל כ: וש"נ]

[עירובין לו: וש"נ]

[יתכן להיות רבה עי' תוס' יבמות קטז. ד"ה מאי אמרת]

[ב"ב קעב.]

ולעיל פ: וש"נ

לנפילה מיד מודו נ"א רש"ל

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה בעדי וכו' ושמותיהן שוין ונתערבו ונתן :

קטן ואנפיליא פסולות ואין פוסלות זעירי אמר כולן אין פוסלין חוץ מן האחרון וכן אמר רב אסי כולן אין פוסלין חוץ מן האחרון ור' יוחנן אמר אף אחרון נמי אינו פוסל ואזדא רבי יוחנן לטעמיה דא"ר אסי א"ר יוחנן *האחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביובל וצריכא דאי איתמר בהא בהא קאמר רבי יוחנן דאין ברירה משום דבעינן *לה לשמה אבל התם מכר הוא דאמר רחמנא ליהדר ביובל אבל ירושה ומתנה לא ואי אשמעינן שדה משום דלחומרא אי נמי כתחילה אבל הבא אימא לא צריכא: בעא מיניה רב הושעיא מרב יהודה אמר ללבלר כתוב לאיזו שתצא בפתח תחילה מהו אמר ליה תניתוה יתר מיכן אמר ללבלר כתוב לאיזו שארצה אגרש פסול לגרש בו אלמא אין ברירה איתיביה *האומר לבניו הריני שוחט את הפסח על מי שיעלה מכם ראשון לירושלים כיון שנכנס ראשון ראשו ורובו זכה בחלקו ומזכה את אחיו עמו אמר ליה הושעיא ברי מה ענין פסחים אצל גיטין הא אתמר עלה א"ר יוחנן כדי לזרזן במצות דיקא נמי דקתני כיון שנכנס ראשון ראשו ורובו זכה בחלקו ומזכה את אחיו עמו אי אמרת בשלמא דאמנינהו מעיקרא שפיר אלא אי אמרת דלא אמנינהו לאחר שחיטה מי קמיתמנו והתנן *נמנין ומושכין ידיהן ממנו עד שישחט *תניא נמי הכי מעשה וקדמו בנות לבנים ונמצאו בנות זריזות ובנים שפלים אמר אביי קא בעי מיניה תולה בדעת אחרים וקא פשיט ליה תולה בדעת עצמו והדר מותיב ליה תולה בדעת אחרים אמר רבא מאי קושיא דלמא דמאן דאית ליה ברירה לא שנא תולה בדעת עצמו ולא שנא תולה בדעת אחרים אית ליה ברירה ומאן דלית ליה ברירה לא שנא תולה בדעת עצמו ולא שנא תולה בדעת אחרים לית ליה ברירה א"ל רב משרשיא לרבא והא רבי יהודה דתולה בדעת עצמו לית ליה ברירה ותולה בדעת אחרים אית ליה ברירה דתניא *הלוקח יין מבין הכותים אומר שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה עשרה מעשר ראשון תשעה מעשר שני

ומיחל

רש"י

קטן ואנפיליא. קילו"ן של בגד לאו חליצה כלל דאיש וגעל כתובים בפרשה ואם לא יחפוץ האיש וגו': חוץ מן האחרון. דלחומרא אמרינן יש ברירה ופסולה לכהונה אבל אינך כולהו אפי' ריח הגט אין בהם ולא דמו למגורשת מאישה ולא התירה לכל אדם דהיא להוא מילתא מיהא לשמו ולשמה נכתב: אפילו אחרון אינו פוסל. דאין ברירה: לקוחות הן. דאין ברירה דאיכא למימר חלק שנטל זה היה ראוי לאחיו והחליפו והיינו לקיחה וחוזר ביובל לתחילתו משום מצות יובל והדר שקליה כדמעיקרא: לחומרא. מחזירין חומרא היא ואי נמי הוה מספקא ליה אזיל לחומרא אבל אינו פוסל קולא הוא ואי לאו דפשיטא דאין ברירה לא אזיל לקולא: אי נמי כתחילה. כשם שמתחילה היתה בלא חלוקה לאיש אחד כך יחזור ביובל לאיש אחד וטעמא לאו משום דאין ברירה הוא: לאיזו שתצא בפתח תחילה. יהא הגט לשמה ושמותיהם היו שוין: מהו. יש ברירה או אין ברירה: על מי שיעלה מכם. יהא נמנה עליו ואני מקנה לו חלקו בשעת שחיטה: כיון שנכנס ראשון. לאחר שחיטה ראשו ורובו: זכה בחלקו. דאמרינן יש ברירה דמשעת שחיטה היה זה ראוי לכך ונשחט פסח זה עליו ומזכה את אחיו עמו לימנות בחלקו ולקמיה מוקי לה שפיר: אמר רבי יוחנן כדי לזרזן במצות. אביהן המנה את כולן עליו משעת שחיטה והא דקאמר על מי שיעלה ראשון לזרזינהו אתא כלומר נראה איזה הוא ראשון ולא הודיעם מה בלבו: שפיר. משום הכי מזכה את אחיו עמו: נמנין. הרוצה לימנות: ומושכין את ידיהן. מי שהיה נמנה ורוצה לימשך ולהמנות על אחר מושך ידיו הימנו: עד שישחט. אבל לאחר שחיטה לא נמנין ולא נמשכין דכתיב ואם ימעט הבית אם בזו להמעט ולהמשך ממנו מהיות משה בחיותו של שה יתמעטו: תניא נמי הכי. דלא נתכוין אלא לזרזן ומיהו כולהו אמנינהו: ובנים שפלים. ולא קתני ונמלאו בנות זוכות בפסח ובנים לא זכו: אמר אביי קבעי מיניה. אתמוהי מתמה אביי ברב יהודה ורב הושעיא קבעי מיניה לאיזו שתצא בפתח תחילה דתלה (זה) המתנה בדעת אחרים וקפשיט ליה לאיזו שארצה דהייט תולה בדעת עצמו דילמא תולה בדעת עצמו לית לן ברירה דמדאתני ברישא גילה בדעתו שהיה פוסח על שתי סעיפים וליכא למימר הוברר דמעיקרא דעתיה להאי אבל זה שתלה באחרים גמר בדעתיה מעיקרא לאיזו שתצא: מבין הכותים. קודם גזירה ואין לו כלי להפריש תרומות ומעשרות בהן והוא צריך לשתות וכותים גירי אמת חשיב להו ואין ארץ ישראל נפקעת מקדושתה על ידיהם והן חשודין על המעשרות ועל התרומה ולא כעמי הארץ שרובן מעשרין וכולן מפרישין תרומה אבל כותים חשודין על הכל והלוקח מהן צריך לעשר ודאי: שני לוגין. מתוך מאה: הרי הן תרומה. בתוכו:

ומיחל

דכשהסיר שני לוגין לתרומה גדולה פשו לה מאה כו' תרתי ויש מפרשים דאין המעשר מתמעט משום תרומה גדולה כיון דחטה אחת פוטרת את הכרי: שני לוגין שאני עתיד להפריש. כותים אפילו תרומה גדולה לא מפרשי דאף ע"ג דבפרק שלשה שאכלו (ברכות דף מז:) אמר הני כותאי עשורי מעשרי כראוי דבמאי דכתיב באורייתא מיזהר זהירי ה"מ כשעושין לאכול לעצמן ואפי' מעשר ראשון מפרישין אבל למכור אין מפרישין כלל דלא קפדי אלפני עור אע"ג דאין חשודין על גזל לא חשיב להו גזל דהוי ממון שאין לו תובעים דהא עמי הארץ נמי לא נחשדו על הגזל ונחשדו על המעשר ועוד דכל זמן שלא אפרש אינו דומה להו גזל שעדיין לא נתחייב ליתן לכהן וללוי ועוד סומכין כותים אהא דדרשינן בב"מ (דף פח:) ואכלת ולא מוכר:

ומיחל

תוספות

קטן ואנפיליא פסולות ואין פוסלות. וא"ת שמואל ובני מערבא במאי פליגי בקטן הא פלוגתא דר"מ ורבנן בסוף האשה רבה (יבמות דף צו.) דתניא עשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול ור"מ אומר עשו חליצת בן ט' כגט בגדול אבל לרבנן ביאה אין חליצה לא ובפרק מצות חליצה (שם דף קה:) אמתניתין דהחולצת מן הקטן חליצתה פסולה אמר *שמואל זו דברי רבי מאיר אבל חכמים אומרים אין חליצת קטן כלום ואומר ר"י דהכא פליגי בלשון המשנה דשמואל משמע ליה הלשון חליצתה פסולה ופוסלת ואתיא מתניתין כרבי מאיר ולא משום דס"ל כר"מ ובני מערבא משמע להו שפיר פסולה ואינה פוסלת ואתיא כרבנן: ואי אשמעינן שדה משום דלחומרא. ואם תאמר לקולא נמי שמעינן ליה דאין ברירה בפרק בתרא דבכורות (דף נו:) גבי מעשר בהמה דקאמר אפילו חלקו היורשין תשעה כנגד תשעה עשרה כנגד עשרה אין אומרים זהו חלקו המגיעו וי"ל דמ"מ לא שמעינן גט מינה כדאמר התם דאי אתמר בהא בהא קאמר רבי יוחנן דומיא דבנך מה בנך ברור לך אף גלגך ברור לך: אי אמרת בשלמא דאמנינהו מעיקרא שפיר. תימה דבנדרים משמע דאיירי בלא אמנינהו דשה לבית אבות לאו דאורייתא ואין צריך שום מינוי דקאמר בפ' אין בין המודר (נדרים דף לו.) ואי אמרת שה לבית אבות דאורייתא אבישרא קאי ומזכה להון ואלא למה אמר להון אבוהון כדי לזרזן במצות וי"ל דסוגיא דהכא איירי אי אמרינן שה לבית אבות דאורייתא: והדר מותיב ליה תולה בדעת אחרים. על זה אינה תמיהה דשפיר מותיב למאי דפשיט ליה: הלוקח יין מבין הכותים. ברייתא היא דבמשנה דפ"ז דדמאי (מ"ד) לא תני אלא מילתא דר"מ לחודה ואע"ג דר"מ גזר על יינן בפ"ק דחולין (דף ו.) זאת נשנית קודם גזירה ורבי יוסי ורבי שמעון אף ע"ג דסבירא להו במנחות בפרק ר' ישמעאל (דף סו:) דכותים גרי אריות הן דאמר תורמין משל עובדי כוכבים על של כותים מ"מ כיון שפורשים מע"ז יותר משאר עובדי כוכבים ומחזיקין בתורה שבכתב וגם אלהיהם אינם עובדים כמו שהיו עושים בבית ראשון להכי כשגזרו על יינן של עובדי כוכבים לא גזרו על של כותים אע"פ שגזרו על פיתם על יינם לא גזרו אי נמי הכא במטהר יינם: עשרה מעשר ראשון כו'. לאו דוקא עשרה ותשעה

מסורת הש"ס

[לקמן מח. ב"ק סט: ביצה לז: בכורות נב: נז.]

[לעיל כ. וש"נ]

פסחים פט. נדרים לו.

דמאי מט: פסחים [פ:] פט.

[לקמן כח.] חולין יד. ב"ק סט: סוכה כג: דמאי פ"ז מ"ד יומא נה: עירובין לו: מעילה כב. [תוספתא דדמאי פ"ח]

עין משפט נר מצוה

ח א מיי' פ"ג מהלכות גירושין הל' א ב ג ד ופ"י שם ה"א סמג עשין נ"ח ולאוין קכג טור ש"ע אה"ע סי' קנ סעיף ג:

ט ב מיי' פי"א מהלכות שמטה ויובל הל' כ:

[לפנינו הגי' אמר רב יהודה אמר רב]

י ג מיי' פ"ג מהלכות גירושין הל' ד טוש"ע אה"ע סי' קלא סעי' ד:

יא ד מיי' פ"ב מהלכות קרבן פסח הל' יד:

[עי' פסחים פט. נדרים לו.]

תוספות רי"ד

וזעירי אמר כולן אינן פוסלין חוץ מן האחרון ור' יוחנן אמר אפילו אחרון נמי אינו פוסל אישתכח השתא דבראשון כ"ע לא פליגי דלא פוסל חוץ משמואל דאמר ראשון נמי פוסל ובטל במיעוטו והלכה כרבים וכ"ש דרב פליג עילויה וקי"ל הלכה כרב באיסורי ובאחרון כ"ע לא פליגי דפוסל חוץ מר' יוחנן דאמר אינו פוסל ובטל במיעוטו דהיכי אמרינן אין ברירה הני מילי לקולא להתירה לעולם אבל לחומרא לאוסרה לכהונה אמרינן יש ברירה. ובאמצעיתא רב ושמואל אמרי פוסלין וזעירי ורב אסי ור' יוחנן אמרי דאין פוסלין וקי"ל כל רב ושמואל ור' יוחנן הלכ' כר' יוחנן וכ"ש הכא דקיימי זעירי ור' אסי כותיה נמצא שכולן אינן פוסלים בכהונה חוץ מן האחרון. ומתני' ר' אלעזר היא דבעיא כתיבה לשמה:

יב א מיי' פ"ז מהלכות מעשר הל' א סמג עשין קלה:

[מהרש"ל מוחק זה וצ"ל ועדיין לא קי"ם]

יג ב מיי' פ"ז מהלכות אישות הלכה א סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן לח סעיף ס:

ומיחל ושותה מיד דברי ר"מ רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון אוסרין תולה בדעת אחרים אית ליה ברירה *דתנן מה היא באותן הימים ר' יהודה אומר הרי היא כאשת איש לכל דבריה ולכי מיית הוי גיטא אמר ליה *רב משרשיא לרבא הא ר"ש דתולה בדעת עצמו לית ליה ברירה ותולה בדעת אחרים אית ליה ברירה תולה בדעת עצמו לית ליה ברירה הא דאמרן תולה בדעת אחרים אית ליה ברירה *דתניא הריני בועליך על מנת שירצה אבא אע"פ שלא רצה האב מקודשת ר' שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון רצה האב מקודשת

לא

ומיחל. מעשר שני מחלל בדיבורא בעלמא על מעות שיש לו בבית דמה שאפשר לו לתקן לגמרי יתקן: ושותה מיד. דמאחר שקרא שם יצא לו מידי טבל וכשהוא מוליא יין לשתייתו הוא הנברר לחולין ולכשיהיו לו כלים ויוליא מן הנוד לתרומה הוא הנברר לתרומה ויש ברירה: ורבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון אוסרין. דלית להו ברירה בתולה בדעת עצמו שהוא עצמו מוליא את היין: מה היא באותן הימים. לקמן במי שאחזו (עג.) זה גיטך מעכשיו אם מתי מחולי זה הרי זה גט אם מת מאותו חולי מה היא כל ימי החולי: כאשת איש. אם כהן הוא אוכלת בתרומה ואם זינתה בחנק: ולכי מיית הוי גיטא. דקתני רישא הרי זה גט ואיירי ר' יהודה במה היא באותן הימים אלמא לא פליג ברישא ולא אמרינן גט לאחר מיתה הוא כיון דאמר מעכשיו ואע"ג דכשנתן הגט הוא מספקא ליה אם יחיה אם ימות ותלה התנאי בדעת מי שמתו וחיין תלוים בידו וכשמת אמרינן הוברר הדבר דמשעת נתינה היה ראוי למות מחולי זה וה"ל גט מההיא שעתא שע"מ כן מסרו ואין זה כשאר תנאים שאדם מתנה בגט שבידו לקיימם ודעתו לקיימם כשמתנה עליהם ולכשנתקיים התנאי הוי גט למפרע דהתם לאו טעמא משום ברירה הוא אבל הכא דאין בידו ובשעת התנאי הוא ספק והתנאי מתקיים מאליו אי לאו משום ברירה לא הוי גט מחיים: הא דאמרן. בהלוקח יין: הריני בועליך. לשם קידושין דאשה נקנית בביאה: אף על פי שלא רצה האב מקודשת. דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וגמר בלבו לקידושין גמורים ואפי' לא ירצה אביו:

לקמן עג.

רבינא כנ"ל [illegible]

כתובות עג:

ומיחל. פי' בקונטרס מחלל בדבורא בעלמא על המעות ושותה בלא הפרשה ואין נראה דדוקא גבי דמאי קתני בהך משנה בסיפא ומחלל על המעות לפי שקבע לו מקום דקתני התם מעשר שני בצפונו או בדרומו דהוי כמו הפרשה דבע"ש בהש"מ איירי כדאמרי' בתוספתא (דדמאי פ"ח) (*דקתני וקדש עליו היום) ולכך בדמאי יכול לקבוע לו מקום דספק חשכה מעשרים את הדמאי אבל בכותים הוי ודאי ולכך לא קתני גבי כותים מעשר שני בצפונו או בדרומו ולא קתני נמי ומחלל על המעות כדקתני גבי דמאי אלא מיחל פי' מתחיל או כמו שפי' ר"ת דמיחל כמו מיהל בה"א פירוש מערב במים ומוזג כמו סבאך מהול במים (ישעיה א) ולאחר שבת יפרישו מעשר ראשון ושני כדקתני בתוספתא עשרה הבאים אחריהם תשעה הבאים אחריהם דכיון שאינו יכול לקבוע לו מקום אם היה שותה בלא הפרשה הוה שותה טבל למפרע: דברי ר"מ. משמע דאית ליה לר' מאיר ברירה ולרבי יהודה נמי קאמר רבא במסקנא דאית ליה ברירה והכא אסר משום דחייש לבקיעת הנוד ואילו בפרק יש בכור (בכורות דף מח.) גבי נתנו עד שלא חלקו מוקי רבא דר"מ ורבי יהודה כרב אסי דאמר האחין שחלקו מחצה יורשין ומחצה לקוחות אלמא מספקא להו ויש לחלק בין הכא שמברר דבריו ומתנה בפירוש ואומר שאני עתיד להפריש לההיא דאחין שחלקו שאינו מברר כלום ובמרובה (ב"ק דף סט:) דפריך דרבי יוחנן אדר' יוחנן דבההיא דכל המתלקט אית ליה ברירה וגבי אחין שחלקו שמעינן דלית ליה ברירה וחוזר בו הש"ס מתוך קושיא זו הוה מצי לחלק כדפירשנו אלא דניחא ליה למימר לעולם כל הנלקט כדקתני במתני' וניחא ליה למימר לעולם לא תיפוך ועוד דאי הוה משני הכי אכתי הוה קשיא ליה אידך דרבי יוחנן דאמר לעיל אף אחרון אינו פוסל ולעיל ודאי כי מצריך תרי מילי דרבי יוחנן הוה מצי למימר דצריכי דמההיא דלקוחות הן לא הוה שמעינן דאף אחרון אינו פוסל מטעם דפריסית ובהא טעמא מיתרצה נמי שמואל אדשמואל דבפרק מי שאחזו (לקמן דף עה:) אתקין שמואל בגיטא דשכיב מרע אם *מתי יהא גט אם לא מתי לא יהא גט ולכי מיית הוי גיטא אלמא סבר דיש ברירה ובסוף ביצה (דף לז:) גבי שנים שלקחו חבית ובהמה בשותפות אמר שמואל לחבית נמי אסורה: רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון אוסרין. משמע דרבי יוסי לית ליה ברירה וכן בפרק בכל מערבין (עירובין דף לז:) גבי מעשר שני שיש לי בביתי יהא מחולל על סלע שתעלה בידי מן הכיס דא"ר יוסי לא חילל וקשה דתנן במי שאחזו (לקמן דף עג.) גבי מה היא באותן הימים רבי יוסי אומר מגורשת ואינה מגורשת ולכי מיית הוי גיטא אלמא יש ברירה כדדייק בסמוך ולמאן דמחלק בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים ניחא אבל למאן דלא מחלק קשיא וי"ל דהתם בגיטין עומד הדבר להתברר בודאי בהכי או יחיה או ימות אבל הכא יכול להיות שלא יבא לידי הפרשה לעולם או לא יעלה סלע מן הכיס והשתא נמי אתי שפיר דשמואל אדשמואל תימה למאי דס"ד דרבי יהודה לית ליה ברירה א"כ סבר כרבי יוחנן דאמר האחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביובל א"כ לא משכחת דמייתי ביכורים אלא חד בר חד עד יהושע בן נון דאין להן אלא קנין פירות ור' יהודה אית ליה בהחובל (ב"ק דף צ.) לאו כקנין הגוף דמי גבי דין יום או יומים ולרבי יוסי נמי קשיא דהכא סבר דאין ברירה ובהחובל מספקא ליה אי קנין פירות כקנין הגוף דמי או לאו גבי דין יום או יומים וכה"ג דייק הש"ס בסוף השולח (לקמן דף מח:) ותירץ רבינו יצחק דמדין יום או יומים אין ללמוד בעלמא דשאני התם דכתיבי קראי כספו ותחתיו ולהכי לא מייתי לה בהשולח כי מייתי ההיא דשדה אחוזה ועוד אומר רבינו יצחק דדוקא ר' יוחנן אית ליה דמחזירין זה לזה ביובל אבל שאר אמוראי סברי אע"ג דלקוחות הן אין מחזירין דגזירת הכתוב היא דאין מחזירין דלענין זה אינם לקוחות ור' יוחנן דסבר מחזירין יפרש טעמו [דרבי יהודה] משום בקיעת הנוד כדמסיק במרובה (ב"ק דף סט.) דלר' יוחנן אית ליה לרבי יהודה ברירה ומתוך ההיא גופא דאחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביובל חוזר בו מסברא ראשונה: מה היא באותן הימים. פי' בקונטרס דקאי אריבא דתנן במי שאחזו (לקמן דף עג.) הרי זה גיטך מהיום אם מתי מחולי זה הרי זה גט אם מת וקאמר מה היא כל ימי החולי וקשה דהתם (דף עג:) פריך עלה בגמ' ולכי מיית הוי גיטא והא אין גט לאחר מיתה ומאי קושיא אי קאי אמהיום א"כ חל גט מחיים וגם פי' בקונטרס דלא קאי אמהיום אלא מילתא באפיה נפשה היא וי"ל דלעולם קאי אמהיום והכי פריך כיון דאמר שהיא כאשת איש אם כן לא חל הגט מחיים אלא לאחר מיתה אם כן לכי מיית היכי הוי גט הא אין גט לאחר מיתה ומשני באומר מעת שאני בעולם פי' מה שאמר מהיום *היינו שיחול הגט שעה אחת קודם מיתתו ולאו דוקא מהיום ממש קאמר אלא כלומר מהיום שאני בעולם דכיון שתולה הדבר במיתתו אינו חושש רק שיחול הגט מחיים וכן משמע בתוספתא דקתני זה גיטך מהיום הימים שבינתים זכאי במציאתה ובמעשה ידיה כו' משמע אע"ג דאמר מהיום לא מהיום ממש קאמר: ולכי מיית הוי גיטא אלמא יש ברירה. פי' בקונטרס אע"ג דתנאי הוא צריך ברירה כיון דאין בידו ובשעת התנאי ספק הוא והתנאי מתקיים מאליו ואי לאו משום ברירה לא הוי גט ולא דמי לשאר תנאים שבידו לקיימם ודעתו לקיימם ומיהו הכא על כרחך אי אפשר אלא מטעם ברירה כיון דמוקי לה במי שאחזו (לקמן דף עג:) באומר מעת שאני בעולם פי' שעה אחת קודם מיתתו ואותה שעה שהגט חל אינה מבוררת וידוע וצריך ברירה ומ"מ כדברי רש"י כן הוא אפי' בתנאי צריך ברירה דהריני בועליך על מנת שירצה אבא תניא לקמן ברירה והא דאמר בפרק בכל מערבין (עירובין דף לז:) הרי זו תרומה על זו אם ירדו גשמים היום כו' הכי נמי דלא הוי תרומה היינו למאן דאית ליה ברירה קאמר תימה דבפרק בכל מערבין (שם דף לו:) אמר רב ליתא למתני' מקמי אי"ו ופריך אדרבה ליתא לאי"ו מקמי מתני' ומשני לא סלקא דעתך דשמעינן ליה לר' יהודה דלית ליה ברירה דתנן הלוקח כו' והשתא אכתי ליתא לדאי"ו ולההיא דהלוקח מקמי מתני' דעירובין ומתני' דמי שאחזו דמייתי הכא ומקמי ברייתא דמרובה (ב"ק דף סט.) דקאמר ר' יהודה שחרית אומר בעל הבית כל מה שילקטו כו' דבכל הני אית ליה לר' יהודה ברירה וי"ל דרב מחלק בין תולה בדעתו ובין תולה בדעת אחרים וההיא דהכא ודמרובה הוי תולה בדעת אחרים והתם אית ליה ברירה אבל תולה בדעת עצמו לית ליה ברירה והכי פירושו התם ליתא למתני' דקתני דאית ליה לרבי יהודה ברירה אפי' תולה בדעת עצמו מקמי אי"ו וההיא דהלוקח והא דפריך אההיא דאי"ו מ"ש לכאן ולכאן דאין ברירה כו' לא לרב פריך דלדידיה דמחלק בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים אתי שפיר אלא למי שאינו מחלק פריך ורבי יוחנן נמי דמשני וכבר בא חכם אינו מחלק דלדידיה ודאי ליתא לדאי"ו מקמי כל הנהו ומיהו קשה דבסוף ביצה (דף לז:) גבי שנים שלקחו חבית ובהמה בשותפות מדקדק דרבי יוחנן לית ליה ברירה מדמפרש מילתא דאי"ו והא על כרחך ליתא לדאי"ו כדפירשנו וי"ל דהוה מצי לשנויי הכי אלא דניחא ליה למימר לעולם לא תיפוך אי נמי נהי דלרבי יוחנן ליתא לדאי"ו דאמר לר' יהודה אין ברירה מ"מ מוכח שפיר דר' יוחנן לית ליה ברירה מדמשני לה אבל קשה דאפילו בתולה בדעת אחרים שמעי' לר' יהודה דלית ליה ברירה דתנן בשקלים (דף ט:) ומייתי לה בפרק הוציאו לו (יומא דף נה.) דקאמר רבי יהודה לא היו שופרות לקיני חובה מפני התערובות ומפרש התם טעמא משום חטאת שמתו בעליה ומשום דלית ליה ברירה כדמוכח ההיא דאי"ו והשתא הא לרב בתולה בדעת אחרים אית ליה ברירה לרבי יהודה ולר' יוחנן ליתא לדאי"ו ואפי' בתולה בדעת עצמו יש לו ברירה:

בין

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מה היא באותן הימים וכו' היינו שיחול הגט שעה א'. עי' בקדושין דף סד ע"ב תד"ה רבי סבר:

[נ"ל אם לא מתי לא יהא גט ולאם מתי יהא גט ולכי כו']

לא רצה האב אינה מקודשת אמר ליה בין ר' יהודה בין לר"ש לא שנא תולה בדעת עצמו ולא שנא תולה בדעת אחרים אית להו ברירה והתם כדקתני טעמא *אמרו לו לר"מ אי אתה מודה שמא יבקע הנוד ונמצא זה שותה טבלים למפרע אמר להם לכשיבקע:

מתני' *[א]הכותב טופסי גיטין צריך שיניח מקום האיש ומקום האשה ומקום הזמן שטרי מלוה צריך שיניח מקום המלוה מקום הלוה מקום המעות מקום הזמן שטרי מקח צריך שיניח מקום הלוקח ומקום המוכר מקום המעות מקום השדה ומקום הזמן מפני התקנה ר' יהודה פוסל בכולן ר' אלעזר [ב]מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים שנאמר °וכתב לה *לשמה: גמ' אמר רב יהודה אמר שמואל *[ג]צריך שיניח אף מקום הרי את מותרת לכל אדם ור' אלעזר היא *דאמר עדי מסירה כרתי ובעינן כתיבה לשמה וצריכא דאי אשמעינן הך קמייתא בההיא הוא דאיכא לאוקמה כר"א דקתני אין כותבין וקתני כתבו אבל סיפא דקתני שאין קיום הגט אלא בחותמיו אימא *ר"מ היא דאמר עדי חתימה כרתי ואי אשמעי' בההיא ההיא נמי איכא לאוקמה כר"א אבל הא אימא מדסיפא ר"א הוי רישא לאו ר"א צריכא: מפני התקנה: מאי תקנה אמר ר' יונתן מפני תקנת סופר ור"א היא דאמר עדי מסירה כרתי ובדין הוא דאפי' טופס נמי לא לכתוב [ד]ומשום תקנת סופרים שרו רבנן ר' יהודה פוסל בכולן גזר טופס אטו תורף גזר שטרות אטו גיטין ור"א מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים טופס אטו תורף גזר שטרות אטו גיטין לא גזר: שנאמר וכתב לה: והא כי כתיב לה אתורף הוא דכתיב אלא אימא משום שנאמר וכתב לה לשמה

קשיא

רש"י

לא רצה אינה מקודשת. דלא בטל אלא על תנאי ולא נתקיים וכי רצה מיהא מקודשת ואע"ג דמשעת בעילה ספק רוצה ספק אינו רוצה אמרינן הוברר דמשעת בעילה הוו קידושין: טבלים למפרע. שהרי לא הוברר התרומה מעולם: לכשיבקע. כשיבא לידי כך ודאי טבלים שתה אבל אין לחוש לכך דלא שכיח ליבקע.

מתני' הכותב טופסי גיטין. שסופר הוא ונוטל שכר ורוצה שיהו מזומנין לו פעמים שאדם בא לשוכרו והוא טרוד בשטרות אחרים: צריך שיניח מקום האיש וכו'. שאם רוצה תגר ביניהם לא יאמר הריני כותב כל הגט ובגמרא מפרש טעמא: צריך שיניח מקום כו'. ואם שמע שהיה אחד רודף אחר חבירו להלוותו מנה לא יאמר הריני כותב מיד ואניח מקום הזמן לבדו שלא יהא שטר מוקדם אלא צריך שיניח מקום הלוה והמלוה והמעות אע"ג דליכא למיחש למידי גזירה שטרות אטו גיטין: מפני התקנה. בגמ' מפרש אהיכא קאי: פוסל בכולן. ואפילו הניח מקומות הללו וטעמא מפרש בגמ': ר' אלעזר מכשיר בכולן. ובלבד שיניח מקומות הללו: חוץ מגיטי נשים. דגזרינן בהן טופס אטו תורף: שנאמר וכתב לה. בגמרא פריך האי אתורף הוא דכתיב:

גמ' אף מקום הרי את מותרת. שגם זה עיקרו של גט: עדי מסירה כרתי. הלכך וכתב לה לאו אחתימה קאי דחתימת עדים אינה אלא מדברי סופרים מפני תיקון העולם וכי כתיב וכתב לה משמע אעיקר כריתות קאי דהיינו כל הני דאמרן: וצריכא. לשמואל לאוקמי להני תלת סתמי כר"א ולמימרא בכולהו והוא ששייר מקום התורף אין כותבין על המחובר (לעיל דף כא:) והכל כשרין לכתוב (לעיל כב:) והכותב טופסי גיטין כולהו אוקמינהו שמואל כר"א: דקתני אין כותבין. והדר תנא כתבו על המחובר כשר ומדקשיא רישא לסיפא אוקימנא דהכי קאמר אין כותבין טופס שמא יכתוב תורף כו': אבל סיפא: הכל כשרין לכתוב דקתני שאין קיום הגט אלא בחותמיו: אימא ר' מאיר היא. ואינו צריך לשייר מקום התורף ואשמעינן שמואל דצריך ורבי אלעזר היא וסיפא דקתני שאין קיום הגט אלא בחותמיו לאו לאכשורי תורף דחרש שוטה וקטן דשלא לשמה קאי אלא אמיעוטא קאי האשה כותבת את גיטה לשמה והאיש שוברו שאין קיום הגט אלא במסירתו ולא בחתימתו והא דנקט חותמיו משום דרוב עדי מסירה הם החתומים בו *ורוב גיטין חתומים הם אפי' לר"א מפני תיקון העולם: איכא לאוקמא כר' אלעזר. ולא קשיא מידי כדפרישית: אבל הא מדסיפא. פליג ר' אלעזר ארישא דקתני רבי אלעזר מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים ורישא מכשיר אף בגיטי נשים: אימא רישא לאו רבי אלעזר היא. וא"צ לשייר מקום הרי את מותרת אלא מקום השמות לבדן משום קמטה כדלקמן: קמ"ל. שמואל דרישא נמי כר"א ותרי תנאי ואליבא דר' אלעזר כדלקמיה: מפני תקנת סופר. התירו לכתוב טופס שלא לשמה: ור"א היא. הא דקתני מפני התקנה התירו לכתוב טופס הא לאו הכי הוה אסיר רבי אלעזר היא דבעי לשמה בכתיבה מדאורייתא: לא לכתוב. דלמה אתי למכתב תורף אלא משום תקנת סופר שיהו מזומנין לו שרו ליה ובלבד שישייר תורף לכתוב לשמה ותורף דשאר שטרות נמי גזר משום תורף דגיטין: ורבי יהודה כו'. וגזר שטרות אפי' טופס אטו גיטין: שטרות אטו גיטין. בטופס לא גזר דגזירה לגזירה היא: והא כי כתיב לה אתורף כתיב. דבקרא כריתות כתיב דהיינו תורף והיכי יליף ר"א מיניה למיסר טופס: אלא. לא תימא שנאמר דמשמע מיניה יליף אלא משום כלומר משום שנאמר בתורף וכתב לה לשמה גזרינן טופס אטו תורף דאורייתא:

קשיא

תוספות

בין לרבי יהודה בין לר"ש לא שנא וכו'. ורב יוסף דמסיק בפ' בכל מערבין (עירובין דף לז:) דלר"ש לית ליה ברירה גבי הריני מערב לשבתות של כל השנה כולה רציתי אלך רציתי לא אלך דמסיק רב יוסף איפוך ולר"ש רצה מבעוד יום עירובו עירוב כו' רב יוסף יחלק בין בתולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים:

התם כדקתני טעמא כו'. בפרק בכל מערבין (עירובין דף לז:) מפרש רבא טעמא משום דבעינן ראשית ששיריה ניכרין ונראה דהתם גרים רבה מדאיירי אביי בתריה ועוד דהתם נמי מסיק טעמא כי הכא:

רבי אלעזר מכשיר בכולן. פירש בקונטרס ובלבד שיניח מקומות הללו וקשה לר"י דבגמרא פסיק רב כר' אלעזר וקאמר אפי' בשטרות והאמר רב פפי כו' אלמא מחזי כשיקרא ה"נ מחזי כשיקרא ואי לא מכשיר ר"א אלא בטופס דשטרות מה מחזי כשיקרא איכא מאחר שהניח מקום המלוה והלוה והמעות ועוד משמע דלא פריך מדרב פפי אלא משום דפסיק כר' אלעזר אבל אי הוה סבר כרבנן הוה ניחא ליה ואי שייך בטופס מחזי כשיקרא אפי' סבר כרבנן תקשי לרב פפי ונראה לר"י דר"א מכשיר בשטרות אפי' תורף והשתא מיחזי כשיקרא שכותב פלוני לוה מפלוני ועדיין לא לוה חוץ מגיטי נשים דפסיל אפילו טופס מדקתני משום שנאמר וכתב לה משמע דפסיל בגיטי נשים טפי מת"ק וה"נ ומנא ליה לגמרא דר"א מכשיר בשטרות אפי' תורף דפריך מדרב פפי דלמא בטופס דשטרות דווקא מכשיר וי"ל דאם איתא דלא מכשיר אלא בטופס היה לו לקבוע דברי ר"א אחר ת"ק והיה לו לקצר ולשנות ר' אלעזר פוסל בגיטי נשים ור' יהודה פוסל בכולן וגם היה ראוי לשנות בסדר זה שכל אחד מחמיר משלפניו אבל אי רבי אלעזר אתא לאכשורי בשטרות אפי' תורף ניחא דתנא דברי רבי יהודה קודם משום דקאי את"ק דאיירי בטופס ור"א בשטרות מכשיר טפי מתנא קמא

חוץ מגיטי נשים. ואין לומר בשחרורי עבדים נמי פסיל דאם כן בפ"ק (לעיל ט.) גבי שלשה דברים שוו גיטי נשים לשחרורי עבדים ליתני וכדברי ר"א בארבע כדקתני וכדברי ר"מ בארבע:

וצריך שיניח מקום הרי את מותרת לכל אדם. בכל דוכתי משמע שכותבין לשון זה בגט ובפ' בתרא (לקמן פה.) נמי תניא גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם והנהיג ר"ת לכתוב לשון זה בגט אבל בטופסי גיטין לא היה כתוב ומ"מ אין להוציא לעז על גיטין הראשונים שהרי מאריכין לכתוב כמה לשונות בגט דחשיב כמו הרי את מותרת לכל אדם:

אבל סיפא דקתני שאין קיום הגט אלא בחותמיו אימא ר"מ היא. תימה דבסוף פרק שני לעיל (דף כג.) מוקי לה ר' זריקא א"ר יוחנן כר"מ ופריך עלה מהא דמחובר דאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ר"א היא ודחק לשנויי אמוראי נינהו אליבא דר' יוחנן ומאי קושיא הא משמע הכא דאע"ג דמוקמינן ההיא דמחובר כר"א מ"מ מוקמינן שפיר ההיא דהכל כשרים כר"מ ואור"י דאע"פ שעושה צריכותא בזה מ"מ מיסתבר דאתיא כחד תנא אבל הך דפירקין ודאי ר' יוחנן מוקי לה כר"מ משום טעמא דמסיק מדסיפא ר"א רישא לאו ר"א דמטעם זה קאמר ר"י בפרק ד' אחין (יבמות דף כז:) אחיות איני יודע מי שנאן ועוד דבתרתי קמייתא דמתניין בחדא פירקא איכא קפידא טפי לאוקמינהו כחד תנא:

מפני התקנה מאי מפני התקנה. מקום הזמן דתנא ברישא דקבע בגמרא אחר כך היינו משום דאתא לפרושי מפני התקנה אליבא דמאן דמוקי לה כר"א דאין פירושו כמו למאן דמוקי לה כר"מ:

קא

עין משפט נר מצוה

יד א מיי' פ"ג מהל' גירושין הלכה ז סמג עשין נ:

טו ב מיי' שם טוש"ע ח"מ סימן מח סעיף א:

טז ג ד מיי' פ"ג מהל' גירושין הלכה ו סמג שם:

תוספות רי"ד

מתני' הכותב תופסי גיטין צריך שינות מקום האיש ומקום האשה ומקום הזמן שטרי מלוה צריך שיניח מקום המלוה ומקום הלוה ומקום הזמן ומקום המעות שטרי מקח צריך שיניח מקום הלוקח ומקום המוכר ומקום המעות ומקום השדה ומקום הזמן מפני התקנה ר' יהודה פוסל בכולן ור' אלעזר מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים שנאמר וכתב לה לשמה פי' אבל שם העיר כותב ולא יועיל אותו הגט אלא לבני אותה העיר ולבנות אותה העיר וכן נמי בשטרי הלוואה ובשטרי מקח וממכר וסתמא דמילתא אין הסופר מזמין תופסין אלא לבני עירו ואינו משים אל לבו שמא יבא לידו מעיר אחרת: אמר רב יהודה אמר שמואל וצריך שיניח אף מקום הרי את מותרת לכל אדם ור"א הוא דאמר עידי מסירה כרתי ובעיא כתיבה לשמה: מאי מפני התקנה מפני תקון סופרים ובדין הוא דאפילו תופס נמי לא לכתוב ומשום תקון סופר שרו ליה רבנן ור' יהודה פוסל בכולן גזר תופס אטו תורף וגזר שטרות אטו גיטין ור"א מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים תופס אטו תורף גזר שאר שטרות אטו גיטין לא גזר א)תופס אטו תורף:

א) נראה מזה דרבינו סובר כדעת רש"י דבתורף גם בשטרות גזר אטו גיטין ועי' בתוס' ד"ה ר"א

מסורת הש"ס

[א] [עירובין לז: וש"נ]

זבחים ג. ע"ש

[ב] [לעיל כ. וש"נ]

[זבחים ג.]

[ג] [לעיל ט: וש"נ]

[ד] [לעיל כא: וש"נ]

ורוב גיטין חתומים הם. הסהות סוף דיבור ואח"כ מתחיל הדיבור האי נמי איכא לאוקמי אפי' לר"א. רש"ל

°דברים כד

קשיא דר' אלעזר אדר' אלעזר תרי תנאי ואליבא דר"א ר' שבתי אמר חזקיה משום קטטה *ור"מ היא דאמר עדי חתימה כרתי ובדין הוא דאפי' תורף נמי לכתוב וזמנין דשמעה ליה לסופר דקא כתיב וסברה איהו קאמר ליה והוה לה קטטה בהדיה רב חסדא אמר אבימי משום תקנת עגונות אמרי לה ר"מ ואמרי לה ר"א אמרי לה ר"מ דאמר עדי חתימה כרתי ובדין הוא דאפי' תורף נמי לכתוב וזמנין דהוה ליה קטטה בהדה ורתח עלה וזריק ליה ניהלה ומעגן ומותיב לה אמרי לה *ר"א דאמר עידי מסירה כרתי ובדין הוא דאפי' טופס נמי לא לכתוב וזמנין דבעי למיזל למדינת הים ולא אשכח ספרא ושביק לה °ואזיל ומעגן ומותיב לה: ומקום הזמן: קפסיק ותני לא שנא מן הנישואין ולא שנא מן האירוסין בשלמא מן הנישואין בין למ"ד *משום בת אחותו איכא בין למ"ד משום פירי איכא אלא מן האירוסין בשלמא למ"ד משום בת אחותו איכא אלא למ"ד משום פירי ארוסה מי אית לה פירי אמר רב עמרם הא מילתא שמעית מיניה דעולא דאמר משום תקנת ולד ולא ידענא מאי ניהו כיון דשמעיתא להא דתניא *האומר כתבו גט לארוסתי לכשאכנסנה אגרשנה אינו גט ואמר עולא מה טעם גזירה *שמא יאמרו גיטה קודם לבנה ה"נ גזירה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה א"ר זירא °אמר ר' אבא בר שילא אמר רב המנונא סבא אמר רב אדא בר אהבה אמר רב הלכה כר"א קרי רב עליה *דר"א טובינא דחכימי ואפי' בשאר שטרות נמי והאמר רב פפי משמיה *דרבא האי *אשרתא דדייני דמיכתבה מקמי דליסהדי סהדי אחתימת ידייהו פסולה אלמא מיחזי כשיקרא ה"נ מיחזי כשיקרא וליתא מדרב נחמן דאמר רב נחמן אומר היה ר"מ אפילו מצאו *באשפה חתמו ונתנו לה כשר ואפילו רבנן לא פליגי עליה דר"מ אלא בגיטי נשים דבעינן כתיבה לשמה אבל בשאר שטרות לא *דא"ר אסי א"ר יוחנן שטר אשלוה בו ופרעו אינו חוזר ולוה בו שכבר נמחל שעבודו טעמא דנמחל שעבודו באבל משום שיקרא לא חיישינן:

מתני'

קא פסיק ותני ט'. הא דלא דייק לעיל בפרק ב' (דף יח.) גבי נכתב ביום ונחתם בלילה משום דהכא נמי לא דייק אלא משום דכיון דכבר אשמועינן דמוקדם פסול ממילא ידעי' דצריך שיניח מקום הזמן אפילו לא הוי תני ליה דהכי נמי לא תנא צריך שיניח מקום הרי את מותרת לכל אדם: **לכשאכנסנה** אגרשנה אינו גט. פירש בקונטרס משום דהוי גט ישן וקשה דאינו גט משמע דאינו גט כלל ובגט ישן אם נתגרשה תינשא לכתחלה כדאמר לקמן בהזורק (דף עט:) ואומר ר"ת דבגט ישן ליכא אלא ייחוד בעלמא והכא דכנסה גרע טפי דודאי איכא ביאה וא"ת דביבמות פ"ה (דף נב.) גרסינן אהך מילתא לכשאכנסנה אגרשנה הרי זה גט מפני שבידו לגרשה ולפי' הקונטרס ניחא דפי' שם דגט ישן מיהא הוי °ור"ת מפרש דהתם איירי כשכתב בו זמן הכתיבה דאפי' גט ישן לא הוי והכא כשכתב זמן קודם נישואין*: **הכא** נמי גזירה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה. וא"ת מה קפידא הוא שיכתוב הסופר זמן והא ליכא למיחש שיבא לגרש בגט זה אחר נישואין שהרי עדים לא יחתמו לו דחזו שהוא מוקדם ואיכא למיחש בנישואין משום פירי ואומר ר"ת דכיון שרואין העדים שכתב בגט ארוסתי יחתמו אחר הנשואין כי יסברו דעודה ארוסה וא"ת כשיניח מקום הזמן נמי ויכתבו זמן ביום גרושין איכא למיחש שיאמרו גיטה קודם לבנה כיון שרואין שכתוב בגט ארוסתי וסבורין שלא ניסת לו מעולם וגם יפסידו הלקוחות פירות שמכר להם הבעל שלא כדין דיאמרו ארוסה היתה ואין לו פירות וי"ל דלקוחות לא יקטו פירות אם לא שידעו שנשואה היתה ויביאו עדים על כך וגם על בנה ידקדקו ויראו שנתעברה לפני הזמן הכתוב בגט ויתברר הדבר שניסת א"נ יש לדבר קול שנישאת אלא שאין זמן הנישואין ידוע כל כך וידעו דמה שכתוב בגט ארוסתי לפי שנכתב קודם נישואין אבל אם נכתב זמן של קודם נישואין יאמרו כל שעה דגיטה קודם לבנה אבל קשה דלמה לן טעמא דגיטה קודם לבנה כיון שהיא נשואה וכתוב בו זמן של אירוסין יפסל למ"ד משום פירי כמו גט שאין בו זמן כלל שאין שום הוכחה מתוך זמן הכתוב בגט זה: **הכא** נמי מיחזי כשיקרא. וא"ת ורב פפי מ"ש דנקט אשרתא טפי מכל שטרות ואומר ר"י דרבותא היא באשרתא אע"פ שיודעין שחתימת העדים אמת ומזומנים העדים לפניהם לקיימה: **וליתא** לדרב פפי. תימה דמסיק דליתא ורב נמי לא סבר לה ובפרק ב' דכתובות (דף כא:) פריך מינה לרב גבי ג' שישבו לקיים את השטר ומגיה מתוך כך דברי רב אימא עד שלא כתבו כו' וי"ל דודאי אליבא דרב ליתא והתם פריך ללישנא דקאמר משמיה דרב הונא ולא מסיים בה אמר רב וא"ת דלא גרים הכא לדרב פפי אלא וליתא ופי' וליתא לקושיא דבשטרות לא חיישינן למיחזי כשיקרא דאמר רב נחמן וכו' ודוקא באשרתא חיישי' למיחזי כשיקרא שהוא קיום השטר ובפ"ב דכתובות (דף כא:) דאיירי בקיום השטר פריך שפיר מינה ובפ' הכותב (שם פה.) דמייתי לה אפסק דין דרב ביבי קאמר נמי וניתא יש לפרש כמו הכא וליכא כולי האי מיחזי כשיקרא שכותבין שנשבעה כמו שפסקו לה ב"ד:

קשיא דר' אלעזר כו'. רישא אוקמת כר"א ומכשיר לכתוב טופסי גיטין וסיפא פליג ואמר חוץ מגיטי נשים: משום קטטה. מפני התקנה דקתני לאו אסיפא דטופסי קאי אלא אצריך שיניח קאי מפני תקנת קטטה: ור"מ היא. דלא בעי כתיבה לשמה ולא צריך שיניח מקום הרי את מותרת אלא מקום השמות לבדן משום קטטה ומקום הזמן משום מוקדם: דאפי' תורף. עם השמות לכתוב דכי כתיב וכתב לה אחתימת עדים קאי שהיא עיקר כתיבתו: דקא כתיב. ומזכיר שמו ושמה: ורתח עלה. וכי משכח לגט מזומן יהיב ליה ניהלה: ומעגן ומותיב לה. כשהיא מגורשת: דאפי' טופס לא לכתוב. גזירה משום תורף דאורייתא: ל"ש מן האירוסין. המגרש לארוסתו צריך לכתוב זמן כשר ולא מוקדם: למ"ד משום פירי איכא. שאם יכתוב זמן לבו ביום והוא יגרשנה לאחר זמן והיא טורפת מיום הכתיבה: ארוסה מי אית לה פירי. מי אית לה דין פירי הלא אינו אוכל פירות אלא מטעם תנאי כתובה ואילך שהוא מתחייב בפרקונה כדאמרי' בנערה שנתפתתה (כתובות דף מז:): משום תקנת ולד. הצריכו להניח מקום זמן לגט ארוסה: ולא הוה ידענא מאי היא. דמאי ולד יש לארוסה: כיון דשמעיתא להא דתניא כתבו גט לארוסתי. עכשיו ולא אתנהו לה עד לאחר שאכנסנה: אינו גט. דגט ישן הוא שמא תתעבר כשיכנסנה ויאמרו גיטה קודם לבנה שיהיו סבורים שנתנו לה ביום שנכתב: הכא נמי. במתני' משום הכי צריך להניח מקום זמן אף לטופס הארוסה שמא יכתוב זמן לבו ביום והוא לא יגרשנה עד לאחר נישואין ויאמרו בלא קידושין וכתובה נתעברה לאחר גירושין ופגם הוא למשפחה: הלכתא כר' אלעזר. שפוסל בטופסי גיטין גזירה משום תורף: טובינא דחכימי. מאושר שבחכמים: ואפילו בשאר שטרות. במאי דפליג ר' אלעזר אדר' יהודה ואכשר בטופסי שטרות אמר רב נמי הלכה כר"א בתמיה: אשרתא. קיום השטר שהעדים מעידין על כתב ידיהם בב"ד וב"ד כותבין בו במותב תלתא הוינא ואתו פלוני ופלוני ואסהידו אחתימות ידייהו ואשרנוהי וקיימנוהי כדחזי וחותמין: מצאו באשפה. ולא נכתב לשם אשה כלל אלמא לא חיישינן למיחזי כשקרא כיון דנחתם בעתו וזמנו: בו. ביום של חתימה: ופרעו. בו ביום: אינו חוזר ולוה בו. ואפי' ביום מלוה ראשונה לאחר פרעון דליכא למיחש למוקדם והכי מפרשינן לה בשנים אוחזין (ב"מ יז.): שכבר נמחל שעבודו. כשפרעו ובטל השטר ואין הקרקעות משועבדות שוב למלוה השניה שלא עליה נחתם שטר זה והויא לה מלוה על פה: אבל לשיקרא. אם היה נחתם על מלוה זו אע"פ שנכתב קודם הלואה כשר אם בו ביום נכתב:

מתני'

הא

יז א מיי' פ"ד מהלכות מלוה ולוה הלכה ז סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סימן מח סעיף א:

יח ב מיי' פ"ו מהלכות עדות הל' ח סמג עשין קמה טוש"ע ח"מ סימן מו סעיף כד:

[וע"ע תוס' יבמות נב. ד"ה לכשאכנסנה ותוס' ב"ב קלו: ד"ה כגון]

כתובות כא: פה. [ועי' בטוש"ע ח"מ סימן מו סעיף כד ובסמ"ע ובש"ך]

[לעיל כא: וש"נ]

[לעיל ט: וש"נ]

[לעיל יח.]

יבמות נב

[לקמן עט:]

כתובות מ. כריתות יג.

[אשרתא לשון חיזוק כמו אשרו חמוץ כך כתב רש"י לקמן לד. ד"ה אשור]

כתובות פה. לעיל ג: כב.

ב"מ יז. כתובות פה.

גליון הש"ס

גמ' ואזיל ומעגן. עי' לקמן לג ע"א תד"ה ובמעגה: שם א"ר אבא בר שילא. בסדר הדורות בהגהת הש"ס כתב דצ"ל רבה: תוס' ד"ה לכשאכנסנה וכו' ור"ת מפרש דהתם. עי' ב"ב דף קלה ע"ב תד"ה כל. קדושין דף סד ע"ב תד"ה רבי סבר:

תוספות רי"ד

קשיא דר' אלעזר אדר' אלעזר. פי' ברישא תני דכותב טופסי גיטין ולא גזר טופס אטו תורף: תרי תנאי אליבא דר"א: ומקום הזמן. קפסיק ותני לא שנא מן הנישואין לא שנא מן האירוסין צריך שיכתוב זמן בגט. א"ר זירא אמר רבא בר שילא אמר רב המנונא סבא אמר רב אדא בר אהבה הלכתא כר"א פי' אמרי' עידי מסירה כרתי (והרב פי' הלכה כר"א דגזר טופס אטו תורף וצריך שיכתב כולו לשמה) קרו עליה דר"א טובינא דחכימא אמר רב פפא משמיה דרבא האי אשרתא דדייני דכתיבא מקמיה דליתי שהדי חתמות ידייהו פסולה משום דמיחזי כשיקרא. וליתא לדרב פפא דאמר רב נחמן אומר היה ר"מ אפילו באשפה חתמו ונתנו לה כשר פי' דקסבר ר"מ עידי חתימה כרתי והאי וכתב לאו אכתיבת הגט קאי אלא אחתימתו. ואפילו רבנן דהיתנו ר"א לא פליגי עליה דר"מ אלא בגיטי נשים דבעיא כתיבה לשמה אבל בשאר שטרות לא דא"ר אסי א"ר יוחנן שטר שלוה בו ופרעו אינו חוזר ולוה בו

שתי

מתני' *[א]המביא גט ואבד הימנו מצאו לאלתר כשר ואם לאו פסול *מצאו בחפיסה או בדלוסקמא אם מכירו כשר: גמ' ורמינהו *מצא גיטי נשים ושחרורי עבדים דייתיקי מתנות ושוברין הרי זה לא יחזיר שאני אומר כתובין היו ונמלך עליהן שלא ליתנן הא אמר תנו נותנין ואפי' לזמן מרובה אמר רבה לא קשיא [ב]כאן במקום שהשיירות מצויות כאן במקום שאין השיירות מצויות ואפילו במקום שהשיירות מצויות והוא שהוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר אחת דאי לא תימא הכי קשיא דרבה אדרבה *דההוא גיטא דאישתכח בי דינא דרב הונא והוה כתיב ביה בשוירי מתא דעל רכיס נהרא ואמר רב הונא *חוששין לשני שוירי ואמר ליה רב חסדא לרבה פוק ועיין בה דלאורתא בעי לה מינך רב הונא °נפק דק ואשכח דתנן *[ג]כל מעשה ב"ד הרי זה יחזיר והא בי דינא דרב הונא דכמקום שהשיירות מצויות דמי וקא פשיט יחזיר אלמא אי הוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר אחת אין ואי לא לא עבד רבה עובדא בההוא גיטא דאישתכח בי כיתנא בפומבדיתא כשמעתיה איכא דאמרי בדוכתא היכא דתרו כיתנא ואף על גב דהוחזקו דלא שכיחן שיירתא ואיכא דאמרי בדוכתא דמזבני כיתנא והוא שלא הוחזקו ושכיחן שיירות רבי זירא רמי מתני' אברייתא ומשני תנן המביא גט ואבד הימנו אם מצאו לאלתר כשר ואם לאו פסול *ורמינהו [ד]מצא גט אשה בשוק בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה אין הבעל מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה הא בזמן

מתני' ואם לאו פסול. שמא מאחר נפל ואין זה שלו: מצאו בחפיסה. כלי ויש סימן בכלי שהוא שלו: אם מכירו כשר. מילתא באנפי נפשיה ולאו או קתני או שמכירו ואפי' מצאו בכל מקום כשר: גמ' דייתיקי. צוואת שכ"מ דא תהא למיקם ולהיות: מתנות. מתנת בריא: לא יחזיר. לא לבעל ולא לאשה וכן שחרור וכן כולם ומדתלי טעמא בשאני אומר שמעינן מינה דאם אמר הבעל תנו לה שאני כתבתיו לה נותנין ולא חיישינן לשמא אינו זה: במקום שהשיירות מצויות. פסול שמא מעוברים ושבים אחרים נפל: ואפילו במקום שהשיירות מצויות כו'. לאו רבה קאמר לה אלא הש"ס הוא דמסדר ואמר' דהא דאוקי רבה במקום שהשיירות מצויות והוא שהוחזקו שני אנשים בשם זה באותה העיר אבל אם לא הוחזקו מספיקא לא אמרינן דילמא איתנהו ולא ידעינן או דילמא יש עיר אחרת ששמה כזו ויש בה אדם אחר ששמו ושם אשתו כזה שתובעו: דאי לא תימא הכי. דלא פסיל רבה אלא במצויות והוחזקו קשיא דרבה אדרבה: בי דינא דרב הונא. שהובא שם לקיימו בב"ד וכתוב בו הנפק ונפל מזה והוא תובעו ולא הוחזקו שני יוסף בן שמעון באותה העיר: חיישינן לשני שוירי. ושמא לא זה הוא שנפל מזה: דתנן. בב"מ (כ.): כל מעשה ב"ד. המוצא שטר מקויים בב"ד דליכא למיחש לכתובין היו ונמלך עליהם שלא ליתנם דלא עביד לקיומיה שטרא אלא מלוה לאחר שנמסר לידו דחייש שמא ימותו עדים: הרי זה יחזיר. ולא חיישינן לשמא אינו זה: בי דינא דרב הונא. היו צריכין לו לדין ולהוראה ובאים שם וקפשיט רבה דיחזיר ש"מ משום דלא הוחזקו שני יוסף הוא דלשני שוירי לא חיישינן: כשמעתיה. דאמר תרתי בעינן והכא לא הוה אלא חדא והחזירו לתובע: איכא דאמרי. האי בי כיתנא היכא דתרו כיתנא בבית מי המשרה ששורין שם פשתן ואין שיירות מצויות שם והחזירו ואע"פ שהוחזקו שנים באותה העיר באותו השם: ואיכא דאמרי היכא דמזבני כיתנא בשוק ששיירות מצויות והחזירו לפי שלא הוחזקו: מודה. שאומר ליתנו לה: לא לזה ולא לזה. לבעל לא יחזיר שמא כבר נתנו לה וממנה נפל וכשיבא לידו יחזור אחר עדי מסירה ויעידו שגירשה וכשתתבע כתובתה יאמר פרעתיך שהוצאת הגט בבית דין ותנן הוציאה גט ואין עמו כתובה גובה כתובתה וחייבוני לפרוע ונתנו לי את הגט כדי שלא תחזור ותגבה ולאשה לא יחזיר שמא תינשא בו: היכא

הא אמר תנו נותנים (כו') ואפילו לזמן מרובה. תימה מנא ליה למידק הא אמר תנו נותנין דלמא אפילו אמר תנו אין נותנין משום דחיישינן דאין זה הגט שנכתב לו אלא נפל מאחר ששמו כשמו והכי פירושו נמלך עליהו ועדיין לא נתנו הא אי לא הוה חיישינן לנמלך היו מחזירים לה את הגט אפי' אינו שלה כיון דאינה צריכה אלא לראיה ואור"י דדייק מדקתני ונמלך ולא קתני שאני אומר כתובין היו ולא נתנן משמע דנמלך וחזר בו ואינו רוצה לגרשה עוד אבל אם היה רוצה היה מגרשה בגט זה ולא חיישינן שמא מאחר נפל ובהדיא גרסינן בפ"ק דב"מ (דף יח.) בכל הספרים טעמא דנמלך כו' וא"ת ומנא ליה אפילו לזמן מרובה דלמא לאלתר דוקא כדפריך ר' זירא לקמן ור' זירא נמי אמאי פשוט לו מברייתא דיחזיר לאשה אפי' לזמן מרובה טפי ממתני' ואומר ר"י דדייק מדאיצטריך ונמלך לאשמועינן דאם אמר תנו נותנין ולא חיישינן לגט אחר הייט אפילו לזמן מרובה דאי לאלתר פשיטא דאין חוששין לגט אחר ור' זירא סבר דהא דקתני ונמלך אורחא דמילתא נקט דלפי שנמלך לא נתנו ולא לדקדק הא אמר תנו נותנין אבל מברייתא דייק שפיר דיחזיר אפי' לזמן מרובה דאי לאלתר פשיטא ועוד אור"י דדייק אפי' לזמן מרובה דמשמע ליה דומיא דשטרי חליצה ומיאונין (שם דף כ.) דמיירי לזמן מרובה דעל כרחך התם לא איצטריך לאשמועינן דיחזיר אלא כשאינו ידוע אם חלצה או מיאנה דבידוע שחלצה או מיאנה פשיטא דיחזיר אפי' אינו שלה כיון דאין צריכה אלא לראיה וכיון דבאינו ידוע מיירי ע"י מה שנמצא לאלתר לא ידעינן כלל שהוא שלה כיון דאינו ידוע שנכתב לה שטר חליצה מעולם ור' זירא לא מוקי לה דומיא דסיפא ומברייתא דייק שפיר דאפי' לזמן מרובה דבזמן שהבעל מודה דמשמע דמודה שממנה נפל וכבר גירשה בו ואי לאלתר דוקא א"כ ראינו גט בידה דבלא ראינו גט בידה אין נפקותא במה שנמצא לאלתר כדפירשנו וכיון שראינו בידה פשיטא דיחזיר אפילו אינו שלה ואפי' אין הבעל מודה אלא ודאי בשלא ראינו הגט בידה וא"כ אפי' לזמן מרובה: הא אמר תנו נותנין. וא"ת ואמאי לא פריך אהך מתני' ליחוש שמא כתב ליתן בניסן כו' כדפריך אברייתא דלקמן בפ"ק דב"מ (דף יט.) ואור"י דהא אמר תנו נותנין משמע שבא עכשיו לגרשה בגט זה לפיכך ליכא למיחש ידי כדפירשתי לעיל דבכל גיטין שאין נותנין ביום הכתיבה קלא ית להו ומסקי לקוחות אדעתייהו. שפיר נומר לאשה אייתי ראייה אימת מטא גיטא לידך אבל בברייתא דקתני בזמן שהבעל מודה פירוש שממנה נפל סבורים לקוחות שב"ד מאמינים לו שמשנכתב בא לידה וטעו טפי ולא יאמרו אייתי ראיה וא"ת והיכי רמי ר' זירא מברייתא אפי' לזמן מרובה לפי' קמא הא לאלתר נמי איצטריך לאשמועינן דיחזיר למ"ד דיש לבעל פירות עד שעת נתינה דלא חיישינן לשמא כתב בניסן כו' וי"ל דבנמצא לאלתר לא שייך לאקשויי הכי דדלמא ביום שנכתב איירי אבל אי איירי לזמן מרובה אע"ג דכשתעבור שיירא ותשרה קרוי זמן מרובה מ"מ זמן מרובה משמע בכל ענין לא שנא בא ותו יום לא שנא אחר כמה ימים וכי פריך לקמן אר' ירמיה מאי למימרא הוה מצי לשנויי דלא חיישינן לשמא כתב בניסן כו' אלא דעדיפא משני אפילו למאן דאמר אין לבעל פירות משעת חתימה: כאן במקום שאין השיירות מצויות. וא"ת ואמאי לא משני איפכא אידי ואידי במקום שהשיירות מצויות כאן שהוחזקו וכאן שלא הוחזקו והוה ניחא דהוה מוקמינן ההיא דמצא גיטי נשים בשיירות מצויות דומיא דמעשה ב"ד דאיירי בשהשיירות מצויות ולא הוחזקו כדמוכח בסמוך וי"ל דההיא עובדא דבסמוך הוה ברישא ואשמועינן בלא הוחזקו יחזיר אפי' שיירות מצויות והכא אשמעינן דאם הוחזקו נמי יחזיר אם אין השיירות מצויות וא"ת היכא דהוחזקו אע"ג דאין השיירות מצויות היכי מהדרי' מנא ידעינן דשל זה הוא וי"ל כגון דידעי' דמזה יוסף בן שמעון נפל ולא חיישינן שמא זהו של יוסף בן שמעון אחר דאין לחוש שגם אחר אבד כאן כיון דאין השיירות מצויות ושמעתין אתיא כר"א דלר"מ כיון דהוחזקו אין יכול לגרש בו אפילו הוא שלו כיון דאין מוכיח מתוכו כדפירשתי לעיל (דף כד: ד"ה בעדי): בבי דינא דרב הונא. פירש בקונטרס שהובא שם לקיימו בב"ד והשתא פשיט שפיר מכל מעשה ב"ד דלא חיישינן שמא של אחר הוא אע"ג דשיירות מצויות כיון דלא הוחזקו אי נמי כשאינו מקויים ושנפל מיד השליח דלא חיישינן לנמלך דאין הבעל יכול לבטל שלא בפני השליח כדאמר בהשולח (לקמן לג.) ואי במקויים איירי אפי' לא ידעי' ממי נפל יחזיר לאשה כדאמרינן דלוה לא מקיים שטריה אבל בפ"ק דב"מ (דף כ. ד"ה דאשתכח) פירש בקונטרס שמיד השליח נפל ופירש שם נמי גבי הא דפשיט ממעשה ב"ד דמקויים היה וקשה דאם יש לחוש לנמלך כשנפל מיד השליח מה מועיל מה שהיה מקויים דלא ניחוש לנמלך הא ממה נפשך לא הגיע ליד האשה ועוד דאין רגילות שהבעל יקיים את הגט כדפירש כאן בקונטרס וכדאמר בספ"ק דבבא מציעא (דף כ:) דלוה לא מקיים שטריה: חיישינן לשני סוירי. הא דלא נקט חיישינן לשני יוסף בן שמעון בעיר אחת שמא ידוע היה להם דבאותה סוירי לא היה כי אם אחד: כל מעשה ב"ד הרי זה יחזיר. וא"ת מהך משנה תקשי לר' זירא דאמר בסמוך לחד לישנא דהיכא דשיירות מצויות חיישינן אע"ג דלא הוחזקו וכן לרב הונא דהכא ולאביי דחייש לתרי יצחק בפרק האשה שהלכה (יבמות דף קטו:) ואומר ר"י דמוקמינן לה דאישתכח חוץ לב"ד שאין השיירות מצויות שם והכי איתא בהדיא בפ"ק דב"מ (דף יח:) ורבי זירא מי קתני כל מעשה ב"ד שנמצאו בב"ד כל מעשה ב"ד יחזיר קתני ולעולם דאשתכח אברא': אין הבעל מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה. ואיכא נאמנת לומר גירשתני דכיון דאיכא גט דמסייע לה מעיזה ומעיזה

בזמן

עין משפט נר מצוה

יט א ב מיי' פ"ג מהל' גירושין הלכה ט סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלב סעיף ד:
כ ג מיי' פי"ח מהלכות אבידה הל' יג סמג עשין עד טוש"ע חו"מ סימן סה סעיף יב:
כא ד מיי' שם הל' ו סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קנג:

מסורת הש"ס

ב"מ יח.
[פי' תוס' לקמן כח. ד"ה מצאו]
[illegible]
שם כ.
[לשון שאלה הוא עי' תוס' ב"ב קעב: ד"ה מינך]
שם
ב"מ יח: [כל הענין עד סופו]

גליון הש"ס

גמ' וא"ל ר"ח לרבה. יבמות דף סא ע"ב: שם נפק דק ואשכח. עי' תוס' פ"ב מנחות מ"ט ד"ה נאו:

תוספות רי"ד

שהרי כבר נמחל שעבודו מעמא דנמחל שעבודו אבל לשיקרא לא חיישינן עיין בפרק האשה שנתאלמנה: מתני' המביא גט ואבד ממנו אם מצאו לאלתר כשר ואם לאו פסול מצאו בחפיסה או בדלוסקמא כשר. פי' השליח שהיה מביא הגט נאבד ממנו אם מצאו בארץ לאלתר כשר ולא חיישינן שמא מאחר נפל ואין זה שלו דכיון שלאלתר מצאו ליכא למיחש ולקמן מפר' כ־צד הוי[לאלתר]: שלא לאלתר פסול דאיכא למימר מאחר נפל וגם אחר הוא זה ואיקרי מילתא שהיו שמותיהן שוים והשליח אין לו בו טביעות עין. ואם מצאו בחפישה או בדלוסקמא שהן כליו ומכירן בטביעות עין אע"פ שאינו מכיר הגט כשר שמי היה משים הגט הזה בין כליו ובודאי שלו הוא. או אם מכירו כשר ואו או קתני שאע"פ שמצאו בארץ אם מכירו שיש לו טביעות עין כשר אי נמי יש לומר האי פשיטא שאם מכיר הגט בטביעות עין שכשר הוא ומאי אתא לאשמעי' אלא אם מכירן גרסי' ואחפישה ודלוסקמא קאי וה"ק אם מכירן שהוא שלו אז כשר ואם לאו פסול דשמא של אחר הן ואע"פ שיש לו בהן סימנין אסימנין לא סמכינן אלא בטביעות עין. ורמינהו מצא גיטי נשים ושחרורי עבדים דייתיקי מתנה ושוברים הרי זה לא יחזיר שאני אומר כתובים היו ונמלך עליהן שלא ליתנן הא אמר תנו נותנים ואפי' לזמן מרובה. פי' דייתיקי היא מתנת ש"מ ומתנה היא מתנת בריא ואין חושש התנא אלא שמא נמלך עליהן שלא ליתנן הא אמר תנו וכו' ולא אמרי' שמא אינו זה ומאחר נפל ורמינהו ותנן אמאי חיישינן: אמר רבה לא ק' כאן במקום שהשיירות מצויות כאן במקום שאין השיירות מצויות פי' מתני' מיירי במקום שהשיירות מצויות ומש"ה איכא למיחש שמא מאחר נפל ומתני' דהתם מיירי במקום שאין השיירות מצויות ומשום הכי ליכא למיחש שמא מאחר נפל. ואפי' במקום שהשיירות מצויות והוא שהוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר אחת התם חיישינן שמא מאחר נפל ולשם הלך ההוא יוסף בן שמעון איכתוב וגם שמות נשותיהן נמי בחזקת שהן שוין אבל מספקא לא חיישינן דלמא איכרי שמותיהן שוין ואע"פ שהוא במקום שהשיירות מצויות כשר (והרב) אומר אע"פ שלא בחזקת שמות נשותיהן שוין הואיל והוחזקו שני יוסף בן שמעון פסול)

[לקמן סד.]

בב א ב ג ד ה מיי' פ"ג מהל' גירושין הלכה ט יא סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קלב סעיף ד וע"ש:

תוספות רי"ד

ר' ירמיה אמר כגון דאמרי עדים מעולם לא חתמנו (אלא) על גט אחד של יוסף בן שמעון כ"א על זה ומכירין שלזה יוסף בן שמעון חתמו פי' מתני' דהתם (ברייתקי) [דדייקי] מינה. הא אמר תנו ינתנו בכה"ג מיירי ואע"פ שהשיירות מצויות והוחזקו כשר דתו ליכא למיחש ליוסף בן שמעון אחר שהרי אלו העדים מעידים שלא חתמו על אחר: רב אשי אמר דקא אמרי עדים נקב יש בו בצד אות פלונית כך כתוב בספרים וה"ג ר"ח ור"י ז"ל אבל המורה גרים דקאמר פי' דאמר האי שליח שאבדו נקב יש בו בצד אות פלונית ואמת ודאי שכך הדין נותן שאם נפל מיד השליח ומצאו אדם אחר ואומר השליח נקב יש בו בצד אות פלונית סימן מובהק הוא וטהימנינן ליה אי נמי אם מצאו השליח לאחר זמן ואין לו בו טביעות עין אלא שהיה לו בו זה הסימן סומך עליו וכשר ולא אמרינן דלמא אחרינא הוא אלא רב אשי לא קאי אמתני' דמתני' קתני לאלתר כשר ואם לאו פסול ורב אשי אתא לתרוצי ההיא מתני' דפ' שנים אוחזין דדייקי' מינה הא אמר תנו נותנים דליכא התם שליח. דקאמרי עדים גרסינן דסמכינן אסימן מובהק ואי אמרי עדים שאנו מכירין אותו בטביעות עין בלא שום סימן כשר שכל עדות העדים בעלמא בטביעות עין [הוא] כגון הא דאמרי כלי זה שביד ראובן של שמעון הוא או פלוני הרג את הנפש וכל כיוצא בזה היאך מעידין כ"א בטביעות עין והרי הכי נמי הכא והאי דבעי' סימן מובהק משום דלא הוה לדו טביעות עין בגויה ובאו להכירו ע"י סימן זה ואם תימצי לומר דגרסי' דקאמר אין פירושו על השליח דלא קאי שליח התם אלא על הבעל דאמר תנו דאי אמר בעל נקב יש בו בצד אות פלונית סמכי' אההוא סימן ולא חיישינן דלמא אחרינא הוא ואע"פ שהשיירות מצויות והחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר אחת ואי אמר בעל נמי אית לי טביעות עינא בגויה אע"ג דלא יהיב שום סימן נאמן מינו דאי בעי מצי מיפטרא בגיטא אחריתא. ודוקא בצד אות פלונית דהוי ליה סימן מובהק אבל נקב בעלמא לא. מספקא ליה סימן אי דאורייתא אי דרבנן פי' מה שאנו מחזירים אבדה בסימנין אם הוא מדאורייתא כדילפי' משמלה (לה) כדאמרי' באלו מציאות

בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה ואפי' לזמן מרובה. וא"ת כיון דבעל שאמר גרשתי את אשתי נאמן* והוא מודה שגירשה אפי' אין הגט שלה ניתן לה לראיה בעלמא ומאי פריך ויש לומר דלא מהימן אלא מכאן ולהבא מיגו שיכול עכשיו לגרשה ולא תטרוף פירות אלא מכאן ואילך אבל למפרע לא כשאומר גירשתיה מזמן הכתוב בגט כדאמרי' ביש נוחלין (ב"ב קלד:) הכא שידוע לנו שלא בא לידה עכשיו זה הגט בתורת גירושין אינו נאמן מכאן ולהבא יותר מלמפרע ויחזיר לאשה דקתני היינו בעדים ותתגרש בחזרה זו אפי' לא נתגרשה עדיין ולא חיישינן שמא מאחר נפל אפי' לזמן מרובה: **מעולם** לא חתמנו אלא על גט אחד של יוסף ב"ש. מתוך הלשון משמע שיודעין שלא חתמו אלא על א' אבל אין מכירים מי הוא אותו יוסף ב"ש ותימה דא"כ אמאי מהימנין ליה לומר שהוא שלו יותר משלא היו אומרים העדים כלום שלא היה נאמן לומר שהוא שלו ולא מהדרינן ליה בטביעות עין דחיישינן שמא הוא משקר ואומר ר"י דלעולם לא חשדינן ליה שישקר במזיד לומר שהוא שלו לקלקלה דמשום להרויח פשיטי דספרא לא היה מקלקלה דהא בעל שאמר גירשתי את אשתי נאמן ולא חיישינן להכי ולהכי כשאומרים העדים שלא חתמו אלא על גט אחד והוא אומר שעל שלו חתמו נאמן אבל כשאין העדים אומרים כלום חיישינן שמא הוא סבור שהוא שלו לפי שאין יודע שיש יוסף בן שמעון אחר או יודע ואין נראה לו לחוש שגם הוא אבד גט ולכך אומר שהוא מכיר אע"פ שאינו מכיר ובקונטרס פי' כגון דקאמרי עדים החתומים בו מעולם לא חתמנו אלא על גט א' של שם זה ואותו חתמנו לאיש זה הוכבעו ולפ"ז צריך לומר שלא ראו עדים חתימת הגט אם ראו ואומרים שהוא כתב ידם ולזה חתמו פשיטא שיחזיר ולא היה צריך להשמיענו דהא ודאי לא חיישי' דלמא איתרמי שמא כשמא בעדים ועדים וחתימה כחתימה ובשינויא נמי אינו מזכיר חתימה כחתימה: **כגון** דקאמר נקב יש בצד אות פלונית. פי' בקונטרס דקאמר השליח ואית ספרים דגרסי דקאמרי עדים וי"ל דעדים מהימני אפילו כשראוהו כבר ושליח לא מהימן אלא כשאומר כן קודם שראהו: **סימנין** דאורייתא או דרבנן. אי סימנין דרבנן הא דמהדרינן אבדה מן התורה היינו בעדים ורבנן הוא דעבוד במילתא תקנתא להחזיר בסימנין וא"ת והא דתנן בפרק אלו מציאות (ב"מ דף כז.) דדבר שיש בו סימן חייב להכריז שאין בו סימן הרי אלו שלו *ואפי' מדרבנן למה הוא שלו יכריז וזה יביא עדים דמן התורה מה לי זה ומה לי זה כיון דבעי עדים כך ימצא עדים בזה כמו בזה וי"ל דע"י סימן מכירים העדים בטביעות עין ועוד דע"י סימן שואלים אם יש שמכיר אותו דבר שיש בו סימן כך וכך דע"י כך ימצא עדים אבל כשאין בו סימן אין יודע היאך לישאל ומתייאש: **ודוקא** צורבא מדרבנן. אומר רבינו תם דעם הארץ נמי ידע בטביעות עינא כדאמרינן בפרק גט פשוט (ב"ב דף קסח.) האי צורבא מדרבנן דאזיל לקדושי איתתא לידבר עם הארץ בהדיה ובפרק גיד הנשה (חולין דף צו.) נמי מוכח דכ"ע אית להו טביעות עינא והא דלא מהדרינן לעם הארץ בטביעות עינא משום דלא מהימן: **איזהו** שלא לאלתר. ואית דגרסי איזהו לאלתר ויש ליישב דברי התנאים לשתי הגרסות:

שתעבור שיירא ותשרה. מפרש רבינו תם ותשרה לשון סעודה כמו שירותא (תענית דף יא:) דמהוך שמוליכים כליהם כדי לסעוד חיישינן שמא נפל מהם. **מצאו** קשור בכיס או בארנקי כו'. בפרק בתרא דיבמות (דף קכ.) מדקדק מכאן דסימנין דאורייתא ותימה דבפרק אלו מציאות (בבא מציעא דף כז.) איבעיא לן אי סימנין דאורייתא או דרבנן ולא מייתי לה ואומר ר"י דבמסקנא דיבמות דמייתי הנאי ומסיק דכולהו סברי דסימנים דרבנן איכא לפרושי דהך ברייתא נמי סברא הכי וכגון שיש עדים שהכיס והטבעת שלו או שמצאו בעצמו ומכיר שהן שלו ונאמן במיגו דאי בעי אמר לא אבדתי ומעיקרא דהוה בעי למידק מינה דסימנין דאורייתא הוה משמע ליה דאיירי כשמצאו אחר ומהדרינן ליה ע"י סימן זה:

בזמן שהבעל מודה מיהת יחזיר לאשה ואפי' לזמן מרובה ומשני כאן במקום שהשיירות מצויות כאן במקום שאין השיירות מצויות איכא דאמרי והוא שהוחזקו הוא דלא ליהדר והיינו דרבה ואיכא דאמרי *אע"ג דלא הוחזקו לא ליהדר ופליגא דרבה בשלמא דרבה לא אמר כר' זירא מתני' אלימא ליה לאקשויי אלא רבי זירא מאי טעמא לא אמר כרבה אמר לך מי קתני אם אמר תנו נותנין ואפילו לזמן מרובה דלמא אם אמר תנו נותנין כדקי"ל לאלתר רבי ירמיה אמר [ג]כגון דקאמרי עדים מעולם לא חתמנו אלא על גט אחד של יוסף בן שמעון אי הכי מאי למימרא מהו דתימא ליחוש דלמא איתרמי שמא כשמא ועדים כעדים קמ"ל רב אשי אמר [ד]כגון דקאמר נקב יש בו בצד אות פלונית דהוה ליה סימן מובהק ודוקא בצד אות פלונית דהוה ליה סימן מובהק אבל נקב בעלמא לא מספקא ליה *סימנין אי דאורייתא אי דרבנן רבה בר בר חנה אירכס ליה גיטא בי מדרשא אמר אי סימנא אית לי בגויה אי טביעות עינא אית לי בגויה אהדרוה ניהליה אמר לא ידענא אי משום סימנא אהדרוה וקסברי סימנים דאורייתא אי משום טביעות עינא ודוקא צורבא מדרבנן אבל אינש בעלמא לא: ואם לאו פסול: ת"ר איזהו שלא לאלתר רבי נתן אומר ששהה כדי שתעבור שיירא ותשרה ר"ש בן אלעזר אומר כדי שיהא אדם עומד ורואה שלא עבר שם אדם *ויש אומרים שלא שהה אדם שם רבי אומר כדי לכתוב את הגט רבי יצחק אומר כדי לקרותו אחרים אומרים כדי לכותבו ולקרותו ואפי' שהה ויש בו סימנין מעידים עליו [ה]דאמרי נקב יש בו בצד אות פלונית ואין מעידין על סימני הגוף דאמרי ארוך וגוץ *[ה]מצאו קשור בכיס בארנקי ובטבעת או

היכא דאמרי. הא דשני ר' זירא במקום שהשיירות מצויות פסול והוא דהוחזקו דבעינן תרתי כרבה: בשלמא דרבה. דשני לעיל שנויא דידיה אתרתי מתני' חדא דגיטין וחדא דב"מ: מתני' אלימא ליה לאקשויי. *דקא ס"ד דאיכהו למינהו אהדדי ומתני' עיקר מברייתא: אלא ר' זירא. דרמי מתניתין אברייתא מאי טעמא לא אמר שינויא וידיה אתרתי מתני' כרבה: אמר לך. ר' זירא מתניתין לא קשיין אהדדי: מי קתני. בבבא מציעא הא אמר תנו נותנין ואפילו לזמן מרובה: דלמא אם אמר תנו נותנין ולעולם כדקי"ל. כלומר והאי על כרחין הא אמר תנו נותנין דייקי' מינה מדתלה טעמא בנמלך עליהן אלא לזמן מרובה מהיכא דייקת דילמא לעולם כדקי"ל בהכשירא דגיטין מלאו לאלתר כשר אבל ברייתא ודאי קשיא דקתני יחזיר לאשה ואי לאלתר והבעל מודה פשיטא למאי ניחוש לה אי לאו דאשמועינן אפילו לזמן מרובה לא איצטריך למיתנייה דבשלמא מתני' לא תנא בה בהדיא האמר תנו נותנין ואצטריך למתנייה משום היא גופא לאשמועינן דלא יחזיר שאני אומר כו': ר' ירמיה אמר. לא מתניתין קשיא ולא ברייתא קשיא דכל הני דאמרינן יחזיר לזמן מרובה: כגון דקאמרי עדים. החתומים בו: מעולם לא חתמנו אלא על גט אחד של שם זה. ואותו חתמנו לאיש זה ההוכבעו: כגון דקאמר. האי שליח שאבדו נקב יש בצד אות פלונית: ודווקא. נקט רב אשי בצד אות פלונית דהוי סימן מובהק דאין עדות ברורה מזו: מספקא ליה סימנים דאורייתא או דרבנן. הא דאמרי' באלו מציאות (ב"מ דף כז.) שמחזירין אבדה בסימנין ואיבעיא לן התם דאורייתא או דרבנן לרב אשי נמי מספקא ליה הילכך באיסור אשת איש לא סמכינן אסימנין בעלמא דלמא סימנין דרבנן ובממונא הוא דמצו רבנן להפקיע דהפקר ב"ד היה הפקר וטעמא דתקנתא התם מפרש אבל למישרי איסורא לא מצו רבנן לעקור דבר מן התורה *והאי דלא אמר קסבר סימנין דרבנן משום דההם מיבעיא לן ומהכא לא מצינן למיפשט דהא אי נמי מספקא ליה קאסר מספיקא: אירכס ליה. שליח היה: אי סימנא אית לי בגויה אי טביעות עינא אית לי בגויה. אי סימנא בעיתו דאיתיהב לכו אית לי בגויה סימנא ואי בטביעות עינא בעיתו להדורי ניהלי אית לי טביעות עינא בגויה שנתתי עיני בו עד שאני מכירו יפה בלא שום סימן: סימנים דאורייתא. שלא נתן בו סימן מובהק אלא סימנא בעלמא ומדאהדרוהו אסימנא באיסורא קסברי סימנין להדורי אבדתא דאורייתא מוכן תעשה לשמלתו כדאמרינן באלו מציאות (שם): לצורבא מדרבנן. דידע בטביעות עינא ולא משני בדיבוריה: כדי שתעבור שיירא ותשרה. שיעור שתוכל לעבור שיירא שם ולחנות: כדי שיהא אדם כו'. כלומר אין הדבר תלוי בשיעור אלא צריך שיהא אדם עומד ורואה שלא עבר אדם שם משעה שעבר השליח הזה שם עד שעת מציאת הגט: כדי שיכתוב את הגט. שיעורא בעלמא נתנו בו: ואפילו שהה ויש בו סימנים. מובהקים: מעידים עליו. סימנים אלו להכשירו: על סימני גופו. של גט כגון ארוך או גוץ שאין אלו כלום שיש כאלה הרבה: מצאו קשור בכיס או בארנקי. ומכיר את הכיס ואת הארנקי: בין

[ב"מ יח: כז. חולין עט:]

[מ"ש תוס' ב"ב טו: ד"ה ויש אומרים ע"ש וצ"ל ועי' שכא]

[יבמות קכ. ב"ר כו:]

גליון הש"ס

רש"י ד"ה מספקא ליה סימנין וכו' והאי דלא אמר קסבר. עי' פ"ק דשבת במאיר דף ד ע"א ד"ה למימרא דספיקא ליה לרבה:

תוספות רי"ד

לצורבא מרבנן דלא משני בדיבוריה והתנן אם מכירו כשר דלמא בטביעות עינא הוא כשר לכל אדם תשובה מתני' השליח מצאו ולא בא בידי אדם אחר והגט יוצא מתחת ידו והוא אומר שיש לו בו טביעות עין וודאי הגט שנפל ממנו ומצאתיו הלכך כשר אבל רבה בר בר חנה אמר שמצאו אחר ואין הגט יוצא מתחת ידו אינו נאמן לומר טביעות עין יש לי עליו ולא סמכינן עליה אך אם הוא צורבא מרבנן דלא משני בדיבוריה דכיון דלא נפיק גיטא מתחת ידיה לא מהימן: אם מצא' לאלתר כשר: ת"ר איזו לאלתר ר' נתן אומר כל שתעבור שיירא ותשרה פי' אם שהה כשיעור זה הוא אחר וזמן ופסול ואם לא שהה כל כך זהו לאלתר וכשר ר"ש בן אלעזר אומר כדי שיהא אדם עומד ורואה שלא עבר אדם שם פי' אין הדבר תלוי בשיעור אלא כדי שיהא אדם שומר ורואה שלא עבר אדם שם משעה שעבר השליח הוה שם עד מציאת הגט וי"א שלא שהה אדם שם רבי אומר כדי לכתוב את הגט ר"י אומר כ[...] אומרים כדי לכותבו ולקרותו פי' בשיעור השהייה פליגי כמה ישהא ויהיה פסול: ואפי' (א קרא וכתב ויש בו) סימנים מעידים עליו דאמר נקב יש בו בצד אות פלונית ואין מעידים על סימני גופו פי' אע"פ ששהה כדי להוב ולקרוא שהוא פסול אם יש בגט סי' מובהק דהיינו נקב יש בו בצד אות פלונית מעיד השליח עליו ונותנים לו אבל בשאר סימני גופו של גט שאינו מובהקין אין סומכין עליהם: מצאו קשור בכיס או בארנקי או בפרייא [...]ק וכו'.

א) אולי צ"ל ואפי' שהה כדי לכותבו ולקרותו ויש בו סימן מובהק וכו'.

ילפי' נמי גבי גט לאיסורא מהתם או דלמא אינו מן התורה אלא מדרבנן ולא ילפי' איסורא מממונא דלגבי ממונא עביד תקנתא דהפקר ב"ד היה הפקר אבל גבי איסורא לא מצי למיעבד תקנה מ"ה בעינן סימן מובהק ומצאו בחפישה ובדלוסקמא דתנן כשר לא שמכירן ע"י סימנין אלא בטב"ע דאית ליה בגוייהו: רבה בר בר חנה אירכס ליה גיטא בי מדרשא פי' שליח היה באותו גט ונפל ממנו ומצאו אדם אחר אמר אם [סימנא] אית לי סימן בגויה או טביעות עינא [אית לי בגוה] אהדרוה ניהליה אמר לא ידענא אם משום סימנא אהדרוה לי וקסברי סימנין דאורייתא אי משום טביעות עינא ודוקא לצורבא מרבנן אבל איניש בעלמא לא פי' והדוא סימנא דהוה יהיב לא הוה סימן מובהק ואי ק' מהכא מוכח דלא מהדרינן גט לשליח בטביעות עינא ב"א לצורבא

או שמצאו בין כליו אפילו לזמן מרובה כשר איתמר רב יהודה אמר שמואל הלכה שלא שהה אדם שם רבה בר בר חנה אמר רב יצחק בר שמואל הלכה שלא עבר אדם שם לימא *מר הלכה כמר ומר הלכה כמר משום *דאפכי להו: מצאו בחפיסה או בדלוסקמא: מאי חפיסה אמר רבה בר בר חנה חמת קטנה מאי דלוסקמא טליקא דסבי: מתני' המביא גט והניחו זקן או חולה נותן לה בחזקת שהוא קיים *בת ישראל הנשואה לכהן והלך בעלה למדינת הים אוכלת בתרומה בחזקת שהוא קיים *השולח חטאתו ממדינת הים מקריבין אותה בחזקת שהוא קיים: גמ' אמר רבא לא *שנו אלא זקן שלא הגיע לגבורות וחולה *שרוב חולים לחיים אבל זקן שהגיע לגבורות וגוסס *שרוב גוססין למיתה לא איתיביה אביי המביא גט והניחו זקן אפי' בן מאה שנה נותן לה בחזקת שהוא קיים תיובתא *ואי בעית אימא כיון דאיפליג איפליג רמי ליה אביי לרבה תנן המביא גט והניחו זקן או חולה נותן לה בחזקת שהוא קיים *ורמינהו הרי זה גיטך שעה אחת קודם למיתתו אסורה לאכול בתרומה מיד א"ל תרומה אגיטין קא רמית תרומה אפשר גט לא אפשר ורמי תרומה אתרומה תנן *בת ישראל הנשואה לכהן והלך בעלה למדינת הים אוכלת בתרומה בחזקת שהוא קיים ורמינהו הרי זה גיטך שעה אחת קודם מיתתו אסורה לאכול בתרומה מיד אמר רב אדא בריה דרב יצחק שאני התם שהרי אסרה עליו שעה אחת קודם מיתתו מתקיף לה רב פפא ממאי דאיהו מיית ברישא דלמא איהי מייתא ברישא אלא אמר אביי *לא קשיא הא רבי מאיר דלא חייש למיתה הא רבי יהודה דחייש למיתה*) דתנן *הלוקח יין מבין הכותים אומר שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה עשרה מעשר ראשון תשעה מעשר שני ומיחל ושותה מיד דברי רבי מאיר רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון אוסרין רבא אמר
שמא

*) [נ"ל דתניא]

רש"י

בין כליו. בביתו: לימא. רב יהודה הלכה כיש אומרים ולימא רבה הלכה כר"ש למה חזרו להזכיר את הדברים ולפרשן: ומשני משום דאפכינהו. אית תנאי דמפכי דרבי שמעון ליש אומרים ויש אומרים לרבי שמעון הלכך אם לא הזכירו אלא שם החכמים לא הוי ידעי אהייא מתרי ליבני קיימי: חמת. בוטל"א בלע"ז והיא של עור: טליקא. טשק"א בלע"ז: מתני' נותנו לה בחזקת שהוא קיים. ולא חיישינן שמא מת ובטל שליחותו ומדאורייתא נפקא לן בהכל שוחטין (חולין דף י:) העמד דבר על חזקתו: מקריבין אותה. ולא חיישינן שמא מתו בעליה ולמיתה אזלא. גמ' לגבורות. שמונים שנה לישנא דקרא (תהלים צ) וחולה. או חולה דמתני' דוקא חולה ולא גוסס: כיון דאיפליג מבאר דרך כל הארץ שהאריך ימים עד מאה שנה: איפליג. ואינו כשאר האדם להיות קרוב למות אבל בן שמונים ואחת או יותר עד תשעים קרוב למות הוא: אסורה לאכול. בת ישראל הנשואה לכהן שאוכלת בשבילו אסורה מיד דכל שעתא חיישינן עכשיו ימות אלמא חיישינן למיתה: תרומה אפשר. להיות ניזונת בחולין: גט לא אפשר. למיחש למיתה דאי חיישת אין לך שולח גט לאשתו והן עגונות: שאני התם שהרי אסרה שעה אחת קודם למתתו. לעולם לא חיישינן למיתה ושאני הכא שהרי אסרה מחיים שעה אחת קודם מיתתו וכל שעתא איכא לספוקי בההיא שעתא שעתידה ליאסר ושינויא דחיקא הוא והיינו דפריך ליה ואי לאו דחיישינן למיתה ממאי דהוי גיטא דלעולם הוא מיית ברישא ונאסרה מחיים דלמא היא מייתא ברישא ולא יבא לכלל גט לעולם: אלא אמר אביי. האי תנא ודאי חייש למיתה ולא קשיא מתניתין דהכא ר' מאיר היא דלא חייש לבקיעת הנוד: אוסרין. שמא יבקע הנוד:
שמא

תוספות

אי שמצאו בין כליו. פי' בביתו אע"ג דרבים מצויין בביתו ואם היה נמצאת בקרקע היה לחוש ליוסף בן שמעון אחר אבל בין כליו ליכא למיחש שמא הביאו אחר אלא הוא: מצאו בחפיסה או בדלוסקמא ומכירו כשר. כשמצאו הוא עצמו איירי מדשמכינן אהכרתו ואע"ג דלאו צורבא מדרבנן הוא נאמן במיגו דאי בעי אמר לא אבדתי דכ"ע אית להו טביעות עינא כדפירשנו לעיל ומכירו אחפיסה ואדלוסקמא קאי ואע"פ שאינו מכיר את הגט דאי מכיר את הגט למה לי שמצאו בחפיסה וא"ת וניחוש לשאלה כדאמרינן בפרק בתרא דיבמות (דף קכ:) וי"ל דקים ליה בנפשיה שלא השאילה לשום אדם אי נמי ביודע שבחפיסה או בדלוסקמא איבדו ומכל מקום צריך שיהא מכיר חפיסה או דלוסקמא בטביעות עינא דמה שיודע שבחפיסה או בדלוסקמא איבדו אין זה סימן והא דתנן בפ"ק דב"מ (דף כ.) מצא בחפיסה או בדלוסקמא תכריך של שטרות או אגודה של שטרות כו' התם מיירי שנותן סימן בחפיסה או בדלוסקמא עצמו ועל ידו מחזיר לו מה שבתוכו ולא חיישינן לשאלה לענין ממון אבל מה שאומר שאבדה בדלוסקמא לא הוי סימן דדרך להניח שטרות בדלוסקמא כדתניא בתוספתא עשר דלוסקמאות שטרות מסרתי לך ואפילו הוי סימן סימן מובהק להחזיר הגט לא הוי והא דאמר באלו מציאות (ב"מ דף כח.) הוא אומר בחפיסה והיא אומרת בחפיסה ינתן לו דמידע ידעה דכל דאית ליה בחפיסה מנח ליה אפילו תימצי לומר דינתן לו לגרש בו קאמר לא משום דחשיב סימן מובהק דהתם מיירי בשלא הוחזק יוסף בן שמעון אחר ואותו הגט ודאי נכתב לשמו אלא שאין ידוע אם נפל מן הבעל או מן האשה אי נמי ומכירו פירוש או מכירו ויש ספרים דגרסי בהדיא או מכירו והכי פירושו מצאו בחפיסה או בדלוסקמא וידוע שהוא שלו וגם שבתוכה איבדו אע"פ שאינו מכיר הגט או מכירו שמכיר הגט אפילו בלא חפיסה ויש ספרים דגרסי אם מכירו הכי פירושו מצאו בחפיסה ויודע שלא בתוכה איבדו ואינו שלו ואפילו הכי אם מכירו כשר ולרבותא נקט מצאו בחפיסה אי נמי דווקא אם מכירו כשר אבל מה שהוא יודע שבחפיסה או בדלוסקמא איבדו אינו מועיל ולספרים דגרסי ומכירו מצי לפרש כמו אם מכירו: והניחו זקן או חולה כו'. תימה דבפרק המפקיד (ב"מ דף לט:) גבי הסי"ת שבתא דאישתבאי איהי וחדא ברתא אמרינן דלמא שכיב ז' שבתא דלמא שכיבא ברתא ואומר ר"י דלענין יתמי החמירו טפי למיחש כדקאמר נמי התם לא שנא עבוד עיטרא לא שנא לא עבוד חיישינן ובחזקת הבתים (ב"ב דף כ"ט:) מפלגינן בין עבוד עיטרא ללא עבוד דאמר עיטרא קלא אית לה ועוד דבשבויות חיישינן טפי למיתה: תרומה אפשר. תימה וכי לא היה יודע המתרץ מתניתין דתרומה והיכא לאקשויי תרומה אתרומה כדבסמוך וי"ל דכן דרך הש"ס שאינו חושש אלא מתרץ קושיא במקצת לו: שאני התם שהרי אסרה עליו שעה אחת מחיים. פירוש הלך בעלה למדינת הים אוכלת בתרומה דהעמד בעלה בחזקת חי אבל הכא אפילו נעמידנו בחזקת חי אסרה מחיים ופריך דלמא איהי מייתא ברישא ולא תאסר מחיים: הא רבי מאיר דלא חייש למיתה כו'. השתא דמדמה שמא מת לשמא ימות לא לגמרי מדמה דהא ר' מאיר דמוקי מתניתין כותיה ולא חייש לשמא מת אפילו לזמן מרובה חייש לשמא ימות לזמן מרובה דתנן בפרק ד' אחין (יבמות דף כו.) ארבעה אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות ומתו הנשואים את האחיות הרי אלו חולצות ולא מתיבמות ומפרש בגמ' משום דקסבר אסור לבטל מצות יבמין ודלמא אדמייבם חד מיית אידך וקא מבטל מצות יבמין והיא משנה מוקי לה כר"מ בפ"ב דיבמות (דף יח.) ולקמן בפרק בתרא (דף פה.) נמי אמר לכולי עלמא גירות לא שכיחא מיתה שכיחא ולרבי יהודה נמי דחייש לשמא ימות לאלתר לא חייש לשמא מת לאלתר דאם לא כן אשת כהן שילא בעלה מפתח ביתו לא תאכל בתרומה ולא תאכל כי אם בשעה שרואה בעלה בפניה אלא ודאי לא מדמה] אלא שמא מת לזמן מרובה לשמא ימות לאלתר:
והא

עין משפט נר מצוה

כג א מיי' פ"ג מהלכות גירושין הלכה י סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קלב סעיף ד וע"ש: *[עיין למשנה לעיל כז.]

כד ב מיי' פ"ו שם הלכה כח סמג שם טוש"ע שם סימן קמא סעיף סח.

כה ג מיי' פ"ט מהלכות תרומות הלכה ב:

כו ד מיי' פ"ד מהלכות פסולי מוקדשין ה"ד.

כז ה מיי' פ"ו מהלכות גירושין הלכה כח ופ"ט מהלכות תרומות הלכה ג סמג שם טוש"ע שם:

כח ו מיי' פ"ט מהל' תרומות הלכה א:

[קדושין עח: ב"ב קנג:]

מסורת הש"ס

[עיין תוספות מנחות ל ד"ה ולימא]

[חגיגה לב. מנחות ל. ועיין קדושין יט]

[סוכה כג.]

יומא נס

[עיין תוספות יומא נס: ד"ה והכהן]

[קדושין עט: שבועות לג. לו ערכין ח]

[שם כ: ונחים פה]

יבמות סט נזירים ג [סוכה כג. תוספתא ספ"ד פ"ט]

סוכה כג:

[שם כג:] [לעיל כה חולין יד. ב"ק כט: סוכה כג: דמאי פ"ז מ"ד יומא נה: עירובין לו: מגילה כב. [תוספתא דמאי פ"ו]

גליון הש"ס

מתני' בחזקת שהוא קיים. עיין סנהדרין דף מו ע"א תד"ה אמת כיון גמ' וגוסס. עיין קדושין עה ע"ב תד"ה לא.

תוספות רי"ד

אי שמצאו בין כליו ואפילו לזמן מרובה כשר פי' אם מצא הגט קשור בכליו בארץ ומכירים בטביעות עין שהן שלו אע"פ שאין מכיר הגט כשר ואין לחוש לאדם אחר כיון שמצאו קשור בכליו. או שמצאו בתוך כליו שבביתו כשר שבודאי זהו שנפל ממנו שלא בא אדם אחר והניחו שם בתוך כליו שבביתו: איתמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כל שלא שהה אדם שם ורבב"ה אמר ר' יוחנן הלכה כל שלא עבר אדם שם יקי"ל דשמואל ורבי יוחנן הלכה כר' יוחנן אבל מיהו כל זה במקום שהשיירות מצויות והוחזקו שני יוסף בן שמעון כעיר א' התם בעי (שוכר) שלא עבר אדם שם אבל אם היה מקום שאין השיירות מצויות אפילו לזמן מרובה כשר ואף על פי שהוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר א' אי נמי אם לא הוחזקו אע"פ שהשיירות מצויות כשר אפילו לזמן מרובה ולא חיישינן מסתמא לשני יוסף בן שמעון והלכתא כרבה דבעי תרתי שיירות מצויות והוחזקו ואע"ג דאמרינן בגמ' ר' זירא רמי מתני' אברייתא תנן המביא גט ואבד ממנו אם מצאו לאלתר כשר ואם לאו פסול ורמינהו מצא גט אשה בשוק בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה אין הבעל מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה בזמן שהבעל מודה מיהא יחזיר לאשה ואפילו לזמן מרובה ומשני כאן במקום שהשיירות מצויות כאן במקום שאין השיירות מצויות וכו' א"ר אפילו במקום שהשיירות מצויות והיא שהחזקו וכו'. והיינו דרבה וא"ד אע"פ שלא החזקו ופליגי דרבה ואע"ה הלכה כרבה וכן היה פסק גם ר"י ז"ל שלא עבר אדם שם אבל אםעבר אדם שם והחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר א' חיישינן שמא ממנו נפל אבל בפרק שנים אוחזין כתיב הא מילתא וכתב מיכן דלא איפסקא בה הלכתה בהדיא עבדינן בה לחומרא ולא מהדרינן גט לזמן מרובה אלא במקום שאין השיירות מצויות אבל במקום שהשיירות מצויות לא מהדרינן ואע"פ שלא הוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר א' כלישנא בתרא דר' זירא אי נמי כר' ירמיה אי נמי כר' (יוסי) [אשי] ואיני נ"ל לרנית דברי רבה שנאמרו בבירור והוא שהוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר א' ולמיפסק הלכה כר' זירא שנאמר בספק שלא ידעני אם חולק על רבה אם לאו ואפילו אם תמצא לומר שחולק עליו הא איפלוי ברא מילתא אביי ורבא בפ' האשה שלום ביבמות דאביי אמר חיישינן לשני יוסף ורבא אמר לא חיישינן אף אם הוחזקו יקי"ל כל היכא דפליגי אביי ורבא הלכה כרבא בר מיע"ל קג"ם ור' ירמיה ורב אשי דהכא לאו לאיפלוגי עליה דרבא אתי אלא סבירא בעלמא אמרי דאיכא לתרוצי מדתני שנים אוחזין בהכי שאע"פ שהשיירות מצויות והוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר א' אי אמרו עדים מעולם לא חתמנו על גט אחר אלא על זה ששם יוסף בן שמעון אי נמי נקב יש בצד אות פלונית נותנין ואפילו לזמן מרובה והלכתה כרבה והלכתה כרב ירמיה והלכתא כרב אשי: מאי חפישה אמר רבה בר בר חנה חמת קטנה מאי דלוסקמא אמר רבב"ה טליקא דסבי פי' כיס גדול של עור: מתני' המביא גט והניחו זקן או חולה ינתנו לה בחזקת שהוא קיים בת ישראל שנשאת לכהן והלך בעלה למדינת הים אוכלת בתרומה בחזקת שהוא קיים השולח חטאתו ממדינת הים מקריבין אותה בחזקת שהוא קיים פירוש נותן לה בחזקת שהוא קיים ולא אמרינן דלמא מית ואין גט לאחר מיתה וכן מי שהלך בעלה למדינת הים לא חיישינן דלמא מית ולא אמרינן דלמא מית והויא לה זרה וכגון שאין לה זרע ממנו ולגבי חטאת נמי לא אמרינן דלמא מית והויא לה חטאת שמתו בעליה ולמיתה אזלא: אמר רבא ל"ש אלא זקן שלא הגיע לגבורות פי' שמונים שנה כדכתיב ואם בגבורות שמונים וחולה שרוב חולים לחיים אבל זקן שהגיע לגבורות וגוסס שרוב גוססין למיתה לא אלא חיישינן דלמא מית ולא תנשא בגט זה עד שיתברר אם היה חי בעת מסירתו ליד האשה: איתיביה המביא גט והניחו זקן בן ק' שנה נותנו לה בחזקת שהוא קיים תיובתא ואיבעית אימא כיון דאפלוג איפליג פי' כיון דאפלג מדרך שאר בני אדם שהאריך עד ק' שנה איפליג ואינו נחשב כל כך זקן שהוא קריב למיתה אבל בן פ"א או יותר עד צ' קריב למות היא אוכלת בתרומה בחזקת וכו': ורמינהו הרי זה גיטך שעה אחת קודם מיתתו אסורה לאכול בתרומה מיד אלמא חיישינן למיתה אמר רבא שמא מת לא חיישינן שמא ימות חיישינן פירוש לשמא מת לא חיישינן דאיקמי ליה אחזקיה שהניחו חי אבל זה שנתן לה גט על מנת שיחול שעה א' קודם למיתתו לשמא ימות ודאי חיישינן
דלא

שמא מת לא חיישינן שמא ימות חיישינן אמר ליה רב אדא בר מתנה לרבא והא נוד דכשמא ימות הוא ופליגי אמר רב יהודה מדסקרתא שאני נוד דאפשר דמסר ליה לשומר *מתקיף לה רב משרשיא ערביך ערבא צריך א"א אמר רבא שמא מת לא חיישינן שמא ימות תנאי היא: השולח חטאתו ממדינת הים וכו': והא בעינא סמיכה אמר רב יוסף בקרבן נשים רב פפא אמר בחטאת העוף וצריכא דאי אשמועינן גט משום דלא אפשר אבל תרומה דאפשר א"מא לא ואי אשמועינן תרומה דזמנין דלא אפשר אבל חטאת *העוף מספיקא לא ליעול חולין לעזרה צריכא: מתני' שלשה דברים אמר רבי אלעזר בן פרטא לפני חכמים וקיימו את דבריו על עיר שהקיפה כרקום ועל הספינה המוטרפת בים ועל היוצא לידון שהן בחזקת קיימין אבל עיר שכבשה כרקום וספינה שאבדה בים והיוצא ליהרג נותנין עליהן חומרי חיים וחומרי מתים בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל לא תאכל בתרומה: גמ' אמר רב יוסף לא שנו אלא בב"ד של ישראל אבל בב"ד של עובדי כוכבים כיון דגמיר ליה דינא לקטלא מיקטל קטלי ליה אמר ליה אביי בית דין של עובדי כוכבים נמי דמקבלי שוחדא אמר ליה כי שקלי מקמי דלהתום פורסי שנמג לבתר דמיחתם פורסי שנמג לא שקלי מיתיבי *כל מקום שיעמדו שנים ויאמרו מעידין אנו את איש פלוני שנגמר דינו בבית דינו של פלוני ופלוני ופלוני עדיו הרי זה יהרג דלמא בורח שאני ת"ש שמע מב"ד של ישראל שהיו אומרים איש פלוני מת איש פלוני נהרג ישיאו את אשתו מקומנטריסין של עובדי כוכבים איש פלוני מת איש פלוני נהרג אל ישיאו את אשתו מאי מת ומאי נהרג אילימא מת מת ממש ונהרג נהרג ממש דכוותיה גבי עובדי כוכבים אמאי אל ישיאו את אשתו והא קיימא לן *דכל מסיח לפי תומו הימוני מהימני ליה אלא לאו מת יוצא למות נהרג יוצא ליהרג וקתני בב"ד ישראל ישיאו את אשתו לעולם מת ממש ונהרג ממש ודקאמרת דכוותיה גבי עובדי כוכבים אמאי לא והא קי"ל דכל מסיח לפי תומו הימוני מהימני ה"מ במילתא דלא שייכי בה אבל במילתא דשייכי בה עבדי לאחזוקי שיקרייהו א"ד א"ר יוסף ל"ש אלא בב"ד של עובדי כוכבים אבל

רש"י

שמא מת לא חיישינן · דאוקמינן אחזקה שהניחו חי וגבי כהן שהלך למדינת הים כיון שלא גירשה אינה נאסרת אא"כ מת אבל זו שנתן לה גט על מנת שיחול שעה א' קודם למיתתו לשמא ימות מיד ודאי חיישינן דלא מרע לה לחזקה בהכי: והא נוד · לדידך דבעית לאוקמי לדברי הכל והא נוד דהאי דאסרי ליה לשתות משום שמא ימות הוא ופליג ר"מ ואמר לא חיישינן: ערביך ערבא צריך · שמא השומר עצמו יפשע: שמא מת לא חיישינן · ומתני' דברי הכל וברייתא דהרי זה גיטך תנאי היא פלוגתא דר"מ וחבריו: והא בעינא סמיכה · ותניא בת"כ ידו ולא יד בנו ולא יד שלוחו: בקרבן נשים · אשה ששגגה בכרת ושלחה חטאתה דגבי סמיכה תניא (קדושין דף לו.) דבר אל בני ישראל וסמך בני ישראל סומכין ואין בנות ישראל סומכות: וצריכא · למיתני תלתא בבי במתניתין בחזקת שהוא קיים: דזימנין דלא אפשרי שהיא עניה וצריכה פרנסה והטול תרומה בבית הגרנות: מתני' כרקום · מצור מתרגמינן *כרקומין (דברים כ): המוטרפת · ועדיין לא טבעה: לידון · בדיני נפשות: חומרי חיים כו' · כדמפרש ואזיל: בת ישראל לכהן · חומרי מתים: בת כהן לישראל · חומרי חיים ולא תאכל בתרומת אביה: גמ' לא שנו · דיוצא ליהרג נותנין עליו חומרי חיים: אלא בבית דין של ישראל · שלאחר גמר דין זימנין דהוו ליה זכותא ומחזירין אותו כדאמרינן בנגמר הדין (סנהדרין דף מב:) השום רץ ומעמידו: פורסי שנמג · גמון פרסי הוא פסק דין: כל מקום כו' · ריפא הכי איתא מי שנגמר דינו וברח כו' בפ"ק דמכות (דף ז.): הרי זה יהרג · אלמא לא אמרינן שמא מצאו לו זכות אחרי כן ש"מ לא שכיחא ולא מספקינן בהכי: איש פלוני מת · בבית דין ניתנת עלמו כגון מי שלקה ושנה בב"ד כונסין אותו לכיפה*: נהרג · א' מד' מיתות וגבי עובדי כוכבים מת כמו לקמונא חלילא דקטיעא בר שלום במס' ע"ז (דף י:): קומנטריסין · ממונין ליהרג: אמאי אל ישיאו אשתו · הא קי"ל בפ' בתרא דיבמות (דף קכא:) עובד כוכבים מסיח לפי תומו כשר לעדות אשה: וקתני · גבי ישראל ישיאו וקשיא לרב יוסף: דלא שייכי בהי שאינה תפארת להם: דשייכי בה · כי הכא שמתפארים שהרגו בדין: עבידי לשקר · ולומר נהרג ואף על פי שלא ראוהו אלא יוצא לידון: לא שנו · דנותנין עליו חומרי חיים אלא בדיני עובדי כוכבים דשקלי שוחדא:

תוספות

והא בעי סמיכה · אע"ג דסמיכה לא מעכבא מ"מ אין לעשות בלא סמיכה לכתחלה וכן פריך בפ' התערובות (זבחים דף עד:) אהא דתנן התם קדשים בקדשים יקרב לשם מי שהוא והא בעינא סמיכה ומשני בקרבן נשים וכן בפסחים פרק האשה (דף פט.) גבי חמשה שנתערבו עורות פסחיהם ונמצא יבלת באחד מהן דפטורין מלעשות פסח שני אף על פי שיכולים להביא ולהתנות במותר הפסח אפ"ה פטורין משום דפסח לא בעי סמיכה ומותר פסח בעי סמיכה ולא אמרינן יעשו בלא סמיכה דלכתחלה אין לעשות בלא סמיכה כדפריבית וקשה דבפרק תמיד נשחט (שם דף סב.) אמרינן דכל הזבחים ערל וטמא משלחין קרבנותיהם ולא קפיד אסמיכה וליכא למימר דסמיך אהכרעה דבפ' כל הפסולין (זבחים דף לג.) מוקמינן דהכא לסמיכה שחיטה דאורייתא ואפילו למ"ד ביאה במקצת לא שמיה ביאה ליכא למימר אפשר דמעייל ידיה וסמיך דהא בפרק כל הפסולין (נז"ש) אמרינן כל הסומך ראשו ורובו הוא מכניס דכל כמו בעינן וליכא לאוקמי בעוף דעוף לאו זבח הוא ובבכור ומעשר נמי ליכא לאוקמי דהא כל הזבחים קאמר ולא בקרבן נשים משום ערל ויש לומר דהכא כיון שיכול לקיים מצות סמיכה שיביאנו הוא עצמו אין לו לעשות בלא סמיכה וכן בפרק התערובות (שם דף עד:) יש לו תקנה ברעייה דהכי נמי מפליג התם גבי אשם משום דאית ליה תקנה ברעייה ובפרק האשה נמי כיון שהוא ספק דשמא פטור הוא לא עשו חכמים תקנה דאי אפשר לתקן אם לא יעבור מצות סמיכה אבל ערל וטמא מיירי כגון שאין לו תקנה להמתין כגון שמתו אחיו מחמת מילה דאי אפשר לימול בשום ענין וטמא כגון זב ומצורע שאין רפואתו תלויה בעצמו אי נמי כגון שהיה עובר בבל תאחר אם היה ממתין וכהסיא דתנן בשקלים (פ"ז מ"ד) ומייתי לה בפ"ב דקדושין (דף נה.) בהמה שנמצאת בין ירושלים למגדל עדר זכרים עולות נקבות זבחי שלמים התם נמי אין תקנה אחרת לאותם קרבנות אלא שיקריב בלא סמיכה וכן יורש שמביא קרבן אביו אע"פ שאינו סומך ואית והא דתנן בפ' דם שחיטה (כריתות כג.) ושניהם מביאים חטאת אחת ובפרק שני נזירים (נזיר דף נז.) שמביאים קרבן אחד בהנאי אלמא מייתי קרבן בלא סמיכה כדי לפטור עצמו מאי שנא מההיא דפרק האשה ויש לומר דודאי תקנו חכמים שמביאים קרבן אחד מספק בלא סמיכה כדי לפטור עצמו אבל להביא קרבן ודאי כגון מותר הפסח לא התירו חכמים להביאו בלא סמיכה כדי לפטור את עצמו וא"ת בפ' כל המנחות באות מצה (מנחות דף סב:) אמרינן הבולה קרבנותיו ממדינת הים כהן מניף על ידו והיכי עביד הכי והא בעי סמיכה דמדקתני מניף משמע דאיירי בשלמים ובקרבן נשים ליכא לאוקמי דהא תנא ליה רישא והאשה כהן מניף על ידה ודוחק לאוקמי בערל וטמא וי"ל דמיירי ביורש וכרבי יהודה דאמר יורש אינו סומך והכא דלא משני ביורש משום דחטאת תנן ובהתערובות (זבחים ע:) תנן כל הזבחים דמשמע אפילו חטאת וא"ת ערל וטמא וכל הנהו דאין ראויין לסמוך נהי דסמיכה לא מעכבא נימא כל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו ויש לומר מדדרשינן בתורת כהנים (ויקרא טו) וכי יטהר הזב מזובו *ולא מנגעו שמע מינה דטמא משלח קרבנותיו *דבהבאת קרבן איירי ועוד מדממעטינן בפרק קמא דחגיגה (דף ד:) טמא מראיה מובאת שמה והבאתם שמה כל שישנו בביאה ישנו בהבאה ש"מ דשאר קרבנות מביא ולא חיישינן שיהא ראוי לסמיכה: אבל חטאת לא ליעול חולין לעזרה · וא"ת והא חטאת העוף באה על הספק כדאמרינן בפרק בתרא דנדה (דף ע.) ויש לומר דהתם עלמו בדין הוא שמביא על הספק כדי לפטור עצמו אבל הכא לשליח אין להביא חולין לעזרה מספק: פורסי שנמג · פירש ר"ח דיין גדול שלהם: וקתני ישיאו את אשתו · מהא דקתני קומנטריסין של עובדי כוכבים אל ישיאו את אשתו ורב יוסף קאמר דמיקטל קטלי ליה לא מצי לאקשויי דאיכא לאוקמי לברייתא מיקמי דליחתם פורסי שנמג ועוד אומר ר"י דלמא הא דעובד כוכבים מסיח לפי תומו כשר לעדות אשה הייט כשמעיד שכבר מת דלא שני בין מת ללא מת אבל יוצא לשם או ליהרג לא מהימן: אבל

עין משפט נר מצוה

כט א ב מיי' פ"ד מהל' פסולי מוקדשין הלכה יד:

ל ג מיי' פ"ז מהלכות גירושין הלכה כה כט ופ"ט מהלכות תרומות הלכה כ סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמא סעיף סט:

לא ד מיי' פי"ג מהל' סנהדרין הלכה ה סמג לאוין רל:

לב ה מיי' פי"ג מהלכות גירושין הלכה יג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן יז סעיף י:

לג ו מיי' שם הלכה יא סמג שם טוש"ע שם סעיף ג:

לד ז מיי' שם הלכה יג טוש"ע שם סעיף יד:

לה ח מיי' שם ופ"ט מהלכות תרומות הלכה ג סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קמא סעיף סט:

מסורת הש"ס

[סוטה ט.]

[ועי' מנחות נג:]

[מלת העוף מיותר עי' תוספות נדה ע. ד"ס ומביא]

[עי' רש"י פחות פב. וצע"ק]

סנהדרין מה: מכות ז.

[סנהדרין פח:]

[יבמות קכא: ב"ק קיד. לעיל יט:]

[ועי' תוס' יבמות קיד: ד"ה דאמר ומה שגרסם שם בלדון]

תוספות רי"ד

דלא מרע לחזקה דהכי: השולח חטאתו כו' והא בעינא סמיכה ותניא בת"כ וסמך ידו ולא יד בנו ולא יד שלוחו ואע"ג דקי"ל דסמיכה לא מעכבא ה"מ דחזי לסמיכה אבל האי דלא חזי לסמיכה מעכבא כדאמרינן גבי בילה דכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו עי' בקדושין בפ"ק: אמר רב יוסף בחטאת נשים עסקינן דלאו בני סמיכה נינהו דהכי תניא התם דבר אל בני ישראל וסמך בני ישראל סומכין ולא בנות ישראל סומכות רב פפא אמר בחטאת העוף עסקינן דלא בעי סמיכה: מתני' ג' דברים א"ר אלעזר בן פרטא לפני חכמים וקיימו את דבריו על עיר שהקיפה כרקום ועל ספינה המטורפת בים ועל היוצא לידון שהן בחזקת קיימין אבל עיר שכבשה כרקום וספינה שאבדה בים והיוצא לידון נותנין עליהן חומרי חיים וחומרי מתים בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל לא תאכל בתרומה: תניא שמע מב"ד של ישראל שהיו אומרים איש פלוני מת איש פלוני נהרג ישיאו את אשתו שמע מבית דין (ס"א מקומנטריסין) של אומות העולם איש פלוני מת איש פלוני נהרג אל ישיאו את אשתו פי' ממונים להרוג מת הוא שמת מאליו בכיפה ששם הכניסוהו נהרג ע"י אחר ואע"ג דקי"ל מסיח לפי תומו הימוני מהימן הרי זה במילתא דלא שייכי בה אבל במילתא דשייכי בה עבידי לאחזוקי שיקרייהו:

אבל בב"ד של ישראל כיון דנפק ליה דינא לקטלא קטלי ליה א"ל אביי ב"ד של ישראל נמי אפשר דחזו ליה זכותא כי חזו ליה זכותא מקמי דליגמר דינא בתר גמר דינא תו לא חזו ליה זכותא לימא מסייעא ליה *כ"מ שיעמדו שנים ויאמרו מעידים אנו את איש פלוני שנגמר דינו בבית דינו של פלוני ופלוני ופלוני עדיו ה"ז יהרג דלמא בורח שאני ת"ש שמע מב"ד של ישראל שהיו אומרים איש פלוני מת איש פלוני נהרג ישיאו את אשתו מקומנטריסים של עובדי כוכבים איש פלוני מת איש פלוני נהרג אל ישיאו את אשתו מאי מת ומאי נהרג אילימא מת ממש ונהרג ממש דכוותיה גבי עובדי כוכבים אמאי אל ישיאו את אשתו הא קיי"ל כל מסיח לפי תומו הימוני מהימני ליה אלא לאו מת יוצא למות ונהרג יוצא ליהרג וקתני בב"ד של ישראל ישיאו את אשתו לעולם מת ממש ונהרג ממש דכוותיה גבי עובדי כוכבים אמאי לא והא קיי"ל דכל מסיח לפי תומו הימוני מהימני הני מילי במילתא דלא שייכי בה אבל במילתא דשייכי בה עבדי לאחזוקי שקרייהו: **מתני'** [א]המביא גט בא"י וחלה הרי זה משלחו ביד אחר [ב]ואם אמר לו טול לי הימנה חפץ פלוני לא ישלחנו ביד אחר *שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר: **גמ'** אמר רב כהנא חלה תנן פשיטא חלה קתני מהו דתימא ה"ה אע"ג דלא חלה והאי דקתני חלה אורחא דמילתא קתני קמ"ל היכי דמי אי דא"ל הולך אע"ג דלא חלה נמי ואי דא"ל את הולך אפי' חלה נמי לא ואי רשב"ג אפילו חלה נמי לא דתניא הולך גט זה לאשתי ה"ז משלחו ביד אחר את הולך גט זה לאשתי הרי זה לא ישלחנו ביד אחר רשב"ג אומר [ג]בין כך ובין כך אין השליח עושה שליח איבעית אימא הולך והוא דחלה ואי בעית אימא את הולך וחלה שאני ואי בעית אימא [ד]רשב"ג היא וחלה שאני תנן המביא גט בא"י וחלה הרי זה משלחו ביד אחר ורמינהו *אמר לשנים תנו גט לאשתי או לשלשה כתבו גט ותנו לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו אינהו אין אבל שליח לא אמר אביי התם טעמא מאי משום בזיון דבעל הכא בעל לא קפיד רבא אמר משום דמילי נינהו *ומילי לא מימסרן לשליח מאי בינייהו איכא בינייהו שליח מתנה ובפלוגתא דרב ושמואל רב אמר מתנה אינה כגט ושמואל אמר [ה]מתנה הרי היא כגט: ואם אמר לו טול לי הימנה חפץ פלוני: אמר ריש לקיש כאן שנה רבי *[ו]אין השואל רשאי להשאיל [ז]ואין השוכר רשאי להשכיר אמר לו רבי יוחנן *זו אפילו תינוקות של בית רבן יודעים אותה אלא זימנין דגיטא נמי לא הוי דנעשה כמי שאמר לו [ח]אל תגרשה אלא בבית וגירשה בעלייה אל תגרשה אלא בימין [י]גירשה בשמאל [ט]דכולי עלמא היכא דנפקה לאפיה ויהבה ליה חפץ והדר שקלה מיניה גיטא כולי עלמא לא פליגי דגיטא גיטא מעליא הוי כי פליגי היכא דא"ל שקול

רש"י

תו לא חזו ליה זכותא · כלומר לא שכיח הלכך לא מספקינן בהכי : **מתני'** המביא גט בא"י · שאין צריך לומר בפני נכתב ונחתם : משלחו ביד אחר · ועושה שליח מאליו ושלא בב"ד : ואם אמר לו · בעל לשליח : טול לי הימנה חפץ פלוני · כשתתן לה את הגט לא ישלחנו ביד אחר : **גמ'** חלה תנן · דאנים וה"ה לכל אונסין אבל אי לא אנים לא ישלחנו ביד אחר: אי דאמר ליה הולך · ולא אמר ליה אתה בעצמך הולך : ואי · מתני' ר"ש : אפילו · לא אמר ליה אתה הולך כי חלה נמי לא : ה"ז משלחו כו' · ולא מפליג בין חלה ללא חלה ועושה שליח אחר דהולך לא משמע אלא טרח שיבא גט זה לידה : איבעית אימא · מתני' דאמר ליה הולך ואפ"ה בעינן חלה דברייתא דקתני ה"ז משלחו והוא דחלה : ואיבעית אימא · מתני' דאמר ליה את הולך וחלה שאני ובריית' דקתני לא ישלחנו בדלא חלה וכן נמי כי אוקמא כרבן שמעון חלה שאני ור"ש בשלא חלה : אמר לשנים תנו גט לאשתי · ולא נתן להם גט שאין עדים ואע"פ שלא אמר להם אתם עצמכם כתבוהו הרי אלו יכתבו ויתנו ולא יאמרו לסופר ויכתוב כדמפרש לקמן : או לשלשה כתבו גט כו' יכתבו · הם עצמם שהרי אמר להם כתבו אבל אמר לשלשה תנו גט לאשתי יאמרו לאחרים ויכתבו ויתנו מפני שעשאן ב"ד ורשאין לעשות שליח אלמא אין היחיד עושה שליח : בזיון דבעל · שעליו לכתוב את הגט ואינו רוצה שידעו בו רבים שאינו יודע לכתבו : הכא · גבי הולכה : לא קפידי דמאי קפידא איכא : רבא אמר · התם היינו טעמא דלא משוו שליח שלא מסר להם אלא דברים ואין בדברים כח להיות חוזרים ונמסרים לאחר אבל גט דאית ביה משמא חוזר ונמסר : שליח מתנה · שאמר בעל הבית לב' עדים כתבו שטר מתנה לפלוני אי טעמא דגט משום בזיון הוא הכא ליכא למימר הכי שהרי אין עליו לכותבו דתנן (ב"ב דף קסז:) והמקבל נותן את השכר הלכך אם ירצו יאמרו לאחרים ויכתבו ולמ"ד מילי לא מימסרן הכי נמי לא מימסרן : אמר ריש לקיש כאן שנה רבי · במשנה זו שנה לנו רבי : אין השואל כו' · דהא דתנן לא ישלחנו ביד אחר לא משום בטולי שליחות דגיטא נקט לה דאם שילח ביד אחר הגט גט דאע"ג דאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר שליח לגרם מיהא שויה אלא האי דתנן לא ישלחנו לאשמועינן דאין השואל רשאי להשאיל: זו אפי' תינוקות יודעין אותה· דאם השאילה לו לא לצורך אחרים השאילה לו דאין השואל רשאי להשאיל ונמצא זה עובר על דעתו ומקניטו : אלא · משום שליחות דגט גופיה תנא לא ישלחנו דאם שלחו ביד אחר זימנין דגיטא נמי לא הוי גיטא ולקמן מפרש מאי זימנין : אל תגרשה אלא בימין וגרשה בשמאל · דלא שויה שליח להכי האי נמי פעמים ששליחות הגט תלוי בחפץ ואיכא קפידא לבעל : דכולי עלמא כו' · דמדאמר ר' יוחנן זימנין דגיטא נמי לא הוי משמע דרוב פעמים הוי גיטא ואפי' שלחו ביד אחר: ויהבה ליה חפץ · להוות שליח שני : דכ"ע לא פליגי דהוי גיטא · דאע"ג דאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר שליחות דגיטא לא בטיל ככל שלוחי גיטא שיכולין לעשות שליח דהגט לא קפיד בעל לדבר זה דגט אינו תלוי בחפץ דאפשר שילך ויטול החפץ וישלח הגט ביד אחר הלכך אפי' שינה בחפץ אין זה שינוי בגט שהרי קיבל החפץ ואח"כ נתן :

תוספות

אבל בב"ד של ישראל כיון דנגמר דיניה לקטלא מיקטל קטלי ליה · אע"ג דאמר בסנהדרין (דף מב:) שהיה אחד רוכב על סוס וסודרין בידו מצאו לו זכות היה הלה מניף בסודרין מכל מקום לא שכיח : **רשב"ג** אומר בין כך ובין כך לא ישלחנו ביד אחר · והא דדרשינן (קדושין דף מא.) ושלח ושלחה מלמד שהשליח עושה שליח הייט היכא דאין הבעל מקפיד : **משום** בזיון דבעל · פירש בקונטרס שעליו לכתוב את הגט ואינו רוצה שידעו רבים שאינו יודע לכותבו והא דקאמר יכתבו ויתנו אגב יכתבו נקט יתנו · אי נמי על ידי שיאמרו לאחר שיתן ירגיש בדבר שהבעל לא כתבו ומקפיד גם על הנתינה ואת"ת מאי בזיון איכא והא תנן (לעיל דף כב:) האשה כותבת את גיטה אלמא אין על הבעל לכתוב וי"ל דלעולם על הבעל לכתוב אלא הא קא משמע לן דאפילו אשה כותבת כשר דידעת לאקטויי: **ומילי** לא מימסרן לשליח · ר"מ ור' יוסי פליגי לקמן בפ' התקבל (דף סו:) באומר לשלשה תנו דקסבר ר"מ דעשאן ב"ד ור' יוסי פליג דאפי' אמר לב"ד הגדול שבירושלים ילמדו ויכתבו ויתנו לה אבל באומר לשנים תנו או לשלשה כתבו ותנו אפילו ר"מ מודה דיכתבו ויתנו ולא מימסרי לשליח כדמוכח מתניתין דהתם והא דקאמר בגמ' שלחו ליה מבי רב לשמואל אמר לשנים כתבו ותנו גט לאשתי ואמרו לסופר וכתב וחתמו הן מהו שלח להו תלא והדבר צריך תלמוד ופריך מהא דאמר שמואל הלכה כרבי יוסי דאמר מילי לא מימסרן לשליח הוה מצי למיפרך דבשנים אפילו ר"מ מודה דלא מימסרן אלא ניחא ליה לאקשויי שמואל אדשמואל ועוד דהוה מצי למימר דטעמיה דר"מ משום בזיון דבעל וקסבר שמואל דבכתיבה ליכא בזיון אבל בחתימה כשיחתמו אחרים הוא דאיכא בזיון דמיפרסמא מילתא בחתימה טפי ומיהו הוה מצי למיפרך מדשמואל דהכא דקסבר טעמא משום מילי דאמר מתנה הרי היא כגט אלא כיון שהיה צריך להביא משמואל דהכא ה"נ פריך מאידך דשמואל דהתם : **כאן** שנה רבי אין השואל רשאי להשאיל · אפילו למאן דאמר בהמפקיד (ב"מ דף לו.) שומר שמסר לשומר פטור שהרי מסרו לבן דעת דאין יכול לומר לו אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר נהי דלא מיחייב מ"מ לכתחלה אין לו לעשות : **היכא** דנפקה לאפיה · נקט הכי משום דמתניתין איירי בחלה השליח הראשון ולא הגיע לעיר שהאשה שם :

עין משפט נר מצוה

לו א מיי' פ"ז מהל' גירושין ה"ד ופ"ט הל' לה סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' לח:

לז ב מיי' פ"ט שם סמג שם טוש"ע שם סעיף מא:

לח ג ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף לח:

לט ה מיי' פ"ד מהל' זכייה הלכה י סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן רמד:

מ ו מיי' פ"א מהלכות שכירות הלכה ד סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סימן שמב [וברב אלפס ב"מ פ"ג עה: ועוד שם פ"ג דף פ ע"א וברא"ש שם פ"ג סימן יט]:

מא ז מיי' פ"א מהלכות שכירות שם סמג שם טוש"ע ח"מ סימן שז סעיף ד:

מב ח מיי' פ"ט מהל' גירושין הלכה לג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמא סעיף מה:

מג ט מיי' שם הלכה לה טוש"ע שם סעיף נח:

תוספות רי"ד

מתני' המביא גט בא"י וחלה הרי זה משלחו ביד אחר ואם אמר לו טול לי ממנה חפץ פלוני לא ישלחנו ביד אחר שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר' פי' בא"י שאינו צ"ל בפני נכתב ובפני נחתם משלחו ביד אחר ועושה שליח מאליו שלא בב"ד' אמר רב כהנא חלה תנן' פי' דוקא אם חלה שהוא אנוס וה"ה נמי לכל האונסים אז משלחו ביד אחר אבל אם אין לו שום אונס לא ישלחנו ביד אחר' פשיטא חלה קתני מהו דתימא ה"ה אע"ג דלא חלה והאי דקתני חלה אורחא דמילתא קתני קמ"ל תנן אמר לשנים תנו גט לאשתי או לג' כתבו גט ותנו לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו אינהו אין שליח לא' פי' אם אמר לשנים תנו גט לאשתי ולא נתן להם גט עשאם עדים לכתוב גט וליתנו לאשתו ואע"פ שלא אמר להם אתם עצמכם כתבוהו הרי אלו יכתבו ויתנו ולא יאמרו לסופר ויכתוב או אם אמר לג' כתבו גט ותנו לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו הם בעצמם ולא יאמרו לאחרים לכתוב שהרי אמר להן כתבו אבל אם אמר לג' תנו גט לאשתי יאמרו לאחרים ויכתבו ויתנו מפני שעשאן ב"ד ורשאין לעשות שליח אבל אין השליח יחיד עושה שליח ובמתני' הכי תנן הרי זה משלחו ביד אחר אמר אביי התם משום בזיונא דבעל הכא בעל לא קפיד פי' התם שמינהו שליח לכתוב הגט מ"מ אינו רשאי לומר לאחר שיכתוב שהוא בזוי לבעל שעליו מוטל לכתוב גט לאשתו דכתיב וכתב ונתן ואינו רוצ' שידעו בו שאינו יודע

מסורת הש"ס

סנהדרין מב: מכות ז.

לעיל יד [ב"מ נו:]

לקמן סו:

[לקמן סו: עה: עו:]

ב"מ כט: [ברכות ס: וש"נ]

לכתוב אבל הכא גבי הולכת גט ליכא משום בזיונא דבעל ולא קפידי רבא אמר מילי נינהו ומילי לא מימסרן לשליח פי' התם היינו טעמא דלאו משוי שליח שלא מסר להם אלא דברים ואין בדברים כח להיות חוזרים ונמסרים לאחר אבל גט דאית ביה ממשא חוזר ונמסר ולקמן בפרק התקבל אמרינן כיון דמילי לא מימסרן לשליח אפילו אמר לב"ד הגדול שבירושלים אין רשאים לומר לאחרים לכתוב דמילי לא מימסרן לשליח: מאי בינייהו איכא בינייהו שליח מתנה ... הכי ליכא למימר הכי שהרי אין עליו לכתוב ... לכתוב ואותן אחרים אינן רשאין לכתוב שהרי לא הרשם בעל הבית: כפלוגתא רב אמר מתנה אינה כגט ושמואל אמר הרי היא כגט וקמו להו רבא ושמואל (אמרה) [תרווייהו] בחדא שיטתא והלכתא כוותייהו והכי נמי אמרינן בפרק התקבל אמר שמואל הלכה כר' יוסי דאמר מילי לא מימסרן לשליח · ואם אמר לו טול לי ממנה חפץ וכו' : אר"ל כאן שנה רבי אין השואל רשאי להשאיל ואין השוכר רשאי להשכיר פי' שלא תאמר כבר קנאה בתוך ימי שאלתה או בתוך ימי שכירותה ורשאי להשאיל ולהשכיר לכל מי שירצה דלגבי דידיה השאיל והשכיר ולא לאחרים וה"ה נמי לשומר חנם אינו רשאי למסור לשומר אחד ולא משום ביטולי גיטא אתני דאע"ג דשלחו ביד אחר גיטא לא בטיל כל היכא דמטי חפציו לידיה דבעל בין ע"י שליח קמא בין ע"י שליח בתרא: א"ל ר' יוחנן זו אפילו תינוקות של בית רבן יודעין אותה שאין לו לאדם לעבור על דעתו של בעל למסור פקדונו ביד אחר אלא זמנין דגיטא נמי לא הוי נעשה כאומר לו אל תגרשה אלא בבית וגירשה בעליה אל תגרשה אלא בימין וגירשה בשמאל פי' קסבר ר' יוחנן האי דתני לא ישלחנו ביד אחר משום ביטולי גיטא תניא דזימנין דגיטא בטיל אם שנה כדבעינן לפרושי ואע"ג שהגיע חפצו לידו ולא הפסיד כלום בטל גיטא דעבר על דעתו וקפיד דומיא דבית ועלייה דלא מפסיד בעל מידי ואפ"ה בטל גיטא ה"ה הכי נמי הכא והשתא אזיל ומפרש אימת הוי קפידא ובטל גיטא דמדקאמרינן זמנין דגיטא לא הוי משמע דלפעמים הוי גיטא ואפילו שלחו ביד אחר: היכא דנפקא לאפיה ויהבא ליה חפץ והדר שקלא גיטא מיניה רכ"ע לא פליגי דגיטא מעליא הוי : פי' כשאמר הבעל לשליח ראשון טול לי ממנה חפץ פלוני אע"פ שאמר לו טול חפץ ברישא והדר תן לה גט ואזל שליח ראשון ומינה שליח שני כיון דלא שינה שליח שני מדעתו

עין משפט נר מצוה

מד א מיי' פ"ט מהל' גירושין הלכה לה לו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמא סעיף נא :

מה ב מיי' שם פ"ז הל' כ סמג שם טוש"ע שם סעיף מ וסימן קמב סימן ט :

מו ג ד ה מיי' שם הל' ד סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קמא סעי' מ:

מז ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף מא :

מח ז מיי' פ"ט מהלכות גירושין הלכה לט סמג עשין נ טוש"ע שם סעיף נו :

מט ח ט י מיי' שם הלכה מ טוש"ע שם סעיף לז

שקול מינה חפץ והדר הב לה גיטא ואזל איהו ויהיב לה גיטא והדר שקל מינה חפץ רבי יוחנן פוסל בו וכ"ש בשלוחו וריש לקיש מכשיר בשלוחו וכ"ש בו: מתני' המביא גט ממדינת הים וחלה עושה *שליח בב"ד ומשלחו ואומר לפניהם בפני נכתב ובפני נחתם ואין שליח אחרון צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אלא אומר שליח ב"ד אני: גמ' אמרו ליה רבנן לאבימי בריה דר' אבהו בעי מיניה מרבי אבהו שליח דשליח משוי שליח או לא אמר להו הא לא תיבעי לכו מדקתני אין השליח האחרון מכלל דמשוי שליח אלא כי תיבעי לכו כי משוי שליח בב"ד או אפילו שלא בב"ד אמרו ליה הא לא מבעיא לן מדקתני אלא אומר שליח ב"ד אני רב נחמן בר יצחק מתני הכי אמרו ליה רבנן לאבימי בריה דר' אבהו בעי מיניה מר' אבהו שליח דשליח כי משוי שליח בב"ד או שלא בב"ד אמר להו ותיבעי לכו אי משוי שליח בעלמא אמרו ליה הא לא קא מיבעיא לן דתנן אין השליח האחרון מכלל דשליח משוי שליח אלא כי קא מיבעיא לן בב"ד או שלא בבית דין אמר להו הא נמי לא תיבעי לכו דקתני אלא אומר שליח ב"ד אני אמר רבה שליח בא"י עושה כמה שלוחין ואמר רב אשי אם מת ראשון בטלו כולן אמר מר בר רב אשי הא דאבא דקטנותא היא אילו מת בעל מידי מששא אית בהו כולהו מכח מאן קאתו מכח דבעל קאתו איתיה לבעל איתנהו לכולהו ליתיה לבעל ליתנהו לכולהו ההוא גברא דשדר לה גיטא לדביתהו אמר שליח לא ידענא לה אמר ליה זיל יהביה לאבא בר מניומי דאיהו ידע לה וליזיל וליתביה ניהלה אתא ולא אשכח לאבא בר מניומי אשכחיה לרבי אבהו ורבי חנינא בר פפא ור' יצחק נפחא ויתיב רב ספרא גבייהו אמרו ליה מסור מילך קמי דידן דכי ייתי אבא בר מניומי ניתבינה ליה וליזיל וליתביניה לה אמר להו רב ספרא והא שליח שלא ניתן לגירושין הוא איכסופו אמר רבא קפחינהו רב ספרא לתלתא רבנן סמוכי א"ר אשי במאי קפחינהו מי קאמר ליה אבא בר מניומי ולא את איכא דאמרי אמר רבא קפחינהו רב ספרא לתלתא רבנן סמוכי בטעותא א"ר אשי מאי טעותא מאי קא אמך ליה אבא בר מניומי ולא את ההוא גברא דשדר לה גיטא לדביתהו א"ל לשליח לא תיתביה ניהלה עד תלתין יומין אתנים בגו תלתין יומין אתא לקמיה דרבא אמר רבא חלה טעמא מאי משום דאנוס האי נמי אנוס הוא אמר ליה מסור מילך קמי דידן דלבתר תלתין יומין משוינן שליח ויהיב ליה ניהלה א"ל רבנן לרבא והא שליח שלא ניתן לגירושין הוא אמר להו כיון דלבתר תלתין יומין מצי מגרש כשליח שניתן לגירושין הוא וליחוש שמא פייס מי לא תנן *מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד יב"ח ומת בתוך יב"ח הרי זה גט והוינן בה וניחוש שמא פייס ואמר רבה בר רב הונא הכי אמר אבא מרי משמיה דרב באומר נאמנת עלי לומר שלא באתי איכסיף לסוף איגלאי מילתא דארוסה הואי אמר רבא *אם אמרו בנשואה יאמרו בארוסה אמר רבא הא ודאי קא מיבעיא לן כי

שקול מינה חפץ והדר הב לה גיטא · משמע דוקא שהקפיד על לקיחת החפץ תחלה פליגי אבל הב לה גיטא ושקול מינה חפץ לא ותימה דבפרק הכותב (כתובות דף פה.) אמרי' דלא שנא א"ל שקול שטרא והב ליה זוזי ולא שנא אמר ליה הב ליה זוזי ושקול שטרא משלם יאמר ליה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי כיון שהזכיר לקיחת השטר אע"פ שהזכיר לבסוף וי"ל דשאני התם שפרעון המעות תלוין בשטר ובהזכרת לקיחת השטר גלי דעתיה שירא שלא יאמרו שיטראי ניהו : רבי יוחנן פוסל בו וכ"ש בשלוחו · פי' בקונט' דקפידת הבעל אינו אלא שלא ישאר החפץ ביד האשה אבל במה שאמר ליה שיטול הימנה חפץ והוא משלח ביד אחר אין הגט נפסל ולא ישלחנו ביד אחר דקתני במתניתין היינו טעמא שמא לא ימסור לשני דברים כהוייתן או השני לא ידקדק בהן ויפסול הגט ולפי זה הא דקתני שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר היינו ביד אשתו וזה נראה דוחק וגם זה דוחק דלא ישלחנו ביד אחר שלא ישכח לומר כאשר אמר הבעל ונראה לריב"א דכשאמר שקול מינה חפץ והדר הב לה גיטא שתולה שליחות הגט בחפץ פוסל ר' יוחנן נמי כשמשלח ביד אחר אפי' לא שינה שליח השני מדעת הבעל ונטל ממנה החפץ קודם נתינת הגט דכיון שתולה שליחות הגט בחפץ כל מה שמשנה מדעת הבעל בחפץ נפסל הגט והכי פי' רבי יוחנן פוסל בו בשליח ראשון כששינה וכ"ש בשלוחו ואפי' בלא שינוי ולא ישלחנו ביד אחר אפי' לא ישנה דקפיד הבעל שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר פי' ביד השליח השני ו"ל כו' כדפי' בקונט': הכי גר' ר"ת א"ר אשי מאי טעותא מי קאמר ליה אבא בר מניומי ולא את · וקאתי רב אשי לפרש מאי טעותא ולב' הלשונות רב אשי מכוונים ולא קאי א"ד אלא אמילתא דרבא : מי

ואזל איהו ויהיב לה גיטא · ברישא דכי אמר ליה שקול חפץ ברישא קפיד איהו שהיה בדעתו לעכב הגט אם לא תתן לו החפץ ולרדותה בעיגונא עד שתתן הלכך הגט תלה בחפץ בדבר זה וזה אם שינה נעשה כמי שאמר לו אל תגרשנה אלא בבית וגירשה בעלייה הלכך ר' יוחנן פוסל בו בשליח ראשון וכ"ש בשלוחו והיינו דקאמר זימנין דגיטא נמי לא הוי הלכך תנא במתני' לא ישלחנו ביד אחר שמא כשימסור ראשון שליחות לשני לא ימסור לו דברים כהוייתן או השני לא ידקדק בהן ויהא משנה ומיפסיל גיטא וריש לקיש מכשר כו' קסבר לאו קפידא הוא אלא אורחא דמילתא קאמר ליה: מתני' עושה בב"ד שליח ומשלחו· שצריך הראשון לומר בפניהם בפני נכתב ובפני נחתם לפי שהאחרון לא יוכל לומר: שליח ב"ד אני · ומסתמא ב"ד עשו הדבר בהכשירו : גמ' שליח דשליח· השליח השני שנעשה בב"ד: האחרון· ולא תנן השני: ה"ג אלא כי תבעי לכו בב"ד או אפי' שלא בב"ד: עושה כמה שלוחין · ראשון לשני ושני לשלישי וכן לעולם ואין צריך ב"ד הואיל ואין הראשון צריך לומר בפני נכתב האחרון נמי א"צ לומר שליח ב"ד אני: אם מת ראשון · עד שלא הגיע הגט לידה: בטלו כולן· קסבר מכחו באו: דקטנותא היא· בקטנותו אמר אבי שמועה זו שיש להשיב עליה: לא ידענא לה · איני מכירה: מסור מילך קמן· אמור דברי שליחותך בפנינו ותן לנו הגט ואמור בפני נכתב ובפני נחתם ואנו נמסרנו לו ויהיה שליח ב"ד: והא שליח שלא ניתן לגירושין הוא· השליח הזה לא נעשה שליח לגרשה אלא למוסרו לאבא בר מניומי הלכך לאו במקום בעל קאי למוסרו ליד אחר: קפחינהו · קטע רגליהם שלא ימצאו רגלים לדבריהם: מאי קפחותא· הלא אינה תשובה דמי אמר ליה בעל אבא בר מניומי יגרשנה ולא אתה אי הוה האי ידע לה הרי נוהו תחלה לגרשה לשון קיפוח דטרונקיי"ר שמקצרו מלמטה: איכא דאמרי · דרבא אמר שאינה תשובה אלא בטעות קפחם ואמר(ליה) רב אשי מאי טעותא שפיר קפחינהו : מאי קאמר ליה · בעל: אבא בר מניומי יגרשנה ולא אתה · מאחר שאינך מכירה הוא יהא שליח מעתה ולאו הא בלישנא קמא גרסינן מי אמר ליה בלישנא בתרא גרסי' מאי קאמר ליה: איתניס· שליח: בגו תלתין · שלא יוכל לילך אחר שלשים : שליח שלא ניתן לגירושין הוא· בתוך שלשים : וליחוש· שמא בא בעל בלילה בתוך שלשים ונתייחד עמה ופייסה ובטל והוי גט ישן : ליחוש שמא פייס· בתוך י"ב חדש יש שהות הרבה לבא ואין זה דומה לשולח גט ממדינת הים ואינו קובע זמן לשהותו בידו דהתם ליכא למיחש שמא פייס דמימר אמר הבעל השליח קדמני וכבר הגיע גט לידה ולא עקר נפשיה מספיקא :

הכי גרסינן ואמר רבה כו' באומר בפני בית דין בשעה שמסרו לשליח הרי היא נאמנת עלי כמאה עדים לעולם אם אערער לומר גט ישן הוא הריני מאמינה לאמר שלא באתי בתוך הזמן אללה וכיון דמעיקרא הימנה תו לא מהימן לערער וכל שכן דהכא לא ליקו ולערער אלמא טעמא דאמר הכי אבל הא דלא אמר הכי ליחוש : אם אמרו בנשואה · שחביבה עליו ומחזר לפייסה : כי

מסורת הש"ס

ס"א עושה ב"ד ומשלחו

גליון הש"ס

גמ' והא שליח שלא ניתן לגירושין. עיין לעיל דף כד ע"א תד"ה וכי מטית: שם איכסיף לסוף איגלאי · עיין לקמן עו ע"ב. ב"מ לז ע"א ע"ש דף כב ע"ב:

[נדרים כז. ע"ש נז.] לקמן עו: כתובות כ

לקמן עז:

תוספות רי"ד

של בעל הבית אלא תחלה קבל החפץ ואחר נתן לה הגט גט מעליא הוי אלא כי פליגי היכא דא"ל שקיל מינה חפץ והדר הב לה גיטא וזה מינה שליח שני ואזל שליח שני ויהב לה גיטא והדר שקיל מינה חפץ ר' יוחנן פוסל בו וכ"ש בשלוחו דקפידא הוי ומעביר על דעתו הוי שהוא סבר לעכבה בענין הגט עד שתתן לו החפץ ודוקא קא"ל הכי שלא יעבור על דבריו הלכך היכא דשינה אע"ג שהגיע חפצו לידו קפידא הוי ולא הוי גיטא מפני שעבר על דעתו ומ"ה קתני לא ישלחנו ביד אחר שמא ישנה שליח שני מדברי הבעל הבית ור"ל מכשיר בשלוחו וכ"ש בו דקסבר ר"ל אין דעתו של בעל אלא שיגיע חפץ לידו ולא תעכבנו האשה וכיון שהגיע חפצו לידו אע"ג דיהב לה גיטא ברישא לא הוי שינוי ומעביר על דעתו וקי"ל דכל ר"ל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן : מתני' המביא גט ממדינת הים וחלה עושה ב"ד ומשלחו ואומר לפניהם בפני נכתב ובפני נחתם ואין השליח האחר צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אלא אומר שליח ב"ד אני· פי' אם חלה או נאנס ואינו יכול ללכת ורוצה למנות שליח צריך למנותו לפני ב"ד מפני שצריך לומר בפניהם בפני נכתב ובפני נחתם ולקיימו וזה השליח האחרון אינו יכול לאומרו וכבר איפלגו ר' יוחנן ורבי חנינא לעיל ואמרינן התם דכ"ע שלשה מידי דהוה אקיום שטרות דעלמא ובצירוף השליח עם שנים אמרינן פליגי והכא נמי מ"ד בפני שלשה מפרש מתני' ב"ד עמו שיהו שנים והוא הרי שלשה: אמרי ליה רבנן לאבימי בריה דר' אבהו בעי מיניה מר' אבהו שליח [דשליח] משוי שליח או לא א"ל הא לא תיבעי לכו מדקתני אין השליח האחרון מכלל דמשוי שליח פי' מדלא תני שליח שני ותני שליח האחרון ש"מ דמצי משוי כי תיבעי לך בב"ד או שלא בב"ד · מי [illegible]

שליח ב"ד אני שוה דבור זה כמו בפני נכתב ובפני נחתם · אמרו ליה הא נמי לא תיבעי (לכו) [לך] דקתני אלא אומר [illegible]

אמר רבא שליח בא"י עושה כמה שלוחים פי' ראשון לשני ושני לשלישי עד לעולם ואין צריך ב"ד הואיל ואין [illegible]

שלוחים מדתני אין שליח האחרון אבל בא"י לא תנן דשליח שני עושה שליח שלישי והוה אמינא דוקא במדינת [illegible]

הוה אמינא דלא [יכול] למיעבד שליח שלישי קמ"ל רבא דעושה כמה שלוחים: אמר רב אשי ואם מת ראשון בטלו [illegible]

אשי הא דאבא דקטנותא הוא אילו מית בעל מידי אית בהו מששא כולהו מכח בעל קאתו איתיה לבעל איתנהו [illegible]

בר מניומי דהוא ידע בה וליתביה ניהלה אתא ולא אשכחיה לאבא בר מניומי יתיב ר' אבהו ור' חנינא ור' יצחק [illegible]

השליח היה אנוס לילך לדרכו ולא היה יכול להמתין עד שימצא אבא בר מניומי ואמרי ליה מסור דברי שליחותך [illegible]

שליח ראשון בין שלא בפניו תן לנו הגט (שיתנהו לו) ואנו ניתן לו והוא ימסרנו לאשה ויהיה שליח ב"ד אמר [illegible]

למוסרו לאבא בר מניומי והלכך לאו במקום בעל קאי שיהא רשאי למוסרו אלא על יד אבא בר מניומי יכול למוסרו [illegible]

לגירושין שידו כיד הבעל ומסתמא עושה כמה שלוחים אבל זה שלא ניתן לגירושין ואין ידו כיד הבעל מסתמא [illegible]

אחר עד שיגיעו ליד אבא בר מניומי · אמר רבא קפחינהו רב ספרא לתלתא רבנן סמיכי ואסיקנא דהכי א"ל אבא [illegible]

אלא לתתו ליד אבא בר מניומי וה"ל שליח שלא ניתן לגירושין דסתמא אין לו כח למנות שליח אחר להגיעו ליד [illegible]

תיתביה ניהלה אלא לבתר תלתין יומין איתנים בגו תלתין יומין פי' אירע לו אונס שלא היה יכול להמתין שם ל' [illegible]

מילך קמן ולבתר תלתין יומין משוינן שליח וממטי ליה ניהליה ומכאן מוכיח שב"ד ממנין השליח השני ולא [illegible]

ל' יום אמר להו רבא כיון דלבתר תלתין יומין מגרש שליח שניתן לגירושין הוא : וליחוש שמא פייס פי' שמא בא [illegible]

שנתפייס עמה ובא עליה ושוב אין שליח זה יכול לגרשה דבטלה שליחותו אבל בעל בודאי יכול לגרשה בו [illegible]

אבל מיהו גט ישן הוי דאיכא למיחש שמא יאמרו גיטה קודם לבנה אבל אם גירשה בו תינשא לכתחלה מי לא [illegible]

בא עליה פי' אחרי שיש שהות הרבה לבא ליחוש שמא בא וביטל תנאו ולא דמי לשולח גט ממדינת הים ואינו [illegible]

[illegible]

כי משוו ב"ד שליח בפניו או שלא בפניו הדר פשטה בין בפניו בין שלא בפניו שלחו מתם בין בפניו בין שלא בפניו: *ההוא דאמר אי לא אתינא עד תלתין יומין ליהוי גיטא אתא ופסקיה מברא אמר להו חזו דאתאי חזו דאתאי אמר שמואל לא שמיה מתיא ההוא דאמר להו אי לא פייסנא לה עד תלתין יומין ליהוי גיטא אזל פייסה ולא איפייסא אמר רב יוסף מי יהיב לה תרקבא דדינרי ולא איפייסא איכא דאמרי אמר רב יוסף מידי תרקבא דדינרי בעי למיתב לה הא פייסה ולא איפייסא הא כמאן דאמר יש אונס בגיטין הא כמאן דאמר *אין אונס בגיטין: **מתני'** המלוה מעות את הכהן ואת הלוי ואת העני להיות מפריש עליהן מחלקן מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין ואינו חושש שמא מת הכהן או הלוי או העשיר העני מתו צריך ליטול רשות מן היורשים אם הלוון בפני ב"ד אינו צריך ליטול רשות מהיורשין: **גמ'** ואף על גב דלא אתו לידיה אמר רב במכרי כהונה ולויה ושמואל אמר במזכה להם ע"י אחרים עולא אמר הא מני ר' יוסי היא דאמר *עשו את שאינו זוכה כזוכה כולהו כרב לא אמרי במכרי לא קתני כשמואל לא קאמרי במזכה לא קתני כעולא נמי לא אמרי ביחידאה לא מוקמינן ת"ר *המלוה מעות את הכהן ואת הלוי ואת העני להיות מפריש עליהן מחלקן מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין ופוסק עמהן כשער הזול ואין בו משום רבית ואין שביעית משמטתו ואם בא לחזור אינו חוזר נתייאשו הבעלים אין מפריש עליהם לפי שאין מפרישין על האבוד אמר מר פוסק עמהם כשער הזול פשיטא הא קא משמע לן אף על פי שלא פסק כמי שפסק דמי ואין בו משום רבית מאי טעמא כיון דכי לית ליה לא יהיב ליה כי אית ליה נמי אין בו משום רבית ואין שביעית משמטתו דלא קרינא ביה לא יגוש ואם בא לחזור אינו חוזר אמר רב פפא לא שנו אלא בעל הבית בכהן אבל כהן בבעל הבית אם בא לחזור חוזר דתנן *נתן לו מעות ולא משך הימנו פירות יכול לחזור בו: נתייאשו הבעלים אין מפריש עליהן לפי שאין מפרישין על האבוד: פשיטא לא צריכא *דאקון מהו דתימא אקנתא מילתא היא קמ"ל: תניא ר' אליעזר בן יעקב אומר *המלוה מעות את הכהן ואת הלוי בב"ד ומתו מפריש עליהן בחזקת אותו השבט ואת העני בבית דין ומת מפריש עליו בחזקת עניי ישראל ר' אחי אומר בחזקת עניי עולם מאי בינייהו
איכא

תורה אור
דברים טו

רש"י

כי משוו ב"ד שליח · מי בעי בפניו דשליח קמא או אפילו שלא בפניו כגון זה שהוא אנוס ואינו יכול לעכב כאן וילך לדרכו: מברא · מעבר המים שלא מצא את המעבורת: לא שמיה מתיא · דלא מטי עד הכא ואין טענת אונס בתנאי גיטין למימר אניסנא א"נ יש אונס בגיטין הא הוקימנא בשמעתא קמייתא דכתובות דהאי הו סא דשכיח הוא ואיבעי ליה לאתנויי: ליהוי גיטא · מעכשיו *אמסור לה גט על תנאי זה אי לא אפיים לה: פייסה · בדברים והרבה עליה ריעים ולא נתרצתה להשלים אתו: מי יהב לה תרקבא דדינרי ולא איפייסא · וכיון שלא עשה כן נמצא שלא פייסה ואע"פ שאין לו לא אמרינן אנים דאין אדם יכול לטעון אונס בתנאי של גט והוי גיטא: אטו תרקבא דדינרי בעי למיתב להיזהרי אין לו ואנוס הוא דהא פייסה במה שבידו לעשות ולא איפייסא ולא הוי גיטא דיש אונס בגיטין: הא כמאן דאמר כו' · פלוגתא דתרי לישני ואליבא דרבא היא במסכת כתובות בשמעתא קמייתא: **מתני'** להיות מפריש עליהן מחלקן · המלוה הזה כשיפריש תרומותיו ימכור התרומה ויעכב הדמים לעצמו בפרעון החוב זה בשביל הכהן וכן המעשר ראשון בשביל לוי ומעשר עני בשביל עני והמעשרות יעכב ויאכל אלא שמפריש מעשר מן המעשר לכהן שהן מותרין לזרים מכיון שאין כאן גזל מתנות שכבר נתן דמיהם לכהן זה ובשעת ההלואה פסק להם דמים: ליטול רשות מן היורשין · מפני שאין חוב זה מוטל עליהן לפרוע יטול מהם רשות אם רוצים שיתקבל חובו בשבילם יעכבם ממעשרות עצמו: אינו צריך ליטול רשות · דיש כח לב"ד להטיל חוב זה על כל הכהונה והלויה · לפי שתקנתם הוא שימצאו מעות להלואה: **גמ'** ואע"ג דלא אתו לידיה · בתמיה אע"פ שאינו נותנן לכהן ויחזירם לו קתני מתני' דיפרים עליהן וכיון דלא מטו לידיה מאן זכי ליה להאי כהן הך תרומה שיקבלנה זה בחובו והיאך יצא ידי נתינה: במכרי כהונה · כמו איש מאת מכרו (מ"ב יב) שהם מכיריו ואוהביו דאינו רגיל לתת תרומות ומעשרות אלא לכהן זה הלכך כיון דמלתא דפשיטא היא דלדידהו יהיב להו אסחי להו שאר כהני דעתייהו והוה כמאן דמטו לידייהו דהני: במזכה להן ע"י אחרים · כשהוא מפרים מוסרו למעשרות ביד אוהבו ואומר זכי במעשר זה לפלוני לוי והוה ליה כמאן דמטא לידיה וחוזר ומחזירן לו: עשו את שאינו זוכה כזוכה · במקומות הרבה מפני תקנה עשו כן לרבי יוסי בהניזקין (לקמן דף נט:) עני המנקף בראש הזית ומלודות חיות ועופות ומציאת חרש ובבכורות (דף יח:) כל שחליפיו ביד כהן פטור מן המתנות ובגמרא דשנים אוחזין (ב"מ דף יב:) השוכר את הפועל ילקט בנו אחריו דאף על פי שאין זכיה לקטן עשאוהו כזוכה ובכולן י"ל מפני תקנה עשו: כשער הזול · שאם יוזלו חיטין בשעת הפרשת תרומות אקבלם באותו השער של שעת הפרשה: ואין בו משום רבית · באשר פוסקין בטינן עד שיצא השער וכאן פוסק בשעת הלואה בכך וכך אף על פי שלא יצא השער: ואם בא לחזור · לקמן מפרש: נתייאשו הבעלים · כגון שהלוהו כדי שיעור תרומות שנה זו ועל מנת לקבלם בשנה זו ורואה שנשתדפו שדותיו ונתייאש מאותה הלואה ואמר ווי לחסרון כים ואחר כך חזרו ונתקנו אין מפרים עליהם דיאוש דבר האבד הוא: פוסק עמהם כשער הזול פשיטא · בכל תנאי נמי אם בא לפסוק כשער הזול מי ימחה בידו גבי שאר פוסקין על הפירות נמי הכי תניא באיזהו נשך (ב"מ דף עב:): כמי שפסק דמי · וה"ק הפיסוק שהוא פוסק עמהן כשער הזול הוא שאם יוזלו מדמים הללו שהוא פוסק בשעת הלואה יקבלם כשער הזול: דכי לית ליה · כגון אם נשתדפו שדותיו: לא קרינא ביה לא יגוש · שאינו יכול לתובעו כלום: בעל הבית · אם בא לחזור בכהן אין יכול שהרי כספו בידו וזה לא היה לו למשוך ממנו כלום דלימא ליה לא משכתי: אבל כהן חוזר בו · דכיון דעשאוהו כזוכה יכול לטעון לא משכת ממני פירות: לא צריכא דאקון · בשעה שייבשו ונתייאש כבר עלו בקנה: מהו דתימא אקנתא מילתא היא · דמשעלו בקנה אם מתייבשים חוזרים ומתקנים ומלתא דלא שכיחא הוא שיהו מתקלקלין לגמרי ולא הוי יאוש מעליא קמ"ל: אותו השבט · שהקרוב להם באותו השבט ראוי ליורשם וכל לויים זוכין במעשרות לפיכך יעכב זה את המעשרות בשביל הקרוב להם בלוייה: בחזקת עניי ישראל · הכא ליכא למימר בחזקת יורשין שמא יורשים עשירים הם אבל בחזקת שאר עניים יפרים ויעכבם דהואיל ותקנת עניים הוא ניחא להו לכל עניי ישראל שתהא דת זו נוהגת בישראל כדי שימצאו מלוים להם כשיצטרכו הלכך כי גבי משאר עניים לאו גזל את העניים הוא:
עניי

תוספות

מי יהיב לה תרקבא דדינרי ולא איפייסא · אע"ג דלית ליה אין טענת אונס בגיטין והוי גט וא"ת וכי יהב לה נמי תרקבא דדינרי אמאי לא הוי גיטא הא לא איפייסא ואור"י דאי לא פייסנא לה משמע אם לא אטרח לפייסה בדבר גדול ואי יהב לה הרי טרח לפייסה וקיים תנאו אע"פ שלא נתפייסה:

במכרי לא קתני · אע"ג דמזכה נמי לא קתני מ"מ ניחא ליה לאוקמי במזכה דאיירי בכל כהנים ומאן דמוקי לה במכרי משום דמזכה לא קתני אע"ג דמכרי נמי לא קתני משמע ליה מפרישין עליהן סתם בלא שום זיכוי:

ביחידאה לא מוקמינן · אע"ג דשמואל פסיק בפ"ק דב"מ (דף יב.) כרבי יוסי דעשו את שאינו זוכה כזוכה מכל מקום מסתבר ליה לאוקמי מתניתין אפילו כרבנן*:

ופוסק עמהן כשער הזול · כדמפ' דאע"ג דלא פסק כמי שפסק דמי ואין בו משום רבית אפילו פוסק הרבה פחות משער הזול:

הא קמ"ל אע"ג דלא פסק כו' · וא"ת הא נמי פשיטא דבפרק איזהו נשך (שם דף עב:) אמר ר' יהודה שיכול לומר לו תן לי כזה או תן לי מעותי וי"ל דהתם שאומר לו בשעת הזול אבל הכא אפילו שתק עד שהוקר השער:

כיון דכי לית ליה לא יהיב ליה כו' · והא דאסר רב בפרדיסא באיזהו נשך (שם דף עג.) אע"ג דאית ביה תיובתא הכא התירו משום תקנת כהן:

לא שנו אלא בעל הבית בכהן · אפילו לרבנן דפליגי ארבי שמעון בפ' הזהב (שם דף מד.) ולית להו כל שהכסף בידו ידו על העליונה הכא לא גרע מכי לית ליה לא יהיב אי נמי כדפירש בקונטרס דהכא דאין לו למשוך ממנו כלום לא מלי הדר ביה:
איכא

תוספות רי"ד

פייסתי' הריני מאמינה לומר שלא באתי בתוך זה הזמן אצלה וכיון דמעיקרא הימנה תו לא מהימן לערער וכ"ש דאנן לא ניקום ונערער אלמא טעמא דאמר הכי אבל האי דלא אמר הכי ליחוש איכסיף לסוף אינלי מילתא דארוסה הות אמר רבא אם אמרו בנשואה דחביבה עליו ומחזר לפיים יאמרו בארוסה שאינה חביבה עליו כ"כ אמר רבא אי ק' לי הא ק"ל כי משוו ב"ד שליח שני בפניו או דלמא שלא בפניו פי' כי משוו ב"ד שליח שני בפניו של השליח ראשון משוו ליה או דלמא שלא בפניו נמי מצי משוו ליה כגון זה שאינו יכול להתעכב וילך לדרכו בתרדבעיא הדר פשטה בין בפניו בין שלא בפניו שלחו מתם בין בפניו בין שלא בפניו: ההוא דאמר להו אי דלא אתינא עד לתלתין יומין ליהוי גיטא אתא ופסקיה מעברא אמר להו חזו דאתאי חזו דאתאי אמר שמואל לא שמיה מתיא פי' לא מצא המעבורה לעבור והיה אנוס וקי"ל אין אונס בגיטין כדאמרינן לקמן מ"ה אמר שמואל לא שמיה מתיא והגם גם ולא מצי למימר אנוס אני: ההוא דאמר לד' אי לא מיפייסנא לד' עד תלתין יום ליהוי גיטא מעכשיו פייסה ולא איפייסה פי' התנה עמו שאם לא יפיים אותה עד ל' יום שירא גם מעכשיו והזיר אחריה והרבה עליה ריעים כדי שתתפיים עמו · לא נתרצת והיה טוען ואומר בכל כחי פייסתיה וכל מה שהיה לי לעשות עשיתי והגט הוא בטל שהרי כך אמרתי אם לא אפייסנה יהא גט והרי פייסתיה והיא לא נתרצית אמר רב יוסף מי יהב לה תרקבא דדינרי ולא איפייסא פי' כיון שאמר אם לא אפייסנה יש לו לפייסה עד שתתפייס והיא לא נתפייסה בדברים אם הוי יהיב לה תרקבא דדינרי הות מיפייסה א"כ נמצא שלא פייסה והגט גט הוא ואי אמרת אונס הוא שהרי אין לו תרקבא דדינרי אין טענת אונס בגיטין הלכך כיון שלא פייסה עד שתתרצה ותתפייס עמו (אינו) [הוי] גט ואינו יכול לטעון בכל כחי פייסתיה ואנוס אני: **מתני'** המלוה מעות את הכהן ואת הלוי ואת העני להיות מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין אין חוששין שמא מת כהן או לוי או שמא העשיר העני ואם מתו צריך ליטול רשות מן היורשין ואם הלוה לפני ב"ד אין צריך ליטול רשות מן היורשין פי' הלוה מעות לכהן ע"מ להפריש תרומותיו ולהפרע מהן חוב זה שיפרישם כדי לתקן פירותיו וימכרם לכהנים והדמים יעכב לעצמו בשביל חוב זה וכן הלוה ללוי להפריש מעשר ראשון ולעכבו לעצמו בפרעון חוב זה ויפריש ממנו תרומת מעשר שטובלת ומסריה ויתביה לכהנים ושאר המעשר יאכל הוא [בעצמו] וכן הלוה מעות לעני אחד להיות מפריש עליו מעשר עני ויפרישנו ויתקן פירותיו שגם מעשר עני מובל ויעכבנו לעצמו בפרעון חובו ואין כאן גזל מתנות שכבר הקדים ונתן להם דמיהן ופסק עמהן בשעת ההלואה שיפרע ממתנות [שלהם] ואם אין לפניו מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין ואינו חושש שמא מתו ושוב אינו יכול להפרע מהן וחייב לאחרים או שמא העשיר העני ואינו ראוי ליטול (מיורשיהן) מעשר עני וחייב ליתנו לאחרים: ואם מתו צריך וכו' אם רוצים לפרוע חוב אביהן כענין זה מפני שאין חוב זה מוטל עליהן לפורעו הלכך אם יתרצו יפרעו הוב זה בענין זה יעכב אלו המתנות לעצמו ואם לא יתרצו חייב ליתנם לכהן ולוי ועני אחרים: ואם הלוה אותם בפני ב"ד וכו' שכח יש לב"ד להטיל חוב זה על יורשיהן לפי שתקנתם היא זו שימצאו מעות להלואה בשעת דוחקם ומקשי ואע"ג דלא אתו לידיה פי' אע"פ שלא באו התרומות והמעשרות ליד כהן מעכבן לעצמו בתמיה כיון דלא אתו לידיה מאן זכי ליה להאי כהן שירא שלו ויתפשם זה בחובו ונמצא שלא קיים מצות נתינה אמר רב במכירי כהונה ולויה פי' כמו איש מאת מכרו שהם מכיריו ואוהביו ואינו רגיל ליתן תרומותיו ומעשרותיו אלא להם הלכך כיון דמילתא פשיטא היא דלדידהו יהיב להו אם הלוהו שאר כהנים ולוים אסהו דעתא עלייהו והוי כמאן דמטו לידייהו דהני אבל לשאר כהנים ולויים שאינן מכיריו אסור לעשות כן ושמואל אמר במזכה להן. ע"י אחר פי' מפרישם ומזכה להן על ידי אוהביו ואומר להן זכה בעבורם. וכין לאדם שלא בפניו וקיים בה מצות נתינה וחוזר ונוטל בעבור חובו: תניא ר' אליעזר בן יעקב אומר המלוה מעות את הכהן ואת הלוי בפני ב"ד ומתו מפרישין עליהן בחזקת אותו השבט ואת העני בפני ב"ד מתו מפרישין עליהן בחזקת עניי ישראל:
העשיר

עין משפט נר מצוה

נ א מיי' פ"ז מהלכות גירושין הלכה ד סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמג סעיף י:

נא ב ג מיי' פ"ט שם הלכה ח סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קמד סעיף א:

נב ד מיי' פ"ז מהל' מעשר הלכה ה סמג עשין קלה:

נג ה מיי' שם הל' ו:

נד ו ז מיי' שם הל' ו:

נה ח ט י מיי' שם הלכה ז:

[ועיין היטב תוספות ב"מ יב. ד"ה ואמר שמואל והוספות בכורות יח. ד"ה עשו]

נו כ מיי' פ"ג מהלכות מכירה הלכה ד ופ"ז הלכה א סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן קנח סעיף א וסי' רד סע"א:

מסורת הש"ס

ומסר לה רש"ל

כתובות ב: לקמן ל"ד: נדרים כז:

[כתובות ב: לקמן לד.]

בכורות יח. ב"מ יב

תוספתא פ"ג]

ב"מ מד.

ותענית יט. ע"ש בתוס' ופרש"י ז"ע [תוספתא ריש פ"ג ע"ש]

גליון הש"ס

גמ' כיחידאה לא מוקמינן · עי' פאה פ"ה מ"ב וכר' ש שם: שם ואין שביעית משמטתו · עי' ברא"ש פ"ק דמכות סימן ג: תוס' ד"ה כיחידאה וכו' אפי' כרבנן · עיין לעיל דף יג ע"א תוס' ד"ה והא:

נז א ב ג מיי' פ"י מהל' מעשר הלכה :

נח ד מיי' פ"ג מהל' תרומות הלכה טו וע"ש ובכ"מ ·

נט ה מיי' שם הל' יג

[נ"ל רבא וכן איתא בערוך ערך הבר ג']

תורה אור

איכא בינייהו עניי כותיים *העשיר העני אין מפריש עליו וזכה הלה במה שבידו ורבנן מאי שנא למיתה דעבוד תקנתא ומאי שנא לעשירות דלא עבוד תקנתא *מיתה שכיחא עשירות לא שכיחא אמר רב *פפא היינו דאמרי אינשי חברך מית אישר איתעשר לא תאשר: מת צריך ליטול רשות וכו': תניא *רבי אומר יורשין שירשו ומי איכא יורשין דלא ירתי אלא אמר ר' יוחנן [ב]שירשו קרקע ולא שירשו כספים א"ר יונתן הניח מלא מחט גובה מלא מחט מלא קרדום גובה מלא קרדום ור' יוחנן אמר [ג]אפילו הניח מלא מחט גובה מלא קרדום וכמעשה דקטינא דאביי: ת"ר ישראל שאמר ללוי מעשר יש לך בידי אין חוששין לתרומת מעשר שבו כור מעשר יש לך בידי חוששין לתרומת מעשר שבו מאי קאמר אמר אביי ה"ק ישראל שאמר ללוי מעשר יש לך בידי והילך דמיו אין חוששין שמא עשאו תרומת מעשר על מקום אחר כור מעשר יש לך בידי והילך דמיו חוששין שמא עשאו תרומת מעשר על מקום אחר *אטו ברשיעי עסקינן דשקלי דמי ומשוו ליה תרומת מעשר אלא אמר רב משרשיא בריה דרב אידי הכי קאמר ישראל שאמר לבן לוי מעשר לאביך בידי הילך דמיו אין חוששין שמא עשאו אביו תרומת מעשר על מקום אחר כור מעשר לאביך בידי והילך דמיו חוששין שמא עשאו אביו תרומת מעשר על מקום אחר וכי *נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף אלא אמר רב אשי [ד]ה"ק בן ישראל שאמר ללוי כך אמר לי אבא מעשר לך בידי או *מעשר לאביך בידי חוששין לתרומת מעשר שבו כיון דלא קיץ לא הוה מתקן ליה בעל הבית כור מעשר לך בידי או כור מעשר לאביך בידי אין חוששין לתרומת מעשר שבו כיון דקיץ תקוני תקניה בעל הבית וכי יש לו רשות לבעה"ב לתרום תרומת מעשר [ה]אין אבא אלעזר בן גמלא היא דתניא אבא אלעזר בן גמלא *אומר °ונחשב לכם תרומתכם (במדבר יח) בשתי

איכא בינייהו עניי כותיים. אומר ר"י דלא תקינו אלא בחזקת עניי העיר ולא כמו שפירש הקונטרס דלאתויי קמא גרי אריות הם ולא יפריש בשבילם אלא בשביל עניי ישראל מפריש בכל מקום שהם דא"כ לא נפקא מינה מידי מאי בינייהו: **תניא** רבי אומר יורשין שירשו · מפריש עליהם אבל לאירשו לא מפריש עליהן ואסיפא קאי ואם הלוה בפני ב"ד אין צריך ליטול רשות מן היורשים אבל ארישא דקתני מת צריך ליטול רשות מן היורשים לא מצי קאי דכ"ש אם לא ירשו שצריך ליטול רשות יותר שאין עליהן מוטל לפרוע חוב אביהן:

וכמעשה דקטינא דאביי ואע"ג דאמר התם במי שהיה נשוי (כתובות דף נא:) דאי אמרו ליה הגי חמשין דמי קטינא סלוקי סלקוהו הכא תקנתא דרבנן היא:

הילך דמיו חוששין שמא עשאו כו' · פירש בקונט' לאחר שקיבל המעות עשאו תרומת מעשר וקשה לר"י דלאחר שמכרו איך יכול לעשותו הא לא מיחסר משיכה שהרי ברשות ישראל קאי אלא י"ל דשמא עשאו קודם קבלת הדמים קאמר ופריך אטו ברשיעי עסקינן דשקלי דמי ומשוו ליה תרומת מעשר פירות ומשוו ליה כבר תרומת מעשר מעיקרא:

מעשר לאביך בידי הילך דמיו · תימה אמאי נקט השתא הילך דמיו ועוד אמאי חוששין כלל שעשאו אביו תרומת מעשר והא אדרבה חזקה על חבר שאינו מוציא דבר שאינו מתוקן מתחת ידו כדאמרי' (פסחים דף ט.) בחבר שמת והניח מגורה מליאה פירות וי"ל בדוחק דקסבר דמסתמא אביו אמר לו אם הוא מתוקן או אינו מתוקן ואם לא נטל דמיו רמי אנפשיה לצורך עצמו ומדבר שאמר לו אביו ואם לא מדכר חשבינן ליה בחזקת מתוקן אבל כשנוטל דמיו לצורך אחרים לא רמי אנפשיה ומדכר:

וכי נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף · תימה דתנן במסכת ביכורים (פ"ב מ"ה) תרומת מעשר שוה לביכורים בשני דרכים ניטלת מן הטהור על הטמא ושלא מן המוקף ואמר נמי בירושלמי בפ' ב' דתרומות דכל התורה כולה למידה ומלמדה חוץ מתרומת מעשר שמלמדה ואינה למידה דבתרומת מעשר כתיב (במדבר יח) ממנו מן המוקף ומוקמי' ליה בתרומה גדולה ולא בתרומת מעשר ובפ' הזהב (ב"מ דף מט.) אמרינן ישראל שאמר לבן לוי כור מעשר יש לך בידי רשאי בן לוי לעשותו תרומת מעשר על מקום אחר והכא פריך אתרומת מעשר וכי נחשדו כו' וי"ל מדרבנן אף תרומת מעשר בעי מוקף והא דקאמר רשאי בן לוי היינו בשבתות ויו"ט דשרי כדאמרי' בהאשה רבה (יבמות דף פג.) וקשה דבפ' המפקיד (ב"מ דף לח.) תנן המפקיד פירות אצל חבירו אפילו הן אבודין לא יגע בהן ומפרש רב נחמן בר יצחק בגמרא דחיישינן שמא עשאו תרומת מעשר על מקום אחר ואמאי וכי נחשדו לתרום שלא מן המוקף ואומר ר"ת דגבי פקדון חיישינן טפי ובחששא מועטת תולין הדבר להחמיר שלא ליגע בו וחיישינן שמא בשבתות ויו"ט עשאו דשרי שלא מן המוקף כדאמר בהאשה רבה (יבמות דף פג.) אבל בשאר מקומות לא חיישינן דלא שכיחא שיהא לו פירות בביתו ולא יהא לו די לשבת אם לא יעשרו ממקום אחר וי"מ דדוקא חברים לא נחשדו לתרום שלא מן המוקף דהכא איירי בבן לוי שניתן לו מעשר ואין נותנין אלא לחבר כדאיתא בהזרוע (חולין דף קל:) אין נותנין מתנות לכהן עם הארץ אבל המפקיד כל אדם מפקיד אף שאינן בקיאין בהלכות מוקף וא"ת הא דביכורים דנטילתה שלא מן המוקף היכי מצי למימר דמדאורייתא איירי הא קתני וצריכה שיעור כתרומה ומדאורייתא לתרומה גדולה אין לה שיעור דחטה אחת פוטרת את הכרי וי"ל דאין לה שיעור למטה אבל יש לה שיעור למעלה דאין יכול לעשות כל גורנו תרומה דבעינן ראשית ששיריה ניכרים וכי האי גוונא איכא ברים מסכת פאה (פ"א מ"א) גבי אלו דברים שאין להם שיעור:

לתרום שלא מן המוקף. פי' בקונטרס דשמא בשעה היתה בעין ואין נראה דתרומה גדולה מדאורייתא בעי מוקף וא"כ אפילו שתיקן לפניו ובתרומת מעשר נמי דלא בעינן מוקף אלא מדרבנן נראה דהיינו משום גזירה אטו תרומה גדולה ובעינן מוקף אפילו שתיקן לפניו כמו בתרומה גדולה וגבי חלה כמי תנן מוקף אפילו שתיקן לפניו: **כיון** דלא קייץ כו'. וא"ת והא מוקי לה כאבא אלעזר בן גמלא דאמר ניטלת מאומד וא"כ כי לא קייץ נמי ליחוש דלמא תקוניה תקניה בעה"ב מאומד וי"ל דאינו תורם מאומד דבר שאינו שלו שאינו רוצה להפסיד לא ללוי ולא לכהן: **אין** אבא אלעזר בן גמלא היא. וא"ת נהי שיש לו רשות לתרום שמא לא חשש לתרום מעשר שעתיד ליתן ללוי והיאך כתיר מספק וי"ל דכיון שהרשות בידו ושהה זמן גדול בביתו ומנוה עליה רמיה סתמא דמילתא דתקוניה תקניה:

עניי כותיים · שאם אין עניי ישראל בעיר ויש עניי כותיים מפריש לצורכם ויעכבם לעצמו שאף הם זוכים בהן דכותיים גרי אמת הם ולתנא קמא גרי אריות הם ולא יפריש בשבילם אלא בשביל עניי ישראל יפריש בכל מקום שהם: וזכה הלה במה שבידו · הלוה הזה אינו חייב *לפרוע משלו שהרי הלוהו ע"מ שלא ליפרע הימנו: דעבוד תקנתא · דקאמר מפריש עליו בחזקת עניי ישראל ובהעשיר קתני אין מפרישין עליו: לא שכיחא · הלכך לא חשו לה: אשר · אמן והחזק הדבר לשון שריר וקיים: לא תאשר · לא תאמן: שירשו קרקע · שעליהם מוטל המלוה לפרוע חובת אביהן: מלא מחט · כלומר הניח קרקע מועט אין זה מפריש בחזקת יורשין אלא כשיעור דמי הקרקע: מלא קרדום · כלומר קרקע הרבה: אפי' הניח מלא מחט גובה מלא קרדום · כלומר כל חובו לפי שהוא יכול לטרוף ולחזור ולטרוף כל שעה שיפדוהו ממנו: כי ההוא מעשה דקטינא דאביי · במי שהיה נשוי בכתובות (דף נא:) דההוא דהוו מסקי ביה מאה זוזי ושכיב ושביק קטינא שוי חמשים אתא בעל חוב טרפוה אתו יתמי יהבו ליה חמשין וסלקוהו הדר אתא טרפה כו': ישראל שאמר ללוי · כולה מפרש ואזיל לה: מעשר יש לך בידי · שהפרשתי מתבואתי לצורכך: והילך דמיו · ומוכרהו לי ונטל זה את דמיו: אין חושש · ישראל זה שמא לאחר שמכרו לוי עשאו לוי זה תרומת מעשר על מעשר אחר שהיה לו בביתו דכיון דלא ידע כמה יש לו בידו לא עביד ליה תרומת מעשר אבל אמר כור מעשר יש לך בידי ונתן לו הדמים אסור ישראל זה לאכול הימנו ואפי' הפריש תרומת מעשר לכהן לפי חשבונו חיישינן שמא לאחר שקיבל הדמים עשאו לכולן תרומת מעשר על תשעה כורין שיש לו בביתו מעשר הטבול לתרומת מעשר דכיון דלא משך יכול לחזור הלוי ואע"פ שהוא ברשותו של ישראל לא קנו לו מעותיו דאימת קנייה האי לוי דלקנייה לישראל בקבלת מעות הלכך כי חזר בו ועשאהו תרומת מעשר חל עליו השם: מעשר לאביך בידי · בחיי אביך הודעתיו שהיה לו מעשר בידי: מוקף · סמוך כמו אין מקיפין שתי חביות (ביצה דף לב:) אסור לחבר לומר תבואה שיש לי במקוספלוני תהא תרומה על זו שמא אותה שעה אינה בעין ואם עשה עשוי: כך אמר לי אבא · לפני מותו מעשר לך בידי: חוששין הלוי הזה: לתרומת מעשר · הראויה ליטול הימנו ואע"פ שחזקה על חבר שאינו נפטר מן העולם עד שיתקן כל פירות טבלים שבידו הכא איכא למיחש דכיון שלא הזכיר בצואתו שכום מדה שמא לא היה יודע כמה יש: אין חוששין שמוחזק ישראל זה שתיקנו קודם שמת ואע"פ שאין מוטל עליו: לתרום תרומת מעשר · הלא אין המעשר שלו אלא של לוי והוה ליה תורם שלא מדעת:

בשתי

תוספות רי"ד

העשיר העני אין מפרישין עליו וזכה הלה במה שבידו: מ"ט דלמיתה עבוד רבנן תקנתא ומ"ט דלעשירות לא עבוד תקנתא: מיתה שכיחא עשירות לא שכיחא אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי מיית חברך אשר איעתר לא אשר

[נ"ל לפרוע]

[לקמן סה. כתובות סג:]

[תוספתא רפ"ג]

[יומא ז. וש"נ]

[עירובין לב: וש"נ]

במיי' פ"ג מהלכות תרומות משמע דלא גרס כזה מעשר לאביך כו'

ביצה יג: ע"ש בכורות נח: ע"ש מנחות נה:

בשתי תרומות הכתוב מדבר ׳אחת תרומה גדולה ואחת תרומת מעשר כשם שתרומה גדולה ׳ניטלת באומד ובמחשבה כך תרומת מעשר ניטלת באומד ובמחשבה וכשם שיש לו רשות לבעל הבית לתרום תרומה גדולה כך יש לו רשות לבעל הבית לתרום תרומת מעשר: **מתני׳** ׳המניח פירות להיות מפריש עליהן תרומה ומעשרות מעות להיות מפריש עליהן מעשר שני מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין אם אבדו הרי זה חושש מעת לעת דברי ר׳ *אלעזר רבי יהודה אומר בשלשה פרקים בודקין את היין בקידום של מוצאי החג ובהוצאת סמדר ובשעת כניסת מים *בבוסר: **גמ׳** מאי מעת לעת ר׳ יוחנן אמר מעת לעת של בדיקה רבי אלעזר בן אנטיגנוס אומר משום רבי אלעזר בר׳ ינאי מעת

רש"י

בשתי תרומות · דהאי קרא בלוים כתיב תרומתכם הייט תרומת מעשר כדגן מן הגורן הייט תרומה גדולה ראשית דגן שישראל מפרים מגורנו והקים הכתוב תרומת מעשר לתרומה גדולה : באומד · אחד מהמשים שאמרו חכמים מפרים באומד דאם טעה אין כאן איסור דמדאורייתא חטה אחת פוטרת הכרי דלא נתנה בה תורה שיעור אלא ראשית דגנך : אף תרומת מעשר · אע"פ שמיעורה קלוב מן התורה מעשר מן המעשר ניטלת באומד : ובמחשבה · נותן עיניו בצד זה לשם תרומה ואוכל בצד זה ואע"פ שלא הפרים ותרווייהו נפקי מונחשב והאי דיליף תרומת מעשר מתרומה גדולה לענין אומד הוא דיליף : **מתני׳** המניח פירות להיות מפרים עליהן ס׳ · סומך על אלו ואוכל טבלים אחרים שיש לו ואומר הרי תרומתן באותן פירות שהקניתי לכך וכן עושה תמיד : ואם אבדו · הלך לבדקן ומלאן שאבדו : הרי זה חושש · לאותן טבלים שתיקן בהבטחתן של אלו ואם לא אכלן לריך להפרים מהם דשמא כשאמר הרי תרומתן בפירות שהקניתי כבר היו אבודין : מעת לעת · בגמ׳ מפרש : בודקין את היין · שהניחו להיות מפרים עליו לריך לבודקו שמא החמיץ ואין תורמין מן החומץ על היין : בקידום של מוצאי החג · כשמנשבת רוח קדים במוצאי החג : הוצאת סמדר · כתום פרח וענביו נראין באשכול כסדרן : ובשעת כניסת מים לבוסר · כשהן כפול הלבן נקראין בוסר וכשלחלוחית נכנסת וגדילה בתוכו שיכול לעצור מהן כל שהוא הייט כניסת מים ל"א היו כותשין הענבים כשהן בוסר ונותנין להוכן מים ונעשין חומץ לטיבול : **גמ׳** מעת לעת של בדיקה · כשבדקן מלאן אבודין חושש שמא מאתמול בעת הזאת אבדו ואם עשאן מעשר תוך מעת לעת זה על פירות אחרים לריך להפרים עליהם מספק וטפי מהכי לא אחמור רבנן למיחש אלא סמכי׳ אחזקה : של

תוספות

כשם שתרומה גדולה ניטלת באומד · ומיהו אין להקיש תרומת מעשר לתרומה גדולה שיועיל במתכוין חיטה אחת לפטור הכרי דהא מעשר אמר רחמנא ומיהו אם במתכוין מוסיף נראה דמועיל דמקשינן להכי לתרומה גדולה כדמוכח בפרק כל המנחות באות מלה (מנחות דף נה·) דקתני תורמין תאנים על הגרוגרות במנין ופריך דהוי מרבה במעשרות ומיירי במרבה בתרומת מעשר כדמוכח סיפא ומוקי לה לרישא כאבא אלעזר בן גמלא והתם מרבה במתכוין ונראה דלית ליה כלל לאבא אלעזר בן גמלא מרבה במעשרות מעשרותיו מקולקלין דבמעשר [ראשון] נמי שרי מאומד כדאמרי׳ בסוף בכורות יכול היה לו מאה טלאים ונטל עשרה או עשרה ונטל אחד יהיו מעושרים ת"ל עשירי ואין זה עשירי ר׳ יוסי בר׳ יהודה אומר מעשר ומפרש התם דטעמא דר׳ יוסי בר׳ יהודה דסבר כאבא אלעזר בן גמלא ומעשר קרייה רחמנא תרומה דכתיב כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה׳ תרומה ואיתקש מעשר בהמה למעשר דגן כדאמר התם בריש פירקין מה מעשר דגן ניטל מאומד ובמחשבה כו׳ ובמעשר ראשון איירי דכתיב בסיפא דקרא נתתי ללוים לנחלה וא"ת ואמאי אצטריך התם לאוקמי כאבא אלעזר לא הוה ליה למימר אלא דאיתקש מעשר בהמה למעשר דגן מה מעשר דגן ניטל אחד מעשרה אף מעשר בהמה כן אפי׳ בלא העברת שבט וי"ל דמשמע ליה דלרבי יוסי ברבי יהודה בנטל אחד מעשרה הוי מעשר אפי׳ אינם שוים כמו במכנים לדיר להתעשר דמסתמא אין דרכן להיות שוין הלכך צריך לאוקמי כאבא אלעזר בן גמלא דאי לאו דאבא אלעזר ה"א דבנטל אחד מי׳ בעינן שוין כמו במעשר דגן אע"ג דבמכנים לא בעינן שוין וקשה כיון דשרי אפי׳ מעשר מאומד אמאי איצטריך במנחות לאוקמי בתרומת מעשר הא דאמר ר׳ אלעזר ברבי יוסי אבא היה נוטל עשר גרוגרות שבמקלוע על תשעים שבכלכלה לוקמה במעשר גופיה וי"ל דנהי דרבי יוסי ברבי יהודה סבר דאפילו מעשר ניטל מאומד דלמא אבא אלעזר לית ליה הך סברא ועוד דניחא ליה לאוקמיה בתרומת מעשר משום דברישא קתני תורמין: **ניטלת** מאומד · מלוה לתרום מאומד דמתוך שירא לנמלם שלא יטול פחות יטול בעין יפה כדתנן בפ׳ קמא דתרומות אין תורמין לא במדה לא במשקל ולא במנין וכן תרומת מעשר ובתוספתא גרסינן מה תרומה גדולה אינה ניטלת אלא באומד ובמחשבה אף תרומת מעשר אינה ניטלת אלא באומד כו׳ ואם תאמר *דבפ"ק דתרומות תנן המונה משובח והמודד משובח ממנו והשוקל משובח משלשתן בירושלמי מקשה לה בפ"ק דתרומות ומשני כאן בתרומה גדולה וכאן בתרומת מעשר דתניא אבא אלעזר בן גמלא אומר מנין שאין תורמין לא במדה ולא במשקל ולא במנין תלמוד לומר ונחשב לכם תרומתכם במחשבה אתה תורם ואי אתה תורם במדה במשקל במנין פירוש ההיא דאין תורמין בתרומה גדולה דלכולי עלמא מלותה מאומד וההיא דהמונה משובח בתרומת מעשר וכרבנן והא דמייתי ברייתא דאבא אלעזר בן גמלא לאשמועי׳ דפליגי בתרומת מעשר וא"ת דבירושלמי אההיא דהמונה משובח ממאי הוא משובח אמר רב הונא מן התורם מאומד משמע דמאומד הוי תרומה אלא דמונה משובח וקאמר נמי התם אמר רבי הלל מתני׳ אמרה כן השוקל משובח משלשתן פירוש מכלל דהיכא שלשה בר ממשקל ובתר הכי קאמר אמר ר׳ חנינא תיפתר בשלשתן ולית את שמע מינה כלום ואי לרבנן לדידהו אין תרומת מעשר מאומד ולאבא אלעזר בן גמלא מלותה לעשות מאומד דקתני בתוספתא אף תרומת מעשר אינה ניטלת אלא באומד ובמחשבה ויש לומר דרבנן מודו דמאומד הוי תרומה אבל אין מלוה לעשות מאומד ולא חשיב מרבה במעשרות במתכוין לאמוד יפה אלא במתכוין להרבות ומרבה במתכוין וההיא דבכורות דמוקי לה ר׳ יוסי כאבא אלעזר בן גמלא ולא כרבנן שמא התם מרבה במתכוין:

כך תרומת מעשר ניטלת באומד ובמחשבה · פירש בקונטרס דלענין אומד הוא דיליף אבל מחשבה בתרווייהו נפקא מונחשב אי נמי מחשבה נמי יליף אף על גב דכתב ביה משום דכתיב ביה כדגן מן הגורן דהייט תרומה גדולה ראשית דגן שישראל מפרים מגורנו דקרא גופיה מקיש ליה לתרומה גדולה לענין מחשבה ונראה דלא פליגי רבנן עליה דאבא אלעזר בן גמלא אלא לענין מאומד אבל במחשבה לא פליגי דהא קרא כתיב וברים האיש מקדש (קדושין דף מא:) נמי פריך מה לתרומה שכן ניטלת במחשבה משמע דלכ"ע פריך והייט תרומת מעשר דכתיב בה אתם גם אתם ודלא כפי הקונטרס דפי׳ בבכורות דמשום מחשבה מוקי ר׳ יוסי בר׳ יהודה כאבא אלעזר בן גמלא ואין פשט הסוגיא מתיישבת כפירושו דמה לנו להזכיר מחשבה בדברי ר׳ יוסי בר׳ יהודה: **במחשבה** · פי׳ בקונטרס שנותן עיניו בצד זה לשם תרומה ואוכל מצד זה ואע"פ שלא הפרים משמע שרוצה לומר משום דכתיב ונחשב שרי לאכול בלא הפרשה ושרינן נמי בשתיקה ע"י שנותן עיניו בצד זה וכל זה נפקא מונחשב וכן ודאי דבלא דיבור נמי הוי תרומה מדתנן במס׳ תרומות (פ"א מ"ו) חמשה לא יתרומו ואם תרמו תרומתן תרומה וקא חשיב אלם ומפרש בירושלמי טעמא משום ברכה ובפרק ג׳ דשבועות (דף כו:) נמי אמרי׳ גבי כל נדיב לב דהוו תרומה וקדשים שני כתובין הבאין כאחד לענין גמר בלבו אע"פ שלא הוציא בשפתיו ולא ילפינן מנייהו שבועה ולענין לאכול בלא הפרשה אין קפידא לכ"ע אפילו בכל המעשרות דלא כתיב בהו ונחשב דשרי בכל מקום אע"פ שעתה אין מפרים כלום כדמוכח ההיא דהלוקח יין מבין הכותים (לעיל דף כה·) דשרי לכ"ע או לאו משום ברירה או בקיעת הטד ובמעשר שני שרינן כשאומר בצפונו או בדרומו וא"ת כיון דשרי תרומה כשנותן עיניו בצד זה אמאי אין מגביהין תרומות בשבת דהא תנן במס׳ שבת בפרק נוטל (דף קמב:) ר׳ יהודה אומר אף מעלין את המדומע בק׳ ומאי פריך בגמ׳ *והא קמתקן ומשני דסבר כר"ש בן אלעזר דאמר נותן עיניו בצד זה ואוכל בצד זה ולהכי לא חשיב מתקן בשבת כשמעלהו כיון דאפשר במחשבה והכא נמי אפשר במחשבה וי"ל דשאני מדומע שכבר הוא מתוקן אבל תחלת תיקונו של טבל לא שרינן משום דאפשר במחשבה ואפי׳ דמאי אסור לתקן בשבת כדמוכח בפ׳ במה מדליקין (שם דף לד·) אע"ג דשרי ליתן עיניו בצד זה ולאכול בצד אחר כדאמרי׳ בפ"ק דחולין (דף ו:) גבי ר׳ מאיר שאכל עלה של ירק*: **המניח** פירות להיות מפרים עליהן כו׳ · בערבי שבתות וי"מ איירי דשרי שלא מן המוקף*: **מעת** לעת · בנדה (דף ד:) דייק מאי טעמא שנתנו רבנן שיעור בנדה מעת לעת ותימה דהכא (נמי) מ"ט וי"ל דדוקא התם דייק משום דאשה מרגשת בעצמה ובדין הוא דדיה שעתה כשמאי ואי בעו רבנן למיקנסה לקנסוה מפקידה לפקידה כהלל:

בשעת כניסת מים לבוסר · נראה לר"י כלשון ראשון שפירש בקונטרס כשנכנסה בו לחלוחית שיכול לעצור מהן כל שהוא הייט כניסת מים מדתנן במס׳ שביעית בפ"ד (מ"ח) הבוסר משהביא מים אוכל בו פתו בשדה הבאים כונס לתוך ביתו כו׳ ויש שאין מהרין בו על מגע לפי שאינו קרוי יין אלא מים ור"ת אומר שאין להקל לפי שאין אנו בקיאין עד מתי קרוי מים ולא יין וכתב ר"ת שבנה אחת לא נתבשלו הייטת יפה והיו בוסר וכי באותה שנה לא נהגו יין נסך · [ועיין תוס׳ ע"ז כט: ד"ה אין]

בקידוש

נר מצוה

ס א מיי׳ פ"ג מהלכות תרומות הלכה ד :

סא ב מיי׳ פ"ז מהל׳ מעשר הלכה ד סמג עשין קלו :

תוספות רי"ד

מתני׳ המניח פירות להיות מפריש עליהן תרומה ומעשר מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין ואם אבדו הרי זה חושש מעת לעת דברי ר׳ אלעזר ר׳ יהודה אומר בג׳ פרקים בודקין את היין בקידום של מוצאי החג ובהוצאת סמדר ובשעת כניסת המים בבוסר · פי׳ הניח פירות של טבל להיות סומך עליהן ואוכל טבלים אחרים שיש לו ואומר הרי תרומתן ומעשר שלהן באותן פירות שהקצ׳תי לכך שמשער כמה קבין צריך להפריש מאלה תרומה וכמה קבין מעשר ואומר מאותן הטבלים שהקצתי במקום פלוני שלא אקחם וכן הוא עושה תמיד ומפריש עליהן בחזקת שהן קיימין אותן פירות שהקצה ואוכל את אלו ואין חוששין שמא אבודים הן בשעה שהוא מפריש עליהן ואומר תרומתן של אלו באותן הפירות ונמצא שאין בדבריו כלום ואוכל טבלים אלו בחזקת שהן קיימים ומפריש עליהן ואף על פי שאינו רואה אותן : ואם הלך לבודקן ומצאן שאבדן הרי זה חושש לאותן טבלים שתקן בהבטחתן של אלו מעת לעת ואם לא אכלן צריך להפריש מהם דשמא כי אמר הרי תרומתם על אותם שהקצתי כבר היו אבודין · אבל אותן שתקן קודם מעת לעת כתקון מתוקנת ואע"פ שהן בעולם שלא אכלן אוכלן בחזקת מתוקנות ואינו מפריש עליהן כלום: ואמרינן מאי מעת לעת אמר ר׳ יוחנן מעת לעת של בדיקה פי׳ אם בדקם היום בשחרית ומצאם אבודים חוששין שמא מאתמול בשחרית אבדו ואם עשאן מעשר תוך מעת לעת זה על פירות אחרים צריך להפריש עליהם מספק וטפי מהכי לא אחמור רבנן למיחש אלא

[ועי׳ תוס׳ חולין ו. ד"ה ודלמא ותוס׳ מנחות נה. ותוספות בכורות נח. ד"ה במחשבה]

[כסדר המשנה איתי ר"א בן שמוע]

[בערוך ערך בסר א׳ איתא לבוסר וכן איתא ברש"י ותוס׳ וכן איתא בתוס׳ דע"ז כט: ד"ה אין וכן ברש"י פסחים ... ד"ה כוא בוסר] וכן איתא בירושלמי

דנפ"ד דתרומות הכן כג"ל מהרש"א

[דף קמב:]

[ועי׳ היטב תוס׳ יבמות לב: ד"ה אלא לאו כר"ג וכו׳]

מעת לעת של הנחה תנן אם אבדו הרי זה חושש מעת לעת בשלמא למ"ד מעת לעת של בדיקה שפיר אלא למ"ד מעת לעת של הנחה האי מעת לעת עד מעת לעת מיבעי ליה קשיא: דברי ר' אלעזר: אמר ר' אלעזר חלוקין עליו חביריו על רבי אלעזר דתנן *מקוה שנמדד ונמצא חסר כל טהרות שנעשו על גביו למפרע בין ברשות היחיד בין ברה"ר טמאות פשיטא דחלוקין מהו דתימא מאי למפרע מעת לעת קמ"ל: רבי יהודה אומר בג' פרקים כו': תנא בקידום של מוצאי החג של תקופה תניא ר' יהודה אומר בג' פרקים מוכרין את התבואה לפני הזרע ובשעת הזרע *ובפרוס הפסח ובשלשה פרקים מוכרין את היין בפרוס הפסח ובפרוס עצרת ובפרוס החג ושמן מעצרת ואילך למאי הלכתא אמר רבא ואיתימא רב פפא לשותפין מכאן ואילך מאי אמר רבא כל יומא פירקיה הוא °ויהי כזרוח השמש וימן אלהים רוח קדים חרישית מאי חרישית אמר רב יהודה בשעה שמנשבת עושה תלמים תלמים בים א"ל רבה אי הכי היינו דכתיב °ותך השמש על ראש יונה ויתעלף אלא אמר רבה בשעה שמנשבת משתקת כל הרוחות מפניה והיינו דכתיב °אשר בגדיך חמים בהשקט ארץ מדרום (א) א"ר תחליפא בר רב חסדא א"ר חסדא אימתי בגדיך חמים בשעה שהשקט ארץ מדרום שבשעה שמנשבת משתקת כל הרוחות מפניה רב הונא ורב חסדא* הוו יתבי חליף ואזיל גניבא עלייהו אמר חד לחבריה ניקום מקמיה *דבר אוריין הוא א"ל אידך מקמי פלגאה ניקום אדהכי אתא איהו לגבייהו אמר להו במאי עסקיתו אמרו ליה ברוחות אמר להו הכי אמר רב חנן בר רבא אמר רב *ד' רוחות מנשבות בכל יום ורוח צפונית מנשבת עם כולן שאלמלא כן אין העולם מתקיים אפילו שעה אחת ורוח דרומית קשה מכולן ואלמלא בן נץ מעמידה מחרבת כל העולם כולו מפניה שנאמר °המבינתך יאבר נץ יפרש כנפיו לתימן רבא ורב נחמן בר יצחק הוו יתבי הוה חליף ואזיל *רב נחמן בר יעקב דיתיב בגוהרקא דדהבא ופריס עליה סרבלא דכרתי רבא אזל לגביה רב נחמן בר יצחק לא אזל לגביה אמר דלמא מאינשי דבי ריש גלותא נינהו רבא צריך להו אנא לא צריכנא להו כדחזא דרב נחמן בר יעקב הוה אזיל לגביה גלי לדרעיה אמר שדיא נשיב אמר רבא הכי אמר רב אשה מפלת בו ושמואל אמר אפילו מרגלית שבים מרקבת בו ר' יוחנן אמר אפי' שכבת זרע שבמעי אשה מסרחת בו *אמר רב נחמן [בר יצחק] ושלשתן מקרא אחד דרשו °כי הוא בין אחים יפריא יבוא קדים רוח ה' ממדבר עולה ויבוש מקורו ויחרב מעיינו זה שכבת זרע שבמעי אשה הוא ישסה אוצר כל כלי חמדה זו מרגלית שבים אמר רבא *עדי סוראה הוא דדייקי קראי מאי כי הוא בין אחים יפריא אמר רבא אפילו

שפתא

תוספות

בקידום של מוצאי החג של תקופה. של תקופת תשרי אבל משכה תקופת תמוז עד כאן לא וא"ת והא אי אפשר שתמשוך עד כאן כדאמרי' בפרק קמא דסנהדרין (דף יג.) דבעינן מקצת החג בתקופה חדשה וי"ל דאמר התם דעל תקופה לבדה אין מעברין:

לפני הזרע ובשעת הזרע. תימה דכל זה הוא פרק א' דאין הפסק בין לפני הזרע לשעת הזרע וי"ל דבשעת הזרע הוא סוף הזרע שכבר זרעו כל מה שהי' להם ונתחסר להם שלא היה להם כל הצורך:

לשותפין. פירש ר"ח ור"ת כי הא דאמר בריש המקבל (ב"מ דף קה.) הני בי תרי דעבוד עיסקא בהדי הדדי [ורווח] וא"ל חד לחבריה תא ונפלוג ואמר ליה אידך נרויח טפי דינא הוא דמעכב והשתא עד זה הזמן יכולין לעכב ואז ימכרו ויחלוקו וכן לכל דבר יש זמן: **אי** הכי היינו דכתיב ותך השמש. אהאי קרא קאמר שלא בא לספר בכח גבורת שערה שהיתה עושה תלמים בים אלא להעיד שהשתיקה אחר כל הרוחות ונתחמם העולם ומכל מקום אמת הוא שהוא רוח חזק מאד כדכתיב (שמות יד) ברוח קדים עזה כל הלילה וברוח קדים תשבר אניות תרשיש (תהלים מח) דלפעמים שולחה הקב"ה לעולם עזה וקשה: **אנא** לא צריכנא להו. פירש בקונטרס דרב נחמן בר יצחק חתניה דבי נשיאה הוה כדאמר בהעור והרוטב (חולין קכד.) ולפירושו רב נחמן סתם שבגמ' °הוא רב נחמן בר יצחק דבהעור והרוטב משמע דסתם רב נחמן הוא חתניה דבי ריש גלותא ואין נראה דבפרק מי שהוציאוהו (עירובין דף מג:) אמרי' יתיב רב נחמן בר יצחק אחוריה דרבא ויתיב רבא קמיה דרב נחמן וכן בפ' עושין פסין (שם דף יח:) *גבי מנוח עם הארץ היה משמע דרב נחמן סתם °לאו היינו רב נחמן בר יצחק וכן בפ' הבולה (לקמן נט.) גבי אשכחיה רב נחמן בר יצחק לרבה בר שילא דהוה קאי אפיתחא דבי תפלה וכן בכמה דוכתי אלא רב נחמן סתם הוא רב נחמן בר יעקב דהא רב נחמן סתם הוא חברו של רב ששת ובירושלמי מוכח בדוכתי טובא דרב נחמן בר יעקב הוא חברו של רב ששת וגם בש"ס שלנו אינו מזכיר בשום מקום רב נחמן בר יעקב אלא כשמזכיר אצלו רב נחמן אחר רב נחמן בר יצחק או רב נחמן בר רב חסדא והא דקאמר הכא רב נחמן בר יצחק לא צריכנא להו שפיר הוה ולא היה צריך להם*): **שדיא** נשיב. ארוח מזרחית קאמר כדמוכח סוגיא ולא ששמה שדיא אלא לפי שהיתה קשה קראה כך ורוח דרומית שמה שדיא כדאמר בערוך בערך אסתנא וזהו לשונו לד' רוחות יש להן שמות רוח מזרחית שותא רוח מערבית אוריא רוח צפונית אסתנא רוח דרומית שדיא:

הדרן עלך כל הגט

*) [ועיין תוס' עירובין יח: ד"ה מתקיף עוד שם מ"ג: ד"ה יתיב וב"ב מו: ד"ה בלא]

רש"י

כל הנחה. הרי זה חושש למפרע כל הימים עד מעת לעת של הנחה ראשונה יום אחד שלא מחזיקין להו בחזקת קיימין בידוע ומשם עד כאן ספק ויחזור ויתרום: חושש מעת לעת. משמע יום אחד הוא דקאי בחששא היינו כמ"ד מעת לעת של בדיקה: אלא למ"ד. כולהו יומא קאי בחששא בר מיומא קמא חושש למפרע עד מעת לעת מיבעי ליה: ר"א בן פדת דגמרא ור"א בן שמוע דמתניתין וברייתא: חלוקין. ואמרי דלעולם חיישינן הואיל ונמצאו אבודין וכל פירות שתקנו ע"י אותן פירות צריך לחזור ולהפריש: מקוה. שהיה בחזקת שלם ונמדד לאחר זמן ונמצא חסר: כל טהרות שנעשו על גביו. כל תרומות וטהרות שנשתמשו בהן בכלים ואנשים שטבלו מטומאתן באותו מקוה מעולם: בין ברשות היחיד. דקי"ל ספק טומאה ברשות היחיד ספיקו טמא: בין ברה"ר. דקי"ל ספיקו טהור הכא טמא דכי אמרי' ספק טומאה ברה"ר טהור היינו ספק נגע ספק לא נגע דאיכא למימר לא נגע אבל זה בודאי טמא ודאי ואתה בא לטהרו בטבילת ספק אל תטהרנו מספק: פשיטא דחלוקין. מהא מתני' ור"א בן פדת מאי אשמעינן הא מתני' בהדיא תנן טמאות: של תקופה. אם כבר נכנסה תקופת תשרי אבל אם משכה תקופת תמוז עד כאן לא: לשותפין. שאין האחד יכול למכור שלא מדעת חבירו חוץ לפרקים הללו אבל בפרקים הללו אין צריך לימלך ואם מכר ונתייקר השער לאחר זמן אין עליו כלום: פירקיה. זמנו למכור: בשעה שמנשבת עושה תלמים בים. כתלם של מענית המחרישה דהיינו חרישית לשון חרישה לפי שחזקה היא: היינו דכתיב. בתמיה: ותך השמש. הכתוב בא להעיד שנתחמם העולם ואתה אומר שסיפר הכתוב בכח גבורת ספרותיה ולכך כינה בלשונו: משתקת כל הרוחות מפניה. כשהיא מנשבת בשעת החום היא חמה מאד ומבטלת לינת כל הרוחות ולכך כינה הכתוב לקרותה חרישית: כשמשקיט ארץ מדרום. כשלינת רוח דרומית שוקטת ומי הוא המשקיטה רוח מזרחית משתיקתה שבשעה שמנשבת רוח מזרחית משתקת כל הרוחות: פלגאה. בעל מריבה שהיתה לו מריבה עם מר עוקבא שהיה אב ב"ד כדאמרי' בפ"ק (לעיל דף ז.) בני אדם העומדים עלי ובידי למוסרם למלכות והוא היה גניבא כדמפרש התם: רוח צפונית. נוחה היא לא חמה ולא צוננת וממתקת את שאר הרוחות: בן נץ. מלאך העשוי כנץ: מעמידה. בכנפיו: יאבר. לשון אברתו יגדיל כנף: גוהרקא. עגלה עשויה כבודה ומנהיגים בה שרים: סרבלא דכרתי. לבוש תכלת דומה לכרתי: אנא לא צריכנא להו. דרב נחמן (ג) חתניה דנשיאה הוה בהעור והרוטב (חולין ד' קכד.): גלייה. רב נחמן בר יעקב לדרעיה שהיתה רוח מזרחית מנשבת והוחם לו: שדיא נשיב. השדה מנשבת: שכבת זרע. תוך ג' ימים: מקורה של אשה. עובר שבמעיה: עדי סוראה הוא. הדבר הזה מבני סורא הוא דדייקי קראי:

שופתא

עין משפט נר מצוה

סב א מיי' פ"ז מהל' מעשר הלכה ד:

סג ב מיי' פ"י מהל' מקואות הל' ו טור וש"ע י"ד סימן ר"א סעיף עה:

סד ג מיי' פ"ד מהל' שותפין הלכה ד סמג עשין פב טור וש"ע ח"מ סימן קעו סעיף יד:

תוספות רי"ד

שמכינן אחזקה: א"ר אלעזר בן פדת חולקין עליו חביריו על רבי אלעזר בן שמוע דתנן מקוה שנמדד ונמצא חסר כל טהרות שנעשו על גביו למפרע בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים טמאות פי' מקוה שנמדד בא' בניסן והיה שלם ועומד בחזקת שלם ולאחר זמן בא' באייר נמדד ונמצא חסר כל תרומות וטהרו' שנתעסקו בכלי' ואנשי' שטבלו מטומאתן באותו מקוה מא' בניסן שהיה שלם ועד א' באייר ונמצ' חסר הן טמאות דחיישי' טמא בא' בניסן לאחר בדיקתו חסר מיד ואע"ג דהוא ברשות הרבים דקיימא לן ספק טומא' [ברה"ר טהור] היינו דאיכא למימר לא נגע אבל זה שהוא טמא ודאי ואתה בא לטהרו בטביל' ספק אל תטהרנו מספק אלמא מעת בדיק' הראשונה אנו חוששין ולא מעת לעת בלבד כמו שאמר ר' אלעזר ומאי דאמרי' (בפסחים) (בקידושין דף עט.) תניא המפריש חבית להיות מפריש עליה תרומה ומעשר על ג' ימים ודאי מכאן ואילך ספק דמשמע שכל למפרע אנו חוששין רבנן הוא דפליגי על ר' אלעזר: ר' יהודה אומר בג' זמנים צריך לבדוק את היין (אבל) [ואם] הניחו להיות מפריש עליו חיישינן שמא החמיץ ואין תורמין מחומץ על יין מפני א) [שאינו מינו] ואם תרם אין תרומתו תרומה: ברוח קדים המנשבת במוצאי חג הסוכות ובהוצאת סמדר כשיפול הפרח והענבים נראים מסודרי' באשכול יקראו סמדר. ובעת כניסת מים לבוסר אחד שגדלו הענבים ונעשו כפול הלבן נקראים בוסר וכשתכנס בתוכן לחלוחי' שאם תעצרם תוציא מהם משקה נקרא כניס' מים לבוסר ובאלו ג' פרקים רגיל להיות מתקלקל היין שסופו להחמיץ: תנא בקדי' של מוצאי החג של תקופה אם כבר נכנסה תשרי. אבל אם משכה תקופה תמוז עד מוצאי החג אין זמן היין להתקלקל עד שתכנס תקופ' תשרי:

סליק פרקא

א) עיין תוס' נדה דף ב ע"ב ד"ה כיה בודק דאף לרבנן דס"ל דיין וחומץ מין אחד הוא מ"מ בכאן אין תרומתו תרומה ע"ש:

מסורת הש"ס

קדושין עט. נדה ב: [מקואות פ"ב מ"ב]

פי' ט"ו ימים לפני הרגל קרוי פרוס

יונה ד

יונה ד

איוב לז

איוב לט

הושע יג

לקמן סג.

[פי' בן תורס כ"כ רש"י לקמן סג.]

ב"ב סח.

[נ"ל רב אחא בר יעקב עיין ערך גניבא]

נ"א רב אחא בר יעקב אמר מ"ד

[עי' פרש"י לקמן סה. ד"ס עדי אלו כמו עדא אמרה]

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואמר רב תחליפא: (ב) רש"י ד"ה אנא וכו' דרב נחמן בר יצחק חתניה:

שופתא בקופינא דמרא רפיא רב יוסף אמר אפילו סיכתא בדפנא רפיא רב אחא בר יעקב אמר אפילו קניא בכופתא רפיא:

הדרן עלך כל הגט

השולח *[א]גט לאשתו והגיע בשליח או ששלח אחריו שליח ואמר לו גט שנתתי לך בטל הוא הרי זה בטל קידם אצל אשתו או ששלח אצלה שליח ואמר לה גט ששלחתי לך בטל הוא הרי זה בטל אם משהגיע גט לידה שוב אינו יכול לבטלו בראשונה היה עושה ב"ד (א) ממקום אחר ומבטלו [ב]התקין רבן גמליאל הזקן שלא יהו עושין כן מפני תיקון העולם: **גמ'** הגיעו לא קתני אלא הגיע ואפי' ממילא ולא אמרינן לצעורה הוא דקא מיכוין או ששלח אחריו שליח ל"ל מהו דתימא לא אלימא שליחותיה דבתרא משליחותיה דקמא דלבטליה קמ"ל קדם הוא אצל אשתו למה לי מהו דתימא כי לא אמרינן לצעורה קא מיכוין ה"מ לשליח אבל לדידה ודאי לצעורה קא מיכוין קמ"ל או ששלח אצלה שליח למה לי מהו דתימא איהו הוא דלא טרח ארעתא לצעורה אבל שליח דלא איכפת ליה כי טרח ודאי לצעורה קא מיכוין קמ"ל אם משהגיע גט לידה אינו יכול לבטלו פשיטא [ג]לא צריכא דמהדר עליה מעיקרא לבטולי מהו דתימא איגלאי מלתא למפרע דבטולי בטליה קמ"ל: ת"ר [ד]בטל הוא אי איפשי בו דבריו קיימין פסול הוא אינו גט לא אמר כלום למימרא דבטל לישנא דלבטיל משמע *והאמר רבה בר איבו אמר רב ששת ואמרי לה אמר רבה בר אבוה [ה]מקבל מתנה שאמר לאחר שבאתה מתנה לידו מתנה זו מבוטלת (ב) תיבטל אי איפשי בה לא אמר כלום בטלה היא אינה מתנה דבריו קיימין אלמא בטל מעיקרא משמע אמר אביי בטל שתי

רש"י

שופתא. *בית יד: קופינא. *) חור שבראש המרא שקורין פוסוי"ר ועל שם שדחוק בין שני צדי החור קרי ליה בין אחים שמדובקין: סיכתא בדפנא. יתד שבדופן: רפיא. שמתייבש מחמת החום ורפה: קניא בכופתא. קנה הארוג בכפיפה: רפיא. כמו יפריא:

הדרן עלך כל הגט

השולח. והגיע. והשיג: אינו יכול לבטלו. בגמרא פריך פשיטא: בראשונה. לא היה מבטלו בפני השליח ולא בפני האשה אלא במקום שהיה עומד היה מבטלו בפני שלשה: מפני תיקון העולם. שהשליח אינו יודע בדבר מוליכו לה והיא ניסת בו: **גמ'** הגיעו. הוי משמע שרדף אחריו והשיגו: ואפילו ממילא. שנסתהה שליח בדרך והיה לו לזה דרך לשם וראהו ואפ"ה בטל: ולא אמרינן. אין בדעתו לבטלו אלא לצעורה בעלמא חדש או חדשים שאם היה בדעתו לבטלו היה רודף אחריו לבטולי: שליחותא דקמא. דאמרינן ליה לא עדיפת מיניה: איהו הוא דלא טרח. כי בטליה הוא בעצמו בטל וליכא למימר לצעורה מיכוין דלא הוה מטרח נפשיה משום לצערה: אבל שליח. כי שלח שליח לבטל אמרינן לצעורה מיכוין ומשום טירחא דשליח אחרון לא איכפת ליה: בטל הוא. משמע בטל יהא וכן אי אפשי בו: פסול הוא. לא משמע דאיהו מבטל ליה אלא מוציא עליו שם פסול והא ליכא: לא אמר כלום. וזכה בה על כרחו ואם יש לו בעל חוב גובה אותה בשבילו לפי שכל הלשונות הללו לשון עתיד הן והואיל וקבלה אינו יכול לחזור בו: בטלה היא. משמע בטלה היתה מקודם שקיבלתי הודאת בעל דין כמאה עדים דמי והרי אומר שלא זכה בה וחוזרת לנותן והכי נמי תניא לקמן בפירקין (דף מ:) כתבתי ונתתי שדה פלונית לפלוני והוא אומר לא כתב ונתן לי הודאת בעל דין כמאה עדים והאי נמי דאמר בטלה היתה מקודם לכן נאמן: שתי

תוספות

השולח. גט שנתתי לך בטל הוא. לרבי דאמר בטלו מבוטל נקט הגיע, בשליח אורחא דמלתא דאז מותר לבטלו ורגיל הוא לבטלו אבל בפני ב"ד שלא בפני השליח אסור לבטלו מדרבנן משום תקנת ר"ג ועוד נקט הגיע בשליח דהשתא אין צריך בית דין אי נמי היא גופה אתא לאשמועי' דלא אמרינן לצעורה קא מיכוין כדאמרינן בגמרא ולא נומר דדוקא בכי האי גוונא בטל: **ולא** אמרינן לצעורה קא מיכוין. וא"ת פשיטא שהוא בטל היאך היה לנו לומר שאינו בטל והוא עומד וצווח וי"ל דהוה אמינא כיון שאינו מביא עדים על כך א"כ אינו רוצה לבטלו א"כ הוה חיישינן להחמיר משום דלמא לצעורה קא מיכוין קמ"ל דלא חיישינן **איהו** דלא טרח אדעתא לצעורה. משמע דקידם אצל אשתו לא הוי ממילא אלא בטירחא ותימה דאמאי לא נקט רבותא טפי נזדמן אצל אשתו ממילא או שלוחו דלא אמרינן לצעורה קא מיכוין דתימה הוא לומר שאז אין מועיל ביטול: **מהו** דתימא איגלאי מילתא למפרע דבטולי בטליה קמ"ל. ורבא דאמר לקמן (דף לג.) דגלוי דעתא בגיטא מלתא היא היינו שנודע קודם שהגיע גט לידה אבל אם לא נודע אותו גילוי דעתא עד אחר שהגיע לידה לאו כלום הוא כגון דהוה רהיט בתר שליח לבטוליה וסבר שליח דהא דרהיט בתריה דבעי למימר אסור הב לה כדאמר לקמן (שם) וכי מבטל ליה אחר שבא לידה לפי שסבור שעדיין הוא ביד השליח ולא בא לידה אגלאי מילתא למפרע דלבטולי הוה, רהיט קמ"ל מתני' דלאו כלום הוא וטעמא משום דבאותה שעה שהוא כן לא נודע דעתו לא לשליח ולא לאשה ולא לב"ד והוו להו דברים שבלב דאינן דברים אע"פ שנאמן לומר כך היה בלבי ואף ע"ג דבעלמא גבי ההוא דזבין אדעתא למיסק לארץ ישראל (קדושין דף מט:) בדין הוא דלא הוו דברים כיון שלא חשש לפרש רוצה הוא שיתקיים הדבר בכל ענין אבל כאן עושה כל מה שיכול לעשות מ"מ עשאוס כדברים שבלב ואין להקשות דמי איכא מידי דמדאורייתא לא הוי גט ומדרבנן הוה גט דכיון שקלא דומה לדברים שבלב לא חשיבא עקירת דבר מן התורה ועדיפא מינה אמרינן בבטול שלא בב"ד בלא ידיעת שליח ואשה דמשמע פשט הלכה דלא הוי בטול ול"ע כי שמא בטול שלא בב"ד אינו מועיל להקל אבל יועיל להחמיר ועוד נראה לר"י כי דברים שבלב אינן דברים אפי' היכא דקי"ל שנהגם מלפרסם כמו שרוצה להוכיח בפ"ב דקדושין (דף נ.) דדברים שבלב אינן דברים וכופין אותו עד שיאמר רוצה אני דגט ודכפרה ולא מהני דברים שבלב להיות דברים אלא היכא שבלא גילוי דעתו יש לנו לדעת דעתו מעצמנו: **והאמר** רבה בר איבו א"ר ששת ואמרי לה רבה בר אבוה כו'. ול"ג רבה בר אבוה א"ר ששת דרבה בר אבוה היה רבו של רב נחמן ורב נחמן חבירו של רב ששת: **מבוטלת** היא תיבטל אי אפשי בה לא אמר כלום. תימה דבפרק בתרא דכריתות (דף כד.) גרסי' איפכא מבוטלת היא תיבטל אי אפשי בה דבריו קיימים בטלה היא אינה מתנה לא אמר כלום *ואי אפשר למיגרס התם כדהכא דהתם פריך מינה אדריש לקיש דאמר הנותן מתנה לחברו ואמר הלה אי אפשי בה כל הקודם בה זכה ורב ששת קאמר דאי אפשי בה דבריו קיימים מאי לאו דבריו קיימים והדרה למרה ומיהו לספרים דגרסי התם והכא אי אפשי בה בטלה היא. אינה מתנה דבריו קיימים אתי שפיר והא דלא מקשה מאי אפשי בה כמו שמקשה אבטלה משום שפשוט לו דהאי דדבריו קיימים באי אפשי בה היינו משום דהוי לשון הפקר כדמתרץ בכריתות לריש לקיש ומיהו גירסא זו אינה ברוב ספרים ור"י אומר שיש ליישב כאן גירסא דכריתות ודייק דבטל מעיקרא משמע מדקתני בטלה היא אינה מתנה לא אמר כלום דאי ליבטל משמע להבא א"כ היו דבריו קיימין והוי הפקר וכל המחזיק בה זכה אבל השתא דמעיקרא משמע הרי הוא כאומר על כל מתנות שאדם נותן לחברו וזוכה בהן שאינן מתנות דכאן נמי זוכה בהו ולכך לא אמר כלום והאי דקאמר שתי לשונות משמע ולישנא דמהני בה קאמר לאו דמהני דבריו במתנות קאמר אלא דמהני היינו לשון הטוב לו דטוב לו שיתבטל הגט וטוב לו שלא יתבטל המתנה והא דמשמע בריש פ' האומנים (ב"מ דף עו:) דהשיב עילוי לבעל מה שממהר הגט לחול דאמרינן בעלמא אי איתמר איפכא התקבל לי גיטי ואשתך אמרה הבא לי גיטי והוא

מסורת הש"ס

[פי' רש"י שבת קנ: ד"ה בזוית ובע"ז כח: ד"ה שופתא]

*) [עי' רש"י ב"ק כז: ד"ה קופינא]

קדושין נט.

(ב"ב קלז:) כריתות כד. [וע' תוס' מנחות נח: ד"ה ואיכא דאמרי כתבו חד מסוגיות הסוכות]

[ועי' תוס' ב"ב קלח. ד"ה כאן בגוות כו' גם סוף דבריהם]

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ו מהל' גירושין הל' טז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' נט:

ב ב מיי' שם טוש"ע שם סעי' ס:

ג ג מיי' שם טוש"ע שם סעי' כב:

ד ד מיי' שם הל' כ"ב טוש"ע שם סעי' סג:

ה ה מיי' פ"ד מהל' זכייה הל' א סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רמה סעי' י בהג"ה וע' ב:

הגהות הב"ח

(א) משנה ב"ד במקום אחר: (ב) גמ' מבוטלת היא תיבטל:

תוספות רי"ד

השולח גט לאשתו והגיע בשליח או ששלח אחריו שליח ואמר לו גט שנתתי לך בטל הוא הרי זה בטל קדם אצל אשתו או ששלח אצלה [שליח] ואמר לה גט ששלחתי לך בטל הוא הרי זה בטל אם משיגיע גט לידה אינו יכול לבטלו: ת"ר בטל הוא אי איפשי בו דבריו קיימין. פי' שמשמע לשונות אלו לשון ביטול. פסול הוא אינו גט לא אמר כלום פי' שמשמע שמוציא עליו לעז שהוא גט פסול והרי אנו רואים שהוא כשר מ"ה לא אמר כלום אבל אם אמר פסול יהיה לא יהיה גט הרי הכי נמי דהוי ליה ביטול והגט בטל:

שתי לשונות משמע משמע דבטל ומשמע דליבטיל גבי גט לישנא דמהני ביה קאמר גבי מתנה לישנא דמהני בה קאמר אמר אביי **א נקיטינן שליח מתנה הרי הוא בשליח הגט נפקא מינה *ב להולך לאו כזכי דמי רבינא אשכחיה לרב נחמן בר יצחק דתלי וקאי בעיברא דדשא וקא מיבעיא ליה בטל מהו ג תיקו אמר רב ששת ואמרי לה במתניתא תנא ד גט זה לא יועיל לא יתיר לא יעזיב לא ישלח ולא יגרש יהא חרס יהא כחרס דבריו קיימין אינו מועיל אינו מתיר אינו מעזיב אינו משלח אינו מגרש חרס הוא כחרס הוא לא אמר כלום איבעיא להו הרי הוא חרס מהו א"ל רבינא לרב אחא בריה דרבא ואמרי לה רב אחא בריה דרבא לרב אשי ה מאי שנא מהרי הוא הקדש הרי הוא הפקר חוזר ומגרש בו או אינו חוזר ומגרש בו *רב נחמן אמר חוזר ומגרש בו ורב ששת אמר אינו חוזר ומגרש בו ו והלכתא כוותיה דרב נחמן איני והא קי"ל ז הלכתא כוותיה דר' יוחנן *דאמר חוזרת הכי השתא התם דיבור ודיבור הוא אתי דיבור ומבטל דיבור והכא נהי דבטליה לשליחותא דשליח ח גיטא גופיה מי קא בטיל: בראשונה היה עושה: איתמר בפני כמה הוא מבטלו רב נחמן אמר ט בפני ב' רב ששת אמר בפני ג' רב ששת אמר בפני ג' ב"ד קתני ורב נחמן אמר בפני ב' לבי תרי נמי ב"ד קרי להו אמר רב נחמן מנא אמינא לה *דתנן י מוסרני לפניכם פלוני

שתי לשונות משמע. וכיון דהכי הוא סתמא דמילתא כי טעין איניש מילתא דמהניא במילתיה קא טעין: הרי הוא כשליח הגט. ואם ביטלה הנותן קודם שתגיע ליד המקבל הרי היא בטלה: ה"ג נפקא מינה להולך לאו כזכי דמי. ואע"ג דמתנה זכות הוא מצי למיהדר דהולך לאו כזכי דמי: דתלי. כשען: בטל מהו. אם אמר בטל ולא אמר הוא מהו לשעבר משמע ואין בדבריו כלום כיון דלא אמר הוא או דילמא בלא הוא נמי ב' לשונות משמע ולישנא דאהני ביה קאמר: אינו מועיל. משמע דהוא אינו מבטלו אלא מעיד בו שהוא פסול והא לא חזינן ביה פסול ויתקיים בחותמיו: חרס הוא כחרס הוא לא אמר כלום. דכל לשונות הללו לשעבר הוא: הרי הוא חרס מהו. להבא משמע או לשעבר משמע: מאי שנא מהרי הוא הקדש. דקי"ל דהוי הקדש בכמה דוכתי דתנן בנדרים (דף מח.) אם שלי הן הרי הן מוקדשים לשמים ובהפקר נמי תנן בה הרי הוא מופקר לכל מי שאהפוך אלמא להבא משמע: חוזר ומגרש בו. אם נמלך הבעל לחזור ולגרש בגט שביטלו: או אינו חוזר ומגרש. מי אמרינן בטל גיטא והוה ליה כחספא או דילמא שליחותא דשליח הוא דבטיל ליה עד דהדר ומשוי ליה שליח אבל גיטא לא בטיל: כר' יוחנן דאמר חוזרת. בקדושין בפרק האומר לחברו אמר לאשה התקדשי לי במעות אלו לאחר שלשים וחזרה בה בתוך שלשים בטלו הקדושין הואיל ובטעתן קודם שיהו חלין ה"נ ליבטיל גיטא: דיבור ודיבור הוא. מתחילה היתה מתקדשת על ידי הדיבור שנתרצתה בקדושין אתי דיבור של חזרה ומבטל דיבור ומיהו המעות לא בטלו שאם חזר וקדשה בהן מדעתה מקודשת: והכא נהי. האי דאמר בטל הוא לשליח הוא דבטליה שלא יהא שלוחו לגרשה בגט זה דאתי דיבור ומבטל דיבור אבל גט שהוא בעין אינו נפסל: בפני כמה הוא מבטלו. קודם תקנת רבן גמליאל: בפני שנים. דבשלמא גבי דינא דממונא בעי' שלשה אבל הכא אודועי בעלמא הוא ובתרי סגי: מוסרני לכם. לקמן (דף לו.) הוא בפרקין גבי פרוזבול שהוא מוסר שטרותיו לב"ד דאיהו לא תבע ליה לב"ח אלא הב"ד והן יורדין לנכסיו ולא קרינא ביה לא יגוש: פלוני

והוא אומר הילך כמה שאמרה ואמר רב נחמן כיון שהגיע גט לידו מגורשת אלמא אעילויא דידיה סמיך התם ודאי שרוצה לגרשה חשוב ליה עילויא אבל כאן שמגלה דעתו שחפץ בביטולו הייט עילויא דידיה ורש"י פי' בכריתות (דף כד.) דגרסינן התם כמו בשמעתין ולא פריך מאי אפסי דלא אמר כלום דכי אמר ר"ל במתנת מטלטלין דכיון דאתו לידיה הוי אי אפסי לשון הפקר ומפקירם אבל זה לא הפקיר את השדה אלא אומר איני חפץ שתהא המתנה קיימת אלא מסיפא פריך דקתני בטלה היא אינה מתנה דבריו קיימים דלשעבר משמע ומודה שלא קיבלה לשם מתנה והודאת בעל דין כמאה עדים דמי מאי לאו דבריו קיימים והדרה למרה אלמא היכא דאהני דבריו הדרה למרה ומשני לא דבריו קיימים ולא הדרה למרה והוא הדין דהוה מצי לתרוצי דההיא דריש לקיש כיון שכבר זכה הוי הפקר אבל בההיא דרב ששת דמודה שלא זכה בה מעולם הוי דמרה דכי יהיב איניש אדעתא דמקבלי לה מיניה ואי לא לא הוה מתנה דהכי משני התם אקושיא אחריתי ומיהו השתא משני שפיר בלאו הכי ובתר הכי פריך מאומר לחברו דין ודברים אין לי על שדה זו וידי מסולקת הימנה לא אמר כלום פריך שפיר משדה אמטלטלין דבשדה שהיא שלו איירי כדפי' בקונט' האומר לחברו שהוא שותף עמו דלא שייך למימר דעתו שלא תהא המתנה קיימת כמו בההיא דרב ששת ואי לשון אי אפסי הוי הפקר במטלטלים א"כ ידי מסולקת הימנה בשדה שלו הוי נמי הפקר שאי אפשר לומר שרוצה לומר בענין אחר ואמאי לא אמר כלום:

להולך לאו כזכי דמי. בגט לא שייך לומר הולך לאו כזכי דאפילו זכי נמי לא מהני ולא נקטיה אלא לסימנא בעלמא לומר כי היכי דלא מהניא הולך בגט לא מהני נמי במתנה:

מאי שנא מהרי הוא הקדש. תימה דברים אין בין המודר (נדרים דף לה:) משמע דככר זה הקדש מועיל וגט זה חרס ודאי לא אמר כלום דגרע מגט זה חרס הוא דאמר דלא אמר כלום דהא בטל הוא דבריו קיימין וכי אמר גט זה בטל ולא אמר הוא מיבעיא לן ועמד בתיקו:

רב ששת אמר אינו חוזר ומגרש בו. תימה והא ר"ל לקיש ור' יוחנן דפליגי בריש האומר בקידושין (דף נט.) משמע דמודו דלא אתי דיבור ומבטל מעשה כמו שמוכיח שם ממתני' דכל הכלים יורדים לידי טומאה במחשבה כו' וכתיבת גט לשמה הוי מעשה דאם כתב אדם ס"ת לשמה אינו יכול לחזור ולבטל וי"ל דכל זמן שלא הגיע ליד האשה לא חשיב גמר מעשה:

התם דיבור ודיבור הוא. מתוך הלשון משמע דאפי' ביטלו בפירוש אינו מבוטל מדקאמר התם דיבור ודיבור הוא משמע דהכא לאו דיבור ודיבור הוא אלא דיבור ומעשה וגם מדקאמר גט גופיה מי קא בטיל משמע דאין לו כח לבטל אבל בקידושין בריש האומר (דף נט.) אין שם כל זה האריכות וכתוב בכל הספרים נהי דבטליה מתורת שליחות מתורת גט לא בטליה משמע *דאם ביטלו בפירוש מודה רב נחמן דבטל וכן צריך לומר דגט לא חשיב מעשה כל זמן שלא הגיע ליד האשה דאי לאו הכי תקשי לרב ששת כדפירשנו לעיל ומדקאמר בפ"ב (לעיל דף יח.) גבי נכתב ביום ונחתם בלילה דלא הכשיר ר"ש מיכן עד עשרה ימים דחיישינן שמא פייס פי' שמא ביטל את הגט כדפי' בפ"ב* ועוד דשמא התם לא נחתם *לא חשיב גמר מעשה:

ורב נחמן אמר בפני שנים דלתרי נמי ב"ד קרי להו. אין לומר דרב נחמן לטעמיה דאמר בפ"ק דסנהדרין (דף ה:) משמיה דשמואל שנים שדנו דיניהם דין דהא רבא לית ליה התם (דף ג.) דשמואל ועל כרחך רבא אית ליה הכא כרב נחמן דאמר בפני שנים דהא פליגי ר' יוחנן ור"ל בסמוך בפלוגתא דרב נחמן ורב ששת ורבא פסיק בריש החולץ (יבמות דף לו.) בכולי הש"ס כר' יוחנן לגבי דר"ל לבר מתלת ור' יוחנן קאי כרב נחמן ועוד אמר בירושלמי דסנהדרין רבי יוחנן ור"ל דאמרי תרוייהו שנים שדנו אין דיניהם דין ובהחולץ (שם דף מו:) נמי א"ר יוחנן גר צריך שלשה משפט כתיב ביה וע"כ צריך לומר אף ע"ג דתרי אין דיניהם דין כיון דפרוזבול סגי בתרי קרי להו בית דין ואם תאמר בפ' זה בורר (סנהדרין דף ל.) דפריך גבי אודיתא דילמא ב"ד חצוף כדשמואל דאמר שנים שדנו כו' בלאו שמואל נמי איכא למיפרך דהא ר' יוחנן ורבא לית להו דשמואל וקא סברי דלתרי בית דין קרי להו וכי האי גוונא נמי פריך גבי קיום שטרות בפ"ב דכתובות (דף כב.) וי"ל דהתם כיון דבעינן שלשה באודיתא וקיום שטרות אין שייך לגבי ההוא מילתא לקרות לתרי ב"ד מש"ה קאמר דלמא לא בעי התם ג' כדשמואל* ואם תאמר ומאי נפקא מינה השתא בפלוגתא דרב נחמן ורב ששת בפני כמה מבטלו הא תיקן רבן גמליאל שלא יהו עושין כן ואומר ר"י דנ"מ לרבי דאמר לקמן אם ביטלו מבוטל ופסק לקמן רב נחמן כוותיה ומודה רבי דאם ביטלו בפני ב' לרב ששת או בפני אחד אפי' לרב נחמן דאינו מבוטל דאפילו קודם תקנת רבן גמליאל לא היה מבוטל דדוקא בפני ג' לרב ששת מבוטל דליכא למיחש לממזרות אבל בפני שנים דאיכא למיחש לממזרות לא ולרב נחמן אע"ג דבפני שנים איכא למיחש לממזרות כדאמרינן בסמוך ואפ"ה הוי מבוטל מ"מ בפחות משנים דאיכא למיחש טפי אינו מבוטל ובהא אפילו רבי מודה דאמרינן מה כח ב"ד יפה:

לתרי נמי ב"ד קרי להו. וא"ת דבספ"ב דיבמות (דף כה:) גבי מיאנה או חלצה בפניו ישאנה מפני שהוא ב"ד ודייק טעמא דב"ד הוא הא בי תרי לא והא אמר הכא דלתרי נמי ב"ד קרי להו ואור"י דהתם דייק מדלא קאמר מפני שהם שנים אלא תלי טעמא בב"ד ש"מ דלא סגי התם בתרי א"כ מיאון דומיא דחליצה וב"ד דחליצה הייט ג' ולא אתי כמאן דמכשיר חליצה ביחיד דחד לא מקרי ב"ד ואיכא נמי רננה.

לא

עין משפט נר מצוה

ו א ב מיי' פ"ד מהל' זכייה הל"ד סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רמג סעי' ג [וברב אלפס פ"ו דמכילתין דף קעב. וברא"ש דמכילתין פרק האומר סימן ד':]

ז ג ד ה מיי' פ"ו מהל' גירושין הל"כ סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' סג:

ח ו מיי' שם הל' כא טוש"ע שם סעי' סו:

ט ז מיי' פ"ז מהל' אישות הל' יד סמג עשין מח טוש"ע שם סי' מ סעי' א:

י ח מיי' פ"ו מהל' גירושין הל' כא סמג עשין נ טוש"ע שם סי' קמא סעי' סו:

יא ט מיי' שם הל' טז טוש"ע שם סעי' ס:

יב י מיי' פ"ט מהל' שמיטה הל"ח סמג לאוין רעא:

תוספות רי"ד

אמר רב ששת ואמרי לה במתניתא תנא גט זה לא יועיל לא יתיר לא יעזיב לא ישלח לא יגרש יהי חרש יהי כחרש דבריו קיימין אינו מועיל אינו מתיר אינו מעזיב אינו משלח אינו מגרש חרש הוא כחרש הוא לא אמר כלום. פי' אותן שהן לשון בימול הן לעתיד ואלה שאינן לשון בימול אינן לעתיד אלא כמוציא עליו לעז שאינו כשר והרי אנו רואים שהוא כשר הילכך לא אמר כלום איבעיא להו הרי הוא כחרש מהו פי' האי לישנא להבא משמע או לשעבר א"ל רבינא לרב אחא מ"ש מהרי הוא הקדש הרי הוא הפקר פי' דמשמע להבא כאילו אמר יהא הקדש יהא הפקר ודבריו קיימין וה"ה הכא נמי הרי הוא כחרש להבא משמע ודבריו קיימין: אמר רב ששת מקבל מתנה שאמר לאחר שבאת מתנה זו לידו מתנה זו מבוטלת תבטל לא אמר כלום פי' ההני לישני להבא משמע וכיון שכבר זכה בה שלו היא ואינו יכול להוציאה מרשותו עד שיקננה לאחר ואם יש לו בעל חוב גובה ממנה בטלה היא אינה מתנה אי אפשי בה דבריו קיימין פי' שלשונות לשעבר משמע שהיא בטלה מקודם לכן משעה שקבלת' אינה מתנה ואי (אתנהו) אפשי לקבלה וכגון שהיה צווח מעיקרו אבל אם שתק ולבסוף צווח נמלך הוא וכבר קנה המקבל ואינו יכול להוציאה מרשותו כ"א שיקננה לאחרים בקנין גמור וב"ח גובה ממנה אמר אביי נקיטי' שליח מתנה כשליח הגט למאי נפקא מינה להולך לאו כזכה דמי פי' והנותן מתנה יכול לבטלה עד שלא תגיע ליד המקבל דאע"ג במתנה זכות היא לו וזכין לו לאדם שלא בפניו הולך לאו כזכה דמי דדוקא במנה שהייב לחבירו או שהיה פקדון בידו אמרי' בפ"ק דהולך או תן כזכה דמי אבל במנה מתנה הולך לאו כזכה דמי ועד שלא בא ליד המקבל יכול לבטל מתנתו כמו שיכול לבטל הגט עד שיגיע ליד אשתו: איבעיא להו חוזר ומגרש בו או אינו חוזר ומגרש בו. פי' השולח גט לאשתו ובטלו קודם שיגיע לידה ועכשיו נמלך ורוצה לגרשה באותו גט עצמו חוזר ומגרש או לא מי אמרי' בטל גיטא או דלמא שליחותא דשליח הוא דבטל עד דהדר ומשוי שליחא אחרינא אבל גיטא לא ביטל רב נחמן אמר חוזר ומגרש בו רב ששת אמר אינו חוזר ומגרש בו והלכתא דחוזר ומגרש בו דנהי דבטליה לשליחותיה דשליח גם גופיה מי קבטיל פי' שליחות השליח בטל דאתי דבור ומבטל דבור אבל הגט שהוא בעין וכשר אינו מתבטל ועי' בפ' בקידושין: מתני' בראשונה היה עושה ב"ד במקום אחר ומבטלו התקין ר"ג הזקן שלא יהא עושה כן מפני תיקון העולם: איתמר בפני כמה מבטלו. פי' השולח גט לאשתו ומבטלו שלא בפני השליח קודם תקנת ר"ג בפני

כמה

מסורת הש"ס

[עי' פרש"י עירובין פ.]

[לעיל יד. לקמן סב:]

קדושין נט:

שם נט.

שביעית פ"י מ"ד [לקמן לו.]

[שם ע"ב ד"ה במה]

[וע"ע תוס' ב"ב מ. ד"ה קיום]

גליון הש"ס

תוס' ד"ה התם דיבור ודיבור וכו' דאם ביטלו בפירוש. וכן נראה דעת הרשב"ם ב"ב ד' מ ע"ב ד"ה גילוי מלתא בסוף הדיבור: בא"ד בסופו לא חשיב גמר מעשה. ועי' לקמן ד' סב ע"א תד"ה לא והשלם וד' פח ע"א תוס' ד"ה ודלמא אמלוכי:

פלוני ופלוני הדיינין שבמקום פלוני ורב ששת אטו *תנא כי רוכלא ליחשיב וליזיל אמר רב נחמן מנא אמינא לה דתנן **הדיינים חותמין למטה או העדים מאי לאו דיינים דומיא דעדים מה עדים שנים אף דיינים נמי שנים ורב ששת מידי איריא הא כדאיתא והא כדאיתא ל"ל למיתנא דיינים ל"ל למיתנא עדים הא קמ"ל [ב]לא שנא כתוב בלשון דיינים וחתמי עדים ולא שנא כתוב בלשון עדים וחתמי דיינים: מפני תיקון העולם: מאי מפני תיקון העולם ר' יוחנן אמר מפני תקנת ממזרים ריש לקיש אמר מפני תקנת עגונות ר' יוחנן אמר מפני תקנת ממזרים סבר לה כרב נחמן דאמר בפני שנים ובי תרי לית להו קלא והיא לא שמעה ולא ידעה ואזלה ומינסבא ואיכא ממזרים וריש לקיש אמר מפני תקנת עגונות סבר לה כרב ששת דאמר בפני ג' ובי תלתא אית להו קלא ושמעה וידעה ולא מינסבא ותקנת עגונות הוא דאיכא ת"ר *בטלו [ג]מבוטל דברי רבי רשב"ג אומר אינו יכול לא לבטלו ולא להוסיף על תנאו שא"כ *מה כח ב"ד יפה ומי איכא מידי דמדאורייתא בטל גיטא ומשום מה כח ב"ד יפה שרינן אשת איש לעלמא אין *כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקעינהו רבנן לקידושין מיניה אמר ליה רבינא לרב אשי תינח דקדיש בכספא קדיש בביאה מאי איכא למימר שויוה רבנן לבעילתו בעילת זנות: ת"ר אמר לעשרה כתבו גט לאשתי [ד]יכול לבטלו זה שלא בפני זה דברי רבי רשב"ג אומר אינו יכול לבטל אלא זה בפני זה במאי קמיפלגי בעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה קמיפלגי רבי סבר [ה]עדות שבטלה מקצתה לא

רש"י

פלוני ופלוני. תרי משמע וקרי להו דיינים: רוכלא. מוכר צרורות של בשמים: חותמין למטה. גבי פרוזבול תנן לה במסכת שביעית (פ"י מ"ד): למה לי למיתני דיינים או עדים. פשיטא דסגי בהני או בהני וליתני עדים והוא הדין אי חתמי דייני: בלשון דיינים. כגון בי דינא הוינא ואתא פלוני ואמר לנא מוסרני לכם פלוני ופלוני כו': וחתמי עדים. בלשון עדות כגון איש פלוני עד: ול"ש כתוב בלשון עדות. כגון דוכרן סהדותא דהוה באנפנא כו' וחתמי למטה אני פלוני דיין: ה"ג ל"ש כתוב בלשון עדים וחתמי דיינים ול"ש כתוב בלשון דיינים וחתמי עדים: תקנת ממזרים. כלומר שלא יהו ממזרים בישראל: בפני שנים. היה מבטלו קודם תקנה: ה"ג ובי תרי לית להו קלא ולא ידעה דבטליה ואזלה ומינסבא: תקנת עגונות הוא דאיכא. דאצרכיה ליליך אחריו או לשלוח שליח והוא לא יטרח בכל אלה בשביל נעגנה: בטלו. לאחר תקנת ר"ג בפני ב"ד: מבוטל. דאף ע"ג דעבר אתקנתא בטל שליחותא: להוסיף על תנאו. אם היה בו שום תנאי: מה כח ב"ד. של תקנת ר"ג יפה אם דבריהן בטלים ע"י זה: דמדאורייתא בטל גיטא שהרי לא בא לידה וזה ביטל את השליח מהיות שלוחו לגירושין: אדעתא דרבנן מקדש. להיות קדושין חלין כדת משה וישראל שהנהיגו חכמי ישראל והרי הם אמרו שיפקיעו כל קדושין שבישראל על ידי גט כזה הילכך פקעי שעל מנת כן קידשה: תינח דקדיש בכספא. איכא למימר אפקעינהו לקידושין בגט דדבריהן ואמרו ליהוי מעות למפרע מתנה וממילא פקעו שהרי כשקידש ע"מ כן קידש: קדיש בביאה. דקיימא לן בקידושין (דף ד:) מכי יקח איש אשה ובעלה דאשה מתקדשת נמי בביאה: מאי. אפקעתא איכא למימר בהא ביאה: שויוה רבנן. להאי ביאה למפרע ע"י גט זה: בעילת זנות. דאפקעו שם קידושין מינה ויש בהן כח לכך שהרי כשקידש על

תוספות

לא שנא כתוב בלשון דיינים וחתימי עדים. כמו שכתוב בפרוזבול בי דינא הוינא אנא פלוני בר פלוני ונזכרין שם הדיינים בתוך התורף ולמטה חותמים עדים להעיד על הפרוזבול שהוא אמת וקמשמע לן דחשיב פרוזבול אע"פ שלא חתמו בו הדיינים עצמם לא שנא כתוב בלשון עדים שאין דיינין נזכרים בתוך התורף של פרוזבול דכתיב ביה הכי בי דינא הוינא והתא פלוני ואמר לנא מוסרני לכם כל חוב שיש לי ביד פלוני ופלוני עדים אחתומים למטה הדיינים ובקונטרס פי' בענין אחר: **ובי** תרי לית להו קלא. וא"ת ולתקנו שיבטל בפני ג' וי"ל מפני תקנת עגונות: **ובי** תלתא אית להו קלא ואע"ג דמלוה על פה לא גבי ממשעבדי אפילו הלווהו בפני כמה עדים היינו משום דמאן דיזיף בלנעא יזיף כדאמרינן בחזקת הבתים (ב"ב דף מג.) ואין רגילות להודות לבני אדם אלא כופר לכל השואלים ממנו והא דאמר הכא דבי תרי לית להו קלא וגבי מוכר שדהו בעדים[ו] אמרינן בחזקת הבתים (שם דף מא:) דגובה מנכסים משועבדים הכא בעינן גילוי מילתא טפי: **ושמעה** וידעה ולא מינסבא ותקנת עגונות הוא דאיכא. אע"ג דבדין לא מינסבא חשיב עגון דהכי נמי אמרינן בפ' כל הגט (לעיל דף כו:) ובדין הוא אפי' טופס לא לכתוב אלא זימנין דבעי למיזל למדינת הים ולא משכח ספרא שביק לה ואזיל ומיעגנה ויתבה:

כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש. ולכך אומר בשעת קידושין כדת משה וישראל:

ואפקעינהו רבנן לקידושין מיניה. הקשה ה"ר שמואל אם כן יחפה על בת אחותו וכשיבואו עדים שזינתה ישלח לה גט ויבטל שלא בפני שליח ופקעי קידושין ונמלא שהיא פנויה ואומר ר"י דלא קשה דאין לחוש אלא כשמחפה עליה שלא כדין אבל הכא כדין מחפה ומן התורה פטורה ועוד הקשה רבי' שמואל דהיכי מחייבינן לעולם מיתה אשת איש שזינתה והא התראת ספק היא דשמא ישלח לה גט ויבטלנו ועוד יכולין ממזרים ליטהר ואומר ר"ת דכי האי גוונא לא הוי התראת ספק דאזלינן בתר רובא ורוב אין מגרשין נשותיהן וכששולחין גט אין מבטלין ועוד דאוקמינן אחזקתה שהיא עכשיו נשואה *דאם לא כן נזיר שהיה שותה יין או מטמא למתים אמאי לוקה דאם אמרו לו אל תשתה אל תשתה חייב על כל אחת ואחת (נזיר דף מב.) והא התראת ספק היא שמא ישאל על נזירותו ומה שהקשה אם כן יחפה על בת אחותו ויכולין ממזרין ליטהר אי ידעינן שלכך מתכוין לא מפקעינן קידושין מיניה דלתקנה עשו חכמים ולא לתקלה שמתוך כך יהיו בנות ישראל פרוצות בעריות אבל אם ברור לנו שלא נתכוין לכך לא חיישינן אם יכולים ליטהר:

רבי סבר עדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה. וא"ת מנא ליה להש"ס דסבר לא בטלה כולה ויכול לבטל היינו אפי' לכתחילה דלמא סבר בטלה כולה ואפילו הכי יכול לבטל בדיעבד דהא לעיל אית ליה בטלו מבוטל דמלשון יכול לא מצי למידק שיהא מותר לבטל לכתחילה כדמוכח בפרק הזהב (ב"מ דף מט.) דאמר האומר לחבירו מתנה אני נותן לך יכול לחזור בו ופריך יכול פשיטא אלא אימא מותר לחזור בו וי"ל דמשמע ליה מילתא דרבי דיכול לבטל אפי' בפני אחד אע"ג דאין דבר שבערוה פחות משנים כיון שלשליח עצמו אומר שהוא מבטלו הוא מבוטל א"כ אפי' לא מהני בלא שנים

[הגהה שברש"י:] מנהג חוק דתם קידש כך אני מפרש בכל מקום מלבי ומרבותי קבלתי כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש דקודשי כסף דרבנן דלא כתיב בהדיא אלא גמרינן קיחה קיחה משדה עפרון והיינו דקפריך תינח דקדיש בכספא קדיש בביאה דכתיב בהדיא (דברים כד) כי יקח איש אשה ובעלה מאי איכא למימר היאך יכלו לעקור דבר מן התורה ומשני בויוה רבנן לבעילתו בעילת זנות של כל מקדש בביאה כדאמר התם (קידושין דף יב:) רב מנגיד אמאן דמקדש בביאה משום פריצותא ותשובות קשות יש בדבר חדא דגזירה שוה גופה תורה היא שהרי לא למדו נסקלין* אלא בגזירה שוה ועתר שהוא בכרת מגזירה שוה למדו ונערה המאורסה נהרגת בקודשי כסף ואי דרבנן מי מיקטלא ועוד דקמשני שויוה רבנן לבעילתו בעילת זנות היכי מצי לשוייה בעילת זנות הא דאורייתא היא וכי אמרן רב מנגיד אמאן דמקדש בביאה קידושין מיהא לא בטלי אלא הא והא דאורייתא והא דאית ברבנן כח לבטל מפני שבשעת קידושין תלה בדעתם לקדש כדת שהנהיגו חכמים בישראל: אמר לעשרה כתבו גט לאשתי. וקיימא לן (לקמן דף סו:) כל כמה דלא אמר כולכם אחד כותב ושנים חותמין: יכול לבטל. מותר לבטל ולומר לשנים מהם אל תכתבוהו ואין זה לעקור תקנת רבן גמליאל: אינו יכול. שאף זו מן התקנה ואם בטלו אינו מבוטל דאם כן מה כח בית דין יפה: לא

מ"מ יכול לבטל בפני ב' זה שלא בפני זה ואי בטלה כולה אפילו רבי מודה דאינו מבוטל אפילו בדיעבד כדפריש' לעיל דדוקא בפני ג' לרב ששת או בפני שנים ביחד לרב נחמן הוא דמבוטל א"כ אע"ג דביטלו בב"ד אומר [רבי] דמבוטל היינו משום דהתם ליכא למיחש כולי האי לממזרות שאם יודע לשליח קודם הנתינה לא יתננו לה או לאשה קודם שתנשא לא תנשא אבל כאן אפי' כשידעו כולם וגם האשה שביטל הבעל מקצת מן העשרה פעמים יטעו ויהיו סבורים שאחרים לא נתבטלו ותנשא ע"י גיטה ולכך אם היה סובר בטלה כולה היה מודה דאינו מבוטל ולפ"ז אתי שפיר מה שמסתפק הש"ס הי כרבי והי כרשב"ג אפילו למאי דמוקמינן פלוגתייהו בעדות שבטלה מקצתה דאפי' קי"ל כרבי בביטלו מבוטל בזה שלא בפני זה מצי שפיר לפסוק כרשב"ג דאינו מבוטל דאפילו רבי אי הוה סבר בטלה כולה הוה מודה באומר לעשרה שאינו מבוטל אבל מתוך פירוש הקונטרס משמע דלרשב"ג דבטלה כולה אף זה מתקנת רבן גמליאל ועל כרחך למ"ד

מפני

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פ"ט מהלכות שמיטה הלכה יח סמג לאוין רע:
יד ב מיי' פ"ו מהל' גירושין הלכ"ז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' ס:
טו ג ד מיי' שם הל' יח טוש"ע שם סעי' סא:

תוספות רי"ד

כמה מבטלו רב ששת אמר בפני ג' ורב נחמן אמר בפני שנים רב ששת אמר בפני ג' ב"ד קתני ורב נחמן אמר בפני ב' בי תרי נמי ב"ד קרי להו: מאי מפני תקון העולם ר' יוחנן אמר מפני תקן ממזרים וסבר ליה כרב נחמן דאמר בפני שנים מבטלו ובי תרי לית להו קלא ולא שמעה ואזלה ומינסבא ואיכא תקון ממזרים. ור"ל אמר מפני תקון עגונות סבר לה כרב ששת דאמר בפני ג' ובג' אית להו קלא ושמעה וידעה ולא מינסבא ומיעגנה ויתבה. וקי"ל ר"ל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן: ת"ר בטלו מבוטל דברי רבי רשב"ג אומר אינו יכול לבטלו ולא להוסיף על תנאו א"כ מה כח ב"ד יפה פי' אם בטלו לאחר תקון ר"ג בפני עדים שלא בפני השליח מבוטל הוא דאע"ג דעבר אתקנתא בטל שליחות השליח ורשב"ג אומר אינו יכול לבטלו שלא בפני השליח ולא להוסיף על תנאו אם יש בו שום תנאי: ת"ר אמר לעשרה כתבו גט לאשתי יכול לבטל זה שלא בפני זה דברי רבי רשב"ג אומר אינו יכול לבטל אלא זה בפני זה במאי קמיפלגי בעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה דרבי סבר עדות שבטלה מקצתה לא

מסורת הש"ס

[מו"ק כה. ב"ק לו: ערכין כג:]
שביעית פ"י מ"ד
יבמות צ:
[שם וקידושין מג.]
כתובות ג. [נזיר] קי. [לקמן] פא. [ב"ב מח:] כתובות ג.
[כריתות ס.]

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ואפקעינהו וכו'

עין משפט
נר מצוה

טז א ב מיי' פ"ו מהל' גירושין הלכה יח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' סא :

לא בטלה כולה ואי אזלי הנך כתבי ויהבי ליכתבו וליתבו רשב"ג סבר עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה והנך לא ידעי ואזלי וכתבי ויהבי ושרו אשת איש לעלמא ואב"א דכולי עלמא עדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה והכא היינו טעמא דרשב"ג קסבר מלתא דמתעבדא באפי עשרה צריכא בי עשרה למישלפה איבעיא להו כולכם מהו טעמא דרשב"ג משום דקסבר עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה והני כיון דאמר להו כולכם לא מצו כתבי ויהבי או דלמא טעמא דרשב"ג משום דקסבר כל מלתא דמתעבדא באפי בי עשרה צריכא בי עשרה למישלפה והילכך אפילו כולכם נמי ת"ש *אמר לשנים תנו גט לאשתי יכול לבטל זה שלא בפני זה דברי רבי רשב"ג אומר אינו יכול לבטל אלא זה בפני זה והא שנים דכי כולכם דמו ופליגי אמר רב אשי אי בעדי כתיבה הכי נמי הכא במאי עסקינן בעדי הולכה הכי נמי מיסתברא דקתני סיפא *אמר לזה בפני עצמו ולזה בפני עצמו יכול לבטל זה שלא בפני זה אי אמרת בשלמא בעדי הולכה שפיר אלא אי אמרת בעדי כתיבה מי מצטרפי הא אמר מר *אין עדותן מצטרפת עד שיראו שניהם כאחד דלמא כר' יהושע בן קרחה סבירא ליה אמר רב שמואל בר יהודה שמעית מיניה דר' אבא תרתי חדא כרבי וחדא כרשב"ג ולא ידענא הי כרבי והי כרשב"ג אמר רב יוסף ניחזי אנן דכי אתא רב דימי אמר מעשה ועשה רבי כדברי חכמים אמר לפניו רבי *פרטא בנו של רבי אלעזר בן פרטא בן בנו של ר' פרטא הגדול אם כן מה כח בית דין יפה וחזר רבי ועשה כרבן שמעון בן גמליאל ומדהא כרבן שמעון בן גמליאל הך כרבי ואף ר' יאשיה דמן אושא סבר חדא כרבי וחדא כרשב"ג דאמר רבה בר בר חנה חמשה סבי הוינן קמיה דר' יאשיה דמן אושא אתא ההוא גברא קמיה ואשקליה גיטא על כורחיה אמר (א) לן זילו אטמורו וכתבו לה ואי ס"ד כרבי כי מיטמרי מאי הוי אלא שמע מינה כרשב"ג סבירא ליה ואי סלקא דעתך אידך נמי כרבן שמעון בן גמליאל למה להו אטמורי ליבדרו איבדורי אלא שמע מינה חדא כרבי וחדא כרבן שמעון בן גמליאל ורבא אמר רב נחמן [ב]הלכה כרבי בשתיהן ולית ליה לרב נחמן מה כח בית דין יפה והאמר רב נחמן אמר שמואל

יתומין

מפני תקנת עגונות לא דמו אהדדי ולפירושו שמשום אותם מה שמסתפק הש"ס הי כרבי והי כרשב"ג הייתו דוקא לפי מה דמוקי פלוגתייהו בצריכי בי עשרה למשלפה אבל למאי דמוקי פלוגתייהו בעדות שבטלה מקצתה אין להסתפק דאי קי"ל בביטלו מבוטל כרבי תו לא מצי למיפסק באומר לעשרה לגמרי כרבן שמעון בן גמליאל דאפי' קי"ל כוותיה דבטלה כולה במאי דקאמר שאין הביטול מועיל אפי' דיעבד לא קי"ל כוותיה ומיהו אם משמעות דאינו יכול דקאמר רשב"ג לא משמע דיעבד אלא דאתא לאפוקי מדרבי דשרי אפי' לכתחילה אתי שפיר דמסתפק אפי' ללישנא דפליגי בעדות שבטלה מקצתה ומ"מ לרשב"ג אפי' בדיעבד אינו מבוטל כדפירש בקונטרס מכח ההיא דלעיל דקאמר א"כ מה כח ב"ד יפה : **צריכי** בי עשרה למשלפה. ואפי' אותם שנים שביטל יכולין לכתוב ותימה כיון דמדאורייתא יכול לבטל אפי' שלא בפניהם אמאי תקנו חכמים שלא יועיל ביטול לגבי אותם שנים עצמם וי"ל כיון שהוצרכו לתקן שאין ביטול מועיל לגבי אחרים תיקנו נמי שלא יהא לו כח לבטל בזה הגט כלל : **אמר** רב יוסף ניחזי אנן. אע"ג דרב יוסף אית ליה הכא דביטלו אינו מבוטל קאמר רב יוסף בפ"ק דקידושין (דף יב:) דרב מנגיד אמאן דמבטל גיטא אע"ג דאינו מבוטל דמ"מ הרי מוליא לעז על הגט כי היכי דמנגיד אמאן דמקדש בשוקא או בביאה אע"ג דליכא איסורא : **וחזר** רבי ועשה כרשב"ג. וא"ת מנא ליה משום דחזר בו התם דחזר בו נמי ממאי דאמר ביטלו מבוטל דלמא ההיא דשום הדיינים דמי טפי לביטלו שלא בב"ד דהתם מודה רבי דאינו מבוטל דאמרי' מה כח ב"ד יפה (ג) כדפרישית לעיל וי"ל דרב יוסף מדמה להו משום דלא איפלגו רבי ורשב"ג אלא בהני תרי מילי במה כח ב"ד יפה בשום הדיינין ובביטול הגט בב"ד ולכך מדמה להו אהדדי ומסתמא כשחזר מזה חזר נמי מזה : **ליבדרו** איבדורי. אפי' למאן דמוקי פלוגתייהו בעדות שבטלה מקצתה דייק שפיר דהא קי"ל כרבי דלדידיה ליכא למימר דלבדורי איבדור דכיון שיכול לבטל זה שלא בפני זה לא יועיל פיזור דיבטל כל אחד שימלא בפני עצמו עד שיבטל כולן אבל לרשב"ג דאין יכול לבטל זה שלא בפני זה אין בביטולו כלום אפי' מבטל כולם כל אחד בפני עצמו אע"ג דהשתא ליכא למיחש דלמא אזלי הנך דלא ידעי וכתבי ויהבי לה לא הוי ביטול עד שיבטל כולם יחד זה בפני זה :

יתומין

לא בטלה כולה. הלכך לא חש רבן גמליאל להושיב ב"ד ולימות על כך שאין בזו מפני תיקון העולם דאי אזלי הנך דלא בטיל קמייהו וכתבי ויהבי לה ואזלא ומינסבא שפיר קא מינסבא : בטלה כולה. ואפי' נשתיירו שנים שעדותן עדות וזה לא בטל בפניהם בטלו אף הן : והנך לא ידעי. דבטל ואזלי וכתבי ויהבי לה ומינסבא בגט פסול : ואי בעית אימא לא בטלה כולה. ואין כאן גזירה אלא טעמא דרשב"ג לא משום תקנה הוא אלא קסבר אין ביטולו ביטול עד שיבטל בפני כולן והאי אינו יכול דקאמר לאו איסורא הוא משום עובר על תקנה אלא הכי קאמר אין בו כח לבטל אלא בפני כולן : למישלפה. לחללה ולהסירה : כולכם. חתומו דקי"ל דאינו גט עד שיחתמו כולן : מהו. מי אסר רבן שמעון [ב"ג] שלא יבטל את אחד או את שנים שלא בפני חבריהם : טעמא דרשב"ג. היכא דלא אמר כולכם : משום דקסבר בטלה כולה. וחייש דלמא אזלי הני דלא ידעי בביטולא ויהבי לה והכא ליכא למיחש להכי דמידע ידעי דכולן צריכין לחתום וכל כמה דלא חתימו כולהו לא יהבי לה : או דלמא משום דקסבר כו'. והלכך לאו בטל הוא לגמרי וחתמי ביה אפי' הני דבטיל קמייהו עם חבריהם ויהבי לה : יכול לבטל. והוי ביטול ואין זה כשר להיות עוד עד בדבר עד שילוהו : אינו יכול לבטל. והלה עצמו כשר לחתום : והא שנים. דכולם צריכין לחתום וליכא למיחש דלמא אזיל חד וחתים בלא חבריה וקאמר אינו יכול לבטל אלמא רבן שמעון לאו איסורא קאמר אלא אינו ביטול קאמר : אמר רב אשי אי. הני שנים עדי כתיבה ותימה הכי נמי. דמודה רבן שמעון [ב"ג] דיכול לבטל וביטולו ביטול דטעמא משום גזירה היא והכא ליכא למיגזר מידי : בעדי הולכה. דהאי תנו דקאמר הכא לשנים הגט ניתן להם להיות שלוחים ולמוסרו לה דהכא כי קאמר לחד אזיל אידך דלא ידע ומסר לה לפי שאין זה עדות שיהו שניהם צריכין להיות שם אלא שליחות ולא ידע דבטלה שליחותא דשליחות שבטלה מקצתה בטלה כולה דכי היכי דבטליה להאי ה"נ מכהברא. דבעדי הולכה קאמר וטעמא משום חששא דלמא אזל האי דלא ידע ויהיב לה : אמר לזה בפני עצמו כו'. אי מתחלה כשעשאן שלוחים לא אמר לשניהם יחד אלא לאחד מהן וחזר ואמר לחבירו הגה מסרתי גט לפלוני לתתו לאשתי ואם תרצה גם אתה הוי שליח לגרשה: יכול לבטל. ובטל זה מתורת השליחות שאם גרשה זה אינה מגורשת אבל השני יכול לגרש דכיון דמתחלה לא בבת אחת הוי אין כאן לומר שליחות שבטלה מקצתה בטלה כולה ואי אזיל האי דלא ידע בביטולא ויהיב לה שפיר קיהיב לה : שפיר. איכא למימר אמר לזה בפני עצמו שאין זה עדות שילטרכו לראות או לשמוע העדות תחילה כאחד : אלא אי אמרת עדי חתימה. הא עדות גמורה בעינן ומי מצטרפי כי אמר לזה בפני עצמו ולזה בפני עצמו : עד שיראו שניהם כאחד. את העדות : כר' יהושע בן קרחה. דפליג עלה בפרק שני דכתובות (דף כו:) ובסנהדרין (דף ל.) ואמר אפי' בזה אחר זה : שמעית מיניה דר' אבא תרתי. כלומר בהנך תרתי פלוגתא דרבי ורשב"ג בביטלו מבוטל וביכול לבטל זה שלא בפני זה שמעית מיניה דרבי אבא דקבע הלכתא בתרווייהו חדא כרבי וחדא כרבן שמעון [ב"ג] : מעשה ועשה רבי. בכתובות בפרק אלמנה ניזונית* : כדברי חכמים. שהיו אומרים שום הדיינים שפיחתו שתות או הותירו שהוא מקח בטל : והחזיר רבי את המעשה. אלמא הדר ביה וקם בשיטתיה דרבן שמעון [ב"ג] ליפות כח בית דין אלמא בהא הלכה כרבן שמעון [ב"ג]: ואשקליה גיטא על כרחיה. השיאו בעל כרחיה לגרש את אשתו כגון בהנך דאמרינן בהו יוציא ויתן כתובה : ואמר להו. רבי יאשיה לסהדי : זילו איטמורו. לאחר שכתבוהו עד שיאמר רוצה אני הסתירו עצמכם כדי שלא יבטל אתכם מן העדות : ואי ס"ד. בקמייתא הלכתא כרבי מאם ביטלו בפני שנים אחרים מבוטל כי מיטמרי הני מאי הוי : ליבדרו איבדורי. שלא ימלאם ביחד ואינו יכול לבטל זה שלא בפני זה :

יתומין

תוספות רי"ד

בטלה כולה והנך לא ידעי ואי אזלי הנך וכתבי ליכתבי וליתנו א) על כשאמר לעשרה כתבו גט לאשתי כיון שלא אמר כולכם אחד כותב וב' חותמים כל שנים מהם שרוצים יכולים ליכתב וליתן וכשביטל מקצת מהן לא בטל כולם והילכך אם לא ידעו ביטולו והולכים וכותבים ונותנים הגט לאשה כשר הוא ולא נפיק מיניה חורבא ורשב"ג סבר עדות שבטל' מקצתה בטלה כולה (והתם) [והנך] דלא ידעי אי אזלי וכתבי ויהבי שרו א"א לעלמא הילכך אין מבטל אלא זה בפני זה: אמר רבא אמר רב נחמן הלכה כר' בשתיהן ולית ליה לרב נחמן מה כח ב"ד יפה והאמר רב נחמן אמר א) נ"לה הת"ל דקי"ל דאם אמר לעשרה וכו'.

מסורת הש"ס

[תוספתא פ"ג]

[כתובות כו: ב"ב לא. קמא: סנהדרין ל.תוספתא דסנהדרין פ"ה]

כתובות

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר לנו זילו אטמורו: (ב) תוס' ד"ה וחזר וכו' כדפי' לעיל. נ"ב בדף ל"ג בסוף ד"ה ורב נתן :

[ונ"ב ל.]

יתומין שבאו לחלוק כו'. אומר ר"ת דוקא שניהם רוצים אבל אחד רוצה ואחד אינו רוצה לא והיכא שלא באו שניהם אלא אחד והשני אינו בפניו אמר ר"י דחולקין דהא בריש פרק ב' דקידושין (דף מב.) מייתי לה מחלוקת הארץ שהיו שם כמה יונקי שדים ומיהו אין ראיה גמורה משם דלאו לגמרי מדמי לה דחלוקת הארץ היתה על פי הדיבור והיו שם אורים ותומים [משום הכי] הגדילו אין יכולין למחות ובפרק אלמנה ביבמות (דף סז:) דאמר (כולם) זכרים יאכלו אע"ג דשמא ימלא עובר זכר דעבדינן תקנתא כדרב נחמן נמי אין ראיה דהתם שאני דאע"פ שלא בא כי אם האחד עבדינן ליה תקנתא לפי שיש תקנה גם לעובר (ג) ומתעלה חלקו בכך במה שיאכלו עבדים של אלו בתרומה שלא ימותו ברעב:

בית דין מעמידין להם אפוטרופוס ובוררים להם כו'. אר"ת וכן ר"ח דבוררים להם ב"ד דצריך שומת ב"ד ואפוטרופוס מעמידין להן לשמור לכל אחד חלקו בפני עצמו דעד עתה היה שומר הכל ביחד ובוררין ע"י גורל דאין טריחותא להטיל גורלות ואפילו בגורל שייך לברור חלק יפה כגון אם יש שלש שדות דטוב שיטול כל אחד ואחד שדה אחת ויהיה חלקו בבת אחת ממה שיחלוקו כל שדה לג' חלקים וכמה ענייני ברירות יש בו בחלונות וסולמות ודרך ודוקא בדבר שאין שייך בו גוד או אגוד חולקין ומדקדק ר"ת דאי חולקין אפילו בדבר ששייך בו גוד או אגוד אמאי דחיק בריש האיש מקדש (קידושין דף מב:*) יכולין למחות ברואות הוה ליה למימר דיכולין למחות בגוד או אגוד והא דלא קאמר יכולין למחות אם טעו בפחות משתות דמכרן קיים משום דלא מסתבר שיאמר שמואל אם הגדילו יכולין למחות בשביל טעות דפחות משתות דמודה שמואל ויש ליפות בכך כח ב"ד דהוי כמאן דלא טעו כלל אע"ג שיכולין למחות ברואות בזה אין ליפות כח ב"ד דאין זה תלוי בשומא וכ"ש דאם נפרש דמכרן קיים ומחזיר האונאה דאתי שפיר ומיהו יש לדחות דחדא מינייהו נקט ומההוא דיבמות דפרק אלמנה (דף סז:) דמשמע שעושים תקנה לכל העבדים שיאכלו בתרומה שנותנין לבנים כל העבדים וחלק אחד נותנים לעובר כנגדן אין להוכיח דחולקין אפילו בדבר ששייך בו גוד או אגוד כגון העבדים דשאני התם דמתעלה חלק העובר בכך במה שעבדים אוכלים בתרומה ויש לעובר בכך חלק יפה יותר ועוד לא לכל העבדים באנו לעשות תקנה אלא לחלק הבנים שנולדו ועוד [ה"מ] שיש שדות שיכולין ליתן לעובר כנגד העבדים שיש כח לב"ד לעשות כן כדאמרי' בהניזקין (לקמן דף נב.) ושותף הבא לחלוק שלא בדעת חברו מספקא לר"י אם יכול לחלוק הקרקעות ששייכא קפידא ברואות ואין לדקדק מהא דאמר בפ' בית כור (ב"ב דף קו:) אלא מעתה הני בי תלתא אחי דקיימי ואזול תרי מינייהו ופלוג הכי נמי דבטלה מחלוקת דמשמע שהחלוקה קיימת אע"ג דבקרקע מיירי שהחלוקה שבקרקע קיימת איכא למימר היינו כשחזר וחלקו עמו נפל לו בגורל אותו חלק עצמו שנפל לו בתחילה כשחלקו השנים בלעדיו דאז קיימת חלוקתם אבל מ"מ חוזר ומטיל גורל עם שניהם כאילו באים לחלק בתחילה*: התם ממונא הכא איסורא. וא"ת א"כ היכי דייק לעיל ממה שחזר רבי ועשה כרשב"ג בההיא דכתובות (דף ק.) דחזר בו נמי ממאי דאמר ביטלו מבוטל הא איכא לחלק בין איסורא לממונא וי"ל דרב נחמן דאמר הלכה כרבי בשתיהן הוא דמפליג בין איסורא לממונא אע"ג *דרבי גופיה לא מפליג בין איסורא לממונא היכא דטעו מ"מ רב נחמן מפליג אליבא דרבי אפי' בממונא דטעו דהא רבי גופיה חזר בו בכתובות והכא פסיק רב נחמן כוותיה אבל הנהו דלעיל לא מפליג וכי פריך הכא דרב נחמן אדרב נחמן היה יכול להקשות והא רבי גופיה הדר ביה מביטלו מבוטל כדמוכח ההיא דכתובות אלא דניחא ליה לאקשויי דרב נחמן אדרב נחמן גופיה ועי"ל דהכא מחלק בין איסורא לממונא דלא טעו אבל לעיל מדמה ממונא דטעו לאיסורא ובפ"ב דקדושין (ד' מג.) ובכתובות בפ' אלמנה (דף ק.) פריך אדרב נחמן דפסיק התם הלכה כחכמים מההיא דיתומים שבאו לחלוק דאית ליה לרב נחמן מה כח ב"ד יפה ומשני הא דטעו הא דלא טעו ורבי ודאי כשחזר בו מההיא דכתובות חזר בו גם מביטלו מבוטל והא דפסיק רב נחמן כרבי בביטלו מבוטל משום דאיהו פוסק בההיא דכתובות כחכמים: ואי משום גלויי דעתא פלוגתא דאביי ורבא. הייט לפי סברת אביי אבל רבא קאמר לעיל אטו לבטולי גיטא קבעי לקיומי תנאי קא בעי ולא פליג רבא הכא:

יתומין. קטנים: אפוטרופוס. לכל אחד: ובוררין להן. כל אפוטרופוס יברור חלק יפה שלו שמתוך כך יהיו החלקים שוים: כח ב"ד. שמינו להם האפוטרופוס: התם ממונא. והפקר ב"ד היה הפקר: הכא איסורא. דא"א ומשום מה כח ב"ד יפה לא אפקעו רבנן קידושין: גידול בר רעילאי: ונוולה. אורגת: הא גיטך. הראהו לה ולא מסרו לה: ברוך הטוב והמטיב. שלא מסרת לה: ולא בטל גיטא. ואם בא שליח זה ומסרו לה למחר מגורשת: גלוי דעתא. שאינו חפץ עוד בשליחות זה: אמר לכו רב ששת. רב ששת אמר לכם ואני שמעתי דלבטיל גיטא: ואצרכיה רב ששת גיטא אחרינא. אלמא משום דגליא דעתיה בביטולא: אטו רב ששת מבטל גיטא דאינשי הוא. אפילו גלוי דעתא ליכא דהא לא אמר אנא בטלתיה אלא רב ששת והכא ליכא גלוי דעתא דידיה: איהו בטליה. ואמר בהדיא ליבטיל: משום דפנוי. בני אדם המכין וחובטין אותו במצות רב ששת ואומר לו למה אתה מבטלו אמר להו הכי רב ששת נוה כן: ירמיה בירא'ה. כך שמו: תנא אשקליה. שנה שנית וכפהו לגוות לכתוב אחר: אותיבו קרי באודנייכו. שימו קניבת ירק דק של דלועין באזניכם שלא תשמעו ביטולו: אשור הבו לה הייא. התחזקו נתתו מהר: אשור. כמו אשרתא דדייני (לעיל דף כו.) וכמו אשרו חמוץ (ישעיה א) לשון חיזוק: אטו לבטולי גיטא בעי. זה שגילה בדעתו שאינו חפץ בגירושין הללו כלום גילה שהוא בא להפקיען על ידי ביטול גט: לקיומי תנאה בעי. על ידי קיום תנאי הוא בא להפקיע לומר התניתי לבא עד שלשים ואם לאו יהא גט והרי באתי וקיימתי תנאי: אי לא נסיבנא. כתב גט ונתן לארוסתו ע"מ שאם לא יכנס עד שלשים יום יהא גט: קטרחנא. בצרכי חופה ואנוס אני: אין טענת אונס. והוי גיטא: והלכתא כנחמן. דאמר לעיל ביטול בפני שנים: והלכתא כנחמן. כמי בהא דאמר הלכה כרבי בשתיהן: והלכתא

יתומין *שבאו לחלוק בנכסי אביהן בית דין מעמידין להן אפוטרופוס *ובוררים להן חלק יפה הגדילו יכולין למחות ורב נחמן דידיה אמר הגדילו אין יכולין למחות דאם כן מה כח בית דין יפה התם ממונא הכא איסורא גידול בר רעילאי שדר לה גיטא לדביתהו אזל שליחא אשכחה דהוה יתבה ונוולה אמר לה הא גיטך אמרה ליה זיל השתא *מיהא ותא למחר אזל לגביה וא"ל פתח ואמר ברוך הטוב והמטיב אביי אמר ברוך הטוב והמטיב ולא בטל גיטא רבא אמר ברוך הטוב והמטיב ובטל גיטא במאי קמיפלגי בגלוי דעתא בגיטא קמיפלגי דאביי סבר גלוי דעתא בגיטא לאו מלתא היא ורבא סבר גלוי דעתא בגיטא מילתא היא אמר רבא מנא אמינא לה דרב ששת אשקליה גיטא לההוא גברא בעל כרחיה ואמר להו לסהדי הכי אמר לכו רב ששת לבטל גיטא ואצרכיה רב ששת גיטא אחרינא ואביי אטו רב ששת מבטל גיטא דאינשי הוה איהו בטלה והאי דקאמר להו הכי משום דפנוי ואמר אביי מנא אמינא לה דרב יהודה אשקליה גיטא לחתניה דר' ירמיה ביראה ובטליה תנא אשקליה ובטליה הדר תנא ואשקליה על כרחיה ואמר להו לסהדי אותיבו קרי (א) באוניכו וכתובו ליה ואי סלקא דעתך גלוי דעתא בגיטא מילתא היא הא חזו ליה דקא רהיט בתרייהו ורבא האי דקא רהיט בתרייהו דאמר להו אשור הבו לה הייא כי היכא דמשלם צערא דההוא גברא *ואמר אביי מנא אמינא לה דההוא דאמר להו אי לא אתינא עד תלתין יומין ליהוי גיטא אתא ופסקיה מברא אמר להו חזו דאתאי חזו דאתאי ואמר שמואל לא שמיה מתיא ורבא אטו התם לבטולי גיטא בעי התם לקיומי תנאיה קא בעי והא לא איקיים תנאיה ההוא דאמר להו אי לא נסיבנא עד תלתין יומין ליהוי גיטא כי מטו תלתין יומין אמר להו הא טרחנא למאי ניחוש לה אי משום אונסא *אין אונס בגיטין אי משום גלויי דעתא בגיטא פלוגתא דאביי ורבא הוא ההוא דאמר להו אי לא נסיבנא לריש ירחא דאדר ליהוי גיטא כי מטא ריש ירחא דאדר אמר להו אנא לריש ירחא דניסן אמרי למאי ניחוש לה אי משום אונס אין אונס בגיטין אי משום גלויי דעתא פלוגתא דאביי ורבא והלכתא כנחמן והלכתא כנחמן והלכתא

תוספות רי"ד

שמואל יתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהן ב"ד מעמידין להן אפוטרופוס ובוררין להן חלק יפה ואם הגדילו יכולים למחות ורב נחמן דידיה אמר אם הגדילו אין יכולין למחות א"כ מה כח ב"ד יפה: התם ממונא הכא איסורא פי' בממונא הפקר ב"ד היה הפקר אבל איסור א"א משום מה כח ב"ד יפה לא אפקעו קידושיו. גידול בר עילאי שדר לה גיטא לדביתהו אתא שליח אשכחת דקיתבה ונוולה. פי' היתה אורגת והראה לה גיטא ולא נתנו לה ואמר לה הא גיטך אמרת ליה זיל השתא (ברי) [מיהא] אתא לגביה בעל א"ל ברוך הטוב והמטיב אביי אמר ברוך הטוב והמטיב ולא בטיל גיטא ורבא אמר ברוך הטוב והמטיב ובטיל גיטא במאי קמיפלגי בגלויי דעתא בגיטא קמיפלגי אביי סבר גלויי דעתא בגיטא לאו מילתא הוא ורבא סבר גלויי דעתא בגיטא מילתא היא פי' המבטל שליחות הגט צריך שיבטל בפיו ואם היה לבו שלם לבטל ולא הוציא מפיו אינו כלום דדברים שבלב אינן דברים הילכך כל זמן שלא הוציא מפיו הביטול אע"ג שגילה דעתו לא הוי כלום ורבא סבר אע"ג דקי"ל דדברים שבלב אינן דברים היכא דאיכא גלויי דעתא כאילו גילה בפיו דמי אמר רבא מנא אמינא לה דרב ששת אשקליה גיטא לההוא גברא בעל כרחיה אמר להו לשהדי אמר לכו רב ששת ליבטיל גיטא ואצרכיה רב ששת גיטא אחרינא: ואביי אטו רב ששת מבטל גיטא דאינשי הוא ההוא איהו בטלית וההוא דאמר להו הכי משום דמחמת דפנוי הוא דקמירתת. אמר אביי מנא אמינא לה דרב יהודה אשקליה גיטא לחתניה דרב ירמיה ביראה. פי' בעל כרחיה. ובטליה. הדור אשקליה ובטליה ואמר להו לשהדי איתיבו קירי באודנייכו כי היכי דלא תשמעון מיליה וכתבו ליה ואי ס"ד גלויי דעתא בגיטא מילתא היא הא קא חזו ליה דקא רהיט בתרייהו וק' לי טובא דאפילו לאביי דאמר גלויי דעתא בגיטא לאו מילתא היא היכא דבטלו מפיו מי לא בטיל והיכי אמר ולותבי קירא באונייהו (דלא לאשמועי') [שלא ישמעו ביטולו] אטו בשמיעת העדים תליא מילתא אי בטליה מי לא בטיל ונמצא גט בטל ובניה ממזרים ועדים אינן אלא לברר העדות שבטלו אבל שלא יתקיים הבטול בלא עדים שאלו שניהם מודים הבעל והאשה מי לא בטיל וי"ל לפי הדחק שהביטול בלי עדים אינו מועיל ואע"פ ששניהם מודים. ומתני' דתנן הגיע השליח וקדם אצל אשתו כולה בעדים קמיירי ומ"ה אמר להם שיסתמו אזניהם שלא ישמעו בטולו ויהיה בטול בלא עדים ולא יועיל כלום ואע"פ שרואים גילוי דעתו שרץ אחריהם כדי לבטלו גלויי דעתא לאו מילתא הוא והנכון בעיני לומר דרב יהודה ס"ל דהלכה כרשב"ג ולית ליה דרב נחמן ומסיק תלמודא יהלכתא כרב נחמן דאמר לעיל בטול הגט בשני עדים והלכתא כרב נחמן דאמר הלכה כר' בשתיהן והלכתא כנהמני הוא אביי דאמר גלויי דעתא בגיטא לאו מילתא הוא וזו היא א' מיע"ל קג"ם שהלכה כאביי: ההוא דאמר להו אי לא נסיבנא מכאן ועד תלתין יומין ליהוי גיטא פי' ארוסתו היתה ונתן לה גט והתנה עמה שאם לא יכנסנה לחופה עד ל' יום יהא גט כי מטי יום תלתין אמר להו כמה חנא פי' בצרכי הסעודה אני טורח ומכין אמרי למאי נידוש לה אי משום אונסא שיאמר אנוס אני ואיני מוצא צרכי סעודה קי"ל בשמעתא קמייתא בכתובות אין אונס בגיטין ואי משום גלויי דעתא פלוגתא דאביי ורבא הוא וקי"ל כאביי: דהוא דאמר להו אי לא [יהיבנא] [נסיבנא] מהכא לריש ירחא דאדר ליהוי גיטא כי מטא רישא ירחא דאדר אמר אנא ריש ירחא דניסן אמרי למאי ניחוש לה אי משום אונס אין אונס בגיטין אי משום גלויי דעתא הלכה כאביי מהכא מוכח דקים ליה לתלמודא דאין טענת אונס בגיטין:

מתני'

יח א ב מיי' פ"י מהל' נחלות הל' ד סמג עשין צו טוש"ע חו"מ סי' רפט סעי' א:
יח ג ד מיי' פ"ו מהל' גירושין הל' כה סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' סג:
יט ה מיי' פ"ט מהל' גירושין הל' ח סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קמד סעי' א:

גמ' כתובות ק. קידושין מג. ב"ב ובורר
[פי' גון סכא]
כתובות ג. לעיל ג. נדרים כז:
[כתובות ג: לעיל ג.]
[וע"ע תוס' כתובות ק. ד"ה בוררין ותוס' קדושין מג. ד"ה ובוררין ותוס' ב"ב קו: ד"ה ובוהלן] פ"א דרב נחמן עי' רש"ל

הגהות הב"ח
(א) גמ' קרי באודנייכו:
(ג) תוס' ד"ה יתומין שי' לעובר ומתעלה פ"א:

והלכתא כנחמני: **מתני'** בראשונה היה משנה שמו ושמה שם עירו ושם עירה התקין ר"ג הזקן שיהא כותב איש פלוני וכל שום שיש לו אשה פלונית וכל שום שיש לה מפני תיקון העולם: **גמ'** אמר רב יהודה אמר שמואל שלחו ליה בני מדינת הים לרבן גמליאל בני אדם הבאים משם לכאן שמו יוסף וקוראין לו יוחנן יוחנן וקוראין לו יוסף היאך מגרשין נשותיהן עמד ר"ג והתקין שיהו כותבין איש פלוני וכל שום שיש לו אשה פלונית וכל שום שיש לה מפני תיקון העולם אמר רב אשי והוא דאתחזק בתרי שמי אמר ליה רבי אבא לרב אשי רבי מרי ורבי אלעזר קיימי כוותך תניא כוותיה דרב אשי *היו לו שתי נשים אחת ביהודה ואחת בגליל ולו שני שמות אחד ביהודה ואחד בגליל וגרש את אשתו שביהודה בשמו שביהודה ואת אשתו שבגליל בשמו שבגליל אינה מגורשת עד שיגרש את אשתו שביהודה בשמו שביהודה ושם דגליל עמו ואת אשתו שבגליל בשמו שבגליל ושם דיהודה עמו יצא למקום אחר וגרש באחד מהן מגורשת והאמרת שם דגליל עמו אלא שמע מינה הא דאתחזק הא דלא אתחזק שמע מינה ההיא דהוו קרו לה מרים ופורתא שרה אמרי נהרדעי מרים וכל שום שיש לה ולא שרה וכל שום שיש לה: **מתני'** אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה נמנעו מלהשביעה התקין ר"ג הזקן שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצו וגובה כתובתה *העדים חותמין על הגט מפני תיקון העולם הלל התקין פרוזבול מפני תיקון העולם: **גמ'** מאי איריא אלמנה אפילו כולי עלמא נמי דהא *קיימא לן הבא ליפרע מנכסי יתומין *לא יפרע אלא בשבועה אלמנה אצטריכא ליה סד"א משום

רש"י

והלכתא כנחמני. אביי דאמר גלוי דעתיה בגיטא לאו מלתא היא וזו היא אחת מהלכות של סימן יע"ל קג"ם *דהלכתא כאביי ונראה בעיני דעל שם שרבה בר נחמני גידל אביי בביתו ולמדו תורה שהיה יתום הסיאו את שם אביו נחמני רבה סתם הוא רבה בר נחמני: **מתני'** בראשונה היה משנה שמו ושמה. כשהיו לו שני שמות אחד כאן ואחד במדינת הים היה מגרשה בשם הנוהג במקום כתיבת הגט ולא היה מקפיד לכתוב שניהם: מפני תיקון העולם. שלא יוציאו לעז על בניה מן השני לאמר לא גירשה בעלה שאין זה שמו: **גמ'** והוא דאתחזק. אבל לא אתחזק כאן שיש לו שני שמות אין צריך לכתוב וכל שום שיש לו ואפי' נודע לאחר זמן שיש לו שם אחר הוי הגט כשר שאין לנו אלא שם שקרא הוא לעצמו בפנינו והוחזק בו: יצא למקום אחר. שאינו ביהודה וגליל: מגורשת. משום דבאותו מקום לא היו מוחזקין שיהיו לו שני שמות אבל ביהודה היו יודעים שיש לו שם אחר לפיכך הוצרכו כל שמותיו שהחזיק עצמו בהם לפניהם דבתר חזקה אזלינן: ופורתא שרה. מיעוט בני עירם היו קוראין את שמה שרה: מרים. צריך לכתוב בגט שהוא עיקר והדר וכל שום דאית לה: **מתני'** אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים. את כתובתה: אלא בשבועה. שלא נתקבלה כלום: נמנעו מלהשביעה. והיתה מפסדת כתובתה ובגמרא מפרש מאי טעמא: שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצו. יבחרו להם דבר קשה להדירה בו כגון קונם מיני מזונות עלי אם נהניתי מכתובתי: וגובה כתובתה. ואם נתקבלה תחילה הרי היא נאסרת בכל מזון הילכך לא הות הדרה ושקלה דלא חשידא לעבור על נדרה: העדים חותמין על הגט. כל אלו מתקנות רבן גמליאל הזקן: מפני תיקון העולם. אכולהו קאי גבי אלמנה שיהו נשים נאות לבעלים ולא תדאגנה להפסיד כתובתן וגבי חותמין מפרש בגמרא מאי תיקון איכא:

גמ'

תוספות

וכל שום שיש לו. בטופסי גיטין של ה"ג כתוב שצריך לכתוב בגט וכל שום וחניכה דאית לי ולאתרא' משמע שלשון זה היו כותבין בגט ואין נראה לר"ת דזימנין דאתי לידי תקלה כשאין לו אלא אותו שם הכתוב בגט ואין לו חניכה וכשכותב בגט וכל שום וחניכה נראה זה הגט של אדם אחר שיש לו שם וחניכה לכך נראה לר"ת וכל שום שיש לו דקתני במתני' היינו כל שמותיו בפירוש א] ותיקן ר"ת לכתוב בגט אני פלוני דמיתקרי כך וכך כדאמרי' בגמרא שרה דמיתקריא מרים אחא בר הדיא דמיתקרי אבא מרי* והא דקתני בגמ' בשמו שביהודה ושם דגליל עמו משמע קצת כפי' ר"ת: **והוא** דאתחזק בתרי שמי. שאלו לר"ת על מומר לעבודת כוכבים בגירש את אשתו ולא נכתב בגט אלא שם של יהודות ולא שם של עובד כוכבים והשיב ר"ת חלילה להזכיר שם עובד כוכבים בתורת משה וישראל והביא ראיה מדאמר בתוספתא (פ"ו) גר ששינה שמו לשם עובדי כוכבים וגרש בו כשר וה"ה במומר דשם יהודות כשר אף לכתחלה וכתב חניכתו וחניכתה אמרי' לקמן* דכשר ופי' בערוך* אע"פ שלא נכתב שם מובהק *וכה"ג מפרש מתני' דבפרק בתרא (לקמן דף פז:) וכך היו נקיי הדעת שבירושלים עושים כן היינו שהיו כותבין חניכתו וחניכתה והא דקתני בברייתא דבסמוך דאינה מגורשת עד שיכתוב שם דיהודה ושם דגליל עמו היינו דוקא דאיתחזק בשני שמות בב' המקומות חד במקום הכתיבה וחד במקום הנתינה דהא לא קתני היו לו שני שמות ביהודה או שני שמות סתם שיגרש בשני שמותיו אלא כשיש לו שני שמות אחד ביהודה ואחד בגליל דאז צריך לכתוב שניהם מקום הכתיבה ומקום הנתינה דאותן שבגליל לא יכירו שם דיהודה ויאמרו שלא גירש ויוציאו לעז על בניה מן השני אבל בהוחזק בשני שמות במקום אחד כשר בדיעבד אפי' באחד מהן ואפי' בחניכה ומיהו לכתחילה צריך לכתוב שניהם אפילו כתיבה ונתינה במקום אחד כדאמר בסמוך רובא מרים ומיעוט שרה מרים וכל שום שיש לה משמע דבחד מקום קרו לה הכי והכי וכן משמע בירושלמי על הך ברייתא דהכא מתני' כשהיה ביהודה וכתב לגרש את אשתו שבגליל או שהיה בגליל וכתב לגרש את אשתו שביהודה אבל אם היה ביהודה וכתב לגרש אשתו שביהודה כו' הרי זו מגורשת אמר רבי יוסי הדא דתימא בדיעבד אבל לכתחלה צריך לכתוב שניהם והכא עושה שם מקום הנתינה עיקר ושל מקום הכתיבה טפל כדקתני עד שיגרש אשתו בשמו שבגליל ושם דיהודה עמו כו' אבל בתוספתא* עושה מקום כתיבת הגט עיקר וכן איתא התם יש לו ב' נשים אחת בגליל ואחת ביהודה גירש אשתו שביהודה בשם שבגליל ואשתו שבגליל בשם שביהודה פסול ואם אמר אני פלוני שביהודה עם השם שיש לי בגליל או שהיה במקום אחר וכתב אחד מהן כשר רשב"ג אומר אפי' כתב שם דיהודה בגליל ושם דגליל ביהודה כשר ומהתם נמי משמע דבמגרש בגליל אותה שביהודה מיירי והשתא בראשונה היה משנה שמו ושמה קורא שינוי מה שאינו כותב אלא שם אחד משני המקומות לפי שאין מכירין בו במקום אחר ודומה להם שינוי שמו ושמה וכן יש לפרש שם עירו ושם עירה והא דקאמר בהמגרש (לקמן דף פז:) כתב חניכתו וחניכתה כשר וכך היו נקיי הדעת שבירושלים עושים כן משמע אפילו לכתחלה אין צריך לכתוב שניהם אע"ג דגבי מרים שבסמוך ובירושלמי אמרינן דדוקא בדיעבד כשר נ"ל דנקיי הדעת שבירושלים היו שמותיהן ידועים וליכא לעז אי נמי כשהשמות דומין זה לזה שהכנוי דומה לשם לכתחילה כשר אף בכינוי: **אין** אלמנה נפרעת מנכסי יתומין אלא בשבועה. וא"ת והא לא ניתנה כתובה ליגבות מחיים *ואמר ריש לקיש בפ"ק דבבא בתרא (דף ה.) חזקה אין אדם פורע בתוך זמנו ואמרינן התם הלכתא כוותיה ואפילו מיתמי ליפרע בלא שבועה וי"ל דהני מילי ב"ח אבל אלמנה דאית לה בתנאי בית דין מתפיס לה גררי אפי' בתוך זמנה כדאשכחן בפרק הנושא (כתובות דף קב:) דחיישינן בבנותיו טפי לגררי מבנות אשתו משום דכיון דאיתנהו בתנאי ב"ד אתפסינהו גררי וא"ת הא דפריך בגמרא מאי איריא אלמנה כו' לימא דנקט אלמנה אע"פ שהוא תוך זמנה וי"ל דטפי ה"ל לאשמועינן בדבר שאינו תנאי ב"ד כגון בבעל חוב לאחר זמנו מבאלמנה אע"ג שהיא תוך זמנה כיון דאית לה בתנאי בית דין: **מאי** איריא אלמנה אפי' כ"ע נמי. ואי משום דבעי למיתני סיפא דנמנעו מלהשביע הוה ליה למיתני אין נפרעין מנכסי יתומים אלא בשבועה ונמנעו מלהשביע את אלמנה ומשני אלמנה איצטריכא ליה והוי חידוש באלמנה טפי מבבעל חוב ולכך נקט רישא נמי באלמנה: **אלמנה** איצטריכא ליה. וא"ת אלמנה נמי תנינא בהכותב (כתובות דף פז.) הנפרעת מנכסי יתומים לא תפרע אלא בשבועה וי"ל דאיכא לאוקמא בגרושה אע"ג דבכתובות פ' אלמנה (דף נד:) אמרינן דגרושה נמי בעי הן מ"מ לא שמעינן מינה אלמנה דגרושה נהי דאיכא חינא הוית אחר זמנה אבל אלמנה אית בה תרתי דתוך זמנה ואיכא נמי חינא ועוד דדרך תנא להשמיענו כשאין צריך להאריך בשביל כך יותר אע"פ שכבר השמיענו במקום אחר כדאשכחן בריש ברכות (דף ב.) ובשאר דוכתי:

תוספות רי"ד

מתני' בראשונה היה משנה שמו ושמה התקין ר"ג הזקן שיהא כותב איש פלוני וכל שם שיש לו אשה פלונית וכל שם שיש לה כו' ולא שהיה מתכוין לשנות שמו בעת כתיבת הגט שאם לא יכירו שמו אין רשאים לכתוב לו גט כדתנן בגט פשוט כותבין גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו ושובר לאשה אע"פ שאין בעלה עמה ובלבד שיהא מכירן פי' שיכיר שם האיש ושם האשה וההכרה היא כדאמרי' התם כל שהוחזק שמו בעיר ל' יום אין חוששין לו אלא כגון שנסע מא"י והלך למדינת הים ובא"י היו קורין אותו יוחנן ובמדינת הים החזיק שמו יוסף וכמו שהיה הוחזק כך כתבוהו ואע"פ שבא"י היו קורין לו יוחנן לא היו חוששים לכתוב יוסף הנקרא יוחנן אלא יוסף לבדו וכיון שהוא החזיק שמו במדינת הים יוסף ל' יום אין כאן משום שינה שמו ושמה שהרי שם זה היה החזיק לעצמו וכשהיה שולח גט זה לאשתו בא"י שהיו קורין אותו יוחנן היו צריכים עדים להעיד שאינו מכירין יוחנן בעלה של אשה זו והוא כתב זה הגט ונתנו לנו וזה שכתב יוסף מפני שבמדינת הים החזיק שמו יוסף והאשה נתרת בגט זה: התקין ר"ג וכו' פי' כשהיו כותבים יוסף בלבד ושולחי' בא"י היו צריכים עדים להעיד שזהו יוחנן כמו שפירשנו ויש לחוש שמא ימותו העדים או ילכו להם למדינת הים ואח"כ יבא הבעל ממדינת הים ויערער ויאמר לא גרשתיה אני שהרי שמי יוחנן והם לא ידעו שבמדינת הים היו קורין לו יוסף ויוציא לעז על בניה מן השני לפיכך התקינו שיהא כותב איש פלוני וכל שם שיש לו. ונ"ל שאין זה פתרון כמו שאנו עושים וכותבים בגט וכל שום וחניכה דאית לי שאם כך התקין לכתוב לא הועיל כלום. שאם כתב במדינת הים יוסף וחניכה דאית לי עדיין יכול לערער [illegible] לפרש שכך התקין שיהו כותבים איש פלוני וכל שם שיש לו [illegible] ואע"פ שהעדים מעידים עליו [illegible] להזכיר את כולן בפירוש ומסתיי' [illegible] הגליל עמו ואת אשתו שבגליל בשמו [illegible] שם ויערער עליה ויאמר להם [illegible] לכן צריך לכתוב שני השמות ואם לא כתב את שניהם [illegible] שהחסר אחד מן השמות שכך התקין ר"ג הזקן ולקמן נמי אמרי' שלחו מתם איך פלונית בת פלונית קבילת גיטא מיד רב אחא בר היורא דמיתקרי אבא מרי אלמא בפירוש צריך לכתוב פלוני הנקרא פלוני ולא שיכתוב פלוני וכל שום דאית ליה. אמר רב [אשי] והוא דאיתחזק בתרי שמי פי' אם ידעו במדינת הים שיש לו שני שמות א' כאן וא' בא"י צריך לכתוב יוסף הנקרא יוחנן ואם לא כתב אלא יוסף פסול דה"ל שינה שמו אבל אם לא הוחזק להן ולא ידעו לו שם אחר אלא יוסף וכתבו יוסף ושלחו בארץ שהיו קורים לו יוחנן הגט כשר ע"י עדים המכירים כי הוא יוחנן הוא יוחנן כפי מה שפי' לעיל אין כאן משום שינה שמו אחרי שלא ידעו לו זה השם שלא התקין ר"ג אלא בשיודעים בבירור שיש לו שני שמות אבל אם לא ידעו ואיגלי מילתא שיש לו אינו נפסל בכך תניא כותיה דרב אשי היו לו שתי נשים א' ביהודה וא' בגליל וגירש אשתו שביהודה בשמו שביהודה ואת אשתו שבגליל בשמו שבגליל אינה מגורשת עד שיגרש אשתו שביהודה בשמו שביהודה ושם דגליל עמו ואת אשתו שבגליל בשמו שבגליל ושם דיהודה עמו ואם יצא למקום אחר וגירש בא' מהן מגורשת והאמרת עד שיגרש בשמו שביהודה ושם הגליל עמו אלא לאו ש"מ הא דאיתחזק הא דלא אתחזק ש"מ: ההוא דהוו קרי לה רובא מרים ופורתא שרה אמרי נהרדעי מרים וכל שם שיש לה ולא שרה וכל שם שיש לה פי' כיון שהיו קורין לה בשני שמות צריך לכתוב את שניהם

עין משפט נר מצוה

ב א ב ג מיי' פ"ג מהל' גירושין הל' יג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קכט סעי' א:
בא ד מיי' פ"ז מהל' אישות הל"ד סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' נג סעי' א:
בב ה מיי' שם הל"ח טוש"ע שם סעי' יט:
בג ו מיי' פ"ג מהל' גירושין הל' טו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קכט סעי' א:
[לקמן לה.]
בד ז מיי' פ"ט מהל' מעשה הל' טז:
בה ח מיי' פי"ד מהלכות מלוה ולוה הל' א ופי"ז שם הלכה ב סמג עשין פד טוש"ע ח"מ סי' קח סעי' ג:
[דף פז:]
נ"ל וכה"ג . רש"א

מסורת הש"ס

[קידושין נב.]
[תוספתא פ"ו ע"ש]
[עיין תוס' לקמן לו. ד"ה והעדים]
[וע' תוס' ב"ב ה: ד"ה אע"ג]
[כתובות פז. ב"ב ה: נג.]
[פ"ו ע"ש לפניו איתא קלה בטיגנון אחר]
[כתובות פז.]

גליון הש"ס

רש"י ד"ה והלכתא כנחמני כו' דעל שם שרבה. ובערוך ערך אביי כתב בשם הגאונים דנחמני שמו והיה בר אחוה דרבה בר נחמני ותלמידיה וכיון דהוה שמיה נחמני כשם אבוה דרבה בר נחמני לא הוה קרי ליה בשמא דאבוה קרו ליה אביי (עיין ברמב"ם פרק ו מהל' ממרים) והי' קורא לו אביי בלשון ארמית כלומר שקורא אבי ולית ליה אביי:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה וכל שום שיש לו וכו' ותיקן ר"ת לכתוב בגט אני פלוני דמיתקרי כך וכך כדאמרינן בגמרא עי' ספר הפירוש לשון ר"ם זה:

*משום חינא אקילו רבנן גבה קא משמע לן: נמנעו מלהשביעה: מ"ט אילימא משום דרב כהנא דאמר רב כהנא ואמרי לה אמר רב יהודה אמר רב מעשה באדם אחד בשני בצורת שהפקיד דינר זהב אצל אלמנה והניחתו בכד של קמח ואפאתו בפת ונתנתו לעני לימים בא בעל הדינר ואמר לה הבי לי דינרי אמרה ליה יהנה סם המות באחד מבניה של אותה אשה אם נהניתי מדינרך כלום אמרו לא היו ימים מועטין עד שמת אחד מבניה וכששמעו חכמים בדבר אמרו מה מי שנשבע באמת כך הנשבע על שקר על אחת כמה וכמה מאי טעמא איענשה דאישתרשי לה מקום דינר ומאי מי שנשבע באמת כמי שנשבע באמת אי משום הא מאי איריא אלמנה אפילו גרושה נמי אלמה א"ר זירא אמר שמואל לא שנו אלא [א]אלמנה אבל גרושה משביעין אותה אלמנה שאני דבההיא הנאה °דקא טרחה קמי דיתמי אתיא לאורויי היתרא אמר רב יהודה אמר ר' ירמיה בר אבא רב ושמואל דאמרי תרוייהו [ב]לא שנו אלא בב"ד אבל חוץ לבית דין משביעין אותה איני והא רב לא מגבי כתובה לארמלתא קשיא בסורא מתנו הכי בנהרדעא מתנו הכי אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא בבית דין אבל חוץ לב"ד משביעין אותה ורב אמר אפי' חוץ לב"ד נמי אין משביעין אותה רב לטעמיה דרב לא מגבי כתובה לארמלתא וליאדרה וליגבייה בשני דרב קילי נדרי ההיא דאתאי לקמיה דרב הונא אמר לה מה אעביד ליך דרב לא מגבי כתובה לארמלתא אמרה ליה מידי הוא טעמא אלא דלמא נקיטנא מידי מכתובתי חי ה' צבאות אם נהניתי מכתובתי כלום אמר רב הונא מודה רב בקופצת ההיא דאתאי לקמיה דרבה בר רב הונא אמר לה מאי אעביד ליך דרב לא מגבי כתובה לארמלתא ואבא מרי לא מגבי כתובה לארמלתא אמרה ליה הב לי מזוני אמר לה מזוני נמי לית ליך דאמר רב יהודה אמר שמואל *[ג]התובעת כתובתה בב"ד אין לה מזונות אמרה ליה אפכוה לכורסיה כבי תרי עבדא לי הפכוה לכורסיה ותרצוה ואפילו הכי לא איפרק מחולשא אמר ליה רב יהודה לרב ירמיה ביראה אדרה בב"ד ואשבעה חוץ לב"ד וליתי קלא וליפול (א) באודני דבעינא כי היכי דאעביד בה מעשה גופא אמר רבי זירא אמר שמואל לא שנו אלא אלמנה אבל גרושה משביעין אותה וגרושה דאדרה לא והא שלחו מתם איך פלוניתא בת פלוני קבילת גיטא מן ידא דאחא בר הידיא דמתקרי איה מרי ונדרת ואסרת פירות שבעולם עלה דלא קבילת מכתובתה אלא *גלופקרא אחד וספר תהלים אחד וספר איוב וממשלות בלואים ושמנום

רש"י

גמ' משום חינא. שיהא חן האנשים בעיני הנשים לינשא להם: יהנה. יועיל להמיתו: דאשתרשי לה מקום דינר. נשתכרה בו עיסה כשווי הדינר שאם לא היה הדינר היתה עותנת עוד עיסה בככר: ומאי מי שנשבע באמת. האי לאו אמת הוא: כמי שנשבע באמת. דהא שוגגת היא ומפני שעונש שבועה מרובה נמנעו מלהשביעה: אתיא לאורויי היתירא. בדבר מועט וסבורה שאין פרעון לה שבשכר טורחה נטלתו: חוץ לב"ד משביעין אותה. שבועת הדיינין של תורה היא ונקט ס"ת בידיה או תפילין ומשביע לה בשם או בכינוי כדאשכחן באברהם שים נא ידך וגו' ואשביעך בה' (בראשית כד) ועונשה מרובה וחוץ לב"ד שבועה דרבנן בקללת ארור ולא נקיט מידי ואין עונשה כל כך: לא מגבי כתובה. משום דנמנעו מלהשביעה ואם איתא לישבעה חוץ לבית דין ולגבייה כתובתה: ולידרה. כדתנן נודרת ליתומים כל מה שירצו: קילי נדרי. קלים היו נדרים בעיניהם לעבור עליהם הלכך לא סמכינן אנדרה לאגבוייה: בקופלת. הואיל וקפלה ונשבעה הרי נשבעה וגובה: אין לה מזונות. מעתה דגליא דעתה דבעי לאינסובי ואיהו לא אתני בהדה אלא כל ימי מיגר ארמלותיך בביתי שהיא אלמנה בשביל כבודו: הפכו לכורסי' ותרצוה. הפכו כסאו וזקפוהו כדי שתתקיים הקללה בכך פ"א הפכו לכורסייה תשפל גדולתו: כבי תרי דיינת לי. כרב דלא מגבי כתובה וכשמואל להפסיד מזונות. ע"כ: לא איפרק מחולשא. לא נגול מלבא לידי חולי: אדרה בב"ד. כל מה שירצו יתומים: וליפול באודני. חפץ אני שישמע הקול באזני שהוגבה כתובה בימי: דבעינן דאיעביד בה מעשה. כשמואל רבי להוציא מלבן של תלמידיו של רב כגון רב הונא ובית דינו שלא היו מגבין כתובות אלמנה: אבל גרושה משביעין. דלא טרחא קמייהו ולא מוריא היתירא: וגרושה. לא סגי בהדרה בתמיה: והא שלחו מתם. האשה מבבל היתה והלכה היא ובעלה לארץ ישראל וגרשה שם ותבעתו כתובתה ועשו לה פסק דין על נכסיו שבבבל: דמתקרי איה מרי. כך היתה חניכתו: ונודרת ואוסרת כל פירות שבעולם עלה אם קבלה מכתובתה: אלא גלופקרא. קוטא: וממשלות. ספר משלי: ושמנום

תוספות

לא היו ימים מועטים. וא"ת ומאי טעמא איענש הא אמרינן בפ"ג דשבועות (דף כו.) האדם בשבועה פרט לאנוס כדרב כהנא ורב אסי דמר משתבע הכי אמר רב ומר משתבע הכי אמר רב וכי אתו לקמיה דרב ואמר כחד מינייהו אמר ליה אידך ואנא בשקרא אישתבעי ואמר ליה את לבך אנסך וליכא למימר דלא ממעט קרא התם אלא למפטר מקרבן אבל עונש איכא כדאשכחן בפ"ב דנדרים (דף יז.) גבי נשבע לבטל את המצוה דמיבעי לן תרי קראי חד למיפטריה מקרבן וחד למיפטריה מלאו [והכא דליכא אלא חד קרא למיפטריה מקרבן] אבל עונש דשבועת שוא איכא דהא לבך אנסך משמע ולא נשבעת לשקר ועוד דבפ"ג דנדרים (דף כה:) מייתי דרב כהנא ורב אסי אשבועות שגגות דתניא בגמרא כשם שנדרי שגגות מותרות כך שבועות שגגות מותרות ומפ' שבועות שגגות כדרב כהנא ורב אסי דמשמע דמותרות ואפי' עונש ליכא ולא דמי לנשבע לבטל את המצוה דאיכא עונש שבועת שוא דהתם מיבעי לן ב' קראי אחד למיפטר שוגג מקרבן ואחד למיפטר מזיד ממלקות וכשפטר שוגג לגמרי פטרו מעונש ומקרבן וה"ה גבי האדם בשבועה פרט לאנוס דפטור לגמרי וי"ל דהכא גבי פקדון הוה לה להזהר יותר לשמרו היטב והוה לה לאסוקי אדעתא שתבא לידי שבועה: דמוריא היתרא. ולכך נמנעו מלהשביעה שעונש שבועה מרובה אלא בהדרה דלא חמיר כולי האי והשתא בזמן הזה תקנו לקבל חרם במקום שבועה שלא יהא העונש גדול כל כך: לא שנו אלא בב"ד. פי' בקונטרס דחמירא משום דהויא באנקוטי חפצא ואיכא עונש טפי והא דאמר בהכותב (כתובות דף פח.) אי פקח הוא מייתי לה לידי שבועה דאורייתא לא כמו שפי' בקונט' (שם) דנפקא מינה בין דאורייתא לדרבנן לענין אנקוטי חפצא דאפי' שבועה דרבנן הויא באנקוטי חפצא כדפי' הקונט' בעצמו כאן אלא יש לחלק בין דאורייתא לדרבנן כמו שמפרש בערוך* דשבועה דאורייתא הויא בכנוי נרות ועוד בריש שבועת הדיינים (שבועות דף מא.) מפרש חילוק בין דאורייתא לדרבנן (ובההיא פירקא מפרש מאי איכא בין שבועה דאורייתא לדרבנן (ג) והתם לא מידכר חילוק דכנוי ולאנקוטי חפצא): ונודרת ואוסרת פירות שבעולם עליה שלא קיבלה מכתובתה כו'. ל"ג כל פירות דאע"ג דנדר חייל אף על דבר שאינו יכול לקיים כדאמר בפרק שני דנדרים (דף טו.) גבי קונם עיני בשינה דפריך ואי לא יהיב שיעורא למילתיה מי שבקינן ליה עד דעבר באיסור בל יחל והא"ר יוחנן שבועה שלא אישן ג' ימים מכין אותו וישן לאלתר והא דנדרי הבאי מותרים כדאמר בפרק ג' דנדרים (דף כד:) לאו משום דאסר עצמו במה שאינו יכול לקיים כגון דאמר יאסרו כל הפירות שבעולם עלי אם לא ראיתי גמל פורח באויר ונחש כקורת בית הבד אלא לפי שאין דעתו לומר ממש גמל ולא ממש כקורת בית הבד אלא מה שהוא טרוף בגבו מאד ומשונה משאר נחשים קורא כקורת בית הבד ואיל גדול מאד שראה קורא כעולי מגרים ואינו אומר כן אלא להחזיק דבריו ודוקא שבועות הבאי אסור מדרבנן דהחמירו משום דכתיב בה לא ינקה אבל נדרי הבאי ואפילו לא אמר כל הפירות אלא אסר עליה חד פירא שרי בנדר ואין חילוק בין כל פירות ובין חד פירא מ"מ הכא ל"ג כל פירות דאע"פ שעוברת לאלתר בבל יחל אם קבלה מכתובתה כיון דמשם ואילך לא מיתסרא כדאמר מכין אותו וישן לאלתר אינה חוששת הואיל ואינה עומדת באיסור כל ימיה כדמפרש בסמוך וא"ת בפ' בתרא דנדרים (דף פט:) דאמר ההוא גברא דאמר תיתסן הנאות דעלמא עלי אי נסיבנא איתתא עד דלא תנינא הלכתא כו' ואתא רב אחא ושבשיה ואנסביה איתתא ושרקיה טינא כדי שלא יהנו מן העולם מה מועיל מאי דשרקיה דכי אנסביה מ"ד עבר כיון שאין יכול בסוף לקיים וי"ל דדוקא בשעה שנודר אם אי אפשר לו לקיים עובר לאלתר אבל התם בשעה שנדר היה יכול לקיים דאפשר לו שלא ישא אע"ג דכי אנסביה אין יכול לקיים אינו עובר לאלתר עד שיהנה:

גם

עין משפט נר מצוה

כו א מיי' פט"ז מהל' אישות הל' ט טוש"ע אה"ע סי' צ סעי' כ:
כז ב מיי' פט"ז מהל' אישות הל' א סמג עשין מח טוש"ע שם סעי' יט:
כח ג מיי' פי"ח מהל' אישות הל' א סמג לאוין פא ועשין מח טוש"ע אה"ע סי' צג סעי' ג:

תוספות רי"ד

שניהם פלונית הנקראת פלונית שאם לא יכתבו אלא האחד הו"ל שינה שמו ושמה כפי מה שהתקין ר"ג וכיון דרובא קרי לה מרים צריך לכתוב כך מרים הנקראת שרה ולא יכתוב שרה הנקראת מרים וגם זה כך צריך לפרש כאשר פירשנו במשנתינו ולא שיכתבו בגט וכל שם שיש לה אלא שיכתבו שני השמות כך נראה פתרון שיטה זו שאין צריך לכתוב בגט וכל שום וחניכה דאית ליה שזה הלשון לא מעלה ולא מוריד שאם הוחזק בשני שמות או שבעיר א' קורין לו שניהם או בשני עיירות ובמקום כתיבת הגט יודעים שהוחזק בשניהם צריך לכתוב בפירוש פלוני הנקרא פלוני ואם כתב פלוני וכל שום וחניכה דאית ליה ולא הזכיר השם השני בפירוש הגט פסול ולא הועיל לו זה הלשון כלום כי יכול הבעל לערער כאשר פירשתי ואם לא הוחזק אלא בשם אחד אע"פ שיודע לאחר מכאן שהי' לו שם אחר ובגט לא כתבו אלא בשם האחד שידעו וגם לא כתבו בו וכל שום וחניכה דאית ליה כשר כדאמר רב אשי. א"כ נמצא שזה שאנו כותבין וכל שום וחניכה דאית לי לא מעלה ולא מוריד אלא אם יודעים לו (או) שם אחר או כנוי צריך לכתוב בפירוש פלוני הנקרא פלוני ואם אינן יודעים לו אלא שם אחד כותבין אותו ואין צריך לכתוב וכל שום וחניכה דאית לי ולא גרסי' במתני' שם עירו ושם עירה (א)אלא הרגל ליכתו' גם היה וטעות הוא שלא היתה התקנה אלא לשמו ולשמה כדמוכח בשמעתא· מתני' אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה נמנעו מלהשביעה התקין ר"ג שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצו וגובה כתובתה מהן והעדים חותמין על הגט מפני תיקון העולם הלל התקין פרוזבול מפני תיקון העולם פי' נמנעו מלהשביעה והיתה מפסדת כתובה ולקמן מפרש טעמא התקין ר"ג הזקן שתהא נודרת וכו' ובחרו להם דבר קשה להדירה כגון קונם פירות שבעולם עלי אם נהניתי מכתובה וגובה כתובתה שאם נתקבלה היתה נאסרת בפירות וקיימי עלה בבל יחל ולא חשידה לעבור על נדרה: מאי איריא אלמנה כ"ע נמי דהא קי"ל הבא ליפרע מנכסי יתומים

התקן

מסורת הש"ס

לקמן מח: [כתובות פח. שם וע' תוס' לקמן מט: ד"ה משום]

[שבועות מג. ערכין כב.]

[פי' ב' את עמו של ... ערוך ערך גלפקרא]

הגהות הב"ח

(א) גמ' וליפול באודנאי: (ג) תוס' ד"ה לא שנו וכו' לדרבנן ולא מידכר בנ"ל ותיבת והתם נמחק:

גליון הש"ס

גמ' דקא טרחה קמי דיתמי. עיין ב"ב ד' נב ע"ב תד"ה דטרחא:

לא יפרע אלא. בשבועה אלמנה איצטריכא ליה דס"ד אמינא משום חינא אקילו בה רבנן קמ"ל: נמנעו מלהשביעה מ"ט אילימא כדרב כהנא דאמר רב כהנא מעשה באדם אחד שהפקיד דינר זהב אצל אלמנה בשני בצורת והניחתו בכד של קמח ואפאתו בפת ונתנתו לעני לימים בא בעל דינר ואמר לה תני לי דינרי זה שהפקדתי אצלך אמרה לו יהנה סם המות לאחד מבניה אם נהנתי מדינרך כלום פי' נשבעה באלה יהוזכירה בשם או א' מן הכינויין אלא שקצר לשונו אמרו לא היו ימים מועטים עד שמת א' מבניה וכששמעו חכמים בדבר אמרו ומה הנשבע באמת כך הנשבע לשקר עאכ"ו אי משום הא מאי איריא אלמנה אפילו גירשה נמי אם גירשה בעלה ולא הספיק לפורעה עד שמת ובאה לגבות כתובתה מן היתומים אלמה א"ר זירא אמר שמואל לא שנו אלא אלמנה אבל גרושה משביעין אותה. אלמנה היינו טעמא דבההיא הנאה דקטרדא קמי יתמי אתיא לאורויי היתירא: אמר רב יהודה אמר רב ירמיה בר אבא רב ושמואל דאמרי תרוייהו ל"ש אלא בב"ד אבל חוץ לב"ד משביעין אותה פי' שבועת הדיינין היא המורה שהיא בהזכרת השם ובנקיטת חפץ אבל חוץ לב"ד אינה בנקיטת חפץ ולא בהזכרת השם אלא באלה ובארור.

(א) מלה דז"ל אלא שרגל הלשון דשתכין בגט הוא וטעות הוא וכו'

עין משפט
נר מצוה

כט א מיי' פט"ז מהל' אישות הל' יב סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' נו סעי' יט:
ל ב מיי' פי"א מהל' נדרים הל' כב סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רלד סעי' לה:
לא ג מיי' פ"ו מהל' שבועות הל"ב ופ"ד מהל' נדרים הל"ה סמג לאוין רמח טוש"ע יו"ד סי' רכה סעי' יד:
לב ד ה מיי' פ"ו מהל' ביאת מקדש הל"ט:

ושמנום בחמשה מנה לכשתבא לידכם הגבוה את השאר אמר רב אשי ההוא גט יבמין הוה: התקין רבן גמליאל הזקן שתהא נודרת כו': אמר רב הונא [א]לא שנו אלא בשלא ניסת אבל [°]ניסת אין מדירין אותה ניסת מאי טעמא (א) דמיפר לה בעל כי לא ניסת נמי לבי מנסבא מיפר לה בעל *[ב]אין הבעל מיפר בקודמין וניחוש דלמא אזלה לגבי חכם ושרי לה קסבר צריך לפרט את הנדר רב נחמן אמר אפי' ניסת ודאי מיפר לה בעל דמדרינן לה ברבים מיתיבי ניסת גובה כתובתה אם נדרה מאי לאו נדרה השתא לא דנדרה מעיקרא והתניא יסת נודרת וגובה כתובתה *תנאי היא דאיכא למאן דאמר נדר שהודר ברבים יש לו הפרה ואיכא למאן דאמר אין לו הפרה איבעיא להו צריך לפרט את הנדר או אינו צריך רב נחמן אמר אינו צריך *רב פפא אמר [ג]צריך רב נחמן אמר אינו צריך דאי אמרת צריך זימנין דגייז ליה לדיבוריה וחכם מאי דשמע מיפר רב פפא אמר צריך משום מילתא דאיסורא *תנן [ד]הנושא נשים בעבירה פסול עד שידור הנאה ותני עלה [ה]נודר ועובד יורד ומגרש ואי אמרת אינו צריך לפרט את הנדר ליחוש דילמא אזיל לגבי חכם ושרי ליה דמדרינן

רש"י

ושמטום בחמשה מנה. הביאתם לפניו ושמטו דמיהן חמשה מנה: גט יבמין הוה. יבמה היה זה שנתן לה גט לפוסלה על האחין והיא באה לגבות כתובה מנכסי בעלה הראשון שנתארמלה הימנו: לא שנו. דגביא בהדרה: אלא בשלא ניסת. לאחר בשעת גביית כתובה: דמיפר לה בעל. והיא סומכת על כך ונודרת וגובה על שקר: בקודמין. בנדרים שקדמו לנשואין: צריך לפרט את הנדר. הנשאל לחכם על נדרו צריך לפרט היאך נדר הנדר הזה וכי מפרטא קמיה דליתומים נדרה וכך נדרה אם נהניתי מכתובתי כלום לא שרו לה: ברבים. נודרת בפני עשרה וקסבר נדר שהודר ברבים אין לו הפרה: מאי לאו נדרה השתא. בשעת גבייה לאחר נשואין וקשיא לרב הונא: מעיקרא. נדרה קודם נשואין גובה אף אחר נשואין דאינו מיפר בקודמים דכתיב ואם בית אישה נדרה (במדבר ל): נודרת וגובה. משמע נודרת השתא: תנאי היא. לקמן פליגי בה בפרקין (דף מה:) איכא למ"ד יש לו הפרה ואליביה לא גביא משום דמיפר לה: ואיכא למ"ד אין לו הפרה. ואליביה מדרינן לה ברבים וגביא: דגאיז ליה לדיבוריה. ואינו מפרש הכל: וחכם. אינו מיפר אלא לדעת מה שישמע הילכך לא יפרט על מה נדר אלא יאמר כך נדרתי ואסרתי עלי פירות מין פלוני: משום איסורא. שמא על דבר איסור נדרה כגון על גיבוי כתובה וכגון יאסרו עלי כל פירות שבעולם אם אעבור עבירה פלוני ובא להתיר את נדרו סתם ורוצה לעבור העבירה: הנושא נשים בעבירה. כהן הנושא נשים פסולות לכהונה פסול לעבודה: עד שידור הנאה. ממנה לגרשה ומשנה היא בבכורות (דף מה:): נודר. הנאה: ועובד. עבודה ואע"פ שעדיין לא גרשה: יורד. מן העבודה לאחר שסיים ומגרשה:

תוספות

גט יבמין הוה. פי' בקונטרס שנתן לה גט לפוסלה על האחין וכתובתה על נכסי בעלה הראשון וקשה דלא היה להם להזכיר גט דלא ניתנה כתובה ליגבות עד שתחלוץ והיה להם לכתוב שחלצה ואמר ר"י גט יבמין הוה דלאחר שנתייבמה גרשה היבם וכתובתה על נכסי בעלה הראשון ומוריא היתירא משום דקא טרחה קמי אחיו: **אבל** נשאת אין מדירין אותה. וא"ת וידירוה [א] שלא תאכל ככר זה אם נהנית משל בעלה ותאכל לאלתר בפניו וכן קשה בסמוך דפריך וליחוש דלמא אזלה לגבי חכם ושרי לה ולרבי אליעזר דאמר בפרק נערה המאורסה (נדרים דף עג. ודף עו.) שיכול להפר כל נדרים שעתידה לידור אתי שפיר דאיכא למיחש שמא כבר הפר לה כל מה שעתידה לידור אבל לשאר תנאי קשה וי"ל שאינה חוששת אלא בנדר שעל ידה היא עומדת באיסור כל ימיה וא"ת ונדירה בפני בעלה ויאמר לה קיים ליכי דאז אין יכול להפר כדאמר בפ' נערה המאורסה (שם דף עט.) וי"ל דחיישינן שמא יפר לה בלחש קודם שיאמר קיים ליכי וא"ת וידירוה על דעת רבים דאין לו הפרה כדאמר אמימר לקמן וי"ל דלענין נדרי אשתו אין לחלק בין ברבים בין על דעת רבים וכיון דלרב הונא ברבים יש לה הפרה ה"ה על דעת רבים דכיון שאינה תלויה בדעתה דיכול להפר אפילו בלא חרטה כך יכול להפר בלא דעת רבים וכי פריך ודלמא אזלה לגבי חכם ושרי לה הוה מצי לשנויי דמדרינן לה על דעת רבים אלא דבלאו הכי משני שפיר ועי"ל דרב הונא לית ליה דאמימר והא דאמר אמימר אפי' למאן דאמר יש לו התרה לא קאי אדרב הונא אלא אדרבנן דרבי יהודה דמתניתין דתנן (לקמן דף מה:) ר' יהודה אומר כל נדר שידעו בו רבים לא יחזיר משום פריצותא שנדרה נדר שאין לו הפרה ובלא ידעו בו רבים יחזיר דלא חייש לקלקולא ורבנן פליגי ואמרי לא יחזיר משום קלקולא ולא מפלגי בין ידעו רבים ללא ידעו בו רבים אלמא יש לו הפרה וכן משמע התם דקאמר לרבנן אטו התם מי חייל עלייהו שבועה כלל משמע דלרבנן יש לו הפרה וא"ת לאמימר והא על דעת רבים אין לו הפרה א"כ ע"כ לא בכל ענין אמרי רבנן דלא יחזיר דבעל דעת רבים ליכא קלקולא א"כ ברבים נמי מגא ליה דכברי דיש לו הפרה וי"ל דברבים שהזכיר רבי יהודה אם איתא דלרבנן אין לו הפרה הוו להו לרבנן לפרושי ולחלק ונומר איפכא מדר' יהודה אבל בעל דעת רבים אין לחוש דלא איירי בה רבנן דר' יהודה נמי לא הזכיר על דעת רבים ועוד דבעל דעת רבים לא פסיקא להו לרבנן למתני דיחזיר דלפעמים יש היתר בעל דעת רבים כגון מדעתם של אותם רבים או לדבר מצוה והיכא קלקולא אבל ברבים אם איתא דאין לו הפרה הוי להו למתני דיחזיר דמילתא דפסיקא היא דבשום ענין אין לו הפרה למ"ד אין לו הפרה לא שנא לדבר מצוה ולא שנא לדבר הרשות תדע דמעשה גבעונים לדבר מצוה היה: **ליחוש** דלמא אזלה לגבי חכם ושרי לה. משמע דאדרב הונא פריך אבל אי לאו דרב הונא לא הוה קשיא ליה אמתני' ולמאי דפרישית דרב הונא פליג אאמימר אתי שפיר דאמתני' ליכא למיפרך דהא איכא למימר דמדרינן לה על דעת רבים אבל לרב הונא לא מצי לשנויי הכי אבל למאי דפי' דגבי חכם מודה רב הונא דאין לו הפרה בלא רב הונא הוה מצי למיפרך אמתני' וי"ל דלא מצי למיפרך אמתני' בלא רב הונא דאיכא למימר שנדיר אותה על זה הככר ותאכל לאלתר בפניו אבל לרב הונא דקאמר ניסת אין מדירין אותה ואין מועיל להדירה על הככר שאינה חוששת כיון דאינה באיסור כל ימיה כי לא ניסת נמי ניחוש דלמא אזלה לגבי חכם ושרי לה וא"ת בין חכם בין בעל איך יכולין להפר שלא בפני היתומים הא אמרי' בנדרים בפ' ר"א (דף סה.) דהמודר הנאה מחבירו אין מתירין לו אלא בפניו ויליף ממשה ולדקיהו במדין נדרת במדין לך והתיר נדרך וי"ל דבדיעבד אם הפר מופר תדע מדסמיך לדקיהו שהיה חסיד גמור על מה שהתירו לו סנהדרין שלא בפני נבוכדנצר ועוד דטעם דאין מתירין לו אלא בפניו מפרש בירושלמי דנדרים דאמר התם בפ' השותפין המודר הנאה מחבירו בפניו אין נשאל אלא בפניו שלא בפניו נשאל בין בפניו בין שלא בפניו ר' יוחנן אמר מפני הבושה ור' יהושע בן לוי אמר מפני החשד ואהא הדא פלוגתא כהלין פלוגתא דתניא יום הכפורים צריך לפרט את מעשיו דברי ר' יהודה בן בתירא ר"ע אומר אין צריך לפרט את מעשיו פי' מפני הבושה שנתביישו לפניו במה שנדר הנאה ממנו וכן מפרט מעשיו כדי שיתביישו מחטאיו ומ"ד מפני החשד פי' שלא יחשדוהו שעבר על נדרו ולכך נמי לא יפרט מעשיו שלא יחשדוהו בשאר עבירות והשתא ניחא הכא דלא שייך לא בושה ולא חשד דלא ידעי אם קבלה כלום. מכתובתה והא דיליף ממשה ולדקיהו הייט כר' יהושע בן לוי דהתם מפני החשד איכא מפני בושה ליכא: **קסבר** צריך לפרט את הנדר. בירושלמי משמע דהכי קיימא לן דההוא דאתא קמיה דר' בון אמר ליה התיר לי נדרי אמר ליה מאי נדרת א"ל נדרית דלא מרווחנא אמר ליה וכי עבדין כדין אמר ליה ללתק בקוביא קאמינא אמר ליה ברוך שבחר בדברי חכמים שאמרו צריך לפרט את הנדר דאי לאו דפרטת לנדר התרתיהו לך וא"ת בפ' שום היתומין (ערכין דף כג.) גבי מקדיש נכסיו והי' עליו כתובה (ובעל חוב) דקאמר ר' אליעזר כשהוא מגרשה ידור הנאה ור' יהושע אומר אינו צריך ומפרש דפליגי בנדר שהודר ברבים דרבי אליעזר סבר דאין לו הפרה ור' יהושע סבר יש לו הפרה ואינו צריך דקאמר היינו דאינו מועיל וא"כ תקשי כדפריך התם לעיל לימא רב הונא כתנאי אמר לשמעתיה דכיון דרב הונא סבר צריך לפרט אמאי אינו מועיל וא"כ הא דרב הונא דצריך לפרט הויא כתנאי ומיהו לא קיימא התם מסקנא הכי: **תנן** הנושא נשים כו'. ה"ה דמצי למיפרך ממתניתין דהכא: **ותני** עלה נדר ועובד יורד ומגרש. קשה לר"י דאמאי' הוצרך לאתויי ותני עלה לפרוך ממתניתין גופיה דקתני פסול עד שידור הנאה ואי אמרת אין צריך לפרט הנדר ליחוש דלמא כו' ונראה לי דאמתניתין הוה מצי למימר דפסול מלעבוד אפי' גרשה עד שידור הנאה שלא יקח לעולם נשים פסולות יותר *ולכך לא שייך למיפרך ליחוש דלמא כו' כיון דככר גירש תו ליכא למיחש דלמא ישאל על נדרו כדי ליקח נשים פסולות אבל הא דתני ועובד ומגרש פריך שפיר כיון דעדיין לא גרשה יש לחוש דלמא אזל לגבי חכם ושרי ליה ולא יגרש:

אמר

תוספות רי"ד

התקין ר"ג הזקן וכו' אמר רב הונא ל"ש אלא בשלא נשאת אבל נשאת אין מדירין אותה נישאת מ"ט לא דמיפר לה בעל כי לא נשאת נמי לבי מינסבא מיפר לה בעל אין הבעל מיפר בקודמין: וליחוש דלמא אזלא לגבי הכם ושרי לה קסבר לפרוש את הנדר הוא צריך פי' הנשאל להכם על נדרו צריך לפרוש לו למה נדר הנדר הזה ואם לא יפרוש לו הכל אינו מיתיר יאם תפרש לו הענין למה נדרה לא יתיר לה:

[נדרים עג. עב.]

מכות יז.

[עי' תוס' בסוטה כו: ד"ה סנית]

בכורות מס:

[בשמות הדשוס]

הגהות הב"ח

(א) גמ' מאי טעמא לא דמיפר:

גליון הש"ס

גמ' ניסת אין מדירין אותה. עיין משנה למלך פ"ג מהל' גירות הל' יג

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה אבל נישאת אין מדירין אותה וא"ת וידירוה וכו' וכן קשה בסמוך. עיין שו"ת שבט אפרים סי' ע"ג דף נא ע"א וע"ב כי רוח ד דינר ט:

דמדרינן ליה ברבים הניחא למאן דאמר נדר שהודר ברבים אין לו הפרה אלא למאן דאמר יש לו הפרה מאי איכא למימר דמדרינן ליה על דעת רבים דאמר *אמימר הלכתא אפילו למאן דאמר נדר שהודר ברבים יש לו הפרה על דעת רבים אין לו הפרה *והני מילי לדבר הרשות אבל לדבר מצוה יש לו הפרה כי ההוא מקרי דרדקי דאדריה רב אחא על דעת רבים דהוה פשע בינוקי ואהדריה רבינא דלא אישתכח דדייק כוותיה : והעדים חותמין על הגט מפני תיקון העולם : מפני תיקון העולם דאורייתא הוא דכתיב °וכתוב בספר וחתום אמר רבה לא צריכא *לרבי אלעזר דאמר *עדי מסירה כרתי תקינו רבנן עדי חתימה מפני תיקון העולם דזמנין דמייתי סהדי אי נמי זימנין דאזלי למדינת הים רב יוסף אמר אפי' תימא לר' מאיר התקינו שיהא עדים מפרשין שמותיהן בגיטין מפני תיקון העולם כדתניא *בראשונה היה כותב אני פלוני חתמתי עד אם כתב ידו יוצא ממקום אחר כשר ואם לאו פסול אמר רבן גמליאל °תקנה גדולה התקינו שיהיו מפרשין שמותיהן בגיטין מפני תיקון העולם ובסימנא לא והא *רב צייר כורא ורבי חנינא צייר חרותא רב חסדא סמך ורב הושעיא עין רבה בר רב הונא צייר מכותא שאני רבנן דבקיאין סימנייהו מעיקרא במאי אפקעינהו בדיסקי : הלל התקין פרוסבול וכו' : *תנן התם פרוסבול אינו משמט זה אחד מן הדברים שהתקין הלל הזקן שראה את העם שנמנעו מלהלוות זה את זה ועברו על מה שכתוב בתורה °השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל וגו' עמד והתקין פרוסבול *וזה הוא גופו של פרוסבול *מוסרני לכם פלוני *דיינין שבמקום פלוני שכל חוב שיש לי אצל פלוני שאגבנו כל זמן שארצה והדיינים חותמים למטה או העדים ומי איכא מידי דמדאורייתא משמטא שביעית והתקין הלל דלא משמטא אמר אביי בשביעית בזמן הזה ורבי היא דתניא *רבי אומר °וזה דבר השמיטה שמוט בשתי שמיטות הכתוב מדבר אחת שמיטת קרקע ואחת שמיטת כספים בזמן שאתה משמט קרקע אתה משמט כספים בזמן שאי אתה משמט קרקע אי אתה משמט כספים

ותקינו

תורה אור: ירמיה לב · דברים טו

רש"י

על דעת רבים · כך יאמרו לו הרי אנו מדירין אותך על דעתינו : וה"מ · דאין לו הפרה : לדבר הרשות · שאין צריכים להפלתו לצורך דבר מצוה : דאדריה · שלא ילמד עוד תינוקות : דהוה פשע בינוקי · חובטן יותר מדאי : לר"א דאמרי' בפ' בתרא (לקמן פו·) עדי מסירה כרתי דקתני ר' אלעזר אומר אפילו אין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר והאי קרא עצה טובה קמ"ל : מפני תיקון העולם · דלמא מייתי עדי מסירה ומערער בעל לומר לא גירשתיה : מפרשי שמותיהן · ראובן או שמעון מעיקרא לא היו חותמים אלא אני פלוני חתמתי עד ולא היה נוקב שמו : כדתניא ט' אם היה כתב ידו יוצא ממקום אחר כשר · דמתוך שלא היה מפרש שמו לא היו יודעין לבקש עדים מכירים ויודעים שיעידו על כתב ידו והיו צריכין לחזור אחר שעדות אחרים שחתימתם דומה לזו ונתקיימו בב"ד על ידי העדאת החותמים עצמן כדקי"ל בכתובות (דף כ·) אין מקיימין את השטר אלא משטר שקרא עליו ערער והוחזק בב"ד : מפני תיקון העולם · שמאחר שיתפרשו שמותם יחזרו אחר יודעיהם ומכיריהם להעיד על כתב ידם : צייר כורא · ולא היה חותם שמו : חרותא · ענף של דקל : מכותא · וילון ספינה : מעיקרא במאי אפקעינהו · במה הודיעו לבריות שאלה חותמיהן בשטרות ליכא למימר מעיקרא דהא אמרת התקינו : בדיסקי · שטרי שאלות ותשובות ושלומות : אינו משמט · מאחר שכתב פרוסבול אינו משמט חובו בשביעית : מוסרני לכם · את שטרותי שאתם תהיו נוגשים ואני לא אגוש ולקמן מוקי דיש כח בידם להפקיע ממונו של זה וליתן לזה במקום שיש סייג ותקנה : והתקין הלל · דלא תשמט ועקר דבר מן התורה : בשביעית בזמן הזה · והלל כרבי סבירא ליה דאמר שביעית להשמטת מלוה בזמן הזה דרבנן הוא ואע"ג דהלל בבית שני הוה סבירא ליה לאביי דבבית שני הואיל ולא היה יובל נוהג לא נהגו שמיטין מדאורייתא ודאמרינן בערכין (דף לב:) מנו יובלות לקדש שמיטין מדרבנן קאמר ומצאתי בתלמידי רבינו יצחק הלוי שכתב במסכת גיטין בירושלמי מנין שאין השמיטה נוהגת אלא בזמן שיובל נוהג שנאמר וזה דבר השמיטה שמוט אחת שמיטת יובל ואחת שמיטת שביעית אבל בת"כ ראיתי דשביעית נוהג בזמן שאין יובל נוהג ואומר אני שהוא מחלוקת : בזמן שאי אתה משמט קרקע · כגון עכשיו שבטלה קדושת הארץ : אי אתה משמט כספים · ואף על פי שהשמטת כספים חובת הגוף היא ואינה תלויה בארץ ילפינן בהיקישא דלא נהגא :

תוספות

אמר אמימר הלכתא אפי' למ"ד כו' · במכות (דף טז·) גרסי' ברוב ספרים אמר אמימר הלכתא נדר שהודר ברבים יש לו הפרה על דעת רבים אין לו הפרה ולפי גירסא זו משמע דכן הלכה דנדר שהודר ברבים יש לו הפרה ולמאי דגרס נמי אפי' למ"ד כו' שלא בא לפסוק בהודר ברבים מ"מ מדפסק בעל דעת רבים דאין לו הפרה מכלל שסובר דברבים יש לו הפרה דאי אין לו כ"ש על דעת רבים ומה הוצרך לפסוק הלכתא בעל דעת רבים כיון דאפילו ברבים אין לו הפרה ושלא בלשון פסק היה לו לומר אפי' למ"ד ברבים יש לו הפרה ס' אע"ג דקאמר לעיל דמדרינן ליה ברבים אליבא דרב נחמן דקי"ל כוותיה בדיני ולענין דינא *איתשיל לענין פרעון כתובה הא פריך בתר הכי הניחא למ"ד ואיכא למימר דאדרב נחמן נמי קאי ומדאדרי' רב אחא נמי להוא מקרי דרדקי על דעת רבים משמע דקסבר דברבים יש לו הפרה ורב יוסף דאמר בערבי פסחים (פסחים קז·) אדור ברבים דלא אישתי שיכרא משמע דקסבר דברבים אין לו הפרה לא קי"ל הכי : אבל לדבר מצוה יש לו הפרה · אומר ר"ת משום דמסתמא ניחא להו לרבים משום מצוה ועוד אומר ר"ת דעל דעת היינו כשאומר על דעת פלוני ופלוני אפי' שלא בפניהם אבל על דעת רבים סתם לאו כלום הוא ועל דעת יחיד אע"פ שפרט על דעתו יכול חכם להתיר : *והעדים חותמין על הגט כו' · ר"ת מחק מספרו וי"ו מוהעדים ושמא משום דהוה משמע דר"ג תיקן ובגמרא אמר ר"ג תקנה גדולה התקינו משמע דמקודם נתקנה : מי איכא מידי דמדאורייתא משמט שביעית ותיקן הלל דלא משמט · השתא לא בעי רבא לשנויי אהך קושיא דהפקר ב"ד היה הפקר כדמשני בתר הכי משום דקשיא ליה דלא היה לו להלל לעקור שביעית שהיא דאורייתא ואע"ג דדרשינן בספרי ואשר יהיה לך את אחיך תשמט ידך (דברים טו) ולא של אחיך בידך מכאן אמרו המלוה חבירו על המשכון והמוסר שטרותיו לב"ד אין משמיטין מ"מ לא היה לו לעשות תקנה ללמד לעשות כן שביטל בכך השמטת כספים שצותה תורה ובקונט' פירש דרבא קאי נמי לשנויי פרכא דהכא ודרשא דספרי עיקרה אמלוה על המשכון דמוסר שטרותיו הוי מטעם דהפקר ב"ד היה הפקר אלא דאקרא קסמיך לה : בזמן שאתה משמט כו' · פירש בקונט' דהשמטת קרקע לא נהגא בבית שני כדאמרי' בירושלמי בפרקין מנין שאין שמיטה נוהגת אלא בזמן שהיובל נוהג שנאמר וזה דבר השמיטה שמוט אחת שמיטת יובל ואחת שמיטת שביעית כו' ובבית שני הואיל ולא נהג יובל שלא היו כל יושביה עליה לא נהגא שמיטה מדאורייתא והא דאמרי' בערכין (דף לב:) מנו יובלות לקדש שמיטין היינו מדרבנן וקשה לר"ת דהיה לו להביא ההיא דירושלמי ואפי' נאמר דסמיך אההיא והך דהכא מייתי משום כספים אכתי קשה בריש מועד קטן (דף ג:) דפריך חרישה וזריעה בשביעית מי שרי ומייתי הך דהכא והתם לא שייך כלל לאתויי אלא ההיא דירושלמי ונראה לר"ת דהשמטת קרקע דהכא והתם לא איירי בחרישה וזריעה אלא בשדות החוזרות לבעלים ביובל והשמטת קרקע קרי ליובל ולשביעית השמטת כספים [נ"א השמטת כספים] דשמיטה משמטת כספים ולא יובל *כדאמרינן בהדיא *)בפרשת ראה אנכי ודריש לה מדבר השמיטה שמוט והכי קאמר בזמן שאתה משמט יובל אתה משמט שביעית כי ההיא דירושלמי ואר"ת דבבית שני נהג יובל דאמרינן בפרק ד' מחוסרי כפרה (כריתות דף יא·) והשמים איל לאן על אשגתם מלמד שכולן שפחות חרופות בעלו ושפחה חרופה היינו חציה שפחה וחציה בת חורין המאורסת לעבד עברי ועבד עברי אינו נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג כדאמר בס"פ המקדיש שדהו (ערכין דף כט·) ולא מסתבר לומר שהביאו על שבעלו שפחות חרופות בבית ראשון כדאשכחן בספ"ק דהוריות (דף ו·) שהביאו על ע"ז שעבדו בימי צדקיהו דבע"ז אשכחן דנחשדו אבל על שפחה חרופה לא אשכחן דנחשדו ועוד דהא נהג בתי ערי חומה בבית שני כדתנן במסכת ערכין (דף לא:) ומייתי לה לקמן במי שאחזו (דף עד:) בראשונה היה נטמן התקינו כו' ואמרינן נמי בסוף המקדיש שדהו (ערכין כט·) דבתי ערי חומה אין נוהגין אלא בזמן שיובל נוהג ולא תיקן הלל פרוסבול לדורו שהרי היה בזמן הבית והלל ושמעון גמליאל ושמעון נהגו נשיאותן בפני הבית ק' שנה (שבת טו·) אלא לאחר חורבן

דהוו

*)[בספרי]

עין משפט נר מצוה

לג א מיי' פ"ו מהלכות שבועות הל' ח סמג לאוין רמא טוש"ע י"ד סימן רכח סעי' כא :

לד ב מיי' פ"ו מהל' שבועות הל' ט :

לה ג ד מיי' פ"ו מהל' שבועות הל' ח סמג לאוין רמא טוש"ע י"ד סימן רכח סעי' כא :

לו ה מיי' פ"א מהל' גירושין הל' טו כד סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קל סעיף יא :

לז ו מיי' פ"ט מהל' שמיטה הלכה טז סמג עשין טוש"ע ח"מ סימן סז סעיף יח :

ס"א אתתמר

לח ח מיי' שם הל' יא טוש"ע שם סעיף ש :

ט מיי' שם הל' י טוש"ע שם סעיף טו :

[לעיל ע"ב ושם]

[שייך לעיל במשנה לד:]

תוספות רי"ד

אמר אמימר אפי' למ"ד נדר שהודר ברבים יש לו הפרה ע"ד רבים אין לו הפרה פי' שאמרו לו תדור על דעתינו וה"מ לדבר הרשות אבל לדבר מצוה יש לו התרה דההוא מקרי דרדקי דאדריה ר' אבא דהוה פשע בינוקי פי' היה מייסרן יותר מדאי ואהדריה רבינא דלא אשכח דדייק כותיה' והסכימו כל גאוני הישיבות שאין סומכין על זו המשנה ועל זו ההלכה ואין אלמנה נפרעת כתובתה אלא בשבועה בפני כ"ד וכך הלכה רווחת בישראל: העדים חותמין על הגט מפני תיקון העולם מפני תקון העולם דאורייתא הוא דכתיב וכתוב בספר וחתום והעד עדים אמר רבא לא צריכא[אלא]לר' אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי ותקני רבנן עדי חתימה דזימנין דמייתי סהדי · אי נמי דזמנין דאזלי למדינת הים פי' והכי תנן לקמן בשלהי מסכתין ר' אלעזר אומר אע"פ שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם פי' ר' אלעזר לא בעי עדי חתימה כלל אלא עדי מסירה ואם אין שם עדי מסירה כגון שנתנו לה בינו לבינה אע"פ שיש שם עדי חתימה אינו כלום דעדי מסירה כרתי ולמה נהגו העולם לחתום עדים בגט מפני תיקון העולם שמא האשה לא תינשא עכשיו ועדי מסירה ימותו או ילכו למדינת הים וכשתבא האשה לינשא בגט זה שאינו חתום לא

נאמן לה שהבעל כתבו ונתנו לה דדילמא איהי כתבת ליה אבל אם הגט חתום עדי הגט מוכיחים שהבעל כתבו וחתמו שבלא רשותו לא היו חותמים העדים ובודאי ברשות הבעל חתמוהו וכיון שעכשיו יוצא מתחת יד האשה בודאי כי הבעל נתנו לה ולא חיישינן ככל שטר מלוה דנפיק מתותיה מלוה או שטר מכר דנפיק מתותיה לוקח שמא מיד הלוה או מיד(הלוקח)[המוכר]נפל ומצאוהו המלוה והלוקח וה"ה הכא נמי לא חיישינן אלא ודאי הבעל נתנו לה וכשנתנו לה בכשרות נתנו לה בפני עדי מסירה והלכך נאמנת האשה לומר בפני פלוני ופלוני נתנו לי והלכו להם למדינת הים אבל אם מכיון שנתן לה בעלה הגט אינה מוציאה עידי מסירה אינה מגורשת דאמרינן בינו לבינה נתנו לה ובלא עדי מסירה לא מיגרשה כלל ור"י ז"ל כתב שמעי' מיהא דלא צריכים לעדי מסירה אלא היכא דליכא עדי חתימה אבל היכא דאיכא עדי חתימה סגי בלא עדי מסירה ואינו נ"לי רב יוסף אמר אפילו תימא ר"מ דאמר עדי חתימה כרתי התקינו שיהיו מפרשים שמותיהן בגט מפני תקון העולם כדתניא בראשונה היו כותבין אני פלוני חתמתי עד אם היה כתב ידן יוצא ממקום אחר כשר ואם לאו פסול התקינו שיהו כותבים שמותיהן מפני תיקון העולם ובסימנא לא והא רב צייר כוורא ור' חנינא צייר הרותא פי' כענף של דקל רבה בר רב הונא צייר מכותא שאני רבנן דבקיעי בסימנייהו ומעיקרא במאי אפקעינהו בדיסקי פי' אגרות של שאלות שלום שהיו שולחים זה לזה : הלל התקין פרוזבול וכו' תנן התם פרוזבול אינו משמט וזה אחד מן הדברים שהתקין הלל הזקן כשראה שנמנעו העם מלהלוות זה את זה ועוברים על מה שכתוב בתורה השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר התקין הלל פרוזבול וזה גופו של פרוזבול מוסרני לפניכם פלוני ופלוני הדיינין שבמקום פלוני שכל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה והדיינין חותמין מלמטה או העדים:

אמר

[בכורות מו: ערכין כב]

[שבועות מו:]

[ב"ב אלא לר"א כו' ופי' רי"ף ד"ה קיימא ...]

[תוספתא פ"ט]

ב"ק קטו: לקמן פו:

שביעית פ"י מ"ג

[עי' מ"ד] [לעיל לב:]

[נ"ל ופלוני דיינין]

מ"ק ג: קדושין לח:

גליון הש"ס

גמ' תקנה גדולה התקינו · עיין שבועות מה ע"א תד"ה כמותו : תד"ה בזמן וכו' כדאמרי' בהדיא · עיין ר"ה כט ע"א תד"ה קמ"ל :

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוד"ה בזמן וכו' ונראה לר"ת וכו' דשמיטה משמטת וכו' · נ"ב עי' בר"ה דף כט ע"א בתוס' ד"ה קמ"ל וכו' ושם כתבו בסה"ד דלרבי נקטה סוגיא דהתם יעוי"ש ודו"ק : שוב ראיתי בירושלמי פ"ג דר"ה הל' ה דאמר ר"י משום חכמים דיובל משמט נמי כספים וא"כ י"ל קו' התוס' דר"ה הנ"ל ודו"ק :

עין משפט נר מצוה

טז א מיי' פכ"ד מהל' סנהדרין הל' ו סמג לאוין רח טוש"ע ח"מ סי' ב:
כא ב מיי' פ"ב מהל' ממרים הל' ב סמג לאוין רט ועשין קיא:
כב ג מיי' פ"ט מהל' שמטה הל' יז סמג לאוין רעא טוש"ע ח"מ סי' סז סעי' יח:
כג ד מיי' פ"ט מהלכות דעות הל' יג:

גמרא

ותקינו רבנן דתשמט זכר לשביעית ראה הלל שנמנעו העם מלהלוות זה את זה עמד והתקין פרוסבול ומי איכא מידי דמדאורייתא לא משמטא שביעית ותקינו רבנן דתשמט אמר אביי בשב ואל תעשה הוא רבא אמר הפקר ב"ד היה הפקר דאמר ר' יצחק מנין שהפקר ב"ד היה הפקר שנאמ' וכל אשר לא יבוא לשלשת הימים כעצת השרים והזקנים יחרם כל רכושו והוא יבדל מקהל הגולה (עזרא י) רבי אליעזר אמר מהכא אלה הנחלות אשר נחלו אלעזר הכהן ויהושע בן נון וראשי האבות וגו' (יהושע יט) וכי מה ענין ראשים אצל אבות לומר לך מה אבות מנחילין את בניהם כל מה שירצו אף ראשים מנחילין העם כל מה שירצו איבעיא להו כי התקין הלל פרוסבול לדריה הוא דתקין או דלמא לדרי עלמא נמי תקין למאי נפקא מינה לבטוליה אי אמרת לדריה הוא דתקין מבטלינן ליה אלא אי אמרת לדרי עלמא נמי תקין הא אין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חברו אלא א"כ גדול הימנו בחכמה ובמנין מאי ת"ש דאמר שמואל לא כתבינן פרוסבול אלא אי בבי דינא דסורא אי בבי דינא דנהרדעא ואי סלקא דעתך לדרי עלמא נמי תקין בשאר בי דינא נמי לכתבו דלמא כי תקין הלל לדרי עלמא כגון בי דינא דידיה וכרב אמי ורב אסי דאלימי לאפקועי ממונא אבל לכולי עלמא לא ת"ש דאמר שמואל האי פרוסבלא עולבנא דדייני הוא אי איישר חיל אבטליני' אבטלינ' והא אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חברו אלא א"כ גדול הימנו בחכמה ובמנין הכי קאמר אם איישר חיל יותר מהלל אבטליניה ורב נחמן אמר אקיימנה אקיימנה הא מיקיים וקאי הכי קאמר אימא ביה מילתא דאע"ג דלא כתוב ככתוב דמי איבעיא להו האי עולבנא לישנא דחוצפא הוא או לישנא דניחותא הוא ת"ש דאמר עולא עלובה כלה שזינתה בקרב חופתה אמר רב מרי ברה דבת שמואל מאי קרא עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו (שה"ש א) אמר רבא עדיין חביבותא הוא גבן דכתיב נתן ולא כתיב הסריח תנו רבנן הנעלבין ואינן עולבים שומעין חרפתן ואין משיבין עושין מאהבה ושמחין ביסורין עליהן הכתוב אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו (שופטים ה) מאי פרוסבול אמר רב חסדא פרוס בולי ובוטי בולי

רש"י

ואמור רבנן דתשמט · בזמן הזה: זכר לשביעית · שלא תשתכח תורת שביעית: ומי איכא מידי דמדאורייתא לא משמטא שביעית · בזמן הזה כרבי: ואמור רבנן דתשמט · ונמצא הלוה גוזל על פיהם: שב ואל תעשה · והטה הזה שב ובטל ואינו עושה המלוה לפרוע את חובו ולא עקר ליה בידים וכי האי גוונא מותר לעקור דבר מן התורה כגון שופר ולולב ודומיהן ביבמות בהאשה רבה (דף צ:) דלא עקירה בידים היא: רבא אמר · לעולם בין לרבנן דפליגי אדרבי ואמרי שביעית להשמטת מלוה בזמן הזה דאורייתא ותקין הלל דלא תשמט בין לרבי דאמר לאו דאורייתא ואמור רבנן דתשמט לא תיקשי דבר דכדבר שבממון אין כאן עקירת דבר מן התורה במקום סייג וגדר דהפקר ב"ד בממון היה הפקר: יחרם כל רכושו · באנשי כנסת הגדולה כתיב: מה ענין ראשים אצל אבות · הוה ליה למכתב וראשי המטות: כל מה שירצו · מחלק נכסיו על פיו: לבטוליה · להושיב ב"ד אי אכשור דרי שלא יהו מונעין מלהלוות לבטל את תקנת הלל שאפילו כתב פרוזבול ישמט: לא כתבינן פרוסבול · דלא אלים לאפקועי ממונא: אלא בי דינא דסורא · רב: בי דינא דנהרדעא · שמואל דכי אמרה שמואל להך מילתא וכי איתשיל הך שאלתא בבי מדרשא הוה בי דינא דרב אמי ורב אסי והיינו דמשני דלמא כי תקין הלל נמי לדרי עלמא לא תקון אלא כגון בי דינא דרב אמי ורב אסי: עולבנא דדייני הוא · לקמן מפרש לשון חוצפא שנוטלים ממון שלא כדין בחזקה: אם איישר חיל · אם אחזיק כח: אבטליני' · אלמא לאו לדרי עלמא תקין דא"כ היכי מצי שמואל למימר אבטליניה: אימא ביה מילתא · אושיב בית דין ואתקין דסתם מלוין יהו כמוסרין שטרותיהן לבית דין ואע"ג דלא כתב ניהוי כמו שכתב: לישנא דניחותא · לא עשאוהו אלא לנחת הדיינים שלא יטריחו להגבות מלוותיהם לפני שביעית שלא תבא שביעית ותשמיטיה הלכך אי איישר חיל אבטליניה: עלובה · חצופה: שזינתה בקרב חופתה · בעוד שכינה וישראל בסיני עשו את העגל שהרי לא נסעו מסיני עד לאחר הקמת המשכן בשנה שניה כדכתיב ויהי בשנה השנית בחדש השני וגו' ויסעו בני ישראל למסעיהם ממדבר סיני (במדבר י): מאי קרא · דיש לדרוש עליהם כלה מזנה בחופתה: במסבו · בחופתו: נרדי נתן ריחו · בושמי עזב ריחו הטוב כמו ולא נתן סיחון את ישראל וגו' (שם כא): עדיין חביבותא הוא גבן · אע"פ שהזכיר קלקוליהן לא הזכיר אלא במראית חיבה דלא כתיב הסריח: הנעלבים · גרסי' אותן שנעלבים מיד אחרים: ואין עולבים · את אחרים: עושין · מאהבה מאהבת המקום ולא ליטול שכר ולא מיראת פורענות: פרוז · תקנה: בולי

תוספות

דהוו ידעי להרוב ביתא כדאמרינן בנזיר בפ' ב"ש (דף לב:) והא דבעי בסמוך לדריה תקין לאו לדריה ממש אלא לדור הסמוך אחר חורבן אי נמי ההיא בעיא אליבא דרבא דמשני הפקר ב"ד היה הפקר והא דאמר בסוף ערכין (דף לב:) מט יובלות לקדש שמיטין דמשמע דיובל לא נהג הייט לאתי דס"ד התם מעיקרא דלא חזרו עשרת השבטים שגלו ולא היו בגלות בבל אלא ב' שבטים וכשעלו בבית שני לא היו כל יושביה עליה אבל במסקנא דאמרי' דירמיהו החזירן ויאשיהו מלך עליהן נמצאו דהיו שם מי"ב שבטים ואע"ג שלא עלו כולם חשיב כל יושביה ומיהו קשה דזיל קרי בי רב הוא דבעזרא מני לכל י"ב שבטים:

ותקין רבנן דתשמט זכר לשביעית · והא דלא תקון נמי יובל זכר ליובל משום דאין רוב צבור יכולין לעמוד בה ליאסר בעבודת קרקע שתי שנים רצופות:

אלא אם כן גדול הימנו כו' · וא"ת היכי דמי אי דפשט ברוב ישראל אפי' גדול הימנו אין יכול לבטל כדאמרי' בפרק אין מעמידין (ע"ז לו) גבי י"ח דבר שאפי' יבא אליהו ובית דינו אין שומעין לו ואי דלא פשט ברוב ישראל אפי' קטן יכול לבטל כדאמרינן נמי התם גבי שמן דרבי יהודה הנשיא ובית דינו נמנו עליו והתירוהו משום דלא פשט איסורו ברוב ישראל וי"ל דהא קאמר התם וסמכו רבותינו על דברי רבן שמעון בן גמליאל ועל דברי רבי אלעזר בר צדוק שהיו אומרים אין גוזרין גזירה על הצבור אלא א"כ רוב הצבור יכולים לעמוד בה משמע משום דהוה תרתי היה להם כח להתיר דלא פשט וגם לא היו יכולים לעמוד בה אבל הכא או פשט ולא היו יכולים לעמוד או היו יכולים לעמוד ולא פשט ואין משמע כן בירושלמי בפ"ק דשבת דאמר התם ר"י בעי ולא כן תנינן שאין ב"ד יכולין לבטל דברי ב"ד חברו אלא אם כן גדול הימנו בחכמה ובמנין ור' יהודה הנשיא ובית דינו מתירין מה שאסר דניאל וחבורתו אלא רבי יוחן כדעתיה דא"ר יוחנן בשם רבי אלעזר בר צדוק מקובלני שכל גזירה שב"ד גוזרין על הצבור ולא קיבלו רוב צבור עליהן אינה גזירה ובדקו ומצאו בגזירתו של שמן ולא קבלו רוב צבור עליהן אלמא משמע דבהאי טעמא לחודיה סגי ועוד דברים מגילה (דף ב:) פריך ואי ס"ד אנשי כנסת הגדולה י"ד וט"ו הוא דתקון אתו רבנן ועקרו תקנתא דתקינו אנשי כנסת הגדולה והתנן אין ב"ד כו' והתם מסתמא פשט ויכולין לעמוד וי"ל דדוקא בי"ח דבר אפי' גדול אין יכול לבטל כדאשכחן בירושלמי מפני שעמדו להם בנפשותיהם כדאיתא הכא דתלמידי ב"ש היו הורגין בתלמידי ב"ה ובכל דבר גדול יכול לבטל חוץ מי"ח דבר והיכא דלא פשט כגון שמן אע"ג דעמדו עליהן בנפשותיהן אפי' קטן יכול להתיר והא דקאמר וסמכו רבותינו אהא דאין גוזרים גזירה על הצבור לא מייתי הך טעמא אלא משום דלא תימא הואיל והראשונים נמנו עליו לאוסרו למה נמנה הוא עליו להתירו אדרבה היה לו להמנות לאסור דאשכחן בכמה דוכתי דראשונים גזרו ולא קיבלו מנייהו ובתראי גזור וקבלו מנייהו בפ"ק דשבת (דף יד:) ובפ"ק דחולין (דף ו:) להכי קאמר דלא רצה להמנות לאסור משום דחזא דאין רוב צבור יכולין לעמוד בו ומיהו בדבר שלא תקנו שיתפשט האיסור בכל ישראל אלא במקום אחד דוקא כההיא דבפרק כל הבשר (חולין קי) דרב איקלע לטטנופוס דאמר בקעה מצא וגדר בה גדר ואסר להו כחל וכן כל הנך דפרק תולין (שבת קלט:) דבלאו ליה בני בשכר ואסר להם לפי שאין בני תורה גדול יכול להתיר ולא קטן:

דאלימי לאפקועי ממונא · ר"ת כתב פרוסבול כי היה אומר דלא בעינן אלא ב"ד חשוב שבדור ואשכחן נמי (לקמן לז:) שהיו מקילין רבנן דבי רב אשי דמסרי מילייהו אהדדי יתנן במסכת שביעית (פ"י מ"ה) פרוסבול המוקדם כשר והמאוחר פסול ומפ' בירושלמי משום דפרוסבול אינו מועיל מה שמלוה אחר כתיבת פרוסבול אלא למה שהלוה קודם זמן הכתוב בפרוסבול ולכך מאוחר פסול דמרויח שלא כדין כל מה שהלוה אחר כתיבת פרוסבול עד זמן הכתוב בו: **דכתיב** נתן ולא כתיב הסריח · אע"ג דלית ליה למכתב לישנא מעליא מ"מ הוה מצי למכתב עזב:

אלא

גליון הש"ס

גמ' הא אין ב"ד יכול' עי' יבמות ד' עט ע"ב בפרש"י נימי רבי:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' ר"א אמר מהכא. ר"ל עי' לבוש עיר שושן סי' סו ס"א וס"ו דלר"א הפקר ב"ד היה הפקר מן התורה הוא דקרא דאלה הנחלות בתורה כתיב צ"ל ול"ע דאין זה פסוק שבתורה כ"א ביהושע סי' יט פסוק נ"א:

יבמות פט:

[נ"ל אלעזר]

שבת פח:

בולי אלו עשירים דכתיב °ושברתי את גאון עוזכם ותני רב יוסף אלו בולאות שביהודה **בוטי** אלו העניים דכתיב °העבט תעביטנו אמר ליה רבא ללעוזא מאי פרוסבול א"ל פורסא דמילתא *אמר רב יהודה אמר שמואל יתומין אין צריכין פרוסבול *וכן תני רמי בר חמא "יתומין אין צריכין פרוסבול דר"ג ובית דינו אביהן של יתומין *תנן התם "אין כותבין פרוסבול אלא על הקרקע אם אין לו "מזכהו בתוך שדהו כל שהו וכמה כל שהו אמר רב חייא בר אשי אמר רב אפילו קלח של כרוב אמר רב יהודה אפי' "השאילו מקום לתנור ולכירים כותבין עליו פרוסבול איני והתני הלל אין כותבין פרוסבול אלא על עציץ נקוב בלבד נקוב אין שאינו נקוב לא אמאי והא איכא מקומו "לא צריכא °דמנח אסיכי רב אשי מקני ליה גידמא דדיקלא וכתב עליה פרוסבול רבנן דבי רב אשי "מסרי מילייהו להדדי רבי יונתן מסר מילי לר' חייא בר אבא אמר ליה צריכנא מידי אחרינא אמר ליה לא צריכת ת"ר "אין לו קרקע ולערב יש לו קרקע כותבין עליו פרוסבול לו ולערב אין להן קרקע ולחייב לו יש לו קרקע כותבין עליו פרוסבול מדרבי נתן *דתניא רבי נתן אומר "מנין לנושה בחברו מנה וחברו בחברו מנין שמוציאין מזה ונותנין לזה ת"ל °ונתן לאשר אשם לו *תנן התם "השביעית משמטת את המלוה בין בשטר בין שלא בשטר רב ושמואל דאמרי תרוייהו "בשטר שטר שיש בו אחריות נכסים שלא בשטר שאין בו אחריות נכסים כל שכן מלוה על פה רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש דאמרי תרוייהו בשטר שטר שאין בו אחריות נכסים שלא בשטר *מלוה על פה אבל שטר שיש בו אחריות נכסים אינו משמט תניא כותיה דר' יוחנן ורבי שמעון בן לקיש שטר חוב משמט ואם יש בו אחריות נכסים אינו משמט תניא אידך "סיים לו שדה אחת בהלואתו אינו משמט ולא עוד אלא אפילו כתב כל נכסי אחראין וערבאין לך אינו משמט קריביה דר' אסי הוה ליה ההוא שטרא דהוה כתיב ביה אחריות נכסים אתא לקמיה דר' אסי אמר ליה משמט או אינו משמט א"ל אינו משמט שבקיה ואתא לקמיה דר' יוחנן א"ל משמט אתא ר' אסי לקמיה דר' יוחנן א"ל משמט או אינו משמט אמר ליה משמט והא מר הוא דאמר אינו משמט א"ל °*וכי מפני שאנו מדמין נעשה מעשה א"ל והתני' כוותיה דמר א"ל דלמא ההיא בית שמאי היא *דאמרי שטר העומד לגבות כגבוי דמי *תנן התם "המלוה את חבירו מעות על המשכון "והמוסר שטרותיו לבית דין אין משמטין בשלמא מוסר שטרותיו לב"ד דתפסי להו בי דינא אלא מלוה על המשכון מאי טעמא אמר רבא משום דתפס ליה אמר ליה אביי אלא מעתה הלוהו ודר בחצרו דתפיס ליה הכי נמי דלא משמט אמר ליה שאני משכון דקני ליה מדרבי יצחק *דאמר רבי יצחק "מנין לבעל חוב שקונה משכון שנאמר °ולך תהיה צדקה אם אינו קונה צדקה מנין מכאן לבעל חוב שקונה משכון תנן התם

המחזיר

רש"י

בולי ובוטי · עשירים ועניים עשירים שלא יפסידו ועניים שלא ינעלו דלת בפניהם: בולאות · עשירים: העבט · ומי הן הלווים עניים: ללעוזא · שאינו מדבר בלשון עברי הוא לעוזא ואותו שאל רבא הימנו זאת היה מדבר בלשון פרוזבול ופי' לו שבלשונו פרוז פורסא תקנה: אין צריכין פרוסבול · שאין שביעית משמטת חוב של אביהן המת: ר"ג ובית דינו · כלומר נשיאי ישראל שבכל דור ודור: אביהן של יתומין הן · וממונים עליהן ועל ממונם והיו שטרותיהן כמסורים לב"ד הא דנקט רבן גמליאל שהיה בית דינו קיים ונהג בשנשיאות משנה זו והא דרמי בר חמא ברייתא היא: אלא על הקרקע · אם יש קרקע ללוה דלא תקנו אלא בזמן שהחוב כשאר רוב שטרות שהן נגבין מן הקרקע דהוי מלתא דשכיחא כדאמרינן בכמה דוכתי דבמילתא דלא שכיחא לא עבוד רבנן תקנתא ואע"פ שאינו שוה כל החוב כדקתני לקמיה קרקע כל שהוא האמרן אפילו מלא מחט גובה מלא קרדום כמעשה דקטינא דאביי (כתובות דף נא:): ואם אין לו · קרקע ללוה: מזכהו · המלוה קרקע כל שהוא בתוך שדהו: לתנור · להניח בו תנור או כירים המטלטלין: הא תני הלל · אמורא הוה: אלא על עציץ נקוב · שהוא מחובר וכל שכן על קרקע עצמו אם שלו היא: האיכא מקומו · דהא מקומו או שלו הוא או השאילוהו לו הואיל ועציץ שלו הוא: דמנח אסיכי · על גבי יתדות ואין הקרקע שלו הלכך נקוב הוי כמחובר ושאינו נקוב אין כאן קרקע: גידמא · גזע דקל קצוץ והגזע מחובר בארץ: מסרי מילייהו · בלא כתיבת פרוזבול אלא כך אמר לחברים הרי אתם בית דין וחובי מסור לכם לגבותו כל זמן שארצה: ולחייב לו יש לו · לאדם אחר שחייב ללוה זה מנה: מדרבי נתן · הוי קרקע לוי החייב לשמעון משועבד לפרוזבול של ראובן המלוה את שמעון: שיש בו אחריות נכסים · שיעבד לו קרקעותיו: אינו משמט · דכגבוי דמי וכמו שהקרקעות בחזקת המלוה הן וגבויות ממש ואין כאן חוב: סיים לו · הלוה למלוה: שדה אחת בהלואתו · יחדה לו לגבות הימנה: סיים · הראה בסימניה ובמצריה דכגבוי ממש דמי: אפילו כתב כל נכסי אחראין · דלא דמי לגבוי כל כך כסיים אפ"ה אינו משמט: קריביה דרבי אסי · הוא היה המלוה: מדמין · נראה בעינינו וכמדומין אנו כן ולא שמענו מרבותינו: נעשה מעשה · להוציא ממונו בידים: דבית שמאי · במסכת סוטה (דף כה·) מתו בעליהן עד שלא שתו בית שמאי אומרים נוטלות כתובתן ולא שותות כו': העומד לגבות · מאחר ששטר כשר הוא והקרקע משועבד בו: דתפסי להו בי דינא · והפקר ב"ד הפקר וגבי מלוה לא קרינן ביה לא יגוש: דתפיס ליה · ואינו נוגשו ותובעו כלום: שאני משכון · דמטלטלי: דקני ליה · למלוה ואם אבד חייב באחריותו הלכך כגבוי נמי דמי לענין שביעית:

תוספות

אלא על הקרקע · משום דמלתא דשכיחא היא שמלוה למי שיש לו קרקע לפי שאין יכול לכלותו ועומדת בפניו ואע"ג דעציץ נקוב יכול לכלותו לא פלוג רבנן במקרקעי והא דכתבינן אקרקע כל שהוא פי' בקונטרס משום דראוי לגבות בו כל החוב כמעשה דקטינא דאביי ורבינו שמואל פי' משום דקרקע כל שהוא שוה כל החוב דאין אונאה לקרקעות וקשה דהא אמרי' (כתובות דף ק:*) דביטול מקח יש להם עד פלגא: **מדרבי** נתן · הלכה כר' נתן דרבא בפרק כל שעה (פסחים לא·) לא מתוקמא מלתיה אלא כרבי נתן גבי פלוגתא דלמפרע הוא גובה דאביי ורבא וקיימא לן כרבא בר מיע"ל קג"ס ור"ת בתחלה ר"ל דאין הלכה כרבי נתן ושוב חזר בו ואין להאריך כאן:

שטר שיש בו אחריות נכסים אינו משמט · הא דאמרינן לעיל בפ"ב (דף יח·) דאונס קנס ופיתוי שזקפן במלוה משמטין ומפרש דהיינו משעת העמדה בדין אע"ג דמשעמד בדין גבי ממשעבדי כדמוכח בכמה דוכתי וכן כתובה משתפגוס ותזקוף משמטת אע"ג דגבי ממשעבדי °מ"מ אלים טפי כשמפורש שיעבוד בשטר:

דתפים ליה · פי' בתורת משכון ודרשי' בספרי ולא של אחיך בידך: **אלא** מעתה הלוהו ודר בחצרו · אין לפרש דפריך מהלוהו שלא על חצרו מדלא נקט הלוהו ויש לו משכון בידו אלא פריך הלוהו על חצירו ודר בחצירו דאפ"ה משמט כדמוכח בפ' איזהו נשך (ב"מ דף סז:) דאמרינן האי משכנתא באתרא דמסלקי שביעית משמטת:

שאני משכון דקני ליה מדרבי יצחק · ואם תאמר והא דר' יצחק שלא בשעת הלואתו כדאמרינן בהאומנים (ב"מ פב·) ובשלהי פרק הדיינין (שבועות מד·) והכא המלוה על המשכון קתני דמשמט בשעת הלואתו כדאמרי' התם והא אידי ואידי הלוהו על המשכון קתני ואין סברא לחלק בין המלוה להלוהו ועוד בפרק הזהב (ב"מ דף מח:) ובפ' הדיינין (שבועות מד:) משמע כמי דאפי' בשעת הלואתו אינו משמט גבי מלוה על המשכון ואינו שוה אלא פלגא דקאמר רשב"ג דאינו משמט פי' מה שכנגד המשכון ורבי יהודה הנשיא סבר דמשמט משום דלא תפיס ליה אלא לזכרון דברים בעלמא והיינו ע"כ במשכון בשעת הלוואתו דשלא בשעת הלוואתו מאי דמשכן שקיל לגוביינא ואפילו הכי אם היה שוה המשכון כנגד ההלואה אינו משמט וי"ל דמסתבר ליה להש"ס מאחר דקני ליה מדרבי יצחק שלא בשעת הלוואתו אלים נמי שיעבודיה בשעת הלואה דלא משמט דקרינן ביה ולא של אחיך בידך וכן צריך לפרש בפרק כל שעה (פסחים לא:) דמייתי דר' יצחק גבי ישראל שהלוה לעובד כוכבים על חמצו דאלים שיעבודיה אפילו בשעת הלואתו דמיקרי שלך לענין לעבור בבל יראה אע"ג שלא בשעת הלואתו קני לגמרי דאפילו מקבל פקדון מעובד

עין משפט נר מצוה

מד א מיי' פ"ט מהל' שמטה הל' כד סמג לאוין רעא טוש"ע ח"מ סימן סז סעיף כח:
מה ב ג מיי' שם הל' יט טוש"ע שם סעיף כב:
מו ד מיי' שם טוש"ע שם סעי' כ ג:
[עי' תוס' ב"מ מי ד"ה אמר ר"נ]
מז ה מיי' שם טוש"ע שם סעי' כב:
מח ו מיי' שם הל' כו טוש"ע שם סעי' כ:
מט ז מיי' שם הל' כ טוש"ע שם סעי' כב:
נ ח מיי' פ"ב מהל' מלוה הל' ו סמג עשין לד טור ש"ע ח"מ סימן פו סעי' א:
נא ט י כ מיי' פ"ט מהל' שמטה הל' ו סמג לאוין רעא טוש"ע ח"מ סימן סז סעיף ג:
נב ל מיי' שם הל' יד טוש"ע שם סעי' יב:
נג מ מיי' שם הל' טו טוש"ע שם סעי' יא:
נד נ מיי' פ"י מהלכות שכירות הל' א סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' עב סעיף ב:

מסורת הש"ס

ב"ק לו: | שם לו: ע"ש תוס' ד"ה אין צריכין] | שביעית פ"י מ"ו | פסחים לא: קדושין טו: כתובות יט: ב"ק ע: | שבועות פ"י מ"א | [עי' תוס' שבועות לז: ד"ה ואין] | [לעיל יט.] | יבמות לח: כתובות פא: סוטה כה: שבועות מח: | שביעית פ"י מ"ב מכות ג: | פסחים לא: ב"מ פב: שבועות מד: קדושין ח: | דברים כד

תורה אור

ויקרא כו | דברים טו | במדבר ה

גליון הש"ס

גמ' דמנח אסיכי. עיין לעיל דף ז ע"ב תד"ה דלמא: שם וכי מפני שאנו מדמין. לעיל נ"ס ע"א: תוס' ד"ה שטר שיש בו וכו' מ"מ אלים טפי. עיין שבועות דף לז ע"ב תוס' ד"ה ואין מבואין:

תוספות רי"ד

אמר רב יהודה אמר רב יתומים אין צריכין פרוזבול וכן תני רמי בר חמא יתומים אין צריכין פרוזבולא) אלא על הקרקע ואם אין לו קרקע מזכהו בתוך שדהו כל שהוא פי' אם אין לו קרקע ללוה מזכהו המלוה בתוך שדהו מתנה כל שהוא וסומכין עליו לכתוב לו פרוזבול וכמה כל שהוא אמר חייא בר רב אשי אמר רב אפילו קלח של כרוב: אמר רב יהודה השאילו מקום לתנור או לכירה · כותבין עליו פרוזבול: רב אשי מקני ליה גידמא דדיקלא פי' דקל קצוץ מחובר לקרקע · וכתב עליה פרוזבול: רבנן דבי רב אשי מסרי מילייהו להדדי פי' כל א' אומר לחבירו הריני מוסר לכם שטרותיי דהיו גובים אותם בשביעית ואע"ג דרב אשי הוה בבבל ואין שביעית נוהגת בחוצה לארץ ואפילו מדרבנן כדאמרי' הרבה כרכים כבשום עולי מצרים ולא כבשום עולי בבל והניחום כדי שיסמכו עליהן עניים בשביעית דאלמא אין שביעית נוהגת בח"ל אפ"ה השמטת כספים נוהגת שהיא חובת הגוף ב) דלא ס"ל כר' דמקיש השמטת כספים להשמט' קרקעות ג) ואפילו בזמן שאתה משמט כספים אתה משמט קרקע אלא מדרבנן דלא מקשי: ר' יוחנן מסר מיליה לר' חייא בר אבא א"ל מי צריכנא מידי אחרינא א"ל לא · פי' צריך אני לכתוב פרוזבול וא"ל אינך צריך די לך שמסרת שטרותיך לפנינו בדברים בעלמא: ת"ר אין לו קרקע ללוה ולערב יש לו קרקע ד) כותבין עליו פרוזבול מדר' נתן דתניא ר' נתן אומר מנין לנושה בחבירו מנה וחבירו בחבירו מנין שמוציאים מזה ונותנים לזה שנאמר ונתן לאשר אשם לו: ותנן התם שביעית משמטת את המלוה בשטר ושלא בשטר רב ושמואל דאמרי תרוייהו בשטר שטר שיש בו אחריות נכסים ושלא בשטר שאין בו אחריות נכסים ה) ושלא בשטר מלוה על פה אבל יש בו אחריות נכסים אינו משמט פי' דכמאן דגבוי דמי. תניא כותיה דר' יוחנן ור"ל ש"ח משמט ואם יש בו אחריות נכסים אינו משמט: תניא אידך סיים לו שדה בהלואתו אינו משמט ולא עוד אפי' כתב לו כל נכסיי אחראין וערבאין לך אינו משמט. קריביה דר' אסי הוה ליה ההוא שטרא דהוה ביה אחריות נכסים אתא לקמיה דר' אסי א"ל אינו משמט ו) א"ל וכי מפני שאנו מדמין נעשה מעשה א"ל והתניא כותיה דמר אמר דלמא ב"ש היא דאמרי

א) חסר כאן וצ"ל תנן התם אין כותבין פרוזבול אלא על הקרקע וכו': ב) עי' קדושין דף לח ע"ב ולע"ג: ג) צ"ל דבזמן שאי אתה משמט קרקע אי אתה משמט כספים אלא כרבנן דלא מקשי: ד) חסר כאן וצ"ל כותבי עליו פרוזבול לו ולערב אין להן קרקע ולחייב לו יש לו קרקע כותבין עליו וכו': ה) חסר וצ"ל ר"י ור"ל דאמרי תרווייהו בשטר שטר שאין בו אחריות נכסים ושלא בשטר וכו': ו) חסר כאן שורה אחת וצ"ל אתא רב אסי לקמיה דר' יוחנן א"ל משמט והא מר הוא דאמר אינו משמט א"ל כו':

עין משפט נר מצוה

נה א ב ג מיי' פ"ט מהל' שמטה הל' כח סמג לאוין רעא טוש"ע ח"מ סימן סז סעי' לו :

נו ד ה מיי' שם הל' כד טוש"ע שם סעי' לג :

נז ו ז מיי' פ"ח מהל' עבדים הל' טו סמג לאוין קמ טוש"ע י"ד סימן רסז סעיף סו :

[ז] מיי' פ"ח מהל' מתנות עניים דין יד טוש"ע י"ד סי' רנב סעיף ז :

נח ח מיי' פ"ט מהל' עבדים הל' ה :

*המחזיר חוב לחבירו בשביעית צריך שיאמר לו משמט אני ואם אמר לו אע"פ כן יקבל הימנו שנאמר °וזה דבר השמטה אמר *רבה ותלי לי' עד דאמר הכי איתיביה אביי כשהוא נותן לו ב"אל יאמר לו בחובי אני נותן לך אלא יאמר לו שלי הן ובמתנה אני נותן לך אמר ליה ג"תלי ליה נמי עד דאמר הכי אבא בר מרתא דהוא אבא בר מניומי הוה מסיק ביה רבה זוזי אייתינהו ניהליה בשביעית אמר ליה משמט אני שקלינהו ואזל אתא אביי אשכחיה דהוה עציב אמר ליה אמאי עציב מר אמר ליה הכי הוה מעשה אזל לגביה אמר ליה אמטת ליה זוזי למר אמר ליה אין אמר ליה ומאי אמר לך אמר ליה משמט אני אמר ליה ואמרת ליה אף על פי כן אמר ליה לא אמר ליה ואי אמרת ליה אף על פי כן הוה שקלינהו מינך השתא מיהת אמטינהו ניהליה ואימא ליה אע"פ כן אזל אמטינהו ניהליה ואמר ליה אף על פי כן שקלינהו מיניה אמר לא הוה ביה דעתא בהאי צורבא מרבנן מעיקרא אמר רב יהודה אמר רב *נחמן ד"נאמן אדם לומר פרוסבול היה בידי ואבד ממני מאי טעמא כיון דתקינו רבנן פרוסבול *לא שביק היתירא ואכיל איסורא כי אתו לקמיה דרב ה"אמר ליה מידי פרוסבול היה לך ואבד *כגונזה פתח פיך לאלם הוא תנן *וכן בעל חוב שמוציא שטר חוב ואין עמו פרוסבול הרי אלו לא יפרעו תנאי היא דתניא המוציא שטר חוב צריך שיהא עמו פרוסבול וחכמים אומרים אינו צריך :

מתני' ו"עבד שנשבה ופדאוהו אם לשום עבד ישתעבד אם לשום בן חורין לא ישתעבד רשב"ג אומר בין כך ובין כך ישתעבד :

גמ' במאי עסקינן אילימא לפני יאוש לשום בן חורין אמאי לא ישתעבד אלא לאחר יאוש לשום עבד אמאי ישתעבד אמר אביי לעולם לפני יאוש ולשום עבד ישתעבד לרבו ראשון לשום בן חורין לא ישתעבד לא לרבו ראשון ולא לרבו שני לרבו שני לא דהא לשום בן חורין פרקיה לרבו ראשון נמי לא דילמא ממנעי ולא פרקי רבן שמעון בן גמליאל אומר בין כך ובין כך ישתעבד קסבר *כשם שמצוה לפדות את בני חורין כך מצוה לפדות את העבדים רבא אמר ז"לעולם לאחר יאוש ולשום עבד ישתעבד לרבו שני לשום בן חורין לא ישתעבד לא לרבו ראשון ולא לרבו שני לא דהא לשום בן חורין פרקיה לרבו ראשון נמי לא דהא לאחר יאוש הוה רבן שמעון בן גמליאל אומר בין כך ובין כך ישתעבד כדחזקיה דאמר חזקיה מפני מה אמרו בין כך ובין כך ישתעבד שלא יהא כל אחד ואחד הולך ומפיל עצמו לגייסות ומפקיע עצמו מיד רבו מיתיבי אמר להן רשב"ג [ז]כשם שמצוה לפדות את בני חורין כך מצוה לפדות את העבדים בשלמא לאביי דאמר לפני יאוש היינו דקאמר כשם אלא לרבא דאמר לאחר יאוש האי כשם משום דחזקיה הוא אמר לך רבא רשב"ג *לא הוי ידע מאי קאמרי רבנן והכי קאמר להו אי לפני יאוש קאמריתו היינו כשם אי לאחר יאוש קאמריתו כדחזקיה ולרבא דאמר לאחר יאוש ולרבו שני ממאן קני ליה משבאי שבאי גופיה מי קני ליה אין קני ליה למעשה ידיו דאמר ריש לקיש ח"מנין לעובד כוכבים שקנה את העובד כוכבים למעשה ידיו שנאמר °וגם מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו *אתם קונים מהם ולא

רש"י

המחזיר חוב לחבירו בשביעית · בזמן שהשביעית נוהגת ועברה עליו שביעית ואח"כ החזירו ולא שהחזירו בשביעית עצמה דא"כ לא הוה צריך למימר משמט אני דקי"ל אין שביעית משמטת אלא בסופה : צריך · המלוה שיאמר לו משמט אני : ואם אמר לו אע"פ כן · אני רוצה להחזירו לך : שנאמר וזה דבר השמטה · צריך לומר דיבור של שמיטה : ותלי ליה · אם היה רוצה לחזור בו יתלנו על ען אם גברה ידו עד דאמר ליה אע"פ כן : עד דאמר הכי · במתנה אני נותן לך ואין כאן משום לא יגוש דלא בבי דינא קתבע ליה ולאו משום חוב : הוה מסיק ביה רבה זוזי · היה נושה בו מעות רבה היה המלוה : אזל לגביה · אביי אתא לגבי אבא בר מרתא : אמר · רבה לא הוה ביה דעתא בהאי (א)מדרבנן מעיקרא דהוה ליה למימר אע"פ כן : כיון דתקון רבנן פרוזבול · ומצי למיגבי בהיתרא : לא שביק היתירא · דמלוה בלא פרוזבול למימר הוה לי ואבד ואכיל איסורא : הרי אלו לא יפרעו · בכתובות בפרק הכותב אלמא לא מהימן לומר היה לי ואבד דעל כרחיך בדעין היה לי ואבד עסקינן דאי לאו הכי צריכא למימר דשביעית משמטת : אינו צריך · דנאמן לומר אבד : **מתני'** עבד · כנעני : שנשבה ופדאוהו · ישראלים אחרים : ישתעבד · בגמ' מפרש : **גמ'** אי לפני יאוש · של בעלים הראשונים פדאוהו מן העובד כוכבים : לשום עבד אמאי ישתעבד · וקס"ד לרבו ראשון ואמאי הרי נתייאש : ולשום עבד · על מנת להחזירו לרבו ראשון או אפי' על מנת להשתעבד בו :. ישתעבד לרבו ראשון · דשני לא קנה דמידע ידע דלא פקע שם מריה מיניה לפני יאוש והרי הוא כגוזלו ממנו : כך מצוה לפדות את העבדים · וליכא למיחש למימנעי ולא פרקי : לרבו שני : ולקמן פריך ממאן קנייה : בין כך ובין כך ישתעבד · לרבו לאשון כדחזקיה : בשלמא לאביי · דמוקי בלפני יאוש וטעמא דת"ק משום מימנעי ולא פרקי : היינו דקאמר כשם · דאיהו לא חייש למימנעי ולא פרקי משום דמצוה לפדותו : אלא לרבא · דמוקי בלאחר יאוש וטעמא דת"ק משום אפקעתא דיאוש הוא מאי כשם דקאמר הא טעמא דרשב"ג משום דחזקיה שלא יפיל עצמו לגייסות הוא : למעשה ידיו · וישראל קני ליה מידו למעשה ידיו בכספא ולגופיה בטבילה לשם עבדות כדאמרינן ביבמות בהחולץ (דף מז:) ואפילו מל וטבל גבי רבו ראשון קנייה שבאי ביאוש למעשה ידיו דהא אפי' ישראל נמי מיקני ליה לעובד כוכבים למעשה ידיו ונהי דישראל נפיק מיניה ביובל אבל עבד משתעבד לעולם : מהם תקנו · רבוי' הוא דהא כתיב לעיל מיניה מהם תקנו עבד ואמה וכתיב בתרי' וגם מבני התושבים הגרים עמכם וליבתוק: ולא

תוספות

מעובדי כוכבים אם מקבל עליה אחריות מחייב[עליה בכל ירא(ה) ועובד כוכבים שהלוה לישראל על חמצו אי הוה קני עובד כוכבים מישראל לא מחייב ישראל אפי' משכנו בשעת הלואה משום דאלים שיעבודיה דלא חשיב מלוי ביד ישראל דדרשינן לא ימצא מי שמצוי בידו למעוטי ייחד לו בית אפי' קיבל עליו אחריות כדאמרינן בפ"ק דפסחים (דף ו·) ומיהו בפ"ק דקידושין (דף ח:) גבי קדשה במשכון אחרים דמקודשת ומייתי מדר' יצחק צריך לומר דדוקא במשכנו שלא בשעת הלוואתו מקודשת דבפרק האומנין (ב"מ פב·) משמע דלא מהני דר' יצחק להתחייב באונסין ולא חשיב אלא כשומר שכר אלמא לא חשיב כשלו לגמרי א"כ מאיזה טעם נחשב כשומר שכר אם לא משום דנהנה דקני ליה לקנות בו את האשה וקרקעות או בחליפין וא"כ בשעת הלוואתו אינו יכול לקדש בו את האשה :

לא שביק היתירא ואכיל איסורא · אומר ר"ת דמהאי טעמא נאמן אפי' בלא שבועה :

לעולם לפני יאוש כו' · לרבו שני לא דהא לשום בן חורין פרקיה ה"ה דמצי למימר לרבו שני לא דהא לפני יאוש הוא :

דלמא מימנעי ולא פרקי ליה · וא"ת מהאי טעמא כשפדאו לשום עבד ישתעבד לרבו שני וי"ל דמטעם זה אין ראוי לגזול לזה את עבדו וליתנו לחבירו ולא שייך האי טעמא אלא כשפודהו לשם מלוה לשם בן חורין :

בין כך ובין כך ישתעבד כדחזקיה · פירש בקונטרס לרבו ראשון וכן מגיה ר"ת דאי כשפדאו לשם עבד ישתעבד לשני יפיל עצמו לגייסו' כדי שירויח לענין מליאה ומתנה דלא קני ליה שני אלא למעשה ידיו ופעמים נמי שהוא שונא לרבו ראשון מתמול שלשום ומפקיע עצמו ממנו ומיהו נוכל לומר דלא פליג ר' שמעון בן גמליאל אתנא קמא אלא בפדאו לשום בן חורין דמשום דבר מועט לא יפיל עצמו לגייסות : **אי** לפני יאוש קאמריתו·אע"פ שמסתפק ר' שמעון בן גמליאל בדברי רבנן מ"מ לא מסתבר ליה לרבא כלל לומר דפליג לפני יאוש : אבל

שביעית פ"י משנה ג' גטין קמח:

[גי' הרי"ף בערך הי' רבא וע"ש ובכ"מ פ"ט מהל' שמיטה הלכה כח]

דברים טו

[ע"ז לט: חולין ד' המוכר כו']

[כתובות עי' ב"ב מא:]

כתובות פט·

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אמר כו' בהאי צורבא מרבנן :

[תוספתא פ"ג]

[יומא מי וש"נ]

ויקרא כה

[יבמות מז·]

[בהרא"ש איתא אמר ר"י אמר רב נחמן וכו' אבל בטור וב"י ח"מ סי' סז משמע דהיה גרסתם אמר רב נחמן נאמן וכו' ולא היה לפניהם אמר רב יהודה]

תוספות רי"ד

דאמרי שטר העומד לגבות כגבוי דמי: תנן התם המחזיר חוב לחבירו בשביעית יאמר לו משמט אני אם אמר לו אע"פ כן יקבל ממנו שנאמר וזה דבר השמטה · פי' בדבור בעלמא שאמר משמט אני קיים המצוה ואח"כ מותר לגבות חובו אמר רבא ותלי ליה עד דאמר הכי פי' כיון שקיים המצוה ואמר משמט אני אבל אם לא הביאם לו כלל אינו יכול לכופו שיביאם אליו שהרי לא קיים שום מצוה:איתיביה אביי כשהוא נותן לו אל יאמר לו מחוייבני ונותנם לך אלא יאמר שלי הם ובמתנה אני נותנם לך א"ל ותלי ליה עד דאמר לו הכי: אבא בר מרתא הוה מסיק בי רבא זוזי איתינהו ניהליה בשביעית א"ל משמט אני שקלינהו יאזל אתא אביי אשכחיה דהוה עציב א"ל אמאי עציב מר א"ל הכי הוה מעשה אזל לגביה א"ל אמטית לי' זוזי למר א"ל ומאי אמר לך א"ל משמט אני א"ל ולא אמרת ליה אעפ"כ א"ל לא א"ל אי אמרת ליה אעפ"כ הוה שקלינהו מינך השתא נמי אמטינהו ניהליה ואימא ליה אעפ"כ אמטיינהו ניהליה וא"ל אעפ"כ וקבלינהו מיניה אמר לא הוה ביה דעתא להאי צורבא דרבנן מעיקרא.אמר רב יהודה אמר רב נחמן נאמן אדם לומר פרוזבול היה לי ואבד ממני מ"ט כיון דתקינו ליה רבנן לא שביק היתירא ואכיל איסורא כי הוה אתי לקמיה דרב א"ל מידי פרוזבול היה לך ואבד כגונזה פתח פיך לאלם הוא:תנן וכו' ב"ח שמוציא ש"ח ואין עמו פרוזבול הרי אלו לא יפרעו תנאי היא דתניא המוציא ש"ח על חבירו צריך שיהא עמו פרוזבול וחכ"א אינו צריך : מתני' עבד שנשבה ופדאוהו לשם עבד ישתעבד לשם ב"ח אל ישתעבד רשב"ג אומר בין כך ובין כך ישתעבד:במאי עסקי' אילימא לפני יאוש לשם ב"ח אמאי לא ישתעבד פי' הרי של רבו ראשון הוא ומה כח יש ביד הפודהו לשם ב"ח להפקיעו מתחת יד רבו הראשון שלא נתייאש ממני'(יצא) א"א, לאחר יאוש לשם עבד אמאי ישתעבד פי' דקס"ד לרבי הראשון קאמר וכיון שרבו הראשון נתייאש הימנו ה"ל כאילו הפקירו וקי"ל המפקיר עבדו יצא לחירות: אמר אביי לעולם לפני יאוש ולשם עבד ישתעבד לרבו ראשון לשם בן חורין לא ישתעבד לא לרבו ראשון ולא לרבו שני לרבו שני לא דהא לשם ב"ח פרקיה לרבו ראשון נמי לא דילמא מימנעי ולא פרקי פי' אע"פ שמן הדין הוא לחזור לרבו ראשון שהרי לא נתייאש ממנו מ"מ מפני תיקון העולם כדי שיפדוהו ולא ישתקע ביד הגוים אמרו שאם פדאוהו לשם ב"ח שיהא ב"ח וכופין את רבו ראשון לשחררו שאם אתה אומר ישתעבד לרבו ראשון(א) קסבר כשם שמצוה לפדות בני חורין כך מצוה לפדות את העבדים:רבא אמר לעולם לאחר יאוש לשם עבד ישתעבד לרבו שני שרבו ראשון כבר נתייאש ולקמן אמרי' ממאן קנייה רבו שני לשם בן חורין לא ישתעבד לא לרבו ראשון ולא לרבו שני לרבו ... ב"ח פרקיה לרבי ראשון נמי לא דהא לאחר יאוש הוא רשב"ג אומר בין כך ובין כך ישתעבד לרבו ראשון כדחזקיה דאמר חזקיה מפני מה אמרו ישתעבד לרבו ראשון שלא יהא כל אחד ואחד הולך ו... ומפקיע עצמו מיד רבו פי' אם ידע דביאוש כזה דאתי בעל כרחו יוצא מיד רבו ראשון יפיל עצמו לגייסות של גוים עד שיתייאש ממנו רבו ואח"כ יברח מהם ויהיה ב"ח מ"ה תקון רבנן שביאוש כזה ... לא יצא ב"ח אך המפקיר עבדו מרצונו ג)וקי"ל אביי ורבא הלכה כרבא ואקשי' ולרבא דאמר לשם עבד ישתעבד לרבו שני ממאן קנייה משבאי ושבאי גופיה מיקני ליה אין למעשה ידיו כדריש לקיש ... שקנה

א) נ"ל ממנעי ולא פרקי : רשב"ג אומר בין כך ובין כך ישתעבד קסבר כשם ס' ג) ג"אה דנ"ל בודאי יצא ב"ח וקיי"ל כו' :

ולא הם קונים מכם ולא הם קונים זה מזה יכול לא יקנו זה את זה יכול לא יקנו זה את זה האמרת לא הם קונים זה מזה ה"ק ולא הם קונים זה מזה לגופו יכול לא יקנו זה את זה למעשה ידיו אמרת ק"ו °עובד כוכבים ישראל קונה עובד כוכבים עובד כוכבים לא כ"ש ואימא הני מילי בכספא אבל בחזקה לא *אמר רב פפא עמון ומואב טהרו בסיחון אשכחן עובד כוכבים עובד כוכבים עובד כוכבים ישראל מנלן דכתיב °וישב ממנו שבי אמר רב שמן בר אבא א"ר יוחנן °עבד שברח מבית האסורים יצא לחירות ולא עוד אלא שכופין את רבו וכותב לו גט שיחרור תנן רשב"ג אומר בין כך ובין כך ישתעבד ואמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן *כל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה בשלמא לאביי מוקי לה להאי לפני יאוש °והאי לאחר יאוש אלא לרבא דאמר לאחר יאוש קשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן אמר לך רבא טעמא מאי משום דחזקיה בורח שאני השתא לקטלא מסר נפשיה אפולי אפיל נפשיה לגייסות אמתיה דמר שמואל אישתבאי פרקוה לשום אמהתא ושדרוה ליה שלחו ליה אנן כרשב"ג סבירא לן את אי נמי כרבנן סבירא לך אנן לשום אמהתא פרקינן לה ניהלה ואינהו סבור לפני יאוש הוה ולא היא לאחר יאוש הוה ושמואל לא מיבעי' דאשתעבודי לא משתעבד בה אלא גיטא דחירותא נמי לא אצרכה שמואל לטעמיה *דאמר שמואל המפקיר עבדו יצא לחירות ואינו צריך גט שיחרור שנאמר °וכל עבד איש מקנת כסף עבד איש ולא עבד אשה אלא עבד שיש לו רשות לרבו עליו קרוי עבד שאין לו רשות לרבו עליו אין קרוי עבד אמתיה דרבי אבא בר זוטרא אישתבאי פרקה ההוא תרמודאה לשום איתתא שלחו ליה לדידיה אי יאות עבדת °שדר לה גיטא דחירותא היכי דמי אי דמצו פרקי לה למה לי גיטא דחירותא אי דלא מצו פרקי לה כי שדר לה גיטא דחירותא מאי הוי לעולם דמצו פרקי לה וכיון דמשדר לה גיטא דחירותא חבורי מחברי אהדדי ופרקי לה ואב"א לעולם דלא מצו פרקי לה וכיון דמשדר לה גיטא דחירותא מיתזלא באפיה ומפריק לה והאמר מר *חביבה להן בהמתן של ישראל יותר מנשותיהן הני מילי בצינעא אבל בפרהסיא זילא בהו מילתא ההיא אמתא דהות בפומבדיתא דהוו קא מעבדי בה אינשי איסורא אמר אביי אי לאו דאמר *רב יהודה אמר שמואל °כל המשחרר עבדו עובר בעשה הוה כייפנא ליה למרה וכתיב לה גיטא דחירותא רבינא אמר כי הא מודה רב יהודה משום מילתא דאיסורא ואביי משום איסורא לא האמר רב חנינא בר רב קטינא אמר ר' יצחק *מעשה באשה אחת שחציה שפחה וחציה בת חורין

וכפו

רש"י

ולא הם קונים · את אחד מכם: לגופו · שיהא צריך שימנו גט או אם יברח ממנו ויתגייר מותר בבת ישראל שאין גופו קנוי לחברו: עובד כוכבים קונה ישראל · למעשה ידיו שנאמר וכי תשיג יד גר וגו' או לעקר משפחת גר (ויקרא כה): ה"מ · דעובד כוכבים קונה חברו בכספא · דומיא דעובד כוכבים קונה ישראל בכסף דכתיב מכסף מקנתו בעברי הנמכר לעובד כוכבים וקניית עובד כוכבים בעובד כוכבים הא ילפת ליה מקניית עובד כוכבים בישראל: בחזקה · כגון שבאי שהחזיק בו וקנאו בחזקת יאוש כשהפקירו רבו כשנתייאש הימנו (ולא בכסף) (א) חזקה שעבד כנעני נקנה בו היינו חזקה של עבדות הלבישו הנעילו הרחיצו לרבו כדתני' בהאשה נקנית (קדושין כב:) נהי דישראל קני ליה לעובד כוכבים בחזקה דאיתקוש עבדים לקרקעות אבל עובד כוכבים לא קני קרקע בחזקה כישראל אלא כל קנייתו בכסף: עמון ומואב טהרו בסיחון · אלמא עובד כוכבים קונה מחבירו קרקע בחזקה והאי עבד נמי כיון דאפקריה ישראל ביאוש קנה ליה עובד כוכבים בחזקה: טהרו בסיחון · דכתיב (דברים ב) אל תצר את מואב וכן בבני עמון אל תגורם (שם) וכתיב (במדבר כא) כי חשבון עיר סיחון וגו' אלמא טהר מואב בסיחון ובני עמון אשכחן ביפתח (שופטים יא) שאמרו לו מלאכי בני עמון כי לקח ישראל את ארצי בעלותו ממצרים מארנון ועד היבוק ואשכחן כשכבשו את ארץ סיחון ויירש את ארצו מארנון עד יבוק וגו' אלמא מבני עמון כבשה והדור ישראל וכבשו מיניה וטהרה להם על ידו אלמא קנייה בחזקה: עובד כוכבים מישראל מנלן · כגון עבד זה דשייך במלות: וישב ממנו שבי · מדקרי ליה שבי דידיה ש"מ קנייה בחזקה: מן האסורין · עבד כנעני של ישראל שנשבה וברח מן האסורין של עובדי כוכבים: יצא לחירות · מלהשתעבד לרבו עוד: וכותב לו גט · להתירו בבת ישראל: א"ר יוחנן כל מקום כו' · וקשיא דר' יוחנן אדר"י: לקטלא מסר נפשיה · כדי לצאת מידי גייסות שהרי בורח מן האסורין ויודע שאם ישיגוהו יהרג: ואינהו · דפרקוה לשום אמהתא: סבור · דלא נתייאש מר שמואל הימנה: יאוש · הוי הפקר: איש · יתירא הוא: תרמודאה · עובד כוכבים היה מתרמוד: שלחו ליה לדידיה · לר' אבא: אי דמצו פרקי לה · שהעובד כוכבים רוצה לתתה בדמים: למה לי גיטא דחירותא · יפדוה לו לשם עבדות: מאי הוי · הרי כבושה היא ביד העובד כוכבים: חבורי מחברי · בני העיר אהדדי ופרקי לה אבל לשם עבדות לא היו רוצין לפדותה לו דלית להו דר"ש [ב"ג]: מיתזלא באפיה · מפני שיגלה לכל שמשפחת ישראל היתה: ומפריק לה · נותנה בכדי פדיונה: ואמר מר · במס' ע"ז (ד' כב:): בעשה · לעולם בהם תעבודו (ויקרא כה): וכתב לה גיטא דחירות' · ונסיב לה ישראל ומינטר לה:

וכפו

תוספות

אבל בחזקה לא · פי' בקונטרס חזקה של עבדות כגון הלבישו הנעילו והרחיצו לרבו כדתניא בפ"ק דקדושין (דף כב:) וקשה דאפילו ישראל מישראל לא קני עבד עברי אלא בכסף ושטר כדאמר בפ"ק דקדושין (דף יד:) כ"ש עובד כוכבים ועוד דאמר התם אשכחן עברי הנמכר לעובד כוכבים הואיל וכל קניינו של עובד כוכבים בכסף ופר"ת הואיל וכל קניינו של עובד כוכבים בע"ע אבל בעלמא קנייתו של עובד כוכבים במשיכה לר' יוחנן דקיי"ל כוותיה לגבי ריש לקיש וכיון דאמר ר' יוחנן דבר תורה מעות קונות א"כ לעובד כוכבים במשיכה כדמוכח בפ"ב דבכורות (דף יג:) אלא צריך לפרש דהכא בחזקה של כבוש מלחמה איירי וכן פר"ת:

עמון ומואב טהרו בסיחון · וכי היכי דקנו ארצם בחזקה קנו נמי גופם בחזקה:

דכתיב וישב ממנו שבי · וא"ת למה לי השתא הא דעמון ומואב טהרו בסיחון השתא עובד כוכבים ישראל קני עובד כוכבים לעוב' כוכבים לא כל שכן וי"ל דמוישב ממנו שבי לא הוה ילפינן מיניה שום קנין אי לאו דאשכחן דטיהרו ולהכי מייתי לעיל מדרים לקיש דמוישב ממנו שבי לחודיה לא הוה ידעינן ומיהו איצטריך לאתויי לאשמועינן דלא קנוי גופו:

ואינהו סבור לפני יאוש הוה · תימה דלמא ידעי שפיר דלאחר יאוש הוה וסברי כרבא דלעיל ולמאי דפריסנא דלרבא מודה רשב"ג לרבנן דלשם עבד ישתעבד לרבו שני ניחא דא"כ היתה שלהם ולא מסתבר שהיו באים לתתה לו במתנה:

אלא אפי' גיטא דחירותא נמי לא אצרכה · כאביי ס"ל דלרבא כיון דאמר ישתעבד בעי' גט שיחרור:

המפקיר עבדו יצא לחירות וא"צ גט שיחרור · אין להקשות א"כ לשמואל למה לי שטרא בעבד כנעני לימא ליה באפי תרי זיל כדאמרינן בפ"ק דקידושין (דף טז· ושם) גבי עבד עברי ומאי משני נמי התם דעבד עברי גופו קנוי אכתי יפקירנו דאפי' מאן דלריך בעבד כנעני גט שיחרור הייט כדי להתירו בבת חורין אבל בעבד עברי בלאו הכי מותר בה דהתם בקדושין (ג"ז שם) לא קאמר אלא משום דס"ד דעבד עברי אין גופו קנוי ולהכי פריך למה לי שטר דאותו לשון עצמו שכותב בשטר כגון הרי את בן חורין הרי את לעצמך יאמר לו בעל פה ומשני דגופו קנוי ולא מהני הרי את לעצמך שהוא לשון קנין או לשון מחילה בלא שטר ולאותן לשונות צריך שטר אבל הפקר שמסלק רשותו מעליו מהני לשמואל אפי' בלא שטר:

כל המשחרר עבדו עובר בעשה · והא דאמר לקמן (דף מ·) במי שאמר בשעת מיתתו פלונית שפחתי אל ישתעבדו בה ומסקינן דאי אמר לשון שיחרור כופין את היורשין לכתוב לה גט שיחרור וכן בירושלמי אמרי' בהדיא דאי אמר שחררו משחררין °התם כיון דאין היורשין רשאין להשתעבד בה משום מצוה לקיים דברי המת לא קרינן בה לעולם בהם תעבודו ומשום נתינת גט לחודיה ליכא איסור עשה ואליו בן חורין (לקמן מא:) דכופין את רבו התם משום דאיכא מצוה רבה דלשבת יצרה כדדרשינן הכא משום מצוה דרבים:

גופיה

עין משפט נר מצוה

נט א מיי' פ"א מהל' עבדים הלכה ג:
ס ב ג מיי' פ"ח שם הל' יד טוש"ע י"ד סי' רסז סעי' סו:
סא ד מיי' שם פ"ט הל' ו סמג עשין
סב טוש"ע י"ד סימן רסז סעיף עט:

תוספות רי"ד

שקנה את הכנעני למעש' ידיו שנאמר וגם מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו אתם קונים מהם ולא הם קונים מכם ולא הם קונים זה את זה לגופיה יכול כשם שלא יקנו זה את זה לגופיה כך לא יקנו זה את זה למעשה ידיו אמרת כנעני ישראל קונה למעשה ידיו כדכתיב ונמכר לגר תושב או לעקר משפחת גר גר זה הכנעני כנעני לא כ"ש: ואימא ה"מ דקני ליה בכספא אבל בחזקה לא פי' בכנעני דקני ישראל דילפת מיניה ק"ו לכנעני בכספא מיירי אבל בחזקה שגוזלו בכח מחבירו מי[יימר]לן דקני לי' כגון זה עבד שנשבה שלקחו השבאי בכח ובחזקה מישראל מנלן דקני ליה למעשה ידיו אמר רב פפא עמון ומואב טהרו בסיחון פי' עמון ומואב היתה ארצם אסורה לישראל ובעבור שבא סיחון ונטלה מהם הותרה לישראל שקנאה סיחון בכח ובחזקה שנתייאשו עמון ומואב ממנה וחזרו ישראל ולקחוה מסיחון אלמא כנעני קונה מחבירו בחזקה: אשכחן כנעני כנעני ישראל מנין שנאמר וישב ממנו שבי פי' מדקרי ליה שבי ש"מ קנייה ומכאן מוכיח שנכסי ישראל שאנסום כנענים ונתייאשו הבעלים וקנאם ישראל אחר הרי הם שלו ואין הראשון יכול להוציאם מיד השני ואפי' בדמים וע"כ לא פליגי רשב"ג אלא בעבדים ובחזקות אבל בשאר נכסים מודה ואי ק' מאי קסבר רבא דאמר ישתעבד לרבו שני אע"פ שהוא לאחר יאוש והא כיון דייאש מיניה מריה ה"ל כאילו הפקירו ואי קסבר המפקיר עבדו יצא לחירות ואינו צריך גט שחרור א"כ משעה שנתייאש נשתחרר והרי הוא בן חורין והיאך רשאי השני לשעבדו ואי אמרי' דקסבר דצרי' גט שחרור א"כ כיון שרבו [ראשון] אדוק בו היאך יכול רבו [שני] לשעבדו והרי רבו ראשון יכול לכתוב לו גט שחרור להפקיעו מידו תשובה בודאי המפקיר עבדו ואינו עומד תחת שום אדם יצא לחירות אבל זה שעומד ביד השבאי שקנאו בחזקה כדאמרן אין כח בידינו לשחררו ולא מיבעיא בהפקר בלחוד אלא אע"ג דכתב ליה גיטא דחירותא אינו יכול להוציאו מתחת רשות אחרים ונהי שהועילו הפקירו ושחרורו שאם יברח מיד השבאי שאין רבו הראשון יכול להחזיק בו אלא הרי הוא משוחרר אבל אם מכרו שבאי לישראל קנאו מיד השבאי למעשה ידיו ואין כח לרבו ראשון להפקיעו מתחת ידו לא בהפקר ולא בשחרור וה"ה אם מכר ראובן עבדו לשמעון למעשה ידיו שלא מכר לו אלא קנין הדמים וקנין האסור שייר לעצמו אינו יכול ראובן לשחררו ולהפקיעו מתחת רשותו של שמעון והילכך ישתעבד לרבו שני ומיהו אע"ג דאמר רבא ישתעבד לרבו שני אין רבו שני יכול לשחררו ולהתירו בבת ישראל עד שיתפק רבו ראשון שהרי השבאי לא קנאו אלא למעשה ידיו שהוא קנין דמים אבל קנין האסור שהוא קנין הגוף שצריך גט נשאר אצל רבו ראשון ומה שיש לשבאי מכר לישראל ולא יכול למכור לו כ"א קנין דמים אבל קנין האסור אצל רבו ראשון נשאר הילכך אין כח לרבו שני לשחררו ולהתירו בבת ישראל כ"א רבו ראשון ורבו ראשון נמי בלא רבו שני אינו מועיל שהרי קנין דמים אינו שלו אלא משחרר ראשון ושני אם רוצה מתייאש ממנו ומפקירו והוא מותר בבת ישראל וכן נמי המוכר עבדו לכנעני וחזר הכנעני ומכרו לישראל קנין האסור אצל רבו הראשון נשאר שהכנעני לא קנה קנין האסור כי אם קנין דמים ומה שקנה הוא יכול להקנות לישראל ולא יותר והלכך רבו ראשון צריך לשחררו ולהתירו בבת ישראל ולא רבו שני ורבו שני מתייאש ממעשה ידיו וכן נמי אם מכרו רבו ראשון לישראל למעשה ידיו שקנין האסור נשאר אצלו שיחרור ראשון מתירו בבת ישראל ולא שיחרור השני אלא משחרר ראשון ומפקיר שני ואז הוא ב"ח גמור: אמר רב שמן בר אבא אמר רבי יוחנן עבד שברח מבית האסורים יצא לחירות ולא עוד אלא שכופין את רבו וכותב לו גט חירות ופריך תנן רשב"ג אומר בין כך ובין כך ישתעבד ואמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן כל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה בשלמא לאביי דמוקי לה לפני יאוש הא לאחר יאוש אלא לרבא דמוקי לה לאחר יאוש ואפ"ה ישתעבד לרבו ראשון ק' דר' יוחנן אדר' יוחנן ומהדר אמר לך רבא טעמא מאי משום דחזקיה בורח שאני השתא לקטלא מסר נפשיה אפולי אפיל נפשיה לגייסות: א) אמר אביי אי לאו דאמר רב יהודה כל המשחרר עבדו עובר בעשה הוה כייפנא ליה למרה וכתיב לה גיטא דחירותא רבינא אמר כי הא מודה רב יהודה משום איסורא:

אמר

מסורת הש"ס

[חולין ע: סנהדרין נד:]
ב"ק סט: ב"ב קעד: כתובות עז: סנהדרין לא: לקמן עב: ב"מ לה: [בכורות כד:]
קדושין עב: מיר סב: יבמות מח:
ע"ז כב:
ברכות מז: ע"ש
יבמות סו: לקמן מג:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בחזקה וכו' ולא בכסף (חזקה) תז"מ ונ"ב לשון הר"ן ולא בכסף ולא בחזקה:

גליון הש"ס

גמ' שדר לה גיטא דחירותא · קשה לי הא כיון דלא היה כח ביד ב"ד להוציאו מעובד כוכבים אין כח ביד הבעלים להקדישו ולהפקירו דאף אם עבדא כמקרקעי הא בגזל קרקע אם אינו יכול להוציאו בדיינים א"י להקדיש כדאיתא בפ"ק דמציעא גבי מטלטלין וא"כ היאך יכול לשחררו ועי': תד"ה כל המשחרר וכו' ומסקינן דאי היורשין: עי' בתשובת מהרי"ט לבית ד' סי' רס:

א) ההיא אמתא דהואי בפומבדיתא דהוו קמעבדי בה אינשי איסורא · אמר אביי כצ"ל.

תורה אור

וכפו את רבה ועשאה בת חורין *ואמר רב נחמן בר יצחק [א]מנהג הפקר נהגו בה הכי השתא התם לא לעבד חזיא ולא לבן חורין חזיא הכא אפשר דמיחד לה לעבדיה ומנטר לה גופא אמר רב יהודה אמר שמואל *כל המשחרר עבדו עובר בעשה שנאמר °לעולם בהם תעבודו מיתיבי מעשה בר' אליעזר שנכנס בבית הכנסת ולא מצא עשרה ושחרר עבדו והשלימו לעשרה [ב]מצוה שאני: ת"ר לעולם *בהם תעבודו רשות דברי רבי ישמעאל ר"ע אומר [ג] חובה ודילמא ר"א סבר לה כמאן דאמר רשות לא סלקא דעתך דתניא בהדיא רבי אליעזר אומר חובה אמר רבה בהני *תלת מילי נחתי בעלי בתים מנכסיהון דמפקי עבדייהו לחירותא *ודסיירי נכסייהו בשבתא ודקבעי סעודתייהו בשבתא בעידן בי מדרשא דא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן שתי משפחות היו בירושלים אחת קבעה סעודתא בשבתא ואחת קבעה סעודתא בערב שבת ושתיהן נעקרו אמר רבה אמר רב *המקדיש עבדו יצא לחירות מאי טעמא גופיה לא קדיש לדמי לא קאמר דליהוי °עם קדוש קאמר ורב יוסף אמר רב *[ג]המפקיר עבדו יצא לחירות מ"ד מקדיש כ"ש מפקיר מאן דאמר מפקיר אבל מקדיש לא דלמא לדמי קאמר איבעיא להו צריך גט שיחרור או לא צריך ת"ש דאמר *רב חייא בר אבין אמר רב אחד זה ואחד זה יצא לחירות [ד]וצריך גט שחרור אמר רבה *ומותבינן אשמעתין המקדיש נכסיו והיו בהן עבדים [ה]אין הגזברין רשאין להוציאן לחירות אבל מוכרין אותן לאחרים ואחרים מוציאין אותן לחירות רבי אומר אני *אף הוא נותן דמי עצמו ויוצא מפני שהוא כמוכרו לו מתני' קא רמית עליה דרב *רב תנא הוא ופליג [ו]ת"ש °אך כל חרם וגו' מאדם אלו [ז]עבדיו ושפחותיו הכנענים הכא במאי עסקינן דאמר לדמי אי הכי אידך נמי דאמר לדמי א"ה אין הגזברים רשאין להוציאן לחירות גזברים מאי עבידתייהו ותו אבל מוכרין אותן לאחרים ואחרים מוציאין אותן לחירות אחרים מאי עבידתייהו ותו רבי אומר אני אף הוא נותן דמי עצמו ויוצא מפני שהוא כמוכרו לו ואי לדמי מאי מפני שהוא כמוכרו לו תא שמע המקדיש עבדו עושה ואוכל שלא הקדיש אלא דמיו

(ויקרא כה) (דברים יד) (ויקרא כז)

רש"י

וכפו את רבה · מפני שלא היתה ראויה לא לעבד ולא לבן חורין: ואמר רב נחמן · לאו משום דאיתתא מיפקדה אפריה ורביה אלא מתוך שלא היתה ראויה לא היתה מיוחדת לאיש והיו נוהגין בה הפקר בזנות: רשות · משום דכתיב (דברים כ) בשבעה אומות לא תחיה כל נשמה אצטריך למיכתב מבני התושבים לעולם בהם תעבודו להתיר אחד משאר אומות הבא על הכנענית שהיא משבעה אומות והוליד בן שאתה רשאי לקנותו בעבד והכי מפרש לה בהמקנא*: ודלמא ר' אליעזר סבר להי כר' ישמעאל ומאי דוחקיה לשנויי לעיל מצוה שאני: דמפקי עבדייהו לחירות · ועברי בעשה: מסיירי נכסייהו · שדותיהם מסתכלין בשבת לידע מה הן צריכין: בעידן בי מדרשא · כשהחכם דורש דרשות לרבים בשבת והם יושבין בסעודה והיה להם להקדים או לאחר: בערב שבת · בלילי שבת ואין כאן כבוד שבת דקיימא לן* כבוד יום קודם לכבוד לילה והם היו מתכוונים בשביל ביטול בית המדרש ואיכא דמפרשי בערב שבת ממש וכן בכל יום מרוב עושר אבל בהא מיהא איכא איסורא שיכנס לשבת כשהוא שבע בלא תאוה: גופיה לא קדיש · שאינו ראוי לא למזבח ולא לבדק הבית: לדמי לא קאמר · היה לו לומר דמי עבדי עלי: דליהוי עם קדוש · ישראל גמור דכתיב בהו כי עם קדוש אתה (דברים יד) ולא דמי למקדיש בהמה טמאה דהתם כיון דליכא למימר בה דתיהוי עם קדוש קאמר על כרחך לדמי קאמר ואע"ג דלא קאמר דמיה עלי הכי קאמר הרי היא קדושה לימכר אבל הכא דשייכא בגופיה לשון קדושה לא אמרינן לדמי קאמר: צריך גט שיחרור · מקדיש ומפקיר: אחד זה ואחד זה · מקדיש ומפקיר: ומותבינן אשמעתין · אשמועת עצמינו: אין הגזברין רשאין להוציאן לחירות · ואפי' לקבל מיד העבד פדיונו דקיימא לן (קידושין כג:) עבד קונה את עצמו בכסף אם נתנו לו על מנת שאין לרבו רשות בו פודה בו את עצמו מיד בעליו והני גזברין אין רשאין לכך שאין גופן קנוי להקדש שלא הקדישן אלא לדמן וזו דרך שחרור הוא ולא דרך מכירה אבל מוכרין אותן לאחרים והדמים להקדש ואותן אחרים מוציאין אותם לחירות אם ירצו: אף הוא נותן דמי עצמו ויוצא · אם ימצא אדם שיהא נותן לו כסף על מנת שאין לבעליו רשות בו: מפני שהוא כמוכרו · הגזבר לו לעצמו כמו שהוא יכול למכור לאחרים ובלבד שיתנם דרך מקח וממכר ולא דרך פדיון אלמא המקדיש עבד קדוש לדמיו: אך כל חרם אשר יחרים איש לה' מכל אשר לו מאדם וגו' אלו עבדיו ושפחותיו הכנענים · שאם הקדישן מקודשים לבדק הבית וכיון דיליף טעמא מקרא קשיא לרב: דאמר לדמי · דמיו עלי להקדש ולא הזכיר עליו שם קדושה: אי הכי אידך נמי · אמאי אוקמת דפליג אדרב תרצה נמי דאמר לדמי: גזברין מאי עבידתייהו · מה רשות יש להן בעבד הלא אין להן על הבעלים אלא מעות ואי קשיא נוקמה כגון דאמר הרי הוא קדוש לדמיו דנכסיו הוא קדוש לימכר ורשותו עליו למסור וכמקדיש קרקע ובהמה טמאה תריץ דכיון דשייך בגופו לשון קדושה דעם קדוש כי אמר הרי הוא קדוש לדמיו חיילה אגופו למיהוי בן חורין כדקיי"ל במתפיס תמימים לבדק הבית דאין יוצאין מידי מזבח *בבכורות ובתמורה (דף לג:) הלכך על כרחך מתני' פליגא למימר דכי אמר הרי הוא קדוש לא לשון עם קדוש הוי אלא לשון הקדש לימכר בדמיו: עושה · העבד: ואוכל · ואין מעשה ידיו הקדש: שלא הקדיש אלא דמיו · ולא אמר אלא הרי הוא הקדש לדמיו והוי כקרקע ובהמה טמאה:

תוספות

גופיה לא קדיש · פי' בקונט' שאינו ראוי למזבח ולא לבד"ה לדמי לא קאמר דהיה לו לומר דמי עבדי עלי ולא דמי למקדיש בהמה טמאה דהתם כיון דליכא למימר למיהוי עם קדוש קאמר ע"כ לדמי קאמר אע"ג דלא אמר דמיה עלי הרי היא קדושה לימכר קאמר אבל הכא דשייכא בגופיה לשון קדושה לא אמרינן דלדמי קאמר וקשה תאמר ואמאי לא קאמר נמי קדוש לימכר לא קאמר כיון דמילתא אחריתא היא וי"ל כדפירש בקונטרס בסמוך דאפי' אמר כן בהדיא שיהא קדוש לימכר יצא לחירות מידי דהוה אמתפיס תמימים לבדק הבית דאין יוצאין מידי מזבח לעולם ולהכי לא מוקי ההיא דאין הגזברין כגון דאמר שיהו קדושין לדמיהן ומיהו קשה דאי מדמינן למתפיס תמימים נימא דאף על פי שהעבד יצא לחירות צריך לפדייה ויפלו דמיו לבדק הבית כמו במתפיס תמימים שתימכר לצורכי מזבח כדאמרי' בהמנחות והנסכים (מנחות קא:) כשהן נפדין אין נפדין אלא למזבח והדמים הם לבדק הבית כדאמר בפרק קמא דתמורה (דף ו:) דאף על פי שהוא בלא תעשה מה שעשה עשוי ולכאורה משמע דליהוי עם קדוש קאמר ואינו נותן שום דמים להקדש ועוד מאי קפריך מאך כל חרם דהתם דאמר בלשון חרם לא שייך לומר דלמיהוי עם קדוש קאמר ועוד כי משני דאמר לדמי והיינו לפירוש הקונטרס דאמר דמי עבדי ושפחתי עלי דאם הקדישם לדמים יצאו לחירות ואם כן מאי איריא עבדיו ושפחותיו אפילו דחברו נמי ועוד מאי שנא כנענים אפילו עבדיו ושפחותיו העברים נמי ונראה לפרש גופיה לא קדיש פי' ליאסר בהנאה כמו בהמה טמאה שמועלין בה וכן בקרקע אם עקר ממנו חוליא ואפילו במחובר איסורא מיהא איכא לדמי לא קאמר שיהא גופיה קדוש לימכר והשתא פריך שפיר מכל חרם דמיתפסא בהון קדושה ליאסר בהנאה כמו מחרים שאר נכסים ומשני דאמר לדמי שיהיו לימכר ולא איירי במקדיש בלשון חרם והשתא ניחא דנקט עבדיו ושפחותיו הכנענים ופריך אידך נמי דאמר לדמי ומשני אי הכי גזברין מאי עבידתייהו דאותו שהקדישו לדמיו הוא יפדנו ויהיה שלו:

אין הגזברין רשאין להוציא אותן לחירות · וכן אמר בפרק הנזקין (לקמן נב·) גבי יתומין דאין האפוטרופסין רשאין להוציא אותן לחירות אבל מוכרין אותן לאחרים כו' ונראה דהיינו טעמא דאסור דרך שיחרור דסברי דקא מזלזלי בנכסי יתומים והקדש אבל דרך מכירה ידעי כולי עלמא שמוכרין אותן בשויין:

עין משפט נר מצוה

סב א ב מיי' (פ"ו) פ"ט מהל' עבדים הל' ו סמג עשין פב טוש"ע י"ד סי' רסז סעי' עט: [ב] מיי' פ"ט מהל' עבדים דין ו טוש"ע י"ד סימן רסז סעיף עט:

סג ג ד מיי' שם פ"ח הל' יג סמג שם טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף סד:

סד ה מיי' פ"ו מהל' ערכין הל' יח:

סה ו מיי' שם הל' יז סמג עשין קלג:

תוספות רי"ד

אמר רב יהודה כל המשחרר עבדו עובר בעשה שנאמר לעולם בהם תעבודו כתנאי לעולם בהם תעבודו רשות דברי ר' ישמעאל ר' עקיבא אמר חובה · אמר רבה בהני תלת מילי נחתו בעלי בתים מנכסייהו · דמפקי עבדייהו לחירות ודסיירי נכסייהו בשבתא ודקבעי סעודתייהו בעידן מדרשא דא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן שתי משפחות היו בירושלים א' קבעה סעודתא בערב שבת וא' קבעה סעודתא בשבת ושתיהן נעקרו: (ההוא אתתא דהואי בפומבדיתא דהות קמעברא אינשי איסורא) אמר רב יוסף אמר רב המפקיר · עבדו יצא לחירות · וצריך גם שחרור פי' יצא לחירות דקנין דמים שהיה לו עליו והפקירו הוא העבד קודם לכל אדם · וזוכה לעצמו קודם לכל אדם אבל קנין האסור אינו דבר דמטיל עליה שם הפקר הלכך לא פקע מיניה עד דכתיב ליה · גיטא דחירותא:

מסורת הש"ס

[יבמות סו· לקמן מג:]

[סוטה דף ג.]

ברכות מז: ע"ש

סוטה ג·

[פסחים קס·]

(סוכה כט:)

[עי' פרש"י תענית כ ד"ה וסייר]

[ע' תוס' לעיל יב. ד"ה אמר רב]

יבמות מח· נזיר סב: קדושין עב:

[לקמן מ·]

[קדושין מ וש"נ]

לקמן [לט:] נב·

[ערובין נ: כתובות מ· ב"ב מב· סנהדרין סא· חולין קכב:]

נ"ג במנחות דף קא·

גליון הש"ס

גמ' מנהג הפקר נהגו בה · עי' שבת דף ד ע"א תד"ה וכי אמרינן: שם מצוה שאני · ע' פסחים דף נט ע"א תוס' ד"ה אתי עשה דפסח: שם ת"ש אך כל חרם · עי' ערכין דף כח ע"א תד"ה דס"ד:

סל'

עין משפט נר מצוה

סו א מיי' פ"ו מהלכות ערכין הל' כ סמג עשין קלב :
סז ב מיי' פ"ה מהלכ' מעילה הל' י :
סח ג מיי' פ"ה מהל' טוען הל' ד סמג עשין לה טוש"ע ח"מ סימן לה סעיף ב :
סט ד מיי' פ"ה מהל' מעילה הל' י :
ע ה מיי' פ"ב מהל' זכייה הלכה יז סמג עשין פב טור ש"ע י"ד סי' רסז סעיף סה וטוש"ע ח"מ סי' ערב סעיף כט :

תורה אור

הא מני ר"מ היא *דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה ה"נ מסתברא דקתני סיפא וכן הוא שהקדיש עצמו עושה ואוכל שלא הקדיש אלא דמיו אי אמרת בשלמא ר"מ היא שפיר אלא אי אמרת רבנן היא בשלמא עבדו לדמי קאי אלא איהו לדמי קאי לימא כתנאי *המקדיש עבדו אין מועלין בו רבן שמעון בן גמליאל אומר מועלין בשערו מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר קדוש ומר סבר לא קדוש ותסברא האי מועלין בו ואין מועלין בו האי קדוש ואינו קדוש מיבעי ליה אלא דכולי עלמא קדוש והכא בהא קמיפלגי דמר סבר עבדא במקרקעי דמי ומר סבר כמטלטלי דמי אי הכי אדמיפלגי בשערו ליפלגו בגופו אלא דכולי עלמא *עבדא כמקרקעי דמי והכא בשערו העומד ליגזז קמיפלגי מ"ס כגזוז דמי ומר סבר לאו כגזוז דמי לימא הני תנאי כהני תנאי *דתנן ר"מ אומר יש דברים שהם כקרקע ואינן כקרקע ואין חכמים מודים לו כיצד עשר גפנים טעונות מסרתי לך והלה אומר אינן אלא חמש ר"מ מחייב וחכמים אומרים כל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע וא"ר יוסי בר' חנינא ענבים העומדות ליבצר איכא בינייהו דרבי מאיר סבר כבצורות דמיין ורבנן סברי לאו כבצורות דמיין אפי' תימא רבי מאיר עד כאן לא קאמר ר"מ התם אלא בענבים דכמה דקיימין מיכחש כחישי אבל הכא כמה דקאי אשבוחי משבח כי סליק ר' חייא בר יוסף אמר להאי שמעתא דרב קמיה דר' יוחנן א"ל אמר רב הכי והוא לא אמר הכי *והאמר עולא אמר ר' יוחנן *המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שחרור הכי קאמר ליה אמר רב כוותי ואיכא דאמרי לא סיימוה קמיה א"ל ולא אמר רב צריך גט שחרור ור' יוחנן לטעמיה דאמר עולא א"ר יוחנן המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שחרור גופא אמר עולא אמר ר' יוחנן המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שיחרור איתיביה ר' אבא לעולא *גר שמת ובזבזו ישראל נכסיו והיו בהן עבדים בין גדולים ובין קטנים קנו עצמן בני חורין אבא שאול אומר גדולים קנו עצמן בני חורין קטנים כל המחזיק בהן זכה בהן וכי מי כתב גט שחרור לאלו אמר *דמי האי מדרבנן כדלא גמרי אינשי שמעתא וטעמא מאי אמר רב נחמן קסבר עולא עבדו דגר כי אשתו מה אשתו משתלחה בלא גט אף עבדיו משתלחים בלא גט אי הכי אפי' ישראל נמי אמר קרא (ויקרא כה) והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם לרשת אחוזה אי הכי המפקיר עבדו ומת נמי אלמה *אמר אמימר המפקיר עבדו ומת אותו העבד אין לו תקנה דאמימר קשיא אמר רבי יעקב בר אידי א"ר יהושע בן לוי הלכה כאבא שאול אמר ליה רבי זירא לרבי יעקב בר אידי

בפירוש

רש"י

הא מני ר"מ היא דאמר אין אדם מוציא דבריו · להקדש לבטלה דתניא (ערכין דף כ:) המעריך פחות מבן חדש ר"מ אומר נותן דמיו דאדם יודע שאין ערך לפחות מבן חדש וגמר ואמר לשם דמים הכא נמי יודע שאין עבד ראוי לא להקרבה ולא לבנין וכיון דבלשון הקדש אקדשיה גמר בדעתו להקדיש דמיו ולומר דמיו עלי : אי אמרת בשלמא ר"מ היא · וטעמא לאו משום מקדיש סתם שיקדיש לימכר אלא משום דאין מוציא דבריו לבטלה הוא וכמו שאמר דמיו עלי ויש להן עליו מעות היינו דחייב לתת דמים דאדם יודע שאין גופו קדוש ואמר לשם דמים : אלא אי אמרת רבנן · ומטעמא משום דמקדיש סתם דבר שאין ראוי לגופו הקדישו לדמיו לימכר : בשלמא · בעבד איכא למימר שהמיה לדמים קאי וה"ק הרי הוא קדוש לימכר אבל בעצמו מי איכא למימר שיהא קדוש לימכר וכי יש דמים לבן חורין ומה מכירה יש בו אלא ר"מ היא ולאו ומשמע מלתא לדמי אלא מתוך שאינו מוציא דבריו לבטלה גמר בלבו ואמר דמי עצמי עלי והיינו דאמר הריני הקדש שאין אותו כעבד ולא שימכר וגבי עבד נמי אין רשות הגזברין עליו אלא מעות יש להן על הבעלים : לימא כתנאי · מקדיש עבדו קדוש או לא קדוש : מועלין בשערו · דוקא נקט ולקמיה מפרש לה : אלא דכולי עלמא קדוש · לימכר לדמיו : אין מעילה בקרקעות · דגמרינן מעילה חטא חטא מתרומה מה תרומה בתלוש אף מעילה בתלוש במס' מעילה (דף יח:) ובת"כ : כגזוז דמי · ואינו כמחובר לקרקע : יש דברים שהם כקרקע · מחוברין לקרקע : ואינן כקרקע · דקי"ל אין נשבעין על הקרקעות ועל גפנים הללו נשבעין בהודאת מקצת הטענה : מסרתי לך · לשמור בקרקעי : אפילו תימא · הא דקתני הכא אין מועלין בשערו כר"מ היא : אשבוחי משבח · הלכך לאו כגזוז דמי דעדיין צריך לחיבורו : להא שמעתא דרב המפקיר עבדו יצא לחירות : אמר רב הכי · בתמיהה ופריך הש"ס ואיהו רבי יוחנן מי לא אמר הכי ומאי מתמה אדרב : לא סיימוה קמיה · למילתיה דרב כולה אלא כרב יוסף אמרו קמיה דלא סיים בה משמיה דרב וצריך גט שחרור ולא פירשו לפניו הא דאמרי' לעיל *דרב חייא בר אבין סיים בה משמיה דרב וצריך גט שחרור : גר שמת · ואין לו יורשין וכל נכסיו הפקר : קנו עצמן · הן קודמין לכל אדם להחזיק בעצמן מן ההפקר : אבא שאול אומר · קטנים אין להן יד לזכות בעצמן : מי כותב גט שחרור לאלו · מעתה להתירן בישראלית הרי מתו בעלים : עבדו דגר כאשתו · כלומר אין הפקר זה דומה להפקר מחיים דעבד גמר לה לה מאשה וכתב לה ספר (דברים כד) או חופשה לא נתן לה (ויקרא יט) הלכך מחיים אין לו תקנה בלא גט כאשה אבל הפקר שלאחר מיתה כי היכי דאשתו משולחת בלא גט עבדו נמי לא בעי גט : א"ה · ישראל שמת נמי לא יזכו בניו בעבדיו דהא כאשתו הם : המפקיר עבדו · דהוא ליכא נחלה לבניו : ומת · לא ליבעי גט שחרור להפקיע איסורו דהא מית ליה ובניו לא זכו בהן מעולם : אין לו תקנה · כדמפרש לקמן *דכיון דהפקירו פקע ממוניה מיניה ואיסורא הוא דפש לבעלים עליהן וכי מיית אין זו ירושה להורים לבניו הלכך אין לו מי שיתירנו בגט :

בפירוש

[ערכין כ: ושם:] [סנהדרין טו:] [יבמות לו: כ"ק יב: כ"ב קנ:] ב"מ ק: סנהדרין טו: שבועות מב: [לקמן מ:] קדושין כג: [דף לח:] [לקמן מ:] [דף מ.]

גליון הש"ס

גמ' מר סבר כגזוז דמי. ע' נדרים ד' כט ע"ב ונזיר דף נט ע"א :

תוספות

הא מני ר"מ היא · הכא משמע דרב דלא כר"מ והא דתנן בפ"ק דערכין (דף ה:) האומר ערך כלי עלי נותן דמיו כר"מ וכן בפ' האומר משקלי עלי (שם כ:) דתנן ערך ידי ורגלי עלי לא אמר כלום ואמר רב עלה נותן דמיה ומפרש לר"מ אליבא דר"מ קאמר וליה לא סבירא ליה ואע"ג דבסוף פ"ק דסנהדרין (דף טו:) גבי הערכין המטלטלין מפרש רב באומר ערך כלי עלי כר"מ לא סבירא ליה הכי וכי האי גוונא אשכחן בריש אלמנה ניזונית (כתובות דף צו:) דבעי למימר שמואל דהניזונת תנן וכאנשי יהודה אע"ג דבסוף נערה שנתפתתה (שם נד:) אמר שמואל הלכה כאנשי גליל : **עבדא** כמקרקעי דמי · ולכך אין מועלים בו דאין מעילה במחובר דבפ' הנהנה (מעילה יח:) ילפינן מעילה חטא חטא מתרומה והא דאמרי' בפ' המוכר את הספינה (ב"ב עט:) הקדיש בור מלא מים מועלין בו ובמה שבתוכו לא כמו שפי' שם רבינו שמואל שהצניע חפציו בבור דהא אין מעילה במחובר אלא כשעקר מן הבור חוליא ונהנה ממנה: **קטנים** כל המחזיק בהן זכה בהן · דאין להן יד לזכות בעצמן וכן בפרק מי שמת (ב"ב קנו:) גבי פלוגתא דזכין לקטן ואין זכין לגדול ואע"ג דאית ליה זכיה במציאה כדאמרינן בהניזקין (לקמן נט:) היינו מדרבנן מפני דרכי שלום והכא לא שייך ההוא טעמא וא"ת בפרק לולב וערבה (סוכה מו:) אמר לא ליקני איניש לולבא ליתוקא בי"ט ראשון דינוקא מקני קני אקנויי לא מקני וליכא למימר דהתם בפיקח כגון לצור וזרקו אגוז ונוטלו דהא בפ"ק דקדושין (דף כב:) בההיא עובדא דא"ל שלוף לי מסנאי משמע דהוה בו דעת וקאמר התם איכא דאמרי קטן הוה וי"ל דדעת אחרת מקנה אותו שאני* : **וכי** מי כתב גט שחרור לאלו · אלמא לא בעי גט להתירו בבת חורין והיינו כשמואל דאמר מי שאין לו רשות רבו עליו אינו קרוי עבד וטעמא דאבא שאול בקטנים דחשיב רשות רבן עליהן כיון שאין להן יד בעצמן : **אלמה** אמר אמימר כו' וא"ת מאי אי הכי כ"ש דלשמואל תקשי דאמימר וי"ל דהא לא קשיא ליה משום דשמואל תנאי היא בפרק החולץ (יבמות מה:) ובפרק בתרא דנזיר (דף סג:) אבל הא קשיא ליה אי אתיא דאמימר דלא כר' יוחנן רביה ולהכי נמי לא מצי למיפרך לאמימר מדרבנן *דאבא שאול דאיהו מוקי להו כההוא תנא דאית ליה דשמואל אבל איהו סבר כההוא תנא דפליג עלייהו וסבר דלדידיה צריך גט שחרור ואין לו תקנה : **הלכה** כאבא שאול · אומר ר"ת דהלכה כריב"ל לגבי רבי יוחנן כדמוכח בפרק בתרא דמגילה (דף כז:) דאמר כוותיה דרב פפי מסתברא דאמר ריב"ל בית הכנסה מותר לעשותו בית המדרש ואע"ג דר' יוחנן פליג עליה התם דייק מדר' יהושע בן לוי דהלכה כרב פפי*):

(כתובות כד:) [ועי' תוס' סנהדרין סח: ד"ה קטן :] ס"א ואבא

*) [ועי' היטב תוס' חולין לז: ד"ה אמר רבא ותוס' קדושין כג: ד"ה וא"ד] מה

בפירוש

תוספות רי"ד

וכן אמר עולא א"ר יוחנן המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שחרור איתיביה ר' אבא לעולא גר שמת ובזבזו ישראל את נכסיו והיו בהן עבדים בין גדולים בין קטנים קנו עצמן בני חורין אבא שאול אומר גדולים קנו עצמן ב"ח קטנים כל המחזיק בהן זכה ומי כתב גט חירות לאלו : אמר רב נחמן קסבר עולא עבדו דגר כאשתו מה אשתו נשתלחת בלא גט אף עבדיו משתלחים במיתה בלא גט אפי' אין הפקר דלאחר מיתה דומה להפקר דמחיים דעבד איתקש לאשה דגמר לה לה דכתיב או חופשה לא נתן לה וכתיב וכתב לה ספר כריתות מה אשה אינה יוצאה מחיים בלא גט ולאחר מיתה יוצאה ה"ה הכי נמי עבד: אי הכי ישראל נמי אמר קרא והתנחלתם אתם לבניכם אחריכם אבל גר שאין לו יורשים יוצא במיתת רבו א"ר יעקב בר אידי אריב"ל הלכה כאבא שאול דאמר קטנים כל הקודם בהן זכה שאין להן יד לזכות בעצמן: ור' חייא בר אבא א"ר יוחנן אין הלכה כאבא שאול והלכתא כאבא שאול דהכי אמרי' בפ"ק דקידושין רב יהודה הנדואה גר שאין לו יורשים הוה חלש על מר זוטרא לשיולי ביה חזייה דתקיף ליה עלמא טובא אמר ליה לעבדיה שלוף לי מסנאי ואמטינהו לגו ביתאי איכא דאמרי גדול הוה וזה פירש לסיתה וזה פירש לעבדות ואיכא דאמרי קטן הוה וכאבא שאול דאמר קטנים כל המחזיק בהן זכה :

מציא

תורה אור

*בפירוש שמיע לך או מכללא שמיע לך מאי כללא דאמר ר' יהושע בן לוי °אמרו לפני רבי אמר נתייאשתי מפלוני עבדי מהו אמר להם אומר אני אין לו תקנה *אלא בשטר ואמר רבי יוחנן מאי טעמא דרבי גמר *לה לה מאשה מה אשה בשטר אף עבד נמי בשטר וקא דייקת מינה כאשה מה אשה איסורא ולא ממונא אף עבד נמי איסורא ולא ממונא ואי מכללא מאי א"ל אדרב' דוק מינה לאידך גיסא מה אשה בין גדולה בין קטנה אף עבד נמי בין גדול בין קטן אמר ליה בפירוש שמיע לי ורבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן אין הלכה כאבא שאול אמר ליה ר' זירא לר' חייא בר אבא בפירוש שמיע לך או מכללא שמיע לך מאי כללא דאמר ר' יהושע בן לוי אמרו לפני רבי נתייאשתי מפלוני עבדי מהו אמר להם אומר אני אין לו תקנה אלא בשטר ואמר ר' יוחנן מאי טעמא דרבי גמר לה לה מאשה מה אשה בשטר אף עבד נמי בשטר וקא דייקת מינה כאשה מה אשה בין גדולה בין קטנה אף עבד נמי בין גדול בין קטן ואי מכללא מאי אדרבה דוק מינה להך גיסא מה אשה איסורא ולא ממונא אף עבד נמי איסור' ולא ממונא אמר ליה בפירוש שמיע לי אמר מר אמר להם אומר אני אין לו תקנה אלא בשטר והתניא *רבי אומר אומר אני אף הוא נותן דמי עצמו ויוצא מפני שהוא כמוכרו לו הכי קאמר [ג]או בכסף או בשטר והאי פקע ליה כספיה ולאפוקי מהאי תנא דתניא ר' שמעון אומר משום רבי עקיבא יכול יהא כסף גומר בה כדרך ששטר גומר בה ת"ל °והפדה לא נפדתה אורעה כל הפרשה כולה ללא חופשה לומר לך שטר גומר בה ואין הכסף גומר בה אמר רמי בר חמא א"ר נחמן הלכה כר' שמעון ורב יוסף בר חמא א"ר יוחנן [ג]אין הלכה כר' שמעון אשכחיה רב נחמן בר יצחק (א) לרבא בר שאילתא דהוה קאי אפיתחא דבי תפלה א"ל הלכה או אין הלכה א"ל אני אומר אין הלכה ורבנן דאתו ממחוזא אמרי אמר רבי זירא משמיה דרב נחמן הלכה וכי אתאי לסורא אשכחתיה לר' חייא בר אבין אמרי לי' אימא לי איזי גופא דעובדא היכי הוה אמר לי דההיא אמתא דהוה מרה שכיב מרע אתיא בכיא קמיה אמרה ליה עד אימת תשתעביד ותיזיל ההיא איתתא שקל כומתיה שדא בה אמר לה זיל קני הא וקני נפשיך אתו לקמיה דרב נחמן אמר להו לא עשה ולא כלום מאן דחזא סבר משום דהלכה כר' שמעון [ו]ולא היא אלא משום דהוה ליה כליו של מקנה אמר רב שמואל בר אחיתאי אמר רב המנונא סבא אמר ר' יצחק בר אשיאן אמר רב הונא אמר רב המנונא הלכה כר' שמעון ולא היא אין הלכה כר' שמעון אמר ר' זירא אמר ר' חנינא אמר רב אשי אמר רבי עבד שנשא את בת חורין בפני רבו

יצא

בפירוש שמיע לך · מרבי יהושע בן לוי: מאי כללא · מאיזה כלל יש לי ללמוד דקבעית מינאי מכללא שמיע לך: נתייאשתי · לשון הפקר הוא: אין לו תקנה · בבת ישראל ולא בשפחה שהרי משוחרר הוא קצת ואיט גמור: מה אשה · אם הפקירה בעלה לא התירה ליכנס לאחר בכך עד שיתן גט: וקא דייקת מינה · כיון דרבי מאשה יליף לא איירי רבי אלא במפקיר עבד גדול שיש לו יד לקנות עצמו ומשהפקירו אין לו עליו אלא איסור אבל לא ממון כאשה זו שגט שלה איטו בא להפקיע ממון שיש לו עליה אלא איסור אבל בעבד קטן לא איירי רבי דלאו דומיא דאשה הוא דאיכא דררא דממונא עליה ובדידיה סבירא ליה דיש לו תקנה בשפחה דלא קנה עצמו בהפקר: ואי מכללא · ילפינא מאי קשיא לך בגוה דאצטריך לך למיבעי בפירוש או מכללא: אמר ליה · אי מכללא שמיע לך לאו שפיר דייקת: דוק מינה להאי גיסא מה אשה בין גדולה בין קטנה · התרתה בגט אף מפקיר עבדו דאיירי ביה רבי בין גדול בין קטן קאמר ודומיא דאשה הוא להך גיסא: אין לו תקנה אלא בשטר · כאשה השתא משמע דעבד איטו ניתר אפי' בפדיון: או בכסף או בשטר · תקנתו של עבד דהא איתקוש פדיון כסף לשטר דכתיב והפדה לא נפדתה או חופשה וגו': והאי · דאפקריה: פקע ליה כספיה · ומעתה אין לו תקנה אלא בשטר: ולאפוקי מהאי תנא · הא דאמרינן עבד ניתר בכסף לאפוקי מהאי תנא: יכול יהא כסף גומר · שחרורה אף להפקיע מידי איסור: אורעה כל הפרשה · כל מקרא הפרשה אורעה וסויימ' ללא חופשה מדלא כתי' בסיפא לא יומתו כי לא נפדתה או חופשה אלא כי לא חופשה ש"מ כי נפדתה נמי לא יומתו דאין בקידושין משום אשת איש הואיל ולא נכתב לה גט שחרור וה"ק קרא והפדה לא נפדתה פדויה ואינה פדויה הנחרפת לאיש כגון שפחה כנענית חציה שפחה וחציה בת חורין המאורסת לעבד עברי שהוא מותר בשפחה ובבת חורין הבא עליה באשם דאי לא נפדתה כלל אין כאן אשם ולכך הוזכרה פדיה ולא משום דאי נפדתה לגמרי יהו קידושיה קדושין והבא עליה במיתה דמדכתב סיפא לא יומתו כי לא חופשה משמע אורעה דין מיתתה בחיפוש השטר ואפילו נפדתה כולה בלא שטר אין בה מיתה והא דכתיב לא נפדתה רבותא אשמעינן דאע"ג דלא נפדתה כולה אלא חציה איכא אשם: גומר בה · מוליאה לגמרי בין משעבוד בין מאיסור: ואין כסף גומר בה · דאיטו מוליא אלא מידי שעבוד אבל לא מידי איסור שפחה שיהו קדושין תופסין בה: דבי תפלה · בית הכנסת: אמר לו אני הייתי אומר אין הלכה ורבנן דאתו כו' · נחלקו עלי ואמרו דר' זירא משמיה דרב נחמן אמר הלכה: וכי אתאי · אנא לסורא אשכחתיה כו': אימא לי איזי גופא דעובדא · לרב נחמן דשמעינן מינה דאמר הלכה היכי הוה: שקל כומתיה · טובעו: מאן דחזא · סבר משום דהלכה כרבי שמעון שהיו סבורין שאלו חליפין הן בקנין סודר דקונה ככסף דכתיב שלף איש נעלו (רות ד) ולא אמר כלום דרב נחמן להתירה לישראל קאמר כר' שמעון אבל מידי שעבוד יצאת: ולא היא · האי דאמר לי דרב נחמן אמר הלכה אלא אין הלכה קאמר כדאמינא מדעתאי אף מידי שעבוד לא יצאת: דהוה ליה כליו של מקנה · וקי"ל בפרק הזהב (ב"מ מז:) דהלכתא כרב דאמר בכליו של קונה ומשום דברי שכיב מרע ליכא שהרי לא נוה כמוסר לבניו להקנותה לעצמה במתנת שכיב מרע אלא בקנין זה נתכוין לשחררה והרי הוא טעות:

אלא

מה אשה איסורא ולא ממונא · וא"ת היאך עבד משתחרר בשטר לאבא שאול אם לא יפקירנו תחלה דמה אשה איסורא ולא ממונא אף כו' וכי תימא דלשון הכתוב בשטר כגון הרי את בן חורין הרי את לעצמך הוי לשון הפקר אם כן לשמואל למה לי שטרא יפקירנו ועוד דאפי' על ידי הפקר היאך משתחרר קטן לאבא שאול ואור"י דדוקא בקנין דמיתה דילפינן מאשה אמרי' איסורא ולא ממונא דומיא דאשה אבל שטר שכתוב בהדיא בקרא או חופשה לא ניתן לה (ויקרא יט) משוחררת בשטר לחודיה דמקרא מלא דיבר הכתוב ועוד דאיתקש שטר לקנין כסף דכתיב (שם) והפדה לא נפדתה ועיקר קנין כסף מפקיע ממון כדאמר הכא נתייאשתי מפלוני עבדי אין לו תקנה אלא בשטר אבל בכסף לא דפקע ליה כספיה מכי אפקריה:

אמר לה לא עשה ולא כלום · פירש בקונט' משום דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו ליכא שהרי לא נוה כמוסר לבניו להקנותה לעצמה אלא בקנין זה נתכוון לשחררה והרי הוא טעות ולא שייך להזכיר כאן מתנת שכיב מרע דהויא ליה במקלא ולמלוה לקיים דברי המת איכא לדמויי אם היה כמוסר לבניו:

משום דהוה ליה כליו של מקנה · אבל אם היה כליו של קונה היתה זוכה עצמה בחליפין דתני' בהדיא בפ"ק דקידושין (דף כב:) דעבד כנעני נקנה בחליפין משום דחליפין דמו לכסף וכל היכא דכסף קני חליפין נמי קני לבר מאשה משום דבפחות משוה פרוטה לא מקניא נפשה כדאמר בריש קדושין (דף ג·) ומכאן יש להוכיח · דהלכה כרב דאמר בכליו של קונה בפרק הזהב (ב"מ מז:) ועוד אמרינן התם במנא דכשר למקנייה ביה לאפוקי מדלוי ולא דמי להא דאמר בפרק המגרש (לקמן פה:) דאתקין *רבא מיומא דנן ולעלם לאפוקי

עין משפט נר מצוה

עא א ב מיי' פ"ה מהל' עבדים הל' א סמג עשין פו טוש"ע י"ד סי' רס"ז סעיף מג:

עב ג טוש"ע שם סעיף כו:

עג ד שם בהג"ה וע"ש בב"י:

תוספות רי"ד

תניא ר"ש בן אלעזר אומר משום ר' עקיבא יכול יהא כסף גומר בה כשם שהשטר גומר בה ת"ל והפדה לא נפדתה או חופשה לא נתן לה בקורת תהיה לא יומתו כי לא חופשה אורעה על הפרשה כולה ללא חופשה לומר לך שטר גומר בה ואין כסף גומר בה פי' שהפודה את עבדו של חבירו ע"מ להוציאו ב"ח אין כסף גומר בו פי' שחרורו להתירו בבת ישראל אלא הכסף מפקיע מעליו קנין הדמים שהיה לו עליו ואסור להשתעבד בו אבל אינו מותר בבת ישראל עד שיכתיב לו שטר שחרור: איתמר אמר רמי בר חמא אמר רב נחמן הלכה כר"ש ור' זירא אמר רב נחמן אין הלכה כר' שמעון ומסיק תלמודא ואין הלכה כר' שמעון הלכך גם השני (ס"א הכסף) גומר בעבד ואינו צריך גם שחרור:

[רש"ל ל"צ רבא ועי' לקמן פה: מ"ש עה"ג]

מסורת הש"ס

[שבת לט: ועי' ברכות טי' וש"נ]

[לקמן מא: חגיגה ד· קדושין כג·]

[לעיל לח: לקמן נב·]

הגהות הב"ח

(א) גמ' אשכחיה רב נחמן בר יצחק לרבה בר שילא דהוה קאי:

גליון הש"ס

גמ' אמרו לפני רבי אמר נתייאשתי · עי' ב"ק דף סו ע"א תוס' ד"ה כיון דבאיסורא:

יצא לחירות* א"ל רבי יוחנן כל כך יש בידך ואני שונה הכותב שטר אירוסין לשפחתו ר"מ אומר מקודשת וחכ"א אינה מקודשת כדאמר רבה בר רב שילא כשרבו הניח לו תפילין הכא נמי כשרבו השיאו אשה ומי איכא מידי דלעבדיה לא מעבד ליה איסורא ואיהו עבד איסורא אמר ר"נ בר יצחק הכא במאי עסקינן דאמר לה צאי בו והתקדשי בו רבי מאיר סבר יש בלשון הזה לשון שחרור ורבנן סברי אין בלשון הזה לשון שחרור א"ר יהושע בן לוי עבד שהניח תפילין בפני רבו יצא לחירות *מיתיבי לוה הימנו רבו או שעשאו רבו אפוטרופוס או שהניח תפילין בפני רבו או שקרא שלשה פסוקים בבהכ"נ בפני רבו ה"ז לא יצא לחירות אמר רבה בר רב שילא כשרבו הניח לו תפילין כי אתא רב דימי א"ר יוחנן מי שאמר בשעת מיתתו פלונית שפחתי אל ישתעבדו בה לאחר מותי כופין את היורשים וכותבין לה גט שחרור אמרו לפניו רבי אמי ורבי אסי רבי אי אתה מודה שבניה עבדים כי אתא רב שמואל בר יהודה אמר רבי יוחנן מי שאמר בשעת מיתתו פלונית שפחתי קורת רוח עשתה לי יעשה לה קורת רוח כופין את היורשין ועושין לה קורת רוח מ"ט *מצוה לקיים דברי המת *אמר אמימר המפקיר עבדו אותו עבד אין לו תקנה מ"ט גופיה לא קני ליה איסורא הוא דאיכא גביה ואיסורא לא מצי מקני ליה א"ל רב אשי לאמימר *והאמר עולא אמר רבי יוחנן *ורב חייא בר אבין אמר רב אחד זה ואחד זה יצא לחירות וצריך גט שחרור א"ל *צריך ואין לו תקנה איכא דאמרי אמר אמימר *המפקיר עבדו ומת אותו העבד אין לו תקנה מאי טעמא גופיה לא קני ליה איסורא הוא דאיכא גביה ואיסורא לבריה לא מורית א"ל רב אשי לאמימר והא כי אתא רב דימי א"ר יוחנן דרב דימי טעותא היא א"ל מאי טעותא דלא אמרה בלשון שחרור הא אמרה בלשון שחרור הכי נמי א"ל אנא כדרב שמואל בר יהודה סבירא לי ההוא דסקרתא דעבדי דאזדבן לעובד כוכבים כלו מרוותא בתראי אתו לקמיה דרבינא אמר להו זילו אהדרו אבני מרוותא קמאי ויכתבו לכו גיטא דחרותא אמרו ליה רבנן לרבינא והאמר אמימר המפקיר עבדו ומת אותו העבד אין לו תקנה אמר להו אנא כרב דימי סבירא לי אמרו ליה דרב דימי טעותא היא אמר להו מאי טעותא דלא אמרה בלשון שחרור הא אמרה בלשון שחרור הכי נמי והלכתא כרבינא ההוא עבדא דבי תרי קם חד מינייהו ושחרריה לפלגיה אמר אידך השתא שמעי בי רבנן ומפסדו ליה מינאי *אזל אקנייה לבנו קטן שלחה רב יוסף בריה דרבא לקמיה דרב פפא שלח ליה *כאשר עשה כן יעשה לו גמולו ישיב לו בראשו אנן קים לן בינוקא דמקרבא דעתיה לגבי זוזי מוקמינן ליה אפוטרופוס

ומקרקיש

רש"י

יצא לחירות · דאי לאו דשחרריה לא הוה שביק ליה למנסב בת חורין: כל כך יש בידך · משמיה דרבי ואני שונה וחכ"א אינה מקודשת: שטר אירוסין · הרי את מקודשת לי וקדשה בו: דרבה בר רב שילא · לקמן: השיאו אשה · דאי לאו דשחרריה לא הוה מיעבד איסורא על ידו: ואיהו עביד איסורא · שנושא את שפחתו: צאי בו והתקדשי בו · כלומר אי דאמר התקדשי בו גרידא ודאי שחררה מעיקרא אבל השתא דאמר לה צאי בו והתקדשי בו וזה יהיה לך שטר שחרור ושטר ארוסין גלי מילתיה דלא שחררה אלא בהאי: ר"מ סבר יש בלשון · הרי את מקודשת לי לשון שחרור וה"ק הוי ראויה להתקדש לי בו והתקדשי בו: שהניח תפילין בפני רבו · אין דרך עבד להניח תפילין דמ"ע שהזמן גרמא היא דלילה לאו זמן תפילין הוא: אפוטרופוס · על נכסיו דאי לאו דשחרריה לא הוה חשיב ליה: הרי זה לא יצא לחירות · גרסינן: אמרו לפניו · לפני ר' יוחנן: אי אתה מודה · דאל ישתעבדו איננו לשון שחרור ולא לשון הפקר אלא לא יטריחוה בעבודתה אבל וולדות היוצאין ממנה מנכסיו עבדים הם ואמאי כופין לשחררה ויפסידו ולדות מכאן ולהבא שלא נוח אביהם כן: ה"ג כי אתא רב שמואל כו' ולא גרסי' אלא ופליג אדרב דימי ואמר לא כך אמר רבי יוחנן אלא כך אמר: ועושין לה קורת רוח · ואם אין רוחה נתקררה בלא שחרור ישחררוה: אין לו תקנה · ואפי' בשטר: לא מורית · שאין ירושה אלא בדבר שיש בו ממון: והא כי אתא רב דימי כו' · וכיון דאמר אל ישתעבדו בה פקע ליה ממונא מינה וקאמר יורשין כותבין לה גט שחרור: טעותא היא · כדאמרן לעיל דהוא לא נוח לשחררה: ופרכינן מאי טעותא דרב דימי דלא אמר האב בלשון שחרור: הא אמר · הרי את בת חורין לא הוו קפדי רבי אמי ורבי אסי עלה: כרב שמואל בר יהודה סבירא לי · דאמר לא א"ר יוחנן כן ולא אמרו לו רבי אמי ורבי אסי כן וכיון דקאמר יעשה לה קורת רוח לא מנע כח היורשין ממנה אלא בהן תלה: דיסקרתא · קריה: דעבדי · עבדים של ישראל היו ומכרום לעובד כוכבים ותנן (לקמן דף מג:) המוכר עבדו לעובד כוכבים יצא לחירות: כלו מרוותא בתראי · כלו אדוניהם האחרונים עובדי כוכבים: אתו · העבדים: לקמיה דרבינא · להתירן בבנות ישראל: אהדרו אבני מרוותייכו קמאי · חזרו על בני אדוניכם הראשונים ובקשו מהם לכתוב לכם גט חירות: אין לו תקנה · דאיסורא לבניו לא מורית והא נמי כי זכניה פקע כספיה מיניה ואיסורא הוא דהוה ליה גביה ואיסורא לאו ירושה היא להורישה לבניו: כרב דימי סבירא לי · דאמר אל ישתעבדו בה ופקע להו ממונא מינה וקאמר כותבים לה גט שחרור: הא אמרה בלשון שחרור · כגון הרי את בת חורין: ה"נ · דלא טעותא היא וכופין דירושה היא להורישה לבניו: ומפסדי ליה מינאי · כדאמרינן במתני'* כופין את רבו ועושה אותו בן חורין: אקנייה לבנו קטן · שאין ראוי לכופו בבית דין: מוקמינן אפוטרופוס · ליטולא לברור לו דמים יפין כמה שהוא נימוס בשוק שהרי צריך העבד לכתוב שטר על חצי דמיו:

ומקרקיס

תוספות

לאפוקי מר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו אע"ג דרב גופיה פסיק כוותיה בההיא פרקא דהתם לשופרא דשטרא אתקין *אבל הכא למאן דאמר בכליו של מקנה לא מהני בכליו של קונה ובקונטרס פירש בהזהב (ב"מ מז:) דלוי דאמר בכליו של מקנה כ"ש בכליו של קונה ואין נראה כיון דאמר דגואל נתן לבועז לא מהני אלא בענין זה כמו לרב נחמן דאמר פירי לא עבדי חליפין משום דבעינן דומיא דנעלו ולא אמרינן דהואיל דכלי שוה פרוטה קני כל שכן פירות שוים אלף וזה דאיכא הנאה טפי דגמר ומקני ועוד אמרינן בנדרים בהשותפין (דף מח:) דסודרא קני על מנת להקנות הוא*:

כשרבו הניח לו תפילין · ולא משום דלא מיעביד ליה איסורא למברך עליהן ואיכא ברכה לבטלה דהא סוכה לולב ושופר וכמה מצות עשה שהנשים מברכות אלא משום דאין עבדים רגילים בתפילין ואי לאו דשחרריה לא הוה מנח ליה:

אותו העבד אין לו תקנה · פירוש לא בבת חורין ולא בשפחה כדפירש בקונטרס לעיל *ואין נראה מדאמר לעיל (דף לח:) עבד שברח מבית האסורין כו' ולא עוד אלא שכופין את רבו ועושה אותו בן חורין ומאי קא משמע לן פשיטא דכופין אותו כיון דאסור בשפחה ובבת חורין כמו חציו עבד וחציו בן חורין וכן הא דאמר בירושלמי דהיכא דאמר שחררו כופין את היורשים משום מצוה לקיים דברי המת תיפוק ליה משום דאסור בשפחה ובבת חורין ובפ' בתרא דכריתות (דף כד:) אמרינן דסבר *רשב"ג המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שחרור ומעוכב גט שחרור אוכל בתרומה ומסתברא כיון דאוכל בתרומה דשרי נמי בשפחה ולכך נראה דאין לו תקנה בבת חורין קאמר אבל בשפחה שרי:

צריך ואין לו תקנה · תימה דתיקשי ליה מאידך דרבי יוחנן דאמר לעיל (לח:) עבד שברח מבית האסורין כו' ולא עוד אלא כופין את רבו אלמא יש לו תקנה:

הא אמרה בלשון שחרור הכי נמי · תימה דלעיל קאמר אדרבי יוחנן אי הכי המפקיר עבדו ומת נמי יהא משתלח בלא גט דעבדו כאשתו והכא משמע דבעי גט ושמא לעיל אתיא כרב שמואל בר רב יהודה דהכא אי נמי הכא בעי גט מדרבנן שלא יאמר לו עבדי אתה כדאמר לקמן לחד תנא ביוצא בראשי אברים:

וכתב

עין משפט נר מצוה

[עי' תוס' לקמן מב: ד"ה סכי]

עד א מיי' פ"ז מהלכ' עבדים הלכה ח טוש"ע י"ד סי' רסז סעי' סט וסעיף נח:

עה ב ג ד מיי' פ"ח מהל' עבדים הלכ' יז סמג עשין פו טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף ע וטוש"ע אה"ע סי' ד סעיף יב:

[ועי' היטב תוס' ב"מ מז: ד"ה בכליו]

עו ה מיי' שם פ"ז הל' ד סמג שם טוש"ע י"ד שם סעיף עז:

עז ו מיי' שם ופ"ט מהל' זכייה הלכה יג סמג שם טוש"ע שם סעיף עז:

עח ז מיי' פ"ח מהל' עבדים הלכה יג סמג שם טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף סד:

[דף לט: ד"ה אין לו תקנה]

עט ח מיי' שם פ"ז הל' ח סמג שם טוש"ע שם סעיף סג:

נ"ל ת"ק דרשב"ג

[לעיל לח:]

תוספות רי"ד

אריב"ל עבד שהניח תפילין בפני רבו יצא לחירות · פי' עבד לאו בר תפילין הוא דתפילין מצות עשה שהזמן גרמא הסולילה לאו זמן [תפילין] הוא ושבת נמי לאו זמן תפילין הוא ועבד איתקש לאשה איתיביה לוה ממנו רבו או שעשאו רבו אפוטרופוס או שהניח תפילין בפני רבו או שקרא ג' פסוקים בבה"כ בפני רבו הרי זה לא יצא לחירות אמר רבה בר שילא כשרבו הניח לו תפילין וכן נמי אם השיאו רבו אשה יצא לחירות וכופין אותו לכתוב לו גט שחרור: אמר אמימר המפקיר את עבדו ומת אותו העבד אין לו תקנה מ"ט גופא לא קני ליה איסורא הוא דאיכא גביה ואיסורא לבריה לא מורית · פי' שאין קנין האסור ממון להורישו לבניו · וליתא לדבר' אמימר דאמ' ההוא דסקרתא דעבדי ואיזדבן לגוים · פי' עיר של עבדים כדאמרן בפ' כיצד מעברין גבי עיר של יחיד כפ הקרתא דריש גלותא כלו מרוותייהו בתראי · פי' הגוים שקנאום אתו לקמיה דרבינא אמר להו זיל אהדרו אבני מרוותא קמאי ולכתבו לכו גיטא דחירותא כו' ותנן לקמן המוכר עבדו לגוים יצא לחירות אבל צריך גם שהרור להתירו בבת ישראל והלכתא כרבינא שגם היורש יכול לשחרר ואע"ג דליכא עליה אלא קנין אסור בלחודי' ההוא עבדא דהוה לבי תרי קם חד מינייהו ושחרריה לפלגא דידיה אמר אידך השתא שמעי רבנן ומפסדי ליה מינאי כי אמרי' לקמן מי שחציו עבד וחציו בן חורין כופין את רבו ועושין אותו בן חורין וכותב לו שטר על חצי דמיו אזל אקנייה לבנו קטן שלחה רב יוסף בריה דרבא קמיה דרב פפא שלח ליה כאשר עשה כן יעשה לו גמולו ישיב בראשו אנן קים לן בינוקא דמיקרבא דעתיה לגבי זוזי

מסורת הש"ס

ס"א ולא עוד אלא שכופין את רבו וכותב לו רבו שטר שחרור

כתובות כח:

לעיל יד: סוף [כתובות ע:]

[לעיל לט:]

[ברכות טו: וש"נ]

[לעיל לט:]

ב"מ קא:

לקמן דף מא:

גליון הש"ס

גמ' יש בלשון הזה לשון שחרור · ע' יבמות דף מז ע"ב תד"ה שם גר: שם אמר אמימר המפקיר עבדו · ע' לקמן דף מג ע"ב תד"ה אבל: שם אזל אקנייה לבנו קטן · ע' לקמן דף מב ע"ב תד"ה יום של רבו:

ומקרקיש ליה זוזי וכתב ליה גיטא דחירותא על שמיה ת"ר [א]האומר עשיתי פלוני עבדי בן חורין עשוי בן חורין הרי הוא בן חורין הרי הוא בן חורין אעשנו בן חורין רבי אומר קנה וחכ"א [ב]לא קנה א"ר יוחנן [ג]וכולן בשטר: ת"ר [ד]האומר נתתי שדה פלונית לפלוני נתונה לפלוני הרי היא שלו הרי היא שלו אתננה לפלוני (א) ר"מ אומר קנה וחכ"א [ה]לא קנה א"ר יוחנן [ו]וכולן בשטר ת"ר [ז]האומר עשיתי פלוני עבדי בן חורין והוא אומר לא עשאני חיישינן שמא זיכה לו ע"י אחר כתבתי ונתתי לו והוא אומר לא כתב לי ולא נתן לי *הודאת בעל דין כמאה עדים דמי [ח]האומר נתתי שדה פלונית לפלוני והוא אומר לא נתן לי חיישינן שמא זיכה לו ע"י אחר [ט]כתבתי ונתתי לו והוא אומר לא כתב ולא נתן לי הודאת בעל דין כמאה עדים דמי מי אוכל פירות רב חסדא אמר נותן אוכל פירות ורבה אמר משלשין את הפירות ולא פליגי [י]הא באבא הא בברא:

מתני' [כ]עבד שעשאו רבו אפותיקי לאחרים ושיחררו שורת הדין אין העבד חייב כלום אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו ועושה אותו בן חורין וכותב שטר על דמיו רבן שמעון בן גמליאל אומר [ל]אינו כותב אלא משחרר: **גמ'** עבד שעשאו רבו אפותיקי ושיחררו: מי שחררו אמר רב רבו ראשון שורת הדין אין העבד חייב כלום לרבו שני כדרבא דאמר רבא *[מ]הקדש חמץ [נ]ושחרור מפקיעין מידי שיעבוד אלא מפני תיקון העולם שמא ימצאנו בשוק ויאמר

רש"י

ומקרקיש ליה · עבדא: זוזי דבר מועט ליטקא ולא ילטרכו ב"ד לכופו שהוא ישחררוהו מדעתו בשביל זוזי ובלאו קרקושי זוזי לא אפשר דיטקא לאו בר כפייה הוא ואפוטרופסין אין רשאין להוציא עבדים לחירות ולא לחוב ליתומים כדאמרינן בהנזקין (לקמן דף נב:) ותינוק זה מקחו מקח וממכרו ממכר במטלטלין כדתנן (לקמן דף נט.) הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלים ואפוטרופוס מוקמינן לעיין בתקנתו לשומו בדמים מעולים: ה"ג האומר עשיתי פלוני עבדי בן חורין עשוי בן חורין הרי הוא בן חורין הרי הוא בן חורין· כלומר בא' מן הלשונות הללו הרי הוא בן חורין: אעשנו בן חורין רבי אומר קנה· דהכי משמע אעשנו בן חורין בשחרור זה שאני מוסר לו עכשיו והכא מוקמינן לה דכתב ליה הכי ליהוי בשטרא ומסר ליה: וחכמים אומרים לא קנה· שאין זו אלא הבטחה שיעשנו בן חורין לאחר זמן ובשטר אחר ועדיין לא עשה: אמר רבי יוחנן וכולן בשטר· הני האומר דקתני כותב הוא שכתב לו אחד מן הלשונות הללו ומסר לו אבל באמירה בעלמא לא הוי בן חורין ולא פקע ממוניה מיניה ומאי למיהדר ביה אם לא קנו מידו על ידי חליפין דהוי כקונה עצמו מידו בכסף כדאמרינן לעיל *גבי ההוא דשקיל כומתיה שדא בה אי נמי שכיב מרע משום דדבריו ככתובים וכמסורים דמי וכולן בשטר נמי דשדה הכי מפרשינן דאילו בדיבורא לא מיקניא ארעא ואני שמעתי· וכולן בשטר צריך לכתוב גט שחרור וכן גבי שדה צריך לכתוב לו שטר מתנה והאומר דקתני אמירה בעלמא היא ויש להקשות בשלמא גבי עבד איכא למימר בלשון חירות· פקע כספיה וקנה העבד עצמו בן חורין אבל גבי שדה מי איכא למימר הכי והיכי נימא קנה נהי דגבי נתתי ונתתיה נימא הרי הודה שכבר נתן על ידי שטר או בקנין מתנה גמורה אבל אתננה היכי נימא דקנה: שמא זיכה לו· גט חירות: על ידי אחר· ואמר לו זכי בו לפלוני וזכות הוא לו וזכין לו שלא בפניו: הודאת בעל דין· עבד וכן מקבל מתנה כיון דאמר לא קבלתי נאמן ויכול זה לחזור ולזכות בו אם ירצה דאמרינן טעה כסבור שקבלה זה מידו: משלשין· ביד שליש נאמן עד שיבא אליהו: הא בהא הא בברא· אם מקבל מתנה עצמו בחיים ואמר לא נתן לי נאמן ואוכל הנותן את הפירות אבל אם מת ובנו אמר לא נתן שדה זו לאבא משלשין דשמא יבואו עדים *שמכרה לאביו וזה לא ידע: **מתני'** אפותיקי· אם לא אפרע לך חובך ממקום אחר הרי זה לפניך לגבותה: ושחררו· בגמרא מפרש לה לכולה: **גמ'** שורת הדין אין העבד חייב כלום לרבו שני· שלא היה גופו קנוי לו אלא משועבד ואתי שחרור ומפקיע שעבוד כדרבא: הקדש· עשה שורו אפותיקי והקדישו קדושת הגוף למזבח ודוקא קדושת הגוף דקדושת דמים לא מפקעה שעבוד כדתנן (ערכין דף כג:) מוסיף עוד דינר ופודה את הנכסים הללו: חמץ· עובד כוכבים שהלוה את ישראל ושעבד לו חמצו ולא הרהינו אצלו אתי איסור חמץ ומפקע לשעבודיה דעובד כוכבים והוה ליה חמצו של ישראל שעבר עליו הפסח ואסור בהנאה: ויאמר

תוספות

וכתב ליה גיטא דחירותא על שמיה · לא נהירא לרבינו שמואל פי' הקונטרס דמפרש על שמיה דקטן שאין מעשה קטן כלום להתירו בבת חורין כמו קטן שקנה יבמתו מן התורה דאיטו טותן גט עד שיגדיל ואע"ג דפעוטות כבר שית כבר שבע ממכרן ממכר במטלטלים (לקמן נט.) הייט בממון דוקא דהפקר ב"ד היה הפקר אלא נראה לו לפרש דכתב ליה גיטא על שמיה דאפוטרופוס ואע"ג דבעלמא אין האפוטרופסין רשאין להוציאן לחירות הכא כיון דעשה שלא כהוגן להקטו לבט קטן הפקירוהו ב"ד ונתטהו לאפוטרופוס לשחררו כדאמרינן דאפוטרופסין תורמין ומעשרין לאכול ואע"ג דדרשינן (לקמן דף נב.) אתם ולא אפוטרופסי' אלא הפקר ב"ד הפקר והפקירו ב"ד התבואה של תיטוק ונתנוה לאפוטרופ' שיוכל לתרום ואיטו אוכל טבלים ובלא קרקושי זוזי לא רצו בית דין להפקירו ליתן לאפטרופא לשחררו דאיטו נכון לעבור על דעתו של תיטוק ור"ת מפרש דהכא לאו קנסא הוא מדלא קאמר הוא עשה שלא כהוגן לפיכך נעשה לו שלא כהוגן כדקאמר ביבמות בפ' ב"ש (דף קי.) אבל כאשר עשה כן יעשה לו הוי· דינא כדאשכחן בס"פ השואל (ב"מ דף קא:) ובדין יכול האפוטרופוס לשחררו דרך מכירה כדאמרינן (ב) ומוכרין אותן לאחרים ולרבי טותן דמי עצמו ויוצא ואפילו בלא קרקושי זוזי אלא משום דמי חזי כחוכא ואיטלולא שהתיטוק עומד וצווח שלא למכור לפי שאביו מלמדו לצווח ואיכא לזות שפתים אבל כי מקרקש ליה זוזי לא יחוש לדברי אביו וגיטא דחירותא נמי לא הוה צריך דכסף גומר בלא שטר דדוקא ביוצא בראשי אברים איכא דמצריך שטר משום דכתיב ישלחנו כדאמרינן בפ"ק דקידושין (דף כד:) אלא לפי שנעשה על כרחו של אב צריך מדרבנן לגיטא דחירותא שלא יאמר לו עבדי אתה:

חיישינן שמא זיכה לו ע"י אחר· האי חיישי' הוי ודאי כמו חיישינן שמא במי מילין כתבו (לעיל דף יט:): **הודאת** בעל דין כו'· בעתן לא אמרינן הכי דפעמים סבר שמקבל מידו וזכה בה והוא לא קבל והא דבעי מי אוכל פירות פי' בעלמא הוא כדמסיק ולא פליגי: **הקדש** חמץ ושחרור כו'· פי' בקונטרס דוקא קדושת הגוף מפקיע מידי שעבוד אבל קדושת דמים לא כדמשמע בערכין (דף כג:) ובפ' אע"פ (כתובות דף נט:) נמי אמרינן שאני קונמות דקדושת הגוף נינהו כדרבא כו' משמע דווקא קדושת הגוף מפקיע מידי שעבוד וקשה לר"ת דאי חשיב ברשותו של לוה כל זמן שלא הגיע הזמן אפי' קדושת דמים נמי תפקיע מיד שעבוד ואי לא חשיבי ברשותו אפי' קדושת הגוף נמי לא דכי יקדיש את ביתו כתיב מה ביתו ברשותו אף כל ברשותו והור"י דרבא לטעמיה דאמר בפ' כל שעה (פסחים דף לא.) דבעל חוב מכאן ולהבא הוא גובה וחשיב ברשותו ודוקא קדושת הגוף שאין לו פדיון מפקיע מידי שעבוד כגון שור תם למזבח או קונמות דפ' אע"פ (כתובות דף נט:) ואלטלא דפרסוה אמיתנא ביבמות בפרק אלמנה (דף סו:) דכיון שחל שעה אחת תו לא פקע דלא עדיף שעבוד מכתיבת דמים וכן חמץ וכן שחרור ומפרש בירושלמי טעמא משום דלא מליט עבד משתחרר וחוזר ומשתעבד והייטו כדפרישית דקדושת הגוף כיון דחיילא תו לא פקע אבל קדושת דמים לא אלים כח הקדש מכח מקדיש כיון דיש לה פדיון וראויה לפקוע כדאשכחן בשדה מקנה כשהקדיש לוקח דחוזרת לבעלים ביובל והא דלא חשיב רבא מת כגון ההיא דאלטלא ועי"ז כגון שעשה ביתו אפותיקי והשתחוה לו דמפקיעין מידי ביעבוד משום דהוו בכלל הקדש והא דלא חשיב מכר דעשה שורו אפותיקי ומכרו (ב"ק יא:) דאין בעל חוב גובה ממנו התם תקנתא דרבנן היא משום פסידא דלקוחות דלית ליה קלא דהא בעשה עבדו אפותיקי ומכרו בעל חוב גובה הימנו (שם) כיון דאית ליה קלא ונזהרים הלקוחות ועוד יש לומר דלא חשיב אלא הנך תלתא שהם משניות או ברייתות ושחרור שמעינן ממתניתין דהכא וחמץ בפרק כל שעה (פסחים דף לא.) *וקונמות בפ' אע"פ (כתובות דף נט:) אבל מת ועי"ז ומכר דלא שמעינן להו ממשנה או מברייתא לא חשיב ובפרק המניח (ב"ק דף לג:) דאמר הקדישו מוקדש משום דרבי אבהו אבל קדושה גמורה לא איכא לאוקמי אפילו בראוי למזבח אפילו הכי אין מפקיע מידי שיעבוד דניזק דכיון דאיטו יכול לסלקו בזוזי אפילו לר' ישמעאל כדמפרש בפרק המניח (שם) מודה רבא דלמפרע הוא גובה ואם תאמר כיון דקונמות מפקיעין מידי שיעבוד כהקדש א"כ כל לוה יפקיע נכסיו מן המלוה שיאסר עליו בקונמות וי"ל דאלמוה רבנן לשיעבודיה דבעל חוב כדאמר בפ' אע"פ דאלמוה רבנן לשיעבודא דבעל דעל כרחיך לאו דווקא דבעל דהא ברים המדיר (כתובות דף ע:) פריך וכיון דמשעבד לה כל כמיניה דמפקיע ליה לשיעבודה אלמא דאלמוה נמי לשיעבודה דאשה והא דאמרינן בפרק אלמנה (יבמות דף סו:) דקגייס מיגנא ומפקע ליה לשעבודה דאשה יש לחלק דלא אמרינן אלמוה אלא בקונמות דלא מיתסרי אלא אבעל חוב דאילו

עין משפט נר מצוה

פ א ב ג מיי' פ"ו מהל' עבדים הלכה ב טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף מד:

פא ד ה ו מיי' פ"ד מהל' זכייה ומתנה הלכה יא סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רמה סעיף א:

פב ז מיי' פ"ו מהל' עבדים הלכ' ג טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף עה:

פג ח מיי' פ"ד מהל' זכיה ומתנה הלכה יב סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רנה סעיף ד:

פד ט י מיי' שם טוש"ע שם סעיף ה:

פה כ ל מיי' פ"ח מהל' עבדים הלכה טו ופי"ח מהל' מלוה הלכה ו סמג לאוין קי טוש"ע י"ד סי' ריז סעיף סח וטוש"ע ח"מ סי' קיז סעיף ו:

פו מ מיי' פ"ז מהל' ערכין הלכה יד ופי"ח מהל' מלוה ולוה הלכה ו סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' קיז סעיף ו:

פז נ מיי' פ"ח מהל' עבדים הלכה טו סמג עשין פו טוש"ע שם סעיף ז וטוש"ע י"ד סי' רסז סעיף סח:

מסורת הש"ס

[לקמן סה. קידושין סב.]

[דף לט:]

ב"ק לו: יבמות סו: כתובות נט: פסחים מו:

[נ"א שמכרה]

[נ"א והקדש]

הגהות הב"ח

(א) גמ' (ר"מ אומר) תא"מ ונ"ב בגירסת הרא"ש רבי אומר: (ב) תוס' ד"ה וכתב וכו' ד"ה מכירה כדאמרינן · נ"ב לעיל דף לט ע"ב:

תוספות רי"ד

זוזי מוקמי ליה אפוטרופא ומקרקש ליה בזוזי וכתיב ליה גיטא דחירותא על שמיה · פי' אקנייה לבנו קטן שאין ראוי לכופו בב"ד ומוקמי אפוטרופיא לינוקא לברור לו דמים יפין כמה שהוא נמכר בשוק שהרי צריך העבד לכתוב לו שטר על חצי דמיו ומקרקש ליה עבדא מעט זוזי לינוקא כדי שלא יצטרכו ב"ד לכופו אלא הוא ישחררנו (הוא) מדעתו בשביל זוזי ובלא קרקוש זוזי א"א דינוקא לאו בר כפייה הוא ואפוטרופ' אינם רשאין להוציא עבדים לחירות ולא לחוב ליתומים כדאמרינן לקמן בפ' הניזקין ותינוק זה מקחו מקח וממכרו ממכר במטלטלין מדרבנן הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין ואפוטרופוס מוקמי' לעיין בתקנתו ולשומו בדמים מעולין ואי ק' וכי שחרורו של קטן שחרור הוא והרי אין קידושיו קידושין ואין מכירתו מכירה בקרקעו' ואין מעשיו כלום ובמטלטלין נמי רבנן תקנתא משום כדי חייו אבל היאך יצא העבד בשחרורו בבת ישראל· תשובה בפ' הניזקין אני עתיד להוכיח שאין זכייה לקטן מדאורייתא כלל כ"א מדרבנן וכל מה שנותני' לו מתנה מדאורייתא אינה מתנה ולא קנאה אלא מדרבנן והאי דאקנייה לבנו קטן מן התורה אין קניינו כלום כ"א מדרבנן ועדיין עבד אביו הוא והאי דמצרכי' לקטן לכתוב לו גט על שמו כדי להפקיע קנין דרבנן שיש לו עליו אבל מידו לאביו ודאי היו כופין לכתוב שהרי קניינו גמור הוא ולא נסתלק מעליו והוא הרשיע להקנותו לבנו קטן שאמר בלבו אע"פ שיכופו אותו לכתוב לו גם חירות לבנו שהוא קטן לא יכופו ולא יתירוהו בבת ישראל מפני קנין בנו שהקנו לו חכמים הלכך לא יהו חכמים נזקקים בשחרורו של זה ולפי' קרקש לזה בזוזי שיתרצה מאליו לשחררו בלא כפייה ויפקע קנין דרבנן שיש לו עליו ואביו שהוא גדול בודאי שיכפוהו לכתוב לו גם שחרור להפקיע קנין [גמור] שיש לו עליו: ת"ר האומר עשיתי עבדי פלוני ב"ח נעשה ב"ח הרי הוא ב"ח אעשנו ב"ח ר"מ אומר קנה וחכ"א לא קנה א"ר [יוחנן] וכולן בשטר · פי' צריך שיכתוב לו הלשונות בשטר אבל אם אמר לו בדבור בעלמא אינו כלום ויכול לחזור בו האומר נתתי שדה פלונית לפלוני נתונה לפלוני הרי היא שלו· אתננה לו הרי היא שלו ר"מ אומר קנה וחכ"א לא קנה א"ר יוחנן וכולן בשטר: האומר עשיתי פלוני עבדי ב"ח והוא אומר לא עשאני חיישינן שמא זיכה לו ע"י אחר כתבתי ונתתי והוא אומר לא כתב ולא נתן לי הודאת ב"ד כק' עדים ומכאן מוכיח שהזוכה גט שחרור לעבד ע"י אחר אע"פ שלא הגיע הגט לידו של עבד נשתחרר כדכתיבנא בפ"ק: האומר נתתי שדה פלוני לפלוני והוא אומר לא נתן חיישינן שמא זכה לו ע"י אחר כתבתי ונתתי והוא אומר לא כתב ולא נתן לי הודאת ב"ד כק' עדים: מי אוכל פירות רב חסדא אמר נותן אוכל פירות ורבא אמר משלשים את הפירות ולא פליגי הא באבא הא בברא · פי' אם היה מקבל מתנה עצמו בחיים ואמר לא נתן לי נאמן ואוכל הנותן את הפירות ואע"פ שאמר נתתי לו שסבור היה שקיבלה והרי המקבל מודה שלא קבלה: והאי דאמר משלשין בברא שמת המקבל ובנו אומר לא נתן שדה זו לאבא משלשים הפירות ביד שליש עד שיתבררו בין שניהם דשמא יבואו עדים שמכרה לאביו ובנו אינו יודע: מתני' עבד שעשאו רבו אפותיקי לאחרים ושחררו משורת הדין אין

עין משפט נר מצוה

פח א מיי' פי"ז מהל' חובל ומזיק הל' יא סמג עשין פב טוש"ע י"ד סי' רס סעיף סח:

פט ב מיי' שם סמג עשין מו טוש"ע ח"מ סימן קטז סעיף ג ו:

צ ג ד מיי' פי"ח מהל' מלוה ולוה הלכה ג סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' קיז סעיף א:

צא ה מיי' פ"ז מהל' עבדים הלכה ז טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף סב:

גמרא

ויאמר לו עבדי אתה כופין את רבו שני ועושה אותו בן חורין וכותב עבד שטר על דמיו רשב"ג אומר אין העבד כותב *אלא משחרר כותב במאי קא מיפלגי *במזיק שיעבודו של חבירו קא מיפלגי דמר סבר חייב ומ"ס פטור איתמר נמי המזיק שיעבודו של חבירו באנו למחלוקת רבן שמעון ב"ג ורבנן עולא אמר מי שיחררו רבו שני שורת הדין אין העבד חייב כלום במצות אלא מפני תיקון העולם שהרי יצא עליו שם בן חורין כופין את רבו ראשון ועושה אותו בן חורין וכותב (א) שטר על דמיו רשב"ג אומר אינו כותב אלא משחרר כותב במאי קמיפלגי *בהיזק שאינו ניכר קמיפלגי מ"ס שמיה היזק ומר סבר לא שמיה היזק עולא מ"ט לא אמר כרב אמר לך שני רבו קרית ליה ורב מ"ט לא אמר כעולא אמר לך שני משחרר קרית ליה *איתמר העושה שדהו אפותיקי לאחרים ושטפה נהר אמי שפיר נאה א"ר יוחנן אינו גובה משאר נכסים ואבוה דשמואל אמר גובה משאר נכסים אמר רב נחמן בר יצחק משום דאמי שפיר נאה הוא אומר שמעתא דלא שפירן תתרגם שמעתיה דא"ל לא יהא לך פרעון אלא מזו תניא נמי הכי העושה שדהו אפותיקי לאחר ושטפה נהר גובה משאר נכסים ואם אמר לו לא יהא לך פרעון אלא מזו אינו גובה משאר נכסים תניא אידך העושה שדהו אפותיקי לבע"ח ולכתובת אשה גובין משאר נכסים רשב"ג אומר בעל חוב גובה משאר נכסים אשה אינה גובה משאר נכסים שאין דרכה של אשה לחזור על בתי דינין: **מתני'** *מי שחציו עבד וחציו בן חורין עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד דברי ב"ה ב"ש אומרים תקנתם את רבו ואת עצמו לא תקנתם לישא שפחה אי אפשר שכבר חציו בן חורין

בת

רש"י

ויאמר לו עבדי אתה · ויוציא לעז *על בניו: אלא המשחרר כותב · שטר לבעל חובו על דמיו הואיל והזיק שעבודו ישלם לו: אין העבד חייב כלום במצות · הנוהגות בבני חורין יותר מבעבדים שלא היה קרוי לו ולא יכול לשחררו: על דמיו · השעבוד על החוב: אינו כותב · אין עבד כותב לו שום שטר דמאי עבד ליה איהו לא גרם ליה ולא מידי: אלא משחרר כותב · לו שטר על העודף: היזק שאינו ניכר שמיה היזק · ולתנא קמא לא שמיה היזק לפיכך אין לנו לחייב את המשחרר אלא העבד לפי הנאתו מן השחרור: שני רבו קרית ליה · תנא דמתני' בתמיה דקתני כופין את רבו ומוקמת לה ברבו שני: משחרר קרית ליה · מי אי שגרמו שחרור: ושטפה נהר · ושוב כל השדה וגוף הקרקע מקולקל שהמים צפין עוד לעולם עליה: שפיר נאה · כך כינויו: לא יהא לך פרעון כו' · אבל אמר לו אם לא פרעתיך גבה מזו לא קמה ליה ברשותיה ולאו אדעתא דידה לחודה אוזפיה ואינו חייב באחריותה וגובה משאר נכסים: גובין משאר נכסים · כלומר אם ירצה מוכר את אלו והן גובין מן השאר: אינה גובה משאר נכסים לפי שאין דרכה של אשה לחזר על בתי דינין · כלומר דווקא הטילה אחריות כתובתה על שדה זו וע"מ כן נשאת ולא שיהיו כל נכסיו אחראין לה ולא תדע על איזה לחזר מי קנה ראשון ומי אחרון ותצטרך לדון עם כל אחד ואחד: **מתני'** מי שחציו עבד כו' · כגון שהיו ב' אחין או ב' שותפין ושחרר א' את חלקו: תקנתם את רבו · שאינו חסר כלום: לישא שפחה אינו יכול · מפני צד חירות שבו:

בת

תוספות

דאילו לדידיה שרי כיון דאין מתכוין אלא להפקיע שיעבודא אבל היכא דמיתסר אטלי עלמא כגון מיתנא והקדש דקדושת הגוף לא אלמוה לשיעבודיה וא"ת ולאביי דאמר בפ' כל שעה (פסחים דף לא·) דלמפרע הוא גובה היכי מסיק למתני' דהכא דלרבא לא מצי לשנויי דלאביי לית ליה דמפקיע מידי שיעבוד כיון דסבר דלמפרע הוא גובה וכעולא נמי לא מצי לשנויי דקאמר שורת הדין אין העבד חייב כלום במצות ולאביי דאמר למפרע הוא גובה אמרינן דשפיר אקדיש ושפיר זבין ואפי' העבד שוה יותר מן החוב לכל הפחות חלקו משוחרר וי"ל דאביי מפרש כעולא וכגון דרוצה הלוה לסלקו בזוזי וא"ת ואלטלא דפרסוה אמיתנא אמאי קנייה מיתנא הא אין יכולין לסלקה בזוזי דהדין עמה א"כ מודה רבא התם דלמפרע הוא גובה דבפ' כל שעה (שם דף לא·) מפרש טעמא דרבא כיון דאילו הוה ליה זוזי הוה מסליק ליה בזוזי אשתכח דהשתא הוא דקא קני וי"ל דמכל מקום כיון דמשתמשין באלטלא לעשות בו כל חפצם ואם מכרוה לא טרפה מלקוחות ומסלקו לה בזוזי אמרינן מכאן ולהבא הוא גובה: **במזיק** שעבודו של חבירו קמיפלגי · וכגון דא"ל אין לך פרעון אלא מזה דלא גבי משאר נכסים דאי לאו הכי אמאי פטור הרי עדיין חייב לו חובו והא דלא מוקי פלוגתייהו בדינא דגרמי משום דאפי' מאן דפטר בדינא דגרמי אפשר דמחייב במזיק שעבוד חברו כדמוכח בפ' המניח (ב"ק דף נג:): **בהיזק** שאינו ניכר קמיפלגי · לרב דמוקי לה בשחררו רבו ראשון חשיב שפיר היזק ניכר אבל שחרור דרבו שני דלא הוי אלא מדרבנן חשיב היזק שאינו ניכר ול"ל דהאי היזק שאינו ניכר חשיב ניכר טפי מההוא דפ' הניזקין (לקמן דף נג·) דהתם קי"ל דלא שמיה היזק והכא קיי"ל כרשב"ג דמסכתינו דשמיה היזק: **גובין** משאר נכסים · כלומר אם רצה מוכר את אלו והן גובין מן השאר: **אשה** אינה גובה משאר נכסים לפי שאין דרכה לחזור אחר בתי דינין · פי' בקונט' דווקא הטילה אחריות על שדה זו וע"מ כן ניסת ולא שיהיו כל נכסיו אחראין לה ולא תדע על איזה לחזור מי קנה ראשון ומי אחרון ותצטרך לדון עם כל אחד ואחד ונראה דאם מכר מכרו בטל לגמרי דאפילו בעל עצמו שמכר יכול לחזור ולבטל המכירה דהכי אמרינן ביבמות בפ' אלמנה (דף סו:) גבי מכנסת שום לבעלה דתניא מכרו שניהם לפרנסה זה היה מעשה לפני רשב"ג ואמר הבעל מוציא מיד הלקוחות ופי' שם בקונט' מכרו שניהם או זה או זה דאם מכר הבעל האשה מוציאה ואם מכרה האשה הבעל מוציא *) ור"ת פי' דאפילו אם מוכר הבעל הוא עצמו מוציא דתקון רבנן שלא יתקיים המקח כלל ובטל לאלתר שלא תטרח האשה לטרוף מהם דרשב"ג לטעמיה דאמר הכא שאין דרכה של אשה לחזר אחר בתי דינים ולא דמי לשאר נכסים של בעל שהמקח קיים עד שתבא האשה ותטרוף דהתם אין כתובתה מיוחדת עליהן יותר משאר נכסים ואי איכא בני חרי לא גביא ממשעבדי אבל הכא אפילו איכא בני חרי יכולה היא לומר לא שקילנא אלא הני שנתייחדו לי על כן הפקיעו חכמים כח המוכר לאלתר שלא תהא צריכה לחזור אחר בתי דינין וכן מוכח בירושלמי דפליג ר' יוחנן ור"ל בנכסי צאן ברזל ר' יוחנן אמר מכרו אינן מכורין ר"ל אמר מכורין ח"ל ר"א אוכלין בתרומה מכחו ולא אמרת אינן מכורין והדר קאמר במאי פליגין במכרן לשעה או במכרן לעולם ומסיק דאתיא דר"א כרבנן דאמרי הכא גובין משאר נכסים ור' יוחנן כרשב"ג הוי כשמכרן לשעה אינון קיימין אבל מכרן לעולם דברי הכל אינן *קיימין ומתיישב בהך פי' הקונטרס דהאשה שנפלו (כתובות דף פא·): **לישא** שפחה אינו יכול · וא"ת אפי' יכול לישא שפחה הא אינו מקיים בכך פריה ורביה כדמוכח בפ' הבא על יבמתו (יבמות סב·) גבי היו לו בנים קודם שנתגייר ונתגייר דאמר הכל מודין בעבד שאין לו חיים וי"ל דאם היה יכול לקיים שבת כל דהו משום מצות פרו ורבו לחודיה לא הוה כפינן לרבו דלא מיחייב בה כיון דאנוס הוא וא"ת וליתי עשה דפרו ורבו ולידחי לאו דלא יהיה קדש (דברים כג) וי"ל דהכא אפשר לקיים שניהם על ידי כפייה ועוד דכי מיעקרא לאו לא מקיים עשה אלא בגמר ביאה דחזיא להתעבר ועוד דבדידה ליכא עשה דאפי' מיפקדא אפשר לה בבתולה בה וא"ת וימכור עצמו בעבד עברי דע"ע שרי בשפחה ואפי' אין לו אשה ובנים הא איכא למ"ד *דרבו מוסר לו שפחה כנענית וי"ל דאמר באיזהו נשך (ב"מ עא· ע"ש) גר ומשוחרר אין נמכרין בע"ע משום דבעינן ושב אל משפחתו וא"ת וישא אליה שפחה ואליה בת חורין כדאמרינן בפ' אותו ואת בנו (חולין דף עט·) דפרדה שתבעה אין מרביעין עליה אלא מינה וי"ל דגבי כלאים לא אסר אלא תרי מיני והנהו הוו חד מינא אבל הכא אתי צד עבדות ומשתמש בצד חירות וא"ת וישא ממזרת דצד עבדות שרי בה כדתנן בפרק האומר (קידושין סט·) יכולין ממזרים ליטהר כיצד ממזר נושא שפחה וצד חירות נמי שרי בה כדתנן פרק י' יוחסין (שם סט·) חרורי וממזרי מותרין לבא זה בזה וכ"ת דאתי צד עבדות ומשתמש בא"ח ישאנה באיסור בלא קדושין כמו שממזר נושא שפחה וכמו לישא שפחה אינו יכול ואומר ר"ת דאין זו תקנה להרבות ממזרים בישראל וא"ת וישא נתינה דחרורי ונתיני מותרין לבא זה בזה בפרק י' יוחסין (שם) ועבד נמי מותר בה דאמרי' בפ' יש מותרות (יבמות פה:) ממזרת ונתינה לישראל איכא בינייהו למ"ד מפני שהוא מרגילה וזו היא מרגילתו פי' שיוכל בנה ליטהר על ידי שישא שפחה וי"ל דלאע"ג דאסור בנה בשפחה אינה תוספת רק שיש לו

טהרה

*) נ"א ור"ת

תוספות רי"ד

אין העבד חייב כלום אלא מפני תקון העולם כופין את רבו ועושה אותו ב"ח וכותב לו שטר על דמיו רשב"ג אומר אינו כותב אלא משחרר: מי שחררו רב אומר רבו ראשון · פי' ראובן לוה משמעון ועשה לו עבדו אפותיקי ואח"כ שחררו שורת הדין אין העבד חייב כלום לרבו שני כדרבא דאמר רבא הקדש חמץ ושחרור מפקיעין עצמן מידי שעבודי פי' אע"פ שעשה עבדו אפותיקי להלואת המלוה והוא משועבד לו בחובו אתי שחרור ומפקיעו וחייל עילויה ואין המלוה יכול לעכב שחרורו וכן אם עשה שורו אפותיקי ואח"כ הקדישו למזבח וכן אם עשה חמצו אפותיקי לנכרי ועבר עליו הפסח אתי איסור חמץ וחייל עילויה ולא יקרא חמצו של נכרי אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו שני ועושה אותו ב"ח שמא ימצאנו בשוק ויאמר לו עבדי אתה ומוציא לעז על בניו שהן עבדים וכותב לו העבד שטר על דמיו רשב"ג אומר אינו כותב העבד אלא המשחרר כותב: במאי קמיפלגי במזיק שעבודו של חבירו מר סבר חייב ומר סבר פטור · פי' וכגון דא"ל לא יהא לך פרעון אלא מזה דאי לאו הכי לא הזיקו שגובה משאר נכסיו כדאמרן לקמן: איתמר העושה שדהו אפותיקי ושטפה נהר אמי שפיר נאה (אמר) פי' כינויו היה אמר ר' יוחנן אינו גובה משאר נכסים אבוה דשמואל אמר גובה משאר נכסים אמר רב נחמן משום דאמי שפיר נאה אמר שמעתתא דלא שפירן תתרגם שמעתתיה כגון דא"ל לא יהא לך פרעון אלא מזה תניא נמי הכי העושה שדהו אפותיקי לאחרים ושטפה נהר גובה משאר נכסים ואם אמר לו לא יהא לך פרעון אלא מזה אינו גובה משאר נכסים · תניא אידך העושה שדהו אפותיקי לבעל חובו ולכתובת אשתו גובים משאר נכסים רשב"ג אומר בעל חובו גובה משאר נכסים כתובת אשתו אינה גובה משאר נכסים שאין דרכה של אשה לחזור על בתי דינין · פי' אם רצה הלוה מוכר את האפותיקי והן גובים משאר נכסים (ואי קשיא כיון דאם שטפה נהר הוא גובה משאר נכסים וגם הלוה יכול למוכרה והוא גובה משאר נכסים היכי שאומר לו מקום הנחתי לך לגבות ממנו א"כ מה תועלת יש בו) שהלוקח יכול לומר לו הנחתי לך מקום לגבות ממנו א"כ מה תועלת יש באפותיקי יותר מסתם שעבוד נכסים וי"ל דלהכי אהני אפותיקי שאם לא מכרה וגם לא שטפה נהר ובא לגבות חובו מן הקרקע גובה ממנה ואע"פ שהיא עידית ואינו יכול לדחותו אצל הבינונית אי נמי אם מת גובה ממנה ואין היורשים דוחים אותו אצל הזיבורית אלא זה נפרע מן האפותיקי שלו ואף על פי שהיא עידית: מתני' פי' שחציו עבד וחציו ב"ח עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום א' כדברי ב"ה אמרו להם בית שמאי תקנתם את רבו את עצמו לא תקנתם לישא שפחה אינו יכול

בת

מסורת הש"ס

[ב"ק נג:]

לקמן מג: וש"נ

[ב"ק יא: נג: ב"ב מה:]

פסחים פח. חגיגה ב: ב"ב יג. עדיות פ"א מ"ג ערכין ב:

[קדו' כ]

הגהות הב"ח

(א) גמ' עולא אמר וכו' וכותב עבד שטר:

גליון הש"ס

גמ' אמי שפיר נאה. נדה דף יט ע"ב קרי ליה אמי ורגילה עי' ברכ"י שם: רש"י ד"ה ויאמר לו כו' על בניו. קשה לי הא קי"ל דעבד הבא על בת ישראל הולד כשר ודלמא נקט לעז דהוו עבדים ומיהו אנטומי כגון ממזר:

ס"א מכורין

כב א ב ג מיי' פ"ז מהל' עבדים הלכה ו סמג עשין פז טוש"ע י"ד סימן רסז סעיף ס:
כג ד מיי' פ"ג מהל' איסורי ביאה הלכה ... סמג לאוין קכח:

בת חורין אי אפשר שכבר חציו עבד יבטל והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורביה שנאמר °לא תוהו בראה לשבת יצרה אלא מפני תיקון העולם (א) כופין את רבו ועושה אותו בן חורין וכותב שטר על חצי דמיו וחזרו ב"ה להורות כדברי ב"ש: **גמ'** *ת"ר המשחרר חצי עבדו רבי אומר קנה וחכ"א לא קנה אמר רבה מחלוקת בשטר דרבי סבר °והפדה לא נפדתה או חופשה לא נתן לה מקיש שטר לכסף מה כסף בין כולו בין חציו אף שטר נמי בין כולו בין חציו ורבנן *גמרי לה לה מאשה מה אשה חציה לא אף עבד נמי חציו לא אבל בכסף דברי הכל קנה פדויה ואינה פדויה לימא בהא קמיפלגי *דמר סבר הקישא עדיפא ומר סבר גז"ש עדיפא לא דכולי עלמא גזירה שוה עדיפא ושאני הכא דאיכא למיפרך מה לאשה שכן אינה יוצאה בכסף תאמר בעבד שיוצא בכסף ורב יוסף אמר מחלוקת בכסף דרבי סבר והפדה לא נפדתה פדויה ואינה פדויה ורבנן סברי *דברה תורה כלשון בני אדם אבל בשטר דברי הכל לא קנה מיתיבי המשחרר חצי עבדו בשטר רבי אומר קנה וחכ"א לא קנה תיובתא דרב יוסף תיובתא (נימא) בשטר הוא דפליגי אבל בכסף לא פליגי °לימא תיהוי תיובתא דרב יוסף בתרתי אמר לך רב יוסף פליגי בשטר וה"ה בכסף והא דקא מיפלגי בשטר להודיעך כחו דרבי וליפלגי בכסף ולהודיעך כחן דרבנן *כח דהיתירא עדיף ליה ת"ש *והפדה יכול *לכל ת"ל לא נפדתה אי לא נפדתה יכול לכל ת"ל והפדה הא כיצד פדויה ואינה פדויה בכסף ובשוה כסף ואין לי אלא בכסף בשטר מנין ת"ל והפדה לא נפדתה או חופשה לא נתן לה ולהלן הוא אומר °וכתב לה ספר כריתות מה להלן בשטר אף כאן בשטר אין לי אלא חציו בכסף או כולו בשטר חציו בשטר מנין ת"ל והפדה לא נפדתה או חופשה לא נתן לה מקיש שטר לכסף מה כסף בין כולו בין חציו אף שטר נמי בין כולו בין חציו בשלמא לרב יוסף בתר דאיתותב הא מני רבי היא אלא לרבה רישא דברי הכל וסיפא רבי אמר לך רבה אין רישא דברי הכל וסיפא רבי רב אשי אמר רבי היא אלא מתניתין דקתני מי שחציו עבד וחציו בן חורין בשלמא לרבה מוקים לה בכסף ודברי הכל אלא לרב יוסף לימא רבי היא ולא רבנן אמר רבינא

בעבד

(ישעיה מה) (ויקרא יט) (דברים כד)

רש"י

בת חורין איני יכול · לישא. מפני צד עבדות שבו : לא תוהו בראה. יוצר הארץ לא על תוהו להיות ריקנית בראה אותה כי אם לשבת להיות בה ישוב יצרה : **גמ'** קנה · והוי חציו בן חורין : והפדה לא נפדתה · דגבי שפחה חרופה איכא דדריש ליה בפדויה ואינה פדויה לקמן ובמסכת כריתות (דף יא.) חציה שפחה וחציה בת חורין וסתם פדייה בכסף ובשוה כסף : חופשה לא נתן לה · היינו שטר דגמר לה לה מאשה : מה כסף בין כולו בין חציו · כדיליף מוהפדה לא נפדתה : מה אשה לחציה לא · אין אשה מתגרשת מבעלה לחצאין : רבנן סברי ג"ש עדיף · דלא שבקינן ג"ש וילפינן מהיקש ורבי סבר היקש עדיף דכי איכא למילף מהיקש ומג"ש שבקינן ג"ש וילפינן בהיקש : דכולי עלמא גזירה שוה עדיפא · דכיון דמופנה לדרוש הוי ליה כמאן דכתיבה בגופיה דקרא דהא קרא יתירא הוא וכי לאו מופנה נמי ואין להשיב עליה כיון דמסיני גמרינן לה דאין אדם דן ג"ש מעצמו איהי עדיפא מהיקש : שכן אינה יוצאה בכסף · לפיכך אינה מתגרשת לחצאין : תאמר בשפחה שיוצאה בכסף הלכך כי נפקא בשטר נמי אף לחצאין : דברה תורה כו' · ולעולם בשפחה גמורה משתעי : לא קנה · דגמר לה לה מאשה : בשטר הוא דפליגי · הדר פריך נימא בהך מתניתא שטר נקט דוקא דאילו בכסף דברי הכל קנה : נימא תיהוי תיובתא דרב יוסף בתרתי · חדא דאמר בשטר רבי מודה והכא תניא דפליג ועוד דאמר רב יוסף דבכסף פליגי וברייתא דיקא דבכסף מודו רבנן דקנה : להודיעך כחו דרבי · דאפי' בשטר דאיכא למגמר לה לה מאשה דלא תיפוק לחצאין פליג : להודיעך כחן דרבנן · דאפי' בכסף דאיכא למדרש והפדה לא נפדתה פליגי : יכול לכל · שכולה פדויה ונתארסה לעבד עברי קרא משתעי וקאמר דלא יומתו מחמת ניאוף תלמוד לומר לא נפדתה : אי לא נפדתה יכול לכל · דלא נפדתה כלל ואפ"ה מיחייב אשם אביאה דידה הואיל ונתייחדה לעבד עברי שמותר בשפחה : אין לי אלא בכסף · דאמרי' ביה דנפקא לחירות : בשטר מנין · שיוצאה לחירות : אין לי אלא חציו בכסף · וכ"ש כולו : או כולו בשטר · אבל חציו בשטר עדיין לא למדנו שאם שיחרר חציו יהא חציו בן חורין : בשלמא לרב יוסף לבתר דאיתותב · ואוקימנא על כרחין דבתרווייהו פליגי : הא מני · דאמר דבתרווייהו נפקא לחצאין רבי היא : אלא לרבה · דאמר בשטר פליגי אבל בכסף דברי הכל קנה : רישא · דקתני בכסף לחצאין דברי הכל : וסיפא · דקתני אף בשטר לחצאין רבי היא ולא רבנן : רב אשי אמר רבי היא · רבי אמרה לכולה דאית ליה בתרווייהו קנה ורבנן איפלוג עליה בעלמא אשטר ולא אכסף והא מתניתא מיהא איהו אמרה ול"ג ונסיב לה אליבא דתנאי : מוקים לה · דמשכחת חציו עבד וחציו בן חורין בכסף ודברי הכל : של

בעבד

תוספות

פירה דסבורה שלא יתבטל איסור כמו שהיא אינה חוששת דהא מיכשבא לישראל והא דאסור נתין בשפחה טפי ממזור אע"ג דשניהם פסולי קהל דנתין אית ביה לאו דלא תתחתן אור"ת משום דבממזר לא שייך לא יהיה קדש דכולי מקדשות קאתי מאיסור דלא תפסי קדושין ואף על גב דאסור בזכר ובבהמה דנפקי נמי מלא יהיה קדש ובפרק ד' מיתות (סנהדרין דף נד:) לא שרינן אלא קדשות דאתי מיניה והא דשרי חרורי בנתיני ואסירי בשפחה אע"ג דבתרווייהו איכא לאו אור"ת דנתיני ילפינן מבאר פסולי קהל כגון עמוני ומואבי ומצרי ואדומי דשרו בקהל גרים דלא אקרי קהל אבל עבדות דלאו בני קדושין נינהו לא ילפינן מינייהו : **לא** תוהו בראה לשבת יצרה · הא דלא נקט קרא דפרו ורבו משום דאי הוה יכול לקיים שבת כל דהו משום מצות פרו ורבו לא הוה כפינן ליה והכא כפינן ליה כדפירשנו אי נמי נקט האי קרא משום דמוכחא דמצוה רבה היא וכן בפ' בתרא דמגילה (דף כז.) מייתי לה גבי מוכר ספר תורה ללמוד תורה ולישא אשה דקאמר שאני תלמוד תורה דאמר מר גדול תלמוד תורה כו' אשה נמי לא תוהו בראה וה"ר יצחק ברבי מרדכי מפרש דנקט לשבת יצרה משום דשייך אף בצד עבדות אבל פרו ורבו לא שייך אלא בצד חירות וכן משמע קצת בירושל' דפרקין ודפ"ק דמ"ק דאמר תמן תנן אין נושאין נשים במועד שמעון בר אבא בשם ר' יוחנן אומר מפני ביטול פריה ורביה פירוש שלא ימתין מלישא עד המועד שהוא זמן שמחה ופנוי מכלום בעון קומי רבי אסי העבד מהו שישא במועד אמר להון נשמעינה מן הדא יבטל והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורביה ואמר שמעון בר אבא בשם רבי יוחנן כל שהוא מצווה על פריה ורביה אסור לו לישא במועד פירוש כל שהוא מצווה על פריה ורביה משום לשבת יצרה כגון עבד אבל אפרו ורבו ודאי לא מיחייב א) ולפי זה בשפחה נמי שייך בה שבת והא דלא כפינן בחציה שפחה וחציה בת חורין אלא היכא דנהגו בה מנהג הפקר ב) היינו משום כיון דלא מיפקדא אפרו ורבו שמא גם לאחר שתשתחרר לא תקיים : **כופין** את רבו ועושה אותו בן חורין · וא"ת וכי אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חבירך דהכי אמר בפ"ק דשבת (דף ד.) גבי הדביק פת בתנור וי"ל דדוקא התם אמרינן הכי משום דפשע שהדביק סמוך לחשיכה אבל הכא דלא פשע לא וכן בפ' בתרא דערובין (דף קג:) אמר כהן שעלתה לו יבלת חברו חותכה לו בשיניו דקעביד שבות כדי שיזכה חברו בעבודה וכן ברים תמיד נשחט (פסחים דף נט.) אמר מחוסר כפרה בערבי פסחים שמביא כפרתו אחר תמיד של בין הערבים דעשה דפסח שיש בו כרת דחי עשה דהשלמה אלמא קא עברי כהני בעשה דהשלמה כדי שיזכה זה בפסח וחציה שפחה וחציה בת חורין דכפו את רבה (לעיל לח:) משום דנהגו בה מנהג הפקר אע"ג דהם פושעים כיון שהיתה מחזרת אחריהם ומשדלתן לזנות חשיבי כאונסים ועוד דמצוה דרבים שאני* : **דכ"ע** גזירה שוה עדיפא · ברים איזהו מקומן (זבחים דף מח.) ובפ' דם שחיטה (כריתות דף כב:) פליגי ר"ע ורבנן בספק מעילות ומשמע דלכ"ע היקשא עדיפא הכא שאני משום דעיקר שטר מג"ש נפקא לן* : **מה** לאשה כו' · אע"ג דג"ש מופנה היא דילפינן מינה מילי טובא מ"מ כיון דאיכא למיפרך שבקינן לה משום הקישא :

א) [ועי' היטב תוס' חגיגה ב: ד"ה לא תוהו] ב) [לעיל לח: לקמן מג:]

תוספות רי"ד

בת חורין איני יכול יבטל והלא לא נברא העולם אלא לפרית ולרביה שנאמר לא תהו בראה לשבת יצרה אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו ועושהו ב"ח וכותב לו שטר על חצי דמיו חוזר ב"ה להורות כדברי ב"ש · פי' כגון עבד של שני שותפים ושחרר אחד את חלקו ולמהאין חולקין מלאכת ידו ביניהם בכל יום ויום ותקנו שיום אחד יעבוד רבו ויום אחד עצמו' מפני שאומר רבו הוא עבדי ואתם עושים אותו שותף לי מ"ה תקנו שיהא עובד יום אחד לרבו ויום א' הוא חפשי לעצמו ואם מצא מציאה ביום של רבו הכל של רבו ואם מצא מציאה ביום של עצמו הכל לעצמו לא שיחלקו המציאה ביניהם וזהו שאומ' תקנתם את רבו שלא תהא מלאכת ידיו בשותפות שאין רבו מתרצה בכך להיות שותפו אלא עובד את רבו יום א' כמו עבד שכופהו בעל כרחו למלאכתו וכל המציאה של אותו היום שלו כך פחת הנגיחה נמי שלו וכמו דאמרי' בגמ' נגחו שור יום של רבו לרבו יום של עצמו לעצמו ולא אמרי' שיחלקו ביניהם דמי פחת הנגיחה : לישא שפחה אינו יכול מפני שחציו בן חורין בת חורין אינו יכול מפני שחציו עבד ואע"פ דעבד מותר בממזרת כדאמרינן בקידושין בסוף פ' האומר דרבי טרפון אמר עבד נושא ממזרת וממזר נושא שפחה ופסקינן התם הלכה כר' טרפון אפ"ה גיורת ומשוחררת אינו יכול לישא דדוקא ממזרת האסורה לישראל יכול לישא אבל גיורת או משוחררת המותרת לישראל אינו יכול לישא העבד שלא יהא שוה לישראל ואע"ג דממזר מותר בגיורת כדאמרי' התם דקהל גרים לא איקרי קהל דוקא ממזר שיש בו קדושת ישראל מותר בגיורת אבל עבד שאין בו קדושת ישראל אסור בגיורת המותרת לישראל הלכך מי שחציו עבד וחציו בן חורין הוא אסור בין בשפחה בין בבת חורין ואי ק' אמאי תנן יבטל והרי מותר בממזרת דעבד נושא ממזרת כדאמרן ומשוחרר נמי מותר בממזרת כדאמרן בפ' עשרה יוחסין גירי חרורי ממזרי נתיני שתוקי ואסופי מותרים לבא זה בזה אלמא עבד משוחרר מותר בממזרת (ולמה) [ולא] יבטל [ולמה] נכוף את רבו לשחררו תשובה מפני שאומר העבד אי אפשי ליקח ממזרת שיהו בניי ממזרים ולא יהיה להם תקנה עולמית שאם היה יכול לישא שפחה יהיו בניו עבדים ויש להם תקנה או בשחרור או בפדיון אבל ממזרים אין להם תקנה עולמית מ"ה כופין את רבו לשחררו ואע"פ שהעבד נושא ממזרת אין בניו הולכים אחריו להקרא עבדים אלא אחר האם הולכים והם ממזרים וחכי אמרי' התם בפ' האומר דדוקא הזכרים יכולים ליטהר ולא הנקבות כשנושא ממזר שפחה ולדה כמוה אבל כשהנושא עבד ממזרת אין בניו הולכים אחריו להקרא עבדים אלא אחר האם והם ממזרים דעבד אין לו חייס וזרעו הוא ורע חמור הלכך בניו ממזרים ואי ק' וליכא ליה רביה המכר לי הצייך בעבד עברי ואתן לך שפחה כנענית (קשה דהמוכר עצמו אסור בשפחה כנענית כשאר כל ישראל עוד קשה דעבד עברי אם אין לו אשה ובנים אין רבו מוסר לו שפחה כנענית אין בהרמב"ם פ"ג מהלכות עבדים) ועד שנכוף לרב נכוף לעבד שימכר לו · תשובה אומר לך העבד א'ני מוכר עצמי בק' מנה אני איני שואל חירות · ב"ד הוא שכופין את הרב ולא העבד כופה אותו הלכך אין תקנה אלא שנכוף הרב לשחרר וליקח דמיו שלא יחסרו לו עבדים אם רוצה לקנותם : ת"ר המשחרר חצי עבדו ר' אומר קנה וחכ"א לא קנה ואמר רבה מחלוקת בשטר דר' סבר והפדה לא נפדתה או חפשה לא נתן לה מקיש שטר לכסף מה כסף בין כולו בין חציו אף שטר בין כולו בין חציו · ורבנן גמרי לה לה מאשה מה אשה לחציה לא אף עבד נמי לחציו לא אבל בכסף דברי הכל קנה יהודה ואינה פדויה · פי' קרא משתעי בחציה שפחה וחציה בת חורין והתם פדיון הוא בכסף ובשוה כסף והלכתא כרבנן דקי"ל הלכה כר' מחבירו ולא מחביריו : בעבד של שני שותפין

לעיל כג: [תמורה כח:]
[לעיל לט: וש"נ]
[זבחים מח:]
[קדושין יז: וש"נ]
רש"ל מ"ז
כריתות יא.
[נ"ל כולה]

הגהות הב"ח

(א) במשנה כופין את רבו. נ"ב ל"ע מגמ' דברכות דף מז ע"ב:

גליון הש"ס

גמ' לימא תהוי תיובתא. כעין זה סוכה דף ד ע"ב וש"נ:

[ברכות מז:]
[וע"ע תוס' זבחים מח: ד"ה דכ"ע ותוס' יבמות נט: ד"ה דומיא]

בעבד של שני שותפין ודברי הכל אמר רבה מחלוקת בששחרר חציו והניח חציו אבל שיחרר חציו ומכר חציו או נתן במתנה חציו כיון דקנפיק מיניה כוליה דברי הכל קנה אמר ליה אביי ובכולו לא פליגי והתני חדא *הכותב נכסיו לשני עבדיו קנו ומשחררין זה את זה ותניא אידך האומר כל נכסי נתונין לפלוני ופלוני עבדיי אף עצמם לא קנו מאי לאו הא רבי והא רבנן לא אידי ואידי רבנן הא דאמר כולו הא דאמר חצי חצי והא מדקתני סיפא ואם אמר חצי חצי לא קנו מכלל דרישא דאמר כולו *פרושי קא מפרש אף עצמן לא קנו כיצד כגון דאמר חצי חצי הכי נמי מסתברא דאי ס"ד רישא דאמר כולו השתא אמר כולו לא קנו אמר חצי חצי מיבעיא אי משום הא לא איריא תנא סיפא לגלויי רישא שלא תאמר רישא דאמר חצי חצי אבל אמר כולו קנו תנא סיפא דאמר חצי חצי מכלל דרישא דאמר כולו ואפ"ה לא קנו ואיבעית אימא לא קשיא כאן בשטר אחד כאן בשני שטרות בשטר אחד מאי איריא חצי חצי אפי' אמר כולו נמי לא קנו ה"נ קאמר אף עצמן לא קנו בד"א בשטר אחד אבל בשני שטרות קנו ואם אמר חצי חצי אף בשני שטרות נמי לא קנו ואיבעית אימא ל"ק כאן בבת אחת כאן בזה אחר זה בשלמא בתרא לא קני דהא קני ליה קמא אלא קמא ליקני נפשיה ולקנייה לחבריה אלא מחוורתא כדשנינן מעיקרא רב אשי אמר שאני התם דקא קרי להו עבדיי א"ל רפרם לרב אשי ודלמא עבדיי שהיו כבר מי לא *תנן הכותב כל נכסיו לעבדו יצא לחירות שייר קרקע כל שהוא לא יצא לחירות ר' שמעון אומר לעולם הוא בן חורין עד שיאמר כל נכסי נתונין לפלוני עבדי חוץ מאחד מרבוא שבהן טעמא דאמר* [חוץ מאחד מרבוא שבהן] הא לא אמר הכי קני אמאי והא עבד קא קרי ליה אלא עבדי שהיה כבר הכא נמי עבדיי שהיו כבר נגחו שור יום של רבו לרבו יום של עצמו לעצמו אלא מעתה יום של רבו ישא שפחה יום של עצמו ישא בת חורין איסורא לא קאמרינן ת"ש המית מי שחציו עבד וחציו בן חורין נותן חצי קנס לרבו וחצי

של שני שותפין · דכיון דאין לו בו אלא חציו אפי' רבנן מודו דקנה כי שחרריה לפלגיה דהא לא שייר מידי והוי כאשה דנפקא מיניה לגמרי : מחלוקת · דרבי ורבנן : והניח חציו · דבעינן דניפוק כוליה מיניה כי אשה : אבל שיחרר חציו · ומכר תחילה חציו או בבת אחת : הכותב נכסיו לשני עבדיו · שכתב שני שטרות כל נכסיו לזה וכל נכסיו לזה וזיכה לשליח אחד בבת אחת לשניהם דפלגי דלא קדם אחד לחבירו: והן משחררין זה את זה · לפי שכל אחד זכה בחצי חבירו : הא דאמר כולו · קמייתא כגון שכתב שני שטרות כדפרישית ובכל אחד כתב כל נכסיי לפלוני עבדי ומודו רבנן דכיון דזיכה להם בבת אחת ונפקי כולהו מיניה קנו ובתרייתא דאמר חצי חצי בשטר האחד כתב חצי נכסי לך וכן בשני לחבירו לפיכך לא קנו דהוה ליה בכל אחד שחרר חציו והניח חציו ולא מיבעיא כתב ומסר לזה והדר מסר לזה דלא קנו דכי מסר לקמא שייר פלגיה ולא קנה וכן לשני אלא אפילו מסר לשניהם כאחת לא קנו דכיון דחצי נכסיי כתב בכל חד דלמא חד פלגא כתב לתרוייהו ואיכא שיור: מדקתני סיפא· *דברייתא: ואם אמר חצי חצי לא קנו · וסלקא דעתין דהכי קאמר ואם אמר חצי חצי נמי לא קנו : מכלל דרישא דאמר כולו · ואפ"ה לא קנו : בשטר אחד · לא קנה כגון כל נכסי לפלוני ופלוני עבדיי דכתיב* לה ולא לה ולחברתה אין שתי נשים מתגרשות בגט אחד ואין שני עבדים משתחררים בגט אחד : מאי איריא · דפריש סיפא לרישא דאמר חצי חצי כדאמרן: ה"ק· כלומר לאו פרושי קמפרש : אף בשני שטרות נמי לא קנו · משום דשייר : כאן בבת אחת · ותרוייהו בדאמר כולו והא דקתני קנו שמסר שני השטרות בבת אחת והא דתני לא קנו בזה אחר זה : כדשנינן מעיקרא · בהנך לישני כולהו : דקרי להו עבדיי · בשטר גופיה דקתני כל נכסיי לפלוני ופלוני עבדיי שמע מינה לא שחררינהו לדידהו וטועה דסבר יכול הוא לתת להם שאר נכסים בלא שחרור : שייר קרקע כל שהוא · דכתב חוץ מן הקרקע כל שהוא : לא יצא בן חורין· דלא ידעינן הי קרקע שייר ובכל כל שהוא אמרי' האי שייר וכיון דקרקעות לא קנה לגופיה נמי לא קנה דלא פלגינן דיבורא הואיל ובחד דיבורא אקני ליה גופיה ונכסים ופלגא דיבורא לא איתקיים אידך פלגא נמי לא מיקיים : ור"ש · סבר פלגינן הואיל והזכיר קרקע בשיורא קרקעות הוא דלא קנה אבל הוא עצמו דליכא לספוקי בשיורא קנה : חוץ מאחד מרבוא · דכיון דלא פירש שיורא אמרינן היינו איהו דשייריה ולדידיה לא חשיב ליה אלא אחד מרבוא : נגחו שור · אמתני' קאי מי שחציו עבד כו' ומימרא בעלמא הוא : יום של רבו לרבו · אם ביום של רבו נגחו וחבל בו פחת דמיו לרבו שור משלם נזק דהיינו פחת דמים : איסורא לא קאמרינן · דתיהוי לחלאין אבל כל זכיית ממון כי היכי דמלאכתו תלויה בימים כן כל שבח ממון : המית · בשור המועד קאי דגבי עבד נותן שלשים כסף דהיינו קנס דאפילו אינו שוה דינר נותן שלשים סלע וגבי בן חורין נותן כופר דהיינו דמי ההרוג :

וחצי

בעבד של שני שותפין ודברי הכל · וא"ת והא לר' אליעזר דפ' החובל (ב"ק דף לי) אינו יכול לשחרר חלקו כמו שאינו יוצא בשן ועין דבעינן עבדו המיוחד לו *ומוקי התם אליביה הא דתמר אמימר איש ואשה שמכרו בנכסי מלוג לא עשו ולא כלום וקאמר התם חציו עבד וחציו בן חורין וכן עבד של שני שותפין [*פי' אליביה דר"א] אין יוצאין בראשי איברים וי"ל דשותפין דהתם היינו לזה גוף ולזה פירות כמו מוכר עבדו לאחר ופסק עמו ע"מ שישמשנו ל' יום דהוי דומיא דאיש ואשה אבל כשיש לו גוף ופירות יכול לשחרר חציו והא דקאמר התם חציו עבד וחציו בן חורין היינו למשנה אחרונה וא"ת והא אמימר גופיה אית ליה לעיל לחד לישנא דמפקיר עבדו יש לו תקנה בשטר וי"ל דשטר ודאי מפקיע האיסור כדאמרינן לעיל מה אשה איסורא ולא ממונא: הא דאמר חצי חצי · פי' בקונטרס שכתב בשטר אחד חצי נכסיי לך וכן בשני לחברו ואפי' מסר בבת אחת לא קנו דדלמא חד פלגא הוא דכתב לתרוייהו ואיכא שיור וקשה לרבינו שמואל דהא מדקאמר כל נכסיי משמע שמפרש בשטר שחציו שנתן לזה לא נתן לזה אלא הכל נתן לשניהם ועוד מדמפליג בין אמר כולו לאמר חצי משמע דוקא אמר כולו קנו אבל חצי אפי' פירש שלא חצי אחד נותן לשניהם אלא הכל אפ"ה לא קנה ונראה לרבינו שמואל דרבה לטעמיה דאית ליה בפ' שני דקידושין (דף נ:) וכמי שהוליאוהו (עירובין נ.) כל שאין בזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו ובזה אחר זה לא קנה כיון דשייר ולא דמי לשיחרר חציו ומכר חציו דהתם הוי בזה אחר זה אם מכר חציו תחילה וקלא קשה לפירושו דאם כן כי אמר כולו נמי לא ליקני בבת אחת כיון דבזה אחר זה שני לא קני כמו במקדש שתי אחיות דאינן מקודשות כיון דבזה אחר זה לא תפסי קדושין בשניה אלא ודאי לא שייך כל שאינו בזה אחר זה אלא היכא שהראשון מונע את השני מלחול כמו בשתי אחיות שמונעים קידושי הראשונה מלחול קידושי שניה אבל הכא הא דלא קני שני בזה אחר זה לאו משום דלא חזי לקנות אלא משום דכבר נסתלק הנותן ואין לו בהן כלום מידי דהוה אנותן כל נכסיו לשנים וכתב לכל א' נכסיי נתונין לך במתנה וזיכה להן בבת אחת דקנו כל הנכסים ואין לדמות ממון הראוי לחלק ואיתיה לחלאין כדאמר התם אמעשר*: מאי איריא חצי אפי' כולו נמי · הכא ליכא לשנויי תנא סיפא לגלויי ארישא דפשיטא דבשטר אחד אין חילוק בין אמר חצי חצי לאמר כולו: יום של רבו לרבו · היינו למשנה ראשונה דלמשנה אחרונה מעשה ידיו שלו דבסמוך מדמי ליה למעוכב גט שחרור ומיהו כ"מ אף למשנה אחרונה כגון בשל יתומים קטנים דלאו בני כפייה נינהו או בחליה שפחה וחליה בת חורין ולא נהגו בה מנהג הפקר וקלא תימה כיון דלפי משנה אחרונה מעשה ידיו שלו מה הרויח לעיל ההוא גברא דאקני לבנו קטן והא מכי משחרריה חבריה לפלגיה מיד זכה העבד בעצמו והוה ליה מעוכב גט שחרור ואין יכול להקנות לבנו אלא מה שיש לעצמו בו אבל טפי לא ושמא הקנה לבנו קודם ששחררו חבירו לפי שהיה יודע שחברו היה רוצה לשחרר חלקו :

ושור

[ג"ל דמוקי מהר"ם]

צד א ב מיי' פ"ז מהל' עבדים הלכ' ד סמג עשין פו טור ש"ע י"ד סי' רסו סעיף ס : מהרש"ל

צה ג ד מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף נט :

צו ה מיי' פ"ד מהל' חובל ומזיק הלכ' יב סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' תכד סעיף ד וטוש"ע י"ד סי' רסז סעיף סב :

צז ו מיי' פי"א מהל' נזקי ממון הלכ' ב סמג עשין פז טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף סב :

תוספות רי"ד

דברי הכל אף בשטר קנה שכל אחד משחרר כל חלקו ולא שייר בו כלום ולא דמי למשחרר חצי עבדו · ואין שני עבדים משתחררים בשטר א' כמו שאין שתי נשים מתגרשות בגט א'

לקמן מו.

[עי' תוס' בכתות לה: ד"ה א"כ]

[נ"ל דבתרייתא]

דברים כד

ב"ק קמב: פאה פ"ג מ"ח לעיל ת:

גי' רש"ל דאמר הכי הא

[ות"ט תוס' זבחים ל: ד"ה דנכרין]

תורה אור

וחצי כופר ליורשיו אמאי הכי נמי לימא יום של רבו לרבו יום של עצמו לעצמו שאני הכא דקא כליא קרנא ואלא ה"ד דלא קא כליא קרנא כגון *שהכהו על ידו וצמתה ידו וסופה לחזור הניחא לאביי דאמר נותן לו שבת גדולה ושבת קטנה שפיר אלא לרבא [א]דאמר אינו נותן לו אלא שבתו שבכל יום ויום האי שור הוא ושור אינו משלם אלא נזק אב"א [ב]כשהכהו אדם ואי בעית אימא *מימרא היא ומימרא לרבא לא סבירא ליה [ג]איבעיא להו מעוכב גט שחרור יש לו קנס או אין לו קנס °כסף שלשים שקלים יתן (שמות כא) לאדוניו אמר רחמנא והאי לאו אדון הוא או דלמא כיון דמחוסר גט שחרור °אדון קרינא ביה ת"ש המית מי שחציו עבד וחציו בן חורין נותן חצי קנס לרבו וחצי כופר ליורשיו מאי לאו כמשנה אחרונה לא כמשנה ראשונה ת"ש [ד]הפיל את שינו וסימא את עינו יוצא בשינו ונותן דמי עינו ואי אמרת יש לו קנס וקנס לרבו השתא חבלי ביה אחריני יהבי ליה לרביה חבל ביה רביה גופיה יהיב ליה לדידיה [ה]דלמא כמ"ד אינו צריך דתניא* בכולן עבד יוצא בהן לחירות [ו]וצריך גט שחרור מרבו דברי ר' *ישמעאל ר"מ אומר אינו צריך ר"א אומר צריך רבי טרפון אומר אינו צריך ר"ע אומר צריך המכריעין לפני חכמים אומרים נראים דברי ר' טרפון בשן ועין הואיל ותורה זכתה לו ודברי ר"ע בשאר אברים הואיל וקנס חכמים הוא קנס הא קראי קא דרשינן אלא אימא הואיל ומדרש חכמים הוא [ז]איבעיא להו מעוכב גט שחרור אוכל בתרומה או אינו אוכל °קנין כספו אמר רחמנא והאי לאו קנין כספו (ויקרא כב) הוא או דלמא כיון דמחוסר גט שחרור קנין כספו קרינא ביה ת"ש *דאמר רב משרשיא *כהנת שנתערב ולדה בולד שפחתה הרי אלו אוכלין בתרומה וחולקין חלק אחד על הגורן הגדילו התערובות משחררין זה את זה הכי השתא התם אם יבא אליהו ויאמר בחד מינייהו דעבד הוא קנין כספו קרינא ביה הכא לאו קנין כספו הוא כלל [ח]איבעיא להו עבד שמכרו רבו לקנס מכור או אינו מכור תיבעי לר"מ תיבעי לרבנן תיבעי לר"מ עד כאן לא קאמר *ר"מ אדם מקנה דבר שלא בא לעולם אלא כגון פירות דקל דעבידי דאתו אבל הכא מי יימר דמינגח ואם תמצא לומר דמינגח ממאי דמשלם. דלמא

וחצי כופר · דלד חירות: ליורשיו · ולקמן פריך יורשין מנא ליה ולמתה · יבשה: וסופה לחזור · ושיימינן ליה כמה דמיו פחותים בכך למכור עצמיו בשוק ואם יום של רבו היה יתן הכל לרבו ואם יום של עצמו היה הכל לעצמו: הניחא לאביי · דאמר בב"ק (דף פו·) באדם שחבל בחברו בענין זה: נותן לו שבת גדולה ושבת קטנה · שבת גדולה הן פחת דמיו לימכר עצמיו בשוק והוא נזק ולהכי קרי ליה שבת שפחת דמיו של עצמיו אינו אלא משום שבת שאינו ראוי לעשות מלאכה בשתי ידיו עד זמן שתחזור ידו אלא לשמור קישואים יהא ראוי לאחר שיקל ממנו כאב המכה קצת ושבת קטנה הייט כאילו הוא שומר קישואין שנותן לו כל ימי חליו שישכב במטה מחמת חולי זה שאינו יכול לשמור קישואים: שפיר · דכיון דשייך דין נזק במכה זו מיחייב שור עליה וכיון דלא כליא קרנא לגמרי יום של רבו לרבו יום של עצמו לעצמו: שבתו של כל יום ויום · ואין כאן פחת דמים הואיל וסופו לחזור אלא לפי שבת של כל יום יתן לו כל ימי נפילתו למטה יתן שכר אדם שלם לפי מלאכה שהיה רגיל בה וכשיעמוד ויהא ראוי לשמור קישואין ישמור קישואין וזה יתן לו פחת השכר: האי שור הוא · כלומר הואיל ואדם החובל כך אינו משלם נזק אלא שבת שור פטור לגמרי דה' דברים גבי אדם כתיב ולא גבי שור דכתיב (ויקרא כד) איש כי יתן מום בעמיתו ולא שור בעמיתו: איבעית אימא · הא דאמרן לעיל יום של רבו לרבו כשהכהו אדם: ואיבעית אימא · לעולם בשור וכאביי דאמר שייך בה דין נזק ודקמקשית מינה לרבא: הך מימרא · בעלמא היא ואינה לא משנה ולא ברייתא: ומימרא · רבא אמר לך דהא מימרא לא ס"ל: מעוכב גט שחרור · מחוסר גט שחרור כל הנך דאמרי' בהו דיצאו לחירות ואין לרבו עליהם אלא שצריכין גט שחרור כגון מקדיש ומפקיר ומי שחציו בן חורין דתנן כופין את רבו: יש לו קנס · שלשים כסף לרבו אם נגחו שור: מאי לאו כמשנה אחרונה · לאחר שחזרו בית הלל להורות דכופין את רבו ואפי' הכי שקיל קנס דלד עבדות כל זמן שלא נכתב הגט: כמשנה ראשונה · דלית ליה כופין ואדון גמור הוא: הפיל · רבו שינו של עבד כנעני ואח"כ סימא את עינו: יוצא בשינו · לחירות וקס"ד צריך גט שחרור וכי סימא עינו קודם גט נותן לו דמי עינו כבן חורין: בכולן · עשרים וארבעה ראשי אברים האמורין במס' נגעים (פ"ו מ"ז) לענין שאינן מטמאין משום מחיה ראשי אצבעות של ידים ורגלים וראש החוטם וראשי האזנים וראש הגוויה שהן משופעין לכאן ולכאן ואין נגען נראה לכהן בבת אחת ולא קרינא ביה לכל מראה עיני הכהן (ויקרא יג): עבד יוצא בהן לחירות · דמומין שבגלוי הן ואינן חוזרין כשן ועין ואתרבו בכלל ופרט וכלל בפ"ק דקדושין (דף כד:): המכריעין · דעת חכמים איזו נראה ולא אתפרש מאן נינהו: והא קראי דרשינן · בקידושין (שם): אוכל בתרומה · אם עבד כהן הוא: קנין כספו אמר רחמנא · לענין תרומה: אוכלין בתרומה · שניהם ממה נפשך לחד כהן וחד עבד כהן: וחולקין חלק א' · ביבמות (דף נט:) מפרשים חלק כאחד שאין נותנין להם תרומה בגורן לזה בלא זה דקסבר אין חולקין תרומה לעבד כנעני בגורן אלא א"כ רבו עמו דלמא אתי למימר כהן הוא ומסקו ליה ליוחסין והשתא לא אתי לאסוקינהו והאי מעוכב גט שחרור הוא ואין לרבו רשות עליו דלא ידע הי מינייהו עבד וצריכין שישחררו זה את זה וקתני סיפא הגדילו התערובות משחררין זה את זה וקתני אוכלין בתרומה: שמכרו רבו · לאחר: לקנס · שאם יגחנו שור יהא הקנס שלו אבל לשאר דברים לא מכרו: מכור · לקנס מיהא: או לא מכור · ואם נגח הקנס לרבו ראשון דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם: תיבעי לר"מ · דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. האומר לאשה הרי את מקודשת לי לכשאתגייר כו' (קדושין דף סג:): פירות דקל · המוכר פירות דקל עד שלא חנטו דפליגי בה *רב הונא ורב נחמן אליבא דר' מאיר: דילמא

ושור אינו משלם אלא נזק · יש רוצים לפטור את השוכר או שואל סוס מחבירו אפי' הוזק בפשיעה ונתבטל הרבה ממלאכתו כיון דסופו לחזור להתרפאות דכי היכי דדרשינן *איש בעמיתו ולא שור בעמיתו ה"כ דרשינן איש בעמיתו ולא איש בשור ואין נחלק בין שומרים לאדם המזיק מדפריך בב"ק (דף ד:) *ותו שומר חנם והשואל כו' אדם דאזיק שור הוא והא דפריך ברים הנחנקין (סנהדרין פה:) הכחישה באבנים ה"נ דלא מיחייב היינו בהכחשה דלא הדרא ור"ת אומר דלא שייך שבת אלא באדם דשבתו לא הוי בכלל נזק דמשום שבת לא פחתי דמיו כל כך אבל שור פשיטא דשבתו בכלל נזק הוא דפחתי דמיו ומתחלה כשהוזק שמין אותו כמה דמיו פחותים לימכר:

מאי לאו כמשנה אחרונה · ולעיל לא בעי לאוקומי הא דנותן חצי קנס לרבו למשנה אחרונה דקנסא לרבו מעשה ידיו לעצמו והא דנגחו שור יום של רבו לרבו הוי למשנה ראשונה כדפרישית לעיל כי היכי דלא לפשוט בעיא דהכא: חבלי ביה אחריני יהבי ליה לרביה · אע"ג דמעשה ידיו לעצמו כיון דקנסא לרבו חבלה נמי לרבו דמה לי קטליה כולו ומה לי קטליה פלגא:

הואיל ומדרש חכמים הוא · אומר ר"ת דחיישי' שמא ימצאנו בשוק ויאמר לו עבדי אתה אבל בשן ועין לא חיישי' דזיל קרי בי רב הוא:

°מעוכב גט שחרור אוכל כו' · הך בעיא לא אתיא אליבא דר"ל דריש פרק בתרא דכריתות (כד:) (א) דמסקינן אליבא (א) דרשב"ג דמעוכב גט שחרור אוכל בתרומה אי נמי יש לחלק דהתם במעוכב גט שחרור ע"י הפקר אוכל בתרומה כמו שמותר בשפחה כדפרישית לעיל (ג) והכא איירי בחציו עבד וחציו בן חורין:

הרי אלו אוכלים בתרומה · והא דאמרינן בפ"ק דכתובות (דף יג:) גבי עשרה כהנים ופי' אחד מהם ובעל הולד שתוקי שמשתיקין אותו מדין כהונה מדכתיב והיתה לו ולזרעו אחריו שיהא זרעו מיוחס אחריו הא אמרינן בפ' נושאין על האנוסה (יבמות דף ק:) דזרעו מיוחס אחריו דרבנן וכי גזור רבנן בזנות בנישואין לא גזרו אי נמי הכא לאחר שנולדו נתערבו:

עבד שמכרו רבו לקנס כו' · מכר קנס של עבד לא מיבעיא ליה דאפי' לר"מ לא קני דהא לא עבידי דאתי כדקאמרי' וכ"ש לרבנן אלא במכרו רבו לקנס מיבעיא ליה דדילמא אפי' לרבנן קני להו כמו דקל לפירותיו כדאמרי' הא קאי שור והא קאי עבד או דלמא אפי' לר"מ לא קני דלא דמי [*לפירות דקל] שהפירות יוצאים מגוף הדקל °ועבידי דאתו אבל קנסא מעלמא אתי ולא עבידי דאתי:

א) [נ"ל דת"ק דרשב"ג]

עין משפט נר מצוה

[ב"ק פו.]

[ת"ל והא]

צח א מיי' פ"ג מהל' חובל ומזיק הלכה יא סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' תכ סעי' יז:

צט ב מיי' שם פ"ד הל' יב סמג עשין ע טוש"ע י"ד סי' רסז סעי' סב:

ק ג מיי' פ"א מהל' חקי ממון הלכה א סמג עשין סז:

קא ד ה מיי' פ"ה מהל' עבדים הלכה יד ופ"ד מהל' חובל ומזיק הלכה יא טוש"ע י"ד סי' רסז סעי' לט ועי' בכ"מ:

קב ו מיי' פ"ה מהל' עבדים הל' ד טור ש"ע שם סעי' כז:

קג ז מיי' פ"ט מהלכות תרומות הלכה ה:

קד ח מיי' פכ"ג מהל' מכירה הל' ג טור י"ד סי' רסז:

תוספות רי"ד

תניא כל כ"ד ראשי אברים עבד יוצא בהן לחירות וצריך גט שחרור דברי ר"ש ר"מ אומר אינו צריך ר' אלעזר אומר צריך ר' טרפון אומר אינו צריך רבי עקיבא אומר צריך המכריעים לפני חכמים אומרים נראים דברי ר' טרפון בשן ועין הואיל והתורה זיכתה לו ודברי ר' עקיבא בשאר איברים הואיל וקנס חכמים הוא קנס הא קראי קדרשי' אלא הואיל והוא מדרש חכמים · פי' בפ"ק דקידושין ילפינן כלל ופרט וכלל כי יכה כלל שן ועין פרט לחפשי ישלחנו חזר וכלל · כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש מומין שבגלוי ואינן חוזרין אף כל מומין שבגלוי ואינן חוזרין ורבה כל כ"ד ראשי אברים והם כ' אצבעות ידיו ורגליו שתי אזנים וראש החוטם וראש הגוויה וראשי דדים באשה:

נ"י לדקל לפירותיו

הגהות הב"ח

(א) תום' ד"ה מעוכב וכו' דמסיק אליבא דרשב"ג וכו': (ג) בא"ד כדפרישית לעיל ג"כ בדף מ ע"א בד"ה אותו העבד

קדושין כה [ב"ק פו:]

[ב"ק מח.]

[קדושין כד:]

[נ"ל שמשתיק אותו בקדושין וכן מוכח מתוס' ב"מ מח: ד"ה תשומת וכן מתוס' כתובות טו. ד"ה ספלת]

יבמות לט. [ועי' תוס' שם]

[הך דכהנת שנתערב וכו' מתני' היא ביבמות צט. ועי' תוס' שם וכבר פליאה דמיירי לה מעשים דרב משרשיא ת"ש כהנת שנתערב וכו']

[לעיל יג: וש"נ]

גליון הש"ס

גמ' אדון קרינא ביה · עי' חגיגה ד' ד"ע א' תד"ה לא נצרכא: תד"ה מעוכב וכו' עי' ברמב"ן במלחמות פ"ג דברכות בא"ד בפי' הגהות: ד"ה עבד וכו' ועבידי דאתו · עי' ב"מ ד' לג ע"ב תד"ה כגון:

[יבמות צ"ה]

תורה אור

דלמא מודה ומיפטר ותבעי לרבנן עד כאן לא קאמרי רבנן "אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם אלא כגון פירות דקל דהשתא מיהא ליתנהו אבל הכא הא קאי שור והא קאי עבד מאי אמר ר' אבא ת"ש °ויליד בית מה תלמוד לומר אם קנין כסף אוכל יליד בית לא כ"ש אילו כן הייתי אומר מה קנין כסף שיש בו שוה כסף אוכל אף יליד בית שיש בו שוה כסף אוכל ומנין שאע"פ שאינו שוה כלום ת"ל יליד בית מכל מקום ועדיין אני אומר יליד בית בין שיש בו שוה כסף בין שאין בו שוה כסף אוכל קנין כסף יש בו שוה כסף אוכל אין בו שוה כסף אינו אוכל ת"ל °קנין כספו ויליד ביתו "מה יליד בית אע"פ שאינו שוה כלום אוכל אף קנין כספו אע"פ שאינו שוה כלום אוכל ואי סלקא דעתך עבד שמכרו רבו לקנס מכור °מי איכא עבדא דלא מזדבין לקנסא אין איכא עבד טרפה והא חזי למיקם קמיה במנוול ומוכה שחין 'איבעיא להו °מי שחציו עבד וחציו בן חורין שקידש בת חורין מהו אם תמצא לומר "בן ישראל שאמר לבת ישראל *התקדשי לחציי מקודשת דחזיא לכוליה הא לא חזיא לכוליה ואם תמצא לומר "בן ישראל המקדש חצי אשה *אינה מקודשת דשייר בקנינו והא עבד לא שייר בקנינו מאי ת"ש 'המית מי שחציו עבד וחציו בן חורין נותן חצי קנס לרבו וחצי כופר ליורשיו ואי אמרת קידושיו לאו קידושין יורשין מנא ליה אמר רב אדא בר אהבה כשעשאו טרפה °ומאי יורשיו נפשיה °אמר רבא שתי תשובות בדבר חדא דיורשיו קתני ועוד כופר הוא °ואמר ריש לקיש כופר אין משתלם אלא לאחר מיתה אלא אמר רבא 'ראוי ליטול ואין לו אמר רבא כשם שהמקדש חצי אשה אינה מקודשת כך חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה אין קדושיה קדושין דרש רבה בר רב הונא כשם שהמקדש חצי אשה אינה מקודשת כך חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה אינה מקודשת א"ל רב חסדא מי דמי התם שייר בקנינו הכא לא שייר בקנינו הדר אוקים רבה בר רב הונא אמורא עליה ודרש *°והמכשלה הזאת 'תחת ידיך אין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל בהן אע"פ שאמרו המקדש חצי אשה אינה מקודשת "אבל חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה קדושיה קדושין מ"ט התם שייר בקנינו הכא לא שייר בקנינו אמר רב ששת כשם שהמקדש חצי אשה אינה מקודשת כך חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה אין קידושיה קידושין ואם לחשך אדם לומר *°איזו היא שפחה חרופה זו שחציה שפחה וחציה בת חורין *המאורסה לעבד עברי אלמא בת איתרוסי היא אמור לו כלך אצל ר' ישמעאל *שהוא אומר בשפחה כנענית המאורסה לעבד עברי ושפחה כנענית בת איתרוסי היא אלא מאי אית לך למימר מאי מאורסת מיוחדת הכא נמי מאי מאורסת מיוחדת אמר רב חסדא 'חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה לראובן ונשתחררה וחזרה ונתקדשה לשמעון ומתו שניהם מתייבמת ללוי ואין

רש"י

דלמא מודה · בב"ד קודם העדאת עדים ומודה בקנס פטור : ויליד בית מה ת"ל · לענין אכילת תרומה ויליד ביתו הם יאכלו בלחמו יליד בית בן שפחתו : אילו כן · דלא כתיב אלא קנין כספו הוא יאכל בו : אף קנין כסף אע"פ שאינו שוה כלום · כגון שנעשה מוכה שחין : מי איכא עבדא דלא מזדבן · בפרוטה: לקנסא · שאם יגחנו שור יטול שלשים כסף : בטרפה · שאין משלמין עליו קנס דגברא קטילא הוא: והא חזי למיקם קמיה · לשרתו אע"פ שנחתכה רגלו למעלה מן הארכובה או ניקב קרום המוח ראוי לשירות קל : במנוול · דמאיס והוי כמי טרפה דלאו בר קנסא הוא : בקדושין אמרינן התקדשי לחציי מקודשת חלייך מקודשת לי אינה מקודשת הכא מי הוי קדושין או לא : אם תמצא לומר · כלומר אי בעית למפשט מדקיימא לן התקדשי לחציי מקודשת לא דמי דהתם בר חורין הוא וחזיא לכוליה והכי קאמר לה אי בעינא נסיבנא אחריתי בהדיך אבל הא לא חזיא לפלגא דעבדות דידיה : ואם תמצא לומר חלייך מקודשת לי אינה מקודשת · ובעית למפשט הא מינה דכי היכי דמקדש חצי אשה אינה מקודשת הואיל דלא מצינן למימר דהכי קאמר לה דתנסיב אחרינא בהדי דאיתתא לא חזיא לתרי ואשתכח דפלגא הוא דקדיש הכא נמי חצי איש שקידש לא הוו קידושין לא דמי דהתם שייר בקניינו דהוה ליה לקדשה לכולה אבל האי לא שייר מידי דכל מה דחזי למעבד עבד : כשעשאו טריפה · דהוה ליה כמאן דקטליה ויהב ליה לנפשיה : ועוד כופר הוא כו' · דבשלמא קנס דלא כתיב ביה מיתה אלא נגיחה שנאמר אם עבד יגח השור וגו' (שמות כא) איכא לאוקמיה כשעשאו טריפה אבל בכופר של בן חורין כתיב והמית איש או אשה : ראוי ליטול · דפלגא לאו בר קנסא הוא אלא בר כופר : ואין לו · שהרי מת ויורשים אין לו שיגבו וזה המזיק זכה במה שבידו ולעולם בשמת וה"ק נותן חצי קנס לרבו וחצי כופר ראוי ליתן ליורשיו אם היו לו יורשין : אוקי אמורא עליה · העמיד מתורגמן לפניו לחזור ולדרוש : והמכשלה הזאת · כלומר כך התחיל בדרשא מקרא כתוב והמכשלה הזאת תחת ידיך באנשי ירושלים שפסקה תורה מהם והיו שואלין לחבריהם שמלה לך קצין תהיה לנו והמכשלה הזאת תחת ידיך כלומר דברים שמכוסין כשמלה שלך הן שאתה בקי בהן אמור לנו ותהיה קצין והמכשלה הזאת דברי תורה שאין אדם עומד על אמיתתן עד שיכשל בהן להורות טעות ויכלימוהו והוא נותן לב ומבין תחת ידיך הן אף אני נכשלתי בהוראתי וחוזרני בי : ואם לחשך אדם לומר · תשובה לדבר זה מאותה ששנינו במס' כריתות (יא·) והפדה לא נפדתה דשפחה חרופה איזו זו פדויה ואינה פדויה חציה שפחה וחציה בת חורין המאורסה לעבד עברי והוא הדין לכל ישראל אלא אורחא דמלתא נקט משום דעבד עברי מותר בשפחה: אלמא בת איתרוסי היא· מדקתני מאורסת: אמור לו · וכי סבור אתה שהן אירוסין ממש : כלך אצל רבי ישמעאל · דאמר התם דברה תורה כלשון בני אדם ובשפחה כנענית שלא נפדית כלל קמשתעי קרא : המאורסה לעבד עברי · וכי שפחה כנענית גמורה בת קדושין היא הא תמורה בעלמא היא עם הדומה לחמור: מיוחדת · וגזירת הכתוב היא דמחייב עלה אשם הואיל ויחדוה לעבד עברי המותר בה : וחזרה ונתקדשה לשמעון · אחיו ובחיי ראובן דאי ראובן לא גירשה : ואין

תוספות

מי איכא עבדא דלא מזדבן לקנסא · וא"ת כי אמר נמי דאינו מכור תקשי ליה מי איכא עבדא דלא מזדבן לקנסא שיוכל למכרו כולו לגמרי וי"ל דלא ימצא קונים שיקנוהו לגמרי אפי' לא יצטרכו לפרנסו שיוכל לומר עשה עמי ואיני זנך מ"מ מימנעי אינשי לקנותו שלא יהא רגיל אצלם אבל אם מכרו לקנס מכור זמנין דזבני ליה ועי"ל דאפי' מוכרו כולו לגמרי אינו מכור דהא אינו שוה כלום ואינו מוכרו אלא לקנס ולקנס אינו מכור : אם תמצא לומר התקדשי לחציי מקודשת · וגבי אשה קאמר אם תמצא לומר חלייך מקודשת לי אינה מקודשת והוי מצי למימר איפכא אלא האמת נקט דהכי מסיק בפ"ק דקידושין (דף ז·) : ואי אמרת קדושיו לאו קדושין יורשין מנא ליה · תימה דמה תולה יורשין בקידושין והלא בנו מן הפנויה יורשו כדאמר (יבמות דף ק:) גבי עשרה כהנים שפירש אחד מהן ובעל דהולד שתוקי שמשתקין אותו מנכסי אביו משום דלא ידעי' אבוה מנו ואפי' בנו ממזר מערוה דלא תפסי בה קידושין תנן בפרק שני דיבמות (דף כב·) דהוי בנו לכל דבר והיינו ליורשו והכא אי תפסי בה קידושין גרע טפי דאתי לד עבדות ומשתמש בא"א כדאמרינן [בהחולץ] (שם דף מה·) וי"ל דסבר הש"ס דאם איתא דלאו בר קדושין הוא אין בנו מתייחס אחריו ולא דמי לעריות דתפסי בה קדושין לעלמא אבל האי דלאו בר קדושין הוא בשום מקום אין הבן מתייחס אחריו :
ואין

עין משפט נר מצוה

קה א מיי' פכ"ב מהל' מכירה הלכה א סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רע סעי' ד :

קו ב מיי' פ"ו מהל' תרומות הלכה א סמג לאוין רכד רכה טור י"ד סי' שלא :

קז ג מיי' פ"ד מהל' אישות הלכה יז סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן מד סעי' יא :

קח ד ה מיי' שם פ"ג הלכה ט סמג שם טוש"ע אה"ע סי' לא סעי' ח :

קט ו ז מיי' פי"א מהל' נזקי ממון הלכה ג סמג עשין סו טוש"ע י"ד סי' רסז סעי' סב :

קי ח מיי' פ"ד מהל' אישות הלכה טז סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' מד סעי' יב :

קיא ט מיי' שם הלכה יז ופ"ג מהלכות איסורי ביאה הלכ' יג סמג לאוין קכה :

קיב י מיי' פ"ז מהל' יבום הלכה לא סמג עשין נא נב טוש"ע אה"ע סי' קעד ס"ג :

תוספות רי"ד

מי שחציו עבד וחציו בן חורין שקדש בת חורין מקודשת היא משום צד חירות שבו ואפילו אם תמצא לומר המקדש אשה לחציו אינה מקודשת התם משום דשייר בקנינו הכא לא שייר בקניינו וכן נמי שפחה שחציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה מישראל קדושיה קדושין משום צד חירות שבה · ואפילו אם תמצא לומר המקדש חצי אשה אינה מקודשת התם שייר בקנינה הכא לא שייר בקנינה

גליון הש"ס

גמ' מי איכא עבדא כו' · עי' ערכין ד' כ ע"א תד"ה לאתויי מנוול : שם מי שחציו עבד וחציו בן חורין · עי' ירושלמי פ"ח דפסחים הלכה א : שם ומאי יורשיו נפשיה · עי' פר"ח בספרו מים חיים בתשובותיו סימן ב : שם אמר רבא שתי תשובות · עי' פסחים ד' עא ע"א וס"ב: שם ואמר ר"ל כופר · עי' ב"ק ד' מב ע"ב :

ויקרא כב
שם
ישעיה ג

קידושין ז.
ב"ק שם
[שבת קיט. חגיגה יד:]
[כריתות יא.]
ע"ש ומאורסה כך איתא בכריתות]
[כריתות שם]

קיג א מיי' פ"ד מהל' אישות הלכה טו סמג עשין מח טור ש"ע אה"ע סי' מד סעי' יב וע"ש:

קיד ב מיי' פ"ג מהל' איסורי ביאה הלכ' יג סמג לאוין קכט:

קטו ג מיי' פ"ח מהל' עבדים הלכה א סמג עשין פו טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף פ:

קטז ד מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם בהג"ה:

קיז ה מיי' פ"א מהל' תרומות הלכה יז:

קיח ו מיי' פ"ח מהל' עבדים הלכה ב סמג עשין פו טוש"ע י"ד סי' רסז סעי' ס בהג"ה:

*ואין אני קורא בה אשת שני מתים מה נפשך אי קדושי דראובן קדושין קדושי דשמעון לאו קדושין ואי קדושי דשמעון קדושין קדושי דראובן לאו קדושין *איתמר חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה לראובן ונשתחררה וחזרה ונתקדשה לשמעון רב יוסף בר חמא אמר ר"נ פקעו קדושי ראשון ר' זירא אמר רב נחמן גמרו קדושי ראשון א"ר זירא כוותיה דידי מסתברא דכתיב °לא יומתו כי לא חופשה הא חופשה יומתו א"ל אביי ולתנא דבי ר' ישמעאל דאמר בשפחה כנענית המאורסת לעבד עברי הכי נמי דכי חופשה יומתו אלא מאי אית לך למימר שחופשה וחזרה ונתקדשה הכא נמי שחופשה וחזרה ונתקדשה *אמר רב הונא בר קטינא א"ר יצחק מעשה באשה אחת שחציה שפחה וחציה בת חורין וכפו את רבה ועשאה בת חורין (א) כמאן כר' יוחנן בן ברוקה *דאמר על שניהם הוא אומר °ויברך אותם אלהים ויאמר וגו' פרו ורבו ומלאו וגו' *אמר רב נחמן בר יצחק לא מנהג הפקר נהגו בה: **מתני'** *המוכר עבדו לעובדי כוכבים או *לחוצה לארץ יצא בן חורין: **גמ'** *ת"ר המוכר עבדו לעובדי כוכבים יצא לחירות וצריך גט שחרור מרבו ראשון אמר רשב"ג בד"א שלא כתב עליו אונו אבל כתב עליו אונו זהו שחרורו מאי אונו אמר רב ששת *דכתב ליה הכי לכשתברח ממנו אין לי עסק בך: ת"ר ילוה עליו מן העובד כוכבים כיון שעשה לו עובד כוכבים נמוסו יצא להירות מאי נמוסו אמר רב הונא בר יהודה נשקי מתיב רב ששת האריסין והחכירות ואריסי בתי אבות ועובד כוכבים שמשכן שדהו לישראל אע"פ שעשה לו נמוסו פטורה מן המעשר ואי ס"ד נשקי שדה בת נשקי היא אלא א"ר ששת זמן קשיא זמן אזמן ל"ק הא דמטא זמניה הא דלא מטא זמניה אלא גבי עבד דמטא זמניה צריכא למימר אלא אידי ואידי דלא מטא זמניה ול"ק הא לגופא והא לפירא* ואיבעית

ואין אני קורא בה אשת שני מתים. לומר חליה היתה לזה וחליה לזה ומכח שניהם היא באה ואמרי' ביבמות (דף לא:) ג' אחין נשואין ג' נשים נכריות ומת אחד מהם ועשה בה השני מאמר ומת חולצת ולא מתיבמת שנאמר ומת אחד מהם וגו' (דברים כה) מי שעליה זיקת יבם א' ולא שעליה זיקת שני יבמין וזו ע"י מאמר לא יצתה מזיקת יבום הראשון כולה ובמקצתה חל עליה זיקת יבום השני אבל הכא לא זיקת שנים עלה דחד מנייהו קדושין גמורים ודאידך לאו כלום ומיהו משום פלוגתא דאמוראי דלעיל מספקא לן הי מנייהו הוו קדושין והשתא דמתו לאו מתיבמת ללוי ממה נפשך כו': וחזרה ונתקדשה לשמעון · ולאו משום אחיו נקט ליה: פקעו קדושי ראשון · אפי' למ"ד מקודשת בא השחרור והפקיעה ומקודשת לשני שהרי נשתנה גופה והויא לה כקטן שנולד: גמרו קדושי ראשון · ע"י השחרור גמרו דעד עכשיו הבא עליה באשם ומלקות היה אפילו מזיד ומכאן ואילך הבא עליה במיתה: לא יומתו כי לא וגו' · ומוקמינן לה בחליה שפחה וחליה בת חורין וס"ל דה"ק אינן חייבין מיתה משום א"א כי לא חופשה לאחר קידושין הא חופשה לבתר הכי יומתו דהוי לה אשת איש גמורה: ה"ג · הא חופשה בתר אירוסין יומתו וכי קידושין ראשונים כלום היו: אלא מאי אית לך למימר · דוקיא דקרא הכי משמע: הא חופשה וחזרה ונתקדשה · יומתו אם ניאפה עם אחר: כר' יוחנן בן ברוקה · במס' יבמות: על שניהם הוא אומר כו' · דאשה נמי מיפקדא אפריה ורביה: מנהג הפקר היו נוהגין בה · בזנות דלא היתה מיוחדת לאדם ולא היתה משמרת עצמה: מתני' יצא לחירות · אם ברח מן העובד כוכבים או שקנסוהו ב"ד לפדותו כדאמר לקמן דקונסים אותו לפדותו וכשיפדנו לא ישתעבד לו וקנס חכמים הוא הואיל והפקיעו מן המצות וכן לח"ל יצא לחירות מפני שהוציאו מארץ לחוצה לארץ ובגמרא מפרש את מי קנסו אם את הלוקח או את המוכר: גמ' אונו · שטר: לכשתברח · מן העובד כוכבים אין לי עסק בך: נמוסו · לקמן מפרש: יצא לחירות · דהויא כמכירה וקנסוהו רבנן: נשקי · חותם וסי' עבדות שתולין לעבדים בצואריהם: האריסין · ישראל שנעשה אריס לעובד כוכבים בקרקע העובד כוכבים וקסבר יש קנין לעובד כוכבים בארץ להפקיע מיד מעשר: אריס · למחצה לשליש ולרביע: חכירות · שקבלה מן העובד כוכבים בכך וכך חטין לשנה: ואריסי בתי אבות · כלומר אריסות קבועה ועומדת מאבות שהיו אבותיו של ישראל אריסין בקרקע זה לאבותיו של עובד כוכבים זה אפ"ה לא הוי בקני לישראל אלא של עובד כוכבים הוא ופטור מן המעשר ישראל זה בחלקו: אף על פי שעשה לו · לישראל נמוסו: זמן · ס לא פרעתיך לזמן פלוני יהא חלוט לך: קשיא זמן אזמן · דגבי עבד חשיב לה מכירה וגבי שדה לאו מכירה היא: הא דמטא זמניה · הך דגבי עבד: אלא גבי עבד דמטא זמניה · בלשון קשיא הוא: הא לגופא · גבי עבד דקבע בו זמן לגופו שאם לא יתן לו עד אותו זמן יהא גופו חלוט לעובד כוכבים ומעכשיו היה משתעבד בו וכיון דאזיל בתקנתא דרבנן דאסרו למסור עבד לעובד כוכבים ואע"ג דלא מטא זמניה וגבי שדה דקבע לו זמן לפירות עכשיו לא תאכל הפירות יאם לא אפרע לך ליום פלוני אכול פירות עד שאפרע מעותיך הלכך אפי' מטא זמניה לאו מכירה היא וכ"ש בדלא מטא זמניה:

ואין אני קורא בה אשת שני מתים · וא"ת והכא מאי נפקא מינה אם היא אשת שני מתים הא אמרינן בפ' ד' אחין (יבמות דף לא:) דזיקת שני יבמין דרבנן גזירה שמא יאמרו שתי יבמות הבאות מבית אחד מתיבמות וזה לא שייך הכא וי"ל דהתם במאמר דרבנן הויא זיקת ב' יבמין דרבנן אבל בעלמא הוי דאורייתא: **מה** נפשך אי קידושי ראובן כו' · פי' בקונטרס דמשום פלוגתא דאמוראי דלעיל מספקא ליה הי מינייהו הוו קידושין וקשה דרב חסדא גופיה פשיטא ליה דהוו קידושין ורבה בר רב הונא נמי חזר בו מכח דברי רב חסדא ונראה דמספקא ליה אי גמרי קדושי ראשון אי פקעי: **גמרו** קידושי ראשון · והא דאמרי' בפ"ק דקידושין (דף ז·) בהמה של שני שותפין הקדיש חציה וחזר ולקחה והקדיש חציה כו' הא לא הקדישה לא גמרי שאני התם דאפשר שתרעה ויהיו חציה דמיה הקדש וחציה חולין אבל הכא דאי אפשר שתהא חציה מקודשת דכי יקח איש אשה כתיב לא חצי אשה מסתבר למימר או גמרי או פקעי ואע"ג דהתם מדמי למקדש חצי אשה לא קשה מידי דמייתי שפיר דהיכא דאיכא דעת אחרת לא פשטי בכולה אי נמי איכא למימר דבהמה של שני שותפין שייר בקנייטא קלא שהרי בהמה היתה בת הקדש לפיכך לא גמרי אבל הכא חציה שפחה לא היתה בכלל קידושין: **אבל** אם כתב עליו אונו זהו שחרורו · וא"ת הא דאמר אמימר לעיל (דף מ·) המפקיר עבדו אין לו תקנה דאיסורא דאיכא גביה לא מצי מקני ליה וכאן משמע דיש לו תקנה בשטר ועל כרחך לא משחרר ליה עד שיברח דאי נאתר חייל השחרור היכי מזבין ליה ומסר ליה לעובד כוכבים להשתעבד בו וי"ל דלא דמי למפקיר דעובד כוכבים לא קני ליה אלא למעשה ידיו ואכתי פש ליה גבי ישראל ממונא דקני ליה לקנס ולוולדות ולא הפקיעו ממנו חכמים עד אחר שיכתוב לו גט שחרור: **הא** לגופא · פי' בקונט' גבי עבד קבע לו זמן שאם לא יפדהו יהא גופו חלוט לעובד כוכבים ומעכשיו נשתעבד בו וכיון דמזלזל בתקנתא דרבנן קנסוה אע"ג דלא מטא זימניה וגבי שדה איירי דקבע ליה זמן לפירי שאם לא יפדהו עד הזמן יאכל הפירות מאז ואילך עד שיפרע הלכך אפי' מטא זימניה אין לו אלא פירות ותימה כיון דעד דלא מטא זמניה אין לו פירות מה שייך לומר פטור מן המעשר ועוד דהוה ליה למימר אידי ואידי בין מטא זמניה בין לא מטא זמניה ומדנקט לא מטא זמניה משמע דלא מתוקמא הסיא דמעשר אלא בלא מטא זמניה ונראה לפרש הא לגופא הא לפירא כמו הא גופא והא פירא דגבי עבד אע"ג ד:א מטא זמניה הגוף בבית העוב"כ ומפקיעו מן המצות ומש"ה יוצא לחירות אבל בבדה אין לו לישראל אלא פירות והשדה ברשות העוב"כ ופטור:

לקמן פ"ב
יבמות סו: לעיל לח:
שבת קלז: יבמות סה: [קדושין לה:]
[לעיל לח: יבמות סו:]
[ערכין כט:]
[עי' תוס' לקמן מד ע"ב ד"ה לח"ל]
לקמן מה: קדושין ד: [תוס' ע"ז פ"ד]
[עי' תוס' ב"ב מג: ד"ה אין לין]
והדר משכון דלאו רווחא וזמן לגופיה הכא במאי עסקי' [illegible]

תוספות רי"ד

אמר רב (חנה) [הונא] בר קטינא אמר רב יצחק מעשה בשפחה אחת שחציה שפחה וחציה בת חורין וכפו את רבה ועשו אותה בת חורין כמאן כר' יוחנן בן ברוקה דאמר על שניהם הוא אומר ויברך אותם אלהים ויאמר להם פרו ורבו אמר רב נחמן בר יצחק לא התם מנהג הפקר נהגו בה: מתני' המוכר את עבדו לכנענים או לח"ל יצא ב"ח · אין פודים את השבויים יתר על דמיהם מפני תקון העולם · אין מבריחים את השבויים מפני תקון העולם רשב"ג אומר מפני תקון שבויים · אין לוקחין ספרים תפילין ומזוזות מן עובדי כוכבים יתר על דמיהן מפני תקון העולם · פי' כשמכרום אותו לכנענים הפקיעוהו מן המצות אי נמי כשמכרוהו לח"ל הפקיעו ממצות הנוהגות בא"י לפיכך קונסים אותו שיצא לחירות: ת"ר המוכר עבדו לכנעני יצא לחירות וצריך גם שחרור מרבו ראשון

הגהות הב"ח

(א) גמ' כמאן כר"י בן ברוקה · נ"ב עיין תוס' לעיל דף מא ע"ב דמסהדרין אותה משום שהיא מצוה רבה וכן בכתובות ד' מז ע"ב [illegible] ועיי' תוס' שבת ד' ד (וסבלו תמר)

ואי בעית אימא בשלוה על מנת למשכנו ולא משכנו: ת"ר גבאו בחובו או שלקחו סיקריקון לא יצא לחירות ובחובו לא ורמינהי *הרי שאנסו בית המלך גורנו אם בחובו חייב לעשר אם *באנפרות פטור מלעשר שאני התם דקא משתרשי ליה תא שמע דאמר רב המוכר עבדו לפרהנג עובד כוכבים יצא לחירות התם הוה ליה לפיים ולא פיים גופא אמר רב המוכר עבדו לפרהנג עובד כוכבים יצא לחירות מאי הוה ליה למעבד הוה ליה לפיים ולא פיים בעי ר' ירמיה מכרו לשלשים יום מהו תא שמע דאמר רב המוכר עבדו לפרהנג עובד כוכבים יצא לחירות התם בפרהנג עובד כוכבים שאינה חוזרת מכרו חוץ ממלאכתו מהו חוץ מן המצות מהו חוץ משבתות וימים טובים מהו לגר תושב לישראל מומר מהו לכותי מהו פשוט מיהא חדא גר תושב הרי הוא כעובד כוכבים כותי וישראל מומר אמרי לה כעובד כוכבים ואמרי לה כישראל: בעו מיניה מרבי אמי עבד שהפיל עצמו לגייסות ואין רבו יכול להוציאו לא בדיני ישראל ולא בדיני עובדי כוכבים מהו שיטול את דמיו א"ל ר' ירמיה לרבי זריקא פוק עיין במכילתיך נפק דק ואשכח דתניא המוכר ביתו לעובד כוכבים דמיו אסורין ועובד כוכבים שאנס ביתו של ישראל ואין בעליו יכול להוציאו לא בדיני ישראל ולא בדיני עובדי כוכבים מותר ליטול את דמיו וכותב ומעלה בערכאות שלהן מפני שהוא כמציל מידם ודילמא ה"מ בית דכיון דלא סגי ליה בלא בית לא אתי לזבוניה אבל עבדא דסגי ליה בלא עבדא אתי לזבוניה או לא שלח להו ר' אמי מיני אמי בר נתן תורה יוצאה לכל ישראל עבד שהפיל עצמו לגייסות ואין רבו יכול להוציאו לא בדיני ישראל ולא בדיני עובדי כוכבים [ו'] מותר ליטול את דמיו וכותב ומעלה בערכאות של עובדי כוכבים מפני שהוא כמציל מידם *א"ר יהושע בן לוי המוכר עבדו לעובד כוכבים קונסים אותו עד מאה בדמיו דוקא או לאו דוקא ת"ש *דאמר ריש לקיש המוכר בהמה גסה לעובד כוכבים קונסים אותו עד עשר' בדמיה ודלמא שאני עבד דכל יומא ויומא מפקע ליה ממצות ואיכא דאמרי אמר רבי יהושע בן לוי המוכר עבדו לעובד כוכבים קונסין אותו עד עשרה בדמיו דוקא או לאו דוקא תא שמע *דאמר ריש לקיש המוכר בהמה גסה לעובד כוכבים קונסין אותו עד מאה בדמיה שאני עבד דלא הדר ליה אלא בהמה טעמא מאי משום דהדרא ליה לקנסיה טפי חד אלא עבד מילתא דלא שביחא *ומלתא דלא שכיחא לא גזרי בה רבנן בעא מיניה רבי ירמיה *מרבי אסי מכר עבדו ומת מהו שיקנסו את בנו אחריו אם תימצי לומר *צרם אוזן בכור ומת קנסו בנו אחריו משום דאיסורא דאורייתא היא אבל הבא איסורא דרבנן

ואם

רש"י

הכי גרסינן ואיבעית אימא בשלוה על מנת למשכנו ולא משכנו · הא דשדה כגון שלוה העובד כוכבים מישראל על מנת שאם לא אפרע לזמן פלוני בא ומשכנני מקרקע זו ותהא שלך והא דקתני פטורה מן המעשר כל זמן שלא בא ישראל ומשכנו דאע"ג דמטא זמניה הויא בחזקת העובד כוכבים ואם היה ישראל נוטל חלק בפירות פטורה מן המעשר וגבי עבד כי האי גוונא קנסוה רבנן לישראל ואע"פ שלא משכנו העובד כוכבים עדיין בעבד זה קנסוהו הואיל ועבר זמנו ולא פרע: גבאו · העובד כוכבים לעבד: בחובו · שהיה לו על ישראל והוא לא מכרו לו ולא לוה עליו: סיקריקון · בשעה שישראל מופקרין להריגה ואמר לעובד כוכבים שא קרקע זו או עבד זה והניחני: לא יצא לחירות · דאונס הוא וליכא למקנסיה: חייב לעשר · עליה דהוי כמוכר: באנפרות · הפסד: דקא משתרשי ליה · הרי נהנה מהם שפורע חובו הילכך לענין עישור חייב במעשר ומיהו גבי עבד קנסא משום מכירה היא וזה לא מכר מדעתו אלא שלא לרצונו גבאו ואמאי נקנסיה: פרהנג · מליק ושם עלילות ומכרו לו בדמי אנפרותו שהעליל עליו: היה לו לפיים · בדבר אחר: ולא פיים · ומסרו לו מדעתו: לשלשים יום · ולאחר שלשים יחזור אליו: לפרהנג עובד כוכבים · וקס"ד לעבוד עבודת המלך עד זמן פלוני ולשוב: חוץ ממלאכתו · גופו קנוי לך ובלבד שלא תשתעבד בו שלא מכרו אלא להשיאו לשפחתו לולדות דהשתא לא מפקע ממצות לחלל שבתות א"נ מכרו למלאכתו חוץ משבתות וימים טובים מהו: לגר תושב · שקבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים ואוכל נבילות: פשוט מיהא · מתניתא: חדא · מהנך בעיא: עיין במכילתיך · במשנה הסדורה לך לידע מה נשיב: המוכר ביתו לעובד כוכבים · בארץ ישראל דאמר קרא לא תחנם לא תתן להם חנייה בקרקע (ע"ז דף כ.): וכותב · לו שטר: ומעלהו בערכאות שלהן · לחותמו אף על פי שחשיבות הוא להם: ודילמא · הא דלא גזור רבנן בהך דילמא אתי לזבוני מדעתו: הני מילי בית · דלא סגי ליה לאינש בלא בית ולא עבידי אינשי דמזבני: אתי לזבוני · וגזרינן בהא אטו מכירה דעלמא ולא תפשוט: שלח להו רבי אמי · להנך דבעו מיניה: מיני אמי בר נתן תלא תורה · הוראה זו לישראל: קונסים אותו · לפדות מיד העובד כוכבים: דוקא או לאו דוקא · דלא קנסינן ליה כולי האי וגוזמא קאמר: עד עשרה · אלמא בהנך דקנס רבנן במכירה דידהו לא קנס כולי האי: אין מוכרין בהמה גסה גזירה משום שאלה ושכירות ונסיוני במסכת ע"ז (דף טו.): שאני עבד · כלומר לעולם אימא לך דעבד דוקא ושאני עבד כו': או לאו דוקא · דאי בעו מיניה טפי קנסינן ליה עד דפריק ואורחא דמלתא הוא דנקט: עד מאה · וקס"ד ה"ה לעבד: שאני עבד דלא הדר ליה · כלומר דילמא תרווייהו דוקא ועבד היינו טעמא דלא קנסוהו טולי האי דלא הדר למריה בתר דפריק ליה דהא תנן יצא לחירות: ופרכינן אלא בהמה מ"ט קנסינן ליה כולי האי משום דהדרה ליה ליקנסיה טפי חד · מכדי דמיה היה לך לקונסו יותר מן העבד ותו לא הואיל וטעמא משום דהדרה ליה הוא אין כאן אלא כדי דמיה ואתה קנסו מי' עד ק' אוי לו בחזרה זו: מילתא דלא שכיחא היא · שימכרוהו לעובד כוכבים: מהו שיקנסו את בנו · לפדותו: אם תימצי לומר · הך דמבעיא לן בבכורות כהן הגורס אוזן הבכור ועבר משום כל מום לא יהיה בו דאמרי' התם לא ישחט עולמית ומבעיא לן גרם ומת מהו שיקנסו בנו אחריו ואם תימצי לומר בההיא דקנסוהו הא דהכא לא מיפשטא לן מינה דהתם קא עבד אבוה איסורא דאורייתא אבל מוכר עבדו לעובד כוכבים איסורא דרבנן הוא דעבד:

ואם

תוספות

בשלוה על מנת למשכנו כו' · פירש בקונטרס שאם לא אפרע עד זמן פלוני בא ומשכנני מקרקע זו ותהא שלך וכל זמן שלא בא ישראל ומשכנו הוי בחזקת עובד כוכבים וגבי עבד כי האי גוונא קנסוה רבנן לישראל הואיל ועבר הזמן ולא פרע ואע"פ שלא משכנו עדיין וקשה דהוה ליה למימר אידי ואידי דמטא זמניה לכך נראה דאתא לשנויי שנויא קמא הא דמטא זמניה והא דלא מטא זמניה והא דאקשינן גבי עבד דמטא זמניה לריכא למימר בשלוה על מנת למשכנו ולא משכנו דס"ד כיון דלא משכנו עדיין לא יצא לחירות קא משמע לן דהואיל ובידו למשכנו דיוצא לחירות:

המוכר עבדו לפרהנג · עובד כוכבים · פי' בקונטרס מליק ושם עלילות ומכרו לו באותן דמים שהעליל וקשה דלא שייך על זה לשון מכירה ולישנא שהיה לו לפיים ולא פיים לא משמע הכי ועוד דמדמי למוכרו לשלשים יום ונראה דהפרהנג נוטל עבדו על כורחו אלא שנותן לו דמים לכך פריך דאמאי יצא לחירות כיון דהוי בעל כורחו כמו גבאו בחובו ומשני דהיה לו לפיים דכיון דנותן דמים ודאי היה מתפייס בדבר מועט ומדמי לו נמי למוכרו לשלשים יום דאחר שגומר מלאכתו דרכו להחזירו לישראל וישראל מחזיר לו הדמים:

וכותב ומעלה בערכאות שלהם · פירש בקונטרס אף על פי דחשיבות הוא להן וקשה דשטרות העולין בערכאות של עובדי כוכבים מכשרינן * ולא מפלגינן בין לכתחילה בין לדיעבד ומפרש רבינו תם דאע"ג דנראה כמקיים המקח שרי הכא וההיא דפרק קמא דע"ז (דף יג:) הולכין ליריד של עובדי כוכבים ולוקחים מהן בהמה ועבדים מפני שהוא כמציל מידם ומעלה בערכאות של עובדי כוכבים התם נמי מקיים המקח ומתפרסם הדבר שמהנה לעבודת כוכבי' ואפי' הכי שרי:

או לאו דוקא · פירש בקונטרס דלא קנסינן ליה כולי האי וגוזמא קאמר וקשה דאם כן איזה שיעור יהיב דהכי לא ידע ההיא דקונסין אותו עד עשרה דנימא ביה ההוא שיעורא ונראה לפרש או לאו דוקא אלא אפילו ביותר ממאה קנסינן ליה עד דפריק כענין שפי' בקונטרס באיכא דאמרי ומייתי מבהמה דקונסין אותו עד עשרה בדמיה אלמא לאו דוקא דהוא הדין טפי כדקאמר הכא עד מאה גבי עבדים והוא הדין דהכא לאו דוקא:

התם דאיסורא דאורייתא · ובפרק כל פסולי המוקדשין (בכורות לה:) גבי גרס אוזן הבכור קאמר דליכא למיפשט מהכא דשאני עבד דמפקע ליה ממצות אם כן הוה מצי למימר הכא אם תימצי לומר דהתם לא קנסו הכא קנסו משום דמפקע ליה ממצות וכן התם הוה מצי למימר איפכא כי הכא:

נטייבה

עין משפט נר מצוה

קיט א ב ג ד ה מיי' פרק ח מהל' עבדים מהלכה ב עד הלכה ג סמג עשין פו טור ש"ע י"ד סימן רסז סעיף פ בהג"ה וע"ש:

קכ ו מיי' פ"ט מהל' ע"ז הלכה יג סמג לאוין מח: [ו] מיי' פ"ח מהל' עבדים הלכה יב טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף פא:

קכא ז מיי' פרק כ מהל' שבת הל' ג סמג לאוין סה טוש"ע י"ד סי' קנא סעיף ד:

קכב ח מיי' פ"ח מהל' עבדים הלכה א סמג עשין פו טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף פ:

קכג ט מיי' פ"ב מהל' בכורות הלכה ז טוש"ע י"ד סי' שיג סעיף א:

תוספות רי"ד

שלח ר' אמי מיני אמי בר נתן תורה תצא לישראל עבד שהפיל עצמו לגייסות ואין רבו יכול להוציאו לא בדיני ישראל ולא בדיני אומות העולם מותר ליטול דמיו וכותב ומעלה בערכאות שלהם מפני שהוא כמציל מידם: אריב"ל המוכר עבדו לכנעני קונסין אותו לפדותו עד עשרה בדמיו ולשהררו: דוקא אי לאו דוקא ולא איפשיט · אר"ל המוכר בהמה גסה לכנעני קונסין אותו לפדותה עד מאה בדמיה בעא מיניה ר' ירמיה מרבי אמי מכר עבדו לכנעני ומת מהו שיקנסו בנו אחריו לדידיה קנסיהו רבנן והא ליתיה או דלמא לממוניה קנסוה והא איתיה ופשט ליה לדידיה קנסוה לבריה לא קנסיה

גליון הש"ס

גמ' מכר עבדו ומת עיין תשובות טור סימן לט סק"ז:

הגהות בגיליון

[חולין קלח.]

[פי' שלקח אנס עובד כוכבים באונס שלא כדין. ערוך ועי' פרש"י לקמן נח: ד"ה או מחמת אנפרות]

[לעיל יט:]

[בכורות נ.]

[ע"ז טו:]

[ע"ז כב]

צ' תוספות בכורות לה: ד"ה בעא

[עירובין סג: וש"נ]

פ"ק יג. בכורות לה:

קכד א מיי' פ"ז מהל' י"ט הל' ד סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן תקלח סעיף ו :
קכה ב מיי' פ"א מהל' שמטה הל' יד סמג לאוין רסז :
קכו ג ד מיי' שם הל' יג:
קכז ה ו מיי' פרק ז מהל' חובל ומזיק הלכה ג סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סימן שפה סעיף א :
קכח ז מיי' פ"ח מהל' עבדים הלכה ו סמג עשין פז טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף פב :
[עי' פרש"י ערובין ה.]
קכט ח מיי' שם הל' ז סמג שם :
[ב"ק נ:]
קל ט י מיי' שם הל' ח סמג שם טוש"ע שם סעיף פג :
קלא כ ל מיי' פרק יא מהל' שמטה הלכה יא סמג לאוין ערה :

נטייבה · פי' בקונטרס נזדבלה וקשה דהא איסורא דרבנן הוא והיכי פשיט מינה בבכורות בפ' פסולי המוקדשין (דף לד:) אגרם אזן דהוי איסורא דאורייתא וכן הכא מפקע ליה ממונות היכי פשיט מינה ומפרש ר"ת נטייבה חרש בה חרישה יתירא דהוי דאורייתא ונדיירה כפירוש הקונטרס ואף על פי שהוא דרבנן חשיב טפי מנתקוולה ומייתי ראיה מנטייבה ומיהו אכתי קשה הכא היכי פשיט דילמא עבד שאני דמפקע ליה ממונות המיר טפי מאיסורא דאורייתא כדאמרינן בפרק כל פסולי המוקדשין (שם דף לד:) ואומר ר"ת דגבי שביעית אית לן להחמיר טפי מבשום מקום לפי שהיו מזלזלין בה כדאמרינן בסוף הניזקין (לקמן נד:) שהיו חשודין על השביעית לכך מייתי שפיר מינה דלא קנסו בנו אחריו ובשטר שיש בו רבית שקונסים אותו * דמשמע לעולם אפילו בנו כיון דקנסו זכה בו הלוה ובשנים שהפקידו אצל אחד זה מנה וזה מאתים דאמר ר' יוסי הכל יהא מונח עד שיבא אליהו (ב"מ דף לז:) התם קנסינן להו כי היכי דלודי ואם היה מחזיר לבנו לא היה מודה:

שנתקווצה · פי' ר"ח קוצין התלושים בה וכן מפרש בירושלמי אבל מחוברים הן אסורין מדאורייתא כדאמרינן בפרק הבונה (שבת דף קג:) התולש עולשין והמורד זרדין אם ליפות הקרקע כל שהוא אע"פ דפטר התם באראה דחבריה הכא ליכא לאוקמי בהכי דשביעית לא מיפטר משום מלאכה שאינה צריכה לגופה :

לחוצה לארץ יצא לחירות · ואם תאמר היכי דמי אי אזיל מנפשיה איבד את זכותו כדאמר בשמעתין דבעל כרחו אינו יכול להוציאו כדאמרינן בשלהי כתובות (דף קי:) דאין הכל מוציאין ויש לומר דמיד כשמכרו קנסינן ליה פן ישתדלנו לוקח בדברים לילך אחריו :

[שייך לעיל במשנה ד' מג:]

ואם תימצי לומר כוון מלאכתו במועד ומת *לא קנסו בנו אחריו משום דלא עבד איסורא הכא מאי לדידיה קנסו רבנן והא ליתיה או דילמא לממוניה קנסו רבנן והא איתיה אמר ליה תניתוה *שדה שנתקווצה בשביעי' תזרע למוצאי שביעית נטייבה או נדיירה לא תזרע למוצאי שביעית וא"ר יוסי בר' חנינא *נקטינן הטיבה ומת בנו זורעה אלמא לדידי' קנסו רבנן לבריה לא קנסו רבנן *אמר אביי נקטינן טימא טהרות של חבירו ומת לא קנסו רבנן בנו אחריו מ"ט *היזק שאינו ניכר לא שמיה היזק וקנסא דרבנן היא לדידיה קנסוהו רבנן לבריה לא קא קנסו רבנן : או לחוצה לארץ : תנו רבנן *המוכר עבדו לחוצה לארץ יצא לחירות וצריך גט שחרור מרבו שני רבן שמעון בן גמליאל אומר פעמי' יצא ופעמים לא יצא כיצד אמר פלוני עבדי מכרתיהו לפלוני אנטוכי לא יצא לאנטוכי שבאנטוכיא יצא והא תניא מכרתיהו לאנטוכי יצא לאנטוכי השרוי בלוד לא יצא לא קשיא הא דאית ליה ביתא בארץ ישראל הא דאית ליה אושפיזא בארץ ישראל בעי רבי ירמיה בן בבל שנשא אשה בארץ ישראל והכניסה לו עבדים ושפחות ודעתו לחזור מהו תיבעי למ"ד *הדין עמה תיבעי למ"ד הדין עמו תיבעי למאן דאמר הדין עמה כיון דהדין עמה כדידה דמו או דילמא כיון דמשעבדי ליה לפירא כדידיה דמו ותיבעי למאן דאמר הדין עמו כיון דהדין עמו כדידיה דמו או דלמא כיון דלא קני ליה לגופיה כדידה דמו תיקו : אמר ר' אבהו שנה לי רבי יוחנן עבד שיצא אחר רבו לסוריא ומכרו שם רבו יצא לחירות והתני ר' חייא איבד את זכותו לא קשיא כאן שדעת רבו לחזור כאן שאין דעת רבו לחזור והתניא יוצא העבד אחר רבו לסוריא יוצא לא סגי דלא נפיק והתנן *ואין הכל מוציאין אלא יצא העבד אחר רבו לסוריא ומכרו רבו שם אם דעת רבו לחזור כופין אותו ואם אין דעת רבו לחזור אין כופין אותו אמר רב ענן שמעית מיניה דמר שמואל תרתי חדא הך ואידך דאיתמר *המוכר שדהו בשנת היובל עצמה רב אמר מכורה ויוצאה ושמואל אמר אינה מכורה כל עיקר בחדא הדרי זבינו ובחדא לא הדרי זבינו ולא ידענא הי מינייהו אמר רב יוסף ניחזי אנן מדתני בברייתא המוכר עבדו לחו"ל יצא לחירות וצריך גט שחרור מרבו שני שמע מינה קנייה רבו שני ולא הדרי זבינו וכי אמר שמואל התם אינה מכורה ומעות חוזרין ורב

ואם תימצי לומר · גבי מכוון מלאכתו במועד שיכול לעשות קודם המועד או להניחה מלהתחיל בה עד לאחר המועד וכיון דנמנע להתחיל בה סמוך למועד שאם לא יגמרנה במועד יהא דבר האבד ויהיה מותר לגומרה ותנן התם (מו"ק דף יג.) וכולן אם כוונו מלאכתן במועד יאבדו ואיבעיא לן כוון ומת מהו שיקנסו בנו אחריו ואם תמצא לומר בההיא תפשוט לן דקנסוהו ואע"ג דלא עבד איסורא כ"ש הא דעבד איסורא אבל אם תמצא לומר בההיא דלא קנסוה אכתי הא מבעיא לן דהתם הוא דלא עבד אבוה איסורא שהרי מת קודם המועד ולא בא לידי איסור : לממוניה · לפדותו מנכסיו : והא איתיה · ביד בנו : שנתקווצה · ניטלו ממנו הקוצים והברקונין ליפותה ואין זו עבודת קרקע מן התורה לא קנסוהו ותזרע למוצאי שביעית : נטייבה · נזדבלה והוליך לה זבל בעגלות ומשאות : נדיירה · על ידי דיר בהמה לזבלה עבודת קרקע היא וקונסין אותו : לא קנסו בנו אחריו · לשלם ואע"ג שהוא חייב לשלם כדתנן בהניזקין (לקמן דף נב:) המטמא והמדמע והמנסך שוגג פטור ומזיד חייב : שאינו ניכר · הטומאה אינה ניכרת בפירות : לא שמיה היזק · לחייב נכסיו מן התורה : לחוצה לארץ · אפילו לישראל : לפלוני אנטוכי · משמע שנולד באנטוכיא ולא משמע שנולד ודר באנטוכיא ואיכא למימר לא לקחו על מנת להוליכו שם הלכך לא יצא לחירות ואפילו הוליכו יש לומר דעתו לחזור : שבאנטוכיא · משמע שדירתו שם ועל מנת כן לקחו : לוד · בא"י הא · דקתני לפלוני אנטוכי לא יצא עד דאמר שבאנטוכיא : דאית ליה · להאי אנטוכי בית בא"י : והא · דקתני לאנטוכי יצא דלית ליה בית אבל אושפיזא אית ליה : ודעתו לחזור. לבבל : מהו · מי הויא הך איתתא כמוכרת עבד זה לחוצה לארץ בנישואין הללו דקיימא לן (כתובות דף נה:) בעל בנכסי אשתו לוקח הוי ויצאו לחירות או לא : תבעי למ"ד · (יבמות דף סו:) במכנסת שום לבעלה וגירשה היא אומרת כלי אני נוטלת והוא אומר דמים אני נותן כמו שמאום לי באחריותי בנכסי צאן ברזל הנישומין בכתובה ואיכא למ"ד הדין עמו הואיל ומאותה שעה הם באחריותו ואיכא למ"ד הדין עמה משום שבח בית אביה : כי דידה דמו · ולאו מכירה היא דהא אם נתארמלה או נתגרשה דידה נינהו · לפירא · שהוא משעבד בהן למלאכתו : דלא קנו ליה לגופיה · דאי מיית או מגרש לה הדרי לה : לסוריא · ארם צובה וכחוצה לארץ היא למכירת עבדים כדתניא בפ"ק (לעיל ח.) המוכר עבדו לסוריא כמוכר לחוצה לארץ : יצא לחירות · ואע"פ שיצא מתחלה לדעת ואי הוה מחי העבד לא הוה רבו מצי כייף ליה כדתנן הכל מעלין לארץ ישראל ואין הכל מוציאין בשני דייני גזירות (כתובות קי:) : כאן שדעת רבו לחזור · כשיצא על מנת כן יצא וכיון דמכרו הוי כמוכר מארץ לחוצה לארץ : והתניא · בניחותא : יוצא עבד אחר רבו לסוריא · משמע דין על העבד לצאת אחר רבו לסוריא ופריך לא סגי דלא נפיק בתמיה והתנן אין הכל מוציאין (לישנא אחרינא) גרסינן יצא עבד כו' עבד שיצא אחר רבו לסוריא ומכרו רבו שם ומקמי הך תרצתא הוה גרסינן הכי יוצא עבד אחר רבו לסוריא מכרו רבו שם כו' ולא שבקיה לאסוקי לכולה מתניתא עד דפרכיה : אם דעת רבו לחזור · אם כשיצא על מנת לחזור יצא : כופין אותו · להוציאו לחירות : תרתי · בשני דברים הללו שמעתי שפסק דין : חדא הא · מכירת עבד לחוצה לארץ : ויוצאה · לבעלים מיד וזה הפסיד מעותיו : אינה מכורה כל עיקר · מקל וחומר ומה מכורה כבר יוצאה עכשיו שאינה מכורה אינו דין שלא תמכר וקאמר רב ענן בשני דברים הללו שמעתי ממנו מה תהא על המעות : בחדא אמר דהדרי זביני · וחוזרות המעות ללוקח : ובחדא לא הדרי · אלא איבד הלוקח מעותיו : ולא ידענא הי מנייהו · וא"ת אי לשמואל במוכר שדהו לא הדרי זביני ואיבד מעותיו במאי פליג עליה דרב דהא לרב נמי לא הדרה דקאמר מכורה ויוצאה ודאי פליגי דאילו לרב המכר מכר ואם קנו עמה נכסים שאין להן אחריות נקנין עמה במכירה זו בלא משיכה ולשמואל אינו מכר והמעות מתנה נינהו ואין נכסים שאין להן אחריות נקנין עמה במכירה זו בלא משיכה ויכולין לחזור בהן ומעות המטלטלין חוזרין ומעות הקרקע מתנה דאדם יודע שאין מכר שדה בשנת היובל וגמר ונתן מעות לשם מתנה : מדקתני בברייתא · לעיל בריתא דמתניתין : קנייה רבו שני · ולא איבד מעותיו דאי הדר זבינו ורבו ראשון קנייה למה ליה לשני לשחררו היה לנו לכוף את הראשון לשחרר עליו אלמא לא הדרי זבינו וכיון דשמע רב ענן בחדא מנייהו אמר שמואל דהדרי זבינו ודאי גבי שדה אמר שמואל דהדרי ולא הפסיד הלוקח :

ורב

תוספות רי"ד

או לחוץ לארץ ת"ר המוכר עבדו לחוץ לארץ יצא לחירות וצריך גט שחרור מרבו שני · ימפסיד לוקח את דמיו · פי' אע"פ שאין הלוקח רשאי להוציאו מא"י בעל כרחו של עבד כדתנן הכל מעלין לא"י ואין הכל מוציאין אחד נשים וא' עבדים ואפ"ה כיון שקנאו ע"ד להוציאו קנסי' ליה שיוציאנו לחירות שמא יתפתה וילך אחריו ואע"פ שחוזר הלוקח ואומר כשרואה שב"ד כופין אותו לשחררו אני אדור בא"י אין שומעין לו אלא אמרי' כיון שקנאו ע"ד להוליכו לחו"ל קנה עצמו ב"ח · ודוקא המוכר עבדו לחו"ל קנסו אבל המוציא עצמו לחו"ל לא קנסו שהרי אם רוצה העבד למאן ולסרב בו שלא יוציאנו יכול. ולא עוד אלא אי (לא) מכרו שם אחר שיצא אבד העבד זכותו כדאמרינן בגמ' מפני שהיה לו לסרב ולא סירב וצריך גם שחרור מרבו שני שהמוכר עבדו לכנענים צריך גם שחרור מרבו ראשון דכנעני לא קני ליה אלא למעשה ידיו וקנין האסור עדיין נשאר אצל רבו ראשון אבל כשמכרו ישראל לחו"ל קנה הלוקח שני הקניינים ונסתלק רבו ראשון מעליו סילוק גמור הילכך צריך גם שחרור מרבו שני :

[מ"ק יג.] שביעית פ"ד משנה ב
[מ"ס יג. בכורות לד:]
ולקמן נג. ושם נסמן
[תוספתא ע"ז פ"ד]
[יבמות סו:]
[כתובות קי:]
ערכין כט:
רש"ל מ"ז ועיין מ"ד

גליון הש"ס
רש"י ד"ה קנייה רבו שני וכו' הדרי · נ"ל דלא הדרי :

מתני׳ ורב ענן *ברייתא לא שמיע ליה ואי מדשמואל ממאי דאינה מכורה ומעות חוזרין דילמא אינה מכורה ומעות מתנה נינהו מידי דהוה אמקדש את אחותו דאיתמר *המקדש את אחותו רב אמר מעות חוזרין ושמואל אמר ״מעות מתנה *אמר ליה אביי לרב יוסף מאי חזית דקנסינן ללוקח נקנסיה למוכר א״ל לאו עכברא גנב אלא חורא גנב א״ל אי לאו עכברא חורא מנא ליה ׳מסתברא היכא דאיכא איסורא התם קנסינן: ההוא עבדא דערק מחוצה לארץ לארץ אזל מריה אבתריה אתא לקמיה דרבי אמי אמר ליה *נכתוב לך שטרא אדמיה וכתוב ליה גיטא דחירותא ואי לא מפקנא ליה מינך מדרבי אחי ברבי יאשיה דתניא °לא ישבו בארצך פן יחטיאו אותך לי וגו׳ יכול בעובד כוכבים שקיבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים הכתוב מדבר ת״ל °לא תסגיר עבד אל אדוניו אשר ינצל אליך מעם אדוניו מאי תקנתו ׳עמך ישב בקרבך וגו׳ וקשיא ליה לר׳ יאשיה האי מעם אדוניו *אביו מיבעי ליה אלא אמר רבי יאשיה במוכר עבדו לחוצה לארץ הכתוב מדבר וקשיא ליה לרבי אחי ברבי יאשיה האי אשר ינצל אליך מעמך מיבעי ליה אלא אמר רבי אחי בר׳ יאשיה ׳בעבד שברח מחו״ל לארץ הכתוב מדבר תניא אידך *לא תסגיר עבד אל אדוניו רבי אומר בלוקח עבד ע״מ לשחררו הכתוב מדבר היכי דמי אמר רב נחמן בר יצחק דכתב ליה הכי לכשאקחך הרי עצמך קנוי לך מעכשיו רב חסדא ערק ליה עבדא לבי כותאי שלח להו הדרוה ניהלי שלחו ליה לא תסגיר עבד אל אדוניו (שלח להו °וכן תעשה לחמורו וכן תעשה לשמלתו וכן תעשה לכל אבידת אחיך שלחו ליה והכתיב לא תסגיר עבד אל אדוניו) שלח להו ההוא בעבד שברח מחו״ל לארץ וכדרבי אחי ברבי יאשיה °ומאי שנא דשלח להו כדר׳ אחי בר׳ יאשיה משום דמשמע להו קראי אביי אירכס ליה חמרא בי כותאי שלח להו שדרוה לי שלחו ליה שלח סימנא שלח להו דחיוורא כריסיה שלחו ליה אי לאו *דנחמני את לא הוה משדרנא ליה ניהלך אטו כולי חמרי לאו כריסייהו חיוורין נינהו:

מתני׳ *״אין פודין את השבויין יותר על כדי דמיהן מפני תיקון העולם ׳ואין מבריחין את השבויין מפני תיקון העולם רשב״ג אומר *מפני תקנת השבויין:

גמ׳ איבעיא להו האי מפני תיקון העולם משום דוחקא דצבורא הוא או דילמא משום ׳דלא לגרבו ולייתו טפי ת״ש דלוי בר דרגא פרקא לברתיה בתליסר אלפי דינרי זהב אמר אביי ומאן לימא לן דברצון חכמים עבד דילמא שלא ברצון חכמים עבד: ואין מבריחין את השבויין ״מפני תיקון העולם רשב״ג אומר מפני תקנת שבויין: מאי בינייהו איכא בינייהו דליכא אלא חד: בנתיה דרב נחמן בחשן קדרא בידייהו קשיא ליה לרב עיליש כתיב °אדם אחד מאלף מצאתי ואשה בכל אלה לא מצאתי הא איכא בנתיה דרב נחמן גרמא להו מילתא ואישתביין ואישתבאי איהו נמי בהדייהו יומא חד הוה יתיב גביה ההוא גברא דהוה ידע בלישנא דציפורי °אתא עורבא וקא קרי ליה אמר ליה מאי קאמר אמר ליה עיליש ברח עיליש ברח אמר עורבא שיקרא הוא ולא סמיכנא עליה אדהכי אתא יונה וקא קריא אמר ליה מאי קאמרה א״ל עיליש ברח עיליש ברח אמר *כנסת ישראל כיונה מתילא ש״מ מתרחיש לי ניסא אמר איזיל אחזי בנתיה דרב נחמן אי קיימן בהימנותייהו אהדרינהו אמר נשי כל מילי דאית להו סדרן להדדי בבית הכסא שמעינהו דקאמרן עדי גוברין ונהרדעי גוברין לימא להו לשבוייהו דלירחקינהו מהכא דלא ליתו אינשין ולישמעי וליפרקינן קם ערק אתא איהו וההוא גברא לדידיה איתרחיש ליה ניסא עבר במברא וההוא גברא אשכחוה וקטלוה כי הדרן ואתן אמר הוו קא בחשן קידרא בכשפים:

מתני׳ °ואין לוקחין ספרים תפילין ומזוזות מן העובדי כוכבים יותר על כדי דמיהן מפני

רש״י

ורב ענן · דלא ידע בהי מנייהו אמר ברייתא דלעיל לא הוה שמיע ליה דלפשוט מינה: ואי מדשמואל · וא״ת לפשוט מדשמואל דאמר אינה מכורה כל עיקר אלמא כיון דלאו מכר הוא מעות חוזרין: ממאי דאינה מכורה ומעות חוזרין דילמא אינה מכורה · לענין דפרישית לעיל ומעות מתנה: רב אמר מעות · של קידושין חוזרין דאדם יודע שאין קידושין תופסין באחותו וגמר ונתן לשם פקדון: מאי חזית · במכירת העבד דקנסת ללוקח: חורא · חור הכותל שהעכבר נכנס לתוכו וגולל מפני רודפיו: חורא מנא ליה · הגניבה: היכא דאיכא איסורא · והנה העבד ביד הלוקח: אבתריה · להשיבו בחזקה: ה״ג מפקענא ליה מינך מדרבי אחי ברבי יאשיה: לא ישבו בארצך · בשבעה אומות כתיב: אל אדוניו · אל תוליאוהו מביניכם להשיבו לעבודת כוכבים שלו: הכי גרסינן וקשיא ליה לרבי יאשיה: במוכר עבדו לחוצה לארץ · כאן הזהיר הכתוב לבית דין שאם מכרו לא יסגירנו ללוקח אלא יצא לחירות: הכי גרסינן קשיא ליה לרבי אחי ברבי יאשיה: מעמך מיבעי ליה · אשר יתפרש מעמך מן ארץ ישראל להוליאו לחו״ל כמו אשר הציל אלהים מאביכם (בראשית לא): שברח מחו״ל לארץ · דהיינו אשר ינצל אליך לארץ: ע״מ לשחררו · והזהיר הכתוב לבית דין שיכפוהו שלא להשתעבד בו: הרי עצמך קנוי לך מעכשיו · לכשאקחך וכי זבין ליה הו״ל משוחרר למפרע ומהכא אמרי׳ ביבמות (דף נג:) דרבי כרבי מאיר סבירא ליה דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם: לבי כותאי · חו״ל היא ורב חסדא נמי בבבל הוה: שלח להו כן תעשה לכל אבידת אחיך: דמשמע להו קראי · פשטיה דקרא הכי משמע להו טפי והן אינן שומעין לדברי חכמים להכי לא שלח להו כרבי: דנחמני את · כלומר מכירין אנו בך שחסיד אתה ולא תשקר:

מתני׳ מפני תקנת שבויין · בגמ׳ מפרש לה: **גמ׳** מפני דוחקא דציבורא הוא · אין לנו לדחוק הצבור ולהביאו לידי עניות בשביל אלו: או דילמא · דלא ימסרו עובדי כוכבים נפשייהו ולגרבו ולייתו טפי מפני שמוכרין אותן ביוקר ונפקא מינה אם יש לו אב עשיר או קרוב שרוצה לפדותו בדמים הרבה ולא יפילהו על הצבור: בתליסר אלפי דינרי · אלמא משום דוחקא דציבורא הוא: דליכא אלא חד · שבוי ת״ק חייש לתיקון העולם כולו שמא יקלפו על השבויים העתידים לבא ויתנום בשלשלאות ובקולרים ורבי שמעון לא חייש אלא אם כן יש שבויין אחרים עמו שמא יקלפו השבאין לייסרן ביסורין: בחשן קידרא בידייהו · מגיסות הקדרה בידיהן כשהיא רותחת והרואה סבור שאין האור שולטת בהן שלדקניות הן: אחד מאלף מצאתי · שהוא לדיק: אמר ליה · רב עיליש להוא גברא: מאי קאמרה · ההיא עורבא: כיונה מתילא · כיונה נמשלה דכתיב יונתי תמתי (שיר השירים ה): סדרן להדדי · נופלות יחד בבית הכסא: עדי גוברין · אלו השבאין בעלינו הן: ונהרדעי גוברין · ישראלים אנשיו שבנהרדעא בעלינו היו כלומר כשם שהם היו בעליט כך אלו בעליט אין אנו לריכין עוד להם: עדי · אלו כמו עדה אנוכי וזאת אומרת (פסחים דף נג:): לרחקינהו מהכא · שירחיקום מכאן: איהו והוא גברא · רב עיליש ואותו האיש המבין בלשון העופות: עבר מברא · מעבר המים ולא יכלו להשיגו עוד:

תוספות

מידי דהוה אמקדש אחותו · ולפי האמת יש לחלק דלא שייך התם למימר אדם יודע כמו במקדש אחותו דהא רב קאמר דמכורה ויולאה: דלא ליגרבו ולייתו · °והא דתניא בפ׳ נערה (כתובות נב.) נשבית והיו מבקשין ממנה עד עשרה בדמיה פעם ראשון פודה שאני אשתו דהויא כגופו יותר מבתו דהכא ועל עצמו לא תיקנו שלא יתן כל אשר לו בעד נפשו ור׳ יהושע בן חנניא דפרקיה להאי תינוק בממון הרבה בהניזקין (לקמן דף נח:) לפי שהיה מופלג בחכמה אי נמי בשעת חורבן הבית לא שייך דלא ליגרבו*:

עין משפט נר מצוה

קלב א מיי׳ פ״ו מהל׳ זכייה ומתנה הל׳ ב טוש״ע אה״ע סימן ס סעיף א ב:

קלג ב מיי׳ פ״ח מהל׳ עבדים הלכה ו:

קלד ג מיי׳ פ״י מהל׳ עבודת כוכבים הל׳ ו סמג לאוין מז מט:

קלה ד מיי׳ פ״ח מהל׳ עבדים הלכה יא סמג עשין פז טור שו״ע י״ד סימן רסז סעיף פה:

[ועי׳ תוס׳ לקמן מח. ד״ה כל ממון]

קלו ה מיי׳ פ״ח מהל׳ מתנות עניים הל׳ יב סמג עשין קסב טור ש״ע י״ד סימן רנב סעיף ד:

קלז ו מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף ה:

קלח ז מיי׳ וסמג שם טוש״ע שם סעי״ד:

קלט ח טוש״ע שם סעיף ה:

קמ ט מיי׳ פ״א מהל׳ תפילין הל׳ יג סמג עשין כב טוש״ע י״ד סי׳ רפא סעיף א וטוש״ע או״ח סי׳ לט סעיף ו ז

[כתובות נב: פ״ש]

תוספות רי״ד

א״ל אביי לרב יוסף מאי חזית דקנסית ליה ללוקח להפסיד דמיו ליקנסיה למוכר שיחזיר לו מעיקרו א״ל מסתברא היכא דאיכא איסורא התם קנסי׳ א״ר אבהו שנה לי ר׳ יוחנן עבד שיצא אחר רבו לסוריא ומכרו שם יצא לחירות פי׳ דהכי אמרן בפ״ק המוכר עבדו בסוריא כמוכר בחו״ל וסוריא נקרא ארם צובה דמשק ודמשק בכלל והתני ר׳ חייא אבד את זכותו מפני שהיה לו שלא לצאת לא קשיא כאן שדעת רבו לחזור פי׳ לא אבד את זכותו וכאן שאין דעת רבו לחזור איבד זכותו: ההוא עבדא דערק מחו״ל לארץ אתא מריה ואשכחיה אתא לקמיה דר׳ אמי א״ל ליכתוב לך שטרא אדמיה וכתוב ליה גיטא דחירותא ואי לא מפקענא ליה מינך מדר׳ אחי בר׳ יאשיה דאמר לא תסגיר עבד אל אדוניו בעבד שברח מחו״ל הכתוב מדבר ואי קשה ליפקעיה לגמרי כר׳ אחי ואמאי כתיב ליה שטר אדמיה משום דמצי אמר ליה רביה אנא דדיירנא הכא בא״י ומישתעבדנא לי אי נמי מצי אמר ליה מוכ׳נא לך לאחריני דקיימי הכא מ״ה עבד ניחא ליה בהכי לכתוב ליה שטרא אדמיה וליפוק לחירותא לגמרי: אין פודים את השבויים וכו׳ מפני תיקון העולם · פי׳ כדי שלא יתנו לבם לתופשם וגם מפני טורח הצבור ואין מבריחין את השבויים מפני תיקון העולם פי׳ שלא ישימו האחרים בכבלי ברזל אם יתפשום היום [או] למחר רבי שמעון בן גמליאל אומר מפני תיקון השבויים מאי בינייהו איכא בינייהו דליכא אלא חד לרבי שמעון בן גמליאל דאמר מפני תיקון השבויים טעמא דאיכא שבויים אחריני דאיכא למיחש שמא ישימו אותם בכבלי ברזל אבל היכא דליכא אלא חד מותר להבריחו ות״ק חייש לשבויים דעלמא לפיכך אין מבריחין אפי׳: אין לוקחין ספרים וכו׳ אמר

גליון הש״ס

גמ׳ ורב ענן ברייתא לא שמיע ליה · עיין ערובין דף יט ע״ב: שם ומ״ש דשלח · קשה לי שלא יע״ל דה״ל כפי ההלכה דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם וא״א לפרש הקרא בדדרש רבי: שם אתא עורבא וקא קרי · בערוך ערך מלאך הביא מסוגיא זו דרב עיליש ידע שיחת כשפים וכבר השיגו בסדר כדורות דלכאן מכאן משמע בביסוד: תוד״ה דלא ליגרבו וכו׳ · עיין במלחמות פ״ג דהגיגיא דנשים בכתת״ב דהודייתא.

עין משפט נר מצוה

קכא א מיי' פ"א מהל' תפילין הלכה יג סמג עשין קכב טוש"ע י"ד סי' רפא סעיף א וטוש"ע א"ח סימן לט סעיף ו:

קכב ב מיי' וסמג שם טוש"ע י"ד שם וטוש"ע א"ח שם סעיף ד [וברב אלפס עוד בהל' ס"ת דף כח. ע"ש]:

קכג ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ה:

קכד ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף א:

קכה ה מיי' שם פ"ג הל' טו סמג עשין כב טוש"ע א"ח סי' לב סעיף מח [וברב אלפס הל' תפילין דף עא: ע"ש]

קכו ו (מיי' שם פ"א הל' יג) סמג שם טוש"ע א"ח סימן לט סעיף ג [עי' מ"א שם ס"ק ו] וטוש"ע י"ד סי' רפא סעיף ב:

קכז ז ח מיי' פרק י מהל' גירושין הל' ג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' י סעיף ג:

תורה אור

מפני תיקון העולם: **גמ'** אמר ליה רב בודיא לרב אשי יתר על כדי דמיהן הוא דאין לוקחין הא בכדי דמיהן לוקחין שמע מינה ס"ת שנמצא ביד עובד כוכבים קורין בו דילמא לגנוז אמר רב נחמן נקטינן ספר תורה שכתבו מין ישרף כתבו עובד כוכבים יגנז נמצא ביד מין יגנז נמצא ביד עובד כוכבים אמרי לה יגנז ואמרי לה קורין בו ספר תורה שכתבו עובד כוכבים תני חדא ישרף ותניא אידך יגנז ותניא אידך קורין בו לא קשיא הא דתניא ישרף ר"א היא דאמר סתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים והא דתניא יגנז האי תנא הוא דתני רב המנונא בריה דרבא מפשרוניא ס"ת תפלין ומזוזות שכתבן (מין) ומסור עובד כוכבים ועבד אשה וקטן וכותי וישראל מומר פסולין שנאמר (דברים יא) וקשרתם וכתבתם כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה וכל שאינו בקשירה אינו בכתיבה והא דתניא קורין בו האי תנא הוא דתניא לוקחין ספרים מן העובדי כוכבים בכל מקום ובלבד שיהיו כתובין כהלכתן ומעשה בעובד כוכבים אחד בצידן שהיה כותב ספרים והתיר רשב"ג ליקח ממנו ורשב"ג עיבוד לשמן בעי כתיבה לשמן לא בעי דתניא ציפן זהב או שטלה עליהן עור בהמה טמאה פסולות עור בהמה טהורה כשרות ואע"פ שלא עיבדן לשמן רבי שמעון בן גמליאל אומר אפילו עור בהמה טהורה פסולות עד שיעבדן לשמן אמר רבה בר שמואל בגר שחזר לסורו כ"ש דהוי ליה מין אמר רב אשי שחוזר לסורו משום יראה תנו רבנן מעלין בדמיהן עד כדי טרפעיק מאי טרפעיק אמר רב ששת איסתירא ההיא טייעתא דאייתי חייתא דתפילי לקמיה דאביי אמר לה יהבת לי ריש ריש בתמרי אימליא זיהרא שקלא שדתינהו בנהרא אמר לא אבעי לי לזלזולינהו באפה כולי האי: **מתני'** המוציא את אשתו משום שם רע לא יחזיר משום נדר לא יחזיר רבי יהודה אומר כל נדר שידעו בו רבים לא יחזיר ושלא ידעו בו רבים יחזיר ר"מ אומר כל נדר שצריך חקירת חכם לא יחזיר ושאינו צריך חקירת חכם יחזיר א"ר אלעזר לא אסרו זה אלא מפני זה אמר ר' יוסי בר' יהודה מעשה בצידן באחד שאמר לאשתו קונם אם איני מגרשיך וגרשה והתירו לו חכמים שיחזירנה מפני תיקון העולם: **גמ'** א"ר יוסף בר מניומי אמר רב נחמן והוא שאמר לה משום שם רע אני מוציאך

משום

רש"י

מתני' מפני תיקון העולם דלא ליגרבו ולייתו טפי: אי משום דוחקא דציבורא אי משום דלא ליגרבו ולייתו טפי: **גמ'** קורין בו · ולא חיישינן שמא הוא כתבו לשם עבודת כוכבים ופלוגתא היא לקמיה: דילמא · קך דדייקא מתני' הא בכדי דמיהן לוקחין ליגנז קאמר ואין מניחין אותו בידו שמא כשר הוא וגונזין אותו מספיקא: מין · האדוק בעבודת כוכבים כגון כומר: ישרף · דודאי לשם עבודת כוכבים כתבו: כתבו עובד כוכבים יגנז · כדלקמן: נמצא ביד מין יגנז · ספק כתבו ספק מצאו וכשר הוא: נמצא ביד עובד כוכבים אמרי לה יגנז · מספיקא שמא הוא כתבו: ואמרי לה קורין בו · דספק ספיקא הוא שמא ישראל כתבו ואם תמצא לומר הוא כתבו שמא למכור לישראל כתבו ולא לשם עבודת כוכבים: דר"א · בשחיטת חולין בפ' שני (דף לח:): מפשרוניא · שם מקום: מסור · מלשין: עבד ואשה אינן בקשירה · דמ"ע שהזמן גרמא היא דלילה ושבת לאו זמן תפילין הוא: כותי · גירי אריות הן: מומר ומסור · הרי פרקו מעליהן עול: כתיבה לשמן לא בעי · בתמיה: ציפן · לתפילין זהב: שטלה · לשון טלאי כלומר עשה חיפוי כיס שלהן בעור בהמה טמאה: פסולות · דכתיב (שמות יג) בפיך מן המותר בפיך: בגר שחזר לסורו · רע וההוא דצידן גר הוה וחזר לסורו ויודע דבעי לשמן: מחמת יראה · וירא לנפשו שלא יהרגוהו הכותים: ת"ר מעלין בדמיהן · אע"פ ששנינו אין לוקחין אותן ביותר מדמיהן טעמא שלא יתנו לב ויטריחו לשלול ספרים אבל בדבר מועט להעלות בדמיהן טרפעיק לא מוכחא מילתא כולי האי: איסתירא · סלע מדינה שמינית שבסלע צורי דהיינו חצי דינר והכי מפרש בכתובות פרק אע"פ (דף סד.): טייעתא · ישמעאלית: חייתא · שק קטן: ריש ריש · זוג זוג של ראש ושל זרוע: אימליא זיהרא · נתמלאת ארס מרוב כעס: **מתני'** משום ש"ר · שיצא עליה לעז זנות: משום נדר · שנדרה ואמר אי אפשי באשה נדרנית: לא יחזיר. ואפי' נמצאו דברים בדאים או הנדר התירו חכם וטעמא פליגי בה אמוראי איכא למ"ד משום קלקולא ואיכא למ"ד קנס הוא שלא יהו בנות ישראל פרוצות בעריות ובנדרים: שידעו בו רבים · שנדרתו ברבים: לא יחזיר · דאין לו הפרה ורבי יהודה לא חייש לקלקולא אלא שלא יהו בנות ישראל פרוצות בנדרים הלכך אי נדרה נדר ברבים פריצות הוא בנדרים וקנסוה: ושלא ידעו בו רבים · דיש לו הפרה לא קנסוה: כל נדר שצריך חקירת חכם · לילך לפני חכם ולבקש פתח וחרטה ואין הבעל יכול להפר: לא יחזיר · דר"מ סבר טעמא משום קלקולא הלכך נדר שאינו יכול להפר אבל חכם יכול להתיר יכול הוא לקלקל את הגט לאחר שתנשא לאחר ויאמר אילו הייתי יודע שחכם יכול להתיר לא הייתי מגרשה: שאינו צריך חקירת חכם. אלא הוא יכול להפר לא הוצרכו חכמים לאסור עליו מלהחזירה לפי שאינו יכול לקלקלה ולומר אילו הייתי יודע כו' שהרי נדר פתוח הוא והיה לו להפר ולא היפר: לא אסרו זה · שצריך חקירת חכם להחזיר: אלא מפני זה · שאינו צריך דבצריך לא היה לנו לחוש לקלקול לפי שאינו יכול לומר אילו הייתי יודע שחכם יכול להתירו לא הייתי מגרשיך דהא סהדי דהאי אדם רוצה שתתבזה אשתו בבית דין בפני חכם לילך לבית דינו ולישאל על נדרה אלא מפני נדר שאינו צריך חכם ובעל יכול להפר אסרו את כולן שלא יאמר אילו הייתי יודע שהייתי יכול להפר לא הייתי מגרשיך: מעשה בצידן כו' · בגמ' מפרש מאי קאמר ומה אשמועינן: מפני תיקון העולם · בגמ' מפרש: **גמ'** והוא שאמר לה · בשעת גירושין:

משום

תוספות

אמרי לה קורין בו · פי' בקונטרס דהוה ליה ספק ספיקא דשמא ישראל כתבו ואפילו כתבו עובד כוכבים שמא כתבו למכור לישראל ולא לשם עבודת כוכבים ואין נראה דרב נחמן קאמר כתבו עובד כוכבים יגנז והיינו אפילו כתבו למכור לישראל ולקמן מפרש טעמא משום כל שאינו בקשירה אינו בכתיבה אלא טעמא דאמרי לה קורין בו משום דאיכא למתלי טפי שישראל כתבו דאין דרך עובד כוכבים לכתוב. **והא** דתניא יגנז האי תנא הוא · הוה מצי למימר דרשב"ג הוא דבעי כתיבה לשמה כדאמר בסמוך אלא מייתי תנא דאיירי בה בהדיא: **כל** שישנו בקשירה ישנו בכתיבה · מכאן אומר ר"ת דאין אשה אוגדת לולב ועושה ציצית כיון דלא מיפקדה ואין נראה דהא מדפסלינן בריש התכלת (מנחות דף מב.) ציצית בעובד כוכבים דדרשי' בני ישראל ועשו ולא בעובדי כוכבים מכלל דאשה כשרה ואמרינן נמי סוכת גנב"ך כשרה בפ"ק דסוכה (דף ח:) ודוקא בס"ת ותפילין ומזוזות דכתיב וקשרתם וכתבתם דרשינן הכי: **עד** שיעבדם לשמן · כרשב"ג קיי"ל דבעי עיבוד לשמה כדמוכח בהנזקין (לקמן דף נד:) דההוא דאתא לקמיה דרבי אבהו א"ל ס"ת שכתבתי גוילין שלו לא עבדתים לשמן ומסיק דנאמן אתה להפסיד שכרך ואין אתה נאמן להפסיד ס"ת והא דאיפליגו אביי ורבא בפ' נגמר הדין (סנהדרין דף מח:) בהזמנה אי מילתא היא ומוקי התם פלוגתייהו בפלוגתא דרשב"ג ורבנן לא כמו שפי' שם בקונטרס דאביי דאמר מילתא היא כרשב"ג דבעי עיבוד לשמן דאם כן קשיא הלכתא אהלכתא דקי"ל כרבא לגבי אביי בר מיע"ל קג"ם אלא מפרש ר"ת דאביי כרבנן דלא בעי עיבוד לשמן דסגי בשאר הזמנות שמתקנין הקלפים ומשרטטין אותם לשמן כיון דהזמנה מילתא היא ורבא כרשב"ג דבעי עיבוד לשמן ולא הזמנה מועטת ואע"ג דאמרינן בהתכלת (מנחות דף מב:) דרב כרבנן ושמואל כרשב"ג והלכתא כרב באיסורי הכא הלכתא כשמואל ואף ע"ג דאמר ליה התם אביי לרב שמואל בר יהודה האי תכלתא היכי צבעיתו לה א"ל מייתי לן דם חלזון וסמנים ורמינן לה ביורה ושקלינן פורתא בביעתא וטעמינן לה באודרא ושדינן להאי ביעתא וקלינן להאי אודרא בנורא משמע דבעינן צביעה לשמן נ"ל דאביי לא קיבלה דאיהו לא בעי לא עיבוד ולא טוייה ולא צביעה לשמן: **מעלין** בדמיהן עד כדי טרפעיק · מתוך פי' הקונט' משמע דקאי גם אספרים וקשה תימה דאיך משוה הש"ס ספרים שדמיהן יקרים להעלות כדי טרפעיק כמו בתפילין ומזוזות לכך נראה דקאי אתפילין ומזוזות: **עיבוד** לשמן בעי כתיבה לשמן לא בעי · קשה דלמא כתיבה לשמן ודאי לא בעי דמסתמא לשמן קאי אבל סתם עיבוד עורות לאו לתפילין קיימי ולא מסתבר דפריך מעיבוד לעיבוד דמדקאמר כתיבה לשמן לא בעי משמע דמכתיבה פריך:

אי

[עיין תוס' בסנהדרין מח: ד"ה אע"פ ותוס' מנחות פב: ד"ה עד]

שייך לעיל

תוספות רי"ד

אמר רב בודיא לרב אשי יותר על דמיהם הוא דאין לוקחים. פי' מפני טורח הצבור אי נמי שלא יתגרו לשלול אותו הא בכדי דמיהן לוקחין ש"מ ס"ת שנמצא ביד עובד כוכבים קורים בו דילמא ליגנז · אמר רב נחמן נקטי' ס"ת שכתבו אפיקורוס ישרף. פי' שהוא אדוק לע"ז וכל מחשבתו הוא לה וכותב האזכרות לשם ע"ז שלו · כתבו עובד כוכבים יגנז פי' דלא אמרי' סתם מחשבת עובד כוכבים לע"ז אלא הדבר ספק הילכך אין שורפין אותו ואין קורין בו אלא טעון גניזה נמצא ביד אפיקורוס יגנז פי' שאין ידוע מי כתבו נמצא ביד עובד כוכבים אמרי לה יגנז ואמרי לה קורין בו פ"ד קורין בו דאמרי' מישראל זבניה או שקליה ראותם כדי למוכרו לישראל ומ"ד יגנז שמא הוא כתבו ופסול · תני חנינא בריה דרבא מפשרוניא ס"ת ותפילין ומזוזות שכתבן אפיקורוס ועובד כוכבים ועבד ואשה וקטן וכותי וישראל משומד פסולין שנאמר וקשרתם וכתבתם כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה וכל שאינו בקשירה אינו בכתיבה · ואשה אינה בקשירה דה"ל מצות עשה שהזמן גרמא דלילה ושבת לאו זמן תפילין נינהו ומסור וישראל אפיקורוס פרקו מעליהן עול שמים ואע"ג ואשה מחייבא במזוזה כדתנן בברכות (דף כ) וחייבים במזוזה כיון דאינה ראשית לכתוב תורה ותפילין אינה ראשית לכתוב מזוזה דלא גרעה כתיבת מזוזה מכתיבת ס"ת ותפילין וכל שפסול בזה פסול בזה: ת"ר מעלין על דמיהן עד כדי טרפעיקן מאי טרפעיקן אמר רב ששת אסתירה פי' סלע מדינה שהיא שמינית שבסלע צורי דהיינו חצי דינר צורי ודשאין לקנות התפילין מן המוצאם כל זוג בחצי דינר ואין זה עילוי הניכר שיתנו לבם לשלול מהן ההיא טייעתא דאתייה חייתא דתפילי לקמיה דאביי א"ל אביי יהבתינהו ריש ריש בתמרי אימלי זיהרא שקלא שדתנהו בנהרא אמר אביי לא איבעי לי למזלינהו באפה כולי האי: מתני' המוציא את אשתו משום ש"ר כלומר שיצא עליה לעז של זנות לא יחזיר · משום נדר לא יחזיר ר' יהודה אומר כל נדר שידעו בו רבים לא יחזיר ושלא ידעו בו רבים יחזיר ר"מ אומר כל נדר שצריך חקירת חכם לא יחזיר ושאינו צריך חקירת חכם יחזיר א"ר אלעזר לא אסרו זה אלא מפני זה א"ר יוסי בר' יהודה מעשה בצידן באחד שאמר לאשתו קונם שאני מגרשך וגירשה והתירו לו חכמים שיחזירנה מפני תיקון העולם · אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן והוא שאמר

מסורת הש"ס

[פי' פרש"י מיחזן ט: ד"ה והגמר]

[חולין יג. לח: קמו: ע"ש לב:]

מנחות מב. ע"ש

ס"א ני

[תוספתא דמס' ע"ז פ"ג]

מנחות מב: סנהדרין מח:

[כתובות סד.]

יבמות כה. כתובות עד: [לקמן מו:]

גליון הש"ס

גמ' ס"ת שכתבו מין ישרף · עי' בבא קמא קטז ע"א תד"ה ספרי: רש"י ד"ה בגר שחזר לסורו · עיין רש"י סוטה דף יג ע"א ד"ה א"נ:

קמח א מיי' פ"י מהל' גירושין הלכה יג סמג עשין מט:

[ב] טוש"ע י"ד סי' רכח סעיף כח:

משום נדר אני מוציאך קסבר טעמא מאי משום קלקולא אי אמר לה הכי מצי מקלקל לה ואי לא לא מצי מקלקל לה איכא דאמרי אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן צריך שיאמר לה הוי יודעת שמשום שם רע אני מוציאך ומשום נדר אני מוציאך קסבר טעמא מאי כדי שלא יהו בנות ישראל פרוצות בעריות ובנדרים הלכך צריך למימר לה הכי תניא כלישנא קמא ותניא כלישנא בתרא תניא כלישנא קמא א"ר מאיר *מפני מה אמרו המוציא את אשתו משום שם רע לא יחזיר ומשום נדר לא יחזיר שמא תלך ותנשא לאחר ונמצאו דברים בדאין ויאמר אילו הייתי יודע שכן הוא אפי' אם היו נותנים לי מאה מנה לא הייתי מגרשה ונמצא גט בטל ובניה ממזרין לפיכך אומרים לו הוי יודע שהמוציא את אשתו משום שם רע לא יחזיר ומשום נדר לא יחזיר תניא כלישנא בתרא *אמר רבי אלעזר ברבי יוסי מפני מה אמרו המוציא את אשתו משום שם רע לא יחזיר ומשום נדר לא יחזיר שלא יהו בנות ישראל פרוצות בעריות ובנדרים לפיכך *אומרים לו אמור לה הוי יודעת שמשום שם רע אני מוציאך ומשום נדר אני מוציאך: רבי יהודה אומר כל נדר שידעו בו רבים לא יחזיר ושלא ידעו בו רבים יחזיר: *אמר רבי יהושע בן לוי מ"ט דר' יהודה דכתיב °ולא הכום בני ישראל כי נשבעו להם נשיאי העדה ורבנן התם מי חלה שבועה עילוייהו כלל כיון דאמרו להו מארץ רחוקה באנו ולא באו לא חיילה שבועה עילוייהו כלל והאי דלא קטלינהו משום קדושת השם *וכמה רבים רב נחמן אמר [ב] ג' ר' יצחק אמר עשרה רב נחמן אמר ג' ימים ב' רבים ג' רבי יצחק אמר עשרה דכתיב עדה: רבי מאיר אומר כל נדר שצריך וכו': תניא רבי אלעזר אומר לא אסרו צריך אלא מפני שאינו צריך במאי קמיפלגי *ר"מ סבר אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד ור"א סבר *אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד: א"ר יוסי בר' יהודה מעשה בצידן וכו': מאי תנא דקתני מעשה חסורי מיחסרא והכי קתני בד"א כשנדרה היא אבל נדר איהו יחזיר ואמר רבי יוסי ברבי יהודה מעשה נמי בצידן באחד שאמר לאשתו קונם אם איני מגרשיך וגירשה והתירו לו חכמים שיחזירנה מפני תיקון העולם
מאי

תורה אור: יהושע ט

רש"י

משום נדר אני מוליכך · בההוא אסרו רבנן להחזיר ואי לא אמר מותר להחזיר: קסבר · רב נחמן: טעמא · דמתני' משום קלקולא שלא יקלקלנה על בעלה לאחר שתנשא לאחר ויאמר אילו הייתי יודע שהדברים בדאין או שהנדר יש לו הפרה אפילו היו נותנין לי מאה מנה לא הייתי מגרשיך וכן אמרתי בשעת גירושין שמפני כך אני מוליכך וכשגרשתיך היה בדעתי להחזירך אם ימצאו דברים בדאים ונמצא גט בטל ובניה מן השני ממזרין לפיכך אומרים לו קודם גירושין הוי יודע שלא תחזירנה עולמית ושוב אינו נאמן לומר כן שכיון שידע שאסור לו להחזירה אפילו לא תנשא לאחר ולא חש להמתין ולבדוק אחר הדברים גילה בדעתו שלא היתה חביבה עליו: ואי לא לא מצי מקלקל לה · שהרי לא אמר שמוליאה משום שם רע וכיון דלא מצי לקלקלה משניסת לא אסרו לו להחזירה עד שלא ניסת: וצריך שיאמר כו' · תקנו חכמים למוליאה שיאמר לה כן ומיהו בין אמר בין לא אמר לא יחזיר: קסבר טעמא · דלא יחזיר משום קנס הוא שלא יהו בנות ישראל כו': ונמצאו דברים בדאין · של שם רע וה"ה לענין נדר דהותר: אומרים לו · קודם גירושין וכיון דלא חש וגרשה תו לא מצי לקלקלה דגלי דעתיה דלא חביבה עליו כולי האי: מ"ט דרבי יהודה · דאמר נדר שהודר ברבים אין לו הפרה: ולא הכום · בגבעונים כתיב: נשבעו להם · והוה להו לאתשולי אשבועתייהו אי לאו משום דהודר ברבים: ורבנן · דאמרי יש לו הפרה: התם · לאו משום דאין לו הפרה הוא דאפילו הפרה לא צריך דמי חיילא שבועה עלייהו כלל הלא בטעות היתה: משום קדושת השם · שלא יאמרו העובדי כוכבים עברו על שבועתן: ימים שנים רבים ג' · גבי זבה דרשינן הכי בשילהי נדה: עדה · עשרה דכתיב גבי מרגלים (במדבר יד) לעדה הרעה יצאו יהושע וכלב: אדם רוצה שתתבזה · כלומר אינו מקפיד בכך הלכך צריך חקירת חכם מצי לקלקלה: מאי תנא · לעיל מיניה בנדרים שנדר הוא: דקתני מעשה · הלא אין אנו עסוקין אלא בנדרים שנדרה היא: אבל נדר הוא · שיגרשנה: יחזיר. אם ירצה דליכא למיחש לקלקולא:
מאי

תוספות

אי אמר לה הכי מצי מקלקל לה · נראה דחששא זו איכא כי אם לעז בעלמא ולא שיהיה ממש גט בטל ובניה ממזרים דהא לא אמר ע"מ דאע"ג דבכמה דוכתי מהני גילוי דעת כמו שטר מברחת דהאשה שכפלו (כתובות דף עט·) וזבין ולא אילטריכו ליה זוזי דפרק האלמנה ניזונת (שם דף נז·) הכא ליכא למימר הכי מדבעי לר"מ תנאי כפול לכך נראה דלא אתי אלא ללעז בעלמא שיוצא עליה לעז כדי להחזירה אע"ג דכבר נישאת לאחר שריא ליה דזנות דשוגג הוא לכך אמרו חכמים דלא יחזיר דהשתא שוב לא יוצא לעז ורש"י פי' דאפילו יאמר אילו הייתי יודע ס' אינו נאמן דכיון דיודע שאסור להחזירה ולא חש להמתין ולבדוק אחר הדברים גילה בדעתו שלא היתה חביבה עליו ולר"מ דבעי תנאי כפול כי לא כפליה למילתיה אפילו לעז ליכא והא דקאמר ר"מ כל נדר שצריך חקירת חכם לא יחזיר היינו בדכפליה למילתיה ולא כפליה לתנאיה דאי כפליה לתנאיה אין מועיל מה שלא יחזיר דלעולם איכא קלקולא: שלא יהו בנות ישראל פרוצות כו' · הני תרי לישני דרב יוסף אליבא דת"ק פליגי דלישנא קמא סבר כיון דקתני במתניתין נמי משום שם רע והתם אין שייך פריצות דמה לה לעשות אם מוציאין ש"ר עליה אלא טעמא משום קלקולא הוא ולישנא בתרא סבר דבמוציא ש"ר לא מצי מקלקל לה דכיון דמשום ש"ר מגרשה דעתו בכל ענין לגרשה אפי' יהא בטל וכן בנדרים דמסתברא דחד טעמא הוי בתרוייהו והשתא אתי שפיר דמייתי תניא כלישנא קמא מדר"מ את"ק דלא מייתי אלא דשייך במוציא ש"ר משום קלקולא והוא הדין לת"ק וא"ת ללישנא בתרא דרב יוסף דטעמא משום פריצותא מנא לן דפליגי רבנן עליה דר' יהודה וסברי דנדר שהודר ברבים יש לו הפרה דקאמר ורבנן מי חיילא כו' וי"ל דהך סוגיא אתיא כלישנא קמא דטעמייהו משום קלקול א"נ הא דקאמר ורבנן היינו ר"מ ור"א דאמרי לא אסרו צריך כו' דקסברי טעמא משום קלקולא ואפילו בהודר ברבים קאמר דלא אסרו אלא מפני שאינו צריך דאי ברבים אסור משום פריצותא הו"ל למיסר לא ידעו בו רבים אטו מפני דידעו בו רבים ולא מפני שאין צריך: כיון דאמרו מארץ רחוקה וכו' · וא"ת בלא"ה מי חיילא שבועה והא הוי נשבע לבטל את המצוה דכתיב (דברים כ) לא תחיה כל נשמה ואע"ג דאמרי' בירושלמי דשביעית פרק ששי אמר רבי שמואל בר נחמני שלש פרוזדוגמאות שלח יהושע לארץ ישראל עד שלא יכנסו לארץ מי שהוא רוצה לפנות יפנה להשלים ישלים לעשות מלחמה יעשה מלחמה גרגשי פינה והלך לאפריקא גבעונים השלימו שנא' (יהושע י) וכי השלימו יושבי גבעון את ישראל שלשים ואחד מלכים עשו מלחמה ונפלו היינו קודם שעברו את הירדן כדקאמר עד שלא יכנסו לארץ אבל משנכנסו משמע שלא היו יכולין להשלים ולכך הוצרכו להערים ולומר מארץ רחוקה באנו וי"ל דעל כרחך באין רוצים להשלים כתיב לא תחיה כל נשמה כדמוכחי קראי (דברים כ) וקראת אליה לשלום וגו' ואם לא תשלים עמך וגו' רק מערי העמים וגו' לא תחיה כל נשמה וא"ת מ"ט דרבי יהודה הא ודאי שבועה בטעות הואי ועוד לר' יהודה איך הניחום בארץ הכתיב (שמות כג) לא ישבו בארצך וגו' והוה ליה נשבע לבטל את המצוה וע"כ משום חילול השם הוא כדאמרי רבנן וי"ל דקסבר ר' יהודה דאי איתא דיש לו הפרה לא היה בדבר חילול השם וא"ת בלא חילול השם נמי אין יכולין להורגן כיון דבאין להתגייר כדאמרינן לעיל (דף מה·) לא ישבו בארצך פן יחטיאו אותך לי יכול בעובד כוכבים שקיבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים כו' ואמרינן נמי בפרק אלו נאמרין (סוטה דף לה:) וכתבו להן מלמטה למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות וגו' הא למדת שאם חוזרין בתשובה שמקבלין אותן וההוא קרא בז' אומות כתיב וי"ל דאי לאו חילול השם נהי שלא היו יכולין להרגן היו יכולין לגרשן מעריהם ועוד דבאותה שעה לא באו להתגייר כי אם אחרי כן: רב נחמן בר יצחק אמר שלשה · נראה דעל דעת רבים לא בעי אלא שנים דבפרק שבועת הדיינין (שבועות דף לט·) כשאמר להם משה לישראל הוו יודעים שלא על דעתכם אני
משביע

תוספות רי"ד

שאמר לה משום ש"ר אני מוציאך משום נדר אני מוציאך קסבר טעמא מאי משום קלקולא א"י אמר לה הכי מצי מקלקל לה ואי לא לא פי' אמר לה בעת הגירושין משום ש"ר אני מוציאך כבר גילת דעתו שאינו מגרשה אלא בעבור הלעז שיצא עליה ואילולי הלעז לא היה מגרשה ועצב הוא בגירושי' וכל מה שעושה אינו עושה אלא בעבור הלעז ואם יתברר לו היום ומחר שהיה שקר עתיד הוא להחזירה הלכך אע"פ שנותן לה גט סתם בלי שום תנאי שבעולם אנן שהדי שבכל לבו אינו אלא שאם ימצא הלעז שקר שלא יהא גט ואף ע"פ שלא פירש בתר דעתיה אזלי' שאין הגט נומר אלא כפי מחשבת לבו ואילו היה מתנה עמה בפירוש הרי זה גיטיך ע"מ שהשם רע היא אמת בודאי כי האשה לא היתה נישאת עד שהיה מתברר אם היה אמת ככל תנאי' דעלמא שהבעל מתנה בגט ואין האשה נישאת עד שיתקיים התנאי שהתנה בעלה עמה אלא מפני שנתנו לה סתם בלי תנאי אנו חוששין שמא תלך האשה ותנשא בגט זה ואחר שיתברר שהש"ר אינו שם רע נמצא שהיה גט בטל ובניה ממזרים ואע"פ שאין הבעל טוען שאינו כאן או שמת אחר שהולידה הבנים אנו טוענים כך וזהו שבתח ויאמר אילו הייתי יודע וכו' לאו דוקא שיאמר הבעל אלא יכול לומר כך וכיון שיכול לומר כך אע"פ שלא אמר אנו אומרים כך דס"ל לרבנן אע"פ שהגט בסתם הוא נותנו לה ואינו מטיל בו שום תנאי' כיון שגילה דעתו שמשום שם רע הוא מוציאה אנן סהדי שאם ימצא ש"ר שאינו ש"ר אין רצונו שיהא גט ואע"פ שלא פירש דבר זה בפיו כך הוא כאילו פירש והתנה בפיו דבתר מחשבת לבו אזלי' וכך הוא שוה גילוי דעתו כתנאי גמור ואנו חוששין שמא תנשא האשה בגט זה בעבור שנתנו לה סתם ונמצא הלעז שקר ונמצא הגט בטל הלכך אומרים לו הוי יודע שאתה מגרשה בעבור ש"ר ולעולם היא אסורה לך ואפילו אם ימצא הלעז שקר כדי לשבר ולבטל מחשבתו שחושב בלבו שאם ימצא שקר אחזירנה ואז ימלך ולא יתן לה הגט ואם יתנהו לה בודאי גט גמור ומגרשה בכל לב ואין בלבו עוד להחזירה אפי' אם ימצא שקר שהרי כך הודענו לו וע"ד כן נתנו לה ושוב אינו יכול לטעון עליה כלום ודוקא כשא"ל משום ש"ר אני מגרשך אז אנו הולכים אחר מחשבת לבו מפני שהוא גילה מחשבתו בפירוש אבל אם לא אמר שום דבר אע"פ שידענו שהיתה ביניהם קטטה בעבור הלעז שיצא עליה כיון שנתן לה גיטא בסתם ולא אמר לה דבר בודאי דגמר ויהיב בכל לב ולא אמרי' שמא מחשבתו לא היתה אלא ע"ד שהלעז הוא אמת שכיון שלא גילה מחשבתו בעת הגירושין לכולי האי לא חיישינן · ואי קשה היכי אמרינן דמשום גלויי דעתא בלא תנאי מפורש מצי לבטולי גיטא והא קי"ל כאביי דאמר גילוי דעתא בגיטא לאו מילתא היא ה"מ בדאיתי הכי מעיקרא ובתר הכי בעי לבטולי ע"י גילוי דעתא כדאמרי' לעיל גבי גידול בר ליואי דשדר לה גיטא לדביתהו ובתר הכי אמר לשליח ברוך הטוב והמטיב וכל מה דשקלי' וטרי' התם הכי הוא דמעיקרא יהיב גיטא בדעת בהורה ... בדעתיה דבעי לבטולי התם אמרינן דגלויי דעתא בגיטא לאו מילתא היא ולא בטיל אבל הכא דמעיקרא מכי יהביה ניהליה גלי אדעתיה דע"מ כן יהביה ניהליה משום ש"ר או משום נדר אפילו אביי מודה דמילתא הוי ומצי למיטען היום ומחר דהכי הות דעתא ולבטולי גיטא ובהא פליגי רבנן ור' יהודה דבעי' למימר לקמן דלא חייש לקלקולא דרבנן דחיישי לקלקולא משום דסברי אע"פ שהגט נתן בסתם בתר גילוי דעתו ... מחשבת לבו כתנאי גמור שמתנה בפיו ור' יהודה לא חייש לקלקולא דקסבר כיון שהגט ניתן לה בסתם ולא פירש לה שאם ימצא הלעז שקר שלא יהא גט הרי הוא גט גמור ואע"פ שהיה הלעז שקר ואינו ... גמרתי בלבי ליתן אלא ע"ד שהיה הלעז אמת שהדברים שבלב אין דברים והיה לו לפרש בפיו וכיון שלא פירש בפיו לצמיתות נתנו לה בלי שום תנאי ומחשבת לבו לא חשיבא תנאי · א"ד אמר רב יוסף ... צריך שיאמר לה משום נדר אני מוציאך משום ש"ר אני מוציאך קסבר טעמא מאי לא יחזיר משום קנסא שלא יהו בנות ישראל פרוצות בעריות ובנדרים והילכך צ"ל לה כי האי לישנא כדי שתתסרנה כל הנשים ... תניא כלישנא בתרא תניא כלישנא קמא א"ר מאיר מפני מה אמרו המוציא את אשתו משום ש"ר לא יחזיר משום נדר לא יחזיר שמא תלך ותנשא לאחר ונמצאו דברים בדאים ויאמר אילו הייתי יודע ... נותנים לי מאה מנה לא הייתי מגרשה · תניא כלישנא בתרא א"ר אלעזר בר יוסי מפני מה אמרו המוציא אשתו משים ש"ר לא יחזיר משום נדר לא יחזיר שלא יהיו בנות ישראל פרוצות בעריות ובנדרים ... הרי יודעת שמשום ש"ר אני מוציאך ר' יהודה אומר כל נדר שידעו בו רבים לא יחזיר פי' ר' יהודה לא חייש לקלקולא כדאמרן וקסבר טעמא משום קנסא הוא הלכך אם נדרה ברבים שהוא נדר חמור שאין ... לה אבל אם לא ידעו בו רבים שיש לו הפרה לא קנסי' לה אמר ריב"ל מ"ט דר' יהודה דאמר נדר שהודר ברבים אין לו הפרה דכתיב (בגבעונים כתיב) ולא הכום בני ישראל כי נשבעו להם נשיאי העדה וגו' ... אשבועתייהו אי לאו משום שנדרו ברבים ורבנן התם מי חיילא שבועה עלייהו כלל ולאו משום דאין לו הפרה הוא דאפילו הפרה לא צריך דלא חיילא שבועה עלייהו כלל דהלא בטעות היתה (הכא) כיון דאמרו באנו ולא באו מארץ רחוקה לא הלה שבועה עלייהו כלל והאי דלא קטלינהו משום קידוש השם שלא יאמרו הגוים עברו על שבועתם: וכמה רבים רב נחמן אמר ג' ר' יצחק אמר י' רב נחמן אמר ג' ימים ... יצחק אמר עשרה דכתיב עדה · ר' מאיר אומר כל נדר שצריך חקירת חכם לא יחזיר ושאינו צריך חקירת חכם יחזיר · פי' ר' מאיר סבר טעמא משום קלקולא הוא הלכך נדר שאין הבעל יכול להפר וצריך
שאלה

א) נראה דצ"ל וזה דתני בברייתא ויאמר כו'·

מאי קונם אמר רב הונא באומר יאסרו כל פירות שבעולם עלי אם איני מגרשך: והתירו לו שיחזירנה: פשיטא מהו דתימא ליגזור משום דר' נתן *דתניא ר' נתן אומר הנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאילו הקריב עליה קרבן קמ"ל: מפני תיקון העולם: מאי תיקון העולם איכא אמר רב ששת ארישא רבינא אמר לעולם אסיפא והכי קתני אין בזו מפני תיקון העולם: **מתני'** המוציא את אשתו משום אילונית רבי יהודה אומר לא יחזיר וחכמים אומרים יחזיר *נישאת לאחר והיו לה בנים הימנו והיא תובעת כתובתה אמר רבי יהודה אומר לה שתיקותיך יפה מדיבוריך: **גמ'** למימרא דרבי יהודה חייש לקלקולא ורבנן לא חיישי לקלקולא והא איפכא שמעינן להו דתנן *המוציא את אשתו משום שם רע לא יחזיר ומשום נדר לא יחזיר רבי יהודה אומר כל נדר שידעו בו רבים לא יחזיר, ושלא ידעו בו רבים יחזיר אלמא [רבנן חיישי לקלקולא] ורבי יהודה לא חייש לקלקולא אמר שמואל איפוך והא מדקתני סיפא נישאת לאחר והיו לה בנים הימנו והיא תובעת כתובתה אמר ר' יהודה אומר לה שתיקותיך יפה מדיבוריך מכלל דרבי יהודה חייש לקלקולא הא נמי איפוך אביי אמר לעולם לא תיפוך ור' יהודה בההיא סבר לה כר' מאיר וסבר לה כרבי אלעזר. בצריך סבר לה כרבי אלעזר בשאינו צריך סבר לה כר' מאיר אמר רבא דרבי יהודה אדרבי יהודה קשיא דרבנן אדרבנן לא קשיא אלא אמר רבא דר' יהודה אדר' יהודה לא קשיא כדשנינן דרבנן אדרבנן לא קשיא *מאן חכמים ר' מאיר דאמר בעינן תנאי כפול והכא במאי עסקינן בדלא כפליה לתנאיה: **מתני'** המוכר את עצמו ואת בניו לעובדי כוכבים אין פודין אותו אבל פודין את הבנים לאחר מיתת אביהן: **גמ'** אמר רב אסי והוא שמכר ושנה ושילש הנהו בני בי מיכסי דיזפי זוזי מעובדי כוכבים ולא הוה להו למפרעינהו אתו וקא גרבי להו אתו לקמיה דרב הונא אמר להו מאי איעביד לכו דתנן המוכר את עצמו ואת בניו לעובדי כוכבים אין פודין אותו אמר ליה רבי אבא לימדתני רבינו והוא שמכר ושנה ושילש אמר ליה הני מרגל רגילי דעבדי הכי ההוא גברא דזבין נפשיה ללודאי אתא לקמיה דרבי אמי אמר ליה

פירקן

רש"י

מאי קונם · הלא קונם לשון הקדש הוא שאוסר הדבר עליו בהקדש ומה אסר זה עליו: באומר יאסרו כו' · והכי קאמר קונם פירות עלי אם איני מגרשך: פשיטא · מאי ניחוש לה: במה · בשעת איסור הבמות: והמקיימו · ולא נשאל עליו לחכם להתירו: כאילו הקריב קרבן · על הבמה וגמר עונו שלם לפי שע"י כן הוא מרגיל עצמו בנדרים והאי כיון דקיים נדרו ניקנסיה מלהחזיר קמ"ל: ארישא · קאי דקאמר לעיל לא יחזיר ומסיק הכא מפני תיקון העולם אי משום קלקולא אי משום שלא יהו פרוצות: אין בזו וכו' · הכי קאמר והתירו לו חכמים שיחזירנה מפני תיקון העולם שלא נמצא כאן לאסור: **מתני'** המוציא את אשתו · בגט: משום אילונית · שלא הכיר בה כשכנסה ומכל מקום צריכה גט דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובעל לשם קדושין: ר' יהודה אומר לא יחזיר · שמא תנשא ותלד. ויאמר אילו הייתי יודע שכן אפילו נותנין לי ק' מנה לא הייתי מגרשיך ולדעת כן גרשתיך שאם יבאו לך סימנים שאחזיריך ואם ידעתי שלא תשובי אלי ואת ראויה לילד לא גרשתיך לפיכך אומרים לו קודם גירושין הוי יודע שהמוציא את אשתו משום אילונית לא יחזירנה עולמית: וחכמים אומרים יחזיר · דלא חיישינן לקלקולא: והיא תובעת כתובתה · מן הראשון שהוציאה בלא כתובה משום מקח טעות ועכשיו נודע שלא הטעתו: שתיקותיך יפה לך · שיאמר אילו ידעתי בסופי ליתן ליך כתובה לא גירשתיך: **גמ'** מכלל דרבי יהודה חיים לקלקולא · שמדבריו למדנו שאם ירצה לומר על מנת אילונית גירשתיך היה מקלקלה: לא תיפוך · ור' יהודה ודאי חיים לקלקולא וגבי נדר היינו טעמא דלא חיים דקסבר ליכא קלקולא דבנדר הצריך חקירת חכם סבר לה כר' אלעזר דאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד הילכך לא מצי למימר אילו הייתי יודע כו' ובשאינו צריך סבר לה כרבי מאיר דאמר אין הבעל טועה בנדר שבידו להפר ואינו יכול לומר לאחר זמן אילו הייתי יודע שאני יכול להפר לא גירשתיך: מאן חכמים · דאמרי הכא יחזיר: רבי מאיר היא · דאמר במסכת קידושין (דף סא·) כל תנאי שאינו כפול כתנאי בני גד ובני ראובן אם יעברו אם לא יעברו אינו תנאי: והכא בדלא כפליה · שלא אמר בשעת גירושין אלא הוי יודעת שמשום אילונית אני מוציאך ולא אמר לה ואם אי את אילונית לא יהא גט דהשתא הוי גט אפילו אינה אילונית ולא מצי לקלקלה: **מתני'** אין פודין · הואיל ורגיל בכך כדמוקי בגמרא והוא שמכר ושנה ושילש: **גמ'** בני בי מיכסי · מקום: גרבי להו · היו שובין לעבדים: לודאי · אומה שאוכלין בני אדם:

פירקן

תוספות

משביע אתכם וכו' ופירש שם בקונטרס דהיינו על דעת רבים ומיהו לפ"ז לא היה היתר לחרמות בזמן הזה ונראה דלא אמר משה כן אלא שלא יערימו כדמפרש התם* משום קניא דרבא וכן עתה אין עושין אלא בשביל כך וא"ת על דעת יחיד נמי לא יהא לו הפרה כיון דתלה בו נדרו וי"ל דמבטל דעתו משום רבים ולא משום יחיד:

הנודר כאילו בנה במה · מפרש רבינו אליהו משום דאתיא בגזירה שוה דחדלה כתיב הכא (דברים כג) כי תחדל לנדור וכתי' התם (ישעיה ב) חדלו לכם מן האדם וגו' כי במה נחשב הוא ודרשינן* אל תיקרי במה אלא במה ובריש פרק ארבעה נדרים (נדרים כב.) יליף בהאי גזירה שוה דנקרא רשע דכתיב שם רשעים חדלו רוגז (איוב ג):

המוציא אשתו משום אילונית · משמע הכא דאילונית בעיא גט ותימה דבריש יבמות (דף ב:) משמע דלא בעיא גט דהוו קדושי טעות דתנן וכולן שמתו או שמיאנו או שנמצאו אילונית צרותיהן מותרות ויש לומר דהכא מיירי בספק אילונית ומוציאה משום חשש אילונית תדע מדקתני סיפא נישאת לאחר והיו לה בנים ואילו ודאי אילונית אין לה רפואה מדפליגי רבי יהושע ורבי עקיבא בהערל (שם דף עט:) בסריס חמה דיש לו רפואה וחולץ וחולצין לאשתו ובאילונית לא פליגי ודרשינן בפ"ק דיבמות (דף יב·) אשר תלד פרט לאילונית והא דאמר (שם דף סד:) שרה אמנו אילונית היתה אין מזכירין מעשה נסים כדאמרינן גבי איוב ברים אלו טריפות (חולין דף מג·) והא דפליגי בהמדיר (כתובות דף עג·) בקדשה על תנאי וכנסה סתם דבעי' גט משום דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות היינו בשאר מומין דמחיל אבל באילונית לא מחיל ועוד דמומין מסיק אדעתיה שמא לא יתקיים התנאי דשכיחי ובועל לשם קדושין אבל אילונית דלא שכיח לא מסיק לבעול לשם קדושין והא דתנן פרק אלמנה ניזונת (שם ק:) הממאנת והשניה והאילונית אין להן כתובה דמשמע אבל גיטא בעי דהכי דייק בהמדיר (שם דף עג.) גבי כנסה סתם ונמצאו כו' משום שניה נקט הכי דעל כרחך ממאנת לא בעיא גט אי נמי בהמדיר לא דייק אלא משום דתני ברישא אינה מקודשת ובסיפא תנא שלא בכתובה והא דאמרינן (יבמות סא:) קטן וקטנה לא חולצין כו' קטנה שמא תמצא אילונית ולא אמרינן תתייבם ממה נפשך דאי אילונית היא הרי הן קדושי טעות ושריא לשני אומר ר"ת דהתם בדקבלה עילויה וכה"ג משני בפ' בן סורר (סנהדרין דף סט:): **אומר** לה שתיקותיך יפה מדבוריך · ואם תאמר ואם היא שתקה אנן מי שתקינן דהכי פריך רב פפא בס"פ הבא על יבמתו (יבמות דף סה·) גבי נשאת לרביעי והיו לה בנים ויש לומר דהתם נמי לא הוי אלא לעז דהא כתם גירשה ולא התנה כדפרישית הכא ופריך רב פפא דהוה לן לתקן נמי התם דלא יחזיר שלא יהא לעז כדתקין הכא ומשני אלא ודאי בלאו הכי אפילו לעז ליכא דהשתא הוא דברית ומהאי טעמא לא מצי למתבע כתובה אבל הכא אם היא שתקה אנן נמי שתקינן דליכא לעז כיון דתקון דלא יחזיר ואי אתיא למתבע כתובה מצי אמר לה אדעתא דיהיבנא כתובה לא גירשתיך והתם דאיירי בעקרה דוקא שייך השתא הוא דברית אבל הכא דאיירי בספק אילונית כדפירשנו לא שייך לומר השתא הוא דברית ואפילו לרבנן דלא חיישי הכא לקלקולא פריך התם שפיר אנן מי שתקינן דמודו רבנן התם דמשום דאין לה בנים גירשה שכבר נשאת לשנים ולא היו לה בנים ואם תאמר בסוף פרק קמא דנדה (דף יב:) גבי אשה שאין לה וסת פריך פשיטא דלא יחזיר ומשני לא צריכא דהדר איתקן מהו דתימא ליהדרה קמ"ל זימנין דאזלה ומינסבה כו' ואמאי לא אמרינן התם השתא הוא דברית וי"ל דהתם כיון שנתרפאת הרי היא טעיל לה סם רפואה ולהכי מצי מקלקל לה דאומר אילו הייתי יודע שיש רפואה לזו הייתי מבקש לה סם לרפואה ·

ר"ל

תוספות רי"ד

שאלה לחכם יכול הוא לקלקלה שאם יזקק לה חכם להתיר לה נדרה יאמר הוא אילו הייתי יודע שיזקק לה חכם אם היו נותנים לי אפי' ק' מנה לא הייתי מגרשך ונמצא גם בשל ובניה ממזרים ושאינו צריך חקירת חכם אלא הוא יכול להפר כגון שהיה מנדרי עינוי נפש לא הוצרכו חכמים לאסור עליו מלהחזירה לפי שאינו יכול לקלקלה ולומר אילו הייתי יודע וכו' שהרי הוא יכול להפר ולמה לא הפר אלא ודאי גמר בלבו לגרשה ר' אלעזר אומר לא אסרו זה אלא מפני זה · תניא ר' אלעזר אומר לא אסרו צריך אלא מפני שאינו צריך במאי קמיפלגי ר"מ סבר אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד ור' אלעזר סבר אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד · פי' ר' מאיר סבר בנדר שצריך חקירת חכם ואינו מנדרי עינוי נפש שיכול הבעל להפר איכא למיחש לקלקולא כדאמרן שיכול לומר אילו הייתי יודע שחכם יכול להתירה לא הייתי מגרש דניחא לי שתתבזה אשתי בב"ד ולהשאל על נדרה ואע"פ שמחזקת עצמה נדרנית בפניהם והוא זילותא לה. אבל אם אינו צריך חקירת חכם אינו יכול לקלקל ולומר אילו הייתי יודע שאני יכול להפר לא הייתי מגרשך שדבר זה ידוע הוא לכל שהבעל מפר[נדרי] עינוי נפש של אשתו · ור' אלעזר סבר איפכא בנדר שצריך חקירת חכם אינו יכול לקלקל דאנן סהדי שאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד אבל בנדר שאינו צריך חקירת חכם יכול לקלקל ולומר שאין כל אדם בקי שיכול להפר נדרי אשתו ולכך לא אסרו צריך אלא מפני שאינו צריך שעיקר הקלקול תלוי בו א"ר יוסי ב"ר יהודה מעשה בצידן וכו' כאן תנא דקתני מעשה · פי' דרך התנא כשאומר מעשה מביא ראיה לדבריו הראשונים וזה אינו כך דברישא מיירינן כשנדרה איהי ומעשה דסיפא מיירי כשנדר איהו חסורי מחסרא והכי קתני בד"א שנדרה היא אבל נדר הוא יחזיר וא"ר יוסי בר ר' יהודה מעשה נמי בצידן בא' שאמר לאשתו קונם אם איני מגרשך וגירשה והתירו לו חכמים שיחזירנה [illegible]
קונם הוא לשון כינוי לקרבן כדתנן בנדרים ומשמע שאסר עליו דבר כקרבן והכא דאמר קונם אם איני מגרשך מאי אסר עילויה אמר רב הונא באומר יאסרו עלי כל פירות שבעולם כקונם אם איני מגרשך [illegible]
שיגרשנה (ס"א שיחזירנה):פשיטא. פי' פשיטא ודאי יכול להחזירה שמאי קלקול שייך למימר דבעי' למיסרה ואי קשה ואמאי פשיטא הכא דמותר להחזירה ואין בזה מפני תקון העולם והא כי הוי דבנדרת [illegible]
(הם) הכי נמי כי נדר איהו מצי לקלקולה ולמימר אילו הייתי יודע שיש פתח לנדרי אם היו נותנים לי ק' מנה לא הייתי מגרשך אין זה כלום דבודאי אם היה מודר ממנה הנאה מתחלה כגון שאמר הנאת [illegible]
ומחמת נדר זה היה מגרשה היה צ"ל לא יחזיר שמא יקלקלנה ויאמר אילו הייתי יודע שיש פתח לנדרי לא הייתי מגרשך דומיא דנדרה היא אבל זה שרצה לגרש את אשתו וקשר עצמו בנדר שלא יכול [illegible]
רואים שבכל לב הוא מגרשה ואינו חפץ בה כלל שהרי נדר בכל כחו ע"י נדר שלא יתרצה עמה הלכך שום קלקול אינו יכול לעשות ומ"ה מתמה תלמודא פשיטא ודאי שיכול להחזירה ׳ ומהדר מהו דתימא [illegible]
נתן דתניא ר' נתן אומר כל [illegible] אומר כל הנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאילו הקריב עליו קרבן וגמר עוונו לפי שהוא מרגיל עצמו בנדרים קמ"ל ׳ פי' הנודר כאילו בנה.במה בשעת איסור הבמות שסבר לעשות מצ[illegible]
כך זה סבור לעשות מצוה ועו[illegible]

גליון הש"ס
גמ' כאומר יאסרו כל פירות. עי' לעיל דף לה ע"א תוס' ד"ה ונודרת:

עין משפט נר מצוה
קכט א מיי' פי"ג מהל' נדרים הלכה כה סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רג סעיף ג:
קל ב ג מיי' פ"י מהל' גירושין הלכה יג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' י סעיף ג:
קלא ד ה מיי' פ"ח מהל' מתנות עניים הלכה יג סמג עשין קסב טוש"ע י"ד סי' רנב סעיף ו:

מסורת הש"ס
[שבועות יח. נט"] · [נדרים יד.] · יבמות קיב: נדרים כב ע"ש · [תוספתא פ"ג ע"ש] · [לעיל מה: וש"נ] · [עירובין פ. וש"נ]

פירקן אמר (א) ליה תנן המוכר עצמו ואת בניו לעובדי כוכבים אין פודין אותו אבל פודין את הבנים (ב) משום קלקולא *וכ"ש הכא דאיכא קטלא אמרו ליה רבנן לר' אמי האי ישראל מומר הוא דקא חזו ליה דקאכיל נבילות וטריפות אמר להו אימא לתיאבון הוא דקאכיל אמרו ליה והא זמנין דאיכא היתירא ואיסורא קמיה ושביק היתירא ואכיל איסורא א"ל זיל לא קא שבקי לי דאפרקינך: ריש לקיש זבין נפשיה ללודאי שקל בהדיה *חייתא וגלגלתא אמר גמירי דיומא בתרא כל דבעי מינייהו עבדי ליה כי היכי *דליחול אדמיה יומא בתרא אמרו ליה מאי ניחא לך אמר להו בעינא אקמטינכו ואותבינכו וכל חד מינייכו אמחי' חייתא ופלגא קמטינהו ואותבינהו כל חד מינייהו כד מחייה חד חייתא נפק נשמתיה חרקיניה לשיניה א"ל אחוכי קא מחייכת בי אכתי פש לך גבי פלגא דחייתא קטלינהו כולהו נפק ואתא יתיב קאכיל ושתי אמרה ליה ברתיה לא בעית מידי למזגא עליה אמר לה בתי כריסי כרי כי נח נפשיה שבק קבא דמוריקא קרא אנפשיה °ועזבו לאחרים חילם: (תהלים מט)

מתני' המוכר את שדהו לעובד כוכבים *לוקח ומביא ממנו בכורים מפני תיקון העולם:

גמ' אמר רבה אע"פ *שאין קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע מידי מעשר שנאמר °כי לי הארץ לי קדושת הארץ (ויקרא כה) אבל *יש קנין לעובד כוכבים בא"י לחפור בה בורות שיחין ומערות שנאמר °השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם (תהלים קטו) ור"א אומר אע"פ *שיש קנין לעובד כוכבים בא"י להפקיע מידי מעשר שנאמר דגנך ולא דגן עובד כוכבים אבל אין קנין לעובד כוכבים בא"י לחפור בה בורות שיחין ומערות שנאמר לה' הארץ במאי קמיפלגי מ"ס דגנך ולא דגן עובד כוכבים ומר סבר דיגונך ולא דיגון עובד כוכבים אמר רבה מנא אמינא לה *דתנן הלקט והשכחה והפאה של עובד כוכבים חייבין במעשר אלא א"כ הפקיר היכי דמי אילימא דישראל וליקטינהו עובד כוכבים אלא א"כ הפקיר הא מפקרי וקיימי אלא לאו דעובד כוכבים וליקטינהו ישראל טעמא דהפקיר הא לא הפקיר חייב לא לעולם דישראל וליקטינהו עובד כוכבים ודקא אמרת הא מפקרי וקיימי נהי דמפקרי אדעתא דישראל אדעתא דעובד כוכבים מי מפקרי ת"ש *ישראל שלקח שדה מעובד כוכבים עד שלא הביאה שליש וחזר ומכרה לו משהביאה שליש חייבת במעשר שכבר נתחייבה נתחייבה אין לא נתחייבה לא הכא במאי עסקינן בסוריא וקסבר *כיבוש יחיד לא שמיה כיבוש תא שמע *ישראל ועובד כוכבים שלקחו שדה בשותפות

טבל

רש"י

פירקן · פדי: משום קלקולא · שלא יוטמעו בעובדי כוכבים וילמדו ממעשיהם ובחיי אביהן ליכא למיחש להכי דמגמר להון אבוהון: אימא לתיאבון הוא דקאכיל · ולא הוי מין אלא מומר ובמינים הוא דאמרינן *מורידים אבל לא מעלין אבל מומר אמרי' התם כמי נכאן מומר: ואכיל איסורא. עדים העידו עליו כן והוי אוכל נבילות להכעיס: חייתא וגלגלתא · שק קשור ופקיע ועיגול של אבן או של עופרת בתוכו: דיומא בתרא. כשהורגין אותו: דליחול אדמיה · שימחול על דמו: אקמטינכו ואותבינכו · לקשור אתכם ולהושיבכם: חייתא ופלגא · כלומר מכה וחצי מכה: יתיב קאכיל ושתי · כל ימיו כל מה שהיה משתכר לא היה מגמגם להגיע ליום מחר: למזגא עליה · כר או כסת לישן עליו: כריסי כרי · בטני ושומן שבמעי הוא לי כר וכסת: מוריקא · כרכום: מתני' הכי גרסינן לוקח ומביא בכורים. בכל שנה צריך ליקח מן העובד כוכבים ביכורי פירותיה בדמים יקרים ומביאם לירושלים: מפני תיקון העולם · שלא יהא רגיל למכור קרקע בא"י לעובד כוכבים וגם אם מכר יטריח לחזור אחריה ולפדות: גמ' שאין קנין כו'. אם קנה עובד כוכבים קרקע בארץ אין קניינו קנוי להפקיעה מקדושתה שלא תתחייב במעשר וישראל הקונה ממנו מן הפירות צריך לעשר: לבני אדם · לכל צרכיהן: דיגונך ולא דיגון של עובד כוכבים · שאם מירחן עובד כוכבים והן שלו בשעת מירוח שהוא גמר מלאכתן למעשר פירות העובד כוכבים פוטרן ואפי' לקחן מישראל בשבולין אבל אם הגדילו בקרקע העובד כוכבים ולקחן ישראל בשבולין ומירחן חייבין במעשר דקרקע א"י ביד עובד כוכבים לא הופקעה קדושתה: לקט שכחה ופאה · סתמן הפקר ופטורין מן המעשר שנאמר ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך (דברים יד) במי שאין לו חלק ונחלה עמך יצאו אלו שיש לו בהן חלק ונחלה עמך שהרי אף לו הן מופקרין והלקט והשכחה והפאה של עובד כוכבי' חייבין במעשר כו' והשתא מפרש לה ואזיל: ה"ד אילימא דישראל · שהניחן ישראל בשדהו ולקטינהו עובד כוכבים וקאמר דאם חזר עובד כוכבים ומכרן לישראל חייב לעשרן אלא א"כ הפקירן ישראל ראשון בשדהו: הא מיפקרי וקיימי · דכל לקט ושכחה ופאה הפקר הן: אלא דעובד כוכבים · שהיו משדה העובד כוכבים והניחן כישראל: וליקטינהו. עניי ישראל וכיון דעובד כוכבים לא מיפקד להניח פאה ולקט לא חייל עלייהו שמא אא"כ הפקירן עובד כוכבים ממש לשם הפקר ולא לשם פאה להניח שהם: הא לא הפקיר חייב · במעשר אלמא שדה העובד כוכבים חייבת במעשר: ישראל שלקח שדה · זרועה מן העובד כוכבים והשהה אצלו עד שהביאה שליש וחזר ומכרה לעובד כוכבים: חייבת במעשר · אם חזר ישראל ולקח מן העובד כוכבים מאותן הפירות ומירחן: שכבר נתחייב · כשהביאה שליש ביד ישראל דקי"ל לענין מעשר במסכת ר"ה (דף יב:) תבואה וזיתים אחר שליש: לא נתחייבה לא · אם הביאה שליש ביד עובד כוכבים פטורה: בסוריא · דמעשר דידה מדרבנן ושם יש קנין ביד עובד כוכבים להפקיע: כיבוש יחיד · דוד כיבשה ולא היו כל ישראל שם והיא ארם צובה:

תוספות

ר"ל זבין נפשיה ללודאי · קודם שחזר למוטב דמבתחלה לא היה מזלזל בעצמו כל כך: כריסי כרי · דרכן היה לשכב על בטנם כדאמרי' בזבחים (דף ה.) ריש לקיש רמי אמעוהי ומקשה: לוקח ומביא בכורים · זו גירסת הקונט' דקנסינן ליה לחזור וליקח ממנו אבל כולי האי לא קנסינן ליקח ממנו להפריש תרומות ומעשרות ומיהו קשה לר"ת דבגמ' מייתי ראיה מהא דיש קנין לעובד כוכבים דמפני תיקון העולם אין דאורייתא לא מנא ליה דילמא תיקון העולם קאי אהא דחייבוהו ליקח ואומר ר"ת דברוב ספרים לא גרסינן ומביא בוי"ו והכי קאמר כל אדם הלוקח ממנו מביא בכורים לא שנא מוכר לא שנא אחר ורבינו חננאל גרס הלוקח מביא כו' וכן בירושלמי: אמר רבה אע"פ שאין קנין כו' · והא דתנית לעיל (דף מג:) אע"פ שעשה ישראל נימוסו פטורה מן המעשר אלמא יש קנין איכא לאוקמא בסוריא כדמשני לקמיה והיא דהשואל (ב"מ דף קא·) דהמקבל שדה אבותיו מן העובד כוכבים דמעשר ונותן לו ולאו לה התם דלעולם יש קנין אע"פ שהדיוט אמת כדדייק מדנקט מליק מ"מ ראיה גמורה ליכא ולעולם מצי למימר רבה דסבר אין קנין מיהו אשכחן ר"מ דסבר יש קנין בספ"ק דע"ז (דף כא·) דאמר אין משכירין להן שדות משום דמפקע להו ממעשרות דכל זמן שהיא של ישראל כל מי שזורעה חייב במעשר וכי זכנה לעובד כוכבים הזורעה פטור דיש קנין דאי אין קנין אין זו הפקעה מה שאין עובד כוכבים מעשר קרקע החייבת דהתם פריך בית נמי מפקיע ממזוזה ומשני מזוזה חובת הדר היא ואין זה הפקעה והא דאמר ר' מאיר בפרק רבי ישמעאל (מנחות דף סו:) תורמין משל עובד כוכבים על של ישראל התם איירי כשגדלו ביד ישראל ולהכי מוקי פלוגתייהו במירוח העובד כוכבים ולא ביש קנין וכי פריך הכא לרבי אלעזר הוה מצי למימר אנא דאמרי כר"מ אלא דמשני שפיר: מר סבר דיגונך ולא דיגון עובד כוכבים · מתוך פי' הקונטרס משמע דהא בהא תליא דלרבה דאמר אין קנין ודריש דיגונך ולא דיגון עובד כוכבים אית ליה מירוח העובד כוכבים פוטר ולר"א דאמר יש קנין ודריש דגנך ולא דגן עובד כוכבים אית ליה דמירוח העובד כוכבים אינו פוטר וקשה דכמה תנאים נחלקו במירוח העובד כוכבים ואם כן כל אותם תנאים נמי נחלקו ביש קנין ואין קנין וזהו דוחק דרבה ור' אלעזר נחלקו בפלוגתא דכל הנהו תנאי ועוד דמשמע במנחות בפרק רבי ישמעאל (דף סז.) דכולהו תנאי דרשי דיגונך ולא דיגון עובד כוכבים ואפילו מאן דמחייב מירוח העובד כוכבים אלא דדריש מיעוט אחר מיעוט דתרי דגנך כתיבי לכך נראה דרבה ורבי אלעזר אתו ככולי עלמא ודריש נמי ר' אלעזר דיגונך ולא דיגון עובד כוכבים מדכתיב דגנך ולא כתיב תבואתך דאי הוה כתיב תבואתך הוה דרשינן שפיר נמי תבואתך ולא תבואת עובד כוכבים ומ"מ דריש נמי דגנך ולא דגן עובד כוכבים מדלא כתיב דיגונך בהדיא וא"ת כי היכי דדרשי' גבי דיגונך למאן דמחייב מירוח העובד כוכבים אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות הכי נמי נדרוש גבי דגנך וי"ל דלא מיסתבר לאוקמי מיעוט אחר מיעוט לכל מילי: אדעתא דעובד כוכבים מי מפקרי · והא דפליגי ר' יוחנן ור"ל בירושלמי דפ"ו דמסכת פאה בהפקיר לישראל ולא לעובדי כוכבים דרבי יוחנן אמר הפקר הני מילי כי שקיל ליה ישראל אבל כי שקיל ליה עובד כוכבים הפקר בטעות הוא ואינו הפקר:

טבל

מסורת הש"ס

[מכ' פ"ו דף כה:]

[גי' ערוך ערך גלג ב' חייתא תללא פי' נוד ובתוכו אבן גלגל] [פי' כיון שעוסקין בו לזוט מתחתק דמו ויש אבן בו שום · עיין ערוך ערך תל ד]

פי' אחור ולקחה ממנו ישראל וב"מ קא. מנחות לא. בכורות יא.]

[תוס' יבמות פא. ד"ה אין]

[ב"מ שם מנחות שם]

עי' תוס' מ"ש

[לעיל כג פ"ז כה.]

[ילון קלה: (עירובין מ) תוספתא תרומות פ"ב]

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר הבן כצ"ל ותיבת ליה נמחק: (ב) שם אבל פודין את הבנים לאחר מיתת אביהן משום קלקולא:

עין משפט נר מצוה

קנב א מיי' פ"ח מהל' מ"ע הל' יג סמג עשין קסב טוש"ע י"ד סי' רנב סעיף ו:

קנג ב מיי' פ"ב מהל' בכורים הלכה טו סמג עשין קמא:

קנד ג מיי' שם ופ"א מהל' תרומות הל' י:

קנה ד מיי' פ"ב מהל' תרומות הלכה י:

קנו ה ו מיי' שם פ"א הלכה יט:

קנז ז מיי' שם הל' ג והלכה ג:

תוספות רי"ד

שיחזירנה שאין לאוסרה מפני תיקון העולם ולקונסו כדרך שאסרנו אותה עליו כשנדרה היא מפני תיקון העולם הכא לא שייך שום תיקון העולם לאוסרה עליו: מתני' המוציא את אשתו משום אילונית ר' יהודה אומר לא יחזיר וחכ"א יחזיר נישאת לאחר והיו לה בנים ממנה והיא תובעת כתובתה ר' יהודה אומר אומר לה שתיקותיך יפה מדיבוריך פי' מתני' מיירי בספק אילונית ולא באילונית ודאית דאילוני' ודאית לא ילדה והיכי תני בסיפא נישאת לאחר והיו לה בנים אלא ודאי בספק אילונית מיירי וזהו משום אילונית משום חשש אילונית שהוא ירא שמא תהיה אילונית ודומיא דש"ר קתני שאינו ברור לעולם שזינתה אלא הוא מסופק שמא זינתה וכן משום נדר שאינו ידוע שיזקק לה חכם או לא יזקק והוא מסופק שמא לא יזקק ומ"ה מגרש לה והכא נמי הוא מסופק שמא תהיה אילונית ומ"ה מגרש לה והיכי דמיא ודאי אילונית והיכי דמיא ספק אילונית כדתנן בסוף פרק יוצא דופן בן עשרים שנה שלא הביא שתי שערות יביא ראיה שהוא בן עשרים והוא הסרים לא חולץ ולא מייבם ואקשי' בגמ' [והתניא] א' בן ט' שנה ויום א' וא' בן כ' שנה שלא הביא שתי שערות. פי' אלמא אע"פ שהוא בן כ' ולא הביא שתי שערות כקטן חשבינן ליה ומחמת קטנות הוא שלא הביא שתי שערות והיאך אתה מחשבתו סרים והוא גדול ומחמת שהוא סרים לא הביאם אמר רב שמואל בר רב יצחק והוא שנולדו בו סימני סרים פי' מאי דתנן בפרק יוצא דופן דחשבינן ליה סרים ויצא מכלל קטנות כגון שנולדו בו סימני סרים וסימני הסרים הם מפורשים ביבמות בפרק הערל אמר רבא דיקא נמי דקתני והוא הסרים ש"מ וכי לא נולדו בו סימני סרים עד כמה תני ר' חייא עד רוב שנותיו וכי היכי דמתרצינן גבי סרים ה"ה נמי גבי אילונית אע"ג דהיא בת כ' ולא הביאה שתי שערות אינה אילונית גמורה שפטורה מן החליצה ומן הייבום עד שיולדו בה סימני אילונית או עד רוב שנותיה שהם ל"ו שנה וסימני אילונית הם מפורשים ביבמות בפ' הערל דאמרי' התם ת"ר איזו היא אילונית כל שהיא בת כ' ולא הביאה:

[illegible] אפילו הביאה לאחר מיכן הרי היא כאילונית לכל דבריה ואלו הן סימניה כל שאין לה דדים ומתקשה בשעת תשמיש רשב"ג אומר כל שאין לה שפולי מעים כנשים ר"ש בן אלעזר אומר כל שקולה עבה ואינה [illegible] ש לאשה ואמרי' נמי התם א"ר אבהו סימני סרים ואילונית אין עושים בהם מעשה עד שיהו בן כ' ותברר לנו שאינה אילונית בוודאי אלא א"כ הגיעה לכ' שנה ונולדו בה סימני אילונית ולא [illegible] ואם לאחר מיכן כיון שנולדו בה סימני אילונית ועברו כ' שנה אינן כלום ואם הגיעה לכ' שנה ולא הביאה שתי שערות ולא נולדו בה סימני אילונית היא בספק עד ל"ו שנה שהיא רוב שנותיה אם תביא שתי [illegible] א ככל הנשים ואם יולדו בה סימני אילונית או תשהה עד רוב שנותיה ולא תביא שתי שערות היא אילונית גמורה ומתני' בפ"ק ביבמות דתנן וצרתה מותרת כגון שנמצאת אילונית גמורה [illegible] ערות ונולדו בה סימני אילונית או שהיא בת ל"ו שנה ולא הביאה שתי שערות זו היא אילונית גמורה שקדושיה קדושי טעות וצרתה מותרת ומתני' דהכא בספק אילונית כגון שהיא בת כ' ולא [illegible] בה סימני אילונית ובעלה חושש שמא תהיה אילונית ומוציאה בגט מפני שעדיין לא הוחזקה אילונית גמורה או בסימנין או ברוב שנים שיהו קידושיה קידושי טעות לצאת בלי גט ר' יהודה אומר לא יחזיר [illegible]

עין משפט נר מצוה

קנח א מיי' פ"א מהל' תרומות הלכה כ וס"ג כג"מ:
קנט ב ג ד ה מיי' פ"ד מהל' ביכורים הל' יז: עשין קלט קמ:
קס ו מיי' שם הל' ט:

תורה אור

*טבל וחולין מעורבין זה בזה דברי רבי רבן שמעון בן גמליאל אומר של עובד כוכבים פטור ושל ישראל חייב עד כאן לא פליגי אלא דמר סבר יש ברירה ומר סבר אין ברירה אבל דכולי עלמא יש קנין לעובד כוכבים בא"י להפקיע מיד מעשר הכא נמי בסוריא וקסבר *כיבוש יחיד לא שמיה כיבוש אמר רב חייא בר אבין ת"ש המוכר שדהו לעובד כוכבים לוקח ומביא ביכורים מפני תיקון העולם מפני תיקון העולם אין מדאורייתא לא אמר רב אשי שתי תקנות הוו מעיקרא הוו מייתי מדאורייתא כיון דחזו דקא מקרי ומזבני דסברי בקדושתייהו קיימן תקינו להו דלא ליתו כיון דחזו דמאן דלא סגי ליה מזבן וקא משתקען ביד עובדי כוכבים הדר תקינו להו דליתו איתמר *המוכר שדהו לפירות ר' יוחנן אמר מביא וקורא ריש לקיש אמר מביא ואינו קורא רבי יוחנן אמר מביא וקורא *קנין פירות כקנין הגוף דמי ר"ל אמר מביא ואינו קורא קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי איתיביה ר' יוחנן לר"ל ולביתך מלמד שאדם מביא ביכורי אשתו וקורא א"ל שאני התם דכתיב ולביתך ואיכא דאמרי איתיביה ר"ש בן לקיש לר' יוחנן ולביתך מלמד שאדם מביא ביכורי אשתו וקורא התם הוא דכתיב ולביתך אבל בעלמא לא אמר ליה טעמא דידי נמי מהכא קאמינא איתיביה היה בא בדרך וביכורי אשתו בידו ושמע שמתה אשתו מביא וקורא מתה אין לא מתה לא ה"ה דאע"ג דלא מתה ומתה אצטריכא ליה סד"א ליגזור משום דרבי יוסי בר חנינא *דאמר ר' יוסי בר חנינא בצרן ושגרן ביד שליח ומת שליח בדרך מביא ואינו קורא שנאמר ולקחת *והבאת עד שתהא לקיחה והבאה באחד קמ"ל ואזדו לטעמייהו דאיתמר המוכר שדהו בזמן

טבל וחולין מעורבין · אין לך כל חטה וחטה שאין חליה טבל וחליה חולין שחלק העובד כוכבים פטור ואף לאחר שחלקו התבואה הנוקח מן העובד כוכבים צריך לעשר וישראל צריך לעשר את שלו מיניה וביה ולא ממנו על טבל גמור ולא מטבל גמור עליו מפני שמפרישים מן הפטור על החיוב ומן החיוב על הפטור אבל כי מעשר מיניה וביה מעשר בכל גמלא מעשר מן החיוב שבו על החיוב שבו ומן הפטור שבו על הפטור שבו: של ישראל חייב · לאחר שחלקו הוי של ישראל טבל גמור ומעשר ממנו על אחר ומאחר עליו דיש ברירה ושל עובד כוכבים פטור לגמרי ולת"ק אין ברירה ואפילו חלקו בספיקא הן עומדין: מדאורייתא לא · ואי אין קנין לעובד כוכבים להפקיעה מקדושתה הויא לה לענין קדושתה ברשות ישראל כאילו משכנה וכיון דביכורים מצוה דרמיא עליה היא ולא טבלי לאסור פירות באכילה מיחייב ליקח ולהביא ולא דמי למעשר דאפילו למאן דאמר אין קנין לא מיחייב לעשר על חלקו של עובד כוכבים דמעשר טביל ואסר ליה באכילה ולאו מצוה דרמיא עליה היא אלא אם כן אוכלן או מוכרן דקא מפרשי ליה אבל ביכורים מצוה דרמיא עליה היא: שתי תקנות הוו · כלומר לעולם מדאורייתא מיחייב והא דקתני מפני תיקון העולם משום דמעיקרא משום הייג תקנו שלא ליקח ולהביא כדמפרש והזיל לפיכך הוצרכו לחזור ולתקן ולהעמידה כדין תורה: וסברי בקדושתייהו קיימין · אין אנו נענשין בדבר: משתקען ביד עובדי כוכבים · שלא היה חוזר ופודה אותה: תקינו דלייתו · כדי שיטרח ויפדנו: המוכר שדהו לפירות · שיאכל הלוקח פירות עד עשר שנים ותחזור הקרקע לבעליה ובזמן שאין היובל נוהג קאמר דהייט משגלו שבט ראובן ושבט גד שגלו תחילה מעבר הירדן ע"י סנחריב עד חרבות ירושלים דאי בזמן שיובל נוהג כתם מכירה לפירות היא שהרי סופה לחזור ביובל: כקנין הגוף דמי · ויכול לומר מראשית פרי האדמה אשר נתתה לי: ולביתך · גבי ביכורים כתיב ושמחת בכל הטוב וגו': ביכורי אשתו · שגדלו בקרקע מלוג שהכניסה לו אשתו לפירות: שאני התם דכתיב ולביתך · ומדאיצטריך לרבויי ש"מ קנין פירות לאו כקנין הגוף: מהכא · דכי היכי דאשמועינן דהכא כקנין הגוף דמי הוא הדין בעלמא: ושמע שמתה אשתו · וירשה הוא וקנה גוף הקרקע: ליגזור משום דרבי יוסי בר חנינא · דאמר בעינן לקיחה והבאה באחד וה"נ לבעי לקיחה והבאה באחד קמ"ל: ומת שליח בדרך · וחזר והביאן הוא בעצמו: מביא ואינו קורא. וא"ת לומר שהביאו שליח אחר דאפי' לא מת שליח ראשון אינו קורא דתנן* האשה וטומטום ואנדרוגינוס והשליח מביאין ולא קוראין שאין יכולין לומר אשר נתתה לי:

טבל וחולין מעורבין זה בזה · פי' בקונטרס אין לך כל חטה וחטה שאין חליה טבל וחליה חולין וצריך לעשר מיניה וביה ולא ממנו על טבל גמור ולא מטבל גמור עליו מפני שמפרים מן החיוב על הפטור ומן הפטור על החיוב אבל כי מפרים מיניה וביה מעשר מן החיוב שבו על החיוב שבו ומן הפטור שבו על הפטור שבו ואפילו חלקו בספקן הן עומדים דאין ברירה וקשה דאמר לקמן דאי קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי והאחים שחלקו לקוחות הן לא משכחת דמייתי בכורים אלא חד בר חד הא אפילו למ"ד אין ברירה יש לו בודאי חלק בו דמחייב בבכורים והמותר שהוא חולין מאי מקדים ליה כדאמרינן בפרק הספינה (ב"ב דף פא:) ודוחק לומר דלא משכחת דמייתי בכורים כהלכתן שלא יצטרך להקדים קאמר דלישנא משמע דלא מייתי כלל קאמר. ועוד בפ' יש בכור (בכורות דף מח:) גבי חמש סלעים ולא חלי חמש קאמר דכו"ע אית להו דרב אסי דאמר האחין שחלקו מחצה יורשין ומחצה לקוחות משמע אבל אי לקוחות הן פטורין אפי' למ"ד חמש ואפילו חלי חמש דאפי' חלי חמש ליכא לכך נראה דאין תקנה לטבל זה דכיון דאין ברירה שמא הגיע לו כל חלקו של עובד כוכבים הן חליו ולא ידעי' כמה ואי מעשר מיניה וביה שמא מעשר מחלקו והשאר חלקו של עובד כוכבים או איפכא או מקלתו ומיהו יכול לתקן שיפרים עליו ממקום אחר ויפרים גם עליו ממקום אחר ואחרון אחרון מקולקל עד שלא ישאר כי אם מעט וכל המעשרות והתרומות יתנם לכהן וללוי: ולביתך מלמד שאדם מביא בכורי אשתו · וא"ת והא מן התורה אין לבעל פירות בנכסי אשתו אלא תקנתא דרבנן בעלמא היא א"כ ע"כ גזירת הכתוב הוא ויש לומר דהך נשים שנותנות פירות לבעליהן וכי האי גוונא איירי קרא וכענין זה אמרינן בריש קידושין (דף ז.) אי כתב רחמנא מעשה ידיה לאביה דקא מיתזנא מיניה והע"ג דמדאורייתא אינו חייב במזונות בתו אלא דאורחא דמילתא הוא שהוא זן אותה: מתה אין לא מתה לא · וא"ת מאי קושיא דרבי יוהנן דאמר כתנא דלביתך דמה נפשך פליג וי"ל דאיכא לאוקמה במתה כי הך וא"ת וליפני דהך דמתה בשלא זכתה האשה פירות נכסיה לבעל וי"ל דברייתא קתני אף בתר דתקון רבנן פירות לבעל ועוד דהוה ליה כקונה פירות בשוק ואח"כ קנה שדה דאינו קורא כדאמרי' א] במסכת בכורים (פ"א) אבל צריך לקיש שהיו לו פירות תחילה אתי שפיר דמתה מביא וקורא כיון דמעיקרא אגיד בה לפירות: בצרן ושיגרן ביד שליח · פי' רבינו שמואל בהספינה (ב"ב פא:) בצרן הבעל ושגרן ביד שליח דאם בצרן שליח והביאן השליח בירושלים שליח ודאי אין יכול לקרות כדתנן במסכת בכורים (פ"א מ"ה) אבל הבעלים קורין דיכולין לומר הנה הבאתי דשלוחו של אדם כמותו וקשה לרבינו תם למאי דחשיב לבצירה לקיחה למה ליה למימר ומת שליח הוה ליה למתני בצרן הוא ושגרן ביד השליח או שבצרן שליח והביאן הוא וי"ל דאשמועינן רבותא דאע"ג דמת שליח וגמרו הבעלים הבאה דאיכא לקיחה ומקצת הבאה בבעלים אפי' הכי אינו קורא דבעינן לקיחה וכל הבאה באחד ואי גרסינן או מת אתי נמי שפיר וזו אף זו קתני ור"ת מפרש דבצירה לאו היינו לקיחה ובצרן אורחא דמילתא נקט שבעלים בוצרים כדי לעשות בענין יפה לפי שאין שיעור לבכורים ולקיחה היינו לקיחה מתוך הבית וחדא קתני בצרן ושגרן ביד השליח ומת שליח בדרך דאז הוא רגילות שמביאן אחר ולא הוי לקיחה והבאה באחד: מביא ואינו קורא · וא"ת ונימא ירקבו כדאמרינן בפרק בתרא דמכות (דף יח:) הפריש בכורים קודם החג ועבר עליהן החג ירקבו משום דנראו לקריאה ונדחו וכל שאין ראוי לבילה בילה מעכבת בו והכא נמי כשבצרן נראו לקריאה וכששיגרן נדחו ויש לומר דהאמר בירושלמי דמסכת בכורים רבי אסי אמר ריש לקיש בשם רבי הושעיא כשליקטן לשלחן ביד אחר אבל אם לקטן להביאן הוא לא ישלחם ביד אחר שכל הבכורים שנראו לקריאה אין ניתרין אלא בקריאה ואמרינן התם מתניתין פליגא הפריש בכורים ומכר שדהו מביא ואינו קורא קיימתה כשנתן דעתו למכור מטעה ראשונה ולפי זה אם הפריש בכורים קודם החג על מנת להביאן אחר החג לא ירקבו אלא אחר החג מביא ואינו קורא: לא

תוספות רי"ד

שכבר נתברר שאינה אילונית א"ר יהודה אומר לה שתיקותיך יפה מדיבוריך שלא יקלקלך שאע"פ שהודעני לו שאף אם לא תמצא אילונית לא יחזיר יכול לומר מפני הספק גרשתיה ולא חששתי בהזירתת תתתי לה גם בכל לב אבל לא ידעתי שתלד ואתחייב בכתובת' שאילולי כן לא הייתי מגרשה ונמצא גם בטל ובניה ממזרים · עיין בערך ל"ד בס' הזמסקנה למימרא(מאי)דר' יהודה חייש לקלקולא ורבנן לא חיישי לקלקולא והא איפכא שמענא להו דהנן המוציא את אשתו משום ש"ר לא יחזיר משום נדר לא יחזיר ר' יהודה אומר כל נדר שידעו בו רבים לא יחזיר ושלא ידעו בו רבים יחזיר אלמא דר' יהודה לא חייש לקלקולא ורבנן חיישי לקלקולא ואסיק רבא דר' יהודה חייש לקלקולא והתם בנדר אם לא הודר ברבים ה) הוא דאמרינן שאם היא צריך חקירת חכם להתירו ואין הבעל יכול להפר ס"ל כר' אלעזר דאמר אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד והלכך לא מצי מקלקל לה ובאינו צריך שהבעל יכול להפר ס"ל כר' מאיר דאמר יחזיר דכיון דהוא יכול להפר למה לא הפר ולא מהימן לומר לא ידעתי שהייתי יכול להפר: מאן חכמים דאמרי יחזיר ר' מאיר היא דאמר בעינן תנאי כפול והכא כמאי עסקינן בדלא כפליה לתנאיה פי' שלא אמר לה אלא משום אילונית אני מוציאך ולא אמר לה אילולי כן לא הייתי מוציאך דכמאן דלא אמר לה מידי דמי דאפילו בתנאי גמור אינו כלום דלית ליה מכלל הן אתה שומע לאו שאם אמר לה הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי ר' זוז עד ל' יום אע"פ שלא נתנה לו היא מגורשת מפני שלא כפל ואמר ואם לא תתני לי לא יהא גט ולא אמרי' מכלל לאו אתה שומע הן והכי נמי בגילוי דעתיה אע"פ שאמר לה משום אילונית אני מוציאך כיון שלא אמר לה ואילולי כן לא הייתי מוציאך כמאן דלא אמר לה מידי דמי: מתני' המוכר עצמו ובניו לעובדי כוכבים אין פודין אותו אבל פודין את הבנים לאחר מיתת אביהן הנהו בני מכסי ריזפי זוזי מעובדי כוכבים ולא הוה להו למיפרעינהו אתו וקא נרבי להו פי' חזו שובים אותם לעבדים בעבור חובם אתו לקמיה דרב הונא אמר להו הא תנן המוכר את עצמו ואת בניו לעובדי כוכבים אין פ[ודין] אבא למדתנו רבינו והיא שמכר ושנה ושלש א"ל הני מרגל רגילי דעבדי הכי · ההוא גברא דזבין נפשיה ללודאי אתא לקמיה דר' אמי א"ל (ע"כ שייך לדף מו ע"ב) פירקן אמר להו תנן המוכר את עצמו [ואת בניו לעובדי] כוכבים אין פודין אותם אבל פודין את הבנים משום קלקולא וכ"ש הכא דאיכא קטלא אמרי ליה רבנן לר' אמי האי ישראל מומר דקא חזי ליה דאכיל נבילות אמר להו אימור לתיאבון הוא דאבליה איסורא ותתירא קמיה ושביק התירא ואכיל איסורא אמר ליה זיל לא שבקי לי דאפרקינך פי' וס"ל כמאן דאמר בריש פרק אין מעמידין מומר לאכול נבלה לתיאבון מחזירין לו אבידה: מתני' המוכר שדהו לעובד [כ]וכבים וחזר ולקחה ממנו ישראל הלוקח מביא בכורים מפני תיקון העולם · פי' כגון שחזר ישראל ולקחה ממנו מליאה פירות ופשטה דמתני' משמע דמדאורייתא לא מיחייב האי לוקח להביא [בכורים] שהגנו הפירות ברשות עובד כוכבים כאילו חנטו בח"ל דמי דיש קנין לעובד כוכבים בא"י להפקיע מיד מעשר אבל מפני תיקון העולם שלא ילמדו ממנו וימנעו מלהביא בכורים כי יאמרו כיון שהשדה היתה [ברשות עובד כוכבים ו]הא עכשיו ביד ישראל היאך אינו מביא בכורים ולא ידעו כי מפני שהיתה יד עובד כוכבים באמצע והנטו ברשותו אינו מביא · לפיכך חייבוהו להביא ודוקא בבכורים חייבוהו מפני שצריכים הבאת מ[קום ואם לא] יביא נפיק מיניה חורבא אבל תרומות ומעשרות שאדם מפריש ונותן בתוך ביתו לא חייבוהו דלא נפיק מיניה חורבא שמי ידע מה שעשה זה האיש בתוך ביתו הלכך אוקימנא אדאורייתא ודוקא כשהיתה [illegible]

בזמן

[גיטין ע"ב:]
ב"מ נו. ב"ב קנה
[שבועות מב. יבמות לג. ב"ק סח: ל. ב"ב כב. ערכין כז:]
דברים כו
ב"ב קלז.
[פי' ר"ש בביכורים פ"א מ"ו]
שם
[נזירות פ"א מ"ה]

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה מתה אין לא מתה לא וכו' וי"ל כדאמרינן במסכת ביכורים. בירושלמי כל"ל ועי' רמב"ם פ"ד מהל' ביכורים הלכה יד ובכ"מ שם ושם סוגיא דמביא ולא נזכר דקורא ודו"ק:

תורה אור

בזמן שהיובל נוהג ר' יוחנן אמר מביא וקורא ר"ל אמר *מביא ואינו קורא רבי יוחנן אמר מביא וקורא קנין פירות כקנין הגוף דמי ר"ל אמר מביא ואינו קורא קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי וצריכא דאי איתמר בההיא בההיא קאמר ריש לקיש דכי קא נחית אדעתא דפירא קא נחית אבל בהך דאדעתא דגופיה קא נחית אימא מודי ליה לר' יוחנן ואי איתמר בהא בהא קאמר רבי יוחנן אבל בהך אימא מודי ליה לריש לקיש צריכא ת"ש *הקונה אילן וקרקעו מביא וקורא הכא במאי עסקינן בזמן שאין היובל נוהג ת"ש *הקונה שני אילנות בתוך שדהו של חבירו מביא ואינו קורא הא שלשה מביא וקורא ה"נ בזמן שאין היובל נוהג והשתא דאמר רב חסדא מחלוקת ביובל שני אבל ביובל ראשון דברי הכל מביא וקורא דאכתי לא סמך דעתייהו *ל"ק הא ביובל ראשון הא ביובל שני לימא כתנאי *מנין ללוקח שדה מאביו והקדישה ואח"כ מת אביו מניין שתהא לפניו כשדה אחוזה ת"ל אם את שדה מקנתו אשר לא משדה אחוזתו שדה שאינה ראויה להיות שדה אחוזה יצתה זו שראויה להיות שדה אחוזה דברי ר' יהודה ור"ש ר"מ אומר מניין ללוקח שדה מאביו ומת אביו ואח"כ הקדישה מניין שתהא לפניו כשדה אחוזה ת"ל אם את שדה מקנתו אשר לא משדה אחוזתו שדה שאינה שדה אחוזה יצתה זו שהיא שדה אחוזה ואילו לרבי יהודה ור"ש מת אביו ואח"כ הקדישה לא צריכא קרא מאי לאו בהא קמיפלגי דר"מ סבר קנין פירות כקנין הגוף דמי ובהא במיתת אביו הוא דלא ירית ולא מידי והלכך מת אביו ואח"כ הקדישה צריך קרא רבי יהודה ור"ש סברי קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי ובהא במיתת אביו השתא הוא דקא ירית והלכך מת אביו ואח"כ הקדישה לא צריכא קרא וכי איצטריך קרא להקדישה ואח"כ מת אביו הוא דאיצטריך אמר רב נחמן בר יצחק לעולם אימא לך *בעלמא קסברי ר' יהודה ור"ש קנין פירות כקנין הגוף דמי והכא רבי יהודה ור"ש קרא אשכחו ודרוש לכתוב רחמנא אם את שדה מקנתו אשר לא אחוזתו מאי משדה אחוזתו שדה שאינה ראויה להיות שדה אחוזה יצתה זו שראויה להיות שדה אחוזה א"ר יוסף אי לאו דא"ר יוחנן קנין פירות כקנין הגוף דמי *לא מצא ידיו ורגליו בבית המדרש *דא"ר אסי א"ר יוחנן האחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביובל ואי ס"ד לאו כקנין הגוף דמי לא משכחת דמייתי ביכורים אלא חד בר חד עד יהושע בן נון אמר רבא קרא ומתניתא מסייעי ליה לר"ל קרא

(ויקרא כז)

בזמן שהיובל נוהג. כל מכירת קרקע לפירות שהרי חוזר הגוף ביובל: אדעתא דפירא נחית. ולאו אדעתא למקנייה לארעא אפילו שעה אחת: הקונה שני אילנות בתוך שדהו של חבירו. דקי"ל בבבא בתרא (דף פא.) דלא קנה קרקע הלכך אינו קורא דלא מצי למימר פרי האדמה אשר נתת לי: הא שלשה. דקיימא לן דקנה קרקע תחתיהן וביניהן כמלא אורה וסלו: מביא וקורא. ואע"ג דהדרא ביובל: מחלוקת. דריש לקיש ורבי יוחנן: ביובל שני. שמנו ישראל שכבר הורגלו להחזיר קרקעות בההיא קאמר ריש לקיש מביא ואינו קורא דסמכא דעתיה דמוכר דודאי הדרא ליה וזה בטוח שיחזירנה: [ביובל ראשון]. כל הני מתנייתא ביובל ראשון: כתנאי. קנין פירות אי כקנין הגוף דמי אי לא: שדה אחוזה. אם הקדישה ולא גאלה קודם היובל ומכרה גיזבר לאחר אינה נגאלת עוד וכשהיא יוצאה ביובל מיד הלוקחה מן הגזבר מתחלקת לכהנים שנא' (ויקרא כז) ואם לא יגאל את השדה וגו' והיה השדה בצאתו וגו' ושדה מקנה כשהקדישה ולא גאלה ומכרה הגזבר כשהיא יוצאה ביובל חוזרת לבעלים הראשונים שמכרוה למקדיש שנאמר בשנת היובל ישוב השדה לאשר קנהו מאתו וגו': מניין ללוקח שדה מאביו והקדישה. בחיי אביו בעודה בידו שדה מקנה: ואחר כך מת אביו. ונעשית לו אחוזה: מניין שתהא לפניו כשדה אחוזה. אם לא גאלה ומכרה הגזבר שיוצאה לכהנים ביובל: אשר לא משדה אחוזתו. קרא יתירא הוא: שדה שאינה ראויה. בשעה שהקדישה להיות לו שדה אחוזה לעולם: יצאה זו כו'. וכל שכן מת אביו ואחר כך הקדישה דבשעת הקדש כבר היתה אחוזה: ר' מאיר אומר. זו אינה שדה אחוזה וחוזרת לו מתנות אביו שמכרה לו וקרא כי אתא למת אביו ואחר כך הקדישה אתא: הכי גרסינן ואילו לר' יהודה ור' שמעון מת אביו ואח"כ הקדישה לא צריך קרא מאי לאו בהא קמיפלגי כו'. ולא גרסינן הכא אלא לאו דאזלי בתר פדיון ובמס' ערכין (דף יד:) גרסינן לה: לא צריכא קרא. דאי צריכא קרא הקדישה ואח"כ מת אביו מנא להו: קנין פירות. שהיתה קנויה לו מאביו בשעה שמת אביו וקנין פירות הוא שהרי היובל נוהג: כקנין הגוף דמי. וכי מיית אביו לא ירית מידי ולא הויא ליה אחוזה הלכך אי לאו דרבייה קרא לא הוה אמינא דתיהוי כשדה אחוזה ואצטריך קרא למת אביו ואחר כך הקדישה: לאו כקנין הגוף דמי. וכי מית אביו ירית גופא הלכך מת אביו ואחר כך כו': כקנין הגוף דמי. ומודו דמת אביו ואחר כך הקדישה צריכא קרא: והכא קרא אשכחו ודרוש. לרבויי מינה אף הקדישה ואחר כך מת אביו דאם כן דלא מרבי אלא מת אביו ואחר כך הקדישה: לכתוב קרא אשר לא אחוזתו. ולא לכתוב משדה: לקוחות הן. דאין ברירה והוי כמו שהחליפו חלקיהן: ומחזירין ביובל. משום מלות יובל לא קרינן בה שדה מקנה אלא שדה אחוזה: הדרן עלך השולח

וכיון דאמר ירושה המתחלקת הויא לקיחה אם אית ליה קנין פירות דהיינו כל לקיחה שבשעת יובל לאו כקנין הגוף דמי ואין מביא וקורא: לא משכחת. מביא וקורא אלא בירושה שלא נחלקה מבכפלה בימי יהושע דהיינו חד בר חד שלא היו לו ולאביו ולכל הדורות למפרע עד יהושע שני בנים לאיש אחד שיחלקו ירושה:

לא דכ"ע קנין פירות כקנין הגוף דמי. דיחויא בעלמא הוא דרבי יהודה אית ליה בהחובל (ב"ק דף נ.) גבי דין יום או יומים דלאו כקנין הגוף דמי*: **אי** לאו דאמר ר' יוחנן קנין פירות כו'. הקשה רבינו תם ואנו איך מצאנו ידינו ורגלינו דקיימא לן כריש לקיש דלאו כקנין הגוף דמי כדאמרינן בריש החולץ (יבמות דף לו:) וקיימא לן נמי דבדאורייתא אין ברירה דבסוף מסכת ביצה (דף לח.) פסקינן כרבי אושעיא ורב נחמן דקיימא לן (כתובות יג.) כוותיה בדיני *ואמרינן בריש פרק ב' דקדושין (דף מב:) האחים שחלקו הרי הן כלקוחות פחות משתות נקנה מקח ופסקינן נמי בהמוכר את הבית (ב"ב דף סה.) דאין להן דרך זה על זה דמוכר בעין *רעה מוכר אלמא לקוחות הן והא דפסקינן בפ' בית כור (שם דף קז.) כרב דאמר בטלה מחלוקת לאו משום דיורשין הוו אלא משום דהוו כלקוחות באחריות ויורשין דקאמר רב לאו יורשין ממש אלא כלומר כיורשין וברוב ספרים גרסינן הכי בפרק קמא דבבא קמא (דף ט.) ומיהו רב אסי דאמר יחלוקו ומספקא ליה אי יורשין הוו היינו יורשין ממש כדמוכח בפרק יש בכור (בכורות דף מח.) גבי חמש ולא תלי חמש ורבי אסי אמר רבי יוחנן האחין שחלקו לקוחות הן לאו היינו רב אסי אי נמי הא דידיה הא דרביה והא דפסקינן בנדרים בפרק השותפין (דף מו:) כר"א בן יעקב בשותפין שנדרו הנאה זה מזה דמותר ליכנס לחצר לאו מטעמיה דטעמיה משום ברירה כדמוכח בפרק הפרה (ב"ק דף נא:) אלא משום דויתור הוא כרבינא בחזקת הבתים (ב"ב דף נז:) ומותר במודר הנאה וי"ל דדוקא בההיא לחודה בהכותב לבנו מהיום ולאחר מיתה קיימא לן כריש לקיש דלאו כקנין הגוף דמי משום דאבא לגבי ברא אחולי מחיל דהכי מצריך להו בפרק יש נוחלין (שם דף קלו:) לתרי מילי דריש לקיש דהכא ודהתם אבל בעלמא קיימא לן דכקנין הגוף דמי ואף על גב דקאמר הכא רבא קרא ומתניתא מסייעי ליה לריש לקיש לרבא לא סבירא ליה הכי דאם לא כן לא מצא ידיו ורגליו דרבא סבר לקוחות הן בפרק ב' דקדושין (דף מב:) ובפרק הזהב (ב"מ דף מח.) קאמר רבא נמי גבי משיכה מפורשת מן התורה קרא ומתניתא מסייעי ליה לריש לקיש אף על גב דרבא קאי כר' יוחנן בר מתלת (יבמות דף לו.) ועי"ל דדוקא רבי יוחנן אית ליה דמחזירין זה לזה ביובל אבל שאר אמוראים סברי אע"ג דלקוחות הן אין מחזירין דמכר הוא דאמר רחמנא דליהדר ירושה ומתנה לא והשתא אתי שפיר *וה"ת לרבי יוחנן דמחזירין זה לזה ביובל תו לא משכחת שדה אחוזה דכולהו הוו שדה מקנה ולא תתחלק לכהנים וגם יפדוה בשויה ולא בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף וי"ל כיון דתחת זו תחזור לו אחרת

במספר

[ופ"ע תוס' ב"ב נ: ד"ה קנין]
קסא א מיי' פ"ד מהל' בכורים הלכה ו
סמג עשין קלט קמ:
קסב ב מיי' שם פ"ג הלכה יג:
נ"א אמר
קסג ג מיי' שם פ"ד הלכה ד
יפה. רש"
קסד ד מיי' שם פ"ג הלכה יג:
קסה ה מיי' שם פ"ד הלכה ז:
קסו ו ז מיי' פ"ד מהל' ערכין הלכה כח:
[וע"ע תוס' סוכה פב: ד"ה כ' יהודה ותוס' ב"ק פח: ד"ה הכי ותוס' בכורות נב: ד"ה אמר ר' יוסי]

בכורים פ"א מי"א
נ"א [כז.] פא. בכורים פ"א מ"ו
נ"א אפילו תימא בזמן שהיובל נוהג ול"ק
נ"א שם: ערכין יד [טו:]
[ערכין כה:]
[יבמות לו:]
[כתובות נב: ב"ק סט: בי"ה לז: לעיל כה.]

תורה אור

°במספר שני תבואות ימכר לך מתניתא (ויקרא כה) דתניא בכור נוטל פי שנים בשדה החוזרת לאביו ביובל אמר אביי *אנקטינן בעל בנכסי אשתו צריך הרשאה ולא אמרן אלא דלא נחית אפירי אבל נחית אפירי מיגו דמשתעי דינא אפירי משתעי דינא אגופא:

הדרן עלך השולח

הניזקין בשמין להן בעידית *גובעל חוב בבינונית דוכתובת אשה בזיבורית ר"מ אומר אף כתובת אשה בבינונית *האין נפרעין מנכסים משועבדים *במקום שיש נכסי' בני חורין ואפילו הן זיבורית *ואין נפרעין מנכסי יתומין אלא מן הזיבורית *זאין מוציאין *לאכילת פירות ולשבח קרקעות חולמזון האשה והבנות מנכסים משועבדין מפני תיקון העולם *טוהמוצא מציאה לא ישבע מפני תיקון העולם: **גמ'** מפני תיקון העולם דאורייתא היא דכתיב °מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם (שמות כב) אמר אביי לא צריכא אלא לרבי ישמעאל *דאמר מדאורייתא בדניזק שיימינן קמ"ל מפני תיקון העולם שיימינן בדמזיק מאי רבי ישמעאל *דתניא מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם מיטב שדהו של ניזק ומיטב כרמו של ניזק דברי רבי ישמעאל רע"א לא בא הכתוב אלא לגבות לניזקין מן העידית וק"ו להקדש ולר' ישמעאל אכל שמנה משלם שמנה אכל כחושה משלם שמנה אמר רב אידי בר אבין הכא במאי עסקינן כגון שאכלה ערוגה בין הערוגות ולא ידעינן אי כחושה אכל אי שמנה אכל דמשלם ליה ממיטב אמר רבא אילו ידעינן דכחושה אכל משלם כחושה השתא דלא ידעינן משלם שמנה המוציא מחברו עליו הראיה אלא אמר רב אחא בר יעקב

הכא

הניזקין שמין להן בעידית. אין ענין נזקין אצל גיטין אלא משום דתנא לעיל בהשולח מילי דתיקון העולם תנא ליה הכא וגם פשוט דתנא בבבא בתרא ולא תנאה הכא במכילתין משום דאיירי התם במילי שטרות כילד נעשין תנא התם: **וכתובת** אשה בזיבורית. בגמ' מפרש טעמא משום דיותר ממה שהאיש רוצה לישא האשה רוצה להנשא *וקשה דלמאן דאמר כתובה דאורייתא דיליף לה בפ' קמא דכתובות (דף י.) מכמוהר הבתולות שיהא זה כמוהר הבתולות ומוהר הבתולות כזה מדאורייתא דינה בעידית ואמאי הפקיעו חכמים דינה מהאי טעמא ור"מ נמי דאמר דינה בבינונית קסבר כתובה דאורייתא בפ' אע"פ (כתובות דף נו·) וי"ל דטעמא דהפקיעו חכמים דינה כדאמר בגמ' (לקמן מט·) גבי בעל חוב שלא יראה אדם לחבירו שדה נאה ויאמר אקפוץ ואלוונו הכי נמי חשו חכמים באשה שמא תקניטנו כדי שיגרשנה ותגבה כתובה וטעמא דיותר משהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא לא הוי אלא משום דלא תימא כמו שבעל חוב בבינונית משום נעילת דלת אשה נמי משום חינא תהא בבינונית: **אין** נפרעין מנכסים משועבדין כו'. ואע"ג דלמאן דאמר שעבודא לאו דאורייתא מדאורייתא נמי בלא תיקון העולם לא גבי ממשעבדי ואפילו למ"ד שעבודא דאורייתא מכל מקום בע"ח דינו בזיבורית מן התורה מ"מ אי לאו משום תיקון העולם היה גובה אפילו ממשעבדי בבינונית משום נעילת דלת להכי קאמר שפיר משום תיקון העולם: **אין** נפרעין מנכסי יתומים כו'. בבעל חוב ניחא דלא חיישינן לנעילת דלת כדאמרינן בגמרא (לקמן דף נ·) דלא מסיק מלוה אדעתיה דמית לוה אבל ניזקין דדינן מדאורייתא בעידית איך הפקיעו חכמים דינן משום יתומים ובגמרא אמר דמיתמי בזיבורית אפילו הן ניזקין ולרבא ניחא דמוקי לה כגון שהיתה עידית דניזק כזיבורית למזיק כו' ולאביי ולמר זוטרא דפליגי עליה איכא למימר דסברי שעבודא לאו דאורייתא אי נמי לא פלוג רבנן בין בעל חוב לנזקין: **אמר** אביי לא צריכא אלא לר' ישמעאל דאמר מדאורייתא בדניזק כו'. הקשה ר"ת דהכא משמע לאביי דפליגי ר' ישמעאל ור' עקיבא אי שיימינן בדניזק או בדמזיק וכן תנא בהדיא לקמן ובפ' הכונס (ב"ק דף נט.) מוקי אביי פלוגתייהו בנידון במשוייר שבו ונראה לפרש דאע"ג דפליגי אי שיימינן בדניזק או בדמזיק מ"מ משמע ליה לאביי דבנידון במשוייר שבו נמי פליגי מדקאמר ר"ע לא בא הכתוב משמע מתוך תשובתו שכך ר"ל לא בא הכתוב להחמיר על המזיק כמו שאמרת אלא לענין עידית לבד בא הכתוב ואי לא פליגי בנידון במשוייר שבו אלא בעידית לחודיה לא היה מחמיר ר' ישמעאל על המזיק בשום דבר טפי מר' עקיבא אלא אדרבה ר"ע דאמר בדמזיק שיימינן מחמיר טפי כמו שאפרש בסמוך ולהכי טעי טפי במילתיה דר' ישמעאל מדברי רבי עקיבא דקאמר ולר' ישמעאל אכל כחושה משלם שמנה דמתוך תשובתו של ר"ע משמע ששמע מרבי ישמעאל שבא הכתוב להחמיר על המזיק יותר ממה שהזיק כדפירשנו: **ורבי** ישמעאל אכל שמנה כו'. פירוש בשלמא אכל שמנה משלם שמנה אלא אכל כחושה אמאי משלם שמנה א"נ הכי פירושו כיון דבאכל שמנה אינו משלם אלא שמנה כמו שהזיקה ולא קנסינן ליה לשלם יותר ממה שהזיק אם כן כשאכל כחושה נמי לא נקנסיה לשלם שמנה:

כגון

במספר שני תבואות. ובשעת היובל משתמי כדכתיב במספר שנים אחר היובל וגו' אלמא אין גוף הקרקע מכור אלא תבואות של כל שנה: בכור נוטל כו' בשדה החוזרת לאביו ביובל. כלומר בשדה החוזרת לאחים מחמת שמכרה אביהן דאי דחזרה בחיי האב פשיטא ואשמועינן דגוף הקרקע לא היה קנוי ללוקח והוה ליה מוחזק לאביו לפני מותו דאי כקנין הגוף דמי הוה ליה ראוי ואין הבכור נוטל בראוי דכתיב (דברים כא) בכל אשר ימצא לו במוחזק בידו: צריך הרשאה. מאשתו אם בא לדון עם שום אדם בגוף הקרקע דאי ליכא הרשאה מצי א"ל לאו בעל דברים דידי את דקנין פירות לאו כקנין הגוף הוא: דלא נחית. לדון לפירא שאין לו לדון עמו כלום בפירות שאין לו טענה עם אותו האיש בפירות כלל:

הדרן עלך השולח

הניזקין שמין להן. ניזקין וגובין דמי ניזקן: בעידית. שבנכסי המזיק שטוח לו לאדם לגבות מועט מקרקע עידית ולא לגבות הרבה מזיבורית וכולהו מפני תיקון העולם כדמפרש בגמ': אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות. הגוזל שדה ומכרה לאחר וזרעה ולמחה ועשתה פירות ובא נגזל וגבאה עם פירותיה מן הלוקח ואינו משלם ללוקח כי אם גזילה. חוזר הלוקח על המוכר וגובה דמי הקרקע מנכסים משועבדים שמכרה לו באחריות וכתב לו שטר מכירה והרי היא מלוה בשטר ואת הפירות מנכסים בני חורין ולא ממשועבדים ובגמ' מפרש טעמא וכן לשבח קרקעות אם השביחה הלוקח בנטיעת אילנות או טייבה בזבל ודיירה: והמוצא מציאה. ומחזירה ובעלים אומרים שלא החזיר כולה לא ישבע: מפני תיקון העולם. *אכולהו קאי: **גמ'** בדניזק שיימינן. מדאורייתא שאם היתה זיבורית של מזיק כעידית של ניזק אינו מגבהו אלא מזיבורית שלו: קמשמע לן. מדרבנן מפני תיקון העולם שיהו נזהרין מלהזיק דבמזיק שיימינן: מיטב שדהו. של ניזק משמע שאם שילח בעירו ואכלה ערוגה של בית סאה בשדה חבירו שמין ערוגה יפה שבכל שדה הניזק ונותן לו דמיה ואפילו היתה זו כחושה ולקמן פריך אכל כחושה משלם שמנה: לא בא הכתוב. להחמיר עליו לשלם יותר ממה שהזיק: אלא לגבות לנזקין. שיעור דמי נזקו כמות שהוא: מן העידית. שאם אין לו מעות ורוצה לפרוע לו קרקע בשומא צריך ליתן לו מקרקע מעולה שלו: וקל וחומר להקדש. לקמן מפרש: אכל כחושה משלם שמנה. בתמיה: ערוגה בין הערוגות. והיו בהן כחושות ושמנות מעורבות זו אצל זו: ולא ידעינן. איזו: המוציא מחברו עליו הראיה. עליו להביא עדים לברר את הספק ודאורייתא היא בבבא קמא (דף מו:) מי בעל דברים יגש אליהם (שמות כד) יגיש ראיה אליהם:

הכא

עין משפט נר מצוה

קסז א מיי' פ"ג מהל' שלוחין הלכה ד סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קכב סעיף ח [וכרב אלפס ב"ק פ"ט דף מ. וברא"ש שם סימן כג]:

א ב מיי' פ"א מהל' נזקי ממון הלכה ז ופ"ח הלכה י סמג עשין סז טוש"ע ח"מ סימן שפט סעיף ב וסי' תיט סעי' ה:

ב ג מיי' פי"ט מהל' מלוה ולוה הלכה א סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' קב סעיף א:

ג ד מיי' שם הלכה ד ופט"ז מהל' אישות הלכה ג סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן ● סעיף ב:

ד ה מיי' פי"ח מהל' מלוה הלכה א ופי"ט הלכה ב סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סימן קיח סעיף א:

ה ו מיי' שם פי"ט ה"א ופ"ה מה' נזקי ממון הל' יח סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קח סעיף כח וסעיף יח וסי' תיט סעיף ג:

ו ז מיי' פכ"א מהל' מלוה הל' א ופ"ט מהל' גזילה הל' ה ז סמג שם וסי' עג טוש"ע ח"מ סימן קמו סעי' א וסי' שעג סעי' א:

ז ח מיי' פכ"א מהל' מלוה הל' א ופי"ח מהל' אישות הל' יג סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' נג סעי' כח וסי' קיב סעי' ז:

ח ט מיי' פי"ג מהל' אבידה הלכה כ סמג עשין שם טוש"ע ח"מ סימן רסז סעיף כו:

תוספות רי"ד

אמר אביי נקטינן בעל בנכסי אשתו צריך הרשאה דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי כר"ל ולא אמרן אלא דליכא פירא אבל איכא פירא מיגו דמשתעי דינא אפירא משתעי נמי דינא אגופא:

סליק פירקא

הניזקין שמין להן בעידית וב"ח בבינונית וכתובת אשה בזיבורית רבי מאיר אומר אף כתובת אשה בבינונית אין נפרעין מנכסים משועבדים מקום שיש נכסים ב"ח אפילו הן זיבורית אין נפרעין מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית. פי' אם אינו רוצה המזיק להגבותו מטלטלים דמי נזקו אלא קרקע מגבהו כשומת נזקו מן העידית שבנכסיו כדכתיב מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם ועידית היא הנאה שבכל קרקעותיו את כל נאות יעקב תרגומא ית כל עידית יעקב וכל מה שנגבה בשומא נגבה אלא שיותר אדם רוצה מעט עידית מהרבה זיבורית אבל אם רוצה להגבותו מטלטלין מגבהו ממה שהוא רוצה ואפילו סובין כדאמרינן בפ' ארבעה אבות נזקין כסף ישיב ואפילו שוה כסף ואפילו סובין וזהו במטלטלין אבל בקרקע נותן לו מן העידית והרשות ביד המזיק ליתן לו או קרקע או מטלטלין: וב"ח בבינונית פי' בדלית ליה זוזי אבל אי אית ליה זוזי לא מצי פטר נפשיה לא בקרקע ולא במטלטלין אלא בזוזי דדוקא גבי מזיק הוא דאקיל רחמנא ישיב לרבות שוה כסף ואפילו סובין אבל גבי ב"ח עבד לוה לאיש מלוה כדכתבינן בכתובות בפ' הכותב ובבבא בתרא בפ' המוכר בית כור עפר ואי לית ליה זוזי ואית ליה מטלטלין ה"נ דלא מצי מגבי ליה קרקע אבל (אית) [אי לית] ליה זוזי ולא מטלטלין מגבהו מן הקרקע ומן הבינונית: וכתובת אשה בזיבורית. פי' כתובת אשה לא גביא אלא מן הקרקע ואי לא משכחא קרקע מפסדא ואפילו מן גלימא דעל כתפיה אלא גבי ב"ח אבל אשה אין דינה אלא מן הקרקע ואפילו מיניה כדכתבינן בפ' הכותב וזיבורית היא

מסורת הש"ס

[עי' פרש"י עירובין סג.]

ב"מ עג.

כתובות נז. ב"ק ח:

[עי' פרש"י על זה לקמן נג:]

ערכין כב. [לקמן מט: כתובות קי.]

[עי' תוספות לקמן נ: ד"ה אין מוציאין]

[לקמן נא.]

[לקמן נ.]

ב"ק ו: נט. [כל הסוגיא עד תכליתו]

גליון הש"ס

תוס' ד"ה וכתובת אשה כו'. וקשה דלמ"ד. עי' כתובות דף י ע"א תד"ה טו"ל [עי' רש"ל]

ש א ב טוש"ע ח"מ סי' תיט סעיף ה:

י ב מיי' פ"ח מהל' נזקי ממון הלכה א סמג עשין סו:

תורה אור

הבא במאי עסקינן [א]כגון שהיתה עידית דניזק כזיבורית דמזיק רבי ישמעאל סבר בדניזק שיימינן ור"ע סבר [ב]בדמזיק שיימינן מ"ט דרבי ישמעאל נאמרה °שדה למטה (שמות כב) ונאמרה °שדה למעלה (שם) מה שדה האמורה למעלה דניזק אף שדה האמורה למטה דניזק ור"ע סבר מיטב שדהו ישלם דהאיך דקא משלם ור' ישמעאל אהני גז"ש ואהני קרא אהני גז"ש לכדאמרן אהני קרא דאי אית ליה למזיק עידית וזיבורית וזיבורית דידיה לא שויא כעידית דניזק דמשלם ליה ממיטב רע"א לא בא הכתוב אלא לגבות לניזקין מן העידית וק"ו להקדש מאי ק"ו להקדש אילימא דנגחיה תורא דידן לתורא דהקדש °°שור רעהו אמר (שם כא) רחמנא [ג]ולא שור של הקדש אלא לאומר הרי עלי מנה לבדק הבית דאתי גזבר ושקיל מעידית לא יהא אלא בעל חוב ובעל חוב דינו בבינונית וכ"ת קסבר ר"ע בעל חוב שקיל בעידית כניזקין איכא למיפרך מה לבעל חוב שכן יפה כחו בניזקין תאמר בהקדש שכן הורע כחו בניזקין לעולם דנגחיה תורא דידן לתורא דהקדש ור"ע סבר לה כר"ש בן מנסיא *דתניא ר"ש בן מנסיא אומר שור של הקדש שנגח לשור של הדיוט פטור ושל הדיוט שנגח לשור של הקדש בין תם ובין מועד משלם נזק שלם אי הכי ממאי דבעידית דניזק כזיבורית דמזיק פליגי דלמא דכ"ע בדניזק שיימינן והכא בפלוגתא דר"ש בן מנסיא ורבנן קמיפלגי דר"ע סבר לה כר"ש בן מנסיא ור' ישמעאל סבר לה כרבנן א"כ מאי לא בא הכתוב ועוד מאי ק"ו להקדש ועוד הא אמר רב אשי
תניא

רש"י

הבא במאי עסקינן כגון שהיתה עידית דניזק כזיבורית דמזיק. ולרבי ישמעאל נמי אין שמין אכילת ערוגה אלא לפי מה שהיתה אם שמינה שמינה אם כחושה כחושה ולאחר שנישומה בבית דין ואמר אין לי מעות לפורעו יטול קרקע בדמי מעות נזקו ובא להגבותו מזיבורית שלו והיא טובה כעידית של ניזק והלה אומר מעידית שלך הגביני לפי דמי נזקי. שכן אמרה תורה מיטב שדהו וגו': רבי ישמעאל סבר בדניזק שיימינן. ומיטב שאמרה תורה שאם בא להגבותו קרקע גרוע מעידיתו של ניזק ויש לו להגבותו ערוגה במיטב של ניזק על כרחו יגבהו ממיטב אבל טובה מעידיתו של ניזק אין לו לכוף את המזיק לפרוע ואפילו יש לו: בדמזיק שיימינן. ממיטב שדותיו אמרה תורה שיגבנו: נאמרה שדה למעלה. לענין נזק ובער בשדה אחר: ונאמרה שדה למטה. לענין תשלומין מיטב שדהו וגו': ורבי עקיבא. שדהו ישלם כתיב במשלם הכתוב מדבר דהיינו מזיק והכי קאמר ר"ע לא בא הכתוב להקל על המזיק להפטר בזיבורית שלו אם היא כעידית של ניזק אלא להגבות לניזקין מן העידית של מזיק: ורבי ישמעאל. אמר לך: אהני גזירה שוה. דשדה שדה דבניזק שיימינן: ואהני קרא. דשדהו ישלם דמשמע דבמזיק שיימינן: וזיבורית דידיה לא שויא כעידית דניזק. אהני קרא לשלומי מעידית דידיה דאי לאו קרא הוה אמינא לא חייביה רחמנא טפי ממיטב דניזק ולא רמי דיניה דניזק אעידית דמזיק וליסקול מאי דמשכח גביה כאילו לא הוה ליה עידית: וק"ו להקדש. וקא סלקא דעתך בניזקין נמי קאי: לא יהא אלא בעל חוב. בדבורא בעלמא דקביל עליה מי עדיף מחוב דתנן בבינונית דאם הגזירה תורה בניזקין לא ילפינן חוב מיניה: איכא למיפרך. כלומר אפילו סבירא ליה הכי לא ילפינן הקדש מיניה דאיכא למיפרך מה לבעל חוב שהוא הדיוט דינא הוא דליסקול בעידית: שכן יפה הכתוב כחו בניזקין. שחברו חייב בנזקו: משלם נזק שלם. ודריש רעהו הכי רעהו הוא דמשלם חצי נזק אבל להקדש נזק שלם ולגבי הזיק הקדש דריש הכי לרעהו הוא דמחייב אבל הקדש שהזיקה פטור: אי הכי. דר"ע כר"ש אוקמת ליה מאי דוחקיך דאוקמת פלוגתא דרישא בשומא דניזק ומזיק דלמא לגבות מן העידית דקאמר ר"ע נמי מעידית דניזק קאמר דהיא זיבורית דמזיק כר' ישמעאל ואמינא לא פליג עליה אלא בק"ו להקדש דר' ישמעאל לא סבירא ליה לר"ש בן מנסיא: אם כן. דלא פליג עליה לרישא מאי לא בא הכתוב דקאמר דמשמע לא בא לכך אלא לכך: ועוד. אי ר"ע קולא קאמר לגבי מזיק כר' ישמעאל: מאי קל וחומר להקדש. דקאמר האי"ל וקולא היא היכי מצי למימר וק"ו דמקילינן נמי גבי הקדש:

תוספות

כגון שהיתה עידית דניזק כזיבורית דמזיק. ואיפכא לא מצי למימר דכ"ע מודו דאיט עתן אלא מעידית שיש לו ואיט חייב לקנות כדאמרינן בפ"ק דבבא קמא (דף ז:) אין לו אלא זיבורית כונן גובין מן הזיבורית ומיהו אי בשל עולם הן שמין לר"ע הוה מצי למימר כגון דאית ליה למזיק עידית בינונית וזיבורית וזיבורית דידיה כעידית דעלמא ועידית דידיה כעידית דניזק ואפילו למאן דאמר בשלו הן שמין הוה מצי למימר דאיכא בינייהו כגון דעידית דמזיק כזיבורית דניזק דלמ"ד או כסף או מיטב משלם כסף לר' ישמעאל ולר"ע משלם מיטב שלו: **שור** רעהו אמר רחמנא ולא שור של הקדש. תימה אמאי לא מוקי לה בשן ורגל שהזיק את ההקדש דהתם לא כתיב רעהו ומקרן ליכא למילף שכן אינה מועדת מתחילתה וגזירה שוה דתחת נתינה ישלם כסף לא נתקבלה אלא לענין מיטב דוקא ולא לענין תשלומין דאי לכל מילי א"כ נפטרו כולהו ברשות הרבים וכלים ושור פסולי המוקדשים וטמון וי"ל כיון דכתיב רעהו תו ליכא למילף מיטב בשן ורגל שהזיק את ההקדש מק"ו דהדיוט דאיכא למיפרך מה להדיוט שכן יפה כחו לענין קרן וכה"ג פריך בסמוך שכן יפה כחו בניזקין וכי קאמר אלא באומר הרי עלי מנה וכו' לא בעי לאוקמא בשן ורגל משום דמנזקין אנזקין אסיק אדעתיה שפיר דאיכא למיפרך שכן יפה כחו אבל מנזקין אמלוה לא הוה סלקא דעתיה למיפרך דהא כי מוקי לה כר"ש בן מנסיא לא פרכינן מה להדיוט שכן יפה כחו לענין ריבית ואונאה אנזקין ועוד יש לומר דכולהו נזקין פטורין בהקדש כדמוכח בירושלמי בריש פרקא דאמר במה אנן קיימין אי בהכשר נזקין הא תניא שור רעהו ולא שור של הקדש ואי בנזקי גופו הא תני רבי חייא נזקין להדיוט ואין נזקין לגבוה אלא באומר הרי עלי מנה כו' משמע דלא משכח נזקין להקדש לא בשן ורגל ולא באדם המזיק ובפ"ק דבבא קמא (דף ט:) נמי תנן נכסים שאין בהן מעילה ואכולהו ד' אבות קאי ואפילו אנזקי אדם למ"ד מבעה זה אדם והא דמשמע בפרק השואל (ב"מ דף נט:) דאדם המזיק את ההקדש חייב לשלם קרן היינו מדרבנן וא"ת והא הקדש יליף מתרומה דכתיב בה (ויקרא כב) כי יאכל פרט למזיק והתם בתרומה חייב לשלם קרן דמזיק ממון כהן הוא וי"ל דאע"ג דבתרומה חייב לשלם מ"מ לא מהאי קרא מפיק אלא מקרא אחרינא דהוי כגוזל חבירו ומזיקן והשתא כולהו נזקין דפטירי בו בהקדש ילפינן מאדם דיותר ראוי לחייב אדם המזיק בידים ממזיק ע"י כריית בור או שולח בעירו וא"ת א"כ רעהו דכתב רחמנא למה לי וי"ל דאי לאו דאשכחן בחד דוכתא דפטר רחמנא להדיוט בהקדש לגמרי לא הוה דרשינן כי יאכל פרט למזיק אלא לפטור מחומש לחודיה: **ורבי** עקיבא סבר לה כר"ש בן מנסיא. ואם תאמר בפ"ק דבבא קמא (דף ו:) דפרכינן וליתני תרי גווני שור ומשני הא תבריה ר"ע לגזיזיה אכתי תיקשי לו דליתני שור דאזיק הדיוט ושור דאזיק הקדש דדינייהו חלוקין אליביה וי"ל דבהקדש לא קמיירי וא"ת אכתי איכא למיפרך מה להדיוט שכן יפה כחו בנזקי אדם ובור תאמר בהקדש שהורע כחו באדם המזיק דכי יאכל פרט למזיק ובור דכתיב (שמות כא) והמת יהיה לו שהמת שלו וי"ל דאיכא למיעבד ק"ו הכי מה קרן הדיוט דקיל דהתם איט משלם אלא ח"נ גובה במועד מן העידית קרן הקדש דחמיר לא כ"ש: **ועוד** מאי ק"ו להקדש. פי' בקונטרס הואיל ומן העידית דקאמר ר"ע אניזק קאי ולאקולי אתא דיהיב ליה מזיק מזיבורית אם כן מאי ק"ו להקדש גריעותא הוא וקשה דמ"מ איצטריך ק"ו דמשלם ממיטב דניזק ולא מזיבורית דניזק ונראה דה"פ מאי קל וחומר להקדש דלענין לחויבי מזיק בהקדש לא קאמר דהא מרעהו נפקא כדדריש ר"ש בן מנסיא אלא לענין מיטב קאמר ולא הוה ליה לר"ע לאהדורי לרבי ישמעאל ק"ו כיון שר' ישמעאל עצמו היה מודה בכך אי לאו משום דפטר ליה לגמרי וה"ר שלמה מרודוס תירץ דה"פ מאי ק"ו להקדש דשיימינן בעידית דניזק ולא בדמזיק מי ידעינן פירוש דהקדש שמא יש להקדש עידית בסוף העולם טובה שאין כמוה ועל כרחך בדמזיק שיימינן דלא שייך שלא למשם בדניזק:

ע"ק לו:

גליון הש"ס
ם שור רעהו אמר רחמנא. עי' תשובה רשב"ש חלק י"ד סימן רמט:

*תניא בהדיא °מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם מיטב שדהו של ניזק ומיטב כרמו של ניזק דברי רבי ישמעאל רע"א *מיטב שדהו של מזיק ומיטב כרמו של מזיק *רבינא אמר לעולם מתני' ר"ע היא דאמר מדאורייתא בדמזיק שיימינן ור"ש היא *דדריש טעמא דקרא ומה טעם קאמר מה טעם הניזקין שמין להן בעידית מפני תיקון העולם דתניא אמר *ר"ש מפני מה אמרו הניזקין שמין להן בעידית מפני הגזלנים ומפני החמסנין כדי שיאמר אדם למה אני גוזל ולמה אני חומס למחר ב"ד יורדין לנכסי ונוטלין שדה נאה שלי וסומכים על מה שכתוב בתורה מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם לפיכך אמרו הניזקין שמין להן בעידית מפני מה אמרו בעל חוב בבינונית כדי שלא יראה אדם לחבירו שדה נאה ודירה נאה ויאמר אקפוץ ואלונו כדי שאגבנו בחובי לפיכך אמרו בע"ח בבינונית אלא מעתה יהא בזיבורית א"כ אתה נועל דלת בפני לווין כתובת אשה בזיבורית דברי ר' יהודה ר"מ אומר בבינונית אמר ר"ש מפני מה אמרו כתובת אשה בזיבורית *שיותר ממה שהאיש רוצה לישא האשה רוצה לינשא *דבר אחר [ב]אשה יוצאה לרצונה ושלא לרצונה והאיש אינו מוציאה אלא לרצונו מאי דבר אחר וכ"ת כי היכי דכי מפיק לה איהו תקינו לה רבנן כתובה מיניה כי נפקא איהי נמי ליתקני ליה רבנן כתובה מינה ת"ש אשה יוצאה לרצונה ושלא לרצונה והאיש אינו מוציא אלא לרצונו אפשר דמשהי לה בגיטא: כתובת אשה בזיבורית: אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן לא אמרן אלא מיתמי אבל מיניה דידיה בבינונית מיתמי מאי איריא כתובת אשה אפילו כל מילי נמי דהא *תנן אין נפרעים מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית אלא לאו מיניה לעולם מיתמי וכתובת אשה איצטריכא ליה ס"ד אמינא *משום חינא אקילו רבנן גבה קמ"ל אמר רבא ת"ש ר"מ אומר כתובת אשה בבינונית ממאן אילימא מיתמי לית ליה לר"מ הא דתנן אין נפרעים מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית אלא לאו מיניה מכלל דרבנן סברי בזיבורית לא לעולם מיתמי ושאני כתובת אשה משום חינא אמר אביי ת"ש הניזקין שמין להן בעידית ובעל חוב בבינונית וכתובת אשה בזיבורית ממאן אילימא מיתמי מאי איריא כתובת אשה אפילו כל הני נמי אלא לאו מיניה אמר רב אחא בר יעקב הכא במאי עסקינן כגון שנעשה ערב לנזקי בנו לבעל חוב בנו ולכתובת כלתו והאי כי דיניה והאי כי דיניה ניזקין ובעל חוב דמחיים גבו איהו נמי כי מגבי כמחיים מגבי כתובת אשה דלאחר מיתה גביא ולאחר מיתה ממאן גביא מיתמי איהו נמי כי מגבי כלאחר מיתה מגבי ותיפוק ליה דערב דכתובה לא משתעבד בקבלן הניחא למאן דאמר קבלן אף על גב דלית ליה נכסי ללוה משתעבד שפיר אלא למאן דאמר אי אית ליה משתעבד אי לית ליה לא משתעבד מאי איכא למימר איבעית אימא בדהוו ליה ואישתדוף ואיבעית אימא כל לגבי בריה שעבודי משעבד נפשיה *איתמר ערב דכתובה דברי הכל לא משתעבד קבלן

תורה אור
שמות כב

רש"י

תניא בהדיא. לרבי עקיבא בדמזיק שיימינן: ורבי שמעון היא. מתני' דקתני במידי דאורייתא מפני תיקון העולם רבי שמעון שהיה תלמיד של רבי עקיבא אמרה: דדריש. נמי בעלמא טעמא דקרא בבבא מציעא (דף קטו.) גבי לא תחבול בגד אלמנה (דברים כד) דקאמר עשירה ממשכנין אותה: מפני תיקון העולם. כדקתני בברייתא שיאמר אדם למה אני גוזל כו': גזלן לא יהיב דמי חמסן יהיב דמי: יוצאה לרצונה כו'. על כרחה בעל מגרשה: מאי דבר אחר. היכי הויא טעמא לכתובה למישקל בזיבורית: וכ"ת. כלומר מילתא אחריתי קאמר ולא טעמא לזיבורית הוא: אפשר דמשהי לה. ולא יהיב לה גיטא וכיון דלא אסחי מדעתיה גירשה: אלא מיתמי. כגון כתובת אלמנה: משום חינא. שיהו אנשים נושאין חן בעיני הנשים וינשאו להם: ממאן. קאמר כל הני דמתני': אילימא מיתמי. נזקין היכא דמית מזיק וגבי מיתמי מי גבי מעידית הא תנן אין נפרעים מנכסי יתומים אלא מזיבורית: כגון שנעשה ערב כו'. לעולם כתובה מיניה דידיה בבינונית וכולה מתני' בערב קמיירי שנעשה ערב לבנו לנזקו ולהלואתו ולכתובת אשתו לפורעה בשבילו אם לא יפרעה ולא פרעה ומת ואתו וגבו מן הערב והכא ודאי אע"ג דלאו מיתמי גביא לא מגבינן לה אלא מזיבורית דהאי כי דיניה והאי כי דיניה: נזקין וחוב. דדינייהו ליפרע נמי מחיים של בן תביעתן אינה באה כנועקים על היתומים לפיכך כשנפרעים מן הערב נפרעים ממנו כדין שהיו נפרעים מן הבן אם היה בחיים והיו לו נכסים: ממאן גביא. אם היו לו לבן נכסים: איהו נמי. ערב: לא משתעבד. לפרוע דהכי פסקינן הלכתא לקמן בסמוך: בקבלן. שנעשה עליה קבלן שהתפיסה בנו מטלטלין לכתובתה והיא מסרתן לידו בתורת קבלנות והחזירתן לבנו: הניחא למ"ד. בב"ב בגט פשוט*: אית ליה נכסי ללוה. בשעת הלואה דאיכא למימר עלייהו סמיך הערב הזה וגמר ושעבד נפשיה: משתעבד. ואם שטפו נהר אחרי כן נפרעין מן הערב: מאי איכא למימר. הא ודאי לית ליה נכסים לאותו הבן דאי הוו ליה נכסים לא היו פורעים מן הערב דתנן *המלוה את חבירו ע"י ערב לא יפרע מן הערב (תחילה) ומוקמינן לא יתבע מן הערב תחילה: בדהוו. נכסים לבן בשעת מלוה: ואשתדוף. השתא: לגבי בריה. בשביל בנו: דברי הכל לא משתעבד. חדא דערב בעלמא הוא ועוד לאו מידי חסרה שלא הוציאה כלום משלה: קבלן

תוספות

ורבי שמעון היא לדריש טעמא דקרא. לא פליגי אלא היכא דאיכא נפקותא כגון גבי חובל (א) בגד אלמנה וגבי לא ירבה לו נשים וה"נ משום האי טעמא שיימינן בדמזיק: וכי תימא כי היכי דכי מפיק כו'. פי' בקונטרס משום מילתא אחריתי קאמר ולא טעמא לזיבורית הוא ונראה לפרש דה"ק דלא תימא על כרחך טעמא דיותר ממה שהאיש רוצה לישא ליתא דחיישינן לחינא מדלא תקינו ליה רבנן כתובה מינה אם הקניטתו עד שגירשה: משום חינא. פירש בקונטרס שיהו האנשים נושאים חן בעיני הנשים וינשאו להם וקשה דבפרק הכותב (כתובות דף פד.) תנן ר' עקיבא אומר ינתנו לכושל שבהם ואיכא דמפרש בגמ' לכתובת אשה משום חינא ולפירוש הקונטרס לא הוה ליה למיקריה כושל דאדרבה האיש כושל שצריך למצוא חן בעיני האשה ובפרק נערה (שם דף נג:) ובפ"ק דקדושין (דף ל:) קחו לבניכם נשים ואת בנותיכם תתנו לאנשים בשלמא בנו בידו אלא בתו מאי עביד לה אלמא יותר הבעל מוצא לישא אשה ממה שהאשה תמצא בעל ולעיל נמי יותר משהאיש רוצה לישא אשה רוצה לינשא ונראה כפר"ח דפירש משום חינא שיהו הכל קופצין עליה לישאנה והכי איתא בהדיא בירושל' דפירקין*: ממאן אילימא מיתמי מאי איריא כו'. הכא לא שייך לשנויי כדלעיל כתובת אשה איצטריכא ליה והוא הדין כל מילי דהא קתני נזקין בעידית ואית ספרים דגרסי הכי אילימא מיתמי והתנן אין נפרעין כו' ופריך אנזקין ובעל חוב: בקבלן. פי' בקונטרס שהתפיסה בנו מטלטלין בכתובתה והיא מסרתן לידו בתורת קבלנות והחזירתן לבנו וקשה דאמרינן בגט פשוט (ב"ב דף קעד.) דהיכא דנשא ונתן ביד אין לו למלוה על הלוה כלום ושמא היינו שלקח המעות מיד המלוה ונתן ללוה אף על גב דמשמע התם דבלשון תליא מילתא שמא תרווייהו בעינן: אלא למאן דאמר אי אית ליה משתעבד כו'. והכא מיירי בדלית ליה דאי אית ליה נזקין °אמאי בעידית כיון שיש ממון ליתומין דאפילו מיירי בקטנים דלא מצי ערב לאישתעויי דינא בהדייהו מ"מ לא היה להם לגבות כי אם מן הזיבורית כיון דאית ליה נכסי ליתמי ובקונטרס פי' דהכא בדלית ליה דאי אית ליה הא קי"ל בגט פשוט (שם דף קעג.) המלוה חבירו על ידי ערב אין נפרעים מן הערב תחילה וקשה דהכא איירי בקבלן: מלוה

עין משפט
נר מצוה

א א מיי' פ"א מהל' נזקי ממון הל' א ופ"ח הלכה י סמג עשין סו טוש"ע ח"מ סימן שפט סעי' ב וסי' תיט סעי' א:

יב ב מיי' פ"א מהל' גירושין הל' א סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קיט סעיף ו:

[גי' הרי"ף והרא"ש ר"ש בן אלעזר אבל בשאלתות פ' משפטים סימן סב איתא א"ר שמעון מפני וכו' וכצ"ל]

[ועי' תוס' כתובות פד. ד"ה לכתובת]

תוספות רי"ד

היא הגרועה שבקרקעות כמו זו בורית: תניא א"ר שמעון בן אלעזר מפני מה אמרה תורה הניזקין שמין להן בעידית מפני הגזלנין והחמסנין כדי שיאמר אדם למה אני גוזל וחומס ולמחר ב"ד יורדים לנכסיי ונוטלים שדה נאה שלי וסומכין על מה שכתוב בתורה מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם: ומפני מה אמרו חכמים ב"ח בבינונית כדי שלא יראה אדם דירה נאה לחבירו ויאמר אקפוץ ואלונו כדי שאגבנה בחובי: אלא מעתה יהא בזיבורית א"כ אתה נועל דלת בפני לוין: ומפני מה אמרו כתובת אשה בזיבורית דיותר ממה שהאיש רוצה לישא האשה רוצה להנשא: כתובת אשה בזיבורית אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן לא שנו אלא מיתמי אבל מינה דידיה בבינונית: אמר רבינא ת"ש מעיקרא דתקנתין יתור' ממה שהאיש רוצה לישא האשה רוצה להנשא ואי ס"ד מיתמי האי משום דיתמי הוא תיובתא: איתמר ערב דכתובה דברי הכל לא משתעבד: קבלן

מסורת הש"ס

ב"ק ז. נג:

[מתחילת הסוגיא עד כאן סיא כולו בב"ק ז: ז.]

[קדושין סח: וש"נ]

[יבמות קיג. כתובות פא.]

יבמות קיב

[דף קעד:]

[לעיל מח: וש"נ]

לעיל מח. וש"נ

ב"ב קעג.

ב"ב קעד: ערכין כג:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ור' שמעון וכו' גבי חובל נ"ב ר"ל דף קטו:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אלא למ"ד כו' אמאי בעידית כיון כו'. ע' ב"ב דף מז ע"א תד"ה קבלן:

קבלן דבעל חוב דברי הכל משתעבד ערב דבעל חוב וקבלן דכתובה פליגי איכא למ"ד אע"ג דלית ליה נכסי ללוה משתעבד ואיכא למאן דאמר אי אית ליה משתעבד אי לית ליה לא משתעבד "והילכתא בכולהו אע"ג דלית ליה משתעבד "בר מערב דכתובה דאע"ג דאית ליה לא משתעבד מאי טעמא מצוה הוא דעבד ולא מידי חסרה אמר רבינא ת"ש מעיקרא דתקנתין יותר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה לינשא ואי ס"ד מיתמי האי משום דיתמי הוא תיובתא דמר זוטרא תיובתא: אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן משמיה דרב נחמן "שט"ח היוצא על היתומין אע"פ שכתוב בו שבח אינו גובה אלא מן הזיבורית אמר אביי תדע דבע"ח "דיניה בבינונית ומיתמי בזיבורית א"ל רבא הכי השתא בעל חוב דיניה מדאורייתא בזיבורית כדעולא *דאמר עולא דבר תורה בעל חוב בזיבורית שנאמר °בחוץ תעמוד והאיש וגו' מה דרכו של איש להוציא פחות שבכלים ומה טעם אמרו בע"ח בבינונית כדי שלא תנעול דלת בפני לוין וגבי יתמי אוקמוה רבנן אדאורייתא אלא הכא כיון דדיניה מדאורייתא בעידית אפילו מיתמי נמי בעידית ולרבא והתני אברם חוזאה אין נפרעין מנכסי יתומין אלא מן הזיבורית "ואפילו הן ניזקין והא ניזקין דינן מדאורייתא בעידית הכא במאי עסקינן כגון שהיתה עידית דניזק כזיבורית דמזיק ורבי ישמעאל היא דאמר *מדאורייתא בדניזק שיימינן ומפני תיקון העולם תקינו רבנן בדמזיק וגבי יתמי אוקמוה רבנן אדאורייתא איני והתני רבי אליעזר ניותאה אין נפרעין מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית ואפילו הן עידית מאי אפילו הן עידית לאו אע"ג דכתיב עידית בשטרא לא מאי עידית שפאי עידית כדרבא דאמר רבא הזיק זיבורית גובה מן העידית שפאי עידית גובה מן הבינונית וגבי יתמי אוקמוה רבנן אדאורייתא: אין נפרעין מנכסי יתומין אלא מן הזיבורית: בעי רב אחדבוי בר אמי יתומים שאמרו קטנים או אפילו גדולים תקנתא היא דעבוד רבנן גבי יתמי לקטנים עבוד רבנן לגדולים לא עבוד רבנן או דלמא משום דלא מסיק אדעתא דמלוה דמית לוה ונפלי נכסי קמי יתמי דהוה ליה נועל דלת הלכך אפילו גדולים נמי ת"ש *דתני אביי קשישא יתומין שאמרו גדולים וא"צ לומר קטנים ודלמא הני מילי לענין שבועה דגדול במילי דאבוה כקטן דמי אבל לענין זיבורית לא והלכתא

יתומין

רש"י

קבלן דבעל חוב. תרתי למיובא איכא חדא דקבלן הוא ועוד דחסריה ממונא: מעיקרא דתקנתא. מפורש טעם התקנה דקתני מפני מה כתובה בזיבורית יותר משהאיש כו': היוצא על היתומים. שלוה אביהם: שכתוב בו שבח. שהתנה עמו במלוה לגבות מעידית: תדע. דלא מהני תנאה לגבי יתומים דהא סתם בעל חוב בבינונית ולגבי יתמי משתנה דינו: מה דרכו של לוה להוציא. לפרוע: פחות שבכלים שמרצונו לא יפרע עידית: כיון דדיניה מדאורייתא בעידית. שהרי שיעבדה לו ונעשה קרקע זו ערב למלוה וערב משתעבד מה"ת דכתיב אנכי אערבנו (בראשית מג): כגון שהיתה זיבורית זו של מזיק כעידית של ניזק. דמדאורייתא מיהא גבי: ור' ישמעאל היא. דאמר מדאורייתא בדניזק שיימינן ומפני תיקון העולם אמור רבנן בדמזיק שיימינן כדתנן במתני' וגבי יתמי אוקמוה אדאורייתא: לאו אף על גב דכתיב עידית בשטרא. ותיובתא דרבא: מאי עידית. דקתני הכא דאע"ג דכתבה בשטר הלוה אינו גובה ממנה כגון דשפאי עידית לאחר הלואה קפלה מלפניו שאינו יכול לגבות הימנה כגון שנטלוה מסיקין או נשדפה או שטפה נהר דבטיל ליה תנאיה דמהשתא הו"ל להאי בעל חוב לגבויי זיבורית מדאורייתא ומשום שלא תנעול דלת אמור רבנן בינונית וגבי יתמי אוקמוה אדאורייתא: וכדרבא. דאמר דהיכא דשפאי עידית אזל ליה דיניה: הזיק זיבורית גובה. דמי נזקו מן העידית של מזיק ואפילו עידי עידית לר"ע מדאורייתא ולרבי ישמעאל מדרבנן: שפאי עידית. לאחר היזק ועדיין יש לו עידית ובינונית וזיבורית אלא שזו היתה יפה מאוד: גובה מן הבינונית. דאזל ליה דיניה דא"ל היאך נסתחפה שדך ומזלך גרם ובדין הוא דנדחייה אגל זיבורית אלא מפני תיקון העולם הוא: וגבי יתמי אוקמוה כו'. לאו אדרבא קאי אלא אדתנא ר"א ניותאה: תקנתא הוא דעבוד רבנן. לחוס על היתומים להעמיד' על דין תורה שיהא זה טורח ומוכר את הזיבורית שאין להם מי יטרח בשבילם: או דילמא. לאו תקנתא הוא אלא דינא הוא' גאוקמינהו אדאורייתא שדינו בזיבורית דטעמא מאי אמרי דיניה בבינונית משום נעילת דלת הלכך אי נמי לא מיתקני רבנן למיגבי מיתמי בינונית אין כאן נעילת דלת דלא מסיק אדעתיה האי מלוה לנעול דלת וליחוש דילמא מיית לוה ונפלי קמי יתמי ומגבו ליה זיבורית ואי טעמא הכי הוא אפילו גדולים נמי דינן כן: לשבועה. לענין שאמרו חכמים הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה ואפילו הוציא שטר דאי הוה אבוהון דיתמי קיים דלמא הוה טעין ואמר אשתבע לי דלא פרעתיך ומשבעינן ליה כדאמרינן בשבועות (דף מא.) והשתא אנן טענינן בשביל יתמי ולהא מילתא אפילו גדולים נמי: דגדול לגבי מילי דאביו כקטן הוא. ולא ידע אי פרעיה אבוה אי לא אבל לענין זיבורית אימא לך דטעמא משום דחסו רבנן עלייהו להעמידם על דין תורה הוא וקטנים ולא גדולים:

תוספות

מצוה הוא דעבד ולא מידי חסרה. תרתי בעינן אבל היכא דלאו מלוה עבד ולא חסרה כגון שנעשה ערב אחר הנישואין או עבד מלוה וחסרה משתעבד: פחות שבכלים. וה"ה כשבא ליתן לו קרקע נותן לו פחות שבקרקעותיו דהיינו זיבורית אבל פחות שבכלים היינו מיטב כדאמרינן בפ"ק דב"ק (דף ז:) דכל מילי מיטב הוא:

כיון דדיניה מדאורייתא בעידית. נראה *דסבר שעבודא דאורייתא דאי דרבנן אע"ג דמיניה דידיה דיניה מדאורייתא בעידית מיתמי יהא בזיבורית כיון דמדאורייתא לא גבי כלל ומר זוטרא ואביי דסברי מיתמי מזיבורית צריך לומר דקסברי שעבודא לאו דאורייתא כדפרשינן במתניתין דאי לאו הכי מאי טעמא אפקעוה רבנן אי נמי לא פלוג רבנן ביתמי: מאי עידית שפאי עידית. פירש בקונטרס מאי עידית דקתני הכא דאע"פ שכתבה בשטר הלוה אינו גובה ממנה כגון דשפאי עידית אחר הלוה קפלה מלפניו שאינו יכול לגבות הימנה כגון שנטלוה מסיקין או נשדפה או שטפה נהר דבטל ליה תנאיה ומהשתא הוה ליה להאי בעל חוב לאגבויי זיבורית מדאורייתא ומשום נעילת דלת אמרו בבינונית וגבי יתמי אוקמוה אדאורייתא וכדרבא דאמר היכא דשפאי עידית לאחר היזק ועדיין יש לו עידית בינונית וזיבורית אלא שזו היתה יפה מאד גובה מבינונית דאזל ליה דיניה דאמר ליה האיך נסתחפה שדך ומזלך גרם וקשה לר"ת דמאי עידית שפאי עידית משמע שסותר הא דקא אמר מאי לאו דכתב עידית בשטר ולפי' הקונטרס הוה ליה למימר הכא במאי עסקינן בשפאי עידית ועוד עידי עידית מאן דכר שמיה ועוד דפירש הקונטרס שאם נתקלקל עידי עידית לא יגבה מן העידית הנשארת אם כן הורעת כחו של ניזקין אגל בינונית דכי האי גוונא פריך בפ"ק דב"ק (דף ח.) ועוד דרבא משמע התם (דף ח:) דאית ליה בכל עולם הן שמין גבי ראובן שמכר כל שדותיו לשמעון ואם כן מאי עידי עידית שייך הכא דמעידי עידית דעלמא לא גבי מיניה ומפרש רבינו תם מאי עידית שפאי עידית כמו ובכל שפיים מרעיתם (ישעיה מט) דדרך שדות הטובות שאצל הנהר שסוף השדה שעל שפת הנהר ממש עומד למרעה בהמות וגריע מזיבורית מפני שהנהר שוטף תמיד מה שזורעים שם ואפילו הן עידית דקתני בברייתא היינו אפילו הן שפאי עידית אותה קרקע שמגבין יתומין אף על גב דגריעי מזיבורית וכדרבא דאמר הזיק זיבורית גובה מן העידית אבל הזיק שפאי עידית שהעמיד שם בהמותיו לרעות גובה מן הבינונית דלא חשיב נזקין דלהכי קיימי אלא הוה ליה כבעל חוב אע"ג דהעמיד שלא מדעת הבעלים:

יתומין

במקום

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פכ"ס מהל' מלוה ולוה הל' ג ד ופי"ז מהל' אישות הל' ט סמג עשין לד ומח טוש"ע ח"מ סי' קכט סעיף א ב וטוש"ע אה"ע סימן קב סעיף ו:

יד ב מיי' שם סמג עשין מח טוש"ע אה"ע שם:

טו ג טוש"ע ח"מ סימן קח סעיף יח:

טז ד מיי' פ"ח מהל' נזקי ממון הל' יא סמג עשין סו טוש"ע ח"מ סי' קח סעיף כא וסימן פט סעיף ג:

תוספות רי"ד

קבלן(דמלו' היה)[דבעל] חוב דברי הכל משתעבד קבלן דכתובה וערב דמלוה אתפליגו איכא למ"ד אע"ג דלית ליה נכסים ללוה משתעבד איכא למאן דאמר אי אית ליה נכסים ללוה משתעבד ואי לית ליה לא משתעבד והלכתא בכלהו משתעבד אע"ג דלית ליה לבר מערב דכתובה דאע"ג דאית ליה לא משתעבד מ"ט מצוה הוא דעביד ולאו מידי חסרית: אמר מר זוטרא בר רב נחמן משמיה דרב נחמן שטר חוב היוצא על היתומים אע"ג שכתיב בו שבח אינו גובה אלא מן הזיבורית והכי נמי סבר אביי ורבא פליג עליה ואמר גובה מן השבח כפי תנאו ועכ"ל לא פליגי אלא כשהתנה זה התנאי על עצמו בחייו דרב נחמן סבר על עצמו הועיל תנאו אבל מיתמי לא גבי אלא בדינייהו מן הזיבורית ורבא סבר כיון דמיניה גבי עידית מדאורייתא כפי תנאו ה"ה הכי נמי גבה מן היתומים אבל אם כתב לו שיגבה ממנו מן העידית בחייו ובמותו הכל לפי תנאו וליכא מאן דפליג בהא שכיון ששיעבד לו העידית בפירוש בין בחייו בין במותו היאך מפקע עכשיו אחרי מותו: והדין זה משנת הרב שיטתו. והלכתא כרבא דקי"ל כל אביי ורבא הלכה כרבא בר מיע"ל קג"ם: אין נפרעין מן היתומים וכו' בעי רבי איבו בר אמי יתומים שאמרו קטנים או אפילו גדולים ואסיק תלמודא והלכה

דברים כד

ב"ק ח. [ב"ב קעה:]

[לעיל מח:]

שבועות מב:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה כיון וכו' דסבר שעבודא דאורייתא. עי' פסחים דף לא ע"א תוס' ד"ה ויפטו:

עין משפט נר מצוה

יז א מיי' פי"ד מהל' מלוה ולוה הלכה א סמג עשין סד טוש"ע ח"מ סימן קח סעיף ג וסעיף יז וטוש"ע אה"ע סימן צ סעיף מז :
יח ב מיי' פי"ט שם הלכה א סמג עשין נד טוש"ע ח"מ סי' קח סעיף יח וסימן תיט סעיף ג :
יט ג מיי' פ"י מהל' זכייה ומתנה הל' יג סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן קיא סעי' א וסי' רנ סעי' ט :
כ ד מיי' פי"ט מהל' מלוה ולוה הלכה ב סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' קיא סעי' א :
כא ה מיי' פכ"א מהל' מלוה ולוה הל' א :

גמרא

יתומין שאמרו גדולים וא"צ לומר קטנים *בין לשבועה בין [ג]לזיבורית : אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין : בעי רב אחדבוי בר אמי °במתנה היאך תקנתא הוא דעבוד רבנן משום פסידא דלקוחות אבל מתנה דליכא פסידא דלקוחות לא או דלמא מתנה נמי אי לאו דאית ליה הנאה מיניה לא יהיב ליה מתנה והלכך כי פסידא דלקוחות דמי א"ל מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי ת"ש *[ג]שכיב מרע שאמר תנו מאתים זוז לפלוני וג' מאות לפלוני וד' מאות לפלוני אין אומרים כל הקודם בשטר זכה לפיכך יצא עליו שט"ח גובה מכולן אבל אם אמר תנו מאתים זוז לפלוני ואחריו לפלוני ואחריו לפלוני אומרים כל הקודם בשטר זכה לפיכך יצא עליו שט"ח גובה מן האחרון אין לו גובה משלפניו אין לו גובה משלפני פניו ואע"ג דקמא בינונית ובתרא זיבורית מזיבורית גבי מבינונית לא גבי ש"מ [ד]במתנה נמי עבוד רבנן תקנתא הכא במאי עסקינן בבעל חוב והא תנו קאמר תנו בחובי וליחזי שטרא דמאן קדים דליכא שטרא והא כל הקודם בשטר קאמר בשטר פקדתא ואב"א אפילו מתנה נמי ולא קשיא מאי גובה מן האחרון אין נפסד אלא אחרון ואב"א דשוו כולהו להדדי : אין מוציאין לאכילת פירות : מאי טעמא אמר עולא אמר ריש לקיש לפי שאין כתובין אמר ליה רבי אבא לעולא והא מזון האשה והבנות דכמאן דכתיבי דמו וקתני אין מוציאין א"ל התם מעיקרא הכי אתקון כתובין הן אצל בני חורין ואין כתובין הן אצל משועבדין וכן אמר רבי אסי אמר ר' יוחנן לפי שאין כתובין אמר ליה רבי זירא לרב אסי והא מזון האשה והבנות דכמאן דכתיבי דמו וקתני אין מוציאין א"ל מעיקרא הכי אתקון כתובין הן אצל בני חורין ואין כתובין הן אצל משועבדין ר' חנינא אמר [ה]לפי שאין קצובין איבעיא להו לרבי חנינא קצובין וכתובין בעי או

רש"י

*במקום שיש בני חורין. דאתו לקוחות לאינצויי ולמימר מיניה גבי שהרי יש לך מקום : במתנה היאך. אם שיעבוד של משועבדים הללו אינו מחמת מכר אלא שנתכנס במתנה לאחר שלוה מזה ושייר זיבורית לפניו היאך מיגבי מזיבורית בני חורין או מבינונית משועבדים : אין אומרים כל הקודם בשטר. לומר זכה ליקדם שלא יטלו אחרונים אלא מה ששייר הראשון שאם יחסר שלא ימלאו שם כל כך לא יהיה נפסד הראשון הא לא אמרינן דכיון דלא אמר אחריו לפלוני לאו דוקא אקדמיה אלא שאי אפשר להוציא שני דברים כאחד : יצא עליו שטר חוב. על המת לאחר שגבו אלו גובה מכולם. כלומר כולן נפסדים בדבר איש איש לפי חלקו בעל ארבע מאות נפסד יותר מכולן שהדין לחזור ולחלק לאחר שיפרעו לזה מחלקו של אחד מהם שאם יצא עליהם חוב של מנה חולקין אותו לתשעה חלקים וישלם זה ב' חלקים וזה שלשה וזה ד' : גובה מן האחרון. שאפילו יצא שט"ח קודם שגבו הן וגבה בעל חוב את חובו הוה הראשון לנוטה קודם לגבות את המגלא עד שיגבה כל חובו ואחריו יטול שני והשלישי יפסיד והשתא נמי לא שנא : אין לו. אין בשל אחרון כדי חיוב השטר : מזיבורית גבי. מבתרא כדאמרן דקמא קדים ואמר ליה כשנשתעבדו לי תחילה קודם שאמר ואחריו לפלוני היו שלי משועבדים והשאר בני חורין והוטל דייך עליהן הלכך בתרא שקל דייך אלמא במתנה נמי אמרינן אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש ב"ח : בבעל חוב. אותן שאמר עליהם תנו להם כך וכך מלוים היו : וליחזי שטרא. דהלוה דמאן קדים אמאי אזלינן בתר דקדים ומאוחר דלוה אי נמי ברישא כי לא אמר ואחריו אמאי גובה מכולם : דליכא שטרא. דהלוה דמלוה על פה הואי : פקדתא. צוואה : ואי בעית אימא. לעולם אי קמא בינונית ובתרא זיבורית מקמא גבי דשקיל דיניה ולא אמר במתנה אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין ומאי גובה מן האחרון אינו נפסד אלא אחרון דכי נמי גבי מקמא חוזר על האחרון וגובה ממנו דאמר ליה לית לך למשקל מקמאי : ואי בעית אימא. דוקא גובה מן האחרון קאמר ואפילו הכי לא תפשוט מינה דאין נפרעין כו' והכא במאי עסקינן דשוו כולהו קרקעות או כולן בינונית או כולן זיבורית או כולן עידית : לפי שאין כתובין. הפירות הללו כשנכתב שטר מכירת הקרקע הגזולה עדיין לא היו ולא כתב בשטר אלא פלוני מכר קרקע פלוני לפלוני באחריות הלכך דמי הקרקע הוו כמלוה בשטר להחזיר אחריותו עליו אבל דמי הפירות הוי כמלוה על פה ולא טרפי ממשעבדי ואף על גב דכתב ליה אנא איקום ואשפי זבינתא אלין אינון ועמליהון ושבחיהון ופירי דידהון אהני לאחייביה באחריות' וליגבי מבני חרי אבל ממשעבדי לא דטעמא דמלוה בשטר טרפא ממשעבדי משום דאית ליה קלא והך כתיבה לית לה קלא דבשלמא על הקרקע נפיק קלא פלוני מכר לפלוני וקיבל עליו אחריות אבל על הפירות שאינן עדיין בשעת מכירה אין קול יוצא : כמאן דכתיבי דמי. דתנאי בית דין הוא ומשניסת לו קול יוצא שהוא משועבד לה דתנן לא כתב לה בנן נוקבין דיהוו ליכי מינאי כו' ואת תהא יתבא בביתי כו' חייב שהוא תנאי ב"ד בכתובות בפרק נערה (דף נב:) : מעיקרא להכי איתקן. תנאי ב"ד כך היה שיהו כתובים אצל בני חורין ולא יהו חשובים ככתובים אצל משועבדים לפי שאין לך אדם רוצה ליקח שדה מחבירו אם מזון אשתו ובניו חוזרים עליו עולמית :

תוספות

יתומין שאמרו כו' בין לשבועה בין לזיבורית. וא"ת לשבועה היכי משכחת לה בקטנים לרב אסי דאמר בפרק שום היתומים (ערכין דף כב.) אין נזקקין לנכסי יתומים אלא אם כן רבית אוכלת בהם ובשלמא זיבורית משכחת לה כשהודה ומת ולרב הונא דאמר דמשום נכרי אבל שבועה ליכא ולר"ת דמפרש דדוקא שותפות אמרו חכמים (סנהדרין דף סג:) דאסור לעשות עם העובד כוכבים שמא יתחייב לו שבועה אבל אם כבר נתחייב מותר לקבל הימנו כדי להציל מידו וקרא דמייתי לא ישמע על פיך (שמות כג) אסמכתא בעלמא דקרא בישראל איירי אתי שפיר דאיכא לאוקמי בשטר שיש בו רבית ובעובד כוכבים שקיבל עליו לדון בדיני ישראל אבל לפי מה שפי' רבינו שמואל דאסור לקבל הימנו שבועה מק"ו דשותפות קשה וי"ל דמיירי בגר תושב שקיבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים אי נמי כדמוקי לה בירושלמי בהכותב תיפתר כשערב לו מן העובד כוכבים וקיבל העובד כוכבים להפרע מן החייב תחילה דאי לאו הכי העובד כוכבים בתר ערבא אזיל ואסור כדאמרינן באיזהו נשך (ב"מ דף עא:) אי נמי כר' יוחנן דאמר נזקקין לכתובה : תנן מאתים זוז כו'. דוקא בכי האי גוונא שאינו נותן להם בשוה אבל אם היה נותן להם בשוה אפילו בלא אחריות נמי כל הקודם בשטר זכה מדלא אמר תנו שש מאות לפלוני ופלוני ופלוני ש"מ דלהקדימם נתכוון : גובה מכולם. נראה דכל אחד יתן לפי חלקו כדאשכחן גבי בכור דנותן פי שנים ורבינו חננאל דימה למתניתין דפ' מי שהיה נשוי (כתובות דף צג.) ונראה שיש לחלק: אע"ג דקמא בינונית. קשה קצת דמאי קא סלקא דעתין דמקשה דלא מפרש דאין נפסד אלא אחרון והא רישא דקתני גובה מכולם על כרחך צריך לפרש דנפסדים כולם דהתם פשיטא דשקיל בינונית : שמע מינה במתנה נמי עבוד רבנן תקנתא. דאע"ג דיש לחלק בין מתנת שכיב מרע לשאר מתנות דלא מסיק אדעתיה דמית ויהיב כל נכסיו כדאמרינן לעיל דלא מסיק אדעתיה מלוה דמית לוה ואין כאן נעילת דלת לא מסתבר ליה לחלק אי נמי הכא במתנה במקצת דהויא כמתנת בריא : הכא במאי עסקינן בבע"ח חוב. ומהכא משמע דבע"ח מאוחר שקדם וגבה מה שגבה לא גבה דקתני יצא עליו שטר חוב כו' וכן הלכה במקרקעי : והא כל הקודם בשטר קאמר. אי במתנה איירי ניחא דפשיטא דאיירי בשטר פקדתא דליכא לספוקי בשטרא אחרינא : א) אין מוציאין לאכילת פירות. בפרק נערה (כתובות דף נא:) תניא חמשה גובין מן המשוחררין ותנא ושייר הכא והתם ואע"ג דהתם תני חמשה ב) : לפי שאין כתובין. פי' בקונטרס אע"ג דבפ"ק דבבא מציעא (דף טו:) אמרינן שכן כותב ללוקח אנא איקום ואשפי זבינא אלין אינון ועמליהון ושבחיהון ג) ופירי דידהו מ"מ כיון דבשעת כתיבה לא הוי עדיין שום שבח אין קול לאותה כתיבה לפי זה הא דפריך והא מזון האשה והבנות כמאן דכתיבי דמי לאו מבנות פריך אלא מאשה שהיא בעולם אי נמי דבנות נמי מי לא עסקינן דהוו בעולם כגון דגירשה והחזירה : כתובין הן אצל בני חורין. וא"ת אמאי לא משני אימור נכרי אתפסה כדאמרינן לקמן ויש לומר דהשתא לית ליה האי שינויא אי נמי לקמן דמוקי לה בקטו מידו איכא למיחש לנכרי והכא לא מיירי בקטו מידו וליכא למיחש לנכרי רבי חנינא קצובין וכתובין בעי. ארים לקיש לא מיבעיא ליה אי קצובין וכתובין בעי או לאו.

א) [שייך לעיל במשנה מח:] ב) [וע"ע תוס' כתובות נח: ד"ה חמשה וכו' ביתר ביאור] ג)[לפנינו שם ליתא וכן מוכח מתוס' שם ד"ה תדע שכן כותב וכו' הו"ע למכתב נמי ופיריהן וכו' ע"ש וקנ"ע]

מסורת הש"ס

[שייך לעיל במשנה מח:]

ב"ב קלח.

גליון הש"ס

גמ' במתנה היאך. עי' ב"ב קנה ע"א תד"ה כל דמקיים :

תוספות רי"ד

יתומין שאמרו גדולים ואין צ"ל קטנים בין לשבועה בין לזיבורית. ואי ק' והא אמרינן בערכין בפרק שום היתומים הלכה כרב הונא בריה דרב יהושע דאמר חיישינן דלמא צררי אתפשה והילכך אין נזקקין לנכסי יתומים ואפילו בשבועה עד דגדלי והכא אמרינן דבשבועה מיהת נפרעין וא"ת כגון שחייב מודה אי הכי שבועה מאי עבידתיה י"ל מאי דאמרינן הכא דנפרעין בשבועה מן היתומים מיתוקמא בכתובת אשה דנזקקין מנכסי יתומים משום חינא אבל לשאר חוב אין נזקקין ואפילו בשבועה עד דגדלי: ירושלמי אין נפרעין מנכסי יתומים אלא בשטר שהרבית אוכלת בו וי"א אף לכתובת אשה מפני מזונות וי"א אף לגזילה ולניזקין א"ר יוסי אף אנן תנן תרויהון לגזילה מן הדא דתניא בהגוזל ומאכיל אם היה דבר שיש בו אחריות חייבים להחזיר ולניזקין מהדא אין נפרעים מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית כך היא מתני' אין נפרעין מנכסי יתומים לניזקין אלא מן הזיבורית והתניא עמד הבן תחת האב הניזקין שמין להן בעידית וכו' א"ר יוסי לא קשיא כאן ביתום גדול כאן ביתום קטן ובהא פליג עם תלמודא דידן דאמרינן יתומים שאמרו גדולים ואין צ"ל קטנים בין לשבועה בין לזיבורית : מתני' אין [מוציאין] מנכסי משועבדי' [במקום] שיש נכסים ב"ח ואפי' הן זיבורית אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות ולמזון האשה והבנות מנכסים משועבדים מפני תיקון העולם המוצא מציאה לא ישבע מפני תיקון העולם בעי רב אדבוי בר אמי במתנה היאך תקנתא הוא דעביד רבנן משום פסידא דלקוחות אבל מתנה דליכא פסידא לא או דלמא מתנה נמי אי לאו דאית ליה הנאה מיניה לא הוה יהוב ליה מתנה והילכך כלקוחות דמיא ופשים מר קשישא לרב אשי דמתנה נמי עביד רבנן תקנתא בה כלקוחות ובפ' מי שהיה נשוי איפשיקא הלכתא אישהדוף בני חירי טריף ממשעבדי : מתני' אין מוציאין לאכילת פירות. פי' אכילת פירות תמצא אצל נגזל דאתי ושקיל לה לארעא ומשלם ליה כל פירי דשמם ואכיל מינה דהדרא ארעא והדרי פירי אבל ב"ח נהי דגובה שבח המגיע לכתפים מפני שהוא מחובר לקרקע אבל פירי רשמים לוקח שההוא שדה לית ליה ושבח נמצא בין בנגזל בין בבעל חוב אלא זה שביניהן שב"ח טורף את השבח ואינו נותן הוצאתו של לוקח שהוא אומר לו אילולי אתה שקנית שעבודי היה (לו) הלוה מוציא (ליה) הוצאות ומשביחה והייתי טורפה ממנו ולא הייתי נותן לו מהוצאתו כלום וכל דיני שהיה על הלוה יש לי עליך שקנית שעבודי אבל הנגזל טורף השבח ומחזיר לו הוצאתו אם השבח מרובה על ההוצאה שאף אם מצאה ביד הנגזל היה דינו כך שאין לו לטרוף אלא את שלו ולא היתר ולמה ירייה הוצאתו של זה לא יהא אלא היורד לתוך שדה חבירו ונטעה שלא ברשות שיש לו הוצאתו אבל בע"ח בחובו הוא טורף הכל ואינו מחזיר כלום ואם מכר ראובן לשמעון שדה ובא הנגזל וטרפה ממנו עם הפירות שאכל ממנה או שבא בע"ח דראובן וטרפה ממנו עם השבח שהשביחה וחוזר שמעון על ראובן מפני שמכרה לו באחריות הקרן של שדה גובה מנכסים משועבדים אם אין לו בני חורין והפירות והשבח שהפסיד אינו גובה אלא מבני חרי וכן מזון האשה דכתב לה ואת תהא יתבת בביתי וכו' וכן מזון הבנות דכתב לה בנן נוקבין דיהוין ליכי מינאי וכו' אינן ניזונות אלא מנכסים בנ"ח מפני תיקון העולם פי' מפני תיקון הלקוחות ואמרינן מ"ט אמר עולא אר"ל לפי שאין כתיבין פי' מוקי למתני' כגון א) דכתב ליה אחריות על השבח ועל הפירות אלא כתב לו אני מוכר לך שדה זו באחריות ולא כתב לו אנא אקום ואשפי זבינייא אילין ועמליהון ושבחיהון ופירי דידהון וקסבר עולא כיון שמכר לו השדה באחריות דיו היא שישלם לו הפירות והשבח אבל מיהו ב) מבני חרי ולא ממשעבדי דכיון שלא כתב לו אחריות השבח והפירות בפירוש יכולים הלקוחות לטעון לא סברנו שקבל עליו באחריות א"א גוף השדה ולא הפירות והשבח אבל אם כתב לו בפירוש אנא אקים וכו' הכי נמי דגבי הכל ממשעבדי : א"ל רבי אבא לעולא והא מזון האשה והבנות כמאן דכתיבי דמי וקתני אין מוציאין פי' שהן תנאי ב"ד הנכתבים בכתובה ואע"ג דלא כתב לה ככתובים דמי כדתנן בפ' נערה שנתפתתה א"ל התם מעיקרא הכי איתקן כתובים הם אצל נכסים בני חורין ואין כתובים אצל משועבדים על כך היתה תיקון ב"ד מעיקרא שלא יהיו ניזונות אלא מנכסים בני חרי ולא ממשעבדי שא"כ אין לך אדם שיקנה שדה מחבירו אם מזון אשתו ובניו עולמית חוזרין עליו. ורבי חנינא אמר לפי שאין קצובים. פי' פליג אדעולא ואמר אע"ג דכתב ליה הכי כיון שאין קצובים לא גבו משועבדים

א) נ"ל כגון דלא כתב ליה וכו' ודלא כפרש"י . ב) נ"ל לה גבי אלא מבני חרי וכו'

או דלמא קצובין ואע"פ שאינן כתובים ת"ש *דאיתמר מי שמת והניח שתי בנות ובן וקדמה הראשונה ונטלה עישור נכסים ולא הספיקה שניה לגבות עד שמת הבן א"ר יוחנן *שניה ויתרה (א) וא"ל ר' חנינא גדולה מזו אמרו [ב]מוציאין לפרנסה [ג]ואין מוציאין למזונות ואת אמרת שניה ויתרה והא פרנסה דמיקץ קייצא מיכתב לא כתיבא וקא מוציאה שאני פרנסה כיון דאית לה קלא כמאן דכתיבא דמי מתיב רב הונא בר מנוח *מתו בנותיהן נזונות מנכסים בני חורין והיא נזונת מנכסים משועבדים מפני שהיא כבעלת חוב הכא במאי עסקינן [ד]בשקנו מידו אי הכי בנות נמי בשקנו לזו ולא קנו לזו מאי פסקא בת אשתו דהואי בשעת קנין מהני לה קנין בתו דלא הואי בשעת קנין לא מהני לה קנין מי לא עסקינן דהוו תרוייהו בשעת קנין והיכי דמי דגרשה ואהדרה אלא בתו דבתנאי בית דין קאכלה לא מהני לה קנין בת אשתו דלאו בתנאי בית דין קאכלה מהני לה קנין וכי מיגרע גרעה אלא בתו כיון דבתנאי בית דין קאכלה אימר צררי אתפסה ת"ש א"ר נתן אימתי בזמן שקדם מקחו של שני לשבחו של ראשון אבל קדם שבחו של ראשון למקחו של שני גובה מנכסים משועבדים אלמא משום דלא קדים הוא תנאי היא דתניא אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות ולמזון אשה והבנות מנכסים משועבדים מפני תיקון העולם לפי שאין כתובין אמר ר' יוסי וכי מה תיקון העולם יש בזו והלא אין קצובין: והמוצא מציאה לא ישבע: אמר ר' יצחק שני כיסין קשורין מצאת לי והלה אומר לא מצאתי אלא אחד נשבע שני שוורים קשורין מצאת לי והלה אומר לא היה אלא אחד אינו נשבע מ"ט שוורין מנתחי מהדדי *כיסין לא מנתחי מהדדי שני שוורין קשורין מצאת והלה אומר מצאתי והחזרתי לך אחד מהן הרי זה נשבע ור' יצחק לית ליה *המוצא מציאה לא ישבע מפני תיקון העולם הוא

רש"י

קצבין ואע"פ שאין כתובין. ואית ליה דמלוה על פה שהיא קצבה טרפה ממשעבדי: ונטלה עישור נכסים. שזה משפט הבנות *בשעת בגרות או נישואין ליטול עישור נכסים בהכנסת פרנסת נדונייתן לבד מה שניזונו מזונות עד אותה שעה: ולא הספיקה שניה לגבות. פרנסתה שלא ניסת: עד שמת הבן. ונפלה כל הירושה לפני שתיהן: שניה ויתרה. איבדה עישור נכסים שלה ולא אמרינן תיגבי עישור נכסים ברישא והשאר יחלקו בשוה דטעמא דתקינו עישור נכסים כדי שתהא לבנות פרנסת נישואין והא איכא טפי: ואמר לו ר' חנינא. וכי מפני שקדמה זו איבדה זו: גדולה מזו אמרו. שאפילו מכר האח את הנכסים: מוציאין. מיד הלקוחות העישור לפרנסה ואע"פ שאין מוציאין למזונות ממשעבדי: ואת אמרת שניה ויתרה. מפני שלא הספיקה והנה בשעבוד של אחרים שהיא גדולה מזו לא אמרו שתפסיד ועכשיו שהן בפניו תפסיד אלמא שמעינן לר' חנינא קצובים טרפי ממשעבדי אף על פי שאין כתובין כגון זו: מיקץ קייצא. עישור: דאית לה קלא. משעה שמת האב הכל יודעין שהבת נוטלת עישור נכסים: מתו בנותיהן ניזונות כו'. הנושא את האשה ופסקה עמו לזון את בתה חמש שנים וגירשה בתוך חמש שנים ונשאת לאחר ופסקה עמו כמו כן חייב לזונה חמש שנים אחד זנה וא' נותן לה דמי מזונות מתו בנותיהן ניזונות מנכסים בני חורין כדקתני מתניתין אין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים: והיא. אותה בת אשתו: ניזונת מנכסים משועבדים כו'. אלמא כיון דקייצי חמש שנים אע"ג דלא כתיבא גביא ממשעבדי כר' חנינא וקשיא לעולא: בשקנו מידו. והתם קנין לכתיבה עומד: אי הכי בנות נמי. דהויא לה מיניה ליתזנו ממשעבדי הואיל ובקנו מידו קא מיירי: מאי פסקא. מאי דעתיה דתנא וכי פסקא למילתיה דהתם מאן דפסיק הכי קנו מידו לבת אשתו ולא קנו לבתו: דלא הואי. שעדיין לא נולדה: מי לא עסקינן כו'. כלומר ומי לא משמע נמי ממתני' כגון דהוו בנתיה בשעת קנין: והיכי דמי. כגון דגירשה לאחר שנולדו לו ממנה בנות: ואהדרה. ופסקה עמו תנאים הללו דהא מתני' סתמא תנן: וכי מגרע גרעה. בתמיה: כיון דבתנאי ב"ד קאכלה. והוא נמי קנו מידו נותן לב להשלים תוקה: אימא צררי. של מעות התפיסה במותו להיות בידה לזון מהם: אימתי. אמרו אין מוציאין לאכילת פירות מנכסים משועבדים: בזמן שקדם מקחו. של לוקח שני זה שהראשון שלקח שדה הגזולה בא לחזור עליו: לשבחו של לוקח ראשון. שכשלקח זה השני מן המוכר עדיין לא השביח הלוקח הראשון את הקרקע הגזולה: אבל קדם שבחו של ראשון כו'. דמשהשביחה והכל יודעים שבאחריות מכרה לו יגא כל אחריות הקרקע עם שבחו ופירותיה על נכסי הגזלן: אלמא משום דלא קדים הוא. ולאו משום קצובין וכתובין: מפני תיקון העולם לפי שאין כתובין. ואם באת לטרוף לקוחות אף במלוה על פה אין לך אדם לוקח שדה מחבירו לפי שירא שמא יש עליו מלוה: והלא אין קצובין. ובמה יש ללקוחות להזהר ובלאו תיקון העולם נמי אין הדין לטרוף: והלה אומר לא מצאתי אלא אחד נשבע. כדמפרש טעמא דלא מנתחי מהדדי והוה ליה טענתו של זה טענת ברי אחרי שאחד מהם ביד זה והרי הודה לו במקצת: שוורין מנתחי מהדדי. וטענת שמא הוא: שני שוורים קשורים מצאת לי והלה אומר מצאתי והחזרתי לך אחד מהן הרי זה נשבע. שכן הוא שהחזיר לו האחד דהויא ליה נמי טענה ודאית ואף על פי שלא ראה כשמצאם שהרי גם זה אומר כן והוה ליה הילך מודה במקצת טענה ברורה והך סיפא נמי ר' יצחק אמרה ולא גרסינן בה תניא נמי הכי: הוא

תוספות

או דלמא קצובין אע"פ שאין כתובין. פי' בקונטרס ואית ליה דמלוה על פה גובה ממשעבדי ואין נראה דבהדיא תנן בפרק גט פשוט (ב"ב דף קעה.) דגובה מנכסים בני חורין ומפרש ר"ת דהכא לא איירי במלוה אלא בשאר מילי דקצבה כגון פסק לזון את בתה חמש שנים דדוקא במלוה על פה לא גבי ממשעבדי משום דמאן דיזיף בצנעא יזיף אבל שאר מילי הוו כמכר דאמרי' (ב"ב דף מא:) המוכר שדהו בעדים גובה מנכסים משועבדים דנותן למזבן בפרהסיא מזבן: אמר ר' חנינא גדולה מזו כו'. למאי דמסיק בפרק מציאת האשה (כתובות דף סט.) דרבי יוחנן קיבלה מרבי (חנינא) הוה מצי למיפרך השתא דבעי למידק דקצובין להודיה מהני ארבי יוחנן דאמר לעיל לפי שאין כתובין ומיהו התם דחויא בעלמא הוא ובמסקנא דהכא ניחא: בשקנו מידו. פי' בקונטרס דהוו ככתובין דהתם קנין לכתיבה עומד וקשה דא"כ אמאי פריך אי הכי בנות נמי הא לא מהני כתיבה דבנות כדאמר לעיל לכך נראה דקנין אלים טפי מכתיבה לכך פריך בנות נמי נהי דכתיבה לא מהני קנין ליתהני: אימר צררי אתפסה. דוקא לגבי משועבדים חיישינן אבל גבי בני חרי לא דאמרינן בפרק שני דייני גזירות (כתובות קז:) צררי לקטנה לא מתפיס וצריך עיון דלענין משעבדי חיישינן במזונות טפי לצררי מבכתובה דכתובה נפרעת בשבועה מנכסים משועבדים ומזונות לא גבי כלל אפילו בשבועה ולענין בני חרי הוי איפכא דלענין מזונות גבי בלא שבועה ולכתובה בעי שבועה כדתנן בפ' שני דייני גזירות (שם דף קד:) מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות חנן אומר תשבע בסוף ולא תשבע בתחילה: אלמא משום דלא קדים הוא. פי' בקונטרס ולאו משום דקצובין וכתובין וק' דא"כ כי משני תנאי היא לא הוי רבי נתן לא כמר ולא כמר ונראה דלעולא פריך דוקא ולמפשט נמי דרבי חנינא קצובין אע"פ שאין כתובין דבזמן שקדם שבחו של ראשון הייני קצובין ואין כתובין דכתיבה לא מהניא אע"ג שכבר בא השבח כיון דבשעת הכתיבה אכתי לא הוה: וכי מה תקון העולם יש בזה והלא אין קצובין. פי' בקונטרס ומן הדין בלא תיקון העולם אין לגבות ממשעבדי כיון דאין קצובין וקשה דהא ר' חנינא דאמר לפי שאין קצובין קאי לפרושי מפני תיקון העולם דמתני' לכך נראה דה"פ קא תלית טעמא מפני תיקון העולם בכתיבה מה תיקון העולם יש בזה דאפילו הוו כתובין לא גבי ממשעבדי דאין תיקון העולם תלוי בכתיבה אלא בקציבה: כיסין לא מינתחי מהדדי. ואפילו רבי (*מאיר) בפ"ק דבילה (דף י:) דאמר גבי כיסין זימנין דמיתעכל קיטרייהו היינו משום דאיכא הוכחה שהניח מאתים ולא מצא אלא מנה אבל הכא מי יימר דלא מצא אלא אחד: תניא נמי הכי. פי' בקונטרס דל"ג תנ"ה והך סיפא נמי ר' יצחק אמרה וגרס בסיפא דהך שני שוורים קשורים מצאת לי והלה אומר מצאתי והחזרתי לך אחד מהם הרי זה נשבע וקשה דליהמניה במגו דאי בעי אמר לא מצאתי אלא אחד ועוד לפי המסקנא ר' יצחק דאמר כמאן אלא הכי גרסינן תניא נמי הכי שני שוורים מצאת לי והלה אומר לא מצאתי אלא אחד איכו נשבע שני כיסין קשורין מצאת לי:

עין משפט נר מצוה

כב א מיי' פ"כ מה' אישות הלכה ז סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סי' קיג סעי' ח:

כג ב מיי' שם הלכה ? טוש"ע שם סעי' ה:

כד ג טוש"ע אה"ע סי' קיג סעיף ז:

כה ד מיי' פכ"ג מהל' אבות הלכה יח טוש"ע אה"ע סימן קיד סעיף ד:

תוספות רי"ד

ממשועבדים ואין הלקוחות יכולין להזהר ולהניח לו מקום לגבות ממנו ומסתברא דהלכה כר' חנינא דאע"ג דכתב ליה אחריות בפירוש אפירות ואשבח אינם גובים ממשועבדים: כתני' המוצא מציאה וכו' אמר ר' יצחק שני כיסים קשורים מצאת לי והוא אומר לא מצאתי אלא אחד ישבע מפני שהוא טוענו טענת ודאי (בזה שפירש הרב הגדול חולק עליו שאדרבה אם החזיר הכיס האחד פטור לגמרי לישבע) וכגון שטענו אחר שהחזיר לו הכיס האחד ואמר שנים היו קשורים וכיון שמצאת האחד גם השני אתה מצאתה ששניהם היו קשורים ביחד זו היא טענת ודאי שנשבע עליה אבל אם היתה הטענה קודם שיש"ב לו האבידה ואמר לו שני כיסים קשורים מצאת לי והוא אומר אחד מצאתי ולא יותר פטור מלהשבע ע"י מיגו מיגו דאי בעי אמר לא מצאתי כלום אבל אחרי שהחזיר לו תחילה הכיס האחד ועכשיו טוענו טענת ברי כי שנים היו חייב לישבע ומפני שכבר החזיר לו מקודם לכן אינו נפטר שעכשיו בעת הטענה אין לו שום מיגו שיפטרנו. שני שורים קשורים מצאת לי והלה אומר לא מצאתי אלא אחד אינו נשבע פי' ואע"פ שהחזיר לו תחלה האחד ואח"כ טען לו זה כי שנים היו קשורים: מאי טעמא שוורים מינתחי אהדדי ואין זו טענת ודאית כיסים לא מינתחי אהדדי והויא לה טענת ודאית. תניא נמי הכי שני שורים קשורים מצאת לי והלה אומר לא מצאתי אלא אחד פטור ואינו נשבע. שני שוורים קשורים מצאתי לך והחזרתי לך אחד מהן והלה אומר לא החזרת לי כל עיקר הרי זה נשבע פי' או לא היתה הטענה על המציאה כגון שנתברר בעדים שמצא שניהם אלא הם טוענים על החזרה שזה אומר החזרתי לך אחד מהן ואיני חייב אלא אחד וזה אומר לא החזרת לי כלום מחזיר לו הא' שמודה שלא החזיר ועל האחד שאומר כי החזירו נשבע לו מפני שהוא מודה במקצת והוא טוענו טענה ודאית שאומר לא החזרת לי כלום ואילו שהיה אומר החזרתי לך את שניהם היה פטור משבועה כדין כל האומר פרעתי אבל עכשיו שמודה במקצת ואינו כופר אלא במקצת חייב לישבע במה שכופר. ומקשה ולית ליה לר' יצחק המוצא מציאה תיקון העולם פי' מדקתני מפני תיקון העולם ש"מ הא לאו הכי הוה מן דינא לאשבועיה וה"ד אי דקא טעין טענת ספק כגון שמצא חמורו והחזירו לו ואמר דיסקיא מליאה דינרים היתה לי עליו ושמא אתה נשבעין על הספק כדתנן בשבועות ואלו נשבעין על הספק שלא בטענה השותפין והאריסין והאפיטרופוס וכו' ומפרש בגמ' שלא בטענת ודאי אלא בטענת ספק ודוקא אותם נשבעי' בטענת ספק מפני תיקון אחרינא לא והכא ספק הוא לו דשמא אדם אחר לקח הדיסקיא והניח החמור אלא ודאי דקא טעין ליה טענת ודאי כגון שמצא כיסו קשור והחזירו לו והוא טוענו כ' דינרים היו לי שם והוא אומר לא מצאתי אלא

מסורת הש"ס

כתובות סט.

כתובות סח: קב:

[ב"מ ד:]

[לעיל מה:]

הגהות הב"ח

(א) גמ' שניה ויתרה א"ר כצ"ל ואות ו נמחק:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה ונטלה וכו' בשעת בגרות. זה צ"ע מאד.

הוא דאמר כרבי אליעזר בן יעקב *דתניא ר' אליעזר בן יעקב אומר פעמים שאדם נשבע על טענת עצמו כיצד מנה לאביך בידי והאכלתיו פרס הרי זה נשבע וזה הוא שנשבע על טענת עצמו וחכ"א [א]אינו אלא כמשיב אבידה ופטור ורבי אליעזר בן יעקב לית ליה משיב אבידה פטור אמר רב בטוענו קטן קטן מידי משמשא אית ביה *והתנן [ב]אין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן מאי קטן גדול ואמאי קרי ליה קטן דלגבי מילי דאביו קטן הוא אי הכי טענת עצמו טענת אחרים הוא טענת אחרים והודאת עצמו כולהו טענתא נמי טענת אחרים והודאת עצמו נינהו אלא בדרבה קמיפלגי *דאמר רבה מפני מה אמרה תורה [ג]מודה מקצת הטענה ישבע חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו והאי בכוליה בעי למכפריה ליה והאי דלא כפריה משום דאין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו ובכוליה בעי דלודי ליה והאי דלא אודי ליה אישתמוטי הוא דקא משתמיט ליה סבר עד דהוו לי זוזי ופרענא ליה ואמר רחמנא רמי שבועה עילויה כי היכי דלודי ליה בכוליה ר' אליעזר בן יעקב סבר ל"ש בו ול"ש בבנו אינו מעיז והילכך לאו משיב אבידה הוא ורבנן סברי בו הוא דאינו מעיז אבל בבנו מעיז ומדלא מעיז משיב אבידה הוא:

מתני'

הוא דאמר כר"א בן יעקב. דהיכא דקא תבעי ליה בטענת ברי לא חשיב ליה משיב אבידה: על טענת עצמו. השתא משמע שאין אדם תובעו ולקמן מפרש לה בטוענו זה בן המת דדמיא לדרבי ינאק: והאכלתיו פרס. והחזרתי לו חציו: ורבי אליעזר לית ליה כו'. כמו והוינן בה ור"א לית ליה חששא דתיקון העולם דמשיב אבידה פטור משבועה דא"כ שביק לה ואזיל והאי נמי כיון דלא תבעו כמשיב אבידה הוא: אי הכי. דטוענו גדול טענת עצמו קרי לה טענת אחרים היא: והודאת עצמו. על שהודה לו שאמת כדבריו ומודה שעדיין חייב לו פרס הוא נשבע: כולהו טענתא נמי טענת אחרים והודאת עצמו נינהו. ולכך נשבעין עליה וכי האי גוונא מי פליגי רבנן עליה ומי הוה קאמר פעמים שאדם נשבע כל שעתא כי האי גוונא משתבע: אלא.לא תימא בטוענו גדול אלא בטוענו קטן ודקשיא לך אין נשבעין על טענת קטן הני מילי בשטוענו הפקדתי לך דגבי שבועה כתיב (שמות כב) כי יתן איש ולא קטן אבל בא בטענת אביו נשבעין אפילו לקטן ולרבנן אפילו לגדול אין נשבעין כדתנן בשבועות* מנה לאבא בידך אין לו בידי אלא חמשים דינר פטור ובדרבה פליגי: חזקה אין אדם מעיז פניו. לכפור את הכל הלכך בשביל הודאת המקצת אינו נאמן על השאר דהאי בכוליה בעי דלכפריה כו' וכי תימא לא נשבעיה אשארא דמיגו דחשוד אממונא חשוד נמי אשבועתא אממונא לא חשוד מדלא כפריה בכוליה דהאי כי אודי בפלגא בכוליה נמי בעי דלודי והאי דלא אודי ליה לאו דדעתו למיגזליה אלא אישתמוטי אישתמיט לדחויי השתא:

מתני'

גי' והלה אומר מנאתי לך והחזרתי לך אחד מהן הרי זה נשבע וה"ה דאם אמר לא מנאתי אלא אחד דנשבע מדלא מיפטר כי אמר החזרתי לך אחד מהן במיגו והייט כו'. ינאק והא דנקט החזרתי לך אחד מהן בברייתא ולא נקט ולא מנאתי אלא אחד לרבותא נקט דלא מפטר במיגו דאי בעי הוה טעין טענה מעלייתא לא מנאתי אלא אחד קמ"ל דלאערומי קא מערים דסבר אי אמינא לא מנאתי אלא אחד בעינן אישתבועי אימא החזרתי ולא בעינא אישתבועי דכי האי גוונא אמרינן בפ"ק דבבא מציעא (דף ה:) דלא אע"ג דמסייעא ליה ברייתא פריך ליה ממתני' דהיכי שביק מתני' מקמי ברייתא ומשני הוא דאמר כר"א בן יעקב שהוא קב ונקי *ולבסוף דלא קאי יאמר על כרחו אלא דאמרי כברייתא לפיכך לא קאמר תיובתא: **ורבי** אליעזר בן יעקב לית ליה משיב אבידה פטור. פירש בקונטרס דמכח מתני' פריך וקשה דלא נקט לישנא דלעיל ולית ליה המוצא מציאה לא ישבע מפני תיקון העולם ועוד דאין הכי נמי דלית ליה מתני' דהא הכי שני ליה הוא דאמר כר' אליעזר בן יעקב דפליג אמתני' לכך נראה דפריך אמאי לא מהימן במיגו דאי בעי שתיק דמיגו הוי מן התורה*: **מאי** קטן גדול. הא דלא אמר אלא גדול משום דבעי לשנויי דלא תקשי לרב וכי לא ידע מתני' ועוד משום מתני' דשבועת הדיינין (שבועות דף לח:) דקתני אבל נשבעין לקטן: **אלא** בדרבה קא מיפלגי. פי' בקונטרס לעולם בטוענו קטן ודקא קשיא לך דאין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן היינו כשבא מכח עצמו דכתיב כי יתן איש ואין נתינת קטן כלום אבל בא בטענת אביו טענה חשובה היא וטעמא דרבנן כדרבה משום דבבנו מעיז וקשה דעיקר התירוץ חסר מן הספר ועוד דבהגוזל קמא (ב"ק דף קו:) ממעט נתנו כשהוא קטן וטענו כשהוא גדול משום דבעינן תביעה ונתינה כאחת שוין וא"כ מהאי טעמא נמי נמעט נתנו כשהוא גדול ותבעו כשהוא קטן דהייט בבא בטענת אביו לכך נראה לפרש דקאי אמאי דקאמר טענת עצמו טענת אחרים הוא הא דקרי לה טענת עצמו משום דבבנו מעיז ומעיז וכדרבנן אע"ג דראב"י סבר דבבנו נמי אינו מעיז הכי קאמר להו לרבנן פעמים שאדם נשבע על מה שאתם מחייבין טענת עצמו: **מפני** מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע. פי' למה לא יהא נאמן במיגו דאי בעי כופר הכל או נילף מהכא דלא אמרינן מיגו ומשני דאין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו וליכא מיגו דאין לו פנים לכפור הכל אע"ג דבכופר הכל אמרינן נמי בפ' הדיינין (שבועות דף מ:) דלאשתמוטי קא משתמיט דלכך נתקנה שבועת היסת בכופר הכל מ"מ יותר יש לו פנים לכפור מקצת מלכפור הכל וליכא מיגו אבל אין לפרש שבא ליתן טעם אמאי כופר הכל פטור וקאמר לפי שאין אדם מעיז דהא כופר הכל פטור אפילו במקום שיכול להעיז דהרי בבנו דמעיז פטרוהו רבנן אפילו מודה מקצת במיגו דאי בעי כופר. הכל וכן בפ"ק דב"מ (דף ד:) גבי סילעין דיכרין פטר [ר"ע] בלוה אומר ג' משום דמשיב אבידה דאי בעי אמר ב' והוי כופר הכל דהא דכתיב בשטר כהילך דמי ופריך נמי מינה התם למאן דאמר הילך חייב אלמא כופר הכל פטור ואע"ג דיכול להעיז משום דמסייע ליה שטרא דהא פטור במודה במקצת במיגו דאי בעי כפר הכל וכופר הכל דפטור גזירת הכתוב דכתיב כי הוא זה משמע דוקא במודה במקצת ולא כופר הכל כדאמרינן בפ"ק דב"מ (דף ה.) דתרי קראי כתיבי כתיב הוא וכתיב זה אבל מדלחייביה רחמנא שבועה בעד אחד אין להוכיח דכופר הכל פטור דאי חייב מאי נפקא מינה מעד אחד כיון דבלאו הכי חייב שבועה דאיצטריך להיכא שאין הבעלים יודעין והעד מעיד שגנב לו או שהיה חייב לאביו: **אין** אדם מעיז. אין לפרש לפי שעשה לו טובה כדפי' בקונטרס בהגוזל קמא (ב"ק דף קז.) דאם כן בפקדון שלא עשה לו טובה יפטר במודה במקצת במיגו דאי בעי כפר הכל ובכמה דוכתי מחייבינן מודה במקצת בפקדון אלא אין אדם מעיז כל מקום שאותו שכנגדו יודע שהוא משקר כדפי' ריב"א ואין להאריך כאן: **ובכולי** בעי דלודי ליה. פי' בקונטרס וכי תימא דלא נשבעיניה אשארא דמיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא אממונא לא חשיד מדלא כפריה כוליה וכי היכי דמודה בפלגא בכוליה נמי בעי דלודי ליה וקשה דבפ"ק דב"מ (דף ו.) מסקינן דלא אמרינן מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא וליכא למימר דהתם מדרבנן הוא דלא חשיד לפי שרואו דפריש משבועתא טפי מממונא דהא משמע בחזקת הבתים (ב"ב דף לג:) גבי נסכא דרבי אבא דאי הוה אמר לא חטפי הוה נשבע להכחיש את העד אלמא לא אמרינן מיגו דחשוד אממונא חשוד נמי אשבועתא והיא שבועה דאורייתא דשבועה דרבנן לא אמרינן מתוך שאינו יכול לישבע משלם דתקנתא לתקנתא לא עבדינן כדאמרינן גבי ההוא רעיא בבבא מציעא בפ"ק (דף ה.) לכן נראה דאתא לפרש דלא תימא כיון דאין אדם מעיז פניו אם כן קושטא קאמר ויפטר משבועה מאותו מקצת שכופר מטעם חזקה דאין אדם מעיז ולהכי קאמר ובכולי הוא דבעי דלודי ליה דאינו ברצון מעיז אלא אישתמוטי קא מישתמיט ואם תאמר גזלן אמאי פסול לשבועה כיון דלא אמרינן מיגו דחשיד אממונא חשיד נמי אשבועתא וי"ל דמדרבנן פסול משום דפסלתו תורה לעדות דכתיב להיות עד חמס ולא גזרו רבנן אלא היכא דלעדע פסולו דגלוי הוא להשביעו ואם תאמר מדאורייתא מאי שנא לגבי שבועה כיון דלעדות מלאו דשבועה וי"ל דחמירא ליה שבועה לפי שכל העולם נזדעזע בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא לא תשא כדאמרינן בריש פרק הדיינין (שבועות דף לט.) ועוד יש לחלק דעל אותו ממון דחשדינן ליה לא חשיד אשבועתא דעל ידי שבועה יפרוש אבל גזלן אממון אחר חשוד כמו שממון אחר לא פירש כמו כן לא יפרוש משבועה ולא קשה מההוא רעיא דאסהידו ביה דאכל תרי מנייהו אמאי פסול דהנך תרי נריך לשלם ומן השאר יפרוש על ידי שבועה דהא מה שמשלם ע"י עדים אין זה השבה מעליא דעל כרחו הוא משלם:

יהבי

כו א מיי' פ"ד מהלכות טוען ונטען הל' ס סמג עשין לה טוש"ע ח"מ סימן עה סעיף ג:

כז ב מיי' פ"ב שם ה"פ סמג שם טוש"ע ח"מ סי' ע סעיף א:

כח ג מיי' פי"א מהל' שבועות הל' ה סמג עשין עא טוש"ע ח"מ סי' פז סעיף א:

[וע"ע תוס' כתובות יח. ד"ה ור"א]

תוספות רי"ד

אלא עשרה ואפ"ה פטרינן ליה מפני תיקון העולם דאי רמיית עליה שבועה אתי לאימנועי ולא מיהדר ליה מידי והיאך ר' יצחק מחייבו שבועה בטוענו טענת [ודאי]ומהדר הוא דאמר כר' אליעזר בן יעקב פי' ר' יצחק לא סבר כמתני' אלא כר' אליעזר בן יעקב דפליג אמתני' ומחייב ליה בכל היכא דטעין ליה טענת ברי ולית ליה תקנה דילמא אתי לאימנועי דתניא רבי אליעזר בן יעקב אומר פעמים שאדם נשבע על טענת עצמו כיצד מנה לאביך בידי והאכלתיו פרס הרי זה נשבע זהו שנשבע על טענת עצמו וחכ"א אינו אלא כמשיב אבידה ופטור ואוקימנא דבטוען גדול ואומר לו בפני הלות לך אבי מנה ובדרבה קמיפלגי דאמר רבה מפני מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע חזקה אין אדם מעיז פניו בפני ב"ח ובכולהו בעי דליכפריה והאי דלא כפריה משום דאין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו ובכולהו בעי דלודי ליה והאי דלא אודי ליה אישתמוטי הוא דמישתמיט מיניה סבר עד דהוה לי זוזי ופרענא ליה ואמר רחמנא רמי שבועה עילויה כי היכי דלודי בכולהו ר' אליעזר בן יעקב סבר ל"ש בו ול"ש בבנו אינו מעיז והילכך לאו משיב אבידה הוא.ורבנן סברי בו הוא דאינו מעיז אבל בבנו מעיז ומעיז ומדלא העיז משיב אבידה הוא ומ"ה קרי ליה טענת עצמו שהיה יכול להעיז ולא העיז והוה לדבנןכאילו הודה מעצמו והוא משיב אבידה ופטור משבועת וראב"י מחייב ליה שבועה כיון דקא טעין טענת ודאי וקי"ל משנת ראב"י קב ונקי והלכה כמיתו בכל מקום וגם הלכה כר"י דקאי כותיה (ותניא) וליכא שום אמורא דפליג עליה ולית הלכתא כמתני' (והרב משנה שיטתו ופוסק במתני') דפטר ליה מפני תיקון העולם דלמא מימנע מלמיעבד מצוה אבל ודאי היכא דלא טעין לה טענת ודאי אלא טענת ספק כ"ע לא פליגי דפטור מפני שהוא משיב אבידה ואע"פ שמודה לו במקצת:

מתני'

כתובות יח. [שבועות מב.]

שבועות לח:

כתובות יח. ב"ק ק. שבועות מג: ב"מ ג.

[דף לח]

גליון הש"ס

תוס' ד"ה (בפ"א) תניא בסה"ד ולבסוף דלא קאי יאמר. וכיוצא בזה ב"ב דף ק ע"א עיי"ש בתר"ה כגון:

מתני' שסמכו אצל בעל הבית. לעשות על פיו ולא נתמנה לכך אפוטרופוס לא מאביהן ולא מב"ד אפילו הכי כאפוטרופוס הוא: ישבע. כשיגדלו היתומין ישבע להן שאין לו בידו כלום משלהן: לא ישבע. טעמא דהך פלוגתא מפרש בגמרא ובין למר ובין למר מפני תיקון העולם הוא: **גמ'** ולא שותפין. אין יכול לתרום על חלק חברו שלא מדעתו: ולא אריסין. על חלקו של בעל הבית: אתם ולא התורם את שאינו שלו. הך סיפא טעמא דרישא כלומר אתם ממעט התורם שאינו שלו והני כולהו שאינו שלו נינהו אי נמי זו ואין צריך לומר זו קתני:

תורה אור

מתני' יתומין שסמכו אצל בעל הבית או שמינה להן אביהן אפוטרופוס חייב לעשר פירותיהם *אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים ישבע מינוהו ב"ד לא ישבע אבא שאול אומר חילוף הדברים: **גמ'** ורמינהו °אתם *ולא שותפין אתם ולא אריסין אתם ולא אפוטרופין *ולא התורם את שאינו שלו אמר רב חסדא לא °קשיא כאן להאכיל °כאן להניח והתניא *האפוטרופין תורמין ומעשרין להאכיל ולא להניח ומוכרי' להן בהמה עבדים ושפחות בתים שדות וכרמים להאכיל אבל לא להניח ומוכרין להן פירות יינות שמנים וסלתות להאכיל אבל לא להניח ועושין להן לולב וערבה וסוכה וציצית וכל דבר שיש לו קצבה לאיתויי שופר ולוקחין להם ספר תורה תפילין ומזוזות וכל דבר שיש לו קצבה לאתויי מגילה ואין פוסקין עליהם צדקה ואין פודין עליהן את השבויין ולא כל דבר שאין לו קצבה לאתויי תנחומי אבלים ואין אפוטרופין רשאין לדון לחוב ולזכות בנכסי יתומים לזכות אמאי לא °אלא לחוב על מנת לזכות בנכסי יתומים ואין אפוטרופין רשאין למכור ברחוק ולגאול בקרוב ברעה ולגאול ביפה מ"ט דדלמא משתדפין ואין אפוטרופין רשאין למכור שדות וליקח עבדים אבל מוכרין עבדים ולוקחין בהן שדות רבן שמעון בן גמליאל אומר אף לא למכור עבדים וליקח שדות מ"ט דלמא לא משפיין °ואין אפוטרופין רשאין *להוציא עבדים לחירות אבל מוכרין אותן לאחרים ואחרים מוציאין אותן לחירות *רבי אומר אומר אני אף הוא נותן דמי עצמו ויוצא מפני שהוא כמוכרו לו וצריך לחשב עמהן באחרונה ר"ש בן גמליאל אומר אינו צריך אין עושין אפוטרופין נשים ועבדים וקטנים ואם מינן אבי יתומין הרשות בידו ההוא אפוטרופוס דהוה בשבבותיה דר' מאיר דהוה קא מזבין ארעתא *וזבין עבדי ולא שבקיה ר' מאיר אחוו ליה בחלמיה *אני להרוס ואתה לבנות אפילו הכי לא אשגח אמר *דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין הנהו בי תרי דאיגרי בהו שטן דכל בי שמשי הוו קא מינצו בהדי הדדי איקלע רבי מאיר להתם עכבינהו תלתא בי שמשי עד דעבד להו שלמא שמעיה דקאמר ווי דאפקיה ר' מאיר להההוא גברא מביתיה: ההוא אפוטרופוס דהוה בשבבותיה דר' יהושע בן לוי דהוה קא מזבין ארעא וזבין תורי ולא אמר ליה ולא מידי סבר לה כר' יוסי *דתניא א"ר יוסי מימי לא קריתי לאשתי אשתי ולשורי שורי אלא לאשתי ביתי ולשורי שדי הנהו יתמי דהוו סמיכי גבי ההיא סבתא הוה להו תורתא שקלה וזבינתה ניהלייהו אתו קרובים לקמיה דרב נחמן אמרו ליה מאי עבידתה דזבנא אמר להו יתומים שסמכו אצל בעל הבית תנן והא אייקר ברשותא דלוקח אייקר והא לא נקיטי דמי אמר להו א"כ היינו דרב חנילאי בר אידי אמר שמואל דאמר רב חנילאי בר אידי אמר שמואל נכסי יתומין הרי הן כהקדש ולא מקני אלא בכספא חמריה דרבנא עוקבא יתמא משכוה בארבעה ואייקר וקם בשיתא אתו לקמיה דרב נחמן אמר להו היינו דרב חנילאי בר אידי (א) דאמר רב חנילאי בר אידי אמר שמואל [קדושין כט:] נכסי יתומין הרי הן כהקדש ולא מקני אלא בכספא: משוך פירי מיתמי אייקור היינו דרב חנילאי בר אידי זול *לא יהא כח הדיוט חמור מהקדש אמשיכו להו פירי ליתמי אייקר לא יהא כח הדיוט חמור מהקדש זול סבור מינה היינו דרב חנילאי בר אידי א"ל רב שישא בריה דרב אידי הא רעה היא לדידהו דזמנין דמצטרכי לפירי וליכא דיהיב להו עד דיהבי זוזי יהבי יתמי זוזי אפירי זול לא יהא כח הדיוט חמור מן הקדש אייקר סבור מינה היינו דרב חנילאי בר אידי אמר להו רב שישא בריה דרב אידי הא רעה היא לדידהו

דאתו

להאכיל. יתומים לאותר חייבים לעשר: להניח. התבואה באוצר עד שיגדלו למה ליה עשורי לכשיגדלו יעשרום הם: והתניא. בניחותא: ומוכרין להם. כלומר לצרכם מנכסיהם: להאכיל. המעות: אבל לא להניח. שמא יגנבו אי נמי משום שבח בית אביהן טי וכבוד הוא להם: צדקה. אין לה קצבה דהא בכל שעתא קיימי עניים ונמלאו נכסיהם כלים: לדון. עם בעל דין של יתומים הבא לעורר על נכסיהם שמא יתחייבו בטעותיהם ולכשיגדלו היתומין ידונו עמו: לזכות אמאי לא. ידונו עמו אם דנו וזכו היתומים אמאי לא הוי דינא: אלא. ה"ק אין רשאין לדון לחוב על מנת לזכות אם דנו כדי לזכות ונתחייבו אין היתומין נפסדין: דלמא לא משפיין. לא יהו מסוקטות אלא שמא יצא עליו ערעור: להוציאן לחרות. אפילו אין היתומין נפסדין שהעבדים באין לפדות עצמן בכסף שנותנין להם אחרים על מנת שאין ליתומין רשות בו אפי' הכי אין רשאין שהרי אין גופן קני להן לשחררן: אבל מוכרין אותם לאחרים. לתקנת היתומין כגון להאכיל או ליקח שדות: ואחרים מוציאין אותם כו'. ואותם אחרים שהיו רוצין לתת להם הכסף לפדות עצמן הן יקחום ויהיו קנוים להן ואח"כ ישחררום: אומר אני. כשם שרשאין למוכרן לאחרים כך הם רשאים לקבל הכסף מיד העבד עצמו בתורת מכירה: מפני שהוא. האפוטרופוס: כמוכרו לעצמו. לעבד עצמו: באחרונה. כשיגדלו יחשב עמהן וישבע שלא נשאר בידו כלום: נשים. אין דרכן לצאת ולבא ולטרוח: עבדים. אין נאמנין: קטנים. אינם בני דעת: דכל בי שמשי. של ערב שבת: שמעיה. לשטן דקאמר ווי דאפקיה מביתיה: לאשתי ביתי. שכל צרכי הבית על ידה נעשים והיא עיקר הבית וכן שור עיקרו של שדה: מאי עבידתה דזבנא. מי מינה אפוטרופוס: יתומין שסמכו תנן. ואף ע"פ שלא נתמנה חשיב ליה כאפוטרופוס: הרי הן כהקדש. דכתיב (ויקרא כז) ונתן הכסף וקם לו ולא שייכא בהו משיכה: משכו. לקוחות מאפוטרופסים: בארבעה ארבעה. החבית: לא יהא כח הדיוט חמור מהקדש. כל הדיוט המוכר יכול לחזור בו כל זמן שלא משכו הלקוחות אבל אם משך לא יכול לחזור וכל שכן אלו שהן כהקדש דליפוי כח עשאום כהקדש ולא להרעת כח: המשיכו. מוכרים: פירי ליתמי. שהיתומים משכו פירות מאחרים ולא נתנו דמים: אייקר. ורוצין המוכרים לחזור משום דקנין יתומים בכסף: לא יהא כח הדיוט כו'. וכיון דאי אמשיכו להדיוט לא הדרי השתא כל שכן דלא הדרי: הייט דרב חנילאי. ויהדרו בהו יתמי: אייקר. ורוצים המוכרים לחזור: הייט דרב חנילאי. ולא יחזרו:

נשרפו

יהבי יתמי זוזי אפירי זול לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש. פירוש והיתומין יכולין לחזור בהן וא"ת גבי הקדש כה"ג אינו יכול לחזור כיון דאיכא מי שפרע בהדיוט כדאמרינן בפ"ק דקידושין (דף כט.) גבי פדאוהו במנה ולא הספיק למושכו עד שעמד במאתים וי"ל דהתם קני בכסף מדאורייתא ומשום שלא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש נמי ליכא כיון דבהדיוט נמי קאי במי שפרע אבל יתמי מן התורה דינס כהדיוט ולא קנו בכסף ולא קיימי אפילו במי שפרע:

דאתו

תוספות רי"ד

מתני' יתומים שסמכו אצל ב"ה חייב לעשר פירותיהן מפני תיקון העולם אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים ישבע מינוהו ב"ד לא ישבע אבא שאול אומר חילוף הדברים המטמא והמדמע והמנסך בש"ג: פטור במזיד חייב הכהנים שפיגלו במקדש מזידים חייבים פי' יתומים שסמכו מאליהן אצל ב"ה ולא נתמנה אפוטרופוס עליהן לא מפי ב"ד ולא מפי אביהם חייב אותו ב"ה לעשר פירותיהן מפני תיקון העולם שדין אפוטרופוס יש לו כיון שהן סמוכין עליו: ורמינהו אתם ולא שותפים אתם ולא אריסים אתם ולא אפוטרופין אתם ולא התורם את שאינו שלו פי' כן תרימו גם אתם אתם ולא שותפים שאם היו שניהם שותפים בשדה אין האחד רשאי לתרום חלק חבירו בלא רשות חבירו וכן האריס לא יתרום חלק ב"ה בלא רשותו וכן האפוטרופוס אינו רשאי לתרום פירות של יתומים · כל אלו מפני שאינן שלהן ואין אדם תורם דבר שאינו שלו ואי ק' והתנן בפ"ג דתרומות השותפין שתרמו בזה אחר זה ר' עקיבא אומר תרומת שניהם תרומה וחכ"א תרומת הראשון תרומה ר' יוסי אומר אם תרם הראשון כשיעור אין תרומת השני תרומה ואם לא תרומת השני תרומה. בד"א בשלא דבר אבל אם הרשה את בן ביתו או עבדו או שפתחו לתרום תרומתו תרומה וכו' דאלמא השותף שתרם אפילו שלא ברשות תרומתו תרומה י"ל כגון שהיו שותפין בפירות דמסתמא ניחא ליה לשותף במאי דעביד חבריה ומאי דאמרי' הכא אתם ולא שותפין כגון שהיו שותפין בשדה ולא בפירות שהיו מחלקין הפירות וכל אחד היה מוליך את חלקו בביתו · אמר רב חסדא לא ק' כאן להאכיל כאן להניח פי' מה שצריכים היתומים לאכול מעשר ותורם להם מפני שהם קטנים ותרומת הקטן אינה תרומה כדתנן בריש תרומות חמשה לא יתרומו ואם תרמו אין תרומתן תרומה החרש והשוטה והקטן והתורם את שאינו שלו ועובד כוכבים שתרם את של ישראל אפילו ברשות אין תרומתן תרומה אבל להניח את התבואה מעושרת באוצר עד שיגדילו אינן רשאין לעשר לכשיגדילו יעשרו הם ואי ק' כיון שאין האפוטרופסים רשאין מן התורה לתרום ולעשר היאך תורמין כדי להאכיל והלא תרומתן היא טבל והיאך יאכלו אותה הכהנים י"ל דב"ד הפקירו נכסי היתומים שיהו האפוטרופסין תורמים את שאינו שלהם ודוקא להאכיל זיכוהו ב"ד אבל להניח לא וכך י"ל במכירת העבדים דאמרי' לקמן שהאפוטרופסים מוכרין אותן לאחרים ואותן האחרים יכולין לשחררן ולהתירן בבת ישראל ולא אמרינן כיון שהאפוטרופסים אינן בעלים נמצא שקנין הלוקח אינו כלום ואינו יכול לשחררו אלא ב"ד הפקירום שיהו האפוטרופסים זוכים בהן ומכירתן מכירה גמורה היא אבל לשחררם לא זיכום ב"ד שכל מה שעשו לא עשו אלא לתיקון היתומים ואם יעשו ע"ד ב"ד הרי הן בעלים ואם לאו הרי הן כנכרים: והתניא · סיוע אפוטרופסין תורמין ומעשרין להאכיל אבל לא להניח ומוכרין בהמה עבדים ושפחות שדות וכרמים להאכיל אבל לא להניח ועושים להן סוכה ולולב וציצית וכל דבר שיש להן קצבה לאתויי שופר ולוקחים להן ס"ת תפילין ומזוזות וכל דבר שיש לו קצבה לאתויי מגילה ואין פוסקין עליהן צדקה ואין פודין עליהן את השבויין וכל דבר שאין לו קצבה לאתויי תנחומי אבלים ואין האפוטרופסין רשאין לדון בנכסי יתומים ע"מ לזכות פי' אם באו לדון ולטעון על נכסי יתומים אין האפוטרופין רשאין לדון עמהן ואם נתחייבו אין חיובן חיוב ואע"ג שכונתם כדי לזכותם אלא ממתינין להן עד שיגדילו שאין נזקקין לנכסי יתומים עד שיגדילו ואע"פ שיש להן אפוטרופוס ואין האפוטרופין רשאין למכור ברחוק ולגאול בקרוב ברע ולגאול ביפה מ"ם דילמא מישתדפי: ואין האפוטרופין רשאין למכור שדות וליקח עבדים אבל מוכרין עבדים ולוקחין בהן שדות רשב"ג אומר אף אין מוכרין עבדים ולוקחין שדות מ"ם דילמא לא מישפיין ואין אפוטרופין רשאים להוציא עבדים לחירות אבל מוכרין אותן לאחרים ואחרים מוציאין אותן לחירות וצריך לחשוב עמהן באחרונה דברי ר' רשב"ג אומר אינו צריך פי' צריך לחשב עמהן ולהשבע להן שלא נשאר בידו משלהן כלום ואין עושין אפוטרופוס נשים ועבדים וקטנים ואם מינן אבי יתומים הרשות בידו וש"מ דבאפוטרופוס שמינהו ב"ד מיירי ואתי ר' כאבא שאול ורשב"ג

עין משפט נר מצוה

כט א מיי' פ"ד מהל' תרומות הלכה י ופי"א מהלכות נחלות הלכה ט סמג עשין לו טוש"ע ח"מ סימן רצ סעיף יד:

ל ב מיי' פי"א מהלכות נחלות הלכה ה סמג שם טוש"ע שם סעיף טז:

לא ג מיי' פ"ד מהל' תרומות הלכה ה וע"ש בכ"מ:

לב ד מיי' שם הלכה י וע"ש בכ"מ:

לג ה מיי' שם הל' ג:

לד ו מיי' פי"א מהל' נחלות הל' ט סמג עשין לו טוש"ע ח"מ סי' רצ סעיף יד:

לה ז מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם:

לו ח מיי' שם הלכה י טוש"ע שם סעי' טו:

לז ט מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם סעי' יב:

לח י כ ל מיי' שם הלכה ו ז טוש"ע שם סעיף יא:

לט מ מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם סעי' יג:

מ נ מיי' שם טוש"ע שם סעיף טו:

מא ס טוש"ע שם סעי' ב:

מב ע טוש"ע שם סעי' ה:

מג פ מיי' פ"ט מהל' מכירה הלכה ג סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קצט סעיף ד:

מד צ מיי' שם:

מה ק ר מיי' שם הל"ה:

מו ש ת מיי' שם הל' ו:

[נע"י אני]

מסורת הש"ס

תמורות פט: [תוס' ב"ב פ"ח ע"ש]

קדושין מא:

[עי' תוס' כתובות כ: ד"ה הרי זה]

[תוספ' תרומות פ"א ותוס' ב"ב פ"ח]

[הטעם נתבאר בתוס' לעיל לח: בד"ה אין]

לעיל לח: לט:

[צ"ל וזבן]

[סנהדרין ל. הוריות יג:]

שבת קיח:

הגהות הב"ח

(א) גמ' בר אידי אמר שמואל דאמר כו':

גליון הש"ס

גמ' כאן להאכיל. עי' לעיל דף מ ע"ב תד"ס וכתב: שם כאן להניח. עי' שבת דף נד ע"ב תד"ה סוף מעשר: שם אלא לחוב וכו'. עי' קדושין דף מב ע"א תד"ס אלא לחוב: שם ואין אפוטרופין וכו'. עיין לעיל דף לח ע"ב תוד"ס אין:

דאתו למימר להו נשרפו חיטכם בעלייה *יהבי להו זוזי ליתמי אפירי אייקר לא יהא כח הדיוט חמור מהקדש זול סבור מינה היינו דרב חנילאי בר אידי אמר להו רב שישא בריה דרב אידי הא רעה הוא לדידהו דזמנין דמצטרכי לזוזי וליכא דיהיב להו עד דיהבי להו פירי אמר רב אשי אנא ורב כהנא חתמינן אשטרא דאימיה דזעירא יתמא דמזבנא ארעא. לכרגא בלא אכרזתא *דאמרי נהרדעי לכרגא ולמזוני ולקבורה מזבנינן בלא אכרזתא: עמרם צבעא אפוטרופא דיתמי הוה אתו קרובים לקמיה דרב נחמן אמרי ליה קא לביש ומכסי מיתמי אמר להו כי היכי דלישתמען מיליה קאכיל ושתי מדידהו ולא אמוד אימור מציאה אשכח והא קא מפסיד אמר להו אייתו לי סהדי דמפסיד ואיסלקיניה דאמר רב הונא חברין משמיה דרב אפוטרופוס דמפסיד מסלקינן ליה דאיתמר אפוטרופא דמפסיד רב הונא אמר רב מסלקינן ליה דבי רבי שילא אמרי לא מסלקינן ליה והלכתא מסלקינן ליה: אפוטרופים שמינהו אבי יתומים ישבע: מאי טעמא אי לאו דאית ליה הנאה מיניה לא הוה ליה אפוטרופוס ומשום שבועה לא אתי לאמנועי: מינוהו ב"ד לא ישבע: מלתא בעלמא הוא דעביד לבי דינא ואי רמית עליה שבועה אתי לאמנועי: אבא שאול אומר חילוף הדברים: מ"ט מינוהו ב"ד ישבע בההיא הנאה דקא נפיק עליה קלא דאיניש מהימנא הוא דהא סמיך עליה בי דינא משום שבועה לא אתי לאמנועי מינוהו אבי יתומים לא ישבע מילתא בעלמא הוא דעבדי להדדי ואי רמית עליה שבועה אתי לאמנועי אמר רב חנן בר אמי אמר שמואל הלכתא כאבא שאול: תניא רבי אליעזר בן יעקב אומר זה וזה ישבע והלכה כדבריו תני רב תחליפא בר מערבא קמיה דר' אבהו אפוטרופים שמינהו אבי יתומים ישבע מפני שהוא נושא שכר אמר ליה את אייתת קבא וכיילת ליה אלא אימא מפני שהוא כנושא שכר: **מתני'** *המטמא והמדמע והמנסך בשוגג פטור במזיד חייב: **גמ'** איתמר מנסך רב אמר מנסך ממש ושמואל אמר מערב מ"ד מערב מ"ט לא אמר מנסך אמר לך מנסך קם ליה בדרבה מיניה ואידך כדרבי ירמיה *דא"ר ירמיה משעת הגבהה הוא דקנה מתחייב בנפשו לא הוי עד שעת ניסוך ולמאן דאמר מנסך מ"ט לא אמר מערב אמר לך מערב היינו

נשרפו חיטכם בעלייה. שהרי קניתם במעות וכי תימא לא מצו למימר הכי דהא גבי גריעותא דיתמי אמרינן לא יהא כח הדיוט חמור מהקדש לאו מילתא הוא דכיון דלענין חזרה לאו ברשות מוכר הוא לענין דליקה נמי לאו ברשותיה קיימא דהאי דגבי הדיוט מוקמינן לה ברשות מוכר לדליקה היינו טעמא בההיא הנאה דקיימא ברשותיה לחזרה: אכרזתא. שמכריזין שלשים יום קרקע פלוני יוצא לימכר בב"ד: דמזבנא ארעא. דיתמי לפיוסי כרגא דיתמי וזבנה בלא אכרזתא מפני שגבאי המלך נחוץ: מזבנינן בלא אכרזתא. לפי שאין פנאי: אמר להו. רב נחמן: כי היכי דלשתמען מיליה. וצורך היתומים הוא שיהא נראה כאדם חשוב ולא אמיד. אינו עשיר לעשות יציאות הללו משלו ומשל יתומים הוא עושה וסתם עשיר אומדים אותו בני אדם זה ככה וזה ככה אבל עני אין אדם אומדו א"נ דלא אמיד לבני אדם שיהא עושרו ראוי ליציאות הללו: והא קמפסיד. נכסי היתומים שאינו מפרנס הקרקעות כראוי להם וקוצץ אילנות: ומשום שבועה. דרמית עליה לבסוף לא ממנע מתחלה שהרי הנהו זה: מלתא בעלמא הוא דעבד. גבי ב"ד טובת חנם היא שזה עושה לב"ד לקבל דבריהן ולטרוח לפני יתומין ואתי לאמנועי מעיקרא מלקבל עליו: מלתא בעלמא הוא דעבוד להדדי. דברי אהבה וריעות היה ביניהם ולא הנאת ממון כל כך: **מתני'** המטמא. טהרותיו של חברו כגון תרומה: והמדמע. תרומה בחולין של חברו ומפסידו שאוסרו לזרים וצריך למוכרו לכהנים בזול: והמנסך. יין חברו בגמרא מפרש לה: בשוגג פטור ס'. בגמרא אמר טעמא: פטור. מתשלומין: **גמ'** מנסך ממש. שנסך בידו לתוכו לשם ע"ז וכך היתה עבודתן: מערב. יין נסך ביין כשר של חבירו ואסרו בהנאה: קם ליה בדרבה מיניה. לא מצי למיתני במתניתין אמזיד חייב בתשלומין דהא עובד עבודת כוכבים הוא ונסקל: דאגבהה. ע"מ לנסכו: היינו

דאתו למימר להו נשרפו חיטכם בעלייה. הקשה בקונטרס וכי נשרפו יחזרו בהן כמו בזול וי"ל כיון דברשות יתמי איקור ומסתברא דברשותם נמי נשרפו וא"ת לעיל דאמר משוך פירי מיתמי איקר היינו דרב חנילאי והדרי בהו יתמי הא רעה הוא לגבייהו דיאמרו להן הלוקחין נשרפו חיטכם בעלייה וי"ל דנעשים הלוקחים שומרי שכר כיון דיכולים לאוכלם ולעשות בהם כל חפצם כדאמרינן בהאומנין (ב"מ דף פא.) הלוקח כלי מבית האומן לשגרו לבית חמיו ונאנס בהליכה חייב בחזרה פטור מפני שהוא נושא שכר אלמא בחזרה הוי נושא שכר דהואיל ונהנה מהנה: **לכרגא.** פירש בקונטרס לפיוסי כרגא דיתמי ט' משמע דלשאר צורכי היתומים בעי הכרזה וקשה דבפ' שום היתומים (ערכין דף כב.) כי פריך לרב אסי דאמר אין נזקקין לנכסי יתומין אלא א"כ רבית כו' ממתני' דשום היתומין מוקמה לשאר צורכי יתומים בר מבעל חוב לכך נראה דהכא בכרגא ומזונות וקבורה דאשה ובנות: **ולקבורה.** הא פשיטא דאין ממתינים לקבור את המת עד דמשלמי יומי הכרזה אלא הא קא משמע לן דאם לוו לצורך קבורה מוכרין בלא הכרזה ופורעין: **הלכה** כאבא שאול. אומר ר"ת דכן הלכה אע"ג דקיימא לן (עירובין סב:) דמשנת ראב"י קב ונקי ובברייתא קתני נמי וכן הלכה כדבריו *אין למידין הלכה מפי תלמוד וכן מוכיח בהכותב (כתובות דף פז:) דמוקי פלוגתייהו דר"ש ורבנן בפלוגתא דאבא שאול ורבנן ורבי שמעון כאבא שאול ובכולהו ליסני דהתם רבי שמעון כהלכתא ואומר רבינו חיים דלא מחייבינן אפוטרופא לישבע אלא דלא עיכב כלום משלהם אבל לא מישתבע שלא פשע דאפי' ודאי פשע פטור כדאמרינן בפרק ד' וה' (ב"ק דף לט.) גבי שור של יתומים שנגח דגבי מעלייתא דיתמי דאי אמרת מעלייתא דאפוטרופא ממנעי ולא עבדי ולר' יוסי בר' חנינא נמי דאמר מעלייתא דאפוטרופוס חוזרין ונפרעין מיתומין לכי גדלי והרב רבי שלמה בר יוסף מוורדון הביא ראיה דאפשיעה חייב דאמר בהמפקיד (ב"מ דף מב:) גבי תורא דלא הוה ליה ככי ושיני ומת נימא ליה לאפוטרופוס זיל שלים אמר אנא לבקרא מסרתי משמע הא לאו הכי חייב ולא שייך ממנעי ולא עבדי אלא דוקא התם שלא נתמנו כל עיקר אלא כדי שישלמו ולא בשביל ריוח היתומין אלא לתקנתא דשאר אינשי דלא ליתזקי אבל אפוטרופא שנתמנה לצורך היתומים לא ממנע בשביל מה שמשלם כשפשע לכ"ע אי משום דעבד ליה דניחא נפשיה אי משום דנפיק עליה קלא דאינש מהימנא הוא וגבי שבועה דווקא פליגי ומיהו נראה דודאי אי פשע חייב לשלם לכ"ע אבל כל כמה דלא ידעי' אי נאבד כלום אין ראוי להשביעו על דבר זה בלא טענה כדאמרינן בירושלמי דפירקין קאתיא דרבי יוחנן דאמר משל יתומים כרבנן ודרבי יוסי בר' חנינא דאמר מעליית אפוטרופא כאבא שאול אתיא דרבי יוחנן כרבנן בהמיה אפילו יסבור כאבא שאול בעי אינים מיתן זוזי בגין דמיתקרי מהימן אבל גבי שור יתומין דלא הועמד אפוטרופא לנאמנות אלא לשמור שלא יגח ודרבי יוסי ברבי חנינא כאבא שאול אפילו יסבור כרבנן אדם מבריח עצמו מן השבועה ואין מבריח עצמו מן התשלומין פי' רוצה לשלם כשיפשע ואינו רוצה שישביעוהו בחנם: **מנסך** קם ליה בדרבה מיניה. ומטעם שלא יהא כל אחד ואחד הולך ומטמא טהרות של חבירו אין לחייבו דמהאי טעמא לא מחייבינן ליה טפי אלא כאילו הוא היזק ניכר וא"ת ולשמואל מ"ש מדאמרי' בריש אלו נערות (כתובות דף ל:) ומודה ר' נחוניא בן הקנה בגונב חלבו של חברו ואכלו שהוא חייב שכבר נתחייב בגנבה קודם שיבא לידי איסור חלב וי"ל דסבר שמואל דהגבהה לצורך ניסוך היא טפי דאי אפשר לניסוך בלא הגבהה אבל התם אפשר לאכילה בלא הגבהה דאי בעי גחין ואכיל והכי מפליג התם בין ההיא להא דאמר רבי אבין גבי שבת זרק חץ מתחילת ד' לסוף ד' וקרע שיראים בהליכתו פטור דעקירה לצורך הנחה היא משום דאי אפשר להנחה בלא עקירה וקסבר שמואל דניסוך נמי דומה לדר' אבין ור' ירמיה ורב דהכא סברי כאידך שינויא דהתם דמחלק בין זורק חץ לגונב חלבו משום דזורק חץ אי בעי להדורי לא מצי מהדר הכא מצי מהדר וגבי ניסוך נמי כיון דמצי מהדר

עין משפט נר מצוה

מז א ב מיי' פ"ט מה' מכירה הלכה ו' טוש"ע ח"מ סי' קל"ט סעי' ד:

מח ג מיי' פי"ב מהל' אישות הל' יז ופ"ח הלכה כ ופי"ב מהלכות מלוה ולוה הלכה יא סמג עשין מה ונד ופא טוש"ע אה"ע סימן ע סעיף ה וסימן נג סעיף כה וסי' קד סעיף ג וסימן קיב סעיף ו וטוש"ע ח"מ סי' קט סעיף ג:

מט ד מיי' פי"א מהל' נחלות הלכה ה טוש"ע ח"מ סימן רנ סעיף ד:

נ ה מיי' שם פ"י הלכה ז טוש"ע שם סעיף ה:

נא ו מיי' שם פי"א הל"ה ופ"ט מהל' שלוחין הלכה א סמג עשין קנג טוש"ע ח"מ סי' נ סעיף א וסימן רצ סעיף טז:

נב ז ח מיי' פ"ו מהל' חובל ומזיק הלכה ג סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סימן שפה סעיף א:

נג ט מיי' וסמג שם טוש"ע שם סעיף ב:

ב"מ קד: כתובות

תוספות רי"ד

רשב"ג כרבנן ולקמן פסקי' הלכה כאבא שאול: ההוא דהוה בשבבותיה דר' מאיר דהוה מזבין ארעתא וזבין עבדי ולא שבקיה ר' מאיר איתחזי ליה בחלמיה אני להרוס ואתה לבנות ואפ"ה לא אשגח אמר דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין: וההוא דהוה בשיבבותיה דריב"ל דהוה מזבין ארעתא וזבין תורי ולא אמר ליה ולא מידי דתניא א"ר יוסי מימי לא קראתי לאשתי אשתי ולשורי שורי אלא לאשתי ביתי ולשורי שדי: הנהו יתמי דהוו סמיכי גבי ההוא סבתא הויא להו תורתא שקילא זבינתא ניהלייהו אתו קרובים לקמיה דר' נחמן אמרו ליה מאי עבידתה דמזבנא פי' מי פינה אותה אפוטרופא עליהן אמר להו יתומים שסמכו אצל ב"ה תנן והא אייקר ברשותא דלוקח אייקר והא לא נקיטי יתמי דמי אמר להו א"כ היינו דרב ניהלאי בר אידי דאמר רב ניהלאי בר אידי אמר שמואל נכסי יתומים הרי הן כהקדש ולא מיקנו אלא בכספא: משוך פירי מיתמי אייקר היינו דרב ניהלאי זול לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש פי' ואין הלוקח יכול לחזור בו כיון שמשך: אימשיכו להו פירי ליתמי אייקר לא יהא כח הדיוט חמור

וכגון שמינתו אבי יתומים שבין הוא שהאמינו עליהן אין כח לב"ד לסלקו קא מפסיד שאינו מתעסק בהן כראוי והקרקעות נפסדות אמר להו אייתו לי סהדי ואסלקיה דאמר רב תנא חורין משמיה דרב אפוטרופא דמפסיד מסלקי' ליה והלכתא כותיה ואמרי רבותא מינו דמסלקי' ליה משביעים ליה והאי דאפסקא הלכתא דלא משביעין ליה ה"מ היכא דלא אישתכח עליה פסידא אבל היכא דאישתכח עליה פסידא מסלקי' ליה ומשבעינן ליה. אפוטרופוס שמינה אבי יתומים ישבע מ"ט דאי לאו דאית ליה הנאה מיניה לא הוה ליה אפוטרופא ומשום שבועה לא אתי לאימנועי מינוהו ב"ד לא ישבע מ"ט מילתא בעלמא הוא דעביד לבי דינא ואי רמית עליה שבועה אתי לאימנועי אבא שאול אומר חילוף הדברים מינוהו ב"ד ישבע מ"ט בההיא הנאה דקנפיק (מיניה) עליה קלא דאיניש מהימן הוא וסמכי עליה בי דינא משום שבועה לא אתי לאימנועי מינהו אבי יתומים לא ישבע מילתא בעלמא הוא דעבדי איניש אהדדי ואי רמית עליה שבועה אתי לאימנועי אמר רב חנן בר אמי אמר שמואל הלכה כאבא שאול תניא ר' אליעזר ב"י אומר זה וזה ישבע והלכה כדבריו אע"ג דק"ל משנת ר' אליעזר ב"י קב ונקי והלכה כמותו בכל מקום ה"מ היכי דלא פסקי אמוראי הלכתא אבל הכא כיון דפסק שמואל הלכה כאבא שאול כשמואל עבדי'. ואע"ג דתניא והלכה כדבריו הא ק"ל אין למדין הלכה מפני משנה ואפסק אמוראי

מכח הקדש ואין המוכר יכול לחזור בו. זול כסבור למימר היינו דר"ב ניהלאי פי' והיתומים יכולין לחזור בהן אמר להו רב ששת הא רעת היא להן דזימנין דמיצרכי פירי וליכא דיהיב להו בהקפה עד דפרע זוזי יהיב זוזי דיתמי אפירי זול לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש ויכולין היתומים לחזור בהן אייקר סבור מינה היינו דרב ניהלאי ואין המוכר יכול לחזור בו אמר להו רב שישא בריה דרב אידי רעת היא לדידהו דאתו למימר להו נשרפו חיטין בעלייה ולא יטרח להצילם אבל אם נאמר שהמוכר יכול לחזור בו אם ירצה מפני שלא משכו יטרח ויצילם כי הוא סבור להרויח בהן יהבו להו זוזי ליתמי אייקר לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש ויכולים לחזור בהן זול סבור מינה היינו דרב ניהלאי אמר להו רב שישא בריה דרב אידי הא רעה לדידהו דזמנין דמצרכי להו זוזי לפירי וליכא דיהיב להו נמצא עכשיו שדין היתומים שוה לשאר בני אדם בכל דבר הוץ כשמשכו אחרים מהן והוקירו אמר רב אשי אני וארי שבחבורה ומנו רב כהנא חתמינן אשטרא דאימיה דזעירי יתמא דזבנא ארעא לכרגא ולמזוני בלא אכרזתא דאמרי נהרדעי לכרגא ולמזוני ולקבורה מזבנינן בלא אכרזתא: עמרם צבעא אפוטרופא דיתמי הוה אתו קרובים לקמיה דרב נחמן אמרו ליה לביש ומכסי מיתמי אמר להו כי היכי דלישתמען מיליה קאכיל ושתי ולא אמיד אימור מציאה אשכח

שמכינן כתב ר' יצחק ז"ל ודוקא מילי בטענת שמא אבל בטענת ברי משבעינן ליה כגון דגדלי יתמי וטעני טענת ברי עליה ואיהו כפר כגון האי ודאי מישתבע ודברי טעם הן דדוקא משבועת האפיטרופין פטרה שהוא בלא טענת ודאי. ואלו נשבעין שלא בטענה השותפין והאפוטרופין וכו' ואמרי' מאי שלא בטענת [בטענת]ודאי אלא בטענת ספק אבל בטענת ודאי הרי הוא ככל אדם ואינו נפטר משבועה: המטמא והמדמע וכו' פי' טימא תרומתו של כהן והפסידה לגמרי דהו לא חזיא לאכילה או טהרותיו של חבירו שהן חולין ואוכל חולין בטהרה וגורם לו למכרן בזול לטמאים שיאכלו אותם בימי טומאתם. ומדמע שהוא מערב תרומה בחולין וגורם לו שצריך למוכרן לכהנים בזול בדמי תרומה. ומנסך רב (אשי) אמר מנסך ממש שהגביה בכלי של יין תיסך ממנו לשם עבודת כוכבים ואסרו כולו בהנאה ושמואל אמר מערב שלקח יין נסך ועירב ביינו של ישראל ואסר. ורב דאמר מנסך ממש אע"ג דקם ליה בדרבה מיניה סבר לה כר' ירמיה דא"ר משעת הגבהה הוא דקנייה ומתחייב בנפשו לא הוי עד שעת ניסוך הלכך אינן באין כאחד וחייבין לשלם כל אלה אם עשה בשוגג פטור ואם עשה במזיד חייב הכהנים שפסלו הקרבן כגון שטימאו או שעשו אותו פעבודות הדם או קבלה או הולכה או זריקה על מנת לאכלו חוץ לזמנו או חוץ למקומו או פיגול שירצו שהקרב

היינו מדמע ואידך קנסא הוא ומקנסא לא ילפינן ולמאן דיליף קנסא מקנסא כל הני למה לי צריכא דאי תנא מטמא אי תרומה הוה אמינא משום דקא מפסיד לה לגמרי ואי מטמא חולין משום *דאסור לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל אבל מדמע אימא לא ואי אשמעינן מדמע משום דשכיח אבל מטמא דלא שכיח אימא לא ואי אשמעינן מטמא ומדמע משום דלא קים ליה בדרבה מיניה אבל מנסך דקים ליה בדרבה מיניה אימא לא קא משמע לן כדרבי ירמיה ולהא *דתני אבוה דר' אבין בראשונה היו אומרים המטמא והמנסך חזרו לומר אף המדמע כל הני למה לי צריכא דאי אשמעינן מטמא משום דלא קים ליה בדרבה מיניה אבל מנסך דקים ליה בדרבה מיניה אימא לא ואי אשמעינן מנסך משום דקא מפסיד ליה לגמרי אבל מטמא דלא מפסיד ליה לגמרי אימא לא ואי אשמעינן הני תרתי משום דהפסד מרובה אבל מדמע דהפסד מועט אימא לא צריכא אמר חזקיה דבר תורה אחד שוגג ואחד מזיד חייב מאי טעמא *היזק שאינו ניכר שמיה היזק ומה טעם אמרו בשוגג פטור כדי שיודיעו אי הכי אפילו במזיד נמי השתא לאזוקי קא מכוין אודועי לא מודע ליה ור' יוחנן אמר דבר תורה אחד שוגג ואחד מזיד פטור מאי טעמא היזק שאינו ניכר לא שמיה היזק ומה טעם אמרו במזיד חייב שלא יהא כל אחד ואחד הולך ומטמא טהרותיו של חבירו ואומר פטור אני תנן* הכהנים שפגלו במקדש מזידים חייבין ותני עלה *מפני תיקון העולם ואי אמרת היזק שאינו ניכר שמיה היזק האי שוגגין פטורין מפני תיקון העולם מיבעי ליה הכי נמי קאמר מזידין חייבין הא שוגגין פטורין מפני תיקון העולם מתיב רבי אלעזר *העושה מלאכה במי חטאת ובפרת חטאת פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים ואי אמרת היזק שאינו ניכר שמיה היזק בדיני אדם נמי לחייב הוא מותיב לה והוא מפרק לה פרה שהכניסה לרבקה על מנת שתינק ותדוש מי חטאת ששקל בהן משקלות והאמר רבא מי חטאת ששקל

היינו מדמע. שמערב בהיתר דבר האוסרו וכיון דשמעינן דקנסוהו רבנן ה"ה דילפי' מיניה למנסך ולא אצטריך למתנייה אבל השתא דמנסך ממש אינטריך למתניי' דלא תימא קם ליה בדרבה מיניה ופטור: [קנסא הוא]. מטמא ומדמע דבמזיד חייב קנסא הוא דהיזק שאינו ניכר לא שמיה היזק: וקנסא מקנסא לא ילפינן. דהא לאו דינא הוא והיכא דקנוס קנוס והיכא דלא קנוס לא קנוס ולהכי אצטריך מנסך: ולמאן דיליף קנסא מקנסא. היינו רב דאמר מנסך ממש דאילו מערב לא אצטריך דילפינן ממדמע אע"ג דקנסא הוא: כל הני. דמתני' למה לי ליתני חדא ונילפא אידך מינה: משום דקא מפסיד לה לגמרי. דלא חזיא תו לאכילה: דאסור לגרום טומאה. מפני פרושים שאוכלין חוליהן בטהרה ומשום דעבד איסורא קנסוהו: מדמע. לא מפסיד לגמרי דהא חזי לכהנים וזבני מיניה בזול: משום דשכיח. דעביד ובמילתא דשכיח עבדי רבנן תקנתא כי היכי דלא נעביד: כר' ירמיה. דמדאגבהה קנייה: למה לי. כיון דתנן מנסך בתרתי דרישא כ"ש מדמע דליכא למימר דקם ליה בדרבה מיניה: מנסך. מפסיד לגמרי שאוסרו בהנאה אבל מטמא אע"ג דמפסיד ליה לגמרי לענין שהוא עצמו אינו יכול לאכול אבל חזי הוא עדיין להסקה או למאכל בהמה דאפי' מטמא תרומה חזי להסקה או לבהמת כהן: מטמא איכא הפסד מרובה דלא חזיא תו לאכילה: שמיה היזק. ובהיזק לא חילקה תורה כשהוא בא בידי אדם עצמו בין שוגג למזיד כדאמרינן בהחובל (ב"ק דף פה:) פצע תחת פצע לחייב על השוגג כמזיד: היזק שאינו ניכר. כגון הני דמתניתין שלא נשתנו מכמות שהיו: כדי שיודיעו. שטימא או דימע דאי מחייבת ליה לא אתי מודע להו לבעלים ואכלי איסורא: לצעוריה קא מכוין. דאי לאו להקניטו בא ונהודיעו למה לו דעבד: הכהנים שפגלו. קרבנות ששחטום וזרקום לאכול מהם חוץ לזמנם ולא הורצו לבעלים: מזידין. שידעו שפסולים בכך: חייבין. לשלם דמיהם לבעלים שהרי צריכין להביא אחרים ואי נמי נדבה היא קשה בעיניו שלא הקריב קרבנו שהרי להביא דורון היה מבקש: מפני תקון העולם. קס"ד דה"ק חייבין מפני תקון העולם שלא ירגילו בכך: שוגגין פטורין מפני תיקון העולם מיבעיא ליה. דהא חייבין דמזיד דינא דאורייתא הוא ותיקון העולם אפטורין הוא דשייך למיתני כדי שיודיעו: הא שוגגין פטורין. דמתני' לא תני שוגגין פטורין בהדיא ברישא ואי נמי תני תיקון העולם לא ארישא קאי: מי חטאת. דפרה אדומה וכן פרה עצמה נפסלין במלאכה דכתיב (במדבר יט) אשר לא עלה עליה עול ובמי חטאת כתיב למשמרת למי נדה ותניא בספרי מה ת"ל שיכול אין לי שתהא מלאכה פוסלת אלא בפרה ומנין אף במים ת"ל למשמרת למי נדה כלומר שיהיו משומרות לכך ולא לדבר אחר: פטור מדיני אדם. לשלם: וחייב בדיני שמים. פורענות לשלם לרשעים שנתכוין להפסיד את ישראל: לרבקה. למקום אסיפת הבהמות וקישורן כמו כעגלי מרבק (מלאכי ג'): כדי שתינק. את אמה: ותדוש. בתבואה עם השאר דתשלומין ליכא אמעשה ידיו דאמר לטובה הכנסתיה שתינק ופסולה לא הוי אלא מחמת מחשבתו שנתכוין אף שתדוש וגרמא בניזקין פטור דאמחשבה לא מחייבינן ליה דפסולה מחמת מחשבה הוא כדאמר (פסחים כו:) עובד דומיא דעבד דניחא ליה: ששקל

מהדר חייב א"נ קסבר דאפשר לנסך בלא הגבהה ולא דמי לעקירה והנחה דשבת א"נ אפשר, דרבי ירמיה פליג אדרבי אבין וכן משמע דאמר במרובה (ב"ק דף ע:) דאמר ליה זרוק גניבותיך לאגרי ותקני לי גניבותיך ופריך מדמטי לאויר חצרו קנה ומתחייב בנפשו לא הוי עד דנייח ומשני באומר לא תקני לגניבותיך עד שתנוח והיינו דלא כרבי אבין דלרבי אבין לא צריך לאוקומי הכי דעקירה צורך הנחה היא וכן משמע בהגוזל בתרא (שם דף קיז.) דקאמר בראשונה היו אומרים המטמא והמדמע חזרו לומר אף המנסך ומפרש מעיקרא סבור כרבי אבין ולבסוף כרבי ירמיה ועוד י"ל דטעמא דשמואל אף ע"ג דהגבהה לאו צורך ניסוך הוא אפי' הכי פטור כיון דאשעת ניסוך לא מחייב דקים ליה בדרבה מיניה אשעת הגבהה נמי מיפטר דאמר לו הרי שלך לפניך כמו תרומה ונטמאת דכמו דאם נסכו אחר אומר לו הרי שלך לפניך הכי נמי כי ניסך ליה איהו אע"ג דמנסך ליה בידים כיון דקים ליה בדרבה מיניה ור"ב סבר כיון דבשעת הגבהה לא שייך למימר דקים ליה בדרבה מיניה יש לחייב מחמת הגבהה אבל מה שעשה בידים אחרי כן אע"ג דההיא שעתא קים ליה בדרבה מיניה: **משום** דקא מפסיד ליה לגמרי. הך סוגיא כר' יוחנן דאמר היזק שאינו ניכר אינו היזק דלחזקיה הוה ליה לאצרוכיה לפטורא: **בראשונה** היו אומרים המטמא והמנסך. בהגוזל בתרא (שם קיז.) כתובה אפכא וזו אחת מסוגיות הפוכות (א): **שלא** יהא כל אחד ואחד כו'. הקשה ה"ר אפרים הא דתנן בפרק עד כמה (בכורות דף כח:) דן את הדין טימא את הטהור מה שעשה עשוי וישלם מביתו ואמאי והא שוגג הוא ומאן דמוקי לה כר"מ דדאין דינא דגרמי ניחא דלקמן קניס ר"מ שוגג אטו מזיד אבל למאן דמוקי אפילו כרבנן (א) ובנגע בהו שרך קשה לר' יוחנן אמאי חייב ומיהו לחזקיה אתי שפיר דלא שייך למיפטריה כדי שיודיעו ותירץ דהתם פשע דמה היה לו לטמאותה כדי להחזיק דבריו והוי כמו מזיד דהכא וא"ת בטיהר את הטמא שעירבו עם פירותיו לפטור לחזקיה כדי שיודיעו ויש לומר דאין רגילות שיחזור מהוראתו אלא ע"י אחרים הלכך לא חיישינן ב): **ותני** עלה מפני תיקון העולם. ברוב ספרים גרסינן במתניתין הכהנים שפיגלו במקדש שוגגין פטורין מזידין חייבין ופריך משום דמשמע ליה דמפני תיקון העולם דקתני בברייתא קאי אמזידין חייבין דקתני לבסוף והכי איתא בתוספתא [פ"ג] בראשונה היו אומרים המטמא והמנסך חזרו לומר אף המדמע בשוגג פטור מזיד חייב מפני תיקון העולם הכהנים שפגלו במקדש שוגגין פטורין מזידין חייבין מפני תקון העולם וקשה דמרישא דהמטמא והמדמע והמנסך דקיימי בהו הוה ליה למיפרך לכך נראה דלא גרסינן במתני' שוגגין פטורין וברייתא דהכא לאו היינו דתוספתא דהתם שהבאתי ומפני תיקון העולם אדיוקא קאי וכה"ג משני לקמן (דף נה:) אחטאת גזולה שלא נודעה לרבים: **העושה** מלאכה במי חטאת ובפרת חטאת. מעובד דומיא דעבד דרשינן דעלה עליה זכר פסולה אע"ג דממילא כיון דניחא להו לבעלים וה"ה דכי עביד חבירו בידים וניחא ליה לאותו שעושה דמיתרבי נמי מעובד מ"מ: **בדיני** אדם נמי ליחייב. וא"ת והרי נורס אוזן פרתו של חבירו דפטור כדאמר בפ"ב דזבחים* (כה:) ובהגוזל קמא (ב"ק נח.) משום דכולהו שורין להו לגבי מזבח קיימי ופריך התם מהך דהעושה מלאכה משמע דוקא מלאכה דלא מינכר הזיקא ומשני דנקט מלאכה לרבותא דאע"ג דלא מינכר מיחייב בדיני שמים ונראה דהאי דהתם שורים להו לגבי מזבח קיימי לא עביד ליה אלא כהיזק שאינו ניכר: הא

נד א מיי' פט"ו מהל' טומאת אוכלין הלכה ט:

נה ב מיי' פ"ז מהלכות חובל ומזיק הלכה א ג טוש"ע ח"מ סימן שפה סעיף א [וברב אלפס ב"ק פ"א דף ב ע"ב ובהרא"ש שם סימן א]:

נו ג מיי' שם הל' ד:

נז ד מיי' שם הלכה ה וע"ש בכ"מ:

[סוטה ל: מ"ש ו:]

ב"ק קיז. ע"ש

[לעיל מא. מד: מ"ק יג. בכורות לג. ב"ק ה.]

לקמן נה: וש"נ

[תוס' פ"ג]

ב"ק ע. וזה.

[ומשלי א כח]

תוספות רי"ד

נפסל בכך חייבין ואם היו שוגגין פטורים מלשלם הקרבן לבעלים אמר חזקיה דבר תורה אחד שוגג ואחד מזיד חייב מ"ט היזק שאינו ניכר שמיה היזק וקי"ל אדם מועד לעולם בין שוגג בין מזיד ומה טעם אמרו בשוגג פטור כדי שיודיענו שטמא או דמע דאי מחייבין ליה לא מודע ליה ואכיל איסורא. ור' יוחנן אמר דבר תורה אחד שוגג ואחד מזיד פטור היזק שאינו ניכר לאו שמיה היזק ומה טעם אמרו במזיד חייב שלא יהא כל אחד ואחד הולך ומטמא טהרותיו של חבירו ואומר פטור אני. פי' אע"ג דלאו שמיה היזק גדול הוא מגרמא דניזקין דאפילו מאן דאמר גרמא בניזקין פטור הכא מיחייב מפני שעושה מעשה בידים אבל בגרמא ליכא מעשה בידים וכל הני דמתני' מטמא ומדמע ומנסך ומפגל אית בהו מעשה מה שאין כן בגרמא דמפגל נמי אע"פ שבדבור בעלמא הוא מעשה גמור יש שם שהוא שוחט וזורק באותו הדיבור ופוסלו בידים; ובפרקין דלעיל אמרן אמר אביי נקיטינן טימא טהרותיו של חבירו ומת לא קנסו בנו אחריו מאי טעמא היזק שאינו ניכר לאו שמיה היזק וקנסא דרבנן הוא לדידיה קנסו רבנן לבריה לא קנסו רבנן ויש ללמוד מכאן דאע"ג דדנינן דינא דגרמי כדאמרינן בפ' הגוזל ומאכיל אם מת קודם ששילם בני פטור מלשלם א) שהרי היזק שאינו ניכר הוא גדול מגרמא ואפילו הכי בנו פטור:

א) נראה דר"ל שסרי אפי' לר"מ דס"ל לקמן דקנסו שוגג אטו מזיד מ"מ בגרמי ס"ל דבשוגג פטור וכמו שכתב רבינו לקמן ע"ב.

[לא נמצא מזה כלום בכל מסכת זבחים]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה שלא וכו' אפי' כרבנן ובהגיע בהו שרך:

א) [עיי' תוס' מנחות נח: ד"ה ואיכא דאמרי ודע דבתוספתא דגיטין פ"ג תניא כמו דאיתא בב"ק] · ב) [וע"ע תוס' סנהדרין לג: ד"ה שמערבן].

ששקל בהן משקלות כשרה לא קשיא הא בגופן הא בכנגדן בגופן מעשה קא עביד בהו ואי היזק שאינו ניכר שמיה היזק בדיני אדם נמי לחייב [א]אלא אידי ואידי בכנגדן ולא קשיא הא דאסח דעתיה הא דלא אסח דעתיה: מתיב רב פפא *[ב]גזל מטבע ונפסל תרומה ונטמאת חמץ ועבר עליו הפסח אומר לו הרי שלך לפניך ואי אמרת היזק שאינו ניכר שמיה היזק האי גזלן הוא ממונא מעליא בעי שלומי תיובתא לימא כתנאי המטמא והמדמע והמנסך אחד שוגג ואחד מזיד חייב דברי ר"מ רבי יהודה אומר בשוגג פטור במזיד חייב מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר היזק שאינו ניכר שמיה היזק ומר סבר לא שמיה היזק אמר רב נחמן בר יצחק דכולי עלמא היזק שאינו ניכר לא שמיה היזק והכא *בקנסו שוגג אטו מזיד קא מיפלגי דמר סבר קנסו שוגג אטו מזיד ומר סבר לא קנסו שוגג אטו מזיד ורמי דרבי מאיר אדרבי מאיר ורמי דרבי יהודה אדרבי יהודה *דתניא *המבשל בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל דברי רבי מאיר ר' יהודה אומר [ג]בשוגג יאכל למוצאי שבת במזיד לא יאכל עולמית ר' יוחנן הסנדלר אומר בשוגג יאכל למוצאי שבת לאחרים ולא לו במזיד לא יאכל עולמית לא לו ולא לאחרים. קשיא דרבי מאיר אדרבי מאיר קשיא דרבי יהודה אדרבי יהודה דר"מ אדרבי מאיר לא קשיא כי קניס בדרבנן בדאורייתא לא קניס והא מנסך דאורייתא הוא וקא קניס משום חומרא דעבודת כוכבים קנס ליה דר' יהודה אדר' יהודה לא קשיא כי לא קניס בדרבנן בדאורייתא קניס והא מנסך דאורייתא ולא קניס משום חומרא דעבודת כוכבים מיבדל בדילי מיניה ורמי דרבי מאיר אדר"מ בדאורייתא *דתניא *[ד]הנוטע בשבת בשוגג יקיים במזיד יעקר [ה]ובשביעית בין בשוגג בין במזיד יעקר דברי ר"מ רבי יהודה אומר בשביעית בשוגג יקיים במזיד יעקר ובשבת בין בשוגג בין במזיד יעקר ולטעמיך תקשה לך היא גופה מכדי הא דאורייתא והא דאורייתא מאי שנא שבת ומאי שנא שביעית אלא התם כדקתני טעמא א"ר מאיר מפני מה אני אומר בשבת בשוגג יקיים במזיד יעקר ובשביעית בין בשוגג בין במזיד יעקר מפני שישראל מונין לשביעית ואין

ששקל בהן משקלות. שהיו תלויות בכף מאזנים והיה יודע משקלם ונתן בשר לשקלו בכף שניה דלא עבד בהן מעשה בידיו אלא במחשבה מיפסל: דרבא בכנגדן. כדפרישית ומתניתא דמשמע פסולות ששקל בגופן כדרך הטבחים לשקול בשר במים שיש להם כלי שיש בו שנתות ונותנים מים בראשונה ונותנים בשר במים עד שהמים עולים לרושם השני וכוונהו כבר שבמשקל ליטרא או ב' ליטראות המים עולים ומגיעין לאותו הרושם: מתני' דאסח דעתיה. משמירתן ע"י המשקל ששקל בהם ונפסלו בהיסח הדעת דלמשמרת למי נדה כתיב שצריכה שימור תמיד ומיהו בדיני אדם לא מיחייב דגרמא בעלמא הוא והא דרבא בדלא אסח: ונפסל. שפסלתו מלכות: נטמאת. מאליה: הרי שלך לפניך. ובלבד שישלם לו אותו עצמו וקרינא ביה והשיב את הגזלה אשר גזל (ויקרא ה) שהרי לא נשתנה: ואי שמיה היזק. מכדי מיגזל גזליה מדמשכיה וקם ליה ברשותיה וכי קמשלם ליה דבר הניזק משלם ליה ולא כמה שגזל: ר"מ סבר שמיה היזק. הלכך אף בשוגג חייב דאמרינן (ב"ק כו:) מפלע תחת פלע: לא שמיה היזק. ובמזיד הוא דמחייב משום קנסא: ר"מ קניס שוגג אטו מזיד. ואע"ג דמזיד גופיה קנסא הוא: בשוגג יאכל. הוא עצמו ואף בשבת: בשוגג יאכל. הוא עצמו: למוצאי שבת. לאחר שהמתין בכדי שיעשו אבל בשבת לא דקניס שוגג אטו מזיד: בדרבי יוחנן הסנדלר גרס יאכל דר' יוחנן סבר מעשה שבת אסורין באכילה ויליף לה מקראי בב"ק (דף עא.) ובכתובות (דף לד.): מטמא ומדמע. איסורא דרבנן הוא כיון דלא שמיה היזק אין כאן איסורא דאורייתא ודברי סופרים צריכין חיזוק הלכך קניס אף השוגג אבל בישול בשבת איסורא דאורייתא הוא ולא שכיח דעברי עלה הלכך לא קניס: משום חומרא דע"ז. להרחיקו מן האיסור קניס ועבד ליה חיזוק: ור' יהודה. באיסור דאורייתא משום דעבד איסור חמור קניס להרחיקו אבל בדרבנן דקיל לא קניס את השוגג: משום חומרא דע"ז בדילי מיניה. ולא צריך למיקנסיה: ורמי. דאורייתא אדאורייתא הכא תני בשבת דאורייתא דלא קניס וגבי שביעית קתני בין בשוגג בין במזיד יעקר וה"ה נמי דלר' יהודה קשיא אלא משום דתנא קמא ר"מ הוא נקט ליה ומסקנא אליבא דתרווייהו מתרצינן לה: מונין ישראל לשביעית. ישראל מונין שנות נטיעותיהן לשביעית לפי שצריכין למנות שנות הנטיעה לערלה ולרבעי כשיוצא מאיסור ערלה ומחללין אותו ברביעית הרואה מונה השנים למפרע ויודע שנטעה בשביעית ואתי למשרי נטיעה בשביעית: ואין

הא דאסח דעתיה. ומלאכה דנקט משום פרה אי נמי אע"פ שפשע להסיח דעתו מחמת מלאכה אפילו הכי פטור מדיני אדם: גזלן הוא וממון מעליא בעי לשלומי. תימה דהיכי מדמי הכא דממילא למטמא בידים דנהי דמטמא בידים חייב היכא דנטמאת מאליה אומר לו הרי שלך לפניך דהא המכחיש בהמת חבירו באבנים או במלאכה חייב ובהכחשה ממילא או פירות שהרקיבו מקלתם אומר לו הרי שלך לפניך הואיל ועדיין הם בעין ולא קנאם בשינוי וי"ל דכיון דהיזק שאינו ניכר שמיה היזק א"כ חשיב ליה כאילו הוא ניכר ואם כן אין לך שינוי גדול מזה וקנאם הגזלן בשינוי וצריך לשלם בממון מעליא ושמין כעין שגזל ולא מצי אמר ליה הרי שלך לפניך וא"ת בהגוזל קמא (ב"ק דף לח:) דבעי לאוקמי הך משנה דגזל מטבע ונפסל כר' יעקב דאמר החזירו שומר אחר שנגמר דינו מוחזר ודחי רבה דכ"ע אמרינן באיסורי הנאה הרי שלך לפניך דא"כ לפלגו בחמץ בפסח אלא הכא בגומרין דינו של שור שלא בפניו קמיפלגי רבנן סברי אין גומרין דינו של שור אלא בפניו דאמר ליה אי אייתיתיה ניהלי הוה מעריקנא ליה לאגמא השתא אתפסתיה לתוראי ביד מאן דלא מצינא לאישתעויי דינא בהדייהו משמע דחייב משום דאתפסיה בידים וכן פירש בקונטרס בס"פ ד' וה' (שם דף מה.) והשתא אי חשיב ליה היזק שאינו ניכר אפי' אתפסיה בידים פטור כדמוכח הכא ואי חשיב היזק ניכר אפילו תפסוהו ב"ד מאליהן ולא אתפסיה בידים למה יפטר וכי לא היה לו לשומרו שלא יבא לידי כך ועוד אם כשתפסוהו מאליהן פטור גם כי מתפיסו בידים יהא פטור דסוף סוף אפילו לא היה מתפיסו היו תופסים אותו מאליהם ולא הפסידו הבעלים כלום בתפיסתו ונראה דאתפסתיה לתוראי אפי' לא אתפסיה בידים אלא כלומר אתפסתיך גרמה להתפיס שלא שמרתו מתפיסת ב"ד ולרבנן כיון דאין גומרין דינו של שור אלא בפניו מה שנופל ביד ב"ד חשיב היזק ניכר לפי שהיזק ניכר זה בא בפשיעת שומר חייב ואינו יכול לומר הרי שלך לפניך אבל לרבי יעקב לא חשיב מה שנופל ליד ב"ד היזק ניכר כיון דאין נפסל ע"י שנפל בידיהם דאפילו לא נפל בידם היו גומרין דינו שלא בפניו וכיון דחשיב היזק שאינו ניכר יכול לומר לו הרי שלך לפניך כמו בחמץ שעבר עליו הפסח:

תיובתא. אע"ג דמייתי אחרי כן תנאי קאמר תיובתא משום דכן הלכה דלא שמיה היזק [א]): המבשל בשבת בשוגג יאכל. פי' אפילו הוא עצמו ואפי' בו ביום דמהכא מוכיח דלא קניס שוגג אטו מזיד וכן משמע בריש כירה (שבת דף לח.) גבי בעו מיניה מרבי חייא בר אבא שכח קדרה על גבי כירה בשבת ובישלה במזיד לא יאכל פירוש בו ביום בין הוא בין אחרים ובמוצאי שבת שרי אפילו לדידיה וכן נמי שוגג דרבי יהודה דהא מתניתין בפ"ק דחולין היא (דף יד.) דתנן השוחט בשבת וביום הכפורים אע"פ שמתחייב בנפשו שחיטתו כשירה ומוקי לה כרבי יהודה ופריך ונוקמה במזיד וכר' מאיר כו' וקתני שבת דומיא דיום הכפורים דאסור בו ביום בין לו בין לאחרים ותני נמי ושחיטתו כשרה לא שנא לו לא שנא לאחרים כדאמרי' התם על ר' יוחנן הסנדלר ובמזיד קאמר ר' יהודה לא יאכל עולמית היינו הוא אבל אחרים יאכלו במוצאי שבת דאי בין הוא בין אחרים קאמר כר' יוחנן הסנדלר אם כן במרובה (ב"ק דף עא.) ובפרק אלו נערות (כתובות דף לד.) דפטרי רבנן טבח בשבת מתשלומי ארבעה וחמשה ומפרש דסברי לה כר' יוחנן הסנדלר דאמר מעשה שבת אסורין והוית שחיטה שאינה ראויה אמאי מוקי לה כר' יוחנן הסנדלר טפי מרבי יהודה דלדידיה נמי מעשה שבת אסורים ועוד דבעי מאי טעמא דר' יוחנן הסנדלר ולא בעי מאי טעמא דר' יהודה כללא דמילתא מזיד דרבי מאיר שוגג דר' יהודה מזיד דר' יהודה שוגג דרבי יוחנן הסנדלר: בדאורייתא קניס. ואם תאמר והא מתניתין ר' יהודה היא וקתני כהנים שפגלו במקדש שוגגין פטורין ויש לומר דלא קנסינן להו שוגגין ממנעו ולא עבדי:

וקמשלם

[א]) [יתר באור כתבו תוס' סנהדרין פ: ד"ה שגר ותוס' ב"ק מג. ד"ה מ"מ גופא ועי' תוס' זבחים קיז. ד"ה וקסבר].

נה א מיי' פ"י מהל' פרה אדומה הל' ה ופ"ז מהל' חובל ומזיק הלכה ה:
נט ב מיי' פ"ג מהל' גזילה הלכה ד סמג עשין עג ולאוין קנ טוש"ע ח"מ סימן שסג סעיף א:
ס ג ד מיי' פ"ו מהל' שבת הלכה כג סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן שיח סעיף א:
סא ה מיי' פ"א מהל' שמטה ויובל הל' יב סמג לאוין רסז:

ב"ק ט:

[שבת ג: עירובין סח: ק]

ב"ק עא. חולין טו. ביצה יז: תרומות פ"ב מ"ג. שבת לח. כתובות לד. [תוספתא דשבת פ"ג]

[משום פלוגתא דר"י ור"י הסנדלר ליתא במשנה דתרומות פ"ב מ"ג שפיר גרסינן דתניא]

[משום פלוגתא דר"י ור"י הסנדלר ליתא במשנה דתרומות פ"ב מ"ג שפיר גרסינן דתניא]

תרומות פ"ב מ"ג [תוספתא דשבת פ"ג]

תוספות רי"ד

מתיב רב פפא גזל מטבע ונפסל תרומה ונטמאת חמץ ועבר עליו הפסח אומר לו הרי שלך לפניך ואי ס"ד היזק שאינו ניכר שמיה היזק האי גזלן הוא וממונא מעליא בעי שלומי פי' אלא ודאי לאו שמיה היזק ומפני שלא נשתנה קרינן ביה והשיב את הגזילה אשר גזל ודוקא גבי מזיק קנסו חכמים במזיד אבל גבי גזלן לא קנסו ואדרבה הרבה תקנות עשו חכמים לגזלן כדי שיעשה תשובה כדאמרינן בהגוזל תיובתא דחזקיה תיובתא וכיון דאיתותב חזקיה הלכה כר' יוחנן: נימא כתנאי המטמא והמדמע והמנסך אחד שוגג ואחד מזיד חייב דברי ר"מ ר' יהודה אומר בשוגג פטור במזיד חייב מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר היזק שאינו ניכר שמיה היזק ומר סבר לא שמיה היזק אמר רב נחמן בר יצחק

גליון הש"ס
תוס' ד"ה תיובתא. עי' ב"ק דף מז ע"א תד"ה מ"ט גופא ומלוין ג"כ תיובתא וכתר ספי אמרינן ואב"א שבת דף כ ע"ב:

גמרא

ואין מונין לשבתות דבר אחר *נחשדו ישראל על השביעית ולא נחשדו על השבתות מאי דבר אחר ה"ק וכי תימא שבת נמי זימנין דמיקלע יום ל' בשבת דאי נטע ההוא יומא הוא דסלקא ליה שתא ואי לא לא סלקא ליה שתא ת"ש דבר אחר נחשדו ישראל על השביעית ולא נחשדו על השבתות דרבי יהודה אדרבי יהודה לא קשיא *באתריה דרבי יהודה המירא להו שביעית *דההוא דאמר ליה לחבירו דייר בר דיירתא אמר ליה אנא לא אכלי פירי דשביעית כוותך תא שמע *אכל תרומה טמאה משלם חולין טהורין שילם חולין טמאים מהו אמר סומכוס משום ר"מ בשוגג תשלומיו תשלומין במזיד אין תשלומיו תשלומין וחכ"א אחד זה ואחד זה תשלומיו תשלומין וחוזר ומשלם חולין טהורים והוינן בה במזיד אמאי אין תשלומיו תשלומין תבא עליו ברכה דאכיל מיניה מידי דלא חזי ליה בימי טומאתו וקא משלם ליה מידי דחזי ליה בימי טומאתו ואמר רבא ואמרי לה כדי חסורי מחסרא והכי קתני [ג]אכל תרומה טמאה משלם כל דהו *אכל תרומה טהורה משלם חולין טהורים שילם חולין טמאין מהו סומכוס אומר משום ר"מ בשוגג תשלומיו תשלומין במזיד אין תשלומיו תשלומין וחכ"א [ג]אחד זה ואחד זה תשלומיו תשלומין וחוזר ומשלם חולין טהורין ואמר רב אחא בריה דרב איקא הכא בקנסו שוגג אטו מזיד איכא בינייהו (דר"מ סבר לא קנסו שוגג אטו מזיד וחכ"א קנסו) הכי השתא התם גברא לשלומי קא מיכוין אנן ניקום וליקנסיה ת"ש *דם שנטמא וזרקו בשוגג הורצה במזיד לא הורצה אמר לך ר"מ הכי השתא התם גברא לכפורי קא מכוין אנן ניקום ונקנסיה תא שמע *[ד]המעשר בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל הכי השתא התם גברא לתקוני קא מיכוין אנן ליקום וליקנסיה תא שמע *[ה]המטביל כלים בשבת בשוגג ישתמש בהן במזיד לא ישתמש בהן הכי השתא התם גברא לטהורי מאני קא מיכוין אנן ליקום וליקנסיה ורמי דר' יהודה אדרבי יהודה בדרבנן דתניא נפלו

רש"י

ואין מונין. נפיעותיהן לשבתות שאין מונין ימים לנטיעה אלא שנים לפיכך אין הדבר ידוע לזמן מרובה שנטע בשבת: מאי דבר אחר. למה ליה לאתויי טעמא אחרינא: הכי קאמר וכי תימא שבתות נמי. זימנין דצריך למימני דתניא הנוטע ערב שביעית ל' יום לפני ר"ה השנה עלתה לו שנה לשני ערלה דשלשים יום בשנה חשובין שנה ומותר לקיימן בשביעית פחות משלשים יום לפני ר"ה השנה לא עלתה לו שנה ואסור לקיימן בשביעית הלכך זמנין דשבת זו שנטע זה הוא יום שלשים לפני ר"ה ומונין אותו שנה ואי הוה בליר ההוא יומא לא הוה סליק ליה שתא ולאחר זמן כשאוכלין מן הפירות לסוף שתי שנים ואומרים למה הותרו פירות הללו לשתי שנים ואומר להם השלשים שלפני ר"ה חשובין שנה ומזכירים שנטע בשבת וליקנסוה: תא שמע דבר אחר נחשדו ישראל על שביעית. איכא למיחש מתוך שהדבר ניכר אתי למישרי נטיעה בשביעית: ולא נחשדו על שבתות. ואפילו יזכר ויודע הדבר לא אתי למישרי נטיעתא בשבת: דיירא בר דיירתא. גר בן גיורת: ת"ש. דרבי מאיר בדרבנן לא קניס שוגג: אכל תרומה. בשוגג ואפי' טמאה: משלם חולין טהורין. ולקמן פריך אמאי משלם טהורין האוכל תרומה שוגג אינו משלם מעות אלא תבואה ואינו משלם תרומה אלא חולין מתוקנין ועל ידי תשלומין הן נעשין תרומה שנאמר ונתן לכהן את הקדש (ויקרא כב) על ידי נתינתו נעשו קודש אלמא דבר הראוי לחול עליו שם תרומה בעינן ולא מעות אבל האוכלה מזיד משלם מעות: בשוגג. אם בשוגג שילם שלא היה יודע שהן טמאין: תשלומיו תשלומין. ופטור בהלו והן נעשין תרומה טמאה כמה שאכל: במזיד אין תשלומיו תשלומין. ולקמיה פריך אמאי: אחד זה ואחד זה. שוגג ומזיד: תשלומיו תשלומין. והן נעשין תרומה וממון כהן ואם קידש בהן אשה מקודשת: וחוזר ומשלם חולין טהורים. משום קנס ואינן נעשין תרומה: והוינן בה במזיד אמאי אין תשלומיו תשלומין. אמאי קנסת ליה אמזיד דהני תשלומין הא לא הזיד בתשלומין גרועין: דאכל מיניה. תרומה טמאה דלא מצי למיכל בימי טומאה °דהאוכל תרומה בטומאת הגוף במיתה א] ואפילו היא טמאה: וקמשלם ליה. חולין טמאים דחזו ליה בימי טומאה ואע"ג דסוף סוף הן נעשין תרומה ולא חזו ליה דהא טמאה היא מיהו חולין טמאין מיכוין לשלומי ולא ידע דהם נעשין תרומה: משלם כל דהו. כל שהוא חולין בין טהורין בין טמאין: בשוגג תשלומיו תשלומין. דהא אוכל תרומה שוגג לפי מדה משלם ולא לפי דמים ואע"ג דהך *טומאה גריעא מההיא דאכל תשלומין הן מדאורייתא ורבנן נמי לא קנסוהו הואיל ושגג בתשלומין: במזיד. שידע שטמאין הן: אין תשלומיו תשלומין. דקנסוהו רבנן שמתכוין להפסיד כהן: ואמר רב אחא בריה דרב איקא. ביבמות בהאשה רבה (דף צ.) דמזיד נמי דקאמר ר' מאיר אין תשלומיו תשלומין להפטר לגמרי קאמר כלומר שצריך לחזור ולשלם חולין טהורין כרבנן ובשוגג הוא דפליג אדרבנן דלרבי מאיר לא קנסו שוגג אטו מזיד ורבנן קנסו והא הכא איסורא דרבנן היא דמדאורייתא תשלומין מעליא נינהו דלפי מדה משלם וכי משלם טמאין אפי' במזיד איסורא דרבנן הוא דעבד ולא קניס רבי מאיר שוגג: לשלומי מיכוין. ואדם כשר הוא: ואנן ניקום וניקנסיה. על שגגתו אבל מטמא ומדמע שוגג אינו מתעסק בטובה: בשוגג הורצה. דהציץ מרצה ומותר בשר באכילה: במזיד לא הורצה. מדרבנן וקנסא הוא לאסור בשר באכילה אבל בעלים נתכפרו והך זריקת מזיד איסורא דרבנן היא דמדאורייתא זורק לכתחילה דהציץ מרצה: ואנן ניקום ונקנסיה. על שגגתו וה"ה דמצי לשנויי הא מני רבי יהודה היא דלא קניס בדרבנן דהא לאו סתם משנה היא אלא ברייתא היא במנחות בהקומץ רבה (דף כה.) מיהו ניחא ליה לשנויי דאפי' תימא רבי מאיר היא: המעשר בשבת. איסור שבות דרבנן היא כדתנן במשילין (ביצה דף לו.) אלו הן משום שבות של מצוה אין מגביהין תרומות ומעשרות דמיחזי כמתקן והך המעשר בשבת סתם משנה היא במסכת תרומות (פ"ב מ"ג) וכן המטביל כליו מטביל נמי איסורא דרבנן היא במסכת ביצה בפרק י"ט (דף יח.) מפני שנראה כמתקן כלי וכל הני רמינן דרבי מאיר אדרבי מאיר דקניס לעיל בדרבנן:

נפלו

תוספות

וקמשלם מידי דחזי ליה בימי טומאתו. פירוש קודם שישלם אבל לאחר שישלם נעשה תרומה ולא חזי ליה: אבל תרומה טהורה ושילם חולין טמאין מהו כו' בשוגג תשלומיו תשלומין. לא כמו שפירש בקונטרס דקסבר דלפי מדה משלם דאפי' את"ל דלפי מדה משלם לא מיפטר אלא אם כן ישלם שיהא שוין להסיקה כשיעור תרומה טהורה שאכל דלא גרע מגזלן כדאמר התם כל היכא דמעיקרא שויא ד' ולבסוף שויא זוזא לא תבעי לך דלפי דמים משלם כי תיבעי לך דמעיקרא לא שויא אלא זוזא ולבסוף שויא ד' מ"מ במזיד אין תשלומיו תשלומין דאכל מידי דקפלי עליה זבינא ומשלם מידי דלא קפלי עליה זבינא: **הכא** בקנסו שוגג אטו מזיד כו'. בהאשה רבה (יבמות דף צ.) מעיקרא ס"ד דאין תשלומיו תשלומין כלל קא"ר מאיר ופריך מינה למאן דאמר אין כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה ומסיק דאין תשלומיו תשלומין וחוזר ומשלם חולין טהורים כדרבנן ולא פליגי אלא בקנסו שוגג אטו מזיד כו': **דם** שנטמא וזרקו. וא"ת מאי קפיא ליה לר"מ והא לאו סתם מתני' היא דברייתא היא בהקומץ רבה (מנחות דף כה.) וי"ל דסמיך אסתם מתני' דכילד צולין (פסחים דף פ:) דתנן הפסח שנזרק דמו ואח"כ נודע שהוא טמא הציץ מרצה ודייק בגמ' טעמא דאח"כ נודע הא נודע ואח"כ נזרק לא ומייתי ברייתא דמפרשא בהדיא והך קושיא לרבינא דמפרש [בפ' כילד צולין] (שם) דשוגג קאי אזריקה דלרב שילא דמפרש דקאי אטומאה לא קשה מידי דטומאה דאורייתא: **המעשר** בשבת. משנה היא בפרק שני דתרומות (משנה ג) וכן ההיא דהמטביל כלים ופריך מינייהו משום דסתם משנה ר"מ היא ותימה דפריך ברישא מההיא דמעשר והיא שנויה שם בסוף: **נפלו** ונתפלעו. תימה דתניא בירושלמי בפרק בתרא דערלה נפלו ואח"כ נתפלעו בין בשוגג בין במזיד לא יטלו דברי ר"מ ורבי יהודה אומר בין בשוגג בין במזיד יטלו ורבי יוסי אומר שוגג יטלו מזיד לא יטלו טעמא דר"מ דקניס שוגג אטו מזיד טעמא דרבי יוסי כדאמר רבי אבהו בשם ר' יוחנן כל האיסורין שריבה עליהם שוגג מותר מזיד אסור טעמא דרבי יהודה מפרש משום דכבר קנסו בידו פירוש כבר נתקלקלו פירותיו בשעת פליעה:

אמר

סב א מיי' פ"א מהל' שמיטה ויובל הלכה יג סמג לאוין רסה:

סג ב ג מיי' פ"י מהל' תרומות הלכה כ:

סד ד מיי' פכ"ג מהל' שבת הלכה ט סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שלט סעיף ד:

סה ה מיי' שם הל' ח סמג שם:

תוספות רי"ד

דהכי הוא דתנא ממחיצת הכרם שנפרצה דא"ר מאיר דקדש וחייב באחריות ילפינן דסבר ר"מ גרמא בניזקין חייב והתם במזיד הוא כדקתני' אומרים לו גדור נתיאש הימנה ולא גדרה הרי זה קדש וחייב באחריותו דמשמע טעמא דהודיעוהו מיחייב הא לאו הכי לא:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה דאכל מיניה וכו' ואפי' היא טמאה. נ"ב ל"ע דתרומה טמאה בטומאת הגוף אינה במיתה כדאי' בחולין קיג ע"ב וכ"פ הר"מ פ"ז מהל' תרומות הלכה א' וכן ראיתי לבעל בני יעקב בהגהות רמב"ם שם תמה על רש"י בזה וצ"ע ועי' בספר מים חיים לפר"ח בהל' תרומות פ"ז הלכה א' ובמחנה ראובן ביבמות דף צ ע"א ודו"ק:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה דאכל מיניה כו' דהאוכל תרומה בטומאת הגוף במיתה ואפילו היא טמאה. עי' חולין דף קיג ע"ב וצ"ע:

מסורת הש"ס

ובכורות נ.]

שם ע"ש

יבמות נ.

פסחים פג: יומא נ. מנחות כה. יבמות צ. זבחים מה.

תרומות פ"ב מ"ג ביצה יז:

ג"ז שם

[נ"ע טמאה]

עין משפט נר מצוה

סו א מיי' פט"ז מהל' מאכלות אסורות הלכה יא יב:
סז ב מיי' שם הלכה כה:
סח ג מיי' פ"ח מהל' חובל ומזיק הלכה ד:
סט ד ה מיי' פי"ט מהל' פסולי המוקדשין הל' ט ופי"ג מהל' מטמאי משכב ומושב הלכה ח וע"ש בכ"מ
ע ו ז מיי' פ"א מהל' תפילין הלכה יח סמג עשין כה טור ש"ע י"ד סימן רפא סעיף ס:

*נפלו נתפצעו אחד שוגג ואחד מזיד לא יעלו דברי ר"מ ורבי יהודה רבי יוסי ור' שמעון אומרים *בשוגג יעלו במזיד לא יעלו והא הכא דמדאורייתא חד בתרי בטיל ורבנן הוא דגזור וקא קניס ר' יהודה התם היינו טעמא דר' יהודה משום דאתי לאיערומי ורמי דרבי יוסי אדרבי יוסי דתנן *נטיעה של ערלה ושל כלאי הכרם שנתערבו בנטיעות אחרות הרי זה לא ילקט ואם ליקט יעלו באחד ומאתים ובלבד שלא יתכוין ללקט ר' יוסי אומר *אף המתכוין ללקט יעלו באחד ומאתים הא אתמר עלה אמר רבא חזקה אין אדם אוסר את כרמו בנטיעה אחת וכן כי אתא רבין א"ר יוחנן חזקה אין אדם אוסר את כרמו בנטיעה אחת: **מתני'** *הכהנים שפגלו במקדש מזידין חייבין: **גמ'** ת"ר *היה עושה עמו בטהרות ואמר לו טהרות שעשיתי עמך נטמאו היה עושה עמו בזבחים וא"ל זבחים שעשיתי עמך נתפגלו נאמן אבל אמר לו טהרות שעשיתי עמך ביום פלוני נטמאו וזבחים שעשיתי עמך ביום פלוני נתפגלו אינו נאמן מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא אמר אביי כל שבידו נאמן רבא אמר *כגון דאשכחיה ולא אמר ליה ולא מידי ולבתר הכי אשכחיה ואמר ליה ההוא דאמר ליה לחבריה טהרות שעשיתי עמך ביום פלוני נטמאו אתא לקמיה דרבי אמי אמר ליה שורת הדין אינו נאמן אמר לפניו רבי אסי רבי אתה אומר כן הכי אמר ר' יוחנן משום רבי יוסי מה אעשה שהתורה האמינתו היכן האמינתו א"ר יצחק בר ביסנא °כהן גדול ביוה"כ יוכיח דכי אמר פגול מהימן ומנא ידעינן והכתיב °וכל אדם לא יהיה באהל מועד אלא לאו משום דמהימן ודלמא דשמעניה דפגיל אי לאו דמהימן אע"ג דשמעניה נמי לא מהימן דדלמא לבתר הכי קאמר °ודלמא דחזיניה בפישפש קשיא ההוא דאתא לקמיה דרבי אמי אמר ליה ספר תורה שכתבתי לפלוני אזכרות שלו °לא כתבתים לשמן אמר ליה ספר תורה ביד מי אמר ליה ביד לוקח אמר ליה *נאמן אתה להפסיד שכרך ואי אתה נאמן להפסיד ספר תורה אמר ליה רבי ירמיה :הי דהפסיד שכר אזכרות שכר דספר תורה כוליה מי הפסיד אמר ליה אין שכל ספר תורה שאין אזכרות שלו כתובות לשמן אינו שוה כלום וליעבר עלייהו קולמוס וליקדשיה כמאן נימא דלא כרבי יהודה *דתנן *הרי שהיה צריך לכתוב את השם ונתכוון לכתוב יהודה וטעה ולא הטיל בו דלת מעביר עליו קולמוס ומקדשו דברי רבי יהודה וחכמים אומרים אין השם מן המובחר אפילו תימא רבי יהודה עד כאן לא קאמר רבי יהודה אלא בחדא אזכרה אבל דכולי ספר תורה לא משום דמיחזי כמנומר ההוא דאתא לקמיה דר' אבהו א"ל ס"ת שכתבתי לפלוני גוילין שלו לא עיבדתים לשמן א"ל ספר תורה ביד מי א"ל ביד לוקח אמר לו 'מתוך שאתה נאמן להפסיד שכרך אתה נאמן להפסיד ספר תורה ומאי

רש"י

נפלו ונתפלטו. אגוזי פרך אין בטלין אפילו באלף מפני חשיבותן נתפלטו האגוזים של ערלה ואח"כ נפלו לתוך של היתר יעלו נפלו תחלה ואח"כ נתפלטו: אחד. שפלטן שוגג שלא נתכוין כדי לבטל חשיבותן ולהעלותן באחד ומאתים כדין ערלה בין שפלטן מזיד שנתכוין לכך: לא יעלו. אפילו באלף דקניס ר"מ ורבי יהודה שוגג אטו מזיד אע"ג דהך עלייה שהוא מעלה ומבטל אגוז פרך איסורא דרבנן בעלמא הוא ואפילו בלמים דמדאורייתא אין חילוק בין חשוב לשאינו חשוב דהכל בטל דכתיב (שמות כג) אחרי רבים להטות ורבנן הוא דגזור: דאתי לאיערומי. ולהתכוין ויאמר שוגג הייתי ולא נתכוונתי כדי להעלותן: הרי זה לא ילקט. דכל זמן שהיא במקומה כמחובר חשיבא ולא בטלה וכי לקיט לפירות ומבטל להו במאתים הוי מבטל איסור לכתחלה: ואם ליקט. ולא נמלך: יעלו. דה"ל שוגג דלא נתכוין ללקט ע"מ לבטל דסבור שכבר בטלו במחובר: ובלבד שלא יתכוון ללקט. בכוונת ביטול: אף המתכוין כו'. אלמא במזיד נמי בטיל: אין אדם אוסר את כרמו בנטיעה אחת. אין לך אדם נוטע ערלה בין שאר נטיעות בלא סימן ואוסר כרמו בשביל נטיעה אחת וכיון דלא שכיחא לא אחמור בה רבנן אבל נפילת איסור בהיתר שכיחא: כל שבידו. לעשות בשעה שמודיעו: נאמן. ורישא כגון שעודן בידו לטמאן ולפגלן וגבי קרבנות בכהן העובד קמיירי כגון שהודיעו בין שחיטה לזריקה ואמר פיגלתיה בשחיטה שעדיין בידו לפגלו בשאר עבודות אבל ביום פלוני שכבר יצאו מידו לאו כל כמיניה: רבא אמר. אע"פ שאין בידו נאמן וסיפא כגון דאשכחיה מקמי האידנא ולא אמר ליה והשתא א"ל: שורת הדין. כלומר הדין נותן: אתה אומר כן. שאינו נאמן אבל רבי יוחנן אמר משום רבי יוסי כו': האמינתו. ואפי' לאחר זמן כדמפרש: כהן גדול ביוה"כ. בפר ושעיר שלפני ולפנים שהוא שם יחיד ואין רואהו ואם אמר פגול מהימן דהא כתיב המקריב אותו לא יחשב (ויקרא ז) וקרי לא יחשב מחשבת פיגול ואם חשב פיגול יהיה: ומנא ידעינן. ביוה"כ דפגיל אי לאו דמהימן: ודלמא. כי אמר קרא פיגול יהיה דשמעינן דפגיל בקול רם דאמר הריני מזה על מנת להקטיר אימורין חוץ לזמנן: ומשני אי לאו דמהימן. לומר בשעת עבודה פיגלתי אע"ג דשמעניה דפגיל נמי דלמא לבתר עבודה קאמר: הכי גרסינן דלמא דחזיניה בפישפש. ודלמא בכה"ג מהימן דחזינן בפישפש דבשעת אמירה היה מזה. פישפש פתח קטן שהיה בבית החליפות פתוח להיכל ושנים היו אחד בצפון ואחד בדרום כדתניא בזבחים באיזהו מקומן (דף נה:) שני פישפשין היו בבית החליפות אחד בצפון ואחד בדרום כדי להכשיר את כל העזרה לשחיטת קדשים קלים שנהיה קורין בכל הרוחות ושתמו פתח אוהל מועד (ויקרא א) וגם לול קטן היה פתוח לבית הכפורת והאי דמקשי הכא דלמא דחזיניה בפישפש אהזאות דעל הפרוכת בהיכל קאי וגבי עבודות דלפני ולפנים נמי איכא לאקשויי דחזיניה דרך לול: ואין אתה נאמן כו'. הואיל ואין בידך: ולעבר עלייהו קולמוס. לשמן כתב על גבי כתב ולקדשיה: ולא הטיל בו דלת. ונמצא שם כתוב כדרכו אבל שלא לשמו הוא: מעביר עליו קולמוס. לשמו: כוליה ס"ת. כל אזכרות שבו: גוילים. קלפים: ומאי

תוספות

אמר אביי כל שבידו נאמן. הקשה ר"ת דהכא אפי' לרבא לא מהימן אלא משום שהיה בידו תחילה ובפ' האומר (קידושין דף סו.) פליגי אביי ורבא באשתו זינתה בעד אחד והלה שותק ומשמע התם דתרוייהו מודו בא"ל עד אחד נטמאו טהרותיך והלה שותק נאמן וכן א"ל עד אחד אכלת חלב ואע"ג דאין בידו ואומר ר"ת דהכא במכחישו או אומר איני יודע אבל התם דשותק הוי כהודאה וכן משמע בהאשה רבה (יבמות דף פח:) דבעי למיפשט מיניה דעד אחד נאמן באיסורין ודחי דלמא שאני הכא משום דאשתיק ושתיקה כהודאה דמיא וגבי אשתו זינתה פליגי נמי בשותק ומהני לאביי בעד אחד כשר דלאו גזלנא אף ע"ג דאין דבר שבערוה פחות משנים או בקינוי וסתירה בעד אחד הכא דשותק שאני אי נמי מדרבנן ורבא אפי' שותק לא אסר אלא אם כן מהימן עליה כבי תרי ומתוך כך אומר ר"ת דאדם המטהר יין לחברו אי אשכחיה ואמר ליה בזימנא קמייתא מהימן כרבא ואפילו מכחישו כיון דהיה בידו אבל אחר לא מהימן אי מכחישו או אומר איני יודע ואי שתיק מהימן וכן פסק רבינו משולם בן רבינו קלונימוס ואי מהימן עליה כבי תרי אסור כדאשכחן בהוא סמיא (קידושין דף סו.) לרבא ואפי' היכא דלא מהימן מכל מקום לדידיה אסור דשויא אנפשיה חתיכה דאיסורא ונראה דאם שותק מחמת שאינו יודע דלא הויא שתיקה כהודאה וכל הסוגיא דקידושין °יש לפרש באומר לו נטמאו טהרותיך בפניך או ידעת תדע דקתני דומיא דאכלת חלב והתם דוקא הויא שתיקה כהודאה: דבי אמר פיגול מהימן. ותימה הא רבי יוסי גופיה בזבחים פרק בית שמאי (דף מד:) אית ליה דאין פיגול בדבר הנעשה בפנים דיליף משלמים וי"ל נהי דפיגול לא הוי פסול מיהא הוי ופיגול דהכא לאו דוקא כדאשכחן בסוף פ"ק דזבחים (דף יד.) לרבי [שמעון] דאמר כל שאינו על מזבח החיצון כשלמים אין חייבין עליו משום פיגול ואמר רבי יוסי בר' חנינא מודה רבי [שמעון] דפסול מקל וחומר א) ואין לתמוה מנא ליה דמהימן דפשיטא דבכל הקרבנות שייך פיגול בכל ד' עבודות: ועל

א) [ועי' תוספת זבחים יד. ד"ה מודה ותוס' מנחות יז. ד"ה פיגול]

תוספות רי"ד

ת"ר היה עושה עמו בטהרות ואומר לו טהרות שעשיתי עמך נטמאו היה עושה עמו בזבחים ואומר לו זבחים שעשיתי עמך נתפגלו נאמן אמר לו טהרות שעשיתי עמך ביום פלוני נטמאו וזבחים שעשיתי עמך ביום פלוני נתפגלו אינו נאמן מ"ש רישא ומ"ש סיפא אמר אביי כל שבידו נאמן פי' מדלא קאמר כל שהן בידו אלא כל שבידו ש"מ ה"ק כל שבידו לטמאות ולהתפגל שאע"פ א) שהן תחת רשותו אם יש בידו לפסול נאמן ואם לאו אינו נאמן שכשאמר לו טהרות שעשיתי עמך נטמאו אם יכול לטמאן מכאן ולהבא נאמן ואם לאו אינו נאמן ואע"פ שהם ברשותו כגון שלא היו קרובים לו וזה רוצה ללכת עמו וללוקחם כיון שאינו יכול לטמאן עכשיו אם אמר לו נטמאו אינו נאמן וזהו ביום פלוני שגמר מלאכתו ואינו עסוק בהן ואע"פ שעדיין לא החזירן לו: ורבא אמר כגון דאשכחיה (והוא שלא יצאו מתחת ידו) ולא א"ל ולא מידי ולבתר הכי אשכחיה וא"ל. פי' רבא פליג עליה דאע"ג דאין בידו לטמאן נאמן הוא אם א"ל בזמנא קמא דאשכחיה והוא שלא יצאו מתחת ידו דומיא דס"ת דר' אמי ור' אבהו לקמן נאמן. וסיפא כגון דאשכחיה ולא א"ל ולבתר הכי אשכחיה וא"ל. וזבחים ב) נמי כל זמן שבידו לפגלם דהיינו בין שחיטה לזריקה אם אמר כי נתפגלו בשחיטה או בקבלה או בהולכה נאמן שהרי עדיין יכול לפגל בזריקה אבל אם גמר כל העבודות שכבר זרק ואומר נתפגלו אינו נאמן ואע"פ שעדיין הוא עסוק בקרבן להפשיט ולנתח ולהקטיר והאי דקאמר ביום פלוני לאו דוקא דמה לי ביום פלוני ומה לי בשעה פלונית. ורבא פליג עליה ואמר אע"ג דאין בידו לפגל אי אמר ליה בזמנא קמא דאשכחיה נאמן אבל מידו בעינן שיהא הקרבן עדין ברשותו שלא גמר כל עבודותיו להקטיר איבריו או אימוריו וה"ה דפליגי גם בס"ת שאם לא נמר כל הספר אז נאמן לומר אליבא דאביי לא כתבתי האזכרות לשמן לא עבדתי הגוילין לשמן שעדיין יכול לפוסלו במה שיש לו כתוב אבל אם גמר הספר שהרי אינו יכול לפוסלו אינו נאמן ולרבא נאמן כל זמן שהוא תחת ידו כר' אמי ור' אבהו והוא דא' ההוא דאתא לקמיה דר' אמי א"ל ס"ת שכתבתי לפלוני אזכרות שבו לא כתבתים לשמן א"ל ספר תורה ביד מי א"ל ביד לוקח א"ל נאמן אתה להפסיד שכרך ואי אתה נאמן לפסול ס"ת פי' בידו היה נאמן כדרבא: וההוא דאתא לקמיה דר' אבהו א"ל ס"ת שכתבתי לפלוני גוילין שבו לא עבדתים לשמן א"ל ס"ת ביד מי א"ל ביד לוקח א"ל מתוך שאתה נאמן להפסיד שכרך נאמן אתה להפסיד ס"ת ומ"ש מודי

א) נראה דל"ע שלא"ס שכן פסק ידו פ"ע דוקא אם יש בידו וכו'. ב) ר"ל ובזבחים שם יש חילוק בין אביי לרבא דלאביי כל שבידו וכו'.

מסורת הש"ס

(ערלה פ"ה מ"ו)
ערלה פ"א מ"ו
[לעיל נג. נדרים נ. מנחות מט.]
[תוספתא פרק ב' דטהרות ע"ש]
ויקרא טז
[עי' תוס' ב"ב ע. סד"ה לעיל]
[ע"ל דתניא]
[מסכת סופרים פ"ה ע"ל ב. בנח קד:]

גליון הש"ס

גמ' כה"ג ביוה"כ יוכיח. עי' זבחים דף מד ע"ב תד"ה בדבר הנעשה: שם ודלמא דחזיניה. עי' זבחים דף נה ע"ב תד"ה ב' פשפשים: שם לא כתבתים לשמן. עיין מנחות דף מב ע"א תד"ה ולא ימול: תוד"ה אמר וכו' ר"ל באומר. עי' סוטה ד' ג ע"ב תוד"ה סל:

ומאי שנא מדרבי אמי התם איכא למימר מעי בדר' ירמיה הכא כיון דקא מפסיד כוליה אגריה ואתא ואמר אימור קושטא קאמר: מתני' *העיד רבי יוחנן בן גודגדא על החרשת שהשיאה אביה שהיא יוצאה בגט ועל קטנה בת ישראל שנשאת לכהן שאוכלת בתרומה ואם מתה בעלה יורשה *ועל המריש הגזול שבנאו בבירה שיטול את דמיו מפני תקנת השבים ועל חטאת הגזולה שלא נודעה לרבים שהיא מכפרת מפני תיקון המזבח: גמ' *אמר רבא מעדותו של רבי יוחנן בן גודגדא אמר לעדים *ראו גט זה שאני נותן לה וחזר ואמר לה כנסי שטר חוב זה הרי זו מגורשת מי לא אמר ר' יוחנן בן גודגדא לא בעינן דעתה ה"נ לא בעינן דעתה פשיטא מהו דתימא כיון דאמר כנסי שטר חוב זה בטולי בטליה קמ"ל אם איתא דבטליה לעדים הוה אמר להו והאי דקאמר הכי משום כיסופא: ועל קטנה בת ישראל: ואילו *חרשת לא אכלה מ"ט גזירה שמא יאכיל חרש בחרשת וליכול *קטן אוכל נבלות הוא גזרה שמא יאכיל חרש בפיקחת ולאכול בתרומה דרבנן גזירה שמא אתי לאכולי בתרומה דאורייתא: ועל המריש הגזול שבנאו: תנו רבנן גזל מריש ובנאו בבירה ב"ש אומרים מקעקע כל הבירה כולה ומחזיר מריש לבעליו וב"ה אומרים אין לו אלא דמי מריש בלבד משום תקנת השבין: ועל חטאת הגזולה כו': אמר עולא דבר תורה בין נודעה ובין לא נודעה אינה מכפרת מ"ט יאוש כדי לא קני ומה טעם אמרו לא נודעה מכפרת שלא יהו כהנים עצבין אמרי ליה רבנן לעולא והאנן מפני תיקון המזבח תנן אמר להם כיון דכהנים עצבין נמצא מזבח בטל ורב יהודה אמר דבר תורה בין נודעה בין לא נודעה מכפרת מאי טעמא יאוש כדי קני

ומה

ומאי שנא מדרבי אמי. דאמר ליה אין אתה נאמן להפסיד ספר תורה: התם איכא למימר. דמשקר ונתכוון להקניט וסבור שלא יפסיד אלא שכר אזכרות כר' ירמיה אבל הכא גבי קלפים ידוע הוא שיפסיד כל שכרו ואתי ואמר אימר קושטא קאמר: מתני' שהשיאה אביה. רבותא נקט דאע"ג דקביל אביה קידושין דידה כשהיא קטנה והויא לה אשת איש גמורה אפי' הכי יוצאה בגט ומקבלת את גיטה ואע"ג דלית בה דעתא דאשה כי נפקא בע"כ נפקא ואין מתגרשת בגירושין ואפ"ה נפקא הלכך לא בעינן דעתה: ועל קטנה בת ישראל שנשאת לכהן. והיא יתומה דלא הוו נישואין אלא מדרבנן: שאוכלת בתרומה. דרבנן בהני נישואין ולא גזרינן מידי: מריש. קורה: בירה. בית גדול: מפני תקנת השבים. שאם אתה מצריכו לקעקע בירתו ולהחזיר מריש עצמו ימנע מלעשות תשובה: שלא נודעה לרבים. שהיא גזולה: שהיא מכפרת. ואין צריך להביא אחרת: מפני תקנת המזבח. בגמרא מפרש ומשום הנך תרתי בתרייתא דמשום תקנה נינהו תנא ליה הכא: גמ' מעדותו של ר' יוחנן בן גודגדא. אנו למדין: אמר לעדים. שלא בפניה ראו גט זה ט' וחזר ואמר לה כנסי שטר חוב זה ולא הודיעה שהוא גט: לא בעינן דעתה. דאשה דהא חרשת לית לה דעתא: ואילו חרשת. שלא השיאה אביה והיא נישאת מעצמה לכהן משנגדלה: לא אכלה. בתרומה מדשני תנא במילתיה דאיירי בחרשת ושבקה ונקט קטנה שמע מינה חרשת גדולה דנשואיה דרבנן דכוותה נינהו לא אכלה ע"י קידושין דידה: מ"ט. הא נישואי חרש וחרשת נמי רבנן תקינו ביבמות בחרש שנשא (קיב:): שמא יאכיל. כהן חרש בחרשת אי שרית להאכיל פקח בחרשת אתא לאכולי חרש בחרשת ופריך וליכול קטן אוכל נבלות הוא הך חרשת כיון דלית בה דעתא הרי היא כקטן האוכל נבילות ואיכא למ"ד ביבמות (קיד.) דאין ב"ד מצווין עליו להפרישו ואפילו בתרומה דאורייתא תיכול: גזירה שמא יאכיל חרש. כהן שאין קנייט קנין: בפקחת. שמוזהרת על האיסור הלכך גזור פקח בחרשת משום חרש בפקחת אבל גדול בקטנה ליכא למיגזר משום קטן בגדולה דקטן לית ליה נישואין אפילו מדרבנן כדאמר ביבמות (דף קיב:) שוטה וקטן שנשאו נשים נשותיהן פטורות מן החליצה ומן היבום: וליכול. חרש בפקחת בתרומה דרבנן דהא נשואין דרבנן ומהני לתרומה דרבנן: יאוש כדי. יאוש לבדו בלא שינוי רשות אחר היאוש: לא קני. לענין הקרבה ואפי' שמעינן שנתייאשו הבעלים לא קרינן ביה קרבנו: שלא יהו כהנים עצבים. שאכלו חולין שנשחטו בעזרה שאסורין: נמצא מזבח בטל. שנמנעין מלעבוד עבודה ואי קשיא היאך התנו ב"ד לעקור דבר מן התורה ולפטור את זה מחטאת שהוא חייב הא אמרינן ביבמות (א) (דף צ:) שב ואל תעשה שאני דלאו מיעקר הוא: בין נודעה בין לא נודעה מכפרת. אם נתייאשו הבעלים:

ומה

ועל קטנה בת ישראל כו'. בתרומה דרבנן איירי למ"ד אין כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה כדאמרינן בריש האשה רבה (יבמות צ.) דמפרש ואוכלת בגיטו תרומה בתרומה דרבנן וא"ת ולוקמה אפילו בתרומה דאורייתא דקטן אוכל נבלות הוא וי"ל דקטן אוכל נבלות בעיא היא בפרק חרש (שם קיד.) ולא איפשיטא אי ב"ד מצווין להפרישו או לאו ועוד דאוכלת בגיטו משמע דאפי' מאכילה בידים ועוד משמע דאפי' לכי גדלה אוכלת מכח זה הא אע"פ שעדיין לא בעל והכא לא גזרינן תרומה דרבנן אטו דאורייתא כדגזרינן בסמוך גבי חרש בפקחת דאפי' תאכל תרומה דאורייתא הא קטנה היא(ב): מאי טעמא יאוש כדי לא קני. הכא סבר עולא דיאוש לא קני ובמרובה (ב"ק סו.) נמי אמר עולא מנין ליאוש שאינו קונה כו' והקשה ר"ת דבהגוזל בתרא (שם קיד.) גבי פלוגתא דר"ש ורבנן דגנב וגזלן אמר עולא מחלוקת בסתם אבל בידוע דברי הכל יאוש קונה ואומר ר"ת דבכל מקום יאוש קונה לעולא רק לענין קרבן שיהא כשר להקרבה קאמר הכא ובמרובה דלא קני משום דמצוה הבאה בעבירה היא ותדע דבסמוך פריך לעולא מגנב והקדיש ואח"כ מכר וטבח כו' ולא פריך מגופה אמאי פטור מד' וה' והא לאו דהקדש קטבח אי יאוש לא קני אלא ודאי יאוש לכל מילי קני רק לענין הקרבה ולהכי פריך מדתניא עולה דבחוץ חייב כרת אלמא ראוי לפתח אהל מועד הוא ואפי' לענין הקרבה קני יאוש וקשה לרבינו יצחק בסמוך דמסיק רבא דוולדות אינן שלו רק משעת הקדש ואליבא דעולא קאמר כדמוכח הסוגיא ואי לעולא יאוש קני הא על כרחך משעת יאוש דהייט משעת גניבה גיזותיה וולדותיה דידיה הוו ועוד קשה דמשמע דאי יאוש קני אתי שפיר והא במרובה (ב"ק סח:) פריך אפכא לר' יוחנן לריש לקיש דאמר חיוביה לפני יאוש אבל לאחר יאוש שלו הוא טובח ושלו הוא מוכר מגנב והקדיש ואחר כך טבח ומכר כו' אימת אילימא לפני יאוש מי קדוש אלא פשיטא לאחר יאוש ואי יאוש קני מאי איריא הקדיש כי לא הקדיש נמי פטור מד' וה' דשלו הוא טובח ושלו הוא מוכר וליכא לשנויי כדמשני התם לר"ל כגון שהקדישוהו בעלים בבית גנב דא"כ מאי קפריך לעולא כרת מאי עבידתיה הא מתחייב כרת שפיר דהא ראוי לפתח אהל מועד כיון שהקדישו בעלים ונראה לרבינו יצחק דבכל מקום לעולא יאוש לא קני והאי דהגוזל בתרא (שם דף קיד.) הוי יאוש ושינוי השם דמעיקרא מעכלא והשתא (א) אברזא כדאמר במרובה (שם דף סו: וסס) ואע"ג דגבי קרבן נמי הוי יאוש ושינוי השם כדאמרינן נמי התם (דף סז.) מעיקרא חולין והשתא הקדש מ"מ כיון דאינו קנוי אלא מחמת שהקדיש ולא היה קנוי לו קודם פסליה רחמנא להקרבה משום מצוה הבאה בעבירה ומיהו אם היה קנוי לו קודם ההקדש לא הוה חשיב מצוה הבאה בעבירה כדמוכח בסוכה (דף ל.) דאמר להו רב הונא להנהו אוונכרי כי זבניתו אסא מן העובדי כוכבים ליגזו אינהו כו' ופריך וליקנינהו בשינוי השם משמע דאי קנו ליה תו לא הוה מצוה הבאה בעבירה ודוחק לומר דסבר כר' יצחק בר נחמני דלא חייש למצוה הבאה בעבירה ועוד אמרינן התם האי כשורא דמטללתא עבדו בה רבנן תקנתא מפני השבים ובסוכה לא בעינן משלכם ולא מיפסלא אלא משום מצוה הבאה בעבירה וכי קנייה בתקנתא דרבנן לא חשיב מצוה הבאה בעבירה כל שכן אי קנו קנין גמור והא דאמר בריש הגוזל קמא (ב"ק צד.) הרי שגזל סאה של חיטין טחנה לשה ואפאה והרים ממנה חלה כיצד יברך אין זה מברך אלא מנאץ ואע"ג דקנה קודם לכן דשינוי קונה לענין ברכה ראוי להחמיר יותר וחשיב מצוה הבאה בעבירה אע"ג דכבר קנה אין להזכיר שם שמים עליו והשתא במתניתין אי לאו ההיא דתני עלה אתי שפיר לעולא הא דפטור מד' וה' דהוי יאוש ושינוי השם דליכא למיפרך נמי אי יאוש קני כי לא הקדיש נמי דלרב יהודה נמי יאוש גרידא לא קני אלא יאוש ושינוי השם ולא חייש לטעם דמצוה הבאה בעבירה:

שלא

א) פי' עיגלא והיינו דולבקי.

עין משפט נר מצוה

עא א מיי' פ"י מהל' גירושין הלכה ט סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קיט סעיף ו [וכו' אלפס עוד ביבמות פי"ג דף מב וברא"ש בפירקין סימן יד]:
עב ב מיי' פ"ו מהל' תרומות הלכה ג:
עג ג מיי' פכ"ב מהל' איסות הל' ד סמג עשין מח ולאוין כא טוש"ע אה"ע סימן ל סעיף ג:
עד ד מיי' פ"א מהל' גזילה הלכה ה סמג עשין מח טוש"ע ח"מ סימן שם סעיף א:
עה ה מיי' פ"ה מהל' איסורי מזבח הל' ו סמג לאוין שית שיט:
עו ו מיי' פ"א מהל' גירושין הלכה י סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן קלו סעיף ה:
עז ז ח מיי' פ"ו מהל' תרומות הלכה ד ועי' בכ"מ:
עח ט מיי' פ"ה מהל' גניבה הלכה ג ופ"ב מהל' גזילה הלכה א ג סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סימן שנג סעיף ג וסימן שסא סעי' א:
עט י מיי' פ"ה מהל' איסורי מזבח הל' ז סמג לאוין שית שיט ועי' בכ"מ:

מסורת הש"ס

יבמות קיג: [עדיות פ"א מ"ג ושם איתא רבי נחוניא בן גודגדא]
[ע"ז מ: ש. [עדיות שם]
יבמות קיג: [ועי' תוס' ב"ק נה. ד"ה אמר ר"ל]
[עי' תוס' לקמן סח. ד"ה אינו]

גליון הש"ס
גמ' ה"נ לא בעינן דעתה פשיטא. עיין בר"ש ריש מסכת תרומות:

יבמות קיג: גיטין קכט. יבמות קיד. נדה מו:

תוספות רי"ד

מדר' אמי התם איכא למימר מעי דסבר אינו מפסיד כ"א שכר אזכרות אבל הכא כיון דקא מפסיד כוליה אגריה אימא קושטא קאמר. ואי ק' ואמאי בטהרות שעשיתי עמך ביום פלוני וכן בזבחים וכן בס"ת דר' אמי ור' אבהו כשיצא מידו אינו נאמן והא קי"ל דעד א' נאמן באיסורין בין להתיר בין לאסור שהרי האמינה תורה כל אדם על שבלו לומר מתוקן הוא וכן אשה לבעלה כדאמרינן בפ' המדיר מנין לנדה שסופרת לעצמה שנא' וספרה לה לעצמה וכדאמרי' גבי בדיקת סכין בהלכה קמייתא דחולין דע"א נאמן באיסורין וכמו שהוא נאמן להתיר את האסור כך הוא נאמן לאסור את המותר וכדאמרינן הוחזקה נדה בשכנותיה בעלה לוקה עליה משום נדה והיאך הוחזקה ג"א על פיה וכדאמרן נמי לעיל בהלכתין ומה טעם אמרו בשוגג פטור כדי שיודיענו אלמא כי ידיע ליה דטמאתי טהרותיך וטמעתי הוליך נאמן והכי נמי אמרי' בקידושין בפרק האומר אמר אביי אמר לו ע"א נטמאו טהרותיך והלה שותק נאמן ואין לפרש הלה שותק דשתיקה כהודאה ומ"ה נאמן אלא הלה שותק שאינו ידע להכחישו ולאפוקי אם מכחישו כדפרשי' התם והוכחתי ממעשה דהאי סמיא ומעשה דינאי המלך דע"א נאמן היכא דלא ידע והכא היכי אמרינן דלא מהימן. תשובה בוודאי דע"א נאמן בכל האיסורין בין להתיר את האסור בין לאסור את המותר חוץ מדבר שבערוות שאין פחות משנים והכא אילו אחד אמר לו נטמאו טהרותיך הכי נמי דמהימן אלא הא דתניא אינו נאמן מפני שהיה הוא פועל בדבר ושמירת הטהרות היתה מוטל עליו ומפני זה נתן לו שכרם שיעשה בטהרה וכשאמר לו כי טהרות שעשיתי עמך נטמאתי נראה כי הוא משים עצמו רשע שלא עשה פעולתו שהיתה מוטלת עליו לעשותה באמונה ומשום הכי אמר אביי כל זמן שיש בידו לטמאות נאמן ולאח"כ אינו נאמן דדמי קצת לאין אדם משים עצמו רשע ורבא פליג עליה ואמר שבכל עת שיאמר לו בפעם הראשונה נאמן אבל אדם אחר שאין שמירת הטהרות מוטלת עליו הכי נמי דמהימן כדאמרינן בקידושין וכדאמרן לעיל כדי שיודיענו תדע דהכי הוא דהא לא מייתי ראיה אלא מכ"ג ביוה"כ שהקרבן מוטל עליו לעשותו בהכשר וכשאמר פיגלתי עושה עצמו קצת רשע ור' אמי ור' אבהו נמי דמייתי הכא הכי הוא שהפועל שהיה לו לעשות הספר באמונות ובכשרון אומר שעשיתי בפסלות ומשים עצמו רשע ומ"ה אמרי' שאם יצא הספר מתחת ידו אינו נאמן אבל לעולם אחר שאין הדבר מוטל עליו נאמן לאסור את המותר דע"א נאמן באיסורין בין לאסור בין להתיר ומאי דא"ר אבהו הכא גוילין שלו לא עבדתים לשמן והיה מוטל הספר בבך משום דס"ל

תוספות רי"ד

דס"ל כר' שמעון דפליג עם רבנן ואמר תפילין צריכין עיבוד לשמן וה"ה לגוילין דס"ת כדאמרן בפרקין דלעיל בגמ' אבל בשלהי פ' נגמר הדין אמרי' דהויא פלוגתא דאביי ורבא דאביי סבר כרשב"ג ורבא סבר כרבנן דאמרי אינן צריכין עבוד לשמן ופסיק תלמודא כרבא עיין מה שכתבתי שם: מתני' העיד ר' יוחנן בן גודגדא על החרשת שהשיאה אביה שהיא יוצאה בגט ועל קטנה בת ישראל שנשאת לכהן שאוכלת בתרומה ואם מתה בעלה יורשה ועל המריש הגזול שבנאו בבירה שיתן את דמיו ועל החטאת הגזולה שלא נודעה לרבים שהיא מכפרת מפני תיקון המזבח. פי' אע"פ שהשיאה אביה בקטנותה שהן קידושי תורה אפ"ה מתגרשת בקבלת גיטה שאע"פ שאין לה דעת וכקטנה דמיא מ"מ יש לה יד ויודעת לשמור גיטה ימשלחה ואינה חוזרת קרינא בה והרי היא כקטנה שנותנין לה אגוז ונוטלו צרור וזורקו המתגרשת בקידושי אביה מפני שיש לה יד לשמור גיטה כדאמרי' [בפרק שאחר זה] (בפירקין שלפני) ומשום האי טעמא נקט חרשת ולא נקט קטנה משום דבעי לפלוגי בין חרשת לקטנה לענין תרומה כדאמרי' לקמן ומשום האי טעמא נמי לא נקט פקחת ונתחרשה שאע"פ שהוי קידושיה קידושי תורה בעודה פקחית אפ"ה עכשיו שנתחרשה יוצאה בגט כדאמרן ביבמות בפ' חרש ומשום דבעי לפלוגי בין קידושי חרשת לקידושי קטנה נקט חרשת: אמר רבא מעדות של ר' יוחנן בן גודגודא אמר לעדים ראו גט שאני נותן לה וחזר ואמר כנסי שט"ח זה מגורשת לאו מי א"ר יוחנן בן גודגודא דלא בעי' בגיטא דעתה הכא נמי לא בעי' דעתה בגיטא פשיטא מהו דתימא כיון דאמר לה כנסי שט"ח זה בטולי בטליה קמ"ל אי איתא דבטליה לעדים הוה אמר להו והאי דאמר לה הכי משום כיסופא ודוקא דאמר לעדים תחילה אבל אי לא אמר לעדים הא תנן לקמן בפ' הזורק אמר לה כנסי שט"ח זה או שמצאתו מאחוריו קוראה והרי הוא גיטה אינו גט עד שיאמר לה הרי זה גיטיך: ועל קטנה בת ישראל וכו' פי' יתומה קטנה שאין קידושיה אלא מדרבנן אם נשאת לכהן אוכלת בתרומה ובפ' האשה רבה מוקמי' לה בתרומה דרבנן ואם מתה בעלה יורשה דהפקר ב"ד היה הפקר והם תקנו שירשנה בתנאי נישואין דרבנן. ודייקי' ואילו חרשת לא אכלה הרי בחרשת קא נקיט ואמאי שבקה ונקט קטנה ש"מ דוקא קטנה שנישאת לכהן אוכלת בתרומה דרבנן אבל חרשת בת ישראל שנישאת לכהן לא אכלה בתרומה דרבנן ואע"פ שקידושיה קידושין מדרבנן כמו הקטנה כדאמרן בפ' חרש דרבנן תיקנו קידושין בין לחרשת בין לקטנה: מ"מ לא אכלה גזירה שמא יאכל חרש בפקחת שגם הם קידושין דרבנן והפקחת היא בת עונשין: ויאכיל. תרומה דרבנן היא גזירה דלמא אתי לה לאכילה בתרומה דאורייתא

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה נמצא וכו' ביבמות כ"ב גם נפיל נב ע"ב: (ב) תוס' ד"ה ועל וכו' קטנה היא נ"ב ער' פ"ב ביבמות דף מב:

שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות. וא"ת וכי יש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בקום עשה דמן התורה אין לריך להביא קרבן אחר וי"ל דדוקא נודעה קודם זריקה אינה מכפרת אבל לאחר זריקה שכבר נתכפר לא הלריכוהו להביא אחרת: **כי** היכי דליחייב עלה. פירש בקונטרס דקנסוהו רבנן וקשה דמי לא עסקינן דאפילו שחטה אחר בחוץ דחייב אלא כיון דלא נודעה לרבים אוקמוה ברשותיה שלא יהו כהנים עלבים וממילא מחייב השוחט בחוץ: **לגיזותיה** וולדותיה. וא"ת אפי' קודם הקדש הן שלו דהא תנן (ב"ק דף צג:) גזל פרה מעוברת וילדה ורחל טעונה וגזזה משלם דמי פרה העומדת לילד ודמי רחל העומדת ליגזז ואם נתעברה אצלו משלם כשעת הגזלה וי"ל דנפקא מינה לר"מ דאמר התם בגמרא משלם אותה ואת גיזותיה ואת ולדותיה משום דקנסו גזלן ואע"ג דשינוי קונה הכא מ"מ בשעת הקדש אוקמוה ברשותיה ולא קנסו ולרבי יהודה דאמר גזילה חוזרת בעיניה לרב זביד דאמר אליביה שבח שעל גבי הגזילה דנגזל הוי הכא דאוקמוה ברשותיה דגזלן הוי אבל לרב פפא דאמר אליביה דהוי דגזלן לא נפקא מינה מידי ולרבי שמעון דאמר התם למחצה ולשליש ולרביע הכא הוי הכל שלו אבל לרב זביד דאמר דלר"ש כוליה דגזלן לא נפקא מינה מידי הכא במאי דאוקמוה ברשותיה: **ביהודה** בהרוגי המלחמה. בירושלמי בראשונה גזרו גזרה על יהודה לפי שמסורת בידם מאבותם שיהודה הרג עשו דכתיב (בראשית מט) ידך בעורף אויביך ותניא נמי בספרי ידיו רב לו בשעה שהרג את עשו ובסוף פ"ק דסוטה (דף יג.) דאמר חושים בן דן שקל קולפא ומחייה ארישיה דעשו ונתרו עיניה ונפלו אכרעיה דיעקב שמא לא מת באותה הכאה עד שעמד עליו יהודה והרגו: **אשרי** אדם מפחד תמיד. בפ' הרואה (ברכות ס.) אמרינן חזייה לההוא גברא דהוה מפחד א"ל חטאה את דכתיב פחדו בציון חטאים ופריך מקרא דהכא ומוקי לה בדברי תורה שדואג שלא ישכח תלמודו וחוזר על משנתו תמיד והכא נמי מייתי ליה אהני עובדי שבטחו על רוב טובתם ושלוותם לבייש את בר קמצא ולעמוד על בת קיסר והיה להם לפחד ולדאג מן הפורענות ולא דמי לאדם המתפחד בהם:

עג"ח

ומה טעם אמרו נודעה אינה מכפרת. דקתני מתניתין שלא נודעה מכפרת הא נודעה אינה מכפרת כלומר אינה קריבה: היינו דקתני חטאת. דאיכא אכילת כהנים: דכליל היא. ואמרי מזבח אוכל גזילות: איפכא מיבעי ליה. ועל חטאת הגזולה שנודעה לרבים שאינה מכפרת מפני תקנת המזבח: משלם תשלומי כפל. דכשגנבה חולין הואי: ואינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה. דכי טבח ומכר הקדש הואי ואין תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה נוהגין בהקדש כדילפינן בהזהב (ב"מ דף נז:): בחוץ. אי שחט בחוץ ענוש כרת: כרת מאי עבידתיה. דבשלמא לענין תשלומי ארבעה וחמשה לא קשיא לן דאיכא למימר דכי אמר יאוש כדי לא קני לענין הקרבה קאמר ולא לענין הקדש קאמר אלא כרת אי מדאורייתא לא חזיא להקרבה הא קיימא לן (זבחים דף קיב.) הראוי לפתח אהל מועד חייבין עליו בחוץ מידי אחרינא לא: כרת שע"י דבריהם באת לו. כרת דאורייתא כדמפרש ואזיל: אוקמוה רבנן. ברשות גנב אם הקדישה יחול עליה הקדש גמור ושיתחייב כרת אם ישחטנה בחוץ כי היכי דלוקמוה ברשותיה לענין כפרה וקנס היא דקנסוהו והפקר ב"ד הפקר הוא וקדשה: לגיזותיה וולדותיה. דלפני הקדש אי אמרת משעת גנבה קיימא ברשותיה גיזותיה דידיה הוא ואינו משלם אלא דמי פרה העומדת לילד ולא דמי פרה וולדה: **מתני'** לא היה סיקריקון ביהודה. סיקריקון עובד כוכבים רוצח שנותן לו ישראל קרקע בפדיון נפשו ואומר לו שא קרקע זו ואל תמיתני: בהרוגי המלחמה. מלחמת טיטוס שהיתה בירושלים וביהודה ובגמ' פריך מאי קאמר: מקחו בטל. דאמרי' מירתת עבד אי נמי הסני נוח לי והראשון קשה הימנו ובגמרא מוקי לה דלא כתב ליה שטרא: לקח מן האיש. קרקע המיוחדת לכתובת אשתו או שכתוב בכתובתה או הכניסתו לו שום בכתובתה וכל שכן שאר נכסים דאי לא עבדה ליה אמר לה עיניך נתת בגרושין ובמיתה הכי מוקמינן ליה בב"ב (נ.): מקחו בטל. דאמרה נחת רוח עשיתי לבעלי: נותן לבעלים רביע. שעירו דסיקריקון מוזיל גבי' ריבעא: **גמ'** לא דנו דין סיקריקון. בהרוגי המלחמה דקני לגמרי והלוקח ממנו מקחו קיים אבל מהרוגי המלחמה ואילך הלוקח ממנו יש לו דין המפורש במשנתינו: דאמר רבי אסי שלש גזרות גזר. טיטוס בפולמוס שלו: כל דלא קטיל. ישראל כל היכא דמשכח ליה: לקטלוהו. הלכך אנב אונסיה כי א"ל שא קרקע זו והניחני אקנייה ניהליה בלב שלם וקיימא לן תלאו וזבין זביניה זביני (ב"ב דף מז:): מפחד. דואג לראות הנולד שלא תארע תקלה בכך אם אעשה זאת: שקא דריספק. דופן של מרכבת נשים שקורין ריטוג"א בלשון אשכנז והיא כעין עגלה דאמרינן באותו ואת בנו (חולין דף עט.) כי מטיילית לי כודנייתא בריספק: קמצא ובר קמצא. כך שם שני יהודים: דרחמיה קמצא. אוהבו היה שמו קמצא:

ח"ע

ומה טעם אמרו נודעה אינה מכפרת שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות בשלמא לעולא היינו דקתני חטאת אלא לרב יהודה מאי איריא חטאת אפי' עולה נמי לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא עולה דכליל היא אלא אפי' חטאת נמי דחלב ודם הוא דסליק לגבי מזבח ואידך כהנים אכלי ליה אפי' הכי גזור שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות תנן על חטאת הגזולה שלא נודעה לרבים שהיא מכפרת מפני תיקון המזבח בשלמא לעולא ניחא אלא לרב יהודה איפכא מיבעי ליה הכי נמי קאמר לא נודעה מכפרת נודעה אינה מכפרת מפני תיקון המזבח מתיב רבא *גנב והקדיש ואחר כך טבח ומכר משלם תשלומי כפל ואינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה ותני עלה בחוץ כי האי גוונא ענוש כרת ואי אמרת יאוש כדי לא קני כרת מאי עבידתיה אמר רב שיזבי כרת מדבריהם אחיכו עליה כרת מדבריהם מי איכא אמר להו רבא *גברא רבה אמר מילתא לא תחוכו עלה כרת שעל ידי דבריהן באתה לו אוקמוה רבנן ברשותיה כי היכי דליחייב עלה אמר רבא הא וודאי קא מיבעיא לי כי אוקמוה רבנן ברשותיה משעת גניבה או משעת הקדישה למאי נפקא מינה לגיזותיה וולדותיה מאי הדר אמר רבא מסתברא משעת הקדישה *שלא יהא חוטא נשכר: **מתני'** לא היה סיקריקון ביהודה בהרוגי מלחמה מהרוגי המלחמה ואילך יש בה סיקריקון כיצד *לקח מסיקריקון וחזר ולקח מבעל הבית מקחו בטל מבעל הבית וחזר ולקח מסיקריקון מקחו קיים *לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל מן האשה וחזר ולקח מן האיש מקחו קיים זו משנה ראשונה ב"ד של אחריהם אמרו הלוקח מסיקריקון נותן לבעלים רביע אימתי בזמן שאין בידן ליקח אבל יש בידן ליקח הן קודמין לכל אדם רבי הושיב בית דין ונמנו שאם שהתה בפני סיקריקון שנים עשר חדש כל הקודם ליקח זכה אבל נותן לבעלים רביע: **גמ'** השתא בהרוגי המלחמה לא היה בה סיקריקון מהרוגי מלחמה ואילך יש בה סיקריקון אמר רב יהודה לא דנו בה דין סיקריקון קאמר דאמר רבי אסי ג' גזירות גזרו גזרתא קמייתא כל דלא קטיל ליקטלוהו מציעתא כל דקטיל לייתי ארבע זוזי בתרייתא כל דקטיל ליקטלוהו הלכך קמייתא ומציעתא כיון דקטלי אגב אונסיה גמר ומקני בתרייתא אמרי האידנא לישקול למחר תבענא ליה בדינא: אמר רבי יוחנן מאי דכתיב °אשרי אדם מפחד תמיד ומקשה לבו יפול ברעה °אקמצא ובר קמצא חרוב ירושלים אתרנגולא ותרנגולתא חרוב טור מלכא אשקא *דריספק חרוב ביתר אקמצא ובר קמצא חרוב ירושלים דההוא גברא דרחמיה קמצא ובעל דבביה בר קמצא עבד סעודתא אמר ליה לשמעיה זיל אייתי לי קמצא אזל אייתי ליה בר קמצא אתא אשכחיה דהוה יתיב אמר ליה מכדי ההוא גברא בעל דבבא דההוא גברא הוא מאי בעית הכא קום פוק אמר ליה הואיל ואתאי שבקן ויהיבנא לך דמי מה דאכילנא ושתינא

אמר

אמר ליה לא אמר ליה יהיבנא לך דמי פלגא דסעודתיך אמר ליה לא אמר ליה יהיבנא לך דמי כולה סעודתיך א"ל לא נקטיה בידיה ואוקמיה ואפקיה אמר הואיל והוו יתבי רבנן ולא מחו ביה ש"מ קא ניחא להו איזיל איכול בהו קורצא בי מלכא אזל אמר ליה לקיסר מרדו בך יהודאי א"ל מי יימר א"ל שדר להו קורבנא חזית אי מקרבין ליה אזל שדר בידיה עגלא תלתא בהדי דקאתי שדא ביה מומא *בניב שפתים ואמרי לה בדוקין *שבעין דוכתא דלדידן הוה מומא ולדידהו לאו מומא הוא סבור רבנן לקרוביה משום שלום מלכות אמר להו רבי זכריה בן אבקולס יאמרו בעלי מומין קריבין לגבי מזבח סבור למיקטליה דלא ליזיל ולימא אמר להו רבי זכריה יאמרו מטיל מום בקדשים יהרג אמר רבי יוחנן ענוותנותו של רבי זכריה בן אבקולס החריבה את ביתנו ושרפה את היכלנו והגליתנו מארצנו שדר עלוייהו לנירון קיסר כי קאתי שדא גירא למזרח אתא נפל בירושלים למערב אתא נפל בירושלים לארבע רוחות השמים אתא נפל בירושלים א"ל לינוקא פסוק לי פסוקיך אמר ליה °ונתתי את נקמתי באדום ביד עמי ישראל וגו' אמר קודשא בריך הוא *בעי לחרובי ביתיה ובעי לכפורי ידיה בההוא גברא ערק ואזל ואיגייר ונפק מיניה ר"מ שדריה עילוייהו לאספסינוס קיסר אתא צר עלה תלת שני הוו בה הנהו תלתא עתירי נקדימון בן גוריון ובן כלבא שבוע ובן ציצית הכסת נקדימון בן גוריון שנקדה לו חמה בעבורו בן כלבא שבוע שכל הנכנס לביתו כשהוא רעב ככלב יוצא כשהוא שבע בן ציצית הכסת שהיתה ציצתו נגררת על גבי *כסתות איכא דאמרי שהיתה כסתו מוטלת בין גדולי רומי חד אמר להו אנא זיינא להו בחיטי ושערי וחד אמר להו בדחמרא ובדמלחא ומשחא וחד אמר להו בדציבי ושבחו רבנן לדציבי דרב חסדא כל *אקלידי הוה מסר לשמעיה בר מדציבי דאמר רב חסדא *אכלבא דחיטי בעי שיתין אכלבי דציבי הוה להו למיזן עשרים וחד שתא הוו בהו הנהו בריוני אמרו להו רבנן ניפוק ונעביד שלמא בהדייהו לא שבקינהו אמרו להו ניפוק ונעביד קרבא בהדייהו אמרו להו רבנן לא מסתייעא מילתא קמו קלנהו להנהו אמברי דחיטי ושערי והוה כפנא מרתא בת בייתוס עתירתא דירושלים הויא שדרתה לשלוחה ואמרה ליה זיל אייתי לי סמידא אדאזל איזדבן אתא אמר לה סמידא ליכא חיורתא איכא אמרה ליה זיל אייתי לי אדאזל איזדבן אתא ואמר לה חיורתא ליכא גושקרא איכא א"ל זיל אייתי לי אדאזל אזדבן אתא ואמר לה גושקרא ליכא קימחא דשערי איכא אמרה ליה זיל אייתי לי אדאזל איזדבן הוה שליפא מסאנא אמרה איפוק ואחזי אי משכחנא מידי למיכל איתיב לה פרתא בכרעא ומתה קרי עלה רבן יוחנן בן זכאי °הרכה בך והענוגה אשר לא נסתה כף רגלה איכא דאמרי גרוגרות דר' צדוק אכלה ואיתניסא ומתה דר' צדוק יתיב ארבעין שנין בתעניתא דלא ליחרב ירושלים כי הוה אכיל מידי הוה מיתחזי מאבראי וכי הוה בריא מייתי ליה גרוגרות מייץ מייהו ושדי להו כי הוה קא ניחא נפשה אפיקתה לכל דהבא וכספא שדיתיה בשוקא אמרה האי למאי מיבעי לי והיינו דכתיב °כספם בחוצות ישליכו אבא סקרא ריש בריוני דירושלים בר אחתיה דרבן יוחנן בן זכאי הוה שלח ליה תא בצינעא לגבאי אתא א"ל עד אימת עבדיתו הכי וקטליתו ליה לעלמא בכפנא א"ל מאי איעביד דאי אמינא להו מידי קטלו לי א"ל חזי לי תקנתא לדידי דאיפוק אפשר דהוי הצלה פורתא א"ל נקוט נפשך בקצירי וליתי כולי עלמא ולישיילו בך ואייתי מידי סריא ואגני גבך ולימרו דנח נפשך וליעיילו בך תלמידך ולא ליעול בך איניש אחרינא דלא לרגשן בך דקליל את דאינהו דעי דחייא קליל ממיתא עביד הכי נכנס בו רבי אליעזר מצד אחד ורבי יהושע מצד אחר כי מטו לפיתחא בעו למדקריה אמר להו יאמרו רבן דקרו בעו למדחפיה אמר להו יאמרו רבן דחפו פתחו ליה בבא נפק כי מטא להתם אמר שלמא עלך מלכא שלמא עלך מלכא א"ל מיחייבת תרי קטלא חדא דלאו מלכא אנא וקא קרית לי מלכא ותו אי מלכא אנא עד האידנא אמאי לא אתית לגבאי א"ל דקאמרת לאו מלכא אנא

איברא

א"ל לא · שביקנא לך : א"ל · אנא יהיבנא לך דמי פלגא סעודתא : איטל קולא · מלשינות : קורבנא · קרבן להקריב על גבי המזבח דקיימא לן איש איש לרבות את עובדי כוכבים שנודרים נדרים ונדבות כישראל (חולין דף יג:) : בניב שפתים · שפה העליונה : לדידהו לא הוי מומא · להקריב לגבוה בבמה דידהו אלא מחוסר אבר · דוקין טיל"ה כמו הנוטה כדוק (ישעיה מ) : יאמרו המטיל מום בקדשים יהרג · שיהו סבורין שבשביל שהטיל מום בקדשים ועבר על מום לא יהיה בו (ויקרא כב) נהרג : עטעטונו · שבלעונו שסבל את זה ולא הרגו : שדא גירא למזרח · לקסום קסם כשהיה הורה אוד סמוך לירושלים : ההוא ינוקא · הוא מגמגם בלישניה לא גרסינן : ביד עמי ישראל · על ידי עמי ישראל : ולכפורי ידיה · לקנח ידיו* : נקדה · נקבה לשון מקדרין בהרים (עירובין דף מה.) נקדה לו חמה וזרחה בשבילו במסכת תענית (דף כ.) : ציצתו · ציצית של טליתו : נגררת על גבי כרים וכסתות · שלא היה מהלך אלא על גבי מילת : ואיכא דאמרי · בן ציצית שמו ולמה נקרא שמו הכסת שהיתה כסתו כסא שלו מוטלת בין גדולי רומי כשהי' הולך ברומי להקביל פני קיסר : הוו בהו · להנך תלתא עתירי חיטי ושערי וחמרא וליבי למיזכל בני העיר עשרים וחד שתא : בריוני · אנשים ריקים ופוחזים למלחמה : אמרו להו רבנן · להנך בריוני : לא מסתייעא מילתא · נגלא : קמו · בריוני : קלינהו להנך אמברי · לאוצרות התבואה ועצים כדי שילחמו : סמידא · סלת : חיורתא · פת נקייה : גושקרא · *פת קיבר שאונדיי"ר : פרתא · פרש של גללי בהמה : ומתה · מחמת איסטניסותה : גרוגרות · מאותם שנשארו לרבי צדוק שמצץ את מימיה ומאחר שהיא ואכלת' לרעבונה ומריח החולי של רבי צדוק שנכנס בגרוגרת טעמה ומתה באסטניסו' : הוה מתחזי · בגרונו : מאברא · מחמת שהיה כחוש : כי הוה בריא · כשגמר תעניותיו ורצה להברות עצמו : הוו מייתי ליה גרוגרות · תאנים יבשין מפני שלא היה יכול לבלוע דבר עבה והיה מוצץ את מימיהן ומשליך הגרוגרות : אבא סיקרא · כך שמו : שלח ליה · רבן יוחנן בן זכאי תא לגבאי בצנעא : אמר ליה · רבן יוחנן בן זכאי: עד אימתי עבדיתו הכי · דלא שבקיתון לאשלומי : חזי לי תקנתא לדידי · שיניחוני לצאת מן העיר : נקוט נפשך בקצירי · החזק עצמך כחולה הוליא קול שאתה חולה : לישיילו בך · כמו שאתה גוסס : ואייתי מידי סריא · דבר מסריח כגון נבילה : ואגני גבך · והשכב במטתך עמך שיאמרו מת הוא ומסריח כבר : וליעיילו בך תלמידך · יכנסו תחת רגלי מטתך לשאת ולא יניחו אחרים לשאת דאינון ידעין דחייא קליל ממיתה : בעו · הנך בריוני : למדקריה · ברמחים שמא מערים הוא : אמר להו · אבא סקרא : יאמרו · הרומיים עליכם שאפילו רבן דקרו : למידחפיה · אולי יצעק : ילאו מלכא אנא · והתעללת בי : איברא

עגלא תילתא · כמו ושלישים על כולו (שמות יד) וכמו עגלה משולשת ואיל משולש (בראשית טו) פי' בריא וטוב ויש מפרשים שלישי לבטן ולא יתכן דאמרינן בפרק ארבע מיתות (סנהדרין דף סה:) דהוו מברו להו עיגלא תלתא ולא כמו שמפרש שגדל שליש דהא בסוף פרק רבי אליעזר דמילה (שבת דף קלו.) אמר עבד להו עגלא תילתא ביומא דשבעא פירוש יום שביעי ללידתו* :
אי

[וע"ע תוספות בכורות יט. ד"ה דכך שלא וכו']
ס"א של עין
ס"א ניחא ליה
[ג"י הערוך ערך גן · כרים וכסתות]

גליון הש"ס
רש"י ד"ה גושקרא פת קיבר · עיין ב"ב דף כ ע"ב ברש"י ד"ה גושקרא :

[רש"י זבחים כח. ד"ה כפורי זכו]
[פי' תוס' זבחים מו: ד"ה כגא בדוקין]
פי' מפרהות
פי' או.

יחזקאל כה
דברים כח
יחזקאל ז

איברא מלכא את · מלך אתה עתיד להיות: והיה אדירו ממנו ומושלו מקרבו יצא · אלמא אדיר הוא מושל: לבנון זה בית המקדש· שמלבין עונותיהן של ישראל: כרוך עליה · דבוק ולהוט אחריה: אין שוברין את החבית · כדי שילך לו הדרקון כך היה לכם להשחית חומת העיר ולשורפה באש כדי להשליך אותן בריוני מתוכה: וחביתא שבקינן לה: כך הייתו מלפיס אולי טכל להם ולהוציאם ממנה ותהיה העיר קיימת ושלים עמך: פריסתקא · שליח: לא נפיק · שנתדשו אבריו משמחת השמועה: ורוח נכאה תיבש גרם · וכאשר תכאה רוחך מחמת השונא תיבש העצם שלך: תן לי יבנה · שלא תחריבנה ולא תהרוג חכמיה: ושושילתא דרבן גמליאל · משפחת הנשיא שלא תהרגם שלא תכלה שולטנות בית דוד: ואסוותא · רופאים תן לי מאנשיך שירפאו את רבי צדוק שלא היה יכול לבלוע אוכל לפי שנתקלקלו מעיו בתעניותיו: והוא סבר · רבן יוחנן סבר: כולי האי דלישבק לירושלים לא עביד ליה ואשתכח דאפי' הצלה פורתא לא עבדי הלכך בעינא מיניה הא דתיהוי הצלה פורתא: מיא דפארי · מים שנישורו בהם סובין: מיא דסיפוקא · סובין גסין וקמח מעורב בהן: שאגו צורריך בקרב מועדיך · בבית שאתה מתוועד בו: שמו אותותם אותות · אמרו שסימניהן סימן דם זה של מי הוא אם לא שהרגנו את עצמו: עצמו · כינוי כלפי מעלה: חסין · מתחזק: כמין גרגותני · סל גדול שטופים בו יין מגת לבור וקורין קולדויי"ר: וישתכחו בעיר אשר כן עשו · הגבורה הזאת שאתם רואין: מילי דמיטמרן · מטמון ממונם של ישראל: נחשול · רוח סערה: סיסרא · נחל קישון גרפם: מעלנא · פה להכנים מאכל: מפקנא · מוצא לדרך בית הרעי: ארזפתא · קורנס: אישתיק · אותו יתוש מלנקר מפני קול הקורנס: כיון דדש דש משהרגיל היתוש ולמד בקול הקורנס הכיר בו ולא הניח ניקורו: לצפור דרור · רונדיל"א: בנגידא · אוב: בנגאי

תורה אור

איברא מלכא את דאי לאו מלכא את לא מימסרא ירושלים בידך דכתיב °והלבנון באדיר יפול ואין אדיר אלא מלך דכתי' °והיה אדירו ממנו וגו' ואין לבנון אלא ביהמ"ק שנאמר °ההר הטוב הזה והלבנון ודקאמרת אי מלכא אנא אמאי לא קאתית לגבאי עד האידנא בריוני דאית בן לא שבקינן אמר ליה אילו חבית של דבש ודרקון כרוך עליה לא היו שוברין את החבית בשביל דרקון אישתיק קרי עליה רב יוסף ואיתימא רבי עקיבא °משיב חכמים אחור ודעתם יסכל איבעי ליה למימר ליה שקלינן צבתא ושקלינן ליה לדרקון וקטלינן ליה וחביתא שבקינן לה אדהכי אתי פריסתקא עליה מרומי אמר לית קום דמית ליה קיסר ואמרי הנהו חשיבי דרומי לאותיבך ברישא הוה סיים חד מסאני בעא למסיימא לאחרינא לא עייל בעא למשלפא לאידך לא נפק אמר מאי האי אמר ליה לא תצטער שמועה טובה אתיא לך דכתיב °שמועה טובה תדשן עצם אלא מאי תקנתיה ליתי איניש דלא מיתבא דעתך מיניה וליחליף קמך דכתיב °ורוח נכאה תיבש גרם עבד הכי עייל אמר ליה ומאחר דחכמיתו כולי האי עד האידנא אמאי לא אתיתו לגבאי אמר ליה ולא אמרי לך אמר ליה אנא נמי אמרי לך אמר ליה מיזל אזילנא ואינש אחרינא משדרנא אלא בעי מינאי מידי דאתן לך אמר ליה תן לי יבנה וחכמיה ושושילתא דרבן גמליאל ואסוותא דמסיין ליה לרבי צדוק קרי עליה רב יוסף ואיתימא רבי עקיבא °משיב חכמים אחור ודעתם יסכל איבעי למימר ליה לשבקינהו הדא זימנא והוא סבר דלמא כולי האי לא עביד והצלה פורתא נמי לא הוי אסוותא דמסיין ליה לרבי צדוק מאי היא יומא קמא אשקיוה מיא דפארי למחר מיא הסיפוקא למחר מיא דקימחא עד דרווח מיעיה פורתא פורתא אזל שדריה לטיטוס ואמר °אי אלהימו צור חסיו בו זה טיטוס הרשע שחירף וגידף כלפי מעלה מה עשה תפש זונה בידו ונכנס לבית קדשי הקדשים והציע ספר תורה ועבר עליה עבירה ונטל סייף וגידר את הפרוכת ונעשה נס והיה דם מבצבץ ויוצא וכסבור הרג את עצמו שנאמר °שאגו צורריך בקרב מועדיך שמו אותותם אותות אבא חנן אומר °מי כמוך חסין יה מי כמוך חסין וקשה שאתה שומע ניאוצו וגידופו של אותו רשע ושותק דבי רבי ישמעאל תנא °מי כמוכה באלים ה' מי כמוכה באלמים מה עשה נטל את הפרוכת ועשאו כמין גרגותני והביא כל כלים שבמקדש והניחן בהן והושיבן בספינה לילך להשתבח בעירו שנאמר °ובכן ראיתי רשעים קבורים ובאו וממקום קדוש יהלכו וישתכחו בעיר אשר כן עשו אל תיקרי קבורים אלא קבוצים אל תיקרי וישתכחו אלא וישתבחו איכא דאמרי קבורים ממש דאפילו מילי דמטמרן איגלייא להון עמד עליו נחשול שבים לטובעו אמר כמדומה אני שאלהיהם של אלו אין גבורתו אלא במים בא פרעה טבעו במים בא סיסרא טבעו במים אף הוא עומד עלי לטובעני במים אם גבור הוא יעלה ליבשה ויעשה עמי מלחמה יצתה בת קול ואמרה לו רשע בן רשע בן בנו של עשו הרשע בריה קלה יש לי בעולמי ויתוש שמה אמאי קרי לה בריה קלה דמעלנא אית לה ומפקנא לית לה עלה ליבשה ותעשה עמה מלחמה עלה ליבשה בא יתוש ונכנס בחוטמו ונקר במוחו שבע שנים יומא חד הוה קא חליף אבבא דבי נפחא שמע קל ארזפתא אישתיק אמר איכא תקנתא כל יומא מייתו נפחא ומחו קמיה לנכרי יהיב ליה ארבע זוזי לישראל אמר ליה מיסתייך דקא חזית בסנאך עד תלתין יומין עבד הכי מכאן ואילך כיון דדש דש תניא אמר רבי פנחס בן ערובא אני הייתי בין גדולי רומי וכשמת פצעו את מוחו ומצאו בו כצפור דרור משקל שני סלעים במתניתא תנא *כגוזל בן שנה משקל שני ליטרין אמר אביי נקטינן פיו של נחושת וצפורניו של ברזל כי הוה קא מיית אמר להו ליקליוה להוא גברא ולבדרי לקיטמיה אשב ימי דלא לשכחיה אלהא דיהודאי ולוקמיה בדינא[א] אונקלוס בר קלוניקוס בר אחתיה דטיטוס הוה בעי לאיגיורי אזל אסקיה לטיטוס *בנגידא אמר ליה מאן חשיב בההוא עלמא אמר ליה ישראל מהו לאידבוקי בהו אמר ליה מילייהו נפישין ולא מצית לקיומינהו זיל איגרי בהו בההוא עלמא והוית רישא דכתיב °היו צריה לראש וגו' * כל המיצר לישראל *)נעשה ראש אמר ליה דיניה דההוא גברא במאי א"ל

*) [כלומר קודם במיצר לכם נעשה ראש שלא יאמרו ביד אומה שפלה מסר את בניו · כ"כ תוספות חגיגה יג: ד"ה שלא]

במאי

אי לאו דמלכא את לא מימסרא ירושלים בידך · אע"ג דאכתי לא מימסרא בידו עד שבא טיטוס מ"מ כיון דכבר צר עליה שלש שנים והוה כפנא הוי כאילו כבר נמסרה:

ונעשה נס והיה דם כו' · להודיע דקשה לפני המקום חורבן בית המקדש:

וניקר במוחו ז' שנים · לא נעשה טרפה בכך דרך חוטמו נכנס ולא ניקב הקרום ועוד יש חילוק בין טריפות דאדם לבהמה כדפרישית בפרק קמא דערכין (דף ז.) *:

[נפש"ז מ"ד דיבמות כתב התוי"ט על מ"ש תוס' דהכא כדפרישית בפ"ק דעירוכין אבל לא מצאתי שם כלום עכ"ל נראה שלא היה לפניו מה שנדפס שם בתוספות דעירוכין ז. ד"ה כגון בדרה וכו' בשם תוס' כ"י ומיהו כמה בני אדם וכו' ע"ש ועי' תוס' ב"ק נא. ד"ה נעביד ותוס' זבחים קטז. ד"ה ודלמא ותוס' חולין מב: ד"ה וא"ר ●ד"ה ותוספות בכורות לג. ד"ה כדי]

הגהות הגר"א

[א] גמ' אונקלוס בר קלוניקוס בר אחתיה דאדריינוס עס ט' כצ"ל ·

ישעיה י · ירמיה ל · דברים ג · ישעיה מד · משלי טו · שם יז · ישעיה מד · דברים לב · תהלים עד · שם פט · שמות טו · קהלת ח · איכה א

[לפי שהגלה את ישראל שנמשלו ליונה עכש ז: כתב בספר חסידים סי' תתקנ"א]

[בערוך ערך נגד ד' איתא בנגירא פי' בכישוף]

סנהדרין קד: ע"ש

במאי דפסיק אנפשיה כל יומא מכנשי ליה לקיטמיה ודייני ליה וקלו ליה ומבדרו אשב ימי אזל אסקיה לבלעם בנגידא אמר ליה מאן חשיב בההוא עלמא א"ל ישראל מהו לאידבוקי בהו א"ל °לא תדרוש שלומם וטובתם כל הימים א"ל דיניה דההוא גברא במאי א"ל בשכבת זרע רותחת*) אזל אסקיה בנגידא לפושעי ישראל א"ל מאן חשיב בההוא עלמא א"ל ישראל מהו לארבוקי בהו א"ל טובתם דרוש רעתם לא תדרוש כל הנוגע בהן כאילו נוגע בבבת עינו א"ל דיניה דההוא גברא **) במאי א"ל בצואה

דברים כג

[עירובין כא:] רותחת דאמר מר *כל המלעיג על דברי חכמים נידון בצואה רותחת תא חזי מה בין פושעי ישראל לנביאי אומות העולם עובדי ע"ז תניא אמר רבי אלעזר בא וראה כמה גדולה כחה של בושה שהרי סייע הקב"ה את בר קמצא והחריב את ביתו ושרף את היכלו : אתרנגולא ואתרנגולתא חריב טור מלכא דהוו נהיגי כי הוו מפקי חתנא וכלתא מפקי קמייהו תרנגולא ותרנגולתא כלומר פרו ורבו כתרנגולים יומא חד הוה קא חליף גונדא דרומאי שקלינהו מינייהו נפלו עלייהו מחונהו אתו אמרו ליה לקיסר מרדו בך יהודאי אתא עלייהו הוה בהו ההוא בר דרומא דהוה קפיץ מילא וקטיל בהו שקליה קיסר לתאגיה ואותביה ארעא אמר ריבוניה דעלמא כוליה אי ניחא לך לא תמסריה לההוא גברא לדידיה ולמלכותיה בידיה דחד גברא אכשליה פומיה

תהלים ס לבר דרומא ואמר °הלא אתה אלהים זנחתנו ולא תצא אלהים בצבאותינו דוד נמי אמר הכי דוד אתמוהי קא מתמה על לבית הכסא אתא דרקונא שמטיה לכרכשיה וגח נפשיה אמר הואיל ואיתרחיש לי ניסא הא זימנא אישבקינהו שבקינהו ואזל איזדקור ואכלו ושתו ואדליקו שרגי עד דאיתחזי בליונא דגושפנקא. ברחוק מילא אמר מיהדא קא חדו בי יהודאי הדר אתא עלייהו א"ר אסי תלת מאה אלפי שליפי סייפא עיילו לטור מלכא וקטלו

איכה ב בה תלתא יומי ותלתא לילוותא ובהך גיסא הלולי וחנגי ולא הוו ידעי הני בהני °בלע ה' ולא חמל את כל נאות יעקב כי אתא רבין אמר רבי יוחנן אלו ששים רבוא עיירות שהיו לו לינאי המלך בהר המלך דאמר רב יהודה אמר רב אסי ששים רבוא עיירות היו לו לינאי המלך בהר המלך וכל אחת ואחת היו בה כיוצאי מצרים חוץ משלש שהיו בהן כפלים כיוצאי מצרים אלו הן כפר ביש כפר שיחליים כפר דכריא כפר ביש דלא יהבי ביתא לאושפיזא כפר שיחליים שהיתה פרנסתן מן שחליים כפר דכריא אמר רבי יוחנן שהיו נשותיהן יולדות זכרים תחלה ווולדות נקבה באחרונה ופוסקות אמר עולא לדידי חזי לי ההוא אתרא ואפילו שיתין ריבוותא

[ד"ה לא וער' כתובות קיב. וגעי"ן ונע"ע ר"ה יג.] קני לא מחזיק אמר ליה ההוא צדוקי לרבי חנינא שקורי משקריתו אמר ליה *°ארץ צבי כתיב בה מה צבי ירמיה ג זה אין עורו מחזיק את בשרו אף ארץ ישראל בזמן שיושבין עליה רווחא ובזמן שאין יושבין עליה גמרא רב מניומי בר חלקיה ורב חלקיה בר טוביה ורב הונא בר חייא הוו יתבי גבי הדדי אמרי אי איכא דשמיע ליה מילתא מכפר סכניא של מצרים לימא פתח חד מינייהו ואמר מעשה בארוס וארוסתו שנשבו לבין העובדי כוכבים והשיאום זה לזה אמרה לו בבקשה ממך אל תגע בי שאין לי כתובה ממך ולא נגע בה עד יום מותו וכשמת אמרה להן סיפדו לזה שפטפט ביצרו יותר מיוסף דאילו ביוסף לא הוה אלא חדא שעתא והאי כל יומא ויומא ואילו יוסף לאו בחדא מטה והאי בחדא מטה ואילו יוסף לאו אשתו והא אשתו פתח אידך ואמר מעשה ועמדו ארבעים מודיות בדינר נחסר השער מודיא אחת ובדקו ומצאו אב ובנו שבאו על נערה מאורסה ביום הכפורים והביאום לבית דין וסקלום וחזר השער למקומו פתח אידך ואמר מעשה באדם אחד שנתן עיניו באשתו לגרשה והיתה כתובתה מרובה מה עשה הלך וזימן את שושביניו והאכילן והשקן שיכרן והשכיבן על מיטה אחת והביא לובן ביצה והטיל ביניהן והעמיד להן עדים ובא לבית דין היה שם זקן אחד מתלמידי שמאי הזקן ובבא בן בוטא שמו אמר להן כך מקובלני משמאי הזקן לובן ביצה סולד מן האור ושכבת זרע דוהה מן האור בדקו ומצאו כדבריו והביאוהו לב"ד והלקוהו והגבוהו כתובתה ממנו א"ל אביי

תענית ל: לרב יוסף ומאחר דהוו צדיקים כולי האי מאי טעמא איענוש א"ל *משום דלא איאבול על ירושלים דכתיב

ישעיה סו °שמחו את ירושלם וגילו בה כל אוהביה שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה : אשקא דריספק חריב ביתר דהוו נהיגי כי הוה מתיליד ינוקא שתלי ארזא ינוקתא שתלי תורניתא וכי הוו מינסבי קייצי להו ועבדו גננא יומא חד הוה קא חלפא ברתיה דקיסר אתבר שקא דריספק קצו ארזא ועיילו לה אתו נפול עלייהו מחונהו

איכה ב אתו אמרו ליה לקיסר מרדו בך יהודאי אתא עלייהו : °גדע בחרי אף כל קרן ישראל א"ר זירא א"ר אבהו א"ר יוחנן אלו שמונים [אלף] קרני מלחמה שנכנסו לכרך ביתר בשעה שלכדוה והרגו בה אנשים ונשים וטף עד שהלך דמן ונפל לים הגדול שמא תאמר קרובה היתה רחוקה היתה מיל תניא רבי אליעזר הגדול אומר שני נחלים יש בבקעת ידים אחד מושך אילך ואחד מושך אילך ושיערו חכמים שני חלקים מים ואחד דם במתניתא תנא שבע שנים בצרו עובדי כוכבים את כרמיהן מדמן של ישראל בלא זבל
אמר

במאי דפסק אנפשיה · מיקלי ובדורי קיטמא : בשכבת זרע רותחת · מדה כנגד מדה שבעלתו התחיל העם לזנות אל בנות מואב : דאמר מר · בעירובין (דף כא:) ויליף לה מולהג הרבה יגיעת בשר המלעיג הרבה נידון ביגיעת בשר וקרא בדברי סופרים כתיב ויותר מהמה בני הזהר בדברי סופרים יותר מדברי תורה אור תורה : נביאי האומות עובדי ע"ז · בלעם שהשכינה נגלית עליו והרשיע לדבר : טור מלכא · מדינה ששמה הר המלך : נפל · בני המדינה היהודים עלייהו דרומאי ומחונהו : גונדא · גדוד : הוה בהו · ביהודים : איזדקור · לשמוח : עד דאתחזי לבני החיל : בליונא דגושפנקא · מי שהיתה לו צורה בטבעתו היה מכירה רחוק מיל מן העיר למראה הנרות : שחליים · מין מאכל הוא במסכת ע"ז (דף כח.) : ההוא אתרא · הר המלך : משקריתו דאמריתו ששים

[וכן ברכות נח:]

רבוא עיירות היו בהר המלך והוא אינו מחזיק אפילו ששים רבוא קנים : גמדא · דיטריי"ש בלע"ז כמו גמוד מסאני (פסחים דף קיא.) : אין עורו מחזיק בשרו · משהופשט הוא כווץ ואין יכול לחזור ולכסותו בו : דשמיע ליה · מה מעשיהם אם לדיקים אם רשעים : בארוס וארוסתו · מאותה העיר : שפטפט · זלזל ביצרו ולא חשבו אלא נתגבר עליו : וחסר השער · נתייקר התבואה : לובן ביצה · שהוא דומה לשכבת זרע להוציא קול שבאו על אשתו : סולד · דיטריי"ש מתייבש ומגליד : שכבת זרע דוהה מן האור · נכנס ונבלע בבגד ואינו מגליד : תורניתא · פי"ן : גננא · חופה : קרני מלחמה · ראשי גייסות תוקעי קרן ומתאספים עליהם בני לבאם : ושמא תאמר קרובה היתה ליס : בקעת ידים · שם מקום : ואחד דם · מהרוגי ביתר :
סנ

*) כלומר אהבת נשים לו יותר מדי וזה מגלה גופו ונשמתו . **) בלעם. ודינו בצואה רותחת כלומר מצותו לא רוחן ומטומאתו לא נטהר גם לעולם הבא

של זכריה · בן יהוידע הכהן שהרגוהו שרי יהודה במצות יואש כשהשתחוו לו ליואש ועשאוהו אלוה והרגוהו בעזרה (דה"ב כד): שטר פירפותא · שטר צואה שפרע מה תהא על נכסיו: °גר תושב היה · שלא קיבל עליו שאר מצות אלא ע"ז שנאמר כי לא יעשה עוד עבדך וגו' (מ"ב ה): היינו דכתיב · אדמיה דזכריה: על צחיח סלע · על חלקת אבן חלקה שלא יבלע בארץ כך היה דמו של זכריה על הרצפה ולא נבלע: צחיח · שעיעות כתרגומו: הקול קול · נותה וכמי עולה מיעקב ראה יצחק בנבואה מפלה זו של ביתר: והיינו דאמר רבי אלעזר · הא דאמרינן לעיל שעל ידי לשון הרע חרב הבית והרגו כמה רבבות: בחירחורי לשון · במריבת לשון כמו אל תתחר (תהלים לז): שוט לשון · שבט מכה: לקלון · ילדים למשכב זכור וילדות לפלגשים: בכן · בין שן טמריקון: שדרכן לכך · לתשמיש ואין קלונן מרובה כקלון שלנו: זו אשה · הורגנו כל היום: האמרת · ייחדת: גושפנקא · חותמי שטורתי טבועה בו כדי שתהא נראה משתחוה לה: הרמנא דמלכא · שולטנות המלך קבל עליו לעשות: זו מילה · הורגנו כל היום דזימנין דמיית: בר משחיטה · שמא יתחבט בגרוטא: דבר אחר · לרעתו ומראות נגעים מפני שמסוק לקפוץ עליו: קצוצי

זה אדרייאנוס קיסר שהרג באלכסנדריא · והא דאמרי' בהחליל (סוכה נא:) דאלכסנדרוס מוקדון הרגם והחריבה שמא פעמים נתיישבה: קפצו כולן ונפלו לתוך הים · והא דאמר בנוס' ע"ז (דף יח.) מוטב שיטלנה מי שנתנה ואל יחבל בעצמו הכא ירלים היו מיסורין כדאמרינן (כתובות דף לג:) אלמלי נגדו לחנניה מישאל ועזריה פלחו לצלמא ועוד דע"כ היו מענין אותן ולא היו הורגים אותן*: אתיוהו לקמיה · *שיתא קראי מייתי ובשביעי לא מייתי ובמדרש אמר דקמא אמר אנכי והשני לא יהיה לך: כל

אמר רבי ה"א בר אבין אמר רבי יהושע בן קרחה סח לי זקן אחד מאנשי ירושלים בבקעה זו הרג נבוזראדן רב טבחים מאתים ואחת עשרה רבוא ובירושלים הרג תשעים וארבע רבוא על אבן אחת עד שהלך דמן ונגע בדמו של זכריה לקיים מה שנאמר °ודמים בדמים נגעו *אשכחיה לדמיה דזכריה דהוה קא מרתח וסליק אמר מאי האי אמרו ליה דם זבחים דאשתפוך אייתי דמי ולא אידמו אמר להו אי אמריתו לי מוטב ואי לאו מסריקנא לבשרייכו במסרקי דפרזלי אמרי ליה מאי נימא לך נביא הוה בן דהוה קא מוכח לן במילי דשמיא קמינן עילויה וקטלינן ליה והא כמה שנין דלא קא נייח דמיה אמר להו אנא מפייסנא ליה אייתי סנהדרי גדולה וסנהדרי קטנה קטל עילויה ולא נח בחורים ובתולות קטל עילויה ולא נח אייתי תינוקות של בית רבן קטל עילויה ולא נח א"ל זכריה זכריה טובים שבהן איבדתים ניחא לך דאבדינהו לכולהו כדאמר ליה הכי נח בההיא שעתא הרהר תשובה בדעתיה אמר ומה אם על נפש אחת כך ההוא גברא דקטל כל הני נשמתא על אחת כמה וכמה ערק אזל שדר שטר פרטתא בביתיה ואגייר תנא *נעמן גר תושב היה נבוזראדן גר צדק היה מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק מבני בניו של סיסרא למדו תינוקות בירושלים מבני בניו של סנחריב למדו תורה ברבים מאן אינון שמעיה ואבטליון והיינו דכתיב °נתתי את דמה על צחיח סלע לבלתי הכסות °הקול קול יעקב והידים ידי עשו הקול זה אדריינוס קיסר שהרג באלכסנדריא של מצרים ששים רבוא על ששים רבוא כפלים כיוצאי מצרים קול יעקב זה אספסיינוס קיסר שהרג בכרך ביתר ארבע מאות רבוא ואמרי לה ארבעת אלפים רבוא והידים ידי עשו זו מלכות הרשעה שהחריבה את בתינו ושרפה את היכלנו והגליתנו מארצנו דבר אחר הקול קול יעקב אין לך תפלה שמועלת שאין בה מזרעו של יעקב והידים ידי עשו אין לך מלחמה שנוצחת שאין בה מזרעו של עשו והיינו דא"ר אלעזר °בשוט לשון תחבא בחירחורי לשון תחבא אמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב °על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון מלמד שהראהו הקב"ה לדוד חורבן בית ראשון וחורבן בית שני חורבן בית ראשון שנאמר על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו בית שני דכתיב °זכור ה' לבני אדום את יום ירושלים האומרים ערו ערו עד היסוד בה אמר רב יהודה אמר שמואל ואיתימא רבי אמי ואמרי לה במתניתא תנא מעשה בד' מאות ילדים וילדות שנשבו לקלון הרגישו בעצמן למה הן מתבקשים אמרו אם אנו טובעין בים אנו באין לחיי העולם הבא דרש להן הגדול שבהן °אמר ה' מבשן אשיב אשיב ממצולות ים מבשן אשיב מבין שיני אריה אשיב ממצולות ים אלו שטובעין בים כיון ששמעו ילדות כך קפצו כולן ונפלו לתוך הים נשאו ילדים ק"ו בעצמן ואמרו מה הללו שדרכן לכך כך אנו שאין דרכנו לכך על אחת כמה וכמה אף הם קפצו לתוך הים ועליהם הכתוב אומר °כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה ורב יהודה אמר זו אשה ושבעה בניה אתיוהו קמא לקמיה דקיסר אמרו ליה פלח לעבודת כוכבים אמר להו כתוב בתורה °אנכי ה' אלהיך אפקוהו וקטלוהו ואתיוהו לאידך לקמיה דקיסר אמרו ליה פלח לעבודת כוכבים אמר להו כתוב בתורה °לא יהיה לך אלהים אחרים על פני אפקוהו וקטלוהו אתיוהו לאידך אמרו ליה פלח לעבודת כוכבים אמר להו כתוב בתורה °זובח לאלהים יחרם אפקוהו וקטלוהו אתיוהו לאידך אמרו ליה פלח לעבודת כוכבים אמר להו כתוב בתורה °לא תשתחוה לאל אחר אפקוהו וקטלוהו אתיוהו לאידך אמרו ליה פלח לעבודת כוכבים אמר להו כתוב בתורה °שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד אפקוהו וקטלוהו אתיוהו לאידך אמרו ליה פלח לעבודת כוכבים אמר להו כתוב בתורה °וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד אפקוהו וקטלוהו אתיוהו לאידך אמרו ליה פלח לעבודת כוכבים אמר להו כתוב בתורה °את ה' האמרת וגו' וה' האמירך היום כבר נשבענו להקדוש ברוך הוא שאין אנו מעבירין אותו באל אחר ואף הוא נשבע לנו שאין מעביר אותנו באומה אחרת א"ל קיסר אישדי לך גושפנקא וגחין ושקליה כי היכי דלימרו קביל עליה הרמנא דמלכא א"ל חבל עלך קיסר חבל עלך קיסר על כבוד עצמך כך על כבוד הקב"ה על אחת כמה וכמה אפקוהו למיקטליה אמרה להו אימיה יהבוהו ניהלי ואנשקיה פורתא אמרה לו בניי לכו ואמרו לאברהם אביכם אתה עקדת מזבח אחד ואני עקדתי שבעה מזבחות אף היא עלתה לגג ונפלה ומתה יצתה בת קול ואמרה °אם הבנים שמחה ר' יהושע בן לוי אמר זו מילה שניתנה בשמיני ר' שמעון בן לקיש אמר אלו ת"ח שמראין הלכות שחיטה בעצמן דאמר רבא כל מילי ליחזי איניש בנפשיה בר משחיטה ודבר אחר רב נחמן בר יצחק אמר אלו תלמידי חכמים שממיתין עצמן על דברי תורה כדר' שמעון בן לקיש *דאמר ר"ש בן לקיש אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליהם שנאמר °זאת התורה אדם כי ימות באהל וגו' אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ארבעים סאה

קצוצי

ועי' תוס' ע"ז יח. ד"ה ואל]
בספרים שלהם חשב אנכי ולא יהיה בהדא ובבתרא לא היה מביא קרא אלא צ"ל אמדי לך גושפנקי מהרש"ל

גליון הש"ס
רש"י ד"ה גר תושב היה · עיין ע"ז דף סד ע"ב ·

קצוצי תפילין נמצאו בראשי הרוגי ביתר רבי ינאי ברבי ישמעאל אמר שלש קופות של ארבעים ארבעים סאה א] במתניתא תנא ארבעים קופות של שלש שלש סאין ולא פליגי הא דרישא הא דדרעא אמר רבי אסי ארבעה קבין מוח נמצאו על אבן אחת עולא אמר תשעת קבין אמר רב כהנא ואיתימא שילא בר מרי מאי קראה °בת בבל השדודה אשרי שישלם לך וגו' אשרי שיאחז ונפץ את עולליך אל הסלע: °בני ציון היקרים המסולאים בפז מאי מסולאים בפז אילימא דהוו מחפי בפיזא והאמרי דבי רבי שילא *תרתי מתקלי איסתירי פיזא נחות בעלמא חדא ברומי וחדא בכולי עלמא אלא שהיו מגנין את הפז ביופיין מעיקרא חשיבי דרומאי הוו נקטי בליונא דגושפנקא ומשמשי ערסייהו מכאן ואילך מייתו בני ישראל ואסרי בכרעי דפורייהו ומשמשי אמר ליה חד לחבריה הא היכא כתיבא אמר ליה °גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה הזאת אמר כמה מרחיקנא מדוכתא פלן אמר ליה אינגד פוסתא ופלגא אמר ליה אי מטאי לגביה לא איצטריכי לך *אמר רב יהודה אמר שמואל משום *רבן שמעון בן גמליאל מאי דכתיב °עיני עוללה לנפשי מכל בנות עירי ארבע מאות בתי כנסיות היו בכרך ביתר ובכל אחת ואחת היו בה ארבע מאות מלמדי תינוקות וכל אחד ואחד היו לפניו ארבע מאות תינוקות של בית רבן וכשהיה אויב נכנס לשם היו דוקרין אותן בחוטריהן וכשגבר אויב ולכדום כרכום בספריהם והציתום באש: ת"ר *מעשה ברבי יהושע בן חנניה שהלך לכרך גדול שברומי אמרו לו תינוק אחד יש בבית האסורים יפה עינים וטוב רואי וקווצותיו סדורות לו תלתלים הלך ועמד על פתח בית האסורים אמר °מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזזים ענה אותו תינוק ואמר הלא ה' זו חטאנו לו ולא אבו בדרכיו הלוך ולא שמעו בתורתו אמר מובטחני בו שמורה הוראה בישראל העבודה שאיני זז מכאן עד שאפדנו בכל ממון שפוסקין עליו אמרו לא זז משם עד שפדאו בממון הרבה ולא היו ימים מועטין עד שהורה הוראה בישראל ומנו רבי ישמעאל בן אלישע אמר רב יהודה אמר רב מעשה בבנו ובבתו של ר' ישמעאל בן אלישע שנשבו לשני אדונים לימים נזדווגו שניהם במקום אחד זה אומר יש לי עבד שאין כיופיו בכל העולם וזה אומר יש לי שפחה שאין בכל העולם כולו כיופיה אמרו בוא ונשיאם זה לזה ונחלק בוולדות הכניסום לחדר זה ישב בקרן זוית זה וזו ישבה בקרן זוית זה זה אומר אני כהן בן כהנים גדולים אשא שפחה וזאת אומרת אני כהנת בת כהנים גדולים אנשא לעבד ובכו כל הלילה כיון שעלה עמוד השחר הכירו זה את זה ונפלו זה על זה וגעו בבכיה עד שיצאה נשמתן ועליהן קונן ירמיה °על אלה אני בוכיה עיני עיני יורדה מים אמר ריש לקיש מעשה באשה אחת וצפנת בת פניאל שמה צפנת שהכל צופין ביופיה בת פניאל בתו של כהן גדול ששימש לפני ולפנים שנתעלל בה שבאי כל הלילה למחר הלבישה שבעה חלוקים והוציאה למוכרה בא אדם אחד שהיה מכוער ביותר אמר לו הראני את יופיה אמר לו ריקא אם אתה רוצה ליקח קח שאין כיופיה בכל העולם כולו אמר לו אף על פי כן הפשיטה ששה חלוקים ושביעי קרעתה ונתפלשה באפר אמרה לפניו רבונו של עולם אם עלינו לא חסת על קדושת שמך הגבור למה לא תחוס ועליה קונן ירמיה °בת עמי חגרי שק והתפלשי באפר אבל יחיד עשי לך מספד תמרורים כי פתאום יבא השודד עלינו עליך לא נאמר אלא עלינו כביכול עלי ועליך בא שודד אמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב °ועשקו גבר וביתו ואיש ונחלתו מעשה באדם אחד שנתן עיניו באשת רבו ושוליא דנגרי הוה פעם אחת הוצרך (רבו) ללות אמר לו שגר אשתך אצלי ואלונה שיגר אשתו אצלו שהה עמה שלשה ימים קדם ובא אצלו אמר לו אשתי ששיגרתי לך היכן היא אמר לו אני פטרתיה לאלתר ושמעתי שהתינוקות נתעללו בה בדרך אמר לו מה אעשה אמר לו אם אתה שומע לעצתי גרשה אמר לו כתובתה מרובה אמר לו אני אלווך ותן לה כתובתה עמד זה וגרשה הלך הוא ונשאה כיון שהגיע זמנו ולא היה לו לפורעו אמר לו בא ועשה עמי בחובך והיו הם יושבים ואוכלים ושותין והוא היה עומד ומשקה עליהן והיו דמעות נושרות מעיניו ונופלות בכוסיהן ועל אותה שעה נתחתם גזר דין ואמרי לה על שתי פתילות בנר אחד: לקח מן הסיקריקון וכו': *אמר רב לא שנו אלא דאמר לו לך חזק וקני אבל בשטר קנה ושמואל אמר ב]אף בשטר נמי לא קנה עד שיכתוב לו אחריות תניא

רש"י

קלוי תפילין · דפוסי תפילין הן מן הרצועה קרוי קציצה כדאמרי' במסכת סוכה (דף כו:) אוחז ברצועה ואינו אוחז בקציצה: דדרעא · מ' סאה ודרישא שהם גדולים ד' בתים בכל קציצה הוו ג' זימני מ' כאה ואע"ג דלא היא שבית אחד של זרוע גדול מאחד מבתי הראש לפי שכאן כל ארבע פרשיות בבית אחד ובשל ראש פרשה אחת בבית אחד ומ"מ דפוס של ראש מתוך שצריך לחלק הבתים ולהיות ריוח ביניהן וקבועין על מושב אחד הולך המושב להיות רחב והוי על אחד שלשה שבזרוע: ארבעה קבין · בחורבן בית ראשון: איסתרי · סלעים: שהיו מגנין את הפז ביופיין · והיינו מסולאים לשון סולו לרוכב (תהלים סח) לא תסולה בכתם אופיר* משובחין היו ביופיין מן הפז: בליוני דגושפנקי צורות נאות שבחותמיהן כדי שתתעברנה כנגדן: כמה מרחיקנא מההוא דוכתא · שלא הגעתי ללמוד אותו פסוק: אינגד · מעט: פוסתא ופלגא · דף וחצי: על כבוד שמך הגבור · והיכן גבורתך: עלי ועליך · ששמי נתחלל בכך: שוליא דנגרי הוה · לא היה רבו לתורה אלא רבו לאומנות של נגרים: שוליא · אינדרי"ן: הולך ללוות · הרב: קידם · השכים: שתי פתילות בנר אחד · אשת איש: לא שנו · דמקחו בטל: אלא דאמרו ליה · בעלים לזה שלקח מסיקריקון: לך חזק וקני · בחזקה דכיון דדיבורא בעלמא הוא איכא למימר הסכי נוח לי: אבל · אי כתב ליה שטרא בשמיה: קני · דכולי האי לא הוה ליה למיעבד אי לאו דזבנה ליה מכר גמור ומדעת: אחריות · דאי טרפו לה מיניה לגבייה דמי ארעא

ה"ג

תוספות

כל ממון שפוסקין עליו · פי' איכא סכנת נפשות פודין שבויין יותר על כדי דמיהן כדאמרינן בפ"ק השולח (לעיל דף מד.) גבי מוכר עצמו ואת בניו לעובדי כוכבים, כ"ש הכא דאיכא קטלא אי נמי משום דמופלג בחכמה הוה*: אבל בשטר קנה · אלא נמי קאי כדמוכח בכמוך והא דאמר בפרק מי שהיה נשוי (כתובות דף נה.) כתב לראשון ולא חתמה לו ולשני וחתמה לו איבדה כתובתה משמע דבחד לוקח יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי התם כשחתמה על שטר של בעלה והכא כשכתבה שטר בפני עצמה ועוד דחתמה דהתם שנתרצית במכירת הבעל או שמחלה לו השעבוד אבל הכא כשכתבה *שטר מכירה שהיא מוכרת לו ולמאי דמפרש ה"ר אליעזר משנז"א דרב ושמואל פליגי הכא באחריות טעות סופר הוא דשמואל לטעמיה דאמר בפ"ק דב"מ (דף יד.) דאחריות לאו טעות סופר הוא בשטרי מקח וממכר ורב סבר אחריות ט"ס הוא ובסתם שטר ככתבה לו אחריות דמי והאי דכתובות כשפירשה דלא קבלה אחריות (א) מיירי: כגון

עין משפט נר מצוה

פה א ב מיי' פ"ד מהל' טוען הלכה ב ופי' בה"מ סמג עשין פט טוש"ע חו"מ סימן רלו סעיף ד וסי' קנא סעי' ג:

*[ועי' תוספות נזיר סב. ד"ה דלא וכו']

בספר מכירת שבית מוכרת כנ"ל

[ועי' תוס' ע"ז נג. ד"ה אגב]

תוספות רי"ד

אמר רב ל"ש אלא דא"ל לך חזק וקני אבל בשטר קנה ושמואל אמר אף בשטר לא קנה עד שיכתוב לו אחריות וקי"ל הלכת כשמואל בדיני ועוד דאמרינן בחזקת הבתים אמר רב הונא אמר לי רב נחמן כולן שהביאו ראיה ראייתן ראיה ומעמידין שדה בידם גזלן שהביא ראיה אין ראייתו ראיה ואין מעמידין שדה בידו מאי קמ"ל תנינא לקח מסיקריקון וחזר ולקח מבעה"ה מקחו בטל לאפוקי מדרב דאמר רב ל"ש אלא דאמר ליה לך חזק וקני אבל בשטר קנה קא משמע לן כדשמואל דאמר שמואל אף בשטר לא

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אבל וכו' אחריות מיירי סס"ד:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' במתניתא תנא ארבעים קופות של שלש שלש סאין ולא פליגי · ר"ל ר' ינאי דאמר ג' קופות של מ' סאה ומתניתא דתנא ארבעים קופות של ג' סאה הא לא פליגי על נבכ"ח אבר דרישא דקאמר מ' סאה דרבנ"ח מיירי בדרעא ואינשו בדרישא וכ"כ מהרש"ש:

עין משפט
נר מצוה

פו א מיי' פכ"ב מהל' אישות הלכה יז סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן ל סעיף טז:

נ"א מיתיבי רשב"א

פז ב ג טוש"ע ח"מ סימן רלז סעיף ה וסעיף ז:

פח ד ה מיי' פ"י מהל' גזילה הלכה א סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סימן רלו סעיף ז וסעיף ח וע"ש:

פט ו ז מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף א:

[ב"ב כג.]

*תניא כוותיה דשמואל *ר' שמעון בן אלעזר אומר לקח מן האשה וחזר ולקח מן האיש מקחו קיים מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל עד שתכתוב לו אחריות נימא תיהוי תיובתא דרב אמר לך רב מאי אחריות נמי שטר *ת"ר לקח מן הסיקריקון ואכלה שלש שנים בפני בעלים וחזר ומכרה לאחר אין לבעלים על לוקח שני כלום ה"ד אי דקא טעין ואמר מינך זבנה אפילו ראשון נמי אי דלא קא טעין ואמר מינך זבנה אפילו שני נמי לא אמר רב ששת לעולם דלא קא טעין ליה וכגון זה *טוענין ליורש וטוענין ללוקח ואידך אי טעין אין ואי לא טעין לא: ת"ר הבא מחמת חוב ומחמת אנפרות אין בו משום סיקריקון ואנפרות עצמה צריכה שתשהה שנים עשר חדש והאמרת אין בה משום סיקריקון ה"ק סיקריקון עצמה צריכה שתשהה י"ב חדש אמר רב יוסף נקטינן אין אנפרות בבבל והא קחזינן דאיכא אלא אימא אין דין אנפרות בבבל מ"ט כיון דאיכא בי דוואר ולא אזיל קביל אימא אחולי אחיל גידל בר רעילאי קביל ארעא בטסקא מבני באגא אקדים ויהיב זוזי דתלת שנין לסוף אתא מרוותא קמאי אמרו ליה שתא קמייתא דיהבת אכלת השתא אנן יהבינן אנן אכלינן אתו לקמיה דרב פפא סבר למיכתב ליה טירפא אבני באגא א"ל רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא א"כ עשית סיקריקון אלא אמר רב הונא בריה דרב יהושע הניח מעותיו על קרן הצבי: זו משנה ראשונה ב"ד של אחריהן אמרו הלוקח מן הסיקריקון נותן לבעלים רביע: אמר רב *רביע בקרקע או רביע במעות ושמואל אמר רביע בקרקע שהן שליש במעות במאי קמיפלגי מר סבר נכי רביע זבין ומ"ס נכי חומשא זבין מיתיבי זו משנה ראשונה ב"ד של אחריהן אמרו הלוקח מן הסיקריקון נותן לבעלים רביע ויד בעלים על העליונה רצו בקרקע נוטלין רצו במעות נוטלין אימתי בזמן שאין בידן ליקח הן קודמין לכל אדם רבי הושיב ב"ד ונמנו שאם שהתה בפני סיקריקון שנים עשר חודש כל הקודם ליקח זכה אבל נותן לבעלים רביע בקרקע או רביע במעות אמר רב אשי כי תניא ההיא לאחר שבאו מעות לידו *אמר רב אנא

סנהדרין לו:

ה"ג תניא כוותיה דשמואל: מאי אחריות · דקתני: שטר · ולא אחריות נכסים אלא עד שתכתוב לו שטר והוה לו לאחריות שאינה יכולה לחזור עליו עוד: אי דקא טעין · ליה האי לוקח שני: מינך זבנה · לוקח ראשון שנתן לך רביע כתקנת בית דין והדר אכלה שני חזקה ותו לא מצי אמר ליה האי אחוי שטרא דטפי מתלתא שנין לא מזדהר איניש בשטריה מאי איריא חזר ומכרה לאחר אפילו לוקח ראשון נמי בתר דאכלה שני חזקה אי הוה טעין ליה חזרתיה ולקחתיה ממך כתקנת חכמים זה שלש שנים טענתיה טענה: לעולם דלא טעין וכגון זה · דסיקריקון: טוענין ליורש וטוענין ללוקח · הלוקח מסיקריקון והורישה לבניו ואכלה ג' שנים או מכרה לאחר ואכלה ג' שנים ובאו בעלים להוציא ממנו ואינו יודע לטעון ולומר לו הראשון קנאה ממך בית דין טוענין בשביל היורש ובשביל הלוקח ואפילו למ"ד בבא בתרא* אין טוענין ליורש ואין טוענין ללוקח טענה זו הראשון לקחה ממך הכא מודי דטענינן ליה דסתם מאן דזבין מסיקריקון מידע ידע ולא שדי זוזי בכדי ללוקח אם לא על פי בעלים: ואידך אי טעין אין · אבל לוקח ראשון אי טעין אין אי לא טעין אנן לא טענינן ליה דהא ידע אי זבנה אי לא ואי איתא דזבנה הוה טעין: הבא מחמת חוב · עובד כוכבים הבא מחמת חוב על ישראל: או מחמת אנפרות · גזל בעלמא ואינו מסור בידו להרוג ואנס העובד כוכבים קרקעו בחובו או באנפרות: אין בו משום סיקריקון · אם שהה בידו שנים עשר חדש לתת רביע לבעלים כתקון חכמים ויחזיק בקרקעו אלא מחזיר לו הקרקע בחנם דגבי סיקריקון הוא דחזרו ונמנו דכיון דגמר ואקני אגב אונס מיתה ואפילו בתר דגזור כל דקטיל לקטלוה מסתפי ליה מקמא דקמיה דאקטול וסופו הוכיח שהניחה בידו שנים עשר חדש ולא נעק עליו והלכך יתן לבעלים רביע דקים להו לרבנן דעובד כוכבים אוזיל גבי לוקח רביע לפי שבחנם באה לו אבל האי לא גמר ואקני מידי ואע"ג דשהתה שנים עשר חדש לא באת לו שעה לכופו הלכך אין מכירתו מכירה כלל: צריכה שתשהה · ביד העובד כוכבים שנים עשר חדש דאי לא הדרא למרה ויהיב דמי כדקתני מתניתין שאם יש בידם ליקח הם קודמין לכל אדם: והאמרת אין בו משום סיקריקון · ושנים עשר חדש לא הוזכרו אלא בו דאילו אנפרות הדרא בלא דמי ולעולם: הכי קאמר אנפרות אין בו משום סיקריקון · דאילו מסיקריקון מוקמינן לה ביד לוקח ונותן רביע אבל אנפרות בלא דמי הדרא ולעולם: וסיקריקון עצמה · דאמרינן דקיימא ליה ביד לוקח והוא ששהתה שנים עשר חדש ביד סיקריקון: אין אנפרות בבבל · משמע אין עובד כוכבים אונס קרקע מישראל בבבל באנפרות ואם בא ישראל וערער על חבירו ואומר קרקע זו שלקחת מן העובד כוכבים שלי היתה וגזלה ממני אינו נאמן: אין דין אנפרות בבבל · לאפסודיה ללוקח: רעילאי · כך שמו: טסקא · מס קרקע: מבני באגא · בני הבקעה כך היה מנהגם פוסקים מס על כל הבקעה לתת כך וכך לשנה למלך והם מחלקין השדות ביניהם ונותן כ"א מס לפי חלקו המגיעו ונותנין לאחד והוא נותנו לגבאי המלך ואם הלך אחד מבני השדות לדרכו גבאי המלך תובע מבני הבקעה כל המס שלם והבעלים של קרקע זו הלכו לדרכן ובני באגא שהיה כל המס מוטל עליהם נתנוה לגידול לפרוע המס בשביל הבעלים ולאוכלה: קדים ויהיב · למלך טסקא דתלת שנין: טירפא · שטר מבית דין לטרוף מקרקעות שלהם מה שנתן שאילו לא באו הבעלים לטרוף ממנו לא היה מפסיד כלום ומעתה שיאכלוה אחרים יטול המלך מנתו מהם ולא יעלו אלה בחשבון ונמצא זה מפסיד מה שנתן: אם כן עשית · הדבר כדין סיקריקון דאמרינן במשנה אחרונה שאינו מפסיד כלום דקתני קנה ונותן לבעלים מאי דאוזיל עובד כוכבים גביה או אם יש בידם ליקח יחזירו לו מעותיו והאי נמי לא יפסיד מה שנתן למלך וגבי כולה והכא לאו סיקריקון הוא המלך אין לו עליהם כי אם המס ומפני אותו החוב נמכרה לזה ולא היה לו להקדים וליתן של שלש שנים: אמר רב רביע בקרקע או רביע במעות · או יתן לבעלים רביע מעות שנתן לעובד כוכבים או יתן לו קרקע שוה רביע המעות אם לקחה במנה נותן לו רביע מנה או מן הקרקע עצמו שוה רביע מנה דהיינו חמישית שבקרקע אם הבעלים חפצים בקרקע דקסבר רב נכי חומשא זבן מן העובד כוכבים שוה חמש בארבעה הלכך יהיב ליה רביע מנה או חמישית הקרקע דהיינו רביע מנה שהקרקע הנקנית מסיקריקון במנה שוה חמשת רביעים ושמואל אמר רביע הקרקע עצמו נותן לו או שליש מנה דסבר שמואל נכי ריבעא זבן שוה ארבע לקח בשלש הלכך שדה זו שלקח במנה שוה ארבע שלישי מנה: זו משנה ראשונה · ריפא דמתניתין דקתני מקחו בטל: או רביע במעות · וקשיא לשמואל: כי תניא · רביע במעות לאחר שבאו שלים המעות ליד הבעלים כשמואל קרי להו רביע דהא שלשה שלישי נתן לעובד כוכבים ולזה שליש הרי ארבעה והכי קאמר נותן לבעלים רביעית הקרקע או מעות שיעור שיהו רביע כשמצטרף של עובד כוכבים ושל בעלים יהו של בעלים רביע בכולן:
אנא

כגון זה טוענין ליורש וללוקח · פירש בקונטרס אפילו למ"ד בב"ב דאין טוענין הכא מודה ולא מצינו שם פלוגתא אלא אמרי' בפרק לא יחפור (ב"ב דף כג.) טוענין ליורש תניא טוענין ללוקח תניא וכגון זה דאמר ה"פ אפילו כגון זה דהלקא דעתך דהדין עם הבעלים דמה שלא מיחו מפני יראת הסיקריקון: אנן יהבינן אנן אכלינן · והא דאמרינן בפ' חזקת הבתים (ב"ב דף נד:) גבי דורא דרעוותא דבני באגי דמטמרי הוו ומלכא אמר מאן דיהיב טסקא ניכול ארעא והפסידו הקרקע לגמרי התם היו נשמטים מלפרוע אבל כאן שהבעלים הלכו ולא נשמטו דין הוא דכל הנהו שני מאן דיהיב טסקא אכיל וכי הדרי אהדרי ארעא למרא: למכתב ליה טירפא אבני באגא · לא אבני באגי דקביל מינהון דמה להן לפרוע מה שהקדים זה אלא אמרוותא קמאי: רביע בקרקע או רביע במעות · פירוש רביע במעות שנתן יתן לו ואותו רביע בקרקע או במעות יתן לו דהיינו חמישית בקרקע כדמפר' דנכי חומשא זבין ותימה דמאי פריך מברייתא דקתני רביע בקרקע או רביע במעות לשמואל דאמר רביע בקרקע שהוא שליש במעות דנכי ריבעא זבין הא איכא לפרושי נמי איפכא דרביע הקרקע יתנו או בקרקע או במעות דהיינו שליש מעות ואית ספרים דגרסי בדרב ובברייתא רביע בקרקע שהוא רביע במעות וכן ר"ח ומפרש רביע בקרקע שנתן דמים עליה דהיינו חומש דעל ארבע חומשים נתן דמים דנכי חומשא זבין:
דכולהו

[תוספתא פ"ג]

ב"ב מג:

[מא: וש"נ]

[גי' הערוך בערך רבע א' א"ר הונא רביע בקרקע שהוא רביע במעות וע"ש פי' ארוך ונעים]

[ועמ"ש תוס' בזה בב"ק נח. ד"ה אי נמי]

תוספות רי"ד

קנה: ת"ר הבא מחמת חוב ומחמת אנפרות אין בו משום סיקריקון פי' אם העובד כוכבים לקח שדה מישראל בחובו ואחר כך מכרם לישראל אחר אין הבעלים יכולין לטורפה ממנו דה"ל למיפרעיה לעובד כוכבים ומיסבה מיניה דהא אין רצונו של עובד כוכבים להחמיסו ומדלא יהיב ליה דמיה ושקליה מיניה ש"מ אחולי אחיל ואין לו דין עם הלוקח וכן אם לקחה העובד כוכבים מישראל באנפרות שהיא גזילה שאין לו אונס מיתה שהיה לו לקבול עליו אצל המושל ולמה הניחה בידו אלא ודאי אחולי אחיל כדאמר רב יוסף לקמן (וגבי) [דכי] האי גוונא קתני דאין בו משום סיקריקון כגון דקביעי בי דואר במתא וקעביד דינא דכיון דלא אזיל ותבעיה אחולי אחיל ואין לו דין גזלן פי' אין דין אנפרות שאם לקח ישראל מיד האנפרות יהיה מקחו בטל אלא מקחו קיים ואין בעלים הראשונים יכולים להוציאה מיד עובד כוכבים כגזלן ישראל דאילו ישראל שגזל שדה מחבירו אע"פ ששהתה בידו כמה זמן לא נתייאש דאמר כל זמן דתבענא לית בדינא שקילנא מיניה אבל בעובד כוכבים אם תשתקע בידו בודאי מייאש הלכך מדלא תבעיה אחולי אחיל ואין לו דין עם הלוקח: אמר רב יוסף נקטינן אין אנפרות בבבל והא קחזינן דאיכא אלא אימא אין דין אנפרות בבבל מ"ט כיון דאיכא בי דואר ולא אזיל אימור אחיל: זו משנה ראשונה היתה כך שמהרוגי מלחמה ואילך יש בהן דין סיקריקון והיו באין הבעלים וטורפין אותן בחנם ראו ב"ד של אחריהן שהשדות משתקעות ביד הסיקריקון ואין קונה מהם התקינו שלא יטרפום בחנם אלא נותן מעות ולוקח שדהו או יקח ממנו רביע ומהליפו לאותו לוקח שקנה מסיקריקון(א) עוד דאפילו שהוו נמנעין מליקח מן הסיקריקון שמא יבואו הבעלים ויתנו מעות ויקחו שדותיהן התקינו שעד י"ב חדש יכולים הבעלים ליתן מעות ולטרוף אבל מכאן ואילך כל הקודם ליקח [זכה] ואינו נותן לבעלים אלא רביע שוזלו לו הסיקריקון · אמר רב רביע בקרקע שהוא רביע במעות ושמואל אמר רביע בקרקע שהוא שליש במעות במאי קמיפלגי מר סבר נכי רבעא זבין ומר סבר נכי חומשא זבין פי' רב סבר הא רובע דקתני במתני' דאזיל גביה הסקריקון אמעות דיהיב ליה קאי שאם קנה ממנו השדה במנה נותן לו לבעלים רביע מנה שהשדה שמכר לו במנה שוה חמשה רבעי מנה דנכי חומשא זבין ליה ואם רוצה שיתן לו הקרקע [כל כך] יתן לו עד שמגיע לרביע מנה שעושין מן השדה חמשה חלקים כל חלק שוה רביע מנה וידו של בעל [קרקע] על העליונה כדקתני בברייתא או יקח רובע מנה מעות או יקח שוה רובע מנה שהוא חמישית שדה וזהו רביע בקרקע שהוא רביע במעות כלומר מאי דקתני במתניתין נותן לבעלים רביע אמעות דיהב לסקריקון קאי ואם רוצה בו בעל השדה קרקע כל כך קרקע יתן לו שיהא רביע במעות דהיינו חמישית השדה ושמואל סבר האי דקתני נותן לבעלים רביע אשדה קאי שממנה שנתן לו אינו מגיע אלא לג' חלקי השדה דנכי רבעא זבין ליה וכל השדה שוה מנה ושליש ורובע השדה מגיע שליש מנה והו"ל הל:

(א) נראה דצ"ל עוד ראו דאפילו שכן עדיין סי' נמנעין וכו'.

אנא הואי במניינא דרבי ומינאי דידי מנו ברישא והאנן תנן *[א]דיני ממונות והטהרות והטומאות מתחילין מן הגדול ודיני נפשות מתחילין מן הצד אמר רבה בריה דרבא ואיתימא ר' הילל בריה דר' וולס שאני מנינא דבי רבי דכולהו מנייהו מן הצד הוו מתחילין *ואמר רבה בריה דרבא ואיתימא [ב]בי הילל בריה דרבי וולס מימות משה ועד רבי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד ולא הא הוה יהושע הוה אלעזר(א) הא הוה אלעזר הוה פנחס והא הוה פנחס הוו זקנים הא הוה שאול הוה שמואל והא נח נפשיה כולהו שני קאמרינן והא הוה דוד הוה עירא היאירי והא נח נפשיה כולהו שני בעינן הא הוה שלמה הוה שמעי בן גרא והא קטליה כולהו שני קאמרינן הא הוה חזקיה הוה שבנא הא איקטיל כולהו שני קאמרינן והא הוה עזרא הוה נחמיה בן חכליה *אמר רב אחא בריה דרבא אף אני אומר מימות רבי ועד רב אשי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד ולא והא הוה הונא בר נתן שאני הונא בר נתן דמיכף הוה כייף ליה לרב אשי: **מתני'** [ג]חרש רומז ונרמז ובן בתירא אומר קופץ ונקפץ [ג]במטלטלין *[ד]הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין: **גמ'** א"ר נחמן מחלוקת במטלטלין אבל בגיטין [ה]דברי הכל ברמיזה פשיטא במטלטלין תנן מהו דתימא אף במטלטלין קמ"ל איכא דאמרי א"ר נחמן כמחלוקת במטלטלין כך מחלוקת בגיטין והאנן במטלטלין תנן אימא אף במטלטלין: הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין: ועד כמה מחוי רב יהודה לרב יצחק בריה [ו]כבר שית כבר שב רב כהנא אמר כבר שב כבר תמני במתניתא תנא כבר תשע כבר עשר ולא פליגי *[ז]כל חד וחד לפי חורפיה וטעמא מאי א"ר אבא בר יעקב א"ר יוחנן [ח]משום כדי חייו °ויאמר לאשר על המלתחה הוצא לבוש לכל עובדי הבעל מאי מלתחה א"ר אבא בר יעקב א"ר יוחנן דבר הנמלל ונמתח כי אתא רב דימי א"ר יוחנן שיגר לו *בוניים בן נוניים לרבי סיבני וחומס סלסלה ומלמלא סיבני וחומס כאמגוזא ופלגיה דאמגוזא סלסלה ומלמלא כפיסתקא ופלגי דפיסתקא מאי מלמלא דבר הנמלל ונמתח וטעותן עד כמה א"ר יונה א"ר זירא [ט]עד שתות כגדול בעי אביי מתנה מאי רב יימר אמר אין מתנתו מתנה מר בר רב אשי אמר מתנתו מתנה *אפכוה ושדרוה לקמיה דרב מרדכי א"ל זילו אמרו לבר מר לאו הכי הוה עובדא כי הוה קאי מר חד כרעיה ארעא וחד כרעיה אדרגא ואמרנא ליה מתנתו מאי ואמר לן מתנתו מתנה [י]אחת מתנת שכיב מרע ואחת מתנת בריא אחת מתנה מרובה ואחת מתנה מועטת: **מתני'** [כ]אלו דברים אמרו מפני דרכי שלום כהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל מפני דרכי שלום [ל]מערבין בבית ישן מפני דרכי שלום

בור

רש"י

אנא הואי במניינא דרבי · באותו מנין שתקנו שכל הקודם ליקח זכה: ומינאי דידי מנו ברישא · ומני שאלו תחלה בשורה כשהיינו יושבין מה דעתי נוטה והוא היה בינוני לא מן הגדולים ולא מן הקטנים ואני שמעתי שקטן שבהם היה: מתחילין מן הגדול · כשעומדין למנין לראות אם רוב מטמאין או רוב מטהרין: מן הצד · מן הקטנים ולא מן הגדול שלא ילמד חובה והשאר נכנעין מפניו שלא לחלוק עליו משום לא תענה על רב (שמות כג) ובדיני נפשות מוקמינן להאי קרא בפ"ק דסנהדרין (דף ג.) לא כהטייתך לטובה כו' ולא ילמדו זכות: דכולהו מנייהו מן הצד מתחילין · משום לא תענה על ריב וכתיב חסר בלא יו"ד ודרשינן לא תענה על רב לא תחלוק על מופלא שבבית דין ולא מוקמי ליה לרישא דקרא בדיני נפשות ואע"ג דסיפיה דקרא לא מיתוקם אלא בדיני נפשות וולס: במקום אחד · שתהא תורתן וגדולתן של ישראל במקום אחד שאין בישראל גדול בתורה ובעושר כמותו: והא הוה אלעזר · יחיד לאחר שנפטר יהושע: והא הוה פנחס · לאחר אלעזר תורה וגדולה שהיה כהן גדול אחר אביו: הוו זקנים · שקבלו מיהושע והאריכו ימים אחריו כדכתיב (יהושע כד) אשר האריכו ימים אחרי יהושע: שאול · גדול בתורה היה אלא שלא לימד לאחרים כדאמרי' בעירובין (דף נג.) שאול לא גלי מסכתא להכי כתיב ביה בכל אשר יפנה ירשיע: והא נח נפשיה · דשמואל קודם שאול: כולהו שני · משעמד בגדולה תהא תורה וגדולה במקום אחד וזה בתחילת גדולתו לא יחיד היה בתורה: עירא היאירי · גדול בתורה היה כדאמרינן במו"ק (דף טז:) דהוה מתני להו לרבנן על גבי כרים וכסתות: חזקיה · מלך יהודה גדול בתורה היה כדאמרינן בחלק (סנהדרין דף צד:): שבנא · גדול בתורה היה כדאמרינן בסנהדרין (כו.) שבנא הוה דריש בתליסר ריבוותא וחזקיה בחד סרי ריבוותא: והא איקטיל · סנחריב הרגו כדאמרינן בזה בורר (שם): **מתני'** רומז ונרמז · מה שהוא רומז קיים ומה שרומזין לו והוא מתרצה קיים: רמיזה · בידיו ובראשו: קפיצה · עקימת שפתים שנא' קפצה פיה (איוב ה) ואינו סימן ניכר כרמיזה: במטלטלין · אם מכר מטלטלין: **גמ'** אבל בגיטין · דקיי"ל חרש שנשא משנתחרש אם רצה להוציא יוציא כשם שכנס ברמיזה כך מוציא ברמיזה (יבמות דף קיב:): פשיטא במטלטלין תנן · במילתיה דבן בתירא: מהו דתימא אף במטלטלין קאמר וה"ה בגיטין דלא תימא גיטין הוא דקילי משום דבקפילה כנס בקפילה יוציא אבל מטלטלין שנפלו בירושה לא מש"ה תנן מטלטלין: קמ"ל · רב נחמן מטלטלין דוקא נקט בן בתירא ולא בגיטין ובקרקעות לא ברמיזה ולא בקפילה דהכא הוא משום כדי חייו תקון רבנן כדלקמן: משום כדי חייו · דאי לאו זביניה זבינא לא מזבני ליה מזוני ולא זבני מיניה: ויאמר לאשר על המלתחה · ביהוא כתיב ומשום רבי אבא בר יעקב משום ר' יוחנן נקט לה: דבר הנמלל ונמתח · בגדי פשתן הן שחוטן נמתח ע"י מלילה שמולל באצבעותיו כשהוא טווה: בוניים בן נוניים · *ישראל עשיר הוה: סיבני וחומס סלסלה ומלמלא · ארבע מינין של בגדי פשתן דק וטוב כי אמגוזא ופלגי אמגוזא · טלית גדולה למידתו וכשהוא מקפלה לא היתה יותר מאגוז וחצי: פיסתקא · בלע"ז שאוכלים חזירים*: וטעותן · של פעוטות: עד כמה · הדרא: עד שתות כגדול · עד שתות קנה הקונה ומחזיר אונאה יותר משתות בטל מקח: מתנתו מאי · במטלטלין משום כדי חייו הוא זביני אין מתנה לא או דלמא מתנתו נמי מתנה דעבדו ליה נייח נפשיה: אפכוה · *בני הישיבה עמו והפכו דברים דמר לדמר: ושדרו לקמיה דרב מרדכי · כמאן ס"ל: זילו אמרו ליה לבר מר · לבנו של רבי דרב מרדכי תלמידו של רב אשי היה בכמה מקומות ובמס' סוטה (דף מו:) אמרי' גבי לויה תלמיד לרב אין לו שיעור רב מרדכי אלויה לרב אשי כו': כי קאי מר · רב אשי: אדרגא · סולם של עליית בהמ"ד: **מתני'** כהן קורא ראשון כו' · כי היכי דלא ליתו לאינצויי תקינו להו רבנן האי סידרא דכיון דתקנתא דרבנן היא תו לא מצינן לשנויי ולמימר אנא קרינא ברישא: מערבין בבית ישן · בני חצר שרגילין ליתן עירוב החצר בבית אחד אין משנין את מקומו ליתנו בבית אחר מפני דרכי שלום ובגמ' מפרש לה:

בור

תוספות

דכולהו מנייהו מן הצד הוו מתחלי · פי' בקונט' דמוקי לה לא תענה על ריב בכל דבר ואין נראה דלא מסתבר דפליג אמתניתין דסנהדרין (דף לג.) דאייתי אלא · משום ענוה שלא להראות עצמו גדול היה עושה: **והא** הוה הונא בר נתן · תורה וגדולה היתה לו כדאמרינן במו"ק (דף כח.) דקא דחקא רגלי דהונא בר נתן ואמר בפ' ב' דזבחים (דף יט.) דאיקיים ביה והיו מלכים אומניך:

אחת מתנה מרובה ואחת מתנה מועטת · ומדלא קאמר נמי אחת מתנת מטלטלין ואחת קרקעות נראה דוקא במטלטלין דאיירי בהו קאמר והא דאמרי' במי שמת (ב"ב דף קנה:) גבי פחות מבן כ' דאין מוכר בנכסי אביו ומתנתו מתנה במקרקעי התם בגדול שהוא בן י"ג שנים ויום אחד אלא דלא היה בן עשרים:

צ א מיי' פי"א מהלכות סנהדרין הלכה · סמג עשין לא:

צא ב ג מיי' פכ"ט מהלכות מכירה הל' ג סמג עשין כב טוש"ע ח"מ סימן רלה סעיף יז [וברב אלפס עוד בפ"ז דמכילתין דף קעח.]:

צב ד מיי' שם הל' א טוש"ע שם סע"א ·

צג ה מיי' פ"ב מהל' גירושין הל' טז סמג עשין כ טוש"ע אה"ע סי' קכא סעיף ו:

צד ו ז ח מיי' פכ"ט מהלכות מכירה הל' ו סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן רלה סעיף א

צה ט מיי' שם הלכה ח טור ש"ע שם סעיף ג ·

צו י מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סע"א:

צז כ מיי' פי"ב מהלכות תפלה הלכה יח סמג עשין יט טוש"ע א"ח סימן קלה סעיף ג:

צח ל מיי' פ"א מהל' עירובין הלכה טז סמג עשין מד"ס א טוש"ע א"ח סי' שסו סעיף ג:

תוספות רי"ד

הלכה כשמואל בדיני: מתני' חרש רומז ונרמז בן בתירא אומר קופץ ונקפץ במטלטלין הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין פי' רומז כל מה שהוא רומז קיים ונרמז מה שאחרים רומזין לו והוא מתרצה קיים ובן בתירא אומר קופץ ונקפץ פי' הרמיזה הוא בידיו ובראשו והקפיצה היא עקימת שפתים כמו קפצה פיה ואינו סימן ניכר כמו הרמיזה וכל זה במטלטלין ומפני תיקון העולם משום כדי חייו אבל במקרקעי לא· אמר רב נחמן מחלוקת במטלטלין אבל בגיטין דברי הכל ברמיזה· פי' מאי דתנן בפרק חרש דחרש שנשא אשה אחר שנתחרש שיכול להוציא בגט דכשם דכנס ברמיזה כך מוציא ברמיזה דוקא ברמיזה יכול להוציא אבל בקפיצה לא פשיטא ממטלטלים תנן מהו דתימא (מהו) במטלטלים אף במטלטלים קמ"ל· פי' דלא תימא גיטין הוא דקילי משום דברמיזה כנס וברמיזות יוציא אבל במטלטלין שנפלו לו בירושה לא מ"ה תני מטלטלין קמ"ל

רב נחמן דדוקא מטלטלין א"ד אמר רב נחמן כמחלוקת במטלטלין כך מחלוקת בגיטין והאנן במטלטלין תנן אימא אף במטלטלין ואע"ג דפריש רב נחמן למילתיה דבן בתירא לא פסיק הלכתא כוותיה בפירוש הלכך ליח הלכתא כוותיה דה"ל יחיד אלא הלכה כת"ק דדוקא רמיזה הוא דמועיא גבי חרש אבל קפיצה לא: הפעוטות מקחן וכו' פי' מדין תורה אין מעשה קטן כלום אבל מפני תיקון העולם משום כדי חייו אמור רבנן שיהא מקחו מקח וממכרו ממכר ועד כמה מחוי רב יהודה לרב יצחק בריה כבר שית כבר שבע ורב כהנא אמר כבר שבע כבר תמני במתניתא תנא כבר תשע כבר עשר ולא פליגי כל חד וחד לפום חורפיה וטעמא מאי אמר רבא בר יעקב א"ר יוחנן משום כדי חייו ודוקא במטלטלין אבל בקרקעות לא עשה כלום · וטעותו עד כמה א"ר יוסי א"ר זירא עד שתות כגדול מתנתו מאי אמר רב יימר אין מתנתו מתנה ומר בר רב אשי אמר מתנתו מתנה והכי אמר רב אשי אחד מתנת בריא ואחד מתנת ש"מ אחד מתנה מרובה ואחד מתנה מועטת ובשלהי פרק מציאת האשה אמרינן אמר רפרם ל"ש אלא שאין שם אפוטרופוס אבל יש שם אפוטרופוס אין מקחו מקח ואין ממכרו ממכר ושם כתבתי שגם מתנתו אינה מתנה אם יש שם אפוטרופוס עיין בערוך נ"ד בס"ה: **מתני'** אלו דברים אמרו מפני דרכי שלום כהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל מפני דרכי שלום ומערבי

בבית

סנהדרין לג.
שם לו.
[שם ע"ש]
לקמן סה. ב"ב קנה: כתובות ע.
[כתובות ס.]
[פי' בן נגס ערוך בערך בן ע"ש שפירש בפי' סיבני ירושס וכו']
[קדושין מד: ע"ש פרש"י]
[עירובין פה: ושם איתא בוניס בן בוניס]
[ועי' פרש"י בקדושין מו. ד"ה כהלין]

הגהות הב"ח (א) גמ' והא הוה אלעזר וכו' והא הוה שאול וכו' והא הוה שלמה וכו' והא הוה חזקיה:

גליון הש"ס רש"י ד"ה אפכוה וכו' בני הישיבה עמו · עיין קדושין דף מד ע"ב רש"י ד"ה ואפכוה ועצ"ע · אח"כ ראיתי שעמד בזה בתשובת באר שבע סימן יא:

צט א מיי' פ"ג מהל' שכנים הל' י טוש"ע ח"מ סימן קע סעיף ד

[ועי' פסקי תוספות מו"ק כח:]

ק ב מיי' פ"ו מהלכות גזילה הלכה ז ופ"ה מהלכות זכייה ומתנה הל' ג סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סימן שע סעיף ד:

קא ג מיי' פי"ז מהל' גזילה ואבידה הל' יב סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סימן רע סעיף א:

קב ד מיי' פ"ו מהלכות גזילה הלכה יג סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סימן שע סעיף ה:

קג ה מיי' פ"א מהלכות מתנות עניים הל' ט ומיי' פ"י מהלכות ע"ז הלכה ה סמג לאוין רפד [וטוש"ע י"ד סימן קנא סעיף יב]:

קד ו מיי' פ"ד מהלכות כלי המקדש הלכה ב:

קה ז מיי' פ"ז מהלכות ברכות הלכה ו סמג עשין כז טוש"ע א"ח סימן קע סעיף ב:

קו ח מיי' שם ה"ב סמג שם טוש"ע א"ח סי' קסז סעיף יד:

קז ט מיי' פי"ב מהל' תפלה הלכה יט סמג עשין יט טוש"ע א"ח סימן קלה סעיף ו

קח י טור ש"ע שם סעיף ח:

*בור שהוא קרוב לאמה מתמלא ראשון מפני דרכי שלום מצודות חיה ועופות ודגים יש בהן משום גזל מפני דרכי שלום ר' יוסי אומר גזל גמור *מציאת חרש שוטה וקטן יש בהן משום גזל מפני דרכי שלום ר' יוסי אומר גזל גמור עני המנקף בראש הזית מה שתחתיו גזל מפני דרכי שלום ר' יוסי אומר גזל גמור אין ממחין ביד עניי עובדי כוכבים בלקט שכחה ופאה מפני דרכי שלום: **גמ'** מנה"מ אמר רב מתנה דאמר קרא ויכתוב משה את התורה הזאת ויתנה אל הכהנים בני לוי אטו אנא לא ידענא דכהנים בני לוי נינהו אלא *כהן ברישא והדר לוי רבי יצחק נפחא אמר מהכא ונגשו הכהנים בני לוי אטו אנן לא ידעינן דכהנים בני לוי נינהו אלא *כהן ברישא והדר לוי רב אשי אמר מהכא בני עמרם אהרן ומשה ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים ר' חייא בר אבא אמר מהכא וקדשתו לכל דבר שבקדושה *תנא דבי רבי ישמעאל וקדשתו *לכל דבר שבקדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון א"ל אביי לרב יוסף מפני דרכי שלום דאורייתא היא א"ל דאורייתא ומפני דרכי שלום כל התורה כולה נמי מפני דרכי שלום היא דכתי' דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום אלא אמר אביי לכדמר *דתניא שנים ממתינין זה לזה בקערה שלשה אין ממתינין הבוצע הוא פושט ידו תחלה ואם בא לחלוק כבוד לרבו או למי שגדול ממנו הרשות בידו ואמר מר עלה לא שנו אלא בסעודה אבל בבהכ"נ לא דאתו לאינצויי אמר רב מתנה הא דאמרת בבהכ"נ לא לא אמרן אלא בשבתות וימים טובים דשכיחי רבים אבל בשני ובחמישי לא איני והא רב הונא קרי בכהני בשבתות ויו"ט *שאני רב הונא דאפילו רבי אמי ורבי אסי כהני חשיבי דא"י מיכף הוו כייפי ליה אמר אביי *נקטינן אין שם כהן נתפרדה חבילה ואמר אביי נקטינן אין שם לוי קורא כהן איני והאמר רבי יוחנן כהן אחר כהן לא יקרא משום פגמו של ראשון לוי אחר לוי לא יקרא משום פגם שניהם כי קאמרינן באותו כהן מ"ש לוי אחר לוי דאיכא פגם שניהם דאמרי חד מינייהו לאו לוי הוא כהן אחר כהן נמי אמרי חד מינייהו לאו כהן הוא כגון דמוחזק לן באבוה דהאי שני דכהן הוא ה"נ דמוחזק לן באבוה דהאי שני דלוי הוא אלא אמרי ממזרת או נתינה נסיב ופסליה לזרעיה הכא נמי אמרי גרושה או חלוצה נסיב ואחליה לזרעיה סוף סוף לוי מי קא הוי ולמאן אי ליושבין הא קא חזו ליה אלא ליוצאין שלחו ליה בני גלילא לרבי חלבו אחריהן

מי

תורה אור: דברים לא · שם כא · דה"א כג · ויקרא כא · משלי ג

רש"י

בור הקרוב לאמה · אמת המים שמביאה מים מן הנהר לשדות ורגילין לעשות בורות שאם תיבש האמה ימלאו מן הבור וישקו השדות ומרגילין מי האמה לבור עד שיתמלא ותקנו חכמים שיתמלאו בורות שבשדות העליונות שהן קרובין למוצא האמה ואח"כ ימלאו התחתונים וכשהוא ממלאו סוכר את האמה עד שיתמלא: מפני דרכי שלום · שלא תהא מחלוקת ביניהם אני אסכור ראשון דהא תקנתא דרבנן הכי ואע"פ שאינו דין: מצודות חיה ס"ד מדאורייתא כל כמה דלא מטא לידיה לאו גזל הוא ובגמ' מפרש ליה במצודות שאין להן תוך דליקני ליה כליו: גזל גמור · בגמרא מפרש גזל גמור מדבריהם וטעמא דרבי יוסי בכולהו דקסבר עשו מפני דרכי שלום את שאינו זוכה לקנות קנין גמור כזוכה: המנקף · חותך כמו ונקף סבכי היער (ישעיה י) וכמו ונשאר בו עוללות כנוקף זית (שם יז): **גמ'** ויתנה · שיקראו בה כהנים והדר בני לוי: וקדשתו · כי את וגו': לפתוח ראשון · בכל דבר כבוד בין בתורה בין בישיבה הוא ידבר בראש: ולברך ראשון בסעודה: וליטול מנה יפה ראשון · אם בא לחלוק עם ישראל בכל דבר לאחר שיחלקו בשוה אומר לו ברור וטול איזה שתרצה: א"ל דאורייתא היא · ותורה אמרה כן מפני דרכי שלום: אלא אמר אביי · דרכי שלום דקתני מתני': לכדמר · אתא רבה בר נחמני שהיה רבו: אין ממתינין · אין צריכין להמתין: הבוצע · כגון בעה"ב שהוא מברך המוציא ואפי' הוא קטן: הוא פושט ידו בקערה תחלה לאפות בו את פרוסת המוציא: לא שנו · דחולק כבוד לרבו: אלא בסעודה · כדאמרן: אבל · לענין לקרות בתורה בבית הכנסת אין כהן חולק כבוד ללוי ולוי לישראל דלא ליתו שארא לאנצויי ולמימר אנא נמי קרינא ברישא והיינו דקתני מתניתין כהן קורא ראשון ט' כמה שכתוב בתורה ואינו רשאי לחלוק כבוד בדבר ושנותו מפני דרכי שלום: רב הונא · ישראל הוה: נקטינן · מסורת מאבותינו: נתפרדה חבילה · נפסק הקשר איבד הלוי את כבודו בשביל חבילתו הנפרדת ואינו קורא כלל כך אמר מורי הזקן ומורי ר' יצחק בן יהודה וכן סידר רב עמרם אבל מתלמידי מורי רבי יצחק הלוי שמעתי משמו שאין סדר לדבר להקדים לוי לישראל ומי שירצה יקדים: קורא כהן · במקום לוי: מפני פגמו של ראשון · שלא יאמרו הראשון אינו כהן ולקמיה פריך והא קא חזו דסליק ממנינא: משום פגם שניהם · לא ידעי אינשי פגמא בהי מינייהו ויאמרו ראשון אינו לוי לפיכך חזר וקרא לוי אי נמי שני אינו לוי אלא ישראל ולקמיה פריך גבי כהן נמי אמאי ליכא נמי פגם שניהם דאתו למימר שני לאו כהן הוא אלא לוי: באותו כהן · עצמו יחזור ויקרא במקום לוי: דמוחזק לן באבוה דהאי שני דכהן הוא · ולא מצי למימר לוי הוא הלכך לראשון הוא דאיכא פגמא: ופרכינן דכוותיה על כרחך גבי לוי דמוחזק לן באבוה דהאי שני דלוי הוא · ומאי פגמא איכא אלא על כרחך הייט פגמא דאמרי אבוה ממזרת נסיב או נתינה (או) מן הגבעונים שגזר דוד עליהם ואחליה מקדושת לוייה והוי ישראל פסול ובמקום ישראל קורא הכא נמי כהן שני אתו למימר כו': ואחליה · מקדושת כהונה והרי הוא כישראל: ומשני הואיל ובלוי קרא ליכא פגמא דאי ס"ד חלל הוא סוף סוף לוי מי הוי שיקרא במקום לוי הלכך על כרחך כיון דאבוה כהן אין זה חלל ואין כאן פגם אלא לראשון: ולמאן ימ פגמו: אילימא היושבין · עד שיגלגל ס"ת: הא קא חזו ליה · להאי כהן ראשון דסליק למנין שבעה: ליוצאין · שלא ימתינו וילכו: אחריהן · דכהן ולוי:

מי

תוספות

וליטול מנה יפה ראשון · כגון במעשר עני או בלקט אם הוא עני או בחברים המסובין בסעודה אבל במידי דשותפות לא דאמרינן בפ' מקום שנהגו (פסחים דף נ:) דהנותן עינו בחלק יפה אינו רואה סימן ברכה לעולם: **אבל** בשני ובחמישי לא · אומר ר"ח הני מילי לדידהו דבחול הוו טרידי במלאכתן ולא שכיחי אבל לדידן שכיחי בשני ובחמישי כמו ביו"ט:

דאפי' רבי אמי ורבי אסי כהני חשיבי כו' · משמע דאי לאו הכי אסור אפי' הוא גדול מכל בני עירו והא דאמר בסוף מגילה (דף כח.) א"ר פרידא מימי לא ברכתי לפני כהן ופריך הש"ס מחכם הקורא אחר כהן עם הארץ דחייב מיתה ומוקי לה בשוין ועל כרחך לאו שוין ממש דא"כ מאי רבותיה אלא אתא לאפוקי כהן ע"ה וצריך למימר נמי דכולהו הוו כפופין לרבי פרידא דאי לאו הכי מאי רבותיה אי נמי הא דבעי הכא כייפי היינו בשבתות ויו"ט ור' פרידא אפילו בשני ובחמישי לא קרא: **נתפרדה** החבילה · ה"ר יצחק ברבי יהודה מפרש דקורא לוי במקום הראוי לו והא דאמר בכתובות (דף כה:) מוחזקני בזה שהוא כהן שקרא אחריו לוי צריך לומר דקים ליה דלא קרא במקום הראוי דגדול היה משלפניו או קטן משל אחריו: **כי** קאמרינן באותו כהן · לאמי דתקון בהקורא את המגילה (דף כא:) שכל אחד מברך לפניה ולאחריה ניחא ואפילו לפי מאי דתקן (שם) הפותח מברך לפניה וחותם מברך לאחריה צריך לומר באותו כהן שקורא פעמים שהולך ויושב בינתים דאי בע"א במאי הוי מינכרא שתי קריאות כי ההיא דתניא בתוספתא דמגילה אם לא היה שם אלא אחד יודע לקרות קורא ויושב ועומד וקורא וזה היה נמי קודם התקנה דלאחר התקנה שכל אחד מברך לפניה ולאחריה לא צריך ומשם רבינו יהודה כתבו דאם אין בבית הכנסת רק כהנים אחד קורא במקום שבעה ועל כל פרשה יברך לפניה ולאחריה:

אס

תוספות רי"ד

בבית ישן מפני דרכי שלום · בור שהוא קרוב לאמה מתמלא ראשון מפני דרכי שלום מצודות חיה ועופות ודגים יש בהן גזל מפני דרכי שלום ר' יוסי אומר גזל גמור הוא מציאת חרש שוטה וקטן יש בהן גזל מפני דרכי שלום ר' יוסי אומר גזל גמור עני המנקף בראש הזית מה שתחתיו גזל מפני דרכי שלום רבי יוסי אומר גזל גמור אין ממחי' ביד עניים עובדי כוכבים בלקט שכחה ופיאה מפני דרכי שלום: כהן קורא ראשון מנא ה"מ תנא דבי רבי ישמעאל וקדשתו לכל דבר שבקדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון · פי' לפתוח ראשון בכל דבר כבוד בין בתורה בין בישיבה הוא ידבר בראש ולברך ראשון בסעודה וליטול מנה יפה ראשון · אם בא לחלוק עם ישראל בכל דבר לאחר שישוו החלקים בשוה אומר לו ברור וטול איזו חלק שתרצה בלא גורל אבל ליטול בלא אמירת חבירו לא דהא אמרינן בעלמא כל הנוטל חלק יפה אינו רואה סימן ברכה לעולם: א"ל אביי לרב יוסף מפני דרכי שלום דאורייתא היא אלא אמר אביי לכדמר דתניא שנים ממתינין זה לזה בקערה שלשה אין ממתינין · פי' אין השנים צריכין להמתין להיחיד והבוצע הוא פושט ידו תחלה כגון בעל הבית שהוא מברך ברכת המוציא ואם בא לחלוק כבוד לרבו או למי שגדול ממנו בחכמה הרשות בידו ואמר מר עלה לא שנו אלא בסעודה אבל בבית הכנסת לא דאתו לאנצויי פי' דוקא בסעודה אדם רשאי לחלוק כבוד למי שגדול ממנו או ללוי או לישראל (דלמא) [דהא] ליתא שארא לאינצויי ולמימר אנא נמי קרינא ברישא אבל בבית הכנסת דאתי לאנצויי ולמימר אנא קרינא ברישא אינו רשאי כהן לחלוק כבוד לרבו או למי שגדול ממנו והיינו דקתני מתניתין כהן קורא ראשון שאינו רשאי לחלוק כבוד לרבו או למי שגדול ממנו וכ"ש שאין הגדול רשאי ליטול שררה לעצמו לקרוא קודם הכהן(א) וקרא דכתיב וקדשתו אם רוצה הכהן לחלוק כבוד למי שגדול ממנו רשאי אי נמי קרא דכתיב בשוין כדתנן בשלהי הוריות כהן קודם ללוי לוי קודם לישראל וכו' עד אימתי בזמן ששניהם שוין אבל אם היה ממזר תלמיד חכם וכהן גדול עם הארץ ממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ ואמרינן בגמרא מנא הני מילי אמר רבי ארא בר חנינא דאמר קרא יקרה היא מפנינים יקרה היא מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים אבל בקריאת התורה תיקנו שאינו רשאי לחלוק כבוד למי שגדול ממנו כל שכן שאין הגדול רשאי ליטול שררה לעצמו: אמר רב מתנה הא דאמרת בב"ה לא יחלוק כבוד למי שגדול ממנו לא אמרו אלא בשבתות וימים טובים דשכיחי רבים ואתו לאינצויי אבל בשני ובחמישי דלא שכיחי רבים ולא אתו לאינצויי אם בא לחלוק [כבוד] לרבו חולק איני והא רב הונא קרי בכהני בשבתות ובימים טובים שאני רב הונא דאפילו רבי אמי ורבי אסי כהני חשיבי דבארעא דישראל מיכף הוו כייפין ליה פי' ודוקא גדול הדור שאין בכל המקומות כמותו וכולם כפופין תחתיו ואין מי שיתקנא בו אבל אם היה גדול בעירו בלבד אינו רשאי לחלוק לו כבוד דלמא אתו לאנצויי שהרי בני אדם מתקנאים ותופשין עצמן כגדולים: אמר אביי נקטינן אם אין שם כהן נתפרדה החבילה · פירוש לא אמרינן יקדים הלוי לישראל אלא קורין לפי מעלתן: ואמר אביי נקטינן אין שם לוי קורא כהן והאמר רבי יוחנן כהן אחר כהן לא יקרא משום פגמו של ראשון וכן לוי אחר לוי לא יקרא כי קאמרינן באותו כהן שקרא שחוזר וקורא במקום לוי: שלחו ליה בני גלילא לרבי חלבו אחריהן

(א) נראה דצ"ל קודם הכהן דהא כתיב קרא וקדשתו ודוקא אם רוצה וכו'

מסורת הש"ס

ב"מ יב. כתובות יא

[הוריות יג.]

שם

נדרים סב. מו"ק כח: הוריות יב:

[עיין תוספות חולין פז: סד"ה וחייט]

ברכות מז. [תוספתא שם פ"ה]

[מגילה כב.]

[עי' פרש"י בעירובין פ. ד"ה והאמר]

גליון הש"ס

תוס' ד"ה נתפרדה החבילה ה"ר יצחק בר' יהודה · בתשובת מהרי"ל לבית לוי כלל ד סימן ג כתב דט"ס הוא וצ"ל ר' יצחק הלוי:

מי קורין לא הוה בידיה אתא ושייליה לרבי יצחק נפחא א"ל אחריהן קוראין ת"ח הממונין פרנסים על הצבור ואחריהן ת"ח הראויין למנותם פרנסים על הציבור ואחריהן בני ת"ח שאבותיהן ממונים פרנסים על הצבור ואחריהן ראשי כנסיות וכל אדם שלחו ליה בני גליל לר' חלבו מהו לקרות בחומשים בבהכ"נ בציבור. לא הוה בידיה אתא שייליה לר' יצחק נפחא לא הוה בידיה אתא שאיל בי מדרשא ופשטוה מהא דא"ר שמואל בר נחמני א"ר יוחנן ס"ת שחסר יריעה אחת אין קורין בו ולא היא התם מחסר במילתיה הכא לא מחסר במילתיה רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו אין קוראין בחומשין בבית הכנסת משום כבוד צבור (א) ורבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו האי ספר אפטרתא אסור למקרי ביה בשבת מאי טעמא דלא ניתן ליכתב מר בר רב אשי אמר לטלטולי נמי אסור מ"ט דהא לא חזי למיקרי ביה ולא היא שרי לטלטולי ושרי למיקרי ביה דר' יוחנן ור"ש בן לקיש מעייני בספרא דאגדתא בשבתא והא לא ניתן ליכתב אלא כיון דלא אפשר עת לעשות לה' הפרו תורתך ה"נ כיון דלא אפשר עת לעשות לה' הפרו תורתך בעא מיניה אביי מרבה מהו לכתוב מגילה לתינוק להתלמד בה תיבעי למאן דאמר תורה מגילה מגילה ניתנה תיבעי למאן דאמר תורה חתומה ניתנה תיבעי למ"ד תורה מגילה מגילה ניתנה כיון דמגילה מגילה ניתנה כותבין או דילמא כיון דאידבק אידבק תיבעי למ"ד תורה חתומה ניתנה כיון דחתומה ניתנה אין כותבין או דילמא כיון דלא אפשר כתבינן א"ל אין כותבין ומה טעם לפי שאין כותבין איתיביה אף היא עשתה טבלא של זהב שפרשת סוטה כתובה עליה א"ר שמעון בן לקיש משום ר' ינאי באל"ף בי"ת איתיביה כשהוא כותב רואה וכותב מה שכתוב בטבלא אימא כמה שכתוב בטבלא איתיביה כשהוא כותב רואה בטבלא וכותב מה שכתוב בטבלא מה הוא כתוב בטבלא אם שכב אם לא שכב הכא במאי עסקינן בסירוגין כתנאי אין כותבין מגילה לתינוק להתלמד בה ואם דעתו להשלים מותר ר' יהודה אומר בבראשית עד דור המבול בתורת כהנים עד ויהי ביום השמיני א"ר יוחנן משום רבי בנאה תורה מגילה מגילה ניתנה שנא' אז אמרתי הנה באתי במגילת ספר כתוב עלי ר"ש בן לקיש אומר תורה חתומה ניתנה שנאמר לקוח את ספר התורה הזאת ואידך נמי הכתיב לקוח ההוא לבתר דאידבק ואידך נמי הכתיב במגילת ספר כתוב עלי ההוא דכל התורה כולה איקרי מגילה דכתיב ויאמר אלי מה אתה רואה ואומר אני רואה מגילה עפה אי נמי לכדרבי לוי דאמר רבי לוי שמנה פרשיות נאמרו ביום שהוקם בו המשכן אלו הן פרשת כהנים ופרשת לוים ופרשת טמאים ופרשת שילוח טמאים ופרשת אחרי מות ופרשת

רש"י

מי קורין. כלומר תיקנו שום סדר לישראל בשבתות משום דרכי שלום: הראויין למנות כו'. דאמרינן במסכת שבת [באלו קשרים] (דף קיד.) איזהו תלמיד חכם שראוי למנותו פרנס על הצבור כל ששואלין אותו דבר הלכה בכל מקום ואומרה: בחומשין. שיש שכותבין להן חמשה חומשין כל חומש אחד שלם לעצמו וכל ספריהם היו במגילה כס"ת שלנו: מחסר במילתיה. שקורין בו ס"ת וחסר הוא: דלא ניתן ליכתב. פחות מספר אחד שלם לעצמו: והא לא ניתן ליכתב. שום דבר גמרא והלכה ואגדה כדאמרינן לקמן אלה אתה כותב כו': כיון דלא אפשר. מליכתב שנתמעט הלב והתורה משתכחת: עת לעשות לה'. ואם בא עת לעשות תקנה לשם שמים הפרו דברי תורה לשעה הצריכה: ה"נ כיון דלא אפשר. שאין לכל צבור וצבור יכולת לכתוב נביאים שלם: מגילה. פרשה לבדה של תורה או שתים: למ"ד. לקמן בשמעתין: מגילה מגילה ניתנה. כשנאמרה פרשה למשה היה כותבה ולבסוף מ' שנה כשנגמרו כל הפרשיות חיברן בגידין ותפרן: חתומה ניתנה. לא נכתבה עד סוף מ' לאחר שנאמרו כל הפרשיות כולן והנאמרות לו בשנה ראשונה ושניה היו סדורות לו על פה עד שכתבן: לפי שאין כותבין. ואפי' למ"ד מגילה ניתנה כיון דאידבק אידבק: אף היא. הילני המלכה במסכת יומא (ד' לז.): פרשת סוטה. לכתוב משם פרשיות לסוטות הבאות: באל"ף בי"ת. כלומר ראשי התיבות: כשהוא כותב. כהן הכותב פרשת סוטה: כמה שכתוב. לפי הסימנים היה מבין וכותב: אם שכב. כלומר ואת כי שטית וגו': בסירוגין. תחילת המקרא היה כתוב תיבה שלימה ולבסוף ראשי תיבות: עד ויהי ביום השמיני. שהוא גמר לווי הקרבנות: אז אמרתי. כך אמר דוד אז אמרתי כשנערו עלי שאול ודואג לפוסלני מלבא בקהל והועד בבית המדרש עמוני ולא עמונית כדאמרינן ביבמות (דף עז.): הנה באתי. עכשיו באתי לכלל: כתוב עלי. מאז ניתנה התורה הוזכרתי בה ואת שתי בנותיך הנמצאות (בראשית יט) בזכות דוד שעתיד לצאת מרות המואביה ונעמה העמונית אמו של רחבעם כתיב הכא הנמצאות וכתיב התם (תהלים פט) מצאתי דוד עבדי אלמא מגילה איקרי משום דמתחילה נכתבה מגילת בראשית והדר מגילת נח והדר מגילת אברהם והיינו דקאמר במגילת אברהם כתוב עלי: חתומה. גמורה ומסויימת ושלימה: א"נ לכדרבי לוי. איקראי מגילה אותן ח' פרשיות שהוצרכו ליום נאמרו ונכתבו ונמסרו בו ביום ונכתבו כל אחת במגילה לבדה לפי שמובדלות ורחוקות זו מזו הלכך קרי לשאר נמי מגילה משום דכשחזר והשלימה הוצרך לכתוב מבראשית עד פרשת כהנים לבד ודילג פרשת כהנים הכתובה כבר וכתב מפרשת כהנים עד פרשת שילוח טמאים וכן כולם: פרשת כהנים. אמור אל הכהנים שהלכות כהנים כתובות בה לא יטמא לא יקח מום בו לא יגש ומפני שבו ביום הוזקק לעבודה הוצרכה קדושתן להודיעם: פרשת לוים. קח (את) את הלוים דבהעלותך שבה הלכות לוים וי"ת ואל הלוים תדבר ואינו כן כי מה עניינם אצל הקמת המשכן מעשר ראשון לא נהגה עד סוף חמשים וארבעה שנה ועוד פרשת מעשר מיקריה:פרשת לוים.הוצרכה לבו ביום שנזקקו לשיר:פרשת טמאים. ויהי אנשים וגו' משום הלכות הפסח והמשכן הוקם באחד בניסן והוזהרה להם פרשת שילוח טמאים וישלחו מן המחנה שבו ביום הוקבעו שלש מחנות מחנה שכינה ומחנה לויה ומחנה ישראל והוזקקו להשתלח ומתוך כך הוזקקו טמאים לישאל הואיל וצריכין שילוח ולא יוכלו ליכנס למשכן היאך יעשו פסחיהם ולרבי לוי יכולים היו ליטהר עד ט"ו ולא נזקקו לפסח שני אלא א"כ לא יטהרו: ופרשת שילוח טמאים. וישלחו מן המחנה שבאותו היום הוקבעו המחנות ושנגללים הפרוכת בכל סילוק מסעות הותרו זבין ומצורעים ליכנס לשם: ופרשת אחרי מות. אע"פ שהיא של יום הכפורים בו ביום נאמרה כדכתיב אחרי מות ומפני שמתו בני אהרן בשביל ביאה שלא לצורך נאמרה אותה אזהרה לאהרן אל יבא בכל עת: ופרשת

תוספות

אם שכב אם לא שכב. אם שכב לא כתיב כלל אלא אם לא שכב כתיב אלא דבתר הכי כתיב ואת כי שטית: תורה חתומה ניתנה. תימה דכתיב (שמות כד) ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ופרש"י בפי' חומש דהיינו מבראשית ועד כאן ונראה לפרש דלא קאמר חתומה ניתנה שלא נכתבה עד לבסוף אלא שעל הסדר נכתבה דיש פרשיות שנאמרו תחילה לפני אותם הכתובים לפניהם ולא נכתבה עד שנאמר לו אותה שכתובה לפניה וכותב זאת אחריה ועל זה מייתי מדרבי לוי שאותם לא נאמרו על הסדר והיה יכול להוכיח זה מכמה מקראות דאין מוקדם ומאוחר בתורה אלא הואיל ומשכח דרבי לוי מייתי לה ור"ת גרים א"ר לוי מילתא באפי נפשה: פרשת טמאים. פי' בקונטרס ויהי אנשים וקשה לפירושו דאמר בפ"ק דפסחים (דף ו.) שואלים בהלכות פסח קודם הפסח ל' יום שהרי נביא עומד בפסח ראשון ומזהיר על פסח שני ולפ"ז איכא חדש ואלי כיון שנאמר בראש חדש ניסן ועוד דלא יתכן לרבי יוסי הגלילי דאמר נושאי ארונו של יוסף היו ולרבי יצחק דאמר למת נצוה נטמאו ואל שביעי שלהם בערב פסח ונראה דפרשת טמאים היינו פרשת ויזרו (ויקרא כב) דכתיב ביה טומאת שרץ ונבילה וכל הצריך לטומאת מקדש וקדשיו: ופרשת אחרי מות. בבראשית רבה איכא פלוגתא גבי אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל אברם (בראשית טו) דאיכא למ"ד אחר סמוך ואחרי מופלג ואיכא למ"ד איפכא וקשה מאחרי מות דבו ביום היה ושמא נאמר אחר כל הפרשיות לכך חשיב מופלג:

תוספות רי"ד

מי קורא לא הוה בידיה אתא ושייליה לר' יצחק נפחא א"ל אדריהן קורין ת"ח הממונים פרנסים על הצבור ואחריהן ת"ח שאבותיהן ממונים פרנסים על הצבור כדאמרי' בפ' כל כתבי הקדש איזהו ת"ח שראוי למנותו פרנס על הצבור כל ששואלין אותו הלכה ואומרה (ואחריהן ת"ח שאבותיהן ממונים פרנסין על הצבור) ואחריהן ראשי כנסיות וכל אדם: שלחו ליה בני גלילא לר' הלבו מהו לקרות בחומשין בבה"כ פי' כל ספר וספר כתוב לעצמו כעין ס"ת ואסיקנא רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו אין קורין בחומשין בבה"כ מפני כבוד הצבור: רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו האי ספר אפטרתא אסור למקרא ביה בשבת' מ"מ לא ניתן ליכתב שאין כותבים אלא כל הנביאים ביחד ולא מגילה מגילה כמו הפטרות. מר בר רב אשי אמר אפילו לטלטולה נמי אסור דהא לא חזי למיקרי ביה ולא היא שרי למיקרי ביה ושרי לטלטולי דר' יוחנן ור"ל מעייני בספרא דאגדתא בשבתא והא לא ניתן ליכתב דדברים שבע"פ אי אתה רשאי לכותבן בספר אלא כיון דלא אפשר עת לעשות לה' הפרו תורתך שהתורה משתכחת ואם לא יכתבו תורה שבע"פ תשתכח לגמרי הילכך מותר להפר ד"ת מפני תיקון שמים הכא נמי כיון דלא אפשר עת לעשות לה' הפרו תורתך שאין כל צבור וצבור יכולין ליכתוב כל הנביאים הילכך מותר ללקט כל ההפטרות ולכתבן בספר א': בעא מיניה אביי מרבה מהו לכתוב מגילה לתינוק להתלמד בה א"ל אין כותבין ומיתוקמא כתנאי וי"ל ת לה' וכותבין:דרש רב יהודה בר נחמני מתורגמניה דר"ל כתוב א' אומר כי על פי הדברים האלה וכתוב א' אומר כתב לך הדברים האלה הא כיצד אמר הקב"ה למשה דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרן אתה רשאי לאומרן בכתב דבי ר' ישמעאל תנא כתוב לך את הדברים האלה אלה אתה כותב ואי אתה כותב הלכות פי' אבל משום עת לעשות לה' התירו חכמים לכתוב ובזה סמך ר' שכתב המשנה ואחריו כתבו

עין משפט נר מצוה

קט א מיי' פ"ב מהל' תפלה הל' יח סמג עשין יט טוש"ע או"ח סי' קלו:

קי ב מיי' שם הל' יג סמג שם טוש"ע או"ח סי' קמג סעי' ב וטוש"ע יו"ד סי' רפג ספי' ב [ובהג' אלפס עוד בשי' הקורא את המגילה ד' כ"ד:]:

קיא ג מיי' פ"ז מהל' ס"ת הל' יד סמג עשין כד טוש"ע יו"ד סי' רפג סעי' ג:

קיב ד מיי' שם טוש"ע שם סעי' ב:

מסורת הש"ס

[ע"ל ד' ינתן] [מגילה יח.] [סוכה נב. וש"נ] [וע"ע תוס' פסחים ט ד"ה שנאמר] [פרשה מ"ד] [יומא לז.] [בס' מסכת ב"ב]

[פי' בעא מיניה פעם ולא תקן לו אלא אמר לו כי אין כותבין כלומר קבלה הוא לבני אדם לכתוב הכי. ערוך ערך לפי]

אם עשית אם לא עשית כ"א מ"ד

מס' סופרים פ"ה ה"ב]

[קדושין מ:]

גליון הש"ס

גמ' ס"ת שחסר יריעה אחת. ע' מגילה דף ט ע"א תד"ה בשלמא תורה: שם משום כבוד צבור. ע' מגילה ד' כד יומא דף ע ע"א סוטה דף לט ע"ב: שם א"ל אין כותבין ומה טעם לפי שאין כותבין. כעין זה שבת דף כ"א ע"א וש"נ:

ופרשת שתויי יין ופרשת נרות ופרשת פרה אדומה א"ר אלעזר °תורה רוב בכתב ומיעוט על פה שנא' °אכתוב לו רובי תורתי כמו זר נחשבו ור' יוחנן אמר רוב על פה ומיעוט בכתב שנא' °כי על פי הדברים האלה ואידך נמי הכתיב אכתוב לו רובי תורתי ההוא אתמוהי קא מתמה אכתוב לו רובי תורתי הלא כמו זר נחשבו ואידך נמי הכתיב כי על פי הדברים האלה ההוא משום דתקיפי למיגמרינהו *דרש רבי יהודה בר נחמני מתורגמניה דרבי שמעון בן לקיש כתיב °כתוב לך את הדברים האלה וכתיב °כי ע"פ הדברים האלה הא כיצד דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרן על פה דברים שבעל פה אי אתה רשאי לאומרן בכתב דבי רבי ישמעאל תנא אלה אלה אתה כותב ואי אתה כותב הלכות א"ר יוחנן לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבעל פה שנאמר °כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל: מערבין בבית ישן מפני דרכי שלום: מאי טעמא אילימא משום כבוד והא ההוא שיפורא דהוה מעיקרא בי רב יהודה ולבסוף בי רבה ולבסוף בי רב יוסף ולבסוף בי אביי ולבסוף בי רבא אלא משום חשדא: בור שהוא קרוב לאמה וכו': איתמר בני נהרא רב אמר תתאי שתו מיא ברישא ושמואל אמר עילאי שתו מיא ברישא בדמיזל כולי עלמא לא פליגי כי פליגי במיסכר ואשקויי שמואל אמר עילאי שתו מיא ברישא דאמרי אנן מקרבינן טפי ורב אמר תתאי שתו מיא ברישא דאמרי נהרא כפשטיה ליזיל תנן בור הקרוב לאמה מתמלא ראשון מפני דרכי שלום תרגמה שמואל אליבא דרב באמה המתהלכת ע"פ בורו אי הכי מאי למימרא מהו דתימא מצי אמרי ליה סכר מיסכר ואשקי בהינדזא קמ"ל אמר רב הונא בר תחליפא *השתא דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר *כל דאלים גבר רב שימי בר אשי אתא לקמיה דאביי אמר ליה לותבן מר בעידנא אמר ליה אית לי עידנא לדידי ולותבן מר בליליא א"ל אית לי מיא לאשקויי א"ל אנא משקינא ליה למר מיא בימכא ולותבן מר בליליא א"ל לחיי אזל לעילאי אמר להו תתאי שתו מיא ברישא אזל לתתאי אמר להו עילאי שתו מיא ברישא אדהכי סכר מיסכר ואשקי כי אתא לקמיה דאביי אמר ליה כבי תרי עבדת לי ולא טעמינהו אביי לפירי דההיא שתא הנהו בני בי חרמך דאזול כרו ברישא *דשנוותא ואהדרוה ושדיוה בשילהי נהרא אתו עילאי לקמיה דאביי אמרו ליה קא מתקיל לנהרין אמר להו כרו בהדייהו טפי פורתא אמרו ליה קא יבשי פירין אמר להו זילו סליקו נפשייכו *מהתם: מצודות חיה ועופות ודגי' יש בהן וכו': °באוזלי ואוהרי כולי

ופרשת שתויי יין. לפי שמאותו היום והילך נאסרו דהא בביאת אהל מועד תלה רחמנא: ופרשת נרות. בהעלותך לפי שבו ביום התחילו להדליק: ופרשת פרה אדומה. לפי שביום המחרת נשרפה הפרה להיות נטהרין לפסחיהן וקודם לכן לא יכלו לעשותה דבעינן תורה אור והזה אל נכח פני אהל מועד (במדבר יט) והכי אמרינן במסכת מגילה ירושלמי באחד בניסן הוקם המשכן ובשני לו נשרפה הפרה: רוב בכתב. רוב התורה תלויה במדרש שכתובה למידרש בכלל ופרט וגזירה שוה ושאר מדות שהתורה נדרשת בהן: ומיעוטה על פה. שאין רמז ללמוד לה בתורה אלא למשה נאמר על פה: כי על פי וגו'. על שבעל פה נכרת ברית אלמא איהי הואי רובא: אתמוהי מתמה. וכי רובי תורתי היה לי לכתוב להם והלא באותה שכתבתי להם כמו זר נחשבו כתיב כתוב לך. אלמא נכתבה: וכתיב ע"פ. אלמא לא נכתבה: דברים. שאמרתי לך בכתב אי אתה רשאי למוסרם לישראל על פה: ודברים שבעל פה אי אתה רשאי לכותבן. מכאן אתה למד שהתלמוד לא ניתן לכתוב אלא מפני שהתורה משתכחת: אילימא משום כבוד. של בעל הבית. והא שופר. של תקיעת ע"ש דמעיקרא הוי בי רב יהודה שהיה ראש ישיבה בפומבדיתא ולבסוף כשנפטר ומלך רבה נתנוהו בביתו ובתר רבה מלך רב יוסף והדר מלך אביי והדר מלך רבא ורב שרירא גאון פירש בכתב תשובתו שיפורא שופר של נדבה שהיו נותנין לתוכו נדבה השלוחה לבני הישיבה כמו י"ג שופרות היו במקדש (שקלים דף ח): משום חשדא. הואיל והורגל העירוב בתוך אותו הבית אם באת לשנות את מקומו הנכנסין לאותו הבית ולא יראו שם את העירוב יחשדו את בני החצר שמטלטלין בלא עירוב: בני נהרא. שדות שעל שפת הנהר: במיזל כ"ע לא פליגי. אם אינן סוכרים את הנהר אלא דולין והולכים והנהר מושך כפשטו כ"ע לא פליגי שכל הרוצה לדלות ידלה: כי פליגי במיסכר ואשקויי. שאין בו כדי לדלות כולן יחד ורוצין העליונים לסוכרו שלא ירדו המים למטה ולהמשיך הנהר דרך נגרים קטנים עד שישתו כל שדותיהן ותחתונים מעכבין עליהם אלא א"כ נשקה אנחנו תחילה: הקרוב לאמה. היינו עילאי: באמה המתהלכת ע"פ בורו. שמתמלא מאיליו כדרך הילוכו ואין צריך לסכור הנהר: סכר מיסכר. פי בורך שלא ירדו המים לתוכו שממעט מהילכת הנהר: ואשקי בהגדזא. אוינטור"א כפי מה שיעלה לך לדלות מן מהילכת הנהר כמותו כמו דמהגדזי להדדי בשחיטת חולין (דף מג.): כל דאלים גבר. ולית ליה דהלכתא כשמואל בדיני: לותבן מר בעידנא. יושיבני אדוני ללמוד בעת קבוע: לדידי. לגירסא: תתאי שתו ברישא. ואין אתם רשאין לסוכרו: כבי תרי. רב ושמואל: חרמך. שם העיר: שנוותא. שם הנהר: כרו ברישא דשנוותא ואהדרוה בשלהי נהרא. רצו להקיף את שדותיהן במי הנהר וכרו מלמעלה לשדותיהן לצד ראש העליון של הנהר והסיבו מקצתן סביב שדותיהן ובסוף שדותיהן הסיבוהו עד שחזר ונפל לתוך הנהר (כזה): קא מתקיל לנהרין. נהר שלנו נתקל מפני שהסיבוהו והיו נמשך מהר ולפין המים דרך *שדותינו שכן דרך הנהר המיסב אין מימיו קלין לרוץ מפני העקמומית: כרו בהדייהו טפי פורתא. העמיקו המים אללכם בראש המסיבה כדי שישטפו המים במרוצה: קא יבשי פירין. אם נעמיק ייבשו חריצין שלנו כשלא יתברכו מימי הנהר יעמיקו המים ויחזל הלחלוחית ולא יגבעו המים לחריצין שיש לנו: פירין. כמו *פירא דכוורי (כתובות דף עט.): אמר להו. אביי לבני חרמך: סליקו נפשייכו. וסתמו את מסיבתכם: אוזלי. רשתות של חוטין שיש להם תוך: אוהרי. של גמי יונקייר"ש בלע"ז כ"ע

אתמוהי קא מתמה. במדרש (שמות רבה פ' תשא) אמרינן כמו זר נחשבו שעובדי כוכבים כתבו את התורה ואם היה נכתב הכל לישראל היו עובדי כוכבים הכל כותבין ולהכי קאמר רחמנא אכתוב לו רובי תורה והלא מה שכתבתי להם כמו זר נחשבו שהעתיקו זרים ובקונטרס פירש בענין אחר:

שיפורא. לפי מה שפי' בקונט' שתוקעין בע"ש קשה דבסוף פ' במה מדליקין (שבת דף לה:) משמע דחזן הכנסת היה מניחו בראש הגג ועוד דרב יהודה היה בפומבדיתא ורבא במחוזא אלא נראה כלשון אחר שפירש שופר שבו נותנין נדבה לתלמידים:

אלא משום חשדא. פירש ר"ת שלא יאמרו מפני החשד שחושדים אותו לגנוב פת של עירוב אין מניחים אותו שם אבל בשיפורא ליכא חשדא שיודעין שמניחים אצל ריש מתיבתא לחלק לתלמידים:

במיזל כולי עלמא לא פליגי. אפילו נהר קטן שמימיו פוסקין כל הרוצה לדלות ידלה כיון שמושך הנהר כפשטו:

והשתא דלא איתמר כו'. לית ליה הא דאמר בפ' יש בכור (בכורות דף מט:) הלכתא כשמואל בדיני וכרב באיסורי א"נ הכא מסתבר טעמא דרב אע"ג דאקיק מתניתין אליביה:

כבי תרי עבדת לי. והוא סבר כיון דאמר כל דאלים גבר יכול להעריס עליהם ולא דמי דמה נפשך מינעי לא שתו ואעילאי ותתאי הוא דשייך כל דאלים גבר:

לא טעמינהו להודיע שלא על פיו עשה ושמא מכרם דאין כאן גזל אלא מפני דרכי שלום בעלמא:

סליקו נפשייכו מהכא. פי' ר"ח דלעילאי אמר דאין יכול למחות בהן משום דכל דאלים גבר וקלא משמע כן שהרי לאן היה מדבר ומ"מ נראה כפירוש הקונטרס דלבני חרמך היה מדבר שיסתמו את מסיבתם ולא דמי לדרב ושמואל כלל:

מצודות חיות ועופות כו': ולא דמי למרחיקין מצודות הדג מן הדג דפרק לא יחפור (ב"ב דף כא:) דהתם אומנתו בכך ומן הדין הוא שירחיק משם דא"ל קא פסקת לחיותי אבל הכא דאין אומנתו בכך לא הוי גזל אלא מפני דרכי שלום:

ניקט

עין משפט נר מצוה

נג א מיי' פ"ג מהל' שכנים הל"י טוש"ע ח"מ סי' קע סעי' ז וסמ"ג קלט:

קיד ב מיי' פ"א מהל' זכייה ומתנה הל"ג סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' רע סעי' ד נהג"ה:

רבינו חננאל

כתבו הברייתות ורבינא ורב אשי כתבו התלמוד וכן כל חכמי הדורות כותבין פירושיהן: ומערבין בבית ישן וכו' פי' בני החצר שהיו מערבין ביניהן והיו רגילין לתת עירובן בבית אחד אל ישנו ויתנוהו בבית אחרים אלא בבית ישן שהורגלו לשומו. ומפרש בגמ' משום חשדא שבני אדם הנכנסים שם באותו חצר ואין רואין עירובן בבית הרגיל להן יחשדום שהן מטלטלים בחצר בלא עירוב ואתי לאינצויי בהדייהו: בור הקרוב לאמה וכו'. פי' אמת המים המביאה מים מן הנהר לשדות והיו עושין בירות שאם תיבש האמה ימלאו מן הבור וישקו השדות ותקנו חכמים שימלאו הבורות שבשדות העליונות הקרובות למוצא המים ואח"כ ימלאו התחתונות מפני דרכי שלום שלא יעשו מריבה: איתמר בני נהרא רב אמר תתאי שתו מיא ברישא ושמואל אמר עילאי שתו מיא ברישא פי' שדות העומדות על שפת הנהר ומסתפקין ממימיו רב סבר התחתונים ישקו תחילה ושמואל סבר העליונים ישקו תחילה במיזל כ"ע לא פליגי פי' אם אינן סוכרים את הנהר אלא הנהר הולך כפשוטו והן דולין ומשקין והנהר מושך כדרכו כ"ע לא פליגי שכל הרוצה לדלות ידלה כי פליגי במיסכר ואשקויי פי' שאין מי הנהר מספיקין לכולן אם יניחוהו ללכת כדרכו ורוצים העליונים לסוכרו שלא ירדו המים למטה ולהמשיך מי הנהר על ידי נגרים קטנים לתוך שדותיהן והתחתונים מעכבין עליהם לומר אל תסכרהו עד שנשקה אנחנו תחילה שמואל אמר [עילאי] שתו מיא ברישא דאמרי אנן קדמי' טפי ורב אמר תתאי שתו מיא דאמרי נהרא כפשטי' ליזיל. תנן בור הקרוב לאמה מתמלא ראשון מפני דרכי שלום ק' לרב תרגמה שמואל אליבא דרב באמה המהלכת ע"פ בורו מים שמתמלא מאליו בדרך הילוכו ואין צריך לסכור הנהר אי הכי מאי למימרא פשיטא מ"ד מצי אמרי ליה מיסכר ואשקיה בהגריזא קמ"ל פי' הייתי אומר שיאמרו לו התחתונים הסכיר פי בורך ומלא מן הנהר כמונו כפי מה שיעלה לך במזלך: אמר רב הונא בר תחליפא השתא דלא איתמר הלכתא לא כרב ולא כשמואל כל דאלים גבר: מצודות חיות ועופות ודגים יש בהם גזל מפני דרכי שלום פי' מדאורייתא עד דלא אתי לידיה לא קנייה הילכך כל הקודם זכה ואע"פ שהוא בתוך מצודתו אבל מפני דרכי שלום דלא ליתו לאינצויי תקנו חכמים שיהיה בהן

תמורה יד

גליון הש"ס

גמ' תורה רוב בכתב. עי' בכאר שבע הוריות פ"א בד"ה אבל נדע שהצדוקים מודים ש:

[ב"ב לה:]

ס"א שדותיהם

פי' מפירס

כולי עלמא לא פליגי כי פליגי בלחי וקוקרי : מציאת חרש שוטה וכו' ר' יוסי אומר גזל גמור : *אמר רב חסדא גזל גמור מדבריהם למאי נפקא מינה להוציאו בדיינין : עני המנקף בראש הזית מה שתחתיו וכו' : *תנא אם ליקט ונתן ביד ה"ז גזל גמור רב כהנא הוה קאזיל להוצל חזייה לההוא גברא דהוה שדי אופיי וקא נתרן תמרי אזל קא מנקיט ואכיל א"ל חזי מר דבידאי שדיתינהו א"ל מאתריה דר' יאשיה אתה קרי עליה °וצדיק יסוד עולם : אין ממחין ביד עניי נכרים בלקט בשכחה ובפאה מפני דרכי שלום : ת"ר *מפרנסים עניי נכרים *עם עניי ישראל ומבקרין חולי נכרים עם חולי ישראל וקוברין מתי נכרים עם מתי ישראל מפני דרכי שלום : מתני' *משאלת אשה לחבירתה החשודה על השביעית נפה וכברה וריחים ותנור אבל לא תבור ולא תטחן עמה אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ נפה וכברה ובוררת °וטוחנת ומרקדת עמה אבל משתטיל את המים לא תגע עמה לפי שאין מחזיקין ידי עוברי עבירה וכולן לא אמרו אלא מפני דרכי שלום *ומחזיקין ידי נכרים בשביעית °אבל לא ידי ישראל ושואלין בשלומן מפני דרכי שלום : גמ' מאי שנא רישא ומ"ש סיפא אמר אביי *רוב עמי הארץ מעשרין הן רבא אמר הכא בעם הארץ דר"מ וטומאה וטהרה דרבנן דתניא *איזהו ע"ה כל שאינו אוכל חוליו בטהרה דברי ר"מ וחכ"א כל שאינו מעשר פירותיו והא מדקתני סיפא משתטיל את המים לא תגע עמה מכלל דרישא לאו בטומאה וטהרה עסקינן רישא וסיפא בטומאה וטהרה ורישא בטומאת חולין וסיפא בטומאת חלה ורמינהו

טוחנין

רש"י

כ"ע לא פליגי . דמון דיש להם תוך קנה לו כליו והוי גזל גמור : לחי . חכה אי"ם בלע"ז : קוקרי . שאר מצודות ומכמורים שמתנים חוט ארוך בנהר ותורזין בו מחטים על פני סולה : מדבריהם . אפי' לר' יוסי לאו גזל דאורייתא הוא : נפקא מינה . מדר' יוסי : להוציאו בדיינים . דלרבנן לא נפיק בדיינים ומיהו לר' יוסי גזל מעליא לא הוי ליפסל לעדות ולעבור עליו בלאו : אם ליקט ונתן . על גבי קרקע ביד הואיל ומטו לידיה גזל גמור הוא : אופיי . מקלות : רבי יאשיה מן הולל הוה : מאתריה דר' יאשיה אתה . לפיכך אתה בקי בדינין לפי שהוא דורש לרבים ומודיען : עם מתי ישראל . לא בקברי ישראל אלא מתעסקין בהם אם מצאום הרוגים עם ישראל : מתני' על השביעית . לשמור פירות שביעית ולהכניסם מן הביעור ואילך : לא תבור ולא תטחון עמה . לסייעה מפני שאסור לסייע בידים ידי עוברי עבירה בשעת העבירה : ובוררת וטוחנת כו' . בגמרא פריך אמאי הרי חשודה על המעשרות : בזמן שהיא טמאה ס' לא גרסינן ובברייתא גרסינן לה בגמ': אבל משתטיל את המים לא תגע . לפי שמשנגלגלה הוטבלה לחלה וקא מיטמאה מחמת כלים טמאים וזו מסייעתה לגלגל ואסור לגרום טומאה לחלה : וכולן לא אמרו . שהתירו להשאילם כלים ולסייעם בלא שעת עבירה עצמה אלא מפני דרכי שלום : ומחזיקין ידי נכרים . *הכא משמע מסייעין ממש : ושואלין בשלומם . כל הימים ואע"פ שמטיל על הנכרי שם שמים שהשלום שמו של הקב"ה : גמ' מאי שנא רישא . דקתני לא תבור שמסייעת ידי עוברי עבירה שביעית : ומאי שנא סיפא . דקתני ובוררת וטוחנת והלא מסייעת ידי עוברי עבירה טבל : רוב עמי הארץ מעשרין הן . הלכך חששא דרבנן בעלמא היא ומפני דרכי שלום מותר לסייען אבל חשודה על השביעית משמע דמוחזק לן בה שחשודה : רבא אמר . לעולם כמחלה על מחלה (דמי) מספקינן להו ואסור לסייען הואיל ועבירה דאורייתא היא ומתני' במוחזק לעשר קאמר ועם הארץ דר"מ הוא שחשוד לאכול פירות בטומאה והך טומאה וטהרה דחולין דרבנן היא דתורה לא הזהירה לאכול בטהרה אלא תרומה וקדשים בלבד הלכך לאו איסורא דאורייתא היא ומפני דרכי שלום מותר לסייען : והא מדקתני סיפא כו'. ס"ל להאי דפריך דטעם דמשתטיל את המים אסור משום דהוכשרו עכשיו הוא ועד עכשיו לא הוכשרו : מכלל דרישא לאו בטומאה וטהרה . שיהא שום נדנוד עבירה דטומאה דהא לא הוכשרו ואי בנאמן על המעשרות קמיירי אמאי קתני וכולן לא אמרו אלא מפני דרכי שלום : רישא וסיפא בטומאה וטהרה . ובפירות מוכשרין ורישא כל זמן שלא גילגלה אינה אלא טומאת חולין דרבנן ולא גזור בה משום מסייע במקום דרכי שלום ובלבד שלא תאכל : וסיפא בטומאת חלה . דאורייתא שאסור לטמאה ביד דכתיב (במדבר יח) את משמרת תרומותי עביד לה שימור :

תוספות

ליקט ונתן ביד ה"ז גזל גמור . נראה דאצטריך לאשמועינן בתלשן בידו ומפילן אע"פ שלא נתעכבו בידו ולא אחז בהן אלא להפילם : שדי אופיי מדקלא . פירש בקונטרס אופיי מקלות וקשה דרב כהנא היכי הוה מנקיט ואכיל ומי לא הוה חייש לדרכי שלום ונראה כרבינו חננאל שפירש אופיי חריות של דקל הוה שדי מן הדקל ונתרי תמרי ורב כהנא היה סבור שלא היה חושש מן הפירות אלא מן החריות ואמר לו אנא בידאי שדיתינהו וגזל נמי איכא : משאלת אשה לחברתה כו' . בסיפא מפרש *דקתני מתני' מפני דרכי שלום וקשה לר"ת ותיפוק ליה דהוה שרי משום דאיכא למיתלי בתבואה של היתר כדאשכחן במסכת שביעית בפ"ה (מ"ח) ב"ש אומרים לא ימכור לו פרה החורשת בשביעית וב"ה מתירין מפני שיכול לשוחטה עוד תנן התם (גז"ש מ"ו) אלו כלים שאין האומן רשאי למוכרם בשביעית מחרישה וכלי העול כו' זה הכלל כל שמלאכתו מיוחדת לעבירה אסור לאיסור ולהיתר מותר וליכא למימר דהתם נמי לא שרי אלא מפני דרכי שלום דבמכר לא שייך דרכי שלום ועוד דקא דייק בפ"ק דמסכת ע"ז (דף טו:) מינה מבית הלל דשרי למכור פרה לעובד כוכבים דאימר לשחיטה זבנה ואפילו שייך דרכי שלום במוכר לישראל משום דנראה כחושדו כשאינו רוצה למכור לו במוכר לעובד כוכבים לא שייך כלל דרכי שלום ועוד דעל כרחך התם לאו משום דרכי שלום הוא מדלא תני להו הכא ואומר ר"ת דהכא בידוע שאין לה אלא פירות שביעית הלכך אי לאו משום דרכי שלום הוה אסור ובמכר דלא שייך דרכי שלום אסור היכא דליכא למיתלי וכן משמע בירושלמי דקאמר אני אומר נפה לספור בה מעו' כברה לכבר בו חול ריחים לטחון בו סמנין תנור לטמון בו אונין של פשתן משמע דמיירי דאין לו תבואה של היתר למיתלי בה והיא דירושלמי לא הוה תלייה גמורה כפרה לשחיטה דא"כ בלא דרכי שלום נמי הוה שרי כמו במוכר וא"ת לפירוש ר"ת מאי פריך בגמ' מ"ש רישא ומ"ש סיפא כיון דבודאי בפירות שביעית איירי וי"ל דקסבר הש"ס דאחמור רבנן בתבואת החשודים כאילו הוא בודאי טבל דאוקמיה אחזקה : ריחים ותנור . ובאשת עם הארץ לא תנא תנור וריחים משום דתנא נפה וכברה והוא הדין ריחים ותנור דיגיד עליו ריעו א"נ משום דתנור אין דרך להשאילו דמיטמא וטעון שבירה ואיידי דלא תנא תנור לא תנא ריחים אבל בחשודה אשביעית לא מטמא דלא חשודה אטומאה ומיהו קשה דבפרק עד כמה (בכורות דף ל.) תנן החשוד על זה ועל זה פירוש אשביעית ואמעשרות חשוד על הטהרות ושמא התם בטומאת פירות אבל אטומאת הגוף לא חשוד : רבא אמר בע"ה כו' . אביי מיקל טפי לסייע במעשר מבטומאה וטהרה דרבנן כדמוכח בסמוך ורבא איפכא ורבא נמי אית ליה רוב עם הארץ מעשרין הן והקילו בדמאי בפרק אע"פ (כתובות דף נו:) ובפרק במה מדליקין (שבת דף כג.) אבל כבר הכא אע"ג דרוב עמי הארץ מעשרין הן מ"מ איסור דמאי איכא ואסור לסייעם ואביי בפ"ק דשבת (דף יג.) גבי לא יאכל זב פרוש עם זב ע"ה חייש טפי שמא יאכילנו דברים שאינן מתוקנים אע"ג דרוב מעשרין ורבא לא חייש : איזהו ע"ה כל שאינו אוכל כו' . בע"ז בתוספתא (פ"ג) מיתניא לענין שנותנים לע"ה בנות חבירים גדולות ופוסקין עמו שלא תעשה על גביו טהרות ורשב"ג אומר אינו צריך לפסוק וקתני בתריה איזהו ע"ה כל שאינו אוכל חוליו בטהרה דברי ר"מ דכיון דמעשר אין להחמיר עליו שלא להשיאו בת חבר וחכמים שרו אפילו אינו מעשר ותנהוג תחתיו דברי חברות ואם תאמר בפרק היה נוטל (סוטה דף כב.) קאמר ר"מ איזהו ע"ה כל שאינו קורא ק"ש ערבית ושחרית בברכותיה וחכ"א כל שאינו מניח תפילין בן עזאי אומר כל שאין לו ציצית ונראה דהתם אתי לפרושי איזהו ע"ה שאין מזמנין עליו כדאמרינן בפרק שלשה שאכלו (ברכות דף מז:) ושאין מכריזין על אבדתו כדאמרינן בפ' אלו עוברין (פסחים דף מט:) : רישא טומאת חולין וסיפא טומאת חלה. ואם תאמר משום חלה ליתסרו מטעם ברירה טחינה והרקדה כדאשכחן בעבודה זרה פרק ר' ישמעאל (דף נו.) דאין בוצרים עם ישראל העושה פירותיו בטומאה אע"ג דשרי התם עם עובד כוכבים עם ישראל אסור משום דטבלא לתרומה אע"ג דעד שירד לבור או יקפה לא נגמרה מלאכתו

עין משפט נר מצוה

קטו א מיי' פ"ח מהל' גזילה הל"ג סמג עשין עג טוש"ע חו"מ סי' שע סעי' ס:

קטז ב מיי' פ"ז מהל' מתנות עניים הל"ז ומיי' פ"י מהל' ע"ז הל"ה ופ"י מהל' מלכים הל"ב סמג לאוין מח [טוש"ע יו"ד סי' קנא סעי' יב וסי' רנא סעי' א]:

קיז ג מיי' פ"ח מהל' מלכים שם ופ"ד מהל' אבל הל"ב סמג עשין ב טוש"ע יו"ד סי' שלה סעי' ט:

דתקנו מפני כו' כנ"ל

קיח ד מיי' ומ"ג שם טוש"ע יו"ד סי' שסז סעי' א:

קיט ה מיי' פ"ח מהל' שמטה ויובל הל"ו סמג עשין קסח:

קכ ו מיי' פ"ח מהל' בכורים הל"ג:

קכא ז מיי' פ"ח מהל' שמיטה ויובל הל"ח סמג עשין קסח:

תוספות רי"ד

בהן גזל וקנאתם בעל' המצודה ור' יוסי אומר גזל גמור יש בה: ואוולי ואוהרי כ"ע לא פליגי כי פליגי בלוחי וקוקרי. פי' איזלי ואיהרי הן מצודות שיש להן תוך והלכך מודה ת"ק דקנה כליו שכל שבכליו של אדם קונה לו וגזל גמור היא אבל לוחי וקוקרי הם מצודות שאין להן תוך שאין לומר שם כליו קנה : מציאת חרש שוטה וקטן וכו'. פי' מדאורייתא אע"פ שהגביהו המציאה אין בהן דעת לקנות וכל הקודם וטורף מידם זכה אבל מפני דרכי שלום דלא ליתו לאינצויי עם קרוביהם אמרו חכמים שיהא גזל בידו. ר' יוסי אומר גזל גמור אמר רב חסדא גזל גמור מדבריהם פי' מדאורייתא לא הוי גזל אלא מדבריהם למאי נפקא מינה להוציאו בדיינין [פי'] כיון דמדבריהם הוא מאי נפקא מינה לקרותו גזל גמור ואהדר להוציאו בדיינין דת"ק דקרי ליה גזל זהו לכתחלה שאסור ליקח יהן אבל אם עבר ולקח ותובעו בדין אין כח בדיינים להוציאו מידו ור' יוסי דקרי ליה גזל גמור מוציאין בדיינין מידו ואין הלכה כר' יוסי א"א כת"ק דאע"ג דאמר ר' יוסי נמוקו עמו הני מילי בשחולק עם יחיד אבל עם רבים לא: עני המנקף וכו'. פי' עומד בראש הזית וחובט הזית ותיכף הזיתים של פאה שהניח שם בעל הבית והזיתים נופלים לארץ מן התורה אין בהן גזל לפי שעדיין לא באו בידו אלא מפני דרכי שלום: תאנא אם לקט ונתן בידו הרי זה גזל פי' אם לקט הזיתים בידו והשליכם לארץ זהו גזל גמור שכבר קנאם בידו . אין ממחין ביד עניי גוים וכו'. ת"ר מפרנסין עניי עובדי כוכבים עם עניי ישראל מפני דרכי שלום ומבקרים חולי עובדי כוכבים עם חולי ישראל מפני דרכי שלום וקוברין מתי עובדי כוכבים עם מתי ישראל מפני דרכי שלום . פי' מתעסקין בקבורתם לא יקברום ביחד : מתני' משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית נפה וכברה רחיים ותנור אבל לא תבור ולא תטחן עמה . אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ נפה וכברה ובוררת וטוחנת ומרקדת עמה בזמן שהיא טמאה אבל לא בזמן שהיא טהורה אבל משתטיל את המים לא תגע עמה לפי שאין מחזיקין ידי עוברי עבירה וכולן לא אמרו אלא מפני דרכי שלום: ומחזיקין ידי עובדי כוכבים בשביעית אבל לא ידי ישראל ושואלין בשלומן מפני דרכי שלום . פי' אשה החשודה על השביעית לזרוע ולאכול מה שזורעו בשביעית ולשמור את הפירות והפירות שנזרעו או שנטעו בשביעית הם אסורים באכילה . אבל לא תבור ולא תטחן עמה שאסור לסייע עוברי עבירה בידים . אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ פי' סתם עם הארץ חשוד על המעשרות אבל לא על השביעית ומ"ה תנא ברישא החשודה על השביעית דמסתמא אין עם הארץ חשוד על השביעית עד שיוחזק לכך ולא אמרי' מגו דחשוד על המעשרות חשוד נמי על השביעית כדתנן בבכורות בפ' עד כמה החשוד על המעשרות אינו חשוד על השביעית. ובוררת וטוחנת ומרקדת עמה. מ"ש רישא ומ"ש סיפא פי' הרי גם איסור טבל הוא מדאורייתא כמו איסור השביעית . אמר אביי רוב עמי הארץ מעשרין הן ומפני זה לא החמירו חכמים במעשרות כאשר החמירו בחשוד על השביעית שהוחזק להיות חשוד בה . אבל עם הארץ לא הוחזק חשוד על המעשרות אלא מספק שדינן להו וכיון דרובם מעשרין הקלו בהן חכמים אבל משתטיל מים בעיסה לא תגע עמה מפני שכבר הוטבלה העיסה לחלה ואסור לגרום טומאה לחלה לפי שאין מסייעין ידי עוברי עבירה: סליק פירקא

מסורת הש"ס

[נוטה מא. ב"ב יב.]

משלי י

[תוספתא פ"ג ע"ש] [ע' תוס' ע"ז דף כ. ד"ה ר"ין]

[שביעית פ"ה מ"ט כל מ"ט]

ג"ז שם ובפ"ד מ"ג

שבת יג. פג. [נילה לה: עיי' לה.] כתובות כה.

ברכות מז: [תוספתא יע"א פ"ג סוטה כב. ע"ש נ"ע]

גליון הש"ס

מתני' וטוחנת. עי' כתובות ד' נט ע"ב תוס' ד"ה טוחנת: שם אבל לא ידי ישראל. עי' מג"א סי' תמ"ס ס"ק ד: תוס' ד"ה לקט ונתן. עי' ב"ב דף נד ע"ב תד"ה תד:

קבב א ב ג מיי' פי"ב מהל' תרומות הל"ח ע"ש בכ"מ:
קבג ד ה מיי' פ"ח מהל' מעשר הל"ב:

טוחנין ומפקידין אצל אוכלי שביעית ואצל אוכלי פירותיהן בטומאה אבל לא לאוכלי שביעית ולא לאוכלי פירותיהן בטומאה אמר אביי התם בכהן החשוד לאכול תרומה בטומאה עסקינן דהוה ליה טומאה דאורייתא אי הכי מפקידין ורמינהו מפקידין תרומה אצל ישראל עם הארץ ולא אצל כהן ע"ה מפני שלבו גס בה א"ר אילעא הכא במאי עסקינן בכלי חרש המוקף צמיד פתיל וליחוש שמא תסיטנו אשתו נדה אלא א"ר ירמיה לא קשיא כאן בפירות שהוכשרו כאן בפירות שלא הוכשרו ורמינהו המוליך חטין לטוחן כותי או לטוחן ע"ה הרי אלו בחזקתן למעשר ולשביעית אבל לא לטומאה האי מאי רומיא לאו אוקימנא בפירות שלא הוכשרו ודקארי לה מאי קארי לה משום דקא בעי למירמי אחריתי עלה הרי אלו בחזקתן למעשר ולשביעית ולחלופי לא חיישינן ורמינהו הנותן לחמותו מעשר את שהוא נותן לה ואת שהוא נוטל הימנה מפני שחשודה מחלפת המתקלקל התם כדקתני טעמא אמר רבי יהודה רוצה היא בתקנת בתה ובושה מחתנה ולעלמא לא חיישינן והתנן הנותן לפונדקית מעשר את שהוא נותן לה ואת שהוא נוטל הימנה מפני שמחלפת התם מוריא ואמרה בר בי רב ליכול חמימא ואנא איכול קרירא ואבתי לעלמא לא חיישינן והתניא אשת חבר טוחנת עם אשת עם הארץ בזמן שהיא טמאה אבל לא בזמן שהיא טהורה ר"ש בן אלעזר אומר אף בזמן שהיא טמאה לא תטחן מפני שחברתה נותנת

רש"י

טוחנין. תבואה מתוקנת: ומפקידין. אותה אצל אוכלי שביעית שאין חשודים לא להחליף ולא ליגע: אבל לא לאוכלי שביעית. תבואה של עוברי עבירה אין טוחנין אותה להם שאסור לסייען בעבירתם ומתני' קתני טוחנת עמה ומוקמת לה באוכל חולין בטומאה: אמר אביי התם בכהן כו'. דאיסורא דאורייתא הוא כדפרישית: אי הכי מפקידין. אי בכהן קאי מי מצי מפקידין אצלו ולא חיים שמא יגע: אצל ישראל עם הארץ. דמתוך שאינו רגיל בה לא יגע בה: גס בה. רגיל בה פריו"ן: נדה. מטמאה את מטה ואע"פ שאין נוגעת: כאן. הא דתני אין מפקידין בשהוכשרו והא דתני מפקידין בשלא הוכשרו ותרוייהו בתרומה ובשלהן אסור לסייען דחבר לא ידע אי הוכשרו אי לא: לטוחן. זה שם האומן בלשון המשנה: בחזקתן. שאין חשוד להחליף בשאינו מעושר ובפירות שביעית: אבל לא לטומאה. חיישינן שמא נגע ולעיל קתני מפקידין אצלם: מאי קארי לה. הא איתרצא לה הכי: למירמא אחריתי עלה. על הדא דקתני בחזקתן למעשרות ולכך קבעה בגמ' הכא למירמא עלה ולפרושה דלא תקשי לן: הנותן לחמותו. עיסה לתקנה לו והוא חבר והיא אשת עם הארץ והטבילה לכך: שהיא חשודה מחלפת המתקלקל. ונותנת לו היפה שלה הלכך מעשר את שהוא נותן לה שאם תחליפנו נמצא מאכילה שאינו מעושר ואת שהוא נוטל הימנה שאם החליפתו נמצא אוכל שאינו מעושר: רוצה היא כו'. ולא לרעה היא מחלפת: לפונדקית. תלמיד היושב לפני רבו ונתאכסן אצל עם הארץ פונדקית אופה לו את עיסתו: שחשודה מחלפת. לא גרסינן הכא המתקלקל: התם נמי לטובה היא מתכוונת. ומוריא לעצמה הוראת מצוה בחלוף זה: בר בי רב ס'. חמימא וקרירא לאחר ב' ימים או ג' היא מחליפה: טוחנת. מסייעתה: בזמן שהיא טמאה. אשת חבר דכיון דבימי טומאה אינה רגילה ליגע בטהרות לא חיישינן שמא תטול ותתן לתוך פיה:

תוספות

מלאכתו לתרומה וי"ל דלא דמי דהכא אם מפריש קודם גלגול אין שם חלה עליה כלל אבל התם חל שם תרומה קודם גמר מלאכתו כגון מעשר שהקדימו בשיבולין וגם אסור באכילת קבע ומ"מ אסור הכא משתטיל למים אע"ג דלא מיחייבא בחלה עד שתגלגל ומיהו קשה דתנן נמי התם בפרק ר' ישמעאל (ע"ז דף נה:) נחתום שהיה עושה בטומאה לא לשין ולא עורכים עמו ותני עלה לא בוררין עמו ובירושלמי פריך ומשני כאן בלותת כאן בשאינו לותת ומיהו האי שינויא לא יתיישב אלא לאביי דמחמיר לענין טומאה טפי מלענין דמאי אבל לרבא שרי אפי' בהוכשרו כיון דטומאת חולין הוא ולא אסר אלא משתטיל למים וי"ת תירץ דהתם העושה פירות בטומאה קתני משמע דודאי בטומאה קא עביד וכן נחתום העושה בטומאה להכי החמירו משעת בלילה וברירה אבל הכא לא איירי אלא בחשוד בעלמא והא דפריך הכא מאין טוחנין לאוכלי פירות בטומאה לאוכלי לא משמע אלא חשדא בעלמא וחשוד קרי ליה בתר הכי וא"ת דבפ"ק דנדה (דף ו:) אמרינן תנן התם נולד לה ספק טומאה עד שלא גלגלה תעשה בטומאה משגלגלה תעשה בטהרה והכא אסרינן משתטיל למים וי"ל דשאני התם דכבר נולד לה ספק טומאה לא חיישינן כל כמה דלא מיחייבה בחלה ואין הפסד לכהן דבלאו הכי לא יאכל הכהן את החלה אבל הכא בטהורה אסור משתטיל למים: **אמר** אביי בכהן חשוד. אליבא דרבא מסמי דלדידיה לא קשיא מידי וכן מליט בכמה מקומות בפרק כילד מעברין (עירובין דף נו:) בשמעתא דטבלא מרובעת ובפרק חלון (שם דף עו:): **וליחוש** שמא תסיטנו אשתו נדה. אבל להיסט עם הארץ גופיה לא חיישינן וכן לקמן ובא עם הארץ ונוטל את שתיהן ואינו חושש היינו משום דלא גזרו עליו חומרא יתירה כגון משכב ומושב והיסט דאין לבור יכולין לעמוד בה וכן מוכח במסכת טהרות בפ"ז (משנה ו) דתנן הגנבים שנכנסו לבית אין טמא אלא מקום רגלי הגנבים ומה הן מטמאין אוכלין ומשקין וכלי חרס הפתוחים אבל משכבות ומושבות וכלי חרס המוקפין צמיד פתיל טהורין ואם יש עמהן עובד כוכבים או אשה הכל טמא משמע בהדיא דאין עם הארץ עושה משכב ומושב והשתא הא דתנן בגדי ע"ה מדרס לפרושים בגדי פרושים מדרס כו' ומפרש רבא בפ' שני דחולין (דף לה:) שמא ישבה עליהם אשתו נדה קאי נמי אבגדי ע"ה והא דאמר בפרק בנות כותים (נדה דף לג:) כותי שטבל ועלה ודרס על בגדי חבר הא דנקט ודרס ולא נקט ונגע לאו משום דאי לא טבל יש לו טומאת מדרס אלא נקט ודרס משום דבעי דליהוי בגד חבר תחת לרגלו של כותי דהכי קתני התם במתני' ומטמא משכב תחתון כעליון אבל בגיטרא שלו שאפשר ליזהר ולעמוד בה גזרו כדמוכח בחומר בקודש (חגיגה דף כג.) ובפרק בנות כותים (נדה דף לג:) והרב ר' משה מפונטיז"א היה מפרש דלשום דבר לא עשו עם הארץ כזב ואינו מטמא אלא מטעם בגדים שמא ישבה עליהם אשתו נדה והרי הוא נושא את המדרס דליגורא שלו טמא לפי שנגע בשפתיו ולא מטעם מעיין ואין נראה דא"כ בפרק בנות כותים (שם דף לג:) דקאמר אי משום טומאת ע"ה הא טביל ליה למה ליה למימר הא טביל ליה כי לא טביל נמי לא מטמא כיון שהוא ערום דאין נושא מדרס מטמא כלי (א) חרס אחר שפירש מן המדרס כדתנן במסכת זבים (פ"ה מ"א) ועוד גבי צדוקי דפריך התם מה הועיל כ"ג במה שקדם אצל אשתו תיפוק ליה משום ליגורא דע"ה הרבה הועיל דאם בועל נדה היה נטמא הוא ובגדיו כנושא רוקו של זב ואי משום ליגורא דע"ה בגד לאודיה הוא דנטמא משום משקה דמטמא כלי מדרבנן וא"ת דמשמע הכא דאפילו לתרומה אין היסט לע"ה ובתוספתא דחגיגה תניא ספק רשות ע"ה מדרסו הילוכו והסיטו טהורין לחולין וטמאין לתרומה וי"ל דהתם חיישינן משום אשתו אבל לחולין לא חיישינן לאשה לא למדרס ולא להיסט והיא דגנבים שנכנסו לבית מיירי נמי לתרומה: **משום** דקא בעי למירמא אחריתי. ואע"ג דאקמייתא נמי מצי לאקשויי דקתני טוחנין ומפקידין ולא חיישינן לאיחלופי מ"מ מייתי לה נמי משום דבעי למירמא מע"ה אעם הארץ: **התם** נמי מוריא ואמרה בר בי רב ליכול חמימא. פי' בקונטרס לטובה אני מכוונת דמוריא הוראת מצוה ולשון מוריא לא משמע כן אלא לשון הוראת היתר כמו מוריא ואמרה הורה מדיביה קא אכיל (חולין דף ו:*) ועוד דבמשנה קאמר *ר"מ עלה אין אנו אחראין לרמאין ומפרש ה"ר מנחם דבתמי' קאמרה דבר בי רב ליכול חמימא כו' והלא טרחתי בשבילו והא דלא חיישינן לאיחלופי בפ"ק דחולין (ד' ו.) גבי טחן עיסתו לשכנתו לאפות וקדרה לבשל אע"פ שטורחת בשבילו משום דדרך שכנים לטרוח זה בשביל זה: **אשת** חבר טוחנת עם אשת ע"ה. פ' בקונטרס אשת חבר מסייעה לאשת ע"ה בזמן שהיא טמאה דאז לא חיישינן שמא תיטול ותתן לתוך פיה דבר שאינו מעושר אבל לא בזמן שהיא טהורה דכיון שהיא נוגעת באוכלין חיישינן שמא תתן לתוך פיה דבר שאינו מעושר וקאמר השתא מגנב גנבה פירות שנתנה בלא רשות בעלה לאשת חבר ובפ"ק דחולין (שם*) פירש אע"ג דאשת חבר אינה חשודה לא לאכול גזל ולא לאכול דבר שאינו מעושר חיישינן לשכחה דעביד איניש דמינשי ואכיל מאי דיהיב ליה אבל לתת לאחרים אי לאו דחשודה על הגזל לא מינסיא וזה החילוק דחוק ועוד דאין זה גזילה דמקבלין דבר מועט מן הנשים כדאמרינן בסוף הגוזל בתרא (ב"ק דף קיט.) ועוד הרי היא מסייעת ידי עוברי עבירה ואסור לרבא ולאביי

דאמר

מסורת הש"ס

דמאי פ"ג מ"ד

[עי' תוספות בכורות ל. ד"ה מעשרות]

דמאי פ"ג מ"ו חולין ו כלאיים

תוספתא דטהרות פ"ח

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה וליחוש וכו' מטמא כלי חרס נ"ב

לפנינו איתא ר' יוסי

[בגמרא דהכא סב. נמי איתא]

[ע"ג ד"ה בתרומה]

נותנת לה ואוכלת השתא מיגנב גנבא חלופי לא מיחלפא אמר רב יוסף התם נמי מוריא ואמרה תורא מדישיה קאכיל *העיד ר' יוסי בן המשולם משום ר' יוחנן אחיו שאמר משום ר"א בן חסמא [א]אין עושין חלת עם הארץ בטהרה אבל עושין עיסת חוליו בטהרה ונוטל הימנה כדי חלה ומניחה בכפישא או באנחותא וכשבא ע"ה ליטול נוטל את שתיהן ואינו חושש [ב]ואין עושין תרומת זיתיו בטהרה אבל עושין זיתים חוליו בטהרה ונוטל הימנה כדי תרומה ומניחה בכליו של חבר וכשבא עם הארץ ליטול נוטל את שתיהן ואינו חושש וטעמא מאי א"ר יוחנן [ג]משום כדי חייו דגבל ומשום כדי חייו דבדד וצריכא דאי אשמועינן גבל משום דלא נפיש אגריה אבל בדד דנפיש אגריה אימא לא ואי אשמועינן בדד משום דלא שכיח ליה אבל גבל דשכיח ליה אימא לא צריכא אמר מר נוטל הימנה כדי חלה ומניחה בכפישא או באנחותא וכשבא ע"ה ליטול נוטל את שתיהן ואינו חושש וליחוש דילמא נגע בה [ד]דאמרי' ליה חזי אי נגעת בה הדרא לטיבלא וליחוש דילמא לא איכפת ליה השתא לתקוני קא מיכוין מיכפת לא איכפת ליה אמר מר נוטל הימנה כדי תרומה ומניחה בכליו של חבר וכשבא ע"ה ליטול נוטל את שתיהן ואינו חושש וליחוש דילמא נגע בה בשלמא התם אית ליה היכרא הכא מאי היכרא אית ליה [ה]דמנח ליה בכלי גללים בכלי אבנים בכלי אדמה א"ה מאי איריא דחבר אפי' דעם הארץ נמי ה"נ קאמר בכלים של עם הארץ הראויין [ו]להשתמש בהן חבר: מחזיקין ידי עכו"ם בשביעית: מחזיקין והאמר רב דימי בר שישנא משמיה דרב [ז]אין עודרין עם העכו"ם בשביעית [ז]ואין כופלין שלום לעובד כוכבים [ח]לא צריכא למימרא להו אחזוקו בעלמא כי הא דרב יהודה אמר להו אחזוקו רב ששת אמר להו אשרתא: ואין כופלין שלום לעובד כוכבים: רב חסדא מקדים ויהיב להו שלמא רב כהנא א"ל שלמא למר: ושואלין בשלומן: השתא אחזוקי מחזקינן שואלין בשלומן מיבעיא אמר רב ייבא [ט]לא נצרכא אלא ליום חגם דתניא לא יכנס אדם לביתו של עובד כוכבים ביום חגו ויתן לו שלום [י]מצאו בשוק נותן לו בשפה רפה ובכובד ראש *רב הונא ורב חסדא הוו יתבי חליף ואזיל גניבא א"ל חד לחבריה ניקום מקמיה *דבר אוריין הוא אמר לו ומקמי פלגאה ניקום אדהכי אתא איהו לגבייהו אמר להו שלמא עלייכו מלכי שלמא עלייכו מלכי אמרו ליה מנא לך דרבנן איקרו מלכים אמר להו דכתיב [משלי ח] בי מלכים ימלוכו וגו' אמרו ליה ומנא לך דכפלינן שלמא למלכי אמר להו דאמר רב יהודה אמר רב מנין שכופלין שלום למלך שנאמר ורוח לבשה את עמשי ראש השלישים *וגו' אמרי ליה ליטעום מר מידי אמר להו הכי אמר *רב יהודה אמר רב [כ]אסור לו לאדם *שיטעום כלום עד שיתן מאכל לבהמתו שנאמר ונתתי עשב בשדך לבהמתך והדר ואכלת ושבעת:

הדרן עלך הניזקין

טוחנת לה. אלמא חשודה אשת עם הארץ לגנוב משל בעלה וליתן לחברתה: מוריא. מורה הוראה היתר לעצמה: העיד ר' יוסי כו': ברייתא היא: אין עושין חלת עם הארץ בטהרה. עם הארץ שאמר לנבל חבר הפרש חלה מעיסתי ועשה אותה בטהרה לא ישמע לו שהרי כבר נטמאה כל העיסה ביד עם הארץ והכהן יסמוך על הנבל שהוא חבר ויהא סבור שהחלה טהורה: אבל עושין. תחילת העיסה בטהרה: בכפישא או באנחותא. כלים של בלאי חמתות ואין רגילים ליתן בהם עיסה וטומאה אין מקבלין: ואינו חושש. הנבל שמא יגע עם הארץ בחלה ויטמאנה ולקמיה מפרש טעמא: ואין עושין תרומת זיתיו בטהרה. לאחר שהפך זיתים לתתן לבית הבד אין מפרישים בדדים חבירים תרומה מהן לעשותן בטהרה לפי שכבר הוכשרו *במעטן ונטמאו והכהן סומך עליהם וסובר שהן טהורים: וטעמא מאי. שרו רבנן לאקולי בתרומה כי האי קולא דאיכא למיחש דלמא הדר נגע: דלא נפיש אגריה. שםכרו מועט לפיכך הוא עני וצריך למזונות: דלא שכיח. להשתכר כי אם משנה לשנה להכי צריך למזונות: דאמרינן. לאיים עליו: אם נגעת בה. ותטמאנה: הדרא לטיבלא. והוא אינו חשוד לאכול טבל שבמיתה: לתקוני קמכוין. שהרי בא אצלו לתקנה לו: מיכפת לא איכפת ליה. בתמיה: בשלמא התם. גבי חלה: איכא היכרא. שהניחה בכלים שאין עשויין להניח בהן עיסה ונזכר על שאיימו עליו: מאי היכרא אית ליה. דליזכר: בכלי גללים. שאין מקבלים טומאה דאי נגע בכלי לא מקבל טומאה ובעיסה גופה אית ליה היכרא משום הני כלים שאינו רגיל להשתמש בהן ועם הארץ לא אחמור רבנן עליה כולי האי למהוייה כזב גמור לטמא במשא: בכלים של עמי הארץ. שאין מקבלין טומאה הראויים להשתמש בהן חבר: עודרין. חופרין: ואין כופלין. דהא דטתנים שלום לעובד כוכבים מפני דרכי שלום הוא דשרי ומשום דרכי שלום בחדא זימנא סגי: למימרא להו אחזוקו. כאומרין לעושי מלאכה העוברים עליהם תחזקנה ידיכם: אשרתא. אף הוא לשון חיזוק כמו אישרנוהי (כתובות דף כח.): שלמא למר. ולא היה מתכוין לברכו הלא לבו היה לרבו: השתא אחזוקי מחזקינן. ידיהם בדבורא בדבר האסור לישראל כגון עבודת שביעית: שואלים בשלומן. כל ימות השנה מיבעיא: ליום חגם. ולא חיישינן דלמא אזיל ומודה: לא יכנס כו'. דכיון דאחשביה כולי האי דלמא אזיל ומודי: בר אוריין. בן תורה: פלגאה. חולק על החכמים שהיה מלעגו למר עוקבא שהיה אב בית דין כדאמרי' בפרק קמא (לעיל דף ז.):

הדרן עלך הניזקין

דהאמר רוב עמי הארץ מעשרין הן שרי לסייע' אף בזמן שהיא טהורה דהא בוררת קתני במתניתין ואי אפשר שלא תגע ומפ' ר"ת וכן ר"ת דאשת חבר טוחנת עם אשת עם הארץ איירי בתבואה של חבר ובתוספתא* דקתני אשתו של עם הארץ טוחנת עם אשתו של חבר בזמן שאשת עם הארץ מחזקת עלמה בטומאה שאז היא נזהרת מליגע בתבואה אבל לא בזמן שהיא מחזקת עלמה טהורה שאינה נזהרת מליגע ומטמאה ורשב"א אומר אף בזמן שמחזקת עלמה בטומאה לא תטחון מפני שחברתה אשת עם הארץ אחר שסבורה שהיא טהורה נותנת לה ואוכלת והשתא פריך בפשיטות השתא מיגזל גזלה תבואה של אשת חבר בע"כ חלופי מיבעיא: **אין** עושין חלת עם הארץ בטהרה. פי' בקונטרס לפי שכבר נטמאה העיסה ביד ע"ה וכהן יסמוך על הנבל שהוא חבר ויהא סבור שהחלה טהורה ולפירושו אם יפריש ממקום אחר על אותה עיסה חלתו טהורה ונראה דבכל ענין אסור דלכל עיקר לא התירו אלא כדי חייו ולא התירו אלא היכא שנוטל שכר מכל העיסה אבל משום שכר חלה גרידא משום ההיא פורתא לא התירו דחיישינן דלמא נגע:

ומניחה בכליו של חבר. נראה דלא נקט כפישא ואנחותא לפי שהן פשוטי כלי עץ ולא חזו לזיתים: **אין** עודרין עם העכו"ם בשביעית. והא דקאמר בפרק זה בורר (סנהדרין דף כו.) גבי כהן וחורש יכול לומר לו אגיסטון אני בתוכה לא כמו שפי' בקונטרס שכיר לנכרי דהא משמע הכא דאסור ולא מסתבר לחלק בין חנם לבשכר אלא מפר"ת אגיסטון בקרקע שמקבלים מן המלך לפרוע כך וכך תבואה בשנה כדאמר התם לעיל מינה רבי ינאי מכריז פוקו וזרעו ארנונא בשביעית ושמא סכנת נפשות איכא אם לא יפרעו מס למלך אי נמי קסבר יש קנין לנכרי בארץ להפקיע משביעית אי נמי שביעית בזמן הזה דרבנן אע"ג דמדרבנן אסור לנכרי אחר גבי מלך התירו:

אשרתא. בירושלמי איכא למאן דאמר דהייט חרש בה טבאות ולבתי' שמיטה נסיבא לה מינך ולישראל אמרינן יישר והיכא למ"ד דלעכו"ם אמר יישר ולישראל שלום עליכם משמע דלכ"ע לעכו"ם אסור לומר שלום עליך ודלא כש"ס שלנו הכא דלא אסרינן לעובד כוכבים אלא כפילת שלום ונראה דלפי' הירושלמי דמחזיקים ידי נכרים בשביעית ושואלים בשלומם חדא מילתא היא שאומר לו חרש בה טבאות: **שלמא** למר. פי' בקונטרס ולא היה מתכוין לברכו אלא לבו היה לרבו וצ"ע שלא יהא בזה גונב דעת הבריות ועל חנם פי' כן דלא קאמר אלא דאין כופלין לו שלום:

הדרן עלך הניזקין

עין משפט נר מצוה

קכד א מיי' פ"ח מהל' בכורים הל"ב:
קכה ב מיי' פי"ב מהל' תרומות הל"ט • [דמ' ריש פ"ח]
קכו ג מיי' שם ופ"ח מהל' בכורים הל"ב:
קכז ד מיי' פי"ב מהל' תרומות הל"ט:
קכח ה מיי' פ"ח מהל' בכורים הל"ב:
קכט ו מיי' פ"ח מהל' שמטה הל"ח:
קל ז מיי' פ"י מהל' ע"ז הל"ה ופ"י מהל' מלכים הל"ב טוש"ע יו"ד סי' קמח סעי' י:
קלא ח מיי' פ"ח מהל' שמטה הל"ח:
קלב ט י מיי' פ' מהל' ע"ז הל"ה טוש"ע יו"ד סי' קמח סעי' ט:
קלג כ מיי' פ"ט מהל' עבדים הל"ח סמג עשין עב:

מסורת הש"ס

תוספתא דמ' פ"ג

עי' פסוי שמעין בהן זיתים

לעיל נה:

[ברכות יב. וע"ש מה שנרשם בצדו]

דה"א יב

ברכות מ.

דברים יא

גליון הש"ם

גמ' רב חסדא מקדים וכו'. עי' ברכות דף ו ע"ב ובמהרש"א ח"א שם:

נ"ל השלישים לך דוד ועמך בן ישי שלום שלום לך אמרי כו'

ס"א שיאכל

ועי' רש"ש על הגליון בברכות מ:

הדרן עלך הניזקין

האומר התקבל גט זה לאשתי או הולך גט זה לאשתי [א]אם רצה לחזור יחזור [ב]האשה שאמרה התקבל לי גיטי אם רצה לחזור לא יחזור [ג]לפיכך אם אמר לו הבעל אי איפשי שתקבל לה אלא הולך ותן לה אם רצה לחזור יחזור רשב"ג אומר [ד]אף האומרת טול לי גיטי אם רצה לחזור לא יחזור: **גמ'** א"ל רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי טעמא דלא שויתיה איהי שליח לקבלה הא שויתיה איהי שליח לקבלה רצה לחזור לא יחזור ש"מ *הולך כזכי דמי לא לעולם אימא לך הולך *לאו כזכי דמי והתקבל גט לאשתי איצטריכא ליה דס"ד אמינא הואיל ובעל לאו בר שויה שליח לקבלה הוא אע"ג דמטא גיטא לידה לא להוי גיטא קמ"ל דהתקבל והולך קאמר תנן האשה שאמרה התקבל לי גיטי אם רצה לחזור לא יחזור מאי לאו לא שנא אקבלה לא שנא אהולכה לא אקבלה ת"ש לפיכך אם אמר לו הבעל אי איפשי שתקבל לה אלא הולך ותן לה אם רצה לחזור יחזור טעמא דאמר אי איפשי הא לא אמר אי איפשי אם רצה לחזור לא יחזור ש"מ הולך כזכי דמי דילמא בהילך פשיטא איש הוי שליח להולכה שכן בעל מוליך גט לאשתו ואשה הויא שליח לקבלה שכן אשה מקבלת גיטה מיד בעלה איש לקבלה והאשה להולכה מאי ת"ש האומר התקבל גט זה לאשתי או הולך גט זה לאשתי אם רצה לחזור יחזור האשה שאמרה התקבל לי גיטי אם רצה לחזור לא יחזור מאי לאו בחד שליח וש"מ כשר *לקבלה כשר להולכה לא בשני שלוחין תא שמע לפיכך אם אמר לו הבעל אי איפשי שתקבל לה אלא הולך ותן לה אם רצה לחזור יחזור והא הכא דחד שליח הוא וש"מ כשר לקבלה כשר להולכה פשוט מינה [ה]איש הוי שליח לקבלה שכן אב מקבל גט לבתו קטנה אשה להולכה תיבעי לך מאי אמר רב מרי ת"ש *אף הנשים שאין נאמנות לומר מת בעלה נאמנות להביא את גיטה והתם הולכה היא אמר רב אשי מסיפא נמי שמע מינה דקתני סיפא *האשה עצמה מביאה את גיטה ובלבד שהיא צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם ואוקימנא בהולכה ש"מ: איתמר *[ו]הבא לי גיטי ואשתך אמרה התקבל לי גיטי והוא אמר הילך כמה שאמרה אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר רב [ז]אפילו הגיע גט לידה אינה מגורשת שמע מינה אדיבורא דידיה קא סמיך דאי אדיבורא דידה קא סמיך מכי מטי גיטא לידה מיהא תיגרש אמר רב אשי הכי השתא בשלמא

רש"י

האומר התקבל: רצה לחזור. הבעל: יחזור. דגם חוב הוא לה ואין חבין לאדם אלא מדעתו ליעשות לו שליח לחובתו: לא יחזור. כיון דאיהי שויתיה שליח הרי הוא כידה ונתגרשה מיד בקבלתו של זה: לפיכך. כיון דאמרן אין יכול לחזור אין לו תקנה לחזור אא"כ אמר לו הבעל לזה שעשתה אותו שליח לקבלה אי אפשי שתקבל לה להיות כידה אלא שליח שלי יהא להוליכו לידה: אם רצה לחזור. כל זמן שלא הגיע גט לידה: יחזור. שאינה מתגרשת אלא מדעת המגרש והרי אמר לא יהא גט עד שיגיע גט לידה: אף האומרת טול לי גיטי. לשון קבלה הוא: **גמ'** טעמא דלא שויתיה שליח לקבלה. אהולך גט זה לאשתי קאי דקתני מתני' יחזור ומיירי בדלא שויתיה איהי שליח לקבלה ובעל לאו בר שוייה שליח לקבלה הוא דהא חוב הוא לה והכא הוא דקאמרינן יחזור: הא שויתיה איהי שליח לקבלה. וקאמר איהו הולך: לא יחזור. דלא עקריה משליחותא דידה: אלמא הולך כזכי דמי. ופלוגתא היא בפ"ק (לעיל דף יד.): לא לעולם לאו כזכי דמי. ואפילו שויתיה איהי שליח לקבלה ואמר לו איהו הולך מיעקר עקריה משליחותא ושוייה איהו שליח להולכה והאי דנקט מתני' בדלא שויתיה שליח משום התקבל נקט לה דהתקבל איצטריכא ליה לאשמועי' דאע"ג דלא שויתיה היא שליח ובעל נמי לאו בר שוייה שליח לקבלה הוא אלא להולכה ואיהו לא אמר הולך אפ"ה כי מטא גט לידה מיהא מגורשת: לא ליהוי גיטא. דהא לאו להולכה שוייה שליח ולקבלה נמי לא בר שוייה שליח הוא: קמ"ל. דהתקבל דקאמר ליה התקבל והולך קאמר דאדם יודע שאין לו שליחות לקבלה ואיידי דתנא התקבל תנא הולך דהכי קאמר מתני' בין שאמר בעל בלשון קבלה בין שאמר בלשון הולכה הוי שליח להולכה: מאי לאו. אתרוייהו מילי דתנא לעיל מינה קאי לא שנא כי אמר הבעל קבלה ולא שנא הולכה אי שויתיה איהי שליח לקבלה מעיקרא לא יחזור ש"מ הולך כזכי דמי: דלמא בהילך. בהך סיפא לא מיתני הולך ותן לה אלא הילך ודאי הילך כדקאמרה היא ואי לאו דאמר אי אפשי הוה ליה שליח לקבלה: פשיטא איש. זכר יכול ליעשות שליח לבעל להולכה כיון דאיתרבי שליחות מקרא מושלחה פשיטא דודאי זכר להולכה רבי: שכן בעל. עליו להוליך גט לאשתו ובמידי דאיהו כשר שלוחו נמי כשר: ואשה. אחרת פשיטא לן דהויא שליח לחברתה לקבלה מאחר דרבי קרא שליחות לקבלה מושלחה מביתו קרי ביה ושלחה: שכן. היא עצמה מקבלת גיטה: איפכא מאי. מי אמרי' כיון דהוא עצמו לאו בר קבלה הוא שאר זכרים נמי לאו בני קבלה נינהו וכן לענין הולכה באשה: בחד שליח. קאמר דבין א"ל בעל הולך בין א"ל התקבל הוי שליח להולכה ואי אמרה ליה איהי מעיקרא להוות התקבל הוי שליח לקבלה אלמא ההוא דאכשר להיות שליח לבעל להולכה מכשר להיות שליח לאשה לקבלה: לא בשני שלוחין. וה"ק הבעל שאמר לאיש בין התקבל בין הולך לשון הולכה היא והאשה שאמרה לחברתה התקבל ונתנו לה הבעל אם רצה לחזור לא יחזור ולאו אשליח דרישא קאי: והא הכא דחד שליח הוא. לההוא דאמרה ליה איהי התקבל א"ל איהו אי אפשי שתקבל אלא הולך: פשוט מינה איש דהוי שליח לקבלה. כלומר מתרתי בעיין דבעינן לעיל חדא מינית למפשט מינה דאיכא למימר מתני' באיש קמיירי דכשר אף לקבלה ודין הוא שהרי מצינו שהוא ראוי לקבלה בגט של בתו קטנה שהתורה זכתה לו לקבל קידושיה כדילפינן בכתובות (דף מו:) מויצאה חנם אין כסף ולקבל את גיטה דכתיב ויצאה והיתה לאיש איתקש יציאה להויה הלכך בשליחות נמי כשר אבל אשה להולכה אכתי מיבעי לן: אף הנשים כו'. חמותה ובת חמותה צרתה ויבמתה ובת בעלה: והתם הולכה היא. דקתני להביא: ואוקימנא בהולכה. בפרק *קמא מדקתני צריכה לומר בפני נכתב והוינן בה מכי מטא גיטא לידה איגרשה לה ומתרצינן דאמר לה הוי שליח להולכה עד דמטית התם: ה"ג הבא לי גיטי ואשתך אמרה התקבל לי גיטי. האשה שאמרה לשלוחה הבא לי גיטי והוא אומר לבעל אשתך אמרה התקבל לי גיטי: והוא אומר. הבעל אמר לו הילך כמה שאמרה: אפי' הגיע גט לידה אינה מגורשת. כדמפרש ואזיל: ש"מ. דמאן דאמר לשליח הילך כמה שאמרה משלך אדיבורא דידיה סמיך אדעתא דדיבורא דשליח קאמר ליה האי הילך כמה שאמרה דמהימנת לי דשליח לקבלה את הילך אינה מגורשת דכי יהב בעל ניהליה אדעתא דשליחות קבלה יהיב ניהליה ולאו אדעתא דהולכה ושליח לקבלה לא הוי ותפשוט מינה בעיא דאיבעיא לן בב"מ בהשוכר את האומנין אדיבורא דשליח סמיך: דאי אדיבורא דידה סמיך. והכי קאמר ליה אנא לא ידענא אלא כדאמרה איסי מסרנא ליה ניהלך: כי מטא גט לידה מיהא תתגרש. דהא בעל נמי שליח להולכה שוייה:

הכי

תוספות

האומר התקבל. (א) בירושלמי תנא התקבל אחר הניזקין ואחריו מי שאחזו וכן נראה לר"ת דהניזקין תנא בתר השולח משום דאיירי במילי דהויא מפני תיקון העולם והשתא הדר למילתיה דאיירי בשליחות ואיידי דאיירי באומר לשנים תנו או לשלשה כתבו ותנו תנא בתריה מי שאחזו דאיירי נמי באומר כתבו ואיידי דתנא במי שאחזו במגורשת ואינה מגורשת תנא בתריה הזורק דקתני בה מחלה על מחלה מגורשת ואינה מגורשת*: **הא** שויתיה שליח. השתא סלקא דעתין דלא איצטריך למיתני התקבל אלא למידק דכי היכי דהתקבל דוקא בלא שויתיה שליח הולך נמי דוקא בלא שויתיה שליח: **דילמא** בהילך. איט מגיה אלא כלומר דילמא איכא דתני הילך: **איש** לקבלה ואשה להולכה מאי. משום דבגט אשה בהולכה לא שייכא ואיש בקבלה משום הכי קבעי:

בשלמא

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ו מהל' גירושין הל"י סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמ סעיף ח וסי' קמא סעי' נט:
ב ב מיי' שם הל"א וסמג שם טוש"ע שם סי' קמ סעי' ג:
ג ג מיי' שם הל"י טוש"ע שם סעי' ו:
ד ד מיי' שם הל"ט טוש"ע שם סעי' ד:
[ומפרש"י לקמן עא: ד"ה טעמא וכו' וד"ה הא אמר וכו' מוכח שסידורו היה מי שאחזו קודם התקבל]
ה ה ו מיי' שם הל"ו סמג שם טוש"ע שם סי' קמא סעי' לא:
ו ז ח מיי' שם הל"א סמג שם טוש"ע שם סי' קמ סעי' ה:

תוספות רי"ד

האומר התקבל גט זה לאשתי או הולך גט זה לאשתי אם רצה (א) להחזיר יחזיר האשה שאמרה התקבל לי גיטי אם רצה להחזיר לא יחזיר לפיכך אם אמר לו אי אפשי שתקבל לה אלא הולך ותן לה אם רצה להחזיר יחזיר רשבג"א אף האומרת טול לי גיטי אם רצה להחזיר לא יחזיר. פי' בעל שאמר התקבל גט זה לאשתי כך הוא כאילו אומר הולך שאין הבעל ממנה שליח לקבלה כ"א להולכה הילכך בין אם אמר הולך בין אם אמר התקבל ורצה להחזיר ולבטל השליחות יכול לבטל אבל האשה שאמרה התקבל לי גיטי ומסרו הבעל לידו בתורת קבלה אינו יכול להחזירו שיד השליח כיד האשה דמיא אך אם יאמר הבעל אי אפשי שתקבל לה אלא הולך ותן לה [אם רצה להחזיר יחזיר] רשבג"א אף האומרת לשליח טול לי גיטי כאומרת התקבל דמי ואם רצה להחזיר לא יחזיר. פשיטא לי איש הוי שליח להולכה שכן בעל מוליך גט לאשתו אשה הויא שליח לקבלה שכן אשה מקבלת גיטה מיד בעלה איש לקבלה ואשה להולכה מאי ופשטי' דאיש נמי הוי שליח לקבלה שכן אב מקבל גט לבתו קטנה ואשה נמי הוי שליח להולכה שכן אשה עצמה מביאה גיטה ממדינת הים דתנן אשה עצמה מביאה גיטה ובלבד שתהא צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם. איתמר הבא לי גיטי והלך השליח ואמר לבעל אשתך אמרה התקבל לי גיטי והוא אמר לו הולך כמו ג) שאמרת אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר רב אפילו הגיע הגט לידה אינה מגורשת משום דעקריה שליח לשליחותיה דאמר שליח לקבלה הוינא (ולא) להולכה לא הוינא

מסורת הש"ס

[לעיל יד. לקמן עג:]
[לעיל יד. לג:]
כשר להולכה רש"י לקבלה כצ"ל ע"ד
לעיל כג:
שם ודף פ.
ב"מ עו. פ"ש

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה האומר התקבל כ"כ וכן כתבו התוס' דף עב. ד"ה ומשום כיסופא אבל הר"ש סידר פ' התקבל אחר פ' מי שאחזו:

ב) נ"ב בספרי המשנה בירושלמי גם רצה להחזיר יחזיר וכן בבולנך ר"ל לגרס דרוצה להחזיר ולבטל וכו'. ג) לכאורה הגירסא כמו שאמרה ואולי דרבינו היה גורס כמו שאמרה.

בשלמא אי איתמר איפכא "התקבל לי גיטי ואשתך אמרה הבא לי גיטי והוא אמר הילך כמה שאמרה וא"ר נחמן אמר רבה בר אבוה אמר רב כיון שהגיע גט לידו מגורשת אלמא אדיבורא דידה הוא דקא סמיך [ג]א"נ לידה אדיבורא דידיה קא סמיך אלא הכא משום דעקריה שליח לשליחותיה לגמרי הוא דאמר שליח לקבלה הוינא להולכה לא הוינא א"ר הונא בר חייא תא שמע האומר התקבל גט זה לאשתי או הולך גט זה לאשתי רצה לחזור יחזור טעמא דרצה הא לא רצה הוי גט ואמאי הא בעל לאו בר שויא שליח לקבלה הוא אלא אמרינן כיון שנתן עיניו לגרשה מימר אמר תיגרש כל היכי דמגרשה הכא נמי כיון שנתן עיניו לגרשה מימר אמר תיגרש כל היכי דמגרשה הכי השתא התם [ו]אדם יודע שאין שליחות לקבלה וגמר ונתן לשם הולכה הכא טעי אמר רבא תא שמע *קטנה שאמרה התקבל לי גיטי אינו גט עד שיגיע גט לידה כי מטי גיטא לידה מיהא מגרשה ואמאי *והא לאו שליח להולכה שוייה אלא אמרינן כיון שנתן עיניו לגרשה מימר אמר תיגרש כל היכי דמגרשה ה"נ כיון שנתן עיניו לגרשה מימר אמר תיגרש כל היכי דמגרשה הכי השתא התם אדם יודע שאין שליחות לקטן וגמר ונתן לה לשום הולכה דידיה הכא טעי ת"ש *הבא לי גיטי ואשתך אמרה התקבל לי גיטי התקבל לי גיטי ואשתך אמרה הבא לי גיטי והיא אמר הולך ותן לה זכי לה והתקבל לה רצה לחזור יחזור [ד]משהגיע גט לידה מגורשת מאי לאו קבלה אקבלה והולכה אהולכה לא קבלה אהולכה והולכה אקבלה אי קבלה אהולכה מכי מטי גיטא לידיה לאלתר ליהוי גיטא שמעת מינה דאדיבורא דידיה קא סמיך הכי השתא התם קאמר ליה הילך כמה שאמרה הכא [ה]מי קאמר ליה הילך כמה שאמרה ת"ר *התקבל לי גיטי ואשתך אמרה התקבל לי גיטי והוא אומר הולך ותן לה זכי לה והתקבל לה רצה לחזור לא יחזור ר' נתן אומר [ו]הולך ותן לה רצה לחזור יחזור זכי לה והתקבל לה רצה לחזור לא יחזור רבי אומר בכולן אם רצה לחזור לא יחזור אבל אם אמר לו אי איפשי שתקבל לה אלא הולך ותן לה רצה לחזור יחזור רבי היינו ת"ק איבעית אימא אי איפשי אתא לאשמועי' ואיבעית אימא הא קא משמע לן מאן ת"ק רבי איבעיא להו הילך לר' נתן כזכי דמי או לאו כזכי דמי ת"ש האומר התקבל גט זה לאשתי או הולך גט זה לאשתי רצה לחזור יחזור האשה שאמרה התקבל לי גיטי רצה לחזור לא יחזור

מאי

רש"י

הכי השתא בשלמא אי אתמר איפכא התקבל לי גיטי . אמרה ליה היא והוא אמר לבעל אשתך אמרה הבא לי גיטי ובעל אמר ליה הילך כמה שאמרה איכא למיפשט בעיין מדרב נחמן דאי אמר רב נחמן עלה משיגיע גט לידו מגורשת איכא למיפשט דאדיבורא דידה סמיך ולא הימניה אלא תלה בדעתה ומסריה ניהליה בתורת קבלה : ואי נמי . הוה אמר רב נחמן עלה משיגיע גט לידה מגורשת פשטינן מינה דאדיבורא דידיה סמיך והימניה דהכי אמרה ומסריה לידיה בתורת הולכה : אלא . השתא דאמר רב נחמן אינה מגורשת ליכא למיפשט דטעמא משום דסמך אדיבוריה דשליח הוא דאי נמי אדיבורא דידה סמיך ושויה שליח להולכה אשמועי' רב נחמן דשליח גופיה לאו בתורת הכי קבליה דלא ניחא ליה בטירחא דהולכה ועקריה לשליחותיה ואמר שליח לקבלה אפשי להיות שליח להולכה אי אפשי להיות הלכך אי נמי אמליך ואמטייה ניהלה לאו גיטא הוא דמעיקרא לא קבל עליו להיות שליח לבעל להוליך : ת"ש . תיובתא לרב נחמן : טעמא דרצה לחזור הא לא רצה . ואמטייה לידה מגורשת · אמאי והא בעל לאו בר שויא שליח לקבלה הוא . ואיהו בתורת קבלה יהביה : אלא . על כרחיך משום דאמרי' אע"ג דלא יהביה אלא בתורת קבלה כיון דאמטייה לידה מיגרשה משום דכיון שנתן עיניו לגרשה לכי מתיידע ליה דלא מלי לשוייה שליח לקבלה ניחא ליה דליהוי שליח להולכה : והכא . גבי מילתיה דרב נחמן נמי אע"ג דההיא שעתא לא נעשה שליח להולכה מיהו לכי מימליך ואמטייה מינח ניחא ליה לבעל והוי שלוחו להולכה : וגמר ונתן לשם הולכה . והתקבל דקאמר ליה התקבל והולך קאמר ולא טעמא כדקאמרת הוא דהיכא דשני ניהוי שליחות : אבל הכא טעי . בעל כסבור שהיא עשאתו שליח לקבלה דסמך אדיבוריה ולא יהביה ניהליה אלא לשם קבלה ולרב אשי נמי דאוקי טעמא דרב נחמן משום דמעיקרא עקריה שליח לשליחותיה שפיר מיתרלה בהכי כדתרלינן דטעמא דמתניתין משום דהתקבל והולך קאמר ומתחילה נעשה שלוחו ולא איצטריכא למינקט הכא טעי אלא אליבא דלישנא קמא דקא סלקא דעתין טעמא דרב משום דאדיבורא דידיה סמיך הוא : אינו גט עד שיגיע גט לידה . שאין הקטן עושה שליח הילכך לאו שלוחא דידה הוא אלא שלוחו דידיה הוא : ה"ג ואמאי הא לאו שליח להולכה שוייה : אדם יודע שאין שליחות לקטן . ואין זה שליח לקבלה וגמר ונתן לשום הולכה : ואשתך אמרה . גרסי' בכולהו : הולך ותן לה זכי לה והתקבל לה . אחד מכל הלשונות הללו אמר לו : רצה לחזור יחזור . מפרשינן לה ואזלינן : מאי לאו קבלה אקבלה והולכה אהולכה . זכי והתקבל דקתני קאי אאשתך אמרה התקבל והולך ותן לה דקתני קאי אאשתך אמרה הבא וקתני בתרוייהו משיגיע גט לידה מגורשת ותיובתא דרב נחמן מקבלה אקבלה דקתני הבא לי גיטי ואשתך אמרה התקבל והוא אומר התקבל דבהדיא יהביה ניהליה בתורת קבלה ובעל לאו בר הכי הוא ואיהי נמי לא שויתיה וקתני דהוי מיהא שליח להולכה דכיון שנתן עיניו לגרשה כו' כדלעיל וכ"ש היכא דאמר לו הילך כמה שאמרה דאיכא למימר לאו אדיבוריה סמך אלא בדעתה תלה ושוייה נמי שליח להולכה : לא קבלה . דקתני זכי לה והתקבל לה קאי אהולכה אאשתך אמרה הבא לי דאיהי נמי שליח לקבלה שויתיה שהרי אמרה לו התקבל ולקמיה פריך אם רצה לחזור אמאי יחזור : והולכה . דקתני הולך ותן לה אאשתך אמרה התקבל : מכי מטי גט לידיה . דשליח תיגרש דהא תרווייהו שליח לקבלה שוייה ואמאי אם רצה לחזור יחזור : ה"ג שמע מינה דאדיבורא דידיה . דשליח סמיך · כלומר תיפשוט מדקתני יחזור דאדיבורא דידיה סמיך ואיהו א"ל אשתך אמרה הבא לי והא הימניה והתקבל דקאמר ליה התקבל והולך קאמר דהכי נמי אוקימנא לעיל דאי אתמר דרב נחמן איפכא התקבל לי גיטי ואשתך אמרה הבא והוא אמר הילך כמה שאמרה ואמר רב נחמן משיגיע גט לידה מגורשת הוה פשטינן מיניה דאדיבורא דשליח סמיך : הכי השתא התם קאמר ליה הילך כמה שאמרה . הא דאמרן לעיל דאי אתמר דרב נחמן איפכא כי הא דהכא התקבל לי גיטי ואשתך אמרה הבא לי גיטי והוא אמר הילך כמה שאמרה והוה אמר רב נחמן דכשיגיע גט לידה הוא דהויא מגורשת הוה פשטינן מיניה דאדיבורא דידיה סמיך דהא קאמר ליה הילך כמה שאמרה וכיון דלא מיגרשה בקבלה דהאי איכא למיפשט מינה בעיין דהשוכר דאיבעיא לן בכי האי גוונא דהאי כמה שאמרה דקאמר ה"ק לה מהימנת לי דהכי קאמרה ובתורת הולכה יהביה ניהליה : הכא . דקאמר ליה זכי והתקבל : מי קאמר ליה הילך כמה שאמרה . דתיפשוט בעיין דהשוכר מינה הא דקתני הכא יחזור משום דכיון דאמר ליה שליח להולכה עשאתני אשתך ואיהו א"ל התקבל אדם יודע שאין עושה שליח לקבלה והתקבל והולך קאמר אבל אי אמר לו הילך כמה שאמרה אימא לך דאדיבורא דידה סמיך ולא הימניה ובדעתה תלה ואם רצה לחזור לא יחזור דתרווייהו שליח לקבלה שוינהו : ת"ר כו' רצה לחזור לא יחזור . קסבר הולך כזכי דמי : אמר לו אי אפשי שתקבל . גלי דעתיה דהולך דקאמר ליה לאו זכי הוא : ה"ג הילך לרבי נתן כזכי דמי או לא : האשה שאמרה התקבל לי גיטי . כלומר ואם אמרה לו מתחלה האשה התקבל ונתנו ליה הבעל בארת משתי לשונות הללו רצה לחזור לא יחזור :

מאי

תוספות

בשלמא אי איתמר איפכא . בלא איפכא הוי מצי למימר בשלמא אי אמר רב נחמן משהגיע גט לידה מגורשת הוה ש"מ דאדיבורא דידה סמיך אלא משום דבאיתמר איפכא איכא תרי גווני נקטיה : רבי אומר בכולן אם רצה לחזור לא יחזור . דהולך כזכי ואע"ג דבסוף פ"ק (לעיל דף יד:) סבר ר' יהודה הנשיא דהיינו רבי דהולך לאו כזכי גבי הולך מנה לפלוני שאני הכא כיון שאמר ליה שליח אשתך אמרה קבל לי גיטי סתמא דמילתא דאדעתא דהכי יהיב ליה :

דקדמה

תוספות רי"ד

אבל אם אמרה לו התקבל לי גיטי והוא אמר לבעל אשתך אמרת לי הבא לי גיטי והוא אומר לו א) הולך כמו שאמרת והגיע גט לידה מגורשת : ת"ר התקבל לי גיטי ואמר השליח לבעל אשתך אמרה התקבל לי גיטי והוא אומר לו הולך ותן לה או זכה לה והתקבל לה אם רצה להחזיר לא יחזיר ר' נתן אומר הולך ותן לה אם רצה להחזיר יחזיר זכה לה והתקבל לה אם רצה להחזיר לא יחזיר רבי אומר בכולן אם רצה להחזיר לא יחזיר . אבל אם אמר לו אי אפשי שתקבל לה אלא הולך ותן לה אם רצה להחזיר יחזיר רבי היינו ת"ק איבעית תימא אי אפשי אתא לאשמעי' ואיבעית תימא הא קמ"ל מאן ת"ק רבי איבעיא להו לר' נתן הילך כזכי דמי .

א) נ"ל הילך כמו שאמרה

עין משפט נר מצוה

ז א ב מיי' פ"ז מהלכות גירושין הל' ב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמ סעי' ס וע"ש :

ח ג מיי' שם טוש"ע שם סעי' ו :

ט ד ה מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעי' ו :

י ו מיי' שם הל' י טוש"ע שם סעיף ח :

מסורת הש"ס

לקמן סה.

נ"א האי קטן עושה שליח ורש"י ל"ג ליה

[תוספתא פ"ד ע"ש]

[שם ע"ש]

מאי לאו בהילך ור' נתן לא בהולך ורבי ת"ש לפיכך אם אמר לו הבעל אי אפשי שתקבל לה אלא הולך ותן לה רצה לחזור יחזור טעמא דאמר אי אפשי הא לא אמר אי אפשי רצה לחזור לא יחזור מאי לאו בהילך ור' נתן לא בהולך ורבי ת"ש הולך גט זה לאשתי רצה לחזור יחזור הילך גט זה לאשתי רצה לחזור לא יחזור מאן שמעת ליה דאמר בהולך רצה לחזור יחזור ר' נתן וקאמר בהילך רצה לחזור לא יחזור ש"מ *הילך כזכי דמי ש"מ אתמר התקבל לי גיטי ואשתך אמרה התקבל לי גיטי והוא אומר הולך ותן לה אמר ר' אבא אמר רב הונא אמר רב נעשה שלוחו ושלוחה וחולצת למימרא דמספקא ליה לרב אי הולך כזכי דמי אי לאו כזכי דמי והא *אתמר הולך מנה לפלוני שאני חייב לו אמר רב חייב באחריותו ואם בא לחזור אינו חוזר התם *ספק ממונא לקולא הכא ספק איסורא לחומרא אמר רב *אין האשה עושה שליח לקבל לה גיטה מיד שליח בעלה ור' חנינא אמר אשה עושה שליח לקבל לה גיטה מיד שליח בעלה מ"ט דרב איבעית אימא משום בזיון דבעל אב"א *משום חצרה הבא לאחר מיכן מאי בינייהו איכא בינייהו דקדמה איהי ושויה שליח מעיקרא ההוא גברא דשדר לה גיטא לדביתהו אזל שליחא אשכחה כי יתבה וקא לישא אמר לה הילך גיטך אמרה ליה ליהוי בידך אמר רב נחמן אם איתא לדרבי חנינא עבדי בה עובדא אמר ליה רבא ואם איתא לדר' חנינא עבדת בה עובדא הא לא *חזרה שליחות אצל הבעל שלחוה לקמיה דר' אמי שלח להו לא חזרה שליחות אצל הבעל ור' חייא בר אבא אמר *נתיישב בדבר הדור שלחוה קמיה דר' חייא בר אבא אמר *כל הני שלחו לה ואזלי כי היכי דמספקא להו לדידהו הכי נמי מספקא לן לדידן הוי דבר שבערוה ודבר שבערוה חולצת הוה עובדא ואצרכה רב יצחק בר שמואל בר מרתא גט וחליצה תרתי גט מחיים וחליצה לאחר מיתה ההיא דהוו קרו לה נפאתא אזול סהדי כתוב תפאתה אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב עשו עדים שליחותן מתקיף לה רבה מי קאמר להו כתובו חספא והבו לה אלא אמר רבה ודאי אי כתוב סהדי גיטא מעליא ואבד עשו עדים שליחותן מתקיף לה רב נחמן מי קאמר להו כתבו ואנחוה בכיסייכו אלא אמר רב נחמן כותבין ונותנין אפי' מאה פעמים: בעא מיניה רבא מרב נחמן כתבו ותנו לשליח מהו סלוקי סליק להו או דילמא לטירחא דידהו חייש א"ל רבינא לרב אשי ויוליך לה מהו תיקו: רשבג"א אף האומרת טול לי גיטי אם רצה לחזור לא יחזור: תנו רבנן טול לי *ושא לי ויהא לי בידך כולן לשון קבלה הן:

מתני' האשה שאמרה התקבל לי גיטי צריכה שתי כיתי עדים שנים שאומרי' בפנינו אמרה ושני' שאומרים בפנינו קבל וקרע אפי' הן הראשוני' והן האחרוני'

או

מאי לאו בהילך. קתני בה ור' נתן היא דפליג בהולך ומודה בהילך: אם אמר לו הבעל כו'. משנתינו היא: מאי לאו בהילך. תנן במתני': נעשה שלוחו ושלוחה וחולצת. אם מת הבעל קודם שהגיע גט לידה חולצת ולא מתייבמת: מספקא ליה אי הולך כזכי. ונתגרשה בקבלתו של זה אי לאו כזכי: חייב. המשלח באחריותו שהרי לא זכה המלוה לשולחו: ואם בא לחזור אינו חוזר. אלמא כזכי דמי: ספק ממונא לקולא. והמוציא מחבירו ידו על התחתונה לפיכך אינו חוזר: משום בזיון דבעל. כסבור קלותי בעיניה שאינה מקבלתו בעצמה דאילו כי עבדא לקבל מיד הבעל אין כאן חשש בזיון דהא ידע דלא קפיד: משום חצרה הבאה לה לאחר מיכן. לאחר שנתן לה הבעל הגט בחצר של אחרים קנאתו דההוא לאו גיטא הוא דבעינן ונתן בידה או בחצרה דאיתרבאי מידה וזה בשעה שנתן לא היה החצר שלה וגזרינן שלא יקבל שליח האשה מיד שליח בעלה משום דדמי להא שקדם הבעל ומסרו ליד שליח ואחר כך עשתה היא שליח לקבלו ואתו נמי למימר חצר הוי שליח הבעל וכשקנאתו היא נעשה החצר עצמו שלוחה: מאי בינייהו. בין הני תרי לישני: דקדמה איהי ושויה שליח. דידה קודם שמסר הבעל ליד שלוחו דהשתא לא דמי לחצר הבא לאחר מיכן: ליהוי בידך. ותהיה אתה שלוחי לקבלה: אם איתא לדרבי חנינא. אם הייתי יודע שהלכה כמותו: עבידנא. בהא מילתא עובדא כוותיה ואמינא מגורשת ולא חיישינן לחצרה הבאה לאחר מיכן: לא חזרה שליחות אצל הבעל. שליח שחזר ונעשה שליח למי שנשתלח לו ניתק משליחות הראשון עד שלא היה לו שהות לחזור אצל שולחו ולומר עשיתי שליחותך ושליחות שאינה ראויה לחזור ולהגיד אינה שליחות: נתיישב בדבר. נעיין בה עד שיתיישב דעתו להשיב כהלכה: הדור שלחוה. לאחר ימים לדעת מה נתיישב בדבר: כל הני. כל אלו פעמים חוזרים ושולחים: הוי דבר שבערוה. שנולד בו ספק בבית המדרש: חולצת ולא מתייבמת. אם מת: הוה עובדא. כי האי גוונא: ואצרכה גט. אחר משום דלא חזרה שליחות: תרתי. בתמיה אם גט למה חליצה משמת: גט מחיים. אם באת ליכנס מחיים צריכה גט שני: וחליצה לאחר מיתה. אם מת ולא נתן לה גט: נפאתא. כך שמה: אזול סהדי. שאמר להם בעל כתבו גט ותנו לה: וכתבו תפאתה. טעו בשמה: עשו עדים שליחותם. לגט אחד עשאם שלוחים ועדים והרי כתבו גט אחד ואינן שלוחים עוד לחזור ולכתוב גט כשר: ואבד. קודם שנתנוהו לה: עשו עדים שליחותם. ואינן רשאין לכתוב גט שני וליתן לה שהרי כבר כתבו גט כשר: כתבו ותנו לשליח. לשליח שלי שמיניתי וכן עשו והלך בדרך מי אמרינן עשו כל שליחותם ונסתלקו: או דלמא. האי נמי עד שיבא גט לידה ותתגרש עשאן שלוחין לכתוב אלא לטירחא דידהו חש שלא להטריחם בהולכה: א"ל רבינא לרב אשי ויוליך לה מהו. את"ל בהך דלא אמר אלא כתבו ותנו לשליח והם כתבו ונתנו לו והלך דעשו שליחותם דהא כל מה שלוה גמרו ועשו הכא מאי מי אמרינן כיון דאמר כתבו ותנו לשליח ויוליך לה עשאן שלוחים לחזור ולכתוב עד שיגיע לידה לכך פירש להם כל כך או דלמא לא שנא: ה"ג טול לי שא לי יהא לי בידך כו': **מתני'** האשה שאמרה התקבל לי גיטי. והוא חזר ואמר קבלתי: צריכה. להביא לפניו ב' כיתי עדים: שנים שיאמרו בפנינו אמרה. לו לקבלו: ושנים שיאמרו בפנינו קבל וקרע. ובגמרא פריך למה לו למיקרעיה: אפי' הן כו'. שהשנים שאמרה בפניהם הן עצמן ראו כשקבלו:

או

דקדמה איהי ושויה שליח מעיקרא. הוה מצי למימר דאיכא בינייהו היכא דלא קפיד בעל:

כותבין ונותנין אפי' ק' פעמים. נראה לר"י היכא דלא נאבד הגט אלא שמסופקין בו אם נעשה כתיקון אם לאו דאין לעשות אחר שהרי עשו שליחותן אם הוא כשר לפיכך טוב ללמד את הבעל שיצוה לעשות כמו שירצו עד שיצאו מן הספק: **אפי'** הן הראשונים והן האחרונים. וא"ת מאי אפילו אדרבה הכי עדיף טפי דלא הוי אלא דבר וי"ל משום דבכת אחת דומה לשקר דהיכי מתרמי שניו בשעת אמירה ובשעת קבלה וגבי גט הוה לן למיחש שמא שכרתם האשה כדאשכחן בסוף פירקין באומר אמרו שמא תשכור עדים והדר קאמר או אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים ואחד מצטרף עמהם אפילו לאותו יחידי לא חיישינן שמא שכרתו וא"ת לר' עקיבא דאמר במרובה (ב"ק דף ע.) ובחזקת הבתים (ב"ב דף נו:) דבר ולא חצי דבר היכי מכשרינן הכא שתי כיתי עדים וי"ל דלמ"ד בגמרא שליח נאמן לא צריכי עדי אמירה לעדי קבלה וכוליה דבר הוא ואפילו למ"ד בעל נאמן ה"מ כששלשתן בעיר בעל שליח ואשה כמו שמפרש בגמ' הלכך כיון דאם אין שלשתן בעיר לא צריכי עדי אמירה לעדי קבלה כוליה דבר הוא:

*) **בעל** אומר לפקדון. הא דלא נקט בעל אומר להולכה ושליח אומר לקבלה משום דלא שייך האי טעמא דקאמר דאם איתא דלגירושין לידה הוה יהיב לה אלא כשאומר הבעל לפקדון:

ושליש אומר לגירושין. פירוש שאומר שהיה שליח לקבלה ומיירי כשיש שנים שמעידין בפניו אמרה דבויתיה האשה שליח לקבלה כדתנן במתני':

*)[בי' דבורים אלו שייכים לדף כה ע"א]

עין משפט נר מצוה

יא א מיי' פ"ו מהלכות גירושין הלכה י סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמ סעיף ח ופי' נב"י:

יב ב מיי' שם טוש"ע שם סעי' ו בהג"ה ועי' בח"מ שם:

יג ג ד מיי' פ"ו מהל' גירושין הל"ט סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' א:

יד ה מיי' פ"ב מהל' גירושין הל"ח סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קכב סעי' א:

טו ו מיי' שם הל"ט טוש"ע שם סעי' ג:

טז ז מיי' שם פ"ו הל"ט סמג שם טוש"ע שם סי' קמ סעי' ד:

יז ח מיי' שם הל"א סמג שם טוש"ע שם סי' קמא סעי' ח:

מסורת הש"ס: [לעיל יד: סמ:] | לעיל יד. | [כתובות עג: וש"נ] | לעיל כה. | [לעיל כה.] | [לעיל כד.] | [ב"ק כ:] | [שם: שבועות מח.] | [רי"ף והרא"ש לא גרס ושא לי]

תוספות רי"ד

ת"ש הולך גט זה לאשתי רצה להחזיר יחזיר הילך גט זה לאשתי רצה להחזיר לא יחזיר ש"מ: איתמר התקבל א) גט זה לאשתי ואשתך אמרה התקבל לי גיטי והוא אמר הולך ותן לה א"ר אבא אמר רב הונא אמר רב נעשה שלוחו ושלוחה וחולצת. פי' שליחות הבעל ביטל שליחות האשה שלא עשאו אלא שליח להולכה ואם מת קודם שיגיע גט לידה צריכא חליצה ויבומי לא מיבמי דשמא שליחות האשה עיקר והויא לה גרושת אחיו. למימרא דמספקא ליה הולך אי כזכי דמי והלכה כרבי בדלא אמר אי אפשי כדלעיל אי לאו כזכי דמי והלכתא כרבי נתן: אמר רב אין האשה עושה שליח לקבל לה גיטה מיד שליח בעלה ור' חנינא אמר אשה עושה שליח לקבל לה גיטה מיד שליח בעלה מ"ט דרב אי בעית תימא משום בזיון דבעל פי' שסבור הבעל נבזיתי בעיניה שאינה מקבלתו בעצמה דאילו כי עשתה שליח מיד הבעל אין כאן חשש בזיון דהא ידע ולא קפיד. ואיבעית תימא משום הצרה הבאה לאחר מכאן פי' לאחר שנתן לה הבעל הגט בחצר של אחרים קנאתו דההוא לאו גיטא דבעי' ונתן בידה או בחצרה דאיתרבי מידה וזה בשעה שנתן לא היה החצר שלה וגזרי' שלא יקבל שליח האשה מיד שליח הבעל משום דדמי להאי שקדם הבעל ומסרו ליד השליח ואח"כ עשתה היא שליח לקבל ואתי נמי ב)למיחש חצר הוא שליח הבעל וכשקנאתו היא נעשה החצר עצמו שלוחה מאי בינייהו בין הני תרי לישני איכא בינייהו דקדמה איהי ושויה שליח דידה קודם שמסר הבעל ליד שלוחו השתא לא דמי לחצרה הבאה לאחר מיכן: ההוא גברא דשדר לה גיטא לדביתהו אתא שליח אשכחה דיתבא וקא לישא אמר לה הי גיטיך אמרה ליה ליהוי בידיך פי' והיה ידך כידי ותהיה שלוחי לקבלה אמר רב חסדא אי איתא לדר' חנינא עבידנא בה עובדא א"ל רבא ואי איתא לדר' חנינא עבדת בה עובדא והא לא חזרה שליחות אצל הבעל פי' שחזר ונעשה שליח למי שנשתלח לו ונידח משליחות הראשון עד שלא היה לו שהות לחזור אצל שלוחו ולומר עשיתי שליחותך ושליחות שאינה ראויה לחזור ולהגיד אינה שליחות. שלחוה קמיה דר' אמי שלח להו לא חזרה שליחות אצל הבעל ור' חייא בר אבא אמר נתיישב בדבר הדור שלחוה קמיה ר' חייא בר אבא אמר כל הכי שלחו לי ואולי כי היכי דמספקא להו לדירהו הכי מספקא לי לדידי הוי דבר שבערוה וחולצת הוי עובדא ואצרכה רב שמואל בר רב יצחק בר מרתא גט וחליצה גט מחיים וחליצה לאחר מיתה כל זו השטה מוכחא כר' חנינא דדוקא משום דלא הוי חזרה שליחות אצל הבעל אבל אם היה שליח אחר שפיר דמי עיין בערך נ"ה בס"ה: ההיא דהוו קרו לה נפאתא אזול ספרי וטעי וכתיב שפאתא אמר רב יצחק בר שמעון בר מרתא משמיה דרב עשו עדים שליחותן פי' ואינן רשאין לכתוב לה גט אחר עד שירשה אותם הבעל פעם שנית דשליחות הראשונה בטלה כבר ובפ' גט פשוט אמר רב הכי נבי מי שפרע מקצת חובו דב"ד מקרעין שטרו וכותבין לו שטר אחר מזמן ראשון ודוקא ב"ד דאלימו לאפקועי ממונא אבל עדים לא דעדים שעשו שליחותן ורב נחמן דשרי הכא לא פליג עליה דרב דהתם גמרו עדים שליחותן ונתנוהו למלוה אבל הכא לא גמרו שליחותן עד שיתנוהו לאשה וכי אמר תנו לשליח ג) איפשיטו לן דסליקי סלקינהו ואין חוזרין וכותבין משום דנגמרו שליחותן: מתקיף לה רבא מי אמר להו כתובו חספא והבו לה הולך חוזרין וכותבין עוד גם כשר אבל ודאי אי כתוב ספרי גיטא מעליא ואבד קודם שיתנוהו לאשה אין חוזרין וכותבין שהרי עשו שליחותן מתקיף לה רב נחמן מי קא"ל כתובו ואנחות בכיסיכו אלא אמר רב נחמן כותבין ונותנין אפילו ק' פעמים. בעא מיניה רבא מרב נחמן אמר לשנים כתבו ותנו לשליח מהו כיון דאמר תנו לשליח איסתלקו להו מיניה או דלמא מישך שייכו בהדיה עד דמטי גיטא לידה ואיתוקם בתיקו וכל תיקו דאיסורא לחומרא ואין כותבין ונותנין עד שירשה אותם פעם שנית. רשבג"א וכו' ת"ר טול לי שא לי יהא לי בידך כולן לשון קבלה הם: מתני' האשה שאמרה התקבל לי גיטי צריכה שתי כתי עדים שנים שאמרו בפנינו אמרה ושנים

שאמרו

א) נ"ל התקבל לי גיטי ואשתך אמרה וכו'. ב) אולי צ"ל ואתי נמי למימר דחצר הוי שליח וכו'. ג) לקמן בסמוך הביא בעצמו לדברי הסוגיא דנשאר האיבעיא בתיקו.

או אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים ואחד מצטרף עמהן: **גמ'** איתמר בעל אומר לפקדון ושליש אומר לגירושין מי נאמן רב הונא אמר בעל נאמן ורב חסדא אמר שליש נאמן רב הונא אמר בעל נאמן דאם איתא דלגירושין יהביה ניהליה לדידה הוה יהיב לה ניהלה ורב חסדא אמר שליש נאמן דהא הימניה מתיב ר' אבא *הודאת בעל דין כמאה עדים דמי ושליש נאמן משניהם כיצד זה אומר כך וזה אומר כך שליש נאמן שאני ממון דאיתיהיב למחילה והא תניא וכן לגיטין גיטי ממון והתניא וכן לשטרות *מידי גבי הדדי תניא תנן האשה שאמרה התקבל לי גיטי צריכה שתי כיתי עדים שנים שיאמרו בפנינו אמרה ושנים שיאמרו בפנינו קבל וקרע ואמאי ליהמניה לשליש מי קא נפיק גיטא מתותי ידיה דליהמניה תינח אמרה קיבל למה לי אמר רבי' הא מני ר"א היא דאמר *עדי מסירה כרתי קרע למה לי אמר רב יהודה א"ר בשעת הגזירה שנו אמר רבה ומודה רב הונא דאי אמרה איהי לדידי אמר לי שליש דלגירושין יהביה ניהליה מהימנא מי איכא מידי דשליש גופיה לא מהימן ואיהי מהימנא אלא אי אמרה קמאי דידי לגרושין יהביה ניהליה מהימנא מיגו דאי בעיא אמרה לדידה יהביה ניהליה בעל בעל אמר לגירושין ושליש אומר לגירושין והיא אומרת נתן לי ואבד אמר רבי יוחנן *הוה דבר שבערוה ואין דבר שבערוה פחות משנים ואמאי וליהימניה לשליש מי קא נפיק גיטא מתותי ידיה דלהימניה ולהימניה לבעל דאמר *רב חייא בר אבין א"ר יוחנן בעל שאמר גירשתי את אשתי נאמן מי קאמר גירשתי ולימא חזקה שליח עושה שליחותו *דאמר רבי יצחק האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה סתם ומת שלוחו אסור בכל הנשים שבעולם חזקה שליח עושה שליחותו

הני

רש"י

או אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים. שלישי שנעשה עד בזו ובזו מצטרף עמהם: **גמ'** בעל אומר לפקדון. גט שנתתו בידך ושליש אומר לגירושין נתת לי שהייתי שלוחה לקבלה ונתגרשה בקבלתי והאיש והאשה יחד בעיר: דהא הימניה. כשמסרו בידו: דאיתיהיב למחילה. שאם מחלו מחול הלכך שליש נאמן דכיון שהאמינו ומסר בידו נתרצה בהבטחתו עליו למחול על ממונו ולהאמין כל מה שיאמר אבל במילתא דאיסורא אין בידו להאמין: גיטי ממון. שאין גט אלא לשון שטר: מידי גבי הדדי תניא. וכן לגיטין וכן לשטרות דנימא מדהא לשטרות דממון קמייתא לגיטי נשים הני תרי תנאי ניהו ותרווייהו בממון איירי: ואמאי. בעי עדים כלל לא בקבלה ולא באמירה אלא באמירתו בלבד להימניה דהא הימניה בעל: מי קא נפיק גיטא מתותי ידיה. בפנינו להראותו לנו דניהמניה הא קרעו ואע"פ שהקרעים בידו בפנינו אין שליש אא"כ השלישות בידו דמיגו דאי בעי הוה עביד ביה מאי דקאמר נאמן נמי על אמירתו אבל זה שקרעו אין בידו למוסרו בידה: תינח אמרה קיבל למה לי. לאתויי עדים שראוהו מקבלו מיד הבעל הרי הוא בידו בפנינו והא ודאי קבליה: רבי אלעזר היא. דאמר אין גט כשר בלא עדי מסירה: קרע למה לי. כלומר למה לי למקרעיה: שעת גזרת המלכות הוה. שגזרו על המצות: שליש גופיה לא מהימן. ואיהי כי אמרה משמיה מהימנא: בעל אומר לגירושין. נתתיו לשליש למוסרו לה: גירשתי את אשתי נאמן. דמה לו לשקר הרי בידו לגרשה: מי קאמר גירשתי. שליח להולכה הוא דעבד: ונימא דחזקה שליח כו'. כיון דבעל נאמן דמסריה להאי על מנת לגרשה נימא שחזקה שהשליח עושה שליחותו: אסור בכל הנשים. שמא זו קרובת ארוסתו שקדש לו שלוחו היא אא"כ חזר שלוחו לומר לו פלונית קדשתי לך או לא קדשתי לך שום אשה: לחומרא

תוספות

בעל נאמן דאם איתא דלגירושין כו'. וא"ת א"כ מה הועילו חכמים דתקון לומר בפני נכתב ובפני נחתם משום דאי אתי בעל ומערער לא מהגיתינן ביה אכתי יערער שיאמר לפקדון נתתי ואי דאיכא עדים דיהבינהו לגירושין התם לא בעינן בפני נכתב וי"ל דלא מהימן אלא בשלשתן בעיר דשייך האי טעמא דלדידה הוה יהיב לה והא דפריך לרב חסדא ממתניתין משמע דלרב הונא ניחא היינו משום דלדידיה איכא לאוקמי בשלשתן בעיר וא"ת והנהו דמלרכי (לעיל דף ו.) מערסא לערסא ומשכונה לשכונה דבעיר אחת מה הועילו חכמים בתקנתן וי"ל דסברי כרב חסדא דאמר שליש נאמן אפי' בעיר אחת אי נמי התם איירי כשהבעל אומר כתבו ותנו והלך לדרכו דליכא למימר דלדידה הוה יהיב לה:

שליש נאמן דהא הימניה. אפי' אומר הבעל שנתן לו בפני עדים מ"מ סמך עליו דזימנין דמייתי עדים או אזלי למדינת הים דאין לפרש דנאמן השליש מטעם מיגו דאי בעי עביד ביה מאי דקאמר שיכול למוסרו לאשה כדפי' בקונטרס בסמוך חדא דבלא שום מיגו הימנוהו רבנן לשליש כדמשמע בסוף זה בורר (סנהדרין דף לא.) גבי ההיא סבתא דאפקידו גבה שטרא ואמרה דפריע הוא והימנה רב נחמן בלא שום מיגו דכיון דאיתחזק בב"ד אי בעי קלתיה לא אמרינן ועוד אי חשיב מיגו לא הוה פליג רב הונא דהיכא דאיכא מיגו מודה כדאמרינן בסמוך ומודה רב הונא דאי אמרה קמי דידי כו' אלא לא חשיב מיגו דהא אין ביד השליח למוסרו לאשה דשמא האשה לא תרצה לקבל הגט כיון דבעלה אומר לפקדון לכך נראה לפרש דהא הימניה כיון שמסר בידו על דעת כן מסר לו שיהא לגירושין אם יאמר לגירושין אע"פ שהוא משקר ולפי זה מהימנינן ליה לשליש אפילו בדברים העשויים להשאיל ולהשכיר היכא דלא אמר בתורת שאילה אלא אומר בפקדון יהבי' ניהליה: **מתיב** ר' אבא הודאת בעל דין כמאה עדים דמי ושליש נאמן. משמע דנאמן אפילו כולן בעיר אחת אע"ג דאיכא למימר דאם איתא דלאו לפקדון יהביה הוה יהיב ליה: **שאני** ממון דאיתיהיב למחילה. כיון שהאמינו ומסר בידו נתרצה בהבטחתו עליו למחול על ממונו ולהאמין על כל מה שיאמר אפי' ישקר שהאמינו להפסידו ממונו אפילו שלא כדין אבל במילתא דאיסורא אין בידו להאמינו ורב חסדא סבר דבגט נמי שליש נאמן דעל כן נתן לו שיהא לגירושין אם יאמר לגירושין כדפירשנו: **ולהימניה** לשליש. פי' אמאי צריך שנים שיאמרו בפנינו קיבל אבל צריך לעולם שנים שיאמרו בפנינו אמרה כדפירשנו לעיל ומשני מי נפיק גיטא מתותי ידיה דהנך קרעים שבידו שמא מלאו באשפה דדוקא היכא שהגט שלם בידו דהימניה הבעל ומסרו לו נאמן: **תינח** בפנינו אמרה. פירוש תינח דבדין צריך שנים שיאמרו בפנינו אמרה ומזה לא הוה קשה מעולם אלא בפנינו קיבל למה לי נהי דלא סגי בשנים אומרים בפנינו אמרה כיון דנקרע הגט ולא נפיק גיטא מתותי ידיה מ"מ למה לי בפנינו קיבל לא היה צריך אלא לעדים שראוהו בידו שלם: **רבי** אלעזר היא דאמר עדי מסירה כרתי. ומיירי שאין העדים חתומין בו ולכך לא סגי במה שראוהו בידו שלם כיון שלא ראו הקבלה אבל אם עדים חתומין בו כשר אפי' אין כאן עדי מסירה לפניו דמסתמא נמסר בפני עדים ונעשה כדין כדאמרי' בהשולח (לעיל דף לו.) אמר רבה לא נצרכא אלא לר' אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי תיקנו חכמים עדי חתימה דזימנין דמייתי סהדי או אזלי למדינת הים ולקמן בהמגרש (דף פו.) תנן במילתיה דרבי *אליעזר גופיה אין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם: **אסור** בכל הנשים שבעולם. אבל לכל אדם אין לאסור לקדש ולחוש שמא זאת היא שקדש השליח דאם איתא דנתקדשה לא היתה חוזרת ומתקדשת אבל האי אסור לקדש שמא שלוחו קידש לו אחת מקרובותיה כגון אמה ואם אמה וכיוצא בהן ואפי' באות כל הקרובות ואמרו שלא נתקדשו לא סמכינן אדיבורא בעלמא ואם תאמר יתומה קטנה תיאסר לכל אדם שמא אביה קדשה לזה השליח ונראה דקנסא בעלמא הוא דקנסינן ליה שלוה לקדש סתם ולא חשש על עצמו שלא יבא לידי תקלה אבל מן הדין מותר בכל הנשים *דאין זה חזקה גמורה דאינה בידו להתקדש שמא לא תתרצה ועוד דאזלינן בתר רובא ומ"מ מוכיח שפיר דחזקה שליח עושה שליחותו דאי לאו הכי לא הוה ראוי לקנוס כאן והא דפריך עלה בנזיר בפ"ב (דף יב.) מקן *סתומה שפרש אחד מהם לאויר העולם יקח זוג לשני ואילו שאר קינין בעלמא מיתקן ואע"ג דהכא קנסא בעלמא מ"מ פריך שפיר דהתם נמי הוה לן למקנסיה על שלא נזהר שלא יפרח וממה דשאר קינין בעלמא מיתקן לדידיה פריך והא דמשני אמינא לך הנא אשה דלא ניידא לאו משום דתיחשב כקבועה שלא תתבטל ברוב דבדבר המתערב ואינו ניכר לא אמרינן דליהוי קבוע דידיה כמחצה על מחצה אלא כלומר מחמת קביעותא קנסינן טפי מבגוזל. [וע"ע תוס' נזיר יב. ד"ה אסור]:

הני

עין משפט נר מצוה

יח א מיי' פ"ב מהל' גירושין הלכה א סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' נט:

יט ב מיי' פ"ז מהל' טוען הל"א טוש"ע חו"מ סי' פא סעי' ח:

כ ג מיי' פט"ז מהל' מלוה הלכה ח סמג עשין לד טוש"ע חו"מ סי' נו סעיף א:

כא ד טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' נה:

כב ה מיי' פ"ב מה' גירושין הלכה יב סמג עשין נ טוש"ע שם סעי' נו:

כג ו מיי' פ"ט מהל' אישות הל"ו סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לה סעי' יח:

מסורת הש"ס

תוספתא ב"מ פ"א [לעיל עו: קדושין סה: ב"מ ג:]

[שבת יח. ערכין כ: ב"מ לד. נג.]

[לעיל עו: וש"נ]

[לעיל כג. קדושין סו. יבמות פח.]

[ב"ב קלד:]

[חולין יב.] עירובין לז: נזיר יב. ע"ש

[צ"ל אלעזר]

פי' שעדיין לא פי' איזה לחטאת ואיזה לעולה

גליון הש"ס

תד"ה אסור בכל הנשים וכו' דאין זה חזקה גמורה. * לקמן סה ע"א תד"ה שתקבל:

תוספות רי"ד

שיאמרו בפנינו קבל וקרע ואפילו הם הראשונים והם האחרונים או א' מן הראשונים ואחד מן האחרונים וא' מצטרף עמהם פי' האשה שאמרה התקבל לי גיטי והוא חזר ואמר קבלתי צריכה להביא לפנינו שני כיתי עדים שנים שיאמרו בפנינו אמרה לו לקבלו ושנים שיאמרו קבלו וקרעו ולקמן מפרש למה לי לקורעו: ואפילו הם הראשונים שאמרה בפניהם לקבל לה הם עצמם מעידים שראו שקבלו או א' מן הראשונים ואחד מן האחרונים וא' שלישי שנעשה עד בזו ובזו מצטרף עמהם ואע"ג דשליח להולכה אינו צריך עדים שהבעל עשאו שליח אלא הוא נאמן מפני שהגט שבידו מוכיח אבל שליח לקבלה שאין דבר המוכיח בידו צריך עדים ואילו היו שנים אינן צריכין עדים אלא הם נאמנים לומר שהאשה עשאתנו שלוחים לקבלה שהשנים נאמנים לכל דבר ונ"ל שגם שליח של קידושין צריך עדים היאך מינהו הבעל שליח לקדש בפניהם שאע"פ שמוליך הקידושין בידו (מאלו) [מ"מ אינו] מוכיח שהבעל נתנם לו ולא דמי לגט שכתוב בו אנא פלוני בר פלוני מעיר פלוני פטרתי פלונית בת פלונית שזו ודאי היא הוכחה גדולה שהבעל מסרו ולא חיישי' שמא לפקדון נתנו לו או מצאו בשוק אלא כיון שהוא מוחזק בו ויוצא מידו נאמן הוא לומר שהבעל נתנו לו וה"ה בשליח קדושין אם היה מקדשה בשטר אבל בכסף צריך עדים שמינהו שליח בפניהם ומאי דאמרי' בריש פ' האיש מקדש שהשליח נעשה עד ובשליח וע"א מתקדשת האשה כגון שיש עדים שהוא שלוחו וה"ה הכי נמי שליח להולכה דגט כיון שהוא נאמן בלא עדים מצטרף הוא עם ע"א בנתינת הגט ליד האשה לר' אלעזר דבעי עדי מסירה ואם היו שני שלוחים בקדושין אינן צריכים מפני שהן שנים והם נאמנים וגם לא עידי מסירת אלא הן הן שלוחיו הן הן עידיו כדאמרי' התם: איתמר בעל אומר לפקדון ושליח אומר לגירושין מי נאמן רב נחמן אמר בעל נאמן ורב חסדא אמר שליח נאמן רב הונא [אמר] בעל נאמן אם איתא דלגירושין יהביה ניהליה לדידה הוה יהיב לה ורב חסדא אמר שליח נאמן דהא הימניה פי' בשליח שמינתו האשה לקבלה מיירי והשליח והאשה יחד הם בעיר ומשום הכי פליג רב חסדא ואמר דשליח נאמן שאין ביד הבעל לבטל אותה השליחות וכיון שהגט יוצא מתחת ידו אמר רב חסדא דשליח נאמן אבל בשליח להולכה א"א לומר דשליח נאמן שהרי הבעל יכול לבטלו ואין לך בטול גדול מזה כשאומר לו לפקדון נתתיו לך. ואם תאמר אין זה בטול גמור אלא גלויי דעתא בעלמא וכבר קי"ל כאביי דאמר גלויי דעתא בגיטא לאו מילתא היא ולא בטיל עד דמבטלי ליה בפירוש ויאמר לו אי אפשי בשליחות [והכא] לא בטלו בפירוש אלא אמר בפקדון נתתיו לך לא בטיל והשליח נאמן ואם יתננו לאשה היא מגורשת זה לא יתכן דנהי דאין זה בטול גמור כיון שיכול לבטלו ביטול גמור יהא נאמן לומר לפקדון נתתיו לך ע"י מגו דאי בעי מבטל ליה ואמר ליה אי אפשי בשליחותך כי אמר נמי לפקדון יהבתיה ניהלך יהא נאמן ואין לומר דלית ליה לרב חסדא מיגו דהא קי"ל בפ' האשה שנתאלמנה [ד' כב.] דאמרי' מיגו מדאורייתא ומסברא הילכך אין לפרש מחלוקתם אלא בשליח לקבלה ואותיב עליה דרב חסדא ממאי דתנן האשה שאמרה התקבל לי גיטי צריכה שתי כיתי עדים שנים שיאמרו וכו' ואמאי ליהמניה לשליח. פי' צריכה עדים שיאמרו בפנינו אמרה לו לקבל גיטה אבל אם אין עדים בדבר אע"פ שהאשה מודה כי מינתו שליח והבעל מודה לו שנתנו לו והגט יוצא מתחת יד השליח שקבלו בעבור האשה אמרי' שאין האשה מגורשת דשמא האשה לא מינתו שליח ואמאי צריכה עדים בזה הדבר יהא השליח נאמן לומר שהאשה מינתו שליח כדאמר רב חסדא הכא דשליח נאמן באומרו לבעל כי לגירושין נתתו לי. ומתרץ מי כי נפיק גיטא מתותי ידיה דליהמניה פי' כשבא השליח ואומר כי האשה מינתני שליח במה נאמן לו כלום יוצא מתחת ידו כמו שיוצא עכשיו כשאומר לבעל לגירושין נתתו לי. הילכך שליח להולכה נאמן בלא עדים אבל שליח לקבלה אינו נאמן בלא עדים: הדר מקשה ליה תינח אמרה קבל למה לי' פי' נהי דבעי' עדים שאמרה לו האשה ומינתו שליח עדים שקבל הגט למה לי כיון שהגט יוצא מתחת ידו יהא השליח נאמן כדאמר רב חסדא ומשני רבא ר' אלעזר היא דאמר עידי מסירה כרתי פי' ואפילו אם הגט יוצא מתחת יד האשה צריכה להביא עדים שקבלו עידי מסירה כ"ש מיד השליח וכי פליגי רב הונא ורב חסדא אליבא דר' מאיר דלא בעי עידי מסירה ואילו נפיק הגט מתחת יד האשה נאמנת לומר לגירושין ניתן לי ואינה צריכה עידי מסירה וכשיוצא מתחת יד השליח פליגי

הני מילי לחומרא אבל לקולא לא וליהמנה לדידה מדרב המנונא *דאמר רב המנונא האשה שאמרה לבעלה גירשתני נאמנת חזקה אין האשה מעיזה פניה בפני בעלה ה"מ היכא דליכא דקא מסייע לה אבל היכא דמסייע לה מעיזה ומעיזה: **מתני'** *נערה המאורסה היא ואביה מקבלין את גיטה אמר רבי יהודה אין שתי ידים זוכות כאחת אלא אביה מקבל את גיטה בלבד וכל שאינה יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש: **גמ'** במאי קמיפלגי רבנן סברי ידא יתירתא זכי לה רחמנא ורבי יהודה סבר במקום אביה יד דילה לאו כלום היא: וכל שאינה יכולה לשמור את גיטה: ת"ר *קטנה היודעת לשמור את גיטה מתגרשת ושאינה יודעת לשמור את גיטה אינה מתגרשת ואיזו היא קטנה יודעת לשמור את גיטה כל שמשמרת גיטה ודבר אחר מאי קאמר א"ר יוחנן ה"ק כל שמשמרת דבר אחר מחמת גיטה מתקיף לה רב הונא בר מנוח הא שוטה בעלמא היא אלא אמר רב הונא בר מנוח משמיה דרב אחא בריה דרב איקא כל שמבחנת בין גיטה לדבר אחר אמר רב יהודה אמר רבי אסי צרור וזורקו אגוז ונוטלו זוכה לעצמו ואין זוכה לאחרים חפץ ומחזירו לאחר שעה זוכה בין לעצמו ובין לאחרים כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי דא ודא אחת היא מאי דא ודא אחת היא אמר רב חסדא אחד זה ואחד זה זוכה לעצמו ואין זוכה לאחרים מתיב רב חיננא וורדאן *כיצד משתתפין במבוי מניח את החבית ואומר הרי זו לכל בני המבוי ומזכה להם ע"י בנו ובתו הגדולים וע"י עבדו ושפחתו העברים *האי שפחה היכי דמי אי דאתיא שתי שערות מאי בעיא גביה אלא לאו דלא אתיא שתי שערות וקתני זוכה לאחרים שאני שיתופי מבואות דרבנן אמר רב חסדא אישתיק וורדאן מאי הוה ליה למימר *כל דתקון רבנן

בעין

רש"י

לחומרא. כי הא דרבי יצחק : **מתני'** היא ואביה. או היא או אביה היא יש לה יד דהא גדולה היא ואביה נמי זכאי לקבלו ומ"מ יד דידה כדקיימא קיימא דהא גדולה היא ואם היתה יתומה היא מהוה את עצמה והיא מקבלת את גיטה והשתא נמי לא שנא : **גמ'** יד דידה לאו כלום היא. דלגמרי אוקמה רחמנא ברשותיה כל ימי נערות אלא א"כ ניסת : אינה מתגרשת. דכתיב ושלחה מביתו מי שמשלחה ואינה חוזרת יצתה זו שמשלחה וחוזרת הכי דרשינן לה ביבמות בפרק חרש שנשא (דף קיג:) הלכך אפילו בקבלת אביה אינה מתגרשת : כל שמשמרת דבר אחר מחמת גיטה. שאם אבדה גיטה משמרת דבר אחר שאינו דומה לו וסבורה שהוא גיטה : הא שוטה בעלמא היא. ואין לך משלחת וחוזרת יותר ממנה דמדלא קתני שמשמרת שטר אחר מכלל דלאו שטר הוא אלא מידי דלא דמי ליה : [צרור זורקו]. קטן שנותנין לו צרור וזורקו וכשנותנין לו אגוז נוטלו : זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים. אם זיכה אדם לחברו דבר ע"י אותו קטן שמסר בידו החפץ ואמר זכה בחפץ זה לפלוני לא זכה ואם בא הנותן לחזור חוזר : חפץ ומחזירו לאחר שעה. כשתובעין אותו ממנו : זוכה אף לאחרים. ומדרבנן : דא ודא. שתי תקנות אלו דינן שוה : מאי אחת היא. שניהם לזכות או שניהם שלא לזכות : וורדאן. מאנשי וורדניא מקום : משתתפין במבוי. להיות כל החצרות מוציאין לתוכו ויטלטלו בכולן : את החבית. שהיין בתוכה לשיתוף דהתם שיתוף ביין : מאי בעיא גביה. הרי היא יוצאת בסימנין : שיתוף מבואות דרבנן. דמדאורייתא אין אסור להכניס ולהוציא אלא מרשות היחיד לרשות הרבים: אשתיק וורדאן. כאלם שלא השיב תשובה על תירוץ זה :

מערימין

תוספות

הני מילי לחומרא אבל לקולא לא. ואפי' לרב ששת דאמר בפרק בכל מערבין (עירובין דף לב.) דבשל תורה נמי חזקה שליח עושה שליחותו הני מילי במקום שאם לא יעשה שליחותו יבא המכשול לידי עבירה אם יסמוך על השליח אבל כאן אם לא יתן גט או לא יקדש שלא יבא המכשול לידי עבירה בשביל כך מודה רב ששת דאין חזקה שליח עושה שליחותו לקולא וכמו שהארכתי: **נערה** המאורסה היא ואביה כו'. פירש בקונטרס דוקא נערה אבל קטנה דוקא אביה ולא היא אם יש לה אב והא דאמר בגמרא רבנן סברי יד יתירא זכי לה רחמנא היינו יד עצמה שניתוסף לה כשהיא נערה דכשהיתה קטנה לא היה לה יד כי אם יד אב ושוב הגיה רש"י בפ"ב דקידושין (דף מג:) °דה"ה קטנה והא דנקט נערה להודיעך כח דרבי יהודה וכן עיקר והביא ראיה רבינו יצחק ב"ר מאיר דבפרק שני דקדושין (דף מד:) פריך לרב נחמן דאמר אין נערה עושה שליח לקבל גיטה מיד בעלה מהא דתנן קטנה שאמרה התקבל לי גיטי אינו גט עד שיגיע גט לידה הא נערה הרי זה גט ומשני כשאין לה אב אבל מעיקרא סלקא דעתך דאיירי כשיש לה אב ואפילו הכי קתני עד שיגיע גט לידה ש"מ דאף אם יש לה אב אם הגיע גט לידה מגורשת והא דאמרי' בגמרא יד יתירא זכי לה רחמנא היינו יד האב דיד עצמה עיקר שיש לה בבגרות ולא ניתן לה יד האב לבטל כח ידה ור' יהודה סבר דבטל כח ידה וניתן לה יד האב: **וכל** שאינה יכולה לשמור את גיטה כו'. פי' בקונטרס אפילו על ידי אביה דהא שוטה היא וא"ר (א) יצחק ושלחה מביתו מי שמשלחה ואינה חוזרת וכן בפרק חרש (יבמות דף קיג:) ור"ת מפרש דעל ידי אביה מתגרשת אע"ג שאינה יודעת לשמור את גיטה והורה כך הלכה למעשה דהא לר' ינאי דדריש התם מונחת בידה מי שיש לה יד לגרש את עצמה יצתה זו כו' לפי אותו טעם מגורשת על ידי אביה דהא אפילו פיקחת אביה מקבל את גיטה ותנא דבי ר' ישמעאל דמפיק מושלחה לא פליג עליה אלא בהא דמפיק מקרא אחרינא אבל משמע דליכא בינייהו מידי וטעמא כיון שיש לה אב הוא שומרה מלחזור ועוד דבירושלמי בהדיא קורא אותה שיש לה אב יכולה לשמור את גיטה א"כ מתגרשת על ידי אביה לכולי עלמא דהא לא מצרכי הכא אלא שתהא יכולה לשמור את גיטה וכן נראה דאי כשאינה יכולה לשמור את גיטה אינה מתגרשת אפי' ע"י אביה א"כ לענין קדושין נמי לא תתקדש דויצאה והיתה כתיב דאיתקש הויה ליציאה ולפי זה לא מיתוקמא הך סיפא דכל שאינה יודעת כו' כיש לה אב כר"י אלא כרבנן דלר"י מאי איריא אינה יודעת לשמור את גיטה דאינה מתגרשת על ידי עצמה אפילו יודעת לשמור אינה מתגרשת על ידי עצמה אבל כשאין לה אב מיתוקמא שפיר כרבי יהודה (ב): **כל** שמבחנת בין גיטה לדבר אחר. היינו כפעוטות ופעוטות היינו כבר (ג) שית וכבר עשר כל חד לפום חורפיה כדאמרי' לקמן וכנגדן בקטנה מתגרשת והשתא אי שיטתא דרב יהודה דאמר חפץ ומחזירו לאחר שעה קודם לשיטתא דפעוטות היא סברת רב יהודה אפכא לגמרי מדרב חסדא דלרב יהודה זוכה לאחרים קודם שיהא מקחו מקח וממכרו ממכר ולרב חסדא הוה אפכא דפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר ואינן זוכים לאחרים עד שיביאו שתי שערות לרב חסדא מדפריך עליה משפחה שלא הביאה שתי שערות: **אלא** לאו דלא אתיא שתי שערות. וא"ת מאי שנא שפחה מבנו ובתו הקטנים דאין מזכה על ידם ואור"ת דלרבי יוחנן דאמר בפ"ק דב"מ (דף יב:) גבי מציאה לא גדול גדול ממש [כו'] אלא גדול הסמוך על שלחנו של אביו הוא קטן הוא הדין כאן אבל שפחה בשכר טורחה אוכלת ולשמואל דאמר התם קטן קטן ממש ומפרש טעמא התם בשעה שהוא מוצאה מריצה אצל אביו צריך לומר דמקמי טעמא לכל דבר ידו כיד אביו ועל חנם דחק לומר ר"ת דשפחה אוכלת בשכרה דנראה דלא חשבינן יתום ידו כיד בעל הבית בשביל שהוא סמוך על שלחנו אלא דוקא בבנו דכל הסמוכין על שלחן בעל הבית אין מציאתם שלו ובתו נראה דאפי' אין סמוכה על שלחן אביה מציאתה שלו משום איבה דלמא מסר לה למנוול ומוכה שחין כדאיתא בפ' נערה (כתובות דף מז.) דטעמא משום איבה שייך אפי' אינה סמוכה על שלחנו ואף בנערה עד שתיבגר וצריך ליזהר שלא לזכות ערוב ע"י בנו אפי' גדול אם סמוך על שולחנו דקיי"ל כר' יוחנן לגבי שמואל דלאו גדול גדול ממש ואין להמוה דהכא אמר שפחה שהיא קטנה זוכה בעירוב ובפ' מי שהוציאוהו (עירובין דף מט:) אמרי' דלשמואל דאמר עירוב משום קנין קטן לא דהתם דאית ליה בית לקטן קאמר: **שאני** שתופי מבואות דרבנן. משמע דרב יהודה ורב חסדא פליגי אי זוכה לאחרים מדאורייתא או לא ואע"ג דמציאת חרש שוטה וקטן לא הוי גזל אפילו לרבי יוסי אלא מדבריהם הכא דדעת אחרת מקנה אותם שאני וא"ת והא זכיה היא מטעם שליחות ואין שליחות לקטן מאתם גם אתם (קידושין מא:) וי"ל דאין למעט קטן משליחות מקרא דתרומה אלא במילתא דליתיה בתרומה דנפשיה אבל בזכיה כמו שזוכה לעצמו זוכה נמי לאחרים וא"ת תקשי ליה לרב יהודה הא דאמרי' ברים האיש מקדש (שם דף מב.) איש זוכה ואין קטן זוכה וי"ל דהתם לא מיירי בדעת אחרת מקנה אותו אלא להשמועינן דפסח שלו אינו יכול להמנות אחרים עליו דסלקא דעתין שיוכל להמנות משום דשה לבית אבות דאורייתא והוי לענין פסח כמו גדול אי נמי היא גופה קמ"ל דשה לבית אבות לאו דאורייתא ואין לו כח לזכות בו לא לאחרים ולא לעצמו :

א) [וע"ע תוס' יבמות קיג: ד"ה יצאה ותוס' קדושין מג: ד"ה וכל שאינה]. ב) פי' מבר שית עד בר עשר .

כעין

עין משפט נר מצוה

כד א מיי' פ"ד מהל' תרומות הל"ו :
כה ב מיי' פי"ב מהל' גירושין הל"ב ד ופ"ד מהל' אישות הלי"ג סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' יז סעי' ג :
כו ג מיי' פ"ב מהל' גירושין הל"ס סמג שם טוש"ע שם וסי' קמא סעי' ט וסי' קנב סעי' ג :
כז ד מיי' פ"ב מהל' גירושין הלי"ח סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' ג :
כח ה ו מיי' שם הלי"ט טוש"ע שם סעי' ו :
כט ז מיי' פ"ד מהל' זכייה ומתנה הל"ז סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רמג סעי' טו :
ל ח מיי' פ"א מהל' עירובין הלי"ז סמג עשין מד"ס א טוש"ע או"ח סי' שסו סעי' ט :
לא ט מיי' שם הל"כ טוש"ע שם סעי' י :

תוספות רי"ד

השמד שאני אבל שלא בשעת השמד לא היה צריך לשנות אלא שנים שיאמרו בפנינו קבל וכיון דקי"ל דהלכה כר' אלעזר אין הלכה כרב חסדא שגם רב חסדא לא אמר אלא אליבא דר' מאיר דאמר עדי חתימה כרתי ולא בעי עדי מסירה . ומהכא מוכח דבעי ר' אלעזר עידי מסירה אע"ג דאיכא עידי חתימה : איתמר בעל אומר לגירושין ושליח אומר לגירושין . פי' שליח להולכה הוא והיא אומרת נתן לי ואבד ממני א"ר יוחנן הוי דבר שבערוה ואין דבר שבערוה פחות משנים ואינה מגורשת ואמאי וניהמניה לשלי' פי' דשליח להולכה נאמן ואינו צריך עידי מסירה כ"א האשה ושליח לקבלה מי קא נפיק גיטא מתותי ידיה דשליח דליהימניה וליהמנה לבעל דאמר ר' חייא בר אבין א"ר יוחנן בעל שאמר גירשתי את אשתי נאמן מי קאמר גירשתי פי' אילו הוה אמר נתתי גט לאשתי הוה נאמן דמה לו לשקר הרי בידו לגרשה אלא היא אומר שנתנו לשליח להולכה ולא ידענו אם נתנו השליח לאשה ונימא חזקה שליח עושה שליחותו דאמר רב יצחק בר יוסף א"ר יוחנן האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה סתם ומת שלוחו אסור בכל הנשים שבעולם חזקה שליח עושה שליחותו ה"מ לחומרא אבל לקולא לא וליהמנה לדידה מדרב המנונא דאמר רב המנונא האשה שאמרה לבעלה גירשתני נאמנת חזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה הני מילי היכא דליכא איניש אחרינא דמסייע יה אבל הכא דאיכא איניש אחרינא דמסייע לה מעיזה ומעיזה עיין מילתיה דרב המנונא בפ' האשה שנתאלמנה ולקמן בסוף פ' המגרש

מסורת הש"ס

כתובות כב: יבמות קטז נדרים נח. לקמן סט.

קדושין מג:

[תוספתא פ"ד ע"ש]

עירובין עג: עט: נדרים פח:

ב"מ יב:

[פסחים ג: וש"נ]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה וכל שאינה וכו' וא"ר יצחק נ"ב ישמעאל :

גליון הש"ס

גמ' כל דתקון רבנן. פסחים דף ל: [illegible] יומא דף לא. ע"ז דף לד. בכורות דף [illegible] : רש"י ד"ה היא ואביה וכו' היא מהוה את עצמה. [illegible] עי' לקמן ד' [illegible] ע"א תד"ה פניהם :

כתב ר"י ז"ל וכיון דאמרי' חזקה שליח עושה שליחותו לחומרא אי בעלה כהן היא איתסרא עליה . לעלמא לא שרייה עד דיהיב לה גיטא אחרינא ואי מיית ועדיין לא יהיב גיטא אחרינא אסירא לכהן ואי אית לה יבם חולצת ולא מתייבמת עיין פתרון משנה זו בפ' האיש מקדש : **מתני'** נערה המאורסה היא ואביה מקבלין את גיטה ר' יהודה אומר אין שתי ידים זוכות כאחת אלא אביה מקבל גיטה בלבד וכל שאינה יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש פי' נערה תקרא מבת י"ב שנה ויום אחד אם הביאה שתי שערות אבל קודם י"ב שנה ויום אחד אין חשובין סימנין אלא כשומא בעלמא וקטנה היא ואם לא הביאה שתי שערות אע"פ שיש לה י"ב שנים קטנה היא עד שתביא שתי שערות בהרתי בעי' לשויה נערה שנים וסימנין ולאחר שבאה לכלל שנים והביאה שתי שערות אזי היא נערה וממתנת ו' חדשים והיא בוגרת שאין בין נערות לבגרות אלא ששה חדשים בלבד ודוקא נקט נערה ולא קטנה ולא בוגרת שאם היא נערה שהיא אשה גדולה ויש לה דעת שאפילו אם לא היה אב היתה היא מקדשת עצמה קדושי תורה אז היא רשאית לקבל גיטה אע"פ שיש לה אב אבל קטנה אינה רשאית היא לקבל גיטה במקום אביה ואע"ג דלא בעי' דעת אשה בגט וקטנה נמי ראויה לקבל גיטה כדאמרי' לקמן דוקא אם אין לה אב כגון שמת אביה לאחר שקדשה שאע"פ שהיו קדושיה קדושין גמורים מן התורה היא מקבלת גיטה אע"פ שהיא קטנה אם יודעת להבחין בין אגוז לצרור כדאמרי' לקמן שתהא ידה חשובה יד אבל אם אביה קיים אביה מקבל גיטה ולא היא שאין כח לקטנה לקבל גיטה במקום אביה כ"א הנערה שהיא בת דעת ואם היתה בוגרת כבר יצאה מרשות אב והיא מקבלת גיטה ולא אביה ולהכי תני נערה למעוטי בוגרת וקטנה ר' יהודה אומר וכו' במאי קמיפלגי רבנן סברי יד יתירא זכי לה רחמנא ור' יהודה סבר במקום אביה יד דידה ולא כלום היא. פי' מאי דילפי' מבנעוריה בית אביה שהנערה היא ברשות אביה עד שתבגר לא למעשי יד דידה האב וידה כדקיימא קיימא ור' יהודה סבר רחמנא אוקמה לנערה ברשות האב למימרא דידה במקום אביה ולא כלום הוא וקי"ל יחיד ורבים הלכה כרבים : וכל שאינה יכולה לשמור גיטה אינה יכולה להתגרש פי' לאו ארישא קיימא דיש לה אב אלא מילתא באנפה נפשה היא שאע"פ שאין לה אב אם אינה יודעת לשמור גיטה אינה יכולה להתגרש ואע"ג דלא בעי' דעת אשה בגט יד מיהא בעי' ואם אינה יודעת לשמור את גיטה לא חשיבה ידה יד אבל משעה שהיא יודעת לשמור את גיטה שתהא ידה חשובה יד היא מתגרשת בקבלתה אם אין לה אב ואע"פ שקבל אביה קדושיה

שו

כעין דאורייתא תקון ואידך כי אמרינן *כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון במילתא דאית לה עיקר מה"ת אבל מילתא דלית לה עיקר מן התורה לא מתיב רב אויא *[א]מערימין על מעשר שני כיצד אומר אדם לבנו ובתו הגדולים לעבדו ושפחתו העברים הא לכם מעות הללו ופדו בהן מעשר שני זה (ואוכלו בלא חומש) האי שפחה ה"ד אי דאתיא ב' שערות מאי בעיא גביה אלא לאו דלא אתיא ב' שערות הכא במאי עסקינן במעשר בזמן הזה דרבנן ואמה העבריה בזמן הזה מי איכא והתניא *[ג]אין עבד עברי נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג [ג]אלא בעציץ שאינו נקוב דרבנן אמר רבא ג' מדות בקטן *צרור וזורקו אגוז ונוטלו זוכה לעצמו ואין זוכה [ד]לאחרים וכנגדן בקטנה מתקדשת למיאון *הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין [ה]וכנגדן בקטנה מתגרשת בקידושי אביה הגיעו לעונת נדרים [ו]נדריהן נדר והקדשן הקדש [ז]וכנגדן בקטנה חולצת ולמכור בנכסי אביו [ח]עד שיהא בן עשרים:

מתני' *[ט]קטנה שאמרה התקבל לי גיטי אינו גט עד שיגיע גט לידה לפיכך אם רצה הבעל לחזור יחזור [י]שאין קטן עושה שליח [כ]ואם אמר לו אביה צא והתקבל לבתי גיטה אם רצה לחזור לא יחזור *[ל]האומר *תן גט [ר"ל תנא] זה לאשתי במקום פלוני ונתנו לה במקום אחר פסול [מ]הרי היא במקום פלוני ונתנו לה במקום אחר כשר *[נ]האשה שאמרה התקבל לי גיטי במקום פלוני וקיבלו לה במקום אחר פסול ר' *אלעזר מכשיר [ס]הבא לי גיטי ממקום פלוני והביאו לה ממקום אחר כשר: גמ' *ורבי אלעזר מאי שנא רישא דלא פליג ומאי שנא סיפא דפליג איהו דמדעתיה מגרש קפיד איהי דבעל כרחה מתגרשת *מראה מקום היא לו: מתני' [ע]הבא לי גיטי אוכלת בתרומה עד שיגיע גט לידה התקבל לי גיטי אסורה לאכול בתרומה מיד התקבל לי גיטי במקום פלוני *אוכלת בתרומה עד שיגיע גט לאותו מקום ר"א אוסר מיד: גמ' וגיטא מיהא הוי והאמרת רישא לא הוי גיטא לא צריכא דאמרה ליה התקבל לי גיטא במתא מחסיא וזימנין דמשכחת ליה בבבל [פ]וה"ק ליה משקל כל היכא דמשכחת ליה שקליה מיניה גיטא

רש"י

מערימין. לפדותו בלא חומש שאדם מוסיף חומש כשפודה את מעשר שני שלו ואינו מוסיף חומש על של אחרים אם קונהו מחבירו: ופדו בהן מעשר שני. ממונו דהוו להו אחרים לגביה והם סמוכים על שולחנו ושלהם שלו שהם חוזרים ונותנים לו: אלא בזמן שהיובל נוהג. דכתיב ואיש אל משפחתו תשובו (ויקרא כה): שלש מדות. חלוקות בזכיית קטן: וכנגדן בקטנה. חשיב לה יודעת לשמור קידושיה ומתקדשת בקידושי אמה או אחיה לדעתה או בקבלת עצמה אם יתומה היא: למיאון. שצריכה למאן ואינה יוצאה בלא מיאון דתנן ביבמות (דף קז:) כל תינוקת שאינה יכולה לשמור קדושיה אינה צריכה למאן וזו יודעת לשמור היא: הפעוטות. תנן בהניזקין (לעיל דף נט.) דמקחן מקח במטלטלין ופרשי' כבר שית כבר תמני: וכנגדן בקטנה. משהגיעה לימים הללו משלחה ואינה חוזרת קרינא בה ומתגרשת בקבלת עצמה אפי' קיבל בה אביה קידושין ומת ואע"פ שקידושיה קידושין מן התורה: הגיעו לעונת נדרים. שנה אחת לפני נערותה נדריה נבדקין כדתנן במס' נדה (דף מה:) בת אחת עשרה שנה ויום אחד נדריה נבדקין ואם ידעה לומר לשם מי נדרה לשם מי הקדישה נדרה נדר והקדישה הקדש: חולצת. אם הביאה סימנין ולא אמרי' שומא נינהו אבל קודם הזמן הזה קטנה היא ואין סימניה סימנין ואינה חולצת דאיש כתוב בפרשה ומקשינן אשה לאיש: למכור בנכסי אביו. קרקעות: עד שיהא בן עשרים. הוי קטן: מתני' אם רצה הבעל לחזור. קודם שיגיע גט לידה: פסול. דאין רצונו שיעלוזו עליו שם וקפידא היא: הרי היא במקום פלוני. אינו אלא כמראה מקום שם תמצאנה: ור' אלעזר מכשיר. טעמא מפרש בגמ': גמ' מאי שנא רישא דלא פליג רבי אלעזר. גבי תן גט זה לאשתי במקום פלוני וקתני פסול: מדעתיה מגרש. והדבר תלוי בו איכא למימר קפידא היא ודוקא קאמר ליה אבל איהי דבעל כרחה מיגרשה מנא ידעה דניחא ליה לבעל למיתבי' התם הלכך אינה אלא כמראה מקום שם תמצאנו: מתני' הבא לי גיטי אוכלת בתרומה. אם אשת כהן היא עד שיגיע גט לידה: לאותו מקום. שכך אמרה לו לא תהא שלוחי לקבלה אלא שם ובגמרא פריך וגיטא היכי הוי הואיל וקיבלו במקום אחר ואפי' כשיגיע שם והא תנן לעיל פסול: אוסר מיד. משפירש מאצלה רבי אלעזר לטעמיה דמכשיר כשקיבלו במקום אחר דמראה מקום היא לו ומשעת קבלה איגרשא לה לפיכך מטעה שפירש מלפניה אסורה שמא מלאו חוץ לעיר וקיבלו הימנו: גמ' וזימנין דמשכחת ליה בבבל. כיון דהדר אמרה ליה הכי מכלל דלא קפדה אי מקבל ליה בדוכתא אחריתא והאי דקבעה ליה עיקר במתא מחסיא הכי קאמרה לא תהא שלוחי לקבלה להתגרש אני על ידך עד דמטית התם: דהא

תוספות

כעין דאורייתא תקון. והא דסגי בהגבהת טפח *גבי חבית של שיתופי מבואות אפי' לפירוש הקונטרס דלא קניא הגבהה בעלמא אלא בג' טפחים חשיב ליה כעין דאורייתא כיון דמגביה בר זכייה ויש בה הגבהה קצת: ופדו בהן מעשר שני. וא"ת ומאי מהני פדיית קטן והא אין מעשה קטן כלום ובת"כ (פרשת בחקותי) ממעט קטן שאינו פודה מעשר שני ותנן נמי (תרומות פ"א מ"א) חמשה לא יתרומו וקטן חד מנייהו ולעיל בהניזקין (דף נב.) תניא אפוטרופין תורמין ומעשרין משמע אבל קטן לא ומאי שנא פדיית מעשר מתרומה וי"ל דאתיא כמ"ד במס' תרומות (פ"א מ"ג) דהגיעו לעונת נדרים כשם שנדרן נדר כך תרומתן תרומה וכשם שחל שם תרומה על פיו ומשתרי טבל באכילה ה"נ מתחלל מעשר שני על ידו וא"ת היאך פודה לאחרים הא אפי' למ"ד זוכה לאחרים היינו כשדעת אחרת מקנה אותו לאחרים ופדיית מעשר נהי דחשבינן ליה כזוכה לאחרים מ"מ אין דעת אחרת מקנה אותו לאחרים ע"י זכיית קטן והוי כמו מציאה דלא זכי מדאורייתא וי"ל כיון דמופלא הסמוך לאיש דאורייתא ותרומתו תרומה וחילולו חילול אם לגבי ממון זוכה לאחרים מן התורה כשדעת אחרת מקנה אותו א"כ לענין חילול מעשר יש לו להועיל אפי' בלא דעת אחרת אבל לרב חסדא דאינו זוכה לאחרים אע"פ שלעצמו זוכה גם בחילול מעשר לא יזכה לאחרים בחילול אע"פ שלעצמו מחלל: ואמה העבריה בזמן הזה מי איכא. ה"נ *הוה מצי למיפרך אי בזמן הזה למה לו להערים והלא יכול לחלל שוה מנה על שוה פרוטה וחומשה ולמאן דאמר בהזהב (ב"מ דף נג:) דבעינן [*אף] בחומשה שוה פרוטה יחלל שוה מנה על חמש פרוטות: לעיל צרור וזורקו זוכה לעצמו. וא"ת והא דתנן במי שמת (ב"ב דף קנו:) זכין לקטן ואין זכין לגדול הא קטן גופיה אמר הכא דזכי וי"ל דהתם בפחות מכאן אי נמי בקנין חליפין דאין מבחין: וכנגדן בקטנה חולצת. פירש בקונטרס שנה אחת לפני נערות כגון בת י"א שנה ויום אחד אם הביאה סימנין חולצת ולא אמרי' שומא נינהו וקשה דרבא גופיה פסיק בסוף פ' יוצא דופן (נדה דף מו.) הלכתא תוך הזמן כלפני הזמן ומפרש רבינו שמואל כנגדן בקטנה היינו לא הגיע לעונת נדרים קאמר אלא בת י"ב שנה ויום אחד דהא הגעת נדרים של קטן כנגדן באשה גדולה היא ואין הלשון משמע כן ואור"ת דאליבא דר' יוסי קאמר רבא הכא דאמרי' בפ' מצות חליצה (יבמות דף קה:) מדברי ר' יוסי נלמד דקטנה חולצת בפעוטות ורבא אמר עד שתגיע לעונת נדרים ועוד מפרש דהא דמסיק התם והלכתא עד שתביא שתי שערות כל זה מדברי רבא כלומר לר' יוסי עד שתגיע לעונת נדרים אבל הלכה עד שתביא שתי שערות והא דנקט רבא למילתיה כר' יוסי כדי לעשות כלל שלו ולומר בכולן כנגדו בקטנה ועוד יש לומר דהכא גרסי' רבה דהא מסיק ולמכור בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים ובפרק מי שמת (ב"ב דף קנה.) אמר רבא אמר ר"נ מבן י"ח שנה וליכא למימר דהתם משמיה דר"נ קאמר וליה לא ס"ל דהא מסיק התם דמכללא איתמר ומוכח מעובדא דאתא לקמיה דרבא דפחות מבן עשרים דזבין נכסי כו' דסבר רבא בן י"ח: התקבל לי גיטי אסורה לאכול בתרומה מיד. הוה לן למימר דאוקי אשה בחזקתה שלא נתגרשה אלא חומרא בעלמא היא שהחמירו חכמים משום דחזקה שליח עושה שליחותו ואע"ג דאין ביד השליח לעשות שמא לא יתן לו את הגט כמו שאסור בכל הגטים שבעולם *) אע"ג דכל אחת היא לו בחזקת היתר וגם אין ביד השליח לעשות שליחותו: גיטא

*) [לעיל סד.]

לשמור את גיטה מתגרשת בקבלתה ואם לאו אינה מתגרשת בקבלתה עד שיקבלנו אביה ופי' המורה דכתיב ושלחה מביתו והלכת מי שמשלחת ואינה חוזרת יצאת זו שמשלחת וחוזרת הכי דרשי' ליה ביבמות פ' חרש והלכך אפילו בקבלת אביה אינה מתגרשת ואינו נ"ל דדוקא גבי ידה הוא דדרשינן התם הכי דלא מהני לה יד לקבל גיטה ואע"ג דלא בעינן דעת אשה בגט יד מיהא בעינן והא לית לה יד אבל אביה אמאי נמעיט לה שלא יקבל את גיטה: אמר רב יהודה אמר רב אסי צרור וזורקו אגוז ונוטלו זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים חפץ ומחזירו ומניחו לאחר שעה זוכה בין לעצמו בין לאחרים פי' שיודע להצניעו ואם שואלין אותו ממנו יודע להחזירו להם כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי דא ודא אחת היא ודא אחת היא מאי דא ודא אחת היא אמר רב חסדא אחד זה ואחד זה זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים פי' זכיית הקטן היא מדרבנן ומ"ה אינו זוכה לאחרים עד שיביא שתי שערות שתהא זכייתו מן התורה והלכה כשמואל: אמר רבא שלש מדות בקטן צרור וזורקו אגוז ונוטלו זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים (ובוגרת) [וכנגדן] בקטנה מתגרשת בקדושי אביה פי' יש לה יד לתתגרש ואע"פ שקדשה אביה שהן קדושי תורה ואע"פ שאין לה דעת שהיא קטנה עדיין משום דלא בעינן דעת אשה בגט ולא בעינן אלא שתהא ידה חשובת יד וכיון שמבחנת בין אגוז לצרור מבחנת נמי בין גיטה לדבר אחר והלכך מתגרשת בקבלתה. ודוקא אם מת אביה אבל בחייו לא כדפרישית דדוקא נערה ולא קטנה: הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין (ובוגרת) [וכנגדן] בקטנה מתקדשת למיאון פי' זמן הפעוטות פירשנו כבר שית כבר שבע כבר תמני כבר תשע כבר עשר כל חד וחד לפום חורפיה וכנגדן בקטנה יתומה א) מתקדשת למיאון פי' הכי תנן ביבמות כל תינוקת שאינה יכולה לשמור קדושיה אינה צריכה למאן שאין קדושיה קדושין אפילו מדרבנן ואינה צריכה למאן שלא תקנו חכמים קדושין אלא למי שיכולה לשמור קדושיה וחכמה היא כפעוטות וזו צריכה למאן שאם לא מיאנה בקטנותה עד שלא הביאה שתי שערות שוב אינה יכולה למאן וצריכה ממנו גט אבל אם היא פחותה מזמן הפעוטות שנתקדשה פחות מבת שש אינה צריכה למאן ואע"פ שהגדילה ולא מיאנה אינה צריכה גט ואי ק' למה שינה רבא זמן מתקדשת למיאון לזמן מתגרשת בקדושי אביה והלא בשניהם שנינו לשון אחד. גבי גירושין תנן הכא וכל שאינה יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש ודכוותה תנן גבי מיאון בפ' בית שמאי כל תינוקת שאינה יכולה לשמור קדושיה אינה צריכה למאן והיכי מצינן לחלק ביניהן. י"ל ששמירת קדושיה היא יותר גדולה משמירת הגט ש שמירת הגט אינה אלא לפי שעה שמה צורך לה בשמירתו אינו דבר חשוב ממון ואינו אלא לפי שעה כדי שתתגרש בו ואינה צריכה אלא הבחנה בעלמא להכירו ומ"ה פי' בברייתא איזו היא קטנה שיודעת לשמור את גיטה ומסיק רב הונא בר מנוח כל שמבחנת וכו' אבל שמירת הקידושין צריכה להיות בת דעת שתשמרם יפה ולא תאבדם ובקידושין בעי' דעת כפעוטות אבל בגירושין לא בעי' דעת אשה והלכך

א) נ"י רבינו הוא כגי' הרי"ף כאן דזמן מתקדשת למיאון הוא משהגיע לעונת הפעוטות וכמו ושוי' רבינו בסמוך.

תוספות רי"ד

שהן קדושי תורה ואע"פ שאין לה דעת דלא בעי' דעת אשה בגט כ"א שתהא ידה חשובה יד שתדע להבחין: ת"ר קטנה שיודעת לשמור גיטה מתגרשת ושאינה יודעת לשמור גיטה אינה מתגרשת ואיזו היא קטנה שיודעת לשמור את גיטה ואסיק רב הונא בר מנוח משמיה דרב אחא בר איקא כל שמבחנת בין גיטה לדבר אחר והיינו נותנים לה אגוז ונוטלתו צרור וזורקתו שיש לה דעת להבחין בין זה לזה פי' אם יודעת

עין משפט נר מצוה

[עירובין עט:]

לב א מיי' פ"ט מהל' מעשר שני הל"א:

לג ב מיי' פ"י מהל' שמיטה ויובל הל"ט ופ"א מהל' עבדים הל"י סמג עשין פג טוש"ע יו"ד סי' רסז סעי' יד:

לד ג מיי' פ"ט מהל' מעשר שני הל"ט:

לה ד מיי' פ"ד מהל' אישות הל"ז סמג עשין ג טוש"ע אה"ע סי' מג סעי' ב וסי' קנה סעי' ב:

לו ה מיי' פ"ב מהל' גירושין הל"ח סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' ו:

לז ו מיי' פי"א מהל' נדרים הלכה א ופ"א מהל' ערכין הלט"ו סמג לאוין רמג טוש"ע יו"ד סי' רלג:

לח ז מיי' פ"ב מהל' אישות הל"ח ופ"א מהל' יבום הל"ז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קסט סעיף ד וע"ש:

לט ח מיי' פכ"ט מהל' מכירה הל"ג סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רלה סעי' ט:

מ ט מיי' פ"ו מהל' גירושין הל' ט סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' ג:

מא י מיי' פ"ב מהל' שלוחין הל"ב סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' קפח סעי' ב:

מב כ מיי' פ"ב מהל' גירושין הל"ח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' ג:

מג ל מיי' שם פ"ט הל' לג סמג שם טוש"ע שם סעי' מה:

[ועי' תוספות ר"ס לא: ד"ס וכקס ר"א]

[גי' רש"ל. וכ"א אין יעוי' רש"א]

מד מ מיי' שם טוש"ע שם סעי' מז:

מה נ ס מיי' שם הל' לד טוש"ע שם סעי' מט:

מו ע מיי' פ"ט מהל' תרומות הל"א סמג לאוין רכח:

מז פ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' ג:

מסורת הש"ס

[פסחים לו: וש"נ]

מעשר שני פ"ד מ"ד

ב"מ נ"ג

[קדושין סט. ערכין כט.]

[סוכה מב:]

כתובות ט. לעיל נט. ב"ב קנה:

קדושין מד: לעיל סג

קדושין ג.

[תוספתא פ"ד] ב"ב קסה. קדושין מט.

[כסס"מ איתא אליעזר וכן במשנה לקמן]

ס"א מ"ש רישא דל"פ ר"א.

[קדושין מט: מט. ב"ב קסה.]

יקבל במקום אחר ס"א מ"ד

[וע"ע תוס' נדה מו. ד"ה אבל וביאור יותר תוס' ב"ב דף קנה. ד"ה איתמר]

גליון הש"ס

תד"ה ואמה העבריה וכו' הוה מצי למיפרך. ע' בכורות ד' ל ע"א תד"ה באתרים דר"י:

פח א ב ג מיי' פ"ו מהל' עירובין הל' כג סמג עשין מד"ס א טוש"ע או"ח סי' תט סעי' י :
פט ד ה ו ז מיי' פ"ב מהל' גירושין הל' י סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' טו :
צ ח ט י מיי' שם הל' ג טוש"ע שם סעי' יז :

גיטא לא הוי עד דמטית למתא מחסיא: ורבי אלעזר אוסר מיד: פשיטא דהא מראה מקום היא לו *לא צריכא דאמרה ליה זיל למזרח דאיתיה במזרח וקא אזיל למערב מהו דתימא במערב הא ליתיה קמ"ל דילמא בהדי דקאזיל מיגס גאים ביה ויהב ליה גיטא האומר לשלוחו ערב לי בתמרים ועירב לו בגרוגרות בגרוגרות ועירב לו בתמרים תני חדא עירובו עירוב ותניא אידך [א]אין עירובו עירוב [ב]אמר רבה ל"ק הא רבנן הא רבי אלעזר הא רבנן דאמרי קפידא הא רבי אלעזר דאמר *מראה מקום היא לו ורב יוסף אמר הא והא רבנן כאן בשלו כאן בשל חבירו א"ל אביי ואלא הא דתניא האומר לשלוחו ערב לי במגדל ועירב לו בשובך בשובך ועירב לו במגדל דתניא חדא עירובו עירוב ותניא אידך [ג]אין עירובו עירוב התם מאי שלו ושל חבירו איכא התם נמי איכא פירי דמגדל ופירי דשובך: **מתני'** [ד]האומר כתבו גט ותנו לאשתי גרשוה כתבו איגרת ותנו לה הרי אלו יכתבו ויתנו פטרוה פרנסוה עשו לה כנימוס עשו לה כראוי לא אמר כלום: **גמ'** ת"ר [ה]שלחוה שבקוה תרכוה הרי אלו יכתבו ויתנו פטרוה פרנסוה עשו לה כנימוס עשו לה כראוי לא אמר כלום תניא *רבי נתן אומר פטרוה דבריו קיימין פיטרוה לא אמר כלום *אמר רבא רבי נתן דבבלאה הוא ודייק בין פיטרוה לפטרוה תנא דידן *דבר א"י הוא לא דייק [ו]איבעיא להו הוציאוה מהו עזבוה מהו התירוה מהו הניחוה מהו הועילו לה מהו עשו לה כדת מהו פשוט מיהא חדא דתניא [ז]עשו לה כדת עשו לה כנימוס עשו לה כראוי לא אמר כלום: **מתני'** *[ח]בראשונה היו אומרים היוצא בקולר ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו חזרו לומר [ט]אף המפרש והיוצא בשיירא *רבי שמעון שזורי אומר [י]אף המסוכן: **גמ'** גניבא יוצא בקולר הוה כי הוה קא נפיק אמר הבו ארבע מאה זוזי לרבי אבינא מחמרא דנהר פניא אמר רבי זירא

דרא

דהא מראה מקום היא לו. דאמר רבי אלעזר לעיל אשה כיון דלאו בדידה תליא קביעות מקומה לא הויא קפידא אלא כמראה מקום: לא צריכא. הא דאיצטריך למיתני אוסר מיד אלא דאיתיה לבעל במזרח והאי שליח אזיל למערב: מהו דתימא. לא תתסר מיד דהא למערב ליתיה לבעל דניחוש דלמא משכח ליה באורחיה בגלתו מן העיר: מיגס גייס ביה. פוגע בו: ערב לי בתמרים. לסוף אלפים של תחום: הא רבנן. דאמרי לעיל גבי דידה אע"ג דלאו בדידה תליא ולא איכפת לה אמרי' כל מאי *דאמר איניש לשלוחיה אי שני לאו שלוחיה הוא ה"נ אין עירובו עירוב: מראה מקום הוא לו. במידי דליכא פסידא ולא איכפת ליה: הא והא רבנן. ואיכא נמי לא אמור קפידא אלא גבי אשה דהתם ניחא ליה דתיתזל ולאו בדוכתא אחריתא והכך מתנייתא כאן בשלו עירובו עירוב דלא איכפת ליה והאי דקתני איטו עירוב כגון דיהב ליה חבריה רשות לערובי מתמרים דידיה ואמר לו האיך לשלוחיה ערב לי בתמרים דפלוני *דהכא ודאי קפידא הוא דבגרוגרות דחבריה לית ליה רשותא: במגדל. קא סלקא דעתין הכא לי עירובי במגדל שבסוף אלפים: מאי שלו ומאי של חבירו איכא. דמקפיד מי מקפיד ההוא חבריה אי מנח ליה בהאי או בהאי: פירי דמגדל. במגדל דקתני לאו לאתטוחיה הוא אלא ערב לי מפירות פלוני שיש לו במגדל: **מתני'** כתבו גט ותנו לאשתי. לשון בני אדם הוא כבר החזיקו בו לקרות לספר כריתות אשה גט: גרשוה. נמי כבר נהגו לקרות גירושין: כתבו איגרת ותנו לה. גם זה לשון הגט שכותבין בו ודן דיהוי ליכי מינאי ספר תירוכין ואיגרת שבוקין: פטרוה לא אמר כלום. דדלמא לשון פטור וחובה להקל מעליה חובות שחייבת: פרנסוה. כל לשון פרנסה לשון עשיית צרכיה הוא קונדיי"ר בלע"ז כמו לפרנסה שמין בהב (כתובות דף סח.) וכמו מוציאין לפרנסה ואין מוציאין למזונות (שם דף סט.) הלכך לא ידעינן אי צורכי גט הוא שלא תהא זקוקה ליבם או צורכי מלבוש וכסות הוא: כנימוס. כחוק לא ידעינן אי חק גט אי חק מזון וכסות וכן כראוי: **גמ'** שלחוה. לשון ושלחה מביתו (דברים כד) נקט האי גברא: שבקוה. לשון אגרת שבוקין: תרכוה. לשון תרוכין גירושין: ר' נתן אומר פיטרוה דבריו קיימין. לשון גט פטורין כך שמעתי ולי נראה הפוך פטרוה שעל כרחך בלשון נואה הוא כמו שלחוה וכמו דברו *שברו הוא לשון גט פטורין שהוא דגש פיטרוה שבלשון נוואה הוא רפי כמו אמרו שלחו מכס (ברכות מג) שמעו מלכים (שופטים ה) אף פיטרוה הוא לשון פטור וחובה דאי לשון פטורין היה לו להדגיש פטרוה: רבי נתן דבבלאה הוא. שבא מבבל כדאמרינן בבבא בתרא (דף קלא.) והעזתי פני בנתן הבבלי: ודייק בין פיטרוה לפטרוה. שמספרין פעמים בלשון ארמי ופעמים בלשון עברי הלכך כי אמר פטרוה לשון גט פטורין הוא שהדגיש וסיפר בלשון ארמי וכי אמר פיטרוה סיפר בלשון עברי ואמר לשון פטור וחובה: תנא דידן דבר ארעא דישראל הוא. וכל סיפורו לשון עברי לא דייק בין פטרוה ובין פיטרוה (א) ולאו לגט פיטורין איכוון דפיטורין לשון ארמי הוא תרגום של שילוח: הוציאוה מהו. מי אמרי' לישנא דקרא נקט ויצאה מביתו (דברים כד) או דילמא לאו לישנא דקרא הוא דלא כתיב והוציאה מביתו אלא ויצאה היא מעצמה: עזבוה מהו. לשון איגרת שיבוקין הוא או דלמא כיון דלאו לשון עזיבה כתבינן בגט לאו לישנא דגיטא הוא: התירוה מהו. לשון מותרת לכל אדם הוא או לשון התרת נדרים או התרת תגורה: פשוט מיהא. מתניתא חדא מהני בעיין עשו לה כדת לא אמר כלום: **מתני'** היוצא בקולר. ליהרג למלכות: ואמר כתבו. אע"פ שלא אמר תנו: יכתבו ויתנו. דאגב פחדיה טריד ולא פריש: המפרש. לים: והיוצא בשיירא. למדברות: המסוכן. חולה: **גמ'** מחמרא. מיין שיש לי:

דרא

גיטא לא הוי עד דמטית למתא מחסיא. וא"ת ואם איכא רוצה שיהא גט עד מתא מחסיא גם כשיגיע למתא מחסיא לא יהא גט דהא איתו מקבלו שם מיד הבעל והוי כמו טלי גט מעל גבי קרקע ואי מיירי כשהבעל עושהו שליח להולכה עד מתא מחסיא ושם הוי שליח לקבלה והא לא חזרה שליחות אצל הבעל וי"ל דמיירי דא"ל הוי שליח להולכה עד דמטית התם וכי מטית התם שוי שליח להולכה וקבליה כדאמרי' בפ' שני (לעיל דף כד.) א"נ מבבל ועד מתא מחסיא הוי הכל שליח לקבלה והוי כאומר לאשה ה"ז גיטך ולא תתגרשי בו עד לאחר ל' יום. רבינו יצחק ב"ר מאיר:

הא והא רבנן. פי' בקונטרס דלרבנן נמי לא הוי קפידא אלא גבי אשה משום דהתם ניחא ליה דתיתזיל ולא בדוכתא אחריתא אבל גבי עירוב בשלו לא איכפת ליה והא דקתני איטו עירוב בשל חבירו כגון דיהיב ליה חבריה רשותא לערב בתמרים דידיה דהכא ודאי קפידא הויא דבגרוגרות דחבריה לית ליה רשותא וקשה דלא משמע כלל דפליג רב יוסף אסוגיא דלעיל דסבר דלרבנן הוי קפידא בעירוב שלו כמו באשה ולא בא רב יוסף לחדש אלא בשל חבירו ועוד דא"כ הל"ל הא והא ככולי עלמא דרבי אלעזר נמי מודה בשל חבירו דהויא קפידא כמו בבעל דמודה ר"א דהוי קפידא ולכך נראה לפרש דשלו הוי קפידא אבל בשל חבירו דהוי בשל שליח בכל מה שירצה השליח יערב לו כיון דמערב לו בפירותיו וא"ת השתא משמע דלרבנן בשלו הוי קפידא גם לרב יוסף כדפירשנו וכן בפ' (הנהנה) [השליח] (מעילה דף כא.) הבא לי מן החלון והביא לו מן הדלוסקמא שליח מעל משום דלא עשה שליח שליחותו דקפידא הוי ותימה דבסוף המפקיד (ב"מ דף מב:) גבי כשותא משמע דלא הוי קפידא משום דלא אמר לו מהאי רמי ומהאי לא רמי ואין נראה לומר דאתיא כרבי אלעזר דהכא א) דהילכתא כוותיה דקאי רשב"ג בשיטתיה - בפ' גט פשוט (ב"ב דף קסה.) מדלא מייתי לה התם בהמפקיד ונראה דהכא ודאי שהזכיר תמרים וגרוגרות והזכיר חלון ודלוסקמא לא היה מזכיר אם לא שהיה מקפיד אבל בהמפקיד דאחוי לשרסיה היכן כשות שלו מונח והוו התם תרי כריא דכשותא וגם אין רגילין להקפיד כיון שהכל מין אחד הא לא הוי ליה לאסוקי אדעתיה שיהא לאחרים כשות בביתו של זה*:

מאי שלו ושל חבירו איכא. לא בעי לשנויי הא דתניא עירובו עירוב בסמוכין זה לזה והא דתניא אין עירובו עירוב במרוחקין זה מזה דא"כ אפי' שובך ושובך נמי ועוד דניחא ליה לשנויי הכל בחד גוונא:

א) אע"ג דלית הלכתא כנ"ל. מ"ד. ב) [וע' תוס' ב"מ מב: ד"ה מי אמר]

דמי

תוספות רי"ד

הילכך בכל דהו לבד שתדע להבחין בין גיטא לדבר אחר מתגרשת ומ"ה לא תניא גבי קידושין איזוהי קטנה שיודעת לשמור קידושיה כדתניא גבי גט משום דשמירת הקידושין היא שמירה יפה ולא הבחנה בעלמא והילכך לא הוצרך לפרשה דמפורשת ועומדת היא מסתמא אבל שמירת הגט שאינה אלא הבחנה בעלמא הוצרך לפרש והכי גרסי' גבי צרור וזורקו אגוז ונוטלו מתגרשת בקידושי אביה וגבי הפעוטות מתקדשת למיאון והכי גרים ר"ח ור"י ז"ל אבל בעל ה"ג גרים איפכא בהלכות מיאון שחיבר גבי צרור וזורקו אגוז ונוטלו מתקדשת למיאון וגבי הפעוטות מתגרשת בקידושי אביה והכי גרים גם המורה ואינו נ"ל זו הגירסא חדא דיותר דעת צריך בקידושין מבגירושין שהאשה יוצאה לרצונה אבל אינה מתקדשת אלא לרצונה ותו' דא"כ ק' ליה לרבא מן הברייתא דבברייתא מפרש כל שמבחנת בין גיטה לדבר אחר דהיינו צרור וזורקו אגוז ונוטלו ורבא אמר כפעוטות: הגיעו לעונת נדרים נדריהן נדר והקדשן הקדש וכנגדן בקטנה חולצת פי' עונת נדרים היא שנה אחת לפני גדלתן דהיינו כל שנת י"ב לנקבה וכל שנת י"ג לזכר כדתנן בנדה שנדריהן נבדקין אם יודעין לשם מי נדרו ולשם מי הקדישו נדריהן נדר והקדשן הקדש והכא בזכרים מיירי דכל ג' מדות בקטנים מיירי ואמרי' בהו, וכנגדן בקטנה והכי נמי בקטנים מיירי דעונת נדרים דידהו בני י"ב שנה ויום א' כל שנת י"ג נדריהן נבדקין וכנגדן בקטנה כשהיא בת י"ב שנים ויום א' היא אשה גמורה וחולצת עיין בערך נ"ו בס"ה ולמכור בנכסי אביו דהיינו הקרקעות כקטן חשיב עד שיהא בן כ': מתני' קטנה שאמרה התקבל לי גיטי אינו גט עד שיגיע גט לידה אם אין לה אב לידה ממש ואם יש לה אב ליד אביה כדפרשי' לעיל שאין יד לקטנה לקבל גיטה בחיי אביה בלא רשותו: האומר תן גט זה לאשתי במקום פלוני ותתנו לה במקום אחר פסול פי' דהוי קפידא כי הוא חפץ לבוותה באותו מקום וכיון ששינה דעתו בטל שליחותו : הרי היא במקום פלוני ותתנו לה במקום אחר כשר פי' דלא הוי קפידא אלא מראה מקום הוא לו : האשה שאמרה התקבל לי גיטי במקום פלוני וקבלו לה במקום אחר פסול פי' דהוי קפידא שלא רצת להתבזות כ"א באותו מקום וכיון ששינה על דעתה בטלה שליחותו ור' אלעזר מכשיר : ור' אלעזר מ"ש רישא דלא פליגי ומ"ש סיפא דפליגי איש דמדעתו הוא דמגרש הוי קפידא אבל אשה דבין מדעתה בין בעל כרחה מיגרשת מראת מקום היא לו והלכה כת"ק דיחיד ורבים הלכה כרבים ותו דמילתא דר' אלעזר איתוקמא בשיטה בפ' גט פשוט : הבא לי גיטי ממקום פלוני והביאו לה ממקום אחר כשר פי' דשליחות להולכה בעל קעביד ליה ולא אשה והילכך אע"ג דקאמרה אין בכך כלום שאין זה שליחותה אלא שליחות הבעל : הבא לי גיטי אוכלת בתרומה עד שיגיע גט לידה. פי' שלא עשאתו שליח לקבלת שתהא מתגרשת בקבלתו אלא הזמנה בעלמא עשתה . לך במקום פלוני ואם בעלי רוצה לשלוח לי גיטי הביאוהו לי התקבל לי גיטי אסורה לאכול בתרומה מיד . פי' דשמא משעה שיצא פגע בבעלה ונתנו לו והיא מתגרשת בקבלתו . התקבל לי גיטי במקום פלוני אוכלת בתרומה עד שיגיע לאותו מקום . פי' דכיון דקבעה לו מקום קפידא הוי ואם יקבלנו במקום אחר לא הוי גיטא הילכך אוכלת בתרומה עד שיגיע שליח לאותו מקום ור' אלעזר אומר ר' אלעזר לטעמיה דאמר מראה מקום היא לו ואם קבלו לה במקום אחר כשר הלכך יש לחוש שמא פגע בבעל וקבלו לה : מתני' האומר כתבו גט ותנו לאשתי גרשוה כתבו אגרת ותנו לה הרי אלו יכתבו ויתנו פי' שכל אלו לשון גירושין הן ונהגו העולם לקרוא לגט אגרת מפני שכתוב בו ואגרת שבוקים והלך אחר לשון בני אדם פטרוה פרנסוה עשו לה כנימוס עשו לה כראוי לא אמר כלום . פי' אע"פ שכתוב בגט גט פטורין י"ל לשון פטור חוב הוא להקל מעליה חובות שחייבת . פרנסות נמי י"ל לשון פרנסה של מזון וכסות הוא . גם כנימוס וכראוי י"ל כחק הנשים וכראוי להם ממונות וכסות : ת"ר שלחוה שבקוה תרכוה הרי אלו יכתבו ויתנו פטרוה פרנסוה עשו לה כנימוס עשו לה כראוי לא אמר כלום בראשונה היו אומרים היוצא בקולאר ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו פי' לקמן תנן הבריא שאמר כתבו גט לאשתי רצה לשחק בה מפני שלא אמר כתבו ותנו אבל היוצא בקולאר ליהרג ואמר כתבו מתוך שהוא בהול על מיתתו לא הספיק לגמור כל דבריו ואנן סהדי דכתבו ותנו רצה לומר אלא מתוך פחדו נקצרה לשונו ודוקא היוצא בקולר אבל איניש אחרינא לא עד שיאמר כתבו ותנו חזרו לומר אף המפרש בספינה (בפילגוס) לילך לארץ רחוקה והיוצא בשיירא לילך במדבר גם אלה בהולים הם ואינן יכולין לגמור כל דבריהם ובכתבו בלבד שאמרו הרי אלו יכתבו ויתנו ר' שמעון שזורי אומר אף המסוכן פי' אף החולה גם הוא טרוד בחליו וקשה לו להרבות דברים ואנן סהדי כשאמר כתבו גם תנו רצה לומר אלא מחמת חליו נקצרה לשונו והרי אלו יכתבו ויתנו והלכתא כר' שמעון שזורי דאמרינן בתקומץ בתרא הלכה כר' שמעון שזורי במסוכן ובתרומה

ל"צ דאיתיה במזרח וא"ל זיל למזרח וקאזיל למערב ס"א מ"ד ס"א דאמרה ליה לשלוחה

[קדושין מח: מט. ב"ב קסה.]

נ"א ועירב בגרוגרות

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה תנא דידן וכו' וכן פיטרוה דבכל ענין לאו לגט כו' :

[ב"ב ע.]

והא אנן תנן פטרוה לא אמר כלום אמר רבא ס"א וכן כ"ן [שבת עג: וש"נ]

לעיל יג: ב"ב קמו: חולין עה: מנחות לו. [עכול יומא ס"ז מ"ס]

[כתובות נג.]

כשרו כנ"ל . מ"ד

דרא רבי אבינא לסילתיה ואזל לגבי דרב הונא רביה *דאמר רב הונא גיטו כמתנתו מה מתנתו אם עמד חוזר אף גיטו אם עמד חוזר ומה גיטו אע"ג דלא פר"ש כיון דאמר כתבו אע"ג דלא אמר תנו אף מתנתו [א]כיון דאמר תנו אע"ג דלא קנו מיניה מתקיף לה רבי אבא אי מה מתנה [ב]ישנה לאחר מיתה אף גט ישנו לאחר מיתה הכי השתא בשלמא מתנה איתה לאחר מיתה אלא גט לאחר מיתה מי איכא אלא רבי אבא הכי קא קשיא ליה מתנת שכיב מרע במקצת היא *ומתנת שכ"מ במקצת בעיא קנין מכלל דרב הונא סבר לא בעיא קנין והא קי"ל [ג]דבעיא קנין שאני הכא דמצוה מחמת מיתה הוא מכלל דר' אבא סבר מצוה מחמת מיתה בעיא קנין והא קי"ל [ד]דלא בעי קנין אלא רבי אבא הכי קא קשיא ליה חמרא לא קאמר דמי חמרא לא קאמר מחמרא קאמר ואידך מחמרא כדי לייפות את כחו שלחו מתם [ה]מחמרא כדי לייפות את כחו: מתני' *[ו]מי שהיה מושלך לבור ואמר כל השומע את קולו יכתוב גט לאשתו הרי אלו יכתבו ויתנו: גמ' *וליחוש שמא שד הוא א"ר יהודה כשראו לו דמות אדם אינהו נמי אידמויי אידמו דחזו ליה בבואה אינהו נמי אית להו בבואה [ז]דחזו ליה *בבואה דבבואה ודלמא אינהו נמי אית להו א"ר חנינא לימדני יונתן *בני בבואה אית להו בבואה דבבואה לית להו ודלמא צרה היא תנא דבי רבי ישמעאל [ח]בשעת הסכנה כותבין ונותנין אע"פ שאין מכירין: מתני' *[ט]הבריא שאמר כתבו גט לאשתי רצה לשחק בה מעשה בבריא אחד שאמר כתבו גט לאשתי ועלה לראש הגג ונפל ומת אמר רשב"ג [י]אם מעצמו נפל הרי זה גט אם הרוח דחתו אינו גט: גמ' מעשה לסתור חסורי מיחסרא והכי קתני אם *הוכיח סופו על תחילתו הרי זה גט ומעשה נמי בבריא שאמר כתבו גט לאשתי ועלה לראש הגג ונפל ומת ואמר רשב"ג אם מעצמו נפל הרי זה גט אם הרוח דחתו אינו גט [כ]ההוא גברא דעל לבי כנישתא אשכח מקרי ינוקא ובריה דיתבי ויתיב איניש אחרינא גבייהו אמר להו בי תרי מינייכו נכתבו גיטא לדביתהו לסוף שכיב מקרי ינוקא מי משוו אינשי ברא שליחא במקום אבא או לא רב נחמן אמר לא משוו אינשי ברא שליחא במקום אבא ורב פפא אמר משוו אינשי ברא שליחא במקום אבא אמר רבא [ל]הילכת' משוו אינשי ברא שליח' במקום אבא: מתני' *אמר לשנים תנו גט לאשתי או

רש"י

דרא רבי אבינא לסילתיה. ישעון רבי אבינא סלו על כתיפו למזונותיו להוצאת הדרך וילך נושלל רב הונא רבו כי על פיו ושמועותיו יזכה במתנה בלא קנין: דאמר ר"ה. בפרק מי שאחזו (לקמן דף עב:): גיטו. דשכיב מרע: כמתנתו כו'. ומינה ילפינן אנן נמי דמה גיטו אע"ג דלא פריש תנו נותנין כדתנן במתניתין ביוצא בקולר ובמסוכן אף מתנתו כו': לאחר מיתה מי איכא. לאחר שמת מי מגרשה ובשעת מיתה הוזקקה ליבם ולהא מילתא היכי נדמינהו: אלא ר' אבא. לאו הכי אתקיף אלא הא קשיא ליה אדר' זירא דאמר קנה רבי אבינא להא מתנה דגניבא: במקצת. ששייר לעצמו שלא נתן כל נכסיו ובעי קנין דהכי קיי"ל בב"ב בפרק מי שמת (דף קנא:) דכיון דשייר לגרמיה מידי אינו כמצוה מחמת מיתה הואיל וחס על פרנסת עצמו והרי היא כמתנת בריא: ופרכינן מכלל דרב הונא סבר דלא בעי קנין: דמצוה מחמת מיתה הוא. שהיה יודע שהיוצא בקולר אינו חוזר: הכי קשיא ליה. היכי נקני: חמרא לא אמר. הבו ליה חמרא בארבע מאה זוזי: דמי חמרא לא קאמר. הבו ליה ארבע מאה זוזי מדמי חמרא דנימא לזבוני חמרא ומיתב ליה: מחמרא קאמר. זוזי מחמרא קאמר דניתבו ליה וכי עושין מעות מיין: כדי לייפות את כחו. לכך לא פירש לא זו ולא זו כדי לייפות את כחו שיהא לו כל היין שלו אחריות שאם אמר תנו לו יין אם החמיץ מן היין מאה חביות היו היורשין אומרים לו שלך החמיץ ואי אמר דמי חמרא ומכרו ממנו קצת ואבדו המעות אומרים לו אבדו מעותיך הלכך אמר מחמרא דמשמע יין ודמיו שהכל אחריות לו: מתני' כל השומע קולו. ופירש שמו ושם עירו: גמ' אידמויי אידמו. פעמים שעושין עצמם בדמות אדם: בבואה. צל: צרה היא. שמתכוונת היא לקלקלה שתנשא בגט זה ותאסר על בעלה: בשעת הסכנה. כגון זה שמסוכן למות ואם לא עכשיו אימתי: שאין מכירין. אם זהו שפירש שמו: מתני' רצה לשחק בה. הואיל ולא אמר תנו: אם מעצמו נפל הרי זה גט. דדעתו מתחילה היתה לכך וסופו הוכיח והוה ליה כמפרש ומסוכן: גמ' מעשה לסתור. רישא תנא לא אמר כלום ואח"כ נתן חילוק בין מעצמו נפל ובין דחתו הרוח: מי משוי איניש ברא שליח במקום אבא. דלא מקפיד בהי מינייהו ומעיקרא להאי ברא נמי שוייה שליח ועכשיו שמת האב יתנו לה הבן הזה וחבירו שהרי הלך הבעל למדינת הים: מתני' אמר לשנים תנו גט לאשתי. אע"ג דלא אמר כתבו ותנו הרי אלו יחתמו בעצמן ולא יאמרו לעדים אחרים לחתום דלאו בית דין מניהו לצוות על אחרים אלא עדים שוויהו ובגמרא מפרש על כתב הגט אם יכולין לצוות לסופר אחר לכתוב או הם עצמם צריכין לכותבו: או אמר לשנים כתבו ותנו גט כו' ואמרו לסופר וכתב וחתמו הן מהו. הוא מני למיבעי באומר לשנים תנו בלא כתבו דתנו לשנים בלא כתבו ככתבו ותנו דמי ושמא נקט כתבו ותנו לרבותא והאמר

תוספות

דמי חמרא לא קאמר. וא"ת כי אמר נמי דמי חמרא הוי דבר שלא בא לעולם כדאמרינן בפרק האומר משקלי (ערכין דף כ:) גבי דמי שור זה עלי עולה ומוקי לה באומר לכשיבואו דמיו יקדשו ופריך והא אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם וי"ל דהתם משום דאמר לכשיבואו אבל אמר דמי שור זה עלי עולה משמע התם דלא חשיב זה דבר שלא בא לעולם אלא הוי כמו דקל לפירותיו דבעי למימר יקדש השור לדמיו וה"נ כי אמר דמי חמרא בעי למימר שיהא היין קנוי לו לדמיו אי נמי כאן היה דמי יין שכבר נמכר ויין שלא נמכר והכי קאמר דמי חמרא שכבר נמכר לא קאמר וגם חמרא העומד למכור לא קאמר:

כדי ליפות כחו. פירש בקונטרס שיהא כל היין שלו באחריות שאם אמר תנו לו יין אם החמילה חבית אחת מן היין היו יורשין אומרים לו שלך החמיץ ונראה שלא רצה לומר שיהא כל ההפסד שלו דמן הדין אין לו להפסיד אלא לפי החשבון והשתא דכולו אחריות אינו מפסיד כלל וא"ת ורב הונא מה הוצרך להשמיענו כיון דאמר תנו ואע"ג דלא קנו מיניה הא פשיטא דמתנת שכיב מרע בכולה או מצוה מחמת מיתה דלא בעינן קנין ואומר ריב"ם דאיצטריך ליה לאשמועינן דאפי' יוצא בקולר כמו עובדא דגניבא דמייתי עלה יש לו דין שכיב מרע דכל היכא דמועיל כתבו כמו תנו יש לו דין זה:

כל השומע קולו כו'. אע"פ דאמרינן בפרק אין בין המודר (נדרים דף לו:) גבי מודר הנאה מחבירו דתורם לו תרומתו לדעתו ודייק בגמרא לדעתו דמאן אי לימא לדעתא דידיה מאן שוייה שליח אלא דבעל הכרי הא קא מהני ליה דעבד שליחותיה ומוקי לה באומר כל הרוצה לתרום יבא ויתרום לאו משום דכי אמר הכי לאו שליחותיה עביד דבתרומה בעינן שליחות אלא לענין מודר הנאה דוקא לא חשיב שליחות שיחשב בכך כמהנה ליה כיון שלא נוח לו לעצמו או שמא יש לחלק דהכא לא קאמר כל הרוצה לכתוב אלא כל השומע דייחד יחדיה למי ששומע קולו:

וליחוש שמא שד הוא. דוקא בבור או אותו שעומד על ראש ההר ורואהו בפרק בתרא דיבמות (דף קכב.) ואסור לאדם שיתן שלום לחבירו בשדה דבמגילה (דף ג.) כעין עובדא דיהושע שראה אותו וחרבו שלופה בידו כל כי האי גוונא חיישינן שמא שד הוא אבל בעיר מותר ליתן שלום *לחבירו ומכירו בלילה או לעדים לומר בלילה כתבו גט לאשתי ולא חיישינן וכן משמע בירושלמי דפירקין דמייתי עלה ומשיאין על פי בת קול ומפרש והוא דחזו בבואה ומפרש הדא דתימא בשדות אבל בעיר אע"פ שלא ראה בבואה של אדם ופריך בבור כו' ומשני מצויין הן בבורות כדרך שמצויין בשדות:

תוספות רי"ד

ובתרומת מעשר של דמאי. גניבא יוצא בקולר הוה כי קנפיק אמר להו [הבו] ד' מאה זוזי לרבי אבינא מחמרא דנהר פקוד א"ר זירא דרא ר' אבינא לסלתיה וליזיל לגביה דרב הונא רביה פי' ישים מזונותיו בסלו וילך אצל רב הונא רבו והוא יקיים מתנתו אע"פ שהיתה בדבור בעלמא בלא קנין דאמר רב הונא גיטו כמתנתו מה מתנתו אם עמד חוזר אף גיטו אם עמד חוזר פי' שכיב מרע שנתן גט לאשתו סתם אע"פ שלא אמר אם מתי אם הבריא ועמד מחליו חוזר בו וגיטו בטל דאנן סהדי דלא יהב לה גיטא אלא מחמת פחד מיתה ושלא תהא זקוקה ליבם כדאמרי' במתנתו שאם עמד חוזר בו הכי נמי אמרי' בגיטו: ומה גיטו אע"ג דלא פריש כיון דאמר כתבו אע"ג דלא אמר תנו אף מתנתו כיון דאמר תנו אע"ג דלא קנו מיניה. פי' מצינו בש"מ שכל דבריו ככתובין וכמסורין דמו אבל ביוצא בקולר לא מצינו [גבי מתנה רק גבי] גיטו תנן דסגי ליה באומר כתובו ומהקישא דרב הונא דמקיש להו ילפי' דכל מידי דבגט כשר בכתבו בלחוד במתנה נמי כשר בתנו בלחוד אע"ג דלא קנו מיניה ואע"ג דקי"ל מתנת ש"מ במקצה בעיא קנין הא' הוי כמצוות מחמת מיתה דאפילו במקצת לא בעי קנין: מתני' מי שהיה מושלך בבור ואמר כל השומע קולו יכתוב גט לאשתו הרי אלו יכתבו ויתנו הבריא שאמר כתבו גט לאשתי רצה לשחק בה ומעשה בבריא שאמר כתבו גט לאשתי ועלה לראש הגג ונפל

עין משפט נר מצוה

נא א מיי' פ"ח מהל' זכייה הל' ג סמג עשין סב טוש"ע חו"מ סי' רנ סעי' ח:
נב ב מיי' שם סמג שם טוש"ע חו"מ סי' רנב סעי' א:
נג ג מיי' שם הל' ו סמג שם טוש"ע חו"מ סי' רנ סעי' ד:
נד ד מיי' שם הל' ב טוש"ע שם סעי' ו וסי' רנג סעי' כ:
נה ה מיי' שם פי"א הל' ח סמג עשין סב טוש"ע חו"מ סי' רנג סעי' יג:
נו ו מיי' פ"ב מהל' גירושין הל' יג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' יט:
נז ז טוש"ע שם:
נח ח מיי' שם הל' יב סמג שם טוש"ע שם וסי' קכ סעיף ג:
נט ט מיי' שם סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' טו:
ס י מיי' שם הל' יג טוש"ע שם סעי' יז:
סא כ מיי' שם פ"ט הל' ל סמג שם טוש"ע שם סעי' כא וסעי' כב:

לקמן עג:
[ב"ב קנא:]
יבמות קכב. ע"ש
יבמות קכב.
ברכות יב. [בכורות...]
[ב"ב קנא: ...]
[תוספתא פ"ד ע"ש]
[נדרים מת. ...]
לקמן ע:
ע"ש עמוד ב

גליון הש"ס
תוד"ה וליחוש כו' לחבירו ומכירו. לשון זה אינו מובן לי דכיון דלא חיישינן בעיר לשד א"כ מה צריך להיות מכירו וכי אין נותנין שלום לאדם שאינו מכירו:

ימת ואמרו חכמים אם מעצמו נפל הרי זה גט ואם הרוח דחפתו אינו גט . פי' היה מושלך בבור שאין אדם יכול לראותו ולהכירו מי הוא ואמר אני פלוני בן פלוני כל השומע קולי יכתוב גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו אע"פ שלא ראוהו : ודלמא שד הוה אי נמי צרה הות ותתכונה לקלקלה ואסיקנא תנא דבי ר' ישמעאל בשעת הסכנה כגון זה שמסוכן למות בבור ואם לא עכשיו אימתי סומכין על הקול וכותבין ונותנין אע"פ שאין מכירין אם הוא זה שפירש שמו : הבריא שאמר כתבו גט לאשתי רצה לשחק בה . כגון שלא אמר כתבו ותנו ומעשה בבריא שאמר כתבו גט לאשתי ועלה לראש הגג ונפל ומת ואמרו חכמים אם מעצמו נפל הרי זה גט שידע בעצמו שהיה חלוש הרבה ואינגלאי מילתא שהרי נפל ומת ואם הרוח דחפתו אינו גט שלא מחמת חליו נפל : מעשה לסתור חסורי מחסרא והכי קתני ואם הוכיח סופו על תחילתו הרי זה גט ומעשה נמי בבריא וכו' . ההוא גברא דעל לבי כנישתא אשכח מקרי ינוקי ובריה דיתבו ויתיב איניש אחרינא גבייהו אמר להו בי תרי מנייכו ליכתבו גיטא לדביתהו לסוף שכיב מקרי ינוקי מי משוי איניש שליחא ברא במקום אבא או לא רב נחמן אמר לא משוי איניש שליחא ברא במקום אבא ומעיקרא לא איכון אלא לאבוה ולהאי איניש אחרינא והשתא רמית אבוה בטלה השלידות . ורב פפא אמר משוי איניש שליחא ברא במקום אבא וכל תרי מינייהו כשרין לכותבו והלכתא משוי איניש שליחא

עין משפט
נר מצוה

סב א ב מיי' פ"ב מהל' גירושין הל"ו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קכ סעי' ד:
סג ג מיי' פ"ט שם הל' כו סמג שם טוש"ע שם סעי' ח.
סד ד ה מיי' שם טוש"ע שם סעי' ט:

או לשלשה כתבו גט ותנו לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו אמר לשלשה תנו גט לאשתי הרי אלו יאמרו לאחרים ויכתבו מפני שעשאן ב"ד דברי ר"מ וזו הלכה העלה רבי חנינא איש אונו מבית האסורין מקובל אני באומר לשלשה תנו גט לאשתי שיאמרו לאחרים ויכתבו מפני שעשאן ב"ד אמר רבי יוסי נומינו לשליח אף אנו מקובלין שאפי' אמר לב"ד הגדול שבירושלים תנו גט לאשתי שילמדו ויכתבו ויתנו *אמר לעשרה כתבו ותנו גט לאשתי אחד כותב ושנים חותמין כולכם כתובו אחד כותב וכולם חותמין לפיכך אם מת אחד מהן הרי זה גט בטל: גמ' א"ר ירמיה בר אבא שלחו ליה מבי רב לשמואל ילמדנו רבינו אמר לשנים כתבו ותנו גט לאשתי ואמרו לסופר וכתב וחתמו הן מהו שלח להו תצא והדבר צריך תלמוד מאי הדבר צריך תלמוד אילימא משום דהוו להו מילי ומספקא ליה מילי אי מימסרן לשליח אי לא מימסרן לשליח והאמר שמואל אמר רבי הלכה כר' יוסי דאמר *מילי לא מימסרן לשליח אלא לשמואל הא קא מיבעיא ליה האי כתובו אי כתב ידן אי כתב הגט ותיפשוט ליה ממתני' אמר לשנים תנו גט לאשתי או לשלשה כתבו גט ותנו לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו היא גופא קא מיבעיא ליה כתובו כתב ידן הוא או כתב הגט הוא פשיטא דכתב הגט הוא דקתני סיפא אמר רבי יוסי נומינו לשליח אף אנו מקובלין שאפי' אמר לב"ד הגדול שבירושלים תנו גט לאשתי שילמדו ויכתבו ויתנו לה אי אמרת בשלמא כתב הגט הוא שפיר אלא אי אמרת כתב ידן הוא מי איכא בי דינא דלא ידעי מחתם חתימת ידייהו אין איכא בי דינא חדתא ואי סבירא לן דהאי כתובו כתב ידן הוא הא כתב הגט כשר והאמר שמואל אמר רבי הלכה כר' יוסי דאמר מילי לא מימסרן לשליח אמרי אי סבירי לן דכתובו כתב ידן הוא כתב הגט נעשה כאומר אמרו *ומודה ר' יוסי באומר אמרו ומי מודה ר' יוסי באומר אמרו *והתנן כתב סופר ועד כשר *ואמר ר' ירמיה חתם סופר שנינו ואמר רב חסדא מתני' מני ר' יוסי היא דאמר מילי לא מימסרן לשליח ואי סלקא דעתך מודה רבי יוסי באומר אמרו נפיק מינה חורבה דזימנין דאמר להו לשנים

אמרו

או לשלשה (גמ') כתבו ותנו גט לאשתי. אע"פ שאין ראויין לעשות בית דין כיון דבהדיא אמר להו כתבו לא ב"ד שוינהו אלא עדים: אמר לשלשה תנו. ולא אמר כתבו: הרי אלו יאמרו. לעדים אחרים לכתוב ולחתום וליתן מפני שעשאן ב"ד: מבית האסורין. משמו של רבי עקיבא שנחבש בבית האסורין: נומינו לשליח. אמרנו לשליח לחנינא שנעשה שליח בהלכה זו לאומרה בבית המדרש: ילמדו. אם אינם יודעין לכתוב ילמדו לכתוב עד שיכתבוהו בעצמן: גמ' הכי גרסינן אמר לשנים כתבו ותנו גט לאשתי ואמרו לסופר וכתב וחתמו הן מהו. הא דקתני מתניתין לכתבו בעצמן אחתימה קאי והכא הרי חתמו הן או דילמא אכתב הגט קאי: שלח להו תצא. אם ניסת בגט זה תצא מספק דמספקא לן אי כשר או לא: והדבר צריך תלמוד. כלומר אין הדבר הזה ברור לנו וצריכין אנו ללמוד מן הגדולים ממנו אם כשר הוא או לא: מאי הדבר צריך תלמוד. מאי מספקא ליה לשמואל בגווה: אי נימא מילי אי מימסרן לשליח. וכשר ודברים שנאמר לשליח זה אם יכול למוסרן לשליח אחר: אי לא מימסרן. ופסול דהכא מילי בעלמא מסר להו ואינן חוזרין ומוסרין לסופר ולא דמי למוסר גט לשלוחו שיכול לחזור ולעשות שליח אחר: הלכה כר' יוסי. דמתני': אלא. מספקא ליה אי האי כתבו דקאמר להו: אי כתב ידן הוא. חתימתן הוא דקאמר והרי חתמו הן: או כתב הגט הוא. והרי לא כתבוהו: אין איכא בי דינא חדתא. שלא למדו לחתום עדיין: ופרכינן ואי סבירא לן כתובו כתב ידן הוא דהוי. הא כתב הגט אם אמרו לסופר וכתב כשר בתמיה: והאמר שמואל כו' הלכה כר' יוסי. דמתני' וכיון דפריש שמואל טעמא דר"י משום דמילי לא מימסרן לשליח הוא היאך כשר הא מילי נינהו ומשני אי הוה סבירא לן ופשיטא לן דכתובו דקאמר לא הוי אלא כתב ידן איכא למימר דכתב הגט מדלא קפיד עליה נעשה כאומר אמרו לסופר ויכתוב וקס"ד דמודה רבי יוסי באומר אמרו: ומי מודה. והא תנן כתב סופר את הגט וחתם עד אחר כשר: ואמר ר' ירמיה חתם סופר שנינו. האי כתב סופר דקתני חתם הוא שאם חתם הסופר בעד ועד אחר עמו כשר: מתני'. דמכשר חתימת סופר בגט רבי יוסי היא: דאמר מילי לא מימסרן לשליח. הלכך אין אדם חותם בגט אא"כ שמע מפי עצמו לפי שאין השליח רשאי לומר לעדים חתמו בגט פלוני ומשום הכי ליכא למיחש הכא שמא הבעל לא צוה שיחתום אלא לשלוחו צוה שיאמר לסופר זה לכתוב ולאחרים לחתום והשליח חשש שמא יתבייש הסופר לומר אין מקבלין אותו בעד ומתוך חששא זו צוה לסופר לחתום ומהכא שמעינן דבאומר אמרו נמי פליג רבי יוסי דאי סלקא דעתין מודי ביה היכי מכשר חתימת סופר בגט נפיק מינה חורבא כו'

כיון

והאמר שמואל אמר רבי הלכה כרבי יוסי. והא הדין דהוה מצי למיפרך מדשמואל דפרק כל הגט (לעיל דף כט.) דאמר מתנה הרי היא כגט דמילי לא מימסרן לשליח אבל ממתני' דאפי' רבי מאיר מודה באומר לשנים תנו או לשלשה אומר כתבו ותנו לא מצי למיפרך דה"א דטעמא משום בזיון דבעל כדאמר אביי בפרק כל הגט (גז"ש) והוה אמינא דבכתיבה ליכא בזיון אלא בחתימה דאיכא פרסום טפי: כתב ידן הוא או כתב הגט הוא. אע"ג דלא נפקא מינה מידי דאידי ואידי מילי נינהו ולא ממסרן לשליח הא מסיק דלשמואל אמר אמרו כשר וא"כ חתם סופר ועד פסול דהא בהא תליא כדאמרינן בסמוך וכשאומר לשנים כתבו ותנו הוי כאילו אמר להם בפירוש שישתפו אחר עמהם לכתוב או לחתום לכך בעי מה רוצה הבעל שיעשו הם ולקמן דאמר אי סבירא לן דכתבו כתב ידן הוא הא כתב הגט כו' הוא הדין דהוה מצי למימר אפכא אי סבירא לן דכתב הגט הוא כתב ידן כשר: הא כתב הגט כשר כו'. וא"ת ומאי קשיא ליה מהא דמילי לא מימסרן לשליח הא לר"מ א) אפי' מצאו באשפה כשר וי"ל דשמואל פוסק הלכה כר' אלעזר ול"ל דר"מ ולפ"ז ר' יוסי דמתני' נמי כר"א א"כ נהי דמכשר ר"מ כשמצאו הבעל באשפה היכא שצוה לכתוב מודה ר"מ שצריך לעשות צויו ואפילו כתב ידן הוא הוי כאילו צוה להדיא שיאמר לסופר שיכתוב ולא סגי הכא במצאו באשפה אפילו לר"מ: חתם סופר שנינו. וא"ת הא שמואל גופיה קאמר בפרק בתרא (לקמן דף פו:) דכתב סופר ועד שניהו ואתיא מתניתין אפילו כר"מ דלא נפיק מיניה שום חורבא א"כ מאי פריך ליה הכא לשמואל וי"ל דנהי דפליג בפירוש דמתניתין דכתב סופר ועד במילתיה דר' יוסי לא אשכחן דפליג אדרב חסדא ורבי ירמיה אי מודה ר' יוסי באומר אמרו אי לאו ובפרק מי שאחזו (לקמן דף עב.) דייקינן מברייתא לאפוקי ממאן דאמר מודה רבי יוסי באומר אמרו: מתניתין מני רבי יוסי היא דאמר מילי לא מימסרן לשליח. אפילו באומר לשלשה תנו הוא הדין באומר אמרו ולהכי לא נפקא מינה חורבא אבל לר"מ דאמר מילי מימסרן לשליח באומר לשלשה תנו כ"ש באומר אמרו דכשר ולהכי לדידיה חתם סופר ועד פסול דלא ליתי לידי חורבא ולמאי דמסיק נמי באומר אמרו כשר ולא תעשה ולא שכיחא מ"מ לא מתוקמא מתניתין דמכשיר חתם סופר ועד כרבי מאיר דחיישינן לדידיה לתקלה אחריתי דזימנין דאמר לשלשה תנו ונמלכו שלשתן לומר לסופר לכתוב ולפלוני ופלוני לחתום ואולי תרתי מינייהו מדעת שלשתן ואמרו לסופר וכתב ומשום כיסופא דסופר מחתמי ליה בלא ידיעת שלישי והא שכיחא דכשאומר לשלשה תנו אומרים לאחרים שיכתבו ויתנו לכתחילה כדתנן במתני' ולא חיישינן שמא תשכור עדים כי אמר לג' תנו דכיון דאומר אמרו כשר ולא תעשה לא יחתום הסופר אם לא שידע בודאי שעשאן הבעל ב"ד ואם תאמר כיון דלר"מ חתם סופר ועד פסול היכי תנן אמר

לשנים

א) [לעיל ג: כג. כו:]

תוספות רי"ד

שליחא ברא במקום אבא: מתני' אמר לשנים תנו גט לאשתי או לשלשה כתבו גט ותנו לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו אמר לג' תנו גט לאשתי יאמרו לאחרים כתובו מפני שעשאן ב"ד דברי ר' מאיר וזו הלכה שלח חנניא איש אונו מבית האסורים מקובלני באומר לג' תנו גט לאשתי שיאמרו לאחרים כתובו מפני שעשאן ב"ד א"ר יוסי נומינו לשליח אף אנו מקובלים שאפילו אמר לב"ד הגדול שבירושלים תנו גט לאשתי שילמדו ויכתבו ויתנו לה. אמר לעשרה כתבו גט לאשתי אחד כותב ושנים חותמין. כולכם כתובו אחד כותב וכולן חותמין לפיכך אם מת א' מהן הרי הגט (השני) בטל. פי' אמר לשנים תנו גט לאשתי אע"ג דלא אמר כתבו ותנו הרי אלו יכתבו הן בעצמן ויתנו ולא יאמרו לאחרים לכתוב ולחתום דלאו ב"ד מינהו שיוכלו לצוות לאחרים אלא עדים שוינהו ומיהו הם כותבים ונותנים אע"ג דלא אמר להו כתבו ותנו דדוקא כתבו בלא תנו אינו מועיל אבל תנו בלא כתבו מועיל שהיאך יכולין ליתן אם לא יכתבו. או אמר לג' כתבו ותנו שהם ראויין להעשות ב"ד כיון דבהדיא אמר להן כתבו לא ב"ד שוינהו אלא עדים. אבל אם אמר לג' (כתבו) [תנו] גט לאשתי ולא אמר להם כתבו הרי אלו יאמרו לאחרים לכתוב ולחתום וליתן מפני שעשאן ב"ד: וזו הלכה שלח חנניא איש אונו מבית האסירים משמו של ר' עקיבא שנחבש בבית האסורים. א"ר יוסי נומינו לשליח אמרנו לר' חנינא שנעשה שליח בהלכה זו שאין הדבר כן ולא קבלנו שליחותו. אלא אפילו אם אמר לב"ד הגדול שבירושלים תנו גט לאשתי שהם ילמדו ויכתבו ויתנו לה ולא יאמרו לאחרים לכתוב: אמר שמואל הלכה כר' יוסי דאמר מילי לא מימסרן לשליח. ולקמן אמרי' בפרקין דאפילו באומר אמרו לסופר ויכתוב לפלוני ולפלוני ויחתמו פוסל ר' יוסי עד שיאמר להם הבעל בפיו. ומיכן יש להוכיח שהאשה שהיא ממנה שליח לקבלה שאין השליח יכול למנות שליח אחר ואע"פ שאמרה לו האשה שיהיה רשאי למנות שליח משום דמילי נינהו שלא מסרה שום חפץ בידו. ולא דמי לשליח להולכה שיש חפץ בידו ויכול למוסרו לאחר וכיון שהלכה כר' יוסי אפילו באומר אמרו כדאמרינן בפ' מי שאחזו אינו מועיל כלום כל מה שאומרת לו האשה ואינו גט עד שיגיע ליד שליח ראשון. ומ"ה לא אשכחן בשום דוכתא ששליח לקבלה ממנה שליח אחר כי היכי דמשכחינן בשליח להולכה:

אמר

[לעיל סב:]
[לעיל כט. לקמן עב:]
[לקמן עב: עג.]
[לקמן פו: סט:]
[לקמן עה: סט.]

אמרו לסופר ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו ומשום כיסופא דסופר חיישי ומחתמי חד מהנך סהדי וסופר בהדיידו ובעל לא אמר הכי כיון דאמר מר כשר ולא תעשה בן בישראל לא שכיח וליחוש דילמא אמר להו לבי תרי אמרו לסופר ויכתוב ואתם חתומו ואזלי הנך משום כיסופא דסופר ומחתמי ליה לסופר בהדי חד מינייהו ובעל לא אמר הכי אמרי הא נמי כשר ולא תעשה הוא הניחא למ"ד כשר ולא תעשה אלא למ"ד כשר ותעשה מאי איכא למימר אלא רבי יוסי ᵃתרתי אמר ושמואל סבר לה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא גופא אמר שמואל אמר רבי הלכה כרבי יוסי דאמר מילי לא מימסרן לשליח אמר לפניו *ר"ש ברבי מאחר שר"מ וחנינא איש אונו חולקין על רבי יוסי מה ראה רבי לומר הלכה כר' יוסי אמר לו שתוק בני שתוק לא ראית את ר' יוסי אילמלי ראיתו נמוקו עמו דתניא *איסי בן יהודה היה מונה שבחן של חכמים ר"מ חכם וסופר ר' יהודה *חכם לכשירצה ר' טרפון גל של אגוזין ר' ישמעאל *חנות מיוזנת ר"ע אוצר בלום ר' יוחנן בן נורי קופת הרוכלים רבי אלעזר בן עזריה קופה של בשמים *משנת ר' אליעזר בן יעקב קב ונקי *ר' יוסי נמוקו עמו רבי שמעון טוחן הרבה ומוציא קימעא תנא משכח קימעא ומה שמוציא אינו מוציא אלא סובין וכן אמר ר"ש לתלמידיו בניי שנו מדותי שמדותי תרומות מתרומות מידותיו של ר"ע גופא אמר לשנים אמרו לסופר ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו אמר רב הונא אמר רב כשר ᵇולא תעשה זאת בישראל אמר ליה עולא לרב נחמן ואמרי לה רב נחמן לעולא מאחר דכשר אמאי לא תעשה זאת בישראל א"ל חיישינן שמא תשכור עדים ומי חיישינן *והתניא עדים ההתומין על שדה מקח ועל גט אשה לא חשו חכמים לדבר זה מעשה לא עבדי דבורא קאמרי אמר לשנים אמרו לסופר ויכתוב ואתם חתומו רב חסדא אמר כשר ᶜולא תעשה רבה בר בר חנה אמר כשר ותעשה רב נחמן אמר כשר ולא תעשה רב ששת אמר כשר ותעשה רבה אמר כשר ולא תעשה רב יוסף אמר כשר ותעשה

ואיכא

רש"י

כיון דאמר מר . לקמן במשנתין גבי אמרו לסופר ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו כשר הגט אבל לא תעשה : לא שכיחא . הלכך לא גזרינן ושמואל לית ליה דרבי ירמיה דאמר חתם סופר שניו אלא כתב סופר וחתם עד כדאמרינן בהמגרש (לקמן דף פו:) ולא מוקי לה כר' יוסי ולא איירי מתני' בחתימת סופר כלל ובין לרבי יוסי ובין לר' מאיר כשרה החתימה ושמואל לית ליה דרב חסדא דאמר רבי יוסי היא וכתב סופר ודברי הכל היא : דלמא אמר להו . אתם חתומו ואמרו לפלוני ויכתוב דהא אמרי' לקמן כשר ותעשה ואי מכשרת חתימת סופר בגט אזלי הני סהדי ומחתמי לסופר משום כיסופא : הניחא למ"ד כו' . פלוגתא היא לקמן במשנתין : אלא ר' יוסי תרתי אמר כו' . אלא ודאי רבי יוסי תרתי אמר לפסולא בין שאמר לשלשה תנו בין שאמר אמרו לפלוני ויכתוב ופלוני ופלוני ויחתמו פסול והנך אמוראי דאמרי לקמן תעשה ולא תעשה אליבא דרבי מאיר פליגי דלרבי יוסי פסול לגמרי ואיתא לדרב חסדא דהא דקתני חתם סופר כשר רבי יוסי היא דליכא למיחש שמא שליח לוה ולא בעל : ושמואל . דאמר לעיל הדבר צריך תלמוד דאי כתובו כתב (א) ידו הא כתב הגט נעשה כאומר אמרו וכשר : סבר לה כרבי יוסי בחדא . דאמר שמואל הלכה כרבי יוסי היכא דלא אמר אמרו : ופליג עליה . באומר אמרו : נמוקו עמו . *פירושו עמו לתת טעם לכל דבריו שהיה מיישב את דבריו : חכם וסופר . כדאמרינן במסכת סוטה (דף כ.) אמרתי לו לבלר אני : חכם לכשירצה . כשהיה רוצה להיות מתון ומתיישב בדבריו היה חכם : גל של אגוזים . מפרש באבות דר' נתן (פ' יח) מה גל של אגוזים אדם נוטל אחת מהן והם נקבלות וטפלות זו על זו כונן כך ר' טרפון בא תלמיד ושאלו דבר היה מביא לו ראיה מקרא מדרש משנה הלכה ואגדה הכל יחד : חנות מיוזנת . יינה מוכן בה תמיד שאין החנוני צריך לומר ללוקחין המתינו ואביא לכם כך נצרך אדם ללמד מפיו מזומן לו ותלמודו ערוך בפיו : אוצר בלום . כך מפורש באבות דרבי נתן למה היה ר' עקיבא דומה לעני שנטל קופתו ויצא לשדה מצא שעורים קצר ונתן בה מצא חטין נתן בה וכן פולים וכן עדשים וכשבא לביתו בירר כל מין ומין לעצמו כך ר"ע כשלמד מרבותיו שמע דבר מקרא מרבותיו ואחריו הלכה ואחריו מדרש ואחריו אגדה נתן לבו לחזור עליהן ולגורסן עד שהיו סדורין בפיו ולא אמר תלמוד מקרא לעצמו מדרש לעצמו אבל כשנעשה חכם גדול עשה כל התורה מטבעות מטבעות סידר מדרש סיפרי וסיפרא לבדן ושנאן לעצמן לתלמידיו והלכות לעצמן ואגדות לעצמן ונראה בעיני אוצר בלום סגור מסגירות לבדן מחילות מחילות כמו שעושין בתיבות גדולות ליתן חטין מכאן שעורין מכאן עדשים מכאן כמו פיו בלום ורגליו מבולמות בבכורות (דף מג:) קלוסיי"א בלעז : קופת הרוכלים . מפרש התם מה רוכל זה שבא לעיר שואלין ממנו אפרסמון עמך אומר אין פלייטון עמך אומר אין קנמון עמך אומר אין כך נצרך אדם לשאול דבר במקרא משיבו וכן בגמרא וכן במדרש וכן באגדה ואין שבא זה דומה לשל ר"ע שנתן לבו תחילה ולמד הכל מבולבל ואח"כ סדרן : קופה של בשמים . דומה לקופת הרוכלין אלא שהרוכל מתוך שאומנתו לכך מרבה מינין יותר וקושר כל אחד בצרור לבדו להיות מזומן לשואלו : קב ונקי . לא לימד הרבה כשאר חבריו אלא מה שאומר בבית המדרש נקי הוא שהלכה כמותו לעולם : טוחן הרבה . שונה הרבה : מוציא קימעא . מפרש ליה : תנא משכח קימעא . מתלמודו : ומה שמוציא איט מוציא אלא סובין . מה ששכח מתלמודו לא שכח אלא דברים שלא נראו שהלכה כמותן : שנו מדותי . למדו תורתי : שמדותי תרומות מתרומות מדותיו של ר"ע . בחרתים ותרמתים מתוך עקרי משנויותיו של ר"ע והיינו ברירה אחר ברירה : שמא תשכור עדים . לכך שיאמרו בשם בעלה לסופר לכתוב ולעדים לחתום : לא חשו חכמים לדבר זה . מאחר שמכירין חתימתן לא חשו לומר שקר חתמו : מעשה לא עבדי . שיחתמו שקר או יעידו שקר : דיבורא עבדי . אומר לאחרים לעשות והאחרים סבורים שהבעל ליוה : ואתם חתומו . דליכא למיחש שמא תשכור כיון דאין חותמין אלא אם כן שמעו מפי הבעל עצמו : ולא תעשה . גזירה הא אטו הא :

תוספות

לשנים תנו הרי אלו יכתבו ויתנו דברי ר' מאיר ויש לומר דלר' מאיר כיון דחתם סופר פסול הו"ל כאומר אמרו לסופר ויכתוב ואתם חתמו והרי אלו יכתבו היינו יחתומו ואם תאמר אכתי היכי קתני הרי אלו יכתבו ויתנו לכתחלה למאי דאמר בסמוך הא נמי כשר ולא תעשה ותירץ רבינו תם דמקום דאמר לשלשה שהוא לכתחלה נקט האי לישנא דיכתבו ויתנו אי נמי הכי קאמר אם באו לקיים שליחותם יכתבו ויתנו בעצמן דאי אמרי לאחריני ועבדי אפי' דיעבד לא מהני אי נמי דזימנין דתעשה אפי' לכתחלה כגון בשעת הדחק : **אמרו** לסופר ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו . לא דמי לעד מפי עד דהכי מילי כששמעו מפי עדים שפלוני לוה מפלוני מנה שלא נמסרה עדות לאלו המעידים אלא בפני הראשונים אבל כאן עיקר עדות לא נמסרה אלא לאלו והראשונים הם שלוחי הבעל שמצוה לאלו לעשות לה גט : **לא** שכיחא. פירש בקונטרס דשמואל לית ליה בפ' בתרא (לקמן ד' פו:) דכתב סופר ועד שניו ואתיא אפי' כרבי מאיר ומכל מקום צריך לומר נמי אליביה דלא שכיחא דמתחילה לא הקשה אלא מכח דלא מסתברא דפליג שמואל אדר' ירמיה ורב חסדא : **חכם** לכשירצה . יותר מר"מ ודילמא ר' מאיר חריף ומקשה ור' יהודה מתון ומסיק °וכי האי גוונא אמרינן בסוף הוריות (דף יד.) : **חנות** מיוזנת . לשון מזון ואית דגרסי מזויינת לשון זיון : **בלום** . בקונטרס גרים במ"ס כמו פיו בלום ורגליו מבולמות בבכורות (דף מג:) ואית*דגרסי בסמ"ך כמו בבראשית רבה (פ' כ"ח) משל למלך שהיו אוצרותיו בלוסים והתומין ומעורבין* : **דיבורא** אמרי מעשה לא עבדי . והא דאמרינן סוף פרק ב' דיבמות (דף כה:) גבי מיאנה או שחלצה בפניו ישאנה מפני שהוא ב"ד ופריך בגמרא טעמא דב"ד הא בי תרי לא והתניא עדים החתומים על שדה מקח ועל גט אשה לא חשו חכמים כו' ומאי קושיא ליפני דיבורא אמרי מעשה לא עבדי כדאמר הכא דהתם לא הוי אלא דיבורא שאומר שמיאנה או שחלצה ויש לומר כיון דהתם על ידי דיבורא נגמר הדבר שע"י כך ניסת לשוק מעשה גמור חשיב ליה אבל הכא אין נגמר על ידם ואינו אלא דיבור בעלמא :

הדרן עלך האומר התקבל

מסורת הש"ס (שוליים)

ᵃ ר' ישמעאל ב"ר יוסי

[אבות דר' נתן פי"ח ע"ש כמה שינויים]

[כשמפתח שפתיו הוא ראש המדברים. ערוך ערך חכם]

[פ' פירוש הערוך ערך חנות]

[בעירובין נה. פרש"י נימוקו דבר ישר כקו המשקולת]

יבמות כה :

[יבמות מט: בכורות כג : עירובין סב:]

[עירובין נג. בכורות לז.]

[ע' תוספת ב"מ קג: ד"ה בלמא]

[וע' רשב"ם ב"ב נח. ד"ה לאוצר וכו']

עין משפט נר מצוה

סה א ב ג מיי' פ"ב מהל' גירושין הל"ו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קכ סעי' ד וע"ש בח"מ ובב"ש :

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ושמואל וכו' דאי כתובו כתב ידו הוא הא"נ :

גליון הש"ס

תום' ד"ה חכם כו' וכי האי גוונא אמרינן כו' . ע' תשובת רלב"ח סי' לב:

ואיכא

עין משפט
נר מצוה

סו א מיי' פ"ס מהל' גירושין הל' כו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קכ סעי' ז וסי' קמא סעי' כא כג :
סז ב מיי' שם הלכ"ז סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קכ סעי' ט :
סח ג מיי' שם הלכ"ה טוש"ע שם סעי' יא :
א ד מיי' שם פ"ב הלי"ד סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קכא סעי' א :
ב ה מיי' שם הלט"ז טוש"ע שם סעיף ה :
ג ו מיי' פ"ד מהל' דעות הל"ג והל' יד טו :

מי שאחזו קורדייקוס ואמר כתבו גט לאשתי לא אמר כלום . ואפי' אמר כתבו ותנו :

ברכה בכורדיה . משום דאשכח ביה טעמא דקיומא הוא דעבד הכי והגמרא לא פירשו עד לבסוף :

ואיכא דאפיך להו : אמר לעשרה כתבו גט : ת"ר אמר לעשרה כתבו גט ותנו לאשתי אחד כותב על ידי כולם כולכם כתובו אחד כותב במעמד כולם *הוליכו גט לאשתי אחד מוליך ע"י כולם כולכם הוליכו אחד מוליך במעמד כולם איבעיא להו מנה אותן מהו רב הונא אמר מנה אינו ככולכם ר' יוחנן משום ר' אלעזר דמן רומה אמר מנה הרי הוא ככולכם אמר רב פפא ולא פליגי הא דמנה כולהו והא דמנה מקצתייהו אמרי לה להאי גיסא ואמרי לה להאי גיסא אתקין רב יהודה בגיטא דכולכם כתובו או כולכון או כל חד וחד מינכון חתומו או כולכון או כל תרי מינכון אובילו או כולכון או כל חד וחד מינכון אמר רבא זימנין דגאיז ליה לדיבוריה ואמר כולכון ולא אמר כל חד מינכון ואתי לאיפסולי אלא אמר רבא כתובו כל חד מינכון חתומו כל תרי מינכון אובילו כל חד מינכון :

הדרן עלך האומר

מי שאחזו קורדייקוס ואמר כתבו גט לאשתי לא אמר כלום אמר כתבו גט לאשתי ואחזו קורדייקוס וחזר ואמר לא תכתבנו אין דבריו האחרונים כלום נשתתק ואמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו *בודקין אותו שלשה פעמים אם אמר על לאו לאו ועל הן הן הרי אלו יכתבו ויתנו :

גמ' מאי קורדייקוס אמר שמואל דנכתיה חמרא חדתא דמעצרתא וליתני מי שנשכו יין חדש הא קמ"ל דהא רוחא קורדייקוס שמה למאי נפקא מינה לקמיעא מאי אסותיה *בישרא סומקא אגומרי וחמרא מרקא אמר אביי *אמרה לי אם לשימשא בת יומא כוזא דמיא בת תרי יומי סיכורי בת תלתא יומי בשרא סומקא אגומרי וחמרא מרקא לשימשא עתיקתא ליתי תרנגולתא אוכמתי וליקרעה שתי וערב וליגלחיה למציעתא דרישיה ולותביה עילויה ונניחיה עילויה עד דמיסרך ולינחות וליקום במיא עד צואריה עד דחליש עלמא עילויה ולימוד ולסליק וליתיב ואי לא ליכול כרתי ולינחות וליקום במיא עד צואריה עד דחליש עלמא עילויה ולימוד ולסליק וליתיב לשימשא בישרא סומקא אגומרי וחמרא מרקא לתלגא בישרא שמינא אגומרי וחמרא חייא רב עמרם חסידא כי הוה מצערין ליה בי ריש גלותא הוו מגנו ליה *אתלגא למחר אמרו ליה מאי ניחא ליה למר דלייתו ליה אמר הני כל דאמינא להו מיפך אפכי אמר להו בישרא סומקא אגומרי וחמרא מרקא אייתו ליה אינהו בישרא שמינא אגומרי וחמרא חייא שמעה ילתא ומעיילה ליה לבי מסותא ומוקמי ליה במיא דבי מסותא עד דמהפכי מיא דבי מסותא והוו דמא וקאי בישריה פשיטי פשיטי רב יוסף איעסק בריחיא רב ששת איעסק בכשורי אמר גדולה מלאכה שמחממת את בעליה א"ל ריש גלותא לרב ששת מ"ט לא סעיד מר גבן א"ל דלא מעלו עבדי דחשידי אאבר מן החי א"ל מי יימר אמר ליה השתא מחוינא לך א"ל לשמעיה זיל גנוב אייתי לי חדא כרעא מחיותא אייתי ליה אמר להו אהדמו לי הדמי דחיותא אייתו תלת כרעי אותיבו קמיה אמר להו הא בעלת שלש רגלים הואי פסוק אייתו חדא מעלמא אותיבו קמיה אמר ליה לשמעיה אותביה נמי להך דידך אותבה אמר להו האי בת חמש רגלים הואי אמר ליה אי הכי ליעבדו קמיה (שמעיה) דמר וליכול א"ל לחיי קריבו תכא קמיהו ואייתו קמיה בישרא ואותיבו קמיה *ריסתנא דחנקא חמתא גששיה ושקלה כרכה בסודריה לבתר דאכיל אמרי ליה איגניב

ואיכא דאפיך להו . לרבה ורב יוסף : ע"י כולן . בשביל כולן : מוליך במעמד כולן . כולן ילכו עמו : מנה מהו . אם לא אמר כולכם אבל מנאן א' ב' ג' ד' ואמר כתבו גט לאשתי מהו *מדמנינהו לכולהו הנך מניין איכוון או דלמא כיון דלא אמר להו כולכם המניין כתבו לא בעינן כולם : אמרי לה להאי גיסא . מנה כולהו אכולהו קפיד מנה מקצתייהו לא קפיד אלא אמניין הבנים מהני מניין אתמו למעוטי האחר שלא נמנו אתא ולא לכל הני מנויין איכוין שיחתמו כולם כיון דלא מנה לכולהו הוברר שעורת הדבר עליו וחדל לו מדעתו הראשונה ואפי' המניין אינם צריכין לחתום אלא מקצתן : ואמרי לה להאי גיסא . מנה מקצתן גלי דעתיה דלהני קפיד וצריכין כולן המניין לחתום מנה כולן כיון דלא אמר כולכם לא הקפיד אלא לומר בפני מנין זה ולא שיחתמו כולם : אתקין רב יהודה בגיטא דכולכם . בגט שאדם אומר במעמד רבים ויש לחוש שמא יאמר לכולכם איכוין ולא יחתמו כולם ונמצא גט בטל התקין שיהו כותבין בו כך אמר לנו פלוני כתבו או כולכון או כל חד מנכון כולכון אחד כותב במעמד כולם או כל חד מנכון אפי' אין חביריו עמו : אובילו . הוליכו : ואתי לאיפסולי . שמא לא יהא אחד מהן במעמד כתיבתו או לא יחתמו כולן : חתומו כל תרין מנכון . ולא לימא (אינם) כולכם :

הדרן עלך האומר

מי שאחזו קורדייקוס . שם שידה השולטת כששותה יין הרבה מגיתו : לא אמר כלום . שאין דעתו מיושבת : נשתתק . לאו אשאחזו קורדייקוס קאי אלא אדם שנעשה אלם מחמת חולי : הרכין . הטה ויש שמים מתרגמינן וארכין שמיא (תהלים יח) : בודקין אותו . בדברים אחרים שואלין לו דברים שהוא ראוי להשיב עליהן (א) אם ראו דעתו מיושבת שמרמז על תשובת לאו הרכנה שדרך בני אדם להרכין על לאו ועל הין הרכנת הין שלשה פעמים לכל אחד כותבין ונותנין אם מרכין על הגט הרכנת הין : **גמ'** נכתיה . נשכו כלומר ששתה הימנו והרגיש בו : רוחא . שד האוחז על ידי כך : לקמיעא . שמשביעין בה את הרוח בשמו : סומקא . כחוש : מרקא . מזוג במים הרבה : לשמשא בת יומא . חולי שאחזו מחמת חום בו ביום : כוזא דמיא . ישתה : סיכורי . הקוז דם בקרן : סומקא . כחוש : עתיקתא . מימים רבים : למציעתא דרישיה . דחולה : דחליש ליה עלמא . פג לבו : ולימוד . ישוט כמו נחית בר *אמודאי (ב"ב דף עד:) : לשמשא בשרא סומקא כו' . כדאמר : לתלגא . חולי שאחזו מחמת צינה : חייא . בלא מזיגת מים : הוו מצערי ליה . העבדים מפני שהיה חסיד ופרוש ומחמיר עליהן באיסורין : ילתא . אשת רב נחמן והיא בת הנשיא ואשת אב בית דין ותשובה כדאמרי' בהעור והרוטב (חולין דף קכד.) דרב נחמן חתנא דבי נשיאה הוה : מסותא . מרחץ : דמתהפכי . מחמת זיעה אדומה היוצאה ממנו ע"י בשרא שמינא וחמרא חייא : פשיטי פשיטי . בהרות עגולות : רב יוסף איעסק . לתלגא בריחים כדי שיחמם ויזיע : בכשורי . לבהת קורות ומשאות : אהדמו לי הדמי דחיותא . סדרו לפני נתחי הבהמה לנתחיה : אהדמו . הנתיחו כלומר ערכו הנתחים : א"ל . ריש גלותא : אי הכי . דמשום דחשידי הוא : ליעבדו קמיה שמעיה דמר . כלומר קמיה שמעיה דמר יסדרו המאכל בהיתר : תכא . שולחן : ריסתנא דחנקא חמתא . אמגסטרייסו"ן עלם קטן שעל כף הירך שאדם בולעו ונחנק משום דרב ששת סגי נהור הוה ולא ירלט ויאכל ויחנק : גששיה . משמש והרגיש באותו עצם : שקל . כל החתיכה וכרכה בסודריה :
איגניב

תוספות רי"ד

אמר לעשרה כתבו [ותנו] גט לאשתי א' כותב ושני' חותמין דכך אמר להם כל שנים מכם כתבו יתנו גט לאשתי . אבל אם אמר כולכם כתובו קפידא הוי שרצה לבזותה בפני כולן וא' כותב וכולן חותמין ואם מת אחד מהן הרי הגט בטל שלא נתקיים תנאו: ת"ר אמר לעשרה כתבו גט לאשתי אחד כותב על ידי כולם. פי' לא צוה להם לחותמו אלא לכותבו בלבד כולכם כתבו א' כותב במעמד כולם פי' בהסכמת כולן שכולם ידעו כשיכתוב : הוליכו גט לאשתי אחד מוליך ע"י כולם כולכם הוליכו אחד מוליך במעמד כולם . פי' לא דמיא ברייתא למתני' דבמתני' צוה אותם בין על הכתיבה בין על החתימה . משום הכי תנן אחד מהן כותב ושנים חותמין ואם אמר כולכם א' כותב (ושנים) [וכולם] חותמין אבל הברייתא מיירי כגון שלא צוה אותם אלא בכתיבת הגט והוא רוצה אח"כ להחתימו : איבעיא להו מנה אותן מהו רב הונא אמר מנה אותם אינו ככולכם ור' יוחנן משום ר' אלעזר אמר מנה אותם הרי הוא ככולכם אמר רב פפא ולא פליגי הא דמנה כולהו הא דמנה מקצתייהו אמרי לה להאי גיסא ואמרי לה להאי גיסא והילכך עבדינן לחומרא בין מנה כולם בין מנה מקצתם אותם שמנה ככולכם דמי : אתקין רב בגיטא כתובו כל חד מנכון (א) פי' כתובו חתומו כל תרי מנכון אובילו כל חד מנכון פי' כשמצוה הבעל במעמד אנשים כתבו גט לאשתי התקין שיאמר כך כתובו כל חד מנכון חתומו כל תרי מנכון אובילו כל חד מינכון גזירה שמא יאמר כולכם ויתבטל הגט משום הכי מלמדין אותו שיאמר כן :

סליק פירקא

מסורת הש"ס
מגלה מגנא . גי' רש"י
[תוספתא פס"ד]
[ע' מ"ש תוס' על זה לקמן ע: ד"ה בודקין]
[לקמן עב:]
[קדושין לא: וש"נ]
ס"א כולי ליליא
[נ"ל אמודאי וכ"ג הערוך ע' ערך מד ג]
ס"א לא
[דסתנא גירסת ערוך]

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה בודקין וכו' להשיב עליהם לאו או הן ואם ראו דעתו :

גליון הש"ס
גמ' אמרי לה להאי גיסא . כעין זה כ"ב דף מג ע"ב וש"נ :

מי שאחזו קורדייקוס ואמר כתבו גט לאשתי לא אמר כלום אמר כתבו גט לאשתי ואחזו קורדייקוס וחזר ואמר אל תכתבוהו אין בדבריו האחרונים כלום : נשתתק ואמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו בודקין אותו ג' פעמים אם אמר על לאו לאו ועל הן הן הרי אלו יכתבו ויתנו . פי' קורדייקוס הוא רוח רעה השורה על האדם ששותה יין מגיתו ומפני זה לא אמר כלום שמשועמם הוא ואינו עומד על דעתו ואם מתחילה צוה ואמר כתבו גט לאשתי ואח"כ אחזו קורדייקוס וחזר ואמר אל תכתבוהו אין בדבריו האחרונים כלום ולא בטלה שליחותו : נשתתק לאו אמי שאחזו קורדייקוס קאי אלא אדם שנאלם מחמת חולי ועומד על דעתו ואם אמרו לו נכתוב גט לאשתך והוא הרכין והטה להם בראשו סימן [הוא] שמתרצה בדבר בודקין אותו ג' פעמים בדברים אחרים אם משיב על לאו לאו ועל הין הין על דעתו הוא עומד וסומכין בהרכנת ראשו וכותבין גט לאשתו

(א) נראה דצ"ל כתובו כל חד מנכון חתומו כל תרין מנכון כו'

איגניב לן כסא דכספא בהדי דקא מעייני ואתי אשכחוה דכרוכה בסודריה אמרי ליה חזי מר דלא מיכל קא בעי אלא לצעורן אמר להו אנא מיכל אכלי וטעמי ביה טעמא דחיורא אמרי ליה חיורא לא עביד לן האידנא אמר להו בדקו בדוכתיה *דאמר רב חסדא אוכמא בחיורא וחיורא באוכמתא לקותא היא בדוק אשכחוה כי קא נפיק כרו ליה בירא ושדו ליה ציפתא עילויה ואמרי ליה ליתי מר לינח נחר ליה רב חסדא מאחוריה אמר ליה לינוקא פסוק לי פסוקיך אמר ליה °נטה לך על ימינך או על שמאלך אמר ליה לשמעיה מאי קא חזית אמר ליה ציפיתא דשדיא אמר ליה הדר מינה לבתר דנפק אמר ליה רב חסדא מנא הוה ידע מר אמר ליה חדא דנחר לי מר ועוד דפסק לי ינוקא פסוקא ועוד דהשידי עבדי דלא מעלו °עשיתי לי שרים ושרות ותענוגות בני האדם שדה ושדות שרים ושרות אלו מיני זמר ותענוגות בני האדם אלו בריכות ומרחצאות שדה ושדות הכא תרגימו שידה ושידתין במערבא אמרי שידתא אמר רבי יוחנן שלש מאות מיני שדים היו בשיחין ושידה עצמה איני יודע מה היא אמר מר הכא תרגימו שידא ושידתין שידה ושידתין למאי איבעי ליה דכתיב °והבית בהבנותו אבן שלמה מסע נבנה וגו' אמר להו לרבנן היכי אעביד אמרו ליה איכא שמירא דאייתי משה לאבני אפוד אמר להו היכא אישתכח אמרו ליה אייתי שידה ושידתין כבשינהו אהדדי אפשר דידעי ומגלו לך אייתי שידה ושידתין כבשינהו אהדדי אמרי אנן לא ידעינן דילמא אשמדאי מלכא דשידי ידע אמר להו היכא איתיה אמרי ליה איתיה בטורא פ' כריא ליה בירא ומליא ליה מיא ומיכסיא בטינרא ותתמיה בגושפנקיה וכל יומא סליק לרקיע וגמר מתיבתא דרקיעא ונחית לארעא וגמר מתיבתא דארעא ואתי סייר ליה לגושפנקיה ומגלי ליה ושתי ומכסי ליה וחתים ליה ואזיל שדריה לבניהו בן יהוידע יהב ליה שושילתא דחקיק עלה שם ועזקתא דחקיק עלה שם וגבבי דעמרא וזיקי דחמרא אזל כרא בירא מתתאי ושפינהו למיא וסתמינהו בגבבי דעמרא וכרא בירא מעילאי ושפכינהו לחמרא וטמינהו סליק יתיב באילנא כי אתא סייריה לגושפנקא גלייה אשכחיה חמרא אמר כתיב °לץ היין הומה שכר וכל שוגה בו לא יחכם וכתיב °זנות ויין ותירוש יקח לב לא אישתי כי צחי לא סגיא ליה *אישתי רוה וגנא נחית אתא שדא ביה שושילתא סתמיה כי אתער הוה קא מיפרזל א"ל שמא דמרך עלך שמא דמרך עלך כי נקיט ליה ואתי מטא דיקלא חף ביה שדייה מטא לביתא שדייה מטא גבי כובא דההיא ארמלתא נפקא איתננא

רש"י

איגניב לן כסא דכספא. שהיו רואים אותו כרוך בסודריה והולין לבדוק מהו: אמרי ליה לריש גלותא: דחיורא. בשר בעלת שחין: מיכל אכלי וטעמי. טעמהי: חיורא לא עביד לן האידנא. לא שחטו היום בהמה בעלת שחין: בדוכתא. בעור היו בודקין במקום ריסתנא זו בכף הירך הורה אור ותמלאו בשר שהוא לבן: דאמר רב חסדא חיורא באוכמתא לקותא היא. טלאי לבן בעור שחור לקותא היא שם בבשר ונהפך העור ללבן: כרו ליה בירא. חפרו גומץ שיפול בו: ושדו ליה ציפתא. השליכו מחצלת על פי הבור כדי שלא יבין *מושבו: ליתי מר לינח. לשכב במשכבו: נחר ליה רב חסדא. עשה לו סימן כמו נחרת סוסיו (ירמיה ח): א"ל. רב ששת לינוקא פסוק לי פסוקיך: נטה לך. פסוק הוא בעשהאל: הדר מינה. חזור מעליה לימין או לשמאל: בריכות. לרחוץ בהן בטנן: הכא תרגימו בבבל: שידה ושידתין. שד זכר ושד נקבה: שידתא. שידה עגלה למרכבת נשים ושרים: בי שיחין. באותו מקום: מה היא. מה דמותה ומה טיבה ויש אומרים שידה עצמה ראש כולן ואמן איני יודע מאי היא: היכי איעביד. בלי כלי ברזל: שמיר. בריה מששת ימי בראשית ואין כל דבר קשה יכול לעמוד מפניו: לאבני אפוד. דאמרינן במסכת סוטה (דף מח:) אבנים הללו אין כותבין עליהם בדיו שנאמר פתוחי חותם ואין משרטין עליהם באיזמל שנאמר במלואתם שלא יהו חסרות כלום אלא כותב עליהם בדיו ומראה להן שמיר מבחוץ והן נבקעות מאליהן: כבשינהו. כפאם ביסורין לומר לו היכן הוא: כבשינהו. לשון מכבש של בגדים (שבת דף קמא.): היכא איתיה. אשמדאי באוכל לכבשו: בטורא פלן. בהר פלוני: כריא ליה בירא. כרה לו שם בור: טינרא. אבן: ותתמיה בגושפנקיה בחותמו. סייר לגושפנקיה. בודקו שלא נגע אדם בו לגלות טרו: בגבבי דעמרא. גיזות צמר: וזיקי דחמרא. נודות יין: בירא מתתאי. במורד ההר למטה מבורו של אשמדאי: ושפינהו למיא. כגון השופה יין *לחמריה (ב"מ דף ס:) הריק מי בור העליון לתוך התחתון דרך נקב שנקב בשפה שבין שתי הבורות ומתוך שהראשון קרקעיתו גבוהה מקרקעית התחתון נזוקו המים לתוכו מאליהן: וסתמינהו. לנקבים שבין זה לזה כדי שכשישים יין בעליון לא יזוב ממנו לתחתון: וכרא בירא. אחרינא מעילאי לבורו של אשמדאי: וטמינהו. מילא אותן שתי בורות עפר כדי שלא יבין אשמדאי: טמינהו. סתמן כדמתרגמינן סתמום פלשתים (בראשית כו) טמנון פלישתאי: כי אתא. אשמדאי: סייריה לגושפנקיה. ומלאו שלם: לא סגי ליה. לא יכול להתאפק: רוה וגנא. נשתכר ונרדם: נחית אתא. בניהו מן האילן: סתמיה. סגר השלשלת סביב צוארו שלא יוכל ראשו לנתק: הוה קא מפרזל. משתגע ומתעסק לנתקה הימנו: דמרך. הקב"ה: חף ביה. נתחכך בו: *כובא. צריף קטן כמו כובא דלוידי: דארמלתא. אלמנה היתה דרה איתננא

תוספות

דאמר רב חסדא אוכמא בחיורא וחיורא באוכמא לקותא היא. פירוש טלאי שחור בעור לבן או טלאי לבן בעור שחור אין זה אלא מחמת נגע שהיה שם הקשה רבינו תם דבגזיר בריש פרק בית שמאי (דף נג:) משמע דלא איירי רב חסדא אלא בשור שחור בין שוורים לבנים שהשחור מגרע כולם ומתקלקל מקחם על ידו ופריך התם ממתני' דהתם דמשמע שהלבן גרוע ומסיק דרב חסדא איירי בתולא דקרמנאי דהתם שחור גרוע טפי ואור"ת דתרי מילי נינהו ומילתיה דהכא איירי בטלאי שחור בעור לבן ולבן בעור שחור והתם מיירי בשור שחור בין שוורים לבנים ותדע דבכל הספרים ישנים לא גרסינן התם במילתיה דרב חסדא אלא אוכמא בחיורא לקותא ותו לא וכן נראה דאי גרסינן תרווייהו כמו הכא ונפרש חד לטלאי וחד לשור בין השוורים אם כן מאי פריך התם דמנא ליה דאוכמא בחיורא קאי אשור בין השוורים נימא איפכא ולא יקשה כלום. רבינו תם: **איכא** שמיר דאייתי משה לאבני אפוד. הכא משמע דלאבני אפוד בעי שמיר ובפ"ק דקידושין (דף לא.) גבי עובדא דדמא בן נתינה בקשו ממנו אבנים לאפוד וזה היה בבית שני מדקאמר לשנה נולדה לו פרה אדומה כו' דבבית ראשון לא עשו פרה כדאמר* שניה עשה עזרא ואם כן היה שמיר בבית שני ואין להקשות דבפרק בתרא דסוטה (דף מח.) תנן משמתו נביאים הראשונים בטלו אורים ותומים ומשחרב בית המקדש בטל שמיר דהיינו בית המקדש שני מדנקט בית המקדש סתם והתם בגמרא נקט בית המקדש ראשון על מילי אחריני ועוד מדלא ערבינהו בהדי אורים ותומים והוי ליה למיתני משמתו נביאים הראשונים בטלו אורים ותומים והשמיר דמשמתו נביאים הראשונים היינו משחרב בית המקדש ראשון בטלו אורים ותומים וצריך לומר שנשתמשו מימי שלמה עד חורבן בית שני הקשה ה"ר אלחנן במסכת ע"ז בפ' ר' ישמעאל (דף נב:) גבי אבני מזבח ששקצום אנשי יון ליתברינהו אבנים שלמות אמר רחמנא ליגסרינהו לא תניף עליהם ברזל אמר רחמנא וליגסרינהו ע"י שמיר ואומר ר"י דע"י שמיר אין נעשין חלקות דתגירת לפורן פוסלת במזבח* והך סוגיא אתיא כמ"ד בסוטה (דף מח:) דאיצטריך שמיר לאבני בית המקדש והא דכתיב מגוררות במגירה מוקי לה באבני ביתו*: **זיל** אייתי שידה כו'. כי לא רצו לשאול באורים ותומים כשיכולין לשאול על ידי דבר אחר:

וכתיב זנות ויין ותירוש. אף על פי שזה הפסוק לא נכתב עדיין היו יודעין כמו ארור עושה מלאכת ה' רמיה בפ' לא יחפור (ב"ב דף כא:) °גבי יואב: לברוקתי

מסורת הש"ס: חולין נה: | [גיטין] פרש"ס | ש"ב ב | קהלת ב | מ"א ו | [כתוס' ר"ב ס"ג] | משלי כ | הושע ד | [חולין יח.] | נ"א לחבריה | ב"א דלא אישתא אמר נתיב ויין ישמח לבב אנוש | [גי' סערוך ערך ככא ג' כוכא וכזה עולה יפה פרש"י כוכא צריף קטן כמו קוכא דלוידי תענית דף כג.]

גליון הש"ס

תום' ד"ה וכתיב וכו' גבי יואב. ע' לעיל דף נה ע"ב וכמ"ש שם על הגליון:

[וע"ע תוס' זבחים נד: ד"ה אבנים ותוס' חולין יח. ד"ה וכמה]

תורה אור

איתנגא ליה כפא לקומתיה מיניה איתבר
ביה גרמא אמר היינו דכתיב °ולשון רכה (משלי כה)
תשבר גרם חזא סמיא דהוה קא טעי
באורחא אסקיה לאורחיה חזא רויא דהוה
קא טעי באורחא אסקיה לאורחיה חזא
חדוותא דהוו קמחדי לה בכה שמעיה לההוא
גברא דהוה קאמר לאושכפא עביד לי
מסאני לשב שני אחיך חזא ההוא קסמא
דהוה קסים אחיך כי מטא להתם לא עיילוה
לגביה דשלמה עד תלתא יומי יומא קמא
אמר להו אמאי לא קא בעי לי מלכא לגביה
א"ל אנסיה מישתיא שקל לבינתא אותיב
אחברתה אתו אמרו ליה לשלמה אמר להו
הכי אמר לכו הדור אשקיוה למחר אמר להו
ואמאי לא קא בעי לי מלכא לגביה אמרו ליה
אנסיה מיכלא שקל לבינתא מחברתה אותבה
אארעא אתו אמרו ליה לשלמה אמר להו
הכי אמר לכו נגידו מיניה מיכליה [לסוף]
תלתא יומי עייל לקמיה שקל קניא ומשח
ארבעה גרמידי ושדא קמיה א"ל מכדי כי
מיית ההוא גברא לית ליה בהדין עלמא
אלא ד' גרמידי השתא כבשתיה לכולי עלמא
ולא שבעת עד דכבשת נמי לדידי א"ל לא
קא בעינא מינך מידי בעינא דאיבנייה לבית
המקדש וקא מיבעי לי שמירא א"ל לדידי
לא מסיר לי לשרא דימא מסיר ליה ולא יהיב ליה אלא לתרנגולא ברא דמהימן ליה אשבועתיה ומאי עבד ביה
ממטי ליה לטורי דלית בהו ישוב ומנח לה אשינא דטורא ופקע טורא ומנקיט מייתי ביזרני מאילני ושדי התם
והוי ישוב והיינו דמתרגמינן נגר טורא בדקו קינא דתרנגולא ברא דאית ליה בני וחפויה לקיניה זוגיתא
חיורתי כי אתא בעי למיעל ולא מצי אזל אייתי שמירא ואותביה עלויה רמא ביה קלא שדייה שקליה אזל
חנק נפשיה אשבועתיה אמר ליה בניהו מאי טעמא כי חזיתיה לההוא סמיא דהוה קא טעי באורחא אסיקתיה
לאורחיה אמר ליה מכרזי עליה ברקיעא דצדיק גמור הוא ומאן דעבד ליה ניחא נפשיה זכי לעלמא דאתי ומאי
טעמא כי חזיתיה לההוא רויא דקטעי באורחא אסיקתיה לאורחיה א"ל מכרזי עליה ברקיעא דרשע גמור הוא
ועבדי ליה ניחא נפשיה כי היכי דליכליה לעלמא מאי טעמא כי חזיתיה לההוא חדוותא בבית אמר ליה בעי
מימת גברא בגו תלתין יומין ובעיא מינטר ליבם קטן תליסרי שנין מאי טעמא כי שמעתיה להההוא גברא
דאמר ליה לאושכפא עביד לי מסאני לשב שנין אחיכת אמר ליה ההוא שבעה יומי לית ליה מסאני לשב
שנין בעי מ"ט כי חזיתיה לההוא קסמא דהוה קסים אחיכת אמר ליה דהוה יתיב אבי גזא דמלכא לקסום מאי
דאיכא תותיה *תרחיה גביה עד דבנייה לבית המקדש יומא חד הוה קאי לחודיה אמר ליה כתיב °כתועפות (במדבר כד)
ראם לו ואמרינן כתועפות אלו מלאכי השרת ראם אלו השדים מאי רבותייכו מינן א"ל שקול שושילתא מינאי
והב לי עיזקתך ואחוי לך רבותאי שקליה לשושילתא מיניה ויהיב ליה עיזקתיה *בלעיה אותביה לחד גפיה
ברקיעא ולחד גפיה בארעא פתקיה ארבע מאה פרסי על ההיא שעתא אמר שלמה °מה יתרון לאדם בכל (קהלת א)
עמלו שיעמול תחת השמש *°וזה היה חלקי מכל עמלי *מאי וזה רב ושמואל חד אמר מקלו וחד אמר גונדו
היה מחזר על הפתחים בכל היכא דמטא אמר °אני קהלת הייתי מלך על ישראל בירושלים כי מטא גבי סנהדרין (סנהדרין כ:)
אמרו רבנן מכדי שוטה בחדא מילתא לא סריך מאי האי אמרו ליה לבניהו קא בעי לך מלכא לגביה אמר להו
לא שלחו להו למלכוותא קאתי מלכא לגבייכו שלחו להו אין קאתי שלחו להו בידקו בכרעיה שלחו להו
במוקי קאתי וקא תבע להו בנידותייהו וקא תבע לה נמי לבת שבע אימיה אתיוה לשלמה והבו ליה עזקתא
ושושילתא דחקוק עליה שם כי עייל חזייה פרח ואפילו הכי הוה ליה ביעתותא מיניה והיינו דכתיב °הנה מטתו (שיר)
שלשלמה ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל כולם אחוזי חרב מלומדי מלחמה איש חרבו על ירכו מפחד
בלילות *רב ושמואל חד אמר מלך והדיוט וחד אמר מלך והדיוט ומלך לדמא דרישא ליתי שורבינא ובינא ואסא (מגילה יח:)
דרא וזיתא וחילפא *וחילפי דימא ויבלא ולישלוקינהו בהדי הדדי ולנטול תלת מאה כסי אהאי גיסא דרישא ותלת
מאה כסי אהאי גיסא דרישא ואי לא ליתי ורדא חיורא דקאי בחד דרא ולישלקיה ולינטול שיתין כסי אהאי גי א
דרישא ושיתין כסי אהאי גיסא דרישא לצליחתא ליתי תרנגולא ברא ולישחטיה בזוזא חיורא אההוא גיסא
דכייב ליה ונזדהר מדמיה דלא לסמינהו לעיניה וליתלייה בסיפא דבבא דכי עייל חייף ביה וכי נפיק חייף ביה
לברוקתי

איתנגא ליה. לימשך מעליו שלא יחוף בו: כפא לקומתיה. נגד אחר ואיסתלק עובי כתיפיו מן הבית: ולשון רכה תשבר גרם. על ידי לשון רכה שחננה מענה רך נשברה עצמי: אסקיה. העלהו להטותו אל הדרך: רויא. שיכור: אסקיה. אל הדרך: חזא חדוותא דהוו מחדי לה. ראה הכנסת כלה שהיו מרבין בשמחה מאד: אנסיה משתיא. שתה הרבה: נגידו מיכלא מיניה. משכו ידיכם מלהאכילו כי אם מעט: קניא. קנה: דמהימן ליה אשבועתיה. מאמינו בשבועתו כשנשבע לו להחזירו לו: דלית בהו ייסוב. של זרעים ואילנות להתפרנס שם: ופקע טורא. מתבקע מעט כמין חריץ עד שמשליך שם זרע האילנות וגדלים אילנות שם ומתפרנס מהם: בדקו קינא. בדקו עד שהיו בקיאין היכן יש קן של דוכיפת דהוא תרנגולא ברא: זוגיתא. זכוכית כדי שיראה את בניו ולא יוכל ליכנס אצלם ויהא צריך לשמיר לבקע הזכוכית: רמא ביה. שלוחו של שלמה קלא: חנק נפשיה. התרנגול: אסיקתיה. מה חששת לו: ובעיא מינטר ליבם קטן. עד שיביא שתי שערות ויהא ראוי לחליצה ויודע היה זה שעתידה להמתין שלש עשרה שנה: שבעה יומי לית ליה. אינו בטוח לחיות שבעה ימים שמא למחר ימות: אבי גזא. תחתיו היה אוצר גדול זהב וכסף טמון: תרחיה גביה. איהר אגלו שלמה לאשמדאי תרח בלשון ארמי איסור כדאמרינן בבבא קמא (דף פ:) מאן תרח ניתרח שמואל: הוה קאי לחודיה. שלמה אלא אשמדאי: כתועפות ראם לו. להקדוש ברוך הוא יש לו תועפות ראמים למשלחתו וליפרע פורענות בשליחותו: מאי רבותייכו. שנשתבח הקב"ה בכם: עוקתך. טבעתו היה שם חקוק עליה: פתקיה. דחפו: גונדו. לבושו ובביאורי טהרות דרב האי ראיתי קודו מקידה של חרס לשתות מים (סוטה דף נב:): לא סריך. אינו נדבק לומר דבר אחד של שטות כל הימים שזה אומר הייתי מלך ואינו אומר דבר שטות אחרת: בדקו בכרעיה. שרגליו של שד דומות לשל תרנגולים: במוקי קאתי. אינו בא לשכב יחף אלא באנפילאות קאלצונ"ש בלעז: מלך והדיוט. היה שלמה לא חזר שוב למלכותו*: לדמא דרישא. חולי כאב הראש הבא מחמת דם: שורבינא. מין ארז כדאמרינן בראש השנה (דף כג.) תאשור שורבינא: ובינא. ערבה: ואסא דרא. הדס לח: חילפא. לפלפה עץ ששמו פופליי"ר: וחילפי ימא. גירופל"א*: °יבלא. מין עשב: ורדא. רוס"א: דקאי בחד דרא. כל עלין שלו מצד אחד זה למעלה מזה: לצליחתא. כאב חצי הראש: בזוזא חיורא. בדינר של כסף צרוף ישחטנו: להאי גיסא דכאיב ליה. שיזוב הדם על חצי הראש ששם הכאב: וליתלייה. לתרנגולא שחוט: בסיפי דבבא. במזוזות הפתח: לברוקתי

ר"ל כעין מלכות ראשונה שמלך על העליונים. רש"ל

נעגליך בג"א

[גי' הערוך ערך תרס תרהייה]

פי' בלע לשלמה ס"א בלעה ופי' בלע לעיזקא. מ"ד

ס"א וכתיב וזה שם ב שם א

[בערוך ערך חלף פי' רוזמרינ"ן]

גליון הש"ס
רש"י ד"ה יבלא מין עשב. וכן בחולין דף קה ע"ב כרך ריפתא איבלא:

לברוקתי ליתי עקרבא דשב חומרי ונייבשיה בטולא ונישחוק תרתי מנתא כוחלא וחדא מנתא מיניה ולימלי תלתא מכחלי בהאי עינא ותלתא מכחלי בהאי עינא טפי לא לימלי דאי לא פקע עיניה לשברירי דליליא ניתי שודרא ברקא וניסר חדא כרעא מיניה וחדא כרעא מכלבא ונירטפו ינוקי חספא אבתריה ולימרו ליה *אסא כלבא אכסא תרנגולא וליגבי שב אומצי משבעה בתי וליתבינהו ניהליה בצינורא דדשא וניכלינהו *בקלקולי דמתא בתר הכי לפשוט שודרא ברקא ונימרו הכי שברירי דפלוני בר פלוניתא שבקינהו לפלוני בר פלוניתא וליחרו לכלבא בבביתא דעיניה לשברירי דימטא ליתי שבעה סומקי מגווא דחיותא וניטוינהו אחספא דאומנא וליתיב איהו מגואי ואיניש אחרינא מאבראי ונימא ליה עוירא הב לי דאיכול ונימא ליה האיך פתיחא סב איכול ובתר דאכיל ליתבריה לחספא דאי לא הדרי עילויה לדמא דאתי מנחירא ליתי גברא כהן דשמיה לוי וליכתוב ליה לוי למפרע ואי לא ליתי איניש מעלמא וניכתוב ליה אנא פפי שילא בר סומקי למפרע ואי לא ניכתוב ליה הכי טעם דלי במי כסף טעם דלי במי פגם ואי לא ליתי עיקרא דאספסתא ואשלא דפורייא עתיקא וקורטסא ומוריקי וסומקא דלוליבא ונקלינהו בהדי הדדי וליתי גבבא דעמרא וניגדול תרתי פתילתא ולטמיש בחלא וניגדבל בקיטמא הדין וניתיב בנחיריה ואי לא ליחזי אמת המים דאזלת ממזרח כלפי מערב ונפסע וניקום חד כרעא להאי גיסא וחד כרעא להאי גיסא ונישקול טינא בידיה דימינא מתותי כרעא דשמאליה ובידיה דשמאלא מתותי כרעא דימיניה וניגדול תרתי פתילתא דעמרא וניטמיש בטינא וניתיב בנחיריה ואי לא ליתיב תותי מרזבא ונייתו מיא ולישדו עליה ולימרו כי היכי דפסקי הני מיא ליפסוק דמיה דפלניא בר פלניתא לדמא דאתי מפומא בדקינן ליה בגילא דחיטתא אי סריך מריאה קאתי ואית ליה תקנתא ואי לא מכבדא קאתי ולית ליה תקנתא אמר ליה רב אמי לרב אשי והאנן איפכא תנן *ניטל הכבד ולא נשתייר הימנה כלום הריאה שניקבה או שחסרה אמר ליה כיון דמפומיה קאתי אימר איתמוחי איתמח אמר מר אי מריאה קאתי אית ליה תקנתא מאי תקנתיה ליתי שבעה *כוני מפירמא דסילקא ושבעה כוני פירמא דכרתי וחמשה כוני פרידא ותלתא כוני דטלפחי וכונא דכמונא וכונא דחבלי וכנגדן כנתא פטירתא וליבשיל וליכול ולישתי אבתריה שיכרא חריפא דטבת לככא אמר רבה בר רב הונא ליתי תומא יחידאה ונימרסיה במישחא ומילחא ונתביה אטופראי דאליונא דההוא גיסא דכייב ליה ונהדר ליה גדנפא דלישא וניזדהר לבישריה דקשי לחיורא לחנכי אמר רבי יוחנן *חומתי כי ממרו ועיקרא דחומתי עדיף ממרו ונינקוט בפומיה הני לאוקומי לבשולי לייתי פארי דריש נפייא וטלפחי בעפרייהו ושובלילתא והומרתא דכשותא ונינקוט כאמגוזא בפומיה לאיפתוחי לינפח ליה חבריה תחלי חיורתא בגילא דחיטתא לאסוקי ליתי עפרא מטולא דבית הכסא וניגבול בדובשא וניכול דמעלי ליה לברסם ליתי כי פיסתקא דנישדור וכי אמגוזא דחלבניתא דובשניתא ומלי תרוודא דובשא חיורא ומלי נטלא בת מחוזא חמרא נקידא ונישלוקינהו בהדי הדדי וכי בשיל נשדור בשיל ליה כוליה ואי לא ליתי רביעתא דחלבא דעיזא חוורתי ונוטייפיה

לברוקתי . חולי שבעין שקורין טייל"א : דשב חומרי . מנומר בשבע גוונין מחמת זקנה : ונייבשיה בטולא . כלומר שלא מחמת שמש : תרתי מנתא כוחלא וחדא מנתא מיניה . שני חלקים כחול וחלק אחד ממנו : תלתא מכחלי . מכחול הוא כנף עוף או כף רחב דק של עץ שנוטל בו הכחול ונותן בעין : תלתא מכחלי . שלשה פעמים : לימלי. ישום בעינו : דאי לא . מיזדהר דלא לימלי טפי פקע עיניה : לשברירי דליליא . סנורים הבאות על האדם בלילה : שודרא ברקא . חבל של שיער בהמה ושל זנב סוס ופרה : וניסר חדא כרעא מיניה וחדא כרעא מכלבא . יקשור אחד מרגליו ורגל הכלב בשני ראשי החבל : ונטרפו ינוקא חספא אבתריה . יקשקשו תינוקות שברי חרסים אחריו : ויאמרו . לשון זה : אסא כלבא אכסא תרנגול . זקן כלב שוטה תרנגול : אומצי . חתיכות בשר : ונתבינהו ניהליה . בני הבתים להנך אומצי בצינורא דדשא : קלקלי . אשפות : ליפשוט . יתיר הקשר מרגלו : בבביתא דעיניה . בבבת עינו : סומקי . טחולים : אחספא דאומנא . כלי חרס מנוול שמקיזין לתוכו דם : ונימא ליה עוירא . לפתיחא הב לי ואיכול : פפי שילא כו' . לשון הוא : טעם דלי במי כסף . לשון הוא : אשלא דפוריא . חבל של מיטה : וקורטסא . נייר של מוכין : ומוריקא . קרוג : וסומקא דלולבא . דבר אדום הגדל בלולב : וניגדיל פתילתא . לשון גדילים יעשה פתילה מן הצמר : ולטמיש בחלא . ישרה בחומץ : וניגדביל . יגלגלנו באפר וידבק האפר בו . ונשדו עליה . דרך מרזב : סריך . נדבק הקש בדם : גילא . אישטריי"ם : כיון . דדמא דכבדא שהיא תלויה למטה מן הריאה עולה למעלה ונפיק דרך הפה : אימר אתמוחי אתמח . כולה כבדא ולא נשתייר הימנה כלום ונפל לריאה דרך קנה הכבד שמחובר לקנה של ריאה : כוני . מלא אגרוף : פירמא דסילקא . קניבת תרדים מלינדור"א : פרידא . מין עשב וי"א מדייריש"ם : וכנגדן . כשיעור כל אלו : כנתא פטירתא . אנטריי"ל של בהמה שהיתה פטר רחם לאמה : לככא . חולי השינים הפנימים : תומא חידו . ראש שום שלא היה בו אלא גלע אחד : ונמרסיה . ישחקנו : אטופרא דאליונא . על צפורן של בוהן יד : ונזדהר לבשריה . שלא יגע אותו שום בבשרו : דקשי לחיורא . לצרעת . לחינכי . אבעבועות הגדילים בגרון כמין גלנט ובלשון רומי אשטרנגיילו"ן : חומתי כי ממרו . עלי של חומס פילטרו טוב לרפואה זו כמין עשב שקורין ממרו בלשון ארמי : ועיקרא דחומתי . שורש החימוס פילטרו : עדיף . לרפואה מממרו ממרו שבדמוני' לשון מורי : הני . חומתי וממרו : לאוקומי . החולי שלא יכפח יותר מדאי : לבשולי . האבעבועות שתקבץ לחה שלהן לתוכן שתהא יוצאה כשיבקעו אותו : פארי דריש נפיא . סובים גדולים שלפין למעלה בנפה כשמרקדין : וטלפחי בעפרייהו . עדשים עם עפר שנתלשו בהן : ושבלוליתא . תלתן פינוגר"י : והומרתא דכשותא . פרח שבכשות הומלו"ן : כאמגוזא . כשיעור אגוז : לפתוחי . האבעבועות של אשטרנגיילו"ן שיבקעו ותצא הליחה : לינפח ליה . בגרונו : בגילא דחיטתא . שהוא חלול ויכניס זרע השחלים לתוכו בראשו אחד ויכניסנו בתוך פיו של חולה עד הבליעה וינפח חבירו בראש האחר ויצאו השחלים ויפלו ויתנו על החולי : לאסוקי . להעלות בשר לרפאות הביקוע : מטולא דבית הכסא . מתחת צל אבנים המסודרות לבית הכסא בשדות ומתוקנות כעין מושב : לברסם . חולי שקורין נוריי"ר והוא בא מן הראש דרך החוטם : כי פיסתקא דנשדור . כשיעור גלנט של ארז מסס נשדור שקורין אמוניקא : חלבניתא דובשניתא . חלבנה מתוקה שקורין גלמא : תרוודא . כף : נטלא . כלי מחזיק רביעית : חמרא נקידא . יין צלול יפה שאינו אדום : וכי בשיל נשדור בשיל כוליה . זה סימן יהיה לך לכשיבשל הנשדור בידוע שאר סמנין מבושלין לפי שהוא קשה : ונטייפיה

לברוקתי . הכא משמע דיש לה רפואה וכן בפ' המוציא יין (שבת דף עח.) נמי קאמר שכן כוחלין לברוקתי וקשה דבבכורות (דף לח:) חשיב ליה גבי מומין הקבועין ואומר רבינו יצחק דכל מה שאינו עובר מאליו או ע"י רפואה קלה חשיב מום קבוע אף נמי רפואה דהכא ודהמוציא היינו בתחילת החולי אבל בסוף החולי אין לו רפואה :

לכבא . פירש כדפי' בקונטרס כאן ולא כמו שפירש בעלמא (ע"ז דף כח.*) דהיינו חניכיים מדאמרינן בערבי פסחים (דף קיג.) לא תעקר ככא וכן בחולין (דף נט:) נתור ככי ושיני דגברי וזה לא שייך לומר בחניכיים :

רב

[פרסם .שערון אשא]

חולין מג.

[בערוך ערך חמת איתא יצביתי וממרו פי' בלע"ז פילטרו"ן]

[ע' תוס' שם ד"ה ככי]

[ב"ק כא. וכע"ז כז. כתב רש"י תרגום מאשפות ירים אביון מקלקלתא מרים תשוכא]

[נ"א בוני אבל בגירסת ערוך ערך כן ג איתא כוני ופירושו חופן ועי' בשבת קי: הגירסא שלפנינו בוני ופרש"י שם בוני מלא אגרוף ובעירובין כט: פרש"י בוני מדות ולקמן ע"ב ודף ע. בוני פרש"י מלא אגרוף וע"ע שבת סב. ד"ה ובנעה]

ונימייפיה אתלת קלחי כרבא וניבחשיה בגווזא דמרמהין וכי בשיל גווזא במרמהין בשיל ליה כוליה ואי לא ליתי נפקי דכלבא חיורא וניגבול בנטפא וכמה דאפשר נפקא לא ניכול דמפריק לגירא ליתי גירא דלילתא וניפכיה ונשדי מיא עלויה ונשתי ואי לא ליתי ממיא דאישתי מינייהו כלבא בליליא וניזדהר מגילויא לגילויא *אנפקא דחמרא חייא למורסא אנפקא דחמרא באהלא *תולאנא לפירחא דליבא ליתי תלת ברושייאתא דשערי ונשטרינהו בכמכא דלא עבר עילויה ארבעין יומין וניכול ונשתי אבתרייהו חמרא מרקא א"ל רב אחא מדיפתי לרבינא וכל שכן דפרח ליביה אמר ליה אנא ליוקרא דליבא אמרי לפירחא דליבא ליתי תלת ברושייאתא דחיטי ונישטרינהו בדובשא וניכול ונישתי אבתרייהו חמרא חייא לצרחא דליבא *ליתי תלת *ביעי נינייא וביעתא דכמונא וביעתא דשומשמי וליכול לכאב מעי ליתי תלת מאה פלפלי אריכתא וכל יומי נשתי מאה מינייהו בחמרא רבין דמן נרש עבד לה לברתיה דרב אשי מאה וחמשין מהני דידן ואתסיא לכירצא אנפקא דחמרא באטרפא דערא לכירצא חוורא ליתי ביזרא גלגילא וניצייריה בשיסתג וניתייריה במיא ונשתיה ונזדהר מבינתא דאי לא מנקבא לה למעייניה למיסר סיסין רטיבא במיא למישרא יבישתא במיא וסימנך איצא רטיבא דסכר נהרא לטחלא ליתי שב ביני דמיא ונייבשינהו בטולא וכל יומא נישתי תרתי ותלתא בחמרא ואי לא ליתי טחלא דציפרתא דלא איפתח ונטחיא בתנורא ונוקי להדיה ונימא כי היכי דיביש האי טחלא נייבש טחליא דפלוני בר פלוניתא ואי לא ניטחייה ביני אורבי דביתא חדתא ונימא הכי ואי לא *ליבקי שכבא דשכיב בשבתא ונישקליה לידיה ונותבה אטחליה ונימא כי היכי דיביש הא ידא נייבש טחליא דפלוני בר פלוניתא ואי לא ניתי ביניתא ניטווייה בי נפחא וניכליה במיא דבי נפחא ונישתי ממיא דבי נפחא ההיא עיזא דהות שתיא מיא דבי נפחא אישתחיט ולא אישתכח לה טחלא ואי לא ליפתח חביתא דחמרא לשמיה א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי אי אית ליה חביתא דחמרא לא אתי לקמיה דמר אלא מרגל בפת שחרית דמעליא לכולי גופיה לרושחתא ליתי אקיקא ואילווא ואספירכא ומרתכא וחומרתא דפילון ושיאפא דחמימתא ונינקט בשחקי דכיתנא בקייטא ודעמר גופנא בסיתוא ואי לא לישתי שיכרא מרקא לשיגרונא ליתי פתיא דמוניני וניגנדריה שיתין זימני אהא מטחתיה ושיתין זימני אהא מטחתיה לצמירתא ניתי תלת ניטופייתא מישחא דכופרא ותלת ניטופייתא איצרא דכרתי ותלת ניטופייתא דחמרא נקידא ולישדי ליה לאיש באמה ולאשה באותו מקום ואי לא ליתי אונא דזיקא ולתלי ליה לאיש באמה ולאשה בדדין ואי לא ליתי חוטא דזהוריתא דשדתיה דומה בת דומה וליתלי ליה לאיש באמה ולאשה בדדין ואי לא ליתי כינה *דוכר ונקבה *וליתלי ליה לאיש באמה ולאשה באותו מקום וכי משתין נשתין אסיסנא יבישתא בצינורא דדשא ונעיין בחומרתא דנפק' מיניה דמעליא לכולהו צימרא לצימרא ברא ליתי תלתא גריבי סופלי ותלתא גריבי אטרף אדרא ונישלוקינהו כל חד לחודיה וליתיב בינייהו ולתבינהו בתרתי משיכלי וניתי פתורא וננח עילויה וניקום מעילוי האי ולותיב עילוי האי ומעילוי האי ולותיב עילוי האי עד דניסק ביה הבלא ולסחי מינייהו וכי שתי ממיא דאדרא לישתי ממיא דסופלי לא לישתי משום דמעקרי לצימרא גוונא ליתי שבעה בוני דסילקא משב משארי ונישלוקינהו בעפרייהו וניכול ונישתי אטרף אדרא בשיכרא או ענבי

ונטייפיה אתלת קלחי דכרבא. יטיפנו על שלשה קלחי כרוב בכלי: ונבחשיה בגואה דמרמהין. יגיס את הקדירה בקיסם של עץ ששמו מרמהין: נפקא דכלבא חיורא. צואה של כלב לבן: ונגבול בנטפא. נרי: וכמה דאפשר. לו ברפואה אחרת או להתאפק בחוליו: ניפקא לא ניכול. לא יאכל צואת הכלבים: דמפרק. מנתק אבריו: לגירא. חולי שקורין אספונט"א: גירא דליליתא. חץ של לילית אבן שעשויה כחץ ונופלת עם הברד: ונפכיה. הטוקן למטה ובית יד למעלה: וגזהר מגילויא שיהו במקום שאין נחש מצוי: אנפקא. זהו רביעית וכן שם הכלי: למורסא. קלוג: אהלא תלאנא. *אהלות אדום כמין תולעת שני: לפירחא דליבא. שלבו פורח פשמיי"ר בלע"ז: ברושייתא. חלות: ונשטרינהו בכמכא. ישרה אותם בכותח טרכנריי"ד בלע"ז: דלא עבר עליה ארבעין יומין. שנעשה הכותח: מרקא. מזוג במים הרבה: דפרח ליביה. שדברים חלשים הן כל אלו ומתישין כחו של אדם: ליוקרא דליבא. שלבו כבד עליו: לצרחא דליבא. כאב הלב: ניניא. מינט"ה: מהני דידן. פילפלין שלנו: לכירצא. תולעים שבמעים: אטרפא דערא. עלה של עץ ארע שקורין לוריי"ר ופריו קורין ביי"ש: ביזרא דגלגילא. זרע אורוגא: ונצייריה בשיסתג. יקשרנו בחתיכת בגד של צמר גפן: וניזדהר מבינתא. יזהר שלא יבלע את גרגיר הזרע: למעייניה. למיעיו: למיסר. לעצור את השלשול: סיסין. פוליאו"ל: למשרי. לשלשל אדם עצור: וסימניך. שלא תחליף לשתות לח לשלשל ויבש לעצור: איצא. שם עשב וכשהוא לח סוכרין בו נהרות כך הלח סותם: לטחלא. שטחול שלו נפוח וגדול מחמת חולי: שב ביני דמיא. שבע עלוקות של מים בלעז סנסוא"ש: ציפרתא דלא איפתח. עז שלא ילדה: וניקו להדיה. יעמוד כנגדו: ואי לא. אי ליכא תנורא: ניטחייה. להאי טחלא: ביני אורבי. יטיח אותו בכותל וידבק בין שורות הכותל וייבש שם: ולימא הכי. כי היכי דיביש האי טחלא כו': ליבקי שכבא. יטרח עד שידע היכן יש מת שמת בשבת: ליבקי. לשון בקיאות: ונשקליה לידיה. דשכבא: וניתיב להדיה טחלא. דחולה:

ביניתא. דג: ונטווייה בטרא דבי נפחא. יצלנו בגחלים שלפני הנפח: מיא דבי נפחא. אותם שמכבה בהן את הברזל: ליפתח חביתא דחמרא לשמיה. יקנה חבית של יין לשתייתו כלומר ישתה יין טוב תמיד הרבה: לא אתי קמי דמר. לשאל רפואה שהיין רפואה לו: לרושחתא. תחתוניות: אקיקא. עשב ששמו קקול"י: אילוא. אלואי"ן: אספרכא: כסף חי: מרתכא. קוגילו"ן והוא מפסולת הכסף מקום שחופרין כסף מן הקרקע ויולקים אותו ומעלה ריתחא והוא מרתכא: חומרתא דפילון. בוטון שהנשים תולות בצואריהן של זהב או של כסף ונותן בו שמן שמעורב בו מין בושם ששמו פילון ודומה לעלי גפנים כדתניא בת"כ שלא יערב קימוס במר מי גלובקיא בשמן עלי גפנים בפילון: ושייפא דחמימתא. צואת יונים ולשון מורי צואת תרנגולין: ונינקיט. כל אלו: בשחקי דכתנא. שהם קרים בקייטא: ובדעמר גופנא. שהן חמים בסתוא וישים באותו מקום: לשגרונא. חולי הירכים והקלבוסת שקורין הנק"א: פתיא דמוניני. כלי מלא ציר דגים קטנים: ולגנדריה שתין זמני אהא מטחתא. יגלגלו ששים פעמים על ירך זה למעלה בקילבוסת שקורין הנק"א: לצמרתא. אבן הגדילה בגיד ועוצרת השתן: ניטופייתא. טיפות: משחא דכופרא. פסולת של זפת והוא עיטרן: איצרא דכרתי. סחיטת כרישין: חמרא נקידא. יין נקי: אונא דזיקא. אוזן של נוד: חוטא דזהוריתא דשדתי' דומה בת דומה. חוט של זהורית שטואתו אשה חשודה בת חשודה: אסיסנא יבישתא. עלה סנה יבש: ונעיין בחומרתא דנפקא מיניה. יהא זהיר באבן היוצאת ממנו לשומרה: דמעלי לכולה צמרי. חולי שקורין *פיוור"י: גריבי. סאין: סופלי. גרעיני תמרים: אטרף אדרא. עלין של עץ ששמו אדר: משיכלי. עריבות: וכי שתי. דקיימא לן הרוחץ בחמין שותה מהם והם רפואה לו במסכת שבת (דף מא.): ממיא דאדרא. לישתי אבל ממיא דסופלי לא לישתי: דמעקרי. עושין אותו עקר מלהוליד: בוני. מלא יד: משב משארי. משבעת ערוגות: בעפרייהו. עפר העולה בשרשיהם: ענבי

ל"ב נח: ב"מ סו.

פי' כשיעור ביעי

פי' קדחת

פ"א ולישו

גליון הבורית והאהל. רש"ל

[גי' הערוך ערך אהל א תולענא]

נ"א ליכול תלת ביעי ביעיתא בניניא וביעתא וכו'

צ"ל ענין חיפוש. ערוך ערך בק ב]

גי' מאיש ומאשה

ענבי תאלא במים לחוזיתא ליתי שב חיטי ארזנייתא וניקלינהו אמרא חדתא ונפיק משחא מינייהו ונישוף רב שימי בר אשי עבד ליה להוא עובד כוכבים לדבר אחר ואיתסי אמר שמואל האי מאן דמחו ליה *באלונכי דפרסאי מיחייא לא חיי אדהכי והכי ניספו ליה בשרא שמינא אגומרי והמרא חייא אפשר דחיי פורתא ומפקיד אביתיה *אמר רב אידי בר אבין האי מאן דבלע זיבורא מיחייא לא חיי אדהכי והכי נשקיה רביעתא דחלא *שמוג אפשר דחיי פורתא ומפקיד לביתיה א"ר יהושע בן לוי אכל בשר שור בלפת ולן בלבנה בלילי י"ד או ט"ו בתקופת תמוז אחזתו אחילו תנא והממלא כריסו מכל דבר אחזתו אחילו אמר רב פפא אפי' מתמרי פשיטא סד"א הואיל *ואמר מר תמרי משבען ומשחנן ומשלשלן ומאשרן ולא מפנקן אימא לא קמ"ל *מאי אחילו א"ר אלעזר אש של עצמות מאי אש של עצמות אמר אביי אש גרמי מאי אסותיה אמר אביי *אמרה לי אם כולהו שקייני תלתא ושבעא ותריסר והאי עד דמתסי כולהו שקייני אליבא ריקנא והאי בתר דאכל ושתי ועייל לבית הכסא ונפיק ומשי ידיה ומייתו ליה בונא דשתיתא דטלפחי ובונא דחמרא עתיקא וניגבלינהו בהדי הדדי וניכול וניכרוך בסדיניה וניגניה וליכא דנוקמיה עד דקאי מנפשיה וכי קאי לישקליה לסדיניה מיניה ואי לא הדר עילויה אמר ליה אליהו לר' נתן °אכול שליש ושתה שליש והנח שליש לכשתכעוס תעמוד על מילואך תני ר' חייא הרוצה שלא יבא לידי חולי מעיים יהא רגיל בטיבול קיץ וחורף °סעודתך שהנאתך ממנה משוך ידך הימנה °ואל תשהה עצמך בשעה שאתה צריך לנקביך אמר מר עוקבא האי מאן °שתי טיליא חיורא אחזתו ויתק אמר רב חסדא שיתין מיני חמרא הוו מעליא דכולהו סומקא ריחתנא גריעא דכולהו טיליא חיורא אמר רב יהודה האי מאן דיתיב בצפרני ניסן גבי נורא ושייף משחא ונפיק ויתיב בשמשא אחזתו ויתק תנו רבנן *°הקיז דם ושימש מטתו הוויין לו בנים ויתקין הקיזו שניהם ושימשו הוויין להן בנים בעלי ראתן אמר רב פפא לא אמרן אלא דלא טעים מידי אבל טעים מידי לית לן בה אמר רבה בר רב הונא °בא מן הדרך* ושימש מטתו הוויין לו בנים ויתקין תנו רבנן *הבא מבית הכסא אל ישמש מטתו עד שישהה שיעור חצי מיל מפני ששד בית הכסא מלוה עמו ואם שימש הוויין לו בנים נכפים תנו רבנן °המשמש מטתו מעומד אוחזתו עוית מיושב אוחזתו *דלריא היא מלמעלה והוא מלמטה אוחזתו דלריא מאי דלריא אמר רבי יהושע בן לוי סם דלריא דרדרא מאי דרדרא אמר אביי מוריקא דחוחי רב פפא אלים ובלע ליה רב פפי אלים ושדי ליה אמר אביי מי שאינו בקי בדרך ארץ ליתי ג' קפיזי קורטמי דחוחי ונידוקינהו ונישליקינהו בחמרא ונישתי *אמר רבי יוחנן הן הן החזירוני לנערותי: שלשה דברים מכחישים כחו של אדם ואלו הן פחד דרך ועון פחד דכתיב °לבי סחרחר עזבני כחי דרך דכתיב °ענה בדרך כחי עון דכתיב °כשל בעוני כחי: שלשה דברים *מתיזין גופו של אדם ואלו הן °אכל מעומד ושתה מעומד ושימש מטתו מעומד *חמשה קרובין למיתה יותר מן החיים ואלו הן אכל ועמד שתה ועמד הקיז דם ועמד ישן ועמד שימש מטתו ועמד: ששה העושה אותן מיד מת ואלו הן הבא בדרך ונתייגע °הקיז דם ונכנס לבית המרחץ ושתה ונשתכר ויישן על גבי קרקע ושימש מטתו אמר רבי יוחנן והוא שעשאן כסידרן אמר אביי כסידרן מת שלא כסידרן חליש איני והא מעורת עבדה ליה לעבדה תלת מינייהו ומית ההוא כחוש הוה: *שמונה רובן קשה ומיעוטן יפה ואלו הן דרך °ודרך ארץ עושר ומלאכה יין ושינה חמין °והקזת דם שמונה ממעטים את הזרע ואלו הן המלח והרעב והנתק בבייה ושינה על גבי קרקע וגדגדניות וכשות שלא בזמנה והקזת דם למטה כפלים תנא כשם שקשה למטה כפלים כך יפה למעלה כפלים אמר רב פפא למטה

רש"י

ענבי תאלא · ענבי גפן המודלת בדקל: לחוזיתא · ילפת: חיטי ארזנייתא · חטין גסים: אמרא חדתא · על ברזל של פוסויי"ר חדש: וניסוף · ימשח: לדבר אחר · לרעת: באלונכי פרסאי · *בטוכליות של פרסיים שמצרפין אותן במי סם המות: דמפקיד אביתיה · צואה על נכסיו: חלא *שמוג · חומץ חזק: מכל דבר · שהוא טוב לו ומתוק לחיכו ואוכל ממנו כל תאותו מביאו לידי חולי ששמו אחילו: הואיל ואמר מר · שהתמרים יפין לגוף כל כך: משחנן · מחממות: משלשלן · משלשלות: מאשרן · מחזקת כח: ולא מפנקן · אינן מתענגות את הלב להיות איסטניס ואע"פ שהן מתוקות: כל שקייני · כל משקין שאדם שותה לרפואה יש להן מנין יש שותים יש מהן ג' יש מהן ז' יש מהן י"ב: בונא דשתיתא דטלפחי · מלא אגרוף מן שתיתא שם מאכל העשוי מקמח עדשים ומלח: וניכרוך גופיה בסדינים · כדי שיתחמם גופו ויזיע: וליכא דנוקמיה · ולא יהיה אדם שיקיצנו לפי שהזיעה יפה לו: אכול שליש · מלא מעיך שליש ושתה שליש והנח שליש בטנך ריקם: ולכשתכעוס · וימלא בטנך כעס תעמוד על מילואך אבל אם תמלא מעיך אכילה ושתיה לכשתכעוס תבקע: בטיבול · לטבול *בחומץ או פת ביין: שהנאתך · שערבה לך: משוך ידך הימנה · שלא תמלא את כריסך: טיליא · יין רע: ויתק · חלשות: ריחתנא · שיש לו ריח טוב מאד: בצפרני · לבקרים: הויין לו · אם נתעברה באותו תשמיש: בעלי ראתן · חלשים הרבה מחמת שיש להן סרץ במוח כדאמרינן בכתובות (דף עז:): דלא טעים מידי · בין הקזה לתשמיש: נכפים · נופלין מאותו חולי: עוית · קרנפ"א: סם דלריא · סם רפואה של דלריא דרדרא שמה: קורטמי דחוחי · קרו"ג הגדל בקרקע מזובל בזבל הצאן: מוריקא דחוחי · קרו"ג הגדל בגדר של היזמי שקורין שבי"ל: אלים · לועס בשיניו: בדרך ארץ · שאין לו כח לשמש: קפיזא · כלי מחזיק ג' רביעיות: ונדוקינהו · יכתשם הדק: לנערותי · בתשמיש: פחד · דאגה שדואג על דבר העתיד כגון טירוד מזונות או פחד אויב וקורין סיינס"א: סחרחר · מוקף דאגה: אכל ועמד · מיד קודם ששהה מעט: העושה אותן · כולן כאחת: מעורת · שם אשה: ומיעוטן יפה · כשיש לאדם מעט מהם יפה לגופו לרפואה וטוב שיהא לו קצת מעלה יהא לו כלום: אכל רובן קשה · כשיש לו הרבה: דרך · להלך בדרכים: ודרך ארץ · תשמיש: עושר · מיעוטו יפה ורובו קשה שמבטלו מת"ת ומגביה לבבו: חמין · לרחוץ ולשתות: נתק · לרעת: גדגדניות · איילנדר"א. שלא בזמנה · לקמיה מפרש: והקזת דם למטה · היא ממעטת כפלים בכולן · למטה

תוספות

רב שימי בר אשי עבד ליה להוא עובד כוכבים כו' · הקשה ה"ר אלחנן אמאי לא אסור לרפאות העובד כוכבים כדאמרינן בפ' אין מעמידין (ע"ז דף כו.) גבי מילדת ומניקה אפילו בשכר לפי שמגדלו לעבודת כוכבים ותור"י דשמא כדי להתחכם ברפואה שרי כדי שידע לרפאות ישראל ע"י כן א"נ העובד כוכבים היה יודע שהיה בקי ברפואה זאת ושרי משום איבה או שמא לא שייך כאן מגדל בן לעבודת כוכבים כמו במילדת ומניקה*: **דרך** ועון · דאגת העון א"נ עונש העון: **חמשה** קרובין למיתה אכל ועמד כו' · משמע אפילו עושה אחד מהן בלבד מדלא קאמרינן עלה דבעינן כסדרן דקתני:

עין משפט נר מצוה

ד א מיי' פ"ד מהלכות דעות הלכה טו:
ה ב מיי' שם הלכה א:
ו ג ד ה מיי' שם הלכ' יט טוש"ע א"ח סי' רמ סעיף טו:
ז ו מיי' שם הלכה ג:
ח ז מיי' שם הלכה יח:
[ופ"ע תוס' ע"ז כו: ד"ה לאסוקי]
ט ח מיי' שם הלכה יט טוש"ע א"ח סי' רמ סעיף יד:
י ט מיי' שם הלכה יט:

מסורת הש"ס

פי' רומח
נ"ל שמוג
[גי' הערוך ערך לנך באלונכי פי' המוסף שכן בלשון יוני קורין לרומח לונכי]
[ע"ז יב:]
[נ"ל שמגו]
כתובות י:
ברכות לג.
[קדושין לא: וש"נ]
[נ"ל פת בחומץ]
כתובות עז: נדה יז.
ס"א בנהרים
[נ"ל אלריא פי' מפסק ערוך ערך פסק]
שבת קיא.
[בתוספת אליהו רבה איתא מתישין וכ"ה בערוך וכע"ז]
[מס' ד"א רבה פ"ז ברכות לג. ע"ש]

מסכת כלה]
תהלים לח
תהלים קב
שבת קכט:

גליון הש"ס

גמ' אכול שליש ושתה שליש וכו' · עי' נדה דף כד ע"ב תד"ה אכילתו:

עין משפט
נר מצוה

יא א מיי' פ"ב מהלכות גירושין הלכה טו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קכא סעיף נ בהג"ה

יב ב ג מוש"ע שם סעיף ח :

יג ד ה מיי' שם פי"ג הלכה יז סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קמ סעיף ג :

יד ו ז ח מיי' פ"ה מהלכות רוצח ושמירת נפש הלכה ב :

טו ט י מיי' פ"ב מהל' גירושין הלכה טז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קכא סעי' ס :

למטה למטה מן הביצים למעלה למעלה מן הביצים וכשות שלא בזמנה תנא כשם שקשה שלא בזמנה כך יפה בזמנה אמר רב פפא זמנה תמוז שלא בזמנה טבת יומי ניסן ויומי תשרי לא מעלו ולא קשו : אמר כתבו גט לאשתי ואחזו קורדייקוס וחזר ואמר אל תכתבו אין דבריו האחרונים כלום : אר"ש בן לקיש כותבין ונותנין גט לאלתר ור' יוחנן אמר [א]אין כותבין אלא לכשישתפה מ"ט דר"ל דקתני אין בדבריו האחרונים כלום ור' יוחנן אמר לך אין בדבריו האחרונים כלום דלכי מתציל לא צריך למיהדר אימלוכי ביה ולעולם אין כותבין אלא לכשישתפה במאי קמיפלגי ר"ל מדמי ליה לישן ור' יוחנן מדמי ליה לשוטה ור' יוחנן נמי לידמיה לישן ישן לא מחוסר מעשה האי מחוסר מעשה ור"ל נמי נידמייה לשוטה שוטה לא סמיה בידן האי סמיה בידן *בישרא סומקא אגומרי וחמרא מרקא ומי אמר ר' יוחנן הכי *והאמר רב יהודה אמר שמואל [ב]שחט בו שנים או רוב שנים ורמז ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו ותניא *[ג]ראוהו מגויד או צלוב על הצליבה ורמז ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו הכי השתא התם דעתא צילותא היא וכחישותא הוא דאתחילה ביה הכא דעתא שגישתא היא ומי אמר שמואל הכי והאמר רב יהודה אמר שמואל [ד]שחט בו שנים או רוב שנים וברח מעידין עליו ואי ס"ד חי הוא אמאי מעידין עליו [ה]אמרי חי הוא וסופו למות אלא מעתה יהא גולה על ידו אלמה תניא [ו]שחט בו שנים או רוב שנים ה"ז אינו גולה הא איתמר עלה א"ר הושעיא [ז]חיישינן שמא הרוח בלבלתו אי נמי הוא קירב את מיתתו מאי בינייהו [ח]איכא בינייהו דשחטיה בביתא דשישא ופירכס אי נמי דשחטיה בברא ולא פירכס : נשתתק ואמרו לו נכתוב גט לאשתך כו' : וליחוש דלמא שיחיא דלאו לאו נקטיה אי נמי שיחיא דהן הן נקטיה א"ר יוסף בר מניומי אמר רב נחמן דאמרינן ליה בסירוגין וליחוש דלמא שיחיא דסירוגין נקטיה [ט]דאמרינן ליה חד לאו ותרין הן ותרין לאו וחד הן דבי רבי ישמעאל תנא [י]אומרים לו דברים של ימות החמה בימות הגשמים ושל ימות הגשמים בימות החמה מאי ניהו אילימא *גלופקרי וסדיני ליחוש דלמא קורא אחדיה א"נ חמה אחדיה
אלא

למטה מן הבילים · כמו ברגליו ובשוקיו : למעלה מן הבלים · בכתפים ובצואר ובקילבוסת : כותבין ונותנין גט לאלתר · ואפילו בתוך חוליו הואיל ואמר קודם לכן ולא אמרינן שוטה הוא ואינו יכול לגרש : אימלוכי ביה · ליטול רשות : האי מחוסר מעשה · שצריך רפואה בשרא סומקא אגומרי : לאו סמיה בידן · אין סם רפואתו בידינו : מגויד · מחותך בחתיכות לשון גודו אילנא (דניאל ד) : צילותא היא · צלולה היה דעתו אלא שכחש כחו מלהוציא דבר בפיו : שגישתא · תרגום של מהומה כלומר דעת מבולבל : ומי אמר שמואל · שחט בו שנים כותבין גט לאשתו אלמא גט מחיים הוא : מעידין עליו · שמת להשיא את אשתו: חי הוא · וגיטו מחיים אבל סופו למות לכך מעידין עליו לאחר זמן להשיא את אשתו היכא דלא גירשה : אלא מעתה · הואיל וסופו למות : יהא גולה על ידו · השוחטו בשוגג : הרוח בלבלתו · ואלמלא הרוח לא מת : הוא קירב את מיתתו · על ידי שפירכס ונמצא שלא הרגו זה אבל מכל מקום סופו למות : שיחיא דלאו לאו נקטיה · חולי של שגעון המלמדו תמיד להרכין ראשו בהרכנת לאו או הין ואינו משיב על דברי שאלתם : שיחיא · השתויה : בסירוגין · ממתינין בין הרכנה לשאילה שעה וחוזרין ושואלין לו אותה שאילה עצמה: שיחיא דסירוגין · לשחות ולהרכין בענין זה לשעות : הכי גרסינן חד לאו ותרין הין ותרין לאו וחד הין · דכי הך שיחיא לא נקטיה : אומרים לו · כשבודקין אותו על לאו שואלין לו אם מבקש דברים הראוין לו בימות החמה ועכשיו ימות הגשמים : גלופקרין · קוט"א בלע"ז : וסדיני · אם יכסוהו בסדיני פשתן בימות הגשמים : דלמא קורא אחדיה · בימות החמה ואע"פ שמשיב הין על הגלופקרין לאו שוטה הוא :
בפירי

דקתני אין בדבריו האחרונים כלום · מייתור הלשון דייק דהוה ליה למימר הרי אלו יכתבו ויתנו אי נמי דייק מדלא תנא אין צריך לבודקו פעם שניה דהוה משמע שממתינים מיהא עד שישתפה : ומי אמר רבי יוחנן הכי והא אמר שמואל שחט בו שנים כו' · וא"ת השתא דמדמי ליה לאחזו קורדייקוס תקשי ליה מתני' דקתני מי שאחזו קורדייקוס ואמר כתבו גט לאשתי לא אמר כלום והכא בשחט בו שנים ואמר כתבו הרי אלו יכתבו ויתנו וי"ל דהא פשיטא דבשעה שאמר כתבו אכתי דעתא צילותא היא ולא דמי לאחזו קורדייקוס אבל קודם שיכתוב וינתן יתחלש ויתקלקל ועל שעת נתינה נראה לו לדמות לאחזו קורדייקוס וקשה לרבי יוחנן דאמר אין כותבין ונותנין עד שישתפה הקשה הרב רבי אלחנן דאמאי פריך לרבי יוחנן לריש לקיש נמי תיקשי דהא טעמא דריש לקיש באחזו קורדייקוס משום דסמיה (א) בידיה והכא דאין סמיה בידיה מודה ר"ל דאין כותבין ונותנין דמדמי ליה לשוטה ולספרים דלא גרסי ומי אמר רבי יוחנן הכי א"ש דפריך לתרוייהו אי נמי נקט רבי יוחנן משום דקאמר בהדיא אין כותבין :
ורמז ואמר כתבו גט לאשתי · כגון שאמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו ושמא אין צריך לבודקו כמו במתניתין משום דאית ביה דעתא צילותא כדאמרינן בסמוך : התם דעתא צילותא היא · לא ידע רבינו יצחק עד מתי יחשב דעתא צילותא דליכא למימר דבדקוהו בשעת נתינת הגט דאם כן לא הוה פריך מידי לרבי יוחנן ושמא עד שיודע שנטרפה דעתו יחשב דעתא צילותא ובגט שכיב מרע אומר ר"י דצריך ליזהר שלא יתקלקל בין כתיבה לנתינה דאם נתקלקל בינתיים אפילו נתפקח לבסוף אין מועיל אפי' לריש לקיש דהא לא סמיה בידיה ופעמים שכיב מרע אינו בדעתו ומספקא אי חשבינן ליה כשוטה או שמא תוכבא בעלמא הוא דנקטיה וכישן דמי : ואי סלקא דעתך חי הוא אמאי מעידין כו' · דסלקא דעתך דמעידין עליו שכבר מת קאמר ומשני חי וסופו למות לאלתר קודם שיתירוה ב"ד לינשא : אלא מעתה יהא גולה על ידו · לשמואל פריך דכיון דקאמר דמת לאלתר היה לו לגלות ולאו אסיפיה דחי הוא וסופו למות פריך דכ"ש אי חשבת ליה כבר מת דקשה טפי דקס"ד דגלות תלי במת לאלתר ואם לא מת לאלתר אינו גולה דס"ד דבהכי תלי דליכא דכתיב גבי גלות ויפל עליו וימות (במדבר לה) משמע ליה לאלתר אע"פ שבמזיד חייב אפילו לא מת לאלתר יש חילוק בין מיתה לגלות כדמפלגי בגלות בין דרך ירידה לדרך עליה ובמזיד אין שום חלוק ולית ליה השתא הא דפריך באלו נערות (כתובות דף לג:) מנא' דבמזיד ונקה המכה מקטלא ודלמא בשוגג ומאי ונקה מגלות דמשמע דחייב גלות אפילו לא מת לאלתר*: [ז]חיישינן שמא הרוח בלבלתו · דווקא בגלות חיישינן להני טעמי אבל במזיד לעולם חייב ושמא יש שום דרשא גבי גלות כמו שיש חילוק בין גלות למיתה לענין דרך ירידה ועליה והא דמשמע באלו נערות (גם זה שם) כי מוקי ונקה המכה אשוגג דחייב גלות אפי' לא מת לאלתר מיירי בביתא דשישא וכגון דלא פירכס : בביתא דשישא או דלא פירכס · מר חשיב בלבול הרוח קירוב מיתה יותר מפרכוס ומר חשיב פרכוס קירוב מיתה יותר מבלבול הרוח ותרוייהו בעו שימות מחמת הרוצח ולא מחמת דבר אחר אי נמי מר חשיב פירכוס מחמת רוצח משום דכל אדם דרכו לפרכס מחמת שחיטה ומר חשיב בלבול רוח מחמת רוצח משום דאתי ממילא אי נמי לא פליגי הכי לישני ואינו חייב אלא בביתא דשישא ולא פרכס והש"ס מפרש נפקותא בין הנך טעמי : (סייך לעיל דף סז:) בודקין אותו שלש פעמים · פי' שלש פעמים על לאו ושלש פעמים על הן דהיינו ששה פעמים בין הכל ובגמרא דקאמר וניחוש דלמא שיחיא [ח]דלאו לאו נקטיה אי נמי שיחיא דהן הן לאו משום דלא ניבעי תרוייהו בעינן כדפירשנו אלא כלומר ובחד מהן או בלאו או בהן אינו בדעתו וי"ס דל"ג אי נמי ובדיקה זו מפרש בירושלמי כיצד בודקין לאו והן אומרים לו נכתוב גט לאשתך אומר הן לאמך אומר לאו (ב) *לאחותך אומר לאו לבתך אומר לאו כו' : דבי רבי ישמעאל תנא · אין נראה לומר דפליגי דבדיקה דמתני' למה לא תועיל אלא דקתני בדיקה עדיפא טפי הכי דליכא למימר ביה דשיחא דלאו לאו או דהן הן נקטיה שיחא חכמה גדולה כיון שאינו טועה בין ימות החמה לימות הגשמים אפילו בעינן שלשה לאו ושלשה הן סירוגין לא בעי : וניחוש שמא הבירות אחדיה · ונעה לו לחושבו כשוטה ונאמר שאינו גט ונעגן אשתו חנם ·
אלא

תוספות רי"ד
אמר כתבו גט לאשתי ואחזו וכו' ר"ל אמר כותבין ונותנין לאלתר ור' יוחנן אמר אין כותבין אלא לכשישתפה מ"ט דר"ל דקתני אין דבריו האחרונים כלום ור' יוחנן אמר לך אין דבריו האחרונים כלום דלכי מיתציל לא צריך מיהדר ולאימלוכי ביה ולעולם אין כותבין אלא לכשישתפה במאי קמיפלגי ר"ל מדמה ליה לישן ור' יוחנן מדמה ליה לשוטה וקי"ל ר"ל ור' יוחנן הלכה כרבי יוחנן : איני והאמר רב יהודה אמר שמואל שחט בו שנים או רוב שנים מעידים עליו [ומשני] חי הוא וסופו למות : נשתתק בודקין אותו ג' פעמים וניחוש דלמא שיחיא דלאו או דהין הין נקטיה אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן דאמרין ליה בסירוגין חד לאו ותרי הין תרי לאו וחד הין דבי ר' ישמעאל תנא אומרים לו דברים של ימות החמה בימות הגשמים ושל ימות הגשמים בימות הרמה מאי [ניהו אילימא] גושפקי וסדיני וניחוש דלמא קרה אחדיה או חמה אחדיה אלא בפירי

[ועי' תוס' כתובות לג: ד"ה דלמא ותוס' יבמות קכ: ד"ה אלא מעתה וד"ה חיישינן ותוס' שבועות לד' ד"ה על פי]

ר' בין כל פעם אומרים לו לאשתך ואומר הן

לעיל :
יבמות קכ:

[תוספתא רפ"ט]

הגהות הב"ח
(א) תוס' ד"ה ומי אמר וכו' משום דסמיה בידן והיכי דלאו סמיה בידן מודה: (ב) ד"ה בודקין וכו' לאמך אומר לאו לאחותך אומר הן לאחותך אומר לאו לאשתך או ... הן נ"ב :

ס"א גושפקר [בערוך ערך גשפק גורס גושפק פי' כמו גלופקרין]

גליון הש"ס
תוס' ד"ה חיישינן · עי' שבועות ד' לד ע"א תוס' ד"ה על פי עדים:

אלא בפירי: *אמר רב כהנא אמר רב חרש שיכול לדבר מתוך הכתב כותבין ונותנין גט לאשתו אמר רב יוסף מאי קא משמע לן תנינא נשתתק ואמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו בודקין אותו שלשה פעמים אם אמר על לאו לאו ועל הן הן הרי אלו יכתבו ויתנו אמר ליה רבי זירא אלם קאמרת שאני אלם *דתניא מדבר ואינו שומע זהו חרש שומע ואינו מדבר זהו אלם וזה וזה הרי הן כפקחין לכל דבריהם וממאי דמדבר ואינו שומע זהו חרש שומע ואינו מדבר זהו אלם דכתיב °ואני כחרש לא אשמע וכאלם לא יפתח פיו ואי בעית אימא כדאמרי אינשי אישתקיל מילוליה אמר ר' זירא אי קשיא לי הא קשיא לי דתניא °אם לא יגיד פרט לאלם שאינו יכול להגיד אמאי הא יכול להגיד מתוך הכתב אמר ליה אביי עדות קאמרת שאני עדות *דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם מיתיבי *כשם שבודקין אותו לגיטין כך בודקין אותו למשאות ולמתנות ולעדיות ולירושות קתני מיהת עדיות אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב ששת בעדות אשה דאקילו בה רבנן והא קתני ירושות אמר רבי אבהו ירושת בנו הבכור קתני מיהת למשאות ולמתנות מאי לאו לעלמא לא לדידיה מיתיבי חרש לא הלכו בו אחר רמיזותיו ואחר קפיצותיו ואחר כתב ידו אלא במטלטלין אבל לא לגיטין תנאי היא דתניא אמר רבן שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים בחרש מעיקרו אבל פיקח ונתחרש הוא כותב והן חותמין וחרש מעיקרו לא *כשם שכונסה ברמיזה כך מוציאה ברמיזה אי באשתו ה"נ הכא במאי עסקינן ביבמתו יבמתו ממאן אילימא דנפלה ליה מאחיו חרש כשם שכניסתה ברמיזה כך יציאתה ברמיזה אלא דנפלה ליה מאחיו פיקח ואיבעית אימא לעולם דנפלה ליה מאחיו חרש וגזירה אחיו חרש אטו אחיו פיקח אי הכי אשתו נמי יבמתו ביבמתו מיחלפא אשתו ביבמתו לא מיחלפא ומי גזרינן חרש אטו פיקח והתנן

(תהלים לח) (ויקרא ה) [תוספתא פ"ה]

רש"י

בפירי · שאינם מצוים באותה שעה כגון לר"ח בימות הגשמים ובימות החמה ניספל"ה: חרש · שהיה פיקח כשכנסה וקדושיו קידושין גמורין ותנן ביבמות (דף קיב:) נתחרש הוא או נשתטה לא יוציא עולמית לפי שאין כח בגירושי חרשות להפקיע קידושי חכמה וקאמר רב דאם יכול לדבר מתוך הכתב דיודע לכתוב על הקלף כתבו ותנו גט לאשתי אתם פלוני ופלוני ומסר להם פיקח גמור הוא וכותבין ונותנין: אלם קאמרת שאני אלם · דכיון דשומע הוא הרי הוא כפיקח לכל דבריו אבל חרש שאינו שומע ואינו מדבר אי לאו דיכול לדבר מתוך הכתב ברמיזה לא מפיק ואי לאו דאשמעינן רב לא הוה ידענא: חרש המדבר ואינו שומע זהו חרש · ולא זהו חרש שדברו בו חכמים בכל מקום והשווהו לשוטה דזהו כפיקח לכל דבריו כדקתני בהדיא אבל חרש דרב כהנא (אינו) לא שומע ולא מדבר: אישתקיל מילוליה · נוטריקון דאלם: אי קשיא לי · בהא דרב כהנא: פרט לאלם · שאינו חייב קרבן שבועה על שבועת העדות אם השביעו והרכין בראשו שאינו יודע: הרי יכול להגיד מתוך הכתב · ואם איתא לדרב כהנא ליחייב: מפיהם · על פי שנים עדים*: ולא מפי כתבם · יעידו בב"ד דלא דמי לשטר שחתמוהו ביומו דההוא אורחיה להכי: כשם שבודקים · אנשתתק והרכין בראשו קאי: למשאות ומתנות · למכור בנכסיו: לעדיות ולירושות · כולהו מפרש ואזיל: קתני מיהא לעדיות · שיעיד עדותו מפי הכתב והאמרת מפיהם וזה נאלם: בעדות אשה · להשיאה: דאקילו בה · בעד אחד קרוב ושפחה: ופרכינן קתני ירושות · וקא סלקא דעתך להעיד על ירושה שהורישו אדם מעלמא: אמר רבי אבהו · מאי ירושות בנו דידיה אם רצה להשוות את הבכור כאחד מבניו ולהכי נקט ירושת בנו הבכור דאם לא לשנות על משפט הירושה של תורה הוא בא למה לנו לדבריו הירושה מאיליה תפול: מאי לאו דעלמא · דהיינו עדות: לא הלכו אחר רמיזתו · לחשבו כפיקח: אבל לא לגיטין · היכא דקידושיו היו קידושין גמורין ותיובתא דרב כהנא: במה דברים אמורים · דלא הלכו בו בגיטין: בחרש מעיקרו · שאין לו כתב יד של דעת שלא היתה לו דעת גלויה מימיו ולקמיה פריך וכיון דחרש מעיקרו הוא הרי כנס ברמיזה ולא היו קידושין גמורין ומוקי לה ביבם: אבל פיקח · שלמד לכתוב מדעת גלויה: הוא כותב גט והאחרים חותמין והיינו כרב כהנא: כשם שכונס ברמיזה כו' · משנה היא ביבמות דחרש שנשא אשה אם רצה יוציא: ביבמתו · שקידושיה גמורין וזיקתה גמורה והוא אין יכול לחלוץ לפי שאינו בועמד ואמר לא חפצתי לקחתה (דברים כה) וכונס ואינו מוציא לעולם דגט דידיה לא מפקע זיקה דאורייתא: אשתו נמי · ניגזור אטו יבמתו שקידושיה גמורין: יבמתו ביבמתו · אשת אחיו פיקח באשת אחיו חרש: ומי גזרינן · אחיו חרש אטו פיקח:

תוספות

אלא בפירי · אין לפרש שאולין לו אם רוצה פירי של ימות הגשמים בימות החמה או איפכא ואומר ר"י כי זה אפשר למצוא בכבושים בדבש או בענין אחר אלא שאולין לו אם רוצה סילקטו או מן האילן: **אמר** רב יוסף מאי קמ"ל תנינא נשתתק כו' · תימה לר"י אדרבה תיקשי ליה מתני' כיון דאינו מחלק בין אלם לחרש דלמה לי יכול לדבר מתוך הכתב בהרכנה סגי ואומר ר"י דהא ודאי דבחרש לא סגי בהרכנה אע"פ שכותבין לו נכתוב גט לאשתך ומרכין בראשו ובודקין אותו ג"פ לאו והן אלא דמדמי רב יוסף הרכנה דאלם לכתיבה דחרש כמו שאלם ע"י הרכנה ניכר שמבין ומתרצה ועל ידי זה כותבים גט הוא הדין חרש ששאלוהו בכתב והשיב בכתב יש הוכחה שהוא מבין בטוב אע"פ שאם שאלוהו בכתב והרכין בראשו אינו מועיל כלום: **אמר** רבי זירא אי קשיא כו' · תימה לר"י דמשמע דפריך לרב כהנא מדקאמר והא יכול לדבר מתוך הכתב ואמאי לא פריך אמתניתי' דהרי יכול להגיד ע"י הרכנה ואור"י דמתניתין לא קשיא ליה דפשיטא ליה דגבי גט אין צריך הגדה בפה רק שמתרצה כמו שצריך גבי עדות דבור אבל לרב כהנא דחשיב יכול לדבר מתוך הכתב אפי' בחרש א"כ דבור מעליא הוא ויש לחושבה הגדה וי"מ דאמתניתין לא קשיא ליה דאיכא למימר דהא דאמר פרט לאלם שאינו יכול להגיד היינו אלם שאינו שומע °דהיינו חרש אבל אלם לא משמע הכי: **והא** יכול לדבר מתוך הכתב · דהגדה חשיבה ע"י הכתב כדפרישית אע"ג דממעט *חרש וחרשת מחליצה לפי שאינם באמר ואמרה אמירה ודאי לא הוי אלא בפה ועוד דהתם* ילפינן ועניתה מועני הלוים שצריך בלשון הקדש ומינה נמי שמעינן דהויא בפה כמו בלוים: **מפיהם** ולא מפי כתבם · בפ' שני דכתובות (דף כ:*) הארכתי בה: **קתני** מיהת עדיות · תימה דקתני פרט לאלם שאינו יכול להגיד פריך ומיהו לר"י נראה דהאי פירכא נמי הויא לרב דהא תיובתא דבתר הכי הויא לדידיה והכי פירושו בשלמא אי לאו דרב אע"פ שלענין עדות חשיבה הגדה מה שמרכין בראשו כדקתני הכא דבודקין אותו לעדות מ"מ פטר קרא אלם שאינו יכול להגיד דלענין קרבן שבועה לא חשיבה הגדה אלא הגדה מעליא אלא לרב דחשיב דיכול לדבר מתוך הכתב עדות מעליא כיון דאפילו בחרש מהני אע"ג דהרכנה לא מהניא ביה כלל וא"כ צריך לומר הא דממעט קרא אלם שאינו יכול להגיד אע"פ שיכול לדבר מתוך הכתב משום דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם וא"כ איך בודקין אותו לעדות הא בעינן מפיהם ולא מפי כתבם ולמאי דפירשנו פרט לאלם שאינו יכול להגיד דהיינו חרש א"ש דאי לאו אבל חרש לא סגי אפי' יכול לדבר מתוך הכתב לא לענין גט ולא לענין עדות אבל לרב אע"ג דפסול לענין עדות כשר גבי גט תקשי ליה דהא הכא מכשרינן עדות כמו גט: **והא** קתני ירושות · השתא דקסבר ירושות דעלמא ומשאות ומתנות דעלמא ולענין עדות קאמר נ"ל דסלקא דעתיה דפרושי קא מפרש למשאות ומתנות וירושות היינו עדות אי נמי הוי מצי למימר ולטעמיך הייט עדות: **ירושת** בנו הבכור · פרש"י שהשוה בכור לפשוט ואין נראה לר"י אם כן הוה ליה למימר שריבה לזה ומיעט לזה אלא אומר רבינו יצחק דהיינו שאומר על בן בין הבנים שהוא בכור וקא משמע לן דנאמן לכך על ידי הרכנה: **תנאי** היא דתניא אמר רשב"ג כו' · לא בעי לשנויי דרב מיירי בפיקח מעיקרו וברייתא בחרש מעיקרו כמו שמחלק רשב"ג משום דקים לן דרשב"ג פליג על הך ברייתא כדאמר רבי יוחנן בסמוך:

אי

מסורת הש"ס

[לקמן עב.] · חגיגה ג: [תוס' תרומות פ"א] · יבמות לח: · דברים יז · יבמות קיב: · יבמות קד: · [סוטה לג:] · [ד"ה ודי"ן]

עין משפט נר מצוה

טז א מיי' פ"ב מהלכות גירושין הלכה טז סמג עשין נ [עיין כ"מ]:

יז ב מיי' פ"ב מהלכות אישות הלכ' כו ופ"ט מהל' מכירה הלכה ג סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רלה סעיף יח:

יח ג מיי' פ"ט מהלכות עדות הלכה יא סמג לאוין ריד טוש"ע ח"מ סי' לה סעיף יא:

יט ד מיי' שם ופ"ג הלכה ד סמג שם טוש"ע שם וסי' כח סעיף יא:

כ ה מיי' פכ"ט מהל' מכירה הלכה ב סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רלה סעיף יח:

כא ו מיי' פ"ט מהל' עדות הלכה יא סמג לאוין ריד טוש"ע ח"מ סי' לה סעיף יא:

כב ז מיי' פ"ד מהל' נחלות הלכה א סמג עשין צו טור ש"ע ח"מ סי' רעט סעיף א:

כג ח מיי' פכ"ט מהל' מכירה הלכה ב ג סמג עשין פב טור ש"ע ח"מ סי' רלה סעיף יז:

כד ט מיי' פ"ב מהל' גירושין הלכה יז סמג עשין נ טור ש"ע אה"ע סימן קכ סעיף ה:

כה י ל מיי' פ"ו מהל' יבום הלכ' טו יז סמג עשין נג טוש"ע אה"ע סי' קעב סעיף יב וסי' קכא סעי' ו:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה א"ר זירא כו' דהיינו חרש · קשה לי דא"כ למאי צריך לטעמא דלא יכול להגיד הא בלאו הכי לאו בר שבועה הוא ועל כל חיובי כריתות אינו חייב והוא כשוטה לכל דבר:

תוספות רי"ד

אמר רב כהנא אמר רב חרש שיכול לדבר מתוך הכתב כותבים וניתנין גט לאשתו · פי' אין לפרש דבחרש מעיקרא הוא דאמר רב דא"כ מאי אריא בכתיבה בכל רמזיו יכול להוציא כדאמרינן בפ' חרש כשם שכנסה ברמיזה כך מוציא ברמיזה אלא בפקח ונתחרש קאמר שהיה פקח כשכנסה וקדושיו קדושין גמורין ותנן ביבמות נתחרש הוא או נשתטה אינו מוציא עולמית לפי שאין כח בגירושי חרשת להפקיע קדושי חכמה וקאמר רב שאם יכול לדבר מתוך הכתב ויודע לכתוב על הקלף כתבו גט ותני לאשתי אתם פלוני ופלוני ומסר להם סומכין על כתיבתו וכותבין ונותנין אמר רב נחמן מאי קמ"ל תנינא נשתתק ואמרו לו נכותב גט לאשתך וכו' כיון דקא מחוי כתבי' פי' סומכין ברמזיו וכותבין גט לאשתו ואין לך רמז גדול מכתיבת ידו א"ל רב זירא אלם קאמרת שאני אלם דתניא חרש המדבר ואינו שומע זהו חרש שומע ואינו מדבר זהו אלם וזה וזה הרי הם כפקחים לכל דבריהם · פי' ונשתתק במתני' פקח גמור הוא אלא שמתוך חליו נאלם ואינו מדבר אבל שפוי הוא בדעתו ולפיכך בודקים אותו אם לא נטרפה דעתו סומכין על רמזיו וכ"ש על כתב ידו אבל חרש גמור שאינו שומע ואינו מדבר שאין סומכין על רמזיו להפקיע קדושיו שנתן בעודו פקח כדתנן נתחרש היא או נשתטה לא יוציא עולמית הוה אמינא שגם על כתבו לא נסמוך דכשאר רמזיו דמיא קמ"ל רב דסומכין על כתיבתו שהכתיבה אינה נעשית אלא בדעת ובכוונה: א"ר זירא אי ק' לי הא ק' לי דתניא אם לא יגיד פרט לאלם שאינו יכול להגיד ואמאי והא יכול להגיד מתוך הכתב · פי' ממתני' דנשתתק לא ק' ליה מפני שהוא פקח ומחמת חליו נשתתק ואלם דממעט מלא יגיד י"ל דהוא חרש גמור שאינו בר דעת מ"ה ממעט ליה אלא דרב ק' דאמר סומכין על כתיבתו להפקיע קדושי פקחות שנעשו מדעת וא"כ אמאי ממעט ליה מאם לא יגיד הרי יכול להגיד מתוך הכתב ואע"פ שאין לסמוך על רמזיו על כתיבתו יש לסמוך: א"ל אביי עדות קאמרת שאני עדות דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם · פי' האי אלם דקא ממעט מלא יגיד לא בחרש מיירי ומשום שאין בו דעת [אלא] באלם שהוא שומע ואינו מדבר שהוא כפקח לכל דבריו וטעמא דמילתא משום דלגבי עדות בעי' מפיהם ולא מפי כתבם אבל לענין גט לאשתו לא מיבעיא שריא פקח אלא אפילו חרש גמור ע"י כתיבתו כותבין ונותנין גט לאשתו להפקיע קדושי פקחותו שכתיבתו מדעת היא נעשית כדקאמר רב ואי ק' אלם שהוא פקח אמאי אינו יכול להעיד מפי הכתב ומ"ש מכל שטרי דעלמא שהן כשרים בדיני ממונות ואמרי' בהו עדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד וגם הוא מקרא מלא שדות בכסף יקנו וכתוב בספר וחתום' תשובה כל שיכול להגיד על פה כשר בכתיבה ועשו חתימתו כמו שנחקרה בב"ד עדותו וכל שאינו יכול להגיד על פה אינו כשר בכתיבה ומשום הכי אלם פסול בכתיבה דליתיה על פה ומיהו אינו יכול העד כשיבא לב"ד לכתוב עדותו ולהגיד על ידי כתב אלא בפיו דבעי' מפיהם ולא מפי כתבם · ולא דמיא לחתימת השטר דהתם כיון דמסר החתימה להוא דמסהיד נעשה כמי שנחקרה עדותו בב"ד אבל אי בעי איהו לאסהודי גבי דינא לא מצי לאסהודי בכתב דאכתי לא מסר סהדותיה להוא דמסהיד ליה הלכך צריך להעיד על פה שלא נתקנה החתימה אלא למסור למי שהוא מעיד לו ומפני תיקון העולם שמא ימותו העדים או ילכו למדינת הים אבל לא למוסרה לב"ד כיון דאיהו קאי קמייהו ואלם אין חתימתו מועלת אפילו למוסרה למי שמעיד לו אחרי שאינו בר הגדה משום הכי פטור משבועת העדות שאינו בר דעת לא בפה ולא בהתימה: מיתיבי כשם שבודקין אותו לגיטין כך בודקין אותו למתנות ולמשאות ולירושות ולעדיות קתני מיהת לעדיות מאי לאו לעדיות דעלמא · פי' אלמא שבודקין משנשתתק ומקבל עדותו בהרכנת ראשו וכ"ש בכתיבתו והיכי אמרת דאלם אינו יכול להעיד מתוך הכתב אמר ר' יוסף בר חמא אמר רב ששת בעדות אשה דאקילו בה רבנן להכשיר עד א' ואפילו עד מפי עד הכשירו נמי להעיד בכתיבה ובבדיקה ואפי' אינו מעיד בפה אבל בשאר עדיות לא [והא] ירושות קתני מיהת למאי לאו ירושות דעלמא אמר רב דימי ירושת בנו הבכור דנכסי דידיה נינהו ולכל מאן דבעי מזכה קתני מיהת למשאות ומתנות מאי לאו משאות דעלמא לא משאות ומתנות דידיה · מיתיבי חרש לא הלכו אחר רמיזותיו ואחר קפיצותיו ואחר כתב ידו אלא במטלטלין אבל לא בגיטין · פי' בפקח ולבסוף נתחרש מיירי שהוו קדושיו

קדושי

*והתנן ^א^שני אחין חרשין נשואין שתי אחיות פיקחות או שתי אחיות חרשות או שתי אחיות אחת פיקחת ואחת חרשת וכן שתי אחיות חרשות נשואות לשני אחין פיקחין או לשני אחין חרשין או לשני אחין אחד פיקח ואחד חרש הרי אלו פטורות מן החליצה ומן היבום ואם היו נכריות יכנסו ואם רצו להוציאן יוציאו *אלא מחוורתא כדשנין מעיקרא אמר רבי יוחנן חלוקין עליו חביריו על רשב"ג אמר אביי אף אנן נמי תנינא *^ב^נישטת לא יוציא נתחרש הוא או נשתטה לא יוציא עולמית מאי עולמית לאו אע"ג דיכול לדבר מתוך הכתב אמר רב פפא אי לאו דאשמועינן ר' יוחנן הוה אמינא רשב"ג לפרושי טעמא דת"ק הוא דאתא ומאי עולמית אע"ג דחזינא ליה דחריף אי נמי לכדרבי יצחק *דא"ר יצחק דבר תורה שוטה מתגרשת מידי דהוה אפיקחת בעל כרחה ומה טעם אמרו אינה מתגרשת ^ג^שלא ינהגו בה מנהג הפקר: **מתני'** ^ד^אמרו לו נכתוב גט לאשתך ואמר להן כתובו אמרו לסופר וכתב ולעדים וחתמו אע"פ שכתבוהו וחתמוהו ונתנוהו לו וחזר ונתנו לה הרי הגט בטל עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו: **גמ'** טעמא דלא אמר תנו הא אמר תנו נותנין מני ר"מ היא דאמר מילי מימסרן לשליח אימא סיפא עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו אתאן לר' יוסי דאמר *מילי לא מימסרן לשליח רישא ר"מ וסיפא רבי יוסי *אין רישא ר"מ וסיפא רבי יוסי אביי אמר כולה רבי מאיר היא והכא במאי עסקינן דלא אמר תנו אי הכי עד שיאמר תנו מיבעי ליה אלא הכא במאי עסקינן דלא אמר לבי תלתא א"ה עד שיאמר לשלשה מיבעי ליה אלא כולה רבי יוסי היא והכא במאי עסקינן דלא אמר אמרו אי הכי עד שיאמר אמרו מיבעי ליה ועוד *מי מודה רבי יוסי באומר אמרו *והתנן כתב סופר ועד כשר *ואמר רבי ירמיה חתם סופר שנינו ואמר רב חסדא מתניתין מני

ר'

שני אחין חרשים · כיון דהם חרשים לא איכפת לן בנשותיהן אם הן (א) *אחת פקחות דמ"מ הם לא כנסו אלא ברמיזה : וכן שתי אחיות חרשות · לא איכפת לן בפקחות של בעלים דהן לא נכנסו אלא ברמיזה לפיכך פטורות מן החליצה דיוצאה משום אחות אשה דכל עריות פטורות מן החליצה : ואם היו נכריות · ומת אחד מהן השני אינו יכול לחלוץ מפני שהוא חרש או שהיא חרשת ואינה יכולה לומר מאן יבמי אלא יכנסו : ואם רצו להוציאן · אחרי כן יוציאו דאתי גט חרש ומפקע זיקת קידושי חרש אלמא היכא דנפלה ליה מאחיו חרש מפיק ולא גזרינן אטו אחיו פקח : כדשנין מעיקרא · דנפלה ליה מאחיו פקח : חלוקין עליו חביריו · דאפי' פקח ונתחרש אינו יכול לגרש ואפי' יודע לכתוב ולא תימא רשב"ג מפרש מילתיה דתנא קמא דהכי שמיע ליה לרבי יוחנן דמיפלג פליג : נישטת · היא משגעת : לא יוציא · אסור להוציאה ואע"פ שפקחת ונתחרשה יוציאה דאשה לא בעינן דעתה שהרי יוצאה לרצונה ושלא לרצונה היכא דנשטת אמור רבנן לא יוציא דכיון שאינה יודעת לשמור עצמה ינהגו בה הפקר בזנות וכן מפרש לקמן : ואע"ג דחריף · אבל מדבר מתוך הכתב לא ממעט : אי נמי · האי עולמית לכדרבי יצחק אתא למידק מינה מדקתני סיפא עולמית ורישא לא תנא עולמית משום דרישא דרבנן כדרבי יצחק וסיפא דאורייתא דגבי מגרש בעינן דעתו שהאיש אינו מוציא אלא לרצונו : אפיקחת בעל כרחה · מתגרשת ואע"פ שלא מדעתה : **מתני'** אמרו לו · לבריא או לשכיב מרע חכם : נכתוב גט לאשתך · שלא תיזקק ליבם : ואמר להם כתובו · והם אמרו לו לסופר כו' : **גמ'** טעמא דלא אמר להם תנו · בלא כתבו דכיון דאמר להם כתבו מקפיד היה בדבר שלא יאמרו לאחר ויכתוב שבושת הוא לו לגלות שאינו יודע לכתוב גט ובהא אפי' ר"מ מודה *לקמן בפרק התקבל שאם אמר כתבו גט לאשתי אפילו אמר לב"ד לא עשאם ב"ד להרשות את אחרים על כך : הא אמר תנו · גט לאשתי ולא אמר כתבו אומרים לאחרים ויכתבו ויתנו דעשאן ב"ד ועל כרחין כגון שהיו שלשה דאילו לשנים אפי' ר"מ מודה שאפי' לא אמר כתבו אלא תנו צריכים הם עצמם לכתוב דהכי תנן לקמן *אמר לשנים תנו גט לאשתי או לשלשה כתבו ותנו גט לאשתי יכתבו הם עצמם ויתנו אבל אמר לשלשה תנו יאמרו לאחרים ויכתבו ויתנו מפני שעשאם ב"ד דברי ר"מ ופליג רבי יוסי עליה דאפילו לשלשה נמי אע"ג דלא אמר כתבו צריכין הם עצמם לכתוב ומתניתין דנקט כתבו משמע דאי לא אמר כתבו לא הוי פסיל האי גיטא וכגון שהיו שלשה ורבי מאיר היא : דאמר מילי מימסרן לשליח · דכך ארך הוא לעשות שליח דברים והוי נמי כדברים שלוחו של אדם כמותו הלכך היכא דהוו ג' דאיכא למימר עשאן ב"ד לומר לאחרים אמרו לסופר ויכתוב ולעדים ויחתומו : עד שיאמר לסופר כתוב · משמע דאין לך לד היתר לומר לאחרים לכתוב אלא השומע מפיו הוא יכתוב ואפילו שלשה ואפי' לא אמר כתבו : הכא במאי עסקינן · הך סיפא דקתני עד שיאמר לסופר עצמו : דלא אמר תנו · בלא כתבו והכי קאמר האומר כתבו אינו כשר אלא א"כ אמר לסופר עצמו : אי הכי · כיון דאיכא לד היתר לומר לאחרים הכי איבעי ליה למיתני אינו גט עד שיאמר תנו בלא כתבו וכל שכן פשיטא דכי אמר לסופר עצמו אלא ודאי דוקא קאמר סיפא באומר תנו: והכא במאי עסקינן דלא אמר לשלשה · ובשנים מודה ר"מ דאפילו אמר תנו כותבין הן עצמן דלא עשאם ב"ד: אלא כולה רבי יוסי היא· והא דנקט ברישא כתובו להו למידק דאילו אמר תנו בלא כתבו אומרים לאחרים ויכתבו אלא הייתו טעמא דפסול דלא אמר אמרו והכי דייקא מינה טעמא דלא אמר אמרו הא אמר לשנים אמרו לפלוני ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתומו ואמרו לאותו סופר וכתב ולאותן עדים וחתמו שפיר דמי דמודי רבי יוסי בהא שהרי עשאן שלוחין לכך : וא"ר ירמיה חתם סופר שניהו · לא תימא דמתכשר גט בחתימת עד אחד וכתב יד סופר שני אלא הכי קאמר חתם הסופר בגט עד ועד שני עמו כשר : ואמר רב חסדא · מתני' דמכשר להחתים סופר בגט :

ר'

אי נמי לכדרבי יצחק · אביי נמי דייק עולמית לכדרבי יצחק בפרק חרש (יבמות קיג:) דקאמר התם אף אנן נמי תנינא (ג) כדרבי יצחק ודייק מדקתני עולמית גבי נשתטה ולא תנא גבי נישטת היא אלא דהכא דייק מדקתני עולמית אתרוייהו אנתחרש ונשתטה הא דקתני ליה אחרש אשמועינן אפי' יכול לדבר ע"י כתב ואנשתטה לכדרבי יצחק ורב פפא דחי דמ"מ איכא למימר דלא אתא עולמית אלא לכדרבי יצחק גרידא : **הכא** במאי עסקינן דלא אמר תנו · וא"ת וכי לא ידע שיקשה לו עד שיאמר תנו מיבעי ליה דמאי זה דקדק תחלה דסיפא כרבי יוסי מדקתני עד שיאמר לסופר כתוב ולא קתני עד שיאמר תנו וי"ל דהמתרץ סבר דלהכי לא תנא עד שיאמר תנו משום דכבר שמעינן ליה מדיוקא דרישא דקתני כתבו משמע הא אמר תנו נותנין ולהכי אשמועינן בסיפא דבכתבו לא מהני עד שיאמר לסופר כתוב וטעמא דרישא קמפרש דלהכי לא מהני · מה שעשו אחרים בלשון כתובו משום דמילי לא מימסרן לשליח ולא מהני עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו ופריך עד שיאמר תנו מיבעי ליה דכיון דלא שמעינן ליה אלא מדיוקא דרישא הוה ליה למיתני בסיפא בהדיא עד שיאמר תנו: **הכא** במאי עסקינן דלא אמר לתלתא · ה"נ תימה וכי לא ידע שיקשה לו עד שיאמר לג' מיבעי ליה ועוד דאי בדלא אמר לתלתא מאי איריא כתבו תנו נמי לא מהני וי"ל דהשתא מוקי רישא בכל ענין בין אמר לב' בין אמר לשלשה ומשום שלשה נקט כתבו דהא אם אמר תנו נותנין ולהכי לא מצי למיתני בסיפא עד שיאמר לשלשה דהא בשלשה נמי מיירי דכתבו לא מהני אפי' בשלשה ומ"מ פריך דה"ל למיתני בסיפא ולפרש בהדיא עד שיאמר לשלשה תנו : **הכא** במאי עסקינן דלא אמר אמרו · סלקא דעתא דלא שייך לאקשויי עד שיאמר אמרו מיבעי ליה דניחא ליה למינקט דומיא דרישא שהבעל מצוה לעדים עצמם לעשות אבל אומר אמרו אומר לאחרים שיאמרו לעדים לעשות וא"ת השתא דמוקי לה כרבי יוסי אמאי נקט כתבו הוה ליה למינקט תנו וכ"ש כתבו ועוד כיון דכתבו נהו דוקא והוא הדין תנו נימא דהוא הדין נמי אמרו ותיתי שפיר סיפא עד שיאמר לסופר כתוב כו' ויש לומר דלא חש למיתני תנו דמסיפא שמעינן דהוא הדין תנו מדלא תנא עד שיאמר תנו :

ומשום

תוספות רי"ד

קדושי תורה ואין לו כח להפקיעם לא ברמיזה ולא בכתבו וק' לרב כהנא אמר רב ומהדר תנאי הוא דתניא ארשב"ג בד"א בחרש מעיקרו אבל פקח ונתחרש הוא כותב ואחרים חותמין על כתב ידו · פי' בד"א שאין סומכין על כתב ידו אלא בחרש מעיקרא שלא למד לכתוב מדעת אבל פקח ונתחרש שלמד הכתיבה בעודו פקח סומכין על כתבו והוא כותב הגט ואחרים חותמין עליו ונותנו לאשתו ומפקיע קדושי פקחותו כרב כהנא אמר רב : ומקשה חרש מעיקרו לא אדרבה (מיקלקל) כשם שכנס ברמיזה כך מוציא ברמיזה ובכל רמזיו סומכין וכ"ש על כתיבתו ומהדר אי באשתו הכי נמי הכא במאי עסקינן ביבמתו יבמתו דנפלה ליה ממאן אילימא דנפלה ליה מאחיו חרש סוף סוף כשם שכנס ברמייה כך מוציא ברמיזה אלא דנפלה ליה מאחיו פקח נמצא עכשיו דפליגי רבנן ורשב"ג בכתיבת החרש דרבנן סברי חרש לא יועילו רמזיו ולא כתיבתו לגבי גט וכגון שכנס בעודו פקח שקדושיו קדושי תורה דאי בחרש מעיקרו ליכא מאן דפליג דכשם שכנס ברמיזה כך מוציא ברמיזה ואתא רשב"ג למימר איזו כתיבת חרש אין סומכין עליה מחרש מעיקרו שלא למדה מדעת אותה כתיבה ודאי לא מהניא גבי יבמתו שנפלה לפניו מאחיו פקח שאין ביאתו וגיטו חשובים להפקיע זיקה דאורייתא ואפילו ע"י כתב אבל **בכתיבת פקח ונתחרש שלמדה** בעודו פקח מהניא כתיבתו **לאחר** שנתחרש להפקיע קדושי פקחותו ואע"פ שרמזיו אין מועילין כתיבתו מועלת ורב כהנא אמר רב דאמרי כרשב"ג : א"ר יוחנן חלוקים עליו חביריו על רשב"ג · פי' היא הברייתא שהבאנו למעלה ואתא ר' יוחנן למימר דרשב"ג דאמר בד"א בחרש מעיקרו לאו לפרושי דת"ק קאמר ולא אתי לאיפלוגי עליה אלא קים ליה לר' יוחנן דמיפליג פליגי: אמר אביי אף אנן נמי תנינא נשתטה לא תצא · פי' מפני שאין לה יד ואין לה דעת לשמור גיטה · נתחרש הוא או נשתטה לא יוציא עולמית מאי עולמית לאו אע"ג שיכול לדבר מתוך הכתב שאין לחלק בין כתיבתו לשאר רמזיו וכיון דרבנן פליגי עליה דרשב"ג וסתם מתני' דיבמות נמי פליגא עליה הלכה כסתם מתני' ולקמן בפרק[?] נמי אמרינן לאפוקי מדרב כהנא אלמא לית הלכתא כותיה שאין סומכין על כתיבתו כמו שאין סומכין על רמזותיו להפקיע קדושי פקחות : כתני' אמרו לו נכתוב גט לאשתך אמר להם כתובו אמרו לסופר וכתב ולעדים וחתמו אף על פי שכתבוהו וחתמוהו ונתנוהו לו וחזר ונתנו לה הרי הגט בטל עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו ודייקינן טעמא דלא אמר תנו הא אמר תנו [נותנין] ומתני' מני ר' מאיר היא דאמר מילי ממסרן לשליח אימא סיפא עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו אתאן לר' יוסי דאמר מילי לא מימסרן לשליח

ואסקה

עין משפט נר מצוה

כו א מיי' פ"ז מהל' יבום הלכה טז סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קעה סעיף יג:

כז ב ג מיי' פ"י מהל' גירושין הלכה כג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קיט סעי' ו:

כח ד מיי' שם פ"ב הלכה ה סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קכ סעיף ד :

מסורת הש"ס

[נ"ל אחות]

יבמות קי: קיב:

ס"א אלמא לא גזרין חרש אטו פקח

שם

שם קיב:

[לעיל כט: וש"נ]

אמר אביי אין רישא ר"מ וסיפא ר' יוסי רבא אמר כולה ר"מ ס"א מ"ד

[ולפנינו היא לעיל סו:] עי' תוס' לעיל ר"פ התקבל

[לעיל סו: לקמן עג.]

[לעיל סו: לקמן פו: פז.]

[לעיל סו: לקמן פח.]

[ולפנינו היא לעיל סו:]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שני אחין וכו' אם הן פקחות כו' ל וחיבת אחת נמחק : (ג) תוס' ד"ה אי נמי וכו' נמי תנינא לכדרבי יצחק :

ר' יוסי היא דאמר *מילי לא מימסרן לשליח אי ס"ד מודה ר' יוסי באומר אמרו נפיק מינה חורבא דזימנין דאמר להו לשנים אמרו לסופר ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו ומשום כיסופא דסופר חיישי ומחתמי ליה ובעל לא אמר הכי אלא מחוורתא רישא ר"מ וסיפא ר' יוסי רב אשי אמר כולה ר' יוסי היא ולא מיבעיא קאמר לא מבעיא היכא דלא אמר תנו אלא אפי' אמר תנו לא ולא מיבעיא היכא דלא אמר לבי תלתא אלא אפי' אמר לבי תלתא לא ולא מיבעיא היכא דלא אמר אמרו אלא [א]אפילו אמר אמרו נמי לא תניא כוותיה דרב אשי כתב סופר לשמה וחתמו עדים לשמה. אע"פ שכתבוהו וחתמוהו ונתנוהו לו ונתנו לה הרי הגט בטל עד שישמעו קולו שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו ישמעו לאפוקי ממ"ד *מודה רבי יוסי באומר אמרו קולו לאפוקי *מדרב כהנא אמר רב:

מתני' *[ב]זה גיטך אם מתי זה גיטך מחולי זה זה גיטך לאחר מיתה *לא אמר כלום [ג]מהיום אם מתי מעכשיו אם מתי [ד]ה"ז גט *מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט ואם מת חולצת ולא מתייבמת [ה]זה גיטך מהיום אם מתי מחולי זה ועמד והלך בשוק וחלה ומת אומדין אותו אם מחמת חולי הראשון מת ה"ז גט ואם לאו אינו גט:

גמ' אלמא אם מתי כלאחר מיתה דמי והדר תני מהיום אם מתי מעכשיו אם מתי אלמא אם מתי לאו כלאחר מיתה דמי אמר אביי אם מתי שתי לשונות משמע משמע כמעכשיו ומשמע כלאחר מיתה אמר לה מהיום כמאן דאמר לה מעכשיו דמי לא אמר לה מהיום כמאן דאמר לה לאחר מיתה דמי: זה גיטך אם מתי לא אמר כלום: אמר רב הונא וחולצת והא לא אמר כלום קתני לא אמר כלום דאסירא לעלמא וליבם נמי אסירא והא מדסיפא חולצת מכלל דרישא יבומי נמי מיבמה מתני' כרבנן ורב הונא (א)דאמר כר' יוסי *דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו אי רבי יוסי חליצה נמי לא תיבעי וכ"ת מספקא ליה לרב הונא אי הלכתא כר' יוסי או אין הלכה כר' יוסי ומי מספקא ליה *והא רבה בר אבוה חלש עול לגביה רב הונא ורב נחמן א"ל רב הונא לר"נ בעי מיניה מרבה בר אבוה הלכה כרבי יוסי או אין הלכה א"ל טעמא דרבי יוסי לא ידענא הלכה איבעי מיניה א"ל את בעי מיניה הלכה וטעמיה דרבי יוסי אנא אמינא לך בעי מיניה א"ל הכי אמר רב [ו]הלכה כרבי יוסי לבתר דנפק א"ל היינו טעמא דרבי יוסי דקסבר [ז]זמנו של שטר מוכיח עליו אלא מספקא ליה

אי

רש"י

ר' יוסי היא · הלכך ליכא למיחש לחורבא דאילו לר"מ איכא למיחש דלמא זימנין דאמר לשנים אמרו לפלוני ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו ואזלי הני שלוחי וחיישי לכיסופא דסופר ומחתמי ליה בלא דעת הבעל אבל לר' יוסי ליכא למיחש להכי שהרי לא יכתוב סופר גט אלא אם כן ישמע מפי הבעל עצמו: ואי ס"ד מודה ר' יוסי באומר אמרו · הך חורבא גופה לר' יוסי איתא: כולה ר' יוסי היא · ורישא דאמר כתבו לאו דווקא דאפילו תנו נמי פסול כדקתני סיפא עד שיאמר לסופר ויכתוב ואורחא דתנא למיתני ולאוסופי ונקט למילתיה בלשון לא מבעיא הך אלא אפילו הא נמי פסיל עד שיאמר כו': תניא כוותיה דרב אשי · דבאומר אמרו נמי פסיל רבי יוסי: לאפוקי מדרב כהנא · דאמר לעיל (דף עא·) חרש שיכול לדבר מתוך הכתב כותבין ונותנין גט לאשתו: מתני' אם מתי לא אמר כלום · דמשמע לכשאמות ואין גט לאחר מיתה: זה גיטך מחולי זה · משמע מחולי זה ואילך וכיון שמת מתוך החולי נמצא שאין הגט חל אלא לאחר מיתה: מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט · מספקא לן אי תנאה הוי מהיום אם אמות וכיון שמת נתקיים התנאי ונמצא שהוא גט משעת נתינתו או חזרה הוי שחזר בו ממאי דאמר מהיום ואמר לאחר מיתה יהא גט ואינו כלום דבשלמא גבי מתנה איכא למימר גופא מהיום ופירא לאחר מיתה אבל הכא ליכא למימר הכי ואי משום תנאה ה"ל למימר מהיום אם מתי ובגמרא פריך מ"ש מרישא: חולצת · שמא אינו גט: ולא מתייבמת · שמא גט הוה והויא לה גרושת אחיו וקיימא עליה בכרת הואיל ולא החזירה: גמ' והדר תני כו' אלמא לאו כלאחר מיתה דמי · דאילו במהיום ולאחר מיתה תני סיפא גט ואינו גט: משמע כמעכשיו · אם יתקיים תנאי זה שאמות וכשמת הוה גט למפרע · אבל לאחר מיתה לא משמע תנאה וספוקי מספקא לן: וחולצת · כלומר אסורה להתייבם דמספקא ליה אי הוה גט אי לא ולקמיה מפרש ואזיל: והא מדסיפא · גבי מהיום ולאחר מיתה תנא חולצת ברישא לא תנא מכלל דדוקא קתני: מתני' · דבעי מהיום: כרבנן · דפליגי עליה דרבי יוסי בית טחלין (ב"ב קלו·) דקא תני הכותב כל נכסיו לבנו צריך שיכתוב מהיום ולאחר מיתה ואי לא ה"ל מתנה לאחר מיתה וה"נ גט לאחר מיתה הוא: ורב הונא כר' יוסי דאמרי' התם אינו צריך דקסבר זמנו של שטר מוכיח עליו דמהיום נתן לו את גוף הקרקע והפירות יאכל הוא בחייו דאם לא נתן לו הגוף מעכשיו למה נכתב זמן בשטר המתנה: חליצה נמי לא ליבעי · דהא אמר אע"ג דלא כתב מהיום כמאן דכתב מהיום דמי ומהיום אם מתי תנן במתני' דכשר: טעמא דר' יוסי לא ידענא · אמאי קאמר ה"ל:

זעל

תוספות

משום כיסופא דסופר חיישי ומחתמי ליה · הוה מצי למנקט כיון דאמר מר כשר ולא תעשה סו' ולאסוקי כדמסיק בהתקבל (לעיל סו·) אלא לפי שסבר דקדק *ולא תם לחזור ולהאריך ומכאן יש להוכיח דפרק מי שאחזו סדרו אחר התקבל*:

לא מיבעיא היכא דלא אמר לבי תלתא כו' · לא מיבעיא קאמר אתי אפי' לר"מ דקאמר לא מיבעיא כתבו אלא אפי' תנו כיון דמיירי בב' כדקאמר בתר הכי לא מיבעיא היכא דלא אמר לבי תלתא אע"ג דקאי לרבי יוסי אין לחוש דמדקדק כל לא מיבעיא שיכול לומר ויש ספרים דגרסי לא מיבעיא היכא דלא אמר לבי תלתא תנו אלא אפילו אמר לבי תלתא תנו:

תניא כוותיה דרב אשי · לכאורה משמע דלא מייתי מינה ראיה אלא דלא מודה ר' יוסי באומר אמרו אבל הרב רבי אלחנן פירש בשם ר' יצחק דמוכח מינה דלא מיבעיא קאמר כדמשני רב אשי דודאי אי הוי תני נכתוב גט לאשתך כו' הוה דייקינן הא אמר תנו נותנין כדדייק אמתני' והוי רישא ר"מ אבל השתא דנקט כתב הסופר לשמה דמשמע הא אם אמר לשום אדם מהני והא ליתא דאפילו לר"מ לא מהני אלא ודאי לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא לא אמר כתבו אלא אפי' אמר כתבו ולא מיבעיא דלא אמר תנו כו' כדדייק אמתני':

קולו לאפוקי מדרב כהנא כו' · וא"ת ואמאי נקט מדרב כהנא ממתני' נמי אתיא לאפוקי דמכשרה בהרכנת הראש בלא קול וי"ל דמסתברא דהרכנה דמתני' מהני כמו קול· כיון דקים לן שמתרצה לא בעינן שמיעת הקול כמו אם גט זה לאשתי אם היה זכות לה לא היה יכול לחזור בו ואע"פ שהיא אינה אומרת כלום כיון שהיא מתרצה בלא שמיעת קולה הוי שלוחה ובברייתא דנקט עד שישמעו קולו לא שנה אלא למעוטי חרש דרב כהנא דמסתבר למעוטי:

מהיום אם מתי מעכשיו אם מתי הרי זה גט · כתב ר"ת מהיום אם מתי אם מת בו ביום לא ידענא מה אדון בה ולרבינו אלחנן נראה דמהיום הוי כמו מעכשיו ודעתו שיהא גט לאלתר דמסתמא דלכך נתן גט שירא למות וכי אין לו לירא שמא ימות בו ביום אלא ודאי לאלתר קאמר שיהא גט ומכל מקום נכון להחמיר: הכי אמר רב הלכה כרבי יוסי · והא דאמרינן בפרק בתרא (לקמן פה:) התקין רב בגיטא מן יומא דנן ולעלם ולאפוקי מדרבי יוסי אין זה אלא לסופרא בעלמא דהא כרבי יוסי ס"ל כדאמר הכא ואית דגרים לקמן רבא לפי זה צריך לומר נמי דלסופרא בעלמא תקן דהא אמר בסמוך דלרבא פשיטא ליה דהלכה כרבי יוסי אפילו בעל פה וכן פירש בקונטרס · לקמן*):

*) [ועי' תוס' לעיל נט: ד"ה משום]

אי

עין משפט נר מצוה

[צ"ל לא]

[וע"ע תוס' ריש מריס בשם ר"י וב"ב יב. ד"ה אטו ועי' תוס' ביצה לו: ד"ה ולמינסי וקל"ע]

כט א מיי' פ"ב מהל' גירושין הלכה ה סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קכ סעיף ד:

ל ב מיי' פ"ט מהל' גירושין הלכה יב סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קמה סעיף א:

לא ג מיי' שם הלכ' יג טוש"ע שם סעיף ב:

לב ד מיי' שם הלכה יד טוש"ע שם סעיף ג:

לג ה מיי' שם הלכה יח טוש"ע שם סעיף ז:

לד ו ז מיי' פי"ב מהל' זכייה הלכה טו סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן רנח סעיף א:

[עי' מה שפי' תוספות כתובות ב: ד"ה הרי זה]

מסורת הש"ס

[ובפ"ו כש. וב"ע]

[לעיל סז:]

[לעיל עא·]

ב"ב קמו· ב"ב קלו·

קידו' ס· ב"ב קנ·

[לקמן עז: עי' שם. ב"ב ... לו· ע"ש לו· תוספתא דכתובות פ"ח]

ב"ב קלו·

הגהות הב"ח

(א) גמ' ורב הונא כר' יוסי כצ"ל ותיבת דאמר נמחק:

תוספות רי"ד

ואסקה רב אשי כולה ר' יוסי היא לא מבעיא קאמר לא מבעיא היכא דלא אמר תנו אלא אפי' אמר תנו נמי לא ולא מיבעיא היכא דלא אמר אמרו אלא אפילו אמר אמרו נמי לא: תניא כותיה דרב אשי כתב הסופר לשמה וחתמו עדים לשמה אף על פי שכתבוהו וחתמוהו ונתנוהו לו וחזר ונתנו לה הרי הגט בטל עד שישמעו קולו שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו ישמעו לאפוקי ממ"ד מודה ר' יוסי באומר אמרו קולו לאפוקי מדרב כהנא אמר רב [דאמר] חרש שיכול לדבר מתוך הכתב כותבים ונותנין גט לאשתו: מתני' זה גיטך אם מתי זה גיטך מחולי זה [זה] גיטך לאחר מיתתי לא אמר כלום: מהיום אם מתי מעכשיו אם מתי הרי זה גט מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט ואם מת חולצת ולא מתיבמת · פי' זה גיטך אם מתי משמע שיהא גט לאחר שאמות ומשום הכי לא אמר כלום שאין גט לאחר מיתה דבעי' שיהא המגרש חי בשעת קנין הגט והגט הזה אינו קונה כ"א לאחר מיתה · זה גיטך מחולי זה צ"ל (הא') [על]אם מתי קאי בין אם אומר לה זה גיטך אם מתי בין אם אמר לה זה גיטך אם מתי מחולי [זה] ומת לא אמר כלום ומתיבמת (ולא אמרינן שמא נשתנה חליו ולא מת מאותו החולי) הכי משמע אם מתי מחולי או אם לא אעמוד מחולי והרי מת ולא עמד וכיון דאינו קונה אלא לאחר מיתה לא אמר כלום · אבל אם אמר מהיום אם מתי או מעכשיו אם מתי הרי זה גט דכיון דאמר מהיום או מעכשיו למפרע הוא קונה משעה שמסרו בידה ואין זה גט לאחר מיתה וכשאמר מהיום ולאחר מיתה מספקא לן אי תנאה הוי וכאילו אמר מהיום אם מתי דמי וקונה למפרע אי חזרה הוי שתחילה אמר מהיום ואח"כ חזר ואמר שלא יהא גט אלא לאחר מיתה ואינו כלום הלכך מספיקא חולצת דלמא חזרה הוי ולא הוי גיטא ואינה מתיבמת דלמא תנאה הוי והוי גיטא ולא דמי למתנה דכתב ביה מהיום ולאחר מיתה והיא קיימת דהתם אמרינן גופא מהיום ופירא לאחר מיתה אבל הכא ליכא למימר הכי: רבה בר אבוה חלש עייל לגביה רב הונא ורב נחמן ורבא א"ל רב הונא לרב נחמן בעי מיניה מרבה הלכה כר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו ולא בעינן מהיום אי לא בעא מיניה א"ל הכי אמר רב הלכה כר' יוסי ולית הלכתא כר' יוסי מדאמרי' לקמן בפרקין ורבותינו התירוה לינשא וסברי לה כר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו ולא הודו לו כל סייעתו אלמא אין הלכה כמותו ובפרקין לקמן אמרינן מן יומא

דין

אי א"ר יוסי בעל פה אי לא אמר ומי מספקא ליה והתנן *ה"ז גיטך אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש אינו גט ותני עלה *רבותינו התירוה להינשא ואמרי' מאן רבותינו אמר רב יהודה אמר שמואל בי דינא דשרו מישחא וסברי לה כר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו אלא מספקא ליה אי הלכה כר' יוסי בעל פה או אין הלכה ומי מספקא ליה והאמר רבא ה"ז גיטך אם מתי ושאני מת ה"ז גט כשאמות ולאחר מיתה אין זה גט היכי דמי אילימא דאמר לה מהיום ורבנן צריכא למימר והתנן מהיום אם מתי ה"ז גט ואלא לאו דלא אמר לה מהיום ור' יוסי ש"מ הלכה כר' יוסי לרבא פשיטא ליה לרב הונא מספקא ליה ואב"א לעולם דאמר לה מהיום ורבנן והני לישני איצטריכי ליה שאני מת כאם מתי דמי כשאמות כלאחר מיתה דמי ואיכא דמתני לה אסיפא זה גיטך לאחר מיתה לא אמר כלום אמר רב הונא ולדברי ר' יוסי חולצת פשיטא מדסיפא לרבנן חולצת רישא נמי לר' יוסי חולצת מהו דתימא רבי יוסי בהא כרבי ס"ל דאמר גיטא מעליא הוי וחליצה נמי לא תיבעי קמ"ל דלא רבי סבר לה כר' יוסי ולא ר' יוסי סבר לה כרבי רבי לא סבר לה כרבי יוסי דקתני כזה גט למעוטי דרבי יוסי ור' יוסי לא סבר לה כרבי דקתני כזה גט למעוטי דרבי רבי מאי היא *דתניא מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט דברי חכמים רבי אומר כזה גט רבי יוסי מאי היא דתנן *כתבו ותנו גט לאשתי אם לא באתי מיכן ועד י"ב חדש כתבוהו בתוך י"ב חדש ונתנו לאחר י"ב חדש אינו גט ר' יוסי אומר כזה גט: זה גיטך מהיום אם מתי מחולי זה ועמד והלך בשוק כו': *אמר רב הונא גיטו כמתנתו מה מתנתו [א]אם עמד חוזר אף גיטו אם עמד חוזר ומה גיטו אע"ג דלא פריש [ב]כיון דאמר כתובו אע"ג דלא אמר תנו [ג]אף מתנתו כיון דאמר תנו אע"ג דלא קנו מיניה תנן זה גיטך מהיום אם מתי מחולי זה ועמד והלך בשוק וחלה ומת אומדים אותו אם מחמת חולי הראשון מת ה"ז גט אם לאו אינו גט וא"א אם עמד חוזר למה לי אומדנא הרי עמד אמר מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא שניתק מחולי לחולי והא עמד קתני עמד מחולי זה ונפל לחולי אחר והא הלך בשוק קתני הלך על משענתו

והא

בעל פה · כגון גבי גט שכתב כהלכתו וכשמוסרו לה אומר זה גיטך אם מתי הלכך לא דמי לשטר שכיון שכתב התנאי אגל הזמן בשטר איכא למימר דזמן מוכיח דמהיום קאמר אבל על פה דלמא כי מסריה ניהלה הדר ביה מזמן דשטרא ומסריה ניהלה ע"מ לאחר מיתה הואיל ולא אמר מהיום. אינו גט · דהא לא שוייה גט עד י"ב חדש והו"ל גט לאחר מיתה: בי דינא דשרו משחא · ר' יהודה נשיאה שהתיר שמנן של עובדי כוכבים במסכת ע"ז (דף לז:) : אם מתי ושאני מת · איזה משתי לשונות הללו דלשון תנאי הם: שאמות · משמע לכשאמות יהא גט: צריכא למימר · הא בהדיא תנן לה במתני' מהיום אם מתי ה"ז גט: ור' יוסי · ואשמעינן רבא דבעל פה נמי אמרה ר' יוסי והלכתא כותיה: דמתני לה · לדרב הונא לעיל: ולדברי ר' יוסי · דאמר כי לא אמר מהיום כמאן דאמר מהיום דמי: חולצת · דזמן השטר הו"ל כמהיום וכי מסריה ניהליה ואמר זה גיטך לאחר מיתה מספקא לן אי תנאה הוא אי חזרה הוא: מדסיפא · כי אמר מהיום ולאחר מיתה תנא מתני' חולצת לרבנן מכלל דלאחר מיתה לר' יוסי נמי חולצת דהא לרבי יוסי כמהיום ולאחר מיתה דמי ור' יוסי ורבנן לא איפלוג אלא בהא לחודה דלר' יוסי בלאו מהיום כמהיום ולרבנן יש חילוק: כרבי ס"ל · דאמר לקמן גט הוא ופליג אדרבנן וקסבר תנאה הוא והואיל ואשכחן לרבי דפליג אימא ר' יוסי נמי פליג דהא שמעינן ליה דמיקל בתנאי: דקתני כזה גט · במילתיה דרבי: למעוטי דר' יוסי · היכא דלא אמר מהיום דכיון דקתני כזה משמע דכי האי גוונא הוא דמכשר אבל בלאו מהיום פסול: דקתני כזה גט · ר' יוסי גבי תנאי לקמן (עו:) ועל כרחיך למעוטי אתא ולא אשכחן דלמעטיה אי לאו הא דמהיום ולאחר מיתה ואשמועינן דאע"ג דגבי מתנה כשר התם הוא דהכי קאמר ליה גופא מהיום ופירי לאחר מיתה אבל בגט כיון דלאו לשון תנאי הוא הויא ליה ספק תנאה ספק חזרה: *רבי יוסי מאי היא · היכא קתני כזה גט: ר' יוסי אומר כזה גט · מדהוה ליה למימר אם לא באתי כתבו ותנו ואמר כתבו ותנו אם לא באתי ה"ק כתבו עכשיו ותנו אם לא באתי: *והלך גרסינן: גיטו · דשכ"מ כמתנתו: מה מתנתו · אמרינן בב"ב (דף קנא:) אם עמד חוזר: אף גיטו אם עמד חוזר · ולא מיבעיא היכא דאמר אם מתי דהא לא מת אלא אפילו לא אמר אם מתי אלא יהב לה גט סתמא אם עמד חוזר דמסתמא אדעתא דמיתה יהב לה והא לא מת: אע"ג דלא אמר תנו · כדתנן בהאומר התקבל (לעיל סה:) רבי שמעון שזורי אומר אף המסוכן כיון דאמר כתבו אף על גב דלא אמר תנו אדעתא למיתב קאמר: הרי עמד · ובטל הגט מאליו: שניתק מחולי לחולי · ואין זו עמידה אלא אם כן בא לכלל רפואה שעה אחת: על משענתו · כשען על מקלו ולפולס חולה הוא והא דנקט הלך לאו משום דעמידה היא דתילף מינה אם עמד אינו חוזר אלא הא קמשמע לן טעמא דהלך הוא דבעי אומדנא אם מחמת חולי הראשון מת דאיכא למיחש הואיל והלך ניצל מאותו החולי ומת מחולי אחר והוא אמר [א] מחולי זה: *איך · מי שלא הלך בשוק מכתמא אע"פ שניתק לחולי אחר יש בו מחולי הראשון ולא בעי אומדנא:

מתנתו

אי א"ר יוסי בעל פה · אם מבטל בדבורו הוכחת זמן השטר כיון שאין כתוב בו מהיום: לרבא פשיטא ליה · מכאן קשה על רשב"ם דפי' בים טחלין (ב"ב קלו·) גבי בעי מיניה רבא מרב נחמן בהקנאה מהו פי' אם מועיל הקנאה כמו מהיום א"ל בהקנאה אינו צריך ופי' רשב"ם היינו דלא כר' יוסי והכא משמע דסבר רבא כר' יוסי ואור"י דהתם איירי באין כתוב זמן בשטר ומתוקם כר' יוסי:

אמר רב הונא גיטו כמתנתו מה מתנתו כו' · פרש"י ור"ת מה מתנת שכיב מרע בלא שום תנאי חוזר אף גיטו נמי אם עמד חוזר ממילא בלא שום תנאי ומסיק דרבה ורבא לא ס"ל הא דרב הונא דכיון דאם עמד חוזר וכי מיית הוי גיטא אמרי יש גט לאחר מיתה כמו מתנה שאינה חלה עד לאחר מיתה כמו כן גט ואין להקשות לפירושו דכיון דבשתם אם עמד חוזר מה צריך במתני' למיתני מהיום אם מת מעכשיו אם מת בשתם נמי הוי כמהיום וכמעכשיו דאיצטריך לאשמועינן איזה לשון משמע מחיים ואיזה לאחר מיתה אבל קשה דאמאי הוצרך שמואל לתקן בגט דשכיב מרע לקמן בפרקין (דף עה:) אם ימות יהא גט ואם לאו לא יהא גט כיון דבשתם נמי חוזר אם עמד ומיהו י"ל דשמואל לא סבר כרב הונא אלא כרבה ורבא ומיהו קשה דהא אמרי' באיזהו נשך (ב"מ דף סו·) ההוא שכיב מרע דכתב גט לדביתהו איתנח אמרה ליה דביתהו אמאי קא מיתנחת אי קיימת דידך אנא וקאמר דפטומי מילי נינהו ופריך פשיטא ואמאי פשיטא והא רב הונא אית ליה הכא אם עמד חוזר ע"כ נראה לר"ת בכ"מ שנתן גט ולא התנה דאם עמד אינו חוזר ולא דמי למתנת שכ"מ דאם עמד חוזר דמתנה אינה חלה כלל אלא לאחר מיתה אבל גט חל מחיים דדעתו שיחול מיד הלכך אינו חוזר אם לא פירש וגיטו כמתנתו דקאמר רב הונא אומר ר"ת מדקאמר גיטו ולא קאמר גט שכ"מ משמע דקאי אמתני' דמהיום אם מת מחולי זה וקאמר מה מתנתו אפילו בלא תנאי אם עמד חוזר אף גיטו בתנאי אם עמד חוזר ממילא שאין כאן עוד תנאי כיון דעמד אע"פ ששוב חזר ונפל באותו חולי הראשון ומת רבה ורבא לא סבירא להו הא דרב הונא דאפי' עמד והלך בלא משענת כיון דשוב מת מאותו חולי אינו חוזר. והוה גט דאי לא הוי גט אע"פ שמת מאותו חולי יאמרו שאין תנאי החולי הזה גורם אע"פ שהתנה שהרי מת זה מאותו חולי אלא מיתה גורמת ולכך לא הוי גט כשעמד ויש גט לאחר מיתה אבל השתא דעמד אינו חוזר כיון דמת מאותו החולי יאמרו שתנאי החולי גורם ולא מיתה ופריך אם אמרת אם עמד חוזר למה לי אומדנא לפי' רש"י פריך מכ"ש דכיון דאמרת דאם עמד חוזר אף כשנתן גט סתם כ"ש הכא דפירש מהיום אם מת ולפי' ר"ת פריך בפשיטות:

והא

כתובות כ: [לקמן ע: פ"ו לז:]
כתובות כ: לקמן עה: [ע' תוס' ג. תוספתא פ"ט]
תוספתא פ"ה ע"ש קדושין נט: [לקמן עד:]
לקמן עו:
לעיל סו.
נ"א רבי מאי
שייך למתני'
שייך לדף עג.

עין משפט
נר מצוה

לה א מיי' פ"ח מהל' זכייה הלכה יד סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רנ סעיף ג:

לו ב מיי' פ"ב מהל' גירושין הלכה יב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמה סעי' ט:

לז ג מיי' פ"ח מהל' זכייה הלכה יז סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רנ סעי' א:

תוספות רי"ד

דין לאפוקי מדר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו: מתני' הרי זה גיטך מהיום אם מתי מחולי זה ועמד והלך בשוק וחלה ומת אומדין אותו אם מחמת חולי הראשון מת הרי זה גט ואם לאו אינו גט: אמר רב הונא גיטו כמתנתו מה מתנתו אם עמד חוזר אף גיטו אם עמד חוזר · פי' מתנתו דש"מ אע"ג דסתמא קא יהיב ולא פירש אם מיתי אם עמד מהליו מתנתו בטלה דאנן סהדי דלא נתן אלא מחמת מיתה לא אם יבריא אף גיטו נמי אע"ג דיהיב לה בסתמא ולא פי' אם מתי אם עמד חוזר שלא נתן לה אלא ע"ד מיתה לא ע"ד שיבריא

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה על משענתו וכו' והוא אמר אם מתי מחולי זה:

והא קמ"ל דהלך על משענתו הוא דבעינן אומדנא [א]אידך אומדנא נמי לא בעינן [ב]שמעת מינה שכיב מרע שניתק מחולי לחולי מתנתו מתנה אין דאמר רבי אלעזר משמיה דרב שכיב מרע שניתקמחולי לחולי מתנתו מתנה רבה ורבא [ג]לא סבירא להו הא דרב הונא גזירה שמא יאמרו יש גט לאחר מיתה ומי איכא מידי דמדאורייתא לא הוי גיטא ומשום גזירה שרינן אשת איש לעלמא אין *כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקעינהו רבנן לקדושין מיניה א"ל רבינא לרב אשי תינח דקדיש בכספא קדיש בביאה מאי איכא למימר א"ל שויוה רבנן לבעילתו בעילת זנות ת"ר *[ד]זה גיטיך מהיום אם מתי מחולי זה ונפל הבית עליו או הכישו נחש אינו גט אם לא אעמוד מחולי זה ונפל עליו בית או הכישו נחש ה"ז גט מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא *[ה]שלחו מתם אכלו ארי אין לנו ההוא גברא דזבין ארעא לחבריה קביל עליה כל אונסא דמתיליד לסוף אפיקו בה נהרא אתא לקמיה דרבינא א"ל זיל שפי ליה דהא קבילת עלך כל אונסא דמתיליד א"ל רב אחא בר תחליפא לרבינא אונסא דלא שכיח הוא איגלגל מילתא ומטא לקמיה דרבא אמר להו אונסא דלא שכיח הוא איתיביה רבינא לרבא אם לא אעמוד מחולי זה ונפל עליו בית או הכישו נחש ה"ז גט אמר ליה רבא ואימא מרישא אינו גט א"ל רב אחא מדפתי לרבינא ומשום דקשיא רישא אסיפא לא מותבינן תיובתא מינה אמר ליה אין כיון דקשיא רישא אסיפא לא איתמר בי מדרשא ומשבשתא היא זיל בתר סברא רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע זבן שומשמי *אגידא דנהר מלכא אגור מלחי לעבורינהו קבילו עלייהו כל אונסא דמתיליד לסוף איסתכר נהר מלכא אמרו להו אגורו חמרי אפקעינהו ניהלן דהא קבילתו עלייכו כל אונסא דמיתליד אתו לקמיה דרבא *אמר להו קאקי חיורי משלחו גלימי דאינשי [ו]אונסא דלא שכיח הוא:

מתני' *[ז]לא תתייחד עמו אלא בפני עדים אפי' על פי עבד אפי' ע"פ שפחה חוץ משפחתה מפני שלבה גס בה בשפחתה *מה היא באותן הימים רבי יהודה אומר כאשת

רש"י

מתנתו מתנה · אם מת מחולי האחר דהא אמרת לאו עמידה היא וגבי גט דמתני' הוא דבעינן אומדנא משום דמחולי זה קאמר לה: לא סבירא להו הא דרב הונא · דהיכא דלא אמר לה אם מתי סבירא להו דאם עמד אינו חוזר: גזירה שמא יאמרו יש גט לאחר מיתה · דאי עמד חוזר אתו למימר לא הוי גט עד דמיית וקא חזינן דלכי מיית הוי גיטא ש"מ יש גט לאחר מיתה ואתי לאכשורי זה גיטיך לאחר מיתה ולא ידעו דכיון דלא פריש מידי להכי יהבינא ניהלה שיהא גט מעכשיו וע"מ שימות: לא הוי גיטא · דהא אדעתא דמיית יהב לה והא לא מית: הוי גט · דאונסא דלא שכיח הוא ולא מסיק אדעתיה ולא אמר אלא דימות ע"י החולי: מאי שנא רישא כו' · אי אונסא דלא שכיח אסיק אדעתיה רישא נמי ליהוי גיטא דהא מתוך אותו חולי מת דמחולי זה לא משמע אלא מתוך חולי זה: שלחו מתם · על ידי מעשה שאירע באחד שאמר אם לא אעמוד מחולי זה ואכלו ארי ושלחו הדבר לארץ ישראל והשיבו אין לנו שיהא גט דאונסא דלא שכיח לא אסיק אדעתיה: קביל עליה · המוכר: כל אונסא דמתיליד בה · שיפלה את הלוקח: אפיקו בה נהרא · צוה המלך שיעבירו את הנהר דרך אותה שדה: שפי ליה · העמידה לפניו בשופי: ואימא מרישא · אדמותבת לי מסיפא תסייעי לי מרישא: לא איתמר בי מדרשא · במקום ישיבת תלמידי חכמים שיתרצוה: זיל בתר סברא · ומסתבר דאונסא דלא שכיח לא אסיק אדעתיה: זבון שומשמין · לקחו שומשמין: אגור מלחי · שכרו להם ספנים להוליכם לביתם: קבילו עלייהו · המוכרים: כל אונסא דמתיליד עלייהו בדרך: אסתכר נהר מלכא · ולא יכלו ספינות לעבור שעשו בו סכר שקורין איסקלוס"א: אמרו להו · רב פפא ורב הונא למוכרים אגורו חמרי כו': קאקי חיורי · אווזים לבנים לפי שהיו זקנים: משלחי גלימי · מפשיטין בגדי אנשים כלומר פוסקים עליהם דין להנאתן: **מתני'** לא תתייחד עמו · זה שנתן גט ואמר לה מהיום אם מתי לא תתייחד עמו שמא יבא עליה דאיכא למ"ד חיישינן שמא בעל לשם קדושין וצריכה גט שני ולמאן דלא חייש נמי מ"מ פנויה היא ואסור להתייחד עם הפנויה*: כאשת

תוספות

והא קא משמע לן דהלך על משענתו · פי' בשלמא כדקס"ד דהלך ממש ואם עמד אינו חוזר ניחא דנקט הלך לרבותא אע"ג דהלך ממש צריך אומדנא כיון דעמד אינו חוזר אבל למאי דקאמר דהלך לאו ממש אלא על משענתו אם כן פשיטא דצריך אומדנא ולהכי קאמר קמ"ל דהליך על משענתו כו': **מאי** שנא רישא ומ"ש סיפא · בירושלמי מפרש טעמא רבה איכא דברישא הרי לא מת מחולי זה אבל בסיפא אם לא יעמוד קאמר והרי לא עמד דלא עמד משמע בין ע"י החולי בין ע"י דבר אחר אבל גמרא שלנו אינו סובר חילוק זה אלא בכולם משמע ליה שימות מתוך חולי זה: **איתיביה** רבינא לרבא אם לא אעמוד מחולי זה ונפל עליו הבית · תימה מאי פריך ליה רבינא לרבא מגט הא אית ליה לרבא בפרק קמא דכתובות (דף ג:) ללישנא קמא שהוא עיקר כדמוכח בהשולח (לעיל דף לד·) דאין טענת אונס בגיטין כדמפרש התם משום צנועות ומשום פרוצות ומאי מהדר ליה רבא נמי ואימא מרישא דאינו גט והא סבר רבא התם דאין טענת אונס בגיטין ואפי' באונסא דלא שכיחא איירי התם דשכיח אמרינן התם דלכ"ע אין אונס דמייתי מהא דפסקיה מברא ודאי אונס דשכיח שאני דהוה ליה לאסוקי אדעתיה ואור"י דאיכא שלשה גווני אונס דאונס דשכיח לגמרי לכ"ע אין אונס ואונס דלא שכיח כלל כגון דמתניתין אפילו לרבא יש אונס אפילו בגיטין דליכא למיגזר משום צנועות דסברא דאנים כיון דלא שכיח כלל ומשום פרוצות נמי לא גזור רבנן כיון דלא שכיח כלל ופלוגתא דאין טענת אונס היינו בשכיח ולא שכיח ועוד אור"י דאפילו הוי הכא אונס שכיח כי ההוא דכתובות פריך שפיר רבינא דדוקא גבי אם לא באתי מכאן עד י"ב חדש אמרינן אין טענת אונס בגיטין משום צנועות ומשום פרוצות אע"ג דלא אסיק אדעתיה אונס דלא שכיח מ"מ הוי בכלל משמעות לשונו דאם לא באתי משמע בכל ענין שלא יבא אבל אם מת מחולי זה או לא יעמוד מחולי זה משמע שרוצה לומר שאם ימות ע"י החולי יהא גט אבל אם ימות מחמת דבר אחר לא יהא גט ולהכי פריך רבינא דאם איתא דלא אסיק אדעתיה אונס דלא שכיח משום צנועות ופרוצות אין לנו לומר שיהא גט דדמי לתוכה ואיטלולא דכיון דבכלל משמעות לשון נמי לא הוי נפילת בית או נשיכת נחש אלא ודאי כל אונס מסיק אדעתיה וכיון דאסיק אדעתיה דעתו לפוטרה בכל ענין שימות ומתוך חולי זה הוא קאמר ולא מחמת חולי זה ורבא מהדר ליה דמתובתא היא דהא קשיא רישא לסיפא ולא משום סייעתא דנפשיה קאמר: **לא** תתייחד עמו אלא בפני עדים · לפי' הקונט' ניחא דפירש מה היא באותן הימים מילתא באפי נפשה היא אבל בזה גיטיך מהיום אם מתי דרישא לכ"ע הוי גט משעת נתינה לפיכך אתי שפיר דתלי בגמרא טעמא דמתניתין דלא תתייחד משום חשש קדושין ולא משום גט ישן שהרי כבר היה גט משעת נתינה אבל לפי' ר"ת ור"ח דמפ' דמה היא באותן הימים קאי ארישא אמהיום אם מתי ואפילו הכי לרבי יהודה הרי היא כאשת איש לכל דבריה ואינה מגורשת עד שעה אחת סמוך למיתה וקשה לר"י דא"כ אמאי תלי טעמא בגמרא משום חששא דקידושין כיון דעדיין אינה מגורשת ואור"י דודאי לרבי יהודה הוי טעמא משום גט ישן אבל לרבי יוסי דאמר מגורשת ואינה מגורשת ולרבי מאיר דאמר בגמרא דבעילתה תלויה איכא למיחש לקדושין*: רחוה

תוספות רי"ד

רבה ורבא לא ס"ל להא דרב הונא גזירה שמא יאמרו יש גט לאחר מיתה: פי' היכא דיהיב לה גט סתם הוי גט ואע"פ שעמד שאם אתה אומר שלא יהא גט אלא אם ימות יאמרו יש גט לאחר מיתה ויכשירו אע"ג דאמר לה זה גיטיך אם מתי ולא ידעו דכיון דלא פירש מידי להכי יהביה ניהלה שיהא גט מעכשיו אם ימות: ומי איכא מידי דמדאורייתא לא הוי גיטא ומשום גזירה שמא יאמרו יש גט לאחר מיתה שרינן אשת איש לעלמא אין מאן דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקעינהו רבנן לקדושין מיניה והלכתא כרבה ורבא והכי אמרינן לקמן בפרקין אתקין שמואל בגיטא דש"מ אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט ואם לא מתי [לא] יהא גט למימרא שאם יתנו בסתם מיד הוי גט: א"ר אלעזר משמיה דרב ש"מ שניתק מחולי לחולי מתנתו מתנה: ת"ר הרי זה גיטיך מהיום אם מתי מחולי זה ונפל עליו בית או נשכו נחש או אכלו ארי אינו גט פי' דאונסא דלא שכיחו א)אדעתיה לאקנויי עליה דלא להוי גיטא אם יאנס ואדעתא דהכי לא גמר ומקניה · ההוא גברא דזבין ארעא להבריה קביל עליה כל אונסא דמתיליד לסוף אפיקו בה נהרא · פי' צוה המלך שיביאו הנהר דרך עליה. אתו לקמיה דרבינא א"ל זיל שפי ליה דהא קבילת עלך כל אונסא דמתיליד בה א"ל רב תחליפא לרבינא אונסא דלא שכיח הוא איגלגל מילתא ומטא לקמיה דרבא אמר להו אונסא דלא שכיח הוא: רב פפא ורב התנא בריה דרב יהושע זבין שומשמי אגודא דנהר מלכא אגירו מלחי למעברינה וקבילו עלייהו כל אונסא דמתיליד ביה לסוף מסתכר נהר מלכא · פי' נסתם ולא היו הספינות יכולות לעבור אמרו להו אגירו המרי ואסקינהו ניהלן דקא קבליתו עלייכו כל אונסא דמתיליד אתו לקמיה דרבא [א"ל] קאקי חיורי משלחי גלימא דאינשי אונסא דלא שכיח הוא והלכתא כרבא: מתני' לא תתיחד עמו אלא בפני עדים אפילו עבד אפילו שפחה חוץ משפחתה מפני שלבה גס בשפחתה ומה היא באותן הימי[ם] רג'.

א) נראה דצ"ל דלא שכיח הוא ולאו אדעתיה לאתנויי עליה וכו'.

עין משפט נר מצוה

לח א מיי' פ"ט מהל' גירושין הלכה יו' סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמה סעי' י:

לט ב מיי' פ"ח מהל' זכייה ומתנה הלכה כה סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רנ סעיף ב:

מ ג מיי' פ"ט מהלכות גירושין הלכה יח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמה סעיף ד:

מא ד ה מיי' שם הלכ' יז טוש"ע שם סעיף ו:

מב ו מיי' פי"ט מהל' מכירה הלכה ה סמג לאוין קע טוש"ע ח"מ סי' רכה סעי' ג וסעי' ד:

מג ז מיי' פ"ח מהל' גירושין הלכה ב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמה סעי' ב:

מסורת הש"ס

[illegible] ב"ב מה: [illegible] קי' לעיל ל:

[עי' שבועות כט: וש"נ]

[סנהדרין יז: וש"נ]

[ג"ל אגודא פי' כמו על כל גדותיו וכן נפי' כנרות · ערוך]

כתובות סב.

[פ"ז לו:]

כתובות כו:

לעיל כה:

[וע"ע תוס' כתובות כו: ד"ה לא]

כאשת איש לכל דבריה רבי יוסי אומר מגורשת ואינה מגורשת: **גמ'** ת"ר *ראוה שנתייחדה עמו באפילה או שישנה עמו תחת מרגלות המטה אין חוששין שמא נתעסקו בדבר אחר *וחוששין משום זנות ואין חוששין משום קדושין רבי יוסי ברבי יהודה אומר אף (א) חוששין משום קידושין מאי קאמר אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה ה"ק ראוה שנבעלה חוששין משום קידושין נתן לה כספים חוששין משום זנות דאמרי' באתננה נתן לה ואין חוששין משום קידושין רבי יוסי בר' יהודה אומר *אף בזו חוששין משום קידושין כמאן אזלא הא דאמר* רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מחלוקת כשראוה שנבעלה אבל לא ראוה שנבעל"ה דברי הכל אין צריכה הימנו גט שני כמאן כדברי הכל מתקיף לה אביי מידי כספים קתני אלא אמר אביי ה"ק ראוה שנבעלה חוששין משום זנות ואין חוששין משום קידושין ר' יוסי ברבי יהודה אומר אף חוששין משום קידושין כמאן אזלא הא דאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מחלוקת כשראוה שנבעלה אבל לא ראוה שנבעל"ה דברי הכל אין צריכה הימנו גט שני כמאן כר' יוסי בר' יהודה מתקיף לה רבא א"כ מאי אף אלא אמר רבא ה"ק *רבי יוסי בר רבי יהודה אומר אף לא ראוה שנבעלה חוששין משום קידושין כמאן אזלא הא דאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מחלוקת כשראוה שנבעלה אבל לא ראוה שנבעלה דברי הכל אינה צריכה הימנו גט כמאן דלא כחד: מה היא באותן הימים רבי יהודה אומר כאשת איש לכל דבריה ר' יוסי אומר מגורשת ואינה מגורשת: תנא ובלבד שימות ולכי מיית הוי גיטא והא קיימא לן דאין גט לאחר מיתה אמר רבה באומר מעת שאני בעולם: תנו רבנן *ימים שבינתים בעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ויורשה ומטמא

רש"י

כאשת איש · והבא עליה במזיד בחנק ובשוגג בחטאת ואע"ג דמת מאותו חולי לפי שלא גירשה אלא סמוך למיתה ובגמ' מוקי לה באומר לה במסירת הגט הרי זה גיטך והתגרשי בו מעת שאני בעולם אם מתי הלכך רבי יהודה סבר סמוך למיתה הוא דהוי גט ומקמי הכי אשת איש היא ורבי יוסי סבר מכי יהב לה גיטא כל שעתא מספקא לן במעת שאני בעולם הלכך ספיקא היא והבא עליה באשם תלוי: **גמ'** בדבר אחר · בתשמיש: וחוששין משום זנות · שמא בא עליה ולקמן פריך מאי קאמר: ואין חוששין · שמא בעל לשם קידושין להצריכה גט שני: מאי קאמר · קתני אין חוששין שמא נתעסקו בדבר אחר והדר תני וחוששין משום זנות: חוששין משום קידושין · וצריכה גט שני משום קדושין ואין כאן טעם גט ישן (ב) שכבר מסרו לה קודם לכן אלא טעם קידושין הללו מצריכין אותה גט: נתן לה כספים · אחר בעילה: חוששין משום זנות כלומר תולין ביאה זו בזנות: ואין חוששין לקדושין · להצריכה גט דאי לשם קידושין בעל לא הוה יהיב לה אתנן והאי חוששין דזנות לאו דווקא דמאי חששא איכא אי משום כהונה הא גרושה היא ונפסלה ואי לתרומה בת כהן לא מיפסלא אלא בביאת עבירה כגון כותי חלל נתין וממזר והנך דמפרשי ביבמות ובקדושין אלא איידי דנקט אין חוששין בסיפא נקט לשון חוששין ברישא: אף בזו · שנתן לה כספים חוששין משום קידושין דלמא הני כספים לאו אתנן נינהו אלא מתנה: כמאן אזלא הא · דאוקי רבי יוחנן בהזורק (ג) מחלוקת ב"ש וב"ה במגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי דמצרכי לה ב"ה גט שני בשראוה שנבעלה אבל לא ראוה לא חיישינן: כמאן כדברי הכל · דבין לת"ק בין לר' יוסי אמרינן היכא דלא ראוה לא חיישינן והיכא דראוה חיישינן אי לאו משום כספים: מידי כספים קתני · אי אתנייה לתנא כספים לא הוה טעי בגירסא למינסייה לגמרי: אף חוששין · לקמיה פריך מאי אף: כמאן אזלא הא · דאוקי ר' יוחנן אליבא דב"ה דהיכא דראוה צריכה גט: כרבי יוסי בר' יהודה · דאילו לת"ק לא נחלקו בית שמאי ובית הלל בדבר זה דלא שביק ב"ה וסתים כב"ש אבל רבי יוסי סבר לה כרבי יוחנן ולא כמאן דמוקי פלוגתייהו אף בשלא ראוה שנבעלה דהא הכא כי לא ראוה כולהו מודו דלא חיישינן: מאי אף · דהא חששא דזנות לאו דווקא חששא אלא קולא היא לומר תולין אותה בזנות ואין חוששין לקידושין ור' יוסי הוה ליה למימר חוששין לקידושין ואין תולין להקל בזנות: אף לא ראוה כו' · דכיון שראוה שנתיחדה עדי היחוד הן הן עדי ביאה דכיון דגייסי אהדדי חוששין לביאה: דלא כחד · דאי לת"ק אפי' ראוה נמי קאמר תולין בזנות ואינה צריכה גט ואי לרבי יוסי כי לא ראוה נמי קאמר חוששין וסבירא ליה כמאן דמוקי התם פלוגתייהו בשלא ראוה וקמצרכי לה ב"ה גט: תנא ובלבד שימות · אבל אי לא מת איגלאי מלתא דלאו גיטא הוא וחייב חטאת: ופרכינן בין לר' יוסי דמשוי לה אשת איש ספק בין לרבי יהודה דמשוי לה אשת איש ודאי ולכי מיית היכי הוי גיטא הא לדידהו לא הוי גט למפרע משעת מסירה אם כן לא הוי גט עד לאחר מיתה: ומשני אמר רבה · מתני' לאו באומר מהיום אם מתי דההיא ודאי לכי מיית איגלאי מילתא דהוי גט משעת נתינה והבא עליה פטור אלא באומר מעת שאני בעולם להוי גט הלכך לרבי יהודה סמוך למיתה חייל גיטא ומעיקרא אשת איש היא ורבי יוסי סבר משעת נתינה מספקא לן דלמא זו היא שעה הסמוכה למיתה והוי גט ספק ואע"ג דהוי ספי אין ברירה: שבינתים · בין נתינה למיתה:

תוספות

ראוה שנתייחדה עמו באפילה · בהזורק (לקמן דף פא·) תנן המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי ובסמוך מייתי לה ה"ה נתייחדה עמו באפילה כדמשמע הכא: **נתן** לה כספים חוששין משום זנות · א] פי' אפילו ראוה שנבעלה כיון שנתן לה כספים פרש"י דבזנות אין שייך לשון חוששין דלכהונה כבר נפסלה שהרי היא גרושה ולתרומה לא מיפסלא בת כהן אלא בביאת עבירה שנבעלה לכותי חלל נתין ממזר ואגב קידושין נקט חוששין ומיהו לרבי אלעזר דאמר* פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות °עשאה זונה נקט נמי שפיר חוששין בזנות ומיהו סתמא דתלמודא ביבמות (דף סא:) לא אשכח משנה או ברייתא כרבי אלעזר: **אם** כן מאי אף · דהני תרי מילי סתרן אהדדי דאי חוששין לזנות אין חוששין לקדושין: **תנא** ובלבד שימות · פי' בקונטרס הא דקאמר רבי יוסי מגורשת ואינה מגורשת היינו אם מת לבסוף ובשעת מיתה הויא מגורשת גמורה כדאמרינן ולכי מיית הוי גיטא אבל אם לא מת איגלאי מילתא דלאו גיטא הוא וחייב חטאת וטעמא דרבי יוסי מפרש הקונטרס בסמוך משום דאין ברירה ולא אמרינן לכשמת הוברר הדבר שמתחלה היו אותן שעות רחוקות מן המיתה והיתה אשת איש בודאי אלא אין ברירה ונחשבה משעת נתינה ועד שעת מיתה ספק גרושה ואין נראה לרבינו יצחק דאי סבר אין ברירה א"כ כי היכי דעד שעת מיתה הויא ספק מגורשת אע"ג שהוברר הדבר לבסוף שאותן שעות היו רחוקות מן המיתה משעת מיתה ואילך נמי לא תהא מגורשת ודאי אע"פ שהוברר הדבר לבסוף שאותה שעה היתה סמוכה למיתה כיון דבשעה שהיה לגט לחול לא היה מבורר ולעיל בריש פרק כל הגט (דף כה:) דייקינן בהדיא דיש ברירה כיון דכי מיית הוי גט ואפילו לא מת מאותו חולי יהיה לנו לומר שתהא מגורשת מספק כל אותם הימים ולא נאמר הוברר הדבר שלא חלו כלל הגירושין ועוד דבפרק בכל מערבין (עירובין לז:) אמר דלמ"ד אין ברירה לא חייל עירוב כלל ואם כן הכא נמי לא היה להם לגירושין לחול כלל אע"ג דהוברר הדבר לבסוף על כן נראה לרבינו יצחק דטעמא דרבי יוסי דאמר מגורשת ואינה מגורשת משום דמספקא לן אם חלין הגירושין משעת נתינה כר' מאיר או חלין שעה אחת קודם מיתה כר' יהודה וכן פירש ריב"ם: **אמר** רבה באומר מעת שאני בעולם · פי' בקונטרס שאמר בפירוש הרי זה גיטך מעת שאני בעולם ומילתא באפי נפשיה היא ולא קאי ארישא אהרי זה גיטך מהיום אם מתי דהתם לכולי עלמא מגורשת משעת נתינה ואין נראה לר"ת דלישנא דמה היא באותן הימים משמע דקאי אמאי דאיירי לעיל ועוד אומר רבינו יצחק דבתוספתא בהדיא משמע דקאי אמהיום אם מתי דקתני הרי זה גיטך מהיום אם מתי מחולי זה הימים שבינתים בעלה זכאי במציאתה כו' ומייתי פלוגתא דהנך תנאי דבסמוך ונראה לר"ת כמו שכתב בפי' רבינו חננאל נעשה כאומר בכ"ף מעת שאני בעולם א) כלומר מהיום דקאמר היינו מחיים שדעתו לאחר הגט כל מה שיוכל רק שיחול מחיים שעה אחת סמוך למיתתו ואע"ג דקאי ארישא אמהיום אם מתי פריך שפיר והא אין גט לאחר מיתה כיון דקתני הרי היא כאשת איש לכל דבריה א"כ אין גט חל משעת נתינה אלא לאחר מיתה אע"ג דאמר מהיום וכן ר' יוסי דאמר מגורשת ואינה מגורשת אינה מגורשת ודאי אלא משעת מיתה ואילך והא אין גט לאחר מיתה וא"ת והא דאמר ב) כל היוצא למלחמת בית דוד גט כריתות כותב לאשתו ופירש בקונטרס שהיה כותב גט על תנאי אם

א) [עי' תוס' יבמות כב: ד"ה באומר] ב) [שבת נו: וש"נ]

תוספות רי"ד

ר' יהודה אומר הרי היא כאשת איש לכל דבר ר' יוסי אומר מגורשת ואינה מגורשת · פי' לא תתייחד עמו אלא בעדים שמא יבא עליה ויתבטל הגט ותהא צריכה גט שני לבעילה א ולקמן בפ' הזורק פליגי ב"ש וב"ה במגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי ומצרכי לה ב"ה גט שני ואע"פ שהגט זה אינו גומר אלא לאחר מיתה כיון דאמר מהיום אם מתי למפרע הוא קונה ואינו פוטר הביאה שעשה בה לאחר מיכן הלכך אם יבא עליה צריכה ממנו גט שני: ומה היא באותן הימים: פי' בעל כרחיה פ"פא דמתני' הכי משמע דקאי אמתני' דלעיל דתנן מהיום אם מתי מעכשיו אם מתי ועלה קאי מה היא באותן הימים שאם נתן ראובן גט לאשתו באחד בניסן ואמר לה מהיום אם מתי ולא מת אלא בא' באייר מה היא כל ימי ניסן ר' יהודה אומר כאשת איש לכל דבריה: פי' דקסבר ר' יהודה לא קנה הגט אלא בשעת המיתה אבל כל ימי ניסן היא אשתו גמורה והבא עליה בשגגה מביא חטאת קבועה · ר' יוסי אומר מגורשת וכו' · פי' גם ר"י סובר שאין הגט גט אלא בשעת מיתה מיהו כל ימי ניסן לא דיינינן לה כאשת איש גמורה לחייב הבא עליה בחטאת קבועה אלא ספק אשת איש והבא עליה מביא אשם תלוי: תנא ובלבד שימות פי' התם פליג ר' יוסי על ר' יהודה אבל אם הבריא ולא מת אגלאי מילתא דכל אותן הימים אשת איש גמורה היא שהרי בטל הגט מעיקרו ומקשה ולכי מיית הוי גיטא והא קי"ל אין גט לאחר מיתה פי' היכי עבדי לה ר' יוסי ור' יהודה אשת איש כל ימי ניסן אמו כי מיית הוי גיטא והא אין גט לאחר מיתה אלא ודאי וכיון דלמפרע קנתה הגט והוא אמר לה מהיום אינגלאי מלתא שכל ימי ניסן היתה מגורשת ולמה מחזיקה ר' יהודה אשת איש גמורה ור' יוסי מחזיקה בספק א) אמר רבא נעשה כאומר לה מעת שאני בעולם שאמר לה מהיום קסבר ר' יהודה ור' יוסי אנן סהדי שלא רצה לגרשה אלא לאחר מיתה כדי שלא תהיה זקוקה ליבם ומפני שאין גט לאחר מיתה אמר לה מהיום ודי לנו בשעה א' סמוך למיתה שיקנה הגט ולא יהא גט לאחר מיתה הלכך אע"ג דאמר לה מהיום לא נתכוון להקנותו לה אלא שעה א' סמוך למיתה ומפני שכל שעה ושעה היא בספק שמא עכשיו ימות ונמצא שזאת היא שעת קנין הגט נחלקו בדבר ר' יהודה ור' יוסי דר' יהודה סבר אע"פ שבעת הבעילה היא בספק כיון שלא מת מיד אלא חיה עד א' באייר הוברר הדבר שכל חודש ניסן היתה אשת איש גמורה ולא קנה הגט אלא באותה שעה שהיתה סמוכה למיתה וקסבר ר' יהודה יש ברירה ור' יוסי ב) בדאין ברירה אלא כיון שבשעת הבעילה היה הדבר בספק הבא עליה מביא אשם תלוי שכפי המעשה שבאותה שעה אנו דנין אותו ואע"פ שמתברר לאחר מיכן שאין זו הגט לא סמכינן אברירה אלא כשעת הבעילה אנו דנין אותו ואין זה דומה לספק חלב המתחייב אשם תלוי ואם מתברר לאחר מיכן מביא חטאת דהתם אם אצלו היה ספק היה יכול להתברר מאחרים אבל את אדם בעולם שיכול לברר שמי יודע אם ימות מיד ותהיה זו השעה של קנין הגט או לא ימות מיד הלכך אע"פ שהוברר לאחר מיכן שלא מת מיד לא סמכינן אברירה אלא כעת הבעילה אנו דנין אותו ו לעיל בפ' כל גט בגמ' דבברירה פליגי רבי יוסי ורבי יהודה דלרבי יהודה יש ברירה ולרבי יוסי אין ברירה: ת"ר ימים שבינתיים בעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ויורשה

א) גירסת רבינו כגי' כר"ת שהובא בתוס' כאן ד"ה אמר · ב) נ"ל ור' יוסי סבר דאין ברירה אלא כיון שנבעלה הבעילה וכו' ·

עין משפט נר מצוה

ד מיי' פ"י מהל' גירושין הלכה יז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמא סעיף ה:

[יבמות סא:]

מסורת הש"ס

[תוספתא פ"ס]

[מכאן חוששין לקולא עמ"ש רש"י שבת קנא. ד"ה ושמואל]

לקמן פא:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ר' יוסי ברבי יהודה אומר אף בזו חוששין: (ב) רש"י ד"ה חוששין וכו' גט ישן נ"ב לקמן דף עט ע"ב: (ג) ד"ה כמאן וכו' בהזורק נ"ב דף פא:

ראוה שנבעלה חוששין משום זנות ואין חוששין משום קידושין ד' ס"א מ"ד

[תוספתא פ"ס ע"ש]

גליון הש"ס

תום' ד"ה נתן לה כספי' וכו' עשאה זונה נקט· ע' יבמות ד' סא ע"א תד"ה לא פוכלין:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תום' ד"ה נתן לה כספים חוששין משום זנות פי' אפילו ראוה וכו' עד סופו · עיין סנהדרין ד' נ ע"ב תוס' ד"ה ת"ל ובת כהן וכו' ושוב ראיתי בספר מחנה ראובן ביבמות ד' סא ע"א עמוד סוס:

ומטמא לה כללו של דבר הרי היא כאשתו לכל דבר אלא שאינה צריכה הימנו גט שני דברי ר' יהודה ר"מ אומר בעילתה תלויה ר' יוסי אומר בעילתה ספק וחכ"א [א]מגורשת ואינה מגורשת ובלבד שימות מאי איכא בין ר"מ לרבי יוסי אמר רבי יוחנן אשם תלוי איכא בינייהו לר"מ לא מייתי אשם תלוי ולר' יוסי מייתי אשם תלוי וחכ"א מגורשת ואינה מגורשת חכמים היינו רבי יוסי איכא בינייהו דרבי זירא *דאמר רבי זירא אמר רבה בר ירמיה אמר שמואל [ב]כל מקום שאמרו חכמים מגורשת ואינה מגורשת בעלה חייב במזונותיה: **מתני'** [ג]הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז הרי זו מגורשת ותתן ע"מ שתתני לי מיכן ועד שלשים יום אם נתנה לו בתוך שלשים יום מגורשת ואם לאו אינה מגורשת אמר רבן שמעון בן גמליאל מעשה בצידן באחד שאמר לאשתו ה"ז גיטך ע"מ שתתני לי איצטליתי ואבדה איצטליתו ואמרו חכמים תתן לו את דמיה: **גמ'** מאי ותתן *רב הונא אמר והיא תתן רב יהודה אמר לכשתתן מאי בינייהו איכא בינייהו שנתקרע הגט או שאבד רב הונא אמר והיא תתן [ד]אינה צריכה הימנו גט שני רב יהודה אמר לכשתתן צריכה הימנו גט שני ותנן נמי גבי קידושין כי האי גוונא דתנן *[ה]האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאתן לך מאתים זוז הרי היא מקודשת ויתן ואיתמר מאי ויתן רב הונא אמר והוא יתן רב יהודה אמר לכשיתן מאי בינייהו איכא בינייהו [ו]שפשטה ידה וקיבלה קידושין מאחר רב הונא אמר והוא יתן [ז]תנאה בעלמא הוא מקיים תנאיה ואזיל רב יהודה אמר לכשיתן לכי יהיב לה הוא דהוו קידושין השתא לא הוו קידושין וצריכא דאי אשמעינן גבי קידושין בהא קאמר רב הונא והוא יתן משום דלקרובה קאתי אבל גבי גירושין דלרחוקה קאתי אימא מודה ליה לרב יהודה ואי אשמעינן גבי גירושין בהא קאמר רב הונא והיא תתן משום דלא כסיף למיתבעה אבל גבי קידושין דכסיפא למיתבעיה אימא מודי ליה לרב יהודה ואי אשמעינן גבי קידושין בהא קאמר רב יהודה לכשיתן משום דכסיפא למיתבעיה אבל גבי גירושין דלא כסיף למיתבעה אימא מודה ליה לרב הונא ואי אשמעינן גבי גירושין בהא קאמר רב יהודה לכשתתן משום דלרחוקה קאתי אבל גבי קידושין דלקרובה קאתי אימא מודה ליה לרב הונא צריכא מיתיבי *[ח]ה"ז גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז אע"פ שנקרע הגט או שנאבד מגורשת [ט]ולאחר לא תנשא עד שתתן ועוד תניא *[י]ה"ז גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז ומת נתנה אינה זקוקה ליבם לא נתנה זקוקה ליבם רבן שמעון בן גמליאל אומר נותנת לאביו או לאחיו או לאחד מן הקרובים עד כאן לא פליגי אלא דמר סבר לי ולא ליורשי ומר סבר לי ואפילו ליורשי וכ"ע מיהא תנאה הוי תיובתא דרב יהודה אמר לך רב יהודה הא מני רבי היא *דאמר רב הונא אמר רבי [כ]כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי ופליגי רבנן עליה ואנא דאמרי כרבנן *וא"ר זירא כי הוינן בבבל אמרינן הא דאמר רב הונא אמר רבי כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי פליגי רבנן עליה כי סליקי אשכחתיה לרבי אסי דיתיב וקאמר משמיה דרבי יוחנן הכל מודים באומר על מנת כאומר מעכשיו דמי לא נחלקו אלא במהיום ולאחר מיתה והתניא

רש"י

ומטמא לה · אי כהן הוא : שאינה צריכה הימנו גט שני · אם מת דסמוך למיתה הוי גט : בעילתה תלויה · הדבר תלוי עד שיעמוד מחולי זה אם מת מן החולי הבא עליה פטור דלר' מאיר משמע ליה מעת שאני בעולם היינו מעת נתינה וה"ק לה ה"ז גיטך מעת שאני בעולם אם מתי הלכך כשמת איגלאי מילתא דגרושה הואי בשעת ביאה ואם לא מת הבא עליה בחטאת : רבי יוסי אומר בעילתה ספק · לכשימות דמשמע ליה מעת שאני בעולם ומיהו מספקא לן על שעת ביאה אי גרושה הואי אי לא שמא זו היא שעה הראויה ליסמך למיתה שמא אינה זו ואינה גרושה הילכך אם ימות מביא הבא עליה אשם תלוי ואם לא ימות בחטאת ודאי : מגורשת ואינה מגורשת ובלבד שימות · והיינו נמי כרבי יוסי דמייתי אשם תלוי דספיקא משוו לה ולקמן מפרש מזוני איכא בינייהו : לא מייתי אשם תלוי · אם ימות אלא פטור לגמרי כדפרישית לעיל : ולר' יוסי · אם ימות מביא זה אשם תלוי : איכא בינייהו דר' זירא · כלומר איכא בינייהו מזוני וכדר' זירא ולא דפליגי בדר' זירא דתרוייהו אית להו דר' זירא ומשום הכי לא קרי לה רבי יוסי מגורשת ואינה מגורשת דקסבר לית לה מזוני ואע"ג דר' יוסי דמתני' תנא מגורשת ואינה מגורשת תרי תנאי ואליבא דרבי יוסי והיינו חכמים דברייתא : **מתני'** מעשה בצידן · בגמ' פריך מאי תנא דתנא מעשה : **גמ'** שנתקרע הגט · קודם מתן מעות : והיא תתן · תנאי בעלמא הוא וכי מקיימא ליה איגלאי מילתא דמשעת נתינה גיטא הוי דכל ע"מ מעכשיו הוא ועל מנת כן דליקיים : צריכה גט שני · דלכשתתן כבר אזל ליה גיטא : שפשטה ידה כו' · קודם מתן מעות : מקיים תנאיה ואזיל · והוו קידושיו קידושין למפרע ושל שני אינו כלום : דלקרובה קאתי · הילכך מעכשיו קאמר לה משעה שחפץ בה : אבל גט דלרחוקה קאתי · ומסתמא בקושי הוא מגרשה הילכך לכשתתן קאמר וקסבר אדהכי והכי מפייסנא לה : לא כסיף למתבעה · מעותיו הילכך לא צריך ליה למתלי גיטא במתן מעות ומעכשיו קאמר לה : ולאחר לא תנשא עד שתתן · דדילמא לא יהבה ונמצא גט בטל : נתנה · לפני מותו אינה זקוקה ליבם : לא נתנה זקוקה ליבם · ולא סגי לה ליתן ליורשים : ומ"ס · ר"ש : לי · משמע אפילו ליורשים כשאיני : אבל דכו"ע תנאה הוי · ולא תלה הגט בשעת מתן מעות דאי לכשתתן קאמר כגון נמי דלי ואפילו ליורשי משמע מיהו הוה ליה גט לאחר מיתה : כאומר מעכשיו דמי · דה"ק מעכשיו יהא גט ע"מ שתקיימי התנאי : לא נחלקו · אלא במהיום ולאחר מיתה דרבנן מספקא להו אי תנאה הוי אי חזרה הוי ולרבי ודאי תנאה הוי : והתניא

תוספות

אם ימות במלחמה והא אמרי' הכא הרי היא כאשת איש לכל דבריה לפי' ר"ת דקאי אמהיום אם מתי ומיהו [לפי' הקונטרס] י"ל שהיו נפרשין בהדיא [שמהיום] תהיה מגורשת אבל קשה דאפילו לפירוש הקונט' דהכא דבמהיום אם מתי הויא מגורשת לאלתר משעת נתינה מ"מ קשה דהא אילו לא נהרג אוריה היתה בת שבע אשת איש ועוד קשה דאם לא היה נותן גט אלא על תנאי אם ימות א"כ מאי כל היוצא הלא לא היה צריך תנאי זה אלא למי שאין לו בנים ויש לו אח ומיהו זה י"ל דלאו דווקא נקט אם ימות אלא כלומר אם לא יבא בסוף המלחמה ומשום עיגונא ונראה לר"ת שהיו כותבין גט גמור בלא שום תנאי בצינעא וכשהיה חוזר מן המלחמה היה כונסה והיתה בת שבע פנויה והא דאמרי' בהזהב (ב"מ דף נט.) מוטב שיבעול אדם ספק אשת איש ולא ילבין פני חבירו ברבים מנא לן מדוד קרי לה ספק אשת איש אע"ג שהיתה פנויה גמורה לפי שגרשה בצינעא ולא היה ידוע לעולם אם היא מגורשת אם לאו : **אשם** תלוי איכא בינייהו · דלר"מ דאמר בעילתה תלויה לא מייתי אשם תלוי אלא הדבר תלוי ועומד אם מת מאותו חולי מגורשת משעת כתיבה ואם לא מת חייב חטאת] ושמא אי הוה מספקא לן אם מת מאותו חולי אם לאו היה לר"מ מייתי נמי אשם תלוי :

רבי יוסי אומר בעילתה ספק · ומביא אשם תלוי ולא בעי ר' יוסי חתיכה משתי חתיכות וה"נ סבר בס"פ דם שחיטה (כריתות דף כג.) :

רב הונא אמר והיא תתן · וכן הלכה דקיי"ל כרבי דכל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי דבפ' קמא דקידושין (דף ח.) פסקינן הלכתא כר"א דאמר התקדשי לי במנה *ונתן לה מנה חסר דינר הרי זו מקודשת וישלים דכמאן דאמר ע"מ דמי כדרב הונא אמר *רב דכל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי :

איכא בינייהו שפשטה ידה וקבלה כו' · ולעיל גבי גט הוה מצי למימר נמי שפשטה ידה כו' וה"נ הוה מצי למימר שנקרע שטר קידושין אבל לא מצי למימר שנתאכלו מעות של קדושין דאע"ג דנתאכלו מקודשת דברשות' דידה קא מתאכלי כדאמרינן בריש האומר (קדושין דף נט.) : אדמיפלגי

תוספות רי"ד

ומטמא לה כללו של דבר הרי היא כאשתו לכל דבר אלא שאינה צריכה ממנו גט שני דברי רבי יהודה ר"מ אומר בעילתה תלויה ר' יוסי אומר בעילתה ספק והכ"א מגורשת ואינה מגורשת מאי איכא בין ר' מאיר לר' יוסי א"ר יוחנן אשם תלוי איכא בינייהו · פי' דקס"ד כך משמע בעילתה תלויה כמו בעילתה ספק ואמר ר' יוחנן אשם תלוי איכא בינייהו דר' מאיר דאמר בעילתה תלויה לא מייתי אשם תלוי לרבי יוסי דאמר בעילתה ספק מייתי אשם תלוי דר"מ סבר האי דקאמר מהיום דוקא קאמר מהיום ולכי מיית בא' באייר איגלי מילתא למפרע שמאחד בניסן קנה הגט וכל חודש ניסן היתה מגורשת הלכך בעילתה בכל חודש ניסן תלויה היא אם לא ימות ויבריא איגלי מילתא דאשת איש הוה ומייתי חטאת ואם ימות איגלי מילתא דמחד מניסן הות

עין משפט נר מצוה

מה א מיי' פ"ב מהל' גירושין הל' יט וע"ש:

מו ב מיי' פרק יח מהל' איסור ביאה הלכה כח טוש"ע אה"ע סימן קמג סעיף ב:

מז ג מיי' פ"ח מהלכות גירושין הל' א סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמג סעיף א:

מח ד מיי' שם הל' כב טוש"ע שם סעיף ב:

מט ה ו ז מיי' פ"ז מהל' אישות הלכה י יא סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לח סעיף ו:

נ ח ט מיי' פ"ח מהל' גירושין הל' א סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמג סעיף ב:

נא י מיי' שם הל' כב טוש"ע שם סעיף ג:

נב כ מיי' פ"ו מהל' אישות הלכה יז ופ"ג מהל' זכייה הלכה ח סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לח סעיף ג:

מסורת הש"ס

קדושין ס.

שם ע"ש

[שם כל הסוגיא תוספתא פ"ה]

[תוספתא פ"ה]

קדושין ח. ע"שודף ס: ע"ז נז. ע"ש לקמן עה: עו. ע"ש

ב"מ א"ר זירא

[נ"ע ונתן לה דינר ע"י קדושין מג.]

[נ"ע רבי]

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה אשם תלוי איכא בינייהו דלר"מ וכו' ושמא אי הוה מספקא לן וכו' [illegible]

מיגרשא ופטורה לגמרי ור' יוסי [סבר] לא מיגרשא מת׳ בניסן אלא שעה א' קודם למיתתו וכיון שכל ימי ניסן היו ספק בעת הבעילה מביא אשם תלוי ור' יהודה סבר אע"פ שבעת הבעילה היה ספק כיון שראינו שחיה כל חודש ניסן הוברר הדבר שכל חודש ניסן היתה אשת איש גמורה ומביא חטאת קבועה דסמכינן אברירה נמצא שג' חלוקות בדבר ר' יהודה סבר אם מת בא' באייר כל חודש ניסן היא אשת איש גמורה והבא עליה מביא חטאת קבועה ור' יוסי סבר כל חודש ניסן הוא ספק והבא עליה מביא אשם תלוי ור' מאיר סבר כל חודש ניסן היא בחזקת מגורשת כיון שמת דאיגלי מילתא דמחד בניסן איגרשא אבל אם הבריא ולא מת כולן שוין בדבר שכל אותן הימים אשת איש היא שהרי הגט בטל: וחכ"א מגורשת ואינה מגורשת חכמים היינו ר' יוסי דר' זירא איכא בינייהו דא"ר זירא אמר רבה בר ירמיה אמר שמואל מגורשת ואינה מגורשת בעלה חייב במזונותיה לרבנן חייב לר' יוסי דאמר ספק המע"ה : מתני' הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז הרי זו מגורשת ותתן ע"מ שתתני לי מכאן ועד ל' יום נתנה בתוך ל' יום מגורשת ואם לאו אינה מגורשת ארשב"ג מעשה בצידן באחד שאמר לאשתו הרי זה גיטיך ע"מ שתתנו לי אצטליתו ואבדה אצטליתו ואמרו חכמים תתן לו את דמיה · איתמר רב הונא אמר והיא תתן · פי' הגט קונה למפרע משעת נתינת הגט והיא תתן לו הזוזים ורב יהודה אמר לכשתתן פי' אין הגט קונה אלא לכשתתן לו הזוזים ולא למפרע מאי בינייהו שנקרע הגט או שאבד קודם שתתן לו הזוזים · רב הונא אמר והיא תתן אינה צריכה ממנו גט שני תנאה הוי מקיימה [illegible]

והתניא *מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט דברי חכמים רבי אומר כזה גט ולרב יהודה דאמר בעל מנת *פליגי אדמיפלגי במהיום ולאחר מיתה ליפלגי בעל מנת להודיעך כחו דרבי וליפלגו בעל מנת ולהודיעך כחן דרבנן *כח דהיתירא עדיף ליה : "על מנת שתתני לי מכאן ועד שלשים יום וכו' : פשיטא מהו דתימא קפידיה לאו קפידא ולזרזה קאתי קא משמע לן : אמר רבן שמעון בן גמליאל מעשה בצידן כו' : מאי תנא דקתני מעשה חסורי מיחסרא והכי קתני אם אמר לה ע"מ שתתני לי איצטליתי ואבדה איצטליתו איצטליתי "דוקא קאמר לה רבן שמעון בן גמליאל אומר תתן לו את דמיה ואמר רבן שמעון בן גמליאל מעשה נמי בצידן באחד שאמר לאשתו הרי זה גיטך על מנת שתתני לי אצטליתי ואבדה אצטליתו ואמרו חכמים תתן לו את דמיה בעא מיניה רבי אסי מרבי יוחנן הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז וחזר ואמר לה מחולים לך מהו תיבעי לרבנן תיבעי לרשב"ג תיבעי לרבנן עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא דלא אחלה גבה אבל הכא הא קאמר לה מחולי' לך או דלמא אפילו רשב"ג לא קאמר אלא דקא מפייסה ליה בדמי אבל לגמרי לא אמר ליה "אינה מגורשת איתיביה *האומר לחבירו קונם שאתה נהנה לי אם אי אתה נותן לבני כור אחד של חטין ושתי חביות של יין ר"מ אומר אסור עד שיתן וחכמים אומרים "אף זה יכול להתיר את נדרו שלא ע"פ חכם ואומר הריני כאילו התקבלתי הכי השתא *התם לצעורה קא מכוין ולא ציערה *הכא משום הרווחה הוא והא לא איצטריך ההוא גברא דאמר ליה לאריסיה כולי עלמא דלו תלת דלוותא ואכלי ריבעא את דלי ארבעה ואכול תילתא לסוף אתא מיטרא אמר רב יוסף הא לא דלה רבה אמר "הא לא איצטריכא לימא רב יוסף דאמר כרבנן ורבה דאמר כרבן שמעון בן גמליאל ותיסברא והא קיימא לן הילכתא כוותיה דרבה ובהא אין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל אלא לעולם כרבנן רב יוסף כרבנן ורבה אמר לך אנא דאמרי אפילו לרבנן עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא דלצעורה קא מיכוין אבל הכא משום הרווחה הוא והא לא איצטריך *תנן התם בראשונה היה נטמן יום שנים עשר חדש כדי שיהא חלוט לו "התקין הלל הזקן שיהא חולש את מעותיו ללשכה ויהא שובר את הדלת ונכנס ואימתי שירצה הלה יבוא ויטול את מעותיו ואמר רבא מתקנתו של הלל נשמע "הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז ונתנה לו מדעתו מגורשת על כורחו אינה מגורשת מדאיצטריך ליה להלל לתקוני נתינה בעל כורחיה דהויא לה נתינה

מכלל

ס"א נ"ג

והתניא · בניחותא דשמעינן מינה מדאצטריכו לאיפלוגי בהא מכלל דבעל מנת מודו : ולרב יהודה · אדמיפלגי בהך מתניתא במהיום ולאחר מיתה לאשמועינן דבעל מנת פסלי רבנן וכ"ש הא : ומשני להכי איפלגו בהכי להודיעך כחו דרבי מיהו רבנן בעל מנת נמי פסלי : מאי תנא · לעיל מינה בדמים דקתני מעשה בצידן כו' מאי ראיה אין שונין מעשה במשנה אלא לראיה : תתן את דמיה · דלא איכוין אלא להרווחה דידיה : מהו · מי הויא הך מחילה קיום תנאי שאלו נתנתן לו או לא : תיבעי לרבנן · דאמרי דמים לאו במקום אצטלית קיימי ודמים לאו אצטלית הן אבל הכא הא אחלינהו והוי כאילו קבל מעות ממש דמחילה כקבלה : קונם שאתה נהנה לי · קונם תהא עליך כל הנאה שתהנה ממני : אף זה · אם רצה הנודר יכול להתירו מאליו בלא שאלת התרת חכם ואומר לו הריני כאילו התקבלתי אלמא מחילה כקבלה : משום הרווחה · שהיה צריך לצורך בנו : תלתא דלוותא · כל שאר האריסים שבמקום זה משקין התבואה שלש פעמים בשנה : ושקלי ריבעא · ומנהג האריסין ליטול רביע התבואה בשביל טורח חרישה וזריעה וניכוש והשקאה וכל צרכי השדה : את דלי ארבע · השקה את השדה ארבעה פעמים : אתא מטרא · בזמן השקאה רביעית : הא לא דלה · ולא שקיל אלא ריבעא כמנהג המקום : הא לא איצטריך · ומזלו גרם : כרבן שמעון · דדמים במקום אצטלית הכא נמי מטר במקום השקאה : הלכתא כרבה · בכל מקום שנחלק עם רב יוסף חוץ משדה ענין ומחצה* : אין הלכה כרבן שמעון · דאמר לקמן חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה : הכי גרסי' אלא לעולם כרבנן · כלומר תרוייהו אליבא דרבנן אמרי לה : דלצעורה איכוון · דהתם מגרש את אשתו מתוך איבה הוא מגרשה הלכך מספיקא אמרי' לצעורה איכוון ולא תלינן למימר להרווחה איכוון לקולא : תנן התם · במס' ערכין (דף לא:): היה נטמן. הקונה בית בעיר חומה היה נטמן יום שנים עשר חודש שלא ימלאנו המוכר לתת מעותיו כדי שיהא חלוט לו כדכתיב (ויקרא כה) ואם לא יגאל עד מלאת לו וגו' : חולש · זורק כמו חולש על גוים (ישעיה יד) מטיל גורל: ללשכה · מתוקנת לכך : ויהא שובר הדלת · של ביתו ונכנס : מתקנתו של הלל דאיצטריך לתקוני נתינה על כרחו תהא נתינה :

מכלל

אדמיפלגי במהיום ולאחר מיתה ליפלגי בעל מנת · תימה דודאי אי הוה שמעינן מילתא דרבנן במהיום אי הוו פליגי בע"מ הוה פריך שפיר אבל אין ענין זה לזה כלום דאפילו הוו אמרי רבנן בעל מנת גט ואינו גט דלמא במהיום הוו מודו דהוי גט גמור דתנאה הוי או שמא לא הוי גט כלל דחזרה הוי ועוד דמשמע ליפלגו בעל מנת דבעל מנת יאמרו חכמים גט ואינו גט הא סבר רב יהודה דבעל מנת לא הוי גט כלל אלא לכשיתן ונראה לר"י דלרב יהודה לכשיתן הוי גט ודאי אבל עד שיתן הוי ספק והוי גט ואינו גט דמספקא ליה באומר על מנת אי כמעכשיו דמי ואין סברא לומר כלל דלרב יהודה עד שיתן ודאי לא הוי גט דפשיטא ליה דלרבנן דרבי ע"מ לאו כאומר מעכשיו דמי אע"ג דבמהיום ולאחר מיתה מספקא להו דא"כ הוה אפכא מר' יוחנן דלרבי יוחנן בע"מ מודו רבנן לרבי דהוי כאומר מעכשיו דמי ובמהיום ולאחר מיתה אין מעשה נגמר מיד לרבנן א"כ ע"מ הוי טפי כאומר מעכשיו ממהיום ולאחר מיתה ולהכי פריך וליפלגו בעל מנת וישמיענו דאפי' בעל מנת לרבנן גט ואינו גט כ"ש במהיום ולאחר מיתה וליכא למימר דאי הוו פליגי בע"מ הוה אמינא מהיום ולאחר מיתה לא הוי גט כלל לרבנן דא"כ מתני' דקתני מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט אמאן תרמייה ועוד יש לומר דהכי קאמר אדמיפלגי במהיום ולאחר מיתה ולא השמיענו בהך ברייתא אלא מילתא דרבי דמילתייהו דרבנן דאמרי גט ואינו גט תנא לה במתני' לפלוג בע"מ ולאשמועינן מילתא דתרווייהו דאינה שנויה בשום דוכתא ועוד הארכתי בפרק האומר בקידושין (דף ס:) · **חסורי** מיחסרא וכו' · וא"ת למה הוצרך להגיה דפליגי רבנן אדרבן שמעון בן גמליאל מנא ליה דפליגי עליה ואומר ר"י דקבלה היתה בידו דפליגי רבנן (ושהלכה כמותו ולא כרשב"ג כדמיירי בסמוך) : **רבה** אמר הא לא איצטריך · וא"ת דבפרק השוכר (ב"מ דף עז. ושם) אמרי' שכר את הפועלים ואתא מטרא הפסד דפועלים וי"ל דשאני התם שאינו אלא שכיר יום שלא שכרו בעל הבית אלא לדלות וכיון שלא הוצרך אינו שכירו אבל הכא שהוא אריס ועושה כל מלאכות שבשדה ויש לו חלק בקרקע כמו בעל השדה ומיד כשהתנה עמו לדלות ארבעה זכה בשלים שדה ואפי' אתא מטרא ולא איצטריך כמו שאר אריסים דמשמע דנטלי רבעא ואפילו לא יצטרכו לדלות ורב יוסף סבר כיון דמשנה עצמו משאר אריסות אמרינן הא לא דלה : **הא** קיי"ל הלכתא כרבה · *מכאן משמע דבכולי הש"ס הלכתא כרבה לגבי רב יוסף מדלא קאמר והא בהא קיי"ל כרבה כדקאמר ובהא לא קיי"ל כרשב"ג ולא כאומר הא דקאמר *) הילכתא כרבה לגבי רב יוסף בר משדה ענין ומחלה הייט חוקא במילי דאיפלגו בבבא בתרא והא דאיצטריך הש"ס לפסוק הלכה בקידושין בפרק קמא (דף נ.) כרבה גבי שיראי לא צריכי שומא פירשנו שם [ד"ה והילכתא] **) :

מכלל

עין משפט נר מצוה

נג א מיי' פ"ח מהל' גירושין הלכה כא :

נד ב מיי' שם הל' כג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמג סעיף ו :

נה ג מיי' שם הל' כא טוש"ע שם סעיף ה :

נו ד מיי' פ"ח מהל' נדרים הלכה יד סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלב סעיף כ :

[ברכות ס. וש"נ]

נז ה מיי' פ"ט מהל' שכירות הלכה ו סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סימן שלד סעיף ג ·

נח ו מיי' פי"ב מהל' שמיטה ויובל הל' ו :

נט ז מיי' פ"ח מהלכות גירושין הלכה כא סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמג סעיף ד ·

תוספות רי"ד

מעשה בצידן וכו'. מאן תנא דקתני מעשה חסורי מחסרא והכי קתני אם אמר לה ע"מ שתתני לי אצטליתי ואבדה אצטליתו [אצטלתי] דוקא קא"ל רשב"ג אומר תתן את דמיה ומעשה בצידן וכו' אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן כל מקום ששנה ר"ג במשנתינו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה (ערב בפ' גט פשוט צידן בפ' מי שאחזו וראיה אחרונה בפ' דיני ממונות) והלכך אי לא יהבה ליה אצטליתו דוקא לא הויא מגרשת: בעא מיניה ר' אמי מר' יוחנן הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז וחזר ואמר מחולין הן לך מהו א"ל אינה מגורשת דלצעורה איכוין והא לא ציערה: ההוא גברא דא"ל לאריסיה כ"ע דלו תלת דלוותא ואכלי רבעא את דלי ד' ואכיל הילתא לסוף אתא מיטרא ולא איצטריך אמר רב יוסף הא לא דלה רבה אמר הא לא איצטריך וקי"ל הלכה כרבה תנן התם בראשונ' היה נטמן יום י"ב חודש כדי שיהא חלוט לו התקין הלל שיהא חולש את מעותיו ללשכה [ויהא] שובר את הדלת ונכנס ואימתי שירצה יבא הלה ויטול את מעותיו :

מסורת הש"ס

לעיל עב: וש"נ

[נ"ל נמי פליגי]

גליון הש"ס

תוס' ד"ה הא קיי"ל כו' מכאן משמע · עיין במלחמות סוף פי"ט דשבת :

מריס כד. סג:

[ב"ב קיד: קמג:]

[נ"ל חבא]

[נ"ל החם]

ערכין לא:

*) [ב"ב קיד: וקמג:] **) [ועי' תוס' ב"ב קיד: ותוס' מגילה כב: ותוס' מנחות לג. ד"ה מנעל ותוס' ב"מ כט. סד"ה וכוי ותוס' שבועות מד. ד"ה שומר]

מכלל דבעלמא נתינה בעל כרחיה לא הויא נתינה מתקיף לה רב פפא ואיתימא רב שימי בר אשי ודלמא כי אצטריך ליה לתקוני שלא בפניו אבל בפניו בין מדעתו בין בעל כרחו הויא נתינה ואיכא דאמרי אמר רבא מתקנתו של הלל. ה"ז גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז ונתנה לו בין מדעתו ובין בעל כרחו הויא נתינה וכי איצטריך ליה להלל לתקוני שלא בפניו אבל בפניו בין מדעתו בין בעל כרחו הויא נתינה מתקיף לה רב פפא ואיתימא רב שימי בר אשי ודלמא אפילו בפניו נמי מדעתו אין על כרחו לא והלל מאי דאיצטריך ליה תקין *אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן כל מקום ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה *ת"ר הרי זה גיטיך והנייר שלי אינה מגורשת על מנת שתחזירי לי את הנייר מגורשת מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא אמר רב חסדא הא מני רשב"ג היא דאמר תתן לו את דמיה ה"נ אפשר דמפייסה ליה בדמי מתקיף לה אביי אימור דאמר רשב"ג היכא דליתיה בעיניה היכא דאיתיה בעיניה מי אמר אלא אמר אביי הא מני *ר"מ היא דאמר [א]בעינן תנאי כפול והכא הא לא כפליה לתנאיה מתקיף לה רבא טעמא דלא כפליה לתנאיה הא כפליה לתנאיה לא הוי גיטא מכדי כל תנאי מהיכא גמרינן להו מתנאי בני גד ובני ראובן מה התם תנאי קודם למעשה [ב]אף כל תנאי קודם למעשה לאפוקי הכא דמעשה קודם לתנאי אלא אמר רבא משום דמעשה קודם לתנאי מתקיף לה רב אדא בר אהבה טעמא דמעשה קודם לתנאי הא תנאי קודם למעשה לא הוי גיטא מכדי כל תנאי מהיכא גמרינן להו מתנאי בני גד ובני ראובן מה התם תנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר [ג]אף כל לאפוקי הכא דתנאי

רש"י

מכלל דבעלמא [נתינה בע"כ] לאו נתינה היא. וגבי גט דאיסורא הוא לא תקין הלל: שלא בפניו. כי הכא שהיא בלשכה: מאי דאיצטריך ליה תקין. ראה שהיה נטמן והתקין דבעל כרחו ושלא בפניו תהא נתינה ואי הוה נמי קאי קמן ואמר לא מקבילנא הוה איצטריך להלל נמי לתקוני דליהוי נתינה אלא מה שלא הולרך לא הולרך וגבי גט דאיסורא הוא לא קיימא תקנתא דהלל: ערב. בשילהי גט פשוט: לידן. דמתני': ראיה אחרונה. באחד דיני ממונות (סנהדרין דף לא.) דאפליגי באמרו לו כל ראיות שיש לך להביא הבא עד שלשים ולא הביא עד לאחר שלשים ואמרו לו הבא ראיה ואמר אין לי ראיה בקמייתא הלכתא כוותיה ובבתרייתא לית הלכתא כוותיה: והנייר שלי. לא יהיב לה ולא מידי ורחמנא אמר ונתן בידה*: מאי שנא רישא כו'. קא סלקא דעתיה על מנת לאו מעכשיו הוא כרבנן דפליגי עליה דרבי והוי כמו לכשתחזירי לי הנייר ליהוי גט וא"כ אמאי מגורשת הא בשעת גירושין לאו מידי נקיטא: היכא דליתיה. לאלתר: לא כפליה. ר"מ במסכת קידושין (דף סא.) כל תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן וכו' דנימא אם לא תחזירי לא יהא גט הלכך בטל תנאיה: הא כפליה לא הוי גיטא. לר"מ: מכדי. לר"מ כל תנאי מהיכא גמרינן לכופלו: מתנאי בני גד. שהיה כפול אם יעברו ואם לא יעברו (במדבר לב) וכיון דמיני' גמרי' בעינן כי התם תנאי שתלו בו המעשה הוזכר קודם למעשה אם יעברו זה התנאי ונתתם להם זה המעשה ה"נ בעינן דנימא אם תחזירי יהא גט: לאפוקי הכא. דאמר לה זה גיטך ברישא והדר ע"מ שתחזירי: משום דהוי ליה כו'. ובין לר"מ ובין לרבנן דלא אפליג אלא בכפילה כדמפרש טעמא התם(א) הולרך הדבר לאומרו שאלמלא כן יש במשמע שאף בארץ כנען לא ינחלו: בדבר אחד. לעבור הירדן: ומעשה בדבר אחר. נחלת עבר הירדן מזרחה: בדבר

תוספות

מכלל דבעלמא נתינה בעל כרחו לא הויא נתינה. וא"ת דהשתא לא מפליג בין בפניו בין שלא בפניו דבכל ענין בעל כרחו לא הויא נתינה א"כ למה היה נטמן ברלשונה וי"ל דבפניו לא היה יכול להטיז מלוה מלקבלם כדי שיהיה הבית שלו וגם אם היה בפניו יעשוהו ב"ד לקבלם בעל כרחו וא"ת בבתי ערי חומה דהוי כפרעון החוב דעליו לקבלם פשיטא דהוי פרעון כדקאמרינן *הלוהו בישוב לא יחזיר לו במדבר משמע דבישוב יחזיר לו אפילו בעל כרחו וכן בהזהב (ב"מ דף מט:) כי אמר ליה שקול זוזך לא הוי אפילו כשומר חנם ומה איצטריך הלל הזקן לתקן וי"ל דוקא בעלמא פשיטא דהוי נתינה שאין המלוה מפסיד בקבלת הפרעון אבל הכא דע"י הפרעון צריך להחזיר הבית וכן ע"י קבלתו הוי הגט גט לא הויא נתינה וא"ת גבי גט פשיטא דלא הויא נתינה ומה צריך ללמוד מתקנתו של הלל וכי אם יתן מתנה לחבירו יקבלנה בעל כרחו ואור"י די"ל דכיון דאמר לה ה"ז גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז תלה הדבר בדעתה ועליו לקבלם והוי כמו בבתי ערי חומה וקמ"ל דאפ"ה בע"כ לא הויא נתינה:

לאפוקי הכא דמעשה קודם לתנאי. פי' בקונטרס דר' מאיר ור' חנינא לא פליגי אלא בכפלות כדקאמרינן התם טעמא דהוצרך לאומרו שאלמלא כן יש במשמע שאף בארץ כנען לא ינחלו וקשה דבפרק השוכר את הפועלים (ב"מ דף צד.) משמע בהדיא דפליגי רבנן נמי אר"מ במעשה קודם לתנאי גבי מתנה שומר חנם להיות כשואל וא"ת בשלמא תנאי כפול ותנאי קודם למעשה והן קודם ללאו ילפינן שפיר מתנאי בני גד ובני ראובן מדנכתבו בזה הענין שמע מינה בעינן כי האי גוונא אבל שלא יהא מתנה על מה שכתוב בתורה ואפשר לקיימו ע"י שליח היכי ילפינן מהתם כדאמרינן בכתובות (דף עד.) דלמא בלאו הכי נמי מועיל תנאי אלא דהכי הוה מעשה וי"ל *משום דכל התנאים הכתובים דמייתי בקידושין בפרק האומר (דף סא.) הוו בענין זה שמע מינה דבעינן ממש כי האי גוונא ואם בחקותי תלכו ואם תאבו ושמעתם נמי רוב מלות ע"י שליח ונראה דהלכה כר"מ דבעי' תנאי כפול כו' דשמואל ורבא בסמוך סברי כוותיה וכל הני דמתניתין איירי בתנאי כפול אע"ג דלא פירש דה"ל מוקי לה לקמן ברייתא בדכפליה לתנאיה אע"פ שלא פירש ובכל ע"מ שבש"ס כגון (סוכה מא:) ע"מ שתחזירהו לי דאתרוג וכיוצא בו בעי כפילות ובכל מקום בעינן תנאי כפול אלא דוקא בשתויי יין ופרועי ראש דהוי איסורי בפ' שבועת העדות (שבועות דף לו:) והא דבעינן כפילות בסוטה משום דהוי איסורא דאית ביה ממונא דאיכא שאר וכסות ועונה וכתובה והא דאמרינן בירושלמי בפרק האומר א"ר יוסי א"ר בון בכל אתר אית ליה לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן והכא לית ליה ונראה להרב ר' אלחנן דגרסינן בכל אתר לית ליה לר"מ וכו' והכא אית ליה ומשני ר' חנינא חומר הוא בערוה כלומר אע"ג דלא כפל תנאו ומן הדין התנאי בטל ומעשה קיים ומשום חומר אין הגט גט ולא הקידושין קידושין שאם קבלה קידושין מאחר צריכה גט משניהם ובהכי איירי התם לעיל הקשה הרב ר' אלחנן כיון דבעינן תנאי כפול באיזהו נשך (ב"מ דף סו.) גבי אי קיימת דידך אגא דקאמר פטומי מילי בעלמא הוא משמע שאם התנה הוא כמו שהיא אמרה היה מועיל ואמאי הא לא כפליה לתנאיה ואומר רבינו יצחק הא דנקט פטומי מילי משום דלא מהני אפי' לרבנן דר"מ וג' ענייניס יש דיש מקומות דבעינן תנאי גמור ולר"מ תנאי כפול ויש מקומות דלא בעינן אלא גלוי דעת ויש מקומות דאפי' גלוי דעת לא בעינן ובפ' האיש מקדש (קדושין דף מט: ד"ה דברים) מפורש: **אלא** אמר רבא משום דמעשה קודם לתנאי. לאו משום דלית ליה לרבא כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי דהא הכי הילכתא כדפרישית לעיל ועוד דבהדיא קאמר רבא *בהילך אתרוג זה על מנת שתחזירהו לי החזירו יצא ואם לאו כאומר מעכשיו דמי היכי יצא והא לא חלה המתנה אלא כשהחזירו ולא אינו בידו ואין נראה לומר דהתם מיירי כגון שאמר מעכשיו דא"כ היה לו לפרש בדבריו ואע"ג דלא פירש נמי כפילות היינו משום דלא מפרש ליה במתניתין אבל אי מיירי באומר מעכשיו היה לו לפרש אלא שרוצה רבא לייצב ברייתא זו אפילו כרבנן ורבי אבל לרבי אתיא שפיר כדמסיק רב אשי ואביי נמי משמע לקמן בסוף פירקין דסבר כרבי דקאמר הכל מודין בעל מנת שתלא חמה מגרתיקה דמעכשיו קאמר וכדרבי ט' ומיהו אין מכאן ראיה דלא מצי למימר איפכא הכל מודין דעל מנת לאו כאומר דהא באם מעכשיו דמי תלא פליגי כ"ש בעל מנת דעדיף דתנאי

עין משפט נר מצוה

ס א ב מיי' פ"ז מהל' אישות הל' ב סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן לח סעיף ב:
סא ג טוש"ע שם סעיף ד בהג"ה:

מסורת הש"ס

[ב"ק קית.]

[בכורות כד. ב"מ לח: ב"ק סט. ב"ב קעד. כתובות עז. סנהדרין לא. לעיל לח.]

[כתובות עד ד"ה תנאי שאפשר לקיימו על ידי שליח אחר]

[סוכה מא:]

[נדרים מד]

[תוספתא פ"ב]

[קדושין סא.]

תוספות רי"ד

אמר רבא מתקנתו של הלל הרי זה גיטיך ע"מ שתתני לי מאתים זוז ונתנה לו בין מדעתו בין בעל כרחו מגורשת דמתנה בעל כרחה שמה מתנה וכי איצטריך ליה להלל לתקוני שלא בפניו אבל בפניו בין מדעתו בין שלא מדעתו הויא נתינה: ת"ר הרי זה גיטיך והנייר שלי אינה מגורשת ע"מ שתחזירי את הנייר הרי זו מגורשת מ"ש רישא ומ"ש סיפא פי' דקס"ד דלא קניא גיטא עד שתחזיר לו את הנייר ונמצא דבעת קניית הגט לא יהיב לה מידי ורחמנא אמר ונתן בידה

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה משום וכו' התם דהוצרך:

דתנאי ומעשה בדבר אחד אלא אמר רב אדא בר אהבה משום דתנאי ומעשה בדבר אחד רב אשי אמר הא מני רבי היא דאמר* רב הונא אמר *רב כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי אתקין שמואל בגיטא דשכיב מרע אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט ולימא אם מתי יהא גט ואם לא מתי לא יהא גט *לא מקדים איניש פורענותא לנפשיה ולימא לא *יהא גט אם לא מתי בעינן תנאי קודם למעשה מתקיף לה רבא מכדי כל תנאי מהיכא גמרינן מתנאי בני גד ובני ראובן מה התם הן קודם ללאו אף כל לאפוקי הכא דלאו קודם להן אלא אמר רבא [א]אם לא מתי לא יהא גט אם מתי יהא גט אם לא מתי לא יהא גט אם לא מתי לא יהא גט לא מקדים איניש פורענותא לנפשיה אם מתי יהא גט אם לא מתי לא יהא גט בעינן הן קודם ללאו:

מתני' [ב]הרי זה גיטיך ע"מ שתשמשי את אבא על מנת שתניקי את בני כמה היא מניקתו [ג]שתי שנים *רבי יהודה אומר שמנה עשר חדש מת הבן או שמת האב הרי זה גט הרי זה גיטיך ע"מ שתשמשי את אבא שתי שנים ע"מ שתניקי את בני שתי שנים מת הבן או *שאמר האב אי אפשי שתשמשני שלא בהקפדה אינו גט רבן שמעון בן גמליאל אומר כזה גט כלל אמר רבן שמעון בן גמליאל כל עכבה שאינה הימנה הרי זה גט:

גמ' ומי בעינן כולי האי ורמינהי *שמשתו יום אחד הניקתו יום אחד ה"ז גט אמר רב חסדא לא קשיא הא רבנן והא רבן שמעון בן גמליאל מתניתין רשב"ג וברייתא רבנן הא מדסיפא רבן שמעון בן גמליאל הוי מכלל דרישא לאו רשב"ג אלא ברייתא רשב"ג היא דמיקל בתנאי מתני' רבנן רבא אמר לא קשיא כאן בסתם כאן במפרש רב אשי אמר [ד]כל סתם נמי כמפרש יום אחד דמי תנן כמה היא מניקתו שתי שנים רבי יהודה אומר שמנה עשר חדש בשלמא לרבא ניחא אלא לרב אשי למה לי שתי שנים למה לי שמנה עשר חדש ביום אחד סגי [ה]הכי קאמר יום אחד משתי שנים לאפוקי לאחר שתי שנים דלא יום אחד משמנה עשר חדש לאפוקי לאחר שמנה עשר חדש דלא מיתיבי הרי זה גיטיך על מנת שתשמשי את אבא שתי שנים על מנת שתניקי את בני שתי שנים מת הבן או שאמר האב אי אפשי שתשמשני שלא בהקפדה אינו גט בשלמא

רש"י

בדבר אחד · בגט עצמו הוא התנאי להחזירו והוא המעשה להיות גט: רב אשי אמר הא מני · דקתני על מנת שתחזירי מגורשת: רבי היא דאמר וכו' כאומר מעכשיו דמי · ואשתכח דבשעת גירושין נקיטא לגט ולאחר זמן היא מחזרת ומתנה על מנת להחזיר שמה מתנה: אתקין שמואל כו'. כשמוסרו לה יאמר אם לא מתי לא יהא גט אם מתי יהא גט דבעי' תנאי כפול דאי לא כפליה הוי גיטא מיד ואי כהן הוא מפסלא עליה: ה"ג ולימא אם מתי · ברישא לא מקדים כו': הן קודם · אם יעברו ונתתם (במדבר לב): ה"ג אלא אמר רבא אם לא מתי לא יהא גט · לימא ברישא משום דלא מקדים כו' והדר לימא הן ולאו דבעינן הן קודם ללאו: **מתני'** כמה היא מניקתו ב' שנים · שיהא לולד שתי שנים שכך הוא זמן הנקתו ולענין לשמש את אביו כל ימי חייו: רבי יהודה אומר שמנה עשר חדש · לר' יהודה זמן הנקת תינוק עד שיהו לו י"ח חדשים בכתובות בפרק אע"פ (דף ס:): מת הבן · קודם הזמן או מת האב: ה"ז גט · דכיון דלא פריש מידי לא איכוון אלא להרווחה כל ימים שהוא צריך ומכאן ואילך אינו צריך: שלא בהקפדה · היא לא הכעיסתו ואפי' הכי שאין העכבה הימנה אינו גט וכ"ש אם בהקפדה: רשב"ג אומר כזה גט · הואיל ולא הקפידתו ואין העכבה הימנה: **גמ'** מתני' רשב"ג · דאמר לעיל (דף עד.) תתן דמיה אלמא להרווחה מיכוון ולאו דוקא קאמר הא נמי להרווחה איכוון וכל זמן שהוא צריך לינק קאמר: וברייתא רבנן · דאמרי (שם:) אצטלית דוקא הכא נמי שימוש והנקה דוקא וביום אחד סגי: דמיקל בתנאי · דאמר תתן דמיה וקאמר נמי כל עכבה שאינה הימנה ה"ז גט: כאן בסתם · מתני' דאמר שתי שנים תניקי בסתם וברייתא במפרש יום אחד: רב אשי אמר ברייתא בסתם דכל סתם כמפרש יום אחד דמי ומתני' רב אשי משני לה לקמיה ורב אשי לאו לשנויי מתניתין וברייתא אתא אלא לאפלוגי עליה דרבא דאמר סתם שתי שנים: יום אחד משתי שנים · של תינוק: לאפוקי · שאם הניקתו לאחר שעברו לו שתי שנים: דלא · שאין זה הנקה: בשלמא

תוספות

דתנאי ומעשה בדבר אחד · פירוש שהתנאי סותר המעשה דאין הגט חל אלא אחר שנתקיים התנאי ולא אין הגט בידה אבל הילך אתרוג זה במתנה *על מנת שתחזירהו לא הוי תנאי ומעשה בדבר אחד דס"ל על מנת כאומר מעכשיו והמתנה חלה מיד ויצא בו מיד כשיבא לידו*:

מת הבן או מת האב ה"ז גט · פי' בקונטרס מת הבן בתוך ב' שנים משמע שרוצה לומר דאם לא הניקה ושמשה כלל דלא הוי גט וכן משמע בפירושו בגמרא גבי בשלמא לרבא כו' אלא לרב אשי כו' ואין נראה דאם מת האב כששימשתו יום אחד פשיטא דהוי גט כיון ששימשתו עד שמת דמה יש לה לשמש יותר וליכא למימר דאשמועינן אע"פ שמת קודם הוי גט דלא בעינן שתשמשנו כל ימי חייו דהא ודאי לא בעינן דאי הוה בעינן לא הוה גט דאין זה כריתות כדאמרינן בפרק בתרא (לקמן דף פג:) כל ימי חייכי אין זה כריתות אלא נראה לרבינו יצחק לפרש דמת קודם שהניקה ושימשה כלל דלא איכוון אלא להרווחה ולא לנעורה והא לא איצטריך ואפי' לרב יוסף דאמר לעיל* והא לא דלה יש לחלק דהכא מסתמא אם היה יודע שימות אביו או בנו לא היה מקפיד בתנאו אבל התם אדרבה אם היה יודע דאתי מטרא לא היה משכירו כלל:

כלל אמר רשב"ג כל עכבה שאינה הימנה ה"ז גט · הקשה ה"ר אלחנן א"כ אמאי קאמר רבא לעיל* דנתינה בעל כרחו לא הויא נתינה ולא הוי גט והא עכבה אינה ממנה והלכה כרשב"ג במשנתנו ועוד מאי שנא מת האב או הבן ממחולין לך דבעי למימר * דאפילו לרשב"ג אינה מגורשת וי"ל דהכא ודאי להרווחה בעלמא עשה כן וכיון שמת ולא אצטריך הוי כאילו נתקיים התנאי אבל התם שתתני לי מאתים זוז בדעתו שיקבלם ולבסוף כשאינו רוצה לקבלם לא נתקיים התנאי והא דמספקא ליה לעיל במחולין לך דלמא אפי' לרבנן הוי גט ואע"ג דהכא לא הוי גט היינו משום דהתם בעצמו מחל לה אבל הכא לא מחל לה כלום:

ורמינהו שימשתו יום אחד ה"ז גט · אין להקשות לפי' הקונטרס דמפרש דמת הבן או מת האב דמתני' אחר שהניקתו אמאי לא מוקי להך ברייתא דהכא שמת לאחר שימשתו והניקתו יום אחד דא"כ הוה ליה למיתני בהדיא ומת אבל אין לתרץ דא"כ מאי איריא יום א' אפי' שעה אחת כמו דהא לרש"י שפירש בסמוך גבי אלא לרב אשי מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא ה"ג יום אחד לאו דוקא אלא אפילו שעה אחת דאי דוקא לא הוי פריך מידי: **מתניתין** רשב"ג · דאמר גבי איצטלית תתן לו את דמיה דלהרווחה קא מיכוין ומתניתין נמי להרווחה קא מכוין והנקה ושימוש כל הצורך קאמר וברייתא רבנן דאמרי לנעורה קא מיכוין וכיון דלצערה יום אחד סגי בהכי כיון דלא להרווחה קא מכוין ולפירוש זה אם מת קודם שהניקה ושימשה כלל אינו גט דהא לא ליצערה אי נמי הכא לא נתכוון לנעורה בחנם אלא לצורך בנו ואביו וכי מת הא לא אצטריך אבל גבי איצטלית לעולם הוא צריך לאיצטלית ולא לדמי' ולכך כשאבדה יכול לומר איני חפץ בדמי איצטלית וכן צריך לפרש בסמוך דמוקי מתני' כרבנן: **ברייתא** רשב"ג היא דמיקל בתנאי · ובהרווחה פורתא סגי אבל רבנן דמחמרי אית לן למימר דכל הצורך קאמר: **כאן** במפרש · ברייתא במפרש יום אחד וקא משמע לן דוקא הניקתו ושימשתו יום אחד אבל מת ולא הניקתו ושמשתו כלל אינו גט דסלקא דעתין כיון שהיקל עליה כל כך שלא הצריכה אלא יום אחד אף על פי דפירש כי מת ולא הניקתו ושמשתו כלל ליהוי גט קא משמע לן דלא אמרינן הכי:

[סוכה מא: קדושין ו: בבא בתרא קלז:]

[ועי' תוס' קדושין ו: ד"ה לא החזירו ותוס' סוכה מא: ד"ה הילך ותוס' ב"ב קלז: ד"ה לא]

סב א מיי' פ"ט מהל' גירושין הל' כ סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמה סעיף ה :

סג ב ג ד ה מיי' פ"ח שם הלכה יט סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קמג סעיף ח :

[דף עד:] [דף עד:] [לעיל עד:]

[לעיל עד. וש"נ] [ג' ב רבי] [לעיל יח.] [בכתובות פ' מצוה שם קלא איתא ולימא לא יהא גט אם לא מתי יהא גט אם מתי בעינן תנאי וכו'] [כתובות ס:] [גי' סדר משנה וכן ברי"ף ורא"ש או שמת האב או שאמר כו'] [תוספתא פ"ה]

תוספות רי"ד

אסיק רב אשי הא מני ר' היא דאמר רב הונא אמר רבי כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי · פי' והגט קונה למפרע משעה שמסרו בידה קודם שתחזיר לו הנייר והחזרת הנייר הוי תנאה ומקיימה ליה לתנאה והוי גיטא למפרע ובההיא שעתא הנייר שלה הוה ומתנה ע"מ להחזיר שמה [מתנה] אתקין שמואל בגיטא דש"מ אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט פי' הכי צריך למימר אם מתי יהא גט מהיום או מעכשיו דאי לא אמר הכי הוה ליה גט לאחר מיתה ומשום דתנינן ליה בפירוש במתני' לא איצטריך שמואל למימרי' ולימא אם מתי יהא גט ואם לא מתי לא יהא גט לא מקדים איניש פורענותא לנפשיה הלכך מתחיל באם לא מתי ומשום דבעי' תנאי כפול אומר שניהם שאם לא יכפול תנאו אין זה תנאי והוי גט מיד ואם הוא כהן מיפסלא עילויה מתקיף לה רבא מכדי כל תנאי מהיכא גמרי' ליה מבני גד ובני ראובן מה התם הן קודם ללאו אף וכו' לאפוקי הכא דלאו קודם להן אלא אמר רבא הכי ליתא אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט אם לא מתי לא יהא גט מ"ש לא מתי לא יהא גט דלא מקדים איניש פורענותא לנפשיה ואם מתי יהא גט ואם לא מתי לא יהא גט דבעי' תנאי כפול והן קודם ללאו · אבא חלפתא איש כפר חנניה אומר משום ר' מאיר תנאי קודם למעשה הרי זה תנאי · מעשה קודם לתנאי אין זה תנאי · פי' כגון אם מתי יהא גט זהו תנאי קודם למעשה כמו אם יעברו ונתתם · זה מעשה קודם לתנאי שאין זה תנאי אלא מיד הוי גט · והלכתא כר' מאיר משום דתנן סתמא כותיה בפ' השוכר את הפועלים כל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל וכל תנאי שמעשה קודם בטל וכל תנאי שאפשר לו לקיימו בסופו והתנה עליו מתחילתו תנאו קיים · ואי קשה והיכי תנן בפרקין זה גיטיך אם מתי זה גיטיך מחולי זה לא אמר כלום מהיום אם מתי מעכשיו אם מתי הרי זה גיטיך הוי מעשה אם מתי הוי תנאה ואנן בעי' תנאי קודם למעשה י"ל התנא קיצר את לשונו · וה"ק זה גיטיך אם מתי יהא גט דהוי תנאי קודם למעשה עיין בשלהי פרקין שהוכחתי כרבנן ועי' בפ' ה... מתני' הרי זה גיטיך ע"מ שתשמשי את אבא ע"מ שתניקי את בני כמה היא מניקתו שתי שנים ר' יהודה אומר י"ח חודש מת הבן או שמת האב הרי זה גט ע"מ שתשמשי את אבא שתי שנים וע"מ... שתי שנים מת הבן או שמת האב או שאמר האב אי אפשי שתשמשני שלא בהקפדה אינו גט רשב"ג אומר הרי זה גט אמר רשב"ג כל עכבה שאינה ממנה הרי זה גט · פי' הרי היא מניקתו שתי שנים שיהא... שכך הוא זמן יניקתו ולענין לשמש את אביו כל ימי חייו מת הבן או וכו' פי' דוקא אם התחילה להניקה ואח"כ מת אבל אם לא הניקה כלל ומת הבן אינו גט שהרי לא נתקיים התנאי של יניקה כלל ודמ... שתי שנים ומת הבן בתוך שתי שנים שלא נתקיים התנאי של שתי שנים · או שאמר האב וכו' · פי' אע"פ שלא הקפידתו האשה שאין העכבה ממנה אפ"ה אינו גט כיון שלא נתקיים התנאי · רשב"ג... וכו' ומי בעי' כולי האי · ורמינהו שמשתו יום א' הניקתו יום א' הרי זה גט · אמר רבא לא קשה כאן בסתם כאן במפרש פי' מתני' בסתם דאמר לה ע"מ שתניקי את בני ולא פירש לה כמה צריכה לה... שהוא זמן יניקת הולד · וברייתא במפרש דאמר לה ע"מ שתניקי את בני יום אחד והוא גופיה קא משמע לן שאם שמשתו יום אחד והניקתו יום אחד שיתקיים התנאי הוי גט ואם לאו כגון שמת... גט ולאפוקי מדרבי שמעון בן גמליאל רב אשי אמר כל בסתם נמי כמפרש יום אחד דמי · פי' ברייתא דתני יום אחד אף על פי שאמר לה על מנת שתניקי את בני סתם די לה ביום אחד כיון... זמן : תנן כמה היא מניקתו שתי שנים בשלמא לרבא ניחא אלא לרב אשי למה לי שתי שנים יום אחד סגי ה"ק יום אחד משתי שנים · לאפוקי לאחר שתי שנים דלא יום אחד מי"ח חודש לאפוקי... [illegible]א · פי' שכבר עבר זמן היניקה · מיתיבי הרי זה גיטיך ע"מ שתשמשי את אבא שתי שני' על מנת שתניקי את בני שתי שנים מת הבן או שאמר האב אי אפשי שתשמשני שלא בהקפדה אינו גט בשלמא

עין משפט
נר מצוה

סד א ב מיי' פ"ח מהל' גירושין הלכה יח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמג סעיף י:

סה מיי' שם פרק ט הלכה ט סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קמד סעיף ז:

בשלמא לרבא רישא בדלא פריש סיפא דפריש אלא לרב אשי מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא קשיא ת"ר *הרי זה גיטך על מנת שתשמשי את אבא שתי שנים ועל מנת שתניקי את בני שתי שנים אע"פ שלא נתקיים התנאי הרי זה גט לפי שלא אמר לה אם תשמשי אם לא תשמשי אם תניקי ואם לא תניקי דברי רבי מאיר וחכ"א נתקיים התנאי ה"ז גט ואם לאו אינו גט רשב"ג אומר אין לך תנאי בכתובים שאינו כפול איכא דאמרי לר' מאיר קאמר ליה ואיכא דאמרי לרבנן קאמר להו איכא דאמרי לר' מאיר קאמר ליה והכי קאמר ליה אין לך תנאי בכתובים שאינו כפול והוו להו שני כתובים הבאין כאחד *וכל שני כתובים הבאין כאחד אין מלמדין איכא דאמרי לרבנן קאמר להו והכי קאמר להו אין לך תנאי בכתובים שאינו כפול וגמרינן מינייהו ורמינהו הרי זה גיטך ע"מ שתשמשי את אבא ש"ת שנים על מנת שתניקי את בני שתי שנים מת האב או מת הבן אינו גט דברי ר' מאיר וחכמים אומרים אע"פ שלא נתקיים התנאי הרי זה גט יכולה היא שתאמר לו תן לי אביך ואשמשנו תן לי בנך ואניקנו קשיא דרבי מאיר אדרבי מאיר קשיא דרבנן אדרבנן דרבי מאיר אדרבי מאיר לא קשיא התם בדלא כפליה לתנאיה הכא בדכפליה לתנאיה ורבנן אדרבנן לא קשיא *מאן חכמים דהכא רבן שמעון בן גמליאל היא דאמר כל עכבה שאינה הימנה הרי זה גט תנו רבנן **אמר לה בפני שנים הרי זה גיטך על מנת שתשמשי את אבא ב' שנים וחזר ואמר לה בפני שנים הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז לא ביטל דברי האחרון את הראשון רצתה משמשתו רצתה נותנת לו מאתים זוז אבל אמר לה בפני שנים הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז וחזר ואמר לה בפני שנים הרי זה גיטך על מנת שתתני לי ג' מאות זוז ביטל דברי האחרון את הראשון ואין אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים מצטרפין אהייא אילימא אסיפא הרי בטל ^ג^אלא ארישא פשיטא מהו דתימא כל לקיומא תנאי מצטרפין קמ"ל: **מתני'** הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן עד שלשים יום והיה הולך מיהודה לגליל הגיע לאנטיפרס וחזר בטל תנאו הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן עד שלשים יום והיה הולך מגליל ליהודה והגיע לכפר עותנאי וחזר בטל תנאו הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן עד שלשים יום והיה הולך למדינת הים והגיע לעכו וחזר בטל תנאו ^ד^הרי זה גיטך כל זמן שאעבור מכנגד פניך שלשים יום היה הולך ובא הולך ובא הואיל ולא נתיחד עמה הרי זה גט: **גמ'** למימרא דאנטיפרס בגליל הוה קיימא ורמינהי *אנטיפרס ביהודה וכפר עותנאי בגליל בינתים מטילין אותו לחומרא מגורשת ואינה

[תוספתא פ"ח]
[קדושין סא. וש"נ]
[עירובין עג. וש"נ]
[תוספתא פ"ד]
[שבועות כ"ח]

רש"י

בשלמא לרבא · דאוקי רישא דמתני' ב' שנים ממש ואע"ג דסתם: רישא · דקאמר מת הבן בתוך שתי שנים ה"ז גט: בדלא פריש · ב' שנים והרי הניקתו כל צרכו: סיפא דפריש · על כרחיך דוקא קאמר דהא לא איצטריך לפרושי ופריש: אלא לרב אשי · דאמר רישא דמתני' יום אחד קאמר על כרחך מת הבן או האב דקתני כגון שמת ולא הניקתו כלל ואמאי ה"ז גט הרי לא נתקיים כלום מן התנאי: לפי שלא אמר לה · אם תניקי יהא גט אם לא תניקי לא יהא גט דבעינן תנאי כפול כתנאי בני גד ובני ראובן: רשב"ג כו' · מיפרשא בהדיא ואזלא: איכא דאמרי לר"מ קאמר ליה. אין לנו ללמוד מתנאי בני גד שאין לך תנאי בכל המקרא שאינו כפול כגון אז תנקה מאלתי (בראשית כד) וכגון אם שכב אם לא שכב (במדבר ה) אם תאבו ושמעתם אם תמאנו ומריתם (ישעיה א) הלכך הוי להו שני כתובין הבאים כאחד ואין מלמדין: ואיכא דאמרי לרבנן קאמר להו אין לך תנאי בכתובין שאינו כפול · ויש לנו ללמוד מהן דכולהו צריכי כדמתרצינן להו בקדושין בהאומר לחבירו (ד' סא:): מאן חכמים · בהך מתניתא בתרייתא רשב"ג היא: אמר לה בפני שנים ה"ז גיטך כו' · ולא מסרו לה בפניהם דאי מסרו לה איגרשה לה בהאי תנאי ותו לא מצי לאתנויי תנאה אחרינא אלא כך אמר בפניהם כשאמסרנו לה לא אמסרנו אלא על מנת כן: וחזר ואמר לה בפני שנים כו' · ומסרו לה: לא ביטל כו' · שלא בא זה להוסיף מדלא אמר לה שתתני מאתים זוז תוספת על תנאי הראשון ולעקור נמי לא בא מדלא ביטל דברו הראשון בפני אלו אלא הכי קאמר לה או תנאי ראשון או מאתים זוז: ג' מאות זוז. ודאי עקר ליה לתנאיה קמא: ואין אחד מן העדים הראשונים ואחד מן האחרונים מצטרפים · להעיד שהיה תנאי בגט זה כל זמן שלא יבואו שנים כאחד [ויעידו באחד] מן התנאים כשר ע"י עדי חתימה ולא כל כמינייהו דהנך לשוויי תנאה בגיטא: אילימא אסיפא · פשיטא דאין אחד מן הראשונים כלום שהרי אפילו באו שניהם אינן כלום דהא בטיל ליה ההוא תנאה: אלא ארישא · דקאמר או האי או האי: מהו דתימא · הואיל ומקיים גיטא בחד מהני תנאי הוו להו כחד תנאה וכל סהדי דמסהדי לקיומי תנאה דהאי גיטא ליצטרפו קא משמע לן: **מתני'** והגיע לאנטיפרס וחזר · מיד: תנאו בטל · כלומר ושוב אינו כשר לגרש בו ואפילו חזר והלך לגליל ושהה שלשים יום אינו גט דקא סלקא דעתך אנטיפרס בתחילת גליל היא והרי מתנאי הראשון הלך לגליל ולא שהה שלשים יום וביטל הגט שהרי בא אבל אם לא הגיע לאנטיפרס וחזר ולאחר ימים הלך לגליל ושהה שלשים יום הרי זו מגורשת שזמן השלשים לא נקבע אלא משילך לגליל והרי לא הלך עד עתה ושהה: לכפר עותנאי · קס"ד כפר עותנאי בריש יהודה בבואו מגליל ליהודה והרי הלך ליהודה ובא בתוך שלשים ואין כאן עוד לא תנאי ולא גט להתקיים עוד: לעכו · קא סלקא דעתיה עכו במדינת הים קיימא: כל זמן שאעבור מכנגד פניך · כשאשהה שלשים יום עובר מכנגד פניך מיד יהא גט: והיה הולך ובא כו' · בגמרא פריך והא לא עבר שהיה הולך ובא בתוך שלשים: **גמ'** אנטיפרס ביהודה וכפר עותנאי בגליל · סמוכים זה לזה בספר זה בראש יהודה וזה בראש גליל הלכך היה הולך מיהודה לגליל והגיע לאנטיפרס וחזר לא בטל תנאו דהכתי לא אזיל לגליל וכי אזיל ומשתהי הוי גיטא לכך הזכיר לה בתנאי שאני הולך מיהודה לגליל דלא לימני תלתין יומין אלא מיום שיגיע לגליל היה הולך מגליל ליהודה והגיע לכפר עותנאי וחזר לא ביטל תנאו דהכתי לא מטא ליהודה: בינתים · היה הולך מיהודה לגליל ועבר את אנטיפרס ולכפר עותנאי לא בא וחזר בתוך שלשים ולאחר זמן חזר והלך לגליל ממש ושהה: מטילין אותו לחומרא · ואמרינן מגורשת ליפסל לכהונה: ואינה

תוספות

בשלמא לרבא רישא בדלא פריש וסיפא בדפריש · פי' בקונט' כיון דלא אצטריך לפרושי ופירש אמרי' דאתיא למימר דאפילו מת לא הוי גט ואין נראה לר"י דהא גבי אביו אצטריך לפרושי וגבי בן אצטריך לפרושי לר' יהודה דאמר י"ח חודש ומה שפירש נמי אלא לרב אשי מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא כיון דברישא כמפרש יום אחד דמי על כרחין מת האב או הבן דקתני כגון שמת ולא הניקתו כלל ואמאי ה"ז גט הא לא נתקיים כלום מן התנאי ואין נראה דלכ"ע מת הבן היינו שלא הניקתו כלל כדפירש במתני' ונראה לר"י לפרש בשלמא לרבא כו' וסיפא בדפריש דהואיל ופירש שתי שנים ודאי לנטורה קא מכוין ואפילו מת אינו גט אלא לרב אשי כיון דרישא נמי הוי כמפרש יום א' הרי נמי נתכוון לנטורה כיון דפירש ואפילו מת לא ליהוי גט כמו בסיפא: **והוו** להו שני כתובין הבאין כאחד · הקשה ה"ר אלחנן בפרק האומר (קדושין דף סא:) דפריך מקראי טובא לר' חנינא בן גמליאל דלא בעי תנאי כפול לימא דהויא ב' כתובין הבאים כאחד וי"ל דהתם כאיכא דאמרי דהכא דלרבנן קאמר להו אי נמי אי הוה פריך ליה התם מכולהו בהדי הדדי הוי משני להו דהוו שני כתובין הבאין כאחד ועוד דשפיר מצריך להו רבי חנינא בן גמליאל התם: **וגמרינן** מינייהו · פי' בקונטרס ולא הוו שני כתובים הבאין כאחד דכולהו מצריך להו ר' חנינא בן גמליאל בקדושין (ג"ז שם) ואין נראה להרב רבי אלחנן דהתם לא מצריך להו אלא דמשני להו דאין משום אחד מהן ללמוד דניבעי תנאי כפול אבל לרבי מאיר דיליף מינייהו לא עביד שם צריכותא ויש לומר דיש בכן שום צריכותא:

תניא

תוספות רי"ד

בשלמא לרבא רישא בדלא פריש סיפא בדפריש אלא לרב אשי מ"ש רישא ומ"ש סיפא · פי' בשלמא לרבא דאוקי רישא דמתני' שתי שנים ממש ואף על גב דסתם. רישא דקאמר מת הבן בתוך שתי שנים ה"ז [גט] בדלא פריש שתי שנים והרי הניקתו כל צרכו. סיפא בדפריש ע' כרחיך דוקא קאמר דהא לא איצטריך לפרושי ופירש · אלא לרב אשי דאמר רישא דמתני' יום א' קאמר על כרחיך מת הבן או מת האב דקתני כגון שמת ולא הניקתו כלל ואמאי הרי זה גט הרי לא נתקיים כלום מן התנאי: קשיא · וכיון דאיתוקם רב אשי בקושיא ש"מ כרבא הלכתא דאמר סתמא כל זמן היניקה א) משמע שתי שנים לולד: ת"ר הרי זה גיטיך ע"מ שתשמשי את אבא שתי שנים וע"מ שתניקי את בני שתי שנים אע"פ שלא נתקיים התנאי הרי זה גט לפי שלא אמר לה אם תשמשי ואם לא תשמשי אם תניקי ואם לא תניקי דברי ר' מאיר וחכמים אומרים נתקיים התנאי הרי זה גט ואם לאו אינו גט וקי"ל יחיד ורבים הלכה כרבים · וכתב ר"י ז"ל והלכתא כרבנן · ואע"ג דקי"ל דבעי' תנאי כפול הני מילי באם תשמשי ואם לא תשמשי כענין שנאמר אם יעברו ואם לא יעברו וכדאתקין שמואל בגיטא דש"מ אבל בע"מ לא דקי"ל כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי' ואינו נ"ל לחלק (ס"א דיש חילוק) בין ע"מ ובין אם דאדרבה כיון דע"מ כאומר מעכשיו דמי · כ"ש דלא מהני ביה תנאה לאודועי האי גיטא דהשתא באם לא מהני בע"מ לא כ"ש אבל נ"ל דהא דאתקין שמואל לא מצינו למפסק כר' מאיר דכיון דלא איפסיקא בהדיא הלכה כר' מאיר לא מצינו למפסק אתקנתא דשמואל דנ"ל שמואל לחומרא הוא דאתקין הכי בגיטא דש"מ שלא תפסל עליו מעכשיו אליבא דרבי מאיר אם הוא כהן אבל לעולם להתירה לעולם בגט זה אע"ג דלא איקיים תנאיה משום דלא כפליה לתנאיה לא מצינו בהדיא שפסק כר' מאיר ואילו כן אמאי לא פסק בהדיא הלכה כר' מאיר ב) לא בגיטין ולא בקידושין דפליג נמי התם ר"מ עם רבנן והלכך יש להחמיר בדבר כרבנן שהם רבים שלא תנשא לעלמא עד שתקיים תנאו והכי נמי אמרינן לקמן בפרק המגרש אתקין רב בגיטין וכו' כן יומא דין לאפוקי מדר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו והא איהו הוא דאמר בפרק יש נוחלין הלכה כרבי יוסי · אלא ודאי חומרא בעלמא הוא דאתקין בגיטא לאפוקי נפשיה מפלוגתא וה"ה הכי אית למימר הכא דחומרא בעלמא הוא דאתקין שמואל שלא תפסל עליו מעכשיו אליבא דר' מאיר ולעולם הלכה כרבנן וכי היכי דפליגי רבנן עליה דר' מאיר בתנאי כפול הכי נמי פליגי עליה בהין קודם ללאו דהא לא בעי רבנן הין ולאו כלל והכי נמי פליגי עליה בתנאי קודם למעשה דהכי אמרי' בשלהי השוכר את הפועלים מאן שמעת ליה דאית ליה האי סברא דבעי' תנאי קודם למעשה ר' מאיר. דתניא אבא חלפתא אומר משום ר' מאיר וכו' ובשלהי פירקין מוכח בפירוש דרבנן פליגי עליה ולא בעי תנאי קודם למעשה: ת"ר אמר לה בפני שנים הרי זה גיטיך ע"מ שתשמשי את אבא שתי שנים וע"מ שתניקי את בני שתי שנים וחזר ואמר בפני שנים הרי זה גיטיך ע"מ שתתני לי מאתים זוז לא בטלו דבריו הראשונים את האחרונים רצתה משמשתו רצתה ניתנת לו ר' זוז · פי' אמר בפני שנים וכו' ולא מסרו לה בפניהם שאם מסרו לה איגרשא לה בהאי תנאה ותו לא מצי לאתנויי תנאה אחרינא אלא כך אמר בפניהם כשאמסרנו לא אמסרנו אלא ע"מ כן וחזר ואמר לה בפני שנים וכו' ומסרו לה לא בטלו וכו' שלא בא זה להוסיף מדלא אמר לה שתתני לי מאתים זוז תוספת על תנאי הראשון ולעקור נמי לא בא מדלא בטל תנאו הראשון בפני אלו אלא הכי קא"ל או תנאי ראשון או מאתים זוז אבל אם אמר לה בפני שנים הרי זה גיטיך על מנת שתתני לי מאתים זוז וחזר ואמר לה בפני שנים אחרים ג' מאות זוז בטלו דבריו האחרונים את הראשונים ואין אחד מן הראשונים וא' מן האחרונים מצטרפין. אתיא אילימא אסיפא הרי ביטל אלא ארישא פשיטא שמה שמעיד זה אינו מעיד זה ולאו כל כמינייהו לשוויי תנאה בגיטא עד דמספרי חדא מילתא מהו דתימא כל קיומי תנאה מצטרפי קמ"ל · פי' מהו דתימא הואיל וישנן עדים שהיה תנאי בגט זה יהיו נאמנים שלא תנשא עד שלא תקיימנו קמ"ל כיון שאין עדותן מכוונת אינן נאמנים לשוויי תנאה בגיטא והואיל והגט יוצא מתחת ידי האשה נאמנת לומר בעלי נתנו לי בלי תנאי ותנשא בו: מתני' הרי זה גיטיך אם לא באתי מכאן ועד שלשים יום והיה הולך מיהודה לגליל והגיע לאנטיפרס וחזר בטל התנאי · הרי זה גיטיך אם לא באתי מכאן ועד שלשים יום והיה הולך מגליל ליהודה והגיע לכפר עותנאי וחזר בטל התנאי · הרי זה גיטיך אם לא באתי מכאן ועד שלשים יום והיה הולך למדינת הים והגיע לעכו וחזר בטל התנאי · הרי זה גיטיך כל שאעבור מכנגד פניך שלשים יום היה הולך ובא הולך ובא הואיל ולא נתיחד עמה הרי זה גט · אוקימנא בגמרא דאנטיפרס היא בסוף ארץ יהודה ששתי העיירות הללו הן עומדין בין גבול יהודה וגליל · ועותנאי ראש גליל ואנטיפרס ראש יהודה והדרך שיש בין אנטיפרס

א) נראה דצ"ל דולד קאמר דהיינו בתי שנים · ב) נראה דצ"ל דלא מצינו שפסק כר"מ לא בגיטין ולא בקידושין וכו'

עין משפט
נר מצוה

בו א ב ג מיי' פ"ט מהל' גירושין הל' ט וי"א סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמד סעיף ז:
בז ד (מיי' שם הל' יא) טוש"ע שם סעיף ג:
בח ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:
בט ו ז מיי' שם הלכה כב טוש"ע שם סעיף ה:
ל ח מיי' שם הל' יא טוש"ע שם סעיף ג:

ואינה מגורשת אמר אביי תרי תנאי קאמר לה אי מטינא לגליל לאלתר ליהוי גיטא ואי משתהינא באורחא תלתין יומין ולא אתינא ליהוי גיטא הגיע לאנטיפרס וחזר דלא לגליל מטא ולא אישתהויי נמי אשתהי תלתין יומין בטל תנאו: הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן ועד שלשים יום כו': למימרא דעכו במדינת הים קיימא והא אמר רב ספרא כי הוו מיפטרי רבנן מהדדי *בעכו הוו מפטרי משום דאסור לצאת *מארץ לחוצה לארץ אמר אביי תרי תנאי קאמר לה אי מטינא למדינת הים לאלתר ליהוי גיטא אי משתהינא באורחא תלתין יומין ולא אתינא ליהוי גיטא הגיע לעכו וחזר דלא למדינת הים מטא ולא אישתהויי נמי אשתהי תלתין יומין בטל תנאו: ה"ז גיטך כל זמן שאעבור וכו': והא לא עבר אמר רב הונא מאי פניך תשמיש ואמאי קרי ליה פניך *לישנא מעליא נקט ורבי יוחנן אמר לעולם פניך ממש מי קתני הרי זו מגורשת ה"ז גט קתני דלא הוי גט ישן ולכי מלו תלתין יומי הוי גיטא תניא כוותיה דר' יוחנן *ה"ז גיטך כל זמן שאעבור מנגד פניך שלשים יום והיה הולך ובא הולך ובא הואיל ולא נתייחד עמה ה"ז גט *ולגט ישן אין חוששין שהרי לא נתייחד עמה וליחוש שמא פייס אמר רבה בר רב הונא הכי אמר אבא מרי משמי' דרב *באומר נאמנת עלי לומר שלא באתי איכא דמתני לה אמתניתין מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש ה"ז גט וליחוש שמא פייס אמר רבה בר רב הונא הכי אמר אבא מרי משמיה דרב באומר נאמנת עלי לומר שלא באתי מאן דמתני לה אמתני' כל שכן אברייתא מאן דמתני לה אברייתא אבל אמתני' הא לא אתא:

מתני' *ה"ז גיטך אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש אינו גט *ה"ז גיטך מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש ה"ז גט אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש כתבו ותנו גט לאשתי כתבו גט בתוך י"ב חדש ונתנו לאחר י"ב חדש אינו גט *כתבו ותנו גט לאשתי אם לא באתי מכאן עד י"ב חדש כתבו בתוך י"ב חדש ונתנו לאחר י"ב חדש אינו גט רבי יוסי אומר כזה גט כתבו לאחר י"ב חדש ונתנו לאחר י"ב חדש ומת אם הגט קודם למיתה ה"ז גט ואם מיתה קדמה לגט אינו גט ואם אין ידוע זו היא שאמרו מגורשת ואינה מגורשת:

גמ' *תנא רבותינו התירוה לינשא מאן רבותינו אמר רב יהודה אמר שמואל בי דינא דשרו משחא סברי לה כרבי יוסי *דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו א"ר אבא בריה דרבי חייא בר אבא א"ר יוחנן *ר' יהודה נשיאה בנו של ר"ג בר רבי הורה ולא הודו לו כל *סיעתו ואמרי לה כל *שעתו א"ל ר' אלעזר לההוא סבא כי שריתוה לאלתר שריתוה או לאחר שנים עשר חדש שריתוה לאלתר שריתוה דהא לא אתי או דלמא לאחר י"ב חדש שריתוה דהא איקיים ליה תנאו *ותיבעי ליה מתניתין מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש הרי זה גט לאלתר הוי דהא לא אתי או דלמא לאחר י"ב חדש דהא איקיים ליה תנאיה *אין הכי נמי ומשום דהוה בההוא מעשה *אמר אביי הכל מודים היכא דאמר לכשתצא חמה מנרתיקה

לכי

תוספות

תניא כוותיה דרבי יוחנן · מייתי ראיה מדקאמר ולגט ישן אין חוששין משמע דאם נתיחד עמה לא הוי אלא גט ישן אבל לרב הונא אם נתיחד עמה בטל הגט לגמרי: **וניחוש** שמא פיים. מפורש לעיל (דף יח: ד"ה שמא): **ולא** הודו לו כל סיעתו כו'. אין להוכיח מכאן דאין הלכה כרבי יוסי אע"ג דרב פסק כוותיה משום דרבי יוחנן קאמר הכא לא הודו לו כל סיעתו ורב ור' יוחנן הלכה כרבי יוחנן דהא ר' יוחנן גופיה יכול לסבור כרבי יוסי או שמא דוקא הכא דבעל פה לא סבר כרבי יוסי: **דהא** אקיים ליה תנאיה · וא"ת לאלתר מה יש לחוש דהא ודאי יתקיים התנאי דכיון דמת לא ישוב עוד לביתו וי"ל דאיכא למיגזר אטו לא מת כי אין העולם יודעין שמת ויתמהו על שמתירין לינשא אבל לאחר שנים עשר חדש הכל יודעין שנתקיים התנאי: **הכל** מודים לכשתצא לכי נפקא קאמר. ולרבי יוסי גט ואינו גט כדאמר לעיל באחר מיתה:

רש"י

ואינה מגורשת · ליכנס בגט זה ספק בטל במהלך הראשון הואיל ועבר אנטיפרס הוה ליה ספק יהודה ספק גליל ובטל שהרי חזר בתוך שלשים או שמא ספק יהודה הוא ולא בטל תנאו ונתקיים במהלך השני והוי גט: אמר אביי · מתני' נמי אית לה דאנטיפרס ביהודה וכגון דאמר לה תרי תנאי: אי מטינא לגליל לאלתר ליהוי גיטא · ואפי' לא משתהינא: ואי משתהינא באורחא תלתין יומין ולא אתינא ליהוי גיטא · ואפי' לא מטינא לגליל הלכך הגיע לאנטיפרס וחזר לאלתר תנאו בטל ואין כאן עוד לקיימו שהרי לא לגליל בא ולא נשתהה ואפי' קיים' לאחר זמן הרי לא התנה אלא על מהלך הראשון וכשהזכיר גליל לא הזכיר למנות השלשים משם והלאה אלא שיהא מיד גט כשיגיע שם והרי לא הגיע וגם לא נשתהה והכי משמע מתני' הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן ועד שלשים יום מיום שאלא מכאן והיה הולך מיהודה לגליל ותלה הגט גם בביאתו לגליל: למימרא דעכו במדינת הים קיימא · אמאי דהוה סלקא דעתין מעיקרא קאי ולאו אתירוצא דאביי: כי הוו מיפטרי רבנן מהדדי · בני מדינת הים שהיו הולכין ללמוד תורה בארץ ישראל כשחוזרים לבתיהם היו חביריהם בני ארץ ישראל מלוים אותן עד עכו ומשם נפטרים מהם: שאסור · לבני ארץ ישראל לצאת לחוצה לארץ: והא לא עבר · שלשים יום רצופין: תשמיש · והרי שלשים יום רצופים בלא תשמיש כדקתני הואיל ולא נתיחד עמה: לישנא מעליא · פנים של מטה: הרי זה גט קתני · דאין הגט נפסל משום גט ישן הואיל ולא נתיחד עמה ולכי מקיים תנאיה ליהוי גיטא: גט ישן · כל שנתיחד עמה בין כתיבה לנתינה ופסלוהו רבנן משום שמא יאמרו גיטה קודם לבנה לקמן בהזורק (דף עט:): שמא פייס · כשהיה בא אצלה פייס קטטה שביניהם ונתיחד עמה ולאחר זמן אתי בעל מערער ואמר פייסתי: באומר · בשעת התנאי על מנת כן אני מוסר לה שתהא נאמנת עלי כמאה עדים כל זמן שתאמר שלא באתי ונתיחדתי ופייסתי: כל שכן אברייתא · דכיון דהיכא דלא בא חיישי' שמא פייס אי לאו דאתני ברישא נאמנת עלי כ"ש אברייתא שהיה הולך ובא: אבל אמתני' · דמת בתוך י"ב חדש ולא ראינו שבא בעיר מסילא לא חיישינן שמא פייס ואפי' לא הימנה עליה מעיקרא הוי גט דהא לא אתא: **מתני'** אינו גט · דכיון דלא אמר מעכשיו משמע לאחר י"ב חדש יהא גט והרי מת בתוך הזמן וצריכה ליבם: **גמ'** התירוה לינשא · דאף על גב דלא אמר מעכשיו כמאן דאמר מעכשיו דמיא דמסתמא מעכשיו קאמר לה: בי דינא דשרו מישחא · שמנן של עובדי כוכבים והיינו ר' יהודה נשיאה שהיה בימי האמוראים בן בנו של רבינו הקדוש כדאמרינן במסכת ע"ז (דף לז.) מסתמיך ואזיל ר' יהודה נשיאה אכתפיה דר' שמלאי כו': כרבי יוסי · בב"ב (דף קנו·) הכותב נכסיו לבנו לאחר מותו צריך שיכתוב מהיום ולאחר מיתה רבי יוסי אומר אינו צריך שזמנו של שטר מוכיח עליו דלהכי איכתיב זמן בשטרא לידע שמהיום נתן לו גוף הקרקע שלא יירשו אחיו עמו והפירות לאחר מותו: בנו של ר"ג בר רבי · בנו של רבינו הקדוש: הורה · שתהא מותרת: ולא הודו לו כל סעתו · כל ימי חייו: לאלתר שריתוה · כששמעו בו שמת ואפילו קודם י"ב חדש: הא לא אתי · שהרי ודאי לא יבא עוד ויש כאן קיום תנאי: ותבעי ליה · נמי אמתני' היכא דאמר מעכשיו ודברי הכל אמאי בעי לה אפלוגתא: אין ה"נ · דהיכא למבעי אמתני' ולהכי בעייה מההוא סבא ואליבא דרבותינו משום דהוה בהאי מנינא דשריותא ויש לו להשיבו מפי השמועה ששמע וידע היאך התירו אבל אי הוה בעי מסתמא או מגברא אחרינא האי בעי לה אמתני': הכל מודים · באומר לאשתו בלילה זה גיטך כשתצא חמה מנרתיקה:

לכי

תוספות רי"ד

אנטיפרס לעוהנאי היא מסופקת ספק שהיא נחשבת מארץ יהודה ספק אם היא נחשבת מארץ הגליל ותרי תנאי קאמר לה כשהיה הולך מיהודה לגליל התנה עמה אי מטינא לגליל לאלתר ליהוי גיטא אי משתהינא הכא ביהודה תלתין יומין ולא אתינא (לאלתר) נמי ליהוי גיטא ואע"ג דלא מטינא לגליל וזה האיש הלך כל ארץ יהודה ותגיע לאנטיפרס שהיא עומדת בסוף יהודה סמוך לגליל וחזר לביתו קודם ל' בטל הגט דהא לא לגליל אזיל ולא אישתהיי תלתין יומין ביהודה ובטל תנאו שעשה בנתינה זו כשנתן גט לאשתו על תנאי זה ואע"פ שאח"כ הולך בגליל או שוהה ביהודה ל' יום אינו גט שכבר בטלה נתינה הראשונה אבל אם נוטלו ממנה וחוזר ונותנו לה פעם שניה יכול לגרש בו להתנות מה שרוצה דקי"ל גט שבטלו חוזר ומגרש בו · ואם היה הולך מגליל ליהודה והתנה עמה אלו שני התנאים דאי מטינא ליהודה לאלתר ליהוי גיטא ואי משתהינא הכא בגליל תלתין יומין ולא אתינא (לאלתר) ליהוי גיטא ואע"ג דלא מטינא ליהודה והיה מהלך כל ארץ הגליל והגיע לכפר עותנאי שעומדת בראש הגליל וחזר לביתו קודם ל' יום בטל התנאי דהא לא ליהודה אזל ולא אשתהויי תלתין יומין בגליל ואם יצא חוץ מכפר עותנאי והגיע לדרך שבין עותנאי לאנטיפרס שהיא מסופקת מאיזו נחשבת היא מגורשת ואינה מגורשת ואם מת חולצת ולא מתיבמת וכן אם היה הולך מא"י למדינת הים והתנה לה אלו שני התנאים והגיע לעכו שהיא בקצה א"י עומדת ולא שהה שם ל' יום וחזר בטל התנאי דלאו למדינת הים אזל ולא אשתהויי אשתהי · ה"ז גיטך כל זמן וכו' והא לא עבר. פי' דהא הולך ובא קתני וכיון שלא עבר מכנגד עיניה ל' יום רצופים למה יהיה הגט גט: אמר רב הונא מאי פניך תשמיש ואמאי קרי ליה פניך (לימא מילתא)[לישנא מעליא] נקים והלכך אע"פ שהיה הולך ובא הואיל ולא נתיחד עמה הוי גט: ור' יוחנן אמר לעולם פניך ממש והאי דקתני הרי זו מגורשת ה"ז גט דלא הוי גט ישן ולכי מלו תלתין יומין הוי גיטא. פי' לעולם פניך קאמר ממש שכל זמן שלא ראתה מעיניה ל' יום אינו גט ומאי דקשה לך והא לא עבר ותיכי תני הרי זה גט לא קתני הרי זה גט להיותה מגורשת אלא הכי קתני הרי זה גט כשר דלכי מלו תלתין יומין ונעלם ממנה ל' יום מגורשת היא ולא אמרי' כיון שהיה הולך ובא ניחוש לגט ישן אלא כיון שלא נתיחד עמה אין לחוש לגט ישן · תניא כותיה דר' יוחנן הרי זה גיטך כל זמן שאעבור מכנגד פניך ל' יום והיה הולך ובא הואיל ולא נתיחד עמה הרי זה גט ולאחר שתנשא עד ל' יום ולגט ישן אין חוששין שהרי לא נתיחד עמה פי' הרי זה גט כשר שאם ישלים ל' יום שלא יבא היא מגורשת ונשאת לאחר ולא חיישינן לגט ישן שהרי לא נתיחד עמה · ופי' המורה גט ישן כל שנתיחד עמה בין כתיבה לנתינה ופסלוהו רבנן שמא יאמרו גיטה קודם לבנה לקמן בפרק הזורק וקשה לי בהאי פירושא חדא בגט ישן דלקמן אמרי' אם נתגרשה בו תנשא לכתחלה דאין בו שום איסור שבעולם וגרושה גמורה היא ולא אמרי' אלא שלא התגרש בו לכתחלה (אלא) מפני לעז הולד וא"כ אמאי מקשי' וניחוש שמא פיים ואפילו אם פיים ובא עליה כיון שמותרת להנשא בו לכתחלה מאי איכפת לן ותו בגט ישן דהתם היחוד הוא קודם הנתינה והלכך הוא כשר שהגט בא ועוקר כל הקידושין שהיו לפניו אבל הכא היחוד הוא לאחר נתינת הגט וי"ל קדשה בביאה וצריכה גט אחר הלכך נ"ל לפרש בגט ישן דהכא חמור מגט ישן דהתם דהתם אמרי' אם נתגרשה בו תנשא לכתחלה אבל הכא אם נתיחד עמה לאחר שנתנו לה הגט בטל שאם אמר לה הרי זה גיטך מעכשיו כל זמן שאעבור מכנגד פניך ל' יום שאינו יכול לבטלו בנתיים אלא כל זמן שיעבור הגט קונה למפרע אבל היחוד שנתיחד עמה מבטל הגט דחיישינן שמא בא עליה וקדשה בביאה והגט לא עקר אלא קידושים הראשונים וצריכה גט אחר לביאה זו ואם לא אמר לה מעכשיו אלא לכשיעבור ולא למפרע ועד אז היא אשת איש גמורה שאין לומר קדשה בההוא יחוד מ"מ י"ל שבטל הגט באותה ביאה שעשה שהרי כיון שלא אמר מעכשיו יכול הוא לבטלו כל זמן שרוצה וכיון שבא עליה בתורת אישות ולא בתורת בעילת זנות אין לך בטול גדול מזה ואפילו עבר מכנגד פניה ל' יום לאחר מיכן אינה מגורשת בנתינה הראשונה שעשה כיון שיש יחוד אחריה וצריך ליטול הגט מידה ולחזור וליתנו לה ולהתנות עמה פעם אחרת שאע"פ שבטלו אם רוצה לחזור ולגרש בו יכול לגרש בו · וניחוש שמא פיים · פי' אמאי תני ולגט ישן אין חוששין ניחוש שמא כשהיה בא אצלה פיים קפסה שביניהם ונתיחד עמה ולאחר מן אתי בעל ומערער ואומר פייסתי · אמר רבה בר רב הונא הכי אמר אבא מרי משמיה דרב באומר נאמנת עלי לומר שלא באתי · פי' בשעת התנאי אמר ע"מ כן אני מוסר לה שתהא נאמנת עלי כמאה עדים כל זמן שתאמר שלא באתי ונתיחדתי עמה: ואיכא דמתני' להא אמתני' מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש הרי זה גט וניחוש שמא פיים אמר רבה בר רב הונא הכי אמר אבא מרי משמיה דרב באומר נאמנת עלי לומר שלא באתי · מאן דמתני לה אמתני' כ"ש אברייתא ומאן דמתני

לה

מסורת הש"ס

[עי' תוס' לעיל ג. ד"ה ואשקלון]
[קדושין לא:]
[פסחים ג. וש"נ]
ולא תינשא לאחר עד שיעברו ל' יום ס"א מ"ד וכ"ה בתוספתא
כתובות כב ע"ז לו. לעיל כט: נדרים כו.
ע"ז לו. [תוספתא פ"ה] לעיל עב: כתובות כב:]
[פי' כל החכמים שנמצאו שם באותה השעה · ערוך ערך שע ג]
[ע"ז לו.]
[תוספתא פ"ה]
[לעיל כט:]
[לעיל עב: ע"ז לו.] כתובות כ:
[לעיל עב:]
[לעיל עב. וש"נ]
[ע"ז לז·]
[פי' בני מדרשו]
ס"א א"ל

תורה אור

*[א]לכי נפקא קאמר לה וכי מיית בליליא הוי גט לאחר מיתה [ב]על מנת שתצא חמה מנרתיקה מעכשיו קאמר לה *דאמר רב הונא אמר *רב [גי' רב] כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי [ג]לא נחלקו אלא באם תצא מר סבר לה כרבי יוסי דאמר *זמנו של שטר מוכיח עליו והוה ליה כמהיום אם מתי כמעכשיו אם מתי מר לא סבר כרבי יוסי והוה ליה כאם מתי גרידא: כתבו ותנו גט לאשתי אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש כתבו כו': אמר ליה רב יימר לרב אשי לימא קסבר ר' יוסי כתב גט על תנאי כשר לא לעולם אימא לך פסול ושאני הכא מדהוה ליה למימר אם לא באתי כתבו ותנו ואמר כתבו ותנו אם לא באתי הכי קאמר כתבו מעכשיו ותנו אם לא באתי ורבנן לא שנא הכי ולא שנא הכי ת"ר [ד]לאחר שבוע שנה לאחר שנה חדש לאחר חדש שבת לאחר שבת מאי *יתיב ר' זירא קמיה דרבי אסי ואמרי לה רבי אסי קמיה דרבי יוחנן וקאמר [ה]חד בשבא ותרי ותלתא בתר שבתא ארבעה וחמשא ומעלי שבתא קמי שבתא תניא רבי אומר לאחר הרגל שלשים יום נפק ר' חייא *דרשה משמיה דרבי וקלסוה משמיה דרבים ולא קלסוה (א) אלמא לית הילכתא כוותיה:

הדרן עלך מי שאחזו

הזורק [ו]גט לאשתו והיא בתוך ביתה או בתוך חצרה הרי זו מגורשת [ז]זרקו לה בתוך ביתו או בתוך חצרו אפילו הוא עמה במטה אינה מגורשת *לתוך חיקה או לתוך קלתה הרי זו מגורשת: **גמ'** מנא הני מילי *דתנו רבנן °ונתן בידה (דברים כד) אין לי אלא ידה גגה חצרה וקרפיפה מנין ת"ל ונתן מכל מקום *ותניא נמי הכי גבי גנב ידו אין לי אלא ידו גגו חצרו וקרפיפו מנין ת"ל °המצא תמצא (שמות כב) מכל מקום וצריכא דאי אשמועי' גט משום דבעל כרחה מגרשה אבל גנב דליתיה בעל כורחיה אימא לא ואי אשמועינן גנב משום דקנסיה רחמנא אבל גט אימא לא צריכא חצרה *מה שקנתה אשה [ח]קנה בעלה א"ר אלעזר בכותב לה דין ודברים אין לי בנכסיך וכי כתב לה הכי מאי הוי והתניא *האומר לחבירו דין ודברים אין לי על שדה זו ואין לי עסק בה וידי מסולקת הימנה לא אמר כלום אמרי דבי ר' ינאי [ט]בכותב לה ועודה ארוסה וכדרב כהנא דאמר רב כהנא נחלה הבאה לו לאדם ממקום אחר אדם מתנה עליה שלא ירשנה וכדרבא *דאמר רבא האומר

אי

לכי נפקא קאמר לה · ואי מייה בלילה לא הוי גיטא וגבי מתני' נמי הרי זה גיטך לכשלא אבא לאחר שנים עשר חדש לאו גט הוא וליכא למיסמך אזמנו של שטר מוכיח עליו דהא בהדיא אמר לכשלא אבא יהא גט אבל לא מעכשיו: באם תצא. ודכוותה אם לא באתי ואמרי' לעיל בפירקין (דף עג.) גבי אם מתי אם שתי לשונות משמע מעכשיו ומשמע לכשיגיע אמר מהיום הוי מעכשיו לא אמר מהיום הוי לכשיגיע הלכך רבותינו סברי לה כרבי יוסי כו': כאם מתי גרידא · ואמרן לעיל דלאחר מיתה הוא לכשאמות והכא נמי משמע לכשלא אבא לאחר שנים עשר חודש: כתב גט על תנאי כשר · ואפילו לא נתקיים התנאי דהא הכא הוא נוה לכתוב לאחר י"ב חדש והם קדמו וכתבוהו ומכשר רבי יוסי ונימא נמי דארישא פליג: מדהוה ליה למימר כו' · אבל ברישא מודה: ורבנן · דפליגי עליה סברי ל"ש אמר כתבו אם לא באתי ל"ש אם לא באתי כתבו לא נוה לכותבו אלא לאחר י"ב חדש: לאחר שבוע שנה · זה גיטך אם לא אבא לאחר שבוע זו שמטה זו ממתינים לו שנה שמינית דכל שנה שמינית קרויה אחר שבוע: חד בשבא תרי בשבא ותלת בשבא · קרי בתר שבת שעברה אבל רביעי חמישי וששי נקראין על שם שבת הבאה: קמי שבתא · האי שבת דקאמר יום שבת ממש קאמר: לאחר הרגל · אם לא אבא לאחר הרגל צריך להמתין ל' יום: וקלסוה · יפה אמרת דודאי יחידאה אמרה: ולא קלסוה · לא הודו לו שנאמרה מפי רבים משום דלית הלכתא כוותיה:

הדרן עלך מי שאחזו

הזורק גט והיא בתוך ביתה · של נכסי מלוג וזרקו לה ע"ג קרקע: הרי זו מגורשת · דקנתה לה חצרה כאילו נתנו בידה כדמפרש בגמ': לתוך חיקה או לתוך קלתה הרי זו מגורשת · ואפילו היא בתוך ביתו וטעמא מפרש בגמ': קלתה · סל שהנשים טוונות לתוכו מטוין וגנוריות: **גמ'** ת"ל ונתן מ"מ · ודרשי' ליה באנפי נפשיה מדלא כתיב ובידה יתננו משמע לן נתינה כל דהוא וידה דכתב רחמנא דבעינן דומיא דידה משתמרת לדעתה כדמפרש לקמיה: משום דבעל כרחה · כלומר דכי יהיב ליה נמי בידה על כרחה היא ואפילו הכי אמר רחמנא דתתגרש הלכך חצרה נמי קני לה: אבל גנב · דלא מיחייב אי שדייה אנים על כרחיה: אימא · מדעתיה נמי לא תיקני ליה חצרו אם לא מסך כגון נכנסה לחצרו ונעל בפניה: קנה בעלה · לפירות להשתמש בה ואכתי לא נפיק גט מידיה דבעל: דכתב לה כו'. השתא משמע דכתב לה כן לאחר שכנסה: על שדה זו · שהיתה לו עמו שותפות בה: ואין לי עסק בה · אחת מכל לשונות הללו: לא אמר כלום · דמאחר שהיה שלו צריך לכתוב לשון מתנה: בכותב לה · דין ודברים כו' בעודה ארוסה קודם שזכה בנכסים וא"צ לכתוב לשון מתנה דיכול להתנות כדרב כהנא: ממקום אחר · שאינה ירושת אבותיו מן התורה: מתנה עליה · קודם שזכה:

אי

לאחר שבוע שנה · נראה דאפילו עומד בסוף שבוע הוי שנה כיון שהזכיר לשון שבוע:

הדרן עלך מי שאחזו

הזורק · ז"ל ונתן · וא"ת ונימא ונתן כלל בידה פרט ואין בכלל אלא מה שבפרט וי"ל ושלחה חזר וכלל ודייניגן כעין הפרט וכן י"ל בסמוך גבי המצא תמצא דהוי כלל ופרט וכלל דשדי ידו בין המצא תמצא וא"ת א"כ היכי פריך ברים מרובה (ב"ק סד:) גבי שדי חמור בין המצא תמצא והא מיבעי ליה לכדתניא אין לי אלא ידו כו' ומאי פריך כיון דהכא נמי שדינן ידו בין המצא תמצא הכי נמי נישדי חמור וי"ל כיון דשדינן ידו דאיירי ברשות ודמי להמצא תמצא תו לא נישדי חמור דהוי דבר הנגנב:

בכותב לה דין ודברים כו' · וא"ת והא אכתי אית ליה לבעל פירי כדאמרינן בהכותב (כתובות פג.) שהבעל אוכל פירות בחייה וי"ל דכתב לה דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהן דאז לית ליה כדאמרי' התם ולר"ת דמפרש בסמוך דלא תלי באכילת פירות אתי שפיר כמו שאפרש בסמוך:

והתניא האומר לחבירו כו' · הוה מצי לשנויי בשכותב לה בלשון טוב המועיל או שנתן לה הבעל במתנה דאמרינן בחזקת הבתים (ב"ב דף נא:) דקנתה ואין הבעל אוכל פירות אלא משום דבפרק הכותב (כתובות פג.) אצטריך לשנויי הכי משני נמי הכא: **וכדרב** כהנא דאמר רב כהנא נחלה כו' · אהא לא מייתי ראיה כיון דעדיין לא זכה בנכסים שיכול לסלק עצמו אפילו בלשון גרוע דהא בהנהו דמייתי לא איירי בלשון דין ודברים ועוד דאי אפשי דמייתי הוי לשון טוב טפי מדין ודברים כדמשמע בכריתות (דף כד:) אלא מייתי דלא תיקשי היכי יכול להתנות שלא יירשנה הואיל שלא בא לעולם עדיין כמו שאינו יכול להתנות על נחלת אביו ואפילו לר"מ דאמר בעל מנת שאין לך עלי שאר כסות ועונה תנאו בטל משום דמתנה על מה שכתוב בתורה הא בדרבנן תנאו קיים שאני התם שהוא עושה תנאי גמור אבל הכא אין עושה כל כך תנאי ועוד דאמרינן באיזהו נשך (ב"מ דף סו:) דבעינן שיעשה התנאי אותו שצריך לתנאי והכא עושהו הבעל שאינו צריך לתנאי ומביא שפיר מדרב כהנא דאדם מתנה עליה שלא יירשנה וכי תימא מאי שנא מנחלת אביו שאינו יכול להתנות לא דמי שהרי הכא תקנת חכמים היא וכדרבא דאמר האומר אי אפשי בתקנת חכמים כגון זו שומעין לו דכלום עשו אלא להנאתו אי אפשי לו בהאי הנאה בהכותב (כתובות פג.) דאפילו בדאורייתא יכול להתנות הש"ס דהכא לא סבר הכי ועוד דמסקנא דהתם לא קאי הכי: **דין** ודברים אין לי על שדה זו לא אמר כלום · כל הני לישני לא מהני כלום משום דמדין ודברים ומעסק ידיו ורגליו סליק נפשיה ולא מגופה דשדה כדאמרינן בפ"ב דכריתות (דף כד:) והא דמהני גבי עבד אין לי עסק בך לא כמו שמפרש ר"ת דזכו ביה שמיה דא"כ היכי מייתי ראיה לקמן בפ"ב (דף פה:) דבאשה מהני הרי את לעצמך מק"ו מעבד אלא היינו טעמא דאין לי עסק בך משמע אלא תהא לעצמך וזה לא שייך בשדה:

ידה

עין משפט
נר מצוה

עא א ב ג מיי' פ"ט מהל' גירושין הלכה סו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמד סעיף ד:

עב ד ה מיי' שם הלכה כג טוש"ע שם סעיף ו:

א ו מיי' פ"ה שם הלכה א סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קלט סעיף א:

ב ז מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם סעיף י:

ג ח מיי' פכ"ב מהל' אישות הל' ל סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן פה סעיף ז:

ד ט מיי' פכ"ג מהל' אישות הל' א ב סמג שם טוש"ע אה"ע סי' לב סעיף א וסעיף ג וסעיף ז וסי' פט סעיף ז:

תוספות רי"ד

לה אברייתא אבל למתני' אם לא באתי קתני וחרי לא בא פי' בברייתא דתני היה הולך ובא יש לחוש שמא פייס אבל מתני' דלא תני ובא לא חיישינן שמא בא: כתני' הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חודש ומת בתוך שנים עשר חודש אינו גט · מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש הרי זה גט · תנא רבותינו התירוה לינשא פי' אע"ג דלא אמר לה מעכשיו · מאן רבותינו אמר רב יהודה אמר שמואל בי דינא דשרו משחא פי' הוא ר' יהודה נשיאה בן בנו של רבינו הקדוש דתנן בפ' אין מעמידין רבי יהודה הנשיא ובית דינו התירו השמן. וסבר לה כר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו פי' דתנן בבבא בתרא הכותב נכסיו לבנו לאחר מותו צריך שיכתוב מהיום ולאחר מיתה רבי יוסי אומר אינו צריך: אמר ר' אבא בריה דר' חייא בר אבא א"ר יוחנן ר' יהודה הנשיא בנו של ר"ג בר רבי התירת לינשא ולא הודו לו כל שעתו ואמרי לה כל סייעתו למימרא דלית הלכתא כותיה. א"ל רבי אלעזר לההוא סבא כי שריתוה לאלתר שריתוה או לאחר י"ב חדש שריתוה לאלת' שריתוה דהא לא אתי או דלמא לאחר י"ב חדש שריתוה דאיקיים לה תנאיה א"ל ותבעי לך מתני' מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש הרי זה גט לאלתר הוי גט דהא לא אתי או דלמא לאחר י"ב חדש דאיקיים תנאה · א"ל אין הכי נמי דמתני' קא מיבעיא לי ודקא שאילנא לך בה משום דהוית בההוא מנינא ולא איפשטא ולחומרא עבדי' עד שישלימו י"ב חדש: אמר אביי הכל מודים היכא דאמר לה לכשתצא חמה מנרתקה לכי נפק קא"ל וכי מיית בליליא הוי גט לאחר מיתה פי' ודכוותא גבי מתני' נמי אם אמר לה

הרי זה גיטך לכשלא אבא לאחר י"ב חדש לאו גיטא הוא וליכא למיסמך אזמנו של גט מוכיח עליו. על מנת שתצא חמה מנרתקה מעכשיו קא"ל דאמר רב הונא כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי · לא נחלקו אלא באם תצא חמה מנרתקה מר סבר לה כר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו והוה ליה כמהיום אם מתי ומר לא סבר לה כר' יוסי והוה ליה כאם מתי גרידה: **מתני'** אם לא באתי מכאן ועד י"ב חזש כתבו גט ותנו לאשתי כתבו בתוך י"ב חדש ונתנו לאחר י"ב חדש אינו גט פי' שהוא לא הרשה אותם לכתוב אלא אם לא יבא לאחר י"ב חדש ולא בתוך י"ב חדש כתבו גט ותנו לאשתי אם לא באתי [מכאן] ועד י"ב חדש כתבו בתוך י"ב חדש ונתנו לאחר י"ב חדש אינו גט ר' יוסי אומר כזה גט פי' ת"ק סבר אע"פ שאמר תחילה כתבו ותנו גט לאשתי ה"ק כתבו ותנו אם לא באתי וכו' אבל קודם לכן לא הרשה אותם ואלה שכתבו בתוך י"ב חדש שלא ברשות עשו ואינו גט ור' יוסי סבר כזה גט דמדהוה ליה למימר אם לא באתי כתבו ותנו ואמר כתבו ותנו אם לא באתי ה"ק כתבו מעכשיו ותנו אם לא באתי ורבנן סברי לא שנא הכי ול"ש הכי וקי"ל כרבנן ובעל כרחין דוקא קתני מרפליג ר' יוסי בסיפא ולא פליג ברישא וקשה לי ואמאי הוי תנאה כלל והא הוי מעשה קודם לתנאי שאמר כתבו ותנו שהוא מעשה קודם ואה"כ אמר אם לא באתי שהוא תנאי אלא ודאי מכאן מוכיח דלא בעי תנאי קודם למעשה אלא ר' מאיר מדליף מבני גד ובני ראובן אבל רבנן כי היכי דלא בעו תנאי כפול הכי נמי לא בעו תנאי קודם למעשה אלא אפילו מעשה קודם לתנאי נמי תנאו קיים · וסתמא זו דלא כר' מאיר וא"כ הלכה כרבנן ואע"ג דתנן סתמא כר' מאיר בשלהי פרק השוכר את הפועלים · כתבו לאחר י"ב חדש ונתנו לאחר י"ב חדש ומת אם גט קודם למיתה הרי זה גט ואם מיתה קדמה לגט אינו גט ואם אין ידוע זהו שאמרו מגורשת ואינה מגורשת: ת"ר לאחר שבוע שנה לאחר שנה חדש לאחר חדש שבת. פי' זה גיטך אם לא אבא לאחר שבוע של שמיטה זו ממתינים לו שנה שמינית דכל שנה שמינית קרויה אחר שבוע · אבל אם אמר לה לאחר שבע שנים כיון שהזכיר המנין מיד משמע וכיון שהשלימו ז' שנים מיד הוי גט וכן אם אמר לה לאחר י"ב חדש וכן לאחר ז' ימים אבל כשאמר לאחר שבוע אנו דנין דבריו כאילו אמר מוצאי השבוע וכל שנה שמינית קרי מוצאי שביעית וכן לאחר השנה כל החדש יקרא לאחר שנה וכל לאחר חדש כל שבוע הבא יקרא לאחר חדש וכן לאחר השבת יקרא עד חצי השבוע אבל כשהזכיר המנין בין בשנים בין בחדשים בין בימים מיד הוא גט לאחר שבת מאי יתיב ר' זירא קמיה דרבי אסי ואמרי לה ר' אסי קמיה דר' יוחנן ויתיב וקאמר חד בשבא תרי ותלתא בתר שבתא ארבעה חמשה ומעלי שבתא קמי שבתא תניא רבי אומר לאחר הרגל ל' יום נפק ר' חייא דרשה משמי' דרבי' ולא קלסוה אלמא דלית הלכתא כותיה:

פ"ח הזורק גט לאשתו והיא בתוך ביתה או בתוך חצירה הרי זו מגורשת זרקו לה בתוך ביתו או בתוך חצרו אפילו עמו במטה אינה מגורשת לתוך חיקה או לתוך קלתה הרי זו מגורשת. פי' הזורק גט לאשתו והיא בתוך ביתה או בתוך חצרה של נכסי מלוג וזרקו לה ע"ג קרקע הרי זו מגורשת אבל בתוך ביתו או בתוך חצרו אפילו הוא עמה במטה וזרקו שם אינה מגורשת ואם זרקו לה בתוך חיקה או בתוך קלתה שהוא כל שהנשים נותנות בתוכו מטוים וצנורות אפילו בתוך ביתו הרי זו מגורשת מנא ה"מ דת"ר ידה אין לי אלא ידה גגה חצרה וקרפיפה מניין ת"ל ונתן בידה מ"מ · פי' הרי ונתן בידה כתיב · ומקשה חצרה מה שקנתה אשה

[לעיל עו. עג: [ע"ש] ע"ז לו. קידושין ח: [ע"ש]

[לעיל עב. וש"נ]

גיטין ס.

לעיל כ.

ב"ב פה:

[ב"מ נו:]

ב"ק עד: ב"מ י: נו:

[מיר מה סנהדרין עא.]

כריתות כד: ב"ב מג. מע. כתובות פג. נג.

י"מ פט וב"ק ח:

הגהות הב"ח

(א) גמ' אלמא לית · נ"ב עי' לעיל פ"ב בדף כ ע"א:

ידה גופיה מי קניא ליה · וא"ת חצרה נמי לא קניא ליה גופיה אלא פירי וי"ל כיון דקנוי לו לפירא הוי כאילו קנוי לו גוף החצר אבל מעשה ידיה מעלמא קאתו ועוד דחצר קנוי לו בעל כרחה של אשה אבל ידיה אינם קנויים לו על כרחה דיכולה היא לומר איני ניזונית ואיני עושה:

ותיזיל איהי ותיחוד ותפתח · פירש רש"י לפי שהגט אסור לטלטל למוסרו לה אף על גב דבתוספתא* בפרק משילין תניא אין מגרשין בשבת בשכיב מרע הקילו דלא תפול קמי יבם להכי בפ' משילין (ביצה דף לז.) קתני אין מקדשין ולא קתני אין מגרשין כמו בתוספתא משום דבשכיב מרע שרי לגרש *ולא הוי כמו טלי גיטיך מעל גבי קרקע* דכיון שהגט בא מרשות הבעל לרשותה הוי כאילו נתנו לה:

מה שקנתה אשה קנה בעלה · וא"ת והא אמרינן בחזקת הבתים (ב"ב דף נא:) במתנה קנתה ואין הבעל אוכל פירות ואור"י דהכא איירי בשאלה דלא אלימא כמו מתנה ובמתנה דוקא אמרי' קנתה ואין הבעל אוכל פירות ור"ת מפרש דאע"ג דבמתנה אין הבעל אוכל פירות כיון דאם מכרה ונתנה אינו קיים כדאמרי' בחזקת הבתים (שם) חשיב כאילו הוי דבעל ואינה יכולה לקנות על ידו מה שבתוכו ואין תלוי באכילת פירות ותדע דהא שני לעיל בכותב לה דין ודברים אין לי בנכסייך ואע"ג דאכתי הבעל אוכל פירות כדאמרי' בהכותב (כתובות דף פג.) אלא הואיל ואם מכרה ונתנה קיים כדתנן בהכותב חשיב ליה חצרה ואור"י דאין ראיה דאיכא לאוקומי בכותב לה דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהן כדפי' לעיל וכן צריך לומר בחזקת הבתים (ב"ב מט.) גבי אין לאיש חזקה בנכסי אשתו כגון שכתב לה ובפירותיהם ואע"ג דלא קאמר ליה גמרא הכי הכא נמי לעיל ועוד דבירושלמי משמע בהדיא דבפירות תליא מילתא דפריך התם גגה וחצרה הינן משועבדים לאיש לאכילת פירות ומשני רבי יוחנן בשם רבי ינאי עד שיכתוב לה דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהן:

והוא שעומדת בצד ביתה · בפ"ק דבבא מציעא (דף יא:) אמרי' דוקא בגט דחוב הוא לה בעינן שתהא עומדת בצד ביתה ולא במציאה:

פליג רשותא לנפשיה · וקשה לר"י דבפ' המוציא יין (שבת דף פ:) ובחזקת הבתים (ב"ב נו.) גבי המוציא מרשות לרשות אמר רבה והוא שיש חיוב חטאת ביניהם אבל כרמלית לא אביי אמר אפילו כרמלית אבל פיסלא לא רבא אמר אפי' פיסלא ואזדא רבא לטעמיה דאמר רבא רשות שבת כרשו' גיטין פירוש ובגיטין חשיב פיסלא רשות בפני עצמו כדאמרינן הכא והשתא דהא פיסלא הוי ממש כרמלית דלא גבוה עשרה ובגבוה שלשה איירי דאי לאו הכי הוי כלבוד וגם מסתמא הוי רחב ארבעה דאם לא כן לא היה דבר חשוב בפני עצמו אם כן אמאי קאמר אביי אבל פיסלא לא ויש לומר דיש לחלק בין כרמלית גמור לכרמלית המיטלטל המקום

אי אפשי בתקנת חכמים כגון זו שומעין לו מאי כגון זו כדרב הונא אמר רב *דאמר רב הונא אמר רב יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונית ואיני עושה רבא אמר אטו ידה מי לא קניא ליה לבעל אלא גיטה וידה באין כאחד הכא נמי גיטה וחצרה באין כאחד אמר ליה רבינא לרב אשי רבא יד דאשה קא קשיא ליה נהי דקני ליה למעשה ידיה ידה גופה מי קני ליה אמר לי' רבא יד העבד קא קשיא לי' למ"ד *בשטר על ידי עצמו יד עבד כיד רבו דמיא אלא גטו וידו באין כאחד ה"נ גיטה וחצירה באין כאחד ההוא שכיב מרע דכתב לה גיטא לדביתהו בהדי פניא דמעלי שבתא ולא הספיק למיתביה לה למחר תקף ליה עלמא אתו לקמיה דרבא אמר להו זילו אמרו ליה ליקניה ניהלה להההוא דוכתא דיתיב ביה גיטא ותיזיל איהי ותיחוד ותפתח ותחזיק ביה *דתנן נעל גדר פרץ כל שהוא הרי זו חזקה אמר ליה רב עיליש לרבא מה שקנתה אשה קנה בעלה איכסיף לסוף איגלי מילתא דארוסה הואי *אמר רבא אם אמרו בנשואה יאמרו בארוסה הדר אמר רבא לא שנא ארוסה ולא שנא נשואה גיטה וחצירה באין כאחד והא אמרה רבא מעיקרא כי אמרה רבא אהאי מעשה אמרה: והיא בתוך ביתה: *אמר עולא והוא שעומדת בצד ביתה *ובצד חצרה ר' אושעיא אמר אפילו היא בטבריא וחצרה בציפורי היא בציפורי וחצרה בטבריא מגורש' והא היא בתוך ביתה ובתוך חצרה קתני ה"ק והיא כמי שבתוך ביתה והיא כמי שבתוך חצרה דכיון דחצר משתמרת לדעתה היא מתגרשת לימא בהא קמיפלגי דמר סבר *חצר משום ידה אתרבאי ומר סבר חצר משום שליחות אתרבאי לא דכולי עלמא חצר משום ידה איתרבאי מר סבר כידה מה ידה בסמוכה אף חצרה בסמוכה ואידך אי מה ידה בדבוקה אף חצרה בדבוקה אלא כידה מה ידה משתמרת לדעתה אף חצרה המשתמרת לדעתה לאפוקי חצר המשתמרת שלא לדעתה ההוא גברא דזרק לה גיטא לדביתהו הוה קיימא בחצר *אזל גיטא נפל בפיסלא אמר רב יוסף חזינן אי הויא ארבע אמות על ארבע אמות פ"ג ליה רשותא לנפשיה ואי לא הדא רשותא היא במאי עסקינן אילימא בחצר דידה כי הוי ד' אמות מאי הוי אלא בחצר דידיה כי לא הוי ארבע אמות מאי הוי לא צריכא *דאושלה מקום דחד מקום מושלי אינשי תרי מקומות לא מושלי אינשי ולא אמרן אלא דלא גבוה עשרה אבל גבוה עשרה אע"ג דלא הוי ארבע אמות ולא אמרן אלא דלית ליה

שם

רש"י

אי אפשי בתקנת חכמים כגון זו · אמילתא אחריתי אמרה רבא: שומעין לו · הואיל והתקנה לצורכו נעשית יכול לומר כלום עשו אלא להנאתי אני אי אפשי בהנאה זו: מאי כגון זו · אהייא אמרה רבא: איני ניזונית · משל בעלי: ואיני עושה · לו מלאכה דכי תקון רבנן מזוני להנאתה תקון זמנין דלא ספקה במעשה ידיה ואחר כך תקנו מעשה ידיה לבעלה משום איבה הלכך יכולה לומר אי אפשי: רבא אמר. לעולם בדלא כתב לה דין ודברים ודקשיא לך מה שקנתה אשה קנה בעלה: אטו ידה מי לא קניא ליה לבעל כו' · ולקמיה פריך מאי היא: גיטה וידה באין כאחד · על ידי הגט באה ידה לה עם נתינתו: אמר ליה רבינא לרב אשי רבא · דקשיא ליה לעיל אטו ידה מי לא קניא ליה לבעל: יד אשה קשיא ליה · בתמיה: פהי דקניא ליה למעשה ידיה · אבל גופא מי קני ליה וכיון דגופא לא קני ליה מכי יהב גיטא לידה נפק לה גט מרשותיה ולא משום דגיטה וידה באין כאחד הלכך גבי חצר דקניא ליה היכי מיגרשא: יד דעבד קשיא ליה · שגופו קנוי ומקבל שחרורו בעצמו: למאן דאמר · בהאשה נקנית (קדושין דף כג:) שהעבד קונה עצמו בשטר שיחרור: על ידי עצמו · כלומר בקבלת עצמו: תקף ליה עלמא · והיה ירא פן ימות ותזקק ליבם ואסור לטלטל גט בשבת ולמוסרו לה: לקנייה · הבעל לדוכתא דמחית ביה גיטא לאשה בחזקה דקרקע נקנה בחזקה: ותיחוד ותפתח. תסגור דלת החדר שיקנה לה לשום חזקה: דתנן נעל · דלת או גדר פרצה או פרץ גדר כל שהוא: הרי זו חזקה · לקנות שאין המוכר יכול לחזור בו דהשתא קא יהיב לה חצר וגיטה בתוכו ותנן נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להן אחריות בכסף בשטר ובחזקה: אם אמרו בנשואה · שהבעל יזכה בנכסים יאמרו בארוסה והך מילתא דרבא אתמר מקמי ההיא דאמר רבא לעיל גיטה וחצרה באין כאחד דבתר הכי הדר ביה רבא ואמר לא שנא ארוסה ולא שנא נשואה כו' כדמפרש ואזיל: והא אמרה רבא · לעיל ואמאי איכסיף כי פרכה רב עיליש להא מילתא: ומשנינן מעיקרא נמי כי אמרה רבא · לההוא תירוצא דלעיל אהאי מעשה אמרה בתר דהדר סברה ואמר דגיטה וידה באין כאחד הכי גרסינן מעיקרא כי אמרה רבא אהאי מעשה אמרה: כמי שבתוך ביתה · כאילו היא בתוך ביתה ומאי היא דבעי' דתיהוי חצרה משתמרת לדעתה כלומר על פיה ועל צוויה לאפוקי הא דאמרי' בפרקין לקמן (דף עח.) נתן גט ביד עבדה ניעור אינו גט דהויא לה חצר המשתמרת שלא לדעתה שהוא משמר עצמו מדעתו: משום ידה אתרבאי · הלכך סמוכה לה בעינן דומיא דידה: נפל בפיסלא · על גבי אתיכת עץ: פליג רשותא לנפשיה · ואינו בטל לגבי חצר ואינה מגורשת ולקמיה פריך היכי דמי: אילימא בחצר דידיה · דאשה: כי הוי ארבע אמות מאי הוי · הרי שניהם שלה: דאושלה מקום · בחצרו לקנות בו גט: דאושלה · השאילה:

שם

עין משפט נר מצוה

ו א מיי' פ"ט מהלכות גירושין הלכה ו:

ז ב מיי' פכ"ג מהלכות אישות הלכה ד סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן סט סעיף ד וסימן פ סעיף טו בהג"ה וסי' פא סעיף א בהג"ה:

ח ג מיי' פ"ה מהלכות גירושין הלכה א סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלט סעיף א:

[וע"ע תוס' עירובין עה. ד"ה ומקני ותוס' ב"ב קנב: ד"ה קונין ותוס' ב"מ יא. ד"ה מאי טעמא]

ט ד מיי' פ"ה מהלכות עבדים הלכה ג סמג עשין פג טוש"ע יו"ד סי' רסז סעיף מא:

ט ה מיי' פ"א מהלכות מכירה הלכה ח סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קצב סעיף א:

י ו מיי' פכ"ב מהל' אישות הלכה א סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן צ סעיף א וסעיף ג וסעיף ז וסימן פט סעיף א:

יא ז מיי' פ"ה מהלכות גירושין הל' ב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קלט סעיף א ב:

יב ח מיי' פ"ה מהל' זכיה הלכה ו:

יג ט מיי' פ"ה מהלכות גירושין הלכה ג ו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלט סעיף א:

יד י כ ל מ מיי' שם הלכה טו טוש"ע שם סעיף יא:

תוספות רי"ד

אשה קנה בעלה פי' שכל נכסי האשה קנויין לו לבעל הפירות וכיון שפירות החצר הוא של בעל מה כח יש לאשה באותו חצר שיקנה לה הגט: אמר רב' אטו ידה מי לא קנייה ליה לבעל אלא גיטא וידה באין כאחד הכי נמי גיטא וחצרה באין כאחד א"ל רבינא לרב אשי רב' יד האשה קא קשה ליה נהי דקני ליה למעשה ידיה גופא מי קנייא ליה פי' דוקא מעשה ידיה הן שלו אבל גוף היד אינה שלו שיעשה הבעל בה כל תשמיש שהוא רוצה כ"א מעשה ידיה שהן קצובים כדתנן בכתובות ומה היא עושה לו משקל ה' סלעים וכו' אבל אינו יכול להכריחה לעשות לו יותר מן השיעור או אם רוצה שתעשה לו טמוש קשה בידה כגון להפור בשדהו וכיוצא בו אינו רשאי שאין כל שמוש היד קנוי לו לפיכך הוי גט אבל חצרה כל השמוש שלה הוא של בעל כל זמן שהיא תחתיו ואין האשה רשאית להשתמש בה כלל בלא רשותו והילכך לא יהא גט א"ל רבא יד דעבד קא קשה ליה למ"ד בשטר ע"י עצמו יד עבד כיד רבו דמ"א אלא גיטו וידו באין כא' הכא נמי גיטה וחצרת באין כאחד: (ההוא גברא דזרק גיטא לדביתהו הוה קיימא בחצר אינגדר ואזל גיטא נפל בפסלא פי' בפסל שלו א"ר יוסף חזינן אי הוי ד' אמות על ד' אמות מאי היה א) אלא בחצר דידיה כי לא הוי ד' אמות מאי הוי לא צריכא דאושלא מקום דחד מקום מושלי אינשי שני מקומות לא מושלי אינשי ולא אמרן דלא גבוה י' אבל גבוה י' אע"ג דלא הוי ד' אמות): ההוא ש"מ דכתב גיטא לדביתהו אפניא דמעלי שבתא ולא אספיק למיתביה ניהלה למחר תקף ליה [illegible]

מסורת הש"ס

כתובות נח: נט. ע"ש; ב"ק ח ע"ש [כ"ב מט:]

[קדושין כב:]

ב"מ מב.

לעיל כב:

ב"מ יא:

נ"ל או בצד

[לעיל כה. ב"מ יב.]

[גירסת הערוך ערך גנדר אינגדר גיטא וכן העתיק רש"י בשבת פ. ד"ה כרמלית גיטין וכו' אינגדר גיטא]

[לקמן עט.]

לפנינו ליתא

גליון הש"ס

גמ' איכסיף לסוף איגלאי. עי' לעיל דף כט ע"ב ב"מ דף נז ע"א ע"ז דף כב ע"א: שם והוא שעומדת בצד ביתה · עי' עירובין דף לב ע"ב תד"ה אשה: תוד"ה ידה כו' וי"ל כיון דקנוי לו לפירי · עיין כתובות דף מז ע"ב תוד"ה זמנין בסה"ד:

א) חסר כאן איזה תיבות · ב) [illegible]

שם לווי אבל אית ליה שם לווי אע"ג דלא גבוה עשרה ואע"ג דלא הוי ארבע אמות: אפילו הוא עמה במטה כו': אמר רבא לא שנו אלא במטה שלו אבל במטה שלה מגורשת תניא נמי הכי רבי אליעזר אומר במטה שלו אינה מגורשת במטה שלה מגורשת ובמטה שלה מגורשת כליו של לוקח ברשות מוכר הוא שמעת מינה *כליו של לוקח ברשות מוכר קנה לוקח לא צריכא דגבוה עשרה והאיכא מקום כרעי אמקום כרעי לא קפדי אינשי: לתוך חיקה או לתוך קלתה מגורשת: אמאי *כליו של לוקח ברשות מוכר הוא *אמר רב יהודה אמר שמואל כגון שהיתה קלתה תלויה בה וכן אמר ר' אלעזר אמר רבי אושעיא כגון שהיתה קלתה תלויה בה ור' שמעון בן לקיש אמר קשורה אע"פ שאינה תלויה רב אדא בר אהבה אמר כגון שהיתה קלתה מונחת לה בין ירכותיה רב משרשיא בר רב דימי אמר כגון שהיה בעלה מוכר קלתות ר' יוחנן אמר מקום חיקה קנוי לה מקום קלתה קנוי לה אמר רבא מ"ט דר' יוחנן לפי שאין אדם מקפיד לא על מקום חיקה ולא על מקום קלתה תניא נמי הכי זרקו לה לתוך חיקה או לתוך קלתה או לתוך כל דבר שהוא כקלתה הרי זו מגורשת כל דבר שהוא כקלתה לאיתויי מאי לאיתויי טסקא דאכלה בה תמרי: **מתני'** אמר לה כנסי שטר חוב זה או שמצאתו מאחוריו קוראה והרי הוא גיטה אינו גט עד שיאמר לה הא גיטך נתן בידה והיא ישנה ניעורה קוראה והרי הוא גיטה אינו גט עד שיאמר לה הא גיטך: **גמ'** כי אמר לה הא גיטך מאי הוי הוה ליה טלי גיטך מעל גבי קרקע ואמר רבא *טלי גיטך מעל גבי קרקע לא אמר כלום אימא ששלפתו מאחוריו שלפתו נמי הא בעינא ונתן בידה וליכא לא צריכא *דעייק לה חרציה ושלפתיה תניא נמי הכי אמר לה כנסי שטר חוב זה או ששלפתו מאחוריו קראתו והרי הוא גיטה אינו גט עד שיאמר לה הא גיטך דברי רבי *רבי שמעון בן אלעזר אומר לעולם אינו גט עד שיטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הא גיטך נתנו בידה והיא ישנה ניעורה וקוראה והרי הוא גיטה אינו גט עד שיאמר לה הא גיטך דברי רבי רבי שמעון בן אלעזר אומר עד שיטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הא גיטך וצריכא דאי איתמר בהך קמייתא בההיא קאמר רבי משום דבת אינגרושי היא אבל נתן בידה והיא ישנה דלאו בת איגרושי היא אימא מודי ליה לרבי שמעון בן אלעזר ואי איתמר בהא בהא קאמר ר' שמעון בן אלעזר אבל בהך אימא מודי ליה לרבי צריכא *אמר רבא כתב לה גט ונתנו ביד עבדה ישן ומשמרתו ה"ז גט ניעור אינו גט דהויא ליה חצר המשתמרת שלא לדעתה ישן ומשמרתו הרי זה גט אמאי *חצר מהלכת היא וחצר מהלכת לא קנה וכי תימא ישן שאני *והא*) אמר רבא כל שאילו מהלך לא קנה עומד ויושב לא קנה *(א) והלכתא בכפות: **מתני'** **) היתה עומדת ברשות הרבים וזרקו לה קרוב לה מגורשת קרוב לו אינה מגורשת מחצה על מחצה מגורשת ואינה מגורשת וכן לענין קדושין וכן לענין החוב אמר לו בעל חובו זרוק לי חובי וזרקו לו קרוב למלוה זכה *המלוה קרוב ללוה הלוה חייב מחצה על מחצה שניהם יחלוקו: **גמ'** היכי דמי קרוב לה והיכי דמי קרוב לו אמר רב ארבע אמות שלה זהו קרוב לה ארבע אמות שלו זהו קרוב לו היכי דמי מחצה על מחצה אמר ר' שמואל בר רב יצחק כגון שהיו שניהן עומדין בארבע אמות וליחזי הי מינייהו קדים וכי תימא דאתו תרווייהו בהדי הדדי *והא אי אפשר לצמצם אלא אמר רב כהנא הכא בח' אמות מצומצמות עסקינן

וגט

*) לעיל כא. ב"ק יב. ב"מ ט: **) יבמות לא.

רש"י

שם לוי · שלהו פיסלא מיקרו ולאי הוי להאי שם לעצמו הוה ליה חשוב ולא בטיל: אבל במטה שלה · אע"פ שבתוך ביתו מגורשת וקא סלקא דעתין טעמא משום דקסבר כליו של לוקח ברשות מוכר קונה חפץ הנתון לתוכו לבעליו ופלוגתא היא בב"ב (פה:): דגבוה י' · דהוי רשותא לנפשיה ולא חשיב ההוא אוירא רשות מוכר לבטל את רשות הכלי: והא איכא מקום כרעי · שמונחים לארץ: ה"ג אמקום כרעי לא קפדי אינשי · הואיל וגבוה מן הארץ עשרה שנוחה להשתמש תחתיה: קשורה אע"פ שאינה תלויה · אלא נגררת בקרקע וקשור בה ולא גרסי' תלויה אע"פ שאינה קשורה: בין ירכותיה · ואע"פ שמונח בקרקע אין אדם מקפיד על כל מקום מושב אשתו ועד עכשיו היה אותו מקום קנוי לה: מוכר קלתות · לכך אינו מקפיד על מקומה שיש לו בית לכך: תניא נמי הכי · דמשום דאינו מקפיד הוא מדקתני או בכל דבר שהוא כקלתה שמיוחד לתשמישה תמיד שהמכנים אשתו לתוך ביתו על מנת להיות כלי תשמישיה קטנים עמה הוא מכניסה: טסקא · טסק"א בלע"ז: **מתני'** עד שיאמר לה הא גיטך · ואפי' לאחר שבא לידה אומר לה כן ודיו: קוראה והרי הוא גיטה · כשהיא קוראה בו רואה שהוא גיטה: **גמ'** טלי גיטך מעל גבי קרקע לא אמר כלום · דבעינן ונתן: שלפתו · שהיה תחוב בין חגורו למתניו ושלפתו משם: דעייק לה חרציה · עקם למתניו להקריב לה הגט: שלפתו · גרס בברייתא: לעולם אינו גט · הואיל ובא לידה שלא בהכשר עד שיטלנו כו': דבת אגרושי היא · שהרי ניעורה ולא מיחסרא אלא אמירת הי גיטך הלכך כי אמר לה בתר הכי שפיר דמי שקבלתה הוגנת: הרי זה גט · דהוי חצרה המשתמרת לדעתה הואיל והוא ישן אינו משתמר אלא על ידה: ניעור אינו גט · שהעבד משמר את עצמו ואת מה שבידו והויא לה חצרה המשתמרת שלא לדעתה: חצר מהלכת לא קנה · רבא גופיה אמרה בשנים אוחזין בטלית*: כל שאילו מהלך כו' · רבא נמי אמרה התם היה מהלך בספינה וקפצו דגים לתוך הספינה כו': בכפות · שאינו ראוי להלך בההוא קאמר רבא דהוי גט: **מתני'** קרוב לה · מפרש בגמ': אמר לו · מלוה ללוה: זרוק לי חובי · ברה"ר: וזרקו לו · ולבד: **גמ'** ד' אמות שלו · שאין בית לגט ד' אמות דאמרינן בשנים אוחזין (ב"מ דף י.) דד' אמות של אדם קונות לו: כגון שהיו שניהם עומדים בד' אמות · לגט זו מכאן וזה מכאן שכל הגט מונח בתוך ארבע אמות שלו ובתוך ארבע אמות שלה ולא גרסינן מלומלמות: וליחזי הי מינייהו קדים · לבא במעמדו אם קדם הוא לבא זכה בכל ארבע אמות ואם קדמה היא לבא זכתה בכל ד' אמות הסמוכות לה ושוב לא נכנסה זכותו לתוכו: א"א לצמצם · שלא יקדים האחר: מלומלמות · שהיו שניהם עומדים בח' אמות מלומלמות לא פחות ולא יותר יש בין שניהם:

תוספות

אמקום כרעי לא קפדי אינשי · לכל הפחות באשתו וכן באויר המטה: **כגון** שקלתה תלויה בה · וא"ת ותיפשוט איפכא מדמתרצי כל הני אמוראי ובהמוכר את הספינה (ב"ב דף פה:) רוצה לפשוט מדברי אמוראי ואינו יכול ויש לומר דהכא לכולהו מספקא להו אלא דדחו למתני' דלא כפשוט מינה א"כ אפי' בעלמא כליו של לוקח ברשות מוכר קנה הכא לענין גט דלרחוקה קאתי לא קנה: **מקום** חיקה קנוי לה · וא"ת פשיטא דהא חיקה הוי ממש כידה ותומר ר"י דר' יוחנן קשורה ותלויה בעי ומיירי כשבגדיה נגררין בארץ והשתא אי לאו טעמא דמקום חיקה קני לה לא הוי מהני מידי כיון דאינה קשורה ותלויה: **אינו** גט עד שיאמר לה הא גיטך · ר"י היה מצריך לנותן גט לאשתו לומר הי גיטך וגם הרי את מותרת לכל אדם כדמשמע בהמגרש (לקמן דף פה:) שהיו רגילים לומר ג"כ ודן ומיהו קשה דבהניזקין (לעיל דף נה.) משמע דאפילו לא אמר כשר גבי מעדותו של רבי יוחנן בן גודגדא דמשמע אמר לעדים ראו גט זה וכו' וי"ל דהתם נמי אחר כך יגידו לה העדים שהיא מגורשת אף על פי דהאשה מתגרשת בעל כרחה מכל מקום צריך לומר לה הי גיטך והרי את מותרת לכל אדם שתדע שהיא מגורשת ולא תהא חוזרת דבעינן שיהא משלחה ואינה חוזרת*:

רבי

עין משפט נר מצוה

טו א ב ג מיי' פ"ה מהלכות גירושין הל' ח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קלט סעי' י:

טז ד מיי' פ"א שם הלכה ט סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קלו סעיף א וסימן קלח סעיף ד:

יז ה מיי' שם סמג שם טוש"ע שם סימן קלח סעיף ג:

יח ו ז ח מיי' שם הל' יב טוש"ע שם סעיף א:

יט ט מיי' פ"ה שם הל' יז סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קלט סעיף טו וסעיף יז:

כ י טוש"ע שם סעיף יג:

כא כ מיי' פ"ד מהל' אישות הלכה כב סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן ל סעיף ס:

כב ל מיי' פט"ז מהל' מלוה ולוה הלכה א סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סימן קכ סעיף א:

[יבמות קיג:]

כג מ מיי' פ"ה מהל' גירושין הלכה יג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קלט סעיף יד ועיין במ"מ ובכ"מ:

תוספות רי"ד

בתוך ביתו או בתוך חצרו אפילו עמה במטה וכו' אמר רבא ל"ש אלא במטה שלו אבל במטה שלה מגורשת תניא נמי הכי ר' אליעזר אומר במטה שלה מגורשת ש"מ כלי של לוקח ברשות מוכר קני פי' ופלוגתא היא בפ' המוכר את הספינה וא"כ תקשה מהכא למ"ד לא קנה לא צריכא במטה דגבוהה עשרה פי' דהוי רשותא לנפשיה ולא חשיב ההוא אוירא רשות מוכר לבטל את הכלי: והא איכא מקום כרעיים פי' כרעי המטה שהן מונחים בבית הבעל אמקום כרעים לא קפדי אינשי שהואיל והיא גבוהה י' נוח להשתמש תחתיה: לתוך חיקה או לתוך קלתה הרי זו מגורשת קלתה כליו של לוקח ברשות מוכר הוא א"ר יוחנן מקום חיקה קנוי לה מקום קלתה קנוי לה אמר רבא מ"ט דר' יוחנן לפי שאין אדם מקפיד לא על מקום חיקה ולא על מקום קלתה: מתני' אמר לה כנסי שט"ח זה או שמצאתו מאחוריו קוראה והרי הוא גיטה אינו גט עד שיאמר לה הרי זה גיטך נתן בידה והיא ישנה ונתעוררה קוראה והרי היא גיטה אינו גט עד שיאמר לה הרי זה גיטך: או שמצאתו מאחוריו וכי אמר לה הרי הוא גיטך מאי הוי טלי גיטך מעל גבי קרקע הוא ואמר רבא טלי גיטך מע"ג קרקע לא אמר כלום דבעינן ונתן בידה וליכא והכא נמי לא איתי יהיב לה אימא שלפתו מאחוריו ואכתי הא בעינן ונתן בידה וליכא לא צריכא דעייק לה חרציה ושלפתיה ועקימת מתניו שעיקם לה חשיבה נתינה תניא נמי הכי אמר לה כנסי ש"ח או ששלפתו מאחוריו קוראה והרי היא גיטה אינו גט עד שיאמר לה הרי הוא גיטך דברי ר' ר"ש בן אלעזר אומר אינו גט עד שיטלנו ממנה ויחזיר ויחזיר ויתננו לה ויאמר לה הרי זה גיטך וקי"ל הלכה כרבי מחברו וכ"ש דהיא סתם מתני' ומחלוקת דברייתא דהלכה כסתם ודוקא בכנסי שט"ח זה ונתן בידהא) והיא ישנה שהבעל נותנו לה לשם גירושין והיא לא הרגישה בדבר ואילו היה מודיע לעדים קודם לכך שלשם גירושין הוא נותנו לה אע"פ שאמר לאשה כנסי שט"ח זה היתה מגורשת כדילפינן מעדותו של ר' יוחנן בן גודגודא דלא בעינן דעת אשה בגט אלא כיון שלא הודיע לעדיםב) אלא אמר לה עכשיו הרי זה גיטך וכן כשנתן בידה והיא ישנה יש כאן נתינה אלא מפני שאינה יכולה לשומרו אומר לה כשניעורה הרי זה גיטך ודי לו אבל אילו נתנו לה מתחלה לשם פקדון נתינה זו אינה כלום ולא די שיחזיר ויאמר לה הרי זה גיטך ומפני זה (עשה) [תנא] התנא זה (הסבוב) אמר לה כנסי שט"ח זה (ול"ש) [ולא תנא] הנותן גט לאשתו לשומרו ואח"כ אמר לה הרי זה גיטך מגורשת שאילו היה כן היה צריך ליטלו ממנה ולחזור וליתנו לשם גירושין: אמר רבא כתב לה גט ונתנו ביד עבדה ישן ומשמרתו ה"ז גט נעור ומשמרתו אינו גט דהוה לה חצר המשתמרת שלא לדעתה ישן ומשמרתו הרי זה גט אמאי חצר מהלכת היא וחצר מהלכת לא קנה וכ"ת ישן שאני האמר רבא כל שאילו מהלך לא קנה עומד ויושב לא קנה והלכתא בכפות: מתני' היתה עומדת ברה"ר וזרקו לה קרוב לה מגורשת קרוב לו אינה מגורשת מחצה על מחצה מגורשת ואינה מגורשת וכן לענין קדושין ולענין החוב. אמר לו זרוק לי חובי וזרקו לו קרוב למלוה זכה הלוה קרוב ללוה הלוה חייב מחצה על מחצה שניהם יחלוקו היתה עומדת על ראש הגג וזרקו לה כיון שהגיע לאויר הגג הרי זו מגורשת הוא מלמעלה והיא מלמטה וזרקו לה כיון שיצא מרשות הגג נשרף או נמחק הרי זו מגורשת

היכי

א) נראה דצ"ל או כשהיא ישנה. ב) נראה דצ"ל אלא כיון שלא הודיע לעדים לכן צריך שיאמר לה עכשיו הרי זה גיטך וכו'.

מסורת הש"ס

[לקמן עט:]

ב"ב פה:

הגהות הב"ח

(א) גמ' והלכתא בכפות נ"ב עי' לעיל בפ' שני בדף כא.:

[לעיל כד.]

(נ"ל דעייק ערוך ערך שלף ג ובערך עויק כתב בפי' ר"ח כתב דאדיק וכו' וכתב המוסיף דעדיק כתוב בנוסחא דידן עכ"ל ובהרא"ש איתא דעזיק]

[ב"מ ט:]

קדושין מד:

[לעיל כא. וש"נ]

ס"א הא כל כו'

ס"א אלא בכפות

[במשנה שבמשניות אית' הלוה וכ"א ברב אלפס אכן בהרא"ש אית' המלוה]

[בכורות יז. ופי' תוספות עירובין כ: ד"ה וספק ותוס' סוכה טו: ד"ה פרוץ ותוספות בכורות יז: ד"ה אפשר ותוספות חולין כט: ד"ה לפי]

וגט יוצא מארבע אמות שלו לד' אמות שלה והא אגיד גביה אלא *רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו הכא בשתי כיתי עדים עסקינן אחת אומרת קרוב לו ואחת אומרת קרוב לה רבי יוחנן אומר קרוב לה שנינו אפילו מאה אמה וקרוב לו שנינו אפילו מאה אמה היכי דמי מחצה על מחצה אמר רב שמן בר אבא לדידי מיפרשא לה מיניה דרבי יוחנן הוא יכול לשומרו והיא אינה יכולה לשומרו זהו קרוב לו היא יכולה לשומרו והוא אינו יכול לשומרו זהו קרוב לה שניהם יכולין לשומרו שניהם אין יכולין זהו מחצה על מחצה אמרוה רבנן קמיה דרבי יוחנן משמיה דרבי יונתן הכי אמר *ידעין חברין בבלאי לפרושי כי האי טעמא תניא נמי הכי רבי אליעזר אומר *כל שהוא קרוב לה מלו ובא כלב ונטלו אינה מגורשת כל היכי תינטריה ותיזיל אלא לאו ה"ק כל שקרוב לה מלו ואילו בא כלב ונטלו והוא יכול לשומרו והיא אינה יכולה לשומרו אינה מגורשת אמר ליה שמואל לרב יהודה *שיננא כדי שתשוח ותטלנו ואת לא תעביד עובדא עד דמטי גיטא לידה אמר ליה רב מרדכי לרב אשי הוה עובדא הכי ואצרכוה חליצה: וכן לענין קדושין: אמר ר' אסי אמר ר' יוחנן לגיטין אמרו ולא לדבר אחר איתיביה רבי אבא לר' אסי וכן לענין קדושין שאני התם *דכתי' ויצאה והיתה איתיביה וכן לענין החוב זרוק לי חובי וזרקו לו קרוב למלוה זכה *הלוה קרוב ללוה הלוה חייב מחצה על מחצה שניהם יחלוקו הכא במאי עסקינן דאמר ליה זרוק לי חובי ותיפטר אי הכי מאי למימרא לא צריכא דאמר ליה זרוק לי חובי בתורת גיטין ואכתי מאי למימרא מהו דתימא מצי אמר ליה משטה אני בך קמ"ל *אמר רב חסדא גט בידה ומשיחה בידו אם יכול לנתקו ולהביאו אצלו אינה מגורשת ואם לאו מגורשת מאי טעמא בעינן כריתות וליכא אמר רב יהודה היתה ידה עשויה כקטפרס וזרקו לה אף על פי שהגיע גט לידה אינה מגורשת אמאי הא כי נפיל בארבע אמות דידה קא נפיל בדלא נח ותיגרש מאוירא דארבע אמות תפשוט דבעי רבי אלעזר ארבע אמות שאמרו יש להן אויר או אין להן אויר תפשוט דאין להן אויר הכא במאי עסקינן בעומדת על גב הנהר דמעיקרא לאיבוד קאי:

מתני'

רש"י

וגט יוצא · מאצו לאלו מקלתו בד' אמות שלה ומקלתו בד' אמות שלו: והא אגיד גביה · עדיין הגט ברשותו קאי ואנן וגתן בידה בעינן עד שיהא כולו ברשותה: אמרוה קמיה דר' יוחנן · לאהי פירושא דמתני': משמיה דר' יונתן הכי · כדפרשה ר' יוחנן ביכולין לשומרו · רבי יונתן מבבל הוה ועלה לארץ ישראל: תניא נמי הכי · דקורבה דמתני' שמירה היא: כל שקרוב לה מלו · השתא משמע אע"פ שקרוב לה יותר ממנו ובא כלב ונטלו אינה מגורשת וקפיא לן בה אמאי אינה מגורשת מכי אתא לקורבה דידה איגרשה לה ומאי איכפת לן אם נטלו כלב: כל היכי תנטריה ותיזיל · וכי כל הימים צריכה לשומרו: אלא לאו הכי קאמר · אע"פ שקרוב לה מלו אם יש הפסק נהר או גבשושית בינה לגט שאילו היה בא כלב ונטלו אינה יכולה לשומרו הימנו אבל הוא יכול לשומרו אינה מגורשת: כדי שתשוח ותטלנו · הוא דהויא קורבה דמתני' ואפ"ה את לא תעביד עובדא להתירה לינשא: עד דמטי גט לידה · גזירה שמא יאמרו על רחוק שהוא קרוב: הוה עובדא · שזרקו קרוב לה ומת ואצרכוה חליצה: לגיטין אמרו · דמשום קורבה מגורשת: ולא לדבר אחר · כגון אם זרק לו חוב קרוב לו ואבד דגט הוא דבעל כרחה קניא לה הלכך לאלתר הוי גיטא אבל בעלמא לא: ותיפטר · דהא פטריה אבל זרוק לי חובי סתמא זרוק ושומרו קאמר: ומשיחה · חוט שהגט קשור בו לילי"ל בלע"ז: גט בידה · שנתנו לה ורא' המשיחה עדיין בידו: כקטפרס · מדרון ראשי אצבעותיה מטין לקרקע שלא פשטה ידה זקופה כדרך פושטי יד: ופרכינן והא כי נפיל לד' אמות דידה נפיל · ומה לי אי אינידה ראויה לקבל בפשיטותה: בדלא נח · לארץ אלא כשנפל מתוך ידה נשרף וקבלה שבא לידה לאו קבלה היא: ופריך וכי לא נח מאי הוי מכי מטא לתוך ארבע אמות שלה תיגרש מאויריהן ומדקאמר אינה מגורשת פשוט דאין להן אויר והיא בעיא דרבי אלעזר: על גב הנהר · דאויר שאינו ראוי לנוח לא קני:

תוספות

רבי יוחנן אמר קרוב לה שנינו אפילו מאה אמה · וקשה דבפ"ק דב"מ (דף י:) קא"ר יוחנן דקטנה יש לה חצר ויש לה ד' אמות וקאמר התם דיליף מציאה מגט משמע דבגט לרבי יוחנן אינה מגורשת אלא תוך ד' אמות והכא קאמר אפילו מאה אמה וי"ל דבד' אמות שלה אפילו יכול לשמור כמוה מגורשת וחוץ לארבע אמות צריך שתהא היא יכולה לשומרו ולא הוא ועוד קשה דרב אשי אית ליה התם דברה"ר לא תקנו ארבע אמות והכא תנן היתה עומדת ברה"ר קרוב לה מגורשת וי"ל דהתם באין יכול לשומרו והכא ביכולה לשומרו א"נ י"ל דהכא לאו דוקא נקט רה"ר אלא בסמטא או בצדי רה"ר:

*והא א"א לצמצם · וא"ת וליפני כגון דלא ידעינן הי מינייהו קדים ולכך הוי ספיקא וי"ל דלישנא דמחצה על מחצה לא משמע הכי ולכך מוקי לה בשתי כיתי עדים כו' וא"ת וגימא אוקי תרי בהדי תרי ואוקי איתתא בחזקת אשת איש ולא תהא מגורשת כלל וי"ל כיון דספיקא דרבנן היא כדאמרינן בפ' ארבעה אחין (יבמות דף לא.) נתנו לה דין מגורשת ואינה מגורשת:

*שניהם אין יכולים זה הוא מחצה על מחצה · פי' אין יכולין לשומרו כל אחד לבדו אלא שניהם יחד אבל אם אין יכולין לשומרו כלל פשיטא דאינה מגורשת כלל כל עיקר:

ואת לא תעביד עובדא עד דמטי גט לידה · והיינו דוקא ברה"ר אבל בחצרה אין צריך שיגיע לידה כדאמר לעיל תיזיל איהי ותחוד ותפתח ומיהו בערוך בערך גט כתב קבלנו מרבותינו אפי' זרקו לה בתוך חצרה לא משתריא לעלמא עד דמטא גיטא לידה ומייתי מהא דאמר בירושלמי המחמיר שבכולן עד שיגיעו לידה ואינה ראיה דהיכא נמימר דמיירי ברה"ר דבהדיא מסיק לה *אקרוב לו וקרוב לה ומסתמא לא אתא לאפוקי חצרה:

לגיטין אמרו ולא לדבר אחר · פי' בקונטר' משום דבגט נתינה בעל כרחה הויא נתינה והקשה ר"י לר' יהודה דלדבר אחר נמי אמרו לעיל במי שאחזו (דף עה.) דנתינה בעל כרחו הויא נתינה והשיב דבדבר אחר אשכחן דוכתא דלא הויא נתינה כגון *הלוהו בישוב לא יחזיר לו במדבר אבל בגט בכל מקום הויא נתינה: אי הכי מאי למימרא · וא"ת אדרבה תקשי ליה אמאי קרוב ללוה חייב לוה כיון דאמר זרוק חובי ותפטר קרוב ללוה נמי ליפטר וי"ל דמיירי מסתמא דמפרש לו שיזרוק לו למקום שיוכל לשומרו הוא:

*מחצה על מחצה שניהם יחלוקו · הכא לא שייך לומר המוציא מחבירו עליו הראיה דאין כאן ספק: אם יכול לנתקו ולהביאו כו' · נראה דלא מיירי כשהיתה ידה פתוחה ולאחר שנתן הגט בידה קפצה ידה דא"כ אפילו אין יכול להביאו אצלו אינה מגורשת כיון דבשעת נתינה היה יכול להביאו אצלו ומה שקופצת ידה אח"כ זה אינו עושה הבעל אלא היא והוה ליה כמו טלי גיטיך מעל גבי קרקע והינו גט אלא נראה לר"י דמיירי שכבר היתה ידה קפוצה והוא תחב הגט לתוך ידה ואם תחב כל כך בחוזק עד שאינו יכול להביאו אצלו הויא מגורשת ור"ת מפרש דבידה פתוחה איירי שפיר ואם אינו יכול להביאו אצלו היינו כשהגט כבד ואם ימשוך אצלו תינתק המשיחה וצריך ליזהר שתהא יד האשה פתוחה עד שיגיע כל הגט בידה דאם תקפוץ ידה בעוד שהבעל אוחז בראש הגט בידו לא הוי גט דהוי כמו גט בידה ומשיחה בידו ונראה דכשר דלא גרע מערק לה חצליה ושלפתו דהוי גט אע"ג דביד הבעל להדק מתניו שלא תטול והמחמיר תבא עליו ברכה: והא בארבע אמות דידה קא נפיל · הוה מצי לשנויי דמיירי שהאשה עומדת בחצר דידיה דלית לה ארבע אמות או ברה"ר *לרב אשי דפ"ק דב"מ (דף י:):

ותתגרש מאוירא דארבע אמות · וא"ת והא לא מינטר כדאמרינן בסמוך באויר גג וי"ל דאויר ארבע אמות חשיב ליה מינטר ועומדת על ראש הגג מיירי אפילו חוץ לארבע אמות ולהכי פריך והא לא מינטר ור"י אומר דרבי אלעזר גופיה מספקא ליה אם מה שתיקנו חכמים ארבע אמות תיקנו גם באויר ואע"ג דלא מינטר עשאוהו כמינטר כמו שעשו ארבע אמות רשותו ואע"פ שאינה רשותו:

היתה

תוספות רי"ד

היכי דמי קרוב לו והיכי דמי קרוב לה אמר רבא ד' אמות שלה הוא קרוב לה ד' אמות שלו הוא קרוב לו' היכי דמי מחצה על מחצה ואסיק הכא בשתי כתי עדים עסקינן אחת אומר' קרוב לה ואחת אומרה קרוב לו ור' יוחנן אמר קרוב לה שנינו אפילו ק' אמה קרוב לו שנינו אפי' ק' אמה ה"ד מחצה על מחצה הוא יכול לשמרו והיא אינה יכולה לשמרו זה הוא קרוב לו היא יכולה לשמרו והוא אינו יכול לשמרו זהו קרוב לה שניהם יכולין לשמרו שניהם אינן יכולין לשמרו זהו מחצה על מחצה א"ל רב שמואל לרב יהודה שיננא איזהו קרוב לה כדי שתשוח ותטלנו ואת לא תעביד עובדא עד דמטי גיטא לידה א"ל רב מרדכי לרב אשי הוה עובדא ואצרכוה חליצה פי' הוה עובדא שזורק הגט קרוב לה ולא מטיא גיטא לידה ומת ואצריכוה חליצה' כתב ר"ח ז"ל ואנו קבלנו מרבותינו אפילו זרקו לה בחצרה לא משתריא לעלמא עד דמטי גיטא לידה דגרסי' בתלמוד א"י המחוור מכל; עד שיתנו לה · ואינו נראה לי דהאי דאמר שמואל ואת לא תעביד עובדא עד דמטי גיטא לידה דוקא כשזרקו לה ברה"ר שאין לאשה זכות בו אבל כשזורקו לה בתוך חצרה יש לגמגם בדבר שלא יהיה גט והלכך אע"ג דלא מטי גיטא לידה הויא מגורשת וחצרה קני לה: א"ר אסי א"ר יוחנן לגיטין אמרו ולא לדבר אחר פי' שאין ד' אמות קונות אלא לענין גיטין ולא לדבר אחר עד שיגיע לידו איתיביה ר' אבא לר' אסי וכן לענין קדושין שאני התם דכתיב ויצאה והיתה איתיביה וכן לענין החוב אמר לו (צריך) זרוק וכו' הכא במאי עסקינן דאמר לו זרוק לי חובי בתורת גיטין והפטר אי הכי מאי למימרא מהו דתימא מצי אמר משטה אני בך קמ"ל פי' קנין הגט אינו דומה לשאר הקנין דעלמא דקנין דעלמא אין אדם יכול להקנות לחבירו על כרחו והגט אדם מקנהו לאשתו בעל כרחה א"כ טעם החצר דרבי ליה רחמנא לא בעבור קנין הוא) אלא שהרי היא עצובה בו ואינה חפצה לקנותו והצרה קונה לה ומתגרשת אלא טעם הדבר הוא מפני שהוא משתמר לדעתה א"כ בכל מקום שהוא משתמר לדעתה היא מגורשת משא"כ בשאר קנינים דעלמא משום הכי א"ר יוחנן לגיטין אמרו ולא לדבר אחר ובשנים אוחזין אמרינן דדוקא בסימטא שהוא רה"ר ד' אמות של אדם קונות לו לענין מציאה כי היכי דלא ליתי לאינצויי אבל ברה"ר לא ודוקא מציאה אבל לענין מקח וממכר לא ודוקא משיכה קונה בסימטא ולא ד' אמות ולענין זריקת החוב נמי לא קנה שיפטר הלוה עד דמטי ליה לידיה דמלוה ולא ד' אמותיו · גרסי' התם אמר ר"ל משום אבא כהן ברדלי ד' אמות של אדם קונות לו בכל מקום מ"ט תקינו ליה רבנן דלא ליתו לאינצויי וקפריש גאון בכל מקום דאמרינן לאו כל מקום ממש אלא בשדה בעלמא אי נמי בסימטא אי נמי בצידי רה"ר דלא דחיקו בהו רבים אבל ברה"ר דדחיקו רבים אי נמי בשדה חבירו לא קני ליה ד' אמות דידיה: אמר רב חסדא גט בידה ומשיחה בידו אם יכול לנתקו ולהביאו אצלו אינה מגורשת ואם לאו מגורשת מאי טעמא בעינן כריתות וליכא: אמר רבא היתה ידה עשויה כקטפרס וזרקו לה אינה מגורשת פי' היתה ידה משופעת שאינה יכולה לקבל גיטה: ולקנייה בד' אמות דידה' דלא נח כגון ששרפתו (כלתה) קודם שנח

ת) נראה דצ"ל לא נעבור קנין הוא בהרי היא עגונה וכו' ואין הגירה קונה לה ואעפ"כ היא מתגרשת וכו'.

עין משפט נר מצוה

כד א מיי' פ"ה מהל' גירושין הלכה יד ופ"ד מהלכות יבום הל' כב סמג עשין מט נ טוש"ע אה"ע סימן ל סעיף ה וסימן קלט סעיף יג

כה ב מיי' פ"ה מהל' גירושין הלכה יג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלט סעי' יג:

כו ג ד ה מיי' פט"ז מהלכות מלוה ולוה הלכה א סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סימן קכ סעיף א:

שייך לע"א

כז ו מיי' פ"ה מהלכות גירושין הלכה טז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלט סעיף ב:

כח ז ח מיי' שם הלכה יב סמג שם טוש"ע שם סימן קלט סעיף טו:

עיין ברש"ל

אין קרוב כנ"ל

מסורת הש"ס

[יבמות נח.]

[פסחים פט: חולין מה. זבחים לג:]

[תוספתא פ"ו]

[ברכות לו. וש"נ ועיין פירושו של מלת גינא בחגיגה טו: על גנון]

[קדושין ס. וש"נ]

[אולי צ"ל המלוה כדאי' במשנה עמוד א']

ב"ם ז.

ב"ק קיב.

שייך לעיל ע"א במתני'

צ"ל לרב ששת

תורה אור

דברים כד

מתני' *היתה עומדת על ראש הגג וזרקו לה כיון שהגיע לאויר הגג הרי זו מגורשת ^ב^הוא מלמעלה והיא מלמטה וזרקו לה כיון שיצא מרשות הגג נמחק או נשרף הרי זו מגורשת: גמ' והא לא מינטר אמר רב יהודה אמר שמואל ^ג^בגג שיש לו מעקה עסקינן עולא בר מנשיא משמיה דאבימי אמר ^ד^הכא בפחות משלשה סמוך לגג עסקינן דכל פחות משלשה סמוך לגג כגג דמי: הוא מלמעלה: והא לא מינטר א"ר יהודה אמר שמואל ^ה^כגון שהיו מחיצות התחתונות עודפות על העליונות וכן אמר רבי אלעזר א"ר אושעיא כגון שהיו מחיצות התחתונות עודפות על העליונות וכן אמר עולא א"ר יוחנן כגון שהיו מחיצות התחתונות עודפות על העליונות א"ל ר' אבא לעולא כמאן כרבי דאמר *קלוטה כמי שהונחה דמיא א"ל אפילו תימא רבנן עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי אלא לענין שבת אבל הכא משום אינטורי הוא והא קא מינטר וכן אמר ר' אסי א"ר יוחנן כגון שהיו מחיצות התחתונות עודפות על העליונות א"ל רבי זירא לר' אסי כמאן כרבי דאמר קלוטה כמי שהונחה דמיא א"ל אפילו תימא רבנן עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי אלא לענין שבת אבל הכא משום אינטורי הוא והא קא מינטר: נמחק: א"ר נחמן אמר רבה בר אבוה לא שנו ^ו^אלא שנמחק דרך ירידה אבל נמחק דרך עלייה לא מאי טעמא מעיקרא לא למינח קאי: נשרף: אמר ר"נ אמר רבה בר אבוה לא שנו ^ז^אלא שקדם גט לדליקה אבל קדמה דליקה לגט לא מ"ט מעיקרא לשריפה קאזיל אמר רב חסדא רשויות חלוקות בגיטין א"ל רמי בר חמא לרבא מנא ליה לסבא הא א"ל מתני' היא היתה עומדת על ראש הגג וזרקו לה כיון שהגיע גט לאויר הגג הרי זו מגורשת במאי עסקינן אילימא בגג דידה וחצר דידה למה לי אויר הגג אלא בגג דידיה וחצר דידיה כי הגיע לאויר הגג מאי הוי אלא פשיטא ^ח^בגג דידה וחצר דידיה אימא סיפא הוא מלמעלה והיא מלמטה וזרקו לה כיון שיצא מרשות הגג נמחק או נשרף הרי זו מגורשת ואי בגג דידה וחצר דידיה אמאי מגורשת ^ט^אלא בגג דידיה וחצר דידה רישא בגג דידה וחצר דידיה סיפא בגג דידיה וחצר דידה אלא לאו *דאושלה מקום דחד מקום מושלי אינשי תרי מקומות לא מושלי אינשי א"ל מידי איריא דלמא הא כדאיתא והא כדאיתא רישא בגג דידה וחצר דידיה סיפא בגג דידיה וחצר דידה אמר רבא שלש מדות בגיטין הא דאמר רבי קלוטה כמי שהונחה ופליגי רבנן עליה הני מילי לענין שבת אבל הכא משום אינטורי הוא והא מינטר והא *דאמר רב חסדא ^י^נעץ קנה ברשות היחיד ובראשו טרסקל וזרק ונח על גביו אפילו גבוה מאה אמה חייב לפי שרשות היחיד עולה עד לרקיע הני מילי לענין שבת אבל הכא משום אינטורי הוא ^כ^והא לא מינטר

והא

גמ' והא לא מינטר · אויר הגג דאתי זיקא ושדי ליה מקמי דלינח וכי לא שדיה זיקא ואירע לו דבר אחר שבא כלב וקלטו או גשמים מחקוהו אמאי קתני מגורשת מן האויר הא בעינן אויר שסופו לנוח: בפחות מג' ט' · אויר דמתני' בהכי עסקינן דאי כמאן דנח והלכך קנאתו בהנחתו דכיון דהגג גבוה י' הוא הויא לה חצר המשתמרת לכל דנייח בגויה: והא לא מינטר · דקס"ד שהגג גבוה מחומת החצר והיכי קתני כיון שילא מרשות הגג מגורשת הא אין סופו לנוח אפילו לא באת דליקה דאתי זיקא ודחי ליה חוץ למחילות: שהיו מחילות התחתונות · של חצר: עודפות · על מעקה של גג דכי נפיק מגג מטא לאויר מחילות חצר ומשום הכי בעינן עודפות דהאי דקאי בתוך מחילות מעקת הגג וזרקו כלפי מעלה כדי שיעבור את המעקה יפול לחצר: קלוטה · בתוך האויר: כמי שהונחה · לארץ דתניא הזורק בשבת מרה"ר לרה"ר ורה"י באמצע רבי מחייב וחכמים פוטרים: וא"ל רבי זירא לרבי אסי כו' · גרסי' בה כדשני עולא אפילו תימא רבנן כו': דרך ירידה · כשזרקו כלפי מעלה כדי להעבירו את המעקה לא נמחק עד שהגיע לחזור ולירד: אבל נמחק דרך עלייה · אע"פ שילא מאויר הגג לאויר חצר ומחילות התחתונות עודפות: אינה מגורשת · דדרך סילוקו לא מיקרי נתינה אלא דרך הנחתו לבא לרשותה: שקדם גט לדליקה · שקדמה זריקת הגט בחצר קודם שתהא הדליקה באויר החצר: רשויות חלוקות לגיטין · אם השאילה הבעל מקום בחצירו לקבלת גיטה לא השאילה גגו או ביתו ולא אמרינן לא קפיד דהרי מקומות לא מושלי משום דמייתי עלה ראיה ממתני' נקט לה הכא: הא כדאיתא והא כדאיתא · רישא בגג דידה וחצר דידיה ובעינן אויר הגג: סיפא בגג דידיה וחצר דידה · מיגרשא באויר חצר אבל אי תרוייהו דידיה ואושלה מקום אימא לך דלא קפיד: שלש מדות בגיטין · חלוקות מדין שאר איסורין: הני מילי · דפליגי רבנן: והא דאמר רב חסדא נעץ קנה · בחצר גבוה ממחילת החצר: וזרק · מרה"ר: ונח על גביו חייב · דהויא לה הנחה ברה"י שאויר רה"י עולה עד לרקיע אע"ג דאויר רשות הרבים אינו למעלה מעשרה כדאמרי' במס' שבת (דף ז: ח.): הני מילי · דהוי כמונח לארץ לענין שבת: אבל · אם היה חצר של אשה וקנה נעוץ גבוה מן המחילות אינה מגורשת שאין סופו לנוח לארץ דרמי ליה זיקא חוץ למחילות וטעמא דגיטא משום חצר המשתמרת הוא דומיא דידה והא לא מינטר:

והא

היתה עומדת בראש הגג · לרבי אושעיא דאמר לעיל אפילו היא בטבריא וחצרה בציפורי האי עומדת הייט כמי שעומדת כלומר כגון שמשתמרת כדמשני לעיל שעומדת בתוך ביתה או בתוך חצרה אי נמי נקט עומדת לאשמועינן דבגג דידה מיירי שעומדת ברשותה כדמוקי לה בגמרא:

כגון שהיו מחילות התחתונות עודפו' על העליונות · דמיד שילא מרשות גג נכנס לרשות חצר וא"ת ומה מועיל דעודפות מ"מ כשזרקו מעל המעקה לא מנטר כנגד הגג וי"ל דכיון דשלש מחילות עודפות חשיב משתמר ואין לחוש למחילה רביעית אי נמי כשהגג קלר וחלר רחב הרבה ועודפות המחילות גם רביעית מלד זה ומלד זה וכנגד המעקה אע"ג כי אם פתח בעלמא אי נמי כשהגג עומד באמצע החלר ולא מן הלד ומחילות החלר מוקפות לו מכל לד וא"ת דאמרינן במרובה (ב"ק דף ע:) באומר זרוק גניבתך לחלרי ותיקני לי חלרי גניבתך דאיסור שבת ואיסור גניבה באין כאחד והיכי באין כאחד והא לענין שבת מיחייב אפילו למעלה מן המחילות עד שלא נכנס עדיין תוך המחילות דרה"י עולה עד לרקיע ולענין קנין עד דמטי לתוך המחילות וי"ל דמיירי כשזורק דרך פתח ולא מעל המחילות: כמאן כרבי דאמר קלוטה כמי שהונחה דמיא · תימה דנקט רבי דלא איירי אלא ברשות היחיד מקורה משום דביתא כמאן דמליא דמיא כדאמרינן בריש שבת (דף ה.) ודר"ע הוה ליה למינקט דאית ליה קלוטה כמי שהונחה דמיא אפילו ברה"ר ונראה דהשתא סלקא דעתין דטעמא דרבי לאו משום קירוי אלא משום מחילה אית ליה דכמאן דמליא דמיא ולהכי קאמר כמאן כרבי דכר"ע לא מיתוקמא מדמלרכת מחילות החילונות עודפות ולר"ע אית ליה דכמי שהונחה דמיא אפילו ברה"ר אלא ודאי כרבי מוקמת לה ומשני אפילו תימא רבנן כו' ולפי זה יכול להיות טעמא דרבי משום קירוי כדאמרינן בשבת*):

דרך עלייה אינה מגורשת מ"ט מעיקרא לא למינח קאי · ולא דמי להא דבעי רבא בפ"ק דב"מ (דף יב.) זרק ארנקי בפתח זה ויצא בפתח אחרת מהו אויר שאין סופו לנוח כמונח דמי או לא הכא דבדרך עלייה אין דומה כל כך שיהא עומד לנוח אי נמי התם בבית מקורה דומה יותר עומד לנוח:

כט א מיי' פ"ה מהל' גירושין הל' ג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קלט סעיף ד:
ל ב מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף ו:
לא ג ד מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעי' ד:
לב ה ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ו:
לג ז ח מיי' שם טוש"ע שם סעיף ד:
לד ט מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף ו:
לה י מיי' פי"ד מהל' שבת הלכה יז סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן שמה סעיף ה:
לו כ מיי' פ"ה מהלכות גירושין הלכה ו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קלט סעיף ז:

תוספות רי"ד

שנח בקרקע: היתה עומדת על ראש הגג וכו' והא לא מינטר פי' א)דאפילו דיקא ואפרת ליה לבראי ואמאי קתני כיון שהגיע לאויר הגג ואע"ג דלא נח אם נשרף או נמחק היא מגורשת אמר רב יהודה אמר שמואל בגג שיש לו מעקה עסקינן עולא בר מנשה משמיה דאבימי אמר הכא בפחות מג' סמוך לגג עסקינן וכל פחות מג' סמוך לגג כגג דמי: הוא מלמעלה כו' פי' רישא בגג דידה וחצר דידיה סיפא בגג דידיה וחצר דידה: והא לא מינטר פירוש דקס"ד שהגג גבוה מחומות החצר דאתי זיקא ושדי ליה לבראי והיכי תני כיון שיצא מרשות הגג ונמחק נשרף קודם שינוח באויר החצר הרי זו מגורשת אמר רב יהודה אמר שמואל כגון שהיו מחיצות התחתונות עודפות על העליונות וכי נפיק מאויר הגג מיד מגיע לתוך מחיצות החצר:

א) נ"ל פי' דאתי זיקא ושדי ליה לבראי וכו':

[ב"מ י. ב"ק ע:]
[עירובין פט:]
שבת ז. ע"ש

*) [ועי' תוספות שבת ה. ד"ה לא וב"ק ע: ד"ה כמאן]

והא דאמר רב יהודה אמר שמואל לא יעמוד אדם בגג זה ויקלוט מי גשמים מגגו של חבירו שכשם שדיורין חלוקין מלמטה כך דיורין חלוקין מלמעלה הני מילי לענין שבת אבל לענין גט משום קפידא הוא וכולי האי לא קפדי אינשי *אמר אביי שתי חצרות זו לפנים מזו פנימית שלה וחיצונה שלו ומחיצות החיצונות עודפות על הפנימיות וזרקו לה כיון שהגיע לאויר מחיצות החיצונה הרי זו מגורשת מאי טעמא פנימית גופה במחיצות החיצונה קא מינטרה מה שאין כן בקופות שתי קופות זו בתוך זו פנימית שלה וחיצונה שלו וזרקו לה אפילו הגיע לאויר פנימית אינה מגורשת מאי טעמא דהא לא נח וכי נח מאי הוי *כליו של לוקח ברשות מוכר הוא הכא במאי עסקינן בקופה שאין לה שוליים: **מתני'** *ב"ש אומרים פוטר אדם אשתו בגט ישן ובית הלל אוסרין ואיזהו גט ישן כל שנתייחד עמה מאחר שכתבו לה: **גמ'** במאי קמיפלגי ב"ש סברי לא אמרינן גזרה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה וב"ה סברי אמרי' גזרה *שמא יאמרו גיטה קודם לבנה א"ר אבא אמר שמואל אם נישאת לא תצא וא"ד א"ר אבא אמר שמואל אם נתגרשה תינשא לכתחלה: **מתני'** *כתב לשום מלכות שאינה הוגנת לשום מלכות מדי לשום מלכות יון לבנין הבית לחורבן הבית *היה במזרח וכתב במערב במערב וכתב במזרח תצא מזה ומזה וצריכה גט מזה ומזה ואין לה לא כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות לא על זה ולא על זה אם נטלה מזה ומזה תחזיר והולד ממזר מזה ומזה ולא זה וזה מטמאין לה ולא זה וזה זכאין לא במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה היתה בת ישראל נפסלת מן הכהונה

והא דאמר רב יהודה לא יעמוד אדם על גגו ויקלוט מי גשמים · הלפך על גגו של חבירו דהוי מוליא מרשות לרשות אם לא עירבו שאע"פ שאינם דרים על הגגות שייך נמי בהו איסור חילוק רשות: הני מילי · דחלוקת רשויות גגין כרשויות בתים לענין שבת: אבל בגיטין · היו לו שני גגין סמוכין זה לזה והשאלה מקום בזה לקבל את גיטה וקיבלתו בזה לא אמרינן הכא רשויות חלוקות דהא דאמרן לעיל תרי מקומות לא מושלי אינשי משום קפידא הוא יש משאיל חלרו ומקפיד על ביתו אבל כולי האי גגין סמוכין ואין תשמיש רגיל בהן לא קפדי אינשי: במחילות החילונה קא מינטרה · רגילה להשתמר הלכך משועבדות הן לה וקנו לה: דהא לא נח · ואין מחילות כלי עשוין לאוירן לשמור דאין כלי עשוי אלא להניח בתוכו: ה"ג וכי נח מאי הוי כו': שאין לה שוליים · פונ"ץ דפנימית מונחת ע"ג קרקע: גיטה קודם לבנה · שמא ישהה את הגט שנתים ושלש בין כתיבה לנתינה ויהיו לה בנים ממנו בתוך הזמן ואחר כך יגרשנה בו ולימים כשישתכח הדבר יראו זמן הגט קודם ללידת הבן ויהו סבורין שניתן לה משעת כתיבה ויאמרו מן הפנויה נולד מגורשה והוי פגם: אם נתגרשה · בגט ישן והלך בעלה למדה"י תינשא לכתחלה: **מתני'** כתב לשם מלכות שאינה הוגנת · מי שהיה בבבל וכתב בשנת כך וכך למלכות אחרת ובגמרא מפרש אמאי קרי לה שאינה הוגנת או שכתב לשם מדי כו' לפי שצריך לכתוב לשם מלכות שנכתב בה כדמפרש בגמ': או שכתבה לבנין הבית או לחורבנו פסול · מפני שלא כתב לשם המלכות: תצא מזה ומזה · אם ניסת בגט זה תצא מן הראשון ומן השני וצריכה גט שני מן הראשון וגט מן השני ואע"פ שקדושי שני לא הוו קדושין וביבמות (פח:) מפ' טעמא גזרה שמא יאמרו גירש ראשון גט גמור ונשא שני ונמצאת אשת איש יוצאה בלא גט: ולא פירות · דין פירות שתקנו לה לאשה פירקונה משביה תחת פירות ועל אלו אין לה כלום: ולא בלאות · הקיימים מבגדים שהכניסה לו וקנסא הוא דקנסוה כדמפ' ביבמות (צא:) דאיבעי לה אקרויה לגיטא: והולד ממזר מזה ומזה · אם החזירה הראשון וילדה לו בן הוי ממזר מדרבנן וביבמות (פט:) אמרינן דאסור בממזרת הואיל וכשר מן התורה: מטמאין לה · אם כהנים הם: נפסלת מן הכהונה · דזונה היא דסתם זונה היינו אשת איש שמזנה תחת בעלה לאחרים דהיינו נפקת ברא:

בת

והא דאמר רב יהודה אמר שמואל לא יעמוד אדם בגג זה כו' · וא"ת והא שמואל פסיק כר"ש דאמר גגין רשות אחד הן בפ' כל גגות (עירובין דף צא.) וי"ל דהכא להוליך מגג לבית קאמר וא"ת א"כ אמאי נקט מגגו של חבירו אפי' מגג של עצמו לא יקלוט להוליך לביתו לפי שגגו נפרץ לגג של חבירו שהוא אסור לו וי"ל דשמואל סבר התם דאפי' במחילות שאינן ניכרות אמרינן גוד אסיק מחילות הבית למעלה ומותר לטלטל מגג לבית ומיהו אנן כרב קי"ל דמצריך מחילות ניכרות ומיהו ליסנא דכשם שדיורין חלוקין למטה ט' משמע דמגג לגג קאמר ושמא שמואל נמי נקט מילתיה כסוגי' עלמא דרבנן מגג לגג לר"ש מגג לבית וא"ת מאי קמ"ל שמואל מתני' היא ברים פ' כל גגות (שם דף פט:) וי"ל קמ"ל אפילו קליטת גשמים שלא נחו בגגו של חבירו ואפ"ה דיורין חלוקין למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה והכי הוה מצי לאיתויי מתני' אלא דניחא ליה לאיתויי מילתא דשמואל*: **פנימית** גופה במחילות החיצונות מינטרה · מה שפירש בקונט' שמחילות החיצונות משועבדות לפנימיות לאו דוקא משועבדות דא"כ אדמפליג בין חצרות לקופות ליפלוג בחצרות גופייהו בין משועבדות לשאינם משועבדות אלא טעמא כיון שהמחילות החיצונות קבועות ועתידות לישאר שם חשיבא פנימית מינטרא בהו ומיירי כשמחילות החיצונות מפסיקות בין חיצונה לפנימית דאי אין מפסיקות כשהגיע הגט לאויר פנימית ולא נכנס תוך מחילות אמאי מגורשת הא אינו משתמר מפני בני חיצונה וא"כ לא חשיב חצר המשתמרת כדפריך גבי עובדא דר"ג וזקנים בב"מ (דף יא:) וכי בלד שדהו היו עומדין אע"פ שהתבואה היתה בביתו של ר"ג שהיה משתמר כדמוכח בירושלמי שכבר היה בבית מ"מ לא הויא משתמרת לגבי זקנים מפני בני ביתו של ר"ג ועוד י"ל דמיירי שפיר באין מחילות החיצונות מפסיקות ומיירי שהאשה עומדת בצד חצרה הלכך הוי חצר המשתמרת ע"י מחילות החיצונות דלא לישדיא זיקא לרה"ר אבל גבי זקנים לא היו מועילין מחילות בית של ר"ג כיון שהזקנים לא היו עומדין בצד הבית והא דאמרינן בשלהי השואל (שם דף קב.) דהזבל של בעל הבית פי' של משכיר בתורי דאתו ליה מעלמא דקנתה לו חצרו אע"פ שאינה משתמרת מן* השוכר י"ל דמיירי שיש גם למשכיר בית בתוך חצר דהוי עומד בצד חצרו אי נמי שוכר הוי כמו שומר ושלוחו של משכיר*: **דהא** לא נח · פי' בקונטרס ואין מחילות של כלי עשויות אלא להניח בתוכן משמע מפירושו דאויר כלי אינו קונה ואין נראה דבפרק בתרא דע"ז (דף עב:) אמר גבי יין נסך מכי מטא לאוירא דמנא קנייה יין נסך לא הוי עד דמטא לארעיה דמנא משמע דאויר כלי קונה אלא נראה דהכי פירושו דהא לא נח באויר כלי אבל גבי חצרות אע"ג דלא נח תוך מחילות הפנימיות כיון שהוא תוך מחילות החיצונה מגורשת כיון דמחילות החיצונות הם קבועות כדפירשנו לעיל וגרסי' גבי חצרות כיון שהגיע לאויר מחילות הפנימית פירוש כנגד הפנימי למעלה ממחילותיה ותוך מחילות חיצונה וגבי קופות גרסי' אפילו הגיע לאויר פנימית פירוש ולמעלה ממחילותיה דאי הוה בתוך חלל קופה הפנימית הויא מגורשת כדפרישית ואית ספרים דגרסי גבי חצרות כיון שהגיע לאויר מחילה חיצונה ולפי גירסא זו כיון דגבי קופות נקט פנימית הוי משמע אפילו מונח בחלל פנימית אינה מגורשת עד שינוח בשוליו כדפי' בקונט' ולא יתכן דאויר כלי קונה כדפרישית: **ב"ש** סברי לא אמרינן גזרה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה · בירושל' מפרש דאזלי לטעמייהו דב"ש אית להו בפ' המגרש (לקמן דף צ.) לא יגרש אדם את אשתו אא"כ מלא בה דבר ערוה הלכך מזוהמת היא בעיניו ולא בא עליה וב"ה אית להו אפילו הקדיחתו תבשילו יכול לגרשה והיינה מזוהמת בעיניו ויאמרו כי בא עליה וכי האי גוונא פליגי לקמן (דף פא.) במגרש ולנה עמו בפונדקי למאן דמוקי לה בלא ראוה שנבעלה: **כתב** לשם מלכות שאינה הוגנת · אומר רביט אלחנן דלהכי קרי לה שאינה הוגנת לאשמועינן דאע"פ שאין לה לא כתב ולא לשון אף על פי כן מתקנאין בה: **ולא** בלאות · פירש בקונטרס בלאותיה קיימים ואין נראה דבהדיא אמרינן בסוף פרק אלמנה ניזונית (כתובות דף קא.) זינתה לא הפסידה בלאותיה קיימין אלא בשאין קיימין איירי הכא: **וצריכה** גט מזה ומזה · פי' בקונטרס אע"פ שקדושי השני לא היו קדושין כדמפרש ביבמות (דף פח:) גזרה שמא יאמרו גירש ראשון גט גמור ונשא שני ונמצאת אשת איש יוצאה בלא גט ואינו נראה לה"ר יוסף דהתם ודאי היא אשת ראשון אינה מקודשת לשני אבל הכא מה"ת צריכה גט משני שהרי גט גמור היה אותו שגירש בו ראשון ואינו פסול אלא מדרבנן:

שינה

לז א מיי' פ"ט מהל' גירושין הלכה יא סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלט סעי' יב:

לח ב ג מיי' שם הלכה ו ז טוש"ע שם סעיף ט:

לט ד ה ו מיי' שם פ"ג הלכה ה סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קמח סעיף א:

[ועיין היטב תוס' עירובין נא. ד"ה ושמואל]

[עי' תוספות יבמות לא: ד"ה היה במזרח וכו' ועוד בתוספות דלקמן פ. ד"ה כי]

[נ"ל המשכיר]

[ועיין תוספות ב"מ יא: ד"ה וכי בלד]

(עירובין צב.)

[לעיל עח.]

עדיות פ"ד מ"ז [לקמן פו.]

[לעיל כו:]

[לקמן פו.] יבמות לא:

גליון הש"ס

גמ' אם נתגרשה תינשא לכתחלה. עיין יבמות דף יד ע"ב תוספות ד"ה בגט ישן:

תוספות רי"ד

מתני' בש"א פוטר אדם את אשתו בגט ישן וב"ה אוסרים איזהו גט ישן כל שנתיחד עמה מאחר שכתבו לה: במאי קמיפלגי ב"ש סברי לא אמרינן גזירה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה וב"ה סוברים אמרינן גזירה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה' פי' שנתיחד עמה לאחר שכתבו לה גזרינן שמא תתעבר ואם יגרשנה בגט זה שזמנו קודם לעיבורה יאמרו העולם בראותן זמן גיטה קודם כי מאז נתגרשה וכשבא עליה גרושתו היתה ובעילתו היתה בעילת זנות ומזונות נולד הבן הזה: אמר ר' אבא אמר שמואל ואם נשאת לא תצא איכא דאמרי אמר ר' אבא אמר שמואל אם נתגרשה בו תינשא לכתחלה פי' דגט כשר הוא שאפילו נתיחד עמה עכשיו כשמוסר לה הגט עוקר כל קדושין הראשונים ואינה צריכה גט אחר ומפני חשש זו אין מצריכין אותה גט אחר (דאפילו איתמר כדבריהם הולד כשר) : מתני' כתב לשם מלכות שאינה הוגנת לשם מלכות מדי לשם מלכות יון לבנין הבית לחרבן הבית היה במזרח וכתב במערב במערב וכתב במזרח תצא מזה ומזה וצריכה גט מזה ומזה ואין לה כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות על זה ועל זה ואם נטלה מזה ומזה תחזיר והולד ממזר מזה ומזה לא זה וזה מטמאין לה ולא זה וזה זכאין במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה היתה בת ישראל פסלה מן הכהונה בת לוי מן המעשר בת כהן מן התרומה אין יורשיו של זה ויורשיו של זה יורשין כתובתה מתו אחיו של זה ואחיו של זה חולצין ולא מיבמין שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה תצא מזה ומזה וכל תדרכים האלו בה א) אם היה בדרך וכתב הגט בשנת כך וכך למלכות פרס ולא שם המלך המולך: ואמאי קרי לה מלכות שאינה הוגנת שאין לה לא כתב ולא לשון אלא כאומה אחרת לקחו והיינו דכתיב בזוי אתה מאד

שאין

א) נראה דצ"ל כתב לשם מלכות כו' פי' אם היה בדרך.

בת לוי מן המעשר בת כהן מן התרומה ואין יורשין של זה ויורשין של זה יורשים כתובתה ואם מתו אחיו של זה ואחיו של זה חולצין ולא מייבמין *שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה *כל עריות שאמרו צרותיהן מותרות הלכו הצרות האלו ונישאו ונמצאו אלו איילונית תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה *הכונס את יבמתו והלכה צרתה ונישאת לאחר ונמצאת זו שהיתה איילונית תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה *כתב *סופר גט לאיש ושובר לאשה וטעה ונתן גט לאשה ושובר לאיש ונתנו זה לזה ולאחר זמן הרי הגט יוצא מיד האיש ושובר מיד האשה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה רבי *אלעזר אומר אם לאלתר יצא אין זה גט אם לאחר זמן יצא הרי זה גט לא כל הימנו מן הראשון לאבד זכותו של שני:

גמ' מאי מלכות שאינה הוגנת מלכות הרומיים ואמאי קרי לה מלכות שאינה הוגנת משום דאין להם לא כתב ולא לשון אמר עולא מפני מה תקנו מלכות בגיטין משום שלום מלכות ומשום שלום מלכות תצא והולד ממזר אין ר"מ לטעמיה *דא"ר המנונא משמיה דעולא אומר היה ר"מ כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין *הולד ממזר: לשום מלכות יון: וצריכא דאי אשמועינן מלכות שאינה הוגנת משום דמליכא אבל מלכות מדי ומלכות יון מאי דהוה הוה ואי אשמעי' מלכות מדי ומלכות יון משום דמלכותא הוו אבל בנין הבית מאי דהוה הוה ואי אשמעינן בנין הבית דאמרי קמדכרי שבחייהו אבל חורבן הבית דצערא הוא אימא לא צריכא: היה במזרח וכתב במערב: מאן אילימא בעל היינו שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה אלא *לאו סופר *כדאמר להו רב לספריה וכן אמר להו רב הונא לספריה כי יתביתו בשילי כתובו בשילי ואע"ג דמימסרן לכו מילי בהיני וכי יתביתו בהיני כתובו בהיני ואע"ג דמימסרן לכו מילי בשילי אמר רב יהודה אמר שמואל

(יבמות קטו:)

רש"י

בת לוי מן המעשר · קנסא הוא כדמפרש התם (יבמות נח:): מן התרומה · כדאמרי' בסוטה (דף כח.) ונטמאה ונטמאה ג"פ אחד לבעל ואחד לבועל ואחד לתרומה: ואין יורשין של זה · בנים שהיו לה ממנו: יורשין כתובתה · ביבמות (דף נח.) פרכינן כתובה מאי עבידתה הא קתני אין לה כתובה ומשני כתובת בנין דיכרין שתקנו חכמים שירשו בניה יתר על חולקיהון דעם אחוהון כשמתה בחיי בעלה ואע"פ שבעלה יורשה הכא לא שקלי דקנסא קנסו: אחיו · של שני חולץ מדרבנן כדפירשנו גבי גט שמא יאמרו גירש זה ונשא זה ואחיו של ראשון צריך לחלוץ מן התורה: ולא מייבמין · משום קנסא: שינה שמו ושמה · בגט: וכל הדרכים · המפורשים למעלה במשנתינו: כל עריות שאמרו צרותיהן מותרות · חמש עשרה עריות שאמרו חכמים שצרותיהן מותרות ליכנס לשוק בלא חליצה כשמתו בעליהן בלא בנים: הלכו הצרות · של עריות ונישאו · לשוק: ונמצאו · העריות איילונית ואיגלאי מילתא שהיו קדושי המת בטעות ונמצאו שלא היו אלו צרותיהן ולא פטרום העריות האלו מן החליצה: תצא מזה · מבעל שנישאת לו: ומזה · מן היבם: וכל הדרכים האלו בה · וביבמות (דף נב.) מוקמינן לה כר"ע דאמר יש ממזר מחייבי לאוין: והלכה צרתה ונישאת לאחר · וקיי"ל ביאת האחת פוטרת צרתה: ונמצאת · שנתייבמה: איילונית · ואין לה יבומים שהרי לא אשת המת היתה ונמצא שלא נפטרה צרתה ונישאת לשוק בלא חליצה: תצא מזה ומזה · מבעל זה ומיבמה הראשון: כתב סופר · אחד גט לאיש לגרש בו אשתו ושובר · לאשתו שתמסור לבעל כשיפרע לה כתובתה וטעה הסופר כשמסר להן השטרות ונתן גט לאשה ושובר לאיש והם מסרו זה לזה והלכה זו ונישאת כסבורה שזה גט שמסר לה בעלה וזה סבור שמסרה לו אשתו שובר: יוצא מתחת ידי האיש · כשמוציאו לפנינו להראות שוברו והרי הוא גט: אם לאלתר · בגמ' מפרש: לא כל הימנו · אין הכל כדבריו להאמינו: לאבד זכותו של שני · שנשאה דאמרי' קנוניא היא ביניהם והחליפו השטרות לאחר שניסת: **גמ'** שאין להם לא כתב ולא לשון · אלא משל אומה אחרת: משום שלום מלכות · שיהא לנו שלום עמהם שיאמרו חשובים אנו בעיניהם שכותבים שטרותיהם בשמינו: יוצא והולד ממזר · בתמיה: ר"מ לטעמיה · סתם משנה ולקמן נמי אמרינן זו דברי ר"מ: משום דמליכא · עכשיו היא מולכת לפיכך יתקנא בה המלך של מלכות זו ויקפיד עמנו: מאי דהוה הוה · כבר עברו ואבדה קנאתם שאין מתקנא בהן דהא דקתני מתני' לשום מלכות מדי ויון שמונה למנין שהתחילה מדי למלוך בימי דריוש או למנין שהתחילה יון למלוך: דאיכא שם מלכות · הלכך חיישינן דלמא קפיד המלך הזה: כי יתביתו בהיני · לכתוב שטר: כתבו · בתוכו שבהיני נכתב ואף על גב דמימסרן ס'

[יבמות נח:] · שם · שם · שם · [פי' תוס' ע"ב ד"ה כתב] · [בסדר המשנה ובר"ף וברמב"ם איתא אליעזר] · [לעיל ה: ב"מ נה:] · [לעיל פ: ובב"מ נה: איתא יוצא והולד ממזר]

תוספות

שינה שמו ושמה כו' · לא שינה ממש כדאמר בפ"ב (דף כ) וכן שם עירו ושם עירה לא ששינה ממש אלא שיש לאותה העיר שני שמות בשני מקומות: **ושם** עירו ושם עירה · אומר ר' יצחק דהיינו דווקא עיר שדרין בה אבל עיר שנולד בה אפי' שינה כשר כיון שא"צ לכותבו כלל שהקדמונים שהרגילו לכותבו משום שאם יארע שיש שם יוסף בן שמעון אחר יהיה בו סימן ע"י מקום לידה ותדע כי כמה פעמים כותבים מקום הלידה על פי הבעל או האשה ואם שינה פסול לא היה נכון לכותבו אלא ע"פ עדים ולא דמי לאשתמודעינהו דאמרי' מפי קרוב או אשה נאמן בחולץ (יבמות דף לט:) דשם קל הדבר לברר ועביד לאיגלויי טובא ועוד דאשתמודעינהו צריכין להעיד כדי שלא תתעגן אבל כאן מה לנו לתקן לכתוב מקום הלידה בחנם כיון שע"י כך יכול לבא לידי פסול אם ישנה אלא ודאי אפי' שינה כשר ור"ת הביא ראיה שאין שטר נפסל כשנשתנה בו דבר שאין צריך מדאמר בפ"ב דכתובות (דף כד:) דאין מעלין משטרות ליוחסין דלאו אכולה מילתא קא מסהדי אלא אמנה שבשטר ולא על מה שכתוב שהוא כהן אלמא אפילו אינו כהן השטר כשר וסברא הוא דעדים לא קיימי אלא על עיקר מעשה ומעשה באחד ששינה בגט מקום לידתו והכשירו ר"י והרבה פעמים כשלא היה להם ברור מקום הלידה הי' אומר אל תכתבוהו כלל ומקום עמידה נמי א"צ לכתוב דהא כל גיטין הבאים ממדינת הים אין כותבין מקום עמידת האשה והכי לא מוקי ליה בבעל ובשינה מקום עמידתו כדמוקי אסופר משום דפשיטא דאין צריך לכתוב מקום עמידתו: **מפני** מה תקנו מלכות בגיטין · וא"ת והא אמרינן בפ"ק דמסכת ע"ז (דף י) ובגולה אין מונין אלא למלכות יון בלבד אלמא לא חיישינן לשלום מלכות ואור"י דדוקא בגיטין יש לחוש לשלום מלכות שמקפידין לפי שהוא דבר גדול שמפרידין איש מאשתו*): **כי** יתביתו בהיני כו' · ואור"י דאלו שתי מקומות סמוכין הן זה לזה כדאמרינן בפ"ג דביצה (דף כה:) רב הונא הוו מכתפי לי' משילי להיני ומהיני לשילי משמע דקרובות הן זו לזו ולרבותא נקטינהו הני דאע"פ שאין דומה כל כך לשיקרא כיון שיכול לבא מזה לזה ביום אחד יש להחמיר ואור"י דאע"ג דבגט פסלינן היה במזרח וכתב במערב *וה"ה עדים שלא יחתמו מ"מ בשאר שטרות אם כתב שילי בהיני כשר כדאמרי' באחד דיני ממונות (סנהדרין לב:) שטר שכתבו באחד בניסן בשמיטה ובאו עדים ואמרו בא' בניסן עמנו הייתם כשר דחיישינן שמא איחרוהו וכתבוהו אלמא אע"פ שלא היה בעיר ביום הכתוב בשטר כשר מ"מ אור"י שאין עושין יפה אותם שרגילים לכתוב כתובה בעיר אחרת שאין מקום החופה אע"פ שלא יהיה הסופר שם ביום החופה דלכתחילה צריך ליזהר אף בשאר שטרות כדאמר ליה רב לספריה כי יתביתו בהיני וכו' אך קשה לר"י דבפ' גט פשוט (ב"ב דף קסז) משמע דגיטין מאוחרין כשרים דאמר גט מקושר שעדיו מתוכו כשר לפי שיכול לעשותו פשוט דאז הוה מאוחר דבמקושר מלך שנה מונין לו שנים (שם קסד:) וביבמות נמי בפרק ר"ג (דף נב) אמר לכשאכנסנה אגרשנה ה"ז גט אע"פ שכתב מן האירוסין זמן של אחר נישואין א"כ אמאי פסלינן הכא היה במזרח וכתב במערב והלא אם ירצו שלא היה סופר בעיר ביום כתיבת הגט יאמרו שאחרוהו וכתבוהו ודוחק הוא לומר דגט מאוחר לעולם פסול והיא דמקושר שכתב עדיו מתוכו לא איירי בגט אשה אלא מיירי בשטר והיא דלכשאכנסנה אגרשנה שכתבו בו ביום של נישואין דלא משתמיט בשום מקום שיהא גט מאוחר פסול וי"ל שמא גט מאוחר אינו כשר אם לא יהיו לבסוף באותה העיר ביום שכתוב בגט הסופר והעדים ועוד י"ל דגט מאוחר ודאי כשר טפי שכתוב מקום שעומד בשעת כתיבה אע"פ שכשיבא הזמן הכתוב בו לא יעמדו שם הסופר והעדים יתלו שאיחרוהו וכתבוהו אבל היה במזרח וכתב במערב שאינו כותב מקום שעומד באותה שעה פסול משום מיחזי כשיקרא ועוד כי פעמים נודע שלא איחרוהו ויסברו העולם שהקדימוהו·

*) [עי' תוס' יבמות נח: ד"ה מלכות וכו' כתבו דבר זה בשם ר"ת]

עין משפט נר מצוה

[וע"ל בפרק רביעי לד:]

מ א מיי' פ"ג מהלכות גירושין הלכה יד ופ"י הלכה ד סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קכט סעיף יג וסי' קנ סעי' א:

מא ב מיי' שם פ"י הל' יא סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קנא:

מב ג מיי' שם פ"א הלכה כו סמג שם טור אה"ע סימן קכ:

מג ד ה מיי' שם פ"א הלכה כד סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קכח סעיף א:

מד ו מיי' שם ופכ"ג מהל' מלוה הל' ו סמג שם (וסימן לד) טוש"ע אה"ע סימן קכז סעיף ו וטוש"ע ח"מ סימן מג סעיף כ:

תוספות רי"ד

שאין להם לא כתב ולא לשון · או שכתבו לשם מלכות מדי או יון או שמנה לחרבן הבית או לבנינו ולא הזכירו בו שנת המלך המולך בבבל הוא פסול: אמר עולא מפני מה תקנו מלכות בגיטין משום שלום מלכות פי' שיאמרו כל כך חשובין אנו בעיניהם שכותבין זמן שטרותיהן על שמינו: ומשום שלום מלכות תצא והולד ממזר אין ר"מ לטעמיה דאמר רב המנונא משמיה דעולא אומר היה ר"מ כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר: גרסי' בפ"ק דע"ז אמר ליה רב נחמן בגולה אין מונין אלא למלכי יון הוא סבר דחויי קא מדחי ליה נפק דק ואשכח דתניא בגולה לא מונין אלא למלכי יון ומהכא מוכח דלא קפדינן [בשטרות] בשלום מלכות ואפגיטין נמי הוו מונין למלכי יון ואע"ג דתנן כתב לשם מלכות שאינה הוגנת וכו' עד תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה ואפי' רבנן דפליגי עליה דר' מאיר ואמרי הולד כשר מודו דתצא כדאמרינן לקמן בפ' המגרש אפ"ה נהגו לכתוב למלכות יון ולא חיישינן לשלום מלכות משום דחזו דלא הוו קפדי עלייהו ואין לומר דוקא לשטרות קאמר ולא לגיטין דכל טעמא דמילתא אינו אלא משום שלום מלכות ואם לא חשו בשטרות לא יחושו בגיטין אלא ודאי כל גט נהגו לכתוב למלכי יון וכיון דבמנהגא תליא מילתא ולא חיישינן למתני' וגם מה שאנו נוהגין למנות לבריאת העולם בין לגיטין בין לשטרות כשר הוא ואין לחוש לשלום מלכות: היה במזרח וכתב במערב וכו' מאן אילימא בעל היינו שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה אלא לאו סופר וכדאמר להו רב לספריה כי יתביתו בשילה כתביתו בשילה ואע"ג דמסירי לכו מילי בהינו וכי יתביתו בהינו כתביתו בהינו ואע"ג דמסירי לכו מילי בשילה פי' אם נמסר להם לכתוב גט לאשה בהינו באחד בניסן ואחרו לכתבו עד שבאו לשילה בעשרה בניסן שהן צריכין לכתוב הזמן בעשרה בניסן שאם יכתבו בא' בניסן הוה ליה נכתב ביום ונחתם בלילה דפסול וצריך להשוות זמן כתיבתו עם חתימתו והלכך כותבין בעשרה בניסן בזמן שכותבין אותו והלכך הן צריכין לכתוב שבשילה נכתב הגט שהרי בעשרה בניסן בשילה הן עומדין ואע"פ שהדברים נמסרו להן בהינו אין כותבין אלא בשילה מפני שבזמן הכתוב בגט בשילה היו עומדים ואם שינו וכתבו שבהינו נכתב הוא פסול שלמה כותבין המקום בגטין או בשטרות כדי שתראה עדות שאתה יכול להזימה שההזמה היא תלויה בזמן ובמקום כדתנן בסנהדרין באיזה יום ובאיזה שעה באיזה מקום ואם יבא להזימן יאמרו להם והלא ביום פלוני עמנו הייתם במקום פלוני נמצא שעיקר ההזמה היא תלויה במקום ובזמן והלכך אם שינו המקום פסול הוא דהויא לה עדות שאי אתה יכול להזימה וכל עדות שאי אתה יכול להזימה קי"ל דלא שמה עדות: [מתני'] תצא מזה ומזה פי' אם נשאת בגט זה תצא מן השני מפני שנשאת בגט פסול ואע"פ שחזר הראשון ונותן לה גט כשר אסורה היא לו מפני שנבעלה לו באיסור וכאשת איש המזנה תחת בעלה דיינינן לה שאסורה לבעל ואסורה לבועל ולראשון נמי אסורה לחזור מפני שזנתה תחתיו וצריכה גט מזה ומזה מן הראשון צריכה גט שהרי הראשון היה פסול ומן השני צריכה גט לא מיבעיא בשלום מלכות או היה במזרח וכתב במערב שפסולין מדרבנן וכשרין הן מדאורייתא ותפסו בה קדושי שני שהיא צריכה גט ממנו אלא אפילו בשינה שמו ושמה שהוא פסול מדאורייתא והיא אשת איש ולא תפסי בה קדושי [שני] צריכה גט ממנו שמא יאמרו העולם גירשה הראשון בגט כשר ומש"ה נשאה השני ועכשיו אשת איש יצאה בלא גט הלכך משום גזרה זו אצרכוה גט מן השני כדאמרן בהאשה רבה: אין לה כתובה וכו' דמאי טעמא תקינו רבנן כתובה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה הא תהא קלה וקלה: ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות מ"ט תנאי כתובה ככתובה: ולא פירות פי' דין פירות שתקנו לאשה פדיית מן השביה תחת נכסי מלוג לא אית לה כלום: ולא מזונות אפילו לוותה ואכלה אינו משלם לה: ולא בלאות אפילו בלאותיה שהם בעין מנכסי נדונייתה קנסוה חכמים להפסידם מפני שנשאת בגט זה ולא הראתו לחכמים ואם נטלה מזה ומזה תחזיר ולא אמרינן מאי דתפס תפס והולד ממזר מזה ומזה מן השני הוי ממזר מדאורייתא היכא דהגט הוא פסול מדאורייתא כגון שינה שמו ושמה ובשלום מלכות והיה במזרח וכתב במערב שהוא פסול מדרבנן הוי ממזר מדרבנן ואסור בממזרת ואינו לוקח לו כשרה שהוא ממזר מדרבנן ולא ממזרת דמדאורייתא הוי כשר אלא לוקח ממזרת דקהל גרים לא אקרי קהל וכן אם החזיר לה הראשון הוי ממזר מדרבנן לא זה וזה מטמאין לה דאמר מר מטמא הוא לאשתו כשרה ואינו מטמא לאשתו פסולה ואפילו בגט פסול מדרבנן דמדאורייתא חזיא ליה ואמרינן לה יטמא מצוה ב"ד עוקרין דברי תורה בשב ואל תעשה: ולא זה וזה זכאין במציאתה מ"ט אמרו חכמים מציאת אשה לבעלה משום איבה הא תהוי לה איבה: ולא במעשה ידיה דמאי טעמא אמור רבנן מעשה ידיה לבעלה משום דקאכלה מזוני הכא כיון דמזוני לית לה מעשה ידיה לאו דידיה הוי: ולא בהפרת נדריה טעמא מאי אמור רבנן בעל מיפר כדי שלא תתגנה על בעלה הכא תתגנה ותתגנה

חיתח

זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים אפילו לא כתב אלא לשם סנטר שבעיר הרי זו מגורשת ההוא גיטא דהוה כתיב ביה לשם איסטנדרא דבשכר שלחה רב נחמן בר רב חסדא לקמיה דרבה כי האי גוונא מאי שלח ליה בהא אפילו ר"מ מודי מאי טעמא מאותה מלכות היא ומאי שנא מסנטר שבעיר התם לא להו מילתא הכא שביחא להו מילתא אמר ר' אבא אמר רב הונא אמר רב זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים הולד כשר ומודים חכמים לר"מ שאם שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה שהולד ממזר אמר רב אשי אף אנן נמי תנינא שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה הא מאן קתני לה אילימא ר"מ ליערבינהו וליתנינהו אלא ש"מ רבנן ש"מ: כל עריות שאמרו כו': נישאו אין זינו לא לימא תיהוי תיובתא דרב המנונא *דאמר רב המנונא שומרת יבם שזינתה אסורה ליבמה לא נישאו וה"ה לזינו והאי דקתני נישאו **לישנא מעליא נקט ואיכא דאמרי נישאו וה"ה לזינו לימא מסייע ליה לרב המנונא דא"ר המנונא שומרת יבם שזינתה אסורה ליבמה לא נישאו דווקא משום דמיחלפא באשה שהלך בעלה למדינת הים: הכונס את יבמתו כו': וצריכא דאי אשמעינן בהך קמייתא משום דלא איקיים מצות יבום אבל הכא דאיקיים מצות יבום אימא לא ואי אשמעי' הכא משום דקא רמיא קמיה אבל התם דלא רמיא קמיה אימא לא צריכא: כתב הסופר וטעה ונתן גט לאשה ושובר וכו' ר"א אומר אם לאלתר יצא וכו': היכי דמי לאלתר והיכי דמי לאחר זמן אמר רב יהודה אמר שמואל כל זמן שיושבין ועסוקין באותו ענין זהו לאלתר עמדו זהו לאחר זמן ורב אדא בר אהבה אמר לא נישאת זהו לאלתר *נישאת זהו לאחר זמן תנלא כל הימנו מן הראשון לאבד זכותו של שני בשלמא לרב אדא בר אהבה היינו דקתני שני אלא לשמואל מאי שני

זכות

רש"י

זו דברי ר"מ · דגט בטל משום שלום מלכות : סנטר · מפרש בבבא בתרא (דף סח.) בר מחוונית זקן הממונה להיות בקי בנחלת גבול שדה כל איש ואיש : איסטנדרא דבשכר · שלטון של בשכר עבדו של מלך : ומאי שנא מסנטר דעיר · דהשמיענן לר"מ דפליג : זילא להו מילתא · שאין שולטנות גרועה מזו ובושת הוא למלך שנזכר זה והניחו כל שאר משרתיו : שביחא · לפי ששולטנותו חשובה : הולד כשר · אשלום מלכות קאי : ליערבינהו וליתנינהו · בהדי משנה שם מלכות דחד כפולא הוא : זינו לא · אינה אסורה להתייבם דנישאו חמור שמא יאמרו חלץ לה וניסת וחזר לכונסה משנתגרשה והוה ליה נושא את חלוצתו דקם ליה *בלא יבנה : דמיחלפא באשה שהלך בעלה למדינת הים · ובאו ואמרו לה מת בעליך וניסת דאסרינן לה למיהדר ואע"פ שבאונס משום שמא יאמרו גירש הראשון ונשא זה וחזר הראשון והחזירה לאחר גירושי שני ונמצא מחזיר גרושתו משניסת הכי נמי אמרי' הכא שמא יאמרו חלץ זה ונשא זה כו' אבל זינת לית ליה קלא כולי האי ונודע ידעי דפריצותא הואי ולא חשדי לה בחלוצה : דלא אקיים מצות יבום · שע"י הערוה ניסאת הצרה לשוק הילכך כי אגלאי דלאו צרת ערוה הואי קנסינן לה משום דלא המתינה ואסרינן לה איבם : אבל · היכא דאיקיים מצות יבום כשניסת זו לשוק ע"י שנתייבמה צרתה אימא תו לא הוה לה לאמתוני ולא נקנסה : ואי · תנא היכא משום דרמיא קמיה שתיהן נפלו תחילה להתייבם כאחת ושנתייבמה האחת קודם שתבא בתי בערוה היה לה לצרתה להמתין עד שתגדל שיהו יבומי חברתה כשרין דכיון דאתרמאי קמיה צריכה לצאת מידי זיקתו ביבומין ודאין : אבל · צרת ערוה מתחילת נפילתן סיתה הצרה הזו סבורה דלא רמיא קמיה ליבום שהרי הערוה מוציאתה מידי זיקתו הלכך לא הוה לה לאסוקי אדעתא ולאמתוני שמא תמצא הערוה איילונית הואיל ומסולקת היא ממנו לא מסקא אדעתא ולא ליקנסה מלהתייבם ומליטול כתובה דהא אנוסה היא קא משמע לן : בלאתו מגין · בדברי גירושיה :

תוספות

זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים הולד כשר · פי' בקונטרס דאשלום מלכות קאי וקשה לר"ת דא"כ פליגי אדרב יהודה אמר שמואל דלעיל דאמר אבל חכמים אומרים אפי' לא כתב אלא לשם סנטר שבעיר הרי זו מגורשת דמשמע מגורשת ותינשא לכתחילה אע"פ שלא נכתב לשם מלכות א"כ היאך אנו כותבין בגיטין לבריאת עולם הא קיי"ל כרב באיסורי ולדידיה אסור לגרש בו לכתחילה ולספרים דגרסי לעיל אמר רב יהודה אמר רב קשה דרב אדרב וגלגולך לומר דאמוראי נינהו אליבא דרב ואומר הרב רבי אלחנן דלא קשה מידי דבסנטר העיר כשר טפי לפי שהוא ממלכות העיר אבל לשם מלכות אחרת אסור לגרש בו ובדיעבד הולד כשר ומשום דר"מ בעי מלכות חשובה קאמר אבל חכמים אומרים אפילו סנטר דגרע הויא מגורשת כיון דהוא מאותה מלכות ועדיף ממלכות אחרת ומה שאנו כותבין לבריאת עולם משום דהשתא ליכא שלום מלכות בכך שאפי' עובדי כוכבים אינם מונין לשנות מלכים אבל בימי חכמים היו רגילין למנות לשנות מלכים כדאמרינן בגט פשוט (ב"ב דף קסד:) מנהגה של אומה זו מלך שנה מונין לו ששים פי' שהיו כותבין כן בשטרותיהן לכבוד המלך לומר מלך הרבה והרב ר' יוסף פי' דעכשיו אין המלכות מקפדת ולהכי לא כתבינן לשנות מלכים תדע דהא ר"מ מודה דכתבו לשם היסטנדרא כשר משום דאין מלכות מקפדת ור"ת מפרש דאלו אשלום מלכות קאי זו דברי ר"מ דאלו אהיה במזרח וכתב במערב אבל לשום מלכות אחרת מותר לגרש בו לכתחילה לרבנן ולא פליג אדרב יהודה דלעיל ומגורשת הייתו שתתגרש בו לכתחילה קאמר אפי' נכתב לשם סנטר דזילא בהו מילתא וכ"ש השתא שמותר לכתוב לבריאת עולם דלא זילא בהו מילתא כלל דלא מתקנאים בזה וקיי"ל כחכמים ואע"ג דשם לן תנא כר' מאיר מ"מ מדקאמר לעיל ומשום שלום מלכות הולד ממזר אין ר"מ לטעמיה כו' וכן בפ"ק (לעיל ה:) משום דלא אמר בפני נכתב ובפני נחתם יוציא והולד ממזר ומשני אין ר"מ לטעמיה כו' משמע דלית הלכתא כוותיה והשתא אתי שפיר דקאמר דיקא נמי דמודים חכמים לר"מ בשינה שמו ושמה מדלא ערבינהו בהדי היה במזרח כו' דדמיא ליה ומיהו קשה לפירוש רבינו תם דלקמן בפרק בתרא (דף פו:) פריך אההיא דשלשה גיטין פסולין ואם ניסת הולד כשר מאי איכא למימר אימא משמע דשלום מלכות דווקא בדיעבד הולד כשר לרבנן אבל לכתחילה אסור לגרש בו *ורבינו תם גריס לקמן וכן נמצא בפי' רבינו חננאל והא איכא שלום מלכות וכו' ולא פריך משלום מלכות אלא מגבא שאחריה דהיה במזרח וכתב במערב: **נישאו** אין זינו לא לימא תיהוי תיובתא דרב המנונא · פירש בקונטרס דנישאו גזרינן שמא יאמרו חלץ זה ונשא זה וגירש ונמצא זה מחזיר חלוצתו אבל זינו דפריצותא בעלמא הוא לא חשדי לה בחלוצה וקשה לר"י דמאי קאמר בסמוך דמיחלפא באשה שהלך בעלה למדינת הים כיון דהך גזירה גופה שייכא בה דלשון מיחלפא משמע דהכא לא שייכא ההיא גזירה ועוד לאיכא דאמרי נישאו וה"ה לזינו מאי ס"ד כיון דההיא גזירה דמיחלפא באשה שהלך בעלה כו' לא שייכא אלא בנישאו ועוד אמאי לא דייק נמי הש"ס בהאשה רבה (יבמות דף צב:) גבי אמרו לה מת בעליך וניסאת ניסאת אין זינתה לא כדדייק הכא ואור"י דאי שומרת יבם שזינתה מותרת לייבם דלא כרב המנונא בניסאת נמי לא גזרי' בה שמא יאמרו חלץ זה ונשא זה ונמצא מחזיר חלוצתו כיון דזינתה במזיד לא מיתסרא דהכי אמרינן בהאשה רבה (שם דף צד:) גבי מי שהלך אשתו למדינת הים דאשה שהלך בעלה למדינת הים אסור להחזירה משום דבמזיד מיתסרא בשוגג נמי גזרו בה רבנן שמא יאמרו גירש זה ונשאה זה והכי פירושו נישאו אין מדלא נקט זינו דהוה משמע תרוייהו ונקט נישאו שמע מינה נישאו דוקא אבל זינו לא משום דמיחלפא באשה שהלך וכו' אבל בגופה לא שייכא הך גזירה כיון דבמזיד לא מיתסרא ומשני נישאו והוא הדין לזינו וכיון דזינתה אסורה ליבם כדרב המנונא בניסאת נמי גזרינן בה שמא יאמרו חלץ זה וניסאת איכא דאמרי ניסאת והוא הדין לזינו השתא לא מסתבר טעמא דמיחלפא כו' ולהכי קאמר לימא מסייע ליה לרב המנונא דאי בזינו שריא בניסאת נמי ליכא למיגזר בה בגופה ודחי אף ע"ג דליכא למיגזר בה מכל מקום מיחלפא באשה שהלך כו' וה"ה דהוי מצי למידחי הא מני ר"ע היא דמשוי חייבי לאוין כערוה ורב המנונא אליבא דרבנן קאמר כדדחי ליה בסוטה בפ"ב (דף יח:) אלא עדיפא מיניה קא דחי שאין צריך להעמידה כר"ע ואפי' הכי ליכא סייעתא לרב המנונא מיהו מצא רבינו יהודה בתוספתא דקתני על מהגיהין דברי ר"מ שאמר משום ר' עקיבא דמשמע דכרבנן לא מתוקמא מתניתין לפי זה חולקת על הש"ס שלנו : *כתב גט לאיש ושובר לאשה · ליכא למידק מהכא דכותבין שובר דהיכא דלא אפשר ודאי כותבין כדאמר בהכותב (כתובות פט:):

לא

עין משפט נר מצוה

מה א מיי' פ"ו מהל' יבום הלכה כג סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן קסג סעיף י :

מו ב מיי' שם פ"ב הל' כ סמג לאוין פג טוש"ע אה"ע סימן קנט סעיף :

מז ג מיי' פ"י מהלכות גירושין הלכה יא סמג עשין : טוש"ע אה"ע סימן קנא :

תוספות רי"ד

היתה בת ישראל נפסלה מן הכהונה פי' דחשבינן לה זונה וכן בת כהן מן התרומה ובת לוי מן המעשרות משום קנסא: מתו אחיו של זה וכו' פי' חולצין דהא אשת אחיו היא ולא מייבמין משום קנסא או משום גזירה דהויא לזה גרושת אחיו ושמא יאמרו גירש זו תנשא זה והויא לזה גרושת אחיו ואין יורשין של זה ויור' זו היא כתובת בנין דכרין והכי מפרש לה ביבמות: אמר רב הונא אמר רב זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים הולד כשר פי' הולד ממזר פליגי רבנן דלא משוו ליה ממזר ומותר בישראלית אבל תתצא מזה ומזה לא פליגי רבנן דהכי אמרי' בפירקין דלקמן דבשלום מלכות לרבנן תצא ולא פליגי רבנן אלא שהולד כשר: ומודים חכמים לר"מ בשינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה שתצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה מפני שהוא פסולתורה: אמר רב אשי אף אנן תנינא שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה ותצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה הא מאן קתני לה אילימא ר' מאיר ניערבינהו וניתננהו אלא לאו ש"מ רבנן היא ש"מ : מתני' כל העריות שאמרו צרותיהן מותרות הלכו הצרות ונישאו ונמצאו אלו איילונית תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה : הכונס את יבמתו והלכה צרתה ונשאת לאחר ונמצאת זו איילונית תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה: פי' כל העריות שאמרו צרותיהן מותרות אלו ט"ו עריות שאמרו חכמים שצרותיהן מותרות לינשא לשוק בלא חליצה כשמתו בעליהן בלא בנים אם הלכו הצרות האלו נישאו לשוק ונמצאו העריות איילונית איגלאי מילתא שהיו קדושי המת בהן בטעות ונמצא שלא היו אלו צרותיהן ולא פטרום העריות האלו מן החליצה תצא מזה ומזה פי' מהבעל שנישאת לו ומיבם וכל הדרכים האלו בה : וכן הכונס את יבמתו ונפטרה צרתה בביאתה כדאמרן בית א' הוא בונה ולא שתים ונמצאת זו שנתיבמה איילונית ואין יבומיה ייבומין שהרי לא היתה אשת המת ונמצאת שלא נפטרה צרתה ונשאת לשוק בלא חליצה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה: גרסי' בהאשה רבה ת"ר זו דברי ר' עקיבא דאמר יש ממזר מחייבי לאוין אבל חכ"א אין ממזר מיבמה: אמר רב המנונא שומרת יבם שזנתה אסורה ליבמה ואמרינן בשלהי פ"ב דסוטה אמרי במערבא אין הלכה כרב המנונא : מתני' כתב הסופר וטעה ונתן גט לאשה ושובר לאיש ונתנו זה לזה ולאחר זמן הרי גט יוצא מיד האיש והשובר מיד האשה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה ר' אליעזר אומר אם לאלתר יצא אינו גט ואם לאחר זמן יצא הרי זה גט שלא כל הימנו מן הראשון לאבד זכותו של שני פי' אלה הם דברי הבעל המערער שאומר כי הסופר טעה ונתן הגט שהיה צריך לתת לאשה והשובר שהיה צריך ליתן לו נתנו לאשה נתן לו וכשנתנו זה לזה נמצא שאני נתתי לאשתי השובר והיא נתנה לי הגט וסברתי לגרש את אשתי בגט וגרשתיה בשובר והרי רגלים לדבר שהשובר יוצא מתחת יד האיש והגט מתחת יד האשה ת"ק סבר חיישינן לדברי הבעל ואם נשאת הצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה: ור' אלעזר סבר אם לאלתר יצא זה הספק לפנינו חיישינן ואינו גט אבל אם לאחר זמן יצא הרי זה גט שלא כל הימנו מן בעל הראשון וכו' אלא אמרינן קנוניא עשה עם האשה נתן לה השובר והיא נתנה לו הגט כדי לאוסרה על השני הלכך לא מהמנינן ליה: היכי דמי לאלתר והיכי דמי לאחר זמן אמר רב יהודה אמר שמואל כל זמן שיושבין זהו לאלתר עמדו זהו לאחר זמן ורב אדא בר אהבה אומר אם לא נשאה זהו לאלתר

מסורת הש"ס

ד' רש"ל ורש"פ

סוטה יח: יבמות צ: נב: לג. ע.

[לעיל עו: וש"נ]

רש"ל וח"ה נתארסה

[שייך לעיל ע"א במשנה]

גליון הש"ס

גמ' לישנא מעליא נקט · עי' כתובות דף יג ע"ב וש"נ: תוס' ד"ה זו דברי ר"מ וכו' ור"ת גרים לקמן וכו' · כעין זה כתב ר"ת בשבועות דף מא ע"א הד"ה מאן דמתני ושם דף מ ע"ב תד"ה כדאמר וכזה כתבו תוס' נזיר דף נד ע"ב ד"ה ותשני וכן כתבו תוספות שבת דף קכו ע"א ד"ה אבוהי וכרכות דף מס ע"א הד"ה ג' שאכלו ובמנחות דף יב ע"ב תוספות ד"ס תגו סוקדין

זכות הראויה לשני : **מתני'** כתב לגרש את אשתו ונמלך ב"ש אומרים פסלה מן הכהונה וב"ה אומרים אע"פ שנתנו לה על תנאי ולא נעשה התנאי לא פסלה מןהכהונה: **גמ'** שלח ליה רב יוסף בריה דרב מנשה מדויל לשמואל ילמדנו רבינו יצא עליו קול איש פלוני כהן כתב גט לאשתו ווושבת תחתיו ומשמשתו מהו שלח ליה תצא והדבר צריך בדיקה מאי היא אילימא דאי מבטלינן קלא או לא מבטלינן *והא נהרדעא אתריה דשמואל היא *ובנהרדעא לא מבטלי קלא אלא דאי קרו לנתינה כתיבה וכי קרו לנתינה כתיבה לכתיבה גופה מי לא קרו לה כתיבה אין דאי מיגליא מילתא דקרו לנתינה כתיבה דלמא נתןקאמרי תצא *והא"ר אשי כל קלא דבתר נישואין לא חיישינן ליה מאי תצא נמי תצא משני א"כ אתהמוציא לעז על בניו של ראשוןכיוןדמשני הואדמפקינןלה ומראשוןלא מפקינן לה אתי למימר סמוך למיתה גרשה אמר רבב"ח א"ר יוחנן משום רבי יהודה בר אילעי בא וראה שלא כדורות הראשונים דורות האחרונים דורות הראשוני' ב"ש דורות האחרונים רבי דוסא *דתניא *שבוייה אוכלת בתרומה דברי ר' דוסא א"ר דוסא וכי מה עשה לה ערבי זה מפני שמיעך לה בין דדיה פסלה מן הכהונה *ואמר רבב"ח א"ר יוחנן משום ר' יהודה בר אילעי בא וראה שלא כדורות הראשונים דורות האחרונים דורות הראשונים מכניסין פירותיהן דרך טרקסמון כדי לחייבן במעשר דורות האחרונים מכניסין פירותיהן דרךגגותודרךקרפיפות כדי לפוטרןמןהמעשר *דאמר רבי ינאי אין הטבל מתחייב במעשר עד שיראה פני הבית שנאמר °בערתי הקדש מן הבית ורבי יוחנן אמר אפילו חצר קובעת שנאמר °ואכלו בשעריך ושבעו : **מתני'** *המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי ב"ש אומרים אינה צריכה הימנו גט שני ובה"א צריכה הימנו גט שני אימתי בזמןשנתגרשה מןהנשואין ומודים בנתגרשה מןהאירוסין שאינה צריכה הימנו גט שני מפני שאין לבו גס בה : **גמ'** *אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מחלוקת בשראוה שנבעלה

דב"ש

כתובות לו: [עדיות פ"ג מ"ו] | דברים כו | שם

רש"י

זכות הראויה · משיצאתה מלפני העדים בחזקת מגורשת זכתה לינשא לשני : איש פלוני כהן · מעשה בא לפניו שכתב כהן לגרש את אשתו ויצא קול בעיר על כך שכתב לה גט : מהו · מי מפקינן לה מיניה משום קלא שלא יאמרו גירשה והחזירה ונמצא כהן מחזיר גרושתו : תצא · מפני הקול אבל הדבר צריך בדיקה קודם שנוציאנה ממנו : דאי מבטלינן קלא · אם נוכל לשתק בני העיר ולהוציאה מן הקול הזה לא תצא מבעלה : ובנהרדעא לא מבטלי קלא · לא היו נוהגין דייני העיר לשתקם מפני החשד שלא יוציאו קול שמחזיקים ידי עוברי עבירה דהכי אמרינן בהמגרש* בסורא מבטלי קלא בנהרדעא לא מבטלי קלא: דאי קרו לנתינה כתיבה · אם רגילין בעיר לקרות לנתינה כתיבה הוי קול שהרי אומרי' שכתב לה והאי כתב נתן הוא דהא קרו לנתינה כתיבה ואי לא קרו לנתינה כתיבה אין זה קול ולא יחשדוהו במחזיר גרושתו שהרי לא יצא קול שנתן אלא שכתב ופרכינן הכי נמי דקרו לנתינה כתיבה אמאי מפקינן לה בהכי וכי לכתיבה גופה מי לא קרו לה כתיבה ומאן לימא לן דהאי כתב דקא אמרי נתן הוא דלמא כתיבה בעלמא הוא : ומשנינן אי מיגליא מילתא · שרגילין בני העיר לקרות לנתינה כתיבה אע"ג דלכתיבה לחודא נמי קרו כתיבה מחמרינן למיחש לקלא ואמרינן כתב ונתן קאמרי ותצא מפני חשד הקול: כל קלא דבתר נשואין כו' · אע"פ ששנינו בהמגרש* דחיישינן לקלא דתנן יצא שמה בעיר מקודשת לפלוני מקודשת ואסורה לינשא לאחר עד שיתן לה אותו פלוני גט ה"מ כשיצא הקול קודם שתנשא לאחר אבל יצא לאחר נשואין לא חיישי' ליה וזו נשואה ועומדת לכהן זה הרי ימים ושנים ומפני שיצא עליה קול גירושין נוציאנה מתחתיו הא קלא דבתר נשואין הוא : מאי תצא נמי תצא משני · אם מת כהן זה ונשאה כהן אחר תצא שהרי יצא עליה קול גרושה זה כמה שנים ופרכינן והרי אתה מוציא לעז על בניו של ראשון לומר חללים הם שהרי הוציאוה מן השני שבדקו אחר הדברים ונמצאו אמת : אתי למימר סמוך למיתה גרשה · הראשון לפיכך חכמים מוציאים אותה מן השני ולא אתי לאחזוקי קלא קמא בהכי הואיל ומראשון לא אפקוה ואין לעז : ב"ש · שהיו מחמירים בקדושת יוחסין שאוסרין אותה לכהונה מפני כתיבת הגט: שמיעך לה · ששחק עמה לא חיישינן שמא בא עליה : דרך טרקסמון · דרך הכבושה מחוץ ליכנס לפנים ודומה לי שהוא לשון יוני כמו טרקסין (יומא דף נח:) : כדי לחייבו במעשר · דקיימא לן אין הטבל מתחייב במעשר עד שיראה פני הבית ודעייל ליה דרך שער לאפוקי דרך חצרות ודרך גגות דלא ויליף מואכלו בשעריך בב"מ בהשוכר (פח.): **מתני'** צריכה גט שני · מפ' בגמ' : לבו גס בה · פריוו"ן בלע"ז : **גמ'** בשראוה שנבעלה · ב"ש סברי אדם עושה בעילתו בעילת זנות וכל כמה דלא אמר הריני בועל לשם קדושין לא אמרינן לשם קדושין בעל :

מה

תוספות

לא כל הימנו לאבד זכותו של שני · ואם תאמר לרב אדא בר אהבה דמוקי לה בשניסת מה שפירש בקונטרס משום חששא דקטנית מה קטנית שייך דכיון דנישאת לשני לא מצי להחזירה דתצא מזה ומזה וי"ל דפעמים דאין הבעל שם על לבו שאסור להחזירה ועושה קטנית : ובנהרדעא לא מבטלי קלא · אפילו ע"י עדים והא דאמרינן בחזקת הבתים (ב"ב דף לב.) ובפ' שני דכתובות (דף כו: ושם) גבי מעלין לכהונה על פי עד אחד דמבטלין קלא התם משום דנפסל מתרומה לעולם אבל משום דנאסרה לבעלה משום גרושה אין לבטלו א"נ שאני התם דלתרומה דרבנן אין לחוש אי מבטלי קלא: דורות אחרונים ר' דוסא · אע"ג דאלו נערות (כתובות דף לו:) קאמר ר' יוחנן רבי יהודה ור' דוסא אמרו דבר אחד והכא קאמר ר"י גופיה בא וראה שלא כדורות כו' גם על עצמו היה קורא תגר אי נמי לאו דבר אחד ממש קאמר שלא היה מיקל כמו ר' דוסא ובכמה מקומות אמרינן אמרו דבר אחד אע"פ שאינן שוין : וכי מה עשה לה ערבי זה · לרבותא נקט דאפילו ערביים ששטופין בזימה כדאמרינן בפ"ב דקדושין (דף מט:) י' קבין זנות ירדו לעולם ט' נטלו ערביים ואחת לכל העולם אפ"ה ליכא למיחש : טרקסמון · לשון שער כמו טרוקו גלי (ברכות דף כח.) ובערוך פי' טרקסמון מין ירק דבמסכי' חשיב ירק ששמו טרקסמון רוצה לומר דרך שמכניסין ירק שפטור ממעשר ואין נראה דא"כ הל"ל ירק סתם ועוד ל"ע במשניות אם דרך טרקסמון פטור אפילו מדרבנן : דרך גגות כדי לפוטרן מן המעשר · היינו דווקא אכילת עראי אבל אכילת קבע אסורה כדאמר רבי אושעיא (פסחים דף ט.) מערים אדם על תבואתו ומכניסה במוץ שלה כדי שתהא בהמתו אוכלת ופטורה מן המעשר ואכילת בהמה אכילת עראי הוא כדתנן (פאה פ"א מ"ו) מאכילין לבהמה ולחיה ולעוף עד שיתמרח בכרי : ורבי יוחנן אמר אפילו חצר קובעת · וא"ת ור' ינאי היכי פליג עליה והא כמה תנאי אית להו דחצר קובעת כההוא דמייתי בפ' יוצא דופן (נדה מז:) אי זו היא חצר שקובעת למעשר רבי ישמעאל אומר שהכלים נשמרים לתוכה כו' וכן (ביצה לה.) היה אוכל באשכול ונכנס מגינה לחצר ר"א אומר יגמור ור' יהושע אומר לא יגמור וי"ל דרבי ינאי מוקי להו מדרבנן אבל מה"ת צריך שיראה פני הבית אבל איצטרך דהא דחצר קובעת היינו דבעינן שיבא דרך חצר לבית אבל חצר לבד אינה קובעת אפי' מדרבנן דההוא דהיה אוכל באשכול משמע דחצר קובעת בלא בית וכן בכמה משניו' ועוד הקשה ה"ר אלחנן דההוא בסוף פ' יוצא דופן (נדה דף מז:) מסיים בה הכי ר' יהודה אומר שתי חצרות זו לפני' מזו הפנימי' חייבת והחיצונה פטורה ואי צריך להביא לבית פשיטא דלעולם לא יתחייב עד שיכניס דרך פנימית כי דרך חיצונה לבדה לא יוכל לבא:

בית

עין משפט נר מצוה

שייך לעיל פ:

מח א מיי' פ"ח מהל' גירושין הלכה א סמג עשין נ טור ש"ע אה"ע סימן קמג סעיף א וסימן ו סעיף א :

מט ב טוש"ע אה"ע סי' ו סעיף ד :

נ ג מיי' פ"י שם הלכה כ סמג שם טוש"ע אה"ע סימן מו סעיף א וסימן ו סעיף ג :

נא ד מיי' פי"ז מהל' איסורי ביאה הלכה יט טוש"ע אה"ע סימן ו סעיף ג :

נב ה מיי' פ"ג מהל' מעשר הלכה ג ופ"ד הלכה ז סמג עשין קלה טוש"ע י"ד סימן שלא סעיף פג :

נג ו מיי' פ"י מהלכות גירושין הלכה יח סמג עשין נ טור ש"ע אה"ע סימן קמט סע"א

תוספות רי"ד

לאלתר ואם נשאת זהו לאחר זמנתן לא כל הימנו מן הראשון לאבד זכותו של שני בשלמא לרב אדא בר אהבה היינו דקתני שני אלא לשמואל מאי שני זכות הראויה לשני שמשיצאת מלפני העדים בחזקת מגורשת זכתה להנשא לשני ומדקמפרשי אמוראי למילתא דרבי אלעזר ש"מ דהלכתא כותיה ומשתמא [הלכתא] כותיה דרב אדא בר אהבה דדייקא מתניתין כותיה ופירוקא דשמואל שינויא היא ואשינויא לא סמכינן : מתני' כתב לגרש את אשתו ונמלך בש"א פסלה מן הכהונה ובה"א אע"פ שנתנו לה על תנאי ולא נעשה התנאי לא פסלה מן הכהונה: שלח ליה רב יוסף בריה דרב מנשיא לשמואל ילמדנו רבינו יצא עליו קול איש פלוני כהן כתב גט לאשתו והרי היא יושבת תחתיו ומשמשתו מהו שלח ליה תצא והדבר צריך בדיקה מאי צריך בדיקה אילימא דאי מיגליא מילתא דקרי אינשי לנתינה כתיבה דלמא כתב ונתן קאמרי והאמר רב (שמואל) [אשי] כל קלא דבתר נישואין לא חיישינן ליה פי' ואע"ג דאמרינן בפירקין דלקמן דחיישי' לקלא ה"מ קלא דקמי נישואין כדתנן יצא שמה בעיר מקודשת הרי זו מקודשת ואסורה לינשא עד שיתן לה אותו פלוני גט אבל לאחר נשואין לא חיישינן

וזו נשואה ועומדת היא והיכי אמר תצא ומהדר מאי תצא דאמר שמואל משני שאם מת כהן זה ונשאה כהן אחר תצא שהרי יצא עליה קול גרושה זה כמה שנים ופרכינן והרי אתה מוציא לעז על בניו של ראשון שיאמרו חללים הם שהרי הוציאוה מן השני מפני שבדקו אחר הדברים ונמצאו אמת ומהדר כיון דמפקת לה משני ולא מפקת לה מראשון אתו למימר סמוך למיתה גירשה הראשון ולפיכך הוציאוה מן השני ולא אתי לאחזוקי קלא קמא הואיל ולא אפיקנה מראשון: מתני' המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי בש"א אינה צריכה ממנו גט שני ובה"א צריכה ממנו גט שני אימתי בזמן שנתגרשה מן הנשואין ומודים בנתגרשה מן האירוסין שאינה צריכה ממנו גט שני מפני שאין לבו גס בה: כנסה בגט קרח תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה: גט קרח הכל משלימים עליו דברי בן ננס ר' עקיבא אומר אין משלימים עליו אלא קרובי' הראויין להעיד במקום אחר: איזהו גט קרח

רי'

[לקמן פט.] | [לקמן כט:] | ב"ב. | יבמות צג. לקמן פח: [פט:] | פח: | [ויתא דמילתא איתא במשנה עדיות פ"ג מ"ו אבל הך דאמר ר' דוסא וכי מה עשה לה ליתא שם ולכך שפיר גרסי' דתניא] | כתובות לה: | ב"מ שם וב"מ פח: | קדושין סה. עדיות פ"ד מ"ז [תוספתא דעדיות פ"ב ע"ש ודמכילתין פ"ו ע"ש] | לעיל עג:

א מיי' פ"י מהלכות גירושין הלכה יז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמט סעיף א:
ב מיי' שם הלכה יח טור ש"ע שם סעיף ב:

דב"ש סברי אדם עושה בעילתו בעילת זנות וב"ה סברי *אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות אבל לא ראוה שנבעלה דברי הכל אינה צריכה הימנו גט שני תנן ומודים בנתגרשה מן האירוסין שאינה צריכה הימנו גט שני שאין לבו גס בה ואי בשראוה שנבעלה "מה לי מן האירוסין ומה לי מן הנשואין אלא מתני' בשלא ראוה שנבעלה ור' יוחנן דאמר כי האי תנא דתניא *א"ר שמעון בן אלעזר לא נחלקו ב"ש וב"ה על שלא ראוה שנבעלה שאינה צריכה הימנו גט שני על מה נחלקו על שראוה שנבעלה שבש"א אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובה"א אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ומתני' דאוקימנא בלא ראוה שנבעלה במאי פליגי *דאיכא עדי יחוד וליכא עדי ביאה ב"ש סברי לא אמרי' הן הן עדי יחוד והן הן עדי ביאה וב"ה סברי [ב]אמרינן הן הן עדי יחוד והן הן עדי ביאה ומודים בנתגרשה מן האירוסין שאינה צריכה הימנו גט שני דכיון דאין לבו גס בה לא אמרינן הן הן עדי ביאה ומי אמר ר' יוחנן הכי והאמר רבי יוחנן *הלכה כסתם משנה ואוקימנא למתניתין בשלא ראוה שנבעלה *)אמוראי נינהו ואליבא דרבי יוחנן: **מתני'** *כנסה בגט קרח תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה גט קרח הכל משלימין עליו דברי בן ננס ר"ע אומר אין משלימין עליו אלא קרובים הראויין להעיד במקום אחר ואיזהו גט קרח כל שקשריו מרובין מעדיו: **גמ'** מ"ט דגט קרח *גזירה משום כולכם: גט קרח הכל משלימין עליו: ור"ע עבד מאי טעמא לא דאתו למימר כשר לעדות קרוב נמי אתו למימר כשר לעדות אלא עבד היינו טעמא דדלמא אתו לאסוקיה ליוחסין גזלן דבר יוחסין הוא ליתכשר אלמה תנן ר"ע אומר אין משלימין עליו אלא קרובים הראויין להעיד במקום אחר קרוב אין גזלן לא אלא עבד היינו טעמא דאתו למימר שחרורי שחרריה גזלן נמי אתו למימר תשובה עבד קרוב מאי איכא למימר קרוב כולי עלמא ידעי דקרוב הוא: א"ר זירא אמר רבה בר שאילתא א"ר המנונא סבא א"ר אדא בר אהבה גט קרח קשריו שבעה ועדיו ששה ששה ועדיו חמשה חמשה ועדיו ארבעה ארבעה ועדיו שלשה עד כאן מחלוקת בן ננס ור"ע אבל קשריו שלשה ועדיו שנים דברי הכל אין משלימין עליו אלא קרוב א"ל רבי זירא לרבה בר שאילתא מכדי כל שלשה במקושר כשנים בפשוט דמי מה התם קרוב לא אף הכא נמי קרוב לא אמר ליה אף לדידי קשיא לי ושאילתיה לרב המנונא ורב המנונא לרב אדא בר אהבה וא"ל הנה לשלשה במקושר הלאו דאורייתא תניא נמי הכי *גט קרח קשריו שבעה ועדיו ששה ששה ועדיו חמשה חמשה ועדיו ארבעה ארבעה ועדיו שלשה עד כאן מחלוקת בן ננס ורבי עקיבא השלים עליו עבד בן ננס אומר הולד כשר ורבי עקיבא אומר הולד ממזר אבל קשריו שלשה ועדיו שנים דברי הכל אין משלימין עליו אלא קרוב רב יוסף מתני כשר והתניא קרוב אמר רב פפא תני כשר אמר רבי יוחנן לא הוכשרו בו אלא עד אחד קרוב בלבד אבל תרי לא דלמא אתי לקיומי בתרי קרובים ות"ר כשר אמר רב אשי מתניתא נמי דיקא

*)[יבמות עז: מנחות נב: חולין מג. ועמ"ש על הגליון נדה נו:]

דקא

בית שמאי סברי אדם בועל בעילת זנות · ואע"ג דביבמות פ' ב"ש (דף קז.) אמרי ב"ש דאין ממאנין אלא ארוסות ולא נשואות ומפרש רב יוסף ורבה טעמא דב"ש משום דאין אדם בועל בעילתו בעילת זנות ולהכי נשואות אין יכולות למאן דלאו אדעתא דהכי נסבה היכא למימר דהתם כיון שהאיש קידשה ודאי אינו רוצה לבעול בעילתו בעילת זנות אבל הכא שלא ראינו הקדושין סברי דבועל בעילת זנות וב"ה סברי דלעולם אין אדם בועל בעילת זנות ואע"ג דאית להו התם אפילו נשואות ממאנות היינו משום דכיון שע"י קדושין *ונשואין בא עליה לא חשיב ליה בעילת זנות כדאמרי' התם: **בגט** קרח תצא מזה ומזה· הא דלא תני לה בהדי הנהו דלעיל אומר ה"ר יוסף דאיידי דתנא לעיל כתב סופר גט כו' תנא כתב לגרש את אשתו והדר תנא המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי דהוי נמי פלוגתא דב"ש וב"ה כמו כתב לגרש כו' והדר תנא גט קרח: **וכל** הדרכים האלו בה· לקמן בפ' בתרא (דף פו.) מוקי לה כר"מ אבל לרבנן תצא והולד כשר:

[גם ביבמות קז. בגמ' איתא וכתובה]

מה לי מן האירוסין · הא חזינן דבעל ואין אדם בועל את אשתו בזנות לב"ה: בשלא ראוה שנבעלה· והא(א) דמגלגלינן גט שני משום דאמרי' כיון דלבו גס בה ודאי בעל ואין אדם בועל בעילת זנות ואיכא קדושין: ומודים · במן האירוסין דכל כמה דלא חזינן לא אמרינן בעל דהא לא גייסי אהדדי: הן הן כו' · כלומר כיון דראו שנתייחדו אין צריך עדות של ביאה גדול מזה ודאי אבן שהדי כיון דגייסי אהדדי לא פרשו זה מזה: מי אמר ר' יוחנן הכי · כדלעיל דהיכא דלא ראוה שנבעלה לא בעי גט: **מתני'** גט קרח · מפרש בסיפא במתני' שקשריו מרובין מעדיו בב"ב (דף קס:) אמרי' דתקון רבנן גט מקושר משום כהנים קפדנים שהיו כותבין גט פתאום לנשותיהן ומתחרטין לאחר זמן ואין יכולים להחזירן ותקנו להם גט מקושר שאינו נוח ליכתב מהרה שמא בתוך כך יתפייס וחותמין עדיו מבחוץ וכותב שיטה או שתים וכורכן על החלק ותופר ועד א' חותם על הכרך מבחוץ וחוזר וכותב שני שיטין או יותר מבפנים וכורכן על החלק וחותם עד שני על הכרך מבחוץ וכן עד שלישי ואם יש קשר כרוך ואין עד חתום מאחוריו זה קרח ופסול כדמפרש בגמרא משום כולכם דמסתמא למנין קשריו היו עדיו מתחלה וחיישי' דלמא אמר להו כולכם חתומו והרי אחד שלא חתם: הכל משלימין עליו · ואפי' פסולין דליתא להא השלמה אלא משום חששא בעלמא שמא כשילא לאחר זמן בבית דין יפסלוהו שיהו סבורים שהזמין הבעל עדיו למנין קשריו ולא חתמו בו כולם: אלא קרוב שהוא ראוי להעיד · בעדות אחרת שאין עליו פסול עדות אלא קורבה אבל גנב וגזלן לא וטעמא מפרש בגמ': **גמ'** קרוב נמי אתו למימר כשר לעדות · אלא מדמכשר בקרוב ש"מ בקיאי אינשי בהלכות עדות ולא אתו לאכשורי פסולים וקרובים: לאסוקי ליוחסין דאמרי מדאחתמוהו בגיטא לאו עבד הוא ויהבי ליה בת ישראל: אלא · לעולם טעמא משום דאתי לאכשורי לעדות ודקשיא לך קרוב נמי לא דמי דעבד איכא למימר שחרורי שחרריה אפילו המכירים אותו שהוא עבד ובקיאין בהלכות עדות אתו לאכשוריה לעדות דאמרי מדאחתמוהו ש"מ שחרריה מריה וכן גזלן אתו למימר מדאחתמוהו ש"מ תשובה עבד: אין משלימין עליו · שלישי פסול אלא כשר או קרוב דגט מקושר צריך שלשה עדים כדאמרינן בפרק גט פשוט דרבנן תקון שמא בתוך כך שלא ימלא ג' עדים יתוח כעסו: כל שלשה במקושר · כיון דעיקרו בג': כשנים בפשוט דמי · והאי מכשרת קרוב: גט קרח קשריו שבעה · כלומר שקשריו שבעה כו': עד כאן מחלוקת בן ננס ור"ע · שאם השלים עבד כו': הולד כשר גרסי' בבן ננס: רב יוסף מתני · במילתיה דר' זירא אמר רבה בר שאילתא אבל קשריו ג' ועדיו שנים אין משלימין עליו אלא כשר: לא הוכשרו בו · אם היה קרח דבשני קשרים אין משלימין בו שני קרובים אלא אחד קרוב ואחד כשר ואפילו הן תאומים בו כבר ג' כשרים: דלמא אתי לקיומיה · היום ולמחר אם יקרא עליו ערעור לפוסלו ויביאוהו לב"ד ואין העדים בפניו ויבאו עדים מן השוק שיכירו שלש מן התחימות הללו ויקיימוהו בכך ושמא לא יכירו אלא חתימת שני הקרובים ואחד מן הכשרים ובית דין אין יודעין שהן קרובים ויקיימוהו בעדות פסולה: מתניתא נמי דיקא · הך ברייתא דקתני קשריו שבעה ועדיו ששה או קשריו ששה ועדיו חמשה כו' לא אישתמיט ותנא בחד מינייהו שני קרחות כגון קשריו חמשה ועדיו שלשה שמע מינה לא פליגי בה דאפילו קרוב לא מיתכשר:

דקא

[יבמות קז. כתובות עג.]
[תוספתא פ"ו ותוספתא דעדיות פ"ב מ"ט]
[קדושין סה:]
[שבת מו. וש"נ]
[יבמות נה:]
לעיל יג [ועי' תוס' לקמן פב. ד"ה גזירה משום]
תוספתא פס"ו מ"ש

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה בשלא וכו' והא דמגלגלינן נב:

תוספות רי"ד

כל שקשריו מרובים מעדיו· אוקימנא למתני' בשלא ראוה שנבעלה ובמאי פליגי כגון דאיכא עדי יחוד וליכא עדי ביאה ב"ה סברי אמרי' הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה ואין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ולשם קדושין בעל הלכך צריכה ממנו גט שני וב"ש סברי לא אמרי' הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה ומודים בנתגרשה מן האירוסין שאינה צריכה ממנו גט שני דכיון דאין לבו גס בה לא אמרי' הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה: כנסה בגט קרח וכו' פי' דגט קרח מפרש בסיפא דמתני' אי זה גט קרח וכו' ובגט פשוט אמרי' דרבנן תקנו גט מקושר משום כהנים קפדנים שהיו קופדים עם נשותיהן וכותבין להן גט פתאום ומתחרטין לאחר זמן ואין יכולין להחזירן ותקינו להו גט מקושר שאינו נוח ליכתב ושמא בתוך כך מתפייס עם אשתו וחותמין עדיו מבחוץ כותב שיטה א' מבפנים וכורכה על שיטה הלקה ותיפר ועד אחד חותם על הכרך מבחוץ וחוזר וכותב שיטה אחרת וכורכה על שיטה הלקה וחותם על הכרך מבחוץ (וכן עד שני) וכן עד ג' ואם הרבה בו קשרים יותר מג' ויש שם קשר כרוך ואין עד חתום מאחריו זהו גט קרח ופסול: ואמרי' מ"ט דגט קרח גזירה משום כולכם פי' דאמרינן מסתמא למנין קשריו היו עדיו מתחלה וחיישינן דלמא אמר להו כולכם חתומו והרי אחד לא חתום ותנן לעיל כולכם חתומו א' כותב וכולן חותמין ילפיכך אם מת אחד מהן הרי הגט בטל וק' לי אמאי לא תניא לעיל גבי הנך דתנא בהו תצא מזה ומזה והפסקה בכהב לגרש את אשתו ונמלך ובמגרש את אשתו ולנה עמו וכו': גט קרח הכל משלימין עליו פי' אפי' פסולין כגון עבד וגזלן דליתיה להשלמה זו אלא משום חששא בעלמא שמא כשיצא לאחר זמן בבב"ד יפסלוהו שיהו סבורים שהזמין הבעל עדיו למנין קשריו ולא חתמו בו כולן הלכך אפילו בפסולין משלימין אותו והשלמה זו אינה אלא מדעת הבעל שיצוה לו שיחתום בו דאי שלא מדעתו היאך רשאי זה לחתום ולהעיד עדות שקר תדע דהכי הוא מדאמרינן לקמן לא הכשירו בו אלא עד אחד קרוב בלבד אבל תרי לא דלמא אתו לקיומיה בשני קרובים וחד כשר ואי שלא מדעת הבעל משלימין אותו ניחוש דלמא איהו מקיים אפומיה דההוא כשר וקרוב שחתמו שלא מדעת הבעל ששניהם פסולין כיון שלא צוה להן הבעל וכן הם פסולין הכשרין כמו הקרובים כיון שעשו שלא מדעת הבעל אלא ודאי אין משלימין אלא מדעת הבעל: ר' עקיבא אומר אין משלימין וכו' פי' דוקא בקרוב משלימין אותו שאין עליו פסול אחר אלא קורבה אבל עבד וגזלן לא אמרינן: ור"ע עבד מ"ט לא לאו דלמא אתו למימר עבד כשר לעדות קרוב נמי אתו למימר כשר לעדות אלא [עבד] היינו טעמא דלא דלמא אתו לאסוקיה ליוחסין גזלן דבר יוחסין הוא ליתכשר אלמה תאני קרוב אין גזלן לא אלא עבד היינו טעמא דלא דלמא אתו למימר שחרורי שחרריה גזלן נמי אתו למימר תשובה עבד אלא קרוב מאי איכא למימר כולי עלמא ידעי דקרוב הוא ואי ק' והרי כל טעמא בגט קרח לא הוי אלא משום גזירת כולכם ולעיל בהמביא תנן אמרי' איתמר אמר לעשרה כתבו גט לאשתי אמר ר' יוחנן שנים משום עדים וכולן משום תנאי ור"ל אמר כולם משום עדים ומוקמינן פלוגתייהו דאמר להו כולכם ואיכא בינייהו כגון שנמצא א' מהן קרוב או פסול למ"ד משום תנאי כשר ואמרי' נמי התם מיחתם בתחלה קרוב או פסול אמרי לה כשר ואמרי לה פסול אלמא ע"כ לא פליגי אלא להחתימו (ולכתחלה) [בתחילה] אבל באמצע או בסוף לר' יוחנן הוא כשר וקי"ל ר"ל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן בר מתלת ור' עקיבא לא מכשר אלא קרוב אבל פסול לא ואי חתם בו פסול א"ר עקיבא הולד ממזר כדאמרינן לקמן בהלכתין ור' יוחנן מתיר להחתים הפסול לכתחלה וקי"ל הלכה כר"ע מחבירו כ"ש דבן ננס תלמיד חבר הוה לר"ע כדאמרי' בשלהי פ' מי שמת יש לתרץ דהתם בעל הוא דקפיד ואמר חתמו בו כלכם הלכך אי מחתמי' ביה פסול לא נפיק מיניה הורביה לאכשורי בשאר עדיות דאנן לא הוה מחתמי' ליה אי לאו משום דבעל קפיד אבל בגט קרח שב"ד מורים לו להחתימו אם יורו לו ב"ד להחתים בו פסול אתו לאכשוריה בשאר עדיות ומשום הכי גזירה אמרינן שאם חתם בו הולד ממזר: אמר רב אדא בר אהבה גט קרח קשריו שבעה ועדיו ששה ששה ועדיו ה' ה' ועדיו ד' ד' ועדיו ג' עד כאן מחלוקת בן ננס ור' עקיבא אבל קשריו ג' ועדיו ב' דברי הכל אין משלימין עליו אלא קרוב א"ל ר' זירא לרבה בר שילא מיכדי כל ג' במקושר כשנים בפשוט דמי מה התם קרוב לא אף הכא נמי קרוב לא א"ל אף לדידי קשיא ושאילתיה לרב המנונא ורב המנונא לרב אדא בר אהבה וא"ל הנח לג' במקושר דלאו דאורייתא: א"ר יוחנן לא הכשירו בו אלא עד אחד קרוב בלבד אבל תרי לא דלמא אתו לקיומיה בשני קרובים וחד כשר פי' אם היה קרח בשני קשרים אין משלימין בו שני קרובים אלא א' קרוב וא' כשר ואפילו היו התומים בו כבר ג' כשרים דלמא אתו לקיומיה היום ומחר אם יקרא עליו ערעור לפוסלו ויביאוהו לב"ד ואין העדים בפנינו ויבואו עדים מן השוק שיכירו שלשה מהחתימות האלו ויקיימוהו בכך ושמא לא יכירו אלא חתימת שני הקרובים וא' מן הכשרים וב"ד אינם יודעין שהן קרוביו ויקיימוהו' ואי ק' ובפשוט היכי מכשרי' שום קרוב כדאמרינן בגט פשוט תניא היו חתומים בו ד' וה' צדים ונמצא א' קרוב או פסול תתקיים העדות בשאר ואמר חזקיה מילאוהו בקרובים כשר תיחוש שמא יתקיים השטר ע"פ א' קרוב וא' כשר ובשלהי תוספ' דמסכתין תניא גט שחתמו עליו ה' עדים ונמצאו שלשה הראשונים קרובים או פסולים תתקיים העדות בשאר נ"ל דלכתחלה אסור להחתים עד קרוב בגט פשוט דומיא כב' במקושר אבל אי איקרי ותחם לא פסלינן ליה אלא תתקיים העדות בשאר ומתניתא שחתמו בו תניא דיעבד דומיה נמי מילאוהו קאמר דיעבד אבל הכא הכל משלימין עליו תנן לכתחלה ומשום הכי אמר רבי יוחנן לא הכשירו בו אלא עד אחד קרוב והוא הדין דאי איקרו והתמו בו תרי לא פסלינן ליה אמר

תורה אור

דקא מדלג ותני חד חד שמע מינה אמר אביי שמע מינה האי קרוב חתים אי בעי בין בתחילה בין באמצע בין בסוף ממאי מדלא קבע ליה מקום ושמע מינה מכל תלתא מקיימינן ולא בעינן רצופין דאי סלקא דעתך בעינן רצופין לקבע ליה מקום להאי קרוב בתחילה או באמצע או בסוף ולכשר ביה טובא כי אתו לקמיה *דרבי אמי אמר ליה צא והשלים עליו עבד מן השוק:

הדרן עלך הזורק

המגרש את אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם אלא לפלוני ר' אליעזר מתיר וחכמים [א]אוסרים כיצד יעשה [ב]יטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הרי את מותרת לכל אדם *כתבו בתוכו אע"פ שחזור ומחקו פסול: **גמ'** איבעיא להו האי אלא חוץ הוא או על מנת הוא חוץ הוא ובחוץ הוא דפליגי רבנן עליה דר' אליעזר דהא שייר לה בגט [ג]אבל בעל מנת מודו ליה מידי דהוה אכל תנאי דעלמא או דלמא על מנת הוא ובע"מ הוא דפליג ר' אליעזר אדרבנן *אבל בחוץ מודה דהא שייר לה בגט אמר רבינא ת"ש *[ד]כל הבתים מטמאין בנגעים אלא של עובדי כוכבים אי אמרת בשלמא חוץ הוא שפיר אלא אי אמרת על מנת הוא דלא מיטמו בתי עובדי כוכבים הוא דמיטמו בתי ישראל הא מיטמו בתי עובדי כוכבים לא מטמאי בתי ישראל ועוד בתי עובדי כוכבים מי מטמאי והתניא °ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם ארץ אחוזתכם מטמאה בנגעים ואין בתי עובדי כוכבים מטמאין בנגעים אלא [ה]שמע מינה חוץ הוא ש"מ מתני' דלא כי האי תנא דתניא אמר ר' יוסי בר' יהודה לא נחלקו רבי אליעזר וחכמים על המגרש את אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני שאינה מגורשת על מה נחלקו על המגרש אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם על מנת שלא תנשאי לפלוני

ויקרא יד

שר"א

רש"י

דקא מדלג ותני חד חד. שהולך ומחסר העדים מן הקשרים אחד אחד בכל דילוג ודילוג שמנה במשנתנו לא דילג אלא אחד במנין הקשרים: שמע מינה האי קרוב חתים. בין בתחילה קודם לכשרים בין באמצע בין בסופו: מדלא קבע ליה מקום. לקרוב במתני': ושמע מינה. מדלא קבע מקום שמע מינה דכל גיטין ושטרות מקושרים היוצאין בבית דין להעיד על חתימת העדים לקיימו: מכל תלתא. סהדי דחתימי ביה שיכירו עדי השוק את חתימתן מקיימינן ליה לגיטא ואפילו הן מפוזרין כגון אם יש בו י' עדים ועדי השוק מכירין את כתב הראשון והשלישי והחמישי ולא בעינן שיכירו אותן שלשה רצופין: דאי ס"ד בעינן רצופין. אמאי לא הוכשרו בו אלא בהשלמת קרוב אחד ומשום דלמא אתי לקיומיה בשני קרובים וחד כשר כדאמרינן לעיל: ליקבע ליה מקום. להשלמת קרובים: או בתחילה. קודם לשנים הכשרים בכל שלשה ושלשה החתומין בו: או באמצע. כל ג' וג' חתומין יכשיר קרוב אחד כגון כשר וקרוב וכשר וחוזר וחותם כשר וקרוב וכשר וכן לעולם: או בסוף. כל ג' וג' יקבע מקומו: ולכשר ביה. קרובים טובא וליכא למיחש דלמא אתי לקיומיה בשני קרובים וחד כשר דהא לא משכחת שני קרובין בכל ג' רצופין שבו שאין לך בו שנים קרובים שלא יהא הפסק ב' כשרים ביניהם אלא מדלא אשכח תקנתא להשלמת שני קרובים בקביעות מקום שמע מינה לא בעינן רצופין הלכך חיישינן דלמא מקיים ליה בקרובין מפוזרין: כי אתו לקמיה דר' אמי. גט מקושר שלא הזמין לו עדים למנין קשריו והסופר והעדים בפניו ועדיין לא נמסר לה: א"ל כו'. כגון נגס: כן הוא עיקרה של סוגיא זו ולא שמעתיה כן אלא כביאורה בקונטרס מורי הזקן:

הדרן עלך הזורק גט

המגרש. ואמר לה. בשעת מסירה: **גמ'** על מנת הוא. על מנת שלא תנשאי לפלוני: אבל בעל מנת מודו. רבנן דבגט לא שייר שהתירה במסירת הגט לכל אדם אלא שהתנה עמה על מנת שלא תנשאי לזה ואין זה אלא כתנאי בעלמא: אלא של עובדי כוכבים. דכתיב אחוזתכם:

הכא

תוספות

צא והשלם עליו עבד מן השוק. אומר ר"י דהך דהכא פליג אדחזקיה דאמר בפרק גט פשוט (ב"ב דף קסג:) מילאהו בקרובים כשר ומשמע דוקא קרובים כשרים למילוי ומעשה בא לפני רבינו משולם באחד שכתב גט לאשתו והחתים עליו ב' עדים ואחר זמן החתים עליו עד שלישי והכשירו מסברא דהא דאמרינן דאין עדי הגט חותמין זה בלא זה היינו בשנים או שזימן שלשה יחד שאין הגט יכול להיות בפחות או יחתמו כולם זה בפני זה אבל כשהגט נגמר בשנים ולא היה אז דעתו להחתים יותר כשחזר והחתים שלישי אין נפסל בכך כיון שנגמר ע"י הראשונים ור"ת הביא ראיה מכאן דכשר דליסנא דלא והשלם עליו עבד מן השוק משמע שכבר חתמו הראשונים ולא היה צריך כי אם להשלים אלמא כיון שכבר הוכשר הגט ע"י הראשונים תו לא מיפסיל בהשלמת אחרים זה שלא בפני זה ומיהו בקונטרס פירש והסופר והעדים בפניו ועדיין לא נמסר משמע שסובר דבעינן זה בפני זה ומה שפירש ועדיין לא נמסר לה ר"ל שהעדים לא חתמו עדיין ולהכי לא נמסר לה וחותמין כולן זה בפני זה אך מה שפי' שהסופר בפניו בחנם פירש דמה לנו אם הלך לו הסופר וכן פירש הר' אלחנן דנראה לפוסלו דכיון שבא להחתים שלישי גילה בדעתו שלא יהא גט עד שהחתים שלישי וחתימתו אין כלום כיון שלא חתמו זה בפני זה: לעיל פא: **גזירה** משום כולכם. פירש בקונטרס דמסתמא למנין קשריו היו עדיו מתחלה וחיישינן דלמא אמר להו כולכם חתומו והרי אחד מהם שלא חתם ותימה מאחר דפסלינן גט קרח משום כולכם מאותו טעם נפסל קרוב להחתים בתוכו כדאמרינן לעיל בפ' ב' (דף יח:) דאם אמר הבעל כולכם למ"ד משום עדים נמצא אחד מהן קרוב או פסול פסול הגט ויש לחלק דהכא במקושר דעדיו ג' הכשירו בו אחד קרוב ולעיל בפ"ב (שם ד"ה אמרי) הארכתי:

הדרן עלך הזורק גט

המגרש. אבל בעל מנת מודו ליה. לכאורה היה נראה דדוקא בעל מנת שלא תינשאי מודו דלא הוי שיור משום דהותרה אצלו בזנות אבל בעל מנת שלא תיבעלי ולא תינשאי הוי שיור כמו חוץ ולהכי נקט בברייתא בסמוך על מנת שלא תינשאי גרידא דבשלא תינשאי ולא תיבעלי מודה ר' אליעזר דהוי שיור כמו חוץ וכן משמע קצת דהא לקמן פריך אדרבי יוסי הגלילי דאמר היכן מצינו אסור לזה ומותר לזה במאי אי בעל מנת הרי הותרה אצלו בזנות אלא בחוץ ואי בעל מנת שלא תינשאי ולא תיבעלי קאמר רבי אליעזר נמי לא הוי שיורא מאי קאמר הרי הותרה אצלו בזנות ועוד למאי דמוקי לה בחוץ אדמקשה ר' יוסי הגלילי לרבי אליעזר מחוץ ליפרוך להו לרבנן דמודו בעל מנת שלא תינשאי ושלא תיבעלי דלא הותרה אצלו בזנות ומיהו נראה לר"י דאפילו בעל מנת שלא תינשאי ושלא תיבעלי מודו רבנן דלא הוי שיורא דכיון דאין אוסרה אלא בלשון תנאי הוי כאילו הותרה לכל ולהכי לא מצי פריך מידי רבי יוסי הגלילי אדרבנן וכי קאמר אילימא בעל מנת הרי הותרה אצלו בזנות הוה מצי למיפרך שאפילו לא הותרה אצלו בזנות כגון על מנת שלא תינשאי ולא תיבעלי דהרי הותרה לכל כיון דלא אסרה אלא דרך תנאי אלא נקט קושיא פשוטה ע"מ שלא תינשאי גרידא הנזכר בברייתא דאל"כ אדמפליג בסמוך בין ע"מ לחוץ לפלוג בע"מ גופיה ועוד דקאמר או דלמא האי אלא ע"מ הוא כו' אף על גב דבאלא אסיר נשואין ובעילה אפ"ה לא הוי שיור אף על גב דבחוץ מודו להו ובסמוך דקאמר ומתניתין דאוקימנא בחוץ מאי טעמא דרבי אליעזר אבל לרבנן אפילו בעל מנת שלא תינשאי ולא תיבעלי אתי שפיר מידי דהוי אכל תנאים דעלמא:

אמר רבינא ת"ש כל הבתים כו'. ומדתנן בריש זבחים (דף ב.) כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשירין אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה לא הוה מצי לאיתויי ראיה דהתם לא שייך לא על מנת ולא חוץ ואותו אלא לא הוי אלא לשון רק או אבל:

שרבי

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ח מהל' גירושין הלכה יז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קלז סעיף א:

ב ב מיי' וסמג שם טוש"ע שם וסימן קמז סעיף ג:

ג ג מיי' שם הלכה טז סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קלז סעיף א:

ד ד מיי' פי"ד מהל' טומאת צרעת הל' יא:

ה ה מיי' פ"ח מהל' גירושין הלכה טז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קלז סעיף א:

מסורת הש"ס

[גי' רש"ל דר' ינאי]

[עי' תוס' לקמן פה: ד"ה אם כתבו]

כ"א מידי דהוי אכל תנאי דעלמא

נגעים פי"ב מ"א

תוספות רי"ד

דלא מיטמאו בתי עובדי כוכבים הוא דמיטמאי בתי ישראל הא בנטמאו בתי עובדי כוכבים לא מיטמאו בתי ישראל ותו בתי עובדי כוכבים מי מיטמאו בנגעים אחוזתכם אמר רחמנא אחוזתכם מיטמא בנגעים ולא אחוזת הכנענים אלא לאו ש"מ חוץ הוא ש"מ ודוקא בחוץ פליגי רבנן אבל בע"מ מודו והכי נמי אמרינן לקמן ת"ר כל התנאים פוסלים בגט דברי רבי וחכ"א כל שפוסל בפה פוסל בכתב וכל שאינו פוסל בפה אינו פוסל בכתב חוץ שפוסל בפה פוסל בכתב ע"מ שאינו פוסל בפה אינו פוסל בכתב וכתב ר"ח ז"ל ואסיקנא בחוץ פליגי והלכה כחכמים אבל בע"מ תנאה הוי ולכשיתקיים זה שנאסרה עליו הרי היא מותרת לכל אדם שהרי נתקיים התנאי ואינו נ"ל שאינה זקוקה להמתין עד שימות אותו פלוני שנאסרה עליו אלא מיד היא מותרת לינשא לכל אדם חוץ מאותו פלוני דהכי אמרינן לקמן בהלכתא' ת"ר לאחר פטירתו של רבי אלעזר נכנסו ד' זקנים להשיב על דבריו ר' טרפון ורבי יוסי הגלילי ור' אלעזר בן עזריה ור' עקיבא נענה ר' טרפון ואמר הרי שהלכה זו ונשאת לאחיו של זה שנאסרה עליו ומת בלא בנים לא נמצא זה שהוא גורם לעקור דבר מן התורה ואי אמרת דאסורה להנשא לאחר כל זמן שזה שנאסרה עליו קיים היאך גורם לעקור דברי התורה והרי אסורה היא להנשא לכל אדם כ"ש לאחיו ואם עברה וניש?את לאחיו בעבירה נישאת לו שהרי עדיין לא נתקיים התנאי והיאך תהיה בת ייבום שלא היו נישואיו נישואין אלא ודאי מכאן מוכיח שמיד היא מותרת לינשא לכל אדם ולא חיישינן שמא תתאלמן או תתגרש ותנשא לזה ויתבטל הגט. תו אמרינן נענה ר' עקיבא הרי שהלכה זו ונשאת לא' מן השוק והיו לה בנים ונתאלמנה או נתגרשה ועברה ונשאת לזה שנאסרה עליו לא נמצא גט בטל ובניה ממזרים. ומוקמינן לה דרבי עקיבא חבר דבע"מ פליגי אלמא תפשוט מהכא דמאן דשרי בע"מ לא מזקקינן לה לאמתוני עד שימות אותו פלוני שנאסרה עליו ותו דפריך עליה רבא ואמר אי הכי בכולהו תנאי דלמא לא תינסיב דדלמא לא מקיימא תנאה ונמצא גט בטל ובניה ממזרים מכאן מוכיח דקים ליה לרבא דבכל תנאים דעלמא מתירין אותה לינשא מיד ולקמן נמי בהרי זה גיטיך על מנת שלא תשתי יין כל ימי חיי פלוני הרי זה כריתות. פי' המורה הרי זה כריתות מיד והיא תתקיים התנאי וכ"כ גם בעל ה"ג כל ימי חיי וחיי פלוני הרי זה כריתות ומיקיים תנאיה וכ"ת לכי מיית איהו למה לה גיטא [אלא ודאי ש"מ] דכל תנאה דבידה לקיימו אנן לאלתר שרינן להואמרינן לה קיים תנאך. ואי ק' היכי אמרינן דבכל תנאין דעלמא שרינן לה לאלתר והא אמרן לעיל בפ' מי שאחזו תניא הרי זה גיטיך ע"מ שתתני לי מאתים זוז ונקרע הגט או אבד הרי זו מגורשת ולאחר לא תנשא עד שתתן אלמא כל זמן דלא מיקיימא תנאה אסורה להנשא והכא היכי שרינן לה מיד. תשובה כל זמן שמתנה ואומר לה ע"מ שתעשי דבר פלוני תלה קיום הגט בעשיית המעשה שאם תעשה האשה אותו המעשה הגט קיים ואם לאו אינו קיים כגון שתתני מאתים זוז או שתניקי את בני או שתשמשי את אבא וכיוצא בהן בכל אלה עשיית מעשה האשה היא באה כדי לקיים הגט ומ"ה אין הגט קיים אלא בעשיית אותו המעשה שהרי הבעל תלה קיום הגט בעשיית אותו המעשה אבל כשאמר לה הרי זה גיטיך על מנת שלא תנשאי לפלוני ע"מ שלא תשתי יין כל ימי חיי פלוני וכיוצא בהן שעשיית המעשה אינה באה לקיום הגט אלא לבטל הגט שאם תנשאי לו או תשתי יין נמצא גט בטל לא תלה הבעל קיום הגט בעשיית המעשה אלא הגט גט מיד ובלבד שתזהר האשה שלא תעשה אותו המעשה שיתבטל הגט בשבילו והילכך אע"פ שעשיית המעשה מבטלת הגט למפרע אפ"ה מתירין אותה להנשא מיד ולא חיישינן שמא תעשה

תוספות רי"ד

אמר אביי האי קרוב חתים בין בתחלה בין באמצע בין בסוף ממאי מדלא קא קבע ליה מקום. פי' וה"ה נמי בפשוט אם היו חתומים בו ד' וה' עדים ונמצא א' מהן קרוב או פסול תתקיים העדות בשאר ולא חיישינן לקרוב בכל היכא דאיתא חתום ואי' ק' הא אמרן לעיל בהמביא הנין מיחתם בתחלה קרוב או פסיל אמרי לה כשר ואמרי לה פסול דאתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא יש לתרץ התם חתום קרוב תחילה ואין שם עדים אחרים והרואה סובר שעל הקרוב סומך אבל הכא כבר חתום הוא בכשרים ואינו חותם בקרוב אלא על הקשר קרח ויודעים שעל שאר העדים סומכין כדתרצינן התם גבי מילאה: בקרובים כשר: ושמעת מינה מכל תלתא מקיימינן ולא בעינן רצופים דאי ס"ד בעינן רצופים ליקבע ליה להאי קרוב מקום או בתחלה או באמצע או בסוף וליתכשרו ביה טובא פי' וה"ה לפשוט שהיו חתומים בו עדים הרבה מכל תרי מנייהו מקיימי ולא בעי' רצופים פי' שכך הם שנים בפשוט כמו ג' במקושר: סליק פירקא

המגרש את אשתו וא"ל הרי את מותרת לכל אדם אלא לפלוני ר' אליעזר מתיר וחכמים אוסרין כיצד יעשה יטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הרי את מותרת לכל אדם ואם כתבו בתוכו אע"פ שחזר ומחקו פסול. פי' בעת שמסר לה הגט לא אמר הרי זה גיטיך סתם אלא אמר לה הרי את מותרת לכל אדם אלא לפלוני: כיצד יעשה וכו'. פירוש שהגט לא נתבטל בכך ובכשרותו עומד אלא שהנתינה ראשונה לא היתה יפה ויטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הרי את מותרת לכל אדם ודוקא יטלנו ויחזור ויתננו לה בכשרות אז היא מגורשת אבל אם לא נטלו ממנה וחזר ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם אינו כלום דבעינן ונתן בידה ונתינה ראשונה כיון שהיתה בפסול כמאן דליתא דמיא הילכך בעינן נתינה בכשרות והאי דתני שיאמר לה בנתינה שניה הרי את מותרת לכל אדם לאו דוקא אלא אם אמר לה הרי זה גיטיך סתם די לנו דכשאומר לה הרי זה גיטיך סתם הכי משמע שהיא מותרת לכל אדם אלא מפני שבנתינה ראשונה אמר לה אלא לפלוני חזר ושנה הרי את מותרת לכל אדם ולאו דוקא אלא שאמר לה הרי זה גיטיך סתם ודיו דהאי דתנן לקמן גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם דוקא בכתיבת הגט מיירי לא שיהא צ"ל לה בעת המסירה דומיא דסיפא דקתני ר' יהודה אומר ודין דיהבי ליך מנאי שאין זה (מכבר) [מדבר] אלא שיכתבנו בגט אלא שיאמר לה בפה כך וכך הרי את מותרת לכל אדם דוקא בכתיבת הגט מיירי אבל במסירתו לה אינו צריך לומר לה הרי זה גיטיך סתם שבכתיבה מתגרשת האשה לא באמירה וכיון שהגט כתוב כהלכתו אומר לה הרי זה גיטיך והיא מגורשת: איבעיא להו האי אלא חוץ הוא או ע"מ הוא חוץ הוא ובחוץ הוא דפליגי רבנן עליה דר' אליעזר דהא שייר ליה בגט אבל בע"מ מודו ליה מידי דהוה אכל תנאי דעלמא או דלמא ע"מ הוא ובע"מ הוא דפליג רבי אליעזר עלייהו דרבנן אבל בחוץ מודה להו דהא שייר ליה בגט אמר רבינא ת"ש כל הבתים מיטמאים בנגעים אלא של עובדי כוכבים אי אמרת בשלמא חוץ הוא שפיר אלא אי אמרת ע"מ הוא

דלא

א מיי' פ"ט מהל' גירושין הל' א סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן ו סעיף א וסימן קג סעיף ג : [טעות הדפוס]

ב מיי' פ"ז מהל' איסות הלכה יג סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לא סעיף לט ועי"ש :

ג מיי' פ"ח מהל' גירושין הלכה ז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלז סעיף ד :

[גי' רש"ל ורבנן אמרי וכו' פי' הרבנן שהיו בימי רבי ינאי אבל המהרש"א בתוס' דלקמן פג ע"ב ד"ה רבא וכו' כתב לקיים הגירסא שלפנינו ורבי יוחנן אמר וכו' ע"ש ודע בגירסת הילקוט בפ' אמור ובפ' הנא איתא אביי אמר טעמא דר"א מהכא ואשה גרושה וכו']

[לקמן פג:]

[טעות הדפוס וכן בילקוט פרשת אמור ופ' תצא ליתא]

יבמות נג. נא.

[קדושין ס. וש"נ]

[לעיל מג:]

תורה אור

שר"א מתיר לכל אדם חוץ מאותו האיש וחכמים אוסרים מאי טעמא דר"א מידי דהוה אבל תנאי דעלמא ורבנן כל תנאי דעלמא לא שייר ליה בגט הכא שייר לה בגט ומתני' דאוקימנא בחוץ מאי טעמא דר"א א"ר ינאי *משום זקן אחד אמר קרא °ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר אפילו לא התירה אלא לאיש אחר הרי זו מגורשת (א) ורבנן *(אמרי טעמא דר"א) האי איש לכל איש ואיש *ורבי יוחנן אמר טעמא דר"א מהכא °ואשה גרושה מאישה לא יקחו *אפילו לא נתגרשה אלא מאישה נפסלה מן הכהונה אלמא הוי גיטא ורבנן איסור כהונה שאני בעי רבי אבא בקידושין היאך תיבעי לר"א תיבעי לרבנן תיבעי לר"א עד כאן לא קאמר רבי אליעזר הכא אלא משום דכתיבי קראי אבל התם קנין מעליא בעינן או דלמא *ויצאה והיתה תיבעי לרבנן עד כאן לא קאמרי רבנן הכא אלא דבעינן כריתות וליכא אבל התם קנין כל דהו או דלמא ויצאה והיתה לבתר דאיבעיא ליה הדר פשטה בין לרבי אליעזר בין לרבנן בעינן ויצאה והיתה אמר אביי אם תמצא לומר איתא לדרבי אבא בא ראובן וקידשה חוץ משמעון ובא שמעון וקידשה חוץ מראובן ומתו שניהם מתיבמת ללוי *ואין אני קורא בה אשת שני מתים מאי טעמא קידושי דראובן אהנו קידושי דשמעון לא אהנו ואלא אשת שני מתים היכי משכחת לה כגון שבא ראובן וקידשה חוץ משמעון ובא שמעון וקידשה סתם דקידושי ראובן אהנו למיסרא אעלמא וקידושי דשמעון אהנו למיסרא אראובן בעי אביי אמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מראובן ושמעון וחזר ואמר לה לראובן ושמעון מהו מי אמרינן מאי דאסר שרא או דלמא מאי דאסר שרא ומאי דשרא אסר אם תמצא לומר מאי

הכא שייר בגיטא. כיון דאתני בהדה שלא תינשא לזה נמצא שלא התירה גט זה לכל אדם: אלא מאישה. דאמר לה הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם וזהו ריח הגט שפוסל בכהונה ומדפוסל לכהונה אלמא גט הוא והכא דשרייה לכל אדם חוץ מזה מותרת לאחרים: איסור כהונה שאני. שריבה בהן הכתוב מצות יתירות: בקדושין היאך. התקדשי לי ליאסר לכל אדם חוץ מפלוני מהו: דכתיבי קראי. כדאמרן לאיש אחר גרושה מאישה: ויצאה והיתה. הקיש הויה ליציאה וכיון דבגירושין הוי גט הכא נמי הוו קידושין ואסרה לכל חוץ מאותו האיש: בעינן כריתות וליכא. דהא אגידא ביה לגביה דההוא גברא: הדר פשטה בין לר"א כו'. לר"א הוו קידושין לרבנן לא הוו קידושין: אם תמצי לומר איתא לדרבי אבא. אליבא דר"א דהוו קידושין אפילו הכי בא ראובן וקדשה לגבי כולי עלמא חוץ משמעון אחיו ובא שמעון וקדשה חוץ מראובן ומתו שניהם מתייבמת ללוי אחיהם: ואין אני קורא בה אשת שני מתים. לאוסרה ללוי מפני זיקת שני יבמין דתנן ביבמות (דף לא:) שלשה אחין ומת אחד מהם ועשה השני מאמר ביבמתו ומת השלישי לא מתייבמת שנאמר ומת אחד מהם יבמה יבא עליה מי שעליה זיקת יבם אחד ולא שעליה זיקת שני יבמין כגון זו שעדיין לא יצתה מזיקת יבומי המת הראשון דאין יבמה יוצאה מזיקתה אלא בביאה ונתוספה עליה זיקה מחמת מאמרו של שני והכא אשמועינן אביי אפילו איתא לדרבי אבא שקידושין כאלו הוו קידושין לגבי עלמא ונמצאו שניהם קידושין אין אני קורא בה אשת שני מתים מאי טעמא קדושי דראובן אהנו אבל קדושי שמעון לא מהני מידי דכיון דאמר חוץ מראובן לא אסרה על שום אדם המותר שהרי אסורה ועומדת היא על הכל חוץ מראובן: ואלא אשת שני מתים היכי משכחת לה. בהאי ענינא דרבי אבא כגון בא ראובן כו': מאי

שרבי אליעזר מתיר לכל אדם חוץ מאותו האיש. משמע דאפילו בחיי אותו האיש מותרה לינשא והקשה רבינו שמואל אמאי לא חיישינן דלמא לא תקיים תנאה כדאמר לעיל במי שאחזו (דף עד.) גבי הרי זה גיטיך על מנת שתתני לי מאתים זוז (*ולאחר) לא תנשא עד שתתן ועוד מביא ראיה רבינו יצחק מברייתא דלקמן (דף פד.) על מנת שלא תיבעלי לאבא ולאביך אין חוששין שמא תיבעל להם הא לאחר חוששין שתיבעל לו °ותירץ הרב רבי אלחנן דשאני גבי מאתים זוז דיש לחוש פן תפסיד את אשר לה ולא תוכל לקיים תנאה וכן גבי שלא תיבעלי לאחר חיישינן שמא יבא עליה באונס אבל הכא על מנת שלא תינשאי ליכא למיחש שישאנה בעל כרחה דנישואין אי אפשר בעל כרחה: אפילו לא נתגרשה אלא מאישה פסולה לכהונה. וא"ת וכא ודאי דאיסור כהונה שאני דהא אם לא נתגרשה אלא מאישה ולא הותרה לשום אדם פשיטא דאפילו לר"א לא הוי גט כלל בעלמא ואם מת מותרת להתייבם ואע"פ שפסולה לכהונה וי"ל דהכי מייתי דכיון דאפילו לא נתגרשה אלא מאישה פסולה לכהונה א"כ כי אמר חוץ מפלוני הוי גט גמור דאם לא הוי גט סברא הוא דבלא נתגרשה אלא מאישה אפילו ריח הגט לא הוי ולא היה אוסרה הכתוב לכהנים וא"ת לר"א דלא חשיב בעל מנת שיור ולתנא דמתני' דרבנן נמי מודו דלא הוי שיורא אמאי לא תנא ביבמות ברישא (דף ג.) ט"ו נשים פוטרות צרותיהן ולחשוב בהדייהו אשת איש דפוטרת צרתה כגון שגירשה זה בעל מנת שלא תינשא לפלוני ונשאה אחיו של פלוני ומת בלא בנים ומעל מנת שלא תנשא גרידא למותרת בזנות או לא תיבעלי גרידא שיכולה להתקדש אין קשה דלא דמי לאחות אשה שאסורה גם בזנות ואינה יכולה להתקדש אבל מעל מנת שלא תינשא ושלא תיבעלי קשיא וי"ל דלא תני לה משום דלא דמי לאחות אשה דהתם בשעת נפילה הויא לה אחות אשה אבל הכא בשעת נפילה אכתי לא הויא אשת איש עד שתיבעל ליבם ותעבור על תנאו ואפילו תחשבנה כאילו היא אשת איש כיון שמטעם אשת איש אסורה ליבעל לו מ"מ לא מצי למיתני' דהא אם תיבעל לו נמצא שלא היתה אשת אחיו מעולם ולא דמי לאחות אשה הלכך לא פטרה ומיהו לא יתיישב אלא למאן דנפקא ליה מאחות אשה ועוד קשה לרבינו יצחק דאכתי משכחת לה אף בצרת צרה כגון דקידשה אחד חוץ מראובן ושמעון אחיו ובא ראובן וקידשה חוץ משמעון אחיו דאהני קידושי דידיה למיסרא אקמא ומת ראובן בלא בנים ולו אשה אחרת ויבם שמעון צרתה ולו אשה אחרת ומת בלא בנים ונפלו לפני לוי דצרת צרה פטורה מן החליצה ומן הייבום וי"ל כיון שנאסרה על יבם זה לפני קידושי אחיו משום אשת איש לא חשיבא לגבי יבם אשת אח אבל אי אשת שני מתים דאורייתא כדמשמע בסמוך משכחת לה שם ערוה צרות. וצרת צרה כגון שקידש ראובן חוץ משמעון ולוי אחיו ובא שמעון וקידשה חוץ מלוי דאהני קידושי שמעון למיסרא אראובן ומתו ראובן ושמעון ויבם לוי צרת אשת שני מתים שאשת שני מתים לא נאסרה ללוי שלא אסרוה עליו ומת לוי ולו אשה אחרת ונפלו לפני יהודה דצרת [צרה] אשת שני מתים פטורה מן החליצה ויבום ומיהו איכא למימר בפלוגתא לא קמיירי דרבנן פליגי אדר"א בקידושין כמו בגירושין כדמסיק ויצאה והיתה ולדידהו לא משכחת אשת שני מתים ואפילו ללוי דמיירי בפלוגתא פ"ק דיבמות (דף ט:) לא מיירי אלא בפלוגתא דכבירא ליה לתנא כוותיה תדע דלא תנא לוי חייבי לאוין ואע"ג דלר"ע לאו בני חליצה ויבום נינהו כחייבי כריתות אבל למאי דסלקא דעתיה דר' אבא דרבנן מודו בקידושין הוי מצי למיתני ט"ז ובירושלמי דמכילתין פריך לה וליתני ט"ז נשים לר"א ומשני התם התורה אסרה עליו ברם הכא הוא אסרה עליו פירוש כל ט"ו נשים אסרה תורה ליבם והאיסור בא ממילא על ידי קידושין בלא שום תנאי אבל כאן אסרה על ידי תנאי שלו א"כ י"ל תמן התורה אסרתה ואין לה היתר להתייבם דאין איסור שלה תלוי בשום אדם אלא בתורה שאסרתה עליו אבל באשת איש האיסור תלוי במגרש שאם ירצה יתירנה ליבם קודם שימות אחיו המת שנשאה* : אלא אשת שני מתים היכי משכחת לה. הכא משמע דאשת שני מתים דאורייתא וקשה מפ"ג דיבמות (דף לא:) ומפ"ק (דף י:) ושם מפורש* : כגון שבא ראובן וקידשה חוץ משמעון ובא שמעון וקידשה סתם. תימה לרבינו יצחק כשבא שמעון וקידשה סתם אמאי לא פקע אישות דראובן מ"ש מהרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני ונישאת לאחר ומת דפקע אישות ראשון ומותרת לזה שנאסרה עליו ואין סברא לחלק משום דהתם הוי שיור מועט ופקע ויש לומר דהתם בגירושין כיון שהתחיל לנתקה ע"י שנישאת לאחר מנתקה לגמרי אבל הכא שבא לקדשה ע"י שנתקדשה לאחר לא נתקה: וחזר ואמר לה לראובן ושמעון. כל הך בעיא מיתוקמא שפיר אף כרבנן אף

(א) גמ' ורבנן האי איש לכל איש ואיש ורבנן אמרי טעמא דר"א מהכא אשה כצ"ל וכ"ב ע"ל בדף פג בתוס' בד"ה רבא :

גליון הש"ס
תוס' ד"ה שר"א מתיר וכו' ותירץ הר"ר אלחנן. עי' קידושין דף ס ע"ב תד"ה אבל :

[ועי"ע תוספות יבמות י. ד"ה לעולם]

[ד"ס מדרבנן וד"ה לעולם]

תוספות רי"ד

תעשה אותו מעשה ויבטל הגט למפרע: מ"ט דר' אליעזר דכתיב ואשה גרושה מאישה לא יקחו אפילו לא נתגרשה אלא מאישה נפסלה מן הכהונה אלמא הוי גיטא פי' והכא דשרייה לכל אדם חוץ מפלוני מותרת לאחרים ורבנן איסור כהונה שאני שהתורה רבתה בהן מצות יתירות: בעי ר' אבא בקידושין היאך. פי' אם אמר לה התקדשי לי להיאסר לכל אדם חוץ מפלוני: תיבעי לר' אליעזר תיבעי לרבנן תיבעי לר' אליעזר דע"כ לא קאמר ר' אליעזר הכא אלא משום דכתיב קרא אבל התם כי יקח כתיב קנין מעליא בעיא או דלמא ויצאה והיתה. תיבעי לרבנן ע"כ לא אמרי רבנן הכא אלא דבעינן כריתות וליכא אבל התם קנין כל דהו או דלמא ויצאה והיתה בתר דבעיא הדר פשטה בין לר' אליעזר בין לרבנן ויצאה והיתה. נ"ל דע"כ לא מהני שיור בקידושין בין בחוץ לר' אליעזר בין בע"מ לרבנן אלא כי שייר לעלמא ולדידיה לא שייר כגון דאמר לה הרי את מקודשת לי חוץ משמעון או ע"מ שתהי מותרת לשמעון אבל אם שייר לעצמו כגון דא"ל הרי את מקודשת לי ויאסרו עלי כל קרובותיך חוץ מפלונית גם רבי אליעזר מודה דלא הוו קידושין כיון ששייר בקידושין דהא לא יליף לה רבי אליעזר אלא מויצאה והיתה לאיש אחר והוא שיורא באחריני הוא אבל ממנו גירשה לגמרי וה"ה הכי נמי גבי קידושין אם לא שייר לעצמו שנאסר בכל קרובותיה אע"פ ששייר לאחרים הוו קידושיו אבל אם שייר לעצמו לא הוו קידושין. תניא

מאי דאסר שרא לראובן מהו לראובן והוא הדין לשמעון והאי דקאמר לראובן משום דפתח ביה או דלמא לראובן דוקא *ואם תמצא לומר לראובן דוקא לשמעון מהו לשמעון וה"ה לראובן והאי דקאמר שמעון משום דסליק מיניה או דלמא לשמעון דוקא בעי רב אשי אף לשמעון מהו אף אראובן קאי או דלמא אף אעלמא קאי תיקו: ת"ר *לאחר פטירתו של ר"א נכנסו ארבעה זקנים להשיב על דבריו אלו הן *רבי יוסי הגלילי ור"ט ורבי אלעזר בן עזריה ור"ע נענה ר"ט ואמר הרי שהלכה זו ונישאת לאחיו של זה שנאסרה עליו ומת בלא בנים לא נמצא זה עוקר דבר מן התורה הא למדת שאין זה כריתות נענה רבי יוסי הגלילי ואמר היכן מצינו אסור לזה ומותר לזה האסור אסור לכל והמותר מותר לכל הא למדת שאין זה כריתות נענה רבי אלעזר בן עזריה ואמר כריתות דבר הכורת בינו לבינה הא למדת שאין זה כריתות נענה ר"ע ואמר הרי שהלכה זו ונשאת לאחד מן השוק והיו לה בנים ונתארמלה או נתגרשה ועמדה ונישאת לזה שנאסרה עליו לא נמצא גט בטל ובניה ממזרים הא למדת שאין זה כריתות דבר אחר הרי שהיה זה שנאסרה עליו כהן ומת המגרש לא נמצאת אלמנה אצלו וגרושה אצל כל אדם וק"ו מה גרושה שהיא קלה אסורה בשביל צד גירושין שבה אשת איש שהיא חמורה לא כ"ש הא למדת שאין זה כריתות אמר להן רבי יהושע אין משיבין את הארי לאחר מיתה אמר רבא כולהו אית להו פירכא לבר מדר' אלעזר בן עזריה דלית ליה פירכא תניא נמי הכי *א"ר יוסי רואה אני את דברי ר' אלעזר בן עזריה מדברי כולן: אמר מר נענה ר"ט ואמר הרי שהלכה זו ונשאת לאחיו של זה שנאסרה עליו ומת בלא בנים לא נמצא זה עוקר דבר מן התורה עוקר איהו עקר אלא מתנה לעקור דבר מן התורה מתנה מי קאמר לה לא סגי לה דלא מינסבא ליה לאחוה דההוא גברא אלא גורם לעקור דבר מן התורה גורם °אלא מעתה בת אחיו לא ישא שמא ימות בלא בנים ונמצא גורם לעקור דבר מן התורה °היינו פירכא ובמאי אילימא בחוץ משרא שרא ר"א דתניא °*מודה ר"א במגרש את אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני והלכה וניסת לאחד מן השוק ונתארמלה או נתגרשה שמותרת לזה שנאסרה עליו אלא בעל מנת נענה ר' יוסי הגלילי ואמר היכן מצינו אסור לזה ומותר לזה האסור אסור לכל והמותר מותר לכל ולא והרי תרומה וקדשים שאסורה לזה ומותרת לזה באיסור אשה קא אמרינן והרי עריות באישות קאמרינן הרי אשת איש היינו פירכא ובמאי אילימא בעל מנת הרי הותרה אצלו בזנות אלא בחוץ נענה ר"ע ואמר הרי שהלכה זו ונישאת לאחד מן השוק והיו לה בנים ונתארמלה או נתגרשה ועמדה ונשאת לזה שנאסרה עליו לא נמצא גט בטל ובניה ממזרין אי הכי בכולה תנאי דעלמא נמי לא תנסיב דלמא לא מקיימא ליה לתנאיה ונמצא גט בטל ובניה ממזרין היינו פירכא ובמאי אילימא בחוץ משרא שרא ר"א דתניא מודה היה ר"א במגרש את אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני והלכה ונשאת לאחד מן השוק ונתארמלה או נתגרשה שמותרת לזה שנאסרה עליו אלא בעל מנת דבר אחר הרי שהיה זה שנאסרה עליו כהן ומת המגרש לא נמצאת אלמנה אצלו וגרושה אצל כל אדם וקל וחומר ומה גרושה שהיא קלה אסורה משום צד גירושין שבה אשת איש חמורה לא כל שכן יבמאי אילימא בעל מנת

הרי

---

*מאי דאסר שרא. דהאי לראובן ושמעון דהדר אמר לה קודם מסירה אף לראובן ושמעון קאמר ואינו שיור: או דלמא. האי לראובן ושמעון דהדר קאמר חזרה היא שחזר והפך תנאו נומר לראובן ושמעון אני מתירה לבדה ואוסרי על הכל: בעי רב אשי אף לשמעון מהו. אמר לה חוץ מראובן ושמעון וחזר ואמר אף לשמעון מהו. אם תימצי לומר היכא דחזר ואמר לשמעון ולא אמר אף דוקא לשמעון קאמר הכא מאי כיון דאמר אף ודאי התירה לשניהם דהאי אף אראובן קאי ואע"ג דלא הזכיר שמו: או דלמא. לשמעון ולא לראובן והאי אף אכולי עלמא קאי: נענה. הרים קולו כל עניה הכתובה בתורה הרמת קול היא: הרי שהלכה א. אחר גירושיה: וניסת לאחיו. של אותו האיש שנאסרה עליו בגירושין: עוקר דבר. מצות יבום שאסורה להתייבם לו: שאין זה כריתות. האמורה בתורה שלא אמרה תורה כריתות העוקר דבר מן התורה: הכורת בינו לבינה. והרי אכתי אגידא ביה ליאסר על אותו האיש: לא נמצא גט בטל למפרע. שהרי אמר לה על מנת שלא תנשאי לפלוני: ובניה. מן האחרוני ממזרין: שאין זה כריתות. לא אמרה תורה כריתות המביא את ישראל לידי פסול: לא נמצאת אלמנה. אצל כהן זה דהא לגביה לא איגרשה: גרושה אצל כל אדם. ועל ידי צד גירושין שבה אסרה הכתוב עליו כדאמרן לעיל גרושה מאישה לבדו אסורה לכהונה: וק"ו. והרי דברים ק"ו שאתה למד הימנו שלפני מיתת המגרש תהא אסורה לכל מפני צד אישות שבה: ומה. איסור גרושה שהוא קל דליתא אלא בלאו בפלגא מצינו שאסורה על כהן זה שהיא אלמנה אצלו מפני צד גירושין שבה: אשת איש שהיא חמורה. אינו דין שתאסר אצל מי שהתירו אצלו מפני צד אישות שבה: אין משיבין את הארי לאחר מיתה. אם היה קיים שמא יחזיר לכם תשובה: אית להו פירכא. כדמפרש ואזל לקמיה בתר כייעתא דברייתא: איהו עקר. כלומר וכי הוא עוקרו ממש הרי נעקר מאליו בגרמתו של זה עוקר ממש העושה איסור בידים ויבומין הללו אינן מוטלין עליו ליבמה שיהא הוא עוקרן: בת אחיו לא ישא. שלא יוכל האב ליבם את בתו: היינו פירכא. דאמר רבא לכולהו אית להו פירכא: ובמאי. מוקי ר"ט פלוגתא דר"א ורבנן: אי בחוץ מישרא שרי לה רבי אליעזר. להתייבם לו מאחר שניסת לאחר ונתקה מאישות הראשון לגמרי: אלא בעל מנת. מוקי לה דכיון דתנאה הוא ולא איתקיים נמצא גט בטל למפרע וקיימא באיסור אשת איש: תרומה וקדשים. אסורין לישראל ומותרין לכהנים: עריות. בתו ואחותו: באישות קאמרינן. נאסרה ע"י קידושין: אשת איש. מותרת לבעלה ואסורה לכל אדם: הייט פירכא. דקאמר רבא לעיל: הרי הותרה אצלו בזנות. דהא על מנת שלא תנשאי הוא דקאמר לה וקרינא בה מותרת לכל: אלא בחוץ. מוקי רבי יוסי הגלילי לפלוגתא דר"א הילך פריך ליה הא שאסרה עליו לגמרי דלגביה לא איגרשה:

הרי

אף לשמעון מהו. נראה דאף לראובן נמי מספקא ליה:

ועמדה ונישאת לזה שנאסרה עליו לא נמצא גט בטל. וא"ת והלא אין נשואין חלין שהרי אסורה עליו משום איסור אשת איש ומאי שנא מדתניא בתוספתא על מנת שלא תינשאי לאבא ולאביך ה"ז גט על מנת שלא תבעלי לאבא ולאביך אינו גט חוששין שמא תבעל להם משמע דבע"מ שלא תנשא להם אפילו נישאת ה"ז גט והכא אמאי הגט בטל וי"ל דהכא עמדה ונישאת לאחר מיתת המגרש קאמר וכה"ג נ"ל לקמן גבי שלא תבעלי לאבא ולאביך אין חוששין שמא תבעל להם משום דאסורה להם הא לאחר חוששין שמא תבעל אע"ג דאסורה לו נמי משום אשת איש מ"מ חוששין שמא תבעל לו לאחר מיתת המגרש והיא דתוספתא יש ליישבה שלא תחלוק על הש"ס שלנו דהא דקתני התם על מנת שלא תבעלי לאבא ולאביך אינו גט חוששין שמא תבעל להם היינו כלומר שאם נראה שתבעל להם שלא יהא גט ובא להשמיענו דבעל מנת שלא תינשא כו' אפילו נישאת להם הוי גט א"כ קא משמע לן דעל מנת שלא תבעלי לאבא ולאביך לא בעי למימר דרך נשואין אלא דרך זנות בעלמא:

אילימא בחוץ לר' אליעזר מישרא שרי. וטעמא כיון דנשאת זה שהותרה לו נתרוקן לו כל האישות ופקע אישות של ראשון לגמרי:

רבא

ט א ב ג מיי' פ"ה מהל' גירושין הלכה ח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קלו סעיף ד:

[בתוס' איתא ר' טרפון ורבי יוסי הגלילי ור"א בן עזריה ור"ע ועי' תוספת ע"ז מהר"ם ד"ס אמר ר"פ ומה שרכתי שם]

[צי' תוספתא פ"ב ועי' תוס' עזרן]

[לעיל פב:]

[תוספתא פ"ז]

[תוספתא שם]

גליון הש"ס

גמ' אלא מעתה בת אחיו לא ישא. עי' יבמות דף לט ע"א תוס' ד"ה בספק א"א: ישם אלא מעתה בת אחיו כו' היינו פירכא. לא זכיתי להבין דאינו מהרומה דהתם לא נופלת לפניו לייבום ולא הוי עקירה משא"כ בהנאי דנופלת לפניו לייבום דהא הגט התירה לו ליבם אלא דא"א לו לייבם דאז יעקר התנאי ויתבטל הגט ובמ"ש תוס' לעיל דמה"ט אינה פוטרת צרתה דלא דמי לאחות אשה דהכתי לא הוי ערוה עד שתבעל. ובזה כיון דזקוקה לו ואעפ"כ אינו יכול לייבם מחמת תנאו זהו הוי גרם עקירת המצוה ודלע"ג: שם מודה ר"א וכו'. תמיה לי על השמטה הפוסקים ראשונים ואחרונים את זאת הא נ"מ לדידן באומר חוץ מעובד כוכבים פלוני דהגט כשר ובזה קיימא הסברא דבנשאת לאחר ימותרת אח"כ גם לזה העובד כוכבים לכשיתגייר דבוודאי ופסקה פסקה:

הרי גרושה אצלו בזנות אלא בחוץ ור"ע אי חוץ סבירא ליה לותיב חוץ ואי על מנת ס"ל לותיב על מנת ר"ע שמיע ליה דאיכא דאמר חוץ ואיכא דאמר על מנת מ"ד חוץ האי פירכא ומ"ד על מנת האי פירכא ומאי פירכא אי נימא איסור כהונה שאני הא ר"א נמי מאיסור כהונה קא מייתי ליה רבא *כרבי ינאי משום זקן אחד קא מתני: אמר להן ר' יהושע אין משיבין את הארי לאחר מיתה למימרא דר' יהושע כוותיה סבירא ליה והא איהו נמי מיפרך קפריך ה"ק להו לדידי נמי אית לי פירכא מיהו בין לדידי בין לדידכו אין משיבין את הארי לאחר מיתה ומאי פירכא דר' יהושע דתניא א"ר יהושע מקיש קודמי הויה שניה לקודמי הויה ראשונה מה קודמי הויה ראשונה דלא אגידא באיניש אחרינא אף קודמי הויה שניה דלא אגידא באיניש אחרינא גופא מודה ר"א במגרש אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני והלכה ונישאת לאחד מן השוק ונתארמלה או נתגרשה שמותרת לזה שנאסרה עליו *השיב ר"ש בר אלעזר תשובה לדברי ר"א היכן מצינו שזה אוסר וזה מתיר ולא והרי יבמה דבעל אוסר ויבם מתיר התם יבם הוא קא אסר לה דאי מבעל הא שריא וקיימא הרי נדרים דנודר אוסר [א]וחכם מתיר הא א"ר יוחנן [ב]אין חכם מתיר כלום אלא בחרטה הרי הפרת הבעל דאשה נודרת [ג]ובעל מיפר התם כדרב פנחס משמיה דרבא *דאמר רב פנחס משמיה דרבא כל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת נענה רבי אלעזר בן עזריה ואמר כריתות דבר הכורת בינו לבינה הא למדת שאין זה כריתות ורבנן האי כריתות מאי עבדי ליה מיבעי להו *לכדתניא [ד]ה"ז גיטך ע"מ שלא תשתי יין ע"מ שלא תלכי לבית אביך לעולם אין זה כריתות שלשים יום ה"ז כריתות ואידך מכרת כריתות נפקא ואידך כרת כריתות לא דרשי *אמר רבא ה"ז גיטך ע"מ שלא תשתי יין כל ימי חיי אין זה כריתות כל ימי חיי פלוני ה"ז כריתות מאי שנא חיי פלוני דדלמא מאית ומקיימא ליה לתנאיה חיי דידיה נמי דלמא מאית ומקיימא ליה לתנאיה אלא אימא [ה]כל ימי חייכי אין זה כריתות כל ימי חיי או חיי פלוני ה"ז כריתות: בעא מיניה רבא מרב נחמן *היום אי את אשתי ולמחר את אשתי מהו תיבעי לר' אליעזר תיבעי לרבנן תיבעי לרבי אליעזר עד כאן לא קאמר רבי אליעזר התם אלא דלמאן דקא שרי קא שרי לעולם אבל הכא לא או דלמא לא שנא תיבעי לרבנן עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא דלא פסקה מיניה לגמרי אבל הכא כיון דפסקה פסקה בתר דבעיא הדר פשטה מסתברא

הרי גרושה אלא בזנות. גרסינן הרי לא אסרה עליו אלא לינשא אבל לזנות גרושה היא אצלו מיד הלכך אם ימות בעלה הראשון נמי שם גירושין עליה אלא זה עולמית ומעתה אין כאן ק"ו דאיכא למפרך דמה אם נאסרה עליו משום לך גירושין שבה שהרי אף אצלו היא עליה לך גירושין תאמר שתאסר על כל אדם בשביל לך אישות שיש בה אלא זה לבדו שאין עליה שום לך אישות אלא שאר כל אדם: אלא בחוץ. סבירא ליה לרבי עקיבא מילתיה דר' אליעזר: ופרכינן. לר"ע דפריך הני תרי פרכי הדא החוץ והדא אעל מנת אי סבירא ליה פלוגתא דרבי אליעזר ורבנן בחוץ נותיב הך פירכא בתרייתא דחוץ: ואי בעל מנת. מוקי לה נותביה פירכא קמייתא והא לא איכא דאית ליה בחוץ. פליגי ואיכא דאית ליה בעל מנת פליגי: האי פירכא הרי שהיה זה כהן כו': ולמאן דאית ליה ע"מ האי פירכא. הרי שהלכה כו': ומאי פירכא. איכא למיפרך אפירכיה דרבי עקיבא בתרייתא דקאמר רבא לעיל ולכולהו אית להו פירכא: אי נימא איסור כהונה שאני. הואיל וריבה בהן הכתוב מצות יתירות: הא ר' אליעזר. דאמר מותרת לכל אדם חוץ ממנו: מאיסור כהונה יליף לה. מגרושה מאישה לבדה שפסול לכהונה מהתם יליפא לעיל דמדפסיל לכהונה הוי גיטא ואע"ג דשייר ויליף מינה קולא ולא אמרינן איסור כהונה שאני כ"ש דמצי למיפרך אליביה נילף מאיסור כהונה לחומרא ונימא כי היכי דלך גירושיה פוסלה לכהונה אם ימות יהא לך אישותה פוסלה לכל אדם: רבא. דאמר לעיל כולהו אית להו פירכא: כר' ינאי משום זקן אחד מתני לה. דאמר לעיל טעם דר' אליעזר מותרת לאיש אחר ולא יליף מאיסורי כהונה הילכך פרכינן לר"ע איסור כהונה שאני ולא תיקשי לרבי אליעזר: והא איהו נמי מיפרך פרכיה. לר' אליעזר לקמן בברייתא: מקיש קודמי הויה שניה. לך פנוי שבה בין גירושין לנשואין: לקודמי הויה ראשונה. לנך פנוי שהיה בה קודם קידושין של ראשון דהא איתקוש דכתיב לעיל מיניה כי יקח איש וגו' היינו קידושי ראשון והיתה לאיש אחר היינו קידושי שני: שזה אוסר וזה מתיר. נישואי בעלה הראשון אסרוה על זה ונישואי שני יתירוה לו: בחרטה. שפותח פתח לנודר בדברים הבאים לו ע"י נדר זה שאילו ידע מתחילה שכן עתיד להיות לא היה נודר נמצא שמתחילתו אינו נדר: והרי הפרת הבעל. שהוא בלא חרטה: על דעת בעלה. על מנת שאם ירצה ואם לאו לא יהא נדר: ורבנן. כל הנך רבנן דלעיל דלא ילפי מהכא פירכייהו: אין זה כריתות. שאין מפרידן אלא המות דעד יום מותה קשורה בו: ה"ז כריתות. מיד והיא תקיים התנאי: היום אי את אשתי. נתן לה גט ואמר לה היום לבדו יהו גירושין ולמחר לא יהו גירושין השייר בגיטא מהו: תיבעי לר' אליעזר. דמכשיר בשיור: תיבעי לרבנן. דפסלי בשיור: כיון דפסקה. מיניה היום לגמרי אלא כל אדם: פסקה. לכל אדם לעולם ושוב אינה אשתו עד שיחזור ויקדשנה הלכך אין תנאי זה כלום: מאי

רבא כרבי ינאי משום זקן אחד סבירא ליה. וא"ת א"כ ר' יוסי דקאמר רואה אני את דברי רבי אלעזר בן עזריה מדברי כולן ואית ליה הני פירכי סבר נמי כר' ינאי משום זקן אחד א"כ תיקשי (א) לר' יוחנן דפליג לעיל אר' ינאי וי"ל דאיכא למימר דרואה אני את דברי רבי אלעזר לא משום הני פירכי קאמר וא"ת כיון דר"א מקרא יליף הנהו זקנים מה משיבין על דבריו דגזירת הכתוב הוא וי"ל דמשום דיש להשיב על דבריו מסתבר לאוקמי קרא טפי כדדרשי רבנן: **מה** קודמי הויה ראשונה דלא אגידא ביה כו'. אע"ג דלגמרי על כרחיך לא דמו דהא בקודמי הויה ראשונה שרי לכ"ע ובקודמי הויה שניה אסורה לקרובי בעלה הראשון מ"מ הוקשו לענין כי היכי דלא הוי אשת איש מעיקרא ה"נ בעינא בקודמי הויה שניה שתהא מופקעת לגמרי ממנו מדין אשת איש ולא תהא אגידא ביה כלל: **מודה** ר"א במגרש כו'. תימה למאן מודה לרבנן דפליגי עליה לא הויא גט ואינה מותרת לשום אדם: **ואידך** כרת כריתות לא דרשי. והא דרבי יוסי הגלילי דהוי בכלל רבנן דריש בפ"ב (לעיל דף כא:) כרת כריתות והכא קאמר דלא דרשי היינו דלא דרשי ליה להאי דרשא אלא לדרשא אחרינא: **כל** ימי חייכי אין זה כריתות כל ימי חיי וחיי פלוני ה"ז כריתות. תימה לרבינו יצחק דבפ"ק דיומא (דף יג.) גבי אף אשה אחרת מתקינין לו מייתי מילתא דרבא דהכא בענין אחר דקאמר אלא דאמר לה ע"מ שתמות אחת מכם כו' וקאמר כי האי גוונא מי הוי גיטא והאמר רבא ה"ז גיטך ע"מ שלא תשתי יין כל ימי חיי וחייכי אין זה כריתות כל ימי חיי פלוני ה"ז כריתות ואין זה כדמסיק הכא ולא כדבעי למימר הכא מעיקרא דלא מידכר כל ימי חייכי ושמא הש"ס אינו חושש ומייתי בכל ענין כל ימי חיי כדבעי למימר מעיקרא וחייכי דאין זה כריתות כדמסיק ומיהו קשה לר"י התם אמאי לא הוי כריתות בעל מנת שתמות אחת מכם דמאי שנא מחיי פלוני דהוי כריתות דבשביל דתלה אף במיתתה לא גרע: **כיון** דפסקה פסקה. הכא לא קאמר או דלמא לא שנא כדאמרינן לעיל דמיד כשאמר כיון דפסקה פסקה הבין שכן הוא:
מסתברא

תוספות רי"ד

תניא הרי זה גיטך ע"מ שלא תשתי יין על מנת שלא תלכי לבית אביך לעולם אין זה כריתות עד ל' יום הרי זה כריתות. אמר רבא הרי זה גיטך ע"מ שלא תשתי יין כל ימי חיי וחייכי אין זה כריתות כל ימי חיי פלוני הרי זה כריתות מ"ט חיי פלוני דאפשר דמיית ומקיימית ליה לתנאיה חיי דידיה נמי אפשר דמיית ומקיימית ליה לתנאיה אלא אימא כל ימי חייכי אין זה כריתות כל ימי חיי וחיי פלוני הוי זה כריתות ומכאן מוכיח שמיד מותרת לינשא ואינה צריכה להמתין עד שימות אותו פלוני דאי איתא שצריכה להמתין א"כ הרבה יש בידיהן שאילו אמר כל ימי חיי אסורה להנשא כל ימי חייו ולאחר מיתתי היא מותרת בלא גט שהיא אלמנה וא"כ אין זה כריתות ואמאי הדר ואמר הרי זה כריתות אלא ודאי לאלתר שריא להלאינסובי ולא חיישינן שמא תעבר על תנאה ונמצא גט בטל ומיבעיא לי א"ל ע"מ שלא תשתי יין עד ק' שנה אי עד זמן גדול שהיא הזקין ולא ישלים הזמן מהו מי אמרינן כיון דרובא דעלמא חיין עד ע' דכתיב ימי שנותינו בהם שבעים שנה ככל ימי חייכי דמי ואין זה כריתות או דלמא כיון דאיכא דחיין טפי א' מני אלף הרי זה כריתות וכן כתב בעל ה"ג א) א"ל כל ימי חיי פלוני ואנסיבא לה לאלתר והוו לה בנין מן בעל שני ומית ליה בעלה ראשון והדר הוו לה בנין לאחר מיתתו ועדיין ההוא פלוני דאתני לתנאה בגויה מיקיים ואי שתי בחיי' לאחר מיתת הבעל הראשון בטיל ליה גט למפרע יבניה קמאי ממזרים בתראי לאו ממזרים ואסורה לשני דכיון דבטיל גט למפרע כי הדר נבהה אשת איש הואי ותנן כשם שאסורה לבעל כך אסורה לבועל והרי פליגי רבנן דהוו קאמרינן דכיון דבוזר [illegible] לא עברה עילויה תנאיה ולאחר מיתה היא דעברה כיון דמית ליה בטיל ליה לתנאיה ולא בטיל ליה גט למפרע [עכ"ל בבה"ג] ואינו נ"ל סברת הני רבנן דאם איתא דכיון דמית בעל בטל תנאיה ואם עברה ובטיל תנ[illegible] לא בטיל גיטא למפרע אי הכי אפילו כי אמר לה כל ימי חייכי אמאי אמרינן דאין זה כריתות הא אפשר דמית איהו ברישא ומשתריא למישתי חמרא אלא לאו ש"מ אע"ג דמית בעל ברישא תנאיה לא בטיל וה[illegible] אין זה כריתות דאכתי אסורה לשתות אחר מותו ואי שתיא בטיל ליה גיטא למפרע וה"ה הכי נמי בחיי פלוני אי מיית בעל ברישא ושתיא בחיי אותו פלוני בטיל גיטא למפרע והכי אמרן לעיל בפ' מי שאחזו תניא הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז ומת נתנה לו אינה זקוקה ליבם לא נתנה לו זקוקה ליבם רשב"ג אומר נותנת לאביו או לאחיו או לאחד מן היורשין אלמא קיום תנאה דגיטא מהני לאחר מותו וה"ה נמי דביטול [illegible] לאחר

א) כ"כ בה"ג שלפנינו בהלכות גיטין סי' לט.

י א ב מיי' פ"ז מהל' שבועות הל' א ופ"ח מהל' נדרים הלכה ה סמג לאוין רלה טוש"ע י"ד סי' רכח סעיף ל:
יא ג מיי' פי"א מהל' נדרים הל' ח סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רלד סעיף ב:
יב ד ה מיי' פ"ח מהל' גירושין הל' י"א סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמג סעיף כ:
[עיין לע"א]

[לעיל פב:]

הגהות הב"ח
(א) תוס' ד"ה רבא וכו' תיקשי לרבנן דפליג לעיל אר' ינאי:

תוספתא פ"ז ע"ש
שבת ד' נדה מו. נדרים עז: עג. יבמות כט:
[תוספתא פכ"ה] עירובין טו: סוטה כד: לעיל עז. יומא יג. [קדושין ה.]
[יומא יג.]
[לקמן פט.] [נדרים סח.]

רש"י

מאי קאמר. האי לא תינשא דקאמר למאן קאמר לאותו פלוני או לכל אדם: לא תינשא לו. כדמפרש שמא יאמרו נשיהם נותנין במתנה ואין לך לעז גדול מזה: ואם ניסת לאחר לא תצא. שלא להחזיק תנאי זה: ומשום הך גזירה לא מפקינן לה. בתמיה והא לא איתקיים התנאי ובטל הגט: ה"ג אלא אמר רב נחמן הכי קאמר הרי זה גיטך ע"מ שתנשאי לפלוני הרי זו לא תינשא לו משום גזירה שמא יאמרו נשיהן נותנין במתנה ואם ניסת לו לא תצא שאין כאן איסור אלא חשש לעז בעלמא: הא לאחר תינשא. והוי גיטא הואיל ולא אמר ע"מ שלא תנשאי אלא לפלוני אלא ע"מ שתנשאי לפלוני סוף סוף הא בעיא לקיומי תנאה: וכי תימא אפשר דמיגרשה. מן השני היום ולמחר תינשא לאותו פלוני לקיים תנאה: ולהא דפליגת עליה דרב יהודה קמדמית לה. דלא חיישת דלמא לא מיקיים: שמא יישן למחר. ונמצא שעבר על נדרו: ורב נחמן אמר יישן היום. ולמחר יתקיים תנאו ולא יישן: דאי בעי מבריז נפשיה בסילואתא. ינקוב בשרו תמיד בקוץ: בדידה קיימא לאגרושי. בתמיה: מפליגה. דוחה אותה לצערה בדברי הבאי: מתני' נמי דיקא. בב"מ בהשוכר את הפועלים (דף לד.): אפשר דאכלה ולקיא. ולבן תימא גופיה תנאו קיים: כלל לאתויי בשר חזיר. קתני כלל אמר ר' יהודה בן תימא: כזה גט. דקאמר ר' יהודה בן תימא: למעוטי בשר חזיר. דה"ק כזה גט דאי אפשר לקיימו כלל הלכך תנאו בטל אבל לעבור על דברי תורה אפשר לקיימו באיסור ותלקה על שעברה: שתבעלי. גרסינן גבי פלוני וגבי אביו ואביך גרסינן שלא תבעלי: שתבעלי. בין בזנות בין בנשואין: אין חוששין שמא נבעלה להם. כלומר מותרת לינשא מיד ואין חוששין שמא תבעל להן ויבטל הגט אבל אמר לה ע"מ שלא תבעלי לפלוני אינו גט שמא תבעל לו דומיא דע"מ שלא תלכי לבית אביך לעולם: ואילו גבי אבא ואביך שתבעלי לא קתני. דניהוי תנאה אלמא לא הוי תנאה: לאביי ניחא כו'. [משום דלדידיה לר' יהודה בן תימא אפילו לא יתקיים הרי זה גט אלא לרבא קשיא דהא אמר] אפילו רבי יהודה בן תימא מודה בה: אמר לך רבא. לא דמיא לבשר חזיר דאילו בשר חזיר בידה לקיימו באיסור ושתבעלי לפלוני נמי אפשר דמשחדא ליה בממונא ואם אינו רוצה לבועלה באיסור ישאנה ויבעול בהיתר אלא אבא ואביך בדידה קיימא: לרבא כלל. דקתני רבי יהודה בן תימא: לאתויי אבא ואביך. דהוי נמי א"א לקיימו: כזה למעוטי בשר חזיר. דאפשר לקיימו הוא: ולאביי

גמרא

*מסתברא בין לרבי אליעזר בין לרבנן כיון דפסקה פסקה: ת"ר הרי זה גיטך ע"מ שתנשאי לפלוני הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא מאי קאמר אמר רב נחמן ה"ק הרי זו לא תנשא לו שמא יאמרו נשיהן נותנין במתנה ואם נשאת לאחר לא תצא ומשום גזרה לא מפקינן מיניה ושרינן אשת איש לעלמא אלא אמר רב נחמן הכי קאמר הרי זו לא תנשא לו שמא יאמרו נשיהם נותנין במתנה ואם נשאת לו לא תצא דמשום גזרה לא מפקינן א"ל רבא לו הוא דלא תנשא הא לאחר תנשא והא בעי קיומי לתנאה וכי תימא אפשר דמינסבא היום ומיגרשה למחר ומקיימא לתנאה ולהך דפליגת עליה דרב יהודה קמדמית ליה *דאתמר קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר אמר רב יהודה אל יישן היום שמא יישן למחר ורב נחמן אמר יישן היום ואין חוששין שמא יישן למחר הכי השתא התם בדידיה קיימא דאי בעי מבריז נפשיה בסילואתא ולא נאים הכא בדידה קיימא לאיגרושי אלא אמר רבא הרי זו לא תנשא לא לו ולא לאחר לו לא תנשא שמא יאמרו נשותיהם נותנין במתנה לאחר לא תנשא דבעיא קיומיה לתנאה ואם נשאת לו לא תצא דמשום גזרה לא מפקינן לאחר תצא דבעיא לקיומיה לתנאה תניא כוותיה דרבא הרי זו לא תנשא לא לו ולא לאחר ואם נשאת לו לא תצא לאחר תצא: *ת"ר ה"ז גיטך ע"מ שתעלי לרקיע ע"מ שתרדי לתהום ע"מ שתבלעי קנה של ד' אמות ע"מ שתביאי לי קנה בן ק' אמה ע"מ שתעברי את הים הגדול ברגליך אינו גט רבי יהודה בן תימא אומר כזה גט כלל אמר ר' יהודה בן תימא כל תנאי שאי אפשר לו לקיימו בסופו והתנה עליו מתחילתו אינו אלא כמפליגה בדברים וכשר אמר רב נחמן אמר רב הלכה כר' יהודה בן תימא א"ר נחמן בר יצחק מתני' נמי דיקא דקתני *כל שאפשר לו לקיימו בסופו והתנה עליו בתחילתו תנאו קיים הא אי אפשר תנאו בטל ש"מ איבעיא להו הרי זה גיטך ע"מ שתאכלי בשר חזיר מהו אמר אביי היא היא רבא אמר אפשר דאכלה ולקיא לאביי כלל לאתויי בשר חזיר לרבא כזה למעוטי בשר חזיר מיתיבי *הרי זה גיטך ע"מ שתבעלי לפלוני נתקיים התנאי הרי זה גט ואם לאו אינו גט על מנת שלא תבעלי לאבא ולאביך אין חוששין שמא נבעלה להן ואילו על מנת שתבעלי לאבא ולאביך לא קתני לאביי ניחא לרבא קשיא אמר לך רבא בשלמא בשר חזיר אפשר דאכלה ולקיא פלוני נמי אפשר דמשחדא ביה בממונא אלא אבא ואביך בדידה קיימא נהי דאיהי עבדא איסורא אבא ואביך מי עבדי איסורא לרבא כלל לאתויי אבא ואביך כזה למעוטי בשר חזיר לאביי

תוספות

מסתברא בין לר' אליעזר בין לרבנן כיון דפסקה פסקה. פי' ומגורשת לעולם ואע"ג דלמאי דבעי למימר לרבי אליעזר או דלמא לא שנא משמע דבעי למימר דאין הגט חל אלא אותו היום כמו חוץ מפלוני דלא חל אלא מעלמא מ"מ לישנא דפסקה משמע לגמרי והא דקאמר לקמן (דף פו.) לעולם לאפוקי *(מדרבא אמר רב נחמן) לאו לאפוקי ממש אלא שופרא דשטרא אתקין מיומא דנן ולעולם שלא תטעה לומר שאינה מגורשת אלא אותו יום: אלא א"ר נחמן ה"ק. וא"ת דמעיקרא לא אמר כך וי"ל דמעיקרא סבר דאפקעי רבנן קידושין מינה ולבסוף חזר בו שאין נראה לו סברא דבשביל חששא מועטת כזו יפקיעו רבנן קידושין: ומיגרשה למחר ומקיים לתנאיה. דהשתא לא שייך שמא יאמרו נשותיהן נותנין במתנה כיון דנישאת לאחר בינתים: הכא בדידה קיימא לאגרושי. אע"ג דכיון שאינה יכולה לקיים תנאה (א) *הויא אשת איש לזה שנשאת לו שנכשיו מ"מ אינה יכולה לקיים תנאה ולינשא בלא גירושין דלעולם צריכה גט מספיקא שמא יתקיים תנאה ותנשא גם לשני ע"י מיתת הראשון או יגרשה וקשה *לרבי יהודה והא ודאי בדידה קיימא לאיגרושי שיכולה לומר מאיס עלי וכייפינן ליה ולפי פי' רש"י ורבינו תם דלא כייפינן ליה ניחא ועוד קשיא דכייפינן ליה לגרשה שהרי היא עליו באיסור אשת איש וא"כ מאי קאמר אטו בדידה קיימא לאיגרושי ואי הוה מפרש בדידה קיימא לאיגרושי ולאינסובי דודאי אין בידה שישאנה זה הוי אתי שפיר אך אין הלשון משמע כן וי"ל כיון דמכל מקום יכול הבעל לדחותה לא בדידה קיימא לאיגרושי: על מנת שתעלי לרקיע אינו גט. בהשוכר את הפועלים בסופו (ב"מ דף צד.) גרסינן אם נתקיים התנאי הרי זה גט ואם לאו אינו גט ותימה היאך יכול לקיימו וי"ל ע"י שם קשה להרב ר' אלחנן דהוה לן למילף מתנאי בני גד ובני ראובן שיכול לקיימו אבל היכא שלא יוכל לקיימו כי הכא הוה לן למימר דאף על גב דתנאי בטל מעשה קיים כי היכי דילפינן בפרק *מצות חליצה (יבמות דף קו) דבעינן שיוכל לעשות ע"י שליח וי"ל דהתם לא ילפינן אלא שהמעשה יכול לעשות ע"י שליח אבל תנאי אין לחוש אם לא יוכל לעשות ע"י שליח או אינו יכול לעשות כלל: על מנת שתבעלי לפלוני ואילו לאבא ולאביך לא קתני. יש ספרים שהוגהו בברייתא ע"מ שלא תבעלי לאבא ולאביך אין חוששין שמא תבעל להם משום דקשיא להו מאי דייק ואילו לאבא ולאביך לא קתני אבא ואביך מאן דכר שמייהו מיהו משום כן אין צריך להגיה דשפיר דייק מדקתני ע"מ שתבעלי לפלוני משמע דוקא לפלוני דלא חשיב הפלגה בדברים במה שיש שם איסור פנויה אבל אבא ואביך לא:

ונפוק

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פ"ח מהל' גירושין הל' ט סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלז סעיף ה וע"ש במ"מ:

[נ"ל מדפתא מייה רבא מרב נחמן]

יד ב מיי' פ"ד מהל' נדרים הל' יד סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן ריג סעיף ג:

טו ג מיי' פ"ח מהל' גירושין הל' יג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמג סעיף ט:

טז ד מיי' פ"ו מהל' אישות הל' [illegible] עשין נ טוש"ע אה"ע קמג סעיף יג וסי' לא סעיף ב:

יז ה טוש"ע שם סימן קמג סעיף יח:

יח ו טוש"ע שם סעי' יג:

גי' רש"ל לא כויה ושי' במה:ש"א

יט ז מיי' שם הל' יא טוש"ע שם סעיף יב:

[נ"ל לרבינו]

תוספות רי"ד

לאחר מותו: ת"ר הרי זה גיטך ע"מ שתנשאי לפלוני הרי זו לא תנשא לא לו ולא לאחר לא לו שמא יאמרו נשותיהן נותנין במתנה זה לזה ולאחר [לא תנשא] דבעיא לקיומה לתנאה ואם נשאת לו לא תצא דמשום גזירה לא מפקינן לה ואם נשאת לאחר תצא דבעיא לקיומיה לתנאה שעדיין לא נתקיים התנאי ולא הוי גט: איתמר קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר אמר רב יהודה אל ישן היום שמא ישן למחר נמצא עובר על נדרו למפרע ורב נחמן אמר ישן היום ואין חוששין שמא ישן למחר. עלה בדעתו לומר דפלוגתא דרב יהודה ורב נחמן דפליגי בהא שייכי נמי בהרי זה גיטך ע"מ שלא תשתי יין כל ל' יום או כל ימי חיי פלוני דהיא היא דכי היכי דהתם אמר רב נחמן ישן היום ואין חוששין שמא ישן למחר ה"ה הכי נמי נימא הכא תנשא מיד ולא חיישינן שמא תשתה יין ויבטל הגט למפרע וכי היכי דאמר רב יהודה התם אל יישן היום שמא ישן למחר ה"ה הכי נמי הכא לא תנשא עד שישלימו ל' יום או עד שימות אותו פלוני שמא תשתה יין ויבטל הגט למפרע ולא היא דלא דמי דהתם כי אמר קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר אם ישן למחר לא חייל עליה שום איסורא שהאיסור לא יחול אלא על מה שיישן אתמול ומאי דהוה הוה והילכך לא זהיר ביה וחיישינן שמא יישן למחר אבל הכא דאי שתיא חמרא חייל עלה איסורא דמיבטיל גיטא והויא אשת איש והיא אסירא מיזהר זהירא בה ולא שתיא והכי איתינן: בנדרים בפ' ואלו מותרין ומודה רב יהודה באומר קונם עיני בשינה למחר אם אישן היום שישן היום דאי לא זהיר בתנאיה באיסוריה מזהיר זהיר פי' אם יישן היום חל עליו איסורא שלא יישן למחר ולא חיישינן שמא יישן לו למחר שכיון שאסור לו לישן מיזהר זהיר שלא יישן ויעשה אסור אבל בפלוגתא דרב יהודה אם יישן למחר שום איסורא לא חייל עליה השתא אלא תנאה הוי על איסורא דעבר עליה אתמול ומאי דהוה הוה והכי נמי [illegible] ע"מ שתשתה יין חייל עליה איסור אשת איש בין להבא והילכך מיזהר זהירה בה שלא תשתה ומודה בה רב יהודה: ת"ר הרי זה גיטך ע"מ שתעלי לרקיע ע"מ שתרדי לתהום ע"מ שתבלעי קנה בן ק' אמה [illegible] ע"מ שתעברי הים הגדול ברגליך אינו גט ר' יהודה בן בתירא אומר כזה גט כלל א"ר יהודה בן תימא כל שא"א לקיימו בסופו והתנה עליו מתחילתו אינו אלא כמפליגה בדברים וכשר אמר רב נחמן הלכה כר' יהודה בן תימא אמר רב נחמן בר יצחק מתני' נמי דייקא דקתני כל שאפשר לקיימו בסופו והתנה עליו מתחילתו תנאו קיים הא שא"א לו לקיימו בסופו תנאו בטל ש"מ: איבעיא להו הרי זה גיטך ע"מ שתאכלי בשר

מסורת הש"ס

נדרים יד: ב"מ

ב"מ לד. [תוספתא פ"ה]

רש"ל [ב"מ שם]

[תוספתא פ"ד]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה הכא וכו' לקיים תנאה לא הויא אשת איש. נ"ב פי' הלכך אינה מקודשת לזה להיות אשת איש ותלויה כלה לפלוני בלא גירושין:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה הכא בדידה וכו' ולפי פרש"י ור"ת. כתובות דף מג ע"ב: ד"ה על מנת וכו' וע"ע שם. ע' חגיגה דף יד ע"ב תד"ה נכנסו:

לאביי כלל לאתויי בשר חזיר כזה למעוטי פלוני *מיתיבי הרי זה גיטך ע"מ שתאכלי בשר חזיר ואם היתה זרה על מנת שתאכלי בתרומה ואם היתה נזירה ע"מ שתשתי יין נתקיים התנאי הרי זה גט ואם לאו אינו גט לרבא ניחא לאביי קשיא אמר לך אביי מי סברת ד"ה היא הא מני רבנן היא ותיפוק ליה דמתנה על מה שכתוב בתורה הוא *וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל אמר רב אדא בריה דרב איקא כי אמרינן מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל כגון שארה כסותה ועונתה דהוא קא עקר אבל הכא איהי קא עקרה מתקיף לה רבינא כלום קא עקרה איהי אלא לקומי לתנאי דידיה אישתכח דאיהו קא עקר אלא אמר רבינא כי אמרינן מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל כגון שארה כסותה ועונתה דודאי קא עקר אבל הכא מי קאמר לה לא סגיא דלא אכלה לא תיכול ולא תיגרש: כיצד יעשה יטלנו הימנה וכו': מאן תנא אמר חזקיה ר"ש בן אלעזר היא *דתניא ר"ש בן אלעזר אומר עד שיטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הי גיטך ר' יוחנן אמר אפילו תימא רבי דילכון אמר שאני הכא הואיל וקנאתו ליפסל בו לכהונה: כתבו בתוכו: אמר רב ספרא כתבו בתוכו תנן פשיטא כתבו בתוכו תנן מהו דתימא ה"מ לאחר התורף אבל לפני התורף אפילו על פה נמי פסול קמ"ל ורבא אמר לא שנו אלא לאחר התורף אבל לפני התורף אפילו על פה נמי פסול ואזדא רבא לטעמיה דאמר להו רבא להנהו דכתבי גיטי שתקו שתוקי לבעל עד דכתביתו ליה לתורף דגיטא ת"ר כל התנאין פוסלין בגט דברי רבי וחכמים אומרים כל שפוסל על פה פוסל בכתב וכל שאינו פוסל על פה אינו פוסל בכתב חוץ שפוסל על פה פוסל בכתב ע"מ שאינו פוסל על פה אינו פוסל בכתב אמר רבי זירא מחלוקת לפני התורף דרבי סבר גזרינן ע"מ אטו חוץ ורבנן סברי לא גזרינן ע"מ אטו חוץ אבל לאחר התורף דברי

רש"י

ולאביי כזה למעוטי פלוני. דאינו גט עד שיבעל לו דבידה להשמיטו בממון ויאסנה בהיתר: ותיפוק ליה כו'. נהי נמי דאפשר לה לקיימו באיסור מיהו תנאי היכי הוי הא הוה ליה מתנה על מה שכתוב בתורה וקיימא לן תנאו בטל: דודאי קא עקר. שהרי מסר לה קידושין והרי היא אשתו להתחייב בכולן וכי אתני ע"מ שלא יתחייב הוה ליה עוקר: מאן תנא. דצריך ליטלנו הימנה ולא סגי באמירה בעלמא שיחזור ויאמר לה הרי את מותרת לכל אדם: ר"ש בן אלעזר היא. בפרק הזורק* אמר לה כנסי שטר חוב זה כו': אפילו תימא רבי. דפליג התם עליה דר"ש בן אלעזר: דילכון אמר. רב כהנא שהיה משלכם מבבל שעלה לא"י ללמוד תורה מרבי יוחנן כדאמרינן בהגוזל בתרא (ב"ק דף קיז:) ושאל ממנו הרבה דברים ועליו קא"ר יוחנן בכל דוכתי דילכון אמר: שאני הכא. משום הכי צריך להזור וליטלו דקנאתו בנתינה קמייתא ליפסל בו לכהונה הילכך אי לאו דהדר שקיל לה מינה לא מהניא אמירה שהרי כבר זכתה בו על מנת תנאי ראשון אבל ההוא דהזורק לא זכתה בו לכלום: כתבו בתוכו תנן. דוקא כתבו בתוכו הוא דלית ליה תקנתא אבל לא כתבו בתוכו אפילו אמר לעדים ע"מ כן אינו נפסל בכך ובלבד שיאמר לה בשעת מסירה הרי את מותרת לכל אדם: הני מילי. דבעינן כתבו בתוכו ולא מיפסל במאי דאמר לסהדי לכותבו ע"מ כן היכא דאמר לאחר כתיבת התורף ע"מ שלא תנשאי לפלוני דכיון דנכתב עיקר הגט קודם הזכרת תנאי לא מיפסל במאי דאמר לסהדי לכותבו ע"מ כן אי לא כתבי ליה בתוכו בהדיא: אפילו על פה. שהרי עיקר הגט ע"מ כן נכתב: קמ"ל. רב ספרא בתוכו דוקא קאמר: שתוקי שתקיה. נזפו בו שלא יזכיר שום תנאי: פוסלין בגט. אם כתבו בתוכו ואפילו נתקיים התנאי: חוץ שפוסל בעל פה. דהוי שיור בגט: מחלוקת. דע"מ דרבי ורבנן בשכתבו לפני התורף: והוקימנא

תוספות

ותיפוק ליה דהוה מתנה על מה שכתוב בתורה. אומר ה"ר אלחנן דקרע את כסותי *ע"מ לפטור אע"ג דנזקין חשיב להו גמרא בערכין (דף ו:) מלוה כתובה בתורה מ"מ לא חשיב מתנה על מה שכתוב בתורה כיון שמוחל בהדיא אבל ודאי אם היה אומר קרע את כסותי ע"מ שאין לך עלי דין נזק חשיב מתנה על מה שכתוב בתורה כמו בעל מנת שאין לך עלי אונאה*: אמר חזקיה ר"ש בן אלעזר היא. הא דתניא בפ"ק (לעיל דף ה:) ולקמן (דף פו.) נמי מייתי המביא גט ולא אמר בפני נכתב וכו' כילד יעשה יטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה אתיא אפילו כרבי דכיון שניתן הגט כהילכתו מן התורה מה שהוא אומר אחר הנתינה בפני נכתב ובפני נחתם לא היה מועיל כלום ועוד דשליח דוקא כשיאמר בשעת נתינה מידק דייק: רבי יוחנן אומר אפילו תימא רבי דילכון אמר. מתוך פירוש קונטרס משמע דלחזקיה רבו היה אומר כן דעלה קאי לפי שרב כהנא היה מבבל וחזקיה גם הוא היה מבבל כדאמר בסוכה (דף כ. ודף מד.) עלו ר' חייא ובניו ויסדוה ואין נראה לר"י דהא מסתמא כשפשט רב כהנא לר' יוחנן כמה ספיקות ששאל כדאמר בהגוזל בתרא (ב"ק דף קיז:) כבר נפטר חזקיה דאילו היה קיים לא היה שואל ספיקותיו ר' יוחנן מרב כהנא אלא מחזקיה שהיה רבו כדאמר באלו קשרים (שבת דף קיב:) דקא"ר יוחנן כבר שנית לנו שגדל וגם רב כהנא לא היה מניח חזקיה ויושב לפני רבי יוחנן ור' יוחנן בעצמו לא היה בעל ישיבה בעוד שחזקיה קיים אלא נראה שלתלמידיו מבבל שהיו לפניו היה אומר ר' יוחנן דילכון אמר כך כמו שפירש ר"ת בקידושין בפ"ק (דף כט:) הא לן והא להו ואע"ג דבזבחים בפרק קדשי קדשים (דף נט.) אמר כי סליק רב כהנא אשכחיה לר"ש ברבי משמע שר"ש ברבי היה עדיין קיים והוא היה גדול ואפילו מר' חייא אביו של חזקיה דהא אגמריה ספר תהלים כדאמרינן בפ"ק דקידושין (דף לג.) ואין נראה כלל שהיה מניח ר"ש ולומד לפני ר' יוחנן שר' יוחנן היה צריך לרב כהנא דאגמריה כל ספיקי דהוו ליה אלא י"ל דשני פעמים עלה רב כהנא לארץ ישראל*): *אם כתבו בתוכו אע"פ שחזר ומחקו פסול. פירוש לפי שלא נכתב הגט אלא על תנאי זה ואין כאן כריתות משמע דוקא חוץ דלא הוה כריתות חוזר ומחקו פסול אבל שאר מחקין כשרין בגט רק שיעשה קיום המחק לפני שריר וקיים ומ"מ נהגו העולם להחמיר: מהו דתימא הני מילי לאחר התורף. פי' כשאמר הבעל אחר התורף אבל אמר הבעל לפני התורף אפילו בעל פה שלא כתבו הסופר פסול שעל תנאי זה כתבו ואין זה כריתות קמ"ל דאפ"ה כשר דסופר לא כתב אלא ע"מ כמו שיאמר הבעל בסוף וכיון שחזר בו כשר ומ"מ אע"ג דמתני' איירי לפני התורף כתבו לאחר התורף נמי פסול כדאמרינן בסמוך ואיבעית אימא לאחר התורף ודברי הכל ור' זירא סבר כרב ספרא דהכא: שתוקי שתקיה לבעל כו'. בכל שאר תנאים איירי כדפי' בקונטרס ורבא לטעמיה דלפני התורף גזר ע"מ אטו חוץ לרבנן דרבי: כל התנאים פוסלין בגט. פירש בקונטרס שנכתב בגט ואפילו נתקיימו התנאים ואין נראה לרבינו יצחק דמה שייך לגזור בע"מ שתתני לי מאתים זוז וכיולא בו אטו חוץ כיון שאין שם שיור כמו בחוץ ולא היה שייך כלל בשאר תנאים לגזור אטו חוץ אם לא ע"מ שלא תינשאי לפלוני גרידא דהוי שיור ועוד קשה לרבינו יצחק דא"כ אפילו בעל פה נמי נגזור אטו חוץ ויפסל כל גט שיש בו תנאי אפילו על פה אפילו נתקיים התנאי ובסמוך מכשיר ר' זירא ע"מ אחר התורף אפילו לרבי אפילו כתבו בתוכו ועוד מדקא מהדרי ליה רבנן כל שאינו פוסל על פה אינו פוסל בכתב מכלל דבעל פה מודה להו רבי דאינו פוסל ונראה לר"י דכל תנאים אם נתקיימו אפילו נכתבו בגט כשר כמו בעל פה דלא שייך למגזר אטו חוץ כדפירשנו והכא בלא נתקיים התנאי קאמר רבי דפוסלים בגט כשנכתבו ומחקם דאין מועלת מחיקה בהס"כ היכי דאינה מועלת בחוץ דגזרינן מחיקה דע"מ אטו מחיקת חוץ וחכ"א חוץ שפוסל בעל פה פירוש בשעת נתינה פוסל בכתב אפילו נמחק משום דלא נכתב לשם כריתות ע"מ שאין פוסל על פה משום דהוי כריתות אינו פוסל בכתב אע"פ שלדעת התנאי נכתב אין נפסל בכך כיון שחזר ומחקו אע"פ שלא קיימה ולא דמי לעל מנת שתתני לי מאתים זוז וחזר ואמר מחולין לך דאמרינן במי שאחזו (לעיל דף עד:) דאינה מגורשת דהיינו דוקא בשעת נתינה אבל בכתב תנאי בגט קודם הנתינה וחזר בו מן התנאי ומחקו כשר ואינה צריכה לקיים אלא רק מה שמתנה עמה בשעת נתינה שאז חלים הגירושין: אבל לאחר התורף דברי הכל כשר. נראה לרבינו יהודה דכשר אפילו אמר הבעל קודם כתיבת התורף דבחוץ נמי ליכא פסולא דאורייתא אלא כשנכתב קודם התורף אבל נכתב אחר התורף אפילו אמר בעל קודם לכן לא חשיב נכתב שלא לשם כריתות דאין דעת הסופר לשם תנאי דחוץ לפלוני בשעת כתיבת התורף כיון שלא כתבו בגט עדיין וכיון דבחוץ ליכא פסול דאורייתא בע"מ הוי כשר דלא גזרינן גזירה לגזירה ותדע דרב ספרא דלעיל דקאי כר' זירא דהכא סבר לעיל דבעל פה אינו פוסל אפילו אמר הבעל לפני התורף כשלא נכתב כלל וה"ה כשנכתב אחר התורף שלא נפסל מן התורה מפני שאמר תחילה על פה ומיהו לרבא ודאי אמר הבעל לפני התורף ד"ה פסול אפילו נכתב אחר כך דלרבא פסול אפילו על מנת אפילו בעל פה שלא נכתב כלל לא בתחילה ולא בסוף כשלא נתקיים התנאי: דברי

*) [ועי' תוס' מנחות כג: ד"ה כי סליק]

עין משפט נר מצוה

[כדאי' בבא קמא דף לב.]

כ א מיי' פ"ו מהל' אישות הלכה ה סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' קמג סעיף יב:

[וע"ע תוס' כתובות נו. ד"ה הרי זו]

כא ב מיי' שם סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לח סעיף ה:

כב ג מיי' שם סמג שם טוש"ע שם סי' קמג סעיף יע:

כג ד מיי' פ"ח מהל' גירושין הל' ד סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמז סעיף ג וע"ש במ"מ יככ"מ:

תוספות רי"ד

בשר חזיר מהו אמר אביי היא היא רבא אמר אפשר דאכלה ולקיא: תניא הרי זה גיטיך ע"מ שתאכלי בשר חזיר ואם היתה זרה על מנת שתאכל בתרומה ואם היתה נזירה ע"מ שתשתי יין נתקיים התנאי הרי זה גט ואם לאו אינו גט: תניא הרי זה גיטיך ע"מ שתבעלי לפלוני נתקיים התנאי הרי זה גט ואם לאו אינו גט: ואי ק' כיון שקיום הגט תלוי בבעילתו וכל זמן שלא בעל אשת איש היא א"כ היאך מתירין אנו לבעול אשת איש. תשובה הוי ליה גיטא ובעילה באין כאחד כ"ש שהגט קונה למפרע שכל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי ואף אם נבעלת לאחרים ביני וביני פטורים הן: אם כתבו בתוכו אע"פ שחזר ומחקו פסול פי' כיון שנכתב דגט לשם שיור אע"פ שחזר ומחקו פסול הוא ואין לו תקנה עד שיכתוב א' וסתם מתני' ר' אלעזר היא דלא בעי עדי חתימה והאי דכתיב וכתב לה על כתב הגט קאי דאי ר' מאיר כיון דאמר עדי חתימה כרתי לא איכפת לן בכתיבת הגט כלל כדאמרן בפ' כל הגט אמר רב נחמן אומר היה ר' מאיר אפילו מצאו באשפה חתמו ונתנו לה כשר אי נמי י"ל דאפילו תימא ר' מאיר [illegible]

[תוספתא פ"ה] [לקמן פה.] [כתובות ע. סה. קדושין יט: נזיר יא. ב"מ נא. צד. ב"ב קכו: מכות ג:] לעיל פד. [סיין לעיל כמא:]

[illegible]

ואוקימנא בחוץ. בריש פירקין ומטעינן מינה דאילו בעל מנת אפילו כתבו בתוכו כשר: אימא דברי הכל כשר כו'. ר' זירא לטעמיה דאוקי פלוגתא בלפני התורף הלכך ד"ה פסול לא מסכתא לה: ולימא. ליה רבי זירא לתנא תני ה"ז פסול ולא תיתני דברי הכל ונימא רבי היא: תנא ד"ה אתנייה. ע"כ דברי הכל אתנייה רביה לתנא דאי אתנייה הרי זה לא הוה מיחלף ליה בדברי הכל אפילו שכח גירסא שלו אבל כשר בפסול מיחלף ליה אם שכח שמועתו להכי אמר ליה תני דברי הכל כשר דמסתברא דהכי אגמריה רביה: מתני' אלא לאבא ולאביך כו'. לאו שיורא הוא דבלאו איסור אישות נמי לא תפסי להו בה קידושין: אלמנה לכהן גדול. כיון דקדושין תופסין בחייבי לאוין כדאמרינן בפ"ק דקדושין (דף יח:) ולהאי לא תפסי משום איסור אישות שבה אמתכא דשייר בגיטא: ולכל מי שיש לה עליו קדושין. אם היתה פנויה ואפילו בעבירה דאיסור לאו: פסול. דהוי שיור: גמ' כללא דרישא. ולכל מי שאין לה עליו קדושין: נתיני. מן הגבעונים שהיו משבעה אומות ואיכא לאו דלא תתחתן בם: מצרי ואדומי. בתוך שלשה דורות שהם באיסור עשה: חוץ מקידושי קטן. חוץ מפלוני וקטן הוא: קטנה מתגרשת. אם קיבלה גיטה לאחר מיתת אביה: בקידושי אביה. כלומר ואפילו קידשה אביה לאיש הזה דהוו להו קדושין גמורין: והא בעינן ויצאה והיתה. דלא מיגרשה אא"כ ראויה לקדש את עצמה לאיש אחר: אלא אתיא לכלל הויה. לאחר זמן וקא חשיב ליה מעכשיו דלא דק קרא למימר דתיהוי השתא בת הויה לענין שיורא נמי הוי שיור: הנולדים. עתידין להולד: או דלמא עתידין דמתילדי. ומיתסרא עליהן מפני *(אשתו) של זה הלכך הוי שיור: עבד ועובד כוכבים נמי. הא מגית למימר בהו עתידי דמיגיירי ואפ"ה לא הוי שיור: השתא מיהא לא חזיא ליה. כל זמן שאחותה קיימת ולא הוי שיור: חוץ מזנותיך. שלא תבעלי בזנות: או דלמא שייר בביאה. בעלמא וגד אישות קרינן בה: אבא ואביך בני נישואין נינהו. דתיסק אדעתיה דבעי לאתנויי בהדה הא לא תפסי בה קדושין: אלא לאו בזנות. ואבא ואביך הוא דלא הוי שיור דבלאו הכי נמי אסירא להו: ודלמא בנישואין. קתני מתני' ואף על גב דלאו אורחא הוא הלכך לאחר הוי שיור אבל בזנות אימא לא הוי שיור: משכבי אשה כתיב. הקיש שני משכבי' לכל דבר: ואישה יפרנו. וכיון דשייר הפרת נדרים לגביה אישה קרינא ביה: מתרומתיך. שאם תנשאי לכהן לא יאכילך בתרומה: קנין כספו. הוא יאכל בו כתיב והאי כיון דלאו בר הכי הוא לא הויא קנין כספו ואשכח דשייר בקדושין אגל כהנים: חוץ מירושתך. שאם תמותי אני יורשך: ממשפחתו וירש אותה. מכאן שהבעל יורש את אשתו וכיון דאיהו ירית לה אשתו היא: חוץ מקידושיך בשטר. שאם יקדשוך בשטר לא יהו קידושין כלומר ששייר אחד מדרכי קדושין ולא שייר את כולם: ואיתקש הוויות להדדי. והיכא דשייר חדא מינייהו לא קרינא ביה ויצאה: מתני' גופו של גט. עיקר כתב הגט כך יכתבו בו:

[נ"ל אישותו] [לעיל ל: כתובות פג:] [כתובות מז: וש"נ]

דברי הכל כשר. אע"ג דבחוץ פסול אפילו אחר התורף כדאמרינן בסמוך ואי בעית אימא לאחר התורף ודברי הכל מ"מ לא גזרינן ביה ע"מ אטו חוץ דחוץ אחר התורף אינו פסול אלא מדרבנן גזירה אטו לפני תורף ולא גזרינן גזירה לגזירה: רבא אמר מחלוקת לאחר התורף. דרבי גזר ע"מ דלאחר התורף אטו ע"מ דלפני התורף אע"ג דלפני התורף נמי אינו אלא גזירה אטו חוץ כולה חדא גזירה היא: אבל לפני התורף דברי הכל פסול. דגזרינן אטו חוץ ובחוץ הוא פסול גמור אפילו על פה דסבר רבא דלא נכתב לשם כריתות: ומתני' דקתני כתבו ואוקימנא בחוץ אבל על מנת לא פסול לאחר התורף ורבנן. והוא הדין דבלאו האי טעמא צריך לאוקומי מתני' אחר התורף מדקתני כתבו דמשמע אבל על פה כשר: תניתוה קטנה מתגרשת בקידושי אביה. וא"ת ודלמא מן האירוסין איירי ובית לה אב דבת הויה היא ועוד תמאי לא קא מייתי מתניתין דפרק התקבל (לעיל דף סה.) קטנה שאמרה התקבל לי גיטי אינו גט עד שיגיע גט לידה ומוקמינן לה בפ"ב דקדושין (דף מד:) באין לה אב ואור"י דהך ברייתא משמע ליה בכל ענין אפילו אין לה אב או מן הנשואין דאין לאביה רשות בה אבל מתניתין דהתקבל מצי למדחיה בדיש לה אב כדמשמע פשט דמתניתין דקתני בתר הכי ואם אמר אביה כו' והכי הוה בעי למידק בפרק שני דקדושין (דף מד:) דבית לה אב עסקינן: חוץ מתרומתיך מהו. פי' בקונטרס שאם תנשאי לכהן לא תאכל בתרומה ואין נראה לר"י דבלאו הכי לא אכלה בתרומה דגרושה מתחללת בביאת כהן ואפילו קידשה ונשאה ולא בא עליה דמשתמרת לביאה פסולה היא אע"ג דאהני מה שמשייר שתהא אסורה לאכול מן התורה מכל מקום נראה דוחק לפרש כן ונראה לפרש חוץ מתרומה שהוא כהן ומגרשה לכל דבר חוץ שלא תיאסר באכילתה אי הוי שיור דקנין כספו אמר רחמנא דע"י קידושין אוכלת בתרומה אם כן עדיין קידושין עליה ואין זה כריתות או דילמא בקידושין הא לא שייר שתוכל להתקדש נמי שתרלה וכי האי גוונא פי' בקונטרס עצמו גבי חוץ מירושתך ומהפרת נדריך:

רבי

דברי הכל כשר ומתני' דקתני כתבו ואוקימנא בחוץ אבל ע"מ לא פסיל איבעית אימא לפני התורף ורבנן ואיבע"א לאחר התורף ודברי הכל ורבא אמר מחלוקת לאחר התורף דרבי סבר גזרינן אטו לפני התורף ורבנן סברי לא גזרינן אטו לפני התורף אבל לפני התורף דברי הכל פסול ומתני' דקתני כתבו ואוקימנא בחוץ אבל על מנת לא פסיל אחר התורף ורבנן היא תני אבוה דרבי אבין קמיה דרבי זירא כתב גט על תנאי דברי הכל פסול דברי הכל פסול והא מיפלג פליגי אלא אימא לדברי הכל כשר והיכי דמי לאחר התורף ולימא הרי זה פסול ורבי תנא דברי הכל אתנייה כשר בפסול מיחלף ליה הרי זה בדברי הכל לא מיחלף ליה: מתני' הרי את מותרת לכל אדם אלא לאבא ולאביך לאחי ולאחיך לעבד ולעובד כוכבים ולכל מי שאין לה עליו קדושין כשר הרי את מותרת לכל אדם אלא אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לממזר ולנתין וכל מי שיש לה עליו קדושין אפילו בעבירה פסול: גמ' כללא דרישא לאתויי שאר חייבי כריתות כללא דסיפא לאתויי שאר חייבי לאוין (כגון עמוני ומואבי נתיני מצרי ואדומי) בעא מיניה רבא מרב נחמן חוץ מקדושי קטן מהו מי אמרינן השתא מיהא לאו בר הויה הוא או דלמא אתי לכלל הויה א"ל תניתוה קטנה מתגרשת בקידושי אביה אמאי והא בעינן ויצאה והיתה אלא אתיא לכלל הויה הכא נמי אתיא לכלל הויה חוץ מן הנולדים מהו השתא מיהא לא איתיליד או דלמא עתידי דמתיילדי א"ל תניתוה לעבד ולעובד כוכבים אם איתא עבד ועובד כוכבים נמי עבידי דמיגיירי הנך לאו איגיורי קיימי הני לאיתילודי קיימי חוץ מבעל אחותה מהו השתא מיהא לא חזיא ליה או דלמא זמנין דמתה אחותה וחזיא ליה אמר ליה תניתוה לעבד ולעובד כוכבים עבד ועובד כוכבים נמי עבידי דמיגיירי גירות לא שכיחא *מיתה שכיחא חוץ מזנותיך מהו בנשואין הא לא שייר או דלמא שייר בביאה א"ל תניתוה לאבא ולאביך ובמאי אילימא בנשואין אבא ואביך בני נשואין נינהו אלא לאו בזנות ולאבא ולאביך הוא דלא שייר הא לאחר שייר דלמא בנשואין דעבר ואינסיב חוץ משלא כדרכה מהו בכדרכה הא לא שייר או דלמא משכבי אשה כתיב (ויקרא כ) חוץ מהפרת נדריך מהו בנשואין הא לא שייר או דלמא אישה יקימנו ואישה יפרנו כתיב (במדבר ל) חוץ מתרומתיך מהו בנשואין הא לא שייר או דלמא קנין כספו כתיב (ויקרא כב) חוץ מירושתיך מהו בנשואין הא לא שייר או דלמא לשארו וירש אותה כתיב (במדבר כז) חוץ מקידושיך בשטר מהו מי אמרינן אפשר דמקדש לה בכסף ובביאה או דלמא ויצאה והיתה *איתקוש הוויות להדדי תיקו: מתני' *) גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם

*) נדרים ה:

רבי

תוספות רי"ד

ע"מ שאינו פוסל בפה אינו פוסל בכתב: א"ר זירא מחלוקת לפני התורף דר' סבר גזרינן ע"מ אטו חוץ ורבנן סברי לא גזרינן אבל לאחר התורף דברי הכל כשר: ורבא אמר מחלוקת לאחר התורף דר' סבר גזרינן לאחר התורף אטו לפני התורף ורבנן סברי לא גזרינן אבל לפני התורף דברי הכל פסול. פי' ס"ל לרבא כל תנאים דמיכתבי בגיטא מקמי התורף פסול מן התורה שאין זה ספר כריתות כיון שתנאי כתוב בתוכו ואע"פ שהוא תנאי כשר והאשה רוצה לקיימו אלא צריך לכתוב הגט בלי תנאי ואפילו שרוצה להתנות יתנה בעת שמוסרו לה. ור' זירא סבר אם תנאי כשר הוא אינו פוסל ומקרי ספר כריתות כיון שיכולה לקיימו והלכתא כרבא. נמצא מעכשיו לפי פסק ההלכה דלפני התורף פיסל חוץ בין בכתב כגון שכתבו בתוכו בין בעל פה כגון שהודיעו לסופר והסופר כתבו ע"ד כן שאין לו תקנה עולמית לגט זה וע"מ שהוא תנאי כשר הוא פוסל דוקא בכתב שאין לו תקנה עולמית אבל בעל פה לא פסיל אבל מיהו צריך ליתנו לה באותו התנאי כיון שנכתב התורף ע"ד כן ואם רוצה הבעל לחזור מן התנאי ולגרשה בלא תנאי צריך לכתוב לה גט אחר בלא תנאי ולאחר התורף חוץ פוסל דוקא בכתב אבל בעל פה לא פסיל ליה אלא יכול ליתנו לה בלא חוץ והוא כשר וע"מ אינו פוסל אפילו בכתב שכל מה שרוצה להתנות אחר התורף בין בכתב בין בעל פה יכול להתנות ואם רוצה לחזור מתנאו ולגרשה בו בלא תנאי הרשות בידו כיון שהתורף נכתב בלא תנאי: מתני' הרי את מותרת לכל אדם אלא לאבא ולאביך לאחי ולאחיך לעבד ולעובד כוכבים ולכל מי שאין לה עליו קידושין כשר. פי' דכיון דאסירי עלה מדאורייתא לאו שיור הוא וכשר הרי את מותרת לכל אדם אלא אלמנה לכה"ג גרושה וחלוצה לכ"ה ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לנתין ולממזר ולכל מי שיש לה עליו קידושין אפילו בעבירה פסול: בעא מיניה רבא מרב נחמן חוץ מקדושי קטן מהו השתא מיהו לאו בר הויה הוא או דלמא אתי לכלל הויה ופשט ליה דכיון דאתי לכלל הויה שיורא הוא: חוץ מן הנולדים מהו השתא מיהו לא איתילידו או דלמא עתידי דמתילדי. חוץ מבעל אחותה מהו השתא מיהא לא חזיא ליה או דלמא זמנין דמיתה אחותה וחזיא ליה חוץ מזנותיך מהו בנישואין הא לא שייר או דלמא הא שייר בביאה חוץ משלא כדרכה מהו בכדרכה הא לא שייר או דלמא משכבי אשה כתיב: חוץ מהפרת נדריך מהו בנישואין הא לא שייר או דלמא אישה יקימנו ואישה יפרנו כתיב חוץ מתרומתיך מהו בנישואין הא לא שייר או דלמא קנין כספו כתיב חוץ מירושתיך מהו בנישואין הא לא שייר או דלמא לשארו וירש אותה כתיב חוץ מקידושיך בשטר מהו אפשר דמקדש לה בכסף ובביאה או דלמא והיתה כתיב איתקוש הוייה להדדי ואיתוקמו בתיקו וכל תיקו דאיסורא לחומרא: מתני' גופו של

ודן

גליון הש"ס

תוס' ד"ה תניתוה קטנה וכו' בפס"ד דבית לה אב עסקינן עי' לעיל דף סד ע"ב תד"ה נערה.

עין משפט נר מצוה

כד א ב מיי' פ"ח מהל' גירושין הל' ד סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמג סעיף ב:

כה ג ד ה מיי' שם הל' ה סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קלז סעיף ב:

כו ו ז ח ט י מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף ג:

כז כ מיי' שם הלכה ו:

כח ל מיי' שם סמג שם טוש"ע שם סעיף ג:

כט מ מיי' שם פ"א הלכה ד סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קנו סעיף מא:

רבי יהודה אומר ודן דיהוי ליכי מינאי ספר תירוכין ואגרת שבוקין וגט פטורין למהך להתנסבא לכל גבר דיתצביין **גופו של גט שחרור הרי *את בת חורין הרי את לעצמך :
גמ' [ב]פשיטא *אמר לה לאשתו הרי את בת חורין לא אמר ולא כלום [ג]אמר לה לשפחתו הרי את מותרת לכל אדם לא אמר ולא כלום אמר לה לאשה הרי את לעצמך מהו לגמרי קאמר לה או למלאכה קאמר לה א"ל רבינא לרב אשי ת"ש דתנן *גופו של גט שחרור הרי את בת חורין הרי את לעצמך ומה עבדא דקני ליה גופיה כי א"ל הרי את לעצמך קני גופיה אשה דלא קני גופה [ד]לא כ"ש א"ל רבינא לרב אשי א"ל לעבדו אין לי עסק בך מהו א"ל רב חנין לרב אשי ואמרי לה רב חנין מחוזנאה לרב אשי [ה]ת"ש *דתניא [ו]המוכר עבדו לעובד כוכבים יצא לחירות וצריך גט שחרור מרבו ראשון אמר רבן שמעון בן גמליאל בד"א שלא כתב עליו אונו אבל כתב עליו אונו זהו שחרורו מאי אונו אמר רב ששת דכתב ליה לכשתברח ממנו אין לי עסק בך : ר' יהודה אומר ודן דיהוי ליכי מינאי ספר תירוכין ואגרת שבוקין : במאי קמיפלגי רבנן סברי *ידים שאין מוכיחות הויין ידים ואף על גב דלא כתב לה ודן מוכחא מילתא דבהאי גיטא קא מגרש לה ור' יהודה סבר ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים וטעמא דכתב לה ודן דמוכחא מילתא דבהאי גיטא קא מגרש לה אבל לא כתב לה ודן אמרי בדיבורא גרשה ושטרא ראיה בעלמא הוא אמר אביי האי מאן דכתב גיטא [ז]לא לכתוב ודין דמשמע ודין אלא ודן [ח]ולא לכתוב איגרת דמשמע איגרת אלא אגרת [ט]ולא לכתוב לימהך דמשמע לי מהך [י]ולא לכתוב למחך דמשמע כי תיכא [כ]דיתיהויין דיתיצביין תלתא תלתא יודי"ן דמשמע תהויין ותצביין [ל]ולורכיה לוי"ו דתירוכין ולוי"ו דשבוקין דמשמע תריכין ושביקין [מ]ולורכיה לוי"ו דכדו דמשמע וכדי [נ]ולא ליכתוב לאיתנסבא דמשמע לא יתנסבא אלא להתנסבא איבעיא להו בעינן ודן או לא בעינן ודן תא שמע [ס]דאתקין *רבא בגיטי איך פלניא בר פלניא פטר ותריך ית פלוניתא אינתתיה דהות אינתתיה מן קדם דנא מיומא דנן ולעלם ואילו ודן לא קאמר ולטעמיך כולהו מי קאמר אלא בעינן [ע]הכא נמי בעינן : מיומא דנן לאפוקי מדרבי יוסי דאמר *זמנו של שטר מוכיח עליו ולעלם
לאפוקי

רבי יהודה אומר ספר תירוכין ואגרת שבוקין. בספרים לא היה כתוב גט פטורין ובגמרא נמי כי קאמר ולורכיה לוי"ו דתירוכין ולוי"ו דשיבוקין לא קאמר לוי"ו דפטורין ומיהו בפ"ק דנדרים (דף ה:) כתיב בספרים נמי גט פיטורין נראה דהכא נמי גרסינן ליה דהא ספר כריתות מתרגמינן פיטורין וגם בגיטין רגילין לכותבו : **אע"ג** דלא כתב ודן מוכחא מילתא דבהאי גיטא מיגרשה לה. הכא משמע דפליגי בודן ובריש נדרים משמע דפליגי במינאי דלרבנן הויין ידים ואע"ג דלא כתיב מינאי מגורשת דאין אדם מגרש אשת חבירו ואומר ר"י דבתרוייהו פליגי ושם מפורש ולא תיקשי לאביי דאמר התם ידים שאינם מוכיחות הויין ידים ובסמוך אמר אביי לא ליכתוב ודין ושמא לשופרא דשטרא קאמר הכי : **ולא** ליכתוב איגרת ביו"ד דמשמע איגרא. אע"ג דאגרת מן הדין אין יו"ד מ"מ איגרא שהוא לשון גג רגילות לכותבו ביו"ד לפי שאינו כתוב בעברי אבל באגרת שהוא לשון אגרת כתוב בעברי בלא יו"ד כדכתיב (אסתר ט) על כל דברי אגרת הזאת וכן כולם כתובין כן ובסדר תיקון שטרות שכתב הרב ר"י ט"ע כתב ולא ליכתוב אגרת בלא וי"ו משמע אגרתא בעלמא שאדם שולח לחברו תנא ואגרת בוי"ו דמשמע דקאי אגיטא ואודן דלעיל :
דתהויין דתצביין בתלתא יודי"ן. ואומר ר"י שראה בתיקון גיטין קדמונים דחמשה יודי"ן צריכי תלתא יודי"ן ביחד בסוף התיבה ואחר הדל"ת ואחר התי"ו דיתיהוויין דיתיצביין וכן כתוב בתיקון שטרות של ה"ר יוסף ט"ע ודי תיהוויין הם שתי תיבות ודי במקום אשר אבל דיתבא על נהר פלוני הכל תיבה אחת כלומר היושבת ואין לכתוב די יתבא אשר יושבת : **ולורכיה** לוי"ו כו'. ושמא אין צריך להאריך אלא כלומר שלא יעשה קצרה שתהא נראית יו"ד וכן רגל ה"א דלמהך להרחיק מן הגג שמא אין צריך להרחיק אלא שלא יחבר בגגה ושמא צריך להאריך הווי"ן ולהרחיק רגל הה"ה שלא יטעו העולם בזה ונהגו להאריך ולהרחיק ומיהו ודאי דאין הגט פסול אם לא האריכן וכן הה"א של מהך אם לא הרחיקה יותר ודאי ומעשה בגט שלא היה ניכר היטב בין וי"ו ליו"ד שבא לפני רבינו אליהו והביא תינוק דלא חכים ולא טיפש לקרות אותה התיבה כדאמר במנחות גבי תפילין (דף כט:) זיל אייתי תינוק דלא חכים ולא טיפש אי קרי ויהרג כשר אי לא ייהרג הוא ופסול :
מן

ודן די יהוי ליכי מינאי כו'. וזה הספר אשר יהיה ליך מאתי : ספר תירוכין ואגרת שבוקין. שצריך להוכיח בתוכו שעל ידי ספר זה הוא מגרשה : **גמ'** אמר לה לאשתו. לכתוב בגיטה הרי את בת חורין ולא כתב בו הרי את מותרת לכל אדם : לא אמר כלום. דלא שייך בגירושין לשון חירות דבת חורין היא קודם לכן : אמר לשפחתו הרי את מותרת לכל אדם לא אמר כלום. דלגבי מלאכה לא אפקה מיניה וכיון דשפחה היא ושם שפחה עלה לא משתרי' נמי לבן חורין : יצא לחירות. אע"פ שקנסוהו לפדותו עד עשרה בדמיו לא ישתעבד לו עוד : וצריך גט שחרור. להתירו בבת ישראל : שלא כתב עליו אונו. שטר כשמכרו לעובד כוכבים : לכשתברח ממנו. מן העובד כוכבים אם תוכל להמלט מן העובד כוכבים אלמא אין לי עסק בך לשון חירות הוא : ידים שאין מוכיחות. בית (א)אחיזה לדבר לאחוז בו ולומר הוכיח שעל ידי ספר זה גירשה אפ"ה הוי בית יד ואמרינן מדכתב גט ויהיב גלי דעתיה דבהאי גיטא גירשה : בדיבורא. דאמר לה בשעת מסירה הרי את מותרת לכל אדם : ראיה בעלמא הוא. להיות בידה לעדות בכל אשר תלך להראות שהיא פנויה : לא לכתוב ודין. דמשמע דין הוא שאגרשך אבל אם אינו דין עלי שאגרשך לא תתגרשי : ולא לכתוב איגרת. שיבוקין ביו"ד דמשמע איגרת לשון גג : ולא לכתוב לימהך להתנסבא לכל מאן דיתיצביין. דמשמע לי מהך לי תהי מספר הזה ואילך : אלא למהך. בלא יו"ד : ולא לכתוב למחך. צריך שיבדיל רגלו של ה"י שיהיה אויר בין רגלו לגגו דלא ליתחזי כחי"ת : דמשמע למחך. לצחק כלומר מצחק אני בך כי אוכל : זהו טופס הגט פטרית יתיכי ליכי אנת פלונית בת פלוני דהוית אינתתי מקדמת דנא וכדו פטרית ושבקית ותרוכית יתיכי די תהויין רשאה ושלטאה בנפשייכי למהך להתנסבא לכל מאן דיתיצביין ואינש לא ימחי בידייכי מן יומא דנן ולעלם ודן די יהוי ליכי מינאי גט פטורין ספר תירוכין ואגרת שבוקין כדת משה וישראל : די תיהוויין רשאה לישדי ביה תלתא יודי"ן רגופין דניקרי די תיהוויין דאי לא שדיא ביה אלא תרין יודי"ן מיתקרי די *דהווין נשין דעלמא וכן די תיצביין דכי כתב תלתא יודי"ן משמע שתהא רשאה להנשא לכל מי שתרצה : ולורכיה לוי"ו דתירוכין. יאריך וי"ו שבספר תירוכין ווי"ו שבאגרת שבוקין דאי לא מאריך ליה מיחזי כיו"ד משמע ספר תריכין גרושות דעלמא ושביקין אגרת נשים עזובות דעלמא ולא שלה הוא : ולורכיה לוי"ו דוכדו. פטרית יתיכי וי"ו האחרונה מאריך שלא יראה כיו"ד דאי לא מאריך ליה משמע (ב) וכדי כלומר בולא כלום בלא ספר כמו כדי נסבה (ר"ה דף ה.) *וכמו ואמרי לה כדי שם חכם (ב"מ דף ב.) : ולא לכתוב לאיתנסבא. באלף אלא להתנסבא בה"א שמא ירחיק לא מן יתנסבא ומשמע לא יתנסבא לא תנסה : מי בעינן. כלומר הלכה כר"י או כרבנן : כולהו מי קאמר. כל שאר דברים הנכתבים בגט כגון די תיהוויין וכו' מי הזכירם רבא בתקנה זו אלא אע"ג דלא אזכרינהו רבא בעינן דלכתבינהו : הכא נמי. ודן בעינן ומיהו רבא לא הוצרך לתקן אלא אלו כדמפרש ואזיל: מן יומא דנן ולעלם לאפוקי מדר' יוסי דאמר. אין צריך לכתוב מהיום בגט דשכיב מרע דזמנו של שטר מוכיח עליו ולא הוי כגט לאחר מיתה לכך תקן רבא בכל הגיטין להיות הסופרים רגילין בו ואע"ג דקיימא לן כר' יוסי בעינן לאפוקי נפשין מפלוגתא שלא הדבר בהיתר ולא יצא שם פסול אמשפחות ישראל:
לאפוקי

עין משפט נר מצוה

ל א מיי' פ"ט מהל' עבדים הלכה ג סמג עשין פו טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף מא :
לא ב מיי' פ"א מהל' גירושין הלכה ד סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קלו סעי' ד :
לב ג מיי' פ"ט מהל' עבדים הל' ג סמג עשין פו טוש"ע י"ד סימן רכז סעיף מג :
לג ד מיי' פ"א מהל' גירושין הל' ד סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן קלו סעיף ד :
לד ה מיי' פ"ח מהל' עבדים הל' א סמג עשין פו טוש"ע י"ד סימן רסז סעיף מא :
לה ו מיי' שם סמג שם טור ש"ע שם סעיף פ :
לו ז ח מיי' פ"ד מהל' גירושין הל' יג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קכו סעיף ט :
לז ט מיי' שם טוש"ע שם סעיף יג :
לח י מיי' שם טוש"ע שם סעיף יג :
לט כ מיי' שם טוש"ע שם סעיף י :
מ ל מ מיי' שם הל' יד טוש"ע שם סעיף יח :
מא נ מיי' שם הל' יב טוש"ע שם סעי' טו:
מב ס ע מיי' שם הל' יב סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קכד סעיף קא בהג"ה :

תוספות רי"ד

של גט הרי את מותרת לכל אדם : רבי יהודה אומר ודן (דיהבי ליך) [דיהוי ליכי] מינאי ספר תירוכין ואגר' שבוקין וגט פטורין למהך להתנסבא לכל גבר דתיצביין. גופו של גט שחרור הרי אתה ב ה והרי אתה לעצמך. פי' אע"פ שלא כתב בגט אנא פלוני מעיר פלוני פטרית יתיכי פלונית מעיר פלונית אלא הרי את מותרת לכל אדם בלחוד הוי גט כשר שאינו כותב כל זה אלא שיהא ראיה בידה היום ומחר שבעלה גירשה אבל אם העדים מעידים שהוא כתב זה הגט ונתנו לה אע"פ שאין שם שמו ושמה שם עירו ושם עירה כשר הוא ולא מיפסיל אלא בעינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה דהתם אע"פ שהעדים מעידים שהוא נתנו לה אינו כלום מפני שהוא מזוייף מתוכו יהוי חספא בעלמא אבל אם לא כתב שם לא שמו ולא שמה הכי נמי דכשר (א) בעדות העדים וה"ה נמי אם כתב בגט לשון אחר של גירושין כשר הוא כדאמרינן בפ"ק דקידושין נתן לה גט ואמר הרי את משולחת הרי את מגורש' הרי את מותרת לכל אדם הרי זו מגורשת והאי אמר לה כתב לה הוא פירוש וכדמפרש המורה בהלכתין גבי אמר לה לאשה הרי את לעצמך שהוא כתב לה והכי נמי אם כתב לה אני פלוני גירשתי פלונית אנתתי אע"פ שלא כתב שם הרי את מותרת לכל אדם גט כשר הוא ומבואר יותר מהרי את מותרת לכל אדם כדתנן לקמן חמשה שכתבו כלל בתוך הגט איש פלוני מגרש את פלונית ופלונית והעדים מלמטה כולן כשרים וינתן לכל אחד ואחד : וי"ל דהא דכתבינן בגט וכדו פטרית ושבקית יתיכי דיתהויין רשאה ושלטאה בנפשיכי למהך להתנסבא לכל גבר דתיצביין אינו מגופו של גט אלא רווחא דלישנא הוא שאילו היה מגופו של גט שוב לא היה צריך לו עוד והרי את מותרת לכל אדם ואע"ג דאמרינן לקמן לא ליכתוב (למחך)[למהך] ולא לאתנסבא ותהויין ותיצביין בתלתא יודין ולאורכיה לוי"ו דוכדו ותירוכין ושיבוקין הכל הם רווחא דלישנא ולא גופו של גט שאע"פ שלא כתבם כלל הגט כשר בהרי את מותרת לכל אדם לבדו ומאי דאמרינן לקמן במאי דאתקין רב איך פלוני פטר ותריך ית פלונית [אינתתיה] דהות אינתתי מן קדמת דנא מן יומא דין ולעלם ואמרינן לטעמיך כולהו מי קאמר אין פתרונו על דיתהויין וכו' כדמפרש המורה אלא על והרי את מותרת לכל אדם אבל לעולם כל מה שכותבין יכדו פטרית וכו' הכל יתר ורווחא דלישנא הוא ודי לנו בהרי את מותרת לכל אדם בלבד וכן אם כתב וכדו פטרית וכו' די לנו בזה ושוב אינו צריך והרי את מותרת לכל אדם ואי אמרת לעולם שתי הלשונות צריכים לכתוב למהך להתנסבא מתירה לינשא והרי את מותרת לכל אדם מתירה לזנות והילכך אם [לא] כתב את שניהם הגט פסול לא תוכל לאמרו דא"כ מאי דבעי בגמ' הוץ מתנותיך מהו ליפשוט ליה ממתני' מדמצריך ליה ליכתוב והרי את מותרת לכל אדם בתר דכתב למהך להתנסבא ש"מ דחוץ מתנותיך פסול אלא לאו ש"מ אינו כותב אלא והרי את מותרת לכל אדם בלבד שמשמע בין נשואין בין זנות ולמהך להתנסבא לא צריך אלא ודאי בא' מן הלשונות די וגם במהך להתנסבא בלא הרי את מותרת די וא"ת והלא בחוץ מתנותיך איתוקם בתיקו ותיקו דאיסורא לחומרא תשובה הני מילי כשכתב בפירוש חוץ מתנותיך אבל שתמא כי כתב למהך להתנסבא גם לזנות במשמע שהרי חוץ מתרומותיך ומירושתיך דאיתוקמו נמי בתיקו לא מפרש להו בגיטא ש"מ דלא קפיד תלמודא אלא היכא דפריש חוץ מתרומותיך ומירושתיך אבל בסתמא כשר וה"ה בחוץ מתנותיך ור' יהודה דבעי ודן דיהוי ליך מינאי היה מצריך א' מב' לשונות הללו וגם ודן. במאי קמיפלגי רבנן סברי ידים שאין מוכיחות הוין ידים אע"ג דלא כתב לה ודן מוכחא מילתא דבהך גיטא מגרש לה ור' יהודה סבר ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים וטעמא דכתב לה הדין דמוכחא מילתא דבהאי גיטא הוא דמגרש לה אבל לא כתב לה ודן אמרי בדבור בעלמא הוא דמגרש לה וגיטא דאשה בעל פה הוא עיין בפ"ק דנדרים ובשמעתא קמייתא דקידושין : אמר אביי האי מאן דכתב גיטא לא ליכתוב ודין ביו"ד דמשמע דין פי' ודין משמע דין הוא שאגרשיך אבל אם אינו דין לא אגרשיך ולא יהא גט ולא ניכתוב ואיגרת ביו"ד דמשמע איגרא אלא ואגרת פי' אגרת (הפורש) [כמו אגרת הפורים] כהוב בלא יו"ד אבל איגרא היו כותבים ביו"ד ולא ליכתוב לימהך ביו"ד דמשמע לי מהך כלומר ענין כתיבה זו לי תהיי מספר הזה ואילך אלא ליכתוב למהך ויונתן תרגם ותרא כי מתאמצת היא ללכת דהמת ארי מאלמא היא למהך אלא למהך בלי יו"ד ולא ליכתוב למחך בחי"ת דמשמע כחוכא מצחק אני בך ואונקלוס תרגם בסודם אל תבא נפשי ברוחהון לא הות נפשי באיתכנשהון במחך הילכך ה"א מבואר [ולא] יכתוב לאיתנסבא באל"ף דמשמע לא יתנסבא אלא בה"א : דתיצביין דתיהויין בתלתא יודי"ן פי' שאם יכתבם בשני יודין משמע די תהויין על נשים דעלמא וכן דתצביין . אבל השתא דכתיבי בתלתא יודין דתיהויין דתיצביין. ולאורוכיה לוא"ו דתירוכין ודשיבוקין דאי לאו משמע תריכין שביקין נשים דעלמא ולאורכיה לוא"ו דוכדו דאי לאו משמע וכדי כלומר ולא כלום כמו כדי נסבה. נגמר הגט ותקוני (כאן חסר בכת"י):איבעיא להו מיבעיא ודן או לא פי' הלכה כר' יהודה או כחכמים . ת"ש דאתקין רב בגיטין איך פלוני בן פלוני פטר ותריך ית פלניתא דיהוית אינתתי מן קדמת דנא מן יומא דין ולעלם ואילו ודן לא קאמר ולטעמיך כולהו מי קאמר אלא בעיא ה"נ בעי' עיין בריש פ"ק דקידושין הויא פלוגתא דאביי ורבא דאביי אמר ידים שאין מוכיחות הויין ידים ורבא אמר לא הויין ידים והוכחתי שם בפ"ק דנדרים דבהתחי פליגי ר' יהודה ורבנן פליגי בודן ופליגי נמי במינאי . מיומא דין לאפוקי מדר' יוסי דאמר זמנו של
(א) פי' כגא"ה רס"ג דמכילתין שכתב דכתו"ג חולק ע"ז וכתב דאם אינו נכתב בגט שם האיש והאשה פסול והכניס כם ממזרים לאורייתא וכ"כ באו"ז כו' גיטין סימן תתט"ז ופ"ה

קדושין ו:
[שם איתא אתה בן חורין ועי' פי"ט]
שם.
שם:
שם ונעיל מג: [תוספתא פ"ו ע"ז]
קדושין ה: נדרים פ: נזיר סב.

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה ידים שאין מוכיחות בית אחיזה: (ב) ד"ה ולורכיה לוי"ו וכו' מאריך ליה משמע וכדי. נ"ב לשון כמו כדי ...

[ע' תוספות ר"ה ט. ד"ה ולאתויי וכו' דגרסינן ...]
[לעיל עב. ושם]
וכוי כמו אי נמי

*לאפוקי מדבעא מיניה*רבא מרב נחמןדאמר היום אי את אשתי ולמחר את אשתי: גופו של גט שחרור הרי את בת חורין הרי את לעצמך: אתקין רב יהודה בשטר זביני דעבדי עבדא דנן מוצדק לעבדו ופטיר ועטיר מן חרורי ומן עלולי ומן ערורי מלכא ומלכתא ורשום דאיניש לא אית עלוהי ומנוק' מכל מום ומן שחין דנפיק עד טצהר חדת ועתיק מאי אסותיה אמר אביי גינבראומרתבא וכבריתא וחלא דחמרא ומשחא דזיתא ונטפיק חיורא ושייפי ליה בגדפא דאווזא: מתני' *שלשה גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר כתב בכתב ידו ואין עליו עדים יש עליו עדים ואין בו זמן יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד הרי אלו שלשה גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר רבי *אליעזר אומר אע"פ שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר וגובה מנכסים משועבדים שאין העדים חותמים על הגט אלא מפני תיקון העולם: גמ' ותו ליכא והא איכא *גט ישן התם לא תצא הכא תצא הניחא למ"ד הכא תצא אלא למ"ד הכא לא תצא מאי איכא למימר התם תינשא לכתחל' הכא דיעבד והא איכא *גט קרח התם הוולד ממזר הכא הולד כשר הניחא לרבי מאיר (דאמר כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר) אלא לרבנן מאי איכא למימר התם תצא הכא לא תצא הניחא למ"ד הכא לא תצא אלא למ"ד הכא תצא מאי איכא למימר במקושר לא קא מיירי והא *איכא שלום מלכות התם תצא הכא לא תצא הניחא למ"ד הכא לא תצא אלא למ"ד תצא מאי איכא למימר (התם הולד ממזר הכא הולד כשר הניחא לר' מאיר אלא לרבנן מאי איכא למימר) מוקים לה כדרבי מאיר והתם הולד ממזר הכא הולד כשר מנינא דרישא למעוטי מאי ומנינא דסיפא למעוטי מאי מנינא דרישא למעוטי הני דאמרן מנינא דסיפא למעוטי הא *דתניא המביא גט ממדינת הים נתנו לה ולא אמר (לה) בפני נכתב ובפני נחתם יוציא והולד ממזר דברי רבי מאיר וחכ"א אין הולד ממזר כיצד יעשה יטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה בפני שנים ויאמר בפני נכתב ובפני נחתם: כתב בכתב ידו ואין עליו עדים: אמר רב כתב ידו שנינו אהייא אילימא ארישא פשיטא כתב ידו קתני ואלא אמציעתא הרי יש עליו עדים אלא אסיפא יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד ודוקא

רש"י

לאפוקי מדבעא מיניה רבא מרב נחמן היום אי את אשתי ולמחר הרי את אשתי מהו ופשט ליה כיון דפסקה פסקה אפ"ה תקן דלא לעביד הכי שלא להוציא לעז על הגט: מוצדק לעבדו · דינו פסוק לעבדות שאין שום ערעור במכירה: ופטיר ועטיר מן חרורי · פרוש ומופלג מכל חירות כמו הנפטר מרבו (יומא דף נג·): ועטיר · כמו עיטרא שטר חלוקה רק הבמות לא סרו (מלכים ב יב) מתרגם לא עטרא: ומן ערורי מלכא ומלכתא · ומערעור המלך והמלכה שלא חטא להיות מוכתב למלכות ליהרג שאם היה מוכתב למלכות מקחו בטל כדאמר בב"מ בהשוכר*: ורשום דאיניש · רושם סימן שעושין על העבדים כדאמרי' במסכת שבת (דף נח·): לא אית עילוי · מאדם אחר חוץ מן המוכר הזה: ומנוקה מכל מום · כמו לסטים מזויין דמקחו בטל: ומן שחין דנפיק עד טלהר · ומכל שחין שילא בפניו עד שתי שנים דמאים למיקם קמיה: עד טלהר · בל' פרסי שתי שנים והאי דקא אמרי'*סמפון בעבדים ליכא היינו היכא דזבין סתמא אבל הכא כיון דאתני מקחו בטל וזה עכשיו אין לו שחין ודרך שחין ישן שהולך לו חוזר עד שתי שנים לפיכך עד ב' שנים מתנה עמו שאם ילא בו אותו שחין עד שתי שנים שיהא מקחו בטל לפי שכבר היה בו המום הזה ולא ראהו: גינברא · כמשמעו זנגבי"ל: ומרתכא · פסולת סיגי כסף שיולא ממנו במקום שמתיכין אותו בשעת חפירתו מן ההרים וקורין לו קוגילו"ן: וכבריתא · גפרית: ושייף ליה בגדפא דאווזא · וסך אותו בנוצה של אווז: מתני' ואם ניסת הולד כשר · האי תנא לאו כרבי מאיר סבירא ליה דאמר עדי חתימה כרתי דלרבי מאיר הוולד ממזר (א) ולמאן דמוקי לה בגמ' כרבי מאיר איכא למימר דכתב ידו כמאה עדים דמי ולאו כרבי אלעזר סבירא ליה דאמר עדי מסירה כרתי דהא פליג רבי אלעזר בסיפא אלא כיון דכתב ידו הוא וכתב ונתן קרינא ביה ואע"ג דליכא עדי מסירה כשר מדאורייתא ומיהו רבנן פסלינהו דלמא אתי לאכשורי בכתב סופר הלכך לא תינשא ואם ניסת הוולד כשר ודוקא כתב ידו אבל כתב סופר ואין שם עד הוולד ממזר: זמן · תקנתא דרבנן משום בת אחותו כדאמרינן בפ"ק (לעיל דף יז:) הלכך הולד כשר: אלא עד אחד · פליגי בה בגמרא איכא למ"ד אכתב ידו קאי אפילו הכי אשמועינן דלכתחלה לא וריבא אשמועינן דאפי' אין בו עד אם ניסת הוולד כשר ואיכא למאן דאמר אכתב סופר קאי ואפי' הכי הוולד כשר דסופר הוה ליה במקום עד שני: ר' אלעזר אומר אף על פי שאין עליו עדים · ואינו כתב ידו: אלא שנתנו לה בפני עדים כשר · ולינשא לכתחילה: תיקון העולם · שמא ימותו עדי מסירה ויבא הבעל ויערער לומר לא גירשתיה: גמ' ותו ליכא · גיטין פסולין לכתחילה והולד כשר: והאיכא גט ישן · דאמרינן לעיל (ג) בגמ' אם ניסת לא תצא: הכא תלא · רב ולוי פליגי בה לקמן במתניתין: התם · אמרינן בגמ' אם נתגרשה תנשא לכתחלה בפרק הזורק (לעיל עט:): הניחא לרבי מאיר · דאמר כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר: אלא לרבנן · אי מתני' דהכא דרבנן היא ניתני נמי הכא גט קרח: התם תלא · אפילו לרבנן: שלום מלכות · דאמרינן בהזורק (שם עט:) כתב לשם מלכות כו': מניינא דרישא · שלשה גיטין פסולין: מניינא דסיפא · הרי אלו ג' גיטין פסולין מכמע מיעוטא הני ותו לא: הני דאמרן · ואשמעינן דמתני' ר"מ היא דאמר התם הולד ממזר: למעוטי הא דתניא · דהכא הולד ממזר כר' מאיר ואשמועינן מהני' דברייתא מתרלתא היא דאפילו כה"ג משוי ליה ר"מ ממזר: אי נימא ארישא · דליכא שום עד: אלא אמליעתא · שפסול משום זמן מה לי כתב ידו מה לי כתב סופר הרי יש עליו עדים: ודוקא

תוספות

מן עלולי ומן ערורי מלכא ומלכתא · נראה לר"י דגרסי' איפכא מן ערורי ומן עלולי מלכא ומלכתא · דלשון עלילה שייך במלך ועירעורי גבי שאר כל אדם: רושם · פי' בקונטרס רושם וסימן שעושין לעבדים ואית ספרים דגרסי ורשו דאינשי פי' שאין עליו מלוה:

מן עלולי מלכא · כן הוא כמו שפי' בקונטרס כאן דמוכתב למלכות הוי מקח טעות כדאמרי' בהאומנין (ב"מ פ.) ובהמוכר פירות (ב"ב נב:) אמרינן בהדיא דהאומר לו הרי שלך לפניך ובפ"ק דקידושין (דף יא·) ובפ' אע"פ (כתובות נח.) גבי סימפון בעבדים ליכא דאמר מאי אמרת ליסטים מזויין או מוכתב למלכות הנהו קלא אית להו וליכא לפרש כמו שפי' ר"ת קלא אית להו ולא שכיחא ולא כמו שפי' בקונטר' התם קלא אית להו וסבר וקביל ומאי דאתקין לכתוב בשטרא לא הוי אלא לשופרא שלא יטעו העולם כמו חרורי דפשיטא שאם משוחרר הוא שהמקח בטל*: עד טלהר · והא דאמרינן סימפון בעבדים ליכא אי בגלוי הא קא חזי ליה אי בגוואי לא איכפת ליה היינו במומין שהן עליו עתה אבל באותן שיבאו עליו אחר כך ולא יהיה אז ראוי למיקם קמיה ודאי הוה מקח טעות אף על גב דכי האי גוונא מסכת סימפון בעבדים איכא למימר דהא לא שכיחא: שלשה גיטין פסולין · לעיל (דף ג:) פירשתי ומה שפי' בקונטרס דהך משנה לא כרבי אלעזר ולא כר"מ אין נראה דאיכא בגמ' דמוקי לה כר' מאיר: מוקי להאי כר' מאיר · נראה דלא גרסי' ההיא דאמתני' קאי: מניינא דסיפא למעוטי הא דתניא כו' · כל משניות מפיק מחד מיעוטא ממניינא דרישא והך ברייתא ממניינא דסיפא ואשמעינן דמתרלתא היא ורבינו יצחק אומר דהך ברייתא איצטריכא מיעוטא לחוד לפי שיש תקנה אפי' לר"מ אפילו לכתחלה לינשא שיוכל ליטלו הימנה וליתנו לה קודם ניסואין: אמר רב כתב ידו שנינו כו' · דוקא כתב ידו ועד אבל כתב סופר ועד לא אפי' בספרא מובהק דסבירא ליה לרב חתם סופר שניכו כדפירש בקונט' ורבינו חננאל גריס דוקא כתב ידו ועד הוא דפסול ואם ניסאת הוולד כשר אבל כתב סופר ועד תינשא לכתחילה ושמואל אמר אפילו כתב סופר ועד דוקא בדיעבד כשר והתנן כתב סופר ועד כשר ומשני התם בסופר מובהק וגירסא זו אינה בשום ספר ועוד יש לומר דלרב כתב סופר מובהק ועד כשר לכתחילה אבל בסופר שאינו מובהק ועד פסול אפילו בדיעבד: יש

[לעיל פג:] · [דף פ'] · [שבת נ:] · [כתובות נז:] · [נ"ל אלעזר ועי' תוי"ט דגרסי' אלעזר בלא יו"ד וכן בפיסקא דלקמן ובכל הסוגיא וכן ברש"י דהכא בכל מקומות איתא רבי אלעזר] · [לעיל עט:] · [לעיל פא:] · ס"א נ"ג · [לעיל עט:] · ב"מ נה: לעיל ה:

עין משפט נר מצוה

מג א מיי' פ"ח מהל' גירושין הל' ט סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קנו סעיף ה ·
מד ב מיי' שם פ"א הל' יד סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קל סעי' ג :
מה ג מיי' שם הל' כח סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קכז סעי' א:
מו ד מיי' שם פ"א הל' טו סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קנו סעיף א :
מז ה מיי' שם הל' כד ופ"ג שם הל' ח סמג שם טוש"ע שם :
מח ו מיי' שם פ"א הל' יד סמג שם טוש"ע שם סימן קל סעיף כ :

[ועי' תוס' כתובות נח: ותוס' קדושין יא· ד"ה הנהו]

תוספות רי"ד

מתי הנה כל כונתו היא להקנותו לה לאחר מיתה ומה יודע הוא שבגט כתוב בו מהיום בודאי עיקר הגט אין צריך הבעל לדעת אותו כראוי והבעל יאמר לה הרי זה גיטיך והיא מגורשת שספר כריתות נתן לה ואינו צריך שיבין הוא דברי הספר שאם היה צ"ל לה דברי הספר בפה היו זקוקין להבינה אלא כיון שאין האשה מתגרשת אלא בספר ולא בדברים אע"פ שאינו יודע מה כתיב בו היא מגורשת באומרו לה הרי זה גיטיך אבל התנאי שתלוי באמירת הבעל מה יועיל לכתבו בגט והבעל לא יבין בו הלכך הטעם שנתן המורה שמא חזר בו אין ראוי לתתו אלא לחבר לא להדיוטות ולפיכך תיקן רב שיכתבו בו מיומא דין שיעידו העדים כי כך אמר הבעל כשהיה ש"מ כדי שיהיו זריזין ללמד ש"מ לומר כך שאם לא יאמר כך נמצא שמעידין עדות שקר (ויגיד עליו דינו) ולעלם לאפוקי מדבעא מיניה רבא מרב נחמן אילו אמר הבעל היום אי את אשתי ולמחר את אשתי א)ואנו כותבין גט ולעלם מועיל כלום אלא תקן שיכתבו כך כדי להרגילם בכך שאם הבעל רוצה לומר היום אי את אשתי ולמחר את אשתי שישתקוהו ליתן גט לצמיתות כמו שכותבים בגט ולעלם ותהא עדותן קיימת וה"ה הכי נמי מיומא דין ולעלם תקן לכותבו בגיטין בעבור ש"מ שיתן גט לאשתו בתנאי אם מתי שיהו מרגילים אותו לומר מהיום ולא יסמכו על זמן שכתבו בגט כר' יוסי ותהא עדותן קיימת שכותבין בגט מהיום ודומה זה למאי דאמרי' בפ' הזהב אמר רב ששת בריה דרב אידי כמאן כתבי' האידנא במנא דכשר למקנייא ביה במנא לאפוקי מדרב ששת דאמר קונין

של שטר מוכיח : ולעלם לאפוקי מדבעא מיניה רבא מרב נחמן היום אי את אשתי ולמחר(אין) את אשתי מהו פי' המירה אע"ג דרב גופיה פסק הלכה כר' יוסי בפ' יש נוחלין הכא אמר לאפוקי מדר' יוסי משום דבעא לאפוקי נפשיה מפלוגתא ויש מי שאומר דהדר ביה מההיא ועקרה לדר' יוסי דלית הלכתא כותיה אף בשטרות ויש מי שאומר דלכתחלה לא עבדינן כר' יוסי ואי עבד כר' יוסי עבד ויש מי שאומר הלכה כר' יוסי בשטרות אבל לא בגיטין והנכון בעיני שזהו העיקר שחילוק יש בין שטרות לגיטין כדאמרן לעיל בפ' מי שאחזו במאי דתנן זה גיטיך אם מתי לא אמר כלום אמר רב הונא והולצת ולא מתיבמת ושקלינן וטרינן בה טובא ומסקינן דר' יוסי אמר זמנו של שטר מוכיח עליו בין בשטר שלאחר מיתה הוא בתוכו וכן בגט שהוא ע"פ אבל רב הונא פשיט ליה דבשטר הלכה כר' יוסי מפני שהתנאי שלאחר מיתה כתוב בתוכו וגם הזמן כתוב בתוכו אבל בגט שהזמן כתוב בתוכו והתנאי שלאחר מיתה אמר לה על פה מספקא ליה אי הלכה כר' יוסי בהא שיועיל זמנו של גט שהוא כתוב לתנאי דלאחר מיתה שהוא בפה ומ"ה אמר חולצת ולא מתיבמת ורב הונא דפסיק הלכה כר' יוסי מרב פשיטא ליה כדאמרי' התם א"ל הכי אמר רב הלכה כר' יוסי וכמו שרב הונא חולק בין גט לשטר דבשטר פסק הלכה כר' יוסי בגט לא ה"ה הכי נמי חולק רב אע"ג דפסק הלכה כר' יוסי בשטרות בגטין לא נראו לו דבריו ומ"ה אמרינן לאפוקי מדר' יוסי ולא ק' דידיה אדידיה והתקין שיכתבו בגיטין כך כדי שיהו רגילין להרגיל את ש"מ לומר כך בשעה שנותנו לה מהיום אם מתי אבל אם השכיב מרע לא אמר בפיו מהיום הכתיבה שאנו כותבין בתוך הגט מיומא דין אינה מועלת כלום דהא לר' יוסי כך מועיל זמן הגט כמו מהיום לרבנן ורב הונא ס"ל כר' יוסי ואפ"ה קאמר דלא מהני זמן שהוא ככתיבה לתנאי דלאחר מיתה שהוא בפה (והם) [וה"ה]הכי לרבנן אע"ג [illegible]

בפירות: דכשר לאפוקי מדשמואל דאמר קונין במורינא · למקניא לאפוקי מר' לוי דאמר קונין בכליו של מקנה ביה למעוטי מטבע שכל זה שאנו כותבין בשטרות הוא כדי להרגילם שלא יעשום בענין אחר שאם יעשום בענין אחר מה מועלת כתיבתם הלא הן מעידים שקר אלא ודאי העיקר הוא שהם יעשו כך ועל מה שעשו הם אנו מעידים · גם הנה בש"מ צריך לומר מהיום ואנו מעידים שכך אמר · והכי הוא משמעות דברי רב מדקאמר איך פלוני פטר ותריך והוא לשון עדות שמעידים העדים כי כך היה המעשה : גופו של גט שחרור הרי את בן חורין הרי את לעצמך אתקין רב יהודה בשטר זביני דעבדי עבדא מוצדק לעבדו ופטור ועטור מן חרורי ומן עלולי מלכא ומלכתא ורשם דאינש לית עילוהי מנוקה מכל מום ומכל שחין דנפיק ביה עד שצהר וחדת ועתיק פי' מוצדק לעבדו דינו פסוק לעבדות שאין שום ערעור במכירה זו ופטיר ועטיר מן חרורי פרוש ומופלג מכל חירות כמו הנפטר מרבו ועטור כמו עטרא שטר חלוקה רק דבמות לא סרו תרגומי' לא עטרא ומן ערורי מלכא ומלכתא פי' מערעור (ועלילות) המלך והמלכה שלא חטא שיהא מוכתב למלכות שאם היה מוכתב למלכות מקחו בטל כדאמרינן בהשוכר בבבא מציעא רושם סימן שעושין על העבדים כדאמרן במס' שבת [illegible] מאדם אחר חוץ מן המוכר הזה ומנוקה מכל מום ומכל שחין דנפיק ביה עד שצהר מכל שחין [illegible]

ודוקא כתב ידו ועד *אבל כתב סופר ועד לא ושמואל אמר אפי' כתב סופר ועד שהרי שנינו *כתב סופר ועד כשר ורב מי דמי התם תינשא לכתחילה הכא דיעבד ושמואל לא קשיא הא בספרא דמובהק והא בספרא דלא מובהק וכן אמר ר' יוחנן (כתב ידו שנינו) אמר ליה רבי אלעזר הרי יש עליו עדים אמר ליה אסיפא זימנין אמר רב תצא זימנין אמר רב לא תצא הא כיצד יש לה בנים לא תצא אין לה בנים תצא מתיב מר זוטרא בר טוביה *וכולן שהיו בהן ספק קידושין או ספק גירושין הרי אלו חולצות ולא מתיבמות כיצד ספק קידושין זרק לה קידושין ספק קרוב לה ספק קרוב לו זהו ספק קידושין ספק גירושין כתב בכתב ידו ואין עליו עדים יש עליו עדים ואין בו זמן יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד הרי זה ספק גירושין ואי אמרת לא תצא צרתה אתיא ליבומי תתיבם ואין בכך כלום חששא דרבנן היא לוי אמר לעולם לא תצא וכן אמר ר' יוחנן לעולם לא תצא וכן אמר להו ר' יוחנן לבני ר' חלפתא דמן *הונא הכי אמר אבוכון *לעולם לא תצא וקרצית שבעמיר אינה פוסלת במי חטאת מאי קרצית אמר אביי דידבתא דביני כיפי מתיב רב דניאל בר רב קטינא *כל העופות פוסלין במי חטאת חוץ מן היונה מפני שמוצצת ואם איתא ניתני חוץ מיונה וקרצית לא פסיקא ליה דגדולה לא פסלה וקטנה פסלה ועד כמה אמר ר' ירמיה ואיתימא ר' אמי עד כזית: ר' אלעזר אומר אף על פי וכו': *אמר רב יהודה אמר רב הלכה כר' אלעזר בגיטין כי אמריתה קמיה דשמואל *אמר אף בשטרות ורב סבר בשטרות לא והא קתני וגובה מנכסים משועבדים רבי אלעזר תרתי אמר ורב סבר כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא וכן אמר ר' יעקב בר אידי אמר ר' יהושע בן לוי הלכה כר' אלעזר בגיטין ורבי ינאי אמר אפילו ריח הגט אין בו ורבי ינאי לית ליה דר' אלעזר הכי קאמר לרבנן אפילו ריח הגט אין בו וכן אמר ר' יוסי בר' חנינא אמר ריש לקיש הלכה כרבי אלעזר בגיטין ור' יוחנן אמר אפילו ריח הגט אין בו לימא ר' יוחנן לית ליה דר' אלעזר הכי קאמר לרבנן אפילו ריח הגט אין בו שלח ליה ר' אבא בר זבדא למרי בר מר בעי מיניה מרב הונא הלכה כר' אלעזר בגיטין או אין הלכה אדהכי נח נפשיה דרב הונא אמר ליה רבה בריה הכי אמר אבא משמיה *דרבא הלכה כר' אלעזר בגיטין ורבותינו הבקיאין בדבר הלכה משום רבינו אמרו הלכה כר' אלעזר בגיטין דאמר רב חמא בר גוריא אמר רב הלכה כר' אלעזר בגיטין איכא דאמרי וחברינו הבקיאין בדבר הלכה ותלמידי רבינו משום רבינו אמרו הלכה כרבי אלעזר בגיטין דאמר רב חסדא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב הלכה כרבי אלעזר בגיטין וכן כי אתא רבין אמר ר' אלעזר אמר רב הלכה כרבי אלעזר בגיטין:

מתני' שנים ששלחו שני גיטין שוין ונתערבו נותן שניהם לזו ושניהם לזו לפיכך אבד אחד מהן הרי השני בטל חמשה שכתבו כלל בתוך הגט איש פלוני מגרש פלונית ופלוני פלונית והעדים מלמטה כולן כשרין וינתן לכל אחת ואחת היה כותב טופס לכל אחד ואחד והעדים מלמטה את שהעדים ניקרין עמו כשר:

גמ' מאן תנא אמר ר' ירמיה דלא כר' אלעזר דאי ר' אלעזר *כיון דאמר עדי מסירה כרתי הא לא ידעי בהי מינייהו קא מגרשה אביי אמר אפי' תימא ר' אלעזר אימא דבעי ר' אלעזר כתיבה לשמה נתינה לשמה מי בעי: חמשה שכתבו כלל כו': היכי דמי כלל היכי דמי טופס אמר רבי יוחנן זמן אחד לכולן זהו כלל זמן לכל אחד ואחד זהו טופס וריש לקיש אמר

אפילו

ודוקא כתב ידו ועד · הוא דאמרינן הולד כשר וכי תימא הא מרישא שמעינן לה דאפילו בלא שום עד הולד כשר אי לאו סיפא הוה אמינא היכא דאיכא עד אחד עם כתב ידו תינשא לכתחלה: דהא תנן · לקמן בפירקין: כתב סופר ועד כשר · כלומר כתב סופר וחתם עד אחד כשר: ורב · אמר לך מי דמי התם כשר לכתחילה משמע דהתם חתם סופר עם העד שניט כדמתרץ לה רבי ירמיה לקמן: ושמואל · לית ליה דרבי ירמיה אלא כתב סופר ולא חתם והייט טעם דכשר לכתחילה בספרא דמובהק ובקי בתורת גיטין ולא יכתבנו אלא אם שמע מפי הבעל: וכן א"ר יוחנן · כרב דאמר כתב ידו שניט אבל כתב סופר הולד ממזר: הרי יש עליו עדים · ר' אלעזר סבר דאמלטיתא קאי: זימנין אמר רב · בהני שלשה גיטין דמתני' אם ניסת תצא: יש לה בנים · קודם שנודע לנו שבגט הזה ניסת: לא תצא · שלא להוציא לעז ממזרות על בניה: וכולן · חמש עשרה עריות שאמרו שפוטרות צרותיהן מן החליצה אם היו בהן לבעליהן המת קידושי ספק או שגרשן לפני מותו גירושי ספק נמצאת צרתה ספק שהיא צרת ערוה ופטורה ספק שאינה צרת ערוה וזקוקה ליבם: הרי אלו · הצרות: חולצות · שמא זקוקה היא: ולא מתייבמות · שמא אינה זקוקה ונמצא נושא אשת אח שלא במקום מצוה: זהו ספק גירושין · דכיון דמדאורייתא כשר זקוקה צרתה ליבם: ואי אמרת לא תצא · אם ניסת בגט זה: אתי למימר · גט זה מעליא וצרתה לאו צרת ערוה היא ואתי ליבומה: ומשנינן תתיבם ואין בכך כלום · כלומר אי אתי ליבומה לא איכפת לן טולי האי דנגזור הא אטו הא דכיון דכשר מדאורייתא חששא דרבנן בעלמא היא ולאו צרת ערוה היא: לעולם לא תצא · ואפי' אין לה בנים: וקרצית שבעמיר כו' · ועוד שמועה זו אמר אביכם דקרצית הנמצאת בעמרים אינה פוסלת במי חטאת אם שתת מהן: מפני שמוצצת · ואינה מחזרת ממים שבפיה לחזור ולטפטף בתוך הכלי דתנן התם* שתתה מהן בהמה חיה ועוף פסולין מפני שמקיאים מפיהם לתוכן וכבר בטלו בפיהן מתורת מי חטאת: דידבתא · זבוב גדול כמין חגב: דביני כיפי · הנמצא בין העמרים: עד כמה · הויא קטנה ופסלה: עד כזית · ומכזית ומעלה הויא גדולה ולא פסלה: והלכה כר' אלעזר בגיטין · דעדי מסירה כרתי ואפילו פסולא דרבנן ליכא אבל לא בשטרות דכתיב בהן וכתוב בספר וחתום בירמיה (נג) בספר המקנה: אפי' בשטרות · דהתם עלה טובה קמ"ל מפני תיקון העולם: והא קתני · מתניתין: גובה מנכסים משועבדים · אם שטר הוא או גט זה גובה כתובה מנכסים משועבדים דתנן בכתובות (דף פט·) הוציאה גט ואין עמו כתובה גובה כתובתה: תרתי אמר · בגיטין ושטרות: ריח הגט · ליפסל בכהונה להחמיר וכל שכן להתיר: ורבותינו הבקיאין בדבר הלכה · הנך דמפרש ואזיל רב חמא בר גוריא: משום רביט · רב: חבריט · רב חסדא: **מתני'** שני גיטין שוין · בשמותיהן: הרי השני בטל · דלא ידעינן דמאן ניהו: טופס לכל אחד ואחד · בגמ' מפרש לה: את שהעדים נקרים עמו · הייט האחרון אבל עליונים פסולים שמא לא העידו אלא על האחרון: **גמ'** מאן תנא · דקתני דאיכא תקנתא בנותן שניהם לזו ושניהם לזו: דלא כר' אלעזר · אלא כר' מאיר הלכך כל אחת מהן מתגרשת בשלה שהרי בא לידה ועדיו חתומים בו ור' מאיר כיון דלא בעי עדי מסירה שפיר דמי דהא כל גיטין נמי מפחתמו העדים אין יודעין למי יתן: הא לא ידעי · עדי מסירה בהי מינייהו מיגרשא ואין זו נתינה לשמה מבוררת ורבי אלעזר כיון דחתימה לשמה לא בעי על כרחיך לשמה דכתיב בקרא אכתב ונתן קאי:

אפילו

ישׁ לה בנים לא תצא כו' · וא"ת מאי פריך לעיל הניחא למ"ד לא תצא אלא למ"ד תצא מאי איכא למימר ומאי קושיא נימא דבשלום מלכות אפילו יש לה בנים תצא וי"ל דבשלום מלכות נמי כיון דלרבנן הולד כשר יש לה בנים לא תצא:

זרק לה קדושין ספק קרוב כו' · בפ' ד' אחין (יבמות ל:) דייק ואיט בגירושין ספק קרוב לו כו' לא קתני ומפרש לה:

כל העופות פוסלין במי חטאת · טעמא משום שהאי חיותו בכלי אבל משום מלאכה אין נפסל אחר קידוש כדאמרינן בספרי ובמס' פרה (פ"ד מ"ד) ומיהו משום היסח הדעת נראה דנפסלין לאחר קידוש ובמקום אחר הארכתי:

וליתכשר

עין משפט
נר מצוה

מט א מיי' פ"א מהל' גירושין הלכה יד סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קל סעיף כ:

נ ב מיי' פ"ו מהל' יבום הל' ז סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קעג סעיף ו:

נא ג מיי' פ"א מהל' גירושין הל' יד ופ"י הלכה ב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קכו ס"א וסי' קנ ס"א:

נב ד מיי' פ"ט מהל' פרה אדומה הל' יב סמג עשין רלג:

נג ה מיי' פי"א מהל' מלוה ולוה הל' ב סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' מ סעי' ב וסי' נא סעי' ז:

[וע' תוספות פסחים יח. ד"ה בטלו]

נד ו מיי' פ"ג מהל' גירושין הל' יב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלב סעיף ג:

נה ז מיי' פ"ד מהלכות גירושין הל' יח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קל סעי' ט:

נו ח מיי' פ"א מהלכות גירושין הל' יח סמג שם טוש"ע שם סעיף ו וסימן קלג סעיף א:

נז ט מיי' שם פ"ד הל' יח סמג שם טוש"ע שם סי' קל סעי' ט:

מסורת הש"ס

[לעיל טו: עא. לקמן פז:]

יבמות לג:

[לעיל ד:] כתובות נח.

[עי' תוס' לעיל ד: ד"ה דקי"ל]

[פרה פ"ט מ"ג]

[לעיל עז: וש"נ ועי' תוס' לעיל ד: ד"ה דקי"ל ותוס' כד: ד"ה לאיתו]

תוספות רי"ד

אותו חולי עתידין לצאת הלכך אע"פ שלא היו השחינים עליו בעת שמכרו כיון שיצאו בו עד ב' שנים איגלי מילתא שכבר היה נולד החולי בגופו מקודם לכן ולא היה ניכר לבני אדם ומאז היה המקח טעות: מתני' ג' גיטין פסולים ואם נשאת הולד כשר כתב בכתב ידו ואין עליו עדים יש עליו עדים ואין בו זמן יש בו זמן ואין עליו אלא עד אחד הרי אלו ג' גיטין פסולים ואם נשאת הולד כשר ר' אלעזר אומר אע"פ שאין עליו עדים אלא נתנו לה בפני עדים כשר וגובה מנכסים משועבדים שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם: פי' כתב בכתב ידו שהוא כק' עדים הולד כשר ולכתחלה פסול דלמא אתיא לאינסובא בכתב ידי סופר דעלמא בלא עדים וסתם מתניתין ר' מאיר הוא דבעי עדי חתימה יש עליו עדים ואין בו זמן הוא פסול מדרבנן גזירה משום בת אחותו או משום פירי הלכך לכתחלה לא תנשא בו ואם נשאת הולד כשר יש בו זמן ואין עליו אלא עד אחד גם זה פסול מדרבנן כדמפרש לקמן ור' אלעזר מכשיר אע"פ שאין עליו עדים כלל דקסבר עדי מסירה כרתי ולא בעי עדי חתימה ומקשה והא ליכא גיטין דפסולין לכתחלה והולד כשר והאיכא גט ישן התם אי נתגרשה בו לא תצא הכא באלו ג' גיטין אע"פ שהולד כשר תצא הניחא למ"ד לא תצא אלא למ"ד לא תצא מאי איכא למימר פי' פלוגתא דאמוראי היא לקמן בשמעתין: התם בגט ישן אם נתגרשה בו תנשא לכתחילה הכא לכתחילה לא תנשא ואם נישאת לא תצא · והאיכא גם קרח התם הולד ממזר הכא הולד כשר הניחא לר' מאיר אלא לרבנן מאי איכא למימר התם אפילו לרבנן תצא הכא לא תצא: והא איכא שלום מלכות התם הולד ממזר הכא הולד כשר · הניחא לר' מאיר אלא לרבנן מאי איכא למימר התם אפילו לרבנן תצא הכא לא תצא: יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד' אמר רב ל"ש אלא דוקא כתב ידו ועד אחד אבל כתב סופר ועד לא' פי' דלא תימא כיון דאיכא כתב ידו סגי לן בעד א' ולכתחלה כשר אלא אף זה פסול מדרבנן: ושמואל אמר אפילו כתב סופר ועד כשר שהרי שנינו כתב סופר ועד כשר' ורב מי דמי התם תני כשר ותנשא בו לכתחילה הכא דיעבד אלא חתם סופר שנינו אבל לעולם בכתב סופר ועד פסול ושמואל אמר לא ק' הא בספרא מובהק הא בספרא דלא מובהק פי' אם היה הסופר מובהק ובקי לכל העיר מועלת כתיבתו כמו החתימה עצמה וכשר לכתחלה דאמרינן בודאי הסופר שכתב הגט הוא היה עד שני אבל אם הסופר אינו מובהק סברו העולם כיון שאינו חתום לא היה כשר לעדות דשמא עבד או אשה או א' מקרובי האשה כתבו שאינו כשר לעדות ולא יתקיים הגט זה אלא בעד א' ואתו לאכשורי כר' בגיטין: וכן א"ר יוחנן כתב ידו שנינו וקי"ל דרב ושמואל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן כ"ש הכא דקאי רב כר' יוחנן וכתבא דספרא לא מהני מידי: הרי אלו ג' גיטין פסולין וזמנין אמר רב תצא וזמנין אמר רב לא תצא הא כיצד יש לה בנים לא תצא אין לה בנים תצא: ולוי אמר לעולם לא תצא וכן אמר ר' יוחנן לעולם לא תצא

מפני תיקון העולם שמא האשה לא תנשא עכשיו ועדי מסירה ימותו או ילכו להם למדינת הים ולכשתבוא האשה להנשא בגט זה שאינו חתום לא נאמין לה שהבעל כתבו ונתנו לה דדילמא היא כתבה לגט אבל אם הגט חתום עדי הגט מוכיחים שהבעל כתבו וחתמו שבלי רשותו לא היו העדים חותמין ובודאי בעד' הבעל חתמוהו ואחרי שעתה יוצא מיד האשה בודאי הבעל נתנו לה ולא חיישינן שמא כתב ליתן ולא נתן ונפל ממנו ומצאתו כי היכי דאמרי' בכל שטר מלוה דנפיק מתותי יד המלוה או שטר מכר דנפיק מתותי ידא דלוקח אלא ודאי הבעל נתנו לידה וכשנתנו לה בכשרון נתנו לה בפני עדי מסירה והילכך נאמנת האשה לומר בפני פלוני ופלוני נתנו לי והלכו להם למדינת הים אבל ב)מכיון שנתן לה בעלה הגט אינה מוציאה עדי מסירה בבעל דאמר' בינו לבינה נתנו לה · אמר רב יהודה אמר רב הלכה כר' אלעזר בגיטין כי אמריתה קמיה דשמואל אמר אף בשטרות: ורב סבר בשטרות לא והא קתני וגובה מנכסים משועבדים ר' אלעזר תרתי אמר ורב סבר כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא וקי"ל הלכה כשמואל בדיני: מתני' ב' ששלחו ב' גיטין שוין ונתערבו נותן שניהם לזו ושניהם לזו לפיכך אם אבד א' מהן הרי השני בטל · ה' שכתבו כלל בתוך הגט איש פלוני מגרש פלונית ופלוני פלונית והעדים מלמטה כשרים ונותן לכל אחד ואחד: היה כותב טופס לכל אחד ואחד והעדים מלמטה את שהעדים נקראים עמו כשר: ה"ד כלל וה"ד טופס א"ר יוחנן זמן אחד לכולן זהו כלל זמן לכל אחד ואחד זהו טופס וריש לקיש אמר

תוספות רי"ד

תצא וכן הלכה: ר' אלעזר אומר וכו' וגובה האשה כתובתה בגט זה מנכסים משועבדים שאין העדים חותמין וכו' פי' ר' אלעזר לא בעי עדי חתימה כלל כיאם עדי מסירה כיון שנתנו לה בינו לבינה אע"פ שיש שם עדי חתימה אינו כלום דעדי מסירה כרתי ולמה נהגו העולם להחתים עדים בגט אלא

הגהות: א) נראה דצ"ל ובודאי שע"פ דברי הבעל התמוהו וכו' · ב) אולי צ"ל אבל בלא עידי חתימה אפילו ידוע שנתן לה בעלה הגט ואינה מגיעה עידי מסירה אינה מגורשת וכו'

גליון הש"ס בתוס' ונתערבו נותן שניהם · [illegible]

אפילו זמן אחד לכולן נמי הוי טופס אלא היכי דמי כלל דכתב אנו פלוני ופלוני גירשנו נשותינו פלונית ופלונית מתקיף לה רבי אבא לר' יוחנן דאמר זמן אחד לכולן זהו כלל ליחוש דלמא כי חתמו סהדי אבתרא הוא דחתימי מי לא *תניא [א]עדים חתומין על שאילת שלום בגט פסול חיישינן שמא על שאילת שלום חתמו לאו איתמר עלה א"ר אבהו [ב]לדידי מפרשא לי מיניה דרבי יוחנן שאלו פסול ושאלו כשר ה"נ [ג]דכתיב ביה פלוני ופלוני ופלוני ותו לרבי יוחנן דאמר זמן לכל אחד זהו טופס מאי איריא משום טופס ותיפוק ליה דהוה ליה נכתב ביום ונחתם בלילה א"ל מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי הכי אמרינן משמיה דרבי יוחנן [ד]דכתיב בהו בחד בשבא בחד בשבא א"ל רבינא לרב אשי לריש לקיש דאמר זמן אחד לכולן נמי טופס הוי (א) והיכי דמי כלל דכתיב ביה הכי אנו פלוני ופלוני גירשנו נשותינו פלונית ופלונית נמצאו שתי נשים מתגרשות בגט אחד והתורה אמרה וכתב לה *[ה]ולא *לה ולחברתה [ו]דהדר כתב פלוני גירש פלונית ופלוני גירש פלונית א"ל רבינא לרב אשי ומאי שנא מהא *דתניא הכותב כל נכסיו לשני עבדיו קנו ומשחררין זה את זה ולאו אוקימנא בשני שטרות תניא כוותיה דר' יוחנן תניא כוותיה דריש לקיש תניא כוותיה דר' יוחנן חמשה שכתבו בתוך הגט איש פלוני מגרש פלונית ופלוני פלונית ופלוני פלונית וזמן אחד לכולן והעדים מלמטה כולן כשרים ותנתן לכל אחת ואחת זמן לכל אחד ואחד והעדים מלמטה [ז]את שהעדים נקראים עמו כשר ר' יהודה בן בתירא אומר אם יש ריוח ביניהן פסול ואם לאו כשר שאין זמן מפסיקן תניא כוותיה דריש לקיש חמשה שכתבו כלל בתוך הגט אנו פלוני ופלוני גירשנו נשותינו פלונית ופלונית פלוני גירש פלונית ופלוני גירש פלונית וזמן אחד לכולן והעדים מלמטה כולן כשרין ותנתן לכל אחת ואחת זמן לכל אחד ואחד וריוח לכל אחד ואחד והעדים מלמטה את שהעדים נקראין עמו כשר ר"מ אומר אע"פ שאין ריוח ביניהם פסול שהזמן מפסיקן וריש לקיש מאי איריא זמן לכל אחד ואחד הא אמר זמן אחד לכולן נמי טופס הוי הני מילי היכא דלא ערבינהו מעיקרא אבל הכא דערבינהו מעיקרא אי פליג להו זמן אין אי לא לא:

מתני' [ח]שני גיטין שכתבן זה בצד זה ושנים עדים עברים באים מתחת זה לתחת זה ושנים עדים יונים באים מתחת זה לתחת זה את שהעדים הראשונים נקראין עמו כשר *עד אחד עברי ועד אחד יוני ועד אחד עברי ועד אחד יוני באין מתחת זה לתחת זה שניהם פסולין:

גמ' [ט]וליתכשר האי בראובן והאי בבן יעקב עד דהא תנן בן איש פלוני עד כשר דכתב ראובן בן אקמא ויעקב עד אבתרא וליתכשר האי בראובן בן וליתכשר האי ביעקב עד דהא תנן איש פלוני עד כשר [י]דלא כתב עד ואיבעית אימא [כ]לעולם דכתב עד ודידעינן בהא חתימה דלאו דיעקב הוא ודלמא

רש"י

אפילו זמן אחד לכולן נמי הוי טופס · לכל אחדואחד לפסול העליונים (*א"כ כי כתבו איש פלוני מגרש פלונית ופלוני פלונית) הואיל והזכיר שם איש ואשה יחד לכל אחד ואחד הוי כל חד גט לעצמו ונמצא אחרון מפסיק בעדות ואין עדים מעידים אלא עליו: לר' יוחנן דאמר כו' · הואיל וכל איש ואשה נכתבים לבד לבד אמאי כולן כשרים: על שאילת שלום חתמו · ולא על הגט: שאלו · בשלומו: פסול · דהוי מלתא באפי נפשיה ומפסקת: זמן לכל אחד ואחד · קא סלקא דעתין ביום שנכתב זה לא נכתב זה: מאי איריא · דמפסלי עליונים משום דאין העדים נקראים עמם: ותיפוק ליה · דהוו כולהו בר מבתרא נכתבו היום ונחתמו לאחר זמן שהרי לא חתמו העדים עד שנכתב האחרון נחתם בלילה לאו דוקא אלא משום לישנא דמתני' נקט ליה דתנן בפרק שני (לעיל יז·) נכתב ביום ונחתם בלילה פסול וכ"ש למחר או ליומא אוחרא: בחד בשבא · גירש פלוני פלונית והדר כתב בחד בשבא גופיה גירש פלוני פלונית דהשתא לא מיפסלי קמאי אלא משום הפסקה: דהדר כתב הכי כו' · דהוו להו כל חד באפי נפשיה ומיהו אהני לישני קמאי לאשמועינן שהעדים ידעו בכל הגיטין הללו: ומאי שנא הא מהא דתניא כו' · ועבד גמר לה לה מהאי ולא פסלינן להו משום ולא לה ולחברתה (ב) שמחרר שניהם בבת אחת ודמי לקמייתא דריש לקיש אנו פלוני ופלוני גירשנו נשינו פלונית ופלונית ואמאי בעי למיהדר ומכתב פלוני גירש פלונית ופלוני פלונית הא הכא כתב כל נכסי לפלוני ופלוני עבדי וקתני קנו כל הנכסים ונמצא כל אחד חציו בן חורין וחציו עבד לחברו ומשחררים זה את זה חלקיהן: ולאו אוקימנא · בפרק השולח גט: בשני שטרות · שכתב בשטר כל נכסי לפלוני עבדי ובשטר השני כל נכסי נתונים לפלוני עבדי ומסרן לכן בבת אחת שלא קדם זה לזה הלכך קנו שניהם דהאי אמר כולהו דידי והאי אמר כולהו דידי: איש פלוני כו' · הייגו כרבי יוחנן דלא קתני אנו פלוני ופלוני גירשנו כו': ולריש לקיש · אמאי קתני בהך דמסייעא ליה זמן לכל אחד ואחד כו' את שהעדים נקראין עמו כשר בלאו זמן לכל אחד ואחד נמי פסילי עליונים: אבל הכא דערבינהו מעיקרא · דהא דקתני זמן לכל אחד ואחד כגון דכתב הכי כדקתני רישא אנו פלוני ופלוני גירשנו נשינו פלונית ופלונית פלוני גירש פלונית באחד בשבת ופלוני גירש פלונית באחד בשבת דכיון דערבינהו מעיקרא אי לא הדר אפסקינהו בזמן לא מיפסקי: **מתני'** שני גיטין שכתבן זה בצד זה · ברוחב המגילה: שנים עברים באים מתחת הראשון לתחת השני שם העד תחת הראשון ושם אביו תחת השני וכן עד שני תחתיו וחזרו וחתמו תחתיהן שני ישראלים יונים הדרים בארץ יון ובלשון יונית כדרך הזו אבל חתימת היונים אינה נקראת כחתימת העברים שכשהיוני חותם יוסף בן שמעון בידוע ששמו שמעון בן יוסף שכך מתפרשת חתימתן יוסף בן שמעון כלומר בנו של יוסף שמעון ונמצא שם העד חתום על גט שני ושם אביו חתום על הראשון הלכך על כרחיך היונים תחת השני חתמו כזה*: את שהעדים הראשונים נקראים עמו כשר · אם העבריים חתומים למעלה הימיני כשר ואם היונים חתומים למעלה השמאלי כשר ובגמרא פריך אידך אמאי מיפסל: עד אחד עברי ועד אחד יוני ועד אחד עברי ועד אחד יוני באים מתחת זה לתחת זה · עד עברי ועד יוני באים מתחת גט הימין לתחת גט השמאל ועד עברי ועד יוני עוד תחתיהן באין מתחת השמאל לתחת גט הימין כגון שהיוני הראשון חתם תחת השמאלי יוסף (ג) *בסוף שיטה וחזר וחתם בן שמעון בראש שיטה שניה תחת הימיני נמצא שמו תחת הימיני דהכי מיפרשא חתימה דידהו בנו של יוסף שמעון נמצא שמתחת גט הימין בא לתחת גט השמאל שם אביו על הימין והעברי השני חתם שמו תחת גט השמאלי בסוף שיטה ושם אביו תחת הימיני בראש שיטה שתחתיה [שלא כדרכו] נמצא בא מתחת גט שני לתחת גט ראשון והיוני השני חתם תחתיו כדרכו בשיטה אחת יהללאל בן תחת הראשון ונפתלי תחת השני נמצא שמו חתום על השני · שניהם פסולים · ובגמרא מפרש טעמא: **גמ'** וליתכשר קמא בראובן ובתרא בבן יעקב עד · ויוכשרו שניהם על ידי שני עדים ראשונים: דהא תנן · במתניתין בפירקין: וליתכשר האי בראובן בן · דמשמע אני בנו של ראובן כדרך פירוש חתימת היונים וזה שחתם תחת השני איש אחר היה ושמו יעקב: דלא כתיב עד · ומתניתין דוקא נקט איש פלוני עד דהיכא דלא חתם פלוני בן פלוני בעינן עד: דלאו יעקב הוא · אלא (ד) של זה בנו היה: ודלמא

בכך לירת		בכך לירה	
ראובן	בן	יעקב	עברי
• • •	• •	יוסף	יווני
בן	שמעון	קהת	עברי
בן	לוי	• •	• •
יהללאל	בן	נפתלי	יווני

תוספות

וליתכשר האי בראובן והאי בבן יעקב עד · תימה לר"י היכי ליתכשר בראובן הא לא תנא אלא איש פלוני עד כשר אבל איש פלוני בלא עד לא ואור"י דפשיטא ליה דראובן קאי אבן יעקב עד דבתריה והוי כאילו כתב בהדיה דראובן עד:

וליתכשר האי בראובן בןוהאי ביעקב עד · פירש בקונטרס דראובן בן משמע אני בנו של ראובן כדרך פירוש חתימת יונים וזה שחתם תחת השני איש אחר היה ושמו יעקב ולפירושו צפי' שחתם כחתימת יונית בחנס פירש שיעקב הוא איש אחר שיוכל לפרש הוא יעקב הוא עצמו בן ראובן ופירוש דחוק לומר שהעברי חתם כדרך חתימת יונים ונראה לפרש דראובן בן דקאמר הוא בן יעקב ולא חש ראובן לכתוב שם יעקב אביו לפי שהוא כתוב וחתום על גט שני ונקרא יפה ראובן בן יעקב:

דידעינן ביה בהאי חתימת ידא דלאו דיעקב · משמע דבסתמא היה לנו לתלות ביעקב אע"ג דבעי קיום חותמין מסתמא השליח שאומר בפני נכתב וכו' מכיר חתימת ידו אי נמי איכא למימר דמיירי בא"י דאין צריך קיום חותמין כיון שאין עליו עוררים:

ודלמא

עין משפט נר מצוה

נח א ב מיי' פ"ד מהל' גירושין הל' כה סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קל סעיף ג:

נט ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ט ובהג"ה:

ס ד ה ו מיי' שם הל' יט טוש"ע שם ובסע"י:

סא ז טוש"ע שם סעיף ט:

סב ח ט מיי' שם הל' כא טוש"ע שם סעיף ח:

סג י מיי' שם טוש"ע שם סעיף יב:

סד כ מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח:

מסורת הש"ס

א) [בשאלתות ליתא לכל זה].

ב) קשו' [תוספ' פ"ו]

ג) [קדושין יד·]

ד) לעיל מב·

ה) [פ' תוס' עירובין סח: ד"ס ורבנן ותוס' לעיל כא: ד"ה בכתיבה]

ו) [תוספות על זה לקמן ע"ב]

ז) ס"א ברמ"ס

הגהות הב"ח

(א) גמ' טופס הוי אלא היכי דמי: (ב) רש"י ד"ה ומאי שנא וכו' כשמחרר: (ג) ד"ה עד אחד עברי וכו' תחת השמאלי יוסף בן בסוף שיטה וחזר וחתם שמעון כצ"ל: (ד) ד"ה דלאו יעקב הוא אלא בנו של זה היה:

תוספות רי"ד

אפילו זמן אחד לכולן זהו טופס · ת"ד כלל דכתיב ביה הרי אנו פלוני ופלוני גרשנו נשותינו פלונית ופלונית' מתקיף לה ר' אבא לר' יוחנן דאמר זמן אחד לכולן זהו כלל ליחוש כי חתימי שהדי אבתרא הוא דחתימי פי' הואיל וכל שם איש ואשה נכתבים לבד דילמא דעדים אבתרא חתימי ולא אכולהו מי לא תניא עדים החתומים על שאלת שלום בגט חיישינן שמא על שאלת שלום חתמו ולאו מי איתמר עלה א"ר אבהו לדידי מיפרשא לי מיניה דר' יוחנן שאלו פסול ושאלו כשר הכא נמי דכתיב ביה איש פלוני גירש פלונית ופלוני פלונית ופלוני פלונית פי' שהוא"ו מוסיף על ענין ראשון ומחבר את כולן ואכולהו משהדי: ותו לר' יוחנן דאמר זמן לכל אחד זהו תופס מאי איריא משום תופס תיפוק לי דהוה ליה נכתב ביום ונחתם בלילה פי' דקס"ד שביום שנכתב זה לא נכתב זה וכולהו הוו נכתבו ביום ונחתמו לאחר זמן א"ל מר קשישא בריה דרב אידי לרב אשי הכי אמרינן משמיה דר' יוחנן דכתיב ביה הכי בחד בשבא בחד בשבא בחד בשבא א"ל רבינא לרב אשי לר"ל דאמר ת"ד כלל דכתב ביה הכי אנו פלוני ופלוני ופלוני גירשנו את נשותינו פלונית ופלונית ופלונית נמצאו ב' נשים מתגרשות בגט אחד והתורה אמרה וכתב לה ולא לה ולחברתה דהדר נכתבים פלוני גירש פלונית ופלוני פלונית ופלוני פלונית וקי"ל ר"ל ור'

רבינו חננאל

ירדן: הלכה כר' יוחנן: **מתני'** ב' גיטין שכתבן זה בצד זה ושני עדים עברים באין מתחת זה לזה ושני עדים יונים באין מתחת זה לזה את שהעדים הראשונים נקראין עמו כשר · עד א' עברי ועד א' יוני באין מתחת זה לתחת זה שניהם פסולין · פי' ב' גיטין שכתבן זה בצד זה לרוחב המגילה א' מימין וא' משמאל · ושני עדים עברים באין מתחת זה לתחת זה וכו' וב' עדים עברים חתומים בלשון קודש והיו חתומים מתחת זה לתחת זה שלא היו חתומים שמם ושם אבותם תחת גט אחד כמו שעושין כל העדים החותמים תחת כל גט וכל שטר אלא כתבו שם תחת גט הימיני ושם אבותם תחת השמאלי וכן השני כתב יוסף תחת הימיני בן שמואל תחת השמאלי נמצאת החתימות מושכות מגט זה לגט זה שמותם כתבו תחת הימיני ושמות אבותיהם תחת השמאלי ועוד חזרו וחתמו תחתיהן שני ישראל יונים הדרים בארץ יון ולא חתמו בלשון קודש אלא בלשון יונית והיתה חתימתן נמי מושכת מתחת הימיני לתחת השמאלי ומנהג היונים הוא בשמותם ראובן בן יעקב [יעקב] הוא שם העד וראובן הוא שם האב שכך מתפרש ראובן מי הוא בני יעקב והתמו שני היונים כך תחת העברים דן בן נפתלי גד בן אשר דן בן היה כתוב תחת הימיני ונפתלי תחת השמאלי ומתפרש נפתלי בן דן וכן השני גד בן היה כתוב תחת הימיני ואשר תחת השמאלי נמצא עכשיו שני עברים החתומים תחת הימיני ושני עדים יונים החתומים תחת השמאלי את שהעדים הראשונים נקראים עמו כשר · דהייגו הימיני שהעברים נקראים עמו וקורא אותן ראשונים לפי סדר המשנה דתני שני עדים עברים ושני עדים יונים תם השמאלי שהעדים נקראים עמו פסול ·

וסקשת

ודלמא בשמא דאבוה חתים ולא שביק איניש שמיה וחתים שמא דאבוה ודילמא סימנא שוייה דהא *רב צייר כוורא רבי חנינא חרותא רב חסדא סמ"ך רב הושעיא עי"ן רבה בר רב הונא צייר מכותא לא חציף איניש לשויי לשמא דאבוה סימנא וליתכשר האי בשני עדים עברים וליתכשר האי בשני עדים יונים דתנן גט שכתבו עברית ועדיו יונית יונית ועדיו עברית כשר וכ"ת כיון דמופלג בשני שיטין לא *והאמר חזקיה מלאהו בקרובים כשר הא תני זעירי שניהן כשרין ותנא דידן דלמא *גונדלית חתים וכולהו אחד הוא דחתימי: עד אחד עברי ועד אחד יוני: וליתכשר האי בעד אחד עברי ועד אחד יוני והאי בעד אחד עברי ועד אחד יוני דהא תנן עד אחד עברי ועד אחד יוני כשר הא תני זעירי שניהם כשרים ותנא דידן דלמא גונדלית חתים ותלתא אחד וחד אחד:

מתני' שייר מקצת הגט וכתבו בדף השני והעדים מלמטה כשר חתמו עדים בראש הדף (א) *מן הצד או מאחריו בגט פשוט פסול [ד]הקיף ראשו של זה בצד ראשו של זה והעדים באמצע שניהם פסולין סופו של זה בצד סופו של זה והעדים באמצע את שהעדים נקרין עמו כשר ראשו של זה בצד סופו של זה והעדים *באמצע את שהעדים נקרין בסופו כשר גט *שכתבו עברית ועדיו יונית יונית ועדיו עברי' עד אחד עברי ועד אחד יווני (ב) *כתב סופר ועד כשר *איש פלוני עד כשר בן איש פלוני עד כשר איש פלוני בן איש פלוני ולא כתב עד כשר *וכך היו נקיי הדעת שבירושלים עושין כתב חניכתו וחניכתה כשר:

גמ' וליחוש דלמא הני תרי גיטי הוו ואיתרמי ליה זמן דקמא ועדים דבתרא וגזייה לזמן דבתרא ועדים דקמא א"ר אבא אמר רב כשיש ריוח מלמטה ודלמא זמן דבתרא מיגז גזייה כדא"ר אבא א"ר כשיש ריוח מלמטה

הבא

ודלמא בשמא דאבוה חתים · די"ל לנו לתלות ולהכשיר כיון שחתם אביו תחת גט השני : **ודלמא** סימנא שוייה דהא רב צייר כו' · אע"ג דהתם בעו לאפקועי לשמייהו בדיסקי מעיקרא כדאמר בגט פשוט (ב"ב קסא:) ובהשולח (לעיל לו.) הכא יש להכשיר אע"ג דלא אפקע בשטר מעיקרא כיון ששמו חתום תחת גט הראשון: **דהא** תנן גט שכתבו עברית ועדיו יונית וכו' · אבל מגופיה דמתני' לא מייתי דקתני את שהעדים הראשונים נקראים עמו כשר ולא מפליג בין כתבו שוה לעדיו לאינו שוה דאיכא לדחויי דבכתבו שוה לעדיו איירי : **עד** אחד עברי ועד אחד יווני באין מתחת זה לתחת זה שניהם פסולין · פירש בקונטרס על כל גט חתום עברי ויווני ולפירושו נראה דגרסינן עד אחד עברי ועד אחד יווני באין מתחת זה לתחת זה ועד אחד עברי ואחד יווני באין מתחת זה לתחת זה שניהם פסולים ובגמ' גרים וליתכשר האי בעד אחד עברי ועד אחד יווני והאי בעד אחד עברי ועד אחד יווני ועל אותן שנפרשים במיירי שהעדים חותמים כדרכם כל חתימה בשיטה אחת הקשה בקונטרס א"כ לא משכחת עברי חתום על השני ומתני' פלגינהו עברי ויווני לזה ועברי ויווני לזה ועוד דבגמ' פריך וליתכשר האי בעברי ויווני והאי בעברי ויווני ור"ת מפרש שיש לייסב שכל חתימה מכוונת בשיטה אחת ולא גרסינן במתני' אלא עד אחד עברי ועד אחד יווני ועד אחד עברי ועד אחד יווני באין מתחת זה לתחת זה ולא גרסינן מתחת זה וכו' עד לסוף ובגמ' נמי לא גרסינן אלא ולתכשר האי בעד אחד עברי ועד אחד יווני ותו לא והכי פירושו *לא מיבעיא אי לא חיישינן לגונדלית דאז יש להכשיר שניהם הראשון בשני עברים והשני בשני יוונים אלא אפילו חיישינן לגונדלית ואי אפשר להכשיר שניהם קשה מיהא ליתכשר בעד אחד עברי [כדרכו] ואחד יווני [גונדלית] והוה מצי למימר דקמא מיהא ליתכשר בכולהו דכולהו קיימי עליה אלא שלא הוצרך להכשיר הראשון אלא בעברי ויווני ומשני דהא דידן דחייש לגונדלית פוסל שניהם דחייש דלמא חתמו תלתא אחד וחד אחד עברי הראשון אקמא ועברי השני ושני יוונים אשני וחתם עברי השני גונדלית או יווני הראשון חתם גונדלית אקמא עם שני עברים ויווני האחרון אשני : **התמו** עדים בראש הדף · וא"ת אמאי איצטריך למתני סיפא הקיף ראשו של זה בצד ראשו של זה דשניהם פסולין היינו בראש הדף וי"ל דאיצטריך למיפסל גגו של עדים כנגד גגו של כתב למאי דמסקינן בגמ' דלא איירי ברמי כי עיברא דמהכא לא שמעינן אלא שרגלי חתימת עדים כנגד גג הכתב אע"פ דהא נמי שמעינן מסיפא איכא למימר דאיצטריך הך דהכא משום דהוה אמינא הך דשניהם פסולין היינו משום דכי היכי דלא קיימי אהאי לא קיימי נמי אהאי אבל הכא דאין כאן אלא גט א' א"כ ודאי קיימא עליה חתימה זו וסיפא דסיפא דראשו של זה בצד סופו של זה איצטריך לאשמעינן דלא פסלי מטעם דכי היכי דלא קיימי אהאי לא קיימי אהאי ולר"י דגרס מעיקרא סופו של זה בצד סופו של זה לא הוה צריך סיפא דסיפא אלא דכל גווני משמיענו ויש ספרים דלא גרסי לה ובגמ' נמי לא מייתי לה : **וניחוש** דלמא תרי גיטי הוו · ולעיל נמי חיישינן לגונדלית ופסיל אע"ג דלעיל תלינן להכשיר דפריך וליתכשר האי כו' התם משום דאיכא רגלים לדבר שחתם שם אביו תחת הגט השני אם כן עליו נמי חתם :

הכא

ודלמא בשמא דאבוה חתום · על השני ועל שניהם חתם : צייר טורא · בחרימת ידו ולא היה כותב שמו : חרותא · ענף של דקל : מכותא · נס שפורשין עליו וילון של ספינה : שכתבו · כתב שלו : וכי תימא כיון דמופלג · חתימת עדיו שני שיטין מכתבו אותן שיטין שחתמו בהן הבאין מתחת הראשון שמות אבותיהן הו לא מיתכשר דתניא בגט פשוט* הרחיק את העדים מן הכתב שני שיטין פסול : והאמר חזקיה · התם : מילאהו · לאותו אויר בקרובים כשר דלא קפדינן אלא אאוירא ואל תתמה שהרי אויר פוסל בשלשה בסוכה שכך פסול פוסל בארבעה : והתני זעירי · בהנך תרי גיטי דמתני' שניהם כשרין : ותנא דידן · דפסל אחרון קסבר דלמא גונדלית חתום היוונים כלומר שלא כמנהגם אלא כדרך העברים חתמו : כולהו אחד · כונן על ראשון כל שלא כמנהגן קרי גונדלית וראיתי בתשובת הגאונים אדם המשתמש ביד השמאלית קורין לו במקומו גונדליא לפי שמשנה מסדר המשתמשין: וליתכשר האי בעד אחד עברי ועד אחד יווני והאי בעד אחד עברי ועד אחד יווני גרסינן : דלמא גונדלית חתים · בהני יוונים חיישינן דלמא גונדלית חתים חד מינייהו שמא יוני הראשון חתם כסדר העברי שחתם למעלה הימנו שמו תחילה ואח"כ שם אביו ונמצא שעל השני הוא חתום ועברי שני ראשון שעל השני חתום ויון אחרון חתם כמנהגו ונמצא שלשה על השני ואין על הראשון אלא אחד או שמא יון ראשון כדרכו חתם ויון שני אחרון חתם גונדלית כמה שראה עברים חותמים ונמצאו שני היוונים ועברי ראשון חתומין על הראשון ואין על גט שני אלא אחד הלכך שניהם פסולין הכל פותרין אותה בשיטה אחרת שכל העדים חתמו כל אחד שמו ושם אביו בשיטה אחת מתחת ראשון לשני כמו שפירשתי שני עדים עברים ושני עדים יוונים השנויים ראשונה במשנה ואי אפשר לייסבה כלל ומתניתין לא דייקא הכי דא"כ לא משכחת עברי חתום על השני ומתני' מיפלג פלגינהו עברי ויווני לזה ועברי ויווני לזה ובגמ' נמי פריך וליתכשר האי בעד אחד עברי ועד אחד יווני והאי בעד אחד עברי ועד אחד יווני אלמא כל כנזה דלא אמרינן גונדלית חתים הויא חתימה דידהו עברי ויווני על זה ועברי ויווני על זה : **מתני'** בדף השני · שאלו ברוחב המגילה שקורין בלשונו קולומי"ל : מן הצד · בגליון של ימין הגט או בגליון השמאלי : או מאחוריו · בגט פשוט שתקנו עדיו להיות בתוכו : הקיף · חיבר זה אצל זה כמו אין מקיפין שתי חביות (ביצה דף לב:): שניהם פסולין · שאין נקרים החתימה לא עם זה ולא עם זה : סופו של זה בצד סופו של זה את שהעדים נקראין עמו · שגג חתימת העדים כלפיו כדרך החותמין כשר : ראשו של זה בצד סופו של זה את שהעדים נקרין בסופו · שגג חתימה כלפי סופו ולא שרגלי חתימה כלפי ראשו : וכך היו נקיי הדעת · נוהגין שלשון קלרה לא היו חותמין עד אלא פלוני בן פלוני : חניכתו · שם לווי של משפחה כולה : **גמ'** וניחוש דלמא תרי גיטי הוו · אשייר מקצת הגט וכתבו בדף השני קאי דלמא תרי גיטין הוו שלמים והשמאלי נכתב בגובהה של מגילה יותר מן הימיני עד דיתרמו עדים דידיה כלומר גמרו של *)שני כנגד התחלתו של ראשון : זמן דקמא · היינו התחלתו ועדים דבתרא היינו סופו כלומר שיטות אחרונות שהעדים חתומין תחתיהן : וגזייה לזמן דבתרא ועדים דקמא · חתך סופו של ראשון שהיה שלו מפני תגאי שהיה בו וחתך ראשו של שני והשוהו לתחלתו של ראשון וכוון התיכת סופו של ראשון תיבה אצל תיבה של שיור השני ומגרשה בשני חלאי גיטין והעדים לא על שלו חתמו : כשיש ריוח מלמטה · גליון תחת הראשון דודאי לא נחתך ממנו כלום דלא נכתב בו יותר : ודלמא זמן דבתרא מיגז גזייה · שמא הגט שלו נמלך מלגמרו ולמעלה הימנו בגדו היה גט אחר כתוב וחתום וכשחזר ונמלך לגרשה חתך עליונו של שני וכוון תיבה אצל תיבה לגמור גט שלו :

*) פי' דהיינו שורה התחתונה ·

כשיש

סה א מיי' פ"א מהל' גירושין הל' יח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קל סעי' א :

סו ב מיי' פכ"ז מהלכות מלוה הל' ד סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' מה סעיף יד :

סז ג מיי' פ"ד מהל' גירושין הל' כד סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קל סעיף ז :

סח ד מיי' שם הל' כב טוש"ע שם סעי' ד :

עיין לעיל במשנה

[ד] מיי' שם הל' כג :

סט ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ה :

ע ו מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם סעיף יד :

עא ז (מיי' שם הל' יב) טוש"ע שם סעי' יא:

עב ח מיי' שם פ"ג הל' יג סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קכה סעי' א :

עיין רש א

[ב"ב דף קסב:]

ב"ב קסא: לעיל לו:

ב"ב קסב

[ע' בערוך ערך גנדל האריך בתירוץ הזה]

פי' או מן הצד

גי' ירושלמי ורי"ף מלמטה

לעיל יט:

לעיל סו: עא: פה

ב"ב קסא

[עי' תוס' לקמן פז: ד"ה וכן ועי' תוס' לעיל לו: ד"ה והוא]

תוספות רי"ד

ומקשה וליתכשר האי בשני עדים יונים והאי בשני עדים עברים מי לא תנן גט שכתבו עברית ועדיו יונית כשר פי' גם שכתבו בלשון הקודש ועדיו היו ישראל יונים והתמו הדתיו ב' יונים כשר והכא נמי ליתכשר גם השמאלי בשני עדים יונים ואע"ג דהתם דמכשיר התמו היוניס שמם ושם אבותם תחת הגט והכא דאריכו חתימתן וכתבו שמם תחת השמאלי ושם אבותם תחת הימני מה בכך דעיקר הוא שמם שהרי גם העברים כתבו שמם תחת הימני ושם אבותם תחת השמאלי ובשני הימני כשר בשני עדים עברים כך יהא גם השמאלי כשר בשני עדים יונים ומהדר הא תני זעירי שניהם כשרין ותנא דידן דילמא גונדלית חתים ובגלדי אחד היא דחתימתו פי' תנא דמתני' דפסל השמאלי משום דחייש דילמא שני עדים היונים לא חתמו כמנהגם היונים אלא היפך מנהגם כמנהג העברים דחתמו שמקדימין לכתוב שמם ואח"כ שם אביהם דכשהחתמו היוני דן בן נפתלי גד בן אשר י"ל דן וגד הם העדים ונפתלי ואשר הם האבות ונמצא שכל ד' העדים אינן התומים אלא תחת הימני והשמאלי אין עליו עדים כלל ומשום זה הוא פסול . עד א' עברי וכו' שניהן פסולין פי' א' עברי וא' יוני נמשכת התימתן מתחת הימני לשמאל דהיינו שמם תחת הימני ושם אבותם תחת השמאלי ועוד ב' אחרים נמשכת התימתן מתחת השמאלי לתחת הימני א' עברי וא' יוני שחתם בשטר ראשונה ראובן בן יעקב וכתב ראובן תחת הימני בן יעקב תחת השמאלי וכן נפתלי בן דן שהיה יוני והוא חתום דן בן נפתלי שמקדים שם אביו לשמו נכתב בשיטה שניה דן בן תחת השמאלית ובשיטה שלישית תחת הימני שנמצא עכשיו שמו תחת הימני ושם אביו תחת השמאלית ובשיטה הרביעית חתם יוסף בן שמעון שהוא עד עברי וכתב יוסף בסוף השיטה תחת גם השמאלית ובן שמעון כתב בסוף שיטה החמישית תחת גם הימני (ואשר תחת השמאלית שנמצא שמו ושם אביו תחת הימני) ואשר בן גד יוני שהוא חתום גד בן אשר כתב בשיטה הששית גד בן תחת הימני ואשר תחת השמאלית שנמצא שמו תחת השמאלית ושם אביו תחת הימני ופוסל התנא את שתיהן · ומיכה וליתכשר האי בעד א' עברי ועד א' יוני והאי בעד א' עברי ועד א' יוני דתנן עד א' עברי ועד א' יוני ... תני זעירי שניהן כשרים ותנא דידן דילמא גונדלית חתם חד מינייהו ולא ידעי הי ניהו והוו

להו

תוספות רי"ד

להו תלת אחד וחד אחד הילכך שניהן פסולין פי' התם דמכשיר עד א' יוני משום שחתם בין שמו בין שם אביו תחת הגט אבל הכא שנמשכת התימתן מגט זה לגט זה י"ל שמא א' מהן חתם גונדלית פי' הפך ושינוי מנהגם וחתם כמנהג העברים והילכך היוני הראשון שחתם דן בן נפתלי שמא כמנהג העברים חתם שקידם שם העד לשם אביו ודן היא העד ועל השני הוא חתום ולא על הראשון ואין בראשון אלא עד א' והוא ראובן בן יעקב והשני שהוא השמאלי מעיד דן בן נפתלי ויוסף בן שמעון וגד בן אשר שהוא יוני שהתם כמנהגו . אי נמי יש לומר דן בן נפתלי שהוא יוני הראשון חתם כמנהגו ויש על הגט הימני אחד עברי וא' יוני וגם היוני השני דהיינו גד בן אשר יש לומר כי חתם גונדלית התם והקדים שמו לשם אביו ועל הימיני מעיד ואין לשמאלי כ"א עד אחד עברי בלבד משום הכי שניהן פסולין . גונדלית נקראת יד השמאלית ומשום זה כל המשנה מנהגו יקרא גונדלית כאדם שמשנה מנהגו ועושה מלאכתו בידו השמאלית : מתני' שייר מקצת הגט וכתבו בדף השני והעדים מלמטה כשר כתבו העדים בראש הדף מן הצד או מאחוריו בגט פשוט פסול הקיף ראשו של זה בצד ראשו של זה והעדים באמצע שניהם פסולין ראשו של זה בצד סופו של זה והעדים מלמטה את שהעדים נקראים בסופו כשר · גט שכתבו עברית ועדיו יונית יונית ועדיו עברית עד א' עברי ועד א' יוני עד א' יוני ועד א' עברי כשר כתב סופר ועד כשר איש פלוני עד כשר בן איש פלוני עד כשר איש פלוני בן פלוני ולא כתב עד כשר וכך היו נקיי הדעת שבירושלם כותבין כתב הניכתו וחניכתה כשר פי' חלק הגט לשני דפים לרוחב המגילה והשלים הדף הימני ולא הספיק לכתוב בו כל הגט וכתב מקצתו הנשאר בדף השני השמאלי וחתמו העדים מלמטה כשר ולא אמרינן שאין העדים מעידין אלא על מה שכתוב בדף זה שחתמו תחתיו אלא על כל הגט מעידים כתבו העדים בראש הדף ואח"כ כתבו הגט תחת חתימת העדים פסול שדרך העדים לחתום למטה ומעידין על מה שכתוב למעלה וסתם מתניתין ר' מאיר הוא דאמר עדי החתימה כרתי · או שחתמו העדים מן הצד של גט א' בצד ימינו או בצד שמאל או שחתמו מאחריו של גט והיה גם פשוט פסול דמקשר התומין העדים מאחוריו של הקשרים

אבל

הגהות הב"ח (א) במשנה בראש הדף או מן הצד : (ב) שם ועד אחד יוני כשר כתב :

גליון הש"ס מתני' שייר מקצת הגט וכתבו · עיין סוטה דף יז ע"ב תד"ה כתבה :

הבא נמי כשיש ריוח מלמעלה ודלמא אימלוכי אימליך וכתב דכתב הרי את מלמטה ומותרת מלמעלה ודלמא איתרמי ליה כולי האי לא חיישינן רב אשי אמר [א]דידיעה ביה מתחתא דמגילתא : חתמו עדים בראש הדף [וכו']: איני והא רב חתים מןהצד התם בשגגו כלפי כתב אלא הא דקתני הקיף ראשו של זה בצד ראשו של זה והעדים באמצע שניהם פסולין וליחזי הי מינייהו כלפי כתב וליתכשר התם דרמי ליה כעיברא אי הכי סיפא דקתני ראשו של זה בצד סופו של זה והעדים באמצע את שהעדים ניקרין בסופו כשר ואי [ב]רמי כעיברא לאו בהדי האי מיקרי ולאו בהדי האי מיקרי אלא רב בדיסקי הוה התים:

גט שכתבו עברית וכו' כתב סופר ועד כשר : *א"ר ירמיה [ג]חתם סופר שנינו א"ר חסדא הא מני ר' יוסי היא ההיא כתובת חתנים דאתיא לקמיה דר' אבהו דהוו ידעי ליה לטופסא ולחתימת ידא דחד סהדא סבר לאכשורה א"ל ר' ירמיה חתם סופר שנינו : כתב חניכתו וחניכתה כשר : ת"ר חניכת אבות בגיטין עד י' דורות רבי שמעון בן אלעזר אומר ג' דורות כשר מכאן ואילך פסול כמאן אזלא הא דא"ר חנינא כתב חניכת אבות בגיטין עד ג' דורות

[דברים ד] כמאן כר"ש ב"א אמר רב הונא מאי קראה °כי תוליד בנים ובני בנים ונושנתם א"ר יהושע בן לוי לא חרבה ארץ ישראל עד שעבדו בה ז' בתי דינים ע"ז ואלו הן ירבעם בן נבט ובעשא בן אחיה ואחאב בן עמרי ויהוא בן נמשי ופקח בן רמליהו ומנחם בן גדי והושע

[ירמיה טו] בן אלה שנאמר °אומללה יולדת השבעה נפחה נפשה באה שמשה בעוד יומם בושה וחפרה אמר רב אמי *מאי קראה כי תוליד בנים ובני בנים א"ל רב כהנא ורב אסי לרב

[מ"ב יז] כתיב ביה בהושע בן אלה °ויעש הרע בעיני ה' רק לא כמלכי ישראל וכתיב °עליו עלה שלמנאסר וגו' אמר להו *אותן *פרדסיאות שהושיב ירבעם על הדרכים כדי שלא יעלו ישראל לרגל בא הושע וביטלן ואעפ"כ לא עלו ישראל לרגל אמר הקב"ה אותן שנים שלא עלו ישראל לרגל ילכו בשבי *אמר רב חסדא אמר מר עוקבא ואמרי לה אמר רב חסדא [אמר רבי ירמיה] דרש מרימר מאי

[דניאל ט] דכתיב °וישקוד ה' על הרעה ויביאה עלינו כי צדיק ה' אלהינו משום דצדיק ה' אלהינו וישקוד ה' על הרעה ויביאה עלינו אלא צדקה עשה הקדוש ברוך הוא עם ישראל שהגלה גלות צדקיהו ועדיין

[מ"ב כד] גלות יכניה קיימת דכתיב ביה בגלות יכניה °החרש והמסגר אלף חרש שבשעה שפותחין נעשו הכל כחרשין מסגר כיון שסוגרין

[דברים ד] שוב אינן פותחין וכמה אלף עולא אמר שהקדים שתי שנים °לונושנתם :

אמר

כשיש ריוח מלמעלה · דודאי לא נכתב בו יותר : ודלמא אימלוכי אימליך · מתחילה שלא לגרשה והדר אימליך לאחר זמן לחזור ולגומרו ונמלא הראשון בטל א"נ ה"ל נכתב ביום ונחתם לאחר זמן דהואיל ויש ריוח מלמטה נראין כן הדברים : הרי את מלמטה ומותרת מלמעלה · דבתוך כדי גמר דבור ליכא למימר דמימליך אלא גומר עד לכל אדם ונמלך : ודלמא הכי איתרמי · שבתוך כדי גמר דבור חזר בו : רב אשי אמר · כולהו קשייתא בהכי מיתרלן כגון דידיעה ביה מתחתא דמגילתא שניכר ביה מתיחת הקלף סביב סביב כל הגט שלא היה בו קלף אלא זה לא למעלה ולא למטה שניכר סביבות הקלף שחור ועב שלא נגע שם תער הגלבים שדרך עושי קלפים שקושרים אבנים סביב למתוח הקלף ומתחילין לתקנו בסמוך וכשאין ריוח מלמטה עסקינן דליכא למיפרך אימלוכי אימליך : בשגגו · של חתימה כלפי כתב הגט דהאי ודאי על גט זה חתם ומתני' בשרגלי החתימה כלפי כתב הגט דאיכא למימר שמא למעלה מאותה חתימה היה כתוב שטר ועליו חתמו העדים : ליחזי הי מינייהו · גגו כלפי כתב וליתכשר דודאי עליו חתמו דקס"ד שהעדים חותמין ברוחב הקלף כסדר כתב הגיטין : דרמו להו כי עיברא העדי' מוטלין בין שני הגיטין כבריח רחבי שיטות שלחתימה מחברין הגיטין כבריח הדלת שנמשכת באויר הפתח כך הן נמשכין בין אויר שני הגיטין : אלא רב · כי חתים מן הצד לא בגיטין ולא בשטרות אלא בדיסקי כשהיה מזמין אנשים לדין לפניו והסופר כותב להם איגרת הזמנה בשמו והוא חותם פעמים מן הצד ואין הקפדה בכך : חתם סופר · עם עד אחד : שנינו · במשנתנו דכשר דהוה להו ב' עדים ואשמועי' מתני' דלא חיישינן למימר הבעל לא צוה שיחתום הסופר אלא אמר לשנים אמרו לסופר פלוני ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו ותשו הנך שלוחין לכיסופא דספרא ואחתמוהו להא לא חיישינן כדאוקימן בפרק מי שאחזו (לעיל עב.):הא מני ר' יוסי היא דאמר מילי לא מימסרן לשליח : דהוו ידעי לטופסא · דשטרא שהיו מכירין כתיבת הסופר וחתימת עד אחד ולא היו מכירין חתימת השני : עד י' דורות · הויא חניכה שאם כתבה בגט לא מפסלא למיהוי כשינה שמו ושמה : בנים · היינו דור ב' : ובני בנים · היינו דור ג' ומכאן ואילך קרי ליה ונושנתם : ז' בתי דינין · ז' משפחות של מלכים ממלכי ישראל והנך דמלכי יהודה לא חשיב שהיו בימיהם של אלו והוי כב"ד אחד המולך ובנו ובן בנו וכל מלכים שקמו מזרעו אחריו קרי חד בית דין שלום בן יבש וזכריה לא קחשיב לפי שלא מלכו שנה שלמה וכן זמרי אבל עמרי אביו של אחאב על שם בית דינו של אחאב נקרא ומפני שאחאב הרשיע לעשות יותר נקרא הקלקול על שמו בימי הושע בן אלה גלו עשרת השבטים ומהיא שעתא קרי לה חורבן דהיינו אומללה יולדת השבעה שילדה שבע משפחות לע"ז : עליו עלה · מפני שלא הרשיע כשאר המלכים בא הפורעניות בימיו בתמיה : פרדסיאות · שומרים : אותן שנים שלא עלו הואיל שאין מוחה בידם והן לא עלו יגלו וילכו בשבי : וישקוד · וימהר כמו כי שוקד אני על דברי מתרגמינן מוחי אנא (ירמיה א) : גלות צדקיהו · חרבות ירושלים שגלו כולם : גלות יכניה · הוא יהויכין קדמה לגלות צדקיהו אחת עשרה שנה וזו היא צדקה שמיהר והחריב ביתו כדי להגלות דורו של צדקיה לבבל בעוד שחכמי גלות יכניה קיימין שילמדו תורה נתנו הגולים אחריהם לפי שרוב חכמי התורה גלו עם יכניה דכתיב בהו החרש והמסגר אלף : כיון שסוגרין · הלכה שהם סגורים בה שאינם יודעים להשיב לשואליהם שוב אין לה פותחין אחרים : עולא אמר · היינו צדקה שמיהר להביא הרעה לסוף ח' מאות וחמשים דהיינו ב' שנים קודם ושנתם דהיא בגימטריא ח' מאות וחמשים ושתים ואם שהו עד ונושנתם היה מתקיים בהן כי אבד תאבדון :

ש"מ

הבא נמי כשיש ריוח מלמעלה · מיכן יש להכשיר גיטין ושטרות שאין בהן ריוח כלל לא למעלה ולא למטה וכן משמע כולה שמעתין דריש גט פשוט (ב"ב דף קסג:) ואמר ה"ר אלחנן דאפ"ה לא חיישינן שמא יחתוך בעל השטר מן השיטין של מעלה לפי שהזמן וכל זכות בעל השטר הוא למעלה ולא יחתוך זכותו : ודלמא אימלוכי אימליך · פי' בקונטרס שביטלו ושוב אינו יכול לחזור לגרש בו ואין נראה [ה]דלר"נ דאמר חוזר ומגרש בו מאי איכא למימר ומיהו אמר ה"ר עזרא הנביא דלעיל שנגמר הגט אינו יכול לבטלו אבל כשלא נכתב כולו מודה ר"נ דאינו חוזר ומגרש בו ועוד פי' דה"ל כמו נכתב ביום ונחתם בלילה ואין נראה כי העדים ודאי יזהרו שלא יחתמו על שטר מוקדם ואור"י דנראה לפרש ודלמא אימלוכי כו' דמעיקרא התחיל לכתוב הגט לשם איש אחר ונמלך וסיימו לשם זה וכגון שמותיהן שוין וכר' אלעזר דלא בעי מוכיח מתוכו א"נ אפי' כר"מ ואימליך קודם שם האיש והאשה :

כולי האי לא חיישי' · היינו דוקא להמליך בין הרי את למותרת לא חיישי' אבל מ"מ בעינן שיהא ריוח למעלה ולמטה דאי לאו הכי חיישינן דלמא גייז ליה ואיתרמי דהוי הרי את מלמטה ומותרת למעלה :

אמר רבי ירמיה חתם סופר שנינו · משמע דהלכה כר' ירמיה מדמייתי מרבי ירמיה ההא עובדא משמע דהכי קי"ל חתם סופר ועד כשר בשאר שטרות וכתב סופר ועד פסול אפילו בסופר מובהק ודלא כשמואל דהכשיר כתב סופר מובהק ועד ולכתחילה אפילו בגיטין ומ"מ אין להכשיר חתם סופר ועד בגיטין מגח רבי ירמיה דהא לכל אמוראי בסוף פ' התקבל (לעיל סו:) דמכשרי באומר אמרו יש לפסול חתם סופר ועד משום דנפיק מיניה חורבה כדאמר התם :

*וכן היו נקיי הדעת שבירושלים כותבין · שלא היו כותבין אלא איש פלוני בן פלוני ור"ח וכן ר"ת גרסי חניכתו וחניכתה כשר וכך היו נקיי הדעת שבירושלים כותבין פירוש שלא היו כותבין אלא חניכתם וחניכת אבות דבגמרא לא איירי בחניכת האיש כדהכא אלא חניכה שהמשפחה נקראת על שמה :

[מאי קראה · כי תוליד חד דור בנים תרי דור ובני תרי דור בנים תרי דור הרי ז'] · גליון תוס' :

שמע

[ציין למבוא דלעיל פ"...]

[גי' הערוך פרוזדאות ועי' תענית כח: והושיב פרוזדאות כו']

תוספות רי"ד

אבל גט פשוט צריך שיהו עדיו מתוכו : הקיף ראשו של זה בצד ראשו של זה שכמך שני ראשי הגט זה אצל זה שהתחיל לכתוב גט א' מאמצע המגילה ועד סופה ועוד כתב גט אחר באמצע המגילה ועד סופה השני והעדים חתמו בין שני הראשים שניהם פסולין שאין החתימה עולה לאחד מהם . ראשו של זה בצד סופו של זה והעדים מלמטה את שהעדים נקראין בסופו דהיינו התחתון כשר אבל העליון פסול ולא תימא עדים אתרוייהו מסהדי : כתב הסופר ועד כשר · א"ר ירמיה חתם סופר שנינו' פי' חתם סופר עם עד אחד שנינו דכשר · ואשמעינן מתני' דלא חיישינן שמא הבעל לא צוה שיחתום הסופר אלא אמר לשנים אמרו לסופר פלוני ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתימו ודישה הנך שלוחין לני..א דספרא והתמוהו להא לא חיישינן כדאוקימנא בפ' מי שאחזו דהא מני ר' יוסי היא דאמר מילי לא מימסרן לשליח והבעל בעצמו צריך לומר לסופר לכתוב ולעדים לחתום ולא שישלח להם ע"י שליח הלכך ליכא למיחש להכי : ההוא כתובת חתנים דאתאי לקמיה דר' אבהו דהוה ידע ליה לטופסא דשטרא ולחתימת ידא דחד שהדא · פי' היתה האשה צריכה לקיים החתימות הכתובה והיו מכירים העדים כתיבת טופס השטר שהוא של סופר פלוני וגם חתימת עד אחד . סבר לאכשורה כדתנן כתב הסופר ועד כשר · אלמא כתיבת הסופר כהתימת עד אחד דמיא א"ל ר' ירמיה חתם סופר שנינו אבל כתיבת השטר לא מהניא מידי · איש פלוני עד כשר · אע"פ שלא כתב פלוני בן פלוני או אם כתב בן איש פלוני עד כשר אע"פ שלא הזכיר שמו או שכתב פלוני בן פלוני ולא כתב עד כשר וכן היו נקיי הדעת שבירושלם כותבין בלשון קצרה ולא היו כותבין עד: כתב חניכתו וחניכתה כשר פי' כגון שכתב אנא ראובן בר פלוני פטרית יתיכי רחל בת פלונית ואותו פלוני אינו לא אביו ולא אביה אלא אחד גדול ממשפחתו שהיו מתיחסין עליו כגון אברהם בן עזרא משה בן עזרא שלא היה שם אביהם עזרא אלא כך היו מתיחסין כולן על שם עזרא גם זה כתב בן פלוני ואותו פלוני לא היה אביו אלא זקן זקנו או יותר רחוק ונתייחס עליו כשר הוא והאי בן לאו דוקא' ולא אמרי' כיון שלא היה שם אביו כך ולא שם אביה כך הוה ליה שינה שמו ושמה והגט פסול . אלא אמרינן דרך בני אדם להתייחס על שם גדול משפחתם ואע"פ שאינו אביו מתייחס על שמו · ת"ר חניכת אבות בגיטין עד עשרה דורות ר' שמעון בן אלעזר אומר עד שלשה דורות כשר מכאן ואילך פסול · פי' ת"ק סבר אע"פ שאותו הגדול שנתייחס עליו הוא רחוק ממנו עשרה דורות כשר הוא ור' שמעון בן אלעזר סבר עד שלשה דורות כשר מכאן ואילך הוה ליה שינה שמו ושמה ופסול · כמאן אזלא הא דא"ר חנינא הניכת אבות בגיטין עד שלשה דורות כמאן כר' שמעון בן אלעזר : אמר רב הונא מאי קראה כי תוליד בנים ובני בנים ונושנתם בארץ פי' אלמא עד שלשה דורות מתיישנים ומשתכחים הראשונים ;

מתני'

עין משפט נר מצוה

עג א מיי' פ"ד מהל' גירושין הל' כד סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קל סעיף ז :

עד ב מיי' פ"ג מהל' גירושין סמג שם טוש"ע שם סעיף יח :

[לעיל סו: עא:]

[פי' יש"ג וה"א ודפ בילקוט ראיתי בנים תרין ובני בנים תרין ונושנתם השתתם ועשיתם הרי כאן שבעה]

[תענית ל: ב"ב קכא:]

סנהדרין קב:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ודלמא כו' דלר"נ דאמר חוזר · לעיל דף לב ע"ב :

עין משפט נר מצוה

מסורת הש"ס

תורה אור

אמר רב אחא בר יעקב שמע מינה מהרה דמרי עלמא תמני מאה וחמשין ותרתי הוא: **מתני'** *[א]גט מעושה בישראל כשר [ב]ובעובדי כוכבים פסול ובעובדי כוכבים [ג]חובטין אותו ואומרים לו עשה מה שישראל אומרים לך (וכשר): **גמ'** אמר ר"נ אמר שמואל גט המעושה בישראל כדין כשר [ד]שלא כדין פסול ופוסל [ה]ובעובדי כוכבים כדין פסול ופוסל שלא כדין אפי' ריח הגט אין בו מה נפשך אי עובדי כוכבי' בני עשויי נינהו איתכשורי נמי ליתכשר אי לאו בני עשויי נינהו מיפסל לא ליפסל *אמר רב משרשיא דבר תורה גט מעושה בעובדי כוכבי' כשר ומה טעם אמרו פסול שלא תהא כל אחת ואחת הולכת ותולה עצמה בעובד כוכבי' ומפקעת עצמה מיד בעלה אי הכי שלא כדין אפי' ריח הגט אין בו ונהוי (א)שלא כדין כישראל ומפסיל נמי לפסול אלא הא דרב משרשיא *בדותא היא ומעמא מאי כדין בכדין דישראל מיחלף שלא כדין בכדין ישראל לא מיחלף: אביי אשכחיה לרב יוסף דיתיב וקא מעשה אגיטי א"ל והא אנן הדיוטות אנן ותניא *היה ר"ט אומר [ו]כל מקום שאתה מוצא אגוריאות של עובדי כוכבים אע"פ שדיניהם כדיני ישראל אי אתה רשאי להיזקק להם שנאמר °ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם [שמות כא] לפניהם ולא לפני עובדי כוכבים דבר אחר לפניהם ולא לפני הדיוטות א"ל [ז]אנן שליחותייהו קא עבדינן מידי דהוה אהודאות והלוואות *אי הכי גזילות וחבלות נמי [ח]כי עבדינן שליחותייהו במילתא דשכיחא במילתא דלא שכיחא לא עבדינן שליחותייהו: **מתני'** [ט]יצא שמה בעיר מקודשת הרי זו מקודשת מגורשת הרי זו מגורשת ובלבד שלא יהא שם אמתלא איזו היא אמתלא גירש איש פלוני את אשתו על תנאי זרק לה קידושיה ספק קרוב לה ספק קרוב לו זו היא אמתלא: **גמ'** ואסרינן לה אגברא והא *אמר רב אשי כל קלא דבתר נישואין לא חיישינן ליה [י]ה"ק יצא שמה בעיר מקודשת הרי זו מקודשת ומגורשת הרי

רש"י

ש"מ מהרה דמרי · עלמא · כמנין ושנתם דהא כתיב כי אבד תאבדון מהר: **מתני'** מעושה · בחוזק: **גמ'** כדין · כגון הנך דאמרינן בהו יוציא ויתן כתובה או שהיתה אסורה לו: פסול · להתירה לינשא: ופוסל · מן הכהונה משום ריח הגט: מה נפשך · דאמרת בעובדי כוכבים כדין פסול ופוסל: אי עובדי כוכבים בני עשויי · דדין תורה נינהו לכוף את ישראל בדין: תולה עצמה בעובד כוכבים · שוכרת עובד כוכבים אנס לכוף בעלה לגרשה ובאה עליו בעקיפין: מיפסל נמי ליפסל · כשלא כדין דישראל הואיל ומדאורייתא בני עשויי נינהו כישראל והא גבי ישראל אמרת שלא כדין פסול ופוסל: בדותא היא · דודאי לאו בני עשויי נינהו: כדין · דעובדי כוכבים עובדי כוכבים שעישוהו להוציא ובדין תורה אע"ג דלאו גיטא הוא גזור ביה רבנן לפסול בכהונה משום דמיחלף בכדין דישראל ואתי למימר ישראל נמי שעישוהו כדין לא פסיל וההוא גיטא מעליא הוא: שלא כדין · דעובדי כוכבים בכדין דישראל לא מיחלף ואי אמרת מיחלף בשלא כדין דישראל ואתי למימר שלא כדין דישראל נמי לא פסיל ואמרן לעיל דפסיל היא גופה גזירה היא אטו כדין וגזירה לגזירה לא גזרינן: וקא מעשה אגיטי · כופה איש להוציא את אשתו בדין: הדיוטות אנן · שאין מומחין אלא סמוכין דמיקרו אלקים דיינין ואין סמיכה בח"ל כדאמרי' בפ"ק דסנהדר' (דף יד׳): אוגריאות · אסיפות כמו אוגר בקיץ (משלי י): לפניהם · קאי אשבעים זקנים שעלו עמו להר קודם מתן תורה כדכתיב (שמות כד) ואל משה אמר עלה וגו' ואע"פ שנכתבה פרשה זו לאחר מ"ת קודם מתן תורה נאמרה ובנה המזבח והעלו העולה והשלמים ובאותו דם נכנסו לברית: שליחותייהו · דבני א"י קעבדינן · הם נתנו לנו רשות: מידי דהוה · אדיני ממונות דהלואות דעבדינן שליחותייהו כדאמרי' בסנהד' (דף ב:): אי הכי גזלות וחבלות נמי · לעביד שליחותייהו ואנן אמרינן בשמעתא קמייתא דסנהד' דבעינן ג' מומחין: מילתא דשכיחא · הלואה וכן גט: **מתני'** יצא שמה בעיר מקודשת · פנויה שיצא עליה קול פלונית מתקדשת היום לפלוני ויש דברים נראין כדמפרשי אמוראי בגמ': הרי זו מקודשת · ולא תינשא לאחר בלא גט: מגורשת הרי זו מגורשת · קא סלקא דעתין דהכי קאמר אשת כהן שיצא עליה קול פלונית · נתגרשה היום הרי זו מגורשת ואסורה לישב עוד תחתיו דאילו מגורשת להקל ולינשא לשוק ליכא לפרושי דמשום יציאת קול נשרי אשת איש לעלמא והיינו דפרכינן לה בגמרא ואסרי' לה אגברא על בעלה כהן: ובלבד שלא תהא שם אמתלא · שלא יהא עם הקול של קידושין או של גירושין משל וטעם שהוא סובר את כח הקול: גירש פלוני את אשתו על תנאי · זהו סובר של גירושין שמא לא נתקיים התנאי: זרק לה קידושיה כו' · זהו אמתלא של קידושין והוא הדין נמי איפכא: **גמ'** ואסרינן לה אגברא · בתמיהה ומגורשת קאי אשת כהן שיצא קול שגירשה בעלה קתני מהני' חיישינן לקלא ואסרי' עלי': והאמר רב אשי כל קלא · שיצא על האשה משניסאת ולא יצא עליה קול קודם נישואין: לא חיישינן ליה · כגון אם נשאת לכהן ויצא עליה קול שהיתה זונה או גרושה לא מפקינן לה מיניה אלא בעדות ברורה וזו נשואה ועומדת היא: ה"ק כו' · האי קול דמגורשת ארישא קאי אשה פנויה שיצא עליה קול מקודשת חיישינן לה ואסורה לינשא אלא לאותו איש חזר ויצא עליה קול מגורשת שגירשה אותו פלוני שיצא לה קול קידושין ממנו: הרי

תוספות

שמע מינה מהרה דמרי עלמא תמני מאה וחמשין ותרתי · וא"ת נהי דמשנכנסו לארץ עד שגלו יש כל כך מ"מ מאז לא עבדו ע"ז ועוד הקשה ה"ר אלחנן ולמאי תאבדו מהר אחר וטעמא קאמר ואור"י דמתחילה מיד היו עובדי עבודת כוכבים שפסלו של מיכה היה עמהם: **ובעובדי** כוכבים חובטין אותו ואומרים לו עשה מה שישראל אומרים לך · אין לפרש דאפי' בענין זה רוצה לומר דבעובדי כוכבים פסול משום לפניהם ולא לפני עובדי כוכבים אע"פ דהעובדי כוכבים מעשין על פי ישראל דאין זה לפני עובדי כוכבים כיון דדייני ישראל מצוים לחובטו דאטו מתחין עלמן יחבטו אותו ולא יכלו לצוות להדיוט לחובטו אלא כמו שפר"ת והעובדי כוכבים חובטין אותו בלא כשר בזה הענין וכן פירש רב יהודאי גאון בהלכות גדולות דבעובדי כוכבים כשר בזה הענין וכן איתא בירושלמי דמכילתין אמר רב ישראל *שעושה כמעשה עובד כוכבים פסול (אפי') באומר איני זן ואיני מפרנס תני ר' חייא עובדי כוכבים שעושין כמעשה ישראל כשר אפי' באומר איני זן ואיני מפרנס והא דנקט אפי' [באומר] דלא מתכשר בעובדי כוכבים שלא ע"פ ישראל אע"ג דהוי כדין אמר ר' אסי מתני' אמרה כן ובעובדי כוכבי' חובטין אותו ואומרי' לו עשה מה שישראל אומר לך ולא מה שאנו אומרים לך*: **אלא** דרב משרשי' בדותא היא · בה"ג (ב"ב מח׳ ד"ה דבר) מפורש אמאי מייתי לה הב"ם התם כיון דבדותא היא: **לפניהם** ולא לפני הדיוטות · פי' בקונטרס דקאי אשבעים זקנים דעלו עם משה אע"פ שכתובין בסוף פ' ואלה המשפטים ור"י אומר דאאלהים טובא דכתיבי בפרשה קאי וכן משמע בהחובל (ב"ק פד:) דמאלהים נפקא לן מומחין דאמר מ"ש · נזקי אדם באדם ונזקי אדם בשור דאלהים בעינן וליכא ואיצטריך קרא דלפניהם (ב) דלענין עישוי בעינן מומחין*: **ולא** לפני הדיוטות · תימה דמשמע דאיירי קרא בכשרים לדון ואילו בפ"ק דקדושין (דף לה׳) ובב"ק (ד' טו׳) דרשינן מינה דהשוה הכתוב אשה לאיש לכל דינין שבתורה ואשה פסולה לדון דתנן בפ' בא סימן (נדה מט:) כל הכשר לדון כשר להעיד ואשה פסולה להעיד כדמוכח בהחובל (ב"ק פח׳) ובפרק שבועת העדות (דף ל.) וי"ל דכלל דפרק בא סימן באיש איירי כלומר כל איש הכשר לדון כשר להעיד ומדבורה דכתיב בה (שופטים ד) והיא שופטה את ישראל אין ראיה דאשה כשרה לדון דשמא לא היתה דנה אלא היתה מלמדת להם הדינים א"נ שמא קיבלו אותה עליהם משום שכינה מיהו בירושלמי דיומא (פ"ו) יש מעתה דאין אשה מעידה אינה דנה ואומר ר"י דקרא משמע ליה דאיירי בכל ענין בין בדיינין בין בנדונין*): **אי** הכי גזלות וחבלות נמי · וא"ת והא מצינו בכמה מקומות שהיו דנין גזלות וחבלות ההוא רעיא בפ"ק דבבא מציעא (דף ה׳) וההוא גברא דגזל פדנא דתורי דחברי' (ב"ק דף צו:) ובכמה מקומות וי"ל דהיו דוחקין אותו ע"י דקבעיה ליה זימנא לא"י ועוד אור"י דגזלות ע"י חבלות קאמר דאין דנין בבבל בחבל בחברו וגזל נו**): **במילתא** דשכיחא כו' · כמו בהודאות והלואות ומה שאנו מקבלים גרים אע"ג דגר צריך ג' מומחין כדאמרי' בהחולץ (יבמות מו:) משפט כתוב ביה אור"י דעבדינן שליחותייהו דתשיב כשכיחא ובהחולץ (גז"ש) נמי משמע שהיו מקבלים גרים בבבל וא"ת היכי עבדינן שליחותייהו והא עכשיו אין מומחין בא"י ומי יתן לנו רשות וי"ל דשליחות דקמאי עבדינן: **והאמר** רב אשי כל קלא דבתר נישואין כו' · וא"ת ולוקמה בתר אירוסין דחיישינן לרב אשי וי"ל דמשמע ליה מתני' אף בתר נישואין ועוד דפסקי' לקמן (דף פט:) דאף קלא דבתר אירוסין לא חיישינן: אלא

*) [וע"ע תוס' ב"ק טו׳ ד"ה אשר ותוס' שבועות כט: ד"ס ותוס' יבמות מב: ד"ה מי לא ותוס' נדה נ׳ ד"ה כל הכשר] **) [וע"ע תוס' ב"ק פד: ד"ה אין]

עה א מיי' פ"ב מהלכות גירושין הל' כ סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלד סעיף ה:
עו ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח:
עז ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ט
עח ד מיי' שם טוש"ע שם סעי' ז:
עט ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח:
פ ו מיי' פכ"ו מהלכות סנהדרין הל' ז סמג עשין קז טוש"ע ח"מ סי' כו סעי' א:
פא ז מיי' שם פ"ה הל' ח טוש"ע ח"מ סי' א סעיף ה וטוש"ע אה"ע סי' קלד סעי' ס:
פב ח מיי' שם הל' ט טוש"ע ח"מ סי' א סעי' א:

ירושלמי איתא שעשה כמעשה עובד כוכבים כו' שעשו במעשה ישראל

פג ט מיי' פ"ט מהל' איסות הל' כב ופ"י מהל' גירושין הל' כ ופי"ז מהל' איסורי ביאה הל' כ סמג עשין מח וסי' נ טוש"ע אה"ע סי' ו סעי' ס וסי' מו סעי' ז:

[וע' היטב תוס' ב"ב מח׳ ד"ה גט מעושה]

פד י מיי' פ"י מהלכות גירושין הל' כ ופי"ז מהל' איסורי ביאה הל' כ סמג שם טוש"ע אה"ע סי' ו סעיף ה וסי' מו סעיף ז:

[וע"ע תוס' סנהדרין ב: ד"ה ליבעי וכו']

[ב"ב מח׳]

[ב"ב מח׳]

[ע' מ"ש על הגליון פסחים יח׳]

[בשאלתות פ' בראשית איתא היה ר"ם אומר]

ב"ק פד:

לעיל פח. [מן פס] יבמות לב׳

תוספות רי"ד

מתני' גט מעושה בישראל כשר ובעובדי כוכבים פסול והעובדי כוכבים חובטים אותו ואומרים לו עשה מה שישראל אומרים לך · פי' גט מעושה שכופין אותו בחוזקה כגון אלו שכופין אותו להוציא או שהיתה אסורה לו בישראל כשר והוא דאמר רוצה אני כדתנן בערכין בפ' האומר משקלי עלי חייבי עולות ושלמים ממשכנין אותו אע"פ שאינו מתכפר לו עד שיתרצה שנאמר לרצונו כופין אותו עד שיאמר רוצה אני · ואת מסר מודעא אההוא אונסא דקא עבדי ליה צריך לבטולה להההוא מודעא דגרסינן בההוא פרקא אמר רב ששת האי מאן דמסר מודעא אגיטא מודיעה מודעא · פשיטא לא צריכה דעשוה וארצי מהו דתימא בטולי בטליה קמ"ל דא"כ ליתני עד שיתןמאי עד שיאמר עד דמבטיליה למודעיה וכן נמי בזביני אע"ג דאמר רב הונא תליוה וזבין זביניה זביני אי מסר מודעא עלייהו לא הוו זביניה זביני עד דמבטיל ליה למודעא דהכי אמרינן בפ' חזקת הבתים סוביי תלה לפפי אדינרא וזבין ליה ארעא התם רבה בר בר חנה אמודעא ואשקלתא ואמר רב הונא אי לאו מודעא מאן דהתם אאשקלתא שפיר התם רב הונא לטעמיה דאמר רב הונא תליוה וזבין זביניה זביני · ואע"ג דאמר רבה לעיל בההוא פירקא לא כתבי' מודעא אזביני דרב הונא לית ליה דרבה וסבירא ליה דוקא היכא דלא מסר מודעא אההוא אונסא הוא דהוו זביני אבל היכא דמסר עליהו מודעא לא הוו זביני · וכ"כ שם רבינו שמואל ז"ל וקי"ל כרב הונא דלית ליה דרבה דאמר לא כתבי' מודעא אזביני' ובעובדי כוכבים פסול משום דכתיב לפניהם ולא לפני העובדי כוכבים·אבל עובדי כוכבים חובטין אותו ואומרים לו עשה מה שישראל אומר לך·אע"פ שהן מעשין אותו שעל פי ישראל עושין כשר· א"ר נחמן אמר שמואל גט מעושה בישראל כדין כשר שלא כדין פסול פי' אע"פ שאמר רוצה אני כיון דשלא כדין עישו אותו ואין כאן מצוה לשמוע דברי חכמים לא גמר ויהיב בכל לב ופוסל בתרומה משום ריח הגט · ובעובדי כוכבים כדין פסול ופוסל שלא כדין אפי' ריח הגט אין בו ומתמהינן מה נפשך אי עובדי כוכבים בני עשויי נינהו איתכשורי נמי ליתכשר אי לאו ליפסולי נמי לא ליפסולי ואמר רב משרשיא דבר תורה בעובדי כוכבים נמי כשר ומה טעם אמרו פסול שלא תהא כל א' וא' הולכת ותולה עצמה ביד עובד כוכבים ומפקעת עצמה מיד בעלה · פי' סבר רב משרשיא דבר תורה אפילו בעובדי כוכבים נמי כשר וטעמא דמילתא כדאמרינן בפ' חזקת הבתים דאמר אגב אונסיה גמר ומקנה: ואקשינן ליה אי הכי שלא כדין נמי אמאי אפילו ריח הגט אין בו ליהוי מידת כשלא כדין בישראל · פי' כיון דאמרינן אגב אונסיה גמר ומקנה אישתכח דגיטא מעליא הוי ונהי דחכמים אמרו דליהוי פסול שלא תינשא בו אבל היאך יוכלו להכשירה לכהונה · ואסיקנא אלא הא דרב משרשיא ברותא היא וטעמא מאי כדין דעובדי כוכבים בכדין דישראל אתי לאיחלופי שלא כדין דעובדי כוכבים בכדין דישראל לא אתי לאיחלופי פי' הא דרב משרשיא דאמר דבר תורה אפילו דבעובדי כוכבים כשר ברותא היא אלא מדין תורה הוא פסול וטעמא דמילתא כדאמרינן בפרק חזקת הבתים דהיכא אמרינן גמר ומקנה דוקא בחייבי עולות ושלמים דניחא ליה דתיהוי ליה כפרה וגבי גט נמי דמצוה לשמוע דברי חכמים והלכך גמר ויהיב בכל לב אבל היכא דעובדי כוכבים אנסו ליה אע"ג דאמר רוצה אני לא גמר ויהיב בכל לב אבל היכא דעובדי כוכבים אומרים לו עשה מה שישראל אומרי' לך מצוה לשמוע דברי חכמים הוא · ומשום הכי בישראל שלא כדין פסול דכיון דשלא כדין הוא אע"ג דאמר רוצה אני לא גמר ויהיב בכל לב דהא אין מצוה לשמוע דבריהם ובזביני דאמרינן תליוה וזבין זביניה זביני משום דאגב המעות גמר ומקנה · וכן באשה נמי שנתקדשה באונס שכפוה עד דאמרה רוצה אני אמרי' התם הוא דהוו קדושי משום דאגב מתן מעות גמרה וקדישה נפשה · אבל היכא דליכא מתן מעות כגון תליוה ויהיב מתנה אין מתנתו מתנה דהא גבי סיקריקון דליכא מתן מעות אמר שמואל אף בשטר לא קנה והיכא דיהיב זוזי אמרינן התם דמודה שמואל

הגהות הב"ח (א) גמ' ונהוי כשלא כדין בישראל: (ב) תוס' ד"ה לפניהם וכו' דלענין עישוי נ"ב עיין סנהדרין דף ב ע"ב תוס' ד"ה ליבעי דמלפניהם משמע ליה מילי דעשוי משום דהכשיר בפ"ק דסנהדרין מאשר תשים אלו כלי הדיינין דשייך בכן שימה ועיין תוס' בפ"ק דב"ק ד' טו:

הרי זו מגורשת מאי טעמא קול ושוברו עמו *אמר רבא יצא לה שם מזנה בעיר "אין חוששין לה מ"ט פריצותא בעלמא הוא דחזו לה כתנאי אכלה בשוק גירגרה בשוק הניקה בשוק בכולן ר"מ אומר תצא ר"ע אומר משישאו ויתנו בה *מוזרות בלבנה אמר לו רבי יוחנן בן נורי א"כ *לא הנחת בת לאברהם אבינו שיושבת תחת בעלה והתורה אמרה דברים כד °כי מצא בה ערות דבר ולהלן הוא אומר שם יט °על פי שנים עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר *מה להלן דבר ברור אף כאן דבר ברור: ת"ר "בעולה אין חוששין לה (א) נשואה אין חוששין לה ארוסה אין חוששין לה "שלא לפלוני אין חוששין לה בעיר אחרת אין חוששין לה ממזרת אין חוששין לה "שפחה אין חוששין לה "הקדיש פלוני נכסיו הפקיר פלוני נכסיו אין חוששין להן אמר עולא לא ששמעו קול הברה אלא כדי שיהו נרות דולקות ומטות מוצעות ובני אדם נכנסין ויוצאין ואומרים פלונית מתקדשת היום מתקדשת 'ודלמא לא אקדשה 'אימא פלונית נתקדשה היום וכן תני לוי לא שישמעו קול הברה אלא כדי שיהו נרות דולקות ומטות מוצעות ונשים טוות לאור הנר ושמחות לה ואומרות פלונית מתקדשת היום מתקדשת ודלמא לא אקדשה א"ר פפא אימא פלונית נתקדשה היום אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן לא ששמעו קול הברה אלא כדי שיהו נרות דולקות ומטות מוצעות ובני אדם נכנסין ויוצאין אמרו דבר זה הוא קול לא אמרו דבר זהו אמתלא לא אמרו והא לא אמרו ולא כלום לאפוקי מדרבה בר רב הונא דאמר אמתלא שאמרו אפי' מכאן ועד י' ימים "קמ"ל לא אמרו הוא דהויא אמתלא הא אמרו לא הויא אמתלא א"ר אבא אמר רב הונא אמר רב לא ששמעו קול הברה אלא כדי שיאמרו פלוני מהיכן שמע מפלוני ופלוני מפלו' ובודקין והולכין עד שמגיעין לדבר הברור דבר הברור עדות מעליית' הוא אלא כי אתא רב שמואל בר יהודה א"ר אבא אמר רב הונא אמר רב לא ששמעו קול הברה °אלא כדי שיאמרו פלוני מהיכן שמע מפלוני ופלוני מפלוני והלכו להם למדינת הים א"ל אביי לרב יוסף מבטלינן קלא או לא מבטלינן א"ל מדאמר רב חסדא עד שישמעו מפי הכשרים ש"מ מבטלינן קלא א"ל אדרבה מדאמר רב ששת אפי' מפי נשים הוי קול °ש"מ לא מבטלינן קלא א"ל אתרוותא נינהו בסורא מבטלי קלא *בנהרדעא לא מבטלי קלא ההיא דנפק עלה קלא דאיקדשה *לבר בי רב אתיה רב חמא לאבוה אמר ליה אימא לי היכי הוה עובדא אמר ליה על תנאי קדיש ארעתא דלא אזיל לבי חוזאי ואזל א"ל כיון דבעידנא דהואי קלא לא הואי אמתלא לאו כל כמינך דמחזקת אמתלא ההיא דנפק עלה קלא דאיקדשה *באציפא דתוחלא בעינא דבי שיפי שלחה רב אידי בר אבין לקמיה דאביי כי האי גוונא מאי אמר ליה אפי' למאן דאמר לא מבטלינן קלא "בהא מבטלינן קלא מימר אמרי עיינו בהו רבנן בקידושיה ולא הוה בהו שוה פרוטה: ההיא דנפק עלה קלא דאיקדשה לחד

תורה אור

הרי זו מגורשת · ומותרת לכל : מאי טעמא הרי קול · שחששנו לו תחילה שוברו עמו : יצא לה קול · לאשה פנויה בעיר : שם מזנה · לעובד כוכבים ולעבד שפוסלין אותה מן הכהונה : אין חוששין לה · לאוסרה לכהונה : פריצותא בעלמא הוא דחזו לה · שפיחקה בשוק או מיטך לה בין דדיה : גירגרא בשוק. הלכה נטוית גרון : מוזרות בלבנה · נשים הטוות בשוק לאור הלבנה ודרכן לשוח שיחות בטלות ולדבר בחשודות שבעיר : לא הנחת כו' · שיש אויבים מוציאים קול בחנם ברמז מועט : בעולה · יצא על בתולה בעיר קול בעולה: אין חוששין לה · לאוסרה לכ"ג דדלמא פריצותא בעלמא חזו לה דהא דתנן במתני' דחיישינן לקלא היינו כדאמרי' לקמן שיהו נרות דולקות כו' שהדברים ניכרים : נשואה · יצא על פנויה קול שהיא נשואה זה ימים ואנו מוחזקים בה בחזקת שהיא פנויה : אין חוששין לה · דקלא דמתני' היינו שאומרים היום נתקדשה פלונית : ארוסה · יצא עליה קול שהיא ארוסה זה ימים : שלא לפלוני · יצא עליה קול שמקודשת היום אבל לא הזכירו שמו לומר לפלוני אלא נתקדשה סתם אין חוששין לה : בעיר אחרת · יצא כאן קול פלונית מתקדשת היום במקו' פלוני: ממזרת· יצא קול שהיא ממזרת: הקדיש פלוני נכסיו אין חוששין·לאסור נכסיו עליו: נתקדשה היום · בהא הוא דחשו רבנן שלא תינשא כדי שלא יאמרו משיאין אשת איש : נרות דולקות · בבית כדרך המתקדשות שנוהגין שמחה ואור נר כדאמרינן בעלמא אור הנר בברור חיל משתה שם (סנהדרין דף לב:): מתקדשת · עתידה להתקדש היום : אמרו דבר · פלונית נתקדשה היום : זהו קול · שחוששין לו : זהו אמתלא · ששובר את הקול : הא לא אמרו מידי · לא אמרו נתקדשה לאו קול איכא ולאו אמתלא איכא: לאפוקי כו'· אמתלא שאמרו במתניתין ששובר את הקול ואפי' לא יצא עם הקול אלא לאחר זמן יצא הוה אמתלא : קמ"ל · הכא לא אמרו דבר זהו אמתלא והכי קאמר לא גמרו הדבר להוציא קול מקויים ומסויים אלא הוציאו שובר עם הקול כגון נתקדשה פלונית בספק הוא דהוי אמתלא אבל אמרו דבר מקויים ומסויים תו לא מהניא אמתלא: מבטלינן קלא · שמעו קול יוצא מפי נשים ותינוקות משתקין להו לבטולי קלא או לא משתקין להו הואיל ואמרו פלוני שמע מפלוני כו' וליתנהו דליסיילינהו א"נ חזרו אותן פלוני ופלוני ממדינת הים ואמרו לא היו דברים מעולם מבטלינן או לא מבטלינן : מפי כשרים · שיאמרו מפלוני שמענו והוא הלך למדינת הים אלמא אקילו רבנן במילתא וש"מ דאי בדיקניה בתר הכי ואשתכח שקרא מבטלינן ליה ומכריזין דלאו קלא הוא ומנכבינן לה: אתרוותא ניהו· מקומות חלוקין במנהגם : באציפא דתוחלא · הם תמרים שלא בישלו כל צרכם ומניחין אותן בחותלות כלים העשויים מכפות תמרים ומתבשלים שם וכשאוכלים אותן נשאר מן האוכל על הגרעין שאינו נפרד ממנה יפה מפני שאינה מבושלת והאוכל קרי ליפא כדאמרי' בשלו טרפות(חולין נ:)כדעיילן תלת*קשייתא בליפא בדוחקא וראוי למיכל בהמה : בעינא דבי שיפי · על המעיין של אותו מקום: מימר אמרי · כשתכניסת לאחר לא יאמרו ראו אשת איש שניסת דמימר אמרי עייט רבנן בההוא אליפא ולא הוה ביה שוה פרוטה דסתמיה לא חשיב דהא דלא מבטלי' קלא אינו אלא מפני החשד והכא ליכא חשד :

אכלה בשוק גירגרה בשוק · אומר רבינו יצחק דאיירי שפיר בקלא דקודם נישואין שיצא עליה קול זה ומדברות עליה לעז קודם שנשאת לכהן א"ל ר' יוחנן בן *ברוקה א"כ לא הנחת בת לאברהם אבינו יושבת תחת בעלה כהן שהרי הוא אינו יודע במה שדברו עליה קודם ומה יש לו לעשות : בעולה אין חוששין לה · פי' בקונט' משום בעולה לכ"ג ולעיל נמי פי' יצא לה שם מזנה בעיר כגון שנבעלה לעובד כוכבים או לעבד דפוסלין בביאה וה"נ הוה מצי לפרש חייבי כריתות ורבינו יצחק אומר דהתם בעילה דזנות שאין ידוע ממי פסולה לכהונה והרי היא בחזקת בעולה לנתין ולממזר עד שתביא ראיה לדבריה כדאמרינן בפ"ק דכתובות (דף יד·) דאין אשה בודקת ומזנה ואפילו לר"ג דאמר נאמנת היינו היכא דאמרה לכשר נבעלתי אבל היכא דאמרה לא נבעלתי או אינה יודעת ממי אפי' רבן גמליאל מודה : ארוסה אין חוששין לה . לא מיבעיא נשואה דאם אמת היה הדבר היה מתפרסם אלא אפילו ארוסה דאין מתפרסם כל כך אין חוששין : עד שמגיעין לדבר הברור· מסתמא לא פליג רבי אבא אעולא דלעיל ואברייתא דלוי וכן משמע מדלא קאמר ורבי אבא אמר אלא לעיל דאיכא רגלים לדבר לא בעינן שיגיע לדבר ברור אבל הכא דליכא רגלים לדבר בעינן שיגיע לדבר ברור *וקול דלעיל לא שייך אלא בקדושין והך דהכא שייך בגירושין כמו בקדושין : מבטלינן קלא או לא מבטלינן נראה כפירוש שני שבקונטרס כגון שחזרו פלוני ופלוני ממדינת הים ואמרו לא היו דברים מעולם וכן אמרי' לקמן אילימא לכי מגליא דקדושין קמאי לאו קדושין מבטלין קלא ופירוש ראשון אין נראה ומייתי ראיה מדאמר רב חסדא עד שישמעו מפי הכשרים ש"מ מבטלין קלא כיון שאין חוששין במהרה לקול : עד שישמעו מפי הכשרים כו'· אע"ג דאמר לעיל ונשים אומרות פלונית נתקדשה שמא משום דהתם איכא רגלים לדבר ואית ספרים דגרסי ובני אדם נכנסים ויוצאין ולא גרסינן ונשים : כיון דבעידנא דהוה קלא לא הוה אמתלא· לישנא משמע דסבר כר' יוחנן ופליג אדרבה בר רב הונא דאמר אמתלא שאמרו אפילו מיכן ועד עשרה ימים :

והלכתא

[נ"ל נורי]

פה א מיי' פי"ז מהל' איסורי ביאה הלכה כה טוש"ע אה"ע סי' ו סעי' טו :
פו ב מיי' שם
פז ג טוש"ע אה"ע סי' מו סעי' א בהג"ה :
פח ד מיי' שם :
פט ה מיי' פ"ז מהל' ערכין הל' כ :
[כתובות עב:]
צ ו ז מיי' פ"ט מהל' אישות הל' כב סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן מו סעיף א :
צא ח מיי' שם הל' כג כד טוש"ע שם סעיף ד וסי' ו סעיף ס :
צב ט מיי' שם הל' כב טוש"ע שם סימן מו סעיף ב :
צג י כ (מיי' שם הלכה כה) טוש"ע שם סעי' ד בהג"ה וסי' ו סעיף ס ועי' במיי' :

נ"א ועוד קול

[לקמן צ' ע"ב]

הגהות הב"ח
(א) גמ' ת"ר בעולה אין חוששין לה נשואה אין חוששין לה כצ"ל וכן הוא בס"א וכן גירס' הרי"ף והרא"ש :

גליון הש"ס
גמ' ש"מ לא מבטלינן קלא. ע' תוס' כ"ב ד' לג ע"א ד"ה ואתא :

לעיל פא.

[פי' כלי מלא מתלים פי' להר' גרעינה של תמרה· ערוך]

פי' גרעיני תמרה

תוספות רי"ד

שמואל דקנה הילכך אין הכפייה מועלת אלא היכא דאיכא מתן מעות או מצוה אבל היכא דליכא לא מתן מעות ולא מצוה כגון מתנת או כפיית העובדי כוכבים בדין או כפיית ישראל שלא כדין אינה מועלת דאע"ג דאמר רוצה אני לא גמר בכל לב · ונ"ל שהמורדת על בעלה אע"פ שאינו מן הדין לכופו להוציא כדתנן האשה יוצאת לרצונה ושלא לרצונה והאיש אינו מוציא אלא לרצונו כיון שתקנו ראשי הישיבות ז"ל לכופו ליתן גם מצוה לשמוע דברי חכמים הוא' ואי ק' היכי מסקינן הכא דרב משרשיא ברותא היא והא בחזקת הבתים כי מקשי' מגט מעושה בעובד כוכבי' פסול אמרי' הא איתמר עלה אמר רב משרשיא דבר תורה אפילו בעובדי כוכבים כשר וקיימא הכי תשובה התם הוה סבר' למימר דטעמא דמילתא דתליוה וזבין משום דאגב אונסיה גמר ומקנה והלכך אפי' בעובדי כוכבים כשר ואפי' שלא כדין אבל הדר דמסקי' התם דטעמא דתליוה וזבין משום מתן מעות הוא אין אנו צריכים לתרוצו של רב משרשיא דטעמא דבעובדי כוכבים דפסול משום דליכא לא מצוה ולא מתן מעות· ורב ודאי דאמר גבי סיקריקון דבשטר קנה ס"ל טעמא דאגב אונסיה גמר ומקנה וטעמא דפסול כדרב משרשיא וס"ל דאפילו שלא כדין פוסל בכהונה וס"ל דבישראל אפילו שלא כדין כשר דסתם תנן במתניתין גט מעושה בישראל כשר בין כדין בין שלא כדין כיון דאמר רוצה אני ופליג אדר' נחמן אמר שמואל דמפליג בין כדין בין שלא כדין· וכיון דלענין דינא איפליגו רב ושמואל גבי סקריקון וכבר קי"ל הלכתא כשמואל בדיני דאמר אף בשטר לא קנה אלמא לא אמרינן אגב אונסיה גמר ומקני· ותו דבפ' חזקת הבתים אידהיא מילתא דרב ואיתוקמא מילתיה דשמואל דגרסינן התם אמר רב נחמן אמר לי הונא כולן שהביאו ראיה ראייתן ראיה ומעמידין שדה בידן גזלן שהביא ראיה אין ראיתו ראיה ואין מעמידין שדה בידו מאי קמ"ל תנינא לקח מן הסקריקון וחזר ולקח מבעה"ב מקחו בטל לאפוקי מרב דאמר לא שאנו אלא דא"ל לך חזק וקני אבל בשטר קנה קמ"ל כדשמואל דאמר אף בשטר לא קנה' אביי אשכחיה לרב יוסף דיתיב וקמעשי אניסי א"ל והא אנן הדיוטות אנן ותניא היה ר' טרפון אומר כל מקום שאתה מוצא איגוראות וכו': ד"א לפניהם ולא לפני הדיוטות · א"ל אנן שליחותייהו קא עבדי' מידי דהוה אהודאות והלואות אי הכי אפילו גזילות וחבלות נמי לא גרסינן גזילות דגזילות הכי נמי דעבדי שליחותייהו ודנין אותן בבבל ובכל בתי דינין אלא קנסות וחבלות גרסי'· כי עבדי' שליחותייהו במילתא דשכיחא ולא שכיחא לא עבדי' שליחותייהו : מתני' יצא שמה בעיר מקודשת הרי היא מקודשת' מגורשת הרי זו מגורשת' ובלבד שלא תהא שם אמתלא איזוהי אמתלא גירש איש פלוני את אשתו על תנאי זרק לה קידושיה ספק קרוב לו ספק קרוב לה זו היא אמתלא' פי' פנויה שיצא עליה קול פלונית מתקדשת היום לפלוני ויש דברים נראין כדאמרינן לקמן הרי זו מקודשת ולא תנשא לאחר בלא גט · מגורשת הרי זו מגורשת קס"ד דהכי קאמר אשת כהן שיצא עליה קול פלונית נתגרשה היום הרי זו מגורשת ואסורה עוד לישב תחתיו דאילו מגורשת ולהנשא לשוק ליכא לפרושא דמשום יציאת קול נישרי אשת איש לעלמא' ובלבד שלא תהא שם אמתלא שלא יהא עם הקול של קידושין ושל גירושין משל וטעם שהוא שובר את הקול . גירש איש פלוני את אשתו על תנאי זהו שובר של גירושין שמא לא נתקיים התנאי . זרק לה קידושיה כו' זהו אמתלא של קידושין וה"ה נמי איפכא : ומקשה ואסרי' לה אגברא פי' על מאי דתני מגורשת הרי זו מגורשת מקשה: ואסרינן לה על בעלה כהן והאמר רב אשי כל קלא דלבתר נשואין לא חיישינן לה · ומהדר ה"ק מקודשת הרי זו מקודשת ומגורשת הרי זו מגורשת: קול ושוברו עמו · פי' אחר שאמרו נתקדשה לפלו' חזרו ואמרו כי גירשת אותו פלוני ומועיל זה הקול לשבר הקול הראשון . ולפי תירוץ זה לא גרסינן במתניתין גירש איש פלוני את אשתו על תנאי אלא קידש · ונ"ל דכעין רבותא תירץ כך דפשט מתניתין משמע דהיא מגורשת ואסורה לינשא לכהן שני אם נתאלמנה כדפרישית מילתיה דשמואל לעיל בפ' הזורק: אמר עולא לא ששמעו קול הברה בעיר אלא שיראו נרות דולקות ומטות מוצעות ובני אדם נכנסין ויוצאין ואומרים פלונית נתקדשה היום וכן תני לוי לא ששמעו קול הברה בעיר אלא שיראו נרות וכו' · אמר ר' אבא אמר רב הונא אמר רב לא ששמעו קול הברה אלא כדי שישמעו פלוני מהיכן שמע מפלוני ופלוני מפלוני ובודקין והולכין עד שמגיעים לדבר הברור ·

דבר

לחד מבני פלניא אמר רבא אפי' למאן דאמר לא מבטלינן קלא בהא מבטלינן קלא מימר אמרי עיינו בהו רבנן בקידושי וקידושי קטן הוו ההיא דנפק עלה קלא דאיקדשה לקטן והנראה כגדול א"ל רב מרדכי לרב אשי הוה עובדא ואמרו עדיין לא הגיע לפלגות ראובן שנאמר °לפלגות ראובן גדולים חקרי לב: ובלבד שלא תהא שם אמתלא: אמר רבה בר רב הונא אמתלא שאמרו אפי' מכאן ועד עשרה ימים רב זביד אמר במקום אמתלא חוששין לאמתלא איתיביה רב פפא לרב זביד ובלבד שלא תהא שם אמתלא א"ל במקום אמתלא קאמר א"ל רב כהנא לרב פפא ואת לא תסברא *והתנן °נתקדשה ואח"כ בא בעלה מותרת לחזור לאו משום דאמרי' על תנאי קדיש שאני התם דאתי בעל וקא מערער אי הכי נישאת נמי נישאת דעבדה איסורא קנסוה רבנן נתקדשה דלא עבדה איסורא לא קנסוה רבנן ואמר רב אשי °כל קלא דלא איתחזק בבי דינא לאו קלא הוא *וא"ר אשי °כל קלא דבתר נישואין לא חיישינן ליה הא דבתר אירוסין חיישינן ליה רב חביבא אמר אפילו דבתר אירוסין נמי לא חיישינן ליה °והלכתא לא חיישינן ליה אמר רב ירמיה בר אבא שלחו ליה מבי רב לשמואל ילמדנו רבינו יצא עליה קול מראשון ובא אחר וקדשה קידושי תורה מהו שלח להו תצא והעמידו הדבר על בוריו והודיעוני *מאי (והעמידו הדבר על בוריו) אילימא דאי מגליא מילתא דקידושי דקמא לאו קידושי מעליא נינהו מבטלינן קלא *והא נהרדעא אתרי' דשמואל הוא ולא מבטלי קלא אלא °דאי מיגליא מילתא דקידושי קמא קידושי מעליא נינהו לא צריכה גט משני ופליגא דרב הונא דאמר רב הונא °אשת איש שפשטה ידה וקיבלה קידושין מאחר מקודשת מדרב המנונא *דאמר רב המנונא °האשה שאמרה לבעלה גירשתני נאמנת חזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה ואידך °כי אתמר דרב המנונא בפניו שלא בפניו מעיזה ומעיזה לא מצאו דבר על בוריו מהו א"ר הונא °מגרש ראשון ונושא שני °אבל מגרש שני ונושא ראשון לא מאי טעמא אתי למימר מחזיר גרושתו מן האירוסין רב *שינגא בריה דרב אידי אמר אף מגרש שני ונושא ראשון מימר אמרי עיינו רבנן בקידושי וקידושי טעות הוה יצא עליה קול מזה ומזה מהו אמר רב פפא אף זו מגרש ראשון ונושא שני אמימר אמר מותרת לשניהם והלכתא

רש"י

לחד מבני פלניא · ולא היו אומרים לאיזה מהם: לקטן · בשנים שנראה גופו כגדול והיו מכירין בו: עדיין לא הגיע לפלגות ראובן · כלומר אין חכמה (*לקטן בשנים וחקרי לב) כדכתיב גדולים הוא דאית לאו חקרי לב וזה אע"פ שגופו ארוך ניכר הוא לבריות במעשיו שהוא קטן בשנים
תורה אור
וכשתינשא לאחר מימר אמרי עייט רבנן בקדושיה וקטן בשנים הוא: במקום אמתלא חוששין לאמתלא · אפי' אין אמתלא אלא מקום ופתח יש לדבר שיכול ללמוד שם אמתלא חוששין שמא אמתלא פלונית יש לדבר והקול בטל: ובלבד שלא תהא שם אמתלא · אלמא אמתלא בהדיא בעינן: הכי גרסינן א"ל במקום אמתלא קא אמר ומתני' קאי האי תירוצא: א"ל רב כהנא לרב פפא ואת לא תסברא · דאם יש פתח למצוא אמתלא דסמכינן ומכשרינן לה והתנן אשה שהלך בעלה למדינת הים ובא עד אחד ואמר לה מת בעליך ונתקדשה מותרת לחזור לראשון ואילו גבי ניסת קתני התם תצא מזה ומזה ואע"ג דאנוסה היא שהרי ב"ד הורוה לינשא משום חששא דלא לימרו גירש ראשון ונשא שני ועכשיו היא חוזרת לו משניסת אבל גבי נתקדשה לא חיישינן להכי מאי טעמא חוזרת לראשון ולא צריכה גט משני הרי אין לך יצא שמה בעיר מקודשת גדולה מזו דודאי ידעו כולם שנתקדשה: לאו משום · דיש כאן מקום אמתלא לסמוך עליו דכי מהדרי לה לגברא אמרי ודאי יש פתח לדבר שעל תנאי קידשה שני שאם יבא בעלה שגירשה ממדינת הים שיהיו קידושיו בטלין שהיה בעלה חביב לה אלא לכך גירשה שלא היה יכול לבא אלמא אע"ג דלא יצא אמתלא זה מעולם סמכינן עליה: שאני · הכא דאתי בעל וקאי ומימר אמרי מעולם לא גירשה בעלה אלא היתה סבורה שמת ונתקדשה ואינן קדושין: אי הכי · דלא מסקי אדעתייהו לומר גירש ראשון ונשא שני ומגלחת אשת איש יוצאה בלא גט: ניסת נמי · אמאי תנן התם צריכה גט משני ולא תחזור לראשון הא אתא בעלה וקאי ולאו נישואין הוו אלא משום דאתי למימר גירשה זה ונשא זה כדאמרי' ביבמות ובנישואין אין פתח מקום אמתלא לומר על תנאי נשאה: קנסוה רבנן דהאי דשריוה בהעדאת עד אחד משום עיגונא אקילו בה והיא גופה הדוק במילתא ע"י עוברים ושבים ותנשא והיכא דלא דייקא שפיר קנסוה כדאמרינן התם מתוך חומר שהחמרת עליה בסופה הקלת עליה בתחילתה: דלא איתחזק בבי דינא · שלא בדקו ב"ד אחריו שלא תהא שמיעת קול הברה: לא חיישינן ליה · אלא א"כ ידעו ב"ד העיר שכך יצא הקול פלוני מהיכן שמע כו' וגזרו שיחושו לקול זה: דבתר נישואין · ניסת היום ולאחר יצא קול שהיום היא נתקדשה לאחר קודם נישואין לא חיישינן ליה לאוסרה על בעלה ולא להצריכה גט מבעל הקול שאם אתה מצריכה גט נמצאת אוסרה על זה דמחזקת לקלא ונמצא זה בועל אשת איש וקיימא לן כשם שאסורה לבעל כך אסורה לבועל: דבתר אירוסין · חיישינן ומגרש ראשון ונושא שני: לא חיישינן ליה · ואינה צריכה הימנו גט שלא תתגנה על זה: קידושי תורה · בעדים: והעמידו דבר על בוריו · הוו בודקין אחר הקול להעמיד דבר על אמיתו אם אמת הוא או שקר והודיעוני עיקרו של דבר: מאי היא · למה הזקיקם להעמיד דבר על בוריו: ובנהרדעא לא מבטלי קלא · כדאמרינן לעיל: מקודשת · וצריכה גט משני: ואידך · שמואל דאמר העמידו דבר על בוריו לאיגלאי דלא בעיא גט משני: כי אתמר דרב המנונא בפניו · דבעל דאמרה ליה בפניו גירשתני אבל קבלת קידושין דרב הונא לאו בפניו הוא ולא דמיא לדרב המנונא וליתא לדרב הונא: ונשא שני · אם ירצה: אתי למימר קא מחזיר גרושתו מן האירוסין · דאמרי ע"י שגירשה ראשון תחילה קידשה שני ועכשיו חוזר ומחזירה: עייט ביה רבנן · בקידושי חוי ולאו קידושי נינהו מפני שהיתה מקודשת לראשון ולא יאמרו שגירשה תחילה שהכל לא ידעו בגט שהצריכוה משני: יצא עליה קול מזה · ואח"כ מזה שלא קידשה שני בפנינו קידושי תורה אלא קול יצא שקידש אחר הראשון: אף בזו מגרש ראשון · ולא יגרש שני וישא ראשון ואע"ג דקלא בעלמא הוא נמי הך קידושי שני חיישי' דלא לימרו גירש ראשון תחילה וקידשה שני ועכשיו חוזרת לראשון גרושה שנתארסה: מותרת

תוספות

והלכתא לא חיישינן · ומעשה בא לפני ר"ת באשה אחת שיצא עליה קול אחר נישואיה שנתקדשה לאחר והיה אותו האיש שיצא עליו קול בחופתה שנישאת לשני ואר"ת שאין צריכה גט מן הראשון ומותרת לשני חדא דקלא דבתר נישואין לא חיישינן ועוד דכיון שנתקדשה לזה בפניו שריא חזקה אין אשה מעיזה פניה בפניו וכדרב המנונא קיימא לן מדפריך מיני' הש"ס בכל דוכתי ובפ' שני דכתובות (דף כב:) קאמר לימא דרב המנונא תנאי היא לא דכ"ע אית להו דרב המנונא ואע"ג דבסוף נדרים (דף צא.) דחי רבה ראיית רב המנונא דמייתי מינה מ"מ כן הלכה ורבה נמי אפשר דלפי האמת סובר כרב המנונא:

ובנהרדעא לא מבטלי קלא · אע"ג דהני בי רב דשלחו לשמואל הם תלמידי דרב ובסורא מבטלי קלא מ"מ לא הוה מורה להו דלא כנפשיה:

ואידך כי אתמר דרב המנונא ה"מ בפניו · וא"ת וכי לרב הונא הוי דרב המנונא אפי' שלא בפניו הא תנן בהדיא בפ"ב דכתובות (דף כב.) דאם יש עדים שהיתה אשת איש אינה נאמנת לומר גרושה אני וי"ל דודאי רב המנונא לא איירי אלא בפניו אבל להחמיר להצריכה גט משני סבר רב המנונא דנאמנת אפילו שלא בפניו והא דאמר בפרק שני דכתובות (דף כב:) מר סבר שלא בפניו נמי אינה מעיזה היינו דנאמנת עם מיגו שהיה לה:

אמר רב הונא מגרש ראשון ונושא שני · אבל במצאו דבר על בוריו פשיטא לרב הונא דלא יגרש שני וישא ראשון וכיון דודאי קדשה ראשון ומקודשת נמי לשני לרב הונא כיון שפשטה ידה וקיבלה א"כ חיישינן שגירשה ראשון ואם יגרש שני וישא ראשון הוה ליה מחזיר גרושתו מן האירוסין אבל בלא העמידו על בוריו דאין כי אם קול לקידושי ראשון הוה אמינא דמותר לשני לגרש ולישא ראשון קמ"ל דאפילו הכי לא יגרש שני כו':

אף בזה מגרש כו' · אליבא דרב הונא קאמר וכן אמימר דפסיק הלכתא דמותרת לשניהם לרב הונא קאמר ואומר ה"ר אלחנן דמשמע דהלכה כרב הונא: והלכתא

עין משפט נר מצוה

צד א מיי' פ"י מהל' גירושין הל' ו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' יז סעיף נח :

צה ב מיי' שם ופ"ט מהל' איסורי ביאה הל' כב סמג שם טוש"ע אה"ע סי' ו וסי' מו סעיף א :

צו ג ד מיי' פ"י מהל' גירושין הל' כ סמג שם טוש"ע אה"ע סי' יז סעיף ג וסי' מו סעי' ה:

צז ה מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הל' כו סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' מו סעי' ו:

צח ו מיי' פ"ד שם הל' יג סמג שם טוש"ע אה"ע סי' יח סעיף ג :

צט ז ח מיי' שם ופ"ב מהל' גירושין הל' ד סמג שם טוש"ע שם :

ק ט מיי' פ"ט מהלכות איסורי ביאה הל' כו סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' מו סעי' ה :

קא י מיי' וסמג שם טוש"ע שם וסי' לא סעיף ד :

תוספות רי"ד

דבר ברור עדות מעליא היא אלא פלוני מהיכן שמע מפלוני ופלוני והלכו להן למדינת הים: אמר רבא יצא לה שם מזנה בעיר אין חוששין לה · פי' שזנתה עם פסולי כהונה' כגון עובד כוכבי' ועבד ונתין וממזר אין חוששין לה לאוסרה לכהן משום זונה דלא חיישינן לקלא עד שיראו דברים הניכרים כדעולא: ת"ר בעולה אין חוששין לה · פי' וכשרה לכהן גדול · נשואה אין חוששין לה חלוצה אין חוששין לה ארוסה אין חוששין לה בעיר אחרת אין חוששין לה שלא לפלוני אין חוששין לה ממירת אין חוששין לה עפ"ה אין חוששין לה הקדיש פלוני נכסיו אין חוששין להן · פי' נשואה או ארוסה זה כמה ימים אין חוששין לה דקלא דמתניתין היינו שאומר' היום נתקדשה פלונית . בעיר אחרת שאמרו פלונית נתקדשה היום בעיר פלונית · שלא לפלוני שאמרו נתקדש' סתם אבל לא אמרו למי נתקדשה אין חוששין לקול זה : ההיא דנפק עלה קלא דאיתקדשה לבר בי רב אתיה רב [illegible]מא לאבוה א"ל אימא לי אי זו גופא דעובדא היכי הוה' א"ל על תנאי קדיש דלא ליזיל לבי חוזאי ואזל · א"ל כיון דבעידנא דהוה קלא לא הואי אמתלא לאו כל כמינך דמחזקת אמתלא: ובלבד שלא תהא שם אמתלא . אמר רבה בר אבוה אמתלא שאמרו אפילו מכאן ועד עשרה ימים · פי' אמתלא שאמרו במשנתינו ששובר את הקול אפילו לא יצא עם הקול אלא אפי' לאחר זמן יצא הויא אמתלא · ואמר רב אשי כל קלא דלא איתחזק בבי דינא לאו קלא הוא . פי' שלא חזרו ב"ד אחריו שלא תהא שמיעת קול הברה לא חיישינן ליה אלא אם כן ידעו ב"ד העיר שכך יצא הקול פלוני מהיכן שמע כו' וגזרו שיחושו לקול זה: ואמר רב אשי כל קלא דבתר נישואין לא חיישינן לה הא דקמי נישואין חיישינן לה רב חביבא אמר אפילו דבתר אירוסין לא חיישינן להו' והלכתא לא חיישינן לה: אמר רב ירמיה בר אבא שלחו ליה מבי רב לשמואל ילמדנו רבינו יצא עליה קול מראשון ובא שני וקידשה קידושי תורה מהו פי' קידושין בעדים · והעמידו דבר על בוריו והודיעוני · מאי והעמידו דבר על בוריו · דאי מיגליא מילתא דקידושי ראשון קידושי מעליא ניניהו לא צריכה גט משני פי' אע"פ שקידשה השני קידושין גמורים בעדים אי איגליא מילתא דקמא הוו קידושין והקול היה אמיתי תצא מן השני בלא גט · ופליגי דרב הונא דאמר רב הונא אשת איש שפשטה ידה וקבלה קידושין מאחר מקודשת כדרב המנונא דאמר רב המנונא האשה שאמרה [illegible] נאמנת חזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה · ואידך כי איתמר דרב המנונא בפניו אבל שלא בפניו מעיזה ומעיזה והלכתא כרב המנונא ואין הלכה כרב הונא : לא מצאו דבר על בוריו מהו · אמר רב הונא מגרש ראשון ונושא שני אבל מגרש שני ונושא ראשון לא מ"ט אתו למימר מחזיר גרושתו מן האירוסין · רב שישנא בריה דרבא אמר אף מגרש שני ונושא ראשון מימר אמרי עיינו רבנן בקידושי דראשון וקידושי טעות הוו · יצא עליה קול מזה ומזה מהו · פי' שאין עדים לא לראשון ולא לשני אלא שגם לשני יצא קול עליו אמר רב פפא אף זו מגרש ראשון ונושא שני מדקאמר רב פפא אף ש"מ בקמייתא כרב הונא ס"ל ולית ליה לרב שישנא אמימר

מסורת הש"ס

[וז"ל והקרי לב לקטן בשנים]

יבמות לב:

לעיל פא: וש"נ

ס"א מאי היא אילימא

[לעיל פא:]

יבמות קטז: כתובות כב: נדרים לא: לעיל סד:

[ברי"ף ורא"ש איתא רב ששנא]

תורה אור

והלכתא מותרת לשניהם: **מתני'** בית שמאי אומרים לא יגרש אדם את אשתו אלא אם כן מצא בה דבר ערוה שנאמר °כי מצא בה ערות דבר (דברים כד) ובית הלל אומרים אפילו הקדיחה תבשילו שנאמר כי מצא בה ערות דבר ר' עקיבא אומר אפי' מצא אחרת נאה הימנה שנאמ' °והיה אם לא תמצא חן בעיניו: (שם)

גמ' תניא אמרו בית הלל לבית שמאי והלא כבר נאמר דבר אמרו להם ב"ש והלא כבר נאמר ערות אמרו להם ב"ה אם נאמר ערות ולא נאמר דבר הייתי אומר משום ערוה תצא משום דבר לא תצא לכך נאמר דבר ואילו נאמר דבר ולא נאמר ערות הייתי אומר משום דבר תנשא לאחר ומשום ערוה לא תנשא לאחר לכך נאמר ערות *וב"ש האי דבר מאי עבדי ליה נאמר כאן דבר ונאמר להלן דבר °על פי שני עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר (שם יט) *מה להלן בשני עדים אף כאן [ב]בשני עדים וב"ה מי כתיב ערוה בדבר וב"ש מי כתיב או ערוה או דבר וב"ה להכי כתיב ערות דבר דמשמע הכי ומשמע הכי: ר"ע אומר אפי' מצא אחרת: במאי קא מיפלגי בדר"ל *דאמר ריש לקיש כי משמש בד' לשונות אי דלמא אלא *דהא ב"ש סברי (ס"א) [והיה אם לא תמצא חן בעיניו] כי מצא בה ערות דבר דהא מצא בה ערות דבר ור"ע סבר כי מצא בה ערות דבר אי נמי מצא בה ערות דבר אמר ליה רב פפא לרבא לא מצא בה לא ערוה ולא דבר מהו א"ל מדגלי רחמנא גבי אונס °לא יוכל לשלחה כל ימיו (דברים כב) *כל ימיו בעמוד והחזיר קאי התם הוא דגלי רחמנא אבל הכא מאי דעבד עבד א"ל רב משרשיא לרבא אם לבו *לגרשה והיא יושבת תחתיו ומשמשתו מהו [ג]קרי עליה °אל תחרש על רעך רעה והוא יושב לבטח אתך (משלי ג) תניא *היה רבי מאיר אומר כשם שהדעות במאכל כך דעות בנשים יש לך אדם שזבוב נופל לתוך כוסו וזורקו ואינו שותהו וזו היא מדת פפוס בן יהודה שהיה נועל בפני אשתו ויוצא ויש לך אדם שזבוב נופל לתוך כוסו וזורקו ושותהו וזו היא מדת כל אדם שמדברת עם אחיה וקרוביה ומניחה ויש לך אדם שזבוב נופל לתוך תמחוי מוצצו ואוכלו זו היא מדת אדם רע שרואה את אשתו יוצאה וראשה פרוע וטווה בשוק ופרומה

רש"י

מותרת לשניהם · כלומר אף מגרש שני ונושא ראשון ואפי' רב הונא מודה בהא: **מתני'** הקדיחה · שרפה או ע"י אור שקורין אדורשי"ר או במלח כמו כי אש קדחה באפי (דברים לב): ערות דבר · לב"ש משמע להו או ערוה או שאר דבר סרחון: ר"ע אומר · אפי' לא מלא בה לא ערוה ולא דבר: **גמ'** משום דבר תנשא · היוצאת מבעלה מפני דבר ולא מפני ערוה הוא דקאמר רחמנא מותרת לינשא לאחר כדכתיב והיתה לאיש אחר אבל היוצאת משום ערוה תהא אסורה לכל: וב"ש האי דבר מאי עבדי ליה כו' · דהא קרא דוקא בערוה לחוד איירי וא"כ ערוה בדבר מבעי ליה כלומר ערוה בעדים: אף כאן בעדים · ברורים אינה נאסרת עליו משום ערוה אלא בעדות ברורה: וב"ה · דהא על כרחיך האי דבר מפקיתו ליה לעדות כדמפרש ליה ואזיל: מי כתיב ערוה בדבר · דמשמע דמלא בה ערוה בעדים ברורים: *וב"ה · נמי ודאי מיבעי להו להכי לענין לכופו להוציא דלא כייפינן ליה להוציא אלא בעדות ברורה מיהו להכי כתיב ערות דבר ולא כתיב ערוה בדבר ולא כתיב נמי או ערות או דבר כי היכי דלידרשיה בתרוייהו דמשתמע ערוה או דבר ומשמע נמי ערוה בדבר: כי משמש בארבע לשונות · במקום ארבע לשונות הללו נכתב כי בתורה במקום אם במקום פן במקום אלא במקום אשר במקום. אם כמו כי ימלא בקרבך כי יקרא כי תראה חמור כי תפגע כולהו משמע לכשיארע כלומר אם יהיה כך וכן רובן במקום אלא לסתור דבר האמור למעלה לומר אינו כן אלא כן כמו ויאמר לא כי לחקת אינו כן כדבריך אלא לחקת וכן אל תקפוץ את ידך כי פתוח תפתח לו אלא פתוח תפתח לו וכמו לא כי ברחוב נלין לא נסור אל ביתך אלא ברחוב נלין וכן הרבה במקום פן כי תאמר בלבבך רבים וגו' לא תירא מהם וגו' אין אתה יכול לפרש בלשון אם לומר אם תאמר בלבבך וגו' לא תירא מהם הא אם לא תאמר תירא מהם אין זה נכון ולא בלשון אלא אבל נדרש הוא בלשון פן לומר שלא תאמר כן ובתמיה נדרש כלומר וכי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ותירא מהם וכן כי תאמרו מה נרדף לו לעולם לא תשיבו אל לבבכם לומר מה נרדף לו וכן כל כי הסמוכין לאף אף כי תאמר לא תשורנו אף כי הנכי אענו כולן נדרשין בלשון תימה הלכך סוף *פירוש מלמדך פן תאמר כן ועוד משמש בלשון דהא דהיינו אשר או מפני כלומר ליתן טעם לייסב דבר שלמעלה הימנו כמו לא צחקתי כי יראה כמו אשר יראה. כלומר מפני שיראה וכן מדוע אתה יושב לבדך כי יבא אלי העם מפני שבא אלי העם שהעם בא אלי וכן כי זה משה האיש כי אמרתי פן תגזל את בנותיך כי אמרתי רק אין יראת אלהים כולן נדרשין כמו אשר כלומר מפני וכן כי גוע אהרן לפי הדרשה שדרשוהו חכמים שמפני גויעתו נסתלק הענן וכולהו מתרגמינן להו ארי שלשון ארי בארמי משתמש כל לשונות כי בעברי ואם באת לשנותו צריך אתה לשנות כולן לפי ענייני וכל כי הנפתרים בלשון כאשר כמו והיה כי יביאך וכל אלו שאין אתה יכול לפותרו בלשון אם דהא ודאי יביאך וכן כי תבואו אל הארץ כי בא סוס פרעה כי תרבו ופריתם בארץ כולן לשון דהא הן נפתרים במדרש סיפרא וסיפרי עשה מצוה זו שבשבילה תכנס לארץ בשכר שתירש תכבש כלומר מפני שיביאך וכשתבואו אל הארץ אתם זקוקים למצות הללו וכי בא סוס פרעה וגו' מפני שבא סוס פרעה וגו' לפיכך ותקח מרים וגו' וכל (א) כגון אלו שאין אתה יכול לפותרן בלשון מפני ונפתרין בלשון כאשר כמו כי יאמרו אליכם בניכם כי יהיה להם דבר כולן לשון אם הם: דהא מצא בה · מפני שמצא בה הא לאו הכי לא יגרשנה וב"ה נמי הכי משמע להו לשון מפני מפני שמצא בה או ערוה או דבר ואם לאו לא יגרשנה הלכך לא תמצא חן דקאמר קרא היינו מפני שמצא בה כדמפרש ביה ולא משום חן של טוי: ור"ע · מפרש ליה להאי כי בלשון אם הלכך תרי מילי נינהו אם לא תמצא חן של נוי בעיניו ואם מצא בה ערות דבר: לא מצא בה לא ערוה ולא דבר · לב"ה וגירסה: מהו · מי כייפינן ליה לאהדורה או לא: גבי אונס · האונס את הנערה בתולה: לא יוכל לשלחה כל ימיו · ואמרינן במס' מכות (דף טו.) דהאי כל ימיו קרא יתירא הוא ובא ללמדך לא יוכל לשלחה ואם שלח לא יהא בשלוחה כל ימיו שב"ד כופין אותו להחזירה ואינו לוקה על שילוחו שנתקן הכתוב לעשה של עמוד והחזר מכלל דלכל המגרשים אינם בעמוד והחזר דאי כל *מגרשי נשותיהן בעמוד והחזר למה לי לגלויי בהאי: מהו · יש עונש בדבר או לא: שדעות במאכל · דעות בני אדם חלוקות באסטניסות של אכל ומשתה יש שהוא איסטניס וקץ במאכל מחמת מיאוס מועט ויש שאינו איסטניס כל כך ויש שאינו איסטניס כלל כך דעות בני אדם חלוקות בפריצות יש מקפיד על פריצות מועט ויש שאינו מקפיד כל כך ויש שאינו מקפיד כלל: פפוס בן יהודה · בעלה של מרים מגדלא נשייא היה וכשיוצא מביתו לשוק נועל דלת בפניה שלא תדבר לכל אדם ומדה שאינה הוגנת היא שמתוך כך איבה נכנסת ביניהם ומזנה תחתיו:

תוספות

והלכתא מותרת לשניהם · ומעשה בא לפני ר"ת שילא על גט אחד קול פסול ונתנו גט שני מפני הלעז ולא הצריכה ר"ת להמתין ג' חדשים מזמן גט שני כיון שהראשון היה כשר ולא היה גט שני אלא מפני השמא דלעז והביא ראיה מכאן דאמרי' הכא דמותרת לשניהם אע"ג דדמי למחזיר גרושתו מן האירוסין כיון שאין כאן אלא קול בעלמא לא החמירו והומר ר"י דאין ראיה דשאני הכא דהוי קול. מזה ומזה ואין דומה כל כך למחזיר גרושתו מן האירוסין אבל בקול אחר יש להחמיר כדאמרינן לעיל כשלא מלאו דבר על בוריו שלא יגרש שני וישא ראשון אע"ג דקידושי ראשון לא הוי אלא קול בעלמא מ"מ מחמירין משום דקידושי שני קידושי תורה ודמי טפי למחזיר גרושתו מן האירוסין: **כי** משמש בד' לשונות · מה שפי' בקונט' דכי תבא וכי יביאך וכי בא סוס טולן משמשין בלשון דהא דאי אפשר שישמשו· במקום אם דהא ודאי הביאם הקב"ה לארץ וכן ודאי כי בא סוס פרעה ונראה לר"ת דבתנס דחק דהרבה אם משמשים בלשון זה כגון אם תקריב מנחת ביכורים אם כסף תלוה עד אם כלו לשתות אם יהיה היובל לבני ישראל כולם הם לשון ודאי: לעיל: **מה** להלן בעדים ברורים כו' · בירושלמי פריך דאמאי אצטריך קרא דלא יוכל בעלה אשר שלחה לשוב לקחתה תיפוק ליה דבלאו הכי אסור להחזיר סוטתו כיון שיש עדים ומשני לעבור עליו *בב' לאוין: (ב) **בית** שמאי סברי [כי] מצא בה ערות דבר דהא מצא בה ערות דבר וגו' · ואית ספרים דגרסי ב"ה וב"ש ואור"י דר"ע סבר כב"ש דאמרי ערות דבר חדא מילתא דאי תרי מילי נינהו או ערוה או דבר למה לי לכתוב דבר להקדיחה תבשילו כיון דכתיב אם לא תמצא חן בעיניו דהיינו מצא נאה ממנה מותר לגרשה וערות דלאחר תנשא וה"ה הקדיחה תבשילו ולפ"ז אתי שפיר הא דנקט בספרים וב"ש ולא נקט וב"ה לאשמועינן אע"ג דשוין ר"ע וב"ש בדרשא דערות דבר מ"מ פליגי בהאי והרב רבי אלחנן מפרש דר"ע אתי שפיר כב"ה דאי לאו דאייתר ליה דבר להקדיחה תבשילו לא הוה דריש כי מצא בה בלשונאי נמי:

[פסחים לג:]

[נ"ל בלאו וכן הוא בכ"י בירושלמי]

תוספות רי"ד

אמימר אמר מותרת לשניהם' ופסיק תלמודא והלכתא מותרת לשניהם: מתני' בש"א לא יגרש אדם את אשתו אא"כ מצא בה ערות דבר שנאמר כי מצא בה ערות דבר ובה"א אפילו הקדיחה תבשיל שנאמר כי מצא בה ערות דבר · ר' עקיבא אומר אפי' מצא אחרת נאה הימנה שנא' והיה אם לא תמצא חן בעיניו: א"ל רב פפא לרבא לא מצא בה לא ערוה ולא דבר מהו · א"ל מדגלי רחמנא גבי אונס לא יוכל לשלחה כל ימיו [כל ימיו] בעמוד והחזיר קאי מכלל דהכא מאי דעבד עבד' א"ל רב משרשיא לרבא אם [היה] בלבו לגרשה והיא יושבת תחתיו ומשמשתו מהו קרי עליה אל תחרוש על רעך רעה והוא יושב לבטח אתך · תניא היה ר' מאיר אומר כשם שדעות במאכל כך דעות בנשים יש לך אדם שזבוב נופל לתוך כוסו וזורקו ואינו שותהו זו מדת פפוס בן יהודה שהיה נועל הדלת בפני אשתו ויוצא · ויש לך אדם שזבוב נופל לתוך כוסו וזורקו ושותהו וזהי מדת כל אדם שרואה את אשתו מדברת עם שכניה ועם קרוביה ומניחה · ויש לך אדם שזבוב נופל בתוך תמחוי שלו ומניחו ומוצצו וזוהי מדת אדם רע שרואה את אשתו יוצאה וטווה בשוק וראשה פרוע

עין משפט נר מצוה

קב א מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הל' כו סמג עשין סח טור ש"ע אה"ע סימן מו סעיף ו:

קג ב מיי' פכ"ד מהל' אישות הל' כד סמג שם טוש"ע אה"ע סי' יא סעיף ג וסי' קטח סעיף ט וע"ש:

קד ג מיי' פ"י מהלכות גירושין הל' כא סמג עשין נ טור ש"ע אה"ע סי' קיט סעיף ג:

מסורת הש"ס

רש"י וב"ש

גמ' מ"ד מהפך סגי' דלקמן ז"ל וב"ש מי כתיב או ערוה כו'

[לעיל פט: ע"ש]

שבועות מט: ר"ה ג' תענית ט.

[מכות טו: תמורה ט.]

[יבמות לג: ע"ש סיטב]

[תוספתא סוטה פ"ה]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כי וכו' וכל אלו שאין. אתה כצ"ל ותיבה ב' כגון נמחק: (ב) תוס' ד"ה ב"ש סברי וכו' נ"ב ס"א ב"ה סברי נגיס אם לא תמצא וגו':

נ"ל פסוק

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מה להלן וכו' בב' לאוין. קשה לי היאך חל איסור מחזיר גרושתו על איסור סוטה בלא כולל ומוסיף ולומר דהוי גזירת הכתוב מנ"ל זה הא י"ל דצריך קרא להיכא דבלא עדי סומה והזימו לעדי הטומאה וע"ע ותו' רשב"א בתשובה סי' תקכ"ו וצריך לי עיון גדול:

פי' שמגרשה שלא כדת

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה מה להלן בעדים ברורים כו' הירושלמי פריך כו' ומשני לעבור עליו בב' לאוין · בלאו כצ"ל וכ"כ בשו"ת פנים מאירות ח"א סי' ק"ד יעו"ש וכ"ה בירושלמי:

קה א מיי' פ"י מהלכות גירושין הלכה כב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קיט סעיף ד:
קו ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף ה:
קז ג מיי' שם הל' כא טוש"ע שם סעי' ג
קח ד מיי' שם טוש"ע שם בהג"ה:

ופרומה משני צדדיה ורוחצת עם בני אדם עם בני אדם ס"ד אלא במקום שבני אדם רוחצין [א]זו מצוה מן התורה לגרשה שנאמר °כי מצא בה ערות וגו' ושלחה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר *הכתוב קראו אחר [ב]לומר שאין זה בן זוגו לראשון זה הוציא רשעה מביתו וזה הכנים רשעה לתוך ביתו זכה שני שלחה שנאמר ושנאה האיש האחרון ואם לאו קוברתו שנאמר °או כי ימות האיש האחרון כדאי הוא במיתה שזה הוציא רשעה מביתו וזה הכנים רשעה לתוך ביתו °כי

תורה אור
דברים כד
שם
מלאכי ב

הדרן עלך המגרש

שנא שלח ר' יהודה אומר אם שנאתה שלח ר' יוחנן אומר *שנאוי המשלח ולא פליגי [ג]הא בזוג ראשון הא בזוג שני *דאמר ר' אלעזר [ד]כל המגרש אשתו ראשונה אפילו מזבח מוריד עליו דמעות שנאמר °וזאת שנית תעשו כסות דמעה את מזבח ה' בכי ואנקה מאין [עוד] פנות אל המנחה ולקחת רצון מידכם ואמרתם על מה על כי ה' העיד בינך ובין אשת נעוריך אשר אתה בגדתה בה והיא חברתך ואשת בריתך:

ס"א שנואה היא לפני המקום שלח
סנהדרין כב:
שם

עם בני אדם סלקא דעתך · פירש בקונטרס אם כן רגלים לדבר שזונה היא ואסורה לו וחובה לגרשה ולא מצוה וקשה דהא סוטה בשוק וגולה ורחצה פרוץ נמי חובה לגרשה ולא מצוה דבעיא היא בסוטה (דף כה·) אי עוברת על דת יהודית מותר לקיימה או לא ולא איפשיטא ואמאי לא פריך נמי עלה ויש לומר דכיון דבעיא בסוטה לא הויא אלא מדרבנן קאמר שפיר דמצוה לגרשה אבל זו חובה לגרשה מן התורה ועוד יש לפרש רוחצת עם בני אדם סלקא דעתך אפילו אדם רע אינו סובל זה מאשתו או אפילו קלה שבקלות אינה עושה כן: **הכתוב** קראו אחר · מיתוקמא אפילו כבית הלל ואטרות קאי:

הדרן עלך המגרש

ופרומה משני צדדיה · אלא אילי ידיה כדרך אדומיות שבצרפת שבשרן נראה מגדיהן: עם בני אדם סלקא דעתך · אם כן רגלים לדבר שזונה היא ואסורה לו: במקום שבני אדם רוחצים · והיא נכנסת לעיניהם לאחר יציאתן כשהן לובשין בגדיהן: כי שנא שלח · פסוק הוא בנבואת מלאכי: אם שנאת' שלח · כרבי עקיבא: אם שנואה היא לפני המקום שלח · כב"ש ואית דגרסי שנוי המשלח וזו שמעתי שנוי המשלח לפני המקום ואפילו לבית הלל נהי דלא קייפינן שלא להוציא מיהו שנוי הוא: זוג ראשון · אשת נעורים ובה משתעי קרא כדכתיב בתריה אשת נעוריך וכתיב ונשמרתם ברוחכם ובאשת נעוריך אל יבגוד:

[סוטה ו.]

הדרן עלך המגרש

תוספות רי"ד

ופרומה משני צדדית ורוחצת במקום שבני אדם רוחצין זו מצות מן התורה לגרשה שנא' כי מצא בה ערות דבר: והלכה והיתה לאיש אחר הכתוב קראו אחר כלומר שאין זה בן זוגו של ראשון זה הוציא רשעה מתוך ביתו וזה הכניס רשעה בתוך ביתו זכה שני שלחה שנאמר ושנאה האיש האחרון ואם לאו קוברתו שנאמר או כי ימות כדאי הוא במיתה שרשעה זו הכניס לתוך ביתו: כי שנא שלח רב יהודה אמר כי אם שנאתה שלח ור' יוחנן אמר שנאוי המשלח ולא פליגי הא בזווג ראשון הא בזווג שני דאמר ר' אלעזר כל המגרש אשתו ראשונה אפילו מזבח מוריד עליו דמעות שנאמר וזאת שנית תעשו כסות דמעה את מזבח ה' וגו' עד והיא חברתך ואשת בריתך: סליק פרק המגרש

סליקא מסכתא דגיטין.

הדרן עלך המגרש וסליקא לה מסכת גיטין

אחר השלמת המסכת יאמר זה ויועיל לזכרון בעזרת השם יתברך:

א) **הדרן** עלך מסכת גיטין והדרך עלן דעתן עלך מסכת גיטין ודעתך עלן לא נתנשי מינך מסכת גיטין ולא נתנשי מינן לא בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי: יאמר כן שלש פעמים ואחר כך יאמר

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שתהא תורתך אומנותנו בעולם הזה ותהא עמנו לעולם הבא ב) חנינא בר פפא רמי בר פפא נחמן בר פפא אחאי בר פפא אבא מרי בר פפא רפרם בר פפא רכיש בר פפא סורחב בר פפא אדא בר פפא דרו בר פפא:

הערב נא יי אלהינו את דברי תורתך בפינו ובפיפיות עמך בית ישראל ונהיה כולנו אנחנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך: מאויבי תחכמני מצותיך כי לעולם היא לי: יהי לבי תמים בחקיך למען לא אבוש: לעולם לא אשכח פקודיך כי בם חייתני: ברוך אתה יי למדני חקיך: אמן אמן אמן סלה ועד:

מודים אנחנו לפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו ששמת חלקנו מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקנו מיושבי קרנות שאנו משכימים והם משכימים אנו משכימים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים אנו עמלים והם עמלים אנו עמלים ומקבלים שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר אנו רצים והם רצים אנו רצים לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת שנאמר ואתה אלהים תורידם לבאר שחת אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם ואני אבטח בך:

יהי רצון מלפניך יי אלהי כשם שעזרתני לסיים מסכת גיטין כן תעזרני להתחיל מסכתות וספרים אחרים ולסיימם ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה וזכות כל התנאים ואמוראים ותלמידי חכמים יעמוד לי ולזרעי שלא תמוש התורה מפי ומפי זרעי וזרע זרעי עד עולם. ויתקיים בי בהתהלכך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך: כי בי ירבו ימיך ויוסיפו לך שנות חיים: אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד: ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום:

יתגדל ויתקדש שמיה רבא בעלמא דהוא עתיד לאתחדתא ולאחיא מתיא ולאסקא לחיי עלמא ולמבני קרתא דירושלם ולשכלל היכליה בגוה ולמעקר פולחנא נוכראה מארעא ולאתבא פולחנא דשמיא לאתריה וימליך קודשא בריך הוא במלכותיה ויקריה בחייכון וביומיכון ובחיי דכל בית ישראל בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן: יהא שמיה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא: יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא. ויתהדר ויתעלה ויתהלל שמיה דקודשא. בריך הוא לעילא מן כל ברכתא ושירתא תושבחתא ונחמתא דאמירן בעלמא ואמרו אמן: על ישראל ועל רבנן ועל תלמידיהון ועל כל תלמידי תלמידיהון ועל כל מאן דעסקין באורייתא. די באתרא הדין ודי בכל אתר ואתר. יהא להון ולכון שלמא רבא חנא וחסדא ורחמי וחיי אריכי ומזוני רויחי ופורקנא מן קדם אבוהון די בשמיא וארעא ואמרו אמן: יהא שלמא רבא מן שמיא וחיים טובים עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן: עושה שלום במרומיו הוא יעשה ברחמיו שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן:

א) עי' הגהון של זה בספר כתיים שחיבר אחי הגאון מהר"ל מפראג בספר אבות ח"א פ"ג. ב) בסיומא וסוף תשובת הרמ"א ז"ל וכן בסוף יש"ש ב"ק כתוב רמזים על הסכרם [illegible]

המביא קמא

א סגנין לכתוב שנים עשר שורות בגט: ד"ה המביא דף ב

ב טוענין מזויף ליתומים וללקוחות ולנפרע שלא בפניו ובגיטין לא משום עגונה: ד"ה ואם יש:

ג אפילו במקום דלא טענינן מזויף טענינן פרוע: בא"ד:

ד שטר כיס היוצא על היתומים נשבע וגובה מהלוה דמלוה ולא דפקדון: (בא"ד) [ד"ה יטלנו]:

ה כל אדם נאמן על השחיטה אפי' נחתך ואין שחיטה ניכרת ואפי' כשיש בידם ללמוד ולשחוט: ד"ה עד אחד: ע"ב

ו אמר השליח ידעתי שהתמוהו לא מהני: ד"ה אטו: דף ג

ז לכתחלה מותר ליתן גט גם בעדי מסירה בלא חתימה אלא מפני תקון העולם: ד"ה (וגובה) [ור"א אומר]: ע"ב

ח בכל שטרות גובה ע"י עדי מסירה מנכסים משועבדים. (כן פסק ר"ת אבל ר"ח פסק בהיפך דלא גבה ממשעבדי): (בא"ד) [ד"ה וגובה]:

ט אפילו דבר שהוא אמת אין לעשות אלא בעדות (גמור) [כשר]: ד"ה מודה: דף ד

י צריך ליזהר שיהו עדי מסירה בשעת נתינת הגט: ד"ה דקי"ל:

יא לא אמר בפני נכתב ובפ"נ (אפילו לר' מאיר) יטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה קודם שניסת ואם ניסת לא תצא: ד"ה (יטלנו) [כיצד יעשה]: דף ה ע"ב

יב צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם בשעת נתינה או לאחר נתינה תוך כדי דבור. וצ"ע אי מהני אחר כדי דבור בשעה שעסוקין באותו ענין וכן קודם נתינה: (בא"ד) ד"ה [יטלנו]:

יג לא ראה השליח אלא שכתבו שיטה אחת דיו [ר"ל שיטה ראשונה]: ד"ה אפילו:

יד בזמן הזה צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם בכל מקום אפי' באותה העיר: ד"ה שאני: דף ו

טו בלא תיבות אין כותבין בלא שרטוט: ד"ה אמר ר"י: ע"ב

טז מותר לכתוב אגרת בלא שירטוט לכתוב בו לשון לא ואסור דוקא כשמתכוין לכותבו לדרשה: בא"ד

יז אין משרטטין תפילין על כל שטה (א) ונקרא הדיוט אלא עושה שרטוט אחד למעלה וכותב תחתיו מה שירצה ואם אין הסופר יכול לכתוב יפה בלא שירטוט ישרטט: בא"ד:

יח יריעה שאינה מסורגלת למעלה ולמטה ומגדדין (ב) פסול: בא"ד:

יט ספק חשיכה אין מערבין עירובי תחומין אלא עירובי חצירות: ד"ה עירבתם:

כ המוסר דין על חבירו הוא נענש תחלה בדאית ליה דינא בארעא. (גמרא היא מסכת ב"ק פ' החובל) ד"ה השכם: דף ז

כא אסור לשורר בבתי משתאות ולשכב ולקום בזימרא. ושיר כעין לשמח חתן וכלה מותר: בד"ה זימרא:

כב עטרות כלות אסורות דוקא להתנאות וכלות ולא לשאר אדם ועטרה לאו עטרה ממש אלא עטרות שעושין כעין כיפה: ד"ה עטרות:

כג דם הניתז ובעל הסכין חייב לכסות בשאין דם בלא הוא (עיין פרק כל המנחות דף יא ד"ה ר"י כבר): ד"ה אמר: ע"ב

כד עציץ של חרס בעי נקיבה ליחשב מחובר ושל עץ לא בעי נקיבה והוי כמחובר (ורש"י פי' איפכא דשל חרס לא בעי נקיבה וכו'): ד"ה עציץ:

כה עציץ הוי כמחובר אפילו מונח על גבי יתדות ומ"מ אם לקחו מהארץ והניחו ע"ג יתדות בשבת חייב משום תולש מדרבנן: ד"ה דלמא:

כו אני במערב של ארץ ישראל לכן אנו מתפללין למזרח: ד"ה ר"י: דף ח

כז אין להתיר אמירה לעובד כוכבים משום מצוה כגון מילה באיסור דאורייתא אבל באיסור דרבנן שרי כגון לומר לעובד כוכבים להביא דבר דרך חצר שאינו מעורב ולצורך מילה דווקא: ד"ה אע"ג: ע"ב

כח יולדת תוך שלשה מחללין עליה השבת אפי' אמרה אינה צריכה. משלשה ועד שבעה אמרה צריכה מחללין ולא יותר: בא"ד:

כט אין לומר לעובד כוכבים להביא ספר בשבת דרך (ג) כרמלית: בא"ד:

ל המבשל לחולה בשבת אסור לבריא גזירה שמא ירבה בשבילו וע"י עובד כוכבים דוקא לצורך המילה שרי להרבות אבל לצורך דבר אחר לא וביו"ט דוקא התירו להרבות משום שמחת י"ט: בא"ד:

לא הרי שדה אני מוכר לך נוטל הלוקח הגרוע ויד בעל השטר על התחתונה (משנה היא פרק בית כור דף קז:): ד"ה לעולם: דף ט

לב (ד) עדים שאין יודעין לחתום מקרעין לפס נייר (וצ"ע). ד"ה (עדים) [מקרעין]: ע"ב

לג כתב על גבי כתב פסול: בא"ד:

לד אין יודעין לקרות קורין לפניהם ואומר שכן כתוב בשטר ודוקא שנים או סופר דדייני: ד"ה קורין:

לה האוכל פת כותי כאילו אוכל בשר חזיר: ד"ה מנא: דף י

לו קלפים שלנו שאינן מעופצין כותבין עליהם שטרות וס"ת ותפילין ומזוזה: ד"ה בדאפילן: דף יא

לז תופס לבעל חוב וחב לאחרים לא קנה אפי' עשאו שליח: ד"ה התופס: ע"ב

לח תן לא הוי כזכי אלא כשמוסר לו מיד ליד אבל מעמד שלשתן קנה בכל ענין ואפי' בעל כרחו של נפקד תן והולך בחוב ובפקדון זכה במתנה אין יכול לחזור בו או התקבל לא יחזור תן והולך במתנה יכול לחזור בו: ד"ה כל:

לט אדם יכול להקדיש דבר אפילו פחות משוה פרוטה וחל עליו שם הקדש ודלא כרש"י דמפרש דאין חל עליו: ד"ה פחות: דף יב ע"ב

מ אין גט לאחר מיתה אע"ג שמינה שמגרש השליח בחייו: ד"ה לא יתנו: דף יג

מא מצוה לקיים דברי המת כשבשעת מתחלה לכך לידו ובגר לא אמרינן מצוה לקיים דברי המת: ד"ה והא לא: שם

מב המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול אבל מכר או נתן במתנה במעמד שלשתן אינו מחול: ד"ה תנהו לפלוני: ע"ב

מג מעמד שלשתן לא קני בכתובה: בא"ד:

מד אם הנפקד עובד כוכבים ואמר ליה ישראל תנהו לישראל לא קנה א"נ ישראל לישראל תנהו לעובד כוכבים יתן כל זמן שלא חוזר בו אפי' לא אמר לו במעמד שלשתן אבל אם חוזר בו לא יתן אם לא שאינו יכול לשמט ממנו ואם הנותן עובד כוכבים קנה: ד"ה במעמד שלשתן: שם

מה אין נאמן לומר טעיתי במה שהודיתי במיגו דאי בעי אומר חזרתי ופרעתי: ד"ה ולא פש: דף יד

מו דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו ואפי' אם מת מקבל בחיי נותן ואפי' נולדו יורשין אחר מיתת נותן. ד"ה הא: ע"ב

מז כל תיקו שבש"ס אוקי ממונא בחזקה מריה אם לא שפירש הש"ס יחלוקו (ודלא כרב האי גאון דפסק דכל תיקו שבש"ס יחלוקו): ד"ה וחכמים: שם

מח שודא יתן הדיין למי שירצה (ודלא כרש"י שמפרש שידקדק הדיין מי היה אוהב יותר ולמי היה בדעתו ליתן): בד"ה וכאן אמרו: שם

המביא תניין

מט תל חמשה ברה"ר והקיף עליו חמשה לא הוי רשות היחיד (נ"ל דהוא טעות כי אין ראוי למנותו בפסקי הלכות כי מה שמפרש התוספות דלא הוי רה"י היינו לרב חסדא דאמר גידוד ה' ומחיצה ה' אין מצטרפין אז לא הוי רה"י אבל לפי האמת פוסק הגמרא כמרימר דאמר מצטרפין וצ"ע): ד"ה גידוד: דף טו ע"ב

נ נטל יד אחת וטבל השנים טהורות: ד"ה הנוטל:

נא צריך לשפוך מים על ידיו מן הכלי שתי פעמים ואם נטל יד אחת משטיפה גדולה כשתים ידו טהורה אפילו אין בה רביעית אי אתי משירי טהרה טהור (ה) אבל אם נטל שתי ידיו בשטיפה אחת צריך רביעית בשטיפה זו: בא"ד:

נב שתי מקוואות שאין בכל אחת ארבעים סאה ונצוק או קטפרס מחברם אינו חבור אם לא שיש (ו) באחת מ' סאה. וצ"ע (והיינו דוקא לדעת רבינו תם אבל לדעת ר"י כשר אפילו אין באחת מהם מ' סאה כדמוכח מן התוספות בסוף הדבור: ד"ה הניצוק: דף טז

נג ב' מקוואות וכותל אחת ביניהן כשפופרת וב' אצבעיות מתעגלים בה מלא מים מחברם נפרץ הכותל על רוס כקליפות השום מים כרוחב השפופרת: (וצ"ע בפנים): בא"ד:

נד נצוק וקטפרס אין חבור (ז) אלא טופח להטפיח חבור לענין הסקה (נ"ל טעות כי זהו לפי מאי דס"ד אבל לפי האמת טופח להטפיח אינו חבור לענין הסקה עיין בפנים כי הוא חמור מאד וצריך התבוננות רב): בא"ד:

נה אמר לשנים כלכם הוליכו גט אחד מוליך במעמד חבירו ואין צריך שניהם אוחזין בו: (והדיא הוא בגמרא פרק התקבל דף סג.):

נו הבעל שאמר גרשתי את אשתי נאמן מכאן ולהבא כשאין אשתו מכחישתו. ד"ה מפני מה (בפסקים אחרים מצאתי וז"ל פרק יש נוחלין לא קאי הכי): דף יז

נז (ח) גט מאוחר כשר וחלין הגירושין לאותו זמן הנכתב: ד"ה ריש לקיש:

נח דרך לפרסמה ולהוציא קול שנתגרשה: בא"ד:

נט גרושה שזינתה מותרת לחזור וראיה מפ"ב דסוטה דף יח.: ד"ה הכהו: דף יח

ס שקפת חנות ושכר שכיר פליגי (ט) אי משמט שביעית ומכל מקום משמע דהלכתא דאינו משמט: ד"ה מאימתי: שם

סא אי פגמה וזקפה כתובה לרב או פגמה לחוד או זקפה לשמואל משמע אף התוס': בא"ד:

סב אין נכון לכתוב הכתובה בע"ש ולחותמה במ"ש אא"כ קנו מיניה: ד"ה אף:

סג ביטל הגט חוזר ומגרש בו: ד"ה שמא: ע"ב

סד אומר הרי זה גיטך מעכשיו ואם לא באתי תוך ל' יום הוי גט אפילו בטלו אחרי כן: בא"ד:

סה הרחיק ב' שיטין מן השטר פסול: ד"ה אמרי שם:

סו מלאוהו בקרובים כשר ודוקא בתחלה ולא באמצע ובסוף: בא"ד. עידי הגט אין חותמין אלא זה בפני זה. (גמרא הוא בפ"ק): דף י:

סז אין מקיימין מעדים של מעלה אלא משל מטה: ד"ה אמרי: בא"ד

סח אסור לכתוב ס"ת בדיו של עפצים: ד"ה דיו: דף יט:

סט אדרימנ"ט (י) מותר לתת לתוך הדיו: ד"ה קנקנתום:

ע צריך לקרות הגט קודם הנתינה ואחר נתינה ואם לא קראהו (כ) אחר נתינה מגורשת לא נקרא כלל אסורה לינשא ואם נישאת לא תצא. ד"ה צריכה: ע"ב

עא גט שכתבו בשני דפין כשר (ל) פי' בקלף אחד בשני עמודים אבל בשתי חתיכות קלף פסולה: ד"ה ספר: דף כ ע"ב

עב אין צריך שיהא שגם מוקף גויל בס"ת וכן דיו אינו צריך: ד"ה לא:

עג כתובת קעקע היינו כתוב בדיו ובכחול ויקעקע ולרבי שמעון עד שיכתוב שם עבודת כוכבים ומדרבנן אסור אפילו אפר מקלה על מכתו: ד"ה כתובת קעקע (עי' בסמ"ג סי' ס"א כי הוא מתיר ליתן אפר מקלה ע"ג מכתו):

עד המוכר שדהו בעדים גובה מנכסים משועבדים: ד"ה וכותב:

עה כתב גט ונתן ביד עבדה ישן וכפות הוי גט: ד"ה והלכתא: דף כא

עו אב מקבל גט לבתו קטנה בעל כרחה וכן היא מתגרשת בעל כרחו של אב אם נתן הגט ביד הקטנה. (וצ"ע בפנים). ד"ה שכן אב:

עז כתב גט על דבר המתקיים על עלה של זית ודלעת כשר (ולא) [אבל] עלה של כרישין ובצלין וירקות: ד"ה על עלה: ע"ב

עח כתבו על קלף גדול ואח"כ חתכו ר"ת מחמיר לפסלו אבל נחתך מן הגט דבר מועט כדי ליפותו כשר: ד"ה יצא:

עט קונם לביתך שאיני נכנס ומת מותר ליכנס לביתו אבל בית אביו הוי לעולם ולכן יש להוכיח שיכול לכתוב בכתובת יתומה מבית אביה: ד"ה שלא תלכי:

פ הא דאמרינן דאין כותבין על נייר מחוק היינו דווקא כשנכתב על נייר שאינו מחוק והעדים על מחוק אבל אי שניהם על המחק כשר וראייתם מפ' גט פשוט (דף קסד.): ד"ה ולא על: דף כב:

פא אשה הבאה ליצא מביאה עידי מסירה כשנכתב הגט על דבר שהוא ראוי להזדייף דוקא: ד"ה מאן חכמים: שם

פב חרש שוטה וקטן כותבין גט כשגדול עומד על גבם ומזהירן לכתוב לשמה (מ): ד"ה והא לאו: ע"ב

פג חליצה בעי שיכוונו שניהם: בא"ד:

פד שוטה פסול לחליצה: בא"ד:

פה צריך לומר לסופר כתוב ולעדים חתומו: (גמרא פ' מי שאחזו דף ע"א): בא"ד:

פו צריך שיכיר השליח שזה הבעל וזאת אשתו: ד"ה ממי נוטלו: דף כג

פז שוייה (נ) שליח מעיקרא והדר שוייה איהו שליח נעשה שליח לשניהם: ד"ה תלה: דף כד

פח אמר ליה הבעל לשליח תהא שליח להולכה (ס) והדר עשאו שליח לקבלה תשיב ניתן לגירושין כיון שלווהו וצ"ע. ד"ה וכי מטית: שם

כל הגט

פט לתירוץ אחד מתוספות אין המעשר מתמעט בשביל השנים שנותנים ממנה לתרומה מאחר שחטה א' פוטרת הכרי מן התורה: ד"ה עשרה: דף כה

צ כשקובע מקום למעשר שני בצפון או בדרום הוי כמו הפרשה. ד"ה ומיחל: ע"ב

צא האומר הרי זה גיטך מהיום אם מתי אין דעתו שיחול הגט מעכשיו אלא רצונו לומר שיחול קודם מיתתו ורש"י לא פי' כן. ד"ה מה היא:

צב צריך לכתוב הרי את מותרת לכל אדם: ד"ה וצריך: דף כו

צג אם נתגרשה בגט ישן תנשא לכתחלה: ד"ה לכשאכנסנה: ע"ב

צד כתב גט לכשאכנסה אגרשנה וכתב זמן הנתינה כשר אבל כתב זמן של עתה וכנסה אח"כ פסול: בא"ד:

צה לארוסתו יכתוב בגט ארוסתי. ד"ה ה"ג:

צו לתירוץ אחד מתוספות אין לדיינים לכתוב במותב תלתא קודם העדאת עדים על חתימת ידיהם דגבי ספק יש לחוש למחזי כשקרא אע"ג דבשאר שטרות לא חיישינן. ד"ה ליתא:

צז אין הבעל יכול לבטל הגט שלא בפני שליח: ד"ה דבי דינא: דף כז

צח אשה נאמנת לומר לבעלה גרשתני ולא במקום שהגט מסייעה: ד"ה אין הבעל:

צט העדים נאמנים בסימן אפילו ראו הגט כבר והשליח דוקא שלא ראוהו עדיין: ד"ה כגון: ע"ב

ק תלמיד חכם שבא לקדש אשה יקח ע"ה בהדיה דעם הארץ יש לו טביעות עין אף שאינו נאמן: ד"ה ודוקא:

קא עובד כוכבים מסיח לפי תומו בעדות אשה נאמן שאמר מת כבר ולא ביוצא למות או ליהרג: ד"ה וקתני: דף כח ע"ב

קב על הבעל לכתוב הגט דאפילו האשה כתבה מקנהו לבעל: ד"ה משום: דף כט

קג שומר שמסר לשומר פטור אך אין לעשות כן לכתחלה: ד"ה כאן:

קד הזכיר הבעל חוב לשליח ליקח השטר מן המלוה מצי אמר ליה לתקוני שדרתיך וכו' ד"ה שקול: ע"ב

קה אמר לשליח שקול חפץ מידה והדר הב לה גיטה אסור לשליח לעשות שליח אפילו אם לא ישנה השני ממה שלוה הבעל ודלא כרש"י דמכשיר בשלא שינה (עיין בפנים): ד"ה רבי יוחנן:

קו אמר לשלוחו הולך גט לפלוני למסור לאשתו והשליח אמר איני מכירה והוא אמר א"כ תנהו לפלוני והוא יתן לה והלך השליח ולא מצא אותו פלוני שצוה לו הבעל ליתנו דהאי השליח למסור לאחר לר"ת ולרש"י פליגי בה ב' לישני (ע): ד"ה הכי גרס:

קז היו פירות מונחים ברשות הלוקח וקבל המוכר דמיהם אין יכולין לחזור בהם: ד"ה לא שנו: דף ל

קח בערב יום טוב ובערב שבת מותר לתרום שלא מן המוקף: ד"ה וכי: ע"ב

קט תרומת מעשר דוקא מאוחד לרבי אלעזר ולרבנן קאמר בירושלמי המונה מתוכה והמודד מתוכה ממנו והשוקל מתוכה משלשתן ותרומה מצוה לתרום מאוחד לכולי עלמא: ד"ה ניטלת: דף לא

קי תרומה נותן עיניו בצד זה ואוכל בצד אחר(פ): ד"ה במחשבה:

קיא יין הנעשה מבושר יש בו דין יין נסך: ד"ה ובשעת:

קיב רב נחמן בר יעקב הוא רב נחמן סתם ודלא כרש"י דמשמע דהוא רב נחמן בר יצחק: ד"ה אנא: ע"ב

השולח

קיג דברים שבלב אינן דברים אפילו ידעם שנאנס מלפרשם: ד"ה מהו דתימא: דף לב

קיד שנותן מתנה לחבירו ואמר הלה אי איפשי בה כל הקודם זכה: (ורש"י מחלק בין מטלטלין לקרקעות) (עיין בפנים): ד"ה מבוטלת:

קטו בגט זכי לא מהני: ד"ה לסוף: ע"ב

קטז כתב ס"ת לשמה אינו חוזר ומבטלו: ד"ה רב ששת:

קיז ואם בטל הגט בפני' הוי מבוטל אפי' לרב נחמן: ד"ה ורב נחמן:

קיח אין דין בפחות משלשה ואם ביטל הגט בפני שנים מבוטל וצ"ע: בא"ד:

קיט מלוה על פה לא גבי ממשעבדי אפי' הלוהו בפני מאה: ד"ה וכי תלתא: דף לג

קכ יש לומר בשעת קדושין כדת משה וישראל: ד"ה כל:

קכא יתומים שבאו לחלוק ושניהם רוצים ב"ד מעמידים להם אפוטרופוס אבל לא נתרצו שניהם לא ואם לא באו כי אם האחד חולקין: ד"ה יתומים: דף לד

קכב (צ) כשיתומים באים לחלוק ב"ד מעמידים לכן אפוטרופוס רק לשמור חלקיהן ודוקא ע"י גורל ובדבר שאין שייך גוד או אגוד דוקא חולקין: ד"ה בית דין:

קכג שותף שבא לחלוק בלא דעת חבירו מסופק ר"י אם יכול לחלוק בקרקעות: בא"ד:

קכד שנים שחלקו בלא שליש ואתו לו קרקע אחד מפילין גורל אם יפול לו מוטב ואם לאו יחלוקו כם כבתחלה: בא"ד:

קכה פר"ת שלא יכתבו בגט וכל שום וחניכה אם לא שיש לו חניכה ותקן לכתוב פלוני דמתקרי כך (ודלא כסמ"ג) ד"ה וכל שום: ע"ב

קכו מותר לעבודת כוכבים שמגרש יזכרו שם של יהודים בגט: ד"ה והוא דאתחזק:

קכז גר שכינה שמו בשם עובד כוכבים כשר: בא"ד:

קכח הוחזק שני שמות בעיר אחת. לכתחלה יכתוב שניהם ובדיעבד כשר באחד מהן אפילו בחניכה (ק) ואם הכינוי דומה לשם לכתחלה כשר בכנויו: בא"ד:

קכט אין אדם פורע תוך זמנו ואפי' מיתמי אין צריך שבועה אבל לאלמנה מתפים לרבי אפילו תוך זמנו: ד"ה אין אלמנה:

קל שבועת אונסים ששכח בשבועתו אפי' עונש ליכא אך בפקדון צריך ליזהר שלא יבא לידי שבועה ויש בו עונש אם שכח: ד"ה לא היו: דף לה

קלא בזמן הזה תקנו חרם במקום שבועה לענין השבעת כתובה. ד"ה דמורית:

קלב אפי' שבועה דרבנן הוי בנקיטת חפץ: ד"ה לא שנו:

קלג שבועה דאורייתא הוי בכיבוי נרות (וצ"ע). בא"ד:

קלד נדר חל אפי' על דבר שאין יכול לקיימו (ר) ומכין אותו ועובר לאלתר ואם יכול לקיים באותה שעה ושוב אינו יכול אינו עובר עד שיכנה: ד"ה ונודרת:

קלה אין גובה היבמה כתובה עד שתחלוץ: ד"ה גם: ע"ב

קלו אמר הבעל קיים ליכי שוב אינו מיפר: ד"ה אבל:

קלז לענין נדר אשתו אין חולקין בין ברבים בין על דעת רבים כיון דאין תלוי בדעתה (זהו לחד תירוץ) בא"ד:

קלח המודר הנאה מחבירו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו ואם היפר מופר: ד"ה ליחוש:

קלט צריך לפרט הנדר: ד"ה קסבר:

קמ על דעת רבים אין לו התרה אם לא לדבר מצוה וברבים יש לו התרה: ד"ה אמר. דף לו

קמא על דעת רבים היינו שאומר על דעת פלוני ופלוני ואפי' שלא בפניהם ועל דעת רבים סתם לא: ד"ה אבל:

קמב על דעת יחיד אפי' שפירש על דעתו יכול(ש) להתיר: בא"ד:

קמג בבית שני נוהג יובל (ודלא כרש"י): ד"ה בזמן.

קמד עבד עברי אינו נוהג אלא בזמן היובל וכן בתי ערי חומה: בא"ד:

קמה דבר שפשט איסורו בכל ישראל אפילו גדול אין יכול לבטל אם לא שיהא גדול ממנו בחכמה ובמנין אבל דבר שעמדו בנפשותיהן כגון שמנה עשר דבר אפילו אליהו אין יכול לבטל ודבר שלא פשט אפי' קטן יכול לבטל ודבר שלא תקנו שיתפשט בכל ישראל אלא במקום אחד גדול יכול לבטל ולא קטן: ד"ה אלא: ע"ב

קמו רבינו תם כתב פרוזבול דלא בעינן חשוב לכל ישראל אלא גדול בדורו. ד"ה דאלימא:

קמז (ת) פרוזבול המוקדם כשר והמאוחר פסול. בא"ד (משנה היא במסכת שביעית פ' מ"ם): כותבין פרוזבול על קרקע כל שהוא: (הוא להדיא בגמ'):

קמח קרקע אין לו אונאה עד מחצה: ד"ה אלא: דף לז

קמט חייב לחבירו מנה וחבירו בחבירו מוציאין ממנו ונותנין לזה: ד"ה מדרבי: בע"ת מכאן ולהבא הוא גובה: (אינו בתוס' שלנו):

קנ (א) הלוהו על חצרו ודר בו משמט אבל משכנו בשעת הלואתו לא משמט לאע"ג דר' יצחק דאמר דבעל חוב קונה משכון איירי דוקא שלא בשעת הלואה וכן במקבל משכון מעובד כוכבים בשעת הלואה אם קבל עליו אחריות עבר בבל יראה: ד"ה שאני משכון:

קנא המלוה על המשכון שומר שכר ולא מחייב באונסים: בא"ד:

קנב משכון בשעת הלואה אין יכול לקדש בו האשה (וצ"ע כי בפ"ק דקדושין (דף ח:) פוסקים דיכול לקדש בו ובפ' האומנין (דף פב:) פסקו כהכא ודו"ק): בא"ד:

קנג נאמן לומר פרוזבול היה לי ונאבד בלא שבועה וסיכ"א דאי"ן רגילו"ת לכתבו צרי"ך שבוע"ה (כל

נוסחאות

(א) ש"י ונקרא הדיוט ליתא בכ"י: (ב) אא"ק כותבין בלא שרטוט גם שכתבו מסת"ק פסול: (ג) רס"ר: (ד) שטרות מקח וממכר הודאות והלואות שנעשו בערכאות של עובדי כוכבים כגון שאחר שנכתב מביאין אותו לפני הדיינין ונגמר הדבר על פיהם וחותמין בו עדים עובדי כוכבים [כשרים] אפי' בלא עדי מסירה וגובה ממשעבדי: (ה) וכן בב' שטיפות לא בעי רביעית משטיפה אחת בעי רביעית: (ו) בתחתונה מ' סאה: (ז) אבל טופח: (ח) מפני מה תקנו זמן בגיטין רבי יוחנן אמר משום בת אחותו ירושלמי מעשה באחד שהיה נשוי בת אחותו וזנתה תחתיו גרשה והקדים זמן הגט אמר מוטב שתדון כפנויה ואל תדון כא"א: (ט) פליגי בה: (י) אסור: (כ) כ"א אחר נתינה [כ"ה התוס' בהדיא דף יט ע"ב ד"ה צריכי בשם ר"י]: (ל) וכן מזוזה: (מ) גם שנשלח ביד עובד כוכבים פוסלים הגאונים שלא היה שליח לגירושיו אלא להגיע הגט עד מקום פלוני. וגי"ס הפיר לשלוח גיטין וקדושין ע"י

כ"י

עובד כוכבים וממנה בכתב ישראל שבאותו מקום שליח לקדש או לגרש. (וכן דעת רא"ש): (נ) שוויי' איהו שליח: (ס) וחזר השליח ועשה שליח להולכה: (ע) כששליח עושה שליח אחר בב"ד א"צ לעשותו בפני השני אלא אומר בפני ב"ד אני עושה לפלוני שליח אפי' שלא בפניו וכן כשב"ד עושין שליח שני אין צריך שיהיה בפני השליח הראשון: (פ) ואפי' בשתיקה. אלם לא יתרום בשביל הברכה: (צ) יתומים שבאו לחלוק ושניהם רוצים ב"ד מעמידים להם אפיטרופס אבל לא נתרצו שניהם לא אבל לא בא כ"א האחד [אין] חולקים וב"ד בוררים להם אפוטרופוס רק לשמור: (ק) ואפי' הכינוי דומה לשם כשר בכינויו: (ר) בשעה שנודר אין יכול לקיים היו מכין אותו ועובר לאלתר: (ש) יכול ת"ח להתיר: (ת) ר"ת פסק שמיטת כספים נוהגת בזמה"ז בכל ב"ד שיהיה וז"ל הפרוזבול כותבין ומוסרני לכם פלוני ופלוני הדיינים שבמקום פלוני שכל חוב שיש לי על פלוני שאגבנו בכל עת שארצה וחותמין הדיינים ואפי' אומר על פה כן מועיל. (א) אפילו שלום:

מה שנקדתי אינו בתוס' שלנו): ד"ה לא :

קנד דבר תורה מעות קונות מישראל ולעובד כוכבים במשיכה . ד"ה אבל : דף לח

קנה המקדיש עבד לדמיו אותו שהקדישו לדמיו יפדנו ויהיה שלו ואין לגזברים רשות למכרו לאחרים (לרש"י יש להם רשות וצ"ע) : ד"ה גופיה : ע"ב

קנו לא ליקני לוליבא ליגופא בי"ט ראשון : ד"ה קטנים : דף לט

קנז בית הכנסת מותר לעשותו בית המדרש (דברי ריב"ל פרק בתרא דמגילה דף כז.) : ד"ה הלכה

קנח הלכה כרבי יהושע בן לוי לגבי רבי יוחנן : בא"ד :

קנט מתנת שכיב מרע במקצת בעי קנין : ד"ה אמר : ע"ב

קס קונין בכליו של קונה : ד"ה משום

קסא קיימא לן זמנו של שטר מוכיח עליו (מביאין דברי רב דפוסק כן פ' המגרש) : בא"ד :

קסב נשים מברכות על כל מצות עשה שהזמן גרמא : ד"ה בשרבו : דף מ

קסג אין מעשה קטן כלום להתיר עבדיו בבת ישראל. ד"ה וכתב ניה : ע"ב

קסד הפעוטות ממכרן ממכר במטלטלין בכד"י חיי"ו (כ' מלות הנקודים אינם בפנים) : בא"ד :

קסה קונמות מפקיע מידי שיעבוד והיכא דאסרו רק על חבירו אלמוה לשעבודיה דבעל חוב אבל אסר אכ"ע וכן אינטלא דפרסוה אמיתנא (ב) לכולי עלמא לא אלמוה שעבודיה : ד"ה הקדש :
המכנסת שום לבעלה ומכרוהו יתומים טרפה מלקוחות (אינו בתוספות) :
המלוה על המשכון שאין שוה נגד חובו גובה משאר נכסים (גם זה אינו בתוספות שלנו) :

קסו היזק שאינו ניכר לא שמיה היזק : ד"ה בהיזק : דף מא

קסז הבעל שמכר בנכסי אשתו המכר בטל מיד אבל מכר הוא נכסיו המקח קיים עד זמן שתטרוף : ד"ה אשה :

קסח מותר לרכוב על הפרדה (אינו להדיא בתוספות שלנו) :

קסט מותר למכור ספר תורה לישא אשה וללמוד תורה : (גמ' הוא במסכת מגילה פ' בני העיר דף כז.) :

קע שפחה חייבת בשבת . ד"ה לא תוהו : ע"ב

קעא אין נושאין נשים במועד : בא"ד :

קעב אין אומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חבירך היכא שפשע : ד"ה כופין

קעג (ג) מזיק בהמה וסופה לחזור ולהתרפא חייב לשלם ד"ה ושור : דף מב ע"ב

קעד בנו מן הפנויה יורש וכן בנו ממזר . ד"ה ואי אמרת : דף מג

קעה מעלין שמרות לקיימן בערכאות של עובדי כוכבים לכתחילה : ד"ה וכותב : דף מד

קעו אדם מותר לפדות את עצמו ואת אשתו (ד) ביותר מכדי דמיו ולא בנו : ד"ה דלא : דף מה

קעז ספר תורה שכתבו עובד כוכבים למכור לישראל יגנז (ה) ודלא כרש"י : ד"ה אמרי : ע"ב

קעח אשה אוגדת לולב ועושה ציצית (ו) ודלא כר"ת : ד"ה כל :

קעט בעינן עיכוד לשמה ולא סגי בהזמנה מועטת : ד"ה עד :

קפ הזמנה לאו מילתא היא : בא"ד :

קפא אין להרוית הרבה בתפילין (אינו מוכח כל כך להדיא בתוספות) :

קפב גרושתו שנישאת בטעות מותר להחזירה (וצ"ע בהמדיר) :

קפג על דעת רבים היינו שנים (ז) ולפי זה אין להתיר נדרים בזמן הזה . ד"ה רב נחמן : דף מו

קפד ספק איילונית צריכה גט ולא ודאי איילונית : ד"ה המוציא : ע"ב

קפה הפקר לעובד כוכבים ולא לישראל הוי הפקר אי שקיל ישראל . ד"ה אדעתא : דף מז

קפו תקון לפרוש מהחיוב על הפטור : ד"ה טבל : ע"ב

קפז בדאורייתא אין ברירה : ד"ה אי לאו : דף מח

קפח אחין שחלקו אין לאן דרך זה על זה (ח) דמוכר בעין רעה מוכר : בא"ד :

קפט קנין פירות דאב לגבי בן לאו כקנין הגוף (ט) : בא"ד :

הניזקין

קצ כל מקין פטור בהקדש : בד"ה שור רעהו . דף מט

קצא קבלן שנטל מעות ממלוה ולתן ללוה אין למלוה על הלוה כלום : ד"ה בקבלן : ע"ב

קצב נעשה ערב אחר הנישואין או עבד מלוה וחסרים משתעבד : ד"ה מלוה : דף נ

קצג אסור לעשות שותפות עם עובד כוכבים אבל נתחייב לו שבועה מקבל הימנו לר"ת *) ולרש"י אסור לקבל שבועה מהם : ד"ה יתומים : ע"ב

קצד תנו מנה לפלוני ופלוני (י) בעל חובי הקודם בשטר זכה (עי' בפנים) : ד"ה תנו :

קצה בכור ופשוט שבאו עליהם ב"ת בכור נותן פי שנים : ד"ה גובה :

קצו ב"ח מאוחר שקדם וגבה לא מהניא (כ) ממקרקעי . ד"ה הכא ב"ע :

קצז פי' בקונטרס דשתם קנין לכתיבה עומד וקשה וכו' עד לכך נראה דקנין אלים מפי מכתיבה וכו' ד"ה בשקנו : דף נא

קצח לא חיישינן לצררי לגבי בגי חרי או היכא דלא קנו מיניה לענין מזונות : בד"ה אימור :

קצט לכתובה בעי שבועה (ל) בבני חורין ולא למזונות : בא"ד :

ר חשוד אממונא לא חשוד אשבועה : ד"ה ובכולי : ע"ב

רא בשיכול המוכר להוציא המעות שקבל הוי עליהן שומר שכר : ד"ה דאתי : דף נב ע"ב

*) נ"ל ולר"ש

רב שלוקח כלי לשברו לבית המיו ונאנס בהליכתו (מ) חייב בחזרתו הוי שומר שכר (גמרא היא פ' האומנין דף פא.) :

רג כרגא וקבורת אשתו ובנות הוו כמזונות . ד"ה לכרגא :

רד לוה לצורך קבורה מוכרין בלא הכרזה : ד"ה ולקבורה :

רה אפוטרופוס שמנהו אבי יתומים לא ישבע : ד"ה הלכה :

רו אפוטרופוס שפשע חייב לשלם (נ) : בא"ד :

רז כל זמן שאין ידוע אם נאבד כלום ליתמי אין להשביעו בלא טענה : בא"ד :

רח הגביהו כדי לנסך ובא אחר ינסכו אומר לו הרי שלך לפניך : ד"ה מנא

רט טימא את הטהור ונגע בו ערך חייב לשלם דהוי כמזיד : ד"ה שלא : דף נג

רי היזק שאינו ניכר לא שמיה היזק : ד"ה משום :

ריא המבשל בשבת בשוגג יאכל הוא עצמו בו ביום במזיד לא יאכל ואפילו אחרים עד מוצאי שבת וזהו לר' מאיר ושוגג דר' יהודה כמזיד דר' מאיר ושוגג דר' יוחנן הסנדלר כמזיד דר' יהודה : בד"ה המבשל : ע"ב :

ריב המערב יין לחבירו ומצאו בפעם ראשונה ואמר לו נתנסך יינך נאמן אפי' מכחישו מאחר שהיה בידו אבל אחר לא מהימן (ס) ולדידיה מיהא אסור ואם שתק נאמן אפי' אחר ואם שתק מחמת שאינו יודע הסיא שתיקה לא הוי שתיקה (ע) : ד"ה אמר אביי : דף נד ע"ב

ריג יאוש כדי לא קנה יאוש ושינוי השם קונה ובמקום מצוה אסור אלא במקום שקנוי לו קודם הקדש (עי' בפנים) : ד"ה מ"ט : דף נה :

ריד יהודה הרג את עשו : ד"ה ביהודה : ע"ב

רטו בשעת גזירות מותר להרוג את עצמו כשדואג מן היסורין : ד"ה קפצו : דף נז ע"ב

רטז כשיש סכנות נפשות פודים שבויין יותר מכדי דמיהן או כמופלג בחכמה : ד"ה כל ממון : דף נח

ריז חתימת האשה בשטר של בעל או שנתרצית במכירת הבעל לא קנה לוקח אלא דוקא כשכתבה לו שטר מכירה בפני עצמו שהיא מכרה לו : ד"ה אבל :

ריח פעוטות מתנתן מתנה במרובה ובמועט במטלטלי ובן י"ג ויום אחד אף במקרקעי : ד"ה אחת : דף נט

ריט כהן נוטל חלק יפה במעשר עני ובצדקה ובסעודה אבל לא בחלק שחולק עם שותפו : ד"ה וליטול מנה : ע"ב

רכ לדידן אפי' בשני ובחמישי (פ) אין לקרות לפני כהן : ד"ה אבל :

רכא אפי' גדול מכל בני עירו לא יקרא לפני כהן ואם הכהן כפוף לו קורא לפניו אפי' בשבתות ויו"ט (עי' בפנים ד"ה ואפילו ובמסכת מגילה פ' בני העיר) :

רכב אין שם כהן קורא לוי במקומו הראוי לו : ד"ה נתפרדה :

רכג אין שם יודע לקרות אלא אחד קורא האחד היודע ומברך לפניה ולאחריה וחוזר וקורא : ד"ה כי :

רכד אין בבית הכנסת כי אם כהנים אחד קורא במקום שבעה ועל כל פרשה מברך לפניה ולאחריה : בא"ד :

רכה שופר שבו הנדקה מניחין אצל ראש הישי בה לחלק לתלמידיו : ד"ה שיפורא : דף ס ע"ב

רכו בני נהרא התאי שתו בריתא (זהו לתירוץ ראשון של תוס' וכן לרש"י יש קצת הוכחה אבל לתירוץ שני הוי דינא כל דאליס גבר) ד"ה סלוקי :

רכז מרתיקין צידת הדג מן הדג כשאומנותו בכך : ד"ה מצודות : ע"ב

רכח האומן אינו מוכר (צ) בשביעית אלא שמלאכתו להיתר ובדאיכא למיתלי בהיתר : ד"ה מפלת : דף סא

רכט עם הארץ שאינו קורא קריאת שמע בברכותיה ערבית ושחרית אין מזמנין עליו לדברי רבי מאיר ולהכמים כשאינו מניח תפילין ולכן עוזי כשאין לו ציצית : ד"ה איזהו ע"ה :

רל אסור לחרוש לעובד כוכבים בשביעית ומותר משום סכנת נפשות : ד"ה אין עודרים : דף סב

רלא אין אסור אלא כפילת שלום לעובד כוכבים וסירושלמי אוסר בכל ענין : ד"ה אשרתא :

האומר

רלב אמר לעדים כתבו גט ונסתפקו בגט אין לכתוב גט אחר בלא רשותו וטוב ללמד לבעל שיצוה להם לעשות כמה שירצו עד שיצאו מן הספק . ד"ה כותבין : דף סג ע"ב

רלג שליח נאמן כיון שמסר לידו על דעת כן מסר לו להאמינו אפי' ישקר . ד"ה שליח : דף סד
(וצ"ע אם ניסת ובאו עדים והכחישו לשליח אי מהימן וסמכינן עליה שלא תצא ולפי זה מהימנינן לשליח בדברים העשויים להגלות ולהשכיר ואמר לפקדון יהבינן ניהליה) :

רלד האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה סתם הוא אסור בכל הנשים שבעולם אבל לאחר מותר ולא אמרינן שמא קדש את זאת ואפילו יתומה קטנה לא אמרי' שמא אביה קדשה לשליח בלתי ידיעתה : ד"ה אסור :

רלה מוקה שליח עושה שליחותו אפילו לקולא היינו במקום שאם לא יעשנה השליח יבא המכשלה לידי עבירה : ד"ה בני מילי : ע"ב

רלו נערה קטנה היא ואביה מקבלין גיטה : ד"ה נערה :

רלז (ק) שוטה קטנה ונערה אביה מקבל גיטה ודלא כרש"י שחולק וסובר דאינה מתגרשת כלל אפילו ע"י אביה : ד"ה וכל :

רלח יתום האוכל אצל בעל הבית מציאתו לעצמו : ד"ה אלא :

רלט בתו אפילו אינה סמוכה מציאתה לאביה : בא"ד :

רם צריך ליזהר שלא לזכות בעירוב ע"י בנו הגדול הסמוך על שולחנו : בא"ד :

רמא בזמן הזה יכול לחלל הקדש שוה מנה על שוה פרוטה : ד"ה ואמה : דף סה

רמב קטנה אינה מולכת עד שתביא שתי שערות : ד"ה וכנגדן :

רמג למכור בנכסי אביו עד שיהא בן י"ח שנים : בא"ד :
אמר לשליח תגרש אשתי במקום פלוני וגרשה במקום אחר מגורשת . (משנה היא) :

רמד הזכיר לשליח לערב בתמרים ועירב בגרוגרות הוי קפידא אם שינה השליח : ד"ה הא והא : ע"ב

רמה תן לפלוני כך וכך יין והחמיץ התחילה לפי חלקו ורש"י סובר שיכול לומר הנותן למקבל שלך החמיץ : ד"ה כדי : דף סו

רמו מלוה מחמת מיתה לא בעי קנין : בא"ד :

רמז יוצא בקולר יש לו דין שכיב מרע או מלוה מחמת מיתה לענין להקנות בלא קנין : בא"ד :

רמח יכול ליתן שלום לחבירו המכירו בלילה בעיר או לומר לעדים בלילה כתבו גט לאשתי ודוקא בבורות שיחין ומערות שכיחי מזיקין : ד"ה וליתום :

רמט יש לפסול אומר אמרו וגם התם סופר ועד : ד"ה מתניתין : ע"ב

רנ עד מפי עד היינו ששומעין מפי עדים פלוני לוה מפלוני ולא נמסרה העדות למעידים : ד"ה אמרו : דף סו ע"א

רנא עדים חשודים לשקר דבור בעלמא אך היכא שנגמר הדבר על פיהם חשוב כמעשה : ד"ה דיבורא :

מי שאחזו

רנב (ר) לא ישאלו באורים ותומים כשיכול לשאול ע"י דבר אחר : ד"ה זיל : דף סח ע"א

רנג כל מום שאינו עובר מאליו או ע"י רפואה קלה חשיב מום קבוע : ד"ה לברוקתא : דף סט

רנד מותר לרפאות לעובד כוכבים כשיודע העובד כוכבים שהוא בקי ברפואה ואיכא איבה גם לא שייך בזה מגדל בן לעבודת כוכבים . אלא במילדת ומניקה : ד"ה רב שימי : דף ע ע"א

רנה צריך ליזהר בגט שכיב מרע שלא יתקלקל בין כתיבה ונתינה דאז אפילו נתפקח לבסוף אינו מועיל ופעמים שבכ"מ אינו בדעת וצ"ע אם מועיל אז או הוי כישן : ד"ה התם דעתא : ע"ב

רנו נשתתק בודקין ג' פעמים הן וג' פעמים לאו ואומרים לו נכתוב גט לאשתך אומר הן לאמך אומר לאו לאחותך אומר לאו לבתך [לאו] אומר בסירוגין : ד"ה בודקין . וגם מועיל בדיקות פרי (ש) ושואלים אם יתלבשו לו פירות (ת) אילן מימות החמה בימות הגשמים או להפך : בד"ה אלא : דף עא

רנז חרש ותרשת אין בני תליה : בד"ה והא :

רנח יבמה צריכה לומר בלשון הקודש (א) : בא"ד :

רנט אם אמר מהיום ומת בו ביום צריך להמתין בו דשמא לא מעכשיו קאמר : ד"ה מהיום : דף ע"ב

רס שכיב מרע שנתן גט סתם אם עמד חוזר לפי' ר"ח . ור"ש ור"ת פירשו דאינו חוזר : ד"ה אמר רב הונא : ע"ב

רסא אין אונס בגיטין כגון אם לא באתי מכאן ועד י"ב חודש אבל אם מתי מחולי זה או אם לא אעמוד מחולי זה ומת או נפל עליו הבית או נשכו נחש או נפל מן הגג אונס דלא שכיח כלל לא הוי. גט : ד"ה איתיביה . דף עג

רסב לפרש"י מהיום אם מתי לכ"ע חל הגט מהיום ולא לפי' ר"ת ורבינו תם : ד"ה לא תתיחד :

רסג האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי : ד"ה רב הונא : דף עד

רסד בכוליה הש"ס הלכה כרבה לגבי רב יוסף : ד"ה הא קי"ל : ע"ב

רסה הלוהו בישוב יחזיר לו בישוב (ב) לכולי עלמא : ד"ה בכלל : דף עה

רסו בעינן בכל תנאי תנאי כפול : ד"ה לאפוקי :

רסז יש מקומות בעינן תנאי גמור ויש מקומות דלא בעינן אלא גילוי דעת ויש מקומות דאפילו גילוי דעת לא בעינן : בא"ד :

רסח הילך אתרוג זה במתנה על מנת להחזיר מיד שבאתה לידו המתנה קנה ויוצא בו ולא הוי תנאי ומעשה בדבר אחד דהיינו שסותר זה את זה והלין בבת אחת : ד"ה דתנאי : ע"ב

רסט על מנת שתניקי את בני שתי שנים ומת הבן מיד (ג) לרש"י לא הוי גט ולר"י הוי גט : ד"ה מת הבן : שם

רע הרי זה גיטך לאחר שבוע היינו שנה ואפילו עומד בסוף שבוע . ד"ה לאחר : דף עז

הזורק

רעא הצריך לתנאי הוא המתנה (ד) ואם התנה אחר אין צריך לקיים התנאי : ד"ה וכדרבי :

רעב אין קדושין ואין גרושין בשבת ובשכיב מרע התירו . ד"ה ותיזל : ע"ב

רעג אמר לאשתו קני הרשות ועל ידו קני הגט לא הוי שלי גיטך מעל גבי קרקע : בא"ד :

רעד הנותן מתנה לאשתו קנתה ואין הבעל אוכל פירות אבל בשאלה אוכל פירות : ד"ה מה שקנתה :

רעה כתב לה אין לי דין ודברים בנכסייך הבעל אוכל פירות : בא"ד :

רעו יש לחלק לענין שבת בין כרמלית גמור לכרמלית המיטלטל : ד"ה פליג :

רעז הנותן גט צריך לומר הרי גיטך וגם תפא מותרת לכל אדם : ד"ה אינו גט : דף עח

רעח תוך ד' אמות אפילו יכול לשמרה כמוה הוי גט ואפילו אינה יכולה לשמרו ולא בעי תוך ד' אמות משמרת לדעתה וחוץ לד' אמות צריך שתהא יכולה לשמרו ולא הוא (בתוספות שלנו אינו כל כך בארוכות) : ד"ה ר"י : ע"ב

רעט אפילו זרק לתוך חצרה אינה מותרת לינשא עד דמטא גט לידה : ד"ה ואת :

רפ צריך ליזהר שתהא יד האשה פתוחה עד שיניח שבעל כל הגט לידה שאם תקפוץ ידה כעוד שהבעל אוחז ראש הגט בידו דמי קצת לגלי גיטך וכו' : ד"ה אם יכול :

רפא אנן קיימא לן דלא אמרינן גוד אסיק אלא במחיצות ניכרות : ד"ה והא : דף עט ע"ב

רפב תבואה מונחת בבית שמקנה והקונה אין עומד אצלה לא קני : ד"ה פנימית :

רפג אויר כלי קנה לו : ד"ה דהא :

רפד זונתה לא פסלה בלאותים הקיימין . ד"ה ולא בלאות :

רפה שינה שם העיר שדרין בה פסול אבל לא עיר שנולדו בה : ד"ה ושם עירו : דף פ

רפו אין השטר פסול כשמשנה דבר שאין צריך לכתוב : בא"ד :

רפז ר"י הכשיר בשינוי שם הלידה וכשאין ברור מקום הלידה אין לכתוב וכן עמידתו אין צריך לכתוב : בא"ד :

רפח רגילין לכתוב כתובה בעיר אחרת שאין מקום התיפה והסופר לא יהיה שם כי אין קפידא כי אם בעדים (וצ"ע בפנים) ד"ה כי יתביתו :

רפט גט מאוחר אינו כשר אלא אם כן יהיו באותה העיר הסופר והעדים או שמא עדיף טפי גט מאוחר שכותבין מקום שעומד בשעת כתיבה : בא"ד :

רצ כתב לשם מלכות אחרת כשר וכל שכן טוב שכותבין למנין בריאת עולם : ד"ה זו דברי : ע"ב

רצא לא קיימא לן כל המשנה ממטבע כו' : בא"ד :

רצב אכילת קבע אסור אפילו לא ראתה התבואה פני הבית : ד"ה ור"י : דף פא

רצג אחר שנחתם הגט התחיל עד שלישי כשר דהא אין עדי הגט חותמין אלא זה בפני זה היינו כשאמר לכן לשנים או לשלשה לחתום אבל משהגט נגמר לגמרי והחתים עד אחרינא לא וה"ר אלחנן פסלו : ד"ה לא והשלם : דף פב

המגרש

רצד (ה) שלא תינשא לפלוני מותרת בחייו לינשא ולא חיישי' שימאנה דנישואין אי אפשר בעל כרחה : ד"ה שרי אליעזר : ע"ב

רצה היום אי את אשתי ולמחר את אשתי מגורשת לעולם : ד"ה מסתברא : דף פד

רצו אמרה מאיס עלי לא כייפינן ליה לגרשה (וזהו לר"ת ולרש"י ולר"י כייפינן) . ד"ה הכא בדידה :

רצז בתנאי בעינן שמעשה אפשר לעשות ע"י שליח אבל בתנאי אין לחוש . ד"ה על מנת :

רצח קרע כשותי ע"מ שאין לך עלי דין נזק לא מהני אם לא יאמר בלשון מחילה : ד"ה ותיפוק ליה : ע"ב

רצט התלמיד אין לו להיות בעל ישיבה (ו) בעוד רבו קיים : ד"ה ר"י אומר :

ש מתקים כשרים בגט רק שיקיימם קודם שריר וקיים ומכל מקום נכון להחמיר : ד"ה אם כתבו :

שא כל התנאים מותר לכתוב בגט אם נתקיימו התנאים לדעת ר"י ולרש"י אסור : ד"ה כל :

שב רגילין לכתוב ספר תירוכין ואגרת שבוקין וגט פטורין : ד"ס ר' יהודה : דף פה ע"ב

שג לא לכתוב אגרת (ז) בלא וי"ו אלא ואגרת ד"ה ולא:

שד די תיהוויין די תיצביין ס' יודין . ד"ה תיהוויין :

שה די תיהוויין ב' תיבות דיתבא תיבה אחת ולא לכתוב די יתבא : בא"ד

שו נהגו להאריך וי"ו דתירוכין ולהרחיק רגל ה' דלמהך ואין גט פסול אם לא עשה כן : ד"ה ולירכי

שז גט שלא ניכר היטב בין יו"ד לוי"ו יש (ה) לקרותו תינוק דלא חכים ולא טיפש : בא"ד :

שח יש להכשיר שטרות וגיטין שאין בהן ריוח למעלה ולמטה ד"ה הכא נמי . דף פח
דבר המחוייב לעשות הוי כזביני ומהני כפייה אבל שלא כדין או ע"י עובד כוכבים הוי כמתנה דתלו ויהיב לא מהני (אינו בתוספות שלנו) :

שט יכולין לכוף המומרים לעבודת כוכבים ע"י עובדי כוכבים ליתן גט כיון דבד"ד ישראל פוסין ומלוין : בד"ה ובעובד כוכבים : ע"ב

שי אשה אינה מעידה ולא דנה : ד"ה ולא לפני :

שיא גזילות וחבלות היו דנין ע"י דאקבעי זימניה בארץ ישראל : ד"ה אי הכי :

שיב אנו מקבלין גריס אע"פ דמומחין בעינן שליחותייהו עבדינן : ד"ה במלתא :

שיג קלא דבתר נישואין או אירוסין לא חיישינן . ד"ה והאמר :

שיד אמרה לא נבעלתי או אינה יודעת ממי אינה נאמנת אלא כאומרת לכשר לבעלתי : ד"ה בעולם : דף פט

שטו (ע) מעשה שיצא קול על אשה שנתקדשה והיה אותו האיש שיצא עליו הקול בחופתה כשנישאת לשני והתירה ר"ת לשני ואין צריך גט מראשון : ד"ה והלכתא : ע"ב

שטז אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה (י) לומר גירשתני או פשטה ידיה וקבלה קדושין : בא"ד :

שיז יצא קול על אשה שנתקדשה מאחד ואח"כ קבלה קדושי תורה מאחר מגרש ראשון ונושא שני ואם גרשה שני אסורה היא לראשון : ד"ה אמר :

שיח הוציא קול פסול על הגט והצריכה גט אחר מפני הלעז לא הצריכה ר"ת להמתין ג' חדשים מגט שני ואין נראה לר"י : ד"ה והלכתא : דף צ

שיט טווה בשוק ויוצאה וראשה פרוע תובה לגרשה מספק דמיבעיא לן התם בסוטה (דף כה.) אם מותר לקיימה : ד"ה עם בני אדם : ע"ב

שכ רחצה עם בני אדם (כ) אין אדם סובל זה מאשתו וגם קלה שבקלות אינה עושה כן : בא"ד :

נוסחאות

(ב) דמתסר לכ"ע : (ג) שכר מחברו וסוזק בפשיעה ונתבטל ממלאכתו וסופו לחזור ולהתרפאת חייב לשלם : (ד) ובניו : (ה) תי' ודלא כרש"י ליתא בכ"י : (ו) תי' ודלא כר"ת ליתא בכ"י : (ז) ויש היתר לנדרים בזה"ז : (ח) מוכר : (ט) אבל בעלמא הוי כקנין הגוף : (י) ופלוני : (כ) במקרקעי : (ל) תי' בב"ח ליתא בכ"י : (מ) הייב עליו כשומר שכר : (נ) חייב לשלם אף כ"ז שאין ידוע : (ס) שהוא מכחישו או אומר אינו יודע : (ע) ואי מסימן עליה כבי תרי אסור כל דבר שבא כספק לא באיסור ולא בהיתר עד אחד נאמן עליו להתירו אבל אם כוהק באיסור או בהיתר אין עד אחד נאמן לבוציאו מחזקתו : (פ) אסור לקרות : (צ) פי' שביעית אלא בשאומנתו

כ"י

בכך לפי שמלאכתו בהיתר ודאיכא למיתלי תלינן בהיתר : (ק) אינה יכולה לשמור גיטה דהיינו שוטה : (ר) לא שאלו באו"ת כ"ש ע"י דבר אחר יכולין לישאל : (ש) וסירוגין לא בעי : (ת) פירות דימות החמה בימות הגשמים : (א) אשה יכולה להרשות ולמנות שליח לקבלה במקום אחד ע"י כתיבה ותתימת עדים : (ב) יחזור לו בישוב בע"כ : (ג) לרש"י הוי גט ולר"י לא הוי גט : (ד) ואם וכו' התנאי ליתא בכ"י : (ה) ע"מ שלא תנשא : (ו) במקים בעוד רבו : (ז) לא לכתוב אגרת ולא איגרת בלא ו"ו : (ח) להקרותו : (ט) בעינן שאמתלא סותרת הקול : (י) דוקא שאומרת גרשתני : (כ) בחבורה אחת :

סליק פסקי תוספות ממסכת גיטין

המביא גט פרק ראשון גיטין

א [דף ב ע״א] **המביא** גט ממדינת הים צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם*.
ר״ג אומר אף המביא מרקם ומן החגר ר״א אומר אף מכפר לודים ללוד (א) וחכ״א א״צ שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אלא המביא גט ממדינת הים והמוליך והמביא גט ממדינה למדינה במדה״י צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם רשב״ג אומר אף מהגמוניא להגמוניא:

הגה״ה
*פרש״י (בע״ב) ושיילינן ליה אי נכתב לשמה והאמר אין וקשיא דא״כ לימא איכא בינייהו הא דלרבה שיילינן אי נכתב לשמה ולרבא לא שיילינן ואור״י שאין צריך לשואלו אם נכתב לשמה רק שיאמר בפ״נ ובפני נחתם בזה יש די · מא״ז:

ב *נהגו לשרטט י״ב שיטין בגט ואומר ר״ת ז״ל משום דגט בגימטריא י״ב ומשום שנקרא ספר נהגו לשרטט השורות ומשום רב האי גאון ורב סעדיה אמרו משום דכתיב ספר כריתות ובעינן שורות כשיעור גליון שמפסיק בין ספר לספר ד׳ ספרים הראשונים שמניח ד׳ שיטים בין זה לזה כדאיתא בפ״ק דבתרא (דף יג:) דהיינו י״ב שיטין והפסק שבין וידבר למשנה תורה לא קא חשיב דהיינו אלא חוזר ושונה מה שלמעלה ואם חיסר הסופר או הותיר בשיטין לא פסלינן ליה:

גמ׳ מ״ט רבה אמר [דף ב ע״ב] לפי שאין בקיאין לשמה ורבא אמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו מאי בינייהו איכא בינייהו דאתיוהו בי תרי פירש רש״י למ״ד לפי שאין עדים מצויין לקיימו אלו יקיימוהו וקשה אטו בכפה תלו להו שיהו מזומנים לקיימו כל עת שיבא הבעל ויערער [א] ועוד למה ליה דאתיוהו בי תרי כך שוין אם יש שנים מן השוק שמכירין חתימת העדים ועוד ליסנא דאתיוהו משמע שהם רק שלוחים אף על פי שאין מכירין ועוד דלקמן (דף ה.) מפרש טעמא הא דשנים אין צריכין לומר בפני נכתב ובפ״נ משום דמה אם יאמרו בפנינו נירשה מי לא מהימני ומפרש ריב״א דאתיוהו בי תרי ואמרי שהבעל שלחם דתו לא מהימן בעל למימר לא שלחתים [ב] הלכך לרבא לא צריך דכיון דודאי שלחם לא חיישינן שמא זייפו הבעל והחתימו בעדים פסולין דאינו חשוד לקלקלה במתכוין · כדאיתא בירושלמי (פ״א ה״א) [ג] ותש לומר שמא החתימו בעדים פסולים א״ר אבין אינו חשוד לקלקלה בידי שמים אבל בב״ד הוא חשוד לקלקלה פירוש נהוליא עליה לעז בפני ב״ד ולומר מזוייף הוא [ד] ומתוך שהוא יודע שאם בא בערעור ערעורו בטל אף הוא מחתימהו בעדים כשרים [ה] אבל בחד אי לא אמר בפני נכתב ובפני נחתם מצי למימר בעל לא שלחתיו ומזוייף הוא אבל כי אמר בפני נכתב ובפני נחתם א לא מצי למימר בעל לא שלחתיו אע״פ שאין עדים שעשאו שליח · דכי היכי דהימנוהו רבנן לומר בפני נכתב ובפני נחתם [ו] הימנוהו נמי לומר שהבעל עשאו שליח [ז] כיון שהגט יוצא מתחת ידו ולא מצי בעל מכחיש ליה · וכן נראה לי מסברא [ח] דאי לא מהימן לומר שהוא שליח הבעל נמצא צריך השליח לקיים כתב שליחותו ואם כן למה הוצרכו משום עיגונא להאמין לשליח על קיום הגט [ט] כי היכי שיקיים השליח כתב שליחות יקיים חתימת הגט [י] אלא ודאי משום שאין עדים מצויין לקיימו האמינו חכמים על הכל [כ] וסוגיא כרבא והיכא דאתיוהו בי תרי או באותה מדינה במדינת הים [ל] או היכא דאיכא עדים דמקיימי ליה לא צריך למימר בפני נכתב ובפני נחתם . ודווקא כי אמר בפני נכתב ובפני נחתם הוא דהימנוהו רבנן אבל אי אמר ידעתי כלומר ב מכירני חתימת העדים לא הימנוהו דדווקא כשהוא אומר בפני נכתב ובפני נחתם מידק דייק ולא מרע נפשיה לומר שנעשה בפניו והוא לא ראהו מעולם אבל בידעתי מצי לאישתמוטי למימר כסבור הייתי שאני מכירו ולא מרע נפשיה כולי האי ודלא כפירוש רש״י שפירש אההיא דקאמר רבא (דף ג.) אטו הכא כי אמרי ידעינן מי לא מהימני ופירש״י הואיל ולדידיה טעמא משום קיומא הוא אם אמר יודע אני בחתימת ידי העדים מי לא מהימן דמה לי בפני ומה לי יודע אני *וקשה לפירושו דא״כ הוה ליה למימר לעיל [מ] ידעתי איכא בינייהו ועוד דלא מישתמיט בשום דוכתא למיתני ידעתי אלא בכל מקום הוא שונה בפני נחתם [נ] ופירש רבינו משולם ז״ל אטו כי אמרו ידעתו שנים מעלמא שקיימו גט זה מי לא מהימני והואיל ג ומהימנו ביה ההוא קיום דמהני בשטרות כי [לא] אמר עד אחד נמי בפני נכתב אתי לאחלופי בשאר שטרות: [דף ה ע״ב] בר הדיא בעא לאיתויי גיטא אתא לקמיה דר׳ אחאי דהוה ממונה אגיטי א״ל [ס] צריך אתה לעמוד על כל אות ואות אתא, לקמיה דר׳ אמי ור׳ אסי אמרו ליה לא צריכת וכי תימא אעביד לחומרא כמלא אתה מוציא לעז על גיטין הראשונים*:

הגה״ה
*פסק בספר התרומה דאין לזיין בגט אותיות של שעטנ״ז ג״ץ כמו שעושין בספרי תורות · כי אם באת לשנות המנהג פן יוציא לעז על גיטין הראשונים · ועוד אם ירגילו לעשות תגין יש הרבה מן הסופרים שאינם בקיאים לעשותן ויעשו גדולים כמין מקלות ויקלקלו האותיות ברוב המקומות לכך טוב לחדול מלזיין ולעשות כמנהג · ואף על פי שצריך שתהא כל אות ואות מוקפת גויל היינו טעמא דלא מיקרי אות כשנוגע לחבירו כשאין ניכר להיכא כלה האות ושתי האותיות נראות אחת אבל בלא תגין נקראת אות והתגין לדרשה הן באין · אמנם ריצב״א היה מדקדק כיון שלא יתחייב עליהן בשבת אם יכתוב בלא זיין כמשפטו כדאיתא פ׳ הבונה (דף קה.) אם כן לא מיקרי אות בלא תגין והיה מצריך לעשות תגין כמו בס״ת ובספר התרומה דחה ראייתו ומיקרי שפיר אות בלא תגין · ועיין במרדכי וכן עמא דבר:

ג **רבה** בב״ח אייתי גיטא דפלגא איכתוב קמיה ופלגא לא איכתוב קמיה אתא לקמיה דרבי אלעזר א״ל אפילו לא כתב בו [ע] אלא שיטה אחת לשמה שוב אינו צריך *פי׳ שלא ידע אלא בשיטה ראשונה דמסתמא סיימה לשמה ורב אשי אמר [דף ו ע״א] אפי׳ שמע קן קולמוסא וקן מגילתא פרש״י תיקן הקולמוס והקלף שתקנו לשמה כשחותכים אותו וממחקים אותו ולא שיהא צריך תיקון הקלף והקולמוס לשמה דדוקא כתיבה וחתימה הוא דבעינן לשמה ולא מכשיריה אלא שמע כשתקנו הקולמוס והקלף שאמרו כדי לכתוב בו גט לשמה ומסתמא כן עשו והוא שראה הקלף אחר שתקנוהו ואחר שנכתב מכירו בטביעות עין הלכך [פ] ד׳אין להכשיר סומא על ידי קן קולמוסא וקן מגילתא אבל התוספות כתבו שאין להכשיר סומא ע״י קן קולמוסא משום דנראה שקרן אם יאמר בפני נחתם ואם יאמר שמעתי קן קולמוסא אינו מועיל דבעינן שיאמר בלשון שתקנו חכמים כדפרישית לעיל (סי׳ ב)[א] דידעתו אינו מועיל לרבא ומדבריהם למדנו שאינו צריך שיראה הקלף ויכירהו כי מסתמא כיון שאמרו לכתוב ה בשעה שתקנו הקלף לשמה כן עשו מה לי בקלף זה מה לי בקלף אחר ומיהו אם שמע שאמרו לכתוב גט לשמה ולא שמע קן קולמוסא או קן מגילתא לא מהני דשמא לא כתבו מיד אלא לאחר זמן וכתבוהו לשם אחר ששמו כשמו עוד פירש״י קן קולמוסא קן מגילתא [צ] ששמע העברת הקולמוס על הקלף שתשמיע קן קן בשעת כתיבה*:

הגה״ה
*ור״ת פי׳ שמע שאמר שבעל כתוב גט לאשתי פלונית שאני מגרשה והלה שלקה הסופר שקולמוס והמגילתא לכתוב בה הגט לשמה דיו ורב האי פירש שמע היתוך הקולמוס והמגילה שחתך הסופר לכתוב בה הגט עכ״ד ויכול להיות שכל הלשונות אמת ואיזו מהם שיהיה דיו וקי״ל כרב אשי וכן פסק רב אלפס ז״ל · מא״ז:

[ק] והילכתא כרב אשי דתניא כוותיה המביא גט ממדינת הים אפי׳ הוא בבית וסופר בעלייה הוא בעלייה וסופר בבית הוא בבית וסופר בעלייה הא לא חזי ליה אלא דשמע קן קולמוסא ואפילו נכנס ויוצא כל היום כולו כשר פי׳ נכנס ויוצא הסופר ולא חיישינן דכי נפיק לשוקא אשכחיה איניש אחרינא דשמיה כשמיה ואמר ליה למיכתב גיטא ו לשמה:

ד [דף ה ע״ב] **בפני** כמה נותנו לה השליח רבי יוחנן אמר בפני שנים ור׳ חנינא אמר בפני שלשה [ר] ודכ״ע בעינן ז עדים מצויין לקיימו ובהא קא מיפלגי רבי יוחנן סבר שליח נעשה עד ועד נעשה דיין *ורבי חנינא סבר אע״ג דדרבנן עד נעשה דיין הכא חיישינן [ש] דילמא מייתי איתתא או קרוב גיטא וסמכינן עלייהו ח והלכתא כוותיה דרבי יוחנן דתנית במתניתא כוותיה:

הגה״ה
*גרסינן (ג) בירושלמי בפ״ת דסנהדרין רב הונא ידע לסהדותא דבר נש אזיל למידן קומי וכפר ביה אמר ליה רב שמואל בר יצחק כגון דאת ידע ורב הונא גברא רבה הוא את כפר ביה יכול למיזל מיסהד קומי ב״ד אותרן א״ל רב הונא ועבדין כן וא״ל אין עמד רב הונא גרמיה מבי דינא ואזיל ואסהיד סהדותא בב״ד אותרן עכ״ל ממרדכי:

ה **המביא** גט ממדינת הים נתנו לה ולא אמר בפני נכתב ובפני נחתם יוציא והולד ממזר דברי רבי מאיר וחכמים אומרים אין הולד ממזר כיצד יעשה יטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה בפני שנים ויאמר בפני נכתב ובפני נחתם האי כיצד יעשה (ג) קאי אמילתא דחכמים ואף על גב דלית להו כל המשנה ממטבע חכמים הולד ממזר · *מיהו אם שינה מודו רבנן דתלא אם לא יחזור ויתקן מה ששינה

הגה״ה
*אבל ר״ת פוסק כר׳ מאיר דכל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר · מא״ז:

חדושי מהרש״ל

(א) וחכמים אומרים כו׳. מסקנא דשמעתא איכא דרבא דהלכתא כוותיה דאף הת״ק סבר דס״ה מוליך ולא משום דגזרינן מוליך אטו מביא אלא דטעמא דשייך במביא שייך נמי במוליך וחכמים באו לפרש דברי ת״ק: (ב) גרסינן בירושלמי פ״ק דסנהדרין רב הונא ידע לסהדותא לחד בר נש כו׳ כצ״ל: (ג) קאי אמילתא דחכמים ואע״ג דלית להו כל המשנה כו׳ פי׳ כיצד יעשה שתיכשר לכתחלה או אם נשאת שלא תצא אבל לולד לא צריך תקנה דבלא תקנה לא הוי ממזר דלית להו לרבנן כל המשנה כו׳ ולר״מ כיצד יעשה קודם נישואין אבל לאחר נישואין מיסתבר לומר לגבי מא״ר שאין לו תקנה דכיון דהולד ממזר אם כן כל הדרכים האלו בה תצא מזה וכל הנהו דתנן לקמן בהזורק:

הגהות הב״ח

א לא מני למימר בעל לא שלחתיו אע״פ שאין עדים. נ״ב משמע דאפי׳ בעשאו שליח בינו לבינו בלא עדים כלל נאמן וכ״פ הרמב״ם בפ״ו מה״ג אבל מסוף לשונו שאמר לקיים כתב שליחות משמע דאינו מדבר אלא בעדי קיום ר״ל דאע״פ שאין עדים במקום נתינה בעשאו שליח נאמן לומר שעשאו שליח בעדים אבל באומר שעשאו שליח בינו לבינו לאו כלום הוא והכי מוכח להדיא ממה שהביא הרב לקמן בר״פ השולח ירושלמי עשה שליח להוליך לה גט צריך להחזיקו בפני שנים ואין השליח [עולה] משום השנים וכן נראה להדיא מדברי הטור בסימן קמ״א וסי׳ קמ״ב וכן פירש הר״י קארו ז״ל ודלא כהרב רבינו ירוחם שכתב לדעת התוס׳ דהשליח נאמן לומר הבעל עשאו שליח ואין צריך עדים ואפילו כופר הבעל שלא עשאו שליח והירושלמי לא קאמר אלא דלכתחלה צריך לעשותו בפני שנים גם לא כי״מ דההיא דירושלמי דוקא בא״י מיירי אבל בח״ל כי היכי דנאמן בקיום הגט נאמן לומר שליח הוא אלא אין חילוק וכן כתב הטור בסימן קמ״ב על שם הרא״ש ועיין בתשובות הרב ז״ל: ב מכיר אני חתימת העדים וכו׳ שאני מכיר ולא מרע: ג והואיל דמהני ביה ההוא קיום דמהני בשטרות כי אמר: ד אין להכשיר סומא. נ״ב עיין בר״נ פ״ב ועי״ל פ״ג בהג״ה המתחיל משמע טעמא: ה כיון שאמרו לכתוב לשמה בשעה שתקנו הקלף כן עשו: ו גיטא לשמו: ז ודכ״ע בעינן תלתא לקיימו ובהא: ח וסמכינן עלייהו ור׳ יוחנן סבר לא חיישינן להכי דמידע ידעי ולא סמכי עלייהו והלכתא כוותיה דר׳ יוחנן:

נמוקי הגר״ב [א] דידעתי אינו מועיל כצ״ל:

קרבן נתנאל

פרק א המביא [א] ועוד נ״ל דאתיוהו בי תרי. ובפ״ב דף מ״ז כתב רש״י ישוב לזה וז״ל ואי קשיא כיון דסוף סוף שנים הן מה לי שנים שלוחים מה לי אחד מהם הרי עדים מצויין לקיימו לא פלוג רבנן בין בא עם חבורות אנשים לבא יחידי דאין מבחין ובודק באלה דלא מוכחא מלתא, ואם באת להכשיר את זה יכשירו את זה אבל כששנים הביאוהו מלתא דמוכחא ולא שכיחא היא ולא אתמור בה רבנן פכ״ל . ובלא״ה יש לתרץ דאיירי לאחר שלמדו וגזירה שמא יחזור לקלקולו ואשמועינן רבותא טובא דס״ה דבי תרי דאייתו גיטא מלתא דלא שכיחא ולא גזרו בהו רבנן קמשמע לן דמ״מ גזל כבה: [ב] **הלכך** לרבא לא צריך דכיון דודאי שלחם לא חיישינן כו׳. ולקמן דאמר משום דמה אם יאמרו בפניו גרשה · ה״ק מהני טעמא נאמנים שנים דבעל שלחם ותו לא חיישינן שמא זייפו הבעל והחתימו בעדים פסולים: [ג] **וחש** לומר שמא החתימו בעדים פסולים. ר״ל מאי מהני אמירת השליח בפ״נ ובפ״נ ודאי אינו מזויף הוא ונכתב לשמה מ״מ ניחוש שמא החתים בעדים פסולים קרובים או שאר פסולי עדות: [ד] **ומתוך** שהוא יודע כו׳ עד מחתימהו בעדים כשרים · סיום דברי הירושלמי ובא לתרץ דלא ניחוש שמא יבא הבעל ויערער בב״ד ויאמר חתמתי בעדים פסולים: [ה] **אבל** בחד אי לא אמר בפ״נ ובפ״נ מצי למימר בעל לא שלחתיו . וא״ת אמאי הימנוהו חכמים לשליח כתרי לענין בפ״נ ובפ״נ ה״ל לתקן דלהימן השליח לומר שהוא שליח הבעל וכיון שהוא שלחו לא חיישינן שמא זייפו הבעל והחתימו בעדים פסולים. ולאיתי שהאריך בזה בספר חדושי הלכות שנדפס מחדש בשם הגאון מהר״ם שיף והמחוור שבכולן דכי היכי דאין נאמן בידעתי וצריך שיאמר בפ״נ דוקא וכמ״ש רבינו בסמוך דמידק דייק ולא מרע נפשיה כ״ל בהבעל שלחני לבד לא מרע נפשיה אף דהוי העזה נגד הבעל אם הוא שקר ולא דמי לידעתי מ״מ אין להכחישו בעדים בכך ולא מרע נפשיה משא״כ בפ״נ ובפ״נ דיש להכחישו. א״כ די״ל דלכך לא הימנוהו משום דאתי לאיחלופי בשאר שליחות דעלמא אך השתא בפ״נ ובפ״נ הוא היכר: [ו] **הימנוהו** נמי לומר שהבעל עשאו שליח. ולא חיישינן שמא נתנו לו הבעל לפקדון דכיון שהגט בידו שליח נאמן דהא הימנו כדאמר לקמן בפרק האומר דף סד: [ז] **כיון** שהגט יוצא מתחת ידו. הגט כשר שכבר נתקיים תפי השליח שאמר בפ״נ ובפ״נ שהאמינוהו כבי תרי ומטעם זה אם נתקיים הגט א״ל עוד קיום על כתב שליחות דכיון דהגט מקויים הגט בידו מה בעי אבל בלא הך סברא באמת אינו נאמן לומר שהוא שליח הבעל: [ח] **דאי** לא מהימן לומר שהוא שליח הבעל. אלא אמרינן כל כמה דלא מקויים כתב השליחות שמא לפקדון נתנו הבעל: [ט] **כי היכי** שיקיים השליח כתב שליחות יקיים חתימת הגט. פי׳ ה״ל לתקן שאותן עדים עצמן שחתומים על כתב שליחות יחתמו על הגט ואז כי היכי שיקויים כתב שליחות יקויים חתימת הגט . ואין להקשות דה״ל לסתור דא״א לומר דצריך קיום על כתב שליחות דא״כ בפ״נ למה לי דהא כיון שהבעל שלחו אין מתכוין להכשילו במזיד כמו באתיוהו בי תרי ואומרים שהבעל שלחם. ומצאתי מרון לזה ע״פ מ״ש בריב״ש סי׳ ש״א והובא בש״ע סי׳ קמ״ב דחיישינן שמא אבד הגט הראשון וזה גט אחר הוא ומזוייף הוא א״כ מה מהני אף אם נתקיים כתב השליחות מפא״כ שנים שהביאו גט מה אינו יאמרו בפנינו נרשה הימנוהו לומר שאינו מזויף הוא מש״ה צריך רבינו לסתור דכי היכי שיקיימו כתב השליחות יקיימו חתימת הגט · וכיון שנתקיים הגט ליכא למיחש שמא גט אחר הוא כיון דלאו מזויף הוא גיטך עדי פה בפי · וכ״ש דמ״מ ניחוש אף בנתקיים הגט שמא גט אחר הוא שנתן לפקדון ולא הורשה ע״ז כי אם על אחר וזה נאבד ממנו דהך סברא לא חיישינן כי אם בנתקיים הגט אמרינן שמא גם שהורשה עליו נאבד ממנו וזה השליח זייפו לזה הגט אבל כשנתקיים הגט וגם יש לו כתב שליחות מקויים מהיכי תיתי לומר שזה הגט נתן בידו לפקדון מפני הסברא נותנת דלגירושין יסבה ניהליה כאשר יעיד עליו כתב שליחות · דאלת״ה אין לדבר סוף אף כי תקנו חכמים לומר בפ״נ ובפ״נ ונתקיים כתב השליחות עדיין יש לחוש שמא הרשה אותו על גט אחר וזה שבידו שמעיד עליו השליח בפ״נ ובפ״נ פקדון בידו . ועיין בתשובת ר״י לבית לוי כלל א׳ סי׳ ח׳: [י] **אלא** ודאי משום שאין עדים מצויים לקיימו האמינו חכמים על הכל. ונאמן לומר שליח הגט בע״פ אפילו אין בידו כתב שליחות וכ״כ רבינו בתשובה כלל מ״ה סי׳ י׳ ע״ש: [כ] **וסוגיא** כרבא. וכ״כ הרב אלפס והיינו מטעם דבגמרא מותבינן תיובתא ואמרי׳ לרבא ניחא לרבה קשיא ואפ״ג דשנינהו אשינויי׳ דחיקא לא סמכינן. כמב״ן . והרא״ד פוסק כרבה דחיים נמי לשאין בקיאין לשמה וקלת כאיותיו אכתוב בסמוך: [ל] **או** היכא דאיכא עדים דמקיימי ליה. ר״ל שמקיים הגט תכף בשעת הבאה דאי לא מ״מ צריך לומר בפ״נ דאף שאלו מצויין לקיימו מ״מ קשה קושיית התוספות אטו בכיפה תלו להו: [מ] **ידעתי** א״ב. ובתוס׳ ד״ה אטו דוחין הך קושיא באמרם דלא בעי למינקט אלא דלמר צריך ולמר לא צריך ובכה״ג אעפ״כ נ״ל על החתימה ידעתי ובפ״נ של הכתיבה ועיקר קושייתם מהא דרבא בריש פ״ב אפי׳ הוא ואחר מעידין כו׳ ע״ש ול״ע למה הניח רבינו העיקר ותפס מה שיש לדחות: [נ] **ופי׳** רבינו משולם אטו כי אמרי ידעתו שנים מעלמא שקיימו גט זה מי לא מהימני . אבל רבה דס״ל דטעמא משום לשמה ידעתו לא מהני והכי משמע ליה לרבה דידעתו לא מהני מהא דריש פ״ב אחד אומר בפ״נ ושנים אומרים בפ״נ וכמ״ש מהרש״א בתוספות ד״ה הכא בפני ולאי להקשות אכתי ה״ל למימר ידעתו איכא בינייהו די״ל דהוה בכלל דאתיוהו בי תרי וכ״כ התוספות: [ס] **צריך** אתה לעמוד על כל אות ואות. מכאן סמך הרא״ד לפסוק כרבה. ומיהו לרבא נמי מיתרצא שפיר דכיון דצ״ל בפ״נ ובפ״נ כי היכי דלא אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא ס״ל לרב (אבי) [אחאי] דלא מצי למימר הכי אא״כ עומד על כל אות ואות. ר״ן: [ע] **אלא** שיטה אחת לשמה. מכאן סמך גם כן הרא״ד לפסוק כרבה. ומיהו לרבא נמי מיתרצא שפיר דה״ק אפילו לא כתבו בפניו אלא אותה שיטה שצריכה לשמה מן התורה דהיינו שמו ושמה והרי את מותרת לכל אדם שוב אינו צריך לעמוד על שאר הגט דכיון דאותה שיטה עיקר הגט משום אותה שיטה לבד יוכל לומר בפ״נ ובפ״נ. ר״ן: [פ] **אין** להכשיר סומא. דלקמן במתני׳ דף כג פוסל סומא בהבאת הגט. ומעתה אפילו למעם כאמון אם הסומא תופס הקלף מתחלה עד סופו מ״מ נ״ל שפסול דלא פלוג רבנן: [צ] **ששמע** העברת הקולמוס. וסומא מכל מקום פסול דחיישינן שמא החליפוהו: [ק] **והלכתא** כרב אשי. ויכול לומר בפ״נ ובפ״נ אפילו לרבא דאמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו: [ר] **ודכ״ע** בעינן עדים מצויין לקיימו . דהא רבה אית ליה דרבא ובקיום שטרות צריך ג׳: [ש] **דלמא** מייתי איתתא או קרוב גיטא. ובש״ס גם בר״ף לא מצינו הך גירסא והוסיף רבינו מדעתו דס״ה קרוב אלא דנקט אשה משום דמיתני בהדיא כדתנן שאשה עצמה מביאה גיטה . ומה שהביא רבינו לזה דקשיא ליה הא אשה דמייתי גיטא לא שכיח וליכא למגזר משום לתא דידה למודא א״ו דאיכא למיחש נמי דלמא מייתי קרוב. וא״ת הא בעלמא כל הפסולין לדון מתמת קורבה פסולין להעיד על חתימת ידם על עדים ואין מקיימין על פיהם ולמ׳

יאם נתקיים בחותמיו או לא צריך מידי[ת]ואם אבד הגט כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ז (ה"ז) הרי זו ספק מגורשת (א) ואם בא הבעל וערער הרי זה ספק ממזר: ו *ודקדק ר"י מדקאמר ישלנו הימנה ויחזור ויתננו לה אלמא דצריך לומר בפ"נ ובפ"נ בשעת נתינה וה"ה לאחר נתינה בתוך כדי דבור מהני מדקאמר לעיל (דף ה:) כגון שנתנו לה כשהוא פקח ולא הספיק לומר בפני נכתב ובפני נחתם עד שנתחרש אלמא אם לא נתחרש היה אומרו אחר נתינה וסגי בהכי אבל לאחר תוך כדי דבור איכא לאיסתפוקי אי מהני כל זמן שעסוקין באותו ענין וקודם הנתינה נמי יש להסתפק אי מהני ומההיא דאמר ספ"ב (דף כד.) הוי שליח להולכה עד דמטיא להתם וכי מטיא להתם אימא קמי בי דינא בפני נכתב ובפני נחתם ומשוי (ליה) שליח ומההיא דתנן בפרק כל הגט (דף כט:) המביא גט ממדינת הים וחלה עושה שליח בב"ד וכו' אין ראיה דמהני קודם נתינה דמ"מ בשעה שהגט יוצא מתחת ידי השליח הוא אומר הלכך טוב ליזהר שיאמרו בשעה שרוצה ליתן הגט לאשה וה"ר יעקב מקינון פירש דלהכי בעי' שיטלנו משום דבעינן שיאמר בפני שנים שהיו בשעת מסירת הגט ומיירי הכא כשמתו או כשהלכו למדינת הים ולא נהירא דליסנא דברייתא בסתמא קתני דמשמע שאין תקנה אחרת: [דף ו ע"א] רבה בר אבוה מצריך מטרסא לערסא רב ששת מצריך משכונה לשכונה א]רבה מצריך באותה שכונה ומסיק משו' דניידי בני מחוזא ואינן מצויין לקיימו.*וכתב ר"ת דהשתא נמי[א]בכל המקומות ניידי וצ"ל בפ"נ ובפני נחתם: ז [דף ח ע"ב] **ת"ר** [ב] עבד שהביא גיטו וכתוב בו עצמך ונכסי קנויין לך עצמו קנה נכסים לא קנה עצמו קנה מידי דהוה אגט אשה דתנן האשה עצמה מביאה גיטה וכו' נכסים לא קנה דצריך לקיומיה כשאר שטרות דעלמא: איבעיא להו כל נכסי קנויין לך מהו שכלל העבד והנכסים ביחד אביי אמר מתוך שלא קנה נכסים לא קנה עצמו דלא פלגינן דיבורא [ג] רבא אמר אחד זה ואחד זה עצמו קנה נכסים לא קנה דפלגינן דיבורא *אמר ליה רב אדא בר מתנה לרבא כמאן כרבי שמעון דאמר פלגינן דיבורא דתנן הכותב כל נכסיו לעבדו יצא בן חורין שייר קרקע כל שהוא לא יצא בן חורין פירשב"ם פ' מי שמת (דף קמט:) דמיירי כגון שלא פירש איזה קרקע שייר [ד] דתלינן שמא אעבד גופיה קאמר דחשיב ליה קרקע משום דאיתקש עבדים לקרקעות ואע"ג דאמר התם עשו מטלטלין שיור אלא העבד עבד נמי חשיב כמטלטלין דהא מיטלטל הוא וקשה לפירושו מהא דתניא בתוספתא דב"ב(פ"ט)רש"א כל נכסי לפלוני עבדי חוץ מא' מרבוא שבהן לא אמר כלום חוץ מעיר פלונית ושדה פלונית אע"פ שאין לו אלא אותה העיר ואותה השדה זכה בנכסים וקנה עצמו ב"ח פי' זכה בנכסים אם יש שם נכסים אחרים וקנה עצמו ב"ח בכל ענין א"נ זכה בנכסים כלומר זכה מכח כל נכסי וקנה עצמו בן חורין א ש"מ דלת"ק אע"פ שפירש אותה העיר ואותה שדה לא יצא בן חורין [ו] הלכך נראה כפרש"י דטעמא כיון דנחת לשיורא שייר גם העבד רבי שמעון אומר [דף ט ע"א] לעולם הוא בן חורין עד שיאמר כל נכסי נתונין לפלוני עבדי חוץ מאחד מרבוא שבהן ופירש"י מדקאמר רבי שמעון לעולם הוא בן חורין שמעינן לא שנא היכא דקנה שאר נכסים עמו כגון שפירש השיור חוץ מקרקע פלונית דהשתא קנה עצמו ושאר נכסים חוץ מן השיור ולא שנא היכא דלא קנה שאר נכסים כגון דכתב ליה חוץ מבית כור קרקע דהשתא לית ליה שום קרקע דכל חד וחד איכא למימר היינו ההוא דשייר ואפילו הכי הוי בן חורין אלמה פלגינן דיבורא [ז] וצריך לומר דאין לו שום מטלטלין וכן פירש רב אלפס ז"ל וקשה לפירושו דאע"פ שלא הזכיר שם הקרקע ששייר מ"מ קנה כל מקרקעי דאית ליה אלא שיד האדון על העליונה שיקח לו לעצמו מעידית שבנכסיו בית כור [ח] כדתנן בפרק בית כור (דף קה:) חצי שדה אני מוכר לך נותן לו חצי שדהו ומפרש התם דלוקח נוטל כחוש דיד בעל השטר על התחתונה · הלכך נראה לפרש הא דשמעינן לר"ש דפלגינן דיבורא היינו מהא דקאמר בתוספתא דאפילו אין לו אלא אותה העיר ואותה שדה דזכה העבד בנכסים וקנה עצמו בן חורין וכיון דאין לו אלא מה ששייר ואין מתקיים דבור כל נכסי אלא בעבד לבדו אם כן צריך לומר דאית ליה פלגינן דיבורא ומהא נמי דייקינן דלר' מאיר לא פלגינן דיבורא דמטעם דנחית לשיורא לא שייך למימר לא יצא בן חורין אלא היכא דיש לו נכסים אחרים דאמרינן מדשייר אותה העיר ואותה השדה שייר נמי העבד וכל נכסים דקאמר קאי אשאר נכסים אבל אם אין לו אלא אותה העיר ואותה השדה על כרחך כל נכסי לא מצי קאי אלא אעבד ואמאי קאמר ר' מאיר לא יצא לחירות אלא ודאי משום דקסבר לא פלגינן דיבורא והאמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן אע"פ שקילס ר' יוסי את ר"ש דתניא כשנאמרו הדברים לפני ר' יוסי קרא עליו המקרא הזה שפתים ישק משיב דברים נכוחים הלכה כדברי רבי מאיר (א"ל) ומי אמר רב נחמן הכי והאמר רב נחמן שכ"מ שכתב כל נכסיו לעבדו ועמד חוזר בנכסים ואין חוזר בעבד חוזר בנכסים שהרי מתנת שכ"מ הוא ואינו חוזר בעבד שהרי יצא עליו שם בן חורין אמר(א) ב רב אשי התם היינו טעמא משום דלאו כרות גיטא הוא מתינן לה דכיון דכתב ליה כל נכסיו וכלל גוף העבד בכלל הנכסים ובאותו הלשון יש לו להשתחרר כיון דאין כל נכסים יכול להתקיים על הנכסים ונשאר זכות לאדון באותו לשון שהוא משתחרר בו לאו כרות גיטא הוא אבל עבד שהביא גיטו וכתוב בו כל נכסי קנויין לך כרות גיטא הוא אלא שלענין הנכסים מחוסר קיום [ט] וכן אם כתוב בו עצמך ונכסי קנויין לך חוץ מדבר פלוני ואין לו אלא אותו דבר דהשתא לא קנה נכסים כיון דלא כלל גופו בכלל הנכסים אע"ג שנשאר לאדון זכות בזה הגט דנכסים לא קנה מ"מ עצמו קנה.וכרות גיטא הוי כיון שהזכיר את העבד לבדו ולא כללו עם הנכסים ומשום הכי לית הלכתא כר"ש דקאמר לעולם הוא בן חורין אבל דבורא פלגינן ג דאמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן שכ"מ שכתב כל נכסיו לעבדו ועמד חוזר בנכסים ואינו חוזר בעבד שהרי יצא עליו שם בן חורין לעבד ופלגינן דיבורא וסלקא שמעתתא בהכי וכן הלכתא: ח **מתני'** המביא גט בא"י אינו צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם ואם יש עליו עוררים יתקיים בחותמיו המביא גט ממדינת הים ואין יכול לומר בפ"נ ובפני נחתם אם יש עליו עדים יתקיים בחותמיו: **גמ'** ערער בכמה אילימא ערער חד והאמר רבי יוחנן דברי הכל אין ערער פחות משנים אלא בערער תרי יתקיים בחותמיו תרי ותרי נינהו וסמוך אהני שפוסלין אתימה ואוקי איתתא בחזקת אשת איש אלא ערער דבעל וה"ה ערער דלקוחות אם באת לטרוף כתובה מהם כדאיתא בירושלמי מי עורר רב חסדא אמר הבעל עורר אמר רבי אסי אף הלקוחות עוררים שלא תטרוף מהן [י] ומיהו בשביל ערעור דלקוחות לא אסרינן להנשא [כ] אבל בערעור דבעל אסורה להנשא עד שיתקיים בחותמיו אבל בלא

הגה"ה

*מעשה בשכ"מ שחילק נכסיו לכמה בני אדם בפני עדים וחתמו העדים ושוב נמצא שאחד מן העדים היה אחד ממקבלי המתנה וחלק מתנתו כתוב בשטר ופסל רבינו יואל הלוי את השטר אפילו לשאר מקבלי המתנה וראיה מדאמר בירושלמי כתב נכסיו לשני בני אדם והיו העדים קרובים לזה וכשרים לזה וכו' והלכתא כר' יוחנן דתשיב ליה כמו מזוייף מתוכו והא דאמר רבא הכא אחד זה ואחד זה עצמו קנה ונכסים לא קנה דפלגינן דיבורא י"ל שאני התם דחיישינן דלמא אתי לאיחלופי בשטרות דעלמא שיאמרו קרוב כשר להעיד אבל בגט שיחרור [ה] ליכא למיחש לאיחלופי הואיל וצריך לומר בפ"נ ובפ"נ וגרסי' בפ' יש נוחלין (דף קלד:) בתרי גופי פלגי' דיבורא בחד גופא לא פלגינן דיבורא והכא הוי תרי גופי ואפ"ה לא פלגינן דיבורא לר' יוחנן אלא היינו טעמא דלא אתי לאיחלופי עד כאן דברי רבינו יואל ואני קצרתי · ולי אני הדיוט נראה דשנים שהן שותפים והעדים קרובים לזה וכשרים לזה מעידין לרחוק דהא תרי גופי נינהו ובעדות בעל פה לא שייך למימר דלמא אתי לאיחלופי והמיימון כתב בהלכות עדות פי"ד(ה"ז)דדוקא הכותב נכסיו לשני בני אדם ביחד אבל אם כתב לראובן חצר פלוני ולשמעון שדה פלונית הרי אלו שתי עדות והרחוק מתנתו קיימת אע"פ שהן בשטר אחד · מרדכי:

חדושי מהרש"ל

(א) אמר רב אשי התם כו' ובריי"ף גרס א"ל התם וכן בס"א בהרא"ש אבל התוס' כותבין דרב אשי הוא דתירץ רב נחמן הכי:

הגהות הב"ח

א ש"מ דלת"ק אע"פ כו' כפירש"י. נ"ב ואע"פ שיש שם נכסים אחרים: ב בן חורין אלא אמר רב אשי וכו' דמתנינן לה וכו' כיון דאין דבור כל נכסים: ג דהא אמר רב יוסף:

הגהות מהר"ב רנשבורג א] ודקדק ר"י וכו' רבה מצריך באותה שכונה ומסיק משום דניידי בני מחוזא ואינן מצויין לקיימו עכ"ל. נ"ב וגרסינן עוד בגמ' דף ו ע"א רב כהנא אייתי גיטא וכו' אתא לקמיה דרב כו' א"ל לא צריכת ואי עבדית אהנית ודקדקו מזה התוס' ושאר פוסקים דבארץ ישראל ובח"ל היכא שאין צריך לומר בפ"נ ובפ"נ מ"מ אם אמר מהני דאי אתי בעל אח"כ ומערער לא מבגיחין ביה וסימא על הרא"ש שלא זכר זה וברי"ף ורמב"ם וטוש"ע הביאוהו ויש לומר כיון דכתב הרא"ש בשם ר"ת דהשתא בכל המקומות ניידי וצריך לאמרו א"כ ודאי לא שייך ערעור דבעל ולא נ"מ מידי לדידן ממימרא זאת ועדיין צ"ע ודו"ק:

קרבן נתנאל

הוכשרו כאן להעיד ולא הוכשרו להיות מדייני קיום. וי"ל דלענין הבאת הגט וקיום הגט הקלו בקרובים וע"פ בעל דבר עצמו משום עיגונא שלא ימלא את מי ישלח ויקיים הגט חוץ מאלו אבל לגבי דייני קיום למה נקל בדבר ומה צורך יש בזה הלא ימלאו דיים להושיב ב"ד ולקיים בפניהם. וכ"ה בחדושי רשב"א א"כ י"ל דס"ל לרבינו כדעת המכשירים עידי קיום הקרובים למלוה ולוה בעלמא. ומ"מ דייני קיום הקרובים למלוה ולוה הקיום פסול. ועיין סימן מו סעיף יט בש"ך ס"ק כ ע"ש: [ת] ואם אבד הגט. כתב הרמב"ם בפ"ז בדין י"ז אם נתן לה הגט ולא אמר בפ"נ ובפ"נ. שם לא הזכיר כלום מזה אם אבד הגט. אלא בדין ז' אם לא היה השליח עומד אלא בכתיבה ותתימה דצריך לקיים הגט בחותמיו ואם אבד הגט הרי זו ספק מגורשת. ורבינו הקים מהתם להכא. והילך לשון הרמב"ם ואם אין השליח עומד בשעת כתיבה ותתימה לא יתנן לה אא"כ נתקיים בחותמיו. ויש להשליח להיות בכלל השלשה שיקיימו אותו בחותמיו. ואם לא נתקיים ונתן לה הרי זה פסול עד שיתקיים. ואם בא הבעל ומערער ולא

תפארת שמואל

(א) ואם בא הבעל וערער הוי ספק ממזר. האי אם בא אינו מלשון הרמב"ם אלא הרא"ש פי' אותו מאי דקאמר ספק מגורשת אינו ר"ל בלא ערעור דהא כל ספק מגורשת דקאמר הרמב"ם בכולן הוי ספק ממזר והכא בודאי לית להו לרבנן דהוי ממזר אלא שאם בא וערער קאמר הרמב"ם דהוי ספק מגורשת כלומר והוי הולד ספק ממזר אבל לא בענין אחר וכ"כ הרמב"ם להדיא דאם אבד הגט דקאמר קאי אהיכא שערער הבעל ונראה בעיני היכא שנאבד הגט בלא ערעור לא זו שספק ממזר לא הוי אלא אפי' לא תנשא אסרי כתב הרמב"ם גבי כיצד יעשה וכו' שאם לא חזר ונטלו ממנה ותקנו ה"ז גט פסול וכב"מ שכתב בחבורו גט פסול היינו שלא תינשא בו אבל אם נשאת לא תצא והנה מה שכתבו התוס' ורא"ש שצריך לחזור וליטול וכו' כדי שלא תצא היינו מאחר שנוכל לתקן וה"ה אם נאבד נוכל לתקן ולכתוב לה גט אחר שכן פסק הרמב"ם גבי גט פסול אבל היכא שלא תקנו אסורה ליבד תחתיו בין היכא שאפשר לתקן בין היכא שלא אפשר לתקן לעולם אסורה לו עד שיחזור ויתקן היכא דאפשר והיכא דלא אפשר צריך לגרשה אף שלא משמע כן מדברי הרמב"ם:

פד

נתקיים אינה מגורשת. אבד הגט הרי זו ספק מגורשת ע"כ וקבילה ליה לרבינו דהך אם אבד הגט קאי אחלוקה ראשונה והכי קאמר אם הגט לפניו ובא הבעל וערער אינה מגורשת ואם אבד הגט ובא הבעל וערער אינה מגורשת והוא הולד ספק ממזר. אבל בלא ערער הבעל לא זו שספק ממזר לא הוי אלא אפי' אם נשאת לא תצא. דהא אם לא נתקיים הגט ולא אמר בפני נכתב ובפני נחתם כתב הרמב"ם הרי זה הגט פסול. וכבר כתב הרמב"ם בפרק שני כל מקום שנאמר שגט הוא פסול אינו אלא מדברי סופרים. וביארו שם המפרשים דאם נשאת לא תצא. אלא שרבינו והטור סוברים דאם לא אמר בפני נכתב ולא נתקיים הגט אם נשאת תצא דקבילה להו דחכמים לא פליגי עליה דרבי מאיר אלא דבהך מלתא דהולד לא הוי ממזר אבל בהך מודים רבנן לרבי מאיר דאם נשאת תצא והרמב"ם סבירא ליה דרבנן נקטי אין הולד ממזר איידי דר"מ. גם בלא ערעור דבעל לא חיישינן לזיופא שהבעל אינו מבוד לקלקלה בידי שמים וכמ"ש רבינו לקמן סי' ח' ע"ש. ומזה החלוקה אם לא נאבד הגט ולא נתקיים והבעל מערער דאינה מגורשת והולד ממזר לא הזכיר רבינו. מטעם דזה נלמד ממילא דאם אין הגט לפניו הוי ספק ממזר דאמרינן אפשר אם היה לפניו היה יכול לקיימו. מכא"כ אם הגט לפניו ולא נתקיים והבעל מערער הולד ממזר ודאי. וצריכין לומר לרמב"ם ורבינו הא דפליגי ר"מ ורבנן היינו בלא ערער הבעל אבל כשהבעל מערער מודים רבנן לר"מ דהולד ממזר. וזה הפי' המחוור וכ"כ ק"נ מזה בס' תפארת שמואל ועיי' בב"י וב"ח ושאר אחרונים שדבריהם דחוקים מאד: [א] **בכל** המקומות ניידי. רצונו בין בא"י בין בח"ל. ומ"ש הרמב"ם פ"ז דין ה' שליח שהביא גט ממקום למקום בח"ל. ר"ל ממדינה למדינה כמ"ש ההגהות מיימוני ולא כמ"ש הרב המגיד שם ס"ל לרמב"ם דניידי ממקום למקום אבל באותו מקום לא כ"ש כבני מחוזא ע"ש. דא"כ ה"ל לרמב"ם להצריך ממקום למקום אפילו בא"י: [ב] **עבד** שהביא גיטו. לשון הטור להשתחרר בו עתה בפניט כגון שמסר לו רבו והתנה עמו שלא ישתחרר בו עד שיגיע לב"ד פלוני: [ג] **רבא** אמר אחד זה ואחד זה עצמו קנה נכסים לא קנה דפלגינן דיבורא. וא"ת ואמאי לא תני בברייתא רבותא יותר עבד שהביא גיטו וכתב בו כל נכסי קנויים לך עצמו קנה נכסים לא קנה ודאי לפי מה שפסק הרי"ף והרמב"ם אפילו אם כתוב עצמך ונכסי קנוים לך חוץ מדבר פלוני לא יצא בן חורין דנשאר לאדון זכות בזה הגט לק"מ דמש"ה תני בברייתא בכתוב עצמך ונכסי קנוים לך לדיוקא הא אם שייר קרקע כל שהוא אפי' בכה"ג שהזכיר העבד לבדו ולא כללו עם הנכסים מ"מ לא יצא לחירות דלא הוי כרות גיטא. אבל לשיטת רש"י ורבינו אפילו אם שייר כל שהוא אם כתב עצמך ונכסי קנויים לך העבד יוצא לחירות קשה. ויש לומר אליבייהו דלא נחת התנא הכא רק לחלק דלענין שחרור נאמן לומר בפ"נ ולא בא על הנכסים ולא בא לאשמועינן בהך דינא אי פלגינן אי לא פלגינן דזה כבר תני ליה במקום אחר. ודוחק: [ד] **דתלינן** שמא אעבד גופיה קאמר. ויש לדקדק לפי' רשב"ם א"כ מאי האי דקתני ר"ש אומר לעולם הוא בן חורין מאי אתא לרבות דליכא למימר כפירש"י דאשמועינן אפילו אי פירש השיור דבהא אפילו ר"מ מודה לפירשב"ם. וי"ל דלא דייק תיבת לעולם וגם שם בבבא בתרא לא פי' הרשב"ם כלום על הא דר"ש דאמר לעולם. אבל הא קשיא לפירושו מאי פריך מדר"מ אימא ר"מ נמי ס"ל פלגינן דיבורא והא דשייר כל שהוא דלא יצא בן חורין דעבד נמי קרקע הוא ושייר לעבד. וי"ל דרשב"ם פי' כן למסקנא דשמעתין אבן מטעם דלאו כרות גיטא הוא דזה לאו כרות גיטא מתינן ליה ע"ז פירש הוא דהיכא למימר דשייר לעבד דחשיב ליה קרקע: [ה] (עם היום שאין דרכי למשקל ולמיטר בהגהות הב"ס זו אבאר בה קצת מה שנוגע לדין גם בהלכה תוספות בריש מכילתין): **ליכא** למיחש לאחלופי הואיל וצ"ל בפ"נ ובפ"נ · א"כ לעיל דף ג' דמשני רבה מי דמי התם ידעינן הכא בפני הכא אשה ובעל דבר מסימן. א"כ לסברת ר"י הלוי שיאמרו קרוב כשר להעיד א"כ אין לך קרוב ופסול יותר מבעל דבר ואשה. וא"כ אי באת להכשיר אתי לאיחלופי א"כ תליא תניא בדלא תניא דודאי אי לא אמר בפ"נ ובפ"נ יש לפסול בעל דבר ואשה · וי"ל דס"ק מי דמי התם בפני ואי"כ עד א' כשר. ומעתה אשה וב"ד נמי מסימן ולא אתא לאחלופי דהא יש היכר דבעלמא עד אחד פסול וגבי גיטין עד אחד כשר. ועם דברי אלה מיושב היטב מה שמיקך אמו הכא כי אמרי ידעינו לא מסימן. וכתבו התוס' וקושיא דאשה וב"ד לא הם לתרץ משום דלא שכיחי. ודברי התוס' דחוקים אבל לפי מה שכתבתי בכור מללו דלפי מה שכתבתי כל עלמו של רבה הוא דלא אתי לאחלופי דהתם ידענו והכא בפני וכיון שכן יש עוד היכר הכא אשה וב"ד מסימן. לזה אמר רבה אמו הכא כו' וא"כ אתי לאחלופי ולא צריך למנויי אקושיא אשה וב"ד כיון דבכל עוזר ונפל עזור דאם לא אמר בפ"נ ובפ"נ אשה וב"ד באמת אינן נאמנים משום אחלופי כל זה לשיטת ר' יואל הלוי. אבל התוספות דלא ניחא להו לפרש שמעתין כך ע"כ ס"ל דלא חיים לאיחלופי אלא דווקא בעד אחד ולא גבי קרוב ואשה. א"כ ג"כ בנידון הזה באחד שחלק נכסיו והיה קרוב: [ו] **הלכך** נראה כפירש"י דטעמא כיון דנחית לשיורא שייר גם העבד. וא"ת א"כ מאי פריך מדר"מ אימא ר"מ נמי סבירא ליה פלגינן דיבורא והא דלא הוי בן חורין כיון דנחית לשיורא אמרינן דשייר גם העבד וי"ל דהכי קא דייק כמו שכתב הר"ן וז"ל דטעמא דת"ק דאמר שייר קרקע כל שהוא לא יצא בן חורין משום דלא פלגינן דיבורא הייט טעמא משום דמעיקרא כלל כל נכסיו והעבד בכלל ועכשיו שאמר חוץ מקרקע פלוני פגם דיבורו וכללו דאמון כיון דלא פלגינן דיבורא חשבינן לכללא קמא כאילו שייר בכל מה שנכלל בו והרי העבד היה בכלל. אבל רבינו לא ניחא ליה בהך טעמא. לכן פירש בסמוך דשמעינן לר"מ דלא פלגינן דיבורא היינו באם אין לו אלא אותה העיר ואותו שדה ע"כ כל נכסי לא מצי קאי אלא אעבד ואמאי קאמר ר"מ דלא יצא לחירות א"ו משום דקסבר לא פלגינן דיבורא ובתחלה כי אמר כל נכסי ע"כ היה כוונתו על העבד וגם על אותה העיר או שדה דאעבד לחוד לא שייך לשון כל נכסי ואי אמר חוץ נפגם תיבת כל נכסי ולא פלגינן דיבורא מש"ה לא יצא לחירות וצריך נמי להך טעמא דפירש"י כיון דנחית לשיורא שייר נמי העבד בגוונא שיש לו נכסים אחרים ופירש השיור דשייר דלא שייך טעמא דלא פלגינן דיבורא דהא יכול לקיים הדיבור כל נכסי אשאר נכסים ואעבד כיון דפירש השיור איכא למימר דהא דקאמר בתחלה כל נכסי לא היתה כוונתו אלא אעבד והנכסים חוץ מאותו קרקע ושפיר יכול לקיים דיבורו הראשון וכמו שפירש"י ד"ה התם דאמר רב נחמן כו' ע"ש. ועפ"ז הנחה זו מבואר היטב מה שנראה לכאורה בסמוך שהשיג רבינו על פירש"י וכאן מסכים עמו: [ז] **וצ"ל** דאין לו שום מטלטלין. דאי אית ליה שום מטלטלין לא נשמע דפלגינן דיבורא דהא יוכל לקיים דיבור כל נכסי אמטלטלין ואעבד: [ח] **כדתנן** בפרק בית כור. וכה"ג בן מג"ם דחה ראיה זו דהתם שאני דקיים לו אותה שדה. ועיין בזה בהר"ן: [ט] וכן אם כתוב בו עצמך ונכסי קנויין לך וכו' וכרות גיטא הוי כיון שהזכיר את העבד לבדו. אבל הרי"ף פירש כיון דשייר קרקע כל שהוא וכתב הכי בגיטא הוי ליה לרביה זכות בגוויה דגיטא וכגון זה איט כריתות דבעינן דלהוי גיטא דחירותא כולו לעבדיה וליכא ע"כ ולפי' זה אפילו כתב בו עצמך ונכסי קנויין לך כיון דאית ליה לאדון זכותא בגוויה לאו כרות גיטא הוא ולא יצא לחירות ע"כ הר"ן: [י] **ומיהו** בשביל ערעור דלקוחות לא אסרינן להנשא. כוונתו מש"ה לא מוקי מתני' בערעור דלקוחות משום דמתני' לאסירה להנשא קא מש"ה ניחא ליה לאוקמא בערעור דבעל · ועוד לפי מ"ש רבינו בסמוך דהוציא מיתומים ומלקוחות חיישינן לזיופא וא"כ אי איתא דבערעור דמתני' בערעור דלקוחות מאי איריא שהלקוחות מערערים אפילו בלא ערעורם נמי לא גבו לא מנן: [כ] **אבל** בערעור דבעל אסורה לינשא. ונראה לי דה"ה אם נשאת

ערעור *בעל מותרת להנשא ולא חיישינן לזיופא לפי שהבעל [ל] אינו חשוד לקלקלה בידי שמים כדפרישית לעיל והיא נמי לא תזייף לקלקל עצמה אבל להוציא ממון מן היתומים ולקוחות חיישינן לזיופא [מ] כדפרישית בגט פשוט על הסיפא דהכ"מ שאמר מנה לפלוני בידי אמר תנו נותנין לא אמר תנו אין נותנין אבל לענין פרעון כתובה נחתינן לה לנכסי' דכיון דשריא להנשא גביא נמי כתובתה מבני חורי [נ] דמספר כתובתה נלמד לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי: ט ואינו יכול לומר בפ"נ ובפ"נ [ס] מאי ואינו יכול לומר אילימא חרש וחרש בר איתויי גיטא הוא והתנן הכל כשרים להביא את הגט חוץ מחש"ו אמר רב יוסף הב"ע כגון שנתנו לה כשהוא פקח ולא הספיק לומר בפ"נ ובפ"נ (א) עד שנתחרש הלכך כיון דבעי למימר בפ"נ ובפ"נ ולא מצי אמר לא תנשא עד שיתקיים בחותמיו:

[דף י ע"א] **מתני'** (א) כל גט שיש עליו עד כותי פסול חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים והאידנא כל עד כותי פסול בין בגיטי נשים בין בשחרורי עבדים בין בשאר שטרות דגרסינן בפ"ק דשחיטת חולין (דף ו') לא זזו משם עד שעשאום עובדי כוכבים גמורים בין לשחיטה בין ליין נסך ואפי' ליתן רשות ולבטל רשות א כעובדי כוכבים כדתניא מפני שאמרו ישראל נותן רשות ומבטל רשות ובעובד כוכבים עד שישכור [ע] וכ"ש לענין עדות דינו כעובד כוכבים [דף י ע"ב] והלכתא אין עדי הגט חותמין אלא זה בפני זה מ"ט אמר רב אשי [פ] גזירה משום כולכם: י **כל** השטרות העולין בערכאות של עובדי כוכבים אע"פ שחותמיהן עובדי כוכבים כשרים חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים ר"ש אומר אף אלו כשרים לא הוזכרו אלא בזמן שנעשו בהדיוט: **גמ'** קא פסיק ותני ל"ש מכר ול"ש מתנה בשלמא מכר מכי יהיב זוזי קמייהו הוא דקנה ושטר נראיה בעלמא הוא ב אי לא יהיב זוזי קמייהו לא הוו מרעי נפשייהו *וכתבו ליה שטרא אלא מתנה במאי קני לה בהאי שטרא האי שטרא חספא בעלמא הוא אמר שמואל דינא דמלכותא דינא ואי בעית אימא תני חוץ מכגיטי נשים · הני תרי לישני ל"פ אהדדי דליכא מאן דפליג אהא דאמר בכולי התלמוד דינא דמלכותא דינא ומיתרצא מתניתין (איירי) בתרי לישני אם הנהיג המלך שלא יעשו שטר אלא בפני הערכאות שלא יחתמו העדים על שטר עד שיבואו בעלי הדבר לפני הערכאות ויראו וידעו הערכאות אמתת הדבר [צ] ואז יתנו הרשות לעדים לחתום והיינו שטרות ג העולין בערכאות דאחר שנכתב השטר מביאין העדים אותו לפני הערכאות ונגמר כל הדבר בפניהם וסמכינן עלייהו דאי לא יהיב זוזי קמייהו לא הוו מרעי נפשיהו לצוות לחתום [ק] ואפילו אי נפיק קלא עלייהו דשקלי שוחדא לאלמויי דינא [ר] לעדות שקר לא מרעו נפשייהו אז איירי מתניתין בכל שטרות אפילו בשטרי מתנה ואם לא הנהיג המלך כך אז מתרצא מתניתין חוץ מכגיטי נשים: [דף יא ע"א] רבינא סבר לאכשורי בכנופייא דארמאי אמר ליה רפרם ערכאות תנן [ש] כתב רב אלפס ודוקא ערכאות דלא מקבלי שוחדא ולא ידענא פירושא דמילתא אי נחת לפרש טעמא דערכאות משום דסתם ערכאות לא מקבלי שוחדא אבל כנופייא דארמאי חיישינן דלמא מקבלי שוחדא ומסהדי שקרא או בעי למימר דוקא ערכאות דידיע לן דהכי לא מקבלי שוחדא [ת] והרמב"ם ז"ל כתב והוא שיהיו עשויין בערכאות שלהן אבל במקום קיבוץ פליליהם בלא קיום השופט שלהן לא יועילו לו כלום וכן צריכין שיעידו עדי ישראל על אלו העובדי כוכבים שהן עדי השטר ועל זה השוטר או השופט שקיים עדותן [א] שאינם ידועי' בקבלות שוחד ולא מסתבר לי דא"כ נפל פיתא בבירא (שבת דף סו:) דמי יעיד עליהם בזה דסתם עובדי כוכבים מקבלי שוחדא [ב] כדאמר בפ' כל כתבי (דף קטז:)[ג] אלא מסתברא דסתם ערכאות לא מקבלי שוחדא: אמר רבא האי שטרא פרסאה דמסרין ניהליה באפי סהדי ישראל מגבינן ביה מבני חרי פרש"י וחתמו עליו פרסיים הדיוטות וקשיא לי דהא רבנן דרבי עקיבא פסלי בשטר שנעשה בהדיוט ואפילו בעדי מסירה [ד] כדפרי' ר"י לעיל משום דחיישינן דלמא אתי להכשיר בלא עדי מסירה כמו בערכאות ומיהו רש"י פי' לטעמי' שפירש לעיל לא הוזכרו לפסול אלא בזמן שנעשו בהדיוט משום דלא קפדי אאורועי נפשייהו [ה] משמע דלא פסול אלא דומיא דערכאות בלא עדי מסירה [ו] אבל בעדי מסירה כשר לגבות מבני חרי ושטרות הפוליס בערכאות אף בלא עדי מסירה ישראל גבו ממשעבדי והכי איתא לקמן בפ"ב (דף יט:) רב פפא כי הוה אתי לקמיה שטרי פרסאה דעביד בערכאות של עובדי כוכבים מקרי ליה לשני פרסיים זה שלא בפני זה במסיח לפי תומו ומגבי ביה ממשעבדי ופרש"י לקמן משום דאית ליה קלא כשחותמין עליו ערכאות דשטרא פרסאה דלעיל דגבי מבני חרי מיירי דחתומין עליו הדיוטות דלית ליה קלא ולפר"י שפוסל שטרי הדיוטות אף בעדי מסירה על כרחיך הכא מיירי דחתימו עליו ערכאות [ז] וקמשמע לן דאע"ג דמסריה ניהליה באפי סהדי ישראל לא מגבינן ביה ממשעבדי ולקמן בפ"ב גרסינן ומגבי ביה מבני חרי וכן נמצא בהרבה ספרים וכן מיסתבר דמשמע בשמעתין דאין חילוק בין ערכאות להדיוטות אלא דערכאות לא מרעו נפשייהו והדיוטות מרעו נפשייהו ולא לענין קלא דהוקא עדי ישראל הוא דמפקי לקלא ועוד דלא מיסתבר כלל שיכשיר רבי עקיבא בשטרי הדיוטות בלא עדי מסירה ואם כן ע"כ רבנן פסלי אף בעדי מסירה ומיהו סוגיא דשמעתין משמע כפרש"י דלפר"י הוה ליה למימר האי שטרא פרסאה אף על גב דמסריה ניהליה באפי סהדי ישראל לא מגבינן ביה ממשעבדי ועוד אי בשטרי ערכאות איירי לא הוה ליה לרבא למימר מימרא באפיה נפשיה [ח] אלא הוה ליה לפרושי מתניתין דשטרי ערכאות דאמר במתניתין דכשרים דווקא למיגבי מבני חרי אבל למיגבי ממשעבדי לא גבי אפילו מסריה ניהליה באפי סהדי ישראל וכן מצאתי בירושלמי (פ"א הלכה ה) מר בר יעקב בר אחא [ט] קול יוצא לארטכיים אלמא משמע דגובה ממשעבדי וכן עיקר [י] לכן נ"ל לפרש דהאי שטרא פרסאה מיירי שאין החותמין עליו עדים דאי חתימי עליו עדים פרסיים היכי גבי בעדי מסירה ישראל אפילו מבני חרי והא מודה ר' אלעזר במזויף מתוכו דלמא אתי למימסר קמייהו [כ] ודוחק לומר דרבא סבירא ליה כר' שמעון ובשמות מובהקין ושטרא פרסאה דקאמר דהיינו שנכתב בלשון פרסי כההוא דלקמן בפ"ב (דף יט:) אמר אמימר האי שטרא פרסאה דחתימי עליה סהדי ישראל מגבינן ביה ממשעבדי [ל] ופריך עלה כדפריך הכא והא לא ידעי למיקרי וכו' כדהכא (אלא מאי קמ"ל דבכל לשון כשר תניא וכו') [מ] והכא שלא פי' מי חתום עליו מיירי שאינו חתום כלל אלא שנמסר בפני ישראל וכן מצאתי אח"כ בפר"ח יש מי שאומר שזה השטר לא היו בו עדים כלל. והא לא ידעי למיקרי בדידעי והא בעינן כתב שאינו יכול להזדייף וליכא בדאפיכן: יא *והיה אור"ת דקלפים שלנו אע"ג דלא עפצי כשירין לשטרות דעיבוד סיד שלנו כעיבוד עפצים שלהם דהא קלפים שלנו אינו יכול להזדייף דאי לא תימא הכי היאך אנו כותבין ס"ת ומגילה על קלפים שלנו דמגילה פסולה על הדפתרא כדאמרי' [בפ"ב] דמגילה (דף יז) ודפתרא היינו דמליח וקמיח ולא עפיץ כדאמר [בפ"ב] (שם יט.) וס"ת נמי פסולה על הדפתרא דהא דמגילה פסולה משום דנקרא ספר וכ"ש ס"ת עצמה ועוד תנן בפ"ב דסוטה (דף יז:) גבי פרשת סוטה אין כותבין לא על גבי דפתרא ולא ע"ג נייר מחוק אלא על המגילה שנאמר ספר וכל שכן ס"ת ועוד תניא במסכת סופרים (פ"א ה"ה) אין כותבין ספר תורה ע"ג דפתרא ולא ע"ג נייר מחוק אלא ודאי עיבוד סיד שלנו כעיבוד עפצים שלהם ותדע דאפי' בימיהם היה להם תיקון אחר שהיה טוב כמו עפצים דאמרי' לקמן בפ"ב (דף יט·) כתבו במי טריא ואפצא כשר ומוקי לה בדלא עפיץ ועוד אמרינן התם נתן לה נייר חלק ואמר לה הרי זה גיטיך מגורשת חיישינן שמא במי מילין כתבו והיינו בדלא עפיץ דאי עפיץ אין מי מילין ע"ג מי מילין ומיהו אין כל כך ראייה מהכך דאיכא לאוקמינהו [נ] כר' אלעזר [ס] דאמר עדי מסירה כרתי ועוד הביא ר"ת ז"ל ראיה דאשכחן ס"ת כשרה בלא עפיץ

הגה"ה

*ואע"ג דא"כ משה ואהרן אמאי לא מהימנו הא ודאי לא מרעי נפשייהו וי"ל דעובדי כוכבים אינם פסולים מן התורה אלא מטעם שהם גזלנים והני דידעי' בהו דלא מרעי נפשייהו מהימני · מספר החכמה מורי· רבינו יקר היה אומר דעובדי כוכבים המוחזקים שאינם שקרנים כשרים לעדות כדאמר הכא אבל משה ואהרן פסולין מן התורה מטעם קורבה ולא נהירא לי להכשיר עובד כוכבים לעדות כיון שאינו בכלל אחיך ולא עדיף מעבד והכא נראה שתקנת חכמים הוא שתיקנו בשטרות העולים בערכאות של עובדי כוכבים שיהו כשרים לפי שהעובדי כוכבים מקפידין על השטרות שבערכאותיהם אם נפסלין · מרדכי :

חדושי מהרש"ל

(א) כל גט שיש עליו עד כותי פסול חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים כו'. לפי שאין עדים חותמין אלא זה בפני זה והיכא שאמר לעשרה כתבו גט לאשתי אחד כותב וכולן חותמין דקפיד אכולהו ואי לא חתמי כולהו (שמא תינשא בבנים וזה) אינו גט דקפיד אכולהו מש"ה התקינו שאין חותמין זה בלא זה אלא עד שיהא כולן יחד בשעת החתימה ומאחר שהכותי הוא בריא וישראל היה במעמדו והוא אחריו אי לאו דכותי חבר לא הוה חתם אבתרי':

הגהות הב"ח

א ולבטל רשות דינו כעובדי כוכבים: ב ואי לאו דיהב זוזי קמייהו: ג יתנו הרשות לעדים לחתום והיינו שטרות. נכתב בצידו עיין פרק השולח דף מ"ד אבל עבד שהפיל עצמו לגייסות ואין בעליו יכולין להצילו מותר ליטול את דמיו ומעלה בערכאות שלהן ופירש רש"י ומעלהו בערכאות שלהן לחותמו ע"ש ·

תפארת שמואל

(א) עד שנתחרש הלכך וכו'. והא דלא תירץ דאיירי באלם או שלא נכתב בפניו פירשו התוס' דלישנא דאינו יכול לא משמע הכי דה"ל למימר ולא אמר ע"כ. וקשה לי דאדרבה לישנא דאינו יכול משמע שפיר באלם אלא נ"ל כמו שכתב הר"ן דאלם יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם מתוך הכתב כו' ע"ש: אמר

קרבן נתנאל

בזה הגט כשאינו מקויים תלא ממנו. וכמו שהסכים רבינו לעיל סי' ה' למ"ש הרמב"ם במביא גט ממדה"י ולא אמר בפ"נ ובפ"נ ואבד הגט הולד ספק ממזר אם בא הבעל וערער. ואם הגט לפניו ובא הבעל וערער משמע דהוה ודאי ממזר וכמ"ש לעיל. ובלמזים כתב ואם נשאת בו לא תצא ע"כ ודברי תימה הם מהא דכתב רבינו לעיל סי' ה' דבערער הבעל הוי הולד ממזר ואין טעם לחלק ביניהם וצ"ע. וע"ק לי הא כתב רבינו להדיא בכתובות פרק נערה שנתפתתה סי' ג' דכיון דקידושין תופסין בה וגם אם נשאת אין כופין אותו להוציא קרינן ביה לכשתנשאי לאחר כו' א"כ אי כדברי הלמזים אמאי כתב רבינו דנחתינן לנכסיה כשאין הבעל מערער. הל"ל רבותא יותר אפילו כשהבעל מערער גובה כתובתה דכיון דאם נשאת לא תצא קרינן לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי. ומזה נראה מה שכתוב בלמזים איזה תלמיד טועה כתבו ולא יצא מפי הקדוש ר' יעקב. וכן בטור פסק דבערעור דבעל תצא. ועיי' מה שכתבתי בחידושי להרמב"ם פ"ז דגרושין: [ל] אינו חשוד לקלקלה בידי שמים כדפירשתי לעיל סי' א' בפי' הריב"א ומטעם זה אין אנו חוששין נמי שמא לא שלח הבעל לזה השליח דשליח נמי אינו חשוד לקלקלה: [מ] כדפרי' בגט פשוט. וחפשתי ולא מצאתי שם מאומה. אלא שהתוס' ברים מכילתין ד"ה אם יש עליו עוררים. גם בכתובות דף כ"ב הזכירו ראיה זו. ומשום זה נ"ל דס"ג כדפירש ר"י מהך דגט פשוט על הסיפא דש"מ. ויותר נראה שהוא הג"ה ולא מדברי רבינו עד אבל לענין פרעון. וכן הוא ההעתק בב"י סי' קמ"א: [נ] דמספר כתובתה נלמוד לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי. והוי כאילו קבל עליו מתחלה אם יתירו לה הב"ד להנשא לאחר תטלי מנכסי מה שכתוב ליכי ואילו מתחלה ביטל זכותו שלא יהיה נאמן לטעון מזויף לגבות מנכסיו נכסי בני חורין ומש"ה מגבינן אפילו שלא בפניו. משא"כ לענין טריפת לקוחות אפילו הוא בפנינו והודה שאינו מזויף אינו נאמן לטרוף מלקוחות כל זמן שאינו מקויים שטוענין מזויף. אף שהלוה מודה אין בהודאתו כלום דחיישינן שמא עשו קנוניא. וכ"כ הש"ך בחידושיו סי' ק"ו בח"מ ע"ש. ועיין בספר נתיבות המשפט דף רסג שהרבה להשיב ופשוט בהבנת רבינו כמו שכתבתי: [ס] מאי ואינו יכול לומר. ולא בעי למימר כגון אלם או שלא ראה כתיבת הגט דא"כ הל"ל ולא אמר. תוספות. בח"מ סי' מ"ו סעיף ז' ע"ש בש"ך שכתב עיין בריב"ש סי' שפב כו' עד דבדרבנן אין לחלק בין אלם או לא. ובש"ע א"ה סי' קמ"ב בהג"ה סעיף ז' וז"ל בית שמואל שם עיין בתשובת ריב"ש דמכשיר לקיים ע"פ כתב כו' עד ובזה לדקו יחדיו מה שפסק בהגה"ה שם סעיף ז' וסעיף ל"ז דלא כש"ך עכ"ל. והוא לכאורה תמיה גדולה על הש"ך דלא ראה דברי הרב בש"ע א"ה וגם דברי ריב"ש סי' ל"מ: [ע] וכ"ש לענין עדות דדינו כעובד כוכבים. שהוא מדאורייתא: [פ] גזירה משום כולכם. ועי' פירש"י ולשיטתו צריך לתרץ הא דאמרינן לקמן דף יח ואילך מכאן ועד עשרה ימים כמ"ש תוספות שם ד"ה ואילך ע"ש. אבל לשיטת הראב"ד לק"מ דפי' גזרה משום כולכם הוו עדים דאז ודאי באו כולהו לממחם ביומו וזה בפני זה ובפ"ט דגיטין בהשגות לא מצינו זה בשמו. והוסיף ואתי לידן איתא בה מילתא מ"ש בשמעתין לעולם ר"א וכגון דחתם ישראל לבסוף. וכתב הרשב"א בחידושיו דדוקא בדאחזוק הוא דמכשיר ר"א כיון דכולה אחזיק בהא לא פסלינן אלא משום דאין בקיאין בדקדוקי המצות. בחזקה זו דאין ישראל מקדימו בחתימתו סגיא לה וסמכינן עלה. אבל אי לא אחזוק כלל כולי האי לא סמכינן על חזקה זו שיהא זה מחזיק במצות ומדקדק עלה וזה נראה עיקר דאי אפילו בלא אחזוק אמאי לא אוקמינן כרשב"ג ע"כ לשון הרשב"א. והקשה בזה חד מתלמידי לדבריו מאי פריך אי הכי אפילו שאר שטרות נמי אימא ר"א היא ואחזוק בהא ולא אחזוק בשאר שטרות · וכי לא אחזוק כלל לא סמכינן אחזקה זו שיהא זה מוחזק במצוה ומדקדק עליו וצ"ע רב לייטב דברי הרשב"א: [צ] ואז יתנו הרשות לעדים לחתום. וכן משמע קצת מלשון רש"י ד"ה לא הוו מרעי נפשייהו וכתבי ליה שטרא. וכן פירש"י להדיא בסוף השולח דף מ"ד וכותב ומעלה בערכאות וכותב לו שטר ומעלהו בערכאות שלהן לחותמו ע"כ: [ק] ואפי' אי נפיק קלא עלייהו דמקבלי שוחדא. לאלמויי דינא כדמייתי בסמוך מהאי דכל כתבי: [ר] לעדות שקר לא מרעו נפשייהו. היינו לחתום שקר אבל בעדות בע"פ מרעי נפשייהו כמ"ש רבינו סוף סי' יא: [ש] כתב רב אלפס ודוקא ערכאות דלא מקבלי שוחדא. ומלשון ה"ה ומתשובת הריב"ש סימן קמ"ג משמע שכך היו גורסים בגמרא: [ת] והרמב"ם ז"ל כתב. בפ' כ"ז מהל' מלוה ולוה ה"ה. וכן צריכין שיעידו עדי ישראל. כלומר דהרמב"ם מפרש דברי ר"א דבעי למימר דווקא ערכאות דידיע לן דהכי לא מקבלי שוחדא: ה"ג שהן עדי השטר ועל זה השופט שלהן. וכ"ה במיימוני וטור. וט"ס הוא שטעו מטעו מטער למוטר. ובאמת השוטרים המה הרודים בעם ומה צריך עדות עליהם: [א] ה"ג שאין ידועים בקבלות השוחד. וכן הוא בספרי רמב"ם. ובפרישה כתב דמלא כן הגירסא דפוס ישן נושן ופירשו שיעידו עליהם שלא קבלו שוחד. וע"ז השיגו רבינו דמי יעיד עליהם דסתם פרסיים מקבלי שוחדא. אבל לנוסחא שלפנינו מה השיג על הרמב"ם בזה מי יעיד עליהם הא הרמב"ם גופא לא מצריך שיעידו בזה אלא שלא יהיו מפורסמין בקבלת שוחד: [ב] כדאמר בפ' כל כתבי. דף קט"ז. ואין להקשות הלא ככל כתב רבינו דאפי' אי נפיק עלייהו קלא דשקלי שוחדא לאלמויי דינא לעדות שקר לא מרעי נפשייהו והכוה פילוסוף דיין ושופט העיר היה דלא מייתי מהך דכל כתבי אלא על שאין אדם יכולין להעיד על עדותן שלהן אף שהן מפורסמין שאין מקבלין בפרהסיא מכל מקום מקבלין בסתר כמו ההוא פילוסוף. אי נמי דלהרמב"ם העדים חותמין השטר קודם שבאו לפני הערכאות והערכאות מקיימים אותם הוו כמו ב"ד ולא עדים: [ג] אלא מסתברא דסתם ערכאות לא מקבלי שוחדא. ור"ל וכל נעשה בפני הערכאות וכמ"ש לעיל ואפילו אי נפיק עלייהו קלא דמקבלי שוחדא לאלמויי דינא לעדות שקר לא מרעי נפשייהו: [ד] ה"ג כדפירש ר"י לעיל. רלונו בברייתא תניא אמר ר"א ועי' בתוספות ד"ה לא נחלקו: [ה] משמע דלא פסול אלא דומיא דערכאות בלא עדי מסירה. הא בעדי מסירה דלא שייך טעמא דמרעי נפשייהו גובה מבני חרי: [ו] אבל בעדי מסירה כשר לגבות מבני חרי. ואין להקשות א"כ תקשי ולדידיה אמאי פריך לפלוג וליתני בדידיה עדיפא ה"ל להקשות אמאי הדיוטות פסולין וי"ל כמ"ש הרשב"א בשם הרמב"ן דה"א בהדיוט גיטי נשים מש"ה פסול במאי עיניה תלאה בפרסי משא"כ ערכאות דלא חשידי ולא מרעי נפשייהו בכך. ומה שפרש"י בהתרכן נעשה כמו שנעשה בהדיוט בשאר שטרות ולא פי' דקאי אגיטי נשים דא"כ לפי האמת לא אתיא כחכמים דברייתא וכן נ"ל בתוס' לתירוצם: [ז] וקא משמע לן דאע"ג דמסרי' ניהליה. וליכא לאקשויי אימא רבא צריך עדי מסירה משום דבשטר מתנה היכא דליכא הורמנא דמלכא דשטרא חספא בעלמא הוא דגבי בעדי מסירה ובשמות מובהקים. דא"כ ה"ל לפרושי: [ח] אלא הוה ליה לפרושי מתני' דשטרי ערכאות דאמר במתניתין דכשרים דוקא למגבי מבני חרי אבל למגבי ממשעבדי לא גבי אפי' מסרו ניהליה באפי סהדי ישראל. ומהרש"א הליץ בעד ר"י דים לפרש המתני' ב כתב ישראל מש"ה יש לו קול לגבות אפי' ממשעבדי. כוונתו דדוקא בכתב פרסאה שהמה אין מקפידין לכתוב בשטר שיוכל להזדייף ומרחיקין יותר מטעה ולכך כשעומדים שם אין חושבים אותו לשטר ואין מוציאין קול משא"כ בכתב ישראל דידעי ונזהרים בכל דיני שטר חשבינן ליה לשטר בעיני כל רואיו ומוציאין קול: [ט] קול יוצא לארטכיים. וגי' שלפנינו קול יוצא לערכין. וכן הוא בהר"ן: [י] ה"ג לכן נ"ל לפרש דהאי שטרא פרסאה מיירי שאין החותמין עליו עדים. ומעתה איכא לקיים הך גירסא דלקמן בפ"ב ומגבי ממשעבדי דערכאות יש לו קול ורבא איירי הכא בהדיוטות בעדי מסירה ישראל ורבנן דר"ע דפסלי בשטר שנעשה בהדיוט ואפי' בעידי מסירה ישראל הך ברייתא איירי כשחתומים בו פרסיים ומטעם מזויף מתוכו וכמ"ש רבינו בסמוך סוף סי' י"א: [כ] ודוחק לומר דרבא ס"ל כר"ש. לטעמיה אזיל שחולק בסי' שאח"ז באריכות על הרמב"ן שפסק כר"ש: [ל] ופריך עלה כדפריך הכא. כלומר אם תקשי לך לפרושי דאיירי שאין חתומין עליה עדים א"כ לא שייך הכי פירכות והא לא ידעי למקרי בשלמא לפי מה דאיירי דחתומים עליה עדי פרסיים הוה ס"ד דע"מ ישראל לא ידעי למקרי אלא שסמכו על עדי פרסיים דידעי למקרי והאי מייתי רבינו ראיה דהא לקמן בפ"ב פריך עליה כדפריך הכא והא לא ידעי למקרי: [מ] והכא שלא פי' מי חתום. כלומר ועוד ראיה דמיירי שאין חתום בו כלל: [נ] כר"א ואמר עדי מסירה כרתי. וה"ת פי איירי בע"ת א"כ אמאי חיישינן שמא במי מילין כתבו הלא הם ראו את הגט וי"ל כמו שכתבו תוס' שם דאיירי דעיילא לבית ידא ואפקי' מהו דתימא חלופי חלפי' בגט אחר: [ס] *אמר עד:

פסים

דאמרינן בפ' הקומץ רבה (דף לט:) גבי קרע הבא בשני שיטין יתפור דמשני הא דעפיץ הא דלא עפיץ אלמא דכתבינן ספר תורה בדלא עפיצן וה"ר יחיאל ז"ל היה דוחה ראיה זו והיה מפרש הא דעפיץ שהקרע מתחבר יפה אז אפי' בג' שיטין יתפור כמו טורת אפולה בפ' תשיעי דאהלות ומיהו דברי ר"ת אמת הם דהא חזינן דקלפים שלנו אינן מזדייפים והא דפריך הכא והא בעינן כתב שאינו יכול להזדייף היינו אליבא דר"א דאמר לקמן בפ' [שני] (ד' כב:) לא הכשיר ר"א בשאר שטרות ע"ג דבר שיכול להזדייף אלא בגיטין דווקא ומדפריך סתמא דגמרא אליביה אלמא הלכתא כוותיה ולקמן (בפ"ב סוף סי' כד) נדקדק בו בע"ה: והא בעינן צריך שיחזור מעניינו של שטר בשיטה אחרונה בדמיהדר בפ' גט פשוט (סי' ב) פירשתי אי לא ניהדר אם יש לפסול כל השטר או דווקא שיטה אחרונה [ע] והוא הדין דכל הני פירכי שייך נמי לאקשויי אמתניתין דכל שטרות העולין בערכאות של עובדי כוכבים דבעי' כתב שאינו יכול להזדייף ושיחזור בשיטה אחרונה מעין השטר והא דלא קבעי' ליה רב אשי אמתני'[פ] משום דלא שייכי כולהו פרכי אמתני'א דשטרי פרסיים ועדי פרסיים חתומים עלייהו וידעי למיקרי·אי הכיאפי' ממשעבדי נמי לית ליה קלא מכאן מוכח דלר"א דאמר עדי מסירה כרתי ואע"ג דליכא עדי חתימה כלל גבי ממשעבדי דדוקא הכא לית ליה קלא לפי שנעשה בפני פרסיים אבל בשטרי ישראל גבי ממשעבדי בלא חתימה אבל מתוך לשון רש"י משמע דבעדי מסירה בלא עדי חתימה לא גבי בשום שטר ממשעבדי דעדי חתימה דווקא הוא דמפקי לקלא: [דף יא ע"ב] בעא מיניה ריש לקיש מר' יוחנן עדים החתומים על הגט ושמותיהם כשמות פרסיים מהו מספקא ליה מי אמרינן אע"פ ששמותיהם כשמות עובדי כוכבים תלינן דישראל נינהו דלא שכיח שיחתמו פרסיים בגיטין [צ] וכשר לר"א בעדי מסירה דכיון דאפילו אי הוו עובדי כוכבים לא מיפסל לר"א אלא משום גזירה דלמא אתי מיסמך עלייהו הלכך הכא דלא ידעינן אי פרסיים נינהו או לא מכשרינן בעדי מסירה או דילמא כיון דשמותיהם כשמות עובדי כוכבים חיישינן שמא עובדי כוכבי' נינהו ואפילו בעדי מסירה לא מכשרינן ואפילו לר"ש דאמר אף אלו כשרין הא אוקימנא לעיל בשמות מובהקין והכא איירי בשמות שאינן מובהקין מדקא מיבעיא ליה דאילו בשמות מובהקין [ק] פשיטא דעובדי כוכבים נינהו כדאמרי' בכל דוכתא דלא חיישינן דלמא אתי למיסמך עלייהו משום דידעי כולי עלמא דפרסיים נינהו· א"ל לא בא לידינו אלא לוקוס ולוס והכשרנום משום דהוו שמות מובהקין ולא חיישינן דלמא אתי למיסמך עלייהו כר"ש דמכשר בשמות מובהקין אבל בשמות שאינן מובהקין חיישינן ואע"ג דמספקא לן דלמא ישראל נינהו· הראב"ד ז"ל פסק הלכה כר"ש משום דהך בעיא היא אליבא דר"ש ורבינו חננאל ז"ל כתב·יש מי שאומר מדאוקמינן ליה לר"ש כר"א מסתברא דהלכתא כוותיה בגיטין ואי מזדמן לן כר"ש לא פסלינן ליה משמע דסבירא ליה דלכתחילה לא עבדינן כוותיה וכן כתב אחר שפירש הברייתא תניא אמר ר"א בר' יוסי כך אמר ר"ש לחכמים וכו' והני כולהו לאו דסמכא נינהו מיהו פרשינן סוגיין דשמעתין כר"ש ורשב"ס כתב שמועה זו יותר מארבע לשונות ראיתי בה וכולן שבוש דלא אתי ר' יוחנן וריש לקיש לקבוע הלכה כר"ש דמתני' ואין אדם יכול להעמידן· ברם כך ראיתי לפרשה ושיטת רבינו חננאל כמוני בעא מיניה ריש לקיש מרבי יוחנן עדים החתומים על הגט ושמותיהן כשמות עובדי כוכבים מהו מי חיישינן שמא עובדי כוכבים הם [ר] והשליח או הבעל לא דקדקו יפה והיו סבורים שישראל הם או שמא ידעו שעובדי כוכבים הם והחתימום במתכוין וטעו בין גט לשאר שטרות שחותמין עובדי כוכבים שהן כשרים מי אזלינן בתר רוב שמות כאלו שהן עובדי כוכבים ופסלינן להאי גט כרבנן דמתני' דקיימא לן כוותייהו או דלמא זיל בתר גיטין דלא שכיח להחתים עליהן עובדי כוכבים ותלינן להו בישראל וכשר אמר ליה לא בא לידינו אלא גט שהיו חתומים עליו לוקוס ולוס והכשרנוהו דכיון דלא שכיחי ישראל בשמות הללו ודאי לא טעה השליח או הבעל להחתים אנשים כאלה שדומים בשמותם לעובדי כוכבים עד שחקר ופשפש אחריהם ונודע לו שישראל הם והחתימום אבל שמהתא אחריני שדומים קצת לשמות ישראל שיכולין מכתבי הגט לטעות בהם משום דשכיחי ישראל אחד מאלף דמסקי בשמייהו לא נכשרינהו דחיישינן שמא טעו והחתימום בתורת ישראל וכן נראה דאין לקבוע הלכה כיחידאה בלא ראיה ברורה [ש] הלכך שטרי מקח וממכר והלואות ב בערכאות של עובדי כוכבים אע"פ שחותמיהן פרסיים כשרים ואפילו לגבות ממשעבדי דכיון דנעשו בערכאות אית להו קלא כדאמרי' לקמן בפ' שני (דף יט:) דרב פפא מגבי בהו ממשעבדי ואפילו בלא עדי מסירה דלא מצריך ר' אלעזר עדי מסירה אלא בשטר קנין או בגיטי נשים אבל שטרות שאינן אלא לראי' בעלמא לא בעי עדי מסירה ושטר מתנה הנעשה בערכאות כיון דהאידנא ליכא דינא דמלכותא שיהו כל השטרות נעשין בערכאו' חספא בעלמא הוא *ואפי' נמסר בפני ישראל[ת] דחיישי' שמא ימסרם הנותן למקבל בפני ערכאות של פרסיים [א] שיהא סבור שכמו שנאמנים חותמים עובדי כוכבים כך נאמנים למסור בפניהם [ב] והא ליתא דדוקא לחתום שקר לא מרעי נפשייהו אבל בעדות בעל פה מרעי נפשייהו [ג] ואפילו בשמות מובהקין גזרה אטו שמות שאינן מובהקין כרבנן אבל אם הקנה נותן למקבל בקנין סודר וכתב בערכאות שבפניהם הקנה נותן למקבל כשר השטר דלראיה בעלמא הוא דאע"ג דקנין סודר לא מהני בדיני עובדי כוכבים כיון שבעלי הדבר ישראלים הם מהני עדותן דכל מידי דאיתעביד קמייהו לא מרעי נפשייהו לאסהודי שקרא: ושטר פרסאי שחתומים עליו הדיוטות אפילו נמסר בעדי ישראל פסול דמודה ר"א במזויף מתוכו שהוא פסול דלמא אתי למיסמך עלייהו ואפילו בשטרי ממון כדאמר בסנהדרין פרק זה בורר (דף כח:) גבי ההוא שטר מהגנתא דהוו חתימי עליה תרי גיסי אבל אם אין עובדי כוכבים חתומין עליו ומסריה ניהליה באפי סהדי ישראל מגבינן ביה מבני חרי ומיהמי דשטר גמור הוא ולא מלי למימר פרעתי והוא דידעי עדי מסירה למקרי והכתב אינו יכול להזדייף והוא שהחזיר מעניינו של שטר בשיטה אחרונה.וגיטי נשים העולים בערכאו' של עובדי כוכבי' פסולי' ואפי' כתבו ישראל ונמסר בפני ישראל אלא שחותמים עובדי כוכבים ואפילו בשמות מובהקין: יב מתני' האומר תן גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי רצה לחזור בשניהם יחזור דברי ר"מ וחכמים אומרים חוזר באשה ואין חוזר בעבד לפי שזכין לו לאדם שלא בפניו ואין חבין לו אלא בפניו שאם ירצה שלא לזון את עבדו רשאי שלא לזון את אשתו אינו רשאי (א) אמר להן הרי הוא פוסל את עבדו מן התרומה כשם שהוא פוסל את אשתו מן התרומה אמרו לו מפני שהוא קניינו: יג גמ' אמר רבי יוחנן התופס לב"ח במקום שחב לאחרים לא קנה [ד] *ואפי' עשאו הב"ח שליח לתפוס כדמוכח בכתובות בפרק הכותב (דף פד:) גבי יימר בר חשו דאמר ליה לשלוחיה זיל תפוס לי ואפי' הכי קאמר דלא קנה ולא דמי להאי דאמר בעלמא שלוחו של אדם כמותו דלאו כל כמיניה לשווי' שליח כדי לחוב לאחרים וא"ת משנהגו כל האומר תנו כאומר זכי דמי *ושמעינן מינה דהתופס לב"ח במקום שאינו חב לאחרים קנה· וחכ"א חוזר באשה ואינו חוזר בעבד כתב רב אלפס ז"ל והני מילי לחזרה דלא מצי למיהדר ביה אבל עבדא לא נפיק לחירות עד דמטי גיטא לידיה כדתנן (דף יג·) האומר תנו גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי לא יתנו לאחר מיתה דאין גט לאחר מיתה ושמעי' מינה דלחזרה הוא דזכי לו לעבד אבל למיפק לחירות לא נפיק עד דמטי גיטא לידיה ואשכחן זכייה כה"ג דאמר לקמן (דף יד·) הולך מנה לפלוני שאני חייב לו אמר רב חייב באחריותו ואם בא לחזור אינו חוזר ומילתא דתמיהא היא דחזרה וחירות דברים אחדים הם והא בהא תליא דטעם החזרה משום דתנו כזכי דמי וזכין לאדם שלא בפניו וזכייה מטעם שליחות ואנן סהדי דניחא ליה שיהא שלוחו ושלוחו של אדם כמותו והוי כאילו בא לידו דאי לא הוי כאילו בא לידו למה לא יחזור בו כל זמן שלא נגמר הדבר אין זכייה ושליחות לחצאין אלא הוי כאילו בא לידו ונשתחרר בקבלתו כיון דתנו כזכי דמי והכי אמרי' לקמן בפ' האומר (דף סג:) התקבל לי גיטי ואשתך אמרה התקבל לי גיטי והוא אומר הולך והן לה [ו] למ"ד תן כזכי כיון שהגיע גט ליד השליח מגורשת ואמרי' בשמעתין ומה עבד כהן שברח ואשת כהן שמרדה אוכלין בתרומה וזה אינו אוכל אלמא דלרבנן מיד כשהגיע הגט ליד השליח נשתחרר ואינו אוכל ואי לא הוי גיטא עד דמטי לידיה ד אמאי אינו אוכל ומה שהביא ראיה מהולך מנה לפלוני לאו ראיה היא דהתם נמי זכה המלוה בגוף המנה כאילו בא לידו דזכייה מטעם שליחות ולדבר שהוא זכותו נעשה שלוחו אבל להתחייב באחריות שהוא חובת המלוה לא נעשה שלוחו הלכך נראה כפירוש רש"י וכפיר"ת

הגהה

*ובמרדכי כתב לא שנא ג מכר ול"ש מתנה וכן כ"ל בזמן הזה (בהג"ט ובשנ"א בלע"ז) וגם בעל פה לפני פרסיים בערכאות שבעיר ודינא דמלכותא דינא שיהו כגון מכס שיש לו קצבה וגשרים דפרק הגזול בתרא (דף קיג:) וכרגא דקרקעות בפ' חזקת הבתים (דף נה.) וכל מס קצוב הנותנים למלך דינו כן אבל אם יעליל על שני בני אדם ונפטר האחד בחכמתו אין לשני עליו כלום· מרדכי:

הגה"ה

*ובמציאה מודה רבי יוחנן דהמגביה מציאה לחבירו דקנה חבירו משום מיגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה [ה] וכן אם אדם חייב לשני ב"א או לשלשה והא' מהן יתפוס מכל המחויב ויתן לחבירו מה שתופס אם ירצה [וקנה חבירו] משום מיגו דזכי וכו' והוא יחזור על הב"ח עוד ויתבע את שלו וכן אם אמר הלוה זכה בחפץ זה לפלוני או תן מנה זו לפלוני זכה לו ואין אחד מב"ח יכולין לגבות מאותן המטלטלים · מיימוני ומרדכי:

*פי' (א) כיון דמסר ונתן חפץ לאחר בעין יפה יהיב ליה אבל בפ"ק דב"מ שהרוכב אמר תנה לי לא הוי כזכי שברוכב אינו תלוי אלא בנותן וכן כתב בשם ר"ת. מרדכי:

הגהות הב"ח

א) מתניתין דאיירי בשטרי פרסיים: ב והלואות הנעשים בערכאות: ג בהג"ה ל"ש שטר מכר ול"ש שטר מתנה: ד אמאי אינו אוכל. נ"ב פי' מעוכב גט שחרור אמאי אינו אוכל בתרומה ועיי' תוס' בפ' השולח דף מ"ב ע"ב ד"ה מעוכב:

חדושי מהרש"ל

(א) פי' כיון דמסר ונתן חפץ לאחר וכו' וכ"כ בשם ר"ת עוד טעם אחר דלא אמרינן תן כזכי אלא במלוה שהוא חייב ולא במתנה כמו שכתב הרא"ש (בע"ב) כן מצאתי מוגה:

תפארת שמואל

(א) אמר להן הרי הוא פוסל את עבדו מן התרומה וכו'. ומפרשינן לה בסוגיא דר' מאיר ה"ק להו לרבנן השבתוני על המזונות כלומר כיון שאינו חייב לזונו זכות הוא לו מה תשובה תשיבוני על התרומה שהרי כל זמן שלא שחרר הוא הולך ואוכל תרומה בכל מקום בשביל רבו וכי תאמרו זריק ליה גיטא כלומר כר"ה בתוך ד' אמות ופסיל ליה בע"כ שהרי משוחרר הוא זה אינו (ראיה) דשביק ליה וערק ליה ואזיל לעלמא ולא יכול לפסול ליה בגט ואהדרו ליה רבנן לר"מ מפני שהוא קנינו כלומר טעמא מאי עבד כהן שברח אוכל בתרומה מפני שהוא קנינו דכהן הלכך אי בעי כהן שיברח עבדו שקיל זוזי מישראל ומקני ליה ניהליה כל היכא דאיתיה ושוב אין קנינו של כהן ומיפסל:

קרבן נתנאל

מסירה כרתי. והכא איירי בשאר שטרות ופריך אליבא דר' אלעזר דאמר לא הכשיר ר"א כתב שיכול להזדייף אלא בגיטין ולא בשאר שטרות כמ"ש רבינו בסמוך: [ע] וה"ה דכל הני פירכי שייך נמי אמתני'. ונראה ליישב דערכאות דמתני' איירי דלא הוה אלא חותמיהן עובדי כוכבים אבל כתב ישראל הוא וסופר ישראל ידע וזהר בכל דיני שטר וכ"כ רש"י דף ע' ד"ה אף אלו גיטי נשים כשרים. וכ"כ תוס' שם ד"ה אע"פ שחותמיהן פרסיים אבל האי שטרא פרסאה דנקט הכא היינו שנכתב בלשון פרסי מהרש"א: [פ] משום דלא שייכי כולהו פירכי. וה"ה דהוה מצי למימר משום דבעי למיפרך א"ה אפילו ממשעבדי נמי הוא דמקשה ואזיל אבל במתני' דלא איירי בבני חרי ומשעבדי לא פריך: [צ] וכשר לר"א בע"ת כו' מכשרינן בע"מ. מלשון ופירוש זה משמע דמבעיא ליה אם מותר להתגרש בגט זה לכתחלה ע"י ע"מ או לא. ואיירי בגוונא שעלית המביא גם בח"ו או באותו מדינה במדינת הים שאין צ"ל בפ"נ ובפ"נ (או שנים שהביאו) דאי איירי במקום שצ"ל בפ"נ ובפ"נ הלא אם נכתב ונחתם בפניהם בוודאי יכירו וידעו אם פרסיים הם או ישראלים הם א"כ מאי מספקי' ליה הלא נוכל לשאול את פיהם: [ק] פשיטא דעובדי כוכבים נינהו כדאמרינן בכל דוכתא. ולשון התוס' מכוון יותר ובשמות מובהקין ליכא לספוקי דפשיטא דעובדי כוכבים הם דהא בכל דוכתא לא חיישינן דלמא אתי למסמך עלייהו: [ר] והשליח או הבעל לא דקדקו יפה. איירי באשה שהביאה גט לפנינו שנתגרשה בו ע"י שקבלה גט זה מיד בעלה. או ע"י שליח לקבלה ועכשיו באת ליכנס בו. אבל בשליח להולכה ועכשיו בא לגרש בו ליכא לאוקמיה דמאי ספיקא שהשליח היה סבור שישראלים הם או שמא ידעו שפרסיים הם והחתימם במתכוין וטעו בין גט לשאר שטרות הלא הוא עומד לפנינו ויאמר לנו אם עשה במתכוין או בטעות וכן הוא בטור סי' ל': [ש] הלכך שטרי מקח והלואות. ודעת רבותיו של הרמב"ם דבשטרי הלוואות העולים בערכאות חספא בעלמא. וטעם ב' הסברות המלא מבואר בהרב המגיד פ' כ"ז מהל' מלוה ע"ש: [ת] דחיישינן שמא ימסרם הנותן למקבל בפני ערכאות של פרסיים. ואא"כ כשיבא לב"ד סב"ד לא יחקרו אחר עדי חתימה כי יסברו הב"ד שהמה ישראל בשמות שאינן מובהקין: [א] שיהא סבור שכמו שנאמנים חותמים פרסיים. או יסמכו על עדי מסירה ויאמרו בוודאי כדין נעשה השטר. משום דקשיא ליה לרבינו היכי שייך למימר דלמא אתי למסמך עלייהו בלא עדי מסירה. הלא לפי טעותו עובדי כוכבים כשרים לעדי חתימה ולמה הצריכו אותו לע"מ ישראל וע"כ יבין מדעתו דצריכי לע"ח ולע"מ וא"כ מאי איכפת לן אי אתי למיסמך עלייהו. וגם דוחק לו לפרש שיסמוך עליהם שיסבור שהם ישראל דהא כי קיימו קמן מי לא ידעינן בהו דעובדי כוכבים נינהו ובזה נתקשה נ"כ בחידושי רשב"א מש"ה פי' רבינו שיהא סבור שכמו כו'. ואי תקשי לך א"כ בשטרי מכר נמי נגזור שיהא סבור שכמו שנאמנים חותמים פרסיים כך נאמנים למסור בפניהם. וי"ל דוודאי הך חששא שמא ימסרם בפניהם בע"פ לא שייך כי אם במתנה שהן הן מילין דנקנו במסירה. לא כן במקח וממכר שסתמא דמלתא שאינו משלם לו דמי מקח מבלי שטר ראיה אטו בשופטני עסקינן שיתלה מעותיו בע"ת עובדי כוכבים שמעתי: [ב] והא ליתא דדוקא לחתום שקר לא מרעי נפשייהו אבל בעדות בע"פ מרעי נפשייהו. וכ"ת נהי דבעל דבר טעי מ"מ כשיבא לפני ב"ד לא יסמכו הב"ד עליהם. י"ל דבתחלה ימסור בפני ערכאות עובדי כוכבים ואח"כ יקח כתב ראיה מערכאות והמה יסמכו על עדי מסירה שלהם. ואח"כ יבא לב"ד עם שטר מתנה. וא"ת למה הוצרך לפסול שטר מתנה בע"מ פרסיים מטעם זה. אפילו את"ל דלא מרעי נפשייהו מ"מ במאי קנה לו בהאי שטרא האי שטרא חספא בעלמא הוא. ונראה לבאר ע"פ מ"ש תוספות דף י' ד"ה אע"פ והעלה שם בתוספות דעובדי כוכבים פסולי עדות מן התורה הם והיה ראוי לפסול כל שטרות העולים בערכאות שלהם אפילו אותן העומדים לראיה אלא תקנתא דרבנן היכא דקים לן בסהדותייהו שהוא אמת דלא מרעי נפשייהו. ומ"מ שטר מתנה קאמר לקמן דחספא בעלמא אע"ג דקים לן דקושטא קאמר משום דהכי אין כאן שטר. וקשה לרבינו למה לא תקנו שיהא כשר אותו שטר כיון דקים לן בסהדותייהו שהוא אמת לזה תי' רבינו דאם יסמוך בעידי שטר מתנה בעובדי כוכבים יסמכו עליהם למסור קמייהו ובעדות בע"פ מרעי נפשייהו: [ג] ואפי' בשמות מובהקין גזירה אטו שאינן מובהקין. גם כאן תמוה מאד דלעניין חששא זו מה טעם לחלק בין שמות מובהקין לשמות שאינן מובהקין דהא מידע ידעי דעובדי כוכבים נינהו אלא שסבר שנאמנים למסור בפניהם. ונראה דהוקשה לרבינו נהי דבעל דבר טעי וסבר שנאמנים במסירה לפני עדי עובדי כוכבים מ"מ כשיבא לפני ב"ד לא יסמכו הב"ד עליהם בשטר זה וע"כ צ"ל דהב"ד יסברו על עדי השטר מהגה שהמה ישראל. וע"ז מסיק ואפילו בשמות מובהקין גזירה אטו שמות שאינן מובהקין וכן מצאתי מזה בס' נתיבות המשפט ועוד האריך שם בנתיב ד' ח"ב דף ד' ביישוב קושיא הנ"ל ולא תיקן כלום עמוד עליו: [ד] ואפי' עשאו הב"ח שליח לתפוס. דלא כפירש"י בפ"ק דב"מ והש"ך בח"מ סי' ק"ה סעיף א' כתב להצדיק דברי רש"י שכוונתו שעשאו להיות שליח לתפוס. וכוונת רש"י לתרץ דלא תיקשי מאי משני בפ"ק דב"מ שאני פועל דידו כיד בעה"ב והא פשיטא דאין פועל חשוב לבעל הבית כעבד כנעני דניהוי דידו כיד בעה"ב דהא מציאת פ"פ לעצמו א"ו שאני פועל שנשכרו ללקט מציאות כו' ע"ש. ואין דבריו נכונים דודאי כיון שהשכיר אותו לזמן והשכיר נפשו כפועל שם עבד כנעני עליו. וכ"ת בסימן רכ"ז סעיף ל"ג. וע"ש בסמ"ע והש"ך שהסכימו בזה. והא דס"ל מציאתו לעצמו כבר פריך לה הש"ס דף יב ומוקי לה רבא במגביה מציאה עם מלאכתו עסקינן ורב פפא משני שנשכרו ללקט מציאות ועוד מוכח דה"ה לומר כפי' הש"ך דהא רבה פריך לרב נחמן ותוס' שם כתבו דקבל מרב נחמן. וא"כ אליבא דרבא ליכא למימר הא דמשני שאני פועל דידו כיד בעה"ב דמי דהיינו שנשכרו ללקט מציאות דהא לא ניחא לרבא לקמן לאוקמי כמרווח דרב פפא דאיירי שנשכרו ללקט מציאות. אמנם אחי חמותי הגאון הגדול המפורסם אדמ"ו מוהה"ב נ"ע. הסכים עם הש"ך לדינא ולא מטעמיה אלא משום כיון דשכרו אית ליה נמי זכות בהאי תפיסה דבהאי תנאי שכרו אם יתפוס יטול שכרו. ומסתמא התנה עמו מכל מנה שיתפוס יהיה לו שכרו כך וכך ויש לו זכיה בכל מה שתפס. וכיון דזכי בהאי תפיסה לנפשיה זכי ביה נמי לחבריה והאי מיגו ודאי אמרינן כמ"ש רש"י שם סוף דף ע' וכדמוכח מרבא שם דף ה דפליג אמימר ממה: [ה] בהג"ה וכן אם אדם חייב לשני בנ"א או לשלשה כו' משום מגו דזכי לנפשיה וכן פסק בש"ע סי' ק"ה. ודוקא שתפס בכדי חובו של עצמו אבל אם אינו חייב לו רק מאה ותפס ק"ן לא מהני תפיסתו במותר סמ"ע. והש"ך ס"ק ב' חולק עליו והביא ראיה מש"ס דב"מ דף מ' ומפי' רש"י סוף דף ע' ולי אין הנדון דומה לראיה. דהתם ודאי כל א' תפס חצי שלו וא"כ ודאי קני מה שתפס בידו. אלא שהקשה הש"ס להוי אידך פלגא כמי שמונח ע"ג קרקע ולא קני ולא תידי ובזה ודאי מהני תפיסת חבירו דלא להוי כמונח ע"ג קרקע וכן לאידך. אבל בנדון זה שתפס ק"ן זהובים ורוצה לזכות בהמותר בשביל לוי לא שהרי חובו אינו אלא מאה וכתו כן משותפין שנגנבו אין ראיה בין לפירש"י ובין לפירוש תוספות שם לכן כעיקר כמו שפסק הסמ"ע: [ו] למאן דאמר תן כזכי כיון שהגיע גט ליד השליח מגורשת. ולכאורה אין ראיה משם דהתם בכולי שמעתתא קתני אם רוצה לחזור לא יחזור ולדברי הרי"ף מגרס וגירושין לאו הא בהא תליא ונראה שכוון למה שאמר שם רב הונא נעשה שלוחו ושלוחה ומולכת ולא מתייבמת מספקא ליה אי הולך כזכי דמי אי לאו כזכי דמי משמע הא למ"ד הולך כזכי

מגורשת

ורש"י פי' דלא גרסי' תן אמשום דהן משמע שנותן ליד השליח דבכי האי גוונא נשתחרר העבד מיד בקבלת השליח אלא גרסינן תנו דמשמע שאינו מוסר להם הגט אלא מצוה להם לכתוב וליתן [ז] ור"ת פי' דלא גרסי' זה דהוי משמע שמסרו לידם אלא גרסי' תנו גט לאשתי הלכך לא יתנו לאחר מיתה : [דף יב ע"א] שאם ירצה שלא לזון את עבדו רשאי *ס"מ יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך ודחי לה הכא במאי עסקינן דאמר ליה לאי מעשה ידיך במזונותיך לימא כתנאי רשב"ג אומר יכול העבד לומר לרבו בשני בצורת או פרנסני או הוציאני לחירות וחכמים אומרים הרשות בידו מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר יכול ומר סבר אינו יכול והסברא או פרנסני או הוציאני לחירות או פרנסני או תן לי מעשה ידי מיבעי ליה ועוד מאי שנא בשני בצורת אלא הכ"ע דאמר ליה לאי מעשה ידיך במזונותיך ובשני בצורת לא ספיק ר"ש בן גמליאל סבר וכו' :

הגה"ה

*המזכה גט לאשתו במקום יבם בעיא היא בפרק האשה שלום (דף קיח:) ופשטינן דחולצת ולא מתייבמת משום דשמא הוי זכות לה כיון דסניא ליה והמזכה גט לאשתו במקום קטטה נמי בעיא היא ופשט דאמר רשב"ל טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו פי' ומוב הוא לה · השיב רש"י ההבה באמרה בפני עדים הריני ממנה את פלוני במקום פלוני שליח לקבל גיטי והודיעו את השליח שליחות הוגנת הויא מפום דגילתה דעתה שהיא חפצה בגירושין מפום איבה שביניהם ומעתה זכות הוא לה ושליחות גמור הוא מאחר שנתרצה ליעשות שלוחה ואשה שנאסרת על בעלה ימסור הבעל גט ליד מי שירצה ויאמר בלשון הזה זכה בגט זה לאשתי פלונית והרי היא מגורשת מיד בקבלתו של זה כי זכות הוא לה · מא"ז :

יד [דף יב ע"ב] ת"ש דאמר ר' יוחנן הקוטע יד עבדו של חבירו נותן שבתו ורפיאתו לרבו ואותו העבד ניזון מן הצדקה שמע מינה יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך שמע מינה ואי תקשי לך ברייתא דלעיל דעל כרחיך בין רבן שמעון בן גמליאל בין רבנן סברי דאינו יכול [ח] יש לומר דאף על גב דבשאר שנים יכול בשני בצורת אינו יכול [...]שנים יכול לחזור על הפתחים וימצא מרחמים יותר מבשני בצורת · רפואתו דידיה הוא דבעיא התסויי ביה לא צריכא דאמדוה לה' יומין ועבדו ליה סמא חריפא ואיתסי בהלתא יומין מהו דתימא לערא דידיה הוא קמ"ל דטופיינא לרביה הוא אבל צער המכה לא איצטריך למימר דפשיטא דלרבו הוא דאין קנין לעבד בלא רבו אבל האי צערא דקבליה מדעתיה ואי בעי לא היה מקבל ליה סד"א דהוה דידיה וכן נזק ובשת למאן דאית ליה יש לעבדים בשת פשיטא דהויא לרביה ולא תנא אלא הני תרתי שבת לאשמועינן דיכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך ורפואתו משום צער שקיבל עליו והדתנן בפ' החובל (דף פז) החובל בעבד כנעני שלו פטור מכולן דמשמע אף מרפואה היינו כרפואה דהכא דאמדוה לה' יומי כו' :

טו [דף יג ע"א] מתני' האומר תנו גט לאשתי ושטר שחרור לעבדי ומת לא יתנו לאחר מיתה תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה [ט] ובשכ"מ מוקמינן למתני' ב דדברי שכ"מ ככתובין וכמסורין דמי ול"ש אמר תנו לו מנה זו ול"ש אמר תנו לו מנה סתם ולא אמרינן שמא מנה קבור קאמר דבהדיא אמרינן והלכתא למנה קבור לא חיישינן והא דלא אוקמה בבריא ומשום מצוה לקיים דברי המת משום דלא אמר מצוה לקיים דברי המת אלא בדבר המושלש לכך ביד שליש דומיא [י] דהמשליש מעות לבנו והנו שקל לבני (כתובות סט:) והשיא דסוף פירקין הולך מנה לפלוני ומתני' משמע דלא הושלש מתחילה לכך מדלא קתני תנו מנה זה לפלוני וכן משמע מעובדא דאיסור גיורא (ב"ב דף קמט) דאמאי לא נהגס רבא לרב מרי משום מצוה לקיים דברי המת אלא משום דלא הפקידו בתחילה ביד רבא להתם לרב מרי : טז [כ] והא דלא מפרש טעמא דמתני' משום דהן כזכי דמי פירש ר"ת דלא אמר זה כזכי אלא היכא שמוסר לו הדבר מיד ליד ומתני' לא איירי בהכי מדלא קתני תנו מנה זה [ל] ועוד היה אומר דלא אמר תן כזכי במתנה כמו שאפרש (בסי' יט) : יז [דף יג ע"ב] אמר רב הונא אמר רב מנה לי בידך תנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה ל"ש מלוה ול"ש פקדון בכולהו קנה ריב"א היה אומר דאפילו בעל כרחו של לוה או של נפקד קנה שהרי למ"ד דווקא בפקדון ולא במלוה למה לי מעמד שלשתן [מ] תיפוק ליה דתנו כזכי [נ] ואמרי' בפ' המוכר את הספינה (דף פה.) ברשות הלה המופקדין אצלו (א) כיון שקבל עליו קנה לוקח אלא ודאי ג דהכא בעי מעמד שלשתן כדי שיקנה בעל כרחו של נפקד או של לוה ולפר"ת דלא אמרי' תן כזכי במתנה וכן צוה צריך שימסור לו מיד ליד אז אין ראיה מכאן ומיהו דקדק ר"ת [ס] דמשום פקדון לא היו צריכין לתקן מעמד שלשתן דהוי הלכתא בלא טעמא דיכול לומר לו זכה בפירוש ואף ע"פ שיש לומר שהוצרכו לתקן כשאין הפקדון ביד הנפקד דמשום מילתא דלא שכיחא כזה שיפקיד אדם פקדון ביד אחר לא היו מתקנים מעמד שלשתן דהוי הלכתא בלא טעמא ועוד הביא ראיה מעובדא דאיסור גיורא דהוי ליה תריסר אלפי זוזי בי רבא וקאמר רבא היכי ליקנינהו רב מרי להני זוזי אי במעמד שלשתן לא אזלינא משמע דאי הוה אזיל הוה קני רב מרי בעל כרחיה דרבה ואין לומר הא דקאמר רבא לא אזלינא משום דאי הוה אזיל היה מתביים לומר שאינו מתרצה א"כ בלא טעמא דמעמד שלשתן היה לו ליראה שמא יאמר זכה לו אלא ודאי לא היה חושש לזה שאם היה אומר זכה לו היה אומר איני רוצה אבל במעמד שלשתן היה קונה בעל כרחו [ע] ודוחק לומר שבאותה שעה לא היו ברשותו של רבה ומיהו ד הטעם טעמא דמפרש לקמן

(ג) בההוא הנאה דמשני ליה ממלוה ישנה למלוה חדשה הוא [פ] משמע קצת דלא קני אלא מדעתו של נפקד אף על גב דההוא טעמא לא שייך אלא במלוה ולא בפקדון מ"מ אין נראה לומר שתקנו מעמד שלשתן בשני ענינים אלא בההוא ענין שתקנוהו במלוה למאן דאית ליה (הקנו) תקנו נמי בפקדון ואין נראה לי ראיה דתקנת חכמים היתה לפי דעת העולם דניחא להו בהכי הלכך עשו תקנה קבועה שיקנה כל אדם ואפי' אם יש אדם דלא ניחא ליה בטלה דעתו וקנה בעל כרחו של זה ומההוא טעמא דמפרש לקמן נעשה כמי שאמר לו בשעת מתן מעות משתעבדנא לך ולכל דאתי מחמתך אין לדקדק שיקנה בעל כרחו דדלמא לכל דאתי מחמתך שתרצה להשתעבד לו מרצוני קאמר מיהו קי"ל דקונה בעל כרחו כדברי ריב"א ור"ת ונראה דאם חזר ומחלו אינו מחול אע"ג דקי"ל כשמואל דאמר המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול הכא אינו יכול למחול וראיה מהא דאמרינן בפרק ב' דקדושין (דף מז:) התקדשי לי בשטר חוב או שהיה לו מלוה ביד אחרים ר"מ אומר מקודשת וחכ"א אינה מקודשת ומפרש התם דפליגי במלוה בשטר בדשמואל דאמר המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ואי בעית אימא דכ"ע אית להו דשמואל והכא באשה סמכה דעתה קמיפלגי ובמלוה על פה פליגי בדרב הונא במעמד שלשתן ולא מסיק ואיבעית אימא דכ"ע אית להו דרב הונא ובאשה סמכה דעתה קא מיפלגי [צ] אלמא דאינו יכול למחול והיינו טעמא דכיון דהיו שלשתן במעמד אחד נסתלק שעבוד המלוה מעל הלוה ואפילו שיעבוד הגוף שהיה הלוה משתעבד למלוה פקע ומשתעבד גופו לשני ולא נשאר לראשון שום זכות בו הילכך אין מחילתו כלום אבל מוכר שט"ח שלא בפני הלוה השיעבוד שיש למלוה על גופו של לוה אין קנין נתפס בו להקנות אותו שיעבוד ללוקח הלכך נשאר זכות למלוה בו ומחילתו מחילה אבל מעמד שלשתן עיקר הקנין היא הלכתא בלא טעמא אלא משום תקנת השוק דמי שקונה סחורה ואין בידו מעות מעמידו אצל בעל חובו ואין צריך להמתין עד שיקנה לו בקנין ואף קנין לא היה מועיל לקנות הלואה וכמו שתקנו שנכסי הלוה ישתעבדו לשני בלא קנין משום תקנת השוק תקנו ג"כ שגופו ישתעבד לשני ולא יוכל הראשון למחול דאל"כ בטלה עיקר התקנה שלא יסמוך הסוחר על מעמד שלשתן כיון שיכול המלוה למחול *והיה ר"ת אומר מעמד שלשתן שתקנו חכמים היינו לגבי ישראל אבל בעובד כוכבים לא תקנו מעמד שלשתן דכיון דהלכתא בלא טעמא הוא הבו דלא לוסיף עלה והוסיף ר"י לבאר דשלשה חלוקים יש בדבר דאם הנפקד או הלוה עובד כוכבים ואמר לו ישראל הנהו לישראל אחר במעמד שלשתן לא קנה שהרי אפילו זיכה לו על ידי עובד כוכבים זכייה גמורה לא קנה [ק] ולא עדיף מעמד שלשתן מזכייה גמורה ואם הנפקד ישראל ומקבל מתנה הוא עובד כוכבים כל זמן שאין הישראל הנותן חוזר יכול הוא ליתנו לעובד כוכבים דאפילו אם אמר לו בינו לבין עצמו מה שיש לי בידך תנהו לעובד כוכבים פשיטא שיתנהו לו כל זמן שאין הישראל חוזר בו אבל אם חוזר בו ישראל אע"פ שאמר לו במעמד שלשתן לא קנה העובד כוכבים וחייב הנפקד להחזיר למפקיד ומיהו אם אין הנפקד יכול להשמט מן העובד כוכבים שלא יפרע לו לפי שבדיניהם הוא חייב לו כיון שאמר לו ליתן אז ודאי יתן לעובד כוכבים ופטור מן המפקיד דאיהו הוא דאפסיד אנפשיה כי ידע שיצטרך הנפקד לתתן לעובד כוכבים ואם הנותן הוא עובד כוכבים והנפקד והמקבל מתנה ישראל קנה ישראל ויכול להוציאו מיד הנפקד ישראל בב"ד דכיון דהפקיעו חכמים ממונו של ישראל ע"י מעמד שלשתן כ"ש ממון העובד כוכבים ועוד שגם בדיניהם הוא כך ועוד אני אומר אם מלוה הוא והעובד כוכבים אנס והוציאו בכח מן הלוה קודם שפרע לישראל חייב הלוה לפרוע גם לישראל [ר] שהרי כבר נתחייב לישראל ואם העובד כוכבים אנס וגזל את הלוה אין הישראל מפסיד בכך ואם פקדון הוא ונכנס העובד כוכבים לבית הנפקד ונטלה בחזקה אינו חייב לשלם לישראל דאינו אלא שומר לשני כמו שהיה לראשון ופטור מן האונסין ואפילו אם אנסו עד שהביא הפקדון לבית עובד כוכבים פטור ואין זה מציל עצמו בממון חבירו ודמי להא דאמרי' בהגוזל בתרא (דף קיז:) ההוא דאפקידו גביה כסא דכספא סליקו עליה גנבי יהביה ניהלייהו אתא לקמיה דרבה פטריה א"ל אביי האי מציל עצמו בממון חבירו הוא אמר רב אשי חזינן אי איניש דאמיד הוא עליה סליקו ואי לא אכסא דכספא סליקו אבל במלוה לא שייך למימר האי טעמא דמלוה להוצאה נתנה וכאילו אנסו ליתן לו ממון אחר : [דף יד ע"א] אמר מר זוטרא הני תלת מילי שוינהו רבנן כהלכתא בלא טעמא חדא הא דאמרן ואידך דאמר רב יהודה אמר שמואל הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפוטרופא ואידך דאמר ר' חנינא המשיא אשה לבנו גדול בבית קנאו א"ל רב לרב אחא ברדלא קבא דמוריקא אית לי גבך יהביה לפלוני באנפיה קאמינא לך דלא הדרנא בי מכלל דאי בעי למיהדר מצי הדר ביה הכי קאמר דברים הללו לא נתנו לחזרה ואשמעינן הכא דאפילו במתנה מועטת בעינן מעמד שלשתן : הנהו גינאי דעבדי חושבנא בהדי הדדי פש חמש אסתירי גבי חד מינייהו א"ל הבינהו נהליהו למרי ארעא בטסקא באפי מריה ארעא וקנו מיניה אזל עבד חושבנא בין דיליה לנפשיה ולא פש ליה גביה ולא מידי אתא לקמיה דרב נחמן א"ל מאי אעביד לך חדא דאמר רב הונא אמר רב מנה לי בידך תנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה ועוד

חדושי מהרש"ל

(א) כיון שקיבל עליו הנפקד לוקח לא קנה עד שיקבל עליו הנפקד לייחד רשותו ללוקח ואז קני ניה תגירו [...]נפקד ללוקח וא"כ מאי איצטריך בשום מקום מעמד שלשתן והלא כיון כו' : (ג) בההוא הנאה דמשני ליה [...] למלוה חדשה כו' פי' מתחילה קודם שמסיק דהוי הלכתא בלא טעמא בעי לפרושי דמש"ה קני ההלואה [...]שלשתן אע"ג שאינו בעין דמשום ההיא הנאה שניתק הלוה ממלוה ישנה למלוה חדשה גמר ומשעבד לנפשיה : וטעמא

הגהות הב"ח

א דרש"י פירש דלא גרסי' תן. נ"ב כך פי' רש"י כאן וחזר בו ממה שפירש למעלה ע"ין בדף פ' בתוס' ד"ה לא יתנו לאחר מיתה ולפע"ד יש ליישב פרש"י קודם חזרה שהיא כדעת האלפסי והוא דאע"פ דמדאורייתא ודאי תן כזכי והוה ליה כאילו בא לידו אפילו הכי מדרבנן לא יתנו לאחר מיתה כדי שלא יאמרו יש גט לאחר מיתה והשתא ניחא בהא דמשני בדף ט' כי קתני פסולא דרבנן דאורייתא לא קתני דלא קאמר אלא וכדכתב רש"י במסקנא דגרסינן אלא כי קתני מלתא דליתא בקידושין כו' אלא בע"כ דלא הדר ביה משינויא כי קתני מילתא דליתא [בגי]רות כו' והיינו משום דהן פסולא דלא יתנו לאחר מיתה פסולא דרבנן ניהו כדפי' : ב ובשכ"מ מוקמינן למתניתין וה"ט דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין : ג אלא ודאי דלהכי בעי מעמד שלשתן : ד ומיהו לההוא טעמא דמפרש לקמן בההוא הנאה דמשני ליה וכו' :

קרבן נתנאל

מגורשת ולא חולצת ולא מתייבמת וכ"ה בחידושי רשב"א לקמן במתני' האומר תנו דף יג. ועוד נראה לפרש דדייק מהא דקתני התם בברייתא הבא לי גיטי ואמך אמרה התקבל לי גיטי ואמך אמרה הבא לי גיטי והוא אומר הולך ותן לה זכי לה והתקבל לה רצה לחזור יחזור משהגיע גט לידה מ"מ דבכל מקום דקתני התם לא יחזיר מגורשת תיכף משהגיע הגט ליד השליח. ולפ"ז צריכין לגרוס בפרק האומר אמך אמרה התקבל לי גיטי. אבל בין כך ובין כך כי דייקת שפיר אין ממש ראיה דהתם כיון דהשליח אומר לו אמך אמרה התקבל לי גיטי סתמא דמלתא אדעתא דהכי יהיב ליה וכ"כ תוספות לקמן דף סג הך סברא. והרמב"ם פרק שני מהל' עבדים פסק כהרי"ף אלא שכ"ן [...]מיב מש"ם דקידושין נימין יבמות. ומפני זה נטית הרמב"ם לחלק בין אמר זכי זה לעבד ובין [...] דבזה יצא לחירות ובתן לא יצא לחירות עד שיגיע הגט לידו. ומה שקשה יותר על הרי"ף עיין בהמאור : [ז] ור"ת פירש דלא גרסי' זה. משמע הא תן גרס וכ"מ בסמוך בסי' פ"ז שהקשה והא דלא מפרש טעמא דמתניתין משום תן כזכי ואי לא גרסי' תן ברישא בסיפא נמי לא גרסינן. ובסמוך אכתוב עוד בזה : [ח] יש לומר דאע"ג דבשאר שנים יכול בשני בצורת אינו יכול. והרי"ף והרמב"ם סתמו [...] ולא חלקו בין שני בצורת לשאר שנים ובכ"מ דחק ליישב ולי נראה דמכח קושיות תוספות של [...]א הרמב"ם לחלק בין עבדיו ובין עבדי נ"מ שהכניסה לו אשתו. וא"כ הא דפליגי רשב"ג ורבנן [...]ס"ל אינו יכול איירי איכהו בעבדי מלוג ובב"י בש"ע פסק דאינו יכול בשניהם בשני בצורת או [...]לוג דאזל לשיטתו דס"ל הך שכתב הרמב"ם לחלק בין עבדיו לעבדי מלוג דבריו של טעם שהוסיף [...]לי שום ראיה ורבינו וכ"ע מודים בזה. ולי נראה מאן דאמר הא לא אמר הא דא"כ לא ה"ל [ל]חלק בין שאר שנים לשני בצורת : [ט] ובשכ"מ מוקמינן למתני'. דאי בבריא קשה הא לא מצך. [...]ע ליה להעמיד המתנה במעמד שלשתן ועיין בתוס' ד"ה קסבר רב פפא : [י] דהמשליש [...]תו. כתובות דף ס"ט ועיי' מ"ש רבינו שם סי' כ"ב : [כ] והא דלא מפרש טעמא דמתני' משום [...] דמי. אבל בריתא דגט שחרור ל"ק אמאי לא יתנו לאחר מיתה הא תן כזכי. י"ל דריבא אתיא כר"מ דתוב [...]. והא דכתב רבינו לעיל סי' י"ג בשם ר"ת דלא גרסי' זה דהוי משמע שמסרו לידו מה איכפת אי [...]י כר"מ איכא למימר דה"ק דבסיפא גבי תנו מנה ע"כ איירי שלא מסרו בידו דאל"כ לא הוי פריך [...] לא מצך א"כ לא גרסי' זה ברישא דא"כ גרסי' זה בסיפא נמי. אי נמי שלפיל כוון רבינו דע"כ לא [...] זה כמ"ש תוס' בשם ר"ת דף י"ג ד"ה האומר. והוא דבך דחוק : [ל] ועוד היה אומר דלא אמר תן. [...] דף י"א בתוס' ד"ה כל האומר: [מ] תיפוק ליה דתנו כזכי. כדאמר לעיל דף יח: [נ] ואמרינן בפרק המוכר את הספינה. ולכאורה קשה לתאי צריך לגבות ראיה מכך דהמוכר את הספינה ועוד

דמהתם מוכח אפילו למ"ד דתן לא הוי כזכי מ"מ קנה כיון שקיבל הלה המופקד אצלו וכן נראה שצריך להגיה ועוד אמרי' בפרק המוכר וכ"ה בחידושי רשב"א. גם בתוס' שם דף פ"ה ד"ה ה"ג אי אפשר לפרש דברי תוס' שם כי אם אחר הגה"ה וכנ"ל ועוד הא מוכח התם דתן כזכי וכו' עד יקנה לו כדאמר התם והפשתי שם בכל מפרשי הלכה תוס' ולא מצאתי א' מהם שהרגיש : [ס] דמשום פקדון לא היו צריכין לתקן מעמד שלשתן דהוי הלכתא בלא טעמא. אע"ג דלמ"ד פקדון מסתברא הוא כדאמר רבא מסתברא מלתא דרב בפקדון וממלוה לאו הוא דשקיל ופרי מאי מעמא עיין פירש"י · וי"ל אע"ג דפקדון הוי בעין מ"מ במאי קנה והוי כהלכתא בלא טעמא שעשאוהו כאילו אמר זכה לפלוני דמהני בפקדון : [ע] ודוחק לומר שבאותה שעה לא היו ברשותו של רבא. וא"ת דמ"מ רבא לא היה חושש שמא יאמר לו זכה דהא יכול להוציא הפקדון מרשותו. וי"ל דלכתחלה אין ראוי ליתן ביד אחר כדמוכח ממתני' דגיטין דף כ"ט משום דאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר ועיין בפרק המפקיד סי' ו' מ"ש רבינו שם : [פ] משמע קצת דלא קני אלא מדעתו. מקשין א"כ מאי פריך אלא מעתה כגון הני דבי בר אליש"ב טו' כיון דאיכהו כפתי וגובין לאלתר א"כ הוי בע"כ ובאמת לא קנה מעמד שלשתן אלא מדעתו ויש ליישב דה"פ דבשעת מעמד שלשתן סבר דלא יתבע אותו מהל וא"כ נהגלה שתבעו כחד מהני דבי בר אליש"ב נמצא דהוי קנין בטעות ודוחק : [צ] אלמא דאינו יכול למחול. ובפ"ק דמציעא כתב רבינו דבכתובה כיון דאינה עומדת לגבות לא מהני מעמד ג'. ומהא דייק הש"ך סי' קכ"ו ס"ק א' דבמלוה שלא הגיע זמן הפרעון מהני מעמד ג' כיון דוודאי עתיד לגבות ע"ש ולהך סברא בנדון זה נ"ל דאינו יכול למחול ג"כ דהא הת"ה הקשי לך ה"ל למימר במלוה ע"פ כ"ע ס"ל כרב הונא וקמפלגי בסמכה דעתה והיינו במלוה שלא הגיע עדיין זמנה. ועיי' בספר ר' ירוחם נתיב כ"ג ח"ד ובשו"ת מהרי"ל בגלאל אשכנזי שחלקו דמהני מעמד שלשתן בכתובה אלא דמ"מ יכולה למחול לבעלה ומן הסברא יש להכריע דבמלוה שלא הגיע זמן הפרעון עכ"פ אינו אלא כשמתרצה אבל בע"כ א"א לכוף אותו כמו בשאר מעמד שלשתן. אבל רבינו כתב ואמר שאין נראה לומר שתקנו מעמד ג' בשני ענינים : [ק] ולא עדיף מעמד שלשתן מזכייה גמורה. והא דמהני מעמד שלשתן אפי' בע"כ של נפקד ובזכה אינו זוכה כי אם מרצון המוב הייט כיון דמגיע קנין זכיה מדאורייתא מטעם שליחות אסמכוהו רבנן דתקון מעמד שלשתן אפילו בע"כ משום תקנת השוק משא"כ בעובד כוכבים לא מגיע לו קנין זכיה מדאורייתא מש"ה אין להם על מה להסמיך קנין זה דלא עדיף מעמד ג' מזכיה גמורה מרצון הטוב. כדאמרינן בפ"ק דמציעא דף ד' אא"א הילך מדאורייתא פטור היכי מתקני רבנן שבועה דליתא דכותיה בדאורייתא : [ר] שהרי כבר נתחייב לישראל. הקשה הש"ך סי' קכ"ו ס"ק ל"ט במה נתחייב ישראל דאין זכייה ושליחות לעובד כוכבים לא איגהו לדידן ולא אגו

לדידם

הא קנו מינך א"ל רבא אטו האי מי קאמר לא יהיבנא דליכא גבאי קאמר א ליה אם כן קנין בטעות הוא וכל קנין בטעות חוזר *פירש רבינו חננאל ז"ל שהיו מודים לו בעלי דינין או שהיה הדבר ידוע בעדות ברורה דלא פש ליה גביה ולא מידי ב רבינו תם וכן רב אלפס ז"ל וכתב ר"י [ש] ומתוך דבריהם משמע דמנפשיה לא מהימן לומר טעיתי במה שהודיתי אע"ג דאית ליה מיגו דאי בעי אמר פרעתי אחר כך [ת] משום דאין דרך בני אדם להודות עד שיכוין חשבונו יפה וראיה מההוא דתנן בשבועות (דף לח:) מנה לי בידך אמר לו הן למחר אמר הנהו לי נתתיו לך פטור אין לך בידי חייב ובפ' קמא דב"ב (דף ו.) מפרש טעמא משום דהאומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי [א] ואינו נאמן לומר אין לך בידי שטעיתי ושהייתי סבור שהייתי חייב לך ואיני חייב לך כלום במיגו דאי בעי אמר פרעתי אחר כך וקשה מהא דאמרינן בפרק גט פשוט (דף קעה:) שכ"מ שאמר מנה לפלוני בידי ואמרו יתומים חזר ואמר לנו אבא פרעתי נאמנין תנו מנה לפלוני ואמרו יתומים חזר ואמר לנו אבא פרעתי אין נאמנין דאם איתא דפרעו לא הוה אמר תנו משמע דיתומים הוא דאין נאמנין במה שאומרים שחזר ואמר להם הא"ב פרעתי וטעה במה שאמר תנו אבל איהו גופא הוה מהימן לומר טעיתי במה שהודיתי מיגו דאי בעי למימר פרעתי אחר כך דאי איהו גופיה נמי לא מהימן אמאי נקט מילתיה ביתמי וי"ל דאיהו גופיה נמי לא הוה מהימן מטעם מיגו דאי הוה מהימן יתומים נמי להימנו בהאי מיגו דאי בעי אמרי פרענו אח"כ או ראינו שאבינו פרע אח"כ אלא ש"מ האי שכיב מרע גופיה אי הוה ידעינן שחזר ואמר שטעה מהימן לאו משום מיגו אלא משום דשכ"מ אין דעתו ללולה עליו ורגיל לטעות אבל אינים אחרינא אינו נאמן לומר שטעה ואפילו במיגו מאחר שהודה וליורשים נמי לא טענינן שטעה משום דלא שכיח ואם הנותן מודה שטעה בחשבון והמקבל אינו יודע אם טעה אם לאו אם חוב הוא אם יש לו נכסים לנותן שיכול המקבל ליפרע ממנו נאמן הנותן לומר שטעה ויחזור המקבל ויגבה חובו מן הנותן ואם אין לו נכסים לאו כל כמיניה לחוב למקבל בהודאתו כדאמרינן בפ"ב דכתובות (דף יט:) דאין המלוה נאמן לומר שטר אמנה הוא היכא שהוא חב לאחרים ואף אם יש לו נכסים והוא גברא אלמא והשני נוח לו יותר ליפרע ממנו לא מהימן כיון שיש לו שום הפסד ואם מתנה היא אינו נאמן כלל: **יח מעמד** שלשתן על ידי השליח שלא הנותן שליח לנפקד ואמר השליח בפני המקבל שיתנם לו כתב הרמב"ן ז"ל דאינו מועיל דהלכתא בלא טעמא הוא והבו דלא לוסיף עלה וראיה לדבר מעובדא דאיסור גיורא (ב"ב קמט.) דאמר רבא אי במעמד שלשתן לא אזלינא אבל לא היה ירא רבא שמא ישלח איסור גיורא שליח ויאמר לרבא שיתנם לרב מרי אבל במעמד שליח המקבל נראה דקנה דלענין הפקעת הממון מן הנותן הבו דלא לוסיף עלה אבל לענין זכיית המקבל שלוחו כמותו: **יט איתמר** הולך מנה לפלוני שאני חייב לו אמר רב חייב באחריותו ואם בא לחזור אינו חוזר *ושמואל אמר מתוך שחייב באחריותו אם בא לחזור חוזר [ב] לימא בהא קמיפלגי דמר סבר הולך כזכי ומר סבר הולך לאו כזכי [ג] וא"ת נהי דהולך לאו כזכי וכי גרע מתופס לבעל חוב דקנה אפי' בעל כרחו של לוה כ"ש הכא דמדעת ואם כן אמאי יכול לחזור ותירץ ה"ר משה מאיבר"א דהא דאמר דהתופס לב"ח קנה היינו כשאין לו ללוה נכסים אחרים ונמצא שיפסיד המלוה אי לאו הא תפיסה הלכך מהניא תפיסה והכא מיירי כשיש ללוה נכסים אחרים וכה"ג התופס לב"ח לא קנה דאי לא תימא הכי לא שבקת חיים לכל בריה שכל אדם יתפוס נכסי חבירו כשהוא חייב לשום אדם ויאמר בשביל בעל חובך אני תופס וה"ר פרץ ז"ל תירץ דהכא מיירי כשקבע לו זמן לפורעו ובתוך הזמן שלח לו מעותיו ולא שייך הכא לומר התופס לבעל חוב כיון שהמלוה עצמו לא היה יכול לתפוס תוך הזמן [ד] ולי נראה דלא קשה מידי דהתם נמי מצי א"ל לוה לתופס או קבל עליך אחריות או החזיר לי מה שתפסת ואפילו רב מודה בזה כיון שתפס שלא מדעת הלוה דמצי למימר ליה את לא מהימנת לי וגם תירוץ ה"ר משה אמת אבל תירוץ ה"ר פרץ ז"ל [אינו נכון] דאף אם הוא תוך הזמן אם אין לו נכסים אחרים ויפסיד המלוה אי לאו האי תפיסה מהניא תפיסה: תניא כוותיה דרב הולך מנה לפלוני שאני חייב לו הן מנה לפלוני שאני חייב לו הולך מנה לפלוני פקדון שיש לו בידי [הן מנה לפלוני פקדון שיש לו בידי] חייב באחריותן ואם בא לחזור אינו חוזר. פקדון (א) לימא ליה אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר אמר ר' זירא כשהוחזק כפרן [ה] אבל אם לא הוחזק כפרן אם בא לחזור חוזר [ו] וכי קאמר דהולך כזכי ה"מ במלוה או בפקדון כשהוחזק כפרן אבל במתנה הולך לאו כזכי *דקי"ל דשליח מתנה כשליח הגט כשם שליח הגט הולך לאו כזכי ואי בעי מצי למיהדר ביה הכי נמי במתנה ורבינו תם כתב דאף תן לא הוי כזכי במתנה משום דבמתנה קיימא לן הולך לאו כזכי מדקאמר לקמן דכ"ע הולך לאו כזכי הוא הא בבריא הא בש"מ ומדקאמר סתמא דהש"ס הכי אלמא הלכה כן ומיהו אין כל כך ראיה משום דלא הוה מצי למימר דכ"ע כזכי אבל מדרב זביד יש לדקדק מדקאמר הא והא בשכ"מ הא דאיתיה למקבל וכו' והאמאי לא אוקמא בבריא וכ"ע הולך כזכי הא דאיתיה למקבל וכו' אלא ודאי משום דקיימא לן דהולך לאו כזכי במתנה ובמתנה איירי התם ועוד דפסקינן בהדיא בסוף פירקין כר' שמעון הנשיא דהולך לאו כזכי וכן בריש השולח (דף לב:) אמר דשליח מתנה כשליח הגט ג מכל הלין שמעינן דבמתנה לא הוי הולך כזכי ואם איתא דבמתנה הוי תן כזכי כיון דתנא גבי מלוה ופקדון דהולך כזכי [ז] למה ליה תו למיתני תן מנה לפלוני דהוי כזכי דהיינו זו ואין צריך לומר זו דכיון דתניא הולך כזכי במלוה ובפקדון אע"ג דבמתנה לא הוי כזכי כל שכן תן במתנה דהוי כזכי אלא שמע מינה דתן והולך במתנה שניהם לאו כזכי ובמלוה ובפקדון שניהם כזכי ועוד הביא ראיה מן התוספתא דתניא התם תן מנה זו לפלוני וכו' אם רצה להחזיר יחזיר הלך ומצאו שמת יחזירנו מת נותן יחזירנו ליורשיו זכה מתנה זה לפלוני התקבל מנה זה לפלוני אם רצה להחזיר לא יחזיר ועוד ראיה מהא [ח] דגרסינן בירושלמי אמתני' בכל אתר אתמר תן כהולך והכא איתמר תן כזכי כיני מתני' זכה גט זה לאשתי זכה שטר שחרור זה לעבדי לישנא דמתני' אמרה כן לפי שזוכין לאדם שלא בפניו פירוש לשון המשנה מוכיח דאיירי כשאמר לו זכה ואע"פ שחולק [ט] על גמרא דידן דמפרש לה דתן הוה כזכי ובירושלמי מוקי לה כשאמר זכה בהדיא מכל מקום שמעי' מהתם דתן והולך שוין בכל מקום והא דאמר גבי עבד תן כזכי אע"פ שמרצון לבו משחררו שאני שחרור דאי לאו דעבד ליה ניח נפשיה לא הוה משחרר ליה הלכך הוי כמו חוב ואם תאמר גבי מתנה נמי אמרינן בפרק הניזקין (דף נ:) אי לאו דעבד ליה ניח נפשיה לא הוה יהיב ליה יש לומר דלא דמי דרגילות הוא כמה פעמים

הגה"ה

*השיב ר"ת לרבנים מריגנשפור"ק על דבר לוי שהפקיד מנה אצל שמעון שלא בעדים וראובן ביקש מלוי לקבל לו מנה משמעון שנתחייב לו שמעון וקבל לוי ואח"כ בא שמעון ללוי ותבעו להחזיר לו המנה שנתן לו לצורך ראובן כי בטעות פרעו ואם לא יחזיר יעכב שמעון מנה שהפקיד לו לוי שלא בעדים וראובן תובע מלוי מנה שזכה לו ולוי טוען לא זכיתי לך על מנת להפסיד פקדוני שביד שמעון נ"ל כי מן הדין יחזיר לוי מנה שנתן לו שמעון לראובן שהרי זכה לו כיון שחוב מלוה הוא וקיימא לן כרב דאם בא לחזור דאינו חוזר ואפילו אי פקדון היה זכה לו דאין שייך לומר הכא אין רצוני שיהיה פקדוני וכו' כיון דא"ל הב לי פקדון ונפקד נתן לו הוה ליה כזכי ולא מצי למיהדר כדמוכח במעשה דר' דוסתאי וכו' ומה שאמר לוי לא זכיתי על מנת שאפסיד שלי דברים שבלב הם ואינם דברים. מרדכי.

הגה"ה

(א) וטעמא כיון שבתנס נתן לו אין דעתו שילא מכחו עד שיגיע ליד המקבל במתנה והכי תניא ד בהדיא הולך מנה פקדון לפלוני וכו' כדלעיל ומסיים בה וחייב באחריותו עד שיקבל האיש את שלו תן מנה זה לפלוני הולך מנה לפלוני תן שטר מתנה זו לפלוני זכה בשטר מתנה זו לפלוני התקבל שטר מתנה זו לפלוני אם רצה לחזור יחזור הלך ומצאו שמת יחזיר ליורשיו ואם לאחר מיתה זכה יחזיר לנותן שאין זכין לאחר מיתה אמר יהא מנה זה לפלוני ומת רצו היורשים לכופו אין יכולין ואין צ"ל באומר זכה לו התקבל לו ואני תמיה זכה בשטר מתנה אמאי יכול לחזור ויש תוספתא שכתב בה לא יחזור וליתא דאם כן ליערבינהו ולתנינהו בהדי פקדון ומלוה עכ"ל אביאסף: ראובן שלח מנה לשמעון לשומרו לו וע"י אותו שליח החזירו שמעון ונאנס בדרך ודן ר' שמחה אם ראובן אמר קודם לכן שמור לי מנה ששלח לך והחזירו שמעון לשליח ונאנס בדרך חייב שמעון כדתניא הולך מנה לפלוני פקדון וכו' דאם אבדו חייב באחריותו ואם אבדו השליח בעיר ולא בדרך הנפקד פטור בשבועה דאפילו למ"ד שומר שמסר לשומר חייב משום דאין רצונו וכו' או משום דהא מהימנת לי וכו' הכא פטור דהא הימניה ראובן לשליח ואפי' אם נאנס השליח בדרך אם אין עדים שנאנס ממנו פטור הנפקד (ב) דמצי למימר לדידי לא מהימן לי בשבועה את הימנתיה ואם לא ביקש המפקיד את הנפקד לשמור לו המנה אלא השליח מסר לו וא"ל שמור מנה זה לראובן יאמר נפקד למפקיד לאו בעל דברים דידי את והכא מורי אומר כיון שהשליח אמר לשמעון ראובן שלח לך זה המנה שתשמור לו וקיבל שמעון מן השליח כדי לשמור לראובן הרי הוא נפקד של ראובן לכל הלכות נפקד והואיל וקי"ל בהולך מנה לפלוני שאינו חוזר אם החזירו השליח ללוה או לנפקד (ב)(ג) רצה המשלח גובה מן השליח רצה גובה מן הלוה או מן הנפקד. מהר"ז: כתב רבינו יואל הלוי מספקא לי - אם שכיב מרע זיכה בנכסים על ידי אחר שנתנו בידו ואמר לשליח זכה לפלוני בהם אם יכול לחזור בו כשעמד דלכאורה משמע הכא דאינו יכול לחזור בו דמסקנא דכ"ע הולך לאו כזכי דמי (פי' אם בריא הוא) ולא קשיא כאן בבריא כאן בש"מ פי' בבריא לאו כזכי הלכך יחזיר למשלח בש"מ יחזיר ליורשי מי שנשתלחו לו ולא למשלח דהולך דידיה כזכי הוא ובמתנה איירי וזכה לו השליח למקבל כן נ"ל אבל רש"י פי' הולך כזכי כל זמן שלא חזר בו ואין נ"ל דאם כן אפילו בריא נמי כל זמן שלא חזר אמאי יחזיר למשלח אלא ע"כ כשחזר מיירי הכי נמי בשכ"מ ואפי' הכי קתני יחזיר ליורשי מי שנשתלחו לו עכ"ל ח מרדכי:

הגהות הב"ח

א דליכא גבאי קאמר אמר ליה וכו': ב ולא מידי וכ"כ ר"ת וכ"כ רב אלפס ז"ל: ג דשליח מתנה כשליח הגט וכ"מ להולך לאו כזכי דמי מכל הלין: ד בהגה"ה ד"ה וטעמא וכו' והכי תניא בתוספתא בהדיא הולך וכו' הולך מנה זה לפלוני תן וכו' ומצאו שמת יתן ליורשיו ואם לאחר מיתה זכה לו יחזיר: ח שנשתלחו לו עכ"ל. עכ"ל מרדכי:

חדושי מהרש"ל

(א) וטעמא כיון שבתנס נתן לו אין דעתו שילא מכחו עד שיגיע ליד המקבל פי' א"ל שיאמר בהדיא זכה וק"ל: (ג) רצה המשלח גובה מן השליח [עי' בתפארת שמואל מ"ש בזה] והנה מדברי הטור בסי' קכ"ה משמע להדיא דאין חילוק בין פקדון למלוה והפשר היינו טעמא שהרי אף בפקדון חייב באחריות ואפ"ה אמרינן אין רצוני שיהא פקדוני כו' ה"נ גבי מלוה וצ"ע:

קרבן נתנאל

(א) לדידהו כדאמרינן באיזהו נשך דף ע"א. ע"ש שהאריך. ולק"מ דעכ"פ מלינו ישראל מישראל זכייה ושליחות מדאורייתא ואסמכוהו רבנן משום תקנת השוק דתהני מעמד ג' כדין זכייה ישראל מישראל אפי' בנותן הוא העובד כוכבים כמו שעדיף מעמד ג' בע"כ מזכיה שאינו אלא ברצון: [ש] ומתוך דבריהם משמע כו'. הייתו מדברי ר"ח ור"ת דאליבייהו איכא למימר אע"ג דהכא בהני גיגאי הוי קנין מ"מ יכול לומר פרעתי דדוקא בשטר אינו יכול לומר פרעתי דשטרך בידי מה בעי אבל בקנין לחוד לא עם היות שסתם קנין לכתיבה עומד. אבל הרב אלפס שכתב ומימרא דמסתבר הוא דאי לא תימא הכי כל שטרי נמי יכול לומר טעיתי. ע"כ נ"ל דס"ל דאפי' בקנין לחוד אין נאמן לומר פרעתי דאל"ה אין ראיה משטר לקנין דבקנין לחוד איכא למימר דנאמן בנפשיה טעיתי במגו דפרעתי. וא"כ לדברי רב אלפס ע"כ נ"ל דס"ל דקנין לחוד אינו נאמן לומר פרעתי וא"כ בהך עובדא דגיגאי לית ליה מיגו מש"ה לריך עדים דלא פש ליה גביה ולא מידי. אבל במקום דלא הוי בקנין דאית ליה מיגו דפרעתי איכא למימר דמנפשיה מהימן:

[ת] משום דאין דרך בני אדם להודות עד שיכוון חשבונו יפה. ואנן סהדי שלא טעה והוה כמיגו במקום עדים: [א] ואינו נאמן לומר אין לך בידי שטעיתי וכו'. וקשה הא רבינו בפרק שבועת הדיינין סי' א' מסיק שאמר בפירוש דבריו ואמר אין לך בידי מעולם. י"ל דיכול לתרץ דבורו מה שאני אמרתי אין לך בידי מעולם אין אני הוחזק כפרן אע"ג שהודיתי כבר בפני עדים ואמרתי הן טעיתי ושהייתי סבור שהייתי חייב לך ואיני חייב לך כלום מעולם במיגו שלא היה אומר אין לך בידי מעולם ואמר פרעתי. ודלא כמ"ך סימן פ"א ס"ק ס' שרוצה לדחות ראיה זו מפ' שבועת הדיינין דא"כ דברי רבינו קשה דידיה אדידיה: [ב] לימא בהא קמיפלגי דמר סבר הולך כזכי ומ"ס הולך לאו כזכי. והא דאמר שמואל מתוך שחייב באחריותו אם בא לחזור חוזר המתא סבר שאותו טעם לאו עיקר. תוס'. אמנם לפי מ"ש רבינו בסמוך לתרץ לשמואל אמאי יכול לחזור וכי גרע מתופס לבעל חוב משום דא"ל לוה לתופס או החזיר לי מה שתפסת או קבל עליך אחריות. א"כ מה מאוד דייקי מלתא דשמואל מתוך שחייב באחריותו אם בא לחזור חוזר ולא הוי כמו תופס לבעל חוב: [ג] וא"ת נהי דהולך לאו כזכי וכי גרע מתופס לבעל חוב. ויש לדקדק מאי פריך אימא דשמואל איירי בשחב לאחרים. וכ"ת דשמואל איירי בכל גוונא א"כ כמו כן עדיין קשה בתירוץ של מהר"ם מאיבר"א ור' פרץ וליכא למימר דקושית רבינו מאי מייתי תניא כוותיה דרב איתא מש"ה תניא בברייתא דאינו יכול לחזור משום תפיסה לב"ח ואיירי בדלא חב לאחרים דא"כ כמו כן עדיין קשה לתירוץ של מהר"ם ור"פ ע"כ נראה דקושית רבינו אף את"ל דשמואל איירי בחב לאחרים זה אינו אלא דלא הוי תפיסה נגד בעלי חובות אחרים אבל הלוה מ"מ אינו יכול לחזור בו ואמאי אמר שמואל אם בא לחזור חוזר. ועם דבריו מיושב מה שכתב רבינו בסמוך וגם תירוץ הר"ר משה אמת דהא דאמר תופס לב"ח קנה היינו כשאין לו ללוה נכסים אחרים כו' דאל"ה לא שבקת חיים לכל בריה שכל אדם יתפוס נכסי חבירו כשהוא חייב לשום אדם ויאמר בשביל חובך אני תופס. ובפרק ראשון דב"מ סימן כ"ו כ"ז כתב רבינו על דברי הרי"ף שכ"ל דבמקום שאין חב לאחרים לא הוי תפיסה אלא במקום פסידא לב"ח כגון שמפסיד נכסיו וכו'. ולא נהירא אלא מדינא קנה ולא מחמת התקנה ע"ש. וא"כ דברי רבינו כמתנגדים אהדדי. ועם בס' פלפלא חריפתא הרגיש בזה והניח בצ"ע. ולדידי לק"מ דמה שכתב רבינו כאן היינו בתופס לב"ח במקום שחב לאחרים דאל"כ לא שבקת חיים. משא"כ בשאינו חב לאחרים. הוא מלתא דלא שכיחא הפיסתו תפיסה מדינא כמ"ש רבינו שם. דלא שייך לומר לא שבקת חיים דרובא דאינשי חייבים יותר מאדם אחד ואי אינו יכול לתפוס אם לא בגוונא דאיכא פסידא לב"ח. יען על הסמ"ע סי' ק"ה שהביא דברי הרי"ף אפילו במקום שאינו חב לאחרים ע"ש. ודאי דברי רבינו צ"ע וע"ש בב"מ ס"ק ד' שמיישב דברי רבינו בפנים אחר: [ד] ולי נראה דלק"מ כו' א"ל לוה לתופס או קבל עליך אחריות או החזיר לי מה שתפסת. הנה לפי מ"ש רבינו בסמוך לענין מתנה הולך לאו כזכי ע"כ נ"ל הא דקאמר בגמרא לא דכ"ע הולך כזכי היינו בגט שחרור. אבל חלוקה אחרת שכתבו תוספות כגון שפטרו מלוה מן האחריות זה אינו לפי סברת רבינו דבכה"ג אפילו את"ל הולך לאו כזכי מ"מ מודה שמואל דאינו יכול לחזור משום דלא גרע מתופס לב"ח ולא יכול לומר או החזיר לי או קבל עליך אחריות דהא מלוה פטרו ללוה מן האחריות אבל בגט שחרור הוי חב לאחרים כמ"ש רבינו בסמוך לא הוי תפיסה: [ה] אבל אם לא הוחזק כפרן אם בא לחזור. והרמב"ם פ"א מהלכות שכירות כתב בזה הואיל ושומר הראשון חייב באחריותו עד שיגיע ליד בעליו אם בא לחזור ולהחזיר הפקדון מיד השומר השני מחזיר עכ"ל. וכתב שם ה"ה הולכך רבינו לכתוב טעם זה כגון דשוויה מריה דפקדון שליח להביא לו. או דשליח נאמן גבי מפקיד ובכל יומא הוי מפקיד גביה דלא יוכל לחזור מטעם דאין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר מטעם אחר ע"ש והנה בפרק י"ז מהלכות מלוה פסק רבינו כרב דהמשלח חייב באחריות ומ"מ אם בא להזור אינו חוזר. וצריכין לומר דהרמב"ם חילק בין הלוואה ופקדון מסברא דנפשיה ודאי לענין הלואה הוי זכות למלוה דכל אבראי ספק אתא ומש"ה הולך כזכי ואינו יכול לחזור אפילו שבאחריות על הלוה עבד לוה לאיש מלוה. משא"כ בפקדון אם לא הוחזק כפרן מודה רב הואיל ושומר הראשון חייב באחריותו עד שיגיע ליד בעליו אם בא לחזור ולהחזיר הפקדון מיד השומר השני מחזיר. והקדק הרמב"ם סברא זו מהא דדחיק ר"ז לאוקמי הברייתא בהוחזק כפרן ולא מוקי הברייתא בממציא לו המלוה שליח או דשליח נאמן גבי מפקיד אלא ודאי אפי' בכה"ג מ"מ יוכל להחזיר הפקדון הואיל ושומר הראשון חייב באחריותו ודו"ק: [ו] וכי קאמר דהולך כזכי ה"מ במלוה או בפקדון כשהוחזק כפרן. וכ"כ כל הפוסקים דבהלוואה אפילו לא הוחזק כפרן מ"מ הולך כזכי והרב מהרש"א בתוס' ד"ה נכוף אשתמיע כמה ופי' דברי תוספות ע"פ דלך רחוק ודחוק נגד כל הפוסקים דס"ל דאפילו בהלואה נ"כ יוכל לומר אין רצוני שיהיה ביד אחר גם הלשון תוס' אינו סובל פי' זה דדייקי לשון פקדון. אמנם נראה ברור דהתוס' לא ס"ל כפירש"י דהשכתא הוי הקפה אלא פקדון הוי. וכמו שמלאתי בערוך ערך אשכ ז"ל האי השכתא פי' זבין סרבל במתנה במהוזא. פי' אחר חבילה של בגדים ע"כ. ודקאמר ל"ה בפיר עבדת עבד לוה לאיש מלוה. הך לישנא סבר דהשכתא הקפה הוי. ולישנא קמא ס"ל השכתא חבילה של בגדים ופקדון הוי. והוכרחו תוספות לפרש כן אליבא דלישנא קמא: [ז] למה ליה תו למתני תן מנה לפלוני דהוי כזכי. מכאן קשה למה שכתב הרמב"ם בהל' זכיה ומתנה דתן במתנה כזכי דמי. ונראה דס"ל להרמב"ם דבמלוה ופקדון הוי תן כזכי אפילו לא מסרו לו החפץ עתה בידו. ובמתנה לא הוי כזכי אלא כשמסרו לו עתה בידו ומש"ה לריך התנא דברייתא לאשמועינן דתן הוי כזכי לענין חוב ופקדון. אבל מדברי תוספות ורבינו מוכח להדיא דס"ל דאף בחוב ופקדון לא הוי תן כזכי אלא כשמוסר לו עתה חפץ בידו. ומדברי אלו נסתר דברי ש"ך בח"מ סי' קכ"ה תחלת סעיף ז' ע"ש: [ח] דגרסי' בירושלמי אמתניתין. דקתני אמר תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה: [ט] על גמרא דידן דמפרש לה דתן הוה כזכי. ר"ל דלעיל דף י"ג מוקי רב זביד מתני' דתן הוי כזכי ובמעמד שלשתן. ורב פפא מוקי לה בש"מ:

תפארת שמואל

(א) **לימא** ליה אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר. עיין בטור סי' קכ"ה מן ראובן שהיה חייב מנה לשמעון או שהיה לו פקדון בידו עד אם בא לחזור אינו חוזר והנה מדברי הטור יראה להדיא שבמלוה אינו שייך לומר אין רצוני שיהא הלוואתי ביד אחר וכן משמע לשון הרא"ש אבל בתוס' משמע להדיא דאין חילוק בין פקדון למלוה והפשר דהיינו טעמא שהרי אף בפקדון חייב באחריות ואפ"ה אמרינן אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר ה"נ גבי מלוה וצ"ע: (ב) **דמצי** למימר לדידי לא מהימן וכו'. וקשה סוף סוף אמאי פטור מאחר שנפקד חייב בכל אחריות עד דאתיא לידיה א"כ לא הוי מחוייב ליתן לו מאחר דלא קיבל עליו המפקיד אחריות ומאחר שנתן לו א"כ אנו רואין שהאמינו ודו"ק: (ג) **רצה** המשלח גובה וכו'. פי' המלוה או המפקיד וה"ה (שלא היה משלחו) שאם לא היה משלחו ואמר לו בהדי דאתית אייתינהו לי וכו' כדאיתא בסוגיא היה יכול השליח להחזיר שהרי הנפקד יכול להחזיר בע"כ לפי שיכול לומר חוב הוא לי שהרי יכול לומר אין רצוני וכו' א"ל שהיה משלחו דגלי דעתיה דניחא ליה רק דלא קבל עליו אחריות וק"ל:

לפתרו

שאדם מתן לקרובו או לאוהבו אע״ג דלא עבד ליה נית נפשיה מעולם אבל אין דרך אדם לשחרר עבדו אי לאו דעבד ליה נית נפשיה טובא· [דף יד ע״ב] הולך מנה לפלוני והלך ובקשו ולא מצאו יחזיר למשלח מת משלח אי בריא א הוא חזינן אם מת מקבל בחיי נותן יחזרו ליורשי משלח דקיימא לן הולך לאו כזכי דמי ואם מת נותן בחיי מקבל יחזרו ליורשי מי שנשתלחו לו דקי״ל מצוה לקיים דברי המת ואי ש״מ הוה חזינן אי איתיה למקבל בשעת מתן מעות יחזרו ליורשי מי שנשתלחו לו דקיימא לן דדברי ש״מ ככתובין וכמסורין ואע״ג דלא קני אלא לאחר מיתת הנותן אפי׳ הכי קונה אע״פ שמת מקבל בחיי נותן ואפי׳ נולדו יורשי מקבל אחר מיתת הנותן ואע״ג דבשעת מיתת הנותן לא היו ראויין לקנות למ״ד המזכה לעובר לא קנה וגם המקבל לא קנה בחייו כיון שמת בחיי הנותן אפ״ה קונה משום דדברי ש״מ לענין ב לקנות אחר מיתתו חשובין ככתובין וכמסורין[י]למפרע משעת נתינתו הלכך כיון דאיתיה למקבל בשעת מתן מעות הוברר הדבר שזכה משעת המתנה ומורישו ליורשיו ואי ליתיה למקבל בשעת מתן מעות יחזיר ליורשי משלח דקי״ל דאין קנין למת וכן הלכתא: הדרן עלך המביא קמא

פרק שני

א [דף טו ע״א] **המביא** גט ממדינת הים ואמר בפני נכתב אבל לא בפ״נ בפ״נ אבל לא בפני נכתב [א] בפני נכתב חליו בפני נחתם כולו בפני נכתב כולו בפני נחתם חליו פסול אחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול ורבי יהודה מכשיר אחד אומר בפני נכתב ושנים אומרים בפנינו נחתם כשר: **גמ׳** בפני נכתב חליו וכו׳ הי חליו אלימא חליו ראשון והא״ר אלעזר אפילו לא כתב אלא שיטה אחת לשמה שוב אינו צריך [א] אלא אמר רב אשי חליו אחרון*: בפני נכתב כולו ובפני נחתם חליו פסול [דף טו ע״ב] א״ר אשי אפילו אמר אני הוא עד שני פסול [ב] מ״ט או כולו בקיום הגט או כולו בתקנת חכמים אבל אם העידו שנים על חתימת יד עד שני א״כ העיד הוא ואחד על חתימת יד עד ב׳ כשר דליכא מידי דכי אמר חד כשר וכי אמרי תרי פסול וליכא נמי מידי דאילו אסיק איהו לכולה מילתא כשר וכי איכא חד בהדיה פסול: ב [דף טז ע״א] **אחד** אומר בפ״נ וא׳ אומר בפ״נ פסול אמר רב שמואל בר׳ יהודה א״ר יוחנן לא שנו אלא שאין הגט יוצא מתחת ידי שניהם אבל גט יוצא מתחת ידי שניהם כשר [דף טז ע״ב] אלמא קסבר שנים שהביאו **גט** ממדה״י אין צריכין שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם *הא גט יוצא מתחת ידי שניהם לא בעינן שיהיו שניהם אדוקים בגט אלא אפילו הוא ביד אחד מהן אלא שאומרים שהבעל עשה את שניהם שלוחים להוליך גט זה לאשתו והאחד נותנו במעמד חבירו כדאמרינן בסוף התקבל (דף סז:) כולכם הוליכו אחד מוליכו במעמד כולם אם האחד הוא שליח והשני מעיד שבפניו נעשה שליח לרבא דאמר מפני שאין עדים מצויים לקיימו הוי כשר מטעמא דאמר בפ״ק (דף ה׳) מה אילו יאמרו בפנינו גרשה מי לא מהימני דכיון שיש כאן שני עדים לא יוכל לומר לא שלחתיו ומזוייף הוא א״ל רב אשי אלא מעתה סיפא דקתני שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול ורבי יהודה מכשיר טעמא דאין גט יוצא מתחת ידי שניהם הא גט יוצא מתחת ידי שניהם מכשרי רבנן א״ל אין וכי אין גט יוצא מתחת ידי שניהם במאי פליגי מ״ס גזרינן דילמא אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא ומ״ס לא גזרינן· רבה בר בר חנה חלש על לגביה רב יהודה ורבנן לשיוליה ביה בעו מיניה שנים שהביאו גט ממדינת הים צריכין שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם או אין צריכין אמר להן אין צריכין ומה אילו יאמרו בפנינו גרשה מי לא מהימני:[דף יז ע״א]א׳ אומר בפני נכתב ושנים אומרים בפנינו נחתם כשר[ב](א)רב אשי אשכחיה לרבי אמי דקאמר ר׳ יוחנן אפי׳ גט יוצא מתחת ידי עדי חתימה כשר אלמא קסבר שנים שהביאו גט ממדינת הים אין צריכין שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם וכן הלכתא: ג **מתני׳** נכתב ביום ונחתם ביום נכתב בלילה ונחתם בלילה נכתב בלילה ונחתם ביום כשר נכתב ביום ונחתם בלילה פסול [ג] ר״ש מכשיר שהיה ר״ש אומר כל גיטין שנכתבו ביום ונחתמים בלילה פסולים חוץ מגיטי נשים: ד **גמ׳** איתמר מפני מה תקנו זמן בגיטין רבי יוחנן אמר משום בת אחותו ור״ש לקיש אמר משום פירות ר׳ יוחנן אמר משום בת אחותו ג דלמא מזנה ומחפה עלה אבל משום פירות לא [דף יז ע״ב] קסבר יש לבעל פירות עד שעת נתינה ור״ש לקיש אמר משום פירות קסבר (ב) אין לבעל פירות [ד] משעת כתיבה והא היפכא שמעינן להו דאיתמר מאימתי מוציאין לפירות רבי יוחנן אמר משעת כתיבה ור״ש לקיש אמר משעת נתינה איפוך פי׳ ר״ח איפוך בתרייתא. איכא מאן דאמר הלכה כר״ש לקיש דאמר משעת כתיבה אבל משום בת אחותו לא קסבר זנות לא שכיחא כדקי״ל (לקמן דף יח׳) לענין שלשה חדשים והא לאו מילתא היא דהתם ד ביחוד תליא מילתא וכיון דאינו מתייחד עמה משעת כתיבה מונין משעת כתיבה אבל הכא לענין פירי בפרקונה תליא מילתא כדאמר (כתובות דף מז:) תקנו פרקונה תחת פירות וקיימא לן דלא פקע פרקונה מיניה עד דמטי גיטא לידה הלכך [ה] כל כמה דמיחייב בפרקונה אית ליה פירי וש״מ דהלכתא כר״י דאמר יש לבעל פירות עד שעת נתינה [ו] וכן הלכתא. ירושלמי (בפ׳ השולח ה״ג) מעשה באחד שהיה נשוי בת אחותו וזינתה בעוד שהיא אשתו ועמד וגרשה והקדים זמן הגט אמר מוטב תדון בפנויה ואל תדון באשת איש [ז] *ואף בזמן הזה דליכא למיחש לחפוי פסלינן לגט בלא זמן כדתנן (לקמן פו׳) ג׳ גיטין פסולין ובימי רבי נשנית משנה זו דאיכא למיחש שמא יחפה על בניה שהן ממזרין אי נמי שלא תאסר עליו אם זינתה קודם גירושין אבל לאחר גירושין מותרת לחזור לו כדאיתא בפ״ב דסוטה (דף יח:) והני טעמי לא מיחוורן לי דאם היה ראוי לתקן זמן מהני טעמי לא הוה צריך רבי יוחנן לומר משום בת אחותו [ח] דהני טעמי שייכי בכל הנשים דאינו רוצה שילא קול על הולד שילדה ממנו שהוא ממזר וגם אינו רוצה שתאסר עליו [ט] ואיפשר [י] דהני טעמי סעד הם לטעם דחפוי ור׳ יוחנן עיקר טעמא נקט [כ] והאידנא אע״ג דבטל טעם דחפוי מאיגך טעמי פסלינן גט בלא זמן ובעל העיטור כתב מסתברא מדגרסינן בירושלמי (פרק זה ה״ב) ר׳ יוחנן אומר משום אכילת פירות ש״מ דקמייתא אפכינן ור׳ יוחנן ור״ל קי״ל כר׳ יוחנן דאמר זמן משום פירות ואף כי מפכת בתרייתא מדגרסי׳ בפ׳ כל הגט (דף כו:) ומקום הזמן קא פסיק ותני ל״ש מן האירוסין ול״ש מן הנישואין בשלמא מן הנישואין בין למ״ד משום בת אחותו איכא בין למ״ד משום פירי איכא אלא מן האירוסין בשלמא למ״ד משום בת אחותו איכא אלא למ״ד משום פירי ארוסה מי אית לה פירי אמר רב עמרם הא מילתא שמעית מיניה דעולא דאמר משום תקנת הולד [ל] אלמא דעולא לית ליה טעמא דבת אחותו מדאיצטריך לפרושי טעמא משום תקנת ולד ועוד מדאמר רמי בר חמא ביבמות פר״ג (דף נב:) הרי אמרו אמר ללבלר כתוב גט לארוסתי לכשאכנסנה אגרשנה הרי זה גט אלמא רמי בר חמא לא חייש לטעמא דבת אחותו וכיון דעולא ורמי בר חמא ור״ל קיימי בחדא שיטתא דרבי יוחנן יחידאה ה ולית הלכתא כוותיה ע״כ דבריו ולא ידענא מה ראיה הביא מרמי בר חמא דלא חייש לטעמא דבת אחותו דרמי בר חמא השמיענו שאם לוה לכתוב גט לאשה דעלמא לגרשה אחר שיכנסנה לא הוי גט אבל בארוסתו הוי גט [מ] (ג) ומיהו לכתחילה אין לעשותו משום חיפוי או משום תקנת ולד וכן פרש״י התם דגט ישן מיהא הוי וכ״ש לפירוש ר״ת שפירש שם דמיירי שכתב בו זמן הנתינה כי היכי דלא תיקשי להא דאמרינן לקמן בפרק כל הגט (דף כו:) דאינו גט דלקמן איירי שכתב בגט זמן הכתיבה ופסול משום שמא יאמרו גיטה קודם לבנה אף על גב דגט ישן כשר בדיעבד שאני גט ישן דליכא אלא יחוד בעלמא אבל הכא דודאי בא עליה פסולה לגמרי והיא דפרק רבן גמליאל כשר לגמרי כיון שכתוב בו זמן הנתינה נמצא בין לפירוש רש״י בין לפירוש ר״ת אין ראיה משם כלל גם מה שהביא ראיה מעולא דמפרש משום תקנת ולד לאו ראיה היא דעולא אתא לשנויי הא דקיל וטרי הש״ס אליבא דמ״ד משום פירות לפרושי מתניתין אליביה ועולא פירשה אליביה אף על גב דלא סבר כוותיה וכן דרך האמוראים אף כשמקשה לבר פלוגתיה מתרגם לה אליביה· וגם מן הירושלמי אין ראיה כי הוא פליג אגמרא דידן [נ] כי (אם) אינו מפרש בירושלמי טעמא דבת אחותו אלמא גם רבי יוחנן. אית ליה טעמא דפירות אבל בגמרא דידן דפליגי משמע דאיפוך קאי אבתרייתא דאי אקמייתא קאי הוה ליה לפרושי ולומר אלא איפוך ומדקאמר איפוך סתמא משמע דקאי אדסמיך ליה הלכך קי״ל כר׳ יוחנן דאמר יש לבעל פירות עד שעת נתינה הילכך משום פירות לא הוצרכו לתקן זמן ו דכשתבא הגט ליד האשה יכולה לבא לב״ד ותראה להם גיטה ויכתבו לה ב״ד שבאותו היום נתגרשה *ודלא כרש״י שפי׳ דזמן נתינת הגט לא מהני לה מידי דכי אתי למיטרף בעיא לאיתויי סהדי אימתי מטא גיטא לידה דהא ליתא מדאמר בפ׳ שנים אוחזין (דף יט׳) מלא גט אשה בשוק בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה ופריך וליחוש שמא כתב ליתן לה בניסן ולא נתן לה עד תשרי ומפקה לגיטא דכתוב בניסן ואתי למיטרף מן הלקוחות שלא כדין ומשני דכי אתיא למיטרף אמרי׳ לה אייתי ראיה מאימתי מטא גיטא לידך ומשמע ז דההוא משום דאיתרע בנפילה חיישינן טפי דאי בכל גט סתם נמי חיישינן להכי מאי קשיא ליה ההוא ברייתא טפי מכל גיטין אלא ודאי כל גט ושטר הבא לפנינו לא חיישינן שמא לא נמסר ביום הכתיבה אלא תולין דמסתמא ביום הכתיבה נמסר וא״ת כיון דפריסית דבסתם גיטין לא מצי למימר אייתי ראיה אימתי מטא גיטא לידך א״כ היאך כותבין גט לאיש אף על פי שאין אשתו עמו [ס] ליחוש שמא יכתוב ליתן בניסן ולא יתננו עד תשרי כדדייקינן בשנים אוחזין (דף יב:) על כותבין שטר ללוה אע״פ שאין מלוה עמו ומוקמינן לה בשטרי אקנייתא ואיכא דמשני עדיו בחתומיו זכין לו והא לא שייך בגט אשה דחוב הוא לה וי״ל דגבי ש״ח הוא דאיכא למיחש טפי שמא יכתוב ליתן בניסן ולא יתן עד תשרי לפי שפעמים הוא מוסר בלינעא ולא ידעי שלא נמסר ביום הכתיבה [ע] ואפילו יצא קול שאחר הכתיבה נמסר סברי לקוחות דלכך נמסר בידו לגבות מיום הכתיבה ולא מסקי אדעתייהו לומר אייתי ראיה אבל גט רגילות הוא למוסרו

הגה״ה

*כתב בספר התרומה הבעל הכותב את הגט צריך שיאמר לשם פלונית אשתי אני כותבו שתהיה מגורשת בו ואם אמר לסופר לכותבו צריך כמו כן לומר לו כתוב הגט לשם אשתי פלונית והסופר יכוין לכותבו לשמה והעדים שיחתמו בו צריכין שישבו שם כשיכתוב הסופר שידעו שזהו הגט שצוה הבעל לכתוב ונכתב לשמה· אמנם אפילו לא היו אלא בשעת כתיבת הגט שיטה ראשונה וידעו שלשמה היתה והלכו להם כשר די״ל כמו שהתחיל לשמה כך גמרו כולו · ורש״י פירש דלאו שיטה ראשונה ממש אלא שיטה ראשונה שיש בו שם האיש ושם האשה והזמן אבל אם הי׳ בסיפו של גט ולא בתחילתו פסול מרדכי : ואם נשאת וכא הבעל ואמר מזויף הוא צריכין לקיימו ואם לא קיימוהו תצא (א) והרמב״ם ז״ל כתב שאם נשאת שאין הבעל יכול לערער· אמר בפ״נ ובפ״נ אלא שנתייחד ברשות הבעלים בין כתיבה לחתימה כשר וצ״ע לשון הירושלמי דמשמע דפליגי· מא״ז:

חדושי מהרש״ל

(א) רב אשי אשכחיה לרבי אמי דקאמר א״ר יוחנן אפי׳ גט יוצא כו׳ עיין בתוס׳ פירושו :

הגהות הב״ח

א אי בריא הוה חזינן : ב לענין לקנות אחר : ג משום בת אחותו סבר דלמא מזנה : ד לאו מילתא היא דהתם לענין מאימתי מונין לגט ביחוד תליא מלתא : ה דר׳ יוחנן יחידאה הוא ולית : ו זמן דכשיבא הגט ליד האשה יכולה לבא לב״ד ותראה להם : ז ומשמע בההוא דווקא משום דאיתרע :

הגהות הגרי״ב [א] לפנינו במתניתין יש גירסא אחרת עיין תוס׳ ד״ה המביא : [ב] בגמ׳ ובר״ף איתא רב אסי

תפארת שמואל

(א) **והרמב״ם** ז״ל כתב שאם נשאת וכו׳. וכן דעת הטור ותימה הוא בעיני כי בריש גיטין לעיל סי״ב משמע מדברי ריב״א שכתב הרא״ש והסכים עמו שאין שייך ערעור בשנים וכ״כ הרמב״ם להדיא וא״כ יותר התימה מה שכתב בשם הרמב״ם שאם נשאת שלא יכול לערער והלא דעת הרמב״ם דאין שייך שום ערעור בשנים כ״ל : (ב) **אין** לבעל פירות משעת כתיבה וכו׳. פי׳ הלכך צריך זמן שנדע מאימת נכתב שיפסיד פירות ותגבה אותן מן הלקוחות ומש״ה היכא שמוקדם כתיבה לחתימה מכשיר ר׳ שמעון דהא כיון שנתן עיניו לגרשה דהיינו מעת הכתיבה שוב אין לו פירות ורבנן דפסלי סברי דמשעת החתימה הוא דהפסיד פירות ומש״ה מוקדם פסול והא דקאמר רבי משעת כתיבה לאו דווקא דמסתמא לא פסיק כר״ש אלא פירושו משעת חתימה ולמעוטי משעת נתינה הוא דקאתי וק״ל : (ג) ומיהו לכתחלה אין לעשותו וכו׳ לאו דווקא לכתחלה אלא אפילו בדיעבד פסול כשאר מוקדם אלא אגב אינך קאמר ודו״ק :

קרבן נתנאל

[י] **למפרע** משעת נתינתו . וכתב הר״ן אבל תמה אני דהא קיימא לן בסוף יש נוחלין דמתנת ש״מ לא חיילא אלא לאחר גמר מיתה וכיון דבעידנא דחיילא ליתא למקבל והא אין קנין למת והיאך קנה וצ״ע : הדרן עלך המביא קמא

פרק ב [א] **אלא** אמר רב אשי חליו אחרון . וא״ת הא קיי״ל כרבא דאמר הטעם לפי שאין עדים מצויין לקיימו ובפני נכתב דלא אתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא בעד א׳ ואמאי פסול חליו אחרון טפי מחליו ראשון . וי״ל דבחליו ראשון יש בו שם האיש והאשה והזמן שהוא עיקר הגט ומיככר מלתא ולא אתי לאחלופי תוס׳ דף ג׳ . וכן פרש״י שיטה אחת שיטה ראשונה שבה שם איש ואשה והזמן כוונתו לתרץ קושית תוס׳. ובזה מיושב מה שהקשה מהרש״א הא דאמר בגמרא השתא אחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם כו׳ בפני נחתם חליו מבעיא אלא אי כדרבא אי כדרב אשי . קשה דמה״ע בפני נכתב חליו נמי מבעיא ע״ש שלריכא רבה היא כמ״ש תוספות ורש״י . אבל הרמב״ם פ״ז דגירושין פסק דאפילו לא נכתב אלא שיטה אחת בפניו כשר . א״כ קושיית תוספות במקומו עומדת . וזה שה״ה הביא פרש״י על הרמב״ם . אבל דוחק הוא מלא פירש הרמב״ם מה היא השיטה וצ״ע : [ב] **מ״ט** או כולו בקיום הגט או כולו בתקנת חכמים . ולאו מטעמא דרב חסדא דלא דייק הסוגיא כ״כ אלא כמו שכתב הר״ן טעמא דמלתא דכיון דאמר אני הוא עד שני על עיקר הגט הוא מעיד וגבי חתימה דאמר בפני אינו מעיד אלא על חתום ידו ואמאי דקמסהיד בהאי לא תיקון רבנן להימני יחיד לאלאין ע״כ : [ג] **ר״ש** מכשיר . מטעם דאין בין יום ולילה שיתחדש כמו זה . רמב״ם בפי׳ משניות . ודבריו פלאי מה יאמר לר״י שאמר דהכשיר ר״ש אפי׳ מכאן עד עשרה ימים ולדברי הרמב״ם ע״כ צ״ל הא דאמר ר״י אליבא דר״ש לא קאמינא ר״ל דבהאי דיכא דר״ש נכתב ביום ונחתם בלילה לא קאמינא דאין שכיח לזנות בין יום ולילה . ועיין בחידושי להרמב״ם ותמלא נחת : [ד] **משעת** כתיבה . ר״ל משעת חתימה והא דנקט כתיבה לאפוקי משעת נתינה . תוספות : [ה] **כל** כמה דמחייב בפרקונה אית ליה פירא . וכתב הר״ן וודאי מאן דאית ליה משעת כתיבה פרקונה נמי פקע מהאי שעתא וצ״ע מנ״ל דלא לפקע פרקונה משעת כתיבה לכשיגרשנה לבסוף ע״כ . ויש ליישב דברי הרי״ף מצד הסברא דבשלמא כל זכות שיש לבעל ממנה כיון דדעתו לגרשה משעת כתיבה ראוי שיפסיד כל זכותו שיש לו ממנה אבל זכות שהוא לטובת האשה כל זמן שלא נתגרשה בפועל מהיכא תיסק אדעתי׳ דהפסיד דא״כ כל אדם יעשה כן להפקיע זכות אשתו ממנו גם מצד הדין כדברי רי״ף שהוא מתנה שלמה פרק נערה דף נ״א אמר לה הרי גיטך וכתובתך תפדה את עצמה אינו כלאי ואין מחלק בין אם נכתב הגט קודם שנשבית או לאחר זה מ״מ חייב בפרקונה דלאו כל כמיניה דבעל להפקיע זכותה עד שנתגרשה בפועל· ועיין מזה באריכות בספר נתיבות המשפט : [ו] **וכן** הלכתא . דברי רבינו הם כי ע״כ העתיק לשון הרי״ף : [ז] **ואף** בזמן הזה . לשון תוספות עד כדאיתא בפ״ב דסוטה : [ח] **דהני** טעמי שייכי בכל הנשים . כלומר אפי׳ בנשים בזמן הזה שאין דנין דיני נפשות . וכ״ת דבשאר נשים לא חש על בניה שהם ממזרים ע״ז מסיים רבינו דאינו רוצה וכו׳ : [ט] **ואפשר** דהני טעמי סעד הם לטעם דחיפוי . דמתחלה וודאי לא היו תקנו זמן מהני טעמי דהב״ד אומרים לו אייתי ראיה שזנתה אחר גירושין . ובניה כשרולים לבא בקהל ג״כ עליהם להביא ראיה . אלא דעיקר תקנתא היה מפני חיפוי ובהא לא צריכה להביא ראיה דספק נפשות להקל . וק״ק דה״ל להקשות בתחלה על הני טעמי למה תקנו זמן כלל דהיא צריכה לאתויי ראיה וק״ל : [י] **דהני** טעמי סעד הם . וכן צריכין לומר סברא ע בתוס׳ דף י״ז ד״ה זנות לא שכיח ט׳ עד ועוד ט׳ אבל הכא לא חשו יעו״ש : [כ] **והאידנא** אע״ג דבטל טעם דחפוי . וכ״כ תוספות בסגנון זה בפ״ק דשבת דף י״ד ד״ה כיון : [ל] **אלמא** דעולא לית ליה טעמא דבת אחותו . ולי נראה דאין ראיה מזה דהא דפריך אלא למ״ד משום פירי היינו ר״ש דר׳ יוחנן עצמו קאמר אליבא דר״ש לא קאמינא ומדלא פליג ר״ש על מקום הזמן ש״מ דס״ל דצריך לשייר מקום הזמן : [מ] **ומיהו** לכתחלה אין לעשותו משום חיפוי . אף דת״ק ור״ש פוסל בדיעבד מטעם דחיפוי אלא דלדידן קאמר כדאי ר״ש לסמוך עליו בשעת הדחק ולא כתפארת שמואל שנתקשה בזה : [נ] **דה״ג** כי אינו מפרש בירושלמי טעמא דבת אחותו כ״ל בשם ריש לקיש : [ס] **ליחוש** שמא יכתוב ליתן בניסן ולא יתננו עד תשרי . פי׳ דיעשה קנוניא עם אשתו ויטרוף לקוחות שלא כדין . אבל משום חשש חיפוי לא חיישינן דלא מקדים אינים פורענות לנפשיה . וע״ז תירץ כיון דמגרש ע״י עדי מסירה איכא קלא ומסקי לקוחות אדעתייהו לומר לה אייתי ראיה . א״כ לא יעשו קנוניא ומשום חיפוי ס״ל לא מקדים אינים פורענות לנפשיה תמ״ה כותבין . אבל במתני׳ בנכתב ביום ונחתם בלילה דהא הקדים הגט פסול דאף דליכא למיחש משום פסידא דלקוחות דיאמרו אייתי ראיה מ״מ פסול משום חשש חיפוי ומיהו במקום שאית ליה קלא מנעם הואיל ע״י שליח הוא כמ״ש תוספות . ותי׳ השני ס״ל דמשום קנוניא לא חיישינן דאפילו משום הכוותא ממון לא מקדים אינים ט׳ : [ע] **ואפילו** יצא קול שאחר הכתיבה נמסר ט׳ . ונכון לחלק בזה משום דס״ל דרוב פעמים נוסר השטר ונעשה הענין בפרהסיא אלא לפי שלפעמים נוסר בלנעה . ס״ל

פסס

בפני עדים דלא מיבעיא לרבי אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי דאפילו חתימי סהדי בגט אכתי בעי עדים בשעת מסירה אלא אפי' לרבי מאיר דאמר עדי חתימה כרתי היה רגיל ר"ת לומר דבעי עדים בשעת מסירה דאין דבר שבערוה פחות משנים · וכיון דיש עדים בשעת מסירה וחזו דזמן הכתיבה מוקדם ליום המסירה מפקי לקלא שלא נמסר ביום הכתיבה ומסקי אדעתייהו לומר אייתי ראיה אימתי מטא גיטא לידך · דמה שניתן הגט לידה אמרי' דהיינו כדי להנשא דעיקר הגט לאו לגובייגא · וכה"ג מפליג בין גט לשטר הגמלא בפ' שנים אוחזין ולקמן דפריך מגיטין הבאין ממדינת הים דמה הועילו חכמים בתקנתם ומשני הנהו קלא אית להו הוא הדין לכל גיטין שלא נמסרו ביום הכתיבה אית להו קלא · אלא על שהקשה לו ממביאין ממדינת הים תירץ לו ומה שלא הקשה מכל גיטין שלא נתנו ביום הכתיבה משום דלא שכיחא כדקאמר לא מקדים איניש פורענותא לנפשיה : **ה אי** נמי להכי כותבין גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו משום דלא שכיח דכתב גט קודם הנתינה דלא מקדים פורענותא לנפשיה ואחר הכתיבה נותנו מיד לידה או ליד שלוחה לקבלה או מוסרו ליד שליח להוליך לה ואז הוי כמו גיטין הבאין ממדינת הים דאית להו קלא לפי שיש קול להליכת השליח ולביאתו ומידע ידעי זמן המסירה [פ] ולפי טעם זה אי אתרמי הכי שלא נמסר ביום שנכתב תו לא מתכשר האי גיטא [צ] אם לא ע"י שליח להולכה דאית ליה קלא דאם היה הבעל נותנו לאשה לית ליה קלא ואתי למיטרף לקוחות שלא כדין מיום שנכתב *וא"ת לר"ל דפסלינן גט שאין בו זמן משום דבעינן שתדע אשה מתי נכתב ונחתם ולא הפסיד הפירות דפעמים שנכתב בניסן ואינו נותנו עד תשרי והיא לא תדע מתי נכתב [ק] א"כ גט מאוחר יהא פסול מהאי טעמא שהאשה תפסיד הפירות שמזמן נתינת הגט עד זמן הכתוב בו שלא כדין ואף ר' יוחנן לא פליג עליה דר"ל אלא משום דסבר יש לבעל פירות עד שעת נתינה אבל בגט מאוחר דמפסדת האשה שלא כדין מודה ר' יוחנן דפסול ובפרק גט פשוט (דף קסו) מוכח דגט מאוחר כשר כדתנן מקושר שעדיו מתוכו כשר מפני שיכול לעשותו פשוט וכשהוא פושטו נעשה מאוחר דבמקושר מלך שנה מונין לו שתים ועכשיו ימנו לו שתי שנים כדין פשוט שלא ידעו שהיה מקושר מתחילתו· וי"ל דבמאוחר אין הבעל מפסיד פירות משעת חתימה אלא משעת הזמן הכתוב בו שאינו ראוי לגרש בו עכשיו דאין זה כריתות ואפילו נתן לה לאלתר אין הגירושין חלין עד שעת הזמן · וא"ת ולר"ש דמכשיר נכתב ביום ונחתם בלילה ולקמן (דף יח:) דמכשירין אפי' לרבנן נכתב ביום ונחתם בלילה כשעסוקין באותו ענין לפי שיש לו קול משעת כתיבה כיון שהעדים מזומנים שם לחתום ומפסיד הבעל הפירות כאילו כבר נחתם ומאי שנא מאוחר דאינו מפסיד משום דאינו ראוי לגרש בו הכא נמי כיון שלא נחתם אינו ראוי לגרש בו וי"ל דהתם ראוי לגרש בו על ידי עדי מסירה א ורבי שמעון סבר כרבי אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי לעיל בפרק קמא (דף ט:) וכן רבנן סברי כרבי אלעזר ולהכי מכשרי כשעסוקין באותו ענין וא"ת אפי' אין עסוקין באותו ענין נמי הרי ראוי לגרש בעדי מסירה ויש לומר דלרבנן בעינן תרתי שיהא ראוי לגרש בו ויהא לו קול ומאוחר אע"פ שיש לו קול אינו ראוי לגרש בו והיכא דאין עסוקין באותו ענין אע"פ שראוי לגרש בו אין לו קול והראב"ד ז"ל (בהשגות פ"א דגירושין) כתב דמאוחר כשר לגרש בו לאלתר אלא שיש לבעל פירות עד אותו זמן הכתוב בגט ודבריו אינם מבוארים כיון שהבעל מלוה לכתוב את הגט ומגרש האשה בעל כרחה למה תפסיד האשה פירותיה אם הבעל לוה לאחר הזמן [ר] אלא כך יש ליישב דבריו להכשיר הגט ואם נכתב הזמן מאוחר מדעת האשה אז מחלה האשה פירותיה לבעל עד זמן הכתוב בגט והגט כשר כדין שטר מאוחר דכשר (א) ואם נכתב שלא מדעת האשה תרחה האשה גיטה בבית דין ויכתבו לה בית דין שהיום נתגרשה וזכתה האשה בפירותיה עד שיביא הבעל ראיה שמדעתה נכתב הזמן מאוחר בגט ומכל מקום מסתבר להחמיר כדברי ר"י דלא תהא מגורשת בגט מאוחר עד זמן הכתוב בו כדאמרי' בעלמא (לקמן דף עב.) זמנו של שטר מוכיח עליו והוי כאילו כתוב בו מהיום הכא נמי הוי כאילו אמר לה הרי זה גיטיך ולא תתגרשי בו עד אותו זמן : ו [דף יח ע"א] **איתמר** מאימתי מונין לגט רב אמר משעת נתינה ושמואל אמר משעת כתיבה תניא כוותיה דרב תניא כוותיה דשמואל תניא כוותיה דרב השולח גט לאשתו ונשתהה שליח בדרך שלשה חדשים משהגיע גט לידה צריכה להמתין שלשה חדשים ולגט ישן לא חיישינן שהרי לא נתייחד עמה תניא כוותיה דשמואל המשלח גט לאשתו ואומר אל תתנו לה אלא לאחר ג' חדשים כשנתנו לה מותרת לינשא מיד ולגט ישן אין חוששין שהרי לא נתייחד עמה רב כהנא ורב אסי עבדי משעת כתיבה רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע עבדי משעת נתינה [ש] ורב אלפס לא הביא אלא תניא כוותיה דשמואל וכתב וכן הלכתא

ודבריו תמוהין למה פסק הלכתא כשמואל הא קי"ל הלכתא כרב באיסורי ועוד דרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע [ת] דאינון אמוראי בתראי עבדי כרב ויש ספרים שכתוב בהן והלכתא משעת כתיבה ומשמע דרב אלפס איננו גורס אותו מאחר שלא כתבו בהלכותיו (א) [א] ובבל אשכנז וצרפת נהגו משעת נתינה כרב · איתמר כתובה מאימתי משמטת רב אומר משתפגום ותזקוף פגמה ולא זקפה זקפה ולא פגמה אינה משמטת עד שתפגום ותזקוף ושמואל אמר פגמה אע"פ שלא זקפה זקפה אע"פ שלא פגמה משמטת והלכתא כשמואל : ז **אמר** שמואל כתובה כמעשה ב"ד דמיא מה מעשה ב"ד נכתבים ביום ונחתמים בלילה [ב] אף כתובה נכתבת ביום ונחתמת בלילה· כתובה דחייא בר רב איכתיב ביממא ואחתים בלילה הוה רב התם ולא אמר ב ולא מידי לימא כשמואל ס"ל לא עסוקים באותו ענין הוו דתניא א"ר אלעזר בר' צדוק לא שנו אלא שאין עסוקין באותו ענין אבל עסוקין באותו ענין כשר מדהביא רב אלפס ז"ל עובדא דחייא בר רב משמע שפוסק הלכה דלא כשמואל ואפשר דאע"פ שהביא עובדא דחייא בר רב אפשר שפוסק כשמואל דקי"ל הלכתא כוותי' בדיני ומה שהביא עובדא דחייא בר רב להשמיענו דינא דעסוקים באותו ענין מהני בשאר שטרות *אלא שמצאתי כתוב שבתשובה שאלה פסק כרב ותימה הוא למה פסק דלא כשמואל ג ומברייתא דרבי אלעזר בר צדוק אין ראיה דלאו אכתובה איתמר דמשמעתא אמתני' דנכתב ביום ונחתם בלילה מיתנייא ונראה דהיינו טעמא מדמתמה הש"ס לימא כשמואל ס"ל ומאי קשיא ליה אי סבר כשמואל

הגה"ה

*וכן פסק הראבי"ה כשמואל אע"פ שאין עסוקין באותו ענין ועל זה סמכינן בארץ מלכות בספניא ובפרג"א שכותבין כתובה בע"ש וחותמין במוצאי שבת משום דמשעת כתובה דכנסת לחופה דקירוב חתנות הוא חייל שיעבודיה ומהני נמי לענין תוס' דהכל יודעין שאין כתובה בלא תוספת ויש לה קול כמו לעיקר כתובה וכן כתב ריב"ם מיהו טוב להנהיג כשואלין מן החתן כמה יש לכתוב בכתובה שיקנו ממנו בקנין ואח"כ יכתבו כי הקנין יש לו קול וגבי ממשעבדי גם התוספת משעת קנין ; מא"ז :

אלא ידע הש"ס דסוגיין דעלמא דלא כשמואל ולהכי היה תמה אם רב יסבור כשמואל בזה ומשני דרב פליג נמי אשמואל ולית הלכתא כוותיה והרמב"ם ז"ל (פ"א מהל' גירושין הלכה כ"ה) כתב דגט שנכתב ביום ונחתם בלילה פסול אפילו עסוקין באותו ענין [ג] (ב) ואין לסמוך על זה *והא דפסלינן שטרות שנכתבו ביום ונחתמו בלילה היינו בדלא קנו מיניה אבל אי קנו מיניה ליכא למיחש כדאמרי' בבבא בתרא (דף קעב:) אי ידעיתו יומא דאקניתו ביה כתובו יומא דאקניתו ביה : ח [דף יח ע"ב] **איתמר** אמר לעשרה [ד] כולכם כתבו גט ותנו לאשתי א"ר יוחנן שנים משום עדים וכולן משום תגאי וריש לקיש אמר כולם משום עדים מאי בינייהו דחתים בי תרי מינייהו ביומיה ואידך מכאן עד י' ימים לרבי יוחנן דאמר משום תגאי כשר לריש לקיש דאמר משום עדים פסול אי נמי כגון שנמצא אחד מהן קרוב או פסול למ"ד משום תגאי כשר ומ"ד משום עדים פסול וכתב רב אלפס וקי"ל כרבי יוחנן [ה] ואי חתים בתחלה קרוב או פסול אמרי לה כשר ואמרי לה פסול אמרי לה כשר תגאי הוא ואמרי לה פסול אתי לאיחלופי ד בקיום שטרות דעלמא וקשה דהא אפילו בשטרות דעלמא מכשרינן כי האי גוונא דאמרינן בפרק גט פשוט (דף קסב:) גבי הרחיק את העדים שני שיטין מן הכתב פסול וקאמרינן עלה מילאהו בקרובין כשר *ופירש ר"ת ז"ל דבתחילה דהכא היינו שחתמו הקרובים קודם שחתמו האחרים [ו] דהרואה שחתמו תחילה סבר שהם עיקר העדות אבל התם אף על פי שחתימת הקרובים למעלה מן הכשרים מכל מקום הכשרים חתמו תחילה ואחר כך הקרובים הלכך לא אמרינן שהקרובים הם עיקר העדות אלא חתמו למילוי או להשלמה :

ט **ההוא** דאמר להו לעשרה כתבו גט לאשתי חתום תרי מינייהו ביומא ואידך מכאן ועד עשרה ימים אתו לקמי' דריב"ל [דף יט ע"א] אמר ה כדאי הוא ר' שמעון לסמוך עליו בשעת הדחק והא אמר ריש לקיש לא הכשיר ר' שמעון אלא לאלתר אבל מכאן ועד עשרה ימים לא בההיא כר' יוחנן סבירא ליה (ב) והאמר ר' יוחנן שנים משום עדים וכולן משום תגאי בההיא כריש לקיש ס"ל ומהך עובדא משמע דהלכה כריש לקיש כיון דריב"ל סבר כוותיה דקי"ל בכל דוכתי הלכה כריב"ל כנגד רבי יוחנן כמו שהביא ר"ת ראיה במגילה (דף כז.) מההיא דמבי כנישתא לבי רבנן ורב אלפס לא הביא הך דריב"ל ופסק כרבי יוחנן מדקאמר סתמא דהש"ס אי חתום בתחילה קרוב או פסול אמרי לה כשר ואמרי לה פסול אלמא כרבי יוחנן קי"ל· כתב רב האי ז"ל בשעת הדחק איכא פלוגתא בינו רבוואתא איכא מ"ד מדקאמר ריב"ל כדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק ש"מ דהכי הלכתא ואיכא מ"ד משום דחתים עליה תרי מינייהו ביומא הוא דקאמר הכי הא לאו הכי לא ונראה דהלכתא כר"ש דמתני' בשעת הדחק [ז] ונכתב ביום ונחתם בלילה כשר ואפילו מכאן ועד י' ימים כרבי יוחנן דהא ריב"ל קאי כוותיה : י **מתני'** בכל כותבין בדיו בסם בסיקרא בקומוס ובקנקנתוס ובכל דבר

הגהות הב"ח

א דר"ש סבר כר"א : ב ולא אמר להו ולא מידי ... דמברייתא : ד אתי לאיחלופי בשטרות דעלמא כצ"ל ותיבת בקיום נמחק : ה אמר להו כדאי הוא :

חדושי מהרש"ל

(א) ואם נכתב מאוחר שלא מדעת האשה תרחה האשה כו' כצ"ל : (ב) והא אמר ר' יוחנן שנים כו' וכולן משום תגאי א"כ אפי' בלא דחק נמי וק"ל :

קרבן נתנאל

קשה לר"ת בגט אף שדרך למסור בעדים מ"מ נמי ניחוש שלפעמים ימסור בצינעא ומש"ה מחלק רבינו דלגבי גט שמכינן אכוב דמותבינן הגט בפני עדי מסירה אבל בשטר ממון אפילו יצא הקול שאחר הכתיבה כו' לא מסקי אדעתייהו לומר אייתי ראיה. ומש"ה התוס' בב"מ דף י"ט לא חלקו בזה משום דהתוס' ס"ל מסתמא מאן דזייף בצינעא יזיף ועל הכרוב בצינעא נעשה : [פ] ולפי טעם זה אי איתרמי הכי שלא נמסר ביום שנכתב תו לא מיתכשר האי גיטא אם לא ע"י שליח להולכה . אבל נתי' לאשה מתכשר ליתן האי גט אפי' ביום לבינה בפני ע"מ דע"י כך יצא קול שלא נמסר ביום הכתיבה ואמרי לקוחות לה אייתי ראיה והפקעתא היינו לדידן דלא שייך טעמא דחיפוי דאילו בזמן דדינן דיני נפשות אפילו לתירוץ דאמון לית ליה תקנתא כ"א ע"י שליח להולכה משום חשש חיפוי : **ודע** דהך ברייתא בפ"ק דמציעא מצא גט אשה בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה . צריכין לאוקמיה דהתנא איירי בזמן הזה מדלא חש לשמא יחפה דליכא למימר משום דלא מקדים הא כיון דנפל איתרע וכל"ל שם דפריך ליחוש שמא יטרוף לקוחות שלא כדין ול"ע : [צ] **אם לא** ע"י שליח להולכה דאית ליה קלא . והא דאמרי' לקמן בפרק הזורק לא יפטור אדם את אשתו בגט ישן שמא יאמרו גיטה קודם לבנה · משום דבי דינא דייקי בתר קלא והו ליכא לא משום פירי ולא משום בת אחותו . אבל לגט גיטה קודם לבנה איכא דשאר אינשי לא דייקי בתר קלא . מידותי כשב"א : [ק] **א"כ** גט מאוחר יהא פסול מה"ט . וקשה דהא לא תפסיד הפירות מזמן הכתיבה כיון שתוכל לבא לב"ד ביום הכתיבה . וי"ל דהכי מקשה גט מאוחר דהיינו מקושר שכתבו עדיו מתוכו יהא פסול . ובכה"ג בוודאי לא תביא גיטה לב"ד בשעת שנתגרשה דמה היה לה לחוש כיון שהכל היה בזמן אחד . אבל הבעל יפסיד אותה לומר שגט פשוט היה והיא עשאתו מקושר ולא ניתן לה ונחתם רק ביום זמנו . מהרש"א . א"כ דהב"ד לא יתן לה כתב דשמא התנה הבעל עמה שלא תחול הגט אלא בזמן הכתוב בו . והא דלא קשיא ליה דמאוחר יהיה פסול מטעם חיפוי דיתן לה גט מאוחר ויחפה עליה לומר שהיא מגורשת לה קודם וזמן הגט מאוחר . די"ל דלענין איסור וודאי ידע דבאמת אינה מגורשת עד זמן הכתוב בו אלא דלענין פירות דזה אין מן הסברא דבעל יאכל פירות עד זמן הכתוב בו : [ר] **אלא כך** יש לי ליישב דבריו להכשיר הגט . ולי דבריו אכתי אינו מיושבין דאכתי ניחוש לשמא יחפה עד"מ זמן הגט יהיה ת"ק לבריאה ויעשו הגט מקושר וא"כ חשבינן זמן הגט משנת תנ"ט ובאמת באותו פעם עדיין היתה אשת איש וגט מקושר שכתבו עדיו מתוכו ס"ל להראב"ד דכשר לאלתר לגרש בו ויש לייסב קצת שיטת הראב"ד ע"פ מ"ש ב"י סימן קכ"ז לייסב קושית הר"ן ועי' בל"מ : [ש] **ורב** אלפס לא הביא אלא תניא כוותיה דשמואל . ויש לדקדק לפ"ז מאי פריך מפני מה תקנו זמן בגיטין הא איכא למימר מש"ה תקנו זמן בגיטין כדי לידע מזמן הכתיבה שלשה חדשים של הבחנה . וי"ל דפריך מפני מה תקנו זמן בגיטין אליבא דתניא כוותיה דרב דמונין לגט משעת נתינה : [ת] **דאינון** אמוראי בתראי . וי"ל דרב אלפס גורס רב פפי ורב אשי עבדי (כרב) [כשמואל] וכ"ה הנוסחא שלפנינו וכמו כן אינון אמוראי בתראי ניהנו : [א] **ובבל** אשכנז וצרפת נהגו משעת נתינה כרב. ועיי' מ"ש רבינו בס המגרש סי' י"ד דמשמע דפסק כך לדינא : [ב] **אף** כתובה נכתבת ביום ונחתמת בלילה . ודוקא עיקר כתובה אבל תוספת לא דהקול יוצא שנכתבה כתובה והכל יודעים שכתובתה מאתים אם בתולה היא והאלמנה מנה אבל לגבי תוספת עדי חתימה הוא דמפקי לקלא דיש כתובתה מרובה ויש כתובתה מועטת . ותדע דהא בכתובות בריש פ' אע"פ לא מני לה בהדי איך דתוספת כתובה ככתובה . רשב"א . ומתמהני שלא חילק רבינו בין כתובה לכתובה . הלא הוא גופיה כתב שם בסי' א' ולהכי פרע הדיין ולא אמר בסתם תנאי כתובה ככתובה דמי עכ"ל . וא"כ אם נאמר דהתוס' כתובה ככתובה דמי להך מילתא ה"ל למחשב בהדי איך ול"ע : [ג] **ואין** לסמוך על זה . ונראה שהרמב"ם מפרש דר"א בר צדוק לא קאי אגט אלא אשטרות וכפירש"י משום דבשטרות בקלא תליא מילתא כיון דמזומנים לחתום אית ליה קלא כאילו חתמו אבל גבי גט דליכא למיחש אלא משום בת אחותו מייתינן שמא יחפה על זנות דאחותו יום גם לפירות איכא למיחש דהא אית ליה לבעל פירות עד שעת נתינה וא"כ אע"ג דאית ליה קלא מ"מ לית להו ללקוחות לאימנועי מלקנות עד שידעו שנתן לה הגט : [ד] **כולכם** כתבו . דלא כב"י סי' ק"כ שדייק מטור דוקא אם אמר כתבו וחתמו אבל אם אמר כתבו כוונתו על הכתיבה ולא על החתימה : [ה] **ואי** חתים בתחלה קרוב או פסול . וגרסת הרי"ף מחתים בתחלה קרוב או פסול ופירשו בו דה"ק לחתום לכתחלה לאפוקי דיעבד וכ"פ הטור סימן ק"כ בשם הרמ"ה ע"ש . ובב"ך ח"מ סי' מ"ה . אלא שרבינו לא פי' או לא גרס כן משום דרבינו תם פי' שרבינו שחתמו תחלה מ"מ דלא ס"ל לר"ת הך גירסא דאל"כ בלא"ה לק"מ מהך דגט פשוט דהתם איירי בדיעבד ואמרי לה דפסול הכא היינו לכתחלה : [ו] **דהרואה** שחתמו תחלה סבר שהם עיקר העדות . וכ"כ רבינו בפרק גט פשוט סי' ג' ובתירוץ זה מיושב נמי אידך קושיא מה שמקשין תוס' מהא דמקושר דמכשירינן לקמן אי חתים בתחלה קרוב או פסול דהכא שאני שרואינו שחתמו תחלה . ובתוספת תירצו בשם ר"ת אפי' לא ראינו שחתמו תחלה אלא כיון דעדי הגט אין חותמין אלא זה בפני זה סברי שהראשונים הם עיקר העדות כיון דחתומים בתחלה . דס"ל דאפי' הני משום תגאי צריכין לכתוב זה בפני זה אבל רבינו נקיט תפי' זה דס"ל כהראב"ד שהבאתי לעיל בפ"ק סי' ב' דאותן שחתמו משום תגאי אין צריכין לחתום זה בפני זה . ותוס' בפרק גט פשוט הביאו תי' זה שכתב רבינו בשם ר"י וכן נ"ל להגיה ברבינו . ועיין בפרק הזורק סימן י"ג מ"ש שם לדעת רבינו . וק"ק דא"כ הל"ל עוד א"נ אם חתמו כל עשרה בחד יומא אך זה שלא בפני זה לר"י כשר ולר"ל פסול . וי"ל דס"ם דהוי מצי לאשכוחי עוד א"נ דהא בין למר ובין למר קשה הל"ל אם חתמו אידך שלא לשמה א"נ דלר"י כשר ולר"ל פסול . ויש לייסב עוד דבאמת ה"ק שחתמו תרי ביומא ואידך מכאן ועד עשרה ימים והיינו שחתמו אידך שלא בפני הראשונים וה"ה ביומא והא דנקט ואידך מכאן ועד עשרה ימים למעשה שהיה בסמוך בפני ר"י בן לוי כך היה והא דלא קאמר לשמה א"נ דאכן קי"ל כר"א דוכתב לה אכתיבה קאי ולא אחתימה ולא צריך חתימה לשמה אלא משום דמודה ר"א במזויף מתוכו כמ"ש בפ"ק דף ד' ועיי"ש בתוס' לפי מה שפי' מהר"ש שם בחידושיו סגי בפני עדים לשמה גם לפי מה שתירץ הרשב"א שם בחידושיו כיון דלר"א עדים חותמין על הגט משום תקון העולם שייכי נמי לכתיבת הגט ע"ש כמו כן סגי בפני עדים שחתמו לשמה . א"כ י"ל אף למ"ד משום תגאי צריכין לחתום כולה לשמה דגזרינן משום בפ"כ כולו ובפ"כ חציו דפסול . ובפ' גט פשוט כתב רבינו ז"ל והא דקאמר בגיטין אי חתים קרוב בתחלה פסול לא אתי לאפוקי לבסוף דכ"ש שפסול שהן עיקר העדות ולא אתי לאפוקי אלא היכא שחתמו באמצע דאין לחוש כיון דחתמוהו הכשרים למטה ע"כ . וצריך לימוד שלא נחית רבינו לחלק כאן במשתין : [ז] **ונכתב** ביום ונחתם בלילה כשר אפי' מכאן ועד עשרה ימים . אע"ג דאין הלכה כר"ש נ"מ לדידן בשעת הדחק ולהכי רבותא לכל חד כדאית ליה דלדעה שניה נ"ל דאיירי דנכתב ביום וגם תרי מינייהו חתמו ביום ואידך חתמו בלילה ואפי' מכאן עד עשרה ימים

תפארת שמואל

(א) **ובבל** אשכנז וצרפת נהגו כו' · ולקמן בסוף מכילתא כתב שאפי' יצא על הגט קול פסול עד שכותבין גט אחר אפ"ה צריכה להמתין ג' חדשים מנתינת הגט שני אלמא דלא קי"ל משעת כתיבה כלל :
(ב) **ואין** לסמוך על זה וכו' · וסברתו מה שאמר ר"א בר צדוק דווקא אכתובה הוא דקאי דכשר בעסוקין באותו ענין הא לענין גט אפילו בעסוקין באותו ענין פסול ומ"מ לא נהירא דר"א בר צדוק לא קאי אכתובה אלא קאי אמתניתין כמו שפירש הרא"ש :

שהיא של קיימא אין כותבין לא במשקין ולא במי פירות [ח] ולא בכל דבר שאינו של קיימא על הכל כותבין [ט] על העלה של זית ועל הקרן של פרה ונותן לה את הפרה על יד של עבד ונותן לה את העבד ר"י הגלילי אומר אין כותבין לא על דבר שיש בו רוח חיים ולא על האוכלין: גמ' ובכל דבר שהוא של קיימא לאיתויי מאי [י] לאיתויי הא דתני רב חיננא כתב במי טריא ואפצא כשר *ודוקא במגילתא דלא אפצא אבל א אפצא לא דקי"ל אין מי מילין על גבי מי מילין תנא רבי חייא כתבו באבר בשחור ובשיחור כשר:

יא איתמר עדים שאין יודעים לחתום אמר רב מקרעין להם נייר חלק וממלאים את הקרעים דיו א) ושמואל אמר באבר פי' רושמים שמם בעופרת וחותמין על הרושם אבל לא במיא דאברא דקי"ל כתבו במי אבר כשר הלכך כתב העליון לא הוי כתב וכל שכן שאין כותבין להם בסיקרא ב) דהא תנן במתני' כתבו בסיקרא כשר וה"מ בגיטין משום עיגונא אבל בשאר שטרות לא דההוא דעבד עובדא בשאר שטרות ונגדיה רב כהנא [דף יט ע"ב] תניא כוותיה דרב עדים שאין יודעין לחתום מקרעים להם נייר חלק וממלאים את הקרעים דיו: יב ושאין יודעין לקרות קורין לפניהם וחותמים ג) אמר רשב"ג בד"א בגיטי נשים אבל בשיחרורי עבדים ושאר שטרות אם יודעין לקרות ולחתום חותמין ואם לאו אין חותמין א"ר אלעזר מ"ט דרשב"ג כדי שלא יהא בנות ישראל עגונות אמר רבא הלכה כרשב"ג רב נחמן קרו קמיה ספרי דדייני וחתים ודווקא רב נחמן וספרי דדייני אבל רב נחמן וספרי אחריני או ספרי דדייני ואינים אחרינא לא ורב אלפס ז"ל לא הביא הא דקאמר רב גמדא משמיה (דרב) [דרבא] אין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל אלא כמאן כרבנן והא ההוא דעבד עובדא בשאר שטרות ונגדיה רב כהנא תרגמא אקריאה פירש רש"י תרגמא להא דרב גמדא אקריאה וההוא דנגדיה רב כהנא בחתימה הואי · [כ] וכן לעיל נייתי לה אחתימה [ל] ומייתי עליה דר' אלעזר קרו קמיה וחתים דהיינו כרב גמדא ובעינן שיהיו שנים קורין לפניו דאין לסמוך על אחד או כגון ר"נ וספרי דדייני דדחילי מיניה לשקורי במילתא דעבידא לגלוי ז וכן פירש ר"י ורב אלפס ז"ל שלא הביא ההיא דרב גמדא ס"ל כיון דסתמא דגמרא קאמר דרבא אמר הלכה כרשב"ג סמכינן עלה יותר מהא דאמר רב גמדא משמיה דרבא הלכך הלכה כרשב"ג בין בקריאה בין בחתימה ולפי דבריו צריך לפרש הא דקאמר ת"ק קורין לפניהם וחותמין אפי' באחד קורא לפניו סגי דכיון דמילתא דעבידא (א) לגלויי הוא מירתת [מ] דאי בשנים קורין לפניו בהא לא הוה פסיל רשב"ג דאפי' בשני עובדי כוכבים מסיחין לפי תומן מכשר רב פפא ורשב"ג פוסל באחד אם לא רב נחמן וסופרו ב"ד [נ] ולכך לא הביא הך דרבי אלעזר דהוה קרי קמיה חד וחתים [ס] וכתב בעל העיטור מסתברא בשאר שטרות דאי מקרי להו לתרי דידעי למקרי במסיח לפי תומו חותם כדאמר בשטרא פרסאה והלכך היכי דחתימי סהדי ולא קי"ל אי ידעי למיקרי או לא בחזקת כשרין קיימי ומקיימי להו בי דינא ומגבינן בו כדי שלא תנעול דלת בפני לווין ואי קים לן דלא ידעי למיקרי אע"ג דמסהדו אחתימות ידייהו דייקינן בסהדותייהו על פה אי מכווני אשטרא מקיימי' ליה והכין כתבו רבוות' [ע] ואי אמרי' אקרין למאן דידעי למיקרי סמכינן עלייהו ומה שכתב במסיח לפי תומו לא נהירא דלא בעינן לפי תומו אלא בעובד כוכבים משום דאי הוה ידע דסמכינן עליה הוה משקר אבל בי תרי ישראל לא חשידי לשקר: יג רב פפא כי הוה אתי לקמיה שטרא פרסאה דעביד בערכאות של עובדי כוכבים (ג) מקרי ט שני עובדי כוכבים זה שלא בפני זה במסיח לפי תומו ומגבי ביה ממשעבדי: יד אמר רב אשי אמר י רב הונא בר נתן הכי אמר אמימר האי שטרא פרסאה דחתימי עליה סהדי ישראל מגבינן ביה ממשעבדי והא לא ידעי למיקרי בדידעי והא בעינן כתב שאינו יכול להזדייף בדאפיך והא בעינן שיחזור מעניינו של שטר בשיטה אחרונה בדמיהדר ומאי קמ"ל הא קמ"ל דכשרין בכל לשון בין בגיטין בין בשאר שטרות: טו [פ] אמר שמואל נתן לה נייר חלק ואמר לה הרי זה גיטך מגורשת חיישינן שמא במי מילין כתבו מיתיבי הרי זה גיטך נטלתו וזרקתו לים או לדבר האבד וחזר ואמר לה שטר פסים הוא שטר אמנה הוא מגורשת ולא כל הימנו לאוסרה טעמא דאיכא כתב הא ליכא כתב לא כי קאמר שמואל נמי דבדקינן לה במיא דכרא אי פליט פליט ואי לא פליט לאו כלום הוא [צ] וכי פליט מאי הוי השתא הוא דפליט [ק] שמואל נמי חיישי' קאמר: טז אמר רבינא אמר לי אמימר הכי אמר מרימר משמיה דרב דימי מנהרדעא הני בי תרי דיהבי גיטא קמייהו [ר] צריכין למיקרייה מיתיבי הרי זה גיטך נטלתו וזרקתו לים או לכל דבר האבד וחזר ואמר שטר פסים הוא שטר אמנה הוא מגורשת ולא כל הימנו לאוסרה ואי צריכי למיקרייה לבתר דקריוה מי מצי אמר לה הכי לא צריכא דבתר דקריוה עייליה לבי ידיה ואפקיה מהו דתימא ניחוש דילמא חלפיה קמ"ל *והאי דקאמר צריכי למיקרייה קודם נתינה קאמר מדקא משני עלה לא צריכא דבתר דקרייה עייליה לבי ידיה ואפקיה ואי לא קראוהו נראה דלא הוה גט ואסורה לינשא מדלא משני הכא במאי עסקינן דלא קראוהו וא"ת הא דתנן בהזורק (דף פ.) ומייתי לה בהאשה רבה (דף לא:) כתב גט לאיש ושובר לאשה וטעה ונתן שובר לאיש וגט לאשה ולאחר זמן הרי הגט יוצא מתחת ידי האיש ושובר מתחת ידי האשה תצא מזה ומזה וכו' ודייק עלה בפרק האשה רבה מאי הוה לה למיעבד ומשני איבעי לה לאקרויי גיטא והשתא אי לא קראה אפילו נתן הבעל גט לאשה לא הויא מגורשת וי"ל נהי דאסורה לינשא אי לא קראה מ"מ אם נשאת לא תצא אי מני התם בדקריוה ובתר הכי עייליה לבי ידיה ואפקיה ומאחר דעייליה לבי ידיה איבעי ב למיהדר ולאקרויי ומיהו אין אותה קריאה כל כך חמורה שתאסר בכך לינשא דלא חיישינן לאיחלופי עד דידעינן דאיחליף כדקתני לא כל הימנו לאוסרה ולומר שטר אמנה ובדלא קראה בתר דעייליה לבי ידיה ואפקיה מיירי דאי קריוהו לא מצי אמר ליה הכי ואפילו אם תמצא לומר דאפילו לכתחילה לא מיחייב למיעבד אותה קריאה דלא חיישינן לאיחלופי מ"מ כיון שבא הדבר לידי קלקול והיא היתה יכולה לתקן בקריאה זו בדבר מועט קנסינן לה כדאשכחן התם (דף לא.) הכונס יבמתו והלכה צרתה ונשאת לאחר ונמצאת יבמתו איילונית תצא מזה ומזה וכו' ומפרש התם דקנסינן לה משום דאיבעי לה לאימתוני ולא מינו בשום מקום שתהא אסורה לינשא משום חששא זו (ג) הלכך לכתחילה צריך לקרותו קודם נתינה ואחר נתינה ואם קראוהו אחר נתינה ולא קודם נתינה מגורשת [ש] ואם לא קראוהו כלל ונאבד צריכה גט אחר ואם קראוהו קודם נתינה ועייליה לבי ידיה ולא קראוהו אחר כך אינה צריכה גט אחר:

יז [דף כ ע"א] אמר רב חסדא גט שכתבו שלא לשמה והעביר עליו קולמוס לשמה

הגה"ה

*אמר ר"ת כיון דס"ת בעי דיו וכן מגילה כדתנן (מגילה יז.) עד שתהא כתובה אשורית על הספר ובדיו א"כ דיו של עפצים אסור לכתוב בו ספר תורה דהא לא מיקרי דיו ב מדתני רבי חייא כתבו במי טריא ועפצא כשר משמע שרבי חייא בא להוסיף על מתניתנו אלמא מי עפצא אינו דיו ועוד האריך · אבל ריב"ן פליג וכתב דדיו דמתניתין היינו של עפצים והא דתנא רבי חייא כתבו במי טריא ועפצא כשר לאו היינו דיו של עפצים דהא תנא ליה במתני' אלא מי ג שרף ומי עפצים בלא שרף דכל תד לחודיה לא מיקרי דיו אלא כשהן מעורבין יחד מי שרף ומי עפצים והיינו דאמר כל השרפים יפים לדיו · וגלי הדיוט נראה שראיתי בא"ז שכתוב באותו וויטריול"א שמשימים בדיו של עפצים פסול הוא לכתוב בו דאינו אלא נבע. מרדכי:

א) ובירושלמי פריך ולא כתב על גבי כתב הוא ומשני תני מרהיב לפניהם הקרע והן ממלאים דיו בתוכו ולא על ד השריטה הראשונה:

מרדכי: כמס

ראובן

ב) עדים שאין יודעים לחתום וכתב להם בסיקרא והם חתומים למעלה על גבי הכתב אם נתגרשה בזה הגט ה לא ידענא מאי אידון ביה · מא"ז:

ג) ובכתובות שלנו חותמין העדים אע"פ שלא שמעו הקריאה וטעמא משום שקראוה חכמי הקהל ואיכא אימתא דנגזרא לשקר ולחזור בקנין וגם לקרות שקר טפי מדרב נחמן דקרו קמיה. וחתים משום אימתא · מא"ז:

וכן פסק בא"ז והוא שיודעין לשון הקודש שמבינין מה שקורין לפניהם שאם לא כן מה מועיל מה שקורין לפניהם וכן כתב הרמב"ם · מא"ז:

סשיב רבינו שמחה גט שלא חתמו העדים בכתב ידן ו אלא הסופר חתמו כשר אפי' לרבי מאיר דאמר עדי חתימה כרתי לא הוה מזוייף מתוכו דמדרבי אלעזר נשמע לר' מאיר כי היכי דלרבי אלעזר מסתעי קרא דאיכו בעי למכתב ואפי' הכי בעל משוי שליח לכתיבה ואומר לסופר כתוב גט לאשתי לרבי מאיר נמי דאמר וכתב אעדי חתימה קאי דגופו של גט אפי' מאלו באשפה וכו' אם יאמרו לס"א חתום שמינו וחתמו כשר כיון דחותמין לפניו והבעל נותנו לאשה לפנינו כשר כיון דלאו נראה קאי שאם תעבירנו באמ לאחר שקיבלתו לאלתר מגורשת והמביא גט ממדינת הים כשם שיכול לאמר על כתב הסופר שלא כתבו הבעל בפני נכתב כך יכול לומר בפני נכתב על חתימת הסופר ועוד האריך והא דאמר רבי אלעזר גט (א) שאין עליו עדים ונתנו לה עדים כשר קי"ל כוותי' ואפי' פסול דרבנן ליכא כדמוכח סוגיא דשמעתא קמייתא דגיטין דקיימא לן כרבי יוחנן דאמר בפרק המגרש תינשא בו לכתחילה אבל אם חותמין עליו עדים פסולים או שחתמו שלא לשמה פסול ומודה רבי אלעזר דעדי חתימה כרתי בלא עדי מסירה דאו עדי חתימה או עדי מסירה כרתי לרבי אלעזר ואין נראה בעיני כלל אלא כל הגט שעדיו אינם חתומין בכתב ידן הרי זה פסול גמור כדמוכח באורך אם בא מעשה לידי אני פוסלו מיד · מא"ז:

הגהות הב"ח

א אבל במגילתא דאפצא לא: ב בהגהה המתחיל אמר ר"ת וכו' לא מיקרי דיו ורא"ה מדתני ר' חייא: ג בא"ד במתניתין אלא מי מטר ומי עפצים בלא שרף: ד בהגהה המתחיל ובירושלמי וכו' ולא על השריטה הראשונה: ה לא ידענא נ"ב נראה דהיינו משום דממתניתין דתנן בכל כותבין בדיו בסיקרא שמעינן דסיקרא הוי כתב גמור וא"כ כתב עליון דעדים לא הוי כתב ואינה מגורשת כלל ומסוגיא דגמרא דקאמר ר' יוחנן וכי מפני שאנו מדמין נעשה מעשה משמע דספק מגורשת היא.וצ"ל דסיקרא דר' יוחנן אין זה סיקרא דמתני' דקמפרש רבב"ח סקרתא שמה. א"כ אע"ג דכתב בסיקרא כשר דהוה כתב מ"מ אפשר סיכא דכתב דיו ע"ג סיקרא דמוחק כתב התחתון השתא כתב העליון דדיו הוי כתב גמור ולא נעשה (והשאר חסר): ו אלא הסופר. התמו. נ"ב פירוש הסופר חתם שמות העדים על פי ציווי העדים שאמרו לו חתום שמינו: ז וכן פירש ר"י. נ"ב כ"כ התוספות בפ"ק דף ט ע"ב ד"ה קורין לפניהם: ח ואי אמרי אקרינן למאן דידעי: ט מקרי ליה לשני עובדי כוכבים: י אמר לי רב הונא בר נתן: כ דעייליה לבי ידיה איבעי לה למיהדר

חדושי מהרש"ל

(א) והא דאמר ר"א גט שאין עליו עדים. פי' הרי"ף מפרש מעשה דר"א באחד ומש"ה לא הביאו וק"ל: (ב) מיקרי שני עובדי כוכבים זה שלא בפני זה במסיח לפי תומו וחד לא מיקרי מסיח לפי תומו דשמא רוצה להחניף למלוה או ללוה וק"ל: (ג) הילכך לכתחלה צריך לקרותו קודם נתינה ואחר נתינה פי'. אפילו לא עייליה לביה ידיה דגזרינן שמא יעייל ביה ידיה ולאו אדעתיה וכן היה רגיל ר"י לקרות לעולם קודם נתינה ואף לאחר נתינה: וכל

קרבן נתנאל

כשר: [ח] ולא בכל דבר שאינו של קיימא. גי' הרי"ף ובש"ס בכל דבר שאינו מתקיים: [ט] על העלה של זית. אבל עלה של כרישין ובצלים ועלה של וורד ועלה של ירקות וכל דבר שאינו של קיימא פסול: תוספות: [י] לאתויי הא דתני רב חיננא כתב במי טריא ואפצא כשר. מלשון הרי"ף ורבינו משמע אפילו לכתחלה. אבל הרמב"ם בפ"ד מי טריא אינו מכשיר אלא בדיעבד וע"ש בל"מ: ה"ג ודוקא במגילתא. פי' קלף: [כ] וכן לעיל מייתי לה אחתימה. ר"ל בשמעתין מייתי הא דרב כהנא אחתימה. וצריך לאיה לאלומי פי' רש"י דלא כר"ח שפי' בהיפך דהא דרב כהנא אקריאה ודרב גמדא אחתימה: [ל] ומייתי עליה דר"א קרו קמיה וחתים דהיינו כרב גמדא. ואי כפי' ר"ח אדרבה רב גמדא ס"ל דבקריאה קי"ל כרשב"ג ועי' בחידושי רשב"א עוד ראיה דלא כפי' ר"ח: [מ] דאי בשנים קורין לפניו בהא לא הוי פסיל רשב"ג דאפילו בשני עובדי כוכבים מסיחים לפי תומן מכשיר ר"פ. ובתרי ישראל לא בעינן מסל"ת דלא חשידי לשקר

תפארת שמואל

(א) לגלויי הוא מירתת כו'. פי' בוודאי הרי"ף ס"ל דלא פליגי בשנים וכו' ומש"ה לא הביא הא דרב גמדא שפסק כת"ק דר"א בקריאה דאפילו באחד כשר. וא"ל מנין להרא"ש שכך כוונת הרי"ף דלמא הרי"ף סבר שפיר דפליגי אף בשנים ואפ"ה פסק כרבן שמעון בן גמליאל דפסול בשאר שטרות זה אינו מאחר שהביא הרי"ף הא דרב נחמן א"כ מאחר דרב נחמן מכשר אפי' באחד סופר כי דוחק לומר שמצריך ר"נ דווקא תרי סופרי מאחר דתלוי הטעם באימתא. א"כ משמע אפילו באחד וממילא שנים אחרים אפילו בלא רב נחמן וספרי דדייני כשר וא"כ למה לא הביא הרי"ף הא דרב גמדא אי לא סבר דפליגי באחד אבל הרא"ש פי' לעיל שפיר פליגי אף בשנים ורבן שמעון בן גמליאל פוסל אף בשנים ומש"ה פסק רב גמדא כת"ק דרשב"ג ומכשיר בשנים ואין חילוק בין כוונת הרא"ש לכוונת הרי"ף אלא שהרא"ש בא לפרש מ"ה היא כוונת הרי"ף שלא הביא הא דרב גמדא שלא תאמר הרי"ף פוסל אף בשנים ודו"ק:

כמו שמסיים רבינו בסמוך וזהו דעת רבינו שהסיב דעת הרי"ף לדעתו שפסק לעיל דבעינן שנים קורין לפניו ואין לסמוך על אחד אבל דעת הר"ן וב"י וש"ך ח"מ סי' מ"ה מדקאמר הרי"ף סתמא אם אינם יודעים לקרות אין חותמין אפי' בשנים קראו לפניהם א"כ במסל"ת דלא גרעי מתרי עובדי כוכבים וכ"ה דעת הרמב"ם ע"ש: [נ] ולכך לא הביא הך דר"א דהוי קרי קמיה חד וחתים. וגי' כל הספרים קרו קמיה וחתים משמע דתרי קרו קמיה. גם רבינו עצמו כתב לעיל בסמוך ומייתי עליה דר"א קרו קמיה וחתים דהיינו כרב גמדא ולפי מה שפי' רבינו דרב גמדא איירי בשנים קורין לפניו.וצ"ל דרבינו ה"ק לפי סברתו דבשנים קורין לפניו מודה הרי"ף דאפי רשב"ג מכשיר וא"כ אמאי לא הביא הך דר"א דהוו קרו קמיה וחתים.ע"כ צ"ל דגירסת הרי"ף היה קרי קמיה חד וחתים ובהא לא פסק כוותיה: [ס] וכתב בעל העיטור כו' דאי מקרי להו תרי דידעי למקרי במסל"ת. כבר כתבתי שזהו דעת הרמב"ם והרי"ף לדעת ב"י: [ע] ואי אמרי אקריין למאן דידעי למקרי סמכינן עלייהו. פי' למאן דידע למקרי היינו תרי במסל"ת. ועיי' בש"ך סי' מ"ה ס"ק י' מה שמקשה על הרמב"ם והמחבר ולא קשה מידי דנמי איירי בתרי ישראל ובמסל"ת ושתכו עלמם בת"ש למהני מסל"ת בתרי עובדי כוכבים אף כי בישראל. ואגב שיטפיה נעלם ממנו דברי הרמב"ם והביא המחבר בח"מ סי' ס"ח סעיף ב' ע"ש: [פ] אמר שמואל נתן לה נייר חלק. והרי"ף והרמב"ם השמיטו להא דשמואל. פי' ב"י סי' קל"ה שצריכן בדוחק ובני הרב מהו' עיאה כהו בבחרותו תי' דהרי"ף והרמב"ם ס"ל כפי' הערוך בשם ר"ח בערך כל וז"ל ועוד פי' מעבירין עליו מי רימונים ואם כתוב עליו במי מילין מראה בו כתב במיא דכלא ואי פליט כגון דיו אמרינן כתב הוה ביה. וכי פליט מאי הוי מגלן דגט הוה ביה דלמא עינא אחרינא הוה ביה והוא הוא דפליט ופרקינן שמואל נמי חיישינן קאמר ע"כ. וא"כ במאי איירי שמואל אי לא קרי בתחלה ע"כ צ"ל דפליג אאמימר ואנן קי"ל דהלכתא כאמימר ואת"ל דלא פליג אאמימר ע"כ צריך לאוקמיה להא דשמואל בדקרי בתחלה ועייליה לבי ידיה ואשמועינן דלא חיישינן לשמא חלפיה בזה ג"כ לא צריכנא למימרא דשמואל דכבר הביא הרי"ף הך דינא דברייתא נטלתו וזרקתו ליס או לדבר האבד ומפרש לה בדאקרוה ועייליה לבי ידיה דלא חיישינן לשמא חלפיה ואם תקשי לך דצריך למימרא דשמואל אפילו בדקראוהו דלא תימא השתא הוא דפליט י"ל דלפי' הערוך ע"כ צ"ל דאיירי בדלא היה שהות מעת הקריאה עד שעת נתינת הגט לבלוע. דאלת"ה אמאי מגורשת הא הוי כ"ס אימא עינא אחרינא הוי ואת"ל גט הוי אימא נבלעו בשעת נתינה. אבל רבינו גרסתו היה כגי' כל הספרים וכי פליט מאי הוי השתא הוא דפליט משמע השתא נפלטין אותיות הגט להדיא א"כ וודאי מצריכינן להא דשמואל ופרשינן ליה בדלא קריה מתחלה אך אחר הנתינה בדקינן ליה במיא דכלא וקרינן להגט. ומ"מ אינו אלא ספק גט דשמא השתא הוא דפליט. ובזה ניחא שהאריך רבינו להא שקלי וטריא בהך מימרא דשמואל דמכח הגי' השתא הוא דפליט הוכיח רבינו דלא כפי' הערוך: [צ] וכי פליט מאי הוי השתא הוא דפליט. מקשין העולם לפי מ"ש תוס' ד"ה טעמא כו' אי נמי דעייליה לבי ידיה ואפקיה דלא חיישינן דלמא חלפיה. וא"כ אמאי לא פריך תיכף אמימרא דשמואל אמאי וודאי מגורשת אימא דהיה נבלע בשעת נתינה והשתא הוא דפליט. וודאי לתי' קמא לק"מ דה"א דבעל מסימן בדבר מועט גם לדבר זה כיון דאמר הרי זה גיטך דאותיות היו פולטות בשעת נתינה. אבל לבתר דמשני דאמר שמואל בדקינן ליה במיא דכלא ולא מהימנינן לבעל פריך שפיר מאי הוי השתא הוא דפליט אבל לתי' שני קשה. ונראה ליישב דלא מצי למפרך אגופא מימרא דשמואל דאיכא לאוקמיה דאיירי דקריוה בי תרי סמוך לנתינה ולא היה שעה לבלוע עד לאחר נתינת הגט. אבל השתא דמוקמינן לשמואל דבדקינן ואי איירי בדקריוה וליכא שהות הך בדיקה נ"ל וכ"ת דצריך בדיקה שמא חלפיה הא בברייתא נטלתו וזרקתו ליס מוכח דלא חיישינן לשמא חלפיה. וכ"ת שאני התם דהגט אינו לפנינו אבל כי איתא גט לקמן בדקינן ליה א"כ אכתי תקשי לך מעמא דאיכא כתב ה"ל לאשמועינן בברייתא בדליכא כתב ונטלתו וזרקתו ליס אלא"ל דאיירי דאיכא שהות לבלוע ומש"ה צריך בדיקה וע"ז פריך שפיר וכי פליט מאי הוי השתא הוא דפליט: [ק] שמואל נמי חיישינן קאמר. והשתא לא צריכי לאוקמיה דבדקינן דכי לא בדקינן נמי איכא למיחש. תוס'. אבל הרשב"א בחידושיו כתב מדלא קאמר אלא משמע דאסטיא קמא סמכינן ולומר כיון דליכא כתב אפילו מיחוש לא חיישינן עד דבדקינן ליה ופליט ע"כ. ורבינו לא הכריע ביניהם. ומיהו וודאי אי בדקיניה ולא פליט בין למר ובין למר לאו כלום הוא. ובסי' קל"ה הקשה הב"ח וז"ל אך קשה דאפילו אי בדקיניה ולא פליט ניחוש שמא בשעת נתינה היו נפלטות [דהא קודם נתינה היו נפלטות] וקראוהו ושמא לא נבלעו אלא לאחר הנתינה ואמאי קאמר אין [כאן] חשש גירושין עכ"ל. ולא אוכל לירד לסוף דעתו דאם קראוהו מעיקרא נ"ל כמ"ש תוס' דעייליה גיטא לבי ידיה ואפקיה והבדיקה הוא שמא חלפיה אי פליט פליט ואי לא פליט לאו כלום דוודאי חלפיה דאי נכתב במי מילין הוי פליט אפילו לאחר כמה ימים ושנים וק"ל: ה"ג דיהיב גיטא קמייהו צריכין למקרייה: [ר] צריכין למקרייה. אע"ג דס"ל לשמואל דכל שאמר הבעל שהוא גט מהימן. שאני הכא דכיון דאיכהו עדי מסירה ועבדי ליה לכריתות אין להם לסמוך בעדותן על אדם ע"כ לשון הר"ן. משמע הא שמואל איירי בלא עדי מסירה אלא בעדי חתימה למוד וא"כ נ"ל דשמואל ס"ל עדי חתימה כרתי וקשה טובא דהא שמואל גופא בפרק המגרש פסק כר"א בגיטין. ומצאתי דברי ר"ן מבוארים במקום אחר בפרק המגרש בפלפול הרי"ף אי לר"א מהני עדי חתימה. וז"ל אבל מה שנראה לי בזה דר"א ס"ל דע"מ בלחוד כרתי כו' ומיהו מה דמודה ר"א דעדי חתימה כרתי היינו משום דס"ל דבמסירה כורתת כל שיש בשעתה עדים בדבר בין שהם מעידים על המסירה עצמה או על גוף הדבר ומעתה מה שמודה ר"א דגט התתום בעדים כורת אע"פ שלא נתן בעדי מסירה לאו משום דס"ל ע"ח כרתי אלא שהמסירה כורתת מכיון שיש עדים בעיקר הדבר דס"ל עדי חתימה כעדי מסירה שהרי הגט יוצא מתחת ידה בעדים הללו וידוע שהבעל מסרו לה ונמצאו כאילו הן עצמן מעידים על המסירה ע"כ. ומ"ש תוספות ד"ה טעמא וי"ל כיון כו' בדבר מועט מהימניה לבעל כוונת תוספות כמ"ש הר"ן ולא ע"פ דוחק בכתב מהרש"א: [ש] ואם לא קראוהו כלל ונאבד צריכה גט אחר. ורבינו אינו מבכר בדבריו אם תלא כדמשמע מתירוץ שני או אם לא תלא כדברי תי' ראשון כ"כ ב"י. אלא נראה מדלא כתב בהדיא שאם נשאת

פגא

באנו למחלוקת ר' יהודה ורבנן דתניא הרי שהיה צריך לכתוב את השם ונתכוין לכתוב יהודה וטעה ולא הטיל בו דלי"ת מעביר עליו קולמוס ומקדשו דברי רבי יהודה · וחכמים אומרים אין השם מן המובחר [ת]והלכה כחכמים שלחו מתם כתבו על איסורי הנאה כשר: יח ת"ר (ב) וכתב ולא וחקק למימרא דחקיקה לאו כתיבה היא ורמינהו עבד שילא בכתב שעל גבי טבלא ופנקס יצא לחירות אבל לא בכתב שעל גבי כיפה ואנדוכתרי לא קשיא הא דחק תוכות הא דחק ירכות א"ל רבינא לרב אשי רושמא מיחרץ חריץ או כתופי מיכתף אמר לי' מיחרץ חריץ [דף כ ע"ב] בעא מיני' רבא מרב נחמן כתב לה גט על עם של זהב ואמר לה התקבלי גיטיך והתקבלי כתובתך מהו אמר ליה נתקבלה גיטה ונתקבלה כתובתה: יט ת"ר הרי זה גיטיך והנייר שלי אינה מגורשת על מנת שתחזיר לי הנייר הרי זו מגורשת בעי רב פפא בין שיטה לשיטה ובין תיבה לתיבה מהו תיפוק ליה דספר אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלשה ספרים לא צריכא דמעורי מכאן דקדק הריב"ס שאין צריך בגט שיהו האותיות מוקפות גויל מדקאמר דמעורי ואין ראיה מהא דאפשר דהא דקאמר הכא דמעורי כגון דרגל כ"ף ונו"ן וקו"ף של שיטה עליונה נכנסת בתוך טי"ת של שיטה התחתונה [א] וכן גגו של למ"ד בתוך ה"א וחי"ת של שיטה עליונה מיהו אין צריך ראיה לזה להכשיר דהא דבעינן דאותיות של מזוזה ותפילין שיהא מוקפות גויל כדאיתא בפ' הקומץ (דף לד') היינו משום דכתיב בהו וכתבתם דבעינן כתיבה תמה ואין לומר דילפינן כתיבה כתיבה מהתם דאם כן אפילו ספר ודיו נבעי ומתני' קתני כתבו בכל דבר המתקיים ואפילו על עלה של זית כשר מיהו נהגו להחמיר ולהקיף האותיות גויל [ב] ואם יש בו אותיות דבוקות יכול להסיר הדיו שביניהם ולהבדילם אבל אם נפלה טיפת דיו לתוך האות ואינה ניכרת האות אינו יכול להעביר הדיו ולתקן האות דהוה ליה חק תוכות: כ בעי רמי בר חמא היו מוחזקין בעבד שהוא שלו וגט כתוב על ידו והרי הוא יוצא מתחת ידה והיא אומרת נתן לי העבד להיותי מגורשת בגט שכתוב על ידו לפני עדי מסירה ואין העדים לפנינו מהו מי אמרי' אקנויי אקניה ניהלה או דילמא הוא מנפשיה עייל [ג] ומיירי בכתובת קעקע [ד] דאינו יכול להזדייף תא שמע דאמר ריש לקיש הגודרות אין להם חזקה* בעי רמי בר חמא היו מוחזקין בטבלא שהיא שלה וכתוב עליה גט והרי היא יוצאה מתחת[א]ידה מהו מי אמרינן אקנויי אקניתיה ליה או דילמא אשה לא ידעה לאקנויי בדבר העתיד לחזור לידה ולא כוונה להקנות אלא בתורת שאלה בעלמא [דף כא ע"א] אמר רב אשי תא שמע האשה כותבת את גיטה והאיש כותב את שוברו שאין קיום הגט אלא בחותמיו אמר רבה כתב לה גט ונתנו ביד עבדו וכתב לה שטר מתנה עליו קנאתו ומתגרשת בו ואמאי חצר מהלכת היא וחצר מהלכת לא קנה וכי תימא בעומד והאמר רבא כל שאילו מהלך לא קנה עומד ויושב נמי לא קנה [ו] והלכתא בכפות ואמר רבה [ז] כתב לה גט ונתנו בחצרו וכתב לה שטר מתנה עליו קנאתו ומתגרשת בו ודוקא נתנו בחצרו אבל נתנו בחצר של אחר וקנתה היא החצר אינה מתגרשת כיון שלא באתה קניית החצר מתחת ידי הבעל לאשה: כא על קרן של פרה ונותן לה את הפרה וכו' בשלמא יד עבד [דף כא ע"ב] לא איפשר למיקנייה אלא קרן של פרה ניקנייה וניתביה ניהליה אמר קרא וכתב ונתן מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה יצא זה שמחוסר כתיבה קציצה ונתינה *פירש רשב"ם דווקא בהכי כגון בבעלי חיים ומחובר לקרקע שעוקר דבר מגידולו חשוב מחוסר קציצה אבל מידי אחרינא לא והביא ראיה מדנקט בפלוגתא דאביי ורבא כתבו על עלה של עציץ נקוב [ח] אבל שאין נקוב אפי' יקטום כשר: כב [ט] וכן כתב בשם רש"י שהיה מכשיר אם כתב גט בקלף גדול ואח"כ חתכו ומעשה היה בימי רבי יצחק בר מנחם ופסלו ונחלקו עליו גדולי הדור [י] ובעל ה"ג פוסלו אם נחתך ממנו כלום [כ] וכן ר"ת ז"ל היה מחמיר בדבר מדקאמר לקמן כתב על חרס של עציץ נקוב ד דשקיל ליה ויהביה ניהלה משמע דאי תבריה ויהיב לה החרס דפסול וחשבינן ליה מחוסר מעשה אף על פי שאינו מחובר ולאו דווקא נקט עלה של עציץ נקוב דהוא הדין כשאינו נקוב אלא משום רבותא דאביי דמכשיר אפי' בנקוב ואף על פי שאין הלכה כאביי מכל מקום רבותא דהיתירא קא משמע לן וכי האי גוונא אשכחן לקמן בפרק מי שאחזו (דף עב:) גבי פלוגתא דרבי וחכמים במהיום ולאחר מיתה ועוד השמיענו חידוש גדול דמסתבר לענין הגט דאין האשה קונה את הגט שכתוב על עלה של עציץ נקוב במשיכת העציץ או בהגבהתו ואע"פ שהעציץ בידה כל זמן שלא פסקה יניקת העלה כדאמרינן בסמוך (דף כב:) מכר בעל זרעים לבעל עציץ לא קנה עד שיחזיק בזרעים אבל במשיכת העציץ או בהגבהה לא קנה זרעים כיון דהכתי חשיבי [ל] מחוברים בשעת משיכה [מ] וקמ"ל דלא גזר אביי היכא דיהיב לה העציץ בהפסקת יניקה כגון בעליה או שיש דבר מפסיק בין העציץ לקרקע אטו היכא דלא יהיב בהפסקת יניקה וגם קמ"ל [נ] אע"פ שצריך ליתנו לה [בהפסקת יניקה] לא חשיבי בהכי מחוסר קציצה ועוד נראה להביא ראיה לדברי רבינו תם מהא דאמרינן בפרק כסוי הדם (דף פט.) גבי עפר עיר הנדחת דחשיב מחוסר תלישה קביצה ושריפה ויותר נראה חבור גט המחובר בקלף גדול מחיבור עפר עיר הנדחת. ומיהו אף לדברי רבינו תם נראה דדוקא בנחתך מקלף גדול הוא דחשיב מחוסר קציצה* [ס] אבל אם חתכו מן הגט דבר מועט כדי ליפותו לא מיקרי בהכי מחוסר קציצה וכן מוכח לעיל (דף כ:) דאמר בין שיטה לשיטה בין תיבה לתיבה מהו ופריך עלה דספר אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלשה ספרים כלומר לאחר שיחתוך הבעל את הנייר שלא יהא שלשה ספרים אלמא לא מיפסל מחמת קציצה ועוד אמרינן לעיל (דף יז:) גזייה לזמן ויהביה ניהלה משמע דאי גזייה וגירש בו מגורשת: כג מתני' אין כותבין במחובר לקרקע משום דמחוסר קציצה ואפילו אי בעי למיתב לה

הגה"ה

*בירושלמי אם כתב כל הגט שלא לשמה ושם האיש והאשה לשמה כשר ומשמע אפילו כתב הרי את מותרת לכל אדם שלא לשמה ושם איש ושם האשה לשמה כשר ופליג אדשמעתא א דפרק כל הגט דלדידים גם הרי את מותרת לכל אדם צריך לכתוב לשמה(א)וכל גט אשה שלא הוזכר בו שמו ב ושמה פסול והבנים ממזרים · מא"ז :

הגה"ה

*ומתוך כך פסק ר"י הכותב את הגט ופעמים שנופלת טיפת דיו מן הקולמוס בתוך חלל האות כגון בי"ת ונעשה פ"א או בחלל אות אחרת שאין עתה שמה עליה ואח"כ מחק טיפה מתוך האות זהו חק תוכות שנעשית האות על ידי מחיקת תוכה ופסול או פעמים כשרצו לעשות מ"ם פתוחה נדבק עוקצה השמאלי על משך התחתון ונעשה סתום ואמר בפ' הבונה(דף קג:)וכתבתם שלא יעשה פתוחות סתומות ואם הוא מוחק ג דבוקות בתער לעשותה פתוחה זהו חק תוכות ופסול כי אירעו לו אחד מן הדברים הללו ואם העביר עליה קולמוס לאחר שתקנו ותקן תוכה פירש ה"ר ברוך בספר התרומה דאינו מועיל כלום · מא"ז :

הגה"ה

*אם הגט כתוב על ידו של עבד בכתובת קעקע והיה יוצא מתחת ידה והיו העדים חקוקים על ידו הרי זו מגורשת אע"פ שאין לה עדי מסירה שהרי אינו יכול להזדייף וכן כתב הרמב"ם · ואם היה גט כתוב בדיו על ידו של עבד והרי הוא יוצא מתחת ידה יש לה עדי מסירה מגורשת ואם לאו אינה מגורשת (א) והרמב"ם כתב שהיא ספק מגורשת ול"נ [ה] שאינה מגורשת כלל ואני הכותב בעניות דעתי איני מבין דלפי מה שפשט מגודרות היה משמע דאפי' בכתובה קעקע אינה מגורשת ול"ע וצריך שיהא הקלף והדיו משל בעל אבל בקולמוס אין לחוש כך כתב ה"ר ברוך בספר התרומה ורבינו תם כתב צריך שיהא הקלף והדיו והקולמוס משל בעל · כותבין גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו ושובר לאשה אע"פ שאין הבעל עמה · ובלבד שיהא מכירם · כתב הרמב"ם והאשה נותנת שכר הסופר בכל מקום · מא"ז :

הגה"ה

*וכן הכותב גט וטעה ורוצה לחזור ולהתחיל גט אחר באותו קלף יחתוך תחילה ראשון המוטעה כך כתב ה"ר ברוך בספר התרומה · מא"ז :

הגהות הב"ח

א בהג"ה המתחיל בירושלמי וכו' דפרק כל הגט . נ"ב דף כ"ו ע"א וע"ש בתוס' ועי' לקמן בהגה"ה המתחלת דהיינו שם : ב בא"ד שמו ושמה. נ"ב ע"ל ר"פ כל הגט בהגהה המתחלת ודייק ועי' עוד בתוס' פ' שני דף כ' בד"ה הא בעינן שמו : ג בהגה"ה המתחלת ומתוך כך כו' ואם הוא מוחק דביקות זה בתער : ד עציץ נקוב כשר דשקיל ליה :

הגהות הגרי"ב [א] נגמ' איתא ידו וכ"ה בר"ן :

חדושי מהרש"ל

(א) וכל גט שלא הוזכר בו שמו כו' פי' ולאפוקי מראבי"ה דלקמן ריש פרק כל הגט : (ב) תנו רבנן וכתב ולא וחקק כו' פי' מאחר שהתקין ר"ג שיהיו חותמין על הגט מפני תיקון עולם א"כ הוא פסול מאן דלא עביד כתיקון חכמים א"כ לא פליג אלא כשאינ' חתומין בכתב ידו אלא הסופר חתם בשמן אבל אי לא חתימי כלל אפשר דלא פליג ודו"ק

קרבן נתנאל

אלא משמע דצריכה גם היינו כל זמן שלא נשאת וכ"כ הטור סימן קל"ט: [ת] והלכה כחכמים . ולא הוי גיטא והא דאמרי' אין השם מן המובחר תירץ בירושלמי לשיטת ר"י קאמרי ובמשמעתין דאמר רב אחא בר יעקב דלמא לא היא ע"כ לא קאמרי רבנן התם דבעינן זה אלי ואנוהו . אבל הכא לא . ס"ל לרבינו דדחיה בעלמא הוא . מפני שבמקומה ס"פ הבונה דקתני כתב ע"ג כתב פטור אמר רב חסדא מתני' דלא כר"י . ולא אתמר התם הא דרב אחא . ויש ליתן טעם דלרב אחא ע"כ הא דקתני התם כתב ע"ג כתב פטור לא איירי בגט ומתני' סתמא קתני כמ"ש תוס' לעיל ד' י"ט ד"ה דיו ובפ' הבונה דף ק"ד ד"ה אמר : [א] וכן גגו של ל' בתוך ה' וח' של שיטה עליונה . מדלא קאמר לתוך ד' או כ' איכא למימר דהא מודה רבינו כיון שאז נראה כה' דפסול . אבל תוך ח' או ה' אע"ג שנשתנה האות . מ"מ כיון דתמונת אות זה אינו בכל כ"ז אותיות לא איכפת לן . ומה"ט כתב רמ"א באה"ע סי' קכ"ה ס"ס י"ט ואם עשה כך ונשתנה צורת האות כגון שמשך רגל למ"ד לתוך ד' שאז נראה כה' פסול . דוקא לתוך ד' אבל לתוך שאר אותיות לא פסול בדיעבד מאחר דר"י ורבינו ומרדכי ועוד פוסקים מכשירין וכדאי לסמוך עליהן . ולא כב"ש שאמר ה"ה שאר האותיות אם נשתנו אלא בד' מסתמא משתנה . ומעתה מיושב דברי המחבר בא"ח סי' ל"ב סעיף כ"ח ז"ל יש ליזהר שלא יכנס רגל הלמ"ד באויר הה' או ח' אפילו בלא נגיעה . ומי שעומד על דבריו בב"י לקיים דברים אלו מהרמב"ן . והקשה במ"ז דהא הרמב"ן פוסל אפילו בדיעבד . ולפי דברינו ניחא שסבר המחבר אינו פוסל בדיעבד משום לדעת רבינו וסייעתם דמכשירין בכה"ג אפילו לכתחלה . אבל נכנס לתוך ד' פסול אפילו בדיעבד : וכ"ה דעת הרב בעל מ"א ע"ש ס"ק מ' : [ב] ואם יש בו אותיות דבוקות יכול להסיר הדיו שביניהם ולהבדילם אבל אם נפלה טיפת דיו . מדלא מחלק בין האותיות דבוקות במקצת לדבוקות כל גובה האותיות . משמע אפי' בכה"ג יכול להבדילם ואם לענין גיטין כך לכ"ש בתפלין ומזוזות שצריכין גניזה דפשיטא שיש להכשיר ודלא כבעל מ"א א"ח סי' ל"ב ס"ק כ"ז שהביא דעת הב"ח שפוסל בדבוקות לגמרי: [ג] ומיירי בכתובת קעקע דאינו יכול להזדייף. לכאורה אינו תקפיד כי אם אכתיבת הגט. אבל חתימת העדים בעדים בעינן כתובת קעקע. כי מה לחוש דכתב הגט אין יכול לזייף עוד דכדת משה וישראל הוי במקום הכל שריר וקיים . אבל ברמב"ם וטור מצריכין חתימת עדים כמו כן בכתובת קעקע וכתב הב"ח הטעם דאם הגט חקוק לאוד . יש לחוש שמא מעיקרא היה הגט ג"כ נכתב שם והוא זייף . ובספר ב"ש סי' קכ"ד ס"ק מ"ז השיב עליו כיון דהשתא שבא לפנינו ליכא חשש זיוף מנ"ל לחוש בזה . ודומה לזה מ"ש בח"מ סי' מ"ה סעיף י' בשטר המסיים בחלי שיטה ועדים חתומים זה אחר זה בסופו שיטה דקי"ל דכשר ולא חיישינן לזיוף ואין הנדון דומה לראיה דהתם ה"מ דאם לא היה כתוב כן קודם חתימת העדים לא היו חותמין כמ"ש הסמ"ע שם . משא"כ הכא קי"ל כחכמים דמכשירין לתת גט הנכתב ונחתם ע"ד שיכול להזדייף ע"י ע"מ . והעדים רשאים לחתום גט שיכול להזדייף אם הבעל נותן לה בעדי מסירה . בזה ודאי יש לחוש שמא הגט ג"כ נכתב והוא זייף וחקק ולפי שיטת הב"ח נ"ל הא דמכשירין הגט כשמניחם על המחק כמ"ש רבינו לקמן סי' כ"ג היינו לגרש עכשיו בע"מ . אבל אם הגט בא לפנינו שניהם על המחק לא מכשירין ליה להגנא ע"י גט זה בלא עדי מסירה כי יש לחוש שמא היה עדים על המחק וגט על הנייר ותנאי היה בו וזייפתו ומחקתו · ועוד שם נתן טעם דהעדים צריכין ג"כ בכתובת קעקע דגזרינן חתימה אטו כתיבה. והקשה ב"ש על טעמיה דנפשיה א"כ העדים על המחק והגט על הנייר יפסול מטעם זה בלא הטעם שמא ימחק הגט . וכגון זה אין צריך לפנים דהכא ליכא למגזר כתיבה אטו חתימה כלו' אם נכשירין חתימת עדים על המחק יכתבו הגט ג"כ על המחק מה בכך הא מניחם על הדיפתרא ועל נייר מחוק . ה"נ בדאיכא קמן עדי מסירה. אבל כי ליתנהו קמן אין מקיימין מן העדים שבו : [ה] עיין בס' תפארת שמואל מה שנתקשה בהג"ה זו מאד . והיה לו זה שסבר שהכל הגה"ה אחת היא ולא כן עמדי . אלא מ"ש והרמב"ם כתב שהיא ספק מגורשת. היא הג"ה בפני עצמה. וקאי אהא דפסק רבינו מ"ש הגודרות אין להם חזקה ופשוט הוא דמשום דאין להם חזקה מפקיע לאו מיד השני ויהבי לראשון וא"כ עדיין הגט תחת יד הבעל ואינה מגורשת כלל . וע"ז הגיה והרמב"ם כתב שהיא ספק מגורשת דלענין גט אשה מ"מ מידי ספיקא לא נפקא ובזה מיושב הכל : [ו] והלכתא בכפות . ויש נמי בעינן כדמסיק רבינו לקמן בפ' הזורק גט סי' ס' ע"ש באריכות : [ז] כתב לה גט ונתנו בחצרו וכתב לה שטר מתנה עליו כו' . איצטריך תו הך דינא גבי חצר דלא גזרינן משום חצרה הבאה לאחר מכאן. ואי אשמעינן גבי עבד ה"א דוקא עבד כפות וישן דהוא מלתא דלא שכיח מש"ה לא גזרי רבנן ואי אשמעינן גבי חצר ה"א עבד נגזור כפות אטו אינו כפות : [ח] אבל שאינו נקוב אפילו יקטום כשר. יש לדקדק דמהתם אינו מוכח אלא שאין הגט בטל מן התורה . אבל מדרבנן לעולם איכא לך דפסול אפילו בדבר שאינו בע"ח מחובר . והא דלא נקטי בפלוגתא עציץ שאינו נקוב דבהך לא שייך גזרה שמא יקטום דהא אם קטם לא הוי אלא מדרבנן והוי גזרה לגזרה . וי"ל דס"ל כיון דמדאורייתא לא הוי קציצה אכן מסברא לא מחמרינן בתלוש מתוך גזרת מחובר כמו בכל התורה דלא גזרינן תלוש אטו מחובר: [ט] וכן כתב בשם רש"י שהיה מכשיר אם כתב גט בקלף גדול ואח"כ חתכו . דקדק רבינו ולא כתב סתם וכ"כ בשם רש"י . משום דרש"י אינו מכשיר אלא בקלף והדומה לו אבל אם כתב על חרס של עציץ נקוב ושבר החרס ונתן לה פסול וכ"כ רש"י לסדיא ד"ה דשקיל ליה לכוליה עציץ ואין כאן מחוסר קציצה ואין לחוש שמא ישבור החרס ויתן לה החתיכה והוי לה קציצה כו' ע"כ . והיינו טעמא דבעציץ נקוב כיון דאיכא למטעי לכתוב גם על עלה המחוברת התירו רבנן ופסלו אם ישבור החרס וכ"כ הב"ח סברא זו . והא דפירש"י והוי ליה קציצה היינו מדרבנן משום חשש שמא יכתוב על עלה המחוברת . גם שיש קצת דוחק . מוטב לסבול הדוחק כדי שלא יהיו דברי רש"י סותרים אהדדי . מלבד מה שהקשה הר"ן דברי רש"י אהדדי דז"ל רש"י שמא יקטום העלה והוי קציצה מן המחובר שנראה מדבריו דאילו הוה תלוש לא היה נקרא מחוסר קציצה . ולעיל ד"ה דשקיל משמע דבחרס שהוא תלוש נקרא מחוסר קציצה. ולדברינו ניחא כל זה לפירש"י . אבל הרמב"ם מכשיר אפי' בחרס עציץ נקוב כיון דלא הוי מחובר : [י] ובעל ה"ג פוסלו אם נחתך ממנו כלום . לכאורה יש לפרש דאפילו דבר מועט כדי ליפותו נמי פוסל והנך ראיות שהביא רבינו בסמוך מהני סוגיות דלעיל גזייה לזמן ובין שיטה לשיטה. איכא למידחי כמ"ש הר"ן בשם רב האי גאון דלא מקרי מחוסר קציצה אלא היכא דקודם כתיבה הוי דעתיה למיגז מיניה . אבל לא הוי דעתו למיגז מיניה לית לן בה . ובהכי אתי שפיר דהנך סוגיא איירי שלא היה דעתו מתחלה קודם כתיבה למיגז ולא מיקרי מחוסר קציצה . ועוד יש לפרש בהיפוך דבה"ג מוסיף לפסול אפילו נחתך ממנו לאחר הכתיבה ואע"פ שלא היה דעתו לחתוך ממנו . דכיון דקצץ ממנו אחר הכתיבה איגלאי מילתא למפרע שהיה מחוסר קציצה אותו דבר בשעת כתיבה וכ"כ הב"ח · אבל דבר מועט ליפותו לא מיקרי בהכי מחוסר קציצה ולפי מה שיתבאר לפנינו עיניך תחזינה מישרים שזה הלשון האחרון הוא העיקר : [כ] וכן ר"ת ז"ל היה מחמיר בדבר · מלשון זה משמע דאינו אלא חומרא דרבנן וכ"כ הב"ח. ובב"ש סי' קכ"ד ס"ק י' השיג עליו ואומר דבטל מן התורה וכ"מ מהא דכתב ר"ת דס"ה דפליגי אפי' בעציץ שאינו נקוב וחייש רבא שמא יקטום אלא משום רבותא דאביי נקיט עציץ נקוב . ש"מ דאורייתא היא דאל"כ לא היה רבא חייש לשמא יקטום דהא אם קטם לא הוי אלא מדרבנן והוי גזרה לגזרה . ונ"ל הא דכתב רבינו ור"ת היה מחמיר בדבר . ר"ל בכה"ג שלא היה דעתו מתחלה לחתוך ממנו דבכה"ג מלתא ס"ל לבעל ה"ג פסול מדאורייתא ור"ת לא ס"ל כוותיה אלא מחמיר היה בדבר אבל היכא דקודם הכתיבה היה דעתו למיגז מיניה בזה ס"ל לר"ת דבטל הגט מן התורה ובלא"ה נ"ל דר"ת מחמיר אפי' במקום דלא הוי דעתיה למיגז דאלת"ה אין ראיה מהנך סוגיות דלעיל וכמו שהבאתי לעיל בשם רב האי : [ל] ה"ג מחוברים בשעת משיכה . והא דמכשיר אביי היינו דהכתו במקום שפוסקת יניקת העציץ : [מ] וקא משמע לן דלא גזר אביי היכא דיהיב לה העציץ בהפסקת יניקה . וא"ת א"כ היכי קאמר רבא עלה גזרה שמא יקטום אם יקטום בהפסקת יניקה אינו אסור אלא מדרבנן והוי כמו גזרה לגזרה · וי"ל דה"ק גזרה שמא לא יעשה מעשה ויניח העציץ במקומה ויקטום העלה כי זה נקל לו לעשות יותר ועדיף ליה מלתת לה כל העציץ בהפסקת יניקה : [נ] ה"ג אע"פ שצריך ליתנו לה בהפסקת יניקה לא חשיבי בהכי מחוסר קציצה. אע"ג דלענין שבת תולש הוי . אפ"ה לענין גיטין לא מקרי מחוסר תלישה לפי שאותו תלישה לא ניכרת כלל . ואין צריך מעשה אחר אלא אותו מעשה בעצמו שיש לו לעשות בעציץ שאינו נקוב דהיינו כתיבה ונתינה . דבנקוב נמי תלישה ממילא הוי בשעת נתינה . הר"ן . אע"ג דצריך מעשה אחר ליתן בהפסקת יניקה . מ"מ זה בקל יכול לעשות בשעה שנותנה לה בשום דבר מפסיק בין עציץ לקרקע : [ס] אבל אם חתכו מן הגט דבר מועט כדי ליפותו לא מקרי בהכי מחוסר קציצה. מצאתי דבר חדש בביאורי מוהר"א שטייז שמעתי שצריך לחתוך אותו מעט לחתיכות דקות דאז נראה שליפותו חתך ממנו ולא לצורך קלף . וראוי ליזהר :

תפארת שמואל

(א) והרמב"ם כתב שהיא ספק מגורשת וכו'. מעולם לא כתב הרמב"ם זה אלא ע"ז כתב היכא שמוחזקין בעבד שהוא שלו פשט התלמוד מגודרות דאין להן חזקה דמעלמו עייל ע"ז כתב הרמב"ם שהוא ספק גרושין דשמא הקנה לה העבד נהי דאין לה חזקה בעבד להיות ודאי גירושין מ"מ ספק גירושין הוו ועכשיו אין אני מבין הדברים מה שכתב בשם הרמב"ם אם לאו שטעות סופר יש כאן גם מה שכתב אח"כ ואני הכותב וכו' לא הבנתי תמיהתו דמש"ה כתב לעיל בדיו אינה מגורשת בלא עדי מסירה אפי' לא היו מוחזקין שהי' שלו דאז גבי כתובת קעקע מגורשת ושפיר יתכן לאותן דסברי אשה מתגרשת בעדי חתימה בלא עדי מסירה אבל לדעת התוס' דס"ל אין אשה מתגרשת אלא בעדי מסירה קשה קצת מאי חילוק בין כתובת קעקע לדיו שעכ"פ צריכה לומר שבעדי מסירה נתגרשה · ולא קשה מידי דכל זמן שלא תביא עדי מסירה לפנינו לא מהימנא בכתב שיכול להזדייף כדלקמן :

מייכי

אותו המחובר לא משום דכתיב ונתן בידה כתבו על המחובר תלשו וחתמו ונתנו לה כשר רבי יהודה פוסל עד שתהא כתיבתו וחתימתו בתלוש ר' יהודה בן בתירא אומר אין כותבין לא על הנייר מחוק ולא על הדפתרא מפני שיכול להזדייף וחכמים מכשירים האי נייר מחוק דקאמר [ע] מיירי שמקום העדים על המחק וכתב הגט אינו על המחק דהשתא ימחוק הכתב ויכתוב מה שירצה ויהיה הוא ועדיו על המחק וכשר אבל שניהם על המחק כשר שאינו דומה נמחק פעם אחת לנמחק שתי פעמים והכי איתא בפ' גט פשוט (דף קס"ד) :

גמ' כתבו על המחובר והא אמרת רישא אין כותבין אמר רב יהודה אמר שמואל והוא ששייר מקום התורף *וכן אמר רבה בר בר חנה והוא ששייר מקום התורף ור"א היא דאמר עדי מסירה כרתי והכי קאמר אין כותבין טופס במחובר גזירה שמא יכתוב תורף כתבו לטופס תלשו וכתבו לתורף ונתנו לה כשר · כתבו על חרס עציץ נקוב כשר דשקיל ליה לעציץ ויהביה ניהלה על עלה של עציץ נקוב אביי אמר כשר רבא אמר פסול אביי אמר כשר [דף כב ע"א] דשקיל ליה לעציץ ויהיב ליה ניהלה רבא אמר פסול גזרה שמא יקטום: כד וחכמים מכשירים מאן חכמים [דף כב ע"ב] ב ר"א היא דאמר עדי מסירה כרתי פירש רש"י דלמאן דאמר עדי מסירה כרתי אשה הבאה ליגרש על ידי גט צריכה להביא עדים שנמסר לה בפניהם *ולאו בכל גיטין קאמר דשאר גיטי דכתיבי בדבר שאינו יכול להזדייף וחתומים בו עדים יכולה ליגשא על פיהם ואינה צריכה להביא עדי מסירה אפי' לר' אלעזר כדתנן בפ' בתרא (דף פו) ומייתי לה לעיל בפרק קמא (ד' ג:) שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם דמאחר דחזינן בידה גט דליכא למיחש לזיופא אמרי' דמסתמא בא לידה כמלותו אלא דוקא בגט זה שכתוב בדבר שיכול להזדייף בהא קאמר רש"י דכשבאה ליגשא בו צריכה להביא עדי מסירה *ואמר ר"א לא הכשיר ר"א אלא לאלתר אבל מכאן ועד עשרה ימים לא דילמא הוה ביה תנאה וזייפתיה ור' יוחנן אמר אפילו מכאן ועד עשרה ימים אם איתא דהוה בי' תנאה מדכר דכירי אינשי והלכתא כרבי יוחנן דהוה רביה דרבי אלעזר ואמר רבי אלעזר לא הכשיר ר"א אלא בגיטין אבל בשטרות לא ואפי' לאלתר דכתיב ונתתם בכלי חרש למען יעמדו ימים רבים דגזירת הכתוב הוא דבעינן בשטרות דבר הראוי לעמוד ימים רבים ולא מכשרינן אפילו לאלתר בדבר הראוי להזדייף ור' יוחנן אמר אפי' בשטרות* כמו בגיטין ואפי' לזמן מרובה משום דמדכר דכירי אינשי והכתיב למען יעמדו ימים רבים דס"ד דגזירת הכתוב היא דקרא אתי למעוטי שטרות משום דבעינן שיהא ראוי לעמוד ימים רבים משום דחיישינן דלמא מינשי לתנאה ומשני עלה טובה קמ"ל · [פ] ובהא לית הלכתא כר' יוחנן משום דפריך סתמא דהש"ס לעיל (דף יט·) גבי שטרות והא בעינן כתב שאינו יכול להזדייף וכן גבי דפתרא קאמר לעיל (דף כב·) כדי לכתוב גיטי נשים משמע אבל לא שטרות וכן פסק רב אלפס [צ] ורבינו חננאל ז"ל

הגה"ה

*דהיינו שם האיש והאשה והזמן והרי את מותרת לכל אדם שבגט א זה עיקרו של גט · מא"ז :

הגה"ה

ג (א)*וכן כתב הרמב"ם ז"ל דהא דאמרי' בפ' גט פשוט דגיטין ושטרות שיכולין לזייף פסולין במה דברים אמורים כשהיה הגט יוצא מתחת ידה ולא היה שם עדי מסירה אבל אם יוצא מתחת ידו או שהיה שם עדי מסירה אע"פ שהם מרוחקים הרבה ואין נקראין עמו ואע"פ שאין חתום ד כלל כשר שעיקר הגירושין בעדי מסירה הן·תניא בתוספתא בפרק שני דמכילתין גט שיש בו מחק פירוש שטעה וכתב התיבה של טעות ומחקה או תלויה פירוש שדילג תיבה וכתבה ביני חטי · מגופו דהיינו תורף פסול שלא מגופו כשר פר"י · ובתוספתא דבבא בתרא תניא בכי האי גוונא גבי שטרות ומסיים התם ואם החזיר למטה אפי' מגופו כשר פירוש דהיינו כמו שאנו כותבין תיבה פלוני דביני חטי ותיבה פלוני דמחקה ודין קיומיהון ופי' ר' דוד בר קלונימוס ממיינצבורק שיש חילוק בין מחק למחק דמחק או תלוי שסבור הסופר לכתוב כראוי וטעה והשמיט תיבה או שתים וכשנזכר תלאה ביני חטי או שכתב תיבה יתירה ואח"כ מחקה אפי' מגופו של גט כגון הרי את מותרת לכל אדם וכיוצא בו והחזירו למטה וקיימו כראוי כשר בין בשטרות בין בגיטין כדתניא בתוספתא ה אבל נכתב בגט פסול מדעת אפי' לאחר התורף אע"פ שחזר ומחקו פסול שהרי אדעתא דפסול נכתב והויא תספא בעלמא (ב) ושוב לא יחזור להכשירו ו (א) ודמי לביטל גט דהשולח דאינו חוזר ומגרש בו ופירוש משום גזירת מחק כי האי החמירו בכל המחקים כולן מיהו בדיעבד כשר. והא מורי מודה לדבריו בתורף אבל בטופס אינו מבין ראיותיו ועיין באורך מא"ז : *ומלשון רב אלפס משמע דאפי' ידעינן דמסרו לה שלא בעדים ניסת ע"פ עדי חתימה שבו בדיעבד וכן משמע ז מלשון המיימוני · מא"ז : *אין לתמוה איך מכשיר רבי אלעזר בדבר שיכול להזדייף והא מודה רבי אלעזר במזויף מתוכו שהוא פסול דהא מודה נמי היכא דלא אתי למיסמך עלייהו כגון בשמות מובהקין דכשר הכא נמי כשר ולפי זה הרחיק שתי שיטין מן הכתב פסול לרבי אלעזר בעדי מסירה דהוי מזוייף מתוכו ודלא כהרמב"ם דמכשיר במרחיק שתי שיטין מן הכתב לרבי אלעזר כמו בדבר שיכול להזדייף · מרדכי :

פסק הלכה כר' יוחנן אף בשטרות [ק] ולא מסתבר [ר] ועוד יש לפרש דדוקא בגיטין הוא דמכשר ר' יוחנן מכאן ועד עשרה ימים אבל בשטרות שיש הרבה תנאים וחילוקי ענינים רבים לא דכירי ודווקא לאלתר מכשר ופריך והכתיב למען יעמדו ימים רבים ואפי' לאלתר לא היה לנו להכשיר כיון דאינו ראוי לעמוד ימים רבים ומשני עלה טובה קמ"ל [ש] ואתיא שפיר כר' יוחנן הא דפריך והא בעינן כתב שאינו יכול להזדייף : כה מתני' הכל כשרין לכתוב הגט אפילו חרש שוטה וקטן האשה כותבת את גיטה והאיש את שוברו שאין קיום הגט אלא בחותמיו :

גמ' והא לאו בני דעה נינהו *פי' ולא ידעי לכתוב לשמה ולר' אלעזר פריך דבעי כתיבה לשמה משום דתרילנא לרישא כר' אלעזר [דף כג ע"א] א"ר הונא והוא שהיה גדול עומד על גביו ואמר לו שיכתוב לשמה אבל אין לפרש כשהיה דלקמן הכל כשרים להביא ח חוץ מחש"ו משום דלאו בני שליחות נינהו ובעינן שליחות לכתיבת הגט דא"כ מאי קא משני כשגדול עומד על גביו דלענין שליחות מה מועיל כשגדול עומד על גביו דמכל מקום הקטן שאינו בר שליחות כותב הגט ומהאי טעמא נמי לא משני הא דעובד כוכבים פסול משום דלאו בר כריתה הוא משום דלא בעינן בני כריתה אלא במידי דבעינן שליחות כדאמרי' לקמן (דף כג:) אין העבד נעשה שליח לקבל גט אשה מיד בעלה לפי שאינו בתורת גיטין וקידושין אבל כתיבת הגט דלא בעינן שליחות מדמכשיר חרש שוטה וקטן כשגדול עומד על גביו לא בעינן נמי שיהו בני כריתה והא דאמרי' בפ"ק (דף י:) ר' שמעון דמכשר בגיטי עובדי כוכבים והא לאו בני כריתה נינהו ומשני יחיד ר' שמעון לשיטת רבי אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי משמע דלרבי מאיר יש לפסול מטעם דלאו בני כריתה נינהו ואע"ג דלא בעינן שליחות לר' מאיר בחתימה כמו לרבי אלעזר בכתיבה דתרוייהו מוכתב נפקי להו לא דמי דחתימה שהיא לשם עדות אף ע"ג דלא בעינן שליחות יכול לפסול בעובדי כוכבים משום דלאו בני כריתה נינהו אבל כתיבה לר' אלעזר דלאו לשם עדות וגם נמי לא בעינן שליחות למה יש לנו לפסול משום דלאו בני כריתות נינהו הא לא פסלינן בפרק אין מעמידין (דף כז·) מילה בעובד כוכבים אע"ג דלאו בני מילה נינהו וא"ת והא מוכח לקמן (דף עא:) דבעינן שליחות בכתיבה דאמרינן צריך שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו ואמרינן נמי (לקמן דף סג:) ההיא דהוו קרי לה נפואתה כתוב שהדי תפואתה וקאמר דעשו עדים שליחותן ויש לומר דכולה מילתא לא הוי אלא משום לשמה דלא חשיב לשמה בשלא לוה הבעל משום דסתם אשה לאו לגירושין עומדת תדע מדדייקינן בריש זבחים (דף ב:) ממתניתין דהכותב טופסי גיטין דמסתמא לאו לשמה קאי ומשמע דפסיל ליה בכל ענין אפי' עשאו לשם אשה זו כיון שלא לוה הבעל וחשיב ליה סתמא [ת] כדמוכח התם והיינו טעמא דלא בעינן שליחות משום דוכתב לאו אבעל קאי אלא אסופר כלומר וכתב הסופר ונתן הבעל משום דרוב אנשים אינן בקיאין לכתוב גיטין והא דאמר לעיל (דף כ·) יכילנא למיפסל כולהו גיטי דעלמא וכו' אלימא משום וכתב והכא איכא כתבה ליה לאו משום דכתיב וכתב ונתן ובעינן שיכתוב ויתן לה והכא אפי' נכתב בשליחותו ובציווי לא יהיב לה מידי דשלה הוא הלכך להאי פירושא דלא בעינן שליחות לכתיבה כשר העבד לכתיבת הגט [א] אע"ג דלאו בר כריתה הוא אבל ר"י פי' פירוש אחר דאליבא דרבי מאיר פריך והא לאו בני דעה נינהו דסלקא דעתך דרבי מאיר מצריך מדרבנן כתיבה לשמה ואליבא דר' מאיר הוא דקא משני כשגדול עומד על גביו כיון דלא בעי כתיבה לשמה אלא מדרבנן מכשיר בחרש שוטה וקטן כשגדול עומד על גביו אבל רבי אלעזר דבעי כתיבה לשמה מדאורייתא פוסל בגדול עומד על גביו משום דבעינן שליחות בכתיבה ולהך פירושא עבד פסול לכתיבת הגט [ב] וכן הרמב"ם ז"ל מנאו בכלל הפסולין : אמר רב יהודה אמר שמואל והוא ששייר מקום התורף [ג] ועובד כוכבים אע"פ שישראל עומד על גביו פסול דעובד כוכבים לדעתיה דנפשיה קא עביד מדהביא רב אלפס הני תרי אוקימתות דרב הונא ושמואל וכתב דינא דעובד כוכבים בתר אוקימתא דשמואל אע"ג דקאי אאוקימתא דרב הונא דמכשר חרש שוטה וקטן כשגדול עומד על גביו אבל עובד כוכבים לא משום דאדעתא דנפשיה קא עביד משמע מתוך דבריו דאוקימתא דשמואל קיימא אאוקימתא דרב הונא דמוקי למתניתין כשגדול עומד על גביו [ד] והוסיף הוא אף כשגדול עומד על גביו דווקא טופס אבל לא תורף ועובד כוכבים דלדעתיה דנפשיה קא עביד אפי' טופס לא דגזרינן אטו תורף וכן חש"ו כשאין גדול עומד על גביו גזרינן טופס אטו

הגהות הב"ח

א זה עיקרו של גט כו' נ"ב ע"ל בהגה"ה המתחיל בירושלמי : ב מאן חכמים אמר ר"א ר' אלעזר היא : ג וכן כתב הרמב"ם. נ"ב עי' עליו פ"א ופ"ד מה"ג : ד ואע"פ שאין חתום עליו עד כלל כשר · ה אבל נכתב בגט פסול מדעת. נ"ב והרב המגיד בפ"ד מה"ג הביא דברי בעל העיטור דכתבו רבוותא דוקא היכא דכתב ליה בעל גופיה א"נ סופר מפומיה ובתר הכי אתי בעל ומערער דאמר אנא הוא דפסילנא ליה בהני דקדוקי ולקלקולא אתכונית אבל אם אמר בעל לסופר ולעדים לכתוב את הגט אפי' סתם וטעו הסופר והעדים בא' מאלו האותיות והבעל אינו מערער הגט כשר ותגלה בו כו' והאריך ע"ש ויש לדון מדבריו דלאו דוקא קאמר דטעה הסופר אלא אפי' כתב פסול מדעת מ"מ מאחר שהבעל אינו מערער אלא אדרבה מדעת שלמה רוצה לגרש הגט כשר ואינה צריכה גט שני מדינה : ו ודמי לביטל גט השולח וכו' דמשום גזירת. נ"ב ר"ל בשביטל הגט עצמו ועי' לקמן באתרי ר"פ השולח : ז מלשון המיימוני נ"ב פ"א מה"ג : ח להביא את הגט :

חדושי מהרש"ל

(א) וכן כתב רמב"ם ז"ל דהא דאמרינן בפרק גט פשוט כו'. פי' כותבין על דבר שיכול להזדייף כגון על נייר מחוק וכיוצא בו ושוא שיתננה לה בעידי מסירה וכן כתב רמב"ם כו' : (ב) ושוב לא יחזור להכשירו ודמי לביטל גט דהשליח כו' כנ"ל :

תפארת שמואל

(א) ודמי לביטל גט וכו'. ותימה הא קי"ל לקמן בריש השולח דהלכתא כרב נחמן דחוזר ומגרש וי"ל דהוא סובר כאותן שפירשו דווקא שכתבו לשם דאנו אמדינן דעתו שלא ביטל אלא השליחות אבל אם פירש להדיא שמבטל גוף הגט אינו חוזר ומגרש בו ועיין לקמן (דף ח') :

קרבן נתנאל

[ע] מיירי שמקום העדים על המחק וכתב הגט אינו על המחק. לא אתי למעוטי אלא שניהם על המחק אבל בעדים על הנייר וכתב הגט על המחק נמי מצי איירי דהדר ימחוק כתב הגט ויכתוב מה דבעי והא דאמרי' אינו דומה נמחק פעם אחת לנמחק שתי פעמים ה"מ היכא דאתימי סהדי אמחקא אבל היכא דלא חתימי סהדי אמחקא אלא אגיירא לא ידיע כדאי' בהדיא בפ' גט פשוט. והתוס' דס"ל כפי' ריב"ם דאפי' כשעדים על הנייר וגט על המחק נמי אמרינן אינו דומה נמחק פעם אחת כו'. אבל רבינו דפסק וסתם בפ' גט פשוט כדעת ר"י ודאי ס"ל דלאו דוקא נקיט העדים על המחק וגט על הנייר. עיין מהרש"א : [פ] ובהא לית הלכתא כר"י משום דפריך סתמא דגמרא לעיל גבי שטרות. כ"כ הרי"ף. והנה מקשים בזה האחרונים כל זה ההוכחה למה ליה להרי"ף הלא הוא גופיה פסק לקמן בפ' המגרש הלכתא כוותיה דר"א בגיטין אבל לא בשטרות בשלמא על רבינו לק"מ דהוא פסק לקמן פ' המגרש סי' ז' כר"א אפי' בשטרות אבל לשיטת הרי"ף קשה. וכולם מתנבאים בסגנון אחד. דל"מ אף לר"מ אם באים ע"א עצמם ומעידים על חתימת ידם מהני לר"מ. דס"ל להרי"ף כשיטת רש"י דלא צריך לר"מ מוכיח מתוכו. ומש"ה צריך לפסוק כאן בכתב מזוייף לית הלכתא כר"י אלא כר"א דלא מדכיר דכיר. וא"ת ה"ל לאוקמי מתני' כר"מ. וי"ל דמ"מ לכתחלה אינו כשר לר"מ שמא יסמכו על חתימת ידם לחוד. בשלמא לר"א תמיד בכל גיטין אמרינן ליה זיל אייתי עדי מסירה כשעדי מסירה לפנינו ובלא"ה מוכרח לומר כן אליבא דר"א גופא שפסק לקמן בפרק המגרש כר"א בגיטין ולא בשטרות · וא"כ ל"ל לר"א כאן למפסק בכתב שיכול להזדייף דלא כר"א. אלא בספר נתיבות המשפט הקשה ע"ז דהא לשיטת הרי"ף דפסק לקמן לר"א עדי חתימה נמי כרתי וא"כ לדידיה מאי מחולק כ"א עם כ"מ א"ו לר"מ נ"ל מוכח מתוכו ולר"א אין צריך א"כ הדרא קושיא לדוכתיה ויש ליישב ולי נראה דהנך פלוגתות אמוראי דלקמן קאי אר"א דמתני' שם דס"ל דגובה אפילו ממשעבדי ובהא לית הלכתא כר"א. אבל בשטרי שיכול להזדייף אפילו מבני חרי אינו גובה דלא מדכר דכיר ודוק וזה פשוט : [צ] ור"ח ז"ל פסק הלכה כר"י אף בשטרות. והא דפריך לעיל והא בעינן כתב שאין יכול להזדייף. תי' הש"ך בח"מ סי' מ"ב ס"ק א' בב' פנים. ודבריו אינם נכונים. דאמון שכתב כיון דכל הני פרכות שייכי אמתני' והא כתב שאינו יכול להזדייף. וצריך שיחזור מעניינו של שטר א"כ שפיר פריך אר' אלעזר מכח מתני'. וזה דוחק גדול שתקע יתד שלא במקום נאמן דהא ארבא לא שייך למפרך דאיכא למימר דהוא סבר דהלכתא כר' יוחנן וא"כ ה"ל לבעל המסדר לקבוע הקושיא אמתני'. ומ"ש עוד ליישב דר"י לא הכשיר שטרות אלא בגוונא אם עדי מסירה כאן · אבל בפ"ק מיירי בכל ענין אפילו אין עדי מסירה לפנינו ע"כ. איך אפשר לומר כן דא"כ לפי האמת דמשני בדעפיגן. מ"מ אמאי גובה מבני חרי הא עדי מסירה אינם בפנינו ומי יימר דלמא שטר אחר הוא ע"כ נראה הא דפריך והא בעינן כתב שאינו יכול להזדייף ה"ק דרבא מכשיר אפילו לזמן מרובה מדלא חילק דוקא עד עשרה ימים. ור"י לא הכשיר אלא מכאן עד עשרה ימים אבל לא לזמן מרובה וכ"מ בחידושי רשב"א. והא דקאמר גבי דיפתרא כדי לכתוב עליו גט ולא שטרות ישבתי בסמוך : [ק] ולא מסתבר. דלא ניחא ליה לחלק בין עשרה ימים לזמן מרובה לר"י : [ר] ועוד יש לפרש דדוקא בגיטין כו' ודוקא לאלתר מכשיר. וז"ל הטור סי' מ"ב ור"ח מכשירו אם בא לגבות לאלתר ולא נהירא לא"א הרא"ש ז"ל ע"כ. ותמה עליו הש"ך מי הגיד לו זה דלכאורה נראה דבמסקנא קים ליה לרבינו עם הפי' הזה והאריך ע"ש. ואני אומר דלדקו דברי הטור שהא מ"ש רבינו בפ' גט פשוט סי' ב' וז"ל ולכאורה נראה שאם בא שטר לפנינו שחתימת העדים רחוק מן השטר שיטה אחת כשר בלא חזרת שיטה אחרונה כו' הא כיון דאיכא ע"מ מידע ידעי אם זייף אפי' לאחר כמה ימים דכירי כדאיתא בפ"ב דגיטין אמר ר"י דאפי' מכאן ועד עשרה ימים מדכר דכיר אם אית ביה תנאה. עכ"ל. הרי לפניך שרבינו סובר דר"י מכשיר גבי שטרות אפי' מכאן עד עשרה ימים אע"ג דרבינו בהא מלתא לא פסק הלכתא כוותיה. מ"מ שפיר מייתי ראיה דמר"י נשמע לדידן דצריך הרחקת שיטה אפי' בשטר שאינו יכול להזדייף ועכ"ל נ"ל דרבינו לא ניחא ליה לפרש הפרכא כך. משום דאיכא לאוקמיה דבאמת לא הכשיר רבא בשטרא פרכא כ"א לגבות לאלתר : [ש] ואתיא שפיר כר"י הא דפריך והא בעינן כתב שאינו יכול להזדייף. וא"ת הא ראיה גבי דיפתרא דקאמר כדי לכתוב עליו גיטי נשים במקומו עומדת. וי"ל ע"פ מ"ש תוס' דף כ"ב ד"ה כדי לכתוב עליו ז"ל אלו השיעורים אינו לפי חשיבות הטור (דהא"כ עור לעשות בו קמיע הוא שיעור קטן מדיפתרא אע"ג דדיפתרא חשוב יותר) דיש שהוא חשוב ושיעורו גדול מן הגרוע ממנו אלא כל אחד שיעורו במה שרגילין לעשות ממנו ע"כ. ואתרי' ברים מסכת מכות דף ד' חזקה לא טריח אדם פחות מל' יום לכתוב שטר ע"ש והנה בתחלה סבר רבינו דהכשיר ר"י בשאר שטרות אפי' לזמן מרובה ולאי שפיר מייתי ראיה אלימתא דלית הלכתא כר"י בהא מדקאמר גבי דיפתרא שיעור כדי לכתוב עליו את הגט ולא פחות אפילו כדי לכתוב עליו שטר משא"כ השתא שכתב רבינו ועוד יש לפרש דלא הכשיר ר"י בשטרות אלא לאלתר תו ליכא ראיה כלל מהך דדיפתרא כיון דאין רגילות לכתוב שטר עליו עכ"פ על שלשים יום אף דראוי לכתוב עליו שטר לגבות לאלתר מ"מ שיעורו במה שרגילין בו : [ת] כדמוכח התם. דדייק מהך מתני' דסתמא פסול גבי גרושין ואי איירי מתני' דלא נתכוין לשם אשה זו איכא למדחי דלמא שאני התם דאיתתיק ליה לשם גירושין דהוית כדלדמי התם על הא שרוצה להביא ראיה מהא דקתני יתר על כן יש לו שתי נשים ששמותיהן שוין וע"ש בתוס' ד"ה ואמר רב יהודה : [א] אע"ג דלאו בר כריתה הוא. דלגבי כתיבה לא קפדינן אבני כריתה. אלא אבני דעה דכתבי לדעתין ועבד נמי דשייך במצות. ודאי לדעת הגדול שעומד ע"ג עביד. רש"א : [ב] ובן הרמב"ם ז"ל מנאו בכלל הפסולין. פ"ג דגירושין וז"ל שם עובד כוכבים ועבד וחש"ו פסולים לכתוב. חש"ו דהם לאו בני דעה. ועובד כוכבים כותב ע"ד דנפשיה. ועבד לאו בני כריתות. והקשה ב"ש סי' קכ"ג מדלא כתב גבי חש"ו הטעם משום דלאו בני שליחות נינהו. נ"ל דאין צריך שליחות גבי גט. ומ"מ עבד פסול משום דלאו בני כריתה נינהו וצריך יישוב לשיטת הרמב"ם ליישב קושיות התוס' עכ"ל. ולק"מ דהך טעמא דלאו בני דעה כולל כל הני טעמי לשמה ושליחות וכריתות לא עבדי כמ"ש להדיא דף כ"ג דפוסל להבאת הגט חש"ו וקאמר בשלמא חש"ו לאו בני דעה נינהו ומש"ה לאו בני שליחות נינהו וכן נראה מסידור לשון רבינו שאחר שכתב פי' ר"י שצריך לשליחות בגט הביא דברי רמב"ם דפוסל עבד מטעם בני כריתות א"כ נשמע שצריך שליחות בגט. ואי קשיא הא קשיא אמאי לא כתב גבי עובד כוכבים מטעם דלאו בני שליחות. וכ"ת משום דכולל בהדיה מומר לעבודת כוכבים והא מומר עצמו לאו בני ברית הוא וכמ"ש בס' ב"ש סי' קמ"א ס"ק מ"ו בשם הרמב"ם ע"ש. יעו"כ נ"ל דלכתיבת הגט לא צריך שליחות ומ"מ פוסל עבד מטעם דלאו בני כריתות. ועיין בא"ח סי' קפ"ע במ"א ס"ק א' : [ג] ועובד כוכבים אע"פ שישראל עומד ע"ג פסול דעובד כוכבים לדעתיה דנפשיה קעביד. מדלא כתב פסול דעובד כוכבים מטעם דלאו בני כריתות ושליחות נינהו נ"ל דס"ל להרי"ף דלגבי כתיבת הגט לא בעינן שליחות וכתירוץ הראבון · א"כ משום מומר דדינו כעובד כוכבים לכל דבר. והוא בני כריתות משום דידיה צריך טעם דאדעתיה דנפשיה קעביד : [ד] והוסיף הוא אף כשגדול עע"ג דווקא טופס אבל לא תורף. הקשה הר"ן אי לא גזרינן טופס אטו תורף אפי'

אגא

תורף [ה] וכן כתב הרמב"ם ז"ל דאסור לחש"ו לכתוב טופס הגט אלא אם כן גדול עומד על גביו וכן כתב ה"ר מאיר הלוי ז"ל דשמואל קאי אאוקימתא דרב הונא (א) [ו] ודקדק מדקאמר אמר רב יהודה אמר שמואל דאי לפלוגי אתי הוה ליה למימר רב יהודה משמיה דשמואל אמר ולקמן בפרק כל הגט (סימן ב') (ב) נדקדק בו יותר בע"ה: **מתני'** הכל כשרין להביא את הגט חוץ מחרש שוטה וקטן וסומא ועובד כוכבים קבל הקטן והגדיל חרש ונתפקח שוטה ונשתפה סומא ונתפתח. עובד כוכבים ונתגייר פסול אבל פקח ונתחרש וחזר ונתפקח פתוח ונסתמא וחזר ונתפתח שפוי ונשתטה וחזר ונשתפה כשר זה הכלל כל שתחילתו וסופו בדעת כשר: **גמ'** בשלמא חרש שוטה וקטן דלאו בני דעה נינהו ועובד כוכבים נמי לא בר כריתה הוא *אלא סומא אמאי לא אמר רב יוסף הכא בחוצה לארץ עסקינן דבעי למימר בפני נכתב ובפני נחתם [ז] ולא מצי אמר שמעינן מינה דפתוח ונסתמא [ח] דמצי למימר בפני נכתב ובפני נחתם כשר להביא את הגט ודייק לה רב אשי מדקתני א כל שתחילתו וסופו בדעת כשר ולא קתני כל שתחילתו וסופו בכשרות · בעו מיניה מרבי אמי עבד מהו שיעשה שליח לקבל גט אשה מיד בעלה פרש"י והוא הדין להולכה קא מיבעיא ליה אלא כך היה מעשה בבית המדרש שנשאל על קבלה ותדע דהא פשיט להו מהולכה א"ל מדקא פסיל לעובד כוכבים [דף כג ע"ב] מכלל דעבד כשר א"ר אסי א"ר יוחנן אין העבד נעשה שליח לקבל גט אשה מיד בעלה לפי שאינו בתורת גיטין וקדושין [ט] *וא"ת וליתני במתני' עבד וכ"ש עובד כוכבים ותירץ ר"ת דנקט עובד כוכבים משום דבעי למיתני עובד כוכבים ונתגייר פסול אע"פ שבאותה שעה היה בדעתו להתגייר ובידו להתגייר יותר ממה שביד העבד להשתחרר וקיימא לן כרבי יוחנן ופסיל בין להולכה בין לקבלה: **כו וגזלן** מדבריהם ושאר כל הפסולים מדברי סופרים כשרין להביא את הגט ואפי' בחוצה לארץ [י] כמו שכשרין לעדות אשה ואם היו פסולין מן התורה [כ] פסולין להביא את הגט בחוצה לארץ ואם היו פסולין כשנתמנו שלוחים וחזרו בתשובה קודם שנמסרו לאשה כתב ה"ר מאיר הלוי ז"ל דכשרין וכן מסתבר דבני כריתה נינהו ואין פסולין אלא משום דחשדינן להו דמחמת רשעתן קא מסהדי שיקרא וכיון דעשו תשובה מהימני ולא בעינן תחילתו וסופו בכשרות מידי דהוה אפתוח ונסתמא [ל] ואם היה מקוים אפי' לא עשו תשובה כשר דבני כריתה נינהו ולשיקרא ליכא למיחש ודלא כמו שכתב הרמב"ם ז"ל (פ"ו מהלכות גירושין) הפסולין בעבירה מדברי תורה פסולין להבאת הגט (ג) ואם הביאו הרי זה פסול במהדבריםאמורים כשנתקיים הגט בחותמיו אבל אם לא נסמך בו אלא על דברי פסול בעבירה מן התורה אינו גט (ג) והראב"ד ז"ל השיג עליו בזה: **כז כתב** בהלכות גדולות בעו רבנן קמיה מר רב חנינאי גאון בכלה רבתי דעובד כוכבים לאו הוה שליח לקבל את הגט ולהוליך את הגט מהו למיכרכיה לגיטא בחד מנא ומימר לעובד כוכבים אמטויי האי מנא לישראל פלוני וליתביה לאינתתי ואמר להו לא ונתן בידה ג או ביד שלוחה ישראל אבל עובד כוכבים לא דכי נפק גט מידא דבעל בעינא דימטייה לידא דאיתתא או לידא דשליח ישראל דקאי במקום בעל או לידא דשליח דשוייה איתתא גופא דקאי במקום איתתא ורבנן דהשתא קאמרי אע"ג דאייתיה עובד כוכבים לגיטא אי יהביה לישראל והוא ישראל יהביה לאיתתא בעדי מסירה לכתחלה לא מנסבינן לה משום דעובד כוכבים לאו בן כריתה הוא [מ] ואי אינסיבה לא מפקינן לה משום דרבי שמעון דהגן (פ"ק דף י:) ר"ש אומר כולן כשרים ואמר ר' זירא ירד ר' שמעון לשיטתו של ר"א דאמר עידי מסירה כרתי וקי"ל הלכה כר' אלעזר ע"כ דבריהם ודברי תימה הם דודאי אם עשה הבעל את העובד כוכבים שליח ואמר לו שימנה הוא את הישראל במקומו הוי פסול דאין שליחות לעובד כוכבים וגם אינו בר כריתות אבל הכא כיון דלא עשה העובד כוכבים אלא מעשה קוף בעלמא ומינה הבעל בכתבו את ישראל שבאותו מקום שליח למה יפסל הגט וכן נוהגין באשכנז ובצרפת ע"פ דברי ר"ת לשלוח גט וקידושין על ידי עובד כוכבים וממנה בכתבו ישראל שבאותו מקום שליח *ירושלמי (ה' ז') [נ] עבר וקבל ר' יעקב בשם רב הושעיא מעשה היה ובכהנת הוה ולא חשו חכמים משום ריח הגט: **כח אמר** רבי יוחנן נראין הדברים שהעבד מקבל גט לחבירו מיד רבו של חבירו ולא מיד רבו שלו ואם לחשך אדם לומר שנינו האומר לשפחתו הרי את שפחה וולדך בן חורין אם היתה מעוברת זכתה לו הא מני רבי היא דאמר המשחרר חצי עבדו קנה וקסבר דעובר ירך אמו הוא ונעשה כמו שהקנה לה אחד מאבריה (ג) וליתא להא דרבי כדבעינן למימר לקמן (פ' השולח סי' לה):

הגה"ה

*פירש"י אין להם קידושין ואין גיטין נוהגין בהן ומידי דלנפשיה לא חזי לא מצי למיעבד שליחות לאחריני וכן מוכח בירושלמי (א) מיהו בעולת בעל יש להן בשביל מיוחדת לבעלה ואינה מזנה תחתיו ב מדאיצטריך קרא להתיר אשת יפת תואר אבל נכנסה לחופה ולא נבעלה אין להם ומייבין עליהם משום נשג"ז· מא"ז:

הגה"ה

*וכבר היה מעשה בקלוני"א בגט א' שנכתב ונחתם ע"פ הבעל והבעל מינה בעדים שליח את ה"ר ברוך בר שמואל שיקבל הגט מיד העובד כוכבים אשר השכיר להביאו למגנצ"א שיקבל מיד העובד כוכבים ויתננו לאשתו בעדי מסירה וכתב רבינו אבי"ה ואביו רבינו יואל דהאי גט כשר והגון הוא ועוד מצאתי כתוב אומר אני שבמקום שבית דין יכלו לעשות שליח שלהם על הגט שבא לידם על ידי שליח שלהם שהעיד בפניהם בפני נכתב ובפני נחתם שיכולים ב"ד לשלחו ע"י עובד כוכבים כי האי גוונא (ד) על ידי שליח כשר והוא יתננו לה ויאמר שליח ב"ד אני וכשר · מא"ז:

כט מתני' אף הנשים שאינן נאמנות לומר מת בעלה נאמנות להביא גיטה חמותה ובת חמותה וצרתה ויבמתה ובת בעלה מה בין גט למיתה שהכתב מוכיח האשה עצמה מביאה גיטה ובלבד שתהא צריכה לומר בפ"נ ובפ"נ: **גמ'** והתניא כשם שאין נאמנות לומר מת בעלה כך אין נאמנות להביא גיטה ופריק אביי ברייתא דקתני אין נאמנות בא"י דלא אתי בעל ומערער משגחינן ביה דאיכא למימר דילמא לקילקולא קא מכוונה הלכך לא מהימנה ומתניתין דקתני נאמנות להביא גיטה בח"ל דאי אתי בעל ומערער לא משגחינן ביה ותניא כוותיה דאביי וגם מתניתין דייקא כוותיה והילכתא כוותיה: [דף כד ע"א] האשה עצמה מביאה גיטה וכו' אשה מכי מטיא לידה מיגרשא דאמר לה אם הוי שליח להולכה עד דמטית התם לבי דינא דפלניא וכי מטית להתם אימא קמי בי דינא בפני נכתב ובפני נחתם וניהוו שליח וניתבי ניהלך: **הדרן עלך המביא תנינא**

פרק שלישי

א כל הגט שנכתב שלא לשם אשה פסול כיצד היה עובר בשוק ושמע קול סופרים מקרין איש פלוני ממקום פלוני מגרש את פלונית ואמר זה שמי וזה שם אשתי פסול לגרש בו יתר מכאן כתב לגרש את אשתו ונמלך ומצאו בן עירו ואמר לו שמי כשמך ושם אשתי כשם אשתך פסול מלגרש בו [דף כד ע"ב] יתר מכאן היו לו שתי נשים ושמותיהן שוות כתב לגרש את הגדולה לא יגרש בו את הקטנה *יתר מכאן אמר ללבלר כתוב גט לאיזו שארצה אגרש פסול לגרש בו: **גמ'** אלא רישא במאי אמר רב פפא בסופר העשוי להתלמד אמר רב כולן פוסלין לכהונה חוץ מן הראשון ושמואל אמר אף ראשון נמי פוסל ואזדא שמואל לטעמיה דאמר שמואל כל מקום ששנו חכמים גט פסול פסול ופוסל חלילה פסולה פסולה ופוסלת במערבא אמרי משמיה דר' אלעזר שמאל ולילה פסולין ופוסלין [דף כה ע"א] קטן והנפליא פסולין ואינן פוסלין זעירי אמר כולן אינם פוסלין חוץ מן האחרון וכן אמר רב אסי כולן אין פוסלין חוץ מן האחרון ור' יוחנן אמר אף האחרון אינו פוסל והלכתא כולהו אין פוסלין חוץ מן האחרון דכיון דכולהו סבירא להו דאחרון פוסל וליכא מאן דפליג אלא ר' יוחנן הוי ליה רבי יוחנן יחיד במקום רבים וקי"ל יחיד ורבים הלכה כרבים ושמואל נמי דאמר אף ראשון פוסל יחיד הוא ולית הלכתא כוותיה ולגבי אמצעי אע"ג דרב ושמואל ד סבירא להו דפסלי כיון דרב אסי וזעירי ור"י כולהו סבירא להו דלא פסלי [א] הוה להו רב ושמואל מיעוט והלכה כרבים [ב] הלכך לא פוסל אלא אחרון בלבד: בעא מיניה רב הושעיא מרב יהודה אמר ללבלר כתוב גט לאיזה שתצא בפתח תחלה מהו אמר ליה תניתוה אמר ללבלר כתוב לאיזו שארצה אגרש בו פסול לגרש בו אלמא אין ברירה [ג] ואין חילוק בין תולה בדעת עצמו ובין תולה בדעת אחרים: ב [דף כו ע"א] **מתני'** הכותב טופסי גיטין צריך שיניח מקום האיש והאשה ומקום הזמן שטרי הלואה צריך שיניח מקום הלוה ומקום המלוה ומקום המעות ומקום הזמן שטרי מקח וממכר צריך שיניח מקום הלוקח ומקום המוכר ומקום השדה ומקום המעות ומקום הזמן מפני התקנה ור' יהודה פוסל בכולן ור"א מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים שנא' וכתב לה לשמה: **גמ'** מאי מפני התקנה א"ר יוחנן מפני תקנת הסופרים ור"א היא דאמר עדי מסירה כרתי ובדין הוא דאפי' טופס נמי לא לכתוב ומשום תקנת סופרים שרו ליה רבנן ר' יהודה פוסל בכולן גזר טופס אטו תורף וגזר שטרות אטו גיטין ר' אלעזר מכשיר בכולן וכו' טופס אטו

הגהות הב"ח

א מדקתני זה הכלל כל שתחילתו וסופו כו' וסופו בכשרות כשר ש"מ בעו מיניה: ב מדאיצטריך קרא נ"ב כ"כ התוס' בפ"ד מיתות דף נ"ב ד"ה פרט לאשה אחרים וע"ש: ג ונתן בידה כתיב או ביד: ד דרב ושמואל תרווייהו סבירא

חדושי מהרש"ל

(א) מיהו בעולת בעל יש להם כו' פי' ואסור לישראל מדאורייתא מש"כ בפנויה אלא דגזר עליה ב"ד חשמונאי משום נשג"ז: (ב) ואם הביאו הרי זה פסול פי' לכתחילה לא תינשא אבל אם נשאת לא תצא אלא כותבין לה גט אחר והיא יושבת תחת בעלה כו': (ג) והראב"ד השיג עליו בזה פי' על מה שפוסל אפי' נתקיים וכן תמה ר"ן · (ד) ע"י שליח כשר פי' שימנו בכתב שליח כשר שיתננו לו הגוי וק"ל:

תפארת שמואל

(א) ודקדק מדקאמר אמר רב יהודה כ"ל מדקאמר דקאי על הרי"ף אבל מסתמא דגמרא יראה דפליגי וכ"כ הרשב"א והר"ן רק שהרי"ף והרמב"ן לא נקטי לסברא זו להחמיר וכן עיקר:

(ב) נדקדק בו יותר בע"ה וכו'. ואני שם לא מצאתי: (ג) וליתא להא דרבי וכו'. פי' כמה שאמר המשחרר חצי עבדו קנה מ"מ מדבריו מביאים שפיר ראיה דהברייתא סברה כרבי ואינו קשה על דברי רבי יוחנן ודו"ק:

קרבן נתנאל

בלא גדול עע"ג לשתרי. ואי גזרינן אפילו בגדול עע"ג ליתסר כיון דלא שרי הכי בתורף. א"ו מסתמא דכל חד מילתיה קאמר ולא סמכי אהדדי ע"כ. ויש ליישב דודאי הא דפסלינן תורף אפי' כשהגדול עע"ג אינו אלא משום גזירה דלמא אתי למסמך עליה בלא עמידת גדול עע"ג וא"כ גבי טופס שרינן כשהגדול עומד ע"ג ולא גזרינן משום תורף דהוי גזרה לגזרה· מש"כ גבי עובד כוכבים פוסל מן הדין אפי' כשהגדול עומד ע"ג מטעם דאדעתיה דנפשיה קעביד ואינו כותב לשמו. כל זה ניחא לדעת הרי"ף אבל לדעת הרמב"ם לפי מ"ש לעיל דס"ל דחש"ו פסול לכתוב תורף מטעם דלאו בני שליחות נינהו ולאי קושיית הר"ן במקומה עומדת. וי"ל הכי הוא מתרץ דבריו בפ"ג וז"ל שלא התירו לכתוב טופסי גיטין שלא לשמה לכתחילה אלא מפני תקנת סופר מש"כ גבי עובד כוכבים לא חשו לתקנתא ע"כ. מיהו גבי חש"ו אפילו בטופס צריך עומד ע"ג דגזרינן אטו תורף: [ה] וכ"ב הרמב"ם ז"ל. והנה הרב ב"י סי' קכ"ג כתב שטעות נפל בספרי רבינו וכן צ"ל הרמב"ן בנו"ן. ודבריו תמוהים מאד. ועיין מזה בארוכות בס' נ"ת פ"ג דגירושין: [ו] ודקדק מדקאמר אמר רב יהודה כו'. גם לפי שיטה זו מיושב קושיית תהרש"א ז"ל למאי דאוקמיה מתני' בשייר מקום התורף וברייתא בלא שייר אמאי לא תני כולה בעובד כוכבים או כולה בחש"ו ע"כ: [ז] ולא מצי אמרי ואין להכשיר אותו ע"י שמשמע קל קולמוס וקן מגילתא כמו שמכשירין באדם אחר עיין מילתא בטעמא בפ"ק סי' ג' אבל אם נתקיים הגט דאין צ"ל בפ"נ אפי' סומא מעיקרא כשר עיין פ"ק סי' ב': [ח] דמצי למימר בפ"נ ובפ"נ כשר להביא את הגט: וצריך ליתן לה בפני שלשה כדין אשה וקרוב שהביאו את הגט דאין יכול לומר בהן עד נעשה דיין עיין בפ"ק סי' ד' ובעינן שמכיר האשה בטביעת קול ואם אינה מכירה בטביעת קול לא מהני מה שאחרים אומרים לו שהיא זאת אע"פ דמהני בפיקח כמ"ש רבינו בפ' כל הגט סי' מ' כ"פ בש"ע סי' קמ"ב סעיף י"ב. והרי"ף ורבינו סתמו דבריהם אי מהני בסומא כשאחרים אומרים לו שהיא זאת או לא וצ"ע: ודע דבסי' קל"ב הביא ב"ש בשם הרב המגיד דבזמן הזה אפילו צורבא מרבנן אינו נאמן בטביעת עין להחזיר לו הגט אם אבד וכאן בדין סומא לא הזכיר מזה ובסי' קמ"ב ס"ק י"ח ערח בזה לייבנו. ונראה דלק"מ דודאי ס"ל להרב המגיד דאינו משקר במזיד ואיכא למימר דבדבר איסור אפילו ע"ה נאמן כמ"ש הרמב"ן הביא הרשב"א בחידושיו בחולין דף צ"ו אלא גבי אבידת הגט היינו טעמא דחיישינן שהוא אומר בדדמי שהוא סבר מדהוא אבד גט שבר שבודאי גט שלו הוא: [ט] וא"ת וליתני במתני' עבד וכ"ש עובד כוכבים. הקשה בל"מ פ"ז מהל' גירושין לפי מה דפסק בש"ע סי' קמ"ב דאלם לא יוכל להביא הגט דאינו יכול לומר בפניו בפ"נ ובפ"נ אמאי לא תני לה במתני' ולק"מ דתני ושייר דהא מייר פסולי דאורייתא אלא דלגבי עבד דייק דלא ליתני עובד כוכבים דהוי ידעינן במכ"ש. מש"כ אי תני אלם לא הוי ידעינן סומא דה"א כיון דשמע קל קולמוס יש להכשירו כמו בשאר אדם קמ"ל דיש לחלק: [י] כמו שכשרין לעדות אשה. כדאמרינן בפ"ק דר"ה דף כ"ב ש"מ גזלן דדבריהם כשר לעדות אשה וא"כ להביא הגט ק"ו הוא מחמת נשים שאין נאמנות לעדות אשה וכשרים להביא גט: [כ] פסולין להביא את הגט בח"ל · משום דלאו בני עדות נינהו ואין יכולין לומר בפ"נ ובפ"נ. אבל בא"י או בגט מקוים אפילו בח"ל כשרין להביאו כמ"ש בסמוך. ובסי' קמ"א ס"ק ת"ג בב"ש הקשה בזה וצ"ל דליכא בידו שטר הרשאה דהא הרשאה הוי קיום א"כ קשה למה הוא נאמן לומר שהוא שליח הבעל דהא כתב רבינו בפ"ק סי' ב' שליח הולכה נאמן לומר דעשאו לשליח הואיל והאמינוהו חז"ל לומר בפ"נ ובפ"נ. והא כאן אינו נאמן לומר בפ"נ ובפ"נ. ע"ש מ"ש דוחק בזה. ולי לק"מ דאיירי שיש בידו שטר הרשאה ואינו מקויים ושליח כשר א"צ קיום כיון שהגט יוצא מתחת ידו כמ"ש רבינו לעיל סי' ב'. ופרשתי שם ר"ל גט כשר יוצא מתחת ידו שכבר נתקיים מפי שליח שאמר בפ"נ ובפ"נ שהאמינוהו כבי תרי ומטעם זה אם נתקיים הגט אין צריך עוד קיום על כתב שליחות דכיון דגט מקויים בידו הגט בידו מה בעי אבל בלא הך סברא באמת אינו נאמן לומר שהוא שליח הבעל: [ל] ואם היה מקוים אפילו לא עשו תשובה כשר דבני כריתה נינהו. אבל מומר לעבודת כוכבים או לחלל שבת להכעים לאו בני ברית הוא והכי הוא כעובד כוכבים לכל דבריו כ"כ תום' בסנהדרין דף ע"ב. ועיין מ"א סי' קפט ס"ק א': [מ] ואי אינסיבה לא מפקינן לה משום דר"ש. כי היכי דהתם אע"פ שהשטרות הם כתובים בערכאות כיון שנותנים בעדי ישראל כשר דעדי מסירה כרתי ה"נ כיון דהישראל הוא המוסר ונתנה בעדי מסירה אע"ג דאיכא עובד כוכבים באמצע אינו כלום. [illegible] ועיין ב"ה סי' קמא ס"ק כ"ב: [נ] עבר וקיבל. פי' עבד שהביא את הגט: הדרן ע"ד המביא תנינא

פרק ג [א] ה"ל רב ושמואל מיעוט והלכה כרבים. לכאורה דמלתא קאמר דהא בלא"ה ר"י ורב ושמואל קי"ל כר"י אפי' כנגד תרווייהו: [ב] הלכך לא פוסל אלא אחרון בלבד. אע"ג דר"י דאמר אפילו האחרון אינו פוסל קאמר תלמודא עליה ואזדא ר"י לטעמיה דס"ל אין ברירה ואנן קי"ל כהך פיסקא כמו שמסיק רבינו בפ"ה דנדרים סי' א'. ובפ"ק דב"ק סי' ו'. ובפ' בית כור סי' ב' דבמילי דאורייתא אין ברירה וא"כ אית לן למימר אפילו האחרון אינו פוסל י"ל דהרי"ף ורבינו ס"ל אע"ג דאין ברירה מ"מ מחמרינן ביה לענין פסול כהונה. והש"ס לא קאמר ואזדא לטעמייהו אלא דר"י ע"כ ס"ל הכי אבל לדידן אע"ג דקי"ל אין ברירה מ"מ רית הגט מקרי כיון דבמילי דרבנן אמרינן ברירה גם כמה תנאים דס"ל אפילו בדאורייתא אמרינן ברירה. ותדע דהא קאמר סיפא נ"ל הא קמ"ל דאין ברירה ואפ"ה כל איכך אמוראי ס"ל דאחרון פוסל. ועוד הא שמואל ס"ל בפ' משילין גבי חבית דאפילו חבית אסורה דאין ברירה ומ"מ ס"ל דהאחרון פוסל. והר"ן כתב בזה דהוי ספק מגורשת וכ"כ בשם הרמב"ם פ"ג מהל' גירושין והרב מהרש"ל ביש"ש ב"ק דף מ"ח ע"א השיג עליו מהא דפ' שביעי מהל' מעשר ואין אני רואה בזה השגה דכוונתו דבדבר דאורייתא לא אמרינן ודאי ברירה ואסור מספק. ומהא דמחזירין זה לזה ביובל אין ראיה דאפילו לקולא ס"ל להרמב"ם דאמרינן ברירה דהתם צריכין להחזיר זה לזה ביובל לקיים מצות עשה מחמת ספק. ומה שהקשה על הרמב"ם בהלכות נדרים עיין בפרק השותפין מ"ש שם סי' ג' לתרץ דברי רבינו והרמב"ם. ולפי שיטה זו דהרמב"ם מספקא ליה בדבר דאורייתא אי אמרינן ברירה יתורץ כל קושיות הרמב"ם שכתב מהרש"ל שם שהמה כשגגה היוצאה מלפני השליט. ועוד ראיה אחת הביא שם דהרמב"ם פוסק אין ברירה אפילו לקולא גבי תלקו גדיים כנגד גדיים ועשרה כנגד עשרה דפטורין מן המעשר בפ"ק דהל' בכורות דין י"ו. גם בזה תשובתו בצדו שמסיק שם בפ' זה כל בהמה שהיא ספק אם בת מעשר היא או אינה בת מעשר הרי היא פטורה מן המעשר ע"ש: [ג] ואין חילוק בין תולה בדעת עצמו ובין תולה בדעת אחרים. דלא אמרינן ברירה. אבל בדבר העומד להתברר סבירא ליה לרבינו דאמרינן ברירה וכ"פ בפרק מי שאחזו סי' ע' כן דשמואל דאתקין בגיטא אם לא יתום אם יתום כו' ולכי מיית הוי גיטא · ועוד תנאים שעומדים להתברר כגון על מנת שירדו גשמים עיין בהר"ן בפרק זה ובתוספ'

יבגים

תורף גזר שטרות אטו גיטין לא גזר פי' רש"י דווקא בטופסי שטרות לא גזר הגזירה זיא אבל בתורף גזר אטו תורף דגיטין [ד] וקשה לפירושו מהא דאמרי' בשמעתא אמר רב הלכה כר' אלעזר ופריך ואפי' בשטרות והאמר רב פפי וכו' הכא נמי מיחזי כשיקרא ואי לא מכשיר ר' אלעזר אלא בטופסי שטרות מאי מיחזי כשיקרא שייך כאן מאחר דמניח מקום הלוה והמלוה והמעות יעיד דמשמע לכתוב דלא פריך לרב מדרב פפי אלא משום דפסק כר' אלעזר ואם היה סובר כרבנן ניחא ואי שייך בטופס מיחזי כשיקרא אפי' יסבור כרבנן קשיא ליה מדרב פפי דלא איתוקמא דרב פפי אלא כר' יהודה דפוסל בכולן הלכך נראה לפרש דר' אלעזר לא גזר בשטרות כלל ומכשיר אפי' תורף ובגיטי נשים פוסל אפי' טופס והשתא שייך שפיר מיחזי כשיקרא בדכותב שם הלוה והמלוה והמעות ועדיין לא נעשית המלוה והוא כותב שלוה. ·וא"ת מנא ליה לגמרא דר' אלעזר מכשיר בשטרות אפי' בתורף דפריך עליה מדרב פפי דלמא בטופס לחוד הוא דמכשיר וי"ל דאם איתא דכולהו תנאי אטופס דאיירי ביה ת"ק קיימי היה לו לקובעה במשנתנו דברי ר"א בתר ת"ק [ה] והיה יכול לקצר ולשנות ר' אלעזר פוסל בגיטי נשים ר' יהודה פוסל בכולן וכסדר הזה היה ראוי לשנות שכל אחד מחמיר והולך מאותו שלפניו אבל אי ר' אלעזר אתי לאכשורי בשטרות ואפי' תורף ניחא דהקדים דברי ר' יהודה דאיירי בטופס כמו ת"ק ור' אלעזר איירי אפי' בתורף ומקיל בדבר אחד יותר מת"ק דמכשיר בשטרות אפי' תורף ובגיטין מחמיר דפסיל אפי' טופס [דף כו ע"ב] א"ר זירא אמר רבה בר שילא א"ר המנונא סבא א"ר אדא בר אהבה אמר רב הלכה כר' אלעזר קרי רב עליה דר' אלעזר טובינא דחכימי ושטרות אפי' תורף מלי למכתב ובגיטין אפי' טופס לא · יש מפרשין דדוקא לכתחלה גזר רבי אלעזר טופס אטו תורף אבל בדיעבד אף לכתחלה תינשא כדאמרי' (לעיל דף כה:) גבי מחובר תלשו חתמו ונתנו לה כשר [ו] והרמב"ם ז"ל כתב ובדיעבד נמי פסול ולא דמי למחובר דלא שכיח כולי האי כתיבת הגט במחובר הלכך לא החמירו בו לפוסלו בדיעבד אבל כתיבת טופס שלא לשמה גזירה מצויה היא דאם יתירו לסופרים לכתוב טופס שלא לשמה בטרדייהו מנשי וכתבו אף תורף הלכך פסלוהו אף בדיעבד וכ"כ הר"ס הלוי ז"ל מדקאמר ר"א מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים [ז] משמע דפוסל בגיטי נשים וכן ר' יהודה האומר פוסל בכולן משמע אפי' בדיעבד ולי נראה מדקאמר מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים משמע דפוסל בגיטי נשים מה שמכשיר בכולן והיינו לכתחילה וכן רבי יהודה שכולל שטרות וגיטין יחד ואמר פוסל בכולן על כרחך בשטרות לא פסל בדיעבד אם כותב הטופס ומכל מקום טוב להחמיר ולגרשה בגט אחר אם הבעל לפנינו [ח] אמר רב פפי האי אשרתא דדייני וכו' כתבתי בפרק שני דכתובות:

ג [דף כז ע"א] **מתני'** המביא גט ואבד ממנו מצאו לאלתר כשר ואם לאו פסול מצאו בחפיסה או בדלוסקמא [ט] ומכירו כשר וכשמצא הוא עצמו איירי דסמכינן אהכרתו ואע"ג דלאו צורבא מרבנן הוא מהימנינן ליה במגו דאי בעי אמר לא אבדתי *דעם הארץ נמי אית ליה טביעת עינא כדאמרינן בפרק גט פשוט (דף קסח:) האי צורבא מדרבנן דאזיל לקדושי איתתא לידבר עם הארץ בהדיה ובפרק [גיד הנשה] (דף לו:) נמי מוכיח דכ"ע אית להו טביעת עינא והא דלא מהדרינן לעם הארץ בטביעת עינא אף על גב דעדיף מסימנין היינו משום דלא מהימנינן ליה והכא דמצאו הוא עצמו נאמן במגו ורמינהי מצא גיטי נשים ושחרורי עבדים דייתיקי מתנות ושוברין הרי זה לא יחזיר שאני אומר כתובין היו ונמלך עליהן שלא ליתנן טעמא דלא אמר תנו הא אמר תנו נותנין ואפי' לזמן מרובה אמר רבה לא קשיא כאן במקום שהשיירות מצויות כאן במקום שאין השיירות מצויות ואפי' במקום שהשיירות מצויות והוא שהוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר אחת רבי זירא רמי מתניתין אברייתא [דף כז ע"ב] ומשני כאן במקום שהשיירות מצויות וכאן במקום שאין השיירות מצויות ואיכא דאמרי והוא שהוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר אחת הוא דלא ניהדר והיינו דרבה וא"ד אע"ג דלא הוחזקו לא ניהדר ופליגא דרבה ונראה דכ"ש אם הוחזקו אע"פ שאין השיירות מצויות [י] דיותר יש לחוש שאותו המצוי בעיר עבר דרך שם אפי' במקום שאין השיירות מצויות ממה שנחוש שבא אחר מעיר אחרת ועבר דרך שם ואפי' במקום שהשיירות מצויות אמר ר' ירמיה כגון דאמרי עדים מעולם לא חתמנו אלא על גט אחד של יוסף בן שמעון פירש רש"י וחתמנו אותו לזה ההובעו וליכא לא משמע הכי דאם כן הוה ליה למימר מעולם לא חתמנו אלא על גט של יוסף בן שמעון זה *אלא ודאי משמע שמעידין שלא חתמו אלא על גט של יוסף ב"ש אבל אינן יודעים אם הוא זה או אחר ואפ"ה מהדרינן ליה ולא חיישינן דלמא שקורי משקר ולאחר חתמוהו ולא לו משום דאינו חשוד לקלקלה במזיד ולגרשה בגט שאינו שלו אלא כשאין העדים אומרים כלום חיישינן שמא חתמו לו וחתמו גם לאחר ושמא הוא סבר שהוא שלו לפי שאין יודע שיש יוסף בן שמעון אחר לכך אמר שהוא מכיר ואע"פ שאינו מכיר אומר בדדמי שהוא שלו לפי שאומר בלבו היכי איתרמי מילתא שאלו העדים חתמו לייסף בן שמעון אחר ואנו חיישינן שמא גם לאחר חתמו אבל כשעדים אומרים שלא חתמו אלא על אחד ודאי קושטא קאמר דבמזיד אינו חשוד לקלקלה ואין לחושדו שמא חס על פשיטי דספרי דמשום פשיטי דספרי לא היה מקלקלה תדע דאמרי' (לקמן ד' סה.) הבעל שאמר גרשתי את אשתי נאמן ולא חיישינן להכי רב אשי אמר כגון דאמרי עדים נקב יש בצד אות פלונית ורש"י גרס כגון דקאמר *ומיירי כשהשליח אמר הסימן קודם שראה הגט ואי גרסי' עדים מיירי אפי' אחר שראוהו והכי הלכתא דלא מהדרינן גט לזמן מרובה במקום שהשיירות מצויות ואע"ג דלא הוחזקו וכ"ש אם הוחזקו אע"פ שאין השיירות מצויות אלא כדרבי ירמיה או כדרב אשי בנקב יש בצד אות פלונית דהוה ליה סימן מובהק אבל בסימן בעלמא לא: ת"ר איזהו לאלתר ר' נתן אומר כל שלא שהה כדי שתעבור שיירא ותשרה ר' שמעון בן אלעזר אומר א שיהא אדם עומד ורואה שלא עבר שם אדם ויש אומרים שלא שהה שם אדם [דף כח ע"א] איתמר אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כל שלא שהה אדם שם רבה בר בר חנה אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא הלכה שלא עבר אדם שם: ראיתי לגאון שפסק הלכה שלא שהה אדם שם ומסתברא לן ב בכי האי מילתא לחומרא עבדינן שלא עבר אדם שם אבל אם עבר אדם שם והוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר חיישינן שמא ממנו נפל וצריך ליתן סימן מובהק כרב אשי או שיאמרו עדים מעולם לא חתמנו אלא על גט אחד של יוסף בן שמעון זו היא שיטת רב אלפס שפסק לחומרא כלישנא בתרא דר' זירא וגרסינן בפרק האשה שלום ביבמות (ד' קטו:) יצחק ריש גלותא בר אחתיה דרב ביבי הוה קאזיל מקורטבא לאספמיא ושכיב מי חיישי' לתרי יצחק או לא אביי אמר חיישינן רבא אמר לא חיישינן ועל כרחיך מיירי התם דלא הוחזקו ושכיחי שיירתא דאי לא שכיחי ולא הוחזקו [ב] בהא לא הוה אמר אביי חיישינן דהא תנן בפ' קמא דבבא מציעא (ד' כ:) וכל מעשה ב"ד הרי זה יחזיר ולא חיישינן שמא מאחר נפל וגם לא מיירי בשכיחי שיירתא והוחזקו דבהא לא הוה אמר רבא לא חיישינן אלא ודאי מיירי בשכיחי שיירתא ולא הוחזקו ופליגי אביי ורבא בפלוגתא דרבה ורבי זירא רבא סבר כרבה דלא חיישינן עד דאיכא תרתי שיירתא והוחזקו ואביי כרבי זירא ופסק רב אלפס ז"ל שם הלכה כרבא ואפשר דהכא פסק רב אלפס לחומרא במילתא דאיסורא ולא מהדרינן גט לבעל לגרש בו כיון דאפשר שיכתוב גט אחר אבל בעובדא דיצחק ריש גלותא אי חיישינן לתרי יצחק צריכה להתעגן כל ימיה פסק לקולא כמו שמצינו שהקילו הרבה קולות בעדות אשה שהתירו עד מפי עד ואשה מפי אשה ומפי עבד ומפי שפחה ועובד כוכבים מסיח לפי תומו ומשיאין על פי בת קול ועל חומר שהחמירו בסופה שמכו והקילו בתחלתה משום דאשה דייקא ומינסבא: ד **מתני'** המביא גט ממדינת הים [ל] והניחו זקן או חולה נותנו לה בחזקת שהוא קיים בת ישראל הנשואה לכהן והלך בעלה למדינת הים אוכלת בתרומה בחזקת שהוא קיים השולח חטאתו ממדינת הים מקריבין אותה בחזקת שהוא קיים ודוקא חולה דרוב חולין לחיים [מ] אבל גוסס דרוב גוססין למיתה לא: ה [דף כח ע"ב] **שלשה** דברים אמר רבי אלעזר בן פרטא לפני חכמים וקיימו את דבריו על עיר שהקיפוה כרקום ועל ספינה המטרפת בים ועל היוצא לידון שהן בחזקת קיימין אבל עיר שכבשה כרקום וספינה שטבעה בים והיוצא ליהרג נותנין עליו חומרי חיים וחומרי מתים בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל לא תאכל בתרומה: ירושלמי (ה"ד) ר' זירא ברבי אבא בר זבדא ר' יצחק בר מקולא בשם ר' יודן נשיאה [נ] ובלבד כרקום של אותה מלכות אבל כרקום של מלכות אחרת כליסטים הם ועוד ג' הוסיפו עליהם את שנגררתו חיה ושטפו נהר ואת שנפלה עליו מפולת: **גמ'** אמר רב יוסף לא שנו אלא בבית דין של ישראל אבל בבית דין של עובדי כוכבים כיון דגמר דינא לקטלא מקטל קטלי ליה א"ל אביי ב"ד של עובדי כוכבים נמי שקלי שוחדא אמר ליה כי שקלי שוחדא מקמי דליחתם פורסי שנמג לבתר דחתים פורסי שנמג לא שקלי איכא דאמרי אמר רב יוסף לא שנו אלא בבית דין של עובדי כוכבים [דף כט ע"א] אבל בית דין של ישראל כיון דגמר דיניה לקטלא מקטל קטלי ליה א"ל אביי בית דין של ישראל נמי חזו ליה זכותא א"ל כי חזו ליה זכותא מקמי דניגמר דינא לבתר דגמר דיניה תו לא חזו ליה זכותא תניא שמע מבית דין ישראל שהוא אומר איש פלוני מת איש פלוני נהרג ישיאו את אשתו מקומנטרסין של עובדי כוכבים איש פלוני מת איש פלוני נהרג אל ישיאו את אשתו ואע"ג דקיימא לן דעובד כוכבים מסיח לפי תומו מהימנן הני מילי במידי דלא שייכי ביה אבל במידי דשייכי ביה עבידי לאחזוקי שקרייהו רב אלפס זכרונו לברכה כתב בהלכותיו רק זו הברייתא ולא כתב הני תרי מימרי דרב יוסף ויראה דסבירא ליה דבבית דין של ישראל הלכה כלישנא קמא לחומרא דנותנין עליו חומרי חיים וחומרי מתים דברייתא מסייע ליה דמשמע שהיו אומרים איש פלוני מת איש פלוני נהרג אבל יוצא ליהרג לא הלכך פסיק כלישנא קמא ובבית דין של עובדי כוכבים אפשר דלא פליגי הני תרי לישני דלישנא בתרא בדלא חתים פורסי שנמג (א) ואף אם פליגי הלכה כלישנא קמא לקולא כיון דתניא כוותיה בבית דין של ישראל [ס] ובלבד שיהא ישראל מעיד שיוצא ליהרג: ו **מתני'** המביא גט בארץ ישראל וחלה הרי זה משלחו ביד אחר ואם אמר לו [ע] טול לי ממנה חפץ פלוני הרי זה לא ישלחנו ביד אחר שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר: **גמ'** אמר רב כהנא חלה תנן פשיטא חלה קתני מהו דתימא הוא הדין אף על גב דלא חלה והאי דקתני חלה אורחא דמילתא קתני קמ"ל חלה דווקא ה"ד אי דא"ל הולך אע"ג דלא חלה
נמי

הגהות הב"ח

א רשב"א אומר כדי שיהא אדם: ב ומסתברא לן דבכי האי מילתא דהיא איסורא לחומרא וכו':

חדושי מהרש"ל

(א) ואף אם פליגי הלכה כלישנא קמא לקולא. פי' ואוסר לישנא בתרא אף בדחתים כו':

קרבן נתנאל

יבמות פרק אלמנה לו ע"ש: [ד] וקשה לפירושו כו' מאי מיחזי כשיקרא שייך כאן וכו' ועוד שמעתי בשם אדמו"ר הגאון הגדול המפורסם מוהר"ב כ"ע לייזב פירש"י דודאי בטופס לא שייך מחזי כשיקרא אבל בתורף שייך מחזי כשיקרא ור"א דגזר גבי גיטין טופס אטו תורף ופריך לרב פפי א"כ בשאר שטרות נמי נגזור טופס אטו תורף והיינו כפי' ר"י מדנפי"ל שהביאו תוספות בכתובות דף כ"א דמשום מיחזי כשיקרא אפילו בדיעבד פוסל רב פפי. וא"כ קושיא ב' נמי מיושב דלת"ק לא מצי למפרך דהוא לא גזר טופס אטו תורף אפילו בגיטין. ובזה מיושב מאד שיטת ר"י מדנפי"ל דפי' הא דקאמר וליתא לדרב פפי היינו בדיעבד אבל לכתחילה ודאי חיישינן דהא מסיק במשנתין על ר"א דליתא לדרב פפי ור"א מכשיר בטופסי שטרות אפילו לכתחילה והרשב"א חשיב לדיעבד מפני תקנת סופר. אבל לדברינו ניחא כיון דליתא לדרב פפי בדיעבד א"כ לא שייך למגזר טופס אטו תורף ובטופס לא שייך מחזי כשיקרא. וכן שרמב"ן דף קל"ו הסכים עם פרש"י. אלא שרבינו אזיל לשיטתיה שכתב בפ"ב דכתובות דלמסקנא לא חיישינן לדרב פפי אפילו לכתחילה כי אם בקיום שטרות או שאר מעשה ב"ד ע"ש: [ה] והיה יכול לקצר ולשנות ר"א פוסל בגיטי נשים. ולפי מה שכתב רבינו בסמוך מדקאמר ר' אלעזר מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים משמע דפוסל בגיטי נשים מה שמכשיר בכולן והיינו לכתחילה. ליתא להוכחה זאת אלא דמ"מ מוכח שפיר דאפי' אם היה קתני ר"א מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים מ"מ ה"ל לקובעה דברי ר"א קודם ר"י דהוה כסדר שכל אחד מחמיר מחבירו: [ו] ה"ג והרמב"ן ז"ל כתב. דהרי הרמב"ם פ"ג מהלכות גירושין מתיר לכתוב טופסי גיטין אפילו לכתחלה. וכ"מ בחידושי רשב"א. והלשון מוכיח: [ז] משמע דפוסל בגיטי נשים וכן ר"י כו'. כלומר דר"י פוסל אפי' בדיעבד ועלה קאי ר"א חוץ מגיטי נשים משמע דס"ל בהא כר"י. ולדברי הרמ"ה נ"ל דהוכחת המקשן היה דס"ל לקובעה לדברי ר"א קודם ר"י וה"ל למתני ר"א פוסל בגיטי נשים דס"ל דלשון פוסל משמע דיעבד: [ח] אמר רב פפי כתבתי בפרק שני דכתובות. סי' י"ט כ'. לפי מה דמסיק שם. אפילו לכתחילה לא חיישינן למחזי כשיקרא וכ"פ הרמב"ם. משמע דס"ל דרב פפי בעצמו לא קאמר אלא לכתחילה וע"ז מסיק התלמודא וליתא לדרב פפי וקשה לי טובא מהך דשמעתין דקאמר טעמא משום שנמחל שיעבודו אבל משום מחזי כשיקרא לא אימא מש"ה קאמר טעמא דנמחל שיעבודו דאפילו בדיעבד פסול משא"כ משום מחזי כשיקרא וכ"כ הש"ך בח"מ סימן מ"ח ס"ק א' בשם הרמב"ם פי"ד מהלכות מלוה דבשטר שנמחל שיעבודו אפי' מבני חורין לא גבי ול"ע: [ט] ומכירו כשר וכשמצא הוא עצמו איירי. ומכירו קאי אדלוסקמא לשון זכר וכמ"ש תוספות ביבמות דף ק"כ ד"ה איבעית אימא א"כ אגט קאי ואו מכירו קאמר כמו אלך ועשה מאמר. ולפ"ז הא דמצאו בחפיסה או בדלוסקמא שכשר ולא חיישינן לשאלה נ"ל דמיירי בידוע שכן איבדו בחפיסה: [י] דיותר יש לחוש שאותו המצוי בעיר עבר דרך שם אפילו במקום שאין השיירות מצויות. נראה לי דאיירי כגון שנמצא הגט בעיר שנכתב בה אבל אם נמצא בעיר אחרת אע"ג דהוחזקו שם שני יב"ש מ"מ שם העיר נכתב בגט. ואפילו הוחזקו במקום כתיבה מ"מ כיון שאין שיירות מצויות למה ניחוש שבא מעיר אחרת ועבר דרך שם · אבל אי שכיחי שיירות אף אם נכתב שם העיר בגט חיישינן שמא יש עוד עיר אחרת ששמה כזאת. ועיין בהגהות סי' קל"ב בב"ש ס"ק ד': [כ] **בהא** לא הוה אמר אביי חיישינן דהא תנן. אבל אי איירי בדלא הוחזקו ושכיחי שיירתא מוקי לה אביי כך מתני' דמעשה ב"ד במקום דלא שכיחי שיירתא: [ל] והניחו זקן או חולה נותנו לה בחזקת שהוא קיים. וכל זקן במשמע כסתמא דמתני' ורבא דמחלק ואומר כשהגיע לגבורות לא. אותביה אביי. אע"ג דאמרי' אב"א כיון דאיפליג איפליג שיטה הוא ולא סמכינן עלה · וכ"כ הרמב"ם והרי"ף. אבל הרמ"ה מחלק דווקא עד פ' או זקן יותר ממאה כיון דאיפליג איפליג אבל משמונים עד ק' דינו כגוסס. ורש"י פי' דמתמעטים ולמעלה חשבינן ליה לאיפליג ונראה דטעמיה דהרמ"ה כדי ליישב קושיית תוספות מהך עובדא דסבתא דלדבריו איכא לאוקמיה בסבתא וגם הברתה הגיעו לגבורות. אבל לפירש"י כיון דברתה הגיעה לגבורות הסבתא עכ"פ זקנה מברתה י"ג שנים והיתה יותר מפ' ולפירש"י נימא כיון דאיפליגא איפליגא: [מ] **אבל** גוסס דרוב גוססין למיתה לא. וברמב"ן דף קל"ז שכתב בלשון המשנה חולה וזקן אפילו הגיע לגבורות או גוסס. והוא פלאי דהא לסדיא מסקינן דחולה גוסס לא. ודוחק לומר דס"ל כיון דאיתותב רבא מהגיע לגבורות ה"ה גוסס וי"ל שכפי גירסא לפנינו וגוסס שרוב גוססין למיתה. משמע שיש עוד גוסס שאין רוב למיתה · וכן ראיתי קרוב לזה בשם ר' יואל בעלי גבורים. ואם גוסס נותן גט כשהוא מיושב בדעתו עיין מ"ש רבינו בפרק עשרה יוחסין סי' י"ו באריכות: [נ] **ובלבד** כרקום של אותה מלכות. ובטא"ה סי' קמ"א סובר דחלוקה זאת קאי אעיר שהקיפוה עובדי כוכבים וכרכום של מלכות אחרת נותנין עליהם חומרי מתים. ופי' ב"י בזה דבכרכום של אותה מלכות כל זמן שלא נכבשה יושביה בחזקת קיימים דאין לחוש שמא עשו תחבולות כדי להשחית את העיר ויושביה כגון להפיל החומות עליהם פתאום וכיוצא בעניינים אלו לפי שהם חסים על העיר שהיא שלהם. אבל כשהכרכום של מלכות אחרת הרי הם כליסטים שאינם באים אלא לבוז בז ולהחריב העיר וחומותיה דכיון שאינה שלהם אינם חסים על חומותיה ויושביה מש"ה נותנין עליהם חומרי מתים אע"פ שלא נכבשה ע"כ. האמת אתו שכפי גירסת ירושלמי שלפנינו קאי ארישא. אבל הרשב"א העמיד חלוקה זו על הסיפא דלא כב"י כמו בפ"ב דכתובות שכן הן שם דברי ר' יהודה נשיאה וקאי על עיר שכבשה כרכום וכמו שפירש ר"ח ור"ת בכתובות דף כ"ז ד"ה כאן בכרכום מפרש כאן נמי דבכרכום של מלכות אחרת בחזקת שהוא קיים שאימת מלכות שבאו בגבולה עליהם ואין להם פנאי להרוג והיינו כשפשט ועבר במלכות אחרת ואם היה בוקע ובוטח ואינו נחפז לברוח הוי כאותה מלכות. ואף שפי' הזה קצת דוחק טוב לנו משנחלק דברי ר' יהודה נשיאה שאומר בחד לשון בגיטין ובכתובות ונאמר בהן שני פירושים · וכן הטור בסי' ז' בטא"ה דלך שם ע"פ פי' ר"ת. ובסי' קמ"א פירש אותן הדברים על כוונה אחרת. ואם נאמר שהרי"ף והרמב"ם פי' בו ג"כ כפי' הרשב"א ניחא שלא הזכירו הירושלמי הזה ע"פ מ"ש רבינו בפ"ב דכתובות סי' ל' · אבל לפי' הטור וב"י ודאי קשה ובר"ן כתיב כ"ד חלק ג' כתב ודוקא של אותה מלכות אבל כרכום של מלכות אחרת דינה כליסטים אם כבשוהו בחזקת מתים הם ע"כ ודבריו תמוהים מאד וכי מצויים הם על לא תחיה כל נשמה שנעמידהו בחזקת מתים אפילו לקולא יותר משטפו נהר או מפולת או גררתו חיה. ועיין בשאלות ותשובות ר' חיים שבתי דף ס"ב: [ס] **ובלבד** שיהא ישראל מעיד שיוצא ליהרג · כלומר הא דפסקינן בבית דין של עובדי כוכבים כיון דגמר דינא לקטלא קטלי ליה על זה צריך ישראל להעיד שיצא ליהרג. אע"ג דעובד כוכבים מסיח לפי תומו נאמן מלתא דשייכי ביה עבדי לאחזוקי שקרייהו אפילו מי שאינו מערכאות שלהן: [ע] טול לי ממנה חפץ פלוני. אפילו לא עשה התנאי בכל הלכותיו. דאין צריכין לכל דיני תנאי אלא בעת שמגרש
בפנים

נמי ואי דאמר ליה את הולך אפי' חלה נמי לא (א) ואי רבן שמעון בן גמליאל אפי' ח"ה נמי לא דתניא הולך גט זה לאשתי ישלחנו ביד אחר את הולך גט זה לאשתי לא ישלחנו ביד אחר רבן שמעון בן גמליאל אמר בין כך ובין כך אין השליח עושה שליח איבעית אימא הולך והוא דחלה ואב"א את הולך ותלה שאני ואיבעית אימא רבן שמעון בן גמליאל ותלה שאני כתב רב אלפס ז"ל [פ] יש מי שאומר הולך גט זה לאשתי משלחו ביד אחר ואף על גב דלא חלה את הולך גט זה לאשתי לא ישלחנו ביד אחר אלא אם כן חלה כרבנן דברייתא ויש מי שאומר אפי' הולך גט זה לאשתי לא ישלחנו ביד אחר אלא אם כן חלה או נאגם כרבן שמעון בן גמליאל [צ] דמסיקנא דסתם מתני' כוותיה ולא איכפת לן במחלוקת דברייתא וכן הדעת נוטה [ק] והא דלא בעי לאוקמיה מתני' כרבנן ובהולך כשנויא קמא משום דמשמע ליה דמתני' סתמא קתני ואיירי בין בהולך בין באת הולך: ז ואם אמר לו טול ממנה חפץ פלוני וכו' אמר ריש לקיש כאן שנה רבי אין השואל רשאי להשאיל ואין השוכר רשאי להשכיר אמר ליה ר' יוחנן זו אפילו תינוקות של בית רבן יודעין · אלא זימנין דאפי' גיטא נמי לא הוי. כגון כאומר לו אל תגרשה אלא בבית וגרשה בעליה אל תגרשה אלא בימין וגרשה בשמאל דכ"ע היכא דנפקא לאפיה ויהבה ליה חפץ והדר שקלה מיניה גיטא כולי עלמא לא פליגי דגיטא מעליא הוי כי פליגי היכא דא"ל [דף כט ע"ב] שקול מינה חפץ והדר הב לה גיטא ואזל איהו ויהב לה גיטא והדר שקל מינה חפץ ר' יוחנן פוסל בו כל שכן בשלוחו ריש לקיש מכשיר בשלוחו וכל שכן בו והלכתא כר' יוחנן ופירש רש"י דאין חילוק בינו ובין שלוחו [ר] דאף שלוחו אם נטל החפץ תחלה ואח"כ נתן לה הגט כשר וקשה לפירושו דלשון המשנה לא משמע הכי דמשמע לא ישלחנה ביד אחר דאפי' יעשה שלוחו מה שהוא עושה פסול משום דאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר [ש] (ג) ועוד קשה מה צריך לכל אריכות דברים הללו היכא דנפקא לאפיה ויהבה ליה חפץ הכי הוה ליה למימר כ"ע דאמר ליה שקול מינה חפץ והדר הב לה גיטא לר' יוחנן אם שינה בין הוא בין שלוחו וכו' ופי' ריצב"א היכא דנפקא לאפי' של שליח הראשון ויהבה ליה חפץ והדר שקלה גיטא משליח השני ולכך יצתה והקדימה לקראת הראשון ונתנה לו החפץ כדי שלא יעכב השני מלתת הגט עד שתתן לו החפץ ואז א יבטל הגט דכ"ע לא פליגי דגיטא הוי כ"פ כלומר בין בו ובין בשלוחו היכא דאמר ליה שקול מינה חפץ והדר הב לה גיטא אם שינו ונתנו הגט תחלה ר' יוחנן פוסל בו וכל שכן בשלוחו ומתני' איירי כגון דשקיל מינה חפץ והדר יהב לה גיטא בו כשר ובשלוחו פסול לפי שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר ונמצא שלא נתקיים שליחות החפץ עד שיגיע החפץ ליד השליח הראשון ובההיא שעתא כבר הגט בידה ואינו גט כיון שלא היתה מגורשת כשהגיע הגט לידה ויקחנו מידה ויחזור ויתננו לה אחר שהגיע החפץ ליד השליח הראשון: ח מתני' המביא גט ממדינת הים וחלה עושה שליח בב"ד ומשלחו ואומר לפניהם בפני נכתב ובפני נחתם ואין השליח האחרון צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם אלא אומר שליח בית דין אני ומדקתני אין השליח האחרון ולא קתני אין השליח השני שמעינן מינה דשליח השליח אם חלה משוי שליח וכן עד כמה שלוחים.

*ומדקתני ב שליח ב"ד אני שמעינן מינה דכל חד מינייהו לא משוי שליח אלא בב"ד: גמ' אמר רבה ושליח בארץ ישראל עושה כמה שלוחים פי' שלא בב"ד [ת] לפי שאין צריך לומר בפ"נ ובפ"נ ובלבד שיעשנו שליח בפני עדים דאין דבר שבערוה פחות משנים אמר רב אשי אם מת ראשון בטלו כולם אמר מר בר רב אשי הא דאבא דקטנותא היא ג אילו מת בעל מידי משתא אית בהו כולהו מכח בעל קאתו איתיה לבעל איתנהו לכולהו ליתיה לבעל ליתנהו לכולהו אבל ראשון לא איכפת לן בין מת בין לא מת והלכתא כמר בר רב אשי: ט ההוא גברא דשדר לה גיטא לדביתהו א"ל שליח לא ידענא לה א"ל זיל יהביה ניהליה לאבא בר מניומי דהוא ידע לה [וליזל] וליתבה ניהלה *והוא הדין נמי אם היו שם עדים שיודעים שהיא אשתו היה יכול לומר לו אותם העדים יאמרו לך שהיא אשתי ועל פיהם תתן לה הגט אזל ולא אשכחיה לאבא בר מניומי יהיב רבי אבא ורבי חנינא בר פפי ורבי יצחק נפחא ויהיב רב ספרא נבייהו אמרו ליה מסור מילך קמי דידן כלו' נמסור שליחותיך לנו ואמור בפני נכתב ובפני נחתם ואנו נעשה אותו שליח וכי אתי אבא בר מניומי ניתביניה ליה

הגה"ה

*אבל אמר לשנים תנו גט לאשתי ד ולא נתן להם הגט פי' שעשאן עדים או לשלשה כתבו ותנו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו איהו אין אבל שליח לא משום דמילי לא מימסרי לשליח הלכך שטר מתנה נמי אם אמר לשנים תנוהו לשלשה כתבו ותנו שטר מתנה לפלוני אין יכולין לעשות שליח כשמואל אבל אם אמר לשלשה תנו שטר מתנה לפלוני הוו להו ב"ד ויכולין לעשות שליח מיהו כתב הרמב"ם ז"ל אם אמר לשלשה אמרו לפלוני ופלוני שיכתבו ויחתמו בשטר מתנה ויתנוהו לפלוני אם אמרו לאותן עדים עצמם וכתבו וחתמו לא קנה. ונסתפק אבא מורי אם כן הדין בשאר שטרות העומדים לראיה דדילמא ה"מ בשטר מתנה כגון שכותב לו שדי נתונה לך שקנה השדה בשטר דומיא דגט שהאשה מתגרשת מיד אבל בשטר העומד לראיה שמעידין שנתן לו הכי נמי דשפיר ומלשון רבינו משה בר מיימון משמע דלא שנא · מא"ז

הגה"ה

*משמע טעמא משום שהשליח לא רצה מתחלה להיות שליח גירושין כי לא רצה לטרוח לבקשה ולהפסה אבל אם היו רוצים הבעל והשליח היה נעשה שליח אע"פ שאין מכירה אלא על ידי עדים שיאמרו לו בשעת נתינה זו היא אשתו של פלוני והא דמשמע לעיל בפ"ב (דף כג') דסומא פסול להביא את הגט ומפרש רב ששת לפי שאינו יודע ממי נוטלו ולמי נותנו ומתקיף לה רב יוסף אם כן היאך סומא מותר באשתו וכו' אלא בטביעות עינא דקלא וכו' משמע בין לרב ששת בין לרב יוסף לא סגי בהכרה ע"י עדים (ג) יש לומר דוקא סומא שאין יכול להכירה

כמרה פסול להיות שליח פן יפסה אבל אדם אחר מותר להביא גט לאשה אע"פ שאינו מכירה אלא על ידי עדים שיאמרו לו בשעת נתינה זו היא אשתו של פלוני · מרדכי:

וליתביה ניהלה אמר להו רב ספרא והא שליח שלא ניתן לגירושין הוא איכפיפו אמר רבא קפחינהו רב ספרא לתלתא רבנן סמוכי בטעותא

(ד) אמר רב אשי מאי טעותא הכי קאמר ליה אבא בר מניומי ולא אתא וכן הלכתא דשליח שלא ניתן לגירושין (הוא) לא משוי שליח: י ההוא גברא דשדר גיטא לדביתהו אמר ליה לשליח לא תיתביה ניהלה עד תלתין יומין אתא בגו תלתין יומין איתגיס אתא לקמיה דרבא אמר ליה מסור מילך קמי דידן ולבתר תלתין יומין נשוינן שליח ויהיב ליה ניהלה אמרו ליה רבנן והא שליח שלא ניתן לגירושין הוא אמר להו כיון דלבתר תלתין יומין הוא מגרש שליח שניתן לגירושין הוא וליחוש שמא פייס מי לא תנן הרי זה גיטך מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ה הרי זה גט והיינן בה וליחוש שמא פייס ואמר רבה ב"ר הונא באומר נאמנת עלי שלא באתי איכס"ף לס"ף איגלאי מילתא דארוסה הואי אמר רבא אם אמרו בנשואה יאמרו בארוסה אמר רבא הא ודאי מיבעיא לן [דף ל ע"א] כי משוי שליח בפניו או שלא בפניו פירש רש"י כי משוי בית דין שליח מי בעי בפניו דשליח קמא או אפי' שלא בפניו [א] כגון זה שהוא אנוס ותמיה לי אי בעינן בפניו למה ימנה ב"ד את שלוחא ימנה הוא את השליח ובפני בית דין ורב אלפס ז"ל גורס שליח כי משוי שליח בב"ד בפניו או שלא בפניו וגירסא זו אין לפרש על האי עובדא אלא על מתני' כשחלה השליח ונמנה שליח אחר בב"ד ומיבעי ליה לרבא אם יוכל שליח ראשון למנות שליח שני אע"פ שאינו כאן אלא אומר בפני ב"ד אני ממנה את פלוני שליח וב"ד יתנוהו לו ולישנא דהא ודאי מיבעיא לן (א) [ב] משמע דהאי עובדא קאי הדר פשטה בין בפניו בין שלא בפניו שלחו מתם בין שלא בפניו בין בפניו ההוא דאמר ו אי לא אתינא עד תלתין יומין ליהוי גיטא אתא ופסקיה מברא אמר חזו דאתאי חזו דאתאי אמר שמואל לא שמיה מתיא ההוא דאמר להו אי לא מפייסנא עד תלתין יומין ליהוי גיטא אזל פייסה ולא איפייסא א"ר יוסף אי יהיב לה תרקבא דדינרי מי לא איפייסא אלמא אין אונס בגיטין וכן הלכתא ותנינן נמי בפירקין דלקמן (דף לד') ההוא דאמר ז אי לא נסיבנא (מהכא) לריש ירחא דאדר ליהוי גיטא כי מטא לריש ירחא דאדר אמר הנא ריש ירחא דניסן קאמינא ומסיק אי משום אונסא אין אונס בגיטין אי משום גלויי דעתא בגיטא פלוגתא דאביי ורבא שמעינן מינה [ג] *דהלכתא דאין אונס בגיטין: יא מתני' המלוה מעות את הכהן ואת הלוי ואת העני להיות מפריש עליהן מחלקן *מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין ואינו חושש שמא מת הכהן או הלוי או העשיר העני מתו צריך ליטול רשות מן היורשים ואם הלווס בפני ב"ד אין צריך ליטול רשות מן היורשין [דף לא ע"א] המניח פירות להיות מפריש עליהן תרומה ומעשרות מעות להיות מפריש עליהן מעשר שני מפריש עליהן בחזקת שהן קיימים ואם אבדו הרי זה חושש מעת לעת דברי ר' אלעזר ח ר"י אומר (ה) בשלשה פרקים בודקין את היין בקדים של מוצאי החג ובהוצאת סמדר ובשעת כניסת מים לבוסר: גמ' מאי מעת לעת ר' יוחנן אומר מעת לעת של בדיקה [דף לא ע"ב] אמר ר"א חלוקין עליו חביריו על ר"א בן שמוע דתנן מקוה שנמדד ונמצא חסר כל טהרות שנעשו על גביו למפרע בין ברה"י בין ברה"ר טמאות: יב רבי יהודה אומר בשלשה פרקים וכו' · תניא רבי יהודה אומר בשלשה פרקים מוכרין את התבואה [ד] לפני הזרע [ה] ובשעת הזרע [ו] ובפרוס הפסח בשלשה פרקים מוכרין את היין בפרוס הפסח ובפרוס העצרת ובפרוס החג ומשמן מעצרת ואילך למאי הלכתא אמר רבא ואיתימא רב פפא לשותפין פירש רש"י שאין אחד יכול למכור בלא דעת חבירו חוץ מפרקים הללו אבל בפרקים הללו אין צריך לימלך ואם מכר ונתייקר השער אח"כ אין לו עליו כלום *ורבינו חננאל פירש וכן ט נפקא מינה לכי הא דאמר בריש המקבל (ד' קה') הני בי תרי דעבדי עיסקא ואמר חד לחבריה תא וניפלוג ואמר אידך נרווח טפי דינא דמעכב ועד הזמן הזה יכולין לעכב זה על זה ובהגיע זמנים הללו ימכרו ויחלוקו מכאן והילך מאי אמר רבא כל יומא פרקים: הדרן עלך כל הגט

ה"ה"ה

*וכן פסק רבינו חננאל אבל תשובת הגאון ראיתי לתומרא דיש אונס כלישנא בתרא דפרק קמא דכתובות (דף ג') ואם מת תולנת ולא מתייבמת ורבינו אב"ן פסק דאפי' בידי שמים אין אונס בגיטין ובספר המקצוע פסק דאונס בידי אדם לא הוי אונס בידי שמים הוי אונס והראיה כתובה · מרדכי:

הגה"ה

*ובגמרא מוקי לה במכירי כהונה ואף על גב דלא אתי לידיה ולא הופרשו עדיין יכול להקנות וטעמא משום דכל מתנות כהונה חשיב כמו מתנה מועטת ואסור לחזור בו כדאמרינן בפרק הזהב (דף מט') ועוד אמרינן (שם) ישראל שאמר לבן לוי כור מעשר יש לך בידי בן לוי רשאי לעשותה תרומת מעשר על מקום אחר וטעמא משום דאסור לחזור בו אפי' בדברים בעלמא משום דמתנה מועטת היא ומיהו אם בדיעבד חזר בו חוזר היא וכן פסק מהר"מ בנתינת מצוה דמוהל ובעל ברית: יש שרצו לפסוק המלוה לתוך כיס של צדקה דלא יפרע לעצמו מן הכיס אם לא מדעת הקהל ולא נהירא לרבינו אבי"ה דבפר' אף על פי בירושלמי פליג רבי חנינא ורבי אסי אם מוטל על הגבאין ללות או לא ומדקרי הלואה שמע מינה שנפרעין מכיס של צדקה כשימצא בו לאחר זמן ואין צריך ליטול רשות מן הנותנים בכיס וגרסינן הכא בירושלמי המלוה מעות את העני והעשיר אין מפריסין עליהן שאין מפריסין על האבוד וזכה העני במה שבידו · מרדכי:

סליק פרק כל הגט

פרק שלישי

א [דף לב ע"א] השולח גט לאשתו והגיע בשליח או ששלח אחריו שליח ואמר

חדושי מהרש"ל

(א) ואי ר' שמעון בן גמליאל אפי' חלה נמי לא. פי' אפי' לא אמר את וק"ל: (ב) ועוד קשה מה צריך לכל אריכות דברים הללו כו' עד הכי הוי ליה למימר היכא דלא שינה השליח כ"ע לא פליגי כו' כצ"ל: (ג) י"ל דוקא סומא שאינו יכול להכירה במראה כו'. וע"ד כל הרואי לבילה כו': (ד) אמר ר. אשי מאי טעותא הכי קאמר ליה כו' כל מה שכתב המחבר הוא מדברי רי"ף אבל התוס' כתבו בשם ר"ת דהא דלישנא בתרא גרסינן אמר רב אשי מאי טעותא מי אמר ליה כו' ובתמיה הוא ולא פליג ארבא אלא לפרושי קאתי דברי רבא ואפי' זה יהיו דברי רב אשי מכוונים ע"ש: (ה) בג' פרקים בודקין את היין. פי' להניח לפרוש עליו דשמא התמין ואין תורמין מן התומן על היין

הגהות הב"ח

א ואז יתבטל הגט: ב ומדקתני אומר שליח ב"ד אני: ג דאילו מת בעל מידי משתא אית בהו בכולהו כולהו מכח וכו': ד בהג"ה המתחלת אבל אמר לשנים תנו גט לאשתי. פירוש ולא נתן להם הגט שעשאן עדים כצ"ל וכ"ב עיין בגמרא דף כ"ט ע"א: ה מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש כ"ז גט: ו הוא דאמר להו אי לא אתינא: ז ההוא דאמר להו אי לא נסיבנא: ח דברי ר' אלעזר בן שמוע. ט וכן ר"ת:

תפארת שמואל

(א) משמע דהאי עובדא קאי וכו'. ואני אומר מדקאמר הא ודאי מבעיא לי משמע דחוזר וקאי אתחילת הסוגיא דקבעי אי שליח שני עושה שליח וכו' ובקיל וטרי הא לא תבעי לכו וכו' ומסיק הא נמי לא קמבעיא לי' וע"ז קאי הא ודאי קמבעיא לי והא דאפסק לפי שר"ל דברי רבא גבי הדדי וקאת היה דומה למה שלפניו דלסוף איגלאי מילתא וכו' לכתחלה לא דקדק כולי האי ה"נ הכא גבי סדר פשטיה וכו' ודו"ק:

קרבן נתנאל

השליח ליד האשה אבל מסיכת רבעל ליד שליח אינו צריך לכפילה ותנאי קודם למעשה ואיך. שו"ת ר"א מזרחי ח"ב סי' כ"ב: [פ] יש מי שאומר הולך גט זה לאשתי משלחו ביד אחר ואע"ג דלא חלה וכו' כרבנן דברייתא. והוא דעת ר"ת וטור סימן קמ"א ודעת לאב"ד. קשיא לי אמאי לא פסקו כרבנן דברייתא ובשינויא קמא לאוקמא דבאת הולך לא מהני חלה. וניחא לי ע"פ מ"ש הרא"ד על דבריו מכך עובדא דלקמן בשמעתין חלה עטמא מאי משום דאנים ה"נ הא אנים ולא מיילי' אי אמר ליה הולך מ"מ אפילו הולך דוקא חלה וכדעת הרי"ף. ותי' הר"ן כיון דאיתנים לא איכפת ליה לרבא לשיולי אי אמר לו הולך דכיון דאיתנים אפילו אמר לו נמי את הולך מצי משוי שליח ע"כ והנה כל זה ללישנא מציעא. אבל לשנויא קמא ודאי קשה דה"ל לשיולי אי אמר לו את הולך דלא מהני אונס. ולפ"ז צ"ל אפילו א"ל את הולך ולא אמר כיון דאיתנים מצי לשווי שליח דאלמ"ה אכתי ה"ל לשיולי א"כ דמהך עובדא דרבא לא מוכח מידי דמצינו למימר דהך גברא סח לרבא גופא דעובדא שלא אמר לו המשלח את הולך ובזה נתבטל קושיות ב"ש סי' קמ"א ס"ק נ"ד ע"ש. והיינו טעמא דפסק כלישנא מציעא משום דהסוגיא אזלי כוותיה דפריך ומינהו אמר לשנים תנו · ללישנא קמא קשה מאי פריך אימא הך מתני' דהאומר איירי בלא חלה אבל להך אוקמתא דבאת הולך חלה דוקא הא בהולך אפילו לא חלה פריך שפיר. ולשיטת הרי"ף דמוקי מתני' כרשב"ג צ"ל דה"פ דבמתני' שאומר קתני אפילו אומר לב"ד בירושלים ילמדו ויכתבו דהוי אונס כמו חלה. ועי"ל לפי' ריצב"א בסמוך דאע"ג דהשליח השני לא שינה וקבל החפץ תחלה מ"מ לא הוי גט דמקרי שינה לגבי שליח הראשון. א"כ הוי כמו את הולך וכי נפיק לאפיה ונתן לשליח הראשון החפץ הגט כשר וע"כ איירי בחלה מ"מ דחלה מהני באת הולך: [צ] דמסיקנא דסתם מתני' כוותיה ר"ל משום דהוי לישנא בתרא: [ק] והא דלא בעי לאוקמיה מתני' כרבנן ובהולך כשינויא קמא. דברי רבינו תמוהים דהא הרי"ף בעצמו מייבב זה בגוונא אחרינא וע"ק מה צריך רבינו להמציא תי' חדש כמו שכתב למאן דפסק לישנא מציעא שלא פסק כלישנא קמא כדפירשתי ה"נ להך מ"ד דפסק כלישנא בתרא. לכך נראה לי דה"ג והא דלא בעי לאוקמיה מתני' כרבנן ובהולך כשינויא קמא. וכוונתו לפרש דברי הרי"ף שקיים וכן הדעת נוטה. רצונו משום דמשמע ליה דמתני' סתמא קתני ואיירי בין בהולך ובין באת הולך. אבל אי מוקמת מתני' כרבנן ע"כ צריך לאוקמי' במתני' בחד גוונא · וכן מלאתי בב"י סי' קמ"א שפי' כך דברי רבינו ע"ש: [ר] דאף שלוחו אם נטל החפץ תחלה ואח"כ נתן לה הגט כשר. דלפ"ג דאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר בליתותא דגם לא בעיל ככל שלוחי גימין מיכולים לעשות שליח דאגב לא קפיד לדבר זה דגם אינו תלוי בחפץ דאפשר שילך ויטול החפץ וישלח הגט ביד אחר הלכך אפילו שינה בחפץ (פי' השליח הראשון שנתן רשות לשליח אחר לקבל החפץ ואין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר) אין זה שינוי שהרי קיבל החפץ ואח"כ נתן. והא דקתני לא ישלחנו ביד אחר עיקר קפידת הבעל שמא כשימסור הראשון שליחות לשני לא ימסור דברים כהוייתן. ומה שהתנה דמתני' מקיים אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר לא קאי אשליח דהא לפירש"י אגב לא קפיד לדבר זה. אלא ה"ק אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר היא האשה. כלומר שמא לא ימסור הדברים כהוייתן וישאר החפץ ביד האשה. דברים אלו לקומים מפרש"י ע"ש · ולשיטה זו אפילו בדבר אחר כגון שלוה שתמחול לו זכות שלה מחמת כתובתה קודם נתינת הגט אסור לעשות שליח אחר שמא לא ימסור דברים כהוייתן · וכ"ס דעת הרי"ף והרמב"ם לפי' ה"ה פ"ט מהלכות גירושין. ובס' ב"ש סי' קמ"א ס"ק ס"ד השיב דעת הרמב"ם לפי' תוספות. ועוד שם מתמיה על הטור ולא כן עמדי. דמה שכתב הטור סרמ"ה כתב והרמב"ם כתב וכן פירש"י. המה בהדא שיטתא קיימו דמטעם שמא לא ימסור דברים כהוייתן. וגם לפירש"י לכתחלה לא ישלחנו ביד אחר מפני החפץ. אלא דלרש"י גיטא הוי אם נטל החפץ ע"ש: [ש] ועוד קשה מה צריך לכל אריכות הדברים הללו היכא דנפקא לאפיה. ולפרש"י אשמועינן רבותא אפי' השליח השני לא ידע כלל מענין החפץ לפי שהשליח הראשון לא הגיד לו דבר מזה אלא שהאשה עלמה נתנה לו החפץ להשיא מיראתה פן הקפיד הבעל מזה. גיטא מעליא הוא שהרי נתקיים קפידתו של בעל מכל מקום וכ"ה בשו"ת הריב"ש סי' ש"ו: [ת] לפי שאין צ"ל בפ"נ ובפ"נ. ומינה ה"ה נמ"ל אם נתקיים הגט בחותמיו: ה"נ סיכי קאמר ליה. בתמיה: [א] כגון זה שהוא אנוס. ואינו יכול לעכב כאן וילך לדרכו: [ב] משמע דהאי עובדא קאי. והרי"ף מפרש לה אתחילת סוגיא דקבעי אי שליח שני עושה שליח וקיל וטרי ואתי לא תבעי לכו כו' ומסיק הא נמי לא קמבעי. וע"ז קאי הא ודאי מבעי לי פי' בספר תפארת שמואל: [ג] דהלכתא דאין אונס בגיטין. עיין מ"ש רבינו בריש כתובות סי' ג': [ד] לפני הזרע. שלוקחין בני אדם כדי שיהא תוכנת להם בשעת הזרע: [ה] ובשעת הזרע. אם נתחסר להם שלא יהא להם כל הצורך: [ו] ובפרוס הפסח. לקימחא דפסחא: הדרן ע"ך כל הגט

*ואמר גט ששלחתי לך בטל הוא הרי זה בטל · קודם אצל אשתו או ששלח אחריה שליח ואמר לה גט ששלחתי לך בטל הוא הרי זה בטל · א משהגיע גט לידה אינו יכול לבטלו :

ב ירושלמי (ה"א) עשה שליח להוליך את הגט צריך ליתנו לה בפני שנים ואין השליח עולה משום שנים · [א] עשה שליח להוליך את הגט ג צריך להחזיקו בפני שנים ואין השליח עולה משום שנים · הלך שליח לבטל את הגט [ב] צריך לבטלו בפני שנים *הא דקאמר צריך ליתנו לה בפני שנים היינו כר' אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי או אפילו כרבי מאיר וכמו שפירש רבינו הם (בפ"ק דף ד' ד"ה דקי"ל) דאין דבר שבערוה פחות משנים · וכיון שנתרת לשוק בגט זה צריך שנים בנתינת הגט ואין סומכין על עדי חתימה ואין השליח משום שנים [ג] שהרי הוא עומד במקום הבעל : גמ' ת"ר בטל הוא אי איפשי בו דבריו קיימים פסול הוא אינו גט לא אמר כלום [דף לב ע"ב] רבינא אשכחיה לרבה בר רב יצחק דתלי וקאי בעיברא דדשא וקא מבעיא ליה בטל מהו תיקו(א) אמר רב ששת ואמרי לה במתניתא תנא גט זה לא יועיל לא יתיר לא יעזוב לא ישלח לא יגרש יהא חרס יהא כחרס דבריו קיימים . אינו מועיל אינו מתיר אינו מעזיב אינו משלח אינו מגרש חרס הוא כחרס הוא לא אמר כלום · איבעיא להו הרי הוא תרם מהו · א"ל רבינא לרב אחא בריה דרבא ואמרי לה רב אחא בר רבא לרב אשי מאי שנא מהרי הוא הקדש הרי הוא הפקר *אע"ג דמדמי ליה להקדש בהאי ליפנא לא דמי לגמרי להקדש [ד] דאילו בהקדש אי אמר ככר זה הקדש מעל כדאיתא בפרק אין בין המודר (דף לד:) ואם אמר גט זה חרם לא אמר כלום דהא חרם הוא לא אמר כלום וכ"ש בלא הוא דהא בטל הוא אהני ובטל בלא הוא סליק בתיקו : ג אמר רבה בר איבו אמר רב ששת מקבל מתנה שאמר לאחר שבאת מתנה לידו מתנה זו מבוטלת היא הבטלה אי איפשי בה לא אמר כלום [ה] בטלה היא (א) אינה מתנה דבריו קיימין ובפרק בתרא דכריתות (דף כד:) גרסינן ברוב ספרים (ב) איפכא מבוטלת היא היבטל (ג) אי איפשי בה דבריו קיימין בטלה היא אינה מתנה לא אמר כלום [ו] וגירסא דהכא עיקר היא [ז] ורש"י גרים התם כגירסא דהכא ופירש דדוקא במקרקעי הוא דאמרינן אם אמר אי איפשי בה לא אמר כלום אבל במתנת מטלטלין קאמר ריש לקיש הנותן מתנה לחבירו ואמר הלה אי איפשי בה כל הקודם בה זכה והיינו טעמא דמטלטלין שכבר נכנסו לרשותו אם אמר אי איפשי בהן הוי לשון הפקר שמסלק עצמו מהן וכבר יצאו מרשות הנותן והוי הפקר אבל במתנת קרקע משמע אי איפשי שתהא המתנה קיימת ולא לשון הפקר כיון שאין הקרקע בידו וכיון דאי איפשי להבא משמע לא אמר כלום :

אמר אביי נקיטינן שליח מתנה כשליח הגט למאי נפקא מינה להולך לאו כזכי :

ד איבעיא להו חוזר ומגרש בו או אינו חוזר ומגרש בו ר"נ אמר חוזר ומגרש בו ורב ששת אמר אינו חוזר ומגרש בו והלכתא כוותיה דרב נחמן והא קיימא לן הלכתא כוותיה דרבי יוחנן דאמר חוזרת הכי השתא התם דבור ודבור הוא אתי דבור ומבטל דבור הכא נהי דבטליה לשליחותא דשליח גיטא גופיה לא בטיל *האי ליפנא משמע דאפי' אם ביטל הגט בפירוש אין לו כח לבטלו מדקאמר גיטא גופיה לא בטיל וכן מדקאמר התם דבור ודבור הוא משמע אבל כתיבת הגט לאשה חשיב מעשה ואין לו ביטול אבל בקידושין ברים האומר (דף נט:) לא גרים התם כל אריכות לשון זה אלא כך כתיב בכל הספרים נהי דבטליה מתורת שליחות מתורת גט מי בטליה דמשמע דאם בטלו בפירוש הוי בטל ויש להשוות פירוש שתי הגירסא דהכי קאמר מתורת גט מי בטליה כלומר אין לו כח לבטלו מתורת גט דכתיבת הגט לשמה חשיב מעשה מיהו אין לסמוך על זה לעשות הלכה למעשה [ח] אלא אזלינן ביה לחומרא :

מתני' בראשונה היה עושה ב"ד במקום אחר ומבטלו התקין רבן גמליאל שלא יהיו עושים כן מפני תיקון העולם : גמ' איתמר [ט] בפני כמה מבטלו רב נחמן אמר בפני שנים ורב ששת אמר בפני שלשה . רב ששת אמר בפני שלשה. ב"ד קתני ורב נחמן אמר בפני שנים לבי תרי נמי ב"ד קרי להו (ד) [י] *והלכתא כרב נחמן דקאי רבי יוחנן כוותיה [דף לג ע"א] תנו רבנן בטלו מבוטל דברי רבי רבן שמעון בן גמליאל אומר אינו יכול לבטלו ולא להוסיף על תנאו דאם כן מה כח בית דין יפה :

ה תנן רבנן אמר לעשרה כתבו גט לאשתי יכול לבטל זה שלא בפני זה דברי רבי רבן שמעון בן גמליאל אומר אין יכול לבטל זה שלא בפני זה הא דקאמר יכול לבטל זה שלא בפני זה [כ] היינו אפי' לכתחלה ואינו עובר על תקנת רבן גמליאל כי לא נמנה לתקן על זה לפי שאין הדבר יכול לבא לידי קלקול [ל] דקסבר רבי עדות שבטלה מקצתה [דף לג ע"ב] לא בטלה כולה ואי אזלי הני וכתבי ויהבי ליתנו א"ר נחמן הלכה כרבי בשתיהן ול"ל לרב נחמן מה כח ב"ד יפה והאמר רב נחמן אמר שמואל [דף לד ע"א] יתומין שבאו לחלוק בנכסי אביהן ב"ד מעמידין להן אפוטרופוס ובוררין להן חלק יפה הגדילו יכולין למחות ורב נחמן דידיה אמר הגדילו אינם יכולין למחות דא"כ מה כח ב"ד יפה התם ממונא הכא איסורא : ו גרסינן בערכין בסוף האומר משקלי עלי (ד' כא:) אמר רב ששת האי מאן דמסר מודעא אגיטא מודעיה מודעא פשיטא לא צריכא ה דעשינהו ואגלי מהו דתימא בטוליה בטליה למודעי קמ"ל ואימא הכי נמי אם כן ניתני וכן אתה אומר בגיטי נשים כופין אותו עד שיתן מאי עד שיאמר רוצה אני עד דמבטל ליה למודעא קמא ובפרק חזקת הבתים (דף מ:) מפרש דבגט ומתנה אין צריכין העדים להכיר אונסו דגילוי מילתא בעלמא הוא ואפי' אם האונס שאמר היה שקר מכל מקום הרי אומר שאינו חפץ בגט ואם מסר מודעא ואמר בפני העדים אף אם אבטלנה לא תבטל אם בטל מודעא ומודעא דמודעא עד סוף כל מודעי הכל בטל שכשם שבטולו מועיל על מודעא אחת כדאיתא בערכין גם מועיל על כמה מודעות ועל כל התנאים שהתנה וכן עמא דבר ודלא כמו שכתב הרמב"ם ז"ל (בפ"ו מהל' גירושין הי"ט) אם אמר גט שאכתוב לפלונית אשתי בטל הוא וכל דבר שאבטל בו מודעא זו הרי ו זה בטל וכתב אח"כ ונתנו לה אע"פ שבטל המודעא קודם שיכתוב הגט הרי זה בטל אם כן מה תקנת דבר זה שיאמרו לו העדים קודם כתיבת הגט אמור בפנינו שכל הדברים שמסרת שגורמין כשיתקיימו אותן הדברים לבטל זה הגט הרי הן בטלין והוא אומר הן ואח"כ אומר להן לכתוב ולחתום וליתן לה ולא יניחוהו לילך עד שיגיע הגט לידה כדי שלא ילא לבטלו ואין המוסר מודעא ולא המבטל מודעא צריך קנין ע"כ ולדבריו לא הבנתי תקנתו [מ] שמא מתחלה מסר מודעא למודעא ואולי שכך פירוש דבריו מתחלה כתב אף על פי שבטל המודעא שהגט בטל [נ] היינו שביטל המודעא בסתם אז מודעא דמודעא קיימת לפיכך אין ביטולו מועיל אבל כשאמרו לו אמור בפנינו שכל דברים שמסרת שגורמין כשיתקיימו אותן הדברים לבטל זה הגט הרי הן בטלין ואמר הן אז ביטל כל מודעי דמודעי ומועיל הביטול והמגרש את אשתו מרצונו ולא בטל מודעא אין בו חשש דכיון דמדעתו מגרשה [ס] אין חשוד לקלקלה בידי שמים · גידול בר רעילאי שדר ליה גיטא לדביתהו אזל שליח ואשכחה דהות יתבא ונוולא אמר לה הא גיטיך אמרה ליה זיל השתא ותא למחר אתא לגביה ואמר ליה פתח ואמר ברוך הטוב והמטיב אביי אמר ברוך הטוב והמטיב ולא בטל גיטא רבא אמר ברוך הטוב והמטיב ובטל גיטא וקא מיפלגי בגלוי דעתא בגיטא אביי אמר גלוי דעתא בגיטא לאו מילתא היא ורבא סבר גילוי דעתא בגיטא מילתא היא והלכתא כאביי : ז [דף לד ע"ב] מתני' בראשונה היה משנה שמו ושמה שם עירו ושם עירה

הגה"ה

*מפרש ריב"א כגון שיש לשליח השני עדים שאמו שהבעל שליח קודם שהגיע הגט ליד האשה אבל לא כן הייבין לקנוניא דאפי' אם יאמר אחר שהגיע הגט לידה אני שלחתיו לבטלו ב לא נאמינו · מרדכי :

הגה"ה

*מצאתי תשובת רש"י ששאלה על אשה שעשתה שליח לקבל גיטה ונתעלל השליח בשליחותו ועשתה שליח אחר וקבל זה השליח אחר גט שאינו הגון ובשמוע הראשון נתחזק בשליחותו והלך אצל הבעל וקבל גט כשר דעתי נוטה שלא בטלה שליחותו ד שלא מינו בכ"מ שליח בטל בגילוי דעתא ואינה כמבטלת בפנינו וראיה מדקתני ואמר גט שנתתי לך בטל הוא הרי זה בטל טעמא דבטליה אבל גילוי דעתא לא אמרינן דבטל ועוד דפליגי בגילוי דעתא בגיטין אביי ורבא והלכתא כאביי דגילוי דעתא בגיטא לאו מילתא היא ועוד האריך במרדכי :

הגה"ה

*ודווקא לענין ביטול סגי לן בתרי דאינו כי אם עדות בעלמא ודי בבי תרי דקרו בי דינא בדיעבד אבל גבי שומא בפרק אלו מציאות מודה רב נחמן דבעינן תלתא וגבי קיום בטרות פירוש רש"י דלדברי הכל בעינן תלתא דאם כן במה היה נראה שנתקיים באחרונים טפי מן הראשונים · מא"ז :

חדושי מהרש"ל

(א) אמר רב ששת ואמרי לה במתניתא תנא גט זה לא יועיל לא יעזוב לא ישלח לא יגרש יהא חרס יהא כחרס , פי' לפי שלהבא משמע וק"ל :

הגהות הב"ח

א בטל אם מהגיע : ב לבטלו אין להאמינו : ג צריך להחזיקו . מ"כ עיין לעיל פ"ק וכמ"ש לשם : ד שלא בטלו שליחותו של ראשון בשביל שליחותו של שני שלא מינו : ה דעשייה : ו הרי הוא ·

תפארת שמואל

(א) אינה מתנה דבריו קיימין וכו'. פירוש לפי שלעבר משמע והרי אומר שלא קיבלה מתחילה ודו"ק :
(ב) איפכא מבוטלת כו'. פי' דהתם פריך מיניה לר"ל דקאמר גבי מתנה האומר אי אפשי בה כל הקודם זכה וה"ק דבריו קיימין מאי לאו דהדרא למרה קמא כו' : (ג) אי אפשי בה דבריו קיימין כו'. ופירוש התם דמרישא דאמר אי אפשי בה לא אמר כלום אינו קשה על ר"ל שיש לחלק בין קרקעות למטלטלין כמו שכתוב בפנים ומסיפא הוא דמקשה על ר"ל דרב ששת אמר גבי אינה מתנה או בטלה דבריו קיימין ופי' והדרא למרא קמא ור"ל אמר כל הקודם זכה אלמא אפילו היכא דמהני דבריו לא אמרינן שתחזור למרא קמא וק"ל :
(ד) והלכתא כרב נחמן דקאי ר' יוחנן כוותיה וכו' ותימה מה צריך ליתן בו טעם הלא תלמודא פסק להדיא כרב נחמן ואפשר דבגרסתו לא היתה כתובה :

קרבן נתנאל

פרק ד [א] עשה שליח להוליך את הגט צריך להחזיקו בפני שנים ואין השליח עולה משום שנים . בירושלמי שלפנינו ליתא בבא זו : [ב] צריך לבטלו בפני שנים . ובירושלמי שלפנינו מסיים והשליח עולה משום שנים פי' שליח הגט · וצ"ל דרבינו השמיט במתכוין . דהא התוס' ד"ה ור"נ . ובדף ל"ג ד"ה רבי סבר הוכיחו דבפני ב' אפילו לרב נחמן אינו מבוטל . ואם באת לחלק מסברא כיון שלשליח עצמו אומר שהוא מבטלו לא בעינן שנים דא"כ אפילו אחד נמי לא בעינן וכמ"ש התוספות ד"ה רבי אומר וי"ל דמשמע ליה מלתא דרבי דיכול לבטל אפילו בפני אחד אע"ג דאין דבר שבערוה פחות משנים כיון שלשליח עצמו אומר שהוא מבטלו הוא מבוטל משמע דאין צריך יותר שום אדם לבטלו בפניו כי אם בפני שליח לחוד : [ג] שהרי הוא עומד במקום הבעל . ויראה מלשונו דאפילו במקום אחד אינו עולה כיון שנתן טעם לדבר שהוא במקום בעל . והשיגו הטור בסי' קמ"א וכ"ל שעולה במקום אחד שהירושלמי אינו אומר אלא שאינו עולה במקום שנים אבל עולה במקום עד אחד עכ"ל ואיכא לתמוה על השגתו דאם איתא דעולה במקום אחד אלא שאינו עולה במקום שנים לא היה צ"ל ואין השליח משום שנים דפשיטא היא דמאחר שאמר תחלה שצריך ליתנו בפני שנים אלמא דשנים בעינן ואין השליח עולה משום שנים . אע"כ דאתי לאשמועינן שצריך שנים בלא השליח ודברי רבינו מיושבים ופירושו ברור ופשוט בירושלמי וכ"כ הב"ח שם סעיף י' שאלילה לסקל כדברי הטור : [ד] דאילו בהקדש אי אמר ככר זה הקדש מועיל כדאיתא בפ' אין בין המודר . והתוספות הניחו בתימה · ורבינו סבירא ליה דוקא גבי ככר של הפקר אם אמר ככר זו הקדש מועיל דא"א לומר על עבר שעדיין לא היה ברשותו . אבל גבי גט זה חרם הוא איכא למימר דלשעבר קאי . ולפ"ז בדבר שהיה ברשותו ואמר ככר זה הקדש באמת אינו מועיל דדמיא לגט וע"ק בנדרים דף נ"ס פי' רבינו ככר זה הקדש . פירוש הקדש גמור ומלתא דפשיטא היא וכו' . ש"מ דס"ל אפילו בשאינו של הפקר אם אמר ככר זו הקדש מהני וצ"ע לדינא : [ה] בטלה היא אינה מתנה דבריו קיימין . ומזרה לנותן שהרי זה מודה שהיתה בטלה מעיקרא ומעולם לא כוון לזכות בה והודאת ב"ד כמאה עדים דמי · והראב"ד כתב דווקא שאינו חב לאחרים . אבל אם חב לאחרים · כגון שיש לו ב"ח לגבות ממתנה אינו נאמן . ורבינו שלא חילק בזה . כמו בשטר אמנה בפ"ב דכתובות סי' י' משמע שס"ל שהוא נאמן אפי' יש לו ב"ח . וטעמא דמלתא כיון שלא היה בחזקתו עד עתה . משא"כ בשטר אמנה שיש לפנינו שטר מקוים תחת ידו ומסתמא דידיה הוא . וזהו כוונת הטור. ח"מ סי' רמ"ה שכתב ורש"י פירש שהוא נאמן אפילו יש לו ב"ח וכן דעת א"א ז"ל . וע"ש בב"ח : [ו] וגירסא דהכא עיקר היא . ולא ניחא לפרש כפי' ר"י דגירסא דכריתות עיקר ודייק דבטל מעיקרא משמע דקתני בטלה היא לא אמר כלום דאי ליבטיל משמע להבא א"כ היו דבריו קיימים . פירוש דס"ל לתוספות דסוגיין דהכא קאי למסקנא דהתם דבריו קיימים וכל הקודש זכה . א"כ ע"כ לא אמר כלום לגמרי אפילו הפקר לא הוי א"כ מוכח דלשעבר משמע . יען רבינו ס"ל לדינא כפירש"י דבמקרקעי לא אמר כ"ל כל הקודם בהן זכה כמ"ש רבינו בסמוך מלתא בטעמא . ורב ששת ע"כ במקרקעי איירי מדקאמר מקבל מתנה ולא אמר הנותן מתנה ואמר הלה אי איפשי כדפרש"י בכריתות . וא"כ ליכא לפרושי סוגיא דהכא כגירסא דכריתות דאיכא למימר דבמקרקעי בטלה היא ליבטיל משמע ומש"ה לא אמר כלום דזה לא הפקיר את השדה אלא אינו חפץ שתהא המתנה קיימת וכיון דלהבא הוא לא אמר כלום וא"כ מאי פריך . וע"ק דאדרבה באי אפשי דקאמר רב ששת דבריו קיימים והוי הפקר ע"כ צ"ל דלשעבר משמע וה"ק כשקבלתיה לאו לשם מתנה קבלתיה והנותן נתן מרשותו לידי ואני לא קבלתיה לשם מתנה נמצא השדה עומדת בלא בעלים וכיון שאין ברשות הנותן והמקבל מש"ה כל המחזיק זכה בה . כך צריכין לפרש לפרש"י במה דמשני שם בכריתות לא דבריו קיימים וכל המחזיק זכה בה אף שבמקרקעי איירי ואם כן עדיפא מיניה ה"ל למפרך מאי (אי) אפשי בה : [ז] ורש"י גרס התם כגירסא דהכא . ז"ל הב"ח בח"מ סי' רמ"ה ס"ק י"ג הבין הרא"ש מדברי רש"י שכך הוא הדין אף למסקנא לחלק בין מטלטלין למקרקעי ואחריו נמשך הטור . ולי נראה כיון דבשדה שלו ידי מסולקת הימנו הוי לשון הפקר והשתא למסקנא דפרק השולח ליטנא דמהני ביה קאמר גבי אי אפשי בשדה שאינו שלו נמי אמאי לא אמר כלום הלא יש לפרשו לשון הפקר אף בשדה ואע"ג דיש לפתרו ג"כ בענין אחר כלומר איני חפץ שתהא המתנה קיימת והוא יותר קרוב בלשון מ"מ ניחא דליטנא דמהני ביה קאמר . וע"ש באריכות . ואני אומר מה מאוד לדקו דברי רבינו והטור דגבי בטלה היא אמר אביי שתי לשונות משמע · משמע דבטל משמע דליבטיל מש"ה גבי גט ליטנא דמהני ביה קאמר וכמו כן גבי מתנה . משא"כ אי אפשי דלהבא משמע בשדה שאינו שלו לא הוי הפקר דהא לא אתא לידו אלא שטר מתנה א"כ מפקיר שטר מתנה וזה לא אמר כלום . ותדע דהכי הוא . דהא פרש"י במתניתין לא אמר כלום וזכה בה על כרחו ואם יש לו ב"ח גובה הימנו . ולפי' הב"ח צ"ל דפירש"י כך לפי ס"ד המקשן . אבל לבתר דמשני ליטנא דמהני קאמר א"כ הא דאמר רב ששת לא אמר כלום היינו דלא מהדר למרא אבל הפקר הוי ה"ל לרש"י לפרש כן בהתרצן ולא ה"ל לסתומי . וע"ק גבי ידי מסולקת הימנו כמו כן יש לפרש הא דקתני לא אמר כלום דהפקר מיהת הוי דליטנא דמהני ביה קאמר אע"ג דאיכא למימר דמדין ודברים קאמר ולא משדה . א"כ מאי פריך בהכותב וכי כתב לה מאי הוי והתניא דין ודברים כו' לא אמר כלום אימא דהפקר מיהת הוי ומשום הכי תני במתני' הרי זה אינו אוכל פירות בחייה שהפקיר את הפירות : ודע שהטור שם סי' רמ"ה פסק אם אמר בטלה היא אינה מתנה דבריו קיימים וחוזרה לנותן . ויש לתמוה לפי מה דמסיק בכריתות לא דבריו קיימים וכל המחזיק בה זכה . והנכון בזה דרש"י כתב שם וה"ה דהוי מצי לתרוצי דהאי דר"ל כיון שכבר זכה בה הוי הפקר · אבל בהאי דרב ששת דמודה דשלא זכה בה מעולם דמריה הוי דכי יהיב איניש אדעתיה דלקבליה ליה מיניה ואי לא לא הוי מתנה דהכי משני התם אקושיא אחריתי ומיהו השתא משני שפיר בלאו הכי ע"כ . וא"כ ודאי לפי המסקנא דהוצרך לתרץ האי תירוצא מכח קושיא אחריתי דרשב"ג . ודאי אמרינן דבריו קיימים והדרא לנותן ולדקו דברי הטור . ומדברי רש"י אלו ג"כ מוכח דלא כב"ח דע"כ לא אמר כלום וזוכה ב"ח דא"ת דהוי הפקר דהא אם נותן אדם מתנה דעתו לקבלו ואי לא לא והדרא למריה א"כ במט"ל אין כח ביד המקבל מתנה להפקיר דאם אין רוצה לקבל מתנה הדרא למריה . אע"כ לפי האמת נמי צריכין לחלק בין מקרקעי למטלטלין ולא אמר כלום לגמרי ור"ל איירי במטלטלין דכבר זכה ביה ויכול להפקיר : [ח] אלא אזלינן ביה לחומרא . ולכתחלה לא יגרש בו ואם נתגרשה בו ה"ל ספק מגורשת ועיין בטא"ה סי' קמ"א : [ט] בפני כמה מבטלו . נפקא מיניה לרבי דאמר בסמוך אם בטלו מבוטל וקי"ל כוותיה : [י] והלכתא כרב נחמן דקאי רבי יוחנן כוותיה · ותימה מה צריך ליתן בו טעם הלא תלמודא פסק להדיא הלכה כרב נחמן . ואפשר בגירסתם לא היתה כתובה עד כאן לשון הגאון מוהרש"ם קאדטוור . ונראה משום דהרשב"א בחידושיו בשם ר"ת פי' הא דאמר הלכתא כרב נחמן היינו דאמר רב נחמן הגדילו אינם יכולים למחות . לכך צריך הרי"ף ורבינו לפסוק כרב נחמן מטעמיה דר' יוחנן סבר כוותיה . ועוד משום דבפלוגתא קי"ל כרב ששת דבעינן ג' ולא פסקינן כרב נחמן אלא דלענין ביטול סגי בתרי משום דר"י קאי כוותיה וכ"פ בעל התרומות . אח"כ מצאתי בב"ח סי' ס"ו בח"מ סי' כ"ב שכ"כ לתרץ דברי הטור ומפרש דברי רבינו על דרך זה ע"ש ועיין לקמן בפרק זה סימן י"ג . וקצת קשה לי דלפ"ז ה"ל לרבינו להביא שיטתא דרב ששת דהא קמ"ל דל"ש כתב בלשון דיינים ותתמו עדים וז"ל"ש כתב בלשון עדים ותתמו דיינים : [כ] היינו אפילו לכתחלה . וא"ת מנ"ל להש"ס דלמא סבר בטלה כולה אפ"ה יכול לבטל בדיעבד דהא אית ליה לרבי אם בטל מבוטל עיין בתוספות ד"ה רבי סבר : [ל] דקסבר רבי עדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה . ובגמרא אמרינן עוד פלוגתא לענין שליחות אם אמר לשנים תנו גט לאשתי וס"ל לרבי דיכול לבטל שליחות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה . ומסתימת לשון רבינו משמע דקי"ל בהא ג"כ כרבי דשוין הן אי אמרינן לגבי עדות לא בטלה כולה ה"ה לענין שליחות אבל הרמב"ם בפ"ו דגירושין כתב דלגבי שליחות דכי בטל מקצתה בטלה כולה . והראב"ד השיגו : ה"ג קודם שיכתוב הגט הרי הגט בטל : [מ] שמא מתחלה מסר מודעה למודעה · וליכא למימר דאזלינן בתר דיבור האחרון אם כן אפילו כשיאמר הריני מבטל כל מודעה שמסרתי יועיל שהרי מבטל עכשיו כל מודעה שמסר וכן הקשה הרשב"א הביאו הרב המגיד : [נ] היינו שביטל המודעה בסתם אז מודעה דמודעה קיימת . עם היות שהוא אומר אני מבטל כל מודעה שמסרתי שמא יערים שמבטל כל המודעה ולא מודעה דמודעה לפיכך התקנה שבטל המודעות בדרך טלל : [ס] אין חשוד לקלקלה בידי שמים . וא"ת לכתחלה שוב הוא שיבטל מודעה אפילו כשמגרש גרש .

עירה *התקין רבן גמליאל הזקן שיהא כותב איש פלוני וכל שם שיש לו אשה פלונית וכל שם שיש לה הא דקתני שהיה משנה שמו [ע] לא שהיה כותב שם אחר שאינו שלו אלא כדמפרש בגמרא שהיו לו שני שמות אחד ביהודה ואחד בגליל שכן דרך בני אדם הגולים ממקומם מחמת ממון או מחמת מרדין שמשנים את שמם פן יחקרו אחר מקום חנייתן וירדפו אחריהם ואם הוא מגרש באחד מן השמות זהו קורא שינוי שאם יגרש באותו שם שיש לו במקום שהוא עומד נקרא שינוי לבני אנשי המקום שהאשה עומדת כי יאמרו שאינה מגורשת כי אינם יודעין שיש לבעלה שם זה במקום אחר ואם יגרש בשם שיש לו במקום שהאשה עומדת נקרא שינוי לבני אותו המקום שהוא עומד ואם תבוא האשה לגבות מנכסיו או לינשא באותו מקום יאמרו שאינה מגורשת לפי שאינן מכירים באותו שם הכתוב בגט לכך התקין רבן גמליאל איש פלוני וכל שם שיש לו [פ] פירוש שם הנקרא לו במקום הנתינה שהוא עיקר להתיר האשה במקום שהיא עומדת וכן מוכח בגמרא דקאמר עד שיגרש אשתו שביהודה בשמו שביהודה ושם דגליל עמו (א) [צ] משמע דשם הנתינה הוא עיקר ושם הכתיבה טפל [ק] ואמרינן בגמרא דבני מערבא (בפ' זה ה"ב) [ר] על הך ברייתא מתניתין שהיה ביהודה וכתב לגרש אשתו שבגליל או שהיה בגליל וכתב לגרש את אשתו שביהודה אבל אם היה ביהודה וכתב לגרש את אשתו שביהודה או שהיה בגליל וכתב לגרש את אשתו שבגליל הרי זו מגורשת כלומר [ש] ואין צריך לכתוב שני שמות מיהו לקמן נפרש על פי הירושלמי דאפילו גירש באותה מדינה דצריך לכתחלה לכתוב שני השמות וכן יש לפרש שינה שם עירו ושם עירה שצריך לכתוב שם העיר שהוא והיא ממנה פירוש בגליל מתא אנא פלוני דמיהודה וכן משמע ביבמות (ד' קטו:) בקלוניא מתא אנא דוד בר נהילאי מנהרדעא וכן בסורא מתא א]אנא חנן מחגרא דנהרדעא *כתוב בטופסי גיטין של ה"ג צריך לכתוב בגט כל שום וחניכא דאית ליה והיינו נראה לרבינו תם דזימנין אתי לידי תקלה כשאין לו אלא אותו השם הכתוב בגט ואין לו חניכה אחרת יאמרו שזה הגט של אדם אחר שיש לו שום וחניכה כי הכל יודעין שאין לגיס זה חניכה אחרת ותיקן ר"ת ז"ל שיכתבו (ב) אני פלוני דמתקרי כך וכך [ת] *כדאמרינן בגמרא (ד' לה.) אחא בר הדיא דמיתקרי איא מרי ואם אין לו שום וחניכה לא יכתוב כלל [א] וכן מוכח ל' המשנה שר"ג תיקן דוקא לכתוב על שיש לו שני שמות שיכתוב שם העיקר וגם שם אחר שיש לו [ב] והעולם נהגו כהלכות גדולות לפי שנהגו הנכרים באשכנז שקורין ליהודים [ג] בחניכה הקרוב ללשון עברי ואין ראוי לכתוב על אותה חניכה דמיתקרי לכך נהגו לכתוב וכל שום וחניכה דאית ליה שמלה זאת כוללת הכל: גמ' אמר רב אשי והוא דאיתחזק בתרי שמי פירוש שהוחזק בשני המקומות באלו שני השמות שידוע הוא שיש לו ב' שמות אבל בני מקום זה אינן מכירין בשם שיש לו במקום אחר הלכך צריך לכתוב שניהם דלא ליתי לידי קלקול בין במקום הכתיבה בין במקום הנתינה כדפירשתי לעיל אבל לא איתחזק בתרי שמי שאינן יודעים במקום הכתיבה שיש לו שם אחר במקום הנתינה[א]וגם במקום הנתינה אין יודעין שיש לו שם אחר במקום הכתיבה א"צ לכתוב וכל שום וחניכה דאית לי [ד] ואפילו אם יודע לנו אחר כך שיש לו שם אחר במקום אחר הגט כשר דאין לנו אלא שם שהחזיק עצמו בו *שאלו את רבינו תם ז"ל מומר שגירש את אשתו בשם של יהודות ולא נכתב בגט שם של עובד כוכבים מהו והשיב רבינו תם ז"ל חלילה מלהזכיר שמו של עובד כוכבים בתורת משה וישראל ואין לחוש בו כלל דלא גרע שם יהודות מכתב חניכתו דכו' [ה] ופי' בערוך אף על פי שלא כתב שם המובהק [ו] וכה"ג מפרש במתני' בפרק בתרא (דף פז:) וכן היו נקיי הדעת ג כותבין חניכתו וגדולה מזו שנינו (תוספתא פ"ו) גר ששינה שמו לשם עובד כוכבים כשר וכן אתה אומר בגיורת וכ"ש מומר ששינה לשם ישראל דכשר ועוד ראיה שלא שנינו היו לו שני שמות ביהודה או שני שמות שהם שיגרש בשני שמותיו אלא כשיש לו שני שמות אחד ביהודה ואחד בגליל והוחזק בשני שמות בשני המקומות ואותן שבגליל אינן מכירין שם שביהודה ואמרו שלא זה הוא שגירש אבל כשהוא מוחזק בשני שמות במקום אחד די באחד ואפי' בחניכה והא דאמרי' בשמעתין רובא מרים ופורתא שרה דמשמע דאפי' בחד מקום צריך שני שמות היינו לכתחלה כן מפרש [ז] בירושלמי (בפ' זה ה"ב) (ג) דאף במקום א' (ב) בעינן לכתחלה שיכתוב שני השמות דגרסינן בירושלמי אמר ר' אילא בתחלה היה כ"ל אני פלוני שמי יהודה עם שם שיש לי בגליל ואם היה שרוי במקום אחר מגרש באיזה מהם שירצה א"ר אסי הדא דתימא לשעבר אבל לכתחלה צריך למעבד והא דאמר לקמן כתב חניכתו כשר וכן היו נקיי הדעת שבירושלים עושין ד משמע דאפי' לכתחלה אין צריך לכתוב עיקר השם יש לומר דמיירי התם בחניכה שמכירין אותו בכל מקום והכל קורין אותו בשם זה אלא כשהוא חותם בשטר או קורא בתורה קוראין אותו בשם המובהק להכי סגי בשם חניכה לחוד ומהאי טעמא נמי מומר אין צריך לכתוב אלא שם יהודות בגט שהוא עיקר וכל ישראל קורין אותו בשם הזה· ההיא דהוו קרו לה רובא מרים ופורתא שרה אמרי נהרדעי מרים וכל שום שיש לה ולא שרה וכל שום שיש לה: ח מתני' אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה נמנעו מלהשביעה התקין רבן גמליאל הזקן שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצו וגובה כתובתה העדים חותמין על הגט מפני תיקון העולם והלל התקין פרוזבול מפני תיקון העולם: [דף לה ע"א] גמ' אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא בבית דין אבל חוץ לבית דין משביעין אותה ורב אמר אפי' חוץ לבית דין אין משביעין אותה רב לטעמיה דרב לא מגבי כתובה לארמלתא ולידרה ולגבייה בשני דרב קיל נדרי א"ל רב יהודה ה לירמיה ביראה אדרה בבית דין ואשבעה חוץ לבית דין וליתי קלא וליפול באודני דבעינא דהעביד ביה מעשה פירוש אדרה או אשבעה דכשמואל רביה סבירא ליה דהלכתא כוותיה בדיני וכן פירש רבינו חננאל זכרונו לברכה. אמר רבי זירא אמר שמואל לא שנו שמדירין אותה אלא אלמנה אבל גרושה משביעין אותה ור"י כתב דהאידנא נהיגי להשביע האלמנה אפי' בב"ד דבאותו ענין שאנו רגילין להשביעה שגוזרין עליה [ח] בחרם (ד) ובשבועה שתודה על מה שקבלה בכתובתה אין העונש מרובה כל כך כמו היכא דנשבעת שבועה יוצאה שבועה מפיה לשקר דהוי כענין שבועת שוא דכתיב לא ינקה ולענין שכנגדו חשוד על השבועה תנא בפ' כל הנשבעין (דף מו:) אחד שבועת העדות ואחד שבועת הפקדון ואפי' שבועת שוא ופריך וליתני נמי שבועת ביטוי ומשני כי קתני שבועה דכי קא מישתבע לשיקרא קא מישתבע אבל שבועת ביטוי דאיכא למימר דבקושטא מישתבע לא קתני ולא מיקרי בכך חשוד בשבועה ומיהו רבינו תם פירש שאם הצבור הטילו חרם ועבר אדם עליו או עבר על שבועת ביטוי דאוכל ולא אוכל חשוד הוא על השבועה והא דקאמר התם שבועת ביטוי לא קתני לא בשביל שהוא כשר אלא הכי קאמר לא קתני בשביל שאינו דומה לאחרים כי אינו מונה במשנה אלא אותם שבשעת שבועה נשבע לשקר וכי האי גוונא איירי בפ"ק דב"ק (דף ד:) גבי רבי ב] חייא תני שלשה עשר אבות ורבי ג] הושעיא תני כ"ד אבות ומפרש מר מאי טעמא לא תני הני ואף על גב דלכולי עלמא כל העשרים וארבעה אבות הן והביא ראיה מה"ג שהביא ההיא דהכותב (ד' פה:) ההיא איתתא דאיחייבה שבועה בבי דינא דרבא אמרה ליה בת רב חסדא ידענא בהדיה איתתא [ט] דחשידא אשבועתא [י] וגרסינן בהלכות גדולות דמפקא שם שמים לבטלה ומפרש דעברה אשבועתא ומבטלה לה כגון שלא תאכל ככר זה ואכלה אותו אלמא משום דעברה על שבועת ביטוי אפיך שבועתא [כ] מיהו אף לדברי רבינו תם דחשיב חשוד על השבועה אפשר דאיתא להא דר"י דלענין עונש לא נפיש עונשה כמו היכא דיוצא שבועה לשקר מפיה [דף לה ע"ב] התקין רבן גמליאל שתהא נודרת וכו'(ג) אמר רב הונא לא שנו אלא שלא ניסאת אבל ניסאת אין מדירין אותה ו מ"ט דמיפר לה בעל כי לא נסאת נמי לכי מינסבא מיפר לה הבעל אין הבעל מיפר בקודמין [ל] *וא"ת ידירוה שלא תאכל ככר זה אם גבתה מכתובתה כלום והאכלנו לאלתר בפנינו ויש לומר דלא חשו לעונש זה אלא בנדר שעל ידו עומדת באיסור כל ימיה ואם תאמר ידירוה על דעת רבים שאין לה הפרה [מ] ויש לומר דהבעל יכול להפר אפי'

נדר

הגה"ה

*נראה לר"י אפי' אם לא כתב שם העיר כלל שהיה טוב דדוקא אם שינה הוא דפסול דהוי מזויף מתוכו וראיה מהא דהכותב טופסי גיטין צריך שיניח מקום האיש ומקום האשה ומקום הזמן (לעיל דף כו:) ושם העיר לא הזכיר וכן בפרק שני דלעיל (דף יט:) גבי ההוא גברא דעל לבי כנישתא וכו' (א) ומסיק בעינן שמו ושמה וכל התקנה שהתקינו לכתוב מקום הלידה העיקר משום שלא יהו לעז מבני יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת ולכך כותבין לסימן בעלמא מקום הלידה· וראיתי מכתב רבינו יצחק מדנפיר"א ורבנים גדולים שהיו עושין מעשה והיו אומרים להני דכתבי גיטא אם מקום הלידה מרופה בידם יניחו מלכתוב וכן רבני מגנצא הסכימו א וכן מצאו בכל תקוני גיטין של הגאונים שאין צריך לכתוב מקום הלידה כי אם אני פלוני דממקום פלוני לבד ר"ת שכתב שצריך לכתוב מקום הלידה וגם בטופס של ספר התרומה · אבל מ"מ אין כל כך לדקדק שאם לא כתב אעפ"כ כשר וכן הלכה מוכחת פרק האשה שלום (דף קטו:) בקלוניא מתא אנא דוד בר נהילאי נהרדעא דהיינו מקום דירה כדמוכח במרדכי · ונראה הטעם מה שאנו כותבין שם הנהר היינו משום סימן · ובהלכות גדולות לא תיקנו רב יהודאי · מכל מקום לרווחא דמילתא טוב לכתוב ואע"ג דאמרינן לעיל דאם דילג שם העיר לגמרי הוא כשר וכי מפני שאנו מדמין נעשה מעשה · ור"ת פוסלו ואם מת תולנת ולא מתיבמת ומצאתי תשובה דרבינו אבי"ה שכתב דהיכא דשינה מקום הלידה בזה פסל אביו רבינו יואל הלוי אבל היכא שנכתב מקום הדירה ולא מקום הלידה מעולם לא שמעינן קורא תגר ופוצה פה אע"פ שבתיקון של רבינו תם כתוב לידה ודירה לשופרא בעלמא כתבינן · ובטופסי כל הגאונים אין כתוב אלא ממדינה פלוני ולא יותר · ושוב מצאתי תוספות שפסקו דאפי' שינה שם הלידה כשר בדיעבד וכן כתב רבינו יהודה משום רבי יצחק בספר התרומה · מרדכי :

הגה"ה

*או המכונה פלוני כגון רובא קרו לה מרים ופורתא שרה דכותב מרים דאיתקריאת שרה וכן אדא בר הדיא דמתקרי איית מרי וא"צ לכתוב כינוי שהוא קיצור של השם עם השם כמו שקורין לחנה חינלא בילתא שמואל מואל מרגלית מרגלוטא לפורה פורה בנימן בונמאי שזה אינו לא כינוי ולא שינוי לשון ר"ת · ואין לכתוב מקום הדירה אא"כ נתיישב בעיר ל' יום כדמפרש פ' השותפין (דף ח·) ואם יצא ממדינה למדינה אחר אחרון אני בא כך פסק ראבי"ה בתשובה ומצאתי דאם בא מארץ רחוקה לא נכתב לו גט אלא אם כן הוחזק שמו בעיר שלשים יום ואם החליף שמו והוחזק בשם השני אין לגרש אלא בשם השני ובטופסי גיטי הגאונים כתוב וכל שום וחניכא דאית לי ולאבהתי לאפוקי נפשיה מכל ספיקא שבעולם וכן עשה רשב"ם · והור"י בר' שמואל דפשיטא דאין צריך לכתוב שם העיר שהבעל עומד שם בשעת כתיבת הגט כי אם עיקר מקום דירתו שהרי גיטין הבאין ממדינת הים אין יודע הסופר מקום שהאשה עומדת באותה שעה או מקום שהיא עומדת בשעת קבלת הגט אלא כותב מקום עיקר דירתה ולא יותר כך אין צריך ב לבעל לכתוב רק מקום עיקר דירתו ולא מקום שהלך לשם לפי שעה כיון שלא הלך לדור שם לגמרי ולפעמים שכותב הנני עתה במקום פלוני אבל אין צריך ושמא אפי' שינה מקום עמידתו אינו פסול כיון שאינו צריך לכותבו כלל וצ"ע אבל הסופר שכותב למנין שאנו מונין כאן יש לכתוב מקום שעומד בשעה שכותב את הגט אע"פ שאינו מקום דירתו כדתנן היה במזרח כו' ומוקי לה בסופר ומיהו יש שכותבין בכל גט שנולדתי במקום פלוני ועכשיו אני דר במקום פלוני והנני עומד היום במקום פלוני ובטופס הגט של ראבי"ה לא הוזכר לידה אלא כך כתב למנין שאנו מונין כאן במדינה פלוני דיתבא על נהר פלוני איך אנא פלוני בר פלוני דמדינת פלוני ועומד היום כאן במקום פלוני דיתבא על נהר פלוני וכל שום וחניכה דאית לי ולאבהתי ולמקומי ולמקום אבהתי כו' עד ליכי אנת אנתתי פלונית בת פלוני דמעיר פלוני ועומדת היום בעיר פלוני וכל שום וחניכה כו' · וכתב מהר"ר פרץ אדם שנשתנה שמו מחמת חולי אע"פ שקורין לו תדיר בשם הראשון מ"מ אותו שם שני הוא עיקר וכותבין אותו קודם · מרדכ"י :

חדושי מהרש"ל

(א) ומסיק הא בעינן שמו ושמה פי' ולא פריך מעירו ועירה אבל בספר שלנו גרסי' נמי הא בעינן שמו ושמה שם עירו ושם עירה : (ב) בעינן לכתחילה שיכתוב שני השמות פי' אפילו לכתחלה ודו"ק: (ג) אמר רב הונא ל"ש כו' אין מדירין אותה פי' אבל משביעין חוץ לב"ד :

הגהות הגרי"פ א] עיין בהרא"ש יבמות פט"ו סי' ה' מביא קצת בנוסחא אחרת : ב] צ"ל הושעיא: ג] צ"ל חייא:

נמוקי הגרי"ב [א]וגם במקום הנתינה אין יודעין שיש לו שם אחר במקום הכתיבה וכו'. כ"ב צ"ע. ועב"י סי' קכ"ט :

הגהות הב"ח

א רבני מגנצא הסכימו כן וכן מצאו וכו' לבד של ר"ת שכתב וכו' א"נ כ"כ וכו' מנהרדעא כו' נעשה מעשה כי ר"ת פוסלו וכו' לשופרא בעלמא כתביה ובטופסים של כל הגאונים וכו' משום רבי יצחק בספר מצות גדול הס"ד : ב כך אין צריך · לכתוב לבעל רק מקום עיקר דירתו : ג נקיי הדעת שבירושלים כותבין חניכתו וחניכתה וגדולה כו': ד עושין דמשמע דאפי' לכתחלה : ה א"ל רב יהודה לרב ירמיה ביראה : ו אין מדירין אותה נשאת מ"ט לא דמיפר לה בעל :

תפארת שמואל

(א) משמע דשם הנתינה הוא עיקר כו' וכן בתוס' רק שכתבו מיהו בתוספתא משמע דשם הכתיבה עיקר ושם הנתינה טפל וכו' ומ"מ צ"ל דאף לפי' תוס' בוודאי תלמודא דידן עיקר כ"ל: (ב) אני פלוני דמתקרי כך וכך וכו'. ומצאתי שאם שם השני בלשון הקודש כותבין דמתקרי ואם הכינוי הוא בלשון לעז כותבים המכונה וגבי נקבה דמתקריא או דמתקרין אבל המכונה אין חילוק בין זכר לנקבה רק בנקודה ואין אנו נוהגין לכתוב המכונה כ"א במומר וכן היכא דמסתפקא לן בענין הכינוי יש לכתוב המכונה כ"ל: (ג) דאף במקום אחד בעינן לכתחלה וכו'. וחלילה להזכיר שם של עובדי כוכבים מפני דאפי' לכתחלה לא בעי שם של עובדי כוכבים בלא האי טעמא: (ד) ובשבועה שתודה על מה שקיבלה וכו'. פי' ומ"מ צריך נקיטת חפץ והזכרת השם אלא שמקבלת לומר האמת ואינה נשבעת שלא נהנית מכתובתה :

קרבן נתנאל

טור סי' קכ"ד : [ע] לא שהיה כותב שם אחר שאינו שלו. דזה בראשונה נמי פשיטא שבסבירא ליה דפסול כדתנן לקמן דף פ' שינה שמו ושמה פסול וע"ש בתוי"ט : [פ] פירוש שם הנקרא לו במקום הנתינה. לשון המשנה לתרץ הא דלא קתני לפי' ר"ת דבסמוך בקילור התקין ר"ג לכתוב כל שם שיש לו : [צ] משמע דשם הנתינה הוא עיקר ושם הכתיבה טפל · ובדיעבד אם היפך אין הכרע בדברי רבינו . ור"י ור"ן מכשירים מש"ה לא הביא התוספתא דאיכא למימר דשם דיעבד קתני ודלא כמהרש"ק : [ק] ואמרינן בגמ' דבני מערבא. לאלומי מלתא דשם הנתינה עיקר. שמא תעקש לומר אימא הא דקתני עד שיגרש את אשתו שביהודה בשמו שביהודה ושם דגליל עמו איירי שהאשה המתגרשת והוא עומדים ביהודה במקום הכתיבה והוא העיקר ע"ז מייתי הך דהירושלמי דשמעינן מיניה . שני שמות במקום אחד א"צ לכתוב רק אחד מהם . וא"כ אי תרוייהו ביהודה לא מצריכין אלא שם דיהודה ולא יותר : [ר] על הך ברייתא . ר"ל על הך דינא דברייתא דבגמרא דילן נקטינן שכתב לגרש את אשתו שביהודה בשמו שביהודה ובירושלמי נקטינן כתב זה שביהודה לגרש זו שבגליל או זה שבגליל לגרש זו שביהודה אינה מגורשת . מתניתא כשהיה כו'. ולאו דווקא דאיפכא נמי אינה מגורשת אלא דאורחא דמלתא נקט דמסתמא בשם מקום הכתיבה הוא מגרש . הר"ן . ה"ג מתניתא כשהיה : [ש] ואין צריך לכתוב שני שמות . אלא אפילו כתב שם הטפל וכל שום שיש לו פסול דגרע טפי דעשה מהעיקר טפל מבלא כתב כלל וכל שום . כ"כ ב"י בסי' קכ"ט . אבל הב"ח ושאר פוסקים וב"ש מסקי דבמכ"ש בכה"ג דכשר ע"ש : [ת] כדאמרי' בגמ' אחא . והא דלא מייתי ראיה מהאי דקתני שם דיהודה ושם דגליל עמו דא"ל כמו שכתב הר"ן דלאו דוקא שם דגליל בפירוש דה"ה נמי דאי כתב וכל שום בלחוד דמהני : [א] וכן מוכח לשון המשנה . מדלא תני בקילור התקין ר"ג שיהא כותב וכו' אלא מש"ה תני בראשונה היה משנה שמו ושמה לאשמועינן דלאחר התקנה צריך לכתוב שני שמות : [ב] והעולם נהגו כהלכות גדולות . וכן הוא בטופס הגט שתיקן רבינו עי' סוף הרמזים : [ג] בחניכה הקרוב ללשון עברי . ומסתמא לכל אחד מתכנין הנכרים ומש"ה לא אתי לידי תקלה אע"ג דלא ידעינן בזה האיש שום כינוי : [ד] ואפי' אם יודע לנו אח"כ שיש לו שם אחר במקום אחר . ויש לחוש לתקלה כי יאמרו שאינה מגורשת מ"מ הגט כשר דאין לנו אלא שם שהחזיק עצמו בו . כלומר בזה לא היתה תקנת ר"ג והניחו אדינו מדאורייתא : [ה] ופי' בערוך בערך הנך א' : [ו] וכה"ג מפרש במתני'. רצונו שר"ת מפרש ג"כ לקמן במתני' ע"ש. ומכאן עד סוף דברי תוספות הם ולא מר"ת . ועיין מהרש"א שהגיה ואין מן הצורך : [ז] בירושלמי . בפ' זה הלכה ב' ועיין בהר"ן בהלכות גדולות דף תקע"א ע"א תמצא שם הגרסא נכונה ופירושה : [ח] בחרם ובשבועה שתודה . ובב"י וכן בש"ע גרס בחרם ובשבועת התורה שתודה . ולפי גירסא זו צריך נקיטת חפץ והזכרת השם. אלא דמ"מ אינה חמורה כ"כ כיון דבשעת השבועה היא בדעתה לומר אמת אף שמשקרת אח"כ הוי שבועת שקר ולא חמירא כמו בתחלה שהיא משקרת בשעת השבועה והוי שבועת שוא . וכ"כ מהרש"ק . אבל בע"ז א"ה פוסק דאינה צריכה נקיטת חפץ וזו מפני שלא היה בגרסתו בשבועת התורה : [ט] דחשידא אשבועתא . שהיה ידועה לה שעברה חד מהנך שבועות דחשיב במתני' אבל תכה שבועת ביטוי לא אפיך שבועתא. וכך היא גירסת הרי"ף . ומזה נראה שכתב רבינו בפרק כל הנשבעין סי' ז' שדעת הרי"ף כרש"י ודלא כב"י שכתב סי' ל"ד בה"ת לא ידעתי מהיכן למד כן : [י] וגרסי' בהלכות גדולות דמפקא ש"ש לבטלה. ר"ל דגרס דחשידא אשבועתא דמפקא ש"ש לבטלה. וכמו שהיתה אומרת בת רב חסדא על הנך שבועות דמתני' אינה יודעת אם עוברת אך על שבועת ביטוי היא עוברת ומש"ה חשידא אשבועתא · ויש לדקדק הא בשבועת ביטוי שאדם אוסר על עצמו לא צריך שם וכמ"ש רבינו ריש נדרים סי' א'. ונראה דס"ל לבעל ה"ג כמ"ש הריב"ש סי' ש"ה דאינו פסול לעדות ולשבועה אלא כשעובר על דבר שהוא חייב מלקות ורשע הוא . וס"ל כמ"ש הראב"ד והובא בחידושי הר"ן ריש נדרים דלענין מלקות אינו לוקה אלא בהזכרת השם ומש"ה אמרה דמפקא ש"ש לבטלה : [כ] מיהו אף לדברי רבינו תם. כאן ובפרק כל הנשבעין מסיק רבינו כדברי רבינו תם וכן כתוב הטור בשמו . ובפרק הכותב סימן ו' העתיק גירסת הרי"ף וסמך אדהכא וכמ"ש בכללים : [ל] וא"ת ידירוה שלא תאכל ככר זה. ובתוספות הוסיפו וז"ל ולר' אליעזר דאמר בפרק נערה המאורסה שיטול להפר כל נדרים שעתידה לידור אתי שפיר דאיכא למיחש שמא כבר הפר לה כל מה שעתידה לידור אבל לאחר תנאים קשה . ורבינו לא הזכיר מזה כלום . משום דס"ל לרבינו דלר"א נמי לא ניחא דמ"מ קשה ידירוה בככר או בשאר דבר שאין בו עינוי נפש ושעבור לאלתר ואין הבעל יכול להפר. כמו שהקשה בסמוך וליכא למטוי כיון שאין בהן עינוי נפש לא תחוש אם תקיימה דהא תאכל לאלתר אותו ככר שאין מתענה בה. אבל תוספות לא חש להאי קושיא ידירוה בדבר שאין בו עינוי נפש דהא כל מה שירצו יתומים קתני במתני' בין דבר שיש בהן עינוי נפש או שאין בהן עינוי נפש : [מ] וי"ל דהבעל יכול להפר אפילו נדר שנודר על דעת רבים . וקשה מ"מ מאי פריך וניחוש דלמא אזלא לגבי חכם כ"ע לשויי

נפשה

נדר שנודר על דעת רבים משום דכל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת ואין לה כח לעקור דעת בעלה ולתלות בדעת אחרים ולא עדיף מכשאומרת איני רוצה שיפר הבעל [נ] ואפשר אפי' אם יבטל הבעל דעתו ויתן לה רשות לדור על דעת אחרים אינו מועיל כיון דסתם אשה על דעת בעלה היא נודרת ותלה הכתוב הפרתה בבעל יכול הבעל לחזור ממה שנתן לה רשות ואינו דומה לקיים ליכי ואם תאמר ידירוה בפני הבעל ויאמר קיים ליכי שאז אינו יכול להפר כדמוכח בפרק נערה המאורסה (דף עט·) ויש לומר דחיישינן שמא יפר לה בלחש קודם שיאמר קיים ליכי [ס] או שמא [ע] ישאל על ההקם ואחר כך יפר לה ואם תאמר ידירוה בדברים שאין בהן עינוי נפש שאין הבעל יכול להפר וי"ל כיון שאין בהן עינוי נפש לא תחוש אם תקיימם : **ט וליחוש** דלמא אזלא לגבי חכם ושרי לה *וא"ת בין חכם בין בעל היאך יכולין להתיר שלא בפני היתומים הא אמרינן בנדרים בפרק רבי אליעזר (דף סה·) במדין נדרת במדין לך והתר נדרך [פ] ויש לומר דודאי לכתחלה אין להתיר שלא בפני היתומים אבל אם התיר מותר הדע מדסמך צדקיה שהיה צדיק גמור על מה שהתירו לו סנהדרין שלא בפני נבוכדנצר ועוד היה אומר ר"ת דאין צריך בפניו היכא דהנודר נדר מדעתו ולא מחמת טובה שעשה לו אלא דווקא דומיא דמשה דמחמת הנדר נתן לו יתרו בתו וכן צדקיה היה מסור ביד נבוכדנצר להורגו וע"י השבועה הניחו כי האי גוונא בעינן בפניו וכן מוכח בסוטה פרק ואלו נאמרין (דף לו:) דאמר ליה יוסף לפרעה אבי השביעני אמר לו פרעה זיל איתשיל אשבועתך אלמא היה יכול להתיר שלא בפני יעקב . בירושלמי דנדרים (פ' השותפין ה"ד) מפרש טעמא הא דאין מתיר את הנדר אלא בפניו היינו מפני החשד ומפני הבושה מפני החשד שלא יחשדנו אותו שנדר בפניו שחילל נדרו בלא התרה ומפני הבושה (א) שהנודר מתבייש מאותו שנדר בפניו [צ] כי הוא סבור שחילל נדרו ולהני טעמי אף לכתחלה (א) מתירין את הנדר שלא בפניו רק שמודיע לו ההיתר וטעמא דגמרא דידן עיקר (ב) ואין להתיר לו אלא בפניו פירוש בידיעתו כמו אין חבין לאדם אלא בפניו : **י קסבר** צריך לפרט את הנדר · [ק] ואם לא פרט הנדר אין התרתו התרה ולכי פריט לא שרי ליה חכם איבעיא להו צריך לפרט את הנדר או אין צריך לפרט (ב) רב נחמן אמר אינו צריך רב פפא אמר צריך משום איסורא והלכה כר"פ דבתרא הוא וגם רב הונא סבר כוותיה וכן משמע בירושל' דנדרים פרק השותפין דגרסינן התם אית תנויי תני צריך לפרט את הנדר ואית תנויי תני א"צ לפרט את הנדר חד בר נש נדר דלא מרוותא אתא לקמיה דרבי יודן בר שלום אמר ליה מאי אשבעת אמר ליה דלא מרווחנא אמר ליה וכי בר נש עבד כדין אמר ליה בקביוסטא [ר] אמר ליה ברוך שבחר בדברי חכמים שאמרו צריך לפרט את הנדר : **יא** [דף לו ע"א] **אמר** אמימר הלכתא אפילו למאן דאמר נדר שהודר ברבים יש לו הפרה על דעת רבים אין לו הפרה *במכות (דף טז·) גרסינן ברוב ספרים הלכתא נדר שהודר ברבים יש לו הפרה על דעת רבים אין לו הפרה ולפי אותה גירסא בא אמימר לפסוק דברבים יש לו הפרה וגם למאי דגרסינן הכא אפי' למאן דאמר נדר שהודר ברבים דהשתא לא פסק אמימר בנדר שהודר ברבים מכל מקום מדלא קאמר אמימר אפי' למאן דאמר נדר שהודר ברבים יש לו הפרה על דעת רבים אין לו הפרה אלא אמר הלכתא אלמא בא לפסוק הלכה דעל דעת רבים אין לו הפרה ומדהוצרך לפסוק על דעת רבים אין לו הפרה מכלל דברבים יש לו הפרה דאם אין לו הפרה כל שכן על דעת רבים ואע"ג דאסיקנא לעיל אליבא דרב נחמן דמדרינן לה ברבים ולענין דינא איתמר וקיי"ל כוותיה בדיני הא פריך בתר הכי הניחא למאן דאמר וכו' ואלא אמתניתין דבכורות לחודה קאי [ש] אלא קאי נמי אדרב נחמן ומדאדריה נמי רב אחא להוא מקרי דרדקי על דעת רבים משמע דקסבר דברבים יש לו הפרה ולא מסתבר למימר לפי שלא היו רבים מצויין אלא הוצרך על דעת רבים ורב יוסף דאמר בערבי פסחים (דף קי·) אידור ברבים דלא איפתי שיכרא משמע דקסבר דברבים אין לו הפרה לא קיי"ל הכי . והני מילי לדבר הרשות אבל לדבר מצוה יש לו הפרה דההוא מקרי דרדקי דאדריה רב אחא דהוה פשע בינוקי ואהדריה רבינא דלא אשכח דדייק כוותיה *והא דמתירו לדבר מצוה היה אומר רבינו הסדהיינו טעמא משום דהשתא ניחא להו לרבים ועוד היה אומר רבינו תם דעל דעת רבים היינו דמפרש על דעת פלוני ופלוני ואפי' שלא בפניהם אבל על דעת רבים סתם לאו כלום הוא ועל דעת יחיד או על דעת שנים יש לו התרה בלא דעתם [ת] דהאשה על דעת בעלה היא נודרת ויכול החכם להתיר את נדרה בלא דעת בעלה : **יב העדים** חותמין על הגט מפני תיקון העולם · מפני תיקון העולם דאורייתא הוא דכתיב וכתוב בספר וחתום והעד עדים אמר רבא לא נצרכא אלא לר"א דאמר עדי מסירה כרתי תקנו רבנן עדי חתימה זימנין דמייתי עדים אי נמי זימנין דאזלי למדינת הים משמע דדיקא מפני תיקון העולם אבל מן הדין כשר בלא עדי חתימה ולעיל בפ"ב (דף כב:) נמי תנן וחכמים מכשירין על נייר מחוק ועל הדפתרא ומוקי לה כר' אלעזר דמכשיר בדבר שיכול להזדייף דסמכי' אעדי מסירה וגם נראה א לכתחלה מכשיר ר' אלעזר מדקאמר תנא קמא לעיל בפ"ב (שם) אין כותבין על נייר מחוק וקתני וחכמים מכשירין [א] משמע מכשירין לכתחלה וכותבין ועוד דבדיעבד לא שייך למיתני מכשירין כדמוכח לקמן בהזורק (דף עט:) דאיכא למאן דאמר בגט ישן לא יגרש לכתחלה ואם גירש תצא וקרי ליה פסול דפריך לקמן גבי שלשה גיטין פסולין ותו ליכא והאיכא גט ישן משמע דהיכא דפסול לגרש לא שייך למיתני מכשירין והא דתנן התקין רבן גמליאל שיהו העדים חותמין על הגט לא שיהא צריך לעשות כן לכתחלה [ב] אלא תיקן ולימד לעשות כן כדי שלא יהא צריך לעדי מסירה אבל אם ירצה לכתחלה לסמוך על עדי מסירה יש לסמוך וכן פירש רש"י לעיל בפ"ק (דף ג: ד"ה ולא) דרבי אלעזר מכשיר אפי' לכתחלה [ג] ורב אלפס ז"ל כתב מהא שמעי' דלא צריכין לעדי מסירה אלא היכא דליכא עדי חתימה · אבל היכא דאיכא עדי התימה סגי בלא עדי מסירה · והוא דנפיק גיטא מתותי ידה · ואם תאמר והא איתמר (לעיל די ה:) בפני כמה נותנו לה רבי יוחנן ורבי חנינא חד אמר בפני שנים וחד אמר בפני ג' התם משום דבעינן לקיימו ועוד משום ב לכתחלה בעינן עדי מסירה וכי קאמרי הנך דיעבד וכן כתב לקמן בפרק בתרא דרבי אלעזר סגי בעדי חתימה בלא עדי מסירה ולקמן (פ' בתרא סי' ז) נדקדק בו בע"ה : **יג התקין** הלל פרוזבול וכו' ומי איכא מידי דמדאורייתא משמטת שביעית ומתקן הלל דלא תשמט אמר אביי בשביעית בזמן הזה ורבי היא דתניא רבי אומר וזה דבר השמטה שמוט בשתי שמיטות הכתוב מדבר אחת שמטת קרקע ואחת שמטת כספים בזמן שאתה משמט קרקע אתה משמט כספים ובזמן שאין אתה משמט קרקע אין אתה משמט כספים [דף לו ע"ב] ותקינו רבנן דמשמט זכר לשביעית ראה הלל שנמנעו מלהלוות זה את זה עמד והתקין פרוזבול ומי איכא מידי דמדאורייתא לא משמטא שביעית ואתקינו רבנן דמשמטא אמר אביי שב ואל תעשה הוא [ד] רבא אמר הפקר ב"ד היה הפקר דאמר ר' יצחק מנין שהפקר ב"ד היה הפקר שנאמר וכל אשר לא יבא לשלשת הימים בעצת השרים והזקנים יחרם כל רכושו [ה] רבי אלעזר אומר מהכא אלה הנחלות אשר נחלו אלעזר הכהן ויהושע בן נון וראשי האבות וכי מה ענין אבות אצל ראשים אלא מה אבות מנחילין את בניהם כל מה שירצו אף ראשים מנחילין את העם כל מה שירצו · [אמר שמואל האי פרוסבול עולבנא דדייני הוא אי אייסר חילי אבטליניה] רב נחמן אמר אקיימיניה הא מיקיים וקאי הכי קאמר אימא בה מילתא דאף על פי שלא כתב כמי שכתב דמי כלומר אף על פי שלא כתב פרוזבול אלא לשון הכתוב בפרוזבול אמרו בעל פה בפני הדיינין מועיל כאילו הוא כתוב ואהא סמכי אמוראי דלקמן רבנן דבי רב אשי דמסרי מילייהו להדדי רבי ג נתן מסר מילי לרבי חייא בר אבא אמר ליה מר צריכנא מידי אחרינא אמר ליה לא [ו] ורבי חייא בר אבא היה עמו אחר דשנים בעינן כדאמרינן זה הוא גופו של פרוזבול מוסרני לכם פלוני ופלוני הדיינין שכל חוב שיש לי אצל פלוני שאגבנו כל זמן שארצה (ג) והדיינין חותמין למטה או העדים · ורבינו תם ז"ל כתב בספר הישר דשביעית נוהגת בזמן הזה והביא ראיה מדחזינן לכל הנהו אמוראי שמואל ורב נחמן רבה ואביי ורבנן דבי רב אשי שהיו נוהגין שמטת כספים בבבל ואין לכתוב פרוזבול בזמן הזה שאין אנו מומחין כרב אמי ורב אסי ושוב חזר בו רבינו תם וכתב הוא בעצמו פרוזבול כי היה אומר דלא בעינן אלא בית דין חשוב שבדור ואשכחן נמי רבנן דבי רב אשי דמסרי מילייהו להדדי ומשמע מתוך דבריו דחשיב כולהו רבנן דבי רב אשי בית דין מומחין משום דרב אשי היה גדול הדור ולא מסתברא הכי [ז] אלא משמע דהני אמוראי בתראי לית להו הא דשמואל דאמר לא כתבינן פרוזבול אלא בבי דינא דסורא או בבי דינא דנהרדעא והכי אית ליה לרב אלפס ז"ל דלא הביא דברי שמואל אלא הא דרבנן דבי רב אשי מסרי מילייהו להדדי : **יד** [דף לז ע"א] **אמר** רב יהודה אמר שמואל יתומים אין צריכין פרוזבול וכן תני רמי בר חמא [ח] יתומים אין צריכין פרוזבול ר"ג ובית דינו אביהם של יתומים : **טו תנן** התם (פ"י דשביעית. מ"ו) אין כותבין פרוזבול אלא על הקרקע

ואם

חדושי מהרש"ל

(א) מתירין את הנדר שלא בפניו רק שיודע לו ההיתר. פי' שהנודר יודיעו אח"כ למודר שהתירו לו הנדר : (ב) ר"נ אמר אינו צריך רב פפא אמר צריך משום איסורא פי' שמא על דבר איסור נדרה כגון על גיבוי כתובה דהיינו שאמרה תאסור עלי כל פירות שבעולם אם נהניתי או שיאמר האדם יאסרו עלי כל פירות שבעולם אם אעשה עבירה פלונית : (ג) והדיינים חותמין למטה או העדים ובגמרא פרק השולח מפרש דתרי נמי קרי בי דינא ודיינים דומיא דעדים קאמר מה עדים תרי אף דיינים תרי:

הגהות הב"ח

א דלכתחלה מכשיר ר"א : ב ועוד משום דלכתחלה וכו' דלר"א סגי : ג ר' יוחנן מסר מילי לרבי חייא בר אבא א"ל מי צריכנא :

תפארת שמואל

(א) **שהנודר** מתבייש מאותו שנדר כו'. ובתוס' בלאו הכי אינו כן אלא מפני הבושה שמתבייש בפניו במה שנדר שנהנה ממנו וכן פי' הר"ן ועיקר והכי פירושו מאחר שהנודר מתבייש ממנו צריך ג"כ להתיר לו בפניו כדי שיחזור ויתבייש הנודר בפניו דשלא כדין עשה לו כך וכן איתא להדיא בתוספות דנדרים ע"ש ולפ"ז אף לפי הירושלמי צריך דעתו מקודם וק"ל : (ב) ואין להתיר לו וכו'. נ"ל דהכי פירושו כיון דתלמודא דידן עיקר ובטלי הני טעמא א"כ לא יועיל מה שיודיעו שם לו אח"כ שיתיר בפניו אפי' בע"כ אלא עיקר פירושו שלא יתירו לו אלא בידיעתו כלומר ברצונו שיתרצה הנודר מקודם (ועי' בנדרים פר"א) :

קרבן נתנאל

דאדרה על דעת רבים כמ"ש בזה בתוס'. ונראה דס"ל לרבינו כמ"ש בשיטת הרמב"ם פ"ו מהל' ביאת מקדש ע"ש בחידושי באריכות דבנדר שנודר ברבים בדיעבד הותר הנדר כמ"ש רמ"א בשם מהרי"ו אלא דחכם לא יתיר לו לכתחילה ויאמר לפני חכם דבר מצוה בא לידי ואני רוצה להתיר לי הנדר מחמתו . מש"ה לא יכול לשנויי דאדריה ע"ד רבים . וס"ל דאין צריך לפרט הנדר . משא"כ אליבא דאמת צריך לפרט הנדר משום מלתא דאיסורא ולא מהניין לנודר ה"ה והוא הטעם דצריך לברר הדבר מצוה שבא לידו מש"ה משני קסבר צריך לפרט הנדר . ומה שהקשה רבינו וא"ת ידירוה ע"ד רבים אליבא דמסקנא דמשני קסבר צריך לפרט הנדר : [נ] **ואפשר** אפילו אם יבטל הבעל דעתו ויתן לה רשות . עמ"ש הש"ך סימן רכ"ח ס"ק ע"ו באריכות . והקשה שם על רבינו דלרב הונא קשה אמאי הפסידה כתובתה יתן לה הבעל רשות א"ו דנתינת רשות לא מהני ואמאי כתב רבינו בלשון ואפשר . ולק"ת דלפי מ"ש רבינו בסמוך שמא יפר לה בלחש א"כ ה"ה הכא בנדון דידן איכא למיחש שמא הפר לה בלחש מה שנתן לה רשות לידור ע"ד רבים . אך בתירוץ השני שתירץ בסמוך שמא ישאל על ההקש ולא ניחוש להך חששא שמא יפר לה בלחש ודאי מוכח דיש הפרה אפילו נתן לה הבעל רשות וא"כ מפני זה כתב בלשון אפשר דמספקא ליה בהנך שני תירוצים : [ס] **או שמא** ישאל על ההקש וא"כ יפר לה . יש לדקדק הול"ל קיים ליכי ע"ד רבים א"כ לא יוכל לשאול על ההקש דהא רבינו לא הביא רק תירוץ הראשון בתוספות לחלק בין בעל וחכם . אבל גבי חכם רב הונא ג"כ ס"ל כאמימר דע"ד רבים אין לו הפרה ול"ע : [ע] **או שמא** ישאל על ההקש וא"כ יפר לה . והתוספות לא ניחא להו בתירוץ זה דאזלי בשיטתם בכתובות פרק המדיר דף ע"א שכתבו שם דאין נשאלין על ההקש אלא ביום בשמעו שאמר לה קיים ליכי . אבל אם עבר יום שמעו אין יכול לשאול . וא"כ אכתי קשה להו ידירנה בפני בעלה ויקיים לה הבעל ובאותו יום כשנית עליו שלא ישאל על הקמתו . א"כ דהתוספות במתניתין ס"ל דצריך לפרוט הסיבה על מה נדר א"כ לא יתיר לו החכם . ורבינו כתב תירוץ למאן דס"ל דא"צ לפרט אלא הלשון שנדר ולא הסיבה כמ"ש תוס' בערכין : [פ] וי"ל דודאי לכתחלה אין להתיר אלא בפני יתומים אבל אם התיר מותר . ביאור דבריו דאכתי לא ס"ד דצריך לפרט הנדר ולא ידע החכם שהוא לתועלת היתומים והאשה יצאתה ידי שמים בהתרת נדרה דבדיעבד אם התיר מותר : [צ] ה"ג כי הוא סבר שחילל נדרו · וסיימו בתוס' והשתא ניחא הכא דלא שייך לא בושה ולא חסד דלא ידעי אם קבלה כלום מכתובתה ועיין מ"ש בנדרים פ' כ"א סי' ב' : [ק] **ואם** לא פרט הנדר אין התרתו התרה . אפי' בדיעבד ובדמשמע מטעמיה דרב נחמן דאמר ואי אמרת צריך זימנין דגאיז ליה לדיבוריה וחכם מאי דשמע מיפר אלמא מאן דאית ליה צריך התרה אינו מותר . רשב"א . וקשה לי הא דאמרינן בפ' השפינה שאמר בת קול אוי לי שנשבעתי כו' ס"ל למימר מופר לך הא לפי מה דפסקינן צריך לפרט הנדר ואפי' בדיעבד אין מותר וא"כ מה מהני ליה הפרה דידיה בלא פריטת הנדר ול"ע : [ר] **א"ל** ברוך שבחר בדברי חכמים שאמרו צריך לפרט הנדר . עיין בב"י סי' רכ"ח במוכיח מדברי הירושלמי הזה דצריך לפרט הנדר וגם הסיבה ויש לגמגם ע"ש : [ש] **אלא** קאי נמי אדרב נחמן · ויש לתמוה היאך מפני דאדרינן לה ברבים הא רבינו כתב בעצמו לעיל סי' ח' דבבעל אין חילוק בין נודר ברבים או ע"ד רבים וא"כ מאי איכפת לן דמדרינן לה ע"ד רבים אכתי יפר לה בעל ונראה דמדרינן לה ע"ד רבים והבעל יבטל דעתו ויתן לה רשות לדור ע"ד אחרים . וזה שכתב רבינו לעיל בלשון ואפשר אי מהני ביטול דעת שייכו משום דחיישינן שמא יפר לה בלחש . ורב נחמן לא חש לזה והא דמשני תלמודא דמדרינן לה ע"ד רבים לאו דווקא אלא ה"ה דמדרינן לה ע"ד בעלה א"כ י"ל דס"ק דמדרינן לה ע"ד רבים ר"ל בידירוה בפני הבעל ויקיים לה הבעל ומדרינן ליה ע"ד רבים שלא ישאל על ההקש ושלא היפר לה בלחש מקודם : [ת] **דהאשה** על דעת בעלה היא נודרת . עיין בהר"ן במשנתנו דבוגרת שמשתה י"ב חדש בנדרים דף ע"ג בסופו שדוחה ראיה זו בטוב טעם : [א] **משמע** מכשירין לכתחלה וכותבין . דהא אין כותבין דקאמר ת"ק קאי וחכמים מכשירין : [ב] **אלא** תיקן ולימד לעשות כן כדי שלא יהיה צריך לעדי מסירה . לעיל דקא משני רבה לא נצרכה אלא לר"א דאמר עדי מסירה כרתי . פירש"י וקרא עלה טובה קמ"ל . וקשה לי א"ה אכתי למאי אילטריך ר"ג נתקן דהא אתא ירמיהו ואשמועינן תקנה זו וא"ת דקרא אשמועינן עלה טובה ומאן דבעי חיים לה ומאן דלא בעי לא חיים לה ואתא ר"ג ותיקן דלכתחלה יהו הכל עושין כן הא ליתא דר"ג נמי עלה טובה גרידתא אשמועינן ולכתחילה נמי לא מצרכינן הכי וכ"כ ר"י ודייק לה מדתנן לעיל אין כותבין על נייר מחוק כו' כך הקשה הרשב"א בחידושיו . ורבינו שמר מקושיא זו בלאות לשון דאין החיוב לכתחלה אלא שר"ג תיקן ולימד . והרשב"א כתב מפירש"י ואמר דהקרא והתם קאי אגט מקושר והעד עדים קאי אפשוט ופריך דאורייתא מדכתיב והעד עדים וסבר בחתומים בשער ומשני והעד עדים קאי אעדי מסירה . וצריך ייסוב דהא בפ' חזקת הבתים דף כ"ע . ובפ' גט פשוט דף ק"ם קאמר תלמודא דלמא עלה טובה קמ"ל ע"ש ורבה גופא קיבל הקושיא . וי"ל דס"ל דזה אינו אלא דיחוי כדרך התלמוד דמהא ליכא למשמע מיניה אבל למסקנא דצריך שני חזקה ג' שנים הוצרך לשטר דלא הוה ליה חזקה עד חורבן ירושלים : [ג] **ורב אלפס** ז"ל כתב . רצונו שמדברי רב אלפס נמי מבואר דלא מצרכינן עדי חתימה לכתחילה : ה"ג והתקין הלל : [ד] **רבא** אמר הפקר ב"ד היה הפקר. הא דמייתי הרי"ף ורבינו שינויא דאביי הא מני רבי היא. משום דס"ל הא דמשני רבא הפקר ב"ד הפקר אינו אלא אליבא דרבי דס"ל דשביעית בזמן הזה דרבנן . ולאפוקי פירש"י דרבא נמי קאי לשנויי פירכא קמייתא מי איכא מידי דמדאורייתא משמטא שביעית והתקין דלא משמטא. דרבא בעצמו מודה דמשום הפקר ב"ד אין לנו לעקור לדורות מצוה התא מתרי"ג מצות. ועי' פ' הרבית כ"ב כ"ז . ויש לחלק דשאני הכא דעוקר המצוה לגמרי : [ה] **רבי** אלעזר אומר מהכא. הביאו הך ילפותא דמינה שמעינן דכח ב"ד יפה להפקיר ממון מזה ולזכותו לזה אפילו קודם שבא לידו . דכן מוכח מהך קרא דאלה הנחלות דמה אבות מנחילין ואומרים שדה פלוני לפלוני וזכה לו מיד ואף קודם שבא לידו . אף ראשים מנחילים לכל מי שירצו ואומרים ממון ראובן יהיה לשמעון וזוכה בו מעתה . אחר כתה שנים מצאתי בדברי בית"ש פ' השבה קמא סי' י"מ : ה"ג אי אייסר חילא יותר מהלל אבטליניה : [ו] **ורבי** חייא בר אבא היה אחר עמו דשנים בעינן . וקשה לפי מה שפסק הטור דלענין פרוזבול צריך ג' דיינים וכן פרשתי לעיל בפרק זה סי' ד' דעת רבינו . וי"ל דכוונתו דר"ח בר אבא היה עמו אחר ושניהם היו עדים על הפרוזבול שמסר בע"פ בפניהם לדיינים שהמה במקום אחר שאף ע"פ שאינם בפניו ע"ד . כדכתב המרדכי פרק השולח כדאיתא בירושלמי דשביעית חזקיה בשם ר' ירמיה אפילו נתונים ברומי פי' הדיינים יכול לומר מוסרני לפלוני ופלוני הדיינים שבמקום פלוני . והכי מוכח קצת בדברי רבינו דהא מפרש דר' חייא עם אחר היו עדים שהכי מסיים ואזיל כדאמרינן זהו גופו של פרוזבול כו' או העדים . הנה שהעתיק כל לשון המשנה כדי להביא ראיה דבתרי סגי משום עדות כדהכן או העדים. ב"ח : [ז] **אלא** משמע דהני אמוראי בתראי לית להו הא דשמואל . ויש מביאין ראיה מדרב יהודה אמר רב דאמר לא שבק התירא ואכל איסורא . דהם איתא דדוקא בי דינא דרבי אמי ור' אסי מאן לימא לן דאיזדקיקו . ולא נראה לרבינו ראיה זו לדחות שיטת ר"ת מש"ה לא הביאה ועי' חידושי רשב"א : [ח] **יתומים** אין צריכין פרוזבול . מסקיתת הרי"ף ורבינו משמע שס"ל בין חוב שירשו מאביהם ובין שהלוו הם עצמם

אין

ואם אין לו קרקע מזכהו בתודשהו כל שהוא וכמה כל שהוא אמר רב חייא בר אשי אמר רב אפי' קלח של כרוב אמר רב יהודה אפילו מקום להעמיד תנור או כירה כותבין עליו פרוזבול איני והא תני הלל אין כותבין אלא על עציץ נקוב נקוב אין שאין נקוב לא ולמאי והא איכא מקומו לא צריכא דמנח אסיכי [ט] והסיכי הם של בעל הקרקע רב אשי מוקי ליה נידמא הדיקלא וכתב עליה פרוזבול ואף ע"י אחר כדתניא לעיל מזכהו בתוך שדהו כל שהוא מזכהו משמע ע"י אחר [י] והקילו בפרוזבול אע"ג דחוב הוא לו: ת"ר אין לו קרקע ולערב יש לו קרקע כותבין עליו פרוזבול לו ולערב אין לכן קרקע ולחייב לו יש לו קרקע כותבין עליו פרוזבול [כ] מדרבי נתן דתניא רבי נתן אומר מנין לנושה בחבירו מנה וחבירו בחבירו מנין שמוציאין מזה ונותנין לזה שנאמר ונתן לאשר אשם לו תנן (שביעית פ"י מ"ו) רבי חוצפית אומר כותבין לאיש על נכסי אשתו. ירושלמי (ה"ו) כותבין לאשה על נכסי בעלה: **טז תנן** התם (שביעית פס מ"א) השביעית משמטת מלוה בשטר ושלא בשטר רב ושמואל דאמרי תרווייהו בשטר שטר שיש בו אחריות נכסים שלא בשטר שטר שאין בו אחריות נכסים כל שכן מלוה על פה והכי הלכתא דרבי יוחנן דפליג עלייהו הדר ביה ועבד עובדא בשטר שיש בו אחריות נכסים דמשמט ואמרי' בפרק איזהו נשך (דף סז:) דאפילו משכנתא באתרא דנסלקי שביעית משמטתה: **יז תנן** התם (שביעית פ"י מ"ב) [ל] המלוה על המשכון והמוסר שטרותיו לבית דין אינו משמט ירושל' (פ"י ה"ב) אמר שמואל אפי' על המחט והיינו כרשב"ג דאמר בפרק שבועת הדיינין (ד' מד:) [מ] אפי' אינו שוה אלא פלגא (א) איני משמט והקפת חנות (שביעית שם מ"א) ושכר חנות אין משמטין ואם עשאן מלוה משמטין [נ] פירוש שזקפן במלוה לפורען עד זמן פלוני [א] ושביעית אינה משמטת אלא בסופה דתנן בפ' בתרא דשביעית (משנה ב) השוחט את הפרה וחלקה בראש השנה (ג) [ס] אם היה חדש מעובר משמט ופרוזבול המאוחר פסול והמוקדם כשר לפי שפרוזבול אינו מועיל אלא לחוב שקדם הפרוזבול נמצא שהאיחור מיפה כחו של מלוה והקדמה מגרעת כחו: **יח תנן** התם (שביעית פ"י מ"ה) אחד שלוה מחמשה כותבין פרוזבול לכל אחד ואחד חמשה שלוו מאחד אינו כותב אלא פרוזבול אחד לכולן ותניא בתוספתא (דשביעית פ"ח) חמשה שלוו בשטר אחד כל מי שיש לו קרקע כותבין עליו פרוזבול כל מי שאין לו קרקע אין כותבין עליו פרוזבול רשב"ג אומר אפי' יש לאחד קרקע כותבין פרוזבול על כולן ונראה דהלכה כרשב"ג [ע] דקי"ל (ירושלמי דשבועות פ"ה) חמשה שלוו כאחד נעשו ערבאין ואחראין זה לזה ותניא בתוספתא (דשביעית פ"ח) אימתי כותבין עליו פרוזבול [פ] ער"ה של שביעית והוא הדין קודם ולא בא למעט אלא בשנה שביעית דאף על גב דשביעית אינה משמטת אלא בסופה אפי' הכי אין כותבין פרוזבול תניא בתוספתא כשם שהשביעית משמטת מלוה כך משמטת שבועה שנא' וזה דבר השמיטה (ג) דבר שהשביעית משמטתו משמט שבועתו [צ] ודבר שאין השביעית משמטתו אינה משמטת שבועתו. בפ"ק דמכות (סי' ג) כתבתי המלוה לעשר שנים אין שביעית משמטת וכן המתנה על מנת שלא תשמיטנו שביעית:

יט [דף לז ע"ב] **תנן** התם (שביעית פ"י מ"ח) (ד) המחזיר חוב בשביעית [ק] כלומר אחר שביעית צריך שיאמר לו משמט אני ואם אמר לו אף על פי כן יקבל ממנו משום שנאמר וזה דבר השמטה פירוש כיון דאמר לו הדבור יצא ידי חובת שמטה אמר רבה ותלי ליה עד דאמר הכי פרש"י יתלהו על העץ אם גברה ידו עד שיאמר אף על פי כן ולא נהירא דאם כן בטלת תורת שמטה ונראה לפרש יתלי ליה כלומר יהא עיניו תלויות יושב ומצפה עד שיאמר כך וכן מפרש בירושלמי (ה"ז) גבי הא דתניא וצריך לומר משמט אני אמר רב הונא אמר רב אומר לו [בשפה רפה] והימין פשוטה לקבל [ר] איתיביה אביי כשהוא נותן לו לא יאמר לו בחובי אני נותן לך אלא שלי הן ובמתנה אני נותן לך אמר ליה ותלי ליה עד דאמר הכי: **כ אמר** רב יהודה אמר א] רב נחמן אדם לומר פרוזבול היה לי ואבד מאי טעמא כיון דתקינו רבנן פרוזבול לא שביק היתרא ואכיל איסורא *והיה אומר רבינו תם זכרונו לברכה דמהאי טעמא נאמן אפי' שלא בשבועה כי אתו לקמיה דרב אמר ליה מידי פרוזבול היה לך ואבד כגון זה פתח פיך לאלם. תנן (כתובות דף פט.) וכן בעל חוב שהוציא שטר חוב ואין עמו פרוזבול הרי אלו לא יפרעו· תנאי היא דתניא המוציא ש"ח צריך שיהא עמו פרוזבול דברי רבי מאיר וחכמים אומרים אינו צריך [ש] רב אלפס זכרונו לברכה לא הביא כל זה ומתניתין ב] שהוציא שטר חוב כתבה במקומה בפרק הכותב משמע דכיון דסתמא דמתניתין כרבי מאיר דהלכה הויא מיהו נהגו העולם כרב וכן מסתברא [ת] כיון דאמוראי עבדו עובדא כחכמים דברייתא יש לסמוך על זה וביאור שנת השמיטה כתבתי בפ"ק דמסכת עבודה זרה (סימן ז') בשמעתא דאי טעי תנא (דף ט') והא דאין כותבין פרוזבול בשביעית אע"פ שאינה משמטת אלא בסופה נראה לפרש הטעם ע"פ המקראות מקץ שבע שנים תעשה שמטה וזה דבר השמטה שמוט כל בעל משה ידו מפסוקים דקרא ילפינן דאין שביעית משמטת אלא בסופה כדכתיב מקץ שבע שנים תעשה שמיטה וזה דבר השמיטה [א] שאינו אלא בסוף השבע שמוט כל בעל משה ידו אבל מיד כשהתחלה שנת השמיטה אין בית דין בודקין לגבות שום חוב וגם המלוה בעצמו אין לו לינוש הלוה דכתיב לא יגוש את אחיו ואת רעהו כי קרא שמטה לה' מיד שנכנסה השמיטה לא יגוש אבל אם יפרע הלוה מעצמו אין צריך לומר משמט אני וכמו שאין נזקקין לגבות החוב כך אין נזקקין לכתוב פרוזבול מיד כשנכנסה שביעית:

כא מתני' עבד שנשבה ופדאוהו לשם עבד ישתעבד לשם בן חורין לא ישתעבד רשב"ג אומר בין כך ובין כך ישתעבד עבד שעשאו רבו אפותיקי לאחרים ושחררו שורת הדין אין העבד חייב כלום אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו ועושה אותו בן חורין וכותב שטר על דמיו רבן שמעון בן גמליאל אומר אינו כותב אלא משחרר: **גמ'** במאי עסקינן אילימא לפני יאוש לשם בן חורין אמאי לא ישתעבד אלא לאחר יאוש לשם עבד אמאי ישתעבד אמר רבא לעולם לאחר יאוש לשם עבד ישתעבד לרבו שני לשם בן חורין לא ישתעבד לא לרבו ראשון ולא לרבו שני לרבו שני לא דהא לשם בן חורין פרקיה לרבו ראשון לא דהא לאחר יאוש הוה [ב] רשב"ג אומר בין לשם עבד בין לשם בן חורין ישתעבד [ג](ה) לשם עבד ישתעבד לרבו שני לשם בן חורין ישתעבד לרבו ראשון כדחזקיה דאמר חזקיה מפני מה אמרו בין כך ובין כך ישתעבד שלא יהא כל אחד ואחד הולך ומפיל עצמו לגייסות ומפקיע עצמו מיד רבו וחזינא לגאון דפסק הלכה כרבנן דקיימא לן יחיד ורבים הלכה כרבים והראב"ד זכרונו לברכה כתב דהלכה כרשב"ג והביא ראיה מדקאמר חזקיה מפני מה אמרו ולא קאמר מפני מה אמר רבן שמעון בן גמליאל משמע דקים ליה לחזקיה דרבים נינהו דסברי כרבן שמעון בן גמליאל ועוד מדקאמר רבי יוחנן עבד שברח מבית האסורין יצא להירות וכו' ואקשינן עליה והאמר רבי יוחנן כל מקום ששנה רבן שמעון בן גמליאל במשנתינו הלכה כמותו ולא דחי אמוראי נינהו אליבא דרבי יוחנן כדדחי בעלמא אלמא משמע דהלכתא כר"ש בן גמליאל ועוד דשלחו ליה לשמואל אנן כר' שמעון בן גמליאל סבירא לן ועוד דבירושלמי פסיק בהדיא כרשב"ג ועוד כתב דאף דעת רב אלפס ז"ל נראית כן מדכתב וגאון פסק כרבנן ולא אמר ומסתברא כוותיה [ד] אלמא לא מסתבר ליה כפיסקא דגאון [ה] וכן דעת ר"י דהלכה כרשב"ג במשנתינו כפיסקא דר' יוחנן [דף לח ע"א] אמר רב שמן בר אבא אמר רבי יוחנן עבד שברח מבית האסורין יצא לחרות ולא עוד אלא שכופין את רבו וכותב לו גט שחרור ודווקא לאחר יאוש ואי קשיא לך דרבי יוחנן אדרבי יוחנן א דאמר הלכה כרשב"ג דאמר ישתעבד לרבו ראשון התם משום דחזקיה הכא דליכא למיגזר משום דחזקיה השתא לקטלא מסר נפשיה כסברת שאילו נפל לידם היה נהרג אפולי מפיל נפשיה לגייסות: **כב** [דף לט ע"א] **תניא** גר שמת ובזזו ישראל נכסיו והיו בהן עבדים בין גדולים בין קטנים קנו עצמן בני חורין אבא שאול אומר גדולים קנו עצמן בני חורין קטנים כל המחזיק בהם זכה בהם [ו] דקטן לית ליה זכיה אפי' מדרבנן היכא דאין דעת אחרת מקנה אותו אלא שתקנו לו זכיה במציאה מפני דרכי שלום אמר ר' יעקב בר אידי אמר ריב"ל הלכה כאבא שאול [דף לט ע"ב] ורבי חייא בר אבא א"ר יוחנן אין הלכה כאבא שאול *והלכתא כאבא שאול דקיימא לן דריב"ל ור' יוחנן הלכה כריב"ל ב כמו שהביא ר"ת ממגילה (דף כז') מההיא דמבי רבנן לבי כנשתא ועוד מההיא עובדא דקדושין (דף כג') דגרסינן התם רב יהודה הגדולה גר שאין לו יורשין הוא הלם על מר זוטרא לשיולי

הגהות הב"ח

(א) ד"ה הר"י דהכא אמר הלכה כרשב"ג דאמר ישתעבד לרבו ראשון והכא אמר דילא נפיגות נ"ק פתח מאזו דחזקיה הכא ליכא: ב כ"ב עי' בדף ל"ט בתוס' ד"ה הלכה:

חדושי מהרש"ל

(א) אינו משמט והקפת חנות ושכר שכיר אינן משמטין כו' כצ"ל: (ב) אם היה חדש מעובר משמט פי' אלול מעובר א"כ יום ראשון של ר"ה שייך לשנה שעברה והוי סוף שמיטה ומשמט: (ג) דבר שהשביעית משמטתו פי' אפי' דיבור משמט דהיינו שבועה: (ד) המחזיר חוב בשביעית כלומר אחר שביעית כו' פי' דבתוך שביעית אין צ"ל משמט אני כדלקמן: (ה) לשם עבד ישתעבד לרבו שני אבל רש"י והתוס' פירשו בין כך ובין כך לרבו ראשון וגבי לשם עבד נמי שייך הא דחזקיה דשמא בונה לרבו ראשון א"כ כשיהיה גבי שני אינו קנוי לו אלא למעשי ידיו ולא לגופו ומניאתו שלו מש"כ ברבו ראשון שהוא גופו קנוי לו:

נמוקי הגרי"ב [א] ושביעית אינה משמטת אלא בסופה דתנן פ' בתרא דשביעית השוחט את הפרה וכו'. נ"ע דמשם אין ראיה רק דבסופה נמי משמטת אבל דאין משמטת אלא בסופה לא משמע מידי ובאמת הא דאין משמטת אלא בסופה היא ברייתא בערכין כ"ח: ע"ש. וסברוני לנגיה תנן וכו' והוא דין בפ"ע. ומ"מ נ"ע למה כתב ליה הא לא משכחת בזמה"ז. ועיין ירושלמי שביעית שם ולפסר דאשמעינן דל"ד להקפת חנות ועיין בכ"מ פ"ט מהל' שו"י הל' ד' וצ"ע:

הגהות הגרי"פ א] עי' בגמ' ומש"כ שם על הגליון: ב] צ"ל וכן בגש"ש:

קרבן נתנאל

אין צריכין פרוזבול. והא דר' חוצפית בפ' י' דשביעית משנה ו' כותבין לאיש על נכסי אשתו וליתומים על נכסי אפוטרופסין. משמע שהיתומים צריכין פרוזבול פירשו בו שאפוטרופסים שלוו לצורך היתומים ותקנה זו לטובת היתומים עשאוהו כמו כן שימצאו מי שילוה להם. וכ"פ התוי"ט. אלא שלפ"ז בסמוך ס"ס ע"ו שהביא רבינו להאי דר' חוצפית כותבין לאיש על נכסי אשתו. והשמיט סוף דבריו וליתומים על נכסי אפוטרופסין וכבר ראיתי שתמה בזה על רבינו והטור בס' כנה"ג ח"מ בטור ס"ק ל"ח והאריך עד שהניח בצ"ע: ודע שרש"י פירש דשמואל שהיה ליתומים חוב מאביהם. ופשוט בעיני שכוונתו דאי מה שהלוו הם עצמם אי אפשר דהא מצות של יתומים אין כשאין להלוות כי אם לאדם שיש לו קרקעות או על המשכון דהכא פריכא ואם אין אדם כזה צריך ליקח במעות קרקע ליתומים. וא"כ נ"ל טעם דר"ג וב"ד אביהן של יתומים. והכי קי"ל בח"מ סי' ר"ץ סעיף א'. והרב ב"י פי' דרש"י מפרש כן דר' חוצפית אף בשהם מלוים בעצמם ע"ש. ודוחק. דמה צריכין קרקע של אפוטרופסים הא שייך נמי דר"ג וב"ד אביהן של יתומים: [ואם אין לו קרקע. פי' פ' הזהב סי' ג':] [ט] והסיכי הם של בעל הקרקע נמלא שאין הקרקע מושאל לו אלא סיכי וסיכי דנפילי בקרקע לאו כקרקע דמי. אבל אם הסיכי של בעל עציץ אפילו אין נקוב דהא איכא מקום סיכי וכי תגרע גרע מקלח של כרוב. ועוד דהא קרקע כל שהוא קתני אפילו כמלא מחט כדמוקי לה הש"ס בפ"ק דקידושין דף כ"ו ע"ש: [י] והקילו בפרוזבול אע"ג דחוב הוא לו. הקילו דשביעית בזמן הזה דרבנן מש"ה סמכו על קלת זכות להם שלא למנוע מלהלוות להם פעם אחרת. ואם הוא בפניו ועומד וצווח שאין רוצה בקרקע עיין בטור"ן: [כ] מדר' נתן. וכר' נתן קי"ל כמ"ש תוס' ראיה לזה. ועיין בפ"ק דקידושין דף ע"ו בתוס' ד"ה והידך. ובפ"ב דכתובות סי' כ' פסקו שם כר' נתן: [ל] המלוה על המשכון. בין נשבעת הלוואה בין שלא בשעת הלוואה אינו משמט דאלים שיעבודיה לענין שמטה מדר"י דאמר ב"ח קונה משכון ולענין חמץ נמי לתהוי כשלו כמ"ש רבינו בפרק כל שעה סי' י'. אבל לענין קידושין משכנו בשעת הלואה אינו חשוב כשלו לקדש בו אשה כ"כ רבינו בפ"ק דקידושין סי' י' וע"ש בהריכות מה שכתבתי בזה: [מ] אפילו אינו שוה אלא פלגא אינו משמט אע"ג דמוקי התם בכנגדו. אינו אלא דיחויא דלאו בדשמואל קמפלגי. אבל לפי האמת דקי"ל כשמואל אפילו אינו שוה אלא פלגא סבר רשב"ג דאינו משמט דקים ליה כשמואל: [נ] פירוש שזקפן במלוה לפורען עד זמן פלוני. וה"ה העמדה בדין הוי כזקפן כמ"ש בברייתא פ"ב דגיטין דף י"ח לענין קנס ופיתוי וכתובה עיין בב"י: [ס] אם היה חדש מעובר משמט. דאז הוי יום ראשון יום אחרון של אלול מסוף השביעית. ול"ד להקפת החנות דדרך להקיף שנה ושנתיים ואין דרך לנגשו משא"כ הכא. ובפ"ז נימא מה שפירש רבינו בפ' אע"פ סי' א' כפי' הרי"ף. לשביעית. דהוספת כתובה נמי לא נכנס לתבוע אלא לכתה שנים במיתה או גירושין מש"ה דמיא להקפת החנות ושלא כדין השיג הב"ח ס"ק י"ט על הב"י ע"ש: [ע] דקי"ל חמשה שלוו כאחד נעשו ערבאין ואחראין זה לזה. רבינו פסק כן בפ' שבועת הפקדון סי' ב' וע"ש בארוך: [פ] ער"ה של שביעית. כ"ה בתוספתא שלפנינו אבל בהרמב"ן פ' ראה הגירסא ער"ה של מוצאי שביעית ע"ש: [צ] ודבר שאין שביעית משמטתו אינה משמטת שבועתו. כגון שבועת הפקדון ושומרין ושותפין: [ק] כלומר אחר שביעית. ובשביעית דקתני ר"ל בזמן שהשביעית נוהג: [ר] איתיביה אביי כשהוא נותן. בין לפירש"י ובין לפי' תוספות הא דלא פריך אביי אגופא דמתני' דהוי מתלק דאם שלא ליה לא שני עד דאמר במתנה אני נותן לך אבל השתא דאמר רבה ותלי ליה וס"ד דקאי אהך לשון דקתני במתני' ואם אמר לו אע"פ כן יקבל ממנו הוה בריתא תיובתא וק"ל. ועיין דרישה: [ש] רב אלפס ז"ל לא הביא כל זה ומתני' וכן ב"ח שהוציא ב"ח כתבה במקומו בפ' הכותב. בהרי"ף שלפנינו מייתי הא דרב יהודה ועובדא דרב וא"כ ה"ק על הרי"ף דסמך אהך פיסקא דהכא והתם אגב גררא שפחיק המחבר כלותה. דא"כ הקשי לרבינו נמי שהעתיק המשנה במקומה בפרק הכותב. וע"כ נ"ל שנה טה נרבינו שבירסא כן בהרי"ף: [ת] כיון דאמוראי עבדו עובדא כחכמים דברייתא יש לסמוך על זה. נמצא מהא דקי"ל הלכה כסתם משנה. ועוד דהא רבינו פסק בכ"מ הלכה כרשב"ג במשנתינו ופה בכתובות משמע דרשב"ג נמי ס"ל כר"מ ולכך כתב דע"ז יש לסמוך אחכמים דברייתא דמעשה רב: [א] שאינו אלא בסוף השבע שמוט כל בעל משה ידו. והכתיב לא יגוש את רעהו כי קרא שמטה לה' משמע כל השנה השביעית. מש"ה מפרש ואזיל דודאי לא יגוש נוהג מתחלת שנה שביעית אלא שאם יפרע הלוה בעצמו א"צ לומר משמט אני. אבל המחזיר חוב אחר שביעית צ"ל משמט אני· אמנם הרמב"ם והרמב"ן ס"ל אפילו בלאו דלא יגוש אינו אלא בסוף השמיטה והכי קי"ל ועיין בשו"ת הרדב"ז ח"א סי' פ' כתב דלא פליגי דהרמב"ם איירי במלוה הנעשה בשנה השביעית עצמה דיכול אדם לתובעה ביום אחרון של שמיטה ובנדון זה אף רבינו מודה דנגבית ע"י ב"ד וכותבין עליו פרוזבול. ולא כן עמדי דא"כ ה"ל לרבינו לתרץ הכי הקראי אהדדי. ועוד מאיזה טעם או סברא נחלק בין החוב שנעשה קודם או בשנת השבע. גם הב"ח דרך במסילתו והביא ראיה מהך מתני' דהשוחט את הפרה. ודבריו תמוהים ע"ש: [ב] רשב"ג אומר בין לשם עבד בין לשם בן חורין ישתעבד לשם עבד ישתעבד לרבו שני. ובגי' הרי"ף שלפנינו רשב"ג אומר בין לשם עבד ובין לשם בן חורין ישתעבד בין לפני יאוש בין לאחר יאוש ישתעבד. לשם עבד ישתעבד לרבו שני לשם בן חורין ישתעבד לרבו ראשון ע"כ מלשון זה משמע אפילו לפני יאוש לשם עבד ישתעבד לרבו שני משום ממנעי ולא פרקי. אבל רבינו לא היה בגרסתו כן אלא ס"ל דלפני יאוש לעולם ישתעבד לרבו ראשון ולא ביאר הדין בלפני יאוש דסמך עצמו במה שהביא בפריך התלמודא אי לימא לפני יאוש לשם בן חורין אמאי לא ישתעבד לרבו ראשון וכ"ה ברמב"ם וגי' הרמב"ן הר"ן בהרי"ף בין לשם עבד בין לשם בן חורין ישתעבד לרבו ראשון ולגירסא זו הלשון מדוייק בין כך ובין כך ישתעבד היינו לרבו ראשון. ולגי' רבינו צ"ל דרשב"ג לא קאי אפודהו לשם עבד דהא מודה לת"ק אלא אם פדה לשם בן חורין עלה קאי ואמר בין כך ובין כך ר"ל בין לפני יאוש ובין לאחר יאוש פליגנא עלך וסבירא לי דישתעבד לרבו ראשון: [ג] לשם עבד ישתעבד לרבו שני. וכתב הרשב"א בחידושיו נפוס הדין פירושא לא תסתגייא הא דלקמן בשמעתין דמקשין דר"י אדר"י דהא לית ליה רבו ראשון. וי"ל לייתב דהכי פריך לרבא דטעמיה דרשב"ג משום דחזקיה ה"נ ישתעבד לרבו ראשון כסברת ועוד תופס על כך פירוש מהתוספתא דמכילתין עבד שנשבה ופדוהו אם לשם עבד ישתעבד ורבו נותן את דמיו אם לשם בן חורין לא ישתעבד ואין רבו נותן את דמיו רשב"ג אומר בין כך ובין כך ישתעבד ורבו נותן את דמיו משמע דישתעבד לרבו ראשון. ודבריו תמוהים דהא ע"כ האי תוספתא איירי בלפני יאוש דתני במילתיה דת"ק דמגו ישתעבד ורבו נותן דמיו· ואי בלאחר יאוש ישתעבד לרבו שני והם כן ע"כ בלפני יאוש ובזה ודאי לכ"ע ישתעבד לרבו ראשון ואיך מייתי ראיה מלפני יאוש אלאחר יאוש. ולגי' הרי"ף שלפנינו כך תוספתא בהדיא קשה [ד] אלמא לא מסתבר ליה כפסקא דגאון. אף שהרי"ף דרכו לפסוק כחכמים נגד רשב"ג. כמו שהביאו רבינו בפרק הפרה סי' ה'· היינו היכא דלא מסתבר טעמיה. אבל הכא מסתברא טעמיה משום דחזקיה: [ה] וכן דעת ר"י דהלכה כרשב"ג במשנתינו כפסקא דר"י· וכן הסכים רבינו עמו בפרק אע"פ סי' כ"ז וע"ש בחידושי. וכ"כ רבינו בפ' מי שאמרו סי' ח'. והיינו במשנה ולא בברייתא וכ"כ בספר מבוא התלמוד והרשב"ם ב"ב דף קל"ח וכ"כ מהרש"א בכתובות דף ס"ז. ובב"ר ת"ת עי' קע"א ס"ק פ' וז"ל וליכא למימר דוקא במשנתינו דבתוס' פרק איזהו נשך דף ס"ט ד"ה אלא שיטה אחרת מוכח לגמרי דה"ה בברייתא. וכן בשו"ת חות יאיר סי' ל"ד הניח זה בצ"ע. ותמהני על שני גדולי הדור איך שגו ברואה כלא בהוריות דף ע"ב המלא דברי רשב"ג במשנה רשב"ג אומר שמין מגל עם אמו ובית כס אמו. וע"כ אפילו במקום שנוהגים להעלות שכר עמל ותזון: [ו] דקטן לית ליה זכיה אפילו מדרבנן היכא דאין דעת אחרת מקנה אותו. ומי שהפקיר עבדיו והיו בהן קטנים לא קנו עצמם גבי שורין· דזה שהפקיר לא הוי דעת אחרת מקנה אותו. כן הוא הסברא וכן מוכח בתוס' ד"ה פר·

בזה

שיולי ביה חייה דתקף ליה עלמא טובא א"ל לעבדיה שלוף לי מסאני ואמטינהו לגו ביתאי איכא דאמרי גדול הוה(א)זה פירש למיתה וזה פירש לחיים[ז] ואיכא דאמרי קטן הוה וכאבא שאול דתניא גר שמת וכו' ואלמא הלכה כאבא שאול: כג [דף לח ע"ב] אמר רב יהודה כל המשחרר עבדו עובר בעשה שנאמר לעולם בהם תעבודו ת"ר לעולם בהם תעבודו רשות דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר חובה [ח] והלכתא כרבי עקיבא הלכך פסק רב יהודה כוותיה הכא אמתא דהוית בפומבדיתא דהוו קא עבדי בה אינשי איסורא אמר אביי אי לאו דאמר רב יהודה כל המשחרר עבדו עובר בעשה הוה כייפנא ליה למרה וכתב לה גיטא דחירותא [ט] רבינא אמר בהא מודה רב יהודה משום איסורא והלכתא כרבינא שהוא בתרא [י] וכן לדבר מצוה מותר דהניא מעשה ברבי אליעזר שנכנס לבית הכנסת ולא מצא שם עשרה ושחרר את עבדו והשלימו לעשרה: כד אמר רבה בהני תלת מילי נחתי בעלי בתים מנכסייהו דמפקי עבדייהו לחירות ודסיירי לנכסייהו בשבתא ודקבעי סעודתייהו בשבתא בעידן בי מדרשא [כ] דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן שתי משפחות היו בירושלים אחת קבעה סעודתה בערב שבת ואחת קבעה סעודתה בשבת ושתיהם נעקרו: כה אמר רבה אמר רב המקדיש עבדו יצא לחירות(ב)מ"ט גופיה לא קדיש לדמי לא קאמר למיהוי עם קדוש קאמר ורב יוסף אמר אמרא המפקיר עבדו יצא לחירות מ"ד מקדיש כ"ש מפקיר ומ"ד מפקיר אבל מקדיש לא לדמי קאמר [ל] והלכתא כרב יוסף דרבה גופיה קאמר ומותבינן השמעתין וצריך למימר דרב פליג אמתני' וכן הא דקאמר לימא כתנאי [מ] ודחי לא דכ"ע קדוש [דף לט ע"ב] א"ר זירא א"ר חנינא ב אמר רבי עבד שנשא אשה בת חורין בפני רבו יצא לחירות ולא עוד אלא שכופי את רבו וכותב לו שטר שחרור ודווקא כשרבו השיאו אשה דוודאי אי לאו דשחרריה לא הוה עביד איסורא בעבדו להשיאו אשה ונראה לי דהאי דמצרכי' ליה גט שחרור משום שלא יאמר האדון לא שחררתיו ועבדי הוא (ג) אבל ודאי אנו אזלינן בתר אומדנא דדעתא דוודאי שחרריה ומפקיעין אותו ממנו ומותר בבת חורין מדלא קאמר ואסור באשתו עד שישחררנו [נ] וכן מוכח מהסיא דהכותב שטר אירוסין לשפחתו ר"מ אומר מקודשת ומשמע דאשתו היא בקידושין הללו דאמרי' אי לאו דשחררה מעיקרא לא הוה עביד איסורא וגם לא מצריך לה גיטא דחירותא דלא חיישי' שמא יאמר לא שחררתיה[ס] וה"ר מאיר הלוי לא פי' כן: כו [דף מ ע"א] אמר ריב"ל עבד שהניח תפילין בפני רבו יצא לחירות מיתיבי לוה ממנו רבו או שעשאו אפוטרופוס או שהניח תפילין בפני רבו או שקרא ג' פסוקים בבית הכנסת בפני רבו לא יצא לחירות אמר רבה בר רב שילא בשרבו הניח לו תפילין *ולאו משום דלא מעביד ליה איסורא דמברך עלייהו ואיכא ברכה לבטלה שהרי נשים מברכות על מצות עשה שהזמן גרמא ואין מוחה בידם [ע] ור"ת ז"ל פירש שיכולין לברך ואין בזה משום ברכה לבטלה [פ] אלא משום דאין עבדים רגילין בתפילין ואי לאו דשחרריה לא הוה מניח ליה שלא יצא עליו קול שחרור ויפסיד את עבדו וכן נמי אם היה רבו שליח לציבור וקראו בתורה יצא לחירות:

כז ההיא אמתא דהוי מרה שכיב מרע אמרה ליה עד אימת אשתעבד ותיזיל הכיא איתתא שקל כומתא ושדא לה אמר לה קני הא וקני נפשך אמר רב נחמן לא עשה ולא כלום ומסיק משום דהוה ליה כליו של מקנה והכן קיימא לן כרב (ב"מ מז:) דבעינן כליו של קונה *מכאן משמע דעבד קונה עצמו בחליפין ויש מפרשים משום דהוה ליה כליו של מקנה [צ] דהיינו חליפין הלכך אינה קונה עצמה [ק] אבל אי הואי כליו של קונה הויא קניא נפשה בתורת כסף וקשה להך פירושא מהא דאמרינן בפ"ק דקידושין (דף ג') גבי קדושי כסף דגמרינן קיחה קיחה משדה עפרון דהוה אמינא מה שדה מקניא בחליפין אף אשה מקניא בחליפין אי לאו משום דחליפין איתנהו בפחות מש"פ ואשה בפחות מש"פ לא מיקניא נפשה ומקשינן עלה אלא מעתה תהא אשה נקנית (בשטר ו) בחזקה [ועוד] אמאי בעי התם (דף ה') בשטר מנא ליה [ר] ותירץ ר"ת דלא גמרינן משדה עפרון אלא כסף או חליפין דדמו לכסף דכל היכא דכסף קני חליפין נמי קנו ואם כן בעבד נמי קנו בחליפין הואיל וכסף קני [ש] וניחא ליה לעבד דנקני נפשיה בפחות משוה פרוטה ורבינו חננאל ז"ל כתב ומפרש בקידושין שהעבד נקנה בחליפין כענין מקח וממכר ואע"פ כן אינה קונה עצמה בחליפין אלא צריכה נמי גט חירות [ת] וכתב הרמב"ן ז"ל לפי דברי רבינו חננאל כך היה מפרש כיון דהויא בכליו של מקנה לא עשה ולא כלום אף להוציאה מידי שיעבוד אבל אי הואי כליו של קונה יצאתה מידי שיעבוד [א] וצריכה גט חירות [ב] אמר עולא א"ר יוחנן המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שיחרור: כח כי אתא רב דימי א"ר יוחנן מי שאמר בשעת מיתתו פלונית שפחתי אל ישתעבדו בה כופין את היורשין ונותנין לה גט שחרור(ד) אמרו לפניו ר' אמי ור' אסי ג אי אתה מודה שבניה עבדים [ג] אלא כי אתא רב שמואל בר רב יצחק א"ר יוחנן מי שאמר בשעת מיתתו פלונית שפחתי עשה לי קורת רוח עושה לה קורת רוח(ה)כופין את היורשין לעשות לה קורת רוח מ"ט מצוה לקיים דברי המת מאי קורת רוח דעבדינן לה [ד] דאי אמרה האי עבידתא לא מצינא למעבדה לא כייפינן לה ורש"י פירש ואם לא נתקררה רוחה בלא שחרור משחררין לה וכן מסתבר שהדבר ידוע שקורת רוח של השפחה הוא השחרור ואדעתא דהכי צוה ומיהו לא סילק מעליה שעבוד [ה] אלא תלה הדבר ד בה לפיכך צריכה גט חירות אבל ההוא דרב דימי טעותא היא דכיון דאמר משום ר' יוחנן דכופין את היורשין וכותבין לה גט שחרור אלמא דס"ל דאל ישתעבדו לא משמע לשון הפקעת ממונו דא"כ לא נשאר עליה רק איסורא [ו] ושמעינן ליה לר' יוחנן דאמר לעיל דהיכא דפקעה מיניה ממונא בחיי האדון [ז] מיתת האדון מפקעת האיסור מעליו אלא ודאי לאו לשון הפקעת ממון הוא אלא שלא יטריחוה במלאכות כבדות וא"כ אמאי כופין [ח] הלכך [ט] ממה נפשך טעותא היא אם אין בו הפקעת ממון אין כופין את היורשין ואם אמר בלשון שחרור פקע מיניה ממון ומיתת האדון (א) מפקיע האיסור אליבא דר' יוחנן: כט אמר אמימר המפקיר עבדו ומת אותו העבד אין לו תקנה מ"ט גופיה לא קני ליה איסורא הוא דאיכא גביה ואיסורא לבריה לא מוריש וליתא לדאמימר דהסיא דסקרתא דעבדי דאזדבן לעובדי כוכבים כלו מרוותא בתראי דידהו אתו לקמיה דרבינא אמר להו זילו הדורו אבני מרוותא קמאי וכתבו לכו גיטא דחירותא אמרו ליה ה לרבינא והאמר אמימר המפקיר עבדו ומת אותו העבד אין לו תקנה אמר להו אנא כרב דימי ס"ל אמרו ליה דרב דימי טעותא היא אמר להו [י] מאי טעותא דלא אמרה בלשון שחרור אבל אמרה בלשון שחרור ה"נ והלכתא כרבינא והקשה ר"י למה להו גיטא דחירותא תיפוק ליה דמיתת האדון מוציאתו לחירות כיון דלא נשאר עליהן רק איסור דהכי שנינן לעיל (דף לט') אליבא דר"י דאמר המפקיר עבדו יוצא לחירות וצריך גט שיחרור ופריך עלה מגר שמת ובזבזו ישראל נכסיו וכו' וכי מי כתב גט שחרור להלו ושני רב נחמן אליבא דר' יוחנן דעבדו כאשתו ומשתלהים העבדים בלא גט דלא נשאר עליהן רק איסור ומיתת האדון מפקעת האיסור ופריך אי הכי המפקיר עבדו ומת נמי

פירוש

חדושי מהרש"ל

(א) זה פירש למיתה פי' זה הגר זה פי' לחיים מר זוטרא פי' וזכה בעי"ד קודם שיצא נשמתו של זה: (ב) מ"ט גופיה לא קדיש. פי' אימו רחוי לא לקדשי מזבח ולא לקדשי בדק הבית: (ג) אבל ודאי אנו אזלינן בתר אומדנא דדעתא ובטור אבן עזר משמע להדיא דאפי' נשא בפניו אזלינן בתר אומדנא וקידושיו קידושין היכא דלא מיחה כו' ע"ש: (ד) אמרו לפניו ר' אמי ור' אסי אי אתה מודה שבניה עבדים. פי' שהרי אביהן לא צוה אלא שלא ישתעבדו בה אבל לא צוה לעשות הבת חורין: (ה) כופין את היורשין לעשות לה קורת רוח. פי' היכא שהיא אומרת אין לי קורת רוח אלא בשיחרור וק'

הגהות הב"ח

א ורב יוסף אמר רב המפקיר וכו' וכן מוכח הא דקאמר: ב א"ר זירא א"ר חנינא א"ר אסי אמר רבי עבד שנשא: ג ר' אמי ור' אסי רבי אי אתה מודה: ד בה. נ"ב לשון רש"י לא מנע כח היורשין ממנה אלא בהן תלה: ה א"ל רבנן לרבינא:

קרבן נתנאל

אשה פ"ש: [ז] ואיכא דאמרי קטן הוה וכאבא שאול. עיין בקידושין פ"ק סי' כ"ח: [ח] והלכתא כר"ע הלכך פסק רב יהודה כוותיה. הלשון מגומגם. ובהרי"ף הגירסא נכונה וקי"ל הלכה כר' עקיבא מחבירו הלכך הלכה כרב יהודה דקאי כוותיה שלא תאמר דהלכה כר"א במשחרר עבדו והשלימו לעשרה. אלא אמרינן דר"א נמי ס"ל כרב יהודה דהלכתא כר"ע אלא מצוה שאני: [ט] רבינא אמר בהא מודה רב יהודה משום איסורא. פי' דכייפינן ליה למרה. ודברי הש"ך בסי' רס"ז ס"ק ק' נעלם ממני. שאמר שרבינא לא קאי אלא שאם רוצה לשחררה ולא לכופו. דהא אאביי קאי: [י] וכן לדבר מצוה מותר. ובפ' שלשה שאכלו דף מז פריך מצוה הבאה בעבירה היא. ומסיק מצוה דרבים שאני להוציא רבים ידי חובתן בקדיש וקדושה אפילו מצוה דרבנן ועיין ברבינו שם סי' כ'. והר"ן בשם הרמב"ן פי' שלא אמרה תורה לעולם בהם תעבודו אלא משום שלא יתן להם מתנת חנם כענין שכתוב בעובדי כוכבים לא תחנם. וכיון דאיכא מצוה לאו משום חנינה דידהו קא עביד אלא לצורך עצמו והוי כאילו העבד נותן דמי עצמו. וליתא דא"כ מאי פריך מצוה הבאה בעבירה היא. גם הרשב"א בחידושיו מתי ליה במאה טובלי ע"ש: [כ] דאמר ר' חייא בר אבא אמר ר"י שתי משפחות כו' אחת קבעה סעודתה בערב שבת. וק"ק א"כ הוה ליה לרבה למיחשב ארבעה מילי דנחתי בעלי בתים מנכסייהו מאן דקבע סעודתא בערב שבת: [ל] והלכתא כרב יוסף דרבה גופה. יש לדקדק הפוכי מטרתא נ"ל הלא ר' יוחנן אמר המפקיר עבדו יצא לחירות כמ"ש רבינו בסמוך סי' כ"ח ש"מ מקדים לא דהל"כ הל"ל מקדים וכ"ש מפקיר וא"כ אפילו הלכה כרבה נגד רב יוסף כמו בכולה הש"ס מ"מ המה פליגי אליבא דרב וכב ור"י הלכה כר"י אפי' באיסורא כמ"ש רבינו בפ' הזהב סי' כ"ח ויש לייסב דאפשר לומר ה"ה מקדים והא דקאמר המפקיר דאצטריך לאשמועינן דאפילו במפקיר צריך גט שחרור: [מ] ודחי לא דכ"ע קדוש. וע"כ נ"ל דכ"ע קדוש למכור ותפסרא מועלין ואין מועלין מבעיא ליה. ומיהו קשה דלפי שיטת רש"י באם אמר קדוש למכור יוצא לחירות ומ"מ צריך פדיה שמדמינן למתפיס תמימים לבדק הבית. ובין לשיטת תוס' אם אמר קדוש למכור כוונת המקדיש לדמי ואינו יוצא לחירות וה"פ לדמי לא קאמר היינו קדוש למכור אבל אם אמר קדוש למכור קדוש הוא לדמיו. א"כ איכא למימר הא דדחי דכ"ע קדוש היינו באמר קדוש למכור ובכה"ג רבה מודה וצ"ע: [נ] וכן מוכח מהסיא דהכותב שטר אירוסין לשפחתו ר"מ אומר מקודשת. ויש לדקדק מדה דאין הלכה כר"מ ועוד דרבנן לא פליגי אלא באם אומר הרי את שפחתי והתקדשי בו דסברי דאין בלשון זה לשון שחרור אבל אם אמר התקדשי גרידא ודאי שחררה מעיקרא. ע"כ נ"ל להגיה. וכן משמע מהאי דהכותב שטר אירוסין לשפחתו דמקודשת וכן לשון רבינו בפ"ב דיבמות סי' ג' אלמא אפילו לרבנן אי לא אמר לאי והתקדשי בו נפקא לחירות מסוכלא עביד איסורא הלכך הבא על שפחתו ודאי שחררה מעיקרא ולא מפלגינן בין בא עליה דרך כשוקין ובין בא עליה דרך זנות עכ"ל. ועלנו משום דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות. ואע"ג דבפ' המדיר ס"ס י"א כתב רבינו היינו בדאיכא עדי יחוד דאמרינן הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה. אבל הכא לא בעינן עדי יחוד. דהכא איסור חמור שבא על נכנ"ז ודאי אומדן דעת אי לא שחררה מעיקרא לא עבר עבירה גדולה כזאת. ודלא כב"ח בסי' ע"ו ס"ק ד' ועיין לקמן בפ' הזורק סי' י"ג: [ס] והרמ"ה לא פי' כן. וסילק לשון הטור כתב הרמ"ה שמקודשת מספק וכופין את רבה לכתוב לה גט שחרור. ואי בעי לשהויי בתר הכי בעי קדושין אחרינא דקדושי קמאי ספק קדושין ניכהו ואי לא בעי לשהויי לשם אישות בעי גט לקדושי קמאי דמשום אומדן דעתיה מפקינן ממונא. אבל גבי איסור לא אזלינן בתר אומדן דעתיה להתירה בלא גט שחרור בין בהשיאו רבו בין בנושא שפחתו: [ע] ורבינו הם ז"ל פירש שיכולין לברך. כ"כ רבינו בפ"ק דקדושין סי' מ"ט באורך ע"ש: [פ] אלא משום דאין עבדים רגילין בתפילין ואי לאו דשחרריה לא הוה מניח ליה שלא יצא עליו קול שחרור ויפסיד את עבדו. וק"ק א"כ לעיל בסמוך עבד שהשיאו רבו בת חורין משמע דוקא שהשיאו מתש. אפילו אי לא השיאו אלא שקידשו עם בת חורין נמי יצא לחירות דאין עבדים רגילין בקידושין בת חורין ואי לאו דשחרריה לא הוה עביד ש.א יצא עליו קול שחרור ויפסיד את עבדו: [צ] דהיינו חליפין הלכך אינה קונה עצמה. והא דתניא בפ"ק דקדושין דף כ"ב תנא אף בחליפין. היינו דנקנה בחליפין. אבל אינו יוצא בחליפין מדלא תני כן אקיפא דמתניתין גבי קונה את עצמו. רשב"א: [ק] אבל אי הואי כליו של קונה הויא קניא נפשה בתורת כסף. אמנם מאן דחזא ס"ד אם כסף גומר חליפין נמי גומרה אלא ש"מ דסבר כר"ש: ה"נ תהא אשה נקנית בחזקה. ועוד מאי בעי התם שטר מנ"ל: [ר] ותירץ ר"ת וכו'. וכ"ה בטור בשם ר"ת דחליפין העבד יוצא בו. ויש לתמוה לפי' ר"ת שלפנינו בתוס' קידושין שאין גורם נפשה והא דלא מקנה בחליפין פחות מש"פ משום דכתיב ביה נמי כסף וצ"ע: [ש] וניחא ליה לעבד דקני נפשיה. לפי גירסת רבינו דברים לא מקניא נפשה הקשו שם בתוספות דס"ל למפרך פשטא ידה וקבלה פחות מש"פ מקודשת. ועוד אמאי לא פריך מבנתיה דר' ינאי. ומלאתי תי' לזה בחידושי רשב"א כיון דלא מצינו שום קנין כסף פחות מש"פ גלאי הוא לה אפילו נמלא איזה שקבלה בעלה דעתה. ומש"ה לא פריך מבנתיה דרבי ינאי דהוי ידע פשטא ידה לא קאמינא ומקודשת. ור"ז דפריך שם בדף י"ב דקס"ד אפילו פשטא ידה אינה מקודשת בדבר שרגילה להקפיד כמו לב"ש אם פשטא ידה וקבלה פחות מש"פ: [ת] וכתב הרמב"ן לפי דברי ר"ח. הכוונה לפי' ר"ח קשה אמאי קאמר ולא היא משום דהוי כליו של מקנה אפילו הוי כליו של קונה אינה קונה את עצמה בחליפין דצריכה גט שחרור. לזה כתב הרמב"ן כו'. אבל קשה לפי מ"ש רבינו בשם יש מפרשים דבכליו של קונה הוי קונה את עצמה בתורת כסף רק מה שהקשה עליו מהך דקידושין הואיל דכסף קנה חליפין נמי קנה לזה פירש ר"ח דחליפין קנה אבל צריך גם שחרור אבל אי הוי כליו של קונה הוי קונה בתורת כסף. וי"ל דא"כ אמאי קאמר דהוי כליו של מקנה ס"ל לתלמודא למימר ולא היא שלא נתן לה בתורת כסף אלא בתורת חליפין. בשלמא לפי' הר"ח ס"ל דבכליו של קונה אין מקנין בחליפין אבל ר"ח דמסתמא ס"ל ככל הפוסקים דקונין חליפין בכליו של קונה ודאי קשה: [א] וצריכה גט חירות. יש לעיין הא הך עובדא איירי בש"מ ומת כדמשמע ליסנא דהש"ס. ורבינו לקמן סי' כ"ט מסיק דמיתה מפקעת האיסור אפילו בישראל א"כ למאי צריכה גט חירות וי"ל דמדרבנן מ"מ צריכה גיטא דחירותא שלא יאמר שפחתי את כמו ש רבינו שם: [ב] אמר עולא אמר ר' יוחנן המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שחרור. דלא קיימא לן כשמואל דשמואל ור"י קיימא לן כר"י וכמ"ש רבינו בפרק הזהב ס"ס כ"ח. וכולהו אמוראי הכי ס"ל וקשה לי מהך סוגיא דנזיר דף ס"ב דמסיק דכ"ע אית להו דשמואל ויכול לדחות דכ"ע לית להו דשמואל וקמפלגי בהך סברא דסוף סוף מהדר.סדר. וכללא זה בידן דהאי דלא מוקי הכי משום דתלמודא ידע דהלכתא כאותו מ"ד כמ"ש רבינו בפ"ק דמכילתין סי' י"ז. ובתוספות פסחים דף נ"ז ושאר דוכתא. א"כ ש"מ דהלכתא כשמואל וצ"ע. ועיין מידושי רשב"א פ"ק דקידושין דף כ"ג: [ג] אלא כי אתא רב שמואל. כ"ה גירסת הרי"ף. ופירש בו ר"י בן לב וצ"מ דהא דקאמר אמרו לפניו רבי אמי ור' אסי היינו שאמרו כן לרב דימי שהא"א להאמין שר' יוחנן אמר כך אלא כמו שאמר ר' שמואל בר רב יצחק משמיה דר' יוחנן ומש"ה אינו בגרסתו ר' אי אתה אומר כן. וצ"ל דגרס רב אמי ורב אסי. דר' אמי ור' אסי לא היו בבבל וכמ"ש תוספות ומהרש"א בפ' כל הכלים דף קכ"ה. אבל רש"י גורס אמר לפניו ר' אמי ור' אסי רבי אי אתה מודה שאמרו כן לרבי יוחנן רבם ומש"ה מוחק רש"י תיבת אלא: [ד] דאי אמרה האי עבידתא לא מצינא למיעבדה. נראה הא דנקיט רב אלפס מפירש"י משום דקשיא ליה נהי דמצוה לקיים דברי המת מ"מ היאך כייפינהו לשחררה לעבור בעשה. בשלמא בהאי דחזי העבד משום מצות פריה ורביה. והך דאל ישתעבדו דכופין. כיון דאמר בלשון זה אין היורשים יכולים להשתעבד בה אך מעוכב גט שחרור הוא. ומכיון שכבר יצא לחירות שוב ליכא משום לעולם בהם תעבודו. אבל באומר קורת רוח ע"כ לא תצא לחירות בזה הדיבור. דא"כ מאי אהדר ליה אמימר אנא כרב שמואל ס"ל. אפי' לרב שמואל קשיא דהא מכיון שאמר הא"ב יעשה לה קורת רוח יצאת לחירות וגופה לא קניא ליה ואיסורא לא מוריש לבניה. ורש"י סבר כשיטת רשב"א בחידושיו דלא עבדינן בעשה אלא אם משחררו בלא גמילות טובה אלא מצוין לב לבד: [ה] ה"נ אלא תלה הדבר בהן. עיין רש"י ד"ה כרב שמואל: [ו] ושמעינן לר"י דאמר לעיל. סי' כ"ב שפסק כחכמים דבין גדולים ובין קטנים קנו עצמם בני חורין דמיתת הגר מפקעת האיסור מעליהם. ומזה נקיט דהיכא דפקעה מיניה ממונא בחיי האדון מיתתו מפקעת וזהו לפי בעתו דבסמוך: [ז] מיתת האדון מפקעת האיסור מעליו. ויש לדקדק לפי מ"ש רבינו בסמוך סי' כ"ט דמדרבנן בעלמא צריכה גיטא דחירותא דמיתת האדון מפקיע א"כ מאי טעותא. וכ"ת אי מדרבנן בעלמא לא שייך למימר כופין זה ליתא דהא במתני' דף מ' עבד שעשאו רבו אפוטרופי כופין את רבו ועושה אותו בן חורין ומוקי רב מטעם שמא ימצאנו בשוק ויאמר עבדי אתה: [ח] הלכך ממ"נ טעותא היא. מפרש הכי מפני שר' אמי ורבי אסי אמרו לפניו אי אתה מודה שבניה עבדים. מה ראה על ככה סוכר כן. ועיי' בספר תפארת שמואל מ"ש בזה גמגום: [ט] ממה נפשך טעותא היא. וא"ל אימא ר"י גופה הוי מספקא ליה האי לישנא אי לשון שחרור הוא אי לאו ומש"ה כופין. וי"ל דרבינו לשיטתו אזיל במפרש אל ישתעבדו בה ישמחוה בעבודות כבדו. ול"מ כפירש"י א"כ בכ"פ אית לגו ליורשים עבודה קלת עליה ומספיקא לא מוציא מירושים: [י] מאי טעותא דלא אמרה בלשון שחרור א"כ אמר ה בלשון שחרור ה"נ. ברמב"ן דף קנ"ז ז"ל ועבד שאמר רבו בשעת מיתתו אל ישתעבדו לאחר מיתתו כופין אותו וכותבין לו גט שחרור דליתא לדאמימר, וזה תמוה דהא אסקינן דרב דימי טעותא היא בלשון שחרור ה"נ.

ס"ע

תפארת שמואל

(א) מפקיע האיסור אליבא דר' יוחנן וכו'. ולפ"ז הוכל לומר דאף אל ישתעבדו בה יוצא לחירות וליתיה כלל דהא אמרינן לעיל אי אתה מודה שבניה עבדים והאי לישנא משמע שבך האמת שבניה עבדים והיינו טעמא שאפילו היא עצמה לא הפקיע ממנה ממון אלא שצוה לבניו שלא ישתעבדו בה אבל לעולם היא נשארת שפחה והילדים לבנים ק"ל שיאמר הרי את בת חורין דלר' יוחנן אפילו גט שחרור א"צ דמיתת האדון מפקיע האיסור אבל היכא שאמר לבניו שהם יעשוה בת חורין פשיטא שצריכה גט שחרור אף לר' יוחנן וק"ל:

פירוש כיון דלא נשאר עליו רק איסור מיתת האדון מפקיע האיסור אלמה אמר אמימר המפקיר עבדו ומת אותו העבד אין לו תקנה דאמימר קשיא דס"ל דמיתת האדון אינה מפקעת האיסור ועיקר דאמימר דקיימא לן כרבי יוחנן דהמפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שחרור ואיהו לא מצי משני הך דגר שמת אם לא שנאמר דגמר לה לה מאשה דמיתה מפקעת האיסור וא"כ אמאי אמר א אמימר צריכי גט ותירץ ר"י דשאני הכא שהיתה רשות הלוקחין עליהם בשעה שמתו הבעלים הראשונים וכי האי גוונא אין המיתה מפקעת האיסור אי נמי מדרבנן בעלמא הצריכום גט שחרור דקי"ל המוכר עבדו לעובד כוכבים יצא לחירות וצריך גט שחרור מרבו ראשון [כ] ב וכולי עלמא לא בקיאין [ל] בהאי דינא דמיתת האדון מפקעת האיסור ומפקיע עליהן לעז של עבדות. אבל רב אלפס סובר דאיסורא לבניה קא מוריש וצריך גט שחרור והכא דאמרינן עבדו כאשתו מפרש [מ] דווקא בגר שאין לו יורשין מפקעת המיתה איסור עבדות אבל מי שיש לו יורשין מורים ליורשיו האיסור [נ] אבל הא דפריך לעיל מאמימר אינו משמע כדבריו וגם אין הסברא נותנת כן דהשתא עבדי הגר שהיה עליהן בשעת מיתת הגר איסור וממון ובמיתת הגר זכו בעצמן ופקע הממון ילפינן מאשה שמשתלחין בלא גט כ"ש המפקיר עבדו ומת דבשעת מיתת האדון לא היה עליו רק איסור ודמי לגמרי לאשה שישתלח בלא גט ומשום הך עובדא דדיסקרתא דעבדי נדחק לפרש כן (א)ולשנוייא בתרא דר"י גם המפקיר עבדו ומת יצטרך גט שיחרור מדרבנן: ההוא עבדא דהוה לבי תרי קם חד מינייהו שחרריה לפלגיה אמר איך השתא שמעי בי רבנן ומפסדי ליה מינאי דתנן מי שחציו עבד כו' אזל אקנייה לבנו קטן שלחה רב יוסף בריה דרבא לקמיה דרב פפא שלח ליה כאשר עשה כן יעשה לו גמולו ישוב בראשו אנן קים לן בינוקא דמיקרבא דעתיה לגבי זוזי ומקרקים ליה בזוזי ואוקמינן ליה אפטרופא וכתב ליה גיטא דחירותא על שמיה פרש"י על שמיה דקטן משום דפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין [ומוקמינן ליה אפוטרופים לשום העבד בדמים יפים] *וקשה רשב"ס דהא מקחן מקח וממכרן ממכר היינו דווקא משום כדי חייו ומדרבנן ובממון דהפקר בית דין הפקר אבל להתירו בבת חורין אין כח ביד ב"ד לעשות בשמו של קטן דאין מעשה קטן כלום דומיא דגט אשה ג דקטן שבא על יבמתו (יבמות דף קיא:) אינו נותן גט עד שיגדיל ופי' רשב"ס וכתב ליה גיטא על שמיה דאפוטרופא אע"ג דבעלמא אין האפוטרופוסין רשאין להוציא לחירות הכא כיון שעשה שלא כהוגן להקנותו לבנו קטן להפקיע תקנת חכמים הפקירו בית דין ממון דקטן ונתנוהו לאפיטרופוס כדי לשחררו וכי האי גוונא תניא בהנזקין (דף נב:) דאפוטרופין תורמין ומעשרין להאכיל ואע"ג דדרשינן אתם ולא אפיטרופסין הפקירו ב"ד התבואה של יתום ונתנוה לאפוטרופוס כדי שיוכל להרום וכהן האוכל את התרומה אין בה משום טבל וקרקום זוזי כדי שלא יצוח התינוק וכן פירש ר"ת ז"ל דכתב ליה גיטא דחירותא על שמיה דאפוטרופא [ס] ומדינא [ע] ולא מקנסא (דמיקמינן ליה אפוטרופא לשום העבד בדמים יפים) ומקרקים ליה זוזי כדי שיתרצה הקטן במכירה ויכתוב העבד שטר לקטן על מותר דמים וימכור האפוטרופוס את העבד לעצמו באותן הדמים כי אפוטרופוס רשאי למכור עבדים כדאמרינן לקמן בהנזקין (שם) מוכרין עבדים ולוקחין שדות והו אמרינן (שם) ומוכרין אותו לאחרים ואחרים מוציאין אותו לחירות ובשטר שכתב על עצמו במלות האפוטרופים יצא לחירות כדאמרי' (לעיל דף לח:) [פ] אף הוא נותן דמי עצמו ויוצא וכסף גומר בו וכותב ליה גיטא בשמו של האפיטרופוס לרווחא דמילתא לפי שהעמידו ב"ד אפוטרופים בעל כרחו של האב הצריכו גט שחרור כדי שלא ילמד האב את הקטן לערער ולומר עבדי אתה ואחרי שכתב לו האפוטרופא גט שחרור לא יכיל להוציא עליו לעז דהא דאין האפוטרופסין רשאין להוציא לחירות היינו מדרבנן בעלמא משום דאמרינן דמזלזלי בנכסי יתומים והכא ליכא למיחש להכי כי ידעי שכל המעשה נעשה במאמר ב"ד:

ל [דף מ ע"ב] ת"ר האומר עשיתי פלוני עבדי בן חורין עשוי הוא בן חורין הרי הוא בן חורין ד הנשנו בן חורין רבי אומר קנה וחכמים אומרים לא קנה אמר רבי יוחנן וכולן בשטר פירוש שכתב אחד מן הלשונות הללו בשטר ונתנו לעבד:

לא ת"ר האומר נתתי שדה פלונית לפלוני נתונה היא לפלוני [הרי היא לו] הרי היא שלו אתננה לו רבי מאיר אומר קנה וחכמים אומרים לא קנה אמר רבי יוחנן וכולן בשטר • תנו רבנן האומר עשיתי פלוני עבדי בן חורין והוא אומר לא עשאני חיישינן שמא זיכה לו על ידי אחר פירוש ודאי זיכה לו על ידי אחר דכיון דהעבד אפשר שלא ידע והאדון טוען ודאי הרי הוא בן חורי, [צ] ואף על גב דאמרי' חיישינן ה הוא ודאי ומותר בבת חורין כדאשכחן בחגיגה (דף טו׳) חיישינן שמא באמבטי עיברה ובשבת פרק השואל (דף קנא׳) חיישינן שמא חוץ לתחום לנוי כתבתי ואתמהי ונתתי לו והוא אומר לא כתב ו ולא נתן לי הודאת בעל דין כמאה עדים דמי: לב האומר נתתי ז לפלוני שדה והוא אומר לא נתן לי חיישינן שמא זיכה לו על ידי אחר כתבתי ונתתי לי והוא אומר ח לא נתן לי הודאת בעל דין כמאה עדים דמי [ק] אבל הודאת הנותן אינה ברורה כהודאת המקבל כי שמא לוה לאחר ליתן לו (א) ט והוא לא נתן מי אוכל פירות רב חסדא אמר נותן אוכל פירות *רב אמר משלשין את הפירות ולא פליגי הא בהבא והא בברא כלומר מאן דאמר נותן אוכל פירות כשמקבל מתנה אמר ט לא נתן לי ומ"ד משלשין כגון שמת המקבל ואמר בנו לא נתן לאבא אז משלשין את הפירות ולא יאכל לא זה ולא זה עד שיתברר הדבר: לג עבד שעשאו רבו אפותיקי וכו' מי שחררו אמר רב רבו ראשון שורת הדין אין העבד חייב כלום לרבו שני כדרבא דאמר רבא הקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שעבוד אלא מפני תקון העולם י כופין את רבו שני ועושה אותו בן חורין וכותב לו שטר על דמיו שמא ימצאנו בשוק [דף מא ע"א] ויאמר עבדי אתה רבן שמעון בן גמליאל אומר אינו כותב אלא המשחרר כותב וקא מיפלגי במזיק שעבודו של חבירו רבן שמעון בן גמליאל סבר חייב ורבנן סברי פטור [ר] (ב) וקיימא לן כרבן שמעון בן גמליאל כדאיפסיקא הלכתא בהדיא דדיינינן דינא דגרמי: לד ת"ר העושה שדהו אפותיקי כ ובטפה נהר גובה מנכסים ואם אמר לו לא יהא לך פרעון אלא מזו אינו גובה משאר נכסים תניא אידך העושה שדהו אפותיקי לבעל חובו [ש] ולכתובת אשה גובה משאר נכסים פי' מוכר שדה זו אם ירצה והם גובין משאר נכסים רבן שמעון בן גמליאל אומר בעל חוב גובה משאר נכסים כתובת אשה אינה גובה משאר נכסים כלומר אינו מוכר שדה זו יתגבה היא משאר נכסים שאין דרכה של אשה לחזר על בתי דינים ואין לפרש אינה גובה משאר נכסים אם שטף נהר שדה האפותיקי דהא תנן (כתובות דף נה׳) לא כתב לה כל נכסי אחראין לכתובתיך חייב משום שהוא תנאי ב"ד ומשום שייחד לה שדה אחת לא הורע כוחה ובפ' אלמנה ניזונית (סי' א) כתבתי [ת] שהמכר בטל לאלתר לרבי שמעון בן גמליאל [א] ירושלמי (פ' אלמנה ה"א) שעושה שדה אפותיקי לאשה בכתובתה או לבעל חוב בחובו ומכרה מכורה [ב] והלוקח יחוש לעצמו רשב"ג אומר לאשה בכתובתה אינה מכורה שלא עלה על דעתו שהיא מחזרת בבתי דינין הוי [ג] כשמכרן לשעתא אינו קיימים אבל מכרן לעולם דברי הכל אינן מכורין: לה מתני' מי שחציו עבד וחציו בן חורין עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד דברי ב"ה אמרו להם בית שמאי תקנתם את רבו ואת עצמו לא תקנתם לישא שפחה אינו יכול [דף מא ע"ב] בת חורין אינו יכול. ליבטל והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורביה שנאמר לא תהו בראה לשבת יצרה אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו ועושה אותו בן חורין וכותב שטר על חצי דמיו חזרו ב"ה להורות כבית שמאי: גמ' תנו רבנן המשחרר חצי עבדו רבי אומר קנה וחכמים אומרי' לא קנה אמר רבה מחלוקת בשטר אבל בכסף דברי הכל קנה והלכתא כוותיה: [דף מב ע"א] ועבד של שני שותפין בין בכסף בין בשטר דברי הכל קנה דכל חד מינייהו לא שייר בקנינו וכן (ג) שחרר חציו ומכר חציו או נתן חציו במתנה כיון דנפיק כוליה מיניה דברי הכל קנה בין בבת אחת [ד] בין מכרו ונתנו ואח"כ שחרר: לו הכותב כל נכסיו לשני עבדיו קנו ומשחררין זה את זה כגון שכתב שני שטרות ובכל שטר כתב כל נכסי נתונין לפלוני ם ולפלוני או שכתב בשטר אחד חצי נכסי נתונין לפלוני [ה] ובשטר האחר כתב חצי נכסי האחר נתונין לפלוני וזיכה להם השטרות על יד אחר אז קנו בין שניהם כל הנכסים וכל אחד קנה חציו של חבירו ומשחררין זה את זה אבל אם כתב נ לשניהם בשטר אחד לא קנו דאין ב' עבדים משתחררין בשטר אחד דילפינן לה לה מאשה ס וכתב לה ודרשינן לה ולא לה ולחברתה וכן אם כתב שני שטרות וכתב בכל אחד מהן חצי נכסי נתונין לפלוני ולא כתב באחד מהן חצי האחר לא קנו דיד בעל השטר על התחתונה ואני אומר שנתן חצי אחד לשניהם: לז נגחו שור יום של רבו לרבו יום של עצמו לעצמו *והיינו למשנה ראשונה דאי למשנה אחרונה מעשה ידיו לעצמו דמדמי ליה בסמוך למעוכב גט שחרור ונפקא מינה למשנה אחרונה כגון של יתומים קטנים דלאו בני כפייה נינהו או בחציה שפחה וחציה בת חורין ולא כהן ו

הגהות הב"ח

א וא"כ אמאי אמר רבינא צריכין גט: ב מרבו ראשון דכולי עלמא לא בקיאי: ג דומיא דגט אשה ודומיא דקטן: ד עשוי הוא בן חורין הרי הוא בן חורין כני הוא ב"נ אעשנו כ"מ: ה חיישינן הוא ודאי וכו': ו לא כתב ולא נתן: ז נתתי שדה פלונית לפלוני והוא אומר: ח והוא אומר לא כתב ולא נתן לי: ט כשמקבל מתנה אמר לא כתב ולא נתן לי וכו' לא נתן לאבא כלומר אז משלשין: י תקון העולם שמא ימצאנו בשוק ויאמר לו עבדי אתה כופין את רבו וכו' על דמיו רשב"ג אומר כצ"ל: כ אפותיקי לאחרים ובטפה נהר: ל כל נכסי אחראין וערבאין לכתובתך: ם נתונין לפלוני או שכתב כצ"ל ותיבת ולפלוני נמחק: נ אבל אם כתב שחרור לשניהם: ס לה לה מאשה ודרשינן וכתב לה לה ולא לה ולחברתה כצ"ל:

חדושי מהרש"ל

(א) ולשינויא בתרא דר"י גם המפקיר עבדו ומת יצטרך גט שיחרור מדרבנן. וג"מ שאם נשא אשה בלא שיחרור שוב א"צ לגט שחרור וגם קידושיה קידושין: (ג) וכן שחרר חציו ומכר חציו כו' ודוקא במכר תחילה וכן פי' רש"י לאפוקי שיחרר תחילה הוי ליה כחספא בעלמא וק"ל:

קרבן נתנאל

[כ] ה"ג דכולי עלמא לא בקיאי. כמי נבי אפותיקי צריך גט שחרור מרבו שני דכולי עלמא לא בקיאי שהשחרור מפקיע מן השיעבוד הכי נמי לא בקיאי' שמיתת האדון מפקיע: [ל] בהאי דינא דמיתת האדון מפקיע. אבל במפקיר צ"ע כ"פ בקיאי דיצא לחירות. דא"כ מנ"ל לר"י לפרש מעמיה דרבי דגמר לה לה אימא מדרבנן צריך גם שחרור ופ"ה אמר אדמ"ו צ"ע שזה כוונת פולא באמר דמי האי מדרבנן כדלא נמיר איכפי שמעתתא משום דלכאורה אין מקום לקושיות ר' אבא דאיכא למימר ר"י מדרבנן מצריך גט שחרור. וע"כ צ"ל דר' אבא ידע להך דר"י דמפרש טעמא דרבי דגמר לה לה מאשה דבחיים לא מצריכין גם מדרבנן דבקיאי. והא שאמר כדלא גמרי איכפי שמעתתא דמתנ"כ פ"כ ידע דיליף לה לה מאשה. דאי לא ידע פשיטא דנ"ק דאיכא לשנויי מדרבנן הצריך גם שחרור: [מ] דווקא בגר שאין לו יורשין מפקעת המיתה איסור עבדות. פירוש כיון דגר אין לו כח להורים ממונו לבניו כמו כן אין לו כח להורים איסור עבדיו ולהכי המיתה מפקעת למו אשתו. אבל מי שיש לו יורשין הואיל שיש לו זכות להוריש ממונו לבניו. אמרינן דיש לו זכות נמי להורים ליורשיו האיסור דפש ליה גביה: [נ] אבל הא דפריך לעיל מאמימר אינו משמע כדבריו וגם אין הסברא נותנת. פירוש דבליו דרבינו בפרק הפ"נ סוף סי' ב' כתב ליישב דברי הרי"ף. וז"ל כתב רב האי גאון אע"פ שנשאר בקושיא כיון דלא קאמר תיובתא לאו תשובתא היא דטעמא דמסתבר הוא כו'. א"כ הכא בשמעתין דאמר דאמימר קשיא. ת"מ יש נמי להלך ולתרץ דבריו. מש"ה אמר וגם אין מסתבר. כלומר דלא דמי דהתם טעמא דמסתבר הוא: [ס] ומדינא ולא מקנסא. מדלא קאמר הוא עשה שלא כהוגן לפיכך נעשה לו שלא כהוגן כדקאמר ביבמות פרק ב"ם דף ק"י. אבל כאשר עשה כן יעשה לו הוי דינא כדאמרינן בפ' השואל דף ק"א. ודין יכול האפטרופוס לשחררו דרך מכירה. תוספות: [ע] ה"ג ולא מקנסא ומקרקים ליה זוזי וכו'. ואע"ג דלא קי"ל הכי וכמ"ש רבינו בפ' הניזקין סי' ס' הכא משום פ"ו שאני דהוי חצי עבד וחצי ב"ח. רשב"א: [פ] אף הוא נותן דמי עצמו ויוצא. [צ] ואע"ג דאמרינן חיישינן הוא ודאי ומותר בבת חורין. נראה דמקשו התוספות ורבינו לפרש כן דאי אמרת דחיישינן שמא שחררו א"כ הוי כאלו עבד וחצי ב"ח. ואמאי לא תני כופין את רבו. דהא איכא למטעי ולפרש דהאי חיישינן ודאי הוא. א"נ אמאי תני בברייתא תרי גוונא עבד ושדה אלא דאתי לאשמעינן דבעבד הוא מותר בבת חורין דהאי חיישינן ודאי הוא. ופטמא דמלתא דאי לאו דידע רבו בודאי בשחררו לא הוה מכשילו באיסור שישא בת ישראל. מש"ה בשדה שפיר איכא למימר שדיבר בדלמי וקבל שקר. ולא כמהרש"א שנתקשה בענין זה. ובזה ניחא מה שהקשה הב"ח דברי הטור אהדדי דבי"ד סי' רס"ז פסק דיוצא לחירות ומותר בבת ישראל כמו שפסק רבינו. ובח"מ סי' רמ"ה גבי שדה פסק דהוי ספיקא. אבל לפי מ"ש ניחא דלגבי שדה מפרשינן האי חיישינן כמו בכולי תלמודא: [ק] אבל הודאת הנותן אינה ברורה כהודאת המקבל. והא דקתני מי אוכל פירות מאי איבעיא ליה ע"כ הנותן אוכל ולא המקבל דהודאת בע"ד כמאה עדים דמי שהוא המקבל. ועיין במהדורא בתרא בתוס' ד"ה הודאת ב"ד מדבריו כנים: [ר] וקי"ל כרשב"ג כדאיפסקא הלכתא בהדיא דדיינין דינא דגרמי בפ' הגוזל קמא סי' י"ג. והנה כרי"ף לשיטתו אזל דלא קים ליה הך כללא דקי"ל כרשב"ג במשנתינו אלא היכא דמתסבר טעמיה כמו שהארכתי בעניותא דא בפרק זה סי' כ"ח. אבל רבינו ממשיך גם לכך כללא כ"מ שמנה רשב"ג במשנתינו. הוי כיסודה ועוד לקמא. ועיין בכללים: [ש] ולכתובת אשה. פי' מייחד לה בדה מתח נדוניא שמכניסה לו מנית אביה וע"ב בפסק אלמנה ס"ם א' גי' ר"ח בפירוש ג' שדות: ה"ג ובפרק אלמנה לכ"ג: [ת] שהמכר בטל לאלתר לרשב"ג. ולכאורה קשה לאיזה צורך פירש רבינו כך דהא מסיק שם דהלכה כרבנן. ונראה משום דרבנן לא פליגי עליה דרשב"ג אלא כשמכרה לשעה אבל מכרה לעולם אינה מכורה ובמשמע מדרשב"ג לרבנן במכירה עולמית שהמכר בטל לאלתר כמו לרשב"ג במכירה לשעה וכל זה גבי אשה דבירושלמי לא מהלך בזה כ"ח בנכסי לאו ברזל אבל לא לגבי ב"ח כבעשאה לו אפותיקי ומש"ה הטור בח"מ לגבי אפותיקי לא נפליג בין מכור לשעה או עולמית אבל לגבי אשה בשא"ה סי' ל' קשה שונה שלא חילק בזה שבמכירה קיים עד שעת טרפה הייט במכר לשעה אבל במכר עולמית המכר בטל לאלתר וצ"ע. [א] ירושלמי העושה שדהו אפותיקי. כתב הר"ן דהרי"ף לא הביא הך דירושלמי אלא ללמדנו דפלוגתא דת"ק ורשב"ג דבמתניתין לא איירי בטפפה נהר כי אם כשמכר מכרה כהאי פלוגתא דירושלמי והקשה בזה בדרישה על רבינו למה הביאה. דאין לומר דנלמד מינה דלא איירי מתניתא איזך בשטפה נהר דהא כבר הביא רבינו לאיש לדבר דלא מיירי בשטפה נהר. ותירץ דכוונת רבינו שהביא ירושלמי להוכיח מכאן דהלכה כת"ק וכמ"ש רבינו בפרק אלמנה דאי ס"ל כרשב"ג מה הוצרך לומר אבל לא מכרו לשעה ד"ה אינן מכורין כיון דרשב"ג סבר אפילו מכרן לשעה אינן מכורין ע"כ וזה ליתא דהא רבינו מביא גם לאיש מפרק חזקת הבתים מסך סוגיא דשלש שדות דהלכה כרבנן במכנסת שום ואף כי באפותיקי דגרע מהכנסת שום. איברא מה שנראה שהביא רבינו הך דירושלמי להורות דבמכר עולמית רבנן מודו דהמכר בטל לאלתר ומזה עוד קשה להטור א"ה סי' ל': [ב] והלוקח יחוש לעצמו. פי' יחוש שיהיה להם נכסים בני חורין שיגבה מהם שיוכל לומר הנחתי לך מקום לגבות מהם המאור. ויש לדקדק במאי יחוש האי לוקח מפני מה לא ליקחיה בני"כ נטרפין מב"ח המוקדם לקייתן. וי"ל דאם לא הניח נכסים בני חורין המכר בטל לאלתר מש"ה כ"מ באמר לוקחין אבל הרמב"ם גם בדרישה מפרש דעת הטור כן דה"ק הלוקח יחוש לעצמו דאף דיש למוכר בשעת המכירה עוד בני חורין. מ"מ יש לחוש לעצמו דלמא ימכור אותן בני חורין ואז לא יגבה זה המלוה שעשאה לו אפותיקי אלא מהאי שדה. מש"ה כ"מ באמר לוקחין: [ג] כשמכרן לשעתא. היינו על איזה שנים או עד שעת טירפה: [ד] בין מכר ונתנו ואח"כ שחרר דלא שייר בקנינו אבל איפכא לא דהא שייר בשחרור: [ה] ובשטר האחר כתב חצי נכסי האחר נתונין לפלוני. והרמב"ם ס"ל דאפילו בכה"ג לא מהני דרבה לטעמיה דס"ל כל שאינו בזה אחר זה בבת אחת נמי אינו. ובודאי אם אמר כיום חצי נכסי לפלוני עבדי לא קנה ובאמר נמחר חצי נכסי' האחר לפלוני עבדי לא קנה דהא שייר בכל חד. והכך בבת אחת כגון שכתב כל נכסי נתונין לפלוני ופלוני עבדי. אף פלמון לא קנו לפי שלא הקנה לזה אלא חציו ולזה חציו. ואינו דומה למשחרר חציו ונתן חציו דהתם בשחרר חציו וכתן חציו לא גר באין ידו כידו. אבל הכא הוא חציו שלא משחרר לא נתנו אלא לעבדו השני ויד השני כיד רבו וכן בבני והלכך אף פלמון לא קנו. מש"ה כשכתב כל נכסי נתונין לפלוני עבדי וכן כתב לשני וזיכה לשניהם בבת אחת קנו נכסים וקנו עצמם דהשתא אילו כתב וזיכה לא' בכל הנכסים קנו והוי בזה אחר זה. ורבינו לא חש לכברא ע אע"ג דקי"ל כרך דרבה בדמוכח מתמני' דפרק האיש מקדש שמקדש אשה ובתה או שתי אחיות כאחת אינם מקודשות דיש לחלק כמ"ש תוספות דאין לדמות

ממון

נהגו בה מנהג הפקר: [דף מב ע"ב] ודווקא היכא דלא מיכליא קרנא כגון שהכהו אדם על ידו ולמטה וסופו לחזור אבל אי מיכליא קרנא חולקין: [ו] איבעיא להו מעוכב גט שחרור יש לו קנס או אין לו קנס כסף שלשים שקלים יתן לאדוניו אמר רחמנא והאי לאו אדון הוא או דלמא כיון דמעוכב גט שחרור אדון קרינא ביה ולא איפשיטא הלכך קנס אין לו וגם כופר אין לו (א) שהריאין לו יורשין. איבעיא להו עבד שמכרו רבו לקנס מכור או אינו מכור ולא איפשטא: [דף מג ע"א] איבעיא להו מי שחציו עבד וחציו בן חורין שקידש בת חורין מהו ת"ש המית מי שחציו עבד וחציו בן חורין נותן חצי קנס לרבו וחצי כופר ליורשיו ואי אמרת לית ליה קידושין יורשין מנא ליה *אע"ג דירושה אינה תלוייה בקידושין דהא בנו מן הפנויה יורשו כדאמר (כתובות דף יג:) גבי עשרה שפירש אחד מהם ובעל הוולד שתוקי שמשתקין אותו מנכסי אביו משום דלא ידעינן אבוה מנו ואפי' בנו ממזר מן הערוה דלא תפסי בה קידושין תנן בפ"ב דיבמות (דף כב:) דבנו הוא לכל דבר הכא גרע טפי דאי לאו בר קידושין הוא אין בנו מתייחס אחריו אפילו אחר צד חירות שבו כיון דהאי צד חירות לאו בר קידושין הוא בשום מקום והוה ליה כעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל דלא תפסי בה קידושין ואין הבן מתייחס אחריו ולא דמי לערוות דאי לא תפסי בה קידושין תפיס ליה קידושין באחרנייתא ודחי לה רבא ראוי ליטול ואין לו [ז] ולא איפשטא בעיא [ח] ואם קידש אשה אזלינן לחומרא· דרש רבה בר רב הונא כשם שהמקדש חצי אשה אינה מקודשת כך חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה אין קידושיה קידושין אמר ליה רב חסדא מי דמי התם שייר בקנייתו הכא לא שייר בקנייתו הדר אוקי רבה בר רב הונא אמורא עליה ודרש אע"פ שאמרו המקדש חצי אשה אינה מקודשת אבל חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה קידושיה קידושין מ"ט התם שייר בקניינו הכא לא שייר בקנייתו: אמר רב ששת כשם שהמקדש חצי אשה אינה מקודשת כך חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה אין קידושיה קידושין [ט] והלכתא כרב חסדא ורבה בר רב הונא [י] דסוגיא דשמעתין כוותייהו והא דקידושיה קידושין לאו לחיובי מיתה הבא עליה אלא אשם וכן מוכח מדקאמר ואם א נפשך לומר איזו היא שפחה חרופה זו שחציה שפחה וחציה בת חורין המאורסה לעבד עברי כלומר אלמא תפסי בה קידושין והיינו דווקא להתחייב באשם וכן פירש רש"י בסמוך גמרי קידושי ראשון ומעיקרא היה חייב עליה אשם והשתא הוי במיתה כדקאמר בתר הכי לא יומתו כי לא חופשה הא חופשה יומתו. תמיה לי למ"ד אין קידושיה קידושין היכי מצי למימר דאין חייבין עליה אשם [כ] ואפי' אי מוקי קרא בשפחה כנענית המיוחדת לעבד עברי וכי בשביל שחציה בת חורין גריעא טפי [ל] וה"ר מאיר הלוי ז"ל כתב (ב) דאיכא בינייהו [מ] דלמאן דאמר אין קידושיה קידושין מצי מגרש לה בלא גט [נ] ומותרת לאחר: א"ר חסדא חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה לראובן ונשתחררה וחזרה ונתקדשה לשמעון ומתו שניהם מתייבמת ללוי [דף מג ע"ב] ואין אני קורא בה אשת שני מתים ממה נפשך אי קידושי דראובן קידושין דגמרי כשנשתחררה קדושי דשמעון לאו קידושין ואי קדושין דשמעון קדושין קדושי דראובן לאו קדושין שהרי פקעו כשנשתחררה· איתמר חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה לראובן ונשתחררה וחזרה ונתקדשה לשמעון רב יוסף בר חמא אמר פקעי קידושי ראשון רב נחמן אמר גמרי קדושי ראשון ולא איפסיק הלכתא כמאן וכן רב חסדא מספקא ליה הלכך צריכה גט משניהם ואם רצו אחד מגרש ואחד נושא ואם מתו אח של זה חולץ [ס] ואח של השני או חולץ או מייבם א"ר חנא בר רב קטינא אמר רב יצחק מעשה באשה אחת שחציה שפחה וחציה בת חורין וכפו את רבה ועשה אותה בת חורין כמאן כר' יוחנן בן ברוקה דאמר על שניהם הוא אומר ויברך אותם אלהים ויאמר להם פרו ורבו אמר רב נחמן בר רב יצחק לא התם מנהג הפקר נהגו בה:

לח **מתני'** המוכר עבדו לעובדי כוכבים או לחוצה לארץ יצא לחירות:

גמ' ת"ר המוכר עבדו לעובדי כוכבים [ע] יצא לחירות וצריך גט שחרור מרבו ראשון ת"ר לוה עליו מן העובד כוכבים כיון שעשה לו עובד כוכבים נימוסו יצא לחירות מאי נימוסו זמן שאם לא יפדנו לזמן פלוני שיהא חלוט לו ומסרו לאלתר לרשות העובד כוכבים ואע"ג שיכול לפדותו עד זמן פלוני כיון שזלזל ב בתקנה והכניסו לרשות העובד כוכבים וגם קבע לו זמן להחליטו יצא לחירות מיד וכן נמי אם לא הכניסו לרשות העובד כוכבים [פ] ולוה ע"מ למשכנו והגיע הזמן יצא לחירות אע"פ שלא משכנו עדיין [דף מד ע"א] ת"ר גבאו בחובו או שלקחו סיקריקון לא יצא לחירות אמר רב המוכר עבדו לאפרהנג עובד כוכבים יצא לחירות פירש רש"י עובד כוכבים אנס שהטיל עליו ונתנו לו בדמי אנפרותו *וליסנא דמוכר לא משמע הכי ונראה דאפרהנג היינו כשעבדי המלך שהיו צריכין בהמות לעבודת המלך לוקחין בהמות באשר ימצאו ונותנין הדמים לבעלים ופעמים אחר שהשלימו עבודת המלך מחזירין הבהמות ונוטלין הדמים לכך בעי לדמוייה למכרו לשלשים יום. מאי הוה ליה למיעבד איבעי ליה לפייסם ולא פייס [צ] ג ובקל היה יכול לפייסם כיון שנותנין דמים וגם ימצאו במקום אחר בעי רבי ירמיה מכרו לשלשים יום מהו חוץ ממלאכתו מהו חוץ מן המצות מהו חוץ משבתות וימים טובים מהו לגר תושב לכותי לישראל מומר מהו פשוט מיהא חדא גר תושב הרי הוא כעובד כוכבים [ק] (ג) כותי וישראל מומר אמרי לה כעובד כוכבים ואמרי לה כישראל [ר] וכיון דלא אפשטא לא יצא לחירות:

לט **בעו** מיניה מרבי אמי עבד שהפיל עצמו לגייסות ואין רבו יכול להצילו לא בדיני ישראל ולא בדיני עובדי כוכבים מהו שיטול דמיו תא שמע דשלח רבי אמי מיני אמי בר נתן תלא הוראה לכל ישראל העבד שהפיל עצמו לגייסות [ש] ואין רבו יכול להוציאו לא בדיני ישראל ולא בדיני עובדי כוכבים מותר ליטול דמיו וכותב ומעלה בערכאות מפני שהוא כמציל מידם ירא"ה דנשאלה שאלה זו בבהמ"ד על מעשה שאירע [ת] והוא הדין אם לא הפיל עצמו לגייסות אלא שנשבוהו דכיון דאינו יכול להציל מידם בשום ענין למה לא יטול דמים:

מ **א"ר** יהושע בן לוי המוכר עבדו לעובד כוכבי' קונסין אותו עד עשרה בדמים לפדותו מן העובד כוכבים:

מא (א) **אמר** ר"ל המוכר בהמה גסה לעובד כוכבים [א] קונסין אותו [ב] עד מאה בדמיו משום דמכירה בהמה שכיחא טפי ממכירת עבד אחמור בה רבנן טפי. כתב רב אלפס וחזינן ליה לגאון דקאמר [ג] דלא מגבינן האי קנסא אלא בא"י אבל בח"ל לא דלא מגבינן קנסא בבבל ותמהתי על דברי הגאון דמה ענין זה לקנסות דאין גובין בבבל דהיינו קנסות שחייבה תורה ואין גובין אותם בבבל משום דבעינן מומחין ואין סמיכה בבבל אבל אם חכמים תקנו קנסות לעשות סייג לתורה [ד] למה לא יגבו אותם בבבל· בעא מיניה רבי ירמיה מרבי זירא מכר עבדו ומת מהו שיקנסו בנו אחריו ופשיט ליה [דף מד ע"ב] לדידיה קנסו רבנן לבריה לא קנסו רבנן: או לחוצה לארץ יצא לחירות ת"ר המוכר עבדו לחוצה לארץ יצא לחירות [ה] וצריך גט שחרור מרבו שני דקנייה

חדושי מהרש"ל

(א) אמר ריש לקיש המוכר בהמה גסה לעובד כוכבים קונסין אותו עד מאה בדמיו אע"פ שבגמרא נאמר בלשון דיעבד כי התלמוד בעי למיפשט מריש לקיש דלאו דוקא עשרה קאמר גבי עבד דהא הכא גבי בהמה מאה קאמר ודחי דלמא שאני בהמה מ"מ פסקו הרי"ף והרא"ש כהאי דיעבד כי היכא דלנסוי דברי ריב"ל ור"ל דוקא ודו"ק:

הגהות הב"ח

א מדקאמר ואם להפך אדם לומר וכו': ב בתקנת חכמים: ג ולא פייס דבקל היה יכול·

תפארת שמואל

(א) **שהרי אין לו יורשין וכו'.** פירוש אפילו איפשטא מ"מ אין לו כופר דהא אין לו יורשים א"נ אחצי בר חורין קאי שבדין היה לו ליטול חצי כופר אלא שאין לו יורשים אבל אין לפרש דנ"מ אי תפס לא מפקינן מיניה ומש"ה כתב כופר אין לו דאפילו תפיסה לא מהני זה אינו דהא המחבר ס"ל דמשום ספיקא דדינא לא מהני תפיסה כדאיתא בפ"ב דב"ק א"נ ה"ק אי הוה לו יורשים הוו האדון והיורשים כותבים הרשאה זה לזה והיו נוטלין ספחות שבין שתיהן ממ"נ ודו"ק: (ב) **דאיכא** בינייהו דלמ"ד וכו' ואני אומר בוודאי יפה כתב אבל אי איכא בינייהו וכפשוטה דאילו חצי שפחה ליכא אשם הלא היכא שנתייחדה לו כבר אבל זה שבא בתורת קידושין וסבר שיש בידו לקדשה ואי הוי ידע דלא חלו קידושין לא הוה מיחדה לו ומשום הכי אית לן למימר דלית כאן אשם וק"ל: (ג) **כותי** וישראל מומר וכו'. ומ"מ נראה דכותי הוא כעובד כוכבים דהא איתא פ"ק דחולין לא זזו משם עד שעשאום עובדי כוכבים גמורים והמחבר הביאו לעיל בפ"ק (דף נ"ח) וכ"כ הר"ן ומש"ה מיושב מ"ש הרמב"ם בפ"ח מהלכות עבדים שכותי יצא לחירות והניח ישראל מומר בספק ומ"ש הרמב"ם שאם תפס העבד בכדי דמיו מרבו שאין מוציאין מידו מאחר דנשאר בספק המחבר לא ס"ל הכי אלא כל ספק אם תפס מוציאין אותו מידו ועיין רש"ל פרק כיצד הרגל הכרעה בין תיקו לספיקא:

קרבן נתנאל

ממון הראוי לחלק ואיתא למלאין כדאמר בעירובין דף כ' אמעשר וע"ש: [ו] **איבעיא** להו מעוכב גט שחרור יש לו קנס או אין לו כו'. ואיבעיא להו עבד שמכרו רבו לקנס· וקשה בס' תפארת שמואל בפ"ת דקידושין ותימה למה כתב רבינו הנך איבעיות דהא גבי קנס מומחין בעינן ובזמן הזה ליכא סמוכין ומה שתירץ הרמב"ן דבקנסא קי"ל אי תפיס לא מפקינן וכמ"ש רבינו בפ"ק דב"ק סי' ב' אינו מספיק דהא רבי' בפ' כיצד הרגל סי' ב' כתב דגבי ספיקא דדינא לא מהני תפיסה ע"ש ובתרוייהו פסק כאן ולא איפשיטא ע"כ. ולק"מ דדעת רבינו להיפך להורות דאיבעיא ולא איפשיטא הוא ותפיסה לא מהני ביה. ואחר כותבי זאת ראיתי ביש"ש פ' שני סימן ה' שמחלק היכא דרב אשי קבע האיבעיא בתיקו. אז לא מהני תפיסה אבל בעיא דלא איפשיטא מהני תפיסה ויוכל לומר קים לי כדעת החייב ע"ש באריכות. וא"כ בלא"ה לק"ת: [ז] **ולא** איפשיטא בעיא. יש לתמוה דהא ע"כ צ"ל דקדושיו קידושין דהא אמרינן בפרק החולץ דף מ"ה וכ"פ רבינו שם ס"ס ל' דמי שחציו עבד וחציו ב"ח שבא על א"א והוליד ממנו אותו ולד אין לו תקנה בבת ישראל. דלד חירות שבו משתמש בא"א. אבל עבד גמור שבא על א"א הולד כשר דילפינן ממזר מאשת אב מה אשת אב דלדידיה לא תפסי בה קידושין לאחריני תפסי בה קידושין לאפוקי עבד דלא תפסי ביה קידושין כלל. ואי אמרת דמי שחציו עבד וחציו ב"ח אין קידושיו קידושין אפילו כשבא על א"א אין הולד ממזר. וי"ל דרבינו ס"ל דאותו ולד אין לו תקנה בבת ישראל דהאיבעיא לא איפשטא ושמא קידושיו קידושין ואזלינן לחומרא ולא הוי אלא ספק ממזר. ועי' חידושי רשב"א. ולפ"ז צ"ל דלא כפירש"י אין לו תקנה בבת ישראל. אלא אפילו שפחה נמי אסורה לו דשמא לאביו אין קידושין והרי לאו ממזר הוא ואסור בשפחה. וע"פ הלצה זו מיושב דברי הרמב"ם שפסק פט"ו מהל' איסורי ביאה שאסור אפילו בשפחה. מטעם שהוא פסק בפ"ד מהלכות אישות שחצי עבד וחצי ב"ח אם קידש בת ישראל הרי זו ספק מקודשת. ודלא כב"ש סי' ד' ס"ק כ"ח שנתקשה בזה על הרמב"ם למה אסור בשפחה הלא ממזר מותר בשפחה גם מהרש"ל בפרק החולץ סי' ל"ע כתב על הרמב"ם שע"ש הוא. וליתא ולרש"י צ"ל דס"ל דרבא דחוי קא מדחי ליה ראוי ליטול ואין לו וקידושיו קידושין ואי עבד שבא על א"א אותו ולד ממזר גמור הוא ולפיכך אין לו תקנה בבת ישראל אבל נושא שפחה לתקנת הוולד: [ח] **ואם** קידש אשה אזלינן לחומרא. שאם בא אחר וקדשה צריכה גט משניהם: [ט] **והלכתא** כרב חסדא ורבה בר רב הונא. מהך סברא דלא שייר בקנינה. ואפ"ה לא מיפשטא בעיין דמי שחציו עבד וחציו ב"ח וקדש בת חורין. משום דאיכא למימר דשאני הכא דגלי קרא דכתיב והיא שפחה נחרפת לאיש וקי"ל דהיינו חצי שפחה וחצי ב"ח המאורסת לעו"ע· וה"ה לישראל אחר דלאו בת אירוסין היא. הר"ן: [י] **דסוגיא** דשמעתין כוותייהו. דרב חמא ור' זירא ס"ל דתפסי בה קדושין דמפלגי בנשתחררה אי פקעי אי גמרי קדושי ראשון. מכלל דס"ל מיהת דתפסי בה קדושין: [כ] **ואפי'** אי מוקי קרא בשפחה כנענית המיוחדת לעו"ע וכי בשביל שחציה בת חורין גריעא טפי. ובעל תפארת שמואל רוצה ליישב דאילו חצי שפחה ליכא אשם אלא היכא שנתייחדה לו כבר. אבל זה שבא בתורת קידושין סבר שיש בידו לקדשה ואי הוי ידע דלא חלו קידושין לא הוה מיחדה לו. ומש"ה אית לן למימר דלית כאן אשם ע"כ. ואני אומר שזה גרם לו שלא ראה דברי הרמב"ן בחידושיו. שכתב מיוחדת בקידושין אבל מיוחדת ביחוד בעלמא לאו כלום הוא. ותדע מדאמרי' בסמוך לתנא דבי רבי ישמעאל דאמר מאורסת מיוחדת ה"ל דאי חופשה יומתו אלא מאי אית לך למימר שחזרה ונתקדשה לאחר שחופשה. ואי מיוחדת בלא קדושין קאמר אף כשעשה בה לאחר שחרור מעשה זה כלומר יחוד בעלמא מי ימותו. וקרא ה"ק לא יומתו מפני שמעשה זה שעשה בה הע"ע לא עשאו אלא קודם שחופשה הא עשאו לאחר שחופשה יומתו א"ו כדאמרן. ע"כ. ולי ק"ק אימא מוקי קרא כאחרים בכריתות דף י"א בשפחה כנענית המאורסת לעבד כנעני. אבל ישראל שחציה שפחה אסורה עליו אין קדושיו קדושין מ"ה אין חייב עליה אשם: [ל] **והרמ"ה** ז"ל כתב דאיכא בינייהו. אבל אשם חייב אפילו למ"ד אין קדושיו קדושין. ותמיהני על שני גדולי הדור רבינו והרמ"ה דרש"י בכריתות מתרץ קושיא זו דמ"ד אין קדושיו קדושין מוקי לה קרא דאיירי בחצי שפחה וחצי ב"ח שמאורסת לעו"ע דוקא דהא תפסו לה קדושין שהרי רבו מוסרה לו בעל כרחו. אבל ישראל אחר שמקדשה הבא עליה אינו באשם דהוי כמו חצי אשה שאינה מקודשת. והא דפרש"י בשמעתין לעו"ע לאו דוקא ה"ה לישראל אחר פירוש זה קאי למ"ד דס"ל דקדושיה קדושין שאינה דומה לחצי שפחה דהתם שייר בקנינה. וע"כ צ"ל כפרש"י בכריתות דהא התם פריך לר' ישמעאל מאורסת לעו"ע מנ"ל. ולא פריך הכי לר"ע ע"ש בפרש"י: [מ] **דלמ"ד** אין קדושיה קדושין מצי מגרש לה בלא גט ומותרת לאחר. אבל למ"ד קדושיה קדושין צריכה גט. וכן כתב הטור א"ה סי' מ"ד וא"ת הרא"ש ז"ל אמר דהוי קדושין גמורים וצריכה גט. והקשה הב"ח דמשמע דוקא לענין דצריכה גט. והא ליתא דהלא הרא"ש כתב דהלכתא כרב חסדא ורבה בר רב הונא דקדושיה קדושין גמורים מן התורה וכמו שפירשו תוספות. וא"כ ודאי אם מת קודם שחרור אחיו מייבם אשה זו אם היה הוא ג"כ ע"ע (ר"ל אצל אדון זה) ופוטר צרותיה משא"כ אם לא היה קדושין גמורים מן התורה לא היה פוטר. וע"ש בדחוקים. ולא אוכל ליכד לסוף דעתו כי הקושיא כתשובה אי אפשר להמציא בכה"ג עכשיו בזמן הזה דאין ע"ע נוהג. וקושיא שניה דלענין חליצה פוטר שאר צרות. זה אינו דאפילו למ"ד קדושיה קדושין אינה פוטרת שאר צרות. כיון דאין זקוקה לו כשאר נשים דאינו חייב מיתה עליה וכ"כ ת"מ וב"ש ע"ש: [נ] **ומותרת** לאחר כפל לשון. ואפשר שכוונתו אם מת בלא בנים שאין זקוקה לחליצה: [ס] **ואח** של השני או חולץ או מייבם. אבל בריא יבומי לא דקא פגע ביבמה לשוק: [ע] **יצא** לחירות. אם ברח מן העובד כוכבים או שקנסוהו ב"ד לפדותו. רש"י: [פ] **ולוה** ע"מ למשכנו והגיע הזמן יצא לחירות. והרמב"ם לא העתיק דין זה ועי' בב"י סי' רס"ז: [צ] **ובקל** היה יכול לפייסם. פי' בדמים כל שהוא. ב"י. מטעם כיון שנותנים דמים. אבל אנס שהטיל עליו ונתנו לו לא יצא לחירות· דמה הוי ליה למעבד. ובערוך פי' כפרש"י: [ק] **כותי** וישראל מומר אמרי לה כעובד כוכבים ואמרי לה כישראל. מה שכלל רבינו כותי שלא בדקדוק דע"כ לא איבעיא להו בגמרא אלא בזמנם שהיו מוחזקים כישראל קצת אבל האידנא דעשאום כעובדי כוכבים גמורים לכל דבריהם כדאיתא בריש חולין דף ו' המוכר לכותי דינו ודאי כמוכר לעובד כוכבים. וכ"כ הר"ן וכ"פ הרמב"ם בפ"ח מהלכות עבדים. ב"י. ולפיכך עדיפא ליה ה"ל לאקמויי דידיה אדידיה דבפ"ק סי' מ' מסיק רבינו דכותי הרי הוא כעובד כוכבים לענין יין נסך ולבטל רשות וילפינן מיניה כ"ש לענין עדות דדינו כעובד כוכבים. ועוד הקשה הב"ח דבימי ר' אמי ור' אבהו עשאום כעובדי כוכבים גמורים א"כ מאי קא מבעיא ליה לר' ירמיה שהרי ר' ירמיה מהאמוראים אחרונים בימי ר' זירא. ורוצה לחלק דלענין קנס לא נעשה דינם ודוחק כהלכתא בלא טעמא. ולבי אומר לי דרבינו ס"ל כפרש"י בחולין גזר איכהו ולא קבלו מינייהו. שלא היה אף גזירת ר' אמי ור' אסי אלא מחמת דמיעוטא שקלקלו מעשיהם ובימי ר"ג ור"מ לא קבלו מהם שא"א להם באותו זמן לפרוש מהם. אלא בימי ר' אמי ורבי אסי היה אפשר להם לפרוש מהם וקבלו גזרתם וע"ב חידושי רשב"א. ומעתה לדקו דברי רבינו דזיל בתר טעמא שמוכר עבדו לעובד כוכבים דקונסין אותו משום דהפקיעו מן המצות והכותים רובם לא קלקלו מעשיהם ואינו מפקיעו מן המצות ואמרי לה כעובדי כוכבים ס"ל דלא פלוג רבנן בגזרתם. אבל הרמב"ם והר"ן ס"ל כפי' הרמב"ן שבימי ר' אמי ור' אסי רובם קלקלו מעשיהם א"כ כותי נמי מפקיעו מן המצות: [ר] **וכיון** דלא איפשטא לא יצא לחירות. וקשה לפי מ"ש היש"ש ב"ק פ' שני סי' ה' שמחלק היכא דרב אשי קבע האיבעיא בתיקו. אז לא מהני תפיסה. אבל בבעיא דלא איפשטא מהני תפיסה ויכול לומר קים לי כדעת החייב. והעבד מוחזק בגופו. א"כ כשברח מן העובד כוכבים אין לו להשתעבד מפני הספק. וי"ל דסבירא ליה כדעת הרא"ש דאין בקנסות תפיסה אלא במי שחברו ממון. כגון פלגא נזקא ודומה לו אבל הכא לא מתחלו ממון אלא המצות: [ש] **ואין** רבו יכול להוציאו. ולשון הטור ואין רבו יכול לפדותו משמע דיש חיוב לפדותו. והיינו בדמים קלים כמו אפרהנג דאמר בקל היה יכול לפייסם. וכן פי' הט"ז ס"ק ל'. ויותר נראה שאין יכול לפדותו הייט שאין יכול להוציאו מבית הסביה שהוא פדיה שלו: [ת] **וה"ה** אם לא הפיל עצמו לגייסות אלא שנשבוהו. וכן מוכח קצת דהל"ל אמאי דחי בגמ' בלשון ודלמא ה"מ בית הא ע"כ צ"ל דבית שאני דבית הוי כמו נשבה בעבד: [א] **קונסין** אותו עד מאה בדמיו· פי' עד דפריק. ואם ניתן לו לפדותו בפחות הפורגא לרבו. ועיין בספר הליכות עולם דף כ"ד וז"ל דרך הגמרא לומר תבון נופלג ולאו דוקא אלא גוזמא בעלמא וה"מ ממאה ולמעלה ומאה בכלל. אבל ממאה ולמטה דוקא הוא. נראה היינו היכא דהוה מלתא בלא טעמא. אבל בדבר שיש לו טעם לא כייל בהאי כללא כמו הכא במכירת בהמה דקונסין אותו לפדותה משום קנס שהיא מלתא דשכיחא. ובזה נסתלק מה שפקפק בזה הר"ש אלגזי בס' יבין שמועה ע"ש: [ב] **עד** מאה בדמיו. הרי"ף ורבינו פסקו כלישנא בתרא. אבל הרמב"ם בפרק עשרים מהלכות שבת פסק עד עשרה בדמיו· וכתב הל"מ שהוא ספק כתרווייהו ליטפי לקולא ע"ש: [ג] **דלא** מגבינן האי קנסא. אבל שאר קנסות שתקנו חכמים לעשות סייג לתורה מודה הרי"ף דגובין אפי' בזמן הזה. שכן כתב הרי"ף להדיא בפרק הגוזל קמא סי' ה' ע"ש. ובמרדכי בפ' זה הביא בשם רבינו ברוך דהא דאין דנין קנסות בבבל היינו קנסות הכתובים בתורה כגון אונס ומפתה ומוציא ש"ר ודומיהן. אבל מה שבאו לקנס מעלמן כגון ע"י תקנתן קונסין בכ"מ כדאמר פ' האשה ב"ד מכין ועונשין שלא מן הדין. ובפ' הגוזל האי גזלנא עתיקא ובעינא למקנסיה ע"ש. דעתו היה סר' ברוך חולק על הרי"ף. ולא עיין בפ' הגוזל דבהאי מילי הרי"ף מודה. ודייק הכא. האי קנסא לא מגבינן. קנס גדול לקנוס עד עשרה או מאה בדמיו אין להם כח לגבות קנס זה בבבל: [ד] **למה** לא יגבו אותם בבבל. ודווקא גדול הדור כגון רב נחמן דהתנא דבי נשיאה טוי ומתונה צ"פ הגביה. או טובי העיר שהמחום רבים עליהם אבל דייני דעלמא לא. כ"כ רבינו בפ' הגוזל סי' ה'. והתמהני שכל הפוסקים ראשונים אחרונים לא הזכירו מזה כלום בפי' רש"ז: [ה] **וצריך** גט שחרור מרבו שני. ואפי' אם עדיין לא נתן הדמים אלא קנאו במשיכה

רבו שני ולא הדרי זביני ואבד את דמיו דקנסינן ללוקח משום דאיכא איסורא גביה ואף א אם אמר איני רוצה להוציאו לחוצה לארץ אלא אני רוצה להשתעבד בו בארץ לא שבקינן ליה דחיישינן שמא ישדלנו בדברים וילך אחריו לחוצה לארץ: מב אמר רבי אבהו שנה לי רבי יוחנן עבד שילא אחר רבו לסוריא ומכרו רבו שם יצא לחירות והני מילי בשדעת רבו לחזור אבל אין דעת רבו לחזור איבד את זכותו: מג [דף מה ע"א] ההוא עבדא דערק מחוצה לארץ לארץ ישראל אזל מריה אבתריה אשכחיה אתא לקמיה דר' אמי אמר ליה לכתוב לך שטרא אדמיה וכתיב ליה גיטא דחירותא ואי לא מפקיננא ליה מינך מדרבי אחאי בר יאשיה דאמר לא תסגיר עבד אל אדוניו [ו] בעבד שברח מח"ל לארץ הכתוב מדבר ומיירי בשלא מלה בארץ ישראל מי שרוצה לקנותו דאילו מלא מי שרוצה לקנותו למה מזקיקנו לשחררו נהי שדרשו חכמים שאין להסגירו לאדוניו להוציאו לח"ל מיהו לא יצא לחירות במה שברח לארץ ישראל הלכך אם יוכל למוכרו ימכרנו ואם לא יכתוב העבד שטר להדון בכדי דמיו וישחררנו(א)אבל אם ירצה להשתעבד בו בארץ ישראל לא שבקינן ליה שמא ישדלנו בדברים וילך אחריו והכי אמרי' [ז] בפרק בתרא דכתובות (דף קי:) שיכול למוכרו לישראל אחר: מד מתני' אין פודין את השבויי' יתר על דמיהן מפני תיקון העולם ואין מבריחין את השבוים מפני תקון העולם[א]רבן גמליאל אומר מפני תקנת שבויים אין לוקחין ספרים תפילין ומזוזות יתר על דמיהן מפני תיקון העול': גמ' איבעיא להו מפני תיקון העולם משום דוחקא דצבורא או משום דלא ליגרו בהו את שמע דלוי בר דרגא פרק לברתיה בתריסר אלפי דינרי אמר אביי מאן לימא לן דברצון חכמים עבד דילמא שלא ברצון חכמי' עבד[ח]ולא איפשיטא והא דתניא בכתובות בפ' נערה(ד' נב:) נשבית והיו מבקשין ממנו עד עשרה בדמיה פעם ראשונה פודה משום דאשתו חשיבא כגופו יותר מבתו ועל עצמו לא תקון רבנן שלא יתן כל אשר לו בעד נפשו וכן תלמיד חכם שנשבה בזה לא תקון כדאמרי' בפ' הניזקין (דף נח:) דרבי יהושע פדה תינוק שבוי בדמים מרובים לפי שראהו חריף ומפולפל ואפשר שיהא אדם גדול וכל שכן מי שהוא כבר אדם גדול: מה [דף מה ע"ב] אין לוקחין ספרים כו' א"ר נחמן נקטינן ספר תורה שכתבו מין ישרף כתבו עובד כוכבים יגנז נמצא ביד מין יגנז (ג) ביד עובד כוכבים אמרי לה קורין בו [ט] ואמרי לה יגנז חיישינן שמא עובד כוכבים כתבו [י] ותני רב הונא בריה דרבא מפשרוניא [כ] ס"ת תפילין ומזוזות שכתבן מין ומסור לאנסין עובד כוכבים ועבד אשה וקטן וכותי וישראל מומר פסולין שנאמר וקשרתם וכתבתם כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה וכל שאינו בקשירה אינו בכתיבה והא דתניא לוקחין ספרים מן העובדי כוכבים בכל מקום ובלבד שכתובין כהלכתן ומעשה בעובד כוכבים אחד שהיה כותב ספרים בצידן והתיר רשב"ג ליקח ממנו [ל] מוקמינן לה בגר שחזר לסורו מפני יראה: מו מהך ברייתא דכל שאינו בקשירה אינו בכתיבה היה אומר ר"ת דאין אשה עושה ציצית ואוגדת לולב דמיפסלי בעשייתה כיון דלא מיפקדא *וגרמ"ה מדפסלינן בריש התכלת (דף מב:) ציצית בעובד כוכבים משום דדרשינן בני ישראל ועשו להם ציצית ולא עובדי כוכבים ש"מ דאשה כשרה ואמרי' נמי בפ"ק דסוכה (דף ח:) סוכת גנב"ך כשירה ואמרי' בפרק המוכר את הספינה (דף עד:) דנפקא בת קלא ואמר להו מאי עבידתייהו בהדי קרטליתא דדביתהו דרבי חנינא בן דוסא היא דעתידה[מ][ג]למשדי בה תכילתא לצדיקי לעלמא דאתי דדוקא ס"ת הוא [נ] דילפינן מתפילין ומזוזה [ס] דכתיבה מכתיבה ילפינן אבל בשאר מצות לא: הגא מעלין בדמיהן עד כדי ד' טרפעיקין מאי טרפעיקין אמר רב ששת אסתירא *ואתפילין קאי דאסתירא דבר מועט הוא לעילוי ספר וכן בספר לפי עילוי זה יכול לעלות בכן וס"ת שנמצא ביד עובד כוכבים חייבין הצבור לקנותו בכדי דמיו אף ליגנז מדדייקינן יתר על דמיהן הוא דאין לוקחין הא בכדי דמיהן לוקחין ש"מ ס"ת שכתבו עובד כוכבים קורין בו ומשני דלמא ליגנז אלמא דצריך ליקח אותו בכדי דמיו ליגנז: מז מתני' המוציא את אשתו משום שם רע לא יחזיר משום נדר לא יחזיר רבי יהודה אומר נדר שידעו בו רבים לא יחזיר ושלא ידעו בו רבים יחזיר רבי מאיר אומר כל נדר שצריך חקירת חכם לא יחזיר ושאין צריך חקירת חכם יחזיר א"ר אלעזר לא אסרו זה אלא מפני זה א"ר יוסי מעשה בצידן בא' שאמר ב קונם שאני מגרשה וגרשה והתירו לו חכמים שיחזירנה מפני תקון העולם: גמ' אמר רב יוסף בר מניומי א"ר נחמן והוא שאמר לה משום שם רע אני מוציאך [דף מו ע"א] ומשום נדר אני מוציאך קא סבר טעמא מאי משום קלקולא אי אמר הכי מלי מקלקל לה ואי לאו לא מלי מקלקל לה כדתניא א"ר מאיר מפני מה אמרו המוציא אשתו משום שם רע לא יחזיר משום נדר לא יחזיר שמא תלך ותנשא לאחר ונמצאו דברים בדאין ויאמר אילו הייתי יודע שכן הוא אפי' היו נותנין לי מאה מנה לא הייתי מגרשך ונמצא גט בטל ובניה ממזרין לפיכך אומרים לו הוי יודע שהמוציא את אשתו משום שם רע לא יחזיר משום נדר לא יחזיר (א) וכן הלכתא כלישנא קמא [ע] כטעם דסיפא דאיילונית דהוי מטעם קלקולא וכן בפרק הבא על יבמתו (דף סה:) גבי נשאת לרבעי והיו לה בנים חיים הגמרא לקלקולא והא דאמרו רבנן לא יחזיר אם החזיר אין מוציא דגרסינן בפ"ב דיבמות (דף כה:) שלח רבה בריה דרב הונא לרבא בריה דרב נחמן ילמדנו רבינו כנס מהו שיוציא אמר ליה תניתוה הנטען על אשת איש והוציאוה מתחת ידו אע"פ שכנס יוציא ואביקנא ולא הוא התם אלומיה אלמיה נקליה הכא אמרי קיים ליה בקלא דליתיה: נדר שידעו בה רבים וכמה רבים רב נחמן אמר שלשה ימים שנים רבים שלשה *יש רוצים לומר דעל דעת רבים לא בעי אלא שנים כדאמרינן בפרק שבועת הדיינין (דף לט.)[ג] שאמר להם משה לישראל הוו יודעים שלא על דעתכם אני משביע אתכם אלא על דעת המקום ועל דעתי ופירש רש"י התם דהיינו על דעת רבים ולפי טעם זה אין היתר לחרמות שעושין על דעת המקום ועל דעת הקהל ונראה דלא אמר משה כן אלא כדי שלא יערימו כדאמר נדרים (דף כה.) גבי שבועות בית דין משום קניא דרבא (שבועות כט: לט:) ונראה דפחות מג' לא מיקרי רבים כי הכא: מח מעשה בצידן וכו' מאי תנא דקתני מעשה חסורי מחסרא והכי קתני בד"א שנדרה היא אבל נדר הוא יחזיר א"ר יוסי בר' יהודה מעשה בצידן וכו': [דף מו ע"ב] מאי קונם אמר רב הונא באומר יאסרו כל פירות שבעולם עלי אם איני מגרשך מפני תיקון העולם מאי מפני תיקון העולם איכא אמר רב ששת אריסא ורבינא אמר לעולם אסיפא והכי קאמר אין בזו מפני תיקון העולם: מט מתני' המוציא את אשתו משום איילונית רבי יהודה אומר לא יחזיר וחכ"א יחזיר נשאת לאחר והיו לו בנים הימנה והיא תובעת את כתובתה אמר רבי יהודה אומר לה [פ] שתיקותיך יפה לך מדיבוריך הא דאמרי רבנן יחזיר מוקי ליה רבא בדלא כפליה לתנאיה הלכך אפילו לעז ליכא (ב) [צ] ורישא בדכפליה לתנאיה: נ המוכר את עצמו ובניו לעובדי כוכבים אין פודין אותו אבל פודין את הבנים לאחר מיתת אביהם המוכר שדהו לעובד כוכבים לוקח ומביא ממנו בכורים מפני תיקון העולם: גמ' אמר רב אסי והוא שמכר ושנה ושילש ההוא גברא דזבין נפשיה ללודאי אתא לקמיה דרבי אמי ג אמר [דף מז ע"א] תנן המוכר עצמו ובניו לעובדי כוכבים אין פודין אותו אבל פודין את הבנים לאחר מיתת אביהם משום קלקולא כ"ש הכא דאיכא קטלא אמרו ליה רבנן לרבי אמי האי ישראל מומר הוא דהא חזו ליה דקא אכיל נבלות אמר להו אימר לתיאבון הוא דאכיל והא זימנין דאיכא איסורא והיתירא קמיה ושביק היתירא ואכיל איסורא א"ל זיל לא שבקו לי דאיפרוקינך: הדרן עלך השולח

פרק חמישי

א [דף מח ע"ב] הניזקין שמין להם בעידית וב"ח בבינונית וכתובת אשה בזיבורית רבי מאיר אומר אף כתובת אשה בבינונית: גמ' [ד' מט ע"ב][א] תניא אמר רבי[ג] שמעון בן אלעזר מפני מה אמרה תורה הניזקין שמין להם בעידית מפני הגזלנין והחמסנין כדי שיאמר אדם מפני מה אני גוזל וחומס ולמחר בית דין יורדין לנכסי ונוטלין שדה נאה שלי וסומכין על מה שכתוב בתורה מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם לפיכך אמרה תורה הניזקין שמין להם בעידית [ב] ומפני מה אמרה תורה ב"ח בבינונית ד שלא יראה אדם דירה נאה לחבירו ויאמר אקפוץ ואלוה כדי שאגבנו בחובי לפיכך אמרו ב"ח בבינונית אלא מעתה יהא בזיבורית כדי שלא תנעול דלת בפני לוין [ג] כתובת אשה בזיבורית שיותר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא: ב [דף נ ע"א] אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן משמיה דרב נחמן שטר חוב היוצא על היתומין אע"פ שכתוב בו שבח אינו גובה אלא מן הזיבורית א] ואע"ג דקי"ל [פ' גט פשוט סי' מ"ט] שעבודא דאורייתא וכל תנאי שבממון קיים וא"כ למה הפקיעו חכמים זכות המלוה וי"ל [ד] דלא פלוג רבנן ביתמי והשוו דיניהם בכל מקום לגבות מהן מן הזיבורית ורבא פליג עליה וכיון דרב נחמן ומר זוטרא בריה ואביי קיימי בחדא שיטה הוה ליה רבא יחיד לגבייהו ועוד דפריך לרבא ואף ע"ג דשני כולהו ה לא סמכינן אשינויי דחיקי ועוד שינויא דשני הא דאברם חוזאה כר' ישמעאל לאו אליבא דהלכתא הוא [ה] דקיימא לן

הגהות הב"ח

א אם אמר איני רוצה. נ"ב עי' בתוס' סוף דף מ"ד ד"ה לא"ל: ב בצידן באחד שאמר לאשתו קונם: ג לקמיה דר' אמי אמר ליה פירקן אמר תנן המוכר: ד בבינונית כדי שלא יראה: ה דשני כולהו קושיות לא סמכינן:

חדושי מהרש"ל

(א) אבל אם ירצה להשתעבד בו בא"י לא שבקינן ליה כו' ואני אומר שאין זה אלא דברי נביאות דמנין לו סברא זאת ואדרבה כ"ש הוא וכן דעת ר"ן נוטה ועיקר:(ג)ביד עובד כוכבים אמרי לה קורין בו ואמרי לה יגנז כו' הרמב"ם פסק דקורין בו אבל הטור פסק דלא קורין בו וכן ירא"ה דעת הרי"ף שסיים דחיישינן שמא עובד כוכבים כתבו וכ"כ הר"ן:

הגהות הגר"א א] ואע"ג דקי"ל שעבודא דאורייתא. וכן דעתו בסוף ב"ב ובתירוץ הרי"ף שם אבל בב"ק פרק א' סימן י"ד כתב ואע"ג דקי"ל כרב נחמן כו' והם דברי תוס' ובשיטתן וע"ש בפרק ט סימן ו ושם כתב דסבר כו' אבל כאן כתב דקי"ל כו':

הגהות הגרי"פ [א] בגמ' איתא רשב"ג: [ב] בגמרא איתא דשדייא אבל ברשב"ם שם איתא למשדא: [ג] ובשבועות שתים כס.: [ד] בגמרא איתא אמר ר' שמעון מפני מה:

קרבן נתנאל

או בהגבהה או בחזקה צריך ליתן למוכר מעותיו ואע"פ שצריך לשחררו. טור: [ו] בעבד שברח מחוץ לארץ לארץ הכתוב מדבר. ודין זה נוהג אפילו בזמן הזה שהארץ ביד עובדי כוכבים. רמב"ם וטור. אע"ג דאשה שאמרה לעלות לארץ ישראל אין כופין לבעל בזמן הזה כמ"ש בטא"ה סי' ע"ה י"ל שאני התם משום דיש סכנת דרכים. או שיש שם למצוא פרנסה. מה שאין שייך בעבד שכבר ברח. וע"ש בב"ח: [ז] בפרק בתרא דכתובות שיכול למוכרו לישראל אחר. והרמב"ם כתב דאין יכול למוכרו. וס"ל כפי' ר"ת דהאי דקאמר התם אמרינן ליה זבניה הכא לאו מכירה ממש לאחרים אלא לעצמו והיינו נכתוב שטר אדמיה: [ח] ולא איפשטא. עיין חדושי רשב"א ור"ן. ומ"ש רבינו בזה בפרק נערה סי' כ"ב: [ט] ואמרי לה יגנז חיישינן שמא עובד כוכבים כתבו. ולגי' זו הלכתא דיגנז. וכ"ה ברמזים וי"ג יגנוז ואמרי לה קורין בה. ולגי' זו כשר לקרות בו: [י] ותני רב חיננא. נראה דמסתייע מברייתא זו דלא תימא דמכל מקום כשר לקרות בו כדפרש"י מכח ס"ם שמא לא כתבו עובד כוכבים ואפי' כתבו עובד כוכבים שמא כתב למכור לישראל. לזה מייתי ותני רב חיננא אפי' כתבו עובד כוכבים לישראל נמי פסול: [כ] ס"ת תפילין ומזוזות שכתבן מין כו' פסולין. ונ"ל דהגה גרסה העתיק כל הברייתא אבל העיקר לדינא כבר פסק כ"ב נחמן דאמר נקטינן ס"ת שכתבו אפיקורס ישרף אפי' לקולא. אבל ברמזים העתיק ס"ת שכתבו אפיקורס ישרף. ושוב פסק שכתבו אפיקורס יגנז והיכי מזכי שטרא אבי תרי. ע"כ נראה לפרש דודאי אם כתב כל הס"ת עם האזכרות ודאי ישרף דכותב האזכרות לשם עבודת כוכבים. וכן בברייתא דר"ח נמי איתא כגון שלא כתב אלא איזה פסוקים בלא האזכרות וישראל עומד ע"ג. אע"ג דאדעתיה דנפשיה קעביד כמ"ש לעיל בפ"ב דף כ"ב. מ"מ מחלקים בם בתוס' דהא דקאמר עובד כוכבים אדעתא דנפשיה קעביד היינו שעושה בסתם מש"ה ימול עובד כוכבים. והכא בס"ת סתמא לשמה קיימי כשכותב לקרות בו וכמ"ש הט"ז בהל' ס"ת סי' רע"ו ס"ק א' בשם ר' שמשון ע"ש. מש"ה אין להקל ולשרוף וצריך גניזה כיון דאינו בקשירה. ועתה אבוא ראיה לדברי דאם נאמר דהברייתא דר"ח איירי בשכתב כל הס"ת כולה א"כ מאי אריא דעובד כוכבים ואפיקורס פסול משום דלאו בני קשירה ניהו תיפוק ליה דפסול דכתבו האזכרות שלא לשמן. דעובד כוכבים ואפיקורס אדעתא דנפשיה קעבדי והאזכרות סתמא לאו לשמן. ועוד דאי קך ברייתא דתני ס"ת שכתבו עובד כוכבים איירי בשכתב כל הס"ת א"כ אידך ברייתא דתני קורין בו נמי בשכתב כל הספר איירי. א"כ אמאן תרמיה אפי' תאמר דס"ל כרשב"ג דלא דרים וקשרתם וכתבתם מ"מ פסול לקרות בו דהאזכרות לא נכתבין לשמן דעובד כוכבים אדעתא דנפשיה קעביד אלא ע"כ דכל הני ברייתות איירי אפילו בשלא כתב אלא קצת ס"ת בלא אזכרות. וכ"מ במנחות דף מ"ב בתוספות ד"ה ולא: וראיתי בב"ק בהל' תפילין ז"ל תני רב חיננא בר רבא מפשרוניא ספר תורה תפילין ומזוזות שכתבן אפיקורס ישרף ותני חד א יגנז מסור עבד כותי פסולין משום שנאמר וקשרתם וכתבתם ובס"ם בלפנינו בהעולה ובמנחות אינו כן ולא ידעתי פירושו. ועי' א"ח בב"י סי' ל"ט וצ"ע: [ל] מוקמי' לה בגר שחזר לסורו מחמת יראה. וכ"פ בש"ע סי' ל"ט דמותר לכתוב תפילין וכן לענין כתיבת ס"ת סי' רפ"א. וי"ל דאיירי שמנית תפילין בלנעה. או שמפחד שמא יהרגנו אינו מניח תפילין אפילו בצנעה. הא בלא"ה לאו בן קשירה הוא וכל שאינו בקשירה אינו בכתיבה. ועיין סימן ל"ט במ"א ס"ק ז': [מ] למישדי בה תכלתא. פרש"י להטיל בה. מכאן סתירה למ"ש הט"ז בא"ח סי' י"ד ס"ק א' דלר"ת טווית ציצית מותר דדוקא על תלייה ציצית בבגד הוא דקפיד ע"ש. ואם כדבריו אינה ראיה מהך דהספינה. אלא ודאי לר"ת מהקישא דלבישה אינו בעשיה כל העשיה אסורה הטויה ועשייתן בבגד: [נ] דילפינן מתפילין ומזוזה. ותפילין ומזוזה מקשינן בהו קרא. ר"ן: [ס] דכתיבה מכתיבה ילפינן. כ"ה במנחות דף ל"ב ופרש"י הכא כתיב וכתבתם והתם כתיב כתוב זאת זכרון בספר: [ע] כטעם דסיפא דאיילונית דהוי מטעם קלקולא. יש לכאורה קושיא לישנא דפריעות ס"ע נמי דחיים לקלקולא אלא שמוסיף בטעמים לתומרא היכא דשייך פריעות לא יחזיר אפילו לא אמר וי"ל דללישנא קמא נמי אית ביה חומרא דהב"ד צריך שיאמר לבעל הגט הוי יודע שהמוציא את אשתו משום שם רע ונדר לא יחזיר עולמית כדמסיים בברייתא דר"מ לפיכך אומרים לו הוי יודע וכו'. ובאידך ברייתא דר"א בר' יוסי דמביא מינה תניא כוותיה דלישנא בתרא לא מסיים דצריך לומר לו הב"ד הוי יודע ע"ש דלא חש לקלקולא כלל אפילו לחומרא: ה"ג והיו לה בנים הימנו: [פ] שתיקותיך יפה מדבוריך. וברב אלפס מסיים דאמרי' לה השתא הוא דברית. דס"ל לרב אלפס דודאי איילונית נמי יש לה רפואה אחת מאלף דאמרינן ברה אמנו איילונית היתה. ומשום דקשה ליה קושיות תוספות ואם היא שתקה אנן מי שתקינן ומש"ה כתב רב אלפס דגבי איילונית נמי אמרינן השתא הוא דברית כמו שתירץ רב פפא בפ' הבא על יבמתו דף ס"ה. וא"ת א"כ למה אמר רבי יהודה דלא יחזיר הא לא מלי מקלקלה דאמרינן השתא הוא דברית וי"ל דמ"מ מלי לקלקלה דיאמר דאתגליא מלתא למפרע דלא היתה איילונית ולא שהיתה איילונית ונתרפאת. מש"ה כתב דניקת לראשון ושני שהיתה לה סימני אשה כשאר נשים אלא שהיתה עקרה ועצורה מלדת אפילו לעז ליכא דמוכח דהשתא הוא דברית. אלא הכא אם היה הבעל כתובתה יאמר לה המוציא מחבירו עליו לאתויי ראיה דלמא איילונית היתה ועכשיו נתרפאת וק"ל: [צ] ורישא בדכפליה לתנאיה. ר"ל כפליה למלתיה וכן כתב בטור. ועיין בתוספות ד"ה אי אמר לא הכי שכתבו שם לשיטתם דאינו אלא לעז וכמ"ש רבינו נ"ל כפליה למלתא וק"ל: הדרן עלך השולח

פרק ה [א] תניא ר"ש בן אלעזר. כ"ה ברי"ף ומעות הוא אלא סתם ר"ש הוא דהא כאן אמר ר"ש היא דדריש טעמא דקרא ופרש"י גבי בגד אלמנה בב"מ דף קט"ו וגבי לא ירבה לו נשים סנהדרין דף כ"א: [ב] ומפני מה אמרה תורה ב"ח בבינונית כ"ה ברי"ף. וטעות הוא היכן מצינו בינונית בתורה הא אמרינן לעיל בב"ק דף ח' דבר תורה ב"ח בזיבורית והגירסא מפני מה אמרו ב"ח בבינונית הא מדאורייתא בזיבורית: [ג] כתובת אשה בזיבורית שיותר כו'. מש"ה כתובה דאורייתא כשאר ב"ח מדינו בזיבורית ולא שייך נעילת דלת. אמנם נדוניא דהנעלת ליה גובה מן הבינונית דכמה שהביאה אם הגבה מזיבורית תמנעי ולא תנסבי. ר"ן. ולרבי מאיר דס"ל כתובת אשה דאורייתא ולאוי מן התורה לגבותה מעידית והוא אמר במתניתין כתובת אשה בזיבורית תילנו בתוספות דס"ע כמו בניזקין אלא תקינינו ויגבה כדי לגבות כתובתה מכפידים שלו כמו בב"ח: [ד] דלא פלוג רבנן ביתמי. ומש"ה בניזקין ביתמי מן הזיבורית וכמ"ש רבינו. בסמוך בשם רבי יונה וכמ"ש תוס' דף מ"ח ד"ה אין נפרעין: [ה] דקי"ל

נן כרבינא דמוקי מתני' כר"ע וכתב הרמב"ן דנראין הדברים א כשכתב לו סתם גובה מן העידית ומן הדין שיגבה בין ממנו בין מיורשיו אבל מכיון שתקנו חכמים ליתומים מן הזיבורית אין עוקרין תקנת חכמים בסתם אלא א"כ פירש גבה מן העידית בין ממני בין מיורשי וגמרינן להא מדקיימא לן כאבא שאול בן אימא מרים דאמר (כתובות דף פז) בין מנכסי בין מנכסיא אלין בין הוא בין יורשיו אין משביעין אותו אבל מה אעשה שהרי אמרו חכמים הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה וכשפירש תנן בין הוא בין יורשיו אין משביעין אותה כך פסק רב אלפס זכרונו לברכה בכתובות (פרק הכותב) [ו] אבל רבינו חננאל ור"י ז"ל פסקו הלכה כאבא שאול ואפילו פירש ומיהו הכי מסתבר דהיכא דפירש לא הפקיעו חכמים זכות המלוה [דף נ ע"ב] והלכתא יתומים שאמרו גדולים ואין צ"ל קטנים בין לשבועה בין לזיבורית כתב ה"ר יונה ז"ל הני מילי לענין בעל חוב דלא מסיק אדעתיה דמיית ונפלי נכסי קמי יתמי אבל לענין נזקין דדינן מן התורה בעידית [ז] לקטנים עבדינן תקנה ולא לגדולים ודברים של טעם הם: **מתני'** ואין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש נכסים בני חורין ואפילו הן זיבורית אין נפרעין מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית · הא דתנן אין נפרעין מנכסים משועבדים לא בנא מכר ול"ש מתנה דתניא שכיב מרע שאמר תנו מאתים זוז לפלוני ושלש מאות לפלוני וארבעה מאות לפלוני אין אומרים כל הקודם בשטר זכה אלא יחלקו הנכסים הן רב הן מעט לט' חלקים ויטול בעל מאתים שני חלקים ובעל שלש מאות שלשה חלקים ובעל ארבע מאות ארבע לפיכך יצא עליו שטר חוב גובה מכולן כפי החלוקה יהא גם הפירעון ב כדתנן גבי בכור יצא עליהם שט"ח בכור נותן פי שנים אבל אם אמר תנו מאתים זוז לפלוני ואחריו לפלוני אומרים כל הקודם בשטר זכה לפיכך יצא עליו שט"ח גובה מן האחרון אין לו גובה משלפניו אין לו גובה משלפני פניו ואף ע"ג דקמא בינונית ובתרא זיבורית מזיבורית גבי ולא גבי מבינונית שמע מינה דבמתנה נמי עבוד רבנן תקנתא וכן הלכתא ואע"ג דדחינן (א)ואוקימנא בבעל חוב אי נמי אין נפסד אלא אחרון אי נמי בדשוו כולהו להדדי ההיא דחיתא בעלמא היא ולא סמכינן עלה · גרסינן בפ' מי שהיה נשוי (דף לה.) איבעיא להו אשתדוף בני חרי מהו דליטרוף ממשעבדי · ואיפסקא הלכתא דאי אישתדוף בני חרי טריף ממשעבדי :

ג **אין** מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות ולמזון האשה והבנות מנכסים משועבדים מפני תקון העולם המוצא מציאה לא ישבע מפני תקון העולם: **גמ'** מ"ט אמר ר"ל לפי שאינן כתובין ואע"ג דמזון האשה והבנות כמאן דכתיבי דמו הכא מעיקרא הכי אתקון כתובין הן אבל בני חורין [ח]. ואינם כתובין אבל משועבדים: ד [דף נא ע"א] **המוצא** מציאה לא ישבע וכו' אמר ר' יצחק שני כיסין קשורין מצאת לי והלה אומר לא מצאתי אלא אחד ישבע ור"י לית ליה המוצא מציאה לא ישבע מפני תיקון העולם [דף נא ע"ב] הוא דאמר כרבי אליעזר בן יעקב פירש רבינו חננאל זכרונו לברכה דלא קאי האי שינויא דאפילו ר' אליעזר אית ליה משיב אבידה פטור (ב) ולא חלקו ר' אליעזר בן יעקב ורבנן אלא בהא דר"א סבר בבנו ג אינו מעיז ולפי דבריו כתבו דברי רבי יצחק וכן רב אלפס לא הביא דברי ר' יצחק (ג) וכתב בשבועות (פ' שבועת הדיינים סי' כג) דהלכה כרבי אליעזר בן יעקב ונראה דמפרשי אלא בדרבה קמיפלגי [ט] כמו שפירש ר"י (א) דאיירי בטוענו גדול הלכך לא דמי למוצא אבידה:

מתני' [דף נב ע"א] יתומים שסמכו אצל בעל הבית או שמינה להם אביהם אפוטרופוס חייבין לעשר פירותיהם אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים ישבע מינוהו בית דין לא ישבע אבא שאול אומר חילוף הדברים מינוהו בית דין ישבע מינוהו אבי יתומים לא ישבע המטמא והמדמע והמנסך בשוגג פטור במזיד חייב הכהנים שפיגלו במקדש מזידין חייבין : ה **גמ'** ת"ר האפוטרופין תורמין ומעשרין [י] להאכיל אבל לא להניח ומוכרין בהמה עבדים ושפחות בתים שדות וכרמים להאכיל אבל לא להניח ועושים להם סוכה ולולב וציצית וכל דבר שיש לו קצבה לאיתויי שופר ולוקחין להם ספר תורה תפילין ומזוזות וכל דבר שיש לו קצבה לאיתויי מגילה ואין פוסקין עליהן צדקה ואין מפדין עליהם את השבויים וכל דבר שאין לו קצבה לאיתויי תנחומי אבלים (ד) ואין אפוטרופסין רשאין לדון ולחוב על מנת לזכות בנכסי יתומים ואין אפוטרופסין רשאין למכור ברחוק ולגאול בקרוב ברע ולגאול ביפה מאי טעמא דלמא מסתדפי ואין אפוטרופסין רשאין למכור שדות וליקח עבדים אבל מוכרין עבדים ולוקחין שדות רבן שמעון בן גמליאל אומר אף לא למכור עבדים וליקח שדות מאי טעמא דילמא לא מספיין ואין אפיטרופסין רשאין להוציא עבדים לחירות אבל מוכרין אותן לאחרים ואחרים מוציאין אותן לחירות רבי אומר אומר אני אף הוא נותן דמי עצמו ויוצא מפני שהוא כמוכרו לו (ה)וצריך לחשב עמהן באחרונה דברי רבי פירש רש"י יעשה חשבון עמו וגם ישבע [כ] ולא נהירא לי לאוקמי פלוגתא דרבי ורבן שמעון בן גמליאל בפלוגתא דאבא שאול ורבנן אלא בחשבון לחודיה הוא דפליגי · דרבי סבר כיון שצריך לעשות חשבון באחרונה ישים לבו לדקדק בעניינם אפי' אין לו לישבע [ל] רשב"ג סבר אינו צריך · ואין עושין אפוטרופסים נשים ועבדים וקטנים ואם מינוהו אבי יתומים הרשות בידו חזינן לגאון [מ] דקא פסיק הלכתא כרשב"ג [נ] ד ולא אמרינן הלכתא כרבי אלא לגבי חבירו אבל לא לגבי אביו : ההוא אפוטרופוס דהוה בשיבבותיה דריב"ל דהוה מזבין ארעתא וזבין תורי ולא אמר ליה ולא מידי ס"ל כרבי יוסי דתניא אמר ר' יוסי מימי לא קריתי לאשתי אשתי ולשורי שורי אלא לאשתי ביתי ולשורי שדי : ו **הנהו** יתמי דהוו סמיכי גבי ההיא סבתא הויא להו תורתא שקלה וזבנתה אתו קרובין לגביה דרב נחמן אמרי ליה מאי עבידתה דמיזבנא אמר להו יתומים שסמכו אצל בעל הבית תנן והא אייקור ברשותיה דלוקח אייקר והא לא נקיטי יתמי דמי אמר להו א"כ היינו דרב חנילאי דאמר רב חנילאי בריה דרב אידי משמיה דשמואל נכסי יתומים הרי הן כהקדש ולא מיקנו אלא בכספא· משוך פירי מיתמי ואייקור היינו דרב חנילאי בר אידי זול לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש אמשיכו להו פירי ליתמי ואייקור לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש זול סבור מינה היינו דרב חנילאי בר אידי א"ל רב שישא בריה דרב אידי הא רעה ליתמי זימנין דמלטרכי לפורי וליכא מאן דיהיב להו עד דיהבי זוזי יהיב זוזי דיתמי אפירי זול לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש אייקור סבור מינה היינו דרב חנילאי בר אידי א"ל רב שישא בריה דרב אידי הא רעה ליתמי [דף נב ע"ב] דאתו למימר להן נשרפו חטיך בעלייה יהיב זוזי ליתמי אפירי ואייקר לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש זול סבור מינה היינו דרב חנילאי בר אידי אמר להו רב שישא בריה דרב אידי הא רעה היא ליתמי דזימנין דמילטרכי לזוזי וליכא מאן דיהיב להו כתב הרמב"ן ז"ל כיון דקתני במתני' דבסמכו אצל בעל הבית חייב לעשר ואמרינן נמי הכא דמזבין באפוטרופא נקטינן ביה כדברי הראב"ד ז"ל שאמר שאין משביעין ה וק"ו הדבר השתא באפוטרופוס שמינהו אבי יתומים דאיכא למימר אי לאו דאית ליה הנאה לגופיה מיניה לא הוה עביד אמרת לא ישבע משום דילמא מימנע כ"ש כשסמכו מאליהן דאתי לאימנועי וקורא אני בזה משלם רעה תחת טובה (ב) ולא נהירא לי האי פיסקא כלל דאיכא למיחש לאדם שאינו הגון שימשיך היתומים אליו ויכלה ממונם מאחר שאין לו לישבע בשלמא מינוהו אבי יתומים או מינוהו ב"ד איכא למימר דילמא מימנע ולא יעשה בשבילם להשתדל באפוטרופסות אם יש לו לישבע אבל יתומים קטנים שסמכו מי בקש מידו דשייך למימר דילמא מימנע בשביל השבועה אם אינו הגון ימנע וימנע ואם אדם הגון הוא ועושה לשם שמים בשביל שרואה שאין להם עוזר וסומך לא ימנע בשביל השבועה ועוד במינוהו אבי יתומים או ב"ד אמרי' מהאי טעמא דדילמא מימנע דהוי כאילו פירשו שפטרוהו הממנים אותו מן השבועה משום דידעי שאם יש לו לישבע לא ימצאו מי שישמע להם להיות אפוטרופא אבל יתומים קטנים מאן מחיל מאן שביק הלכך אין להקל להפקיע ממון היתומים בלא ראיה גמורה ואע"ג דלענין תרומה נתנו לו רשות היינו משום שלא יאכלו טבלים וכן למכור מנכסיהם כיון שסמכו אצלו אי אפשר בע"א כיון שמשתדל בנכסיהם צריך ליקח ולמכור לצורכיהם [ס] ומדנחלקו אבא שאול ורבנן במינוהו אבי היתומים ובמינוהו ב"ד ולא הזכירו יתומים שסמכו אצל בעל הבית השנויה ברישא משמע דכולהו מודו דצריך שבועה כדין כל אפוטרופא דנשבעין שלא בטענה· כתב הרמ"ה ז"ל דיתומין שסמכו אצל בעל הבית מיירי [ע] כשהן בן ט' אבל פחות מבן ט' לא מהני סמיכתן וגם כתב שאין לבעה"ב כח למכור אלא מטלטלי כי היכי דקטן גופיה (לא) מצי לזבוני אבל מקרקעי לא [פ] ולא מסתבר לחלק מאחר שיש לו כח לתרום הוי כאפוטרופא גמור להתעסק בכל תועלת היתומים : ז **אמר** רב אשי אנא ורב כהנא אתימנא אשכחתא ו דזעירי

חדושי מהרש"ל

(א) ואוקימנא בבעל חוב אי נמי אין נפסד אלא אחרון . פי' מאי גובה מן האחרון אין נפסד אלא אחרון שהרי כולם חוזרין עליו : (ב) ולא חלקו רבי אליעזר בן יעקב ורבנן אלא בהא דרבי אליעזר סבר בבנו אינו מעיז כו' ומשום הכי אינו משיב אם הודה לו חמשים זוז וצריך לישבע ורבנן סברי מעיז בבנו שפיר ומדהודה ולא מעיז ש"מ דקושטא קאמר וק"ל : (ג) וכתב בשבועות דהלכה כר' אליעזר בן יעקב פי' אלמא דסבירא ליה דראב"י לאו איירי בדר' יצחק כלל וק"ל : (ד) ואין אפוטרופסין רשאין לדון ולחוב ע"מ לזכות בנכסי יתומין פי' אם דנו ע"מ לזכות ונתחייבו אין היתומים נפסדין בכך : (ה) וצריך לחשב עמהם באחרונה. דברי רבי רשב"ג אומר אינו צריך כו' כצ"ל

הגהות הב"ח

א דנראין הדברים דדוקא כשכתב לו סתם גובה מן העדית ומן הדין שיגבה מן העדית בין ממנו : **ב** כדתניא גבי בכור . כ"ב פרק יש נוחלין דף קכ"ד : **ג** דר"א סבר בבנו נמי אינו מעיז ורבנן סברי בו הוא דאינו מעיז אבל בבנו מעיז ולפי דבריו : **ד** הלכתא כרשב"ג וקאמר ולא אמרינן : **ה** שאין משביעין אותו וק"ו הדברים . **ו** אשכחתא דאימיה דזעירי יתמא דמזכנא לכרגא ·

תפארת שמואל

(א) **דאיירי** בטוענו גדול וכו'. פי' לאפוקי לרש"י במכרם דאיירי בטוענו קטן ואפ"ה בעי לר' אליעזר שבועה דס"ס טוענו טענת ברי ולית ליה משיב אבידה אלא משיב מעצמו וא"כ הא דר' יצחק אתיא נמי שפיר אליבא שהרי טוענו ברי אבל ר"י מפרש דרבה איירי בטוענו גדול ומש"ה מוקיקו לישבע לפי שאין אדם מעיז בבנו אלא הא דר' יצחק חשיב ליה שפיר משיב אבידה ודו"ק :

(ב) **ולא** נהירא לי האי פיסקא וכו'. וכדעת הרמב"ן פסק הריטב"א והר"ן והרא"ש רצה לחלוק על כל אלו הגדולים בלי ראיה כגון הראב"ד והרמב"ן אלא בסברא בעלמא בא לקפח דבריהם והם אומרים דבודאי מימנע וצורך גדול הוא ליתומים יותר מאיך דקתני בברייתא שנתנו רשות להם ואדרבה מש"ה לא תני יתומים שסמכו לענין שבועה במתני' לפי שכולן מודים שא"צ לישבע דמימנע ולא עביד :

קרבן נתנאל

כרבינא דמוקי מתני' כר"ע . לפירוש רש"י קשה דה"ל לשנויי הא דאבדם הוזאה ואפילו הן ניזקין היינו דשף העידית לאחר היזק דאז"ל ליה דינא ובגי מבינונית ולגבי יתמי אוקמא אדאורייתא וי"ל דבאמת לפי מסקנא דמוקי ברייתא דר"א ניותאה בשפאי עידית הדר הוא מהך תירוצא דרבי ישמעאל היא וא"כ לפי מסקנא אתיא הא דאבדם הוזאה אליבא דהלכתא וכ"ש דהרי"ף ורבינו מפרשי כפי' ר"ת שפאי עידית גרועים מזיבורית א"כ בהך דר"א ניותאה שפיר אית לן לומר אפילו הן עידית כלומר אפי' הן שפאי עידית דגריעי מזיבורית מצא"כ בהך ברייתא דאבדם הוזאה אין מקום לפרש הכי מיהו צ"ע בחידושי רשב"א שמפרש דברי ר"ת באופן אחר ע"ש שפיר אית לן לפרש הך דאבדם הוזאה בשפאי עידית והוא תפס נמי הך קושיא דקי"ל כרבינא דמוקי מתני' כר"ע ולדידיה למסקנא אתיא כר"ע וצ"ע . ואין להקשות לפי מ"ש תוספות דף מ"ט ד"ה כגון ומיהו אי בשל עולם הן שמין לר"ע הוי מצי למימר כגון דאית ליה למזיק עידית בינונית וזיבורית . וזיבורית דידיה כעידית דעלמא ועידית דידיה כעידית דניזק . ומפני תיקון עולם שיימינן כעידית דניזק . וא"כ אית לן לאוקמי הך ברייתא דאבדם הוזאה אפילו אליבא דר"ע בכה"ג . אלא דניחא ליה לתרץ סברייתא אפילו למ"ד בשלו הן שמין אבל למ"ד דבשל עולם הן שמין שפיר איכא לאוקמי כר"ע משום דעדיין לאו אליבא דהלכתא דקי"ל כמ"ד בשלו הן שמין כמו שמסיק רבינו בפ"ק דב"ק ס"ס ב' : ולפ"ז אתיא הך דאבדם הוזאה אליבא דהלכתא: [ו] **אבל** ר"ת ור"י פסקו הלכה כאבא שאול ואפילו פירש. א"כ הך דנכר זוטרא איירי אפילו בדפירש . וליכא לאקשויי על אביי דקאמר תדע ממתני' דסבר דהך דקתני ב"ח בבינונית ויתמי בזיבורית איירי גם כן אפילו פירש דמ"ש . וא"ת א"כ היאך אמר רבה הכי השתא ב"ח דיניה מדאורייתא בזיבורית הא אי פירש הוי מדאורייתא דיניה בעידית וי"ל דה"ק ליה מנ"ל דילמא מתני' לא איירי בדפירש והכי השתא: [ז] **לקטנים** עבדינן תקנה ולא לגדולים . וא"ת הא דפריך דף מ"ט אפי' כל הני נמי ר"ל אפילו ניזקין בינוני גובה מן הזיבורית . הא לשיטת רבי יונה איכא למימר דמתני' איירי ביתומים גדולים וי"ל דלמר זוטרא דס"ל מיניה דידיה בבינונית משום תקנה ה"ה והוא הטעם ביתומים גדולים א"כ אי איירי ביתומים גדולים כתובת אשה נמי בבינונית : אלא ע"כ איירי ביתומים קטנים א"כ כל הני נמי . ועפ"ז נמי ניחא הא דפריך שם אלא למ"ד אי לית ליה לא משתעבד מאי איכא למימר ופירשו התוספות דע"כ איירי בדלית ליה דאי אית ליה ניזקין אמאי בעידית כיון שיש ממון ליתומים אימא דאיירי ביתומים גדולים דאי איירי ביתומים גדולים כתובת אשה נמי בבינונית . ועי"ל בזה דר"י מפרש כפרש"י דאי אית ליה הא דרשב"ג ס"ל אפילו בקבלן דאין נפרעים מן הערב תחלה אף דלא קי"ל כרשב"ג כמ"ש רבינו בפרק גט פשוט סי' מ' . מ"מ קשה הניחא : [ח] **ואינן** כתובין אלא משועבדים . ואפילו בכתיבה ממש אינו גובה ממשועבדים ולא כש"ך סי' ס' ס"ק י"ב ועיין במ"ש בכתובות פרק הכותב סי' ג' ותמצא נחת : [ט] **כמו** שפירש ר"י דאיירי בטוענו גדול . משמע לפירש"י ממפרש בטוענו קטן ר"א לית ליה משיב אבידה ודברים אלו צריכין ביאור הלא גם לפרש"י איכא למימר דר"א אית ליה משיב אבידה ובהאכלתיו פרס היינו טעמא כיון שקטן תבעו במילי דאבוה ואינו מעיז בבנו מש"ה מחויב לישבע ועיין בספר בית בנוי אופן י"ג דבריו בזה שלא בדקדוק ועוד שכתב שרש"י מפרש שראה את המציאה בידו . ובכל ספר לא מצאתיו גי' זו . ע"כ נראה דס"ל דרש"י מפרש להא דר"י כפירוש המאור שלא ידע בעל אבידה שזה מצאו אלא מתוך דבריו של המוצא כשהחזירו ואמר ליה כיס א' מצאתי לך וכשאמר לו כיס א' מצאתי לך הלה אומר לו א"א מאחר שמצאת את האחד שלא מצאת את השני שהרי קשורין היו וכן מדוקדק לשון רש"י ד"ה והלה דה"ל טענתו של זה טענת ברי אמרי שאחד מהן ביד זה כו' ולא קאמר הואיל ורצה לזה שמגביה כיסו . ובד"ה שני שורין קשורין כו' ואע"פ שלא ראה כשמצאן ור"א דאמר פעמים נשבע על טענת עצמו היינו נמי שהוא פותח בטענה מעצמו מנה לאביך בידי והאכלתיו פרס . אלא שאעפ"כ טוענו קטן בטענת ברי שכך אמר לי אבא שלא פרעת לו כלום . ואם תקשי לך לפ"ז שהוא פותח בטענה מעצמו הל"ל לרש"י למסקנא דראב"י איירי בטוענו גדול . י"ל דבאמת לראב"י ה"ה בטוענו גדול אלא משום דמתני' דשבועת הדיינין דקתני אבל נשבעין לקטן צריך לאוקמיה דראב"י ס"ל שנשבע בטענת עצמו אפילו כשטוענו קטן . וא"כ בשני דינים אלו משיב אבידה הוא דהא פתחו מעצמם מ"מ ס"ל לראב"י ור' יצחק כיון דעכ"פ מתוך דבריו מכחיש אותו בטענת ברי צריך לישבע ודקתני במתני' המוצא מציאה לא ישבע מפני תיקון עולם כגון בשוורים והמחזיר הודה מעצמו ובעל אבידה אינו יכול להשיבו בטענת ברי כיון דמנכתי אהדדי . וא"ת בזה נ"ל תקון עולם בלאוהכי נאמנות הפה שאסר הפה שהתיר ומגו דאורייתא . וי"ל דס"ל לרש"י דלא אמרינן מגו לאפטורי משבועה מש"ה קאמר דלא ישבע מפני תיקון העולם· אבל התוס' מיאנו בזה דא"א לפרש המתני' כ"א בטענת ברי . כגון בכיסין דאי בטענת ספק קשה נ"ל תיקון עולם הא מיגו דאורייתא דס"ל להוס' כשיטת הפוסקים דאמרינן מגו אפילו לאפטורי משבועה כמו שמוכח בשמעתין בתוס' ד"ה תניא וקשה דלסימני במיגו דלא בעי אמר לא מצאתי אלא אחד . וא"כ המתני' ודאי היא דלא כרבי יצחק ולא מצי למימר הנה ס"ל כראב"י דאכן דתיכן ליה דראב"י נמי ס"ל משיב אבידה לא ישבע אפילו בטוען ברי מתוך דבריו מפני תיקון עולם . ודראב"י לא איירי בטענו מעצמו כ"א ע"פ טענת בנו גדול ורבנן פליגי עליה דבבנו מעיז : [י] **להאכיל** אבל לא להניח . מכאן הקשה בעו"ת הכא לבי סי' ל"ג על מה שתירץ תוס' בשבת דף כ"ד ד"ה הוא מעשר. א"כ אפטרופא היה מעשר בקטנותו. הא להניח אין רשות לאפטרופוס ולק"מ דז"ל בתר טעמא דלהניח אסור דלמא ליה עבורי לכשיגדלו יעשרו הם כדפרש"י . אבל מעשר בהמה דקדשים קלים הם וזה היה סמוך לחורבן וידעו שבה"מ יחרב ואי אפשר לעשר אחר החורבן ולכן לא שייך לכשיגדלו יעשרו הם : [כ] **ולא** נהירא לי לאוקמי פלוגתא דרבי ורשב"ג בפלוגתא דאבא שאול ורבנן . וכ"ת דאיכא לא מחלקין בין מינהו ב"ד למינהו אבי יתומים דלרבי שניהם נשבעים כראב"ש ורשב"ג ס"ל דלא ישבע ולא אחד מהם . מ"מ פליגי בשבועה וזה דוחק שיהא ארבע פלוגתות בזה הענין . ועוד דקשיא הלכתא אהדדי דהא קי"ל כרשב"ג וקי"ל כאבא שאול : [ל] **רשב"ג** סבר אינו צריך . ודוקא באחרונה אבל לכתחלה צריך ב"ד לחשב עמהן ולכתוב חשבון מטלטלין והקרקעות והחובות וכל דבר שיתפס בידו דאע"ג דאמרי' דאין נשבעין ה"מ בטענת שמא אבל בטענת ברי משביעין הלכך צריך שידעו מה שקבלו ומה שהחזירו : [מ] **דקא** פסיק הלכתא כרשב"ג . בהא אבל למכור עבדים וליקח שדות בהך קי"ל כת"ק. והרמב"ם פסק בהך קמייתא ג"כ הלכתא כרשב"ג וצ"ע דלא קי"ל כרשב"ג אלא במשנה ולא בברייתא : [נ] **ולא** אמרי' הלכתא כרבי אלא לגבי חבירו אבל לא לגבי אביו . וקשה הא בפ"ק דמציעא סי' מ"ו פסק הרי"ף ורבינו כרבי לגבי רשב"ג . וי"ל דשאני התם דרב נחמן דהלכתא כוותיה דייני הכי ס"ל בפ"ב דכתובות דף י"ט . ועיין בפ' גט פשוט סי' כ"ז : **הי"ג** דמזבין כאפוטרופא : [ס] ומדנחלקו אבא שאול ורבנן במינהו אבי יתומים כו' משמע דכולהו מודו דצריך שבועה . ק"ק אימא איפכא שכולן מודו שא"צ לישבע דמימנע ולא עביד . וי"ל דבתר דסתר רבינו הך סברא דמתנ"ל אם אינו הגון ימנע וימנע ואם אדם הגון הוא לא ימנע בשביל השבועה א"כ ודאי התנא צריך לאשמועי' דלא ישבע כדי שלא נטעה דלא שייך בכה"ג הך סברא דלמא מימנע : [ע] **בשהן** בן ט' . או בן עשר לפום חורפיה כדאיתא לקמן דף נ"ט : [פ] **ולא** מסתבר לחלק. בין בן ט' לפחות מבן ט'. או בין מקרקעי למטלטלין וכ"ש בשור:

זעירי יתמא דזבין לכרגא בלא אכרזתא דאמרי נהרדעי לכרגא למזוני ולקבורה מזבנין בלא אכרזתא. עמרם לבעא אפיטרופים דיתמי הוה אתו קרובים לקמיה דר"נ אמרו ליה קא לביש א מדיתמי אמר להו כי היכי דלישתמען מיליה הא קא אכיל ושתי ולא אמיד אימור מליאה אשכח והא קא מפסיד אמר להו זילו אייתו סהדי דאפסיד ומסלקינא ליה דאמר הונא חברין משמיה דרב אפיטרופסא דאפסיד מסלקינן ליה דהיתמר אפוטרופסא דמפסיד רב הונא אמר מסלקינן ליה דבי רבי שילא אמרי לא מסלקינן ליה והלכתא מסלקינן ליה אמרי רבוותא מגו דמסלקינן ליה משביעין ליה והא דאיפסיקא הלכתא דלא משביעין ליה ה"מ דלא אשכחנא עליה פסידא אבל היכא דהשכח עליה פסידא מסלקינן ליה ומשביעין ליה · אפוטרופוס שמינוהו אבי יתומים וכו' אמר רב חנן בר אמי אמר שמואל הלכה כאבא שאול · כתבתי בפ' שור שנגח ד' וה' (סי' ה) *דמיחייב אפוטרופוס אם פשע במירת נכסי היתומים ולא חיישינן דילמא מימנע ולא עביד בין מינהו אבי יתומים בין מינהו ב"ד אע"פ שהוא נמנע בשביל השבועה היינו לפי שאין אדם רוצה שישביעוהו בחנם אבל נראה לי דין שישלם אם פשע בשלהם והכי נמי אמרינן בירושלמי (בפרקין ה"ד) אדם מבריח עצמו מן השבועה ואין מבריח עצמו מן התשלומין ומיסתבר דאע"ג דמיחייב אפוטרופא אפשיעה אין לחייבו שבועה שלא פשע כל כמה דלא ידעינן אם נאבד ליתומים דבר דהכי נמי דמשבעינן ליה דלא עיכב משלהם [צ] לגניבה ואבידה לא חיישינן ואין להשביעו על דבר זה שלא בטענה ובמינהו אבי יתומים דלא משבעינן ליה ה"מ בטענת שמא אבל בטענת ברי משבעינן ליה כגון דגדלי יתמי וטעני עליה בטענת ברי וכפר בהו כגון הא והאי משתבע והרמב"ן ז"ל כתב דמינוהו ב"ד חייב בגניבה ואבידה ומינוהו אבי יתומים פטור אף מן הפשיעה וכמו שכתבתי כן עיקר וכן כתב רב האיי גאון בשערי מקח וממכר: ח [דף נד ע"ב] ת"ר היה עושה ב בטהרות ואמר לו טהרות שעשיתי עמך נטמאו היה עושה עמו בזבחים ואמר לו זבחים שעשיתי עמך נתפגלו נאמן אבל אמר לו טהרות שעשיתי עמך ביום פלוני נטמאו זבחים שעשיתי עמך ביום פלוני נתפגלו שורת הדין אינו נאמן מ"ש רישא ומאי שנא סיפא אמר אביי כל שבידו נאמן רבא אמר כגון דאשכחיה ולא אמר ליה ולא מידי ובתר הכי אשכחיה וא"ל *הקשה ר"ת ז"ל דבפרק האומר בקידושין (ד' סו) פליגי אביי ורבא באשתו זינתה בע"א והלה שותק ומוכח התם דתרווייהו מודו באומר לו עד אחד נטמאו טהרותיך והלה שותק דנאמן וכן א"ל עד אחד אכלת חלב אע"ג דאינו בידו נאמן ומדרבא נמי קשה דאע"ג דמהימן ליה הכא כשאינו בידו היינו משום שהיה תחילה בידו אבל היכא שלא היה בידו מעולם לא ואומר ר"ת דהכא מיירי במכחישו או אומר איני יודע [ק] אבל התם מיירי בשותק דכהודאה דמיא וכן מוכח בפרק האשה רבה (דף פז:) דבעי למפשט מיניה דעד אחד נאמן באיסורין וקאמרינן דלמא שאני הכא משום דאישתיק ושתיקה כהודאה דמיא ומתוך כך היה אומר ר"ת דאדם המטהר יין חבירו בין העובדי כוכבים אי אשכחיה בזימנא קמייתא וא"ל נתנסך יינך מהימן כרבא [ר] ואפי' אי מכחישו כיון שהיה בידו אבל אי לא א"ל בזימנא קמייתא או אחר שלא היה בידו לא מהימן אם מכחישו או אמר איני יודע אבל אי שתיק מהימן וכגון באומר לו העד נטמאו טהרותיך בפניך או ידעת רגלים לדבר דומיא דאכלת חלב דכיון באמר לו שהוא יודע בדבר ושתק והוי כך שתיקה כהודאה דמיא (א) אבל בענין אחר הא דשתיק משום דלא ידע וריב"א היה אומר דאפי' היכא דהיה לו לידע אם שתק מעיקרא ולבסוף צווח ומכחישו אם נותן אמתלא לדבריו דמה ששתק מעיקרא לא בשביל שהודה אלא מתיישב ומחשב בדבר לדעת אם הוא אומר אמת אם לאו הך שתיקה לאו כהודאה דמיא כיון שיש לתלות השתיקה דלא להודות שתק כי ההיא דאמרינן בפרק המפקיד (דף לז) גבי גזלתי אחד מכם ואיני יודע איזה הוא כל אחד אומר אותי גזל ומוקי לה כגון ששתק בשעה שכולן תובעין אותו לא הויא שתיקה כהודאה משום דנימא אמר אכל חד וחד אמינא דלמא האי הוא וי"ד היתוקים יש בענין נאמנות באיסורין: א כל דבר שהוא ספק [ש] ולא איתחזק לא איסור ולא היתר עד אחד נאמן לומר שהוא מותר כדמוכח בפרק האשה רבה (דף פח) גבי היכא כספק חלב כספק שומן דנאמן לומר שהוא שומן וכ"ש אם הוא אומר חלב הוא שנאמן כיון דלא איתחזק לא איסור ולא היתר: ב [ת] היכא דאיתחזק היתרא ואמר עד אחד איסור הוא אינו נאמן כדמוכח בפרק הניזקין (דף נד:) טהרות שעשיתי עמך ביום פלוני נטמאו אינו נאמן משום דאיתחזק היתרא: ג היכא דאיתחזק איסורא ועד אחד אמר היתר הוא אינו נאמן כדאיתא בפרק האשה רבה (דף פח) גבי הקדש טבל וקונמות דנאמנין הבעלים משום דבידו לתקן הא אחר דלאו בידו לא: ד כל אדם נאמן על שלו אפי' איתחזק איסורא כדאמר גבי טבל הקדש וקונמות הואיל ובידו לתקנו ולפדותו: ה [א] עמי הארץ וחשודין אינן נאמנין על שלהן כדתנן במס' דמאי (פ"ד מ"ו) ומייתי לה בכתובות (דף כד) החמרין שנכנסו לעיר ואמר א' שלי אינו מתוקן ושל חבירי הוא מתוקן אין נאמנין משום דחיישינן לגומלין אלמא דאיהו גופיה לא מהימן אטבל דידיה משום דחיישינן לגומלין דידיה ואע"פ שחבירו מסייעו ועוד אמרינן (במסכת דמאי פ"ד מ"ה)[א] גבי מדומע אף בחול שואלו ואוכלו על פיו משמע דווקא מדומע אבל שאינו מדומע לא: ט ו האומר טבל הלה מתוקן אמרו לו היאך ואמר אמרתי לו לפלוני לתקנו והלכו ושאלוהו ואמר לא תקנתיו הרי הוא בחזקת טבל ואע"ג דכל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי הוא כשנים מכל מקום כיון שהוא מודה שלא אמר אלא לאחר לתקנו [ב] והלה אמר לא תקנתיו הרי הוא בחזקת טבל גמור (כתובות דף עב'):

ז אשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני נאמנת ג שהפה שאסר הוא הפה שהתיר (כתובות כב.): ח אשה שאמרה מת בעלי נאמנת ד (יבמות קיז:) דאשה דייקא ומינסבא דמתוך חומר שהחמרת עליה בסופה קלת עליה בתחלה (שם דף פח):

יא ט חבר שמת כל פירותיו בחזקת מתוקנין ואפילו הן בני יומן (פסחים דף ט.) בירושלמי מפרש והוא שמת בישוב הדעת דאמר חזקה על חבר שאינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן: יב י אינן נאמן לומר כהן אני להאכילו בתרומה כדאמרי' בכתובות (דף כג:) דאפילו ע"א אינו נאמן להאכילו בתרומה היכא דאיכא למיחש לגומלין כ"ש דהוא עצמו אינו נאמן ה [ג] ואע"ג דעביד לאגלויי והיינו טעמא משום דהוי[ד] שבח כהונה וריוח מתנות כהונה לו ולזרעו לדורותיו: יג יא כל דבר שהוא בידו של אדם אפי' איתחזק היתירא נאמן עד אחד לטמא ולאסור [ה] ואפי' מכחישו או אמר איני יודע ו כדתניא הכא היה עושה עמו בטהרות ואמר לו טהרות שעשיתי עמך נטמאו נאמן ומפרש אביי טעמא הואיל וברשותו הן הרי הן כשלו ונאמן עליהן ולאו מטעמא דאי בעי מטמא להו דאי טמאינהו בעי שלומי ועוד דמשמע גבי ס"ת דאי ס"ת ביד לבלר נאמן לומר לא כתבתי אזכרות לשמן [ו] אע"פ שכבר נכתבו ועוד אמרינן בפרק האשה רבה (דף פח) דאי סבר הורס משלו על של חבירו א"ל דעת משום דבידו לתקנו והטו בשופטני עסקינן שיתרום מטבלו על של חבירו אלא כיון שבידו לתקנו הוי כבעליו ואפילו הרס משל חבירו: יב ז דבר שאין עתה בידו או לא היה בידו מעולם ואיתחזק היתירא אינו נאמן כהא דתניא טהרות שעשיתי עמך ביום פלוני נטמאו וכו' אינו נאמן והוא שמכחישו או שאמר איני יודע: יג אבל אם שתק שתיקה כהודאה דמיא כדמוכח בקידושין בפרק האומר (דף סו) גבי הא דפליגי אביי ורבא באשתו זינתה בעד אחד דמודו תרווייהו באומר לו עד אחד נטמאו טהרותיך והלה שותק דנאמן וכן אמר לו עד אחד אכלת חלב ואף ע"ג דאינו בידו ומפרש טעמא בפרק האשה רבה (דף פז:) משום דשתיקה כהודאה דמיא ודווקא כשאמר לו העד נטמאו טהרותיך בפניך או ידעת רגלים לדבר דומיא דאכלת חלב דכיון שאמר לו שהוא יודע בדבר ושתק ודאי הך שתיקה כהודאה דמיא (א) אבל בענין אחר הא דשתק משום דלא ידע ולא הויא כהודאה ועד אחד אינו נאמן לאסור כיון שאינו בידו: יד אפי' דבר שאינו ברשותו עתה אי בזימנא קמייתא דאשכחיה א"ל עדיין נקרא בעליו ומהימן כדאמר רבא כיון דלא מצי א"ל אלא השתא: ההוא דאתא לקמיה דרבי אמי א"ל ס"ת שכתבתי לפלוני לא כתבתי אזכרות שבו לשמן א"ל ס"ת ביד מי א"ל ביד לוקח א"ל נאמן אתה להפסיד שכרך ואי אתה נאמן להפסיד ס"ה א"ל רבי ירמיה נהי דהפסיד שכר אזכרות שכר ס"ת מאי יפסיד א"ל שאני אומר כל ס"ת שאין כל אזכרות שלו כתובים לשמה (א) אינו שוה כלום ואע"ג דהך עובדא דרבי אמי לכאורה היא כאביי מדבעא מיניה ס"ת ביד מי אפילו הכי הלכתא כרבא דהך עובדא דלעיל ההוא דא"ל לחבירו טהרות שעשיתי עמך ביום פלוני נטמאו אתא לקמיה דר' אמי א"ל שורת הדין אינו נאמן היינו נמי כאביי וכשאמר לו [ג] ר' יוסי משמיה דר' יוחנן שהוא נאמן חזר בו והך עובדא נמי הוה מקמיה דשמעה להא דר' יוחנן אי נמי מתחלה שאל לו אם הספר תורה בידו וכשאמר לו שאינו בידו עדיין היה לו לישאל אם אמר לו בפעם ראשונה כשמצאו אלא שהבין מתוך דבריו כשאמר לו ס"ת ביד לוקח שהוא בעצמו החזירו לו ולא אמר לו כלום הלכך אמר לו דשוב אינו נאמן: ההוא דאתא לקמיה דרבי אבהו א"ל ס"ת שכתבתי לפלוני גוילים שלו לא עיבדתים לשמן א"ל ס"ת ביד מי א"ל ביד לוקח א"ל מתוך שאתה נאמן להפסיד שכרך נאמן אתה להפסיד ס"ה [דף נה ע"א] ומ"ש מדר' אמי (ב) התם איכא למימר טעה בדר' ירמיה הכא כיון דקא פסיד כוליה אגריה ודאי קושטא קאמר ומה ששאל לו ס"ת ביד מי כדי לברר הדבר שאל לו שאם לא שאלו ס"ת ביד מי והוה אמר לו נאמן אתה לפסול ס"ת הייתי טוען לומר דס"ת ביד הלבלר היתה ולכך האמינו ולברר הדבר שאלו והשיב לו ביד לוקח היא והחזרתי לידו ואמר לו אפי' הכי אתה נאמן במיגו לפסול ספר תורה:

יד מתני' העיד רבי יוחנן בן גודגדא על החרשת שהשיאה אביה קידושי דאורייתא שהיא יוצאה בגט ועל קטנה בת ישראל שנשאת לכהן שהיא אוכלת בתרומה ואם מתה בעלה יורשה ועל המריש הגזול שבנאו בבירה שיטול את דמיו מפני תקנת השבים ועל החטאת הגזולה שלא נודעה לרבים שהיא מכפרת מפני תקנת המזבח: גמ' אמר רבא מעדותו

הגהות הב"ח

א קא לביש ומכסי מדיתמי: ב היה עושה עמו בטהרות: ג נאמנת כיון דלא אתחזק איסורא שהפה שאסר הוא וכו': ד מת בעלי נאמנת כעד אחד דאשה דייקא: ה דהוא עצמו אינו נאמן ואע"ג דעד א' נאמן באיסורין ואע"ג דעביד לאגלויי והיינו טעמא משום דחשידי כהני טפי מישראל משום דהוי שבח יוחסין וריוח מתנות: ו איני יודע או שותק כדתניא הכא: ז דבר שאין עתה בידו. נ"ב פי' בג' דינים אלו במרדכי פ' האשה רבה:

חדושי מהרש"ל

(א) אבל בענין אחר אמרינן הא דשתק כו' כצ"ל: (ב) התם איכא למימר טעה בדר' ירמיה כו' פי' איכא למימר דמשקר ונתכוין לנקניט וסבר שלא יפסיד אלא שכר אזכרות כר' ירמיה אבל הכא דגבי קלפים דיודע הוא דיפסיד כל שכרו ואתי למימר בעצמו בודאי קושטא קאמר:

הגהות הגרי"פ

[א] ומייתי לה במנחות לא: וחולין עב: [ב] נ"ל רב אסי

תפארת שמואל

(א) אינו שוה כלום. נ"ל דאינו מעלה כלום ואפילו מה ששוה ללמוד (וכו') אף שהיו לומדים מקודם בס"ת כמ"ש הרא"ש בהלכות קטנות מ"מ בס"ת זו אסור חיישינן שמא יקרא בו אלא עומד לגניזה ומש"ה עלה על דעתו אף דס"ת פסולה לקרות בו שלא הפסיד אלא שכר אזכרות אבל לא שכר כל ס"ת דהיינו מה ששוה ללמוד והשיב שאינו שוה לכלום וק"ל:

קרבן נתנאל

[צ] לגניבה ואבידה לא חיישינן · ר"ל במגנב או נאבד ע"י פשיעתו: [ק] אבל התם מיירי בשותק דכהודאה דמיא. אין לפרש כהודאה ממש שיודע ודאי שכן הוא כיון ששותק דא"כ לא הוי שייך למימר התם בקידושין נאמן כעד. ועוד דאמר מה אי מהימן לך דלאו גזלן הוא זיל אפקה אפילו גזלן נמי מאחר שהוא שותק אלא ע"פ כיון ששתק נראה לו אמת ויודע קלת שיש רגלים לדבר. תוס' פרק האשה רבה דלא כהר"ן בפרק האומר שמיישב דברי ר"ת בדוחק ע"ש: [ר] ואפילו אי מכחישו כיון שהיה בידו. וקשה מנ"ל לר"ת להחמיר אפילו במכחישו והא איכא למימר דבמכחישו מודו אביי ורבא ואינהו איירי באינו יודע והתם בקידושין מיירי בשותק דהוי כהודאה וי"ל דסברא הוא לאביי כיון שהוא ברשותו והוי כשלו ואדם נאמן על שלו אפילו במכחישו אדם אחר וא"כ ה"ה רבא ג"כ איירי במכחישו ומהימן כיון שהיה בידו. ובלימוד הלכה תוספות יישבתי דברי ר"ת בדרך אחר כי דקדקתי שבסוגיא פרק האומר תירצו תוס' גם לאביי דהכא בניזקין איירי במכחישו ולא כתבו עוד א"נ אומר איני יודע כמו שסיימו הכא בדבריהם. וגם שם לא מייתי ראיה דהכא דאמר אביי שתיקה כהודאה דמיא איירי בשתיקה ממש שאמר בפניך או ידעת דהוי כהודאה דאמרינן בפרק האשה רבה. והכא סיימו והביאו ראיה לדבריהם מפרק האשה רבה. ועוד יש לדקדק דס"ל לתוספות בקידושין או בגיטין לכתוב כך פירוש דשתיקה כהודאה דמיא היינו כראה לו אמת וקלת רגלים לדבר כמו שפירשו התוספות ביבמות ולפי מה שתירצו תוספות בקידושין דאיירי אביי בשתיקה כהודאה א"כ קשה מה שייך נאמן הא אפילו גזלן יהא נאמן וגם בקידושין מקומם ולא ביבמות. אלא ברור הדבר דמה שתירץ תוספות בקידושין דהכא בהניזקין איירי במכחישו והיינו הא דאמר אביי שתיקה כהודאה דמי איירי באומר איני יודע ומש"ה שותק וליכא למימר לאביי דהכא איירי באומר איני יודע א"כ ע"כ נ"ל הא דקידושין שתיקה כהודאה כגון שאמר בפניך ושותק א"כ קשה מאי שייך נאמן ואפילו גזלן יהא נאמן ואינך קושיות שהקשה הר"ן ובתוספות יבמות. אבל הכא בגיטין קושיא לאביי ורבא גם לר' אמי גבי ס"ת שפסק כיון דהיא ביד הלוקח אינו נאמן נהי דאיכא למימר דר' אמי לא ס"ל הא דלאביי ורבא בקידושין באם א' אומר נטמאו טהרותיך והלה שותק דנאמן. מ"מ קשה ממתני' דכריתות עד אומר אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי פטור טעמא דאמר לא אכלתי הא אי שותק חייב. וע"ז תירץ ר"ת דלאביי ורבא נ"ע דאיירי הכא במכחישו ובקידושין שותק מחמת שהוא אינו יודע או אומר איני יודע הייטו לתרץ ר' אמי כתבו כן אבל התם דשותק הוי כהודאה ודמשני בהאשה וליכא לאקשויי מה שייך נאמן אפילו גזלן יהא נאמן ר' אמי ליה ליס הך דאביי ורבא בקידושין ומתני' דכריתות איכא למימר בשותק כהודאה ודו"ק. כל זה לשיטת רבינו הם אבל מה שסיימו בסוף הדיבור ונראה דאם שותק מחמת שאינו יודע לא הוי שתיקה כהודאה וכו' אדא דקתני דומיא דאכלת חלב והתם דוקא הוי שתיקה כהודאה ע"כ נראה כסותר דברי האחרונים שמה דברי ר"י שהוא התם בעל תוספות וס"ל דר"א לא פליג עם אביי ורבא בגוי אשתו זינתה בעד אחד דהא לא אשכחן שום אמורא אחרינא התם בקידושין דפליג אאביי. וא"כ ע"כ נ"ל דהתם בקידושין מיירי בשותק מחמת הודאה שהיה בפניך ושותק. א"כ א"ל דסוגיא דהכא איירי באומר איני יודע אבל במכחישו אפילו אשכחיה בזימנא קמייתא ואמר ליה לא אמר רבא דמהימן כיון שהיה בידו וא"כ מה שפסק ר"ת גבי המטהר יין דמהימן אפילו במכחישו ליתא וזהו שכתב ר"י ונראה דאם שותק מחמת שאינו יודע וכו' כלומר דנראה דלא כפסק ר"ת אלא במכחישו אפילו אשכחיה בזימנא קמייתא אינו נאמן דהכא איירי באומר איני יודע וסוגיא דפ' האומר איירי בשותק ומדע ובשתק. אלא שיש להקשות לשיטת ר"י א"כ מה שייך נאמן אפילו גזלן נמי וע"ז תירצו שם תוספות ביבמות ולא נזכר ב"כ שם בשם ר"ת אלא שהוא ב"כ ר"י בעל תוס' שם וכן ע"פ שיטה זו נתפרש ג"כ סוף דברי תוס' בקידושין ודו"ק ע"ש. ולפ"ז מתורצים כל הקושיות שהקשה הר"ן על פי' ר"ת בארוכות ע"ש. ומעתה נדקו דברי רבינו שכתב ואפילו אי מכחישו כיון שהיה בידו דלרבא ע"כ נ"ל דאיירי במכחישו דבאינו יודע ושותק בלא"ה מהימן אפילו לא היה בידו מעולם ודו"ק: [ש] (דין א'). ולא איתחזק לא איסור ולא היתר עד א' נאמן. וילפינן זה מנדה דכתיב בפרק המדיר וספרה לה לעצמה וכיון דאיכא בחזקת רואה כל שעה ובשעבר שבעה טהורה ממילא כלא איתחזק איסורא דיינינן לה כ"כ תוספות ריש מכילתין דף ב': [ת] (דין ב) היכא דאיתחזק היתרא ואמר עד אחד איסור הוא אינו נאמן. וקשה שלא זה שדין ממש דין י"ב הוא ונראה לחלק דין י"ג לשנים עד ודוקא כשאמר לו העד נטמאו טהרותיך בפניך הכל הוא סיום דין י"ב ודין י"ג מתחיל מתיבת ודוקא. וכן במרדכי פרק האשה רבה מחלק דין י"ג לשניים. ויש עוד שם שנויים בדינים אלו: [א] (דין ה) עמי הארץ וחשודין אינן נאמנים על שלהן. הייטו היכא דאיתחזק איסורא אינו נאמן להוציא מחזקתו: [ב] והלה אמר לא תקנתיו. אבל כשאמרו פלוני אינו לפנינו ועד אחד אומר שאמרו פלוני לא תיקן הטבל אינו נאמן דעד שלאמון נאמן כשנים. וכ"כ ע"ז ביו"ד סי' קפ"ה: [ג] ואע"ג דעביד לאגלויי. וז"ל המרדכי ועוד אמרינן פ' עד כמה דף ל"ה שואלין על טהרותיו ופרש"י הוא עצמו אם בקי בהלכות נאמן על טהרותיו אם איכא בכן ספק ואין צריך ליעך לחכם אחר (כלומר ועוד אמרינן התם דנאמן בלאו האי טעמא דעבידא לגלויי) והיינו טעמא דחשידי כהני טפי מישראל משום דהוי שבח יוחסין וריוח מתנות כהונה לו ולזרעו לדורותם ע"כ ועיין בתוס' שם שבזה נסתלקו תמיהתם ע"ש: [ד] שבח כהונה פי' שבח יחוס כהונה: [ה] ואפי' מכחישו. והיינו כמ"ש לעיל סי' ח' דלאביי ורבא מוכרחים לפרש דמתניתין דהכא במכחישו: [ו] אע"פ שכבר נכתבו. ובחידושי הרשב"א דיש עוד בידו לקדור האזכרות או למחוק ויכתוב אזכרות שלא לשמן ודוחק גדול. ופשוט שס"ל לרש"י אם יש בידו לפסול הס"ת עדיין בידו מיקרי ואע"ג דאותו פיסול שאומר אינו בידו לעשות. ובהכי ניחא מ"ש רש"י וגבי קרבנות בכהן העובד מיירי כגון שהודיעוהו בין שחיטה לזריקה ע"כ ולכאורה קשה מהאי דכהן גדול בי"כ יוכיח דכבר שחט וזרק בפנים ובהיכל אלא נ"ל כיון דעדיין בידו לפסול הקרבן שמ"ע כמ"ד במנחות דף ע"ז דשיריים מעכבין בי"כ ויש בידו עדיין שלא ליתן השיריים על יסוד מזבח החיצון מ"ה בידו מקרי אע"ג דאותו פסול דאמון אינו עדיין בידו דלא כמהרש"ל ע"ש: (דין יג) דבר שאין עתה בידו כו' עד דשתיקה כהודאה דמיא. (דין יג) מתחיל ודוקא

שעדותו של רבי יוחנן בן גודגדא נשמע אמר לעדים ראו גט זה שאני נותן לאשתי [ז] וחזר ויאמר לה כנסי שטר חוב זה מגורשת מי לא אמר רבי יוחנן דלא בעינן דעתה הכא נמי לא בעינן דעתה ולא אמרי' בטולי בטליה אלא משום כיסופא הוא דאמר לה הכי: ועל המריש הגזול וכו' ת"ר גזל מריש ובנאו בבירה ב"ש אומרים מקעקע כל הבירה ויחזיר מריש לבעליו ובה"א (א) אין לו אלא דמי מרישו מפני תקנת השבים: טו [דף נה ע"ב] **מתני'** לא היה סיקריקון ביהודה בהרוגי מלחמה מהרוגי מלחמה ואילך היה בו סיקריקון כיצד לקח מסיקריקון וחזר ולקח מבעל הבית מקחו בטל מבעה"ב וחזר ולקח מסיקריקון מקחו קיים לקח מאיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל מן האשה וחזר ולקח מן האיש מקחו קיים זו משנה ראשונה ובית דין של אחריהם אמרו הלוקח מן הסיקריקון נותן לבעלים רביע אימתי בזמן שאין בידם ליקח אבל יש בידם ליקח הן קודמין לכל אדם רבי הושיב בית דין ונמנו שאם שהתה בפני סיקריקון שנים עשר חודש כל הקודם ליקח יקח אבל נותן לבעלים רביע: [דף נח ע"א] **גמ'** לקח מסיקריקון וכו' אמר רב לא שנו אלא דאמר ליה לך חזק וקני אבל בשטר קנה ושמואל אמר אף בשטר לא קנה עד שיכתוב לו אחריות א ואותביה עליה דרב מהא דתניא

טז [דף נה ע"ב] **ר"ש** בן אלעזר אומר לקח מן האשה וחזר ולקח מן האיש מקחו קיים מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל עד שתכתוב אחריות ופריק מאי אחריות ב שטר [ח] והלכתא כשמואל דקיימא לן דכל היכא דפליגי רב ושמואל ולא איתמר הלכתא כחדא מינייהו הלכתא כשמואל בדיני ועוד דתניא כותיה ופירוקא דרב שינויא הוא [ט] ולא סמכינן אשינויא ואי קשיא לך ההיא דגרסינן בחזקת הבתים (דף מז:) אמר רב הונא תליוה וזבין זביניה זביני ואותיב רב המנונא עליה דרב הונא מהא מתני' לקח מן הסיקריקון וחזר ולקח מבעל הבית מקחו בטל ואמאי התם נמי נימא אגב אונסיה גמר ומקני ופריק הא איתמר עלה אמר רב לא שנו אלא דאמר ליה לך חזק וקני אבל בשטר קנה ופריך ולשמואל דאמר אף בשטר לא קנה מא"ל ופריק ומודה שמואל היכא דיהיב זוזי (ב) ואסיקנא והלכתא בכולהו תליוה וזבין זביניה זביני ואפי' בשדה זו בין ארצי ליה זוזי בין לא ארצי ליה זוזי אלא בשטר בלבד קנה וכי אמר ליה בתר הכי תא ושקול זוזך לא מצי למיהדר ביה למימרא דהלכתא כרב דאמר לא צריכין למכתב אחריות הסיא לא קשיא מידי דהא אמרינן מודה שמואל היכא דיהיב זוזי ואע"ג דפסק הלכתא בין ארצי ליה ג בין לא ארצי ליה התם גבי תליוה וזבין דעתיה למיתב ליה זוזי ודעתיה דמוכר למשקל מיניה זוזי אבל הכא גבי אשה וסיקריקון ליכא ד דיהיב להו זוזי הלכך לא מהני כתיבת השטר עלייהו עד דכתבי להו אחריות ומהאי טעמא נמי לא אמרינן הכא אחריות טעות סופר הוא דדוקא היכא דיהיב לוקח זוזי למוכר אמרי' לא שדי איניש זוזי בכדי והתנה הלוקח שיקבל המוכר עליו אחריות וטעה הסופר ולא כתבו: [י] תנו רבנן לקח מן הסיקריקון והכלה שלש שנים וחזר ומכרה לאחר אין לבעלים על לוקח שני כלום היכי דמי אי דקטעין מינך זבנה אפי' ראשון נמי ואי לא טעין ואמר מינך זבנה אפילו שני נמי לא אמר רב ששת לעולם דלא קא טעין וכגון זה טוענים ליורש וטוענין ללוקח [ואידך אי טוען אין ואי לא טוען לא]: יז **ת"ר** עובד כוכבים הבא מחמת חוב ומחמת אנפרות אין בו משום סיקריקון פירש רש"י ומחזיר לו בחנם ובפרק הכונס (סימן ז) כתבתי מה שפסק רבינו גרשון ז"ל. אמר רב יוסף אין דין אנפרות בבבל מאי טעמא כיון דאיכא בי דואר ולא אזיל וקביל איימר אחולי אחיל: זו משנה ראשונה וכו' אמר רב רביע בקרקע או רביע במעות ושמואל אמר רביע בקרקע שהוא שליש במעות במאי קמיפלגי שמואל סבר כגי ריבעא זבין ורב סבר כגי חומשא זבין מיתיבי זו משנה ראשונה ב"ד של אחריהם אמרו הלוקח מן הסיקריקון נותן לבעלים רביע ויד בעלים על העליונה רצו קרקע נוטלין רצו מעות נוטלים אימתי בזמן שאין בידם ליקח אבל יש בידם ליקח הן קודמין לכל אדם רבי הושיב בית דין ונמנו שאם שהתה בפני סיקריקון שנים עשר חודש כל הקודם ליקח זכה ונותן לבעלים רביע בקרקע או רביע במעות אמר רב אשי כי תניא ההיא לאחר שבאו המעות לידו וקיימא לן כשמואל בדיני:

יח [דף נט ע"א] **מתני'** חרש רומז ונרמז בן בתירא אומר קופץ ונקפץ במטלטלין: **גמ'** אמר רב נחמן מחלוקת במטלטלין אבל בגיטין דברי הכל ברמיזה ואיכא דאמרי אמר רב נחמן כמחלוקת במטלטלין כך מחלוקת בגיטין והא אנן במטלטלין תנן אימא אף במטלטלין (א) [ב] מדהביא רב אלפס ז"ל הך מימרא דרב נחמן בהלכותיו משמע שפוסק כבן בתירא וכלישנא בתרא דרב נחמן לקולא וסברתו מדאמר רב נחמן דבריו אליביה דבן בתירא אלמא דקסבר דהלכתא כוותיה א] ולא מסתבר לי דבכל התלמוד מפרשין האמוראין [ל] דברי התנאים לידע פירוש המשנה במה נחלקו אע"ג דלית הלכתא כוותייהו והבא להקל צריך ראיה: יט **מתני'** הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין: **גמ'** עד כמה מחוי רב יהודה לרב יצחק בריה כבר שית כבר שבע רב כהנא אמר כבר שבע כבר תמני במתניתא תנא כבר תשע כבר עשר ולא פליגי כל חד וחד לפום חורפיה וטעמא מאי אמר רבי אבא בר יעקב אמר רבי יוחנן משום כדי חייו ואמרינן עלה בפרק מציאת האשה (ד' ע:) אמר רפרם לא שנו אלא שאין שם אפוטרופוס [מ] אבל יש שם אפוטרופוס אין מקחן מקח ואין ממכרן ממכר וכתב רב האי בשער שלישי של ספר המקח [נ] שלא ימכור אלא כדי חייו דגרסינן עלה א"ר אבא בר יעקב א"ר יוחנן משום כדי חייו ולפי דעתינו אנו רואין שאם יש שם ממון הרבה שיתן לו ממנו מקצת בסחורה כדי שיתלמד מקח וממכר אע"פ שאין צריך לכדי חייו ולפי מראות עיני הדיינין עכ"ל והרמב"ן ז"ל כתב כיון דתקינו רבנן שיהא ממכרן ממכר לא פלוג בין לכדי חייו ובין יותר מכדי חייו [ס] שהרי במתנתו אסיקנא דמתנתו מתנה בין מתנה מרובה בין מתנה מועטת ואף על פי שאין בה משום כדי חייו כי היכי דליעבדו ליה מיליה משום הכי לא פלוג רבנן [ע] והכי נמי משמע בשילהי מציאת האשה (דף סט:) [פ] גבי המשלים מעות לבתו וכך מסתברא [צ]. וטעותן עד כמה אמר רבי יונה אמר רבי זירא עד שתות כגדול ומתנתו מתנה אחת מתנת בריא ואחת מתנת שכיב מרע ואחת מתנה מרובה ואחת מתנה מועטת פירש רבינו חננאל זכרונו לברכה לענין מתנה אפילו יש לו אפיטרופים מתנתו מתנה וכבר כתבתי דבריו בשילהי מציאת האשה (סי' כג): אחת מתנה מרובה וכו' *מדלא קאמר נמי ל"ק מתנת מטלטלין ואחת מתנת קרקעות נראה דדוקא במטלטלי דאיירי בהו קאמר והא דאמרינן בפרק מי שמת (דף קנה:) גבי פחות מבן עשרים דאין מוכר בנכסי אביו [ק] ומתנתו מתנה במקרקעי התם בגדול בן שלש עשרה ויום אחד אלא שאינו מוכר עד שיהא בן עשרים: כ **מתני'** אלו דברים אמרו מפני דרכי שלום כהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל מפני דרכי שלום [ר] מערבין בבית ישן מפני דרכי שלום [דף נט ע"ב] בור הקרוב לאמה מתמלא ראשון מפני דרכי שלום מצודות חיה ועוף ודגים יש בהן משום גזל מפני דרכי שלום ר' יוסי אומר גזל גמור ה מדבריהם נפקא מינה להוציא בדיינין מציאת חרש שוטה וקטן יש בהן גזל מפני דרכי שלום רבי יוסי אומר גזל גמור עני המנקף בראש הזית מה שתחתיו גזל מפני דרכי שלום רבי יוסי אומר גזל גמור אין ממחין ביד עניי עובדי כוכבים בלקט שכחה ופאה מפני דרכי שלום משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית נפה וכברה רחים ותנור מפני דרכי שלום אבל לא תבור ולא תטחון עמה אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ נפה וכברה ובוררת וטוחנת ומרקדת עמה (ג) אבל משתטיל המים לא תגע אצלה ו שאין מחזיקין ידי עוברי עבירה וכולן לא אמרו אלא מפני דרכי שלום מחזיקין ידי עובדי כוכבים בשביעית אבל לא על ידי ישראל ושואלין בשלומם מפני דרכי שלום: **גמ'** [ש] תנו רבנן וקדשתו לכל דבר שבקדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון *כגון מעשר עני או בצדקה המתחלקת לעניים או חברים המסובים בסעודה אבל במילי דשותפות לא דהא אמרינן בפרק מקום שנהגו (דף כ:) הנותן עינו בחלק יפה אינו רואה סימן ברכה לעולם ולא מיסתבר לדרוש הפסוק הזה להרגיל הכהן שיתן עינו בחלק יפה [ת] (ד) ואף אם בא הכהן לחלוק כבוד לרבו או למי שגדול הימנו בחכמה שיקרא ראשון בבית הכנסת בשבתות וימים טובים דשכיחי רבים בבית הכנסת אין הרשות בידו דלא ליתו לאינצויי. דהא דרב הונא קרי בכהני בשבתות ובימים טובים [א] משום דמופלג בחכמה היה דאפילו רבי אמי ורבי אסי כהני חשיבי דארעא דישראל מיכף הוו כייפו ליה לרב הונא: (ה) אמר אביי נקטינן אם אין שם כהן נתפרדה חבילה פירש רש"י שלא יקרא הלוי כלל. פירוש אחר שלא יקרא לוי במקומו ויכול ישראל לקרות לפניו וריצב"א היה תופס זה הפי' עיקר ודווקא אם הישראל חשוב ממנו אבל אם שוין לוי קודם ואפי' לקרות במקום כהן [ב] כדאמר ר' יהושע בן לוי במגילה (דף כח:) מימי לא ברכתי לפני כהן ולא בירך ישראל לפני ור' יהושע בן לוי היה לוי כדאמרי' בחולין פרק כל הבשר (דף קו:) דרבי מיאשא בר בריה לוי היה וקאמר שלא היה מניח לישראל לברך לפניו ובשוין מיירי דומיא דלא ברכתי לפני כהן דמוקי התם בשוין. אמר אביי נקטינן אם

אם

חדושי מהרש"ל

(א) אין לו אלא דמי מרישו מפני תקנת השבים ועיקר תקנת השבים שאין מקבלין תשלומים מהגזלנים הוא בריש פרק הגוזל קמא: (ב) ואסיקנא והלכתא בכולהו כו' פי' מה שהאנסוהו להדיא למכור שדה זו ק"ו היכא שאנסוהו למכור סתם אחת משדותיו: (ג) אבל משתטיל המים לא תגע אצלה כו' פי' לפי שכבר נתחייב בחלה והיא תטמא תרומה דאורייתא ואסור לסייע ידי עוברי עבירה: (ד) ואף אם בא הכהן לחלוק כבוד לרבו או לגדול ממנו בחכמה שיקרא ראשון בבית הכנסת בשני ובחמישי הרשות בידו בשבתות כו' כצ"ל: (ה) אמר אביי נקטינן אם אין שם כו' פרש"י שלא יקרא הלוי כלל כו' ופי' הנכון שלא יקרא שלוי אחר ישראל אלא יכול לעלות במקום כהן ונאמר אין כאן כהן לוי קרב וכן המנהג עיין ברמב"ם פרק י"ב דהלכות תפלה (הלכה י"ט):

הגהות הב"ח

א ואותבינן: ב מאי אחריות נמי שטר: ג ארצי ליה זוזי בין לא ארצי ליה זוזי התם גבי: ד ליכא מאן דיהיב להו: ה רבי יוסי אומר גזל גמור (מדבריהם נ"מ להוציא בדיינין) תא"מ ונ"ב הכי איתא בגמרא: ו לא תגע אצלה לפי שאין מחזיקין וכו' אבל לא ידי ישראל כצ"ל ותיבת על נמחק:

הגהות הגרי"ב א] ועי' היטב לקמן פ"ח סי' י"א:

תפארת שמואל

(א) **מדהביא** רב אלפס ז"ל הך מימרא וכו' לא ידענא מנין לו זה כי אני אומר דהרי"ף לא פסק אלא כת"ק ומש"ה הביא הרי"ף פלוגתייהו לומר דבכולהו ליבני משמע דמועיל רמיזה בחרש דלא תימא דווקא במטלטלי קתני אבל בגיטין לא מועיל שום רמיזה שהרי לקמן מייתי ברייתא פרק מי שאחזו בחרש לא הלכו אחר רמיזותיו אלא במטלטלין ולא בגיטין מש"ה הביא הנך תרי ליבני דמכולהו משמע דמהני רמיזה וכן משמע להדיא בפרק מי שאחזו דהרי"ף מייתי ראיה מהכא דחרש מעיקרא יכול להוציא ברמיזה והא דלא מייתי ליבנא קמא דר"נ לחוד דליבנא קמא דר"נ נהי שאמר דבגיטין כ"ע ברמיזה מ"מ יש לבעל הדין לחלוק ולומר דשמא בגיטין לא יועיל אפילו ברמיזה שהרי ר"נ עצמו מחלק בין מטלטלים לגיטין אבל ליבנא בתרא אמר כמחלוקת במטלטלים כך מחלוקת בגיטין לפי שאין ראוי לחלק ביניהם ואף במטלטלין קתני אלמא קבלה בידו דדין א' להם. ודוק היטב:

קרבן נתנאל

ודוקא: [ז] וחזר ואמר לה כנסי שט"ח זה מגורשת. עיין לקמן בפרק הזורק סי' ד': [ח] והלכתא כשמואל. ויש לדקדק לפי מה שפירש רש"י רב דאמר דוקא באומר לך חזק וקני דכיון דדיבורא בעלמא הוי איכא למימר השני נוח לי. וא"כ שמואל עד שיכתוב אחריות ס"ל אע"ג דקעביד דהיינו כתיבת השטר מצי למימר השני נוח לי וא"כ שמואל דאמר כאלמון דלא כהלכתא וכמו שמסיק רבינו בפרק חזקת הבתים סי' ז'. ומצאתי קושיא זו בחידושי רשב"א. ופשוט בעיני דלא קשה מידי לפי מ"ש מהרש"א ז"ל ובמתני' כתב רש"י בפי' ראשון מקחו בטל דאמרינן מירתת קעביד. א"נ השני נוח לי. ואפשר לשמואל דבשטר נמי לא קנה צריך לומר דמירתה עביד אבל לרב דבשטר קנה ע"כ בלך חזק וקני ליכא טעמא אלא דהשני נוח לי דהאי טעמא לא משמע ליה בשטר ע"כ ועוד הקשה הרשב"א לפרש"י א"כ מאי פריך לרב הונא מהאי דסקריקין. הא טעמא רבה איכא בסקריקין דאמרו בעלים ראשונים השני נוח לי. אלא ש"מ דטעמא משום דאנוס הוא. ולפי מ"ש לק"מ דהא ס"ד דמקשן דהך דסקריקין מדקתני שם אפילו בשטר לא קני וצ"ל דמירתה עביד ולא אמרינן אגב אונסיה גמר ומקני. ומשני הא אתמר עלה אמר רב ל"ש אלא דאמר לך חזק וקני כו' ופ"כ צ"ל דטעמא דמתני' משום שני נוח לי וק"ל. ועפ"ז ישבתי קושיות תוס' בפ' חזקת הבתים דף מ"ח ד"ה הא אתמר עלה תימה לרשב"א דמשמע כו' ע"ש. דאיכא למימר דרב הונא דאמר תליוה וזבין זביניה זביני אפילו באומר לך חזק וקני מהאי טעמיה דאגב אונסיה גמר ומקני אלא שהתלן ס"ק כיון דרב מחלק בין בע"פ ובין שטר ע"כ ס"ל טעמיה דמתני' משום השני נוח לי וא"כ ל"ק מהך דסקריקין כמ"ש הרשב"א ודו"ק: [ט] ולא סמכינן אשינויא. דאמאי קתני שטר וליכא למימר כיון שנוה לכתוב השטר אחריות טעות סופר. דדוקא היכא דיהיב לוקח זוזי למוכר אמרינן לא שדי איניש זוזי בכדי. אבל היכא דלא יהיב זוזי לא אמרינן אחריות ט"ס וכמו שמסיק רבינו בסמוך: [י] ת"ר לקח מן הסקריקון כו'. רב אלפס לא הביא הך ברייתא משום דהוא מפרש כפרש"י דקמ"ל אפילו למאן דלית ליה בעלמא טוענין ליורש א"כ מתנה שאינה צריכה היא דהא כבר הביא שם הרי"ף בפרק חזקת הבתים דטענינן ליורש וללוקח. אבל רבינו ס"ל כפי' התוס': [ב] **מדהביא** רב אלפס ז"ל הך מימרא דרב נחמן בהלכותיו משמע שפוסק כבן בתירא וכו'. וראיתי בס' תפארת שמואל וז"ל אני אומר דהרי"ף לא פסק אלא כת"ק ומש"ה הביא הרי"ף פלוגתייהו לומר דבכולהו ליבני משמע דמועיל רמיזה בחרש דלא תימא דוקא במטלטלי קתני אבל בגיטין לא מועיל שום רמיזה ע"כ. ודברי תימה הם מקילא ס"ד דלא תועיל כמו שכונס ברמיזה כך מוציא ברמיזה כדפריך לקמן בפרק מי שאחזו דף ע"א. ועוד הביא ראיה מפ' מי שאחזו דבחרש לא הלכו אחר רמיזותיו בגיטין. וזה פלא דהא מוקי לה התם ביבמה שנפלה מאחיו פקח. ותו כתב והא דלא מייתי ליבנא קמא דרב נחמן לחוד. דמ"מ יש לבעל דין לחלוק ולומר דשמא בגיטין לא יועיל. וזה תימה כפולה מי הוא בעל דין שכדאי לחלוק על רב נחמן ועיין ב"ח ובדרישה סי' רל"ה ס"ק י"ט: [ל] **דברי** התנאים לידע פי' המשנה. ואע"ג דבכמה דוכתי מוכיח רבינו דהלכה כפלוני מדמפרשי אמוראי או הגמרא דבריו בברייתא או בדברי אמוראי. אבל במשנה דרך האמוראים לפרש אע"פ שאין הלכה וזה שדייק לידע פי' המשנה. דרישה סי' רל"ה ס"ק י"ט ועיין לקמן בפרק הזורק סי' י"א: [מ] **אבל** יש שם אפוטרופוס אין מקחן מקח. משום שאין בה משום כדי חייו: [נ] **שלא** ימכור אלא כדי חייו. וה"ה בחרם דווקא כדי חייו עפ"י לא: [ס] **שהרי** במתנתו אסיקנא דמתנתו מתנה בין מתנה מרובה כו'. והא דלא מייתי ראיה דהא מתנתו מתנה אפילו מתנה מרובה. וה"ה במכר וכ"ת דמתנה עדיף לא חזינן דמכר עדיף דלמ"ד אין מתנתו מתנה כלל ובמכר כדי חייו ממכרן ממכר. וי"ל דאע"ג דלמ"ד אין מתנתו מתנה מ"מ למ"ד מתנתו מתנה איכא למימר דבהא פליגי דלדידיה מתנה עדיף דהא ע"כ צ"ל הכי דבמכר כשיש לו אפוטרופוס אין המקח קיים ובמתנה מתנתו מתנה אפילו כשיש לו אפוטרופוס כדמסיק רבינו בסמוך. וכמ"ש רבינו תלתא בטעמא שלהי מציאת האשה ע"ש. ודלא כמהרש"א בד"ה אחת מתנה ע"ש: [ע] **והכי** נמי משמע בשלהי מציאת האשה. דקאמר ממאי מדקתני אין מעשה קטנה כלום ואי כדברי רב האי מאי ראיה מתנתו' שאני מתני' דיותר מכדי חייו היא ואפילו בלא אפוטרופוס אין מעשה קטנה כלום. ע"כ דברי רמב"ן הם: [פ] **גבי** המשלים מעות לגבתו. ע"כ דברי רמב"ן הם: [צ] **וטעותן** עד כמה. קאי אפעוטות ואתרם דדין אחד להם: [ק] **ומתנתו** מתנה. פחות מבן כ' אפילו פעוטות מדלא קתני מתנתו מתנה היינו כשהוא בן י"ג: [ר] **מערבין** בבית ישן מפני דרכי שלום. מטעם שיש הנאה שאותו בית אינה טעונת פת. רמב"ם בפי' המשניות. ובגמרא קאמר משום חשדא. וי"ל דהוא מפרש משום חשדא שיחשוד ויאמר שמה שהסירו העירוב מביתו שלא יתהנה שלא יתן פת. ויתהנה מי שהסירו עירוב אצלו ואתא לאינצויי: [ש] **ת"ר** וקדשתו לכל דבר שבקדושה. ובפרק כסוי הדם סי' ח' מסיק רבינו דהך דרשא אסמכתא בעלמא הוא כמו ליטול מנה יפה ראשון דאינו יכול לגבות בב"ד ע"ש וכ"כ תוספות. וצ"ע דהכא במתניתין אמרי' בהדיא דאורייתא היא. מגן אברהם סי' ר"א ס"ק ד' ע"ש. ולי לק"מ דהא דפריך מפני דרכי שלום דאורייתא היא קאי לאינך אמוראי דמפקי מקרא אחרינא. ותדע דאי למ"ד וקדשתו מאי פריך הא איצטריך דרכי שלום ללוי שקורין אחר כהן ולהקדימו לישראל ועוד מה משני דאורייתא ומפני דרכי שלום. הא תינח לאינך מ"ד שאית לן למימר תורה אמרה כן להקדים כהן ללוי ולוי לישראל מפני דרכי שלום. אבל למ"ד וקדשתו לכל דבר שייך לומר שאמרה תורה כן לכהן לקדשו מפני דרכי שלום ועיין בירושלמי דמייתי פלוגתא דאמוראי אי מדאורייתא או לאו. ותלמודא דידן סבירא ליה כמ"ד דמדאורייתא היא ולכך פריך שפיר לכולהו אינך אמוראי: [ת] **ואף** אם בא הכהן לחלוק כבוד לרבו. דהא תניא בברייתא ואם בא לחלוק כבוד לרבו או למי שגדול ממנו הרשות בידו. ואמר רבה עלה לא שנו אלא בסעודה אבל בבהכ"נ לא דאתא לאינצויי: [א] **משום** דמופלג בחכמה היה כו' מיכף הוו כייפו ליה לרב הונא. היינו מלך חכמתו ומזה לקח הטור א"ח סי' קל"ה דלא בעינן לרבינו שיהא כפופים לו מלך נשיא או ראש גולה. אמנם רב נטרונאי ורב עמרם גאונים אלו סברי דתרתי בעינן ועי' בטור שכן מוכח מדבריהם דמדה מעלה לא מהני. והרב ב"י מביא ספק לרבינו מהא דריש פ' הקורא את המגילה רב קרי בכהני וכה איכא שמואל דכהנא הוא מדבר ליה לשמואל עליה ומשני שמואל נמי הוי כייפי ליה לרב כו' ורב לא הוה כייפי ליה אלא מלך חכמתו לבד ואפ"ה קרי בכהני: [ב] **כדאמר** ריב"ל במגילה. אין שם ולא בכולי בבלי גם ירושלמי הוא סוף פ' אין עומדין שם ממלאתו וכן הובא בטור א"ח סי' ר"א. אבל תמוה מאד בעיני למי שמעיין שם בטור ובב"י ובב"ח ומ"א שלכל אלו נעלמו משם דברי רבינו בכאן ע"ש:

אם אין שם לוי קורא אותו כהן ראשון פעם אחרת במקום לוי אבל לא כהן אחר כהן דאמר רבי יוחנן כהן אחר כהן לא יקרא מפני פגמו של ראשון לוי אחר לוי לא יקרא (א) מפני פגם שניהם שלחו ליה בני גלילא לרבי חלבו אחריהן מי קורא [דף ס ע"א] לא הוה בידיה אתא שייליה לרבי יצחק נפחא אמר ליה [ג] אחריהם קורין תלמידי חכמי' הממונים על הצבור ואחריה' א בני תלמידי חכמים שאבותם ממונים על הציבור ואחריהם ראשי כנסיות וכל העם רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו אין קורין בחומשין בבית הכנסת מפני כבוד צבור רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו האי ספרא דאפטרתא אסור למיקרי ביה בשבתא מאי טעמא דלא ניתן ליכתב מר בר רב אשי אמר אפי' לטלטולי נמי אסור מאי טעמא משום דלא חזי למיקרי ביה בשבתא [ד] ולא היא שרי למיקרי ביה בשבתא ושרי לטלטולי דרבי יוחנן וריש לקיש מעייני בספרא דאגדתא בשבתא והא לא ניתן ליכתב אלא כיון דלא אפשר עת לעשות לה' הפרו תורתך הכא נמי עת לעשות וכו': בעא מיניה אביי מרבה מהו לכתוב מגילה לתינוק להתלמד בה תיבעי למאן דאמר תורה מגילה מגילה ניתנה תיבעי למאן דאמר תורה חתומה ניתנה תיבעי למאן דאמר מגילה ניתנה כיון דמגילה ניתנה כותבין או דלמא כיון דאידביק אידביק תיבעי למ"ד חתומה ניתנה כיון דחתומה ניתנה אין כותבין או דילמא כיון דלא אפשר כותבין אמר ליה אין כותבין ומה טעם לפי שאין כותבין תנאי אין כותבין מגילה לתינוק להתלמד בה ואם דעתו להשלים מותר רבי יהודה אומר כותב מבראשית עד דור המבול בתורת כהנים עד ויהי ביום השמיני ורב אלפס ז"ל לא הביא כל זה אלא כתב כותבין מגילה לתינוק להתלמד בה וכן הלכתא ותימה הוא כיון דרבא] השיב לאביי אין כותבין וליכא מאן דפליג עליה ועוד ראוי לפסוק הלכה כתנא קמא דרבי יהודה דלא שרי אלא בדעתו להשלים ואפשר דסבר הלכה כר' יוחנן דאמר תורה מגילה מגילה ניתנה [ה] ולא חייש להא דקאמר כיון דאידביק ב [ו] דאם כן אפילו חומש לא נכתוב אלא תורה שלמה כיון דאידביק [ז] ועוד ראה להקל משום דלא אפשר לכל עני בישראל לכתוב תורה שלמה לבנו: **כא** [דף ס ע"ב] **בור** הקרוב לאמה וכו' איתמר בני נהרא רב אמר תתאי שתו ברישא ושמואל אמר עילאי שתו ברישא בדמיזל כולי עלמא לא פליגי כי פליגי למיסכר ואשקויי והשתא דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר כל דאלים גבר [ח] ואע"ג דקיימא לן הלכתא כשמואל בדיני פירש רבינו חננאל ז"ל משום דשמואל תרגמא להא דרב להכי נפק מהך כללא: מצודות חיה וכו' באוזלי ואיהרי [דף סא ע"א] כולי עלמא לא פליגי כי פליגי בלאחי וקוקרי דרבי יוסי סבר גזל גמור ואף ע"ג דמדבריהם הוא מוציאין אותו בדיינין ורבנן סברי לא והלכתא כרבנן: **כב עני** המנקף בראש הזית וכו' תנא אם ליקט ונתן ביד הרי זה גזל גמור: **כג אין** ממחין ביד עניי עובדי כוכבים בלקט ת"ר מפרנסים עניי עובדי כוכבים עם עניי ישראל ומבקרין חולי עובדי כוכבים עם חולי ישראל וקוברין מתי עובדי כוכבים עם מתי ישראל מפני דרכי שלום ומנחמים אבילי עובדי כוכבים ג מפני דרכי שלום תוספתא (סוף פ"ג) מספידין מתי עובדי כוכבים מפני דרכי שלום: **כד** [דף סב ע"א] **ומחזיקין** ידי עובדי כוכבים בשביעית איני והאמר רב דימי בר שישנא משמיה דרב אין עודרין עם העובד כוכבים בשביעית ואין כופלין שלום לעובד כוכבים לא צריכא למימר להו חזקו בעלמא כי הא דרב יהודה אמר להו חזקו ורב ששת אמר להו אשרתא ואין כופלין שלום לעובד כוכבים רב ספרא הוה מקדים ויהיב להו שלמא ורב נחמן אמר להו שלמא למר · תניא לא יכנס אדם לביתו של עובד כוכבים ביום חגו ויתן לו שלום מצאו בשוק נותן לו שלום בשפה רפה ובכובד ראש: הדרן עלך הניזקין

פרק ששי

א [דף סז ע"ב] **מי** שאחזו קורדיקוס ואמר כתבו גט לאשתי לא אמר כלום כתבו גט לאשתי ואחזו קורדיקוס וחזר ואמר אל תכתבו אין דבריו האחרונים כלום:

[דף ע ע"ב] **גמ'** אמר ריש לקיש כותבין ונותנין לאלתר ורבי יוחנן אמר אין כותבין אלא לכשיתפשה מאי טעמא דריש לקיש דקתני אין דבריו האחרונים כלום ורבי יוחנן אמר אין דבריו האחרונים כלום דלכי מתציל לא צריך למיהדר ואימלוכי ביה ולעולם אין כותבין אלא לכשיתפשה במאי קא מיפלגי דריש לקיש מדמי ליה לישן ורבי יוחנן מדמי ליה לשוטה והלכתא כרבי יוחנן ואומר ר"י דצריך ליזהר בשכיב מרע שצוה ליתן גט [א] שתהא דעתו מיושבת עליו ואף בשעת כתיבה משום דחולה פעמים שדעתו מטורפת עליו ועתים חלים עתים שוטה ואפי' ריש לקיש דמדמי קורדיקוס לישן היינו משום דסמייה בידן או שמא אפי' לרבי יוחנן כישן דמי משום דלא מחוסר מעשה דרגיל שתתיישב דעתו ממילא וטוב ליזהר: **ב מתני'** [ב] נשתתק ואמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו בודקין אותו שלש פעמים אם אמר על לאו לאו ועל הן הן הרי אלו יכתבו ויתנו [ג] אמרו לו נכתוב גט לאשתך ואמר להן כתובו והם אמרו לסופר וכתב לעדים וחתמו אע"פ שכתבוהו וחתמוהו ונתנוהו לו וחזר ונתנו לה הרי זה גט בטל עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו: **גמ'** וליחוש דלמא שיחא דלאו לאו נקטיה ד שיחא דהן הן נקטיה אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן דאמרי' ליה בסירוגין חד הן ותרי לאו חד לאו ותרי הן [ד] דבי רבי ישמעאל תנא (ב) אומרים לו דברים של ימות החמה בימות הגשמים ושל ימות הגשמים בימות החמה ומאי ניהו [ה] פירי: [דף עא ע"א] תנו רבנן כשם שבודקין אותו לגיטין כך בודקין אותו למשאות ולמתנות ולעדיות ולירושות לעדיות אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב ששת בעדות אשה דאקילו רבנן ביה משום עיגונא [ו] אבל בעדות דעלמא לא דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם ואם היה חתום על השטר חתימתו מתקיימת על ידי אחרים ולא על ידי עצמו. ירושות לאו ירושות דעלמא אלא ירושת בנו הבכור דנכסי דידיה ניניהו לכל דבעי מזכי בהו. משאות ומתנות נמי דידיה כגון ליקח ולמכור אבל לאסהודי בבדיקה לא וכי קא אמרי' דבדקינן לגיטין דווקא למי שנשתתק אבל לחרש לא: **ג דתנן** רבנן חרש לא הלכו בו אחר רמיזותיו ואחר קפיצותיו ואחר כתב ידו אלא במטלטלין אבל לא לגיטין והאי חרש דלא בדקינן ליה לענין גיטין דווקא שנשא כשהוא פקח ונתחרש אבל חרש מעיקרו בדקינן ליה כדתנן (יבמות דף קיב:) חרש שנשא פקחת ופקח שנשא חרשת רצה יוציא רצה יקיים כשם שכונס ברמיזה כך יוציא ברמיזה פקח שנשא פקחת ונתחרשה רצה יוציא רצה יקיים נשתטית לא יוציא נתחרש ה (א) או נשתטה לא יוציא עולמית [ז] ותנן נמי חרש רומז ונרמז בן בתירא אומר קופץ ונקפץ במטלטלין ואמר רב נחמן כמחלוקת במטלטלין כך מחלוקת בגיטין: אמרו לו נכתוב גט לאשתך וכו' לקמן בפ' התקבל (סימן יט ע"ש) אכתוב נמי דהא מתניתא בס"ד ובע"ש: [דף עב ע"א] **מתני'** (ג) זה גיטיך אם מתי [זה גיטיך מחולי זה] זה גיטיך לאחר מיתה לא אמר כלום [מהיום אם מתי מעכשיו אם מתי ה"ז גט] מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט ואם מת חולצת ולא מתייבמת [ח] כתב ר"ת ז"ל שיש לכתוב בגט שכיב מרע מעכשיו ואם כתבו ביה מהיום ומת בההוא יומא לא ידענא מה אידון ביה: **גמ'** [ט] אמר אביי אם מתי ו משמע שתי לשונות משמע מעכשיו ומשמע לאחר מיתה אמר מהיום כמעכשיו דמי לא אמר מהיום כמאן דאמר לאחר מיתה מהיום ולאחר מיתה ספוקי מספקא לן אי תנאה הוי ואי חזרה הוי הלכך חולצת ולא מתייבמת: **מתני'** זה גיטיך מהיום אם מתי מחולי זה ועמד והלך בשוק וחלה ומת אומדין אותו אם מחמת חולי הראשון מת הרי זה גט ואם לאו אינו גט: [דף עב ע"ב] **גמ'** (ג) אמר רב הונא גט שכיב מרע שמצוה מחמת מיתה כמתנתו מה מתנתו אם עמד חוזר אף גיטו אם עמד חוזר דאמדינן דעתיה שמחמת דאגת מיתה הוא נותנו אע"פ שלא התנה כמו במתנה ויש לדקדק מכאן דהא דאמר בשכיב מרע אם עמד חוזר לאו דווקא חוזר שיצטרך לימר אני חוזר בי ואם לא אמר כן ומת אח"כ הויא מתנה אלא מיד כשעומד מחולייו נתבטלה המתנה ממילא מדדייק הכא ואי אמרת אם עמד חוזר למה לי אומדנא הרי עמד משמע מיד שעמד נתבטל הגט ועוד על כרחך צריך למימר הכי דאי עד דאמר אני חוזר בי למה לי עמד הא אמרינן כל שאילו עמד חוזר חוזר במתנתו והכי הוה ליה למימר שכיב מרע שנתן מתנה אימתי שירצה יחזור והיינו טעמא דהזרת שכיב מרע הוי משום אומדן דעתא ואנן סהדי דאין רוצה שתתקיים כשיעמוד [י] ולית הלכתא כרב הונא דהא אסיקנא רבה ורבא

הדושי מהרש"ל

(א) או נשתטה לא יוציא עולמית ומפרשינן בגמרא דהאי עולמית בא לרבות דאפי' רמז שיכתבו גט לאשתו אינו מועיל: (ג) זה גיטך מחולי זה אם מתי זה גיטך לאחר מיתה מהיום ולאחר מיתה כו' כל המשנה לרבנן או לר' יוסי אפי' לא אמר מעכשיו הוי כאילו אמר מעכשיו דזמנו של שטר מוכיח עליו ·

הגהות הב"ח

א הממונים על הציבור ואחריהם ת"ח הראוים למנותן פרנסים על הצבור ואחריהם בני ת"ח: ב דאידביק אידביק דא"כ אפילו: ג אבילי עובדי כוכבים עם אבילי ישראל מפני ד"ש: ד דלאו לאו נקטיה אי נמי שיחה: ה נתחרש הוא או נשתטה: ו אם מתי שתי לשונות משמע משמע וכו' אמר לה מהיום וכו' לא אמר לה מהיום כמאן דאמר לאחר מיתה דמי מהיום וכו' כצ"ל:

הגהות הגרי"ב א] צ"ל דרבה:

תפארת שמואל

(א) מפני פגם שניהם וכו'. דאמרי חד מינייהו לא לוי הוא או שיאמרו כראשון טעה שלא היה לוי אלא חלל ומש"ה הזרו וקראו אז ללוי אחר או יאמרו שהשני אינו לוי אלא חלל והוא ישראל אבל גבי כהן לא שייך פגם אלא שני דא"כ הוי חלל וא"כ למה קורא בלוי ודו"ק: (ב) אומרים לו דברים של ימות החמה בימות הגשמים וכו'. הטור כתב שצריך סירוגין וגם בדיקה כדרבי ישמעאל ומסוגית הגמרא לא משמע הכי אלא דבתר בדיקות בעי סירוגין אבל בדיקות דבי רבי ישמעאל נהי דבעינן ג' הן וג' לאו מ"מ סירוגין לא בעינן מאחר שיש לו הכמה להבין בין ימות הגשמים לימות החמה וכן הוא להדיא בתוס' וכן ברמב"ם שכתב כשבודקין אותו בסירוגין וכתב אח"כ שבודקין אותו יפה ולא כתב הא דרבי ישמעאל וגם לא כתב דבדיקות סירוגין דבעינן חד לאו ותרי הן וכו' שהרי שהם סירוגין אינו משמע כן כדאשמועינן בסוגיא ופי' המ"מ שבזה שכותב ואח"כ בודקין אותו יפה יפה הוא מרמז שצריך סירוגין ממש ומ"מ קשה אמאי לא כתב סירוגין כפשוטה אלא נראה בעיני לפי שהרמב"ם ס"ל שצריך בדיקה יפה או הא דרבי ישמעאל או סירוגין ממש מש"ה לא כתב להדיא סירוגין אלא כלל בכלל בדיקה יפה. ודו"ק: (ג) אמר רב הונא גט ש"מ שמצוה מחמת מיתה וכו'. בגמרא לא גרסי' גט דש"מ אלא הוא גירסת הרי"ף על פי פירוש ר"ח וכן פרש"י אבל ר"ת פי' דש"מ בסתם פשיטא שאינו חוזר אף לרב הונא וכו' ולא אמר רב הונא שאם עמד חוזר אלא אמתניתין שאם אמר הרי זה גיטך מהיום אם מתי מחולי זה ועמד אע"פ שחזר ונפטר מאותו חולי הראשון ומת חוזר הגט ממילא ורבה ורבא ס"ל מאחר דס"ם נפטר מאותו החולי אי יחזור יאמר העולם שאין תנאי חולי הזה גורם הגט שהרי מת מאותו החולי אלא מיתה גורמת כלומר שימות מיד כשעמד דנתבטל הגט ויאמרו א"כ יש גט לאחר מיתה ולפ"ז אפילו עמד אינו חוזר עד שיאמדו אותו שלא מת מחמת חולי הראשון כפשטא דמתניתין ואם בא מעשה לידי לא הייתי מיקל מאחר שרוב גאוני עולם אינם מפרשים כן:

קרבן נתנאל

[ג] **אחריהן** קורין תלמידי חכמים הממונים על הציבור. בט"ז א"ח סי' קל"ה ס"ק ג מביא סעד לדברי רב נטרונאי דכפוף תלמיד חכם לא מהני דהא אחריהן קורין תלמידי חכמים ממונים על הציבור עיין שם. ודברי תימה הן דאף שהם ממונים ותלמידי חכמים בעירם. כמו כן יש ת"ח ממונים במקומות אחרים מש"כ ת"ח כרב הונא שכל חכמים באותו הדור כפופים ליה מלך חכמתו איכא למימר דסגי בחכמתו לחוד: [ד] **ולא** היא שרי למקרי ביה ושרי לטלטולי. ולפי מ"ש מ"א וט"ז א"ח סי' רפ"ד היתר על ההפטורות שנדפסים לקרות בהם בצבור. לדידן אסור לכתוב ההפטורות על הקלף א"כ אותן הפטורות בכתב אסור לטלטולי בשבת וצ"ע: [ה] **ולא** חייש להא דקאמר כיון דאידבק. ורבה נמי לא קאמר אין כותבין אלא משום דס"ל כריש לקיש תורה חתומה נתנה והא דאמר רבה חומש אין קורין בו בצבור משמע הא כותב. איכא למימר דסבירא ליה דחומש אחד נמי ספר מקרי. כמ"ש תוס' דכתיב ויקח ספר הברית אבל אנן קיימא לן כר' יוחנן דכללא קייל' בכולא תלמודא כר"י ור"ל הלכה כר"י מש"ה פסק הרי"ף דכותבין מגילה לתינוק להתלמד בה: [ו] **דא"כ** אפילו חומש לא נכתוב. ר"ל דאי רבה קאמר אין כותבין אפילו לר"י מטעם כיון דאידבק. א"כ לכך סברא ודאי אפילו חומש אין כותבין וקשה דרבה אדרבה. ועל פי דברים האלה מיושב קושיות הב"י סי' רפ"ג וז"ל אפילו לא היינו יודעים תי' לקושיא זו אין כח ביד האחרונים לחלוק על דברי המחוקקים וכל שכן שאפשר לתרץ כל חומש וחומש מלתא באפי נפשיה היא אפילו למ"ד חתומה ניתנה כותבין ע"כ: [ז] **ועוד** ראה להקל משום דלא אפשר. ומיהו רבה אזיל לטעמיה דאמר לעיל האי ספרא דאפטרתא וכו'. אבל בתר דאסיקנא ולא היא דהא ר"י ור"ל לקיש וכו' ה"ה כיון דלא אפשר עת לעשות לה'. ע"כ דברי ב"י: [ח] **ואע"ג** דקיימא לן הלכתא כוותיה דשמואל בדיני. בשלמא אדרב הונא בר תחליפא ל"ק דהיכא למימר דלית ליה האי כללא דהלכתא כוותיה דשמואל בדינא וכמ"ש תוספות: **הדרן עלך הנזקין**

פרק ו [א] **שתהא** דעתו מיושבת עליו ואף בשעת כתיבה. כן היא גירסת רבינו בתוס' וכן היה גירסת הרמב"ן בחידושיו וגם בהגהות בפ"ב מהל' גירושין בשם התרומה וגם הסמ"ג וגם המרדכי והר"ן. ולא הזכירו נתינה. ומה שתלאה בסוף המסכת בסדר הגט שסדר רבינו ז"ל יזהר הסופר שיהא החולי שפוי ומיושב בדעתו מתחלת כתיבת הגט עד גמר נתינתו כו' ע"ש הוא ול"ל גמר כתיבתו והלשון מוכיח שפתח יזהר הסופר ואי מזהיר גם על הנתינה הל"ל יזהר הסופר והבעל (או) מסדר הגט. וכ"כ ב"י בסי' קכ"א שט"ס הוא. אבל גירסת התוס' שלפנינו הוא צריך ליזהר שלא יתקלקל בין כתיבה לנתינה ע"כ. וכתב ב"י ואין הכוונה כל היכא שנכתב בעודו שפוי ונתקלקל וחזר ונשתפה ונתנו לה כשהוא שפוי דכיון שנתקלקל בינתיים הוא פסול דלכל כה"ג משמע לי דכשר דק"ו הוא מאחר שכן קורדייקוס לא תבטל דבריו לאשוויה של"ש שלא תבטל מעשה כתיבת הגט. אבל כוונתם לומר שאם אחר הכתיבה נתקלקל דעתו ונתנו לה בעודו מקולקל אע"פ שנשתפה אח"כ לא אמרינן איגלאי מילתא דשפוי היה כשנתנו לה והוכבה בפלמא הוא דנקפי' והגט כשר אלא מספקא לן שמא שוטה היה באותו השעה וס"ל ספק מגורשת ועי' בב"י באורך. ודעת הרשב"א והר"ן שצריך שיהא בדעתו בשעת נתינה וכ"פ המחבר בש"ע והביאו ראיה מהירושלמי. אלא שהרשב"א כתב וז"ל וק"ל דהא אמרי' לקמן דף ע"ב באומר מעת שאני רולה ביחול הגט אלא לגט אחרון שהוא בעולם דמשמע שאינו בעולם ואותו הגט א"א לבדקו ע"כ. ולא אוכל להבין מאי קשיא ליה דהכן אמדינן דעתיה שלא מחמת איבה מגרשה אלא כדי שלא תפול קמי יבם א"כ דעתו להתגרש באותו שעה שהוא עוד בחייו ודעתו צלותה והנה אל באותו שעה האחרונה שעדיין ברור שכלו: [ב] **נשתתק** מתני' היא ריש פ' מי שאחזו: [ג] **אמרו** לו נכתוב גט לאשתך. מתני' היא בפנקין דף ע"א: [ד] **דבי** ר' ישמעאל תנא אומרים לו. משמע דס"ל לסרי"ף ורבינו דלא פליג ר"י אמאי דפריש רב נחמן אמתני' אלא דרב נחמן אתא לפרושי דבדקינן ליה בסירוגין ור"י אתא למימר דבדקינן ליה בגלופקרי איכא למימר קורא אחדיה וכן בכל דבר דאיכא למימי במידי כה"ג לא מהני בדיקה ב"י: [ה] **פירי**. מן האילן תוכפות: [ו] **אבל** בעדות דעלמא לא דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם · משמע דבעדות אשה מהני עדות ע"י כתב וכ"פ הרמב"ם פ"ג דגירושין ולאייתו מהא דקתני כשם שבודקין אותו לגיטין כך בודקין לעדות אשה ובגיטין מהני הנדה ע"פ כתב כמ"ש הרי"ף לקמן בפ' האומר סי' י"ם וגם לרבינו דחולק שם ואמר דהרכנה עדיף מכתב מ"מ לרב דסבירא ליה דמהרם ביוכל לדבר מתוך הכתב כותבין ונותנין גם לאשתו ומוקי הך דעדיות בעדות אשה וקתני כשם שבודקין לגיטין כך בודקין לעדיות ש"מ דלרב מהני בעדות אשה ע"י כתב ואף לדידן דלא קי"ל כרב מ"מ בזה הדין דמהני כתב בעדות אשה קיס לן כוותיה. ורי"ף ורבינו בפ' בתרא דיבמות סי' ע' מייתי פלוגתא בשם ירושלמי אם מצאו בספר כתוב פלוני מת אי מהני אי לא ולא הכריעו וסמכו אדהכא עיין מ"ש בזה שם: [ז] **ותנן** נמי חרש רומז ונרמז. בהניזקין דף נ"ט וע"ש ברבינו סי' י"ח: [ח] **כתב** ר"ת ז"ל שיש לכתוב בגט ש"מ מעכשיו וכו'. ואפילו לדעת ר' אלחנן דאמר מהיום כלאחר משמע מ"מ יש לכתוב בגט ש"מ מעכשיו. שמא ימות בו ביום ואין עדים שהגיע גט לידה מחיים ולא מתכשר הגט אלא ע"י עדי חתימה. ועדי חתימה אין עושין את הגט אלא אחר סיום דצריך להיות מוכח מתוכו וכיון שמת קודם לכן הוי ספק גירושין וחולצת ולא מתייבמת וכ"כ הרמ"ה: [ט] **אמר** אביי אם מתי משמע שתי לשונות · דבגמרא מקשה מדקתני בריש זה גיטך אם מתי לא אמר כלום אלמא אם מתי כלאחר מיתה דמי וסדר תני מהיום אם מתי הרי זה גט אלמא לאו כלאחר מיתה דמי דהא במהיום ולאחר מיתה הגי קיפא גט ואינו גט. פ"ז משני אביי. וקשה דהא מסיפא גופא הוה יכול לדקדק כן דמדקתני מהיום אם מתי הוי גט משמע הא אם מתי לחוד לאחר מיתה משמע וכן דרך הש"ס כמ"ש תוס' בפ' כירה דף מ"ו ד"ה כבתה אין לא כבתה לא דאע"ג דהוי מצי לאתויי רישא דקתני בהדיא חוץ מן הנר שדולק בשבת מייתי סיפא ודייק מינה ע"כ וע"ש בחידושי מהרש"א מלובלין. בשלמא לפי מ"ש הרמב"ם מעכשיו א"צ לכפול התנאי לק"מ דה"א הא דתני מהיום אם מתי כדי שלא תצטרך כפילות התנאי מש"ה פריך מרישא אבל לפי מה שמסיק רבינו לקמן בפרק זה סי' ט' דאפילו במעכשיו צריך כפילות וע"כ צ"ל דמתני' איירי בשכפל התנאי או משום שקובע זמן א"צ כפילות כמ"ש בא"ה סימן קמ"ו סעיף א' וצ"ע: [י] **ולית** הלכתא כרב הונא דהא אסיקנא רבה ורבא לא ס"ל הא דרב הונא. פי' בין בסתמא בין אם אמר אם מתי אם עמד אינו חוזר ואפילו הלך בשוק בלא משענת אם לא כשסבריה לגמרי כשאר בריאים ומש"ה ניחא הא דלא מייתי הרי"ף ורבינו הך פיסקא דמר בריה דרב יוסף דמוקי מתני' כשניתק מחולי אל חולי והלך על משענתו. והביא המשנה כצורתה. משום דלרבה ורבא מוקמינן המשנה אפילו בהלך בלא משענתו מ"מ אינו יכול לחזור ואומדין אותו אם מחמת חולי ראשון מת. ולא ס"ל כפרש"י ור"ת דמפרשי דרבה ורבא מודים באם מתי דיכול לחזור דא"כ לדידהו נמי צריך לאוקמי המתני' בהלך על משענתו. או שמפרש רבינו דברי רש"י כמו כן וכמו שפירש הר"ן בשם הרמב"ן דברי רש"י. ועוד נראה לומר דרי"ף ורבינו ס"ל דרבה ורבא לא פליגי עליה דרב הונא אלא בסתמא אבל בתנאי אם מתי מודים דאם עמד חוזר וא"ם א"כ ה"ל לאתויי הך פיסקא דמר בריה דרב יוסף דהא לדידהו נמי

קשה

ורבא לא סבירא ליה הא דרב הונא גזירה שמא יאמרו יש גט לאחר מיתה [כ] הלכך אם עמד אינו חוזר אם לא שהתנה כדאתקין שמואל כדמפרש לקמן (סימן ט). [דף עג ע"א] א"ר אלעזר משמיה דרב [ל] שכיב מרע שניתק מחולי אל חולי אחר מתנתו מתנה: ד ת"ר זה גיטך מהיום אם מתי מחולי זה ונפל עליו בית או נשכו נחש אינו גט אם לא אעמוד מחולי זה ונפל עליו בית או נשכו נחש ה"ז גט מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא אי אונסא דלא שכיח לא אסיק אדעתיה ולהוי הוי בסיפא גט אפי' רישא נמי דסתמא דמלתא שכיב מרע המתנה אם מתי מחולי זה [מ] מתוך החולי קאמר ואפילו מת מחמת ד"א רק שמת קודם שעמד מאותו חולי כי אינו רוצה שתהא אשתו זקוקה ליבם הלכך אם מתי מחולי זה נמי אם לא אעמוד קאמר · שלחו מתם אכלו ארי אין לנו שיהא גט וסיפא משבשתא היא דאונסא דלא שכיחא לא אסיק אדעתא והכי מסיק בשמעתין דכיון דקשיא רישא לסיפא משבשתא היא זיל בתר סברא ולפיס סוגיא דשמעתין בתרוייהו לא הוי גט אבל בתוספתא (פ"ה) קתני זה גיטך אם מתי מחולי זה ונפל עליו בית או נשכו נחש אינו גט שאינו מת מאותו חולי אם לא אעמוד מחולי זה ונפל עליו בית או נשכו נחש הרי זה גט שלא עמד מאותו חולי והכי איתא נמי בירושלמי (ה"ד) וכן פירש רבינו חננאל זכרונו לברכה ושלחו מתם אכלו ארי אין לנו אההיא דרישא קאי כיון שאמר אם מת מחולי זה אף על גב שבא ארי ואכלו לא נתקיים התנאי שהרי לא מת מאותו חולי [נ] והוא הדין שנפל עליו בית או נשכו נחש אבל אם התנה אם לא יעמוד מחוליו ונשכו נחש הרי זה נתקיים התנאי כי לא עמד לפיכך זה גט וזה אינו גט והמתמה על רבינו חננאל דשבק גמרא דידן ופירש על פי התוספתא והירושלמי [ס] דלכאורה פליגי אהדדי (א) והרמב"ם (פ"ט מהל' גירושין) כתב דברישא אינו גט ובסיפא ספק מגורשת [ע] משום דפליגי אהדדי צריך גט מספק: ההוא גברא דזבין ארעא לחבריה קביל עליה כל אונסא דמיתיליד ביה לבסוף אפיקו בה נהרא אתא לקמיה דרבינא אמר ליה זיל שפי ליה דהא קבילית עלך כל אונסא אמר ליה רב אחא בר תחליפא לרבינא האי אונסא דלא שכיח הוא איגלגל מילתא ומטא לקמיה דרבא ואמר אונסא דלא שכיח הוא רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע זבון שומשמא אגודא דנהר מלכא וקבילו למיעברינהו וכל אונסא דאיתיליד להו אגרו דרבי איסתכר נהרא דמלכא אמרו להו אגורו חמרי ואפקינהו ניהלן דהא קבליתו כל אונסא דמיתיליד אתו לקמיה דרבא אמר להו קאקי חיורי משלחי גלימי דאינשי אונסא דלא שכיח הוא והלכתא כרבא: מתני' [פ] לא תתייחד עמו אלא ע"פ עדים אפי' בפני עבד אפי' שפחה חוץ משפחתה מפני שלבה גס בה מה היא באותן הימים רבי יהודה אומר [דף עג ע"ב] הרי היא כאשת איש לכל דבריה רבי יוסי אומר מגורשת ואינה מגורשת: גמ' תנא ובלבד שימות ולכי מיית הוי גיטא והא קיימא לן דאין גט לאחר מיתה אמר רבא נעשה כאומר מעת שאני בעולם *ואע"פ שאמר מהיום לא היה בדעתו שאם ימות שיחול הגט מהיום [צ] כי רצון האדם לאחר הגירושין בכל מה שיוכל הלכך נעשה כאומר מעת שאני בעולם והכי קאמר [ק] מהיום יחול תנאי זה אם ימות שיחול הגט שעה אחת קודם למיתה [ר] ור' יוסי מספקא ליה אי מהיום ממש קאמר או מעת שאני בעולם קאמר [ש] הלכך הויא מגורשת ואינה מגורשת: תנו רבנן ימים שבינתיים בעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ויורשה [דף עד ע"א] ומיטמא לה כללו של דבר הרי היא כאשתו לכל דבר אלא שאינה צריכה הימנו גט שני דברי רבי יהודה ר"מ אומר בעילתה תלויה ר' יוסי אומר בעילתה ספק וחכ"א מגורשת ואינה מגורשת ובלבד שימות [ת] ולא תתייחד עמו ואפילו בנה קטן עמה לפי שאינה בושה לשמש כנגדו ראוה שנים שנתייחדה עמו באפילה צריכה הימנו גט שני א אחד בין הערבים ואחד בשחרית זה היה מעשה ואמרו אין מצטרפין [א] רב אלפס ז"ל כתב וחכמים אומרים מגורשת לכל דבר ואני כתבתי כגירסת גמרא דידן דפריך חכמים היינו רבי יוסי וקאמר דאיכא בינייהו דרבי זירא דלרבנן אית לה מזוני ולרבי יוסי לית לה מזוני ואי גרסינן מגורשת לכל דבר [ב] מאי פריך חכמים היינו רבי יוסי. והלכה כחכמים והיינו רבי יוסי

דמתניתין: ה מתני' הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז הרי זו מגורשת ותתן על מנת שתשמשי לי מכאן ועד שלשים יום נתנה לו בתוך שלשים יום מגורשת לאחר שלשים יום אינה מגורשת אמר רבן שמעון בן גמליאל מעשה בצידן באחד שאמר הרי זה גיטך על מנת שתתן לי אצטליתי ואבדה אצטליתו ואמרו חכמים תתן לו דמיה: גמ' מאי ותתן רב הונא אמר והיא תתן ורב יהודה אמר לכשתתן מאי בינייהו [ג] איכא בינייהו שנתקרע הגט או שנאבד לרב הונא דאמר והיא תתן אינה צריכה ממנו גט שני לרב יהודה דאמר לכשתתן צריכה ממנו גט שני והלכתא כרב הונא דקיימא לן כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי ותניא נמי כוותיה הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז הרי זו מגורשת אע"פ שנקרע הגט או נאבד ולאחר לא תנשא עד שתתן והכי נמי אמר רבי יוחנן בשמעתין הכל מודים באומר על מנת כאומר מעכשיו וכן בפרק קמא דקידושין (דף ח·) קאמר רבי אלעזר התקדשי לי במנה ונתן לה דינר הרי זו מקודשת וישלים ומפרש התם דסבר כרבי דאמר כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי ופסק התם והלכתא כרבי אלעזר: [דף עד ע"ב] רבן שמעון בן גמליאל אומר מעשה בצידן כו'. מאי הנא דקתני מעשה חסורי מיחסרא (ב) והכי קתני אם אמר לה על מנת שתתן לי אצטליתי ואבדה אצטליתו אצטליתו דווקא קאמר לה [ד] רבן שמעון בן גמליאל אומר תתן לו דמיה ואמר רבן שמעון בן גמליאל מעשה בצידן וכו'. בעא מיניה רבי אמי מרבי יוחנן [ה] הרי זה גיטך על מנת ב שתתן לי מאתים זוז וחזר ואמר מחולין לך מהו א"ל אינה מגורשת דהא לצעורה קא מכוין ולא צערה: ו ההוא גברא דא"ל לאריסיה כולי עלמא דלו תלתא ג ואכלי ריבעא ואת דלי ארבע ואכול תלתא לסוף אתא מיטרא רב יוסף אמר הא לא דלה רבה אמר הא לא איצטריך *והא דאמרי' בפ' השוכר את האומנין (דף עז) אתא מיטרא בפלגא דיומא פסידא דפועלים שאני התם דשכירי יום הוו והרי לא עשו מלאכה אבל הכא נחת ליה לארעא מידי דהוה אשאר אריסין דלו תלתא ד ואכלי ריבעא אפי' אתא מיטרא ולא איצטריך כלל [ו] והלכתא כרבה: ז תנן התם בראשונה היה נטמן ביום י"ב חדש כדי שיהא חלוט לו התקין הלל ח שיהא חולש מעותיו ללשכה ושובר את הדלת ונכנס ואימתי שירצה יבא זה ויטול מעותיו אמר רבא מתקנתו של הלל הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז נתנה לו מדעתו מגורשת בעל כרחו אינה מגורשת מדאיצטריך ליה להלל לתקוני דנתינה בעל כרחיה הויא נתינה [דף עה ע"א] מכלל דבעלמא נתינה בעל כרחיה לא הויא נתינה ודתקון תקון ודלא תקון לא תקון מתקיף לה רב פפא ואיתימא רב שימי בר אשי ודלמא כי איצטריכא ליה להלל ו שלא בפניו אבל בפניו בין מדעתו בין בעל כרחו הויא נתינה. הא דשקיל וטרי רבא בנתינה בעל כרחו לאו לענין מתנת חנם איירי דמילתא דפשיטא היא דאינו זוכה בעל כרחו ולענין פריעת חוב פשיטא דהוי פרעון ומיפטר אם זרק לו חובו בפניו בעל כרחו וכן נמי לענין פקדון דתנן בפרק הגוזל בתרא (דף קיח·) הלוה מחבירו או הפקיד אצלו ביישוב לא יחזיר לו במדבר הא ביישוב מחזיר לו אפי' בעל כרחו [ז] אלא הכא מיירי בדבר שהוא זקוק לקבל מחבירו [ח] וחבירו יש לו לזכות בדבר אחר כנגדו כגון גט על תנאי דמאתים זוז ובתי ערי חומה · והא דלא חייש רבא ז בקושיות דרב פפא משום דסבירא ליה דאם איתא דבעל כרחו הויא נתינה בפניו [ט] הוא הדין נמי שלא בפניו ולא היה צריך הלל לתקן ואי משום ליחודי מקום שיתן שם המעות אפשר שיזכה לו על ידי אחר · איכא דאמרי אמר רבא מתקנתו של הלל הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז ונתנה לו בין מדעתו בין בעל כרחו הויא נתינה [וכי איצטריך הלל לתקוני שלא בפניו אבל בפניו בין מדעתו בין בעל כרחו הויא נתינה] מתקיף לה רב פפא ואיתימא רב שימי בר אשי ודלמא אפי' בפניו נמי מדעתו אין בעל כרחו לא והלל מאי דאיצטריכא ליה תקין בעל העיטור ז"ל כתב (במאמר ג) בשם רב האי גאון ז"ל דהלכתא כלישנא בתרא דרבא וסבר רב האי דחשיב דברי רבא עיקר אע"ג דרב פפא בתרא הוא משום דרב פפא לא בא לחלוק על רבא אלא נשא ונתן בדבריו כתלמיד בפני רבו והקשה לו בלשון ודלמא ואף לעצמו לא היה הדבר ברור [י] (א) ורבא לא חשש להשיבו כדפרישית

הגהות הב"ח

א צריכה שימנו גט שני אחד אינה צריכה ממנו גט שני אחד בין הערבים: ב בעא מיניה רבי אמי וכו' על מנת שתתני לי: ג דלו תלתא דלוותא ואכלי ריבעא וכו' אתא מטרא אמר רב יוסף הא לא כצ"ל: ד אשאר אריסי דדלו. נ"ב עיין אלפסי: ח הלל הזקן שיהא וכו' מתקנתו של הלל נשמע הרי זה: ו להלל לתקוני שלא בפניו אבל וכו': ז לקושיות דרב פפא:

חדושי מהרש"ל

(א) ורבא לא חשש להשיבו כדפי' לעיל והרמב"ם כו' וטוב להחמיר. וכן פסק רשב"א בין לענין גיטין הוי הדבר בספק בין לענין קידושין שאמר הרי את מקודשת ע"מ שאתן לך ר' זוז ונתן בע"כ הוי ספק ואף לענין ממון אם נתן אדם לחבירו סך חוב מעולין בעל מנת שיתן ק' זוז דלא הוי נתינה בע"כ נתינה מאחר שהוא מוחזק וק"ל:

תפארת שמואל

(א) והרמב"ם כתב דברישא אינו גט וכו'. לא אוכל להבין דעתו דש"ס תלמודא דידן עיקר דסברי אינו גט ואפשר שהוא מפרש מדקאמר התלמוד שלחו מתם אכלו ארי אין לנו כלומר אין לנו שיהא ודאי גט אלא הוא כספק כן פי' הר"ן והמ"מ ומכל מקום קשה למה פסק נגד רבא ורבינא דאמרי שבשתא היא אם אפשר לומר שהוא ספק גט אף שברישא אינו גט משום מלתא דלא שכיחא א"כ בסיפא למה יהא גט ודאי שמא ג"כ לא מסיק אדעתיה משום דלא שכיחא אבל הוא ספק דלא ידעינן דעתו דההוא גברא דשמא בלישנא דהם לא אעמוד כלל להדיא כל דבר בין שכיחא בין לא שכיחא ונראה דבריו שהולכת ולא מתיבמת:

(ב) והכי קתני אם אמר לה על מנת. ותימה על הרמב"ם שפי' גבי ע"מ דלא כהאי ברייתא אכן הרמב"ן והרשב"א מכריעין ואומרים דבכל תנאי שהוא בשב ואל תעשה והוא בידה לקיימה אין חוששין שמא תעבור עליו והקלקל עלמה שאינה חשודה בכך אבל כל תנאי שהוא בקום ועשה לא תנשא לכתחלה עד שיהא מקויים שמא לא תקיים מחמת איזה סיבה וכן הדין בתנאי שהוא תלוי בדעת אחרים אע"פ שהוא מתקיים בלא מעשה לא תנשא שמא יתבטל עד כאן לשון מ"מ וכן נראה מהא דלקמן בריש המגרש ע"ש בדברי הרא"ש:

קרבן נתנאל

קשה ממתני'. יש לומר דה"א באם מתי לחוד ודאי אם עמד חוזר ושאני מתני' דכיון דאמר אם מתי מחולי זה גרע כיון דשוב מת מאותו חולי אינו חוזר והוי גט וכמ"ש תוספות סברא זו. וכמו שהקשה מהרש"א. אלא דלרב הונא פריך שפיר דהא אמר גיטו כמתנתו ובמתנה אפילו אמר מחולי זה אם עמד חוזר דבהא לא שייך לומר שמא יאמרו יש מתנה לאחר מיתה א"כ אפילו בגט נמי סבירא ליה אפילו אמר אם מתי מחולי זה אם עמד חוזר אבל לרבה ורבא אית לן לתרץ המתני' שפיר דכיון דאמר אם מתי מחולי זה שפיר יש לגזור שמא יאמרו יש גט לאחר מיתה וכמ"ש תוספות סברא זו. אמנם אחר העיון א"א לתרץ דברי הרי"ף ורבינו ע"ד זה שהמה ע"כ סבירא להו דאפילו בתנאי אם מתי אם עמד אינו חוזר דלא כפירוש רש"י דהא מסיימים הלכך אם עמד אינו חוזר אם לא שהתנה אם לא ימות לא יהא גט כדאתקין שמואל · אבל מה שהקשו על שיטת רש"י דהוי ליה לש"ס למימר ולטעמיך מיושב שפיר ע"ד שפירשתי: [כ] הלכך אם עמד אינו חוזר אם לא שהתנה. וקשה למה בתנאי אם מתי אינו חוזר אי משום שמא יאמרו יש גט לאחר מיתה הא לר' יוסי דסבירא ליה דזמנו של שטר מוכיח הוי כמו מהיום אם מתי ובכי האי גוונא הוי גט. ומה שתירץ בזה בספר ב"ש סי' קמ"ה ס"ק ז' דשמא יאמרו מהיום ולאחר מיתה גט. אין נוח לי דא"כ אם אמר מהיום אם מתי לא יהיה גט גזירה משום מהיום ולאחר מיתה. אע"ל דשאני מהיום אם מתי כיון שהתנה. מש"ה בלאחר מיתה כיון דלא אמר בלשון תנאי איכא למימר דחזרה הוי וכמו שפרש"י במתני' א"כ אם אמר אם מתי לחוד נמי לא בעינן משום לאחר מיתה: [ל] ש"מ שניתק מחולי אל חולי אחר מתנתו מתנה וכו' מתנתו מתנה ולא קי"ל כרב הונא. בהא מילתא הלכתא כוותיה אדא דר"א משמיה דרב אמרה. ועוד הא רבה משני לה הכי מתני'. אע"ג דפליג רבא מטעם גזירה שמא יאמרו יש גט לאחר מיתה. אבל דכך דניתק דמתנתו מתנה בהא לא פליג עליה: [מ] מתוך החולי קאמר ואפילו מת מחמת דבר אחר. וז"ל הרשב"א ומתני' דקתני אומדין אותו אם מחמת חולי הראשון מת כלומר שלא פסק חולי הראשון לא דייקא כפי' זה דה"ל למימר אם מתוך חולי הראשון אע"פ שלא מת מחמת חולי הראשון כיון שמת מתוכו. ונראה דגמ' דידן משמע להו דאם לא אעמוד היינו אם יעכבנו חולי מלעמוד והרי לא עכבו אלא ארי ומש"ה פריך מ"ש רישא מ"ש סיפא והיינו דשלחו מתם אכלו ארי אין לנו שיהא גט כאם לא יעמוד שהרי לא עכבו אלא ארי וסיפא משבשתא היא ולאו משום אונסא דלא שכיח אלא אפילו באונסא דשכיח משום הכי תנאו ע"כ: [נ] וה"ה שנפל עליו בית או נשכו נחש. אין כאן מקומו דלפרש"י נמי י"ל כן: [ס] דלכאורה פליגי אהדדי. דלפום סוגיא דהש"ס בבלי צ"ל בתרווייהו אינו גט דאונסא דלא שכיח לא אסיק אדעתיה דא"ת לא אעמוד מחולי זה דהוי גט משום דאמר לא אעמוד אסיק אדעתיה הא מעובדא דהאי גברא בפי' אמר כל אונסא ומ"מ אמר רבא אונסא דלא שכיח הוא: [ע] משום דפליגי אהדדי צריך גט מספק. והקשה בספר תפארת שמואל ולא אוכל להבין דעתו דש"ס תלמודא דידן עיקר דסברי אינו גט. ונראה לי דיש לכוון דברי רבינו עם מ"ש הרב המגיד וה"ק משום דפליגי אהדדי ויש לנו להשוות ע"כ אית לן לפרושי דהא דקאמר שלחו מתם אכלו ארי אין לנו כלומר אין לנו שיהא גט גמור כן הלשון משמע מדלא קאמר אכלו ארי אין גט ומתוך כך כתב שהיא ספק מגורשת. ומטעם שאף שהוא התנה אם לא אעמוד מ"מ מחולי זה קאמר והרי לא מת מחמת החולי וכמו שפירש הרשב"א שבשתא פי'. והא דקאמר רבא משבשתא היא ר"ל הסיפא משבשתא דתני הרי זה גט אלא הכי זה ספק גט וזיל בתר סברא דאונסא דלא שכיחא לא מסיק אדעתיה: לא תתייחד עמו. כאן שייך סי' ד: [פ] לא תתייחד עמו אלא בפני עדים. לפי מה שפסק רבינו כרבי יוסי דמתני' אם נתייחדה עמו צריכה גט מחדש דהא מספקא לן אי מהיום ממש קאמר וא"כ כשמת היא מגורשת למפרע וחיישינן שמא קדשה מחדש ובאופן אם עומדים העדים בתוך בשעת יחוד ואז אמרי' הן הן עדי יחוד הן הן עדי קידושין. ואם נתייחדה עמו בלא עדים חיישינן לגט ישן דהא מספקא שלא יחול גט זה כי אם שעה אחת סמוך למיתה. ודין של גט ישן מבואר לקמן בפ' הזורק סי' ח' אבל לגי' הרי"ף והרמב"ם דקי"ל כחכמים דברייתא דמגורשת למפרע משעה שנכתב הגט דמהיום ממש קאמר אם נתייחדה בלא עדים לא איכפת לן. דממ"נ אם לא מת גיטו לאו גט ואם מת מגורשת למפרע משעת כתיבת הגט. ואינו אסור אלא להתיחד משום יחוד פנויה. אבל בדיעבד אין כאן בית מיחוש: [צ] כי רצון האדם לאחר הגירושין בכל מה שיוכל · היינו בש"מ שלא מחמת אימה שהוא נותן גט אלא שלא תיזקק ליבום. אבל בבריא אם הוא נותן בתנאי י"ל שמעכשיו הוא מגרשה: [ק] מהיום יחול תנאי זה אם ימות. כלומר אפילו ימות היום יחול שעה אחת קודם למיתה: [ר] ור"י מספקא ליה אי מהיום ממש קאמר. אבל משום ברירה צ"ל דאית ליה לר"י ברירה דאלת"כ אפילו כשימות לא להוי גט ועיין בפרק כל הגט דף כ"ה: [ש] הלכך הויא מגורשת ואינה מגורשת. ואם נשרף הגט או נאבד סמוך למיתה נמי הויא מגורשת ואינה מגורשת דשמא מהיום ממש קאמר: [ת] ולא תתייחד עמו ואפילו בנה קטן עמה. כ"ה בתוספתא פרק ה': [א] רב אלפס ז"ל כתב וחכמים אומרים מגורשת לכל דבר. ואפילו נאבד הגט סמוך למיתה ופסק כחכמים דלמפרע מגורשת: [ב] מאי פריך חכמים היינו ר"י. והרשב"א הוא גירסת הרי"ף היו חכמים היינו ר"מ ע"ש: [ג] א"ב שנתקרע הגט. והא דלא קאמר א"ב בשפחה ידה וקיבלה קידושין מאחר· תירצו תוספות בקידושין דף ס' דא"כ היה צריך לומר דלרב הונא צריכה גט מספק ולרב יהודה א"צ גט מספק. והא ליתא דהא אפילו לרב יהודה נמי צריכה גט מספק. אבל קשה להרי"ף ורמב"ם והביאם רבינו לקמן סי' ע' דבתנאי ע"מ לא בעינן כל דיני תנאי כפול והן קודם ללאו ותנאי קודם למעשה א"כ הכ"ל א"ב דלרב הונא אם לא כפל התנאי ולא נתקיים התנאי אינה מגורשת. ולרב יהודה התנאי בטל ומעשה קיים ומגורשת אלא ע"מ דאפילו בתנאי דע"מ נמי בעינן כל דיני תנאי כדמסיק רבינו שם. אבל לרבינו נמי קשה לפי מה שבארתי בפ"ק דקידושין סי' ע' דבתנאי דע"מ גופיה כל זמן שלא נתקיים התנאי אין אחד מהם יכולין לחזור בו וכדעת הרשב"א דלא כבעל העיטור. א"כ המ"ל א"ב דלרב יהודה יכולין לחזור בהן אלא דחדא מינייהו נקט: [ד] רשב"ג אומר תתן לו את דמיה. וק"ק לרב יהודה דאמר לכשתתן. ואמאי לא פליג רשב"ג נמי אריישא דהא רשב"ג ס"ל בברייתא והוא יתן דע"מ כאומר מעכשיו דמי ולי אפילו ליורשי. וי"ל דק"ל לרב יהודה הך כללא דכל מקום ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו ורבי סתם בזה כחכמים דע"מ לאו כאומר מעכשיו דמי אלא לכשתתן: [ה] ה"ז גיטך ע"מ שתתן לי מאתים זוז וחזר ואמר מחולין לך מהו. ראיתי בס' מהרי"ט ביק בשם שו"ת מהר"ל בן חביב שהקשה למה לא בעא באיצטלית דקיימי ביה ואין בידי גוף התשובה לעיין בו'. ונעלם ממנו שהתוספות הקשו קושיא זו והובא בחידושי רשב"א. ותי' הוא ומסתברא דלא דמי דהכא מתכוין כו' ע"ש: [ו] והלכתא כרבה. ויש לדקדק מה איצטריך למפסק הלכה הא קי"ל בכולי הש"ס דהלכה כרבה לגבי רב יוסף כמ"ש רבינו בפרק אלו מציאות סי' ז'. זהו מלשון הרי"ף. ולדידיה ניחא שפסק בפרק הכונס ס"ד ובפ' אלו מציאות כרב יוסף באומר אבידה ע"פ ראיות שם. וע"כ צ"ל הא דאמר בפ"ק דב"ב דהלכה כרבה נגד רב יוסף בר משדה ענין ומחלה היינו במילי דפליגי במסכת ב"ב לחוד. אבל על רבינו קשה מאי איצטריך למפסק הלכה הא הוא ס"ל כתוס' שאומרים דבכולי תלמודא הלכתא כרבה נגד רב יוסף וכמו שמסיק רבינו בפרק אלו מציאות סי' ז'. ועיין בכללים: [ז] אלא הכא מיירי בדבר שהוא זקוק לקבל מחבירו. פירוש דלא דמי למתנה שאינו זקוק לקבל ומש"ה אין מזכין לאדם בע"כ משא"כ בתנאי הגט תלה בדעתה שכל זמן שתרצה לתת יהא מוכן לקבלם מש"ה איצטריך רבא למילף מבתי ערי חומה שהוא ג"כ זקוק לקבלם: [ח] וחבירו יש לו לזכות בדבר אחר כנגדו. סברא זו הוליך רבינו לתרץ מה תיקן הלל בבתי ערי חומה ובגט דהא הוי כפרעון חוב שעליו לקבלן בע"כ ע"ז מחלק דגבי פרעון חוב אין המקבל מחויב ליתן דבר אחר תמורת הפרעון. משא"כ בגט ובתי ערי חומה יש לו לזכות בדבר אחר כנגדו שהיא זוכה בגט והמוכר בבית ע"י נתינה. [ט] ה"ה נמי שלא בפניו. יכול לזכות לו ע"י אחר ואע"פ שמוכתו היא ואין זכין לאדם שלא בפניו אלא בשוה בפניו נותן לו בע"כ אע"פ שאין רוצה לקבלו הוי נתינה וכיון שכן אפילו שלא בפניו מזכה לו ע"י אחר. והרשב"א הקשה על תי' זה דהא אשה מתגרשת בע"כ ואין מזכין לה גט ע"י אחר לפי שחוב הוא לה שיוצאה מתחת בעלה ובדהנוכ"פ ש"ת אלא מסתברא דרבא ס"ל דהלל כי תיקן אפי' בפניו ה"ל לתקוני דנתינה בע"כ בין בפניו בין שלא בפניו לא הוי נתינה אלא מה דאצטריכא ליה לשעתו תיקן ע"ש: א"ד אמר רבא. כאן שייך סי' ח: [י] ורבא לא

[כ] כדפרישית לעיל (א) והרמב"ם ז"ל (פ"ח מה' גירושין) כתב דספק מגורשת הויא [ל] וטוב להחמיר: אמר רבן שמעון בן גמליאל מעשה בצידן וכו' אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן [מ] כל מקום ששנה רבן שמעון בן גמליאל במשנתינו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה הלכך אילטלית דווקא בעי למיתב ליה ואי אבדה אע"ג דיהבה ליה דמי גיטא לא הוי גיטא (ב) ויראה דמדעתו הוי גט ואע"ג דמחולין לך לא הוי גיטא שאני התם דלא ליערה אבל הכא דיהבה דמי וליערה על גוף האילטלית יכול למחול: ח ת"ר הרי זה גיטיך והנייר שלי אינה מגורשת על מנת שתחזירי לי את הנייר מגורשת · מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא אמר אביי הא מני ר' מאיר היא דאמר בעינן תנאי כפול · והכא בדלא כפליה לתנאיה רבא אמר משום דהוה מעשה קודם לתנאי [דף עה ע"ב] ורב אדא בר אהבה אמר משום דהוה תנאי ומעשה בדבר אחד [נ] בכולהו תנאי דמתניתין לא דק לפרש אם נעשו כהלכתן וסמיך על זה מאחר שהוצרך לדקדק על תנאי דהכא מכח קושיא דפריך מרישא לסיפא ופירש לך כל דין תנאי · מהכא איכא למילף בכל דוכתי דמדכר תנאי בגמ' שצריך שיעשה כמו שפירש כאן תדע דהא רבא קאמר בפ"ק דקידושין (דף ו:) אתרוג זה נתון לך במתנה ע"מ שתחזירהו לי ואם לא החזירו לא יצא [ס] ורבא בעי תנאי כפול במשנתין וא"כ אמאי לא יצא אם לא החזירו הא לא כפליה לתנאיה · אלא ודאי מיירי כשהתנה כדין תנאים אלא דלא נחת הגמרא לפרושי דדבר פשוט הוא בכל מקום שיזכיר תנאי בגמרא מיירי שנעשו כדין תנאים:

ט **אתקין** שמואל בגיטא דשכיב מרע וכו' אלא אמר רבא אם לא מתי לא יהא גט אם מתי יהא גט [אם לא מתי לא יהא גט] אם לא מתי לא יהא גט דלא מקדים איניש פורענותא לנפשיה אם מתי יהא גט ואם לא מתי לא יהא גט משום דבעינן הן קודם ללאו מכאן משמע דהלכה כרבי מאיר דבעינן תנאי כפול ואין לומר דשמואל [ע] ורבא לשופרא דשטרי הוא דתקון דאם כן נפיק מיניה חורבא [פ] היכא דאתני ולא כפיל וכן פסק בהלכות גדולות ובעל מנת נמי בעי כפילות לר' מאיר [צ] דהא בעל מנת איירי במשנתין ולקמן נמי פליגי בעל מנת שתשמשי את אבא ושתניקי את בני ומילתא דרבי מאיר מיתניא [בתוספתא] בפרק האומר גבי על מנת לפיכך צריך ליזהר בכל התנאים שיהא תנאי כפול והן קודם ללאו ותנאי קודם למעשה [ק] ושלא יהא תנאי ומעשה בדבר אחד והא דקאמר בפרק איזהו נשך (דף סו.) ההיא דאמרה אי קיימת דידך אנא ואמרינן פטומי מילי נינהו. לר"מ לא אצטריך דבעי תנאי כפול אלא אשמועינן אפי' לרבנן לא מהני ומיהו יש דברים דלא בעינן אלא גילוי דעת כי ההוא דזבין נכסי' אדעתא למיסק לארעא דישראל (קדושין דף מט:) ויש דברים דאפילו גילוי דעת לא בעינן כגון שטר מברחת (כתובות דף עט.) ובידוע שאם בנו קיים (ב"ב קלבי קמו:) וזבין ולא איצטריכו ליה זוזי (כתובות דף צז.) דאזלינן בתר אומדן דעתיה אבל היכא דבעי תנאי בעי כפילות [ר] ואם לא כפל התנאי בטל והמעשה קיים אפילו בגט כדקאמר רבי מאיר אע"פ שלא נתקיים התנאי הרי זה גט והרב אלפסי ז"ל כתב בתשובה והאומר על מנת כאומר מעכשיו דמי בין באיסורא בין בממונא וכן כתב במשנתין אע"ג דבעינן בגיטין תנאי כפול הנ"מ באם תשמשי ואם לא תשמשי כענין שנאמר אם לא יעברו בני ראובן וגו' וכדאתקין שמואל בגיטא א אבל בעל מנת לא דקיימא לן האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי ואף משמו של רב האי גאון כתבו שכן כתב בתשובה וכן כתב הרמב"ם ז"ל (פ"ו מהל' אישות) כל האומר מעכשיו אינו צריך לכפול תנאו ולא להקדים התנאי למעשה אע"פ שהקדים המעשה תנאו קיים. וכן כתב הגאון בתשובה שעל מנת כמו שאמר מעכשיו כל שכן במעכשיו והראב"ד ז"ל נתן טעם לדבריהם דתנאי בעל מנת או של מעכשיו [ש] כיון דמהשתא חייל המעשה בתנאי הוא דחייל דהשתא מתנה עמו אבל על תנאי דאם [ת] כיון שהתנאי בא לבטל המעשה לא הוי תנאי אם לא שכפל אותו ולדבריהם הא דאמר רב אסי הא מני רבי היא וכו' הכי קאמר לא מפני שהתנאי בטל כאביי ורבא דהתנאי הואי קיים דכל האומר על מנת אינו צריך לכל דיני תנאים אלא אע"פ שהתנאי קיים מתגרשת משעת נתינה משום דכמעכשיו דמי ואע"ג דרבי מאיר בעי תנאי כפול בעל מנת שתשמשי את אבא רצונו לומר דאין הלכה כרבי מאיר בהא והרמב"ן ז"ל הקשה על דבריהם דהא רבי מאיר בעי תנאי כפול בעל מנת שתשמשי כדאמר בסמוך ותניא בתוספתא דקידושין פרק [ג'] האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאדבר עליך לשלטון ואעשה עמך כפועל נתן לה שוה פרוטה מקודשת מיד עד שיאמר אם לא דברתי אם לא עשיתי דברי רבי מאיר וחכמים אומרים אם נתקיים התנאי מקודשת ואם לאו אינה מקודשת ובודאי אית ליה לר' מאיר הא דאמר רבי דכל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי כדמשמע בתוספתא דתניא התם על מנת שתשמשי את אבא ועל מנת שתניקי את בני הרי היא מגורשת מיד עד שיאמר אם לא תשמשי ואם לא תניקי דברי ר"מ וכו' ה"ז גיטיך על מנת שתשמשי את אבא שתי שנים ע"מ שתניקי את בני שתי שנים ונתקרע הגט או נאבד אפילו בתוך שתי שנים הרי זה גט שהאומר על מנת כאומר מעכשיו דמי אלמא מדפליג ר' מאיר ברישא ולא פליג בסיפא שמע מינה דאפילו לרבי מאיר על מנת כאומר מעכשיו ואפי' הכי בעי תנאי כפול ואשכחן נמי דבעל מנת בעינן תנאי שאפשר לקיימו ע"י שליח דקיימא לן (יבמות דף קו.) חליצה מוטעת כשרה והיכי דמי כגון דאמרינן ליה חלוץ לה על מנת שתתן לך מאתים זוז אלמא דבעל מנת בעינן כתנאי בני גד ובני ראובן ועוד מי עדיף על מנת ממעכשיו ממש [א] ואף במהיום אם מתי אתקין שמואל אם מתי ואם לא מתי ועוד דגרסינן בירושלמי דקידושין פרק האומר (ה"ג) מתנה אדם על עירובו אמר ר"א [ב] מאן תנא אם בא ואם לא בא רבי מאיר היא [ג] [הידין ר"מ] חברין אמרין מדין ר"מ דקידושין דתניא האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שירדו הגשמים ירדו גשמים מקודשת ואם לאו אינה מקודשת ורבי מאיר אומר בין ירדו בין לא ירדו מקודשת עד שיכפול תנאו הכל מודים שאם אמר לאחר שירדו גשמים ירדו גשמים מקודשת ואם לאו אינה מקודשת וכו' עד רבי חגי בעי קומי רב אסי [ד] והא אם לאו כלאחר הוא א"ל שנייא. היא [ה] שהיתה הארץ לפניהם והוא מבקש להוציאה מידם ולהכי צריך תנאי חזק וכפול הרי דבגירסא זו משמע שהם סבורים דבע"מ (א) ובמעכשיו בעי תנאי כפול[ו] ובלאחר ובאם(לא מעכשיו) לא בעי תנאי כפול: וה"ר משה בר מיימון ז"ל (פ"ט מה' גירושין) כתב ג"כ דבלאחר לא בעי תנאי כפול ור"ח ז"ל כתב על ההיא דאתקין שמואל בגיטא וכו' סוגיא דשמעתא בעינן תנאי כפול ותנאי קודם למעשה ותנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר ותנאי שאפשר לקיימו על ידי שליח [ז] וסוגיא דשמעתתא איירי בעל מנת ובמהיום אם מתי וגם הביא ראיה לדבריו מחליצה מוטעה דאיירי בעל מנת אלמא דס"ל דבכל התנאים בעינן עד שיהא בהם כל דין תנאים וכן הסכימו חכמי ארצנו וכן עמא דבר: י **מתני'** הרי זה גיטיך על מנת שתשמשי את אבא על מנת שתניקי את בני כמה היא מניקתו ב' שנים רבי יהודה אומר י"ח חדש (ג) מת הבן או מת האב הרי זה גט פרש"י

הגהות הב"ח

א וכדאתקין שמואל בגיטא דשכיב מרע אבל •

חדושי מהרש"ל

(א) ומעכשיו בעי תנאי כפול ובלאחר אפי' בלא מעכשיו כו' כצ"ל: (ג) מת הבן או מת האב ה"ז גט פרש"י אחר כנוס כו' לא שפירש להדיא כך אלא שכך משמע מדבריו כדמשמע בתוס':

קרבן נתנאל

(א) חשש להשיבו. כי סבר רבא דאי נתינה בע"כ לא הוי נתינה מפני מה היה נעמן. אלא שרב שימי דחה והלל מה דאצטריכא ליה תיקן. שהמה נעמנים מחמת בושה מבעל דינו. א"כ שהיו כופין לו בב"ד לקבל ומש"ה רבא לא חש לסברא זו: [כ] כדפרישית לעיל בסי' ז'. ר"ל כמו שפירשתי ללישנא קמא שרבא לא קבל תשובת רב שימי כמו כן מצינו לומר בלשון האחרון: [ל] וטוב להחמיר. היינו לענין קידושין וגירושין. אבל לענין ממונא נראה דעת רבינו אם מכר לו קרקע או מטלטלין ובתנאי ליתן לו מאתים זוז. אם נתן לו בע"כ הוי נתינה דקי"ל כרבא. אבל הרשב"א ס"ל לספיקא דדינא. ולכך הקרקע בחזקת בעלים. ולגבי מטלטלין לא מפקינן מיניה. והרי"ף לא הביא כל זה בהלכותיו ואנחנו לא נדע מה טעמו: [מ] כל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו חוץ. הרי"ף הביא נמי הך מימרא דר' יוחנן ואל תטעה שהוא פוסק כרשב"ג בכ"מ ששנה במשנה. דהא להדיא כתב שלשי גם פשוט סי' מ' דהדין בלא לאו דוקא הוא דלא אמרינן הלכה כרשב"ג אלא עד דאיכא טעמא ובפרק שיש קורא ס"ס ע"ו פסק כת"ק דמתני' לגבי רשב"ג. ועיין לקמן סי' י'. ולא הביא הך מימרא דרבה בר בר חנה אלא לענין הפרש שפרש חוץ מערב וצידון וראיה אחרונה. ולאפוקי מרבה בר רב הונא דאמר בפרק זה בורר דף ל"א דדוקא גבי ראיה אחרונה אין הלכה כרשב"ג אבל בערב וצידון הלכה כרשב"ג. ועיין בי"ש פ' ספרה סי' י"ד: [נ] **בכולהו** תנאי דמתני' לא דק לפרש. ר"ל בעלי התלמוד לא דקדקו לפרש בשום מקום דצריך כפילות ותנאי קודם למעשה. משום שסמכו על סוגיא דשמעתין דהכא מאחר שהוצרך לדקדק על תנאי דהכא מכח קושיא דפריך רישא אסיפא מהכא איכא למילף כל דיני תנאי: [ס] **ורבא** בעי ת"כ. רבינו אזיל לשיטתו דמסיק בסמוך סי' פ' דאפילו בתנאי ע"מ בעי כפילות. דדוקא באם בעי כפילות אבל לא בתנאי ע"מ. וקשה דעדיפא ה"ל לרבינו להוכיח דהא במשנתין בעי רבא תנאי קודם למעשה ואמאי אמר רבא התם לא החזירו לא יצא הא הקדים המעשה קודם לתנאי אתרוג זה נתון לך ע"מ שתחזירהו: [ע] **ורבא** לשופרא דשטרי הוא דתקון. דדילמא איכא מאן דס"ל כר"מ ואי לא כפיל תנאי אתי למימר דגט קיים ותנאי בטל וקא שרי א"א לעלמא: [פ] **היכא** דאתני ולא כפיל. ואיכא למימר דלהכי ליכא למיחש דמדאתקין הכי ואקרגילו בכפילא לעולם איכפל כפלי ליה. רשב"א וכ"כ רשב"ם בב"ב: [צ] **דהא** בע"מ איירי במשנתין. ראיה קלישא היא דאיכא למדחי דכל זה לס"ד דע"מ לאו כאומר מעכשיו דמי אבל לבתר דמשני רב אשי באמת אית לן למימר דלא בעי כל דיני תנאי. לכאורה היה נראה שדעת רבינו דאפילו בתנאי ע"מ צריך שלא יהא תנאי ומעשה בדבר אחד. וא"א לומר כן דא"כ תקשי לך מכח דקי"ל גבי אתרוג מתנה ע"מ להחזיר יצא כמ"ש רבינו בפרק לולב הגזול סי' ל'. ואי לא החזירו לא יצא ואמאי והא הוי תנאי ומעשה בדבר אחד ותנאו בטל · ותו קשה מהא דפסק רבינו בפ"ק דקדושין סי' ו' דמתנה ע"מ להחזיר לא הוי קידושין דאין קידושין בחליפין הא לא צריך לקיים התנאי דהוי תנאי ומעשה בדבר א' ותנאו בטל. ומה שתי' הב"ח שם דליתא ע"ש בחידושי. אבל האמת יורה דרכו שבתנאי ע"מ אפילו התנאי ומעשה בדבר א' קיים דהתנאי אין סותר המעשה דע"מ כאומר מעכשיו דמי וכ"כ כל הפוסקים. וכי דייקת בלשון רבינו מוכיח כל זה שכתב לפיכך צריך ליזהר בכל התנאים שיהא תנאי כפול והן קודם ללאו ותנאי קודם למעשה ושלא יהא תנאי ומעשה בדבר אחד ואי החלוקה זו שוה לאינך שלשה הכי הל"ל ולא יהא התנאי ומעשה בדבר אחד. אמנם מלשון זה משמע כאילו הוא פרט בפני עצמו ולא דמי לאינך שהג' דברים צריך ליזהר אפילו בתנאי ע"מ. אבל חלוקה זו קאמר ושלא יהיה תנאי ומעשה בדבר אחד · כלומר או שיהיה בתנאי אם צריך שלא יהיה התנאי ומעשה בדבר אחד. וכל זה דלא כדעת ב"ש סי' ל"ח ס"ק ז' שמבלבל ומחלק בדינים שם לדעת רבינו דאפילו בתנאי בע"מ צריך שלא יהיה התנאי ומעשה בדבר אחד ע"ש. והעיקר יסוד שבנה עליו מהא שהקשה רבינו בפרק יש נוחלין סי' מ"ם על מימרא דרבא ע"מ שתחזיר לי את האתרוג הא הוי התנאי ומעשה בדבר אחד · ומתרץ דרבא לא ס"ל הך כללא ש"מ דאפילו בתנאי ע"מ הוי תנאי ומעשה בדבר אחד. ולא כן עמדי דלדבריו שהבין כפשוטו דברי רבינו אם דרבא פליג אדרב אדא בר אהבה דא"כ כמו כן נימא דאביי פליג אדרבא דלא בעינן תנאי קודם למעשה וזה א"א לומר דהא משנה ערוכה היא בסוף פרק הפועלים דף צ"ד שצריך תנאי קודם למעשה אלא ה"ק דהא ודאי רבא נמי ס"ל כרבי דכל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי כמו שהוכיחו תוס' במשנתין. אלא שרוצה רבא ליישב ברייתא זו אפילו כרבנן דרבי אבל לרבי אתיא שפיר כדמסיק רב אשי · וא"כ ה"פ דרבא לא ס"ל הך דרב אדא בר אהבה היינו בתנאי ע"מ. ואי הוי מוקמי ברייתא אליבא דרבי דס"ל דע"מ כאומר מעכשיו ואין התנאי סותר למעשה. ורב אדא פריך ליה דס"ל דאפילו לרבי דע"מ כאומר מעכשיו מ"מ בעינן שלא יהיה תנאי ומעשה בדבר אחד והאי פליג רבא וס"ל דלרבי בתנאי ע"מ לא הוי תנאי ומעשה בדבר אחד. ולפנינו עוד תראה מה שהקיקוני עוד לזה: **ודע** דהרמב"ם פרק ו' מהל' אישות כתב ז"ל ואלו הן הארבעה דברים של כל תנאי. שיהא כפול. ושיהיה הן קודם ללאו. ושיהיה התנאי קודם למעשה. ושיהיה התנאי דבר אפשר לקיימו. ואם חסר תנאי א' מהן הרי התנאי בטל ע"ש והקשו עליו למה לא כתב ג"כ תנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר ותי' ה"ה דהאי סוגיא דפרק מי שאחזו לא קיימי ואין טעם הברייתא אלא כדרב אשי דעביד אוקימתא אחריתי. ודוחק דא"כ כמו כן נימא דרב אשי פליג על מ"כ ותנאי קודם למעשה אע"כ צ"ל דלא פליג רב אשי על גוף התנאי. וכ"מ ולא"מ הרבה נתקשו בקושיא זו גם בס' ב"ש חשיב דעת רמב"ם דלא ס"ל הך חלוקה דתנאי ומעשה בדבר א'. והא דלא חשיב ליה. דיש עוד להקשות אמאי לא חשיב ליה דהתנאי שמתנה על מה שכתוב בתורה התנאי בטל אתנא חד תי' להם. דהרשב"א הקשה תנאי ומעשה בדבר אחד מה שיש לו לעשות והיאך יתקיים המעשה אחר שגילה בדעתו שאינו מתרצה בכך אלא ע"ד כך והעלה הענין בקושיא. ואני מצאתי תירוץ שכמו כן הקשה הרמב"ן בפרק יש נוחלין דף קכ"ו ד"ה הרי זו מקודשת על האי דמתנה על מה שכתוב בתורה התנאי בטל. וניחא ליה לר"מ דכל מתנה על מה שכתוב בתורה הרי הוא כמפליג בדברים דומיא דתנאי שאי אפשר לקיימו בסופו דבטל דלאו כלום הוא ולהפליגה בדברים קאמר לה. א"כ כמו כן אם מתנה תנאי ומעשה בדבר אחד אינו אלא כמפליגה בדברים. ומעתה אני אומר שבכלל הרמב"ם תנאי ומעשה בדבר אחד ומתנה ע"מ שכתוב בתורה בסוג התנאי שמתנה דבר שא"א לקיימו בסופו דכולהו חד טעמא אית להו שאינו אלא כמפליג בדברים וא"א לעשות במעשה ולקיים התנאי: [ר] **ואם** לא כפל התנאי בטל והמעשה קיים אפילו בגט. והכי קים ליה לרבינו כדמייתי ראיה מדקאמר ר"מ לקמן דף ע"ח אע"פ שלא נתקיים התנאי הרי זה גט. ומ"ש רבינו בפרק יש נוחלין סימן מ"ח דאי לא כפל נמי התנאים הקידושין והגירושין אינם בטלין לגמרי אלא חולץ מספק ע"ש. אינו אלא לפרש שיטת הירושלמי אבל לדינא תלמודא דידן עיקר ודלא כספר עצמות יוסף בקידושין דף ס"א שנתקשה בזה ואני אביא עוד ראיה דהמעשה קיים אפי' בגט דהא קתני לעיל דף ע"ב מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט ואם מת חולצת ולא מתייבמת. וע"כ איירי דלא כפל דאי כפל לאו הזרה היא אלא תנאי וע"ש פרש"י ואם נאמר דבלא כפל התנאי צריכה חליצה מה איריא מהיום ולאחר מיתה. אפילו מהיום אם מתי נמי אם מת חולצת ולא מתיבמת. ועל הירושלמי ל"ק ממתני' דאיכא למימר דמהיום כמעכשיו דמי ובמעכשיו לא בעינן כפילות. אבל רבינו דמסיק בסמוך דאפילו במהיום בעינן כפילות וכל דיני תנאי מ"ה ע"כ צ"ל דרבינו ס"ל לדינא דאי לא כפל המעשה קיים אפילו בגט: **ה"ג** בין באיסורא בין בממונא ואין צריך עמו לכל תנאי אלו. כ"ה בחדושי רשב"א: **וכן** כתב במשנתין. עיין סוף סי' י': [ש] **כיון** דמהשתא חייל המעשה בתנאי הוא דחייל. ר"ל דלכשמתקיים התנאי הקידושין והגירושין למפרע מעכשיו חיילין וא"כ התנאי אין מבטל המעשה. כ"ה בחידושי רשב"א ור"ן. ור"ל דבתנאי דאם אין המעשה קיים אלא לאחר קיום התנאי: [ת] **ה"ג** כיון שהתנאי בא לבטל המעשה שלא יחול מעתה. כ"ה בחידושי רשב"א ור"ן: [א] **ואף** במהיום אם מתי אתקין שמואל. דאילו אם מתי גרידא מתנה שלימה שנינו דלא אמר כלום. והרמב"ם פ"ט דגירושין ס"ל דהא דאתקין שמואל בדלא אמר מעכשיו ומפני כפילות הרי זה גט: [ב] **מאן** תנא אם בא ואם לא בא. דקתני במתני' בפ' בכל מערבין אם בא חכם למזרח ואם לא בא. מאן תנא דצריך לכפול התנאי: [ג] **הידין**. איזהו: [ד] **והא** אם לאו כלאחר דמי. פי' אם יעברו אם לא יעברו דכתיב גבי תנאי ב"ג וב"ר לאו כלאחר דמי בתמיה. ומכל מקום התנה משה רבינו עמהם בתנאי כפול: [ה] **ה"ג** שהיתה הארץ לפניהם והוא מבקש להוציאה. ולהכי צריך תנאי חזק וכפול: [ו] **ובלאחר** ובאם לא בעי ת"כ. ונהי דלפום גמרא דילן משמע דבאם בעי ר"מ תנאי כפול מ"מ נראה שאין לנו לתפוס היפך סברת הירושלמי לגמרי דנימא דבאם בעי ת"כ ובע"מ לא בעי ת"כ. הר"ן: [ז] **וסוגיא** דשמעתתא איירי בע"מ קאי אג' חילוקי תנאי אבל בתנאי ומעשה בדבר א' כבר באדתי והוכחתי דבתנאי ע"מ לא שייך הך חילוק דתנאי ומעשה בד"א. אבל קשה היאך משמע סוגיא דשמעתתא דאיירי בע"מ דהא אביי ורבא ורב אדא אזלי למאי דס"ד כרבנן דרבי דע"מ לאו כמעכשיו. ולרב אשי דמוקי ברייתא כרבי לדידיה תנא גן דבעינן כל דין התנאים. ועוד קשה לפי מה שהוכיחו תוס' דאביי ורבא נמי ס"ל דע"מ כאומר מעכשיו דמי אלא באינהו דוים לאוקמי הברייתא כרבנן דרבי. א"כ מה חידש רב אשי הא מני רבי. בשלמא לשיטת הרי"ף והרמב"ם דרב אשי פליג אאביי ורבא וסבר דבע"מ לא בעי דין תנאים שפיר אבל לשיטת רבינו ור"ח מה חידש רב אשי. ונראה דהמה מפרשים שיטייתא דרב אשי דלא אתא אלא לפרוקי פירכא דרב אדא ואמר הא מני רבי היא כלומר דרבא אתא לאוקמי הברייתא בין לרבנן ובין לרבי. ואי הוי מוקמי' הברייתא משום תנאי ומעשה בדבר אחד דלא אתיא הברייתא כרבי דבע"מ לא הוי תנאי ומעשה סותרים זה את זה דכמעכשיו דמי · אבל אהך דין תנאי כפול ותנאי קודם למעשה לא פליג. דאפילו בע"מ בעי כפילות. ורב אדא

דפריך

תפארת שמואל

(א) **והרמב"ם** ז"ל כתב דספק מגורשת וכו'. אין זה מדברי הרמב"ם כי כל האחרונים לא הביאו אלא הוא דברי הרמב"ן אכן גירסא מוטעת הובא לפניו כי בספרו לא היה כתוב אלא פסול סתם דהיינו לא תנשא לכהן כאשר ידוע מספריו וכ"כ עליו מ"מ וכתב שסובר כבעל העיטור שפסק כלישנא בתרא דרבא אלא לחומרא בעלמא פסלו אכן לא אוכל להשיג כוונת הרמב"ם מנין לו להחמיר ולעשות פסולות ואם הוא מסופק בהלכה א"כ היא מגורשת ואינה מגורשת וכ"ה עיקר כדברי הרשב"א שספק הוא: (ב) **ויראה** דמדעתו הוי גט וכו'. ותימה א"כ לפירושו לא פליגי רבנן ורשב"ג אלא בנתינה שלא מדעתו וא"כ תפשוט דנתינה בע"כ הוי נתינה וגם הרא"ש כתב דברי הרמב"ם שבספק עומד. גם הרשב"א פי' לסדיא דאיירי בקבלת דמים מרצון הבעל וא"ס לרבנן לא מקיימי תנאי דדוקא איצטלית קאמר. אכן נ"ל ליישב דהרא"ש ס"ל דהכא לא שייך לומר נתינה בע"כ מאחר שהאיצטלית שלו היה מבקש ממנה וא"כ כל היכא שהיא מחזרת שלו אפי' בע"כ איקיים התנאי והדוקא הוא וקשה לי ג"כ מאחר דאמרי' לנעורה קמכוין בתחילה שתתן דווקא את האיצטלית מה מועיל מחילה שלאחר זמן ודו"ק:

[ח] פרש"י אחר סנקה ושימוש וגבי בן השמיענו אע"ג דלא הניקתו ב' שנים אבל באב אין בו שום חידוש שהרי שמשתו כל ימי חייו אלא אגב מת הבן תנא נמי מת האב אי נמי [ט] אגב דבעי למיתנייה בסיפא תניה נמי ברישא [י] וכן מפרש בירושלמי (ה"ו) ה"ז גיטך ע"מ שתשמשי את אבא ב' שנים ע"מ שתניקי את בני ב' שנים מת הבן או מת האב או שאמר האב אי אפשי שתשמשני שלא בהקפדה הינו גט רבן שמעון בן גמליאל אומר כזה גט כלל אמר רשב"ג כל עיכובא שאינה ממנה הרי זה גט: **גמ'** [כ] ומי בעינן כולי האי ורמינהו שמשתו יום אחד הניקתו יום אחד ה"ז גט [ל] אמר רב חסדא לא קשיא מתני' רבנן (א) וברייתא רשב"ג דמיקל בתנאי ולית הלכתא כרשב"ג [מ] ורבינו תם ור"י זכרונם לברכה פוסקין בכל מקום כההיא פיסקא דרבי יוחנן דפסיק הלכה כרבן שמעון בן גמליאל במשנתינו · רבא אמר לא קשיא כאן בסתם כאן במפרש יום אחד רב אשי אמר סתם נמי כמפרש יום אחד דמי [נ] ושתי שנים דקתני במתני' היינו יום א' בתוך שתי שנים לאפוקי לאחר שתי שנים והלכתא כרב אשי דבתרא הוא ואע"ג דמקשינן עליה ואסיקנא בקושיא הלכתא כוותיה דהא לא אסיקנא בתיובתא והיכא מ"ד כיון דדייקינן מתניתין כוותיה דרבא הלכתא כוותיה ויראה לי עיקר הפוסקים כרבא דאף ע"ג דלא מסיק בתיובתא (ב) קושיא חזקה היא וכיון דדייקינן מתניתין דלא כוותיה היאך נפסק כמותו [ס] לכן ראוי לפסוק כרבא לחומרא [ע] וכן פסק הרמב"ם ז"ל (פ"ח מה' גירושין):[דף עו ע"א] ת"ר הרי זה גיטך ע"מ שתשמשי את אבא שתי שנים על מנת שתניקי את בני שתי שנים אע"פ שלא נתקיים התנאי ה"ז גט לפי שלא אמר אם תשמשי ואם לא תשמשי אם תניקי ואם לא תניקי דברי רבי מאיר וחכ"א אם נתקיים התנאי הרי זה גט לא נתקיים התנאי אינו גט [פ] והלכתא כרבנן ואע"ג דקיימא לן דבעינן תנאי כפול הני מילי בהם תשמשי ואם לא תשמשי כענין שנאמר אם יעברו בני גד ובני ראובן ואם לא יעברו וכדאתקין שמואל בגיטא דשכיב מרע אבל בעל מנת לא דקיימא לן כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי (א) וכאשר כתבתי לעיל (סי' ט') כן עיקר: **יא. ת"ר** [צ] אמר לה בפני שנים הרי זה גיטך על מנת שתשמשי את אבא שתי שנים (ג) וחזר ואמר לה בפני שנים ע"מ שתתן לי מאתים זוז לא בטלו דבריו האחרונים את הראשונים רצתה משמשתו רצתה נותנת לו מאתים זוז אבל אמר לה בפני שנים הרי זה גיטך על מנת שתתן לי מאתים זוז וחזר ואמר על מנת שתתני לי שלש מאות זוז בטלו דבריו האחרונים את הראשונים ואין אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים מצטרפין אהייא אילימא אסיפא הרי בטל אלא ארישא מהו דתימא כל לקיימה תנאי מצטרפין קמשמע לן דלא: **יב מתני'** הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן ועד שלשים יום (ד) והיה הולך מיהודה לגליל (ד) והגיע לאנטיפרס וחזר בטל התנאי הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן ועד ל' יום והיה הולך מגליל ליהודה והגיע לכפר עותנאי וחזר בטל התנאי ה"ז גיטך אם לא באתי מכאן ועד ל' יום והיה הולך למדינת הים והגיע לעכו וחזר בטל התנאי הרי זה גיטך כל זמן שאעבור מכנגד פניך שלשים יום והיה הולך ובא הולך ובא הואיל ולא נתייחד עמה הרי זה גט: [דף עו ע"ב] **גמ'** והא לא עבר אמר רב הונא מאי פניך תשמיש ואמאי קרי ליה פניך ליסנא מעליא נקט רבי יוחנן אמר לעולם פניך

ממש מי קתני הרי זו מגורשת הרי זה גט קתני דלא הוי גט ישן ולכי מלו תלתין הוה גיטא תניא כוותיה דר' יוחנן הרי זה גיטך כל זמן שאעבור מכנגד פניך שלשים יום והיה הולך ובא הולך ובא הואיל ולא נתייחד עמה הרי זה גט ולאחר לא תנשא עד שיעברו ל' יום ולגט ישן אין חוששין שהרי לא נתייחד עמה וליחוש שמא פייס אמר רבה בר רב הונא הכי אמר אבא מרי משמיה דרב [ק] באומר נאמנת עלי לומר שלא פייסתיה ואיכא דמתני לה אמתני' מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש הרי זה גט וליחוש שמא בא אמר רבה בר רב הונא הכי אמר אבא מרי משמיה דרב באומר נאמנת עלי שלא באתי מאן דמתני לה אמתניתין כל שכן אברייתא מאן דמתני לה אברייתא אבל אמתניתין לא אם לא באתי קאמר והא לא אתא כתב ר"ח כיון דאיכא דמתני לה אמתניתין אזלינן לחומרא והרמב"ם ז"ל כתב (פ"ט מה' גירושין) הרי זה גיטך מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש אין חוששין שמא בא בסתר שאין דרך בני אדם לבא בצינעא ואם תם הזמן שקבע ולא בא הרי זו מגורשת ותימה הוא שפסק לקולא באיסורא דאורייתא ועוד דלישנא בתרא מתני לה אמתניתין [ר] וכן דעת רב אלפס ז"ל דבכל מקום הוא הופס איכא דאמרי עיקר וכן לעיל בפרק כל הגט (דף כח) מקשי הש"ס מלישנא בתרא: **יג מתני'** הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש אינו גט מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש הרי זה גט: **גמ'** איבעיא להו כי שרינן לה לאלתר שרינן לה דהא ודאי לא אתי או דלמא לאחר י"ב חדש שרינן לה לכי מקיים תנאה ולא איפשיטא הלכך עבדינן לחומרא גזירה אטו לא מת ולא שרינן לה לעלמא בתוך י"ב חדש אם לא על ידי חליצה ואם נשאת לא מפקינן לה מיניה. אמר אביי הכל מודים היכא דאמר לה לכשתצא חמה מנרתיקה [דף עז ע"א] לכי נפקא אמר לה וכי מיית בלילה הוי גט לאחר מיתה ואין גט לאחר מיתה על מנת שתצא חמה מעכשיו קאמר לה והוי גט מחיים כדרב הונא אמר (א) רב דאמר רב הונא אמר רב כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי לא נחלקו אלא באם תצא מר סבר כרבי יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו והוי כמהיום אם מתי מעכשיו אם מתי ומר סבר לא אמרינן כרבי יוסי והוה ליה כאם מתי [ש] והלכתא כרבנן ולקמן בפ' בתרא (ס"ס ד) (ה) [ת] נדקדק בו בסייעתא דשמיא: **מתני'** אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש כתבו גט ותנו לאשתי כתבו בתוך י"ב חדש ונתנו לאחר י"ב חדש אינו גט כתבו גט ותנו לאשתי אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש כתבו בתוך י"ב חדש ונתנו לאחר י"ב חדש אינו גט רבי יוסי אומר כזה גט כתבו לאחר י"ב חדש ונתנו לאחר י"ב חדש ומת אם גט קודם למיתה הרי זה גט ואם מיתה קדמה לגט אינו גט ואם אין ידוע זו היא שאמרו מגורשת ואינה מגורשת והלכה כחכמים: **יד גמ'** תנו רבנן לאחר שבוע שנה. לאחר שנה חדש. לאחר חדש שבת. לאחר שבת מאי [א] יתיב ר' זירא קמיה דרבי אסי ואמרי לה רבי אסי קמיה דר' יוחנן ויתיב וקאמר חד בשבא ותרי בשבא ותלתא בשבא בתר שבתא ארבע וחמשה ומעלי שבתא קמי שבתא פרש"י דמיירי בנתן לה גט ואמר אם לא באתי מכאן לאחר שבוע זו אינו גט עד שתעבור כל השנה שמינית וכן אחר שנה חדש ואחר חדש שבת ואחר השבת יום ראשון שני ושלישי

הגהות הגרי"ב א] אמר רבי דאמר רב הונא אמר רבי כצ"ל:

(א) וכאשר כתבתי כן עיקר פי' אפי' בע"מ בעי תנאי כפול וכל הדינים שצייכין בתנאי לעיל: (ג) והיה הולך מיהודה לגליל והגיע לאנטיפרס וחזר בטל התנאי כו' פי' אנטיפרס בסוף מילר יהודה וכן כפר עותנאי בסוף מילר גליל וכן עכו בסוף א"י ומפרש בגמרא דמתני בהכי איירי שבני תנאים התנה עמה אי לא אתינא מכאן ועד תלתין יומין כלומר שאשה' בדרך שלשים יום וגם לא מטינא לגליל כלומר שאם אבא לגליל אפי' לאלתר להוי גט

חדושי מהרש"ל

הלכך כי הלך לאנטיפטרס וחזר דלגליל לא הלך וגם שלשים לא שהה ביטל התנאי' ואינו גט אבל אי מתנה חד תנאי אי לא אתינא מכאן ועד תלתין יומין והיה לו להלוך מיהודה לגליל אם הגיע לכפר עותנאי שהוא בתחילת גליל וחזר תנאו בטל שהרי הלך לגליל ושוב לא יכול לקיימ' אבל לא הגיע לגליל וחזר אין התנאי בטל ושוב יכול לקיימ' כשילך וישהה וכן איפכא מגליל ליהודה והגיע לאנטיפרס וק"ל:

תפארת שמואל

(א) **ובריייתא** רשב"ג דמיקל בתנאי וכו' ואני אומר שכאן יראה לפסוק כרשב"ג שהרי בברייתא שונה דברי הת"ק בלשון ר"מ ודברי רשב"ג בלשון חכמים והלכתא לעולם כחכמים וכן נ"ל עיקר א"ל דפסקינן

*) להיכא דלא סתרי זהו לשון רש"ל ז"ל ועיין מ"ש רש"ל בספר יש"ש פרק הפרה סי' י"דע"ש: (ב) **קושיא** חזקה היא כו' פי' משום דקשיא ליה לפרש"י דמתני' מניקתו שתי שנים יום אחד משתי שנים קאמר וא"כ מה דקאמר ע"ב בלא הניקתו כלל דהרי לא נתקיים התנאי כלל עיקר ואפילו הכי הוי גט וא"כ מ"ש מסיפא כשאמר שתי שנים ומת דלא הוי גט כן הוא לפרש"י אבל לפירוש ר"י צריך לפרש מאהר ששתם הוי כמפרש יום א' להדיא אלמא לנעורי קמכוון וא"כ כשלא הניקתו כלל לא ליהוי גט כמו בסיפא כשפירש שתי שנים דאמרינן לנעורי קמכוון ה"נ נימא גבי יום א' בשלמא לרבא דאמר סתם לא הוה כמפרש ולא אמרינן דקמכוון לנעורי כ"א להרווחה ומש"ה לא הוי גט ברישא וק"ל: (ג) **וחזר** ואמר לה בפני שנים וכו' פירוש ולא מסר לה מיד אלא דאמר בפני שנים כשאמסור לך גיטך יהיה ע"מ כן וא"ה"כ אמר תנאי אחר בפני עדים אחרים לא מסר לה וא"ה"כ כשמסר לה הגט מסר בפני כולן כן פי' הר"ן ועיקר אבל היכא שמסר לה הגט ואמר התנאי לעולם נתבטל דבריו הראשונים וכן דעת הרמב"ן: (ד) **והגיע** לאנטיפרס וכו' פירוש בסוף כפר יהודה וכן כפר עותנאי בסוף מילר גליל וכן עכו בסוף א"י ועי' בגמ': (ה) **נדקדק** בו בס"ד. לא ראיתי שום דקדוק שם אלא שכתוב שם להיפך מדעת הרי"ף אלא דהלכתא כרבי יוסי ולשופרי דשטרי אתקין רב מיומא דנן כן דעת התוספות ורש"י שלשופרא בעלמא שלא יוציאו שום לעז על הגט אכן בפרק י"נ (דף ק"י ע"ב) כתב משום חומרא דעריות אתקין רב ומשמע אפילו נתגרשה לא תינשא בלא חליצה אכן בממון הלכה כר' יוסי וכן נוטה מסקנת הטור שכתב בסוף המסקנא וי"א שלעולם הוי ספק מגורשת וחולצת ולא מתייבמת וכן דעת התוס' ע"כ ולא דקדק יפה שהרי ר"ת ור"י סוברים שניהם לשופרי דשטרי תיקן שם וכ"כ הרשב"א בשמם אכן הרמב"ם פי' פרק י"נ דלחומרא דעריות לא פסקינן כר' יוסי וא"כ לפ"ז חולצת ולא מתייבמת לכתחילה אבל לא הפקינן כספק מגורשת ונפקא מינה שאם נשאת לא תצא ולענין פסק הלכה נראה כדברי התוס' דהלכה כר' יוסי וכן פסק הרא"ד ואף שאמרינן בהאי פירקא ר' יהודה הנשיא ובית דינו התירו להנשא כר' יוסי ואמר ר' יוחנן שלא הודו לו בייעתיה מ"מ הא לעיל בפרקין מסקינן דרבא שהוא בתרא פסק דהלכה כר' יוסי דזמנו של שטר מוכיח עליו א"כ מסתמא כן הלכה ומש"ה נראה דהוי גט מעליותא רק בלחומרא בעלמא חולצת דמאי איכפת לן בהאי חומרא שהרי כבר נפסלה לכהן אבל אי נשאת בלא חליצה לא תצא כלל אבל לכתחלה לעולם חולצת שהרי רבינו פסק דחולצת נ"ל:

*) נ"א להדיא דלא כחכמים זהו

קרבן נתנאל

דפריך ליה לרבא בכל דתנאי ומעשה בדבר אחד לא הוי תנאי אפילו בתנאי ע"מ דלא סתרי אהדדי אבל אנן לא קי"ל כרב אדא אלא כרב אשי וכרבא וזהו סעד למ"ש לעיל דרבינו סובר דבפ"מ לא שייך תנאי ומעשה בדבר אחד: [ח] **פרש"י** אחר סנקה ושימוש. הטעם משום דצריך לקיים הדבור שהוציא מפיו. ול"נ עוד ג"כ משום דלכל האוקימתות אתיא מתני' כרבנן וא"כ לדידהו לנעורה קא מכוין כמו גבי אנטלית וצריך סנקה ושימוש קלת אלא בהניקתו קלת אמרינן כיון דלא פירש שתי שנים אמרינן דלהרווחה קא מכוין. וזהו מדוייק בלשון תוס' ונראה לר"י לפרש דמת קודם שהניקתו כלל דלא נתכוין אלא להרווחה ולא לנעורה משמע דלפרש"י אכוון נמי לנעורה וכדפירשתי וכ"מ אם כשאמר אי אפשי או מת הבן קודם ב' שנים בסיפא לטעם ראשון צריך נמי הנקה קלת ולטעם אחרון קי"ל בהא מלתא כרשב"ג דלא אמרי' בהא לנעורה קמכוין וא"ל הנקה כלל: [ט] **אגב** דבעי למיתני בסיפא. ובסיפא קמ"ל רבותא דהגט בטל ומותרת ליבם. ואי לא אשמועינן ה"א דהוי כתנאי על מנת שתתן מאתים זוז ומת דצריכה חליצה ואסורה ליבם כיון דאין קובע זמן ועדיין לא נשלם הזמן כמ"ב בש"ע סי' קמ"ג סעיף ג'. אע"ג דהכא קבע זמן שתי שנים מ"מ הא לא התנה ע"מ שתשמשי את אבא מכאן עד ב' שנים. וא"כ בכל ימי חיי האב יכולה לשמשו אותן ב' שנים קמ"ל דהוי כקובע זמן מכאן עד ב' שנים. ועיין בב"ש סי' קמ"ג ס"ק י"ד. וזהו לגירסת רבינו והרי"ף דגרסי בסיפא או שמת האב. המגס לפי גירסתינו ובירושלמי דלא גרסינן בסיפא או שמת האב נ"ל כיון דבעי למיתני בסיפא באב אם אמר אי אפשי. תנא נמי ברישא הדין במת האב לאפוקי אם אמר אי אפשי לכולי עלמא הוי גט. אי נמי להיפך וכפי התוספתא וזהו ידעינן מדאיירי רישא באב לא נקיט א"א: [י] וכן מפרש בירושלמי. רלה לומר לחד מאן דאמר דמוקי מתני' במת אחר הנקה ושימוש. אם כן לדידיה על כרחך צריך לומר דתנא מת אב משום איידי: [כ] **ומי** בעינן כולי האי ורמינהו שמשתו יום אחד. אין להקשות לפי מה שכתב הטור סי' קמ"ג היכא דהתנו לאחר שתשלמו שתי שנים אפילו לא הניקתו אלא שעה אחת קיימת תנאה כיון שנשלמו שתי שנים א"כ מאי פריך אימא דמתני' איירי בהתנה תוך שתי שנים ובריייתא איירי דהתנה לאחר שתי שנים דסגי ביום אחד. דמנכל מקום משמשתו יום אחד פריך. אי נמי דהוי ליה למתני בהדיא בבריייתא שהתנה לאחר שתי שנים כמ"ש תוספות לפ"ה דהוה ליה למתני בבריייתא בהדיא ומת: [ל] **אמר** רב חסדא כו'. ולית הלכתא כרשב"ג. ויש לדקדק לאיזה צורך מביא הרי"ף בהלכותיו הא דרב חסדא הא פסק כרב אשי. גם על רבינו יש לתמוה הלא הוא פסק כרבא. ונראה משום דהרי"ף מסיק בפרק גט פשוט סי' מ' דהדין כללא דכייל רבה בר נ"ד תנה כ"ת משנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו לאו דווקא אם לא היכא דמסתבר טעמיה וא"כ הכא במתני' מן הסברא כרשב"ג דאמר כל עכבה שאינה ממנה הרי זה גט דיעולה היא שאמר תן לי אבין ואשמשנו תן לי בנך ואניקנו. ועוד דהא בברייתא דף ע"ו הרי זה גיטך ע"מ שתשמשי את אבא שתי שנים וכו' דברי ר"מ וחכמים אומרים אע"פ שלא נתקיים התנאי הרי זה גט. ומסיק דאיירי בדכפליה לתנאי וחכמים היינו רשב"ג. וכיון דבברייתא שנו דברי רשב"ג בלשון חכמים היה לנו לומר דהלכתא כרשב"ג דמתני' להכי מייתי הך שינויא דרב חסדא דס"ל דרשב"ג דפליג במתני' ואמר כזה גט וכן במשמשתו יום א' דהוי גט ולפיל גבי אבד אינטלית דאמר תמן את דמיה כולה חד טעמא הוא דמיקל בתנאי גט. וכבר פסק ר"י דלא קי"ל כרשב"ג דאינטלית וא"כ ה"ה והוא הטעם דלית הלכתא כרשב"ג דמתני'. ועי"ז כתב רבי' ור"ת ור"י פוסקין בכ"מ כההוא פיסקא דר"י דפסיק הלכה כרשב"ג במשנתינו וא"כ לדידהו נ"ל דרבא ורב אשי פליגי עליה דרב חסדא וסבירא להו דטעמיה דרשב"ג במשנתינו דאמר כל עכבה שאינה הימנה הימנה אינו תלוי בכך דאינטלית גם הך שמשתו יום אחד ס"ל לרשב"ג דבסתמא שתי שנים מדלא פליג אריישא דמתני': [מ] ור"ת ור"י ז"ל פוסקין בכ"מ כההיא פיסקא דר"י דפסיק הלכתא כרשב"ג במשנתינו. וכ"כ רבינו בשני דייני גזירות ס"ם י"ו ובפרק השולח סי' כ"א ובפרק אע"פ סי' כ"ז ועי"ש בחידושינו. ואבוהון דכולהו בפ' היה קורא ס"ס ע"ו שפסק הרי"ף כת"ק ורבינו פסק כרשב"ג. והרשב"א בשמעתתא דא והרמב"ן מטו' לדברי הרי"ף: [נ] ושתי שנים דקתני היינו יום אחד בתוך שני שנים. ובירושלמי אוקי מתני' בשכר הנקה ועיין בזה בחידושי רשב"א בארוכות. ותלמודא דידן לא ניחא לאוקמיה כך דמ"מ קשה ס"ל לתנא דמתניתין לאשמועינן דאם התנה שהיא תניקתו בשתמא סגי ביום אחד: [ס] **לכן** יש לפסוק כרבא לחומרא. כתב ב"י וז"ל ומשמע דספוקי מספקא ליה ומה דאיכא בין רבא לרב אשי הוי ספק מגורשת וכ"פ בספר ב"ש ואני אומר כשתקע הדבר ולא נאמר אלא ה"פ דבגט לנעורה קמכוין לכך אנו דנין לטוטו להחמיר. מבא"כ לענין ממון אם קיבל עליו לזונות חבירו סתם או שאמר הנני נותן לך בית זה אם תעשי לי מלאכה או על מנת שתשמשי את אבא. אנו דנין לטוטו להקל והאמרינן דלא נתכוון אלא שעה אחת דלענין ממון קי"ל כרב אשי. ואשתמיטתיה להרב"י תשובת הרא"ש כלל ו' סי' י"ד שמבואר שם להדיא כמו שפרשתי ע"ש: [ע] **וכן** פסק הרמב"ם ז"ל. כתב עוד ב"י נ"ל שמ"ש הוא ולריך להגיה הרמב"ן דאילו הרמב"ם פסק להדיא כרב אשי עכ"ל ואני תפסתי ולא מלאתי בחידושי רשב"א והר"ן שהמה נושאי כליו שהזכירו שום דבר בשמו בפימה זו. ונראה יותר לומר שמקומו למעלה אחר שהביא רבינו דברי רי"ף שפסק כרב אשי אזה קאי וכ"פ הרמב"ם. והוא בפ' י' מהלכות אישות: [פ] **והלכתא** כרבנן ואע"ג כו'. דברי רי"ף הם: [צ] **אמר** לה בפני שנים כו' וחזר ואמר לה בפני שנים. פרש"י כגון שלא מסרו לה בפני שנים הראשונים שאם מסרו לה איגרשה לה ותו לא מצי לאתנויי תנאה אחרינא. וכ"כ תוספות וסביאם הרשב"א שאם מסרו לה בתנאי הראשון שוב אינו יכול לבטל דברי הראשונים דהא קי"ל כרבי דאמר כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי ומשתתא הך בריייתא כוותיה אלא וא"כ כיון שהגיע גט לידה כל היכי דמקויימא תנאה מגורשת ואפילו נתקרע הגט או נאבד מגורשת לכשתשלים תנאה. ורבינו שלא חילק בזה סמך על מה שפסק לעיל סי' ה' כרבי דע"מ כאומר מעכשיו דמי ואם נתקרע הגט או נאבד הרי זו מגורשת. ואמת שפסק רבינו בפ"ק דקידושין סי' פ' אם אמר מנה זה או במנה סתם והיה מונה והולך ורלה א' מהם לחזור אפילו בדינר האחרון הרשות בידו. משמע הא במנה סתם ועל מנת אין אחד מהן יכול לחזור בו וע"ש מה שכתבתי בזה: [ק] **באומר** נאמנת עלי לומר שלא פייסתי. וקשה אכן חיישינן ולא מהימנינן לה. ואומר ר"י דלא חיישינן לשמא פייס אלא הי שינן משום לעז בעלמא שיולא הבעל לעז שבטל את הגט והשתא מצי שפיר דטוב לא יוציא לעז דכסיפא ליה מלתא · ועיין מזה בתוס' דף י"א ד"ה חיישינן שמא פייס: [ר] **וכן** דעת רב אלפס דבכ"מ הוא תופס איכא דאמרי עיקר. וכן בפ"ק דב"ק סי' ו' כ"כ בשם הרי"ף. וזהו דעת הרי"ץ גיאות שהביא שם רבינו בפ"ק דפ"ז סי' ג'. ומן התימה שלא הביא באותו מנין דעת הרי"ץ. איכלה ברמזים אפיק דעת הרי"ץ גיאות וחילופו הרי"ף. יען דעת רבינו כמו שפסק ר"ת שם דבשל תורה הלך אחר המחמיר ובשל סופרים אחר המיקל בפ' בהמה המקשה סי' ו' ז' ועיין בכללים: [ש] **והלכתא** כרבנן. וק"ק דלכאורה הלכה כר' יוסי דרבא דהוי בתראה פסק כוותיה לעיל דף ע"ב. מהרש"א ומהרש"ל. ולא ידענא מאי קשיא להו דהא מסיק שם ואי"א לעולם דאמר לה מהיום ורבנן כו'. א"כ להך שינויא דבא קיס ליה כרבנן. ומה שפסק הרי"ף והלכתא כרבנן כתב הרשב"א והר"ן אין דעתו שמתייבמת אלא הלכתא כרבנן דאינה מגורשת וחולצת והביאו לזה ממה שכתב הרי"ף בפ' יש נוחלין והביא רבינו שם שפסק רב התם הלכה כר' יוסי חזינן למקלת רבוותא דאמרי לא דמי מתנה לגט דהכא ממונא והכא איסורא וטעמא דמסתבר הוא דלא תקני דרב אדרב ע"כ. ופירשו בו דודאי מדינא אפילו גבי גט הלכתא כר"י אלא משום חומרא דעריות חשו לב"ד טועין וסברי דחולצת. ולדידי איט מוכרח דאיכא למימר כיון דאיסורא הוא ולא שייך ביה קנין הלכתא כרבנן לגמרי ומתייבמת וכך נראה דעת רבינו שאמר לקמן נדקדק בו והתם פירש מטעם חשו לב"ד טועין ממשמע דס"ל להרי"ף דמלד הדין קים ליה להרי"ף דהלכתא כרבנן ומתייבמת וכן הוא דעת הרמב"ם וכן מוכיחין דברי רבינו בפ' יש נוחלין סי' מ"ב שהביא תירץ רשב"ם ושבק תי' הרי"ף דמשמע ליה דהרי"ף מלד הדין קים ליה הלכתא כרבנן וליתא אלא בגיטין מלד חומרא דעריות אתקין רב הכי: ודע שהרמ"ה מחלק דבקלב זמן לא אמרינן זמן של שטרו מוכיח עליו דהא לריך לכתוב הזמן כדי שיודעין אימת כלה הזמן שקלב. וקשה הא בשמעתין אמר רבותינו התירוה ליגשא ואוקמי' משום דס"ל כר"י מ"מ דאפילו בקלב זמן נמי אמרינן זמן של שטר מוכיח דהא אמר אם לא באתי עד י"ב חדש. וי"ע לרבותינו עדיפא מדר"י ס"ע וכן מי' ב"ש סי' קמ"ד ס"ק ד' ובאמת כל הפוסקים לא חלקו בזה גם התוס' ד"ה ולא הודו לו. ומש"ה לא הגיה רמ"א בסי' קמ"ד בא"ה. דלא חשיב ליה לדעתו אלא דלהוי כספק ובלא"ה פסק בש"ע הרי זה ספק אבל בח"מ סי' רנ"ח הגיה הרמ"א דלהוי ספק לענין ממון והמוציא מחבירו עליו הראיה. כי לדבריו טעמא דמסתבר הוא: [ת] נדקדק בו בסייעתא דשמיא. מה שמגמגם בזה בספר תפארת שמואל איט. לפי מה שפירשתי בדיבור הקודם: [א] **ה"ג** יתיב ר' זירא קמיה דרבי אסי ואמרי לה רבי אסי קמיה דר' יוחנן.

ושלישי ורבינו חננאל ז"ל פירש שאמר לה הרי זה גיטיך לאחר שבוע אינה מתגרשת עד שתעבור שבוע ושנה שמינית ויותר נראה פירוש רש"י דכשתלה הגט בביאתו אחר השבוע לא מצינו למימר שיהא גט אם לא בא בתוך השבוע דאם כן הוה ליה למימר אם לא באתי בתוך שבוע א · אלא ודאי מדתלה זמן ביאתו בלאחר השבוע על כרחיך רצונו לומר אם לא יבא בזמן שנקרא אחר השבוע והיינו שנה אחת משנות שבוע הבאה ובשנה חדש מחדשי השנה הבאה ובחדש שבת אחד משבתות חדש הבאה ובשבת לישנא דעלמא לחלוק ימי השבת אליו נקראים אחר שבת שעברה ואליו קודם שבת הבאה [ב] וכן לענין הבדלה אבל הנותן גט לאשה שתתגרש לאחר שבוע למה לא תתגרש מיד אחר השמיטה כי קביעות הזמן היה כדי שלא תתגרש בתוך השבוע ואם היה בדעתו עד שתעבור שנה שמינית היה לו לומר[ג] א]לאחר השבוע והרמב"ם ז"ל כתב (פ"ט מהלכות גירושין) אמר להן כתבו ותנו גט לאשתי לאחר השבוע אין כותבין אלא עד שנה לאחר השבוע אמר להן לאחר שנה אין כותבין עד לאחר חדש משנה שניה אמר להן לאחר חדש אין כותבין אלא עד אחר השבת מהחדש השני אמר להם לאחר השבת כותבין מאחר השבת עד סוף יום השלישי (א) גם פירוש זה לא יתכן דאם לוה לכותבו אחר השבוע כותבין מיד אחר השבוע אלא הפירוש הנכון הוא באומר כתבו גט ותנו לאשתי אם לא באתי לאחר השבוע לא יכתבו עד שתעבור השבוע ושנה שמינית וכן כולם ופירוש זה ניחא דקאי אמהני' כתבו ותנו אם לא באתי עד י"ב חדש[ד] אבל לאחר זמן אין קפידא אם מאחרין הכתיבה: תניא רבי אומר לאחר הרגל ל' יום נפיק רבי חייא ודרשה משמיה דרבי וקלסוה משמיה דרבים ולא קלסוה אלמא לית הלכתא כוותיה דרבי וכתב רבינו חננאל ז"ל אפילו לא עברו עליו אלא חמשה עשר יום דיו ואפשר שהוא מחלק השלשים יום כמו שלשה ימי השבוע שאן נמנין אחר השבת (ב) [ה] ואף על פי שאינו דומה: **הדרן עלך מי שאחזו**

פרק שביעי

א [דף סב ע"ב] **האומר** [א] התקבל גט זה לאשתי או הולך גט זה לאשתי אם רצה לחזור יחזור האשה שאמרה התקבל לי גיטי אם רצה לחזור לא יחזור לפיכך אם אמר הבעל אי אפשי שתקבל לה אלא הולך ותן לה אם רצה לחזור יחזור רשב"ג אומר אף האומרת טול לי [גיטי] אם רצה לחזור לא יחזור: **ב גמ'** פשיטא איש הוי שליח להולכה שכן בעל מוליך גט לאשתו אשה הויא שליח לקבלה שכן אשה מקבלת גיטה מיד בעלה איש לקבלה ואשה להולכה מאי א ופשטא דאיש נמי הוי שליח לקבלה שכן אב מקבל גט לבתו הקטנה ואשה נמי הויא שליח להולכה שכן אשה עצמה מביאה גיטה כדתנן (לעיל דף כג:) האשה עצמה מביאה גיטה ובלבד שתהא צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם ואוקימנא בהולכה: **ג איתמר** הבא לי גיטי ואתך אמרה התקבל לי גיטי והוא אומר הילך כמו שאמרה אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר רב אפילו הגיע גט לידה אינה מגורשת [דף סג ע"א] דהא עקר שליח לשליחותיה דאמר ב שליח לקבלה הוינא להולכה לא הוינא התקבל לי גיטי ואתך אמרה הבא לי גיטי והוא אומר הילך כמו שאמרה כיון שהגיע גט לידה מגורשת דהא לא עקר ג שליחותיה דאפי' שליח להולכה בעי למיהוי [ב] הלכך אמרינן לחומרא דאדיבוריה דידיה קא סמיך ואינו גט עד שהגיע לידה. ואע"ג דמסיק לקמן הכי הפתא התם אמר לה הילך כמה שאמרה פירוש הלכך אמרינן אדיבוריה דידה סמוך ולאלתר הוי גיטא דיחויא בעלמא הוא דקא דחי למימר מהכא לא תיפשוט דאדיבורה דידה קא סמיך: **ד ת"ר** התקבל לי גיטי ואתך אמרה התקבל לי גיטי והוא אומר הולך ותן לה זכי לה והתקבל לה רצה לחזור לא יחזור רבי נתן אומר הולך ותן לה רצה לחזור יחזור זכי לה התקבל לה אם רצה לחזור לא יחזור רבי אומר בכולן אם רצה לחזור לא יחזור אבל אם אמר אי אפשי שתקבל לה אלא הולך ותן לה אם רצה לחזור יחזור[דף סג ע"ב] איתמר התקבל לי גיטי ואתך אמרה התקבל לי גיטי והוא אומר הולך ותן לה אמר רבי אבא אמר רב הונא אמר רב נעשה שלוחו ושלוחה ואם מת ולא הגיע גט לידה חולצת ולא מתייבמת אלמא מספקא ליה אי הלכה כרבי או הלכה כר' נתן אבל אם אמר ליה הילך בין לרבי בין לר' נתן כזכי דמי וכן הלכה [ג] והלכה כר' נתן דאמר הולך [לאו] כזכי דמי דגרסינן בפ' השולח (דף לב:) אמר אביי נקטינן שליח מתנה כשליח הגט דמי למאי [ד] נפקא מינה להולך לאו כזכי: **ה אמר** רב אין האשה עושה שליח לקבל גיטה מיד שליח בעלה ורבי חנינא אומר עושה אשה שליח לקבל גיטה מיד שליח בעלה מאי טעמא דרב (א) אי בעית אימא משום בזיון דבעל(ג) ואבע"א משום חציפותא דמשויא ליה לשליח דבעל כמאן דליתיה וקמשויא שליח אחרינא לקבל מיניה אמר ליה רבה בר רב הונא לרב: [השלמה מהעמודה השמאלית] אגרה הבאה לאחר מכאן מאי בינייהו א"ב דקדמה איהי ושויה שליח מעיקרא. הא מילתא איכא בה פלוגתא ביני רבוותא איכא מאן דפסק הלכתא כרב ואיכא מאן דפסק הלכתא כר"ח ומסייע להאי פיסקא מעובדא דההוא גברא דשדר גיטא לדביתהו אתא שליח אשכחה דקא ליישא אמר לה הא גיטך [ה] אמרה ליה ליהוי בידך כלומר הוי את שליח דידי לקבלה אמר רב נחמן אי איתא לדר' חנינא עבדינן בה עובדא אמר ליה רבא והא לא חזרה שליחות אלל בעל שלחוה קמיה דרבי אמי שלח להו לא חזרה שליחות אלל הבעל רבי חייא בר אבא אמר נתייסב בדבר הדר שלחוה לקמיה דרבי חייא בר אבא אמר כולי האי שלחו ואזלו כי היכי דמספקא לדידהו הכי נמי מספקא לדידן הוי דבר שבערוה וכל דבר שבערוה חולצת ולא מתייבמת · הוה עובדא ואצרכה רב יצחק בר שמואל בר מרתא גט וחליצה תרתי גט מחיים וחליצה לאחר מיתה ותרי עובדי הוו אלמא מדלא מספקא ליה למאן דהיספקא ליה אלא משום דלא חזרה שליחות אלל הבעל ומאן דבטליה לגיטא נמי לא בטליה אלא משום דלא חזרה שליחות אלל הבעל מכלל דאיפשיטא להו לכולהו · דהלכתא כרבי חנינא דאי סבירא להו דהלכתא כרב אפי' חזרה שליחות אלל הבעל לא מספקא להו דגט פסול הוא הלכך הלכה כר' חנינא והדין סברא הוא דרב האי גאון [ו] ומסתברא טותיה: **ו ההיא** דהוו קרו לה נפואתה אזול סהדי וכתוב תפואתה אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב עשו עדים שליחותן מתקיף לה רב נחמן בר יצחק מי קאמר כתובו חספא והבו לה אלא אמר רבא אי ודאי כתבו סהדי גיטא מעליא ואבד עשו עדים שליחותן מתקיף לה רב נחמן מי קאמר כתובו ואנחו בכיסייכו אלא אמר רב נחמן בר יצחק כותבין ונותנין אפי' מאה פעמים וכן הלכתא דאם נאבד הגט כותבין כמה פעמים ומיהו אם לא נאבד ומסופקין אם הוא כשר אם לאו מכמה חומרות שנהגו להחמיר ואין להם שורש ועיקר מן התורה הרי עשו עדים שליחותן אם הוא כשר לפיכך טוב להנהיג שיאמר הבעל לסופר ולעדים לכתוב ולחתום עד שיהא הגט כשר לדעתם בלי שום ספק ופקפוק בעא מיניה רבא מרב נחמן אמר לשנים כתבו (וחתמו) ותנו לשליח מהו כיון דאמר תנו לשליח איסתלקו להו או דלמא לטרחייהו חייש אמר ליה רבינא לרב אשי כתבו ותנו לשליח ויוליך לה מהו תיקו [ז] ואזלי' לחומרא ואם נתנוהו לשליח ונאבד מיד השליח עשו עדים שליחותן ואין כותבין גט אחר עד שיפיס הבעל ורב אלפס ז"ל פירש בעיא זו לענין אם יכולין העדים להיות שלוחים להולכה: רשב"ג אומר אף האומרת טול לי וכו' ת"ר טול לי ג] יהא לי בידך כולן לשון קבלה הן וכן הלכתא: **ז מתני'** האשה שאמרה התקבל לי גיטי צריכה שני כיתי עדים שנים שיאמרו בפנינו אמרה ושנים שיאמרו בפנינו קבל וקרע ואפי' הן הראשונים הן האחרונים [דף סד ע"א] או אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים ואחד מצטרף עמהם: **ח גמ'** (ג) איתמר בעל אומר לפקדון ושליח אומר לגירושין [ח] ועדים מעידין שעשאתו שליח לקבלה רב הונא אמר בעל נאמן דאם איתא דלגירושין יהביה ניהליה לדידה הוה יהיב ליה [ט] ומיירי שלשתן בעיר אחת (ד) ורב חסדא אמר שליח נאמן דהא הימניה ואפילו אומר הבעל שנתנו לו בפני עדים מכל מקום סמך עליו דזימנין דמייתי סהדי ואזלי למדינת הים ואותיב ר' אחא לרב הונא מהא דתניא הודאת בעל דין כמאה עדים דמי והשליח נאמן מהימנינהו(ג)ופריק שאני ממון דאתיהיב למחילה ואקשינן ד וכן לגיטין ופריק גיטי ממון. פסקו רבוותא הלכתא כרב הונא בשביל שהיה רבו של רב חסדא ואנן סבירא לן דהלכתא כרב חסדא [י] מדפריך סתמא דגמרא לקמן והימניה לשליח [כ] ואינו נראה לי ראייה דהתם אין הבעל מכחישו ולא פליג רב הונא בהא ושוב מלאתי כתוב קושיא זו בשם רבינו אפרים תלמידו של רב אלפס ז"ל והרמב"ן ז"ל העיד שראה בנוסחא ראשונה של רב אלפס ז"ל מכתיבת ידו חזינא מאן דפסיק כרב חסדא ואנן לא סבירא לן הכי דרב הונא רבו של רב חסדא ואין הלכה כתלמיד במקום הרב ועוד היה כתוב בה וניהמניה לשליח מי קא נפיק גיטא מתותי ידיה דלהמניה ואי קשיא לך הא קמייתא דאמרינן שליח לא מהימן ואע"ג דנפיק גיטא מתותי ידיה והכא אי נפיק גיטא מתותי ידיה מהימן התם בעל קא מכחיש ליה הלכך איתרע ליה שליחותו [ל] והכא קמודי ליה עד כאן וכיון שלא נתגלה לנו טעמו של רב אלפס ז"ל [מ] ראוי להחמיר כדבריו הראשונים וכמו שפסק רבינו תם ז"ל. ומודה רב הונא דאי אמרה קמאי דידי לגירושין יהביה ניהליה מהימנא מיגו דאי בעי אמרה לדידי יהביה ניהליה ומיירי שהגט יוצא מתחת ידי האשה והיא אומרת שקבלתו דהשתא איכ' מיגו כיון שהגט בידה דאם איתו בידה אין כאן מיגו ואי משום שאמרה לבעלה גירשתני נאמנת כיון דאיכא שליח דקא מסייע לה מעיזה ומעיזה [נ] וקשה לי דהאי מודה לא הוי מעין פלוגתייהו דאינהו איירו כשהגט ביד השליח ואפשר דאפי' הגט ביד שליח מהימנא [ס] וכיון דלא מסייע לה אלא שליח לחודיה אינה מעיזה והאי דקאמר הא"ש מיגו דאי בעי אמרה לדידי

הגהות הב"ח

א מאי ופשטינן דאיש נמי: ב דאמר ליה שליח לקבלה הוינא: ג דהא לא עקר ליה שליח לשליחותיה: ד ואקשינן וסא תניא וכן לגיטין וכו' ופסקו רבוותא: ה ואי משום דאשה שאמרה לבעלה וכו':

חדושי מהרש"ל

(א) איבעית אימא משום ביזיון דבעל כו'. שסבר קל אני בעיניך שאין רצונך לקבל בעצם הגט מיד שלוחי אבל אי עבדה שליח לקבל גם מידו הא ידע מזה וליכא למיחש לתקלה: (ב) ואיבעית אימא משום חצירה כו'. פירש לאחר שנתן הבעל גם בחצר של אחרים קנאתו דההוא לאו גיטא דאיבעיא לו לקיומא ונתן בידה או בחצירה וזה נשעה שנותן לה לאו חצירה היא: (ג) ופריק שאני ממון דאיתיהב למחילה כו'. ובממון לעולם מהימן השליח כשהשלישים בידו אפי' בדברים העשוים להשאיל ולהשכיר שאין · לשליח שום מיגו בהן והבעל טוען של פיקדון יהבם ניהלה והבל ב אומר בנתנה בידו כדי שיתן לפלוני לעולם השליח מהימן דהא הימניה בהרם לענין ממון:

הגהות הגרי"פ א] נ"א שם: ב] בגמ' איתא ושא לי יהא לי וט' וכ"ה בפסקי הרא"ש:

קרבן נתנאל

כי ר"ן לא היה בימי ר"י. וכ"ה גירסת רבינו בפסחים בפרק ערבי פסחים סי' י"ג: [ב] וכן לענין הבדלה שם בערבי פסחים לגי' רבינו. אבל הרי"ף שפסק שם שאינו מבדיל אלא כל יום ראשון ולא יותר אין ראיה משם ויש לחלק בין הבדלה שאינו מבדיל להרי"ף אלא יום ראשון כמו בקידוש שמקדש ביום השבת. אבל אחר שבת מקרי ג' ימים. אלא דלענין הבדלה כיון דאפליג יותר מיום אחד משבת אין שייך להבדיל בין קודש לחול כיון דעברו כבר ימי החול ועי' ע"פ סי' י"ג ת"ש בזה: [ג] ה"ג היה לו לומר לאחר אחר השבוע. וכ"ה בטור: [ד] אבל לאחר הזמן אין קפידא אם מאחרין הכתיבה · נאמר בזה מה שהשיג הטור על רבינו וז"ל וכתב א"א הרא"ש ז"ל על דבריו גם פירוש זה אינו נכון דאם לוה לכתוב וליתן אחר השבוע כותבין מיד אחר השבוע ע"כ ונראה שהוא מפרש דברי הרמב"ם שרוצה לומר שלא יכתבו עד שנה אחר השבוע ואין נראה כן מדבריו אלא אדרבה ר"ל שיכתבו תיכף אחר השבוע ואין להם זמן לכותבו אלא בתוך השנה וכן באיך ע"כ. וכן פירשו בו המגיד והר"ן. מפני כך כתב רבינו אם עלתה על דעתך לפרש הרמב"ם כמו שפירשו אינהו. פשיטא אין דבריו נכונין בזה דלאחר זמן אין קפידא אם מאחרין זמן כתיבה: [ה] ואע"פ שאינו דומה. דשבת היא הנקודה האמצעית ויום ד' הכנה לקבל נפש דנשמה חדשה ויום ה' לקבל רוח דנ"ח. ויום ו' לקבל נשמה לשבת הבאה. ויום א' השארת הסתלקות נשמה חדשה ויום ב' השארות רוח מנשמה חדשה ויום ג' השארות הנפש ומותר חלילה. מה שאין שייך לומר במאר מועדים ורגלים. והטור סי' קמ"ד פסק להלכה דלאחר הרגל ט"ו ימים שם וכתב הב"ח שבוכר דאפ"פ שלא נתברר להרא"ש טעמו של ר"ח וגם הרשב"א בחידושיו כתב ע"פ הרמב"ן דאין טעם זה מחוור מכל מקום כיון דדבריו דברי קבלה ניכהו לא דמיון להו מהלכה ועיין בכללים מה שכתבתי בשם פלפלא חריפתא דלענין פסק הלכה לא אמרי' כל דבריו דברי קבלה: **הדרן עלך מי שאחזו**

פרק ז [א] **האומר** התקבל. טעות נפל בדפוס שהקדים המאוחר פ' מי שאחזו. בירושלמי תני התקבל אחר הניזקין ותוס' כתבו טעם בשם ר"ת: [ב] **הלכך** אמרינן לחומרא דאדיבוריה דידיה קא סמיך. דבפ' האומנין סימן א' איבעיא דלא איפשטא אי אדיבורא דידיה או אדיבוריה דמשלח · הלכך לא הוי גט עד שהגיע לידה ואם מת חולצת ולא מתייבמת: ה"ג כזכי דמי והלכה כרבי נתן: [ג] **והלכה** כרבי נתן דאמר הולך לאו כזכי דמי. והוא הדין תן לאו כזכי כמו במתנה אבל במלוה ופקדון תן והולך כזכי כדמסיק רבינו לעיל בפ"ק סי' י"ט. וכא דפריך הכא במעמתין רב אדרב ממלוה אגט. תי' הר"ן דס"ל הכא דבגט נמי כיון שעשאתו האשה שליח לקבלה וזה נותן לו סתם דמי לפקדון וה"ה למתנה אם המקבל עשאו שליח ומש"ה מקשי הכא מפקדון אגט: [ד] **נפקא** מינה להולך לאו כזכי. וק' מאי ראיה האי דהבולה איכא לאוקמיה כגון דלא עשאו שליח ומנ"ל דלא אמרי' הולך כזכי אפילו בעשאתו שליח. ותי' הר"ן והרשב"א בדוחק ולי נראה דע"כ אביי איירי אפילו בעשאתו שליח דהלכ"ה ק'מאי קמ"ל הולך לאו כזכי הא כבר רב יוסף ספ"ק פסק דהלכה כר"ש הגביה דאמר הולך לאו כזכי ואביי שהוא תלמיד דרב יוסף ודאי דהוי שמיע ליה. אלא ע"כ דקמ"ל אפי' בעשאתו שליח.מכך דרב יוסף לא הוי ידעינן וכ"כ מהרש"א סברא זו בפ"ק דכתובות דף ט' ד"ה מאי לאו ע"ש. וק"ל לאביי דהלכה כר' נתן דאמר הולך לאו כזכי אפילו בעשאתו שליח: [ה] **אמרה** ליה ליהוי בידך. כלומר ואתה תהיה שלוחי לקבלה ובוודאי דבהכך נוסחא לי גרסינן אבל אמרה ליה להוי בידך בלא לי לא מהני דלא מתמע דאיהי עבדה ליה שליח לקבלה והכי מוכח בירושלמי ובתוספתא. אבל גירסת הרי"ף לשוי פקדון בידך. הר"ן: ה"ג מכלל דפשיטא להו לכולהו: [ו] **ומסתברא** כוותיה. ע"כ לשון הרי"ף: ה"ג אמר לשנים כתבו ותנו לשליח: [ז] **ואזלינן** לחומרא. שאם כתבו גט בלא ליווי הבעל שוב שנית אזלינן לחומרא וצריכה גט אחר ואם קבלה קידושין מאחר נמי צריכה גט מזה. ואם מת חולצת ולא מתייבמת. וקשה דהא איבעיא שניה בא"ל קאמר כמו שפרש"י ואת"ל הוי כמו פשיטות לשיטת הגאונים וא"כ בבעיא דאמונה ה"ל למפסק דבוודאי לא הוי גט. תי' הב"י כיון דהא"ל אינו מפורש בגמרא ליכא מאן דפסק כא"ל וכב"ם סימן קכ"ב כתב ז"ל ולפמ"ש בח"מ סי' שמ"ז דהרא"ש לא פסק כשיטת הגאונים לא היה צריך לזה: [ח] **ועדים** מעידים שעשאתו שליח לקבלה. דלענין זה לא שייך דהא הימנו דבעל לא יכול לעשות שליח וקבלה. וכ"ת נאמין לשליח שהוא שליח קבלה במיגו דהוי יסיב לדידי' י"ל דשמא היא לא רצתה לקבל כיון דבעל אומר לפקדון לא רצתה לקבל עצמה כמ"ש רבינו בסמוך: [ט] **ומיירי** שלשתן בעיר אחת דשייך האי טעמא לדידה הוי יהיב לה הבעל. בתוספות הביאו ראיה לזה דאי אפילו כשלא היה בעיר אחת תקשי לך לרב הונא מה הועילו תכמים שתקנו לומר בפ"נ ובפ"נ עדיין יערער הבעל שיאמר לפקדון נתתי איברא ליש מכילתין סי' א' תי' רבינו קושיא זו אלא מסברא דנפשיה מחלק כן: [י] **מדפריך** סתמא דגמרא לקמן והימניה לשליח. תמה דפריך אתימרא דר' יוחנן ליכא ראיה דהא הבעל בפניו ואומר גרשתי ובכה"ג ודאי מודה רב הונא אלא ממשייע ליה מן סדה דפריך אמתני' והימניה לשליח ואף שתאמר דמתני' איירי כשאין הבעל בפניו ומכחיש ס"ל להרי"ף בכה"ג נמי לרב הונא אנן חיישינן שמא יבא הבעל ויכחיש: [כ] **ואינו** נ"ל ראיה דהתם אין הבעל מכחישו ולא פליג רב הונא. והא דלא דמי דמתני' איירי כשאין שלשתן בעיר ולא פליג רב הונא. דא"ע כבר דמחלק בין ממון דאיתיהיב למחילה ובין איסורא דלא שייך להאמין כמ"ש תוס' מו לא צריך לטעם אם איתא לדידה הוי יהיב לה. אלא רב הונא סתם אמר הבעל נאמן ובתחילה מפרש התלמודא שמיה דרב הונא משום אם איתא כו' וא"כ אין לחלק בין שלשתן בעיר אחת או לא היו: [ל] **והכא** קמודי ליה. והא דפריך ממתני' והימניה לשליח ז"ל דפריך נמי לרב הונא דמתני' נמי איירי בכל גוונא אפילו כשהבעל בפניו ומודה א"ל דמתני' איירי כשאין שלשתן בעיר וכא לא פליג רב הונא: [מ] **ראוי** להחמיר. אי בעלה כהן לא שריא ליה ולעלמא לא משתריא עד דיהיב לה גיטא אחרינא ואי מיית ולאכתי לא יהיב לה גיטא אחרינא אסורה לכהן ואי איכא יבם חולצת ולא מתייבמת: [נ] **וקשה** לי דהאי ומודה לא הוי מעין פלוגתייהו דאינהו איירי כשהגט ביד השליח. ומפני קושיא זו הרי"ף בתשובה מפרש דרב חסדא בשליש אומר לגירושין שהוא שליח לגולכה והגט ביד האשה: [ס] **וכיון** דלא מסייע לה אלא שליח לחודיה אינה מעיזה. ואם אומרת גרשני בעלי נאמנת ומה שאין הגט בידה משום שהפקידה אותו ביד השליש

יהביה ניהליה הג' קאמר נתנו לי והפקדתיו ביד השליח וקשה לי הא לעיל איכא מיגו דאי בעי שליח הוה יהיב ניהליה לאשה ואפ"ה סבירא ליה לרב הונא דלא מהימן שליח משום הך א דאם איתא לגירושין וכו' מגרע כח המיגו והוי כמיגו במקום עדים וא"כ הכא נמי אמאי א] מהימן במיגו וכל שכן הכא שהיא אומרת בפני נתנו לשליח לגירושין ואמאי לא יהביה לדידה כיון שהיתה במעמד · וי"ל דמיגו דלעיל גרע דשמא האשה לא היתה רוצה לקבל הגט כיון שאין השליח נאמן אלא על ידי מיגו דאי בעי יהביה לידה והיא אינה רוצה להתגרש מספק [ע] אבל הכא דקאמרה קמאי דידי יהביה ניהליה לגירושין עדיף האי מיגו ולא מגרעינן ליה מטעמא דאם איתא דלגירושין וכו': תנן האומרת התקבל לי גיטי וכו' עד בפנינו קבל וקרע להימניה לשליח דאפי' לרב הונא דאמר בעל נאמן מכל מקום מתניתין איירי בגט שהוא ביד השליח [פ] ואין הבעל מכחישו אמר רבא הא מני ר"א היא דאמר עדי מסירה כרתי *ומיירי כשאין עדים חתומין עליו הלכך לא סגי ב ליה בלא עדי קבלה אבל אם היו העדים חתומין עליו לא בעינן עדי קבלה רק שיאמר השליח נתן לי בפני עדי מסירה מתירין האשה לינשא על פי הגט שחתומין עליו עדים אפי' לא הביאה לפנינו עדי מסירה דתלינן שבא לידה בהכשר כדתנן לעיל בפרק השולח (דף לו·) אין העדים חותמים על הגט אלא מפני תיקון העולם ואמרינן עלה בגמרא אמר רבה לא נצרכה אלא לר' אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי תקינו רבנן עדי חתימה דזימנין דמייתי סהדי או אזלי למדינת הים· קרע למה לי אמר רב בשעת גזירת המלכות שנו: בעל אמר לגירושין ושליח אומר לגירושין והיא אומרת נתן לי ואבד ממני אמר ר' יוחנן הוי דבר שבערוה ואין דבר שבערוה פחות משנים ואמאי להימניה לשליח מי נפיק גיטא מתותי ידיה דלהימניה ולהימניה לבעל דאמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן בעל שאמר גירשתי את אשתי נאמן מי קאמר גירשתי ולימא חזקה שליח עושה שליחותו דאמר ר' יצחק בר יוסף אמר ר' יוחנן האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה אסור בכל הנשים שבעולם חזקה שליח עושה שליחותו [דף סד ע"ב] הני מילי לחומרא אבל לקולא לא [צ]· ולהימנה לדידה מדרב המנונא דאמר רב המנונא האשה שאמרה לבעלה גירשתני נאמנת חזקה אין האשה מעיזה פניה בפני בעלה הני מילי היכא דליכא דמסייע לה אבל הכא דאיכא בעל ושליח דמסייעי לה מעיזה פניה ומעיזה והשתא דאמרת דאמרינן חזקה שליח עושה שליחותו לחומרא אי בעלה כהן לא שריא ליה (א) ולעלמא לא מישתריא עד דיהיב לה גיטא אחרינא ואי מיית ואחי לא יהיב לה גיטא אחרינא אסירא לכהן ואי אית לה יבם חולצת ולא מתייבמת: ט מתני' נערה המאורסה היא ואביה מקבלים גיטה ר' יהודה אומר אין שתי ידים זוכות כאחת אלא אביה ולא היא וכל שאינה יכולה לשמור גיטה אינה יכולה להתגרש *מוכח [ק] מתוך פירוש רש"י שפי' בגמ' דווקא נערה אבל קטנה דברי הכל אביה ולא היא כשיש לה אב וגם בפ' האיש מקדש (דף מג:) פירש כן [ר] והכי פירושא בגמרא רבנן סברי יד יתירה זכי לה רחמנא כלו' כשהיתה קטנה לא היה לה כי אם יד האב וכשנעשית נערה ניתוסף לה יד עצמה עם יד אביה ור' יהודה סבר במקום יד אביה יד דידה לאו כלום הוא אפי' בנערה וכן כתב רב אלפס ז"ל בשמעתין על ההיא וכנגדו בקטנה מתגרשת בקידושי אביה אבל רש"י הגיה שוב בפירושו בפ' האיש מקדש (שם) דהוא הדין לקטנה והא דפליגי בנערה להודיעך כחו דר' יהודה [ש] וכן עיקר והר"י בר מאיר הביא ראיה לדבריו מסוגיא דפרק האיש מקדש (דף מד:) גבי הא דאמר רב נחמן דאין נערה המאורסה עושה שליח לקבל גיטה מיד בעלה ופריך ליה מהא דתנן קטנה שאמרה התקבל לי גיטי אינו גט עד שיגיע גט לידה הא נערה הוי גט ומשני כשאין לה אב [ת] אבל מעיקרא סלקא דעתך כשיש לה אב ואפ"ה קתני עד שיגיע גט לידה שמע מינה ג אם בא גם לידה מגורשת והכי פירושא בגמרא יד יתירה זכי לה רחמנא שהוסיף לה יד האב על ידי דיד עצמה עיקר שיש לה בבגרותה וגם בנערותה לא היה ראוי שתהיה ברשות האב כיון שהיא גדולה לכל דבר אלא שזיכה לו הכתוב ולא זיכתה לו להסיר כח ידה ור' יהודה סבר דלהסיר כח ידה ניתן לה יד האב וכיון דפליגי בה רבוותא [א] ראוי להחמיר: גמ' במאי קמיפלגי רבנן סברי יד יתירה זכי לה רחמנא ור' יהודה סבר במקום ה אביה יד דידה לאו כלום הוא וקיימא לן דיחיד ורבים הלכה כרבים וכי פליגי רבנן עליה דר' יהודה בגירושין אבל בקידושין דברי הכל אביה ולא היא כדגרסינן בפרק האיש מקדש (דף מג:) אמר ר' יוחנן מחלוקת בגירושין אבל בקידושין דברי הכל אביה ולא היא [ב] פירוש שהתורה זיכתה לו שבח נעורים לאב ולהכי שאני קידושין מגירושין וגרסינן נמי התם בעא מיניה רבא מרב נחמן נערה מהו שתעשה שליח לקבל גיטה מיד בעלה כלומר בחיי אביה מי אלים ידה כיד אביה לשווי שליח או לא אמר ליה אין עושה שליח והני מילי בחיי אביה אבל לאחר מיתת אביה כיון שהיא ב' נערות עושה שליח לקבל גיטה: וכל שאינה יכולה לשמור גיטה כו' ת"ר קטנה שהיא יודעת לשמור גיטה מתגרשת ושאינה יודעת לשמור גיטה אינה מתגרשת ואיזו היא קטנה שהיא יודעת לשמור גיטה כל שמבחנת בין גיטה לדבר אחר ר"ת ז"ל פסק דקטנה שאינה יודעת לשמור גיטה מתגרשת על ידי אביה ועשה כן מעשה וכתבתיה ביבמות פ' חרש (סי' ג): י [דף סה ע"א] **אמר** [ג] רבה שלשה מדות בקטן צרור וזורקו אגוז ונוטלו זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים וכנגדו בקטנה מתקדשת למיאון: יא **הפעוטות** מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין וכנגדו· בקטנה מתגרשת בקדושי אביה והיינו שיעורא דלעיל דיודעת לשמור גיטה והא דקרינן לה יודעת לשמור קידושיה בפ"ת מיכן היינו משום דקידושי קטנה דרבנן אבל להפקיע קידושי דאורייתא על ידי גט בעינן דעת רבתא ורב אלפס ז"ל גורס איפכא ועפי מסתבר כגירסת הספרים מטעמא דפרישית: הגיעו לעונת נדרים נדריהם נדר והקדישן הקדש וכנגדו בקטנה חולצת ולמכור בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים אמר רב יהודה אמר רב אסי צרור וזורקו אגוז ונוטלו זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים חפץ ומחזירו לאחר שעה זוכה לעצמו וזוכה לאחרים ושמואל אמר אחד זה ואחד זה זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים שאין זוכין לאחרים עד שיביאו שתי שערות ולית הלכתא כפיסקא דרבה דהגיע לעונת נדרים היינו בת אחת עשרה שנה ויום אחד דחולצת דהא פסקינן פרק יוצא דופן (דף מו·) דתוך זמן כלפני זמן ובפרק מצות חליצה (דף קה:) נמי פסקינן דאינה חולצת עד שתביא שתי שערות לאחר שהיא בת שתים עשרה ורב אלפס ז"ל שהביאה שמא דעתו לפרש כפירוש רשב"ם וכנגדו בקטנה [ד] כלומר כנגד עונת נדרים דקטן בקטנה חולצת: יב **מתני'** קטנה שאמרה התקבל לי גיטי אינו גט עד שיגיע גט לידה לפיכך אם הבעל רצה לחזור יחזור שאין הקטן עושה שליח ואם אמר לו אביה התקבל גט לבתי אם רצה לחזור לא יחזור: יג **האומר** תן גט זה לאשתי במקום פלוני ונתנו לה במקום אחר פסול הרי היא במקום פלוני ונתנו לה במקום אחר כשר האשה שאמרה התקבל לי גיטי במקום פלוני וקיבל לה במקום אחר פסול ור"א מכשיר הבא לי גיטי ממקום פלוני והביא לה ממקום אחר כשר הבא לי גיטי אוכלת בתרומה עד שיגיע גט לידה התקבל לי גיטי אסורה לאכול תרומה מיד התקבל לי גיטי במקום פלוני אוכלת בתרומה עד ה כדי שיגיע גט לאותו מקום ור' אליעזר אוסר מיד: ורבי אלעזר מכשיר קסבר מראה מקום היא לו ולית הלכתא כוותיה חדא דהא קיימא לן הלכה כסתם מתניתין ועוד דהא אוקימנא בפ' גט פשוט (דף קסה·) כשיטה דגרסינן התם אמר אביי רשב"ג ור"ם ור' אלעזר כולהו סבירא להו מראה מקום היא לו ר' אלעזר דתנן האשה שאמרה התקבל לי גיטי וכו' ולית הלכתא כחד מנהון: **גמ'** אוכלת בתרומה עד שיגיע גט לאותו מקום גיטא מיהא הוי והא אמרת רישא דלא הוי גיטא לא צריכא דאמרה ליה ו קבל לי במתא מחסיא וזימנין משכחת ליה בבבל הכי קאמרה ליה מישקל כל היכא דמשכחת ליה (מישקל) שקליה מיניה [דף סה ע"ב] וגיטא לא ליהוי עד דמטית למתא מחסיא: יד **מתני'** האומר כתבו גט ותנו לאשתי גירשוה כתבו אגרת ותנו לה הרי אלו (ב) יכתבו ויתנו פטרוה פרנסוה עשו לה כנימוס עשו לה כראוי לא אמר כלום: **גמ'** ת"ר שלחוה תרכוה שבקוה הרי אלו יכתבו ויתנו· איבעיא להו הוציאוה מהו עזבוה מהו הניחוה מהו התירוה מהו הועילו לה מהו עשו לה כדת מהו פטרוה מיהא חדא עשו לה כנימוס עשו לה כראוי לא אמר כלום: טו **מתני'** בראשונה היו אומרים היוצא בקולר ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו חזרו לומר אף המפרש והיוצא בשיירא ר' שמעון שזורי אומר אף המסוכן והלכתא כר' שמעון שזורי דגרסינן בחולין (דף עה:) אמר רבי יוחנן הלכה כר' שמעון במסוכן ובתרומת מעשר של דמאי: **גמ'** גניבא יוצא בקולר הוה כי קא נפיק אמר הבו ד' מאה זוזי לרבינא מחמרא דנהר פניא אמר ר' זירא [דף סו ע"א] לידרי רבינא לסילתיה וליזיל לגבי רב הונא רביה דאמר רב הונא גיטו כמתנתו מה מתנתו אם עמד חוזר אף גיטו אם עמד חוזר ומה גיטו אע"ג דלא פירש כיון דאמר כתבו אע"ג דלא אמר תנו אף מתנתו כיון דאמר תנו אע"ג דלא קנו מיניה [ה] למימרא דהני ארבעה דתנן במתניתין כולהו בשכיב מרע דמלוה מחמת מיתה נינהו וכן הלכתא ובפרק מי שמת (סי' יח·) כתבתי דמפרש ויוצא בשיירא לענין גט דווקא יש להן דין שכיב מרע דאינהו טרידי ובהילי ומועיל כתבו בלא תנו [ו] אבל לא לענין מתנה ירושלמי (ס"ז) אמר רבי מנא לא סוף דבר בקולר של סכנה אלא בקולר של ממון שכל קולר בחזקת סכנה ועוד גרסינן התם תני אף החולה תני ר' יעקב בר אידי בשם ר' יוחנן הלכה כר' שמעון שזורי במסוכן מה בין חולי למסוכן חולי בדרך ארץ מסוכן כל שקפץ עליו החולי דרך ארץ הקרובים נכנסין לו מיד [ז] והרחוקים אחר ג' ימים [ח] ואם קפץ עליו החולי אלו ואלו נכנסין מיד: טז **קשיא** ליה לר' אבא חמרא לא קאמר דמי חמרא לא קאמר מחמרא קאמר ואידך מחמרא כדי ליפות כחו שלחו מתם מחמרא כדי ליפות כחו פירש רש"י שיהא כל היין באחריותו עד שיתנו לו ארבע מאות זוז שאם היה אומר תנו לו יין אם החמיץ מהיין מאה חביות היורשין אומרים לו שלך החמיץ *ונראה דלא פירש כן בשביל שיהיה כל ההפסד עליו דמן הדין אינו מפסיד אלא לפי חשבון אבל השתא הכל באחריותו היין והמעות ואינו מפסיד כלל וריצב"א היה אומר דפירוש רש"י עיקר [ט] דאדם המקנה לחבירו עשר חביות בחביותיו והחמיצו מקצתן מצי למימר שלך החמיצו כדאמרינן בפרק שני דבכורות (דף יח:) הכל מודים באחד שהפקיד אצל חברו טלה ומת אחד דמצי למימר ליה שלך מת דהמוציא מחבירו עליו הראיה ואמרינן נמי [י] בפרק בית כור (דף קז:) חצי שדה אני מוכר לך לוקח נוטל כחוש ונראה לי דלא דמי דודאי כשהפקיד דבר מבורר אצל חבירו מצי למימר ליה שלך מת [כ] אבל אם הקנה לו בחביותיו עשר חביות לא נתברר חלקו מעולם הלכך הוי שותף בכל היין והיא דחצי שדה לא דמיא להכא דמעיקרא מכר לו הכחוש וחלקו מבורר: יז **מתני'** [ל] מי שהיה מושלך בבור ואמר כל השומע קולו יכתוב גט לאשתו [מ] הרי אלו יכתבו ויתנו: יח **הבריא** שאמר כתבו גט לאשתי רצה לשחק בה ומעשה בבריא אחד שאמר כתבו גט לאשתי ועלה לראש הגג ונפל ומת אמר רשב"ג אם מעצמו

הגהות הב"ח א דלא מהימן שליח משום דהך טעמא דאם איתא וכו': ב הילכך לא סגי לן בלא עדי קבלה וכו' רק כשיאמר השליח הבעל נתן לי וכו': ג שמע מינה דאפ' אם יש לה אב אם בא וכו' והכי פירושו: ד במקום יד אביה יד דידה: ה עד שיגיע גט לאותו מקום כצ"ל ותיבת כדי נמחק: ו דאמרה ליה התקבל לי גיטא במתא מחסיא. וזימנין דמשכחת·

הגהות הגרי"פ א] נ"ל מסימנא:

תפארת שמואל

(א) **ולעלמא** לא משתריא ונראה דאפילו כהנת תנא והבנים ספק ממזרים דחשבינן לה כמגורשת ואינה מגורשת וכן עיקר: (ב) **יכתבו** ויתנו פטרוה וכו'. ותימה למה לא הביא ברייתא (זו) דר' נתן דדייק בין פטרוה לפיטרוה ור' נתן מבבל הוי ואנו נגררים אחר לשון בבל בפרט לפי' הרא"ש שפירש לקמן (דף י"ט ע"ד) דפיטרוה ביו"ד הוא לשון גט ופטרוה הוא פטורה מחוב ומש"ה פסק לקמן דצריך לכתוב יו"ד בין פ' לט' אמנם רש"י פי' להיפך ואף לפרש"י הכל תלוי בחירי"ק לא משנין המנהג שאין כותבים יו"ד בין פ' לט' ולדקדק הלשון אינו משמע כ"כ ולעולם לא אמרו כלום כ"ל:

קרבן נתנאל

אבל אם נאמר שתוכל להעיז ואינה נאמנת לומר גרשני בעלי א"כ אין להאמין דבריה קמאי דידי לגירושין יהביה ניהליה משום מיגו שאומרת לדידי יהביה ניהליה והפקדתיו ביד שליח שאין זה מיגו דהא השליח יכול להכחישה משא"כ כשאינה מעיזה ויכולה לומר גרשני נאמנת בזה אפילו נגד השליח ושפיר אית לה מיגו: [ע] **אבל** הכא דקאמרה קמאי דידי יהביה נהליה לגירושין עדיף האי מיגו. ויש לדקדק א"כ ל"ל לתלמודא לומר מיגו דאי בעי אמרה לדידי יהביה ניהליה והפקדתיו ביד השליח. הל"ל מש"ה מהימן השליח כשהיא אומרת קמאי דידי לגירושין יהביה ניהליה דאית ליה לשליח מיגו דאי בעי יהיב לה וליכא למימר דהאשה אינה רוצה להתקבל דהיא אינה רוצה להתגרש מספק הא היא יודעת באמת שנתן הבעל לשליח לגירושין. וי"ל דבאמת היא נאמנת מהאי טעמא דאית לשליח מיגו. אלא דקמ"ל הש"ס הך מיגו לדידי יהביה ניהליה לאשמועינן הך דינא כשאין מסייע לה אלא השליח אינה מעיזה ונאמנת לומר גרשני בעלה. וכ"ת כשמסייע לה עד אחד אינה מעיזה ונאמנת: [פ] **ואין** הבעל מכחישו. ר"ל שהבעל אינו בפנינו להכחיש השליח ואנן לא חיישינן שמא יבא הבעל ויכחיש: [צ] **ולהימניה** לדידה מדרב המנונא. עיין סוף נדרים סי' ח': [ק] **מתוך** פרש"י שפי' בגמרא. רצונו מה שפרש"י בדף ס"ה ד"ה כנגדן בקטנה כו' ואם מת כו' משמע דוקא כשמת אביה יש לה יד אבל לא כשהאב קיים והרא"ה דחה ראיה זו דאיכא למימר לרבותא כתב רש"י מת אביה. ר"ל לאפוקי דפשיט לקמן פ' המגרש דף פ"ה אע"ג כשמת אביה אין לה יד להתקדש עצמה מ"מ קרינן ויצאה והיתה דאתיא לכלל הויה· אבל רבינו לא ניחא ליה בהכי דע"כ פשיטות שתם קאי אפילו כשאביה קיים דמ"מ השתא לאו בת הויה היא ע"י עצמה דאלת"ה קשה על הש"ס מנ"ל איתא הברייתא איירי כשאביה קיים. ולפ"ז ה"ל לרבינו להביא עוד ראיה מפרש"י שם פרק המגרש שפי' ג"כ שם כשאביה מת ע"ש: [ר] **והכי** פי' בגמ'. פי' זה הוסיף רבינו מדעתו לפי שיטת רש"י: [ש] **וכן** עיקר. לאפוקי מהיש מפרשים דרש"י בתחילה סבר ה"ה לקטנה וחזר הכא בגיטין נערה דוקא ולא קטנה: [ת] **אבל** מעיקרא ס"ד כשיש לה אב ואפ"ה קתני עד שיגיע גט לידה ש"מ אם בא גט לידה מגורשת. עי' ברמב"ן ובמרדכי שדחו ראיה זו. ואני שדית נרגא ג"כ. לפי מה שמצאתי בתוס' חולין פ"ק דף ע"ז ד"ה להודיעך ולא חיים לאשמועינן כח דהתירא דר' חייא דכבר אשמועינן בברייתא דבכל שותפין בין בתלוש בין במחובר. כמו כן בסוגיא דידן איכא למימר דס"ה קטנה והא דקתני בנערה להודיעך כחו דר' יהודה ולא חיים לאשמועינן כח דהתירא דרבנן. דהתירא דקטנה כבר אשמועינן מהך מתני' דקתני עד שיגיע גט לידה. ש"מ אם בא גט לידה מגורשת. כל זה למאי דס"ד דאיירי מתני' כשיש לה אב אבל לבתר דמשני דאיירי מתני' באין לה אב ע"כ צ"ל דווקא נערה דאי קטנה נמי ה"ל לאשמועינן רבותא דהתירא לרבנן כמו שהקשה הרמב"ן ואחר מפרשים וליכא למימר דסמך אמתני' אם הגיע גט לידה. הא מתני' איירי באין לה אב. ועיין בפ' האיש מקדש סי' ה' ובחידושי: [א] **ראוי** להחמיר. ואם מת חולצת ולא מתייבמת ולא הוי אלא גירושין מספק וכ"פ בש"ע: [ב] **פירוש** שהתורה זיכתה שבח נעורים לאב. יהרי"ף מפרש לה דמשני התם קידושין דמפקעת עצמה מרשות אביה היינו משום דשבח נעורים לאביה ואם לא מוסר הוא למי שיתן לו ממון הרבה משום הכי אביה ולא היא. והר"ן פי' בע"א ולא ידעתי למה: [ג] **ה"ג** רבה. דאי רבא קשיא דרבא אדרבא דאמר בפרק מי שמת למכור במטלטלין בן י"ח עיין בתוס': [ד] **כלומר** כנגד עונת נדרים דקטן. שהוא בן י"ב שנה ויום אחד: [ה] **למימרא** דהני ארבעה דמתני'. ובזה יתיישב מה שמקשין תוס' ורב הונא מה הולרך להשמיענו כיון דאמר תנו אע"ג דלא קנו מיניה הא פשיטא דמתנת ש"מ בכולה או מלוה מחמת מיתה דלא בעינן קנין. וקאמר הרי"ף דקמ"ל רב הונא דהני ארבעה דמתני' יש לו דין שכיב מרע: [ו] **אבל** לא לענין מתנה. דיוצא בקולר ומסוכן כשנתנו כל ממונם ודאי מדעתם שהן סבורין למות והוי כמו מתנה מחמת מיתה. אבל מפרש ויוצא בשיירא מדעתם יצאו ודעתם לחזור לא הוי כמתנה מחמת מיתה: ה"ג כדרך ארץ· [ז] **והרחוקים** אחר שלשה ימים. וכ"מ דאחר שלשה ימים נקרא ש"מ שכל צוואתו מחמת מיתה אפילו לא הזכיר מיתה כ"כ רבינו בפ' מי שמת: [ח] **ואם** קפץ עליו החולי אלו ואלו נכנסין מיד. וכל צוואתו מיד מחמת מיתה הוא: [ט] **דאדם** המקנה לחבירו עשר חביות בחביותיו. פי' יין בעד ארבע מאה זוזי ע"ד משל עולה לעשר חביות. אבל אם אמר בפירוש הבו ליה עשר חביות מן חביותי. בזה מודה רבינו שמצי למימר שלך החמיצו דהא חלקו מבורר כמו חצי שדה. דיד מקבל על השתתפות וכ"כ בטור סי' רכ"ג: [י] **בפרק** בית כור דף ק"ז והרמב"ן מביא עוד ראיה דאמרינן במנחות דף ק"ח האומר לחבירו בית בביתי אני מוכר לך ונפל אחד מהן מראהו נפול שור בשורי אני מוכר לך ומת אחד מהם מראהו לו מת. הלכך אם אמר חמרא אם החמיץ מראהו לו חמוץ: [כ] **אבל** אם הקנה לו בחביותיו עשר חביות לא נתברר חלקו מעולם. היינו יין כשיעור עשר חביות כאילו אמר כך וכך מדות יין ממדות ייני. וכפי' הדרישה והוא בב"ח סי' רכ"ג ס"ק כ"ה: [ל] **מי** שהיה מושלך בבור. עי' פרק האשה בתרא סי' מ': [מ] **הרי** אלו יכתבו ויתנו. ואם שמעו שלשה אחד שמע ושנים

נפל הרי זה גט ואם הרוח דחפתו הרי זה אינו גט : גמ' מעשה לסתור חסורי מיחסרא והכי קתני ואם הוכיח סופו על תחילתו הרי זה גט ומעשה בבריא וכו' · [נ] תוספתא הבריא שאמר כתבו גט לאשתי ועלה לראש הגג ונפל ומת כותבין גט ונותנין כל זמן שיש בו נשמה רשב"ג אומר אם נפל מעצמו הרי זה גט ואם הרוח דחפתו אינו גט ספק מעצמו נפל ספק הרוח דחפתו אם לאלתר נפל כותבין ונותנין שאני אומר מעצמו נפל ואם לאחר זמן נפל אין כותבין ונותנין שמא הרוח דחפתו · ירושלמי (ה"ח) ספק מעצמו נפל ספק הרוח דחפתו מהו נישמעינה מן הדא רשב"ג אומר אם על אתר נפל הרי זה גט ואם לאחר זמן נפל אינו גט והוא על אתר לא ספק הוא. הדא אמרה ספק מעצמו נפל ספק הרוח דחפתו הרי זה גט א] ספק (א) והרמב"ם ז"ל (פ"ב מהל' גירושין הי"ג) כתב ספק הפיל עצמו ספק הרוח דחפתו הרי זה ספק גט עד שיודע בודאי שהרוח דחפתו והגיה עליו הראב"ד ז"ל ואומר אני זה הספק להקל על פי הירושלמי שהבאתי : יט ההוא גברא דעל לבי כנישתא אשכחיה למיקרי דרדקי הוא ובריה דיתבי ויתיב אינים אחרינא גבייהו. אמר להו בי תרי מינייכו ליכתבו גיטא לדביתהו לסוף שכיב מיקרי דרדקי מי משוי אינים לברא שליח במקום אבא א רב נחמן אמר לא משוי אינים ברא שליחא במקום אבא ורב פפא אמר משוי אינים ברא שליחא במקום אבא ב] : מתני' אמר לשנים תנו גט לאשתי [דף סו ע"ב] או לשלשה כתבו ותנו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו אמר לשלשה תנו גט לאשתי יאמרו לאחרים ויכתבו מפני שעשאן ב"ד דברי ר"מ וזו הלכה העלה חנניא איש אונו מבית האסורין מקובל אני ב אמר לשלשה תנו גט לאשתי יאמרו לאחרים ויכתבו ויתנו מפני שעשאן ב"ד אמר רבי יוסי נומינו לשליח אף אנו מקובלין שאפי' אמר לבית דין הגדול שבירושלים תנו גט לאשתי שילמדו ויכתבו ויתנו לה והלכתא כרבי יוסי דאמר ג מילי לא מימסרן לשליח ואמרינן נמי אמר רב יהודה שלחו מבי רב לשמואל ילמדנו רבינו אמר לשנים כתבו ותנו גט לאשתי ואמרו לסופר וכתב וחתמו הם מהו שלח ליה תלא וכן הלכתא ואפי' אם אמר אמרו לסופר ויכתוב ולעדים ויחתמו הרי זה גט בטל [ס] דתנן בפירקין דלעיל(ד' עא:) אמרו לו נכתוב גט לאשתך אמר להם כתבו ואמרו לסופר וכתב ולעדים וחתמו אע"פ שחתמוהו וכתבוהו ונתנוהו לו וחזר ונתנו לה הרי הגט בטל עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו ושקלינן וטרינן בה בגמרא ואסקה רב אשי כולה ר' יוסי היא ולא מיבעיא קאמר לא מיבעיא היכא דלא אמר תנו אלא אפילו אמר תנו ד ולא מיבעיא [לא] אמר לתלתא אלא אפילו אמר לבי תלתא ולא מיבעיא היכא דלא אמר אמרו אלא אפילו אם אמר אמרו לסופר ויכתוב ולעדים ויחתמו לא ותניא כוותיה דרב אשי כתב סופר לשמה וחתמו עדים לשמה אף על פי שכתבוהו וחתמוהו ונתנוהו לו ונתנו לה הרי הגט בטל עד שישמעו קולו שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתמוהו ישמעו לאפוקי ממאן דאמר מודה רבי יוסי באומר אמרו קולו לאפוקי מדרב כהנא אמר רב דאמר חרש שיכול לדבר מתוך הכתב כותבים ונותנין גט לאשתו אלמא לית הלכתא כוותייהו ומדלא קא ממעט אלא חרש משמע דפיקח שכתב בכתב ידו . מהני דלא גרע מהרכנה דאלם ומיהו אומר רבינו תם דבתוספתא קתני בהך ברייתא דמייתי הכא ולא עוד אלא אפילו כתב בכתב ידו לסופר כתוב ולעדים חתומו אף על פי שכתבוהו וחתמוהו ונתנוהו לו ונתנו לה פסול עד שיאמר לסופר וכו' אף על גב דהרכנה מהני אפשר דהרכנה עדיפא טפי משום דמראה בגופו [ע] (ב) אי נמי נשתתק דאי אפשר בענין אחר אקילו ביה משום תקנת עגונות :

ב ונראה דדוקא לענין לווי הבעל הוא דבעינן שידבר בפיו וישמעו קולו אבל לענין שליחות האשה כל היכא דקים לן שהיא רוצה בדבר לא בעינן שמיעת קולה דגבי תן גט זה לאשתי בפרק קמא (דף יא:) אם היה זכות לאשה כמו לעבד לא היה יכול לחזור בו וביבמות בשילהי פרק האשה (דף קיח:) גבי מזכה גט לאשה במקום יבם אי לאו משום דזימנין דרחמא ליה הוה מצי לזכות לה בלא דעתה הלכך יכולה אשה למנות שליח לקבלה למקום אחר ועדים כותבין וחותמין על פיה שהאשה מינתו להיות שליח לקבלה [פ] ונראה לי דאיש ואשה שוין בדבר זה דגם האיש יכול למנות שליח לגרש במקום אחר ואין צריך השליח שישמע קולו ודווקא לענין כתיבת הגט וחתימה הוא דבעינן שמיעת קולו [צ] וכן כתבתי למעלה : גרסי' בפרק כל הגט (ד' כט') אמר רב מתנה אינו כגט כלומר בגט הוא דאמרינן אם אמר כתבו גט לאשתי לא מצי לשווי שליח למכתב גט משום בזיון דבעל אבל במתנה דליכא בזיון דבעל כי אמר כתוב שטר מתנה לפלוני בשדה שלי מצי לשווי שליח למיכתב ושמואל אמר מתנה נמי הרי הוא כגט וטעמא דשמואל בגט משום דמילי נינהו ומילי לא מימסרו לשליח והכי נמי במתנה מילי נינהו ומילי לא מימסרו לשליח והלכתא בהא כשמואל: כא אמר לעשרה כתבו גט לאשתי אחד כותב ושנים חותמין כולכם כתובו אחד כותב וכולם חותמין לפיכך אם מת אחד מהן הרי זה גט בטל : [דף סז ע"ב] גמ' ת"ר אמר לעשרה כתבו גט לאשתי אחד כותב על ידי כולם כולכם כתובו אחד כותב במעמד כולם הוליכו גט לאשתי אחד מוליך על ידי כולם כולכם הוליכו אחד מוליך במעמד כולם איבעיא להו מנה אותם מהו רב הונא אמר מנה אינו ככולכם רב יהודה משום רבי אלעזר דמן רומה אמר מנה הרי הוא ככולכם אמר רב פפא ולא פליגי הא דמנה כולהו והא דמנה מקלתייהו אמרי לה להאי גיסא ואמרי לה להאי גיסא הלכך בכל ענין הוי מנה ככולכם והשתא תקון רבנן בגיטא דכולכם כתובו או כולכם או כל חד מינכון חתומו או כולכם או כל תרין מינכון אובילו או כולכון או חד מנכון ג] :

פרק שמיני

א [דף עז ע"א] **הזורק** גט לאשתו והיא בתוך ביתה או בתוך חצירה הרי זו מגורשת זרקו לתוך ביתו או לתוך חצירו אפי' הוא עמה במטה אינה מגורשת לתוך חיקה או לתוך קלתה מגורשת : גמ' חצירה מה שקנתה אשה קנה בעלה [דף עז ע"ב] אמר רבא אטו עבד למאן דאמר בשטר על ידי עצמו לא ידו כיד רבו דמיא אלא גיטו וידו באין כאחת הכא נמי גיטה וחצירה באין כאחת : ב ההוא שכיב מרע דכתב גיטא לדביתהו בפניא דמעלי שבתא ולא הספיק למיתביה ניהלה למחר תקיף ליה עלמא אתא לקמיה דרבא אמר להו לקנייה להוא דוכתיה דמנח ביה ותיזיל איהי ותיסוד ותיפתח דתנן נעל וגדר ופרץ כל שהו הרי זו חזקה והוי ליה גיטה וחצירה באין כאחד וכן הלכתא · תקיף ליה עלמא פירש רש"י ואסור לטלטל הגט ולמוסרו לה ואע"פ שרגילין לטלטל איגרת בשבת היינו משום דחזי לצור על פי צלוחיתו אבל גט מקלה ליה [א] ודמי לספרא דאגדתא דאסור לטלטולי לעיל בפ' הניזקין (דף ס:) ושטרי הדיוטות דאמרו אין קורין בהן אף לטלטלן אסור אם מקפיד עליהן לצור ע"פ צלוחיתו [ב] ורשב"ם פי' שהגט מותר לטלטל אלא שלא היו יכולין להביאו אצל החולה דרך רשות הרבים ולא נהירא שהרי היה יכול לעשות שליח וילך שם ויתן לה הגט *ואף על פי שאסור לקנות בשבת כדאמרינן בעירובין (דף עא.) גבי בטול רשות דמקני רשותא בשבתא אסור גבי ש"מ התירו כדאמרינן בפרק מי שמת (דף קנו:) קונין מש"מ ואפי' בשבת וכן התירו לגרש אע"פ דתניא ד] בתוספתא (בפ"ב די"ט) אין מקדשין ואין מגרשין בשבת [ג] אבל טלטול לא רצה להתיר בשבת [ד] דניחא טפי להתיר קנין מה שמצינו שהתירו חכמים בשכיב מרע (א) ואפשר אם היה הגט מונח ברשות אחרים היו מתירין גם טלטול : ג מכאן מוכח דנעל הוי נעילת דלת בעלמא ולא כמו שפירש רשב"ם בפרק חזקת הבתים (דף מב.) דנעל הוי תיקון מנעול דאי נעילה לחודיה מבריח ארי בעלמא הוא כמו נתן צרור וסכר מיניה מיא (שם דף נג·) [ה] דהכא אי אפשר לתקן מנעול בשבת דאיסור דאורייתא הוא ונעילת דלת לא דמי למבריח ארי דכיון שנועל דלת בפני כל אדם מוכחא מילתא שהבית שלו ומהאי טעמא אמרינן בפרק חזקת הבתים (דף נז) דהעמדת תרנגולין בבית הוי חזקה לפי שנועל הדלת עליהן לשמרן ראיתי מפרשים שפירשו דפתיחת דלת קונה כמו נעילת דלת מדקאמרינן הכא ותיסוד ותפתח דמשמע תיסוד או תפתח ולא נהירא לי דאפי' למאי דפרישית דנעילת דלת קונה היינו נעילה במפתח שמונע כל אדם מליכנס בו אבל פתיחת דלת לא מוכחא שתהיה קנייה ולא דמי לפרץ דהתם מיירי שפרץ גדר ותיקן הפתח ליכנס בשדה והפתח דהכא לאו דווקא א"נ בנעילה לחודה לא מוכחא שיהא לשום קנין אלא כמו שהיתה רגילה בכל פעם לסגור בתים של בעלה כדי שיהא שמור מה שבתוכו אבל כיון שהיא פותחת מיד אחר הנעילה ניכר שהנעילה היתה לצורך קנין : בתוך ביתה או בתוך חצרה אמר עולא והוא שעומדת בתוך ביתה או בתוך חצרה ור' הושעיא אמר אפי' היא בטבריא וחצירה בציפורי והלכתא כעולא דהכי אסקה רב אשי בפ"ק דמציעא (דף יב·) דאמר רב אשי חצר איתרבאי מידה ולא גרע משליחות גבי גט דחוב הוא לה ואין חבין לאדם אלא בפניו הלכך בעינן והיא שעומדת בצד ביתה או בצד חצירה גבי מתנה דזכות הוא לה זכין לאדם שלא בפניו : ההוא גברא דזרק לה גיטא לדביתהו הות קיימא בחצר אזל גיטא נפל אפיסלא א"ר יוסף אי הוה ד' אמות על ד' אמות פליג ליה רשותא לנפשיה ומוקי לה בחצר דידיה והוסלה מקום וחדא מקום מושלי אינשי ב' מקומות לא מושלי אינשי ולא אמרן אלא דלא גבוה עשרה אבל גבוה עשרה אף ע"ג דלא הוי ד' אמות ולא אמרן אלא דלית ליה שם לווי [דף עח ע"א] אבל אית ליה שם לווי אע"ג דלא גבוה עשרה ואע"ג דלא הוי ד' אמות : אפי' הוא עמה במטה אמר רבא לא שנו אלא במטה שלו אבל במטה שלה מגורשת תניא נמי הכי רבי אלעזר אמר במטה שלו אינה מגורשת במטה שלה מגורשת שמע מינה כליו של לוקח ברשות מוכר קנה לוקח לא צריכא במטה דגבוה י' והאיכא מקום כרעי המטה מקום כרעי המטה לא קפדי אינשי פירוש באשתו : לתוך חיקה או לתוך קלתה מאי טעמא לפי שאין אדם מקפיד לא על מקום חיקה ולא על מקום קלתה ולא על דבר שהוא כקלתה ומאי ניהו מקום עסקא דאכלה ביה תמרי : ד מתני' [ו] אמר לה כנסי שטר חוב זה או שמצאתהו מאחוריו קוראה והרי הוא גיטה אינו גט עד שיאמר לה הא גיטך נתן לה והיא ישנה ניעורה קוראה והרי הוא גיטה אינו גט עד שיאמר לה הא גיטך [ז] דגרעה מחרשת דישנה לית בה דעת כלל . (ב) וכתב הרמ"ה ז"ל ואם אין הגט בידה בשעת שניעורה אינו גט עד שיטלנו מידה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הא גיטך · וכן מסתבר דמה שנתן לידה בשעה שהיא ישנה אינה נתינה כיון שנפל מידה בשעת שניעורה : ה גמ' מלאתהו מאחוריו כי אמר לה הא גיטך מאי הוי הוה ליה טלי גיטך מעל גבי קרקע ואמר רבא טלי גיטך מעל גבי קרקע לא אמר כלום אימא שלפתו מאחוריו והא בעינן ונתן בידה וליכא לא צריכא דעזק לה חרציה ושקליה פירוש עקם מתניו לקרב אליה הגט והוי כאילו קירב לה את ידו והיא לקחה הגט מתוכה אבל אם היתה ידו פתוחה והגט מונחת עליה ולקחתו משם [ח] והוא לא קירב ידו אליה אין זו נתינה ואינה מגורשת · אבל אם אוחזו

הגהות הב"ח

א שליח במקום אבא או לא רב נחמן אמר : ב מקובל אני באומר לשלשה תנו : ג והלכתא כר' יוסי דאמר שמואל אמר רבי הלכה כר' יוסי דאמר מילי לא מימסרן וכו' שלחו ליה מבי רב וכו' שלח להו תלא וכן הלכתא ואפילו : ד אפי' אמר תנו נמי לא ולא מיבעיא היכא דלא אמר לתלתא וכו' לבי תלתא נמי לא ולא מיבעיא :

חדושי מהרש"ל

(א) ואפשר אם היה הגט מונח ברשות אחרים היו מתירין גם טלטול פי' כל מה דאפשר לתקן מתקנינן מאחר דאין אנו צריכין להתיר טילטול מוקצה וכן פי' ר"ן : (ב) וכתב הרמ"ה ז"ל ואם אין הגט בידה בשעה שניעורה כו' פי' אינה נתינה שראויה להתגרש בו דהא אינה ראויה להתגרש עתה וגרוע מחרשת אבל מ"מ הוי שפיר נתינה לענין נתינת הבעל דהוי שפיר ונתן בידה דאל"כ הוי טלי גיטך מעל גבי קרקע כו' :

הגהות הגרי"פ א]תיבת ספק טעות הוא וצ"ל הרי זה גט והרמב"ם ז"ל וכו': ב] והלכתא משוי אינש ברא שליחא במקום אבא כצ"ל: ג] עי' בב"י אה"ע ס"ס קכ ד"ה והרא"ש: ד] בתוס' איתא שהוא בגינה פ' משילין אולם לפנים ליתא:

קרבן נתנאל

ושנים חותמין ואינו צריך במעמד כולן אף על פי שאמר כל השומע שלא נתכוין זה להרבות בעדים אלא ליתן רשות לכל שנים שאיזה שירצה יהא רשאי לכתוב הרמב"ן ה"ג ואם הרוח דחתו : [נ] תוספתא פ"ד ושם הגי' משובש : [ס] דתנן בפירקין דלעיל . פ' מי שאחזו דף ע"א וזהו שלא כדברי ר"ת ר"פ האומר ותוס' פ' מי שאחזו דף ע"ב ד"ה ומשום שהכריעו הסדר מי שאחזו אחר המקבל : ה"ג אלמא לית הלכתא כוותיה · ועיין בדברי רבינו פ' המגרש סי' ו' : [ע] אי נמי נשתתק דה"א בענין אחר אקילו בי' משום תקנת עגונות . ולפי תירוץ זה דכתב ידו מכשרי נמי בנשתתק דהא לפי תי' זה לא עדיפא הרכנת הרא"ש מכתב ידו וא"כ כי היכי דאקילו בנשתתק ע"י הרכנה ה"ה נמי דאקילו לכתוב ע"י כתב ידו : והטור תפס תי' לאשון ועיין בב"י סי' ק"כ : [פ] ונראה לי דאיש ואשה שוין בדבר זה דגם האיש יכול למנות שליח לגרש במקום אחר ואין צריך השליח שישמע קולו . ותמיה לי טובא דהלא ש"ם ערוכה פ' כל הגט והביא רבינו שם סי' מ' ההוא גברא דשדר גיטא לדביתהו א"ל שליח לא ידענא לה א"ל זיל יהביה ניהליה לאבא בר מניומי דהוא ידע לה ולימסריה ניהלה כו' הרי לפניך שהבעל יכול למנות שליח לגרש במקום אחר ואין צריך שישמע קולו וצ"ע : [צ] וכן כתבתי למעלה . ואני שואל איה מקומו . ועיין בפרק ב' סי' כ"ה : הדרן עלך האומר

פרק ח [א] ודמי לספרא דאגדתא דאסור לטלטולי לעיל פרק הניזקין . וקשה לי טובא דהא מסיק לעיל ולא היא שרי למקרי ושרי לטלטולי וכ"כ רבינו שם בפרק הניזקין סימן כ'. וי"ל דהתם סתם התלמוד אבל רבה ורב יוסף הי' ס"ל דאסור למקרי ואסור לטלטולי וא"כ י"ל דרבא שהיה תלמיד שלהם ולא מצינו שחולק עם רבותיו בזה ס"ל נמי דאסור לטלטולי. ועפ"ז מתורץ קושית בדק הבית גם בס' ב"ש הגיה בל"ש על מ"ש המרדכי והובא בש"ע א"ה סי' קל"ז דבזמן הזה דנותנין תורה שבע"פ מותר לטלטל גט בשבת ע"כ והא בימי רבא ניתנה תורה בע"פ לכתוב ולמה הורה לאיסור . ואי כדבריהם תקשי לך נמי על רבינו מ"ש הכא דספרא דאגדתא אסור לטלטולי : [ב] ורשב"ם פי' שהגט מותר לטלטלו. לצורך ש"ת דמ"ש איסור מוקצה מאיסור קנין או גירושין בשבת כ"כ בעל העיטור: [ג] אבל טילטול לא רצה להתיר בשבת דניחא טפי כו'. ולי נראה דמש"ה לא רצה להתיר טלטול דבשבת שמטלטל לא קיים גירושין משא"כ קנין גיטה ורשותה באין כאחד . וכיוצא בזה תירץ הר"ן והר"ת לענין טלטול חמץ בפסח עיין מ"א סי' תמ"ו ס"ק כ' : [ד] דניחא טפי להתיר קנין מה שמצינו שהתירו חכמים בשכיב מרע . ולפ"ז אפי' קנין חליפין או שאר קניינים נמי התירו בש"מ. והרשב"א והר"ן כתבו טעם אחר דלא מיככלא מילתא דמחזי כטעל את ביתו ע"כ משא"כ להתיר איסור מוקצה אבל רבינו לא ניחא ליה בהאי טעמא דהא בסמוך בסי' ג' כתב כיון שהיא פותחת מיד אחר הנעילה ניכר שהנעילה לצורך קנין : [ה] דהכא אי אפשר לתקן מנעול בשבת. עיין פ' חזקת הבתים סי' כ"ע שהאריך ומ"ש בספר פלפלא חריפתא : ה"ג מסקא דאכלה ביה תמרא . וכ"ה גי' הערוך ובמגילה תבירו דף ז מלא עסקא : [ו] אמר לה כנסי שט"ח כו' אינו גט עד שיאמר לה הא גיטך . אבל אם בתחלה אמר לעדים ראו גט שאני נותן לאשתי וחזר ואמר לה כנסי שט"ח זה מגורשת כמ"ש רבינו לעיל פרק הניזקין סי' י"ד . וטעמא מאי דהכא בעולי בעליה ורצה לשחק בה אבל התם אי איתא דבעלי' לשהדי הוא אמר ראו גט שאני נותן לאשתי השתא לית אנא יהיב לה בתורת גט כדאמרי לכו אלא כנתינת שטר חוב לחוכא בעלמא : [ז] דגרעה מחרשת . דחרשת יודעת לשמור גיטה . ומש"ה יש לה יד להתגרש אבל ישנה לית בה דעת כלל להכי אין לה יד ומהאי טעמא אפילו אם בתחלה אמר לעדים ראו גט שאני נותן לאשתי אם נתן לה כשהיא ישנה אינה מגורשת דהא אין לה יד :[ח] והוא לא קירב ידו אליה אין זו נתינה . משמע הא אם קירב ידו אליה אע"פ שידו פתוחה והגט מונח עליה ולקחתו משם מגורשת. והא דקאמר אם אוחזו ברא"ש האחד והושיטו לה ולקחתו ברא"ש השני דהוי מגורשת ה"ל לאשמועינן רבותא יותר אפילו כשלקחה כל הגט מע"ג ידו פתוחה . י"ל דהך מילתא דייקינן מרישא דמילתא כמ"ש . וכן דינא דאוחזו ברא"ש האחד איצטריך דלא תימא דהוי כגט בידה ומשיחה בידו כדאמר רב חסדא בסמוך סי' ז' קמ"ל דדוקא בהניח גט בידה לאחר שתקפוץ ידה לא הוי גט . אבל באוחז ברא"ש האחד והושיטו לה והיא לקחה אותו בידה ברא"ש השני אין שם לא פתיחת יד מתחילה ולא קפיצת יד בסופה אלא נתינה מידו לידה

תפארת שמואל

(א) והרמב"ם ז"ל כתב ספק וכו' ברוב נוסחאות הרמב"ם לא כתב ספק גט אלא הרי הוא גט וטעות נפל בספרים כאשר מבואר ומוכח מהשגות וכן בדברי הר"ן שהביא הרמב"ם נפלה הטעות כאשר מוכח מיניה וביה : (ב) אי נמי נשתתק דאי אפשר וכו' . ולפי תי' שני משמע לסדיה דאלם שפיר יכול לכתוב שיתנו גט לאשתו אפילו בלא הרכנה והשתא תימה לי על הטור שכתב וז"ל ואפילו חרש ואפילו שומע אלא שאינו מדבר וכו' עד וא"א הרא"ש כתב כסברא ראשונה ע"כ והשתא תימה הלא הרא"ש מודה בנשתתק מ"מ ירא להחמיר שלא יועיל כתב יד אף באלם כ"א בהרכנה וכן בהגהות מיימוני :

אוחזו בראש האחד והושיטו לה ולקחתו בראש השני הרי זה גט דהוה כשלפתו דהכא ורבינו חננאל ז"ל פירש כגון שהיה הגט דבוק במתניו בדוחק ולמלם מתניו ונתחלחל ונטלתו והוי כאילו נתנו לה הוא ונראה דגם הוא צריך לומר לפירושו שקירב עצמו אליה [ט] דאם לא כן אם היה הגט סגור בידו ופתח ידו ונטלתו הוי גיטא ולהך פירושא אם היתה ידו פתוחה [י] וקרבה אליה ונטלתו לא הוי גיטא דבעינן תרתי שיסייענה בנטילתה וגם שיקרב הגט אליה. אמר רבא כתב לה גט ונתנו ביד עבדה ישן ומשמרתו ה"ז גט ניעור אינו גט דהויא ליה חצר המשתמרת שלא לדעתה ישן ומשמרתו. הרי זה גט אמאי חצר מהלכת היא וחצר מהלכת לא קנה וכי תימא ישן שאני והאמר רבא כל שאילו מהלך לא קנה עומד ויושב לא קנה והלכתא בכפות.[א]משמע הכא דכפות וישן בעינן וקשה דבפ"ק דב"ק (דף יב:) ובפ' קמא [כ] דבבא מציעא (דף ט:) ולעיל בפרק שני (דף כא:) משמע דבכפות לחודיה סגי דלא מדכר ישן בכל הנך והוה מצי לפרושי דהכי קאמר והלכתא בכפות [ל] כלומר בכפות מודים דלא חשיב חצר מהלכת דלא דמי לעומד ויושב הוא הדין נמי ישן לחודיה לא דמי לעומד ויושב אבל רש"י פי' והלכתא בכפות בהא קאמר רבא דהוה גט פירוש כשהוא ישן אלמא תרווייהו בעינן וכן פסקו הלכות גדולות דכפות וישן בעינן וכן מוכחא הסוגיא דאי באינו כפות איירי רבא אמאי קאמר רבא ניעור אינו גט משום דהוי חצר המשתמרת שלא לדעתה [מ] הוה ליה למימר משום דהוי חצר המהלכת ואפי' היה משתמר לדעתה שהיו ידיו כפותות שאינו יכול לזורקו (וגט) [וגם] קשור בחבל אוחזת בידה [נ] כי ההיא דקלתה דמפרש טעמא בפ' קמא דמציעא (דף ט:) דקלתה מינח נייחא ואיהי דמסגיא תותה וכן קפלו דגים לתוך הספינה דאי לאו (הכי) משום דספינה מינח נייחא ומיא קא ממטי לה לא קונה דהוה חצר מהלכת אע"ג דמשתמרת לדעתו וכן בהמה שהוא תופס באפסר אי אמר ליה קני בהמה וקני כלים שעליה לא קנה כלים במשיכת בהמה משום דהוי חצר מהלכת ולפי זה אם היו ידיו ורגליו כפותות וקשור בחבל והיא אוחזתו לא בעינן ישן דעתה משתמר לדעתה וגם אינו מהלך והכי איכא לאוקמה בההיא דלעיל פרק שני וכן ראיתי כתוב בשם ריצב"א ולי נראה דאע"ג דידיו ורגליו כפותות וקשור בחבל והיא אוחזתו בידה כיון דניעור ויש לו דעת לעצמו חשיב חצר המשתמרת שלא לדעתה ולא דמי לקלתה וספינה ובהמה [ס] מהאי טעמא נמי ניחא דלא תיקשי לך דכי היכי דחשבת ישן חצר מהלכת משום דאמרינן אילו הוה ניעור הוה מהלך הכי נמי הוה לן למחשב ישן אינו משתמר לדעתו משום דאילו הוה ניעור לא הוה משתמר לדעתו אלא בהכי תליא מילתא דבעינן דלא ליהוי חצר מהלכת משום דדומיא דידו בעינן דמינח ניחא וגברא קא ממטי לה הלכך בעינן דבר דנייח תמיד ולא ישתנה לעתים בין כשהוא ישן בין כשהוא ער בין כשהוא מהלך בין כשהוא עומד ויושב משום דגזירת הכתוב הוא אבל הא דבעינן חצר המשתמרת לדעתה לאו גזירת הכתוב הוא משום דבעינן (א) דומיא דידה [ע] דכשהיא ישנה אין ידה משתמרת לדעתה אלא מילתא דתליא בסברא היא דאין אדם רוצה שיהו חפציו מונחים אלא במקום המשתמר לדעתו אבל על הילוך החצר לא קפיד אינש רק שיהא משתמר לדעתו. הלכך ישן חשוב משתמר לדעתו אע"ג דחשיב חצר מהלכת ואי תקשי לך אמאי לא קני חצר מהלכת לגבי ממון הא מסקינן בפ"ק דמציעא (ד' י:) דלגבי ממון ילפינן חצר משליחות ושליח מהלך הוא ויש לומר כיון דאפקיה רחמנא בלשון יד דכתיב אם המצא תמצא בידו אע"ג דהאי בידו מפרשינן ברשותו כמו ויקח את כל ארצו מידו [פ]מכל מקום מדאפקיה בלשון יד בעינן דומיא דיד: ו **מתני'** היתה עומדת ברשות הרבים וזרקו לה קרוב לה מגורשת קרוב לו אינה מגורשת מחצה על מחצה מגורשת ואינה מגורשת וכן לענין הקידושין וכן לענין החוב אמר לו [צ] זרוק לי חובי וזרק לו קרוב למלוה זכה המלוה קרוב ללוה הלוה חייב מחצה על מחצה יחלוקו: **גמ'** ה"ד קרוב לה ה"ד קרוב לו אמר רב ארבע אמות שלה זהו קרוב לה ארבע אמות שלו זהו קרוב לו [ק] אפי' נכנסה האשה בארבע אמות שלו כיון שהוא קדם להוכן זכה בהן והן שלו ומחלה על מחלה מסיק [דף עח ע"ב] רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו [ר] בשתי כיתי עדים אחת אומרת קרוב לו ואחת אומרת קרוב לה רבי יוחנן אמר קרוב לה שנינו אפי' מאה אמה [ש] ה"ד מחלה על מחלה אמר רב שמן בר אבא לדידי מיפרשא לי מיניה דרבי יוחנן הוא יכול לשומרו והיא אינה יכולה לשומרו זהו קרוב לו(א)היא יכולה לשומרו והוא אינו יכול לשומרו זהו קרוב לה שניהם יכולין לשומרו שניהם אינן יכולים לשומרו זהו מחלה על מחלה רבי יוחנן לא אתא לאיפלוגי אדרב [ת] דשפיר אית ליה דאם זרק לה גט לתוך ארבע אמותיה שהיא מגורשת דהא רבי יוחנן גופיה קאמר בפרק קמא דבבא מציעא (דף י:) קטנה יש לה חצר ויש לה ארבע אמות דיליף מיניה מגט אלא דלשון קרוב לה וקרוב לו לא משמע ליה לפרושי בארבע אמות דמשמע אפי' רחוק ממנה הרבה [א] וגם מחלה על מחלה אינו מתפרש יפה אליבא דרב לכך נראה לו לפרש קרוב לו אפי' מאה אמה ומשום עיגונא תקנו חכמים בגיטין וכל דמקדש ארעתא דרבנן מקדש ולכך אמר ר' יוחנן לגיטין אמרו ולא לדבר אחר. אמר ליה שמואל לרב יהודה שיננא כדי שתשוח ותטלנו ואת לא תעביד עובדא עד דמטי לה גיטא לידה אמר ליה רב מרדכי לרב אשי הוה עובדא ואדרכוה חלילה שמואל לאו לפרושי מתני' אתא דאי לפרושי מתני' אתא א"כ לא הל"ל א"ל שמואל לרב יהודה אלא הכי הוה ליה למימר ושמואל אמר כדי שתשוח ותטלנו זהו קרוב לה [ב] כדי שישוח ויטלנו זהו קרוב לו שניהם יכולין לשוח וליטלו זהו מחלה על מחלה אלא שמואל מודה אם זרק לה גט לתוך ארבע אמותיה והוא עומד חוץ לארבע אמותיה שהיא מגורשת דליכא מאן דפליג אהא דד' אמות של אדם קונות לו וכל שכן בגט משום עיגונא וכן מוכח לקמן דרב יהודה אית ליה ד' אמות לענין גיטא דאמר רב יהודה לקמן היתה ידה עשויה כקטפרס וזרקו לה אינה מגורשת ופריך הש"ס אמאי והא קא נפיל לד' אמות דידה וצריך לאוקמה בעומדת על גב הנהר אלמא דקים ליה להש"ס דרב יהודה אית ליה ד' אמות לענין גיטין וגם אדר' יוחנן לא פליג אלא שמואל אמר לתלמידו שראוי להחמיר אם שניהם עומדין בתוך ד' אמות אע"פ שקדמה האשה לתוכן וזכתה בהן שאינו גט [ג] אלא קרוב לה כדי שתשוח ותטלנו לפי שפעמים שהאיש יקרב לתוך ד' אמות וגם אם הם חוץ לד' אמות אלא שהיא יכולה לשומרו ולא הוא אין לסמוך על זה שלפעמים הוא יכול לשומרו ולא היא או שניהם יכולין לשומרו ובקל יבא לידי קלקול הלכך ראוי להחמיר בכל אלו עד שתשוח ותטלנו ואתה תחמיר יותר עד שיבא הגט לידה והלכה כשמואל דמחמיר היכא דשניהם עומדים בתוך ד' אמות או חוץ לד' אמות אבל אם זרק לתוך ארבע אמותיה והוא עומד חוץ לארבע אמותיה בהא מודה שמואל דמגורשת כך נראה לפרש שיטה זו אבל רב אלפס ז"ל כתב היכי דמי קרוב לה אמר ליה שמואל לרב יהודה וכו' ולא הביא דברי רב ורבי יוחנן משמע דסבירא ליה דשמואל לפרושי מתניתין קא אתי ותימה היכי פסיק כוותיה דשמואל והא קי"ל הלכתא כרב באיסורי ועוד דהלכה כרבי יוחנן בכל מקום כנגד רב ושמואל ועוד דרבי יונתן סבר לה כרבי יוחנן [ד] וגם תניא כוותיה לכך אני אומר שרב אלפס כתב ה"ד קרוב לה וכו' ודילג דברי רב ורבי יוחנן משום דסבירא ליה הלכה כשמואל שמחמיר ולא בא לפרש המשנה ולא חשש להאריך בדברי האמוראים המפרשים המשנה [ה](ב)ואם אמר זרוק לי חובי בתורת גיטין הלכה כדברי רבי יוחנן בזה ורבינו חננאל ז"ל כתב *קבלנו מרבותינו דאפי' זרק לה גט בחצירה לא מישתריא לעלמא עד דמטי גיטה לידה וגרסי' נמי בירושלמי (ה"ב) המחוור שבכולן עד שיתן לה גיטה לידה ודבריו תמוהין דהיאך נלמוד מתוך חומרא זו שנחמיר גם בחצירה דהא רבא דהוא בתראה עבד עובדא בחצירה גבי תיזל איתי ותיחוד ותפתח וגם סתמא דהש"ס פשיטא ליה דד' אמות זוכות לה בגט גבי היתה ידה עשויה כקטפרס והירושלמי שהביא קאי אקרוב לה ואקרוב לו דהכי איתא בירושלמי (שם) תניא רבי אלעזר אפילו הוא קרוב לה מלא ובא כלב ונטלו אינה מגורשת שמואל כהדא דרבי אלעזר המחוור שבכולן עד שיתנו לידה: וכן לענין קידושין. (ג) א"ר אסי אמר ר' יוחנן לגיטין ולקידושין אמרו ולא לדבר אחר איתיביה רבי אבא וכן לענין החוב אמר לו זרוק לי חובי וכו' ופריק הכא במאי עסקינן דאמר זרוק לי חובי בתורת גיטין אי הכי מאי למימרא מהו דתימא מאי א"ל משטה אני בך קמ"ל: ז **אמר** רב חסדא גט בידה ומשיחה בידו אם יכול לנתקו ולהביאו אצלו אינה מגורשת ואם לאו מגורשת פי' ר"ת כגון שהגט כבד והמשיחה דקה דאי משיך ליה לגביה מיפסיק וכענין זה פירש ה"ר יוסף ז"ל בשם רשב"ם כגון דמיהדק הקשר יפה ולא מיפסק כשיביאנו אצלו אבל אם קפצה ידה ומחמת זה יפסיק החוט כשהוא מושך [ו] לא מיקרי נתינה [ז] ור"י אומר דמיקרי שפיר נתינה כיון שהוא התחיל הנתינה קרינן ביה שפיר ונתן אע"פ שהיא גמרה הנתינה וכן לעיל בפ"ב (דף כד:) אל תתגרשי אלא בבית דין פלוני ואמר מכי מטא התם איגרשא לה ומסתברא אפילו הוליכה הגט מרשותה בינתיים ושוב נטלתו ובאה לאותו ב"ד אע"פ שבנטילה האחרונה לא בא הגט לידה מיד הבעל כיון דתחילת נתינתו להתגרש נתנו בידה ונתן קרינא ביה ולא עלי גיטך מעל גבי קרקע הוא וכן האומר לאשה הרי זה גיטיך ולא תתגרשי בו עד לאחר ל' יום דמיבעיא ליה בפרק הכותב (דף פו:) אם הניחו בלידי ר"ה אי הוי גט אבל אם שוב נטלתו וישנו בידה בסוף ל' יום משמע דמגורשת אע"פ שמעלמה גומרת הנתינה ונראה לי דלא דמי דהתם מעיקרא נתינה מעלייתא היא אע"פ שיש

הפסק

הגהות הגר"א [א] משמע הכא כו'. ורמב"ם כתב דבכפות לחוד סגי ויש לחוד פסול הוא (ועמ"ש רבינו בח"מ סי' ר"ב ס"ק ט"ז ובאה"ע סי' קל"ט ס"ק י"ט):

חדושי מהרש"ל

(א) היא יכולה לשמרו והוא אינו יכול לשמרו כו'. אע"פ שבגמרא נאמר שניהם אינם יכולים לשמרו מ"מ המחבר לא הביאו לפי שפי' התוס' דשניהם אינם יכולין לשמרו כל עיקר פשיטא דאינה מגורשת כלל ואפי' בתוך ד' אמות אם היא אינה יכולה לשמרו אינו גט דלא קני ד' אמות אלא ביכולה לשמור ושניהם אינם יכולין לשמור אלא כל אח' לבדו אינו יכול לשמור אלא שניהם יחד וזהו לא גרע משניהם יכולין לשמרו דמגורשת ואינה מגורשת אבל היא אינה יכולה לשמרו ביחידי אלא עמו והוא יכול לשמרו לבד נראה דזו אינו בכלל שניהם יכולין לשמרו אלא אינה מגורשת וכן נמצאו במקצת תוס': (ב) ואם אמר זרוק לי חובי בתורת גיטין כו'. פי' בממון אין שייך להחמיר וק"ל: (ג) אמר ר' אסי אמר ר' יוחנן לגיטין ולקידושין כו'. קאי אמתני' דקרוב לו כו':

תפארת שמואל

(א) **דומיא** דידה דכשהיא ישנה וכו'. ותימה לי שלא כשהיא ישנה אינה ראויה לקבל גיטה אלא הכי פירושו מכח הפסוק לא תוכל להוכיח ואפילו היא ישינה נוכל לקיים ונתן בידה כדפירשתי לעיל אלא דלא חשבינן לה לבר דעת וגרוע מחרשת וא"כ בחצר דלאו בר דעת מנין לנו דבעי שיהא משתמר לדעת אלא מכח סברא כמ"ש המחבר:

קרבן נתנאל

לידה והוא קירב אליה וסייעה בנטילתו כ"כ הב"ח סי' קל"ח ס"ק ג' דלא דמי לגט בידה ומשיחה בידו אלא דמי כאוכלא לדנא. ובדרכי משה שם ס"ק ב' מחלק בענין אחר: [ט] **דאל"כ** אם היה הגט סגור בידו ופתח ידו ונטלתו הוי גיטא. והא כתיב ונתן בידה וליכא אבל קשה דהא כאייתו צריך כאייה איתא דלר"ת כמו במה שנתחלחל מהניא כאילו נתנו לה. ה"ה שפתיחת ידו הוי כאילו נתנו לה: [י] **וקרבה** (ר"ל ידו) אליה ונטלתו לא הוי גיטא. אבל אם אוחזו בראש האחד והושיטו לה ולקחתו בראש השני ה"ז גט כ"כ הטור דר"ת מודה בזה. דהא סייע לה בנטילתה שאוחזו בנתת הראש האחד כדי שתקח אותו בראש השני מאח"כ אם ידו פתוחה והיא לקחתו ממנו אינה מסייעה בנטילה ור"ת בעי דקעביד תרתי ב"ח. ובספר ב"ש שם ס"ק ב' מגיה תיבת פתוחה וצ"ל סגורה דבידו פתוחה וקירב אליה כיון דלא צריכה לסייע בנטילתו הוי גט: [כ] **דב"מ** דף ט'. אע"ג דהתם בבהמה איירי דניעור הוי כמו ישן. וי"ל דה"ק כמו דקאמר תלמודא התם והלכתא בכפות ואפילו בניעור ה"ה הך דקמן ולדעיל פ"ב הא דקאמר והלכתא בכפות בניעור: [ל] **כלומר** בכפות מודים דלא חשיב חצר מהלכת. ובעינן נמי כפות ידיו כי היכי דלהוי חצר משתמרת לדעתה וה"ה נמי ישן לחודיה אבל לדעת ריצב"א צריך להיות בישן עכ"פ כפות ברגליו: [מ] **הל"ל** משום דהוי חצר מהלכת. והוי אשמועינן רבותא בישן דלא הוי חצר מהלכת כמו עומד ויושב. משא"כ השתא ניעור לא הוי גט משום דהוי חצר שאינו משתמרת לדעתה. אבל ישן הוי חצר משתמרת בזה לא אשמועינן מידי דפשיטא הוא דישן הוי משתמר לדעתה: ה"ג וגם קשור בחבל ואוחזת בידה: [נ] **כי ההיא דקלתה**. דמסתמא משתמרת על ידה: [ס] **מהאי** טעמא נמי ניחא דלא תקשי לך. דבריו סתומים מאד מאי שייכות תירוץ זה לדבריו מחולק על הריצב"א הלא לשיטת הריצב"א כמו כן נופל ייסוב זה כמו לעצמו. וע"כ נ"ל להגיה וכצ"ל לכאי טעמא נמי ניחא דלא תקשי ור"ל דלא תימא ע"כ מוכח כאידך פירושא דבישן לא בעינן כפות דאי כפירש"י תקשי לך כמו דבעינן כפות בישן כי היכי דלא להוי חצר מהלכת אילו היה ניעור א"כ כפות וישן נמי לא תהוי מגורשת דאילו היה ניעור היה חצר המשתמרת שלא לדעתה. להכי קאמר להאי טעמא ר"ל אף לפירש"י נמי ניחא דלא תיקשי: [ע] **דכשהיא** ישנה אין ידה משתמרת לדעתה. אע"ג דכשהיא ישנה באמת אינה מתגרשת. י"ל דה"ק דלענין חצר המשתמרת לא תוכל לומר דגזירת הכתוב דבעינן דומיא דידה מה ידה שלא נשתנית מעולם בין ער בין ישן תמיד משתמרת לדעתה דהא כשהיא ישנה אין ידה משתמרת. אלא הא דבעינן משתמרת לדעתה מילתא דתליא בסברא הוא וכיון דמסברא עבד ישן הוי חצר משתמרת לדעתה אף כשהוא ניעור אינו משתמר לדעתה כמו ידה לפעמים משתמרת ולפעמים אינה משתמרת כשהיא ישנה. והרב ר' שמואל קודנאוויר נתקשה בזה והדברים פשוטים: [פ] **מ"מ** מדאפקיה בלשון יד בעינן דומיא דיד. והא דקאמר לא גרע משליחות דוקא לענין שלא בפניו אמרינן דלא גרע משליחות לקנות במידי דזכות הוא לו. כ"כ תוס' לעיל דף כ"א ד"ה אטו. ובספר אסיפת זקנים הניח דברי רבינו בקושיא שכתב שם בפ"ק סי' נ"א אבל במתנה מסכמת דעת המקבל בכל מקום שיתנהו הנותן שיזכה לו המקום ושמירת הנותן חשובה לו כשמירתו הלכך קני אפי' אינו עומד שם ע"כ וא"כ אף כשנתן ע"י עבד כשהוא נעור שאינו משתמר לדעתה מכל מקום שמירת הנותן חשובה לה כשמירתה. יש לומר כשניעור לית בה אפילו שמירת הנותן דעבד יש לו דעת לעצמו: [צ] **זרוק** לי חובי וזרק לו. פירש"י ואבד וכ"פ ברמזים ולפ"ז הגירסא קרוב למלוה זכה הלוה קרוב ללוה הלוה חייב ומרדכי פירש בשם הר"י שהמלוה בעין והכי פירושא קרוב למלוה והלוה אמר לו החזר לי ואפרע לך לזמן כי זמני לא הגיע עדיין והמלוה אמר מאחר שזרקתו לי זכיתי בו ע"כ. ולפי' זה הגירסא קרוב למלוה זכה המלוה קרוב ללוה המלוה חייב. ולהגהה זו דברי המהרש"א בד"ה מחלה על מחלה צ"ע כי איככה נוכל לומר דרבה ורב יוסף ור"י יהיו מחולקים בגירסת המשנה ע"ש: [ק] **אפילו** נכנסה האשה בארבע אמות שלו. והוצרך רבינו לזה שלא תקשי לך למה תנא קרוב לו אינה מגורשת תיפוק ליה דלא הוי קרוב לה ומש"ה אינה מגורשת וכ"כ הרשב"א: [ר] **בשתי** כתי עדים. אבל בכת אחת זה אומר קרוב לו וזה אומר קרוב לה תרוייהו בא"ת קמסהדי ואין דבריו של אחד במקום שנים ואפילו ספיקא דרבנן לא הוי כדמשני אביי בפרק ב' דכתובות דף כ"ב. ועיין בתוספות יבמות דף ל"א ד"ה שתי כתי עדים: [ש] **היכי** דמי מחלה על מחלה אמר רב שמן בר אבא. נ"ל דכל זה מדברי רב שמן הוא. דאי הגמרא בעי מאי בעי ה"ד מחלה על מחלה לוקי בשני כתי עדים אחת אומרת מאה אמה שלה ואחת אומרת מאה אמה שלו. כמו לרב בד' אמות וכ"כ תוס' בר"פ אלו מציאות ד"ה וכמה אמר רב יצחק: [ת] **דשפיר** אית ליה דאם זרק לה גט לתוך ד' אמותיה שהיא מגורשת. וקשה לאיזה ענין כתב רבינו כך. דהא אסיק בפ"ק דב"מ סימן כ"ח דברה"ר ד' אמות אינו קונה וי"ל דר"ת לענין גדי רה"ר או סימטא והא דקתני במתני' עומדת ברה"ר לאו דוקא. א"כ דהכא יכול לשומרה עיין תוס' ד"ה ר' יוחנן ועיין בפ"ד אחין סימן ו' מ"ש שם: [א] **וגם** מחלה על מחלה אינו מתפרש יפה אליבא דרב. וכהך טעמא לחוד לא סגי דמ"מ ה"ל לר"י לפרש המתני' קרוב לו ד' אמות ובעינן ג"כ הוא יכול לשמור ולא היא ומחלה ע"מ איירי כששניהם יכולים לשומרו (א"כ כל המתני' בששניהם יכולים לשמור ובד"א וכמ"ש תוס' ד"ה ר"י ע"ש): [ב] **כדי** שישוח ויטלנו זהו קרוב לו. ואפילו אי איכי אזלא לד' אמות שלו עד שתהא היא ג"כ תשוח ותטלנו אינה מגורשת כמ"ש רבינו לעיל אליבא דרב: [ג] **אלא** קרוב לה כדי שתשוח ותטלנו לפי שלפעמים שהאיש יקרב לתוך ד' אמות. ותימה דהא אכתי יבא לידי קלקול שלפעמים יקרב האיש לתוך ד' אמות עד שיהיה הוא ג"כ כדי שישוח ויטול כמותה ומה מהני תקנה זו. וחזרתי על כל הצדדים ואין לי אלא להגיה דברי רבינו ולתלות בטעות המדפיסים שהיה כתוב א' כ"ח אפי'.והמדפיסים סבר דהוא ר"ת אלא. וכוונתו לפרש על מה שהחמיר שמואל כדי שתשוח ותטלנו. ועל מה שצוה לרב יהודה תלמידו להחמיר יותר. וע"ז מפרש דיש ב' חששות. א' לפי שלפעמים שהאיש יקרב לתוך ד"א. והשני שגם אם הם חוץ לד"א אלא שהיא יכולה לשומרה כו'. וע"ז מסיים ואזיל הלכך ראוי להחמיר בכל אלו עד שתשוח ותטלנו מחשש השני. ואתה תחמיר יותר עד שיבא הגט לידה מטעם חשש הראשון. אלא קלקול השני היה ביד שמואל למחות בתיקון תשוח ותטלנו. יען לבעל ענין הזריקה לגמרי לא אייתר מילו. זולת צוה כן לתלמידו שראוי להחמיר עד דמטי' גיטא לידה ועי' חידושי רשב"א: [ד] **וגם** תניא כוותיה. ומיהו לרב איכא למימר דלא פליג אדר' יוחנן אלא דניחא ליה לפרש המשנה קרוב לו על ד' אמות מלפרש קרוב לו כגון שהוא יכול לשומרו. אבל על שמואל קשה כך ברייתא: [ה] **ואם** אמר זרוק לי חובי בתורת גיטין הלכה כר"י. וה"ה לענין קידושין הלכה כר"י דלא החמיר שמואל אלא לענין גיטין וכ"פ הרמב"ם והטור. וזה שפרש רבינו דלענין ממון הלכה כר"י אינו אלא לאשמועי' אפילו אמר זרוק לי חובי בתורת גיטין מ"מ לא אמרינן דבעינן בה כדי שתשוח דלא אמרי' בחומרות אלא בתורת גיטין ומוקמי אדיניה: [ו] **לא** מקרי נתינה. כיון דבשעת נתינה היה יכול להביאו אצלו ומה שקופצת אח"כ זה אינו עושה הבעל אלא היא. והאי כמו עלי גיטך מע"ג קרקע ואינו גט: [ז] **ור"י** אומר דמיקרי שפיר נתינה. ובתוס' שלפנינו בשם ר"י דלא מקרי נתינה וצ"ל שהוא ר"י אחר או ר' יונה או ר' יהודה. והב"ח סי' קל"ח ס"ק ג' רוצה להשוות דברי ר"י. באמרו כי מ"ש תוס' ד"ה אם יכול בסוף דבריהם נראה דכשר שהמה דברי ר"י שחזר בו ממה שהיה נראה לו בתחלה ע"ש באריכות. ודברי תימה הם. דהא רבינו הביא אדברי ר"י. ובהה"ג שאם ראש הגט ביד הבעל וקפצה ידה בעוד ראש הגט ביד הבעל סובר רבי' דכשר כמ"ש רבינו בפ' זה סי' ד'. כי לא דמי לגט בידה ומשיחה בידו כאוכלא לדנא כמ"ש הב"ח בס"ק הנ"ל בעצמו. גם בספר ב"ש סי' הנזכר סק"ה

פסק בינתיים מכל מקום כשיגיע הזמן והגט בידה מגורשת על ידי נתינה הראשונה אבל הכא מעיקרא לא הויא נתינה דכל זמן שידה פתוחה יכול לנתקו ולהביאו אצלו וכשקפצה ידה הרי היא עושה כל הנתינה : [דף עט ע"א] **מתני'** היתה עומדת בראש הגג וזרקו לה [ח] כיון שהגיע לאויר הגג ה"ז מגורשת הוא מלמעלה והיא מלמטה וזרקו לה כיון שיצא מרשות הגג נמחק או נשרף ה"ז מגורשת : **גמ'** כיון שהגיע לאויר הגג וכו' והא לא מינטר [ט] אמר רב יהודה אמר שמואל בגג שיש לו מעקה עסקינן עולא בר מנשיא משמיה דאבימי אמר הכא בפחות משלשה סמוך לגג עסקינן דכל פחות משלשה סמוך לגג כגג דמי : הוא מלמעלה והיא מלמטה וכו' והא לא מינטר אמר רב יהודה אמר שמואל כגון שהיו מחילות התחתונות עודפות על העליונות ואפי' לרבנן דרבי עקיבא דלית להו קלוטה כמי שהונחה דמיא הני מילי לענין שבת אבל הכא משום אינטורי הוא והא מינטר : נמחק · אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לא שנו אלא שנמחק דרך ירידה אבל נמחק דרך עליה לא מאי טעמא לאו למיכח קאי : נשרף · אמר רב נחמן בר יצחק לא שנו אלא שקדם גט לדליקה אבל קדמה דליקה לגט לא מאי טעמא מעיקרא לשרפה קאזיל אמר רבא ג' מדות בגיטין הא דאמר רבי קלוטה כמי שהונחה דמיא ופליגי רבנן עליה הני מילי לענין שבת אבל הכא משום אינטורי הוא והא מינטר [י] (א)והא דאמר רב חסדא נעץ קנה ברשות היחיד וזרק ונח על גביו אפי' גבוה מאה אמה חייב שרשות היחיד עולה עד לרקיע הני מילי לענין שבת אבל הכא משום אינטורי הוא והא לא מינטר [דף עט ע"ב] והא דאמר רב יהודה אמר שמואל לא יעמוד אדם על גג זה ויקלוט מגגו של חבירו שכשם שדיורין חלוקין מלמטה כך דיורין חלוקין מלמעלה הני מילי לענין שבת אבל הכא משום קפידא הוא וכולי האי לא קפדי אינשי אמר אביי שתי חצירות זו לפנים מזו פנימית שלה חיצונה שלו ומחילה החיצונה עודפת על הפנימית זרקו לה כיון שהגיע לאויר מחילה הפנימית הרי זו מגורשת [כ](ב)מאי טעמא פנימית גופה במחילה החיצונה קא מינטרא מה שאין כן בקופות שתי קופות זו בתוך זו פנימית שלה וחיצונה שלו וזרקו לה אפי' הגיע לאויר הפנימית אינה מגורשת מאי טעמא דהא לא נח וכי נח מאי הוי כליו של לוקח ברשות מוכר הוא הכא במאי עסקינן בקופה שאין לה שוליים : **ח מתני'** בית שמאי אומרים פוטר אדם את אשתו בגט ישן ובית הלל אוסרין איזהו גט ישן כל שנתייחד עמה לאחר שכתבו לה : **גמ'** במאי קמיפלגי בית שמאי סברי לא אמרינן גזירה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה ובית הלל סברי גזרינן שמא יאמרו גיטה קודם לבנה אמר ר' אבא אמר שמואל אם נישאת לא תצא ואיכא דאמרי א"ר אבא אמר שמואל אם נתגרשה תינשא לכתחלה והלכתא כלישנא בתרא וכן מוכח לקמן בפרק בתרא (סי' ז) וכן מוכח לישנא ובית הלל אוסרין משמע אוסרין לכתחלה לפוטרה בגט ישן אבל אם גרשה מגורשת כתב הרמ"ה ז"ל ואי תקשי לך הא דאמר לעיל בפרק שני (דף יח·) המשלים גט לאשתו ואמר לו אל תתנהו אלא לאחר שלשה חדשים משנתנו לה מותרת לינשא מיד ולגט ישן אין חוששין שהרי לא נתייחד עמה משמע הא אם נתיחדה עמו חוששין לגט ישן ואסורה לינשא ואמרינן נמי בפרק מי שאחזו (דף עו·) גבי הרי זה גיטיך כל זמן שאעבור מכנגד פניך שלשים יום והיה הולך ובא הואיל ולא נתייחד עמה הרי זה גט והא לא עבר אמר רב הונא מאי פניך תשמיש ורבי [יוחנן] אמר פניך ממש מי קתני הרי זו מגורשת הרי זה גט קתני דלא הוי גט ישן ולכי מלו תלתין יומין הוי גיטא משמע טעמא דלא נתייחד עמה הא נתייחד עמה הוה ליה גט ישן [ל] ואי שריא לאינסובי ביה מאי נפקא מיניה דהוי גט ישן (א) ותירץ הא דאמרי' הכא אם נתגרשה בגט ישן תינשא לכתחלה [מ] היינו היכא דנתנו לה אחר היחוד דלכתחלה אסרו חכמים לגרש ביה גזירה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה אבל אם נתנו לה הבעל אחר היחוד תינשא לכתחלה דאם איתא דבא עליה הוה חייס נפגמא דבריה וכתיב לה גיטא אחרינא אבל היכא דיצא הגט מתחת ידו קודם יחוד ונתנו לה השליח לאחר יחוד לא תינשא לכתחילה דאי הוה מימליך ביה שליח היה מלוה לכתוב גט אחר (ג) ותדע דהא רבי יוחנן גופיה דאית ליה האי סברא דכל זמן שאעבור מכנגד פניך שלשים יום איהו לא סבירא ליה לקמן בפ' בתרא (דף פו·) שלשה גיטין פסולין דאם נישאת לא תצא ומאן דאית ליה לא תצא סבירא ליה גבי גט ישן תינשא לכתחלה : **ט מתני'** [נ](ד) כתב לשם מלכות שאינה הוגנת לשם מלכות פרס ומדי לשם מלכות יון לבנין הבית לחורבן הבית היה במזרח וכתב במערב תצא מזה ומזה וצריכה גט מזה ומזה ואין לה לא כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות על זה ועל זה ואם נטלה מזה ומזה תחזיר והולד ממזר מזה ומזה ולא זה וזה מטמאין לה ולא זה וזה זכאין לא במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה היתה

בת ישראל נפסלה מן הכהונה [דף פ ע"א] בת לוי מן המעשר בת כהן מן התרומה ואין יורשין של זה ויורשין של זה יורשין כתובתה מתו אחיו של זה ואחיו של זה חולצין ולא מיבמין שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה : **גמ'** אמר עולא מפני מה תקנו מלכות בגיטין משום שלום מלכות ומשום שלום מלכות תצא והולד ממזר אין ר' מאיר לטעמיה דאמר רב המנונא משמיה דעולא אומר היה ר' מאיר כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין יוצאה והולד ממזר : היה במזרח וכתב במערב מאן אילימא בעל הייני שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה תימה אמאי לא מוקי לה בבעל ושם עירו היינו מקום דירתו והיה במזרח וכתב במערב היינו מקום עמידתו ביום הכתיבה דומיא דהא דמוקי לה בסופר [ס] ומדלא מוקי לה הכי משמע שאין צריך לכתוב מקום עמידת הבעל והאשה ביום הכתיבה דכל גיטין הבאין ממדינת הים מי יודע באיזה מקום האשה עומדת והוא הדין באיש נמי וגם מקום הלידה אין צריך לכתוב דעירו ועירה אמקום עיקר הדירה קאי כיהודה וגליל דלעיל בפרק השולח (דף לד:) [ע] וגם [פ] עירו ועירה אין עיכוב בכתיבתו דמתניתין לא קאמר אלא שינה אבל אם לא כתב כלל לא מיפסיל גיטא בהכי ונהגו באשכנז ובצרפת לכתוב מקום הלידה ועמידה ודירה היכא דיודעין משום חששת דשני יוסף בן שמעון ואם טעו ושינו מקום הלידה מעשה היה [צ] והכשירו ר"ת ז"ל דדווקא שינה מקום הדירה הוא דאיכא חששא משום שהוא ידוע לכל שכל אדם נקרא על שם מקום דירתו פלוני ממקום פלוני וכשרואין שינוי מקום אומרים לא גירש זה אלא אחר הוא שגירש אבל מקום לידת האדם אינו ידוע וגם אינו נקרא על מקום לידתו וליכא חששא ומשום העדים אין לפוסלו דחתימי אשיקרא דכיון דאין צריך לכותבו לא קיימי סהדי עליה כדאמרינן בכתובות (דף כד:) דאין מעלין משטרות ליוחסין אם היה כתוב בן איש פלוני כהן דעדים אמנה שבשטר קא מסהדי ולא אפלוני כהן דאין צריך לכותבו · אלא אסופר כדאמר להו רב לספריה כי יתביתו בשילי כתובו בשילי אע"ג דמסירי לכו מילי בהיני והאי דקאמר אלא אסופר לאו דווקא אלא משום חששת העדים דצריך לכתוב בשטר שם העיר שהעדים חותמין בו אפי' נכתב בעיר אחרת שלא יאמרו לעדים עמנו הייתם באותו היום במקום אחר ואין חוששין אם שינה בשטר הכתיבה· תדע דאמרינן לעיל (דף ג:) מגאו באספה חתמו ונתנו לה כשר לר' מאיר ואמאי לא חיישינן שמא לא נכתב בו מקום הכתיבה ונפסל וזרקו לאספה אלא ודאי אין חשש בזה · אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי רבי מאיר אבל חכמים אומרים אפילו לא כתב אלא לשם סנטר שבעיר הרי זו מגורשת אמר רבי אבא אמר רב הונא אמר רב זו דברי רבי מאיר אבל חכמים אומרים הולד כשר ומודים חכמים לר' מאיר שאם שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה שהולד ממזר א"ר אשי אף אנן נמי תנינא שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה מאן קתני לה אילימא ר' מאיר ליערבינהו וליתנינהו אלא לאו שמע מינה רבנן היא שמע מינה פירש רש"י דהך מילתא דרב אשלום מלכות קאי כההיא דשמואל וכן משמע מתוך דברי רב אלפס ז"ל כי לא הביא דברי שמואל והביא דברי רב אמתני' דשלום מלכות והאי דלא קאמר וכן אמר רבי אבא וכו' משום דפליג אדרב יהודה אמר שמואל דאיהו קאמר לרבנן אפילו לא כתב אלא לשם סנטר שבעיר מגורשת דמשמע שמותר לכתחלה לינשא בו אע"ג דהוי כאילו לא כתב בו מלכות כלל דזילא בהו מילתא אבל רב קאמר אבל חכמים אומרים הולד כשר משמע אבל לינשא לכתחלה אסורה והלכתא כרב באיסורי ור"ת פירש דמילתא דרב (יהודה) אכתב במזרח והיה במערב קאי ולא פליגי בשלום מלכות [ק] וכן מוכח מדקאמר ומודים חכמים לר' מאיר שאם שינה שמו ושמה ושם עירו ושם עירה משום דדמיא להיה במזרח וכתב במערב ורבינו (תם) [חננאל] כתב דהלכה כר' מאיר בהיה במזרח וכתב במערב מדחזינן לרב ורב הונא [ר] דחיישי להכי [ש] משמע דאיהו מפרש מילתיה דרב אשלום מלכות ומה שפסק כרבי מאיר משום דרב הונא ורב חיישי להכי [ת] אין נראה לי ראיה דגם רבנן מודו לכתחלה איכא למיחש אבל אין ראיה מכאן דהוולד ממזר וכל הדרכים האלו בה ולענין שלום מלכות אין נפקותא האידנא בפסק זה דדווקא בימיהם שהיו עובדי כוכבים מונין בשטרות לשנות המלכים כדאמרינן בפרק גט פשוט (דף קסד:) כך מנהגה של אומה זו מלך שנה מונין לו שתים תקנו שגם הישראל יעשה כן משום שלום מלכות אבל האידנא לא קפדי וליכא שלום מלכות ונהגו למנות לבריאת עולם אבל היה במזרח וכתב במערב לדברי ר"ת ז"ל הוולד כשר אבל לא תינשא ולרבינו חננאל ז"ל הולד ממזר [א] ולשאר המפרשים רבנן לא מודו לרבי מאיר אלא בשינה שמו אבל היה במזרח (ב) וכתב במערב [ב] מכשרי רבנן לגמרי : **י מתני'** כל העריות שאמרו צרותיהן מותרות

הדושי מהרש"ל

(א) והא דרב חסדא נעץ קנה ברה"י כו'. ובגמרא שלנו גרסינן עקסקל וכתב הרשב"א דחידוש הוא כלומר אפילו עקסקל לא חשבינן ליה כמינטר אבל לענין שבת אפי' בלא עקסקל חייב ברה"י כו' : (ב) מ"ט פנימית גופיה במחילה החיצונה קא מינטרא עיין בתוס' פירושו : (ג) ותדע דהא ר' יוחנן גופיה דאית ליה האי סברא גופיה דכל זמן כנ"ל : (ד) כתב לשם מלכות שאינה הוגנת כו' פי' והוא בבבל וכתב לשם מלכות אחרת וצריך לכתוב לשם אותה מלכות :

קרבן נתנאל

כולה לפטור דברי ל"י כמ"ש הב"ח : [ח] כיון שהגיע לאויר הגג הרי זו מגורשת . הרי"ף לא כתב משנה זו ולא מה דאתמר עלה עד סי' ח' מפני שהם דברים שאינם מצויים ב"י. ודוחק : [ט] אמר רב יהודה אמר שמואל כו' עולא בר מנשיא כו'. ס"ל לרבינו דהנך תרי אמוראי לא פליגי ומר אמר חדא ומר אמר חדא וכ"ה בטור : ה"ג ואפי' לרבנן דרבי דלית להו : [י] והא דאמר רב חסדא נעץ קנה ברה"י וזרק ונח ע"ג אפילו גבוה מאה אמה חייב . וברוב ספרים גרס ובראשו עקסקל עיין חידושי רשב"א לגירסתם דמשום גט נקט הכי לומר דאפילו מונח ע"ג עקסקל אינה מגורשת אבל לענין שבת אפילו נח ע"ג קנה לבד חייב דברה"י לא בעי שיונח ע"ג מקום ד' אלא אפילו על כל שהוא . ומהרש"א כתב לקיים הגי' דאפילו לענין שבת לרבנן דפליגי עליה דרבי ס"ל דבעי מקום ד' ע"ש. ואני אומר דמפי' להני תרתי גירסא בפ"ק דשבת דף ח' אמר אביי ברה"י דכ"ע לא פליגי כדרב חסדא. ולכך גי' נ"ל כמ"ש רשב"א . דהא אפילו רבנן מודים ברה"י כדרב חסדא ולאידך גי' דכ"ע דלא כרב חסדא י"ל כמ"ש מהרש"א ונכון : [כ] מאי טעמא פנימית גופה במחילה החיצונה קא מנטרא . ומיירי שהאשה עומדת בצד חצרה הפנימית דאי לא תימא הכי אמאי מגורשת הא הוי חצר שאינה משתמרת מבני חיצונה.תוספות : [ל] ואי שריא לאינסובי ביה מה נפקא מיניה דהוי גט ישן.ורש"י פי' במתניתין ד"ה אם נתגרשה בגט ישן והלך בעלה למדינת הים תינשא לכתחילה. משמע דוקא בכה"ג שיש בו חשש עיגון . תינשא לכתחילה הא אם בעל לפניו לא תנשא לא הוי קשה מידי וזה שפרש"י ביבמות דף כ"ב ע"א ד"ה הרי זה גט ע"כ נ"ל דמיירי התם נמי בכה"ג שאח"כ הלך למדינת הים ע"ש . ונ"ל דהרמ"ה ורבינו ס"ל דלא כפירש"י דאפילו אם גם הבעל בפניו ונתגרשה בגט ישן תינשא לכתחילה : [מ] היינו היכא דנתנו לה אחר היחוד . וקשה לפי מ"ש רבינו לעיל בפרק שני התלת סי' כ' וז"ל ולפי טעם זה אי איתרמי הכי שלא נמסר ביום שנכתב תו לא מתכשר האי אם לא ע"י שליח להולכה דאית ליה קלא וא"כ היאך קאמר דנתנו לה אחר היחוד . וי"ל דהאי דקאמר דנתנו לה איירי דנתנו לה ע"י שליח להולכה דאית ליה קלא ולית ביה חשש חיפוי או פירי דבי דינא דייקי בתר קלא. אבל לפני גיטה קודם לבנה מ"מ איכא דאמר אינשי לא דייקי בתר קלא . כ"כ הרשב"א בחידושיו סברא זו גם בטור ובש"ע אה"ע סי' קמ"א שכתבו שנתנו לה מידו לידה.לאו דוקא כמ"ש אלא דעיקר החילוק מ"ש הרמ"ה וטור וש"ע הוא בין אם נתנו לה הגט אחר היחוד ואם איתא דבא עליה לא הוי נתן לה גט זה דחייס ליה אפגמא דבריה ואנן סהדי דלא בא עליה משא"כ אם נתן הגט בתחילה ביד שליח או בידה על תנאי אמרינן דבא עליה ואיפתלי בגט כיון דהוא בעצמו לא מסר הגט לידה . או ע"י שליח הולכה . וע"ש באריכות בב"ש ס"ק ה' ונראה כאילו לאה סברא שכתבתי בשם חידושי רשב"א : [נ] כתב לשום מלכות שאינה הוגנת . שלא יהיה לזה המלך דין בזה המקום שכתב בו הגט. לתב"ש בפי' המשניות. וע"ם הוא שדברים אלו נגד הש"ס : [ס] ומדלא מוקי לה הכי משמע שאין צריך לכתוב מקום עמידת הבעל . מקושיא זו ליכא הוכחה דאימא מש"ה לא מוקי לה הכי דלא הוי הוולד ממזר אבל לכתחילה מ"מ צריך לכתוב · ועיקר סמיכתו מהך דכל הגיטין הבאים ממדינת הים . ולשון התוספות מכוון יותר וז"ל ומקום עמידה נמי א"ל לכתוב דהא כל גיטין הבאים ממדה"י כו' לככי לא מוקי ליה בבעל ובשינה מקום עמידתו . ובהכי ניחא מה שלא הוכיחו תוס' על מקום לידה מדלא מוקי בבעל ובשינה מקום לידתו . ודלא כמהר"ם שי"ף שתי' שהתוס' רצו להוכיח אפילו בשינה ממש שכשר בלידה . ואילו ממתני' לא מוכח שינה ממש דמתני' איירי בב' שמות בב' מקומות דומיא דשינה שמו ושמה ע"כ וקשה לדבריו אכתי דמוקי לה אסופר מנ"ל ב' שמות בב' מקומות והא דאמר רב לספריה הייני בשינה ממש כמו היני ושילי וק"ל : [ע] וגם עירו ועירה אין עיכוב בכתיבתו . ומביאים ראיה מהא דמתני' דלעיל דף כ"ו הכותב טופסי גיטין צריך שיניח מקום איש ומקום אשה ומקום הזמן ולא הזכיר מקום העיר אלא דוקא שינה פסול דהוי כמזוייף מתוכו אבל לא כתבו כלל לא מחזי כשיקרא : [פ] וגם עירו ועירה כו' אם לא כתב כלל לא מיפסל גיטא בהכי . וקשה הא לעיל פ"ב דף כ' קאמר רב יוסף להדיא לא בעינן שמו ושמה ושם עירו ושם עירה והתם בלא כתב כלל מיירי וצ"ל שלא היה בגירסת רבינו אלא הא בעינן שמו ושמה וכן היה גירסת ר"י כמו שתראה בהגהות בפ"ד התחלת נכתה לר"י . ומזה הוכחת רבינו דלא מיפסל בהכי דאל"כ הל"ל לרב יוסף והא בעינן שם עירו ועירה וכן מוכח מלשון תוס' ד"ה שינה שהיה גירסתם כך דאלת"ה כמו שהוכיחו דשינה שמו לא שינה ממש כדאמר בפ"ב הל"ל כמו כן אשינה שם עירו ועירה מהך דפרק שני . ודברי תוס' ורבינו עולים בחד שיטה ודלא כמהרש"א בתוס' ד"ה שם עירו ע"ש : [צ] ה"ג והכשירו ר"י . כ"ה בתוס' ועיין בהג"ה הנזכרת בפ"ד הביא בשם ר"ת שפוסלו [ק] וכן מוכח מדקאמר ומודים כו' . ר"ל מדאמר רב הך ומודים ולא אמר שמואל ומודים אלא ש"מ שמואל איירי בשלום מלכות ורב איירי בהיה במזרח וכתב במערב משום הכי קאמר ומודים משום דדמיא ליה. וכ"כ בעל המאור ובתוס' יש בלשון אחר ע"ש . ולא ניחא להו להוכיח כן דהא גם לפירש"י איכא למימר דהא דקאמר ליערבינהו וליתנינהו הייט היה במזרח עם שינה שמו ושמה ודברי תוס' תמוהים: [ר] דחיישי להכי. כדאמרי לספרייהו כי יתביתו בשילי כתובו בשילי כו' : [ש] משמע דאיהו מפרש מילתא דרב אשלום מלכות . דאי אהיה במזרח וכתב במערב א"כ למאי נפקא מיניה אמר רב אבל חכמים סבירא להו דהולד כשר הא רב עצמו חש לדר"מ כדאמר רב לספריה : וס"ל דהולד ממזר לשיטת ר"מ . וא"ת הא ר"מ גורס והאיכא שלום מלכות וכו' כמ"ש תוס' ד"ה זו דברי ר"מ. משמע דלקמן פריך נמי מגבא שאחריה דהיה במזרח וכתב במערב והא לר"מ נ"ל דחכמים לא פליגי אדר' מאיר בהך בבא וכ"ע ס"ל דהאי ולד ממזר א"כ מאי פריך הכא ולד כשר והתם ולד ממזר . וי"ל דודאי גם לשיטת ר"מ פליגי רבנן אדר"מ בהך בבא היה עומד במזרח וכתב במערב . ולכך פריך שפיר לקמן לרבנן . אלא שרב לא קאי אבבא זו ולא הזכיר מזה כלום דרבנן פליגי אדר"מ . דמאי נפקא מיניה אי פליגי אי לא פליגי דהלכה כר"מ בזה כדאמר רב לספריה. ולא הזכיר אלא בשלום מלכות דפליגי רבנן אדר"מ . ובהא קי"ל כרבנן דהולד כשר אבל הב"ח בסי' קכ"ח ס"ק ב' תפיק דלר"מ הא דאמר רב ומודים חכמים לר"מ שאם שינה שמו וכו' בכלל זה שינה מקום עמידת הסופר והעדים דהולד נמי ממזר ע"ש וקשה טובא א"כ לר"מ דגרס והאיכא שלום מלכות וכו' . משמע דפריך נמי מאידך בבא דהיה במזרח וכתב במערב ולדבריו מאי קושיא התם הולד ממזר והכא בהני ג' הולד כשר ויש לדקדק מנ"ל לרבינו לדייק דר"מ מפרש מלתא דרב אשלום מלכות איתמר דקאי אהיה במזרח וכתב במערב הייט כשיש לעיר ב' שמות ובכה"ג קיימא לן כחכמים. ורב דחייש לדר"מ הייטו בשינה השם ממש כשאין לעיר אלא שם אחד כמו היני ושילי . וי"ל דאם מרבה לחלק בהכי א"כ מאי קאמר אילימא אבעל הייט שינה שם עירו ועירה ה"ל לומר דהיה במזרח קאי אשינה השם ממש . ושינה שם עירו איירי בשיש שני שמות לעיר ומהא נמי סתירה למ"ש מהר"ם שי"ף שזכרתי לעיל בתוס' ד"ה ושם עירו : [ת] אין נראה לי ראיה דגם רבנן מודים לכתחילה . והא דקאמר אלא אסופר וכדאמר רב לספריה ה"ק כדחייש רב לכתחילה סבירא ליה כר"מ דפסל בגט אפילו בדיעבד והוי ולד ממזר אבל רב גופה איכא למימר דלא סבירא ליה כר"מ : [א] ולשאר מפרשים . הייט הרי"ף והרא"ש : [ב] מכשרי רבנן לגמרי. מדפירש"י על מילתא דרב דקאי על שלום מלכות ולא פירש אכולי בבא דמתני' קאי והרי"ף מדמבאר הדין בשלום מלכות דהולד כשר ולא חשש בו . ובשינה שמו ושמה מודים רבנן דהולד ממזר . ובהי' במזרח

תפארת שמואל

(א) ותירץ הא דאמרינן הכא וכו'. ולפרש"י לקמן נק"מ כי הוא פירש שלא תנשא לכתחילה אלא כשהלך בעלה למדה"י דאיכא עיגון קצת אבל בלאו הכי לא תנשא אלא צריכה גט אחר ולפי זה לא קשיא מידי וכן נראה להחמיר שלא תנשא בשום ענין אלא כשהלך בעלה למדינת הים ודו"ק : (ב) וכתב במערב מכשרי רבנן לגמר והלילה להקל בגט זה להנשא בו לכתחילה

מותרת הלכו הצרות ונישאו ונמצאו איילונית תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה הכונס את יבמתו והלכה לצרתה ונשאת ונמצאת איילונית תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה · ירושלמי (ה"ז) זו דברי רבי מאיר אבל חכמים אומרים אין ממזר מיבמה וקיימא לן כחכמים וביבמות (פ"י סי' ג) הארכתי בו : **יא כתב** סופר גט לאיש ושובר לאשה וטעה ונתן גט לאשה ושובר לאיש ונתנו זה לזה ולאחר זמן הרי הגט יוצא מתחת יד האיש ושובר מתחת ידי האשה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה רבי אלעזר אומר אם לאלתר יצא אינו גט ואם לאחר זמן יצא הרי זה גט לא כל הימנו של ראשון לאבד זכותו של שני : [דף פ ע"ב] **גמ'** ה"ד לאלתר וה"ד לאחר זמן אמר רב יהודה אמר שמואל כל זמן שיושבין זהו לאלתר עמדו זהו לאחר זמן ורב אדא בר אהבה אמר כל זמן שלא נשאת זהו לאלתר נשאת זהו לאחר זמן (א) [ג] א] מדקא מפרשי אמוראי דברי ר"א שמעינן דהלכתא כוותיה ומסתברא כדקא פריש רב אדא בר אהבה (א) דדייקא מתניתין כוותיה ואע"ג דפריק שמואל שינויא בעלמא הוא ולא סמכינן אשינויא ועוד דלא מסתבר טעמא דשמואל כלל לאחר שעמדו אמאי חיים ר' אלעזר מה קנוניא שייך הכא אם הם מתחרטין על הגט יכול לקדשה פעם שנית :

יב [דף פא ע"א] **מתני'** כתב לגרש את אשתו ונמלך בית שמאי אומרים פסלה מן הכהונה ובית הלל אומרים אפי' נתן לה גט על תנאי ולא נעשה התנאי לא פסלה מן הכהונה והיכא דכתב גיטא לדביתהו ואמר לה הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם אע"ג דלא משתריא לעלמא פסלה מן הכהונה דתניא (לקמן דף פב:) ואשה גרושה מאישה אע"פ שלא נתגרשה אלא מאישה פסלה לכהונה והיינו ריח הגט דפסיל לכהונה : **גמ'** שלח ליה רב יוסף בר מנשיא מדויל לשמואל ילמדנו רבינו יצא עליו קול איש פלוני כהן כתב גט לאשתו והרי היא יושבת תחתיו ומשמשתו מהו שלח ליה תנא והדבר צריך בדיקה מאי היא דאי מגליא מילתא דקרו לנתינה כתיבה דלמא נתן קאמרי ותנא · תנא והאמר רב אשי כל קלא דבתר נישואין לא חיישינן ליה מאי תנא דקאמר שמואל משני א"כ אתה מוציא לעז על בניו של ראשון כיון דמשני מפקינן לה ומראשון לא מפקינן לה אתי למימר סמוך למיתה גרשה : **יג מתני'** המגרש את האשה ולנה עמו בפונדק ב"ש אומרים אין צריכה ממנו גט שני וב"ה אומרים צריכה הימנו גט ומודים שאם נתגרשה מן האירוסין שאין צריכה ממנו גט שני מפני שאין לבו גס בה [ד] כנסה בגט קרח תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה גט קרח הכל משלימין עליו כדברי בן ננס ר' עקיבא אומר אין משלימין עליו אלא קרובים הראוין להעיד במקום אחר איזהו גט קרח כל שקשריו מרובין מעדיו : [דף פא ע"ב] **גמ'** מתניתין כשלא ראוה כשנבעלה ודאיכא עדי יחוד וליכא עדי ביאה פליגי ב"ש וב"ה ב"ש סברי לא אמרינן הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה וב"ה סברי אמרינן הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה ומודים שאם נתגרשה וכו' לא אמרינן הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה דאין לבו גס בה אבל אם ראוה שנבעלה בין ארוסה בין נשואה צריכה הימנו גט דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובעל לשם קידושין ומסתבר דווקא בגרושתו מן האירוסין כיון שכבר היתה ארוסתו אימר נתחרטו על הגירושין וחזר ובעל לשם קידושין [ה] (ג) אבל אם ראו עדים שבעל אשה דעלמא אין חוששין לקידושין דהא אמר ר' אלעזר פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה ולא אמרינן שבעל לשם קידושין ולא מפליג בין בעל בפני עדים ובין בעל שלא בפני עדים וכן נושא אדם אנוסת אביו ומפותת אביו ולא חיישינן שמא בעל לשם קידושין והויא אשת אביו וכן * כתב הרמב"ם ז"ל בפ"י דקידושין [דף פב ע"א] כי אתו לקמיה [ו] דר' ינאי אמר ליה לא והשלים עליו עבד מן השוק האי לישנא כי אתו לקמיה דרבי ינאי משמע שכבר נחתמו כל העדים שהזמין וגם לשון לא והשלים משמע כן ומכאן דקדק רבינו תם ז"ל דגט פשוט שנחתם בפני עדים וחזר הבעל והוסיף בו עד שלישי כשר מכל שכן דהכא שהרי כאן היה צריך השלמה והכשירוהו אע"פ שלא חתם בפני הראשונים וגם הם לא חתמו בפניו כל שכן בגט פשוט שא"צ לעד השלישי כלום (ג) וה"ר משולם ז"ל נתן טעם לדבריו דהא דאמרי' דעדי הגט אין חותמין אלא זה בפני זה גזירה משום כולכם [ז] היינו דווקא השנים דלא סגי בלא אינהו ודמי לכולכם דלא סגי עד דחתימי כולהו : **הדרן עלך הזורק גט**

פרק תשיעי

א המגרש את אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם אלא לפלוני ר"א מתיר וחכמים אוסרין כיצד יעשה יטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה ויאמר הרי את מותרת לכל אדם ואם כתבו בתוכו אע"פ שחזר ומחקו פסול : **גמ'** איבעיא להו האי אלא חוץ הוא או ע"מ הוא [חוץ הוא] ובחוץ הוא דפליגי רבנן עליה דר"א דהא שייר ליה בגט [א] אבל בע"מ מודו ליה מידי דהוה אכל תנאי דעלמא או דלמא ע"מ הוא ובע"מ הוא דפליג ר' אליעזר עלייהו דרבנן אבל בחוץ מודה דהא שייר ליה בגט ופשיט רבינא דחוץ הוא אבל בעל מנת מודו ליה *בין אמר לה על מנת שלא תנשאי ובין אמר לה על מנת שלא תבעלי מדקא מיבעי ליה (על מנת) חוץ הוא ובחוץ הוא דפליגי רבנן עליה דרבי אליעזר אבל בעל מנת מודו [ב] משמע דעל מנת דומיא דחוץ לא הוי שיורא אפי' אמר לה על מנת שלא תנשאי ושלא תבעלי ועוד [ג] מדלא מפליג בעל מנת גופיה והא דקתני בברייתא דרבי יוסי בר' יהודה שלא תינשאי [ד] לאו דווקא הוא הדין אפי' אמר שלא תבעלי והא דאמר לקמן גבי נענה רבי יוסי הגלילי ובמאי אילימא בעל מנת הרי הותרה אללו בזנות הא דלא מוקי לה בעל מנת שלא תבעלי משום דמשמע ליה אי בעל מנת פליגי אם כן אפלוגתא דברייתא קאי דקתני שלא תינשא (ב) ואם תאמר מכל מקום כי מוקי לה בחוץ אדפריך לרבי אליעזר תיקשי נמי לרבנן בעל מנת שלא תבעלי ויש לומר דהואיל ולשון תנאי הוא דאסרה עליו הו"ל כאילו הותרה (עליו) לכל אלא שהטיל עליה תנאי שלא תבעל לזה כלל ולא שייך לאקשויי היכן מצינו אסורה לזה ומותרת לזה והא דפריך והרי הותרה אללו בזנות בלאו הכי הוה מצי לאקשויי הואיל ולשון תנאי הוא הוי כאילו הותרה לכל אלא מקשה קושיא פשוטה . כן צריך לפרש [ה] גבי נענה דרבי עקיבא [ו] וכל זה דוחק וריצב"א פירש דודאי כי אמרי' דבחוץ פליגי אבל בע"מ מודו רבנן לר"א אז ודאי כל ע"מ שוין מדלא פליג בע"מ גופיה אבל כי אמרי' דבע"מ פליגי אז לא הוי כל ע"מ שוין אלא ע"מ שלא תבעלי חשיב כחוץ ומודה בה ר"א [ז] והיינו טעמא דכי פליגי בחוץ בטעמא דקרא פליגי דרבנן דרשי לאיש עד שיתירנה לכל איש ואיש הלכך דוקא בחוץ פליגי אבל בע"מ אפי' לא תבעלי התירה לכל איש ואיש קרינא ביה כיון דלא אמר אלא בלשון תנאי כדפרישית אבל כי פליגי בע"מ בסברא פליגי וטעמא דר"א מידי דהוה אכל תנאים דעלמא והיינו דווקא לא תינשאי משום דהותרה אללו בזנות ואיסור נשואין לא חשיב שיור מידי דהוה אכל תנאין דעלמא אבל בע"מ שלא תבעלי דאסרה לו לגמרי לא דמי לשאר תנאי שמתירה בגט זה לכל ורבנן סברי דאפי' שיור דאיסור נישואין מיקרי שיור והשתא ניחא דרבי יוסי בר' יהודה דמוקי פלוגתא בע"מ נקט דווקא ע"מ שלא תינשאי וניחא נמי השתא דפריך הרי הותרה אללו בזנות משום דכי פליגי בע"מ לא פליגי אלא בע"מ שלא תינשאי וניחא נמי הא דקאמר אלא בחוץ דלא מצי לאקשויי לרבנן משום דכי פליגי בחוץ בע"מ שוין להתירה והותרה לכל אלא שהטיל תנאי בגט הלכך להנא דמתניתין דמוקי פלוגתייהו בחוץ בכל ע"מ שרו רבנן בין ע"מ שלא תינשאי בין ע"מ שלא תבעלי בין ע"מ שלא תהיה מותרת לפלוני כיון שהזכיר ע"מ תנאה הוי ושריא לעלמא מידי דהוה אכל תנאים דעלמא מדלא פליג בע"מ אלמא כל ע"מ שריא : [דף פב ע"ב] בעי רבי אבא בקידושין היאך תיבעי לר"א תיבעי לרבנן בתר דבעי' הדר פשטא בין לר"א בין לרבנן ויצאה והיתה בעי אביי אמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מראובן ושמעון וחזר ואמר לראובן ושמעון מהו (ד) מי אמרינן מאי דאסר שרא או דילמא מאי דשרא אסר [דף פג ע"א] את"ל מאי דאסר שרא לראובן מהו לראובן והוא הדין לשמעון והאי דקאמר ראובן דפתח ביה או דלמא לראובן דווקא את"ל לראובן דווקא לשמעון מהו מי אמרינן לשמעון וה"ה לראובן והאי דקאמר לשמעון משום דסליק מיניה או דלמא לשמעון דווקא בעי רב אשי אף לשמעון מהו אף אראובן קאי או דילמא אף אעלמא קאי תיקו כתב ר"ח ז"ל דהך בעיא דרב אשי סלקא בתיקו ועבידנא ביה לחומרא והרמב"ם ז"ל כתב (פ"ח מה' גירושין) דלראובן ושמעון מגורשת באם המלא לומר (ג) אבל לראובן אינה מגורשת וכן לשמעון דהאי לא איפשיטא : **ב** [דף פג ע"ב] **אמר** רבא הרי זה גיטיך ע"מ שלא תשתי יין כל ימי שייכי אין זה כריתות

של

הגהות הגרי"ב א] ועי' לעיל פ"ה סוף סימן י"ט :

חדושי מהרש"ל

(א) דדייקא מתני' כוותיה ואע"ג דפריק שמואל כו' פי' דקתני יצא כל הימנו לאבד זכותו של שני משמע בנישואין איירי וכתב הר"ן דלאו דוקא נישאת אלא ה"ה נתארסה וכן איתא בירושלמי : (ב) אבל אם ראו עדים שבעל אשה דעלמא אין חוששין לקידושין כו' ומ"מ גבי שפחתי אמרינן דלא עביד איסורא ומסתמא שיחררה ובעל לשם קידושין כדמשמע ביבמות : (ג) והר"ר משולם ז"ל פסק הלכה למעשה ונתן טעם לדבריו כו' כ"ל אבל התוס' כתבו בשם ר' אלחנן דפסול דסוף סוף גילה בדעתו שלא יהא גט אלא בחתימת השלישי כו' וכן יראה מרש"י דפי' לא והשלים כגון שהעדים הראשונים עדיין לפנינו וכתב הרשב"א שהדבר צריך תלמודא : (ד) מי אמרינן מאי דאסר שרא או דלמא כו' פי' וכאילו אמר תהא נמי מותרת לראובן ושמעון או שמא שס"ק בתחילה התרתיך לכל אדם חוץ מראובן ושמעון ועכשיו אני חוזר ואיני מתיר אלא לראובן ושמעון ולכ"ע אסור :

הגהות הב"ח

* כתב הרמב"ם ז"ל בפרק י"ד דגירושין כו' :

תפארת שמואל

(א) **מדקא** מפרשי אמוראי דברי ר"א שמעינן דהלכתא כוותיה וכו'. ולא יכולתי להבין דעתו דשמא אמוראי באו לפרש דברי ר"א שהרי יש בכאן בסברא לפרש וזולתם לא נוכל לפרש דבריו כלל ואמאי לא הביא כאן כמו שהביא לעיל בהניזקין בהג"ה בפירוש אמוראי שאינו כ"כ הכרתי ונ"ל דדייק מליבנא דתלמודא דקאמרי כל זמן שיושבים זהו לאלתר עמדו זהו לאחר זמן וכן אידך דכוותיה ולא קאמר לאלתר כל זמן שיושבים וכו' אלא ש"מ דלאו כלישנא דמפרשי קאתו אלא כל זמן שיושבים זהו לאלתר כלומר זהו דין ופסק הלכה שהולד ממזר עמדו זהו לאחר זמן כלומר זהו דין ופסק הלכה שלאחר זמן הולד כשר א"כ מדלא מסיק תלמודא ה"ד לאחר זמן להוד אמר שמואל עמדו זהו לאחר זמן או ה"ד לאלתר לחוד וממילא נשמע אידך אלא ע"כ כן הלכה : (ב) **ואת"ל** מ"מ כי מוקי לה בחוץ וכו' ותימה דלמא נמי לאו דווקא וי"ל דא"כ אבל מ"מ איכא למיפרך הרי הותרה בתחילה לכל אדם אלא שהטיל בה תנאי רק שהמקשן פריך אפשיטא לפי לישנא דברייתא כמו שכתב לקמן : (ג) **אבל** לראובן אינה מגורשת וכו' לא דק היטב בדבריו כי הרמב"ם סבר לראובן אינה מגורשת לעולם שהרי שייר שמעון והוא נמי כאת"ל דווקא קאמר ודווקא כשאמר לשמעון סבר הרמב"ם דלא איפשטא ומגורשת ואינה מגורשת כמו אינך בעיא דרב אשי וכן איתא בטור להדיא ואולי ט"ס הוא :

קרבן נתנאל

וכתב במערב שייכה מה דינו ע"מ דסבירא ליה דרבנן פליגי ומכשרי לכתחילה : [ג] **מדקא** מפרשי אמוראי דברי רבי אליעזר שמעינן דהלכתא כוותיה. וקשה הא רבינו בפרק הניזקין סי' י"ח הביא מל הרי"ף שם . ונ"ל ולא מסתבר לי דבכל התלמוד מפרשין האמוראין דברי תנאים לידע פי' המשנה במה נחלקו אף על גב דלית הלכתא כוותיה . ומה שתירץ בספר ת"ש הוא דוחק גדול כאשר תראה . ויש לומר דרבינו לא נהיר ליה האי כללא דרי"ף ולא לסיפך ע"כ מסיים שם בהניזקין והבא להקל צריך ראיה . ובהך דינא דגט ושובר יש קולא וחומרא משום הכי ניחא ליה לרבינו שלא להוציא אשה מתחת בעלה . ועוד יש לומר דפסק כר"א וכרב אדא בר אהבה כהרי"ף ולא מטעמיה דהא דדחק שמואל לפרש המשנה שעמדו זהו לאחר זמן ולדחוקי זכות הראוי לשני מי הכניסו לדוחק זה אלא דשמואל לא ניחא ליה לפרש כרב אדא בר אהבה דהך גוונא לא הוי פליגי רבנן דסברא מעליא הוא לא כל הימנו לאבד זכותו של שני. ואין לנו הבדל אם נפסוק כשמואל וכרבנן. או כר"א אליבא דרב אדא בר אהבה. ולכך לא הביא הרי"ף בהך פיסקא ועיין לעיל פרק הניזקין סי' י"ח : [ד] **כנסה** בגט קרח. תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה. לקמן דף פ"ו אמר דפליגי רבנן וסברי דתצא והולד כשר ורי"ף ורבינו סתמו דבריהם כיון דגט קרח לא נהוג בזמניו וברמזים ע"ש הוא : [ה] **אבל** אם ראו עדים שבעל אשה דעלמא אין חוששין לקידושין . וקשה דהא רבינו בפרק ב' דיבמות סוף סי' ג' כתב ורואה אני דברי רב נטרונאי במחלק בין שפחה דעלמא הולד כמותה אבל אם בא על שפחה דידיה לא דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ותירץ מהרש"ל בפ' כיצד סי' י' דרבינו הסכים עם רב נטרונאי ולא מטעמיה דודאי עושה אדם בעילתו בעילת זנות אלא מטעם דלא שביק איניש התירא ועביד איסורא כדמייתי רבינו ראיה מפרק השולח . ועוד י"ל דלגבי שפחה עבירה גדולה היא דעובר משום ושג"ז מסתמא שחררה מפני חומר האיסור וא"כ אף א"ת אכתי בעל אותה לשם זנות דהא אדם עושה בעילתו בעילת זנות בפנויה בת חורין מ"מ בנו הוי לכל דבר ויותר מסתבר לומר דאפי' רב נטרונאי לא קאמר מטעם דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות אלא ודאי שחררה . אבל לא קאמר שבעל לשם קידושין . דמדפרש ואומר אם ילדה בת חייב עליה משום בתו ובנו חייב עליה משום אחותו ולא קחשיב נמי דבנו חייב עליה משום אשת אב . או אחיו חייב עליה משום אשת אח אלא ש"מ דלרב נטרונאי נמי לא הוי אלא כאנוסת אביו או מפותת אביו דלא כב"ח סי' ע"ו ס"ק ד' ועיין בפרק השולח סימן כ"ה ועל קושיית ב"ח יש לתרץ כמ"ש הבית שמואל סי' ע"ו ס"ק ט' ע"ש : [ו] **דרבי ינאי** . ובנוסחא שלנו כי אתו לקמיה דרבי אמי וכ"מ מדברי חידושי הרשב"א דפסק כר"ע דבירושלמי בעיא כן בשם ר"י ור"ל ור' אמי תלמיד לגבייהו ואין הלכה כתלמיד במקום הרב . ור' ינאי הוא רביה דר"י ור"ל ואפשר דרבינו גרס ר' ינאי דהלכתא כוותיה נגד ר"י ור"ל. גם מוכח דהלכתא כבן ננס מהא דהמביא תניין דף י"א כנולא אחד מהן קרוב או פסול דכשר למ"ד משום תנאי ולא חיישי שמא יאמרו שיחכרו או עביד מטובה . וכ"פ הרמב"ם בפ"ע דגירושין כבן ננס . ויש לדחות דפסול דקאמר התם היינו אשה דהויא רמיא לקרוב : [ז] **היינו** דוקא בשנים דלא סגי בלא אינהו ודמי לכולכם דלא סגי עד דחתימו כולהו. וכן סברת הראב"ד שכתבתי לעיל פ"ק סי' מ' ע"ש. ובפ"ז ניחא מ"ש בפ' המביא תניין סי' ח' בשם ר"ת ז"ל שם דבתחלה דהכא היינו שחתמו קרובים קודם שחתמו האחרים ע"ש והלא מדברי תוס' שכתבו בשם ר"ת מיירי באופן אחר כיון דעדי גט אין חותמין זה בלא זה סברי שהראשונים הן עיקר עדות . דמוכח הכא לר"ת דלא אמר אמרינן עדי הגט אין חותמין זה בלא זה היינו דוקא בשנים שהם עיקר עדות כמ"ש רבינו משולם וא"כ סוגיא דלעיל אזלי כמ"ד שנים משום עדים ואידך משום תנאי ואליביה א"צ לחתום זה בפני זה. מש"ה כתב רבינו תירוץ אחר בשם ר"ת דאיירי שראינו שחתמו תחלה אבל תוס' יש להם שיטה אחרת בזה לר"ת ועי' במהרש"א ייישוב לדבריהם : **הדרן עלך הזורק גט**

פרק ט [א] **אבל** בע"מ מודו ליה. דברי רי"ף הם אבל הר"ן חולק בזה כיון דלא אמר רבינא אלא ש"מ אלא חוץ הוא ולא סיים אבל בע"מ מודו ליה רבנן נ"ל אע"ג דפליגי בחוץ מספקא ליה לרבינא אי בע"מ נמי פליגי וע"ש מ"ש בזה באריכות : [ב] **משמע** דעל מנת דומיא דחוץ וכו' ועוד מדלא כו'. מאידך מילוקא דמיבעיא האי אלא על מנת הוא ש"מ דע"מ שלא תנשאי ושלא תבעלי דהא אלא סתם קאמר כמ"ש סע"ן אלא דניחא ליה לרבינו להוכיח זה מאותו מילוקא דקאי במסקנא כדפשיט רבינא : [ג] **מדלא** מפליג בע"מ גופיה. ר"ל בהא איבעיא וגם בברייתא דלקמן ועי' כל זה בתוס' : [ד] **לאו** דווקא ה"ה אפילו אמר לא תנשאי ולא תבעלי כצ"ע . לפי מה שכתב רבינו בסמוך בסי' ב' בהך ברייתא דר' יוסי בר יהודה דקתני ר"א מתיר לכל אדם חוץ מאותו האיש דמשמע דלכל שאר אדם שריא אפילו בחיי אותו האיש לא חיישינן שמא לא יתקיים התנאי הייט טעמא משום דבדידה קיימא דאין נישואין אלא מדעתה משא"כ אם אמר ע"מ שלא תבעלי לפלוני חיישינן שמא תבעל לו באונס ואין בדידה קיימא פי' שם וא"כ איכא למימר דמש"ה לא תני בברייתא דר"י בר יהודה ע"מ שלא תנשאי ושלא תבעלי דבכה"ג לא הוי מתיר ר"א להנשא לשום אדם בחיי אותו האיש דחוששין שמא תבעל לו באונס : [ה] **גבי** נענה דר"ע . דפריך עלה והא גרושה אללו בזנות ולכהונה י"ל דלק"מ מהאי דהך ק"ו דר"ע מה גרושה שהיא קלה אסורה בשביל לא גירושין שבה אשת איש שהיא חמורה לכ"ש ע"כ קאי בע"מ שלא תנשאי גרידא דבע"מ שלא תנשאי ושלא תבעלי באמת אסורה לכל בחיי אותו האיש לפי מ"ש רבינו בסי' ב' וא"כ פריך שפיר הרי גרושה אללו בזנות . ויש ליישב דמ"מ צריך לפרושי הכי גבי נענה דר"ע דאיכא למימר דפריך ר"ע בע"מ שלא תנשאי ושלא תבעלי דמתיר ר"א דהוי גט גמור ואם מת המגרש פטורה מן החליצה ומן היבום ופ"ז קאי הק"ו דליהני לה איסור מאותו כהן להצריכה חליצה : [ו] **וכל** זה דוחק. היינו במאי דצ"ל בברייתא דלאו דוקא לא תנשאי וגם מה שצריך לדחוקי במאי דפריך והרי הותרה אללו בזנות הא דלא מוקי לה בע"מ שלא תבעלי משום דמשמע ליה אי בע"מ א"כ אפלוגתא דברייתא קאי דקתני שלא תנשאי וכל זה דוחק אמנם לפי' ריצב"א מתיישבת כל זה היטב כדמפרש ואזיל : [ז] **והיינו** טעמא דכי פליגי בחוץ בטעמא דקרא פליגי . יש לדקדק לפ"ז במאי דקאמר ומתני' דאוקימנא בחוץ מ"מ דר"א אמאי לא פריך מ"מ דרבנן בע"מ שלא תנשאי ושלא תבעלי דהא אכתי לא ידע מטעמיה דקרא. ובפ"ז אמרתי מ"ש תוספות ד"ה אבל בעל מנת מודו ליה כו' ובסוף דבריהם ובסמוך דקאמר ומתני' דאוקימנא בחוץ מ"מ דר"א כו' לכאורה אין שייכות בפי' ר"י ומדרבה ס"ל להתוספות לאתויי ראיה בתחלת דבריהם שהיו מפרשים לכאורה. ועם מה שכתבתי ניחא דלא תקשי להו דספי עדיף לפרש כפי' ריצב"א ולא צריך לדחוקי כמ"ש רבינו . וע"ז תירצו בהמרס ובסמוך דקאמר ומתני' דאוקימנא בחוץ מ"מ דר"א וכו' ולא קפריך בע"מ דרבנן ולפי' ר"י ניחא אבל לפי' ריצב"א קשה . ויש ליישב דאיכא למימר דהמקשן ידע מהך דרשה דוהיתה לאיש אחר אפילו לא הסירה אלא לאיש אחר אלא שרבנן מוקמי הקרא בהמסתבר בעל מנת שלא תנשאי ולא תבעלי אבל לרבי אליעזר פריך שפיר מ"מ דר"א בחוץ אמאי לא שוקי הקרא במסתבר דרבנן אבל זה מקשי דרבנן נמי לא מוקמי הקרא במסתבר אלא דדרים לאיש לכל איש ואיש וממילא נלמד שריותא דעל מנת שלא תנשאי ולא תבעלי :

כל ימי חיי וחיי פלוני הרי זה כריתות דלכי מיית איקיים ליה תנאה ומשמע דמותרת לינשא מיד אפילו בחיי פלוני ולא חיישינן שמא תשתה יין ונמצאת אשת איש למפרע וכן משמע בברייתא דרבי יוסי ברבי יהודה (דף פב·) דקתני רבי אליעזר מתיר לכל אדם חוץ מאותו האיש דמשמע דלכל שאר בני אדם שריא אפי' בחיי אותו האיש ולא חיישינן שמא לא יתקיים התנאי [ו'] וכן לקמן דפריך הש"ס על דברי ר"ע אי הכי בכולהו תנאי בעלמא נמי לא תינסוב דלמא לא מקיימא ליה להנאה ונמצא גט בטל ובניה ממזרים אלמא פשיטא ליה להש"ס דלא חיישינן להכי וקשה מ"ש מהא דאמרינן בפ' מי שאחזו (דף עד·) ולאחר לא תינשא עד שתתן דחיישינן שמא לא יתקיים. התנאי וכי תימא שאני התם דההוא תנאי מחוסר מעשה אכתי קשה מהא דתניא לקמן (דף פד·) ע"מ שלא תבעלי לאבא ולאביך אין חוששין שמא נבעלה להם כלומר שמא תבעל להם משמע הא לפלוני חוששין וכן תניא בהדיא בתוספתא על מנת שלא תבעלי לפלוני חוששין שמא תיבעל לו ובה"ג פירש דהיכא דקאי בדידה לקיומי תנאי שריא לינשא לאלתר ולא חיישינן שמא תעבור על תנאה והביא ראיה מהא דתניא (שם) ע"מ(שלא)שתנשאי לפלוני דדייק רבא הכא בדידה קיימא לאיגרושי[ט]משמע דאי בדידה קאי ה"א תינשא לאחר ומיגרשא ואח"כ תינשא לאותו פלוני לקיים תנאה הלכך הכא ע"מ שלא תינשאי לפלוני בדידה קיימא דאין נישואין אלא מדעתה (א) וכן ע"מ שלא תשתה יין ולא תלך לבית אביך בדידה קיימא ליזהר [י] והא דחיישינן בע"מ שלא תבעלי לפלוני שמא תבעל לו היינו שמא תבעל לו באונס וכן בנתינת מאתים זוז חיישינן שמא תיאנס ולא תוכל לתתם והא דאמרינן לעיל בפרק מי שאחזו (דף עו:) או דלמא לאחר י"ב חדש שרי דהא איקיים ליה תנאה לאו משום דבעי קיום תנאי ברישא אלא גזירה מת אטו לא מת ואז לא קאי בדידיה שמא יבא ויבטל הגירושין : בעא מיניה רבא מרב נחמן היום אי את אשתי ולמחר את אשתי מהו תיבעי לר"א תיבעי לרבנן [דף פד ע"א] מסתברא בין לר"א בין לרבנן [כ](א)כיון דפסקה פסקה. ת"ר הרי זה גיטך ע"מ שתינשאי לפלוני הרי זו לא תינשא ואם נשאת לא תצא מאי קאמר [ל] אמר רבא הכי קאמר הרי זו לא תנשא לא לו ולא לאחר לו שמא יאמרו נשותיהן נותנין זה לזה במתנה לאחר לא תנשא דבעי לקיומי תנאה ואם נשאת לו לא תצא [מ] לאחר תצא. ת"ר הרי זה גיטך ע"מ שתעלה לרקיע ע"מ שתרדי לתהום ע"מ שתבלעי קנה של ד' אמות ע"מ שתביאי לי קנה בת מאה אמה ע"מ שתעברי את הים הגדול ברגליך אינו גט רבי יהודה בן תימא אומר כזה גט כלל א"ר יהודה בן תימא (ב) כל תנאי שאי אפשר לקיימו בסופו והתנה עליו מתחילתו אינו אלא כמפליגה בדברים וכשר אמר רב נחמן בר יצחק מתניתין נמי דייקא דקתני כל שאפשר לו לקיימו בסופו והתנה עליו מתחילתו תנאו קיים הא אי אפשר תנאו בטל ש"מ· הרי זה גיטך ע"מ שתאכלי בשר חזיר אביי אמר היא היא רבא אמר אפשר דאכלה ולקיא מיתיבי הרי זה גיטך ע"מ שתבעלי לפלוני נתקיים התנאי הרי זה גט ואם לאו אינו גט [נ] ע"מ שלא תבעלי לאבא ולאביך אין חוששין שמא נבעלה להם ואילו ע"מ שתבעלי לאבא ולאביך לא קתני לאביי ניחא לרבא קשיא אמר לך רבא בשלמא בשר חזיר אפשר דאכלה ולקיא ומתנה על מה שכתוב בתורה לא הוי דמי קאמר לה לא סגי דלאו אכלת לא תיכול ולא תיגרם ע"מ שתבעלי לפלוני נמי אפשר דמשהדא ליה בממונא אלא אבא ואביך בדידה קיימא נהי דאיהי עבדא איסורא איהו מי עבדי איסורא לרבא כלל לאיתויי אבא ואביך כזה למעוטי בשר חזיר [דף פד ע"ב] לאביי כלל לאיתויי בשר חזיר (ב)כזה למעוטי פלוני והלכתא כרבא: ג **אם** כתבו בתוכו וכו' אמר רב ספרא כתבו בתוכו תנן פשיטא כתבו בתוכו תנן (ג) מהו דתימא ה"מ לאחר התורף אבל לפני התורף אפי' על פה נמי פסול קמ"ל ורבא אמר לא שנו אלא לאחר התורף אבל לפני התורף אפי' על פה נמי פסול ואזדא רבא לטעמיה דאמר רבא להנהו דכתבי גיטא שתיקו לבעל עד דכתביתו לתורפא דגיטא וכן הלכתא ת"ר כל התנאים פוסלין בגט דברי רבי וחכ"א כל הפוסל על פה פוסל בכתב וכל שאין פוסל על פה אינו פוסל בכתב חוץ שפוסל על פה פוסל בכתב ע"מ שאינו פוסל על פה אינו פוסל בכתב [דף פה ע"א] אמר רבא מחלוקת לאחר התורף דרבי סבר גזרינן לאחר התורף אטו לפני התורף ורבנן סברי לא גזרינן אבל לפני התורף דברי הכל פסולין ומתניתין דקתני כתבו בתוכו ואוקימנא בחוץ אבל בע"מ לא פסול לאחר התורף ורבנן היא [ס] וכן הלכתא : **מתני'** הרי את מותרת לכל אדם אלא לאבא ולאביך לאחי ולאחיך לעבד ולעובד כוכבים ולכל מי שאין לה עליו קידושין כשר הרי את מותרת לכל אדם אלא אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לנתין ולממזר ולכל מי שיש עליו קידושין אפי' בעבירה פסול : **גמ'** כל דרישא לאתויי כל שאר חייבי כריתות כל דסיפא לאתויי שאר חייבי לאוין בעא מיניה רבא מרב נחמן חוץ מקידושי קטן מהו השתא מיהא לא בר הויה הוא או דלמא אתי לכלל הויה א"ל תניתוה קטנה מתגרשת בקידושי אביה אמאי הא בעינן ויצאה והיתה אלא אתיא לכלל הויה הכי נמי אתיא לכלל הויה. חוץ מן הנולדים מהו חוץ מבעל אחותך מהו משום דלמא מייתא אחותה וחזיא ליה חוץ מזנותיך מהו חוץ מהפרת נדרים מהו חוץ משלא כדרכה מהו חוץ מתרומותיך מהו חוץ מירושתך מהו חוץ מקידושיך בשטר מהו וכולהו לא איפשיטא[ע]ועבדינן לחומרא: ד **מתני'** גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם[דף פה ע"ב]ר' יהודה אומר ודן דיהוי ליכי מינאי ספר תירוכין ואגרת שבוקין למהך להתנסבא לכל גבר דיתיצביין· גופו של גט שיחרור הרי את בן חורין הרי את לעצמך : **גמ'** פשיטא אמר לאשה הרי את בת חורין לא אמר כלום אמר לשפחה הרי את מותרת לכל אדם לא אמר כלום אמר לאשה הרי את לעצמך מהו א"ל רבינא לרב אשי תא שמע גופו של גט שיחרור הרי את לעצמך השתא ומה עבדא דקני לי' גופיה כי א"ל הרי את לעצמך קני גופיה אשה לא כ"ש א"ל רבינא לרב אשי אמר לעבד אין לי עסק בך מהו למלאכה קאמר ליה או לכל מילי קאמר ליה א"ל רב חגי מחוזנאה לרב אשי ת"ש המוכר עבדו לעובד כוכבים יצא לחירות וצריך גט שיחרור מרבו ראשון אמר רשב"ג בד"א שלא כתב (ליה) עליו אונו אבל כתב אונו עליו זהו שיחרורו מאי אונו אמר רב ששת דכתב ליה לכשתברח ממני אין לי עסק בך : אמר אביי האי מאן דכתב גיטא לא לכתוב ודין דמשמע דין אלא ודן ולא לכתוב איגרת דמשמע איגרת אלא אגרת ורב אלפס ז"ל גרים ולא לכתוב ואיגרת אלא ואגרת [פ] דואיגרת לשון זנות כמו גר גירא דפרק קמא דמס' עבודת כוכבים (דף יז:) [צ] כלומר אם זנית התהי ההא מגורשת נמצא שאסלא זינתה אינה מגורשת דתהויין דתצביין תלתא יודי"ן מאי טעמא דמשמע דתיהויין דתיצביין ובתיקון הגט שכתב ה"ר יוסף טוב עלם היו כותבין בחמשה יודי"ן יו"ד אחר הדלת ויו"ד אחר התי"ו [ק] והוי די תיבה בפני עצמו כמו אשר דמתרגמי' די ומיהו דיתבא על נהר פלוני [ר] אין רגילין לכתוב תרי יודי"ן למהוי די תיבה בפני עצמה כמו אשר ישבת אלא דיתבא חדא תיבה היא כמו היושבת דמתרגמינן דיתבא והוי דל"ת במקום ה"א אבל דיתיצביין אין הדל"ת במקום ה"א אלא במקום אשר ונראה לי דבמקום שנהגו לכתוב דתיצביין אין קפידא דאם אין הדל"ת במקום אשר תהיה במקום שי"ן כמו שתהיה שתרצי וגם על היו"ד שבין פי"ו לה"א אין להקפיד· ולורכה לוי"ו דתרוכין ולוי"ו דשבוקין דמשמע תריכין ושביקין[ש]וקאי על נשים דעלמא [ת] ואין צריך להאריכה יותר משאר וי"ו אלא יזהר שלא יקצרנה [א] שמא תהא נקרית כמין יו"ד והא דלא קאמר לוי"ו דפטורין דאטו כי רוצלא ליחשוב וליזול משמע שאין לכתוב יו"ד בין תי"ו לרי"ש דתרוכין ובין שי"ן לבי"ת דשבוקין דאי כתב בהן יו"ד ליכא למיטעי כלל דתירוכין ושיבוקין לאו כלום הוא (ג) אבל בפטורין נראה שצריך לכתוב יו"ד בין פ"א לטי"ת מדאמרינן בפרק התקבל (דף סה:)[ב] פיטרוה דבריו קיימים פטרוה לא אמר כלום דפטרוה מחוב משמע והשתא ניחא דלא חשיב הכא וי"ו דפיטורין· ולורכה לוי"ו דוכדו דמשמע וכדי כלו' יזהר שלא יקצר הוי"ו עד שתהא נקראת כמו יו"ד ולא לכתוב למהך דמשמע חוכא אלא למהך כלומר ליתלייה

חדושי מהרש"ל

(א) וכן על מנת שלא תשתה יין ולא תלכי לבית אביך כו' פי' כשלא אמר לעולם אבל אמר לעולם א"כ כל ימיה תגידא ביה ואין זה כריתות : (ב) כזה למעוטי פלוני כו' פי' דאינו גט עד שתבעל לו שהרי בידה לקיימו לשהדו בממון עד שישאנה : (ג) אבל בפטורין נראה שצריך לכתוב יו"ד בין פ"א לטי"ת כו' ולא נהגו כן דגט פטורין בתרגום בלא יו"ד וגמרא דהתקבל בחיריק קאמר וק"ל·

קרבן נתנאל

[ח] **וכן לקמן**. ר"ל באידך ברייתא בהך פלוגתא דרבי אליעזר ורבנן והוא בדף פ"ג : **ה"ג** הרי זה גיטך על מנת שתנשאי לפלוני : [ט] **משמע** דאי בדידה קאי הוה אמינא תנשא לאחר ומיגרשא ואח"כ תנשא לאותו פלוני לקיים תנאה. וקשה לי דהא רבא לא קאמר התם הכי אלא לר"ג דס"ל דאדם נזהר בתנאיה. אבל לפי מה דקי"ל כרב יהודה דאל ימן היום שמא ימות למחר דאין אדם נזהר בתנאיה א"כ גם בנדון דידן ניחוש שמא לא יתקיים התנאי · וי"ל דמפני חומר א"א נזהרת בתנאי טפי יותר ומש"ה שרינן לה להנשא אפילו בחיי אותו האיש משא"כ תנאי דנדר קיל לגבי איניש. והא דפריך רבא לקמן להך דפליגת עלה דרב יהודה קמדמית הא לפום ס"ד דרבא בדידה קיימי לאגרושי אפי' רב יהודה מודה הכא. מ"מ אמר רבא לפום מאי דס"ל לרב נחמן בהדיא : [י] **והא** דחיישינן בע"מ שלא תבעלי לפלוני שמא תבעל לו היינו שמא תבעל לו באונס. וברמב"ם פ"ח מהל' גירושין פסק אם אמר לה הרי את מגורשת ע"מ כך וכך יש לה להנשא לכתחילה אע"פ שעדיין לא נתקיים התנאי ולא מפליג בין ע"מ שלא תבעל או ע"מ שלא תנשא א"כ תקשי ליה מהך ע"מ שלא תבעל לאבא ולאביך אין חוששין משמע הא לאחר חוששין שמא תבעל לו. ויש לומר דאזיל לשיטתו שפסק באותו פרק אם אמר הרי זה גיטך על מנת שלא תנשאי לפלוני אינו גט דהוי כמו כל ימי חייכי אבל אם אמר על מנת שלא תנשאי לפלוני עד חמשים שנה ה"ז גט. וא"כ לפ"ז לא נידוק מיניה הא לאחר חוששין אלא משום דקתני סתם ע"מ שלא תבעלי לאבא ולאביך ולא קבע לה זמן הוי גט דאבא ואביך לא הוי שיורא והרי זה כריתות משא"כ אם אמר ע"מ שלא תבעל לפלוני אי הוי תני אין חוששין לו משמע דהוי גט והא ליתא דלא הוי כריתות כמו כל ימי חייכי והך דתוספתא לא ברירא ליה להרמב"ם וס"ל דחולקת אש"ס שלנו. ועיין עוד מזה בחידושי להרמב"ם בס"ד. מה שהכריח להרמב"ם לחלק בין קבע לה זמן ללא קבע לה זמן ע"ש : [כ] **כיון** דפסקה פסקה. עיין בזה מ"ש רבינו בסמוך ס"ם ד' ורי"ף ורמב"ם דס"ל דהיינה מגורשת כלל מהך דאתקין רב לקמן דף פ"ו מיומא דנן ולעלם לאפוקי מדרבא הא מידי ספיקא לא נפקא. דאי בעיין לא מיפשטא לרב שפיר שייך לומר לאפוקי מדרבא ר"ן : [ל] **אמר** רבא ה"ק. עיין לעיל מה שהקשתי שם לבעל ה"ג שהביא ראיה מסוגיא דהכא : [מ] **לאחר** תצא. כלומר תצא בגט ותנשא לאותו פלוני לקיים תנאה. והרמב"ם בפ"ח מהל' גירושין כתב תצא והולד ממזר ולריכה גט משני והשיג עליו הראב"ד. ועיין בחידושי להרמב"ם שם תמצא יישוב לדבריו בס"ד : [נ] **על** מנת שלא תבעלי לאבא ולאביך אין חוששין שמא נבעלה להן. משמע הא לפלוני חוששין שמא תבעל לו. ועיין בתוס' דף פ"ב ד"ה שר"א מתיר וכ"כ רבינו לעיל בסמוך וע"ש מה שכתבתי בזה. אבל הרמב"ן כתב אפילו אמר שלא תבעלי לפלוני אין חוששין ועל הבעל להביא ראיה שעברה על תנאי כיון שהתנאי הוי בשב ואל תעשה והא דלא תני לפלוני דס"ל להאי תנא כר"א דשיורא הוי ולא הוי גט : [ס] **וכן** הלכתא. אע"ג דר' זירא ורב ספרא בחדא שיטתא קיימא ורבא הוי יחיד לגבייהו והלכה כרבים מ"מ קי"ל כרבא דהך ברייתא דתני אבוה דר' אבין מסייע ליה לרבא. א"נ ס"ל להרי"ף ורביט דלא אזלי בחדא שיטה דרב ספרא סבר כאידך דרבא דאמירת חוץ אטו כתב דחוץ לא גזר מ"מ גזרינן כתיבה אטו כתיבה ורבנן דמכשרי בכתיבת ע"מ היינו לאחר תורף כרבא ופי' בהמאור וכן רשב"א בחידושיו מחלק כן. ועיין בחידושי להרמב"ם מה שפירשתי שם לדעתו והמלא נחת. ושכן נראה לי לפרש על דרך זה דעת הרי"ף. ומ"מ צ"ע אמאי לא ביאר רבינו הברייתא כל התנאים פוסלים בגט שאיירי שנכתב בתנאי בתוך הגט וכפירש"י בשנתקיים התנאי או כפי' ר"י כשלא נתקיים התנאי או כפי אותו פי' שפירשתי בדעת הרמב"ם דאיירי הברייתא בתנאי בע"פ שהתנה בשעת כתיבת הגט והוא פי' יש מי שכתב שהזכיר הרשב"א בחידושיו ע"ש ובהני פירושים יש נפקא מינה לדינא וצ"ע : [ע] **ועבדינן** לחומרא. ול[illegible]נרה. וצריך גם אחר והסורה לכהונה ואם מת תולצת ולא מתיבמת : [פ] **ה"ג** דואיגרת לשון זנות. כן פירש הרמב"ם בספרו פ"ד ופי' זה קאי בין לגי' שלפניט בין לגי' הרי"ף ונאיד מפי' רש"י ותוספות דלפירושו לא הוי אלא שינוי פי' המלה וכשר בשעת הדחק. יען לפי' הרמב"ם הוי שינוי הגט דאם לא זנית לא הוי גט ופסול אפילו בשעת הדחק ואי כתב אגרת בלא וי"ו בתום' בשם ר"י ע"פ פוסל ורביט לא הזכיר מזה משמע דלא קפיד אלא על היו"ד : [צ] **כלומר** אם זנית דתיבות איגרת שתי תיבות אינהו. אי גרת. וגרת לשון זנות. כמו גרגירא שפירושו זינתה גירא : [ק] **והוי** די תיבה בפני עצמה. מכל מקום אין טותבין די בשיטה אחת תהויין בשיטה אחרת ופעם אחת אירע לפני מהרי"ל ולא רצה ליתן גט כזה : [ר] **אין** רגילין לכתוב תרי יודין. משמע הא אם כתב תרי יודין כשר וכן כתב ב"י : [ש] **וקאי** על נשים דעלמא. והרמב"ם פי' דנראה כאילו היא מגרשה אותו : [ת] **ואין** צריך להאריכה יותר משאר ווי"ן אלא יזהר שלא יקצרנה. מלשון זה משמע לכאורה שאפילו לכתחילה אינו צריך להאריכה וקשה דהא מה שכתב רביט כמה דברי תום' ותוספות כתבו ונהגו להאריך. גם הרשב"א בחידושיו אחר כתבו דברי רבינו מקיים ח"ל והעולם רגילין להאריכן מעט וכוון הדבר לעשות כן כדי שיזכרו ולא יבאו לידי קיטר. ונראה לי לומר שסובר רביט כל מה שהזכיר התלמודא דמחמת השיטי משמע עניין אחר דבדיעבד פסול כמו שכתב הרמב"ם ומביאו רבינו בסמוך. וע"ז קאי רביט שבדיעבד אין צריך להאריכה יותר משאר ווי"ן אבל לכתחילה מודה רבינו להאריך מעט. אף שפירוש זה קצת דוחק מ"מ צריכין לסבול מפני האמת. כי מצאתי בשה"כ סי' קכ"ז בשם מו"ה הרא"ם שלית הולכה שהביא גט ולא היו הווי"ן ארוכין אם רשאי ב"ד להאריכן. תשובה אין יכולין להאריכן ואם נתן לה הגט ואין הווי"ן ארוכים והבעל רחוק מכאן לא הייתי פוסלו בשביל זה וכן אם יש בו תקנת עיגון כגון שהולך ממקום רחוק יאריכו הווי"ן כי מסתמא הבעל טוב לכתוב כתיקון חכמים ואם לא כתב הסופר כראוי ניחא ליה לבעל שיתקנוהו ועל זה יש לסמוך בשעת הדחק עכ"ל. וע"כ איירי בכה"ג שכתב הוי"ו כשאר ווי"ן ולא קצרה שנראה כיו"ד כמ"ש ב"י שם מכח קושיא והכי עיקר רואות שמודה רבינו שלכתחלה נהגו להאריך הווי"ן כדי שלא תקשי לך דברי רביט אהדדי : [א] **שמא** תהא נקרית כמין י'. ויהיה עניט כמו תריכין. משמע הא בלאו הכי כשר הגט אע"ג דוי"ו קצרה היא מ"מ בתפילין ומזוזות אם קצרה הוי"ו או האריך יודי"ן קצת כשרים פ"ב תינוק דלא חכים ולא טיפש כדאמרינן במנחות דף כ"ט לענין תיבת ויהרג ע"ש : **ה"ג** דתיריכין ושיבוקין לאו כלום הוא : [ב] **פיטרוה** דבריו קיימין. כ"ס גי' רביט. אבל רש"י גורס לסיפך לכן אנו טהגין לכתוב פטורין בלא יו"ד ומש"ל

תפארת שמואל

(א) **כיון** דפסקה פסקה וכו'. ומגורשת לעולם ואף דאתקין רב לקמן מן יומא דנן ולעלם ואמרינן שם לאפוקי מדבעא רבא מרב נחמן דאמר כיון דפסקה פסקה היינו לשופרא דשטרא ושלא יוציאו שום לעז וספק על הגט אבל לעולם אמרינן כיון שפסקה כו' ולא כדברי הרמב"ם שכתב דאינה מגורשת וכן דעת רש"י והרא"ש וכ"כ הרשב"א שלא נראה דעת הרמב"ם כלל ועיקר : (ב) **כל** תנאי שאי אפשר לקיימו בסופו וכו' פי' אפי' בשעה מעשה היה ראוי לקיים אלא שהתנה עמה על זמן מה וכשהגיע הזמן א"א לקיימו כגון שהתנה בקין שתביא לו בימי החורף פירות האילן וכן כל כה"ג ומה שאמר שהתנה עמה מתחילה היינו לאפוקי שבשעת התנאי היה אותו מעשה ראוי לקיים אף לבסופו וא"כ לא סיבה שאי אפשר לקיים ודאי כה"ג הגט בטל אלא כל מה שהתנה מתחילה ע"ד שאי אפשר לקיים בסופו ודו"ק : (ג) **מהו** דתימא הני מילי לאחר התורף וכו'. פרש"י שהוא פסול אפילו אם נתקיים ואם נכתב אחר תורף כשר אם נתקיים ומוסף עליהם תנאי דהוך מפלוני שאפילו אם כתבו אחר התורף פסול אפילו אם חזר ומחקו ואם אמר אותו התנאי בע"פ לפני התורף פסול ולאחר תורף כשר אם חזר ובטלו והקשה עליו ר"י ז"ל תינה ע"מ שלא תנשא לפלוני דשייך למיגזר ביה אטו חוץ דבתרווייהו איכא שיור בגט אבל שאר תנאי כגון ע"מ שתתני לי מאתים זוז מה שייך למיגזר בהו אטו חוץ. ועוד הקשה אי גזרינן אפילו נתקיים התנאי אטו חוץ א"כ אפילו בע"פ נמי נגזר אפי' נתקיים התנאי אטו חוץ דפסול ע"פ כמו בכתב ופי' ר"י דהך ברייתא קיימא אמתניתי' דקתני אם כתבו בתוכו אע"פ שחזר ומחקו פסול דקתני עלה בברייתא כל התנאים נמי אם כותבן בגט וחזר ומחקן ובטל התנאי פסול הגט אם לא נתקיים התנאי כאילו לא נמחק דאין מחיקה מועלת בתנאי לבטלו ולעשותו כאילו לא נכתב דגזרינן ע"מ אטו חוץ ובחוץ לא מהני מחיקה דלא נכתב לשם כריתות ורבנן לא גזרו ומכשרי בע"מ אם חזרו ומחקו אבל אם נכתב ולא נמחק אם נתקיים התנאי כשר לכ"ע וכתב הרא"ש בתשובה כלל מ"ו ס"ו פירש זה של ר"י נכון ומקובל אלא שלא מלאני לבי להקל כי ראיתי הרמב"ם ז"ל החמיר כו' עד אם התנה על פה קודם כתיבת התורף ה"ז ספק מגורשת וכתב הטור סי' קמ"ו ומ"מ הורה א"א הרא"ש ז"ל הלכה למעשה בגט שהיה כתוב מעכשיו אם מתי קודם התורף ולא נכפל [וחזר וכתב אחר התורף אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט מעתה שאני בעולם והכשירו משום דלא חשיב תנאי מה שכתב מעכשיו אם מתי מחולי זה אלא הוי כאומר מעת שאני בעולם מעכשיו ושעה אחת קודם מיתתו דהכי מפרש ליה תלמודא נעשה כאומר מעת שאני בעולם והוי כאומר לאשתו הרי זה גיטך לאחר שלשים יום דלא חשיב תנאה ואם תמצא לומר תנאה הוי כיון שלא נכפל לית ליה דינא דתנאה והגט קיים אף על פי שלא נתקיים התנאי נמצא שאין כאן תנאי קודם התורף ולכך כפלו התנאי אחר התורף] וכל שכן דאפילו תנאה ליכא אלא קביעות הזמן למתי יחול הלכך הגט כשר ואני אקרא ולא אדע למה החמיר הרא"ש מאחר שפי' ר"י עיקר וכאשר יראה מגורת הברייתא מדברי חכמים שאמרו כל שפוסל בעל פה פוסל בכתב וכו' ואם כפירוש רש"י דשום תנאי שנכתב בגט פוסל אפילו נתקיים התנאי אלמא דסבר רבי להדיא דגזרינן כל תנאי שבעולם שלא יכתבו בגט אפילו ראוי להתקיים ואין בו שום שיור אטו תנאי דחוץ וא"כ מה השיבו כל שפוסל בע"פ וכו' יותר מסברת ר' אלא שיש להם לומר דאינו פוסל בסתמא בלי טעם אלא בוודאי כמו שפירשתי דאיירי בלא נתקיים והוי ע"מ כתנאי דחוץ שגם אי אפשר שלא יתקיים ומשום הכי הוכרחו חכמים לחלק ביניהם כמו שפירשתי לעיל ואם בא להחמיר מתוך דברי הרמב"ם שפוסל כל תנאי אפילו נתקיים התנאי מכח ברירה דאיתא בירושלמי פרק כל הגט שכל התנאים פוסלים בגט מחמת זה שאין אומרים יש ברירה למפרע דהע"פ שיתקיימו מ"מ בשעה שנכתב הגט לא היה ספר הכריתות שהרי נכתב על תנאי ונשאר לו בה וזכות בגט וא"כ מאחר דתלמודא דידן מוכח להדיא דלית ליה טעם דברירה דירושלמי אלא מכח גזירה אטו חוץ א"כ למה לי להחמיר ולפסול גט שלא כדין בשלמא לכתחלה מנהג יפה למנוע שלא לכתוב שום תנאי בגט שלא יבא לידי קלקול אבל אם נכתב תנאי בגט אף קודם תורף והיה בא מעשה לידי והיה לחוש לעיגון הייתי נותנו לכתחלה ובלבד שיתקיים התנאי נראה לי :

ליתלייה לכרעיה דה"א שפיר דלא ליתחזי למחק בחי"ת ולא לכתוב לימחק דמשמע לי מהך אלא למחק חסר יו"ד ולא לכתוב לאיתנסבא דמשמע לא יתנסבא אלא להיתנסבא [ג] כתב הרמב"ם ז"ל (פ"ד מה' גירושין) שאם כתב ודין או שלא כתב דיתיליביין בג' יודי"ן הגט פסול ובעל העיטור משמיה דרבוותא כתב דכל הני דקדוקי דהכא היינו היכא דכתב ליה בעל גופיה אי נמי דכתב ליה סופר מפימיה ובתר הכי אתא בעל וקמערער ואמר אנא הוא דפסלית ליה בהני דקדוקי ולקלקולא איכוונית אבל אם אמר הבעל לסופר ולעדים לכתוב את הגט סתם וטעו הסופר והעדים באחד מאלו האותיות [ד] והבעל אינו מערער הגט כשר ותנשא בו ואם העדים מצויין יעידו בפני ב"ד שטעות סופר הוא וכן כתב רב האי גאון ז"ל אי יהיב בעל רשותא למיכתב גט שלם וטעו בהני כולהו או במקצתן [ה] אי איתיה לספרא מתקן ליה [ו] ואי לא איתקן ומנסבא בהאי גיטא לא מפקינן לה ואי אתיא לאנסובי ואתא בעל ומערער ואמר האי דכתב ודין דינא הוא דאמרי אי נמי למחק הוכא ולכך איכווני לא מנסבינן לה אבל אי מינסבא לא מפקינן לה דהא דקאמר ר"מ משום שלום מלכות יוצאה והוולד ממזר ליתא וכ"ש לענין טעות סופר · איבעיא להו מי בעינן והן או לא בעינן והן ת"ש דאתקין רב בגיטי איך פלניא בר פלוני א] פטרותיך ית פלונית דהית אינתתי מן קדמת דנא מיומא דנן ולעלם ואילו והן לא קאמר וליטעמיך כולהו מי קאמר אלא בעינן הכי נמי בעינן · מיומא דנן לאפוקי מדר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו [ז] ואע"ג דהלכתא כרבי יוסי תיקן לכתבו בו משום שופרא דשטרי משום ב"ד טועין ולעלם לאפוקי מדבעא מיניה רבא מרב נחמן היום אי את אשתי ולמחר את אשתי [ח] הכי נמי משום שופרא דשטרא:

ה [דף פו ע"א] **גופו** של גט שיחרור וכו' אתקין רב [יהודה] בשטרא זביני דעבדי · עבדא דנן מולדק לעבדו פטיר ועטיר מן חרורי ומן עלולי ומן ערורי מלכא ומלכתא ורשום דאינים לא איתיה עליה ומנוקה מכל מום ושחין דנפיק ביה מן טלהר חדת ועתיק: ו **מתני'** שלשה גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר כתב בכתב ידו ואין עליו עדים יש עליו עדים ואין בו זמן יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד הרי אלו ג' גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר רבי אלעזר אומר אף על פי שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר וגובה מנכסים משועבדים שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם: **גמ'** ותו ליכא והא איכא גט ישן התם לא תלא הכא תלא הניחא למ"ד הכא תלא אלא למאן דאמר הכא לא תלא מאי איכא למימר התם תנשא לכתחלה הכא דיעבד: כתב בכתב ידו אמר רב כתב ידו שנינו אהייא אילימא ארישא פשיטא כתב ידו קתני אלא אמציעתא הרי יש עליו עדים אלא אסיפא יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד וקתני אלו שלשה גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר ואמר רב דוקא כתב ידו ועד אבל כתב סופר ועד אחד אין הולד כשר והא דקתני כתב סופר ועד כשר חתם סופר ועד הוא אבל כתב סופר ועד אחד אין הולד כשר [דף פו ע"ב] וכן אמר רבי יוחנן כתב ידו שנינו וכן הלכתא [ט] ור"י הוכיח למעלה בפ' התקבל דכל הני אמוראי דפליגי בכשר ולא תעשה סברי דחתם סופר ועד פסול ומתוך זה פסק [י] דחתם סופר ועד פסול [כ] אע"ג דרב מכשיר (א) והלכתא כרב באיסורי הני מילי לגבי שמואל לחודיה אבל הכא דכולהו אמוראי סברי כשמואל לית הלכתא כרב ואומר אמרו כשר כשמואל ורב חסדא דלעיל בפרק התקבל (דף סו:) [ל] וכיון דחתם סופר ועד פסול ליכא למיחש לחורבא ורבינו חננאל ז"ל פסק דלית הלכתא ככל הנהו אמוראי דמכשרי באומר אמרו אלא כדתניא בפ' מי שאחזו (דף עב:) כוותיה דרב אשי עד שישמעו קולו שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו ודייק התלמוד ישמעו לאפוקי ממאן דמכשר באומר אמרו ותימה הוא מה שפסק הגאון הלכה כר' יוסי ממה שתירץ רב אשי מתני' דמי שאחזו כר' יוסי וכברייתא דאם העמיד המשנה כר' יוסי [מ] בשביל זה לא פסק הלכה כמותו ושמא טעמו כדאמרינן בפ' אלו קשרים (דף קיב:) מדמתרץ ר' יוחנן מילתיה דרבי יהודה אלמא סבירא ליה כוותיה ואפשר שלא פסק הגאון לגמרי כוותיה בין לקולא בין לחומרא לפסול אומר אמרו ולהכשיר חתם סופר ועד אלא לחוש לדברי שניהם ככל הני אמוראי לפסול חתם סופר כיון דמכשרי באומר אמרו ולפסול אומר אמרו כההיא דמי שאחזו ואין זה תרי פיסקי דסתרי אהדדי דכיון דאינו מבורר ראוי להחמיר כדברי שניהם (ב) כל זה מיסוד ר"י ז"ל בעל התוספות: שלשה גיטין אלו הפסולין אם נשאת באחד מהן זימנין אמר רב תלא וזימנין אמר לא תלא ולוי אמר לעולם לא תלא וכן אמר רבי יוחנן (א) וכן הלכתא [נ] הלכך לגבי גט ישן תינשא לכתחלה כתב רב האי גאון ז"ל בתשובה [ס] על היה במזרח וכתב במערב דלא תינשא ואם נשאת לא תלא אע"פ שאין לה בנים כדאמר ר"י הכא גבי מתניתין דשלשה גיטין פסולין משום דקתני בה הולד כשר אם נשאת לא תלא אף ע"פ שאין לה בנים. והא דאמרינן לעיל גבי גט קרח ושלום מלכות תלא · היינו מקמי דתיקום מתניתין כרבי מאיר ומהדר לתרוצי אמאי לא חשיב להו במתניתין בהדי שלשה גיטין פסולין אבל בתר דאוקי מתניתין כרבי מאיר לרבנן כולהו גיטין דפסולין משום תקנתא דרבנן וגזרה דידהו כך דינו ואע"ג דלא מוקי מתניתין כרבי מאיר אלא אליבא דמאן דאמר הכא תלא ולית הלכתא כוותיה מכל מקום כיון דסלקא סוגיא דשמעתין דמתני' כר' מאיר אית לן למימר הכי אפי' למאן דאמר לא תלא כי היכי דלא ניפלוג בפסולי גיטין דרבנן ואשכחן נמי בריש מכילתין (דף ה:) דלרבה לאחר שלמדו פסול משום שמא יחזור דבר לקלקולו ואם נשאת לא תלא [ע] וכ"כ הרמב"ם ז"ל (פ"י מה' גירושין) [פ] ורב אלפס ז"ל כתב והנך פסולין דקתני בהו פסול כגון ההיא דריש פרק קמא אם נשאת תלא והולד ספק ממזר ואסור בממזרת ואסור בבת ישראל וליכא גט פסול דהולד כשר בר מהלין דמנינן גבי שלשה גיטין פסולין ומקשינן ותו ליכא והא איכא גט ישן התם תינשא לכתחלה הכא דיעבד ש"מ דליכא גט פסול והולד כשר אלא הני דמנינן וש"מ תו דכל היכא דתני פסול אם נשאת תלא בר מהני ולאו למימר דהנך דקתני בהו פסול כולהו ממזרין נינהו אלא דלא הוו כשרין ואיכא מינייהו ממזרים ואיכא מינייהו ספק ממזרים עד כאן דבריו ומה שכתב דאיכא מינייהו ממזרים זה אי אפשר להיות אלא בפסול דאורייתא וטפי נראה כדברי רב האי גאון להשוות כל פסולי דרבנן דלא קיימא לן כרבי מאיר דאמר כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר ואפשר דבהני דפרק קמא אם לא אמר בפני נכתב ובפני נחתם דאיכא למיחש לזיופא בזה רצה להחמיר: ז **רבי** אלעזר אומר אף על פי שאין עליו עדים וכו' אמר רב יהודה אמר רב הלכה כר' אלעזר בגיטין אבל לא בשטרות ושמואל אמר אף בשטרות וכן אמר רבי יעקב בר אידי [אמר ריב"ל] הלכה כרבי אלעזר בגיטין וכן אמר ר"ש לקיש הלכה כר' אלעזר בגיטין והלכתא כוותיה דרבי אלעזר בגיטין [צ] משמע שרב אלפס ז"ל פוסק דוקא בגיטין הלכה כרבי אלעזר אבל לא בשטרות [ק] אבל ר"י פוסק דהלכה כרבי אלעזר אף בשטרות מההוא דפרק זה בורר (דף כח:) ההיא מתנתא דהוו חתימי עליה תרי גיסי אתא לקמיה דרב יוסף א"ל זיל לקייה בעדי מסירה א"ל אביי והא א"ר אבא מודה רבי אלעזר במזוייף מתוכו שהוא פסול אלמא דרב יוסף ואביי סברי דהלכה כרבי אלעזר אף בשטרות ועוד ראיה מדרבא לעיל (דף יח:) דמגבי בשטרא פרסאה דמסריה ניהליה באפי סהדי ישראל מגבי חרי ומשמע התם דאי לאו דלית ליה קלא משום דשטרא פרסאה הוא הוי מגבי ביה אפי' ממשעבדי והא דאמרינן בריש מכילתין (דף ד:) מהדרינן אדרבי אלעזר משום דהלכתא כוותיה בגיטין לאו למעוטי שטרות אלא משום דבגיטין קאי וכן בפרק מי שהיה נשוי (דף לד:) [ר] עבד עובדא רב נחמן כרבי אלעזר בשטרות וכן הלכתא בין בשטרי מכר ומתנה [ש] (ג) ובין בשטרי הלואות בעינן עדי מסירה כתב רב אלפס ז"ל דשמעינן מהא דלא בעינן עדי מסירה אלא היכא דאין עדי חתימה דהא רב הוא דאמר אם נשאת בעד אחד וכתב ידי סופר שהוולד ממזר והוא דאמר הלכה כרבי אלעזר בגיטין ואי סלקא דעתך בעינן עדי מסירה

הגהות הגרי"ב א] בגמ' איתא פטר ותריך:

חדושי מהרש"ל (א) וכן הלכתא הילכך לגבי גט ישן תינשא לכתחילה פי' דדייק בסוגיא אמאי לא תני נמי גט ישן שהוא נמי פסול ולא תלא אלא בע"כ דגט ישן אוסרין לגרש בו אבל נתגרשה בו נמי תינשא בו לכתחילה וק"ל:

תפארת שמואל

(א) **והלכתא** כרב באיסורי וכו'. פירוש דאי הוי חתם סופר ועד כשר א"כ בוודאי אומר אמרו פסול משום דאיכא למיחש לתקלה דשמא מחמת כיסופא דסופר יאמרו העדים לסופר לחתום כדי שלא יתביים אע"פ שהבעל צוה לאחרים לחתום כדאיתא פרק התקבל וק"ל: (ב) **כל** זה מיסוד ר"י זכרונו לברכה וכו'. וכל זאת אינו שוה לי דמשמע דפסק ר"ת כדברי הברייתא דישמעו וכו' ובברייתא איתא שהגט בטל דמשמע אפילו לקולא ותוכל להתייבם. וכן אם קבלה קדושין מאחר אין חוששין לאותן קידושין והיינו טעמא מאחר דאמרינן דר' יוסי אינו מודה באומר אמרו א"כ הוי בכלל מילי לא מימסרי לשליח אף דשמואל פליג על ר' יוסי באומר אמרו לעיל בפרק התקבל מ"מ הברייתא עיקר דהא נמי אמרינן לעיל קולו לאפוקי מדרב כהנא אמר רב דאמר חרש וכו' וא"כ כ"ש לגבי שמואל פשיטא אי הוי קתני להדיא בברייתא דברי ר' יוסי היינו יכול לדחוק נהי דהלכה כהך ברייתא מ"מ שמואל פליג על רבי יוסי גופה ומכשיר באומר אמרו כרבי מאיר כדאיתא להדיא בפרק התקבל אבל הכא דסתמא קתני ש"מ דהכי הלכתא ותלמודא דקאמר לאפוקי ממ"ד מודה ר"י באומר אמרו ה"ה לאפוקי משמואל דמכשיר באומר אמרו אלא תלמודא נקט הפשוט תחילה לאפוקי מאותן שאומרין אפילו ר' יוסי מודה באומר אמרו ואף דהני אמוראי מכשרי באומר אמרו דפליגי בכשר ולא תעשה מ"מ לית הלכתא כוותייהו אלא כסתמא דברייתא כדפרישנן ועוד דאיכא למימר דאיירי אליביה דר"מ דאמר מילי ממסרן לשליח וכן פרש"י להדיא ובוודאי רש"י נשמר מזה דסבר הלכה כר"י אף באומר אמרו ומ"ה פי' דהני אמוראי איירי אליביה דרבי מאיר אבל לא פליגי אליבא דהלכתא וק"ל. וא"כ חתם סופר ועד כשר ומ"מ חתם סופר ועד פסול לר"מ דאי הוי כשר לא הוי אומר אמרו כשר כלל משום תקלה דסופר וכו' וא"ל דחתם סופר ועד פסול ונאמר דהני אמוראי איירי אליביה דר' יוסי ואף דלית הלכתא כוותייהו אלא כברייתא אפ"ה שפיר דייקינא חתם סופר ועד פסול כמו שהם סוברים דנהי דלית הלכתא כוותייהו באומר אמרו שהם סוברים מודה רבי יוסי באומר אמרו או פליגי עליה באומר אמרו כשמואל מכל מקום בהאי סברא דמוכח מינייהו דחתם סופר ועד פסול למה לא נפסל ככל הני אמוראי ולא עלה על דעתו של ר"ת לפסוק דחתם סופר ועד כשר אפילו (הכי) פסק לגמרי כר' יוסי אלא שלא מלאני לבי להקל מאחר שיצא הדבר מפי ר"י וא"כ אומר אמרו הוי מגורשת ואינה מגורשת ואם נשאת תצא והבנים ספק ממזרים ולא כדברי הרמב"ם שכתב פסול וחתם סופר פסול זה אינו דהא בחתם סופר ליכא שום רעותא לפסול אלא שיחוש שמא לא צוהו לחתום והיינו אומר אמרו וא"כ מאחר שאומר אמרו פסול לר' יוסי פשיטא דליכא למיחש למידי בחתם סופר ובוודאי כשר לכתחלה ואומר אמרו אינו גט כלל ודו"ק (ג) **ובין** בשטרי הלוואה בעינן עדי מסירה וכו'. זהו לפי סברתו דאינו מועיל עדי חתימה בלא עידי מסירה והכא איירי שהבע"ד מודה שלא היה שם עידי מסירה אבל מן הסתם מוקמינן השטר בכשרות כמו שכתב הרא"ש לקמן ומכל מקום נראה דאיירי דווקא בשטרי הקנאות שעיקר המקח ומתנה נעשית ונגמר בשטר אבל הנקנה בשאר קניינים ושטר עומד לראיה פשיטא דכשר אף בלא עדי מסירה דשטרי הלוואה נמי איכא למימר דאיירי לענין טירפא ממשעבדי דכל זמן שלא נמסר אין דין שטר עליו אלא חספא בעלמא ואינו טורף ממשעבדי ומ"מ לא נהירא לי האי פיסקא לפי מאי דקי"ל שיעבודא דאורייתא ואפילו מלוה ע"פ היה ראוי לטרוף ממשעבדי אלא דלית ליה קלא וא"כ הכא דאיכא עדים עדי חתימה דמפקי לקלא שפיר גובה מנכסי משעבדי ועוד אני אומר לענין מלוה בודאי לא פליג ר"א ואמר דבעינן עדי מסירה אלא שאף עדי מסירה מועילין כמו עדי חתימה אבל עדי חתימה לבד פשיטא שיועיל בשלמא לענין ערוה שאינו פחות משנים א"כ כל זמן שלא נמסר בפני שנים לא הוי כריתות כמו שכתב הרא"ש ז"ל אבל שטר מאי טעמא לא יועיל עדי חתימה ואף בטור לא מצאתי דין זה כלל עיקר דבעינן עדי מסירה אלא שאף בשטר הלואה מהני עדי מסירה וכן עיקר:

קרבן נתנאל

ומש"ה אנו מאריכין וי"ו דפטורין: [ג] **כתב** הרמב"ם ז"ל. פ"ד מהל' גירושין וחסר בהעתקתו וכצ"ל הכי שכתב בנוסח זה ולא האריך ווי"ן אלו. או לא כתב היודין היתירות. או שכתב היודין היתירות שאמרנו שלא יכתבו הגט פסול ע"כ: [ד] **והבעל** אינו מערער הגט כשר ותינשא בו. אבל הרמב"ם פוסל לינשא בו אף שהבעל אינו מערער: [ה] **אי** איתיה לספרא מתקן ליה. וא"ת מה מועיל תיקון הסופר לאחר שחתמו העדים דמ"מ העדים אגט פסול חתמו וי"ל דקי"ל עדי מסירה כרתי ודל עדי חתימה. ב"ח סי' קכ"ו ס"ק ז'. ושני פ"מ איני יודע מה מהני אם הגט פסול ונמסר בפניהם ועל מה שהעדים וכ"ל דודאי עם היות שכתב ודין מלא יו"ד מכל מקום משמעו זה כמו שכותבין בכתובה תוספתא דין מלא י'. וכן שאר מלות שמשמעו משמעות אחר מ"מ יש לנו לפרש משמעותו נמי. מש"ה ע"פ הדין כשר גט כזה לרב האי ולבעל העיטור. כיון שאין הבעל מערער וצוה לכתוב גט כשר. אך אי איתא לספרא מתקן ליה. משום מראית עין ולזות שפתים או משום ב"ד טועין: [ו] **ואי** לא איתקן ואינסבא בהאי גיטא לא מפקינן לה. דוקא כשהסופר בפנינו אז לכתחילה לא מינסבא כיון דיש בידינו לתקן אבל בשאין סופר לפנינו אפילו לכתחילה מנסבינן לה כיון דאין הבעל מערער מדקאמר ואי אתיא לאינסובא והבעל מערער ואמר וכו' לא מנסבינן לה משמע הא אי לא אתא הבעל ומערער מנסבינן לה לכתחילה: [ז] **ואע"ג** דהלכתא כר"י. אע"ג דדברי בעל העיטור ורב האי דברי טעם הן אין אנו סומכין על דבריהם. כי הלא אנו רואים שאנו מדקדקים אפילו בדקדוקים דקים אפילו אין הבעל מערער ואע"פ שהבעל צוה לסופר לכתוב גט כשר. עיין בנחלת שבעה סי' מ"ה בדקדוק נוסח הגט מס"ק י"ב עד י"ח טעם לזה: [ח] **הכי** נמי משום שופרא דשטרא. פי' אע"ג דפשטה רבא ואמר כיון דפסקא פסקא והוי גט. מ"מ אתקין ולעלם משום ב"ד טועין: [ט] ור"י הוכיח למעלה. כל דברי ר"י אינו בתוס' שלפנינו אך מלאו רבינו בקונט' מיסודו של ר"י כמו שמסיים: [י] **דחתם** סופר ועד פסול. דנפק מיניה חורבה דזימנין דאמר להו לשנים אמרו לסופר ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו ומשום כיסופא דסופר מייתי ומחתמי חד מהנך וסופר בהדייהו ובעל לא אמר הכי. לכאורה דבריו תמוהים אדרבה הא משני התם כיון דאמר מר כשר ולא תעשה כן בישראל לא שכיח ולא גזרו בהו רבנן. אבל מצאתי פי' לזה בחידושי רשב"א שם פ' התקבל. דמקשו לכוותא היכי אמרינן דמשום דלא תעשה לא שכיחי ולא גזרו בהו רבנן והא רב חסדא אית ליה לעיל כשר ולא תעשה ואפ"ה קאמר רב חסדא דמתני' חתם סופר ועד כשר אתיא כר"י ולא כר"מ דאילו לר"מ פסול משום גזרה. וכ"ת דמש"ה מוקי לה כר"י דאילו לר"מ נפק מיניה חורבה כמ"ש תום' שם ד"ה מתני' חיישינן לתקלה אחריתי דזימנין אמר לשלשה וכו' והא שכיחא דכשאומר לשלשה תנו אומרים לאחרים שיכתבו ויתנו לכתחלה כו' עכ"ל וי"ל דר"י לא סבירא ליה דר"מ מכשיר לכתחלה אלא בדיעבד משום הך חששא דנפיק מיניה חורבה והא דקתני בשלשה יאמרו לאחרים ויכתבו איכא למימר דדיעבד קאמר וכמו שמסיק תוס' שם סוף הדבור בשני תירוצים בתראי. וזהו סברת מהרש"ל שם ובהגהת הש"ג שם מהרש"א עליו ע"ש וע"ק דקאמר התם כשר ולא תעשה משום שמא תשכור ואמאי לא אמר משום גזרה דלעיל. אע"כ צריך לומר דרב חסדא סבירא ליה אף על גב דלא תעשה מכל מקום גזרי בהו רבנן ומשום ר"ת דאמר לא תעשה צריך התלמוד למצוא טעם משום שמא תשכור. ומה שמשני הש"ס כיון דלא תעשה לא שכיחי אינהו אלא דימוי דשמואל הכי סבירא ליה אבל לבתר דמסיק שמואל סבר לה כר"י בחדא ופליג עלה בחדא וסבירא ליה אומר אמרו כשר ותעשה. איכא למימר דשמואל נמי בהאי סברא סבירא ליה כר"ת אפילו למ"ד לא תעשה מכל מקום גזרינן ביה ושמואל לטעמיה דכתב סופר ועד כשר אבל חתם סופר ועד פסול: [כ] **אע"ג** דרב מכשיר והלכתא כרב באיסורי. וקשה לי הא ע"כ אינו מכשיר אלא מתרץ המתני' הכי ולדידיה לא ס"ל דאלת"ה הא רב אמר לעיל דף ס"ז אמר לשנים אמרו לסופר ויכתוב לפלוני ופלוני ויחתמו כשר ולא תעשה משום שמא תשכור. משמע הא בחלוקה אחרינא כשאמר אמרו לסופר ויכתוב ואתם חתומו דלא שייך שמא תשכור דמעשה לא עבדי לחתום שקר משמע דס"ל כשר ותעשה דאי לאו הכי לאשמועינן רבותא טפי בכה"ג וא"כ ע"כ ס"ל לרב חתם סופר ועד פסול מהך חששא שמא יאמרו אמרו לסופר ויכתוב ואתם חתומו וזה כשר ותעשה וצ"ע: [ל] **וכיון** דחתם סופר ועד פסול ליכא למיחש לחורבה. אבל אי חתם סופר כשר איכא למיחש לחורבה אפילו למ"ד כשר ולא תעשה כדפרישית: [מ] **בשביל** זה לא פסק הלכה כמותו. וא"ת דהוי מחלוקת ואח"כ סתם וי"ל דר"י ס"ל דמי שאחזו קודם התקבל כמו שסידר הרי"ף ורבינו. דלא כמ"ש כ"ת בתחלת פ' התקבל ובתום' דף ע"ב ד"ה משום וא"כ הוי סתם ואח"כ מחלוקת. וצריך ליישב דברי הגאון אף לפי סדר זה: [נ] **הלכך** לגבי גט ישן תינשא לכתחלה. וכ"פ רבינו לעיל פ' הזורק סי' ח': [ס] **על** היה במזרח וכתב במערב דלא תינשא ואם נשאת לא תצא. פי' דלעיל דף פ' אמר רב זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים הולד כשר וס"ל לרב האי דקאי אהיה במזרח וכתב במערב כמו שפי' ר"ת והביאו רבינו פרק הזורק סי' מ' ע"ש: [ע] **וכן** כתב הרמב"ם ז"ל. בכתב כפ"א שפסול ובפ"י כתב דכל מקום שכתב פסול אם נשאת לא תצא: [פ] **ורב** אלפס ז"ל כתב בתשובה: [צ] **משמע** שרב אלפס פוסק דוקא הלכה כר"א בגיטין אבל לא בשטרות. והא דמייתי רב אלפס הך עובדא דזה בורר האי מתנתא דחתימו עלה תרי גיסי והעתיק רבינו דבריו בפ"ק דמכות ע"ש י"א והב"ח נתקשה בזה והיכן הרמב"ם לא נלמד על עצמו יצא אלא ללמד על דין מזויף מתוכו דגיטין ודוחק ונ"מ צריך לי עיון מ"ש הרי"ף בפ' המביא תניין והני מילי בגיטין אבל בשאר שטרות בעינן כתב שאינו יכול להזדייף. משמע הא כתב שאינו יכול להזדייף מהני ע"מ בשאר שטרות וצ"ע: [ק] **אבל** ר"י פוסק. פ"ק דף ד' ד"ה דקי"ל וז"ל שם הלכה כמותו אף בשאר שטרות אע"ג דכל אמוראי דלקמן סברי כר"א דווקא בגיטין קי"ל כשמואל בדיני דפליג לקמן אדרב וקאמר אף בשאר שטרות. ורבינו שביק ראיה זו והיינו טעמיה דבסי' ו' בפרק זה הביא רבינו בשם ר"י וז"ל שם אע"ג דרב מכשיר והלכתא כרב באיסורי הני מילי לגבי שמואל לחודיה אבל הכא דכולהו אמוראי סברי כשמואל לית הלכתא כרב ע"כ. ולפ"ז בנדון זה כמו כן אע"ג דקי"ל הלכתא כוותיה דשמואל בדיני הני מילי לגבי רב לחודיה אבל הכא דכולהו אמוראי סברי כרב לית הלכתא כשמואל: [ר] **עבד** עובדא רב נחמן כר' אלעזר בשטרות. וז"ל הרשב"א בחידושיו וכן פסקו כל הגאונים ז"ל התם כרב נחמן דאמר שודא. והכא פסקו כר"א בשטרות ואיכא למימר דבשטרי אדאות והלוואות א"כ שטרי מכר דאית בהו אחריות וצריכי לקלא לא קי"ל כשמואל אלא כרב וכרבותינו שבקיאין בדבר הלכה דאמרי בשאר שטרות לא. אבל בשטרי מתנה דלמיקנא בעלמא א"כ בשטרי מכר כגון שדי מכורה לך בעדי מסירה סגי כר"א וכדפסק רב נחמן כשמואל ע"כ וקשה לי לפי סברא זו א"כ איכא למימר התם דכ"ע כר"א וקמפלגי רב סבר חלוקה עדיף ושמואל סבר שודא עדיף ומאי פריך והאמר רב הלכה כר"א בגיטין. משמע אבל לא בשטרות אימא בשטרי הלואה שעומדים לגאיה ורב ושמואל דפליגי בשטרי מתנה אם חלוקה עדיף או שודא: [ש] **ובין** בשטרי הלוואות בעינן עדי מסירה. ותימה דהא תוספות

נפיל

מסירה היכא דאיכא עדי חתימה השתא היכא דליכא עדי חתימה כלל מכשיר רב היכא דאיכא פד אחד ועדי מסירה פסול ומשוי ליה לולד ממזר אטו עד אחד מגרע גרע מהיכא דליכא עד כללי אלא ודאי מדפסיל רב בעד אחד ומכשיר היכא דאיכא עדי מסירה אפי' ליכא עד אחד שמעינן דהאי דפסל בע"א היכא דליכא עדי מסירה הוא ואי איכא בחתימה שני עדים מכשיר ואע"ג דליכא עדי מסירה והיינו דקתני שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם כלומר אי ליכא בגט עדי חתימה אלא נידון בעדי מסירה בלבד זימנין דמייתו עדי מסירה ואתי בעל ומערער ומקלקל לה הלכך תקינו שיהא העדים חותמין בגט ואי אתי בעל ומערער מפקא ליה לגיטא ומקיימא ליה בעדי חתימה ודחיא ליה ואי לא סגי ליה בעדי חתימה אלא עד דאיכא עדי מסירה מאי תיקון העולם איכא אע"ג דמקיימא ליה גיטא בעדי חתימה ליחוש דלמא לא איתיהיב לה בעדי מסירה אלא ודאי כל היכא דאיכא עדי חתימה לא בעינן עדי מסירה וכל היכא דאיכא עדי מסירה לא בעינן עדי חתימה דבחד מינייהו סגי מיהו ה"מ בדיעבד אי נמי היכא דאשתכחו עדי מסירה פסולין דלא אמרי' עדיין אשת איש היא אלא הואיל ואיכא עדי חתימה והן כשרין והגט יוצא מתחת ידה גירושין מעליא הוו אבל לכתחלה בעינן עדי מסירה והן עיקר שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם כדאמרינן ואי אבד גיטא קיימי עדי מסירה ואי מייתו עדי מסירה קיימי עדי חתימה. וחזינן לגאון דכתב הוו יודעין דהא דאמר רבי אלעזר כתב סופר ועד הוולד ממזר [ת] משום דהויא ליה הא מילתא לרבי אלעזר כמזוייף מתוכו והולד ממזר ואע"ג דהני מילי דגאון סתרי למילי דילן חזינן למיכתבינהו משום דמלאכת שמים היא. ונראה לי (א) מה שמדקדק מילתיה דרב אמילתיה דרב לאו דקדוק הוא דהא דאמר רב כתב ידו שניו אבל כתב סופר ועד לא אמתני' קאי דאתיא כר"מ ושמואל דייק מסתם מתניתין דלקמן דרבי מאיר סבר כתב סופר ועד כשר ואין מכאן ראיה אליבא דהלכתא דקיימא לן כרבי אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי ואיהו לא דריש וכתב דקרא וחתם הלכך מצריך עדי מסירה ומדקאמר בכל דוכתי עדי מסירה כרתי משמע שהכריתות תלוי רק בעדי מסירה [א] וזולתם אינו גט כלל והא דקאמרינן שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם לא קאמר שלא יהיו צריכין לעדי מסירה בשעת נתינה אלא הכי קאמר תיקון העולם הוא שיהיו גם עדי חתימה עם עדי מסירה כדי שלא תצטרך לחזור אחר עדי מסירה היום ולמחר כשתבא הגט לראיה דכיון שהגט בידה ועדים חתומים בו תלינן דמסתמא בהכשר נעשה גם בעדי מסירה דהכל יודעין דאין דבר שבערוה פחות משנים ואי אפשר להתיר אשת איש אם לא נמסר לה הגט בפני שנים להתירה לשוק ואף לרבי מאיר דאמר עדי חתימה כרתי לעולם אינה ניתרת לשוק אם לא שנמסר בפני עדים דעדי חתימה אינן מעידין שבא הגט לידה וכדפירש ר"ת וכן משמע ליסנא דלעיל בפרק השולח (דף לו׳) לא נריכא [אלא] לרבי אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי תקינו רבנן עדי חתימה דזימנין דמייתו שהדי אי נמי אזלי למדינת הים משמע בהדיא דלרבי אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי [ב] תקינו רבנן עדי חתימה עמהן [ג] ולדברי רב אלפס ז"ל לא ידענא מאי עיקר וטפל שייך במידי דאורייתא כיון דסגי בעדי חתימה או בעדי מסירה אמאי בעינן לכתחלה בעדי מסירה ולמה הן עיקר יותר מעדי חתימה ועוד תימה הוא לומר אם הבעל נוה לכתוב ולחתום הגט ונתנו לאשה בינו לבינה שתהיה מותרת לשוק אלא ודאי לכולי עלמא צריך שיבא הגט לידה בפני עדים אלא דרבי מאיר דריש וכתב דקרא וחתם ומצריך חתימה לשמה אבל כתיבה לשמה לא בעי ורבי אלעזר בעי כתיבה לשמה ולא מצריך חתימה כלל אלא הכל תלוי בעדי מסירה ואם נמסר לה בפני עדים פסולין אינה מגורשת אפי' חתומין עליו עדים כשרים וקשה על דברי רב אלפס ז"ל מהא דדייק על מתניתין דשנים ששלחו שני גיטין מאן תנא אמר ר' ירמיה דלא כרבי אלעזר משמע אבל כרבי מאיר אתיא דאמר עדי חתימה כרתי ואי לרבי אלעזר נמי סגי בעדי חתימה אם כן אמאי לא אתיא כרבי אלעזר והא דפליגי רב ולוי ורבי יוחנן אמתני' דשלשה גיטין אם תלה אם לא תלה אף על גב דאתיא כרבי מאיר וקיי"ל כרבי אלעזר איכא למימר משום דהוי משלשה גיטין פסולין היינו שאין בו זמן ובהא לא פליג ועוד אני אומר דבכולהו איכא נפקותא גם לרבי אלעזר דהא דאמר לדידיה שהעדים חותמין על הגט מפני תיקון העולם והיכא שהגט חתום ביד האשה כהלכתו אינה נריכה להביא לפנינו עדי מסירה שאנו תולין שכדין נמסר לה הלכך נפקא מיניה בכשרות עדי חתימה לרבי אלעזר כמו לר' מאיר :

ח מתני' שנים ששלחו שני גיטין שוין ונתערבו נותן שניהם לזו ושניהם לזו לפיכך אם אבד אחד מהן השני בטל חמשה שכתבו כלל בתוך הגט איש פלוני מגרש פלונית פלוני פלונית והעדים חותמין מלמטה כולן כשרין ויינתן לכל אחת ואחת היה כותב טופס לכל אחת ואחת והעדים מלמטה את שהעדים נקראין עמו כשר : גמ' היכי דמי כלל והיכי דמי טופס (א) א"ר יוחנן זמן אחד לכולן זה הוא כלל זמן לכל אחד ואחד כגון בחד בשבא זהו טופס וריש לקיש אמר [דף פז ע"א] אפילו זמן אחד לכולן זהו טופס אלא ה"ד כלל דכתבי הכי הרי אנו פלוני ופלוני גרשנו נשותינו פלונית ופלונית אי הכי נמלאו ב' נשים מתגרשות בגט אחד והתורה אמרה וכתב לה ולא לה ולחבירתה דהדר כתב פלוני גירש פלונית ופלוני לפלונית (ג) תניא כוותיה דרבי יוחנן ותניא כוותיה דריש לקיש וכו' [ד] והלכתא כרבי יוחנן :

מתני' שני גיטין שכתבו זה בלד זה ושני עדים עברים באים מתחת זה לתחת זה ושני עדים יוונים באים מתחת זה לתחת זה (ג) את שהעדים הראשונים נקראין עמו כשר עד אחד עברי ועד אחד יווני עד אחד עברי ועד אחד יווני באים מתחת זה לתחת זה שניהם פסולין : [דף פז ע"ב] גמ' זעירי תני שניהם כשרין בין ברישא בין בסיפא ותנא דידן ברישא חיישינן דילמא גונדלית חתימו וכולהו אחד הוא דחתימי וסיפא חיישינן דלמא חד גונדלית חתם והלהא אחד וחד אחד וחד והלכתא כתנא דידן : מתני' שייר מקלת הגט וכתבו בדף השני והעדים מלמטה כשר חתמו עדים בראש הדף מן הלד או מאחריו בגט פשוט פסול הקיף ראשו של זה בלד ראשו של זה והעדים באמצע שניהם פסולין ראשו של זה בלד סופו של זה או סופו של זה בלד סופו של זה והעדים באמצע (ד) את שהעדים נקראין עמו כשר : [דף פח ע"א] גמ' שייר מקלת הגט וכו' אמר רב אשי והוא דידיע במתחתא דמגילתא׳ (ב) פירוש [ה] שניכר שלא נחתך מן הקלף לא למעלה ולא למטה : ט מתני' גט שכתבו עברית ועדיו יוונית יוונית ועדיו עברית עד אחד עברי ועד אחד יווני כשר כתב סופר ועד כשר : גמ' [ו] א"ר ירמיה חתם סופר שניו הסיא כתובת חתנים דאתאי לקמיה דרבי אבהו דהוה ידע ליה לטופסא דספרא ולחתימת ידיה דחד סהדא סבר לאכשורה אמר ליה ר' ירמיה חתם סופר שניו : מתני' איש פלוני עד כשר בן איש פלוני עד כשר איש פלוני בן איש פלוני ולא כתב עד כשר כתב חניכתו וחניכתה כשר וכן היו נקיי הדעת שבירושלים עושין [ז] חניכתו פירש רש"י שם לווי של המשפחה וכן משמע בגמרא חניכת אביו בגיטא עד עשרה דורות [ח] ורבינו חננאל ור"ת זכרונם לברכה מפרשים שם לווי של האיש עצמו או של האשה וחניכת אבות דגמרא היא חניכה אחרת ולא איירי בשם לווי : גמ' תנו רבנן חניכת אבות בגיטין עד עשרה דורות ר"ש בן אלעזר אומר עד שלשה דורות כשר מכאן ואילך פסול כמאן אזלא הא דאמר ר' חנינא חניכת אבות בגיטין עד שלשה דורות כמאן כר' שמעון בן אלעזר וכן הלכתא אמר רב הונא מאי קרא כי תוליד בנים ובני בנים ונושנתם :

י [ד' פח ע"ב] מתני' גט המעושה בישראל כשר ובעובדי כוכבים פסול ובעובדי כוכבים חובטין אותו ואומרים לו עשה מה שישראל אומר לך פירש ר"ת האי דקאמר ובעובדי כוכבים חובטין אותו קאי אהא דקאמר ובעובדי כוכבים פסול לאשמועינן דאפילו בכי האי גוונא פסול דלאו בני עשוי ניניהו וסוב חזר בו *ופירש בעובדי כוכבים כילד יעשו שיהא כשר חובטין אותו ואומר לו עשה מה שישראל אומר לך דלפניהם ולא לפני עובדי כוכבים היינו כשעשוי ע"פ דייני עובדי כוכבים אבל אם העשוי ע"פ דייני ישראל אפילו אשעובד כוכבים כופהו לא מיקרי לפני עובדי כוכבים וכן פירש בהלכות גדולות ואם חובטין אותו עובדי כוכבים ע"פ ישראל ואומרים לו עשה מה שישראל אומר לך כשר וכן נראה דלפי מאי דלא ידע דשליחותייהו קא עבדינן וכי ס"ד שיהא המומחה עלמו צריך לכפותו ולא ישתדלו בו הדיוטות לכפותו על פיו הלכך אפילו עובדי כוכבים נמי ע"פ המומחה הוי כאילו המומחה בעצמו עושה [ט] ובתוספתא נמי קתני עשה מה שישראל פלוני אומר לך משמע שהוא המומחה ועל פיו דוחקין אותו ובירושלמי בסוף פירקין (ה"י) נמי אמרינן תני [י] עובדי כוכבים שעשאו כמעשה ישראל כשר מתני' אמרה כן ובעובדי כוכבים חובטין אותו ואומרים לו עשה מה שישראל אומר לך ולא מה שאני אומר לך ועוד ראיה [כ] מחזקת הבתים (דף מח.) דפריך לרב הונא דאמר תליוה וזבין זביניה זביני אגב אונסא גמיר ומקני מהא דגט מעושה בעובדי כוכבים פסול ואדפריך ליה מסיפא ניסייעיה מרישא דבישראל כשר וכי תימא דהיינו טעמא כדקאמר התם לעיל דמלוה לשמוע דברי חכמים א"כ בעובדי כוכבים נמי מתכשר מהאי טעמא אי אמר עשה מה שישראל אומר לך אבל אי קאי סיפא ועובדי כוכבים חובטין אותו ארישא דבישראל כשר ניחא דבתרוייהו הוי טעמא משום דמלוה לשמוע דברי חכמים הלכך פריך ליה מן ובעובדי כוכבים פסול : גמ' אמר רב נחמן אמר שמואל גט מעושה בישראל בדין כשר שלא בדין פסול ופוסל ובעובדי כוכבים בדין פסול ופוסל שלא בדין אפי' ריח הגט אין בו אביי אשכחיה לרב יוסף דהוה קא מעשה אגיטא אמר ליה והא אנן הדיוטות אנן ותניא היה רבי טרפון אומר כל מקום שאתה מולא אגוריות של עובדי כוכבים אע"פ שדיניהם כדיני ישראל אי אתה רשאי להזקק להן שנאמר ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם ולא לפני עובדי כוכבים דבר אחר לפניהם ולא לפני הדיוטות א"ל אנן שליחותייהו קא עבדינן מידי דהוה אהודאות והלוואות אי הכי גזילות וחבלות נמי כי עבדינן שליחותייהו במידי דשכיחא במילתא דלא שכיחא לא עבדינן שליחותייהו :

יא מתני' ילא שמה בעיר מקודשת הרי היא מקודשת מגורשת הרי היא מגורשת ובלבד שלא יהא שם אמתלא איזהו אמתלא גירש פלוני את אשתו על תנאי זרק לה קידושין ספק קרוב לו ספק קרוב לה ה"ז היא אמתלא : גמ' מגורשת הרי זו מגורשת ואסרינן לה אגברא פירוש

אפי'

חדושי מהרש"ל

(א) אמר ר' יוחנן זמן אחד לכולן זה הוא כלל כו' ומפרש בסוגיא כגון שכתב פלוני גירש פלוני ופלוני כו' הכל בוי"ז שחשוב כולה כחדא והעדות קאי על כל הענין . (ג) תניא כוותיה דר' יוחנן והניא כוותיה דריש לקיש וכו' והלכתא כר' יוחנן ומ"מ אף בהא דר"ל לא פליג ר' יוחנן דהוי שפיר כלל ומגורשת רק כשחוזר וכותב איש פלוני מגרש פלונית וכתב הרמ"ה דלא סגי בהכי לחוד אלא כשיחזור ויכתוב כל הענין של הגט בפרטי אכל חד וחד עיין בטור : (ג) את שהעדים הראשונים נקראין עמו כשר עד אחד עברי כו' והרמב"ם והטור כתבו סיגנון אחר שגלות' אפי' האידנא וז"ל הטור כתב שני גיטין בשני דפין במגילה אחת זה אצל זה והעדים יוצאין מתחת זה לזה את שהעדים נקראים עמו כשר כגון אם שמם תחת הימיני ושם אביהן תחת השמאלי או בימיני כשר ואם שמם תחת השמאלי ושם אביהן תחת הימיני כגון שחתמו בשני שיטין כזה בן יעקב ו ראובן (ד) את שהעדים נקראים עמו כשר לדעת המחבר דלעולם בעינן עדי מסירה אפ"ה איירי שפיר הכא דליכא עידי מסירה לפנינו מ"מ אותו שנקרא עמו כשר ואוקימנא אחזקה שנמסר כראוי ואותו שאינו נקרא עמו לית ליה חזקת כשרות עד שתבא עדי מסירה ודו"ק :

קרבן נתנאל

לעיל דף ד' כתבו למסקנא דבגיטין בעינן עדי מסירה ולא סגי בעדי חתימה מ"מ לענין ממון סגי בעדי חתימה במקום הודאת בעל דין כמאה עדים דמי . ועוד לא אשתמיט תנא בשום דוכתא ולמתני גבי שטרות אין עדים חותמין על השטר אלא משום תיקון עולם כדקתני גבי גט וע"ק אם בעי ע"מ בשטרות מה מהני עדי חתימה ואי משום שלא יערער הבע"ד אכתי יערער דלא אתיהיב השטר בעדי מסירה בשלמא גבי גט כיון שהגט בידה תלינן דבהכשר נעשה גם בעדי מסירה דהא לר' מאיר דאמר עדי חתימה כרתי לא ניתרת לשוק אם לא בעדי מסירה דאין דבר שבערוה פחות משנים אבל גבי שאר שטרות מאי איכא למימר. וע"ק אי בעינן עדי מסירה גבי שאר שטרות א"כ בפ' זה בורר בהנך תרי גיסי דאתא לקמיה דרב יוסף א"ל זיל ליקנייה בעדי מסירה ואם בכל שטרות בעינן עדי מסירה מה חידש רב יוסף בהך תקנתא . גם לא הזכיר בשום פוסק בשם הרא"ש דבעינן עדי מסירה. מכל הלין ראיות נראה שט"ס הוא וכל"ל. ובין בשטרי הלוואות מהני עדי מסירה . דלא כת"ש : [ת] משום דהוי ליה הא מלתא לר"א כמזוייף מתוכו והולד ממזר . והרי"ף ס"ל דלא הוי כמזוייף מתוכו כיון דלית ביה אלא אחד : [א] וזולתם אינו גט כלל . מדלא קאמר ר"א אומר אף עדי מסירה כרתי . וכ"כ ר' אפרים : [ב] תקינו רבנן עדי חתימה עמהן. ולא מדאורייתא דהא פריך התם מפני תיקון העולם דאורייתא הוא . אמר רבה לא נריכה לר"א דאמר כו' משמע דלר"א עדי חתימה לא הוי מדאורייתא ולכאורה איני מכיר לאיזה זה. דה"ק אם יש שם עדי מסירה העדים חותמין על הגט מפני תיקון העולם אבל אם אין שם ע"מ מדאורייתא ניינהו. וי"ל בדוחק דדומיא דפרוזבול קתני שעיקרו מדרבנן תקנת הלל : [ג] ולדברי רב אלפס ז"ל לא ידענא מה עיקר וטפל שייך במידי דאורייתא . קאי אהא דכתב רב אלפס אבל לכתחלה בעינן עדי מסירה וכן עיקר . אם עדי חתימה דאורייתא המה כמו עדי מסירה מה עיקר וטפל שייך : [ד] והלכתא כר' יוחנן . כתב הרשב"א בחידושיו ורבינו אלפסי לא פסק בהלכותיו כר"ל משמע דר"י נמי פליג אדר"ל בענין כלל משום דה"ל שתי נשים מתגרשות בגט אחד ואע"ג דהדר פסיק להו דאמר פלוני גירש פלונית ופלוני פלונית גט אחד הוי מדכלליכהו בחד מעיקרא ס"ל לר"י דחד הוי . אבל הרמב"ם פסק בשניהם לומר דר"ל פליג אדר"י אבל ר"י לא פליג אדר"ל דכ"ע דמודי ליה דהוי כלל כי הדר פסיק להו . והוי שני גיטין . עכ"ל . ואני אומר שדעת הרי"ף כדעת רמב"ם וזהו טעמיה שמביא התניא כוותיה דריש לקיש שהוא אך למותר דהא פסק כר"י . אלא להכי מייתי לאורות דלענין כלל דריש לקיש פסקינן כריש לקיש דר"י מודה ביה . ועיין בב"ח וב"ש סימן קכ"ל : [ה] שניכר שלא נחתך מן הקלף לא למעלה ולא למטה . דאי יש ריוח למטה נראין הדברים שאיתלוכי איתליך ונמלא הראשון בטל . או שמא התחיל לכתוב הגט לשם איש אחר ונמלך וסיימו לשם זה אבל כשאין ריוח למטה בכה"ג לא חיישינן שמא איתלוכי איתלך . דא"כ בכל הגיטין ניחוש : [ו] אמר ר' ירמיה חתם סופר שניו . משמע הא חתם סופר ועד כשר הייט כשאר עשרות הא בגיטין פסול וכמ"ש רבינו לעיל בפ' זה סי' ו' : [ז] חניכתו פירש"י שם לווי של המשפחה. ר"ל שהוא ממשפחת רובן בערג וסיא מתמשפחת ווייל . ולא הזכיר בגט רק שם לאם משפחתו ומשפחתה . שכתב מגזע רובן בערג מגרש. אשתו ממשפחת ווייל . ותייירי דנתן לה בפני ע"מ כ"כ המרדכי ר"פ כל הגט בשם ר' יואל דאל"כ מה אנו יודעין איזה מן המשפחה הוא מגרש כיון דלא הזכיר שמותם : הנה לפירש"י אינו כשר אלא בדיעבד וכן פירש"י להדיא דף פ"ח ד"ה עד י' דורות הוי חניכה שאם כתבה בגט לא מיפסלא למיהוי כשינה שמו ושמה . והא דתנן במתני' וכן היו נקיי הדעת שבירושלים עושין . גירסת רש"י אבל בבא איש פלוני בן איש פלוני ולא כתב עד וכך היו נקיי הדעת עושין ורבינו שגורס כגי' ר"ת ור"ת וכך היו נקיי הדעת על כך בבא כתב חניכתו וחניכתה . ופ"ז כתב פירש"י הוא שלא בדקדוק דלרש"י הגי' אינו כן . גם דברי הטור תמוהים בסי' קכ"ט וז"ל ואם חניכתו ידועה וניכרת בכל מקום כו' אז שניא בחניכה לחוד אפי' לכתחלה וכן בחניכת שם משפחה שני . הא בחניכת שם משפחה אין כשר אלא בדיעבד. ותמאי וכן : [ח] ור"ח ור"ם מפרשים שם לווי של האיש עצמו או של האשה . ואפי' לכתחלה שנרשמת היה על בבא זו וכך היו נקיי הדעת עושין . וא"ת מאי איכא בין חניכה למשנה שמו ושמה בפ' השולח דף ל"ד. תירץ רבינו שם ס"ם ז' וי"ל דמיירי הכא בחניכה שמכירין אותו בכל מקום והכל קורין אותו בשם זה אלא כשהוא חותם בשטר או קורא בתורה קוראים אותו בשם המובהק והרב המגיד פ"ג מה' דחניכה הייט שני שמות במקום אחד . אבל משנה שמו הייט שני שמות בשני מקומות : [ט] ובתוספתא נמי קתני . לא ידעתי מקומה : [י] עובדי כוכבים שעשאו כמעשה ישראל כשר . פי' שעושין שעובדי כוכבים כמו שישראל אומרים והייט על ידם והמה מעשין : [כ] מחזקת הבתים דף מ"ח ע"ב מ"מ רבינו סי' נ"א :

תפארת שמואל

(א) מה שמדקדק וכו' . וליסנא דתלמודא וליתני נמי הא וכו' משמע דליכא אלא הני ג' גיטין וגם דוחק הוא שנאמר שמוקי כרבי מאיר הוא לכ"ע אפילו לאותו מ"ד שלא הקשו ממנו דל"ל לאדחוקי ולוקי מתניתין כיחידאי וכן התוס' בריש פירקין גבי הא דלאמר שלמדו משמע להדיא דלא סבירא ליה דאתיא מתניתין כר' מאיר אלא דוקא למאן דאמר תלא אבל לא לרבי יוחנן ע"ש וכן עיקר הלכך כל הפסולים חוץ מהני ג' תלא ואם יש לה בנים כשר חוץ מגט ישן שתינשא לכתחילה אבל כל הפסולין דמכילתא דינם כגט קרח לרבנן שתלא והולד כשר וכן דעת הרמב"ן ועיקר

(ב) פי' שניכר שלא נחתך מן הקלף וכו' . דאל"כ איכא למיחש שמא שני גיטין היו ונחתך למעלה של גט שמאל הזמן וכל ראש הגט וכגט של ימין היה בו תנאי לבסוף ונחתך עד שכוון זה לזה ומשום הכי אף אם יש ריוח למעלה שאי אפשר ששני גיטין היו מיהו שמא היה התנאי בסוף הגט ונחתכו ומ"מ היכא שכתב הרי את בסוף הגט ומותרת בראש האחר ואפי' עשה ריוח למעלה אין לחוש וכשר ודו"ק

(אפי') אם הוא כהן והאמר א)רב כל קלא דבתר נישואין לא חיישינן לה הכי קאמר מקודשת הרי זו מקודשת [ל] מקודשת ומגורשת [דף פט ע"א] הרי זו מגורשת [מ] מאי טעמא שהרי קול ושוברו עמו ת"ר בעולה אין חוששין לה [נ] חלוצה אין חוששין לה נשואה אין חוששין לה ארוסה אין חוששין לה שלא לפלוני אין חוששין לה עד שיאמרו מאורסת לפלוני בעיר אחרת אין חוששין לה שפחה וממזרת אין חוששין לה הקדיש פלוני נכסיו הפקיר פלוני נכסיו אין חוששין לו אמר עולא לא שישמעו קול הברה אלא כדי שיהו נרות דולקות ומטות מוצעות ובני אדם נכנסין ויוצאין ונשים טוות לאור הנר ושמחות לה ואומרים פלונית נתקדשה היום וכן תני לוי במתניתיה לא שישמעו וכו' וכן אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן לא שישמעו קול הברה אלא כדי שיהו נרות דולקות ומטות מוצעות ובני אדם נכנסין ויוצאין אמרו דבר זהו קול לא אמרו דבר זהו אמתלא לא אמרו הא לא אמרו כלום לאפוקי מדרבה בר רב הונא דאמר אמתלא שאמרו אפי' מכאן ועד י' ימים קמ"ל לא אמרו הוא דהוית אמתלא הא אמרו לא הוית אמתלא פירוש לא אמרו דבר מסויים ונגמר אלא עם הקול אמרו גם השובר כגון שאמרו זרק לה גט על תנאי הוא דהוית אמתלא אמרו דבר מסויים בלא שובר אלא אמרו זרק לה גט בסתם ואח"כ יצא קול שהיה בתנאי לא הוית אמתלא א"ר אבא אמר רב הונא אמר רב לא שישמעו קול הברה אלא כדי שיאמרו פלוני מהיכן שמע מפלוני ופלוני מפלוני והלכו להם למדינת הים. לא פליג רב אהני דאמרי לעיל נרות דולקות ומטות מוצעות דשני ענינים הם ותרווייהו חשיבי קול זה או זה ועוד קול דלעיל שייך בקידושין דוקא וקלא דהכא שייך אף בגירושין ומיירי בתרי דשמעי מתרי כגון ראובן ושמעון מלוי ויהודה אבל חד מחד [ס] ותרי מחד לא תדע מדפריך עדות מעלייתא הוא ומסיק והלכו להם למדינת הים [ע] משמע דאיירי בתרי ועוד מדאמר רב חסדא עד שישמעו מפי כשרים. א"ל אביי לרב יוסף מבטלינן קלא או לא מבטלינן קלא פירש רש"י אם שמעו קול היוצא מפי נשים ותינוקות משתקינן להו לבטולי קלא או לא משתקינן להו הואיל ואומרים פלוני שמע מפלוני וכו' וליתנהו דלישיילי' *א"כ חזרו אותן פלוני ופלוני ממדינת הים ואמרו לא היו דברים מעולם מבטלינן או לא מבטלינן ומסיק אתרוותא ניניהו בסורא מבטלינן קלא בנהרדעא לא מבטלינן קלא [פ] פסק רבינו מאיר זכרונו לברכה בתשובה דמבטלינן קלא דסורא אתריה דרב ונהרדעא אתריה דשמואל והלכתא כרב באיסורי ואע"ג דרב ששת דהלכתא נמי כוותיה באיסורי אמר אפי' מפי נשים ומינה דייקינן דס"ל דלא מבטלין קלא ומההיא מסיק דאתרוותא ניניהו נראה דרב ששת מנהרדעא הוה ושם נהגו כשמואל תדע דבפרק בני העיר (דף כט.) קאמר אבוה דשמואל הוה יתיב בבי כנישתא דשף ויתיב בנהרדעא וכו' עד רב ששת יתיב בבי כנישתא דשף ויתיב בנהרדעא הלכך אין להביא ראיה מרב ששת דעבד באתריה דשמואל כשמואל וכן מוכח גבי מבוי עקום דהוה בנהרדעא (עירובין דף ו:) והטילו עליו חומרי דרב ושמואל ומוכח מיניה (שם דף ח:) דהלכה כרב מדעשו בנהרדעא כרב אבל ממה שעשו כשמואל בנהרדעא לא מייתי ראיה דהלכה כשמואל משום דאתריה דשמואל הוה ועוד דמיחש לקלא חששא דרבנן היא ובשל סופרים הלך אחר המיקל ועוד [צ] דבירושל' (פ"א) משמע דר"י סבר דמבטלינן קלא דאמר נבדק השם ונמצא מפי נשים מפי פסולין בטל השם וראיתי בפירוש רבינו חננאל שכתב אתרוותא ניניהו בסורא מיקרי ואמרי הילכך מבטלינן קלא בסורא בנהרדעא לא מיקרי ואמרי הילכך לא מבטלינן קלא בנהרדעא משמע [ק] שאינה מחלוקת של אמוראים אלא בחילוק המקומות הדבר תלוי יש מקום שבקל מוציאין קול ושם מבטלין ובמקום שאין מוציאין קול בקל מסתמא אם יצא קול יש בו ממש ואין מבטלין אותו ולפום צורתא דשמעתא דפליגי בביטול קול מיירי בקול שיצא בלי ביטול שובר ואמתלא ונתחזק בבית דין ושוב נתברר לב"ד על ידי אותם [ר] שהוציאו הקול שהוא שקר ואין בדבר

אלא [ש] חסד וריטון שריננו על בית דין שמתירין אשת איש כי ההוא דלקמן דשלחו מבי רב לשמואל דקאמרי' עלה אי דמגליא מילתא דקידושין קמא לאו קידושי נינהו מבטלינן קלא. ההיא דנפק עלה קלא דאיקדשה לבר בי רב אתא רב חמא לאבוה א"ל אימא לי איזי גופא דעובדא היכי הוה א"ל על תנאי קדים הדעתא דלא אזיל לבי חוזאי ואזיל [ת] כלומר בירר בפניו שע"י כך הקול יצא בעיר א"ל כיון דבעידנא דהוה קלא לא הוה אמתלא לאו כל כמינך דמחזקת אמתלא. ההוא דנפק עליה קלא דקדים בליפא דתוחלא בעינא דבי שיפי שלחה רב אידי בר אבין לקמיה דאביי כי האי גוונא מאי אמר ליה אפילו למאן דאמר לא מבטלינן קלא כי האי מבטלינן קלא מימר אמרי עיינו בהו רבנן בקדושי ולא הוה ביה שוה פרוטה ואין כאן ריטון וחסד כי דמי קלא לקול ושוברו עמו. ההיא דנפיק עלה קלא דאיקדשה [דף פט ע"ב] לחד מבני פלניא אמר רבא אפילו למאן דאמר לא מבטלינן קלא כי האי מבטלינן קלא מימר אמרי עיינו בה רבנן בקידושין וקידושי קטן הוה מהנהו תרי עובדי משמע קלא דאביי ורבא לא בעו לבטולי קלא אלא בכי האי גוונא דדמי קלא לקול ושוברו עמו. ההיא דנפק עלה קלא דאיקדשה לקטן הנראה כגדול א"ל רב מרדכי לרב אשי הוה עובדא ואמור רבנן עדיין לא הגיע לפלגות ראובן דכתיב לפלגות ראובן גדולים חקרי לב רבינו חננאל זכרונו לברכה גרים עדיין לא הגיעו לפלגות ראובן שהיו בהן חכמים גדולים חקרי לב והם היודעים אם הגיע זה הקטן הנראה בדרכיו כשאר גדולים ולחשבו גדול להיות קידושיו קידושין אבל אנו אין בנו כח להבין בין קטן הנראה כגדול ובין קטן זולתו ואין לנו אלא הלכה שבודקין לקידושין ולגירושין הלכך בעינן י"ג שנה ויום אחד ולמעלה והוא דאייתי שתי שערות: ובלבד שלא תהא שם אמתלא אמר רבה בר רב הונא אמתלא שאמרו אפילו מכאן ועד עשרה ימים וליתא דהא רבי יוחנן פליג עליה לעיל וכן ההוא עובדא דנפיק עלה דאיקדשה לבר בי רב(א)[א] ורב זביד אמר אפי' במקום אמתלא חוששין לאמתלא והאי דקתני ובלבד שלא תהא שם אמתלא מקים אמתלא קאמר אמר רב אשי כל קלא דלא איתחזק בבי דינא לאו קלא הוא ואמר רב אשי כל קלא דבתר נישואין לא חיישינן הא דבתר אירוסין חיישינן רבי חנינא אמר אפי' דבתר אירוסין לא חיישינן [ב] והלכתא לא חיישינן ליה:

יב **אמר** רב ירמיה בר אבא שלחו מבי רב לשמואל יצא עליה קול ובא אחר וקדשה קידושי תורה מהו שלח להו תלא והעמידו הדבר על בוריו (ב) והודיעוני מאי היא דאי מגליא מילתא דקדושי קמא קדושי מעליא נינהו לא צריכה גט משני ופליגא דרב הונא דאמר רב הונא אשת איש שפשטה ידה וקבלה קידושין מאחר מקודשת וכדרב המנונא דאמר רב המנונא האשה שאמרה לבעלה גירשתני נאמנת חזקה אין האשה מעיזה פניה בפני בעלה ואידך כי איתמר דרב המנונא בפניו אבל בשלא בפניו מעיזה ומעיזה [ג] רב הונא גופיה מודה בהכי כמתניתין בפרק שני דכתובות (דף כב') ואם יש עדים שהיתה אשת איש והיא אומרת גרושה אני אינה נאמנת [ד] אלא סבר דמהני מיהא שלא בפניו לאוסרה אקמא והלכתא כשמואל בהא דשלא בפניו לא מתסרא כלל דמעשה רב דשמואל עבד עובדא הכי ועוד דרב המנונא דוקא בפניו קאמר וכן מוכח סוגיין בשמעתין בפרק שני דכתובות (דף כב') שלא בפניו מעיזה וכיון דמעיזה לא מהני כלל אפילו לאוסרה אקמא [ה] ובפרק האשה שלום (סי' ו) כתבתי דהלכתא כרב המנונא מדמייתי לה הש"ס בכמה דוכתי: יג **ומעשה** היה באחד שאמר קידשתי את אחות אשתי קודם שקידשתי את אשתי ולא גירשתיה ב) ופלוני ופלוני עדים והלכו למדינת הים והיא כבר נשואה ויש לה בנים ובא מעשה לפני רבינו תם ואמר דכל זמן שלא באו עדים ליכא למיחש למידי דזה אינו נאמן לאוסרה [ו] ואפי' אם תאמר היא קדשני אינה נאמנת לאסור עצמה על בעלה [ז] אלא שהוא אסור באשתו [ח] ואסור בקרובות שתיהן ואפי' אם באו עדים והעידו שקדשה בפניהם אם היה זה בחופת אחות אשתו ובפניו נתקדשה לאחר

הגהות הרי"ב א] נ"ל רב אשי: ב] כ"ה בטור סימן מ"ח והנוסחה הישנה כאן ולא גירשתיה והיא כבר נשואה ויש לה בנים ופלוני ופלוני עדים הנם במדינת הים ובא וכו':

תפארת שמואל

(א) ורב זביד אמר אפילו במקום אמתלא וכו'. מדהביאו הרי"ף משמע דס"ל כוותיה וזה מקום אמתלא נוכל לפרש בכה"ג כלומר שיש מקום ופתח למצוא אמתלא כגון מעשים הנזכרים לעיל בהרא"ש שיש להסתפק שמא קטן הוא או לא היה שוה פרוטה חוששים לאמתלא לבטל הקול אם נמצא שקר שלא היה בו ריטון והטור לא דקדק בו יפה שכתב שחוששין לאמתלא בכהם [אף שדעת הר"ן ג"כ כך מ"מ לא כ"כ כלל לומר שתולין להקל אלא כמו שפי' והוא עיקר] ומשמע אפילו לא נמצא להדיא שהקול שקר מנין לנו להקל בחומרת דעריות ולומר שמא קטן היה או לא היה בו שוה פרוטה אלא היכא שהקול שקר והב"ד חוששין משום ריטון על זה אמר למעלה אפילו למ"ד וכו' וכן יראה מדברי הרא"ש המחבר ז"ל דאיירי כל הסוגיא משום ריטון אכן מקום אמתלא דקאמר משמע קצת דמהני כאילו קול ושוברו עמו. ומשמע דאפילו לא נתגלה יותר אפ"ה לית בזה משום בית מיחוש ע"כ צריך אני לפרש דמקום אמתלא היינו שיש כאן פתח הנראה לעינים כמעשה דהיה אשה אחת שהיתה נאה ביותר וקפצו עליה בני אדם ואמרה אשת איש אני דכה"ג נקרא מקום אמתלא וכל כיוצא בזה שחוששין לאמתלא שהיא תתן אפילו יצא קול בלי אמתלא אלא אחר כמה שנים היא נותנת אמתלא לדבריה וכן יראה מדברי הרמב"ם שכתב יצא עליה קול שנתקדשה לאחר ימים יצא אמתלא אם נראין הדברים לב"ד שהוא כן סומכים על האמתלא ולא הוחזקה מקודשת וא"ל הואיל ולא שמעו האמתלא בעת ששמעו הקידושין אין חוששין לאמתלא ע"כ [וכן הביאו הטור והוא ממש כמו שפירשנו וכ"כ הרמ"ם דלאו דוקא יצא האמתלא]: (ב) והודיעוני מה היא וכו' פי' תלמודא הוא דמקשה אי דאיגלאי מילתא דקידושי קמא לאו קדושין נינהו מבטלינן קלא והא נהרדעי אתרא דשמואל הוי ולא מבטלינן קלא היינו דוקא לשמואל אבל אנן קי"ל כרב כמו שפסק מהר"ם ז"ל ומש"ה כתב הטור והיכא שלא נתאמתו קדושין הראשונים לא מבטלינן קלא קמא מפני שנשאת אח"כ היינו משום שלא נתגלה לנו שהקר היה אבל אי אתגלי ששקר היה כתוב בשם הרמ"ה דמבטלינן קלא וכמו שפירש הרא"ש לעיל. מצאתי כתוב בשם רש"ל ז"ל. שאלה לסרב הרא"ש ז"ל ראובן היה לו בת ומירא[ה]תו עליה פיים לשמעון שיתן לה קידושין בשם לוי ולוי לא היה בעיר וכן עשה וכשבא לעיר נתרצה לה בדבריו ויצא קול בעיר שהיא מקודשת ללוי. תשובה צריכה גט מלוי ואפילו אם הוא כופר ואומר ששמעון לא היה שלוחו ואפילו אם גם שמעון אמר כן ע"כ ויפה פסק דצריכה גט לחומרא דסתמא אין אדם מקדש אשה לחבירו אלא שעשה אותו שליח כבר ולא ראיתי אינו ראיה בפרט הכא שיצא הקול וקצת רגלים לדבר שהרי נתרצה אח"כ וק"ל: עוד שאלה. לאה שיצאה עליה קול שנתקדשה ולא הוחזק הקול בב"ד אלא שהיה קול הברה שבלילה באתה מן המרחץ ובא פלוני וקדשה בלא דעת קרוביה ולא נשמע הדבר אפילו לעדים וקרובי לאה הכריחו למקדש ליתן גט ושוב נתקדשה לאחר קידושי ודאי וגירשה האחר והיא רוצה להנשא שוב לראשון שיצא עליה קול בקידושין והשיבו שהיא אסורה לו ללוי ע"כ וזהו פשוט. ונראה אפילו אם יברר אח"כ שלא היה אלא ולא קדשה מאחר שגרם אותם ע"פ ב"ד דפטרם כה"ג לא מבטלינן קלא וק"ל: סליק מסכת גיטין בס"ד

קרבן נתנאל

ה"ג פירוש אם הוא כהן והאמר רב אשי: [ל] מקודשת ומגורשת הרי זו מגורשת. ופלה קתני סיפא ובלבד שלא תהא שם אמתלא כגון גירש על תנאי שאם יצא הקול מגורשת על תנאי חוששין לאוסרה משום הקידושין. אע"ג דסבר רבינו לקמן בסימן זה גבי הנך תרי עובדא דלא חשו לקלא אלא משום ריטון משפחה ומש"ה בקול שיש שובר עמו אין חוששין לאותו קול וא"כ הכי נמי לא ניחוש לקול של קידושין שאמרינן שנתקיים התנאי והרי היא מגורשת י"ל שאני הכא דדוקא לקמן דזו בחזקת פנויה עומדת אין לבן של בני אדם מתיישבת שתהיה מקודשת ובכל מה דאיכא למיתלי תלו. אבל כשהקול קידושין יוצא בלא אמתלא ומחזיקין אותה במקודשת גמורה לא תלא מלבן מחזקת מקודשת מחמת קול גירושין שיש בו ספק. וכן כתב הר"ן: [מ] מ"ט שהרי קול ושוברו עמו. מסתימת הרי"ף ורבינו משמע שיצא קול מקודשת ומגורשת בפעם אחת. כמו שכתב הראב"ד שמשמעות לשון הש"ס וקול ושוברו עמו. אבל הטור סי' ו' כתב וזה לשונו יצא קול על אשה שנתקדשה ונתגרשה מיד חוששין לקול לאוסרה לכהן. ובסי' מ"ו כתב ז"ל ואם יצא הקול שנתקדשה לפלוני וגרשה אין חוששין לאוסרה משום הקידושין. ואסורה לכהן משום קול הגירושין. לא הזכיר תיבת מיד משום דהתם איירי לאוסרה לכהן אחר או לאוסרה לישראל משום קידושין אפילו קול הגירושין יצא לאחר מכאן אין חוששין לאוסרה משום קידושין. כיון דקול גירושין אינו מתנגד לקול קידושין ושניהם יכולים להיות אמת. וכן לאוסרה לכהן אחר משום קול גירושין. אמנם בסי' ו' איירי לאוסרה לכהן למי שנתקדשה לו. לכך בעינן שיצא הקול שנתגרשה מיד דכיון דיצאו שני קולות בפעם אחת הוי כמו קלא דקודם אירוסין שהרי קול ושוברו עמו. אבל אם קול הגירושין יצא לאחר עשרה ימים של קול קידושין כיון שנתחזק בתחלה קול של קדושין לא אמרינן או על כהן האסור משום קלא דגירושין משום קלא דבתר נישואין ודלא כב"ח וב"ש סי' ו' שכתבו להסיב דעת הטור לדעת הראב"ד דא"כ לקמן בסי' מ"ו נמי היה צריך להזכיר תיבת מיד: [נ] חלוצה אין חוששין לה. הא גרושה חוששין לה דדוקא חלוצה משום דהוי דבר דרבנן אין חוששין לה אע"ג דהוחזק הקול בב"ד. אבל בגרושה כיון שהוחזק הקול בב"ד כיון שהוא מדאורייתא חוששין וא"ת אי הוחזק הקול בב"ד אמאי ארוסה אין חוששין לה דהא הך קול אזלי למדינת הים חשיב נמי קול לענין קידושין כמ"ש רבינו בסמוך. ואין לומר שסובר דלגבי קידושין בעינן נמי שיאמרו שראו שמחת אירוסין וכמו שפסק הרמב"ם. דהא רבינו כתב להדיא בסמוך דתרווייהו חשיבי קול או זה או זה. וע"כ צ"ל הא דקתני נשואה אין חוששין לה וכו' כל הני כללי איירי בקול שלא הוחזק בב"ד משום דלא הוי כדינא הקול כגון תרי מחד ותני ארוסה ונשואה וה"ה גרושה אלא דתרתי בבי קתייא איירי אפילו הוחזק הקול והיינו טעמא דבעולה דפריצות בעלמא הוי לה וחלוצה כיון שאיסורה אינה אלא מדבריהם ועיין בב"מ פרק ט' מהלכות אישות שהאריך בזה. אבל בקיצור פסקי הרא"ש כתב וז"ל יצא קול על פנויה שנישאת או שנתקדשה או שהיא בעולה או חלוצה אין חוששין לה אא"כ היה קול ברור שיאמרו ראינו נרות דולקות והנשים אומרות שנתקדשה היום לפלוני או שאמרו פלוני מהיכן שמע עכ"ל וא"כ היאך כללן חלוצה ובעולה דקול שלהן אפילו הוחזק בב"ד בהדי נשואה וארוסה שלא איירי קלא דידהו בהוחזק בב"ד לכך נראה דגם רבינו סבר דבעינן בהדי קלא דאירוסין פלוני שמע מפלוני ופלוני שמע מפלוני או נשים שמחות לה ראינו וטעמא דתלתא דרבינו סבר דלקלא אין חוששין אלא משום לעז משפחה וכל מה דנוכל לתלות לבטל הקול תלינן וא"כ באירוסין דרכן להיות שם שמחה ואם יצא קול אירוסין לבד בלי קול הברת שמחה ולאי אין בו ממש אבל בגירושין מתני' והברייתא איירי בלא השמעת קול שמחה והא דכתב רבינו בסמוך זה או זה ותרווייהו חשיבי קול ר"ל בין שהכרות דולקות וכו' או שלא דולקות זולת העדים אמרו שראו שמחת אירוסין ושמעו מפלוני ודלא כב"ש סי' מ"ו ס"ק ו': [ס] ותרי מחד לא. וה"ה חד מתרי לא כ"כ הטור: [ע] משמע דאיירי בתרי. היינו תרי בתראי. ומדרב חסדא מייתי ראיה על תרתי קמאי: [פ] פסק רבינו מאיר. פי' תשובת הגהות להלכות אישות סי' א' באריכות: [צ] דבירושלמי. הלכה י"א. ועוד מתלמודא דידן מדקאמר תלמודא אפילו למ"ד דלא מבטלינן קלא מכלל דלדידן מבטלין קלא. תשובת הרא"ש כלל ל"ה סימן י"א: [ק] שאינה מחלוקת של אמוראים אלא בחילוק המקומות הדבר תלוי. ורב ששת דאמר מפי נשים הוי קול דהיינו נהרדעא ומעתה כיון דבמקום הזה מדייקינן אקול ואפי' נשים לא מוציאין אא"כ קמו ביה אקלא והשתא דקושטא הוא ורב חסדא איירי בסורא דלא מדקדקין אקלא הלכך בעינן שישמעו מפי כשרים וקשה לי היאך קאמר הש"ס לקמן והא נהרדעא אתריה דשמואל הוה ולא מבטלי קלא והא הכי דבי רב דשלחו לשמואל הם תלמידי דרב ובסורא מבטלי קלא ומיהו תוס' ד"ה ובנהרדעא תי' מ"מ לא הוי מורה להו דלא כנפשיה אבל לפי' ר"ח ל"ק: [ר] ה"ג שהוציאו הקול שהוא שקר. פי' אפילו לא חזרו ובאו ממדה"י אלא אותן שהוציאו הם עלמן חוזרין או שנלמד מתוך דבריהם ונתפסין מתוך חקירות שבשקר דברו. ב"ח: [ש] ה"ג חסד וריטון שירננו על ב"ד. אמנם באמתלא לא הוי אפילו חסד וריטון ונראה דהיינו טעמא דבעינן דווקא שיצא בהדיא הקול והאמתלא דאל"כ לא אתי האמתלא ומפקיע הריטון אם לא שהוא אמתלא הנראה כגון באו עליה ב"א שאינם מהוגנים: [ת] כלומר בירר לפניו שע"י כך הקול יצא בעיר כצ"ל. כוונתו ליישב למה צריך לומר בעידנא וכו' דא"כ כל אדם יאמר כן להפקיע עכביו אמתלא וגם לשון דמחזקת לא מיושב בפשטא אלא ע"ת שבירר עכביו שע"י זה יצא הקול: הלכה בודקין לקידושין ולגירושין. פרק מי שמת דף קנו: [א] ורב זביד אמר כו' מקום אמתלא קאמר. מסיים הרי"ף ומסתברא כוותיה דהלא דרבה כבר דחאה ר"י לעיל ע"כ. נראה מדבריו דרב זביד מיפלג פליג אדרבה בר רב הונא כמו שביאר הכב המגיד דברי הרמב"ם פ"ט מהלכות אישות: אבל רבינו דקדק וכתב בתחלה על רבה וליתא דהא ר"י פליג עלה לעיל ואח"כ ורב זביד אמר משמע שפי' בו כפרש"י דרב זביד לא פליג אדרבה ולא צייכא בה כלל אלא מר אמר חדא ומר אמר חדא. עיין מידושי רשב"א והב"ח והב"ש סי' מ"ו ס"ק ה' אגב שיטפי' כתב שרבינו מפרש כדעת הרמב"ם ע"ש וליתא ומ"ש מהר"ש קאלדנוור בזה דבריו אינם מבוררים וכמו שכתבתי למעלה: [ב] והלכתא לא חיישינן. אפילו באשת ישראל אין חוששין לו להצריכה גט מהאשון שלא תתגנה על בעלה כ"כ ב"ח סי' סג"ל ס"ק ז': [ג] רב הונא גופיה מודה בהכי. ולא מטעמיה דשלא בפניו מעיזה דא"כ כיון דמעיזה לא מהני כלל אפילו לאוסרה אקמא כמ"ש רבינו בסמוך. אלא טעמיה דרב הונא שאוסרה אקמא ממשופקת אי מעיזה שלא בפניו אם לא: [ד] אלא סבר דמהני מיהא שלא בפניו לאוסרה אקמא. נשמע מן הדא דס"ל לרבינו דרב המנונא דאמר נאמנת אף להנשא לכתחלה קאמר. דאי לאוסרה אפי' שלא בפניו נמי לרב הונא. ובפניו בהא לא פליגי כיון דלרב הונא נאמנת להנשא לכתחלה ס"ל לשמואל ועיין בחידושי רשב"א פרק התקבל דף ס"ד באריכות ושוב מצאתי להדיא שכ"כ רבינו בפרק אלו מציאות סי' י"ד: [ה] ובפרק האשה שלום. סי' ו'. ועיין עוד שלהי נדרים סי' ז' שהאריך עוד רבינו שם: ה"ג והיא כבר נשואה ויש לה בנים. וכ"ה בטור סי' מ"ח: [ו] ואפילו אם תאמר היא קדשני אינה נאמנת לאסור עצמה על בעלה. ובתשו' הרא"ש כלל ל"ה סי' ג' שנשאל על ר"ת שקידש אלמנה ובא רבי יעקב ואמר אני קדשתיה תחילה כו' עד ואפי' אם היתה מודה בפי' שקבלה הקידושין ממנו לאו כל כמינה לאסור עצמה על אותו שקידשה כבר ולא היה בה שום איסור אם היה בא עליה. אלא דהוה אמרינן דשויתה לנפשה חתיכה דאיסורא ויוצאה בגט בלא כתובה. ע"ש באריכות והובאה בב"י א"ה סי' מ"ו והנה לכאורה דברי רבינו בפסקים והתשובה סותרים זו לזו ועי' ב"ש סי' מ"ו ס"ק כ"ב. דוחק אחר דוחק. ולי נראה דלק"מ דהאי סתם דשויתה לנפשה חתיכה דאיסורא בצירוף שעשתה מעשה שהלכה ושכרה עדי שקר לכתוב גט ע"ש ר' יעקב. והיא הודה בעלמה. משא"כ בנדון דידן אין מעשים מוכיחין שנתקדשה לכך אינה נאמנת לאסור עצמה על בעלה דא"כ כל אשה תאסר עצמה על בעלה בכה"ג ואפי' באשה שאמרה טמאה אני לך אינה נאמנת דחיישינן שמא עיניה נתנה באחר. אבל לשכור עדי שקר אינו עידה לכך לא שייך למימר כל אשה תאסר עצמה על בעלה בכה"ג: [ז] אלא שהוא אסור באשתו. מיהו אחר שקטם ר"ג אינו כל הימנו לאסרה על נפשו. מסרש"ל והב"ש: [ח] ואסור בקרובות שתיהן. והיא

לאחר מותרת לו כההיא דרב הונא: לא מצאו דבר על בוריו מהו אמר רב הונא מגרש ראשון ונושא שני אבל מגרש שני ונושא ראשון לא מאי טעמא [ט] אתו למימר מחזיר גרושתו מן האירוסין רב שישא בריה דרב אידי אמר אף מגרש שני ומחזיר ראשון מימר אמרי עיינו רבנן בקידושיה וקידושי טעות הוי יצא עליה קול מזה ומזה מהו אמר רב פפא אף זו מגרש ראשון ונושא שני אמימר אמר מותרת לשניהם והלכתא מותרת לשניהם ומדאמר רב פפא אף זו מגרש ראשון ונושא שני שמעינן מהך דהך קמייתא נמי הכי הוא ולאו כדאמר רב שישא בריה דרב אידי ועוד מדפסק הכא הלכתא מותרת לשניהם מכלל דבאידך לא: יד מעשה אירע שיצא קול פסול על גט אחד והצריכו רבינו תם גט אחר מפני הלעז אע"פ שכשר היה [י] ודקדק מכאן דאינה צריכה להמתין שלשה חדשים אחר גט השני כיון דאינו אלא לבטל הקול בעלמא הוא כמו שלא החמיר כאן לחוש משום מחזיר גרושתו מן האירוסין לאוסרה לראשון ונראה לר"י שיש לחלק בין חששא דיצא קול מזה ומזה דלעולם לא הוי מחזיר גרושתו עד שיהו שני הקולות אמת הלכך אם נתרצה לראשון יאמרו שהקול שני היה שקר [כ] אבל היכא דליכא אלא קול אחד יש לחוש תדע דהא לעיל כי קדים שני קידושי תורה דליכא אלא קול א' מן הראשון אמרינן דאין מגרש שני ונושא ראשון: טו [דף צ ע"א] מתני' ב"ש אומרים לא יגרש אדם את אשתו [ל] אלא אם כן מצא בה דבר ערוה שנאמר כי מצא בה ערות דבר ובית הלל אומרים אפי' הקדיחה תבשילו ר"ע אומר אפילו מצא אחרת נאה הימנה שנאמר והיה אם לא תמצא חן בעיניו: גמ' אמר ליה רב פפא לרבא לא מצא בה ערוה ולא דבר מהו אמר ליה מדגלי רחמנא גבי אונס לא יוכל לשלחה כל ימיו ובעמוד והחזר קאי מכלל דהכא דאי עבד עבד אמר ליה רב משרשיא לרבא היה בלבו לגרשה ויושבת תחתיו ומשמשתו מהו אמר ליה אל תחרוש על רעך רעה והוא יושב לבטח אתך. תניא היה ר"מ אומר כשם שהדעות במאכל כך הדעות באנשים יש לך אדם שזבוב נופל לתוך כוסו וזורקו ואינו שותהו וזו היא מדת פפוס בן יהודה שהיה נועל דלת בפני אשתו ויוצא ויש לך אדם שזבוב נופל לתוך כוסו זורקו ושותהו וזו היא מדת כל אדם שרואה את אשתו מדברת עם אחיה ועם שכיניה ועם קרוביה ומניחה ויש לך אדם שזבוב נופל לתוך תמחוי ומוצצו ואוכלו וזו היא מדת אדם רע שרואה את אשתו יוצאה וראשה פרוע [דף צ ע"ב] ופרומה משני צדדין ורוחצת עם בני אדם עם ב"א ס"ד זו מצוה מן התורה לגרשה שנאמר כי מצא בה ערות דבר וכתב לה ספר וגו' אלא במקום שבני אדם רוחצין ואינו חושש: ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר הכתוב קראו אחר שאין זה בן זוגו של ראשון שזה הוציא רשעה מתוך ביתו וזה הכניס רשעה לתוך ביתו זכה השני משלחה שנאמר ושנאה האיש האחרון לא זכה קוברתו שנאמר או כי ימות האיש האחרון כדאי הוא במיתה זה הוציא רשעה מביתו וזה הכניס רשעה לתוך ביתו דגרסינן בפ' הבא על יבמתו (דף סג:) אשה רעה מצוה לגרשה שנאמר גרש לץ ויצא מדון: כי שנא שלח אמר רב יהודה אם שנאת שלח ורבי יוחנן אמר שנוי המשלח ולא פליגי הא בזוג ראשון והא בזוג שני דאמר רבי אלעזר כל המגרש אשתו ראשונה אפי' מזבח מוריד עליו דמעות שנא' וזאת שנית תעשו כסות דמעה את מזבח ה' וגו' ואמרתם על מה על כי ה' העיד בינך ובין אשת נעוריך: גרסינן בפ' החולץ (דף לז:) תניא רבי אלעזר בן יעקב אומר לא ישא אדם אשה ודעתו לגרשה שנאמר אל תחרוש על רעך רעה*) (האוהב את אשתו כגופו והמכבדה יותר מגופו והמדריך את בניו בדרך ישרה והמשיאן סמוך לפרקן עליו הכתוב אומר וידעת כי שלום אהלך ופקדת (את) נוך ולא תחטא: *) (יבמות סב: סנהדרין עו:)

הדרן עלך המגרש וסליקא לה מסכת גיטין

קרבן נתנאל

גם היא אסורה בקרובי שניהן אם מת. ואם גירש אסורה לחזור לו דשויתה נפשה חתיכה דאיסורא. ב"ש שם: ה"ג כההיא דרב המנונא: [ט] אתו למימר מחזיר גרושתו מן האירוסין. אע"ג דלראשון נמי לא הוי אלא אירוסין מ"מ אפילו מאירוסין לאירוסין נמי אסורה לראשון. סמ"ג לאוין פ"ב. ועיין פ"ק דיבמות סי' ה': [י] ודקדק מכאן דאינה צריכה להמתין שלשה חדשים אחר גט השני. וכ"כ סמ"ג מצות ל"ת סי' פ"ב. וה"ה פ"ע מהלכות אישות שכ"ל שדינו של ר"ת אמת: [כ] אבל היכא דליכא אלא קול אחד יש לחוש. ומדהביא רבינו דברי ר"י שדוחה פסק ר"ת ולא כתב עליו כלום נראה שהוא סובר דדבריו נכונים היא. ומזה כתב הטור א"ה סי' י"ג על דעת ר"י וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל וכן הוא בתשובות כמו שהאריך ב"י שם: [ל] אלא א"כ מצא בה דבר ערוה. יש מקשין הבל אמאי צריך לצוות איסור גרושה לכהן הא לב"ש אינו מגרשה א"כ מצא בה דבר ערוה וא"כ תיפוק ליה דהוי לה זונה וליתא דמי לא עסקינן שאדם מגרש לאשתו מחמת אהבה שלא תתעגן כשהולך למדינת הים או כדי שלא תפול קמיה יבם והם (לא) פליגי שלא יגרשה שלא למועלתם כ"א מצא בה ערות דבר: סליק מסכת גיטין

לוח הסימנין למצוא בהרא"ש הדינין

המביא פרק א

א שליח המביא והמוליך גט:
ב פירעון הגט. מנין השיטין:
ג כמה שצריך השליח לראות מתיקון הגט:
ד בפני כמה נותן השליח גט:
ה לא אמר בפ"נ ובפנ"ח. ואם אבד הגט. ואם הבעל מערער:
ו מתי שיאמר בפ"נ ובפנ"ח. צריך לומר האידנא בכל מקום בפ"נ ובפנ"ח:
ז עבד שהוציא גיטו וכתוב בו עצמך ונכסיי קנויין לך או כל נכסי. שייר קרקע כל שהוא. כתב לו עצמך ונכסי קנויין לך חוץ מדבר אחד. ושכיב מרע שכתב כל נכסיו לעבדו ועמד:
ח המביא גט בא"י ואם באו עליו עוררים:
ט לא הספיק לומר בפ"נ ובפנ"ח עד שנתחרש. עד כותי פסול. עדי גט חותמין זה בפני זה:
י שטרי מקח והלואות הנעשים בערכאות. או הנעשים בקבוץ שלהן ונמסר בפני עדי ישראל:
יא גיטי נשים ושטרי מתנות הנעשים בערכאות. כותבין שטרות וס"ת על קלפים שלנו דלא עפיצי:
יב אמר תן גט זה לאשתי ושטר שיחרור לעבדי וחזר:
יג התופס לב"ח במקום שחב לאחרים. מתי יכול לומר לעבד כנעני עשה עמי ואיני זנך:
יד הקוטע יד עבדו של חבירו. עבד ליה שמא תריפא:
טו אמר ליתן גט לאשתו ושטר שחרור לעבדו ומת. שכ"מ שאמר תנו מנה לפלוני ומת:
טז אימתי אמרינן מצוה לקיים דברי המת ואימתי תן כזכי:
יז מעמד שלשתן בישראל ובעובד כוכבים. קיבל ליתן במעמד שלשתן ונתברר שלא היה חייב שום דבר. ואם הנותן מודה והמקבל אינו יודע:
יח מעמד שלשתן ע"י שליח. תופס לב"ח במקום שאינו חב לאחרים אחריות על מי:
יט הולך או הן מנה של מלוה או פיקדון או מתנה לפלוני. אם מת הנותן או המקבל:

המביא תניינא פרק ב

א אמר בפ"נ ולא אמר בפנ"ח או בפ"נ חציו אהרון או נחתם חציו ואני עד שני:
ב אחד או שנים אומר בפ"נ ואחד אומר בפנ"ח או איפכא:
ג נכתב בלילה ונחתם ביום או איפכא:
ד טעם לזמן בגיטין. יש לבעל פירות עד שעת נתינה. שטר הבא לפנינו אין חוששין למוקדם כשלא איתרע:
ה גט מוקדם וגם מאוחר:
ו מאימתי מונין ג' חדשים למגורשת. כתובה מאימתי משמעת:
ז כתובה שנכתבה ביום ונחתמה בלילה ומעשה ב"ד:
ח אמר לעשרה כולכם כתבו גט:
ט נחתם י' ימים אחר הכתיבה:
י במה ועל מה כותבין הגט:
יא עדים שאין יודעים לחתום:
יב עדים שאין יודעים לקרות אם קורין לפניהם עדים דידעי למקרי:
יג שטר שנעשה בערכאות:
יד שטרות כשרים בכל לשון:
טו א"ל הרי זה גיטך ונטלתו ואבד ואמר שהיה שטר בעלמא או נתן לה נייר חלק:
טז צריך לקרות הגט. ואימתי. ואם לא קראוהו:
יז כתבו שלא לשמה והעבירו בקולמוס. כותבין על איסורי הנאה:
יח חק ירכות ותק תוכות הכה בחקיקות הגט על הטס. כתבו על הטס של זהב ונתן לה לגירושין ולפרעון כתובה:
יט אמר לה ה"ז גיטך והנייר שלי או ע"מ שתחזירי לי הנייר. אם האותיות צריכין היקף גויל. אם נפל טפת דיו בתוך האות:
כ אם מוחזקת בעבד שלו וגט הקוק על ידו ואומרת שנתנו לה בעדי מסירה. כתב הגט על טבלא שלה. עבד כפות וגט בידו ונתנו לה במתנה. נתן לה חצרו במתנה וגט בתוכו. אם החצר של אחר:
כא כותבין גט על דבר מחובר שאינו מחוסר קצירה:
כב כתב הגט על קלף גדול וחתכו:
כג אין כותבין במחובר לקרקע. כתב התורף בתלוש על חרס או על עלה של עציץ נקוב:
כד כתב גט או שאר שטרות בדבר שיכול לזייף:
כה חרש שוטה וקטן ועובד כוכבים ועבד בכתיבה או שליחות הגט:
כו פסולי דרבנן כשרים לשליחות ופסולי דאורייתא פסולין במ"ל ואם עשו תשובה:
כז עובד כוכבים שהוליך הגט ליד השליח:
כח עבד של אחר עשה שליח לגט שחרור. את שפחה וולדך בן חורין:
כט נשים הפסולות להעיד במת בעלה כשרות לשליחות. אשה עצמה מביאה גיטה ליד שליח:

כל הגט פרק ג

א שצריך כתיבה לשמה:
ב טופסי שטרות וגיטין:
ג גט שנפל ונמצא:
ד המביא גט ממה"י והניחו זקן או חולה או גוסס:
ה למי מחזיקין בחזקת חי או מת:
ו שליח בא"י שחלה עושה שליח אחר שלא בב"ד:
ז אמר לשליח טול לי ממנה החפץ תחילה אם שינה ואם עשה שליח אחר:
ח שליח בח"ל שחלה עושה שליח אחר בב"ד מת הבעל או השליח ראשון:
ט שליח שלא ניתן לגירושין:
י התנה ליתן הגט אחר זמן הקבוע צריך ליתן נאמנות לאשתו נושאה שלא בעלו קודם. עושה שליח בב"ד שלא בפניו:
יא הניח מעות או פירות לפרוש עליהן מעשרות ואם נאבדו:
יב בג' פרקים מוכרין תבואה ויין. ומאי כ"מ:

השולח גט פרק ד

א ביטל הגט:
ב מתן הגט לשליח והשליח לאשה בפני ב' כן ביטולו. לשון הביטול:
ג מקבל מתנה או הנותן שביטל המתנה. לשון הביטול:
ד אם חוזר ומגרש בגט שביטל. לכתחלה צריך לבטל בפניה:
ה אמר לעשרה כתבו גט מבטל זה שלא בפני זה:
ו מסירת מודעא בגיטין. גלוי דעת:
ז מוחזק בב' שמות. מומר. שם העיר:
ח השבעת כתובה. החשוד על נדרים חשוד על השבועה. אין מדירים האשה על הכתובה כשבעת:
ט נדר לחבירו אימתי מתירין:
י לפרוש הנדר לחכם המתיר:
יא נדר ברבים אימתי יש לו הפרה:
יב עדי מסירה עיקר:
יג השמטת כספים. נוסח הפרוזבול:
יד יתומים א"צ פרוזבול:
טו על מה כותבין פרוזבול:
טז מלוה בשטר. משכנתא שביעית משמט:
יז מלוה על המשכון ומוסר שטרותיו לב"ד. והקפת חנות אין משמט. שביעית משמט בסופו. פרוזבול המאוחר ומוקדם:
יח ה' שלוו מאחד ולהפך. אימתי כותבין פרוזבול. לוה ליו"ד שנים:
יט המחזיר חוב בשביעית:
כ נאמן לומר שאבד הפרוזבול:
כא פדה עבד כנעני למי ישתעבד:
כב עבד גר שמת:
כג אסור לשחרר עבדו ולצורך מצוה שרי:
כד אסור לרבות בשבת בתיקון צרכיו. לא יקבע סעודה בע"ש ובשבת בזמן הדרשה:
כה הקדיש או הפקיר עבדו. השיאו אשה:
כו הניח לו תפילין. קראו לס"ת:
כז קנין חליפין:
כח מי שאמר בשעת מותו אל ישתעבדו בעבדי או יעשה לו קורת רוח:
כט המפקיר עבדו ומת. שותף ששחרר חלקו ותכרו הקנה חלקו לבנו סקטן:
ל כתב לו בשטר עשיתי עבדי ב"ח או הרי הוא או עשנו:
לא כתב בשטר נתתי שדה פלוני או הרי הוא לפלוני או אתננה. אמר עשיתי לפלוני עבדי בן חורין או נתתי לו גיטו והוא אמר לא עשאני או לא נתנו לי:
לב אמר נתתי או כתבתי ונתתי שדה פלונית לפלוני והמקבל או בנו אומר לא:
לג עשאו לעבד אפותיקי ושחררו. המזיק שעבוד חבירו:
לד עשה שדהו אפותיקי ושטפו נהר. אפותיקי שהם לבעל חוב או לאשה בכתובה ומכרו:
לה חצי עבד וחצי בן חורין. שחרר חצי עבדו בכסף או בשטר שחרר חציו ומכר או נתן חציו:
לו כתב כל נכסיו לב' עבדיו ופירש שני החלקים או לא פירש:
לז יתומים שיש להם חצי עבד וחצי בן חורין וכותב או הומת. מעוכב גט שחרור. מכרו רבו לקנס. חצי עבד וחצי ב"ח שקידש אשה. המקדש חצי שפחה וחצי בת חורין. קדשה ראובן ונשתחררה וקידשה אחיו ומת או קידשה אחר:
לח מכר עבדו לעובד כוכבים. לוה עליו ע"מ למשכנו. מכרו לעבדי מלך או לגר תושב. לקחו העובד כוכבים מעצמו בחובו. מכרו לזמן או חוץ מן המצות או לכותי ולמומר:
לט עבד שהפיל עצמו לגייסות או נשבה:
מ מכרו לעובד כוכבים קונסין לרב לפדותו:
מא מכר בהמה גסה לעובד כוכבים קונסין לפדותה. מכר עבדו לח"ל:
מב עבד שיצא אחר רבו לסוריא:
מג עבד שברח מרבו לא"י:
מד עד כמה פודין השבויין. אין מסייעין אותן לברוח:
מה ליקח ספרים תפילין מזוזות מהעובד כוכבים בכדי דמיהן. ס"ת שכתבו מין או עובד כוכבים:
מו אשה כשרה לעשות ציצית ולולב:
מז גירש אשתו ופירש משום ש"ר לא יחזירנה. נדר של רבים הוינו בפני ג':
מח המגרש משום נדר יכול להחזירה:
מט המגרש משום איילונית לא יחזיר. נשאת לאחר והיו לה בנים אין לה כתובה:
נ אם פודין למי שמפיל עצמו לעובד כוכבים. מכר שדהו לעובד כוכבים מביא ביכורים ממנה:

הנזקין פרק ה

א גביות הניזקין וב"ח וכתובה:
ב ש"ח היוצא על יתומים. נכסים ב"ח ומשועבדים. אישתדוף ב"ח:
ג דברים שאינם נגבים ממשעבדי:
ד משיב אבידה לא ישבע. יתומים שנתחברו עם אחר:
ה ו אפטרופוס מה רשאי לעשות. וכח היתומים:
ז לכרגא ולמזוני ולקבורה א"צ הכרזה. אפוטרופוס שמבזבז. ואם צריך לישבע:
ח עד אחד באיסורא:
ט אמר על טבל שפלוני תיקנו:
י אשה שאמרה נתגרשתי או מת בעלי:
יא חבר שמת פירותיו מתוקנין:
יב עדות כהונה. נאמנות על דבר שהוא בידו:
יג סופר שאמר שכתב האזכרות או עיבד העורות שלא לשמן:
יד חרשת שקידשה אביה. קטנה שנשאת. מרים הגזול שבנאו בבירה. אי בעינן דעת אשה בגירושין:
טו דין סיקריקון:
טז לקח מן האשה לפני הבעל או לאחריו. לקח מסיקריקון ומכר לאחר:
יז קנה מעובד כוכבים קרקע שלקח מישראל בחובו. ואם עובד כוכבים לקח קרקע בעלילה מישראל שאינו מסור בידו:
יח דין חרש לגירושין ולמכירות מטלטלין:
יט דין פעוטות:
כ דברים שישנו משום דרכי שלום. סדר הקרואים לס"ת. אין קורין בחומשין בצבור. תורה שבע"פ התירו לכתוב. אי שרי לכתוב מגילה לתינוק:
כא אשה המוחזקת ע"פ השדות. מצודת חיה ועוף ודגים מתי יש בהן גזל:
כב מציאת חש"ו. עני המנקף בראש הזית:
כג ג"ח לעובדי כוכבים:
כד מחזיקין ידי עובדי כוכבים בשביעית ושואלין בשלומן:

מי שאחזו פרק ו

א אחזו קורדיקוס ואמר לכתוב גט. חזר בחליו. שכ"מ שצוה לכתוב גט יהיה ביישוב דעת:
ב נשתתק בודקין אותו לגיטין ולשאר דברים:
ג דין חרש או חרשת. לצוות צוואת שכ"מ גיטין בשכ"מ אומדין דעת:
ד איזהו אונסא דאפסיק אדעתיה. לא תתיחד עמו. מה היא באותן ימים:
ה ה"ז גיטך ע"מ שתתני מאתים זוז או אצטלתי ואבדה או מחל לה:
ו הוסיף לאריסו כדי שישקה פעם ד' ובא מטר:
ז מלוה או פקדון שהחזיר בע"כ. וכן ה"ז גיטך ע"מ שתתני מאתים זוז. ונתנה בע"כ:
חט דין תנאי:
י ע"מ שתשמשי את אבא או תניקי בני. לא רצה האב שתשמשנו:
יא אמר לה תנאי בפני עדים ובשעת מסירה אמר לה תנאי אחר:
יב הרי זה גיטך כל זמן שאעבור מכנגד פניך ל' יום:
יג הרי זה ג"ט אם לא באתי עד י"ב חודש או מעכשיו ומת אם לא אבא עד י"ב חודש כתבו ותנו או כתבו ותנו אם לא באתי:
יד לאחר שבוע או שנה חודש שבת [illegible]

האומר פרק ז

א הולך גט או התקבל אי יכול לחזור:
ב איש ואשה נעשין שלוחין לקבלה ולהולכה:
ג אשה אמרה הבא לי ושלוחה אמר התקבל לי או איפכא:
ד האשה אמרה התקבל והבעל אמר הולך יכול לחזור. שליח מתנה כשליח הגט:
ה שליח אשה מקבל משליח הבעל:
ו גט שנפסל או נאבד אשיכולין לכתוב אחר. וטול לי שא לי יהא בידך לשון קבלה:
ז מינוי השליח וקבלת השליח צריך להיות בעדים:
ח בעל אמר לפקדון והשליח אמר לגירושין. בעל ושליח אמרו לגירושין והיא אומרת קבלתי ואבד:
ט נערה המאורסה היא ואביה מקבלין גיטה. ואם עושה שליח. קטנה מתי מתגרשת:
י קטן שמבחין בין צרור ואגוז זוכה לעצמו. וקטנה כזאת מתקדשת למיאון:
יא דין פעוטות:
יב קטנה אינה עושה שליח:
יג שינה השליח המקום שאמר הבעל והאשה:
יד לשונות של גירושין:
טו מי שוא מצוה מחמת מיתה לגרש ולמתנה:
טז המקנה לחבירו מייט שוה [illegible] והחמיץ. או מדמי היין או [illegible] מתמרא:
יז הולך לכור ואמר כל השומע קולי יכתוב גט:
יח בריא שאמר כתבו גט. עלה אח"כ לגג ונפל ומת:
יט אי מצוי לבן שליח במקום אב. לא יכתוב הסופר ולא יחתמו העדים עד שישמעו מפי הבעל:
כ שליחות האיש והאשה אין צריך שישמעו מפיהם. מתנה הוי כגט:
כא אמר לעשרה כתבו גט אמר כולכם [illegible] מנה אותם:

הזורק פרק ח

א זרק גט בחצרה או לחצירו:
ב בש"מ התירו לגרש ולהקנות [illegible]
ג נעילת דלת הוי חזקה. השאיל לה [illegible] ויש בו מקום חלוק לעצמו:
ד אמר לה נכסי ש"ח זה ולקחה [illegible] לה כשהיא ישינה ונמצא שהוא [illegible]
ה שלי גיטך מעל גבי קרקע. [illegible] מתניו או היה בידו וקירב עצמו [illegible] ונטלתו. היתה ידה פתוחה ונטלתו [illegible] נתן ביד עבדה כפות:
ו היו עומדים ברה"ר וזרק קרוב [illegible] איזה קרוב. א"ל מלוה ללוה [illegible] תוכי בתורת גיטין:
ז גט בידה ומשיכה בידו. זרק [illegible] ברשות גגה. זרק לה מגג [illegible] ונמתק או נשרף. זרק על [illegible] [illegible] נהגרה. ב' הגירות או ב' [illegible] יתנים מש:

ח גט ישן שנתייחד עמה אחר שכתבה:
ט נהגו למנות לבריאת עולם. היה במזרח וכתב במערב. שינה שמו ושמה ושם עירם. איזו מקום כותבין:
י אין ממזר מיבמה לשוק. ואם נשאת בטעות:
יא עשה הסופר ונתן הגט לאיש ושוכר לאשה ונתנו זה לזה:
יב גט על תנאי ולא נתקיים כשרה לכהונה: יצא קול פלוני גירש אשתו:
יג המתייחד עם גרושתו. ראוה שנבעלה כנסה בגט קרח. גט קרח. גט פשוט שהוסיף אח"כ על עד"ז:

המגרש פרק ט

א הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני. וכן בקידושין. אמר חוץ לראובן ושמעון וחזר ואמר לראובן ושמעון או אמר אח"כ לראובן לבד או אף לשמעון:
ב חילוק בין תנאי שיש בידה לקיימו או אין בידה. תהא מגורשת ממני היום ולאחר תהא אשתי. ע"מ שתינשאי לפלוני. תנאי שאי אפשר לקיימו אינו תנאי. התנה בדבר איסור. ע"מ שלא תינשאי לאבא ע"מ שלא תבעלי לו או לפלוני:
ג חילוק בין אמר חוץ בע"פ או כתבו בגט. כל תנאי שכתבו בגט. שייר בהתירה חייבי כריתות או חייבי לאוין או קטן או שנולדים כו':
ד גופו של גט. אמר לאשתו לשון שיחרור ולשפחתו לשון גירושין. דקדוק כתיבת הגט:
ה תיקון לשון גט שחרור:
ו כתב ידו של בעל ואין עליו עדים. אין בו זמן. יש בו רק עד אחד. נתגרשה בגט ישן תנשא לכתחלה. דין כל סיבה דתני גט פסול. חתם סופר ועד. אומר אמרו:
ז עדי מסירה בגט או בשאר שטרות:
ח שנים ששמותיהן שוין ששלחו ב' גיטין ונתערבו. חמשה שכתבו בגט אחד. כתב זמן לכל אחד ואחד. שני גיטין זה בצד זה ועדים עברים ויוונים מתחת זה לתחת זה. שייר מקלת הגט וכתבו בדף שני. חתמו עדים בראש הדף או מן הצד. חיבר שני גיטין והעדים באמצע:
ט גט כתוב עברית ועדיו יוונית או אשכנז. פלוני עד בן פלוני עד. לא כתב תיבה עד. חניכתו:
י גט המעושה בישראל ובעובדי כוכבים:
יא לאיזו קול חוששין:
יב יצא עליה קול קידושין וקידשה אחר. אשה שאמרה לבעלה גרשתני:
יג אמר קדשתי אחות אשתי קודם שקדשתי אשתי והיא נשואה. יצא עליה קול שקבלה קידושין משנים:
יד יצא קול פסול על הגט והולך ליתן אחר צריכה להמתין שלשה חדשים משני:
טו על איזה דבר יגרש אדם את אשתו. ולא ישא אשה ודעתו לגרשה. אהבת וכבוד ה. להדריך בניו ולהשיאן:
סליק

קיצור פסקי הרא"ש ממסכת גיטין

המביא גט פרק ראשון

א בעל שעשה שליח להוליך גט לאשתו נאמן לומר שהוא שליח להולכה וא"צ עדים לקיים שליחותו. וצריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם ואם שנים מביאין גט או שיש עדים לקיימו או במדינה אחת אפילו בפ"נ ובפני נחתם אינו צריך: ב נהגו לשרטט הגט ולעשותו משנים עשר שיטין ואם חסר או הותיר בשיטין אינו נפסל בכך: ג אין צריך שיכתבו כל הגט לפניו ואפי' בשעה אחת שני ואפילו לא זמנו אלא (קן) *[קל] קולמסא כשתקנו הקולמוס והקלף לכתבו אמר לכתבו לשמה שני ואינו צריך שיראה אחר כך הקלף ויכירנו. וכן אפי' לא ניתה שום דבר אלא ששמע קול הקולמוס על הקלף בשעת כתיבתו שני וכן אם הוא בבית וסופר בעלייה וסופר יוצא לחוץ ונכנס להשלימו כשר. ואם רוצה להחמיר ולכוין ולעמוד על כתיבת כולו אין שומעין לו שלא להוציא לעז על גיטין הראשונים: ד שליח המביא גט נותנו בפני שנים והוא מתמנה עמהם להיות שלישי בקיום הגט ואם השליח קרוב או אשה נותנו בפני שלשה: ה המביא גט ממדינת הים ולא אמר בפ"נ ובפ"נ אפילו אם נשאת תצא אלא אם כן יטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה בפני שנים ויאמר בפני נכתב ובפני נחתם ומיהו אם לא עשה כן אין הולד ממזר ואם נתקיים בחותמיו אין צריך ואם אבד הגט הרי זה ספק מגורשת ואם בא הבעל וערער הרי זה ספק ממזר: ו צריך שיאמר השליח בפני נכתב ובפני נחתם בשעה שרוצה ליתן הגט לאשה או סמוך לו תוך כדי דיבור ואם השליח עושה שליח אחר אומר בשעה שהגט יוצא מתחת ידו ליד השליח השני בפני נכתב ובפני נחתם. ור"ת צריך לומר האידנא בכל המקומות בפני נכתב ובפני נחתם: ז עבד שהוציא גיטו בין שכתוב בו עצמך ונכסיי קנויין לך או כל נכסיי קנויין לך עצמו קנה אם אמר בפני נכתב ובפני נחתם נכסים לא קנה בלא קיום. כתב לעבדו כל נכסיי קנויין לך יצא לחירות שייר (קרקע) כל שהוא בין מקרקעי בין מטלטלי בין פירש השיור בין לא פירשו בין היו לו נכסים אחרים חוץ ממה ששייר בין אין לו אלא מה ששייר לא יצא לחירות אבל אם כתב לו עצמך ונכסיי קנויין לך חוץ מדבר אחד אפילו אין לו אלא אותו דבר יצא לחירות. ושכיב מרע שכתב כל נכסיו לעבדו ועמד חוזר בנכסיו ולא בעבד: ח המביא גט בארץ ישראל אין צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם ותנשא ותטול כתובה מבני חרי ולא ממשעבדי ואם בא עד אחד וערער אין ערעורו כלום ואם באו שנים וערערו תצא ואם ערער הבעל צריכה לקיימו קודם שתנשא ואם נשאת בו לא תצא: ט המביא גט ממדינת הים ונתנו לה ולא הספיק לומר בפ"נ ובפ"נ עד שנתחרש לא תנשא בו עד שיתקיים. עד כותי פסול האידנא בין בגט בין בכל השטרות. אין עדי הגט חותמין אלא זה בפני זה: י שטרי מקח וממכר והלואות שנעשו בערכאות של עובדי כוכבים כגון שאחר שנכתב השטר מביאין אותו לפני הדיינין ונגמר כל הדבר על פיהם וחתמין בו עדי עובדי כוכבים כשרים אפילו בלא עדי מסירה וגובה ממשעבדי ואם לא נעשה בערכאות של עובדי כוכבים אפילו נעשה במקום קבוץ שלהן פסול אפילו נמסר לפני עדי ישראל אבל אם אין עובדי כוכבים חתומין עליו ומסרו בפני עדי ישראל גובין בו מבני חרי ומיתמי והוא שיודעין עדי מסירה לקרותו והכתב אינו יכול להזדייף והחזירו בו מענין השטר בשטה אחרונה: יא וגיטי נשים ושחרורי עבדים אפילו נעשו בערכאות פסולים אפילו כתבו ישראל ועדי מסירה ישראל ואפי' שמות החתומין מובהקין וכן נמי שטרי מתנות אבל אם הקנה המותן למקבל בקנין סודר כשר אפילו בלא עדי מסירה ישראל. כותבים שטרות וספר תורה על קלפים שלנו אע"ג דלא עפיצי: יב האומר תן גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי חוזר באשה ולא בעבד לפי שנשתחרר העבד מיד בקבלת השליח: יג התופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים לא קנה ואפילו עשאו שליח. יכול הרב לומר לעבדו כנעני עשה עמי ואיני זנך והני מילי כשהשנים כתקנן אבל בשני בצורת לא: יד הקוטע יד עבדו של חבירו נותן לרבו נזק וצער ושבת ומתרפא ברפוי ואם אמדוהו לחמשה יומי ועבדו ליה סמא חריפא ואיתסי בתלתא יומי מאי דביני ביני הוא לאדון: טו האומר תנו גט זה לאשתי ושחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאחר מיתה תנו מנה לפלוני והוא שכיב מרע ומת יתנו לאחר מיתה בין אומר מנה זה בין מנה סתם: טז פירש ר"ת דלא אמרינן מצוה לקיים דברי המת אלא בדבר המופקד ביד שליש לשם כך ולא אמרינן במתנה תן כזכי: יז מנה לי בידך תנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה לא שנא מתנה ולא שנא פקדון ואפילו מתנה מועטת בעי מעמד שלשתן וכיון שנתן לו במעמד שלשתן קנה אפילו בעל כרחו של לוה ונפקד ואפילו אם חזר ומחלו אינו מחול ואם הלוה או הנפקד עובד כוכבים ואמר לו תנהו לפלוני ישראל במעמד שלשתן לא קנה. ואם הנפקד ישראל והמקבל עובד כוכבים כל זמן שאין הנותן חוזר בו יכול ליתנו לו אבל אם חוזר בו לא יתן הנפקד לעובד כוכבים אלא למפקיד ואם אין הנפקד יכול לישמט מן העובד כוכבים שלא יתן לו אז יתן לו ופטור מן המפקיד. ואם הנותן עובד כוכבים והנפקד והמקבל ישראל צריך ליתן לישראל המקבל ואם העובד כוכבים אנס והוציאו בכח מן הישראל אחר שאמר לו ליתנו למקבל אם היה מלוה והוציא העובד כוכבים מן הלוה צריך לחזור ולפרוע למקבל ואם היה פקדון ונטלו העובד כוכבים ממנו או אפילו אנסו עד שהביאו לביתו פטור מלפרוע למקבל. אמר תן מנה לפלוני במעמד שלשתן והודה ליתנו ואח"כ נתברר בעדים או שהודו הבעלי דינין שלא היה לו בידו שום דבר פטור אפילו אי קנו מיניה. ואם הנותן מודה שלא היה לו בידו שום דבר והמקבל אינו יודע אם היא מתנה אינו נאמן ואם הוא מלוה ויכול ליפרע ממקום אחר בלא הפסד ממון נאמן ואם יש לו שום הפסד בדבר אינו נאמן. יח מעמד שלשתן ע"י שליח ששלח הנותן שליח לנפקד ואמר ליה בפני המקבל ליתנם לו אינו מועיל אבל אם הנותן אומר במעמד שליח המקבל מועיל. הא דתופס לבעל חוב במקום שאינו חב לאחרים קנה דוקא בשאין ללוה נכסים אחרים ואז אפי' אם תופס בתוך הזמן קנה אבל אם יש לו נכסים אחרים לא מהניא תפיסה ואפילו היכא דקנה יכול הלוה לומר לתופס קבל עליך אחריות או החזר לי מה שתפסת: יט אמר הולך או תן מנה לפלוני שאני חייב לו או שיש לו פקדון בידי אינו יכול לחזור וליקח אותו מן השליח. ואם נאנס קודם שיבוא לידו של מלוה או המפקיד חייב המשלח. והא דפקדון אינו יכול לחזור דוקא בשהוחזק הנפקד כפרן אבל אם לא הוחזק כפרן יכול לחזור וליקח מיד השליח אלא אם שלחו המפקיד לקחת מיד הנפקד ואם אמר הולך או תן מנה לפלוני שאני נותן לו מתנה יכול לחזור בו. אמר הולך מנה לפלוני ומצאו שמת אם בריא היה הנותן ומת מקבל בחיי נותן יחזיר ליורשי הנותן ואם מת נותן בחיי מקבל יתן ליורשי מי שנשתלחו לו ואם שכיב מרע הוא איתיה למקבל בשעת מתן מעות יתן ליורשי מי שנשתלחו לו אפי' מת מקבל בחיי נותן ואפילו נולדו יורשיו אחר מיתת הנותן ואי ליתיה למקבל בשעת מתן מעות יחזרו ליורשי המשלח:

המביא תניינא פרק שני

א המביא גט ואמר בפני נכתב ולא אמר בפני נחתם בפני נחתם ולא אמר בפני נכתב בפני נכתב חציו האחרון ונחתם כלו בפני נכתב כלו ונחתם חציו פסול ואפילו אמר אני הוא עד שני אבל אם העידו שנים על חתימת עד שני או שהוא ואחר העידו עליו כשר: ב אחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם אם האחד לבדו שליח פסול ואם שניהם שלוחים או שהאחד שליח והשני מעיד על שליחותו כשר. וכן אם שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם אם אחד מן השנים שליח לבדו פסול ואם שניהם שלוחים כשר אחד אומר בפני נכתב ושנים אומרים בפנינו נחתם אפילו אם האומר בפני נכתב לבדו שליח כשר ואם הא' מן האומרים בפני נחתם לבדו שליח פסול עד שיהא שליח אחר עמו: ג נכתב בלילה ונחתם ביום כשר נכתב ביום ונחתם בלילה פסול ובשעת הדחק כשר: ד הילכתא יש לבעל פירות עד שעת נתינה. כל גט ושטר הבא לפנינו לא חיישינן שמא מוקדם הוא אלא תולין שביום שנמסר נכתב אבל אי איתרע בנפילה צריך להביא ראיה מתי נכתב ובא לידו: ה גט שלא נמסר ביום הכתיבה אין לו תקנה אלא ליתנו לה ע"י שליח ואינו יכול לגרש בעצמו ליתנו מידו לידה. גט מאוחר כשר ואינה מגורשת אלא מזמן הכתוב בו ויש לבעל פירות עד אותו הזמן: ו פסק רב אלפס ז"ל דמונין ג' חדשים לגט משעת כתיבה וא"א הרא"ש ז"ל תמה עליו. כתובה שפגמה או זקפה עליו משמטת בשביעית: ז כתובה דינה כשאר שטרות ליפסל אם נכתבה ביום ונחתמה בלילה אלא אם כן עסוקין באותו ענין ואי קנו מיניה אפילו בשאר שטרות כשרין אף על פי שאינן עסוקין באותו ענין וכל מעשה ב"ד כשרין אם נכתבו ביום ונחתמו בלילה: ח אמר לעשרה כולכם כתבו גט ותנו לאשתי שנים חותמים משום עדים והשאר משום תנאי הילכך נמצא אחד מהם קרוב או פסול כשר ויכולין לחתום השנים מיד והשאר אפילו עד עשרה ימים ואם חתם קרוב או פסול בשנים הראשונים קודם שחתמו האחרים פסול חתם אחד אחר שחתמו שנים הראשונים כשר: ט נכתב ביום ונחתם בלילה כשר בשעת הדחק ואפילו מכאן ועד עשרה ימים: י בכל כותבין הגט בדיו בסם בסיקרא בקומוס בקנקנתוס באבר בשחור ובשיחור ובמי טריא ועפצא והוא שלא יהא הקלף מעובד בעפצים: יא עדים שאין יודעים לחתום מקרעין להם (נייר) צורת האותיות והם ממלאין אותם דיו ואין רושמין להם האותיות בעופרת ולא כותבין במי אבר ולא בסיקרא כדי שיכתבו והא דצריכן עדים שאין יודעין לחתום דוקא בגיטי נשים אבל בשאר שטרות דיינא דמחתים להו מנגדים ליה והשטר כשר: יב עדים שאין יודעין לקרות בגיטי נשים אחד קורא לפניהם והם חותמים ובשאר שטרות אחד לא יקרא לפניהם אבל שנים קוראין וכן בהסיא דרב נחמן שהיה דיין מומחה וסופר בית דין קורא לפניו שרי אפילו בחד: יג שטר הנעשה בערכאות של עובדי כוכבים גובה ממשעבדי ויקראו אותו שני עובדי כוכבים זה שלא בפני זה כמסיח לפי תומו: יד כל השטרות וגיטי נשים כשרין בכל לשון ובלבד שיהו נעשין כהלכתן ועדי ישראל החתומים יודעין לקרותו: טו אמר לה הרי זה גיטך ונטלתו ונאבד וחזר ואמר שלא היה גט אלא שטר אינו נאמן והיא מגורשת ואם נתן לה נייר חלק ואמר לה הרי זה גיטך אי בדקנוה במי דגרא ולא פליט לאו כלום הוא ואי פליט הוא או אפילו לא בדקנוה מגורשת מספק: טז צריך לקרות הגט קודם נתינה ואחריה ואם קראו אחר נתינה ולא קודם מגורשת. ואם לא קראו כלל ונאבד לא תינשא ואם נשאת לא תצא ופסולה לכהונה. ואם קראוהו קודם נתינה ועיילא לבי ידיה ואפקיה צריך לקרות פעם שניה קודם נתינה לא קראו פעם אחרת ונתנו לה כשר ותנשא בו: יז כתבו שלא לשמה והעביר עליו קולמוס לשמה פסול. כותבין אותו על איסורי הנאה: יח חקק ירך האותיות כשר חקק תוכם ושיבותם עד שנשאר צורת האות עומדת מאליה פסול חקק האות על החותם והכה בו על הטס עד שנראית כתיבת הגט בטס פסול כתבו על טס של זהב וא"ל התקבלי גיטיך והתפרעי כתובתך מזהב שבטס נתקבלה גיטה וכתובתה: יט א"ל ה"ז גיטך והנייר שלי אינה מגורשת על מנת שתחזירי לי הנייר מגורשת. ה"ז גיטך והנייר שבין שטה לשטה שלי בין שאותיות הגט מעורין ונוגעין זה בזה בין אינן מעורין אינה מגורשת. אותיות הגט אינן צריכין להיות מוקפין גויל ונהגו להחמיר להקיפן גויל ואם הן דבוקות יכול להבדילן אבל אם נפלה טיפת דיו בתוך האות בענין שאינה נקראת אינו יכול להעביר הדיו לתקן האות דהוה ליה חק תוכות: כ עבד שהיה ידוע שהוא של בעל וגט חקוק על ידו והיא מוחזקת בו ואומרת שנתנו לה בעדי מסירה להתגרש בו אינה נאמנת. שבלא שהיא ידוע שהיא שלה וגט כתוב עליה ויצאה מתחת ידה מגורשת שהיא הקנתו לו וחזר וגרשה בו. נתן גט ביד עבדו שהוא כפות וחזר ונתנו לה במתנה קנאתו ומתגרשת בגט שבידו נתן הגט בחצירו וחזר ונתנו לה קנאתו ומתגרשת בו. נתנו בחצר של אחר והאחר נתן לה החצר אינה מגורשת: כא על הכל כותבין הגט על עלה של זית ועל קרן של פרה ונותן לה הפרה על יד של עבד ונותן לה העבד אבל לא יחתוך הקרן ויתננו לה כיון שהוא מחוסר כתיבה וקציצה ונתינה: כב רש"י הכשיר גט שכתוב על קלף גדול וחתכו ממנו ור"ת פוסל ודוקא בנחתך מקלף גדול אבל אם חתכו ממנו ליפותו כשר: כג אין כותבין טופס הגט במחובר אפי' אם נותן לה אותו המחובר כתבו במחובר ותלשו וכתב התורף בתלוש ונתנו לה כשר. כתבו על חרס של עציץ נקוב ונתן לה העציץ כשר כתבו על עלה ממנו ונתן לה העציץ פסול: כד כותבין הגט אפילו בדבר המזדייף והוא כשר אפילו לזמן מרובה ובשאר שטרות פסול אפילו לאלתר. הילכתא גט שכתוב בדבר המזדייף לא תנשא בו עד שתביא לפנינו עדי מסירה אבל אם נכתב בדבר שאינו מזדייף נשאת בעדי חתימה: כה חרש שוטה וקטן יכולים לכתוב טופס הגט והוא שגדול אומר לו כתוב לשמה [אבל אם אין גדול עומד על גביו לא יכתוב] ותורף לא יכתוב אפילו גדול עומד על גביו ועובד כוכבים לא יכתוב אפי' טופס אפילו ישראל עומד על גביו ועבד פסול לכתוב הגט. חרש שוטה וקטן ועובד כוכבים ועבד פסולין בין לשליח הולכה בין לשליח קבלה. קבל קטן והגדיל חרש ונתפקח שוטה ונשתפה סומא ונתפתח עובד כוכבים ונתגייר פסול אבל היו תחלתן וסופן בכשרות אף על פי שהיה אמצעיתן בפסול כשרין. וסומא אפילו סופו בפסול כגון שהיה פתוח ונסתמא או אפילו סומא מעיקרו והגט מקוים בארץ ישראל כשר: כו פסולי דרבנן כשרים להביא גט אפי' בחוצה לארץ ופסולי דאורייתא כשרים להביא בארץ ישראל או מקויים אבל לא בחוצה לארץ ואם היו פסולין כשנתמנו שלוחין וחזר בתשובה קודם שנתנוהו לה כשרין: כז וגט שנשתלח ביד עובד כוכבים פוסלין הגאונים אף על פי שלא היה שליח לגירושין אלא להגיע הגט עד מקום פלוני ור"ת התיר לשלוח גיטין וקידושין על ידי עובד כוכבים וממנה בכתבו ישראל שבאותו מקום שליח לקדש ולגרש וכן דעת א"א הרא"ש ז"ל: כח עבד נעשה שליח לחבירו לקבל לו גיטו מיד רבו של חבירו ואם שניהם עבדים לאיש אחד אינו נעשה לו שליח לקבל לו גיטו מיד רבו. והאומר לשפחתו הרי את שפחה וולדך בן חורין אם היתה מעוברת זכתה לו ויוצאת לחירות: כט חמותה ובת חמותה וצרתה ובת בעלה ויבמתה אינן נאמנין להעיד לה שמת בעלה ונאמנת להביא גיטה בחוצה לארץ שצריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם אבל בארץ ישראל במקויים אינה נאמנת ואשה עצמה שאמר לה בעלה הוי שליח להולכה עד דמטית לבי דינא פלוני וכי מטית התם אימא קומי בי דינא בפני נכתב ובפני נחתם וליהוו שליח וליתבו לך מהימנה:

כל הגט פרק שלישי

א כל גט שנכתב שלא לשם אשה פסול כיצד כתב סופר גט להתלמד וכותב בו שם איש של אדם פלוני בעלמא ושם אשתו פסול או אפילו אמר לסופר לכתוב גט לאשתו לגרש ונמלך מלגרשה ומצאו בן עירו ואמר לו שמי כשמך ושם אשתי כשם אשתך פסול מלגרש בו או אפילו היו לו שתי נשים ששמותיהן שוות וכתבו לגרש אחת מהן אינו יכול לגרש השניה או שאמר לסופר כתוב ולאיזו שארצה אגרש בו פסול ואפילו תולה בדעת אחרים שאמר כתוב לאיזו שתצא בפתח תחלה פסול דאין ברירה וכולן אינו גט כלל אפילו לפסלה מן הכהונה חוץ מכשאמר לאיזו שארצה או לאיזו שתצא בפתח תחלה: ב סופר שבא לכתוב טופסי שטרות שיהו מצויין אצלו בשאר שטרות יכול לכתוב הכל ואפילו תורף ובלבד שלא יקדים הזמן ובגיטין לא יכתוב אפילו טופס וי"מ דוקא לכתחלה אבל דיעבד אם נתגרשה בו תנשא לכתחלה ומיהו טוב להחמיר ולגרשה בגט אחר אם הבעל לפנינו: ג מי שנפל ממנו גט במקום

במקום שהשיירות מצויות או שהוחזקו שנים ששמותיהם שוות ושם נשותיהם שוות אם מצאו לאלתר כשרה שלא עבר אדם שם מטעה שנפל עד שנמצא כשר אבל אם אינו יודע אם עבר אדם שם אם לאו פסול אלא א"כ אומרים העדים לעולם לא חתמנו אלא על גט אחד ששמו כשם זה האיש או שאומר בו סימן מובהק כגון שאומר נקב יש בצד אות פלוני וה"מ לענין גט שאפשר לכתוב גט אחר הילכך מחמרי לפסלו בחדא אבל לענין מיתה כגון שמעידים על יוסף בן שמעון (בעל פלוני') שמת אשתו מותרת אלא א"כ שכיחי שיירות וגם הוחזקו שנים באותו השם: ד המביא גט ממדינת הים והניחו זקן או חולה נותנו לה בחזקת שהוא קיים אבל הניחו גוסס לא: ה עיר שהקיפוה כרכום של אותה מלכות וספינה המטורפת בים והיוצא לדון דיני נפשות הן בחזקת קיימין אבל ספינה שטבעה בים ועיר שכבשה כרכום או שהקיפוה כרכום של מלכות אחרת ומי שגררתו חיה או ששטפו נהר או נפלה עליו מפולת והיוצא ליהרג בדיני ישראל או בדיני עובדי כוכבים *[קודם] שחתמו הפסק דין הם ספק חיים ספק מתים אבל בדיני עובדי כוכבים אחר פסק דין חשוב ודאי מת ובלבד שיהא ישראל מעיד שיוצא ליהרג: ו המביא גט בארץ ישראל או מקויים וחלה או נאנס עושה שליח אחר מאליו בלא ב"ד ומשלחו על ידו או אפילו אמר לו הבעל הוליכהו את על ידך אבל אם לא נאנס לא ישלחנו ביד אחר אפילו אמר לו הילך סתם: ז השולח גט לאשתו ע"י שליח ואמר לו טול לי ממנה החפץ (תחלה) אפילו הגיע הגט לידה ואחר כך נתנה החפץ הוי גט הילכך יכול השליח לעשות שליח אחר. אבל אם אמר קח החפץ ואח"כ תתן לה הגט אינו גט עד שתתן החפץ ליד השליח תחלה הלכך לא ישלחנו ביד אחר שאפילו אם תתן החפץ ליד השליח השני תחלה אינו גט אלא אם כן הגיע ליד הראשון תחלה אבל אם הגיע ליד הראשון ואח"כ נתן השני הגט הוי גט: ח המביא גט ממדינת הים וחלה עושה שליח אחר בב"ד ואומר לפניהם בפני נכתב ובפני נחתם ואותו שליח יכול לעשות אחר אפילו עד כמה ובלבד שיעשו כולן בפני ב"ד וכל אחד ואחד צריך לומר שליח ב"ד אני אבל בארץ ישראל או מקויים עושין כמה שלוחין אפילו שלא בפני ב"ד רק שיעשו בפני ב' עדים ואפילו מת השליח הראשון לא בטל השליחות כל זמן שהבעל קיים. השולח גט לאשתו אע"פ שאין השליח מכירה יכול ליתנו לה ע"פ עדים המעידין שהיא אשתו: ט מי ששלח גט לאשתו ואמר השליח איני מכירה ואמר לו אם כן תנהו לפלוני והוא יתנהו לה הוי שליח שלא ניתן לגירושין ואינו יכול לעשות שליח אחר ליתנו לאותו פלוני אבל עשאו שליח ליתנו לאשתו לאחר ל' יום יכול לעשות שליח תוך ל' יום שיתנהו לה לאחר שלשים יום: י השולח גט לאשתו ואמר שלא יתנו לה עד אחר זמן קצוב אינו גט אלא א"כ האמינה שאפילו אם יאמר הוא שביטל הגט בתוך הזמן [שתהא נאמנת לומר שלא בטלו] וה"מ בנשואה אבל בארוסה הוי גט אפילו לא האמינה. כששליח עושה שליח שני בב"ד א"צ שיהא בפני השליח השני אלא אומר בב"ד אני עושה לפלוני שליח אפי' שלא בפניו וכן כשעושים בית דין שליח שני א"צ שיהא בפני השליח הראשון. מי שאמר הרי זה גטיך אם לא אבא תוך ל' יום והגיע עד הנהר ולא יכול לעבור הרי זה גט דאין טענת אונס בגיטין: יא המניח פירות להיות מפריש עליהן תרומות ומעשרות ואבדו כל מה שהפריש הוא ספק טבל וצריך לחזור ולהפריש: יב בשלשה פרקים מוכרין את התבואה לפני הזרע ובשעת הזרע ובפרוס הפסח ויין בפרוס הפסח ובפרוס עצרת ובפרוס החג ושמן מעצרת ואילך יכול שותף למכור בלא דעת חבירו וכן יכול כל אחד לדחות ולמחות לחבירו שלא למכור עד אלו הזמנים וכשיגיע אחד מהזמנים אלו צריך לחלוק ולמכור:

השולח גט פרק רביעי

א השולח גט לאשתו ורץ אחר השליח או שפגע בו או שרץ אחר האשה או שפגע בה [או שלח לה שליח] ובטל הגט קודם שהגיע לידה בטל משהגיע לידה אינה יכול לבטלו:

ב העושה שליח להוליך גט צריך להחזיקו בפני שנים וליתנו לה בפני ב' ואין השליח מן המנין וכשמבטל הגט או שלוחו צריך שיהא בפני ב'. בא לבטל הגט ואמר בטל הוא אי אפשי בו לא יועיל לא יתיר לא יעזיב לא ישלח לא יגרש יהא חרם יהא כחרס הוי ביטול. אבל אם אמר פסול הוא אינו גט אינו מועיל אינו מתיר אינו מעזיב אינו משלח אינו מגרש חרס הוא כחרס הוא אינו ביטול. ואם אמר בטל ולא אמר הוא עלתה בתיקו והויא ספק מגורשת: ג מקבל מתנה שאמר לאחר שבאה מתנה לידו בטלה היא אינה מתנה דבריו קיימין וחזרה לנותן אמר מבוטלת היא תבטל אי אפשי בה לא אמר כלום ואם יש לו בעל חוב נוטלה בשבילו והני מילי דכשאמר אי אפשי בה לא אמר כלום במקרקעי אבל במטלטלי הויא הפקר וכל הקודם בה זכה. אמר לחבירו הולך מתנה זו לפלוני יכול לחזור בו עד שתגיע ליד המקבל: ד השולח גט לאשתו ובטלו יכול לחזור ולגרש בו והני מילי כשלא בטל אלא השליחות אבל פירש שביטל הגט לא. השולח גט לאשתו לכתחלה אין לו לבטלו אלא בפני השליח או בפניה בטלו שלא בפניהם מבוטל ובלבד שיהא בפני שנים ואין צריך בפני שלשה: ה אמר לעשרה כתבו גט לאשתי לכתחלה יכול לבטל זה שלא בפני זה ואותן שבטל בטלה שליחותן והאחרים יכולין ליתנו לה: ו המוסר מודעא על הגט אין צריכין להכיר אונסו ואינו צריך קנין ואם כפו אותו אח"כ עד שנתן גט סתם אינו גט עד שיפרש שיבטל המודעא ואין צריך קנין בביטולה ואפי' אם כשמוסר המודעא אמר אף אם אבטלנה לא תבטל אם ביטל מודעא ומודעי דמודעי עד סוף כל מודעי הכל בטל והמגרש אשתו לרצונו אין צריך בטול מודעא. הילכתא גלויי דעתא בגיטא לאו מילתא הוא: ז מי שהוחזק בשני שמות ובא לגרש אשתו במקומו לכתחלה צריך לפרש שם העיקר וכל שום וחניכה שיש לו ולא שם הטפל ובדיעבד כשר אפי' לא כתב אלא אחד מהם ומיהו אם חניכתו ניכרת לכל והכל קורין אותו בה אלא כשהוא חותם או קורא בתורה קורין אותו בשם המובהק אז סגי בחניכה לחודיה. ומומר מגרש בשם יהדות. ואם הוא עומד במקום אחד ובא לגרש במקום אחר ומוחזק בשני המקומות בשני שמות ואין אלו מכירין בשם של אלו אינה מגורשת אלא א"כ יכתוב שם של מקום הנתינה וכל שם וחניכה שיש לו. וצריך לכתוב שם העיר של מקום הנתינה ושם מקום הכתיבה ואם יש לאחת מהן שתי שמות צריך לכתוב עיר פלוני וכל שום דאית לה: ח אין אשה נפרעת מכתובתה אלא בשבועה וגרושה משביעין אותה ומגבין אותה אבל אלמנה נמנעו מלהשביעה בב"ד אלא שלא בב"ד משביעין אותה או מדירין אותה אפי' בב"ד. והאידנא נהגו להשביעה אפי' בבית דין. והחשוד לעבור על החרם שעושין הקהל מקרי חשוד על השבועה להיות שכנגדו נשבע ונוטל. אין אשה גובה כתובתה בהדירה אא"כ לא נשאת אבל אם נשאת אין מועיל הדרה שהבעל מיפר לה אפי' נדרה על דעת רבים ואפי' אם נתן לה רשות לידור על דעת רבים יכול לחזור בו ומיפר לה וצריך שידירוה דבר שיש בו עינוי נפש ושתהיה באיסור כל ימיה כגון שתאמר יאסר עלי דבר פלוני לעולם אם נהניתי מכתובתי. אבל אם הדירוה שלא תאכל ככר זה אם נטלה מכתובתה ואכלה אותה בפנינו לא מהני: ט הא דאמרי' בנודר לחבירו שאין מתירין לו אלא מדעתו מי שנדר לו הייטו דוקא היכא שנדר הנודר בשביל טובה שעשה לו האחר אבל נדר מדעתו מתירין לו אפי' שלא בפניו ואפי' אם נדר בשביל טובה שעשה לו אם התירו לו שלא בפניו ודיעבד הויא התרה: י הבא לשאול לחכם על נדר צריך לפרש לו באיזה ענין נדר קודם שיתיר לו: יא נדר שהודר ברבים יש לו התרה על דעת רבים לדבר הרשות אין לו התרה לדבר מצוה יש לו התרה ועל דעת רבים לא מיקרי אלא א"כ פרש על דעת פלוני ופלוני ופלוני ואפי' שלא בפניהם אבל אם אמר על דעת רבים סתם לאו כלום הוא ועל דעת שנים יש לו התרה אפי' בלא דעתם: יב הילכתא עדי מסירה כרתי והם עיקר שאם לא נמסר הגט בפני עדים הוא פסול ומכל מקום גט הבא לפנינו חתום כדין אנו תולין שבדין נמסר בפני עדים וכשר ורב אלפס מכשיר בדיעבד בעדי מסירה או עדי חתימה ולכתחלה מצריך שניהם: יג פסק רבינו תם דהשמטת כספים נוהג בזמן הזה וכותבים פרוזבול בכל ב"ד וזה נוסחו מוסר אני לכם פלוני ופלוני הדיינין כל חוב שיש לי אצל פלוני שאגבנו כל זמן שארצה וחותמים בו הדיינין ואפי' אמר על פה זה הלשון לדיינין מועיל: יד יתומים שיש להם מלוה ביד אחרים אין צריכין פרוזבול: טו אין כותבין פרוזבול אא"כ יש לו קרקע ללוה ומיהו אפי' יש לו קרקע כל שהוא או לערב או למי שחייב לו או שיש לו למלוה ומזכה לו או משאילו אפי' מקום אחד לתנור או לכירה או שיש ללוה עליך נקוב אפילו מונח באויר על יתדות כותבין: טז שטר חוב אפי' יש בו אחריות נכסים ואפי' משכנתא באתרא דמסלקי שביעית משמטת: יז המלוה על המשכון אפילו אינו שוה אלא כל שהוא והמוסר שטרותיו לב"ד אין שביעית משמטת. הקפת חנות ושכר שכיר אין שביעית משמטת. וקבע במלוה לפורען עד זמן פלוני משמטת. שביעית אינה משמטת אלא בסופה. פרוזבול המאוחר פסול והמוקדם כשר: יח חמשה שלוו מאחד די לו בפרוזבול אחד ואם לוו בשטר אחד אפילו אין קרקע אלא לאחד מהן כותבין פרוזבול על כלן. אחד שלוה מחמשה צריך פרוזבול לכל אחד ואחד. אין כותבין פרוזבול אלא עד סוף שנה ששית ולא בשביעית עצמה. כל דבר שבשביעית משמטתו גם שבועתו משמטת: יט המחזיר חוב שעברה עליו שביעית צריך שיאמר המלוה משמט אני ואם הלוה אמר אעפ"כ ישול לקבלו מיד ואין צריך לסרב יותר ולא עוד אלא שיכול להיות עיניו תלויות בו אולי יאמר לו אעפ"כ שיקבלנו מידו ומיהו לא יאמר לו בחובי אני נותן לך אלא מתנה אני נותן לך: כ נאמן כל אדם לומר פרוזבול היה לי ואבד ואפילו שלא בשבועה: כא עבד כנעני שנשבה ופדאו ישראל לפני יאוש אפילו לשם בן חורין ישתעבד לרבו ראשון לאחר יאוש לשם עבד ישתעבד לרבו שני לשם בן חורין ישתעבד לראשון ואם ברח מן השבאי האחרון לאחר יאוש יצא לחירות וכופין לרבו שיתן לו גט שחרור: כב גר שמת ואין לו יורשים ובזבזו ישראל נכסיו והיו בהם עבדים גדולים זכו בעצמן קטנים כל המחזיק בהם זכה בהן: כג אסור לשחרר עבדו אלא לצורך מצוה כגון להשלימו ליו"ד ושפחה שלא יזנו עמה וכן מי שחציו עבד וחציו בן חורין מותר לשחררו: כד אסור לאדם לראות בעניניו בשבת במה שצריך לו לתקן אחר השבת ואסור לקבוע סעודה בערב שבת ולא בשבת בזמן הדרשה: כה המקדיש עבדו סתם לא יצא לחירות הפקירו יצא לחירות וצריך גט שחרור. עבד שנשא אשה בפני רבו לא יצא לחירות ואם השיאה לו רבו יצא לחירות ומותר בישראלית וצריך גט שחרור מדרבנן. ואם נשא שפחתו אף גט שחרור אינה צריכה:
כו עבד שלוה מרבו או שעשאו אפוטרופא או שקרא שלשה פסוקים בבית הכנסת או שהניח תפילין בפני רבו לא יצא לחירות אבל אם הניחן לו הוא או שהיה רבו שליח צבור וקראו לתורה יצא לחירות:
כז אין קונים בכליו של מקנה אלא בכליו של קונה ועבד קונה עצמו מיד רבו בחליפין: כח מי שאמר בשעת מותו פלוני עבדי אל ישתעבדו בו אין כופין הבנים לשחררו אלא כופין אותן שלא יטריחוהו במלאכות כבדות אבל אם אמר יעשו לו קורת רוח כופין הבנים לשחררו אם ירצה העבד:
כט המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שחרור ואם הפקירו ומת צריך גט שחרור מן הבנים מדרבנן. וגר שמת ואין לו יורשים דקיימא לן גדולים קנו עצמן זכו בלא גט שחרור. מי שיש לו עבד בשותפות ושחרר חבירו חלקו כופין גם אותו לשחרר חלקו. הקנה חלקו לבנו הקטן אין יכולים לכוף לקטן אבל מעמידין לו אפוטרופוס וירצו הקטן בזוזי עד שיתפייס הקטן לשחררו ואז ישחררנו האפוטרופוס בכסף שנתן העבד לקטן וכותב לו האפוטרופוס גט שחרור על עצמו: ל כתב בשטר עשיתי פלוני עבדי בן חורין או עשיתיו בן חורין או הרי הוא בן חורין ומסרו לידו יוצא בו לחירות אבל אם כתב אעשנו בן חורין ומסרו לו אינו יוצא: לא כתב בשטר נתתי שדה פלוני' לפלוני נתתיה לפלוני הרי היא לפלוני ומסרה לו קנאה. אתננה לו ומסרה לו לא קנאה. האומר עשיתי לפלוני עבדי בן חורין והוא אומר לא עשאני הרי הוא בן חורין ומותר בישראלית אבל אם אמר נתתי לו גיטו בידו והוא אומר לא נתנו לי אינו בן חורין ויכול האדון לחזור בו ולזכות בו: לב האומר נתתי שדה פלונית לפלוני והוא אומר לא נתנה לי הרי היא של מקבל. אמר כתבתי ונתתי בידו והוא אומר לא נתנה לי תחזור לנותן והוא אוכל פירותיה ואם מת המקבל ובנו אומר לא נתנה לאבי יהיו הפירות ביד שליש עד שיתברר הדבר: לג עבד שעשאו רבו אפותיקי ושחררו הפקיע מידי שעבוד וצריך לשלם לבעל חוב דקי"ל המזיק שעבוד חבירו היכא שלא נשאר לו מקום אחר לגבות ממנו חייב וכופין למלוה לכתוב לו גט שחרור שלא יוציא לעז עליו שהוא עדיין עבד: לד העושה שדהו אפותיקי סתם שאמר לו גבה מזו אם לא אפרע לך ושטפה נהר גובה משאר נכסיו. ואם אמר לו לא תפרע לך אלא מזו ושטפה נהר אינו גובה משאר נכסיו. העושה שדהו אפותיקי סתם לב"ח ומכרו המכר קיים עד שעת טריפה. לאשה בכתובתה ומכרה לר"ח המכר בטל מיד ולרב אלפס המכר קיים עד שעת טריפה וכן דעת א"א הרא"ש ז"ל ואפי' בקרקע שהכניסה לו מלוה: לה מי שחציו עבד וחציו בן חורין כופין רבו לשחררו לגמרי. המשחרר חצי עבדו בכסף יצא לחירות שחרר חציו בשטר אינו כלום. עבד של שותפין ששחרר אחד חלקו בין בכסף בין בשטר או אפילו של אחד ושחרר חציו ומכר חציו או נתן חציו בין בבת אחת בין מכר או נתן ואח"כ שחרר יצא לחירות:
לו הכותב כל נכסיו לשני עבדיו כגון שכתב שני שטרות ובכל שטר כתב כל נכסי נתונים לפלוני [או שכתב בשטר אחד חצי נכסי לפלוני] ובאחד חצי נכסי האחרונים נתונים לפלוני וזיכה להם השטרות על ידי אחר כאחד קונין בין שניהם כל הנכסים וכל אחד משחרר לחבירו אבל אם כתב לשניהם בשטר אחד או אפי' בשני שטרות וכתב בכל אחד חצי נכסי נתונים לפלוני ולא פירש באחד חצי האחר לא קנו כלום: לז יתומים שיש להם מי שחציו עבד וחציו בן חורין שאין כופין אותן לשחררו אם הכהו אדם על ידו ולמחה וסופו לחזור ביום שהוא של רבו הנזק לרבו וביומו הוא שלו אבל אם הומת או נקטעה ידו וכל אבר שאין סופו לחזור חולקין עם העבד. מעוכב גט שחרור אין לו קנס ולא כופר. עבד שמכרו רבו לקנס אינו מכור וקנסו לרבו ראשון. חציו עבד וחציו בן חורין שקידש בת חורין הוי ספק קידושין ולחומרא צריכה גט והמקדש חציה שפחה וחציה בת חורין הוי קידושין לחייב עליה אשם ולא מיתה. חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה לראובן ונשתחררה וקדשה שמעון אחיו ומתו ונתייבמת ללוי אחיהן. נתקדשה לראובן ונשתחררה וקדשה אחר הוו ספק קידושין וצריכה גט משניהם או אחד מגרש ואחד נושאה ואם מתו אחיו של אחד חולץ והשני או חולץ או מיבם:
לח המוכר עבדו לעובד כוכבים יצא לחירות וצריך גט שחרור מרבו ראשון וכן לוה עליו שאם לא יפדנו לזמן פלוני שיהא חלוט לו ומסרו עתה לעובד כוכבים יצא לחירות מיד וכן נמי אפי' לא מסרו לעובד כוכבים אלא שלוה עליו על מנת למשכנו לזמן פלוני והגיע הזמן אע"פ שלא משכנו יצא לחירות. וכן אם מכרו לעבדי השר שקונים עבדים לעשות מלאכת השר יצא לחירות וכן אם מכרו לגר תושב אבל לקחו עובד כוכבים מעצמו בחובו או לקחו אנס עובד כוכבים או שמכרו לשלשים יום ויחזור לו אחר שלשים יום או חוץ ממלאכתו או חוץ מן המצות חוץ משבתות וימים טובים או לכותי וישראל מומר לעבודת כוכבים לא יצא לחירות: לט עבד שהפיל עצמו לגייסות או נשבה ואינו יכול להצילו בשום פנים מותר ליקח דמיו ואפי' לכתוב עליו שטר מכירה: מ המוכר עבדו לעובד כוכבים יצא לחירות וכופין אותו לפדותו עד עשרה בדמיו וקנסי לא קנסינן ליה: מא המוכר בהמה גסה לעובדי כוכבים קונסין אותו לפדותה עד מאה בדמיה מת אין קונסין בנו לפדותה. המוכר עבדו לחוץ לארץ המקח קיים ולא הדרי זביני וצריך הלוקח לשחררו ואפי' אם ירצה להשתעבד בו בארץ ישראל לא שבקינן ליה: מב עבד שיצא אחר רבו לסוריא לדעת אם היה דעת רבו לחזור לארץ לא איבד העבד זכותו ואם מכרו שם יוצא לחירות ואם לא היה דעת רבו לחזור איבד העבד את זכותו: מג עבד שברח מרבו מחו"ל לארץ אסור להסגירו ליד אדוניו. ואם מוצא בארץ ישראל מי שרוצה לקנותו ימכור אותו לו ואם אינו מוצא צריך לשחררו והעבד יכתוב לו שטר חוב על דמיו: מד אין פודין את השבויים אפילו קרוביהן ביותר על דמיהן. ואשתו יכול לפדותה בכל אשר לו. וכן תלמיד חכם או אפי' תינוק חריף יכול לפדותו בדמים מרובין. אין מסייעין לשבויים ולא נותנין עצה לברוח:
מה אין לוקחין ספרים תפילין ומזוזות מן עובדי כוכבים אלא בכדי דמיהן ומעט יותר ובכדי דמיהן צריך ליקח ס"ת מן העובד כוכבים אפי' כדי לגונזה ספר תורה שכתבו יהודי אפיקורוס ישרף נמצא בידו יגנוז. כתבו עובד כוכבים או נמצא בידו יגנוז. גר שחזר לסורו מחמת יראה מותר לכתוב ס"ת. ס"ת תפילין ומזוזות שכתבן צדוקי מסור לאנסין עובד כוכבים אשה עבד וקטן וכותי וישראל מומר לעבודת כוכבים פסולין: מו אשה כשרה לעשות ציצית ולאגוד לולב: מז המגרש את אשתו משום שם רע של זנות או משום נדר שנדרה אפילו נמצא שהשם רע היה שקר ושהותר הנדר לא יחזיר והוא שפירש משום שם רע אני מוציאך ואלמלא הש"ר לא הייתי מוציאך ואם החזירה אין צריך להוציאה. לא מיקרי נדר ברבים אלא בפני שלשה: מח המוציא משום נדר שאסר כל פירות שבעולם עליו אם לא היה מגרשה יכול להחזירה: מט המוציא אשתו משום אילונית אם כפל דבריו ואמר משום אילונית אני מוציאך ואלמלא את בחזקת אילונית לא הייתי מוציאך לא יחזיר: נישאת לאחר והיו לה בנים לא תוכל לתבוע כתובתה מן האחר: נ מי שרגיל פעמים ושלש למכור עצמו לעובד כוכבים אין פודין אותו אבל פודין את הבנים אחר מיתת אביהם. אבל כל זמן שלא הורגל בדבר או אפילו הורגל ומכר עצמו לעובדי כוכבים (האוכלים נבלות) והורגים אותו אם לא יפדוהו פודין אותו והוא שלא יהא עבריין להכעיס:

הניזקין פרק חמישי

א הניזקין שמין מן עידית וב"ח בבינונית וכתובת אשה בזיבורית בין מניה בין מיתמי:
ב שטר חוב היוצא על היתומים אפי' פירש אביהם בשטר שיגבה מן העידית אינו גובה אלא מן הזיבורית. פירש בהדיא בין ממני בין מיורשי גבה מהם מהעידית. יתומים בין גדולים בין קטנים אין נפרעין מהם אלא מן הזיבורית ובשבועה. אין גובין מנכסים משועבדין במקום שיש נכסים בני חורין אפילו הן זיבורית ל"ש אם הנכסים מכר או מתנה. הילכתא אישתדוף בני חרי טריף ממשעבדי: ג אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות פי' אכילת פירות כגון מי שגזל שדה מלאה פירות ולשבח קרקעות כגון מי שגזל שדה ומכרה והשביחה המוכר ולמזון אשה והבנות ממשעבדי לפי שאין כתובין אבל מזון הבת אע"פ שאינו קצוב כגון שקבל עליו לזון בת אשתו כל ימיה טריף ממשעבדי: ד הטוען לחבירו שני כיסין מלאים לי והלה אומר לא מלאתי אלא אחד או שאמר מלאתי שנים והחזרתי לך האחד פטור משבועה. יתומים אפילו קטנים שנתחברו אל איש או אל אשה יש לו דין אפוטרופוס למכור משלהם אפילו קרקע ולעשר מה שצריכין לאכול כמו אפוטרופוס ממש

וצריך

צריך לישבע בסוף: ה אפוטרופוס יכול לתרום מה שצריכין היתומים לאכול אבל לא להניח. ויכול למכור בהמה עבדים ושפחות בתים כרמים ושדות להאכיל ליתומים אבל לא להניח המעות. ועושה להם לולב וציצית וסוכה ושופר ולוקח להם ס"ת תפילין ומזוזה ומגילה ואין פוסקין עליהם לצדקה ופדיון שבויים ולא תנחומי אבלים ואם תבעו אותן לדין לא ישיב בשבילן ואין רשאי למכור ברע וברחוק כדי לגאול ביפה ובקרוב ואינו רשאי למכור שדות ולקנות עבדים אבל איפכא שרי ואינו יכול לשחרר עבדיהם אף אם יתן לו העבד דמיו ויכול למכור קצת מן הקרקע לקנות שור לעבוד את המותר ואין צריך ליתן חשבון לו בסוף: ו מכרו מחפצי היתומים ומשך הלוקח ולא נתן הדמים הוקר היתומים יכולין לחזור בהן הוזל אין הלוקח יכול לחזור בו. קנו הם במשיכה ולא נתנו המעות בין הוקר בין הוזל ברשותם הוא כאינשי דעלמא וכן אם קנו היתומים במעות ולא משכו או קנו מהם במעות ולא משכו מהן הלוקחין בין הוקר בין הוזל דיניהם כאינשי דעלמא: ז לכרגא ולמזוני ולקבורה מוכרין בלא הכרזה. אפוטרופוס של יתומים שלובש מעלהם אם עושה לתועלתם כדי שישמעו דבריו אין מסלקין אותו ואפי' אם יאכל וישתה יותר ממה שידו מספקת אין אנו חושדין אותו שעושה זה משל יתומים ואין מסלקין אותו אא"כ יש עדים שמפסיד של היתומים אז מסלקין אותו ומשביעין אותו בין מנוהו ב"ד או אבי היתומים. הילכתא אפוטרופוס שמנוהו בית דין ישבע שלא עיכב לעצמו כלום ושלא פשע שאם פשע חייב לשלם וכגון שידוע שנאבד להם דבר אבל אם אין ידוע שנאבד להם דבר אין חוששין. מנהו אבי יתומים לא ישבע בטענת שמא אבל משיגדילו היתומים יכולין להשביעו בטענת ברי: ח כל דבר שהוא ספק ולא הוחזק לא באיסור ולא בהיתר עד אחד נאמן עליו להתירו אבל אם הוחזק באיסור או בהיתר אין עד אחד נאמן עליו להוציאו מחזקתו אבל בעליו נאמן אפילו על המוחזק באיסור לומר שהוא מותר ואם הוא עם הארץ אפילו בעליו אינו נאמן עליו: ט האומר פירותי מתוקנין שפלוני תקנם לי ושאלוהו ואמר לא תקנתים הרי הן בחזקת שאינן מתוקנים: י אשת איש שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני או כל אשה שאמרה מת בעלי נאמנת: יא חבר שמת בישוב דעתו כל פירותיו בחזקת מתוקנין: יב אין אדם נאמן על עצמו ולא אפי' ע"א לומר שהוא כהן להאכילו בתרומה. כל דבר שהוא בידי אדם אפי' איתחזק איתרא נאמן עליו לאסרו אפילו לאחר שיצא מידו אם אמר לבעליו שהוא אסור בפעם הראשון שמצאו אפי' בעליו מכחישו אבל על דבר שלא היה בידו או שהיה בידו ולא אמר לו בפעם הראשון כשמצאו אינו נאמן וכגון שבעליו מכחישו או אומר איני יודע אבל שותק שתיקה כהודאה דמיא והא דשתיקה כהודאה דוקא כגון שאמר לו הירע האיסור בפניך או ידעת רגלים לדבר אבל בענין אחר לא הויא שתיקה כהודאה ואפי' היכא דהויא שתיקה כהודאה אם שתק מעיקרא ולבסוף הכחיש לא הויא כהודאה: יג סופר שאמר לאחר שיצא ס"ת מתחת ידו שכתב האזכרות שלא לשמן הפסיד כל שכרו והספר כשר ואם אמר שעיבד הקלפים שלא לשמן אף הספר פסול: יד חרשת אפי' השיאה אביה שקידושיה דאורייתא יוצאה בגט ומקבלת גיטה וכן אם אמר לעדים ראו גם שאני נותן לאשתי וחזר ואמר לה כנסי ש"ת זה וקבלתו כשר. הגוזל קורה ובנאה בבירה אין צריך לסתור הבירה להחזיר הקורה אלא מחזיר דמיה: טו עובד כוכבים אנס שישראל מסור בידו ואנס קרקע מידו אם שהתה בידו י"ב חדש ואח"כ קנאה ישראל אחר ממנו הרי היא שלו אלא שצריך ליתן לבעליו שליש ממה שנתן לעובד כוכבים או בקרקע או במעות כפי מה שירצו הבעלים, קנאה תוך י"ב חדש אם ירצו הבעלים צריך להחזירה להם כמו שקנאה או יתן לו שליש ממה שנתן בה לעובד כוכבים אפי' תוך י"ב חדש. אם לקח מבעל הבית ואח"כ מסיקריקון מקחו קיים לקח מסיקריקון וחזר ולקח מבעה"ב מקחו בטל אפילו עשה לו שטר אא"כ קבל עליו אחריות או נתן לו המעות בפניו: טז לקח מן האשה וחזר ולקח מן האיש מקחו קיים. לקח מן האיש בכל מיני נכסים חוץ מנכסי מלוג וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל אא"כ כתבה לו אחריות. לקח מסיקריקון והכלה שלש שנים וחזר ומכרה לאחר אין לבעלים על הלוקח השני כלום שטוענין לו שהראשון קנאה מהבעלים ונתן להם רביע: יז עובד כוכבים שלקח קרקע מישראל בחובו וקנאה אחר ממנו צריך להחזירו לבעליו והם יתנו לו דמי חובו שפרע בשביל'. ואם לקחו ממנו בעלילה ולא היה מסור בידו להריגה ומכרו לישראל לרש"י צריך להחזירו לבעליו בחנם ולרבינו גרשום נותן לו מה שהכהו ואם יש שופטים בארץ ולא תבעו לדין ישאר ביד הקונה מידו בחנם: יח חרש שכנס אשה יכול להוציאה אפי' בקפילת פיו וכ"ש שיכול למכור מטלטלין בקפילה לרב אלפס ולא"א הרא"ש ז"ל בין להוציא אשתו בין למכור מטלטלים דוקא ברמיזות אצבעותיו: יט קטן מבן ו' ועד בן י' כל חד לפום חורפיה אם אין להם אפוטרופוס מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין בין ברב בין במעט ואם טעו דינן כגדול באונאה עד שתות ואם יש להם אפוטרופוס אין מקחן מקח וממכרן ממכר; ומתנתן מתנה במטלטלין בין מרובה בין מועטת בין מתנת בריא בין מתנת ש"מ אפי' יש להם אפוטרופא: כ כהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ת"ח הממונים על הצבור ואחריהן תלמידי חכמים הראוים למנותם על הצבור ואחריהן בני תלמידי חכמים שאבותיהן ממונים על הצבור ואחריהן ראשי כנסיות וכל העם. ואין לכהן להניח ישראל לקרות לפניו בשבתות וי"ט אפי' הוא גדול העיר אם לא שיהא מופלג בדורו אבל בשני ובחמישי יכול להניחו לקרות לפניו אם הוא מופלג גדול ממנו. ואם הכהן ע"ה לא יקרא לפני ת"ח. וצריך להניח הכהן לפתוח ראשון בכל מקום לברך ברכת המזון וליטול מנה יפה בצדקה או בחברים המסובין בסעודה אבל לא כשבא לחלק עם חבירו ואם אין שם לוי אותו כהן שקרא יקרא פעם שנית בשביל לוי. ולא יקרא כהן אחר כהן ולא לוי אחר לוי. ואם אין שם כהן הפסיד הלוי דינו והוא כישראל אחר ויכול לקרות לפניו ישראל ודוקא אם הישראל חשוב ממנו אבל אם הלוי חשוב או אפילו הן שוין קודם לקרות ואפילו במקום כהן. בני חצר שרגילין ליתן עירוב באחד מבתי החצר לא ישנו מפני דרכי שלום ליתנו בבית אחר. אין קורין בחומשים בבית הכנסת בצבור. ספר דאפטרתא ודאגדתא מותר לקרות בהן בשבת ולטלטלן. רב אלפס התיר לכתוב מגילה לתינוק ואדוני אבי הרא"ש ז"ל נמנע בדבר: כא אמה המושכת על פני השדות אין האחד יכול לעכב לחבירו מלהשקות כשבאים להשקות ביחד אבל אם האחד רוצה לסתום הילוך הנהר להמשיכו לבורו למלאותו רב אמר תחתון קודם ושמואל אמר עליון קודם וכל דאלים גבר. מצודות חיה ועוף שיש להם תוך מה שבא לתוכן הוא גזל גמור. אין להם תוך אינו גזל אפילו להוציאו בדיינים וכ"ש שלא ליפסל: כב מציאת חרש שוטה וקטן ועני המנקף בראש הזית מה שתחתיו לא הוי גזל אפי' להוציאו בדיינים נטל העני הפרי בידו אפי' הפילו מיד לארץ הוי גזל גמור: כג אין מונעין בעניי עובדי כוכבים ליטול לקט שכחה ופאה [ומפרנסין עניי עובדי כוכבים ומבקרין חוליהם וקוברין מתיהם] ומספידין אותן ומנחמין אבליהם מפני דרכי שלום: כד אסור לסייע לעובד כוכבים בשביעית בעבודת קרקע ומותר להחזק ידיו בדיבור. מותר ליתן שלום לעובד כוכבים אפי' ביום חגו ומיהו בשפה רפה וכובד ראש אבל לא יכנס לביתו ליתן לו שלום ואסור לכפול לו שלום הלכך טוב להקדים לו שלום כדי שלא יקדים העובד כוכבים ויצטרך לכפול לו שלום:

מי שאחזו פרק ששי

א מי שאחזו קורדיקוס ואמר כתבו גט לאשתי אינו כלום. אמר כתבו גט לאשתי ואחזו קורדיקוס ואמר אל תכתבו בעודו בחליו אין כותבין אפילו לא מיחה ולכשיתרפא כותבין ואין צריכין לימלך בו שנית. ושכיב מרע שצוה לכתוב גט לאשתו צריך שתהא דעתו מיושבת עליו בשעת כתיבת הגט: ב נשתתק ואמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו לומר הן בודקין אותו דברים אחרים אם השיב בראשו לומר הן שלשה פעמים על שראוי לומר עליו הן ולאו שלשה פעמים על שראוי לומר עליו לאו ודאי פקח הוא ולא יבדקוהו שלשה פעמים הן או לאו זה אחר זה אלא חד הן ותרין לאו [או] תרי הן וחד לאו ויבדקוהו בדברים שאין זמנן כגון פירות הקיץ בחורף או להיפך. ובדיקה זו מועלת גם כן שיכול להעיד על עדות אשה ועל אחד מבניו שהוא בכור ושמאו ומתנו קיים אבל עדות אחרת אינו יכול להעיד בהרכנה ואפילו אם הוא חתום בשטר אין חתימתו מתקיימת אלא ע"פ אחרים: ג חרש שאינו שומע ואינו מדבר אין מועיל רמיזותיו להוציא אשתו אלא למכור מטלטליו. ודוקא פקח ונתחרש או שנפלה לו יבמה מאחיו פקח אבל חרש מעיקרו שנשא פקחת מוציא. פקח שנשא פקחת ונתחרשה מוציא. אם ירצה נשתטית לא יוציא נתחרש הוא או נשתטה לא יוציא. שכיב מרע שנתן גם לאשתו ואמר הרי זה גיטיך אם מתי מחולי זה. הרי זה גיטיך לאחר מיתה אינו גט מהיום אם מתי או מעכשיו אם מתי הוי גט מהיום ולאחר מיתה ספק ואם מת חולצת ולא מתייבמת וצריך לכתוב בגט ש"מ מעכשיו אם מתי ולא מהיום. אמר זה גיטיך מהיום אם מתי מחולי זה ועמד והלך בשוק וחלה ומת אומדין אותו אם מחולי ראשון מת ה"ז גט ואם לאו אינו גט. שכיב מרע שנתן גט סתם ועמד ה"ז גט אלא א"כ פירש אם מת'. ומתנתו סתם מיד כשעמד נתבטלה ממילא אפילו לא אמר חזרנא בי והני מילי שנתרפא לגמרי אבל אם לא נתרפא לגמרי אפי' ניתק מחולי לחולי אחר ומת בו הויא מתנה. בין אמר הרי זה גיטיך מהיום אם מתי מחולי זה או לא אעמוד מחולי זה ונשכו נחש או נפל עליו בית אינו גט דאונסא דלא שכיחא לא אסיק אדעתיה בין בגט בין בממון ולרבינו חננאל אם מתי מחולי זה לא הוי גט אם לא אעמוד הוי גט: ד אמר הרי זה גיטיך מהיום אם מתי לא תתייחד עמו אלא על פי עדים ויכולה להתייחד אפילו על פי עבד על פי שפחה חוץ משפחתה ובנה. אם יש עדים שנתייחדה צריכה גט שני. ואם ראה אחד שנתייחדה שחרית ואחד שנתייחדה ערבית אין מצטרפין ובין נתינת הגט למיתה היא כאשתו לכל דבר וחייב במזונותיה והבא עליה באשם תלוי: ה ה"ז גיטיך על מנת שתתני לי מאתים זוז אפי' נקרע הגט או נאבד הרי זו מגורשת והיא תתנם לו אח"כ ולא תנשא עד שתתן. ע"מ שתתני לי בתוך ל' יום נתנה תוך ל' יום מגורשת לאחר ל' יום אינה מגורשת. הרי זה גיטיך על מנת שתתני לי אצטליתי ואבדה אינו גט ואפילו נתנה לו דמיה אם אינו מתרצה בדמים ואם נתרצה בהם הוי גט אבל אם מחל לה עליה לגמרי לא הוי גט: ו אם דרך אריסי העיר להשקות התבואה ג' פעמים ולוקח בשכר דבר ידוע והוסיף בהם אחד לאריסו כדי שישקה ד' פעמים ובא מטר ברביעית ולא הוצרך להשקות צריך ליתן לו מה שהוסיף: ז היה לחבירו מלוה או פקדון בידו והחזירו לו בעל כרחו בישוב יצא: ח אמר לה הרי זה גיטיך על מנת שתתני לי מאתים זוז ונתנתן לו בעל כרחו היא ספק מגורשת. הרי זה גיטיך והנייר שלי אינה מגורשת. ע"מ שתחזירי לי הנייר מגורשת: ט שכיב מרע צריך לומר בשעת מסירת הגט אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט ואם לא מתי לא יהא גט. ובכל תנאי בין בממון בין באיסור צריך תנאי כפול והתנאי קודם למעשה והן קודם ללאו ותנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר ושיוכל לקיימו ע"י שליח. חסר אחד מאלו אע"פ שנתבטל התנאי המעשה קיים אפי' אמר על מנת או מעכשיו: י אמר לה הרי זה גיטיך על מנת שתשמשי את אבא או תניקי את בני צריכה לשמש את האב כל ימי חייו ולהניק עד שישלימו לו עשרים וארבעה חדשים מת הבן אחר שהניקתו מעט הגט הוי גט אבל מת קודם שהתחילה להניקו אינו גט פירש על מנת שתשמשי את אבא שתי שנים או תניקי את בני ב' שנים מת הבן או האב תוך שתי שנים או שלא רצה האב שתשמשנו והיא לא פשעה בדבר לרב אלפס לא הוי גט ולר"י הוי גט: יא אמר לה בפני עדים כשאמסור לך הגט יהא על תנאי שתשמשי את אבא שתי שנים וכשמסרו לה אמר לה ע"מ שתתני לי מאתים זוז רצה משמשתו רצה נותנת לו מאתים זוז ואין אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים מצטרפין להעיד על התנאי עד שיהו הב' הראשונים או האחרונים אבל אמר לה תחלה על מנת שתתני לי מאתים זוז ואח"כ אמר לה על מנת שתתני לי ג' מאות זוז ביטלו דבריו האחרונים את הראשונים וצריכה ליתן לו שלש מאות: יב הרי זה גיטיך אם לא באתי מכאן עד ל' יום והיה הולך מיהודה לגליל וכו' הרי זה גיטיך כל זמן שאעבור מכנגד פניך שלשים יום לכשיהיו ל' יום [...]פים שלא יראנה הוי גט אע"פ שהיה הולך ובא לא חיישינן שמא נתייחד עמה לחוש לגט ישן והוא שהאמינה תחלה שתהא נאמנת לומר לא נתייחד עמה אף אם יאמר שנתייחד ולאחר לא תנשא עד שיהיו ל' יום רצופים שלא יראנה וכל מי שנותן גט אם לא אבוא עד זמן פלוני צריך להאמינה שלא בא תוך הזמן: יג הרי זה גיטיך אם לא באתי תוך י"ב חדש ומת תוך י"ב חדש חולצת ולא מתייבמת. מעכשיו אם לא באתי תוך י"ב חדש ומת תוך י"ב חדש ה"ז גט ולא תינשא עד לאחר י"ב חדש ואם נשאת לא תצא. אמר אם לא באתי עד י"ב חדש כתבו ותנו גט או אמר כתבו גט ותנו לאשתי אם לא באתי עד י"ב חדש כתבו בתוך י"ב חדש ונתנו לאחר י"ב חדש לא הוי גט כתבו ונתנו לאחר י"ב חדש ומת אם המיתה קדמה לא הוי גט ואם גט קדם הוי גט ספק חולצת ולא מתייבמת: יד אמר כתבו ותנו גט לאשתי אם לא באתי עד לאחר שבוע לא יכתבו עד שתעבור שנת השמיטה ושנה ראשונה משמיטה שאחר כך. אמר כך עד לאחר שנה לא יכתבו עד שיעבור חדש משנה שניה. אמר כך עד לאחר חדש לא יכתבו עד שיעבור שבעה ימים מחדש שני אמר כך עד לאחר השבת לא יכתבו עד שיעברו א' ב' ג' משבוע שני אמר כך עד לאחר הרגל לא יכתבו עד שיעברו ט"ו ימים אחר הרגל.

האומר פרק שביעי

א האומר הולך גט זה לאשתי אפי' עשאתו תחלה שליח לקבלה לא הוי כזכי ויכול לחזור עד שיגיע גט לידה. אבל אמר התקבל לה והיא עשתה אותו תחלה שליח לקבלה מיד כשהגיע הגט לידו מגורשת: ב איש ואשה נעשין שלוחים בין לקבלת הגט בין להולכתו: ג האשה שאמרה לשליח הבא לי גיטי והוא אמר לבעל אשתך אמרה לי התקבל לי ואמר לו הילך הגט כמו שאמרה אפילו הגיע הגט לידה אינה מגורשת. אמרה לו התקבל לי גיטי ואמר לבעל אשתך אמרה הבא לי גיטי ואמר הילך כמו שאמרה כיון שהגיע הגט (לידו)[לידה] מגורשת: ד אמרה לשליח התקבל לי גיטי וכן אמר השליח לבעל ואמר לו הא לך או זכי לה או התקבל לה הוי כזכי ונתגרשה מיד. אמר הולך אותו לה לא הוי כזכי ולא נתגרשה עד שיגיע הגט לידה: ה אשה עושה שליח לקבל לה גיטה מיד שליח בעלה והני מילי שליח אחר אבל אם עשתה שליח הבעל עצמו שליח קבלה הויא ספק מגורשת וצריכה גט שני ואם מת חולצת ולא מתייבמת: ו עדים (שממעו)[*שמעו] בכתיבת הגט או שכתבו גט כשר ואבד לא עשו שליחותן והם יכולין לכתוב אחר. ומ"מ טוב הוא שיאמר להם הבעל בפירוש שיכתבו עד מאה אם ירצו: אמר לעדים כתבו ותנו לשליח או הפי' (אמר)[*אמרו] לשליח ויוליך בהא ודאי עשו שליחותן ולא יכתבו גט אחר אם נאבד. האשה שאמרה טול לי או שא לי או יהא לי בידך כולן לשון קבלה הן: ז האשה כשעושה שליח לקבלה צריכה לעשותו בעדים וצריך הוא לקבל הגט בפני עדים אפי' אם השנים המעידים על השליחות מעידים על הקבלה או אחד מעיד על זה ואחד מעיד על זה ואחד מצטרף עמהן להיות עד בזה ובזה סגי וה"מ כשאין העדים חתומים על הגט אבל אם עדים חתומים עליו והוא אומר שמסר' לו בעדים כשר: ח גט היוצא מיד שליש והבעל אומר שנתנו בידו לפקדון והוא אומר שקבלו בשביל האשה שתתגרש בו ועדים יש שעשאתו שליח לקבלה אם שליש בעיר אחת הבעל נאמן ואם היא אומרת בפני נתנו לו לגירושין נאמנת אפי' אם הגט ביד שליש כל שכן אם הוא בידה. בעל ושליש אומרים שנתנו לה להתגרש והיא אומרת גם כן קבלתיו ואבד ממני הוי גט לחומרא שאם הוא כהן אסורה לו ולעלמא לא שריא ואם מת אסורה לכהן וחולצת מן היבם ולא מתייבמת: ט נערה מאורסה (שנתגרשה) אביה או היא יכולים לקבל גיטה ודוקא היא בעצמה אבל אינה יכולה לעשות שליח לקבלה ודוקא גיטה אבל קידושיה היא בעצמה אינה יכולה לקבלם. ודוקא נערה אבל קטנה אם יש לה אב אפי' היא בעצמה אינה יכולה לקבל גיטה. קטנה שמבחנת בין גיטה לחפץ אחר מקבלת גיטה פחות מכאן אינה מתגרשת אפי' בקבלת אביה לרש"י ולר"ת מתגרשת בקבלת אביה: י קטן שנותנין לו צרור וזרקו אגוז ונוטלו זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים עד שיביא שתי שערות. וקטנה שיש לה דעת כזאת צריכה מיאון לקידושיה שקידשה את עצמה או אמה לדעתה: יא הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין וקטנה שיש לה דעת כפעוטות מתגרשת בקבלת גיטה אפי' קדשה אביה שקידושיה דאורייתא. הגיעה לעונת נדרים והוא שנה לפני גדלות אם יודעת לשם מי נדרה נדריה נדר. ולענין חליצה עד שתביא שתי שערות לאחר י"ב שנים ויום אחד. ולמכור בנכסי אביו עד שיהיה בן עשרים: יב קטנה אפי' אין לה אב אינה יכולה לעשות שליח לקבל גיטה ואביה יכול לעשות שליח: יג האומר תן גט לאשתי במקום פלוני וכן אשה שאמרה קבל לי גיטי במקום פלוני ושנה השליח וקבלו או נתנו במקום אחר פסול אבל אמר הרי היא במקום פלוני או שאמרה הבא לי גיטי ממקום פלוני או שאמרה קבל לי גיטי במקום פלוני ופעמים תמצאנו במקום פלוני אחר כשר אף על פי ששנה השליח: יד האומר כתבו גט ותנו לאשתי או גרשוה או כתבו אגרת ותנו לה או תרכוה שלחוה שבקוה יכתבו לה גט ויתנו לה אבל אם אמר פטרוה פרנסוה הוציאוה עזבוה הניחוה הועילו לה עשו לה כנימוס או כדת אין כותבין: טו היוצא בקולר והמפרש בים והיוצא בשיירא והמסוכן דהיינו אחר שחלה ג' ימים או תוך ג' ימים וקפץ עליו החולי ואמר כתבו גט לאשתי כותבין ונותנין אע"ג דלא אמר תנו וכל אלו ארבעתן דינן כמצוה מחמת מיתה לענין מתנה לרב אלפס ז"ל ולאדוני אבי הרא"ש ז"ל מפרש ויוצא בשיירא דינן כשכיב מרע לענין גט ולא לענין מתנה: טז המקנה לחבירו מיינו שוה מאה זוז והחמיץ קצת מהיין ההפסד לשניהם כפי חשבון ואם הקנה לו מדמי היין מאה זוז ונמכר ונאבדו המעות ההפסד לפי חשבון אבל אם הקנה לו מאה זוז מחמרא בין החמיץ בין נמכר ממנו ונאבדו המעות צריך ליתן מאה זוז שלמים מהנשאר: יז מי שמושלך בבור ואמר כל השומע קולו יכתוב גט לאשתי ופירש שמו ושם עירו יכתבו ויתנו: יח בריא שאמר כתבו גט לאשתי אינו כלום עד שיאמר תנו. עלה אחר כך לגג ונפל ומת אם מעצמו נפל הרי זה גט הפילו הרוח אינו גט. ספק אם מעצמו נפל אם לאו הוי גט: יט מי שאמר לחבורת אנשים שנים מכם יהיו שלוחין ליתן גט לאשתי והיה בהם אב ובנו אדם עושה שליח לבן במקום האב וכל אחד מהם מצטרף עם אחר להיות שליח אמר לשנים או אפי' לשלשה תנו גט לאשתי או אפי' אמר להם אמרו לפלוני ויכתוב ולפלוני ויחתמו לא יאמרו לאחרים שיכתבו ויחתמו שלעולם לא יכתוב הסופר ולא יחתמו העדים עד שישמעו

מפי הבעל ואפי' כתב בכתב ידו פלוני יכתוב ופלוני ופלוני יחתמו לא יעשו עד שישמעו מפיו: ב בין שליחות האיש בין שליחות האשה אין צריך שישמעו מפיהם שילך יכולין לעשות שליח במקום אחר ועדים כותבין על פיהם שמנו אותו שליח לקבלה והולכה. ומתנה כבגט שאם אמר לשנים כתבו לפלוני שטר מתנה על שדי אינן יכולים לומר לאחרים לכתבו: כא אמר לעשרה כתבו או הוליכו גט לאשתי א' כותב וב' חותמין או א' מוליך. אמר כולכם כתבו או כולכם הוליכו א' כותב וכולם חותמין או כולם מוליכים. לא אמר כלכם אלא מנה אותם א' ב' ג' ד' יוליטו בין מנה כולם בין מנה מקצתם כל המנויין צריכין לכתבו או להוליכו:

הזורק גט פרק שמיני

א הזורק גט לאשתו בחצרה אם היא עומדת אצלו ומשתמר לדעתה מגורשת ואם לאו אינה מגורשת. זרקו לחצירו אפי' היא עמו במטה אינה מגורשת אבל נפל במטה שלה מגורשת והוא שגבוהה עשרה: ב אע"פ שאין מגרשין ולא קונין בשבת בשכיב מרע התירו הכל הלכך אם היה לו הגט בחצרו יכול להקנות לה החצר בשבת ותתגרש בגט שבתוכו ואם אינו בחצירו יכול ליטול וליתנו לה: ג הילכתא נעילת דלת לבד הויא חזקה אבל פתיחתו לא הויא חזקה. השאיל לה חצירו סתם והיה בו מקום חלוק לעצמו שיש בו ד' אמות או שגבוה עשרה אפילו אין בו ד' אמות או שהוא חלוק לעצמו אפילו אינו גבוה עשרה ולא רחב ארבע אינו שאול לה ואם זרק הגט עליו אינה מגורשת: ד אמר לה כנסי שטר חוב זה ולקחתו או שנתנו לה כשהיא ישנה ונעורה והנה גיטה בידה צריך לומר לה הנה גיטך ואינו צריך ליטלו מידה ולחזור וליתנו לה אבל אם נפל מידה כשהיא ישנה צריך לחזור וליתנו לה כשתעור: ה אמר לה טלי גיטיך מעל גבי קרקע אינו גט. היה הגט קשור על מתניו או שהיה בידו וקירב עצמו אליה ונטלתו או שאוחזו בראשו האחד והושיטו לה ולקחתו בראש השני הוי גט אבל אם היתה ידו פתוחה והוא מונח עליה ונטלתו משם אינו גט. נתנו ביד עבדה והוא ישן וכפות הוי גט. היה נעור אפי' ידיו ורגליו כפותות אינו גט: ו היו שניהם עומדין ברשות הרבים וזרקו לה בתוך ארבע אמותיה מגורשת. ב' אומרים הגיע לתוך ד' אמותיה וב' אומרים לא הגיע הוי ספק מגורשת. היו שניהם חוץ לד' אמות או לתוכן אינו גט עד שיגיע לידה. ואם אמר מלוה ללוה זרוק לי חובי בתורת גיטין זרקו בתוך ד' אמות [ונאבד כבר זכה בה המלוה חוץ לד' אמות] אם המלוה יכול לשומרו אפילו רחוק ממנו מאה אמה זכה בו. ואם הלוה יכול לשומרו לא יצא מרשותו. שניהם יכולים לשמרו יחלוקו. אמר ליה מלוה ללוה זרוק לי חובי סתם לא נפטר עד שיגיע לידו או לתוך ארבע אמותיו: ז נתן לה הגט ונשאר החוט שקשור בו עדיין בידו אם יכול לנתקו ולהביאו אצלו אינה מגורשת ואם לאו שהחוט דק ואינו יכול להביאו אצלו מגורשת אבל אם החוט חזק ובשביל שקפלה ידה אינו יכול להביאו אצלו אינה מגורשת. זרק לה גיטה בראש גגה אם יש לו מעקה מיד כשהגיע לאוירו או אין לו מעקה והגיע תוך שלשה סמוך לגג אפילו נשרף אחר כך מגורשת. זרקו לה מהגג לחצרה אם היה מחיצות החצר עודפות על הגג כיון שיצא מרשות הגג אפילו נשרף אחר כך מגורשת וכגון שקדם הגט לשריפה ונשרף לאחר שהתחיל לירד אבל נשרף בעודו בעליה לא אפילו בעודו באויר מחיצות. היה לה קנה נעוץ בחצרה והיא עולה למעלה ממחיצות החצר וזרק לה הגט עליו אינו גט. אף על גב דתרי מקומות לא מושלי איניש אם השאיל לה גג וזרק לה הגט על גג אחר שיש לו אצל השאול לה הרי זו מגורשת. שתי חצירות זו לפנים מזו פנימית שלה והחיצונה שלו מיד כשהגיע הגט כנגד אויר פנימית אפילו למעלה ממחיצותיה והיא בתוך חלל מחיצות החיצונות מגורשת ובקופות כי האי גוונא אינה מגורשת עד שיגיע לחלל מחיצות הפנימית אע"פ שעדיין לא נח: ח גט שנתייחד הבעל עמה בין כתיבה לנתינה לא תתגרש בו ואם נתגרשה אם נתנו מידו לידה תנשא בו ואם נתנו לה על ידי שליח לא תנשא ואם נשאת לא תצא: ט האידנא אין צריך לכתוב הגט לשם מלכות אלא לבריאת עולם. היה במזרח וכתב במערב לרבינו תם הולד כשר ולא תנשא בו ולרבינו חננאל הולד ממזר וי"מ תנשא לכתחלה. שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה תצא מזה ומזה וכל י"ג דרכים בה. ואין צריך לכתוב בגט מקום הלידה והעמידה של האיש והאשה אלא מקום עיקר הדירה ואם טעו במקום העמידה והדירה הגט כשר: י אין ממזר מיבמה לשוק ואם נשאת בטעות השלשה עשר דרכים בה חוץ מזה שאין בניה ממזרים: יא כתב הסופר גט לאשה ושובר לאיש ונתנו זה לזה ונשאת על ידי שובר שנתן לה אם נודע הטעות עד שלא נשאת תצא מזה ומזה וכל שלשה עשר הדרכים בה לא נודע קודם לכן אין הבעל נאמן לאסרה: יב כהן שנתן גט לאשתו על תנאי ולא נתקיים התנאי כשרה לכהונה אבל אם גרשה לגמרי אפילו לא נתגרשה אלא ממנו שלא התירה לשום אדם אסורה לכהונה. כהן שרצה לגרש את אשתו ויצא עליו קול פלוני כתב גט לאשתו אם רגילין בני המקום לומר על המגרש פלוני כתב גט לאשתו חוששין לקול ולא תנשא בו. ואם לא יצא הקול עד שנשאת לא תצא ולכהן אחר לא תנשא אחר מיתת זה: יג המגרש אשתו מן הנשואין ונתייחדה אחר כך עמו בעדים צריכה ממנו גט שני מן האירוסין אינה צריכה גט שני. ראוה שנבעלה אפי' מן האירוסין צריכה גט שני. אבל אם ראו עדים שבעל אשה דעלמא אין חוששין שמא בעל לשם קידושין. כנסה לאחר שנתגרשה בגט קרח תצא וכל שלשה עשר דרכים בה. ואפילו קרוב ועבד וגזלן משלימין על קשריו של גט קרח למלאותו. גט פשוט שנחתם בשני עדים וחזר הבעל והחתים בו עד שלישי שלא בפני הראשונים כשר:

המגרש אשתו פרק תשיעי

א המגרש אשתו ואמר לה הרי את מגורשת ממני [ואת מותרת לכל אדם] חוץ מפלוני או אלא לפלוני לא הוי גט וימלכנו ממנה ויחזור ויתננו לה אבל אם אמר לה על מנת בין על מנת שלא תנשאי בין על מנת שלא תבעלי או ע"מ שלא תהיה מותרת לו הוי גט. אמר לה הרי את מקודשת לי והאסר לכל חוץ מפלוני אינן קידושין. אמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מראובן ושמעון וחזר ואמר לה בשעת מסירת הגט לראובן ושמעון או חזר ואמר לה לשמעון או לראובן או אף לשמעון כולהו הויא ספק מגורשת: ב המגרש על תנאי שהיה בידה לקיימו כגון על מנת שלא תשתי יין או שלא תנשאי לפלוני תנשא מיד ותקיים תנאה ואם אין בידה לקיימו כגון על מנת שלא תבעלי לפלוני או שתתן לי מאתים זוז לא תנשא עד שתקיים תנאה. הרי זה גיטיך ותהא מגורשת ממני היום ולמחר תהא אשתי הרי זה גט גמור. ה"ז גיטיך ע"מ שתנשאי לפלוני לא תנשא לו ואם נשאת לו לא תצא ולאחר אפילו אם נשאת כבר תצא. כל תנאי שאי אפשר לה לקיימו כגון על מנת שתעלי לרקיע וכיוצא בו אינו תנאי והגט גט אע"פ שלא נתקיים התנאי. ואם התנה בדבר איסור אם תלוי בה כגון ע"מ שתאכלי בשר חזיר הוי תנאי אבל ע"מ שתבעלי לאבא ולאביך שאינו בידה אינו תנאי · ואם אמר ע"מ שלא תבעלי לאבא ונבעלה לו לא הוי גט [אבל מותרת לינשא (לו) מיד ולא חיישינן שמא תבעל לו]. על מנת שלא תנשאי לו ונשאת לו הוי גט על מנת שתבעלי לפלוני אינו גט עד שיתקיים התנאי על מנת שלא תבעלי לפלוני הוי גט מיד ולא תנשא עד שימות אותו פלוני: ג כתב בגט חוץ אפילו לאחר התורף אפילו חזר ומחקו פסול ואם אמר אותו על פה לפני התורף פסול לאחר התורף כשר אם חזר ובטלו וכל תנאי שכתב בגט לפני התורף פסול אפילו נתקיים התנאי לרש"י ולר"י דוקא אם נכתב לפני התורף ונמחק פסול אם לא נתקיים אפילו אם מחל התנאי אבל אם נכתב ולא נמחק ונתקיים כשר. התירה לכל חוץ ממי דלא תפסי בה קדושין כגון חייבי כריתות הוי גט אבל אם שייר מי שתפסו בה קידושין אפילו בעבירה כגון חייבי לאוין לא הוי גט התירה לכל חוץ מפלוני והוא קטן הוי שיור ואינו גם שייר הנולדים ובעל אחותה או שאמר חוץ מזנותיך חוץ מהפרת נדריך או חוץ משלא כדרכיך חוץ מתרומתיך חוץ מירושתיך חוץ מקדושיך בשטר בכולהו הוי ספק מגורשת: ד גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם וצריך לכתוב ודן די יהוי ליכי מנאי וכו'. אמר לאשתו הרי את בת חורין ולשפחתו הרי את מותרת לכל אדם אינו כלום. אמר לאשתו הרי את לעצמיך ולעבד אין לי עסק בך מהני. לא ליכתוב ודין אלא ודן חסר יו"ד. אגרת חסר יו"ד דתהויין דתלביין שלשה יודי"ן. תרוכין ושבוקין חסרי יו"ד קדמאה · ופיטורין מלא שני יודי"ן. וצריך ליזהר בוי"ו דשבוקין ותרוכין שלא יהיו קצרים כעין יו"ד · וכן יזהר בוי"ו שניה דוכלו. למהך חסר יו"ד · ויזהר ברגל של ה"א שיהא תלוי ולא ליכתבו לאיתנסבא אלא להתנסבא · ואם שינה באחת מאלו להרמב"ם ז"ל פסול לגרש בו ולשאר הפוסקים אם הבעל מערער בו אין לגרש בו ואם לאו מגרשין בו ואם נתגרשה בו והבעל מערער לא תנשא ואם נשאת לא תצא: ה תיקון לשון גט שחרור: ו כתב הבעל בכתב ידו ואין עליו עדים יש עליו עדים ואין בו זמן אם הוא כתב ידו ועד ויש בו זמן כל אלו פסולין ואם נשאת לא תצא ואפילו אין לה בנים · וגט ישן תנשא בו לכתחלה ולרב אלפס כל היכא דתני גט פסול אם נשאת תצא בר מהני והולד ספק ממזר ולרבינו האי כל היכא דתני גט פסול אם נשאת לא תצא וכן דעת אדוני אבי הרא"ש ז"ל · חתם סופר ועד פסול לר"י · ואומר אמרו כשר · ור"ח פוסל אומר אמרו וצריך לחוש לשניהם לפסול חתם סופר ועד ואומר אמרו: ז הילכתא עדי מסירה כרתי לר"י בין בגיטין בין בשאר שטרות בין בשטר מכר מתנה והלואה ולרב אלפס דוקא בגיטין ולא בשאר שטרות. ולרב אלפס בתחלה צריך עדי מסירה אבל בדיעבד או שנמצאו עדי מסירה פסולים סומכים אעדי חתימה ולדעת אדוני אבי הרא"ש ז"ל לעולם אינו גט עד שימסרנו בפני עדים כשרים ומיהו כשאנו מוצאין אותו חתום כשר שאנו תולין שכדין נמסר בעדים כשרים: ח שנים ששמותיהם שוין ששלחו ב' גיטין ונתערבו נותן שניהם לזו ושניהם לזו. חמשה שכתבו בגט אחד באחד בשבת גירש פלוני לפלונית ופלוני לפלונית והעדים חתומין למטה כולן כשירין ויתן לכל אחת ואחת. כתבו באחד בשבת גירש פלוני לפלונית ובאחד בשבת גירש פלוני לפלונית והעדים למטה התחתון כשר והשאר פסולין. שני גיטין שכתבו זה בצד זה שני עדים עברים באים מתחת זה לתחת זה ושני עדים יוונים באים מתחת זה לתחת זה את שהעדים נקראים עמו כשר · עברי ויוני עברי ויוני באים מתחת זה לתחת זה פסול. שייר מקצת הגט וכתבו בדף השני והעדים חתמו תחת הכתב בדף השני כשר וכגון שניכר שלא נחתך מן הקלף כלום. חתמו בראש הדף או מן הצד או מאחריו בגט פשוט פסול: חיבר שני גיטין ראשו של זה בצד ראשו של זה והעדים באמצע שניהם פסולין. סופו של זה בצד סופו של זה או ראשו של זה בצד סופו של זה והעדים באמצע את שהעדים נקראין עמו כשר: ט גט שכתבו עברית ועדיו יונית יונית ועדיו עברית כשר · אחד עברי ואחד יוני כשר. כתב סופר ועד פסול · חתם פלוני עד או בן פלוני עד או פלוני בן פלוני ולא כתב עד כשר · חניכתו וחניכתה כשר עד ג' דורות לרש"י כנוי המשפחה ולרבינו חננאל כנוי שם האיש: י גט המעושה בישראל כדין כשר שלא כדין פסול ופוסל לכהונה. בעובדי כוכבים כדין פסול ופוסל שלא כדין אינו כלום. ואם עובדי כוכבים כופין אותו לעשות מה שישראל אומרים לו כשר. והאידנא נמי עבדינן שליחותייהו וכופין אגיטי: יא יצא קול על הפנויה שנשאת או שנתקדשה או שהיא בעולה או חלוצה אין חוששין לו אלא אם כן היה הקול ברור שיאמרו ראינו נרות דולקות בבית פלוני שנתקדשה היום לפלוני או שיאמרו פלוני מהיכן שמע מפלוני ופלוני שהלכו למדינת הים וכגון ששמעו תרי מתרי ראובן משמעון ולוי מיהודה אבל חד מחד ותרי מחד לא או שלא הזכירו שנתקדשה לפלוני אלא אמרו נתקדשה סתם או שיצא קול שנתקדש' בעיר אחרת אין חוששין לו. ואם יצא הקול שנתקדשה לפלוני וגרשה אין חוששין לאסרה לכהן משום קול הגירושין. וכל קול שיש לו אמתלא שסותר הקול כגון שיצא קול שקידשה או גירשה על תנאי או שזרק לה קידושיה או גיטה ספק קרוב לו או לה או אפילו מקום שמוכל לחוש לאמתלא לא הוי קול וכגון שיצאה האמתלא מיד עם הקול. אבל אם יצא הקול ברור ולאחר זמן יצא האמתלא אינה מבטלת הקול ואם נתברר שהיה הקול שקר מבטלין אותו. קול שלא הוחזק בבית דין אין חוששין לו · יצא הקול אחר שנשאת או אפילו אחר שנתארסה אין חוששין לו להצריכה גט מראשון: יב יצא עליה קול וקידשה שני קידושין גמורין אם נתאמת הקול הראשון אין צריכה גט משני לא נתאמת מגרש ראשון ונושא שני ואין השני יכול לגרש ולישא ראשון לא קידשה השני קידושין גמורין אלא קול יצא עליה גם ממנו שקידשה גם השני יכול לגרש ולישא ראשון: יג אחד אומר קדשתי אחות אשתי קודם שקדשתי אשתי ולא גרשתיה והיא כבר נשואה ויש לה בנים אינו נאמן לאסרה אפילו היא מודה והוא אסור בקרובות שתיהן ואפילו באו עדים אחר כך אם היה הוא בחופה כשנשאת לשני מותרת לשני: יד מי שיצא קול פסול על גט שנתן והוצרך מספק ליתן גט שני צריכה להמתין שלשה חדשים מזמן גט השני: טו מצא אדם דבר ערוה באשתו מצוה לגרשה. לא מצא בה דבר ערוה אלא שפשעה כנגדו בדברים אחרים בזוג ראשון לא יגרש בזוג שני יגרש · ואפילו לא פשעה כנגדו בשום דבר ועבר וגירשה אין כופין אותו להחזירה · וכדי לישא אחרת נאה הימנה לא יגרש כלל · ולא ישא אשה ולא ישב עם אשתו ודעתו לגרשה · ולא יקפיד עם אשתו יותר מדאי כגון לנעול דלת בפניה שלא תדבר עם שכניה. גם לא יהיה כאותן שאינם מקפידין עליה כלל אפילו אם רואין בה דבר פריצות אלא כדרך בני אדם יתנהג עמה:

סליק קיצור פסקי הרא"ש ממסכת גיטין

סדר כתיבת הגט ונתינתו לפי' רבינו אשר ז"ל

הרוצה לגרש את אשתו יזמין לו סופר ושני עדים ויאמר לסופר כתוב גט לשם אשתי ויאמר לעדים חתמו עליו לשם אשתי ויאמר להן לכתוב ולחתום גט אחר גם וכמה גיטין עד שיזדמן להן אחד שיהא טוב כפי רצונם לפי שמחמירין הרבה חומרות בגיטין ופוסלין גיטין שהן כשירין מן התורה ואם יאמר להן בסתם כתבו וחתמו גט לאשתי וכתבו וחתמו גט שהוא כשר מן התורה עשו כבר שליחותם ואינן שלוחין לכתוב עוד גט. אחר לפיכך צריך לעשותן שלוחין מעיקרא לכתוב ולחתום כמה גיטין שירצו עד שיכתבו אחד שיהא טוב כפי רצונם. ולא יכתוב הסופר ולא יחתמו העדים עד שישמעו מפי הבעל שיצוה להם לכתוב ולא מפי השליח ואפי' אמר לג' אמרו לפלוני ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו לא יכתבו ויחתמו עד שישמעו מפי הבעל קולו. הסופר יתן הקלף והדיו במתנה לבעל דבעינן וכתב ונתן שיהא הגט שלו. ושכר הסופר יתן הבעל. ואם נתנתו האשה הגט כשר דמשום עיגונא הפקירו חכמים ממון האשה ונתנוהו לבעל והוי כאילו הבעל נתן השכר. ויאמרו לבעל קודם כתיבת הגט שיבטל כל מודעות ודברים שגורמים לבטל את הגט ושהוא מגרש מדעתו בלב שלם בלי שום אונס ותנאי · וטוב הוא שיהא הבעל אצל הסופר והעדים עד שיכתוב ויחתום ויתן הגט כדי שלא יצא הבעל וימסור מודעא ויבטל הגט ואם יצא אין לפסול הגט בשביל זה כל זמן שלא שמענו שבטל. ואם אין האשה בכאן וצריך לשלוח לה הגט טוב שישביעו את הבעל בשבועת התורה שלא ימסור מודעא ושלא יבטל את הגט. ויחתוך הסופר הקלף למדת הגט שלא יצטרך לחתוך ממנו כלום אחר כתיבת הגט ויהא ארכו יותר על רחבו. וישרטט בו שנים עשר' שיטות כמנין גט. ובתחילת כתיבת הגט יאמר אני כותב גט זה לשם פלונית ויהיו שמה עדי חתימה בשעה שמתחיל הסופר לכתוב הגט כדי שידעו שנכתב לשמה ויכירוהו בשעת חתימה ויאמרו העדים שחותמין לשמה. ויחתמו זה בפני זה ולא יחתום הסופר בגט ויתחילו לחתום בראש השיטה אם ירצו יחתמו זה אחר זה בשיטה אחת ואם ירצו יחתמו זה תחת זה בשתי שיטות. ואחר שיחתמו יתנוהו ליד הבעל ויתנהו ליד האשה כשהיא פותחה ידה. ויקראוהו העדים קודם נתינת הגט וגם אחר נתינה שמא החליפהו הבעל שנתנהו לידו. ולא יסמכו העדים על קריאה שאחר הנתינה לפי שפעמים ישכחו לקרותו אחר הנתינה כי האשה תשמרנו לראיה לכך לכתחלה יש לקרותו קודם הנתינה ואחר הנתינה. ואם לא קראוהו קודם הנתינה וקראוהו אחר הנתינה או קראוהו עדים קודם הנתינה ולא קראוהו אחר הנתינה כשר. וכשיתן הבעל הגט ליד האשה יאמר הרי זה גיטיך והרי את מגורשת בו ממני ומותרת לכל אדם. ואם הבעל שלח גט לאשה מחוץ לעיר צריך השליח המביא גט להיות אצל הסופר והעדים שכותבין וחותמין כדי שיוכל לומר בפני נכתב ובפני נחתם. וכשיתן הגט לאשה יאמר מיד תיכף קודם הנתינה או מיד תיכף אחר הנתינה בלי הפסק בפני נכתב ובפני נחתם ויאמר בשעת נתינת הגט לידה הרי זה גיטיך ששלח ליך בעליך והרי את מגורשת ממנו ומותרת לכל אדם ואם שכיב מרע מצוה לכתוב גט לאשתו יזהר הסופר שיהיה החולה שפוי ומיושב בדעתו מתחילת כתיבת הגט עד גמר נתינתו שאם תטרף דעתו בינתים אע"פ שתחזור דעתו עליו הגט פסול ובשעה שנותן הגט לידה יאמר ה"ז גיטיך והרי את מגורשת ממני ומותרת לכל אדם על תנאי זה אם לא מתי לא יהא הגט גט ואם מתי יהא גט מעכשיו ואם לא מתי לא יהא גט ולא תתייחד עמו אחר נתינת הגט אם לא שיהא אחר עמהן אפי' עבד אפילו שפחה חוץ משפחתה מפני שלבה גס בה:

זה הוא נוסח הגט

בכך וכך בשבת בכך וכך לירח פלוני שנת כך וכך לבריאת עולם למנין שאנו מונין בו כאן במתא פלוני דיתבא על נהר פלוני אנא פלוני בר פלוני דממתא פלוני דיתבא על נהר פלוני וכל שום אחרא וחניכא דאית לי ולאתרי צביתי ברעות נפשי בדלא אניסנא ושבקית ופטרית ותרוכית יתיכי ליכי אנת אנתתי פלונית בת פלוני דממתא פלונית דיתבא על נהר פלוני וכל שום אחרן וחניכא דאית

ליכי

ליכי ולאתריכי דהוית אנתתי מן קדמת דנא וכדו שבקית ופטרית ותרוכית יתיכי ליכי דתיהוויין רשאה ושלטאה בנפשיכי למהך להתנסבא לכל גבר דתצביין ואנש לא ימחא בידיכי מן שמי מיומא דנן ולעלם והרי את מותרת לכל אדם ודן דיהוי ליכי מנאי ספר תרוכין ואגרת שבוקין וגט פיטורין כדת משה וישראל :

בשליש' ברביעי בחמישי בשבת מלא יו"ד בשני בששי בלא יו"ד ואם יכתוב גם ביום ראשון של ראש חדש אייר יכתוב ביום שלשים של חדש ניסן שהוא ראש חדש אייר וכן כל ראשי חדשים שהם שני ימים. ראיתי בטופס נוסח הגט של רב אלפס ז"ל. שכתב בו איך אנא פלוני וכן בשאר טופסי תיקון הגדולים ואינו נופל על הלשון דודאי בשטרות שכותבין העדים הדבר שנתקיים בפניהם שייך למכתב זכרון עדות איך נעשה זה הדבר בפנינו אבל לשון נוסח הגט הוא סיפור דברים שהבעל מספר שבזמן הזה הוא מגרש אשתו לא שייך למכתב איך אלא בזמן הזה אני פלוני מגרש את אשתי הילכך טוב שלא לכתוב איך. והמקום שמזכיר הסופר לאיש ולאשה הוא מקום דירתו. ונהגו באשכנז ובצרפת לכתוב פלוני שנולד במקום פלוני ודר במקום פלוני ועומד במקום פלוני וכן לאשה אם מכירין מקום לידתה ועמידתה והכל להוציא מחשש שני יוסף בן שמעון ומה שנהגו לכתוב ולאתריכן דאשכחא תמהתי למה נהגו לכתוב כן מאחר שאין מזכירין מקום דירת אביו ומקום דירת אבי האשה. ונהגו ליזהר שיהא כל האותיות מוקפות גויל דאם נוגעות זו בזו לא מיקרי כתב. ויכתוב ודן חסר יו"ד ואגרת חסר יו"ד ודתהוויין דתצביין כל אחד בג' יודי"ן ובתיקון הגט של רבינו יוסף טוב עלם ז"ל היה כתוב דיתיהוויין דיתיצביין כל אחד בה' יודי"ן כי די תיהוויין הוא שתי תיבות אשר תהיינה ודי הוא תרגומו של אשר וכן די תיצביין הוא אשר תרצי. ואע"פ שכותבין דיתבא על נהר פלוני ואין כותבין די יתבא שאני התם שהוא בלשון עברי היושבת על נהר פלוני והדל"ת במקום הה"א משא"כ בדי תיהוויין שאין לפרש אלא בלשון אשר ואני אומר שאף הכותב דתיהוויין תיבה אחת אינה טעות כי הדל"ת הוא במקום שי"ן שתהא רשאה לינסבא לכל איש שתרצה. ולורכו לוי"ו דתרוכין ולוי"ו דשבוקין ויכתוב תרוכין ושבוקין חסר יו"ד הראשונה אבל פיטורין יכתוב מלא בשני יודין ולורכיה לוי"ו דוכדו ולכתוב למהך חסר יו"ד. ויזהר שירחיק יפה רגל הה"א דלא ליתחזי למהך כי תוכה וכן כל שאר ההי"ן צריך ליזהר שלא יגע רגל הה"א למעלה כדאמרינן בפרק (הבונה) [הקומץ רבה] מאי טעמא תליה רגליה דה"א אבל בלמהך צריך ליזהר טפי. ולא לכתוב לאיתנסבא אלא להתנסבא. ושליח המביא גט ואומר בפני נכתב ובפני נחתם א"צ להביא שטר שליחות שהבעל מינהו לגרש אלא כמו שהאמינהו על קיום הגט כך הוא נאמן על מנוי השליחות. ומאד יש ליזהר לכל אדם שלא יתעסק בענין גיטין אם לא שיהא בקי בהלכות גיטין כי רבו בהן הדקדוקים ובקל יכול אדם לטעות בהם והטעות בהם הוא פסול ממזרות. וצור ישראל יצילנו משגיאות אמן : סליק

ספר שדה צופים

מפתח כולל כל מאמרי הש"ס ממסכת גיטין המפוזרים בלשון רבינו הרא"ש ז"ל שלא במקומן

מאת הרב הגאון וכו' מו"ה בצלאל רנשבורג זצ"ל

פרק ראשון

דף ב ע"ב רבא אמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו. הרא"ש בגיטין פ"ב סי' ג': שם ואפילו לר"מ דחייש למיעוטא התם ספקא דדייני מיגמר גמירי. הרא"ש ביבמות פט"ז סי' א'. ובבכורות פ"ג סי' ב'. ובחולין פ"א סי' ס"ז:

דף ג ע"ב ואם ניסת הולד כשר. הרא"ש בגיטין פ"ד סי' י"ב: שם שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם. הרא"ש בגיטין פ"ב סי' כ"ד:

דף ד ע"א מהדרינן אר"א דקי"ל דהילכתא כוותיה בגיטין. הרא"ש בגיטין פ"ט סי' ז':

דף ה ע"א ואר"י הב"ע כגון שנתנה לה כשהוא פיקח ולא הספיק לומר בפני נכתב וכו' עד שנתחרש. הרא"ש בגיטין פ"א סי' ו': שם אי הכי יכול מי גזירה שמא יחזור דבר לקלקולו. הרא"ש בגיטין פ"ט סי' ו': שם דבעא מיני' שמואל מר"ה ב' שהביאו גט ממדינת הים צריכין שיאמרו בפנינו נכתב וכו' הרא"ש בב"מ פ"ד סי' ו': שם ומה אלו יאמרו בפניני גירשה מי לא מהימני. הרא"ש בגיטין פ"ב סי' ב': ע"ב בפני כמה נותנו לה. הרא"ש בגיטין פ"ד סי' י"ב: שם והא קי"ל בדרבנן דעד נעשה דיין. הרא"ש בב"ב פ"א סי' ד':

דף ו ע"ב במתניתא תנא ג' כותבין ד' אין כותבין הרא"ש ביבמות פי"ב סי' י"ט: שם לעולם אל יטיל אדם אימה יתירה בתוך ביתו. הרא"ש בשבת פ"ב סי' כ"א:

דף ז ע"א בני אדם שעומדין עלי ובידי למוסרן למלכות מהו. הרא"ש פ"ב דמגילה סי' ב': שם מנ"ל דאסור שרטוט. הרא"ש בברכות פ"ה סי' א':

דף ח ע"ב עבד שהביא גיטו וכתוב בו עצמך ונכסיי קנויין לך. הרא"ש במכות פ"א סי' י"ד:

דף ט ע"ב דאר"ז יורד ר' שמעון לשיטתו של ר"א דאמר עדי מסירה כרתי. הרא"ש בגיטין פ"ב סי' ס':

דף י ע"ב והא לאו בני כריתות נינהו. הרא"ש בגיטין פ"ב סי' כ"ג:

דף יא ע"א הכוא שטרא פרסאה דמסרה ניהלה באפה סהדי ישראל מגבינן בי' מב"ח. הרא"ש בגיטין פ"ט סי' ז': שם והא בעינן כתב שאינו יכול להזדייף וליכא. הרא"ש בגיטין פ"ב סי' כ"ד: ע"ב האומר תן גט זה לאשתי. הרא"ש בגיטין פ"ז סי' ט': שם וא"ת מתניתין. כל האומר תנו כאומר זכו דמי. הרא"ש בגיטין פ"א סי' י"ד (ועיין קרבן נתנאל):

דף יב ע"ב הקוטע יד עבדו של חבירו נותן שבתו ורפואתו לרבו. הרא"ש בב"ק פ"ח סי' ו':

דף יג ע"א האומר תנו גט זה לאשתי שטר שחרור זה לעבדי. הרא"ש בגיטין פ"א סי' י"ג: שם מנה לי בידך תנהו לו לפלוני במעמד שלשתן קנה. הרא"ש בכתובות פ"ט סי' י':

דף יד ע"א א"ל א"כ קנין בטעות הוא וכל קנין בטעות חוזר. הרא"ש בב"מ פ"ה סי' ל"ב: שם הולך מנה לפלוני שאני חייב לו. הרא"ש בגיטין פ"א סי' י"ג: ע"ב הולך מנה לפלוני והלך וביקשו ולא מצאו. הרא"ש בגיטין פ"א סי' ט"ו: שם וכאן אמרו כל מה שירצה השליח יעשה. הרא"ש בב"ב פ"ג סי' כ"ג: שם וחכמים אומרים יחלוקו מספקא להו וכאן אמרו בורא עדיף. הרא"ש בכתובות פ"י סי' י"ג:

דף טו ע"א גופא אר"י הלכה כר"י הנשיא. הרא"ש בכתובות פ"ו סי' כ"ב:

פרק שני

דף יז ע"ב גזוי' לזמן דידי' ויהבה ניהליה מהו. הרא"ש בגיטין פ"ב סי' כ"ד:

דף יח ע"א כמשלים גט לאשתו וא"ל אל תתנהו לה אלא לאחר ג"ח. הרא"ש בגיטין פ"ח סי' ח': שם והלכתא מבעת כתיבה. הרא"ש בגיטין פ"ב סי' ד': שם לימא כשמואל ס"ל עסוקין באותו ענין כוי. הרא"ש בגיטין פ"ב סי' ס': שם קסבר כיון שנתן עיניו לגרשה שוב אין לו פירות. הרא"ש בב"ב פ"ט סי' פ"ז: ע"ב איתמר אמר לעשרה כתבו גט לאשתי. הרא"ש בב"ב פ"י סי' ג':

דף יט ע"א ובכל דבר שהוא קיימא. הרא"ש בגיטין פ"ב סי' י"ט: שם כתבו במי טריא ואפצא כשר. הרא"ש בגיטין פ"א סי' י"א ובהלכות ספר תורה סי' ד': ע"ב ר"פ כי הוי אתי לקמיה שטרא פרסאה דעביד בערכאות של עובדי כוכבים מקרי להו לשני עובדי כוכבים זה שלא בפני זה במסיח לפי תומו. הרא"ש בגיטין פ"א סי' י' וסי' י"א: שם הכוא שטרא פרסאה דחתימי עליה סהדי ישראל מגבינן בי' ממשעבדי. הרא"ש בגיטין פ"א סי' י'. ובב"ב פ"י סי' ג': שם והא בעינן כתב שאינו יכול להזדייף וליכא. הרא"ש בגיטין פ"א סי' י"א ופ"ב סי' כ"ד: שם נתן לה נייר חלוק ואמר לה ה"ז גיטך מגורשת. הרא"ש בגיטין פ"א סי' י"א:

דף כ ע"א יכולנא למיפסלינהו לכולהו גיטי דעלמא. הרא"ש בגיטין פ"ב סי' כ"ה: ע"ב בעי רב פפא בין שיטה לשיטה ובין תיבה לתיבה מהו. הרא"ש בגיטין פ"ב סי' כ"ב:

דף כא ע"א והילכתא בכפות. הרא"ש בגיטין פ"ה סי' ה': ע"ב כתבו במחובר תלשו וחתמו ונתנו לה. הרא"ש בגיטין פ"ג סי' ב': שם כתבו על חרס של עציץ נקוב כשר. הרא"ש בגיטין פ"ב סי' כ"ב:

דף כב ע"א מכר בעל ארעיא לבעל עציץ לא קנה עד שיחזיק מרעים. הרא"ש פרק ב' סי' כ"ב: שם דיפסקא דמליא ולא קמיה ולא עפין. הרא"ש בהל' ס"ת סי' ד': שם מאן חכמים אמר ר"א ר"א היא דאמר עדי מסירה כרתי. הרא"ש בגיטין פ"ד סי' י"ב: ע"ב וכי"א אפי' מכאן ועד עשרה ימים דאם איתא דהוה בי' תנאי מידכר דכירי. הרא"ש בב"ב פ"י סי' ב': שם לא הכשיר ר"א אלא בגיטין אבל בשאר שטרות לא. הרא"ש בגיטין פ"א סי' י"א:

דף כג ע"א עובד כוכבים לדעתי דנפשיה עביד. הרא"ש בהל' ס"ת סי' ג': שם בשלמא חרש שוטה וקטן דלאו בני דעה נינהו. הרא"ש בגיטין פ"ב סי' כ"ה: ע"ב אין העבד נעשה שליח לקבל גט אשה מיד בעלה. הרא"ש בגיטין פ"ב סי' כ"ה: שם האשה עצמה מביאה את גיטה. הרא"ש במכות פ"א סי' י"ד:

דף כד ע"א אר"ה באומר לא תתגרשי בו אלא בפני ב"ד פלוני. הרא"ש בגיטין פרק ח' סי' ז': שם ואבע"א דא"ל הוי שליח להולכה עד דמטית התם ז': מטית התם אומר קמי בי דינא בפני נכתב וכו'. הרא"ש בגיטין פ"א סי' ו':

פרק שלישי

ע"ב יתר מכאן אמר לנבלר כתוב לאיזה שארצה אגרש פסול לגרש בו. הרא"ש בנדרים פ"ה סי' א':

דף כו ע"ב קא פסיק ותני ל"ש מן הנישואין ול"ש מן האירוסין. הרא"ש בגיטין פ"ב סי' ד': שם האומר כתבו גט לארוסתי לכשאכנסנה אגרשנה אינו גט. הרא"ש ביבמות פ"ה סי' ד': שם האי אשרתא דדייני דמיכתבי מקמי דלסהדי סהדי אחתימה ידייהו פסולה. הרא"ש בב"ק פ"ז סי' ד': שם וליתא מדר"נ דאר"נ אומר היה ר"מ אפילו מצאו באשפה חתמו ונתנו לה כשר. הרא"ש בכתובות פ"ב סי' י"ט:

דף כח ע"א המביא גט והניחו זקן או חולה נותן לה בחזקת שהוא קיים. הרא"ש במ"ק פ"ג סי' ל"ז. ובקדושין פ"ד סי' ט"ו: ע"ב אא"כ שמא מת לא חיישינן שמא ימות תנאי היא. הרא"ש בקידושין פ"ב סי' ח': שם שלשה דברים אר"א ב"פ לפני חכמים וקיימו את דבריו. הרא"ש ביבמות פט"ז סי' י"א: שם שמע מב"ד של ישראל שהיו אומרים איש פלוני מת איש פלוני נהרג ישיאו את אשתו. הרא"ש ביבמות פט"ז סי' ז':

דף כט ע"א ואם אמר לו טול לי הימנה חפץ פלוני לא ישלחנו ביד אחר. הרא"ש בב"ק פ"ח סי' י"ד: שם רב אמר מתנה אינה כגט. הרא"ש בגיטין פ"ז סי' כ': ע"ב המביא גט ממדינת הים וחלה עושה שליח בב"ד. הרא"ש בגיטין פ"א סי' ו': שם וליחוש שמא פיים. מי לא תנן וכו'. הרא"ש בגיטין פ"ז סי' י"ב:

דף ל ע"א ההוא דא"ל אי לא פייסינא לך עד ל' יומין ליהוי גיטא. הרא"ש בכתובות פ"א סי' ב': שם המלוה מעות את הכהן ואת הלוי ואת העני להיות מפריש עליהן מחלקן. הרא"ש במכות פ"א סי' ג':

דף לא ע"א וכשעת כניסת מים בבוסר. הרא"ש בע"ז פ"ב סי' ג':

פרק רביעי

דף לב ע"ב נקיטינן שליח מתנה הרי הוא כשליח הגט כ"מ להולך לאו כזכי דמי. הרא"ש בגיטין פ"א סי' י"ט ופ"ז סי' ד': שם ור"נ אמר בפני שנים לבי תרי נמי ב"ד קרו להו. הרא"ש בסנהדרין פ"א סי' ג':

דף לג ע"א ר"י אומר מפני תקנת ממזרין ס"ל כר"נ דאמר בפני ב'. הרא"ש בסנהדרין פ"א סי' ג':

דף לד ע"א הכוא דא"ל אי לא נסיבנא עד ל' יומין ליהוי גיטא. הרא"ש בכתובות פ"א סימן ב': שם הכוא דא"ל אי לא נסיבנא לריש ירחא דאדר ליהוי גיטא. הרא"ש בגיטין פ"ג סי' י': שם והלכתא כנחמן והלכתא כנחמני. הרא"ש בסנהדרין פ"א סי' ג': ע"ב אינה מגורשת עד שיגרש את אשתו ביהודה ושמו שביהודה ושם גליל עמו. הרא"ש בגיטין פ"ח סי' פ': שם אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה. הרא"ש בכתובות פ"א סי' י"ג ובב"ב פ"א סי' פ': שם נמנעו מלהשביעה התקין ר"ג הזקן שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצו. הרא"ש בנדרים פ"ט סי' ב':

דף לה ע"א אמרה ליה יהבה סס המות בא' מבניה של אותה אשה. הרא"ש בשבועות פ"ג סי' י"ג: שם רב ושמואל דאמרי תרווייהו ל"ש אלא בב"ד אבל חוץ לב"ד משביעין אותה. הרא"ש בכתובות פ"ט סי' כ"ה: שם איני והא רב לא מגבה כתובה לארמלתא. הרא"ש בשבועות פ"ד סי' ט"ו: שם א"ל הב לי מזוני. אמר לה מזוני נמי לית ליך. הרא"ש בכתובות פ"ד סי' ל': שם איך פלוניתא בת פלוני קבילית גיטא מן ידא דאתא בר הדיא דמתקרי איה מרי. הרא"ש בגיטין פ"ד סי' ב': ע"ב איבעיא להו צריך לפרט את הנדר או אינו צריך. הרא"ש בנדרים פ"ג סי' ה' ופ"ט סי' א':

דף לו ע"א א"ר לא נצרכא לר"א דאמר עדי מסירה כרתי הרא"ש בגיטין פ"ט סי' ז': ע"ב ותקינו רבנן דתשמיט זכר לשביעית. הרא"ש בע"ז פ"א סי' ז':

דף לז ע"א המלוה את חבירו מעות על המשכון. הרא"ש בקדושין פ"א סי' י': ע"ב נאמן אדם לומר פרוזבול הי' בידי ואבד ממני. הרא"ש בשבת פ"ו סי' ד':

דף לח ע"ב מעשה בר"א שנכנס בבהכ"נ ולא מצא עשרה ושיחרר עבדו וכו'. הרא"ש במ"ק פ"ג סי' ג': שם בשני תלת מילי נחתי בעלי בתים מנכסיהון. הרא"ש בשבת פט"ז סי' א': שם רבי אומר. אומר אני אף הוא נותן דמי עצמו ויוצא מפני שהוא כמוכרו לו. הרא"ש בגיטין פ"ד סי' כ"ט:

דף לט ע"א המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שחרור. הרא"ש בגיטין פ"ד סי' כ"ט: ע"ב ורבנ"א אר"י אין הלכה כאבא שאול. הרא"ש בגיטין פ"ד סי' כ"ח (ועיין בקרבן נתנאל): שם נתייאשתי מפלוני עבדי מהו. א"ל אומר אני אין לו תקנה אלא בשטרא. הרא"ש ביבמות פ"ד סי' ל"ח ובמס' ב"ב פ"ג סי' מ"ח: שם א"ל דהאי אמתא דהוי מרה שכיב מרע אתיא ובכה קמיה. הרא"ש בב"מ פ"ט סי' מ"ג: שם עבד שנשא את בת חורין בפני רבו יצא לחירות. הרא"ש ביבמות פ"ב סי' ג':

דף מ ע"א מי שאמר בשעת מיתתו פלונית שפחתי אל ישתעבדו בה לאחר מותי כופין את היורשים ועושין לה גט שחרור. הרא"ש בכתובות פ"ט סי' י"ד: שם מי שאמר בשעת מיתתו פלונית שפחתי קורת רוח עשתה לי יעשה לה קורת רוח וכו'. הרא"ש בכתובות פ"ו סי' כ"ב:

דף מא ע"א העושה שדהו אפותיקי לבעל חוב ולכתובת אשה גובין משאר נכסים. הרא"ש ביבמות פ"ז סי' א':

דף מב ע"א ותניא אידך האומר כל נכסי לפלוני ופלוני עבדי אף עצמו לא קנה. הרא"ש בקידושין פ"א סי' כ"ט:

דף מד ע"ב נקיטינן טימא טהרות של חבירו ומת לא קנסו רבנן בנו אחריו. הרא"ש בב"ק פ"א סי' א':

דף מה ע"א אין פודין את השבויים יתר על כדי דמיהן מפני תקון העולם. הרא"ש בכתובות פ"ד סי' כ"ב: ע"ב נקיטינן ספר תורה שכתבו מין ישרף. הרא"ש בהל' ס"ת סי' כ': שם דתני רחב"ד מפטרוניא ס"ת תפילין ומזוזות שכתבן מין. הרא"ש בהלכות תפילין סי' ג': שם שנאמר וקשרתם וכתבתם. כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה. הרא"ש בהל' ציצית סי' י"ג: שם ר"מ אומר כל נדר שצריך עקירת חכם לא יחזיר. הרא"ש בנדרים פ"א סי' ז':

דף מו ע"א וכמה רבים. ר"נ אמר ג'. רי"א עשרה ר"נ אמר ג'. ימים ב' רבים ג'. הרא"ש בשבועות פ"ג סי' כ"ב: ע"ב המוציא את אשתו משום איילונית ריה"א לא יחזיר. הרא"ש ביבמות פ"א סי' ג':

דף מז ע"ב ר"ל אמר מביא ואינו קורא קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי. הרא"ש בב"ב פ"ג סי' כ"ד:

פרק חמישי

דף מח ע"ב אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות וכו' מנכסים משועבדים. הרא"ש בב"ב פ"א סי' ל"ה:

דף נ ע"א שטר חוב היוצא על היתומים אע"פ שכתוב בו שבת אינו גובה אלא מן הזבורית. הרא"ש בב"ק פ"א סי' ג': ע"ב והלכתא יתומים שאמרו גדולים ואפי' קטנים בין לשבועה בין לזיבורית. הרא"ש בכתובות פ"י סי' י"א: שם או דילמא מתנה נמי אי לאו דאית ליה הנאה מיניה לא יהיב ליה מתנה וכו'. הרא"ש בגיטין פ"א סי' י"ט:

דף נא ע"א הב"ע בשקטו מידו. הרא"ש בקדושין פ"א סי' י"ט:

דף נב ע"א אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים ישבע. הרא"ש בב"ק פ"ד סימן ה': שם האפוטרופין תורמין ומעשרין להאכיל. הרא"ש בגיטין פ"ד סי' כ"ט: ע"ב עמרם נגעא אפוטרופא דיתמי הוה. הרא"ש בב"ב פ"ח סי' כ"ה: שם דאר"י מעשה בגבהה הוא דקני מתחייב בנפשו לא הוי עד שעת ניסוך. הרא"ש בע"ז פ"ד סי' י"ג:

דף נג ע"א מ"מ היזק שאינו ניכר שמיה היזק. הרא"ש בב"ק פ"א סי' א': שם העושה מלאכה במי חטאת ובפרת חטאת פטור מדיני אדם. הרא"ש בב"ק פ"ט סי' י"ג: ע"ב דר"י אדר"י ל"ק כי לא קנים כדרבנן בדאורייתא קנים. הרא"ש בביצה פ"ג סי' ב':

דף נד ע"ב הכהנים שפגלו במקדש מזידין חייבין. הרא"ש בסנהדרין פ"ד סי' ס': שם אבל א"ל טהרות שעשיתי עמך ביום פלוני נטמאו כו' אינו נאמן. הרא"ש במ"ק פ"ג סי' ל"ב: שם א"ל אין שכל ס"ת שאין אזכרות שלו כתובות לשמן אינו שוה כלום. הרא"ש בהל' ס"ת סי' ד':

דף נה ע"א העיד ר"י בן גודגדא על החרשת שהשיאה אביה שהיא יוצאה בגט. הרא"ש ביבמות פי"ג סי' ג': ע"ב לא הי' סיקריקון ביהודה בהרוגי מלחמה. הרא"ש בנדרים פ"ג סי' י"א: שם לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל. הרא"ש ביבמות פ"ז סי' א':

דף נו ע"א במתניתא תנא שבע שנים בצרו אומות העולם את כרמיהן בדמיהן של ישראל. הרא"ש בברכות פ"ט סי' ט"ו. ועיין במעדני מלך:

דף נח ע"א העבודה שאיני זז מכאן עד שאפדנו בכל ממון שפוסקין עליו. הרא"ש בגיטין פ"ד סי' מ"ד: ע"ב הבא מחמת חוב ומחמת אנפורית אין בו משום סיקריקון. הרא"ש בב"ק פ"ז סי' ז':

דף נט ע"א הסעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין. הרא"ש בכתובות פי"ג סי' ז' ובגיטין פ"ד סי' כ"ט: שם בעא אביי מתנתו מהו. הרא"ש בכתובות פ"ז סי' כ"ג: ע"ב עני המנקף בראש הזית מה שתחתיו גזל מפני דרכי שלום. הרא"ש בקדושין פ"ג סי' ב' ובב"מ פ"א סי' כ"ח: שם וקדשתו לכל דבר שבקדושה. הרא"ש בברכות פ"ז סי' י"ט:

דף ס ע"א ס"ת שחסר יריעה אחת אין קורין בו. הרא"ש בהל' ס"ת סי' ט"ז: שם דר"י ורשב"ל מעיינו בספרא דאגדתא בשבתא. הרא"ש בגיטין פ"ח סי' ג':

דף סא ע"א איזהו ע"ה כל שאינו אוכל חוליו בטהרה דברי ר"מ. הרא"ש בהלכות חלה סי' י"ד:

פרק ששי

דף סג ע"א התקבל לי גיטי. ואשתך אמרה התקבל לי גיטי. והוא אומר הולך ותן לה. הרא"ש בגיטין פ"א סי' י"ג: ע"ב ההוא דהוי קרו לה נפאותה אזיל סהדי כתב תפאהה. הרא"ש בגיטין פ"ב סי' כ"ט: שם האשה שאמרה התקבל לי גיטי צריכה ב' כיתי עדים. הרא"ש בקידושין פ"ב סי' ז':

דף סד ע"א ולימא חזקה שליח עושה שליחותו. הרא"ש בעירובין פ"ג סי' ג': ע"ב ולהימנה לדידה מדר"ה. הרא"ש ביבמות פט"ו סי' ו': שם ושאינה יודעת לשמור את גיטה אינה מתגרשת. הרא"ש ביבמות פי"ד סי' ג': שם אחד זה ואחד זה זוכה לעצמה ואינה זוכה לאחרים. הרא"ש בקדושין פ"א סי' כ"ס:

דף סה ע"א וכנגדן בקטנה מתגרשת בקידושי אביה. הרא"ש בגיטין פ"ד סי' י"ט: ע"ב פטרוה דבריו קיימין. פיטרוה לא אמר כלום. הרא"ש בגיטין פ"ט סי' ד': שם גניבא יוצא בקולר הוה. הרא"ש בב"ב פ"ט סי' י"ח:

דף סו ע"א אלא ר"א הכי קא קשיא ליה אמירה לא קאמר. דמי אמירה לא קאמר. מאמרה קאמר. הרא"ש בכתובות פ"ד סי' ל"ג:

דף סז ע"א גופא א"ש א"ר הלכה כר"י וכו' אמר לשנים אמרו לסופר וכו' רת"א כשר ולא מעשה וכו'. הרא"ש בגיטין פ"ט סי' ו': ע"ב כולכם הוליכו אי מוליך במעמד כולם. הרא"ש בגיטין פ"ב סי' ב':

פרק שמיני

שם נשתתק ואמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו. הרא"ש בקדושין פ"ד סי' ט"ו:

דף ע ע"ב שחט בו שנים או רוב שנים ורמז ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו. הרא"ש בקדושין פ"ד סי' ט"ו. ובהל' טומאה סי' ט': שם אילימא גלופקרא וסדיני ליתא דילמא קורא אהדיה. הרא"ש בשבת פ"ד סי' י"ב:

דף עא ע"א אם לא יגיד פרט לאלם שאינו יכול לגגיד. הרא"ש ביבמות פ"ג סי' ד' ובנ"ב

וב"ב פ"ח סי' כ"ד: שם כשם שבודקין אותו לגיטין כך בודקין אותו למשאות ולמתנות ולעדיות וכו'. הרא"ש בקדושין פ"ד סי' ט"ו: ע"ב א"ל נכתוב גט לאשתך וא"ל כתובו. הרא"ש בגיטין פ"ז סי' י"ט: שם עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו. הרא"ש בגיטין פ"ב סי' כ"ה:

דף עב ע"א עד שישמעו קולו שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו. הרא"ש בגיטין פרק ט' סי' ו': שם ור"ש דאמר כר"י דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו. הרא"ש בגיטין פ"ב סי' ה': שם א"ל הכי א"ר הלכה כר"י. הרא"ש בע"ז פ"א סי' ז':

דף עג ע"א ש"מ שניתק מחולי לחולי מתנתו מתנה. הרא"ש בב"ב פ"ט סי' ל"ב: שם ת"ר זהו גיטך מהיום אם מתי מחולי זה ונפל הבית עליו וכו' אינו גט. הרא"ש בכתובות פ"א סי' כ':

דף עד ע"א ארשב"ג מעשה בצידן באחד שאמר לאשתו ה"ז גיטך ע"מ שתתן לי אצטליתא. הרא"ש בסוכה פ"ג סי' ל'. ובמס' ב"ב פ"ד סי' י"ב: ע"ב אלא אמר לה ע"מ שתתני לי אצטליתי ואבדה אצטליתו. אצטליתא דוקא קאמר לה. הרא"ש בקדושין פ"א סי' כ': שם אר"י הא לא דלא רבה אמר הא לא אצטריכא. הרא"ש בב"מ פ"ב סי' י"ז: שם והא קי"ל הלכתא כוותיה דרבה. ובהא אין הלכה כרבן שמעון ב"ג. הרא"ש בקדושין פ"א סי' ח': שם מתקנתו של הלל נשמע. הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי ר' זוז ונתנה לו מדעתו מגורשת. הרא"ש ביבמות פי"ב סי' ט"ו:

דף עה ע"ב הרי זה גיטך ע"מ שתשמשי את אבא. הרא"ש בגיטין פ"ו סי' ט':

דף עו ע"א ה"ז גיטך כל זמן שאעבור מכנגד פניך ל' יום. הרא"ש בגיטין פ"ח סי' ח':

ע"ב או דילמא לאחר י"ב חדש שריתוה. דהא איקיים ליה תנאה. הרא"ש בגיטין פ"ט סי' ד':

דף עז ע"א חצירה מה שקנתה אשה קנה בעלה. הרא"ש בכתובות פ"ד סי' י': **ע"ב** ההוא שכיב מרע דכתב לה גיטא לדביתהו. הרא"ש בב"ב פ"ג סי' כ"ד: שם א"ל ליקנים ניהלה להוא דוכתא דיתיב בי' גיטא ותיזל איהי ותיחוד וכו'. הרא"ש בגיטין פ"ח סי' ו'. ובמס' ב"ב פ"ג סי' כ"ט ופ"ט סי' ל"ו: שם לא צריכא דאוגלה מקום. הרא"ש בב"מ פ"א סי' ל"א:

דף עח ע"ב הכא במאי עסקינן דא"ל זרק לי חובי ותיפטר. הרא"ש בב"ב פ"ט סי' מ"ג:

דף עט ע"א הוא מלמעלה והיא מלמטה וזרקו לה כיון שיצא מרשות הגג. הרא"ש בב"מ פ"א סי' ל"ב: **ע"ב** ואיכא דאמר א"ר א"ש אם נתגרשה תינשא לכתחלה. הרא"ש בגיטין פ"ד סי' י"ב: שם כתב לשום מלכות שאינה הוגנת וכו' תצא מזה ומזה וכו' ואין לה לא כתובה וכו'. הרא"ש ביבמות פרק י"ג סי' ז'. ובכתובות פי"א סי' כ"ח, וד... פ"ט סי' ו':

דף פ ע"א כתב סופר גט ושובר לאשה ושעה ונתן גט לאשה ושובר לאיש. הרא"ש בגיטין פ"ב סי' ט"ו: **ע"ב** נישאו אין זינו לא נימא תיהוי תיובתא דר"ה. הרא"ש ביבמות פ"י סי' ג':

דף פא ע"ב כנסה בגט קרח תצא מזה ומזה. הרא"ש ביבמות פי"ג סי' ז'. ובגיטין פ"ט סי' ו':

דף פב ע"א ש"מ הגוא קרוב מתים אי בעי בין בתחילה בין באמצע בין בסוף. הרא"ש בב"ב פ"י סי' ג':

ע"ב שר"א מתיר לכל אדם חוץ מאותו האיש. הרא"ש בגיטין פ"ט סי' ב': שם ואלא אשה שני אחים היכי משכחת לה. הרא"ש בקדושין פ"ג סי' ג':

דף פג ע"א ובמאי אילימא בע"מ הרי סותרים אלו בזנות. הרא"ש בגיטין פ"ט סי' א': שם א"ם בכולהו תנאי דעלמא נמי לא תינסיב. הרא"ש בגיטין פ"ט סי' ב':

דף פד ע"א ה"ז גיטך ע"מ שתינשא לפלוני. הרא"ש בגיטין פ"ט סי' ב': שם ע"מ שלא תבעלי לאבא ולאביך אין חוששין שמא נבעלה לסן. הרא"ש בגיטין פ"ט סי' ב':

דף פה ע"ב אבעיא להו מי בעינן ודן או לא בעינן ודן הרא"ש בב"ב פ"י סי' ב': שם מיומא דנן לאפוקי מדר"י דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו. הרא"ש בכתובות פ"א סי' י"ט. ובמס' ב"ב פ"ח סי' מ"ב. ובע"ז פ"א סי' ז':

דף פו ע"א ג' גיטין פסולין. הרא"ש בגיטין פ"ב סי' ד': שם שאין עדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם. הרא"ש בגיטין פ"ב סי' כ"ד: שם ותו ליכא והאיכא גט יבן. הרא"ש בגיטין פ"ד סי' י"ב: שם התם תינשא לכתחלה הכא דיעבד. הרא"ש בגיטין פ"ח סי' ח': **ע"ב** וכן אר"י לעולם לא תצא. הרא"ש בגיטין פ"ח סי' ח': שם מאן הנא אר"י דלא כר"ש הרא"ש בגיטין פ"ט סי' ז':

דף פז ע"ב שייר מקצת הגט וכתבו בדף השני והעדים מלמטה כשר. הרא"ש בהל' מזוזה סי' ח': שם וכך היו נקיי הדעת שבירושלים עושין כתב אגיכתו ואגיכתם כשר. הרא"ש בגיטין פ"ד סי' ז':

דף פח ע"ב דבר תורה גט מעושה בעובדי כוכבים ומה טעם אמרו פסול וכו'. הרא"ש בכתובות פ"ה סי' ל"ד: שם לפניהם ולא לפני עובדי כוכבים. הרא"ש בב"ב פ"ג סי' כ"ח: שם כל קלא דבתר נישואין לא חיישינן ליה. הרא"ש ביבמות פ"ב סי' ח':

דף פט ע"א ממזרת אין חוששין לה. הרא"ש בקידושין פ"ד סי' ז': **ע"ב** דא"ר אשה שאמרה לבעלם גרשתני נאמנת. הרא"ש ביבמות פט"ו סי' ו'. ובנדרים פי"א סי' מ': **סליק**

ארץ צבי

על הגהות אשר"י מאת הג"מ יהודה צבי ז"ל (בעה"מ שו"ת מנחת יהודה).

פ"א בד"ה גרסינן בירושלמי כו' כיון דלא ידע כנ"ל: **בד"ה** ובמציאה מודה כו' והוא יחזור על הלוה כו' (ועיין בסמ"ע ובש"ך בחו"מ סימן ק"ה במה שמחולקין שם ודו"ק): **בד"ה** וטעמא כו' אמר יהא מנה זה לפלוני ומת רצו היורשים לבוסו כו' (כפי הנראה דהיינו שמת הנותן ורצו היורשים לכופו שיחזיר להם אין יכולין כי כבר זכה המקבל הנה שעדיין לא בא לידו וכיים בג"ה והל"ל באומר זכה לו התקבל לו כו' והיינו דבה"ג ג"כ כבר זכה המקבל). **ובא"ד** ואני המה זכה בשטר מתנה אמאי יוכל להחזיר (ולכאורה קושיתו ג"כ אהתקבל שטר מתנה זו לפלוני כמו בסיפא דשווים הם): **ובא"ד** ויש תוספתא שכתב בה לא יחזיר וליתא דא"כ ליערבינהו כו' בהדי פקדון כו' (והיינו כנ"ל כדים תוספתא. אמנם ג"כ יש להקשות אמאי לא ערבינהו עם הסיפא באמר יהא מנה זו כו' וגם יש לעיין אמאי גריעא בשטר מתנה בהיתי באומר יהא שטר זה ולא נתברר לי כעת: **בד"ה** ראובן ששלח מנה לשמעון לבומרו לו וע"י אותו שליח החזירו שמעון כו' ומחלק בין נאבדו בדרך דחייב הנפקד ובין אבדו בעיר כו' (ונראה דהתחיליק הוא עפ"י דברי התוס' בב"ק (דף ק"ב) בממציא לו שליח ולא עשאו שליח בפירוש ונאנס דחייב הנפקד שהקשו התוס' אמאי חייב והא אין יכול לומר אין רצוני כו' וי"ל דנראה אפילו הוא בעצמו הביאו בדרך ונאנס חייב בפשיעה כו' משא"כ בעיר ל"ש זה וה"ה הכ"ג יש לחלק בין בדרך ובין בעיר ועיין בש"ך סימן קכ"א ס"ק י"א שהשיג אתוס' דדעת הפוסקים אינו כן כו' ולא הביא דברי הג"א שהוא כשיטות התוס'): **ובא"ד** ואפי' נאנס השליח בדרך אם אין עדים שנאנס ממנו פטור הנפקד דמצי למימר את המנתי' כו' (ולא הבנתי דהא גרים דבריו הנ"ל מבואר דהה"ג בנאנס בדרך חייב המשלח ולכאורה נראה להגיה ואפילו אם נאנס בעיר ואין עדים שנאנס כו' ובריש מיירי ביש עדים שנאנס ואפי' איכא שבועה שלא פשע כו' וכאן אומר דאפי' אין עדים כו' פטור הנפקד מטעם את המנתי' ולפ"ז מיושב מה שהקשה בספר הספרת שמואל וז"ל וקשה ס"ם אמאי פטור מאחר דנפקד חייב בכל אחריות עד דאתי לידים א"כ ל"ס מתייב ליתן לו מאחר דלא קיבל עליו כו' אחריות ומאחר שנתן לו הרי אנו רואין שהאמינו עכ"ל ולפמ"ש דבעיר שמותר ליתן לו כנ"ל בחילוקו של התוס' לק"מ ויש עוד לדבר ביתר פרטי דבריו מאחר דלא קיבל עליה וכו' אחריות עיין בחו"מ בסימן קכ"ה ס"ק ט"ו בשם הב"ח והכ"מ): **ובא"ד** ואם לא ביקש כו' (היינו בהחזירו ע"י ונאבד אפי' בדרך לפי חילוקו הנ"ל): **ובא"ד** והכא מרי אמר רלם מזה גובה כו' (והוא כסברת י"א בסימן קכ"ה דשניהם חייבין באחריות עד שיגיע המנה לידי שמעון כו'):

פ"ב בד"ה הביא רבינו שמחה כו' ובא"ד כשם שיכול לומר על כתב הסופר כו' בפני נכתב כך יכול לומר בפני נחתם על חתימות הסופר כנ"ל: **בד"ה** ומתוך כך פסק ר"י כו' ואם הוא מותק בתער כנ"ל: **בד"ה** אם הגט כתב על ידו של עבד כו' ובא"ד ואני הכותב בע"ד איני מבין דלפי מה שפסס מגודרות היה משמע דאפילו בכתיבת קעקע אינה מגורשת (וא"כ לפ"ז המתניתין ע"כ מיירי בעידי מסירה אמנם יש לעי' בקושייתו לפי המבואר בטור ובש"ע בסי' קכ"ד סעיף ד' וס' דבכתיבת קעקע לא בעינן עידי מסירה דיינו בלא הי' מוחזקין שהוא שלו והא דגודרות אין להם חזקה היינו במוחזקין שהוא שלו בה"ג שגודרות אין לו חזקה וע"ש בחלקת מחוקק מזה ואפשר דקשיא ליה להג"ה כקושיות הבית שמואל דהא אם נאמר דמגורשת ע"י ע"כ הקנה לו להבעל וא"כ גודרות אין להם חזקה ולמה מגורשת אפי' במוחזק שהוא שלה וגם קושיא זו אינו מוכרח כ"כ ואכ"מ): **בד"ה** ומלבין ר"א משמע כו' (עיין בטור מחלוקת הרי"ף והרא"ש בזה): **בד"ה** אין לחתום כו' עד סה"ד (ומש"ה בהיה עדי חתימה מרוחקים אע"פ שנמסר בעידי מסירה יש לפסול דלמא יכתוב בשטה א' שטר כו' ויסמוך אעידי חתימה לחודים כמו דחוששין במזויף מתוכו מהכ"ל):

פ"ג בד"ה אבל אמר לבנים תנו גט כו' הלכך שטר מתנה נמי אם אמר לבנים תנו או לשלשה כתבו ותנו כנ"ל (ועי' בית יעקב מה שתמה ע"ז): **בד"ה** ובגמרא מוקי לה כו' וכן פסק מהר"ם בנתינות מלוה (ועי' בב"י שם בהלכות מילה): **ובא"ד** וגרסינן התם בירושלמי כו' (והוא דין אחר דבירושלמי אידם דין זה ולא קאי אבלמפלה):

פ"ד בד"ה מצאתי תשובות רש"י כו'. שלא מצינו שליח בטיל בג"ד כו' (היינו מכח ג"ד שעשה ג"כ לאחר שליח דיוכל להיות שעשאם שלוחים): **בד"ה** נראה לר"י אפי' כו' ובא"ד מ"מ לרווחא דמילתא טוב לכתוב ואע"ג דאמרינן לעיל דאם דילג כשר וכי מפני שאנו מדמין נעשה מעשה ודאי לא נעשה מעשה כי ר"ת פוסלו כו' כנ"ל (וכן הוא במרדכי): **בד"ה** או המכונה פלוני כו' (ועיין בגיטין דף פ' ובתוס' בד"ה כי יפביתו' כו' ובדף ל"ד והוא דאיתחזק כו'): **סליק**

פירוש המשניות להרמב"ם ממסכת גיטין

הוגה ע"פ הנדפס בפעם הראשון בנאפולי בשנת ר"ב

פרק ראשון

המביא גט ממדינת הים צריך שיאמר בפני נכתב כו': (דף ב ע"א)
הגמוניא פקידות. ואמר שאפילו הביא גט במדינה זאת בעצמה מאדנות זה לאדנות אים אחר צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם ופסק ההלכה שכל המביא גט לחוצה לארץ ואפילו מא"י או המביא גט מחוצה לארץ ואפילו לא"י אם נתקיים אצלנו חתימת עדיו ונתקיים בב"ד כמו שנתבאר בפרק שני מכתובות (דף כח:) הרי זה גט כשר ויתנוהו ב"ד ולא נצטרך שנשמע מן המביא שום דבר אלא שהוא היה שליח בלבד ואם אין מכירין חתימת העדים על כל פנים צריך שיאמר המביא אותו בפני נכתב ובפני נחתם ויתננו לה בפני שנים ואז תתגרש ותיוב על השנים שיקראו הגט ואז יתנן לה:

רבי יהודה אומר מרקם למזרח ורקם כמזרח כו': (שם)
זה הגבול שמגביל המקומות להודיענו המקומות שאינו מחוייב בו לומר בהם בפני נכתב ובפני נחתם ולכך זכר העיירות שהם בסוף ארץ ישראל ואינם מהם · והלכה כרבי יהודה:

המביא גט בארץ ישראל אינו צריך שיאמר כו': (שם)

המביא גט ממדינת הים ואינו יכול לומר כו': (דף ה ע"א)
עוררין רוצה לומר אם ערער הבעל ואומר אני לא גרשתיה וזה הגט מזוייף ואני לא כתבתיו או שיפסול אותו בגלל מגלדי הפסלות ואי אפשר להעמידו אלא בענין זה לפי שהעיקר אצלנו אין ערער פחות משנים לפיכך אם היו שנים אותם המערערין על הגט ואומרים שהוא פסול הרי זה לא יועיל בו הקיום לפי שהם תרי ותרי ותעמוד בחזקתה שהיא אשת איש. ואמרו אינו יכול לומר רוצה בו שנתחדש עליו חדוש שמונע ממנו הדבור:

אחד גיטי נשים ואחד שחרורי עבדים כו': (שם)
אומר שכל מי שהביא גט שחרור בארץ ישראל אינו צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם ואם הביא אותו בחוצה לארץ או מחוצה לארץ הרי זה צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם ואין צריך קיום וישתחרר בו העבד כמו גיטי נשים וכמו כן כל מי שהוא כשר להולכת הגט ולהבאתו כשר לשחרור עבדים וגם כן מביא שחרור העבד לידו או יזכה בו כמו שנתבאר:

כל גט שיש עליו עד כותי פסול כו': (דף י ע"א)

כל השטרות העולים בערכאות של עובדי כוכבים: (שם ע"ב)
תנא קמא אינו מכשיר אלא עד אחד כותי ועד אחד ישראל ורבן גמליאל אומר אפילו שניהם כותים כשרים בגיטי נשים ועשה מעשה כמו שספר וזה שלו על מה שהיה בזמנם וכבר הודעתיך שהם גזרו על הכותים שיהיו כעובדי כוכבים לכל דבריהם כמו שיתבאר בברכות. וערכאות של עובדי כוכבים הם מעמדות דייניהם ר"ל בזה שיהיה זה השטר כבר נתקיים במעמד השופט בהגדת העדים עדותם אצלו והכיר אותם ועל מנת שיתפרסם אצל ישראל שאלו העדים וזה השופט לא מקבל שוחדא ושיהיה גם כן נכלל בגוף השטר שהעדים ראו נתינת המעות וזה אמנם כשר בשטר מקח וממכר אבל גיטי נשים ושיחרורי עבדים וכיוצא בהן מכל דבר שהוא מעשה בית דין והודאה והכחשה אין עדות לעובד כוכבים בזה כלל באיזה פנים שיהיה ורבי שמעון מכשיר כל זה כשנעשה בערכאות של עובדי כוכבים ועל התנאים שהקדמתי · ואין הלכה כרבי שמעון:

האומר תן גט זה לאשתי ושטר שחרור זה כו': (דף יא ע"ב)

האומר תנו גט זה לאשתי ושטר שחרור זה כו': (דף יג ע"א)
הלכה כחכמים אבל לא תאמר לו החירות עד שיגיע גט לידו וכמו כן העיקר אצלם יכול הרב לומר לעבדו עשה עמי ואיני זנך. ואמרו פוסל את עבדו מן התרומה לא (תקנו) [יתקיים] זה אלא אם כשיהיה רבו כהן וכן. כשיהיה רבו ג"כ ישראל שהוא פוסל אותו משפחה כנענית לפי שאינה מותרת לו אם משתחרר ומן העיקר גם כן אצלנו אין גט לאחר מיתה ומה שהשיבו חכמים לו מפני שהוא כקנים חלה לומר שזה העבד באכילת התרומה או בהיותו בועל כנענית לא הוסיף בעצמו מעלה עד שתאמר שחובה הוא לו כשיוצא לחירות ואמנם זה כמו שתאכל בהמת כהן תרומה מפני שהיא קנין כספו לפיכך אינו אצלו מעלה שיפסידנה. ומה שאמר תנו מנה לפלוני ומת יתנו ואפילו שאינו מייתר ואמר מנה זה והרי זה הוא כשיהיה שכיב מרע בשעת הצואה לפי שמן העיקרים שבידינו דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו:

פרק שני

המביא גט ממדינת הים ואומר בפני כו': (דף טו ע"א)
מה שאמר בזאת המשנה שהוא כשאמר בפני נכתב הליו פסול אינו רוצה לומר חציו ממש ואמנם רוצה לומר קצתו ובתנאי שלא יהיה זה הקצת תחלת הגט אבל אם נכתב תחלת הגט לפניו ואפילו שלא היה מלוי בכתיבת סופו אלא שכתב השלמתו והוא לא היה מלוי והעיד בו שהוא [לא] היה נמלא כשר לפי שהעיקר אצלנו אפי' לא כתב בו אלא שיטה אחת לשמה שוב אינו צריך ואינו צריך גם כן שיראה כתיבת הקולמוס על הקלף לפי שהעיקר אצלנו שאפי' לא שמע אלא קול הקולמוס כשעובר על הקלף וכל שכן אם ראה יותר. וזה שאמר כשאמר אחד בפני נכתב ואמר אחד בפני נחתם פסול אמנם זה אם הגט יוצא מתחת יד אחד מהם אבל אם היה הגט יוצא מתחת יד שניהם כשר לפי שהעיקר אצלנו שנים שהביאו גט ממדינת הים אין צריכים שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם לפי שהם אפילו שלא נתנו גט אלא שאמרו בפנינו נתגרשה היו נאמנין וכמו כן מה שאמר שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול זה הוא אם יוצא מתחת יד אחד מהם אבל אם יצא מתחת יד שניהם שהעידו בפנינו נכתב כשר. ור' יהודה מכשיר ואפי' היה יוצא מתחת יד אחד שהעיד בפניו נחתם. ואין הלכה כר' יהודה:

נכתב ביום ונחתם ביום בלילה ונחתם כו': (דף יז ע"א)
ידוע שהיום הולך אחר הלילה לפיכך נכתב ביום והעיד בו בלילה יהיה עדות שקר לפי שהוא משנה זמנו ור' שמעון מכשיר לפי שאין לזמן אצלנו בגט אשה תועלת מרובה לפי שהעיקר אצלנו תקון זמן בגיטין אמנם הוא משום בת אחותו שמא תזנה תחתיו והיא אשת איש ושמא יכתוב גט בלא זמן קבוע ויתן לה ותאמר לעדים שהעידו על הזנות כבר אני גרושה הייתי בזה הזמן וזה הגט בידי לפיכך אין בין היום והלילה שיתחדש כמו זה. ואין הלכה כרבי שמעון:

בכל כותבין בדיו בסם בסיקרא ובקומוס כו': (דף יט ע"א)
דיו נקרא בערבי אלמידא"ר. סיקרא הוא טיט אדום ונקרא בערבי אלמגר"א. קומוס הוא מין עפר שמשחיר ונקרא בערבי אלזא"ג. קנקנתום הוא כמו כן מין מן העפר המשחיר. ואמרו נותן לה את הפרה לפי שאין מותר לחתוך הקרן אחר הכתיבה לפי שנא' (דברים כד) וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה יצא זה שמחוסר כתיבה וקציצה ונתינה: ורבי יוסי דורש ספר ולא אוכלין ולא דבר שיש בו רוח חיים וחכמים אומרים מפני שאמר ספר בלתי ה"א הידיעה ולא אמר על הספר או בספר הנה התיר כל מה שאפשר הכתיבה בו. והלכה כחכמים:

אין כותבין במחובר לקרקע כו': (דף כא ע"ב)
כתבו במחובר לקרקע בתנאי שיניח מקום האיש ומקום האשה והזמן ויכתוב אלו השמות שיניח לשמה אחר שנתלש ונחתם ויתן לה והוא ענין מה שאמר חתמו ונתנו לה. ואין הלכה כר' יהודה בן בתירא בגיטין אבל שטרות בעלמא בעינן כתב שאינו יכול להזדייף וזיוף הוא השקרעת לפי שהנייר חלק וגלד הקלפים הוא הנקרא דפתרא אפשר להחליק ויגיח שעדים ויכתוב מה שירצה:

הכל כשרין לכתוב את הגט כו': (דף כב ע"ב)

הכל כשרין להביא את הגט כו': (דף כג ע"א)
אין ספק שכבר נתבאר ממה שנקדם ששם גט נופל על כל שטר והשטרות כלם נקראין גיטין ותרגום ספר כריתות (שם) גט פיטורין אבל כן קוראין ברוב לגט האשה גט במלה מוחלטת ואין בכאן דבר שיפול בו ספק לפי שמלם שמין יורם לך אי זה הדבר הוא בגט אשה או בזולתו. ומה שאמר בכאן בגט

אשה

אשה שהוא כשר שיכתבהו מי שאין לו דעת בתנאי שיהא גדול עומד על גביו ויכתוב הטופס בלבד ויכתוב ג"כ בן דעת תורף הגט והוא שם האיש ושם האשה והזמן והרי את מותרת לכל אדם ולא יכתוב עובד כוכבים לכתחלה טופס הגט ואפי' גדול עומד על גביו לפי שהוא אדעתא דנפשיה כותב ושמא יכתוב התורף ומתנאי הגט בעינן כתיבה לשמה כמו שיתבאר בזאת המסכת וכמו כן עבד אינו כשר להבאת הגט לפי שאינו בתורת גיטין וקידושין ואיני כשר לעבד גם כן שיכתוב גט לכתחלה ואם כתב עובד כוכבים או עבד טופס הגט אחר שכתב ישראל הכשר תורף הגט הרי זה גם כשר לפי שאמנם אנו חוששין לאמר בתורף בלבד. מה שאמר סומא לא יביא הגט כשהוא שליח להולכה בחוצה לארץ לפי שהוא אינו יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם · ואחר שזכרנו זה הענין נשלימהו. ודע ששלוחי הגט על שלשה דרכים אחד מהם שיביא הגט ויאמר בפני נכתב ובפני נחתם וזה אמנם יהיה שליח להולכה. והשני שיתן לו הבעל גט כתוב ויאמר לו הולך גט זה לאשתי או שלחתו האשה שיביא לה גטה ונתן הבעל גם כתוב ויאמר לו הוליכהו אלא הענין כולו אחד וזה הגט ג"כ יתקיים בחותמיו ויתן לה ותתגרש בו אחר שנתקיים כמו שבארנו וזה השליח נקרא גם כן שליח להולכה. והשלישי שתמנה האשה שליח לקבל לה גיטה ותשים ידו כידה לפיכך כשהגיע הגט לידו נתגרשה וזה נקרא שליח קבלה ואינו נמנע מן הסומא אלא הדרך הראשון בלבד:

קבל הקטן והגדיל חרש ונתפקח כו': (שם)

אין ספק שאם בשעה שקבל הגט היה רואה ואחר כך נאבד הראות ואפילו שלא חזר שהוא יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם ואמנם אמר וחזר ונתפתח מפני שאמר וחזר ונשתפה שזה הכרחי ולכך אמר כל שתחילתו וסופו בדעת ולא אמר בכשרות וכל פסול לעדות בעבירה מן העבירות של תורה פסול להבאת הגט כשלא נתקיים בחותמיו ואין סומכין אפי' על מאמרו בפני נכתב ובפני נחתם אבל אם נתקיים הוא בחותמיו הרי הוא כשר:

אף הנשים שאינן נאמנות לומר מת בעלה כו': (שם ע"ב)

כבר בארנו בפ' חמש עשרה מיבמות (הלכה ג) מאיזה טעם אין נאמנות אלו הנשים כשהן אומרות מת בעלה והם נאמנות בגט ובגט חוצה לארץ דוקא שאם בא בעל וערער לא משגיחין בו לפי שנתבטל הסבה שמא נתכוונו לקלקול'. וזה שאמר שהאשה עצמה תאמר בפני נכתב ובפני נחתם אינו צריך זה אלא אם נתן לה הגט על תנאי ואמר לה על תנאי שתתגרש בב"ד של פלוני ותאמר בפניהם בפני נכתב ובפני נחתם וזה הב"ד ימנה שליח ויתן לה הגט הרי היא נאמנת בסיפור זה התנאי ובמה שאומרת בפני נכתב ובפני נחתם אבל אם לא היה שם תנאי כל אשה שיוצא גט מתחת ידה בכ"מ הרי זו מגורשת ואפילו שאין מכירין עדי הגט ואין צריך שתאמר בפני נכתב ובפני נחתם:

פרק שלישי

כל גט שנכתב שלא לשום אשה פסול כו': (דף כד ע"א)

מה שאמר סופרים מקרין לא שהיו קורין גט כשר אלא היו מלמדין נוסח הגט לתלמידים כדי שיזכרוהו והוא מה שאמרו בסופרים העשויין להתלמד. ומה שאמר יתר מכאן מבואר היטב לפי שהגט שכתב בתחלה לא נכתב לגירושין כלל ואמנם נכתב להתלמד כמו שזכרנו והשני נכתב לגירושין אבל לא לגרשה מזה האיש והשלישי נכתב לשם גירושין של זה אבל לא לגרש זאת האשה ואמרה תורה וכתב לה לשמה והגט הרביעי לא נעשתה כוונה אחת מהם ועם כל זה כולם פסולים ואין באלו הגיטין כולם אחד פוסל מן הכהונה חוץ מהאחרון והוא מה שאמר כתוב ואיזה שארצה מהן אגרש לפיכך אם נתן זה הגט לאחת מהן נפסלה מן הכהונה אף על פי שהגט פסול:

הכותב טופסי גיטין צריך שיניח מקום כו': (דף כו ע"א)

רבי יהודה יגזור טופס אטו תורף רוצה לומר חושש שיכתוב ג"כ כוונת השטר שאמר תנא קמא שיניח מקום עד שיכתוב בו שם הבעלים וכשעשה כן ר"ל שיכתוב תורף השטר ואינו יודע למי הוא עד שיזדמן שמות הנוסח למי שיזדמן הרי זה חספא בעלמא. ואמרו מפני התקנה אמרו מפני תקנה הסופר הקלו עליו והותר לו כתיבת טופסי הגיטין כדי שלא יבטל וצריך שיניח גם כן מקום הרי את מותרת לכל אדם. והלכה כרבי אליעזר:

המביא גט ואבד הימנו מצאו לאלתר כשר כו': (דף כז ע"א)

המביא גט והניחו זקן או חולה כו': (דף כח ע"א)

גלוסקמא והפיסה אמתחות שמשימים בהם השטרות ופי' לאלתר (ירושלמי על אתר) מיד וזה כדי שלא יעבור אדם שם ואם יש לעדים בו סימן מובהק כגון שיאמרו נקב יש בו בצד אות פלוני וכל כיוצא בו כגון שהן אומרין שהם לא העידו לעולם בגט בעלה שמות אלא זה בלבד נותנין אותו לה וכשר ואפי' לזמן מרובה וכל זה כשנאבד ממנו במקום שהשיירות מצויות שאנו אומרים שמא זה הגט שנמצא גט אחר הוא שנפל לאדם אחד אבל אם נאבד ממנו במקום שאין השיירות מצויות ה"ז כשר ואפי' שנמצא לאחר זמן. וזאת החטאת הנזכרת בכאן היא חטאת העוף או חטאת אשם שאינה צריכה סמיכה כמו שנבאר במקומו ולפיכך אפשר שתקרב זאת החטאת ובעלים אינם מצויין שם והעיקר אצלנו שחטאת שמתו בעליה תמות כמו שיתבאר בתחילת פרק רביעי ממסכת תמורה וכמו כן מן העיקרים שבידינו אין גט לאחר מיתה אבל אם נתברר מיתתו קודם שיגיע הגט לידה נפסל הגט ותשאר זקוקה ליבם:

שלשה דברים אמר ר"א בן פרטא לפני כו': (שם ע"ב)

ספינה המטרפת בים הוא שסוער עליה הים ורצה לשברה והמלחים אינם יכולים להנהיגה כפי רצונם לגודל הסער אבל העצים והכלים שלה נשארו. הספינה שאבדה בים הוא שנשברו הכלים והעצים שלה ונאבד הכל ונשארה הספינה על פני המים להנהגת המים ולא נשאר עוגין ולא משוטות שיתנהגו בה וזה כולו דבר אמתי:

המביא גט בארץ ישראל וחלה הרי זה משלחו ביד כו': (דף כט ע"א)

וכבר נתבאר בפרק ראשון (הלכה ג) שהמביא גט בא"י אין צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם ולכך אפשר לו שישלח הגט ביד אחר ואין מותר זה אלא אם כן חלה:

המביא גט ממדינת הים וחלה עושה בית דין כו': (שם ע"ב)

וכמו כן יעשה שליח לשליח ואפי' אלף ובתנאי שימנה כל אחד מהם לחבירו בב"ד ובארץ ישראל אינו צריך לב"ד כמו שנקדם זכרו:

המלוה מעות את הכהן ואת הלוי כו': (דף ל ע"א)

זאת ההפרשה לפי מה שאגיד וזה שהוא יפריש התרומה או מעשר ראשון או מעשר עני ויזכה בו לזה האיש ע"י אחר ואם היה מנהג זה הכהן או הלוי או העני שמקבל מזה הישראל ואינו נותן גם כן לזולתו הנה כל שהוא אצל זה הישראל מהמתנות כאילו הגיעו לזה הכהן או הלוי או העני ואינו צריך זכוי ע"י אחר אח"כ יחשבם בדמיהם וינכה ממה שנתן לו *(עד דמיהם וינכה ממה שנתן לו) עד שיוציא ממה שיש לו עליו לפיכך אם מת צריך ליטול רשות מן היורשין שירשו ממנו הקרקע והגיע עליהם שעבוד החוב לפי שהם אולי לא ירצו בזה אלא יפרעו מה שעל אביהם מן החוב אחר שיתברר ויקחו מתנותיהם אח"כ ואמנם מעשר ראשון כבר בארנו בפ"ט מיבמות (הלכה ד) שהוא מותר לזרים לפיכך כשלקח זה הישראל החלק מן המעשר ראשון או מעשר עני ה"ז יאכלו אבל התרומה שהיא חלק הכהן הנה יש לישראל בה הנאה שהוא יכול ליתן אותו לכהן מקרוביו או ימכרנה לכהנים ויכול לעשות כן לפי שהוא קנאה מן הכהן באלו הדמים שהלוהו:

המניח פירות להיות מפריש עליהן כו': (דף לא ע"א)

מה שאמר מעת לעת ר"ל מן השעה שבקש אותם ומצאם שנאבדו עשרים וד' שעות למפרע לפיכך כל מה שהפרים באלו הארבע ועשרים שעות הרי הוא טבל וצריך שיפרים תרומה ומעשרות פעם שנית לפי שהם בחזקת אבודים וכל מה שהפרים קודם לכן הרי הוא מתוקן לפי שהם בחזקת קיימים בזה הזמן ופסק ההלכה שכל מה שהפרים אינו מתוקן לפי שהוא ספק. ור' יהודה סובר שבודקין היין בשלש פעמים לפי שבהם יפסד בקצת ולכך יבדוק אותו אולי יחמץ ונמצא שהפרים תומן על יין. והלכה כרבי יהודה:

פרק רביעי

השולח גט לאשתו והגיע בשליח כו': (דף לב ע"א)

זה השליח אמנם הוא שליח הולכה ולכך יבטל עד שיגיע גט לידה שכל זמן שהגיע הגט לידה אינו יכול לבטלו ואפי' נתנו באונס כמו שנבאר ענין האונס בגט ומה שאמר שקדם אצל אשתו לא שאנו יכולין לומר לנערה קא מכוון ולכך למדנו שהוא פסול אבל שליח קבלה הרי הוא מבואר שכל זמן שהגיע הגט לידו אין יכול לבטלו לפי שידו כידה ודע אם נתן אדם לאשתו גט על זמן או גט על תנאי והגיע לידה אם אמר לה כשיגמר תנאי פלוני או כשיגיע זמן פלוני הרי את מגורשת מעכשיו אינו יכול לבטלו אחר שהגיע הגט לידה ואם לא אמר מעכשיו יכול לבטלו ואפי' שהוא בידה אחר שנשאר לו בו שום סרך והוא יכול להוסיף על תנאו כמו שיתבאר:

בראשונה היה עושה ב"ד במקום אחר כו': (שם)

בראשונה היה משנה שמו ושמה שם עירו כו': (דף לד ע"ב)

תקון העולם שהוא כשמסר עליו מודעא בב"ד או שבטלו אחר שנכתב ואפי' בפני ב' [או] אם שינה שמו או שמה תנשא והיא לא תדע שהגט בטל ונמצאו הבנים ממזרים לפי שהיא נשארה אשת איש לפיכך מי שמבטל גט היו מלקין אותו מלקות מטעם *תקנת רבן גמליאל שאמר לא יהיו עושין כן וכמו כן אמרו רב מגניד מאן דמבטל גיטא ומאן דמסר מודעא אגיטא וזה שאמר שהוא כששינה שמו ושמה וכתב כל שם שיש לו שזה כשר לא יתקיים זה אלא א"כ היה לו לאדם שתי שמות שנודע בשניהן או כשכתב אחד מן השמות ובתנאי שיכתוב המפורסם מהם ואמר וכל שם שיש לי יהיה הגט כשר וכמו כן האשה אבל אם היה שמו על דרך משל יצחק וכתב בגט אני אברהם וכל שם שיש לי הרי הגט בטל ודע זה:

אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים כו': (שם)

נמנעו ב"ד מלהשביע את האלמנה לפי שהם ראו שהיא מקילה בשבועות ותשבע על שקר וכשהיו מגבין אותה כתובה תקן רשב"ג שיהיו מתנין עליה היתומים באיזה מן שירצו מין הנדרים כגון שיאמרו לה אמרי כל פירות שבעולם אסורים עלי אם קבלתי מזאת הכתובה שום דבר תעשה ממונך כולו קרבן אם קבלת שום דבר. וכל הדומה לזה וכבר נתבארו הנדרים כולם ודיניהם במס' נדרים. ופסק ההלכה שאלמנה משביעין אותה היתומים שלא בב"ד או נודרת להם כל מה שירצו בב"ד כמו שהתקין רשב"ג ולהם הבחירה באי זו משני הדרכים שירצו ולפיכך אם נשאת האשה קודם שתשבע אבדה כתובתה לפי שיאמרו היתומים אנו אין רצוננו להשביעה אבל רצוננו להדירה בב"ד ואין תועלת בהיותה נודרת והיא בעולת בעל לפי שהבעל יפר לה כמו שנתבאר בפ' עשירי מנדרים (הלכה ה) והוא מה שאמר נשאת אין מדירין אותה לפי שמפר לה בעל לפיכך אם נתגרשה או מת בעלה גובה כתובתה אחר השבועה או הנדר וראיתי תשובה לרבינו האי ז"ל שאמר תשבע ותטול והוא הנכון כדי שיגיעו הזכיות לבעליהן וכמו כן העדים חותמין על הגט ואע"פ שאין תועלת בעדים שהן בגוף הגט ואמנם היא מתגרשת בעדים שהיא מקבלת הגט בפניהם והוא מה שאמרו עדי מסירה כרתי אבל אנו חוששין שמא ימות אחד מן העדים שנתן הגט בפניהם ונמצא הגט בידה חספא בעלמא אחר שאין בו עדים לפיכך חותמין בו וכבר בארנו הפרוזבול בפ' עשירי ממסכתא שביעית (מהלכה ג עד הלכה ח):

עבד שנשבה ופדאוהו אם לשום עבד כו': (דף לז ע"ב)

עבד שעשאו רבו אפותיקי לאחרים כו': (דף מ ע"ב)

מה שאמר אמנם הוא לאחר יאוש רבו ראשון לפיכך אם פדאו מי שפדאו לשם עבד ישתעבד בו לפי שרבו הראשון כבר נתייאש ממנו ואם פדאו לשם בני חורין לא ישתעבד בו אפי' רבו ראשון לפי שנתייאש ממנו ואנחנו נבאר יאוש בעלים בפ' אחרון מקמא (הלכה א) ופרק ב' ממציעא (הלכה ה). רשב"ג אומר ישתעבד בו השני באי זה ענין שיהיה ואפי' פדאוהו לשם בן חורין כדי שלא יהא כל עבד מפיל עצמו בגייסות ומפקיע עצמו מיד רבו. ואפותיקי מלה מורכבת פה תקנה ר"ל שאמר לבעל חובו אתה לא תגבה ממונך לעולם אלא מזה ואין לך שום דבר בכל מה שברשותי אלא בזה לפיכך כשמת (הוא) *[העבד] או נאבד אבד ממונו ואם שחררו חייב הדין ודרך המשפט שיאבד הממון ולא יהיה חייב העבד שום דבר לפי שהעיקר בידינו חמץ הקדש ושחרור מפקיעין מידי שעבוד אבל מפני תקון העולם שמא ימצאנו בעל חובו ויאמר לו עבדי אתה כופים את רבו שני שיש לו החוב שישחרר אותו כמו ששחרר אותו הראשון וכותב שטר עליו בשויו לא במה שיש לו עליו מן החוב ואם היה החוב יותר מדמיו זה ענין מה שאמר כותב שטר על דמיו רשבג"א שהמשחרר הוא שיכתוב החוב עליו לפי שהוא הזיק שעבודו של חבירו ויהיה פי' דבריו אין כותבין שטר אלא על המשחרר לפי שהוא גורם לאבוד הממון ואחר שהעיקר אצלנו דיינינן דיני דגרמי יהיה בזה המאמר האחרון הלכה כרשב"ג:

מי שחציו עבד וחציו בן חורין עובד את רבו כו': (דף מא ע"א)

אם היה עבד של שני שותפין ושחררו אחד מהם חזר חציו עבד וחציו בן חורין וכמו כן היו לו אלף בעלים ושחררו אחד מהם כופין את השאר וכמו כן אפי' היה לו אדון אחד וקבל ממנו קצת דמיו ושחרר קצתו באלו הדמים שקבל חזר ג"כ חציו עבד וחציו בן חורין אבל אם שחררו רבו חציו בשטר ה"ז אינו כלום לפי שהעיקר אצלנו שמשחרר חצי עבדו לא קנה וזהו בשטר ובתחלת קידושין אבאר איך תתקיים השחרור בשטר ואיך תתקיים בכסף:

המוכר עבדו לעובד כוכבים או לחוצה לארץ כו': (דף מג ע"ב)

אין פודין השבויין יתר על כדי דמיהן כו': (דף מה ע"א)

ואין לוקחין ספרים תפלין ומזוזות כו': (שם)

אם היו פודין אותם יותר מכדי דמיהם ישתדלו העובדי כוכבים שישבו אותם ואם היינו מבריחים אותם מאדוניהם ג"כ הנשארים הם יאסרו אותם בכבלי ברזל ויוסיפו להם בענויים ואם היה שבוי אחד לדעת רבן שמעון בן גמליאל הנזכר מותר לנו להבריחו לפי שאין עמו שבוי שני שנפחד עליו מן הענוי ושיאסר בברזל ולדעת חכמים שאומרים מפני תקון העולם אינו מותר כדי שלא יאסרו שבויים אחרים והלכה כחכמים:

המוציא את אשתו משום שם רע לא יחזיר כו': (שם ע"ב)

מי שגרש את אשתו מטעם תפלה שחושד אותה בדבר עבירה או מטעם שהיא נודרת הרבה אינו מותר שיחזירנה אלא נאמר לו מיד שרוצה לגרשה מפני אחד מאלו הטעמים הוי יודע שאתה מזה הטעם מגרש אותה ותדע שלא תחזירנה לעולם ולא תהיה מותרת לך לעולם אחר אלו הגירושין עד שיסור כוונתו ממנה ויגרשנה גרושין גמורין לפי שאנו חוששין שמא ישאר לו בה שום תוחלת שמא תנשא לאחר ולא יראה לו זה הטעם שנתגרשה עליו ויאמר בעל הראשון אילו הייתי יודע שהענין היה כן והיא לא תתנהג בכך לא הייתי מגרשה ונמצא הגט בטל ובניה ממזרים ולפיכך אומרים לו הוי יודע שהמוציא את אשתו משום נדר או משום שם רע אינו מחזירה לעולם. ור' יהודה אומר אמנם זה הדין כשנדרה נדר שידעו בו רבים לא פחות מעשרה וכשנתפרסם אצל עשרה או יותר שהיא פרוצה בנדרים אז לא יחזיר ור"מ אומר אם היה הנדר שנדרה היא עצמה צריכה חקירת חכם לא יחזיר לפי שנחוש שמא יגרשנה ותנשא לאחר ואח"כ ישאל הבעל הראשון לחכם ויאמר לו שזה הנדר יש לו היתר ויאמר אילו ידעתי שיש התרה לא הייתי מגרשה אלא הייתי מביאה לב"ד ויתירו לה לפי שר' מאיר סובר אין אדם מקפיד על בזוי אשתו בב"ד ונמצא הגט בטל לפיכך מודיעין לו שלא יחזיר ור' אליעזר אומר אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד והדעת היה נותן שהוא יחזיר אם היה צריך חקירת חכם לפי שאנו אומרים שמא יאמר אם הייתי יודע שיש לנדר היתר אלא ב"ד (כלום) הייתי מביאה לב"ד ויתירו לה לפי שהוא סובר אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד ואין אסור עליו שיחזיר כשנדרה נדר ושצריך חקירת חכם אלא מפני נדר שאין צריך חקירת חכם שאפשר לו לומר אחר שנשאת לאחר ולא נשמע עליה שהיא פרוצה בנדרים אילו ידעתי שהוא כן לא הייתי מגרשה לפי שאני הייתי מפר הנדר שנדרה בעודה אצלי לפי שאינו צריך חקירת חכם והלכה כתנא קמא שאמר לא יחזיר על איזה צד שיהיה הנדר מפני תקון העולם רצה לומר לא יבטל הגט למפרע כמו שבארנו. ואח"כ כלל במשנה מאמר אחר וכאילו אמר בד"א כשנדרה היא אבל נדר הוא יחזיר כלומר אם נדר שעל כל פנים יגרש את אשתו ולא תהיה בינו ובינה נשואין לעולם וגרשה מטעם הנדר אם רצה להתיר הנדר ויחזירנה הרי זה מותר ועל זה הדין הביא ראיה ר' יוסי מעשה בצידן. ומה שאמר על זה המאמר האחרון מפני תיקון העולם ר"ל אין במניעת החזרה תיקון העולם ולפיכך יחזיר והוא ענין מה שאמרו אין בזה מפני תיקון העולם והלכה כר' יוסי:

המוציא את אשתו משום אילונית כו': (דף מו ע"ב)

כבר בארנו בסוף פרק אחד עשר מכתובות שהאילונית אין לה כתובה לפיכך כשהוציאה משום אילונית תצא בלא כתובה ואם היה לה ולד הרי זה איגלאי מילתא למפרע שהיא אינה אילונית ואם תחזור על בעלה הראשון לתבוע כתובתה אומרים לה שתיקותיך יפה ליך מדבוריך לפי שהוא יאמר אילו ידעתי שהיא תלד לא הייתי מגרשה ונמצא הגט בטל ובניה ממזרים ומה שאמר בכאן והכ"א יחזיר כבר בארו בגמרא ואמרו מאן חכמים ר"מ שמצריך תנאי כפול כמו שיתבאר אח"כ לפיכך ע"ז שלא יאמר

יאמר לה הריני מגרשך מפני שאת איילונית ואילו לא היה' איילונית לא הייתי מגרשך לא חיישינן לקלקולה. והלכה כר' יהודה :

המוכר את עצמו ואת בניו לעובדי כוכבים כו' : (שם)

המוכר שדהו לעובד כוכבים וחזר ולקח ממנו כו' : (דף מז ע"א)

ובתנאי שימכור את עצמו ג' פעמים ואז לא יפדה בפעם שלישית אח"כ חוששין עליו שמא יהרג. וכבר בארנו במקומות [א] מסדר זרעים שהעיקר אצלנו אין קנין לעובדי כוכבים בארץ להפקיע מן המעשרות לפיכך לקח מן העובד כוכבים יביא מן התורה וכשראו חכמים שהיו מתייקרין [ב] בלקיחתם מן העובדי כוכבים התקינו שהלוקח מן העובד כוכבים [לא] יביא בכורים כדי שיתבאר לו שירדה מקדושתה ולא יתאוו לקנות מהם וכשראו ג"כ שזה גורם שתשאר בידי עובדי כוכבים ותשתקע בידם התקינו שהלוקח מהם יביא כדי שידע שאין קנין לעובדי כוכבים בא"י קנין גמור ולכך ישתדל בפדיית זה הקרקע מידו לפי שהוא עומד בקדושתה ובמתנות ידועות :

פרק חמישי

הניזקין שמין להן בעידית ובעל חוב כו' : (דף מח ע"ב)

עידית מעולה שבקרקעות והמיטב שבהן וזיבורית הפחות והרע שבהם ורחמנא אמר (שמות כב) מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם ונפל המחלוקת בזאת הכוונה למי הוא חוזר אם על הניזק או על המזיק ואפי' למ"ד מיטב שדהו של ניזק מפני תקון העולם יקח הניזק שיעור נזקו במעולה מה שנמצא אצל המזיק כדי שלא התרבה הנזק והתגבורת בין דיני אדם ודין בעל חוב מן התורה שיגבה מן הזיבורית לפי שנאמר (דברים כד) בחוץ תעמוד והאיש אשר אתה נושה בו ואין אדם מוציא מביתו לרצונו אלא הפחות ממה שנמצא אצלו ופחות שבתועלת אבל אמרנו בבינונית כדי שלא תנעול דלת בפני לוין והעמדנו באשה בזיבורית על עיקר של ב"ח לפי שאין לנו לומר שמא אם אומרים לה שתגבה כתובתה מן הזיבורית לא תנשא לפי שהיא חפלה בנישואין יותר מהאיש הנושא אותה ואין שם נעילת דלת. ואין הלכה כר"מ :

אין נפרעין מנכסים משועבדים כו' : (שם)

דמיון כגון שהזיק ראובן לשמעון ונתחייב ואח"כ מכר ראובן עידית שלו ונשאר לו זיבורית יקח שמעון שיעור הנזק מן הזיבורית המצויה אצלו ואינו יכול לומר זכיתי בעידית וכבר מכרת אותה אחר שהיה לי בה זכות לכך אוציאנה מיד הלוקח לפי שאין עושים כן אלא כשלא נמצאו אצל ראובן כלום שיכול לגבות ממנו :

אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות כו' : (שם)

כשגזל ראובן קרקע משמעון והיתה מלאה פירות ואכל ראובן הפירות והפסיד הקרקע כגון שחפרה (והפילה) [והפסידה] כשיבא שמעון לגבות מראובן הפירות שאכל ומה שהפסיד הקרקע הרי הוא גובה מה שהפסיד הקרקע מנכסי ראובן ואפילו ממשעבדי וגובה את הפירות מנכסים בני חורין וזה ענין שאמר ולא לאכילת פירות. וכמו כן אם הלוה ראובן לשמעון מאה דינרין ואחר שנתחייב שמעון בזה החוב לראובן מכרה שמעון ללוי ב' דינרין על דרך משל עד שהשביחה וחזרה שוה ק' דינרין מלך השבח אח"כ בא ראובן וטרף מלוי זה הקרקע בשביל המאה דינרין שיש לו אצל שמעון חמשה ושבעים דינרין לפי שהדין אצלנו בעל חוב גובה חצי שבח וחוזר לוי על אותן חמשה ושבעים דינרין ותובע אותן לפי מה שהוציא ממנו חמשה ושבעים דינרין הדין שיגבה חמשים דינרים משמעון ואפילו ממשעבדי והן החמשים שלקח בהן עיקר הקרקע לפי שאם לא ימצא שום דבר אצל שמעון היו מוציאים מיד הלוקח שלקח משמעון אחרי שלקחו ר"ל אחר שלקח לוי וכמו כן הדין אצלנו שיגבה החמשה ועשרים ג"כ אבל מנכסים בני חורין ואם לא נמצא אצלו. כלום ישאר על שמעון כשאר החובות כולם וזה ענין לשבח קרקעות ואמרו למזון האשה והבנות מבואר וכבר נתבאר בכתובות וזה כולן מפני תקון העולם שאין מוציאין מיד הלוקח אלא בדבר מפורסם חזק בחיוב וכמו כן אם אמר בעל המציאה שנאבד ממנו יותר מזה לא ישבע מי שמצאה שלא מצא אלא זה לפי שאם היו דנין בכך כל מי שימצא מציאה יניחנה ולא יאספנה ולא יחזירנה לחברו או יקחנה לעצמו :

יתומים שסמכו אצל בעל הבית כו' : (דף נב ע"א)

המטמא והמדמע והמנסך בשוגג פטור כו' : (שם ע"ב)

אבא שאול אומר שבני אדם כולם משתדלין שימנו אותם ב"ד כדי שיתפרסם נאמנותם אצל בני אדם ואילו אתה מחייב אותם שבועה לא יהיו נמנעין מפני כך אבל האפוטרופוס שמינהו אבי יתומים אם אתה מחייב אותו שבועה ר"ל שמשביעין אותו היתומים בטענת שמא לעולם אין מקבלים אפוטרופסות ויפסידו היתומים ולכך בטלו ממנו השבועה מפני תקון העולם. ומה שאמר המנסך אפשר זה על א' מב' דרכים. א' מהם שיערב יין נסך ביין של חבירו שהכל אסור כמו שיתבאר במס' ע"ז בפרק באחרון (הלכה ח) והדרך השני שינסכהו לעבודת כוכבים וידע שהיין אסור בזה הניסוך כשיהיה מזיק בנזק ולא ידע שהוא חייב סקילה כשמנסך אותו לעבודת כוכבים לפי שאם היה יודע ג"כ שהוא חייב סקילה לא היה חייב תשלומים לפי שהעיקר אצלנו אין אדם מת ומשלם כמו שביארנו בפרק ג' מכתובות (הלכה א). וכהנים שפגלו במקדש הוא שיפסיד הכהן הכוונה בשעה שמתעסק בשחיטת הקרבן או זריקת דמו או הדומה להם ויחשב בו שיאכל ממנו או שיקרב אותו חוץ לזמנו וזה הזבח נפסד על הבעלים שיתבארו אלו הענינים בפ"ב במס' זבחים (הלכה ג) והדין היה מחייב שיהיו אלו כולם פטורים בין בשוגג בין במזיד לפי שהיזק שאינו ניכר לאו שמיה היזק והמנס אמרנו מזיד חייב כדי שלא יהא כל אחד הולך ומטמא טהרותיו של חברו. והלכה כאבא שאול. ומן המבואר באמרו בכאן חייבין רוצה לומר חייב בתשלום מה שהפסיד :

העיד רבי יוחנן בן גודגדא על החרשת כו' : (דף נה ע"א)

מרים קורה. ועל זה הדין תעשה היקש בכל דבר גזול כשנעשה בו הגזלן מעשה שאי אפשר להסירו אלא בהפסד מרובה הרי הוא נותן דמי זה הדבר שגזל בלבד ואמנם נעשה זה מפני תקנת השבים כדי שלא תקבה דרך התשובה על בעל העבירה. ואלו העדיות כולם הלכה :

לא היה סיקריקון ביהודה בהרוגי מלחמה כו' : (שם ע"ב)

סיקריקון אנס והאנס לוקח שדות מיד בעליהן בלא דמים כדי שלא יהרגם ונתחדש זה החידוש משעת הרוגי המלחמה והיה זה הזמן ידוע אצלם באותה שעה. ובעל הבית הוא בעל הקרקע הראשון כשנגזלה ממנו הסיקריקון וכבר בארנו בסוף פרק עשירי מכתובות שקנין האשה והודאתה במה שמכר בעלה אינו מועיל לפי שהיא יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי ויכולה להוציא מיד הלוקח כשתגבה הכתובה. ומה שאמר נותן לבעלים רביע כגון שלקח מהסיקריקון שדה בשלשים דינרין הוא נותן לבעל הבית עשרה דינרין לפי שאנו אומדים דמי הקרקע ארבעים דינרין ויותר והרוב שהסיקריקון עושה ממנה זול אע"פ שהיתה אצלו בלא דמים הוא זה השיעור והוא ענין מה שאמרו רביע בקרקע שהוא שלש במעות ואין ספק במה שאמר רבי שהיה המעשה כשהיה שם סיקריקון :

חרש רומז תרמז ובן בתירא אומר כו' : (דף נט ע"א)

רמיזה ר"ל אי זה שירמוז ובן בתירא אומר שמקחו וממכרו במטלטלין אינו כלום עד שיקבל הדבר ויהיה ברשותו ויתן ג"כ למי שהוא מוכר ולא הספיק לו הרמיזה בלבד. והפעוטות הנערים קטנים מבן שש ובן שבע אם היה להם חריפות או מבן שמנה ובן ט' ובן י' לפי שיעור חריפתם וזה העיון תלוי בדיין. ואין הלכה כבן בתירא :

ואלו דברים אמרו מפני דרכי שלום כו' : (שם)

דע שזה הדבר המפורסם בכל המקומות שיהיה הכהן קורא בבהכ"נ ראשון בין שיהיה ת"ח או ע"ה הנה הוא דבר שאין לו שורש בתורה כלל ולא נזכר זה בגמ"ם ולא היא זאת הכוונה הנרמזת אליה בזאת ההלכה ואני נפלא הפלא ופלא מעמי הגלות שנוהגים בזה המנהג אחר היותם בריאים מחולאי המנהגות ומדעות האחרונים ודרכיהם ואין אלא הגא עניים נאותים ללשון הש"ס ואיני יודע מאיזה מקום בא להם זה ההפסד ואמנם עורת הענין לפי מה שבא אלינו בקבלה כמו שאגיד וזה שהכהן קודם ללוי ולישראל לפי שנאמר (ויקרא כא) וקדשתו כי את לחם אלהיך וגו' ובא בקבלה בכל דבר שבקדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון וזה כולו באין שם חכם גדול ממנו כגון שיהיה שם כהן ולוים ישראלים ויהיו כולם במדרגה אחת בחכמה ולא יהיו קצתם יותר חכמים מקצתם אז תחזור הקדמת היחס כהן קודם ואחריו לוי ואחריו ישראל ויתבאר לך זה הלשון בפ' אחרון מהוריות (הלכה ח) באמרו בזמן שכולם שוים אבל אם היה ממזר ת"ח וכהן גדול עם הארץ ממזר ת"ח קודם בכל ענין מבואר בגמ"ם (מגילה כב.) שאחד מן החכמים קרא ראשון בשבת בספר תורה ורב אמי ורב אסי גדולים מכהני ארץ ישראל היו מצויין שם ולפי שהיה יותר חכם מהם וכך אמרו רב קרא בכהני ר"ל קרא ראשון כמו הכהן ולפי שהיה יותר חכם מן הכהנים המצויים שם וזה אין מחלוקת בו ומן העיקרים גם כן כשהכהן כשהוא

רואי שיקרא ראשון אם התיר לישראל שהוא כמותו או פחות ממנו שיעלה ויקרא הרשות בידו אבל אסרו חכמים זה מפני דרכי שלום לפי שיתהדם מזה המחלוקת שמא יאמר ישראל אחר מפני מה התיר לזה שיעלה ראשון ולא התיר לי אחר שהדבר תלוי בו לכך אנו אומרים שיקרא הוא עצמו לא שיתיר לזולתו ולזאת הכוונה רמז בזאת ההלכה באמרו כהן קורא ראשון וכן באר הגמרא. ואם היה המנהג שהיו מניחים העירוב בבית מבתי החצר אמר שלא ישנה לעולם אלא בזה הבית שהיו נותנין בו בתחלה להניח אותו לפי שיש להם בזה הנאה שהבית שמניחין בו העירוב אינו צריך ליתן את הפת כמו שנתבאר שם. ומה שאמר גזל גמור ר"ל גזל מדרבנן גמור והפרש שיש באמרו גזל מפני דרכי שלום ובאמרו גזל גמור הוא שהגזל גמור יוצא בדיינין ויוסיף חומש ואע"פ שהוא מדרבנן לפי סברתו וגזל מדרכי שלום אין בו שום דבר מכל זה. ואין הלכה כרבי יוסי :

משאלת אשה לחבירתה החשודה כו' : (דף סא ע"א)

כבר נקדם לנו פירוש זאת ההלכה אות באות בסוף פ' חמישי משביעית אבל אני אזכיר ג"כ פירושה בכאן מותר לה לתת מה שנזכר לחבירתה החשודה על השביעית לפי שהם כלים שאינן מיוחדין לעבירה שאנו יכולין לומר אפשר שתשאלה הנפה לתקן בו או להכין בו הדבר הראוי להרקדה והרחים לטחון בהם הסממנין והתנור להלבין בו המטווה לפיכך אם פירשה ואמרה לה תני לי הנפה להניף בו הקמח או תנור לאפות בו פת אינה משאלת לה ומה שאמר אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ וכו' אין בזה הענין שום דבר משביעית אמנם הוא מותר לעולם לפי שהעיקר אצלנו רוב עמי הארץ מעשרין הן לפיכך בוררת וטוחנת ומרקדת עמה ומה שאמר משתטיל מים לעיסה לא תגע אצלה הוא דבר מענין הטומאה והטהרה וזה שעם הארץ אשתו ובניו בחזקת טומאה כמו שיתבאר במקומו במס' טהרות והעיקר אצלנו ג"כ שהאוכלין אינן מקבלים טומאה אלא אחר הכשר באחד משבעה משקין כמו שנתבאר במס' מכשירין (פ"ו הל"ד) ולאלו העקרים כולם מחוייבת להפרים ממנו משתטיל מים על הקמח שאז יקבל טומאה ויהיה עובר עבירה שמטמאה התרומה ואפי' על העיקר האחרון שהוא מותר לגרום טומאה לחולין שבא"י לפי שבזאת העיסה חיוב תרומה והיא הקדש ודע זה. עוד אמר שכל מה שזכרנו מהיתר השאלה ואפילו על דרך הספק ומעוט הסיוע אמנם הוא מפני דרכי שלום. ומחזיקין ידי עובדי כוכבים בשביעית בדבור בלבד כגון שיראה אותו עובד אדמה שיכול לומר לו יהא אלהים בעזרך או יצליח מעשיך וכל כיוצא בזה. שואלים בשלומן של עובדי כוכבים ואפילו ביום חגם :

פרק ששי

האומר התקבל גט זה לאשתי כו' : (דף סב ע"ב)

כבר נקדם לנו בפ"ב (הלכה ה) שהשליח קבלה כשהגיע הגט לידו הרי הוא כאילו הגיע לידה לפי שהוא מורשה. והלכה כרשב"ג שאמר שול לי לשון קבלה הוא :

האשה שאמרה התקבל לי גיטי כו' : (דף סג ע"ב)

נערה המאורסה היא ואביה מקבלין כו' : (דף סד ע"ב)

וקרע אינו מתנאים שיקרע על כל פנים ואמנם ר"ל שאם קרעו שיעידו על כך. ונערה המאורסה כבר בארנו משפטיה בפ' עשירי מנדרים. ומה שאמר היא ואביה רוצה לומר או היא או אביה. ומי שהיא יכולה לשמור גיטה הרי היא ג"כ תקבל גיטה אחר מיתת אביה והיותה יכולה לשמור גיטה היא שתהיה מבחנת בין גיטה לדבר אחר. ואין הלכה כר' יהודה :

קטנה שאמרה התקבל לי גיטי אינו גט כו' : (דף סה ע"א)

אין הלכה כר' אליעזר מטעם שהיא לא עשתה אותו שליח אלא לקבל לה גיטה במקום פלוני וכל זמן שעבר נתבטל השליחות וכבר נתבאר לך הכוונה שאם היה לדעת הבעל להתנות שיתן לה הגט במקום פלוני ולא קיים התנאי בטל הגט ואם אמר הרי היא במקום פלוני אמנם רצה להודיעו באיזה מקום היא בלבד ולא ליחד מקום לתת באותו מקום ולא במקום אחר לפיכך בכל מקום שנתנו לה כשר :

הבא לי גיטי אוכלת בתרומה כו' : (שם)

ואין הלכה כרבי אליעזר :

האומר כתבו גט ותנו לאשתי גרשוה כו' : (שם ע"ב)

בראשונה היו אומרים היוצא בקולר כו' : (שם)

היוצא בקולר מי שיוצא מבית הסוהר לידון מאת המלך. ומפרש המפרש בים ויוצא בשיירא היוצא בדרך ללכת במדבר עם השיירא ודי לאלו באמרם כתבו בלבד ואע"פ שלא אמרו ותנו לפי שהענין מחייב שהוא ג"כ רצה שיתנו לה גט ושיגרשנה מרשותו. והל' כר"ש שזורי :

מי שהיה מושלך לבור ואמר כו' : (דף סו ע"א)

הבריא שאמר כתבו גט לאשתי כו' : (שם)

רצה לשחק בה כשלא היה שם ענין מורה על כוונתו כמו שסיפר בזה המעשה. והלכה כרבן שמעון בן גמליאל :

אמר לשנים תנו גט לאשתי או לשלשה כו' : (שם)

אינו מן הנמנע שבית דין הגדול לא יהיו בקיאין בכתיבה לפי שהתנאי בב"ד שיהיו חכמים לא שיהיו סופרים ואמרו אחד כותב וכולן חותמין לפי שהתנה בזה והצריך למגרש שיאמר כמו שסדרו שהוא כשאמר לרבים כתבו יבאר ויאמר כל אחד מכם בפני עצמו ואם אמר לרבים חתמו יבאר ויאמר כל שנים מכם אי זה שנים מכם שיהיו, ואם אמר לרבים הוליכו גט לאשתי יבאר ויאמר אחד מכם איזה שיהיה והוא ענין מה שאמרו כתבו כל חד מנכון חתומו כל תרי מנכון אובילו כל חד מנכון ול"ז שלא יבאר כולם חותמין כמו שזכר אמנם שנים משום עדים והשאר משום תנאי ולכך אין אנו קפדין בשאר שיותן פסולין או קרובין או שנתאחר עדותן זמן מרובה לפי שהם תנאי לעדים ומזה הטעם אנו אומרים שעדי הגט אין חותמין אלא זה בפני זה שאנו חוששין שיאמר כולכם ויעידו מקצתם ותתבטל האשה שהוא גט כשר אחר שיש בו שני עדים ומתנאיו שיעידו כולם כמו שזכר. והל' כר' יוסי :

פרק שביעי

מי שאחזו קורדייקוס ואמר כתבו גט כו' : (דף סז ע"ב)

קורדייקוס חולי מתהדם מנגלוי חדרי המוח ומתבלבל הדעת מפני כך והוא מין ממיני חולי הנופל. ואמרו אין דבריו האחרונים כלום ר"ל שאין אנו צריכין לשאול אותו פעם שניה אחר שיצא מחוליו אם יעמוד על דבריו או לא ואמנם לא יכתוב הגט עד שיקל מעליו חליו זה. והרכין בראשו ר"ל שירמז בראשו רמיזה תורה תשובה נכונה לשאלה ויפלוג בה בכל צדדי הנסיון בכל מה שאפשר :

אמרו לו נכתוב גט לאשתך ואמר להן כתובו כו' : (דף עא ע"ב)

אמרו לו אינו ר"ל למי שאחזו קורדייקוס אלא לאיזה אדם שיזדמן וכמו כן אילו אמרו לו נכתוב גט ואמר להם תנו לה הגט בטל עד שיאמר הוא בעצמו כתבו וחתמו ותנו לה :

זה גיטיך אם מתי זה גיטיך אם מתי מחולי זה כו' : (דף עב ע"א)

שיעור זאת המשנה לפי מה שאגיד בריא שאמר לאשתו זה גיטיך אם מתי או חולה שאמר זה גיטיך אם מתי מחולי זה לא אמר כלום לפי שהעיקר אצלנו אין גט לאחר מיתה ומה שאמר אם מתי משמעותו לאחר מיתה אלא אם באר ואמר מעכשיו או מהיום אבל אם אמר מהיום ולאחר מיתה הוא ספק אם על מה שאמר מהיום היה דעתו והוא גט כשר וכשאמר לאחר מיתה הוי תנאה או חזר בו ועל מה שאמר לאחר מיתה הי' דעתו והוי נבטל [כמו שאמרנו] שאין גט לאחר מיתה לפיכך חולצת ולא מתייבמת לפי מה שנתבאר בפ"ג מיבמות (הל"י) וכולן שהיו להן קדושין או גירושין בספק חולצות ולא מתייבמות :

זה גיטיך מהיום אם מתי מחולי זה ועמד כו' : (שם)

לא תתייחד עמו אלא בפני עדים כו' : (דף עג ע"א)

ממה שראוי שתדע שכל הנותן גט על תנאי או גט על זמן אינו מותר לו להתייחד עמה כל אותו הזמן אלא שיהיה פרוש ממנה משעת כתיבת הגט וכל זמן שהעידו שני עדים שנתייחד עמה הגט בטל ודיני מגורשת ושאינה מגורשת רבים מהם שהוא חייב במזונותיה ואינו מפר נדריה ואינו מטמא לה כמו המגורשת. ופסק ההלכה בזאת שהיא מגורשת לכל הדבר ובלבד שימות לפיכך מי שבא עליה באלו הימים בעילתו תלויה אם מת הבעל יפטר ואם עמד ובטל הגט הנה בעל אשת איש ואם בא עליה בשגגה יביא חטאת :

הרי זה גיטיך על מנת שתתני לי מאתים זוז כו' : (דף עד ע"א)

ותתן ר"ל שנתגרשה מעכשיו אבל מחוייבת שתתן מה שהתנה עליה לפיכך אם נקרע הגט או נאבד קודם

הגהות הגרי"ב [א] עי' פאה פ"ד הלכה ט' ודמאי פ"ה הלכה ט' וצ"ע : [ב] עי' בחדושי מהר"ם ובתוי"ט :

קודם שיתקיים תנאה ואח"כ קיימתו אינה צריכה גט אחר. מה שאמר מכאן עד שלשים יום אינו ר"ע שהיא תתן לו כשישלמו שלשים יום על כל פנים אמנם הכוונה שתשלים בזה הזמן ואין עושין היקש על זה הדין כשאמר לה ה"ז גיטיך ע"מ שתתני לי בגד פלוני או חפץ פלוני שנאמר תתן דמיו או אחר במקומו ששוה יותר ממנו אלא היא מחוייבת לתת אותו הדבר בעצמו ורשב"ג חולק על זה הדין כמו שזכר. ואין הלכה כמותו :

הרי זה גיטיך על מנת שתשמשי את אבא כו' : (דף עה ע"ב)

אמרו כמה היא מניקתו שתי שנים אינו ר"ל שהוא מחייב אותה בזה התנאי שתניקהו ב' שנים לפי שהוא ע"מ שתניקהו סתם אמר לה והעיקר אצלנו כל סתם כמפרש יום אחד דמי לפיכך אינה חייבת שתניקהו אלא יום אחד בלבד וכמו כן לא תשמש אביו אלא יום אחד אמנם זה היום שתניקהו יהיה בזמן היניקה וכאילו שאל כמה זמן היניקה שתניק בו זה היום שהיא מתחייבת והשמיענו מחלוקת ר' יהודה ורבנן זה זמן היניקה שהוא מכריח את האשה להניק את בנה ואפילו היתה מגורשת והם שתי שנים אא"כ לא היה הולד מכירה כמו שבארנו בפרק שנים עשר מכתובות (הלכה א) ואינו מותר אצלנו נשואי המעוברת והמניקה בכל אלו השתי שנים ואפילו שנתנה בנה להניק ומי שנשא מעוברת או מניקה יוציא בגט ואפילו היה כהן ואם מת הולד תנשא ולא נחוש שמא יהרגנו לפי שזה רחוק מן האפשרות אלא א"כ היתה האם יורשת כגון שתהיה בת דודו שאז נחוש ממנה שמא תהרגנו בשביל הירושה ולא מניחין שתניקהו אלא בעדים ולשון התלמוד (כתובות קב:) מי שמת והניח בן קטן אין מניחין אותו אצל מי שראוי ליורשו מעשה שהיה והרגוהו. ואין הלכה כר' יהודה ולא כרבן שמעון בן גמליאל :

הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן עד שלשים כו' : (דף עו ע"א)

אנטיפטרס מקום בארץ יהודה. וכפר עותנאי מקום בארץ הגליל. ועכו שכונה לארץ י"י אל על הגליל וזאת המשנה בנויה על שתי תנאין וזה כשהוא אומר לה [אם הגעתי לגליל הרי הוא גט] אם לא הגעתי לגליל אלא נשתהיתי ביהודה שלשים יום הרי הוא גט ואם לאו אינו גט לפיכך כשהגיע לאנטיפטרס וחזר בתוך שלשים יום אינו גט לפי שאנטיפטרס מארץ יהודה הוא ולא ישהה שלשים יום וכמו כן הדין באמרו גליל ומדינת הים ומה שאמר היה הולך ובא ר"ל בזה שהוא גט כשר ואינו גט ישן ולא תתגרש בשום פנים אלא עד שלא יהיה מצוי במדינה שלשים יום רצופים :

הרי זה גיטיך אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש כו' : (שם ע"ב)

אבל אינה מותרת לאחרים אלא בחלוצה עד שישלמו שנים עשר חדש :

אם לא באתי מכאן עד י"ב חדש כתבו כו' : (שם)

אם מיתה קדמה לגט אינו גט אם מת אחר י"ב חדש אחר שנכתב הגט קודם שיתנהו לה. ואין הלכה כר' יוסי :

פרק שמיני

הזורק גט לאשתו והיא בתוך ביתה כו' : (דף עז ע"א)

קלתה כלי מקבלות בו הנשים מה שטוות ואין הבעל מקפיד לו על מקום חיקה ולא על מקום קלתה ולכך מקנה לה ואע"פ שהיא ברשות הבעל ומה שאמר לתוך ביתה או לתוך חצרה מגורשת על מנת שתהיה עומדת בצד ביתה או בצד חצרה :

אמר לה כנסי שטר חוב זה או שמצאתו כו' : (דף עח ע"א)

היותה עומדת ברה"ר וזרקו לה קרוב לה כו' : (שם)

מה שאמר מלאתו מאחוריו אינו גט עד שיאמר הרי זה גיטיך בתנאי שירמוז לה שתקבלנו והוא בידו או קשור על גבו לא שיהיה על גבי קרקע אמנם אחר שהגיע לידה אינו מועיל שום דבר שיאמר ודע שלעולם היא צריכה חליצה מדרבנן עד שיגיע גט לידה או לרשותה :

וכן לענין קדושין וכן לענין החוב כו' : (שם)

היתה עומדת על ראש הגג וזרקו לה כו' : (דף עט)

ועל מנת שיאמר לו זרוק לי חובי בתורת גיטין לפיכך אם הגיע הממון קרוב מן המלוה נפטר הלוה שכבר הגיע לו הממון כמו הגט והוא כבר נתפייס ממנו בקבלת הממון בזה הענין אבל אם אמר לו זרוק לי חובי ותפטר ולא אמר בתורת גיטין וזרקו לו ונאבד או נשרף קודם שיגיע ליד המלוה הרי זה (אינו) פטור. ומה שאמר כיון שהגיע לאויר הגג ר"ל לפחות מג' לגג לפי שפחות משלשה כלבוד דמי וכאילו בא על פני המקום שהיא עומדת בו ומה שאמר כיון שיצא מרשות הגג ר"ל ממחיצת הגג ונכנס במחיצות המקום שהיא עומדת בו. ומה שאמר נשרף בתנאי שלא קדם האש בזה המקום קודם שיצא הגט מידו אבל אם היה האש והשליכו על האש הרי זה אינו גט :

בש"א פוטר אדם אשתו בגט ישן כו' : (שם ע"ב)

כתב לשם מלכות שאינה הוגנת כו' : (שם)

בית הלל סברי חיישינן שמא יאמרו גיטה קודם לבנה וב"ש אין חוששין לכך. וגט ישן הוא שיכתוב לה הגט ואחר כך החזירה ונשאר הגט אצלו אחר זמן כתיבת הגט ואחר שהחזירה גרשה פעם שניה ונתן לה זה הגט בעצמו. וענין מלכות שאינה הוגנת שלא יהיה לזה המלך דין בזה המקום שכתב בה הגט ומשום שלום מלכות תקנו הזמנים בגיטין כולם למלך מזאת הממלכה ולכך פסל כשכתב הזמן למדי ופרס [מדי] שכבר נתבטלה ונאבדה או לחורבן הבית או לבנינו שאינו מלכות. ומה שאמר הולד ממזר הוא דעת רבי מאיר שאומר כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר ואין הלכה אלא אם שינה שמו או שמה ושם עירו ושם עירה בלבד הוא שיהיה הולד ממזר ודע שמי שגירש את אשתו בגט ישן הרי היא תנשא בו לכתחלה :

כל העריות שאמרו צרותיהן מותרות כו' : (דף פ ע"א)

זה דעת רבי עקיבא שאומר יש ממזר מיבמה כמו שבארנו בפרק רביעי מיבמות (הלכה יב) ואינה הלכה וחזר ושנה זה הדין אחר כך להודיעך שאפי' בכונס את יבמתו שנתקיימה מצות הייבום תלא צרתה וכל הדברים האלו בה :

הכונס את יבמתו והלכה צרתה ונשאת לאחר כו' : (שם)

חוץ מן הממזרת כמו שבארנו :

כתב סופר גט לאיש ושובר לאשה וטעה כו' : (שם)

ר"ל בזה המאמר כשטעה הסופר ונתן גט לפי מחשבתו שהוא שובר לאשה שתתננו לבעלה וכמו כן נותן שובר לאיש לפי מחשבתו שהוא גט שיתנהו לאשתו ונתנו זה לזה. ופי' לאלתר בכאן כל זמן שלא נשאת ולאחר זמן אחר שנשאת נשואין שניים. ומה שאמר לאבד זכותו של שני ר"ל שיאסר אותה עליו ואילו היה יכול בעל הראשון לעשותו כל אחד ואחד יעשהו. והלכה כר"א :

כתב לגרש את אשתו ונמלך כו' : (דף פא ע"א)

המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי כו' : (שם)

כנסה בגט קרח תצא מזה ומזה וכל הדרכים כו' : (שם ע"ב)

ואת המשנה בנויה כשהעידו עליה שני עדים שהיא נתייחדה עמו ב"ה סברי הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה ואין אדם עושה ביאתו ביאת זנות הרי קדשה בביאה וב"ש אומרים עד שיעידו שני עדים שנבעלה בפניהם. וצריך שנבאר גט קרח ואז יתבאר לך זה הדין וזה שהם היו כותבין גיטין שיכפלו בהם כמה כפלים והעד חותם בכל כפל מכפלי הגט וקראוהו גט מקושר מפני אלו הכפלים וקראו גט קרח הגט שהיו הכפלים מרובים מחשבון העדים שחתמו בו עד שנבאר בו כפלים בלא עדים ואמנם טעם שהתקינו גט מקושר יתבאר טעם פשוטן כן במקומו בפ' האחרון מבתרא (הלכה א) וזה הגט בנאמו מותר לחתום בו פסול לעדות אחר שחתמו בו שני עדים כשרים וכבר נתבאר שאדם ערום ופשר נכה כולכם כתבו גם לאשתי שהדין בזה שיכתוב אחד וכולם חותמין ואז יהיה גם כשר

וצריכין שיחתמו כולם בהכרח ולכך אמר מי שגירש אשתו בגט קרח ונשאת נשואי שניים יוציא וכל הדרכים האלו בה שאנו חוששין שמא זה הגט יש בו הרבה עדים וכשר בלא עד ויחשוב החושב כשאומר אדם גם כן להרבה בני אדם טולכם כתובו וחתמו קצתם ונחסר מהם עד אחד או יותר שהוא כשר כמו זה הגט קרח שחתמו בו קצת עדיו ונשאר מקום לקצת העדים שלא חתמו וזה אמנם הוא דעת ר"מ שנקדם לך דעתו וא"נה הלכה :

גט קרח הכל משלימין עליו דברי בן ננס כו' : (שם)

בן ננס מתיר לחתום בו עבד ופסול לעדות ועם כל זה שהלכה כבן ננס אינו מותר לחתום בו אלא על אחד פסול בלבד והשאר כשרים וכבר בארתי לך מפני מה יחד אותו בשם קרח להיות כפליו ערובין מחשבון העדים ונשאר כפל אחד או כפלים הרבה בין עד לעד ונמצא שהוא קרח :

פרק תשיעי

המגרש את אשתו ואמר לה הרי את מותרת כו' : (דף פב ע"א)

דע כי מה שאמר לאיש פלוני כגון שיאמר חוץ מאיש פלוני ואין זה ספר כריתות אבל אם עשה זה תנאי הרי הוא מותר כגון שיכתוב גט כשר כמו שצריך אחר כן יאמר לה הרי זה גיטיך על מנת שלא תנשא לפלוני הרי זה מותר ואין בו מחלוקת ואינו מותר שיאמר לה על מנת שתנשא לפלוני לפי שלא יאמרו נשותיהם מחליפין ונותנים זה לזה. ומה שאמרו ימלכו ממנה ויחזור ויתננו לה על מנת שיאמר לה זה הדבר אחר כתיבת הגט והוא לא יתנה בה תנאי אבל כל זמן שהתנה תנאי מהתנאים קודם כתיבת הגט ואפי' שהיה זה התנאי על פה הגט פסול. ואין הלכה כרבי אליעזר :

הרי את מותרת לכל אדם אלא לאבא כו' : (דף פג ע"א)

גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם כו' : (שם)

רבי יהודה אומר אע"פ שגוף הגט הרי את מותרת לכל אדם צריך שיכתוב בו ודין דיהוי ליך מנאי והלכה כרבי יהודה ומותר לכתוב הגט באיזה לשון שיהיה ובאיזו כתיבה שיהיה וזה בשני תנאין תנאי בלשון ותנאי בכתיבה ואמנם תנאי בלשון בהזהרת אלו הענינים המיוחדים בלשון הגט אצלנו ואמנם התנאי בכתיבה שלא יהיה בו ספק בשום דבר שיובן הקריאה בענין אחר מחסרון התיבות או מהפסד צורת האותיות המוסכמות עליהם אצל זאת האומה :

שלשה גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר כו' : (דף פו ע"א)

מה שאמר אין בו אלא עד אחד על מנת שיהיה כתוב בכתב ידו אבל אם כתב אותו סופר ויש בו עד אחד תלא והולד ממזר אבל באלו השלשה גיטין אם נשאת לא תלא. והלכה כרבי אליעזר בגיטי נשים וזולתן מהשטרות שאומר עדי מסירה כרתי כמו שבארנו בפרק רביעי מזאת המסכתא (הלכה ג) :

שנים ששלחו שני גיטין שוין ונתערבו כו' : (שם ע"ב)

כלל הוא זמן אחד לכל כגון שיכתוב בשני בשבת גירש פלוני לפלונית ופלוני לפלונית וישלים שאר הדברים. וטופס לכל אחד ואחד הוא שיכתוב זמן לכל אחד ואחד והוא שיאמר באחד בשבת גירש פלוני לפלונית וישלים הגט ועוד יתחיל ויאמר ובאחד בשבת גירש פלוני לפלונית וישלים הגט ג"כ בענין זה גט אחר גט והעדים מלמטן :

שני גיטין שכתבן זה בצד זה כו' : (דף פז ע"א)

ומה שאמר בכאן עדים יונים אינו ר"ל יונים באמונה אבל הם עדי ישראל כשרים אבל הם חתמו בכתיבת היונים ואתה יודע שכתיבת היונים אינו כמו כתיבת העברים והערבים שמתחילין בכתיבה מן הימין אל השמאל ואמנם היונים כותבין מהשמאל אל הימין :

וזאת היא צורת שני גיטין :

בכך וכך גירש	בכך וכך גירש
פלוני לפלונית וכו'	פלוני לפלונית וכו'
עד וישראל	עד וישראל
בן אברהם עד	ראובן
בן יעקב עד	שמעון
Jacob	filius Dan Testis.
Gad	filius Na an Testis

ועל זאת הצורה היו הגיטין והחתימות שמדבר בהם בזאת ההלכה דע אילו היה כתוב תחת הגט האחד ראובן ותחת האחד בן אברהם וכמו כן תחת האחד שמעון ותחת האחד בן יעקב היו שניהם כשרים לפי שהיינו אומרים שתחת הגט השני גם כן שנים עדים עברים והם בן אברהם ובן יעקב לפי שאדם חותם שמו בעדות בג' פנינים או שיכתוב שמו בלבד כגון שיכתוב פלוני או שיכתוב בן פלוני ולא יכתוב שמו או שיכתוב שמו והוא פלוני עד וכשיהיה כתוב לפי זאת הצורה אין ספק שב' העדים העברים על גט הראשון חתמו וכמו כן השני עדים יונים על הראשון חתמו וא"א לנס שיחתמו אלא כמו שציירנו ואם העידו על הראשון הרי הגט האחד בד' עדים והשני בלא עדים ולכן אמרנו שהראשון כשר והוא אותו שהעדים נקראים עמו ומזאת הצורה עצמה יתבאר עד אחד עברי ועד אחד יוני לפי שאנו אומרים שהעברי הראשון והיוני הבא אחריו כוונו שלשתן לחתום על הגט הראשון ונשאר עד אחד בלבד לגט הב' ואפשר לומר ג"כ שהב' יונים עם אחד מהעברים העידו על השני ונשאר הראשון בעד אחד ולפיכך שניהם פסולין ומה שחייב זה שאני אומר שנוא היוני עם ב' העברים חתמו בין שניהם וכולם על הגט ראשון חתמו כמו שנבאר מן הצורה או נאמר ג"כ שהעברי הב' עם שני היונים (חתם) שחתימתם אפשר שהם על הגט הב' ואין זה צריך צורה :

שייר מקצת הגט וכתבו בדף השני כו' : (שם ע"ב)

זה כולו מבואר אינו צריך ביאור :

גט שכתבו עברית ועדיו יונית כו' : (שם)

[גט מעושה בישראל כו' : (דף פח ע"ב)]

מה שאמר כתב סופר ועד כשר ר"ל חתם סופר ועד כשר. הניכתו והניכתה כנוי ר"ל כנוי האיש המגרש וכנוי האשה המתגרשת. ונקיי הדעת הנבונים בדעתם. גט מעושה בישראל נקוח באונס ובהכרח והם אונסין הבעל על הגט לפיכך אם היו ב"ד ישראל הם המכריחין אותו הרי הוא גט כשר ואם דייני עובדי כוכבים הכריחוהו על הגירושין הרי הוא גם פסול על כל צד מן הצדדים אבל אם אנסו על מה שחייבוהו דייני ישראל כגון שהיתה האשה תובעת הגירושים או שהגירושים מתוייבים מצד התורה הגט הזה פוסל מן הכהונה ואע"פ שהוא פסול וכמו כן אם היו מכריחין ב"ד של ישראל על הגט שלא כדין זה הגט פסול ופוסל מן הכהונה ואם הכריחוהו העובדי כוכבים עד שאמר רוצה אני מה שיצוה ב"ד ישראל אחר כך נוהו ב"ד של ישראל על הכתיבה הרי זה כשר :

יצא שמה בעיר מקודשת הרי זו מקודשת כו' : (שם)

מה שאמר מגורשת אינו ר"ל ששמענו שיצא קול מאשת איש גירשה בעלה לפיכך נאסור אותה על בעלה [כהן] מפני שיצא שמה מגורשת אבל הוא אומר שאם יצא שמה מגורשת אחר שיצא שמה מקודשת על אותה אשה בעצמה שהיא נתגרשה מאלו הקידושין הרי זו מגורשת שהרי קול ושוברו עמו לפי שהקול אסרה והקול מתיר אותה אבל אם נתבררו הקידושין בעדים וכל שכן אם היתה נשואה לא נתקיימו גירושיה אלא בעדים כמו שנתבאר בזאת המסכתא :

ב"ש אומרים לא יגרש אדם את אשתו אלא אם כן כו' : (דף צ ע"א)

בית שמאי סומכין במלת ערוה ובית הלל על לשון דבר. ומה שאמר רבי עקיבא אינה הלכה שאם מצא נאה ממנה יבדלנה ולא יגרש את זאת והיה לא עברה עבירה כלל ויש עושים עמדותיו הלכה כב"ה.

סליק פירוש המשניות להרמב"ם למסכת גיטין בס"ד

באור מלות הלועזיות שברש״י ותוספות ממסכת גיטין·

דף ב ע״ב רש״י אי נמי באותה מדינה, מדינה קונטריד״א בלע״ז (לאַנד, לאנדשאַפּט):

דף ז ע״א בלייל״א, היו עושין עטרות וכו׳ צבועות ומצויירות גפרית ומלח שקורין ניי״ל. (שווארצע ציערראטטען אין גאָלד און זילבער איינארבייטען) והכלים המצויירים כן נקראים בלשון עברי משוקדים לדעת רש״י שכן לועז מלה זו (שמות כ״ח ל״ג):

דף ח ע״ב בפרוורי, בהפרכיא רוקיי״ש בלע״ז. ובאותו דף ד״ה בפרוורי פי׳ פילכי רוקריי״ש בלע״ז (בעצירק, אומפאַנג) וכן בלשון עברי אשר בפרורים (מ״ב כ״ג י״א) מזה הענין:

דף יא ע״א שאינו יכול לזייף, שיהא הקלף מתוקן בעפצים וכו׳ וקלפי פרסיים אינם מעובדים בעפצין שקורין גל״ש (גאלל-אֶפּפּעל):

דף יב ע״ב (מתפרנס), פרנסה, הייט כל שאר צרכיו בלשון לעז קונריי״ר, ובב״מ מ״ז א׳ ד״ה ואפרנסס פי׳ כל צורך סיפוק קרי פרנסה קונדרי״ר בלע״ז, ובכתובות ב׳ א׳ ד״ה הגיע זמן וכו׳ לועז לפרנס קנדירי״ר, ולקמן ס״ה ב׳ ד״ה פרנסוה כתוב קונדיי״ר, והשנוים האלה מורים על קלקול הבלע״ז בדפוס והעיקר מסתבר קוגריי״ר כדהכא (בעווירטהען, מיט אללעם זאָרגפעלטיג פערזעהען):

דף יד ע״א סרבולי, קו״ט בלע״ז (קיטטעל, קוטע). פי׳ המתרגם עירובין י״ד ב׳ ד״ה הסרבל:

דף טו ע״א כבינתי, נושק״א. פי׳ המתרגם מ״ק י״ב א׳ ד״ה שירין:

דף יט ע״א סמא, אורפימנ״ט (אויריפיג-מענט, געלבער ארסעניק): חרתא דאושכפי, אדרמינ״ט (טינטע): במי פריא, מים שסורין בו פרי שהוא כעין עפצים גל״ש בלע״ז (גאללאָפּפּעל): **תוס׳** קנקנתום ט׳ פי׳ בקונטרס וכו׳ קרקע ירוקה שקורין וידריו״ל בלע״ז (אין שוועפּעלזיירע אויפּ-געלאָזטעם מעטאלל) ופי׳ המתרגם שבת ק״ד ב׳ תוס׳ ד״ה שיחור: **רש״י** מדמין, שוספלי״ר כמו כמדומין (שאָטצען, וויעגען): **ע״ב** במיא דגרא, לבע שקורין פויל״י. ובע״ז כ״ח ב׳ הגי׳ נדא בדלי״ת ופי׳ נ״כ לבע שקורין פויל״ד (פּיילכענבלויא):

דף כ ע״א אנדוכתרי, תכשיט ורוקמין עליו צורות במחט כעין ברושדי״ר בלע״ז (שטיקערייא):

דף כה ע״א קטן ואנפילא, קילצי״ן של בגד וכו׳ (זאָקען, שטרימפּפען), מין מנעלים שמגיעין עד הקרסולים:

דף כח ע״א חמת, בולזול״א בלע״ז וכו׳ (לעדערנער בייטעל), ועי׳ המתרגם שבת נ״ג א׳ ד״ה פונדאות ושם יבמות ס״ו ב׳ ד״ה תרמילו ובב״מ פ״ד ב׳ ד״ה באתרא וכו׳: טליקא, משק״א בלע״ז (טאַשע):

דף כט ע״ב מאי קפחותא, לשון קיפוח דסרוכני״ר שמקלרו מלמטה (אַבשטומפּפען, אַבשטוטצען):

דף לב ע״א קופינא, חור שבראש המרה שקורין פוסוי״ר (רעבען, ארקע) כלי שמגרדין בו העפר, עי׳ המתרגם ברכות נ״ז ב׳ ד״ה חוץ ממר:

דף לה ע״א אלא גלופקרא, קו״ט. עיין לעיל י״ד א׳ ד״ה סרבלי:

דף נה ע״ב שקא דריספק, דופן של מרכבת נשים שקורין ריסוג״א בל׳ אשכנז וכו׳. ידוע שר״ל (רייטוואַגען):

דף נו ע״א דוקין, פיל״ש כמו הנופה כדוק (ישעיה מ׳ כ״ב) (פּעלל אים אויגע), או שהוא (פּאַרהאַנג) כעין יריעה המכסה האישון בת עין, עי׳ רש״י (ויקרא כ״א כ׳): גושקרא, פת קיבר שאונדיי״ר (שוואַרצעס בראָד) פת העשוי מפסולת הקמח: **ע״ב** כמין גרנותי של גדול וכו׳ וקורין קולדויי״ר (קעססעל, פפאַננע). צפור דרור, רונדיל״א (שוואַלבע):

דף נז ע״א גמרא, דישריו״ש בלע״ז. עיין המתרגם זבחים נ״ג ע״א ד״ה חומר: סולד, דשריי״ש וכו׳, כלישנא הבלע״ז שלפניו. ועי׳ המתרגם שבת ק״כ א׳ ד״ה מפני שהוא מחריך: תורניתא, פי״ן (פּיכטע), עי׳ המתרגם ר״ה כ״ג א׳ ד״ה תורניתא:

דף נח ע״א שוליא, אינדרי״ן, הבלע״ז מקולקל בדפוס וכן במכות ח׳ ב׳ ד״ה בשוליא דנגרי ע״ש (איין לעהרלינג):

דף נט ע״א פיסתקא, גלנ״ש שאוכלים חזירים (אייכעלן) וכן לקמן ס״ט א׳ ד״ה כי פיסתקא, ונקרא בלשון המשנה חזרד, עיין פ״א דכלאים משנה ד׳:

דף ס ע״ב ואשקי בהנדזי, אוונטור״א כפי מה שיעלה וכו׳ (אויף׳ס גערא‍טע-וואָהל, אויף גוט גליק): אהרי, של גמי יונקייר״ש בלע״ז (בינזען), ועי׳ המתרגם מ״ק י״א א׳ ד״ה אוהרי:

דף סא ע״א לחי, חכה איי״ס בלע״ז (אַנגעל): **ע״ב** גם בה, רגיל בה פריווי״ן (פּערטרויט, פּערטרווליך), עיין המתרגם כתובות כ״ח א׳ ד״ה דגייסי בהדדי:

דף סה ע״ב פרנסוה, כל לשון פרנסה לשון עשיית צרכיה הוא קונדיי״ר בלע״ז, עיין לעיל י״ב ב׳ ד״ה מתפרנס:

דף סז ע״א אוצר בלוס, סגור מסגירת לבדו מחילות מחילות וכו׳ כמו פיו בלוס ורגליו מבולמות בבכורות(מ׳ ב׳)(ע׳ בהמתרגם שם ד״ה מבולמות) קולשי״א בלע״ז (געשלאָססען, פערשלאָססען): **ע״ב** ריסתנא וכו׳. אמנשריסו״ן עלים קטן שעל כף הירך כו׳ (איינע דיקע קראַפּטזופּע) רוטב עב מלחם וחתיכת בלק ומיני ירקות שבו, עי׳ המתרגם ברכות מ״ב א׳ ד״ה ריסתנא:

דף סח ע״ב במוקי קאתי, אינו בא לשכב יחף אלא באנפליאות קאלצו״ש בלע״ז (זאָקקען). והערוך בערך מק הסליטי לועז מוק (פּאַנטאָפּפעל), והוסיף שכן בלשון ישמעאל קורין לו אל-מוק ועץ למטה וגם רש״י ז״ל העיר יבמות ק״ב ב׳ ד״ה מוקי שבלשון ערבי קורין למנעלים אל-מוק, אך לדעתו אין עץ למטה, ולכן לועז כמו שלועז כאן, והדין עמו לפי גירסת ספרים שלנו ביבמות שם דנפק ר׳ יהודה בחמשה זוזי (זוגות) מוקי לשוקא, ומי איכא כהאי גוונא נילך בה׳ זוגות מנעלים ובכל זוג וזוג עץ למטה, והערוך גרס שם נרמקי במקום מוקי ופי׳ (בערך נרמק) מנעלים ועורותיהן רכים רכים וכן כמו מוקי ע״כ, כלומר שכן דומין לכס מגד סרכות רק שחסר העץ למטה: חילפא, לפלפא עץ ששמו פופליי״ר (פאַפּעלבוים): שם ד״ה וחילפא ימא, גירופל״א (געווירצנעלקע), עי׳ המתרגם ברכות מ״ג ב׳ ד״ה חילפא דימא: **שם** ד״ה וורדא, רוס״א (ראָזע):

דף סט ע״א לברוקאתי, חולי שבעין שקורין טייל״א (פּעלל אים אויגע): ומוריקא, קרוג (זאַפּראַן): גילא, אישטריים (שטראָהה). עי׳ המתרגם שבת ק״כ ב׳ ד״ה קש: פירמא דסילקא, קני בת תרדים מלינדור״א, שבלע״ז מקולקל בדפוס ולדעת כל המפרשים סילקא ותרדין הן מין עשב שקורין בל״א (מאַנ-גאָלד, ווילדער אַמפּפער, ווילדער שפּינאַט): פרידה, מין עשב ויש אומרים מדייריש״ם, גם זה מקולקל בדפוס ויתכן שזהו שנקרא בל״א (ברוסטוואורצעל), והערוך בערך פרדא פי׳ פרושת בירן וזהו לשון אשכנז (ברוסטבעערען) ויש לו סגולות ברפואה ומועיל לחלאים חמים של ריאה וחזה וכמו שפירש רבי בנימין מוספיא בערך שזף: בנתא פסירתא, אגמריי״ל (איינ-געווידע), עי׳ המתרגם חולין קי״ג א׳ ד״ה הדרא דכנתא: לחינבי, אצבעות הגדלים בגרון כמין גלנ״ש ובלשון רומי אשטרנגיילו״ן (דריזע, מאנדעילדריזע) האצבעה תקרא כן לפרי הארז שקורין (אייכעל) ובל״א נקראת (דיא ברייגע, איינע בעקאנטע האַלז-קראנקהייט): חומתי כי ממרו, עלי של חמוש פלסר״ו (בערטראַם, שפּייכעלוואורץ, צאַהנ-וואורץ, שפּייכעלקרויט): ושבלוליתא, תלתן פינוגרי (גריכישע הייא, באָקסהאָרען), עי׳ המתרגם פ״ב דכלאים משנה ה׳ ד״ה תלתן: וחומרתא דכשותא, פרח שבכשות הומלו״ן, עי׳ המתרגם שבת ק״ז ב׳ ד״ה כשותא: לפתיחי, האצבעות של אשטרנגיילו״ן עי׳ לעיל ד״ה לחינבי: לברסם, חולי שקורין לוריי״ר והוא בא מן הראש דרך החושט, שבלע״ז מקולקל בדפוס ולדעת רש״י ברסם הוא (הירנשנופּפּען) ואולי צ״ל כאן קטריי״ס (מיט דעם קאָפּפּפלוס בעהאַפטעט), והערוך לועז פלרטיק״ו (מיט זייטענשטעכען בעהאַפטעט): כי פיסתקא דנשדור, כשיעור גלנ״ש (מתורגם לעיל נ״ט א׳ ד״ה פיסתקא) מסס נשדור שקורין אמוניק״א (אַמאָניום, סאַלמיאַק): חלבניתא דובשניתא, חלבנה מתוקה שקורין גלמ״א, משובש וצ״ל גלבנ״א (גאַללענקרויט), עיין המתרגם כריתות ו׳ א׳ ד״ה חלבנה: **ע״ב** לגירא, חולי שקורין אשפונ״ש, יתכן שזה שקורין בל״א (שרעקען, שרעקהאַפטיגקייט). למורסא, קלו״ג (בלאַזע, בלאָטטער), עי׳ המתרגם שבת ס״ז א׳ ד״ה לסימטא: לפירחא דליבא, שלבו פורח פסמיי״ר בלע״ז (אָהנ-מאָכטיג ווערדען), עי׳ המתרגם שבת פ׳ ב׳ ד״ה יתעלפה: ונשטרינהו בכמכא, ישרה אותם בכותח פרכגריי״ד בלע״ז (אנזויגען לאַססען), עי׳ המתרגם ב״מ פ״ד ב׳ ד״ה אשטר לך משטר: ניניא, מינט״ה, עי׳ המתרגם שבת קכ״ח א׳ ד״ה ניניא: אטרפא דערא. עלה של עץ ארע שקורין לוריי״ר (לאָרבעערבוים) ופריו קורין בייי״ש (דיא בעערע), עי׳ המתרגם ר״ה כ״ג א׳ ד״ה ערי: ביזרא דנגנילא, זרע אורוג״א. עי׳ המתרגם פ״ד למעשרות משנה ה׳ ד״ה ושחלים: סיסין, פוליאו״ל, עי׳ המתרגם ברכות מ״ד ב׳ ד״ה ומי סיסין: שב ניני דמיא, שבע עלוקות של מים בלע״ז שנקרא״ש (בלוטזויגער, בלוט-איגעל), עי׳ המתרגם שבת נ״ד ב׳ ד״ה דלא למצויה יאלו: אקוקא, עשב ששמו קקול״י, עיין המתרגם עירובין כ״ח א׳ ד״ה פעפועין: אילוא, אלואיי״ן (ווערמוטה, אבסינט), עי׳ המתרגם שבת ק״י ב׳ ד״ה אהלא: מרהבא, קוגילו״ן, עיין לקמן פ״ו א׳ ד״ה ומרתכא: חומרתא דפילון, בוטו״ן שהכנסים תולות בצואריהן וכו׳ (קנאָפּף), עי׳ המתרגם שבת ס״ב ב׳ ד״ה חומרתא דפילון: לשגרונא, חולי הירכים והקלבוסת שקורין הנק״א (היפּטע), עי׳ המתרגם חולין נ״א א׳ ד״ה שיגרונא: דמעלי לכולה למרי, חולי שקורין פייור״י (פיבער), עי׳ המתרגם נדה ס״ג א׳ ד״ה למרמורות:

דף ע ע״א אמרא חדתא, על ברזל של פוסויי״ר חדש, עי׳ המתרגם ברכות נ״ז ב׳ ד״ה חוץ ממר: עוית, קרנפ״א (קראַמפּף) עיין המתרגם חולין נ״א א׳ ד״ה שירונגא.. ועיין רש״י תהלים נ״ח ז׳: קורטמי לחורו, קרו״ג הגדל בקרקע מזובל וכו׳, עיין לעיל ס״ט א׳ ד״ה ומוריקא: מוריקא דחוחי, קרו״ג הגדל בגדר של היזמא שקורין שבי״ל (ווילדע דיסטעל): פחד, דאגה שדואג על דבר העתיד וכו׳ וקורין סיינס״א (זאָרגע) עי׳ יהזקאל ד׳ ט״ז: גדגדניות, איילאנדר״א (קאָר-יאַנדער), עי׳ המתרגם פ״א דדמאי מ״א ד״ה כוסבר והמתרגם ברכות נ״ז ב׳ ד״ה גודגדניות:

דף עא ע״א בפירי, שאינה מצויה באותה עעה כגון גריס״ש בימות הגשמים ובימות החמה ניספל״ה (קירשען):

דף עג ע״א איסתבר נהר מלכא, ולא יכלו ספינות לעבור שעשו בו סכר שקורין אישקלוס״א (וואססערשליישע), ועיין המתרגם בב״מ כ״ד ב׳ ד״ה סכרו ליה:

דף עח ע״ב ומשיחה, חוט שהגם קשור בו ליני״ל בלע״ז, עי׳ המתרגם ר״ה כ״ב ב׳ ד״ה וכורכן במשיחה:

דף עט ע״ב שאין לה שולים, פונ״ן, עיין המתרגם נדה נ׳ ב׳ ד״ה שולים:

דף פא ע״א לבו גס בה, פריוו״ן בלע״ז, עי׳ לעיל ס״א ב׳ ד״ה גס בה:

דף פו ע״א גינברא, כמשמעו זנגביל, אין זה בלע״ז כ״א מלה מזרחית מקובלת בתרגום ובתלמוד, עי׳ המתרגם שבת ס״ה א׳ ד״ה זנגבילא: ומרתכא, פסולת סיגי כסף וכו׳ וקורין לו קוגילו״ן, וכן פי׳ ולועז למעלה ס״ט ב׳ ד״ה מרתכא והוסיף שם שמעלה ריתחא ונראה שזהו מה שקורין בל״א (זילבערשוים) (שלאַקקען וועלכע זיך אויף דעם אים טרייבען בעגריפּפּען זילבער זעטצען, אונד זאָ לאַנגע זיא נאָך פליכסיג זינד דעם שוימע גלייכען, דער ערקאַלטעטע זילבער-שוים הייסט זילבערשטיין) וכדעת הערוך בערך מרתכא וכפי׳ המוסיף שם שהוא סיג זהב וכסף הניתך בכבשן והפך לאבן ויתכן שהבלע״ז של רש״י יורה כן (איין פעסטער קלומפּען פאָן אירגענד איינעם מינעראַלישען שטאָפּפע):

דף פז ע״ב בדף הסני, שאילו ברוחב המגילה שקורין בלשונינו קולומי״ל (דיא שפּאַלטע, זייטע בייא איינעם אין שפּאַל-טען (קאָלומנען) געשריעבענען אָדער געדרוקטען בוכע):

מסכת גיטין

דף ב בפרש"י בד"ה לריך השליח כו' הבעל עשאו שליח והוכחה עכ"ל מה שלא פי' שהאשה עשאו שליח לקבלה עיין לקמן בר"ן וק"ל: **בד"ה** ללוד שהיא סמוכה לה והיא מא"י כו' עכ"ל רקם וחגר נמי סמוכות מיקרו אלא שכפר לודים סמוכות טפי שמובלעין הן כדאמרינן להנך בגמרא ודו"ק: **תוס'** בד"ה המביא כו' וכן לגיטין ומפרש התם גיטי ממון כו' משום דברוב מקומות היכא דקתני גט סתם כו' עכ"ל ויש לדקדק בדבריהם כיון דלא ניחא להו דנקט הכא גט סתם אלא משום דכן הוא ברוב מקומות גבי גט אשה אם כן תקשי בההיא דכן לגיטין אמאי נקט גט סתם כיון דברוב מקומות לא נקט גט סתם בגיטי ממון דוקא ויש ליישב דבריהם דודאי התנא אין לריך לפרש אבל עיקר קושייתם על התלמוד שהולרך שם לפרש האי וכן לגיטין גיטי ממון דוקא והמתניתין דהכא לא הולרך לפרש דאיירי בגט אשה דוקא ותרלו דהיינו משום דברוב מקומות כו' ומזה שסמכו לומר כאן ומה שנוהגים לכתוב י"ב שורות משום דגט כו' ומש"ה נקרא סתם גט גט אשה וק"ל: **בד"ה** ממדינת הים הא דלא נקט המביא גט מח"ל ט' הוה משמע כל ח"ל אפי' רקם כו' עכ"ל ולאפוקי מפרש"י דכל ח"ל קרי מדינת הים ועיין בחידושי הרשב"א והר"ן: **בד"ה** אף המביא כו' דברקם דרין בה ישראל והא דתנן בפרק דם הנדה כל הכתמים ט' עכ"ל ולא ניחא להו הכא לפרש דב' רקם היו כמ"ש לקמן וכי האי גוונא כתבו בפ' דם נדה דלא מסתבר למימר דבאותו רקם שהיה בא"י לא היו דרין ישראל וברקם דחולה לארץ היו דרין בה ישראל וק"ל: **בא"ד** דאותן שנוהגין תורת עובדי כוכבים הם גרים וטועין כו' עכ"ל נראה שהולרכו לזה דודאי אין סברא דפליגי ת"ק ור"י אם היו דרים בה ישראל ולהכי נפי קושייתם שלא היה דר שם שום אדם שיהיה נוהג דת ישראל בכל דבר וסבר ת"ק דכולם עובדי כוכבים גמורים הם וכתמן טהור ור"י סבר הגם שנוהגין בכל דבר דת עובדי כוכבים כבר היו גרים וטועין הם עתה לעשות מומרים לעבודת כוכבים ודין ישראל מומר לעבודת כוכבים יש להם וכתמן טמא ולפי תירוצם היו דרין בה גם ישראל לכ"ע אלא דת"ק סבר דכל ישראלים הדרים שם ישראלים גמורים הם ומלניעין כתמיהן ור"י סבר דאותן שנוהגין תורת עובדי כוכבים מלהשתמר בתמיהן טועין הן בזה ולכך כתמיהן טמא ועיין בתוס' שם ודו"ק: **בד"ה** מכפר לודים ללוד אור"י שהזכיר לוד לאשמועינן כו' נקראת א"י ע"ש בני לוד כו' עכ"ל דמשום רבותא דהיתה מובלעת בתחום ארץ ישראל כדלקמן בגמרא מכ"מ לא הוה לריך להזכיר לוד ומיהו קלת קשה ל"ל לתלמודא למימר לקמן דר"א הוסיף כפר לודים משום דמובלעת בתחום א"י הוא הא איכא למימר דהוסיף כפר לודים מהאי טעמא אע"פ שנקראת ע"ש לוד כו' וכמ"ש התוס' ויש ליישב ודו"ק: **בד"ה** ואשקלון כו' אבל קשה דרקם וחגר משמע הכא דהוי ח"ל וכתיב כו' עכ"ל הך מילתא דרקם וחגר ה"ל להקדים הכא גם לעיל בדברי רבן גמליאל ונראה שסמכו אותו כאן משום דהך קושיא מקראי דספר יהושע אחת היא אכולה מלתא דר"י ונקטו כולה בהדרגה דמאשקלון לא קשיא להו כ"כ כמו שאומר רבינו תם דלא כבשוה עולי בבל אבל גבי רקם וחגר ליכא למימר הכי כדמוכח בספרי מיהו איכא להרולי בהו כדמוכחי קראי דב' רקם הוו מש"ה כ"כ בעכו דליכא למימר הכי כדמוכח לקמן בגמרא דלא הוו תרי עכו עד בסוף שהולרך ר"י לתרץ דאפילו בלד של א"י ל"ל בפני כו' לפי שהוא בסוף הגבול ורחוק כו' דכן יש לתרץ גם כן גבי אשקלון ורקם וחגר כמ"ש לקמן ודו"ק: **בא"ד** דכתיב גבי אברהם וישב בין קדש ובין שור מתרגמי' כו' עכ"ל אבל אותו קרא דלקמיה דכתיב בין קדש ובין ברד שהביא בפרש"י לא כתיב גבי אברהם ולא מוכח מיניה כלל שהיה במערבה של ארץ ישראל וק"ל: **בא"ד** והר"י דאפי' בלד של א"י ל"ל כו' לפי שהוא בסוף הגבול כו' עכ"ל והשתא הא דקאמר לעבדים לא כ"ש סוריא דמרחקא ט' יתיישב בפשיטות דהוה סוריא מכ"ש מלד' של א"י דאסור למכור לשם מא"י ואין להקשות דא"כ דחשיב ליה אף לד של א"י כחולה לארץ היכי הוו מפטרי רבנן מהדדי לשם די"ל דלענין למכור עבד שיהיה דר שם בקביעות הו"ל כמוכר (לארץ ישראל) [לחו"ל] אבל ליפטרי מהדדי לבא לשם באקראי בדרך לויה חשיב ליה כארץ ישראל וק"ל: **בד"ה** ואם יש כו' ואין לומר דטענינן פרוע דהא רב אית ליה מודה בשטר שכתבו אין לריך כו' עכ"ל קלת קשה דלרב מכח הוכחה דלעיל דאל"כ לא שבקת חיי לכל בריה נמי יש להוכיח כן בפשיטות דטענינן ליתמי מזויף דהא פרוע לא טענינן להו כיון דאבוהון לא הוה מלי למטען פרוע לרב דס"ל מודה בשטר שכתבו דאין לריך לקיימו ויש ליישב קלת (א) ודו"ק: **ע"ב** בא"ד והשתא לרבנן אמאי לא יחזיר הא ליכא כו' עכ"ל בתוס' פרק קמא דבבא מליעא ובפ' מי שהיה נשוי הקשו התוס' קושיא זו גם לרבי מאיר דמודה בשטר שיש בו אחריות דלא יחזיר וע"פ דברים אלו ניחא שכתבו הכא דהא שמואל ס"ל כו' אליבא דרבי מאיר מודה בשטר שכתבו לריך לקיימו כו' דקושייתם הכא מעיקרא נמי אליבא דרבי מאיר בשטר שיש בו אחריות וק"ל: **בד"ה** לפי שאין כו' והא דפירש הקונטרס דממילא שיילינן ליה אי הוה לשמה כו' עכ"ל ר"ל דודאי אי הוה אמרי' דה"ה בשאר הלכות גיטין אינן בקיאין כדבעו לפרש לעיל ע"כ דכל הני מילי לאו בכלל בפני נכתב ט' סתמא ניהו כמ"ש התוס' לקמן גבי שלא לשמה אלא דהוה לן לפרושי ע"כ כפרש"י דממילא שיילינן ליה אי הוה לשמה והכל הני מילי אבל אין נראה כו' ודו"ק: **בד"ה** לפי שאין כו' קשה לקמן תניא הוא עלמו כו' ואור"י דמסקינן בסמוך דרוב כו' וליכא אלא לעז כו' עכ"ל והמקשה דפריך ליבעי תרי והכתי לא ידע האי טעמא דמשום לעז כמ"ש התוס' לקמן אית לן למימר ע"כ דלא ידע נמי הך ברייתא דהוא עלמו שהביא גטו אין לריך כו' ודו"ק: **בד"ה** מאי בינייהו כו' הוה בכלל הא דהאמר א"ב ממדינה למדינה בארץ ישראל כו' עכ"ל ולמאי דלא קאי לקמן האי א"ב דמדינה למדינה בא"י מהאי טעמא גופיה ליכא נמי האי א"ב דמוליך כדמוכח לקמן ודו"ק: **בד"ה** דאתיוה בי תרי פ"ה למ"ד לפי כו' אלו יקיימוהו וקשה דאטו בכיפה תלי כו' עכ"ל יש לדקדק לפי שיטת התוס' דלקמן דלרבה בי תרי דאמרי ידענו אינו מועיל ולרבא מהני ואימא דהכא נמי ה"ק דא"ב דאתיוה בי תרי ואמרי ידענו דהשתא לא תיקשי להו אטו בכיפה תלי להו ויש ליישב דמשמע להו דלא נקט א"ב אלא דלמר לריך ולמר לא לריך וכה"ג תרלו התוס' לקמן לפרש"י דמהני ידעתי לרבא ודו"ק: **בד"ה** מידי דהוה אכל עדיות כו' עיקר דבר שבערוה אין פחות משנים זהו בא"ח כו' עכ"ל ר"ל דעיקר דבר שבערוה אין פחות מב' לא נאמר אלא בענין ערוה של אישות אבל בשאר עריות לא נאמר ולא שייך למימר כל עריות ודו"ק: **בד"ה** ע"א נאמן באיסורין כו' ולא ה"ל להזכיר הפרשת תרומה כו' משום דבידו להקנס כו' עכ"ל ר"ל בטבל שלו בידו לתקנו ולקמן שכתבו גבי טבל דלאו בידו הוא היינו של אחרים אין בידו לתקנו אם לא שעשאו שליח וק"ל: **בא"ד** וכשעברו שבעה טהורה ממילא ולא אתחזק איסורא וגם בידה לטבול עכ"ל לכאורה קשה כיון דבנדה איכא תרתי דלא אתחזק איסורא וגם בידה הוא הדרן קושייתם לדוכתיה מנלן דע"א נאמן באיסורין אפי' בלא אתחזק איסורא ואין בידו כגון ספק של חלב או שומן דאמרינן בשמעתין דנאמן ויש לפרש דבריהם משום דבנדה איכא תרתי דהיא טמאה כל זמן שרואה ואין בידה לפסוק דמה וגם אח"כ היא טמאה עד שתטבול והא דקאמרי' דמשום שהיא רואה לא מקרי אתחזק איסורא כיון דאינה בחזקת שהיא רואה כל שעה ומחמת ראייתה היא טהורה ממילא אחר ז' ואי משום דעדיין אף אחר שאינה רואה אתחזק איסורא וטמאה משום דלא טבלה הרי יש בידה לטבול והשתא ניחא דבין לאו בידו ולא אתחזק איסורא ובין איתחזק איסורא והוא בידו איכא למילף שפיר מנדה וכן יש ללמוד דברים אלו מחידושי רשב"א ע"ש: **בד"ה** אי דבר ט' ואם תאמר אי ע"א נאמן כו' אפי' אתחזק איסורא ולאו בידו אמאי אלטריך וספרה כו' עכ"ל ר"ל כיון דלפום הך סברא ע"כ איכא שום ילפותא דאפילו באתחזק ולאו בידו תרתי לריעותא נאמן מכ"ש גבי נדה דליכא אלא חדא לריעותא כמ"ש לעיל דנאמן וק"ל: **בד"ה** ורבנן כו' וקשה דבהוחזק ב' יוסף בן שמעון אפילו נכתב לשמו פסול ט' עכ"ל ר"ל ואם כן מה יועיל נמי אם יאמר נמי נכתב בפני לשמה ועיין בחידושי הרשב"א באורך וק"ל:

קרני ראם (א) נ"ב ר"ל דכיון דלרב לא טענינן פרוע במגו דמזויף וע"כ משום דהוי מגו דל"ש דמזויף ל"ש ומתילא אין קושיא דלא שבקת חיי לכל בריה דהרי אנו אומרים דל"ש לזייף וא"ש ובתי' שהארכתי בטעם דטענינן מזויף לרב דסובר דהולכין בממון אחר הרוב והרי טענת מזויף גרוע מרובא והוי ל"ש כלל וא"כ"מ:

חכמת שלמה

דף ב ע"א תוס' בד"ה ואשקלון כדרום כו' בסה"ד יצא לחירות כו'. נ"ב שסרי ז"ל בפני נכתב כו' כמו שפי' ר"י ואפילו לר"מ דפליג ואמר עכו כא"י היינו לגטין אבל לא לעבדים אלמא דאף באותו צד סבר ר"מ דלעבדים לא חשבינן כא"י ואם מוכר עבדו לעכו אפילו לאותו צד יוצא לחירות וק"ו לתנא קמא וק"ל: **בד"ה** ואם יש כו' לא טענינן להו מזויף כו' כנ"ל. וכ"ב והא דלא טענינן להו מזויף משום דלא שכיחא כמו שלא טענינן נאמנו תוס' פרק קמא דבבא מליעא: **ע"ב גמ'** דאתחזק איסורא דע"א כו'. נ"ב והא דקאמר הוי דבר שבערוה תדא ועוד קאמר כלומר ועוד הוה ליה דבר שבערוה ומשום דביבמות פרק האשה רבה מספקא לן היכא דאיתחזק איסורא ואין בידו לתקן אם מהימן אם לאו והיכא מ"ד דמהימן אמר שכא ה"ל דבר שבערוה כלומר ואף כשתמצא לומר דאפי' היכא דאתחזק איסורא מהימן ככא שאני דה"ל דבר שבערוה ואין פחות משנים ע"כ לשון רשב"א בחדושיו: **בד"ה** ואין דבר ערוה שראוי להתירו כו' כנ"ל: **תוס'** בד"ה ואם יש עליו עוררין כו' ולא נטעון מזויף הוא וכו'. נ"ב וס"ס לנקוחות ויתומים וק"ל: **בא"ד** מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו כו'. נ"ב פי' ונאמן לומר פרוע הוא מיגו דאי בעי אמר מזויף וק"ל: **בד"ה** דאתיוה כו' וקשה דאטו בכיפה תלו לה כו' כנ"ל. וכ"ב פי' וכי עדים תלוין לה בכיפה של ראשה וכן בפ"ק דסוטה דף ז ע"א:

ד"ה

מהר"ם

דף ב ע"א תוס' דבור ראשון המביא גט וכו' עד ובפ' התקבל נמי תניא וכן לגיטין ומפרש התם גיטי ממון. יש להקשות לפי המסקנא דכתבו התוס' דלא הוצרך לפרש כאן גט אשה משום דברוב מקומות היכי דקתני גט סתם איירי בגט אשה הא לאו הכי היה צריך לפרש א"כ בפ' התקבל דקתני וכן לגיטין ומשני התם בגמ' לחד מ"ד דאיירי בגיטי ממון א"כ יקשה היאך יכול לאוקמי בגיטי ממון דא"כ היה לו לתנא לפרש כיון דברוב מקומות היכי דקתני גט סתם איירי בגיטי נשים ויש ליישב דאותו מ"ד ס"ל דאע"ג דאותו תנא איירי בגיטי ממון לא הוצרך לפרש כיון דאותו תנא בממון איירי וקאי אבל הכא ליכא לתרץ הכי דהכא הוא תחלת הדבור לתנא ולא איירי לפני בבא זו בשום דיני גיטין רק זה התחלת המסכתא לכך היה לו לפרש ולומר גיטי נשים אי לאו דברוב מקומות היכי דקתני גיטין סתם איירי בגט אשה וק"ל: **ד"ה** אף המביא מן הרקם וכו' והא דתנן פרק דם הנדה וכו'. ואין לתרץ דתרי רקם הוו כדלקמן בסמוך בד"ה אשקלון דעל פסוק דיהושע ותנא דמתני' שייך לתרוצי הכי דהפסוק איירי מרקם שהוא א"י והתנא מרקם אחר אבל אתרי משניות לא שייך לתרץ כן דמסתמא כל רקם תשנוי ונזכר בדברי התנאים אחד הוא ע"ש בתוס' פ' דם הנדה וק"ל נ"ל: **ד"ה** ואם יש עליו עוררים כו' ומיהו מזה אין הוכחה וכו'. ר"ל ממה שאמרנו דאל"כ לא שבקת חיי אין להוכיח דטענינן מזויף דאפשר שלא טענינן מזויף משום דדבר שלא שכיח הוא ודבר שאינו מצוי לא טענינן בשביל יתמי אלא דטענינן להו פרוע וכו' וא"ת מאי נפקא מינה סוף סוף לא יוכל להיות נפרע שלא בפניו או מיתומים או מלקוחות מה לי אם הוי' מטעם דטענינן פרוע או מזויף י"ל דנפקא מינה במקום שלא נוכל לטעון פרוע כגון שמת תוך זמן השטר או הלך הלוה למדינת הים תוך זמן השטר ועדיין לא בא והוא רוצה ליפרע שלא בפניו דלא שייך טעמא דפרוע לא טענינן להו מזויף וגובה חובו: **בא"ד** יש לדקדק מפ' גט פשוט וכו' עד דהא רב אית ליה מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו. פי' משום דס"ל דאינו יכול לטעון פרוע במגו דמזויף משום דמגו גרוע הוא משום דעדים החתומים על השטר נעשה כמו שנחקרה עדותן בב"ד כדאיתא התם בתוס' א"כ אי לא טענינן ליתמי מזויף לא נוכל נ"כ לטעון פרוע משום דאפילו אביהם לא היה יכול לטעון פרוע במגו דמזויף אלא ודאי הא דלא גובה מיתמי הוי מטעם דטענינן להו מזויף ויש לדקדק הא דכתבו התוס' לעיל מזה ומיהו מזה אין הוכחה וכו' ע"כ לא אתי כרב דלרב לא נוכל לטעון להו פרוע וא"כ אי לא טענינן להו מזויף לא שבקי' חיי וכו' כמו שכתבו הכא א"כ ש"מ לתוס' דלא קי"ל כרב והשתא אתו לאוכוחי מרב דטענינן להו מזויף וי"ל דאתו לאוכוחי מסוגיי' הגמ' מדפריך הגמ' וכי אדם עושה קנוני' על בניו וכו' דרב ושמואל דאמרי תרוייהו וכו' משמע דבהא לא פליגי עליה דרב וכי היכי דלרב טענינן מזויף ה"נ לדידן: **בא"ד** דשמא שלא להשביע את בניו וכו'. וצ"ל דגבי הקדיש נכסיו וכו' שייך נ"כ דלא להשביע אמר מנה לפלוני בידי וכן משמע בגמ' ע"ש: **ע"ב בא"ד** והשתא לרבנן אמאי לא יחזיר כו' דאי מקיים ליה הדין עמו וכו'. וא"ת מאי מקשו התוס' דלמא משום הכי לא יחזיר כשאין חייב מודה דדלמא פרעי' כבר ומלוה נפל ע"ש בגמ' דאותו מ"ד לא חייש לפריעה דאם איתא דפרעיה מקרע הוה קרע ליה ע"ש ברש"י: **תוס'** ד"ה לפי שאין בקיאין וכו' עד דסתמא לשמה משמע. עיין ברבינו נסים ותמצא ביאור רחב: **ד"ה** דאתיוה בי תרי וכו' עד אטו בכיפה תלי לה. בסוטה דף ז' פרש"י בכיפה שבראשה תלו לה אבל בערוך משמע שהוא לשון כתף ור"ל אטו בכתפה תלוין: **ד"ה** עד אחד נאמן באיסורין וכו' עד ותירץ בכהאי גוונא שעיקר הגט נעשה כבר וכו'. וצריך ליישב לפי זה לישנא דגמ' דהתרצן והמקשן וג"ל דה"ק עד אחד נאמן באיסורין ר"ל מאחר שמצינו במקום שאר איסורין עד אחד נאמן לכך גם בגיטין כשעיקר הגט כבר נעשה נאמן נ"כ עד אחד ופריך אימר דאמרי' וכו' אבל היכא דאתחזק איסורא אפי' היכא דא"צ אלא גילוי מלתא אין עד אחד נאמן: **ד"ה** הוי דבר שבערוה וכו' וא"ת אי עד אחד אינו נאמן באיסורין וכו' עד וי"ל דס"ד דחשיב כמו דבר שבערוה. וי"ל איפכא אי עד אחד אינו נאמן אפי' בשאר איסורין היכא דאתחזק איסורא אמאי אצטריך דבר דבר לדבר שבערוה וכ"ת הא דהוי אמרי' בשאר איסורין היכי דאתחזק איסורא דאינו נאמן היינו לאחר דכתב רחמנא ג"ש דדבר דבר דהוי ילפינן שאר איסורים מדבר שבערות ולכך לא שייך להקשות אי אינו נאמן בשאר איסורין אמאי אצטריך דבר דבר א"כ מאי מקשו התוס' דאי שאר איסורין עד אחד נאמן אפילו אתחזק איסורא אמאי אצטריך וספרה לה לעצמה נימא נמי הא דהוה אמרינן דשאר איסורין נאמן אפי' באתחזק איסורא היינו נ"כ דהוה ילפינן אותו מן וספרה לה וי"ל דס"ל לתוס' דלא שייך לומר דהוה ילפינן שאר איסורין באתחזק איסורא מוספרה לה דהוי לא איתחזק מה שאין כן איפכא דשייך שפיר לומר דהוה ילפינן שאר איסורין דאתחזק מדבר שבערוה דמהיכי תיתי לן להלק בין שאר איסורין לדבר שבערוה כיון דבתרווייהו איתחזק איסורא: **ד"ה** ורבנן תיא דאצרוך וכו' עד ואפי' לר"א צריך עידי מסירה שידעו שהבעל עשאו שליח. נ"ל דר"ל שאותן עידי מסירה שהשליח מוסר לפניהם הגט ליד האשה צריך שידעו שאותו יוסף בן שמעון בעלה של אשה זו המקבלת גם זה עשאו שליח ולא יוסף בן שמעון האחר וזה לא שייך כאן דאיך יוכלו העידי מסירה שבכאן לדעת זאת אבל אין לפרש דעת התוס' דר"ל העידי מסירה שמסרו הבעל לפניהם הגט ליד השליח הדא שהרי כתב הרא"ש בפרקין דאין צריך עדים שעשאו הבעל שליח דהשליח נאמן כיון שיוצא הגט מתחת ידו ועוד דא"כ מאי מקשו התוס' דדלמא אין ה"נ שידעו אותן עידי מסירת שעשאו הבעל שליח וק"ל: **בא"ד** ואור"י הא דאצריכו רבנן הכא היינו שלא יערער הבעל וכו'. ונ"ל הא דכתבו התוס' שלא יערער הבעל ויאמר שכתבו הסופר להתלמד ולא כתבו דאנן חיישינן בלא ערעור דבעל דשמא הסופר כתבו להתלמד והבעל החתים עליו עדים היינו משום דס"ל לתוס' דלמה לן למיחש לזה מאחר דרוב בקיאין בלשמה וגם סתם סופרים נזהרים בכך כמ"ש התוס' לקמן דף ג' ע"ב ד"ה שלשה גיטין פסולין אם לא שבעל בעצמו הוא אמר שאני הוא מן המיעוט ולא הייתי בקי בלשמה ולקחתי גט שכתב הסופר להתלמד והחתמתי עליו עדים וק"ל:

דף ג תוס' בד"ה חד אתי כו' וא"ת אם כן מאי ס"ד דמהני בפני נכתב כיון כו' עכ"ל יש לדקדק בדבריהם לפי מה שפרש"י נמי לקמן דהסיל ליה לאו דוקא אלא שיאמינוהו ללעז הקשו ליה מאי ס"ד דמהני בפני נכתב דהא הכתי איכא לעז ומעיקרא נמי לא הוה אלא לעז כדקאמר סתם ספרי דדייני מגמר כו' דליכא למימר דהוה ס"ד דמעיקרא קודם שאומר בפני נכתב אם יבא ויערער הגט פסול דאם כן תקשי ליה כמו שהקשה לקמן וכי משום לעז בעלמא יפסול הגט כיון דקים לן בהוא כשר וים לייסב דודאי דמעיקרא קודם שאומר בפני נכתב אם יבא ויערער הגט פסול דחיישינן למיעוטא דלא עדיף ממביא גט בא"י דאינו אומר בפני נכתב וערעורו ערעור אם יערער כדקתני במתני' יתקיים בחותמיו ודו"ק: **בד"ה** הכא בפני אבל ידעינו אין מועיל כו' מכשיאמר ידעינו כו' ואמאי לא מהני ידעינו כו' עכ"ל כ"ה בכל ספרי התוס' שבנים והוא לפי שיטת התוס' לקמן בפי' רבינו משולם דידעתי לכולי עלמא לא מהני אבל בידעינו פליגי דלרבה ידעינו נמי לא מהני ולרבא מהני ולזה כתבו דאור"י דמכח מתני' כו' דשנים אומרים בפנינו כו' משמע ליה לרבה דידעינו לא מהני ר"ל דלרבא בשנים אין צריכים כלל לומר בפנינו משום האי טעמא דאמרינן לקמן בפרקין ובר"פ שני ומה אילו יאמרו בפנינו גירשה מי לא מהימני אבל לרבה קודם שלמדו צריכים לומר בפנינו והכי אמרינן לקמן בהדיא בגמרא וכ"כ התוס' שם בהדיא בד"ה בי תרי דמייתו כו' דשנים אומרים בפנינו דייק רבה דידעינו לא מהני אבל אין לפרש דברי ר"י דמוכח לה ממתני' הייט מהא דקתני שם אחד אומר בפני נכתב ושנים כו' דלרבא כיון דהכי שנים שאומרים בפנינו נחתם יקיימוהו ל"ל להוא ע"א דאמר בפני נכתב אבל לרבה ניחא משום דנכתב לשמה דא"כ לא הל"ל דמהא משמע ליה לרבה דידעינו לא מהני אלא הל"ל דמהא משמע ליה לרבה דמשום לשמה הוא ועוד דאי הוה הוכחת רבה מאחד אומר בפני נכתב דלא צריך ליה לרבא לא יתיישבו כלל דבריהם דלקמן שכתבו בד"ה מאן האי תנא כו' דידעינו לא מהני דאי מהני לפי המסקנא תקשי רבה מאי טעמא לא אמר כרבא כו' דאימא דקשיא ליה בהך מתני' דלא בעי בפני נכתב וכבר כתבו התוספות שם לתרץ הא דקתני התם בפני נכתב לרבא אבל עיקר הוכחתם משנים אומרים בפנינו נחתם שכ"כ התוספות בהדיא לקמן ודברי מהרש"ל שהגיה בכל דברי התוספות ידעתי במקום ידעינו לא ידעתי כוונתו ואולי איזה תלמיד טועה הגיה כן בשמו כי הדברים ברורים כי כל דבריהם הולכין לשיטתן דלקמן וכפירוש רבינו משולם כמ"ש ודו"ק:

ע"ב תוס' בד"ה דתנן אין כו' דלית ליה טעמא דאחלופי אף לפי המסקנא כו' עכ"ל בפשיטות (א) ה"מ לאוכוחי הכי לר' מאיר כיון דבעי חתימה לשמה ע"כ ידעינו לא מהני וליכא למיחש לאחלופי ודו"ק: **בד"ה** ג' גיטין כו' ומיהו אין רגילות להזהר לגמרי שתחשב כתיבת סופר כע"א עכ"ל ר"ל דלכך הגט פסול ולא תינשא בו לכתחלה אבל למאן דמפרש לה כתב ידו ועד שניהו פסול ולא תינשא לכתחלה משום דהוה כאין בו זמן כמ"ש לקמן וק"ל: **בד"ה** ר"א אומר כו' אין עליו עדים משמע דאין עליו עדים כלל כו' עכ"ל דכתב בכתב ידו נמי מקרי כיש עליו עדים דאין לך חתימה גדולה מזו כמ"ש לעיל וק"ל: **בא"ד** משמע מכשירין וכותבין כו' עכ"ל דהא אמין כותבין דקאמר ת"ק קאי וחכמים מכשירין וכ"ה בחדושי הרשב"א וק"ל: **בד"ה** ונותנה מכנסים כו' ליגבי נמי ממשעבדי לא קשה לפסק ר"ח דמיירי בחתומי כו' עכ"ל ולר"ת דנראה לו עיקר דגבי משעבדי לא קשה ממאי דמסיק שם לית ליה קלא ולא גבי ממשעבדי היינו משום דנכתב לשון פרסי ורש"י פירש שם משום דאין עליו עדים חותמין ישראל והיינו כפי' ר"ח וק"ל: **בד"ה** וכי לא בעי ר"מ כתיבה כו' וי"ל דהשתא מוקי הכיא מתני' דמחובר כר"א כו' עכ"ל ולמאי דמוקי נמי השתא מתני' דמחובר כר"א וחתמו אתורף קאי כשמואל ור"י ולא אסיק אדעתיה הא דרב נחמן אומר היה כו' מ"מ פסיקא ליה בשום דוכתא דלר"מ כתיבה לשמה מדאורייתא מיהא לא בעי דמ"ה לא מהוקמא להו אתורף קאי אלא לר"א אבל לר"מ לא מהוקמא להו בכה"ג כיון דלא בעי כתיבה לשמה מיהת מדאורייתא וק"ל:

דף ד בד"ה וחתמו ונתנו לה כשר לכתחלה כו' והא דלא קתני הכא חתמו ונתנו לה כו' עכ"ל ר"ל דמלת כשר משמע דיעבד גם מלת וחתמו בוא"ו שכן הוא בכל גמרות שלפנינו וק"ל: **בד"ה** הא מני ר' יהודה היא כו' בהא ס"ל כר' יהודה כו' עכ"ל מפי' מהרש"ל תנא קמא דר"י היינו ת"ק דאין כותבין כו' ואם כן אותו ת"ק ע"כ לא ס"ל דבעי כתיבה וחתימה כו' ות"ק דר"י ברפ"ב סבר נמי דבעי לומר בפני נכתב ובפני נחתם כו' ומסתמא חד תנא הוא ומשני נהי דחולק עם ר"י במחובר וסבר דלא בעי תרוייהו לתלוש מכל מקום לענין בפני נחתם סבר כר"י ולאו מטעמיה אלא דהאי תנא קמא ר"א הוא ובעי בפני נכתב משום כתיבה לשמה ובפני נחתם משום קיום דהא לפי האמת סבר רבה כרבא כו' ע"כ הוכן דבריו ותמוה הוא לומר כן דהא רבה לא בעי לאוקמא מתני' דהכא כר"א ובפני נכתב משום לשמה ונחתם משום קיום משום דמשמע ליה ממתני' דריש פרק שני דידעינו לא מהני מדקתני שם בפנינו נחתם כמו שכתבו התוס' לעיל ואם כן היאך נאמר בהך מתני' דריש פרק שני גופה דסבירא ליה בפני נחתם משום קיום וידעינו מהני בה דהא קתני התם בסתמא דמתני' לכולי עלמא אחד אומר בפני נכתב ושנים אומרים בפנינו נחתם דכשר דמשמע דמשום חתימה לשמה הוא וידעינו לא מהני גם דברי נביאות הוא בדברי התוס' לומר שכוונו הכא לזה כיון דהכתי לא הזכיר התלמוד דמודה רבה לרבא וע"כ הנראה בכוונת דברי התוס' בפשיטות דודאי אין זה מוכרח דההוא תנא קמא דר"י במחובר היינו תנא קמא דר"י דרפ"ב אלא דמשמע לכאורה מליפנא דקאמר הא מני ר' יהודה היא אבל בר פלוגתיה לא ס"ל הכי ובריש פ"ב תנא קמא דר"י דפליג עליה התם מצריך בפני נכתב ובפני נחתם מטעם לשמה דהא ידעינו לא מהני כדקתני התם בפנינו נחתם ותרצו דאע"ג דבר פלוגתיה דר"י הוא התם היינו במילתא אחריתא אבל בהא דבעי כתיבה וחתימה לשמה סבר לה כר"י ולא נקט הכא ר"י אלא משום דאיהו סבר בהדיא דבעי כתיבה וחתימה לשמה ותו לא מידי כי הדברים ברורים בכוונת דברי התוס' ודו"ק: **בד"ה** דקי"ל הלכה כו' ובפרקין נמי כו' דמסרי' ניהליה באפי סהדי ישראל מגבי' ביה מבני חרי כו' עכ"ל לפי מה שכתבו התוס' (ב) לעיל לפסק ר"ח דהוה ס"ד התם דגבי ממשעבדי משום דחתומי עליה סהדי עובדי כוכבים כו' ה"נ הכא ליכא ראיה מהתם דאימא

קרני ראם (א) נ"ב דברי התוס' פשוטים די"ל לומר דאהר דרבה אית ליה דרבא גם רבה מודה דצריך בפני נכתב משום אחלופי דאע"ג דידעינו ל"מ מ"מ יש חשש אחלופי ולא תקשה רבה מ"ט לא אמר כרבא משום דרבה בא להוסיף טעם לשמה ונ"מ באותה מדינה וכמ"ש הרמב"ן וא"כ לא תקשי קושי' לר"מ אולם התוס' לעיל חולקים אדברי הרמב"ן וזה שכתב כמש"ל ועוד יש להוסיף דאם בעינן חתימה לשמה שייך לאחלופי אף על גב דידעינו ל"מ דהא דלא מהני ידעינו היינו משום לשמה ולעולם יטעו לומר דסגי בקיום ע"א ומש"ה צריך בפ"נ אלא דיקשה דנוקי כר"מ ובעי חתימה לשמה ובפ"נ דלא ליתי לאחלופי וי"ל ליישב. (ב) נ"ב ואין זה ראיה דלעיל כתבו התוס' דעידי מסירה מהני ליה להני עובדי כוכבים בערכאות אבל למה דמסקינן דלית ליה קלא ע"כ דלא מהני חתימות עובדי כוכבים וכמ"ש רש"י שם וע"כ הא דגובה מב"ח היינו משום עידי מסירה וכמ"ש התוס':

מהר"ם

דף ג ע"א תוס' ד"ה חד אתי בעל ומערער וכו' נראה דדיבור זה קאי אחד אתי בעל ומערער דקאמר בתירוצו דרבא מדכתבו התוס' ולמאי דס"ד הא דקתני אם יש עליו עוררין יתקיים בחותמיו קאי נמי אהמביא גט ממדינת הים ר"ל דאע"ג דאמר השליח בפני נכתב ובפני נחתם אי אתי בעל ומערער צריך לקיימו בחותמיו כדקאמר חד אתי בעל ומערער ובתירוצו דרבא הא דקאמר חד אתי בעל ומערער ר"ל שיאמר שלא נכתב הגט לשמה וא"כ אין שייך לומר יתקיים בחותמיו וק"ל: ד"ה הכא בפני אבל ידעתי אין מועיל וכו' עד מכשיאמר ידעתי כצ"ל וא"ת ואמאי לא מהני ידעתי לרבה. דברי התוס' תמוהים הם דמאי מקשי וא"ת ואמאי לא מהני ידעתי וכו' הא כבר כתב הטעם משום דמרע נפשיה ספי כשאומר בפני וכו' ויותר הספיקות הניפלים בדבריהם ונראה דדברי התוס' אלו מיוסדים אמה שכתבו לפי המסקנא דבחד לא מהני ידעתי אפילו לרבא משום דמרע נפשיה ספי כשאומר בפני כמו שכתבו התוס' בדבור שאחר זה והא דקאמר ורבא אמר לך אפו הכא כי קאמרי ידעני מי לא מהימני ר"ל היינו כי [אמרי] ידעני שנים מ"לא כי מקיימי נמ זה כמו שכתבו לקמן ועיקר החילוק שבין רבה ורבא תלוי בזה שרבא ס"ל דגבי שנים מהני ידענו ולכך שייך לאחלופי כדקאמר אפי כי אמרי ידענו וכו' ורבה ס"ל דאפילו בשנים לא מהני ידענו ולכך לא שייך לאחלופי ואם כן בפני נכתב למה לי אלא ודאי מטעמא דמתניתין משום דאין בקיאין לשמה הוא ולכך מקשו התוס' וא"ת ואמאי לא מהני ידעתי לרבה כמו לרבא ר"ל בשנים על כרחך משום דלרבה הוי טעמא משום לשמה ואכתי תקשי וכו' ואומר ר"י דמכח מתניתין דלקמן דקתני ושנים אומרים בפנינו נחתם דהתם תרי נינהו ואפילו הכי קתני בפנינו נחתם ולא קתני ידענו ש"מ דאפי' בשנים לא מהני ידענו דאל"כ הוי ליה למתני ושנים אומרים ידענו וכו' וכיון דידענו לא מהני אפי' בשנים לא שייך לאחלופי וא"כ בפני נכתב ל"ל אלא ודאי ע"כ טעמא דמתני' הוי משום לשמה וב"ת א"כ ל"ל לרבה למימר א"כ ליתני בפני נחתם בפני נכתב ל"ל ולמה לא הוכיח רבה בפשיטות דטעמא הוי משום לשמה כיון דמשמע במתני' דפ"ב דידענו לא מהני אפילו בשנים א"כ על כרחך צ"ל דטעמא הוי משום לשמה משום שהיה יכול רבא להשיב הא דלא מהני ידענו אפי' בשנים משום כיון דבגט מהני קיום ע"י שליח דאיהו חד ואי מהני ידענו אפי' בשנים אתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא בחד אבל השתא קשה לרבא א"כ בפני נכתב ל"ל דכיון ידענו לא מהני אפי' בשנים לא אתי לאחלופי וק"ל ואי לא מסתפינא מהבראי אמינא דהאי וא"ת אמאי לא מהני ידעתי לא שייך לבותבו בסוף הדבור שאחר זה אלא שייך לדבור זה דשם הוא בקימו אלא שהסופרים טעו וכתבוהו כאן: ד"ה מאן האי תנא וכו' עד וי"ל דרבה אף לפי המסקנא בעי חתימה לשמה כיון דידענו לא מהני. ר"ל כיון דס"ל דידענו לא מהני אפי' בשנים ע"כ הוי טעמו משום דס"ל דצריכים להעיד דהחתימה נעשה לשמה דאי מהני ידענו לפי המסקנא וס"ל דטעמא דבפני נחתם לא משום לשמה אלא משום קיום א"כ תקשי למה לא אמר כרבא לגמרי דטעמא דמתניתין משום דאין מצויין לקיימו והא דבעינן לימר בפני נכתב משום דלא אתי לאחלופי בקיום שטרות אלא ודאי ס"ל דידענו לא מהני אפי' לפי המסקנא ולכך לא שייך לאחלופי ולכך לא קאמר כרבא משום דא"כ בפני נכתב ל"ל ומאחר דידענו לא מהני א"כ צ"ל ע"כ דחתימה בעי לשמה דאל"כ למה לא מהני ידענו אי הוי טעמא דבפני נחתם משום קיום לחוד וליכא למימר דלעולם דטעמא דבפני נחתם הוי משום קיום לחוד והא דלא מהני ידענו היינו משום דלא אתי לאחלופי ולכך לא אמר כרבא לגמרי משום דא"כ בפני נכתב ל"ל דלאחלופי ליכא למימר כיון דידענו לא מהני זה אינו דא"כ למה לא מהני ידענו דהא לדידיה ע"כ צ"ל בפני נכתב משום לשמה א"כ למה לא יועיל ידענו בחתימה אי לא הוי אלא משום קיום לחוד דלאחלופי ליכא כיון דצ"ל ג"כ בפני נכתב אלא ע"כ דס"ל דבפני נחתם הוי משום קיום ומשום לשמה ולכך לא מהני ידענו ולכך ליכא לאוקמא כר"א: ע"ב ד"ה דתנן וכו' עד וי"ל דאפי' אי לכתחלה בעי כתיבה לשמה לא מתוקמא מתני' כוותיה וכו'. אבל אי ס"ל דפסול מדרבנן אפי' בדיעבד דהיינו אפי' אם כבר נתגרשה בגט זה שלא נכתב לשמה הוי פסול ולא תינשא אלא שאם נשאת הולד כשר מתוקמ' שפיר מתני' כוותיה אבל לכתחלה הוי פי' דלכתחלה צריך לכתבו לשמה אבל נכתב שלא לשמה ונתגרשה בו כשר ותינשא בו וזהו פירושו של לכתחלה בכל דברי התוס' שבעמוד זה: בא"ד והא דקאמר רב נחמן בסמוך דלר"מ מצאו באשפה כשר היינו כשהבעל בעצמו נתנו לה וכו' או בא"י. ר"ל לפי המסקנא דמסיק לקמן דגם רבא מודה דבארץ ישראל אפי' ממדינה למדינה אין צריך לומר בפני נכתב וכו' משום דכיון דקביעי בתי דינים מיכח שכיחי לקיימו: בא"ד אבל לרבה קשה דל"ל טעמא דאחלופי וכו' כדפירשנו. ר"ל כדפירשו בד"ה מאן תנא דאף לפי המסקנא ס"ל לרבה דידענו לא מהני ולכך לא שייך טעמא דאחלופי וא"כ בפני נכתב ל"ל כיון דלא בעי חתימה לשמה: ד"ה ג' גיטין פסולין וכו' עד למאן דאמר כו' דכתב ידו ועד עפיר אלא למ"ד כתב סופר ועד קשה ניחוש וכו'. ר"ל דאין לומר דכתב הסופר חשוב ג"כ כעד אחד דניחוש דשמא כתבו להתלמד וכו': ד"ה כתב בכתב ידו וכו' עד א"כ לא נסמוך עליו לטרוף לקוחות. והא דלא הוקשה לתוס' באין בו זמן למה פסלינן ליה לגט לא לטרוף מלקוחות בגט זה רק תינשא בו דהתם אתי ליה שפיר דפסול משום דתפסיד האשה שלא כדין אבל הכא אי תפסיד כדין תפסיד ולא תטרוף כיון דחשדינן ליה דהקדים הזמן ותירץ דה"נ תפסיד שלא כדין: בא"ד וי"ל דחיישינן דאחר הכתיבה מיד תתפס הפירות ותאמר שכבר נתגרשה מזמן הכתוב בו. רוב התלמידים מפרשים כוונת התוס' בתירוץ זה שר"ל לתרץ מה שהקשו א"כ לא נסמוך עליו לקוחות וכו' ותירצו דחיישינן דשמא תתפוס האשה הפירות מהלקוחות ואחר התפיסה אין כח בידינו להוציא מידה כי היא תאמר שכבר נתגרשה מזמן הכתוב בו והמוציא מחבירו עליו הראיה ופירוש זה נראה בעיני דחוק כי למה ניחוש שתתפוס האשה הפירות שביד הלוקח כי איך יכולה להפוס מזמן הכתוב בגט מה שכבר אספו ואצרו בידם או אכלו אם לא שתוציא מידם בדין שיתחייבו לשלם לה או להחזיר פירותיה כדין הטורף ועוד למה דקדקו התוס' בלשונם לומר דחיישינן לאחר הכתיבה מיד התפוס הפירות מה כוונתם לפירוש זה במה שכתבו מיד אחר הכתיבה ויש לפרש כוונתם בע"א שר"ל דחיישינן שקודם שיתן לה בעלה הגט לשם גירושין אלא מיד אחר שיכתבנו תקח היא הגט ותטרוף בו הפירות מהלקוחות ותאמר שכבר נתגרשה בו בזמן הכתוב וא"כ אע"פ שלא תטרוף הפירות אלא מהיום ולא מזמן הקודם היא תטרוף שלא כדין אבל גם החתום בעדים מיד אחר החתימה אין לבעל פירות למ"ד משום פירי כדלקמן בפ"ב ולכך ליכא למיחש וכשתטרוף כדין תטרוף:

דף ד ע"א ד"ה הא מני ר' יהודה היא אע"ג דבריש פ"ב תנא קמא דר' יהודה מצריך בפני נכתב ונחתם וכו'. נ"ל דכוונת התוס' להקשות איך שייך לומר דהתנא דמתניתין דמצריך בפני נכתב ונחתם אתי כר' יהודה והא תנא קמא דפ"ב דסבר דבעי בפני נכתב ונחתם הוא ת"ק דר' יהודה התם ופליג עם ר' יהודה שם וא"כ איך נוכל לומר דהתנא דמתניתין דמצריך בפני נכתב ונחתם אתי כר' יהודה ותירצו אע"ג דהתנא דמצריך בפני נכתב ונחתם פליג שם עם ר' יהודה מ"מ בדין זה דבעינן כתיבה וחתימה לשמה ומצריך לומר בפני נכתב ס"ל כר' יהודה אבל ליכא למימר דבקושיא הבינו התוס' הא דקאמר גמרא הא מני ר' יהודה היא ר"ל דהתנא דמתני' הוא ר' יהודה בעצמו ולכך הוקשת להם איך נוכל לומר שהוא ר' יהודה והלא הוא פליג עם ר' יהודה בריש פ"ב ותירצו דלאו איהו ר' יהודה בעצמו אלא דבהא סובר כר' יהודה זה אינו דהא ר"י פליג במתניתין בדין דקם והגר על תנא קמא דמתני' דקאמר ר"י רקם מן המזרח וכו' ואם כן איך יעלה על דעת התוס' להבין הא דקאמר הא מני ר"י שהוא ר"י בעצמו אלא צ"ל דהתוס' ידעו שפיר בקושיא דאינו ר"י בעצמו אלא שהקשו איך נוכל לומר דבדין זה דבפני נכתב ונחתם סבר תנא דמתניתין כר"י והא איהו פליג עליה דר"י בדין זה דבפני נכתב ונחתם דת"ק מצריך דחד נימא לתרווייהו אבל אם אחד אמר בפני נכתב ואחד אמר בפני נחתם וכו' פסול ור"י פליג שם ע"ז ותירצו מ"מ בהא דבעי לשמה וצריך להעיד על הכתיבה וההתימה סובר ת"ק דפ"ב ותנא דמתני' כוותיה דמסתמא תנא דמתני' ות"ק דריש פ"ב חד תנא הוא דפ"ב הוא פירושו של פ"ק ועליה קאי כן נ"ל: ד"ה מודה ר"א במזויף מתוכו כו' עד וי"ל דמ"מ איכא למגזר התימה אטו כתיבה. מקשין העולם הלא דברי התוס' סותרים זה את זה דלעיל בדבור שלפני זה כתבו אליבא דר"מ דלגבי לשמה לא חיישינן אי מייתי גם לעדים שאינו כתוב לשמה שירתמו גם הם שלא לשמה וכו' וכאן כתבו אליבא דר"א דאם אין עדים חתימה לשמה גזרינן פן לא יכתבו גם הכתיבה לשמה ואין סברא לומר שיהא סברת ר"א הפוכה מר' מאיר בזה הא מודה ר"א קאמר ולמאן מודה ע"כ לר"מ ויש ליישב דבשלמא לר' מאיר דלעיל שייך הרבה פעמים שהכתיבה תהיה שלא לשמה כמו שמצא גט באשפה או שהסופר הכין לו טופסי גיטין למי שיצטרך דשרי לרבי מאיר

תהא טעמא נמי נבי מבני חרי וק"ל : בד"ה ומ"ס לפי שאין כו' וטעמא דר"א לא משום דקסבר דמובלעות נמי לא שכיחי אלא שלא כו' עכ"ל נראה שהכריחום לזה משום דאי לדברי המקשה הוה ניחא ליה דטעמא דר"א משום דמובלעות נמי לא שכיחי מי הכריח למתרץ לאוקמא טעמא דר"א במילתא אחריתא דהיינו משום שלא תחלוק במדה"י וק"ק דהכתי כיון דהמקשה לא חש לפרש טעמא דר"א דפסיקא ליה משום שלא תחלוק במדה"י הוא מי הכריחו למתרץ לפרש כן דלא הוה ליה לפרושי אלא מאי דמקשה ליה מפלוגתא דהנך קמא ור"ג ופלוגתא דר"ג ור"א קאי כסברת המקשה ואולי דבריהם היה נראה לי לומר דלפי סברת המקשה טעמא דר"א נמי משום דמובלעות לא שכיחי אבל לדברי המתרץ דפלוגתא דהנך קמא ור"א בסמוכות אי שכיחי אי לא אין סברא לומר דפלוגתא דרבן גמליאל ור' אליעזר נמי במובלעות אי שכיחי אי לא דאם כן ה"ל סברת ת"ק וסברת ר"א רחוקה זו מזו דלת"ק אפילו סמוכות שכיחי ולר"א אפילו מובלעות לא שכיחי ודו"ק : ע"ב בד"ה תנן המביא כו' דמשמע דוקא ממדה"י לא"י כו' ונקט הכי לאפוקי רקם כו' עכ"ל וכן יש להרץ לרבא דלעולם ממדינה למדינה בא"י נמי צריך ונקט הכי לאפוקי רקם כו' מיהו ק"ק לרבא ממוליך דמשמע דוקא מוליך מא"י למדה"י אבל ממדינה למדינה בא"י לא צריך ויש ליישב (א) וק"ל : בד"ה אלא אימא כו' הא בא"י א"ל באותה מדינה וה"ה ממדינה למדינה בא"י דלרבה אין חילוק כו' עכ"ל ק"ק לפום הך סברא דלא אסקי אדעתייהו לרבה למטעי בטעמא כדרבא בפשיטות הוה להו לאקשויי לרבה אמאי לא תני רבותא דאפילו באותה מדינה במדה"י צריך מטעם לשמה ומינה מה"ט ע"כ דבא"י אפילו ממדינה למדינה אין צריך דבקיאין לשמה וכן יש להקשות לרבא דליתני אפילו ממדינה למדינה בא"י צריך משום דאין מצויין לקיימו ומינה מה"ט באותה מדינה במה"י דא"ל דמצויין לקיימו ולתירוצם ניחא. בין לרבה בין לרבא דאי הוה תני רבותא ה"א בכולהו דצריך ותרי טעמי איתנהו אבל למאי דתני ממדינה למדינה במדה"י ע"כ דיוקא איכא במלתא דא"ל לרבה באותה מדינה במדה"י ולרבא ממדינה למדינה בא"י ודו"ק : בד"ה אי מההיא ט' דהא בהדיא קתני אינו צריך דמשמע לכתחלה כו' עכ"ל ולפירושו אין להקשות דהכתי תקשי הא בהדיא קתני לה בסיפא דא"ל בא"י דמשמע לכתחלה ול"ל למתני הרישא משום דיוקא דממדינה למדינה בא"י דא"ל די"ל דאי לאו הרישא הוה מוקמינן הסיפא באותה מדינה בא"י כפירוש רש"י לקמן ואין להקשות לדברי התוס' דל"ל למימר דאיצטריך הרישא ליתורא דאפילו לכתחלה הא בלאו הכי ניחא דאיצטריך דיוקא דרישא דמסיפא לא הוה שמעינן אלא באותה מדינה בא"י דאיכא למימר דבסיפא סתמא קתני המביא גט בא"י א"ל כו' דמשמע אפילו ממדינה למדינה בא"י ומיהו ק"ק למאי דמסיק מדלא קתני ממדינה למדינה סתם ע"כ דאתא לדיוקא נמי דממדינה למדינה בא"י לא צריך דהא א"כ דהוה קתני סתם ממדינה למדינה ה"א הוה שמעינן שפיר מדיוקא דבאותה מדינה במדה"י דא"ל ומסיפא דקתני בא"י א"ל ע"כ אפילו ממדינה למדינה בא"י הוא דבאותה מדינה במדה"י נמי א"ל כדדייקינן מרישא מדקתני ממדינה למדינה סתם ויש ליישב כמו נרב' ודו"ק : בד"ה רבה אית ליה דרבא כו' והא רבה לא חיים לאחלופי כיון דידענו לא מהני כו' עכ"ל יש לדקדק דבא"י קיימינן ולא איצטריך בפני נחתם משום לשמה אימא דקושטא הוא דידענו מהני כמו לרבא במדה"י ואיכא למיחש שפיר בא"י משום איחלופי ולכך צריך לומר בפני נכתב כמו לרבא ויש ליישב דמשמע לרבה דכולהו משניות גרירן בתר הך מתני' דרפ"ב דידענו לא מהני דמה"ט לא מתוקם מתני' דהכא כר"א ובעי בפני נכתב משום לשמה ובפני נחתם משום קיום כמ"ש התוס' לעיל ועיין בזה עוד לקמן בסמוך וק"ל :

דף ה בד"ה אילימא חרש ולא בעי למימר כגון אלם או ט' עכ"ל ר"ל דהשתא דאוקמא כגון חרש שהוא דחוק שנתנו לו כשהוא פקח כו' אבל אי הוה מוקים ליה באלם או שלא ראה כו' תוקמא בפשיטות טפי דנתנו לו ג"כ כשהוא אלם דראוי הוא לשליחות דבר דעת הוא ובדבריהם יתיישב מה שמקשין נ"ל לאתויי הכא והוינן בה כו' ואמר רב יוסף הב"ע כגון כו' דמגופה דברייתא איך שיהיה תקשי ליה לרבה אמאי תסגי ליה בקיום חותמיו כמ"ש בחידושי רשב"א די"ל דאי הוה מהוקמא שפיר באלם הוה ניחא גם לרבה כיון דהוא בר דעת גם אם לא יאמר דנכתב לשמה יכול לכתוב בכתב דנכתב לשמה אבל משום קיום כיון דקיום שטרות עדות מקרי כדלקמן דמה"ט בעי בפני ג' לא סגי לן בכתיבת האלם שבפניו נכתב דמפיהם ולא מפי כתבם ולא עדיף הכא האחר שכותב בפני נכתב מהנים בקיום שטרות דבעינן מפיהם ולא מפי כתבם אבל השתא דעל כרחך לא מתוקם אלא בחרש לא עדיף כתיבתו שנכתב לשמה מאמירתו כיון שאינו בר דעת ודו"ק : בד"ה אי הכי כו' אבל לרבה בפני נכתב עדיף ונקיום כו' כיון דאוקימנא לאחר שלמדו יכול נמי הסגי כו' עכ"ל יש לדקדק בפירושו דודאי קודם שלמדו עדיפא ליה בפני נכתב דהשתא לשמה הוא מקיום חותמיו דלא משתמע מיניה לשמה אבל הברייתא דמוקים לה לאחר שלמדו אמאי לא נימא דעדיף ליה קיום חותמיו בתרי עדים מבפני נכתב כמו לרבא ויש ליישב בדוחק ודו"ק : בא"ד אבל לרבה דידענו לא מהני אם כן לא אתי לאחלופי כו' עכ"ל הכי משמע להו דידענו לא מהני אף אחר שלמדו דלא בעי בפני נחתם משום חתימה דכולהו משניות גרירין בתר הך מתני' דרפ"ב דידענו לא מהני כמ"ש לעיל ולתירוצם דמודה רבה דצריך לאומרו אפילו לאחר שלמדו משום איחלופי ר"ל אע"ג דידענו לא מהני גזרו לאומרו משום איחלופי כיון דקודם שלמדו ניתקן כבר משום לשמה אבל אי קודם שלמדו לא היה ניתקן משום לשמה לא היו מתקנין אותו כלל לומר בפני נכתב כיון דידענו לא מהני ליכא למיחש כל כך משום איחלופי (ב) וק"ל : בד"ה אי הכי בעל נמי לרבא ניחא כו' דאינו חשוד להכשילה במתכוין אלא לרבה כו' עכ"ל לכאורה ליסנא דאי הכי קשה ומלתא בהגפי נפשיה הוא דלרבא ניחא ולרבה קשיא והל"ל ה"ש הוא עצמו כו' וי"ל דאי לאו שנויא דלעיל לא הוה תקשי לרבה נמי מידי דאימא דהך ברייתא איירי בלאחר שלמדו דרבה ורבא שוין בו אבל מהני' דהאשה עצמה מביאה איירי בקודם שלמדו כמו לרבא אבל השתא דע"כ מתני' דאינו יכול לומר מהוקמא לרבה בלאחר שלמדו ומינה דבהכי מתוקמא נמי מתניתין דהאשה עצמה כו' כמ"ש התוס' דכולה מתני' אית לן לאוקמא בלמדו ואפילו הכי צריכה לומר כו' משום שלא תחלוק בשליחות תקשי אי הכי בעל נמי כו' וק"ל : בד"ה בי תרי כו' אבל איכא בינייהו מקיים כו' עכ"ל ובכלל זה דאיכא בינייהו יכול וא"ב חד דהיינו אפילו אם יתקיים בחותמיו ומשום שמא יחזיר דבר לקלקולו ודו"ק : ע"ב בד"ה הא מדריב"ל כו' דסבר כאידך ליסנא דפ"ב דההוא ליסנא כו' דהתם דקאמר שנים אין כו' עיקר דקאמר עליה יתד כו' עכ"ל ולההוא אידך ליסנא ע"כ הך פלוגתא דלעיל דריב"ל סבר משום בקיאין לשמה ור"י סבר מ"ס עדים מצויין לקיימו וקאמר עלה דהכי תסתיים מעובדא דר"ש בר אבא ליתא וק"ק כיון דלא סמיך הכא אלא אההיא ליסנא דקאמר עליה יתד הוא כו' ה"ל הכא למיפרך מיניה בהדיא ודו"ק : בד"ה והא קי"ל כו' והדר פריך והא קי"ל דודאי עבד

קרני ראם (א) נ"ב ר"ל דצריך מוליך אפי' מעבו לעבו דתליה א"י ותליה ח"ל ומ"מ כיון דשם שני מדינות צריך לרבותא יותר ממדינה למדינה בא"י : (ב) נ"ב עיין בפ"ג בדברי רבינו הכלה לשיטתם בזה דבעינן לומר בפ"נ כדי דלא לאחלופי ומ"מ נראה דאע"ג דכיון שידענו לא מועיל ממילא חשש לאחלופי ל"ש מ"מ התמירו לומר בפ"נ משום לשמה כ"ז דוקא באיש המביא אבל באשה המביאה גיטה כיון דבלא"ה נאמנה גיטה ל"ש לאחלופי וכמו דאמרינן התם בע"ד לא מהימן א"כ לרבה אי ליכא לטעמא דלשמה בכה"ג לא בעינן בפ"נ משום אחלופי כיון דאיכא כל הני טעמי ובזה ניחא מה דמקשה מהך דאשה עצמה מביאה גיטה אע"ג דאיכא למימר דהוי קיום וכמו לרבא אלא דקשה לאחר שלמדו באשה גופיה ל"ש איחלופי ובפ"נ ל"ל כ"נ לענ"ד :

חכמת שלמה

הרויחו ולא מכח טעמא דר"י אלא האי ת"ק דרבי יהודה קסבר דכתיבה לשמה בעי וחתמו בתלוש דקאמר היינו בתורף וכר"א ומ"מ בעי שפיר בפני נכתב ונחתם אף דר"א לא בעי אפי' חתימה מדרבנן מ"מ בעי בפני נחתם משום קיום דהא לפי האמת נמי סבר רבה להא דרבא לפי שאין עדים מצויין לקיימו ודו"ק . (עיין במהרש"א) : בד"ה עד שתהא כו' שכתבו על הילן תלוש . נ"ב עיין בחדושי רשב"א בפרק שני : בד"ה דקיימא לן כו' וצ"ל במשולשין איירי כו' . נ"ב הכא מיירי במשולשין בגט אלא שאין השליח מכיר בשילוש ושני גטין שוין דקתני שוין בשמותיהן של נשים ולא בשמותיהן של אבות עד כאן לשון רשב"א בחדושיו בפ' המגרש : ע"ב רש"י בד"ה והיכא כו' נמי לא נריך סוף כו' כצ"ל : בד"ה אלא מאי כו' כלום הסכו נ"ל כלומר :

דף ה ע"א תוס' בד"ה כשניסת ט' למעוטי נתנו לה ולא אמר כו' כצ"ל

מהר"ם

מאיר ויקהנו הבעל ויביאנו לעדים והם יחתמו אותו לשמה ולא גזרינן שיחתמו אותו שלא לשמה שהרי הוא מביאו אצלם שיחתמו אותו לצורך גרושי אשתו ולמה נגזור שיחתמו אותו במתכוין שלא לשמה מאחר שיודעים מקודם זה שצריך חתימה לשמה דהא לא שייך כאן זימנין דמשתלי כמו במחובר אבל לר"א לא שייך לומר שיהיה הכתיבה לשמה דהיינו שכתבו הסופר לשם האשה והבעל ויביאנו הבעל לעדים ויחתמו אותו במתכוין שלא לשם הבעל אלא רוב התימה שלא לשמה היינו שהכינו הסופר לגט ותם התתים עליו עדים שיהיה מוכן בידו וחתימת העדים אינה כ"א אחר הכתיבה, וא"כ גם הכתיבה היתה שלא לשמה ואע"פ שנוכל למצוא ג"כ חתימה שלא לשמה באופן אחר כגון שכתבו הגט לשם הבעל והאשה כדינו והעדים לא כיונו לראות לדעת מי הוא האיש והאשה הנכתבים בגט לכוין לחותמו לשמה דמסתמא זה ג"כ נקרא שלא לשמה מ"מ מאחר שרוב שלא לשמה הוא באופן שכתבנו למעלה שייך שפיר לגזור כמו שכתבו וק"ל נ"ל : ד"ה ומר סבר וכו' עד וטעמא דר"א לא

תוס'

משום דקסבר וכו' . נ"ל משום דהוקשה להם להתוס' המקשה שהקשה מאי לאו בהא קא מיפלגי וכו' מה הוה ס"ל במאי קא מיפלגי ר"ג ור"א במובלעות אי הוה סובר דפליגי בהא דר"ג ס"ל דמובלעות שכיחי ור"א ס"ל דמובלעות לא שכיחי אם כן מאי פריך מת"ק ור"ג במאי פליגי דאימא ה"נ דת"ק ס"ל דסמוכות ומובלעות שניהם שכיחי ור"ג ס"ל דסמוכות לא שכיחי וא"כ מאי פליג עליה דרבא וכן רבא יכול לתרץ ע"פ דרך זה דפליגי אי גמירי כדמשני התרצן לכן כתבו התוס' דלא עלה על דעת המקשן שיפלגו שום תנאים באיזה מקום אי הוא שכיח או לא אלא הוה ס"ל דת"ק ור"ג פליגי בטעם הדבר ור"ג ור"א שניהם ס"ל דמובלעות שכיחי אלא דס"ל לר"א שלא תחלוק במדינת הים : **ע"ב** גמ' הא בהדיא קתני לה המביא גט בא"י וכו' . כלומר והדרא קושיא להוכחה ולרבא ניחא ולרבה קשיא ויש לדקדק אהמותיב השתא לרבה מרישא תקשי ליה לרבא מסיפא דקתני דבארץ ישראל אין צריך ויש ליישב דרבא מוקי לה באותה מדינה כדפרש"י בסמוך אבל לרבה תקשי מ"מ מאי אתי סיפא לאשמועינן כיון דממאי דקתני ממדינה למדינה במדינת הים צריך שמעינן דבארץ ישראל אפי' ממדינה למדינה א"צ וק"ל וגם נוכל לומר השתא דלישנא קמא ידע שפיר דרבא נמי ס"ל דבא"י אפי' ממדינה למדינה א"צ מטעם דקביעי בתי דינים כדלקמן וק"ל : **תוס'** ד"ה אי מההיא וכו' פירש בקונטרס וכו' עד דהא בהדיא קתני אין צריך דמשמע לכתחלה ' דברי התוס' צריכים עיון דלפי דבריהם תקשי לפרש"י ליתני הסיפא לחוד ושמעינן מינה בהדיא דאפילו לכתחלה אין צריך בא"י ולמה לי דיוקא דקתני ממדינה למדינה במדה"י למידק מינה ממדינה למדינה בא"י וקושיא זו אפשר לתרץ בדוחק דרש"י מפרש הא דקאמר גמרא לא תימא כו' אלא הא ממדינה וכו' בא"י אינו צריך אין ר"ל דלהכי נקט התנא האי לישנא למידק מינה הא ממדינה למדינה בא"י לא צריך דזה מסיפא שמעינן אלא ר"ל איירי דהסיפא דאיירי בארץ ישראל איירי במדינה למדינה נקים נמי ברישא ממדינה למדינה ולפי זה לא שייך להקשות ליתני הסיפא לחוד וכו' וק"ל ועוד קשה והא רש"י כתב בהדיא קמ"ל משנה יתירה דסיפא דלא צריך א"כ ש"מ דממשנה יתירה שמעינן לה ולא ממה דקתני א"צ דרש"י נמי ס"ל דא"צ שייך נמי למתני אדיעבד והא דכתב רש"י אי מההיא מדיוקא דרישא משום דאורחא דמלתא הוא דהסיפא היא המשנה יתירה דאסיפא שייך לומר שהיא יתירה ולא ארישא והיא אתא לאשמעינן מיתורא מה דלא הוה שמעינן מרישא ולכך נקט לה רש"י בסגנון זה וק"ל :

דף ה ע"א ד"ה אילימא חרש ולא בעי למימר כגון אלם וכו' דא"כ הו"ל למימר ולא אמר . נ"ל דר"ל דאלם וכן מי שלא ראה כתיבת הגט לא שייך למיתני בהו ואינו יכול לומר דמשמע דעתה בשעה שנותנים הגט אינן יכולין לומר ואלם ומי שלא ראה כתיבת הגט בשעה ראשונה לא היו בעלי אמירה ולזה שייך למיתני גבייהו ולא אמר ולא שייך למיתני ואינו יכול לומר כ"א גבי פיקח ונתחרש דעד השתא היה ראוי לומר רק שעתה בשעת נתינת הגט אינו יכול לומר ולכך מוקי לה בפיקח ונתחרש ולפי זה מתחלה כשאומר אילימא חרש וכו' הוי מצי למפרך א"כ ולא אמר מבעי ליה אלא דעדיפא מינה פריך דחרש אינו בר איתוי גיטא כלל וק"ל : ד"ה אי הכי יכול נמי וכו' עד ולקמן מפרש א"ה חד נמי ליבעי שמואל מרב הונא וכו' . ר"ל דלקמן נמי קשה מאי פריך א"ה חד נמי הא חד ע"כ צ"ל בפני נכתב ונחתם משום דאין מצויין לקיימו כמו לרבא דהא רבה אית ליה דרבא ולכך פי' דהכי פריך א"ה חד ליבעי שמואל וכו' והא דמפרש ליה אבעין ולא מפרש דגמ' פריך לה ארב הונא דמאי איריא תרי אפי' חד נמי לסגי ליה בקיום חותמיו לאחר שלמדו משום דלא הוה פריך מידי משום דשמא אין הכי נמי דגבי חד נמי סגי בקיום חותמיו לאחר שלמדו לבתר דפשיט ליה רב הונא בתרי דמה לי תרי ומה לי חד כשנתקיימו חותמיו ולכך מפרש ליה דשמואל הוי ליה למיבעי ליה חד נמי אי סגי וכו' דהא ע"כ בתרי הכי איבעי ליה כיון דאיירי לאחר שלמדו אי אין צריך לומר בפני נכתב ונחתם אחר שלמדו בתרי כיון דליכא למיחש למידי לא משום קיום דתרי מצויין לקיימו ולא משום לשמה כיון דאיירי אחר שלמדו או דלמא לא פלוג וכו' וזו הבעיא היה יכול למבעי ליה גם כן בחד אי סגי בקיום חותמיו אחר שלמדו או דלמא לא פלוג וכו' אבל לרבא אתי שפיר דחד לא קא מיבעי ליה דפשיטא דצריך לומר בפני נכתב ונחתם משום דאין מצויין לקיימו כדקתני במתני' אבל בתרי דאין צריך לקיימו מיבעיא ליה אי אמרינן דאין צריכין לומר או דלמא לא פלוג רבנן : בא"ד דכולה מתני' איכא לאוקמא בלמדו מדפריך ממתניתין דהאשה עצמה מביאה גיטה וכו'. ר"ל מאי פריך בגמ' והא אשה דלא שכיחא ותנן וכו' דלמא מתניתין דאשה איירי קודם שלמדו ולכך צריכין לומר אלמא דס"ל לגמרא מאחר דאוקמא מתניתין דאינו יכול לומר וכו' בלאחר שלמדו א"כ ה"ה דכל המשניות איירי בלאחר שלמדו ולכך פריך מאשה דאיירי לאחר שלמדו וגם לא שכיחא ואע"פ כן צריכין לומר א"כ ה"ה מתני' דריש פרקין איירי נמי בלאחר שלמדו : בא"ד ואין לפרש ת"י עד אבל לרבה דידעט לא מהני וכו' . יש לדקדק דהא דקאמר אבל לרבה ידענו לא מהני ע"כ ר"ל בתרי דבחד אפי' לרבא לא מהני כמו שפירשו התוס' לעיל א"כ הכל טעמא מאי דלמה לא יועיל לרבה בתרי ידענו לאחר שלמדו דהא ליכא למיחש למידי וי"ל משום דלרבה אפילו אחר שלמדו מ"מ בחד צ"ל משום קיום לכך לא מהני ידענו אפילו בתרי משום דלא אתי לאחלופי בחד בקיום שטרות דעלמא כדלעיל דף ג' וכל זה לא כתבו התוס' אלא לפי מה דהוי סלקא אדעתין לפרש כן אבל לפי האמת מהני ידענו בתרי אפילו לרבה לאחר שלמדו ולא עוד אלא דאין צריכין לומר שום מידי כמו שפשט רב הונא וכדמשמע בתוס' לקמן בסמוך בד"ה בי תרי וכו' דהא כתבי דליכא בינייהו לאחר שלמדו בי תרי והא דקתני בפ"ב ושנים אומרים בפנינו דמינה דייק רבה דידענו לא מהני נקט בפנינו משום קודם שלמדו וכו' ונוכל לומר דהא דכתבו התוס' בדבור זה דגם לאחר שלמדו לא מהני לרבה ידענו בתרי היינו כשהשליח הוא חד ולא אמר בפני נכתב ונחתם ובעי לאתויי תרי מן השוק דלאו אינון שלוחים להעיד על כתיבת ותחימת הגט באותן תרי לא מהני ידענו משום דלא אתי לאחלופי בחד בקיום שטרות דעלמא אבל בשנים שהביאו הגט אין צריכין לומר כלל והא דכתבו התוס' לקמן דהא דקתני פ"ב דשנים אומרים בפנינו וכו' דנקט בפנינו משום קודם שלמדו והא דלא פירשו לה דאיירי בחד שליח ואיהו לא אמר בפני נחתם ושנים מן השוק אומרים בפנינו נחתם ולכך לא מהני ידענו לרבה אפי' לאחר שלמדו כמ"ש משום דמסתבר להו טפי לאוקמא מתני' בשנים שהן שלוחים כדמשמע לישנא דמתני' וכתבתי כל זה כדי לתרץ שני דבורי התוס' שלא ליסתרו אהדדי נ"ל וק"ל : בא"ד דהא לקמן בריש פ"ב משמע כיון דאתקון בפני נכתב וכו'. ועיין שם בתוס' דף ס"ז ע"ב ד"ה אלמא קסבר וכו' : ד"ה בי תרי וכו' ולקמן רפ"ב איכא למ"ד דשנים צריכין לומר וכו' ואותו מ"ד פליג ארב הונא : ד"ה כשניסת וכו' עד אי נמי יאמר ההך דרבה ורבא תנאי היא . ר"ל דהך לישנא דר"י לא יאמר דכ"ע ס"ל לפי שאין בקיאין לשמה כמו שאוקמא רבא לעיל דף ד' שאמר רבא מתרץ לטעמיה ורבה מתרץ לטעמיה אלא יאמר דתנאי היא ואיהו ס"ל כמ"ד לפי שאין בקיאין לשמה ותהיא ברייתא דקתני המביא גט ממדה"י ונתנו לה ולא אמר וכו' דפריך מינה הכא לרבה מוקי לה ר' יוחנן כמ"ד דסבירא ליה לפי שאין מצויין לקיימו : **ע"ב** רש"י ד"ה ק"ל כדרבנן עד נעשה דיין וכו' ג' שישבו לקיים את השטר וקרא ערעור על אחד מהם . נ"ל דטעות נפל בספרים דלאו אקרא עליו ערעור קאי התם אלא אשנים מכירים חתימת העדים ואחד אינו מכיר עד שלא תהוא מעידים השנים לפני האחד וכו' ע"ש פ"ב דכתובות דף כ"א ע"ב : **תוס'** ד"ה הכי גרים ר"ת וכו' . נראה דבא לומר לאפוקי גירסת האלפסי דגרס זימנין דמייתא היא גיטא וכו' :

בהפקירא כו' עכ"ל כך היתה נוסחת הגמרא שלפניהם שם אבל בגמרא שלפנינו ליתא הך פירכא כלל אלא דתירוצא הוא אהא דפריך מאי קמ"ל זכין כו' ומשני מהו דתימא עובד כוכבים בהפקירא ניחא ליה דהא קי"ל דעבד כו' ע"ש וק"ל: **בד"ה** ה"ג ר"ת כיון דאשה כשירה להביא את הגט כו' עכ"ל ולא גרסינן כיון דאשה כשירה להביא גיטה ועיין בחידושי רשב"א ובר"ן וק"ל:

דף ו בד"ה מכי אתא רב כו' והורה לנו שמימות יכניה שגלו כו' דינה להיות כא"י כו' עכ"ל ובין לטעמא דרבא דמצויין לקיימו ובין לטעמא דרבה דבקיאין לשמה הורה להם רב דמימות יכניה היו בקיאין לשמה גם מצויין לקיימו דהוו שכיחי מתיבתא מימות יכניה ואתמר נמי אמר ר' אבא כו' לא קאי אדסמיך ליה כפרש"י אתמר נמי דטעמא משום כו' אלא אגופה דמלתא דרב דקאמר לעיל דבבל כא"י לגיטין וכן פירשו התוס' בהדיא הך מלתא דאמרינן הכא עשינו כו' מכי אתא רב לבבל היינו גם לטעמא דבקיאין לשמה ודו"ק: **בד"ה** ומבי ארדשיר כו' ואם האמר מארדשיר לאקטיספון נמי לגזור כו' וי"ל דלמסקנא דרבה אית ליה דרבא כו' עכ"ל לכאורה קשה דאכתי לדברי המקשה נימא קסבר לפי שאין בקיאין כו' לגזור מוליך אטו מביא ויש ליישב דודאי גם המקשה (א) ידע דרבה אית ליה דרבא אלא דהוה ס"ד דהיו מצויין לקיימו כיון שהיו סמוכות זו לזו ולא היה אלא הדגלת מפסיק ביניהם אלא דסבירא ליה נמי כטעמא דאין בקיאין לשמה והני דארדשיר גמירי ואקטיספון לא גמירי והמתרץ השיב לו כיון דע"כ אית לן למימר דרבה אית ליה דרבא איכא למימר דלא משום דסמוכות נינהו היו מצויין לקיימו דחשיבי כב' מדינות כמ"ש התוס' אלא הני כיון דאזלי לשוקא להתם הנך ידעי בחתימות כו' ודו"ק: **בא"ד** רסן זה אקטיספון דהיא מא"י הוה כדכתיב ברישא דקרא מן הארץ ההיא יצא אשור כו' עכ"ל לא ידענא מהיכא מוכח לה מההוא קרא דמא"י הוה ולולא שיראתי לנגוע בדבריהם היה נראה דטעות נפל בדבריהם וכצ"ל דהוא מארץ אשור הוה כדכתיב מן הארץ ההיא יצא אשור כו' כדדרשינן שילא מעצת דור הפלגה להרחיק מהם לבנות לו ארץ אשור ומסתמא לא היה סמוך לבבל כ"כ שלא היה אלא דגלת מפסיק ביניהם וק"ל: **בא"ד** ובפרש"י כתוב התם רסן זה אקטיספון עכ"ל לא ידענא פירושו דהא ודאי גמרא ערוכה היא בפרק קמא דיומא כמו שכתבו התוספות לעיל גם בכל הפירושים שבפירוש רש"י בחומש ובמקומות אחרים לא מצאתי ואולי טעות נפל בדבריהם ונמצא בתרגום ירושלמי אכלנה בארץ שנער וקטיספון בארעא דבבל וכ"ה בת"י ובב"ר ויש לעיין ובירושלמי כתוב רסן אין זה אקטיספון כמ"ש בגמרא דיומא ודו"ק: **ע"ב** בד"ה א"ר יצחק כו' ומיהו הרבה מביא שם שנראה שהיו כותבין לדרשא כו' עכ"ל לכאורה לשון ומיהו כו' במקום הזה אינו מובן דהא ודאי לדרשא דאין כותבין כסדר הכתוב מיהו באגרת שלומים נמי דאין כותבין כסדר נמי מוכח מגס מדכתב ליה מאד ישגא אחריתך ויש ליישב דלא באו בזה ליישב ולקיים פי' ר"ת דמתיר בשמעתין אגרת שלומים אפילו כסדר הכתוב בו אלא משום דיש לבעל דין לחלוק דלדרשא אפילו שלא כסדר אסור וכפי שבגית ר"ת שמחלק בזה והא קאמרי הרבה מביא שם כו' ישראל אל תשמח גו' דמזה מוכח דאף לדרשא שרי דלא כסדר ודו"ק: **בא"ד** ואי במזוזה איירי ניחא דא"כ הייתי מצריך דוכסוסטוס כו' עכ"ל ר"ל דאי באמיתה של תורה ממש קאמר לא הוה איצטריך ליה לתלמודא לפרושי הא דפוסל התנא דיפתרא ושלא בדיו היינו מג"ש כתיבה כתיבה אלא אימא דיליף ליה נמי מאמיתה של תורה אבל אי במזוזה קאמר ניחא דע"כ התנא לא יליף מאמיתה של תורה אלא הך מלתא דשרטוט בלחוד דאל"כ נילף נמי ממזוזה לענין דוכסוסטוס ולהכי אצטריך התלמוד למימר דלענין דיפתרא ושלא בדיו יליף ליה מג"ש דכתיבה כתיבה וק"ל:

ח"א **דף ו ע"ב ותזנה** עליו פלגשו כו' זבוב מצא לה כו' · עיין בתוס' ועוד נראה דאי זנות ממש קאמר לא ה"ל למכתב עליו דלא משמע על בעלה אלא על בועלה כמו ותתן תזנותיה עליהם גו' דיחזקאל והכא ליכא לפרש על בועלה שהרי לא הוזכר בועלה וע"כ דרשו שלא זינתה עם אחרים אלא על בעלה סרחה אי זבוב כו' ואי נימא כו' : **זבוב** מאיסותא ונימא סכנתא כו' · אבל ליכא למימר דבפעם ראשונה לא הקפיד וכשמצאתה באולתה הקפיד דא"כ לא הל"ל אלא אלו ואלו דברי אלהים חיים הן נימא וזבוב מצא והקפיד וק"ל: **וחילול** שבת כו' · בסדר עולם דאותו יום דפילגש בגבעה שבת היה כו' כמ"ש התוס' ויש לדקדק גם אם שבת היה מאי חילול שבת איכא ויש לפרש דלאו על יום זנות דפלגש בגבעה קאמר אלא על יום המלחמה דפלגש בגבעה היה בשבת דה"ל מלחמה של מצוה דמותר בשבת וק"ל:

דף ז בד"ה הסכם כו' דוס כמו דמדומי כו' א"נ הסכם עליהן לבהמ"ד כו' עכ"ל מדבריהם נראה דלא הוו גרסי אלא הסכם והערב עליהן והם כלים כו' ולא גרסינן לבית המדרש וק"ל: **בד"ה** עטרות כו' ודוקא לחתנים אסרו דומיא דעטרות כלות כו' עכ"ל ודקאמר נסתלקה עטרה מראש כל אדם לאו דוקא אלא דומיא דכ"ג שהוא ראש ושר בישראל כמ"ש לקמן והך נמי דלקמן דהוה גדיל כלילא לברתיה לכלה קאמר וכעין כיפה והך מתני' דסוטה דאסרו עטרות כלות ידע לפרושי בעיר של זהב אלא מהאי קרא דהסר עטרה הוא קשה ליה לרבינא דהוה ס"ד לאסור בנשי דומיא דבגברי דהיינו נמי כיפה וק"ל: **בד"ה** בזמן שמצנפת כו' בפרק בראשונה דאמר נוטל כו' עכ"ל כצ"ל: **ע"ב** בפרש"י בד"ה רצועה נפקא לעולם עכו בצפון ריבוע דא"י אלא שרצועה כו' עכ"ל לדברי התוס' שכתבו לעיל בשם הירושלמי דעכו היתה חציה בארץ וחציה בחוצה לארץ כו' נ"ל דלא היתה עכו כולה מכלל הרצועה אלא החצי ממנה וציורה כזה*:

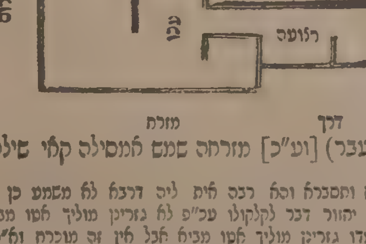

בד"ה ואמר רב פפא כו' (ועבר) [וע"כ] מזרחה ממש המסילה קאי שילה מלפון לבית אל ובמזרחה של מסילה ובדרומה של לבנה עכ"ל והציור כזה*:

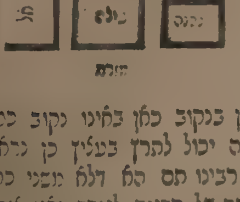

תוס' בד"ה עליך נקוב כו' ומדלא מסני כו' מכלל דשל חרס כו' והתא לאשמועינן חדוש אחר בספינה כו' עכ"ל ר"ל דעלין לפרש"י ליכא אלא של עץ ולא היה יכול לאחד בו להרך דכולה באינו נקוב כמו שמחלק בספינה כאן בשל עץ כאן בשל חרס דספינה ודאי דאיכא בו נמי של חרס ואפילו אינו נקוב כנקוב הוא וכן להיפך לפירוש רבינו תם לקמן דעלין ליכא בשל חרס ולא היה יכול לאחד בו דכולה באינו נקוב כמו שמחלק בספינה דספינה ודאי דאיכא נמי של עץ ולשני הפירושים ה"מ לתרולי נמי בספינה כאן בנקוב כאן באינו נקוב כמו בעלין אלא דאתי לתרולי תירוץ אחר בספינה שלא היה יכול לתרץ בעלין כן נראה לפרש דבריהם הכא אבל בחידושי רשב"א כתב לפירוש רבינו תם הא דלא מני כאן בנקובה כאן באינה נקובה כדמשני בעלין לפי שאין דרכה של ספינה לינקב ואין צורך לזה כי הוא מיושב כמו לפרש"י שכתבו הכא ומיהו בתוס' בפ"ק כל הקרבנות כתבו גם לפרש"י לפי שאין דרכה של ספינה לינקב ולדברי התוס' דהכא אין צורך כמו שכתבתי ודו"ק: **בא"ד** וא"ש דסתם ספינה הוא של עץ כו' עכ"ל נראה דר"ל דא"ש בספינה דהכא סתם שלא פירש התלמוד בו משום דסתמא של עץ הוא מיהו בברייתא התם מוקי התלמודא סתמא דברייתא בשל חרס דהתנא לא צריך לפרש אבל לפרש"י צריכין לומר מה שלא פירש התלמוד הכא דאיירי בשל חרס משום דסתמא של חרס הוא וזה אינו שהרי אנו רואים דרוב ספינות של עץ הוא ודו"ק:

ח"א **דף ז ע"א אנא** לא שמיע לי הא דרבה בב"ח וקיימתיה מסברא כו' · ק"ק דודאי רבג"ה נמי מסברא קא"ל ויש ליישב דרבב"ח קאמר כי היכי דליקבלו מיניה ולא יבא לידי קלקול בשבת לפי שאלו דברים צריך הבעל הבית לעשות שליח תחתיו כמ"ש לענין מעשר גם אתם לרבות שלוחכם וכן עירוב צריך ליטול רשות מבעה"ב וכן הדלקת הנר שהיא קבלת שבת ולכן מתוך אימתו לא יכלו להיות שלוחו ויבא לידי קלקול אבל רב אשי קאמר דגם שודאי יקבלו ממנו מתוך חשיבותו ולא יקרבו נגדו מ"מ מסברא שיהא דבורו של אדם בנחת עם הבריות קיימתיה וק"ל: **בקשו** להאכילו דבר גדול ומאי ניהו אבר מן החי כו' · נראה דקרי ליה דבר גדול דאין בן נח נצטוה על שום איסור אכילה רק על אבר מן החי וק"ל: **אמרתי** אשמרה גו' אשמרה לפי מחסום גו' · כפל בזה השמירה שאמר השמירה בעלמא מהניא לפי דרכי מחטוא בלשוני אבל אוסיף שמירה לתת מחסום לפי בעוד רשע לנגדי לחרפני בפני כי אז קשה לי להתאפק מלהשיבו כאילו צריך מחסום לפי וז"ש אעפ"כ דקא מגערי לי טובא ולא מזינא שלא ליה דום לה' גו' והוא יפילם חללים הסכם גו' פירשו התוס' דום מלשון דמדומי חמה אבל א"כ הקדימו המאוחר שדרשו והתחולל שהוא מאוחר בקרא מקודם וא"כ דרשו דום שהוא מוקדם בקרא וע"כ נראה שמלשון והתחולל דרשו מעיקרא חללים כו' **ועוד** דרשא אחרת מלשון תפלה כמו ויחל ועפ"פ מ"ש פרק תפלת השחר כדי שתתחולל דעתו עליו והיינו הסכם והערב עליהם לבהכ"נ להתפלל והם כלים מאליהן כמו שסיים בענין כי מרעים יכרתון מאליהן והשתא ניחא שיהיה דום כמשמעו כמו וידום אהרן כדדרשו בזבחים : **זמרא** מנלן דאסור כו' · בבית המשתאות כפרש"י ובתוס' והיינו אל תשמח ישראל אל גיל שרוצה בעמים כמ"ש ישיחו בי יושבי שער ונגינות שותי שכר ואני תפלתי גו' ובו רמז קלת שמותר לנגן קלת בתפלה שאמר שהם נגונים שותי שכר אבל אני מנגן בתפלתי גם בגלותי כמ"ש לעיל מיניה קנאת ביתך אכלתני גו' גם האי קרא אל תשמח גו' בגלות איירי דכתיב לעיל מיניה הרבה יהודה וגו' ושלחתי אש בעריו וגו' ודקאמר וליפלא להו מהכא בשיר לא ישתו וגו' דבהאי קרא מפורש טפי דמשמע שיר שהוא בבית המשתאות וכל הענין בגלות איירי וקאמר ה"ת דמנא אבל דפומא כו' אפילו למ"ד עיקר שיר בפה הוה מפרשינן האי קרא בכלי דכתיב לעיל מיניה שבת משוש תופים גו' ומשוש כנור : **אלא** רב גביהה אמר בה טעמא כו' · ר"ל דשפי ים לדרום באלו שלשה שנשתנו מכל שמות שאר ערים שבאלו כתיב בהו ה' בסופן ואולי אמר בה טעמא ר"ל בה' טעמא שנכתבו בסופן בה' יותר מכל שאר הערים גם אם הזכיר עריהם לא ה"ל לכותבן בה' שהיא נחה ומיותרת בלשון ואמר למדרש בהו קינה מלשון קינה בה' ודימונה מלשון דומם והה' בסופה רמז לשמים שהה' שמו של הקב"ה שבשם המיוחד שהוא שוכן עדי עד יעשה לו דין ולכאורה מעד שני דעדעדה דריש נטריקון עושה לו דין אבל א"כ גבי סנסנה מהיכן דריש עושה לו דין וע"כ נראה דכבר דריש עדעדה מלשון עדי עד ועושה לו דין דריש מה' דעדעדה וכן מה' דסנסנה רמז לה' אחרונה שבשמו של הקב"ה רמז למדת הדין ודו"ק: **ובי** מה ענין מצנפת אצל עטרה כו' · לכאורה מצנפת כתיב בקרא קודם עטרה וא"כ בהיפך הל"ל מה ענין עטרה אצל מצנפת וכמו שסיים בזמן שמצנפת בראש כ"ג כו' שתולה העטרה במצנפת ונראה כי לפום פשטיה דקרא שניבא על ביטול כהונה ומלכות וכת"י אעדי מצנפתא מסריה כהנא רבא ואעדי כתרא מצדקיהו מלכא ולפי שהמלכות נתבטל לגמרי בבית ראשון ובית חשמונאי והורדוס בזרוע מלכו אח"כ גם לא מלכו מלכות שלימה כ"א ברשות הרומיים אבל הכהונה בבית שני היה מפי השם ולא נתבטל כלל כמ"ש מפי זכריה הנביא ליהושע בן יהוצדק כהן גדול ולזה אמר מה ענין מצנפת שהוסר בבית שני אצל הרם העטרה שהוסר כבר בבית ראשון וה"נ להקדים הרם העטרה שנעשה בבית א' קודם הסר המצנפת שנעשה בבית ב' וע"כ אמרו שהרם העטרה היינו עטרת ראש כל אדם שבחורבן בית שני שהוסר המצנפת מכ"ג אז הורם העטרה מראש כל אדם כדמייתי בפולמוס של אספסיינוס גזרו על עטרות חתנים דהיינו בבית שני ודו"ק : **אמר** ליה האלהים מדרבנן · כמ"ש דפשטיה דקרא בעטרת מלכא הוא דכתיב כת"י אלא דמסדאין מילך בענין דקדוק שלך מה ענין מצנפת כו' וכמ"ש ודו"ק : **מאי** זאת לא זאת בשעה שאמר הקב"ה לישראל הסר כו' · ע"פ מ"ש ג' כתרים הן כו' והן שניתנו לישראל במתן תורה כמ"ש במתן תורה ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי וגו' וכמ"ש פרק ר' עקיבא בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע באו מלאכי השרת וקשרו לכ"א מישראל ב' כתרים והן כתר מלכות וכתר כהונה וכשחטאו ירדו ק"ך רבוא מלאכי חבלה ופרקום כו' כך כשחטאו בשעת החורבן אמר הקב"ה הסר המצנפת כו' שהן ב' הכתרים כהונה ומלכות ולזה אמרו מה"ש זאת לכן לישראל שהיא קבלת התורה שנקראת זאת והקדימו בה נעשה לנשמע שע"י זה ניתן להם הב' כתרים והשיב הקב"ה לא זאת ע"י שעברו על התורה ולא קיימוה שנקראת זאת יש להם להסיר הב' כתרים השייכים לכתר הג' שהוא כתר תורה והיינו שהשפילו את הגבוה שהוא כתר תורה שהוא גבוה מב' כתרים האחרים והגביהו כו' שהעמידו צלם כו' וק"ל : **ובי"ש** כשהן מרובין כו' בקרא וכן רבים כתיב אבל לפי המשל שאמר וכן עברו ועבר כ"ש הוא דיותר שהיא מעונה א"א לה לעבור ואמר כל הגוזז כו' ניצל מדינה של גיהנם כו' כמ"ש פ"ק דב"ב כתיב לא יועיל הון וגו' וצדקה תציל ממות וכתיב לא יועילו אוצרות גו' וצדקה תציל ממות ב' צדקות הללו למה א' שמצילתו ממיתה משונה וא' שמצילתו מדינה של גיהנם והיינו מצילתו מדינה של גיהנם היא דכתיב ביה יום עברה וה"נ קאמר הכא מלשון ועבר אדינה של גיהנם ודקאמר ועניתיך כו' דאפילו עני המתפרנס כו' משום דלכאורה אין זה בכלל המשל כיון דעני הוא אין לו ממונה וקאמר דאף על פי כן יש לו ממונה מאחרים מן הצדקה וצריך לגזוז גם ממנו : **ע"ב לא** אענך כו' שוב אין מראין כו' · כיון דבעני משתעי ועניתיך לא שייך למימר לא אענך עניות ממש אלא אין מראין לו עוד מכאן ולהבא סימני עניות דמתוך מצות הצדקה יזכה לעשירות :

קרני ראם (א) נ"ב ולשון הש"ס ותסברא והא רבה אית ליה דרבא לא משמע כן דל"ש לשון ותסברא וע"כ נראה דגם קושית התוס' מיושב משום דאע"ג דגזרינן מוליך אטו מביא אבל לאחר שלמדו כיון דאין כאן רק משום שמא יהוור דבר לקלקולו עכ"פ לא גזרינן מוליך אטו מביא דהוי כגזירה לגזירה אלא דהתוס' לעיל ד"ה א"ס יכול נמי נראה שסוברים דגם מתני' דהמביא מוקמינן אחר שלמדו וא"כ חזינן דגם אחר שלמדו גזרינן מוליך אטו מביא אבל אין זה מוכרח וא"כ בשעת אחר שלמדו א"ש דברי ר"ח כ"נ לענ"ד:

מהר"ם

דף ו ע"א גמ' ושמואל אמר מתיבתא בגירסייהו טרידי . והא דמשני לעיל דף ד' דאפילו רבא מודה דבא"י אפילו ממדינה למדינה אין צ"ל משום דכיון דאיכא בתי דינין דקביעי משכח שכיחי צריך לחלק בין בתי דינים ובין מתיבתא וק"ל : **תוס'** ד"ה אפי' קן קולמוסא לא דמי לסומא וכו' . ר"ל דמפרש לה לקמן פ"ב דפסול משום שאינו יכול לומר בפני נכתב וכו' והא יכול לשמוע קול קן קולמוס' וכו' משום דיש לחלק דשאני פיקח דראוי לראות ממש ועוד יש לחלק כמ"ש הרא"ש דגבי סומא מיהזי כשיקרא כשיאמר בפני נכתב וכו' דהא ע"כ צ"ל לישנא דתקינו רבנן ע"ש : **ד"ה** ומבי ארדשיר וכו' עד ועוד דבלא אולי לישוק' וכו' · ר"ל וא"כ ה"נ מאקטיספון לאדרשיר נמי לא הוה מצריך לומר : **בא"ד** ובפרש"י כתוב וכו' · יש לתמוה דלא כתוב ברש"י שלפנינו כן לא בפי' החומש ולא בפ"ק דיומא וכן מ"ש ואין זה אקטיספון וכו' אינו מתיישב על הלב ת"ל שהכל הוא ס"ם : **ע"ב הוס'** ד"ה אי עבדת וכו' עד אבל אי אמר סמכינן אדיבורא כצ"ל ור"ל אי אמר שליה הכשר אבל

חכמת שלמה

דף ו ע"א תוס' בד"ה אפי' קן כו' להביא גט בפ"ב . נ"ב פה נחסר התירוץ והוא נכתב בחבר"י ע"ש : **ע"ב תוס'** בד"ה אר"י כו' ויריעה שאינה מסורגלת כו' כנ"ל :

דף ז ע"א תוס' בד"ה עטרות חתנים כו' שעושין כעין כיפה כו' . נ"ב פי' שיושב בה החתן : **בא"ד** חתנים וכלות וכו' . נ"ב ואף שהכא בסוגיא משמע דעטרה אפי' לכלה שרי מהאמר ליה כגברי כו' מ"מ כלילא דהכא אסור אפי' לכלות וק"ל : **ע"ב תוס'** בד"ה ויהיב תגא כו' דלאו הבנויה

דף ח תד"ה כל ששופע כו' אמאי נקט ר"י קפלוריא כו' ומיהו יכול להיות שההר תקוע קרן צפונית מערבית אבל כו' עכ"ל דהשתא ניחא דקרא מציין בו גבול צפוני שהוא בקרן צפונית והתנא מציין בו גבול מערבי שכל שמשפע ויורד לצד מזרח הוא א"י וחוצה לו לצד מערב הוא ח"ל אך קשה לדבריהם דאכתי אמאי נקט ר"י קפלוריא הל"ל רואים חוט מתוח מקרן צפונית מערבית של ההר עד אוקיינוס דלת"ק נמי גבול צפוני הוא קרן צפונית מערבית של ההר ויש ליישב דודאי לפרש"י דשפוע ההר היה לצד צפוני ולצד דרום ומחודו ולפנים לצד דרום הוא א"י ולחוץ הוא ח"ל ה"ל לר"י נמי לציין כן מאותו חוד של ההר לצד מערב עד ים אוקיינוס אבל לדברי התוס' שהיה שיפוע ההר לצד מזרח ולצד מערב וההר היה גדול כמהלך יום או יומים מצפון לדרום גם אם הוא גבול צפונית לא ידענא אם הוא בקצה הצפוני מההר או בקצה הדרומי או באמצעו ובא"י מטורי אמנון ולפנים היו להם סימני מקומות כמו עכו לצפון אבל מאחורי טורי אמנון לר' יהודה לא ידעינן גבולו לצפון דא"א למתוח החוט ממקומות שהם גבול צפונית לפרש מטורי אמנון עד ים אוקיינוס דא"א לקדר בהרים ובא ר"י ונתן סימן וציין מקפלוריא שהיה אחורי טורי אמנון עד אוקיינוס ודו"ק : **בד"ה** בשלשה דרכים סוטה סוריא כו' נקט שלשה לשון זכר אע"ג דסוריא לשון נקבה כו' עכ"ל דבריהם צריכין ביאור ע"פ מאי דמסיק בר"פ האשה נקנית בג' דרכים דאשכחן דרך בקרא בלשון נקבה ואשכחן בלשון זכר וכן מתניתין לגבי זכר קתני לה בלשון זכר בשבעה דרכים בודקין הזב לגבי נקבה קתני לה בלשון נקבה בשלש דרכים האשה נקנית והשתא כיון דהכא גבי נקבה קתני לה דסוריא לשון נקבה כדקתני בה סוטה ועפרה טמא ה"ל למתני נמי בשלש דרכים אלא משום דהכא הדרכים בעצמם הם לשון זכר עבד וגט וכן עפר לשון זכר הוא בקרא ויקח את עפר הארץ והיה לכנים וכתיב ומן העפר אשר יהיה בקרקע וגו' וה"ל כל הג' דרכים בלשון זכר ודו"ק : **ע"ב** בד"ה בשידה תיבה כו' דהא ע"כ שידה תיבה ומגדל לאו דוקא נקט אלא משום דנקטינן בברייתא כו' עכ"ל ובברייתא נקט לה לרבותא דר' ולדיוקא לר' יוסי דברוכב על הסוס מודה ר"י דמטמא בארץ העמים כדאמרינן התם דר"י מטהר בשידה תיבה ומגדל דס"ל אהל זרוק שמיה אהל אך מה שכתבו בסוף דבריהם ומשמע כר"י אתיא בפשיטות טפי כו' אינו מובן לכאורה דאדרבה לרבי איכא לאוקמא ברייתא דלעיל דמטהר בסוריא בפשיטות טפי בין בשידה תיבה ומגדל ובין ברוכב על הסוס אבל לר"י ליכא לאוקמא אלא ברוכב על הסוס ויש ליישב דודאי לית לאוקמא ברייתא דלעיל בסתמא במלתא דלא שכיחא דהיינו בשידה תיבה ומגדל אלא ברוכב על הסוס דשכיחא והשתא לר"י דלכולי עלמא ס"ל אהל זרוק שמיה אהל ולכך מטהר בשידה ותיבה ומגדל אבל ברוכב על הסוס מודה דמטמא בארץ העמים מתוקמא הך ברייתא דסוריא בפשיטות במלתא דשכיחא ברוכב על הסוס אבל לרבי איכא למימר דס"ל אהל זרוק שמיה אהל כדבעינן למימר התם בפרק כ"ג ומשום אוירא ממש הוא דמטמא בארץ עמים ולא בסוריא אבל משום מאהיל על הגוש בסוריא נמי מטמא ולא מתוקמא הברייתא דסוריא אלא במלתא דלא שכיחא דהיינו בשידה תיבה ומגדל ודו"ק : **בד"ה** דגזרו על גושה כו' ותימה דמיירי ס' דלא מטמא דמשום אויר עצמו גזרו ולא משום מאהיל וכו' עכ"ל ק"ק דמכל מקום הפשוט מהך מהגי' הך אבעיא בפ' כ"ג דמשום מאהיל על הגוש לא גזרו אלא משום אויר עצמו ודו"ק : **בד"ה** אע"ג דאמירה כו' לפי זה הא דקאמר ליה נחים ליה אגב אימיה נוקמא תוך ז' כו' עכ"ל ועל ידי ישראל דבעובד כוכבים בלא אגב אימיה הוה שרי אפילו איסור דאורייתא לדברי ה"ג וק"ל **בא"ד** ונראה דלא יתכן כו' דעל ידי ישראל אסור היה להרבות כו' גזירה שמא ירבה בשבילו ס' עכ"ל לכאורה דלק"מ דהתם שלא לצורך מצוה דהיינו בשביל הבריא גזרינן שמא ירבה בשבילו אבל הכא לצורך מצוה דהיינו לצורך הקטן לא גזרינן (א) שמא ירבה בשבילו ואפשר שלזה כוונו בדבריהם ושמא דוקא לצורך המילה כו' ובזה יתיישב מהא דקשיא להו מהא דתנן בפרק ב' דביצה כו' ומכל הנהו דשרי להרבות הא דלא קשיא להו הכא מגופה דמתני' דחולין דאסור לבריא משום שמא ירבה בשבילו דלא כתבו כל זה הכא אלא לראייה לדבריהם דאיכא לפלוגי דהכא משום מצות מילה שרי להרבות דכמו כן בכל הנהו שרי להרבות במזו משום מצוה דשמחת יו"ט ודו"ק : **בד"ה** הכי אמר ס' דתרוייהו לא קנה ויד בעל השטר על התחתונה עכ"ל ומעיקרא דהוה אמר אביי דתרוייהו קנה ניחא למסקנא דכרות גיטא הוא ולא תיקשי ליה הך מתני' דהכותב כל נכסיו כו' דאפילו לר' מאיר דלא פליגינן דבורא היינו דתרוייהו לא קנה דהתם לא הוה כרות גיטא ודו"ק :

דף ט בד"ה הלכה כר' מאיר כו' ורש"י פי' דלאו כרות גיטא הוא משום דאיכא למימר מדשייר כו' עכ"ל סברת רש"י מפורש בחידושי רשב"א דהיכא דיש לו קרקע לבד מן השיור איכא לקיומי כל נכסי אאותו קרקע אבל העבד אינו בכלל ולא קנה עצמו אלא דאימא מדנחית לשיור קרקע כל שהוא שייר נמי העבד אבל בשאין לו קרקע לבד מן השיור כיון דא"א דמתוקם כל נכסי אלא אעבד פלגינן דיבוריה אבל לדברי התוס' הסברא בהיפוך דודאי (ב) היכא דמתוקם כל נכסי גם אשאר קרקע לבד מן השיור פלגינן דיבוריה לר' מאיר והוה העבד נמי בכלל כל נכסי אבל היכא דלא הוה מתוקם כל נכסי אלא אעבד לבד לא פלגינן דיבוריה לר' מאיר ומיהו מפרש"י גופיה לעיל נמי משמע כדברי התוספות שכתב ל"ש היכא דקנה שאר כו' ול"ש היכא דלא קנה כו' אפ"ה הוא בן חורין כו' ואפשר דהיינו לפי סברת המקשה אבל לדברי המתרץ משום כרות גיטא הוה הסברא הפוכה וכפרש"י בדברי המתרץ ודו"ק : **בד"ה** ואינו חוזר כו' ואמאי יצא בן חורין כו' ולא קנה אלא לאחר מיתה כו' עכ"ל ומהרש"ל הגיה ואמאי יצא בן חורין ומותר בבת חורין הא כו' עכ"ל ואפשר דהוה קשיא ליה ומאי קושיא הא קאמר טעמא משום דיצא עליו שם בן חורין אבל לענין שיהא מותר בבת חורין אין טעם זה מספיק להתיר איסור עבד בבת חורין אבל אין צורך לזה ולהגיה כל הספרים ישנים דשפיר קא קשיא להו דמעולם לא יצא עליו שם בן חורין ואי נמי דלא הוה עמד וחזר לא קנה את עצמו כיון דמתנת שכ"מ ואין שטר לאחר מיתה וכן מה שהקשו שוב ואם תאמר כיון דסתמא דדעת של שכ"מ לחזור אם יעמוד כו' ובודאי יחזור אם יעמוד לא יצא עליו שם בן חורין כל זמן שהוא חי ודאוי לעמוד ולחזור ודו"ק : **בד"ה** התם משום כו' דבפרק מי שמת בעי למימר דעבדא כמקרקעי דמי כו' כצ"ל **בד"ה** סמוך אהני ספוסלין החתימה ונוקמא בחזקת א"א עכ"ל ע"פ מ"ש פ' ד' אחין דתרי ותרי (ג) ספיקא דרבנן היא אי לאו דנוקמא אחזקת אשת איש ודו"ק : **ע"ב** בד"ה לא יתנו כו' ולא גרסינן תן גט זה שלא מסר ליד השליח בחייו כו' עכ"ל ויש לדקדק דאכתי לר"מ דגט אשה וגט שחרור חובה הן אמאי לא תני בכה"ג במסר מיד להשליח דבגט ושחרור לא זכו להן מיד דחובה הוא להן ולא יתנו לאחר מיתה ובשאר שטרות זוכה להן מיד ויתנו לאחר מיתה וי"ל דהוה לר"מ בכלל מאי דקתני דרצה לחזור בשניהם יחזור לר' מאיר דהכא נמי מהאי טעמא כיון דחובה להן לא זכה בהן מחיים ולא יתנו לאחר מיתה וק"ל : **בד"ה** מלתא דאיתא בשטרות כו' חוץ מגיטי נשים וי"ל דהשתא סבר כאידך שנויא כו' עכ"ל ר"ל כשנויא קמא דלקמן משום דינא דמלכותא ודקדק לומר דהשתא סבר כו' דלהשתא שנויא נמי דחוץ מגיטי נשים ניחא לפי האמת דמסיק דמילתא דאיתא בקידושין לא קתני והך מלתא דשכ"מ דלא יתנו לאחר מיתה לא קתני דאיתא נמי בקידושין אבל מילתא דאיתא בשאר שטרות קתני ולא היקשי מערכאות אפילו איתא בשטר מתנה כדקתני חוץ מגיטי כו' ודו"ק :

דף י בפרש"י בד"ה ופרכינן חזרה כו' דאסר לה אכ"ע ומשום האי שטרא אינו מתחייב במזונותיה עכ"ל משום דבגירושין אמרינן דחובה הוא לה מהאי טעמא דכל זמן שהיא אשתו הוא חייב במזונותיה ולא אמרינן דזכות הוא לה מהאי טעמא דמתירה אכ"ע וקאמר דאינו דומה דהכא בשטר קדושין אינו מתחייב במזונותיה דארוסה אין לה מזונות ולכך אזלינן לאידך גיסא דאין לה זכות בקידושין כיון דאסר לה אכ"ע ודו"ק : **תוס'** בד"ה כי קתני כו' דליכא למיחש דלמא אתי למסמך עלייהו דלא אתי לידי תקלה כו' עכ"ל דלמסמך עלייהו במקום אחר ודאי דלא חיישינן דאם כן בשאר שטרות נמי יפסלו מהאי טעמא דלמא אתי למסמך עלייהו במקום אחר אלא דבגיטין חיישינן דלמא אתי למסמך עלייהו באשה זו בלא עדי מסירה להשיאה אע"פ שהדבר אמת אין לעשות אלא בעדות כשר כדאמרינן פרק ד' אחין כו' כמ"ש התוס' לעיל בד"ה מודה ר"א במזוייף כו' והשתא במה שסבורה להיות מקודשת אין לחוש באשה זו שתבא לידי תקלה

קרני ראם (א) נ"ב אין דבריו מובנים דנחים ליה אגב אימיה ליכא גזירה דירבה בשבילו אלא דודאי מרבה בשבילו ובזה לדעת רשב"א איכא איסור דאורייתא ועיין בזה בר"ן במס' ביצה וצ"ע : (ב) נ"ב מלשון התוס' ל"מ כן אלא דכל היכא שאין כל הדיבור כל נכסי לא נתקיים בכולו לא פלגינן דיבוריה לר"מ משום דלא הוי כרות גיטא בשלא קיים דיבורו עיין היטב בתוס' והראה כן אלא דמה שהבינו התוס' מלשון רש"י דהאין לו קרקע פלגינן דיבורו לענ"ד לא משמע כן מלשון רש"י שכתב דילפינן שחרור לה לה מאשה ואם הטעם משום דשייר העבד נ"ל הך דלא לה ועי"כ נראה דסובר רש"י כיון דאיכא עוד קרקע יש לומר דשייר משום דאיכא לקיומי כל נכסי מאותו קרקע א"כ תו ממילא אפי' בליכא קרקע מ"מ הא מאותו לשון אינו מוכח ואנן בעינן בגט אשה מוכח מתוכו וה"ה בשחרור דילפינן לה לה מאשה וכאן עכ"פ אינו מוכח מתוכו זה נראה לי ברור בכוונת רש"י ז"ל : (ג) נ"ב וצ"ע דגם אי הוי תרי ותרי ס' דאורייתא הבא עליה באשם תלוי קיימא וה"ל דמטעם דבאשם תלוי תו מהני בנשאת לא' מעדיה ואומרת ברי לי דהא גם מטעם חזקת א"א בנשאת לא' מעדיה ואומרת ברי ל"ת וסייע משום דאיכא חזקת אשה דייקא ומרע להזקת א"א וכמ"ש התוס' בכתובות כ"ב ואפשר דעיקר הא דדייקא נתגרשה משום שמא יוזמו עדים וכמ"ש התוס' בכתובות כ"ו עי"ש וכאן כיון דהוי עדות שבשטר ובשטר ל"ש הזמה לא דייקא ומש"ה באיכא חזקת א"א תלא. והכן ועדיין צ"ע :

חכמת שלמה

אבעיא פריך כו'. נ"ב פי' לאו אבעיא דרצועה לחוד פריך אלא אליבא דברייתא קדייק אבל לעולם אאביי פריך דאי לאו אביי לא הוה קשה דשפיר הוה קרי ליה דכך דקאי אבל הגבול עד א"י ודו"ק : **בד"ה** אר"י כו' ר' יהודה דמתני' יחיד במקום רבים כו'. נ"ב פי' דהוא מפרש התנא קמא אבל הת"ק גופא לא ידיע לן אי סבר הכי וק"ל : **בד"ה** עוין נקוב כו' אגג ותורבה ועוין ר"ת כו' נ"ב שמעתי שיש מפרשים שהוא משני ריפא תחלה ר"ל הברייתא ראשונה שאמרה מביא וקורא מפרש תחלה ולא נהירא כי כמה פעמים משני סיפא תחלה אלא זהו הדוחק דלא הוה דומיא דאידך ולא משום שהיא ראשונה אלא נראה שהוא ר"ת כי הוא שמפרש דבתרם יש לחלק בין נקוב לאינו נקוב אבל בען לא בעי נקיבה וכן כתבו התוס' להדיא בפרק כל הקרבנות שמתחלה היה ר"ת מפרש כן ע"ש :

דף ח ע"ב תוס' בד"ה אלא בארץ העמים כו' והכא בשמעתא על גושה כו'. נ"ב פי' מה שאמרו גזרו על גושה ועל אוירה והיינו הא דפ"ק דשבת דגזרו עליה כו' והוא מי"ח דברים ואותה גזירה מזכיר הכא בשמעתא אבל סוגיא דהכא פשיטא דאוירה ממש קאמר שהרי קאי אמה שלא יכנס אפי' בשידה תיבה ומגדל לרבי ולר' יוסי בר' יהודה דוקא בשידה כו' והיינו לפי האמת ומסקנא דשמעתא דהתם דגזרו אפי' על אוירה שהרי לשם מביא את"כ האי ברייתא דרבי ור' יוסי בר יהודה ומסיק דכ"ע סברי משום אוירה ודו"ק :

דף ט ע"א גמ' והאמר ר"י בר מניומי כו' כצ"ל : תוס' בד"ה לעולם הוא כו' זכה עבד בנכסיו כו'. נ"ב פי' אם יש לו שאר נכסים עיין במהרש"א.

דף י ע"א תוס' בד"ה מצת כותי כו' וא"ת ואמאי יוצא בה כו'. נ"ב אבל לא מקשה למה אינו אסור משום חמץ דפשיטא דירא הכותי שלא יתן לו הישראל ממנו לאכול ואי אפשר שלא יאכל שהרי הוא עמו ודו"ק. (עיין במהרש"א) : **ע"ב** רש"י בד"ה גזירה כו' בפרקין דלקמן. נ"ב בסוף האומר

מהר"ם

אבל אשה הא אמר התם דלא סמכינן אדיבורה והיינו דמחלק שם בין חוץ לארץ וארץ ישראל ע"ש : ד"ה ויתנו את הילד כו' ועוד מפרש כדאמר בירושלמי. נראה להגיה מפרש ר"ת או ר"י וכו' או ועוד מפרש בירושלמי וכו' : ד"ה אמר ר' יצחק וכו' עד מיהו הרבה מביא שם שנראה שהיו כותבים. ר"ל שהיו כותבים לדרשא ולכך כתבו הפסוקים שלא כסדרן שמביא שם הרבה מעשים שנראה מהם שהיו כותבים לדרשא דמשמע דדוקא לדרשא כתבו שלא כסדרן משום דבעי שירטוט אבל לשם איגרת שלומים לא : בא"ד והא דאמרי' פ"ק דמגילה וכו'. ואין לומר דשם מיירי בשרטוט למעלה מן הצדדים דזה לא היה צריך למילף מאמתה של תורה דכל ג' או ד' תיבות צריכין שרטוט זה וק"ל:

דף ז ע"ב גמ' אמר אביי רצועה נפקא וכו'. נ"ל דהציור הוא לפי התרצן וגם לפי מה שכתבו התוס' לעיל דעכו חציו א"י וחציו ח"ל. כזה

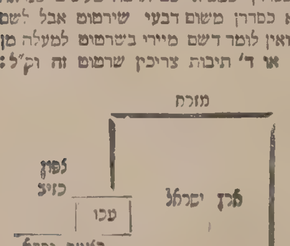

והוצרכתי לצייר כן כדי ליישב מה שכתבו התוס' בריש פירקי' בד"ה ואשקלון וכו' דעכו מקצתו א"י ומקצתו ח"ל ע"ש :

דף ח ע"א תוס' ד"ה המוכר עבדו לסוריא וכו' עד דא"כ הוי סברתם איפכא. ר"ל דלפי סברת האיבעין הוי לענין גיטין טפי ח"ל מלענין עבדים ולפי סברת התרצן הוי איפכא דהא אשכחן בעכו דלענין גיטין הוי א"י ולענין עבדים ס"ל דהוי ח"ל אלא ודאי שגם סברת האיבעין היה נ"כ דלענין גיטין הוי סוריא פשיטא א"י ולכך לא בעי לה לענין גיטין כ"א לענין עבדים ונוכל ג"כ לפרש דכוונת התוס' הוא לומר תרוייהו בעי ליה ולא הוה פשיטא ליה לא לענין גיטין ולא לענין עבדים אלא דחדא בעיא ואיהו פשיטא ליה דלענין עבדים מיהא הוי כח"ל מק"ו דעכו : **ע"ב** ד"ה אלא בארץ העמים וכו' עד ח"פ משום גושה משום דמאהיל על הגוש וכו'. ור"ל דאם הוא מטעם מאהיל על הגוש אם היה שום הפסק בינו לבין הגוש כגון שידה או תיבה או גשר פטור אבל אי הוי מטעם אוירא אפי' היה בשידה תיבה ומוקף מכל צדדים אינו מועיל דע"כ הוא באוירא דח"ל וטעם טומאה זו הוא משום כדי שלא יצא אדם מא"י לח"ל כדמשמע התם ועיין שם כי רוצה למפשט נימא כתנאי ומביא פלוגתא דר' יוסי בר יהודה ורבנן דהכא ודחי לה : ד"ה דגזרו על גושה וכו' עד ותירץ דמיירי בעפר הבא מח"ל וכו'. דמשום אויר עצמו גזרו ולא משום מאהיל על הגוש נראה דלאו דוקא קאמר ולא משום מאהיל על הגוש אלא ר"ל דלא גזרו משום מאהיל על הגוש אלא כשהוא ג"כ באויר דח"ל אבל כשהביא הגוש באוירא דא"י לא : ד"ה אע"ג דאמירה לעובד כוכבים שבות וכו' עד וע"י עובד כוכבים איירי התם וכו' כדאמרינן בפ' מפנין ר"ל דאי לא איירי ע"י עובד כוכבים אפי' אמירה אימא צריכה אני אסור ודוחק לומר דמעת לעת בעינן. ר"ל וכ"ת דלעולם ע"י עובד כוכבים מותר והתם ע"י ישראל קאמר והא דשרי התם אגב אימא משום דאיירי בתוך מע"ל של ז' דלידה ותוך מע"ל של ז' מותר לחלל עליה חשבת כשאמרה צריכה אני זה דוחק : שם ומיהו בהלכות גדולות משמע וכו'. לפי זה דקאמר נחים ליה אגב אימיה ע"י ישראל ונוקמא תוך ז' ואמרה צריכה אני וס"ל להלכות גדולות דמע"ל בעינן וע"ז כתבו התוס' ונראה דלא יתכן לומר וכו' ר"ל וע"כ התיא דנחים ליה איירי דוקא ע"י עובדי כוכבים ואפ"ה דוקא ע"י אמו שרי הא בלא אימיה לא שרינן אמירה לעובד כוכבים באיסור דאורייתא משום מצוה וק"ל :

דף ט ע"א גמ' ואלא ערע"ד תרי תרי ותרי נינהו וכו' ר"ל ומה מועיל קיום : תוס' ד"ה לעולם הוא בן חורין וכו' עד אפי' אין שם אלא אותה העיר או איתה ש"ה זכה עבד בנכסים וקנה את עצמו בן חורין וכו'. פי' קנה בנכסים אם יש שם נכסים בלא שיור זה ואפי' אין שם נכסים אלא אותה העיר או שדה מ"מ קנה עצמו בן חורין : ד"ה הלכה כר"מ וכו' עד ולפ"ז כאן לא אלא אותה העיר דלא שייך למימר מדנחית לשיורא שייר נמי עבד וכו'. פי' דא"כ מה הקנה לו וק"ל : ד"ה התם וכו' וא"ת בפ' מי שמת וכו' ומטלטלין הוי שיור אצל עבד ומשני רב אשי אנן משום דלאו כרות גיטא מתנינן לה. צריך ליישב גירסא דהתם לפי' רש"י ותוס' דהכא דמה יש חילוק בין לפי מה דס"ד דטעמא הוי משום דמטלטלין הוי שיור אצל עבד ובין מה דמשני ליה טעמא הוי משום כרות גיטא וק"ל וע"ש בפי' הרשב"ם :

דף י ע"ב ד"ה חספא בעלמא כו' עד אבל בשטר שהותמין בו עובדי כוכבים שאין בו לא עדי התימה ולא עדי מסירה שכשרים להעיד וכו' ולא הוי אלא חספא בעלמא. פי' ולכך פסולים אפי' היכי דאיכא עדי

דלא שכיחא שתקבל קדושין מאחר כמ"ש התוספות לעיל והו"ק: בא"ד וי"ל דכיון שרגילין לעשות זמן בכל שטרות לא תגיא הכא עכ"ל קצת קשה דהא האי שנויא דאיתא בשטרות לא קתני לא קאי השתא כמ"ש לעיל לדברי התוספות ויש לייסב דדקדקו לומר שנן בכל שטרות דהיינו שרגילין לכתוב זמן בכל שטרות גם בקידושין ודאיתא בקדושין לא קתני והוצרכו להזכיר כאן גם שאר שטרות משום דהך קושיא שהקשו תפול גם למאי דבעי למימר לעיל דליתא בשאר שטרות וק"ל: בד"ה בשליחות בע"כ כו' ליתני דשוו לבע"כ והוו ד' אפילו לרבנן עכ"ל מלשונם נראה דל"ק להו לר' מאיר דהוו ה' דהיינו משום דה"ה בכלל רצה לחזור בשניהם חוזר דמטעם שליחות בע"כ נגעו בה דדומיא דהכא בעי למימר לעיל דלשמה הוה בכלל מוליך ומביא דמטעם לשמה נגעו בה והו"ק: בד"ה מלה כותי כו' ואם תאמר אמאי יוצא בה ידי חובה כו' דתשיזי אלפני עור וגו' עכ"ל ואריסא מלת כותי מותרת ודאי דל"ק לתו הכי דכיון דעיסת ישראל הוא מסתמא (א) הכיר בה דלא התחילה שאין שם לא קרני חגבים ולא הכסיפו פניו דאפילו בלקות של עובד כוכבים שרי בכה"ג כדאמרינן סוף פרק כל שעה ומהרש"ל כתב בזה בע"א ואין להאריך וק"ל: בד"ה אי תנא קמא כו' כיון דכתיבה לחודה מהני אע"ג דלא מהני לרשב"ג כדמשמע הכא כו' עכ"ל מתוך הסוגיא דהכא משמע כן מדפריך לרבן שמעון בן גמליאל אי אחזיק כו' הע"ג דמלה כתובה אבל מתוך המסקנא דחולין משמע בהיפוך מדלא קאמר נמי איכא בינייהו בכה"ג וכמו שכתבו התוספות לקמן וק"ל: בא"ד דמדנקט מלה דכתיבה ואחזיק דאי חזקה לחודה מהני ה"ל למנקט שחיטה כו' עכ"ל דליכא למימר דנקט מלה דכתיבה לאשמועינן כתיבה לחודה מהני מדלא מפרש בה הואיל והחזיקו בה משמע דלא הוה טעמא אלא משום דכתיבה כו' כמ"ש לקמן דהא ודאי הוה שמעינן ליה שפיר טפי אי הוה נקט מלוה אחרת דכתיבה ולא אחזיקו בה אלא ע"כ דנקט מלה דכתיבה ואחזוק לדייק מיניה אע"ג דאחזוק בעי כתיבה דלדייק מיניה בהיפך אע"ג דכתיבה בעי אחזוק ליכא למימר דאם כן הוה מפורש בה הואיל והחזיקו כו' כמ"ש לקמן וק"ל: ע"ב בד"ה והא לאו בני כריתה נינהו הוה מצי למפרך הא לאו בני עדות נינהו כו' עכ"ל וה"ה דה"מ למפרך דלאו בני שליחות נינהו ולא עבדי נמי לשמה כמ"ש התוס' לעיל וחדא מתלת נקטו:

דף יא בד"ה ליפלוג וליתני כו' וי"ל דגזרינן בהדיוט גיטי נשים אטו שאר כו' עכ"ל אע"ג דהוי כעין גזירה לגזירה כמ"ש בחידושי הרשב"א וכה"ג נמי כתבו התוספות לקמן גבי מקום שאין חותמין לגזור כו' דמסתבר למקשה כיון דחיישינן כולי האי לשמא נמי הוי ליה למיחש ומהרש"ל כתב על דברי התוספות וא"ל א"כ מאי פריך ליפלוג וליתני בדידה אדרבה בהא עדיפא כו' שהרי לפי האמת לא גזרינן כולי האי וכו"ל דלק"מ כו' עכ"ל ע"ש באורך בתירוצו ואין להאריך בדחוקיו וכו"ל לפי מה שמדקדק ומאי קושיא דליפלוג בדידה דהיינו כולה בערכאות בין שמות מובהקין ובין שאינן מובהקין דאדרבה נימא דהשתא הוה מפליג כולה בשמות מובהקין ובין ערכאות ובין הדיוטות אלא דאיכא למימר כיון דמעיקרא נקט ברישא דמתני' ערכאות ה"ל לפלוגי כולה בערכאות וממילא פסול דהדיוטות נמי הוה משתמע מדיוקא דערכאות דקתני אבל השתא שמות מובהקין בהדיא לא משתמע כיון דלא הוזכר ברישא בהדיא מובהקין וליכא לדייק מיניה אין מובהקין וה"ל לפלוגי ביה וזה ברור ותו לא מידי והו"ק: בד"ה נעשה כו' פי' בשאר שטרות שנעשו בהדיוט דפסילי כו' עכ"ל דלא ניחא להו למימר דהמתרץ שבק סברת המקשה וכמו שנעשה בהדיוט בגיטי נשים קאמר דפסולים דגזרינן בהדיוט גיטי נשים אטו שאר שטרות כו' כמ"ש לעיל דא"כ לא אתיא כרבנן ועוד היאך תלה מלתא דפסיקא לפסול דהיינו שמות שאינן מובהקין במלתא דלא פסיקא כ"כ דהייט הדיוט בגיטי נשים דליכא למיפסל אלא משום גזירה לגזירה כמ"ש לעיל ודו"ק: בד"ה לא נחלקו כו' וחכמים פוסלין בשאר שטרות כו' דכשירין בערכאות בלא עדי מסירה איכא למיגזר כו' עכ"ל דליכא למימר דטעמייהו נמי כרשב"ג דלא ס"ל דעדי מסירה כרתי אלא בגיטין ולא בשאר שטרות דהיינו היכא דלא קני אלא בהאי שטרא אבל בשטרי ראיה בעלמא אמאי פסולים ע"י עדי מסירה אי לאו משום גזירה דערכאות ודו"ק: בפרש"י שטרא פרסאה כו' וחתמו פרסיים הדיוטות עליו עכ"ל כתב הרא"ש דלדברי התוס' לא מתוקמא בהדיוטות דהא פסלי רבנן שטרי הדיוטות אפילו בעדי מסירה אלא מתוקמא בערכאות כי מתני' והקשה לדבריהם דא"כ לא ה"ל לרבא למימר מימרא באפי נפשיה אלא לפרש מתני' דערכאות דוקא לגבות מבני חרי אבל ממשעבדי לא גבי ועוד האריך ע"ש ול"נ לייסב דהאי שטרא פרסאה דערכאות דנקט הכא היינו שנכתב בלשון פרסי ולכך הוא גרוע מערכאות דמתני' דלא הוה אלא חותמיהן עובדי כוכבים אבל כתב ישראל הוא כמ"ש התוס' לעיל ולהכי לא גבי הכא בערכאות ממשעבדי דלית ליה קלא כיון שהוא נכתב בלשון פרסי וכל"ל לפי' ר"ת לעיל בד"ה וגובה מנכסים משועבדים כמ"ש לעיל ובהכי ניחא נמי מאי דקשיא ליה להרא"ש דכל הני פירכי והא לא ידעי כו' והא בעינא כתב כו' דה"ה דהייכי נמי אמתני' ע"ש דלאו כן דמתני' איירי בכתב ישראל אלא שחותמיהן עובדי כוכבים וכ"ה בחדושי רשב"א וק"ל: ע"ב בד"ה התם דקתני טעמא כו' הלכך מספקינן דלמא עובדי כוכבים נינהו ופסולין ואפילו בעדי מסירה כרבנן דמתני' עכ"ל הקשה בחידושי הרשב"א לפירושו דהיאך מתוקמא הך דהכא כרבנן דמתני' דהא אינהו פסלי אפילו בלוקוס ולוס דשמות מובהקין הן ול"נ לייסב פירושו דהכא אפילו בהדיוטות ואין שמות מובהקין ליכא למיחש (ב) למסמך עלייהו בלא עדי מסירה באשה זו שהרי העובדי כוכבים אינן כאן דממקום אחר בא הגט ושפיר הוה כשר לר"ש כמו בשמות מובהקין והא בכאן אבל לרבנן דמתני' דגזרו שמות מובהקין אטו שמות שאינן מובהקין ה"נ הכא דגזרי שאין העובדי כוכבים כאן אטו היכא שהעובדי כוכבים כאן אבל בשמות מובהקין כגון לוקוס ולוס רבנן נמי מכשרי דלא הוה אלא כעין גזירה לגזירה דא"כ היו כאן לא הוה אסרינן אלא משום גזירה וקרוב לזה נאמר לעיל לרשב"ג כמ"ש התוספות לעיל ודו"ק. תום' בד"ה עדים החתומין כו' או בעדי מסירה לר"א דלא כו' עכ"ל לכאורה לא הוה צריכי להזכיר עדי מסירה דודאי בהיך לדדא דקאמרי דחיישינן שמא עובדי כוכבים נינהו לא מתכשרי אפילו בעדי מסירה שמביא כאן לר"א אבל לפום הך לדדא דקיימינן הכא דלא תלינן להו בעובדי כוכבים וכשר אפילו לר"מ דהוי חששא דאורייתא אי עובדי כוכבים הן החותמין א"כ כ"ש לר"א דכשר דלא תלינן להו בעובדי כוכבים ובהכשר ניתן הגט במקומו בעדי מסירה ולמה לי להביא עדי מסירה לכאן אטו כל גט הבא ממקום אחר יצטרך להביא עדי מסירה לכאן דמסתמא בעדי מסירה ניתן במקומו ודוחק לומר דר"ל בעדי מסירה במקומו לר"א דפשיטא הוא וק"ל: בד"ה בגיטי נשים כו' בירושלמי בעי כו' אילו המוכר עבדו כו' אילו המגרש כו' פי' ע"י אחר העבד נמכר כו' עכ"ל לכאורה יהא בעלמא דברי התלמוד דידן לקמן שמפרש מפני שהוא קניינו דהיינו שגם אם העבד ברח מלקבל גט יוכל לפוסלו בתרומה ע"י ישראל אחר שמוכר אותו לו בד' זוזי משא"כ באשה שאם תברח מלקבל גט לא יוכל לגרשה ע"י אחר ולפוסלה בתרומה בע"כ אם לא תעשה שליח לקבלה אבל אין זה מספיק לקושיית הירושלמי דלהכי מלדדים אחרים יש להפך חובה לעבד גבי קנין וזכות לאשה במוכה שחין ונראה לפרש דבריהם דה"ק לית לך אלא כהדא ולאו בזכות וחובה תליא מלתא אלא כעין שכתבו התוספות לעיל גבי שליחות בע"כ דבגירושין איתא כו' דגבי עבד דבע"כ יוצא מידו ע"י מכירה לאחר לא יוכל לחזור כיון דבא ליד השליח כאילו בא לידו דמי אבל באשה דאינה יוצאת ממנו בע"כ בלא ידיעתה על ידי אחר הרי הדבר עדיין בידו וחוזר וצ"ע והו"ק: בד"ה כל האומר כו' כיון מלוה דאמרינן בה תן והולך כזכי אע"ג דבמתנה לא הוה כזכי כו' עכ"ל יש לדקדק לפי זה לעיל דפרכינן אג' שוו גיטי נשים לשחרורי עבדים אמאי לא חשיב נמי תנו גט לאשתו ושחרור לעבדו דלא יתנו לאחר מיתה ומשני דאיתא בשטרות לא קתני דאיתא נמי בשטר מתנה דלא יתנו לאחר מיתה והשתא א"כ הא דר"מ נמי לא ליחשב דאיתא נמי בשטר מתנה דיכול לחזור כיון דתן (ג) לאו כזכי הוא וכה"ג הקשה בחידושי הרשב"א לעיל ויש לייסב דבחזרה בעל כרחה ליתא בשאר שטרות כדקאמר נמי למאי דמסיק דאיתא בקידושין לא קתני ודו"ק:

דף יב בד"ה עבד נמי בדלא ספיק כו' ולהכי קאמר לעיל ש"מ יכול הרב לומר כו' דאפילו מיירי דא"ל לא מעשה כו' עכ"ל וק"ק דאי הכי קא קשיא ליה מאי קא משני ליה הב"ע דא"ל לא מעשה ידיך כו' דהא הך מלתא נמי הוה ידע המקשה אלא כיון דמ"מ עובדו היה לו להתחייב במזונות והא לא משני ליה מידי ויש לייסב ודאי דסברת המקשה היה כך מעיקרא דהא חזינן מיניה מדפריך לבסוף עבד נמי בדלא ספיק כמו שכתבו התוספות אבל המתרץ לא חש לזה ולא הבין ממנו כך גם מעיקרא כדמסיק לבסוף עבדא דנהום כריסא כו' וק"ל: בד"ה מ"ם לערי כו' אבל לענין העדפה לא משמע ליה דמשום ומי כו' עכ"ל והמתרץ לא חש ליה ומשני דגם לענין העדפה סלקא דעתך אמילא עביד ליה חיותא טפי ויש לדקדק דאם כן לעיל מיניה דפריך העדפה פשיטא כו' ליתני ליה כי הכא דלא פשיטא הוא דהוה אמינא ליעבד ליה חיותא (ד) טפי ויש לייסב דכיון דיוכל לומר לו לא מעשה ידיך במזונותיך ודאי דהעדפה של רבו מכל שכן מאחר שנלתה דחייב במזונותיו לגמרי וא"ה ודאי העדפה שלו ומשני דגבי עבד איצטריך לאשמועינן טפי דלא נימא כיון דכי לית ליה לא יהיב ליה כו' ודו"ק: בד"ה מספקא כו'

קרני ראם (א) נ"ב וטעמא דר"א באהרתי בתי' (ב) נ"ב ולדברי רבינו ניחא מה דמהני לר"ש אע"ג דכאן לא הוי שמות מובהקים וכמ"ש התוס' משום דכל היכא דליתא בפניט הוי כשמות מובהקים ויותר נראה דלמאן דאוסר אפי' בשמות מובהקים לגזור אטו שמות שאין מובהקים ע"כ דאלימי להחשא דמזוייף מתוכו דהוי כעין דאורייתא לגזור בזה גזירה ומש"ה אע"ג דהוי ס' דלמא ישראל נינהו לא אמרינן כיון דמזוייף מתוכו אין כאן רק פסול דרבנן והיכא דאיכא ס' הוי ס' דרבנן להקל דחזקת א"א אין כאן כיון דעכ"פ יצאה מחזקת א"א מה"ת והוי כמו ס' מים שאובין דכ' הר"ש דאין לאוקמי בחזקת טומאה כיון דיצא מטומאה מה"ת בודאי וה"ה הכא ותו לא הוי רק ס' דרבנן ולהקל משום דהא אלימי לתקנתא דמזוייף מתוכו כעין דאורייתא והוי בספיקו להחמיר אבל לר"ש כיון דבשמות מובהקים לא גזרו ע"כ לא אלימי לפסול מזוייף מתוכו דליהוי כעין דאורייתא ותו אזלינן בספיקו להקל וכאן דהוי ס' ישראלי' מש"ה מקלינן בזה לר"ש כנ"ל נכון: (ג) נ"ב ולמ"ש דמ"מ באמר זכו דבשטר מתנה מהני משא"כ בגט ושחרור וגם באומר תנה כ"מ בב"מ דאפי' הולך כזכי כמבואר לקמן: (ד) נ"ב ולמ"ש רש"י דהא דס"ד ליעבד ליה חיותא משום דכתיב וגם אל אחת הערים האל וחי וא"כ זכו דוקא בעדי מקלט:

מהר"ם

עדי מסירה ישראל משום דלמא אתי למסמך עלייהו בלא עדי מסירה ישראל: בא"ד משום דמתני' כיילא שטר מתנה בהדי שאר שטרות וכו' דהשתא לא מהני עדי מסירה מידי וכו'. והא דלא פירשו התוס' בלא זה דהשתא לא מהני עדי מסירה כיון דכיילי שטרי מתנה בהדי שאר שטרות ושאר שטרות איירי בלא עדי מסירה ה"נ שטרי מתנה משום דנוכל לומר דלא כיילינהו אלא [במאי] דאיירי ביה והוזכר במתני' דהיינו ערכאות וחותמיהם עובדי כוכבים אבל עדי מסירה לא הוזכרו במתני' לכך הוצרכו לכתוב דהשתא לא מהני עדי מסירה אבל צ"ע מה רצו בזה שכתבו דבשטרי מתנה כשכתיבתן וחתימתן עובדי כוכבים דהשתא לא מהני עדי מסירה אם ר"ל משום דהכתיבה נעשית ע"י עובדי כוכבים הא אין נפקותא בזה אלא גבי גיטין דצריכה להיות הכתיבה לשמה לר"א ולכך כשהכתיבה לא נעשית ע"י ישראל לא מהני עדי מסירה אבל גבי שטר מתנה מאי נ"מ בכתיבה ואם ר"ל מאחר שחותמיהן עובדי כוכבים היה מזויף מתוכו ולכך לא מהני עדי מסירה אם כן היינו האי טעמא משום דלמא אתי למסמך עלייהו בלא עדי מסירה ישראל דהא מוכח בגמ' לקמן בסמוך ריש דף י"א דטעמא דמודה ר' אליעזר במזויף מתוכו הוי מטעם דלמא אתי למסמך עלייהו ע"ש:

דף יא ע"ב רש"י ד"ה התם כדקתני טעמא וכו' עד כרבנן דמתני'. צ"ע איך יכול לאוקמא הא דרבי יוחנן כרבנן דמתניתין הא רבנן פסלי אפי' בשמות מובהקים כדלעיל ור' יוחנן אמר לא בא לידינו אלא לוקוס ולוס והכשרנו מטעם דשמות מובהקים הן וכבר נתעורר הרשב"א בחידושיו על זה ויש שרצו לפרש הא דכתב רש"י כרבנן דמתניתין ר"ל הברייתא דלעיל דאמר ר"ש לחכמים בציידן וכו' וזה אינו דהתם אמר ר"ש דלכ"ע גיטי נשים כשרים בעדי מסירה ושמות מובהקים וק"ל:

דף יב ע"א תוס' ד"ה עבד נמי וכו' עד ולהכי קאמר לעיל ש"מ יכול הרב לומר וכו'. ר"ל דהשתא אתי שפיר מה דפריך בתחלת הסוגיא שמעת מינה יכול הרב לומר וכו' ומה ס"ד דמקשה להקשות ומי אמר לו דמתני' איירי שהרב אמר לעבד עשה עמי ואיני זנך פשיטא שנשיב לו דאיירי כשהרב אינו חפץ במעשי ידי העבד:

ד"ה

חכמת שלמה

כלומר: בד"ה תני חוץ כו' שע"י השטר כו'. נ"ב ולפ"ז לא קשה א"כ לא ליתני ושחרורי עבדים דלא גריע מבשטרי מתנה דהאי לא תני ס"א האי כגיטי נשים לאו לרבויי שטרות קאתי וכמו שפרש"י אלא לרבויי שחרורי עבדים דדמיא לגט אהא קאתי וק"ל: בא"ד דלא נחית למניינא ותנא לשמה כו'. נ"ב נ"ל הכי פירושו ותנא לשמה וממוכר בפרקי אהריני דלקמן ובמתני' דהכא לא ממעטינן דהא לא נחית למניינא ודו"ק: תוס' בד"ה חספא בעלמא הוא ור"א נמי לפי המסקנא כו'. נ"ב ואף שפרש"י פי' דדוקא לתנא דבריתא הוא דדחיק לשנויי דהכי מ"מ הקשו התוס' שפיר דע"כ לאו שנויא דחיקא הוא מאחר שאנו מוכרחים לתרץ כן לתנא דבריתא לפי האמת א"כ משמעינן שכן דרך שתנא הוא ודו"ק: בא"ד ולא הוי אלא חספא כו'. נ"ב ומשום הכי פסלינן אפילו היכא דאיכא עדי מסירה דשמא אתא למסמך עלייהו ובעדי החתימה עובדי כוכבים לחוד הוא ודאי חספא ודו"ק

דף יא ע"א תוס' ד"ה אבודיינא ככל שם אחד כו' נ"ב פי' דלא תאמר אבו דיינא ושתי מלות הן ולכך אמר ככל שם אחד ולא שהיה שמו אבו לבד ודיינא כנוי לו ודו"ק: בד"ה ליפלוג וליתני בדידיה כו' וי"ל דגזרינן כו'. נ"ב וא"ל א"כ מאי פריך ליפלוג וליתני בדידיה אדרבה בהא עדיפא לפלוג דאפילו בשמות מובהקים גזרינן בהדיוטות אטו שאר שטרות חס הוא חדוש גדול שהרי לפי האמת לא גזרינן כולי האי וי"ל דלא קשה מידי כי לא הוכל לומר דהדיוטות פסולים אפי' בעדי מסירה ובשמות מובהקים אלא אחר שנדע דהתנא איירי בעדי מסירה ושמות מובהקים אבל כל זמן שלא נדע דמתני' איירי בכה"ג א"כ בהדיוטות דפסילי הוא כפשוטו ואין בו שום רבותא וא"כ ליתני שפיר בדידיה וליפלוג בשמות מובהקים דמשמעינן מיניה לכל הפחות דאינם מובהקים פסולים אפילו בעדי מסירה ודו"ק. (עיין במהרש"א):

ע"ב רש"י בד"ה התם דקתני טעמא כו' ואפי' בעדי מסירה כרבנן כו'. נ"ב ויש להתמה על דבריו ז"ל דאי כרבנן דמתני' היכי אכשר אפילו בשמות מובהקים בלוקוס ולוס דהא לרבנן אפי' בשמות מובהקים פסול גזירה שמות מובהקין אטו שאינם מובהקין וא"כ דאפי' בשמות מובהקין גזרו רבנן דלמא אתא למסמך עלייהו אלא דאיכא למימר כיון דשמות מובהקין נינהו דאיכא למימר דרובא לא סמכי עלייהו משום מיעוטי דאתי למסמך עלייהו בכי הא דאיכא למימר נמי דלמא ישראלים נינהו כולי האי לא גזרינן. ואי קשיא לך לוקוס ולוס הא לא מסקי ישראל בשמהתייהו דמדנקטינן ליגנא דלא שכיחא דמסקי משמע דלאו שמות מוחלטין דלא מסקי ישראל בשמהתייהו לעולם קאמרינן ומדא דלרבנן גזרינן בשמות מובהקין דלמא אתי למסמך עלייהו ואי לא מסקי לעולם ישראל בשמות מובהקין דעובדי כוכבים היכא אתי למסמך עלייהו כלל לפי פירושו של רש"י ז"ל עכ"ל רש"א בחידושיו:

דף יב ע"ב תוס' ד"ה וכי תימא כו' וא"ת מה בכך כו'. נ"ב יש מקשים אמאי לא הקשו התוס' על המשנה שאמרו חכמים והלא אם ירצה שלא לזון את עבדו רשאי מה בכך מ"מ חוב הוא לו זה השחרור כו' ונראה דלא קשה מידי דבעלמא גבי מזונות שהוא ממילא א"כ לא חשבינן ליה לחוב מה שיהא מחוסר שהרי בלאו הכי איתו מחויב לזון א"כ בשחרור זה לא עשה לו שום חובה שהרי ממילא אין לו מעותה אם איתו רוצה לזונו אבל הכא שאומר שיש בידו לזרוק ליה גם מעתה מ"מ חוב הוא לו זה השחרור שהיה מוכלו מהרוחה דכל זמן שלא זרק ליה גט איתו נפסל וק"ל עוד י"מ אם כן לפי זה דלא חשבינן ליה חובה מאחר שבלאו הכי יכול לפוסלו אפילו אם לא יקבלנו כמו שמסקינן בתוס' א"כ גבי אשה אמאי חשבינן לה חובה קבלת הגט מאחר שבלאו הכי יכול לגרשה בע"כ ונראה דלא קשה מידי דבעלמא גבי עבד דעולה זכות הוא לו שיוצא לחירות ונושא בנות ישראלים אלא שאשה נכנסה לרשות שהוא תובה ממקום אחר שפוסלו מתרומה משום זה לא תחשוב לו חובה שהרי יש בידו לזרוק לו גט בע"כ וכשאר

גלווי ארישא דאיירי בלא אמר לה אבל השתא דמוקמת רישא בדלא ספקא כו' עכ"ל דליכא למימר דהני סיפא מספקת לגלויי ארישא בדלא ספקא דהא לא משתמע מסיפא מדלא קתני בה בהדיא בסיפא ואם מספקת דאין נראה לו להגיה כן בברייתא אבל לגלויי ארישא דאיירי בדלא אמר לה משתמע שפיר מסיפא דקתני בה בהדיא ואם אמר לה כו' וק"ל: גמ' המקדיש ידי עבדו כו' ש"מ יכול הרב לומר כו' הא דלא משני נמי הכא כדלעיל דיוכל להקדיש העדפה דמעשה ידיו שהוא של רבו משום דא"כ תקשי למאי לוה והוכל כדמקשינן לקמן דליכא לשנויי להעדפת מזונות כדלקמן דתקשי ליה ולימא ליה הקדש עד השתא כו' דליכא לשנויי הכא דהקדש גופיה ניחא כו' אמאי ניחא ליה כיון דלית ליה להקדש ביה אלא העדפת מלאכה משא"כ השתא דמוקי ליה במעלה לה מזונות אית ליה להקדש כל שיעור גוף המלאכה וניחא ליה דלשבח בהעדפת מזונות ודו"ק: ע"ב תוספות בד"ה שבתו ורפואתו כו' וה"ה לער ובושת לרבו לרבנן כו' אבל בשבתו קמ"ל כו' דיכול הרב לומר לעבד כו' עכ"ל לכאורה קשה דא"כ ה"ל להוכיח ש"מ יכול הרב כו' מהך קושיא מדלא קתני צער דקטיעת היד ובושת ע"כ דפשיטא שהן לרבו וקתני שבת משום הך חידושא דיכול לומר לעבד עשה כו' כמו שכתוב בתוספות דהך הוכחה ודאי עדיפא ממאי דפשיט ליה מדקדוקא בעלמא א"ה ניזון מתפרנס מבעי ליה ויש לייש' דאיכא לדחויי הך הוכחה דלער המכה הוא בכלל לער הרפואה דנקט כפרש"י ודבושה ס"ל דאין לעבדים בושת והתוספות לא כתבו כן אלא דאיכא למימר הכי שפיר לפי האמת למאי דקושטא הוא דס"ל יכול הרב כו' ודו"ק: בד"ה ש"מ יכול כו' ויש לומר דאע"ג דבשאר שנים יכול בשני בצורת אינו יכול כו' עכ"ל וה"ה דלעיל המ"ל לכ"ע יכול הרב כו' אלא בשני בצורת דאין מרחמין כ"ב הוא דפליגי. וכר"י אלא דלעיל בעי לדחויי הא דש"מ יכול הרב כו' וק"ל: בד"ה וכ"ת אי בעי כו'. ומה בכך מכל מקום חוב הוא לו זה השחרור שפוסלו כו' עכ"ל כתב מהרש"ל י"מ אמאי לא הקשו התוספות על כו' והלא אם ירצה שלא לזונו מה בכך מכל מקום חוב הוא לו זה השחרור ונראה דלק"מ דבשלמא גבי מזונות שהוא ממילא כו' עכ"ל ע"ש ולי נראה (א) דגבי מזונות אין זה חוב כיון דקודם שחרור נמי רשאי רבו שלא לזונו ואחר השחרור שקבל זה ממנו נמי רשאי רבו לזונו א"כ אין כאן כלל חובה בקבלתו משא"כ בתרומה דקודם השחרור מותר בתרומה ואחר השחרור שקבל זה ממנו אינו רשאי לאכול בתרומה וק"ל. עוד במהרש"ל י"מ אם כן לפי זה דלא חשבינן כו' אם כן גבי אשה אמאי חשבינן לה חובה קבלת הגט מאחר שבלאו הכי יכול לגרשה בע"כ ונראה דלק"מ כו' עכ"ל וגם בכאן אין מקום לקושייתו דהא קושטא (ב) הוא דר' מאיר קאמר להו תדע מאשה כהן שמזכיר כמו שכתבו התוספות דע"כ לית לן למימר דאי בעי זריק לה גיטא כו' מטעמא דעריק ואזיל ליה דא"כ באשה נמי מאי חובה איכא ורבנן במסקנא נמי מודו ליה בהא דאי זריק כו' לאו חובה חשיב ליה אלא בעבד איכא טעמא מפני שהוא קנייט דאי בעי שקיל ארבעה זוזי וכו' והו לא מידי ודו"ק:

דף יג בד"ה האומר תנו כו' ואשמועינן במאי דנקט זה דאע"ג שהגט בעין כו' עכ"ל ר"ל שהגט שחרור הוא בעין כו' והותחל כ"כ מחייס כו' וה"א כיון שזכות הוא לו לרבנן מהני ואשמועינן דאפילו הכי לא ינמור כו' אבל בגט אשה כיון דחוב הוא לה אפילו לרבנן לא הוה חידוש כלל במאי דקתני זה וכן מוכח מדבריהם שכתבו לקמן ואין נראה לומר דהכי דייק אי בש"מ ה"ל למתני כתבו גט כו' ותנו שחרור זה כו' ודו"ק: בד"ה והא לא מסך כו' מתני' משמע שלא הושלם לכך מתחלה מדלא קתני תנו מנה זה כו' עכ"ל נ"ע דע"כ לא מוקמא מתניתין אלא באומר תנו מנה זה דהיינו דמוקי לה בליבורין דאי הוה אמר מנה סתם חיישינן למנה קבור כדמסיק ויש לייש' בדוחק דלענין מנה לבור שפיר ידעינן לה כאילו הוה מתני נמי זה בהדיא אבל לענין שיהא הושלם מתחלה לכך לא משמע כלל אי לא הוה מתני זה בהדיא ודו"ק: בד"ה אית ספרים כו' לוקמי במתנה כדמשמע לשון תנו ואפילו באין לבורין כו'. עכ"ל אע"ג דלא אמר מנכסי לשון תנו משמע מתנה דבפקדון שייך לשון החזירו ובההיא דשכ"מ שאמר תנו כו' לא קאי לשון תנו אמנה זה נותנין כו' דאיירי בפקדון ולמאי דמוקי במעמד שלשתן ובפקדון ודאי דשייך לשון תנו דאותו פקדון שיש לי אצל אחר הוא נותן למקבל משא"כ הכא שאינו נותן כלום אלא שהוא מלוה להחזיר הפקדון שבידו לחבירו ובזה יתיישב לפי האמת שכתבו התוספות דל"ג מנכסי נותנין אלא אפילו במתנה הויינן כו' הא דלא הוקמה דוקא בבריא ובפקדון כה"ג דרך הודאה. דלשון תנו לא משמע בפקדון ודו"ק: ע"ב תוס' בד"ה גופא כו' ואין נראה לומר דהוצרכו לתקן למקום שאין הפקדון ביד כו' ועוד אף כשאין כו' עכ"ל פירוש לדבריהם דמשום מלתא דלא שכיחא כי הא למקום שאין הפקדון ביד הנפקד ודאי דלא היו מתקנין מעמד שלשתן דהוי כהלכתא בלא טעמא כמו שכתב הרא"ש וכתבו עוד דבמלתא דלא שכיחא כי הא ודאי דלא היו מתקנין מעמד ג' כיון דאפשר על ידי אודיתא ומיהו במלתא דשכיחא כשהפקדון ביד הנפקד ומשום בע"כ של נפקד ניחא שהוצרכו לתקן מעמד ג' שלא יצטרך לטרוח ולעשות קנין כמ"ש התוספות לקמן אע"ג דאפשר נמי באודיתא מלתא דטריחא היא נמי להביא עדים (ג) להודות בפניהם אבל מעמד ג' דבר נקל ביותר הוא ומהרש"ל בא בזה בדרך רחוק. ואין לורך להאריך ודו"ק: בא"ד ועוד אף כשאין הפקדון ביד הנפקד יקנה באודיתא כדאמר כו' עכ"ל אין זו הראיה מהתם אלא דקנה מיהת באודיתא אבל שתקנה אף כשאין הפקדון ביד הנפקד אין ראיה מהתם דמסתמא היה הפקדון ביד רבא כמו שכתבו התוספות לקמן אלא דלא מסתבר להו לחלק בקנין אודיתא בין הפקדון ביד הנפקד לשאינו בידו וק"ל: בד"ה הנהו לפלוני כו' ובאשה במכה דעתא פליגי כדמסיק אדשמואל אמלוה בשטר כו' עכ"ל אבל הא ל"ק להו אמאי לא מסיק הכא במלוה על פה במעמד שלשתן דפליגי בדשמואל אם יכול למחול אם לאו כדמסיק לעיל במלוה בשטר דאפשר דפסיקא ליה להתלמודא דליכא מאן דפליג אדשמואל במלוה על פה דודאי יכול למחול ודו"ק:

דף יד בד"ה לסוף אשתמיט להו משמע דבדין לא היו יכולין לכופו כו' אע"ג דלא הוחזקו כו' עכ"ל הכי משמע להו דבדין לא היו יכולין לכופו דאל"כ לא הוי ליה לאישתמוטי מגייהו אך מ"מ אע"ג דלא הוחזקו כפרנין כו' הוא קשה דהא הכא אשרתא הוה דהיינו מלוה ולכאורה דלא פרכינן לימא ליה אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר אלא אפקדון אבל אמלוה לא תקשי לן כלל והיינו משום כיון דהכא עדיין הלוה חייב באחריות לא שייך למימר ביה אין רצוני שיהא ביד אחר משא"כ גבי פקדון אע"ג דהנפקד חייב באחריות שייך ביה אין רצוני כו' דרצוני בחפץ יותר מבדמיו וכן נראה מדברי הפוסקים שלא הזכירו הא דהוחזק כפרן אלא גבי פקדון ונראה ליישב דברי התוספות דבהלואה ודאי דאיכא למיפרך הכי לימא אין רצוני שיהא ביד אחר משום דאת מהימנת לי שתעשה בה סחורה מעולה טפי כיון שאת חייב באונסין משא"כ השליח דאינו חייב על האונס ואע"ג שהלוה חייב באחריות מכל מקום אין רצוני כו' דשמא לא יהיה לך לשלם אלא דאפילו בפקדון שאין הנפקד חייב באונסין מכל מקום יכול לומר אין רצוני כו' דאת מהימנת לי טפי לשומרו שמירה מעולה מאיש אחר ושמא לא יהיה לך לשלם ודו"ק: ע"ב בפרש"י בד"ה בשכ"מ שכל זמן שלא חזר בו דבריו כו' והולך דידיה זכי הוא. עכ"ל בלאו הולך נמי אמירתו בעלמא זכי הוא דאפילו מת מקבל בחיי נותן הוה כמסורים למקבל משעת אמירתו כמו שכתבו התוס' ולא בעי נמי דאיתיה למקבל בשעת מתן מעות אלא דסגי ליה דאיתיה למקבל בשעת אמירה אלא דנקט הולך לדיוקא דאפילו הכי בבריא לא קני מידי בברייתא דלקמן ניחא טפי דנקט הולך למאי דמוקי לה נמי כולה בשכ"מ (ד) משום הכי תנאי דסבירא להו מלוה לקיים דברי המת דלא שייך אלא בהולך והושלם ביד שליש לכך כמו שכתבו התוספות לעיל בשם ר"ת וק"ל:

ח"א דף יד ע"ב הן אתה כו' ומדברים מתלייהן כו' עיין פרש"י והוא דחוק ולולי פירושו נראה דהן אתה כו' מתמה קאמר כההיא דאמרינן במ"ק פרעה דבימי משה הוא אתה וזקנו אתה כו' דהיינו אתה מתמה כדמייתי קרא שפל אנשים והשתא ניחא שנראה מדברים מתליין מתמה קאמר דהכובע אתה נראה כאילו הוא מגופו ובזה מתויימים וק"ל:

דף טו תוס' בד"ה ור"י הנשיא כו' אבל דברי שכ"מ כמסורים דמי אפילו מת מקבל כו' עכ"ל לאו לר"י הנשיא קאמרי הכי דהא איהו כר"א ס"ל אלא דקאמרי

קרני ראם (א) נ"ב ולי דברי מוהרש"ל פשוטין דבמזונות שהיא ממילא הרי מיד אין רצונו לתת לו מזונות וכידו הוא ולא הוי חוב משא"כ בגט דמהוסר זריקה ולמה לו הגט כעת והוי חוב: (ב) נ"ב ולא אדע דאם ר"מ מביא ראיה מאשה דהוי חוב אע"ג דאי בעי זרק לה א"כ לתי' השני בתוס' דיזרוק לו ס' קרוב לו א"כ בגט אשה שפיר הוי חוב דגאס יזרק ס' קרוב לה הרי קי"ל במגורשת ואינה מגורשת בעלה חייב במזונותיה ומאי ראיה מגט אשה לשחרור וגם לתי' הראשון קשה דהרי ר"מ בא להוכיח הסברא דאי בעי שבק ועבק לעלמא ובגט אשה בשבקה וברחה מ"מ אין לה מזונות דתיכף שרצונו ליתן גט אין לה מזונות ואפי' במעכבת ועיין בהה"ע סי' ע"ו ע"כ נראה דעיקר הראיה מא"כ דהוי חוב לענין אכילת תרומה ומש"ה דקדק הש"ס ומה אשת כהן דבזה שוין האשה ועבד וא"כ דברי רש"ל נכונים: (ג) נ"ב מדברי רבינו נראה בעליל שסובר דקנין אודייתא לא נקנה רק בעדים ואע"ג דבכל דוכתיה לא אמרי סהדי אלא לשקרי שני לן באודייתא דלא נגמר הדבר רק בעדים ומש"ה תקנו מעמ"ש להיכא דליכא עדים ועיין פ"י ולמ"ב דברי רבינו מבוארים ולולי דבריהם נלענ"ד דאע"ג דהיכא דמקנה במעמ"ש בע"כ של נפקד נעשה שומר של הנפקד ג"כ הייטו משום דהכבר נכנס לשיעבוד השמירה למפקיד וממילא כיון דקני במעמ"ש נכנס בחיוב השמירה גם להקונה אבל באודייתא כיון דבאודייתא אינו קנין רק הודאת בע"ד דמעיקרא לאו דיליה הוי וכמ"ש הרבב"א בקדושין ס"ו עיי"ש וא"כ ממילא נעקר חיוב השמירה מהמפקיד מעיקרא ונו אינו נכנס בחיוב שמירה להסני בע"כ ומש"ה אצטריך תקנת מעמ"ש ועיין בפ"י ודו"ק מה שהוספתי בעזה"י: (ד) נ"ב ולמדייק בלשון רש"י משמע דדוקא בהילך הוי כזכי בש"מ ומש"ה מהני אפי' במת מקבל קודם נותן כיון דהכבר זכי בה והא דאמרינן בש"מ הולך כזכי הייטו משום דבלא"ה נ"ל לומר הולך כיון דבלא"ה דברי ש"מ ככתובים וכמסורים וע"כ כוון בזה להולך כזכי ומה"ט אע"ג דכל ש"מ יכול להזור מ"מ כיון דהכבר זכסו ע"י הולך א"י לחזור ולא כמו שהבין המרדכי בפרש"י ומ"ש רש"י כ"ז שלא חזר בו הייט דמהא דבלא"ה מהני דברי ש"מ בשלא חזר בו ולא הוה נריך להולך וע"כ כוונתו להולך כזכי כנ"ל ברור:

חכמת שלמה

ס זכות מה שאין כן באשה שאין זכות לה במה שגרשה א"כ נקרא הכל חובה אפילו מה שיש בידו לעשות בע"כ שהרי אין לה זכות מידי ודו"ק. (עיין במהרש"א):

דף יג ע"א תוס' בד"ה עבדא בהפקירא כו' אבל גר כו'. נ"ב והא דקאמר עבדא בהפקירא ניחא ליה ה"ק עבדא בהפקירא ניחא ליה כגון לר' מאיר ואפי' רבנן לא פליגי עליה אלא בעבד אבל בגר נמי מודו וק"ל א"כ ניחא ליה אלא שאין לו רשות (רבו) אבל גר שיש לו רשות וניחא ליה הוי ממש חוב לו וק"ל ועיקר: ע"ב תוס' בד"ה גופא כו' יקנה באודיתא כו'. נ"ב פי' שיודה הנותן שהממון שהפקיד ביד הנפקד שזה אינו שלו אלא הוא של אותו פלוני המקבל והא יועיל אפי' אינו ביד הנפקד לאותו שעה ואע"פ שאודיתא מהני אפי' בע"כ כדמוכח גבי רבה מ"מ לא קשה למה תקינו מעמד שלשתן יקנה באודיתא י"ל משום דשיקרא הוא ודבר שקר לא יכון לנגד עיניו וחכמים הרחיקו זו המדה כמה פעמים משום דמחזי כשיקרא תקנו מעמד שלשה שיהיו כל הקיינים על פי הדעת והאמת אבל מאחר דזכי מהני אלא משום דדלמא איתרמי שלא יהיה הפקדון ביד הנפקד משום מילתא דלא שכיחא כי האי לא הוה להו להקוני מעמד ג' מאחר שיש ג"כ תיקון בדבר באודיתא ודו"ק. (עי' במהרש"א): בד"ה תנהו לפלוני כו' ואמאי לא מסיק כו' שאין לחוש כלל כו' והאשה יכפרו המכירה כו'. נ"ב פירוש שהיתה במעמד ג' לפי שאין הדרך לכתוב בתוך השטר באיך היתה המכירה ועוד אפי' בשטר מכירה לא יתכן מאחר דכתבה ותתמה א"כ בודאי לא מיתה דאי מיתה לא הוה ליה למיכתב שטר מכירה אלא מסתמא שתק א"כ הוי השובר שקר אלא בודאי שאיש כתוב בתוך השטר והאמר שמכרה שלא בפניו דהיינו בלא מעמד שלשתן ודו"ק:

דף יד ע"א גמ' ישבינהו ניכליה למרי ארעא (מוגה) בטסקא. ונ"ב לשון הרי"ף: רש"י בד"ה ה"ק כו' כיון דהאפי' כו' כנ"ל: בד"ה שפיר כו' לאיש מלוה לשון אחר כד"א:

ע"ב גמ' ומדברין מתלייהן כו'. נ"ב ובערוך בערך דבר פי' שנראה כמו שמדברין מתליין מפני שמראה הכובע עד פיו אמה כמו מפיו עד רגליו:

המביא תנינא פרק שני

דף טו ע"א רש"י בד"ה אתי לאחלופי כו' אי אמר בפני נחתם תליו כו' כנ"ל: ע"ב תוס' בד"ה גידוד

מהר"ם

דף יג ע"ב ד"ה גופא אמר רב הונא וכו' עד אלא נראה להם דאפילו בעל כרחו של נפקד קני. מקשין העולם והלא קושייתם במקומה עומדת דלמה היה להם לחכמים לתקן מעמד שלשתן דהוי הלכתא בלא טעמא כדי שיקנה אפי' בעל כרחו יתקנו שהנותן יודה שאותו סך מעות שביד פלוני הן של המקבל דהא ע"כ אודיתא קונה אפי' בעל כרחו כדאשכחן באיסור גיורא ובספר ח"ש כתב שלא רצו חכמים לתקן דליקני באודיתא דהוא דבר שקר ולא נאה להם תקון מלתא דשקרא אלא שהתוס' מקשין דאי לא קני מעמד ג' כי אם ברצונו לא היו צריכים לתיקון זה יאמר לו זכי ואי משום דלפעמים יקרה שלא יהיה הפקדון בידו דזה הוא לא שכיח וכיון דאף לזה יש תיקון כי יכול להקנותו לו ע"י אודיתא לא הוצרכו בשביל כך לתקן מעמד שלשתן זהו כוונתו אף שאין זה לשונו ממש ולי נראה שקנין מעמד שלשתן נעשה בקלות יותר שלא יצטרכו לשום דבר אלא שיוזדמנו יחד הנותן והמקבל וילכו אל הנפקד אבל באודיתא צריך לטרוח אחר עדים או ב"ד שיודה בפניהם ויצטרך אח"כ להביא העדים לפני הב"ד שיעידו שהודה לפניהם וק"ל והתוס' שהקשו ועוד אף כשאין הפקדון בידו קנה באודיתא היינו שאם יקרה שלא יהיה הפקדון ביד הנפקד בשביל זה לא הוצרכו לתקן מעמד שלשתן מאחר שיכול להקנותו ע"י אודיתא כדלעיל: ד"ה לדבר שאינו בעולם וכו' עד דאית לן למימר דקאי בשיטתיה דר"א ב"י וכו'. ר"ל מאחר דר' מאיר קאי בשיטתיה דראב"י יצא בענין מקנה דבר שלא בא לעולם כגון בלאחר שנתגיירו וכו' סברא הוא שלגמרי ס"ל כראב"י וכיון דאשכחן דראב"י סבר דקנה אף בפירות ערוגה אית לן למימר דר"מ ס"ל ג"כ כוותיה אבל במקנה לדבר שלא בא לעולם לא אשכחן בהדיא תנא דקאי בשיטתיה דס"ל שקנה אפילו לדבר שלא בא לעולם ממש וק"ל:

דף יד ע"א ד"ה לסוף אשתמיט להו משמע דבדין לא היו יכולין לכופו להחזיר וכו'. כתבו כן משום דקשה להו והיכי עביד הכי אם הדין נותן שחייב להחזיר להם ונראה שהתוס' מפרשי אשרתא דסרבלי היינו שהיה לו בידם סרבלים והיו מחויבים ליתן לו הסרבלים לזמן מיוחד והוי דומה לפקדון ולכך כתבו התוס' לישנא דאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר ולא כפרש"י שפי' שנתן סרבלים באשראי לתת לו המעות לזמן קבוע דהיינו הלואה: ע"ב ד"ה וחכמים אומרים יחלוקו דכל תיקו שבגמרא וכו'. נ"ל להגיה ולמחוק הדלית דכל תיקו ולגרוס כל תיקו שבגמ' וכו' ראינו נתינת פעם למאי דאמרינן הכא יחלוקו אדרבה מהאי דהכא דאמרינן יחלוקו משום דמספקא להו טינה למדו השערים דרביט תאי לפרש כל תיקו שבגמרא דחולקים וק"ל: ד"ה ר"א אומר וכו' אומר ר"ת דר' אלעזר נרסי' וכו'. ר"ל דהת"ק הוא ר"א וס"ל דאין חילוק בין חול לשבת אלא בכל ענין אי דבריו קיימים ור"א דסיפא ס"ל דיש חילוק בין חול לשבת ועוד דקאמר התם קונין משכ"מ ואפילו בשבת ולא לחוש לדברי ר"א ר"ל מה שקונין לא תימא משום דצריך קנין כר"א דהא קי"ל כרבנן אלא משום שמא תטרוף דעתו עליו משמע דלר"א צריך קנין בשבת ואי אדר"א דסיפא קאי הא מודה הוא בשבת וכו' אלא ודאי אר"א דרישא קאי דס"ל דאין חילוק בין חול לשבת ותני ר"א גינדו חד ר' אלעזר וחד ר' אליעזר וג' מחלוקת בדבר: סליק המביא גט פרק ראשון

המביא תנינא פרק שני

דף טו ע"ב תוס' ד"ה גידוד חמשה וכו' עד מערבת שניה וכו'. ר"ל שמשמע לערב בפני עצמה התעליונה צ"ל התם דאפילו לעצמה אינה מערבת דהתחתונה אסורה של העליונה כיון דהעליונה אינה רואה פני עשרה:

הכי אבל דברי שכ"מ כמסורין כו' היינו למאן דסבירא ליה הכי והיינו י"א דסבירא להו כרבנן והוצרכו לזה הכא משום דקשיא להו השתא למאי דמוקי כולה בשכיב מרע מאי איכא בין י"א ובין ר' יהודה הגשיא דהא בין למר דס"ל דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמי ובין למר דס"ל משום דמלוה לקיים דברי המת לא קנו אלא לאחר מיתת הנותן ופרש דודאי איכא בינייהו טובא דלמאן דס"ל משום דמלוה לקיים דברי המת לא קנה אלא היכא דמת נותן קודם כו' אבל למאן דאמר משום דברי שכ"מ כמסורין אפילו מת יעקב ברישא כו' וק"ל : סליק פרק המביא קמא

המביא תנינא פרק שני

תוס' בד"ה בפני נכתב כו' ותימה כו' כ"ש בפני נחתם חציו כו' עכ"ל למאי דבעי למימר לקמן דנחתם חציו היינו כדרבא או כדרב אשי ודאי דלא הוה קשה מידי דלא הוה כ"ש נחתם חציו כיון דאיירי דמעיד נמי הוא ואחר על חציו השניה לרבא ובאומר אני עד שני לרב אשי אלא לפי האמת לרב חסדא דנחתם חציו ממש קאמר ולא זו אף זו קתני קשיא להו שפיר דאדרבה דהוה כ"ש מנכתב חציו דפסול אע"ג דלא הוה אלא משום איחלופי וק"ל : **ע"ב** גמרא השתא אחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם כו' חציו מבעיא אלא או כדרבא כו' וקצת קשה דמהאי טעמא נכתב חציו נמי מבעיא וליכא לאוקמא נמי בכה"ג לרבא דהוא ואחר מעידין על חצי כתיבה השנית דא"כ לא הוי פסול דלא שייך ביה אתי לאיחלופי ויש ליישב דאגב דקתני נחתם חציו אי כדרבא אי כדרב אשי קתני נמי נכתב חציו ולא הקשי נמי למאי דקתני נחתם חציו אי כדרבא אי כדרב אשי דאיכא חד דמעיד על כולו פסול מכ"ש בסיפא באחד מעיד רק על החתימה והב' על הכתיבה דפסול די"ל דאי לא הוה קתני הך סיפא ה"א דחציו נחתם ממש הוא ולא הוה שמעינן מיניה כדרבא או כדרב אשי וק"ל : **בפרש"י** בד"ה בפני נכתב כו' השתא בפני נכתב כולו בפני נחתם חציו כו' עכ"ל וה"ה דהמ"ל הכי מהך גופא דקאמר תלמודא השתא אחד אמר בפני נכתב כו' דהאי קמסהיד אכולה כתיבה והאי אכולה חתימה פסול הכא דלא מסהיד כלל אחתימה מבעיא ואפשר דניחא ליה למינקט הכא מבבא דלקמיה מיניה מיהו המ"ל עוד מבבא דלקמיה מיניה טפי השתא בפני נחתם ולא נכתב כלל פסול דלא הוה אלא משום איחלופי בפני נכתב ולא נחתם כלל מבעיא ויש ליישב (א) ודו"ק : **תוס'** בד"ה גידוד ה' כו' דבור וחולייתו מצטרפין לעשרה כו' אי נמי לענין תל ברה"ר כו' דלא חשיב רה"י לענין שבת ואם תאמר ויחשוב רה"י כו' עכ"ל ר"ל דרשות היחיד בעי מחיצות גובה עשרה ולכך בור וחולייתו מצטרפין לעשרה לעשות הבור רשות היחיד אם הוא רחב ד' והזורק מתוכו לרשות הרבים או מרה"ר לתוכו חייב אע"ג דמבחוץ אינו גבוה עשרה דרה"ר לא בעי מחיצות אבל תל ברה"ר כיון דמבפנים אינו גבוה עשרה אינו נעשה לרשות היחיד כלל מבפנים ואע"ג דמבחוץ גבוה עשרה אינו נעשה רשות היחיד מבפנים והזורק מתוכו לרשות הרבים או מרה"ר לתוכו פטור והשתא קשיא להו כיון דמיהא מבחוץ גבוה י' אי בעי מנח דף רוחב ארבעה על המחיצות נעשה עליו רה"י כדאמרינן שם גבי מלאו כולו ביתידות מהאי טעמא דאי בעי מנח כו' ותירצו דהתם לא איירי אלא בדבר נר שאינו רחב רק ד' וה"ל כמו עמוד ברה"ר דגבוה י' ורחב ד' דהוי רה"י משא"כ הכא בתל שהמחיצות רחוקות זו מזו ולא שייך ביה מנח עליה מידי וק"ל : **בד"ה** הנוטל ידו כו' אע"ג דכשנוטל בשתי שטיפות לא בעי רביעית כו' עכ"ל היינו כי אתו משירי טהרה כמ"ש לבסוף גבי ידו אחת דאיירי כי אתו משירי טהרה וכ"ה בהדיא בתוס' בפרק כל הבשר ע"ש וק"ל :

דף טז בתוספות בד"ה הנצוק כו' והכא משמע דאינו חיבור כלל כו' עכ"ל ממה שפירש רש"י גבי טומאה דאין העליונים טמאים נראה לפרש דומיא דהכי לגבי טהרה דאין העליונים חיבור לטהר אבל התחתונים הוו חיבור דאמרינן גוד אחית והיינו כר"י דסבר הכי בחגיגה אלא דמשמע להו הכי מדקתני סתמא דאינו חיבור היינו אפילו לתחתונים ועוד יש לומר מדפרש"י הכא שאין באחד מהן מ' סאה על כרחך משום התחתונה קאמר הכי דעליונה אפילו באם היה בתחתונה מ' סאה לא אמרינן גוד אסיק לר"י דחגיגה ודו"ק : **בא"ד** והך דנצוק ר"י היא דהא מסקינן לענין מקוואות ור"י היא כו' עכ"ל לעיל שהקשו מההיא דחגיגה לא הוצרכו לזה דאי ההיא דנצוק לא אתיא כר"י כל שכן דלא אתיא כר' מאיר דחגיגה דסבירא ליה אפילו גוד אסיק אבל הכא בההיא דאם היו רגליו נוגעות כו' אומר שפיר דרבנן דפליגי עליה וסבירא להו דהשני טמא היינו משום דאין קטפרס חיבור ולכך הוצרכו להוכיח מהא דאמרינן ור"י היא מיהו למאי דאיתא בתוספתא בסיפא דהך דחגיגה וחכמים אומרים אין טובלין אלא באמצעית כמו שכתבו התוספות לקמן א"כ לעיל נמי הוצרכו לזה מדקאמר ור"י היא ע"כ הך דנצוק כר"י אתיא ודו"ק : **בא"ד** והוא"ה דנקב בעינן כשפופרת הנוד אבל במים מגי בטופח כו' כשפופרת הנוד מלא נקב מים בעינן ובלפין מלמעלה כו' עכ"ל מדברי התוספות בפרק חומר בקודש ומפירוש הר"ש במסכת טהרות פ"ח נראה לפרש דבריהם דהכא דקשיא להו לפי' ר"ת דבתוך המים כיון דנקב כשפופרת הנוד הרי הנקב מלא מים ואי למעלה מן המקוה קאמר הרי כיון שהנקב שם של שפופרת עגול ובעינן למעלה ברוס כקליפת השום ברוחב שפופרת הרי בעינן חצי נקב מלא מים דעד שיתמלא חציו אין ברוחב המים כשפופרת והוי טפי מטופח על מנת להטפיח ואי למעלה סגי בטופח ע"מ להטפיח אלא דנקב הוא דבעינן כשפופרת כדפי' ר"ת א"כ אין רוחב המים למעלה כשיעור ב' אצבעות וע"ש בר"ש באורך ליישב פי' ר"ת ודו"ק : **בא"ד** והשתא דנצוק כו' מאי אתיא כרבנן דדוקא ההיא דטופח על מנת להטפיח חיבור אתיא כר"י כו' עכ"ל אין לכל זה מקום כאן אלא שהוא תירוץ לקושיית ר"ת לעיל גבי קטפרס וכ"ה בתוס' בפרק אין דורשין ובפי' הר"ש במס' טהרות ע"ש ואולי גליון הוא זה כאן ונכתב בתוס' שלא במקומו ודו"ק : **בא"ד** והשתא ההיא דחגיגה לק"מ ומלינו למימר לכ"ע מטבילין כו' עכ"ל ר"ל דהכא לענין השקה אין קטפרס חיבור אבל למקוה הוה חיבור כההיא דחגיגה ואין אנו צריכין לחלק לר"י כמ"ש ר"ת בין איכא מ' סאה באמצעית ובין ליכא מ' סאה באמצעית אלא דמלינו למימר כו' לאשמועינן כו' וחכמים אומרים אין מטבילין אלא באמצעית כו' ובתוספות דחגיגה וכן בפירוש הר"ש כתבו לתרץ גם בע"א דלרבותא דר"י נקט מ' סאה באמצעית דאפילו הכי אין טובל בעליונה ע"ש וק"ל : **בד"ה** אבל גט כו' ואם הא' שליח והשני מעיד שבפניו נתן הבעל כו' לרבא כשר דמה כו' עכ"ל ולקמן דקאמר אלמא שנים שהביאו גט ממדה"י אין צריכין כו' מלתא דפסיקא נקט אפילו לרבה כמ"ש התוס' לקמן אבל לרבא בכה"ג שאחד שליח והשני מעיד כו' נמי אין צריכין ודו"ק : **ע"ב** בפרש"י בד"ה סיפא דקתני כו' ואיהו לא אמר אכתיבה אתי לאחלופי בעלמא עכ"ל מהכא מוכח כדברי התוס' בפרק דלעיל שכתבו דמתוך שמעתין משמע כיון דאתקן בפני נכתב לרבה משום לשמה מודה דצריך לאומרו אפי' לאחר שלמדו משום אחלופי עכ"ל דסא הכא על כרחך לרבה קיימינן דס"ל דשנים צריכין וחיים לאחלופי ובעל המאור האריך הרבה בזה ע"ש ודו"ק : **תוס'** בד"ה אלמא קסבר כו' וא"ת ולרבה נמי דלמא בעלמא צריכין והכא דכשר משום דחד כו' עכ"ל ר"ל לפ"ה דלא קאמר הכא אלמא קסבר שנים אין כו' אלא לרבא ניחא דהכי קאמר מדמוקים מתני' בהכי שאין הגט יוצא מתחת ידי שניהם כו' ע"כ כרבא ס"ל דאין צריכין כדאמרינן בפשיטות לרבא בפ"ק בדאתיוה בי תרי אין צריכין דלרבא מתוקמה כשהגט יוצא מתחת ידי שניהם כדאמרינן ללישנא בתרא אבל לדברי התוס' דלרבה נמי קאמר הכא להאי לישנא אלמא קסבר שנים אין צריכין כו' אין זה מוכרח דקסבר שנים שהביאו אין צריכין דלמא בעלמא צריכין כדאמרינן ללישנא בתרא והכא דכשר אילו הביאו שנים היינו משום דחד מינייהו מסהיד אכתיבה כו' והוא דחוק ויש לפרש בדרך אחרת דנקטו לרבה משום דלרבא אסקי אדעתייהו כתירוצם דכיון שאחד מעיד על החתימה אתי לאיחלופי כו' ודו"ק : **בא"ד** ואין לומר כיון דלא מסהיד אכולה מלתא לא דייק דהא כו' אע"ג דלא מסהיד כו' עכ"ל ונעיל בריש פירקין שכתבו התוס' לרב חסדא דקסבר לא דייק השליח כ"כ כשאין כל העדות מתקיימת על ידו היינו חצי החתימה אבל הכא בכתיבה כולה או בחתימה כולה ודאי דדייק כדמוכח במתני' וק"ל : **בד"ה** ומר סבר לפי כו' השתא ה"מ לאקשויי וליפלוג ר"י ברישא עכ"ל אבל ללישנא קמא ניחא דלא ה"מ לאקשויי ולפלוג ר"י ברישא דאיכא למימר כעין שכתבו התוספות לעיל דלא פליג ר"י אלא בסיפא מדמצרכינן תרי אכתיבה משום דלא הוו שלוחים מוכח מלתא דעד החתימה נאמן ביחידי לפי שהוא שליח ו[ה]א אתי לאחלופי משא"כ ברישא דלא הוה רק חד אחתימה וחד אכתיבה ולא מוכח מלתא מודה ר"י דאתי לאחלופי ודו"ק : **בד"ה** ומר סבר לא כו' כיון דרבנן לא מפלגי וגזרו בין בחד בין בתרי לר"י נמי לא מסתבר לחלק כו' עכ"ל וסוגיא דפ"ק דמסיק לרבה לחלק דבי תרי דמייתו גיטא מלתא דלא שכיחא ולא יחזור הדבר לקלקולו אבל בחד גזרו שמא יחזור הדבר לקלקולו והוי דלא כרבנן ודלא כר"י ללישנא בתרא וצ"ל דהך סוגיא לעיל היינו ללישנא קמא דאיכא לחלק שפיר לרבה לכולי עלמא בין תרי לחד כמו שכתב התוס' לעיל ודו"ק :

דף יז בד"ה הא מקמי כו' דע"כ חברים לאו היינו פרסיים כו' עכ"ל אגופא דתלמודא דפריך מפרסאי אחברי ל"ק להו והא חברי לאו היינו פרסיים דודאי המושלים היו פרסיים אבל לפרש"י נראה דאומה אחת היה שבאו כולם בימי כורש וק"ל : **בד"ה** אמר ליה רבי אסי כו' קושיא דרבי אסי איננה אלא במאי פליגי כדפי' לעיל כו' עכ"ל הכא יש לפרש כן אבל לקמן דפריך ליה רבי אסי נמי אלא מעתה רישא כו' ליכא לפרושי הכי דקושיא דרבי אסי היינו במאי פליגי כמו לעיל בב' לשונות דהא רבי אסי גופיה הוה ניחא ליה מעיקרא דפליגי באחלופי כמו ללישנא קמא דלעיל אלא דמתמה על שדבריו לקמן סותרין ומיהו ק"ק דמעיקרא זימנין דאשכחיה דקאמר אפילו גט יוצא כו' ה"ל לתמוה עליו מיד שדבריו אלו סותרין דבריו דלעיל שאמר ל"ש אלא שהגט כו' ודו"ק : **בד"ה** נכתב ביום כו' לר"י משום שמא יחפה כו' והטרוף האשה מלקוחות כו' עכ"ל עיקר פלוגתייהו בגט שאין בו זמן כלל לר"י משום שמא יחפה ולר"ל משום הפסד פירי דאשה הוצרכו לפרש הכא בהקדים זמן דבכה"ג פליגי לר"י משום שמא יחפה ולר"ל משום הפסד פירי דלקוחות וק"ל : **בד"ה** מפני מה תיקנו כו' דבלאו הכי נאמנת אשה על כך מגו דאי בעי הטמין כו' עכ"ל וליכא למימר (ב) נמי משום הפסד דבעל תקנו זמן שלא

קרני ראם (א) נ"ב ר"ל דס"ד בפני נכתב עדיף משום לשמה וכתיבה בעי כר"א וחתימה לא בעי : (ב) נ"ב וכלא"ה לטובתו א"נ תיקן זמן דיכתוב בעצמו זמן לגיסו ודברי רביט שכ' דגם ביש בו זמן הטמין גיטה נ"ע דהא תצטרך להראותו בעת נשואין :

מהר"ם

דף טז ע"א ד"ה הנצוק והקטפרס וכו' עד וקשה לר"ת דעד כאן לא נחלקו ר' מאיר ור' יהודה וכו' אבל בתחתונה כולהו מודו דעלתה לו טבילה וכו'. יש לדקדק על קושית התוס' הא כתבו התוס' סוף דבור זה דקתני בתוספתא בסיפא וחכמים אומרים אין מטבילים אלא באמצעית א"כ ש"מ דאית להו לחכמים דקטפרס אינו חבור וצ"ל דקושית התוס' אינו אלא למאי דמוקי בגמרא ההיא מתני' דהנצוק והקטפרס כר"י ולכך הקשו הא משמע בפרק אין דורשין דבין ר"מ ובין ר' יהודה ס"ל דמטבילין בתחתונה א"כ ס"ל לר"י דקטפרס חבור : **בא"ד** עוד הקשה ר"ת דהכא קאמר דקטפרס לא הוי חבור ובסמוך קאמר ר"י וכו' והך דנצוק וכו'. פי' הך מתני' דהנצוק והקטפרס וכו' אינו חבור ר"י היא : **בא"ד** ואומר ר"ת דכיון דהמים וכו' סופן ליפול וכו'. ר"ל דכל המים שעל הראשון סופן ליפול לירד למקוה א"כ אין המקוה חסרה כלום משא"כ בההיא דהניצוק והקטפרס : **בא"ד** ומיהו נצוק גרוע וכו'. ר"ל ואפילו היכא דכולהו סופו ליפול לא הוי חבור : **בא"ד** ואין נראה לר"י וכו' עד א"כ הא דקאמר עירוב מקואות כשפופרת הנאד מלא נקב בעינן וכו' עד ועוד אי במים סגי בטופח להטפיח וכו' כצ"ל : **בא"ד** תראה דדוקא לר"י סגי בטופח להטפיח וכו' עד וההיא דנצוק לפי מאי דמסיק וכו'. כוונת התוס' בזה לתרץ ג"כ קושיא דקאמר לעיל עוד הקשה דהכא קאמר דקטפרס לא הוי חיבור וכו' עד והך דנצוק ר"י היא : **ע"ב** גמ' ולפלוג ר"י ברישא וכו'. הא דפריך גמרא בקושיא זו אלישנא בתרא ולא אלישנא קמא יש ליישב ע"פ פי' התוס' בד"ת במאי פליגי וכו' דללישנא קמא דטעמא דר"י דלא חייש לאחלופי ולכך אתי שפיר דלא פליג ברישא דדוקא בסיפא דשנים אומרים בפנינו נכתב וא' אומר בפני נחתם ואין הגט יוצא אלא מתחת ידי עד החתימה מוכחא מלתא דעד החתימה נאמן ביחידי לפי שהוא שליח הגט מדמצריכין אכתיבה תרי וכו' מה שאין כן ברישא דאחד אמר בפני נכתב ואחד אמר בפני נחתם וק"ל :

דף יז ע"א גמ' א"ר יוחנן ל"ש אלא שהגט יוצא מתחת יד עד כתיבה דנעשו כשנים על זה ושנים על זה. אין לדקדק א"כ במציעתא נמי דשנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם ומאי לא אמרינן נמי כשהגט יוצא מתחת ידי עד החתימה דנעשה כשנים על זה ושנים על זה דהתם כיון דעל החתימה אין כאן אלא אחד אתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא וק"ל : **שם** ריש לקיש אמר משום פ[ירי] וכו'. דברי רש"י מגומגמים וכבר התעורר לזה הר"ן ז"ל ועיקר הדברים שריש לקיש ס"ל דאין לבעל פירות מיד בשעת כתיבה ומזמן הכתוב בו הפירות הן לאשה אע"ג שלא ניתן עד לאחר

חכמת שלמה

גידוד כו' עשרה דמערבת כו'. נ"ב פירוש שצריכה לערב בפני עצמה אפי' ערבה כראשונה מ"מ אינה יכולה להצטרף עמה ולהספיק לה עירוב אחד אבל העליונה אי גידוד ה' כו' הוי מחולק ג"כ העליונה מערבת שנים כו' כלומר שצריכה עירוב בפני עצמה ואי לא הוי מחולק או העליונה אפילו בפני עצמה אינה יכולה לערב שהרי התחתונה אוסרת עליה וק"ל :

דף טז ע"א תוס' בד"ה הנצוק כו' שתי מקוואות שאין באחד כו'. נ"ב משמע שמבין דברי ל[...] שאין [בא'] מ' סאה אבל בשניה יש וקשה דלמה רש"י נמי הכי ס"ל שאין מ' סאה בשום אחת קאמר וכן פירש הרשב"א שכך דעתו של רש"י פה רק שבפרק בתרא דע"ז פירש בענין אחר דאיירי במקוה אחת שלם ואפשר מדקאמר רש"י שתי מקוואות ולא אמר שתי גוממיות דהיינו חפירות בעלמא משמע דאיירי במקוואות והיינו שאחת שלימה ומשום הכי דייקי התוס' כלישנא שכתבו ואומר ר"ת דאיירי בשתי גוממיות כלומר ולא במקוואות וק"ל : **בא"ד** ובחללה כשתי אצבעות כו'. נ"ב כשפופרת הנוד קנה שנותנין בפי הנוד שיהא שיעור חלל התרין כעוביה וכחללה של שפופרת דהיינו בשני האצבעות חוזרות למקומן ומתהפכות בחלל הנקב בריות עכ"ל רש"י : **בא"ד** היינו שתי אצבעות כו'. נ"ב וזה לשון התוס' בפרק קמא דיבמות משמע דלמעלה כשאין דבר מפסיק צריך שיהא נץ על רומו כקליפת השום וכרוחב שפופרת ולא סגי בטופח להטפיח ונקובה זו לזו ומפסיק הכותל משמע דצריך מים כשפופרת ועוד דאם אין במים כבאים דרך הנקב אלא טופח להטפיה אין כאן נקב ורוחב מים כשפופרת שאין הנקב מרובע אלא עגול כדקאמרינן בשתי אצבעות חוזרות למקומן אלא ודאי נקב מלא בעינן וכשלפין למעלה סגי בקליפת השום כרוחב שפופרת עכ"ל : **בא"ד** אלא לענין השקה כו'. נ"ב פירוש שהמים טמאים בכלי ומשיקן לנהר ומטהרן

דף יז ע"א תוס' בד"ה אחד אומר כו' בפנינו נחתם כשר כו'. נ"ב שהרי יש עדי קיום שאומרים בפנינו נחתם וק"ל : **בד"ה** מפני מה כו' מן ומיהו שמא לא יתרצו עד כשלא גרשה בשעת שכתיבה הוא הג"ה ואינו מן התוס' : בהג"ה זו אחר שמאותו יום נתגרשה. נ"ב נ"ל שאותו הג"ה סברא כדעת רש"י דלקמן ואינו מפרשה שיכולה לבקש עדי מסירה ומה שקשה דלמא משום מזונות תקנו זמן גם זו לא קשה דאדרבה ע"י כן היא נפסדת ודו"ק : **בא"ד** במעשה ידיו מיום שכתיבה כו'. נ"ב פי' וא"ר אין שעבד מפסיד פירות שלא כדין דמאחר דלא כתב בו זמן לא זכה במעשה ידיו עד שעת נתינה וחו"ק. (עיין במהרש"א) : **בד"ה** ריש לקיש אמר כו' יפסל מהאי טעמא כו'. נ"ב פי' שתפסיד פירות משעת הנתינה עד סמוך : **בא"ד** דבשלמא אין הבעל מפסיד כו'. נ"ב פי' בדין אינו מפסיד שהרי כן שלו ולא של אשה

בה"ס

תוכל להוציא ממנו מזונות שאחר זמן הכתוב בגט דהא בכתוב בו נמי זמן כיון שהגט בידה תוכל לסטמין גיטה וק"ל: בא"ד ומיהו שמא לא יהרגו עדי מסירה לבא כו' עכ"ל ר"ל דמההיא דר"י בסמוך כפי שפירשו התוספות לקמן ליכא ראיה כלל להכא דלקמן גבי פירי בלא זמן נמי תביא גיטה שבידה לב"ד או לעדים ויכתבו לה כו' משא"כ הכא לגבי מזונות דלא סגי לה כשתביא גיטה לב"ד או לעדים אלא שצריכה להביא עדי מסירה ושמא לא יהרגו לבא ולקמן גבי גט שחרור שכתבו דבלא זמן נמי יוכל לבא לב"ד ויכתבו לו כו' היינו ודאי דמיא ממש לדר"י דבסמוך דבגט לחוד בלא עדי מסירה יוכל לבא לב"ד ויכתבו לו כו' ודברי מהרש"ל בזה אינן מבוררין לי ודו"ק: בא"ד ואדרבה על ידי הזמן פעמים שיש תפסיד כו' עכ"ל קאי אדלעיל שכתבו דהזמן לא יועיל לה לענין מזונות ואדרבה על ידי הזמן כו' וק"ל: בד"ה ר"ל אמר משום פירות כו' ולא הפסיד פירות עד שעת נתינה כו' עכ"ל דלא ניחא להו כנראה מפירוש רש"י דבלא זמן הפסיד אף לאחר שעת נתינה דזה אינו לפי שיטתם שכתבו בסמוך לר"י שתביא גיטה לב"ד ויכתבו לה שעת הנתינה אלא שלא תפסיד עד שעת נתינה ועיין בר"ן וק"ל: בא"ד ואם תאמר גט מאוחר יפסל מה"ט כו' מפני שיכול לעשותו פשוט כו' עכ"ל ר"ל דמשעת חתימה דהפסיד עד שעת הזמן וכ"ה בחידושי הרשב"א וצריך לומר דמסתמא אינו נותן לה הגט עד שעת הזמן אבל אם היה נותן לה משעת החתימה לא הוה ק"מ דתביא גיטה לב"ד ויכתבו לה שמאותו יום נתגרשה כדלקמן לר"י דבהא לא פליגי אבל לשון הרא"ש בזה שהאשה תפסיד פירות שמזמן נתינת הגט עד זמן הכתוב בו כו' הוא קשה דהא לא תפסיד כיון שתוכל לבא לב"ד ביום הנתינה גם לפירוש חדושי הרשב"א ק"ק דמאי הביאו ראיה מגט מקושר דהתם שעת החתימה (א) והנתינה שוים אלא שהזמן מאוחר ותוכל לבא לב"ד עם גיטה שמאותו יום נתגרשה וי"ל דודאי כיון דמקושר נתן בידה ויום החתימה והזמן גם הנתינה הכל היה ביום א' ודאי לא תביא את הגט לב"ד בשעה שנתגרשה דמה היה לה לחוש לבא לב"ד כיון שהכל היה בזמן א' במקושר אבל הבעל יפסיד אותה לומר שגט פשוט הוא והיא עשאתו מקושר ולא ניתן לה גם לא נחתם רק ביום זמנו ודו"ק: ע"ב בד"ה עד שעת נתינה כו' ויאמרו לה אייתי ראיה אימת כו' ומיהו במשלים כו' ואם תאמר נכתב ביום כו' עכ"ל שיעור דבריהם (ב) כך הוא דהתם אין לחוש שלא היה המסירה ביום החתימה היינו לגבי פירות דלקוחות משום דודאי איכא קלא שלא היה המסירה ביום החתימה ויאמרו לה לקוחות אייתי ראיה אימת כו' מיהו קלא ממש לידע יום המסירה ליכא בזה ואיכא למיחש הכתי לשמא יחפה דמשום דאמרינן לה אייתי ראיה אימת כו' לא קטלינן לה מספיקא ומיהו במשלים גט כו' דליכא למיחש אף לשמא יחפה לית לן למימר דקלא איכא לומר לה אייתי ראיה כו' כי התם דאם כן הוה פסול משום שמא יחפה דלא קטלינן מספיקא אלא כיון דרואים זמן הכתיבה קודם המסירה קלא ממש אית ליה ומסקי אדעתייהו יום המסירה וקטלינן לה וליכא למיחש שמא יחפה כמ"ש התוספות לקמן והא קשיא להו שפיר מנכתב ביום ונחתם בלילה דהא נמי יודעים שהמסירה לא היה ביום הכתיבה וקלא ממש אית ליה ואמאי חיישינן לשמא יחפה ותירצו דלא שייך למימר קלא ממש אפילו בידעין יום המסירה שלא ניחוש לשמא יחפה אלא כשמגרש על ידי השליח כו' והקשו עוד על דבריהם כיון דקלא ממש ליכא אלא בידעינן יום המסירה ואם כן בההיא דכותבין גט לאיש אע"פ שאין אשתו וכו' מה הועילו חכמים בתקנתן דשמא יתן לה בצנעה שלא יהיה קלא ממש ליום המסירה אלא קול בעלמא שלא היה המסירה ביום הכתיבה ואף אם נאמר לה בכה"ג אייתי ראיה כו' מ"מ מספיקא לא קטלינן לה ותירצו דמסתמא כו' דלא מקדים איניש פורענות כו' אבל במתניתין בנכתב ביום כו' דלא שייך למימר ביה דלא מקדים כו' שהרי ראינו שהקדים הכתיבה לנתינה וליכא קלא ממש פסול משום שמא יחפה ודו"ק: בד"ה גזייה לזמן כו' לא כמו שפירש שם בקונטרס דאי מחקה ליה קטלינן כו' דהא הכא משמע דאי גזייה לזמן לא קטלינן כו' עכ"ל ק"ק אמאי לא תיקשי להו מסוגיא דשמעתין אדהתם דהכא מסיק דלא ניחוש לשמא גזייה משום דלרמאי לא חיישינן והתם קאמר ניניחי גבי דידיה זימנין דבת אחותו היא ומחפה עלה דהיינו נמי דמחק ליה ולא אמרינן ביה דלרמאי לא חיישינן כדאמרינן הכא גבי גזייה ואם יש לחלק בין גזייה ובין מחיקה דלרמאי חיישינן במחיקה שאינו ניכר ונגלה כ"כ כמו גזיזה הדרן קושיא הכא לדוכתא דמחק לזמן ויהבה ניהלה ויש ליישב (ג) ודו"ק:

דף יח בד"ה הנהו קלא כו' וא"ת ובההוא למה תקנו זמן כו' עכ"ל ר"ל בגיטין הבאים ממדינת הים כיון דקלא ממש אית ליה למלתא שזמן הכתיבה קודם למסירה ואסקי אדעתייהו יום המסירה בלא זמן נמי ליכא למיחש לשמא יחפה ותירצו דעל ידי זמן יש לו קול כו' וק"ל: בד"ה אף כתובה כו' לכתוב הכתובה בע"ש ולאותמה במוצ"ש ואין נכון לעשות כן משום תוספת כו' עכ"ל דמשום כתובה אין לחוש דהלכה כשמואל דמשעת כתיבה חל שיעבודא דאית ליה קלא כיון שהוא תנאי בית דין אבל בנותן לה תוספת יש להסתפק אם יש לה קול על ידי כתיבה דאין כל אדם נותן לאשתו תוספת וק"ל: ע"ב תוספות בד"ה חיישינן כו' דמימר אמר הבעל השליח קדמני כו' עכ"ל גם לפירושם לקמן דשמא פיים היינו שמא ביטל מ"מ כיון דלא קבע לו זמן לגט נימא דגם במקומו לא ביטל הגט מהאי טעמא דמימר אמר השליח קדמני להביא גט לידה קודם ביטולו וק"ל: בא"ד אבל מהמשלים גט לאשתו קשה כו' ונראה לרבינו תם דבהמשלים שהוא עמה בעיר כו' עכ"ל לפי זה מתוך קושיא זו הוי מצי לדחות פרש"י לעיל במשלים שהלך לדרכו ולא הנ"ל נמי דלרבותא נקט המשלים אלא דוקא המשלים שהוא עמה בעיר כו' כמו שכתבו התוספות הכא דהל"ה חיישינן שמא פיים ויש ליישב דה"ק לעיל דלא ה"ל למנקט המשלים ובקבע לו זמן ג' חדשים אלא בשולח ולא קבע זמן דבכהנו לו מוהרת ליגשא מיד כשמואל אלא דנקט המשלים לרבותא כו' ודו"ק: בד"ה שמא פיים כו' ועל פ"ה קשה דמאי משני דאע"ג דאמר נאמנת כו' אנן חיישינן ולא מהימנינן לה כו' עכ"ל ר"ל דלפירוש רבינו תם כיון שתלה התנאי באמירתה גם אם יבא אם היא תאמר שלא בא יהיה גט ניחא גם אם לא מהימנינן לה שלא בא אבל לפ"ה אם לא מהימנינן לה אע"ג שמבח התנאי לא יבטל הגט כיון דתלה באמירתה ש"מ בא מכל מקום משום גט ישן יפסול הגט כיון שלא מהימנינן לה וק"ל: בד"ה אמרי פסול כו' ומאן דמכשיר הכא לא מכשיר אלא בתחילה אבל בסוף כו' עכ"ל ומאן דפוסל הכא אפילו בתחלה משום איחלופי טפי מבשאר שטרות יש ליישב גם להאי פירושא כמ"ש לעיל דאע"ג דהשתא עדים שלמטה הם עיקר מ"מ כיון שבגט אין העדים חותמין זה בלא זה יטעו לומר שהראשונים הם עיקר עדות כו' וברא"ש פרק גט פשוט תירץ בע"א ע"ש ומהני טעמי אפילו למאן דפוסל הכא בגט אין לפסול אלא בתחלה או בסוף אבל באמצע (ד) כשר וכ"כ הרא"ש פרק גט פשוט דלכך נקט הכא תחלה למעוטי אמצע אבל בסוף כ"ש הוא דפסול אף בשאר שטרות ובזה יתיישב דלא צריכין אנו לדחוקי כמ"ש מהרש"ל דהאי דקאמר הכא אי חתם בתחלה קרוב כו' ה"ק א"ד כשר והוי שפיר א"ב קרוב או פסול וא"ד פסול וליכא בינייהו כו' עכ"ל אלא דאיך שיהיה איכא בינייהו אמצעי דלמאן דאמר משום תנאי אע"ג דפוסל אף בתחלה בגט משום אחלופי באמצע מכשיר וזה ברור ודו"ק בא"ד ואם תאמר למאן דאמר משום עדים כו' אמאי תלינן בשאר שטרות שחתמו למילוי כו' דעדים התחתונים נעשה כמי שנחקרה כו' עכ"ל וז"ל התוס' בפרק גט פשוט דבשטר אין צריך לחקור אמאי חתימי דעדים התחתונים כו' כאילו נחקר שלמילוי או לתנאי חתמו עכ"ל בשאר שטרות דלא ידעינן למאי חתמו תרצו כך אבל לעיל בידעינן דאמר כלכם ולדעתי חתמו לא ניחא להו לתרץ הכי אלא דפליגי באומדין דעתן של הבעלים ודו"ק:

דף יט בד"ה דיו על כו' וכתב השני עושהו לשמה חשיב כתב לר"י ולרב אחא אפילו לרבנן כו' עכ"ל והמבעיא ליה ר"ל מר"י גבי גט מהו (ה) שיכתבו להם בסיקרא ויחתמו כו' היינו דלא כרב אחא דלדידיה אפילו לרבנן הוי כתב שני כתב אפילו בדיו על גבי דיו דהא מתקן דהשני עושה לשמה אלא כרב חסדא ס"ל ואליבא דרבנן ודו"ק בא"ד משום דמהני' משמע ליה דבכל ענין פטור אפילו כתב גט או ספר תורה כו' עכ"ל קצת קשה דליפנא דהכא דיו על גבי דיו פטור מאי אולמיה ליה דלא משמע ליה בכל ענין כמ"ש התוס' לעיל ויש ליישב ודו"ק: ע"ב בתוס' בד"ה טעמא דאיכא כו' אי נמי איירי דקריוה בי תרי כו' דלמא חלפיה כו' עכ"ל ולפי תירוצא קמא לא איירי באקריוה בי תרי נ"ל דלא סבירא ליה כהני אמוראי דלקמן דס"ל דצריכין למקרייה וק"ל: בא"ד וכייר חלק דקאמר שמואל כו' כי פליט מאי הוה השתא הוא דפליט כו' עכ"ל ודפריך וכי פליט מאי הוי השתא הוא דפליט אע"ג דלא חיישינן דלמא חלפי' מ"מ כיון דלא ראו אלא שעה אחת לאחר נתינה ואז היה נבלע אימא דכבר בשעת נתינה נמי הוה נבלע ודו"ק:

קרני ראם (א) נ"ב ול"ד לגט שאין בו זמן דפסול אפי' בהיכא דהחתימה ונתינה שוין משום דשם התמו העדים שלא כדין כיון דיש לחוש לאיחור הנתינה ולכן ל"מ גם אם לא נתאחר איחור הנתינה אבל במקושר שנעשה פשוט שם בעת החתימה לא היה מאוחר ולא חתמו עדים שלא כדין וכיון דלבסוף לא נתאחר אחר הנתינה כשר זה נראה כוונת רבינו ובפ"י השיג עליו בזה ולענ"ד דבריו ברורים וכמ"ש: (ב) נ"ב מדברי רבינו מבואר דמפרש לעולם ל"ח שיתן לה בצנעה בלא ע"מ אלא מ"ש התוס' בצנעה היינו שלא ע"י שליח ומש"ה לעולם איכא קלא דלא בא לידה בזמן הגט וליכא חששא דפירות בנכתב ביום רק חששא דחיפוי משום דכיון דחזינן דקדם לכתוב גט תו אפשר דיאחר גם הנתינה ג"כ ואיכא חששא דחיפוי ומש"ה אע"ג דבאמת נותן לה תיכף מ"מ הוי החתימה בפסול כן תוכן כוונתו ולדבריו ניחא קושית הרמב"ן דגם בנחתם ביום וניתן בלילה פסול לר"י משום דבכה"ג כשר כיון דהקול יוצא דלא ניתן ביומו ואין חשש היפוי והחתימה הרי לא הוי בפסול וה"ש ומה"ט כ' התוס' לעיל בנכתב ביום פסול לר"י משום חיפוי ואע"ג דבנכתב ביום גם לר"י יש לפסול משום פירי כמו לר"ל אלא דבכה"ג ל"ח לר"י משום פירי דהא מ"מ קול יוצא דלא ניתן ביום כתיבה וע"כ הטעם משום חיפוי וה"ש וצ"ל לר"ל דכ' הטעם משום פירי סובר דלא אמרינן דקול יוצא דלר"ל אך סברא דקול יוצא אינו מוכרח כמ"ש התוס' בד"ה הני קלא אית להו ע"ש ובכך סברא פליגי ר"י ור"ל ועיין אלא שצ"ע דל"ל להתוס' לפרש לר"ל דהפסול דתגבה מלקוחות שלא כדין וע"כ פליג אר"י בסברא דקול יוצא וכמ"ש הרי יש לפרש בפשיטות דכיון דבנכתב ביום איכא חששא דאיחור הנתינה וכמ"ש רבינו אלא דמ"מ לר"י כיון דיש לבעל פירות עד שעת נתינה והקול יוצא דלא בא בזמן הגט לידה אין פסול דלא ללקוחות איכא הפסד דאיכא קלא ולא לידה דהרי תביא גיטה לב"ד משא"כ לר"ל כיון דהקול יוצא ואין הפסד ללקוחות איכא פסידא דידה משעת חתימה עד שעת נתינה וצ"ע והארכתי בחי' ליישב ואכ"מ: (ג) נ"ב ר"ל דהפי' שם ניניחי גבי דידיה מחקי לה היינו ביטמין השטר קודשין ולא דימחוק ועיין פ"י: (ד) נ"ב ולשון התוס' בסוגי' לא משמע כן אלא דאפי' באמצעי פסול ולקו' מוהרש"ל כ' הב"י דנ"מ אם יבטל הפסולים דלמ"ד משום תנאי א"צ לקיים העדות מחדש ואם משום העדים בטל כל העדות וצריך לקיים העדות מחדש ודבריו ברורים ובג"פ השיג עליו דהא קי"ל עדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה ולא דק דכיון משום עדים בטל הזמנת העדים בתחלה משום צירוף קה"ס וצריך להזמין מחדש העדים וז"כ: (ה) נ"ב ולי נראה דגבי גט ל"מ חתימת העדים משום תיקון דא"כ עכ"פ אם יוזמו תו אגלאי מילתא דלא העידו כלל כיון דהוי כתב ע"ג כתב אחר דלא העידו ולא היה כלל כתי' ותו אינם חייבים כלום וכמו דאמרינן בב"ק דף ע"ג אגלאי מילתא דפסילי הוי עיי"ש וא"כ הוי עשאו"ל ואע"ג דבגט לא בעינן עשאו"ל מ"מ מה דלא יפסל גם אם יוזמו ודאי דגרוע טפי ול"מ העדות והבן היטב:

חכמת שלמה

ודו"ק: ע"ב רש"י בד"ה מש"ה כו' עיניו לגרשה הס"ד: תוס' בד"ה זונות כו' לשמא תזנה כו'. נ"ב והראיה מהא דלקמן במכילתין דאמרינן לשמא מת לא חיישינן ולשמא ימות חיישינן ודו"ק: בד"ה עד כו' אפי' למאן (דאית) [דלית] ליה עדיו כו' כצ"ל: בד"ה איפוך כו' פי' משעת חתימה. נ"ב פי' דאל"כ אתא ריש לקיש כר"ש ולא כרבנן וק"ל:

דף יח ע"א גמ' והלכתא משעת כתיבה. נ"ב ובאשר"י פוסק משעת נתינה: ע"ב רש"י בד"ה וכולן כו' אלא א"כ חותמין בו כולן כצ"ל: תוס' בד"ה אמרי לה כו' דלמא כתב הוא ועדיו כו'. נ"ב פי' דאי לאו הכי הוי כשטר שבא בשיטה אחת ועדיו בשיטה אחרת דפסול דאין למדין משיטה אחרונה וק"ל: בא"ד אלא מעדים שלמטה כו'. נ"ב ולפי זה הא דאמר אי חתים בתחלה קרוב כו' הוא פי' על הא נמי דקאמר וה"ק איכא דאמרי כשר והוי שפיר איכא בינייהו קרוב או פסול וא"ד דפסול וליכא בינייהו קרוב או פסול ודו"ק. (עיין במהרש"א)

דף יט ע"א גמ' ר"י ור"ל אמרי תרוייהו כו' כצ"ל: רש"י בד"ה בהבר כו' מחהיר ואינו כתב כצ"ל תוס' בד"ה דיו כו' כבופו ולדידיה אתיא מהני' כו' כצ"ל:

מהר"ם

זמן ואם לא תיקנו זמן בגט היה הבעל אוכל ומוכר הפירות משעת הכתיבה עד שעת הנתינה שלא כדין אבל השתא היא תטרוף הפירות משעת זמן הכתוב בו ור' יוחנן סבר יש לבעל פירות עד שעת הנתינה ובדין ימכור בין הכתיבה והנתינה ומיום הנתינה ואילך הלא הגט שבידה מוכיח שכבר נתגרשה ותוכל לטרוף לקוחות ע"י הגט שבידה ולפי זה מ"ש רש"י בד"ה עד שעת כו' הלכך זמן כתיבת הגט לא מהני מידי דכי אתי למיטרף בעי לאתויי סהדי אימת מטא גיטא לידה דברי מותר הן אלא שיש ליישב דברי רש"י שהוצרך לכתוב כן כדי שלא תקשה הא אצטריך לתקן זמן בגטין כדי שנדע זמן הנתינה שלפעמים לא תוכל לטרוף מיד אחר נתינת הגט ותצטרך למהך לאחר זמן למפרע משעת הנתינה ולכך כתב רש"י דזמן כתיבת הגט לא מהני מידי לענין זה אפי' למטרף משעת הנתינה משום דכי אתיא למטרף בעיא לאתויי סהדי אימת מטא גיטא לידה: ע"ב תוס' ד"ה עד שעת נתינה וכו' עד אבל קשה לר"י מהא דאמר בסוף פ"ק דב"מ וכו' ופריך ניחוש דלמא כתב ליתן בניסן וכו'. עיקר קושית התוס' הוא ממה דמסיק התם הניחא למ"ד כיון שנתן עיניו לגרשה אין לבעל פירות שפיר אלא למ"ד יש לבעל פירות עד שעת הנתינה מאי איכא למימר ומשני כי אתיא לטרוף וכו': בא"ד ואומר ר"י דהכי פירושו וכו'. כלל העולה מפי' התוס' דאינהו ס"ל דאין ה"נ שהיא טורפת מזמן הכתוב בגט אפי'

גמ'

לר' יוחנן משום דאמרינן דמסתמא באותו יום ניתן ונמסר לידה אלא משום דס"ל לר' יוחנן דיש לבעל פירות עד שעת הנתינה לא הוצרכו לתקן זמן בגט משום זה משום דיכולה להביא גיטה בב"ד או לעדים ויכתבו לה שמאותו יום נתגרשה אבל לריש לקיש דס"ל דאין לבעל פירות מיד משעת הכתיבה אצטריך לתקן זמן בגיטין כדי שנדע זמן הכתיבה ותטרוף מזמן שנכתב בו אע"פ שהנתינה היתה לאחר מכן: בא"ד וא"ת לרבי יוחנן היאך כותבין גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו וכו'. עיין בהר"ן שתירץ קושיא זו ע"ד דאיתא בגמרא בסמוך דאין אדם מקדים פורענות לנפשיה:

דף יח ע"א ד"ה ואנחיה בכיסתיה וכו' עד אע"ג דלעיל אמר ר"ל דיש לבעל פירות עד שעת חתימה וכו'. הלשון מגומגם והכוונה והא איהי תטרוף מלקוחות שלא כדין מיום הכתיבה ואע"ג דלעיל אמר לר"ל דאין לבעל פירות משעת החתימה וא"כ בדין תטרוף: ד"ה הנהו קלא אית להו וכו' תימה דלענין זנות דנהי דידוע שלא בא לידה ביום הכתוב בו מ"מ יכול לחפות וכו'. ר"ל דנהי דידוע שלא בא לידה ביום הכתיבה מ"מ אין ידוע אימתי בא יכולה לומר שבא לידה קודם שזינתה וספק נפשות להקל כמו קודם שתיקנו זמן: ע"ב ד"ה חיישינן שמא פיים כו' וכן כי אמר לעשרה חתמו וחתמו בי תרי [illegible] הוצרכו לכתוב כן משום דלקמן בסמוך [illegible] הכשיר ר"ש אלא [illegible] שמא פייס [illegible]

דף יט ע"א ד"ה קנקנתום [illegible]

ע"ב ד"ה [illegible]

דף כ בד"ה אי משום כו' משמע דכולהו הנאי מודו בהנך דפרק כל הגט כו' עכ"ל ר"ל מדפריך מהך בבא דכתב לגרש את אשתו כו' לרבי אחי בר יאשיה שהוא הנא משמע דהנך מתניתין פסיקא ליה להלמודא דאתיין ככולי עלמא וא"כ הך בבא וטופסי גיטין כו' נמי דמתנייה התם אתיא ככולי עלמא וע"כ אית לן לפלוגי גבי שהמאה בין גט למגילת סוטה אלא דבבלא לשמה לא מסתבר ליה לחלק בינייהו ולכך פריך מינה לרבי אחי וק"ל: **בד"ה** הא בעינן כו' מוקמינן לה דהאי הולד ממזר כרבי מאיר משמע דלרבנן לא הוי כו' אלא פסולה דרבנן ומדנקט כו' עכ"ל נראה שהוצרכו לכל זה משום דכל הנך פסולי גיטין דקתני התם דהולד ממזר מהם אתיין כרבי מאיר חוץ משינה שמו כו' מסיק הלמודא דאתיא נמי כרבנן והשתא לר"מ משמע להו דכל הנהו פסולי דאורייתא נינהו ואי נמי דייקת מדנקט התם שינה שמו ולא נקט [לא] כתבו כלל דהולד כשר הייט מדאורייתא אבל מדרבנן פסול אף בלא כתבו כלל ושפיר פריך הכא הא בעינן שמו ושמה כו' דבלא כתבו כלל פסול מיהא מדרבנן (א) אבל כיון דהאיא מתני' בשינה שמו אתיא נמי כרבנן ופסול מדרבנן הוא איכא למידק שפיר מדנקט שינה שמו כו' דפסול מדרבנן הא לא כתבו כלל כשר אפי' מדרבנן ומאי פריך הכא הא בעינן שמו כו' ומאה הירצו כיון דמתני' כר"מ נמי אתיא וליכא לדיוקי כהאי גוונא דהא לר"מ פסול מדאורייתא כיון דבעינן שיהא מוכיח מתוכו אלא דע"כ לר"מ דלא איירי מתני' בשינה ממש כו' אלא יםס דגליל ביהודה וליכא למידק הא לא כתבו כלל כשר ושפיר קאמר הכא הא בעינן שמו כו' ודו"ק: **בד"ה** דלמא נהינת כו' וצריך נתינה חשובה כמו ונתן לכהן את הקודש יהוי בכזית כו' עכ"ל ובפרק כל שעה ילפינן לה דהאי נתינה בכזית משום דכתיב בה יאכל ואין אכילה פחות מכזית ודו"ק: **ע"ב** בד"ה על מנת שתחזירי כו' דקסבר ההוא לישנא דאומר ע"מ לאו כאומר מעכשיו כו' עכ"ל מפורש בדבריהם שם בפרק מי שאחזו הא דתנאי ומעשה בדבר אחד פי' שהתנאי סותר המעשה דאין הגט חל אלא אחר שנתקיים התנאי ואז אין הגט בידה כו' עכ"ל ואי הוה סבירא ליה על מנת כאומר מעכשיו דמי הגט חל מיד למפרע שאז עדיין הגט בידה אבל רבא דמוקי הך דהכא משום דהוי מעשה קודם לתנאי סבירא ליה נמי דהאומר על מנת כאומר מעכשיו דמי דאם לא כן בההיא דאתרוג אי נמי דהויא התנאי קודם למעשה אמאי יצא בשקיים התנאי הרי אין האתרוג בידו ומה שיש לדקדק בזה ע"ש בתוס' וק"ל: **בד"ה** אשה לא כו' דדמי כתיבת סופר אקנו ליה רבנן מדידה מ"מ טבלא דידה כו' עכ"ל וכן הקלף אם הוא שלה לא אקנו ליה רבנן מדפסיט מהאשה כותבת כו' אטבלא וק"ל:

דף כא בד"ה אלא מהכא כו' ויש לומר דבהרתי פליגי בן ננס ורבי ישמעאל כו' עכ"ל כל"ל ודבריהם הכא בקיצור ועיין על דבריהם בכל זה באורך בר"פ הנוטל וק"ל: **בד"ה** והלכתא בכפות כו' דומיא דקלתה דאי לאו דקאמר התם כו' עכ"ל בפרק קמא דמציעא ע"ש: **בד"ה** שכן אב כו' משמע דעל ידי חצר כו' שהיא מקבלת שלא מדעתו כו' עכ"ל מפירוש מהרש"ל דמסתמא כשהיא כיד אביה כו' שהרי אפילו שליח תוכל לעשות כו' עכ"ל. ואין זו ראיה מכרעת דהא אביה יכול לעשות שליח ואפ"ה מגמגמין בו אם יועיל בעל כרחו של אב אבל הנ"ל דפסיקא להו שהיא מקבלת הייט אפי' שלא מדעתו דע"כ הך אבעיא נערה מהו שתעשה שליח כו' היינו לרבנן דפרק האומר דס"ל התם היא ואביה מקבלין את גיטה כפירוש רש"י בפרק ב' דקדושין ואי מיירי מדעת אביה לא הוה פליג רבי יהודה התם למימר דנערה אין היא עצמה מקבלת גיטה כיון דמדעתו הוא (ב) לא גרע מאם הוא עושה שליח לקבל גיטה דהא נערה גדולה היא לענין שליחות והשתא כתבו התוס' דודאי אי משום כיד אביה דמיא ומקבלת גיטה לרבנן מוכח בפשיטות דהרי זה בא ללמד ונמצא למד כיון דידה אף בע"כ של אב הוא ידו של אביה נמי בעל כרחו הוא אלא אף לפום הסברא דכחצר אביה דמיא הרי גם לפי זה חצר אביה בא ללמד ונמצא למד דמתגרשת ע"י חצירו בעל כרחו של אביה וא"כ ה"ה ידו גופיה בעל כרחו דהא חצר משום יד אתרבאי והדברים ברורים ודו"ק: **ע"ב** תוס' בד"ה ילא זה כו' כשכתבו על עלה של עציץ נקוב כו' עכ"ל כל"ל: **בא"ד** וכן היה ר"ת מחמיר מדקאמר בסמוך כתבו על חרס של עציץ נקוב כו' עכ"ל מפורש בדברי הרא"ש משמע דאי תבריה ויהיב לה החרס דפסול וחשבינן ליה כו' עכ"ל ע"ש וקן יש לדקדק מפרש"י שכתב ואין לחוש שמא יסבור החרס כו' עכ"ל דמשמע (ג) אם שברו הוה מחוסר כו' אבל הרא"ש כתב בשם רש"י שהיה מכשיר ול"ע: **בד"ה** ואינה מתגרשת כו' אבל לאביי כו' מסברא דיאמרו כסף כו' למעוטי חלילה כו' עכ"ל כל זה בריש פרק קמא דקדושין ע"ש:

דף כב ד"ה בתר נקבו כו' הטמא בטומאתו והטהור בטהרתו כו' עכ"ל אבל לרבא דסבר הכא בתר נופו אזלינן ולא אמרינן בתר עיקרו אזלינן אפי' בנקוב היינו משום דכל הנוף בחוצה לארץ משא"כ התם דאלי הדלעת תוך העציץ אבל לאביי קשיא להו דכמו דאזלינן הכא בתר יניקת עיקרו לגרור הנוף אחריו לענין מעשר כיון דנקוב הוא ה"נ התם לגבי טומאה ניזיל בתר יניקת הנוף שהוא מאוירא כיון דאינו נקוב הוא ומהאי טעמא לא תקשי להו לאביי לתנא קמא דסבר התם דכולה טהורה משום דהתם באינו נקוב אזלינן כולו בתר יניקת הנוף והכי נמי הכא בנקוב ניזיל כולו בתר יניקת העיקר לאביי ודו"ק: **בד"ה** ובדאשרום לא כו' ותנן נמי גבי ערלה כי האי גוונא והימה דלא מייתי הכא מערלה עכ"ל ר"ל דבהך פלוגתא דערלה לא שייכי הנך טעמי דרואין מהיכן ירק זה חי כו' אלא דבסברא פליגי איזה מהן עיקר כפלוגתא דאביי ורבא הכא וקלת קשה אמאי לא תקשי להו נמי מהך דהתם דלקמיה דפליגי נמי במכירה כה"ג אמאי לא מייתי ליה הכא דלא שייך ביה נמי הנך טעמי מהיכן ירק כו' וק"ל: **בד"ה** ולא על נייר מחוק שהכתב על הנייר כו' ועדיו על המחק אבל כו' עכ"ל והיינו דקתני שיכול אחר כך להזדייף למחוק הכתב ויהיה הוא ועדיו על המחק אבל בכתב על המחק ועדיו על הנייר לא מצי איירי דלא שייך (ד) ביה שיכול להזדייף כדמוכח בפרק גט פשוט ודו"ק: **בד"ה** מאן חכמים כו' משמע דאי הוה סהדי קמן הוה כשר עכ"ל ר"ל סהדי עדי מסירה וק"ל: **ע"ב** תוס' בד"ה אבל בשטרות כו' דלמה יש לנו לטעות ולסמוך על עדי חתימה בדבר כו' עכ"ל הייט לר"א ודאי דליכא לטעות בזה כיון דלא איכפת ליה בעדי חתימה אבל לר"מ כיון דעדי חתימה עיקר איכא למטעי ביה ואי הוה ביה [תנאה] וזייפתיה ליכא דידע כמ"ש התוס' לעיל וק"ל: **בא"ד** והא דפריך והא כתיב למען יעמדו כו' עכ"ל ר"ל כיון דלר"י מדכר דכירי אפי' בשטרות מאי קשיא ליה מלמען יעמדו וגו' ותירצו דס"ד דקרא יתירא הוא למעוטי שטרות ומשום דלא דכירי וק"ל: **בא"ד** והא בעינן ראוי כו' ואפילו לאלתר אין להכשיר כו' עכ"ל ומשום גזירת הכתוב כמ"ש לעיל אבל לא משום דלמא לא מפיק עד זמן ארוך וישכחו כו' כפרש"י דהא דחו פירושו לעיל וק"ל: **בא"ד** כיון דהך דמעהין ודפרק בתרא ענין אחד כו' עכ"ל ר"ל ואין חילוק בין יכול להזדייף דהכא ובין אין עליו עדים דהתם וק"ל: **בד"ה** והא לאו כו' לר"א פריך דר"מ לא כו' עכ"ל והיינו משום דלעיל מיניה ברישא וחכמים מכשירין מהוקמא נמי כר"א כמ"ש הרא"ש וק"ל: **בא"ד** ותיפוק ליה דלאו בני כריתות נינהו ומה צריך נמי לאהויי ברייתא דעובד כוכבים פסול כו' עכ"ל ק"ק דאדרבה תקשי להו טפי דמאי פריך מברייתא דעובד כוכבים אחש"ו הא עובדי כוכבים לאו בני כריתות נינהו ומש"ה פסול ודו"ק: **בא"ד** ומהני אפילו בשוטה טפי מבחלילה כיון דלא הוי אלא מדרבנן כו' עכ"ל ומיהו מה שכתבו לפירוש ראשון לחלק בין גדול עומד על גביו לראייה בעלמא ובין עומד ע"ג להתלמד

קרני ראם (א) נ"ב והע"ג דאמר למה ניחוש לה וכיון דמה"ת כשר יש חשש גט עכ"פ מ"מ כיון דהא גופיה אינו רק השתא דלמא אמר לסופר כמו דאמרינן וע"כ הא דחיישינן לחששא רחוקה כזה הייט משום דאמר הא גיטך וכיון דעכ"פ פסול מדרבנן ע"כ דלא כוון לגרשה לגמרי תו אין לנו לחוש כלל לדלמא אמר לסופר: (ב) נ"ב ואינו נכון דהע"ג דמדעתו הוא נ"מ מטעם שליחות דהרי שליחות לקבלה בעינן עכ"פ שיעשהו בעדים וכאן לא עשאה האב שליח בעדים אלא שנתרצה בקבלתה ועיין רמב"ן שם שכ' בטעמא דרבנן דהתורה ירדה לסוף דעתו של אב ומתרצה בקבלת גטה עיי"ש ושם הוי זה כמו עדים כיון דהתורה ירדה לסוף דעתו משא"כ הכא לר"י דאינו סובר דהתורה ירדה לדעתו תו גם אם נתרצה נ"מ משום שליחות כיון שלא עשאה שליח בעדים וז"ב: (ג) נ"ב ומ"ש רש"י בד"ה שמא יקטום והוי קנייה מן המחובר משמע דוקא מן המחובר הוי מחוסר קניה היינו דאין לגזור שמא יסבור רק במחובר דוקא כ"כ הר"ן עיי"ש ומ"מ אין קושיא על הרא"ש דאיהו מפרש דגם בעציץ אע"ג דהוי תלוש מ"מ כיון דהזרעים בתוכו הוי מחשב גם העציץ כמחובר ובטל אגב זרעים ומש"ה מיחשב מחוסר קניה אבל בקלף לא הוי מחוסר קניה: (ד) נ"ב עיי"ש ומבואר להיפך הוא על המחק ועדיו על הנייר פסול ועיין הסוגיא בדף קס"ד ונ"ע ומצאתי בפ"י שהקשה בזה:

מהר"ם

קמא דקאמר וי"ל כיון דקאמ' ה"ז גיטך בדבר מועט מהימנינן ליה לבעל וכו' דהא דבר מועט ר"ל דתלינן שכתבו במי מילין ואי בשעת נתינה ראו נייר חלק א"כ אפי' היה ודאי כתוב במי מילין אינו גט כיון דכבר נבלעו האותיות וק"ל:

דף כ ע"א ד"ה אי משום כריתות דאית בה וכו' עד וי"ל דרב יוסף דשמעתין לא סבר כוותית. פי' דשם בעירובין איפלגו תנאי באם מוחקין לסוטה מפרשה של תורה וקאמר התם והני תנאי כהני תנאי ומביא תנאים דפליגי דאם כתבו הפרשת לשם סוטה זו אם מגילתה כשרה להשקות בת סוטה אחרת ודחי שם רב פפא ואמר דלמא לא היא ע"כ לא קאמר ת"ק התם אלא משום כיון דאינתוק לשם רחל לא הדרא מינתקא לשם לאה אבל גבי תורה דסתמא (לא) מיכתבת (להכי) ה"נ דמחקינן והשתא הא דתירצו התוס' בשנויא קמא וי"ל דרב יוסף דשמעתין לא סבר כוותיה ר"ל לא סבר כרב פפא דאמר דיש חילוק בין ס"ת דסתמא כתיבה אלא ס"ל כסתמא דגמרא דקאמר והני תנאי כהני תנאי אי נמי סבר כאידך תנא וכו' כלומר אפי' אי ס"ל לרב יוסף כרב פפא מ"מ איפלגו תנאי קמאי באם מוחקין מן התורה וס"ל לחד תנא דאין מוחקין: **ד"ה** הא בעינן שמו ושמה אע"ג דמתני' דפ' הזורק וכו' מוקמינן לה דהאי הולד ממזר כר"מ וכו'. דברי התוס' תמוהים מאד משום דבהדיא איתא התם אמר ר' אבא אמר רב התנא זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים הולד כשר ומודים חכמים לר"מ שאם שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה שהולד ממזר וכו' ונ"ל פי' דברי התוס' כן משום דלא אשכחן בשום דוכתא דפליגי רבנן ור"מ בהא מלהא אלא במידי דרבנן כגון כתב לשם מלכות שאינה הוגנת ודומיהם וכדאמר התם אומר היה ר"מ כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר ודייקי התוס' מדאמר התם פ' הזורק זו דברי ר"מ ר"ל תרישא דקתני התם כתב לשם מלכות שאינה הוגנת או היה במזרח וכתב במערב וכו' תצא והולד ממזר אבל חכמים אומרים הולד כשר ומודים חכמים לר"מ בשינה שמו ושמה משמע מדמדמה הא דשינה שמו ושמה ועביד לית מודים להא דכתב לשם מלכות שאינה הוגנת ודומיהם מכלל דהא דשינה שמו ושמה הוי נמי פסולא דידיה מדרבנן כמו ההיא דרישא דכתב לשם מלכות שאינה הוגנת וכו': **בא"ד** דהא מתני' ר"מ היא וכו' ואע"ג דדייק התם מדלא ערבינהו ההיא דשינה שמו וכו' מכלל דכרבנן אתיא מ"מ מתני' ר"מ היא אלא ר"ל דרבנן נמי מודים לר"מ: **ד"ה** משמיה דרבים וקלסוה וכו' עד ואומר ר"ת דהכי דייק מדקלסיה כי אמר משמיה דרבים וכו'. ר"ל שדבר שהוא הלכתא ראוי לאומרו משמיה דרבים ולא משמיה דיחיד להכי קלסיה כי אמרה משמיה דרבים ולא קלסוה כשאמר משמיה דיחיד: **ע"ב** גמ' בעי רב פפא בין שיטה לשיטה בין תיבה לתיבה מאי תיקו ותיפוק ליה דספר אחד אמר רחמנא וכו' לא צריכא דמעורת. מקשין העולם תינח בין שיטה לשיטה דנוכל לאוקמיה במעורה אבל בין תיבה לתיבה מאי ונ"ל דאה"נ דלפי המסקנא לא נשאר בתיקו אלא בעיין דבין שיטה לשיטה אבל בין תיבה להיבה אינו גט משום דספר אחד כו': **שם** לרמב"ת נמי לא קשיא בכתובת קעקע השתא דאתית להכי מתני' לרבא נמי לא תקשה בכתובת קעקע נ"ל הא דקאמר מתני' לרבא נמי לא תקשי ס"ם הוא אלא כך צ"ל השתא דאתית להכי מתני' נמי לא קשיא וכו' ומוכרת הוא דהא על כרחך רבא לא הוי ידע שינויא דכתובת קעקע דאל"כ לא הוי פריך מידי לרמי בר חמא: **תוס'** ד"ה על מנת שתחזירי לי הנייר וכו' משום דהוי תנאי ומעשה בדבר אחד וכו'. פי' דהתנאי סותר המעשה כדפירשו התוס' אח"כ דאומר ע"מ לאו כאומר מעכשיו דמי ואין הגט חל עד שיחזירוהו ואז אין הגט בידו. ורבא דאמר פרק קמא דקדושין וכו' ר"ל ומאחר דאמר החזירו יצא ש"מ דס"ל דאומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי ולכך ס"ל נ"ב רוקא החזירו יצא דהוי כמו נותנת ע"מ להחזיר לא ס"ל כהאי לישנא אלא מפרש הא דקתני סיפא דהאי ברייתא ע"מ שתחזירי לי הנייר מגורשת משום דהוי מעשה קודם לתנאי וכו' והא דאצטריך רבא לטעמא משום דהוי מעשה קודם לתנאי ולא פירשה כלישנא דאמר התם משום דכל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי וכו' וכרבי דס"ל הכי משום דבעי לאוקמא ברייתא זו אפילו כרבנן דרבי דס"ל דאומר ע"מ לאו כאומר מעכשיו דמי ועיין בתוס' לקמן פ' מי שאחזו דף ע"ה ד"ה אלא אמר רבא ודבור שאחר זה המתחיל ותנאי ומעשה בדבר אחד:

דף כא ע"א ד"ה שכן אב מקבל גט לבתו וכו' עד מ"מ דע"י חצר אביה מתגרשת שלא מדעתו כמו שהיא מקבלת שלא מדעתו אפי' אם כחצר אביה דמיא. ר"ל דלרבנן דס"ל התם דהקטנה עצמה נמי מקבלת את גיטה שלא מדעת אביה בין שהיא כיד אביה ובין אפילו היא כחצר אביה ה"ה ע"י חצר אביה נמי מתגרשת אפילו שלא מדעתו וק"ל: **ע"ב** גמ' והא ששייר מקום התורף ור"א היא וכו' וה"ק אין כותבין טופס וכו' כתבו לתורף וכו'. והא דקתני במתני' תלשו וחתמו פי' חתמו גמרו כמו תורה התומה ניתנה וכן פירשו התוס' לעיל בפ"ק דף ג' ריש ע"ב ד"ה דתנן אין כותבין במחובר וכו' ע"ש:

דף כב ע"ב תוס' ד"ה והא לאו בני דעה נינהו וכו' עד ואמר בגמרא מאן תנא דלא בעי כותה בשחיפה וכו'. ר"ל א"כ ש"מ דאפילו בעומדים ע"ג לא מהני' למ"ד דבעי כותה וה"ה הבא לר"א דבעי כתיבה לשמה לא מתני כי גדול עומד ע"ג אלא ודאי לר"מ פריך הבא ולא לר"א זה אינו יתום וכו' וכן כל תני ר"א: שמקשו והא לאו בני שליחות נינהו והא לאו בני ידיהות

חכמת שלמה

דף כ ע"א גמ' וכתב לה לשמה כו'. נ"ב תימה לענין מה קאמר רב יוסף אי למגורשת ודאית אבל ספק מגורשת קא הויא מאי שנא לפי שאין מי מילין על גבי מי מילין תיפוק ליה דלא קרוהו ואפי' הוי על הנייר לא הות מגורשת ודאית והע"ג דבדקיניה ופליט וכדאמרינן לעיל חיישינן קאמר וטעמא דמילתא משום דלמא השתא הוא דפליט ואי לענין פסלה מן הכהונה מאי קא מקשי והא בעינן שמו ושמה דהא לקמן בריש פרק כל הגט קאמר שמואל דכל גטין דמתניתין דהתם פסולין ופוסלין מן הכהונה ואפי' לאשון דהייט גט שנכתב שלא לשום אשה ותירצו בתוס' דשאני התם דכתוב כעין גט ואין מחוסר אלא לשמה אבל כריתות דספר תורה דלא הוי כעין גט כלל אפי' ריח הגט אין בו ולא ידענא מאי קושיא דהתם הא איפליגו בה רב ושמואל וזעירי ורבי יוחנן וקיימא לן כמאן דאמר התם דכולן אין פוסלין חוץ מן האחרון דהיינו מי שיש לו שתי נשים ושמותיהן שוין ואמר ללבלר כתוב לאיזה מהן שארצה אגרש בו פסול לגרש בו וכן פסק הרב אלפסי ז"ל וכיון שכן הכא איכא למימר דלפוסלה מן הכהונה ואפי' הכי בעי שמו ושמה עכ"ל רשב"א: **תוס'** בד"ה אי משום כו' ובמתניתין דכפ' כו' מדפריך התם. נ"ב פי' מדפריך ולית ליה כו' משמע דברירא ליה דכולי עלמא סבירא להו כסתמא דמתניתין דהתם א"כ ממילא נמי מאי דקתני התם כתב להתלמד בו כו' דאיירי בסתמא אתיא נמי ככולי עלמא וק"ל: **בא"ד** שעליו לכתוב מקפיד כו'. נ"ב פי' אם יכתוב שום אדם לשמה שלא ברשותו וק"ל: **בד"ה** הא בעינן כו' דהאי הולד ממזר כרבי מאיר כו'. נ"ב פי' רישא דמתניתין דהתם ואם כן ממילא שינה שמו ושמה דהוי ממזר דאתיא נמי כרבנן כדאיתא התם להדיא לא הוי פסול אלא מדרבנן אבל מדאורייתא כשר ומש"ה לא החמירו אלא בשינה שמו וק"ל ומה שכותבין לקמיה דא"כ הו"ל למינקט לא כתבו כלל דפסול לר' מאיר כו' היינו משום דסבירא להו נהי דמתניתין אתיא כרבנן מ"מ רבי מאיר נמי תניא דהא סתם מתני' רבי מאיר היא אלא דתלקינהו לתרי בבי לאשמוע לן דאף רבנן מודי בזה ודו"ק: **בסה"ד** דפסול. נ"ב פי' מדאורייתא ואפי' לרבנן ולא הוי גט כלל אפילו לפסלה מן הכהונה וכן מוכח מדברי חדושי רשב"א שלא הקשה אלא מלשמה ש' ודו"ק: **בד"ה** משמיה דרבים כו'. נ"ב פי' אמאי לית הלכתא כו' כצ"ל: **בא"ד** משמיה דרבים כו'. נ"ב פי' דלמא ישר היה בעיניהם שנאמר משמיה דרבים ולא יהיה דברי יחיד כדי שתהיה הלכה כמו זה וק"ל: **ע"ב** גמ' או דלמא אשה כו' נמחק אשה ונ"ב דל"צ ודו"ק כ"ל:

דף כא ע"א תוס' בד"ה ואיבעית אימא כו' ותימ' דחצר כו'. נ"ב ול"צ דלא קשה מידי בשלמא גבי גט שליח לקבלה לא אשכחן בשום ענין שיהא בעל כרחה שלא ההא גם מאחר שהיא עשתה לקבלה אם כן אינה בעל כרחה אלא שתאמר מאחר שאינו כנמצא בע"כ לא תוכל לעשות שליח לקבלה מש"ה אמרינן מאחר דאשכחן בשום צד בע"כ בשליח לקבלה לא ממעטינן נמי שליח לקבלה אבל חצר שנתן במתנה היכא שאין רוצה לקבל המתנה אז לא הוי גט וא"כ אף היכא שהיא מרוצה גם כן לא תהא גט מאחר דליתא להאי חצר מתנה בעל כרחה ולא מהני לן כלל מה שנמצא בעל כרחה בחצר שלה ודו"ק היטב: **בד"ה** שכן אב כו' וכן פי' שם בקונטרס כו'. נ"ב וא"ל גירושין דבע"כ בין היא בין אביה דמה לנו לדעתו כי מקבל ליה איהו נמי על כרחה הוא. ע"כ: **בא"ד** מקבלת שלא מדעתו כו'. נ"ב פירוש דמסתמא כשהיא כיד אביה פשיטא שתוכל לקבל גט שלא לדעת אביה שהרי אפי' שליח תוכל לעשות בתחלת הבעיה ומהשתא אפי' הוי כחצר אביה תוכל לקבל שלא מדעתו דהא לא קמיבעיא ליה אי כיד אביה כו' אלא לענין שתוכל לעשות שליח משמע דלשאר דינים כגון לקבל שלא מדעתו אין חילוק ואם כן ה"ה חצר אביה ממש אם זרק שם כבעל גט שלא מדעתו דהיינו כבעל כרחו ודו"ק. (עיין במהרש"א): **ע"ב** גמ' והא ששייר מקום התורף כו'. נ"ב והא דקאמר חתמו פירוש גמרו כמו תורה תתומה ניתנה התוס' לעיל פרק קמא דף ג' בד"ה דתנן אין כותבין במחובר כו': **תוס'** בד"ה ילא כו' ויותר נחשב מחובר גט בקלף גדול מחיטור כו' כצ"ל:

דף כב ע"ב תוס' בד"ה והא כו' דאיט חרש וקטן כו' דסלקא דעתיה כו' כצ"ל:

גמ'

נינהו

קאי דלא תקשי מהך דחולין וק"ל: בא"ד ואי לא בעינן שליחות כו' דאילו חש"ו כשרים בגדול עומד ע"ג כו' עכ"ל ומיהו מתני' לא מתוקמא כר"מ ובעומד על גביו נוכח הך דיוקא מדקא פסיל ליה לענין הבאה מכלל דלענין כתיבה כשר והיינו כר"מ וק"ל: בא"ד ונקט חש"ו וה"ה עובד כוכבים א"נ כו'. עכ"ל זה עד סוף הדבור מלתא באנפי נפשיה הוא לכל הפירושים וק"ל:

דף כג גמרא וכ"ת ה"נ והתניא עובד כוכבים פסול כו' ואין להקשות דאימא הא דעובד כוכבים פסיל היינו באינו עומד ע"ג דא"כ כיון דדין עובד כוכבים וחש"ו שוין הן אמאי נקט במתני' בחש"ו דכשרין בעומד ע"ג ועובד כוכבים דפסול באינו עומד ע"ג דהא מצי למיתני כולה בעובד כוכבים או כולה בחש"ו ומיהו לפי מה שכתבו התוספות דנקט עובד כוכבים (א) לרבותא לפי שהוא בן דעת ק"ק ועוד למאי דאוקמא מתני' בשייר מקום התורף וברייתא בלא שייר מקום התורף אמאי לא תני או כולה בעובד כוכבים או כולה בחש"ו ויש ליישב ודו"ק: **ע"ב** בתוספות בד"ה אין העבד כו' וא"ת לתני במתני' עבד וכ"ש עובד כוכבים כו' עכ"ל ובמתני' דלעיל גבי כתיבה דקתני חש"ו כשר ה"ה עבד כמ"ש לעיל דה"ה עובד כוכבים וק"ל: **בד"ה** לפי שאינו בתורת כו' היינו מטעם חצר עכ"ל ואיירי בכפות דאל"כ חצר מהלכת היא כדמסיק לעיל וק"ל:

דף כד בד"ה אימר קמי כו' דבלישנא קמא אינה אומרת בפני כו' שמא הכא שיכול כו' עכ"ל ק"ק (ב) דבלישנא בתרא נמי יכולה לומר בשעה שתקבלנו ואם נאמר דב' הלשונות מחולקים בזה וללישנא בתרא לא עדיף ליה לומר בשעת גרושין א"כ הדרן קושיין לדוכתין מה לי היא ומה לי ב"ד ולמה לשון ראשון נקט שהיא עושה שליח ובלשון ב' נקט דבי דינא עושה שליח ויש ליישב ודו"ק סליק פרק המביא תנינא

כל הגט פרק שלישי

תוס' בד"ה ושמע קול כו' לענין גט מודה כדפרשינן כו' עכ"ל מה שחלקו התוס' דלהתלמד דהכא לא חשיב לשמה כמו להתלמד דספר תורה לא הוי צריכי להכי אלא שהאמת קאמרי דלענין גט מודה אפילו בספר תורה כדאמרינן בפ"ב וק"ל: **בד"ה** יתר מכן כו' דלהתלמד דהכא לא חשיב לשמה כו' אבל ספר תורה כותב בסתם כו' עכ"ל ואין להקשות דאם כן אמאי לא קתני בתר הכי דסופרים מקרין כו' יתר מכן דספר תורה פסול דיש לומר דספר תורה שמעינן לה דפסולה מהך סיפא דכותב טופסי גיטין דצריך שיניח כו' דדומה לו ס"ת שכותב בסתם כמ"ש התוס' לעיל מההיא דרפ"ק דזבחים וק"ל: **ע"ב** בפרש"י בד"ה הא אמרינן במתני' כו' ה"נ נימא לא בעלה כתבו כו' אחר כתבו לאשתו ונמלך כו' עכ"ל יש להקדק מאי קושיא דאימא דנמלך ולא גירשה והשליכתו לאיבוד ולקחתו זו כו' לא חיישינן (ג) כמו דלא חיישינן לנפילה וכיון דניטא בידה מגורשת ולא דמיא להא דאין אחרים מוליאין עליהם שט"ח משום דכ"א דוחה את המלוה לומר לו שאני לא לויתי ממך אלא חבירי כפרש"י לעיל ויש ליישב ודו"ק:

דף כה בתוספות בד"ה קטן כו' אבל לרבנן ביאה אין חלילה לא ובפרק מלות כו' עכ"ל כל זה מבואר יותר בתוס' פרק האשה רבה ע"ש: **בד"ה** אא"ב דאמניגהו כו' תימה דבנדרים כו' וי"ל דסוגיא דהכא איירי כו' עכ"ל עיין בזה בפסחים בתוספות פרק האשה בע"א ומה שיש לדקדק בהם עיין בחידושינו שם: **בד"ה** הלוקח יין כו' אע"פ שגזרו על פיתן על יינן לא גזרו עכ"ל פסיקא להו בשום דוכתא דעל פיתן ודאי גזרו לכולי עלמא וכדאמרינן בעלמא פתו פת כותי וק"ל: **בד"ה** שני לוגין כו' דדרשינן בב"מ ואכלת ולא מיכר עכ"ל קלרו בדבריהם דהכי נמי דרשינן התם תבואת זרעך ולא לוקח וע"ז סימנין כותיים ואפילו אלפני עור לא עברי מיהו היינו מדאורייתא פטורין מוכר ולוקח אבל מדרבנן חייבין לעשר כדמוכח התם והכא אלא שהכותי לא חיים לדרבנן וק"ל: **ע"ב** בד"ה ר' יהודה ור' יוסי כו' דהתם בגיטין עומד הדבר להתברר כו' או לא יעלה סלע כו' עכ"ל מדברי מהרש"ל והא דפריך מדברי ר' יהודה נ"ל דלק"מ דודאי רב מסרשיא לא ס"ל לחלק ומש"ה פריך מר' יהודה ה"ה לר' יוסי דבחד גוונא קשה מתרווייהו ומש"ה פריך כו' מר' שמעון ורבא שהשיבו לו דר' שמעון סבר יש ברירה כו' אלא שר' יוסי כו' לא ס"ל דיש ברירה כדאיתא בפרק בכל מערבין גבי לא הילל כו' ע"כ תוכן דבריו והוא דחוק לנו לומר תירוץ לר' יוסי מסברא מבחוץ ורב מסרשיא לית ליה הך סברא ואין זה אלא דברי נביאות גם יש לדקדק לפי זה בקושיא זו בעלמא לקמן שכתבו התוספות לחלק לרב בין תולה בדעת עלמו לתולה בדעת אחרים דמי הכריחם לזה ואימא דרב ס"ל כרבא דלא מחלק בהכי אלא דההיא דמי שאחזו עומד להתברר אם יחיה אם ימות כמו שכתבו הכא וכן יש להקשות לר"י כמו שכתבו כל זה בפרק בכל מערבין וע"כ הנראה דתיספות אזלי (ד) לשיטתם שפירשו לקמן לר' יהודה דמוקי לה במי שאחזו באומר מעת שאני בעולם ולא בדרך תנאי אם ימות או אם לא ימות אלא שעה אחת קודם מיתתו יהא הגט חל ואותה שעה אינה מבוררת וצריך ברירה ולכך הרי היא כא"א לכל דבריה כל ימי חייו והשתא אין כאן הדבר עומד להתברר בודאי אם יחיה אם ימות כמו לר' יוסי דמגורשת ואינה מגורשת משום ספיקא דאם מת מחולי זה יהא גט למפרע ואם לא מת לא יהא גט וזה ודאי עומד להתברר ולהכי לשמואל נמי דאהקן אם נותי יהא גט ואם לא מתי לא יהא גם הדבר עומד להתברר בודאי אבל רב ור' יוחנן דאליבא דר"י קיימי דלא איירי בכה"ג אלא באומר מעת שאני בעולם אין זה מקרי דבר העומד להתברר בודאי ועיין בדברינו בתוס' לקמן בפרק מי שאחזו וזה נ"ל ברור ודו"ק: **בא"ד** אבל שאר אמוראי סברי אע"ג דלקוחות הן אין מחזירין כו' עכ"ל ר"ל כל שאר אמוראי היינו רב מסרשיא דהכא דסברי אין ברירה לר' יהודה אע"ג דלקוחות הן אין מחזירין כו' דאי מחזירין תקשי ליה כמו שהקשו כיון דסבר דלאו כקנין הגוף דמי לא משכחת ליה דמייתי ביכורים כו' אבל לר' יוחנן דסבר מחזירין ל"ק דהיהו סבר לר"י דאית ליה ברירה כדמסיק במרובה לר"י אליבא דר' יהודה דתני כל הגלקט כפרש"י התם עיין שם ודו"ק: **בד"ה** ולכי מיית כו' והשתא הא לרב בתולה בדעת אחרים אית ליה ברירה לר' יהודה כו' עכ"ל הקושיא לרב דלדידיה הוה הלכתא תנאי אליבא דר"י דמתניתין דבכל מערבין ס"ל דאית ליה לר"י ברירה אפילו בתולה בדעת עלמו והך דאיו ודלוקח לית להו ברירה לר"י בתולה בדעת עלמו ואית להו ברירה בתולה בדעת אחרים וכדמוכח הכא דמי שאחזו והך דשופרות לית ליה ברירה אפילו בתולה בדעת אחרים לר"י אבל מאי דקשיא להו לר' יוחנן אליבא דר' יהודה מהך דשופרות לא ידענא פירושו וכמ"ש בחידושינו בפרק בכל מערבין ע"ש ודו"ק:

קרני ראם (א) נ"ב לק"מ דהא דעובד כוכבים עדיף היינו אם נאמר דבעינן שליחות בכתיבה והוי עובד כוכבים רבותא אבל כיון דמהני עע"ג היינו ע"כ דלא בעינן שליחות בכתיבה א"כ ודאי לא עדיף עובד כוכבים והבן ולמה דמסיקין בשייר מקום התורף נקט עובד כוכבים משום דפסול בכל ענין ול"מ עע"ג וכעין שכ' התוס' ד"ה והא לאו בני דעה עי"ש. וגם יש לומר דאע"ג דל"ג בחש"ו טופס אטו תורף מ"מ עובדי כוכבים דבני דיעה נינהו יש לגזור טופס אטו תורף ופסול עובד כוכבים אפי' לטופס ועיין בר"ן ולשיטתו ברי"ף והרמב"ם דלמה דמוקי בשייר מקום התורף היינו בעע"ג בלא"ה לק"מ קושית רבינו: (ב) נ"ב ולענ"ד דהא דב"ד משוי שליח אפי' בלא דעת השליח ואע"ג דלא מצאנו לימוד אלא מושלחה שהשליח עושה שליח וב"ד בלי שליח מהו עבידתייהו אלא דאחר דהשליח כבר אמר בפניהם בפ"נ ובפ"נ אמדינן דעת שליח דרצונו בשליח שיעשה הב"ד וכ"ז שלא אמר בפ"נ ובפ"נ ולא נגמר שליחותו כלל אין הב"ד יכולים לעשות שליח כלל אם לא מדעת השליח ומש"ה לליסנא שני דהב"ד יעשה שליח ע"כ אומר בפ"נ ובפ"נ כנ"ל: (ג) נ"ב ולענ"ד דהא דל"ח לנפילה היינו משום דשם ליכא להלוה חזקת ממון כיון דעכ"פ מודה דחייב לאחד מהם ומש"ה ל"ח לנפילה כיון דגם איכא תקנת כאן נמצא כ"ה דמסייע דשלו הוא משא"כ הכא דאיכא חא"ת וגם אין כאן חזקת בנכ"ה כיון דעכ"פ בא ה.ט לידה או מיד בעלה או מיד הנופל ומש"ה חיישינן לנפילה וא"א להוציאה מחזקת א"א כנ"ל ברור: (ד) נ"ב עיין תוס' יומא דף נ"ו ממאר להדיא כדבריו עי"ש ומ"ש רבינו דלר"י דעובד ספיקא ודאי עומד להתברר נ"ע טובא כיון דלר' יוסי ג"כ חל שעה קודם מיתה או תיכף וא"כ בשעה קודם מיתה אינו מבורר ואפשר כיון דהא דאין ברירה היינו מספיקא וא"כ לר"י דאינו חל אלא בשעה קודם מיתה א"כ מספיקא אבל לר"י כיון דאסבר דחל מחיים הו הוי כמו ס"ס ומהני דלמא תיכף ושמא יש ברירה ותל שעה קודם מיתה ועדיין צ"ע שוב ראיתי בפ"י שהשיג ע"ד רבינו בזה:

חכמת שלמה

דף כג ע"א גמ' אמר רבי אבא כאן הודיעך כו'. נ"ב כמו כאן שנה רבי לאו משום כו' דתרומה מכן תרימו כו' כנ"ל: **ע"ב** רש"י בד"ה

דף כד ע"א תוס' בד"ה וכי מטית כו' רב ספרא ורבי חנינא כו' כנ"ל:

כל הגט פרק שלישי

ע"ב גמ' וסיפא למה לי כו' והא אמרינן ולא כו' כנ"ל. ונ"ב והא אמרינן כו' פירוש אע"ג דלא דמי לגמרי דהתם יכול לומר אני לא לויתי אלא חבירי לוה ממך והכא ליכא למימר הכי אכתי איכא למימר חבירי נתן לך שעיניו נתן בך ולהוציא ממני נתכוון עכ"ל ר"ן: **רש"י** בד"ה והא אמרי' במתני' כו' לנפילה מיד מודו כנ"ל:

דף כה ע"א רש"י בד"ה לקוחות הן כו' והדר שקלי כו'. נ"ב פי' חולקים עתה מחדש כמו שחלקו מתחלה ובסמ"ג כתב שזה נותן חלקו לאחיו ונוטל חלק השני ע"ש: **בד"ה** אמר אביי כו' מתמה אביי בר"י כו' דתלי המתנה כו' כנ"ל: **תוס'** בד"ה ומיחל כו' דקתני וקדם עליו היום נמחק. ונ"ב טעות הוא וכן בתוס' מדוייקים מצאתי שאינו עיין מה שהגהתי בפרק בכל מערבין בדף לו: **בד"ה** דברי רבי מאיר כו' ועוד דאי הוה משני כו'. נ"ב זה התירוץ לא שייך לפירוש ר"י דלעיל דמחלק בין גט לשאר ברירה משום דכתיב וכתב לה ודו"ק וכן משמע להדיא בתוס' בפרק מרובה: **בד"ה** רבי יהודה כו' או לא יעלה סלע כו'. נ"ב והא דפריך מרבי יהודה נ"ל דלא קשה מידי דבודאי רב מסרשיא לא ס"ל לחלק ומש"ה פריך מרבי יהודה וה"ה לרבי יוסי דבחד גונא קשה מתרוייהו ומש"ה פריך אה"נ היינו גופא מר"ש כלומר שאף אם תרצה לחלק בין דבר שסופו עומד להתברר כו' ומ"מ קשה מרבי שמעון ורבא שהשיבו לו דר"ש סבר יש ברירה מתרץ נמי רבי יהודה סבר ברירה כמו רבי שמעון וטעמייהו משום בקיעת הנוד ואף רבי יוסי אי הוה מצי לשנויי הכי הוה משני אלא שרבי יוסי מוכרחים אנו לומר דלא ס"ל ברירה כדאיתא בפרק בכל מערבין גבי לא הילל כו' וטעמיה שאוסר משום ברירה ולא משום בקיעת הנוד להוד וכא דקתני טעמא דמשום בקיעת הנוד הוא לרבי שמעון ולר' יהודה ודו"ק (עיין במהרש"א): **בסה"ד** חוזר בו מסברא ראשונה. נ"ב פי' התלמוד חוזר ממה שאמר המתלקט כו' כדלעיל:

מהר"ם

נינהו ר"ל דאי פריך הכי לר"מ הוי אתי שפיר דלדידית החתימה היא הכריתות ולא הכתיבה ואי אתיא כר"א צריך ליישב כל הני קושיות: **בא"ד** דוכתב לאו אבעל קאי. ר"ל דאי הוי אמרי' דוכתב קאי אבעל היינו צריכין לומר ע"כ דהא דמכשרינן בגט כשכתבו הסופר או אחר לא מכשרינן אלא מטעם שליחות: **שם** ומאי צריך נמי לאתויי ברייתא דעובד כוכבים פסול. ר"ל פשיטא דפסול בלא שום ראיה מטעם דלאו בן כריתות הוא: **שם** ומשמע ליה דאתיא כר"מ מדלא נקט לפסול אלא עובד כוכבים וכו'. ר"ל דאי אתיא כר"א אפי' חש"ו נמי פסולים אפי' בגדול עומד על גביו אי בעינן שליחות וע"כ פ שוטה פסול לר"א אפילו בגדול עומד על גביו כדבסמוך אלא ודאי ר"מ היא:

דף כג ע"א ד"ה אלא מעתה וכו' עד פירוש בשלמא בלא עומד על גביו ניחא וכו' עד וא"כ הדרא קושיא לדוכתה. דברי התוס' בדבור זה צריכין עיון דפירש בשלמא בלא עומד ע"ג ניחא דקסבר רב נחמן דאיכא היכירא וכו' אבל בעובד כוכבים ליכא היכירא וכו' וא"כ לפי זה קשה דלפי פירושו זה של רב נחמן ליתא לקושית המקשה שהקשה בתחלת הסוגיא והא לאו בני דעה נינהו וכ"ת דאה"נ דרב נחמן פריך הכי לרב הונא ורצונו שלא יצטרך לתירוצו שתירץ והוא שגדול עומד על גביו א"כ לא יתיישב הא דמסיימו התוס' בסוף דבריהם וא"כ הדרא קושיא לדוכתין דהא לאו בני דעה נינהו וק"ל ויש ליישב בדוחק דה"ק דבשלמא בלא עומד ע"ג אלא הוה סלקא אדעתין דטעמא דמתני' דהכל כשרים לכתוב הגט היה מטעם דאיכא היכירא דכותבין לשמה ע"פ הבעל הוה אתי לן שפיר הא דעובד כוכבים פסול דבעובד כוכבים ליכא היכירא דלשמה בהכי אלא דהוה קשה לן דגבי בני דעה איכא היכירא ע"פ הבעל אבל הנך הא לאו בני דעה נינהו אבל למאי דאוקמא וכו' אפי' עובד כוכבים נמי אלא ודאי בלא עומד ע"ג מיירי וטעמא דמתני' הוי מטעם דאיכא היכירא ע"פ הבעל וא"כ הדרא קושיא לדוכתין והא לאו בני דעה נינהו: **ע"ב** ד"ה מה אתם בני ברית וכו' דלר' שמעון לא אצטריך וכו'. משום דאיתא התם דר' שמעון ס"ל דעובד כוכבים ליתיה בתרומה דנפשיה וא"כ אינו בתורת תרומה ולכך לא אצטריך לדידיה למעטו משליחות דתרומה ולא אצטריך גם אתם למעט עובד כוכבים ולומר מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית אלא אצטריך גם אתם לרבות שליח דעלמא פי' דשלוחו של אדם כמותו בתרומה ואע"ג דלרבנן איתא התם דשליחות דעלמא ילפינן משליחות דגט ופסח במה הצד ולא אצטריך גם אתם אלא להיקשא לומר מה אתם בני ברית וכו'

רש"י

למעט העובד כוכבים ס"ל לר"ש דשליחות דתרומה לא הוי ילפינן במה הצד משום דגלי לן קרא בתרומה וכתב אתם ולא שותפין אתם ולא אריסין ה"א ג"כ אתם ולא שלוחכם לכך אצטריך גם לרבות את השליח שיהא כמותו בתרומה והיינו דקא מסיימי התוס' בדבור זה וי"ל דמ"מ כיון דדרשינן שליחות מתרומה מגם אתם וכו' ורצונם לומר לר"ש ילפינן שלוחו של אדם כמותו משלשתן מגם ופסח ותרומה ובתרומה ע"כ עובד כוכבים אינו נעשה שליח מטעם דאינו בתורת תרומה כיון דליתיה בתרומה דנפשיה לר"ש מסתברא דלא מרבינן בעלמא שליחות אלא דומיא דאיתא בתרומה ובתרומה עובד כוכבים אינו נעשה שליח ה"נ בכל התורה: **סליק פרק המביא תנינא**

כל הגט פרק שלישי

דף כד ע"ב תוס' ד"ה בעדי מסירה ור"א וכו' עד ואומר ר"י דאין עדי מסירה מדקדקים וכו'. ויש לדקדק א"כ מאי משני הכא · אלא מאי אית לך למימר בעדי מסירה ור"א הכי נמי וכו' והא אין עדי מסירה מדקדקין לראות אם זו אשתו או לא ונ"ל דהכא נמי י"ל בעדי מסירה ור"א היינו בשעת מסירת הגט הוו השני יוסף בן שמעון לפניהם וגירשו זה בפני זה לפני העדי מסירה דהשתא ליכא למיחש למידי וק"ל: **בא"ד** ולא חיישינן שמא יתננו לאשת חבירו וכו' פ"ס הוא וצ"ל ולא חיישי. ר"ל העדי מסירה אין חוששין לחששא זו:

דף כה ע"א גמ' וצריכא וכו' עד אבל התם מכר הוא דאמר רחמנא וכו'. יש לדקדק ל"ל כל זה האריכות הל"ל אבל התם יש ברירה דהא לא שייך לומר התם דבעינן לשמה ויש ליישב משום דלבתר הכי קאמר אי נמי בתחלה שר"ל דס"ד דהתם אע"ג דיש ברירה גזירת הכתוב הוא דביובל צריכין להחזיר כל השדות שיהיו יחד בלי שום חלוקה כאשר היו מתחלה לכך קאמר השתא אבל התם מכר הוא דוקא דאמר רחמנא וכו' ר"ל אפי' את"ל דגזירת הכתוב דליהדרו כל השדות ביובל היינו דוקא במכר אבל בירושה ומתנה לא וק"ל: **שם** א"ל הושעיא ברי כצ"ל: **שם** כדי לזרזן במצוה כו' עד אא"ב דאמנינהו מעיקרא. פירוש דאמנינהו על הפסח כל האחין אלא שכדי לזרזן במצות אמר שמי שיעלה ראשון הוא יהיה ראש הזוכין והעיקר בפסח זה והאחרים לא יזכו אלא על ידו. ויש לדקדק א"כ מתני' נו מאי אתא לאשמועינן כיון דאמנינהו מעיקרא על פסח זה כל האחין פשיטא דכולהו זכו בו וי"ל דס"ד כיון שאח"כ אמר שכל מי שיעלה ראשון הוא שוחטו הוי כמו חזרה קמ"ל דלא כיון דלא אמר אלא כדי לזרזן במצות: **ע"ב** תוס' ד"ה ומיחל ושוהה וכו' עד ואין נראה וכו' לפי שקבע וכו'. כלל דברי התוס' בדבור זה הוא זה דבדמאי מותר לקבוע מקום בבין השמשות משום דהוי ספק ואינו מתקן טבל בודאי והואיל וקבע לו מקום מותר לחללו אבל בעובד כוכבים דאסור לקבוע מקום משום דהוי כמתקן ודאי טבל והואיל ולא קבע לו מקום א"א לחללו כיון שאין מקומו קבוע: **ד"ה** דברי ר"מ וכו' עד ועוד דאי הוי משני הכי הוה קשה ליה אידך דר"י דאמר לעיל אף אחרון אינו פוסל. ר"ל ש"מ דלית ליה ברירה ואע"ג דאמר דאי אתמר בהא בהא קאמר רבי יוחנן דאין ברירה משום דבעינן לה לשמה וכו' צריכותא בעלמא היא: **ד"ה** ר' יהודה ורבי יוסי וכו' עד אבל הכא יכול להיות שלא יבא לידי הפרשה. פירוש כדמסיק משום דשמא יבקע הנוד אלא שיש לדקדק א"כ ל"ל לתוס' זה הל"ל דלמסקנא אית ליה לר"י ברירה וגבי כיס לא הוי מטעם דאין ברירה אלא משום דשמא לא יעלה סלע כלל וגבי נוד משום דשמא יבקע הנוד כדמסיק אלא שי"ל משום דגבי נוד שייך טפי לומר שמא יבקע הנוד אבל גבי כיס לא שייך לומר כ"כ שמא לא יעלה ואעפ"כ ס"ל לר' יוסי דלא הילכה א"כ אין ברירה ס"ל לכך הוכרחו התוס' לחלק כן אליבא דר' יוסי: **ד"ה** מה היא באותן הימים וכו' עד ושם פי' בקונטרס וכו'. ע"ש דאין משמע כן מפי' רש"י אלא משמע מדבריו שהמקשה הוה ס"ד דמת היא באותן הימים קאי ארישא באומר מהיום ופריך ע"ד שפירשו התוס' כאן אלא שהמתרץ תירץ דמה היא לא קאי ארישא אמהיום אם מתי אלא איידי באומר מעת שאני בעולם ע"ש: **ד"ה** ולכי מיית הוי גיטא וכו' עד והא דפריך אההיא דאיו מ"ש לכאן ולכאן דאין ברירה כצ"ל

דף כו בתוספות בד"ה חוץ מגיטי נשים ואין לומר בשחרורי עבדים נמי פסול כו' עכ"ל משום דהכי איתא בתוספתא חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים כמו שכתב בחידושי הרשב"א מש"ה כתבו דלפי סוגית תלמודינו אין לומר כן דאם כן בפרק קמא גבי נ' כו' ועיין בחידושי הרשב"א ליישב זה (א) וק"ל: **בד"ה** אבל סיפא כו' משום טעמא דמסיק מדסיפא כו' ועוד דבתרתי קמייתא דמיתנן בחדא פירקא כו' עכ"ל והכא נמי ה"מ למיעבד צריכותא דאי אשמועינן בהיא נמי איכא לאוקמא כר"א משום דבחד פירקא מיתנן כו' וק"ל: **בד"ה** מפני התקנה כו' דאתא לפרושי מפני התקנה אליבא דמאן דמוקי לה כר"א כו' עכ"ל היינו שמואל דמוקי לה לעיל מיניה כר"א וכן כל שאר המשנה ר"י פוסל כו' ור"א מכשיר כו' דקבע לה תלמודא לפרושי קודם מקום הזמן דתני ליה ברישא לעיל מיניה יש לומר על דרך זה משום דבעי לאקשויי לבסוף למאן דמוקי לה כר"א קשיא דר"א אדר"א כו' וק"ל: **ע"ב** בד"ה קא פסיק כו' דכבר אשמועינן דמוקדם פסול כו' אפילו לא הוה תני ליה כו' עכ"ל אלא יתורא דמתניתין משום ארוסה תני לה לאשמועינן דטעמא משום בת אחותו ולא משום פירי וק"ל: **בד"ה** הכא נמי גזירה כו' והא ליכא למיחש כו' שהרי עדים לא יחתמו לו כו' עכ"ל וליכא למימר למיחש דשמא עדים יחתמו בשעת אירוסין קודם הנשואין שאז היה נתינה הגט דאם כן בכל גיטין של ארוסה אף שיכתוב הסופר מדעת הבעל ניחוש להכי שיחתמו העדים אז באירוסין קודם נתינת הגט שבנשואין אלא ודאי דאינו צריך לחוש לכך דמסתמא יתן הבעל לחתום לעדים ביום הנתינה של הגט ואם כן שפיר קשיא להו הכא דלא יחתמו בשעת נתינה שהיא אחר נשואין משום פירי וק"ל: **בא"ד** אבל קשה דלמה לן טעמא כו' יפסול למאן דאמר משום פירי כמו גט שאין בו זמן כו' עכ"ל ר"ל כמו גט שאין בו זמן כלל שהאשה תפסיד בו כדאמרינן לעיל אבל הא ל"ק להו אדרבה האשה תטרוף שלא כדין מזמן של אירוסין דהא כיון שרואין שכתוב בגט ארוסתו כמו שכתבו התוספות לעיל ירגישו הלקוחות בדבר שזהו הזמן מן האירוסין ולא יניחו לה לטרוף מאותו זמן וה"ל כאילו אין בו זמן וק"ל:

דף כז בתוס' בד"ה הא אמר כו' הא אי לא הוה חיישינן לנמלך כו' דאינה צריכה אלא לראייה כו' עכ"ל אין פירושו אי לא הוה חיישינן לנמלך דהיינו שאם אמר שכבר נתן לה הגט קודם הנפילה היה נאמן ואפילו אם נאמר שאין זה אותו הגט היה מחזירין לה לראיה דהא כתבו התוס' לקמן בד"ה בזמן שהבעל כו' דאינו נאמן למפרע וכיון שאינו נותן לה עכשיו הגט בתורת גירושין אינו נאמן גם להבא אלא שפירושו אי לא הוה חיישינן לנמלך כו' אבל אנו חוששין לנמלך ולא נאמינהו במה שאומר שכבר נתן לה הגט וק"ל: **בא"ד** אורחא דמלתא נקט דלפי שנמלך לא נתנו ולא לדקדק הא אמר תנו נותנין כו' עכ"ל וקושית התוס' דלעיל דפירושו אי לא הוה חיישינן לנמלך הוה מחזירין כו' כיון דאין צריך אלא לראייה ודקאמריך לקמן לר' זירא דלמא אם אמר תנו נותנין כדקי"ל לאלתר לאו מדיוקא דמתני' קאמר לה דהא ליכא במתניתין דיוקא כלל אלא מסברא קאמר הכי דלאלתר ודאי דאם אמר תנו נותנין אבל מתוך המתניתין לא משמע דיוקא כלל לר' זירא ודו"ק: **בא"ד** אפילו לזמן מרובה דמשמע ליה דומיא דשטרי חליצה כו' כיון דאינו ידוע מיירי על ידי מה שנמצא כו' עכ"ל דאי לאו רישא דמצא גיטי כו' דומיא דסיפא במצא שטרי חליצה כו' הוה הרישא מתוקמא שפיר לענין גט בידוע שראינו הגט בידו של בעל דבהכי איירי מתני' שאומר שממנו נפל ועתה רוצה לגרשה ואיכא שפיר לפלוגי בין נמצא לאלתר לזמן מרובה משא"כ בשטר חליצה דלא שייך בידוע שראינו שטר חליצה ביד הבעל דלמה לו השטר חליצה וכן בברייתא דלקמן שהוא אומר שכבר גירשה בו אלא כיון שאין מאמינין לו הוא רוצה עכשיו לגרשה בו כמו שכתבו התוס' לקמן לא שייך ביה ראינו בידו שהרי הוא אומר שממנה נפל ואי הוה לאלתר דוקא הרי ראינו הגט בידה כו' כמ"ש התוספות ועיין במהרש"ל שנדחק בזה ודו"ק: **בד"ה** כאן במקום כו' וי"ל כגון דידעינן דמזה יוסף בן שמעון נפל ולא חיישינן כו' עכ"ל למאי שכתבו לקמן דלא חיישינן שישקר במזיד לא הוה צריכי להכי אלא כיון שהוא אומר שממנו נפל אין לחוש שגם האחר אבד כיון דאין השיירות מצויות כמו שכתב מהרש"ל אלא דהכא לא אסקי אכתי אדעתייהו הך סברא דאינו משקר במזיד ובהכי ניחא דלקמן בברייתא לחד לישנא דס"ל לר' זירא כרבה דבאין שיירות מצויות אפילו הוחזקו ליכא למיחש לאחר ואמאי חיישינן לנפל מאחר דהא ליכא התם לתרולי כי הכא דידעינן דמזה יוסף בן שמעון נפל דהא איהו גופיה מודה דמינה נפל וליכא למימר דידעינן דמינה נפל דאם כן ראינו בידה ופשיטא דיחזיר אפילו אין הבעל מודה כמו שכתבו התוס' לעיל אלא דאיכא למימר לקמן בברייתא כיון דאינה משקרת במזיד ואומרת שממנה אבד לא חיישינן לאחר שגם ממנו אבד כיון דאין השיירות מצויות ואע"ג דלא נאמינה למפרע כמו שכתבו התוס' לקמן מ"מ נימא דזהו הוא שנפל ודו"ק: **ע"ב** בד"ה מעולם לא כו' אמאי מסימנין ליה לומר שהוא שלו יותר משלא היו אומרים כו' עכ"ל כתב מהרש"ל דהתוס' דהכא לא ס"ל הך שנויא דלעיל דאיירי דאיכא עדים שנפל הגט מזה הבעל עכ"ל ע"ש והוא דחוק דודאי לעיל לא אסקי אדעתייהו האי תירוצא שכתבו הכא דלא חיישינן שמא משקר אלא כקושייתם דהכא דחיישינן שמא משקר אבל אמאי לא אסקי אדעתייהו הכא כתירוצם דלעיל ואין זה אלא דברי נביאות בדבריהם דלא ס"ל הכא כתירוצם דלעיל אבל הנראה דהכא ליכא לאוקמא בכה"ג שכתבו לעיל דיש עדים שנפל גם זה מן הבעל דאם כן למה ליה למימר דקאמרי עדים מעולם לא חתמנו אלא ע"כ דהכא לר' ירמיה דלא מפליג בין שיירות מצויות ללא מצויות ע"כ דמוקים לה למתניתין וברייתא אף בשיירות מצויות דהשתא לא מהני (ב) במה שראו עדים שנפל גם מזה הבעל כמ"ש לעיל בהדיא ועוד כיון דהאי תירוצא דר' ירמיה מעולם לא חתמנו כו' קאי נמי אברייתא לא שייך ביה לומר שראו שנפל גט מזה הבעל דהא איהו גופיה מודה דממנה נפל והתוס' לעיל לא כתבו כן אלא אמתניתין כמו שכתבתי לעיל ודו"ק: **בד"ה** סימנין דאורייתא כו' אי סימנין דרבנן הא דמהדרינן אבידה מן התורה היינו בעדים כו' עכ"ל ולא קשה דאימא בסימן מובהק דהוי מן התורה ומהני אפילו בגט כדאמרינן ודוקא בצד אות פלונית כו' ובהך דמייתי לקמן דמצאו קשור בכיס או בארנקי כו' דמדקדק מיניה בפ"ב דיבמות דסימנין דאורייתא ואימא דהיינו סימנים מובהקין ויש ליישב דבכלים כי הני לא שייך סימן מובהק כמו בגט בצד אות פלונית ודו"ק:

דף כח בד"ה מצאו בחפיסה כו' דאי מכיר את הגט למה לי שמצאו בחפיסה כו' עכ"ל דלא ניחא להו למימר דנקט חפיסה ודלוסקמא משום דדרך להניח בהן כמו שכתבו התוס' לקמן דלא קאמרי הכי אלא דמהאי טעמא דדרך להניח בהן לא הוה מה שאומר שמצאו בהם סימן אבל למה ליה למתני כלל דמצאו בחפיסה ודלוסקמא אם היה מכיר הגט וק"ל: **בא"ד** וה"פ מצאו בחפיסה או בדלוסקמא וידוע שהוא שלו וגם שבתוכה כו' עכ"ל ר"ל גם אם מצאו אחר אלא שידוע שהוא שלו על ידי עדים וגם שבתוכה איבדו דמשום הכי לא ניחוש לשאלה כמ"ש לעיל מיהו לפי גירסא זו דאי מכירו קאי על הגט ואיירי שהוא עצמו מצאו דנאמן במגו הוה מצי לפרושי שפיר גבי דלוסקמא וחפיסה דמה שיודע שבחפיסה ודלוסקמא אבדו הוי סימן ולא בעי שיהא ידוע שהוא שלו בעדים אלא דלא משמע להו דהוי זה סימן מובהק גבי גט כמ"ש לעיל וק"ל: **בא"ד** אי נמי דוקא אם מכירו כשר אבל מה שיודע שבחפיסה כו' עכ"ל והוא הדין דמצי לפרושי דוקא אם מכיר הגט כשר אבל אינו מכיר הגט אלא החפיסה והדלוסקמא אינו מועיל משום (ג) דחיישינן לשאלה וכגון דאינו יודע שנאבדה לו בדלוסקמא וק"ל: **בד"ה** הא ר"מ כו' חיים לשמא ימות לזמן מרובה כו' ודלמא אדמייבם חד מיית אידך כו' עכ"ל אינו מוכרח דאדמייבם חד מת אידך כו' דאיירי לזמן מרובה אלא כיון דכר"מ אתיא ע"כ דלא חיים אלא לזמן מרובה דלאלתר לא חיישינן אפילו לשמא ימות כמו בקיעת הנוד דהוי לאלתר וכמו שכתבו התוס' בזה לקמן ולר"י נמי דחיים לשמא ימות לאלתר והיינו משום דליכא למיחש לבקיעת הנוד אלא לאלתר דלאחר השבת ודאי יפריש לפי' התוס' ולפרש"י נמי כשימלא לאלתר כלים יפריש ודו"ק: **ע"ב** בתוס' בד"ה והא בעי סמיכה כו' וליכא למימר דסמיך אברתי כו' עכ"ל מיהו הך דהכא ודאי דלא ניחא לאוקמא בהכי שיהא המשלח סומך בביתו ברחוק מקום וק"ל: **בא"ד** השולח קרבנותיו ממדינת הים כהן מניף כו' ודוחק לאוקמא בערל וטמא כו' עכ"ל דאי בערל וטמא איירי למה ליה למנקט ממדינת הים וק"ק דמתני' דהכא השולח חטאתו ממדינת הים כו' אמאי לא מתוקמא בערל וטמא והא דנקט ממדינת הים לאשמועינן בחטאת דלא חיישינן לשמא מת וה"ל חטאת שמתו בעליה ויש ליישב דודאי הוה מצי לאוקמא בערל וטמא אלא דניחא ליה לאוקמא אף בטהורים בנשים ובמולים בחטאת עוף ודו"ק: **בא"ד** בת"כ מזובו ולא מנגעו שמע מינה דטמא משלח קרבנותיו דבהבאת כו' עכ"ל כצ"ל וכ"ה בתוספות בפ' התערובות וכמו שכתב מהרש"ל ומזה שמקרא נלמד דטמא משלח קרבנותיו ומיניה דהוא הדין לערל וכל הנהו דאין ראוין לסמוך דאין סמיכה מעכבת בהן וק"ל: **בד"ה** וקתני ישיאו כו' לאוקמי לברייתא מקמי דליחוש פורסי שנמג כו' עכ"ל ק"ק

קרני ראם (א) נ"ב דמש"ה לא קתני משום דאית בקדושין עי"ש ומ"מ צ"ע כיון דאינו אלא גזירה טופס אטו תורף א"כ בגיטין גזרינן דלא אתי לאתרויי א"ח מש"כ בקדושין וכעין שכ' התוס' ד"ה כי קתני עי"ש וע"כ נראה כדברי התוס' וטעם לחלק בין ג"א לשחרור נראה דכיון דסתמא אשה לאו לגרושין פסול בגיטין וכמו דאמרינן בזבחים בפ"ק אמנם בשחרור כיון דמשחרר עבדו עובר בעשה וע"כ מיירי בשחייב לשחררו וא"כ תו סתמא לשחרור קאי ומהני שהם ומש"ה אין לגזור בשחרור כנ"ל נכון: (ב) נ"ב דבריו אין מובנים דבשיירות מצויות עכ"פ מהני היכא שעדים אומרים מעולם לא חתמנו ואדרבה מש"ה צריך עדים שאומרים מעולם לא חתמנו ול"מ מה שנפל מיד הבעל אלא דבלא"ה מוכרח כפי' מוהרש"ל דהתוס' לא ס"ל כשינויא דלעיל והיינו משום דא"כ מה רבותא דמחזירין וכמ"ש התוס' בתירוצם וז"ב: (ג) נ"ב נראה דהתוס' ניחא להו דלא נוכל למידק ממתני' מידי ואפי' דחיישינן לשאלה לא נידוק וכמ"ש אחרונים דחשש שאלה ג"כ אינו מוכרח ודוקא אם סימנים דרבנן חיישינן לשאלה אבל אם סימנים דאורייתא לא חיישינן לשאלה כלל עיין בב"ש סי' י"ז ועכ"פ גם חשש שאלה אינו מוכרח ומש"ה מפרשי התוס' גווני דאפי' חשש שאלה אינו מוכרח ממתני' ונטו מפי' רבינו דא"כ הוי חשש שאלה מוכרח ממתניתין וז"ס:

מהר"ם

כצ"ל · **בא"ד** מיהו קשה דבסוף ביצה וכו' עד מ"מ מוכח שפיר דרבי יוחנן לית ליה ברירת מדמשני לה. והא דלא מייתי ראיה דר' יוחנן לית ליה ברירה מדאמר האחין שחלקו וכו' או מהא דאמר אפי' האחרון אינו פוסל אין ה"נ דהתם מייתי ההיא דאחין שחלקו אלא שאמר וכ"ת כי לית ליה לר' יוחנן ברירה בדאורייתא אבל בדרבנן אית ליה ומי אית ליה ומייתי ההיא ראית דאיירי בעירוב דמידי דרבנן הוא. גם יש לתרץ אההיא דלעיל דאף אהרון אינו פוסל משום דבעינן לה לשמה כדאמר לעיל וצריכא וכו':

דף כו ע"א ד"ה חוץ מגיטי נשים ואין לומר בשחרורי עבדים וכו'. צריך למחוק הוי"ו לגרוס אין לומר וכו':

דף כז ע"א ד"ה הא אמר תנו וכו' עד ור' זירא סבר הא דקתני ונמלך אורחא דמלתא וכו'. ויש לדקדק לפירושם הא דקאמר ר' זירא בגמרא מי קתני אם אמר תנו נותנים ואפי' לזמן מרובה דלמא אם אמר תנו נותנים כדקי"ל לאלתר ל"ל הא הל"ל מי קתני אם אמר תנו נותנים דלמא אפי' אם אמר תנו אין נותנים ואין כאן דיוק כלל כיון דס"ל הא דקתני ונמלך הוא אורחא דמלתא כמו שהקשו התוס' הכא בריש הדבור וי"ל דהא דקאמר לקמן לר' זירא דלמא אם אמר תנו נותנים כדקי"ל לאלתר לאו מכח דיוקא דקתני ונמלך עליהם וכו' אלא קושטא דמלתא נקיט דאם אמר תנו נותנים לאלתר מכח הקי"ל מדקתני במתני' דהכא אם לאלתר כשר וק"ל: **בא"ד** דמשמע ליה דומיא דשטרי חליצות ומיאונים. ונ"ל כלל הדבר דבסיפא ע"כ איירי בלא ראינו בידה ומת שלא ראינו לא שייך לומר עליו לאלתר או לזמן מרובה דהיאך שייך לומר לאלתר כיון שלא ראינוהו קודם שנפל אבל במתני' דהכא דאיירי בשליח שראינו אותו ביד השליח קודם שנאבד ממנו ואח"כ לאלתר מצאו וכן במתני' דמצא גיטי נשים ושחרורי עבדים מצי לאוקמי שראינו הגט לפני זה ביד הבעל קודם שנאבד ולכך שייך לומר לאלתר וק"ל: **ד"ה** הא אמר תנו נותנים וכו' עד אבל ברייתא דקתני בזמן שהבעל מודה וכו'. ר"ל דאף ע"ג שלפי האמת אינו נאמן ויחזיר לאשה דקתני היינו בעדים ותתגרש בחזרה זו כמ"ש התוס' לקמן דף זה ד"ה בזמן שהבעל מודה וכו' מ"מ הלקוחות סבורים שב"ד מאמינים ליה שמשנכתב בא לידה ולא יאמרו אייתי ראיה וק"ל: **ע"ב ד"ה** מעולם לא חתמנו וכו' עד ובקונטרס פי' וכו' עד ולפי זה צ"ל שלא ראו עדים חתימת הגט וכו'. צריך ליישב מאי קאמר ולפי זה דמשמע דוקא לפי' רש"י צ"ל כן הא גם לפי' התוס' צריך נ"כ לומר שלא ראו חתימת ידם דאי ראו מאי קאמר מהו דתימא דלמא מתרמי שמו כשמו ועדים כעדים הא העדים שלפנינו ראו ומכירים חתימת ידם שזהו הגט שחתמו ואנן לא חשדינן ליה שישקר במזיד לומר שהוא שלו כמ"ש התוס' לעיל מזה ויש ליישב דלפי פי' התוס' ה"ק מהו דתימא שמא איתרמו שמו כשמו ועדים כעדים ואותן עדים אחרים חתמו וכתבו ליוסף בן שמעון זה שלפנינו אלא שהוא סבר שהגט הנמצא הוא שלו וגם זה הנמצא והעדים שלפנינו מכירים אותו שהיא חתימת ידם אין ה"נ שהוא באמת חתימת ידם אבל לא חתמוהו ליוסף בן שמעון זה שלפנינו אלא ליוסף בן שמעון האחר רק שיוסף בן שמעון זה שלפנינו היא"ל והעדים שחתמו על הגט שלו היו שמותיהם כשמות עדי הגט דנמצא סבור הוא שהגט הנמצא הוא שלו לכך הוא אומר שהוא שלו קמ"ל דלא חיישינן להכי אבל לפירוש רש"י שהעדים אומרים שמעולם לא התמנו אלא ליוסף בן שמעון זה שלפנינו ליכא למימר הכי וק"ל:

דף כח ע"א ד"ה מצאו בחפיסה וכו' עד אי נמי בידוע שבחפיסה או בדלוסקמא אבדו וכו'. ר"ל ולכך לא חיישינן לשאלה לומר שמא השאיל החפיסה לאחר ואותו אחר הניח בו הגט שהוא יודע שהוא עצמו הניחו בחפיסה ואבדו עם החפיסה וק"ל:

חכמת שלמה

דף כו ע"א רש"י בד"ה אימא ר"מ כו' ורוב גיטין חתומין עם הס"ד ואח"כ מה"ד האי נמי איכא לאוקמי כו' אפי' לר"א כו': **תוס'** בד"ה התם כו' ועוד דהתם נמי כו' נ"ב פירוש אפילו את"ל דגרסינן רבא מכל מקום לא קשה אסוגיא דהכא דהא בסוף המסקנא דהתם מסיק נמי טעמא כי הכא:

דף כז ע"א תוס' בד"ה הא אמר כו' אלא ודאי בשלא כו'. נ"ב ואע"פ שמפרשים התוס' לקמן דיחזיר לה דקאמר היינו בעדים ועכשיו היא מגורשת ואינה לראיה וא"כ יש שפיר לחלק בין לאלתר בין לזמן מרובה דשמא מאחר נפל ואינה לשמה י"ל דמ"מ מאחר דתנא בזמן שהבעל מודה דהוי פירושו שכבר גירשה ומה תועלת יש לפי דבריו שמודה שגירשה אם לא שהוא יאמר כבר גרשתיה ואינה אלא לראיה רק שהב"ד אינם מאמינים לו וא"כ לפי דבריו שרוצה שיאמינו לו איירי אפי' לזמן מרובה דהא אין חילוק ביניהם ודו"ק. (עיין במהרש"א): **בד"ה** כאן כו' של יוסף בן שמעון אחר כו'. נ"ב והתוס' דהכא לא ס"ל הך חילוקא דלקמן דלא חיישינן שישקר במזיד אלא שיסבור שהוא שלו ולא יעלה על לבו שמאחר נפל כו' א"כ לפי זה לא קשה מידי מאחר דבודאי ממנו נפל שהרי אינו משקר לא חיישינן שגם אחר אבד כאן ודו"ק. (עיין במהרש"א): **ע"ב רש"י** בד"ה מעולם לא חתמנו אלא לאיש זה כו' כצ"ל: **תוס'** בד"ה מעולם כו' לומר שהוא שלו יותר כו'. נ"ב התוס' דהכא לא ס"ל הך שינויא דלעיל דאיירי דאיכא עדים שנפל גם מזה הבעל ועדיו חתומין כמו על זה דא"כ לא צריכין אנו לנאמנותו מאחר דהני סהדי אמרי שמעולם לא חתמו אלא על גט אחד אם כן בודאי ממנו נפל ודו"ק. (עיין במהרש"א): **שם** ולא מהדרינן ליה בטביעת עין כו' כצ"ל: **שם** ולפי זה כו' צ"ל כו'. נ"ב אבל בלא פרש"י נמי דראו חתימת העדים והכירו שהוא שלהם מ"מ שמא הוא של אחר והגט שאבד הבעל היה שמא כשמא ועדים כעדים ולא היה דומה לאותה חתימה וק"ל: **בד"ה** שתעבור שיירא וכו' כמו כלבא ליכול שירותא כצ"ל. וכ"ב ותימה למה לא הביא כדומה ממש כמברה אבתו ע"י שלים כו':

דף כח ע"א רש"י בד"ה שמא מת כו' למיתתו לשמא ימות כו' סד"א: **ע"ב רש"י** בד"ה תומרי כו' מתים בת כהן כו' סד"א: **תוס'** בד"ה והא בעי כו' שמביאין קרבן א' מספק כו'. נ"ב דמוטב שיביאו הקרבן שחייבים בודאי מבלא יקריבו כלל אבל הכא אם יקריבו מספק אפילו הם שניים יקריבו קרבן אחד שהוא בודאי מותר ספק ואינה על הספק ועושין קרבן ודאי שלא כתיקון ושוברים על מצות סמיכה ודו"ק: **בא"ד** מדרבינן בתורת כהנים ואיכא כי יטהר מזובו ולא מנגעו כו' כצ"ל. וכ"כ ר"ל לגרס אפי' לא פסק נגעו מ"מ יביא קרבנו מחמת זיבה ודו"ק:

(א) לפי זה מאי דוחקיה דרב יוסף דמוקי מתני' דוקא בב"ד של ישראל הא איכא לאוקמי אפילו בב"ד דעובדי כוכבים ומקמי דליחתם פורסי שנמג כדמוקי לברייתא אבל בתי' שני שכתבו התוס' ניחא דברייתא איירי שדייני עובדי כוכבים מעידין כן איש פלוני מת אבל מתני' דקתני ועל היוצא לידון לא איירי אלא בעידי ישראל שאומרים כן וק"ל :

דף כט בד"ה משום בזיון כו' אי נמי על ידי כו' ירגיש בדבר שהבעל כו' עכ"ל ולטעמא (ב) דמילי לא ממסרן כו' לא שייך למימר האי תירוצא ויש ליישב בע"א ודו"ק: **בד"ה** ומילי לא מימסרן כו' הוה מצי למיפרך דבשנים אפילו ר"מ מודה דלא מימסרן כו' עכ"ל יש לדקדק לפ"ז בשמעתין דרמי מתניתין דהכא ומתני' דפ' התקבל אהדדי ולא אסיק אדעתיה דמשום בזיון ומשום דמילי לא ממסרן אמאי לא תקשי ליה אהך מתני' דפ' התקבל גופה דמ"ש לר"מ דפליג בסיפא באומר לג' תנו וברישא באומר לשנים תנו או לג' כתבו והנו דמודה בהו ר"מ דליכא טעמא אלא משום בזיון או משום (ג) דמילי לא מימסרן ודו"ק : **בד"ה** היכא דנפקא כו' דמתני' איירי בחלה השליח הראשון כו' עכ"ל פי' מהרש"ל ופגעה בשליח שני ונתנה לו ודו"ק. אבל באשר"י כתב לפי' ריב"א דלקמן דנפקא לאפיה דשליח ראשון ויהבה ליה כו' עכ"ל ע"ש ולי נראה דודאי כיון דהתוס' באו לתקן הכא אמאי נקט הכא טפי היכא דנפקא לאפיה מבכולה שמעתין ליכא לפרושי אלא דנפקא לאפיה משום הגט לקבלו משליח ראשון (ד) שהלה בדרך קודם שבא לעיר שהאשה שם כפי שיטת ריב"א כמו שכתב הרא"ש דבשליח שני אפילו לא שינה השליח פסול הגט דליכא למימר דאיירי הכא דלא תלה הגט כלל בחפץ דא"כ לא הוה ליה למימר הכא דיהבה ליה חפץ והדר שקלה כו' דביהיב לה גיטא והדר שקיל מינה נמי כשר וזה נראה לי ברור בדברי התוספות ודו"ק : **ע"ב** בד"ה ר"י פוסל בו כו' ולפי זה הא דקתני שאין רצונו שיהא פקדונו כו' היינו ביד אשתו עכ"ל דלא ניחא להו למימר שהוא טעם שלא ישלחנו לכתחלה כו' דאין רצונו שיהא פקדונו ביד השליח שני ומשום דשמא לא ימסור לו דברים כהוייתן או שלא ידקדק כו' כמו שכתב רש"י דמשמע להו הכא דקתני אין רצונו כו' פסול הגט (ה) אתא לאשמועינן דאי שלא יעשה כן דהיינו לא ישלחנו כו' הא ודאי אפילו תינוקות של בית רבן יודעין כו' כדקאמר ר"י ואי הוא טעמא שלא ישלחנו כו' לאו פסולה אתי לאשמועינן דהא אם לא שינה הגט כשר בשלוחו כמו בו אלא דלא יעשה כן משום דשמא לא ימסור כו' כפרש"י אלא דע"כ לפרש"י הא דאין רצונו כו' ביד אשתו הוא ואם שינה בין הוא בין שלוחו פסול ודו"ק :

דף ל בד"ה ופוסק כו' ואין בו משום רבית אפילו פוסק הרבה פחות משער הזול עכ"ל נראה לפרש דמילתא אחריתא הוא דאפילו יצא השער דהשתא יוכל לפסוק עמו בפחות משער ואפילו משער הזול שיהיה אבל מפרש"י נראה דאין בו משום רבית שיוכל לפסוק עמו בזול היינו דוקא כשלא יצא השער אבל ביצא השער לא יוכל לפסוק עמו בפחות משער דהשתא וק"ל: **בד"ה** הא קמשמע לן כו' דבפרק איזהו נשך אמר ר' יהודה שיכול לומר כו' עכ"ל כצ"ל : **בד"ה** ל"ש אלא כו' דאין לו למשוך ממנו כלום לא מצי הדר ביה עכ"ל ומיהו הכהן מצי למיהדר ולמאן דאמר בפרק הזהב אליבא דרבנן דמשיכה קונה ניחא דאיכא למימר כיון דמ"מ לא עביד הכא משיכה יכול הכהן לחזור בו וידו על העליונה אבל למאן דאמר התם דמעות קונות דבר תורה (ו) קשה למה יוכל הכהן לחזור ועוד נדקדק בזה לקמן וק"ל: **ע"ב** בד"ה תניא רבי אומר כו' דכ"ש אם לא ירשו שצריך ליטול רשות כו' עכ"ל ופשיטא ופסיקא להו דבנטילת רשות מיורשין מהני גם אם לא ירשו כלום ובחידושי הרשב"א לא כ"כ ע"ש באורך (ז) ודו"ק **בד"ה** הילך דמיו כו' דלאחר שמכרו איך יכול לעשותו הא לא מיחסר משיכה כו' עכ"ל ויש לדקדק בזה הא אמרינן לעיל דכהן יכול לחזור בו ואם כן אמאי לא יכול לעשותו תרומת מעשר על מקום אחר על ידי חזרה וי"ל דעיקר קושייתם הכא למאן דאמר משיכה קונה לרבנן ולענין דינא וממונא אמרינן לעיל דהכהן יכול לחזור בו כיון דמ"מ לא עבד משיכה גמורה עשאו יד הכהן על העליונה כמ"ש לעיל אבל הכא לענין איסורא ודאי כיון דלא מיחסרא משיכה קשיא להו שפיר איך יכול לעשותו כיון דמשיכה כזו נמי קניא לא יכול לעשותו תרומת מעשר על מקום אחר ועי"ל דלא דמיא דלעיל כיון דבתורת הלואה (ח) באו הדמים ליד הכהן עשאו יד הכהן על העליונה ויכול לחזור בו אע"ג דלא מיחסר משיכה משא"כ הכא שבתורת מכירה באו דמיו לידו אינו יכול לחזור בו כיון דלא מיחסר משיכה ודו"ק : **בד"ה** וכי נחשדו כו' והא דקאמר רשאי בן לוי היינו בשבתות וימים טובים כו' עכ"ל דהיא מתני' דבכורים ודירושלמי בדין תורה איירי אבל הא דקאמר רשאי בן לוי כו' דמשמע דיכא אתא לאשמועינן אפילו מדרבנן איכא לאוקמא דאיירי בשבתות וי"ט דשרי ומיהו (ט) הכא בשמעתין כיון דלא ידעינן דעשאו תרומת מעשר על מקום אחר לא חיישינן לשבתות וי"ט וק"ל: **בא"ד** אבל המפקיד כל אדם מפקיד אף שאינן בקיאין כו' עכ"ל כצ"ל :

דף לא בד"ה כגון שתרומה כו' דלית ליה כלל לאבא אלעזר ב"ג מרבה במעשרות כו' עכ"ל ובתוס' פ"ב דבכורות כתבו דאפילו לפי זה מצינו למימר דהא דמרבה במעשרות אתיא נמי כר' אלעזר בן גמלא לגבי מעשר שני ומעשר עני דהנהו לא איתקוש לתרומה וק"ל: **בא"ד** דנהי דר"י בר יהודה סבר דאפילו מעשר ניטל מאומד דלמא אבא אלעזר לית ליה הך סברא עכ"ל ואין להקשות דהכתי אמאי לא אוקמא במעשר גופיה וכר' יוסי בר יהודה די"ל דמלתא דר"י בר יהודה אינו מפרש דמשום מאומד הוא שרי אלא דאבא אלעזר ב"ג הוא דמפרש לאוקמא הא דר"י בר יהודה כוותיה ומש"ה ניחא ליה לאוקמא במפרש כאבא אלעזר ב"ג ובתרומת מעשר וק"ל: **בד"ה** ניטלת מאומד כו' ואם תאמר דבפרק רביעי דתרומות תנן כו' עכ"ל כצ"ל: **בא"ד** ולא חשיב מרבה במעשרות במתכוין לאמוד יפה כו' שמא התם מרבה במתכוין עכ"ל ויש לדקדק דלעיל פסיקא להו דההיא דמרבה במעשרות כו' לא אתיא כר' אלעזר בן גמלא דסבירא ליה אף במעשר ראשון שרי מאומד כדאמרינן בסוף פרק בתרא דבכורות וא"כ פשיטא להו לעיל דאיירי אף במרבה במתכוין והכא מספקא להו שכתבו שמא התם כו' ויש ליישב לר"א בן גמלא דלא שמעינן ליה בהדיא דשרי מאומד אלא בתרומת מעשר מהיקשא דתרומה והיינו אפילו במרבה במתכוין כדמוכח בההיא דפ' כל המנחות וא"כ הא דקאמר בספ"ב דבכורות דמעשר ראשון נמי איקרי תרומה אתקש נמי להאי מלתא דאף במרבה במתכוין וא"כ ע"כ ההיא דמרבה במעשרות כו' לא אתיא כר"א בן גמלא אבל לרבנן דלא ס"ל דמלוה הוא במאומד ואסור במרבה במתכוין וההיא דמרבה במעשרות כו' מלי אתיא שפיר כוותייהו והשתא קשיא להו לכאורה כיון דלרבנן נמי שרי מיהא מאומד בתרומת מעשר וה"ה במעשר ראשון דלענין דינא שוין הן כמו לר"א בן גמלא ואם כן מאי אתיא ההיא דר"י בר יהודה לענין בכורות כוותייהו דרבנן ואהא כתבו דשמא מלתא דר"י בר יהודה מרבה במתכוין הוא ולא מצי אתיא כרבנן וק"ל: **בד"ה** במחשבה פי' כו' ובמעשר שני צריכין כשאומר בצפונו או בדרומו כו' עכ"ל ר"ל בההיא דהלוקח קתני בסיפא במעשר שני כשאומר בצפונו כו' כמ"ש התוספות לעיל והוא ראיה דלאכול בלא הפרשה אין קפידא אף בשאר מעשרות ואע"ג דלענין דמאי מתנייא הך מלתא היינו משום דבודאי טבל הוא איסורא דשבת רכיב עליה דאסור לקבוע מקום במעשר בשבת אפילו בין השמשות בודאי כמ"ש התוספות לעיל ועוד נראה דלא כוונו בזה אההיא סיפא דלוקח דאינו אלא ברייתא אבל כוונו אמתניתין דפ"ג דתרומות דתנן התם וחכ"א עד שיאמר בצפונו או בדרומו ומיהו מעשר שני לא הוזכר שם אלא תרומה וק"ל: **בא"ד** וא"ת כיון דשרי תרומה בנותן עיניו כו' אמאי אין מגביהין תרומות ומעשרות בשבת כו' עכ"ל יש לדקדק דמשמע דפסיקא להו כיון דשרי נותן עיניו כו' שרי נמי בשבת והיינו לכ"ע דמחשבה לכ"ע מהני בתרומת מעשר ומעשר ראשון כמ"ש התוספות לעיל וא"כ הוא רשב"א דקאמר התם מדומע דשרי נותן עיניו כו' בשבת מאי קמ"ל (י) הא בטבל ממש נמי שרי ויש ליישב וק"ל : **סליק פרק כל הגט**

ח"א דף לא ע"ב ויהי כזרוח השמש גו' מאי חרישית כו' לדך רוח מזרחי נכשב בזרוח השמש עד שש שעות כפרש"י פ"ק דברכות אבל אמר שזימן הקב"ה אז שיהיה חרישית כדמסיק שמשתקת שיהיה חם ליונה : **שם** א"ל במאי עסקיתו חשב דלא קמו מקמיה משום דלאו אדעתייהו שעוסקין בשום דבר עיון וא"ל ברוחות איזה מהן קשה וא"ל הכי כו' ארבע

קרני ראם (א) נ"ב ואין זה קושיא דל"ש יוצא ליהרג כ"ז שלא חתם פ"ש ואינו רק בכלל יוצא לידון דהוי בחזקת קיים וע"כ הא דנותנים עליו חומרי מתים בחתם פ"ש : (ב) נ"ב מדברי רבינו מבואר דסובר דהך באומר כתבו ותנו מ"מ לענין נתינה כיון דכבר נכתב הגט לא חשוב תו מילי והוי כמוסר גט דיכול לעשות שליח וכ"כ הרשב"א במי' עי"ש ומיהו מלשון רש"י בדף כ"ג שפי' בהא דכתבו ותנו לשליח שלי שמניתי משמע דבאומר כתבו ותנו גם הנתינה [illegible] ועיין ג"פ סי' ק"ך באורך ונראה טעם רש"י משום דכל שלא נתן להם הגט אע"ג דכבר כתבוהו עדיין לא זכה בהם הבעל עד שבא ליד הזוכה בשבילו או ליד האשה ומש"ה הוי עדיין מילי וא"י לעשות שליח וזכתי שהארכתי : (ג) נ"ב ואין זה קושיא דכל שלא עשאן שם ב"ד ס"ד דאין שליח עושה שליח כלל כ"ז שלא ליוהו הבעל לעשות שליח ורק בג' דעשאן ב"ד אזי יכולים לעשות שליח וח"פ וכ"מ בפ"י : (ד) נ"ב דברי רבינו ברורים דע"כ מיירי דנתנה לשליח ראשון ומ"מ נראה להוסיף דאע"ג דמסר הגט לשליח השני קודם שמסרה לו החפץ אם מסרה החפץ לשליח הראשון או מהני שליחות השני אע"ג דבשעת מסירת הגט לא קבל החפץ עדיין וזהו עיקר הרבותא דנפקא לאפיה ויהבה ליה החפץ היינו אפי' במסרה לשליח קודם דאל"כ מה רבותא כנ"ל ברור : (ה) נ"ב ולענ"ד נראה להוסיף דהכונה באין רצוני שיהא פקדוני ביד אשתו קאי על הגט משום דמטעם חשש דישנה השליח לתת לה הגט מעיקרא אין לחוש דכל שישנה שליח השני ממילא יבטל שליחותו ולא יהיה הגט מועיל וא"כ לא ישאר הגט בידה בתורת גט קודם מסירת החפץ אלא דאכן אמרינן דכל שלא יהיה הגט בידה בתורת גרושין אין רצונו למסור הגט ביד אחר והיינו ביד אשתו וזהו גופא הוי קפידא כנ"ל ובחידושי הארכתי וכו' דגם מה דמשמע מלשון התוס' דלשיטת רש"י אם נתן השליח גט אחר קבלת החפץ הוי גט לענ"ד לא משמע כן אלא דכיון שיש חשש דלמא ישנה שליח השני וע"כ לא היה רצון הבעל שישלח שליח אחר עם הגט א"כ תו לא יוכל לעשות שליח כלל ול"מ עשייתו כלום כנ"ל נכון : (ו) נ"ב דעכ"פ הוי זה כמו דעליה של מוכר מושכרת ללוקח כמ"ש הרשב"א ועי"ש דהם מיירי במזכה גיתא עי"ש ולענ"ד למ"ש התוס' בב"מ דהתקנה שמא יאמר נשרפו חיטיך בעליה היינו משום דאז יכול הלוקח לחזור ומש"ה טרח ומציל עיי"ש דף מ"ז ד"ה אא"ב וא"כ הכא כיון דאי לית ליה לא יהיב ליה א"כ לעולם לא טרח ומציל ול"ש כלל חששא דנשרפו חיטיך בעליה ודו"ק : (ז) נ"ב ושם דל"מ נטילת רשות מיורשים רק בירשו קרקע אבל בירשו מטלטלין כיון דאין עליהם חוב לפרוע הוי כמתנה ואסור בתרומה עי"ש וקשה לי דאמאי אמר ר"י אפילו הניח כמלא מחט וכמעשה דקטיני דאביי הכי בכתובות במעשה דקטיני אמרינן הטעם משום דמצוה על היתומים לפרוע חובות אביהם וקמאי מצוה עבדית עי"ש דף נ"א ע"ב וכאן דאין כאן ואפי' איסורא איכא בתרומה ממטלטלים א"כ ל"ש טעמא דקטיני דאביי וצ"ע והארכתי בחי' ליישבו : (ח) נ"ב נראה בטעמו משום דהמלוה אינו קונה במכר ועיין בב"מ ס"ב ד"ה סרי שנושה ובתי' שם : (ט) נ"ב ויותר מסתבר לומר דהיכא דאיכא חששא דלמא ליתא בעינא ל"מ שבתות ויו"ט ג"כ ושם מבואר טעם רש"י ול"ק קו' התוס' בד"ה לתרום שלא מן המוקף עי"ש (י) נ"ב איני מבין מה ענין מדומע לטבל אע"ג דמהני בטבל נותן עיניו היינו משום דמהני מחשבה אבל מדומע שכבר נעשה תרומה ונתערב לא ס"ד דיועיל נותן עיניו כו' ואצטריך רשב"א לאשמועינן דינא וכן לדידן לא קי"ל כרשב"א בהא דמדומע אע"ג דמהני בטבל וח"פ :

חכמת שלמה

דף כט ע"א רש"י בד"ה זו אפי' כו' השאילה לו כו' ונמלא זה כו' כצ"ל **תוס'** בד"ה היכא דנפקא כו' איירי בחלה השליח הראשון כו'. נ"ב פי' ופגעה בשליח שני ונתנה לו ודו"ק אבל באשר"י כתב לפירוש ריב"א דלקמן דנפקא לאפיה דשליח ראשון ויהבה ליה החפץ והדר שקלה גיטא משליח שני ע"ש (עיין במהרש"א): **ע"ב תוס'** בד"ה שקול כו' והב ליה זהי כו' סב ליה זהי ושקיל כו' כצ"ל ·

דף ל ע"א רש"י בד"ה להוי גיטא כו' ומסר לה גט כו' כצ"ל **בד"ה** עשו כו' ובבכורות כו'. נ"ב בסוף פרק ב': **ע"ב גמ'** העשיר העני כו'. נ"ב סיום דברייתא דלעיל: **שם** תרומתכם כדגן מן הגרן וגו' כצ"ל : **רש"י** בד"ה אין הושם כו' לוי עשאו לוי זה תרומת מעשר כו' לפי חשבונו חייבין כו' הדמים עשאו כו' הד"א :

דף לא ע"א תוס' בד"ה ובשעת כו' נראה לר"י כלשון ראשון שפירש כו' כצ"ל: **ע"ב** רש"י בד"ה עדי סורחה הוא הדבר זה מגני כו' כצ"ל ונ"ב עדי אלו כמו עדה אמרה זאת אומרת רש"י

פרק

מהר"ם

דף כט ע"ב תוס' ד"ה ר' יוחנן פוסל בו וכו' עד ונראה לר"א דכשאומר שקול מינה חפץ וכו' כל מה שמשנה מדעת הבעל בחפץ נפסל . ולפירושו צ"ל הא דקאמר לעיל בגמ' היכי דנפקא לאפיה ויהבת ליה חפץ כ"ע לא פליגי דגיטה גט מעליא הוי פירושו הכי דנפקא לאפיה שקודם שהגיע אליה שליח השני נפקא הדא לאפיה ויהבה החפץ לשליח הראשון והדר שקלה את גיטה משליח השני לכך הוא כשר ועיין באשר"י ותמצא מבואר יותר :

דף ל ע"א ד"ה במכירי לא קתני וכו' עד מ"מ ניחא ליה לאוקמא במזכה דאיירי בכל כהנים , פי' וזה ר"ל במה שאמר במכירי לא קתני ר"ל ואיירי בכל כהנים וכן במה שאמר מזכה לא קתני ר"ל שאיירי שמפרישים עליהם סתם בלא שום . ודוכי וק"ל : **ד"ה** ופוסק עמו כשער הזול וכו' עד ואין בו משום רבית אפי' פוסק הרבה פחות וכו' . נ"ל דהתוס' פליגי ארש"י בפירושו דאין בו משום רבית דלרש"י הוי פירוש הברייתא כן ופוסק עמו כשער הזול היינו אם יצא השער כל סאה בסלע פוסק עמו שאם יוזלו בשעת הפרשה ויהיה כל סאה בחצי סלע אז מחויב ליתן ג"כ הסאה בחצי סלע ולכך פריך בגמרא פשיטא דבכל תנאי נמי דינא הכי כדמפורש בפרק איזהו נשך ואין בו משום רבית היינו שפוסק עמו שיתן לו כל סאה בסלע כל השנה אף אם יתיקרו אח"כ אע"פ שעדיין לא יצא השער לכל סאה בסלע בשעת פסיקה וזהו אסור בשאר תנאי משום רבית שאסור להתנות קודם שיצא השער כמבואר במציעא פ' הנזכר אך לפי' התוס' גם חילוק זה ואין בו משום רבית מיירי ג"כ שפסק עמו שיתן לו בזול הרבה פחות משער הזול ודו"ק: **ע"ב ד"ה** איכא בינייהו עניי עובדי כוכבים וכו' עד בשביל עניי ישראל מפריש בכל מקום שהן וכו' . יש להקשות לפירוש התוס' דיש תקנה להפריש בשביל עניי ישראל בכל מקום שהן א"כ מה צריך גמרא לתרץ איכא בינייהו עניי עובדי כוכבים הל"ל דאיכא בינייהו שאין כאן עניי העיר לת"ק אין יכול להפריש דאין מפרישין על עניי העולם שהן עניי ישראל בכל מקום שהן ולרב אחא מפרישים בחזקת עניי העולם ר"ל עניי ישראל בכל מקום שהן ויש ליישב בדוחק דלישנא דעניי העולם משמע לה לגמרא שר"ל עניים שבכל העולם אף שאינם [ישראלים] גמורים :

דף לא ע"א רש"י ד"ה ובמחשבה וכו' ותרווייהו נפקי מונחשב . ר"ל תרווייהו בין תרומה גדולה בין תרומת מעשר שניטלין במחשבה נפקי מונחשב ולא יליף תרומה מתרומה אלא לענין שניטלת מאומד : **תוס'** ד"ה ניטלת מאומד וכו' עד וא"ת דבירושלמי וכו' א"ר חנינא תפתר בשלשתן ולית שמע מינה כלום . דאי גרסינן במשנה משלשתן תוכל לפשוט ממתני' דניטלת מאומד דמדתני' משלשתן משמע דאיכא שלשה בר ממשקל אבל לר' חנינא דלא גרסינן במתני' משלשתן אלא בשלשתן לא תוכל לפשוט מינה כלום : **ע"ב ד"ה** לשותפיה עד סוף הדבור וכן לכל דבר יש זמן ר"ל לכל מיני פירות ותבואות : **סליק פרק כל הגט**

השולח פרק רביעי

ד"ה גם שנתתי לך בטל הוא לד' דאמר בטלו מבוטל וכו'. כוונת התוס' לאוקמי מתני' אפי' כרבי דס"ל שאפי' לאחר תקנת ר"ג אם בטלו ולא הודיע לשליח או להאשה ג"כ מבוטל אתי נמי מתני' כוותיה והא דנקט והגיע בשליח אורחא דמלתא וכו' . **ד"ה** ולא אמרינן לצעורה קא מכוין וכו' עד אי נמי הוה חיישינן להחמיר , ר"ל הא דה"א דלא הוי ביטול לא שיהיה גט מעליא לאגנובי ביה לעלמא אלא להחמיר לאוסרה על בעלה או חד כהן :

כותות מגמבות כו' מפורש פרק לא יחפור ע"ש: **אפילו** מרגלית שבים כו' · שיש לו כח גם בים כדאמר לעיל שבושא תלמים בים: **עדי** סורא דדייקי קראי מאי כי הוא בין ט' ר"ל דדייקי קראי למדרש לפי ענינו מאי קאמר ליפא דמקרא א' דקאמר וק"ל: **סליק פרק כל הגט**

השולח פרק רביעי

דף לב תוספות בד"ה ולא אמרינן כו' וי"ל דה"א כיון שאינו מביא עדים כו' קמ"ל כו' עכ"ל הא ודאי דבפני א' לא מהני ביטול כמ"ש התוס' לקמן דאף לרב נחמן בעי שנים ומשום דאין דבר שבערוה פחות משנים מ"מ הכא לשליח עצמו שהוא אומר שמבטלו ודאי דהוא מבוטל כמ"ש גם התוס' (א) לקמן. ועוד נכתב בזה לקמן וק"ל: **בד"ה** איהו דלא טרח כו' נזדמן אלא אשתו ממילא או שלוחו דלא אמרינן לגלויי כו' דתימה הוא לומר כו' עכ"ל ר"ל דהוה ליה למתני רבותא בנזדמן בחד מינייהו אלא אשתו או שלוחו דתרוייהו בנזדמן לא איצטריך למתני כדקאמר גבי טרחא וק"ל: **בא"ד** דתימה הוא לומר שאז אין מועיל ביטול עכ"ל מסברא אמרו כן והיינו כיון שהוא עומד ולוה אין לנו לומר דלגלויי קמכוין כמו שכתבו לעיל ודו"ק: **בד"ה** מ"ד אגלאי כו' כגון דהוה רהיט בתר שליח לבטוליה כו' עכ"ל אבל אי לא הוה רהיט בתר שליח אלא בתר שאר עדים לא הוה איצטריך לאשמועינן לרבן שמעון בן גמליאל דהא בדאשמועינן דבטליה בשאר עדים לא חיישינן במהדר בתרייהו לבטוליה מכ"ש דלא בטיל ובחידושי הרשב"א הקשה לפי זה לאביי דלקמן בעובדא דאותיבו קירא באודנייכו ולא אסיק אדעתיה למימר הכי ה"ל לאקשויי לרבא מדיוקא דהך מתני' (ב) וע"ש ליישב בזה ודו"ק: **בד"ה** מבוטלת היא כו' ור"י אומר שיש ליישב כאן גירסא דכריתות כו' אם כן היו דבריו קיימין והוי הפקר כו' עכ"ל גם לפי גירסא זו משמע להו הכא דבריו קיימין דלא הדרא למרה כמסקנא דכריתות דאל"כ תקשי ליה נמי הכא מאי אפסי אאי אפסי כמ"ש לעיל וק"ל:

ע"ב בא"ד אלא מסיפא פריך דקתני בטילה כו' ומשני לא דבריו קיימין ולא הדרא למרה כו' עכ"ל צ"ע (ג) דא"כ אמאי לא משני נמי הכא הכי במתניתין הא דבטילה היא ודבריו קיימין היינו דלא הדרא למרה והוי הפקר ולא תקשי מידי אבטל הוא דהכא לענין גט וכענין שכתבו לעיל דלא תקשי מאי אפסי אאי אפסי ודו"ק: **בד"ה** מ"ש מהרי הוא הקדש כו' משמע דיכר זה הקדש מועיל וגט זה כו' עכ"ל לכאורה בפשיטות ה"ל לתמוה למאי דמדמה הקדש לגט אמאי לא פשיט מככר זה הקדש אגט זה בטל דענד בתיקו ויש ליישב דאפשר לומר דלשון בטל בגט גרוע מהקדש אבל לשון חרם בגט אינו גרוע כ"כ ומהני כמו לשון הקדש ולכך פשיט מהקדש אחרם דגט ולא מהקדש אבטל דגט אבל השתא קשיא להו במכ"ש דע"כ לשון חרם גרוע מבטל דהא חרם הוא קתני בהדיא בברייתא דלא אמר כלום ובטל הוא דבריו קיימים וא"כ כיון דכי אמר גט זה בטל כו' מבעיא לן ולא תפשוט ליה מהקדש מכ"ש דלא תפשוט חרם מהקדש ודו"ק: **בד"ה** רב ששת כו' דמודו דלא אתי דיבור ומבטל מעשה כו' עכ"ל במעשה גמור מודו כ"ע דלא אתי דיבור ומבטל מעשה אלא דבנתינת מעות קידושין ליד האשה התם פליגי אי דמי למעשה או לא וק"ל:

בד"ה ורב נחמן כו' מ"מ פחות משנים דאיכא למיחש כו' ובהא אפילו רבי מודה דאמרינן מה כח ב"ד יפה עכ"ל יש לדקדק מה שייך בזה מה כח ב"ד יפה דהא קודם תקנת ר"ג נמי לרב ששת בפני שנים ולרב נחמן בפני א' לא היה מבוטל כמ"ש לעיל בסמוך ויש ליישב לרב ששת דבפני שנים קודם תקנת ר"ג נמי לאו מדינא אינו מבוטל בפני שנים אלא משום תקנת ממזרות אבל בפני ג' לא חשו לתקנות עגונות כלל ואתא תקנה ר"ג משום תקנת עגונות דאפילו בפני שלשה לא יבטל לכתחלה לרבי ולרב נחמן נמי איכא לפרושי דקודם תקנת ר"ג בפני אחד נמי לא היה מבוטל לאו מדינא אלא משום תקנת ממזרים אבל בפני שנים לא חשו כל כך לתקנת ממזרים אפילו לכתחלה ואתא תקנת ר"ג דאפילו בפני שנים איכא למיחש לממזרים דתרי נמי לית להו קלא כ"כ ולא יבטנו לכתחלה והשתא ניחא שכתבו התוספות דאפילו רבי מודה דאמרינן מה כח בית דין יפה דהיינו הך תקנה דקודם תקנת ר"ג לרב ששת בפני שנים ולרב נחמן בפני אחד דאינו מבוטל משום מה כח בית דין יפה מיהו לקמן (ד) בתוספות משמע דלפני אחד אם אינו שליח מדינא אינו מבוטל משום דאין דבר שבערוה בפחות משנים וצ"ע בדבריהם דלעיל שכתבו ועדיפא מינה אמרינן בביטול שלא בב"ד דמשמע פשט ההלכה דלא הוי ביטול כו' עכ"ל דמשמע מדבריהם אלו (דלא) מדינא לא הוי ביטול אפילו בפני אחד וצ"ע:

דף לג בד"ה ובי תרי כו' וליתקנו שיבטל בפני ג' ויש לומר מפני תקנת עגונות עכ"ל אבל לבי תרי כיון דלית ליה קלא מינסבא וליכא למיחש לעיגון שלה אלא לממזרים כיון דמינסבא ואין להקשות כיון דע"כ לרב נחמן דחיים לתקנת עגונות מנא ליה דחיישינן לתקנת ממזרים בתקנת ר"ג כלל ואימא דבית דין ג' הוא דודאי מקרי בית דין בכל דוכתא ויש לומר דסבירא ליה דאי הוה בית דין ג' קודם תקנת רבן גמליאל משום תקנת עגונות ודאי דלא היה מתקן רבן גמליאל דאין לחוש כ"כ לתקנת עגונות כיון דב"ד של שנים היו מתחלה אבל כיון דבית דין של שנים היו מתחלה וע"כ אתא רבן גמליאל לתקן משום ממזרים טפי תיקן דלא ליבטל כלל אפילו בבית דין של ג' משום דבבית דין של ג' נמי איכא למיחש לעגונות וכן נראה דמשום תקנת ממזרים חשו טפי דהא אפילו לרב ששת קודם תקנת ר"ג חשו להקנת ממזרים כמ"ש התוספות לעיל וק"ל: **בד"ה** ואפקעינהו ט' אל תתמה אל התתה חייב על כל אחד ואחד כו' שמא ישאל על נזירותו כו' עכ"ל ה"מ לדקדק כן מא"ל אל תתמה פ"א דחייב אע"ג דהתראת ספק היא אלא שגירסא ליסנא דמתניתין דפרק שלשה מינין ופרק אלו הן הלוקין נקטו ולכאורה קשה הא ודאי ישאל על נזירותו כדי שלא ילקה והיאך מלינו נזיר שילקה ויש ליישב דודאי ביודעין בו שעבר על נזירתו במתכוין התם לא ישאל לו כדי שלא ילקה אבל התראת ספק איכא דשמא זה הנזיר יבא לחכם שלא ידע אם עבר על נזירתו וישאל לו וק"ל: **בד"ה** רבי סבר כו' אי נמי אע"ג דביטלו בב"ד אומר רבי דמבוטל היינו משום דהתם ליכא למיחש כולי האי לממזרות כו' עכ"ל דבריהם אלו לרב נחמן אבל לרב ששת ודאי בבית דין של ג' ליכא למיחש לממזרות אלא לעיגון ונראה לפרש לרב ששת דלממזרות ודאי חיישינן טפי דאפילו קודם תקנת רבן גמליאל חשו לממזרות כמו שכתבו התוספות לעיל דלכך בשנים אינו מבוטל והשתא ניחא דבטלו בבית דין של ג' אומר רבי דמבוטל דלא חיישינן כל כך בדיעבד לתקנת עגונות אבל כאן בביטול מקלתן פעמים יטעו כו' ותינשא ע"י גיטה ואיכא ממזרות וזה שהקשו לקמן לפ"ה דמפרש דלר"ש בן גמליאל דבטלה כולה אף זה מתקנת ר"ג וע"כ למ"ד מפני תקנת עגונות לא רמו כו' דלפירושם אין זה דרשב"ג מתקנת עגונות דרבן גמליאל אלא מתקנת ממזרות דחשו לה אף קודם תקנת ר"ג ואפילו לרב נחמן בבטלו מקלתן אי הוה סבר דבטלה כולה הוה חיישינן לממזרות אפילו קודם תקנת רבן גמליאל כמו בפני אחד שחשו לממזרות אפילו קודם תקנת רבן גמליאל כמו שכתבו התוספות לעיל אבל לפרש"י דזהו דרשב"ג מתקנת ר"ג הוא ודאי לרב נחמן איכא למימר דכל זה מתקנת ר"ג כמו שחשו לממזרות בבטלו בבית דין ה"נ חשו בתקנת רבן גמליאל לממזרות בבטלו מקלתן דכל שכן הוא אבל לרב ששת לא דמי אהדדי דבב"ד של ג' מתקנת עגונות דר"ג הוא וליכא למיחש לממזרות ובבטלו מקלתן דניחוש שמא תינשא על ידי גיטה תקנת ממזרות איכא ותקנת עגונות ליכא כן נראה לפרש דבריהם ודו"ק:

ע"ב בד"ה לריכי בי עשרה כו' ותימה כיון דמדאורייתא יכול לבטל כו'. ויש לומר כיון שהוצרכו לתקן שאין ביטול כו' עכ"ל דבריהם תמוהים (ה) במקום הזה דהא להאי אוקמתא מדינא אינו יכול לבטל ולא משום תקנה וא"כ לא קושייתם ולא תירוצם שייך כאן אבל מקומם ניחא לעיל מיניה לאוקמתא קמייתא לרבן שמעון בן גמליאל דסבר דבטלה כולה משום תקנה נגעו בה דלא ניבטיל אפילו אותם שנים שביטל לפניהם דבהא פליג עליה דרבי בדינא והאה קשיא להו ספיר לרבן שמעון בן גמליאל דסבר עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה ומתקנה משום דהנך כתבי ויהבי לה כו' אמרו ספיר דלא ליבטיל הנך דלא ביטל בפניהם אבל אותן שביטל בפניהם אמאי תקנו דלא ליבטיל ותרצו וי"ל כו' וקצת קשה דאימא דרבי נמי סבר דבטלה כולה אלא דבהא פליג על רבן שמעון בן גמליאל דסבר שלא תקנו דלא ליבטיל אלא אותן שלא ביטל בפניהם ומשום דאזלי וכתבי ויהבי כו' אבל על אותן שביטל בפניהם לא תקנו וכקושיית התוס' ודו"ק: **בד"ה** וחזר רבי כו' ההיא דשום הדיינים דמיא טפי לביטלו שלא בבית דין כו' עכ"ל רולה לומר דהתם אין כאן ב"ד אחר שבא לבטל כח בית דין ראשון שמוהו בפחות או ביתר משתות וה"ל דומה כדהכא לביטול שלא בב"ד דמודה רבי דאמרינן ביה מה כח ב"ד יפה וק"ל:

דף לד בד"ה בית דין מעמידין כו' וכ"ש אם נפרש דמכרן קיים ומחזיר אונאה כו' עכ"ל ר"ל בפחות משתות וציין על פי' זה בפרק אלמנה ניזונית (כתובות דף ק) בתוס' בד"ה אמר רבא אמר רב נחמן שליח כדיינים כו' וק"ל: **בד"ה** התם ממונא כו' אע"ג דרבי גופיה לא מפליג בין איסורא לממונא כו' עכ"ל הלשון והמובן מגומגם דמלת גופיה אין לו מקום דלא הוה להו למימר אלא דרבי לא מפליג כו' גם מה שפירש מהרש"ל בדברי התוס' דר"ל אע"ג דרבי גופיה לא מפליג דלא מלינו בשום מקום דרבי מחלק בין ממון לאיסור כו' ואם כן נימא נמי שחזר בו ט' הוא הדין חזר נמי גבי בטלו כו' עיין שם דברים דחוקים הם דהא רב נחמן נמי לא מלינו לו בשום מקום דמחלק בין איסורא לממונא אלא דתלמודא מחלק אליביה מכח קושיא דרב נחמן אדרב נחמן הכי נמי נימא אליבא דרבי מכח קושיא דחזר התם ולא מלינו דחזר מביטלו מבוטל כפי סברת רב נחמן דלית לן למימר מדחזר התם חזר נמי הכא וכמ"ש בסוף דהיה יכול להקשות והא רבי גופיה הדר ביה כו' אבל לפי ספרים המדויקים בדברי התוספות דכצ"ל אע"ג דרב נחמן גופיה לא מפליג כו' מכל מקום רב נחמן מפליג אליבא דרבי כו' הלשון מדוקדק ומלינו בהדיא דרב נחמן גופיה לא מפליג בין איסורא לממונא דהא פסק התם הלכה כחכמים והכי נמי· הכא פסק כרבי בתרוייהו ולא מחלק בין איסורא לממונא היכא דטעו כי התם דהלכה כחכמים אלא דהכא מחלק בין איסורא לממונא דלא טעו אבל אליביה (ו) דרבי ע"כ מפליג רב נחמן דהא התם חזר רבי ועשה כרבן שמעון בן גמליאל והכא לא חזר רבי אליביה דרב נחמן מדפסיק כוותיה ומה שכתב מהרש"ל על זה ולא נהירא כו' דא"כ ידעי הסוגיא שפסק התם כחכמים והיינו משום דטעו כו' ע"ש דבר תמוה הוא היאך לא ידעי הסוגיא דהתם שהרי כתבו הכא בין איסורא לממונא דטעו כו' והיינו לפי סוגיא דהתם דמחלק רב נחמן בין ממונא דטעו לממונא דלא טעו אבל גבי רבי לא מלינו בהדיא דמחלק בזה ולא הוה ליה להזכיר אליבא דרבי דטעו אי לאו סוגיא דהתם דמחלק ביה רב נחמן גם מה שהקשה בזה מאחר שרב נחמן לא סבירא ליה לחלק כו' מגליה שרבי מפליג כו' תקשה ליה לדידיה דהאי תירוצא ע"כ ליתא דהא רב נחמן גופיה ע"כ דלא מחלק דפסק התם כחכמים והכא פסק כרבי אבל אין כאן מקום קושיא להאי תירוצא כיון דלא מלינו בהדיא שחזר אלא התם אין לנו לומר כן דחזר נמי הכא כיון דאיכא למימר דלא חזר אלא דרבי מחלק אפילו בין איסורא לממונא דטעו גם מה שכתב דריסטא דליסנא

קרני ראם (א) נ"ב ועי"ש דלחד, תי' אפי' בפני השליח ל"מ ולהאי תי' מוכרח כתי' הב' בתוס': (ב) נ"ב ואפילו ברהיט בתר שליח תמה הרשב"א דהא מה דרהיט בתחלה לא עדיפי מביטל שלא בפני השליח ול"מ לרשב"ג ועי"ש שתי' דחוק ולענ"ד כיון דהא דל"מ הביטול לרשב"ג היינו משום דאפקועינהו לקדושין וכיון שם הרשב"א דע"כ לא גמר ובטל בלב עי"ש וזה שייך בהתם ביטל אבל ברהיט בתר שליח אלא דעבר זמנו והקדים השליח נתינת גט לאשה א"כ חזינן דלבו לבטל באמת ס"ד דמהני מש"ה אשמועינן דל"מ והבן: (ג) נ"ב לק"מ דבטלה היא אם הוי הפקר היינו לאו מטעם דהזוכה בה מפקירה דא"כ מ"מ ל"מ תבטל דהוי הפקר יותר וע"כ דהפקר אינו רק משום דנותן כבר הוציאו מרשותו וכשמקבל אינו זוכה בו הוי הפקר ממילא וא"כ עכ"פ מוכרח דבטלה מעיקרא משמע ולא זכה המקבל בה וקושיית הס"ם ספיר ובוב מלאתי כן בפ"י: (ד) נ"ב ובתוס' ד"ה רבי מבואר דאפי' ביטול בפני שנים ולאינס ביחד ל"מ לר"נ וזהו משום מה כח ב"ד יפה וביטול בפני אחד ל"מ משום דאין דבר שבערוה פחות משנים וא"כ לק"מ דמ"ש בכאן בפחות משנים ר"ל ביחד ולקמן · מיירי לפני אחד לבד וא"ש: (ה) נ"ב ולענ"ד ודאי למ"ד בטלה כולה והא דל"מ משום תקנת ר"ג א"כ אין סברא לומר דלאותן שביטל יהיה מהני הביטול דהרי אם מהני הביטול להם ממילא כל העדות בטלה כיון דעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה ואיכא תקנת ממזרים וע"כ ל"מ הביטול גם לאותן שביטל אבל אם עדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה רק משום דינא דצריך בי עשרה למשלפה והיינו לבטל דוקא כולם ואם מבטל כולם בפני אותן השנים ג"כ לא הוי הביטול לאותן שלא שמעו משום דהוי ביטול שלא בפניהם ומתקנת ר"ג וממילא כיון דהם לא בטלו גם לאותן שנים שביטל ל"מ משום שלא ביטל כלום ועיין בלח"מ פ"ו וא"כ עכ"פ כיון דמה"ת מהני ביטול אפי' לאותן שלא שמעו הביטול א"כ גם אחר התקנה עכ"פ מהראוי שאותן שביטל בפניהם לא יתחמו משום שביטלם וכמה שנתבטל כמה ליכא חשש כיון דעדות שבטלה מקצתה לא בטלה כלם ועי"ז אתי' קושיית התוס' ותי' דמ"מ כיון שהוצרכו לתקן כו' וז"ב בעיני בפירוש התוס': (ו) נ"ב ולענ"ד להוסיף פרפרת אתא דודאי גם ממונא שטעו אין לדמות לאיסורא כיון דבממון שייך הפקר ב"ד משא"כ באיסורים אלא דכיון דהם בכתובות נחלקו ר"ד ור"ש היכי הוי מעשה אם עשה רבי או בקש לעשות ואם עשה כיינו משום דהוי כטעות בדבר משנה עי"ש ובפרש"י שם משום דרשב"ג נתן טעם לדבריו וא"כ באיסורא לא סמכינן אטעמא דמה כח ב"ד יפה אע"ג דבממונא נסמוך אמה כח ב"ד יפה מ"מ עכ"פ לא הוי זה כטעות בדבר משנה וא"כ לעיל דקדק הש"ס להביא מר"ד דעשה רבי וע"כ הוי כדבר משנה ומוכרח דחזר רבי גם באיסורא אבל ר"נ יוכל לסבור כר"ש ולא הוי כטעות בדבר משנה וא"כ יש לחלק בין איסורא לממונא ואין מוכרח דחזר רבי וזה נכון:

חכמת שלמה

פרק השולח דף מ"ה. **תוס'** בד"ה אנא כו' אלא רב נחמן סתם הוא רב נחמן בר יעקב כו'. **צ"ע** ול"ע להוכיח להדיא מפרק כל היד כנדה דף ט"ו גבי בעו מיניה דרב נחמן וסתם דרבנן כו' ע"ש:

דף לב ע"א רש"י בד"ה שופתא בים יד. נ"ב וכרים פרק הכונס פירש רש"י בענין אחר:

השולח פרק רביעי

ע"ב גמ' הלכתא כותיה דרבי יוחנן דאמר תחרם כו' נ"ב פי' מאחר דחוזרת אף ע"פ שככר קבלה הקדושין אלמא דאתי דבור ומבטל הקדושין מעיקרא וכאילו לא היו קדושין מעולם הכי נמי נימא גבי גט והו"ק: **תוס'** בד"ה התם כו' אין לאיכ כדפירשנו בפרק ב' ט'. נ"ב דהתם איירי שהתמו אלא מדעתו כו':

דף לג ע"א גמ' דמדאורייתא בטל גיטא כו' כצ"ל: **רש"י** בד"ה ולא שנא כו' באנפנא כו' והתמי הד"א: **ע"ב תוס'** בד"ה וחזר ר' כו' דמי טפי כו' נ"ב ממה שנדמה למבטל בב"ד אליס ביטולא דבפני ב"ד דלא אמרינן מה כח ב"ד יפה שהרי על כרחך אליס ביטול בפני ב"ד שהרי ...א בפני ביה דין כגון בפני אחד לרב נחמן או בפני שנים לרב ששת מודה ר' כו' כדלעיל ודו"ק:

דף לד ע"א תוס' בד"ה יתומין כו' דאמרי' זכרים יאכלו כו' כצ"ל. וכ"ב פי' לאוקי כולן בנות אין כאן תקנה דשמא ימלא שעובר זכר ויטול הכל וכוא פוסל ואינו מאכיל וק"ל: **בד"ה** ב"ד מעמידין כו' ועוד ס"מ שיש שדות כו' נ"ב פי' ולא שיסלק בממון על ידי גוד או אגוד וק"ל: **בא"ד** בתחלה כשחלקו השנים בלעדיו ט' כצ"ל: **בד"ה** התם כו' אף ע"ג דרבי גופיה לא מפליג כו'. נ"ב הכי פי' אע"ג דלא מלינו בשום דוכתא שרבי מחלק בין ממון לאיסור לענין מה כח ב"ד יפה וא"כ נימא מאחר שחזר בו גבי שומת ב"ד ה"ה חזר נמי גבי בטלו ט' מ"מ רב נחמן מפליג אליבא דרבי וק"ל

ש' לא יתחור אלא כמו שפירשתי עכ"ל לא ידענא למה דאדרבה לשון התוספות לא משמע כן וכמ"ש ואין להאריך בדחוקיו ודו"ק: **ע"ב** בד"ה וכל שום שיש לו בטופסי גיטין של הלכות גדולות כו' וכל שום וחניכה כו' דזימנין דאתי לידי תקלה כו' עכ"ל מדברי התוספות נראה דלדברי הלכות גדולות דבכל גט בין לא איתחזק כאן בשם אחר בין אתחזק כותבין וכל שום כו' והא דקאמר רב אשי והוא דאתחזק כו' היינו דאין לפסול הגט אם לא כתב וכל שום כו' אלא באתחזק מיהו בלא אתחזק נמי כותבין כן וק"ל: **בד"ה** והוא דאתחזק כו' ובהלכות גדולות מפרש מתניתין דבפ"ב וכך היו נקיי הדעת כו' עכ"ל כצ"ל ור"ל דרש"י לא פירש כן בפ"ב אלא וכך היו נקיי הדעת כו' קאי אמתניתין דלעיל לא כתב עד שסר אבל ה"ג פי' דלא קאי אדלעיל אלא אהא דקתני התם כותבין חניכתו כו' כמו שכתבו התוספות לקמן לדברי בעל הלכות גדולות נקיי הדעת היו כותבין חניכתן לכתחלה ודו"ק: **באה"ד** אבל בתוספתא כו' ואם אמר אני פלוני שביהודה עם השם שיש לי בגליל כו' עכ"ל יש לדקדק דאימא לכתחלה ודאי יש לכתוב שם הנתינה עיקר כדמוכח בשמעתין ולא קאמר התם אלא אם כתב שם הכתיבה עיקר דכשר בדיעבד גם קצת קשה למה להו לאתויי הא דרשב"ג ונראה דמשמע (א) להו דרשב"ג לא פליג ארישא בגירש בשם א' מהן דודאי פסול לכ"ע אבל רשב"ג ע"כ אסיפא פליג דקאמר כשכתב שם הנתינה עיקר דכשר ולדיוקא באם כתב שם הנתינה עיקר דפסול וקאמר רשב"ג דאפילו כתב שם יהודה בגליל כו' דהיינו שכתב שם הנתינה עיקר כשר בדיעבד וא"כ מוכח דבין לת"ק ובין לרבן שמעון בן גמליאל דשם הכתיבה עיקר דפליגי אם כתב שם הנתינה עיקר אם הוא פסול אם לאו ובהכי יתיישב מה שכתבו התוספות ומהתם משמע נמי דמגרש בגליל אותה שביהודה איירי כו' דמפליגי בכתב שם הנתינה עיקר אם כן ע"כ דהכתיבה והנתינה אינן במקום אחד דבהכי לא איירי לפסול בו אם כתב באיזה אחד מן השמות ודו"ק: **בד"ה** מאי איריא כו' ומשני אלמנה אילטריכא ליה והוי חידוש באלמנה טפי מבע"ח כו' עכ"ל הוצרכו לזה כיון דאיכא חידוש בכל חדא דליכא באידך כמ"ש לעיל טפי ה"ל למיתני סתמא ברישא אלא כיון דבסיפא נקט אלמנה נקט נמי ברישא חידושא דאלמנה טפי מבע"ח אע"ג דאית ביה נמי חידוש דליתא באלמנה ודו"ק: **בד"ה** אלמנה אילטריכא כו' וי"ל דאיכא לאוקמא בגרושה אע"ג כו' דדרך התנא להשמיענו כשאין צריך להאריך כו' עכ"ל ההיא מתניתין דכתובות אילטריכא כמו שכתבו התוספות שם דתנא לה התם בהדי הנך דאין נפרעין אלא בשבועה ולתירוץ ב' שכתבו התוס' דדרך התנא להשמיענו כשאין צריך להאריך כו' מיהו אי לאו דרבותא דאלמנה משום איכא כדמסיק הכא משום דדרך התנא כו' טפי ה"ל למיתני בע"ח או סתם אין נפרעין מנכסי יתומין כו' וק"ל:

דף לה בד"ה לא היו כו' ולא דמי לנשבע לבטל כו' דאיכא עונש שבועת שוא דהתם מיבעיא לן תרי קראי כו' עכ"ל ולקי על עונש שבועת שוא כמו שכתב מהרש"ל בשם ספר מצות גדול וכן הוא בתוספות פ"ב דנדרים ויתר דבריהם וכוונתם הכא יותר מפורשים בתוספות פרק קמא דשבועות ע"ש: **בד"ה** ונודרת ואוסרת כו' כדקאמרינן פ"ד דנדרים כו' אם לא ראיתי גמל פורח באויר כו' עכ"ל הא דנחש כקורת בית הבד וכעולי מצרים אבל הך דגמל פורח כו' ליתא התם אלא בפרק שבועות שתים בתרא איתא הכי לגבי שבועות הבאי וע"ש בתוס' וק"ל: **באה"ד** ואם תאמר בפרק בתרא דנדרים כו' מה מועיל מאי דשרקיה דכי אנסביה מיד עבר כו' עכ"ל ק"ק (ב) דאין כאן מקום לקושיא זו אלא אתלמוד ערוך דאמר ר"י התם שבועה שלא אישן שלשה ימים מכין אותו כו' הוה להו להקשות מהאי דשרקיה מאי מועיל הא מיד עבר כו' ויש ליישב דהתם בשבועה שלא אישן ג' ימים לא הוה קשיא להו כיון דאיכא שיעור שלשה ימים דאז בודאי יעבור ויישן והוא לא נתן שיעור למלתיה אמרינן דמיד ילקה תוך שלשה ימים קודם שיעבור אבל בהך דהתפסר הנאות דעלמא עלי כו' אע"ג דודאי יעבור מכל מקום כיון דאין זמן שיעור למלתיה מתי יעבור לא ילקה מיד עד שיעבור אבל אהך שכתבו הכא דל"ג כל פירות משום דעוברת לאלתר אבל יחל אע"ג דאין שיעור נמי למלתיה מתי יעבור שפיר קשיא להו מהא דשרקיה טינא דהוה ממש בדומה לו ותקשה להו שפיר מאי מועיל כיון דכי אנסביה מיד עבר כו' ודו"ק: **ע"ב** בד"ה גט יבמין כו' ומורית היתירא משום דקא טרחה קמיה אחיו עכ"ל משום דהאי טעמא דמפלגינן לעיל בין אלמנה לגרושה משום דאלמנה טרחה קמי יתמי לא שייך הכא דהא לא היה לה בנים ולפירוש רש"י דלא קשיא להו דאיכא למימר דלא חילקו בין אלמנה זו לאלמנה אחרת אבל לפירוש ר"י גרושה ממש היא זו מן היבם ולכך הוצרכו לומר דמ"מ יש לדמות אותה לאלמנה משום דטרחה קמיה אחיו וק"ל: **בד"ה** אבל נשאת כו' ולר"א דאמר כו' שיכול להפר כל נדרים שעתידה לידור כו' עכ"ל קצת קשה דהכתי מאי קאמר כי לא ניסה זמני לכי מינסבא מיפר כו' דהא א"כ דבעל (ג) מיפר בקודמין היינו במה שלא עברה עליו עדיין אבל אם תאכל לפניו קודם שניסת ועברה כבר על נדרה היאך יוכל להפר לה לכי מינסבא ודו"ק: **בא"ד** והא דאמר אמימר אפילו למ"ד יש לו הפרה לא קאי ארב הונא כו' עכ"ל קושיית הניחא למ"ד נדר שהודר ברבים אין לו הפרה אלא למאן דאמר כו' ודאי דלא קאי ארב הונא דהא אליביה לא קשה מידי דהא איהו סבירא ליה דצריך לפרש הנדר כדאמרינן לעיל מיהו מילתא דאמימר דאתמר בעלמא מלינן למימר דקאי שפיר ארב הונא ולכך כתבו להאי תירוצא דלא קאי ארב הונא מיהו מה שכתבו להאי תירוצא אלא אדרבנן דר"י דמתני' כו' ק"ק דאין לו מקום כאן דלתירוץ קמא של התוס' נמי צ"ל דרבנן ור"י בהא פליגי דהיינו תנאי היא דקאמר בשמעתין והניחא למאן דאמר נדר כו' דלקמן נמי אהני תנאי קאי ולא ארב הונא ורב נחמן דהא לרב הונא לא קשה מידי דאיהו ס"ל צריך לפרש הנדר כמ"ש התוס' לעיל וצ"ע: **באה"ד** אם איתא דלרבנן אין לו הפרה ה"ל לרבנן לפרש ולחלק ולומר אפכא מדר"י כו' עכ"ל ולא ניחא להו למימר דאית להו לרבנן נמי טעמא דר"י משום פריצותא דלא הזכירו רבנן טעמא דפריצותא בדבריהם אבל לר"י מקשה שפיר מדמחלק בין רבים לאין רבים וק"ל: **בד"ה** ליחוש דלמא כו' אבל למאי דפרישית דגבי חכם מודה רב הונא כו' ה"מ למיפרך כו' עכ"ל וקצת קשה דאמאי לא נימא כיון דברבים (ד) מיהת אין חילוק בין חכם לבעל א"כ מתני' הוה ניחא ליה משום דמדרינן לה ברבים וכברייתא דמייתי המקשה גופיה לקמן דתניא ניסת נודרת וגובה כו' והיינו משום דמדרינן לה ברבים אבל לרב הונא קשיא ליה דע"כ ברבים יש לו הפרה דאל"כ כי ניסת נמי ומיהו הנ"ל הכא הניחא למ"ד כו' וק"ל: **בד"ה** קסבר צריך כו' וא"כ תקשי כדפריך התם לעיל לימא רב הונא כתנאי כו' דצריך לפרט הנדר כו' עכ"ל ר"ל דמעיקרא בעי לאוקמא פלוגתייהו דר"מ ור"י אם אדם עושה קנוניא על ההקדש וקאמר לימא רב הונא כתנאי כו' ומסיק דפליגי בנדר שהודר ברבים כו' וקשיא להו מאי תיקן בזה הא השתא נמי דפליגי בנדר שהודר ברבים אם כן בהך מלתא דסבר רב הונא הכא צריך לפרט (ה) הנדר הוה כתנאי דלר"י ע"כ אינו צריך לפרט דאם לא כן אמאי אינו מועיל ובפשיטות אהך מילתא גופה דמוקי לה דפליגי בנדר שהודר ברבים ה"ל נמי רב הונא כתנאי (ו) דהכא סבירא ליה דיש לו הפרה אלא דלאו קושיא היא כיון דבלאו הכי איכא תנאי ר"י ורבנן בפרקין דפליגי ביה אבל בהך מלתא אם צריך לפרט הנדר לא אשכחן תנאי דפליגי ביה אלא אמוראי פליגי ביה הכא בשמעתין ודו"ק:

ח"א **דף לה ע"א** לא היו יתומים מועטים עד שמת א' מבניה וכשמתו חכמים בדבר אמרו מה תי שנשבע כו'. תלו הדברים בשבועת שקר כמ"ש בפ' ב"מ בעון נדרים ושבועות בנים מתים שנאמר אל תתן את פיך לחטיא את בשרך גו' ודו"ק:

דף לו בד"ה אמר אמימר כו' הניחא למאן דאמר ואיכא למימר דאדרב נחמן נמי קאי כו' עכ"ל ר"ל דקאי נמי אדרב נחמן דלעיל דמוקי מתניתין דהכא בהודר ברבים ופריך הניחא למאן דאמר כו' אלא למ"ד יש לו כו' דהיינו ר"י ורבנן דלקמן במתני' במאי מוקי רב נחמן נמי מתני' דהכא וקאמר דמוקי לה בעל דעת רבים דהשתא ר"נ גופיה חזר בו ומוקי לה בעל דעת רבים דוקא והוה שפיר הלכתא כרב נחמן בדיני מיהו יש לדקדק בלשונם שהיה יאיכא למימר דאדרב נחמן נמי קאי כו' הא על כרחך ליכא למימר בע"א דלרב הונא לא קשיא מידי דאיהו סבירא ליה צריך לפרש הנדר ועוד קשה דודאי הוא דארב נחמן קאי דאיהו הוא דקאמר אין צריך לפרט את הנדר ולרב פפא דסבירא ליה צריך לפרט הנדר ודאי דלא קשה מידי ויש ליישב משום דאיכא לפרש דידע תלמודא דאיכא אמוראי דסבירא להו בהא כרב נחמן דא"צ לפרט הנדר אלא בהא דנדר שהודר ברבים אין לו הפרה לא שמעינן מנייהו ולהכי פריך אליבייהו הניחא למ"ד כו' אלא למ"ד יש כו' אבל לרב נחמן דמשני לעיל דמדרינן ליה ברבים לא קשה מידי ולהכי קאמרי דאיכא למימר דאדרב נחמן נמי קאי קושיית הניחא כו' דרב נחמן נמי לא קאמר לעיל הכי אלא לר"י דסבירא ליה לקמן הכי ודו"ק: **בד"ה** מי איכא מידי כו' ודרשה דספרי עיקרה אגלוס כו' דמוסר שטרותיו הוי מטעם דהפקר כו' עכ"ל הוצרכו לזה דאי מוסר שטרותיו מדינא דאורייתא אינו משמט אלא דמכל מקום לא היה עושה הלל תקנה לבטל השמטת כספים שלוותה תורה כמ"ש לעיל א"כ מהאי טעמא נמי מטעם דהפקר ב"ד הפקר לא היו מתקנין לבטל השמטת כספים שלוותה תורה אלא דלפרש"י צ"ל דלית לן למיחש להכי אלא דמוסר (ז) שטרותיו היינו מטעם הפקר ודו"ק: **בד"ה** בזמן שאתה כו' דהשמטת קרקע דהכא ודהתם לא איירי בחרישה וזריעה כו' עכ"ל ומיהו מייתי לה התם שפיר אחרישת קרקע דנוהג בין ביובל ובין בשביעית והיינו בזמן שנוהג השמטת קרקע דהיינו יובל לענין חרישת קרקע נוהג נמי השמטת כספים דהיינו שביעית לענין חרישת קרקע וכההיא דירושלמי ודו"ק: **ע"ב** בא"ד א"נ ההיא בעיא אליבא דרבא דמשני הפקר ב"ד כו' עכ"ל ר"ל וכפרש"י דקאי רבא נמי אדלעיל לרבנן דהשמטת כספים אף בזמן הזה דאורייתא והלל דתיקן לדריה ודאי תיקן משום הפקר ב"ד הפקר ומבעיא לן אם לדרי עלמא נמי תיקן וק"ל: **בד"ה** ותקון רבנן כו' דאין רוב ציבור יכולין לעמוד בה ליאסר בעבודת קרקע ב' שנים רצופות עכ"ל אבל השמטת קרקע דהיינו שחוזרות לבעליהן אינו רק ביובל וכן השמטת כספים דהיינו הלואות אינו רק בשביעית כמ"ש התוספות לעיל ולא רצו לחלק ביובל בין עבודת קרקע לחזרת שדה וכן בשביעית בין עבודת קרקע להשמטת כספים וחשו יותר לזכר לשביעית מזכר ליובל ודו"ק: **בד"ה** אא"כ

קרני ראם (א) נ"ב ולפנ"ד דלשון רשב"ג לא משמע כן דז . על הקדם השמות רק דאפילו בכתב שם אחד כשר ופי' התוס' כפשוטו דהת"ק משמע דסובר דשם הכתיבה עיקר מדנקט לפסול בכותב מקום הכתיבה ולא השמיע הדין בכותב מקום הנתינה וע"כ משום דכ"ש היא מכותב מקום הכתיבה דפסול .א"כ משמע דשם הכתיבה עדיף משם הנתינה דע"כ הא דאמר ואם אמר אני פלוני שביהודה היינו דכן העיקר לכתוב מקום הכתיבה בהקדם ומ"מ לפסול בדיעבד בהקדים שם נתינה אינו מוכרח ורשב"ג אתי לאשמעינן דאפילו בכותב שם הנתינה כשר בדיעבד וכ"ש בכותב שם הכתיבה כשר בדיעבד משום דשם מקום הכתיבה עיקר כנ"ל פשטות כוונת התוס' אלא מה שדייקו התוס' מסוגי' דידן דעיקר להקדים מקום הנתינה צ"ע דמה דאמרינן בסוגיא עד שיגרש אתו שביהודה בשם דביהודה אינו מוכרת דדוקא להקדים שם מקום הנתינה אלא דקאי אהא דקתני אהא דתינה מגורשת אפילו בדיעבד עד שיגרש דאז עכ"פ מגורשת ולעולם בהקדם שם מקום הכתיבה עדיף יותר וכמשמעות התוס' וכמבואר גם בירושלמי דשם הכתיבה עדיף ועי"ש : (ב) נ"ב והר"ן בנדרים והרא"ש שם הסכימו דנדר שוא אין אסור כלל עי"ש ועיין בתוס' בשבועות דף כ"ט מזה ומכאן מבואר דגם נדר שוא אסור כמו גבי שבועה ומש"ה קבעו קושיתם כאן דאל"ה היה מקום לחלק בין נדר לשבועה ולא היה קושית ואחר שכ' דגם נדר אסור הקשו שפיר כנ"ל : (ג) נ"ב אין זה קושי' דהא אין כאן פלוגתא אם הבעל מיפר בקודמים והלכה פסוקה היא דאין הבעל מיפר בקודמים ושפיר משני כפשיטות : (ד) נ"ב ומלשון התוס' ד"ה אבל נשאת שכתבו כיון דא"כ ברבים יש לו הפרה ה"ה עד"ר עי"ש משמע דגם ברבים יש לחלק בין חכם לבעל וכ"כ הרשב"א א"כ לק"מ (ה) נ"ב ועיין בתוס' שם בד"ה מר סבר וצ"ע : (ו) נ"ב ולמש"ל דגם ברבים יש חילוק בין בעל לחכם לק"מ : (ז) נ"ב וכ"ז לשיטת רש"י דפרוזבול זה מוסר שטרותיו אבל התוס' במכות חולק בזה עי"ש וכדעת התוס' מבואר בדברי הר"מ פ"ט משביעית ועי"ש בהשגת הראב"ד ודברי הכ"מ

חכמת שלמה

וה"ל דהא כבי חזר בו בממונא לומר דאמרינן א"כ מה כח ב"ד יפה אפילו היכא שטעו מ"מ באיסורא לא אמרי' הכי ומש"ה שפיר פסק הלכה כרבי ויש רוצים לסגיה במקום רבי רב נחמן וה"ק ואע"ג דרב נחמן גופיה לא מפליג בין איסורא לממונא ופי' כמו שפוסק באיסורא הלכה כרבי דלא אמרי' מה כח בית דין יפה ה"נ לא אמרי' בממונא שטעו מה כח בית דין יפה והיינו שפסק שם כחכמים וכמ"ש התוס' לקמן מ"מ רב נחמן אליבא דרבי מפליג וס"ל אף ע"פ שחזר בו בדיני ממון ואומר מה כח בית דין יפה אפילו במקום שטעו מ"מ באיסורא לא חזר והני דלעיל לא ס"ל כוותיה ואומרים ששוים הם ולא נהירא כלל תדע דאם כן ידעו הסוגיא שפסק התם כחכמים והיינו משום דטעו אם כן כל הסוגיא שמביאין אחר ועוד י"ל כו' לא הוה צריך הלא כבר ידעי כל החלוקים אלא שבתחלה בא לומר שאף רב נחמן ס"ל כרבי גבי ביטול אפילו אחר שחזר בו גבי שומת הדיינים מ"מ גבי ביטול לא חזר בו וכי"ל הסני ס"ל דרבי שפיר חזר בו אלא שהוא פסק כחכמים וכרבי קודם שחזר בו ודי בכך וכל האריכות שכתבו אח"כ מסוגיא דכתובות כולו יתור הוא ועוד מאחר שרב נחמן לא ס"ל לחלק בין ממונא שטעה לאיסורא מנא ליה שר' מפליג ביניהם שמא כשחזר בו בממונא שטעו חזר נמי מאיסורא גבי ביטלו ועוד מנ"ל דרב נחמן לא מפליג בין איסורא לממונא שמא אף הוא מפליג וס"ל דאיסורא עדיף טפי מממונא ואפי' אי הוה אמרינן אף בממונא שטעו מה כח בית דין יפה מ"מ באיסורא לא הוה אמרינן ומש"ה כשחזר בו רבי בממונא נוגע מה כח ב"ד יפה באיסורא לא הדר אלא שרב נחמן ס"ל דאף בממונא שטעו לא אמרי' כח ב"ד כחכמים ולפי מה שפירשתי הכל מתיישב שפיר גם גירסא דליסנא למעיין בו לא יתחור אלא לפי מה שפירשתי (עיין במהרש"א) **ע"ב רש"י** בד"ה וגובה כו' לא הות הדרה כו' כצ"ל:

דף לה ע"א גמ' אדרה בב"ד כו'. נ"ב פי' או אדרה או אשבעה קאמר כן פירש הרא"ש והר"ן ועיקר: **תוס'** בד"ה לא היו כו' דשבועת שוא איכא כו'. נ"ב פירוש אף שפטור צלאו דשבועת בטוי מ"מ לאו דלא תשא את שם ה' אלהיך לשוא אינו פטור ואף לוקין עליו וכ"כ הסמ"ג ידיה וא"כ ממילא בשוגג נמי איכא עונש כמו שאר שוגגין שצריכין כפרה על זה אומר לקמן דלא דמי דנכי דאיכא עונש דשבועת שוא על המזיד אבל בשוגג פטור לגמרי כו'. (עיין במהרש"א) : **בד"ה** לא שנו כו' כדפירש הקונטרס בעצמו כו'. נ"ב שהרי שבועת אלמנה אינה מן התורה אלא שבועה מדרבנן ככל הבא ליפרע מנכסי יתומים כו' וק"ל ומה שפרש"י דבב"ד הוי שבועת התורה ה"ק שבועה שמשביעין בב"ד נקרא שבועת התורה : **בא"ד** בין דאורייתא לדרבנן הס"ד וא"כ הכל גליון עד הס"ד : **בד"ה** ונודרת כו' להחזיק דבריו ודוקא שבועת הבאי כו' לא ינקה אבל נדרי הבאי ואפי' לא אמר כו' שרי בנדר ואין חילוק בין כל פירות ובין חד פירא כו' כנ"ל . וכ"ב פי' באותו פירא שנדר בו שהרי אין דעתו כו' : **בא"ד** וא"ת כו' נ"ל וא"ת רב אחא ושבשיה כו' . וכ"ב פי' השיאו לדבר : **בא"ד** ושרקיה טינא כו' . נ"ב פי' שלא יכול ללבוש בגדים שהוא הנאת העולם והשיאו לרב חסדא שיתיר לו נדרו : **ע"ב תוס'** בד"ה אבל נשאת כו' קודם שיאמר קיים ליכי כו'. נ"ב א"כ שמא ישאל אחר כך על הקיום וא"כ יפר לה אסר"י : **בד"ה** ליחוש כו' וי"ל דבדיעבד כו'. נ"ב ואין להקשות א"כ דלמא משום הא פריך דוקא לרב הונא ולא אמתני' דאיכא למימר שלא יכול להפר בלא יתומין כלל אפי' דיעבד אבל לרב הונא דאמר בעל יכול להפר דיעבד קשה דמש"ה כתבו התוס' ותדע כו' כלומר בלא רב הונא ידעינן ודו"ק: **בסה"ד** מפני בושה ליכא. נ"ב ור"ת פירש דלא אמרו אין מתירין אלא בנדר שנדר מחמת טובה שעשה לו מי שנדר לו דומיא דמשה דנתן לו יתרו את צפורה בתו מחמת נדרו וכן צדקיהו שהיה מסור ביד נבוכדנצר להריגה וניצל ממנו מחמת נדרו אבל מי שנדר מדעתו שלא קבל טובה ממנו מתירין שלא בפניו וכן מוכיח בסוטה פרק אלו נאמרין דקאמר ליה יוסף לפרעה אבי השביעני לאמר ואמר לו פרעה אתשיל אשבועתך אלמא יכול היה להתירו שלא בפני יעקב . וכ"ב נ"ל שזה חסר מן התוס' והרא"ש והרשב"א והר"ן כולן הביאוהו ובתוס' דנדרים כתוב שר"ת כך פירש בגיטין: **בד"ה** קסבר כו' ידור הנאה ור' יהושע כו'. נ"ב פי' ידור שלא יחזירנה לעולם דשמא משום ערוה מגרש לה שתנ"ה כתיבתה מן הקדש ויחזירנה :

דף לו ע"ב גמ' הסריס והזקנים יתרם כל רכושו ·את יבדל מקהל הגולה .גו' ט' כצ"ל: **רש"י** בד"ה יתרם כל רכושו כנ"ל :

כו' משום דהוה פרתי כו' אבל הכא או פשט ולא כו' או היו יכולים כו' עכ"ל והיא דאפילו יבא אליהו כו' איירי באיכא תרתי דפשט והיו יכולים לעמוד ולהכי קשיא להו לפי' זה לקמן מההיא דמגילה דפריך והא אין ב"ד יכול לבטל כו' אא"כ גדול כו' דהתם מסתמא פשט ויכולים לעמוד וא"כ אפילו גדול כאליהו לא יוכל לבטל והו"ק: בא"ד והא דקאמר וסמכו רבותינו כו' למה נמנה הוא עליו להתירו אדרבה היה כו' עכ"ל והירושלמי שהביאו התוספות לעיל יש לפרש על דרך זה דלא בא רבי יוחנן ליישב דלא תקשי מההיא דאא"כ גדול כו' אהך דר"י הנשיא דשמן דאיכא למימר כדמתרץ בתלמודינו דזה דאא"כ גדול כו' איירי בפשט והך דשמן לא פשט אלא דה"ק ור"י הנשיא וב"ד מתירין מה שאסר דניאל כו' כיון דנמנה דניאל לאוסרו למה נמנה ר"י הנשיא להתירו אדרבה כו' וכמ"ש הכא והו"ק: בא"ד ומיהו בדבר שלא תיקנו שיתפשט האיסור כו' אלא במקום אחד כו' גדול יכול להתיר כו' עכ"ל ר"ל דהיינו פשט האיסור באותו מקום שתקנו כבר וקאת קשה (א) דה"ל לדקדק כן מתוך שמעתין כדקאמר דלמא כי תיקן הלל כו' כגון בי דינא דידיה וכרב אמי ורב אסי כו' דמשמע דזה מיקרי פשט איסורו וגדול יכול להתיר ולא קטן וק"ל:

ח"א דף לו ע"ב עלובה כלה שזינתה בתוך חופתה כו' · לענין דינא לא הוי קשה התמא כבעולה דעובדי כוכבים אין כנסים עליה כדאמרינן בעולה יש להן כלה שנכנסה לחופה ולא נבעלה אין להן ולגבי ישראל נמי לא הוי כארוסה דמיתתה בסקילה אבל אמר דתופסא הוי ביותר בתוך חופתה שהיו ישראל אז ככלה שנכנסה כו' דבאותן מ' יום שהיה משה בהר היה קבלת התורה שכן דמיון הקידושין כמ"ש מורשה מאורסה ולא נבעלה שעדיין לא קיימוה ואמר נרדי נתן ריחו כמו ולא נתן שיחין כפרש"י גם שמליצו לשון נתינה בדבר שאין בו ממש כמו וה' נתן את חן העם גו' הכא משמע לאו למדרש נתן כמו עזבו מדלא כתיב נרדי הריח: הנעלבין כו' שומעין חרפתן כו' · עליהם הכתוב אומר ואוהביו כצאת השמש גו' דכל שיש בו אלו המדות כולן הוא בכלל אוהביו דהנעלבין כו' ושומעין כו' הוא בודאי אהוב לבריות וכל האהוב לבריות הוא אהוב לשמים עושין מאהבה כמשמעו ושמחים ביסורין הם המקבלים היסורים מאהבה כדאמר פ"ק דברכות ואמר ואוהביו כצאת השמש גו' שנאמר בו והוא כחתן יוצא גו' ישיש כגבור גו' דהיינו שעושה רצון המקום בשמחה ומאהבה ומה כתיב בו ואין נסתר מחמתו שממשלתו בכל העולם כן מי שיש בו כל מדות הללו אמרו בכה"ג בו שנותנת לו התורה מלכות וממשלה כו': מאי פרוזבל כו' פרוס בולי ובוטי כו' · לכך נקרא בזה הלשון שהוא לשון קרוב שוה לעושר ולעוני שהם' מתחלפת בנ' בדמלנ"ת ולפי שעיקר תקנה לעשיר שלא יפסיד נקרא בול כמפורש שפי ומייתי ושברתי את גאון עוזכם אלו בולאות שהיו כנושים ולא רצו להשמט בלאו תקנת פרוזבול ובוטים אלו העניים שנאמר הענבם גו' דהייטו שצריכים לעבוט ולהלוות להם וזו תקנתם שלא ינעלו להם דלת בפני לווין:

דף לז בד"ה אלא מעתה כו' מדלא נקט הלוהו ויש לו משכון בידו כו' עכ"ל מפי' מהרש"ל לאו דוקא אלא כלומר פקדון יש לו משלו בידו או כו' עכ"ל ע"ש אבל יש לו משכון (ב) לא משמע כן אלא דיש לפרש דיש לו משכון ממש מהלואה אחרת והמשכון שוה יותר מאותו חוב דלא חשיב המותר תפיסה אחוב אחר שיש לו עליו בע"פ וה"ל דומיא ממש להלוהו בע"פ ודר בחצירו במשכונה אחרת או בשכירות וק"ל: ע"ב תוספות בד"ה שאני משכון כו' משום דהוים שיעבודיה דלא חשיב מלוי ביד ישראל כו' למעוטי ייחד לו בית אפילו קבל עליו אחריות כו' עכ"ל ר"ל אע"ג שגוף החמץ של ישראל הוא הוים שיעבודיה דעובד כוכבים משום דלא חשיב מלוי ביד ישראל כיון שהוא בבית עובד כוכבים והא הביאו ראיה בהיפך דה"ל בייחד לו בית אע"ג דקבל עליו הישראל אחריות כיון דגוף החמץ של עובד כוכבים ואינו מלוי ביד ישראל כיון שייחד לו מקום אינו חייב לבער ודו"ק: בא"ד נ"ל דדוקא במשכנו שלא בשעת הלואתו מקודשת כו' מאיזה טעם נחשב כש"ש כו' עכ"ל כיון דלא קני שלא בשעת הלואה אלא מטעם דמצי מקדש בו אשה ע"כ בשעת הלואה (ג) דלא קני ליה לא מצי מקדש בו את האשה דאל"כ מ"ש וע"ש בפרק האומנים דבריהם יותר באורך וק"ל: בד"ה לעולם לפני כו' ה"ה דהמ"ל לרבו שני לא דהא לפני יאוש הוא עכ"ל דלא ניחא להו למימר דאי מטעם דלפני יאוש היה סד"א דאפילו הכי לרבו שני הוא ומשום דלמא ממנעי ולא פרקי ליה כמו שהקשו לקמן דסמכו עלמא הכא אתירוצא דלקמן דמטעם זה אין ראוי לגזול לזה עבדו כו' ודו"ק: בד"ה בין כך ובין כך כו' דאי כשפדאו לשום עבד ישתעבד לשני יפיל עצמו כו' עכ"ל אבל בפדאו לשום בן חורין אין סברא דמה"ט דיפיל עצמו לגייסות ישתעבד לשני כיון דמשום בן חורין פרקיה אלא לראשון ישתעבד מהאי טעמא אע"ג דלאחר יאוש הוא וק"ל: בד"ה אי לפני יאוש כו' מ"מ לא מסתבר ליה לרבא כלל לומר דפליג כו' עכ"ל לכאורה דר"ל לא מסתבר ליה דפליג רשב"ג בהא אה"ק דהא מדקאמר כשם שמצוה כו' ע"כ דפליג ואית ליה האי סברא אלא דר"ל דלא מסתבר ליה דפליגי רבנן עליה בהך סברא ומיהו איכא (ד) למ"ד לקמן דלא כרשב"ג כפרש"י לקמן גבי כיון דמשדר ליה גיטא דחרותא חבורי כו' והיינו אליבא דאביי דפליגי בהך סברא וק"ל:

דף לח בד"ה אבל בחזקה כו' אלא צריך לפרש דהכא בחזקה של כיבוש כו' עכ"ל מדלא קתני התם בעבד עברי דקני אלא בכסף ושטר לא אימעיט הך חזקה של כיבוש אבל הך חזקה דהלבישו כו' ודאי דאימעוט בע"ע מדקתני לה התם הך חזקה דהלבישו כו' גבי עבד כנעני ולא קתני לה נמי גבי ע"ע ודו"ק: בד"ה דכתיב וישב כו' ולהכי מייתי לעיל מדר"ל דמוישב כו' עכ"ל ק"ק דאכתי לא הוה ליה לאתויי אלא הא דטהרו בסיחון וישראל מנלן דכתיב וישב גו' ויש ליישב דאע"ג דמטהרו בסיחון נילף דעובד כוכבים קונה עובד כוכבים בחזקה לא הוה ילפינן מוישב ממש שבי דעובד כוכבים קונה ישראל בחזקה אבל השתא דמייתי מדר"ל דלענין קנין כסף אין חילוק בין עובד כוכבים לעובד כוכבים ובין עובד כוכבים לישראל אית לן נמי למדרש מוישב ממנו שבי דאין חילוק בין עובד כוכבים לעובד כוכבים ובין עובד כוכבים לישראל לענין חזקה ודו"ק: בד"ה ואינהו סבור כו' דלרבא מודה רשב"ג לרבנן דלשם עבד כו' ניחא דא"כ היתה שלהם כו' עכ"ל אבל לפי הפי' שכתבו התוספות לעיל דלרשב"ג הוה לרבו ראשון הא דקא"ל א"כ כרבנן ס"ל אנן לשום אמהתא כו' אע"ג דלרבנן (ה) מיהא ישתעבד לרבו שני איכא למימר אנן לשום אמהתא כו' אכולה מלתא קאי וה"ק אנן כרשב"ג סבירא לן דאף לשם עבד ישתעבד לרבו ראשון ולדידך נמי דכרבנן סבירא לך מכל מקום תשתעבד לשני ומיהו אנן נעביד כדידן דכרשב"ג סבירא לן דישתעבד לראשון ועיין במהרש"ל בזה ודו"ק: בד"ה כל המשחרר כו' משום דאיכא מצוה רבה כו' משום מצוה דרבים עכ"ל דאל"כ מאי אולמיה דהאי עשה דמצות פריה ורביה מעשה דלעולם בהם תעבודו אי לאו משום דמצות פריה ורביה הוה מצוה רבה וכן הך. דהכא להשלימו לעשרה משום מצוה דרבים והכי אמרינן בהדיא בברכות בפרק ג' שאכלו ע"ש וק"ל: ע"ב בד"ה ניפיה לה כו' ולא מיירי במקדיש בלשון חרם כו' עכ"ל, דחרם משמע איסור הנאה והא לא שייך בעבד כדקאמר דגופיה לא קדיש ליאסר בהנאה והא פריך לקמן לימא כתנאי אי גופיה קדיש ליאסר בהנאה או לא וק"ל: בא"ד מאי עבידתייהו דאותו שהקדישו לדמיו הוא יפדנו ויהיה שלו עכ"ל לכאורה אין זה מובן דהא לדמי קדוש לימכר קאמר ואמאי לא ימכרנו הגזבר לאחרים ונראה לפרש דבריהם משום דיש בעבד ממון ואיסורא כדלקמן במתניתין והשתא אף אם ימכרנו הגזבר דקדוש לימכר הוא בכדי דמיו מכל מקום באיסורא דיולא לחירות בגט מאי עבידתייהו דגזברין ול"ל למתני דאין יוצאין לחירות על ידי הגזברין וכן אחרים מוציאין אותן לחירות דהיינו אף להפקיע אותן מידי איסורא מאי עבידתייהו שהרי לא נקנה להן אלא ממונא שבהן אבל איסורא לא הפקע אלא על ידי רבו ראשון אחר שיפדנו ויהיה גם הממון שלו דכל זמן (ו) שהממון אינו שלו לא יוכלו להפקיע אותן נמי מידי איסורא כדלקמן וק"ל:

ח"א דף לח ע"ב בהני תלת מילי נחתי ב"ב מנכסיהון כו' · יש לתת טעם בזה דמאן דתפיק עבדו לחירות הרי הוא עצמו פוחת והוריד עצמו מנכסיו באיסור עשה ודסייר נכסיה בשבת ה"ז מחשב בלורך מלאכה ביום השבת ממלאכתו זו גם בחול אא"כ אינה מתברכת כיון לחישב בה ביום השבת היפך החסיד שאמרו בו שלא רצה לתקן מה שהיה מחשב בשבת ונעשה לו נס ונעשה מלאכתו מאליו ודקבעי סעודה בשבת ' פ"פ מ"ש בברכות חסידים הראשונים עשו תורתן קבע ומלאכתן מתברכת וזהו שעשה סעודתו קבע בעידן בי מדרשא אין מלאכתו מתברכת וק"ל:

דף לט בד"ה הא מני ר"מ כו' ואע"ג דבספ"ק דסנהדרין גבי כו' מפרש רב ס' כר"מ לא ס"ל הכי כו' עכ"ל מהך דספ"ק דסנהדרין קשיא להו טפי משום דלא מפורש התם דכר"מ מוקמא ליה ועוד דאיכא אמורא התם דאוקמא (ז) לה במלתא אחריתא וק"ל: בד"ה קטנים כל כו' גבי פלוגתא דזכין לקטן ואין זכין לגדול ואע"ג כו' עכ"ל כנ"ל: בד"ה אלמה אמר כו' ולהכי נמי לא מצי למיפרך לאמימר מדרבנן דאבא שאול כו' עכ"ל יש לדקדק אמאי נקטו רבנן דאבא שאול דהא מאבא שאול (ח) נמי מגדולים דקנו עצמן בני חורין איכא למיפרך לאמימר כמו לרבנן והל"ל מברייתא סתם דליכא למיפרך לאמימר ועוד קשה דאם כן אי נמי דר' יוחנן רביה הוא מ"מ איכא למימר דר"י גופיה מוקים להך ברייתא כהאי תנא דאית ליה דשמואל ור"י גופיה ס"ל במפקיר ומת דאין לו תקנה ולא קאמר ר"י וצריך גט שחרור אלא במפקיר ולא מת דהכי מפלגינן ע"כ לקמן לאמימר להך לישנא דדוקא במפקיר ומת אין לו תקנה אבל אם לא מת יש לו תקנה בשחרור וע"ק דמילתיה דר"י גופיה מתרץ לה אמימר לקמן צריך ואין לו תקנה ויש ליישב כל זה שסמכו עלמא אמאי דפסיק ר' יוחנן גופיה לקמן כרבנן דאבא שאול דמש"ה הולרך רב נחמן לתרץ הך ברייתא לר' יוחנן דעבדו דגר כאשתו מה אשתו כו' ולא מוקים לה כתנא דאית ליה דשמואל דר"י ע"כ לקמן פסק כהך ברייתא ומשום הכי פריך מרבי יוחנן רביה דאמימר לאמימר דלא סבירא ליה כהך ברייתא ודו"ק: ע"ב בד"ה מה אשה כו' דדוקא בקנין דמיתה דילפינן מאשה כו' אבל שטר כו' המקרא מלא כו' עכ"ל ומדקאמר טעמא דרבי גמר לה לה מאשה מה אשה בשטר כו' עכ"ל לא בעי למילף שטר מאשה דהא שטר בהדיא כתיב ביה אלא בא למעט הפקר דילפינן מאשה וה"ק מה אשה בשטר ואין הפקר מוציאה אף עבד אין הפקר מוציאו אלא שטר גומר בו וק"ל:

דף מ בד"ה אותו העבד כו' ומאי קמ"ל פשיטא דכופין אותו כיון כו' עכ"ל ק"ק ומאי קושיא דאימא הא קמ"ל דיש לו תקנה בגט שחרור כמו שהקשו התוספות גופיה לקמן מהך דכופין אותו כו' אהך דאין לו תקנה ויש ליישב דלא הל"ל בהאי לישנא דכופין אותו כו' אלא דמהני גט שחרור ופשיטא דכופין כו' ודו"ק: בד"ה הא אמרה כו' דלעיל

קרני ראם (א) נ"ב לק"מ דדוקא שהיה התקנה במקום אחד אבל כאן פשט בכ"מ אלא שהב"ד צריך להיות בקיאין כר"א ור"א: (ב) נ"ב ונראה דמש"ה נקטו משכון דוקא ולא פקדון משום דתנר הנפקד הוי רשות המפקיד כמ"ש רשב"ם בב"ב דף פ"ה ע"ש ומש"ה נקטו משכון דלא הוי רשות הנפקד וה"ב ועיין בט"ז בח"מ סי' קס"ב: (ג) נ"ב ואין זה מוכרח למ"ש התוס' בפ' האומנין דמ"מ חשוב כש"ש בשביל שיכול לקדש בו את האשה הרי גם במעותיו יכול לקדש ותי' דעכשיו שנוטל משכון אין מעותיו בידו מחשב הנאה עי"ש וא"כ במשכון שעת הלואה אע"ג דיכול לקדש את האשה מ"מ הא במעותיו יכול לקדש ומש"ה לא מיחשב ש"ש וז"ב ועיין בקדושין בפ"ק שם כתבו התוס' להדיא דיכול לקדש גם במשכון בשעת הלואה· (ד) נ"ב אינני מבין דודאי אם רבנן פליגי אסברת דר"ג דמצוה לפדות עבדים כמו ב"ה מ"מ סבירא ליה לרבא דמש"ע דמנעי ולא פרקי א"א לגזול הראשון ואע"ג דפרקי לשם ב"ח דס"ל לאביי דמה"ט דאיכא מצוה יצא ב"ח כמ"ש התוס' לא ניחא לרבא להך סברא דגם המצוה נ"מ לגזלו לפני יאוש וז"פ: (ה) נ"ב וא"י מי דחקו לזה הרי גם לרבנן דסברי לשום עבד ישתעבד לרבו שני מ"מ היינו דוקא בפרקינהו סתמא אבל אם היה בדעתו שיפרקנו להשתעבד לרבו ראשון פשיטא דמשתעבד לרבו ראשון ואפשר דאפי' בפרקוהו סתם לשם עבדות מסתמא משתעבד לרבו ראשון ומה דאמרינן ישתעבד לרבו שני היינו אם פרקו להשתעבד בו בעצמו אבל בסתמא לרבו ראשון וכ"מ מלשון התוס' לשום עבד ישתעבד ורבו נותן לו דמיו לשום ב"ח לא ישתעבד וע"כ מיירי לאחר יאוש לרבא וא"כ מדרבו נותן לו דמיו ע"כ ישתעבד לרבו ראשון והיינו דמסתמא כל שלא אמר שפרקו לעצמו אנו דנין שפרקו לרבו ראשון ורבו נותן לו דמיו ודלא כהפנ"י שהניח בצע"ג עיי"ש ופכ"פ בגילה דעתו לרבו ראשון פשיטא דישתעבד לרבו ראשון וכאן כיון דהם כרשב"ג ס"ל ע"כ היה דעתם לפרקם לרבו הראשון מש"ה אפי' אם כרבנן ס"ל מ"מ היה דמר שמואל וז"ב: (ו) נ"ב לקמן סובר בחד לישנא לאמימר דמפקיר עבדו אותו עבד אין לו תקנה ואכן לא קי"ל כן ומ"מ נראה מדברי רבינו דסובר דכ"ז שיש לאחד קנין ממון העבד אע"ג דקנין הגוף נאמר לראשון א"י לשחררו לכ"ע ודוקא במפקיר שזכה העבד בממון מהני השיחרור ולא כשיש לאחר שיעבוד ממון עליו ככ"ל ועדיין צ"ע דהתוס' לקמן ד"ה בעבד של שני שותפים לא משמע להו לחלק כן ועי"ש ודו"ק: (ז) נ"ב ולענ"ד כוונת התוס' פשוטה דמהך דערכין רב משמיע דינא לר"מ ואינו מוכרח דסובר כוותיה אבל מדמוקי סתמא דמתני' כוותיה דר"מ ס"ד דודאי הלכה כסתם מתני' וע"ז הביאו ראיה מהך דהכיונת דאע"ג דלשמואל מוקי סתם מתני' כאנשי יהודה סובר דהלכה כאנשי גליל: (ח) נ"ב עיין הגהת רש"ל ולענ"ד כוונת התוס' למה שהוכיחו התוס' בעירובין דף ס"ע ע"ב דמחזיק בנכסי הגר הוי כרעא דגר כמו יורש כרעא דאבוה עי"ש וא"כ מגדולים דקנו עצמן ב"ח לק"מ לאמימר משום דבמפקיר שכבר פקע קנין ממון ואין אדם מוריש קנין איסור לבניו מש"ה אין לו תקנה אבל גר שמת דעבדים שזכו בעצמן הוי כמו יורש כרעא דאבוה א"כ זכו בעצמן וא"ל ג"ש אבל מקטנים דאין להם יד לזכות בעצמן וע"ב הא דיצאו לחירות היינו משום דנפקע כח דבן ובזה קשה מי כתב ג"ש לאו ולכן דקדקו התוס' בלשונם מרבנן דא"ש כנ"ל ובזה יש ליישב דברי הרי"ף דמחלק בין גר שמת למפקיר ומת והקשה עליו הרא"ש ע"ש ולפמ"ש כיון דהרי"ף פוסק כהלכה שאול מחלק וסוגיא אזלי כרבנן והבן היטב:

חכמת שלמה

דף לז ע"א רש"י בד"ה אלא על כו' כדקתני לקמיה. נ"ב סוף פ' כל הגט דף ל"א: תוס' בד"ה אלא מעתה כו' ויש לו משכון בידו כו'. נ"ב לאו דוקא אלא כלומר פקדון יש לו משלו בידו או שבא כלי משלו בידו בשכירות וק"ל. (עיין במהרש"א): בד"ה שאני משכון כו'. קני לגמרי כו'. נ"ב פי' במה קני לגמרי הלא אינה שלו אלא שחייב באחריות ולכן כתב הלא אפי' במקבל פקדון חשוב כשלו מאחר שקיבל עליו אחריות וק"ל: ע"ב בא"ד דלא חשיב מלוי ביד ישראל כו'. נ"ב ומ"מ משום האי טעמא לחודא דאינו מצוי אינו פוטרו מבל יראה מאחר שאינו שלו ממש אי לאו דאפקעה עובד כוכבים בשיעבודיה אי הוה קנים נמי מישראל ודו"ק: בא"ד אלא כאומר שכר כו'. נ"ב פירוש דוקא בשלא בשעת הלואתו ודו"ק:

דף לח ע"א רש"י בד"ה טיהרו כו' את ארץ סיחון כו' כנ"ל: תוס' בד"ה ואינהו סבור כו' וסברי כרבא דלעיל כו'. נ"ב ואין להקשות א"כ איך שלחו ליה את אפילו כרבנן סבירא לך אנן לשם אמהתא פרקינן לה הא הוי שלהן אליבא דרבנן ואין מסתבר שהיו בלאים ליתן לו במתנה כדלקמן ולא קשה מידי כי הם סוברים כרשב"ג ואינה שלהם ולא הוי שולחים לו כך אלא שלא יסבור שפדאוה לשום בת חורין ואז אסור לו להשתעבד בה על כן שלחו שפדאוה לשם עבדות ודו"ק. (עיין במהרש"א): בד"ה המפקיר עבדו כו' לימא ליה בהאי פרי כו'. נ"ב לאו דוקא אלא נקטי התוס' לישנא דקדושין שהקשה המקשן ולא תתרץ שנושא קנוי לו מ"מ איכא להקשות יפקירנו כמ"ש התוס' ודו"ק: בד"ה כל המשחרר כו' דכופין את רבו כו'. נ"ב פי' שהוכר מלווה על פריה ורביה וק"ל: ע"ב גמ' שלא הקדיש אלא דמיו כו'. נ"ב הכא לא שייך לומר דאמר לדמי א"כ מהו שלא הקדיש אלא דמיו פשיטא דהא לפדיא לדמי קאמר: רש"י בד"ה אף כל נ"ל מאדם אף כל כו':

דף לט ע"א גמ' אין אדם מוליא דבריו לבטלה כו'. נ"ב ולעיל לא שייך לשנויי דאתי' כר"מ דאין אדם מוליא דבריו לבטלה דא"כ לא הוי אלא קדוש לדמיו והוי סדרא קושיא לדוכתא א"כ גזברים מאי עבידתייהו כו' ודו"ק: תוס' בד"ה אלמה כו' מרבנן ואבא שאול דאיהו מוקי כו' כנ"ל. נ"ב אבל רבי אבא דפריך לשלא לא בעי לאוקמי רבי יוחנן כתנאי אלא כדברי הכל רק סתמא דתלמודא דמקשה לאמימר ולא אקשה לשמואל משום דאתיא כתנאי: ע"ב תוס' בד"ה משום כו' דאתקין מיומא כו' כנ"ל:

דף מ ע"א גמ' והלכתא כרבינא הפוא עבדא כו' כנ"ל. וכ"ב ס"א: שם כן יעשה לו גמולו כו' כנ"ל: רש"י בד"ה כל כך כו' מקודשת בשטר כו' הד"א: בד"ה כ"מ סבר כו' והתקדשי בו שמניח תפילין בפני רבו כו' כנ"ל והד"א: בד"ה דיסקרתא קריה כנ"ל. וכ"ב פירוש אין זה שם העיר אלא לשון עיר וקריא הוא: תוס' בד"ה משום דהוה כו' אבל הכא למ"ד כו'. נ"ב פי' לא שייך הכא לומר לשופרא דקניינא עבדינן בכליו של קונה דהא למ"ד בכליו של מקנה לא ס"ל כלל דמהני בכליו של

קט

אמר לדר"י א"ה כו' והכא משמע דבעי גט כו' עכ"ל וה"ה דאיכא (א) לאקשויי מהא דפסק ר' יוחנן לעיל כרבנן דאבא שאול דלא בעי גט שחרור בגר שמת כו' ולדברי הרי"ף דמחלק בין גר שמת ובין מפקיר שמת לק"מ מדלעיל אבל הרא"ש דחה דבריו מתוך הסוגיא דלעיל וק"ל: **ע"ב** בד"ה חיישינן שמא כו' האי חיישינן הוא ודאי כמו חיישינן שמא במי מילין כתבו עכ"ל הכי ס"ד לעיל רפ"ב אבל למסקנא לא קאי הכי אלא דחיישינן ממש קאמר והרא"ש מביא ראיות אחרות מהיא דחיישינן שמא בהמבטי כו' וחיישינן שמא חוץ לחומה כו' מיהו לא ידענא (ב) מי הכריחם הכא לפרש כן ולא כמשמעות דחיישינן בכ"מ וק"ל: **בד"ה** הודאת בעל כו' בנותן לא אמרינן הכי כו' והא דבעי מי אוכל פירות פי' בעלמא כו' עכ"ל פסיקא להו הא דהודאת בעל דין כמאה עדים קאי אמקבל דלפניו ולא אנותן דלפני פניו וזה הכריחם לפרש הא דבעי מי אוכל פירות פי' בעלמא הוא ולא קאי אברייתא דקתני הודאת בעל דין כמאה עדים והיינו המקבל ורבה הא קסבר משלשין כך נראה לפרש דברי התוס' וכוונתם אף שבחידושי הרשב"א לא כ"כ בשם התוס' גם מהרש"ל הבין דבריהם בדרך אחר והר"ן לא כתב כדברי התוס' אלא דהכי קאמר מי אוכל פירות מאן אמרינן שהודאתו כו' ע"ש וק"ל: **בד"ה** הקדש חמץ כו' והא דלא חשיב מכר דעשה שורו אפותיקי כו' דאין בע"ח גובה כו' עכ"ל קצת קשה טפי הל"ל להקשות ממכר שורו אמאי מפקיע טפי מקדושת דמים דליכא למימר דנכר דמיא לקדושת הגוף כיון דחייל תו לא פקע דהא כן בעשאו עבדו אפותיקי ומכרו לא יגבה בע"ח מיניה ולתירוצם ניחא כל זה ודו"ק: **בא"ד** איכא לאוקמי אפילו בראוי למזבח כו' דאינו יכול לסלקו בזוזי אפילו לר"י כדמפרש בפרק המניח כו' עכ"ל אין זה תימה. שכתבו התוס' הכא דאיכא לאוקמא אפילו בראוי למזבח והתם בפרק המניח כתבו התוספות דלא איירי אלא בבעל מום או בקדושת דמים דכן הוא דרך התוס' לגרוע או להוסיף במקום אחר אך מ"ש מהרש"ל דהתוס' דהכא ס"ל דלר' ישמעאל לא יכול לסלקו בזוזי דהא כו' הוא דחוק (ג) מדקאמר התם לר"י בע"ח הוא וזוזי הוא דנסיק ביה כו' דמשמע דיכול לסלקו בזוזי והתוס' כתבו הכא דמפורש בפרק המניח דאינו יכול לסלקו בזוזי לר"י וע"כ הנראה הא דקאמרי הכא דאינו יכול לסלקו בזוזי היינו הלוקח את השור אינו יכול לסלק הניזק בזוזי והא ודאי מפורש שם דבעי מיניה רבא מרב נחמן מכרו מזיק לר"י מהו כו' ומסיק דלאו כל כמיניה אלא דה"ל כעשה עבדו אפותיקי דבע"ח גובה הימנו וע"ש הסוגיא ודו"ק:

דף מא בא"ד ובעולא נמי לא מלי לשנויי דקאמר שורת הדין אין העבד חייב כלום במלות ולאביי כו' עכ"ל וליכא לפרושי בעולא מי שחררו רבו שני ושורת הדין אינו חייב כלום לרבו ראשון אף על העודף דכיון דלמפרע (ד) הוא גובה שפיר שחרריה רבו שני דאם כן במאי פליגי דכיון דשחרור דשני הוה מדינא הוה ליה לכ"ע היזק ניכר כמו לרב בשחררו רבו ראשון כמו שכתבו התוס' לקמן והו"ק: **בד"ה** לישא שפחה כו' וליתי עשה דפריה ורביה כו' וי"ל דהכא אפשר לקיים שניהם על ידי כפיה כו' עכ"ל ויש לדקדק (ה) אכתי ליתי עשה דלעולם בהם תעבודו ולידחי לא תעשה דלא יהיה קדש דמפני עשה דפריה ורביה ודאי נדחה עשה דלעולם בהם תעבודו משום דלשבת הוא מצוה רבה כמו שכתבו לעיל התוס' אבל הכא נקיים מצות פריה ורביה ולידחי לא תעשה דלא יהיה קדש גו' מפני עשה דלעולם גו' ויש ליישב בדוחק ודו"ק: **בא"ד** וישא ממזרת כו' ישאנה באיסור בלא קדושין כמו כו' עכ"ל פירוש באיסור דהיינו בזנות ומיהו לאו ליכא ביה ועיין בדבריהם אלו יותר בפ"ק דב"ב וק"ל: **ע"ב** בא"ד והא דשרי חרורי בנתינה ואסירי בשפחה כו' עכ"ל טפי ה"ל להקשות הא דשרי חרורי בממזרת ואסור בשפחה אע"ג דבתרוייהו בממזרת ושפחה איכא קדשות י"ל דניחא ליה טפי כתירוצם דבממזר בהדיא כתיב בקהל ה' וקהל גרים לא אקרי קהל אבל בנתינה לא כתיב בהדיא אלא דילפינן מהאי פסולי קהל כמו שכתבו בתירוצם ודו"ק: **בד"ה** לא תהיו כו' והא דלא כייפינן בחליה שפחה כו' אלא היכי דנהגי בה כו' עכ"ל ואין להקשות ומאי קושיא דהא אפשר לה לישא ע"ע דמותר בכנענית ובבת חורין דכה"ג הקשו לעיל דהוא ימכור עצמו בע"ע דא"כ משום דנהגי בה מנהג הפקר נמי לא היו כופים את רבה כיון דאפשר לה בע"ע אלא ע"כ דאיירי דאין לרבה עבד עברי ודוקא רבו שרי (ו) למסור לו שפחה כנענית שלו אבל בשפחה כנענית שאינה לרבו של ע"ע אסור בה אבל לעיל ניחא שימכור הוא לד בן חורין שלו למי שיש לו שפחה כנענית ויהיה מותר בה וק"ל: **בד"ה** דכ"ע ג"ש עדיפא כו' הכא שאני משום דעיקר שטר מג"ש נפקא לן עכ"ל ומיהו לא בעי למימר דלכ"ע היקשא עדיפא אלא דבהא פליגי אם נימא דהכא ג"ש עדיפא משום דעיקר שטר מג"ש נפקא דלא מסתבר ליה לתלמודא דליכא מאן דפליג בהא דודאי ג"ש עדיפא מה"ע אלא משום דאיכא למפרך כו' וק"ל:

דף מב בד"ה בעבד של שני שותפין כו' והא אמימר גופיה אית ליה כו' וי"ל כו' עכ"ל כתב מהרש"ל אבל הא ק"ל למה הקשו התוספות מאמימר ת"ל מיניה וביה למשנה אחרונה איך כופין כו' עכ"ל ע"ש באורך ואין לי להאריך (ז) בדחוקיו אבל הנראה למאי שיש לדקדק בעיקר קושייתם מתחלה אמאי לא תקשי להו בפשיטות אהך מתני' דהכא דכופין לשחרר בחציו עבד ובפרק החובל קאמרינן דאין יוצאין בראשי אברים אלא דאיכא למימר דמתני' דהכא לא אתיא כר"א דבעי עבדו המיוחד לו אלא כסתם תנאי דהתם דלא בעינן עבדו המיוחד לו ושפיר יוצא חצי עבד ושל שותפין בראשי אברים וה"ה בשחרור אבל מדקאמר הכא של שני שותפין ודברי הכל דמשמע דליכא מאן דפליג בעבד של שני שותפין והאי קשיא להו והא ר"א ס"ל דאינו יוצא בראשי אברים וה"ה בשחרור דלענין חצי ממון שבו אין סברא לחלק בין ראשי אברים לשחרור ע"י שטר ותרצו דהתם לא איירי בשל שותפין אלא בשאין לזה רק פירות ולזה הגוף ודומיא דהכי בחציו עבד למשנה אחרונה דאין לו בו פירות מיהו מתני' דהכא בכה"ג נמי למשנה אחרונה דכופין לשחררו לא אתיא כר"א דהתם דס"ל דאין יוצאין בראשי אברים וה"ה ע"י שחרור ולכך

קרני ראם (א) כ"ב איני מבין דהא מה דדחה הרא"ש סברת הרי"ף לחלק בין גר שמת ובין מפקיר היינו מדמקשה א"ה המפקיר נמי עי"ש ומש"כ דקדקו התוס' בלשונם להקשות מזה דוקא דהל"ס היה מקום לחלק וכסברת הרי"ף ח"ס: (ב) כ"ב עיין רשב"א שהביא תוספתא האומר נתתי שדה פלוני לפלוני והוא אמר לא נתן לי לא אמר כלום שמא זיכה לו ע"י אחר ומדקתני לא אמר כלום משמע דהוי ודאי וה"ה בכך דעבד הוי ודאי ודברי התוס' פשוטים ומיהו הר"ן כתב דעבד אסור לישא ב"ת ע"ש משמע דמספקא ליה ומיהו לשיטת הרי"ף דסובר בזכיה ל"מ אלא שלא יוכל לחזור ולא נפיק לחירות עד דמטי לידיה פשיטא דאסור בב"ת אלא שכבר השיגו עליו בזה וכמ"ש הארכתי: (ג) כ"ב כדברי מוהרש"ל כן הוא דהתוס' סברי דגם לר"י א"י לסלק בזוזי וכן הוא בש"מ שם בשם הריב"א דלר"ע עושה החלטה משעת הנזק ולר"י יושם השור ואח"כ מחליטין אותו לניזק עי"ש באורך והוא ממש כדברי מוהרש"ל ונסתלק השגת רבינו ומ"ש רבינו דהלוקח א"י לסלק בזוזי א"י הכרח לזה מסוגיא דשם לחלק בינו ובין הלוקח גם אין סברא דבמה שהלוקח א"י לסלק יגרום לומר למפרע גובה ועיין בפנ"י שהשיגו דאם נימא כיון דהלוקח לא יוכל לסלק אמרינן למפרע גובה א"כ מתני' דמיירי באפותיקי מפורשת וכמ"ש התוס' בסוגיא וא"כ אמרינן למפרע גובה ואתיא השיחרור ומפקיע מהשיעבוד עי"ש ולענ"ד נראה דגם באפותיקי מפורשת נהי דאין הלוקח יכול לסלקו מ"מ היינו דוקא אחר שבא זמן הפרעון אז א"י לסלקו אבל קודם זמן הפרעון יכול לסלקו ומש"ה לק"מ ממתני' דמיירי מקודם שבא זמן הפרעון שחררו משא"כ התם כנלע"ד: (ד) כ"ב ואיני מבין דאם שעבדו לאחר בעבור החוב א"כ אין כאן תשלום כלל דשלו שיחרר ואל"ה א"י לשחררו אלא חציו והוי כעבד של שני שותפים ול"מ שיחרור לחלק המלוה ובמ"י הארכתי: (ה) כ"ב איני מבין שאין העשה ול"ת בחד גברא ופשיטא דלא דחי: (ו) כ"ב ובתמורה דף ל"ד מבואר דאפילו שפחה דאחריני שרי לע"ע דאקשינן בהא דתלין שפחתך אבל עבדי שפחה לע"ע מישרי שרי וצ"ע: (ז) כ"ב איני מבין השגתו דודאי מתחלה לא הקשו התוס' מהך דאין יוצאין בראשי אברים דככר ידעו שיש לומר דדוקא ביציאת ראשי אברים ובדין יום או יומים כתוב כספו או עבדו ול"ד לשיחרור וע"כ הקשו רק מאמימר דסובר דאפי' מכירה א"א וא"כ שיחרור לא עדיף ממכירה ולכן כ' לחלק דשם מיירי שיש לאחד קנין גוף ולאחד קנין פירות והדר אקשו להו דהכי גם בקנין הגוף מהני השיחרור וכמו במפקיר והידשו דשיחרור עדיף דמפקיען איסורא וא"כ מקשה הרש"ל שפיר דל"ל הך דאמימר ולא הקשו ממתני' וע"כ תי' יפה דבת"ע ותב"ת לא הפקיע רק אחר השיחרור ותי' נכון ומוכרח דהא לק"מ דאמימר ל"מ בהפקר לשחררו ומ"ש מהני בת"ע ותב"ת וע"כ כסברת רש"ל ובזה לק"מ מה שהקשה רבינו דר"א אדר"א דסובר דצריך ג"ש משום דלסני דסברו דצריך ג"ש יש לומר דהתורה לא הפקיע הממון רק אחר ג"ש וכמו שמוכרח לומר ע"כ לק"מ דאמימר דל"מ ג"ש במפקיר הא דמהני ג"ש ביוצא בשן ועין וע"כ דלא נפקע הממון רק עד אחר השיחרור וכן היה מקום לומר לר"א לפי קושייתם וכ"ז ברור:

חכמת שלמה

קונה ודו"ק: **ע"ב** גמ' לפלוני נתונה לפלוני כו' בשטר תנו רבנן האומר כו' כצ"ל: **תוס'** בד"ה הודאת כו' מי אוכל פירות כו'. נ"ב והוי כאילו אמר לא שנו שהודאת בעל דין כמאה עדים דמי והנותן אוכל הפירות אלא בהדא אבל לא בברא כו' ודו"ק ולישנא מי אוכל פירות ה"ק כמאן אמרו שהודאת המקבל הודאה והנותן אוכל פירות כו' ודו"ק. (עיין במהרש"א): **בד"ה** הקדש כו' מידי שיעבוד דניזק כו'. נ"ב ותימה הוא הלא לרבי ישמעאל יכול לסלקו בזוזי דאמר יושם השור בב"ד דהוה כב"ח דמסלק בזוזי וכן פירשו התוס' להדיא ועוד הלא פירשו התוס' להדיא לשם דהקדישו מוקדם איירי דוקא בבעל מום שאינו ראוי למזבח אי נמי בשור תם וכגון שהקדישו לבדק הבית וכדאמרינן בעלמא המקדיש תמימים לבדק הבית מה שעשה עשוי אבל הקדיש שור תם הראוי למזבח מפקיע והיינו ממש איפכא מהכא ונ"ל דבודאי התוס' דהכא ס"ל דלרבי ישמעאל לא יכול לסלקו בזוזי דהא פריך לשם מאי ביניייהו כו' ומשני כו' ולא אמר דיכול לסלקו בזוזי איכא בינייהו אף שהתוס' פירשו לשם דהוי מצי למימר אלא דחדא מנייהו נקט התוס' דהכא לא ס"ל הכי ומשום הכי כתבו דאיירי אפי' בהקדישו למזבח ודו"ק. (עיין במהרש"א): **בא"ד** דאלמוה רבנן כו'. נ"ב פי' לענין שאין הקונס הל על מעשה ידיה עד אחר מיתה או עד אחר גירושין דאז הוא אל למפרע מכח דינא דקונס מפקיע מידי שיעבוד וק"ל:

דף מא ע"א רש"י במתני' ד"ה מי שחציו עבד וחציו בן חורין כגון שהיו שני אחין או שני שותפין ושחרר אחד את חלקו בפי' של מסכת עדיות והיינו כדלקמן: **תוס'** בד"ה הקדש כו' לסלקה בזוזי דהדין עמה כו'. נ"ב פי' שהאי אגוזלא הוא מהטעם שהכניסה לו וא"כ הדין עמה שאם תרצה לוקחת את שלה ולומר שלי אני נוטל אף שהוא ביוקר נותנין לה ואם אינה רוצה בכך יתנו לה דבר השוה ולא כפי מה שמאתה בכתובתה שהוסיפו עליו בשומא שליש או יותר וק"ל: **בד"ה** אשה אינה וכו' כרבנן דאמרי הכא כו'. נ"ב אינו כן בירושלמי אלא הכי הוא נוסחו במאי פליגי כשמכרו לעולם או לשעה אי תימא כשמכרו לעולם פליגי אבל לשעה ד"ה מכורים ואי תימא כשמכרו לשעה פליגי אבל לא מכרו לשעה דברי הכל אינן מכורים נשמעיניה מן הדא העושה שדהו אפותיקי לאשה בכתובתה ולבעל חוב בחובו ומכרו הרי זו מכורה והלוקח יחוש לעצמו רבן שמעון בן גמליאל אומר אינה מכורה שלא עלתה על דעתו שתהא אשה מחזרת על ב"ד אמרינן אתיא דרבי אליעזר כרבנן ור"י כרבן שמעון בן גמליאל הוי כו' וכן הביאו הרי"ף וכן הרא"ש בפרק אלמנה לכ"ג וכן הרשב"א ועיקר ודעת המפרשים ז"ל שלא הביאו רי"ף ז"ל כאן אלא ללמוד ממנו דפל גתייהו דרבנן ורבן שמעון בן גמליאל הכא כשמכרה לאוהו שדה שעשה אפותיקי הוא וסתם הירושלמי כמו שהוא שם אבל מה שאמרו בו אבל אי לא מכרו לשעה ד"ה אינן מכורין אינו ענין לכאן כלל אלא במוכר נכסי נאן ברזל אבל בעושה שדהו אפותיקי אפילו מכרן לעולם מכורין אלא אם כן לא ימצא ב"ח שאר נכסים דבכה"ג גובה מהם אבל הרמב"ם ז"ל כתבה לזו בפי"ח מהלכות מלוה ולוה וע"כ מפרש הירושלמי שלכך אמרו שאף על פי שאם יש שם נכסים בני חורין גובה מהן אף על פי כן יפה כח דאפותיקי בשני דברים האחד שאם מכר לזה שאר נכסים אחרי שמכר זה מלוה טורף זו של אפותיקי וכן פי' רבינו אפרים ז"ל וזהו שאמר בירושלמי והלוקח יחוש לעצמו דמשמע שיותר יש לו לחוש ללוקח בשביל האפותיקי משאר מלוה ועל דרך זה גם כן כשמכרו מכר עולם אינו מכור לפי שהיה לו לפרש שהוא משועבד באפותיקי כדי שאם ימכור שאר נכסים שיגבה ב"ח מזו ולפיכך אינה מכורה כלל אלא אא"כ מכרה בפירוש עד זמן גביית החוב בלבד והראב"ד ז"ל כתב עליו לא הבין ולא הבחין דרך הירושלמי אשר מצא על זו המימרא כ"ן: **ע"ב** גמ' תיובתא בבעל הוא דפליגי כו' ונמחק נימא. וכ"ב כ"ל דל"ג ומ"ה פרש"י הדר פריך ודו"ק: **תוס'** בד"ה לא תוהו כו' וכן משמע קצת בירושלמי כו'. נ"ב פי' דעבד לא מחייב אפריה ורביה אבל מה שמייך בעבד לב"ה לא תוהו בראה כו' איתא לשם בהדיא דמחייב עבד אפריה ורביה ודו"ק:

דף מב ע"א גמ' תני והא מדקתני כו' מריבוייא שבהן טעמא דאמר הכי הא כו' ליורשיו ואמאי ה"נ כו' כצ"ל: **תוס'** בד"ה בעבד של כו' חלקו כמו כו'. נ"ב פי' ר"א איירי במוכר עבדו ע"מ שימשנו ל' יום כדלקמן ודו"ק: **בא"ד** חצי עבד וחצי בן חורין. נ"ב ואין להקשות איך אשכחן חצי עבד כו' מאחר דבשותפים נ"ל לפי הס"ד דהשתא שאינו יכול לשחרר חלקו י"ל דסבר כר' דיכול לשחרר חצי מתחלה וק"ל: **בא"ד** אין יוצאין בראשי אברים כו'. נ"ב פי' אליבא דר"א וק"ל: **בא"ד** וא"ת והא אמימר גופי' כו'. נ"ב פי' דמתחלה היינו מבינים דאדרבה דוקא חצי עבד אינו יוצא בשן ועין והוא הדין שלא יכול לשחרר מאחר שאינו מיוחד לו כולו שהרי חציו השני נסתלק ממנו לגמרי בגוף ופירות אבל מפקיר עבדו הרי עדיין הגוף שלו שהרי בכל איסור עבדות לא נסתלק ממנו אבל השתא דאמרינן דלא ממעטינן מעבדו המיוחד לו אלא היכא שאינו שלו בגוף ופירות ומשום הכי למשנה אחרונה חצי עבד וחצי בן חורין אינו יוצא בשן ועין מאחר שאין לו עליו פירות אלא שם עבדות א"כ קשה הא דאמימר כו' וק"ל. אבל הא קשה לי למה הקשו התוס' מאמימר תיפוק ליה מיניה וביה למשנה אחרונה איך כופין אותו לשחרר כולו כלא כבר אין

מהר"ם

דף מא ע"א תד"ה לישא שפחה אינו יכול וכו' עד וא"ת וליתי עשה דפרו ורבו ולדחי לאו דלא יהיה קדש וכו'. לפום ריהטא פשטא דתוס' משמע דמקשין דישא בת חורין דאז מקיים עשה דפרו ורבו אבל כשנושא שפחה אינו מקיים עשה דפרו ורבו כמו שכתבו לפני זה בסמוך אלא שקצת מגומגם לומר כן דא"כ לפי זה לא היה להם להתוס' למנקט ולדחי לאו דלא יהיה קדש אלא הוה להו למימר לאו דלא תהיה קדשה כיון דאבת חורין קאי אבל אין זה קושיא כלל דהתוס' נקטי לישנא דמורגל בגמרא לומר תמיד באיסורא דעבדות לאו דלא יהיה קדש ויש לפרש ג"כ קושית התוס' דמקשין דישא שפחה והא דקאמר וליתי עשה דפרו ורבו לאו דוקא אלא ר"ל שבת דזה נמי מצוה היא דהא אי הוה יכול לקיים שבת הל דהו לא הוה כפינן לרביה לשחררו והא דקאמר בתירוצא בתרא ועוד דבדידה ליכא עשה ר"ל ועברה אלאו דלא יהיה קדש וזה לא שייך לומר גבי שפחה יש ליישב דכשהוא נושא שפחה אף השפחה עוברת בלאו כשנשאת לו כיון שאסורה לינשא לו דהא היא חייבת בכל הלאוין כמו אשה ישראלית דעלמא אלא דלפי זה יקשה הא דקאמר בתר הכי ועוד דבדידה ליכא עשה והא אפי' בשפחה שייך שבת כמו שכתבו התוס' לקמן בסמוך בד"ה לא תוהו בראה כפירושו של ר"י בר מרדכי וצ"ל דהשתא לא ס"ל התוס' כן: **ע"ב בא"ד** לא שרינן אלא הקדשות דאתי מיניה. ר"ל דלא שרינן לממזר לישא קדשות אלא בענין קדשות דנולד הוא מינה כגון אשה דלא תפסי בה קדושין דהממזר נולד ג"כ מאשה דלא תפסי בה קדושין אבל לא איסור קדשות דזכר ובהמה ונ"ל למחוק ה' דהקדשות ולגרוס לא שרינן אלא קדשות דאתי מינה וק"ל: **ד"ה** לא תוהו וכו' עד וכן משמע קצת בירושלמי וכו'. פי' דאפי' בעבד שייך נמי שבת מדאמר שם העבד מהו שישא וכו' ר"ל משום דאינו מצווה במצוה דפריה ורביה דאינו חייב אלא במצות שהאשה חייבת ופשיט לה מהא דתנן יבטל והלא לא נברא העולם וכו' שנאמר לא תוהו בראה ש"מ דאף עבד שייך בשבת וק"ל: **בא"ד** ולפי זה בשפחה נמי שייך שבת וכו'. היה יכול לומר דבכל אשה שייך נמי שבת אע"ג דלא מיפקדא אפריה ורביה אלא דנקט שפחה משום דבעו לאסוקי בתר הכי והא דלא כפינן בחצי שפחה וכו' וק"ל: **ד"ה** דכ"ע ג"ש עדיפא וכו' עד הכא שאני משום דעיקר שטר מג"ש נפקא יש לדקדק קצת א"כ לפי זה אמאי דחיק בגמרא לומר לא דכ"ע ג"ש עדיפא הל"ל לא דכ"ע היקשא עדיף כדאיתא שם בזבחים וטעמא דרבנן הכא דשבקי להיקשא וילפי בג"ש משום דעיקר שטר מג"ש נפקא אלא שיש ליישב דגמרא ס"ל דהמקשה שהקשה לימא בהא קמפלגי וכו' לא היה מתמיה אלא על ר' דשביק ג"ש ויליף היקשא דמשום דהכא מסתברא טפי למילף ג"ש משום דעיקר שטר מג"ש נפקא אבל על רבנן אין מקום לתמוה דפשוט הוא דאע"ג דבעלמא מסתבר טפי למילף היקשא הכא מסתבר טפי למילף ג"ש כדאמרינן ולכך ודאי א"בי הוא קא מתמה ולכך השיב התרצן לא דכ"ע ג"ש עדיפא הכא ואפי' ר' היה מודה בזה אלא משום דאיכא למיפרך אג"ש ולכך שביק רבי ג"ש ויליף היקשא:

דף מב ע"א גמ' רב אשי אמר שאני התם דקא קרי ליה עבדי. וא"ת תקשה לרב אשי מאי אריא חצי חצי אפי' אמר כולו נמי כדפריך אשנויא שלפני זה וי"ל דרב אשי נמי מתרץ לה דה"ק בד"א דקרי ליה עבדי אבל היכא דלא קרי ליה עבדי קנו ואם אמר חצי חצי אפי' לא קרי ליה עבדי לא קנו: **תוס'** ד"ה בעבד של שני שותפים וכו' עד והא לר"א דפ' החובל אינו יכול לשחררו וכו' דמוקי התם אליביה וכו' כצ"ל ור"ל דר"א אמר דעבד של ב' שותפין אינו בדין יום או יומים משום כי כספו הוא כספו המיוחד לו ויליף מניה גמרא התם דה"ה דאינו יוצא בראשי אברים לר"א דכתיב ביה ג"כ עבדו דמשמע נמי עבדו המיוחד לו דמוקי התם הא דקאמר אמימר איש ואשה וכו' אתיא כר"א ס"ל לאמימר כמו שאינו יכול לשחרר לר"א ה"נ אינם יכולין לשחררו וכן הא דתני התם בברייתא חציו עבד וחציו בן חורין וכן עבד של ב' שותפים אין יוצאין בראשי אברים מוקי התם כר' אליעזר וס"ל לתוס' דכמו שאינן יוצאים בשן ועין לר' אליעזר ה"ה דאין יוצאים בשטר שיחרור ותירצו דשותפים דהתם וכו' והא דקאמר התם חציו עבד וכו' ר"ל ובחציו עבד יש לו חלק בגוף ופירות ואפ"ה קתני דאין יוצא בראשי אברים וה"ה בשטר שיחרור היינו למשנה אחרונה דחזרו ב"ה להורות כדברי ב"ש שכופין את רבו ועושה אותו בן חורין והואיל ולכפייה קאי הוי כאילו אין לו בו שום חלק לא בגוף ולא בפירות ולכך אינו יוצא בשן ועין ואם תקשה לך וא"כ הואיל ואינו יוצא בשן ועין ה"ה דאין יוצא בשטר שחרור למשנה אחרונה מאחר שאין לרבו חלק בגוף העבד וא"כ היאך אמרו כופין את רבו ועושה אותו בן חורין זה אין קושיא כלל דהא דמאי דנקרא למשנת אחרונה אין לו בגוף העבד היינו משום דכופין אותו לשחררו וזולת זה יש לו בו בגופו ולכך יכול רבו לשחררו וק"ל ובתר הכי הקשו התוס' וא"כ לפי זה דהכל תלוי בגוף וכשאין לו חלק בגוף העבד אין יכול לשחררו והא אמימר נמיה אית ליה לעיל דף מ' לחד לישנא דמפקיר עבדו יש לו תקנה בשטר שחרור ובמפקיר עבדו אין

לא קשיא להו אלא מאמימר גופיה דקשיא דידיה אדידיה דהתם מסיק דס"ל כר"א דהיכא דאין לו פירות אין יולא בראשי אברים וה"ה בשחרור ולעיל ס"ל לאמימר גופיה במפקיר עבדו אע"ג דאין לו בו פירות יש לו תקנה בשטר ותרלו דודאי שטר מפקיע האיסור דהיינו הגוף עפי מראשי אברים ומשה"א מהני' דהכא נמי מלי הויה שפיר כר"א דהכא בשטר מפקיע האיסור אף למשנה אחרונה מיהו ק"ק מגמרא דלא אסקי להו אהכי אדעתייהו הא דתרלו דשטר מפקיע האיסור כו' אמאי לא קשיא להו מר"א בפשיטות לפום הסברא דסלקא אדעתייהו דהיכא דאינו יולא בראשי אברים גם שחרור בשטר לא מהני ולקמן סבר ר"א דכל עבד אינו יולא בראשי איברים ולריך גט שחרור ויש ליישב דר"א דהכא לאו היינו ר"א דהתם והו"ק: **בד"ה** יום של רבו כו' ומיהו כ"מ אף למשנה אחרונה כגון בשל יתומים כו' עכ"ל ולקמן אהך דהמית מי שחליו עבד כו' דקאמר מאי לאו כמשנה אחרונה כו' לא בעי לאוקמא בגה"נ דסתמא קתני דמשמע אפילו בגדולים וק"ל: **ע"ב** בד"ה מעוכב גט כו' והכא איירי בחליו כו' עכ"ל כתב מהרש"ל תימה והיך יאכל בתרומה החלי בן חורין אפילו למשנה ראשונה אלא בע"כ איירי כו' ע"י הפקר כו' עכ"ל ע"ש ולא ידענא (א) תמיהתו על דברי התוס' דהא לקמן בשמעתין לענין קידושין נמי בעי למימר בכה"ג דאין קידושיו קידושין כלל אע"ג דהוי חלי בן חורין וק"ל: **בד"ה** עבד שמכרו כו' מכר קנס של עבד כו' דלא דמי לדקל לפירותיו כו' עכ"ל כן הוא בכל ספרי תוספות הישנים משום דלכאורה לר"מ במכר קנס של עבד נמי היכא למבעיא הכי מה"ע אי איכא לפלוגי בין פירות דקל דעבידי דאתי ובין קנס של עבד דלא עבידי דאתי אבל מדנקט עבד שמכרו רבו לקנס כו' משמע דאפילו לר"מ לא מבעיא ליה אלא בכה"ג דומיא דדקל לפירות אבל במכר הקנס של עבד לא מבעיא ליה דפסיקא ליה ביה דאפי' לר"מ כיון דלא עבידי דאתי אינו מכור ומהרש"ל הגיה ולא דמי לפירות דקל כו' (ב) ולא ידעתי כוונתו:

דף מג תוס' בד"ה ואת"ל כו' והמ"ל איפכא אלא האמת כו' עכ"ל מדברי מהרש"ל שהבין המ"ל איפכא היינו דגבי מקידשת המ"ל חלייך וגבי אינה מקודשת לחליי וא"א לומר כן כפי שפרש"י הא דחזיא לכולה דה"ק לה אי בעינא נסיבנא אחריתי כו' דזה ודאי לא שייך באשה וק"ק דטפי הוה ליה לתוס' לאקשויי דה"מ למנקט כולה בחדא מילתא דהיינו באינה מקודשת נמי לחליי וע"כ הנראה דאיפכא דאמפי קושטא דהכי הוא דגבי לחליי המ"ל איפכא דהיינו את"ל אינה מקודשת דבהכי הוה ניחא טפי למנקט כולה מלתא בלחליי אלא דהאמת כו' וק"ל: **ע"ב** בד"ה אבל אם כתב עליו אונו כו' וה"ת כו' אין לו תקנה דאיסורא דאיכא גביה כו' עכ"ל ולעיל מיניה בדברי ת"ק דקאמר ולריך גם שחרור לא הקשי להו הכי משום דאיכא לפרושי לריך ואין לו תקנה דהכי מפרשינן לעיל מלתא דר"י אליביה דאמימר ועי"ל דמלתא דת"ק איכא לפרושי ע"י פדיה דקונסין לפדות אותו מיד עד ק' בדמים כדלקמן ולא ישעבד בו העובד כוכבים כלל אבל הכא לכשתברח קאמר וע"כ לא נשחרר ליה עד שיברח דאי כו' כמ"ש התוספות וק"ל: **בא"ד** דלא דמי למפקיר כו' דקני ליה לקנס ולולדות כו' עכ"ל כתב מהרש"ל ותימה לפ"ז דא"כ בעובדא דסקרתא כו' דאקשו רבנן לרבינא מהא דאמימר וכו' לימא שאני התם דמכרו לעובדי כוכבים דלא קני אלא למעשה ידיהם וכו' ונראה דהתם הוי לאחר יאוש כו' עכ"ל ותירוצו דחוק אבל הנראה דלעיל איירי דכבר כלו מרוותא דעובדי כוכבים וגם מרוותא דישראל קמאי מתו וכיון דהעובדי כוכבים כלו אין כאן על העבדים קנין דמעשה ידיהם וגם מרוותא דישראל מתו וא"א להנחיל (ג) ממון זה לבניהם כיון דאין עליהם שיעבוד מעשה ידיהם והוה שפיר דומיא למפקיר עבדו ומת אבל הכא כיון דמרוותא דעובדי כוכבים עדיין קיימים לא תפקע מהם שיעבוד מעשה ידיהם ומדינא יחזור לבעל הראשון ישראל שהוא גם כן קיים שהרי מעולם לא פקע ממנו הממון לגמרי דעדיין הוא ברשותו לקנס ולולדות ולא הפקיעו ממנו כו' כמ"ש התוס' ודו"ק: **בד"ה** הא לגופא כו' דמזלזל בתקנתא דרבנן קנסוה אע"ג דלא מטא זימניה כו' ותימה כיון כו' עכ"ל ק"ק לפי פרש"י הכא ובאידך שמעתא לקמן דמשום להא דקנסא נגעו ביה במכירת עבד יש לתמוה עדיפא מיניה דבפשיטות ה"ל לאוקמא תרוייהו בדלא מטא זמניה אלא דבעבד קנסו אותו ודו"ק:

ח"א **דף מג ע"א** הדר אוקי אמורא עליה והמכשלה גו' מעיקרא דדרש כשם שהמקדש כו' לא קאמר דאוקי אמורא עליה כו' ואפשר דלא הוה קא מוקמי אמורא אלא בדרש מקרא שהשמיע לרבים כי הכא והמכשלה הזאת גו' משא"כ לעיל דלא השמיע לרבים רק האי דינא וק"ל: והמכשלה הזאת כו' עיין פרש"י כפירושו מפורש פרק כל כתבי ע"ש ושם יבואר וק"ל:

דף מד בד"ה או לאו דוקא כו' ומייתי מבהמה כו' אלמא לאו דוקא דה"ה טפי כו' עכ"ל דלפרש"י איכא לפרושי בפשיטות דבשני הלשונות מייתי ליה דמשמע ליה דהוא דר"ל דוקא הוא וא"כ ע"כ הך דריב"ל לאו דוקא אבל לדברי התוס' ליכא לפרושי הכי בליבנא קמייתא דהוא שואל אלאו דוקא ואפילו ביותר ממאה והוא השיב לו דלאו דוקא אלא בפחות ממאה ולכך הוצרכו לפרש בע"א דהשיב לו כיון דע"כ דהך חדא לאו דוקא אידך נמי לאו דוקא וכן יש לפרש באיכא דאמרי לדברי התוס' ודו"ק: **ע"ב** בפרש"י בד"ה דלא קנו ליה לגופיה דאי מיית או מגרש לה הדרי לה עכ"ל יש לדקדק בפירושו דהא למ"ד הדין עמו קיימינן ואליביה יוכל לסלקה במילי אחריני כדמוכח בריש פרק האלמנה לכ"ג וכנראה מפרש"י לעיל ויש ליישב (ד) דאי לית ליה מילי אחריני לא נפיק גופיה מרשותה ואם נתארמלה ונתגרשה דידה ניהו וק"ל: **בד"ה** יולא כו' ל"א גרסינן

קרני ראם (א) נ"ב אוני מבין השגתו בשה הטעם דלא הוי קדושין משום דהוי מקדש להאיו משא"כ הכא מ"ט יהא לד חירות מותר לאכול בתרומה והרי אינו רשאי לישא שפחה ומצאתי בפ"י שעמד בזה ועי"ש באורך וגם קשה לי דאם מיירי דוקא בתב"ח מה פשיט ליה מההנת שנתערבה עי"ש ושם לא הוי רק כמפקיר ומש"ה אוכל בתרומה וצ"ע: (ב) נ"ב כוונת רש"ל פשוט דל"מ לרבנן דסברי דדוקא בדקל לפירות מהני ודאי דיש לחלק אלא אפי' לר"מ דמהני בפירות דקל מ"מ ל"מ כאן כיון שאין יוצאין מגוף העבד ולא עבידי דאתי: (ג) נ"ב לא אדע דהרי במכרו לקנס מיבעיא ליה לעיל ולא אפשיטא וא"כ נראה דלירושה דהוי ממילא ודאי מורים וצ"ע ומצאתי בפ"י שכ' כמ"ש: (ד) נ"ב עיין רשב"א שכ"כ והיזק הדבר מהא דלא נעשה מטלטלים א"ל בניו ולענ"ד כיון דעיקר קנס ללוקח וכאן א"א לקנוס לבעל דהא לא ירצה לתת דמים ולא הוי שלו והבן:

מהר"ם

לו בגופו כלום דגופיה לא פקע ליה אלא איסור אית ליה גביה כדאמר התם וא"כ היאך **יש לו תקנה** בשחרור דבלא פי' זה הוה אתי לן שפיר הא דאמימר דהוה אמרינן דלא תלי כלל בגוף העבד אלא הכל תלוי בעבדו המיוחד לו דהיינו כשאין לו אלא אדון א' ובמפקיר נ"כ אין לו אלא אדון אחד אבל השתא דתלי טעמיה שצריך שיהיה לו חלק בכל גוף העבד קשיא ותירצו דהתם ודאי דלא נשתייר בו כי אם איסור דעבדות עשר ודאי מפקיע האיסור ובזה יפה כח השטר מראשי אברים דהא דקתני התם חציו עבד וחציו בן חורין אין יוצא בראשי אברים היינו למשנה אחרונה דלכפייה קאי והוי כאין לו בו כ"א איסורא דעבדות ואפ"ה אין יוצא בראשי אברים זה נ"ל בשיטת התוס' בדבור זה ודברי ספר ח"ש בדבור זה רחוקים ממני: **ד"ה** הא דאמר חצי חצי וכו' עד אלא ודאי לא שייך כל שאינו בזה אחר זה אלא היכא שהראשון מונע וכו'. ר"ל וה"ה חצי חצי דאינו בזה אחר זה אינו מטעם דהראשון מונע אלא מטעם דשייר וכשהוא בבת אחת אין כאן שיור וא"כ למה לא יקנו בבת אחת והא דכתבו התוס' בתר הכי ואין לדמות ממון הראוי להלק וכו' נ"ל דהוי כאילו אמר ועוד דאין לדמות ממון הראוי לחלק וכו' ולכך אף על פי שאינו בזה אחר זה בבת אחת קני וכשנויא אחרינא הוא ודו"ק נ"ל: **ע"ב ד"ה** מאי לאו כמשנה אחרונה וכו' עד כי היכי דלא לפשוט וכו'. נ"ל דהאי איבעיא להו נשאלה בימי חכמים הקדמונים ולכך הוצרך ע"כ גמרא לעיל לתרץ הברייתא בשנויא אחרינא דאי לא מיתרצא האי ברייתא אלא כדאוקמינן לה כמשנה אחרונה א"כ תקשי לן למה לא פשטו החכמים הקדמונים האבעיא שלהם ממתניתא זו וק"ל: **ד"ה** מעוכב גם שחרור וכו' עד והכא איירי בחציו עבד וחציו בן חורין. דברי התוס' אלו צריכין עיון וא"א ליישבן כלל דאיך יעלה על הדעת דחצי עבד וחצי בן חורין יאכל בתרומת כהן משום צד חירות שבו דאותו צד זר גמור הוא אצל תרומה וק"ל: **ד"ה** עבד שמכרו רבו וכו' עד או דלכא אפי' לר"מ לא קני דלא דמי לפירות דקל וכו' כצ"ל משום דלרבי מאיר אפי' לא יהא דמי לדקל לפירותיו אלא לפירות דקל הוי מכור דהא ר"מ סבירא ליה המוכר פירות דקל קנה וק"ל:

דף מג ע"א ד"ה את"ל וכו' עד והוה מצי למימר איפכא וכו'. ר"ל דהוי מ"ל את"ל התקדשי לחציי אינה מקודשת משום דשייר בקנינו אבל הכא לא שייר בקנינו ואת"ל המקדש חצי אשה מקודשת משום דחזיא לכוליה אבל הכא לא חזיא ואע"ג שאם אמר כן הוה קשה לן מאי שנא דבהתקדשי לחציי אינה מקודשת והציך מקודשת לי כגון המקדש חצי אשה תהא מקודשת זה אין שייך לענין הבעיא דהכא אלא שהאמת נקט כמו דמסיק בקידושין דבהתקדשי להציי מקודשת דר"ל דאי בעינא נסיבנא אחריתא אבל בהציך אינה מקודשת דלא מצי למימר דהכי קאמר לה דהינסב אחרינא דאתתא לבי תרי לא חזיא אבל איפכא לא אין מטעם לומר כן נ"ל כוונת התוס' בדבור זה ואין אנו צריכין לאדחוקי כפירושו של ספר ח"ש וק"ל: **ע"ב ד"ה** ואין אני קורא וכו' עד וזה לא שייך הכא ר"ל דהתם איירי שנפלו קמי אח הג' יבמה אחת מהאח הראשון דהיינו איתה שעשה הב' מאמר והשניה של האח השני ואם ייבם לשתיהן יסברו העולם שמאמר קדושין גמורים הן וא"כ ב' יבמות הן מבית אחד דהיינו מאח השני וא"כ יאמרו שתי יבמות הבאות מבית אחד מתייבמות ושם פריך בגמרא וניבם לחדא ונחלץ לחדא וכו' ע"ש אבל הכא ע"כ איירי שלא היה לשמעון אשה אחרת ולא נפלה קמי לוי כ"א זו לבדה דאל"כ דהיה לו לשמעון עוד אשה אחרת ומת ונפלו שתיהן קמי לוי איך אפשר לומר מתייבמת ללוי הא י"ל דלמא קדושי דשמעון קדושין גמורים הן והוו ממש ב' יבמות הבאות מבית אחד אלא ע"כ צ"ל הא דקאמר רב חסדא מתייבמות ללוי איירי כשאין לשמעון אשה אחרת כ"א זו ולכך מתייבמת ממה נפשך וכו' ולכך הקשו התוס' מאי נ"מ הכא אפי' היתה היא אשת שני מתים היתה מותרת להתייבם ללוי דלא שייך הכא שמא יאמרו ב' יבמות וכו' מאחר שלא היתה לו לשמעון עוד אשה אחרת כנ"ל כוונת קושית התוס' אבל יש לתמוה דבהדיא כתבו התוס' שם ביבמות פ' ד' אחין דף ל"ב דאליביה דהתניא תנא ס"ל דאפי' ליכא צרה בהדי ההיא דעליה זיקת ב' יבמין אפ"ה אינה מתייבמת אטו היכא דאיכא צרה וכן הוא בהדיא שם פ' האשה רבה דף צ"ו ע"ש: **בא"ד** אבל בעלמא הוי דאורייתא. פירוש כגון ראובן שקדש אשה חוץ משמעון ובא שמעון וקדשה סתם דאהנו קדושי ראובן למיסרה אעלמא וקדושי שמעון אהנו למיסרה אראובן ולכך חלין עליה קדושי שניהם ומתו שניהם הוו עליה ממש זיקת ב' יבמין וזו אסורה להתייבם ללוי מדאורייתא ולכך הוה סלקא אדעתיה דאף הכא בהציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה לראובן ונשתחררה וחזרה ונתקדשה לשמעון הוי נ"כ עליה זיקת ב' יבמין ואסורה להתייבם ללוי ולכך אצטריך רב חסדא לומר דמתייבמת ללוי ואין אני קורא בה אשת שני מתים וכו' וק"ל: **ד"ה** אבל אם כתב עליו אונו וכו' עד וא"ת הא דאמר אמימר לעיל וכו'. והא דהקשו התוס' קושיא זו אאם כתב עליו אונו וכו' ולא הקשו קושיא זו אמלתיה דת"ק דקתני יצא לחירות וצריך גם שחרור מרבו ראשון דמשמע דיש לו תקנה בגט שחרור לישא בת חורין אע"ג דגופו לא קני ליה ולעיל אמר אמימר במפקיר דאין לו תקנה וכו' משום דאמלתיה דת"ק היה יכול להרץ דכותב לו גם שיחרור קודם שיפרנו מן העובד כוכבים או קודם שיברח דאז עדיין גופו קנוי לו דהא אם לא קנסו אותו חכמים היה חוזר לרבו להשתעבד בו אבל הכא שכתב לו קודם שמכרו כשתברח ממני וכו' ועל כרחך לא חל אותו השיחרור עד לאחר שיברח מן העובד כוכבים ואז אין גופו קנוי לו להשתעבד בו כלל מתקנת וקנס הכמים וא"כ אין לו תקנה בשטר לאמימר וק"ל: **ד"ה** הא לגופא וכו' עד ונראה לפרש וכו'. ר"ל ותרוייהו איירי לגופא ואידי ואידי בדלא מטי זמניה וא"ת היא גופא תקשה דלמה לא אמר גמרא אידי ואידי בין לא מטא זמניה בין לא מטא והא לגופא והא לפירא ר"ל שלא החליטה לו כ"א הפירות כמו שפירש הקונטרס משום דנראה לו לגמ' דוחק לפרש דכתב לו נימוסו אפירות ולא אגופו דאין דרך לעשות כן ועוד דלפי זה ע"כ א"א להעמיד ההיא דשדה בלא מטא זימניה כיון דעד דלא מטא זימניה אין לו פירות מה שייך לומר פטור ממעשר וק"ל:

דף מד ע"א גמ' התם הוי ליה לפיים ולא פיים. ע"כ צריך לפרש דהתם איירי כגון שיש לו ממון אחר במה לפיים ולא פיים ולכך יצא לחירות ובברייתא דלעיל דקתני גבאו בחובו וכו' לא יצא לחירות איירי שלא היה לו ממון אחר לפיים העובד כוכבים בחובו ולכך לא יצא לחירות כצ"ל לפי' הקונטרס דאל"כ תקשי בברייתא דלעיל נמי נימא דהיה לו לפיים ואפשר שלזה כיונו התוס' במה שכתבו בד"ה המוכר עבדו לפרהגג על פי' רש"י ועוד דלישנא דהיה לו לפיים ולא פיים לא משמע הכי דהלישון משמע דהיה לו לפיים עכ"פ מה שאין כן לפי' רש"י דצריך לפרש דהיה לו ממון אחר לפיים וק"ל: **רש"י** ד"ה ומעלהו כו' אע"פ דחשיבות הוא להם. ר"ל והיה לן לאסור משום דמיקר שם עבודת כוכבים כמו בהולך לדון לפני ערכאות של עובדי כוכבים: **תוס'** ד"ה בשלוה על מנת למשכנו וכו' עד לכך נראה וכו'. וא"ת היא גופא תקשי למה לא אמר גמרא עוד שנויא אחרינא אידי ואידי דמטא זמניה וכשלוה על מנת למשכנו ולא משכנו ולכך פטור ממעשר כל זמן שישראל לא בא ומשכנו וגבי עבד קנסוהו רבנן כפרש"י י"ל משום דגמ' ס"ל דבהאי טונא אפי' גבי שדה חייבת במעשר דכיון דמטא זמניה אם כן הוא של ישראל בהחלט וק"ל: **ד"ה** וכותב ומעלה וכו' עד וקשה דשטרות העולין בערכאות של עובדי כוכבים מכשרינן כצ"ל ולא מפלגינן בין לכתחלה בין לדיעבד וכו'. ר"ל ואי הוי כפירוש רש"י דכשנותנים להם עשר להתום הוה להם חשיבות היה לן לאסור לכתחלה לכל השטרות משום דמיקר שם עבודת כוכבים: **ד"ה** התם דאיסורא דאורייתא וכו' וכן התם הוי מצי למימר איפכא כי הכא. לאו דוקא כי הכא אלא ר"ל דהוה מצי למימר התם את"ל גבי עבד לא קנסו משום דאיסורא דרבנן הוא אבל גבי כרם הוי איסורא דאורייתא וק"ל: **ע"ב** גמ' אמר ר' אבהו עבד שיצא אחר רבו לסוריא ומכרו שם רבו יצא לחירות והתני ר' חייא איבד זכותו וכו'. יש להקשות לפי מה דלא ידע עדיין דר' אבהו איירי בדעת רבו לחזור למה יצא לחירות כשמוכרו לשני מה פשע בזה כשמוכרו ומה הפקיעו בזה מן המצות הלא אף אם לא מכרו היה בחוץ לארץ אצל רבו הראשון ונראה דיש לפרש דהמקשה ידע שפיר דר' אבהו איירי שדעת רבו הראשון היה לחזור לא"י ולכך כשמכרו שם כדי שישאר שם בח"ל יצא לחירות אלא דהוה סלקא אדעתיה דר' חייא דקתני איבד זכותו ר"ל ואינו יוצא לחירות על כרחך איירי נמי אפי' היכא דבדעת רבו הראשון לחזור דאל"כ פשיטא דאינו יוצא לחירות דמה פשע במכירתו דמה לי אם ישאר אצל רבו ראשון בח"ל או אצל רבו שני ולכך פריך מרבי חייא ומשני כאן שדעת רבו לחזור ר"ל דמתחלה כשיצא מא"י יצא על דעת לחזור וגם עתה כשמכרו דעתו לחזור ולכך קאמר ר' אבהו דיצא לחירות כשמכרו שם וכאן שאין דעת רבו לחזור ר"ל ר' חייא איירי דמתחלה כשיצא לא היה דעת רבו לחזור ואע"ג דעתה בשעת המכירה דעתו לחזור מ"מ הואיל ובשעת היציאה לא היה בדעתו לחזור ואעפ"כ הלך העבד אחריו מרצונו ולכך איבד העבד זכותו ובשמכרו עתה שם אינו יוצא לחירות וזה הפירוש מדויק מגמ' שפירש כאן שדעת רבו לחזור כשיצא על מנת כן יצא וכו' וק"ל: **רש"י** ד"ה יצא אחר רבו לסוריא וכו' עד ל"א גרסינן יצא עבד וכו'. נ"ל דלפי לשון זה הוה גורס בברייתא יצא עבד אחר
רבו

חכמת שלמה

עליו פירות ואינו יכול לשחררו כמו שאינו יוצא בשן ועין וראיתי למפרש אחד שכתב כמו שמתורץ הא דאמימר מאחר שאין עליו ממון אלא איסור יכול לשחררו בשטר ואינו דומה לשן ועין דדוקא בתחלת הקושיא שהקשו התוס' משני שותפין דהוי נמי ממון ואיסורא א"כ אין חילוק בשטר לשן ועין וק"ל (עיין במהרש"א). וליתא לדבריו כלל חדא מאחר שתירצו התוס' דחצי עבד וחצי בן חורין דהתם אתא למשנה אחרונה תקשה מיניה וביה איך יכול להיות מעוכב למשנה אחרונה כלא א"א לשחררו לכן נראה דלא קשה מידי דמי הפקיעו ממנו מעשה ידיו החכמים הם הפקיעו והם תקנו שישחררו ואי לאו תקנתא דישחררו אתכת דשפיר חצי הגוף שלו והם עשו שיפקיע הכל ממנו וישחררו אבל מכל מקום בשן ועין אינו יוצא קודם שישחררו מאחר שהפקיעו חכמים מרבו לענין מעשה ידיו שוב אינו יוצא בדבר אחר שאינו תולה בהפקעתו ודו"ק ותדע דהכי הוא דאל"כ למה אינם מתרצים התוס' הא דתני עבד כו' איירי כגון שנתן לו כל דמיו ואינו מעוכב אלא גט שחרור כמו שתירצו התוס' בפרק הנזקין אלא שהתוס' דהכא רצו לתרץ הכא דלא תצטרך לחלק בין שטר לשן ועין עד דהקשו מאמימר ומוכרחין לחלק אליביה הכי ואי הוה מתרצין דאיירי שנתן כל דמיו אם כן הוי קשה סוף סוף למשנה אחרונה איך יכול לשחררו הא כבר נסתלק ממנו למעשה ידיו ומשנה אחרונה משמע דבכל ענין כופין אותו לשחררו ומשום הכי מתרצין דאין הכי נמי דאיירי אליביה דמשנה אחרונה ולא איירי כלל בנתן לו דמיו ולא שכיחא אבל בפרק הנזקין לא הזכירו האי קושיא דאמימר וחילוק דשטר משום הכי שייך שפיר האי תירוצא ודו"ק היטב: **בד"ה** הא דאמר כו' ואין לו בהם כלום. נ"ב פי' מכל שכן כשאין דלא קנו זה אחר זה לאו משום דלא חזי למיקני מכח הראשון דהא אפילו הראשון נמי לא קני משום דשייר אם כן בבת אחת דליכא שיור קנו וק"ל: **ע"ב** תוס' בד"ה מעוכב כו' וחציו בן חורין. נ"ב תימה ואיך יאכל בתרומה החצי בן חורין אפי' למשנה ראשונה אלא בעל כרחו איירי במעוכב גט שיחרור ע"י הפקר והארכתי בספרי ע"ש (עיין במהרש"א):

דף מג ע"א תוס' בד"ה את"ל כו' והוה מצי למימר איפכא כו'. נ"ב פי' ואז כשיאמר את"ל חצייך מקודשת לי מקודשת הוי כאילו אמר וכל שכן כשאמר התקדשי לחציי דאז מקודשת וכן כשיאמר אם תמצי לומר התקדשי לחציי אינה מקודשת הוי כאילו אמר וכל שכן כשאמר חצייך מקודשת לי כו' ודו"ק. (עיין במהרש"א): **ע"ב** תוס' בד"ה אבל אם כו' דאי לאחר חייל השיחרור כו'. נ"ב פי' מיד כשבא ליד עובד כוכבים ואם כן בא הפקעת ממון והאיסור כאחת זה אינו דאם כן היכי מזכין ליה כו' ומדברי ר"ג משמע דשרי כה"ג ואין כופין אותו יותר ודו"ק: **בא"ד** דקנו ליה לקנס ולולדות כו'. נ"ב ותימה לפ"ז א"כ לעיל בעובדא דסקרתא דא"ל רבינא אהדרו אבני מרוותא קמאי דלכתוב גיטא דחירותא ואקשו רבנן לרבינא מהא דמימר המפקיר עבדו ומת דאין לו תקנה לימא שאני התם דמכרו לעובד כוכבים דלא קנו אלא למעשה ידיהם כו' ונראה דהתם הוי לאחר יאוש ונתייאשו המוכרים ויורשיהם מינייהו והא ראיה שבני המוכרים לא תבעו אותם אלא אמר להם שהם יתפללו לבקש בני מוכרים. (עיין במהרש"א):

דף מד ע"א גמ' לישראל מומר לכותי מהו כו' כנ"ל: **ע"ב** רש"י בד"ה יוצא כו' לסוריא ופריך כו' לסוריא מכרו רבו כו'. נ"ב פי' מכרו בלא וי"ו ולבתר כך סירוגא ומכרו בוי"ו ודו"ק. (עיין במהרש"א)

רש"י

לא עבד כו' ולא שבקיה לאסוקיה לכולה מתני' כו' עכ"ל מדברי מהרש"ל לפי אותה גירסא גרסינן מכרו בלא וי"ו דמשמע יתירא דמכירה אתא לאשמועינן אבל לא ידענא מאי פריך לא סגיא דלא נפיק ובספרים ישנים ליתא האי ל"א בפרש"י כלל גם בפרש"י ישן שבידי בספר גופיה ליתא אבל הגיהו האי ל"א שם והגיהו לפי אותה גירסא מלת יצא בליר"י והשתא ניחא גם לפי אותה גירסא דפריך לא סגי דלא נפיק ודו"ק: תוס' בד"ה נטייבה כו' ואור"ת דגבי שביעית אית לן להחמיר טפי כו' עכ"ל ומיהו אי הוה שביעית דרבנן לא הוה פסיקא לן להחמיר ביה כבמלתא דאורייתא כמו שכתבו התוספות לעיל ודו"ק: בד"ה שנתקוצה כו' אע"פ דפטר התם בארעא דחבריה הכא כו' עכ"ל מיהו בנטייבה ודאי בארעא דחבריה נמי מקרי מלאכה הצריכה לגופה גם לענין שבת וק"ל: בד"ה לא"ל יצא כו' ה"ד אי אזיל מנפשיה איבד כו' וי"ל דמיד כו' עכ"ל ולא משמע להו ליסנא דמתני' מוכר לא"ל דהיינו לדעת רבו לחזור (א) כדלקמן ועוד דא"כ מאי נוסיף ר' אבהו אמתני' דידן וק"ל:

דף מה בד"ה מידי דהוה אמקדש אחותו ולפי האמת יש לחלק כו' עכ"ל ר"ל יש לחלק לפי האמת לשמואל דבמקדש אחותו ודאי אדם כו' אבל בשדה אין אדם יודע דאינה מכורה שהרי לרב מכורה ויוצאה ואינו נותן בדרך מתנה אלא בדרך מקח וכיון שאינה מכורה לשמואל הרי המעות חוזרין וק"ל: **ע"ב** גמרא והא דתניא קורין בו האי תנא כו' והתיר רשב"ג ליקח ממנו כו' יש לדקדק מאי מייתי מהך ברייתא דהתיר רשב"ג בגר דחזר לסורו דיודע דבעי עיבוד לשמה העובד כוכבים דלא ידע ודוחק לאוקמי הך דקורין בו נמי בכי האי גוונא בגר שחזר לסורו דמשמע דהני תלתא ברייתות כולה בעובד כוכבים ממש איירי ויש לייסב דלרבן שמעון בן גמליאל נמי בעובד כוכבים (ב) דידעינן ביה דכתבו לשמה קורין בו דהא לית ליה הך דרשה דכל שאינו בקשירה כו' ודו"ק: תוס' בד"ה אמרי לה קורין כו' ואין נראה דרב נחמן קאמר כתבו עובד כוכבים יגנז כו' עכ"ל ר"ל דהא דרב נחמן דקאמר האי אמרי לה קורין בגמלא ואיהו גופיה קאמר בכתבו עובד כוכבים יגנז והיינו טעמא משום דכל שאינו בקשירה כו' כדמפרש לה תלמודא אברייתא דכתבו יגנז ואי הוה ידע תלמודא לפרושי אדרב נחמן בכתבו יגנז בענין אחר משום דבעי כתיבה לשמה לא הוה אילטריך ליה לפרושי אברייתא בענין אחר דהיינו משום דכל שאינו בקשירה כו' אלא דתלמודא דמפרש לה משום דכל שאינו בקשירה כו' אברייתא ה"ה דרב נחמן מתפרש הכי והיינו אפילו כתבו למכור לישראל ודו"ק: בד"ה והא דתניא יגנז כו' המ"ל דרבן שמעון בן גמליאל כו' הלא מייתי תנא דאיירי בה בהדיא עכ"ל ר"ל דרבן שמעון בן גמליאל לא איירי בהדיא בכתיבה אלא בעיבוד ולא בעי למימר נמי דרבן שמעון בן גמליאל היא ומשום עיבוד לשמה דבהך דתני יגנז לא תני עיבוד בהדיא אלא כתיבה אבל מהך דתני כל שאינו בקשירה כו' מייתי שפיר אהך דיגנז דהוה מכתיבה לכתיבה ולכך לא קשיא להו לתוס' לקמן דפריך לרשב"ג מעיבוד לכתיבה ולא מעיבוד לעיבוד משום דבהך דהתיר רשב"ג לא הוזכר בהדיא רק כתיבה ודו"ק

ח"א דף מה ע"א גרמא להו מלתא ואשתביין כו' ר"ל דהך מלתא גופה דבאתן קידלא ומרלין עלמן לדקיות הוא גרמה להו דאשתביין ואשתבאי איהו בהדייהו כדי שיתבכל לו שלא עשו כן רק ע"י כשפים כדמסיק: א"ל עילים ברח כו'. כפל הדבור לקיים הדבר והוא לא האמינו כי כן דרכו של עורב לשקר בשליחותיה כענין נח ואמר אדהכי אתא יונה כו' את היונה ודאי איננו משקר בשליחותיה כמפורש גבי נח אבל אמר דשמא הסוא גברא משקר אלא שאמר שהאמין בדבר כיון דל"י מתילא ליונה ע"מ דקושטא הוא ומתרחיש לי ניסא · ואמר אי' קיימן בהמנותייהו אהדריגהו כו' · ר"ל דודאי ידע שהן נבעלות לשבאין אלא דאמר אי קמו בהמנותייהו עם גברייהו הישראלים ואין נבעלות אלא באונס אהדריגהו עמי לבנות עמי כי קמזה דנבעלות ברצון כמ"ש דלנחקינהו מהכא כו' ערק הוא לבדו והוא גברא כו' ואמר כי הדלן דהיינו בעל בכחן ע"י פירוקא הוו אזי בהו דלא הוה באתן קדלא ונעיקרא אלא בכשפים וק"ל:

דף מו תוספות בד"ה דאי א"ל הכי כו' נראה דחששא זו אינה אלא לעז כו' ורש"י פי' דאפילו כו' עכ"ל עיקר קושייתם *נעלם הכא מדבריהם כמ"ש בפרק המדיר דאי משום קלקולא דקאמר היינו שיהא הגט בטל ובניה ממזרים מנים כנראה מפרש"י מה יועיל מה שאמרו לא יחזיר בכך לא יבטל התנאי כו' עכ"ל ע"ש וכן נראה ממה שכתבו כאן בסוף דבריהם לר"מ דבעי תנאי כפול דאי כפליה לתנאיה אין מועיל מה שלא יחזיר כו' ונינה לרבנן בתנאי גמור. אפילו אינו כפול וזה הביאם שכתבו דאינו אלא לעז כו' (ג) דהא לא אמר' ע"מ כו' דהיינו תנאי גמור וליכא למימר נמי דלא בעי הכא תנאי גמור אלא גילוי דעת בעלמא כו' דאם כן לא הוה בעי לר' מאיר הכא תנאי כפול דהיינו כפל למלתיה דבגילוי דעת לא פליג ר' מאיר ארבנן אבל ודאי חשש ממזרות ליכא הכא ואכן ודאי שתקינן אלא דחיישינן ללעז שיוליא בעלה עליה כדי להחזירה כו' לכך אמרו דלא יחזיר כו' ורש"י פירש דאפילו יאמר כו' ר"ל דהוא מפרש לקיים דגט בטל ובניה ממזרים ממש קאמר כו' אלא דע"י שאומרים לו דאסיר להחזירה ולא חש כו' ומשום דלר' מאיר מוקמינן מתני' דהכא לקמן בדכפליה לתנאיה הוצרכו לפרש לפי שיטתם דלאו ממש בדכפליה קאמר דהיינו בעל מנת דא"כ ודאי דהוה גט בטל ובניה ממזרים ממש ולא יועיל מה שלא יחזור אלא בכפל למלתיה אבל אי לא כפל למלתיה לר' מאיר אפילו לעז ליכא דלית ליה לר' מאיר מכלל לאו אתה שומע הן כן נראה לפרש דבריהם ע"פ דבריהם בפרק המדיר ועיין בחידושי הרשב"א ודו"ק: בד"ה שלא יהו בנות כו' הני תרי ליסני דרב יוסף אליבא דתנא קמא פליגי כו' עכ"ל משום דהכי תרי טעמי משום קלקולא ומשום פרוצות מוכרחות ומוכרעות גבי נדר בדברי התנאים דמתני' דר"י לית ליה אלא טעמא דפרוצות ור' מאיר ור"א לית להו אלא טעמא דקלקולא מש"ה כתבו דלא פליגי הני תרי ליסני אלא בדברי תנא קמא דקתני נמי משום שם רע ומינה אית לן לפרושי בנדרים בכה"ג וק"ל: **בא"ד** אי נמי כו' היינו ר' מאיר ור"א דאמרי לא אתרו צריך כו' דקסברי כו' דאי ברבים אסור כו' עכ"ל משום דקאמר ורבנן מי חיילי כו' בלשון רבים הוצרכו למימר דהיינו ר"מ ור"א דאית להו ודאי טעמא דקלקולא וליכא למימר דאית להו נמי דברבים אין לו הפרה אע"ג דלית להו טעמא דפרוצות דא"כ ה"ל לפרושי ולחלק ולומר איפכא מדר"י כמ"ש התוס' לעיל בהאי פירקא לרבנן להאי ליסנא דאית להו קלקולא ע"ש אך מה שכתבו לר"א דאי ברבים אסור משום פרילותא הוה כו' להאי ליסנא דאית להו לרבנן טעמא דקלקולא איכא לאקשויי נמי הכי אימא דס"ל ברבים אין לו הפרה ואפילו הכי לא יחזיר משום דאית להו נמי טעמא דפרילותא וכבר כתבנו לעיל בחידושינו תירוץ לזה לרבנן כיון דלא הזכירו בדבריהם טעמא דפריליתא משום רבים אבל ר"י נקטו מדמחלק בין רבים לאין רבים ע"ש אבל א"כ מאי קשיא להו הכא טפי בדברי ר"א דהא איהו נמי לא נקט ליה במלתיה כמו רבנן והיה נראה לייסב דלר"א איכא למימר דלא הולרך להזכיר טעמא דרבים ומשום פרילותא כיון דר"י דלקמן הזכירו אבל קשה (ד) דא"כ

קרני ראם (א) ק"ב איני מבין דמה מהני דעת רבו לחזור מ"מ הא כיון דאין כופיהו לישאר שם מ"ט יצא לחירות וע"כ צריך לתי' פן ישתדלו בדברים ומה"ט גם בשדעת רבו לחזור לא הוי כיצא מדעת ויוצא לחירות פן ישתדלו לישאר שם וז"פ: (ב) כ"ב הדבר תמיה דאיך ידעינן דכותבו לשמה הא אפילו בעע"ג עובד כוכבים אדעתא דנפשיה עביד וכבר התפלא בזה הפ"י ונראה דסובר רבינו כשיטת הב"י דהך דעובד כוכבים אדעתא דנפשיה עביד לא הוי רק ספיקא עיין בחה"ע סי' קכ"ג והנה בקריאת ס"ת אינו רק מדרבנן רק פ' זכור הוי דאורייתא וא"כ מ"ש רש"י דקורין בו משום דהוי ס"ס דהרי אפילו בחד ספיקא שרי מטעם ס' דרבנן אלא דרש"י אשמעינן דאפילו בפ' זכור דהיא דאורייתא קורין משום ס"ס ועכ"פ בשאר קריאת התורה סגי בחד ס' דהוי ספק דרבנן ולקולא ומש"ה בכתב עובד כוכבים לשמה והיינו בעע"ג קורין בו כיון דלא הוי רק ס' אי אדעתיה דנפשיה קעביד כן נראה להליץ בעד רבינו: (ג) כ"ב והרמב"ן לא כתב כן אלא דודאי בטל הגט משום דכפל הדברים ואם לאו לא היה מוציאה וא"כ איכא תו ג"ד אלא דלר"מ כ"ז שלא כפל הדברים כיון דסובר דלא אמרינן מכלל הן אתה שומע לאו א"כ לא היה ג"ד ואתר שכפל הדברים אז הוי ג"ד ומש"ה מהני מה דתקנו שלא להחזירה דתו בטל הג"ד עי"ש ודבריו מתוקים ונראה דגם דעת רש"י דנקט התנאי ואם לאו לא יהיה גט אינו רולה לומר דבנדר וש"ר היה משפט התנאים כדינו אלא שכפל הדברים פי' ומ"מ חסרו שאר דיני תנאים תנאי קודם למעשה וכדומה אלא דמהני מטעם ג"ד ומש"ה מהני תק"ח דלא יחזור דתו ליכא ג"ד והתנאי בעצמו אינו מועיל ומיושב קושית התוס' ובחי' הארכתי · (ד) כ"ב יש לומר כפשוטו דא"כ ר"מ בברייתא מ"ט לא נקט רק טעם קלקול ולא פריצות והוא דחוק ונראה למה שחידש הרשב"א דבנדר חכם כיון דעוקר הנדר מעיקרא לא הוי פריצות ובנדר בעל שייך פריצות כיון דבעל מיגז גייז ועי"ש שסובר שזה טעמו של ר"א לדעת ירושלמי ותלמודא דידן לא סובר כן עי"ש אלא שהדבר תמיה דגם בנדר שא"ל חקירת חכם מ"מ לא הוי פריצות כיון דאפשר עכ"פ בהתרת חכם ונהי דלא בעי פריצות אין כאן ומש"ה לא ניחא לתלמודא דידן בזה אלא שקשה דמ"ט דר"מ בנדר שא"ל תקירות חכם יחזירנו דלמא בהתרה דידיה לא ניחא ליה רק בהתרת חכם משום דהא אין פריצות דחכם עוקר הנדר מעיקרו וע"כ צריך לומר דלר"מ ל"ל טעמא דפריצות כלל ומש"ה אין סברא לחלק בזה וא"כ מוכרח שיטת התוס' והכן ובזה ניחא לי לפמ"ש התוס' לעיל דף ל"ה דגם דנדר ברבים לר"ה רק בבעל יש לו התרה וא"כ כיון דמחלקים בין בעל לחכם קשה איך סתם ר"י כל נדר שידעו בו רבים לא יחזור הרי בנדר שא"ל חקירת חכם לא הוי פריצות אפילו בנדר ברבים ודוחק לומר דר"ה חולק אר"י כיון דזה החילוק בין חכם לבעל לא יצא לו מקום מדברי חכמים ועיין כי הוא קושיא גדולה ולמ"ש הדבר נכון דלר"י כיון דאית ליה טעמא דפריצות סובר דכל היכא דצריך לבעל דוקא איכא פריצות ודו"ק היטב ובחי' הארכתי:

חכמת שלמה

דף מה ע"ב רש"י בד"ה ישראל נ"ל ישרף כו': **בד"ה** מסור נ"ל מוסר: **תוס'** בד"ה עד שיעבדם כו' משמע דבעינן כו'. נ"ב פי' שהרי אותה הודאה מש"ה קלינן שאינה ראויה שוב לציצית לפי שלא נצטבעו לשמן וק"ל:

דף מו ע"א **תוס'** בד"ה אי כו' כמו שטר כו' נ"ב לאו דוקא דמכח גילוי דעת מהני דהא התם אפילו גילוי דעת ליכא גבי מברחתא אלא הומדנא בעלמא הוא וכדפי' התוס' התם להדיא ואם כן בע"כ מכח כ"ש דייקי התוס' דהתם אפילו בלא גילוי דעת מהני מכ"ש דמהני גילוי הדעת לחוד וק"ל: **בא"ד** דבעי תנאי כפול כו'. נ"ב פי' גבי איילונית דלקמן שאמר משום איילונית אני מוליאך ולא כפל למילתא שיפרש דבריו ויאמר אם לא היה זה הדבר כך לא הייתי מוליאך ואם כן מאחר דלית ליה לר"מ מכלל הן אתה שומע לאו אפילו לעז ליכא והכא דחייש רבי מאיר ללעז היינו שכפל דבריו שאמר משום שם רע אני מוליאך או משום הנדר ואם לא הוה זה לא הייתי מוליאך חיישינן ללעז כן מצאתי בחדושים שפירש כן דברי התוס': **בד"ה** רב נחמן כו' נראה דעל- דעת כו'. נ"ב האי נראה דקאמר הוא כמו לכאורה נראה כו' וכן מוכח בתשר"י ותוס' דפרק שבועת הדיינים ע"ש ודו"ק: **בא"ד** ונראה דלא כו'. נ"ב ותימה הלא מסיק לשם להדיא במסקנא דמשום הכי אמר משה רבינו ע"ה הכי כדי שלא יהא להם הפרה ומשום הכי פרש"י שהוא נדר על דעת רבים שאין לו התרה ונראה שהתוס' דהכא מפרשים מה שאומר שם. כדי שלא יהא להם הפרה ר"ל להפר הענין בהערמה כעין שנויא דמשני לעיל מיניה התם משום קניא דרבא וכן כתב הסמ"ג והשתא ניחא דקאמר התם כ"י שלא יהא להם הפרה ולא קאמר כדי שלא יהא להם התרה וק"ל אבל התוס'

מהר"ם

רבו לסוריא ומכרו שם וכו' משמע דכל עבד שיצא אחר רבו לסוריא מכרו רבו שם לכך פריך לא סגי דלא מכרו וכך צריך לגרוס בגמ' לפי לשון זה ומשני אלא עבד שיצא אחר רבו לסוריא ומכרו רבו שם פי' אם אירע כך וכך נ"ל בפירושו: **תוס'** ד"ה נטייבה וכו' עד חרישה יתירא. פי' דחרשה פעם אחת קודם שביעית ובשביעית חרשה עוד פעם אחרת: **בא"ד** ואע"ג שהוא דרבנן. ר"ל ומ"ש דגבי נתקוצה בשביעית קתני תזרע למוצאי שביעית וגבי נדיירה לא תזרע מאחר ששניהם דרבנן ותירץ דמ"מ חשיב טפי מלאכה מנתקוצה ולכך קנסי בה טפי: **ד"ה** שנתקווצה כו' ואע"ג דפטר התם בארעא דהבריה. ר"ל ואם כן נוקים לה הכא במחוברים ואיירי בשדה חבירו כדהתם הכא ליכא לאוקמי וכו':

דף מה ע"א גמ' האי מעם אדוניו מעם אביו מבעי ליה וכו'. יש להקשות למה הקשה אסוף הפסוק דכתיב אשר ינצל אליך מעם אדוניו ולא פריך מריש הפסוק דכתיב לא תסגיר עבד אל אדוניו אלא צ"ל דאדוניו ר"ל עבודת כוכבים כדמשמע מפרש"י א"כ מה פריך אסוף פסוק דאשר ינצל אליך מעם אדוניו הא איכא נמי לפרשו דעבודת כוכבים קרוי אדוניו אלא נראה לי דהמקשה ס"ל דאעבודת כוכבים לא שייך לומר ינצל דמה הצלה שייך מעבודת כוכבים אלא על כרחך צ"ל דר"ל דהבן רוצה להציל עצמו מאביו המכריחו לעבוד עבודת כוכבים ולכך פריך מעם אביו מבעי ליה וק"ל: שם אשר ינצל מעמך מבעי ליה. יש להקשות דע"כ לר' אושעיא דמפרש קרא דלא תסגיר במוכר עבדו לחוצה לארץ הכתוב הזהיר לב"ד שלא יסגירוהו ללוקח כמו שפרש"י א"כ אתי נמי שפיר הא דקאמר קרא אשר ינצל אליך ר"ל לב"ד פירוש שהעבד בא לב"ד להנצל מאדוניו שרוצה למוכרו לח"ל וכן צריך ע"כ לפרש הקרא אליביה דרבי דמוקי קרא בלוקח עבד ע"מ לשחררו דאשר ינצל אליך מאי אב"ד וא"כ מאי פריך אשר ינצל מעמך מבעי ליה ונ"ל דהמקשה הוה קשה ליה על רבי אושעיא דמפרש הקרא במוכר עבדו לח"ל מידי איכא שום הוכחה בקרא דבח"ל איירי אלא ודאי רבי אהא מפרש האי אשר ינצל יתפרש מלשון אשר הציל אלהים מאבינו ור"ל שנתפרש מא"י לח"ל והשתא נזכר בקרא דבמוכר עבדו לח"ל איירי לכך פריך לפי זה אשר ינצל מעמך מבעי ליה וק"ל: **תוס'** ד"ה מידי דהוה וכו' עד ולפי האמת וכו'. ר"ל דלפי האמת דמוקי רב יוסף הא דקאמר שמואל במוכר שדהו ביובל עצמו דאינה מכורה ומעות חוזרין מ"ש מהמקדש אחותו דס"ל לשמואל דמעות מתנה ולכך קאמר דיש לחלק אלא דיש להקשות הא אפי' לרב דאמר מכורה מ"מ השדה יוצאת לבעליה א"כ נימא נ"כ אדם יודע דכל הקונה ביובל יוצאה וגמר ונתן לשם מתנה וצ"ל דמאחר דלרב מכורה יש טוען ג"כ לומר דאינה יוצאה ולא נתן לשם מתנה וק"ל: **ע"ב תוס'** ד"ה הא דתניא יגנז וכו' עד מצי למימר דר"ש ב"ג היא וכו' ואע"ג דמוקי ההיא דתני קורין כר"ש ב"ג מכל מקום הא"ל דההיא דתני יגנז נמי כר"ש בן גמליאל והא דתני קורין איירי בגר שחזר לסורו כדאוקי לקמן ההיא דרשב"ג וההיא דתני יגנז איירי בעובד כוכבים גמור וק"ל: **ד"ה** כל שישנו בקשירה וכו' עד מכלל דאשה כשרה. לשון ר"ן מדאצטרכינן להאי דרשא ולא נפקא לן משום דליתנהו בלבישה דנימא כל שאינו בלבישה אינו בעשייה כדאמרינן הכא בתפילין ש"מ דלא דרשינן הכי בציצית ומינה דנשים עושות ציצית אע"פ שאינן בלבישה דדוקא בס"ת ותפילין הוא דנפקא לן מדכתיב וקשרתם וכתבתם וכו' ע"ש: **ד"ה** עד שיעבדם לשמן וכו' עד ומסיק שם דנאמן אתה להפסיד שכרך וכו'. אין זה לשון הגמרא שם ממש וע"ש: **בא"ד** הכא הלכתא כשמואל וכו'. וכאביי ורבא ליכא למימר דהכא הלכתא כאביי דאם כן הוי לה לגמרא להוסיף על הסימן דיע"ל קג"ם וק"ל: **בא"ד** וקלינן לאודרא בנורא וכו'. פי' שלא יעשו מאותו אודרא תכלת לציצית והוא פסול שלא נצבע לשם ציצית אלא לנסות הצבע אם הוא יפה א"כ ש"מ דבעינן צביעה לשמה ומזה הטעם שרינן ג"כ אותו מעם הצבע הנשאר בביעתא ולא שרינן ליה ביורה כדי שלא יפסול כל מה שביורה ועיין שם פרק התכלת: **ד"ה** עיבוד לשמן בעי וכו' עד ולא מסתבר דפריך מעיבוד לעיבוד וכו'. וליכא להקשות והכל טעמא מאי דלא פריך הגמרא מעיבוד לעיבוד משום דהיה יכול לתרץ דנתנו להעובד כוכבים קלפים מוכנים עבודים לשמן והוא לא עשה אלא מלאכת הכתיבה וק"ל:

דף מו ע"א **ד"ה** אי אמר לה הכי וכו' עד מדבעי לר"מ תנאי כפול. ר"ל לקמן בשמעתין קאמר על מתני' דאיילונית דקתני וחכמים אומרים יחזיר אמר מאן חכמים ר"מ היא דבעי תנאי כפול והכא במאי עסקינן בדלא כפליה לתנאי ולפי פי' התוס' למאי דמסיק בדבור זה האי דקאמר דבעינן הכא תנאי כפול לאו דוקא אלא ר"ל ר"מ דבעי בעלמא בעל מנת תנאי כפול ה"נ בעי הכא דלכפלי' למלתיה כמבואר בדבריהם בסמוך מ"מ מייתי שפיר ראיה דלא מהני הכא גילוי דעת דאי מתני' לרבנן גלוי דעת ה"נ לא תיבעי לר"מ תנאי כפול אלא ודאי לא מהני הכא גלוי דעת הלכך ע"כ לא הוי חששא דהכא כי אם לעז בעלמא אפי' היכא דאמר בשעת גירושין לרבנן משום ש"ר ומשום נדר אני מוציאך ולר"מ כפל למלתא כדלקמן אפילו הכי לא הוי כי אם לעז דהא לא אמר בשעת גירושין לישנא דעל מנת א"כ לא הוי תנאי גמור: **בא"ד** היינו בדכפלי' למילתיה. פי' שאמר בשעת הגירושין משום ש"ר ומשום נדר אני מוציאך ואם לא היה בך זה חש"ר או הנדר לא הייתי מוציאך ולא כפלי' לתנאיה שלא אמר על מנת זה אני מוציאך אם יהיה הש"ר אמת או הנדר ולא יהיה לו התרה אז יהיה הגט גט ואם לאו לא יהא גט דאי אמר כן וכפליה לתנאיה אין מועיל מה שלא יחזיר דלעולם איכא קלקולא אפי' ישתוק הוא ולא יוציא מפיו שום דבר אנן מי שתקינן דהא קאמר בהדיא בשעת הגט דעל מנת זה יהא הגט גט וממילא תגמ בטל למפרע ובניה ממזרים וק"ל: **ד"ה** שלא יהיו בנות ישראל וכו' עד וא"ת ללישנא בתרא דרב יוסף וכו'. ר"ל בשלמא ללישנא קמא דטעמא דרבנן משום קלקולא ואינהו לא מחלקי בין נדר שהודר ברבים ושלא ברבים בכל ענין חיישי לקלקולא ע"כ סבירא להו דברבים נמי אית ליה התרה דאי לית ליה התרה לא שייך ביה קלקולא. שיאמר אילו הייתי יודע וכו' אבל ללישנא בתרא דטעמא נמי משום פריצותא דלמא ס"ל נמי דנדר שהודר ברבים לית ליה התרה כר' יהודה אלא דס"ל דגם בנדר שלא ידעו בו רבים איתא ביה פריצותא ולכך פליגי אר' יהודה וסבירא ליה דבכל נדר יחזיר: **בא"ד** אי נמי הא דקאמר ורבנן היינו ר' מאיר ורבי אלעזר וכו'. ר"ל ור"מ פשיטא כיון דס"ל דטעמא משום קלקולא ואמר דבכל נדר שצריך חכם לא יחזיר ולא חילק בין נדר שידעו בו רבים כמו שחלק בין נדר שצריך חקירת חכם משמע דבצריך חקירת חכם בכל ענין לא יחזיר אפי' בנדר שידעו בו רבים מכלל דס"ל דאית ליה התרה דאל"כ לא שייך ביה קלקולא וליכא למימר דבידעו בו רבים ס"ל דלא יחזיר משום פריצותא דא"כ אפילו בא"צ חקירת חכם נמי יסבור דלא יחזיר היכי דידעו בו רבים אבל ר"א דס"ל דבכל הנדרים לא יחזיר היה אפשר לטיסק אדעתא דס"ל דבידעו בו רבים ס"ל דאסור משום פריצותא לכך מסקי התוס' דאי בידעו בו רבים אסור משום פריצותא הוי ליה למימר לא ידעו אסו מפני דידעו וכו' וה"ה דליכא למימר דדלמא דבנדר שידעו בו רבים אע"ג דס"ל דלית ליה התרה ולא שייך ביה קלקולא דא"כ הוי ליה למימר ידעו בו רבים דשייך ביה קלקולא אסור אסו נדר דלא ידעו בו רבים לא ידעו וק"ל: **ד"ה** כיון דאמרי מארץ חזקה וכו' עד ור"ל דעל כרחך באין רצים להשלים כתיב לא תחיה וכו'. ותא דהצריכו להערים ולומר מארץ רחוקה באנו צ"ל דהם לא היו יודעים האמת והיו יראים דשמא בכל ענין נצטוו לא תחיה כל

נשמה

לר"מ נימא דברבים אין לו הפרה ולא יחזיר משום פריצותא ולא הוצרך להזכירו כיון דר"י דלקמיה נקטיה במלתיה ויש ליישב ודו"ק: בד"ה כיון דאמרי כו' וי"ל דע"כ באין רוצין להשלים כתיב לא תחיה גו' כו' עכ"ל ומיהו לא היו ישראל מצווין להשלים עמהם ולכך הוצרכו להערים לומר מארץ רחוקה באנו שאז ישלימו עמהן יותר שלא יחושו להם וק"ל. בא"ד וי"ל דהאי לאו חילול השם כו' היו יכולין לגרשן מעריהן כו' עכ"ל דהיינו לגרשן מעריהן לכפרים בארץ אבל לגרשן מן הארץ לא היו יכולין בבאין להתגייר כדמשמע לא ישבו בארצך גו' יכול בעובד כוכבים שקבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים כו' ודו"ק. בד"ה רב נחמן כו' אלא שלא יערימו כדמפרש התם משום קניא דרבא כו' עכ"ל כתב מהרש"ל ותימה הלא מסיק שם להדיא כו' כדי שלא יהא להם הפרה ומש"ה כו' עכ"ל ואין כאן תמיהה הגם בפרק שבועות שתים מסיק הכי בפ"ד דנדרים ליתא המסקנא הכי דמשני התם מלתא דלא טריחא נקט וקאי האי טעמא משום קניא דרבא כמ"ש התוס' שם גם הר"ן בפרק שבועת הדיינים כתב בהדיא דקאי האי טעמא משום קניא דרבא וגם לפי אותה הסוגיא דפ' שבועת שתים שכתבו התוס' דאין ללמוד משם דהיינו שנים לחוד אבל דברי התוס' הכא כפי הסוגיא דפרק ד' דנדרים וכמ"ש הר"ן ותו לא מידי ודו"ק: **ע"ב** בד"ה המוציא אשתו כו' והא דתנן כו' והשניה והאיילונית אין כו' עכ"ל ולא ניחא להו להוקמא בספק איילונית כי הך דהכא דהלשון והאיילונית משמע בודאי איילונית משא"כ הכא דקתני משום איילונית דמשמע שפיר משום חשש איילונית וק"ל: בד"ה אומר לה שתיקותיך כו' וי"ל דהתם נמי לא הוי אלא לעז דהא סתם גירשה כו' עכ"ל כל זה לשיטתם דלאו קלקולא ממש קאמר נמי התם שיהיה הגט בטל ובניה ממזרים דאם כן לא הוה מועיל מה שאומרים לו לא יחזיר מיהו יש לדקדק מאי פריך התם דהא לא חיישינן ללעז אלא דומיא דלעיל באומר לה משום שם רע או משום נדר אני מוציאך אבל באינו אומר לה כלום אפילו לעז ליכא כמ"ש לעיל לר"מ בדלא כפל למלתיה והתוספות בפ' הבע"י תרצו בזה דהתם מוכיח הדבר טפי שמשום בנים הוא מוציאה ואיכא קלקולא דלעז טפי אפי' באינו אומר לה כלום וכה"ג כתבו התוספות לקמן דהתם פריך אפי' לרבנן דהכא דלא חיישי הכא לקלקולא כו' ע"ש ודו"ק.

דף מז גמ' ישראל שלקח שדה מעובד כוכבים כו' וחזר ומכרה לו משהביאה כו' יש לדקדק ל"ל למנקט בכה"ג לא ה"ל למנקט אלא ישראל שמכר לעובד כוכבים שדה משהביאה שלים כו' ויש ליישב כיון דאסור למכור קרקע לעובד כוכבים בא"י לא בעי למנקט מלתא בגוונא דעביד ישראל איסורא שמכר קרקע לעובד כוכבים אבל בכה"ג שקנאה מעובד כוכבים ושוב חזר ומכרה לו אפשר דליכא איסורא ולמאי דמוקי (א) לה בסוריא יש ליישב דנקט הכי דבסוריא סתם קרקע לעובד כוכבים הוא וישראל לקחה ממנו מתחילה אבל בא"י סתם קרקע לישראל לא הוה ליה למנקט שלקחה העובד כוכבים ממנו אלא שמכרה לו ודו"ק. תוס' בד"ה לוקח ומביא כו' דלמא תקון העולם קאי אהא דחייבוהו ליקח כו' עכ"ל מיהו לכאורה שרש"י הרגיש בזה בפירושו לקמן דהכי פריך דבכורים מצוה דעליה רמיא ואי אין קנין לעובד כוכבים להפקיע מקדושתה מצוה עליה רמיא ליקח הבכורים ולהביא כו' ע"ש אבל נראה דתוס' לא ניחא להו בזה וסמכו עצמם אמה שכתבו לקמן מההיא דפ"ק דמס' ע"ז דפריך ממזוזה אמעשר דמזוזה נמי (ב) מצוה דרמיא עליה אלא כיון דאין הבית בידו ולא דר ביה אין זה הפקעה ה"נ איכא למימר בבכורים כיון דאינן בידו אין זו הפקעה ולא שייך בזה מצוה דרמיא עליה הוא כמו במזוזה ודו"ק: בא"ד וה"ק כל אדם הלוקח ממנו מביא בכורים ל"ש מוכר ול"ש אחר כו' עכ"ל ק"ק לפי זה אמאי נקט בכה"ג המוכר שדהו לעובד כוכבים כו' לא הל"ל אלא הלוקח פירות מן העובד כוכבים מביא ממנו בכורים כו' ויש ליישב דלא חשו חכמים שלא ישתקע ביד עובד כוכבים אלא בידעינן שהיתה כבר ביד ישראל ומכרה באיסור לעובד כוכבים אבל אם לא ידעינן שמכרה לו ישראל באיסור אין לנו לחוש אם ישתקע הקרקע בידו וק"ל: בד"ה מ"ש דיגונך ולא כו' דגונך ולא דיגון נכרי כו' דגנך ולא כתב תבואתך כו' עכ"ל לא הוו צריכי לכל זה אלא למאן דמחייב מירוח עובד כוכבים אבל למאן דפוטר מירוח עובד כוכבים איכא למימר בפשיטות דתרתי דרשי מתרתי דגנך דכתיבי חדא ולא דגן עובד כוכבים וחדא ולא דיגון עוב"כ ודו"ק: **ע"ב** בד"ה מחה אין כו' וא"ת מאי קושיא דר"י דאמר כתנא דולביתך כו' וי"ל דאיכא כו' עכ"ל וק"ק דאכתי נימא דר"י הוא דאמר אנא כר"מ ס"ל דע"כ אית ליה קנין פירות כקנין הגוף דמי גבי שדה אחוזה (ג) לקמן וי"ל דידאי ה"מ לשנויי הכי אלא בלאו הכי משני שפיר דכה"ג כתבו התוס' לעיל לר"א דאמר יש קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל אבל הכא קשיא להו לר"ל מאי מקשה ליה לר"י מהך דמתה אין כו' כיון דידע כבר דע"כ תנא דולביתך פליג וק"ל: בד"ה בצרן ושיגרן כו' ואי גרסינן או מת אתי נמי שפיר וזו אף זו כו' עכ"ל היינו נמי מה"ט דאע"ג דהלקיחה ומקצת הבאה בבעלים וק"ל:

חיא **דף מז ע"א** ר"ל זבין נפשיה ללודאי כו' בפ"ק דבבת פרש"י אלא דשמה לאבוגס מאכל לודים אומה היא כו' ואוכלי אדם הן כו' עכ"ל: **חייתא ופלגא כו'** פרש"י כלומר מכה וחצי מכה עכ"ל מלת חייתא בכ"מ הוא שק לפי התרגום וי"ל מכת שק בעלמא מכה קלה וק"ל: **ועזבו לאחרים חילם.** דכתיב לעיל מיניה בהאי קרא יחד כסיל ובער יאבדו פזה מדת כסילים היא וכמ"ש במסכת עירובין אם יש לך היטב לך כו' וא"ת אניח לבני חוק בשאול מי יגיד לך כו' ודו"ק:

דף מח ד"ה אי לאו דאמר כו' דאין לאן דרך זה על זה דמוכר בעין רעה כו' עכ"ל כתב מהרש"ל טעות הוא אלא מוכר בעין יפה מוכר כו' כדאיתא בהדיא בשמעתתא דהתם כו' עכ"ל והאריך ע"ש וכדבריו פירש רשב"ם בהדיא התם דמוכר בעין יפה מוכר דלגבי פנימי שייך למימר עין יפה כו' אבל גבי חיצון לא שייך עין רעה במה שאינו נותן לו הדרך שאינו מוכר בשדה זו החיצון אלא לוקח כו' עכ"ל ע"ש מ"מ אין נראה לשבש כל הספרים שכתבו בהאי לישנא בכמה דוכתין דמוכר בעין רעה מוכר והיא היא לענין דינא דהכא אלא לפי אותה הגירסא יש לפרש בהיפך מפירוש הרשב"ם (ד) דהחיצון קרי מוכר שהוא מוכר שדה הפנימי לאחיו שצריך לדרך זה וכיון שהוא מוכר בעין רעה אינו מוכר לו הדרך אבל בפנימי לא שייך למימר מוכר הדרך דאין החיצון צריך לדרך אלא שהוא מוכר לו כל חלקו בשדה ודו"ק. בא"ד וא"ת לר"י דמחזירין כו' לא משכחת שדה אחוזה דכולהו הוו שדה מקנה כו' עכ"ל ר"ל לא משכחת אלא באחד בר חד עד יהושע דלענין הבאת בכורים כיון דקנין הגוף הוא שפיר מביא וקורא אבל מ"מ שדה מקנה מקרי כדאמר לקוחות הן ודו"ק: סליק פרק השולח

קרני ראם (א) נ"ב איני מבין מ"ש בסוריא ישוב אחר דהרי גם בסוריא אין מוכרין להם שדות כמו בא"י כמבואר בע"א עי"ש אלא דגוף סברת רבינו לחלק בין שדה שקנאה מעוב"כ שמותר למוכרו לא ניחא ליה ועיקר קושיא יש לומר דאשמועינן רבותא דאע"ג דנגרע ע"י עוב"כ כל שלא הביא שלים נתחייב אח"ז בהבאת שלים ביד ישראל: (ב) נ"ב דבריו הנגוסין דהתוס' לא כתבו לקמן דמזוזה הוי מצוה דרמיא אלא דא"נ דאפי' אין קנין חשוב הפקעה מה שאין העובד כוכבים מעשר כ"ה מזוזה חשוב הפקעה מה שאין העוב"כ קובע מזוזה אבל פשיטא דמזוזה לא הוי חובת הגוף רק חובת הבית ובכורים הוי חובת הגוף ול"ד אהדדי ועיין היטב בתוס' ע"ז דף כ"א: (ג) נ"ב למה שמחלק הב"ש בכמוך בין נחית אדעתא דפירי לנחית אדעתא דארעא לק"מ דמר"מ אינו מוכח אלא בנחית אדעתא דארעא ומכ"ל בנחית אדעתא דפירי וגם לפי מה דמחלק בנ"ב קושיו בין הכא לגבי ברא אחולי אחיל עי"ש לקיים דר"מ מיירי בלוקח שדה מאביו ואחולי אחיל לגבי ברא משא"כ כאן וא"ש: (ד) נ"ב עיין בתוס' ב"ב דף ז' ע"ב ד"ה אין להם ונראה שהעיקר כגירסת מוהרש"ל וגם הדבר מוכרח כיון דמעיקרא היה להם דרך וע"כ ממילא ע"כ הפנימי נקרא מוכר דרך לחיצון והבן:

מהר"ם

נשמה ולכך הוצרכו להערים וק"ל נ"ל: **בא"ד** ועוד לרש"י איך הניחום בארץ הא כתיב לא ישבו בארצך וכו'. והא דלא הקשו התוס' ארבנן מכח מקרא זה דלמה להו לרבנן למימר דלא חיילא שבועה מכח שבועה בטעות הא בלאו הכי מי מועילה שבועת הא כתיב לא ישבו בארצך וגו' כמו שהקשו מכתוב לא תחיה כל נשמה משום די"ל דרבנן עדיפא מיניה קאמרי דאפי' על ההכאה לא חיילא השבועה כיון דאמרו להו מארץ רחוקה באנו ולא באו: **בא"ד** וא"ת בלא חילול השם נמי אין יכולין להורגן כיון דבאין להתגייר וכו'. וצ"ל הא דהקשו התוס' לעיל מזה ברישי הדיבור וא"ת בלאו הכי מי חיילא שבועה והא כתיב לא תחיה כל נשמה וכן הא דהקשו לעיל הא כתיב לא ישבו בארצך לא הקשו אלא לפי דמסקי השתא בסוף הדבור דבאותו שעה לא באו להתגייר כ"א אחרי כן וגם קושיא זו שהקשו עתה כיון דבאין להתגייר וכו' היו יכולין להקשות על פשוטו של מקרא דכתיב ולא הכום וגו' כי נשבעו להם נשיאי העדה והלא בלאו הכי לא היו יכולין להורגן כיון דבאין להתגייר וק"ל: **ד"ה** ר"נ בר יצחק אמר ג' כו' עד ולפי זה לא היה היתר לחרמות בזמן הזה. ר"ל לפרש"י שפי' שמה שאמר משה לא על דעתכם אני משביע אתכם כ"א על דעת המקום דזהו דעת רבים ואין לו התרה ואם כן בחרמות בזמן שהיו מחרימין על דעת המקום ועל דעת הקהל נ"כ אין להם התרה אבל נראה דלא אמר משה כן משום שיהא דעת רבים אלא כדי שלא יערימו וכו' ועיין באשר"י ותמצא מבואר והשתא לא צריכין נ"כ לומר דבעל דעת רבים לא בעי אלא שנים והא דקאמרי התוס' בתחלת הדבור נראה דבעל דעת רבים לא בעי אלא שנים הוי כאילו אמר לפום ריהטא נראה לומר כן מכח פירושו של רש"י בפרק שבועת הדיינים ואינו כן וק"ל: **ע"ב** ד"ה הנודר כאילו בנה במה וכו' עד ובריש פרק ד' דנדרים כו'. ר"ל וא"ת מנ"ל דגזירה שוה זו מקובלת מסיני דהא אין אדם דן ג"ש מעצמו לכך מביא דבריש פרק ד' דנדרים יליף בהאי ג"ש דנקרא רשע ש"מ דגזירה שוה מקובלת היא: **ד"ה** המוציא אשתו משום איילונית וכו' עד והא דתנן פרק אלמנה ניזונית הממאנת והשניה והאיילונית וכו'. וליכא לתרץ הכא בספק איילונית כדלעיל דדומיא דממאנת והשניה קתני דלא איירי בספיקא ועוד דלישנא דהאיילונית משמע איילונית ודאית אבל הכא במתני' דקתני המוציא אשתו משום איילונית איכא למימר משום חששא דספק איילונית וק"ל: **בא"ד** ולא אמרינן תתייבם ממה נפשך וכו'. אבל אקרא דאשר תלד פרט לאיילונית ליכא לאקשויי דקרא אתא לאשמועינן דלאו בת יבום היא ולא מיפטרה צרתה ביבום שלה וק"ל כך השבתי בישיבה לתלמידי ואח"כ מצאתי שקדמני בזה ספר חכמת שלמה: **ד"ה** אומרים לה שתיקותיך יפה מדבורך וכו' עד דהכי פריך רב פפא וכו'. ר"ל דשם איכא ברייתא דקתני ת"ר ניסת לראשון ולא היו לה בנים לשני ולא היו לה בנים לא תינשא וכו' נשאת למי שאין לו בנים תצא בלא כתובה פי' דמשנים הראשונים יש לה כתובה ומהג' אין לה כתובה ואיבעיא להו נשאת לרביעי והיו לה בנים מהו דתיתבעי לג' ופשיט דאמרי' לה שתיקותך יפה מדיבורך דמצי אמר לה אדעתא דהכי לא גירשתיך מתקיף לה רב פפא אי אידי שתקה אנן מי שתקינן נמצא גט בטל וכו' אלא אמרינן השתא הוא דברית ולפום ריהטא משמע שרב פפא פריך מאחר שאנן ידעינן דמשום שלא היה לה בנים גירשה ועכשיו נתגלה למפרע שהיתה בת בנים א"כ אפילו היא שתקה וכו' ממילא הגט בטל ולכך הקשו התוס' דהכא נמי נימא אנן מי שתקינן מאחר שידוע לן שמשום חשש איילונית גירשה ולפי זה גם על מתני' דלעיל דהמוציא אשתו משום שם רע ומשום נדר היו יכולין להקשות קושיא זו מה הועילו חכמים בזה שתקנו שלא יחזיר ומטעם זה אף לאחר שתנשא לאחר ונמצא שהשם רע שקר ישתוק ולא יאמר אילו הייתי יודע וכו' אנן מי שתקינן אלא שנקטו קושיא זו על מתני' דהכא הואיל והוזכר בה לישנא דשתיקותך יפה מדיבורך כלישנא דהתם דבפ' הבא על יבמתו ותירצו התוס' דשם אינו אלא לעז והכא תקנו שלא יחזיר שלא יוציא הבעל לעז כמו שכתבו התוס' לעיל ריש דף זה ד"ה אי אמר לה הכי וכו' וכי תימא א"כ מאי פריך רב פפא שם אנן מי שתקינן וכי אנן נוציא לעז מאחר שהבעל שותק ואינו מבקש דבר לכך פירשו דהכי פריך דשם נמי היה לנו לתקן שלא יחזיר מחמת חששא זו שמא יוציא הבעל עליה לעז ואפי' לא תתבע ממנו כתובה כמו שתקנו הכא אלא מאי אית לך למימר דשם לא שייך לעז דאמרי השתא הוא דברית ולכך מהאי טעמא נמי לא תוכל לתבוע הכתובה מהשלישי דאמר לה השתא הוא דברית ולא צריכין לטעמא דאמרינן לה שתיקותך יפה מדיבורך וכו' וכ"ת א"כ הכי נמי נימא היכא שלא שייך לעז מטעמא דהשתא הוא דברית וא"כ למה תקנו חכמים שלא יחזיר לכך סיימו התוס' והתם דאיירי בעקרה דוקא שייך השתא הוא דברית וכו':

דף מז ע"א ד"ה לוקח ומביא בכורים וכו'. ומיהו קשה לר"ת וכו'. ואע"ג דרש"י מיישב זה לקמן לרבינו תם נראה פירושו דחוק: **בא"ד** וה"ק כל אדם הלוקח ממנו מביא בכורים לא שנא מוכר ל"ש אחר. ולפירושו צ"ל הא דקתני במתניתין מפני תקון העולם ר"ל דמפני שיראו שהלוקח חייב להביא בכורים א"כ יראו שבקדושתה קיימא ויתנו לב לפדותה ולא ישתקע הקרקע ביד העובד כוכבים כן נ"ל ועיין בפירוש המשנה להרמב"ם דמפרש קצת בכה"ג: **ד"ה** אמר רבה וכו' עד כדדייק מדקתני מציק וכו'. פי' דקתני בברייתא המקבל שדה אבותיו ממציק פי' גזלן עובד כוכבים שגזלה מעשר ינתן לו וכו' ודייק התם דאי הוי מטעם דאין קנין לעובד כוכבים ואבותיו ר"ל א"י נקראת שדה אבותיו מאי אריא מציק אפי' אינו מציק אלא לעולם יש לו קנין ושדה אבותיו היינו שדה אבותיו ממש ולהדיה קנסינהו רבנן דאיידי דחביבא עליה אזיל מקבל לה וכו' ע"ש במסכת בבא מציעא דף ק"א: **בא"ד** ולהכי מוקי פלוגתייהו במירוח העובד כוכבים וכו'. ר"ל דשם במנחות מייתי ברייתא דפליגי ר"מ ור"י הר"מ סבר תורמין משל עובד כוכבים על ישראל ורבי יהודה סבר אין תורמין ומפרש שם פלוגתייהו דפליגי במירוח העובד כוכבים ומדקדק התוס' הכא מדלא מוקי פלוגתייהו התם דפליגי ביש קנין דרבי מאיר סבר אין קנין ור"י סבר יש קנין ס"ל לגמרא דר"מ נמי ס"ל יש קנין מההיא דע"ז: **ע"ב** גמ' כיון דחזי דקא מוקרי ומזבני וכו' ע"ש בפירוש המשניות להרמב"ם דמשמע מדבריו דאידו גרים דקא מוקרי ומזבני לשון יוקר ולשונו איני מבין שם ע"ש: **תוס'** ד"ה טבל וחולין וכו' עד ומיהו יכול לתקן שיפריש ממקום אחר עליו ושיפריש גם עליו ממקום אחר ואחרון אחרון מקולקל וכו' כצ"ל ופירושו שיפריש על טבל זה מעשר ממקום אחר ושוב יחזור ויפריש על אותו מעשר ג"כ ממקום אחר וכן על אותו מעשר שני עד שלבסוף לא ישאר כ"א מעט וכו' וק"ל: **ד"ה** בצרן ושגרן פי' רבינו שמואל וכו'. נ"ל שהתוס' קצרו לשון הרשב"ם במקום שהיה להם להאריך ועיקר קושיית ר"ת קאי על מה שהרשב"ם גורס בצרן ושגרן ביד שליח או שמת השליח והכי פירושו בצרן הבעל הבית דהיינו לקיחה ושגרן ביד שליח היינו הבאה או שבצרן השליח ומת השליח בדרך וכו' ועל זה שייך שפיר קושית ר"ת דלמה ליה למימר ומת שליח וכו'. וי"ל דאשמועינן רבותא וכו' ר"ל ויש לפרש על דרך פירוש הרשב"ם דאשמועינן רבותא כו' ולא גרסינן או מת אלא ומת שליח ינמרו הבעלים ההבאה ואי גרסינן או מת אתי נמי שפיר וזו אף זו קתני ר"ל דהכא בצרן בעל הבית דהיינו הלקיחה ושגרן ע"י שליח היינו ההבאה או אפי' בצרן בעל הבית ומת השליח ונמר בעל הבית ההבאה דאיכא לקיחה ומקצת הבאה בבעלים וכו' אפי' הכי וכו':

דף מח ע"א גמ' ת"ש הקונה שני אילנות וכו'. וא"ת והלא משנה זו קשיא לר' יוחנן דסבר קנין פירות כקנין הגוף ואפילו מוכר שדהו לפירות מביא וקורא והכא קתני הקונה שני אילנות מביא ואינו קורא לפי שאין לו קרקע ולא אמרינן קנין פירות כקנין הגוף ר"ל דסבר רבי יוחנן המוכר שדהו לפירות מביא וקורא היינו שמ"מ הקרקע קנוי לו לפירות לכל מה שיצטרך אפילו לאוקמי הזיתא ולמיעבד בה פירי אבל הקונה ב' אילנות אין לו קרקע כלל ולכך אפילו רבי יוחנן מודה שאינו קורא. כן תירץ רבינו שמשון בפי' המשנה למסכת בכורים ע"ש: הדרן עלך פרק השולח

תוס'

חכמת שלמה

התוס' דהתם מפרשים בענין אחר. (עיין במהרש"א): **ע"ב רש"י** בד"ה והכא כו' אלא הוי יודעת כו'. נ"ב אבל לדעת התוס' אינה כן דה"כ הוי כפליה למילתיה ואיכא לעז אלא אפילו לא כפליה כדפירשו התוס' לעיל: **תוס'** בד"ה המוציא כו' תתייבם ממ"נ כו'. נ"ב ומקרא לא מצי לאקשויי אמאי ממעט איילונית דשמא איירי (נס) בהכיר בה א"נ קרא אינו ממעט שלא יכול ליבמה אלא ממעט שלא ייבם אותה ויפטור צרתה ודו"ק: **בד"ה** אומר לה כו' דהשתא הוא דברית כו'. נ"ב כך הוא מסקנת רב פפא לשם דמשום אין לה כתובה ולא משום שתיקותך יפה מדבורך וק"ל:

דף מז ע"א תוס' בד"ה אמר רבה כו' ונותן לו ודמי לה כו' כצ"ל. ונ"ב פי' מעשר בתחלה כל התבואה ואחר כך נותן לעובד כוכבים חלקו והוא מפסיד שכרי עישור מחלקו על של עובד כוכבים וק"ל: **ע"ב גמ'** כיון דחזי דקא מוקרי וזבני כו'. נ"ב עיין בפירוש הרמב"ם במשנה: **תוס'** בד"ה בצרן ושיגרן כו'. נ"ב פירוש רבינו שמואל בפרק הספינה בצרן הבעל ושגרן ביד שליח ואם בצרן והוא כו' כצ"ל: **בא"ד** דחשיבי לגבירה לקיחה כו'. נ"ב פי' שמפרש ולקחתם דקרא היינו גזירה כלומר שתהא כו':

דף מח ע"א תוס' בד"ה אי לאו כו' דמוכר בעין רעה כו'. נ"ב אל תשגיח בהאי לישנא אף בתוס' מדויקים מצאתי כן וכן בהאשר"י פרק בית כור וכן בנדרים כתב הרא"ש כהאי לישנא דהאחין שחלקו אין להן דרך זה על זה משום דמוכר בעין רעה הוא מוכר וכן בכל הספרים שראיתי לא מצאתי רק בהאי לישנא בעין רעה הוא מוכר ומה אעשה שבודאי טעות הוא אלא מוכר בעין יפה הוא מוכר ולא שייר דרך לעצמו מש"ה אין להם דרך זה על זה כאשר איתא להדיא בשמעתא דהתם וכן מוכח במיימוני רק בפי' הר"ן בפרק בית כור כתב בהא לישנא דיש להן דרך זה על זה משום דמוכר בעין רעה מוכר עכ"ל וזה אמת שכך הסוגיא התם אליבא דרב דפסק להיפך. והר"ן רצה לדקדק מרב על כן כתב כהאי לישנא אבל האשר"י ורבינו תם שכתבו דהא פסקינן אין להם דרך זה על זה כו' והיינו כשמואל דפסק תלמודא כוותיה והוא סבר כר"ע דמוכר בעין יפה מוכר א"כ ע"כ טעות הוא כ"ל. (עיין במהרש"א): **בא"ד** לרבא לא ס"ל הכי כו'. נ"ב אבל אין ראיה מדאמר רבא הלכתא כרבי יוחנן בר מתלת כו' דהא חד מתלת הוא הא דריש לקיש דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי גבי הכותב לבנו כו' ושמא האי נמי בכלל וק"ל: הדרן עלך פרק השולח

רש"י

הניזקין פרק חמישי

ע"ב תוספות בד"ה וכתובת אשה כו' גבי בע"ח שלא ירא"ה כו' הכי נמי חשו חכמים באשה שמא תקיפנו כו' עכ"ל דמהאי טעמא ודאי איכא למימר שפיר דהפקיעו דינה דמדאורייתא בעידית אבל מטעם דקאמר דאשה רוצה להנשא יותר אין ראוי להפקיע דינה דמדאורייתא בעידית ואע"ג דלכאורה אינו דומה ממש דהתם בע"ח דינו מדאורייתא בזיבורית משא"כ באשה דדינה מדאורייתא בעידית הא איכא טעמא דבע"ח משום נעילת דלת והיה ראוי לו העידית ועדיפא להו האי טעמא דנעילת דלת בבע"ח ממאי דבאשה מדאורייתא בעידית דהא מהאי טעמא דבבע"ח שלא ירא"ה אדם לחבירו שדה נאה כו' לא נחתינן ליה אלא חד דרגא דהיינו מעידית (א) לבינונית ובאשה מהאי טעמא דשמא תקיטהו כדי כו' נחתינן לה תרי דרגא דהיינו מעידית לזיבורית ולא אילטריך לן טעמא דאשה רוצה להנשא יותר אלא דמשום חינא הוה ס"ד שתהא בבינונית ודו"ק: **בד"ה** אין נפרעין כו' ואפילו למאן דאמר שיעבודא דאורייתא מ"מ בע"ח דינו בזיבורית כו' עכ"ל וכיון דהלוה גופיה יכול לדחותו אגל הזיבורית לוקח נמי יכול לדחותו דמה מכר הלוה לו כל זכות שיש לו בו וק"ל: **בד"ה** אין נפרעין כו' איכא למימר דסברי שיעבודא לאו דאורייתא כו' עכ"ל אע"ג דמיניה דידיה מדאורייתא בעידית דכתיב מיטב שדהו מ"מ כיון דשיעבודא לאו דאורייתא מיתמי לא הוה גבי כלום כמו שכתבו התוספות לקמן ואפילו היכא דכתב לו השבח דלקמן לא הוה גבי מיתמי כלל כיון דשיעבודא לאו דאורייתא וק"ל: **בד"ה** אמר אביי כו' ואי לא פליגי בנידון כו' לא היה מחמיר ר"י כו' בשום דבר טפי כו' עכ"ל מיהו בהך פלוגתא בדניזק שיימינן או בדמזיק נמי ודאי דפליגי כדתני בהדיא לקמן ולפי מה שכתבו התוספות לקמן ואיפכא לא מצי למימר כו' לפום הך סברא אי המ"ל איפכא והוה ר"ע מיקל טפי לא הוה אילטריך לן למימר דפליגי נמי בנידון במשוייר כו' ודו"ק: **בא"ד** אלא אדרבה ר"ע כו' מחמיר טפי כמו שאפרש בסמוך כו' עכ"ל היינו ממה שכתבו לקמן דאיפכא לא מצי למימר כו' גם לפי מה שכתבו בסמוך דמצי למימר דא"ב כגון דעידית דמזיק כזיבורית דניזק דלר"י או כסף או מיטב משלם כסף ולר"ע משלם מיטב שלו אין זה חומרא לר"י וקולא לר"ע דאיכא דניחא ליה טפי בקרקע אפילו היא זיבורית מבכסף אבל למאי דמוקי לה דלר"ע נותן לו עידית דמזיק ודאי דהוא נחמיר לגבי ר"י דעידית ודאי עדיפא טפי מזיבורית ואי איכא (ב) דניחא ליה בזיבורית טפי פורתא כדאמרינן בעלמא בטלה דעתו אצל כל אדם ודו"ק:

דף מט תוס' בד"ה כגון שהיתה עידית כו' ואיפכא לא מצי למימר כו' עכ"ל ואפילו לפרש"י דפריך לקמן אי לא הוה ר"ע מחמיר מאי ק"ו להקדש היא גופה קשיא דאי מצי למימר איפכא לא הוה ר"ע מחמיר טפי מר"י ומאי ק"ו להקדש דקאמר והא נמי הוה תקשי (ג) לן דמוקי מתני' דהכא כר"י ומפני תיקון עולם שיימינן בדמזיק הא לא היה חומרא אי הוה מצי למימר איפכא ומאי תיקון עולם הוא ודו"ק: **בד"ה** שור רעהו כו' דהא כי מוקי לה כר"ש בן מנסיא כו' שכך יפה כחו לענין ריבית כו' עכ"ל ראייתם אינה מבוררת לן כפי מה שכתבו התוספות לקמן לר"ש בן מנסיא דאיכא למפרך נמי מנזקין אנזקין דהיינו מה להדיוט שכן יפה כחו בנזקי אדם ובור כו' אלא דלר"ש בן מנסיא נ"ל דיליף קרן מקרן כמו שכתבו התוספות לקמן וליכא למיפרך מידי אבל הכא דלא נחית למילף קרן מקרן אימא דמנזקין אמלוה נמי פרכינן ובתוספות דפרק קמא דב"ק דברים אלו ליתנהו ודו"ק: **בא"ד** כולהו ניזקין דפטירי בו בהקדם ילפינן מאדם כו' תמזיק ע"י כריית בור או כו' עכ"ל [דבריהם] מגומגמים דמשמע דכריית בור לפטור בהקדם אתיא מאדם וזה אינו דבהדיא דרשינן בבור לפטור בו הקדם מדכתיב והמת יהיה לו (ד) כמ"ש התוס' לקמן. ונכונים בזה דברי התוספות דפרק קמא דבבא קמא שלא הזכירו בזה בדבריהם שם כריית בור וז"ל דיותר ראוי לחייב אדם המזיק ממזיק ע"י שילוח בעירו עכ"ל ע"ש ויש לייסב דבריהם דע"כ לפי האמת אילטריך קרא והמת יהיה לו גבי בור ולא אתי ליה הקדם מאדם כדיליף שן ורגל היינו משום פסולי המוקדשין דלא אתי מאדם אלא לפטור הקדם והשתא אי לא הוה אתי בור בהקדם מאדם לא הוה מוקמינן לוהמת יהיה לו לפסולי המוקדשין אלא להקדם גמור אבל השתא דאתי הקדם מאדם לא אילטריך אלא לפסולי מוקדשין וק"ל: **בד"ה** ועוד מאי קל וחומר כו' מאי ק"ו להקדם דלענין לחויבי מזיק כו' מרעהו נפקא כו' עכ"ל קלא קשה ומאי קושיא ואימא אי לאו ק"ו הוה דרשינן מרעהו לפטור הקדם כת"ק דר"ש בן מנסיא אבל השתא דאיכא ק"ו להקדם לחיובי אית לן למימר ע"כ דרעהו אתי לחיובי בהקדם נזק שלם אפילו בתם כר"ש בן מנסיא ויש לייסב (ה) ודו"ק: **בא"ד** מאי ק"ו להקדם דשיימינן בעידית דניזק ולא בדמזיק מי ידעינן עידית דהקדם כו' עכ"ל יש לדקדק לכאורה בזה דהא לא מספקא לן למימר דאתי ק"ו למישם בדניזק להחמיר ולא להקל בדמזיק כמ"ש התוס' לעיל דאיפכא לא מצי למימר דכ"ע מודו דאינו נותן לו אלא מעידית שיש לו ואינו חייב לקנות והכי הל"ל מאי ק"ו להקדם דשיימינן בעידית דניזק ולא בזיבורית דניזק מי ידעינן עידית וזיבורית דהקדם כו' וכ"ל הא דקאמר ולא בדמזיק לאו [דוקא] קאמר אלא כיון דר"ע איירי בעידית דניזק ולא בדמזיק וכר"י ואתי ק"ו לאפוקי מזיבורית דניזק מי ידעינן כו' וק"ל:

ע"ב בד"ה ור' שמעון הוא דדריש כו' וגבי לא ירבה לו נשים והכא כו' עכ"ל ר"ל גבי לא ירבה לו נשים הוא דריש טעמא דקרא אי לאו קרא דלא יסור כדאיתא בפרק המקבל ודו"ק: **בד"ה** משום חינא כו' ולעיל נמי יותר משהאיש רוצה לישא האשה רוצה לינשא כו' עכ"ל דודאי ליכא למימר משום טעמא דחינא האיש רוצה לישא יותר משהאשה רוצה לינשא דזה הוא דבר הנראה לכל ולא הוה פליגי ביה רבי מאיר דסבר בבינונית ורבנן דסברי בזיבורית אם אשה רוצה לינשא יותר או איש רוצה לישא יותר אלא דבהא פליגי רבנן סברי טפי ניזל בתר הך סברא דאשה רוצה לינשא יותר מאיש רוצה לישא ודינה בזיבורית ורבי מאיר סבר דטפי ניזל בתר הך סברא דחינא ודינה בבינונית ומהרש"ל לא הבין השמועה כך ונדחק לעיל בדברי התוספות שם ע"פ פרש"י וזה אינו (ו) כדמוכחין דברי התוספות דהכא ודברי התוס' דלעיל ג"כ ע"פ פירוש ר"ח שכתבו הכא וכמו שכתבנו ודו"ק: **בד"ה** בקבלן פי' בקונטרס כו' היינו שלקח המעות מיד המלוה ונתן ללוה כו' עכ"ל משא"כ הכא אף שמסרתן לידו מתחלה אלא אח"כ החזירתן היא עצמה לבנו ולא נתנן האב לבנו כי התם וק"ל: **בא"ד** ואע"ג דמשמע התם דבלשון תליא מלתא כו' עכ"ל ר"ל קבלן תליא מלתא בלשון דאין חילוק בין ערב לקבלן אלא בלשון כדאמרינן התם דהיינו הלווהו ואני ערב כו' כולן לשון ערבות תן לו ואני כו' כולן לשון קבלנות הן שמא תרווייהו (ז) בעינן דהיינו שינוי לשון בקבלן כדאמרינן התם ובעי נמי שימסרנו מתחלה ליד הקבלן כפרש"י הכא וק"ל: **בד"ה** אלא למ"ד כו' דאפילו איירי בקטנים דלא מצי ערב לאשתעויי דינא כו' עכ"ל ר"ל בגדולים ודאי אע"ג דמצי לתבוע הקבלן תחלה מכל מקום כיון שהקבלן מצי טוב לאשתעויי דינא בהדי היתומים עיקר דינא עלייהו הדר ולא גבי אפילו מקבלן אלא מזיבורית אבל בקטנים (ח) דלא מצי ערב לאשתעויי דינא בהדייהו ועיקר דינא דניזקין על הקבלן מכל מקום אין להם לגבות אלא מן הזיבורית כיון דאית להו ליתמי נכסי לגבות מהן ועיקר דינא עלייהו אלא דאריא דרכיב עלייהו שהם קטנים ומדבריהם נראה דבניזקין ביתומים גדולים נמי לא גבי אלא מזיבורית ולא כ"כ הרא"ש בשם הר"י דדוקא בבע"ח איכא למעבד תקנתא אף בגדולים וע"ש:

קרני ראם (א) כ"ב רבינו סובר דאפי' אם מה"ת כתובת אשה מ"מ לא הוי רק מזיבורית וכ"מ מדברי התוס' בכתובות ד"ה הואיל שכתב דלר"מ בבינונית משום חינא משמע דאל"ה הוי מזיבורית אע"ג דר"י סובר כתובה מה"ת ועיין רמב"ן שכתב דלענין מיטב לא ילפינן מאונס כמו דלא ילפינן לענין כסף צורי עיי"ש ובתוס' כתובות ס"ז ד"ה אמר אביי מבואר דכתובות אשה בכסף צורי ועי"ש: (ב) כ"ב לשיטת התוס' דכל היכא דהניזק רוצה בזיבורית ונוטל בע"כ של מזיק בלא"ה לק"מ רק דברי רבינו אזיל בשיטת הרא"ש בב"ק דא"י לכופו לזיבורית עי"ש: (ג) כ"ב אין זה מוכרח דוקא אם רק מפני תיקון עולם שיימינן בדמזיק כל היכי דאיכא חומרא לשום בדניזק פשיטא דשיימינן ורק באיכא חומרא לשום בדמזיק שיימינן מפני תיקון עולם: (ד) כ"ב נלענ"ד דהיכי דקדם מומו להקדישו כיון דבכה"ג פודין את הקדשים להאכילן לכלבים וכמבואר בבכורות י"ד וא"כ אי למעוטי מוהמת יהיה לו כיון דהמת שלו דיכול לפדותו ולא מיבעיא למ"ד דקדשי ב"ה לא היה בכלל העמדה והערכה דיש לפדותו אפי' לאח"מ אלא גם למ"ד דקדשי ב"ה היתה בכלל העמדה והערכה מ"מ יכול לפדותו כשהוא מפרכס וא"כ בכה"ג לא אמעיט מוהמת יהיה לו ומ"מ אמעיט מטעם דהוי הקדש ולא עדיף מאדם ודברי התוס' מבוארים ובלא"ה לא אדע כיון דהא דמעטינן מוהמת יהיה לו גבי מיתה כתוב מ"מ יומעט גם מניזקין כרי גבי שור ולא אדם אמרי' נהי דאמעיט ממיתה לא אמעיט מניזקין כמבואר ב"ק כ"ח ונימא גבי פסולי המוקדשים כן וא"כ אתיא דברי התוס' בפשיטות דכ"מ לנזקין אלא שלא מצאתי לראשונים סיוע לזה וצ"ע: (ה) כ"ב ר"ל דמק"ו אין ללמוד לחייב להקדש כמיטב דאיכא למפרך מה להדיוט שיפה כחו בנזקי אדם ובור וכמ"ש התוס' לעיל דק"ו דמה קרן הדיוט דקיל ל"ש כ"ז דלא ידענו בלא"ה מרעהו דחייב בהקדש וכ"מ בפ"י אלא דתי' התוס' תמוה בעיני מסוגיא המבואר בב"ק דף ל"ז ע"ב וכ"ת לעולם רעהו דוקא ומיהו הדיוט כי נגח דהקדש ה"ט דמתחייב משום דמייתי ליה מקל-וחומר כו' ע"ש ומה מהני ק"ו הא איכא למפרך מה להדיוט שיפה כחו בנזקי אדם ובור וקו' רבינו בלא"ה מיושב דהא ילפינן שפיר מדלא כתב רעהו גבי מועד כמו דאמרינן שם ועיי"ש: (ו) כ"ב ודברי מהרש"ל נכונים דא"כ דמטעם חינא דינה לגבות מבינונית אלא דמטעם אשה רוצה להנשא אינו מגרעים כחה לזיבורית הרי אתא מיפה כחה לשיטת הר"ח לגבות מבינונית וע"כ דאזלי בשיטת רש"י בשם חינא וז"פ וכ"מ בפ"י: (ז) כ"ב מדברי רבינו משמע דבכ"ד לא הוי קבלן כי אם במסר מתחלה ליד הקבלן ולא משמע כן אלא הכא שאני כמ"ש הרשב"א דכיון דלא קבל הבעל מידה מש"ה לא הוי קבלן אלא במסר לה מטלטלין וסיא התזירה לידו ע"י דבר הקבלן ומתשב דהלוה מודה ומתחייב הקבלן עי"ש: (ח) כ"ב ולמ"ש הרשב"א נתי' דדוקא בערבין זיורשים לפרוע בזיבורית או אין גובה מהקבלן דנהי דאין הערב יכול לדחותו מ"מ כ"ז שהלוה רוצה לפרוע אין לתבוע מהקבלן אבל כ"ז שאין הלוה עומד לפרוע או גובה מהקבלן בבינונית אע"ג שיש ללוה זיבורית עיי"ש א"כ דברי התוס' פשוטים דאי יתומים גדולים ודאי שרוצים לפרעו כי מצוה על היתומים לפרוע וגם אין להם כ"מ ומש"ה א"י לגבות מהקבלן אבל ביתומים קטנים א"י לסלקם ומש"ה הוא מתחייב לשלם מבינונית אמ"ס שברי התוס' דגובה כ] מזיבורית ועיין בח"מ פכ"ו מה' מלוה שכ' דמסוגיא דידן משמע דכשיש נכסים אינו גובה רק מקבלן מזיבורית כשיטת התוס' ועיין פ"י ומ"מ נל"ע דהאפשר לא כתבו כן רק למה דהס"ד בלית ליה לא משתעבד א"כ אינו נכנס רק בכפי מה שיש לשיעבוד על נכסי הלוה אבל לדידן דקי"ל דאע"ג דלית ליה נכסי משתעבד נתחייב הקבלן אע"ג דאית ללוה זיבורית לשלם בבינונית:

חכמת שלמה

הניזקין פרק חמישי

ע"ב רש"י בד"ה אין מוז אין כו' או טייבה כו'. נ"ב לעיל דף מח ע"א: **בד"ה** מפני תיקון העולם. נ"ב או שדברי רש"י מחוסרים הם ורלוי הוא לסיים מקומם קודם והמגלה מאחה או לא גרס מפני תיקון עולם קמא אבל בכל הספרים גרסינן תרוייהו נ"ל: **תוס'** בד"ה וכתובת אשה כו' משום חינא כו'. נ"ב הא' חינא דקאמר היינו לפרש"י שפי' חינא לקמן כדי שימצאו האנשים חן בעיני הנשים וינשאו לכם ואף בהתוס' מפרשים לקמן איפכא כדי שימצאו הנשים חן בעיני האנשים מ"מ הכא לפום רהיטא תפסו לישנא דרש"י בפירוש חינא הוא הכיפך ממה שאמרו יותר משאיש רוצה לישא כו' כי בודאי התנא נשמר מזה הקלקול דעתא דלא תימא איפכא כו' אבל החינא דלקמן שהוא כדי שימצאו הנשים חינא כו' מזה לא נשמר התנא ולא חש כלל ודו"ק היטב:

דף מט ע"א תוס' בד"ה שור רעהו כו' וי"ל דאי לאו דאשכחן כו'. נ"ב פי' כך הוא סברת רבנן דדרשי רעהו לפטור אבל רבי שמעון בן מנסיא סבר דשפיר ילפינן מכי יאכל פרט למזיק ומשום הכי אייתר רעהו לחיובי להקדש בנזקי שור נזק שלם וכן מוכח מהתוס' בדבור הסמוך דאף לר"ש בן מנסיא דרשינן כי יאכל פרט למזיק ודו"ק:

מהר"ם

הניזקין פרק חמישי

ע"ב תוס' ד"ה וכתובת אשה וכו' עד משום חינא לישנא בעלמא נקטו התוס' ור"ל כדי שיהיו אנשים נושאים חן בעיני הנשים ע"ד שפרש"י לקמן בד"ף מ"ט ע"ב אבל התוס' מפרשים לקמן הא חינא דאיתא שם בגמ' איפכא מפרש"י ע"ש: **ד"ה** אין נפרעים מנכסים משועבדים וכו' אע"ג דלמ"ד שיעבודא לאו דאורייתא וכו'. הא דקמ"ל דגם לאחר שמת הלוה נשאר שיעבוד של החוב על נכסי הלוה וגובה המלוה חובו מהיתומים של הלוה שירשו נכסיו זה אינו מן התורה דמן התורה לא גובה כלום מהיתומים: **ד"ה** אין נפרעין מנכסי יתומים וכו' עד איכא למימר דסברי שעבודא לאו דאורייתא וכו'. ר"ל והא דנזקין דינן בעידית מן התורה דוקא כשבאין לגבות מהמזיק עצמו מחייו אבל לאחר שמת לא גבי מיתמי ולא נשאר השעבוד על נכסיו מן התורה אלא מדרבנן ולכך אין גובין אלא מן הזיבורית אפילו נזקין:

דף מט ע"א ד"ה כגון שהיתה עידית דניזק כזיבורית דמזיק ואיפכא לא מצי למימר וכו'. פי' כגון שהיתה עידית דמזיק כזיבורית דניזק דלר"י חייב לקנות קרקעות וליתן לו נכסים שיהיו כעידית דניזק ולרבי עקיבא נותן לו המזיק עידית שלו: **ד"ה** שור רעהו אמר רחמנא וכו' עד וגזירה שוה דתחת נתינה ישלם כסף לא נתקבלה אלא לענין וכו'. בב"ק פ"א דף ה' איתא התם

גמ'

דכו' הנזקין ילפי מהדדי בג"ש דהתחת נתינה וכו' לענין שבכולן חייב המזיק לשלם מעידית שבנכסיו וקאמ"י התוס' דדוקא לענין זה נתקבלה ולא לענין שכל מה שפטור לשלם בזה יפטור גם בזה וזה ר"ל במה שאמר ולא לענין תשלומין: **בסה"ד** וי"ל דאי לאו דאשכחן בחד דוכתא דפטר רחמנא בהקדש וכו'. דבור זה כתוב ג"כ בתוס' ב"ק דף ו' ושמעתי בשם תשובת בן לב כי לא ראיתי אותה שהקשה על דברי התוס' דאכתי קשיא רעהו למה לי דאי לגלויי אכי יאכל פרט למזיק שיהא פטור לגמרי הרי כבר כתיב בבור והמת יהיה לו דמיניה ילפינן דפטר ביה שור פסולי המוקדשים בפ' תמרה דף ל"ג וכן בכמה מקומות בב"ק ע"ש וכ"ש הקדש כמו שכתבו התוס' בעצמם שם בפ"ק דף הנזכר ובזה סגי לגלויי דכי יאכל פרט למזיק ר"ל פטור לגמרי אף מקרן ותו לא אצטריך רעהו כל זה תורף הקושיא אבל בעיני אין זה קושיא כלל דאי לא כתב רחמנא רעהו והוה ילפינן כל הנזקין מכי יאכל פרט למזיק ומבור דפטר ביה שור פסולי המוקדשים דגלי אכי יאכל דפטור לגמרי א"כ הוי פטרינן בכל הניזקין אפי' שור פסולי המוקדשים וכ"ש הקדש אבל השתא דכתיב רעהו לגלויי אכי יאכל לא פטרינן בכל שאר הניזקין אלא הקדש אבל שור פסולי המוקדשים חייב בכל הניזקין חוץ מבור דרעהו קרינן ביה כדמשמע בסוגיא דפ"ק דב"ק שם דף ת"ל ובפרש"י ותוס' שם בהדיא וזה נ"ל ברור ומשום ובאולי שכוונתי לדעתו: **ד"ה** ור"ע סבר לה כר"ש בן מנסיא וכו' עד וא"ת ואכתי איכא למפרך מה להדיוט שכן יפה כחו בנזקי אדם ובור וכו'. משמע דס"ל לתוס' דאפילו לר"ש בן מנסיא דלא דריש רעהו פרט לשור של הקדש לפטור ואפ"ה דריש כי יאכל פרט לאדם המזיק דפטור לגמרי אפי' מקרן ולעיל כתבו התוס' דאי לא אשכחן בחד דוכתא דפטור וכו' לא הוי דרשינן כי יאכל פרט למזיק אלא לפטור מחומש וצ"ל דר"ש בן מנסיא לא ס"ל סברא זו אלא ס"ל דבלא שום גילוי דרשינן כי יאכל פרט למזיק לפטור לגמרי ומ"ש התוס' לעיל היא סברת רבנן דפליגי עליה: **ע"ב תוס'** ד"ה דריש היא ודריש טעמא דקרא לא פליג אלא היכא דאיכא נפקותא וכו'; נ"ל דקשה להו לתוס' דמאי פלוגתא שייך לומר על זה דמה יזיק לן אי דרשינן טעם על המקרא ונותנין טעם לשבח על איזה מצות מהתורה ולכך כתבו לא פליגי אלא היכא דאיכא נפקותא בדין שהדין משתנה לפי הטעם וק"ל: **ד"ה** וכי תימא וכו' עד דחיישינן לחינא. אע"ג דהתוס' מפרשים הא דקאמר בגמרא סלקא דעתך משום חינא הפוך מפירושו של רש"י כמו שכתבו בדבור שאחר זה מ"מ נקטי הכא בדבור זה לישנא דחינא ע"ד פירושו של רש"י: **ד"ה** בקבלן וכו' עד ושמא היינו שלקח המעות מיד המלוה ונתן ללוה וכו'. דברי התוס' אלו צריכין עיון דמה תירצו התוס' דהא הכא נמי לאחר שהתפיסה מטלטלין בכתובתה נעשו המטלטלין כשלה וכשהיא מוסרתן ליד בנו הוי נ"כ כמו מלוה וראיתי מי שפירש כוונת התוס' שר"ל דדוקא הום דמלוה דהסרי' סמונא כדאיתא בגמרא בסמוך אבל נ"ל דוחק דלפי זה מה להם להתוס' לומר ושמא היינו שלקח המעות מיד המלוה וכו' דהא הכא נמי איירי בכה"ג לא הוי להו למימר אלא ושמא דהתם במלוה שאני ונראה דכוונת התוס' תוא זה ושמא היינו שלקח המעות וכו' ר"ל הערב לקח המעות ונתנן ללוה אבל הלוה בעצמו לא היה לו שום עסק ולא דברים עם המלוה מה שאין כן כאן ואי לא מיסתפינא הוה אמינא דכוונת התוס' דלפירוש רש"י אינו ר"ל שהיא מסרתן ליד אביו והוא נתנן ליד בנו אלא ר"ל שהיא מסרתן ליד אביו לפי שעה שיהיה לו תורת קבלנות ואח"כ חזרה היא ולקחה המטלטלין מיד אביו ומסרתן היא בעצמה ליד בנו וכן משמע לשון רש"י לפי הספרים שלפנינו והחזירתן לבנו דמשמע דהיא החזירתן לבנו והחזירתן לשון נקבה היא: **בא"ד** אע"ג דמשמע התם דבלשון תליא מלתא וכו' ואלעיל להקשות על פי' של רש"י קאי ור"ל דהתם משמע דבלשון כשאומר הלוהו ואני קבלן תליא מלתא והוי קבלן כאמירה בעלמא ולמה ליה לרש"י לפרש הכא שהתפיסה בניו מטלטלין וכו' ותירץ שמא תרווייהו בעינן שיאמר ואני קבלן תם שיקבל המעות מידי המלוה בתורת קבלנות וק"ל, **ד"ה** אלא למ"ד אי אית ליה וכו' עד ס"ם לא היה להם לגבות כי אם מן הזיבורית וכו' ובקונטרס פירש רהכא בדלית ליה וכו' בן צריך להגיה והכל הוא דבור אחד:

דף נ בד"ה פחות שבכלים כו' אבל פחות שבכלים היינו מיטב כו' עכ"ל ולא איצטריך קרא לפחות שבכלים אלא לפחות שבקרקעותיו ולאו דוקא פחות שבכלים ודו"ק: בד"ה מאי עידית שפאי כו' אותה קרקע שמגבין יתומין אע"ג דגריע מזיבורית ובדרבא כו' עכ"ל ולענין בע"ח איירי ברייתא דמגבין ליה מזיבורית דיתמי והשמועינן דאפילו בשפאי דגריע טפי יכולין להגבותו ודמסיים וגבי יתמי אוקמא אדאורייתא קאי אמילתא דרבא דאמר שאם הזיק לו שפאי עידית גבי מיניה בבינונית דה"ל כבע"ח אבל מיתמי אוקמא אדאורייתא ולא גבי מינייהו אלא זיבורית מיהו ק"ק לפי דרך זה דלא מייתי מדרבא אלא אליבא דאפילו דמשמע דגריע טפי מזיבורית דלענין דינא אי לא גריע מכ"ש דיכולין להגבותו אבל מדברי חידושי הרשב"א נראה דלפי' ר"ת מתפרש מלתא דברייתא נמי לענין ניזקין וכמלתא דרבא ממש אם הזיק לו שפאי עידית יכולין יתומין להגבותו מזיבורית כמו בבע"ח וה"ק דאפילו בעידית שהזיק לו עידית מלינו לפעמים דיכולין להגבותו היתומים בזיבורית והיינו בשפאי עידית ודמסיים וגבי יתמי אוקמא כו' קאי שפיר נמי אברייתא ותו לא מידי וק"ל: **ע"ב** בד"ה יתומין שאמרו כו' תיפתר כשערב לו מן העובד כוכבים וקבל כו' עכ"ל והשבועה היינו לערב ישראל דאימר לרבי אהפסיה ליה כשנעשה לו ערב וק"ל: **בד"ה** וש"מ במתנה כו' א"נ הכא במתנה במקצת דהויא כמתנת בריא עכ"ל דהכי משמע דאי במתנה (א) בכולי נכסי לא ה"ל לפרש סך המעות ב' מאות זוז לפלוני וג' מאות כו' אלא ב' חלקים מנכסיי לפלוני וג' חלקים לפלוני וד' לפלוני וק"ל:

דף נא בד"ה א"ר חנינא כו' דר"י קבלה מר"ה ה"מ למיפרך כו' אר"י דאמר כו' עכ"ל וק"ק ומאי קושיא ואימא הא דאמר הכא לפי שאין כתובים היינו קודם שקיבלה מר"ח וי"ל דמשמע מסמעתין דמייתי תנאי היא נמי אדר"י ומלתא דר"י לפי שאין כתובין קאי לפי המסקנא וק"ל: **בד"ה** תנ"ה פי' בקונטרס כו' וקשה דלהימניה במיגו דאי בעי אמר לא מצאתי אלא א' כו' עכ"ל אבל ברישא דמלתא בשני כיסים קשורין כו' נשבע ולא אמרינן דלהימניה במיגו דאי בעי כופר הכל כדאמר רבה לקמן דלא אמרינן מיגו דכופר הכל משום דאינו מעיז (ב) ומלתא דרבה ודאי דאסיק אדעתיה נמי השתא אלא דלא ידע התלמוד למימר דפליגי רבנן ור' אלעזר אם בבנו מעיז או לא וק"ל: **בא"ד** ועוד לפי המסקנא ר' יצחק דאמר כמאן כו' עכ"ל אע"ג דר"י איירי בתובעו ובשאר טענות ודאי דנשבע במודה מקצת מכל מקום במציאה קתני במתני' דלא ישבע אף במודה מקצת ובתובעו משום תיקון עולם דא"כ ימנע ולא ישיב שום אבידה ור"י פליג ולית ליה במציאה תיקון אלא כשאר טענות הוא מיהו בב' שוורין כיון דמנתחי מהדדי מודה ר"י דלא ישבע כיון דאיכא למתלי שהתובע טועה בו אבל בכיסין לית ליה לר"י דהוה כשאר טענות ופליג אהנא דמתני' דס"ל דפטור במציאה והשתא התלמוד למאי דבעי למימר דפליגי רבנן ור"א בשאר טענות ואינו תובעו איכא לדמויי שפיר למציאה דהוה משיב אבידה ור"י ס"ל כר"א דנשבע אבל במסקנא דמכח קושיא וראב"י לית ליה משיב אבידה פטור כמו שפירשו התוספות לקמן מוקי פלוגתייהו ע"כ בתובעו בנו גדול ולא הוי משיב אבידה כלל אלא דפליגי באינו מעיז בבנו והוי מלתא דר"י דלא כמאן ואף שרש"י הרגיש קצת בזה דלמסקנא איירי נמי בבנו קטן וטענת עצמו קרי ליה כבר הא התוספות פירשו לקמן דלא איירי בתובעו קטן ועוד דבתובעו נמי קטן לא פליגי במשיב אבידה אם ישבע אם לאו אלא דפליגי אם מעיז בבנו אם לאו ועיין במהרש"ל ודו"ק: **ע"ב** בא"ד והא דנקט החזרתיו לך א' מהן בברייתא כו' לרבותא נקט דלא מפטר במגו כו' עכ"ל ומיהו ר' יצחק דלא נקט בכי האי גוונא אלא ולא מצאתי אלא א' ניחא ליה למנקט בפשיטות טפי ולא נחית להך רבותא דנקט ברייתא וק"ל: **בד"ה** ובכולי בעי דלודי כו' גבי נסכא כו' הוה נשבע להכחיש את העד אלמא לא אמרינן מיגו כו' עכ"ל מה שיש לדקדק ע"ז עיין בחידושינו בריש פרק קמא דב"מ וק"ל:

דף נב גמרא אף לא למכור עבדים וליקח שדות מ"ט דלמא לא משפיין כו' ות"ק פליג בהא ולא חייש ללא משפיין והא דלא חייש הכא לדלמא תשדוף כדלעיל גבי למכור ברחוק ולגאול בקרוב משום דבעבדים איכא לנויחם טפי לתיוהא מבשדה דשמא יחלה ושמא ימות וק"ל: **ע"ב** תוספות בד"ה דאתי למימר כו' וי"ל דנעשים הלוקחים ש"ש כיון שיכולין לאכלן ולעשות כו' עכ"ל וזה שייך לעיל בלוקחים דכל זמן שלא חזרו היתומים יכולין לעשות בהם כל חפצם אבל הכא במוכרים לא שייך למימר הכי דאדרבה כל זמן שלא חזרו אין יכולין לעשות בהם כל חפצם והיו שפיר ברשות היתומין לענין שריפה ועיין בר"ן בזה אך מה שכתבו (ג) לדמות דהלוקחים נעשו ש"ש כההיא דהתם דבחזרה הוה ש"ש לכהורה דאינה דומה דהתם לא הוה אלא ש"ש דלית ליה שום הנאה אלא דכבר נהנה בהליכה כפרש"י שם אבל הכא הלוקחים כיון דיכולים לעשות בהם כל חפצם יתחייבו גם באונס כההיא דמסיק שם בספסירא דאיתנים בחזרה וחייביה רב נחמן דחזרה דידיה הולכה היא דאילו משכח לזבוניה אפילו אבבא דביתיה מי לא מזבין ויש לחלק קצת בין ספסירא ללוקחים דהכא ודו"ק: **בד"ה** לכרגא כו' דבפרק שום היתומים כי כו' לכך נראה דהכא בכרגא כו' דאשה ובנות עכ"ל כנ"ל והשתא ליכא לדיוקי דבשאר צרכי אשה ובנות מכריזין אלא דאין נזקקין לכן כלל משא"כ בשאר צרכי יתומים דודאי נזקקין אלא דלא בעו הכרזה ולא מתוקמא בהכי מתניתין דקתני מכריזין וק"ל: **בד"ה** הלכה כאבא שאול כו' אבל כל כמה דלא ידעינן. אי נאבד כלום אין ראוי להשביעו כו' כדאמרינן בירושלמי כו' עכ"ל משמע מדבריהם דלכ"ע אמרו כן אבל אינה מבוררת לן אי מהא דאמר אדם מבריח עצמו מן השבועה כו' היינו אליבא דרבנן אבל אבא שאול הא ס"ל דישבע ואין אדם מבריח עצמו מן השבועה ונראה שדקדקו כן אף לאבא שאול מדקאמר אליביה אפילו יסבור כאבא שאול בעי אינים למיתן זוזי בגין כו' והכי הל"ל בעי אינים ליסבע בגין כו' אלא דע"כ (ד) דלא מיירי אלא בטענת ודאי ובעי אינים למיתן זוזי ולא ליסבע אם ישביעוהו אבל כל כמה דלא ידעינן אם נאבד סבר נמי דאין אדם רוצה שישביעוהו על כך בחנם ולא פליגי אלא בטענת ודאי אם אדם ימנע עצמו מפני השבועה או לא וצ"ע ודו"ק:

קרני ראם (א) נ"ב דברי רבינו מכוונים אבל אע"ג דאיירי במתנה במקצת מ"מ הלשון משמע במלוה מחמת מיתה או בתנאי אם ימות וע"כ נקט שכ"מ וא"כ כיון דלא קני אלא לאחר מיתה איכא לחלק דלא רמי אדעתיה דנפלי נכסי. וברשב"א האריך דבמתנת שכ"מ כיון דאפילו מלוה ע"פ גבי ממנה כדמשמע מלשון הש"ס בב"ב קל"ג ירושה דאורייתא אלמנתו ניזונית מנכסיו מתנת שכ"מ לא כל שכן והלכך במתנת ש"מ אי קמא בבינונית ובתרא בזיבורית גבי מבינונית וע"כ מיירי במתנת בריא ממש וגם זה לא יועיל דעכ"פ מיירי לאח"מ ואיכא דלא רמי אדעתא דמית ויש לחלק אלא שגם סברת הרשב"א אינו מוכרח ויש לחלק בין לגבות למלוה ע"פ לגביות בבינונית וזיבורית ועיין בש"מ ב"ב שם אם מלוה ע"פ גובה ממתנת שכ"מ שאין מבואר להכריח מזה ועיין ברמב"ם פי"ט מה"א ובהשגת הראב"ד שם ובפ"י מה' זכייה שלא כתב הרמב"ם הך רבותא דבינונית וזיבורית עי"ש ולדברי הרשב"א נכונים ויש בזה אריכות ואכ"מ: (ב) נ"ב לפי לשון רש"י בסוגיא משמע דמיירי בלא תבעו וכמו שהאריך הרשב"א עי"ש א"כ לא הוי מגו דהעזה והך מגו אלים טפי דהוי מגו דשתק והק"ל אלא דיש לומר דכיון דאין דרך כיסים לנתק אהדדי ל"ש מגו בזה כיון דטענה דלא מצא רק אחד נראה כשקר ומש"ה לא הקשו התוס' רק משני שורים וטוען החזרתי דשורים דרכם לנתק ואיכא מיגו דלא מצאתי רק אחד ובחי' האריכתי: (ג) נ"ב בר"ן מבואר להדיא דחייב באונסין כ"ז שלא חזרו עי"ש והתוס' נראה דסברי דתיכף שנתיקר אע"ג שלא חזרו עדיין מ"מ פשיטא דהאפוטרופוס יחזור לטובת היתומים כיון דרשאים לחזור משום דלא מקני אלא בכסף ודאי יעשה האפוטרופוס לטובת היתומים לחזור מש"ה תו לא מחייב באונסין אע"ג דלא חזרו עדיין ומ"מ עכ"פ חייב כש"ש כיון דמעיקרא נתחייב אפילו באונסין ודמי ממש בחזרה פטור משום דהוי כש"ש כנ"ל כוונת דבריהם ובפ"י כתב דבהגהת שימוש אין מחייב באונסין וכמו דס"ל לר"נ בשואל יד נאנסו לא עי"ש ול"ד דהרא"ש כתב בשם הראב"ד דמש"ה בהגהה שימוש אבידה חייב אפילו באונסין דיודע שיששה אלו זמן משא"כ בפקדון דירא לשלוח יד שמא יבוא המפקיד לתבוע פקדונו עי"ש בפרק המפקיד ובמ"א כתבתי דגם התוס' סברי כן אלא דלא ניחא להו דבאבידה יודע שיששה אלו זמן מרובה ועכ"פ הכא כ"ז שלא חזר הרי מספק ואין לו לירא שמא יחזור וא"כ מש"ה חייב באונסין והר"ן סובר דאפילו בנתיקר אין חושש שמא יחזור וחייב באונסין והתוס' ס"ל דמסתמא יחזור ודמי לשואל יד ומש"ה פטור באונסין וז"ב ובח"מ סי' קנ"ט כ' הרמ"א דעכ"פ הוי כש"ש נראה דקאי אחר החזרה דמ"מ הוי כש"ש וקודם החזרה תליא בפלוגתת התוס' והר"ן וכמ"ש ובחי' האריכתי: (ד) נ"ב דברי רבינו דחוקים ונראה דס"ל להתוס' דרק בפשיעה חייב ולא בגניבה ואבידה ודייק להו מדמוקי בס"ד ריב"מ כא"ש וקשה דהא אבא שאול מחייב ושם לא נפרעין מיתומים לכי גדלו וכמו שהקשה הרשב"א וע"כ דנפרעין מיתומים מכי נטרי שמירה פחותה ואנ"ל ש"ח כלתה שמירתו כמבואר בב"ק מ"ה ע"א וע"כ דפטור מגניבה ואבידה וטעמא אע"ג דלא"ש איכא הנאה ועיין רשב"א וע"כ דאיכא סברת דממנעו ולא עבדי אלא דמ"מ חייב לא"ש בשבועה כיון דאיכא לומר דניחא ליה ועליו לברר אבל בדיני שומרים דאינו רק דהתורה ירדה לסוף דעתו של שומרים דניחא להו להתחייב בהכי כמ"ש התוס' כתובות נ"ה מש"ה א"א לחייבו מדין ש"ש כיון דאפשר דאין מתחייב בכך ופשיעה שאני דהוי מדין מזיק וכל שרצונו לפטור עליו לברר אבל תו בענין שבועות שומרים אינו אלא משום דרצונו להתחייב בדין שומרים ותו עליו לברר והבן היטב כי קצרתי

מהר"ם

דף נ ע"א ד"ה מצות היא דעבד וכו' עד או עבד מצוה וחסרה. פי' כגון שערב בעד הנדוניא שהכניסה לו בעת הנישואין דעבד מצוה וחסרה וק"ל: ד"ה מאי עידית שפאי עידית וכו' עד ומפרש ר"ת וכו' עד סופו. אלא שצריך ליישב דלפי פירושו של ר"ת לא יתיישב שפיר הא דמסיים בגמרא בסוף שנויא ותבי יתמי אוקמות אדאורייתא דאניזקין לא שייך למימר דהא ניזקין מדאורייתא בעידית וגבי נמי מיתמי מעידית לרבא ולכך צ"ל דאר' אלעזר נותאי קאי ור"ל דר"א קאמר דבע"ח דיתמי הואיל ומדאורייתא דיניה בזיבורית מגבי ליה יתמי אפילו שפאי עידית דגריעי מזיבורית משום דמדאורייתא דינית דב"ח בפחות שבכלים שיש לו ללוה אפילו הן גרועים מאד ואכל בע"ח דאתי לגבות חובו מיתמי קאי ר"א והשתא סותר הא דקאמר מאי לאו אע"ג דכתב עידית בשטרא וק"ל: **ע"ב** ד"ה יתומים שאמרו וכו' עד אי נמי כדמוקי לה בירושלמי וכו' כשערב לו מן העובד כוכבים. ר"ל שזה הישראל התובע להיתומים ערב בעד אביהם נגד העובד כוכבים שהלוה לו ברבית וכיון שמת תובע העובד כוכבים לישראל הערב והערב תובע להיתומים הקטנים דהשתא אתי שפיר דנזקקים לנכסיהם שהרי הרבית אוכלת אותן רק שאין הערב יכול לגבות מהיתומים כ"א בשבועה כדין כל הבא ליפרע מנכסי יתומים: **בא"ד** אי נמי כר' יוחנן וכו'. ר"ל והכא אשכחן שבועת ביתומים קטנים כגון שהאשה באה לגבות כתובתה דלר"י נזקקין לכתובה ואינה גובה כ"א בשבועה: **ד"ה** ר' חנינא קצובין וכתובים בעי אריש לקיש לא מיבעיא ליה וכו'. התוס' כתבו זה משום דלא תטעה לומר דה"ה לר"ל נמי מיבעיא ליה אי כתובים וקצובים בעי והא דנקיט מלתיה דרבי חנינא משום דמיניה סליק וה"ה לר"ל וכ"ת דהכל טעמא מאי י"ל דהתוס' ס"ל דלר"ל לא שייך למיבעיא לן דמהיכי תיתי ליסלק אדעתין לומר דכתובים וקצובים בעי כיון דלא הזכיר בדבריו קצובים כ"א כתובים לחוד אבל ר' חנינא איכא למימר דלא הוצרך להזכיר בדבריו כתובים דכבר הוזכר בדברי ריש לקיש ור"ח בא להוסיף על דברי ר"ל ולומר דבעי קצובין ועוד י"ל דלריש לקיש לא מבעיא לן דמהיכי תיתי לומר דלא יועיל כתובים לחוד אבל לר' חנינא הוה סלקא אדעתין לומר דלא יועיל קצובין לחוד משום דהוה כמלוה על פה דלא טרפה ממשעבדי כמ"ש רש"י והתוס' בסמוך לקמן וק"ל:

דף נא ע"א ד"ה א"ר חנינא וכו' נ"ל דטעות נפל בספרים וכך צריך להגיה למאי דמסיק בפרק מציאת האשה דרבי יוחנן קבלה מרבי. ר"ל קבל מרבי דאמר מוציאין לפרנסה כדאתמר התם ע"ש וכן בתר הכי נ"ל להגיה בן הוה מצי למפרך השתא בעי למידק וכו' ור"ל מאחר דגם ר"י קבלה מר' וס"ל נ"כ דמוציאין לפרנסה א"כ פשטן זה דבעי למפשט השתא מהא דמוציאין לפרנסה ולמידק מינה דקצובים לחודיה מהני הוה מצי למיפרך ג"כ ארבי יוחנן דקאמר לעיל לפי שאין כתובים ומהא דמוציאין לפרנסה נשמע דקצובין לחוד מהני ור"י קבלה מר' הא דמוציאין לפרנסה: **בא"ד** ומיהו התם דיחויא בעלמא. ר"ל אע"ג דקאמר התם דלמא לעולם לא שמיע ליה וכי שמיע ליה קבל וכו' כדאיתא התם האי דלמא לאו מסקנא הוא אלא דיחויא ורבי יוחנן לא קבלה ולא ס"ל הא דמוציאין לפרנסה ובמסקנא דהכא ניחא משום דהא מסיק הכא שאני פרנסה דאית לה קלא ונוכל לומר שפיר דקבלה רבי יוחנן מרבי. **ע"ב** ד"ה ורבי אליעזר בן יעקב וכו' ועוד דאין ה"נ דלית וכו'. ונראה דמקשיא זו נזהר רש"י וע"כ פי' ורבי אליעזר לית ליה כמו והוינן בת וכו' וקושיא זו לא קיימא אלעיל אלא הקשו אותה במקום אחר וכן הקושיא שהקשו התוס' בדבור שלפני זה ועוד דלפי המסקנא רבי יצחק דאמר כמאן גם מזה נזהר רש"י וכתב בד"ה על טענת עצמו וכו' ולקמן מפרש לה בטוענו זה בן המת דדמיא לרבי יצחק וא"כ משמע בהדיא שרש"י ס"ל דרבי יצחק נמי איירי בענין דדמיא למה דמוקי לה במסקנא: דבדרבה קמיפלגי וצ"ל שרש"י ס"ל דרבי יצחק איירי שהוא טוען ראיתי שהגבהת את אבידתי ושני כיסים היו והוא אומר אמת הוא אבל לא הגבהתי אלא א' וכן בשוורים וס"ל לרבי יצחק דהוא דומה להא דראב"י דיוכל להעיז ולכפור כמו בבנו וא"כ גם לפי זה אתי דרבי יצחק כראב"י וק"ל: **ד"ה** מאי קטן גדול וכו' עד ועוד משום מתני' דשבועת הדיינים וכו'. הכי איתא שם דף מ"ב על מתני' אין נשבעים על טענת חרש שוטה וקטן אמר רב בבא בטענת אביו וראב"י היא כו' וראב"י לית ליה משיב אבדת פטור אמר רב כשטוענו קטן וכו' והשתא מוכרח היה רב לאוקמא בטוענו קטן כדי לתרץ מתני' דקתני אבל נשבעים לקטן ויתר הדברים מה שיש להתיישב בדבור זה ובשיטת הלכה זו עיין בכתובות דף י"ח שם בתוס': **ד"ה** ובכולי בעי דלודי וכו' עד דהא משמע בפ' ח"ת גבי נסכא דר' אבא וכו' והתיא שבועה דאורייתא וכו'. תימה לי למה להו לתוס' להא לייתו ראיה מכמה מקומות המבוארות בגמרא דהמכחיש עד אחד חייב שבועה דאורייתא ויליף לה בפ' הכותב ובכמה מקומות מדכתיב לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת עון וכו' הוא דלא קם אבל קם הוא לשבועה וכאשר הוא מבואר בכמה מקומות בפוסקים דההיא דאורייתא וא"כ ש"מ דלא אמרינן מדאורייתא מיגו דחשיד אממונא חשיד נמי אשבועתא ושמא יש ליישב בדוחק דאי הוו מייתי ראיה מכל שבועות דמכחיש עד היינו יכולין ג"כ לדחות דהוי מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא היא וצ"ע: **בא"ד** וא"ת גזלן אמאי פסול לשבועה וכו' עד ולא גזור רבנן אלא היכי דנודע וכו'. דקדקו התוס' בלשון זה משום דקשה להו לפ"ז א"כ אמאי לא אמרינן נמי מדרבנן מגו דחשיד אממונא חשיד נמי אשבועתא וליפסל נמי לשבועה מדרבנן כמו גזלן לכך כתבו ולא גזור אלא היכא דנודע פסולו וכו' וק"ל:

דף נב ע"ב ד"ה לכתנא וכו' עד לכך נראה וכו'. ר"ל דלכל צרכי יתומים אפילו לשאר דברים מוכרים בלא הכרזה ולכך לא מצי מוקי מתניתין דהתם לשאר צרכי יתומים דהא יתומים לא בעי הכרזה ומשום זה נמי לא מצי אוקמא במוכר לכתנא ומזוני וקבורת האשה והבנות וגם לא מצי לאוקמא בשאר צרכי האשה והבנות דלשאר צרכים אין היתומים מחויבים ליתן להם כלום וק"ל:

ד"ה

חכמת שלמה

דף נ ע"ב גמ' אב"א אפילו מתנה ולא קשיא כו' כנ"ל: **תוס'** בד"ה תנו כו' אפילו בלא אחריות נמי כו' כנ"ל.

דף נא ע"א גמ' א"ר יצחק שני כיסין כו'. נ"ב שמועה זו רבו פירושיה ועיקרן של דברים דהא דרבי יצחק כשהלה טוען ברי דהא במתני' לא פטר ליה אלא מפני תיקון עולם אלמא שמדינא חיובי מחייב לישבע וכיון שכן א"א לפרש שזה מחזר אחר אבידתו ונותן סימניה והלה משיבו אני מצאתיה וכיס אחד היה או שור אחד היה כמו שפירשו מקצת המפרשים שאם אתה אומר כן לא היה זה חייב מן הדין לישבע ולא היה רבי יצחק גם כן מחייבו שבועת מודה מקצת דאדרבה זה פטור לגמרי משום מיגו דאי בעי שתיק ומיגו דאורייתא הוא כדילפינן ליה מדכתיב את בתי נתתי לאיש הזה ותנן מודה רבי יהושע באומר לחבירו שדה זו של אביך היתה ולקחתיה ממנו נאמן וכ"ש זה שהוא משיב אבידה שהוא אומר שיש בידו א' מהן וכן א"א לפרש בשזה טוענו ברי גמור כלומר אני ראיתיה מגביה שתיהן או מושך בב' שוורים דאם כן אפילו בשוורים נמי היה מחייבו רבי יצחק שבועה כבשני כיסין ועוד דלא הוה אתי לה בטענה דכיסין לא מנתחי ולא הוה נקט לה נמי בכיסין קשורין אלא ברי גמור היא ותייב עליה ולא תקנו בזו והכי איתא בירושלמי כו' אלא הכא הכי פירושו כגון שאמר לו עומד הייתי בראש גגי וראיתיך מושך שורין ושני שוורין קשורין היו כיון שמשכת את האחד חזקה גם את השני משכת ודכוותה גבי כיסין כאומר לו ראיתיך מגביה אבל איני יודע כמה. ומשום הכי לגבי כיסין חשבינן ליה כטענת ברי לישבע עליה דכיון שהוא ברי באחד מהן גם בשני חושבין אנו אותו כברי דכיסין לא מנתחין אבל שוורין כיון דמנתחי מהדדי אע"פ שראה אותו מושך בשוורים כיון שלא ראהו בבירור שמשך את שניהם לא חשבינן ליה כברי שילך בכיסין היה לו לישבע אלא שמפני תיקון העולם פטרוה ורבי יצחק לית ליה מתני' ותייב בכיסין אבל בשוורים פטור משום דמנתחי ולא חשבינן ליה כברי. (עי' במהרש"א): **ע"ב** גמ' אמר רב כשטוענו קטן כו'. נ"ב וזה קרוי טענת עצמו מאחר שלא טענו גדול ואפילו הכי נשבע מאחר שסוף סוף קא תבע ליה בטענת ברי וכל שכן כשטענו גדול והיינו כרבי יצחק וכן לפי המסקנא לרש"י אתי כר"י ודו"ק. (עיין במהרש"א):

דף נב ע"א גמ' והתריס מוציאין אותו לחירות כו'. נ"ב הטעם מפורש בתוס' דף ל"ח בד"ה אין הגזברים כו': שם אני להרוס ואתה לבנות כו'. נ"ב פי' לפי שממון עזבון אביהם היה בא באיסור או ע"י גזילה ושקר או ע"י רבית: **רש"י** בד"ה דכל בי שמשי כו'. נ"ב סתם בי שמשי הוא ערב שבת כמו שפירש רש"י בכתובות דף ק"ג: **תוס'** בד"ה יהבי יתמי זוזי כו' וי"ל דהתם קני בכסף כו'. נ"ב פי' עיקר קנינו בכסף ולא תמצא משיכה לגבוה לאפוקי הדיוט עיקר קנינו במשיכה אף שמדאורייתא נמי קונה בכסף לרבי יוחנן מכל מקום סתם קנינו להיות קונה ממש שלא יכול לחזור אינה אלא במשיכה ומכח התקנה כדי שלא יאמרו וליכא מדאורייתא לאו דוקא קאמרי ודו"ק: **ע"ב תוס'** בד"ה דאתו למימר כו' מפני בסוף כנוסה סבר כו' כנ"ל ונ"ב פירוש ואינו חייב באונסים אלא בגניבה ואבידה וק"ל:

גמ'

דף נג בד"ה ברשונה כו' בהגוזל בתרא כתובה איפכא וזו כו' עכ"ל ר"ל בהגוזל בתרא איכא ברייתא דתני חזרו לומר אף המדמע ובהניא דאבוה דר' אבין תני חזרו לומר אף המנסך אבל הסוגיא דהכא היא איפכא דלפי המתניתין דתני מנסך לבסוף אית לן למימר דמנסך הוא שחזרו לומר ובהניא דר' אבין תני דהמדמע הוא שחזרו לומר ובהכי ניחא בשמעתין דמלריך אמתניתין כל הני ומסיים אבל מנסך דקט ליה בדרבה מיניה אימא לא קמ"ל ולא קאמר נמי לאצרוכי (קא) [אי] תנא מנסך משום דקא מפסיד ליה לגמרי כדקאמר לתנא דאבוה דר' אבין משום דאליבא דמתני' דמנסך הוא החזרו לומר קושטא הוא דאיכא למימר הכי דלא אילטריך ליה להך לריכותא אלא דכי חזרו לגזור על מנסך לא אילטריך למתני מטמא ומדמע וה"ה לתנא דאבוה דר' אבין דמדמע הוא החזרו לומר לא אילטריך ליה למימר ואי תנא מדמע מנסך הסכית כו' ודו"ק: **בד"ה** שלא יהא כו' דלא שייך למיפטריה כדי שיודיעו כו' עכ"ל דלא שייך למימר כדי שיודיעו אלא היכא דאי לא ידע אתו הבעלים לידי איסורא משא"כ הכא דידע דטימא לו וגם נגע בהו שרץ וק"ל: **בד"ה** ותני עלה כו' לכך נראה דל"ג במתני' שוגגין כו' וברייתא דהכא לאו היינו כו' עכ"ל ולא ניחא להו למימר דברייתא דהכא לאו היינו דתוספתא ומש"ה לא פריך מרישא דמטמא ומדמע כו' ושפיר גרסינן במתניתין שוגגין פטורין אלא דמשמע ליה תיקון עולם דקתני בברייתא אחרת קאי אמזידין חייבין דקתני לבסוף כמ"ש לעיל דזהו דוחק לומר דא"כ לא ידע התוספתא אלא דודאי ידע לה ושפיר ידע למימר נמי דקאי תיקון עולם אשוגגין פטורין דקתני שם אלא במתניתין דל"ג שוגגין פטורין הוא דמשמע ליה דאמזידין חייבין תני עליה בברייתא מפני תיקון עולם והו"ק: **בד"ה** העושה מלאכה כו' מטובד דומיא כו' וה"ה דכי עביד חבירו בידים וניחא כו' עכ"ל כוונת דבריהם אלו תמלא מבואר בתוספות פ' אלו מציאות ע"ש: **שם** גמרא העושה מלאכה כו' ואי אמרת היזק שאינו ניכר שמיה היזק כו' יש לדקדק (א) למ"ד נמי לא שמיה היזק אמאי לא יהא חייב בכל הני דמתניתין משום שלא יהא כל אחד ואחד הולך וכו' ולמ"ד דמקנסא לא ילפינן ניחא אבל למ"ד דיליף מקנסא קשה ויש ליישב דאיכא שום חומרא בכל הני דמתני' דליתא בעושה מלאכה כו' דהכא וליכא למילף מנייהו וק"ל: **ע"ב** שם ורמי דר"מ אדר"מ בדאורייתא כו' ובשביעית בין בשוגג כו' ולא ניחא ליה להלמודא למימר דאיירי בשביעית בזמן הזה דלא הוה רק מדרבנן כדאמרינן בפרק השולח ובפ"ק דמ"ק ע"ש וק"ל: **תום'** בד"ה גזלן הוא כו' ואי חשיב היזק ניכר אפילו תפסוהו ב"ד כו' למה יפטור כו' עכ"ל מכח זה יש מקום לדבריהם כאן לפי מה שתרצו לעיל דלמ"ד היזק שאינו ניכר שמיה היזק אפילו בהיזק שאינו בידים אלא ממילא לא יוכל לומר הרי שלך לפניך ומיניה למ"ד דשאינו ניכר לא שמיה היזק היכא דהיזק ניכר אין חילוק בין בידים בין ממילא דבהא ודאי דלא פליגי ועיין בתוספות פ' ד' וה' וק"ל: **בא"ד** דסוף סוף אפילו לא היה מהפיכו היה תופסין אותו מאליהן כו' עכ"ל ודקאמר אי אהדרתיה ניהלי הוה מעריקנא ליה כו' אין זה עיקר הטעם כמו שפרש"י והתוס' שם ע"ש: **בד"ה** תיובתא אע"ג דמייתי אחרי כן תנאי קאמר תיובתא כו' עכ"ל ובהכי ניחא אמאי לא קאמר בפשיטות דכ"ע אית להו היזק שאינו ניכר שמיה היזק ור"י דפוטר בשוגג כדי שיודיעו כדאמר חזקיה דכיון דסליק (ב) חזקיה בתיובתא מכח מתני' דגזל מטבע כו' לא ניחא ליה לאוקמא כולהו תנאי כוותיה אלא כר' יוחנן וק"ל: **בד"ה** המבשל כו' ואפילו בו ביום דמהכא מוכיח דלא קנים שוגג כו' עכ"ל מה שיש לדקדק בפרש"י בזה בפרק קמא דחולין ע"ש בחידושינו גם בשאר דברי התוספות דהכא עיין בחידושינו בפ' אלו נערות ופרק כירה:

דף נד בד"ה אכל תרומה כו' כדאמר התם כל היכא דמעיקרא שוה ד' כו' עכ"ל ר"ל התם בפרק כל שעה בגמרא ועיין על דברי התוס' אלו בפרק האשה רבה: **בד"ה** הכא בקנסו שוגג כו' בהאשה רבה מעיקרא ס"ד אין תשלומיו תשלומין כלל כו' עכ"ל ר"ל הא דמוקי פלוגתייהו בקנסו שוגג אטו מזיד אבל במזיד לא פליגי ולכ"ע תשלומיו תשלומין במזיד אלא דחוזר ונשלם לא מכח פירכא דהכא דתבא עליו ברכה הוא דהך קושיא למאי דבעי למימר דאכל תרומה טמאה תקשי לרבנן נמי אמאי חוזר ומשלם ולמאי דמוקי לה הכא בתרומה טהורה ניחא טולה בפשיטות דבהא פליגי נר' מאיר אין תשלומין כלל במזיד ולרבנן הוי תשלומין אלא דחוזר ומשלם אלא דמכח פירכא דהתם למ"ד אין כח ביד חכמים לעקור כו' הולרך למימר דלר"מ נמי הוי תשלומין וחוזר ומשלם במזיד ולא פליגי אלא בקנסו שוגג אטו מזיד ודו"ק: **ע"ב** בפרש"י בד"ה נאמן וריפא כו' כגון שהודיעו בין שחיטה לזריקה ואמר פיגלתיה בשחיטה כו' עכ"ל והא דכהן גדול ביום הכפורים יוכיח כו' דלקמן ע"כ לא פיגול בשחיטה הוא ולא מתוקמא (ג) כאביי אלא כרבא דנאמן כיון שהיה כבר בידו ומיהו הנך עובדי דמייתי דא"ל ס"ת ביד מי כו' לכאורה כאביי ועיין ברא"ש וק"ל: **תום'** בד"ה אמר אביי כו' וגבי אשתו כו' אע"ג דאין דבר שבערוה כו' הכא דשותק כו' עכ"ל ר"ל דהשתא א"ש כיון דאיכא לפלוגי דשותק שאני ניחא לן בהניא דאשתו שזנתה אע"ג דאין דבר שבערוה כו' שותק שאני דהוי כהודאה ומשויא לה אנפשיה חתיכה דאיסורא וק"ל: **בא"ד** ונראה דאם שותק מחמת שאינו יודע לא הויא שתיקה כו' עכ"ל והיינו בהך דהתם דאכל חלב שאין בידו אבל בדבר שבידו אפילו במכחישו נאמן כי הכא וק"ל: **בד"ה** דכי אמר פיגול כו' ואין לתמוה כו' דפשיטא דבכל הקרבנות כו' בכל ד' עבודות עכ"ל ר"ל דאל"כ נימא דבקרבן דיוה"כ ליכא פיגול א"כ דאיכא נמי בקרבן דיוה"כ ולא בכל ד' עבודות דהיינו שחיטה זריקה קבלה והקטרה אלא כגון בשחיטה דאיכא בחוץ אבל לא בעבודת זריקה שהיא בפנים אבל השתא דפשיטא ליה דאיכא פיגול ביום הכפורים אף בעבודת פנים ע"כ משום דמהימן הוא ודו"ק:

דף נה גמ' ואילו חרשת לא אכלה מאי טעמא גזירה שמא יאכיל חרש בחרשת וליכול קטן כו' יש לדקדק דמאי הוסיף השתא בלשון קושייתו וליכול קטן כו' דלכאורה מעיקרא נמי דפריך ואילו חרשת לא אכלה מאי טעמא נמי מה"ט הוא הא קטן אוכל נבילות הוא דכיון דקטנה אוכלת חרשת אמאי אינה אוכלת וע"ק מאי משני ליה כלל בהא דקאמר דשמא יאכיל חרש בחרשת ומיהו בהא פרש"י בפרק חרש דלמאי דמסיק נמי שמא יאכיל חרש בפקחית אילטריך נמי להאי תירוצא דשמא יאכיל חרש בחרשת ע"ש והוא דחוק אבל הנראה (ד) ליישב כל זה דמעיקרא משני ליה למ"ד אין קטן אוכל נבלות ומתני' בקטנה דאוכלת בתרומה דרבנן איירי כמו שכתבו התוס' דבחרשת שנשאה פקח אף בתרומה דרבנן לא אכלה משום גזירה דחרש בחרשת דאסרו לה תרומה דרבנן משום דאתי לאכולי בתרומה דאורייתא כיון דהוא חרש לא ידע לאפרושי אותה אף מתרומה דאורייתא ופריך וליכול קטן אוכל כו' למאן דאית ליה הכי דהשתא ליכא למיגזר משום חרש בחרשת דהיא נמי תאכל בתרומה דאורייתא ומשני משום גזירה דחרש בפקחית דהיא ודאי אסורה בתרומה דאורייתא לכ"ע והשתא ניחא דתרוצא דחרש בחרשת קאי למאן דאמר אין קטן אוכל נבילות ואין להקשות למאי דמסיק בחרש בפקחית דאסורה אפילו בתרומה דרבנן משום דאתי לאכולי בתרומה דאורייתא א"כ לעיל בפקח בחרשת למ"ד אין קטן אוכל נבילות נמי ליגזר משום היא גופה דאתי לאכולי בתרומה דאורייתא די"ל כיון דהוא פקח ידע שפיר לאזדהורי בה ולא אתי לאכולי תרומה דאורייתא אי לאו משום גזירה דחרש בחרשת דלא ידע לאזדהורי וגזרינן בה תרומה דרבנן אטו תרומה דאורייתא ודו"ק: **תום'** בד"ה מאי טעמא יאוש כדי כו' והא במרובה פריך איפכא ר"י לריש לקיש דאמר חיוביה כו' עכ"ל כצ"ל: **בא"ד** וליכא לשנויי כדמשני התם לר"ל כגון שהקדישוהו בעלים בבית גנב דאם כן מאי קפריך כו' עכ"ל ואיכא למימר הא דלא משני הכא כי התם כגון שהקדישו בעלים כו' משום דהכא דמייתי ליה ברייתא דתני עלה בחוץ כה"ג חייב כרת ואי בהקדישוהו בעלים איירי פשיטא דחייב כרת דהקדש גמור הוא דלענין ד' וה' איכא למימר שפיר דדינא אתיא לאשמועינן דהקדש פטור מד' וה' אבל לענין כרת מלתא דפשיטא היא אלא התם דלא אסיק אדעתיה דר"י דמקשה לר"ל הך ברייתא דנייתי הכא דתני עלה משני ליה שפיר ממתני' גופיה כגון שהקדישו כו' וק"ל: **בא"ד** מיהו אם היו קנוי לו קודם ההקדש לא הוה חשיב מצוה הבאה בעבירה

קרני ראם (א) כ"ב נמ"ש התוס' דלא מפטר משום דסתם שוורים לאו לגבי מזבח קיימי משום דזה אינו עושה רק היזק שאינו ניכר לק"מ דלמ"ד לא שמיה היזק אין לקנסו משום דמפטר מטעם סתם שוורים לאו לגבי מזבח קיימי ועיין עוד בהה"מ והראב"ד פ"ז מה' חובל והארכתי בחי': (ב) כ"ב כבר קדמו הרשב"א בחי' עי"ש ובהא דאקשי' דר"י אדר"י שפיר הו"מ לשנויי דמש"ה לא קנסו במטמא וכו' משום טעמא כדי שיודיעו אלא דבלא"ה יש לחלק בין אפוקי ממונא ובין שאר דברים אלא דבלא"ה משני שפיר ועיין רשב"א: (ג) כ"ב ואמנם במתנות שבפנים עדיין איכא מתנות בהיכל כיון דקודם מזה בפנים ואח"כ בהיכל וא"כ אפי' לאביי ניחא דהא הוי בידו לפגל במתנות שבהיכל וע"כ עיקר הקושיא ממתנות שבהיכל דתו אין בידו ולכן שפיר משני דחזינן בפשפש ול"ק קושית רש"י מעבודות דלפנים משום דשם אכתי הוי בידו לפגל במתנות שבהיכל ודברי ר"ש צ"ע בזה ובחי' הארכתי: (ד) כ"ב דברי רבינו ברורין אלא מ"ש לבסוף דהוא פקח ידע שפיר לאזדהורי לכאורה למאי צריך התוס' בכך דקטנה לבא משום דאפי' תאכל תרומה דאורייתא קטנה היא הא בלא"ה הוא גדול וידע לאזדהורי וע"כ נראה דאיכא חששא דתאכל בלי ידיעת בעלה אלא דהא לא חיישינן כיון דקטנה היא וכמ"ש התוס' וכן בחרשת לא חיישינן אלא דאולי ירא"ה הבעל ועביד איסורא במה שלא יפרשנה ותו תי' רבינו דידע לאזדהורי בה וז"ב: **סליקו הגהות קרני ראם ממסכת גיטין**

חכמת שלמה

דף נג ע"א גמ' והא דתני אבוה דר' אבין כו'. נ"ב והא דמעיקרא לא גזרו על זה כמו על זה למאי דלא אסיק אדעתיה השתא טעמא דהפסד מועט איכא למימר מעשה אירע במטמא ובמנסך לכך גזרו עליהם בשעת מעשה: **תום'** בד"ה משום כו' לאצרוכיה לפטור. נ"ב פי' למיעבד צריכותא על הפטור: **בד"ה** בדיני אדם כו' ופריך התם מהך דהעושה מלאכה כו'. נ"ב פי' מדפריך התם מהך דמי חטאת אגורס אוזן בכור א"כ ע"כ נ"ל דס"ה סתם מים לאו לגבי מזבח קאי כמו בשוורים וא"כ מאי פריך הכא ואי אמרת היזק שאינו ניכר כו' הלא אפי' בהיזק ניכר היה פטור כמו התם בגורס אוזן בכור: **ע"ב** רש"י בד"ה מונין בו לערלה ולרבעי כשיוצא כו' כצ"ל:

דף נד ע"א גמ' מאי ד"א ה"ק וכי תימא כו' כצ"ל: **ע"ב** גמ' ההוא דאתא לקמיה דרבי אמי כו'. נ"ב נ"ל דאינו משלם כלום ואפילו מה ששוה ללמוד כו' אף שהיו לומדים מקודם בספר תורה כמ"ש הרא"ש בהל' קטנות מ"מ בספר תורה זו אסור דחיישינן שמא יקרא בו אלא עומד ליגנז ומש"ה עלה על דעתו אף שספר תורה פסולה לקרות בו שלא הפסיד אלא שכר אזכרות אבל לא שכר כל הספר תורה דהיינו מה ששוה ללמוד והשיב שאינה שוה לכלום וק"ל: **רש"י** בד"ה כהן גדול ביוה"כ כו' לא יחשוב מחשבת כו'. נ"ב סך מחשבה דבור הוא ועיין בתוס' סוף פ' המפקיד:

דף נה ע"א תום' בד"ה ועל כו' הא קטנה היא. נ"ב ומילתא דלא שכיחא הוא שתגדל ולא תיבעל על כן לא גזרו ודו"ק: **בד"ה** מאי טעמא וכו' והשתא אכרזה כו'. נ"ב הוא עילגא בלשון ארמי וסייט דולבקי שאוכלין עליו וכעין שלחן הוא

גמ'

מהר"ם

דף נג ע"א תד"ה ותני עלה וכו' ופריך משום דמשמע ליה וכו'. ר"ל כיון דגרסי במתני' שוגגים פטורים מאי ס"ד דמקשה פשיטא שיתרץ לו שתיקון העולם קאי אשוגגים פטורים לכך כתבו דעל כרחך צ"ל שפריך משום דמשמע ליה דמפני תיקון העולם דקתני בברייתא אמזידין חייבים דקתני בסוף קאי דהכי איתא בתוספ' דקתני שוגגין ומזידין וקתני מפני תיקון העולם לבסוף אחר מזידין וא"כ לפי זה צ"ל דהאי ותנא עלה שמביא המקשה היא אותה תוספתא דאם היא ברייתא בפני עצמה א"כ יקשה מאי ס"ד דמקשה דמאן נימא ליה דאותה ברייתא נשנית אמזידין דקתני במתני' בסוף דלמא אשוגגים דברישא נשנית דבשלמא בתוספתא דקתני בה שוגגים ומזידים ותני מפני תיקון העולם אחר מזידין ולא אחר שוגגים שייך לדקדק מכח זה דקאי אמזידים אבל אם היא ברייתא בפני עצמה ולא קתני בה מידי אלא דנשנית אמתני' לא שייך לדקדק כן וגם צ"ל לפי זה דבשנויא דמתרץ המתרץ לא גרסי הא שוגגים פטורים דלמה לי דיוקא דהא קתני בהדיא במתני' שוגגים פטורים אלא גרסי ה"נ קאמר שוגגים פטורים מפני תקון העולם ר"ל ואשוגגים קאי ולכך הקשו התוס' א"כ מרישא דאותה תוספתא הוי למפרך כן דקתני בה המטמא והמדמע דעלה קיימא הפלוגתא דהיזק שאינו ניכר לכך נראה להם דקושיית המקשה אינה מכח זה כמו שפירשו הם אלא מכח שבמתני' לא גרסי שוגגים פטורים כ"א מזידים חייבים לחוד לכך היה סבר המקשה דע"כ הא דקתני בברייתא מפני תיקון העולם ע"כ אמזידין קאי משום דהא לא תני במתני' שוגגים כלל וברייתא זו נשנית אמתניתין דברייתא בפ"ע היא ולא קתני בה שום דבר אחר כ"א מפני תיקון העולם לפרש טעם דמתניתין א"כ ע"כ אמזידין קאי ולכך כתבו התוס' וברייתא דהכא לאו היינו תוספתא דהתם דאל"כ לא היה מקשה מידי לפי זה דהא בברייתא דתוספתא קתני בה שוגגים ומזידים וניחא דקאי אשוגגים וק"ל: **ד"ה** בדיני אדם נמי ליחייב וכו' עד משום דכולהו שוורים לאו לגבי מזבח קיימי וכו'. ר"ל א"כ לישני נמי הכא לעולם אימא לך היזק שאינו ניכר שמיה היזק והא דפטור מדיני אדם היינו משום דסתם שוורים לאו לגבי מזבח קיימי: **בא"ד** ונראה דהאי דסתם שוורים לאו לגבי מזבח קיימי וכו' אלא בהיזק שאינו ניכר. ר"ל אבל לחזקיה דאית ליה היזק שאינו ניכר שמיה היזק לא יועיל טעם זה ולכך פריך שפיר אלא שיש לדקדק לפי מאי דמשני פרה כגון שהכניסה לרבקה וכו' אבל אם עשה מלאכה בפרת חטאת ובמי חטאת ממש הכי נמי דחייב לחזקיה משום דהיזק שאינו ניכר שמיה היזק וא"כ כ"ש דצרם אוזן בכור דחייב ובזבחים איתא דצורם אוזן בכור פטור וצ"ל דלפי מאי דמשני לא סבר חזקיה התיא דזבחים דמימרא היא ולא ברייתא ולחזקיה אפילו העושה מלאכה בפרת חטאת חייב וכ"ש צורם אוזן בכור דעשה בו מעשה ממש והיזקו ניכר דחייב וק"ל: **ע"ב ד"ה** גזלן הוא וממון מעליא בעי לשלומי וכו' עד וי"ל כיון דהיזק שאינו ניכר שמיה היזק וכו'. איכא למידק א"כ בגזל בהמה והוכחשה ממילא אמאי אמרינן לו הרי שלך לפניך כמו שהקשו התוס' וי"ל דהכחשה שאני דהדרי בריא ובהכחשה כזו מיירי התם בפרק הגוזל וכי תימא איך סלקי דעתי' התוס' להקשות דהא המכחיש בהמת חבירו וכו' חייב ובהכחשה ממילא אומר הרי שלך לפניך ליתרצו דשאני הכחשת דהדרי בריא וי"ל דעיקר קושית התוס' היתה מכח סברא דיש לחלק בין נטמאת ממילא למטמא בידים ולא הביא ראיה מהכחשה אלא שמצינו במקום אחר נ"כ שיש חילוק בין ממילא לעושה מעשה בידים כמו שמצינו בהכחשה וא"כ אפילו השיב דשאני הכחשה דהדרא בריא סוף סוף מ"מ אשכחן דיש הילוק בין ממילא לבידים ולכך הוצרך לתרץ כיון דשמיה היזק חשיב כאילו הוא ניכר ואין לך שינוי גדול מזה וק"ל כן נראה לי ובזה לא נצטרך לסבול דוחק הקושיות ותירוצן שראיתי כתובים בשם החכם בן לב ז"ל

דף נד ע"א רש"י ד"ה משלם חולין טהורין ולקמן פריך אמאי משלם טהורים. ואיכא למידק הא לקמן לא פריך אלכתחלה אלא אדיעבד דקאמר והוינן בה במזיד אמאי אין תשלומיו וכו' ויש מוחקין ברש"י אמאי משלם טהורים וגרסי ולקמן פריך ותו לא ולי נראה דרש"י ס"ל כיון דפריך לקמן תבא עליו ברכה וכו' א"כ אלכתחלה נמי יש להקשות מסברא ולא נקט פירכתו אדיעבד אלא דאדיעבד הפירכא חזקה ביותר והוצרך רש"י לדחוק כן משום דלא ידע רש"י לפרש שום טעם אמאי משלם טהורים דבשלמא כשאכל תרומה טהורה משלם חולין כדי שיהא במקומו תרומה כמו שאכל כדכתיב ונתן לכהן את הקדש וכו' כמו שכתב רש"י אבל כשאכל תרומה טמאה ע"כ לא ישוב תרומה כשהיתה כיון שהראשונה היתה טמאה לכך כתב רש"י לקמן פריך וכו' ר"ל דזה נכלל במה דפריך לקמן ובלאו הכי נצטרך להגיה הברייתא וק"ל: **תוס'** ד"ה אכל תרומה טהורה וכו' דאפילו את"ל לפי מדה משלם לא נפטר וכו'. ר"ל דהאי אמרינן דלפי מדה משלם לא לקולא אמרינן דעכ"פ מחויב לשלם כל כך מדות תרומה טמאה שיהא שויא להסקת כשיעור שהיתה שויא התרומה טהורה לאכילה אלא שלחומרא אמרינן התם דלפי מדה משלם כגון דמעיקרא שויא זוזא ולבסוף שויא ד' ושויא מדה אחת כמו שהיו שוין מעיקרא ד' ואפ"ה צריך לשלם ד' כ"כ מדות שאכל ובעיא היא שם בפ' כל שעה דף ל"ב אי לפי דמים משלם או לפי מדה משלם: **ד"ה** דם שנטמא וכו' והך קושיא לרבינא דמפרש בפ"ק דפסחים פ"ס תוא וצריך תוס' בפרק כיצד צולין:

דף נה ע"א תד"ה מאי טעמא וכו' עד ודוחק לומר דסבר ר' יוחנן דלא חייש למצוה הבאה בעבירה. והא דקאמר לגוי אינתו היינו משום דלא ליהוי גזול

כו' עכ"ל דלהכי איצטריך ליה לעולא למימר הכא דיאוש כדי לא קני דאי הוה קני יאוש כדי קודם ההקדש לא הוה כלל מצוה הבאה בעבירה אבל כיון דלא קני אלא על ידי שינוי השם דהקדש הוי מצוה הבאה בעבירה אבל לפי מה שפירשו בסוף הדבור דלרבי יהודה נמי יאוש כדי לא קני אלא ע"י שינוי השם דהקדש אלא דלא חיים לטעם דמצוה הבאה בעבירה הא דקאמר ר' יהודה יאוש כדי קני קשה להולנו והתוס' בפרק מרובה מחקו אותו לפי' וה ע"ש ודו"ק: **ע"ב** בד"ה לגיזותיה וולדותיה ואם תאמר אפילו קודם הקדש הן שלו כו' משלם כפעת הגזילה כו' עכ"ל ר"ל כיון דמדינא הן שלו לא שייך למימר ביה דאוקמא ברשותיה ושלא יהא חוטא נשכר בזה וכן הקשו לעיל לפירוש רבינו הם דיאוש כדי קני הוי מדינא משעת יאוש ברשותיה קודם ההקדש אבל לפי דרכם דלעיל דיאוש לא קני אלא על ידי שינוי השם לא הוה מדינא ברשותיה אלא מהקדש ואילך שפיר קמבעיא ליה כיון דלענין כרת אוקמא ברשותיה לרבנן מקודם הקדש דאל"כ לא חזי לפתח אהל מועד הימא דלענין גיזות וולדות נמי אוקמא ברשותיה אף מקודם הקדש ומסיק דאם כן הוטא נשכר ומסתברא מהאי טעמא אע"ג דלענין כרת אוקמא ברשותיה מקודם הקדש לענין גיזות וולדות לא אוקמא ברשותיה אלא משעת הקדש דקני ליה מדינא ביאוש ושינוי השם וק"ל: **בד"ה** ביהודה בהרוגי מלחמה בירושלמי בראשונה גזרו גזירה על יהודה כו' עכ"ל כל"ל ר"ל ולאפוקי בגליל לא היה בו דין סיקריקון וכ"כ בחידושי רשב"א ע"ש וק"ל:

ח"א דף נה ע"ב אמר ר' יוחנן מ"ד אשרי אדם מפחד תמיד אקמצא כו' • פרש"י דואג לראות הנולד שלא כו' ר"ל ממה שאירע תקלה בראשונים דהיינו בירושלים סוה להם לדאוג על הנולד להם כדאמר לקמן ומאחר דהוו לדיקי כולי האי למה נענשו משום דלא איאבול על ירושלים כו' ונראה שסמך אסיפא דהאי קרא דכתיב ומקשה לבו יפול ברעה כמ"ש בפרעה אחר שראה בו כמה מכות הקשה לבו כך אלו שבטור מלכא הקשו לבם ולא דאגו על תקלה אחר שראו תקלת ירושלים וכן חורבן ביתר שהיה כמה שנים אחר החורבן ולא דאגו על תקלות שלפניהם. ואמר ובעל דבביה בר קמצא כו' • סיפר בזה שתחלת חורבן היה ע"ד שנאת חנם כמ"ש בפ"ק דיומא במקדש שני שהיו עוסקין בתורה ובמצות מפני מה חרב מפני שהיה בהם שנאת חנם כו'. ואמר דאזל אייתי ליה בר קמצא כו' • אפשר שהיה זה אב ובנו וטעה השליח ביניהם וגם בר קמצא דאתא גם אחר שידע שהוא שונאו שהיה סבור אחרי שאביו אוהבו ודאי מבקש גם אהבתו לעשות שלום עמו בזה שהוא הזמינו וכמ"ש בערובין כל המתפתה ביינו יש בו מדעת קונו שנאמר וירח ה' את ריח הניחוח והוא מבואר מי שיש לו שנאה על חבירו שעשה לו דבר שאינו כהוגן והוא מתפתה ביינו של עלמו דהיינו שזימן אותו לשתות יין שעשה יש בו מדעת קונו שגם הקב"ה מתפתה לאדם שהשיא לו בדבר שהוא שלו שכל העולם הוא שלו כמ"ש וירח ה' את ריח וגו' נחת רוח שעשה רלונו כמ"ש הרא"ם אבל זה בעל הסעודה לא היה בו מדעת קונו וגם אחר שבא בטעות לסעודתו א"ל מכדי ההוא גברא בעל דבבא כו' ואיך טעית לומר שאני מזמין אותך כיון שאתה שונאי ובכל בקשותיו כדמסיק לא השגיח בו עד שבחזקה נקטיה בידיה ואפקיה:

דף נו ע"א ואמר הואיל והוו יתבי רבנן ולא מיחו בו כו' איכא למימר מה שלא מיחו מפני שלא היה בידם למחות אפשר שעשו כן כי התגופה היא שגברה באותו הדור כמ"ש בסופס גבי אגריפס המלך: **שדר** להו עגלא תלתא כו' • רמז להם שפקידת העגל וביום פקדי ופקדתי וגו' עדיין בידם כמו שהיה בחורבן בית ראשון כמ"ש בחלק קרבו פקודת העיר ואיש כלי משחיתו גו' היינו העגל שנאמר וביום פקדי ופקדתי וגו' ואולי שאמר עגלא תלתא ג"ש ג' עגלים כמ"ש ג"כ שם עד ירבעם היו ישראל יונקים מעגל א' מכאן ואילך מג' עגלים. ואמר דשדא ביה מומא בניב כו' דלדידן הוי מומא כו' • רמז להם לאותו דור שהיו בהן בעלי עין הרע שהוא מום ניב שפתים באדם וא"ל בדוקין שבעין שהיו בהן בעלי צרי עין שהוא מום רוק שבעין באדם כמו שנראה ממעשה הזה שלא רצה שיהנה חבירו מסעודתו וגם ביישו בדברים. ואמר יאמרו בעלי מומין קריבין כו' • דודאי הכא בעלי מומין קריבין בכה"ג משום שלום מלכות אבל ילמדו לומר דבעלי מומין כאילו קריבין גם במקום אחר שלא משום שלום מלכות וקאמר ר' ומנן שזה שלא נקרב קרבנו של מלכות ע"י ר' זכריה החריבה ביתנו ושרפה היכלנו כו' גם כי נגזר אז גלות עליהם בעבור שנאת חנם אפשר שהבית לא היה נחרב שהיה המלכות חס עליו אילו היה קרבנו קרב אבל עתה שלא נקרב קרבנו היה חמתו על הבית שאמר אין לו צורך בו: **כי** שדא גירא למזרח כו' • עשה כן דרך קסם כשהיה סמוך לעיר כפרש"י ונראה לפי ענינו דבמקום אחד מד' רוחות העיר עמד לירות חציו לארבע רוחות וא"כ אחד מארבע רוחות היה נגד ירושלים ואין בו חידוש שנפל בירושלים אם היה סמוך לירושלים ואפשר שלא היה סמוך כ"כ כדי שיוכל לירות לעיר אבל הרוח נשאו דרך הפלא עד לעיר: **א"ל** ונתתי נקמתי באדום גו' • נקמתי שהם החריבו ביתו של הקב"ה בבית שני והנקמה תהיה ע"י עמי ישראל לא כמו בבית ראשון שלא היתה הנקמה ע"י ישראל כ"א ע"י מלכות פרס אבל לעתיד נאמר ועלו מושיעים בהר ציון גו' וז"ש הקב"ה בעי לאחרובי ביתיה דאי לא היה רלוני בכך א"א בידינו להחריבו ובעי לכפורי ידיה כו' ואמר ערק ואזיל ואיגייר כו':

ערק אזיל כו' • עיין בספר יוחסין שכן נמלא בספר חיי מלכים דנירון קיסר ברח כו' עכ"ל ע"ש: **הוו** בהו הנהו תלתא עתירי כו' • באיכה רבתי איתא כל הך עובדא בפנים שונים והשיב שם נקדימון בן גוריון בתרתי והוו ארבע עתירי ואמר נקדימון שנקדה לו חמה כו' פי' שמותן ע"פ מ"ש בפ"ק דיומא במקדש שני שהיו עוסקין בתורה ובמצות כו' ולזה אמר כיון שגם עשיריהם היו בעלי מעשים נקדימון שנקדה לו כו' ע"י תפלתו כמפורש בתענית בן כלבא שבוע שכל הנכנס כו' שהיה פתו מצויה לכל • בן ציצית כו' שהיה זהיר במצות ציצית כמ"ש בהם למען תזכרו את כל מצותי כו' וא"ד שהיה כסאו מוצלת כו' והיה בידו להתגדל עליהם בפני המלכות אי לאו כדמסיק משום דהוו בה בריוני כו' והם פריצי ישראל שהיו בהם כמפורש ביוסיפון והם מתוך שנאתן זה את זה גרמו להם החורבן והגלות שלא היו רולים ליכנע לרומיים כדקאמר דא"ל רבנן ניפוק נעביד שלמא כו' שכבר ידעו זה כי סימן אבות לבנים שאמר יעקב יעבר נא אדוני לפני עבדו גו' כמפורש בחידושינו באגדות דפ"ק דע"ז ולכך אמרו רבנן לא מסתייעא מלתא ליעבוד בהדייהו קרבא • ואמר **מרתא** בת בייתוס עתירתא כו' כ"ל דאין זו מרתא בת בייתוס כו' • דקדשה יהושע בן גמלא כדתנן פרק הכע"י דהכיא בזמן ינאי המלך הות כדאמרינן שם וינאי מקמיה דחורבן טובא הוה שהיה תבני חשמונאי כדמוכח בכמה דוכתין ומיהו ביומא פירשו התוס' דזה ינאי לאו ההוא ינאי דהוה מבני חשמונאי דא"כ לא הוה מוקים ליהושע לכ"ג דאיהו גופיה כ"ג הוה כדאמר פרק האומר: **קרי** עליה ר"י כ"ז הרכה בך והענוגה אשר לא נסתה גו' • לפי שכבר כתיב באיש כל הענין האיש הרך בך והענוג מאוד תרע עינו גו' לבד מזה שלא נכתב באיש רק הוסיף דבר זה באשה שהיא בטבע רכה וענוגה ביותר לרמוז על אשה זו: **שמידא** ליכא חיוורתא איכא כו' • חשיב הכא ד' מיני לחם לפי שבקיום המקדש שהיו מקריבין לחמי תודה שכן ארבעה מינין וע"ד וכי לחמינו הוא לריך אבל הוא מזוניט משלחן גבוה להתברך פרנסינו בד' מיני לחמין שזכר כאן ובהבטל הקרבה זו בבהמ"ק גם שהיו כפויי טובה שטרפו כל מזונותיהם ניטל מהם ארבע מיני לחם שזכר לעיל: **דרבי** לדוק יתיב מ' שנין בתעניתא דלא ליחרוב כו' • דארבעים שנין קודם שנחרב הבית גלו סנהדרין וחזו בו סימני חורבן כדאמרינן פרק היו בודקין דמ' שנה קודם שנחרב הבית גלו סנהדרין ודו"ק: **לכל** דסגא וכספא שדיתיה כו' כספם בחוצות ישליכו אסיפא דקרא קסמיך דכתיב כספם וזהבם לא יוכל להצילם ביום עברת ה' נפשם לא ישבעו גו' ובריפא דקרא לא כתיב זהבם גבי השלכה אלא דהכי כתיב וזהבם לנדה יהיה גו' אולי שהוא על גודל חמאם בזהבם כדאמר ביומא דתרקבא דדינרי עיילה ליה מרתא בת בייתוס לינאי מלכא לאוקמא ליהושע בן גמלא בכ"ג: **וקטליתו** לעלמא בכפנא כו' גם שהם אמרו ניפוק ניעבוד קרבא בהדייהו מ"מ לדעת רבנן לא הוה מסתייעא מלתא והם שרפו אולר החטים הלה הכפנא בהם וק"ל: **ולא** ניפוק בך איניש אחרינא דלא לירגמון בך כו' • ובהא דלא ליסבק ליטול ניה איניש אחרינא לא ירגמון דדרך הלדיקים להקפיד על כך כמו שמלינו ביעקב שלוה דדוקא בניו ישאוהו ולא בני בניו וק"ל: **שלמא** עליך מלכא שלמא כו' • דכפלינן שלום למלך כדאמרינן לקמן בסוף פרקין: **דלאו** מלכא אנא כו' • פרש"י והתפללת בי עכ"ל ואולי פירושו נראה משום שזלזל בכבוד המלך והקיסר שהיה באותה שעה: **ע"ב דכתיב** והלבנון באדיר יפול ואין אדיר כו' • לפי ענין שלמעלה עוד היום בנוב גו' של מפלת סנחריב וחיילותיו נאמר כל הענין אך הדרש דהכא משמע ליה למדרש על חורבן המקדש דאין לבנון אלא מקדש ומייתי מדכתיב ההר הטוב הזה והלבנון דלא נאמר ההר הטוב בה' סידעה רק על הר המוריה שכבר נבחר לטוב מאבותינו אברהם ילחק ויעקב והלבנון קאי על בניט של מקדש בהר הטוב הזה מעלי לבנון גם כי הוא מלשון בנין או מלבין כפרש"י ודו"ק: **אילך** תבית דבש ודרקון כו' • דבש הוא אחד מהמשקים שיש בו משום

גילוי ודרקון שהוא הנחש הוא כרוך עליה עד פתיחתה שיוכל להטיל בו ארס ולהזיק את האדם ואמר דנודאי שוברין החבית ולהפסידה קאת בשביל הדרקון להורגה ע"ש שבירת החבית וכפ"י פירש כדי שילך הדרקון כו' עכ"ל ואין זה במשמע דא"כ מה ירויח בשבירת החבית וה"נ קאמר למאי דאיכבי ניה למימר כו' דמקלינן לדרקון וקטלינן ליה כו' והדמיון הבריוני הם הנחשים ותומת העיר הוא החבית וכל אשר בה היא דבש שכתובה גם אם יהיה תומת העיר לשריפה ויהיה הפסד קצת גם במה שבגבוכה תרויח בהריגתם דבריוני. ואמר **משיב** חכמים כו' • ר"ל דעון אנשי העיר הוא הגורם שהקב"ה משיב חכמים גו' שלא יהיה להם דעת להשיב: א"ל לא תלמעער שמועה כו' • אפשר שליער עצמו שהיה חושב כי מחמת תולי נפוח רגלו וע"כ כשא"ל שמועה טובה כו' א"ל מאי תקנתיה כו' דודאי היה בידו לעשות לו מנעלים אחרים אלא שאמר דמ"מ נפוח הוא זה ומאי תקנתיה וא"ל ליתי איניש כו' בזה תרפא דלאו חולה נפוח הוא דלא בעי רפואה כחולי אחר: א"ל ומאחר דחכמיתו כולי האי אמאי לא אתית כו' • הוסיף בקושייתו דלעיל דמתוך הכמתכם היה לך לבא אלי ולהנלל מבריוני דלא שבקוך דקאמרת והשיב אעפ"כ הא אמרי לך דגם הם חכמים ולא טכל להנלל מהם וא"ל הא נמי אמרי לך במשל דלעיל • ואמר **אי** אלהימו צור גו' זה טיטום כו' • כדברי ר' נחמיה בספרי שדיבר הכתוב כלפי אומות ואמר האויב זה טיטום אי אלהימו גו' דהייט כדמסיים דכסבור שהרג את עלמו ומייתי נמי מהאי קרא שמו אותותם אותות שהיה סבור דאותות וסימנים של הריגת אדם שהיא יליאת הדם היא ג"כ אות והריגה של עלמו: **מי** כמוך חסין יה גו' • בקרא דלעיל מיניה כתיב ונורא על כל סביביו שאמר כי מדתו אינו כמדת בשר ודם שהוא מוותר לנגד אוהביו ומדקדק עם אויביו ומדתו ית' הוא היפך בעוה"ז כי הוא נורא על כל סביביו לדקדק עמהם כחוט השערה כדאמרינן סוף יבמות ובפ' הפרה ולגבי רשעים אמר שה' אלהי לבאות אתה לנקום בהם מיד ומי כמוך במדה זו שאתה חסין וקשה יה שהוא שם הגלות לסיות שותק ולהאריך להם עד בוא קילם כדמסיק שבא יתום כו' כדי לטורדם בעוה"ב והיפך זה בלדיקים וכה"ג דרים מי כמוך באלים ה' וגו' מי כמוך במדה זו לעשות עלמו אלם נגד רשעים ויגא להם זה הדרש דלא מליט כמוהו אלא חסר יו"ד מלשון אלם ואמר מה עשה נטל את הפרוכת כו' שבודאי לא היה חס לינטל עמו רק כלי זהב וכסף שבבהמ"ק אבל נטל גם הפרוכת כדי להשתבח בעשת דם שהרג את עלמו דהיינו אשר כן עשו וכל הדרש הזה הוא בפרש"י בקהלת אך מה שדרשו הכא קבורים במקום קבולים לא הביא בפירושו והנית קבורים כמשמעו ע"ש ואפשר משום דלא משמע ליה למדרש אל תקרי קבורים אלא קבולים דלא מליט בשום מקום ל' מתחלף ברי"ש אבל אל תקרי וישתכחו אלא וישתבחו ניחא ליה דב' מתחלף בכ' בשורש הכתיבה ונראה לפרש לפי הדרש דלאו דוקא אל תקרי קבורים אלא קבולים אלא דמשמעות קבורים הוא קבולים כמו קיבורא דאסיני שפירשו בו מלשון קיבוץ של תמרים • ואמר **שאלהיהם** של אלו אין גבורתו אלא במים כו' • ר"ל גם כי נשבע שלא יביא מבול לעולם אין זה אלהיהם של אלו אבל אלהיהם אין גבורתו אלא במים בא פרעה כו' וא"ל רשע כו' בן בנו של עשו הרשע כו' גם כי מלכות רומי שלחוהו קבלה היה בידם שחורבן בית שני היה ע"י זרעו של עשו כמפורש בכמה מדרשות וכבר כתבנו בזה שמלך הראשון היה לפו בן אליפז כמפורש בבן גוריון כו': **בא** יתוש ונכנס בחוטמו ונקר במוחו כו' • בא לו העונש הזה לפי שחטא שחירף וגידף בדבורו שבא מכח הנשמה שבא דרך החוטם למות כמ"ש ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה ות"א לרוח ממללא וענין שנקר במוחו כו' ושמע קול ארזפתא אבזיק יש לפרש רמז מקרא דמייתי לעיל שאמר שאגו צורריך גו' יודע כמביא למעלה ר"ל יודע באותו פרוכת שהביא לפיכו שיהיה לו למעלתו להשתבח בו בעירו אך ר"ל כמביא למעלה כמ"ש כסבור שהרג את עלמו ואמר שהיה עונשו בסבך עץ קרדומות כמו שנקר קורדם את העץ כן נקר היתוש במוחו ולאביי נמי קאמר דפיו נחשת ולפרניו ברזל כקורדם הזה ואמר פתוחיה שהיה לו קצת נחמה ופתח כי יהיה עובד כוכבים וישראל בכשיל וכלפות יהלומון להשתיקו בקל ארזפתא ואמר שפלעו מוחו כו' למר כגוזל הוא רמז לכ"י כמ"ש במראות בין הבתרים קחה לי עגלה גו' תור וגוזל גו' ויבתר אותם בתוך ואת הלפור לא בתר רמז שעובדי כוכבים יכלו וישראל יהיו קיימין וזה שאמר במזמור הזה אל תתן לחית נפש תורך גו' דהיינו תור וגוזל: ואמר **ליבדרו** קיטמי אשב ימי דלא ליסכחיה אלהא כו' • שבע ימים הם לפי ז' האקלימים ע"ש שבעה כוכבי לכת והרשע הזה חירף כלפי מעלה שאין לו כח בשבעת הימים אבל נתן הממשלה לשבעה כוכבי לכת שלמעלה ולא ליסכחיה אלהא כו' שאין לו ממשלה עליהם ויש לזה ג"כ רמז בקרא דמייתי שאמר עד מתי אלהים יחרף לר גו' גם אחרי מותו הוא מחרף שאין ממשלתך בז' ימים ואתה אלהים מלכי מקדם גו' שכבר מקדם הראית כחך ויבועתך בכל הימים כי אתה פוררת בעוזך ים גו' ההוא רמז על המלאך של ים שנקרא עוזא שפיררת אותו בממשלתו ואתה בקעת מעין ונחל גו' אתה הובשת נהרות גו' כי כחך בכל ימים ונהרות ואמר לך יום אף לך לילה גו' דהיינו למנוא כחשיכה כאורה ואין נסתר מנגד עיניך היפך שאמר דלא ליסכחיה אלהא דיהודאי. ואמר א"ל מלייהו נפישין ולא מלית כו' • כפר בתורה מן השמים דא"א שניתנה מן השמים כיון דא"א לקיימה כולה ומלייהו הם כדברים בעלמא גם לזה יש רמז בהאי קרא שאמר עוד זכור זאת אויב חרף ה' גו' שאומר אל תתן לחית נפש שהם ישראל תורך כמ"ש דא"א לקיימה כולה כי השכחה מלויה באדם והיה התשובה שבשכחתנו מעיין שהם ישראל אל תשכח לנלח כמ"ש כי לא תשכח מפי זרעו וגו' ואמר כל המילר לישראל כו' מפורש באגדת חלק:

דף נז ע"א לא תדרוש שלומם וטובתם גו' • לא הרשיע כ"כ לומר זיל אגרי בהו להיזק להם אבל לא תדרוש שלומם גו' • וכמ"ש באומות שהרחיקם הקב"ה לידבק בהם דהיינו עמון ומואב שנאמר בהם אל תתגר בם גו' להרע להם ושוב נאמר לא תדרוש שלומם גו' וע"פ מ"ש במדרשות הוא בלעם הוא לבן וכבר נאמר לו אל תדבר עם יעקב מטוב ועד רע כי טובתן של רשעים רעה היא אצל לדיקים ואולי שגם זה נרמז בהני קראי זכור חרפתך מני נבל כל היום נבל הוא אותיות לבן שהוא בלעם ואמר זכור חרפתך ממנו כל הימים שאמר לא תדרוש גו' כמ"ש במואב ומסיים בתרתי אל תשכח קול צורריך הוא טיטום כמ"ש שאגו צורריך גו' וגם אל תשכח שאון קמיך עולה תמיד שהוא בלעם שהביא כמה עולות כדי לקלל ישראל וק"ל: **ושאמר** נידון בש"ז רותחת כו' • עיין פרש"י ועי"ל ע"ש שנכשל עם אחותו כדאמרינן בע"ז: **כל** הנוגע בהם כאילו נוגע בבבת כו' • מבואר כל הנוגע בבבת עינו הוא משחית אורו כן הנוגע בהן לרעה משחית ומכבה אורו של עולם כמ"ש כה"ג בסורדוס פ"ק דב"ב: **ושאמר** כל המלעיג על דברי חכמים נידון בצואה כו' כפרש"י דדרים ליה הכי מלהג הרבה יגיעת כו' • והתם דמי הך דרשא מדלא כתיב לעג ונראה מאן דדרים לה משום דאות ע' מתחלף בה' באחה"ע ולפי שמבזה דברי חכמים נידון בביזוי בצואה ונראה מ"ש להג הרבה ה"פ לפי שכבר אמר בד"ת הזכר עשות ספרים הרבה גו' דהייט שעשו בספריהם סייג לתורה מי שלועג על שהרבו בזה לגדור גדרים נידון ביגיעת בשר וק"ל: **דהוו** נסיגי כי הוו מפקי חתנא כו' • כלומר פרו ורבו כתרנגולים כו' • ע"ש בברכת פ"ו דלא נאמר בתורה בבהמה וחיה רק בעופות ודגים ביום ה' וכן גבי אדם ביום ו' ונקטו תרנגולים ע"ש שנקרא גבר כטעם שכתבו בכפרות ביוה"כ וק"ל. ואמר **הלא** אתה אלהים זנחתנו כו' • **דוד** נמי אמר הכי דוד אתמוהי כו' ואיכא למידק דהא לשון חדא אמרו ומהיכא משתמע מפי בדוד דאתמוהי הוה ודוחק לומר לפי כוונת הלב דוד הוה מתמה מפי מהשוא גברא ויש לייעב **דדוד** לא קאמר האי קרא בלחודיה אלא בתוך כוליה מזמורא דמספר בו ישועת אלהינו ויך יואב את אדום גו' וסיים בו מי יובילני עיר מבלר מי נחני עד אדום והכא ודאי קאמר הלא אלהים זנחתנו דרך תמיה משא"כ האי גברא קאמר האי קרא בלחודיה לא משמע דרך תמיה ודקאמר בתחלת המזמור אלהים זנחתנו פרלתנו אנפת גו' לא משמע בלשון תמיה ואמר במדרשות דוד ראה ברוה הקודש שיגלו ישראל ע"י אדום וע"ש בפרש"י ויש לפרש גם האי קרא בכה"ג שאמר מי נחני עד אדום בגלות למוטותינו הוא כדאמרינן פ"ק בעולא דבר עשו ולא בעולא דפרסאי ושפיר קאמר עלה לשון תמיה הלא אלהים זנחתנו גו' ודו"ק: **איודקור** ואכול ושתו כו' • והוה להו להודות ולהלל על הנס שהלך מאתם המלך אבל אכלו ושתו ולא בטחו בישועת ה' אלא אמרו שהמלך לא יכול להם מפני גבורתם וז"ש מיחדי קחדו בי כו' שלא יכולתי להם וק"ל: **בלע** ה' וגו' כל נאות יעקב כו' אלו ס' רבוא עיירות כו' • והייט שבלע ה' כל אותן מקומות כדמסיק דאפילו ה' רבוא קני לא מחזיק וק"ל: **כפר** בים דלא יהבי ביתא לאושפיזא כו' • דהייט שהיו רעים בממונם כדאמרינן בפ' חלק באנשי סדום שאמרו נשכח רגל מארלנו ע"ש ולהפליג השמין קאמר דאע"ג שהיו כפלים כיולאי מלרים אין טוב בהם אין גם אחד וכן כפר שחלים שרבים כאלו היו מתפרנסין בשחלים וכן כפר דכריא שהיו יולדות זכרים כו' ואין זה סימן ברכה כדאמרינן פ"ק דב"ב ביולדת נקבה רבייה באה לעולם גם אמרו בת תחלה סימן יפה לבנים: **ארץ** לבי כתיב בה מה לבי אין עורו מחזיק כו'. וכה"ג דכתוב בסוף כתובות לענין פירות דאין מחזיק פירותיהן וק"ל: **אל** תגע בי שאין לי כתובה ממך כו' • מהכא משמע קצת דארוסה אין לה כתובה ואפשר לומר דה"ק כיון דשבוי' הוה והעובד כוכבים קונה את ישראל וכל מה שקנה עבד קנה רבו ואין לו כלום להשתעבד בו כתובתה וכה דלא חשש אהא דכלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה דמה"ש תקנו חז"ל ואסר נו הארוסות כו' כפרש"י בפ"ק דכתובות י"ל דהיו שם עשרה מישראל שהיה יכול לעשות בפניהם ברכת נשואין וכן משמע שהיו שם ישראל אחרים כדקאמרה כשמת ספדו לזה כו' ודאי לישראל אמרה כן

דף נז ע"ב גמ' אמר להו ג"ל אמר ליה וכן טלם: תוס' בד"ה אהיוה לקמיה כו' ומשביעי לא מייתי כו' כ"ב בספרים שלהם היה תשיב אגכי ולא יהיה כתדה ובתרא לא היה מביא קרא אלא א"ל אימרי לך גוססקי כו' בפ"י

דוש"ק. שפטפטו בילדו יותר מיוסף כו' · למאי דקאמר בפרק כ"ג דשקפו של יוסף הוא ענותנותו של בועז ותוקפו של בועז ענותנותו של פלטי המ"ל הכא דפטפט יותר אפילו מבועז בתרתי דהתם לאו כל יומא ולאו אשתו ויתר מפלטי איסת בחדא דלאו אשתו דמקודשת היתה לדוד אלא דנקט הכא דהוה יתר מיוסף בתלתא וק"ל : ומצאו אב ובנו שבאו על נערה מאורסה כו' · הא ודאי זה מעבירות הגדולות ומש"ה קאמר ומ"מ דלדיקי הוו כולי האי כו' · היינו ממה שלא היה ביניהם רק זו העבירה שהרי כשסקלום חזר השער למקומו ובהך עובדא דהטיל ביניהן לובן בילה כו' י"ל דע"כ מה שהעמיד להן עדים לא עדי טומאה הוו או עדי סתירה וקינא לה כבר דא"כ לא הוה לריך ללובן בילה להטיל ביניהם אלא שהעמיד להן עדים אחה שמלא ביניהן על מטה א' לובן כמין ש"ז דה"ל עדי כיעור והא קאמר דהוו לדיקי לאוסרה בעדי כיעור כזה ולא חיישינן ליה ברואה קרי ויש לדקדק דמשמע דכל הני עובדי אחר החורבן הוו כדמסיק משום דלא איאבול על ירושלים ובבא בן בוטא הנזכר בהאי עובדא היה בזמן הורדוס כדאמרינן פ"ק דב"ב והיה הרבה קודם החורבן וי"ל שהזכיר הך עובדא שהיה קודם החורבן ומסתמא בשעת החורבן הוו ג"כ לדיקים : משום דלא איאבול על ירושלים דכתיב שמחו את ירושלים גו' · לפי שהיו אנשי ירושלים ידם על שאר עיירות בכמה דברים בחכמה ובמעלייתן לרגל כדאיתא באיכה רבתי ע"כ היו שונאין אותן ולא נלטערו על תפלת ירושלים וז"ש שמחו את ירושלים כשהיא בקיומה וגילו בה כל אוהביה גו' לא כאותן ששונאין אותם וק"ל : ינוקתא שתלי תורניתא וכי כו' · הוא ג"כ מין ארז כדאמרינן בפרק אם היגס מכירין י' מיני ארזים הן שנאמר אתן במדבר ארז שטה גו' ארז ארזא שטה תורניתא ואפשר שהוא מין ארז נקבה לפי הלשון שטה ותורניתא שיש באילנות ג"כ מין זכר ונקבה ולהכי קאמר כי קלו ארזא כו' נפיל עלייהו ומחינהו דהוו סברי שרמזו לתפש הזכרים דהוו שתלי ארזא לגבי סימן ברכת תינוקא וכמ"ש בפרעה כל הבן הילוד גו' וק"ל : גדע בחרי אף כל קרן גו' דרשו האי קרא אחורבן ביתר שהמלכות נקרא ע"ש קרן בכ"מ ובן כוזיבא שמלך בביתר עד שטעה בו ר' עקיבא שיהיה מלך משיח כדאיתא במדרשות וק"ל : עד שהלך דמן ונפל לים כו' · ושיערו חכמים ב' חלקים מים וא' דם כו' וח' שנים בצרו כו' . כל זה נרמז בכתוב שאמר שפכו דמם כמים שהיו נוזלים כמים סביבות ירושלים דהיינו בימים ואין קובר לדמן כי בקושי גופן נקברו כמ"ש שניתקן הטוב והמטיב על שניתנו הרוגי ביתר לקבורה ועי"ז הייתו חרפה לשכינו ש' שבלרו כרמיהן מדמן תחת זבל ודו"ק :

ע"ב בבקעה זו הרג כו' ונגע בדמו של זכריה כו' · בפרש"י שהרגוהו בעזרה דכתיב בד"ה וירגמוהו אבן במצות המלך בחלר בית ה' והפליג הענין ש"כ הרבה הרג בבקעה עד שעלה דמן מבקעה להר העזרה ואמר לקיים מ"ש דמים בדמים נגעו דהיינו שנגעו דמים הרבים אלו בדמו של זכריה ונקט בדמים לשון רבים כמ"ש דמי אחיך צועקים דמו ודם זרעיותיו וענין דהוה דמו מרתח וסליק כו' שכל מה שכסו עליו הוה מדחה מתוך רתיחה וכדמסיים לבלתי הכסות וכמ"ש ארץ אל תכסי דמם וא"ל דם זבחים דאשתפוך כו' יש לפרש דה"ק דאשתפוך ולא נעשה מצותו ולכך הוא מרתח ואמר אייתי סנהדרי כו' בחורים ובתולות קטל כו' דכתיב אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא דהיינו זכריה וכתיב בתריה שכבו לארץ גו' בתולותי ובחורי נפלו בחרב גו' הרגת גו' טבחת גו' אשר טפחתי ורביתי גו' כפל הריגה בזה על אלו הכתות שזכר שהרגן נבוזראדן עי"ז : והיינו דכתיב ונתתי את דמה על גו' וכיסא דקרא להעלות חמה לנקום נקם גו' כדי שיהיה נקם לדם זכריה נתתי את דמה גו' וק"ל : הקול קול גו' הקול זה אדרייטס כו' · כלפי מה שאמרו כי מעשה אבות סימן לבנים וכמו שהיה יעקב אז בדאגה ובצרה שלא יכירהו אביו ע"י הקול כמ"ש אולי ימשני גו' דהייט שלא יאמין שאני עשו מפני קולי כך נתאמת להם אותו קול בצרה באלכסנדריא ובביתר וכן והידים ידי עשו כמו שהיה ירא יעקב שיכירהו בידיו שאינן ידי עשו שהם שעירות כן עלה מורא של ישראל מידי עובדי כוכבים כו' . ואמר אין לך תפלה שמועלת כו' כפל הקול דהייט נמי קולו סימן לבניו כמו שאחז"ל שהיה קולו בלשון תחנונים קום נא שבה גו' כן יהיה קול בניו בצרה וכפל היד והידים ידי עשו ע"ש מלחמה שעיקרה ביד כמ"ש את היד הגדולה גו' והוא סימן לבניו שיהיה נולחין ביד המלחמה וכן בהיפך לחובה קאמר במדרש בבני יעקב תלה בקולו כמ"ש בב"ר כשיעקב מרנן בקול ידי עשו שולטות בו שנאמר וילונו כל העדה גו' ויבא עמלק וז"ש כאן והייט דא"ר"א כו' בתרתורי לשון תחנה דהייט אם יש תרתורי לשון בבני יעקב תחנה בידו של עשו ורש"י פי' דהייט דא"ר"א כו' קאי אדלעיל והוא דחוק ודו"ק : מ"ד על נהרות בבל גו' · תלמד שהראהו כו' דכל מזמור שלא נזכר שם אומרו ומחברו משמע דוד אמרו ומליט כמה מזמורים שאמרו המשוררים ע"ש העתיד על הגלות והחורבן כמו מזמור לאסף אלהים באו גוים בנחלתך גו' אבל בדוד לא תליט בו אלא זה שאמרו ברוח הקודש בלשון בני הגלות על נהרות בבל שם ישבנו גו' דהייט חורבן בית ראשון וזכור ה' לבני אדום גו' על חורבן בית שני וכבר כתבנו דעלייתם בבית שני לא היה גאולה שלמה שעדיין היו משועבדים לפרס וליון ולרומיים אבל חורבן בית ראשון ושני חורבן אחד היה ובבל היה המתחיל ואדום הוא הגומר וז"ש באדום ערו ערו עד היסוד גו' דהייט שלא נגמר חורבן הראשון עד בוא חורבן שני : שנשבו לקלון כו' · קלון נאמר בדבר שאין דרכו בכך כדאמרי' פרק ד' מיתות גבי עובד כוכבים הבא על הבהמה כו' והייט שנשבו לקלון ילדים למשכב זכור וילדות לפלגשים כפרש"י והייט שהרגישו שלא השאירום העובדי כוכבים רק (בקלון) ילדים וילדות דלכך מתבקשים ואמרו אם אנו טובעים בים אנו באים כו' ר"ל אי אית ביה גלגול מחילות לבא לחיי עוה"ב לעתיד ודרש להן כו' מבשן מבין שיני אריות כו' כמ"ש בשר חסידיך לחיתו ארץ ואמר ועליהן הכתוב אומר כי עליך הורגנו גו' דהייט שנהרגו על קידוש שמו שלא יבואו לידי עבירה ונחשבנו בעיניט כצאן טבחה שלא חסו על מיתתן בעצמן כדי שלא יבואו לידי עבירה וכן יתפרש במעובדא דאמא וז' בניה כי לולא קידוש שמו לא נהרגו ויש לפרש כי עליך הורגנו אז' בנים ונחשבנו כצאן טבחה אאמם כדלקמן : כי עליך הורגנו כו' אשה וז' בניה כו' . יש לדקדק למה אמר כ"א פסוק אחר ולא אמרו כלם פסוק א' ועוד קשה בשני שאמר פסוק לא יהיה לך גו' למה דילג פסוק שקודם לו אנכי גו' גם הפסוקים לא הביאו כסדר שהם כתובים בתורה והמקרא שהביא עליהם כי עליך הורגנו גו' מאי משמע ליה שפי עליהם מעל כל שאר קדושים שנהרגו בקידוש השם . והנראה שז' בנים אלו נהרגו בקידוש השם נגד ז' ימי השבוע וכ"א הביא קרא מעניט של אותו יום שנהרג בו . וז"ש דאתיוה לקמא דהייט ביום ראשון מימי השבוע ואמר אנכי ה' אלהיך גו' כמו כי ביום ראשון עדיין לא נבראו המלאכים ובאו העמים להטעות למינים להאמין בהם גבורות אלוהות וביום שני נהרג השני והשיב לא יהיה לך גו' כי בו ביום נבראו המלאכים ומקום לטעות להאמין במינות וביום ג' שבו נבראו כאות פועלים בארץ יקוו המים גו' תדשא הארץ גו' שאין להאמין שיש שם כח אלוהות בארץ בלתי לה' לבדו. וז"ש זובח לאלהים יחרם גו' וביום ד' בו נתלו המאורות והמזלות שאין להאמין בהם גבורות אלוהות. וז"ש לא תשתחוה לאל אחר גו' וכן עבודת כוכבים כמ"ש ופן תשא עיניך השמימה גו' אשר חלק ה' אותם לכל העמים וביום ה' נבראו ביסוד ממולע בין שניהם ישרצו המים גו' ועוף יעופף גו' שאין להאמין שום כח אלוהות ממולע ביניהם הקיימים וז"ש ה' אלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת גו' שדרשו לרבות שלשול קטן שבים ביום הששי בו נבראו נפש חיה והאדם שאין לספק ש"ם וד"א. וז"ש שמע ישראל ה' גו' וביום ז' שאין להאמין אחר שברא הכל כו' ימים שוב עזב ה' את הארץ ואינו משגיח במעשיהם עוד . וז"ש את ה' האמרת גו' נגד נשבענו כו' שזה הוראה שהוא משגיח עלינו ומצות שבת מורה עד"ז מדכתיב אות היא ביני וביניכם שאנו שבתים בו כאשר ית' ב"ה שבת במעשה בראשית ומייתי עליהם קרא דעליך הורגנו גו' דלעיל מגלאי קרא במזמור זה נזכר כל זה שאמר מקול מחרף ומגדף גו' הם דברי הקיסר הזה ואמר כל זאת באתנו ולא שכחנוך גו' הייט נגד שאמר אנכי גו' ואמר ולא שקרנו בבריתך גו' נגד שאמר לא יהיה לך גו' ואמר ולא יסוג אחור לבנו גו' נגד זובח לאלהים גו' ואמר ותט אשרנו מני ארחך וגו' נגד לא תשתחוה גו' ואמר אם שכחנו שם אלהינו גו' נגד שמע ישראל וגו' ואמר ונפרוש כפינו לאל זר וגו' נגד ידעת היום וגו' ואמר הלא אלהים יחקר זאת כי הוא יודע תעלומות לב גו' הוא שמן בעצמו שאמרו בבן הז' שא"ל אקיסר איעדי לך גושפנקא ונחין כו' כי היכי דלימרו קביל עליו הרמנותא דמלכא והשיב לו הקטן חבל עליך מלכא כו' דהייט לא בקש ממט המלך שיעבוד עבודת כוכבים אלא לפנים שיאמרו העולם בעשה רלון המלך לעבוד עבודת כוכבים גם שבלבו לא יעבוד וכמ"ש פ"ק דמגילה למה נתחייבו כליה כו' מפני שהשתחוו ללנם א"ל וכי משוא פנים יש בדבר א"ל הם לא עשו אלא לפנים כו' והייט דכתיב כי לא ענה מלבו הייט שלא השתחוו לעבודת כוכבים אלא לפנים בפני העולם ולא היה בלבם כן וז"ש גם כאן בזה הקטן הלא אלהים יחקר זאת לענוש על עובדי עבודת כוכבים גם לפנים כי הוא יודע תעלומות לב שאין בלב לעבוד עבודת כוכבים אבל אין לעשות כן מפני הרואה שאינו יודע תעלומות לב של אדם אחר וסבר שאף בלבו כך הוא וסיים בזה כי עליך הורגנו כל היום היינו בכל יום מז' ימי השבוע וכל המזלות דימות מכל ימי השבוע רעים עלינו ועליך הורגנו כל היום בלשון רבים על הז' הבנים ונחשבנו כצאן טבחה בלשון יחיד נקיבה אאמם : וריב"ל אמר זו מילה שנתנה בח' כו' · ר"ל דהייט מילה בזמנה שהקטן רך ומסוכן למיתה כההיא דר' נתן שעדיין לא נבלע בו דמו ודאמר אלו ת"ח שמראין הלכות שחיטה כו' פרש"י שמא יתחנקו בגרונו עכ"ל ויותר נראה לפרש דמרעי מזליה כענין אל יפתח אדם פיו לשטן ואם הדיבור מביאו לידי כך תכ"ש המעשה ודוגמא דהכי לגבי גרעת כנראה מפרש"י גופיה ודאמר אין ד"ת מתקיימין כו' שנאמר וזאת התורה אדם גו' דלפי פשוטו ה"ל למכתב וזאת תורת אדם כי גו' כמו וזאת תורת העולה וגו' וזאת תורת המנחה וגו' וע"כ כתב וזאת התורה דהייט שהתורה מתקיימת באדם שממית עלמו באוהל של תורה וענין המיתה שממנית גופו ומבלק ממט מותר התאוה :

דף נח בפרש"י בד"ה לך חזק וקני כו' איכא למימר השני נוח לי עכ"ל ובמתני' כתב רש"י בפי' ראשון מקחו בטל דאמרינן מירלא עבד אי נמי כו' ואפשר דהייט לשמואל דבשטר נמי לא קני דמירלא עבד אבל לרב דבשטר קנה ע"כ בלך חזק וקני ליכא טעמא אלא דהשני נוח לי דהאי טעמא לא משמע ליה בשטר וק"ל : ע"ב תוס' בד"ה למכתב ליה כו' דמה להן לפרוע מה שהקדים זה כו' עכ"ל אבל אמרוותא קמאי הוה סבר כיון דעל ידיהם שברחו הקדים לתת על שלשה שנים יחזרו לו הם מנת המלך מב' שנים העתידים לבא וק"ל : בד"ה רביע בקרקע כו' פי' רביע במעות שנתן כו' הא איכא לפרושי נמי איפכא דרביע בקרקע יתן כו' עכ"ל אע"ג דדברי רב בעלמא הם דברי הברייתא מ"מ דברי רב ודאי דליכא לפרושי איפכא דא"כ מאי פליג שמואל עליה אלא ודאי דמשמע מיניה דרב דעל רביע מעות שנתן קאמר דיתן לו אותו רביע בקרקע או במעות אבל דברי הברייתא דקתני בלי מחלוקת משתמע נמי איפכא דרביע בקרקע קאמר דיתן לו אותו רביע בקרקע או במעות כשמואל ולפי הגירסא שכתבו בברייתא שהלשון מוכיח כדברי רב כתבו דהגירסא כן היא גם בדברי רב דלא ניחא להו דדברי רב יהיו משתמעין ג"כ איפכא ומאי דמסיק כי תניא ההיא לאחר שבאו המעות לידו דברי רב ודאי דליכא לפרושי הכי דא"כ מאי פליג עליה אלא דמשמע מיניה דלא איירי בהכי ודו"ק :

ח"א דף נח ע"א קצוצי תפילין כו' . עיין פרש"י ובערוך בערך קץ וז"ל וכל בית שמו קטלה לפי שהיא קטולה ומחברתה כו' עכ"ל ע"ש : מאי קרא בת גו' אשרי שיאחז ונפץ את עולליך גו' · ודאי דהאי קרא לא מתפרש אלא בניפוץ עוללים דבני בבל על הסלע אבל מרישא דקרא מפורש שגם הם עשו כן דבני ישראל כמ"ש אשרי שישלם לך את גמולך שגמלת לנו דהייט שישלם לך מדה כנגד מדה ומפרש לה דהייטו בניפוץ עוללים גו' וק"ל : מאי מסולאים בפז כו' דלפי פשוטו ה"ל למכתב המסולאים בפז כמ"ש כמו הנחמדים מפז או כפז כב' אבל בפז משמע שמסולאים ע"י הפז דהייט ע"י תכשיטי פז שהיה עליהם ולכך מקשה והלא תרתי מתקלי אסתירי פיזא כו' וקאמר אלא שהיו מגנין את הפז ביופיין מעיקרא כו' ויהיה ב' בפז כמו תחת הפז שהיו מתמשים מתמשי ערסותיהם מעיקרא כנגדו מייתו בני ים אל . ואמר דא"ל חד לחבריה הא היכא כתיבא כו' מדבריו מוכח דקרא כבר בקללות ואם התחיל גם בהנך דמשנה תורה והפסיק בהן דף ופלגא מאי קרא לא היה לו לומר היכא כתיבא דאיתא במה שלפניו שלא קרא עדיין כתיבא אלא נראה דלא התחיל כלל בהנך דמשנה תורה ולא קרא אלא הנך קללות דת"כ ולא ידע כלל אי כתיבי גם במשנה תורה ולכך קאמר והיכא כתיבא בת"כ וא"ל גם כל חלי וכל וגו' דלזה רמזה התורה ולפי שהוא דבר מגונה לא נכתב במפורש וש"א"ל אי תמאי לגביה לא איצטריכי לך . דהייט שגם אני הייתי מבין שעד"ז רמז הכתוב וק"ל : עיני עוללה לנפשי מכל בנות גו' ד' מאות בתי כנסיות כו' · ופי' שהוא נשתייר לבד מכל הני תינוקות ובנות עירי כי ביתר ושאר עיירות נקראים בנות לגבי ירושלים וכה"ג מייתי בסב"ג להאי קרא בפ' מרובה ובסוף מסכת סוטה גבי ת"ק ילדים כו' ע"ש : אמר מי נתן למשיסה יעקב כו' · אמר האי קרא לידע בו אם בן חכים הוא להשיב לו סיפא דקרא הלא ה' זו חטאנו גו' כדמסיק מובטחני בו כו' ואיני זז מכאן עד שאפדנו כו' דמופלג בחכמה היה כמ"ש התוספות ויש לדקדק בקרא ענין הכפל ושינוי שאמר לבוזזים ולא לביזה כמו למשיסה ע"ד שאמרו בסוף כתובות בזוזי ובזוזי דבזוזי ואמר שע"כ באה להם כפולה הלרה על חטא הכפול דלא אבו בדרכיו הלוך הם מלות השכליות שהם מדותיו ית' ב"ה שגם שכל האנושי ודת הנימוסית תודה בהן ולא שמעו בתורתו הם מלות המשמעיות שאילו לא נכתבו לא היה שכל האנושי עומד עליהן : ועליהן קונן ירמיה על אלה אני בוכיה גו' · דלעיל מיניה כתיב קרא עלי מועד דהייטו שנתוועדו ונזדווגו שני אדונים מב' השבוים אח ואחות למקום אחד והייטו לשבור בחורי גת דרך ה' לבתולת בת יהודה ועי"ז אמר על אלה שהם הבן והבתולה אני בוכיה וה"ל למכתב אני בוכה אבל הרמז הוא מאמר הבן אני בוכה עליה על הבת אחותי ועיני עיני יורדה מים הוא מאמר ירמיה שב' עיני יורדין מים על הזוג הכשר הזה : ועליה קונן ירמיה בת עמי חגרי שק גו' · אבל יחיד עשי לך מספד תמרורים כו' · כי האי קרא כתיב גבי תפלת צור ביחזקאל בשינוי קצת מהכא דכתיב אבל יחיד ותמרורים במקום מר שאמר כי הלרה שנתהוה בבת עמי היא אבל יחיד שלא נעשה כן בשאר אומות וע"ד לרת רבים חלי נחמה ומספד תמרורים כי כפל בבת עמי המרה והלרה כי יבא השודד עלינו דכיון דאבל יחיד קרא לה לא הל"ל עלינו אלא עליך אבל אמר עלינו שבזה יתגדל לרתי שיבואו גם עליך : מ"ד ועשקו גבר וביתו ואיש גו' מעשה כו' · ושוליא דנגרי הוה כו' · כל ענין זה מפורש בהאי קרא ולעיל מיניה שאמר הוי חושבי און ופועלי רע דהייט זה שהיה פועל אבל רבו ואמר כי יש לאל ידם שעי"ז בא שהלוה לרבו ואמר וחמדו שדות גו' שעי"ז שחמד ונתן עיניו באשת רבו עשק הגבר שהוא רבו דמלת גבר נופל בו כמו בן הגבירה וביתו שהיא אשתו בכ"מ דביתו ממש כבר כתיב וכתיב ונשאו ואולי שפירה לפי פשוטו לכתוב ונשאו במקום ולקחו דכתיב במקום הזה היא אשת רבו שנשאה על ידי שהלוה לו ולא היה לאל ידו לשלם לו ואמר ושמעתי שהתינוקות נתעללו כו' אמר כן שודאי לא היתה אנוסה מהתינוקות אלו אלא שהיא הרגילה אותם שתה לדבר עבירה ולכן היה ואסורה לך . ואמר ועל אותה שעה נתחתם גזר דין ואמרי לה על ב' פתילות כו' · ונראה לפרש דבלישנא דעל אותה שעה נתחתם כו' אפשר הא דהוה ב' ימים מעיקרא לא עבר עמה עבירה והיתה מותרת לו לאחר שנתגרשה אלא מעל אותה שעה שעסקו להסיתו לגרשה ולשעבד בו ע"י כתובתה נתחתם גזר דין וללישנא דאמרי לה כו' אותה שעה אין זה עיקר עבירה אבל כשהיתה אצלו מעיקרא ב' ימים עבר בה עבירה (ונעשית) [כשהיתה] א"א דהייט ב' פתילות בנגד שעי"ז אסורה לו גם אחר שנתגרשה נתחתם גזר דין ונראה גם שבעבירת יחיד היה כיון שהיה בידם למחות ולא מיחו נחתם גזר דין לכלם :

דף נט בפרש"י בד"ה קמ"ל כו' ולא בגיטין ובקרקעות לא ברמיזה כו' עכ"ל מילי מילי קאמר ולא בגיטין היינו בקפילה אבל ברמיזה הא קאמר אבל בגיטין ד"ה ברמיזה אבל בקרקעות רמיזה נמי לא מהני דהכא משום כדי חייו דוקא תקנו רבנן דוקא במטלטלין כדלקמן דקאמר האי טעמא גבי פעוטות וה"ה הכא בחרש וק"ל : תוס' בד"ה אחת מתנה כו' מדלא קאמר נמי אחת מתנת מטלטלין ואחת מתנת קרקעות כו' עכ"ל לכאורה לא הוה צריכי לזה דהיכי היסק אדעתין למימר דמתנה עדיפא ממכירה הא איכא מאן דפליג במתנה וס"ל דאינו מתנה כלל אפילו במטלטלין ואם כן הוה סברתם הפוכה אלא משום דבההיא דמייתי מפרק מי שמת דמתנתו עדיפא והוה מתנה אף במקרקע היה לבעל דין לחלוק נמי הכא למימר הכי ולהכי הוכיחו דאינו כן מדלא קאמר נמי כו' ואחת

חכמת שלמה

דף נח ע"ב רש"י בד"ה עסר כו' שאינו יכול לחזור כו' כצ"ל : בד"ה אין בו כו' אלא מחזיק כו'. לכ צ"ל מחזיק

דף נט ע"א גמ' והא הוה תולה כו' . ל"נ פי' וכי לא תמלא נמי גבי רב אשי מי שהיה אלנו והא הוה הונא בר נתן אלנו והוא מלך אחר רב אשי כדאמרי' בסוף מ"ק דאמר רב אשי למלך כושת כו' מאי טלי שלי א"ל יקח דהתם רגלי דהונא בר נתן להיות נשיא ואין מלכות נוגעת בחברתה כו' ומשני דמייתי הוה כייף ליה ות"ת ק"ל והא הוה הונא בר נתן אחר רב אשי יקבל הנשיאות ולמה לא בכיב ליה ואפשר דבירא ליה שכמס בין בדורו אחר כך כמותו וק"ל : רש"י בד"ה עילא כו' דהוי מתני ליה ס' כצ"ל :

מהר"ם

דף נח ע"ב ד"ה רביע בקרקע וכו' עד וכן ר"ח מפרש וכו' ר"ל דר"ח נמי גריס רביע בקרקע שהוא רביע במעות והקשו הא הדברים סתרי אהדדי דאם הוא רביע בקרקע אינו רביע במעות דבשלמא אי גרסינן רביע בקרקע או רביע במעות נוכל לפרש רביע מעות שנתן יתן לו ואותו רביעית יתן או בקרקע או במעות אבל אי גרסינן שהוא רביע במעות קשיא ועל כן מפרש ר"ח רביע בקרקע שנתן דמים עליה וכו' א"כ ש"מ דגירסת ר"ח היתה שהוא רביע במעות :

דף נט ע"א ד"ה אחת מתנה מריבה וכו' והא דאמרינן בפי שטת וכו' ומתנתו מתנה במקרקעי . ויש לדקדק דהסברות הן הפוכות דהתם במכירה אין מוכר בנכסי אביו פחות מעשרים ובמתנה נותן והכא איפכא דמוכה במטלטלין ובמתנה איבעיא ליה דהא דאתמר התם דבמתנה נותן חיינו לאחר דמסיק הכא דנותן במתנה משום דאי לא דעביד ליה ניחא דנפשיה לא יהיב ליה

ילכך הוי נמי הכי גבי פחות מבן עשרים לענין נכסי אביו אבל למכור בנכסי אביו פחות מבן עשרים לא כדמפרש התם משום דקטן קריבא דעתיה אצל זוזי ודלמא מקרקע ליה באזי כדמפרש התם ודוקא במטלטלים תקנו חכמים

מתנות קרקעות והתם בבן י"ג איירי וק"ל: ע"ב תוס' בד"ה ואפילו ר' אמי כו' וע"כ לאו שוין ממש קאמר דא"כ מאי רבותיה כו' עכ"ל ר"ל דבשוין ודאי מקרא שמעינן ליה ומאי רבותיה דרבי פרידא וכ"ה בתוס' שם ובפשיטות ה"מ לשנויי הכא דמקרא לא שמעינן אלא בשוין ומפני דרכי שלום קתני אפילו בגדול ממנו אלא דקושטא קאמר לכדמר דאפילו בא ליתן כבוד לרבו כו' איכא משום דרכי שלום וק"ל: בד"ה נתפרדה החבילה הר"ר יצחק ברבי יהודה מפרש דקורא לוי במקום הראוי לו כו' עכ"ל בפרש"י שלפנינו אינו כן בשם ר"י ברבי יהודה אלא שזהו פי' ר"י הלוי וק"ל.

ה"א דף נט ע"א הא הוה שאול הוה שמואל כו'. לכאורה כיון דשמואל היה נביא כמה שנים קודם שנמשח שאול ה"ל למפרך בהיפך הא הוי שמואל ולשנויי הוה שאול ויש ליישב דכל גדולה דקאמר הכא שהיה נשיא כמו רבי או מלך כמו שאול או כ"ג כמו אלעזר אבל שמואל לא היה גדולתו יותר מאחד מכל הני ודקאמר דהוה שמואל היינו שהיה גדול בתורה ולא היה בשאול תורה וגדולה במקום אחד וכל"ל דהוו זקנים והוה עירא ושמעי דהייתו שהיו נ"כ בעלי תורה וגבי דוד נמי המ"ל דהוה שמעי אלא דניחא ליה למנקט עירא דהיה רבו כדאמרינן בעלמא ועיין עוד בסוגיא זו פ' אד"מ בתוס' ובחדושי הלכות שם: היבני ותומם כו'. עיין בערוך בערך סבן כמה פרושים ודבר הנמלל ונמתח עיין פרש"י ובערוך שם פי' באם נמלל הוא קטן ואם נמתח הוא גדול כו' ע"ש:

דף ס בד"ה תורה חתומה כו' וע"ג מייתי מדרבי לוי שאותם לא נאמרו על הסדר כו' עכ"ל לא ניחא להו כפרש"י דמה נכתבו אלו ח' פרשיות שנאמרו מגילה מגילה יותר משאר פרשיות שנאמרו גם כן באותו יום שנאמרו ולא נכתבו עד לבסוף אלא דודאי אלו פרשיות. לא נשתנו אלא דס"ל דתורה חתומה ניתנה לכדרבי לוי שאלו ח' פרשיות לא נכתבו כסדר ונאמרו לפני אותן הכתובים לפניהם אלא שלא נכתבה עד שנכתבה אותה שלפניה וזה היה יכול להוכיח מכמה מקראות כו' וק"ל: בפרש"י בד"ה פרשת טמאים ויהי אנשים כו' ולר"ל יכולים היו לטהר עד ט"ו ולא נזקקו לפסח שני אא"כ לא יטהרו עכ"ל וזו היא כדעת ר"י הגלילי בפרק היה דנושאי ארונו של יוסף היו א"נ כר"ע דמישאל ואלצפן היו שהיו עוסקין בנדב ואביהוא ושם הקשה להו רבי יצחק אי נושאי ארונו של יוסף היו כרבי יוסי הגלילי אי נמי מישאל ואלצפן כר"ע הרי היו יכולין ליטהר אלא כו' ע"ש והתוס' שהקשו לפרש"י דלא יתכן לר"י הגלילי דנושאי ארונו של יוסף היו כו' נ"ע אם רצונם אמאי לא הטהרו קודם הפסח הרי זו הקושיא הקשה ר' יצחק שם לרבי יוסי הגלילי ולר"ע ויש ליישב דודאי אם נאמר שלא נאמר פרשת ויהי אנשים וגו' גם לר"י הגלילי ולר"ע עד ע"פ לא הקשה להו רבי יצחק אלא למה לא נאמר מקודם זה כדי שיוכלו ליטהר אבל לפרש"י הוסיפו בקושיא זו כיון דנאמר להם פרשת ויהי אנשים בר"ח וידעו שיוכלו ליטהר אמאי לא הטהרו כדי שיוכלו להביא פסח דאית ביה כרת ומיהו לפי זה קשה אמאי לא נקטו נמי התוס' בדבריהם דלא יתכן נמי לר"ע דאמר מישאל ואלצפן היו אמאי לא הטהרו קודם הפסח וע"כ נראה דלא ניחא להו כפרש"י דמשום דהוזקקו טמאים להשתלח מתוך כך הוזקקו טמאים באותו יום ליטהר כו' אלא דלר"ע ניחא כיון דבאותו יום בר"ח הוטמאו הוזקק להודיע אותן בו ביום ברשם חדש דין פסח שני על ידי טומאה אבל לרבי יוסי הגלילי דנושאי כו' לא הוזקק להודיען באותו יום בר"ח טפי משאר כל הימים ומהרש"ל הקשה לפרש"י מדכתיב ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא וגו' ונדחק לפרש פי' שבאותו יום כו' ע"ש והנראה דאין להוכיח מלת ביום ההוא מפשטיה דקאי אדכתיב לעיל מיניה ויעשו את הפסח בראשון בי"ד וגו' דהיינו בע"פ וה"ק בר"ח נאמר אם לא יוכלו לעשות ביום ההוא בע"פ אם לא יטהרו מקודם וכן פרש"י בשמעתין ותו לא מידי וק"ל: ע"ב תוס' בד"ה ציפורא לפי כו' דחזן הכנסת היה מניחו בראש גגו ועוד דרבי יהודה כו' עכ"ל ר"ל דהיה החזן מניחו בראש גגו ולא הוציאו מביתו ועוד דרב יהודה היה בפומבדיתא כו' ובודאי בכל עיר היה להם שופר לתקוע בע"ש ואותו דפומבדיתא בבית רב יהודה לא בא למחוזא לבית רבא אבל בשופר של נדבה ניחא שבא מעיר לעיר לרים בית מתיבתא כמ"ש לקמן וק"ק דאי נמי טעמא דעירוב משום כבוד של בעה"ב הוא בשופר נדבה מאי כבוד שייך ביה כיון שהכל יודעין שמניחין אצל ריש מתיבתא וק"ל: בד"ה במיזל כ"ע לא פליגי אפילו בנהר קטן שמימיו פוסקין כו' עכ"ל דבנהר גדול שאין פוסקין מימיו מלתא דפשיטא היא שכל הרוצה לדלות ידלה וק"ל:

ח"א דף ס ע"א והא לא ניתן לכתוב אלא כיון דלא אפשר עת לעשות גו'. נראה בזה דלא ניתן לכתוב משום דלא יסמוך האדם על הכתיבה ולא ילמוד יותר ובודאי דה"א לכתוב כל הדברים שהפה יוכל לדבר בדברי תורה ולכך בדורות הראשונים שהיה לבבם רחבה מני ים אמר לא ניתן לכתוב כדי שיחזור על תלמודו ומשנתו תמיד ויהיו סדורים לו תמיד ללמוד ולהביאו לידי מעשה אבל עתה עת שנתמעטו הלבבות וא"א לזכרם ע"י הלימוד בע"פ תרבו ומשכחת ממנו בע"פ אדרבה עת הוא להביאו לידי מעשה ע"י שיהיו המצות סדורים לו בכתיבה אע"פ שע"י זה הפרו תורתך שלא יחזור על משנתו ותלמודו תמיד כי יסמוך על הכתיבה ודו"ק: למ"ד תורה מגילה כו' למ"ד תורה חתומה ניתנה כו'. מהידוע כי התורה אחת גמורה היא לפי הנותן יתברך ב"ה אמנם לפי המקבלים יש בה שינוים מחולקים והוא כי סוד ונסתר של התורה מורה על שמו המיוחד כמ"ש מי שיודע לצרף אותיות שבתורה כו' והנגלה של התורה הוא מבואר שהן מצות האדם וז"ש מגילה ניתנה מחולקים בשינוי ענינים לפי המקבל ומאמר חתומה היינו חתומה וסתומה בחיבור אחד לפי הנותן ית' ב"ה וק"ל: אמר רבי ינאי באל"ף בי"ת כו'. פרש"י כלומר ר"ת עכ"ל ולשון באל"ף בי"ת לא משמע כן ויותר יש לפרש דר"ל שלא היו האותיות מחוברין בתיבות אלא כמו אל"ף בי"ת שאינן רק אותיות בעלמא וכמו שכתוב בקבלה לפי האותיות היה מבין לכתוב התיבות וכן בסירוגין תחלת המקרא היה כותב תיבה שלימה ואח"כ אותיות שאינן מחוברין ודו"ק: אז אמרתי הנה באתי במגילת כו'. עיין פרש"י ומפורש בחידושינו ביבמות: פרשת טמאים כו'. כתבו התוס' פי' בקונטרס ויהי אנשים גו' וקשה לפי' דאמר בפ"ק דפסחים שואלין ודורשין בהלכות פסח ל' יום כו' שהרי נביא עומד בפסח ראשון ומזהיר על פסח שני ולפי זה איכא תרתי וגלי כיון

שבר"ח ניסן היה כו' וכן הקשו התוספות בפ"ק ופירשו הם פ' טמאים טומאת שרץ ונבילה כו' עכ"ל ע"ש והוא דחוק דכיון דטומאת מת היה בכלל פ' כהנים שהזכיר למה לא נאמר דטומאה שרץ ונבילה נמי הוו בכלל פ' כהנים דהא בסדר אחד נאמרו כל פ' כהנים זה אחר זה בפ' אמור אבל הנראה לקיים פרש"י ולפי מה שהזכרנו כבר לפי דעת רשב"ג דס"ל פ"ק דפסחים דשואלין בהלכות פסח קודם פסח ב' שבתות ויליף לה מפ' החודש והשתא ר"ל דהכא אזיל בשיטתיה דרשב"ג ולכך ביום שהוקם המשכן בר"ח שהיו ב' שבתות קודם פסח נאמר ויהי אנשים משום הלכות פסח ראשון מסיק לכולה מלתא דפסחא דהיינו גם דפסח ב' כדמשני התם ורשב"ג איידי דאיירי במילי דפסחא מסיק לה לכולה מלתא דפסחא וגזה ראיה שגם לפסח דורות יש לשאול בהלכות פסח ב' שבתות כדיליף רשב"ג מהחודש הזה וגו' שהיה בפסח מצרים ודו"ק: ע"ב ופ' נרות כו'. פרש"י בפ' בהעלותך לפי שבו ביום התחילו להדליק עכ"ל ק"ק אמאי לא נקט נמי שאר עבודות תמידים כגון פרשת תמיד שבודאי בו ביום ג"כ התחילו וק"ל: רובה בכתב ומיעוט כו'. פרש"י רובה בכתב רוב התורה כו' בכלל ופרט וג"ש כו' ומיעוטה ע"פ שאין למד כו' למשה נאמר ע"פ עכ"ל ולא ידענא לפי זה מאי פליג ר' יוחנן וקאמר רובה ע"פ כו' דהא ודאי מיעוטים הן אלא לגבי כלל התורה עם מה שנדרש במדות ואפשר דע"פ מיקרי גם מה שחידש כל חכם שבדורו כמ"ש במדרשות ולולי פירושו נראה דכל מה שיוצא במדרש המדות מקרי בע"פ כמו שאמרו בג"ש דאין אדם דן ג"ש מעצמו אא"כ קבלה מרבו עד משה ותו לא מידי ודו"ק: הא כיצד דברים שבכתב אי אתה רשאי כו' לכאורה מהכי קראי אינו מוכח אלא שיש דברים בכתב ויש דברים בע"פ אבל מה שאי אתה רשאי כו' אינו מוכח מנייהו וי"ל דמהאלה דכתיב בכל חדא דייק ליה וכדמייתי מתנא דבי ר"י וחדא מנייהו נקט תנא דבי ר"י: אר"י לא כרת הקב"ה ברית עם כו'. שנאמר כי על פי הדברים גו' יש לדקדק מלשון כי דמשמע נתינת טעם הוא אכתוב לך את הדברים גו' וי"ל לפי שהשכחה מצויה בדבר שבע"פ אם לא שזכרון דברים שבכתב וכמה דברים שיוצאים מרמז שבכתב ולהכי קאמר לכך כתוב לך את הדברים נמוס שעל דברים שבע"פ כרתי אתך ברית ואי אפשר שיעלה זכרונם על לבך כ"א בתורה שבכתב וק"ל:

דף סא בד"ה משאלת כו' והיא דירושלמי לא הוי תלויה גמורה כו' דאוקמיה אחזקה עכ"ל עיין בכל זה בדברי הר"ש במסכת שביעית וק"ל: בד"ה ריחיים כו' וה"ה ריחיים ותנור דיגיד עליו ריעו כו' עכ"ל דכי האי גוונא אמר בפרק לא יחפור אמתני' דמרחיקין את הגפת כו' ע"ש: בא"ד דתנור אין דרך להשאילו דמיטמא וטעון שבירה כו' אבל בחשודה אשביעית כו' עכ"ל וכי האי גוונא ודאי דחשודה אמעשר אינה חשודה אטומאה מ"מ אפילו לאביי סיפא איירי בחשודה אטומאה מדקתני בה משתטיל מים לא תגע בה ומיהו אין זה מוכרח בסיפא דחשודה לאכול בטומאת הגוף ודו"ק: בד"ה רבא אמר כו' אביי מיקל כו' מבטומאה וטהרה דרבנן כדמוכח בסמוך כו' עכ"ל והיינו מדהוה ניחא ליה מתני' לאביי דהך משתטיל מים דלא איירי בחלה אלא בטומאה דרבנן וקודם שתטיל מים מסייע לה משום דעדיין לא הוכשר וקי"ל: בד"ה איזהו ע"ה כו' דהתם אתי לפרושי איזהו ע"ה שאין מזמנין כו' עכ"ל ק"ק לדבריהם דהא התם מפרש לה רבא איזהו ע"ה דאין מזמנין עליו ע"ה דרבנן דפליגי עליה דר"מ דהיינו שאינו מעשר פירותיו ודו"ק: ע"ב בד"ה רישא כו' ותני עלה בירושלמי לא בוררין כו' ומשני כאן בלותת כו' עכ"ל כל"ל ור"ל דבירושלמי פריך הך דתני עלה התם לא בוררין אמתני' דהכא דקתני בוררת עמה ומשני לה דהך דלא בוררין בלותת שהוכשר ומתני' דהכא באינו לותת דלא הוכשר דהיינו עד שתטיל מים והיינו כאביי וזהו שכתבו דלא יתיישב אלא לאביי כו' וק"ל: בד"ה וליחוש שמא כו' לאו משום דאי לא טבל יש לו טומאת מדרס כו' עכ"ל הא ודאי דא"צריך למימר וטבל דאי לא טבל מה לי בועל ברחוק או כו' כמ"ש התוס' שם אלא דלא תימא דמשום טומאת מדרס נמי נקט וטבל אלא נקט דרס כו' וק"ל: בא"ד ל"ל למימר הא טביל ליה כי לא טביל כו' דאין נושא מדרס מטמא כו' אחר שפירש כו' עכ"ל אבל אם עשאו כזב לענין ליטורא לא גרע גופו לטמא מיהת בנגיעה אע"ג דאינו גופו מטמא מדרס וק"ל: בד"ה אשת חבר כו' ועוד הרי היא מסייעת כו' ואסור לרבא כו' עכ"ל וליכא לפרושי כי מתני' בע"ה דר"מ דמוחזק לעשר וחשוד על הטומאה ולכך בטומאה אין לחוש אם תתן לתוך פיה אבל בטהורה יש לחוש שתשכח ותתן חולין טמאין לתוך פיה ומתני' נמי לא איירי אלא בשהיא טמאה דאם כן מאי פליג רשב"א אף בזמן שהיא טמאה לא כו' דמשום חשש גזילה בלחוד ודאי אין סברה לאסור לסייעה ודו"ק:

ח"א דף סא ע"א ושאילין בשלומן מפני דרכי שלום. פרש"י כל הימים ואע"פ שמפיל של העובד כוכבים ע"ש כו'. עכ"ל לכאורה ה"מ לפרושי כהני דרכי שלום דלעיל כמשמעו שלא ינכור שליו שגאה אלא דמשמע ליה דכל הני דנקט בהך מתני' דאי לאו מפני דרכי שלום איסור נמי איכא ולכך פירש משום דמפיל של העובד כוכבים ע"ש כו' ומיהו למאי דמוקי מתני' ביום אידם ה"ל איסורא אחרינא משום דהולך אזיל ומודה לעבודת כוכבים ודו"ק:

דף סב בא"ד שרי לסייעה אף בזמן שהיא טהורה דהא בוררת כו' עכ"ל מפורש בלשון התוספות פ"ק דחולין דליכא לאוקמא מתני' בזמן שהיא טמאה ולא כרשב"א דהא בהדיא קתני בוררת כו' עכ"ל ויש לדקדק כיון דרוב ע"ה מעשרין הן לאביי מה יש לחלק בין שהיא טמאה לטהורה ואם נאמר דר"ל לאביי לאו משום דבר שאינו מעושר נגעו בה אלא משום איסור טומאה נגעו בה הרי כבר כתבנו לעיל דא"א לפרושי הכי דא"כ מאי פליג רשב"א ויש לפרש דר"ל לאביי דאימא משום דרוב ע"ה מעשרין מה"ט בלחוד לא הוי שרי לסייעה אי לאו בטמאה דאיכא למימר נמי דלא תגע בה כלל וא"כ תגע בה רוב ע"ה כו' וק"ק דראייתם ממתני' אינה מכרעת דאיכא למימר דאיירי בחשודה על הטומאה ובזמן שהיא טמאה נמי אין לה לחוש לנגיעה אבל בפשיטות ה"ל לדחות כיון דמתני' איירי בנוגעת כדקתני בוררת ע"כ משום האי טעמא בלחוד דרוב ע"ה מעשרין שרי לסייעה ואם כן ה"נ בטהורה אמאי אסור ודו"ק: בד"ה אין עושין כו' ולפירושו אם יפרים ממקום אחר כו' ונראה דבכל ענין אסור כו' עכ"ל דקשיא

מהר"ם

חכמים כשתגיע לימי השעוספות שיהיה מקח מקח וממכרו ממכר משום כדי חייו: ע"ב ד"ה נתפרדה החבילה הר"ר יצחק בר יהודה מפרש וכו'. לפי פרש"י שלפנינו צ"ל בתוס' ר' יצחק הלוי שהרי רש"י כתב בשם ר' יצחק בן יהודה שהלוי אינו קורא כלל ודו"ק:

דף ס ע"א ד"ה תורה חתומה ניתנה וכו' עד ונראה לפרש דלא קאמר חתומה ניתנה שלא נכתבה עד לבסוף אלא שעל הסדר נכתבה וכו'. לפי פי' התוס' קשה מובא בסוגיא דשמעתין ונ"ל דלפי פי' התוס' ל"צ בשמעתין א"צ לכדר' לוי וכו' אלא ה"ג כדר' לוי והצעת הסוגיא לפי התוס' כך היא דמ"ד תורה חתומה ניתנה ר"ל שמעולם היתה חלק אחד ולא נתחלקה לשני חלקים שאם נאמרת פרשה מאוחרת לא נכתבת עד שנאמרה הפרשה שלפניה ואז היה כותבן בבת אחת אל הפרשיות הקודמות נמצא שמעולם לא נכתבת לשני חלקים לאפוקי למ"ד מגילה מגילה ניתנת שהיה כל ענין וענין נכתב מגילה מגילה בפני עצמו נמצא שהיתה נכתבה בחלקים הרבה ולכך קאמר הגמרא שלמ"ד מגילה מגילה ניתנה הסברא נותנת שכותבים מגילה לתינוק ולמ"ד חתומה ניתנה אין כותבים מגילה לתינוק משום שמעולם לא היתה כתובה בשני חלקים ומייתי ראיה מר' לוי דהתורה חתומה ניתנה ר"ל שלא היה משה כתבה כסדר שנאמרו לו לפרשיות רק היה ממתין עד שנאמרה לו פרשה הקודמת דאל"כ אלא היה כותב מגילת מגילה כמו שנאמרו לו א"כ נצטרך לומר שאותן ח' פרשיות שנאמרו לו באותו יום היה ג"כ כותבן במגילה אחת זו ואחר זו וא"כ גם עתה לאחר חתימת התורה שהדביק כל המגילות יחד צריכין להיות נמצאים כל אותן הפרשיות יחד זו אצל זו ואנו רואים אותן מפוזרים והפריש רב בין אחת לחברתה אלא ודאי ע"כ צ"ל שלא היה כותב שום פרשה עד שנאמרה לו אותה שלתובה לפניה ראיתי הרבה דברים שנאמרו בפי' שיטה זו לפי דעת התוס' אבל מה שכתבתי הוא קרוב ונכון נ"ל: ע"ב ד"ה אלא משום תשרא פי' ר"ת וכו'. משום דהוקשת לו דלפי' רש"י דפירש שיחשדו בני חצר שמטלטלין בלא עירוב מאי מפני דרכי שלום שייך הכא וק"ל כך מצאתי: ד"ה סליק נפשייהו וכו' ולא דמי לרב ושמואל כלל. ר"ל דהכא לא שייך לומר כל דאלים גבר דהרי הכא לא היו התחתונים לוקחים המים בחוזקה אלא אדרבה הוו גורמים שיתרבו המים למעלה וצפה המים הדרך שדותיהם בהסבתם שהסיבו דרך הנהר ואין מימיו קלים לרוץ וקיל

דף סא ע"א גמ' אמר רב חסדא גזל גמור מדבריהם וכו' בפירוש רש"י במתני' משמע דרב חסדא אכולה מתני' קאי: תוס' ד"ה שדי אופיי וכו' ורב כהנא היה סבור ׳אינו חושש מן הפירות. ר"ל היה סבור שאינו צריך אלא להריות הדקל ולא לפירות ואינו חושש אם יקחו הפירות ומה שהשיב לו חזי מר דאנא בידאי שדתינהו ולא השיב בקצור אינו חושש גם לפירות מפני שהוא גברא היה סבור שרב כהנא לא הוה חייש לדרכי שלום ולא משום שהיה סבור שאינו חושש אלא להריות הדקל ולכך השיב לו חזי מר דאנא בידאי שדתינהו וק"ל:

דף סב ע"א גמ' רב חסדא מקדים ויהיב להו שלמא. פי' הר"ן כדי שלא יצטרך לכופלו אם ישאלו הם לשלום תחלה: תוס' ד"ה אין עושין חלת עם הארץ וכו' עד ולפיכך אם יפריש ממקום אחר וכו' פ"ס הוא וצ"ל ולפירוש אם יפריש ממקום אחר וכו': הדרן עלך פרק הניזקין

חכמת שלמה

דף ס ע"א רש"י בד"ה פרשת טמאים כו' ולרבי לוי כו'. נ"ב נ"ל שהם לא ידעו אם יגיעו לטהרה קודם עשיית פסח שעדיין לא ידעו דין טומאת מת וטהרתו באיזה יום יצא ראוי לחזור לשוב למחנה שכינה שהרי היום נלטוו על השילוח ולכן שאלו והקב"ה השיב מי שיהיה טמא שלא יכול לטהר יעשה פסח ב' ומי שיכול לטהר לא יעשה אלא במועדו וצ"ל לפרש"י מה דכתיב ויהי אנשים טמאים וגו' ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא ויקרבו וגו' היינו פי' שבאותו יום לא היו ראוים לעשותו שהיו טמאים ותמהו שלא הפסוק טומאתן קודם פסח ע"כ שאלו נ"ע (ועיין במהרש"א): ע"ב רש"י בד"ה כזו בריעא כו' וגבל לתוך הנהר כזה כצ"ל:

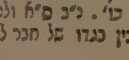

תוס' בד"ה לא כו' שלא על פיו עשם כו'. נ"ב ודומה לזה מיתת אבנר וסכן:

דף סא ע"א רש"י בד"ה ומחזיקין כו' שבתה משמע כו' כצ"ל. ע"ב תוס' בד"ה וליחוש שמא כו' משום דבעי דלהוי בגד כו' כצ"ל. נ"ב פירוש התלמוד צריך לאוקמי בהכי כדי שיהא איירי בבגד שתחת רגליו כדמשמע ליבנא דמתניתין וק"ל: בא"ד אבל בצינורא שלו כו'. נ"ב ס"א ולעולם לא טבל לא מטמא מדרס אלא משום דמוקי התם בכותי ערום דאין דבר חוצץ בין בגדו של חבר לרגל של כותי:

דף סב ע"א גמ' רב חסדא מקדים כו'. נ"ב פי' הר"ן כדי שלא יצטרך לכופלו אם ישאלו הם לשלום תחלה ע"כ: שם א"ע שלמא למר כו'. נ"ב בי"ם גורסים שלמא למר שלמא למר ופי' בגליון לכל אחד היה עונה כן ולא שהיה טפל: הדרן עלך פרק הניזקין

בפירושו האי לישנא דאין עושין בטהרה כיון דכבר נטמאה אבל אם גם מפריש ממקום אחר אסור ניחא כן יש ללמוד מחידושי רשב"א ודו"ק: בד"ה אין עודרין כו' א"נ שביעית בזמן הזה דרבנן אע"ג דמדרבנן אסור לעובד כוכבים אחר עכ"ל ולא ניחא להו למימר דהכא איירי בשביעית דאורייתא ודו"ק: בד"ה אסרתא כו' ודלא כתלמוד שלנו הכא דלא אסרינן לעובד כוכבים אלא כפילות כו' עכ"ל מדקאמרינן הכא השתא חזוקי מחזקינן שואלין בשלומן מיבעיא משמע דאפילו בשביעית שואלין בשלומן בלא כפילות ודו"ק: סליק פרק הניזקין

ח"א דף סב ע"א רב חסדא מקדים ויהב להו שלמא כו' מה שיש לדקדק בזה עיין בחידושי אגדות פ"ק דברכות: רב הונא ורב חסדא הוו יתבי כו' א"ל שלמא עלייכו מלכי כו' בס"פ כל הגט איכא כי האי עובדא ממש ולא הזכיר דיהיב להו שלמא דהתם לא בעי לאתויי אלא הך מילתא דעסקיתו בבזות משא"כ הכא עיקר מילתא דמייתי לה הכא אהא דכפלינן שלמא לת"ח דאקרי מלכא והענין מבואר שמלך ישראל וכדוגמתו הת"ח עושין שלום למעלה ולמטה כדאמרינן פ' חלק כל העוסק בתורה לשמה משים שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה שנא' או יחזק במעוזי יעשה שלום לי גו' וע"ז מייתי מקרא לך דוד ועמך בן ישי שלום שלום דהיינו כפול מלמעלה ולמטה ושלום חד לעוזריך שנתן בראשי הגדוד שהן אינן מלכים כמותך וסיים כי עזרך אלהיך הגם שאמרת להם בראש אני לעוזרי בודאי אין אתה בוטח בעזרת האדם אבל עזרך אלהיך: סליק פרק הניזקין

האומר פרק ששי

ע"ב תוס' בד"ה הא שויתה שליח השתא ס"ד דלא איצטריך למיתני התקבל כו' עכ"ל מפרש"י נראה דמכח דומיא פריך דהולך דומיא דהתקבל דמיירי ע"כ בדלא שויתה שליח ולדברי המתרץ נמי דהתקבל איצטריכא ליה מיירי הולך נמי בלא שויתה שליח דומיא דהתקבל אבל התוספות לא ניחא להו בהכי משום דאימא הא כדאיתא והא כדאיתא אלא דפריך משום דהשתא ס"ד דלא איצטריך כלל למתני התקבל אי לאו למידק דכי כו' דהיינו למידק הולך דומיא דהתקבל והמתרץ השיב לו דאיצטריך למתני התקבל לגופיה דסד"א כו' ולא למידק מיניה דומיא והשתא הולך מלי איירי שפיר אפילו בשויתה איהי שליח לקבלה ודו"ק: בד"ה דלמא בהילך אינו מגיה אלא כלומר דלמא איכא דתני הילך עכ"ל הא ודאי דאשכחן בכמה דוכתין דהתלמוד מגיה בתירוץ במשנה כה"ג אלא דהכא מתני' דפריך מיניה לקמן מאי לאו בהילך ורבי נתן כו' אין סברא דמקשה כן לפי הגהתו דלא תניה ולא תקשה כלום אלא דפריך מיניה לקמן משום דאיכא דתני בה הילך וק"ל: בד"ה איש לקבלה כו' משום דבגט אשה בהולכה לא שייכא ואיש בקבלה כו' עכ"ל דלפרש"י שכן בעל עליו להוליך כו' ובמידי דאיהו כשר שלוחיה כו' עכ"ל אין זה במשמע למעט אשה מהולכה וכי לא מלינן למימר דשלוחיה אשה הוא ולכך פירשו דה"ק שכן בעל מוליך כו' דשייכא ביה הולכה ולכך שלוחיה דוקא איש דבאשתו גופה לא שייכא הולכה ואע"ג דתנן האשה עצמה מביאה כו' אכתי לא אסיק אדעתיה הך מתני' וכן בהיפך שכן אשה מקבלת גיטה כו' אבל בבעל לא שייך ביה קבלה ולכך שלוחה דוקא אשה ולא איש ובהכי ניחא דלא מיבעי ליה בכה"ג לענין קידושין דהא ודאי בבעל גופיה שייך קבלה לענין קידושין כדאמרינן פ"ק דקידושין הילך מנה ואקדש אני לך מקודשת ומסיק משום דבהיא הנאה דמקבל מתנה מינה גמרה ומקדשה נפשה ומהרש"ל פי' בע"א בכוונת דברי התוס' ואין להאריך ודו"ק:

דף סג בפרש"י בד"ה אלא השתא כו' דלא ניחא ליה בטירחא דהולכה ועקריה כו' עכ"ל דלית לן למימר דעקריה אלא משום הך טעמא דטריחא ליה בהולכה טפי מקבלה דלכך לא קאמר רב נחמן מלתא דאיהו מקודשת נמי באיפכא בהתקבל לי גיטי ואשתך אמרה הבא לי גיטי כו' דבהא ודאי לא עקריה דהא טריחא ליה טפי באשה אמרה הבא כו' ובודאי דמקודשת בבא גט לידו או לידה כדאמר לעיל וק"ל: גמ' מאי לאו קבלה אקבלה והולכה כו' אין להקשות בהולכה אהולכה כיון דהיא באמת אמרה התקבל אמאי יחזור ותפשוט מיניה דהולך לאו כזכי חדא דמברייתא לא בעי למפשט דאפשר דאתיא כמאן דאמר לקמן הולך לאו כזכי ועוד לרבי נמי דס"ל הולך כזכי לקמן היינו דוקא דידע הבעל דהיא אמרה התקבל דסתמא דמלתא אדעתא דהכי יהיב כמו שכתבו התוס' לקמן אבל הכא הא לא ידע הבעל דהיא אמרה התקבל וק"ל: ע"ב מאי לאו בהילך ור' נתן לא בהולך כו' יש לדקדק אמאי לא משני ליה הכא כדלעיל לא אקבלה ויש ליישב דבהילך אקבלה ה"ל מלתא דפשיטא ולא הוה איצטריך למתני מיהו לעיל ה"מ לשנויי בהילך כדבעי למימר הכא ויש ליישב דלא בעי לשנויי לעיל הכי דאם כן תפשוט מיהא האבעיא לר' נתן דהילך כזכי דמי וק"ל: בפרש"י בד"ה עבידנא בהא כו' ולא חיישינן לתגרה הבאה לאחר מיכן עכ"ל האי טעמא ודאי שייך הכא אבל טעמא דבזיון לא שייך הכא כיון דשלוחיה הוא גופא שלוחה וכן יש לדקדק מדברי התוס' לקמן וק"ל: תוס' בד"ה אפילו הן כו' לא צריכי עדי אמירה לעדי קבלה וכוליה דבר הוא עכ"ל והא דאיצטריך עדי קבלה במתני' משום דעדי מסירה כרתי כר"א והיינו בדליכא עדי חתימה אבל בדאיכא עדי חתימה לא בעי עדי קבלה משום מסירה כמו שכתבו התוס' לקמן וא"כ הוה עדי אמירה כולי דבר דעדי חתימה מלתא אחריתא היא ודו"ק: בד"ה ושליח אומר לגירושין כו' שאומר שהיה שליח לקבלה כו' עכ"ל ולא ניחא להו לפרושי באומר שהיה שליח להולכה וכבר נתן גט בידה וכ"כ הר"ן שהרי"ף מפרש לה הכי משום דלפי מה שפירשו לקמן הלכך השליח נאמן משום דאף לפי דבריו שאומר לפקדון מ"מ הרי הימניה היינו דוקא כשהוא עדיין בידו דהרי הוא לפניו דהימניה אבל כשאינו בידו ואפי' הוא שליח כשהגט ביד האשה לא מהימנינן ליה שנתנו לידו להולכה ודו"ק:

דף סד בפרש"י בד"ה ואמאי בעי עדים כלל לא בקבלה לא בקריעה ולא עדי אמירה כו' עכ"ל וכן הוא בפרש"י ישן וכ"כ הר"ן לפרש"י דאעדי אמירה נמי פריך ע"ש בארוך אבל התוס' מיאנו בזה דמעיקרא נמי הכא אעדי קבלה דוקא פריך ולא אעדי אמירה משום דמשמע להו דלרב חסדא פריך ולא לרב הונא כמו שכתבו התוס' לקמן והך מלתא דעדי אמירה לא שייך כלל לפלוגתייהו דרב חסדא נמי מודה ביה דנפיק נמי גיטא מתותיה ידיה שלא בעי עדי אמירה כמו שכתבו התוס' לעיל בההיא בד"ה שליח אומר לגירושין כו' ואולי לפרש"י קושיא הוא דלרב הונא נמי פריך הכא אעדי אמירה וכ"כ הרא"ש שמכח קושיא אחרת דמשמע ליה היכא דאין הבעל מכחיש השליח מודה רב הונא דהשליח נאמן דהכי מוכח לקמן דפריך ואמאי ולהימניה לשליח כו' משמע דלכ"ע פריך והיינו באין הבעל מכחישו ובהכי איירי מתניתין דאין הבעל מכחישו ולדברי התוספות נ"ל דלא פריך לרב הונא משום דאיכא לאוקמא נמי במכחיש הבעל את השליח ודו"ק: תד"ה שליח נאמן כו' ולפי זה מהימנינן כו' אפילו בדברים העשויים להשאיל כו' אלא אומר בפקדון כו' עכ"ל ר"ל לפי זה דבלאו מיגו מהימנינן ליה משום דאף לפי דבריו לפקדון הוא הרי הימניה אם כן אפילו בדברים שעשויין להשאיל כו' דאין לו מיגו דלקוח הוא בידי מ"מ כיון שאינו אומר בתורת שאלה בא לידו אלא בתורת פקדון הרי הימניה ונאמן השליח לומר שנתנו ליתן לאיש אחר המקבל וק"ל: בד"ה ר"א היא דאמר עדי מסירה כרתי ומיירי שאין העדים חתומין כו' אבל אם עדים חתומין כו' עכ"ל נראה דהוצרכו לזה הכא משום דמתניתין אתיא כר"א דבעי עדי קבלה משום מסירה וכוותיה קי"ל א"כ במאי פליגי אי לפקדון אי לגירושין הא עדי קבלה ודאי ידעי דבתורת מסירה לגירושין יהבי ניהליה ולזה כתבו דלר"א נמי אם עדים חתומים כשר בלא עדי מסירה ובהכי איירי פלוגתייהו דרב הונא ורב חסדא וק"ל: ע"ב בד"ה נערה כו' והא דאמר בגמרא רבנן סברי יד יתירה כו' ולא ניתן לה יד האב לבטל כו' עכ"ל דלפרש"י ניחא בפשיטות יד יתירה דקאמר היינו ידה ניתן לה לנערה לגבי קטנה והא פליג ר"י דיד יתירה דהיינו ידה לאו כלום היא גם בנערה אבל לדברי התוס' דאין חילוק בין נערה לקטנה לתנא קמא ויד יתירה דקאמר היינו יד אביה לגבי בוגרת אם כן ר"י מאי פליג אהך יד יתירה דאביה ולזה קאמרי דה"ק תנא קמא ולא ניתן יד אב לבטל כח ידה והא פליג ר"י דניתן לה יד אביה לבטל כח ידה וק"ל: בד"ה וכל שאינה כו' דאי כשאינה יכולה כו' אם כן לענין קידושין נמי לא תתקדש דוילאה והיתה כו' עכ"ל לא ידענא אי האי היקשא דכל מילי א"כ באתיא לכלל פעוטות יש לה יד לגירושין אפילו מן התורה כדקאמרינן לקמן וכנגדו בקטנה מתגרשת בקידושי אביה תתקדש נמי מן התורה מדאתיא לכלל פעוטות ובכ"מ אמרינן סתם אין קידושי קטנה כלום דהא דקאמרינן לקמן לצרור וזרקו כו' וכנגדן בקטנה מתקדשת היינו קידושין דרבנן למיאון ודו"ק: בד"ה כל שמבחנת כו' דלרב יהודה זוכה לאחרים קודם שיהא מקחו כו' עכ"ל פתחו בגט וסיימו במקח וממכר ולכאורה הה"מ למיעבד הך סברא הפוכה בגט דלרב יהודה זוכה לאחרים קודם שתהא מגורשת ולרב חסדא הוה איפכא דפעוטות מתגרשת מיהא ואינן זוכין לאחרים עד שיביאו שתי שערות אלא משום דהך דכנגדן ובקטנה מתגרשת מלתא דרבא הוא לקמן ואפשר דאיכהו לא ס"ל האי שיעורא בגט אבל הך דמקח וממכר מתני' היא בפרק הנזקין ומיהו קצת קשה לא ה"ל למיסמך דבריהם הכי גבי גט כלל אלא גבי חפץ ומחזירו כו' ה"ל למסמך דבריהם דהאי האי שיעורא קודם לפעוטות הוא סברתם הפוכה בזוכין לאחרים לגבי מקח וממכר דקתני במתני' ויש ליישב ודו"ק: בד"ה שאני שיתופי כו' פליגי אי זוכה לאחרים מדאורייתא או לא ואע"ג דמליאת חש"ו לא הוי גזל כו' עכ"ל לרב חסדא נמי קשיא להו אזוכה לעצמו מדאורייתא דומיא דפליגי בזוכה לאחרים ולענין מציאה לא זכו אפילו לעצמו אלא דנקטו בתלתייהו זוכה לאחרים דביה קיימינן הכא שאני שיתופי מבואות דרבנן דמיניה דייקינן דבדאורייתא בזוכין לאחרים הוא דפליגי וק"ל:

דף סה תוספות בד"ה ופדאו בהן כו' וכשם שחל שם תרומה על פיו ומשתרי טבל כו' עכ"ל יש לדקדק דאם כן הדרן קושיין דלעיל לדוכתין הא אין שליחות לקטן והאיך יזכה לאחרים דליכא למימר השתא כמ"ש לעיל דליתיה בתרומה דנפשיה הא האי קטן איתיה בתרומה דנפשיה וי"ל דלמאן דאמר דקטן שהגיע לנדרים תרומתו תרומה ס"ל נמי דיש שליחות לזה הקטן ודו"ק: בא"ד ות"ת היאך פודה לאחרים כו' ופדייה מעשר נהי דחשבינן ליה כזוכה לאחרים כו' עכ"ל ר"ל דהא דפדיית מעשר לאחרים אין זה ממש זכייה לאחרים דקאמר אלא דהתלמודא ע"כ דמחשבא ליה הכא זכייה לאחרים מדפריך מיניה לרב חסדא מיהו קצת קשה כיון דפדיית מעשר לאחרים ס"ל זוכה לאחרים ה"נ פדייה לעצמו חשבינן ליה כזכייה לעצמו תקשי להו נמי בפדייה לעצמו היאך יזכה לעצמו והא אין דעת אחרת מקנה לו והוי כמו מציאה ודו"ק: בד"ה ואמה כו' ולמאן דאמר בהזהב אין בחומשה ש"פ כו' עכ"ל מהרש"ל הגיה דבעינן אף בחומשה כו' ובחנם דחק להגיה דלשון הגמרא הוא כמ"ש לפנינו ע"ש וק"ל: בא"ד יחלל שוה מנה על חמש פרוטות עכ"ל והיינו כמאן דאמר חומש מלבר דהוא וחומשו חמשה אבל למאן

חכמת שלמה

האומר פרק ששי

ע"ב תוס' בד"ה הלוה כו' ובירושלמי תני התקבל כו'. נ"ב וכן הוכית לקמן דף ע"ב בפרק מי שאחזו בד"ה ומשום כיסופא: בד"ה איש לקבלה כו' דבגט אשה כו'. נ"ב כך נ"ל לפרש כוונת התוס' בביאור זה שקשה להם איך יעלה על הדעת שהשליח דאתרבי מושלח יהא עדיף כחו מן המשלח על כן פי' הא דליתא במשלח אינה משום חסרון כח של משלח אלא דלא שייכא במשלח אבל אי הוה שייכא גבייהו פשיטא דהוי מהני ומש"ה קבעי ליה שפיר ודו"ק. (עיין במהרש"א)

דף סד ע"א תוס' בד"ה שליח כו' בתורת שאלה כו'. נ"ב לאפוקי אם הוא אומר בתורת שאלה ושכירות ואינו אומר שלפקדון יהיב בידיה א"כ לא אמרינן דהא הימניה נהי דיהיב בידיה כדרך השאלה אבל לא עבדיה נאמן ממש ופשיטא שאין שם שליח עליו ואינו נאמן בדברים העשויין להשאיל ולהשכיר שאין לו מגו שיכול לומר לקוח הוא בידי דאינו מהימן בדברים העשויים כו' אבל אי אמר איהו גופא שנתן לו לשם פקדון הלמא עביד ליה מהימן ומש"ה נאמן השליח בלא מיגו אם אמר שנתן לו לשם מתנה שיתן לפלוני אחר ודו"ק: בד"ה אסור בכל הנשים כו' מקן סתומה שפרח כו'. נ"ב פירוש שלא קרא עדיין עליהן שם איזה לחטאת ואיזה לעולה וק"ל: בא"ד לדידיה פריך כו'. נ"ב פירוש אותו האיש איך יכול כל ימיו להביא קינין שמא מאותן שפרח הוא ואינו הוקבע לקרבן של עכשיו ודו"ק: ע"ב רש"י בד"ה ורדאן כו' מקום. נ"ב נראה דל"ת שם כנוי על שם שהיו בפניו עדשים שקורין בלשון אשכנז רוזי"ן מגלי"ץ וא"כ לא היה נכון שרב חסדא היה אומר איפתיק ווירדיאן ודו"ק:

מהר"ם

האומר פרק ששי

ע"ב בתוס' ד"ה האומר וכו' בסופו דקתני בה מחצה על מחצה מגורשת. צ"ל מגורשת ואינה מגורשת: ד"ה איש לקבלה ואשה להולכה מאי משום דבגט אשה בהולכה לא שייכא וכו'. נ"ל דכוונת התוס' בזה משום דהוקשה להם מאי קמבעיא ליה מה לי איש להולכה או אשה וה"ה בקבלה משום הכי כתבו התוס' משום דהאשה המתגרשת בעצמה לא שייכא בהולכה וכן האיש המגרש בעצמו לא שייך בקבלה ומשום הכי קא בעי ובספר ה"ש מפרש בע"א אבל מוציא דברי תוס' מפשוטן:

דף סג ע"ב גמ' מי קאמר להו כתובו ואנחו בכיסייכו כו'. פי' מי קאמר שיכתבו הגט ויניחו אותו בתוך כיסם הלא בלתי ספק כוונתו היה שיכתבו הגט כדי שיגיע לידה ותתגרש בו וכיון דנאבד קודם שהגיע לידה לא עשו עדיין שליחותן: תוס' ד"ה אפי' הן הראשונים וכו' עד ואפי' למ"ד בעל נאמן הני מילי כששלשתן בעיר וכו' הלכך כיון דאם אין שלשתן בעיר לא צריכי עידי אמירה לעידי קבלה כולי דבר הוא. ר"ל הואיל דאם אין שלשתן בעיר לא צריכי עידי אמירה לעידי קבלה הלכך אפי' היכא דשלשתן בעיר נ"כ כשר אפי' בשתי כיתי עידים דכיון דלפעמים צריכין עידי אמירה לעידי קבלה וק"ל והשתא אתי שפיר מה שראיתי מקשים על התוס' בדבור זה הא דכתבו התוס' לקמן בסמוך ד"ה בעל נאמן דלמ"ד בעל נאמן מוקי מתני' בשלשתן בעיר דוקא וראיתי מי שהאריך לתרץ קושיא זו אבל לפי מה שכתבתי אין כאן קושיא כלל:

דף סד ע"א רש"י ד"ה ואמאי בעי עדים כלל לא בקבלה ולא בקריעה וכו' בס"א וכן הוא בהר"ן לא בקבלה ולא באמירה אלא באמירתו לבד ליהמני [דהא הימני הבעל] והאשה נמי

גמ'

גירסא זו היא שלא כדברי התוס' בד"ה ולתמניה לשליש וכו' וכן בד"ה תינח בפנינו אמרת וכו': תוס' ד"ה אסור בכל הנשים וכו' עד והא דפריך עלה בנזיר וכו' מקן סתומה וכו' יקח זוג לשני וכו' ואילו שאר קינין מי מתקנן כו' לדידיה פריך. פי' לאותו איש שנוהר בקנו פריך המקשה שהיה לו לקונסו שלא יהא רשאי להביא מכל הקינין שבעולם אבל לכל בני עלמא אין ראוי לקנסם: ע"ב תוס' ד"ה כל שמבחנת בין גיטה לדידי' אחר וכו' עד והשתא אי שעורא דרבי יהודה וכו'. ראיתי מקשין מה ענין וקישור יש להאי והשתא עם מה דכתב מקודם זה דשיעורא דכל שמבחנת וכו' היינו כפעוטות ועוד קשה מה צריכין התוס' להוכי' דשיעור דתפוז ומחזירו לא הוי קודם לימי הפעוטות משום דא"כ הוי סברת רב יהודה אפכא מסברת רב חסדא עדיפא מינה היה להם להקשות דאי שיעורא דתפוז ומחזירו קודם לפעוטות מאי מותיב רב חיננא לרב חסדא מהא דמזכה להם ע"י בנו ובתו הגדולים וע"י עבדו ושפחתו העברים אף על גב דלא איתו ב' שערות דלמא התם איירי דכבר הגיעו לימי הפעוטות ולי מיהא נראה דאין זה קושיא כלל דרב חיננא ס"ל דע"כ לרב חסדא אליביה דשמואל אין זוכים לאחרים עד שיהיו גדולים ממש היינו עד שהביאו ב' שערות דאל"כ אלא ס"ל דמשהגיע לימי הפעוטות *) ומדקאמר דא ודא אחת היא משמע דלא אשכחן שום שיעורא קודם הבאת ב' שערות שיהיו זוכין לאחרים: סליק חדושי מהר"ם ממסכת גיטין

*) [וזכין לאחרים אמאי קאמר די' והא ס' כנ"ל].

דאמר חומש מלגאו בעי ו' פרוטות ואיך שיהיה בעי החומש פרוטה אלא [דלא] מסתבר להו למימר דמשום הך פרוטה דחומש שהוא דבר מועט נותן מעות לבנו ובתו לפדות וק"ל: **ע"ב** תד"ה גיטא לא כו' כדאמרינן בפרק ב' א"כ מבטל ועד מתא מחסיא הוי הכל שליח לקבלה כו' עכ"ל בפשיטות הוה מצי לשנויי הכא כדבעי למימר בספ"ב באומר לה לא תתגרשי בו אלא בפני בית דין פלוני והתם אדחי ליה הך אוקמתא משום דלא הוה צריכה למימר בפני נכתב ובפני נחתם אבל הכא מצי קאי האי שינויא באומר לא תתגרש בו אלא בבית דין של מתא מחסיא וקושטא הוא דלא בעי למימר בפני נכתב ובפני נחתם ודו"ק: **בד"ה** הא והא רבנן כו' דלא משמע כלל דפליג רב יוסף אסוגיא דלעיל כו' עכ"ל ר"ל דלפי הסוגיא דתלמודא משמע דלא בא רב יוסף לחדש בתרוצו אלא דהך נמי דמוקמת לה כר"א אתיא נמי כרבנן ובשל חברו אבל בהך דמוקמא לה לעיל כרבנן לא פליג רב יוסף וסבר נמי לרבנן דהוי קפידא בעירוב שלו כמו באשה כדאוקמא לעיל ולא ניחא להו לקיים פרש"י ולעיל רבה נמי דמוקי להו הא כר"א הא כרבנן היינו כולהו בשל חבירו והשתא שפיר בא לחדש רב יוסף בתירוצו כאן בשלו דהך דמוקמא לה נמי כר"א אתיא כרבנן ובשלו דזה ודאי אין סברא לומר דיסבור ר"א בשל חבירו אין קפידא דהא מודה ר"א בבעל דהוי קפידא כמ"ש לקמן ודו"ק: **בא"ד** וכן בפרק השליח הבא לי מן החלון כו' דקפידא הוי עכ"ל כצ"ל קצת קשה מהך מתניתין ה"ל לדחויי פרש"י דבשלו אפילו לרבנן לא הוי קפידא לרב יוסף תקשי ליה לרב יוסף דא"כ הך מתניתין דמעילה דס"ל בהדיא דבשלו הוי קפידא דלא כמאן ודו"ק:

דף סו בפרש"י בד"ה דאמר רב הונא כו' כמתנתו כו' ומינה ילפינן אנן נמי דמה גיטו כו' עכ"ל משמע להו הא דקאמר ומה גיטו כו' אין זה מדברי רב הונא דאם כן ה"ל תולה בדברי עצמו ומהיכא פסיק ליה טפי גיטו כמתנתו ממתנתו כגיטו אבל ודאי דתלמודא מדקדק ליה הכי מדמדמה להו אהדדי דגיטו כמתנתו מסתברא דה"ה בסיפך דמתנתו כגיטו והתוספות שכתבו לקמן ואם תאמר ורב הונא מה הולרך כו' לאו דוקא רב הונא אלא תלמודא דמדקדק ליה הכי מדברי דרב הונא ומהרש"ל כתב דקשה לרש"י קושיית התוספות מה בא רב הונא להשמיע לנו כו' אלא דתלמודא דמדקדק הכי מדברי רב הונא כו' עכ"ל ע"ש דבריו המוהים הם דמה תיקן רש"י בזה דאכתי תקשי לן דמה בא תלמודא להשמיענו דבר זה מדברי רב הונא הא פשיטא היא כו' כמו שהקשו התוספות לרב הונא ולפי תירוצם של התוספות ודאי דניחא גם לרב הונא ודו"ק: **בד"ה** לאחר מיתה מי איכא כו' ומשעת מיתה הוזקקה ליבם כו' עכ"ל נראה שבזה יתיישב מה שמקשים מאי משני ליה טפי ממה שהקשה לו דמאי אין גט לאחר מיתה כיון דמתנה איתא וקאמר דאינו דומה דגט לאחר מיתה לא שייך כיון דמיד שמת תכף הוזקקה ליבם ואין מקום לגט לכתוב וליתנו לאחר מיתה אבל מתנה תיכף ומיד שמת חיילא שפיר ובמלתא דלא שייך בגט ודאי דאין לדמות למתנה ומהרש"ל כתב בזה דרך אחר ואין להאריך ודו"ק: **תום'** בד"ה כדי לייפות כו' ונראה שלא רצה לומר שיהא כל ההפסד ש' והשתא דכולו אחריות כו' עכ"ל ולפי מה שפירשו התוספות לעיל דהיה כאן דמי יין שנמכר ויין שלא נמכר מלינו לפרושי שפיר שאם היה אומר הנו לו יין והחמיץ כל היין שמפסיד הכל והשתא דכולו אחריות אינו מפסיד כלל וק"ל: **בד"ה** וליחוש כו' וכעין עובדא דיהושע שראה אותו וחרבו שלופה כו' עכ"ל ולשון התוספות בפרק קמא דמגילה וכן היה יהושע לר על יריחו בשדה רחוק ממחנה ישראל כו' ע"ש וק"ל: **בד"ה** אמר לשנים כו' ה"מ למבעי באומר לשנים תנו בלא כתבו כו' עכ"ל דהיינו מלתא גופא דהכי ברישא דמתני' אבל מאמר לשלשה כתבו ותנו דתני ליה נמי במתניתין לא קשיא להו דודאי לא מצי למבעי ביה לפי מה שפירשו לקמן דלהכי מבעיא ליה לשמואל משום דס"ל חתם סופר ועד פסול ואם כן כשאמר לשנים כתבו ותנו הוה ליה כאילו א"ל אמרו לאחר לכתוב או לחתום עמכם אבל באומר לשלשה כתבו ותנו לא אמרינן כאילו אמר להם אמרו לאחר אלא שאחד מהם יכתוב והשנים יחתמו ודו"ק: **ע"ב** תד"ה והא אמר שמואל כו' דה"א דטעמא משום בזיון דבעל כו' עכ"ל מיהו לפי האמת לשמואל טעמא דרבי יוסי משום דמילי לא מימסרן לשליח לר"מ נמי בשנים האי טעמא הוא כמ"ש המרדכי והר"ן ע"ש וכנראה גם מדברי התוס' לקמן וק"ל: **בד"ה** כתב ידן כו' אע"פ דלא כ"מ כו' הא מסיק דלשמואל כו' לכך בעי מה רוצה הבעל כו' עכ"ל דבריהם אלו למאי דמסיק לקמן לר' יוסי דאומר אמרו פסול ואם כן ליכא למימר אליביה הא כתב הגט כשר ולא כ"מ מידי דאידי ואידי מילי נינהו וכו' אבל שמואל בהא כר"מ ס"ל דאומר אמרו כשר כדמסיק ואם כן חתם סופר ועד פסול דהא בהא תליא וא"כ ע"כ מתניתין באומר לשנים כתבו ותנו שישתתפו לשם אחד או לכתוב או לחתום ולא בעי שמואל אלא במה רוצה הבעל אם לכתוב אחד מהם והשני עם אחר יחתומו אם לחתום שניהם והאחר יכתוב וק"ל: **בד"ה** חתם סופר כו' ובפרק מי שאחזו דייקינן מברייתא כו' עכ"ל דלשמואל נמי הך ברייתא לא אתיא אלא כרבי יוסי כמ"ש מהרש"ל ובהכי ניחא דמסיק לקמן אלא רבי יוסי תרתי אמר כו' וע"כ פלוגתא דלקמן בכשר ולא תעשה אליבא דרבי מאיר הוא ואם כן מי הכריחו לקמן דתרתי קאמר ר"י לפסול דהיינו בין שאמר לג' כתבו ותנו בין אמר לשנים אמרו ואימא דלא פליגי לקמן אלא אליבא דרבי מאיר אבל לר"י הכ"ע באומר אמרו כשר ולא תעשה ולא שכיחא אלא דאית לן למימר דהתלמודא סמך עלמו דר"י פוסל באומר אמרו כדדייקינן מברייתא דפרק מי שאחזו: **בד"ה** מתניתין מני ר"י כו' ה"ה באומר אמרו כו' אבל לר"מ כו' באומר לג' תנו וכ"ש באומר אמרו כו' עכ"ל ר"ל דה"ה באומר אמרו כו' פוסל ר"י למאי דמסיק ר' יוסי תרתי אמר ולר' מאיר כשר באומר לג' תנו וכ"ש באומר לב' אמרו הכי מוכח מדברי שמואל דפוסל באומר לג' תנו ומכשיר באומר אמרו ודו"ק: **בא"ד** ולמאי דמסיק כו' כשר ולא תעשה ולא שכיחא מכל מקום כו' דחיישינן לדידיה לתקלה אחריתי כו' עכ"ל ויש לדקדק במ"ש התוספות לעיל לשמואל באומר אמרו דכשר א"כ חתם סופר ועד פסול כו' וכשאמר לשנים ס' דאין זה מוכרח לשמואל דאימא אומר אמרו כשר ולא תעשה ולא אתי חורבא מיניה כיון דלא שכיחא ושפיר מצינן למימר אליביה דחתם סופר ועד כשר דהקתקלה אחריתי ליכא למיחש לשמואל כיון דבהך אמר לג' תנו ס"ל כר"י דפוסל ויש ליישב דדבריהם דלעיל הם למ"ד באמרו דכשר ותעשה ודו"ק:

דף סז גמרא מאחר דכשר אמאי לא תעשה זאת בישראל א"ל חיישינן שמא תשכור כו' ואין להקשות דלכך לא תעשה דלא תיפוק מיניה חורבא בחתם סופר ועד דס"ל דכשר כר"י די"ל דאי מש"ה לא ה"ל לתקוני הכא דלא תעשה אלא דתעשה וה"ל למיפסל חתם סופר ועד כר"מ אלא ע"כ דמטעמא אחרינא אמרינן הכא דלא תעשה ומשום שמא תשכור כו' ודו"ק: **שם** רב חסדא אמר כשר ולא תעשה כו' כתב מהרש"ל יש מקשים מאחר שלא תעשה א"כ לא שכיחא כו' אמאי מוקי רב חסדא מתני' דחתם סופר כר"י וי"ל כו' אבל לפי המסקנא דמשנינן לשמואל תרתי כו' עכ"ל אין קושייתו מבוררת לי אם ר"ל אמאי מוקי לה מתני' כר"י הא כר"מ נמי מצי אתיא בחתם סופר ועד דהא לא אתי חורבה מיניה כיון דלא תעשה הא כבר תירצו בזה התוספות לעיל דאכתי לר"מ איכא למיחש לתקלה אחריתי באומר תנו לג' גם מה שתירץ אין זה מספיק דאמאי משנינן לשמואל תרתי אמר ר"י כיון דאיכא למימר אליביה נמי דלר"י לכ"ע באומר אמרו דכשר ולא תעשה ולא פליגי אלא אליבא דר' מאיר אלא דאית לן למימר דהתלמודא סמך עלמו אהך ברייתא דפרק מי שאחזו דפוסל באומר אמרו ומוקמינן לה כר"י כמו שכתבו כל זה לעיל ותו לא מידי ודו"ק: **תום'** בד"ה לא שכיחא כו' דמתחלה לא הקשה אלא מכח דלא מסתבר דפליג שמואל כו' עכ"ל היינו ממה שכתבו התוספות לעיל דנהי דפליג שמואל בפי' דמתני' כו' עכ"ל ע"ש: **ע"ב** בפרש"י בד"ה אמרי לה להאי כו' לא קפיד אלא אמנויין כו' כיון דלא מנה לכולהו הוברר כו' עכ"ל מפירושו נראה דלפום הך גירסא נמי אמנויין מיהא קפיד ולא נשתנה דינא מהך גיסא כלל במקלת המנויין אלא בע"כ בכולן נשתנה דינא מהך גיסא להך גיסא ואין זה דרך התלמוד ואפשר שהר"ן הרגיש בזה וכתב על פרש"י דלהך גיסא יותר נ"ל לומר חזר לגמרי ולא קפיד כלל עכ"ל ע"ש ומהרש"ל הגיה בפרש"י מה שהגיה אבל בדברי הר"ן כתובים דברי רש"י כמו שהם בפנינו וכן ראיתי בפרש"י ישן בקלף ודו"ק: סליק פרק האומר

ח"א דף סז ע"א ר' יהודה חכם לכשירצה כו'. עיין פרש"י והוא דחוק דאין זה בכלל מונה שבחן ובערוך פי' לכשיפתח שפתיו הוא ראש המדברים עכ"ל והיינו שבח ובאבות דר"ן ל"ג אלא ר' יהודה חכם ול"ג לכשירצה. ואמר **רבי** ישמעאל חנות מיוזנת עיין פרש"י ובערוך כתב פ"א מזוינות ופי' נאה עכ"ל. ואמר **ראב"י** קב ונקי עיין פרש"י וי"מ ק"ב הלכות יש במשנה וברייתא מסמיה דראב"י. ואמר **רבי** יוסי נימוקו עמו עיין בערוך בערך נמק והלכה כמותו מטעם זה כדאמר פ"ק דערובין. ואמר **שמדותי** תרומות מתרומות כו'. ע"ש תרומת מעשר זימנן לכהן שהיא קודש קדשים בבירה אחר בירה אחר שנברר ותרם המעשר לגוי נתרם ממנו תרומת מעשר לכהן וק"ל: סליק פרק האומר

מי שאחזו פרק שביעי

תום' בד"ה ואמר כתבו גט לאשתי כו' ואפילו אמר כתבו ותנו עכ"ל אע"ג דבברייתא איכא לפלוגי בין אמר כתבו ובין אמר כתבו ותנו בדאחזו קורדייקוס לא מסתבר לחלק כיון דדעתיה שניסתא היא כדאמר לקמן בגמרא וק"ל:

ח"א ע"ב רב יוסף איעסק בריחיא רב ששת כו'. נקטינהו לפי שאמר כל אדם יוכלו לעשות אחר מלאכות כבדות כגון לחטוב עלים כמ"ש ובוקע עלים יסכן בהם שלא היו יכולים לעשות רב יוסף ורב ששת דהוו סגי נהורי ואמר דמ"מ היו עושין מלאכות כבדות כגון בריחיא ובכשורי וק"ל: **א"ל** דלא מעלי עבדי דחסידי אחבר כו'. כדאמרינן מרבה עבדים מרבה גזל ומתוך כך גוזל חתיכה בשר והם יראים מר"ג הולרכו לגזול ממקום אחר מאבר מן האי כדי להשלים: **א"ל** האי נמי ג' הוה כו'. ויש לדקדק ומאי קושיא הא בעלת בת ג' וכן בעלת ה' רגלים מותרים להדיוט כדאמרינן פ' א"ע דבעלת ה' וכן בעלת ג' הוה בעלת מום אבל טריפה לא הויא ודוחק לומר דמ"מ קאמר להו דלא ה"ל להקריבו לשלחן ר"ג כמ"ש הקריבהו נא לפחתך ול"ל דהיה ניכר חסר רגל ולא יד דהוה טריפה כדאמר התם רב הונא לא שנו אלא חסר יד אבל חסר רגל טריפה נמי הוה וק"ל: **שקלה** וכרכה בסודריה כו'. פרש"י כל החתיכה וכדמוכח לקמן דקאמרי חזי מר דלא מיכל קא בעי כו' ומזה מוכח דמעיקרא נמי משום טעמא דחיורא לא אכל כמ"ש התוס' ויש לדקדק דא"כ אמאי קאמר דגנבה דהרגיש באותו עלם כפרש"י הא בלאו הכי לא היה אוכל מינה משום חיורא וי"ל דאי לאו משום הרגש אותו עלם לא היה כורכה בסודר אלא היה משליך הבשר תחת השלחן אבל כורכה בסודר להוכיח בעלם הזה על פניהם שמבקשים רעתו שיחנק בו:

ח"א דף סח ע"א א"ל רב חסדא מנא הוה ידע מר כו'. לכאורה קשה מה שאל לו דהא איהו דנחר ליה ודאי משום הכי הוא וי"ל דודאי דמשום דנחר ליה לא ירגיש בכך אבל נחר ליה שלא ישכב עד שישאלהו למה נחר לו וכשלא שאל לו ואעפ"כ הרגיש בדבר היה תמיה לרב חסדא מנא הוה ידע לה מר וא"ל ע"י שאתה נחר לי הייתי מרגיש דלריך שאלה ולכך באתי לינוקא פסוק לי פסוקך ובו הרגשתי ועוד דחסידי עבדי כו' ובודאי לא לכבודי א"ל ליכא מר אלא שאפול בו וק"ל: **שרים** ושרות אלו מיני זמר כו'. שניהם מלשון שיר אלא שבשרים בלשון זכר ושרות לשון נקיבה ואולי ע"ש שיש מיני כלי זמר שמיוחדין לזכרים ויש מיוחדים לנקבות וקרוב לזה ת"י זייני זמרא לזמרא בהון ליואי כו' וזמרייתא בבית משתייא חמרא והיינו דשרים הם כלי זמר לזכרי לוים בב"ה ושרות הם כלי זמרות לנקבות בבית המשתה וק"ל: **שידה** ושידתין למאי איבעיא ליה כו'. דאמרינן פרק חלק דאסור להשתמש בשדים ומשני משום בנין בהמ"ק התירו לשלמה: **ומליא** ליה מיא כו' וחתים בגושפנקיה כו'. כדאמרינן גבי שדים שאוכלים ושותים ומתים כבני אדם והיה ירא מנגיעת אדם בשתייתו שלא יזיקו להשליך בו סם המות ובודאי מאכלו נמי מכסי כך בגושפנקא מה"ט ולא הזכיר הכא אלא מימיו משום הך מעשה שנתחכם בניהו להחליף מימיו ביין: **שדריה** לבניהו בן יהוידע כו'. אולי שע"כ נאמר ובניהו בן יהוידע איש חי רב פעלים גו' כי ברוב פעולותיו שזכר כאן נכבש בידו אשמדאי אשר עי"ז נבנה בהמ"ק שע"כ נקרא בניהו שע"י נבנה בהמ"ק וסוף שמו וכן תחלת שם אביו הם ב' אותיות מהשם רומזים על ב' השמות שעל השלשלת ועל העזקתא שנתנו בידו. ואמר **ליך** היין גו' זנות ויין ותירוש גו'. לא מלינו בשום דוכתא שהשדים נזהרו מלשתות יין אבל אשמדאי מלכם חכם היה כדאמר לעיל דבכל יום

חכמת שלמה

דף סו ע"א גמ' אף גט ישנו לאחר מיתה כו'. נ"ב יש מקשים מה השיב התרצן יותר ממה שהקשה המקשן הלא גם המקשן ידע שאין גט לאחר מיתה ונראה שרבי אבהו הקשה לאחר שבאת לדמות מתנה לגט הלא מתנה אינה בזה לגט אפילו במה דמסתבר לדמות דמתנה היכא שאמר השכ"מ בחיים כתבו ותנו אז נותנין אפילו אחר מיתה אם כן גט שכיב מרע נמי כשאמר כתבו או תנו יתנו אפילו לאחר מיתה וזהו ליתא בודאי אלמא דלא דמי גט למתנה ומשני הכי השתא בשלמא מתנה אפילו אם מלוה להדיא שיתנו לאחר מיתה נותנין וגבי גט היכא שאומר שיתנו לאחר מיתה פשיטא שאין כותבין ונותנין וזהו מן הסברא שהכל יודעים ומשום הכי ליכא לדמויי גם למתנה בכי האי גוונא ודו"ק: **רש"י** בד"ה דאמר רב הונא בפרק מי שאחזו. נ"ב פירוש רלה לומר שזו אינו מדברי רב הונא כלל ואע"פ דבפרק מי שאחזו איתא נמי להא מכל מקום סבר רש"י דזו אינו אלא מדברי התלמוד דאל"כ הל"ל נמי ומתנתו כגיטו ומדאמר ומה גיטו משמע דתלמודא הוא דדייק הכי ודו"ק ואפשר דקשה נמי מה בא רב הונא להשמיע לנו דהא פשיטא דמתנה שכיב מרע בכולה או מלוה מחמת מיתה דלא בעי קנין אלא תלמודא הוא דדייק הכי מדברי רב הונא שכך הוא פסק הלכה אכן התוס' ס"ל שמדברי רב הונא הוא ומתרלין נמי מה שבא להשמיע לנו ודו"ק. (עיין במהרש"א): **בד"ה** במקצת כו' מחמת מיתה הואיל כו'. נ"ב אין כאן הוכחה שמלוה מחמת מיתה ושמא כמתנת בריא הוא לאפוקי בכולה מדלא שייר לעצמו בודאי מחמת מיתה הוא ודו"ק. (עיין במהרש"א): **תום'** בד"ה כדי כו' יש לו דין שכיב מרע כו'. נ"ב נ"ל מלוה מחמת מיתה: **ע"ב תום'** בד"ה הא כו' ואפילו כתב ידן הוא הוי כאילו לוה להדיא שיאמר כו' כצ"ל. וכ"ב פירוש אפילו תאמר מה שלוה להם כתבו כתב ידן הוא והיינו תמיהה מ"מ קפדינן נמי אכתיבה ואמרי' דהוי כאילו אמר להם בפירוש שיאמרו לסופר לכתוב ודו"ק: **בד"ה** התם כו' ובפרק מי שאחזו כו'. נ"ב ומש"ה אמרינן דשמואל פליג אברייתא דברייתא אמאן תרמייה דבודאי לא אתיא אלא כרבי יוסי דלרבי מאיר אפילו מילי מימסרן לשליח ואף לפי האמת מוקי שמואל נמי ברייתא בע"כ כרבי יוסי אלא דפליג עליה באומר אמרו ודו"ק: **בד"ה** משני שני כו' וכתב ומשום כיסופא כו' כצ"ל. וכ"ב פירוש שיאמרו שאמר לשלשה תנו ודו"ק: **בא"ד** יכתבו ויתמו כו'. נ"ב פירוש יחתמו כדלעיל ודו"ק:

דף סז ע"א גמ' רב חסדא אמר כשר כו'. נ"ב יש מקשים מאחר שלא תעשה א"כ לא שכיחא וליכא למיחש לתקלה כדלעיל א"כ אמאי מוקי רב חסדא מתני' דחתם סופר כרבי יוסי י"ל בודאי בתחלת הסוגיא הוה דחיקנא למימר כל היכא דלא תעשה ליכא למיגזר ולמיחש מידי אבל לפי המסקנא דמשנינן לשמואל תרתי אמר רבי יוסי כו' שוב לא לריכנא להאי דחיקא אלא בין כשר ותעשה או לא תעשה מאחר שכשר חיישינן וכן מלאתי בחידושי רשב"א ז"ל. (עיין במהרש"א): **רש"י** בד"ה לא שכיחא כו' ושמואל לית ליה כו'. נ"ב נ"ל שרש"י בא לפרש האמת דלא תימא דשמואל נמי מוקי למתני' בחתם סופר וזה אינו שהרי להדיא מוקי שמואל בהמגרש בכתב סופר אלא שבא התלמוד לפרש דשמואל לא פליג אדרבי ירמיה בגוף הדין דאמר חתם סופר כשר לרבי יוסי וכמו שפירשו התוס' ודו"ק: **ע"ב רש"י** בד"ה מהו כו' מדלא מנינהו לכולהו כו' כצ"ל: **בד"ה** אמרי לה להאי כו' מנה מקצתייהו שלא קפיד כו' כצ"ל: **בד"ה** אתקן כו' ויש לחוש שמא יתמהו לכולכם איכוין ולא יחתמו כולם כצ"ל. וכ"ב כאשר הגהתי כן מוכח מדברי הטור א"ע סי' קל"ד:

מי שאחזו פרק שביעי

רש"י בד"ה ריסתנא דחנקא כו' ויאכל ויחנק כו'. נ"ב פירוש כך היה דעתם אבל הוא פירש והלמלא טעמא דחיורא היה אוכל הבשר ממנו בנחת ולא היה בולעו ומשום הכי פרש"י אח"כ שקל כל החתיכה ודו"ק:

דף סח ע"ב רש"י בד"ה שבעה יומי לית ליה כו'. נ"ב משום הכי פרש"י הכי מדלא אמר שני נפי בינם

בליק לרקיעא וגמר מיניה ט' והיה נזהר מלשתות יין מטעם שאמר דהיין משבש ויקח לב אבל טעם שנגע בו אדם לא היה מהר כיון דחזא שלא נפתח חותמו תלה הדבר שבא היין לשם בנס : זית אתי שדא ביה שושילתא שתמיה כו' · ולא הזכיר מה טעם בעזקא דחקוק עלה ג"כ שם דיהב שלמה ונראה דגם שנכבש אשמדאי בתפיסה ע"י השלשלת דחקוק עלה השם מ"מ היה יכול להזיק את בניהו כדקאמר משא דיקלא תף ביה שדייה כו' אבל ע"י עזקתא שהיה ביד בניהו לא היה יכול להזיקו וכן מוכח בסמוך כשנתן שלמה העזקתא מידו לו אזקיה ופתקיה ט', וק"ל : ע"ב אנסיה מפתיא ט' א"ל הדור אסקוה לנמר ט' · ועל טונה זו אמר הכתוב אתיו ואקחה יין ונסבאה שכר והיה כזה יום מחר גדול יתר מאד גו' אמר שילר המתאוה הוא מתאוה לשתות בטותא ואם אין לחבירו נשים אמר אמיו פי' בואו ואני אקח לכם יין משלי ונסבאה יחד דכך שכרות כמו זולל וסובא ואמר שמתאוה כך לבהיה ולא לאכילה כי המתאוה אומר שיהיה כזה יום מחר כדקאמר הכא שקל לבינתא כו' הדר אסקיוהו לנמר מצא"כ באכילה שאנטרך לפחות מתאוותי כדקאמר נגידו מיניה מיכליה ואמר הכתוב כי בגדול ר"ל בגדולי אנשים דבר זה יותר מגוי כמ"ש כל הגדול מחבירו יצרו גדול וכעובדא דשלמה הכא וק"ל : בי מיית ליה כו'. אלא ד' גרמידי כו' · שהם קנכו של אדם דבעי ד' אמות כדאמרינן בב"ב גבי טכים וע"ש בתוס' : לשרא דים מסיר ליה ט' · אולי שהשמיר ניתן ביד שר של ים שגידולו במים ולא יהיב ליה להשתמש בו אלא לתרנגול הבר לצרך פרנסתו כדמסיק ומהימן ליה אשבועתיה שאינו נותן אותו לשימוש אחר דאילו ניתן לבני אדם להשתמש בו היו עוקרין בו הרים ושאר דבר להזיק וכדחזא התרנגול ברא שעל ידו בא ליד אדם לשתם בו חנק נפשיה אשבועתיה וקאמר דהייט דמתרגמינן נגר טורא כו' תרגומו של דוכיפת ומפורש פרק א"ע שהודו כפות ע"ש : מ"ט כי חזיתיה לההוא שמיה כו' אסיקתיה לאורחא ט' · לפי שדרך השדים להזיק וכמו שראו גם בו חף ביה שדיא מפא לביתא שדיא ולזה א"ל מ"ט אסיקתיס לזה לאורחא שלא יסא ניזוק וא"ל שאין דרכו להזיק לדיק כזה שהוא בן עוה"ב ולזה א"ל דא"כ כי חזיתיה להאי רויא אמאי אסיקתיה דאנן ידעינן ביה שהוא רשע ואמר גם זה מה"ט כי היכי דליכליה לעלמא דאתי ומ"ש כי חזיתיה לההוא מדותא כו' ובודאי אתה מלעטר בחדוותו של בני אדם ואמר שאינו כן אלא שיודע בעתידות דמיתת האי גברא בגו תלתין כו' וכן שאלו בענין דא"ל לאושכפא כו' דאחיכת שאתה מלגלג על מחשבה טובה לבני אדם ואמר שאינו כן אלא שמלגלג אני על שמותן ועטתן דז' יומי נמי לית ליה מסאני ט' וכן אני תוכא על הקוסם · ואמר בתועפות אלו מלאכי השרת כו' · לפי פשוטו דקאי כתועפות על הראם לא יתכן לשון כתועפות שהוא לשון מעופפים ועל כן דרשו כי כתועפות הוא מלתא באגפי נפשיה וקאי על מה"ש שנקראו מעופפים כמ"ש שרפים גו' ובשתים יעופף וביצף מועף וראם אלו השדים והוא מבואר שזכר הכתוב שאלו ב' כתות דהייט כאחת מה"ש והב' השדים כשהאל הוציא ישראל ממצרים היו הם משתלחים עם המלאכים להציל את ישראל כמ"ש ויסע מלאך האלהים גו' והשדים להזיק את המצרים כמ"ש ישלח בם גו' משלחת מלאכי רעים ולפי שהשדים דרים בארץ ועולים עד לשמים כמ"ש לעיל דסליק לרקיע דימה אותם לראם דעומד בארץ וגבהו עד לשמים ואמר לו שלמה מאי רבותייכו מינן כו' דודאי המלאכים יש להם מעלית רבות מינן אבל אתם כיון דאוכלים ושותים ומתים ופרים ורבים כבני אדם מאי רבותייכו מינן כו' · ואמר שקליה לשושילתא וכו' פתקיה ד' מאות פרסי כו' · ובת"י מפורש בע"א על שעבר מימרא דה' וכגם סופין ט' שדר לויתיה אשמדאי מלכא דשידים וטרד יתיה מן כורסיה כו' ע"ש ואמר שלמה מה יתרון לאדם גו' הם תחלת דברי קהלת וקיים על עצמו וזה היה חלקי מכל עמלי ר"ל שהיה מתאונן שמכל עמלי שעמלתי בבנין בהמ"ק ע"י פעולת האשמדאי זה היה חלקי מתש שנטרד אני ממלכותי ולא נשאר לי רק מקלי שבידי : כל היכא דמטא אמר אני קהלת הייתי מלך גו' · דמשמע אבל עכשיו אינו מלך כפרש"י בספר קהלת : וא"ל לבניהו קא בעי לך כו' · נראה דודאי כל אותן השנים שחזר שלמה על הפתחים ארבע מאות פרסה היה האשמדאי משמש בעבדי שלמה ולא היו מרגישין בו אבל שאלו לבניהו כיון דעזקתא דחקוק עליו השם היה בידו אם אשמדאי הוא ודאי דלא בעי ליה משום אימת השם כדקאמר וכי עייל חזייה ופרח · ואמר ואפ"ה ה"ל בעתותא ט' דכתיב הנה מטתו גו' רב ומשולל ח"א מלך ט' · כל זה מפורש פ' כ"ג קלא בע"א וב"ש בחידושינו : ויש לדקדק למ"ד מלך והדיוט הא כתיב מלך שלמה בירושלים ארבעים שנה וישכב עם אבותיו ויקבר בעיר דוד ודוחק לומר דגם השנים שנטרד ומלך אשמדאי נחשבו למלכותו שנראה מזה שנטרד בתחלת מלכותו ולפי התרגום שנטרד מפני שעבר על מצות ה' ניחא קצת דאיכא למימר דבסוף שנת הארבעים נטרד וק"ל : לדמא דריפא כו' · יש לשאול בכל הני רפואות הנזכרים בהאי פרקא גם בפרק אין מעמידין אמאי כתבוהו רבינא ורב אשי בתלמוד הא אמרינן בפ"ק דברכות והטוב בעיניך עשיתי שגנז חזקיהו ספר הרפואות כדי שיבקשו רחמים ושבחוהו חכמים על זאת ויש ליישב דודאי ניתן רשות לרפאות ולידע רפואות כל חלאים אלא שאין ראוי לגלות כולם לכל אדם משום איכשי דלא מעלי שלא יבטחו בה' אלא ברפואתם והשתא מה"ט שהותר להם לכתוב התלמוד גופיה דהא דברים שבעל פה אסור לכותבן אבל משום שנתרבה השכחה בדורות האחרונים הותר להם לכתוב משום עת לעשות לה' וגו' (כדאמר לעיל ס.) מה"ט הותרו להם לכתוב הרפואות ולגלותן לרבים כיון שא"א לזוכרם בע"פ ופן ישתכחו מכל אדם ומתוך זה תראה שאין התלמוד חסר מכל החכמות כי לכל חולי תמצא בו רפואה שלימה ואמתית למבינים לשונם ואל יאמר המלעיג על חכמי התלמוד שהיו חסרים מחכמת הרפואה :

דף ע ע"ב בתוספות בד"ה ומי אר"י הכי כו' ולספרים דלא גרסי ומי אר"י הכי א"ש דפריך להרווייהו כו' עכ"ל מיהו ק"ק דה"מ למפרך בעלמא אשוטה דמשמע דפסיקא ליה לתלמודא בעלמא בשוטה דוכתא לכ"ע אין כותבין עד שישתפה דאין לומר דבשוטה הוה ידע למימר ולחלק דדעתו שניסתא אבל באחזו קורדייקוס לא ידע דא"כ ר"ל ה"ל לפלוגי בהא בין אחזו קורדייקוס לשוטה וק"ל : בד"ה התם דעתא כו' דליכא למימר דבדקוה בשעה נתינה הגט דא"כ לא הוה פריך כו' עכ"ל יש לדקדק ומאי קושיא דהא לדברי המקשה דלא אסיק אדעתיה דהתם דעתא צילותא ומדמה ליה לאחזו קורדייקוס לא מהניא ליה נמי בדיקה בשעת הגט כמו דלא מהני בדיקה לאחזו קורדייקוס אלא לדברי המתרץ דמחלק וקאמר דהתם דעתא צילותא איכא למימר שפיר בודקין אותו ויש ליישב כיון דהמקשה נמי מסיק אדעתיה הא דדעתא צילותא בשעה שאמר כתבו כמ"ש התוס' לעיל וע"כ היינו ע"י בדיקה דאל"כ עד מתי יחשב ט' כמו שהקשו הכא וא"כ לא הוה פריך נמי מידי אשעת נתינה דאימא ע"י בדיקה יודעין דדעתיה צילותא וצ"ע ודו"ק : בא"ד שלא יתקלקל בין כתיבה לנתינה דאם נתקלקל בינתים אפילו נתפקח כו' עכ"ל לא ידענא מנין לו לפסול בנתקלקל בינתים כיון שהוא שפוי בשעת כתיבה ובשעת נתינה דר' יוחנן נמי לא פסל אלא בשאינו שפוי בשעת כתיבה ונתינה ודברי הר"ן נכונים בזה שכתב בשם ר"י דצריך ליזהר שלא תיטרף דעתו עליו בשעת כתיבה ובשעת נתינה ט' עכ"ל ע"ש : בד"ה בודקין כו' אלא כלומר בחד מהן או בלאו או בהן אינו בדעתו כו' עכ"ל מיהו ה"ה דה"מ למיפרך דבתרוייהו אינו בדעתו ומלינן לפרושי נמי כיון דהן ולאו הם דברים הפכיים לית לן למתלי דבתרווייהו אינו בדעתו אלא בחד מהן אלא דבעינן שיהיה בתרווייהו בדעתו וק"ל : בד"ה וניחוש ט' ונאמר שאינו גט ונעגן כו' עכ"ל מפי' מהרש"ל אלא נבדוק אותו בגוונא אחריתא כו' ומדברי ר"י משמע שאין בודקין אלא בכה"ג כו' עכ"ל ויותר נ"ל דה"פ אמאי הך בדיקה דר"י עדיפא ליה מבדיקה דת"ק דמתני' כמ"ש התוספות לעיל כיון דבהך בדיקה דר"י ליכא למיקם עליה דמלתא שפיר גם אם לא יטין דבישות החמה יש לנו למתלי להקל משום ענין דקור אחריה ובימות הגשמים דחמה אחריה ודו"ק :

ה"א דף ע ע"א פחד דכתיב לבי סחרחר עזבני כחי וגו' · דרך המתפחד שילא לבו ולזה אמר לבי סחרחר ע"ד לך לך אמרין נזירא סחור סחור ולכרמא לא תקרב דהייט שהכפג נוטה תרחיק עצמך מכרמא לך תפרש כאן סחרחר שהלב מתרחק ממני מפחד ופי"ז עזבני כחי · ואמר דרך דכתיב ענה בדרך כחי · שגם התוזר לגאולה לירושלים כמפורש לעיל מניה מ"מ הוא מתאונן על טורח הדרך עליו שממעט כחו של אדם והתפלל על זאת ואמר אלי אל תעלני בחצי ימי וגו' · ואמר עון דכתיב כשל בעוני כחי · פי' התוס' דאגת עון וכמפורש בההוא קרא כי כלו ביגון חיי וגו' ועוד כתבו התוס' א"נ עונש העון כדאמריט פ' ב"מ סימן לעבירה סדרוקן וק"ל :

דף עא תד"ה קתני מיהת כו' וה"פ בשלמא אי לאו דרב כו' דלענין קרבן כו' עכ"ל כהאי תירוצא גופיה כתבו גם לעיל דאור"י דממתני' ל"ק ליה ט' אלא דלא הוצרכו לחלק לעיל בין עדות לקרבן משא"כ הכא דהוצרכו לחלק בזה גם בין עדות לקרבן והו"ק : בא"ד אבל לרב אע"ג כו' דהא הכא מכשרינן עדות כמו גט עכ"ל דליכא לפלוגי השתא בין אלם ובין חרש דבאלם כשר לעדות כמו גט ולא בחרש דהא מה"ט דפוסל חרש לעדות משום מפיהם ולא מפי כתבם מה"ט יש לפסול גם אלם וק"ל : בד"ה והא קתני ירושות כו' ולענין עדות קאמר ל"ל דס"ד דפרושי קמפרש ט' הייט עדות כו' עכ"ל משום דהשתא כיון דמשאות ומתנות וירושות דעלמא קאמר לית לן לאוקמא עדות אשה אלא בעדות דעלמא דמ"ש מירושות ומשאות ומתנות אלא דפרושי קמפרש כו' ועי"ל דר"ל דלעיל דלא ידע אכתי לאוקמא עדות בעדות אשה ואסיק אדעתיה נמי למימר ירושות ומשאות ומתנות דעלמא דהייט עדות דעלמא אלא דפרושי כו' והו"ק : בד"ה תנאי היא כו' משום דקים לן דרבן שמעון בן גמליאל פליג על הך ברייתא ט' עכ"ל והך מתני' דחלוקין עליו חביריו דלקמן ליכא לאוקמא כרשב"ג ובחרש מעיקרו דהא נתחרש קתני וק"ל : ע"ב בד"ה הב"ע כו' ה"נ תימה וכי לא ידע שיקשה לו עד שיאמר לג' כו' עכ"ל אע"ג דהכא לאו מכח זה דקדק מתחלה כמו לעיל גבי תנו מ"מ כיון שהקשה לו כן גבי תנו עד שיאמר תנו כו' וכי לא ידע שיקשה לו גם הכא עד שיאמר לג' כו' וק"ל : בא"ד ועוד דאי בדלא אמר לתלתא מאי איריא כתבו תנו נמי לא כו' עכ"ל דמסתמא רישא בכי האי גוונא דסיפא איירי בדלא אמר לתלתא מיהו ק"ק כיון דברישא לא תני תנו למאי דאיירי נמי השתא רישא דוקא דלא אמר לתלתא לא מצי למיתני בסיפא עד שיאמר לג' דהא כתבו בלא תנו אפילו בג' לא מהני ויש ליישב דאי איירי רישא בדלא אמר לתלתא לחוד אע"ג דלא תני ביה תנו מ"מ קושטא הוא דאף באומר תנו לא מהני והוה שפיר מצי למיתני בסיפא בכה"ג באומר לשלשה תנו דמהני אבל לפי תירוצם דאיירי הרישא גם באומר לג' ובלא אמר תנו לא מצי למיתני בסיפא עד שיאמר דכתבו לא מהני אפילו בג' ודו"ק : בד"ה הב"ע כו' וא"ת השתא דמוקי לה כר"י כו' ה"ל למנקט תנו כו' נימא דה"ה נמי אמרו כו' דמסיפא שמעינן ט' עכ"ל לכאורה כפי המובן מפרש"י אין כאן מקום קושיא דודאי לית לן למימר דנקט כתבו ברישא וה"ה תנו דמכח זה דקדק תחלה דרישא כר"מ אלא דהשתא בעי למימר דלכך נקט כתבו לדייק מיניה משום דלא אמר אמרו אבל אמר לשנים אמרו כשר אבל אי הוה תני רישא תנו לא הוה דייקינן מיניה כלל דאומר אמרו דכשר ואפשר דלא ניחא להו בהכי משום דאי הוה תני נמי ברישא תנו נמי הוה דייקינן מיניה שפיר דאומר אמרו כשר דעפי אית לן למפסל תנו מאומר אמרו כדמוכח לעיל דשמואל סבר לה כר"י בתנו לג' ובאומר אמרו מכשיר אך דבריהם בעצמם אינן מובנין לי דהאיך ס"ד למימר דנקט כתבו וה"ה תנו והא מכח זה מדלא תני תנו דייקינן לעיל דמתני' כר"מ ודוחק הוא דהמתרץ הכא לא חש להך דיוקא בלי טעם וסברא ועוד אי השתא לא חש ליה א"כ אתיא מתני' בפשיטות כר"י ולמה לי למימר הב"ע דלא אמר אמרו גם בתירוצם שכתבו וי"ל דלא חש למיתני תנו דמסיפא שמעינן דה"ה תנו כו' לא הוה אינטריך ליה למימר הב"ע דלא אמר אמרו דבפשיטות אתיא נמי רישא כר"י דפוסל נמי בתנו כדשמעינן ליה מסיפא מדלא תני עד שיאמר תנו וע"ק דודאי הכא לפי דברי המתרץ לית לן למימר דתני כתבו וה"ה אמר אמרו פסול דהא לא שמעינן ליה מסיפא אבל לדברי המקשה אי הכי עד שיאמר אמרו מבעי ליה מאי קושיא ונימא דאמר אמרו פסול לר"י ונקט ברישא כתבו וה"ה אמר אמרו ולא חש למיתני ברישא משום דמסיפא שמעינן ליה דה"ה אמר אמרו פסול מדלא תני עד שיאמר אמרו כמ"ש התוספות הכא גבי תנו ומיהו בהא איכא למימר אע"ג דמקשה ליתני בסיפא עד שיאמר אמרו מ"מ אי אמר אמרו פסול לא ה"ל למשבק רבותא דרישא למיתני אמר אמרו דפוסל כיון דאיכא למטעי דלא שמעינן ליה מסיפא מדלא תני עד שיאמר אמרו דאימא כסברת המתרץ דניחא ליה למינקט דומיא דרישא שהבעל מצוה לעדים שלמם לעשות כו' כמ"ש התוספות לעיל ועוד יש לפרש כוונת דבריהם בדרך אחר דה"ק כיון דהשתא כתבו לאו דוקא וה"ה תנו ולא נקט כתבו אלא למידק מיניה דאמר אמרו כשר וא"כ נימא נמי בסיפא דה"ה אמרו דכשר ולא נקט עד שיאמר לסופר כו' אלא למידק מיניה הא תנו פסול ולא תקשה מיניה דליתני בסיפא עד שיאמר אמרו ואע"ג דהמקשה לא חש לדברי המתרץ דהוה ס"ד דלא שייך לאקשויי עד שיאמר אמרו תבעי ליה כמ"ש התוספות מ"מ כיון דלא מקשה ליה עד שדקדק מתחלה מרישא טעמא דלא אמר תנו הא כו' משום דהשתא ניחא ליה גם למקשה דתנו ה"ה ברישא ולא נקט כתבו אלא משום דיוקא דאמר אמרו כשר ה"נ איכא למימר בסיפא דה"ה אמר אמרו ולא נקט עד שיאמר לסופר כו' אלא למידק מיניה דתנו פסול ולפ"ז יתישבו קצת הקושיות שכתבנו לעיל אבל קשה דתירוצם אינו עולה יפה לפ"ז שכתבו וי"ל דלא חש למתני תנו דמסיפא שמעיק לה כו' דה"נ איכא למימר דלא חש למתני בסיפא אמר אמרו דכשר דמרישא שמעינן לה דהוא הדין אמר אמרו כשר מדתני כתבו שזה היה עיקר קושייתם אבל לדרך הראשון שכתבנו ודאי דלא שייך בסיפא דתני לישנא דעד כו' למימר דה"ה מלתא גריעא מיניה דעד משמע דוקא כהאי מלתא גם קשה לדרך השני שכתבנו דמשמע ממ"ש דהיתי שפיר סיפא כו' דלק"מ וזה אינו דאכתי הך קושיא ועוד מי מודה ר"י כו' לא מתרצא ודבריהם צריכין עיון בכל זה ודו"ק :

דף עב תד"ה ת"כ דרב אשי לכאורה כו' אלא דלא מודה ר"י באומר אמרו כו' עכ"ל שיעור דבריהם לכאורה כן הוא דלא מייתי ראיה אלא דלא מודה ר"י באומר אמרו וא"כ הוא מאי קאמר ת"כ דרב אשי דהא לאוקמתא קמייתא דרישא ר"מ וסיפא ר"י נמי פוסל ר"י באומר אמרו אבל ר"א פי' ט' דמוכח מינה דלא מבעיא קאמר כו' דהשתא ניחא דהיינו ת"כ דרב אשי וק"ל : בד"ה הכי אמר רב ט' אין זה אלא לסופרא

חכמת שלמה

ויומא בגו ז' יומים כדלעיל : בד"ה תרתיס כו' תרת איתרת שמואל כצ"ל : בד"ה מלך כו'. נ"ב כעין (כו') [מלכות ראשונה] דשוב לא היה יושב על כסא ה' להיות מלך בעליונים ובתחתונים :

דף סט ע"א גמ' וליכתב ליה לוי כו'. נ"ב מדלא פרש"י כאן לחש ב"מ דבלא לחש יש לו טעם לסגולה זו ויש לו סוד כ"ל : שם ואי לא ליתיב תותא מרזבא כו'. נ"ב גם פירוש הקונטרס זוכה להדיא דאין לפרש אי לא אלא כלומר שלא יכול להמציא כל הסגולות המזכרים או יעשה בקל רק שהראשון ראשון חביב יותר ומועיל בבירור יותר רק שאינה קלה כל כך דאל"כ אלא נפרש ואי לא כלומר שהראשונה לא יועיל אם כן מתחלה אמאי אינו עושה רפואה הקלה שהרי תותי מרזבא קלה לסמניא ודו"ק כן נ"ל כו' וכן פירש רש"י לקמן ודו"ק : רש"י בד"ה עדיף לרפואה ממערו הס"ד : ע"ב גמ' דלא עביד אי כצ"ל : שם ליתי תלת ביעי ניעיא כו'. נ"ב פי' כשיעור ביעא ניעא וכן כולם : שם כינה דזכר ונקבה ליתי ליה ד' כצ"ל תי"נ פי' מזכר ונקבה כו' : רש"י בד"ה ואי לא אי ליכא תמרא הס"ד. נ"ב וכן צ"ל נשלמו פי' לשל

דף ע ע"ב תוס' ד"ה בודקין אותו ט' אומרים לו כו' לאחותך ט'. נ"ב פירוש בין כל פעם אומרים לו לאשתך ותומר הן וכן היתה להדיא בירושלמי וכן הביא הר"ן ושמעינן מיניה דצריך בדיקה בשה פעמים : בד"ה וניחוש שמא כו' ונאמר שאינו גט כו'. נ"ב פירוש אלא נבדוק אותו בגוונא אחריתי כעין בדיקה דמתני' ומדברי רבי ישמעאל משמע שאין בודקין אותו אלא בכי האי גוונא ולא בזימנא אחריתי ודו"ק היטב. (עי' במהרש"א) :

דף עא ע"א גמ' נתחרש מעיקרו כו'. נ"ב נראה בעיני דהאי מעיקרו לאו דוקא דאם כן לא היה בא לידי כתב אלא כלומר שנתחרש בקטנותו קודם שבא לידי דעת המיושב וה"ק : תוס' בד"ב קתני כו' שיכול להבין מתוך כו' כצ"ל : ע"ב גמ' דבר תורה שוטה מתגרשת כו'. נ"ב והיירי שאינה לשמור את גיטה ואינה יודעת לשמור את עצמה אבל אינה יודעת לשמור אפי' גיטה דאורייתא אינה מגורשת דמשלחה מפיק כדלעיל גמ' גט' חרש :

מי דהלכה כר"י אפילו בעל פה כו' עכ"ל ק"ק אי גרסינן התם רב איכא למימר שפיר דלא ס"ל הלכה כר"י בע"פ ולא איצטריך לן למימר התם משום שופרא דשטרי וק"ל: **ע"ב** תד"ה אמר רב הונא כו' אם עמד חוזר ממילא בלא שום תנאי כו' עכ"ל גם נראה מפרש"י לקמן דרבה ורבא לא פליגי עליה דרב הונא אלא בסתם אבל באמר לה אם מתי מודו דאם עמד חוזר ולפי זה הא דפריך ממתני' דקתני מהיום אם מתי כו' לרב הונא ה"מ למפרך לכ"ע גם לרבה ורבא נמי וכן הקשה הר"ן לפרש"י ע"ש: **בא"ד** מה צריך במתני' למתני מהיום אם מתי כו' עכ"ל ק"ק דצריך למתני מהיום אם מתי כו' בבריא דמהני האי תנאה אבל בבריא סתמא בלא תנאי ודאי דאינו חוזר דלא עדיף גט ממתנה וק"ל: **בא"ד** דאפילו עמד והלך בלא משענת כיון דשוב מת מאותו חולי אינו חוזר כו' עכ"ל ק"ק מה"ט לפרש"י מאי פריך ממתניתין לרב הונא ואימא רב הונא דוקא בתנאי סתם קאמר אם עמד דחוזר אבל בתנאי אם מתי מחולי זה מגרע גרע טפי דגם אם עמד הרי שוב נתקיים התנאי דמת מחולי זה ויש ליישב ודו"ק:

דף עג תד"ה איתיביה רבינא כו' ורבא מהדר ליה דמשובשת כו' ולא משום סייעתא כו' עכ"ל דלפי הסוגיא דשמעתין הכא אכתי לא השיב לו דמשובשת היא אלא דהשיב לו אדמותבת לי מסיפא תסייען מרישא דים טענת אונס בהונאה דלא שכיחא אבל לפר"י דמחלק בין היכא דהוי בכלל משמעות לשונו ובין היכא דליכא בכלל משמעות לשונו אם כן מסיפא שפיר אותבן ליה עכ"ל אבל מרישא לא תסייען דאימא משום דלא הוי בכלל משמעות לשונו אבל בהך שובדא דקביל עליה כל אונסא דמתייליד הוו שפיר במשמעות לשונו אלא דע"כ דלא השיב לו אלא דמשובשת היא משום דקשיא רישא לסיפא דתרוייהו איירי בחד גוונא בדלא הוו בכלל משמעות לשונו ודו"ק: **בד"ה** לא תתיחד כו' אבל לר' יוסי דאמר מגורשת ואינה מגורשת ולר' מאיר כו' עכ"ל לר' מאיר ודאי ניחא דס"ל משעת נתינה ליכא למיחש משום גט ישן אלא לקידושין אבל לר' יוסי כפי שפירשו התוספות לקמן דמספקא ליה אי משעת נתינה כר' מאיר אי שעה אחת קודם מיתה כר"י שפיר מצי למימר נמי לר' יוסי משום גט ישן וק"ל: **ע"ב** בד"ה תנא ובלבד כו' ומשעת מיתה הויא מגורשת גמורה כדאמרינן ולכי מיית כו' עכ"ל הכי משמע לר' יוסי דספק מגורשת הוי נמי בחייו וק"ל: **בא"ד** ולעיל בר"פ כל הגט דייקינן בהדיא דיש ברירה כיון דכי מיית הוה גט כו' עכ"ל היא קושיא אחרת לפירוש הקונטרס דקאמר הכא ולכי מיית הוה גט גמור אע"ג דאין ברירה והתם דייקינן מהא דכי מיית הוה גיטא דיש ברירה וכ"ה בהדיא בתוספות בפרק כל הגט ועוד הוסיפו בקושיא מהא דקתני במתניתין שאם מת ולא מת מאותו חולי אינו גט ולפי' הקונטרס לר"י דס"ל אין ברירה היה לנו לומר שתהא מגורשת מספק כו' ומהרש"ל כתב לפרש דבריהם דאפילו לא מת כלל ואין לשון התוס' מת מאותו חולי משמע כן ואפשר שלא רצו התוספות להקשות כן מלא מת כלל דבדבר שבודאי יתברר אם יחיה אם ימות מודה גם ר"י לפ"ה דיש ברירה אבל בכה"ג דאם ימות מחולי זה או לא אפשר דלא יתברר לעולם כמו שכתבו התוספות לקמן לר"מ וכה"ג חילקו התוספות בפרק כל הגט לר' יוסי ע"ש ודו"ק: **בד"ה** אמר רבה כו' ואע"ג דקאי ארישא אמהיום אם מתי פריך שפיר והא אין גט כו' עכ"ל כתב מהרש"ל בשלמא לפרש"י שפירש לפי האמת דמלתא באנפיה נפשיה היא ולא קאי אמתני' איכא למימר דהמקשן היה סובר דאיירי באומר אם מתי לאחר כו' עכ"ל ואין זה מספיק דמ"מ לר' יוסי דסבר זמנו של שטר מוכיח ואם מתי הוי כאומר מהיום אם מתי כיון דפשיטא ליה במהיום אם מתי דמשעת נתינה הוא ה"ה באם מתי לר"י כיון דזמנו של שטר מוכיח וע"כ הנראה דגם לפרש"י לדברי המקשה צ"ל כדברי התוספות דהכי פריך דכיון דקתני לר"י הרי היא כא"ה כו' ולר' יוסי מגורשת ואינה מגורשת אלא משעת מיתה ואילך והא אין גט כו' אלא לדברי המתרץ פרש"י דנימא הכי דדוקא באומר מעת שאני בעולם אינה מגורשת משעת נתינה אבל במהיום לכ"ע ובאם מתי לר' יוסי הוה גט ודאי משעת נתינה ודו"ק:

דף עד בא"ד כלומר אם לא יבא בסוף המלחמה ומשום עיגונא כו' עכ"ל ולכך באוריה אף שבא מן המלחמה מ"מ כיון שלא בא בסוף המלחמה נתקיים התנאי וכ"כ התוס' בפרק הזהב וק"ל: **בא"ד** שהיו כותבין גט גמור בלא שום תנאי בצנעה כו' עכ"ל מדברי התוספות בפרק הזהב היו עושין בצנעה כדי שלא יהיו קופצין על נשותיהם לנושאם וק"ל: **בד"ה** אסס הלוי כו' ושמא אי הוה מספקא לן אם מת מאותו חולי כו' לר' מאיר מייתי נמי אסס כו' עכ"ל נראה דכתבו ושמא משום דמספקא להו בדר"מ אי בעי ר' מאיר תתיכה מב' תתיכות אי לאו וק"ל: **בד"ה** א"ב שפשטה ט' המ"ל נמי שפשטה ידה ט' עכ"ל כתב מהרש"ל האי שינויא ליכא לדעת ר"י כלל שכותב בהפוך הדף דאף רב יהודה דאמר לכשתתן דספיקא הוי ואם כן ליכא למימר האי א"ב כו' עכ"ל וכ"כ התוספות בפרק האומר וז"ל ולא רצה לשנויי א"ב שפשטה ידה כו' דא"כ היה צ"ל כו' לרב יהודה אינה צריכה גט משני כו' והא ליתא דאפילו לרב יהודה צריכה גט מספק כו' עכ"ל ומ"מ אין נראה דהתוס' בשני דבורים הסמוכים בזה אחר זה יהיו דבריהם בתמיהים סותרים אבל התוספות דהכא ס"ל דמכל מקום המ"ל דא"ב לרב הונא מקודשת ודאי ולרב יהודה מקודשת מספק וא"ב אם פשטה ידה שוב וקבלה עוד קידושין מאחר דלרב הונא אינה צריכה גט ולרב יהודה צריכה גט מספק ואין זה תימה שהתוספות בב' מקומות דהיינו דהכא ודהתם סותרים שנים במה שכתבו התוספות הכא דה"מ לשנויי גבי קידושין א"ב שנקרע הגט כו' נראה מדבריהם שם דיש לדמות לנתאכלו מעות הקידושין ואין נראה לחלק בין נקרע שטר הקידושין לנאבדו ודו"ק: **ע"ב** בד"ה אדמפלגי כו' דאם כן מתניתין דקתני כו' אמאן תרמייה כו' עכ"ל כתב מהרש"ל ואין להקשות דלמא הוה מוקמינן כרבי ט' אבל רבנן דסברי גבי על מנת נט ואינו גט גבי מהיום סברי דאין גט כלל משום ט' אבל הא קשה אם כן אהאי קושיא נמי שמקשינן דלמא גבי מהיום סברי רבנן דהוי ודאי גט נאמר נמי מתני' אמאן תרמייה כו' או למה לא תרצו התוספות מיד כו' ונראה שמתחלה כו' עכ"ל ע"ש בעולך ואין לי להאריך בדחוקיו אבל הנראה דהא ודאי ליכא לאוקמא מתניתין דוקא כרבי דלית לן למימר דפליגי במלתא דלא אשכחן ביה פלוגתא דלרבנן אינו גט כלל ולרבי גט ואינו גט ולקושייתו שניה נ"ב נראה דאין כאן קושיא כלל דודאי לפי תירוץ זה של התוספות משמע להו הא דקאמר אדמפלגי בהא לפלגו בהא היינו משום דהוי כח ורבותא טפי לרבנן והמתרץ השיב לו להודיעך כח ורבותא דרבי דכן הוא סוגיית התלמוד בכולי תלמודא דמכח רבותא פריך לחד מהנאי והמתרץ השיב לרבותא דאידך תנא ולזה הוצרכו לתרץ דה"ל הכא דסמך התלמוד עלמו אדברי רבי יוחנן דעפי אית לן למימר דהוי גט בע"מ מבהיום ואם כן פריך שפיר בפשיטות לרב יהודה דליפלגי בע"מ דהוי רבותא טפי לרבנן דאפילו בע"מ לא הוי אלא גט מספק אלא משום דהוה לבעל דין לחלוק דאי הוה תני ע"מ ה"א דבמהיום לא הוי גט כלל ותירצו בזה דבהא יש לסמוך אמתני' דאמאן תרמייה וטפי ה"ל למתני רבותא בע"מ דמיניה שמעינן לרבנן מיתת בתנ"ש מבהיום דלא הוה גט גמור אבל אי לא הוה שמעינן כלל מהיום מבע"מ ואין ענין זה לזה לא הוה פריך ליה כלל אדמפלגי במהיום כו' כמו שכתבו בקושייתם ולתירוץ שני שכתבו התוס' קושטא הוא דהכא דפריך אדמפלגי כו' אינו כפי סוגיית התלמוד בשאר מקומות דפריך אדמפלגי ט' מכח רבותא טפי דהכא לאו מכח רבותא פריך כמ"ש דאין ענין זה לזה אלא דפריך הכי משום דלרבנן כולה מלתא במהיום שמעינן ממתניתין מטא"כ בע"מ לרבנן לא שמעינן ליה בשום דוכתא למתני מה דינו וקלת קשה לפי תירוץ השני של התוספות מאי משני להודיעך כח דרבי מאי איכא טפי להודיעך כח דרבי במהיום מבע"מ כיון דתרווייהו לא שמעינן מנהגי' לרבי ועפי ה"ל לאשמועינן בע"מ דבין לרבנן ובין לרבי לא שמעינן ליה ממתני' ויש ליישב והדברים ברורים ודו"ק:

דף עה תד"ס לאפוקי הכא ט' אבל שלא יהא מתנה ט' ואפשר לקיימו ע"י שליח היכי כו' עכ"ל לכאורה קשה אמאי לא קשיא להו מהך דשמעתין דבעי תנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר ומהרש"ל תירץ בזה דתנאי ומעשה בדבר אחד לסימנא בעלמא הוא דנקטינן מתנאי בני גד ובני ראובן כי העיקר משום דתנאי סותר המעשה ודו"ק עכ"ל והוא דחוק אבל הנראה דכל הני דנקטו התוס' בדבריהם דבעינן כתנאי בני גד ובני ראובן כולהו הלכתא נינהו כמו שכתבו התוס' דהלכתא כר' מאיר אבל בהא דתנאי ומעשה בדבר אחד ודאי דלא קי"ל הכי בהך דע"מ שתחזירי לי הנייר דהא כיון דהכא קי"ל כרבי דע"מ כאומר מעכשיו דמי ליכא הכא תנאי ומעשה בדבר אחד ואין התנאי סותר המעשה כמו שכתבו התוס' לקמן אהך דהילך אתרוג זה במתנה ע"מ כו' דבאומר מעכשיו לא הוה תנאי ומעשה בדבר אחד דהמתנה חלה מיד כו' ע"ש ונראה מדבריהם אלו דלדידן אע"ג דקי"ל כרבי באומר ע"מ כאומר מעכשיו בעי נמי כל הני מילי דבעי ר' מאיר בתנאי וכן כתב הרא"ש בשם קצת המפרשים דאפילו באומר מעכשיו בעי נמי כל הני מילי דבעי ר"מ בכל תנאי ע"ש ודו"ק: **בא"ד** והא דבעינן כפילות בסוטה משום דהוי איסורא דאית ביה ממונא כו' עכ"ל וה"ה דהמ"ל הכי והא דבעינן כפילות בגט כמו לקמן אם מתי אם לא מתי אע"ג דהוי איסורא אלא דגמרא ערוכה היא שם לגבי סוטה ומשום דהא כפילות מפורש בקרא אם תנקי אם לא תנקי וק"ל: **בד"ה** אלא אמר רבא כו' בהילך אתרוג כו' החזירו יצא ואם לאו כאומר מעכשיו דמי היכי יצא כו' עכ"ל ומיירי בקדם התנאי למעשה כגון שאמר ע"מ שתחזירהו לי הילך אתרוג זה ואע"ג דלא פירש כמ"ש התוספות לעיל לענין כפילות דאל"כ כיון דקי"ל כר"מ לא הוה חל התנאי כלל ואמאי קאמר אם לא החזירו דלא יצא ויש לדקדק דה"ל לדקדק כן דע"כ רבא ס"ל דע"מ כאומר מעכשיו דמי דאל"כ בההיא דאתרוג ה"ל תנאי ומעשה בדבר אחד ולא חל התנאי כלל ואמאי קאמר אם לא החזירו דלא יצא כמ"ש התוס' בהדיא לקמן בהך דאתרוג דלא ה"ל תנאי ומעשה בדבר אחד משום דע"מ כאומר מעכשיו דמי ושוב ראיתי בפ"ק דקידושין שכתבו התוספות כן לחד תירוצא ונראה דהתוספות דהכא לא רצו לדקדק כן משום דאיכא למימר דרבא לית ליה הא דתנאי ומעשה בדבר אחד וכ"כ התוס' בפרק י"כ מיהו לפי האמת לא ניחא להו דפליג רבא ארב אדא בר אהבה בהך דאתרוג כמ"ש לקמן וק"ל: **בא"ד** דלא מצי למימר איפכא הכל מודים בע"מ דלאו כאומר מעכשיו כו' עכ"ל ר"ל הא דאמר הכל מודים הכי ולא אמר הכל מודים איפכא מזה לא תוכיח דס"ל לאביי הכי אלא משום דלא מצי למימר איפכא מיהו איהו לא ס"ל הכי ודו"ק: **ע"ב** בד"ס מת הבן כו' וכן משמע בפירושו בגמרא גבי בשלמא כו' עכ"ל כל"ל: **בא"ד** דלא בעינן שתשמשנו כל ימי חייה כו' דאין זה כריתות כו' עכ"ל ויש לדקדק ואימא דהך מלתא איצטריך ליה לאשמועינן הכא בע"מ שתשמשי את אבא דלא הוה כמפרש ואמר שתשמשנו כל ימי חייך ואין זה כריתות אלא דהוי כאומר כל ימי חיי אבא והוי גט ויש ליישב דמסברא קאמרי דהא ודאי לא בעינן כל ימי חייך כיון שאביו מת ואכתי פשיטא הוא דמה יש לה לשמש יותר ומה שכתבו שוב דאי הוה בעינן לא כו' אין זה ראיה לדבריהם אלא קושטא דמלתא קאמרי דאי הוה בעינן לא היה גט כלל דאין זה כריתות כו' ודו"ק: **בא"ד** דלא איטין אלא להרווחה ולא לצעורה והא לא איצטריך ואפילו לרב יוסף כו' עכ"ל ובסיפא כיון שפי' ב' שנים ודאי לצעורה קמכוון כמ"ש התוספות לקמן ומודה רבה בכה"ג דלא אמרינן ביה הא לא איצטריך כדאמר לעיל וק"ל: **בד"ה** ורמינהו כו' אבל אין להרץ דא"כ מאי אוריא יום אחד אפילו שעה כו' עכ"ל יש לדקדק מאיזה טעם נימא דבחיי הבן יום אחד דוקא קאמר ובמת הבן נימא דסגי שעה א' ויש ליישב דבחיי הבן הרווחה פורתא מיהת בעי דהיינו יום א' ממש דשעה אחד אפילו הרווחה פורתא לא הוי אבל במת הבן הא לא איצטריך אפילו להרווחה פורתא ומיהו שעה א' מיהת בעי

חכמת שלמה

דף עג ע"א תוס' בד"ה לא תתייחד כו' מילתא באפיה נפשה היא. נ"ב דהיינו שאומר בפירוש הרי זה גיטך מעת שאני בעולם: **ע"ב תוס'** בד"ה תנא ובלבד כו' ואפילו לא מת כו'. נ"ב פירוש מאחר דלא אמרינן ברירה למפרע אם כן לא יהיה בודאי גט למפרע ובפרק כל הגט אומרים מכח ברירה הוי גיטא וכן אי לא מת מחולי זה אמרי' לרבי יוסי דהוי בודאי אשת איש כדמסיק ובלבד שימות ואמאי אפילו לא מת מ"מ לעולם הוי מגורשת ואינה מגורשת מאחר דלא אמרי' ברירה למפרע וק"ל. (עיין במהרש"א): **בד"ה** אמר רבה כו' ואע"ג דקאי ארישא כו'. נ"ב בשלמא לפרש"י שפירש לפי האמת דמילתא באפי נפשה היא ולא קאי אמתניתין איכא נמי למימר דהמקשן היה סובר דאיירי באומר אם מתי לאגד או כדומה לזו ומש"ה פריך שפיר והא אין גט לאחר מיתה ודו"ק. (עיין במהרש"א):

דף עד ע"א תוס' בד"ה א"ב כו' הוה מצי למימר נמי שפשטה כו'. נ"ב האי שינויא ליכא לדעת ר"י כלל שכותב בהפוך העמוד דאף לר' יהודה דקאמר לכשתתן ספיקא הוי וא"כ צ"ל האי איכא בינייהו ודו"ק עיין מה שפירשתי בפ' האומר דף ס"א (עי' במהרש"א): **ע"ב** גמ' איצטליתא דוקא קאמר. נ"ב הקשו בתוס' במאי עסקינן אי כגון שהוא רוצה לקבל הדמים ומוחל לה האיצטלית הפשוט בעיין דבסמוך דאמר לה מחולין ליך דלרבנן לא מצי מחיל ולרבן שמעון בן גמליאל מצי מחיל ואי בשאינו הפץ לקבל הדמים אם כן הפשוט בעיין דנתינה בעל כרחך הויא נתינה דהא הכא לא פליגי רבנן אלא משום דאיצטלית דוקא קאמר הא לאו הכי נתינתו נתינה ורבן שמעון בן גמליאל אפילו בהכי פליג ומכביר אלמא לכ"ע הוי נתינה והתוס' העלו הדבר בקושיא ומסתברא דלא דמי דהכא מתכוין הוא בקבלת המעות לקיים תנאו והא לא איקיים לרבנן דהאיצטלית דוקא קאמר ולרשב"ג הא איקיים דלאו דוקא קאמר אבל בעיין דמחולין ליך הא לא מתכוונה לקיומיה תנאה אלא לבטולי ומיבעי במו אי מצי מחיל אתנאיה אי לא ע"כ לשון רשב"א בחדושיו. (עיין במהרש"א): **שם** בהתגו איצטליתיך ט' לימא ר"י דאמר כו' כצ"ל: **תוס'** בד"ה אדמיפלגי כו' אבל אין ענין זה לזה כלל כו'. נ"ב פי' דטעמא דעל מנת אינו אלא אי אמרי' כמעכשיו דמי או לא אבל פלוגתא דמהיום ולאחר מיתה איכא ליה טעמא אחרינא אי אמריע ולאחר מיתה טי הורה או לא וק"ל. (עיין במהרש"א).

בא"ד אמאן תרמי' כו'. נ"ב וא"ל דלמא הוינא מוקמי' כר' דאמר גבי על מנת הוי גט ודאי א"כ גבי מהיום דגרע טפי גט ואינו גט אבל רבנן דסברי גבי על מנת גט ואינו גט א"כ גבי מהיום סברי דאינו גט כלל משום דלא מסתבר לאוקמי כרבי דלא אשכח דאמר גט ואינו גט בשום דבר אלא אשכחן להדיא דאמר גבי על מנת דהוי גט אבל רבנן כבר אשכחינהו גבייהו גט ואינו גט גבי על מנת ה"ה נמי מהיום סברי גט ואינו גט ובודאי הוי מוקמינן מתני' כרבנן ולא כר' אבל הא קשה אם כן אהאי קושיא נמי שמקשינן דלמא גבי מהיום הוו סברי רבנן דהוי ודאי גט נאמר נמי מתניתין אמאן תרמייה וכמו שפירשו או למה לא תרצו התוס' מיד תחלת הקושיא שהקשו דלמא לא הוי שמעי' מהיום ולאחר מיתה על מנת כו' יתרצו מיד משום דמתניתין דקתני מהיום גט ואינו גט אמאן תרמייהו. ואיך תלוי זה בתירוץ התוס' מאחר דלרבי יוחנן עדיפא על מנת ממהיום כו' ונראה שמתחלה לא היו יכולים התוס' להרץ מתניתין אמאן תרמייה דלמא הוי מוקמינן כר' והוה אמרינן דלרבי על מנת הוי גט משום דהוי כמעכשיו וגבי מהיום הוי גט ואינו גט משום דמספקא ליה אי תנאה הוי או חזרה ולרבנן אפשר הוי איפכא דעדיף מהיום מעל מנת או גרע ולא הוי מדמינן כלל מהיום לעל מנת עד השתא שהוכיחו התוס' שתלוי מהיום בעל מנת כלומר שא"א לומר שמהיום עדיף מעל מנת ולא מחלקי' לטעמייהו מהדדי אם כן הוה נמי מתני' מוקמי' כרבנן ולא כר' וכמו שפרשתי ודו"ק וה"ה דהוה מצי לשנויי לאידך גיסא הכי דא"א לומר דס"א דרבנן סברי גבי מהיום הוי גט אם כן מתני' אמאן תרמייה אלא דלא צריכא לסברא זו דעדיפא מינה קא משני דהא ע"מ עדיף ממהיום מאחר שזו עיקר סברת התוס' ויתד שהכל תלוי בו ודו"ק היטב. (עי' מהרש"א): **בא"ד** ולא השמיעה בכך בריתה כו' כצ"ל: **בא"ד** האריכתי בפרק האומר בקדושין נ"ב בתוס' שלנו אינו בנמצא ובודאי בתוס' שנ"ץ הוא:

דף עה ע"א תוס' בד"ה לאפוקי כו' אלא דהכי הוה מעשה כו'. נ"ב אבל תנאי ומעשה בדבר אחד לסימנא בעלמא הוא דנקטינן מתנאי בני גד ורא ובן כי העיקר משום שהתנאי סותר המעשה ודו"ק (עי' מהרש"א): **בא"ד** כלומר אע"ג דלא כפל תנאו כו'. נ"ב נ"ל שהתוס' היו מקשין דמן הירושלמי משמע דבגיטין וקדושין לא בעינן תנאי כפול והתוס' ככר פסקו דבעינן בכל דוכתא תנאי כפול ולכן מיישבין דאפילו

בקיומיה תנאיה דע"מ שתניקי את בני א"ב לגשרה קמטין יום אחד ממש בחיי הבן אבל מת אמרינן דלא נתכוין לצערה בחנם אלא לצורך בנו והא לא איצטריך וכה"ג כתבו התוספות לקמן ומיהו שעה אחת בעי לקיומיה תנאיה דע"מ שתניקי יום א' כן נראה ליישב דבריהם ודו"ק: **בד"ה** מתני' רבן שמעון בן גמליאל כו' ולפי זה אם מת קודם שהניקה כו' אינו גט דהא לא ליצרה כו' עכ"ל כצ"ל ובמתני' לעיל הוכיחו התוספות דא"א לומר כן היינו משום קושיא במת האב דקתני דהוה גט פשיטא הוא אי הוה מיירי בהניקה יום אחד אבל הכא בברייתא דלא תני מת האב או הבן ומיירי אפילו בחיי האב והבן איצטריך שפיר לאשמועינן בחיי אב דבהנקה יום אחד סגי ולא בעי עד שימות וקושיא הוא אם מת דפשיטא הוא דסגי ביום א' ולא איצטריך ליה למתני גבי אב ומיהו איכא למימר במת האב או הבן דבעי מיהת יום אחד כיון דמוקי לה השתא כרבנן דס"ל דלצעורה קמכוין ומשום דבמתני' דקתני בהדיא אם מת האב ליכא למימר הכי כמ"ש התוספות לעיל כתבו ה"ל הכא בסוף דבריהם וכן צריך לומר בסמוך דמוקי מתני' כרבנן ודו"ק: **בד"ה** כאן במפרש כו' וקמ"ל דוקא הניקתו ושימשתו יום א' אבל מת ולא כו' דס"ד כיון שהיקל כו' עכ"ל דבחיי הבן והאב במפרש בהו יום א' ודאי דלא הוה איצטריך ליה למתני דודאי סגי ובעי יום א' אלא משום מת האב והבן איצטריך דבעי יום אחד ומשום דהך מלתא במתני' קתני לה דפי' שתי שנים בין באב בין בבן דהוי הקפדה ואינו גט ואפילו במת קאמרי דהוסיף בברייתא דס"ד כיון שהיקל עליה כ"כ כו':

דף עו תד"ה בשלמא כו' כיון דרישא נמי הוי במפרש יום א' כו' לא ליהוי גט כמו בסיפא עכ"ל ויש לדקדק לפי הסברא שכתבו התוספות לעיל דאפילו במפרש יום אחד הוה ס"ד כיון שהיקל עליה כ"כ שלא הצריכה אלא יום אחד כו' כי מת ולא הניקתו ושמשתו כלל ליהוי גט והשתא לא תקשי רישא לסיפא דאימא דוקא בסיפא שהחמיר עליה ב' שנים הוי הקפדה ולא הוי גט אבל ברישא דסתמא יום אחד קאמר כיון דהיקל עליה כ"כ נימא במת אפילו לא שמשתו והניקתו כלל דהוי גט וברייתא דקתני דבעי יום אחד היינו בשהוא חי כי מתני' ואיצטריך ליה לאשמועינן דאפילו בסתמא כמפרש יום א' דמי וסגי ביום אחד ויש ליישב דתלמודא דפריך הכא מ"ש רישא ומ"ש סיפא לא משמע ליה לפלוגי בהכי בין רישא וסיפא לפי האמת כיון דתרוייהו במפרש איירי ודו"ק: **בד"ה** והוה להו כו' וי"ל דהתם כא"ד דהכא דלרבנן קאמר להו כו' עכ"ל ולא הוו שני כתובים לרבנן כמ"ש התוספות לקמן דיש בהן שום צריכותא וק"ל: **בד"ה** וגמרינן כו' דהתם לא מצריך להו אלא דמשני להו דאין משום א' כו' עכ"ל האי לישנא גופיה דשפיר מצריך להו ר"ח בן גמליאל התם כתבו התוספות לעיל והיינו דמצריך בהו הכפול ואין ללמוד משום א' מהן אבל דברי רש"י הכא דפי' דכולהו מצריך להו ר"ח כו' ע"כ ליכא לפרושי הכי דא"כ היכא קאמר דגמרינן מינייהו אלא דר"ל דכלהו מצריך להו ר"ח כו' דהיינו דעביד בהו צריכותא דלא הוה ב' כתובים ושפיר איכא למגמר מינייהו והא כתב הר"א דהא ליתא דהתם לא מצריך להו בדרך צריכותא אלא דמצריך בהו הכפול וליכא למגמר מינייהו ותרצו דסוגיא דהכא לא ס"ל אלא דיש שום צריכותא ויש למגמר מינייהו ודו"ק: **גמ'** מאן חכמים דהכא רבן שמעון בן גמליאל כו' דקדק לומר חכמים דהכא והיינו כלישנא דלעיל דרבן שמעון בן גמליאל לרבנן קא"ל אבל ללישנא דלר"מ קא"ל ס"ל לרבן שמעון בן גמליאל נמי כחכמים ובעי לעיל לקיים התנאי דשתי שנים בחיי האב ובחיי הבן אבל במת האב והבן סבר הכא אע"פ שלא נתקיים התנאי כיון דעיכובא אינו ממנה וק"ל: **בפרש"י** בד"ה אנטיפרס כו' היה הולך מיהודה לגליל כו' וחזר לא בטל תנאו כו' עכ"ל ה"מ לפרושי כמו במתניתין דלענין ביטול תנאי איירי וכגון שהלך מגליל ליהודה והגיע לאנטיפרס ולא שהה שם שלשים הרי התנאי בטל והגט בטל וכן בהיפך שהיה הולך מיהודה לגליל והגיע לכפר עותנאי כו' אלא דמשמע ליה כיון שלא הזכיר בברייתא מהיכן הלך משמע דאמתני' קאי בהולך מיהודה לגליל והגיע לאנטיפרס ובהולך מגליל והגיע לכפר עותנאי ובהכי ניחא מה שפרש"י בינתיים היה הולך וכו' וחזר בתוך ל' ולאחר זמן חזר והלך לגליל ממש ושהה עכ"ל אמאי לא פי' בפשיטות דהיינו בחזר במהלך ראשון ושהה דהויא ספק מגורשת אלא משום דניחא לפרושי מתני' וברייתא בחדא גוונא דלא משתהי במהלך ראשון וק"ל: **ע"ב** גמרא כ"ש אברייתא מאן דמתני לה אברייתא כו' יש לדקדק אמאי נקט אברייתא דהא הך מלתא ה"ז גיטך כל זמן שאעבור כו' נמי מתני' שלימה היא ולפרש"י שפירש בפ' כל הגט דהא דקאמר וניחוש שמא פיים היינו דניחוש לגט ישן אע"ג דאמתני' נמי איכא לאקשויי הכי בין לרב הונא בין לר"י דניחוש לגט ישן מ"מ ניחא ליה לאקשויי הכי אברייתא דקתני בה בהדיא ולגט ישן אין חוששין אבל לפי' התוס' שפירשו שם דשמא פיים מלתא אחריתא היא אמאי לא מתני לה אמתני' כמו אברייתא וע"ש בתוספות ודו"ק: **תוס'** בד"ה ולא הודו לו כו' או שמא דוקא הכא דבע"פ לא סבר כר"י עכ"ל ק"ק אמאי לא דקדקו דהלכה כר"י אפילו בע"פ דרבא דהוא בתרא הוא פסק כוותיה לעיל אפילו בע"פ וכן יש לדקדק לדברי הרי"ף שפסק כרבנן וק"ל: **בד"ה** הכל מודים לכשתלא כו' ולר"י גט ואינו גט כדאמר כו' עכ"ל דלא תימא הכל מודים ביה ושוים ביה אלא לכל חד כדיניה לתנא קמא אינו גט כלל ולר"י הוי ספק כמו לאחר מיתה דהוי ספק גט לר"י כמו מהיום ולאחר מיתה לרבנן וק"ל: סליק פרק מי שאחזו

הזורק פרק שמיני

דף עז תוספות בד"ה והתניא כו' או שנתן לה הבעל במתנה **כו'** מכ"ל דלא כפי' ר"ת לקמן דבמתנה אע"ג דאין אוכל פירות מכל מקום אם מכרה ונתנה אינו קיים ואין הדבר תלוי באכילת פירות אלא כפי' ר"י כמ"ש התוספות כל זה לקמן ומיהו קשה היאך מתוקמא מתני' במתנה דא"כ דומיא דהכי בחצרו אמאי אינה מגורשת אבל השתא דמוקי ליה בדין ודברים אין לי כו' וכדמסיק בכותב לה ועודה ארוסה ניחא דבחצרו כה"ג לא אמר כלום וכדמסיק ודו"ק: **בד"ה** וכדרב כהנא כו' היכי יכול להתנות שלא יירשנה הואיל כו' עכ"ל הלשון מגומגם דבהאי תנאי נמי דאין לי בנכסייך ובפירותיהן דמוקי לה כמ"ש התוספות מ"נ אם מתה יורשה כדקתני בהדיא בריש פרק הכותב עד שיאמר בחייך ובמותך ע"ש: **בא"ד** ומביא שפיר מדרב כהנא דאדם מתנה כו' עכ"ל מה שיש לדקדק בזה על דבריהם עיין בחידושי ר"פ הכותב וק"ל: **בא"ד** אע"ג דלרב אית ליה בהכותב דאפילו בדאורייתא כו' עכ"ל רבי יהודה נמי ס"ל בכל דבר שבממון תנאו קיים אפילו בדאורייתא אלא דהיינו בתנאי גמור כמ"ש התוספות לעיל אבל רב קאי התם אמתני' דאיירי בתנאי כעין דהכא דגרוע וק"ל: **ע"ב** גמרא לימא בהא קמיפלגי כו' ומ"ס חצר משום שליחות כו' ק"ק דהאיך ס"ד דחצר משום שליחות הוא דא"כ תקשי ליה ברייתא דקתני בה בהדיא דחצר משום ידה הוא דהכי פרכינן בפשיטות בפ"ק דב"מ ומי איכא למ"ד חצר לאו משום ידה אתרבאי והתניא ידה אין כו' תגרה כו' ע"ש: **תום'** בד"ה ידה גופה כו' ועוד דחצר כו' אבל ידיה כו' דיכולה היא לומר כו' עכ"ל ורבינא נמי הכי קאמר נהי דקני ליה למעשה ידיה כשהיא רוצה ידה גופה מי קני ליה ויכולה לומר איני ניזונית כו' והפירות נמי אין קנויין לו וק"ל: **בד"ה** ותיזיל כו' פרש"י כפי שהגט אסור לטלטל ולמוסרו לה אע"ג כו' בשכ"מ הקילו כו' עכ"ל ר"ל משום איסור טלטול מוקצה דרבנן נגעו בה שלא ינתן לה הגט מיד ליד בשבת ואע"ג דאכתי איסור שבות דרבנן אית ביה בגירושין דאסור לגרש בשבת ותרצו דבשכ"מ הקילו בהך איסורא דאין מגרשין בשבת כיון דא"א בע"א משא"כ באיסור טלטול דאפשר ע"י חזקה דנעילת דלת ועיין בזה באורך ברא"ש וק"ל: **בד"ה** מה שקנתה כו' כיון דאם מכרה ונתנה אינו קיים כדאמרינן בחזקת הבתים כו' עכ"ל אין להקשות דהוה סברות הפוכות דבנותן לאשתו מנכסיו אין הבעל אוכל פירות אע"ג דמכרה ונתנה אינו קיים ובנכסי אשתו אם סילק עצמו מנכסיה הוה היפך זה דאם מכרה ונתנה קיים אע"ג דאוכל פירות די"ל דבנותן נכסי עצמו במתנה לאשתו ודאי דשבק הגוף לעצמו ולא נתן לה רק הפירות אבל הכא בנכסים דאין לו בהם רק פירות מסתמא מן הגוף סילק עצמו כלל שיהיה מכרה ומתנתה קיים אבל מפירות לא סילק נפשיה בסתם וק"ל: **בא"ד** ועוד דבירושלמי כו' דפריך התם כו' ומשני ר"י בשם רבי ינאי כו' אין לי בנכסייך ובפירותיהן עכ"ל כצ"ל וכ"ה בתוס' פ' ח"ה דאל"כ הוה עיקר תירוצא חסר מן הספר וק"ל: **בד"ה** פליג כו' המוציא מרשות לרשות אמר רבה כו' והשתא הדא פיסלא הוה ממש כרמלית דלא גבוה י' כו' עכ"ל ודבריהם מבוארים יותר בפ' ח"ה ע"ש ולכאורה יש לדקדק בזה כיון דההיא פיסלא דהכא קאמר רשות שבת כרשות גיטין א"כ כמו דנימא דמיירי התם כי הכא לענין דלא הוה גבוה עשרה ה"נ נימא דבעי רחב ד' אמות כי הכא ואמאי סגי להו *הכא ברוחב ד' טפחים ונראה דודאי בכל ד' רשויות של שבת לא מצינו בהו שינוי רשות מזה לזה ע"י רוחב ד' אמות אלא דהכא כיון דהאי פיסלא ברה"י הוה קיימא והוה נמי רה"י דברה"י גופה לא שייך ביה שינוי רשות כדלקמן רה"י עולה עד הרקיע אלא דע"י רוחב ד' אמות נעשה הכא כמקום אחר ורה"י אחרת משא"כ פיסלא דהתם המונח ברה"ר ודאי דנעשה שינוי רשות ברוחב ד' טפחים כדינו בכ"מ ולא בעי ד' אמות כי הכא אלא לענין זה תולה פיסלא דשבת בפיסלא דהכא גבי גט דאיירי בלא גבוה עשרה כדקאמר הכא ולא אמרן אלא דלא גבוה י' כו' וכ"ה לשון התוספות בפ' ח"ה והלא פיסלא היא כרמלית דבהזורק מפורש דפיסלא כו' כגון דלא גבוה עשרה כו' ע"ש והשתא כתבו כיון דאיירי נמי התם דלא גבוה י' מיהו ע"כ בגבוה ג' איירי דאל"כ הוה כלבוד וכארעא סמיכתא ובפרק ח"ה כתבו הוכחה אחרת מדקאמר לא גבוה עשרה משמע דגבוה מיהת ג' וכתבו דמסתמא נמי איירי ברוחב ד' טפחים דלא אשכחן דבר חשוב ושינוי רשות לענין שבת ברה"ר בדבר דלא גבוה י' אי לא הוה רוחב ד' טפחים דאז ברוחב ד' טפחים נעשה כרמלית ומהרש"ל שכתב בפשיטות דלא תימא פיסלא דהתם איירי באינה רחב ד' דאז לא הוי כרמלית אלא מקום פטור כו' עכ"ל והאריך ע"ש וזה אינו דמקום פטור לא הוי אלא בגבוה י' אבל הכא והתם דפסיקא להו דאיירי באינו גבוה י' אי לא הוה רוחב ד' הוה רה"ר גמורה ולא הוה התם חילוק רשות כלל ע"י הפיסלא ורשב"ם שפי' שם בפרק חזקת הבתים אפיסלא דהתם א"כ גבוה י' ולא רחב ד' דהוי מקום פטור כו' לא חש להא מדמדמי רשות שבת לגיטין שכתבו התוס' התם והכא דמשמע דבפיסלא דלא גבוה עשרה איירי התם אלא דאיירי שפיר התם בגבוה י' ולא רחב ד' דהוי מקום פטור ומקרי שינוי רשות לענין שבת בעומד ברה"ר ולא מדמי ליה רשות שבת לגיטין אלא לענין זה דאע"ג דהוי דבר המטלטל מקרי שינוי רשות ודבר חשוב בפני עצמו כמו דבר שאינו מטלטל ומיהו מה שפירש שם רשב"ם עוד דמלי איירי נמי התם באינו גבוה י' ואין רחב ד' הוא קשה דלא מצינו שינוי רשות בכה"ג והוה רה"ר גמורה ואפשר באין רוחב ד' דקאמר היינו אין רוחב ד' אמות וציהו רוחב ד' טפחים בעי והוי כרמלית ובדברי התוספות לא משמע כן והדברים ברורים למבין ודו"ק:

דף עח תוס' בד"ה אמקום כרעי כו' לכל הפחות באמתו וכן באויר המטה עכ"ל וכ"כ הרא"ש פי' באמתו דפסיקא להו לגבי שאר אינשי ודאי דקפדי אכרעי מטה וגם אאוירא וק"ל: **בד"ה** מקום חיקה כו' דר"י קשורה ותלויה בעי ומיירי כשבגדיה נגררין כו' דאינה קשורה ותלויה עכ"ל ר"ל דסתמא בגדיה נגררין ואינן תלויין ולא ניחא ליה לאוקמא בין חיקה ובין קלתה בקשורה ותלויה כדאוקמא לעיל וק"ל: **בד"ה** אינו גט כו' ר"י היה מצריך כו' לומר הי גיטך כו' ומיהו קשה דבהניזקין משמע דאפילו לא אמר כו' עכ"ל לכאורה קשה לדבריהם אמאי לא תקשו להו בפשיטות מהך דהכא דאמר בכנסי שט"ח זה דאינו גט והתם בהניזקין קאמר דהוי גט וכך היא הקושיא בדברי הרז"ה וע"ש ובספר מלחמות ונראה ליישב דבריהם דלהכי לא קשיא להו מהך דהניזקין כיון דאמר מקודם זה לעדים ראו גט זה כו' מסתמא על דעת זה בתורת גט נותן אותו לידה ודקאמר כנסי שט"ח אינו אלא כמשחק בה משא"כ הכא דלית לן למימר הכי כיון דא"ל כנסי שט"ח כו' ולא אמר כן לעדים מקודם שבתורת גט נותן לה אבל אהאי פיסקא שכתב ר"י היכא דסתמא נותן לה גט ולא אמר לה כלום מסתמא נמי דבתורת גט נתן לידה ולא גרע מהך דפרק הניזקין דאמר לה בהדיא דבתורת שטר חוב נתן לידה והאי תירצו דבעדים תליא כולה מלתא התם וכדי שתדע שהיא מגורשת כו' ולא משום שתדע שבתורת גט נתן לה וק"ל: **ע"ב** בד"ה והא א"א כו' וא"ת וליתני כגון דלא ידעינן הי עניינהו כו' וי"ל דלישנא דמחלה כו' עכ"ל יש לפרש דבריהם דלישנא דמחלה על מחלה לא משמע הכי משום דודאי לא הוי מחלה על מחלה דא"א לנמלם והוה קרוב לו או לה אלא דאכן לא ידעינן ליה אבל קשה דא"כ אמאי קאמרי דלכך מוקי לה בב' כיתי עדים כו' דמה תיקן בזה דהא ודאי בכה"ג נמי לא הוי מחלה על מחלה שהרי הם מכחישים

חכמת שלמה

לדעת הירושלמי אינו ר"ל דלא בעינן תנאי כפול בגיטין וקדושין אלא חומרא בעלמא שהחמירו בהם מדרבנן כו' ודו"ק. (עיין במהרש"א):

הזורק פרק שמיני

דף עז ע"א רש"י בד"ה לתוך חיקה כו' בגמרא קלתה הד"א: **בד"ה** ת"ל כו' מדלא כתיב ובידה כו'. נ"ב אבל הר"ן פי' דיליף מונתן בתרא דכתיב בקרא דיתורא הוא ע"ש:
ע"ב גמ' ותיחוד ותפתח כו'. נ"ב פי' תסגור ותפתח ועיין ברא"ש: **תוס'** בד"ה ידה כו' וי"ל כיון כו'. נ"ב ולי נראה דידה אפילו קנוי לו למלאכה לאו כל היום קנוי לו שלא יכול לעבוד בה יותר ממלאכתה שמחויבת לו משא"כ החצר שמשתמש בה בלי הפסק כלל ודו"ק: **בד"ה** ותיזיל איהי כו'. נ"ב לשון ר"י ובי פיסא כיון דסוף סוף היו צריכין לדחות איסור דרבנן יטלטלו הגט י"ל דכמה דאפשר לתקוני מתקנין ובתיחוד ותפתח לא היה נראה כמקנה שהרי דרכן הוא לפתוח ולסגור ביתו ולא היו יודעין הרואין שהיה כדי להקנות אבל הרב בעל העיטור ז"ל כתב דאין הכי נמי שהיו מתירין טלטול הגט כשם שהתירו מקנה רשותה שהוא אסור בשבת אלא דהכא רה"ר היתה מפסקת: **בד"ה** פליג כו' גבי המוציא מרשות לרשות אמר רבה כו' כצ"ל. וכ"ב פי' הכל רשות הרבים רק שחילוק רשות ביניהם וק"ל: **בא"ד** וגם מסתמא הוי רחב ארבעה כו'. נ"ב כן הוא בתוס' דפרק חזקת הבתים דף נ"ו להדיא כמו בכאן וה"פ דלא תימא פיסלא דהתם איירי שאינה רחב ד' טפחים דאז לא הוי כרמלית אלא מקום פטור ודוקא הכא דבעינן ד' אמות ולא סגי אפילו בד' טפחים משום דבעי רשות מיוחד שיהיה מקום חשוב כרשות היחיד כדי שתקנה בו הגט אבל לענין חלוק רשות לעולם לא בעי יותר מארבעה טפחים ומש"ה פירשו דאין לומר התם איירי אפילו בפחות מד' טפחים הוי חלוק רשות ולאפוקי מפירוש רשב"ם שפירש לשם דהאי פיסלא איירי בפחות מארבעה טפחים מש"ה כתבו דזה בודאי אינו דבר חשוב שיפסיק ודו"ק:

דף עח ע"א גמ' וכה סמוכה קרוב כו' ע"א נ"ב רש"י בד"ה הוא שנדא כו' קרוב לה

זה את זה ואכן לא ידעינן הי מנייהו אומר אמת ויש ליישב דבתרי כיתי עדים לפי הגרסא הוא מחלה על מחלה דב' אמרי קרוב לו וב' אמרי קרוב לה ואוקי תרי בהדי תרי והוה כמחלה על מחלה ודו"ק: **בד"ה** מחלה על מחלה שניהם יחלוקו הכא לא שייך למימר המע"ה כו' עכ"ל לר"י דמוקי מתני' מחלה על מחלה דהיינו בששניהם יכולין לשומרו ניחא דלאו משום ספיקא הוא דיחלוקו אלא דקושטא הוא כן דהוא ברשות שניהם אבל לרבה ורב יוסף דמוקי לה בתרי כיתי עדים ספיקא ממש הוא ונימא המע"ה ודוחק הוא לאוקמא מתני' כסומכוס דס"ל בכל ספק יחלוקו כדאמרינן בפרק הפרה ויש ליישב דרבה ורב יוסף לא פירשו מתני' בנאבד כפרש"י אלא כמ"ש המרדכי ז"ל מחלה על מחלה יחלוקו מה שפרש"י וזרקו ואבד הוא לא נראה דהאמאי לא אמרינן המע"ה ונראה כפי' ר"י שפירש שהמלוה בעין וה"פ קרוב למלוה הלוה אמר החזר לי מעותי ואפרע לך לזמן כי זמני לא הגיע עדיין והמלוה אומר לא כי מאחר שזרקת לי זכיתי בו עכ"ל ודו"ק: **בד"ה** ותהגרש ס' דר"א גופיה מספקא כו' שתקנו חכמים ד' אמות תקנו גם באויר ואע"ג דלא מינטר כו' עכ"ל ולקמן דפריך והא לא מינטר היינו והפשוט אבעיא דר"א וק"ל:

דף עט בד"ה היתה עומדת כו' האי עומדת היינו כמי שעומדת כו' עכ"ל ולולי דבריהם היה נראה לפרש למאי דמוקי הסיפא כגון שמחילות החיצונות עודפות רישא נמי איירי בכה"ג דעודפות מחילות התחתונות ולמאי דמוקי נמי בים לגג מעקה ומלד החצר אין לו מעקה ולא הוי אויר הגג משתמר מפני בני החיצונה ולכך בעי שהאשה עומדת בלד חצרה דכה"ג כתבו התוס' לקמן גבי פנימיה נופא כו' ע"ש ודו"ק: **בד"ה** כגון ששיו כו' דאיסור שבת ואיסור גניבה כו' והא לענין שבת מחייב אפילו למעלה כו' עכ"ל לר' עקיבא דס"ל קלוטה כמי שהונחה דמי קאמרינן הכי התם אבל לרבנן לענין איסור שבת לא מחייב עד דמטיא לארעא ולענין גניבה לא מתוקמא לרבנן התם אלא באומר לא תקני לי גניבותך עד שתנוח והיינו לפי המסקנא דהכא דלענין קנין סגי לרבנן במנטר ומיהו מה שכתבו בזה הכא גם בתוספות פרק מרובה דרבות היחיד עולה עד לרקיע אין זה מדוקדק לכאורה דלר' עקיבא ברה"ר נמי דליכא מחילות אמרינן לענין שבת דקלוטה כמי שהונחה דמי ויש ליישב משום דלמעלה מעשרה אין אויר רה"ר כרה"ר כפרש"י במתנין ומחילת החצר גבוה עשרה הוא לכך צריכין לומר דרה"י עולה עד לרקיע אף למעלה מן המחילות שהן גבוהים עשרה וק"ל: **בד"ה** כמאן כו' ס"ד דטעמא דר' לאו משום קירוי כו' דכר"ע לא מתוקמא כו' עכ"ל היינו למאי דס"ד השתא דאיסור שבת וקנין שוין הן ולא אסיק אדעתיה למימר לענין קנין תליא מלתא במנטר אבל למאי דמסיק דתליא בקנין במנטר ניחא דהתיא נמי הכא כר"ע דבעי מחילות עודפות משום דמנטר כדמוכח ההיא סוגיא דמרובה שכתבו התוספות לעיל וק"ק השתא למאי דס"ד דאיסור שבת וקנין שוין הן ולר"ע לא בעי הכא מחילות עודפות מי הכריחם לאוקמא בנמחילות עודפות נוקמא בלא מחילות עודפות וכר"ע ויש ליישב דהוה ס"ד דלכך אוקמא כרבי דהלכתא כוותיה ולא כר"ע אלא דפריך דמ"מ לא תוקמא כרבנן דרבים נינהו ולדברי המתרץ ניחא לכולהו תנאי דבקנין תליא מלתא במנטר ואתיא מתגיתין בעודפות לכ"ע ובזה יתיישב מה שהקשה מהרש"ל בזה תימה אמאי לא קאמר אפילו תימא רבנן התם אין עומד לנוח שם באויר דרה"י משא"כ באויר דהכא דסופו עומד לנוח שם עכ"ל ואין כאן קושיא דודאי לפי המסקנא לא בעי למימר דאיסור שבת וקנין שוין הן כדס"ד הכא כדמוכח הך דפרק מרובה והא דבעי נמי רבא בב"מ זרק ארנקי בפתח זה ויצא כו' היינו פלוגתא דרבי ורבנן גופה לענין איסור שבת ותפשוט אבעין דאתיא כתנאי אי הוה איסור שבת וקנין שוין גם שהמא דהתלמודא פריך לעיל בפשיטות והא לא מנטר אע"ג דלענין שבת לר"ע ודאי דחייב דקלוטה כמו שהונחה אפילו ברה"ר היא דליכא מחילות אבל למאי דמפלגי' בין איסור שבת לקנין דבעי מינטר ניחא כולהו סוגיין דהתלמודא ודו"ק: גמ' והא דאמר רב חסדא נעץ קנה ברה"י וברא‍שו טרסקל כו' כתב מהרש"ל כך היא הגירסא כו' אבל רש"י ל"ג וברא‍שו טרסקל ובודאי האמת כן לענין שבת דאפילו נח על קנה לבד חייב דברה"י לא בעינן שינוח על מקום חשוב אלא אפילו כל שהוא כו' אבל נ"ל דמשום גט אמרוה כו' עכ"ל רשב"א בחידושיו לא ידענא פשיטותיה דהא אדרבה בפשיטות פריך אמתני' דפרק קמא דשבת דאיירי נמי ברה"י אמאי חייב והא בעינן עקירה והנחה על מקום ד' ומסיק שם דידו חשובה כד' אלא לר"ע דסבר קלוטה כמי שהונחה אמרינן הכי דלא בעינן מקום ד' והכא אליבא דרבנן קיימינן כדקאמר במלתא קמייתא מג' מדות הא דאמר רבי קלוטה כו' ופליגי רבנן עליה כו' ובהדיא קאמרינן לרבנן לענין איסור שבת עד דמטיא לארעא דהיינו מקום ד' וא"כ שפיר קאמר לרבנן דבעי טרסקל דהוה הנחה במקום ד' ונקט רה"י משום דעולה עד לרקיע אבל ברה"ר בנעץ קנה וברא‍שו טרסקל אפי' הוי מקום ד' לא הוי נעשה רה"י למאן דפליג ארבי יוסי ב"י בפ"ק דשבת ולית ליה גוד אחית מחילה וק"ל: **שם** ה"מ לענין שבת אבל הכא משום אינטורי כו' כתב מהרש"ל נ"ע מ"ש פחות מג' דלעיל גבי גג דחשבינן ליה כנח מכח לבוד אע"פ שאינו משתמר מפני הרוח ק"ו כו' וכ"כ הרשב"א ולא כתב בו דבר המספיק ונראה בעיני בשלמא כו' עכ"ל ע"ש ואין להאריך בדחוקיו אבל הנראה למאן דל"ג הכא טרסקל כמ"ש בשם הרשב"א ודאי ניחא דבפחות מג' לגג דמי דמונח על הגג מיד מגורשת ולא בעי מנטר אח"כ מן הזיקא אבל במונח על הקנה כיון דלא הוי מקום חשוב הוי כמונח באויר ובעי להיות משתמר מן הרוח ואפילו למאי שכתבנו לעיל דשפיר גרסינן טרסקל לק"מ דמונח על הגג מקרי מינטר מן הרוח אילו היה עומד שם דאפילו ברה"ר תוך ד' אמות לא מבעיא ליה לר"א אלא באויר אבל על הארץ ודאי דמינטר מן הרוח בעומד שם אבל על הקנה

אפילו ע"ג טרסקל כיון שהוא באויר לא הוי מינטר מן הרוח בעומד שם למשה ודו"ק: **ע"ב** תוס' בד"ה והא דאמר כו' וי"ל דהכא להוליך מגג לגיג קאמר כו' עכ"ל לפ"ז צ"ל האי דקאמר נמי דבגט כולי האי לא קפדי אינשי היינו אפילו בכה"ג מגג לגיג דגג לאותו בית הוה כחד מקום ולא קפדי וק"ל: **בד"ה** פנימיה כו' הא אינו משתמר מפני בני החיצונה כו' כדפריך גבי עובדא כו' עכ"ל ולולי דבריהם היה נראה דאינו דומה דלא קאמרינן דאינו משתמר מפני אחרים אלא היכא דליכא מחילות למטה דנוח להשתמש בם כההיא דבני בית של רבן גמליאל אבל הכא למעלה באויר א"כ דליכא מחילה מקרי משתמר כיון דאינו נוח להשתמש שם על ידי אחרים וק"ל: **בא"ד** ומיירי כשהמחילות החיצונות מפסיקות בין החיצונית לפנימית כזה א ומחילת החיצונה המפסקת היא סמוכה למחילה הפנימית ושני מחילות המפסיקות ביניהם סמוכות זה לזה ואין ביניהם רק כמו קליטה אלא שהחיצונה הסמוכה לפנימית עודפת על הפנימית ואין מפסיקות שכתבו התוס' היינו כזה ב דהיינו שאין הפסק בין החיצונה לפנימיה אלא מחילה הפנימית אבל מחילה החיצונה העודפת היא שמחוץ לחיצונה ויש לפרש עוד שתי חצרות זו לפנים מזו ומחילה חיצונה המפסקת גם כן ביניהם כזה ג וב' מחילות סמוכות זה לזה אלא שהחיצונה עודפת על הפנימית הסמוכה ואין מפסקיה שכתבו התוספות היינו כזה ד שאין מפסיק

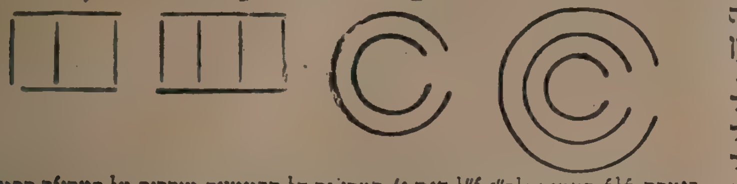

ביניהם אלא פנימית ולפ"ז צ"ל שגם ג' המחילות של הפנימיות עודפות על המחילה הפנימית שמלד החיצונה דאל"כ לא הוה מנטרא כלל מלד ג' מחילות אלו גם לפי פי' זה לא הוה דומיא דב' קיפות דמשמע כפי' הראשון שכתבנו ודו"ק: **בד"ה** דהא לא נח כו' הוה משמע אפילו מונח בחלל פנימית אינה כו' עכ"ל דדומיא דגבי חצרות לאויר החיצונה דהיינו תוך חללה אית לן לפרש גבי קופות לאויר פנימית דהיינו תוך חללה של פנימית ולא כנגד כמו שכתבו לעיל התוספות וק"ל: **בד"ה** כתב לשם כו' דלהכי קרי לה שאינה הוגנת כו' עכ"ל ר"ל דלהכי קרי ליה הכי גבי גט ספי בהאי לישנא מבכל דוכתא לאשמועינן דאע"פ כו' וק"ל: **בפרש"י** בד"ה מטמאין לה אם כאים הם עכ"ל ר"ל אם היה ראשון כהן וחי במותה אינו מטמא לה ואם הראשון מת והשני כהן ונשאה בחזקה שאין זה גט אינו מטמא לה וכה"ג פרש"י בהך עובדא דלקמן יצא עליו קול איש פלוני כהן כתב גט כו' דתלא מן השני אם מת כהן ראשון ונשאה כהן שני ע"ש ומהרש"ל מדחק בזה דלאו דוקא שני כהן אלא נזיר א"כ כו' וא"ל וק"ל: **בד"ה** נפסלה מן הכהונה דזונה היא השתא זונה היינו א"א כו' עכ"ל דמשום גרושה לא נפסלה רק מדרבנן כיון דגט פסול הוא כפרש"י אלא דע"י שנשאה השני נעשת זונה ונפסלה מן התורה לכהונה גם אם מתו שניהם וכתב מהרש"ל לפירוש התוספות קשה מאי נפסלה מן הכהונה כבר נפסלה משום גרושה מדאורייתא דגט ראשון גט גמור הוא ונדחק בזה לתרץ ולי נראה לתרץ דהכא לא הוה צריך ליה למתני דנפסלה מן הכהונה אלא משום כל הני דקתני לקמן כל עריות כו' והכונס את יבמתו כו' וכתב סופר גט לאיש ושובר כו' דקתני בהו דכל הני י"ג דרכים בה אינטריך למתני בהו דנפסלו מן הכהונה על ידי שנשאו לאחר וק"ל:

דף פ תוספות בד"ה ושם עירו כו' ואומר ר"י דהיינו דוקא עיר שדרין בה כו' עכ"ל כתב מהרש"ל ותימה הלא מקום דירה נמי א"צ לכותבו ואפילו הכי תנא שאם בינה הולד ממזר לכ"ע וצ"ל כו' עיין ברא"ש עכ"ל אבל התוספות בפרק המביא תניין כתבו דלכולי עלמא בלא כתב שמו ושמה כלל דפסול דהכי מוכח בהדיא מדפריך אההוא עובדא דיהב ס"ת לדביתהו וא"ל הא גיטך הא בעינן שמו ושמה ושם עירו כו' ע"ש וזה שכתבו גם כאן לעיל דשינה שמו ושמה כו' לא שינה ממש כו' כי היכי דלא נידוק מיניה הא לא כתבו כלל כשר כמבואר שם בתוספות ואין סברא לחלק בין שמו ושמה ובין שם עירו ועירה דהא בחדא בבא תנינהו ועוד דהא כתבו לעיל בהדיא וכן שם עירו ושם עירה לא ששינה ממש כו' דהיינו נמי דלא נידוק מיניה דלא כתבו כלל כשר וכן יש דעת הרבה מהפוסקים שפוסלים בלא כתב כלל מקום הדירה כמ"ש הב"י באה"ע סי' קכ"ח וזו היא דעת ר"י כאן ותו לא מידי ודו"ק: **בד"ה** כי יתביתו כו' דחיישינן שמא הותרוהו וכתבוהו אלמא אע"פ שלא היה בעיר כו' עכ"ל הכי משמע להו לפרש הא דאתרוהו וכתבוהו וכפרש"י שם אבל הר"ן כתב דהיה זו אינה מוכרחת כו' דה"פ דבאותו מקום עלמו שרא ההלואה שם כתבו השטר אלא שאחרו את הזמן כו' עכ"ל ע"ש והיינו גט מאוחר כמ"ש התוס' לקמן ונראה שסמכו עלמן אהלקמן שכתבו דמגט מאוחר דכשר נמי מוכח להכשיר היה במזרח וכתב במערב דאם ירא שלא היה סופר בעיר ביום כתיבת הגט יאמרו שאחרוהו וכתבוהו כו' וק"ל: **בא"ד** לכשתכנסה אגרסנה ה"ז גט אע"פ שכתב מן האירוסין זמן כו' עכ"ל דבכה"ג ע"כ איירי התם דבכתב זמן של האירוסין איט גט כדאמרינן בהדיא בפרק כל הגט ומשום דשמא יאמרו גיטה קודם לבנה וכמ"ש התוספות בפרק ר"נ ודקאמרי אע"פ שכתב מן האירוסין זמן דנישואין כו' כלומר אע"פ שהוא מאוחר ודו"ק: **ע"ב** בפרש"י בד"ה זינו לא כו' וה"ל נושא את חלוצתו דקם ליה בלא יבנה עכ"ל כתב מהרש"ל לא אוכל להבין דהא אשת אחיו מנם כו' אבל היכא שנשאה

חכמת שלמה

מ' כנ"ל: **תוס'** בד"ה שניהם אין כו'. נ"ב הוא יכול לשמרו ולא היא ואם תאמר מה לי יכול לשמרו כיון דהיא אינה יכולה לשמרו וי"ל בפני עלמה אינה יכולה לשמרו אלא עם אחר והוא יכול לשמרו בפני עלמו · גליון:

דף עט ע"א גמ' אמר ליה אפילו תימא רבנן כו'. נ"ב תימה אמאי לא קאמר אפילו תימא רבנן התם אין עומד לנוח שם באויר דרה"י מה שאין כן באויר דהכא דסופו עומד לנוח שם (עיין במהרש"א): **שם** והא דאמר רב חסדא נעץ קנה כו'. נ"ב נעץ קנה ברשות היחיד וברא‍שו טרסקל כך הגירסא ברוב הספרים שלנו אבל רש"י ז"ל לא גרס וברא‍שו טרסקל ובודאי האמת כן הוא לענין שבת דאפילו נח על קנה לבד חייב דברה"י לא בעינן שינוח על מקום חשוב אלא אפי' כל שהוא וכדאיתא התם בפרק קמא וכמו שכתבתי בריש פרק קמא אבל נ"ל דמשום גט אמרוה כאן לומר דאפילו נח על טרסקל אינה מגורשת דלא מינטר ע"כ לשון רשב"א בחדושיו (עיין במהרש"א): **שם** הני מילי לענין שבת כו'. נ"ב נ"ע מאי שנא מפחות משלשה דלעיל גבי גג דחשבינן ליה כנח מכח לבוד אע"פ שאינה משתמר מפני הרוח קל וחומר שהכא נח ממש ברה"י ומה בכך שאינו משתמר וכן הקשה הרשב"א ולא כתב בו דבר המספיק ונראה בעיני בשלמא גבי לבוד מאחר שעשאו התורה כנח א"כ ה"ה דעשאו אינו משתמר כמשתמר דומיא דארבע אמות ברה"ר לפי' התוס' אבל הכא שנח ממש לא שייך לומר מיגו דמהני כו' ודו"ק היטב (עיין במהרש"א): **ע"ב** רש"י בד"ה מטמא לה אם כהנים הם הס"ד. וכ"ב לאו דוקא אלא אחד כהן והשני נזיר א"נ יש לפרש אין מהויבים לטמא ואיירי שפיר בישראל: **תוס'** בד"ה והא כו' נקט מילתיה ככ"ע כו' כנ"ל: **בד"ה** כתב לשם כו' דלהכי קרי לה כו'. נ"ב פירוש דלהכי היה צריך התנא לקרות אותו בשנה כך ודו"ק: **בד"ה** וצריכה גט כו' אבל הכא מן התורה כו'. נ"ב קשה לפירוש התוס' מה אומר יש בה שנפסלה מן הכהונה הלא כבר היא גרושה ממש מדאורייתא וי"ל דה"ק שנפסלה לכהן משום זונה ולענין התרומה ואע"פ שמן התורה אינה זונה מ"מ חכמים עשאוה כזונה ממש אף לענין מלקות א"נ לגופא לא צריך דנפסלה מן הכהונה אלא תנא אגב בת לוי מן המעשר דאצטריכא ליה וכה"ג איתא ביבמות:

דף פ ע"א תוס' בד"ה ושם עירו כו' ואומר ר"י דהיינו דוקא עיר שדרין כו'. נ"ב ותימה הלא מקום דירה נמי א"צ לכתבו ואפי' הכי תנא שאם שינה הולד ממזר לכולי עלמא וצ"ל משום דשם עירו דהיינו מקום דירה ידוע לכל ואין שיקרא גדול מזה כאילו מעידים עדים שלא גירש פלוני זה ודו"ק. (עיין ברא"ש ועיין במהרש"א): **בא"ד** ומקום עמידה נמי א"צ לכתוב · נ"ב מדלא מוקי הא דהיה במזרח כו' איירי במקום עמידה ושינה שם עירו כו' איירי במקום דירה ומדלא מוקי הכי ש"מ דלא בעי כן הוא ברא"ש והוא מהתוס': **בד"ה** כי יתביתו כו' וה"ה עדים שלא יחתמו כו'. נ"ב וברא"ש משמע דעיקר הדבר בעדים שיכתוב שם העיר במקום שהותמים עדים כו' ודו"ק: **ע"ב רש"י** בד"ה זינו לא כו' דקם ליה בלא יבנה כו'. נ"ב לא אוכל להבין זה דהא אשת אחיו ממש וחייב כרת ולא אמרינן בקם בלא יבנה אלא היכא שלא נשאת אחר חליצה שלא יכול שוב ליבמה אבל היכא שנשאה אחר כך דהוה ליה כגרושת אחיו ממש ונראה בעיני פ"ס הוא שהרי התוס' גם כן לא הביאו ודו"ק. (עיין במהרש"א): **בד"ה** דמהלפא באשה ומידע ידעי כו'. נ"ב מה שפרש"י לית לה קול ומידע ידעי דפריצותא הוא כו' צריך פירוש לפירושו איך בא הענין של העלמת הקול למידע ידעי גם תימה למה אנו צריכין לכל זה מאחר שאמר לא נשאו דוקא קתני אבל זינו לא ביבמה שזינתה מותרת להתייבם אם כן סגי בהכי ותו לא כדמשמע מסוגיא דליבמא קמא היכא דהיכא תיובתא לרב המנונא דאמר יבמה שזינתה אסורה אלא היא מוהרת דלית לן שום ספיקא במתני' אלא נישאו דוקא קתני ולא זינו וצריך לבאר פירוש השמעתא אליבא דרש"י כפי הטעה שנמלא בספ' שלנו והכי פירושו בתחלת הסוגיא פריך נשאו אין זינו לא לימא תהוי תיובתא דרב המנונא כו' פי' דאב איתא לדרב המנונא דס"ל דיבמה שזינתה במזיד אסורה שוב להתייבם א"כ אין חילוק בשאר יבמות בין נשאת בין זינתה במזיד וכי היכא דהכא אסרינן אפילו נשאו שהוא באונס דלא ידעה שהתה נרתה איילונית משום שמא יאמרו ה"נ גאסר בזינו בנדון זה אלא ודאי ליתא לדרב המנונא ויבמה שזינתה מותרת אם כן אינו הידוע מה גזרו בנשאו נמה יאמרו יותר מבזינו לפי שהוא תמור יותר וכמו שדייק רש"י בלישניה דנשאו תמור אבל זונה זו אף בזינו שייך למיגזר שאותם שראו שזינתה וידעו שהותרת להיבמא ליבם יאמרו בודאי לא עברה על לא תהיה אשת המת החוצה שהרי הרואים לא ידעו מזה האונס שנספרה כבר כו' ויאמרו מסתמא חלץ לה משום הכי זינתה כשאר פנויה ואם כן תמר ונושא את חלוצתו אלא משום דקיל לא גזרו בה ותמר נשאו ומ"מ לזינו ואין חילוק ביניהם וכדברי רב המנונא ובאידך ליבמא המתחיל לומר לימא מבייש ליה לרב המנונא קתני נשאו וה"ה לזינו הוא נמי פשוט כדפרי' והשתא הא דדחי ליה לא נשאו דוקא שוב לא הוה כרת משום דמתנונא

אמר לך ת"ג כגרושת אחיו ממש כו' עכ"ל ואני תמה עליו מהיאך יצא לו דין זה דה"ל כגרושת אחיו ואי משום שכבר נשאה אחר הרי מדינא שרי לייבמה אחר כך אי לאו משום דמחלפא באשה שהלך בעלה למדה"י כדאמרינן בהדיא ביבמות פרק האשה יבמה קידושין אין בה נשואין יש בה ומשום דמיחלפא כו' אלא הכא משום דהלך לא קם ליה בלא יבנה ודברי רש"י אמת הן בלי גמגום וק"ל: **בד"ה** דמחלפא כו' אבל זנות לית ליה קלא טולי האי ומידע ידעי כו' ולא חשדי ליה בהלולה עכ"ל ר"ל דנישאו בהיתר יש לה קול וכ"ע ידעי ביה אבל לא ידעי שנפטרה לשוק על ידי צרתה אלא סברי ע"י חליצה וקם ליה בלא יבנה אבל זינתה לית ליה קלא כולי האי ולאו כ"ע ידעי ביה ומי שידע בפריצותא לא חשדי לה בהלולה אלא דזינתה קודם חליצה ומהרש"ל האריך בפי' דבר זה ואין כאן מקום להאריך ודו"ק: **תוס'** בד"ה זו דברי ר' מאיר כו' דמשמע מגורשת והנשא לכתחלה כו' א"כ היאך אנו כותבין כו' הא קי"ל כרב באיסורי ולדידיה אסור לגרש כו' עכ"ל יש לדקדק טובא בדבריהם ממה שדקדקו לקמן לפי' ר"ת דהשתא שהבינו לשמואל נמי מגורשת דוקא בדיעבד ולא הנשא לכתחלה אי נמי דלא קי"ל כרב באיסורי היאך אנו כותבין לכתחלה לבריאת עולם דלשמואל נמי מגורשת בדיעבד קאמר ועוד קשה הך קושיא א"כ היאך אנו כותבין לבריאת כו' אין זה תולה במאי דפליג רב אדשמואל אלא כיון דקיימא לן כרב באיסורי והולד כשר קאמר דמשמע לכתחלה לא תנשא היאך אנו כו' גם הלשון שכתבו הלכה כרב באיסורי ולדידיה אסור לגרש בו לכתחלה אינו מדוקדק דלשמואל נמי השתא משמע להו דמקודשת בדיעבד דוקא אבל לרב הל"ל דלא תנשא לכתחלה וכמ"ש הרא"ש או כמ"ש הר"ן לרב דהולד כשר והלא ומהרש"ל כתב בזה ולדידיה אסור לגרש כו' פי' אפילו לדידן דליכא קפידא מ"מ אסור לכתחלה דמגלן להקל כ"כ עכ"ל ואין זה אלא דברי נביאות בדבריהם דאכתי לא הזכירו הך סברא שכתבו לקמן דלדידן אין קפידא ועל כן הנראה מה שכתבו ולדידיה אסור לגרש בו לכתחלה ר"ל לדידיה נמי היינו לשמואל נמי מיהת אסור לגרש בו דמגורשת בדיעבד משמע והשתא קושייתם לפרש"י דפליג רב אדשמואל קשה בין לרב ובין לשמואל היאך אנו כותבין כו' לרב דקיימא לן כוותיה קשה לפסול אפילו בדיעבד דלא תנשא ולדידיה לשמואל אסור מיהת לגרש בו לכתחלה אך ק"ק בתירוצם כיון דלא קשיא להו אלא הא דהיאך אנו כותבין לבריאת כו' ה"ל לתרוצי בפשיטות כמ"ש לקמן משום דהשתא ליכא שלום מלכות שאפילו עובדי כוכבים אינן מונין כו' ואפילו לרבי מאיר ניחא בהאי טעמא כנראה מדבריהם לקמן לפי' רבינו תם שהוצרכו לומר ואע"ג דסתם לן תנא כרבי מאיר כו' דמשמע דלפירוש ראשון ניחא אף לרבי מאיר ומה לו להרר"א לפלוגי בין סנטר למלכות אחרת דאין זה תולה כלל לקושייתם ולתירוצם ואפשר שבא הרר"א לקיים פרש"י ושלא להכריע כפירוש רבינו תם דאי אשלום מלכות קאי כפרש"י ופליג רב אדשמואל ה"ל לתלמודא למימר רבי אבא אמר רב הונא אמר רב כו' דהוה משמע דפליג אבל אמר רבי אבא כו' משמע דמלתא באנפי נפשיה היא כמ"ש הר"ן ולזה כתבו הרר"א קיים פרש"י דלק"מ דאי נמי יקאי אשלום מלכות לא פליגי דיש לחלק בין סנטר למלכות אחרת ותו לא מידי ודו"ק: **בד"ה** נישאו כו' ועוד לאיכא דאמרי נישאו וה"ה לזינו מאי ס"ד כיון דהיא גזירה כו' עכ"ל למאי דמשני לא נישאו וה"ה לזינו לא תקשי להו הכי דה"ק לא הדייק מיניה נשאו משום דמחלפא כו' ולא זינו אלא דה"ה זינו ומטעם אחר כדרב המנונא אבל לאיכא דאמרי היאך בעי לסיועי מיניה דה"ה לזינו כיון דהאי טעמא דמחלפא כו' לא שייכי בזינו כלל אבל לפר"י לקמן ניחא נמי לאיכא דאמרי דלא מסתבר ליה לאסור נשאו אי לאו משום זינו דאסיר וק"ל: **בא"ד** גבי א"ל מת בעלך ונשאת נשאת אין זינתה לא כדדייק הכא כו' עכ"ל ר"ל דהתם ע"כ בא"א ליכא לדיוקי הכי דודאי זינתה בא"א דאסורה לבועל אי נמי יש לפרש דהתם נמי בא"א איכא לדיוקי הכי בזינתה בכה"ג בא"ל מת בעליך כו' דהוה זינתה בשוגג דסבורה היא דפנויה היא ולפר"י ניחא דהתם ליכא לדיוקי אבל זינתה לא דנשאו נמי אינה אסורה אלא משום זינתה אבל הכא כיון דאיכא למטעי בנשאו הוה טעמא משום דמחלפא אבל זינו לא וה"ל למנקט טפי זינו דמיניה נמי נשמע נשאו דאיכא למגזר בגופיה ודו"ק: **בא"ד** לא מתוקמא מתני' לפי זה חולקת על כו' עכ"ל כנ"ל:

דף פא בד"ה לא כל הימנו כו' ואם תאמר לרב אדא בר אהבה כו' מה קוניא שייך כיון דנשאת כו' עכ"ל ר"ל לשמואל בלא נשאת ודאי שייך קוניא כגון אם כהן הוא והם מתחרטין על הגט והרא"ש שכתב דלא מסתבר טעמא דשמואל כו' מה שייך קוניא הכא אם הם מתחרטין על הגט יכול לקדש פעם שנית עכ"ל ר"ל דלא מסתבר לאוקמא מתניתין כשמואל ודוקא בכהן ומהרש"ל כתב דטעמא דשמואל לאו משום קוניא הוא ע"ש טעם אחר ואין זה אלא דברי נביאות בפרש"י דלא הזכיר בפירושו רק טעם דקוניא ודו"ק: **בד"ה** דורות כו' אי נמי לאו דבר אחד ממש קאמר שלא היה מיקל כמו רבי דוסא כו' עכ"ל וכדקאמרינן התם ע"כ לא קאמר ר"י הכא אלא לענין קנס שלא יהא חוטא נשכר א"כ שלא היה ר"י מיקל כ"כ אפילו בערבייה ששטופין בזימה כמ"ש התוס' וק"ל: **בד"ה** טרקסמון כו' דבמשניות חשיב ירק בשמו טרקסמון כו' עכ"ל אינו נמצא מפורש במשניות אבל ר"ל דבמשניות חשיב ירק עולשין ששמו טלקסמון בירושלמי כמ"ש בפירוש הר"ש במסכת כלאים וכן הוא בערוך ערך טרקסמון ופירושו שם מגומגם ע"ש: **בפרש"י** בד"ה דרך טרקסמון כו' שהוא לשון יוני כמו טרקסין עכ"ל היינו אמה טרקסין ברפ"ק דב"ב ובפי' הוליאו לו שהוא בלשון יוני פנים וחוץ ועיין בערוך: **ע"ב** תוספות

בד"ה בית שמאי סברי כו' טעמא דבית שמאי משום דאין אדם בועל כו' עכ"ל ולולא דבריהם היה נראה דאין צורך לזה דבית שמאי דהכא אבית שמאי דהתם לק"מ ורבה ורב יוסף דהתם היינו לפי המסקנא דהכא דבית שמאי נמי סברי הכא דאין עושה בעילתו בעילת זנות ואוקימנא מתני' בלא ראוה שנבעלה ולמאי דסלקא דעתך דפליגי במתניתין דהכא בראוה שנבעלה ה"מ לדחויי ממתני' דהתם לטעמא דרבה ורב יוסף אלא דניחא ליה לדחויי ממתניתין דהכא גופיה מדלא פליגי נמי בארוסה וק"ל:

דף פב בד"ה לא והשלם כו' מילאוה בקרובים כשר כו' עכ"ל דמשמע דוקא בקרובים אבל בעבד לא כר"ע ממש משום דאתי למימר ששחרריה והא לא תקשי להו אמאי מכשיר התם אפילו בשני קרובים דהיינו בב' שיטין שהרחיקו מן הכתב וכמו שכתבו התוספות בפרק המביא תניין והכא בגט מקושר לא מכשרינן אלא בקרוב אחד די"ל דהתם כיון דלא מכשרינן בקרובים אלא בשנים הראשונים וקביעת מקום דכשרים הוא אלא לבסוף כמו שכתבו התוספות בהדיא פ"ב ליכא למיחש לב' קרובים דלא מקיימינן אלא מב' עדים האחרונים משא"כ הכא בגט מקושר דמכל תלתא מקיימינן ולית בהו קביעת מקום אין להכשיר אלא בקרוב א' כדמסיק אביי ודו"ק: **בד"ה** גזירה כו' פירש בקונטרס דמסתמא כו' מאותו טעם נפסל קרוב כו' כדאמרינן כו' עכ"ל יש לדקדק אמאי לא דחו בזה פירוש רבינו תם לעיל דלא בעי הכא שיחתים גם הקרוב זה בפני זה דהא מטעם כולכם ואי דבעי לחתום זה בפני זה אפילו למאן דאמר משום תנאי כמו שכתבו התוספות בהדיא בפרק ב' ויש ליישב דלכך דקדקו לומר בהך קושיא שהקשו פירש בקונטרס דמסתמא כו' וחיישינן דלמא אמר להו כולכם חתומו כו' עכ"ל אבל לולי פרש"י היה להם לפ"ש דלאו משום דחיישינן הכא בגט קרח שא"ל כולכם אלא משום דהרואה יאמר דהוה כמו כולכם דהשתא לא תקשי להו דנפסול הכא קרוב ופסול כמו בכולכם ואיכא למימר נמי דרבינו תם מפרש לה הכי ולא בעי הכא זה בפני זה כמו בכולכם גופיה ודו"ק: סליק פרק הזורק

המגרש פרק תשיעי

תוס' בד"ה אבל בע"מ כו' וכי קאמר הילימא בע"מ הרי הותרה אלא בזנות ה"מ למפרך שאפילו לא היתרה כו' כיון דלא אסרה אלא דרך תנאי כו' עכ"ל וכה"ג יש לתרץ הא דקאמר לקמן הרי גרושה אלא בזנות כמ"ש הר"ן ע"ש: **בא"ד** דהל"כ אדמפלג בסמוך בין ע"מ לחוץ לפלוג כו' עכ"ל מהכא גופיה דמבעיא לן ומפליג בין ע"מ לחוץ ולא מפליג בע"מ גופיה איכא לאוכוחי הכי ואפשר דאליבא דמתניתין הוא דמבעיא ליה בכה"ג אי הוה אלא לשון חוץ אי לשון ע"מ וליכא לאוכוחי מידי אבל מדלקמן בסמוך דקאמר אילימא בע"מ הרי הותרה כו' אלא בחוץ ולא קאמר הכי אילימא בע"מ שלא תנשאי הרי הותרה כו' אלא בע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי מוכח שפיר אבל מלשון הר"ן נראה דמהכא מדברי האבעיין גופיה מוכח לה הכי אדמפליג כו' גם מה שכתבו התוספות ועוד דקאמר או דלמא האי אלא ע"מ כו' אע"ג דבאלא אסור כו' דבריהם מבוארים יותר בר"ן ע"ש ועיין ברא"ש בזה ראייתם קצת בלשונות אחרים גם מה שכתבו לעיל לפי' הראשון דהיה מדלא נקט בברייתא אלא לא תנשאי כתב הרא"ש לפי' זה ליישב דלאו דוקא נקט הכי והתוספות לא חשו בזה להרץ דאפשר דלרבותא דר"א נקט הכי ועוד למאי שכתבו לקמן דאפילו בחיי האיש מתיר ר"א היינו דוקא בלא תנשאי גרידא אבל בלא תנשאי ולא תבעלי אסור בחייו דלמא תיאנס מיניה כמ"ש התוספות לקמן ודו"ק: **בד"ה** אמר רבינא כו' ומדתנן ברים זבחים כו' דהתם לא שייך לא ע"מ ולא חוץ כו' עכ"ל ק"ק אמאי לא הקשו להו דלפשוט ממתני' דס"פ דלעיל ר"ע אומר אין משלימין עליו אלא קרובים כו' דליכא לפרושי ביה ע"מ ואי איכא לפרושי התם מלשון רק דה"ק משלימין עליו מכל פסולים רק קרובים ה"נ איכא לפרושי הכא הרי את מותרת לכל אדם רק לפלוני אי אתה מוהר והו"ק: **ע"ב** בד"ה שר"א מתיר כו' משמע דאפילו בחיי אותו האיש מתירה כו' והקשה ר"ם כו' עכ"ל דהכי משמע בזמן דאסורה לאותו איש מתירה לכל אדם וק"ק דבפשיטות ה"מ להקשות הא דקאמר לקמן בפשיטות א"ה בכולהו תנאי דעלמא נמי לא תנסב כו' והיינו פירכא דרבא דמוכח בהדיא מזה דאפילו בחיי הנאסר מותרת לכל אדם מיהו בתירוצם הכא ניחא דלא קאמר הכי לקמן בכולי תנאי דעלמא כו' אלא דומיא דהכא לא תנשא גרידא דליכא למיחש שישאנה בע"כ וכמו שנבאר לקמן ואין להקשות בעיקר קושייתם ומאי קושיא הכא בתנשא גרידא הא אין נשואין חלין שהרי אסורה עליו משום א"א כמ"ש התוספות לקמן דמ"מ אסירה ליגשא לאחר בחיי הנאסר משום דשמא ימות המגרש אי לאו משום דאמרינן דתקיים תנאה ולא תנשא לו דנשואין א"א בע"כ ודו"ק: **בד"ה** אפילו לא כו' ולחשוב בהדייהו א"ה דפוטרת צרתה כו' עכ"ל ולא חשו הכא לפרש צרה צרה דהויא דומיא ממש צרת צרותיהן דט"ו נשים דמפרש התם דהלכה הלרה ונשאת לאחיו השני ולו אשה אחרת כו' אבל לקמן גבי קידושין וגבי אשת שני מתים הוצרכו לפרש בע"א וק"ל: **בא"ד** אבל מע"מ שלא תינשא ולא תבעלי קשיא כו' עכ"ל ואע"ג דאסורה לכל אדם בחיי הנאסר בכה"ג משום דשמא יבא עליה באונס כמ"ש התוספות לעיל מ"מ לגוי דתני דאי ה"ל למתני נמי הך דאי עבר אחיו ונשאה כן כתבו התוספות ביבמות דף י' וק"ל: **בא"ד** ובא ראובן וקידשה חוץ

חכמת שלמה

דמהלפא ולא להזכיר שום דבר כמו שהקשינו לעיל אלא משום דקשה ליה גבי דזינתה מותרת להתייבם אין התורה ואינו אמור כמו נשאו ס"ם אמאי לא גזרינן שיאמרו הבריות שראו שזינתה דבודאי חלצה כו' כדפרי' ולא ס"ל כהך ליענא לומר הך סברא מאחר דקיל לא גזרו ביה משום הכי משני דדוקא גבי נישאו איכא למגזר שמא יאמרו כו' משום דמחלפי כו' כלומר כמו שיש למגזר גבי אשה שאמרו לה מת בעליך כו' ה"נ איכא למיגזר הכא אבל בזנות ליכא למיגזר מאחר דלית ליה קול כלומר שאינו מפורסם א"כ מידע ידעי הרואים שהיא עשתה מעשה בפריצותא בזנות ועברה עבירה בסתר ולא תאמר בעונש ולא תסיה אשת המת וגו' אבל אם היה קול לזנות כמו לנשואים א"כ יאמרו הרואים בודאי לא עשתה מעשה פריצות בפרהסיא אי לאו שהלצו לה ודו"ק. ומ"מ נ"ל נמי לא נשאו דוקא כלומר דלא ס"ל כרב המנונא אלא יבמה שזינתה מותרת ונשאו דוקא קתני אבל נ"ל דאפי' את"ל כרב המנונא דיבמה שזינתה אסורה אפ"ה דוקא קתני נשאו דלא שייך למימר שמא יאמרו גבי זינו כו' זה אינו נהי דיתלו הזנות בפריצות ס"ם כשיראו שחוזר זה ונושא הותה שאסורה ליה יאמרו דיבמה שזינתה מותרת דמה לי אם יאמרו שחוזר זה ונושא את הנוגתו האסורה משום כיון שלא בנה שוב לא יבנה או אסורה ליה בערוה משום מה שזינתה ודו"ק ומ"מ התוס' הקשו על רש"י שפיר מה שיש להקשות שלא היה לו לתלות במהלפא כו' אלא בגזירת עצמו כו' כל זאת הוא כפי הנוסח שלנו אבל כפי הנוסח שהביאו התוס' בשם הקונטרס שאף בתחלת הסוגיא ללישנא קמא פי' בנשאו איכא למיגזר שמא יאמרו הלך זה אבל בזינו פריצותא בעלמא הוא ולא חשדי לה בהלולה ואינו תלוי במה שנשאו תמיד אם כן צריך נפרש שאף ללישנא קמא סבר דליכא למיחש כלל לשמא יאמרו גבי זינו שלא יתלו בחלוצה אלא בפריצות והא דפריך. לימא תיובתא דרב המנונא כו' הכי פריך דאם איתא לדרב המנונא כו' דיבמה שזינתה אסורה אמאי זינו דהכא מותרת נהי שיתלו בפריצות מ"מ הא איכא למיחש לשמא יאמרו שנשא זה יבמתו הזונה שאסורה ליה כדפרישית לעיל ודו"ק ומ"מ אותו הנוסח של זונה שהביאו התוס' הוא רחוק דא"כ למה הזכיר בלישנא בתרא דבנשאו איכא למיגזר משום דמיחלפא מש"כ בזינו ולא הזכיר כל עיקר בלישנא קמא דבנשאו איכא למגזר לשמא יאמרו ולא בזינו זולת הקושיא שהקשו בתוס' כמו על לישנא דמיחלפא שהזכיר ודו"ק ועוד נ"ל להרץ לפי פירוש זה קושיא גדולה מה שאמר נשאו וה"ה לזינו לימא מסייע ליה דלרב המנונא כו' וכי זו סוגיא של הלמודא לומר ה"ה מעצמו ולומר א"כ לימא מסייע ליה כו' שהוא דוחק א"כ ודאי לא נאמר כ"ה כדי שלא יהא דוחק ולפי מה שפירשנו יעלה פי' יפה דהמקשה שהקשה ה"ה זינו סבר בההכרח ה"ה זינו קאמר דהא איכא למיגזר בה שמא יאמרו כמו גבי נשאו כדפרישית ולא ס"ל למימר שיתלו הרואים בפריצות כמו שהשיב לו התרצן וא"כ מאחר דמתניתין ס"ל אף זינו א"כ קשה ליה ואמאי תנא במתני'

נשאו הלא איכא למיטעי דוקא נשאו דהמירי הוא דגזרו ולא גבי זינו דקילי כמו שעלה על דעת ליענא קמא וס"ל שלפי האמת אינו ראוי לחלק בזה והשתא אמר לימא בע"כ מסייע ליה לדרב המנונא דס"ל יבמה שזינתה אסורה מדאורייתא כמו נשאו ומ"ה ליכא למטעי ומ"ה תני נשאו דליענא מעליא הוא ומשני נשאו דוקא ולא זינו דליכא למיגזר שמא יאמרו בזינו כדפרישית: **תוס'** בד"ה זו דברי ר"מ כו' ולדידיה אסור לגרש כו'. נ"ב פי' אפילו לדידן דליכא קפידא מ"מ אסור לב"ה לכתחלה דמגלן להקל כל כך ודו"ק היטב: **בא"ד** ומה שאנו כותבין לבריאת עולם כו'. נ"ב אין זו קושיא אלא ס"ק לפי מה שחלקנו בין סנטר למלכות דסנטר תנשא לכתחלה ואסור לגרש בו ובינוי מלכות לא תנשא והולד כשר א"כ איכא למימר נמי מה שאנו מקילים אפילו לכתחלה משום דהאידנא ליכא קפידא וה"ק. (עיין במהרש"א): **בא"ד** והרב ר' יוסף פי' כו'. נ"ב אין חילוק בין תירוץ רב יוסף לתי' הראשון שהרי אף לפי תי' הראשון אמרי' אין קפידא משום דהאידנא ליכא שלום מלכות אלא שלפי תירוץ הראשון אמרי' דוקא לרבנן הוא דשרי להקל וכפי שפירשתי אבל ר"מ שאמר כל המשנה כו' הוא ממזר אין להקל אפי' האידנא וכן סברת ר"ת אבל ר' יוסף פי' דאף לר"מ שהאידנא ודו"ק: **בא"ד** והא איכא שלום מלכות וכו' ולא פריך משלום מלכות כו' כנ"ל: **בד"ה** נשאו אין כו' מדלא נקט זינו כו'. נ"ב פי' דלא תטעה לומר זנתה מותרת והכא משום מיחלפא ודו"ק:

דף פא ע"א רש"י בד"ה זכות הראויה כו' בחזקת מגורשת כו'. נ"ב יש להקשות בכאן מאי קוניא איכא הכא והרא"ש כתב שמשום הכי יש לפסוק כרב אדא ואני אומר שרש"י היה נשמר בזה נתב מאחר שכבר זכתה כו' והכי קאמר נהי דליכא קוניא מ"מ היא גופה יכולה להכא אם רצונה להטות בדבר מה איך שנתחלף אחר הגט ואפי' הוא הבעל הראשון עומד וצועק שלא נתחלף אלא שמתחלה נתן כן לאו כל הימנו לאבד זכותה שיצא עליה בשכבר חזקת היתר ודו"ק. (עיין במהרש"א):

המגרש פרק תשיעי

דף פב ע"ב גמ' ורבנן אמר טעמא דר"א כו' כנ"ל. וכ"ב פי' הרבנן שהיו בימי ר' ינאי וכן בתוס' לקמן: **תוס'** בד"ה אפי' כו' ותעבור על הנאו. נ"ב ועל חוץ לא קשה דמיד כשנשאת בינתים פקע קדושי קמא לגמרי ונתרוקן כל האיסות ממנו כדלקמן: **בא"ד** דידה למיסרא אקמא כו'. נ"ב דאי לאו הכי איסתכת דקדושי ראובן דלא כלום הואי ולא הוי אשת המת של ראובן וק"ל ומה שכתבו התוס' שקידשה ראובן חוץ משמעון א"ל אפי' קדשה סתם מ"מ אינה ערוה לשמעון שתפטור צרתה מכח אשת איש דהא

אחר

ושמעון אחיו דהתני כו' עכ"ל כתב מהרש"ל מה שכתבו התוספות וקדשה ראובן חוץ משמעון אפילו קדשה סתם מ"מ אינה ערוה לשמעון כו' דהא האחר שקדשה אמר חוץ מראובן ושמעון וראובן שקדשה סתם הוי לגבי שמעון אשת אח ביבום ולא נאסרה עליו ולק"מ דאי קדשה ראובן סתם הוי לגבי שמעון אשת אח כו' עכ"ל תירוצו לא הבנתי גם בתוס' פ"ק [דיבמות] מפורש לה בקדשה אחיו סתם וכה"ג הקשה גם מהרש"ל לקמן גבי צרת צרה אשת ב' מתים דלא הוו התוספות צריכי לפרש ובא שמעון וקדשה חוץ מלוי אלא אף בקדשה סתם וכתב לתרץ גם זה בדחוקים ואין להאריך בזה דודאי כן הוא דה"מ לפרושי בין הכא בצרת צרה א"א ובין לקמן בצרת צרה אשת ב' מתים בקדשה השני סתם כדמוכח מדבריהם בפ"ק דיבמות אלא משום דבשמעתין לא מצי לאשכוחי אשת ב' מתים בקדשה השני חוץ אלא בקדשה סתם כדמסיק אביי כתבו התוס' לרבותא דצרת צרה בין בא"א בין באשת ב' מתים מצינן שפיר לאשכוחי אפילו בקדשה גם השני חוץ דאכתי אהני למיסרה הקנאה ותו לא מידי והו"ק: בא"ד ונפלו לפני יהודה דצרת צרה אשת ב' מתים כו' עכ"ל כצ"ל: בא"ד ומיהו איכא למימר בפלוגתא לא קמיירי דרבנן פליגי אדר"א בקידושין כו' עכ"ל גם לתנא דמתניתין דמודו רבנן בע"מ גבי גרושין הכא גבי קידושין לא שייך בע"מ אלא בחוץ כדמשמע ליסנא דאביי דלא נקט במלתיה רק לשון חוץ גבי קידושין גם התוספות שכתבו לאשכוחי בצרת צרה גבי קידושין לא נקטו במלתייהו רק לשון חוץ ועי"ל א"כ השייך גבי קידושין נ"כ ע"מ מ"מ בפלוגתא לא קמיירי דהיינו תנא דברייתא דפליג וס"ל דפליגי ר"א ורבנן בע"מ והו"ק: בא"ד וליתני ט"ז נשים לר"א ומשני התם כו' עכ"ל מפי' דבריהם לשינויא דירושלמי נראה דמא"א דפוטרת צרתה לגבי גירושין פריך ולתנא דמתני' הוה מצי הירושלמי למנקט גם רבנן דמודו בע"מ וכמו שכתבו התוספות קושייתם לעיל גם לרבנן לתנא דמתניתין אלא דנקט המקשה ר"א במלתיה לכ"ע גם לתנא דברייתא והו"ק:

דף פג בד"ה ועמדה ונשאת כו' והלא אין נשואין חלין כו' משמע דבע"מ שלא תנשא כו' עכ"ל דהכי מוקמינן הך מלתיה דר"ע לקמן דאיירי בע"מ וע"כ דהיינו בע"מ גרידא כדמסיק דהיינו פירכא דמדמה להו לכולהו תנאי בעלמא דשרי דמנסבא לאחר דליכא למיחש שלא תקיים תנאה כיון דנשואין א"א בע"כ כמ"ש התוספות לעיל ור"ע נמי ע"כ בהאי ע"מ שלא תנשאי גרידא קפריך ליה לר"א דאי באמר לה נמי ע"מ שלא תבעלי מאי קא"ל הרי שהלכה זו ונשאה לאחד מן השוק כו' דהא ודאי גם לר"א אסורה לה לינשא לאחד מן השוק בחיי הנאסר דחיישינן שמא לא תקיים תנאה שתבעל לו באונס אלא דבע"מ שלא תנשא גרידא דשרי לר"א לינשא לא' מן השוק גם בחיי הנאסר פריך ליה ר"ע דמ"מ ניחוש שתינשא אחר כך לנאסר לה ואמר רבא דאיכא פירכא דבכה"ג ליכא למיחש לדלמא לא תקיים תנאה דא"כ בכולהו תנאי דעלמא כו' דהיינו בכה"ג דתוכל לקיים תנאה דא"א ליסתכנה בע"כ והו"ק: גמ' אהא דפריך במלתא דר"ע ובמאי אילימא בחוץ משרי שרי ר"א דתניא מודה היה ר"א כו' כתב מהרש"ל תימה אמאי צריך להקשות מהא דמודה אפילו לא יודה מ"מ קשה אי בחוץ איירי אמאי כו' אלא אינו כו' עכ"ל ע"ש ונראה דלאו קושיא היא דניחא ליה לתלמודא לאקשויי במלתיה דר"ע הך קושיא גופה דפריך לעיל נמי במלתא דר"י הגלילי ולרבותא פריך לה דאף הנאסר שרי בה וק"ל:

ע"ב בתוספות בד"ה רבא כר' ינאי כו' אם כן הקשי לר' יוחנן דפליג לעיל ארבי ינאי כו' עכ"ל כצ"ל ומהרש"ל הגיה לעיל ורבנן אמרי מאי טעמא דר"א כו'. והנהו רבנן שהיו בימי רבי ינאי לא ידעתי מי דחקו לכך ולהגיה הגמרות דניחא לן להגיה דברי התוספות ויהיו הדברים כפשטן וק"ל: בא"ד וא"ת כיון דר"א מקרא יליף הנהו זקנים כו' עכ"ל ר"ל הנהו זקנים דסברי דבחוץ פליגי אבל הנהו דסברי דבע"מ פליגי ולאו מקרא יליף אלא בטעמא פליגי ניחא וק"ל: בד"ה מה קודמי כו' ובקודמי הוים שניה אסורה לקרובי בעלה כו' עכ"ל וה"ה דהמ"ל דבקודמי הויה שנייה אסורה לכהן וק"ל: בד"ה כל ימי כו' ע"מ שתמות אחת מכם כו' עכ"ל כתב מהרש"ל ואין לומר אם כן מה מועיל מה שיגרש די"ל דה"ק ע"מ שתמות אחד בפלגא דעבודה כו' כך פירשו התוספות ע"ש עכ"ל ואינו כן בדברי התוספות שם אלא אהא דאמרינן לעיל מיניה דה"ל ע"מ שתמותי כתבו התוספות כך דמועיל לו עד פלגא דעבודה משום קושיא דא"כ אמאי מגרש לה אבל הכא גבי שתמות אחת מכם לא שייך למימר הכי דמועיל לו עד פלגא דעבודה דהא אם תמות אחת בפלגא דעבודה ה"ל גיטא דאידך למפרע וקם ליה בלא בית כמ"ש התוספות שם ויש לייסב דבריו והו"ק: גמ' והרי נדרים דנודר אוסר וחכם מתיר כו' הכא ליכא לשנויי כדלעיל באישות קאמרינן דהתם גבי אסור לזה ומותר לזה איכא למימר הכי משום דאין אישות לחצאין כדאמרינן אין קידושין לחצאין אבל לענין זה אוסר וזה מתיר לא מסתבר ליה לפלוגי בין איסור אישות לשאר איסורין וק"ל:

דף פד בפרש"י בד"ה אין חוששין כו' על מנת שלא תבעלי לפלוני כו' דומיא דעל מנת שלא תלכי לבית אביך לעולם עכ"ל כתב מהרש"ל בשם חידושי הרשב"א ואינו מחוור דעל מנת שלא תבעלי לפלוני הוה כעל מנת שלא תשתה יין כל ימי חיי פלוני דהכא והכא בתנאה קיימא כו' עכ"ל ע"ש מה שהוא מדמה לה דע"מ שלא תבעלי לפלוני לע"מ שלא תשתה יין כל ימי חיי פלוני לק"מ דהתם קאמרינן הרי זה כריתות משום דבידה לקיים התנאי אבל בע"מ שלא תבעלי לפלוני אין בידה לקיים דשמא יבא עליה באונס דהכי מפלגי התוספות לעיל בין ע"מ שלא תנשאי לפלוני ובין ע"מ שלא תבעלי לפלוני ומיהו מה שמדמה לה רש"י לע"מ שלא תלכי לבית אביך לעולם לא דומה ממש אלא לענין דינא ולא לענין טעמא דהתם משום דודאי אין זה כריתות כל ימי חייה והכא אפשר דאיכא כריתות במיתת פלוני אלא משום דכל ימי חייו אין בידה לקיים התנאי דשמא יבא עליה באונס וק"ל: בד"ה לאביי ניחא כו' דאפילו רבי יהודה בן תימא מודה בה עכ"ל אמלת וכו' דהיינו לרבא קשיא קאי דאפילו רבי יהודה בן תימא מודה בה ומהרש"ל הגיה בפרש"י ואין צורך דכה"ג איכא לקמן בגמרא דפריך והאיכא שלוש מלכות כו' ופריך מבבא שאחריה כמ"ש התוספות בפרקין דלעיל והו"ק: תוס' בד"ה אלא אמר רב נחמן ה"ק ואם תאמר דמעיקרא לא אמר כן כו' עכ"ל דלא ניחא להו לפרושי דהתלמודא קאמר דלא אמר רב נחמן כדבעינן למימר מעיקרא אלא ה"ק רב נחמן כו' דליבנא לא משמע הכי אלא דמשמע דקאמר התלמודא דרב נחמן חזר מדבריו הראשונים ובהכי ניחא מה שהקשה מהרש"ל דמנא ידע רבא דרב נחמן הכי ס"ל דדלמא מכ"ש דלאחר לא תנשא ותלא כו' עכ"ל ע"ש דמשמע ליה לרבא דלאו מכולה מלתא דלעיל חזר רב נחמן ובאוקמתא דלעיל ע"כ מדלא אוקמא בחד גברא דהיינו כולה מלתא באחר דלא תנשא לו ואם נשאת לו לא תלא משמע דסבירא ליה דבאחר תנשא אפילו לכתחלה ואיצטריך למתני דלא תלא דלא נימא דתלא לאחר ותנשא לפלוני כדי לקיים תנאה והשתא בהך אוקמתא בתרייתא לא חזר מהך סברא אלא מהא דאוקמא לעיל דאם תנשא לאחר לא תלא חזר בו דהא ודאי תלא כדי לקיים תנאה דאם לא תלא הויא א"א אבל מהא דהוה סבר מעיקרא דתנשא לכתחלה לאחר לא חזר בו רב נחמן ולהכי פריך ליה רבא והא בעי לקיומי לתנאה כו' וכ"ש אין כאן כמ"ש מהרש"ל דהא ודאי לאו מחד טעמא לא תנשא דלאחר לא תנשא משום דבעי לקיומי לתנאה ולא בדידה קיימא לאגרושי כדמסיק רבא ולו לא תנשא משום דשמא יאמרו נשותיהם נותנים כו' וזה ברור והו"ק: בד"ה הכא בדידה כו' אע"ג כו' הויא א"א לזה שנשאת לו עכשיו מ"מ כו' ולינשא בלא גירושין כו' עכ"ל לכאורה קשה כיון דמקיימא תנאה לינשא לפלוני חלו קידושי האחר למפרע והאיך יבא אותה זה בלא גירושין שהרי הויא לגביה א"א מחמת קידושי האחר שנשאת קודם לזה הפלוני ומהרש"ל הגיה בדברי התוספות לא הויא א"א לזה שנשאת לו עכשיו כו' ולא ידעתי כוונתו מה תיקן בזה אבל מדברי חידושי הרשב"א יש ללמוד קצת פירוש לדברי קושייתם בלי הגהה דה"פ אע"ג שאינה יכולה לקיים תנאה ע"י גרושיה לפי שהוא אינו רוצה לגרשה וקמה לה בא"א לזה האחר שנשאת לו מ"מ לית לן למימר שיכולה לקיים תנאה לינשא לפלוני בלא גירושין מהאחר דאף אם הקיים תנאה ע"כ לא חלו קידושי האחר כיון דהם תולין בקידושי פלוני וכיון שלא גירשה האחר אם נאמר בקידושי הראשון חלו קידושי פלוני לא חלו דהויא ליה א"א לגביה כיון שלא גירשה וכיון שלא חלו ע"כ גם קידושי האחר לא חלו שהרי הם תולים בקידושי פלוני אלא ע"כ דנימא דקידושי פלוני הם קודמים לחול אף בלא גרושין ושוב אי אפשר שגם קידושי הראשון יחולו ונמצא כיון שקיימה תנאה בנשואין של פלוני הוי גט למפרע ולא הויא גבי אחר רק פנויה ובזנות למפרע וע"ש בחידושי הרשב"א ייסוב לזה בע"א אבל מדברי התוספות היה נראה דר"ל אלא דלעולם צריכה גט מספק שמא לא תקיים תנאה השתא עד שימות בעלה הראשון שנתן זה הגט או יגרשנה בגט גמור ואז תנשא לפלוני דהשתא קידושי האחר יחולו אחר מיתת הראשון בלא קיום תנאה ואם תנשא לפלוני בלא גירושין הויא א"א לגבי פלוני אבל קשה לפי' זה דמה שייך לשון קיום תנאה אחר מיתת הראשון או אחר שגירשה בגט גמור דהא תוכל לינשא לכל מי שתרצה בלא קיום תנאי ויש לחוש לכל מי שתנשא לו בלא גירושין מאחר ועוד קשה לשון או יגרשנה שהרי כבר גירשה והל"ל יגרשנה בגט גמור והיה נראה לפרש עוד דה"פ דשמא יתקיים תנאה ותנשא לפני דהיינו פלוני ע"י מיתת הראשון דהיינו האחר דהשתא יחולו קידושי פלוני בהיתר בלא גירושין מהאחר ויחולו שפיר למפרע קידושי האחר ע"י קיום תנאה ולא הויא אלו למפרע בזנות וכן אם יגרשנה האחר ותנשא לפלוני יחולו שפיר קידושי האחר למפרע גם זה אינו נוח לי ויותר נ"ל לפרש דבריהם בקושייתם שלא כדברי הרשב"א באם תקיים תנאה בלא גירושין דלא תהיה אצל האחר רק בזנות כפנויה כיון דלא יחולו קידושי האחר אלא כיון דלא יחולו קידושי האחר גם למפרע כמ"ש לעיל לא הויא לגביה גט כלל למפרע ותהיה גם עתה אצלו כא"א גם אם תקיים תנאה לינשא לפלוני אלא דקושייתם דמ"מ אהני לה קיום תנאה אף בלא גירושין לינשא אחר כך לכל מי שתרצה ומיהו בין תנשא לפלוני ובין לא תנשא לא קמה כבר בא"א לגבי האחר והא תירצו שפיר דלא תנשא לפלוני בלא גט משום דאם תנשא לו לפלוני השתא בלא גירושין הויא ודאי א"א לגבי האחר אבל אם לא תנשא לו השתא אפשר לתקן קלקולא שלא תהיה אשת איש שמא יתקיים תנאה לינשא לפלוני אחר מיתת הראשון דהיינו האחר או אחר שגירשה ואז הוה שפיר הגט הראשון גט למפרע דגם קידושי האחר יחולו למפרע ולא הויא לגביה א"א והו"ק היטב: בא"ד ואי היה מפרש בדידה קיימא לאגרושה ולאינסובי דודאי אין בידה שיאנסנה כו' עכ"ל ק"ק דהא לרבא קיימינן הכא ואיהו קאמר לקמן בתבעלי לפלוני דבידה הוא לקיים תנאה דאפשר דמשחדא ליה בממונא ודוחק לחלק בזה בין תנשאי לפלוני ובין תבעלי לפלוני והו"ק:

ע"ב בתוספות בד"ה ר"י אומר כו' ואע"ג דבזבחים כו' אלא י"ל דב' פעמים עלה רב כהנא לא"י עכ"ל מיהו בזה ליכא לקיים פרש"י דפעם ראשון שם היה בימי חזקיה כשא"ל ר"י דילכון אמר ובהגוזל שלא היה חזקיה עלה שנית ושאל ממנו ר"י כמה ספיקות דמשמע שם שלא היה מכירו מקודם זה וק"ל: בד"ה אם כתבו כו' אבל שאר מתקין כשרים בגט כו' עכ"ל לפי מה שפרשו לקמן בהא דכל שאינו פוסל בעל פה אינו פוסל

חכמת שלמה

באחר שקדשה אמר חוץ משמעון וראובן שקדשה סתם הוי לגבי שמעון אשת אחיו ביבום ולא נאסרה עליו ולק"מ דאי קדשה ראובן סתם א"כ הוה אשת אח שאינה עומדת ליבום גבי שמעון דלא שייך ליבום היכא שיש עליה אישות מבעל אחר והוי כתאי זיקת יבום והו"ק. (עיין במהרש"א): בא"ד ט"ז צרות וצרת צרה כו'. נ"ב וליכא להקשות דמה צריך להקשות שיש כאן צרות צרה יותר מדלעיל גבי גירושין שהיה יכול להקשות צרות צרה וכו"ל שבתחלה רצה להקשות אם יש במצא ערוה דאשת איש אם לאו כמו שתירץ שלא תוכל למצוא ערוה דא"א אבל עתה שבא ר"י להקשות לפי האמת שיש במצא ערוה דא"א וערוה דשני מתים האריך נמי למצוא אף צרת צרה. דאי לאו במצא צרת צרה לא שייך למיתני ט"ז נשים וכולהו ט"ז נשים צרת צרה אית להו וק"ל: בא"ד ובא שמעון וקדשה חוץ מלוי כו'. נ"ב נשאלתי למאי הוכרחו התוס' לפרש שהתנה אף שמעון חוץ מלוי אפילו לא יתנה מ"מ לא הוה אשת שני מתים שהרי מכח ראובן לא נפלה לפניו וכ"ל דלק"מ כי אם לא יתנה שמעון חוץ מלוי סוף סוף איסתכח דהוה אשת ב' מתים שהרי הראשון קדשה ונעשית אשתו לכל דבר רק שהתירה לגבי לוי ומאחר דשוב קדשה ואסרה גם עליו נמצא דאשת ב' מתים לגמרי אלו שהרי פקע היתרא דראובן והו"ק:

דף פג ע"א גמ' כמגרש לא נמצאת אלמנה כו' כצ"ל: שם דתניא מודה היה ר"א כו'. נ"ב תימה אמאי צריך להקשות מהא דמודה אפי' לא יודה מ"מ קשה אי בחוץ איירי אמאי נמצא שהגט בטל ובניהם ממזרים הלא אינו תנאי שנאמר שיבטל למפרע אלא היא שעברה וקלקלה והו"ק. (עיין במהרש"א): תוס' בד"ה אילימא כו' נתרוקן לו כו'. נ"ב שהרי על כל פנים כבר גירשה בגירושין גמורין מעליו אבל ראובן שקדשה חוץ משמעון אף בבא שמעון וקדשה סתם ואסרה אראובן מ"מ לא שייך לומר נתרוקן האישות שהרי לא גירשה וק"ל: ע"ב גמ' וקיימא הרי נדרים כו'. נ"ב קושיא דחוקה היא שהרי דוקא זה אוסר וזה מתיר בענין אחד קאמר שהכל מאישות שהראשון אוסר באישות והשני מתיר באישות כמו שפרש"י משא"כ בנדרים שזה אוסר עליו והחכם בא להתיר בשלמא גבי יבמה איכא למימר נמי כה"ג שהיבם מתיר באישות כשיכנס אותה פקע זיקת היבום והו"ק: רש"י בד"ה היינו פירכא הרי שהיה זה כהן כו' כצ"ל והס"ד ואח"כ מ"ה ולמאן דאית ליה על מנת האי פירכא הרי שהלכה כו' כצ"ל והס"ד. תוס' בד"ה כל ימי כו' על מנת שתמות אחת כו' נ"ב פי' כדי שלא יהיה ב' בתים דוכפר בעד ביתו קאמר רחמנא ואין להקשות א"כ מה מועיל מה שגירשה די"ל דה"ק על מנת שתמות אחת בפלגא דעבודה הלכך מועיל הגירושין דלא הוי שני בתים עד הסיא שעתא כך פירשו התוס' פ"ק אבל תלמודא פריך שם ודלמא לא מיתה לא חדא מינייהו והוי ליה שני בתים וה"נ דאי מאי למיפרך התם ודלמא מיתה חדא מינייהו דהיינו האחרת והוה ליה גיטא וקם ליה בלא בית כו' תוס'. (עיין במהרש"א):

דף פד ע"א גמ' הא לאחר תנשא כו'. נ"ב לו הוה דלא תנשא הא לאחר תנשא כו' וקשה דהא רב נחמן גופיה הדר ביה וס"ל דתלא וצ"ל דרבא סבר דלרב נחמן שרי לכתחלה להנשא לאחר ומתגרשה מאחר ומ"מ הדר ביה רב נחמן משום דלא תלא משמע דאינו צריך לצוויחה ומש"ה אוקי רב נחמן דלא קאי הלא אאלו ולא אאחר ומש"ה הקשה לרבא שפיר וק"ל אבל מ"מ קשה מנא ידע רבא דרב נחמן הכי ס"ל דלמא מכ"ש דלאחר לא תנשא ותלא ואפשר דרבא סבר מאחר דרב נחמן אמר בדוכתא אחריתי דלא בעי קיומא תנאי ברישא כגון גבי שינה א"כ הוה ליה לפרש הכא שצריכה לקיים תנאה ברישא כדי שלא תבא להצוות והו"ק. (עיין במהרש"א): רש"י בד"ה ה"נ כו' אמתנה ואם כו' הד"א: בד"ה אין חוששין כו' דומיא דע"מ שלא כו. נ"ב ואינו מחוור דע"מ שלא תבעלי לפלוני הוה ליה כע"מ שלא תשתה יין כל ימי חיי פלוני דהכא והכא בתנאה קיימא כל ימי חיי אותו פלוני ומבעה שמא נתקיים תנאה הכא והכא ועוד דמה הפרש יש בין אבא ואביך ובין פלוני דאי משום דבאבא ואביך איכא איסורא באחר נמי איכא איסורא דכל שנבעלה לו הגם בעל ובתנאה קיימא ונמצא בא על א"א ומיהו בהא איכא למימר דבאחר ליכא למיחש שמא תבעל לו אחר מיתת המגרש דאיתו לא איסורא קא עביד הלכך חוששין שמא תבעל לו אבל באבא ואביך דכל שעה באיסורא קיימא להו ל"ח שמא תבעל להן וכן פירשו בתוס' דבהכי איכא לאפלוגי בין פלוני לאבא ואביך עכ"ל רשב"א בחידושיו (עיין במהרש"א): בד"ה לאביי ניחא כו' משום דלדידיה לר' יהודה בן תימא אפילו לא יתקיים התנאי הרי זה גט אלא לרבא קשיא דהא אמר דאפילו רבי יהודה בן תימא מודה בה כצ"ל (עיין במהרש"א): תוס' בד"ה מסתברא כו' ולעולם לאפוקי מדבעי רבא מרב נחמן כו' כצ"ל: בד"ה הכא בדידה כו' לא הוי א"א לזה כו'. נ"ב פי' אלא כאילו בזנות היה עמה וק"ל: בא"ד ע"י מיתת הראשון כו'. נ"ב פי' האמצעי וק"ל: בד"ה ע"מ וקשה לאגרב כו' כצ"ל: ע"ב רש"י בד"ה חוץ שפוסל בעל פה דהוי שיור בגט כצ"ל: תוס' בד"ה מ"ד כו' ור' זירא סבר כרב ספרא דהכא כו'. נ"ב פירוש כך משמעות התלמוד דאמר לקמן והכ"א לפני התורף והיינו כרב ספרא דמוקי מתני' ככ"ע בין לפני התורף בין לאחר התורף אבל רבא מוקי מתני' דוקא לאחר התורף והו"ק. (עיין במהרש"א): בד"ה כל התנאים

בכתב לא הוו צריכי לזה דהא אפילו על מנת שמחק בגט כשר וכל שכן שאר מחקין וק"ל : בד"ה מ"ד ה"מ לאחר כו' ע"מ כמו שיאמר הבעל בסוף וכיון שחזר בו כשר כו' עכ"ל ודקאמרינן לקמן חוץ שפוסל בע"פ היינו בשלא חזר בשעת נתינה כמ"ש התוספות לקמן וק"ל : בא"ד ורבי זירא סבר כרב ספרא דהכא עכ"ל מפי' מהרש"ל כך משמעות התלמוד כו' עכ"ל ולא הבנתי משמעו ולי נראה דהכי מוכח דרב ספרא כרבי זירא ס"ל דלא גזר לרבנן אפילו חדא גזירה ולכך בע"פ אפילו בחוץ ולפני התורף כשר לרב ספרא אבל לרבא כיון דגזר אפילו לרבנן חדא גזירה דהיינו ע"מ דלפני התורף אטו חוץ ה"נ נגזר חוץ דעל פה אטו חוץ דבכתב דלפני התורף דלא כרב ספרא וק"ל : בד"ה שתוס' בכל שאר התנאים איירי כו' ורבא לטעמיה דלפני התורף גזר ע"מ אטו חוץ לרבנן דרבי עכ"ל לכאורה אין זה ראיה דלא קאמרינן הכי לקמן אלא בכתב אבל הכא בע"פ לא גזרינן ע"מ אטו חוץ דע"פ משום דחוץ דע"פ נמי אינו אלא משום גזירה דחוץ בכתב אלא דל"ל לדברי התוס' דחוץ דע"פ דלפני התורף נמי אסור מדינא וכן נראה מדבריהם לקמן שכתבו בד"ה אבל לפני התורף ד"ה כו' ובחוץ הוא פסול גמור אפילו ע"פ כו' ע"ש והר"ן הקשה לדבריהם דא"כ נגזור נמי אפילו בע"פ חוץ דלאחר התורף אטו לפני התורף דלא הוי רק חדא גזירה ועוד יש לדקדק בזה לרבי נמי נגזור לרבא אפילו בע"פ דע"מ לאחר התורף משום דע"מ דלפני התורף וע"מ דלפני התורף אטו חוץ דלפני התורף דהוי גזירה לגזירה לרבי דגזר לה לרבא כמו דגזר כה"ג בכתב ונ"ל ליישב כל זה לדברי התוספות דודאי דע"פ דחוץ אפילו לפני התורף כשחזר בו בשעת נתינה כשר מדינא אלא משום גזירה דמחיקת חוץ בלפני התורף והשתא ניחא קושיית הר"ן דלא גזר לרבא אליבא דרבנן בלאחר התורף חוץ בע"פ בשחזר בו משום חוץ דע"פ בלפני התורף בשחזר בו דאיהו גופיה נמי אינו אלא משום גזירה דמחיקת חוץ דלפני התורף ורבנן לא גזרו גזירה לגזירה ולרבי נמי לא גזר ע"מ דלאחר התורף בשחזר בו משום ע"מ דלפני התורף דהוו להו תלתא גזירה אלא דהכי גבי שתוקי שתקיה דלא איירי בחזר בו וגם לא נתקיים התנאי ודאי דיש לגזור אפילו ע"מ דע"פ דלפני התורף משום חוץ דע"פ בלא חזר בו דפסול מדינא ותו לא מידי ודו"ק : בד"ה כל התנאים כו' דא"כ אפילו בע"פ נמי נגזור כו' ובסמוך מכשיר רבי זירא ע"מ אחר התורף אפילו לרבי כו' עכ"ל זו הראיה אינה מכרעת לפום סברא דהשתא דע"מ דע"פ יפסול לרבי כמו ע"מ דבכתב והיינו לפני התורף דאיכא מיהא חדא גזירה משום חוץ אבל ע"מ דלאחר התורף ליכא למגזר אפילו בכתב משום דלפני התורף ע"מ נמי אינו פסול אלא מגזירת חוץ ורבי זירא לא חייש גזירה לרבי גם בר"ן שהביא דברי ר"י בזה לא הביא זו הראיה וצ"ע ודו"ק : בד"ה אבל אחר כו' דברי הכל פסול אפילו נכתב אחר כך דלרבא פסול אפילו ע"מ אפילו ע"פ כו' עכ"ל ר"ל לא זו נכתב לפני התורף אלא אפילו נכתב אחר כך ולא זו אלא אפילו לא נכתב כלל לרבא פסול ומהרש"ל כתב דהוי רבותא טפי בנכתב אחר כך מלא נכתב כלל ע"ש ולא משמע כן מדבריהם שכתבו בתר הכי אפילו ע"פ אפילו על מנת שלא נכתב כלל כו' וק"ל :

דף פה בד"ה ד"ה כשר כו' מ"מ לא גזרינן ביה ע"מ אטו חוץ כו' עכ"ל ר"ל אפילו לרבי דגזר חדא גזירה כי האי גוונא לא גזר משום דהוי גזירה לגזירה וק"ל : **גמ'** אבא ואביך בני נשואין כו' דלמא בנשואין דעבר ואינסיב כו' מיהו לא מיקרי בהו נשואין דלא חלו כמו שכתבו התוספות לעיל בשם התוספתא באמר לה לא תנשאי לאבא ולאביך דהרי זה גט אפילו נשאת להם וק"ל : **ע"ב** תוספות בד"ה אע"ג דלא כו' ואור"י דבתרווייהו פליגי ושם מפורש כו' עכ"ל ר"ל דפליגי בדין אי הוה בעי ידים מוכיחות שזהו הגט ואי בעי נמי ידים מוכיחות דזו האשה שהוא מגרש היא אשתו וק"ל :

דף פו בד"ה עד עלהר והא דאמרינן שמפון בעבדים ליכא אי כו' עכ"ל ולא ניחא להו כפרש"י דהכא בדאתנו ביה והתם דזבן סתמא דמ"מ אמאי תלי ליה התם אי בברא הא קא חזי ליה דהאי מום דהכא לא חזי ליה עד טלהר ועוד דכל הני דנקט נמי הכא מן חרורי ומן ערורי מלכתא אפילו בסתמא הוה מקח טעות ולא נכתב אלא לשופרא כמ"ש התוספות לעיל ודומיא דהכי עד טלהר וק"ל : בד"ה ג' גיטין כו' ומה שפירש בקונטרס דהך משנה לא כר"א ולא כר"מ אין נראה כו' עכ"ל לכאורה גם רש"י פירש כן דלמאן דמוקי לה כר' מאיר איכא למימר דכתב ידו כק' עדים דמי ואתיא כר"מ אלא ר"ל דמשמע מפירושו דלמאן דלא מוקי לה כר' מאיר לקמן לא אתיא מתני' דמכשיר בכתב ידו לא כר"מ ולא כר"א וזה אין נראה דהא ודאי ליכא דעת שלישית דס"ל דלא בעי לא עדי חתימה ולא עדי מסירה אלא אי כר"מ ואי כר"א ומתני' ע"כ בהא דבעי עדי חתימה כר"מ ס"ל אפילו למאן דלא מוקי לה לקמן כר"מ בהא דס"ל בשאר פסולין דהוי ממזר וכפרש"י גופיה למאן דמוקי לה כר"מ משום דכתב ידו כק' עדים דמי וק"ל : בד"ה מגילה דסיפא כו' דהך ברייתא איצטריכא מיעוטא לחוד לפי שיש תקנה אפילו כו' עכ"ל ולמאי דמוקי לה כרבנן ומגילה דרישא למעוטי הני דהתם הלא הכא לא תלא כדקאמר לעיל ומגילה דסיפא איכא למימר נמי בכה"ג ברייתא דבעי מיעוטא לחוד משום דבעי אפילו לרבנן תקנה ליטלו הימנה וליתנו לה אפילו אחר נשואין וק"ל : בד"ה אמר רב כתב כו' אבל כתב סופר ועד הגשה לכתחלה כו' ועי"ל דלרב כו' עכ"ל ר"ל לדברי הירושלמי לא מתוקמא מתניתין דלקמן לרב בחתם סופר ועד כר' ירמיה אלא כתב סופר ועד אפילו אינו מובהק כשר לכתחלה ולהכי לא מתוקמא ליה מתני' דהכא אלא בכתב ידו ועד וכתבו ועי"ל לפי סוגית תלמוד שלנו לרב דשפיר מתוקמא ליה מתני' דלקמן בסופר מובהק ועד כמו לשמואל אלא דמתניתין דהכא לא מתוקמא ליה בסופר שאינו מובהק משום דס"ל דפסול אפילו בדיעבד וק"ל : **ע"ב** בד"ה כל העופות כו' אבל משום מלאכה אין נפסל אחר קידוש כו' עכ"ל לא ידענא מהיכא משמע להו דאיירי לאחר קידוש ואי משום לישנא דמי חטאת אההיא דהעושה מלאכה במי חטאת פטור מדיני אדם כו' כתבו התוספות בר"פ הכונס דאיירי נמי קודם קידוש ואפשר דלישנא דפוסלין משמע להו לאחר קידוש וק"ל :

דף פז גמרא אבל הכא דערבינהו מעיקרא אי פליג להו זמן אין אי לא לא עכ"ל ולפי זה ה"מ לאוקמא מתני' כה"ג כולהו בערבינהו וכלל היינו זמן אחד לכולן וטופס זמן לכ"א וא' כדאוקמא ר"י בלא ערבינהו אלא דבהא לא פליג אר' יוחנן אלא מדאוקמא ר"י טולה בלא ערבינהו פליג איהו עליה וקאמר איהו דליכא כלל אלא בערבינהו ודו"ק : בפרש"י בד"ה ע"א עברי כו' תחת השמאלי יוסף בראש השיטה כו' שמו תחת גט השמאלי בסוף שיטה כו' עכ"ל כ"ה בכל הפירושים הישנים ואע"ג דתחלת חתימת היוני ראשון והתלת חתימת עברי שני זה תחת זה תחת גט שני מ"מ לגבי יוני ראשון קרי ליה ראש שיטה לפי שאין שום תיבה אות לפניו בשיטה זו תחת גט ראשון אבל לגבי עבר שני קרי ליה סוף השיטה לפי שיש באותה שיטה שתי תיבות קודם לו תחת גט ראשון וזה לך ציורו לפרש"י

בכך וכך לירח פ'	בכך וכך לירח כו'
ראובן בן	יעקב עברי
	שמעון יוני
בן שאול	קהת עברי
בן לוי	
יהודה בן	פרץ יוני

ומהרש"ל הגיה גבי יון ראשון סוף שיטה לא דק לפי הציור ואין צורך להגיה כל ספרים הישנים : **תוס'** בד"ה ולתכשר האי כו' ולפי שפירש שחתם כחתימת יונים בהגס פי' שיעקב הוא אים אחר שיוכל לפרש הוא יעקב הוא כו' עכ"ל יש לדקדק דהאיך יוכל לפרש כן דא"כ מאי קאמר דידעינן בהך חתימה דלאו דיעקב הוא כו' כיון דזהו יעקב הוא בן ראובן מדידעינן דלאו חתימה דיעקב הוא ע"כ חתימה דבן ראובן נמי אינו וגט ראשון נמי יפסול ועוד מאי מקשה דלמא בשמא דאבוה חתם יעקב הא איהו גופיה יעקב הוא בן ראובן וידעינן ביה דלאו חתימתו הוא ויש ליישב דודאי למאי דמסיק בידעינן דחתימה דלאו ביעקב הוא ע"כ דלא מתוקם לפרש דהוא יעקב הוא בן ראובן אלא דיעקב אים אחר הוא אלא הכא לדברי המקשה דהכתי לא אסיק אדעתיה למימר בידעינן ביעקב דלאו חתימתו הוא קאמרי התוס' דיוכל לפרש שפיר דהוא יעקב הוא בן ראובן לפי לשון יוני כפי פרש"י ודו"ק : **ע"ב** בפרש"י בד"ה דלמא גודלית כו' דא"כ לא משכחת עברי חתום על השני כו' עכ"ל יש לדקדק למאי דלא אסיק אדעתיה גודלית איכא לאקשויי נמי אם כן לא משכחת יוני חתום על הראשון ולמאי דמסיק תלתא אחד וחד אחד משום גודלית משכחת שפיר עברי שני חתום בשני ע"י גודלית דבעברי ודאי דשייך נמי גודלית כדמוכח לעיל ברישא שאם היונים ראשונים הגט הראשון פסול משום דאמרינן העברים חתמו גודלית וכ"כ התוספות בהדיא דבעברי נמי שייך גודלית היכא דיוני חותם לפניו כמנהגו ואין להקשות דא"כ אמאי קאמר לפי דרך רש"י בגט ראשון ג' אחד וחד אחד הא איכא למימר בגט ראשון דכולהו הוו ביה ועברי שני נמי חתם שפיר כראשון ע"י גודלית די"ל דהא ודאי היכא דעברי ראשון חתם כדרכו ויוני אחריו חתם גם כן כדרך העברי למה יחתום העברי שני גודלית שלא כמנהגו דלא שייך גודלית אלא היכא דאיכא למימר שחתם כדרך שחתם אותו שלפניו ועי"ל בלאו הכי נמי דלק"מ דכיון דבגט שני ליכא למימר אלא שלשה אחד וחד אחד קאמר נמי הכי בגט ראשון וכל"ל בתוספות לפי שיטת ר"ת דהמ"ל המתרץ בגט ראשון אפשר דכולהו הוו ביה ויוני האחרון חתם נמי גודלית ומיהו יש ליישב קצת למאי דמסיק גודלית ניחא דלית לן למימר דהעברי שני חתם עלמו גודלית כמנהג היוני שלפניו דטפי ה"ל לחתום כדרכו כעברי ראשון ועוד נדקדק כה"ג בדברי התוספות ע"ש משא"כ לעיל ברישא שחתמו שני יונים לפני העברים איכא למימר בהו שפיר שחתמו העברים גודלית כדרך היונים שלפניהם ומיהו לדברי המקשה דלא ידע למימר כלל גודלית לפרש"י ודאי דה"ל לאקשויי דלא משכחת יוני חתום על הראשון ויש ליישב בדוחק ודו"ק : בא"ד ויוני לזה ובגמרא נמי פריך וליתכשר האי בע"א עברי וע"א יוני והאי בע"א עברי וע"א יוני אלמא כל כו' כל"ל : **תוס'** בד"ה ע"א עברי כו' שיש ליישב שכל חתימות מכוונות בשיטה א' כו' וה"פ לא מבעיא כו' אפילו חיישינן לגודלית כו' עכ"ל ר"ל דהיינו הפתרון שדחה רש"י בא ר"ת לקיים · וציורו כזה

בכך וכך לייח פ'	בכך וכך לירח כו'
ראובן	בן יעקב עברי
שמעון	בן שאול יוני
קהת	בן לוי עברי
יהודה	בן פרץ יוני

וקאמר דה"פ אפילו חיישינן לגודלית וא"א להכשיר השני מכל מקום קמא ליתכשר בע"א עברי וע"א יוני אבל אין לקיים גירסת הספרים כיון דהמקשה אסיק אדעתיה ליחוש לגודלית אימא דמקשה דאף השני ליתכשר על ידי גודלית כגון שעברי שני חתם עלמו גודלית ויוני שני חתם כדרכו חדא כיון דעברי ראשון חתם כדרכו וגם יוני ראשון אחריו חתם כדרך העברי אין סברא שיחתום העברי אחריהם גודלית דלא שייך לחתום גודלית שלא כמנהג אלא היכא דאיכא למימר שחתם כדרך שחתם אותו שלפניו וכן כתבתי לעיל לפרש"י ועוד דלא נימא להקל להכשיר גט שני ע"י גודלית דאדרבה נימא להחמיר דלא חתם גודלית אבל הראשון כשר ממ"נ דאי כולן כדרכן ליתכשר בעברי שני ואי ע"י גודלית ליתכשר בעברי ראשון ויוני ראשון ואין להקשות כיון דאסיק אדעתיה למיחש לגודלית אמאי לא אסיק אדעתיה דלכך גם הראשון פסול משום דחיישינן דעברי שני חתם גודלית וכולן כדרכן וכדמשני ליה די"ל דלא מסתבר ליה למקשה דעברי שני חתם גודלית כמנהג היוני שלפניו דטפי ה"ל לחתום כדרכו כעברי ראשון וכמ"ש לפרש"י והמתרץ לא חש ליה והשיב דיש לחוש לזה דכולן חתמו כדרכן חוץ מעברי שני דחתם גודלית כמנהג היוני שלפניו ומש"ה גם גט הראשון פסול ודו"ק : בא"ד והמ"ל דקמא מיהא ליתכשר בכולהו דכולהו קיימי כו' עכ"ל אין זה מוכרח דודאי כיון דיוני הראשון

חכמת שלמה

התנאים כו' דה"כ אפי' על פה נמי כו'. נ"ב פי' דלפרש"י ע"כ צ"ל דגזרי' כל תנאים אטו תנאי דחוץ שאם תקיים זה התנאי ותכשיר אותה נכשיר ג"כ תנאי דחוץ אם כן בעל פה נמי נגזור ודו"ק : **בא"ד** דפוסלי' בגט כשנכתבו כו' כנ"ל : **בד"ה** אבל אחר כו' דברי הכל פסול כו'. נ"ב פי' כל שאר תנאי שנכתב אחר התורף ולא נתקיים דדומה לתנאי דלחוץ דהכל מודים שלפני התורף גזרינן אטו חוץ שהרי לרבא בע"פ בתוך ימו בכתב אם הוא לפני התורף וא"כ גזרינן אטו חוץ ולא פליגי אלא בלאחר תורף דבכה"ג בע"פ אפי' ר' מודה וק"ל ואין להקשות מאחר שמסקין התוס' דאפי' לא נכתב כלל ולא נתקיים אפ"ה פסול בע"פ לפני התורף ק"ו כשנכתב ג"כ אח"כ בתוך הגט ונראה דלק"מ דלא תימא מאחר דנכתב בגט א"כ שמע מינה דלא סמיך הסופר אאמירתה א"כ הוי כאלו לא אמר כלל לפני התורף ודו"ק. (עיין במהרש"א) :

דף פה ע"א גמ' במתני' גרושה והלוה כו'. נ"ב הא לישנא דאלמנה והלוה ל"ד שהרי היא פתח גרושה אלא הוה ליה למיתני חוץ מכ"ג וכהן הדיוט ואגב ריהטא נקטיה וכן מצאתי בחדושי רשב"א · והר"ן בא ליישב דאי נמי רבותא קמ"ל דאפילו היתה אלמנה או גרושה לכל אדם אפ"ה הוי תפסי בה קדושין והיתה נמי דהוי רבותא גבי גרושה והלוה ואלמנה שהוא מדרבנן בודאי דלית בה שום רבותא וגרושה מגרושה דילן ... ו"ק : **ע"ב** גמ' ולא לכתוב איגרת כו' נ"ב ולא לישתמע איגרת

שלמה

שבוקי' ביו"ד דמשמע איגרא לשון גג א"כ לפי שנראית כשתי תיבות אי גרית כלומר אי זנית יהא גט ואי לא זנית איני מגרשך וכן פי' הרמב"ם ז"ל דיתהוויין דיתצביין תלתא יודי"ן דאי לא כתבו אלא בשני יודי"ן שמא יקרא הקורא דתהוויין תצביין כלומר שהוא מדבר עם שתי נשים ונמצא שאינו מגרש לזו אלא לשתים אחרות וכתב הרב בעל הטיטור ז"ל דאי כתב ביה דתהוי את רשאה למהך וכו' טפי. עדיף מלישנא דדיתהוויין דמשמע תרוכין ושבוקין כלומר שהוא אמר לה שהוא שבקה אותו וגירשה אותו ע"כ לשון הר"ן : **רש"י** בד"ה לכשתברח כו' לשון חירות הוא. נ"ב פי' ומועיל לעבד אבל לאשה אינו מועיל ואינו דומה לכמו הרי את לעצמך וכן פי' הר"ן להדיא ע"ש : **בד"ה** ידים שאינן מוכיחות כו' אפ"ה הוי כו' נ"ב אע"פ שאין לו בית אחיזה וק"ל עיין בקדושין ס"ק דף ו' : **בד"ה** ולא לכתוב איגרת שבוקין ביו"ד כנ"ל וכס"ד :

דף פו ע"א גמ' ממדינת הים כו' כנ"ל : **ע"ב** גמ' כתב ידו שניט נמחק : **שם** מסמיה דרבא למולס כו' כנ"ל וכ"ב ר"ל :

דף פז ע"ב גמ' במתני' בראש הדף כו'. נ"ב פי' או מן הצד הוא קאמר וכן להדיא ברמב"ם ועוד : **תוס'** בד"ה ודלמא כו' אע"ג דלא פקע כו' כנ"ל :

גו'

אתם גונדלית כדרך העברי ודאי העברי כ"ג כדרכו כדרך עברי ראשון ויוני ראשון כמ"ש לעיל אבל יוני האחרון אפשר דלא אתם גונדלית וכמ"ש התוספות לקמן לפי דברי המתרץ תנ' אחד ותד אחד דיוני אחרון אשני וק"ל: בד"ה חתמו עדים כו' וי"ל דאיצטריך למיפסל גגו של כו' למאי דמסקינן כו' עכ"ל ר"ל אבל למאי דבעי למימר ברמי כי עיברא מסהמא חתמו עדים ברחש הדף נמי איירי כי האי גוונא ובודאי דתקשה למה לי סיפא וק"ל: בא"ד וסיפא דסיפא דראשו כו' דלא פסלי מטעם דכי היכא דלא כו' עכ"ל יש לדקדק כיון דלא ניחא להו דקתני להו בדרך לא זו אף זו כמ"ש לעיל דעבדי לריכותא לעיל מרישא לסיפא ומסיפא לרישא דהשתא דאיצטריך למתני סיפא דסיפא הסיפא ודאי נמי דאיצטריך משום גגו כו' כמ"ש לעיל אבל הרישא למאי איצטריך למפסל ברחש הדף דהא מסיפא דסיפא שמעינן ליה שפיר ויש לייסב דה"א בסיפא דסיפא מפסיל עדים ברחש הכתב כיון דאיכא עוד גט אחר למעלה מהעדים יש לנו לומר טפי דקאי אגט דלמעלה כדרך כל שאר חתימת עדים ולא קאי אגט דלמטה מן העדים אבל ברישא דליכא רק גט אחד סד"א להכשירו אף מן חתימת עדים דלמעלה כיון דלא קאי העדים רק עליו וק"ל: בפרש"י בד"ה ודלמא זמן דבתרא כו' שמא הגט שלו נמלך מלגמרו כו' וכשחזר נמלך לגרשה כו' עכ"ל קשה לפירושו מי הכריחו לפרש כן על ידי נמלך הא איכא לפרושי בפשיטות דיחתוך גט הכתוב למעלה בקלף בצד שמאלי עד העדים ויכוין לכתוב בצד הימני גט אחר כרצונו ומיהו להלמודא דפריך מעיקרא וליחוש דלמא תרי גיטי הוה כו' ולא פריך בפשיטות דגט א' הוה אלא דחתך עליונו של גט העומד בצד שמאלי וכתב לכוין מצד ימיני גט אחר דעפי יש לנו לחוש שהיה גם לצד הימין כבר גט ממה שניחוש שזייף לכתוב גט אחר אבל לפירושו הכא בנמלך דלא היה ג"כ גט מעולם ה"ל לפרושי טפי בפשיטות כמ"ש ויש לייסב ודו"ק:

דף פח תוספות בד"ה הכא נמי כו' דאפ"ה לא חיישינן שמא יחתוך בעל הסטר מן השיטין של מעלה כו' עכ"ל דבגיטין ודאי דלא קשיא להו אף משיטין של מעלה דגט פסול בלא זמן ומשטר נמי אם יחתוך למעלה שטר פסול הוא כיון דליכא עדים אבל משטר דכשר בלא זמן קשה לו שיחתוך שיטין דלמעלה ותירץ דאפ"ה לא חיישינן ליה כיון דהזמן זכותו הוא וק"ל: בפרש"י בד"ה ודלמא אמלוכי כו' דהואיל ויש ריוח מלמטה כו' הרי את מלמטה ומותרת מלמעלה כו' עכ"ל היינו בהאי נמלך דהכא דנראים הדברים דנמלך בסופו ואחר זמן חזר והתחיל למעלה קאמרינן בסיים למטה הרי את ולמעלה התחיל במותרת ליכא למימר הכי דנמלך בין זה לזה אבל לעיל דפריך דניחוש דגייז לזמן דבתרא ונמלך היה בגט שלו כו' כפרש"י לעיל ליכא לתרולי הכי בהרי את מלמטה ומותרת מלמעלה דנכי דאין לחוש דנמלך היה בין הרי את לבין מותרת כדקאמר הכא מ"מ איכא למיחש דנמלך מקודם זה ואחר כך כשחזר להתגרש סיים לכתוב עד הרי את מלמטה ובגט דבתרא מינז גייז עד מותרת אי לאו דאין לחוש לכך דמשני לעיל בשיש ריוח מלמעלה ועוד דלעיל אפשר לפרש בלא נמלך כלל אלא שיכוין לכתוב בצד ימין מתחלה ועד סופו עד הרי את ובגט דבתרא יגוז עד מותרת וכמ"ש לעיל ודו"ק: תום' בד"ה ודלמא אמלוכי כו' דשמא התחיל לכתוב כו' א"נ אפילו כר"מ כו' עכ"ל דלר"מ דבעי מוכיח מתוכו ע"כ בלאו שמותיהן שוין איירי דאל"כ בנכתב לשמן נמי פסול אלא דאיירי באימלך קודם שם האיש כו' ולא כר"מ ממש קאמר דהא ר"מ לא בעי כלל כתיבה לשמה אלא כמאן דסבר בהא כר"מ ובעינן לכתוב לשמה סבר כר"א ואיכא מ"ד בפ"ק דבעי כתיבה לשמה כר"א ובעי נמי חתימה לשמה כר"מ וק"ל: בד"ה כולי האי כו' דאי לאו הכי חיישינן דלמא גייז ואתרמי דהוי הרי את מלמטה ומותרת למעלה עכ"ל כצ"ל יש לדקדק דודאי בריוח מלמעלה ודאי דבעינן משום שמא יגוז מלמעלה אבל בריוח שלמטה למה לי דאין לחוש לשמא גייז מלמטה מפני תנאי שהיה בו למטה דאם כן היאך הפסיק התנאי למטה בין הרי את שלמטה ובין מותרת דלמעלה ויש לייסב דאפשר דכפל בגט זה הרי את מותרת אחד קודם התנאי ואחד לאחר התנאי וחתך מן מותרת שהיה תחלת השיטה קודם התנאי עד מותרת דלאחר התנאי למעלה ודו"ק: בד"ה וכך היו כו' ור"ח וכן ר"ת גרסי כו' וכך היו כו' שלא היו כותבין אלא חניכתם כו' עכ"ל פירוש דהיינו שם לווי דגופייהו ודבר זה תולה בגירסתם דלגירסת רש"י יש לפרש שפיר חניכתו וחניכתה דמתני' היינו נמי חניכת אבות דברייתא ואינו כשר אלא בדיעבד כמו שכתבו התוספות בפ' השולח דף ל"ד דבכ"מ שיש שני שמות צריך לכתוב שניהם אבל לגירסת רבינו תם ור"ח דמלשון וכך היו נקיי הדעת שבירושלים עושין משמע אפילו לכתחלה וא"כ צריך לומר דלאו היינו חניכת אבות אלא בחניכת גופות דהכינוי דומה לשם גופיה ולכך לכתחלה כשר אפילו בכינוי כמ"ש התוספות שם לחד תירוצא ע"ש ודו"ק:

ע"ב בד"ה ובעובדי כוכבים חובטין כו' והא דנקט אפי' דלא מהכשר כו' עכ"ל כפי שהביאו התוספות ירושלמי ניחא בפשיטות כפי' המרדכי דרב איירי בדיינין עובדי כוכבים והישראל הוא מעשה ע"פ העובדי כוכבים ורבי חייא איירי בדיינים ישראל והעובדי כוכבים מעשין ע"פ הישראל ובמלתא דרב ניחא להו לתוספות הא דקאמר אפילו באומר איני זן כו' דהוה הכפייה כדין דהכי סבר רב בהדיא בתלמוד שלנו סוף פרק המדיר אפילו הכי פסול כיון דהדיינים עובדי כוכבים אבל במלתיה דרבי חייא דהני כשר אפילו באומר איני זן כו' הלשון קשה לכאורה מאי אפילו ונדחקו לפרש דנקט אפילו דלא מהכשר בעובדי כוכבים שלא ע"פ דייני ישראל אפילו ע"י עישוי ישראל כדקאמר רב אפ"ה בכפיית עובדי כוכבים ע"פ דייני ישראל כשר ומהרש"ל שפירש בדברי רב דלכך פסול משום דסבר רב דאין כופין להוציא ואינו כן דבהדיא סבר רב סוף פרק המדיר דכופין באומר איני זן כו' גם דחוק שלא יהיו דברי רב ודברי רבי חייא מפירשים בגוונא חדא ועוד שאר דחוקים ואין להאריך וק"ל: בד"ה ולא לפני כו' דמשמע דאיירי קרא בכשרים כו' ואומר ר"י דקרא כו' בין בדיינין בין בנידונין עכ"ל האי תירוצא ליתא בתוספות פרק קמא דב"ק ולכאורה אינו מובן דזה הוא עיקר קושייתם מעיקרא כיון דקרא איירי בין בדיינים בין בנידונין כי היכי דלענין דיינין לא איירי באשה ה"נ נימא בנידונין וכן נראה מלשון קושייתם בפרק בא סימן ע"ש גם בתירוצם שכתבו שם וז"ל אי נמי נהי נמי דבנידונין הוי אשה בכלל מ"מ בדיינין אין אשה בכלל עכ"ל שם אין זה משמעות בתירוצם הכא ונראה דהכא מעיקרא לא אסקי אדעתייהו לחלק בין דיינין בין לנידונין אלא הכי קשיא להו כיון דקרא לא איירי אלא בכשרים לדון ע"כ אין אשה בכלל לפניהם לענין עונשין והשתא תירצו דקרא מיירי ודאי בין בנידונין בין בדיינין וכל חד מסתמא מוקי ליה אדיינים

הדיינים לא הוי אשה בכלל ובנידונין הוי בכלל ודו"ק: בד"ה והאמר רב אסי כו' בתר אירוסין דחיישינן לרב אסי כו' עכ"ל אע"ג דהאי טעמא דלקמן גבי קידושין דחיישינן לבתר אירוסין דהיינו שיגרש ראשון ונושא שני כפרש"י לקמן לא שייך הכא בגרושין דאם יגרש ראשון אפילו בתר אירוסין לא ישא שני שהוא כהן מ"מ ע"כ לענין גירושין נמי קאמר רב אסי דלא חיישינן בתר נשואין כדפרכינן הכא ובס"פ הזורק ואיכא לדיוקא מיניה הא לבתר אירוסין חיישינן והיינו דאיכא לפלוגי דבתר נשואין לא חיישינן דאם יגרש ראשון מחזקת לה בגרושה לכהן ויפסלו בניו של שני אבל בבתר אירוסין חיישינן דיגרש ראשון ולא תשא שני וק"ל: גמ' ואסרינן לה אגברא הא אמר רב אסי כל קלא כו' ק"ק אמאי לא קאמר דמגורשת היא ולא תנשא לכהן אחר אם מת ראשון דהוה ליה לגביה קלא דקודם נשואין דכה"ג פרכינן לעיל סוף פרק הזורק אההיא דקול יוצא איש פלוני כהן כתב גט לאשתו כו' תצא והא קלא דבתר נשואין הוא ומשני תצא משני אם מת ראשון ודו"ק:

ח"א דף פח ע"א גמ' ויהוא בן נמשי ומנחם בן גדי ופקח בן רמליהו והושע כו' כצ"ל: שנאמר אומללה יולדת השבעה נפחה נפשה באה שמשה בעוד יומם וגו' מפרש"י בספר ירמיה בעוד יומם בלא זמנה מהרו ליפול כך נדרש במסכת גיטין עכ"ל ונראה דמשמע ליה דדריש הכא בעוד יומם דהיינו קודם זמנם כדמסיק שהקדים ב' שנים קודם זמנו גם כי רישא דהאי קרא יולדת ז' וגו' אגלות שומרון קאי סיפא דקרא באה שמשה בעוד יומם משמע ליה דאגלות ירושלים נמי קאי והשתא ניחא דקאמר רב אמי מאי קרא דהקדים הקב"ה וקאמר דכתיב כי תוליד בנים ובני בנים ונושנתם וגו' והקב"ה הקדים ב' שנים לנושנתם כדלקמן ומהרש"ל פי' גליון תום' בע"א דמייתי אז' בתי דינין של עבודת כוכבים תוליד חד בנים תרי ובני תרי בנים תרי הרי ז' עכ"ל אבל לפי פרש"י בספר ירמיה נראה פשוט כמו שפרשתי: רק לא כמלכי ישראל וכתיב עליו עלה שלמנאסר וגו' ר"ל דבתריה דהאי קרא רק לא כמלכי ישראל כתיב עליו עלה וגו' דמשמע דמשום דלא עשה רע כמלכי ישראל נענש דעלה עליו כו' בתמיה וקא"ל אותן פרדסיאות שהושיב וכו' דודאי עובד עבודת כוכבים היה הושע בן אלה כדכתיב ברישא דהאי קרא ויעש הרע בעיני ה' גו' ולכך חשיב ליה בהדי ז' בתי דינין שעבדו עבודת כוכבים אבל במה שאמר רק לא כמלכי ישראל היינו שלא הושיב פרדסיאות דכתיב בירבעם ויאמר בלבו וגו' אם יעלה העם הזה לעשות זבחים בבית ה' בירושלים ושב לב העם וגו' ויועץ המלך וגו' ומסתמא שהושיב פרדסיאות על כך ואחר כך כתיב בכל מלכי ישראל שהלכו בזה בדרך ירבעם ג"כ לבטל עולי רגלים וע"כ דקדק הקרא לומר בהושע שלא עשה כמלכי ישראל דהייט לבטל עולי רגלים אבל כמלכי יהודה הרשעים שעבדו עבודת כוכבים עשה הושע: אלא צדקה עשה הקב"ה שהגלה גלות צדקיה כו'. ע"פ מ"ש בפ' חלק בקש הקב"ה להחזיר עולם לתוהו ובוהו בכעסו של יהויקים ונתקררה דעתו בדורו ובקש הקב"ה להחזיר עולם לתוהו ובוהו בשביל דורו של צדקיהו שהיו רשעים ונתקררה דעתו בשביל צדקיהו שהיה צדיק והיינו משום דדורו של יהויקים עדיין היו החכמים החרש והמסגר בירושלים משא"כ בדורו של צדקיהו שכבר גלו כפרש"י שם ולזה אמר דניאל בתפלתו כי תלך המלך צדקיהו שהיה צדיק לא היו ראוים עדיין לגלות אלא ע"י דורו הרשעים ראוין לגלות ואמר גם שהשקיד הקב"ה עליו הגלות בשביל רשעיהו מ"מ צדקה עשה לט כדי שנמצא גלות יכניהו קיימת שיחזירו אותה בתשובה ועיין במדושיט פ' אד"מ: אמר דכתיב החרש והמסגר אלף חרש שבשעה כו' לעיל מניה מהאי קרא כתיב נמי והגלה וגו' וכל החרש והמסגר לא נשאר גו' אלא דאיכא לפרש ביה כפשטיה וכת"י אומניא ותרעיא אבל בהאי קרא דמפרש בהו והחרש והמסגר אלף הכל גבורים עושים מלחמה וגו' דלא שייך בבעלי אומניות אלא בת"ח שהם גבורים ועושים מלחמתה של תורה ועיין בחדושינו פ' אד"מ וק"ל: שהקדים ב' שנים לנושנתם. לא ומשוב דכתיב במלכים גבי בנין בה"מ ויהי בשמונים שנה וארבע מאות שנה לצאת בני ישראל מארץ מצרים וגו' ויבן הבית לה' והבית ראשון עמד ת"י שנה הרי בין הכל תת"ן שנים תנכה מהם ארבעים שנים שהיו ישראל במדבר הרי ישאר בידך תת"ן שנים משנכנסו לארץ עד חורבן הבית. ואמר אילו שהו תתנ"ב שנה בארץ היה מתקיים בהו כי אבד תאבדון וגו' כפרש"י ובסוף מכות אמרי' ואבדתם בגוים כאבידה המתבקשת הייט למאי דהקדים ב' שנים אבל אילו שהו עד זמנן תתנ"ב שנה היה נתמלא סאתן והיו נתחייבו כליה ואבידה גמורה ח"ו והיינו צדקה עשה לט דהיינו אבידה המתבקשת ועיין עוד בזה בחידושינו פ' אד"מ וק"ל:

דף פט בפרש"י בד"ה שלא לפלוני יצא עליה קול שמקודשת היום כו' עכ"ל וכן פי' גבי עיר אחרת ול"ל דלא דק לפרש לפי המסקנא דע"כ איירי בנתקדשה היום אבל במקודשת היום אפילו לפלוני ואפילו באותה עיר לא חיישינן כדפריך ודלמא לא אקדשה ודו"ק: תום' בד"ה אכלה בשוק כו' דאיירי שפיר בקלא דקודם נשואין כו' עכ"ל דאל"כ תקשי ליה לרב אסי דלא חייש לקלא דבתר נשואין וק"ל: בד"ה בעולה כו' וה"נ ה"מ לפרושי חייבי כריתות כו' עכ"ל זו היא גם כן דעת התוספות בפרק הבע"י דאין זונה ולא נפסלה מכהונה אלא בנבעלה לחייבי כריתות אבל נבעלה לחייבי לאוין כיון דתפסי בהו קידושין לא נפסלה לכהונה וכן הוא דעת הרא"ש אבל הרמב"ם חולק וס"ל דמכל חייבי לאוין הסוין בכל נמי נפסלה לכהונה ועי' בב"י טור אה"ע סי' ו' ויש להקשות לדברי התוספות מהך מתניתין דפרק קמא דכתובות שהביאו התוספות הכא דהרי היא בחזקת בעולה לנתין וממזר כו' דמוכח בהדיא דנפסלה לכהונה בנבעלה לחייבי לאוין ויש לייסב דאתיא כמ"ד דאין קידושין תופסין בחייבי לאוין ואנן לא קי"ל הכי ובהכי יתייסב נמי הך ברייתא דפרק כ"ג דלא תקשי לדברי התוספות והרא"ש כמ"ש הב"י ע"ש ודו"ק: בד"ה עד שמגיעין כו' וקול דלעיל לא כו' והך דהכא שייך בגירושין כו' עכ"ל הוה כמו אי נמי אהא דלא פליגי וכ"ה ברא"ש ע"ש: ע"ב בפרש"י בד"ה עיינו ביה רבנן בקידושי שני כו' ולא יאמרו שגירשה כו' עכ"ל לכאורה טפי נראה לפרש דאמרי דעיינו בקידושי ראשון שלא היה אלא קלא בעלמא דלא מלאו הדבר על בוריו דלא היו קידושין כלל מעיקרא אבל בקידושי שני כיון דקידישיה ודאי הוו קידושי תורה לא יאמרו דעיינו בהו שהן טעות וכן נראה לפרש מדברי התוספות כמו שיבא הביאור בהו לקמן ונראה לייסב שדקדק לפרש כן דמשמע ליה דלא היה טעות בראשון אלא בשני משום שכבר נתקדשה לראשון קצת יש להביא ראיה לזה מהא דמשמע דרב הונא מודה בהך דלקמן בילא עליה קול מזה ומזה דמותרת לשניהם כמו שכתבו התוספות ורש"י והשתא אם נאמר דמאן דמתיר הכא לראשון משום דתולין הטעות בראשון ורב הונא פליג עלה דאין תולין הטעות בראשון אע"ג דלא הוי אלא קול בעלמא אם כן בהך דילא עליה קול מזה ומזה נמי תאסור לראשון כיון דסבר דאין תולין הטעות בראשון אבל אם נפרש דמאן דמתירה הכא לראשון משום דתולין הטעות בשני אבל בראשון לעולם אין תולין הטעות ניחא דרב הונא דפליג הכא משום דאין תולין הטעות גם בשני כיון דקידושי תורה הוה אבל לקמן גבי ילא עליה קול מזה ומזה מודה דתולין הטעות בשני כיון דלא הוו אלא קול בעלמא ודו"ק: תום' בד"ה אמר רב הונא כו' פשיטא לרב הונא דלא כו' ומקודשת נמי לשני כו' עכ"ל ולא בעי למימר דדוקא נקט בכה"ג אבל במלאו דבר על בוריו מודה רב שיננא דלא ישא ראשון מהאי טעמא שכתבו הכא לרב הונא משום דלא פסיקא להו דרב שיננא סבר כרב הונא בהא דפשטה ידה

חכמת שלמה

דף פח ע"א גמ' אמר רב חסדא הא מני רבי יוסי היא כצ"ל. וכ"ב ר"ל: שם א"ר אמי מאי קראה כו'. נ"ב פשוטו ה"ק מאי קרא שבעון ע"ז נחרבה ומביא קרא דכי תוליד דכתיב והשחתם ועשיתם פסל ול"נ דה"ק מאי קרא דרמז אשבעה דורות דכתיב ביה כי תוליד וגו' דהיינו כי תוליד חדא בנים תרי ובני תרי בנים תרי הרי ז' שוב מצאתי כן בגליון תום': רש"י בד"ה ז' בתי דינים כו' והוי כב"ד אחד וכן המלך ובנו כו' כצ"ל: תום' בד"ה א"ל כו' דמכשרי באומר כו'. נ"ב פי' אותם שאמרו כשר ותעשה פשיטא דהתם סופר פסול משום הורבא אלא אפי' אותם דפליגי ואמרי כשר ולא תעשה מ"מ איכא למיחש לתורבא מאחר דכשר כמו שמוכח מרב חסדא לעיל ושם פירשתי ע"ש: בד"ה וכך היו כו' אלא חניכתם וחניכת כו' כצ"ל. וכ"ב וכן פירשו התוס' לעיל דף ל"ד ע"ב: ע"ב גמ' במתני' אומר לך וכשר נמחק וכשר: תום' בד"ה ובעובדי כוכבים חובטין אותו כו' כמעשה עובדי כוכבים פסול ובאומר איני זן כו' כצ"ל. וכ"ב פי' דסבר אין כופין אותו להוציא כה"ג ורבי חייא פליג עליה וכן מוכח בירושלמי שוב מצאתי במרדכי שפירש ישראלים שעשו כמעשה עובדי כוכבים כלומר שהמעשים הם ישראלים והדיינים הם דייני עובדי כוכבים שהגט פסול אפילו דגו אמת כגון שאמר איני זן ואיני מפרנס ועובדי כוכבים שעשו כמעשה ישראל הוא להיפך ולא ק"ל הרי דאין זו בכלל מאחר שישראלים מעשים למה לא ידוע הם בעצמם ועוד לישנא דירושלמי שאומר בתחלה ובאומר איני זן כו' ובהא דרבי חייא קתני אפילו משמע להדיא כדפרישית דלפי פירוש המרדכי היה לו לומר אפילו באומר כו' ועוד בירושלמי לעיל מיניה משמע להדיא דאינם כופין באומר איני זן כו' ומ"מ הא דרבי חייא נ"ל כפשוטו שעשים שעובדי כוכבים כמו שישראל עושים והייט על ידם אבל הא דרב הייט פירושו שעושים כמעשה עובדי כוכבים כלומר שלא כדין והוי כמו ע"י עובדי כוכבים ודו"ק: בא"ד והא דנקט אפילו באומר כו' כצ"ל. (עיין במהרש"א):

דף פט ע"א גמ' אתי' רב חמא לאבוה כו' נ"ב פירש רב חמא הכי לאבי האשה שילא עליה קול לפניו: רש"י בד"ה אין חושין כו' דהא דמתני' כו' כצ"ל: בד"ה אימא התולי' כו' בציפתא בדוחקא וכו'. נ"ב פי' בדוחק נכנסים בתוך הנקב כו': ע"ב תום' בד"ה ובנגרדתי כו' הוה מורה לנו דלא כנסים. נ"ב פירוש מאחר שהוא לנקל וחו"ק:

וקבלה קידושין מאחר דחוששין לקידושין ושמא סבר כשמואל כיון דודאי א"א היא לא חיישינן כלל לקידושי שני וכשישאנה ראשון אינו נראה כלל כמחזיר גרושתו ודו"ק: **בא"ד** בלא הטמידו על בוריו דאין כי אם קול לקידושי ראשון ה"א דמותר כו' עכ"ל נראה דר"ל דה"א דמותר דיתלו קידושי ראשון בטעות ואפשר דמה"ט קאמר רב שיננא דישא ראשון דמימר אמרי דעייתו רבנן בקידושי ראשון דטעות הוא כיון שלא הוה כ"א קול ודלא כפרש"י שכתבנו וכן נראה מדבריהם לקמן שכתבו בד"ה והלכתא כו' אע"ג דקידושי ראשון לא הוי אלא קול בעלמא כו' דמשמע דמאן דמתיר היינו משום דקידושי ראשון לא הוי כ"א קלא ואיכא למתלי בטעות ואין להקשות לדבריהם דאם כן אמאי קאמרי התוספות דמודה רב הונא בילא קול עליה מזה ומזה דיש לומר כמ"ש לחלק לקמן דהיכא דליכא רק קלא מזה ומזה יש לתלות טפי בטעות א' מהם אבל בחידושי הרשב"א כתב דדברי התוספות כפרש"י ואין להאריך בדחוקיו ודו"ק:

דף צ בפרש"י בד"ה מי כתיב כו' דהא ע"כ האי דבר מפקיתו ליה לעדות כדמפרש וב"ש האי דבר כו' עכ"ל כצ"ל הד"א וכ"ה בפי' רש"י ישן ור"ל כיון דע"כ מפקיתו ליה לעדות כדמפרש לעיל וב"ש האי דבר מאי כו' ומסיק לב"ש לענין עדות וא"כ ערוה בדבר מבעי ליה כו' כלומר ערוה בעדים ומהרש"ל הגיה בזה לאין לורך כפי פירושים הישנים כמ"ש וק"ל: **תום'** בד"ה ב"ש סברי כו' והיה אם לא תמצא גו' ואית ספרים כו' עכ"ל כצ"ל וכן היא גירסת הספרים דמייתו הכא קרא והיה אם לא תמצא גו' דעלה קאי לב"ש כי מצא גו' הלשון דהא ולר"ע בלשון אם כנראה גם מפרש"י ומהרש"ל מחק האי קרא מדברי התוספות ואין לורך וק"ל: **בא"ד** דאי לאו דאיתר ליה דבר להקדיחה תבשילו לא הוה דריש כי מצא בה בלשון א"כ עכ"ל ר"ל דהוה משמע ליה ערוה דוקא נקט קרא כב"ש ומלת כי בלשון דהא אבל השתא דכתיב דבר להקדיחה תבשילו ולאו דוקא ערוה אלא או ערוה או דבר מסתבר לן למימר דכי מצא גו' נמי בלשון א"כ קאמר ודו"ק:

ע"ב בד"ה עם בני אדם כו' דבעיא היא בסוטה אי עוברת על דת כו' עכ"ל ר"ל בסוטה בפרק ארוסה היא ופרש"י שם עוברת על דת שאינה לנועה יולאה וראשה פרוע וטוה כו' ע"ש והפשוט לה מהך דהכא דקתני בה מלוה ולאו חובה הוא לגרשה אלא דמותר לקיימה כדדייק דפריך הכא לפרש"י מלשון מלוה רוחלת עם בני אדם ס"ד ותרלו דודאי עוברת על דת דהיינו ראשה פרועה כו' לא הוי איסור לקיימה אלא מדרבנן וספיר נקט בה לשון מלוה ולא חובה אע"ג דאסור לקיימה מדרבנן אבל זו רוחלת עם בני אדם כדס"ד ממש רוחלת עמהן ודאי חובה לגרשה מן התורה ולא הל"ל לשון מלוה ודו"ק: **בפרש"י** בד"ה אם שנאת שלח כר"ע אם שנואה כו' שלח כב"ש עכ"ל ר"ל היינו כסברת ר"ע וכסברת ב"ש ומיהו ר"ע וב"ש ודאי דפליגי במתניתין והני אמוראי לא פליגי כדמסיק הא בזווג ראשון כו' ודו"ק: **בד"ה** זוג ראשון כו' כדכתיב בתריה אשת נעוריך וכתיב ונשמרתם ברוחכם ובאשת נעוריך גו' אל יבגוד עכ"ל כצ"ל לכאורה קשה לפירושו מי הכריחו לאתויי קרא אחרינא ולא סגי ליה בהאי קרא דלעיל מיניה ומייתי ליה תלמודא ונראה לפי דקדוק המקרא דכתיב אל יבגוד בלשון נסתר לזכר ולפי הענין ה"ל למיכתב אל תבגוד בלשון נוכח כמה שכתוב בקרא דלעיל מיניה אשר בגדת בה ורש"י שפירש שם דאל יבגוד רותך הוא קשה שפתח בלשון רבים ונשמרתם ברוחכם וסיים בלשון יחיד אל יבגוד אבל לפי הדמיון בקרא כי ישראל הם אשתו של מקום והוא בעלה ואישה וכיון דהאיש הוא המגרש בע"כ של אשה הא דקאמר כל המגרש אשתו ראשונה כו' מזבח מוריד עליו דמעות באיש אתי לאזהורי שלא יגרש אשתו ראשונה והשתא מקרא דלעיל מיניה דמייתי תלמודא ובין אשת נעוריך אשר בגדת בה דעם ישראל שהם בדמיון האשה ידבר שבגדת באישות נעוריך שהיה לך עם הקב"ה ליכא ראיה כלל שהרי היא מתגרשת שלא לרלונה אבל סמך עלמו תלמודא אקרא דבתריה דכתיב ובאשת נעוריך אל יבגוד דהוה לשון נסתר לזכר דעם ישראל ידבר דאם תהיו נשמרים ברוחכם גם הקב"ה אל יבגוד באישות נעוריך שהיה לו עמכם ומדקרי ליה בגידה לגביה כביכול אם יגרש איכא למילף דאסור לגרש אשתו ראשונה ועלה קאמר דהמזבח מוריד עליו דמעות דהיינו עליו שהוא המגרשה לרלונו ובענין זה מתפרש המקרא דמייתי תלמודא שאמר וזאת שנית ר"ל מפריד עלמו מזוג ראשון לשני יב"ש בסוטה איש ואשה זכו שכינה ביניהם דהיינו שם י"ה לא זכו אש אוכלתן והדמיון בזה אש המקום עמנו שמתחבר אם זכינו בשם י"ה כמ"ש רשפיה רשפי אש שלהבת יה והוא ענין האש מן השמים שהיתה רבולה במקדש ראשון על המזבח שהיה אז חיבתן שלמה לפני המקום כחיבור איש ואשה בסוד י"ה וע"כ אמר שע"י שאתם היו בוגדים באישות נעורים ובזוג ראשון כסות דמעה למזבח אשר בו נכבה האש של אהבה המחבר איש ואשה וע"ז אמר כי העיד ה' ביני וביניך גו' דהיינו שם י"ה שהוא עדות לשבטי י"ה ומחבר אש של איש ואשה ולזה אמר והיא חברתך לחבר איש ואשה בשם י"ה ושלא תהא אש אוכלתן והיא אשת בריתך שהיה להם הברית בבית ראשון במזבח שהיתה רבולה שם מן השמים ובכן יתקיים עוד בנו כאמור וענתה שמה כימי נעוריה גו' והיה ביום ההוא תקראי אישי גו' וכי"ר א"ס:

סליק פ' המגרש וסליקא לה מסכת גיטין

ח"א **דף צ ע"א** אם לבו נגרש כו' קרי עליה אל תחרוש על רעך רעה כו' כ"ל שדרשו אל תחרוש מלשון שתיקה דהיינו שבלבו לגרשה והוא דר עמה בחיבה שפיו אינו מגלה לבו והוא שקראו חז"ל בנדרים גרושת הלב שאינו מדבר לה בפיו מה שבלבו לגרשה וק"ל: **שזבוב** נופל לתוך כוסו וזורקו ואינו שותהו כו' יש לעיין בזה דודאי במשל שזורקו ושותהו ניחא לפרש בנמשל שהזבוב הוא העסק והדבור עם קרוביה והוא זורק הזבוב מן הכוס ולא אם לה ושותה כוסו אבל במשל זה מה היא זריקת הזבוב בנמשל שהרי אם לה ואינו שותהו ונ"ל במשל זה דמלתא חדא היא שזורק היינו הכוס כולו ואינו שותהו כלל ובמשל ג' שאינה מכוס השתייה למאכל שבתמתמוי משום דודאי אין לך אדם שאוכל זבוב שהוא בעין בכוס והוא כרואה הזנות ממש באשתו שכל אדם מקפיד על זה אבל בנופל לתמתמוי הזבוב כתמתם בו והוא מוללו ואוכלו עם המאכל ואינו מקפיד על הזבוב שבו ואשמועינן במשלים אלו שכמו בדעות המאכל שהמיעוט ודאי טוב שזורקו ושותהו אבל אינו אוכלו כן ראוי להיות בנשים שהמיעוט שיקפיד מלדבר היא עם כל אדם ולא יקפיד כ"כ מלדבר עם קרוביה כמו שמקפיד פפוס בן יהודה באשתו כו' כפרש"י הכי מפורש פרק הבונה נועל כו' בעלה פפוס כו' ע"ש: **ע"ב** לאיש אחר שכתוב קראו אחר כו' דה"ל למכתב שני לגבי ראשון דכתיב בתריה בעלה הראשון אבל קראו אחר שאינו בן זוגו של ראשון ואינו דומה לראשון כמו אל אחר: **שזה** הוליא כו' וזה הכניס רשעה כו' דמסתמא ידע השני בדבר ערוה שזכר שיולאה וראשה פרוע וטוה בשוק כו' ואמר זכה שני שלחה שנאמר ושנאה וגו' כ"ל גם בשלא ימלא הוא דבר ערוה בה עכשיו שונאה ותביא לו שישלחה מביתו ודבר זה שלא ימות תגרום לו זכותו וק"ל: כל המגרש אשתו ראשונה כו' מבואר בפ' כ"ג ועיין כאן בכל זה באורך בחידושי הלכות פ"ש:

סליק חדושי אגדות ממסכת גיטין

למען ידעו הדורות להבין ולהורות · בגט שכ"מ שנוהגין בדורות הללו בסתם בלי שום תנאי ע"פ תיקון הר"י מפרי"ש*) · הנה אחרי אשר זכיתי בעזה"י ללמוד מסכת גיטין אמרתי כי יסודו הוא בעצמו מה שפירש ר"ת בתוספות בפרק מי שאחזו אההיא דכל היוצא למלחמת בית דוד כו' ולכך היתה בת שבע מותרת לדוד שהיו נותנין גט גמור בלי שום תנאי ובלנעה וכשחוזר מן המלחמה היה כונסה והיתה בת שבע פנויה גמורה כו' ולפי שגירשה בלנעה כו' ע"ש ובפרק הזהב בתוס' מפורש יותר בזה שהיו עושין בלנעה כדי שלא יהא רבים קופלים לישאנה ומהשתא הוא בעצמו תיקון של הר"י מפרי"ש בגט שכ"מ שהנו נוהגין בלי שום תנאי אלא לפי שלא עושין כן בלנעה בשכ"מ היו קופלים רבים לישאנה תיקן הוא שיהו עושין שדוכין מקדם בקנס וחרם לכונסה כשיעמוד מחולי וזה נראה לי ברור הגם כי כבר כתבתי כי הדברים כמשמען וכפשטן בתקנת ר"י מפרי"ש דהוה גט גמור כמ"ש כבר בראיות והוכחות מ"מ אמרתי להעלות על הספר דבר שנתחדש לי בזה:

*) עיין בתשובת מהר"ש מלובלין סימן קכ"ו:

חכמת שלמה

דף צ ע"א תום' בד"ה ב"ש סברי כו' ואומר ר"י דר"ע סבר כב"ש כו'. נ"ב פירש אבל לא דב"ש סברי כר"ע וק"ל: **בא"ד** הא דנקט בספרים וב"ש כו' כנ"ל. (עיין במהרש"א):

ע"ב גמ' רבי יוחנן אומר שנוי המשלח כו'. נ"ב ס"א שנואה לפני המקום שלא:

סליק חכמת שלמה ממסכת גיטין

הדרן עלך פרק המגרש וסליקא לה מסכת גיטין

הגהות על מסכת גיטין מהגאון בעל הלבוש זצ"ל

עם הגהות ותקונים מאת הגאונים המפורסמים בעהמ"ח ספר מפרשי הים זצ"ל

דף ב ע"א במשנה מן הרקם ומן החגר (יבמות מו) (נ"ל טז ע"א) תוס' ד"ה כל. (נדה נו ע"ב) תוס' ד"ה הבאים: עכו כא"י לגיטין (כתובות קיב ע"א) תוס' ד"ה מנשק: **ע"ב גמ'** עד אחד נאמן באיסורין (קדושין סה ע"ב) תוס' ד"ה נטמאו:

דף ג ע"א כמי שנחקרה עדותן בב"ד (כתובות כח ע"א) תוס' ד"ה קיום: אתי למנוייה (זבחים ב ע"ב) תוס' ד"ה אתאן: אתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא (לקמן טו ע"א) תוד"ה המביא: **ע"ב** ב' גיטין פסולין (לקמן פו ע"א) תוס' ד"ה שלשה:

דף ד ע"ב ה"מ דיעבד וכו' (חולין ג ע"א) תוס' ד"ה אין: כיון דאיכא עולי רגלים וכו' (כתובות יח ע"א) תוס' ד"ה דסתם. (ב"ב לח ע"ב) תוס' ד"ה דסתם:

דף ה ע"א הוא עצמו שהביא גיטו (לעיל ב ע"ב) תוס' ד"ה לפי: בעא מיניה שמואל מר"ח (לקמן יח ע"ב) תוד"ה יתיב: [א"ה עי' בחידושי מהרי"ט בקידושין דף ע' ועי' בתוס' השני סי' כ']: א"ל אין צריכין (לקמן טז ע"ב) תוד"ה ורבה: **ע"ב** בדרבנן עד נעשה דיין (ב"ק ל ע"ב) תוס' ד"ה כגון. (ב"ב קיד ע"א) תוס' ד"ה ואין: יוציא והוולד ממזר (לעיל ג ע"ב) תוס' ד"ה דתנן: כיצד יעשה ישלנו וכו' (עיין לקמן פד ע"ב) תוד"ה אמר. (חולין ג ע"א) תוס' ד"ה אין: אין ר"מ לפעמים (לקמן פ ע"ב) תוס' ד"ה זו: נמצא אתה מוציא לעז וכו' (סנהדרין ח ע"א) תוס' ד"ה מוליא:

דף ו ע"א כא"י לגיטין (סוכה לד ע"ב) תוס' ד"ה נ"מ: מכי אתא רב לבבל (ב"ק פ ע"א) תוס' ד"ה מכי: לבר מבבל (עי' יבמות דף טז ע"ב) תוס' ד"ה קפסיק. (נדה נו ע"ב) תד"ה אמוראי: שאני בני מחוזא דניידי (לעיל ד ע"ב) תוס' ד"ה כיון. (ב"ב לח ע"ב) תוס' ד"ה דסתם: **ע"ב** בני אדם העולין משם לכאן וכו' (קידושין כט ע"ב) תוס' ד"ה הא: שתים כותבין שלש אין כותבין (סוטה יז ע"ב) תוס' ד"ה כתבם. (מנחות לג ע"ב) תוד"ה הא:

דף ז ע"א מתוותא דא"י (עי' עירובין כא ע"א) תוס' ד"ה אמוי: **ע"ב** עפר חו"ל הבא בספינה (שבת נה ע"ב) תוס' ד"ה טהור: [א"ה עי' במשנה למלך פ"ד מבכורים הלכה ט']:

דף ח ע"א גמ' והמוכר עבדו לסוריא (ב"ב ל ע"ב) תד"ה כך: בג' דרכים שוותה סוריא (עי' ע"ז נא ע"א) תוס' ד"ה קסבר: **ע"ב** רבי מטמא (סוכה כא ע"א) תוס' ד"ה ועל. (זבחים קיג ע"א) תוס' ד"ה ועל: פלגינן דיבורא (ב"ב קמט ע"ב) תוס' ד"ה שייר:

דף ט ע"א משום דלאו כרות גיטא הוא (ב"ב קנ ע"ב) תוס' ד"ה אמר: והאמר ר"י ד"ה אין ערעור פחות מב' (כתובות כו ע"א) תוס' ד"ה והאמר. (ב"ב לב ע"א) תוד"ה והאמר: בג' דרכים שוה גיטי נשים וכו' (יבמות לא ע"ב) תוד"ה והא. (קידושין ב ע"א) תוס' ד"ה האשה. (לקמן כו ע"א) תוס' ד"ה אין: **ע"ב** האיכא מחובר (לעיל ב ע"ב) תוס' ד"ה לפי: ירד ר"ש לשיטתו דר"א (לקמן יז ע"א) תוס' ד"ה ריש לקיש:

דף י ע"א במשנה כל גט שיש עליו וכו' חוץ מגיטי נשים (ב"ב קס ע"א) תוס' ד"ה גט: והיו עדיו עדי כותים והכשיר (עירובין סא ע"ב) תוס' ד"ה אמר. (חולין ה ע"ב) תוס' ד"ה ר"ג: גמ' אי דלא אחזוק (חולין ד ע"א) תוס' ד"ה א"ב: **ע"ב** עידי הגט אין חותמין זה בלא זה (לקמן יח ע"ב) תוס' ד"ה ואיבך: והא לאו בני כריתות נינהו (לקמן כב ע"ב) תוס' ד"ה והא:

דף יא ע"א בדאפיצן (שבת עט ע"ב) תוס' ד"ה קלף: א"ה ממשעבדי נמי. לעיל ג ע"ב תד"ה וגובה: **ע"ב** יתיב רב הונא (חולין יג ע"א) תוס' ד"ה בעא:

דף יג ע"א עבדא בהפקירא ניחא ליה (כתובות יא ע"א) תוס' ד"ה מ"ד: **במשנה** לא יתנו לאחר מיתה (כתובות ג ע"ב) תוס' ד"ה הרי זה: **ע"ב גמ'** אלא מעתה תקנה לנולדים (יבמות יא ע"א) תוס' ד"ה מאן: ה"מ לדבר שישנו בעולם (יבמות נג ע"א) תוס' ד"ה וכי נתן. (כתובות ז ע"ב) תוס' ד"ה המזכה. (נח ע"ב) תוס' ד"ה לאחר:

דף יד ע"א א"כ נתת דבריך לשיעורין (קדושין יא ע"א) תוס' ד"ה שכן: וכל קנין בטעות חוזר (ב"מ סו ע"ב) תוס' ד"ה כתם. (ב"ב מא ע"א) תוס' ד"ה אמר. (קמה ע"א) תוד"ה חזר:

ע"ב והב"א יחלוקו (ב"ב קמט ע"ב) תוד"ה דקא: שורא עדיף (כתובות פה ע"ב) תוס' ד"ה שודא. (לד ע"ב) תוס' ד"ה לימא. (קדושין עד ע"א) תוס' ד"ה שודא. (ב"ב לה ע"א) תוס' ד"ה שודא:

דף טו ע"א במשנה ב' אומרים בפנינו וכו' (לעיל ה ע"א) תוס' ד"ה בי תרי: פסול (לעיל ג' ע"ב) תוס' ד"ה דתנן: **גמ'** ה"א צריך ואי לא אמר כשר (לעיל ד ע"ב) תוס' ד"ה אי: **ע"ב** גידוד חמשה וכו' (עירובין לג ע"ב) תוד"ה גידוד:

דף טז ע"א הניצוק והקטפרס (חגיגה יט ע"ב) תוס' ד"ה בתהומה. (נזה ע"ב) תוס' ד"ה כעוביה. (יבמות טו ע"א) תוס' ד"ה עירוב: **ע"ב** לאחר שלמדו (לעיל ד ע"א) תוס' ד"ה אי:

דף יז ע"א או במולך או בטולא דבר עשו (פסחים פז ע"ב) תוס' ד"ה והגלו: הא לבתר דאתו חבריה לבבל (שבת יא ע"א) תד"ה ולא: אלמא קסבר ב' שהביאו גט (לעיל ה ע"א) תוד"ה כשנאת: **במשנה** נכתב ביום וכו' ונחתם בלילה (לקמן כו ע"ב) תוס' ד"ה קא פסיק: **גמ'** משום בת אחותו (לעיל ג ע"ב) תוס' ד"ה כתב: **ע"ב** זנות לא שכיחא (כתובות ב ע"א) תוד"ה שאם: לרמאי לא חיישינן (יבמות לא ע"ב) תוס' ד"ה להלה:

דף יח ע"א לא מקדים אינש פורענות לנפשיה (ב"ב קסז ע"א) תוס' ד"ה אע"פ: יאמרו שתי נשים בחצר אחת וכו' (יבמות מב ע"א) תוס' ד"ה מ"ם: פגמה אע"פ שלא זקפה (כתובות נה ע"א) תוס' ד"ה לשביעית: אונס וקנס ופיתוי וכו' (לקמן לז ע"א) תוס' ד"ה שטר: משעת העמדה בדין (ב"ב קעה ע"ב) תד"ה או: **ע"ב** חיישינן שמא פייס (לקמן לב ע"ב) תוס' ד"ה התם: למ"ד משום עדים פסול (לקמן פב ע"א) תוס' ד"ה גזירה: אתי לאחלופי בשטרות דעלמא (ב"ב קסג ע"א) תוס' ד"ה נמלא:

דף יט ע"א במשנה בסם ובסיקרא וכו' (עי' מנחות לד ע"א) תד"ה כמו: **גמ'** דיו דיותא (נדה כ ע"א) תוס' ד"ה פלי: לאתויי הא דתני ר"ח כו' (מגילה יט ע"א) תוס' ד"ה על: דיו ע"ג סיקרא (לעיל ט ע"ב) תוס' ד"ה מקרעין: הא דלא אפיץ (מגילה ט ע"א) תוד"ה דיפתרא: **ע"ב** בדמוחדר (ב"ב קסב ע"א) תוס' ד"ה ולריך: חיישינן שמא במי מילין כתבו (קידושין ג ע"ב) תוס' ד"ה ס"ג:

דף כ ע"א גמ' ודבעי' וזה אלי ואנוהו וכו' (שבת קד ע"ב) תד"ה אמר: אילימא משום וכו' קא כתבה (עי' לקמן כב ע"ב) תוס' ד"ה והא: כתבו על איסורי הנאה כשר (פסחים לב ע"ב) תוס' ד"ה ואין: [א"ה עי' במל"מ פ"ו ממתנות עניים הל' ז' שכתב דדברי התוס' סותרין למ"ש בשבת דף כה ע"ב ד"ה תתן ע"ש ואפשר דהתוס' לא באו רק להת טעם היאך הוה ממעטינן מתתן לכד דבר שאינו ראוי ולזה כתבו כיון דבאמת אין בו נתינה של ממון דאין נתינה פחות משו"פ והכא חטה א' פוטרת ורק כיון דלא כתיב גבי הכלומין מקרי נתינה אף בפחות משו"פ וזה דוקא אם נותן לו עכ"פ דבר הראוי וכיון שכן שפיר אתא לו ולא לאורו ודו"ק]: ל"צ דמעורה (סוטה יז ע"ב) תוס' ד"ה כותבה:

דף כא ע"א מכדי חצר מהיכא איתרבאי מידה (מעילה יג ע"א) תוס' ד"ה אבל: ספר כורתה ואין ד"א כורתה (בכורות נא ע"א) תוס' ד"ה אימא:

דף כב ע"א בתר נקבו אזלינן (חולין קכח ע"א) תוס' ד"ה קיסות: [א"ה עי' מל"מ פ"ג מבכורים הל' ט ועי' בשו"ת דברי ריבות להגאון מו"ה יצחק, אדרבי הספרדי סימן כג]: **ע"ב** מאן חכמים אמר רבי אלעזר רבי אליעזר היא וכו' (שבת עט ע"א) תוד"ה כדי: לא הכשיר ר"א אלא בגיטין (לעיל יא ע"א) תוס' ד"ה והא. (קידושין ט' ע"א) תוס' ד"ה כתב: **במשנה** האשה כותבת את גיטה (לקמן כט ע"א) תוס' ד"ה משום:

דף כג ע"א גמ' והוא שהיה גדול עומד ע"ג (עירובין יג ע"א) תוד"ה אבל. (יבמות קד ע"ב) תוס' ד"ה והא. (חולין יב ע"ב) תוספתא ד"ה מאן: נכרי לרעתיה דנפשיה קעביד (ע"ז ז נ"ל כו ע"א) תוס' ד"ה וכי. (מנחות מב ע"א) תוס' ד"ה ועל: [א"ה עי' בשו"ת הס"ד סי' רכח דזה אינו רק ספק ועי' בב"י בא"ע סי' קכג ודבריהם ל"ע בש"ס מנחות שם ועי' מ"ש בתבוריני על או"ח סימן י"א: נכרי ארעתיה דנפשיה קעביד וכו' (זבחים ב ע"ב) תוס' ד"ה סתם: [א"ה עי' בשו"ת עה"ג סי' לג ובחידושי הגרשוני שלו בסופו בפ' ממות]: **ע"ב** אם היתה עוברה וכתה לו (סנהדרין פ ע"ב)

פוס'

תוס' ד"ה עובר: ר"י תרתי אמר וכו' (יבמות עח ע"א) תוס' ד"ה בעלמא. (גיטין סו): [א"ה חפשנו ולא מצאנו ואולי חילוף אותיות יש כאן וצ"ל ו' במ' ודף ו' הוא בתוס' ע"א ד"ה אפילו ושייך למתניתין כותה ופי' הוא בתוס' ע"ב ד"ה אע"פ ושייך להא דאמרו כאן ע"א נכרי אדעתא דנפשיה קא עביד]:

דף כד ע"א גמ' וכי מטית התם שויה שליח להולכה (לקמן סה ע"ב) תד"ה גטו:
ע"ב אמר רבא ז"א ב' יוסף ב"ש וכו' (כתובות לד ע"א) תוס' ד"ה לימא: ור"א היא וכו' (לעיל ג ע"א) תוס' ד"ה ורבנן. (ד ע"א) תוס' ד"ה דקי"ל: חליצה פסולה וכו' (יבמות קה ע"א) תוספות ד"ה לאמין. (יבמות קמז): [א"ה לא מצאנו ואולי צ"ל קמז ע"א תוס' ד"ה מאי ושייך להא דאמרו כאן ז"א ב' יוסף כ"ש הדרים וכו']:

דף כה ע"א קטן ואנפוליא פסולות וכו' (יבמות לו ע"א) תוס' ד"ה ור"מ: תולה בד"ע ל"ל ברירה (לעיל יד ע"א) תוס' ד"ה מר סבר: אומר ב' לוגין שאני כו' (לקמן לא ע"א) תוד"ה במחשבה: ע"ב ולכי מיית הוה גיטא (ביצה לו ע"ב) תוס' ד"ה ובמוהל. (לקמן עג ע"ב) תו' ד"ה תנא. (סוטה יח ע"א) תוס' ד"ה חזר:

דף כו ע"א במשנה הכותב טופסי גיטין (זבחים ג ע"א) תוס' ד"ה הכותב. (מנחות לד ע"א) תוס' ד"ה בדפוס: גמרא וצריך שיניח אף מקום הרי את מותרת (נדרים ה ע"ב) בר"ן ד"ה מסני. וע"א בתוי' ד"ה ואמאי: ע"ב משום קטטה ור"מ היא (לעיל ד ע"א) תד"ה תתמו: ואזיל ומעגן ומותיב לה (עיין לקמן לג ע"א) תד"ה ובמעשה: שמא יאמרו נאה קודם לבנה (יבמות נב ע"א) תוד"ה לכשאכנסנה: וליתא מדר"נ (כתובות ב צ"ל כא ע"ב) תוספות ד"ה והאמר. (ב"ק לה צ"ל ע ע"א) תוס' ד"ה במטלטלין. (שבועות לג ע"ב) תוס' ד"ה היכא:

דף כז ע"א במשנה אם מכירו כשר (יבמות קכ ע"ב) תוס' ד"ה אלא: גמ' דהאי גיטא דאשתכח ב"ד דר"ה (יבמות קטו ע"ב) תוס' ד"ה אמר: חוששין לשני שוירי (לעיל כד ע"ב) תוס' ד"ה בעידי:

דף כח ע"א גמ' וגוסס שרוב וכו' (עי' קדושין עח ע"ב) תוס' ד"ה לא: הא ר"מ דל"ת למיתה (יבמות יח ע"א) תוספות ד"ה דלמא: ע"ב שמא ימות חיישינן (קדושין מה ע"ב) תוס' ד"ה כפירוש: בחטאת העוף (פסחים סב ע"א) תוס' ד"ה ערל. (חגיגה ד ע"ב) תוס' ד"ה דכתיב. (מועד קטן טו ע"ב) תוס' ד"ה אתרי. (בכורות סא ע"א) תוס' ד"ה והא. (חולין פג ע"א) תוד"ה אין:

דף כט ע"א במשנה אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר (ב"ק יא ע"ב) תוס' ד"ה עד: גמ' מילי לא מימסרן לשליח (לקמן סו ע"ב) תוס' ד"ה והאמר: ע"ב במשנה עושה שליח בב"ד ומשלחו (לעיל ה ע"ב) תוס' ד"ה יעלנו. (כד ע"א) תוס' ד"ה אימור: גמ' קפחינהו ר"מ וכו' (ב"ק פט ע"א) תוס' ד"ה אמר: וליחוש שמא פיים (לעיל יח ע"ב) תוס' ד"ה חיישינן:

דף ל ע"א במשנה המלוה מעות את הכהן וכו' (יבמות פו ע"ב) תוס' ד"ה מר סבר. (כתובות כו ע"א) תוס' ד"ה אין: גמ' במכירי כהונה (כתובות קב ע"א) תוס' ד"ה לברור. (ב"ב כג צ"ל קכג ע"ב) תוס' ד"ה הכא: [א"ה ועיין שו"ת מהרי"ל סי' עד ודו"ק ועי' שו"ת זקינו הגאון סמ"ל ז"ל סי' ע']: עשו שאינו זוכה כזוכה (בכורות יח ע"א) תוס' ד"ה עשו: כיחידאה לא מוקמינן (לעיל יג ע"א) תוס' ד"ה והא. (ב"מ יב ע"א) תוס' ד"ה והאמר. (ב"ב קמט ע"ב) תוס' ד"ה דקא: ע"ב הניח מלא מחט טבה מלא קרדום (ב"ב ז צ"ל כז ע"א) תוס' ד"ה ולכתוב: שמא עשאו אביו תרומה וכו' (ב"מ לח ע"א) תוספות ד"ה שמא: וכי נחשדו חברים לתרום וכו' (בכורות יט צ"ל נט ע"א) תוס' ד"ה אף:

דף לא ע"א ניטלת באומד ובמחשבה (בכורות נח ע"ב) תוס' ד"ה כשם: במשנה ובשעת כניסת מים לבוסר (ע"ז כט ע"ב) תוס' ד"ה אי: ע"ב גמ' ורוח צפונית מנשבת עם כולם (יבמות עב ע"א) תוס' ד"ה לא:

דף לב ע"א במשנה שלא יהו עושין כן (קדושין יב ע"ב) תד"ה ועל: גמ' אי אפשי בה לא אמר כלום (ב"ב לח צ"ל קלח ע"א) תוד"ה כאן: ע"ב שליח מתנה ה"ה כשליח הגט (לעיל יב ע"א) תוס' ד"ה כל: חוזר ומגרש בו (לעיל יח ע"ב) תוס' ד"ה שמא: גיטא גופיה מי קא בטיל (קדושין נט ע"ב) תוס' ד"ה מתורת: לבי תרי נמי ב"ד קרי ליה (יבמות כה ע"ב) תוס' ד"ה טעמא:

דף לג ע"א גמ' אפקעינהו רבנן לקידושי מיניה (כתובות ג ע"א) תוד"ה ואפקעינהו. (ב"ב מח ע"ב) תוס' ד"ה תינח כו: [א"ה למעלה מזה כתוב כתובות כו ושם לא נמצא בדף כו מאומה ואולי חסר שם המסכתא וצ"ל גיטין כו והוא בתוס' שם ע"א ד"ה כבי ושייך להא דאמרו כאן ע"א אי לבטל וכו']:

דף לד ע"א גמ' גילוי דעתא בגיטא מילתא היא (לעיל לג ע"א) תוס' ד"ה מ"ד: אין אונס בגיטין (כתובות ג ע"א) תוספות ד"ה א"ד: [א"ה עי' במל"מ פ"ג משבועות הל' א' ועיין בשו"ת דברי ריבות סי' פ"א]: ע"ב במשנה אין אלמנה נפרעת וכו' (כתובות פז ע"א) תוס' ד"ה מקדים. (לא ע"א) תוס' ד"ה מוכרת: שתהא נודרת ליתומים (כתובות פו ע"ב) תוס' ד"ה נדר: העדים חותמין על הגט וכו' (לעיל ג ע"א) תוס' ד"ה כמבית. (ג ע"ב) תוס' ד"ה ר"א:

דף לה ע"א גמ' עד שמת א' מבני' (שבועות כו ע"א) תוס' ד"ה עד: דקא טרחא קמי יתמי (עי' ב"ב נב ע"ב) תוס' ד"ה דטרחא: רב לא מגבי כתובה לארמלתא (ב"ב קנח ע"א) תוד"ה כ"ש: אדרה בב"ד ואשבעה חוץ לב"ד (כתובות פח ע"א) תוס' ד"ה מייתי. (שבועות מא ע"א) תוד"ה מאי: ע"ב דמפר לה בעל (בכורות מה ע"ב) תוספות ד"ה דמדרינן: צריך לפרט את הנדר (נדרים לט ע"א) בתוי' ד"ה רבא:

דף לו ע"א גמ' דמדרינן ליה ברבים (בכורות מו ע"א) תד"ה אמר: דזימנין דמיתי פתרי (לעיל ד ע"א) תוס' ד"ה דקי"ל (סד ע"א) תוס' ד"ה דר"א: אפקעינהו בדיסקי (לקמן פז ע"ב) תוס' ד"ה ולמא: זה אחד מן הדברים שהתקין הלל הזקן (ערכין לא ע"ב) תוס' ד"ה התקין: בשביעית בזה"ז ורבי היא (קדושין לח ע"ב) תוד"ה בשמטה:

דף לז ע"א גמ' אלא על הקרקע (קידושין כו ע"ב) תד"ה ולכתוב: כל שהוא (ב"ב כז ע"א) תוס' ד"ה ולכתוב: דמנח אסיכי (לעיל ז ע"ב) תוס' ד"ה דלמא: דקני ליה מדר"י (פסחים לא ע"ב) תוס' ד"ה ור"י. (ב"מ פא ע"ב) תד"ה והא. (שבועות מד ע"א) תוספות ד"ה מאי: ע"ב כשם שמצוה לפדות ב"ח (לעיל יב ע"א) תוד"ה כי:

דף לח ע"א נכרי ישראל מג"ל וכו' (בכורות יג ע"א) תוס' ד"ה אם: ע"ב אלו עבדיו ושפחותיו הכנענים (ערכין כח ע"א) תוד"ה דת"כ:

דף לט ע"א עבדי כמקרקעי דמי (ב"ב עט ע"א) תוד"ה מועלין: הלכה כאבא שאול (קדושין כג ע"א) תוס' ד"ה א"ד: ע"ב נתייאשתי מפלוני עבדי (יבמות טז ע"ב) תוס' ד"ה בשלמא. (יבמות מ"ח ע"א) תוד"ה אלא. (ב"ק סו ע"א) תוס' ד"ה כיון. (ב"ב מד ע"א) תוס' ד"ה דיקא: אשכחיה רנב"י וכו' (לעיל לא ע"ב) תוד"ה אתא: אני אומר אין הלכה (ב"ב מו ע"ב) תוס' ד"ה שלא: משום דהוה ליה כליו של מקנה (ב"מ מז ע"ב) תוס' ד"ה לאפוקי. (קיב ע"א) תוס' ד"ה תוזר: [א"ה למעלה מזה כתוב יבמות עז מח ושם בדף נא נפקד מושבו לכאן ואולי חסר המסכתא וצ"ל כתובות נא והוא בתוס' שם ע"א ד"ה סוף ושייך להא דאמרי כאן ע"א דכמה דקיימין מכתש כתושין]:

דף מ ע"א רמ"א מקודשת (יבמות מז ע"ב) תוס' ד"ה שם: כופין את היורשין (כתובות פו ע"א) תוס' ד"ה פריעת: מצוה לקיים דברי המת (ב"ב קמט ע"א) תוס' ד"ה דקא: הא אמרו בלשון שחרור ה"נ (לעיל לח ע"א) תד"ה הכל: ע"ב הקדש חמץ ושחרור וכו' (יבמות סו ע"ב) תד"ה עבדי:

דף מא ע"א מר סבר חייב (ב"ק לג ע"ב) תוס' ד"ה זאת: במשנה לישא שפחה א"א (כתובות כט ע"א) תוד"ה אלו: ע"ב גמ' לה לה מאשה (ע"ז יג ע"ב) תוס' ד"ה עבד: דכ"ע ב"ש עדיפא (יבמות נט ע"א) תוס' ד"ה דומיא. (זבחים מח ע"א) תוס' ד"ה דכ"ע:

דף מב ע"א הכותב נכסיו לשני עבדיו (זבחים ל ע"א) תוס' ד"ה דבריו: פרושי קא מפרש (בכורות לא ע"ב) תוס' ד"ה א"כ: וצריך גט שחרור (ב"ק לג ע"ב) תוס' ד"ה א"כ. (ב"מ מה ע"א) תוס' ד"ה תמורת: עבד שמכרו רבו לקנס (ערכין כ ע"א) תוס' ד"ה לאתויי: אבל הכא מי יימר דמנגח (ב"מ לג ע"ב) תוס' ד"ה כגון:

דף מג ע"א וחצי כופר ליורשיו (ב"ק מ ע"א) תוס' ד"ה כופר: שייר בקניינו (יבמות מט ע"ב) תוס' ד"ה משום: הכא לא שייר בקניינו (קידושין ו ע"א) תוספות ד"ה משום: ע"ב לכשתברח ממנו אין לי עסק בך (כתובות פג ע"א) תוס' ד"ה ואין. (ב"ב מג ע"א) תוד"ה ואין: אע"פ שעשה לו נמוסו פטורה מן המעשר (לקמן מז ע"א) תוספות ד"ה אמר:

דף מד ע"א מכר עבדו ומת מהו שיקנוס בנו (מ"ק יב ע"ב) תוס' ד"ה את"ל. (בכורות ד ע"ב) תוס' ד"ה בעא מיניה: ע"ב שדה שנתקווצה (מ"ק יג ע"א) תוס' ד"ה נטייביה:

דף מה ע"א ואי לא מפקינא ליה מינך וכו' (כתובות קו ע"ב) תוס' ד"ה ס"ג: משום דוחקא דציבורא (כתובות נב ע"א) תוס' ד"ה וסיו: אתא עורבא וקא קרי ליה (חולין סא ע"א) תוס' ד"ה כל: ע"ב ס"ת שכתבו מין ישרף (שבת קטז ע"ב) תד"ה ספרי: שכתבן מין ומסור לאנסים וכו' (ע"ז כו ע"ב) תד"ה סמי: שנאמר וקשרתם וכתבתם (ע"ז כו ע"א) תוד"ה וכי: במשנה כל נדר שידעו בו רבים (לעיל לה ע"ב) תוס' ד"ה אבל. (בכורות מה ע"ב) תוס' ד"ה הניחא. (מו ע"א) תוס' ד"ה דמדרינן:

דף מו ע"א גמ' משום קלקולא (כתובות עד ע"ב) תוס' ד"ה משום: ע"ב במשנה לא יחזיר (כתובות עב ע"ב) תוספות ד"ה על מנת: שתיקותך יפה מדיבורך (יבמות מה צ"ל סה ע"א) תוס' ד"ה אי: בגמרא חייש לקלקולא (יבמות ג ע"ב) תוס' ד"ה לא:

דף מז ע"א זיל לא קא שבקי לי דאפרקינך (ע"ז כו ע"ב) תוס' ד"ה אני: שאין קנין לעובד כוכבים וכו' (קידושין מא ע"ב) תד"ה הנכרי: דגנך ולא דגן נכרי (מנחות סו ע"ב) תוד"ה מירוח: ע"ב המוכר שדהו לפירות (ב"ב נ ע"א) תוספות ד"ה המוכר: קנין פירות כקנין הגוף דמי (יבמות סו ע"א) תוס' ד"ה אלמנה:

דף מח ע"א לא משכחת דמייתי בכורים (עירובין לז ע"א) תד"ה ר"י. (לעיל כה ע"ב) תד"ה ר"י. (בכורות נב ע"ב) תד"ה אמר: ע"ב במשנה אין מוציאין לאכילת פירות (כתובות קב ע"ב) תד"ה אימור: ולמזון האשה והבנות (כתובות מט ע"ב) תד"ה אי. (נא ע"ב) תוס' ד"ה תמצא:

דף מט ע"ב גמ' מפני מה אמרו ב"ח דינו בבינונית (ב"ק ח ע"א) תוד"ה מר: וכתובת אשה בזיבורית (כתובות פד ע"א) תוס' ד"ה וכתובה: שיותר ממה שהאיש וכו' (יבמות קז ע"א) תוספות ד"ה תרוייהו: והאיש אינו מוציאה וכו' (כתובות סג ע"ב) תוס' ד"ה אבל: בקבלן (ב"ב מז ע"א) תוס' ד"ה קבלן:

דף נ ע"א גמ' דלא מסיק אדעתא דמלוה דמית לוה (כתובות פו ע"א) תוד"ה לאשה: ע"ב אין נפרעין מנכסים משועבדים (כתובות מט ע"א) תוד"ה אי (ב"ב קעה ע"ב) תוד"ה דבר תורה:

דף נא ע"א והא פרנסה דמיקץ קייצי (כתובות נ ע"ב) תוס' ד"ה ומאי: מתו בנותיהן נזונות וכו' (כתובות קא ע"ב) תוספות ד"ה והיא: בשקנו מידו (כתובות קב ע"ב) תוס' ד"ה שב"ע: ב' כיסין קשורים (ב"ק כז ע"א) תוס' ד"ה עירוב: ע"ב הא דאמר כראב"י (כתובות יח ע"א) תוד"ה ראב"י: פעמים שאדם נשבע וכו' (קדושין כד ע"א) תוד"ה ור"א:

דף נב ע"א אתם ולא שותפין וכו' (כתובות ג ע"ב) תוס' ד"ה הרי זה. (לעיל מ ע"ב) תוס' ד"ה וכתב: האפוטרופסין תורמין ומעשרין (לקמן סה ע"א) תד"ה כעין: אלא לחוב ע"מ לזכות (עי' קידושין מב ע"א) תד"ה אלא: ואין אפוטרופסין רשאין להוציא עבדים וכו' (עי' לעיל לח ע"ב) תוד"ה אין: אין עושין אפוטרופסין נשים (כתובות פח ע"ב) תוס' ד"ה קא מפלגי: לא יהא כח הדיוט חמור מהקדש (קידושין כט ע"א) תוס' ד"ה אתו: ע"ב מנסך ממש (כתובות לא ע"א) תוד"ה בעקירה.

(חולין פא ע"א) תד"ה ת"ש: ואידך כדרב ירמיה (ב"ק ד ע"ב) רש"י ד"ה ומנסך: [א"ה עי' שו"ת מנחת יעקב שנדפסו עם הש"ת בסופו סי' א]: משעת הגבהה הוא דקני (חולין מ ע"א) תוד"ה רבותא:

דף נג ע"א גמ' היזק שאינו ניכר לא שמיה היזק (לעיל מא ע"א) תוס' ד"ה בהיזק: העושה מלאכה במי חטאת (ב"ק נו ע"א) תוס' ד"ה פטור. (ולא ע"א) תוס' ד"ה הא: ע"ב ממונא מעליא בעי לשלומי (ב"ק מה ע"א) תוס' ד"ה השתא: [א"ה עי' במל"מ פ"ג מהל' גזילה ואבידה הלכה ד' שתמה על דברי התוס' כאן והניחם בצ"ע ועי' מ"ש בחבורנו מפרשי הים על מסכת ב"ק לא אות א']: תיובתא (ב"ק ה ע"א) תד"ה דאי: לימא כתנאי (ב"ק מז ע"א) תוס' ד"ה מאי: בין בשוגג ובין במזיד יעקר (ר"ה י ע"ב) תוס' ד"ה יום:

דף נד ע"א גמ' באתריה דר"י חמירו להו שביעית (סוטה ז ע"א) תוד"ה אמר: המעשר בשבת וכו' (שבת מג ע"א) תוס' ד"ה טבל. (סוכה כג ע"ב) תוד"ה שני: ע"ב והא הכא דמדאורייתא חד בתרי בטל (יבמות עג ע"א) תוספות ד"ה מה: [א"ה עי' בלקוטי פר"ת על יו"ד סי' לט]: כל שבידו נאמן (קדושין סה ע"ב) תוס' ד"ה נטמאו: כה"ג ביוה"כ יוכיח (זבחים יד ע"א) תוס' ד"ה מודה. (כט ע"א) תוס' ד"ה ומקום: לא עבדתם לשמן (לעיל מה ע"ב) תוס' ד"ה עד:

דף נה ע"א במשנה ועל קטנת בת ישראל וכו' (יבמות קיב ע"ב) תוס' ד"ה יש. (קיג ע"א) תוס' ד"ה שמא: גמ' אמר לעדים ראו גט זה וכו' (לקמן עח ע"א) תוס' ד"ה אינו. (ב"ק נה ע"א) תוס' ד"ה אמר: יאוש כדי ל"ק (סוכה ט ע"א) תוס' ד"ה הא. (ל ע"א) תוס' ד"ה הא: ע"ב משעת גניבה או משעת הקדש (ב"ק סז ע"ב) תד"ה רבה: במשנה לקח מן האיש וכו' (כתובות פא ע"א) תוס' ד"ה ומגרשה:

דף נו ע"א גמ' ולדידהו לאו מומא הוא (זבחים עז ע"ב) תד"ה הכא: ע"ב כל המיצר לישראל נעשה ראש (חגיגה יג ע"ב) תד"ה שלא:

דף נז ע"א אשקא דריספק חריב ביתר (תענית כו ע"ב) רש"י ד"ה ביתר: ע"ב מאן אינון שמעיה ואבטליון (יומא עא ע"ב) רש"י ד"ה ייתון:

דף נח ע"א תרתי מתקלי וכו' (ע"ז יא ע"ב) תוס' ד"ה מתקל: עד שאפדנו בכל ממון (לעיל מה ע"א) תוס' ד"ה דלא: ומני ר"י בן אלישע (מנחות סד ע"ב) תוס' ד"ה ארור: ל"ש אלא דא"ל לך חזק וקני (כתובות לא ע"א) תוס' ד"ה כתבה. (ב"ק נט ע"ב) תוס' ד"ה כתב. (ב"ב מז ע"ב) תד"ה אבל: עד שיכתוב לו אחריות (ב"ב מח ע"א) תד"ה הא: ע"ב הבא מחמת חוב וכו' (ב"ק נח ע"א) תוס' ד"ה א"נ: ויהיב זוזי דתלת שנין (ב"ב נד ע"ב) תוס' ד"ה באגי:

דף נט ע"א במשנה חרש רומז ונרמז (יבמות קיג ע"א) תוד"ה אין: גמ' מלמלא (מגילה יח ע"א) תד"ה מלמלא: ע"ב במשנה מפני דרכי שלום (פסחים לא ע"ב) תוספות ד"ה איש: גמ' מיכף הוה כייפי ליה (חולין יט ע"א) תוס' ד"ה אמר: נתפרדה חבילה (כתובות כה ע"ב) תוספות ד"ה שקלא:

דף ס ע"א גמ' עת לעשות לה' וכו' (שבת קטו ע"ב) תוס' ד"ה אליבא: תורה חתומה ניתנה (לעיל ג ע"ב) תוס' ד"ה דהכן. (ב"ב מז ע"ב) תוס' ד"ה אבל: אם שכב אם לא שכב (יומא לז ע"ב) תוד"ה אם: ופרשת טמאים (פסחים ו צ"ל ז ע"ב) תוס' ד"ה שנאמר. (סוכה כח ע"ב) תוס' ד"ה שחל (מב לה ט): [א"ה למעלה מזה כתוב סוכה כח ובדפים האלו לא יראה ולא ימצא דבר הנוגע לכאן ואולי טעות נפל בדפוס והיה במקום אשר כתב מב לה צ"ל מג לה והוא ציון המס' מגילה והוא בדף ט ע"א תוס' ד"ה בשלמא ושייך להא דאמרו כאן ע"א ס"ת שחסר יריעה אחת אין קורין בה]:

דף סא ע"א מפרנסין עניי עובדי כוכבים וכו' (עירובין סד ע"ב) תד"ה ולמדנו: ע"ב מפקידין תרומה אצל ישראל ע"ה (חגיגה כה ע"א) תוספות ד"ה סונין: וליחוש שמא תסיטנו אשתו נדה (שבת פד ע"ב) תוס' ד"ה מי. (חגיגה יט ע"ב) תד"ה בגדי. (חולין עא ע"ב) תוס' ד"ה אטו: הרי אלו בחזקתן למעשר וכו' (כתובות כד ע"א) תד"ה מעשרות:

דף סב ע"א אין עושין חלת ע"ה בטהרה (חגיגה יט ע"ב) תוס' ד"ה בגדי: אין עודרין עם העובד כוכבים (סנהדרין נו ע"א) תד"ה אגוסטין:

דף סג ע"א גמ' רבי אומר אם רצה לחזור לא יחזור (לעיל יד ע"ב) תוס' ד"ה ור"י: ע"ב נתיישב בדבר (לעיל כד ע"ב) תד"ה אגרא: עשו עדים שליחותן (ב"ב קעא ע"א) תוספות ד"ה אלא: במשנה ושנים שאמרו בפנינו קבל (ב"ק ע ע"ב) תוס' ד"ה למעוטי:

דף סד ע"ב גמ' ולהימנה לדידה מדר"ה (יבמות קטז ע"א) תוד"ה ולהימנה. (כתובות פט ע"ב) תוס' ד"ה מיגו. (ב"מ יח ע"ב) תוס' ד"ה אין: במשנה וכל שאינה יכולה לשמור גיטה (יבמות יג צ"ל קיג ע"ב) תוס' ד"ה ילפה: גמ' צרור וזרקו וכו' (פסחים לא ע"ב) תוספות ד"ה איש. (סנהדרין סח ע"ב) תוס' ד"ה קטן: שאני שתופי מבואות דרבנן (עירובין עט ע"ב) תוס' ד"ה המזכה:

דף סה ע"א במעשר בזה"ז דרבנן (ר"ה לא ע"ב) תוס' ד"ה ביקש. (בכורות נ ע"ב) תוס' ד"ה באתרים: וכנגדן בקטנה מתגרשת וכו' (קדושין מג ע"ב) תוס' ד"ה תנן: וכנגדן בקטנה חולצת (יבמות קה ע"ב) תד"ה רבא: במשנה עד שיגיע הגט לידה (לקמן פה ע"א) תד"ה הניתוס: ע"ב גמ' כאן בשלו כאן בשל חבירו (ב"מ מב ע"ב) תוס' ד"ה מי: אמר הבו ארבע מאות זוזי (כתובות נד ע"ב) תד"ה ארבע. (ב"ב קמט ע"א) תד"ה דקא:

דף סו ע"א מכלל דר"ה סבר לא בעי קנין (ב"ב קנג ע"א) תוס' ד"ה שלחו: ולידחוש שמא שד הוא (מגילה ג ע"א) תוס' ד"ה חיישינן: ע"ב במשנה מפני שעשאן ב"ד (לעיל כט ע"א) תוד"ה מילי:

דף סז ע"א גמ' מעשה לא עבדי דיבורא קאמרי (יבמות כב ע"ב) תוספות ד"ה לא: ע"ב אחד מוליך ע"י כולם (לעיל כט ע"א) תוספות ד"ה אבל:

דף סח ע"ב גמ' נגר טורא (חולין סג ע"א) רש"י ד"ה וזהו: אזיל אייתי שמירא (סוטה מח ע"ב) רש"י ד"ה בשמיר:

דף סט ע"א גמ' לברוקתי (בכורות לח ע"ב) תוס' ד"ה וסימנך:

דף ע ע"א עביד ליה להאי גברי (ע"ז סו ע"ב) תוס' ד"ה לאפוקי: נריעא דכולהו טוליא חוורי (ע"ז כח ע"א) תוס' ד"ה בצולית: ע"ב שחט בו שנים וכו' ורמז ואמר (קידושין עה ע"ב) תוס' ד"ה לא: חיישינן שמא תרוח בלבלתו (כתובות לג ע"ב) תוספות ד"ה דילמא:

דף עא ע"א שאני עדות דרחמנא אמר מפיהם (יבמות לא ע"ב) תוס' ד"ה דתני: אבל פקח ונתחרש וכו' (יבמות קי ע"ב) תד"ה או: ע"ב אי נמי לכדר"י (יבמות קיג ע"ב) תוס' ד"ה אמר: במשנה עד שיאמר לסופר כתוב (לעיל כב ע"ב) תוס' ד"ה והא:

דף עב ע"א במשנה לא אמר כלום (לעיל יג ע"א) תד"ה לא. (ב"ב קנא ע"ב) תד"ה תנו: זה גיטך מהיום אם מתי מחולי זה (לעיל כה ע"ב) תוס' ד"ה מה: ע"ב גמ' למה לי אומרנא הרי עמד (ב"ב קנג ע"א) תוס' ד"ה ולא:

דף עג ע"א אכלו ארי אין לנו (כתובות ב ע"ב) תוס' ד"ה דלמא: במשנה מה היא באותן הימים (עירובין לו ע"ב) תוספות ד"ה לא: ע"ב ח"ה כא"א לכל דבריה (שבת נו ע"א) תוספות ד"ה גט: גמ' ולכי מיית הוה גיטא (יומא נו ע"א) תוס' ד"ה דברי: באומר מעת שאני בעולם (סוכה כג צ"ל כד ע"א) תוס' ד"ה דברי. (יבמות כה ע"ב) תוס' ד"ה באומר. (לעיל כה ע"ב) תוס' ד"ה ולכי:

דף עד ע"א לכשתתן (לקמן פב ע"ב) תוס' ד"ה הר"א: ע"ב א"ל אינה מגורשת (לקמן פד ע"ב) תוס' ד"ה כל: התקין הלל הזקן וכו' (לעיל לו ע"א) תוס' ד"ה בזמן:

דף עה ע"א נתינה בע"כ הוה נתינה (לקמן עח ע"ב) תוס' ד"ה לגיטין: כ"מ ששנה רשב"ג וכו' (ב"מ סט ע"א) תוס' ד"ה אלא: מכדי כל תנאי וכו' (קידושין ו ע"ב) תוס' ד"ה לא: אלא אמר רבא משום דמעשה קודם (ב"מ לד ע"א) תוס' ד"ה אימא: ע"ב דתנאי ומעשה בד"א (ב"ב קלו ע"ב) תוס' ד"ה לא: אם לא מתי לא יהא גט (ביצה לו ע"ב) תוס' ד"ה ובמוהל. (יומא נו ע"א) תוספות ד"ה דברי. (סוכה כג ע"ב) תוס' ד"ה דברי. (לעיל כה ע"ב) תוס' ד"ה דברי. (בכורות מח ע"א) תוס' ד"ה דכולי עלמא: [א"ה עי' בהקדמת הט"ז ונקודת הכסף ומ"ש בנו בהגהות שם ועי' בשו"ת זקינו הגאון סמ"ל ז"ל סי' קלו]:

דף עו ע"ב בעכו הוו מפטרו (כתובות קיב ע"א) תוס' ד"ה מנסך. (לעיל ב ע"א) תוס' ד"ה ואשקלון: וליחוש שמא פיים (לעיל יח ע"ב) תוס' ד"ה שמא:

דף עז ע"א משמיה דרבי וקלסות (לעיל כ ע"א) תוס' ד"ה מתמים: במשנה והיא בתוך ביתה וכו' (עירובין לב ע"ב) תוס' ד"ה אבה. (ב"מ יא ע"א) תד"ה ס"מ: גמ' גנה חצרה וקרפיפה מנין (ב"ק עט ע"א) תוס' ד"ה או: מה שקנתה אשה קנה בעלה (ב"ב נא ע"ב) תד"ה במתנה: ע"ב יד עבד כיד רבו דמי (עירובין פב ע"ב) תוספות ד"ה מפני: ותיזיל איהי ותיחוד ותפתח (עירובין עא ע"א) תוס' ד"ה ומקנה. (ב"ק נב ע"א) תוס' ד"ה כיון. (ב"ב נג ע"א) תוס' ד"ה נעל. (קנו ע"ב) תוס' ד"ה קונין: בפיסלא (ב"ב נו ע"א) תוס' ד"ה אבל:

דף עח ע"א גמ' לתוך חיקה או לתוך קלתה (כתובות לא ע"א) תוס' ד"ה הא: פסקא דאכלי ביה תמרי (ע"ז יד ע"ב) תוס' ד"ה אבל: והלכתא בכפות (ב"ק יב ע"א) תד"ה והלכתא: במשנה היתה עומדת ברה"ר (יבמות לא ע"א) תוס' ד"ה אמאי: מחצה ע"מ וכו' (ב"ב קסט ע"ב) תד"ה בתוקה: גמ' והא א"א לצמצם (סוכה טו ע"א) תוס' ד"ה פרוץ (בכורות יז ע"ב) תוס' ד"ה אפשר. (חולין כח ע"ב) תוספות ד"ה לפי:

דף עט ע"א ג' מדות בגיטין (ב"ב קסה ע"א) תוד"ה אתמר: ע"ב אם נתגרשה תנשא לכתחלה (יבמות יד ע"ב) תד"ה בגט. (לעיל כו ע"ב) תוס' ד"ה לכשאכנסנה:

דף פ ע"א במשנה שינה שמו ושמה (לעיל כ ע"א) תוד"ה הא: [א"ה עיין בקונטרס להגאון מו"ה מאיר כ"ץ אביו של בעל הש"ך ז"ל מ"ש בזה ומה שהשיב לו זקינו הגאון בעל מג"ש והיא נדפסת בסוף ספר גבורת אנשים]: תצא מזה ומזה (לעיל ה ע"ב) תד"ה כיון: כתב סופר גם לאיש (לעיל יט ע"ב) תוס' ד"ה צריכי: גמ' משום שלום מלכות (ר"ה ב' ע"א) תוס' ד"ה למלכים: כי יתביתו בהיני וכו' (יבמות נא ע"ב) תוס' ד"ה היו: ע"ב לימא תהוי תיובתא דר"ה (יבמות לב ע"א) תוספות ד"ה אבל. (סוטה יח ע"ב) תד"ה אמרו:

דף פא ע"א גמ' כל קלא דבתר נישואין ל"ח (יבמות לב ע"א) תוס' ד"ה כל: במשנה ולנה עמו בפונדקי (לעיל פג ע"ב) תוס' ד"ה לאו: ובה"א צריכה הימנו גט שני (כתובות כז ע"ב) תוס' ד"ה לא: ע"ב גמ' שבה"א אדם עושה כו' (יבמות קז ע"א) תוס' ד"ה טעמא:

דף פב ע"א במשנה ר"א מתיר וחכמים אוסרין (יבמות י' ע"א) תוס' ד"ה לעולם: ע"ב גמ' ואלא אשת שני מתים כו' (יבמות לב ע"א) תוס' ד"ה מדרבנן:

דף פג ע"ב כרת כריתות לא דרשינן (עירובין טו ע"ב) תוס' ד"ה ריה"ג. (סוכה כז ע"ב) תוס' ד"ה ואידך (לעיל כא ע"ב) תוס' ד"ה וריה"ג: כל ימי חייכי א"ז כריתות (יומא יג ע"א) תוס' ד"ה כל:

דף פד ע"ב גמ' למעוטי פלוני (יבמות י' ע"א) תוס' ד"ה לעולם: ותיפוק ליה דמתנה על מה שכתוב בתורה הוא (כתובות נו ע"ב) תוס' ד"ה הכי: דילכון אמר וכו' (סוכה מד ע"א) תוספות ד"ה והא. (ב"ק קט צ"ל קיז ע"ב) תוס' ד"ה דלכון:

דף פה ע"א במשנה גופו של גט הרי את מותרת (לעיל כו ע"א) תוס' ד"ה צריך. (קידושין ה ע"ב) תוס' ד"ה הכא: הרי את בת חורין וכו' (קידושין טז ע"א) תוס' ד"ה לימא: ע"ב גמ' מן יומא דנן ולעלם (ר"ה ט ע"א) תוס' ד"ה לאפוקי. (לעיל לט ע"א) תוספות ד"ה משום:

דף פו ע"א במשנה ג' גיטין פסולין (לעיל ג ע"ב) תוס' ד"ה שלשה. (ה ע"א) תוס' ד"ה בפניהם. (יט ע"א) תד"ה כגון: אלא מפני תיקון העולם (לעיל סד ע"א) תוס' ד"ה ר"א: גמ' הניחא לר"מ (לעיל פ ע"ב) תוס' ד"ה זה: ע"ב כתב סופר

תור כשר (לעיל סו ע"ב) ... (סו ע"א) תוס' ד"ה לא: הלכה כר"א בגיטין (לעיל יא ע"א) תוס' ד"ה רשב"ג: וכן כי אתא וכו' (לעיל ד ע"א) תוספות ד"ה דקי"ל: דלא כר"א (לעיל כד ע"ב) תד"ה בע"מ:

דף פז ע"א גמ' שאלו פסולו שאלו כשר (זבחים לע"ב) תוד"ה כוית: ולא לה לחברתה (ערובין סו ע"ב) תוס' ד"ה ורבנן. (סוכה כד ע"ב) תוס' ד"ה ורבנן: ע"ב במשנה שייר במקצת הגט וכו' (לעיל כ ע"ב) תוס' ד"ה ספר: וכתבו בדף השני (עי' סוטה יז ע"ב) תוספות ד"ה כתבה:

דף פח ע"א גמ' חניכת אבות (תענית כ ע"ב) תד"ה נתניכהו: ע"ב במשנה ובעובדי כוכבים פסול (כתובות סג ע"ב) תוס' ד"ה אבל: גמ' שלא כדין פסול (ב"ב מח ע"א) תוס' ד"ה אילימא: לפניהם ולא לפני עובדי כוכבים (נדה נ ע"א) תד"ה כל: לפניהם ולא לפני הדיוטות (ב"ק טו ע"א) תוס' ד"ה אשר. (סנהדרין ג ע"ב) תוס' ד"ה ליבעי. (שבועות כט ע"ב) תוספות ד"ה שבועה: שלהותיירהו' קא עבדינן (יבמות מז ע"א) תוספות ד"ה משפט. (קידושין סב ע"א) תוס' ד"ה גר: מידי דהוה אהודאות וכו' (סנהדרין ה ע"א) תוספות ד"ה ואם: במילתא דשכיחא (ב"ק פד ע"ב) תוס' ד"ה אי:

דף פט ע"א גמ' נרות דולקות וכו' (כתובות כג ע"א) תד"ה תרוייהו: פלוני מהיכן שמע מפלוני (יבמות קטז ע"ב) תוס' ד"ה שאין: ע"ב כי אתמר דרבה בפניו (נדרים לג ע"א) תוס' ד"ה קסבר:

דף צ ע"א במשנה אא"כ מצא בה דבר ערוה (לעיל עט ע"ב) תד"ה כ"ש: גמ' תאמר להלן דבר וכו' (סוטה ה ע"ב) תוס' ד"ה לאחר. (ב"ב נו ע"ב) תוס' ד"ה ורבנן: כי משמש בד' לשונות (ר"ה ג ע"א) תוס' ד"ה אלא: סליק

גליון מהרש"א למסכת גיטין

מאת הגאון הגדול כו' מוהר"ר שלמה איגר זצ"ל

דף ב ע"א מתני' צריך שיאמר. י"ל צריך רק למצוה מן המובחר. בירושלמי בסוכה ישנה צריך לחדש בה דבר. כדאי' בהר"ן סוף משנה א' דמס' סוכה: רש"י ד"ה צריך. שליח להולכה. עי' בהר"ן לקמן ד"ה וכתב רש"י ז"ל במשנתינו: תד"ה ואם. לא שבקת חיי לכל ברי'. עי' תוס' כתובות נ"ב ב': בא"ד כיון דהוא עצמו הוי מהימן. צל"ע דברי מהרי"ט ח"א סוף סי' ס"ב עי' ש"ך ח"מ סי' י' סוף ס"ק ז': בא"ד ומיהו מזה אין ראיה. ש"ך קמ"ז ס"ק ג' ש"ך סי' ע"ב ס"ק קמ"ח ש"ך סי' קמ"ו סקי"ג ד"ה מיהא בהרא"ש פ' הגוזל בתרא סי' א' ומהרי"ט ח"א סע"ג ש"ך סי' שס"א סק"ד ומהרי"ט ח"א סי' ט' בדף ד' סוף ע"ג ד"ה ועוד. ובסי' ל"ט בדף כ"ג ע"ד ד"ה ועדיין ובסי' ע"ב: בא"ד אע"ג דלא טענינן להו נאמנו. עי' מהרי"ט ח"א סי' ע"ב עלה כ"א ד"א ע"א ד"ה ואינו רואה: בא"ד ויתחוס עדים ויגבה שלא בפניו. עי' ש"ך סי' ע"ב ס"ק קמ"ב וסי' קל"ג ס"ק י"א: ע"ב גמ' אימור דאמרינן. עי' בב"ש סי' קנ"א סק"א: שם דאמרינן עד אחד נאמן באיסורין. עי' רש"י חולין דף י' ע"ב ד"ה עד אחד נאמן באיסורין: שם ואין דבר שבערוה פחות משנים. עי' בהה"מ פ"ג מהל' גירושין הלכה ט' ומובא בב"י אה"ע סי' קל"ב ד"ה ואמאי דתנן ועי' שם בס' בית מאיר: תד"ה עד אחד (א) ויש לומר דילפינן מנדה. עי' ש"ך סי' קכ"ז ס"ק י"ב ד"ה העולה מזה קרוב לסוף הדבור. עי' בס' פ"י ריש סוגיא דפתח פתוח. עי' בקצות סי' רע"ט ס"ד ובספרו שב שמעתתא שמעתא ו' פ' ע"ו. עי' סדרי טהרה סי' קפ"ד ס"ק י"ב עי' הגהות אשר"י פ"ק דחולין בסוגיא דהשוחט בסכין ונמצאת פגומה (אגל שאשר"י סי' י"ד) מ"ש בשלמא היכא שאכלו בעצמו ובחולין ריש דף ד': בא"ד דאינה בחזקת שתהא רואה. עי' מהרי"ט ח"א סי' י"א עלה ו' ריש ע"ג:

דף ג ע"א גמ' דאמר ר"ל עדים החתומין על השטר. עי' מהרי"ט ח"א סי' י"ב וסי' י"ז. מהרי"ק שורש י"ד וכבר תמה עליו מהרשד"ם חלק אה"ע ס"ב ועי' שם בסוף התשובה עלה ס' ע"ד ועי' ח"מ סי' מ"ב ס"ק י"א ובב"ש שם. ובש"ך חו"מ סי' י"א ס"ק ט'. עי' ש"ך סי' ס"ט ס"ק י"ב ובכ"מ שם ובס' קצה"ח סי' מ' ס"ק ה' ב"ש סי' קמ"א ס"ק מ"ו. י"ז ס"ק כ"ח כ"ט. עי' ש"ך סי' מ"ה ס"ק כ"ד ושגיאתו הפוכה מסברת הסמ"ע שם: תד"ה ורבנן. אפי' נכתב לשמו פסול לגרש בו. עי' בהר"ן סוף ד"ה לפי שאין בקיאין לשמה: רש"י ד"ה מעיקרא מידק דייק שברצון מגרשה. עי' לקמן י"ח ב' תוד"ה שמא פייס מ"ש בסוף הדיבור: שם ד"ה אתי למיגזייה. כל המשנה ממטבע. עי' עמוד ב' בתד"ה שלשה גיטין: ע"ב תד"ה רבי אלעזר אומר. ונראה לר"י דאף לכתחלה. עי' בב"ש סי' ק"ל ובס' בית מאיר שם. עי' ש"ך סי' מ"ה ס"ק כ"ד בנמצא א' מעדי השטר קרוב או פסול. דגרע לענין צירוף מהגדה דבע"פ. דאמירת שלוה שיחתמו מגרעת. וסברת סמ"ע שם להיפוך דיותר מגרעת הגדה שבע"פ:

דף ד ע"א תד"ה מודה. או להוציא ממון על פיהם. עי' רש"י דף י' סוף ע"ב וסמ"ע סי' ס"ח ס"ק כ': תד"ה דקיימא לן. מיהו יש לחלק. עי' ש"ך סי' מ"ב ס"ק ב' וסי' מ"ה ס"ק ב'. ד"ה עוד כתב בסמ"ע כו' דאם לוה בכתיבת כו' ובתומים סי' ס"ח ס"ק ח': תד"ה דקיימא לן. ובגירושין אסר לה אכהן. עי' בס' משובב נתיבות סי' א' ס"ק ה': ע"ב גמ' דאתיוה בי תרי. עי' תוס' לקמן ט"ז סוף ע"א: תד"ה אי מההיא. דמשמע לכתחלה. עי' חולין ג' ע"א תד"ה אין השוחט:

דף ה ע"א גמ' אילימא תרה. עי' נזיר דף כ' ע"ב תוס' סוף ד"ה לימא: שם ומה אלו יאמרו. עי' בהר"ן סוף פ"ב דמסכתין: תד"ה אילימא. ולא בעי למימר כגון אלם. עי' ש"ך סי' א' ס"ק י"ז ובקצות שם סוף ס"ק י"ט עי' ר"ן ועי' בהגהת ש"ע סי' ז'. עי' מהרש"א ועי' לקמן גמ' ריש דף ע"א: ע"ב גמ' דעד נעשה דיין. עדי מסירה יכולין להיות דיינין. תשו' ריב"ש בב"ש סי' קמ"א ס"ק מ"ג בסופו: שם זימנין דמייתי ליה איתתא. ש"ע אה"ע סי' קמ"ב ס"ד: שם אעביד לתומרא נמצא אתה מוציא. עי' מהרי"ט ח"א סי' פ"ו ובתשו' בן לב ספר ג' סי' י"ד ועי' בב"ש סי' קכ"ה ס"ק י' וס"ק ל"ח: שם נמצא אתה מוציא לעז. עי' פ"ת א"ח סי' ת"א דיני מנהגי איסור אות י"ב:

דף ז ע"א גמ' והן כלין מאליהם. עי' צמח צדק ס"ו:

דף ח ע"ב גמ' בשלמא עצמו ליקני. עי' תוס' סנהדרין דף ט' ע"ב סוף ד"ה ואין אדם: שם כר"ש דאמר פלגינן דיבורא. עי' סנהדרין י"א אדם קרוב אצל ממונו ל"א ובחידושי הר"ן שם:

דף ט ע"א תד"ה לעולם. מ"מ קנה כל קרקע דאית לי'. עי' בהה"מ פ"ג מזכיה ומתנה דין ה' דגם הרמב"ם מחלק בין מוכר בית בבתיו לבין נותן: בא"ד אי שדי אני מוכר לך. עי' בפ"י ובהר"ן: תד"ה שוו למוליך. ולא יאסר בשפחה. עי' בהר"ן: ע"ב גמ' מילתא דאיתיה בשטרות לא קתני. עי' בתוס' לקמן י"א ע"ב ד"ה כל האומר ובמהרש"א שם: שם שמא לא גמר לקנותו אלא בשטר. עי' סמ"ע סי' ס"ת ס"ק י"ד: תד"ה אע"פ. אפילו הותם העומדים לרא"ה. דאטו משה ואהרן מרעי נפשייהו ומ"מ פסלתם. ר"ן לקמן. ועי' הגהת אשר"י:

דף י ע"א מתני' שיש עליו עד כותי פסול. מן העובדי כוכבי' שהביא מלך אשור מכותא כמש"כ מ"ב י"ז ויבא מלך אשור מבבל ומכותא ומעוה תוס' ברכות פ"ז מ"א: גמ' מצת כותי מותרת. עי' נדה ל"ג א' רש"י ד"ה אילן המיסך כו' לפי שאינו אם על הספק: תד"ה כי קתני. כיון שבכורה להיות מקודשת. עי' ירושלמי פרק בתולה הלכה ב' בגמ' בכורה שביטל כו' שלא תפסו בה קדושי'. עי' קדושין בתוס' דף ו' סוף ע"ב: ע"ב רש"י ד"ה כרתי דלא בקיאי בתורת גיטין וקדושין. עי' תוס' בב"ק כ"ח ע"א ד"ה והא עבד. ובב"י חו"מ סי' ל"ד טוש"ע ובתומים סי' ס"מ ס"ק א': תד"ה תפסא. דהשתא לא מהני עדי מסירה. עי' בסמוך דף י"א סוף ע"א אמר רבא האי שטרא פרסאה ועי' מהר"ם לובלין:

דף יא ע"ב מתני' אם רצה לחזור בכולן. עי' תוס' כתובות י"א ע"א ד"ה אבל קטן: שם לפי שזכין לאדם שלא בפניו. עי' מה שנסתפק הב"י באה"ע סי' ק"מ ריש עלה קכ"ב ויש לעי' בזה בסברת ש"ך חו"מ סי' שנ"ח סק"א: גמ' התופס לבעל חוב קנה. עי' אשר"י ריש סי' י"ט: תד"ה כל שאומר. וא"ת וכא רבי יוחנן לית ליה. עי' קצות סי' קכ"ה סק"ג ד"ה אמנם: בא"ד וא"ת משנתינו דקאמר תנה לי. בהגהת אשר"י כתוב דשאני דנותן בעין יפה נותן: בא"ד אי לאו דעבד לי' נייח נפשיה. וא"ת גבי מתנה נמי נימא הכי כבר תירץ באשר"י סי' י"ט קרוב לסוף הדבור מיהו דעת הרמב"ם דגם במתנה הוי תן כזכי:

דף יב ע"א גמ' והוי עני ותזי ליה. ועי' רש"י פ"ק דב"מ ט' ע"ב ד"ה מי שליקט: שם לא תלקט לו לעני. עי' תוי"ט פאה פ"ב מ"ה ד"ה שקבלו: שם תד"ה אמר רב. דהוי הכל בענין אחד. עי' שו"ע חו"מ סי' רי"ב ס"ג בהגה"ה:

דף יג ע"א גמ' ופסיל ליה כל היכא דאיתיה. עי' בתוי"ט במתני': שם והלכתא לקבור לא חיישינן. עי' חו"מ סוף סימן ר"מ בהגה"ה: רש"י מתני' ד"ה לא יתנו. דגיטא לא הוי. עי' בפירש"י לקמן דף כ"ח ע"א במתני' ועי' בס' קצה"ח סי' קפ"ח ס"ב. עי' רש"י לעיל דף ט' ע"ב ד"ה לא יתנו ורש"י קדושין דף ו' סוף ע"ב. ומהרי"ט ח"ב חלק אה"ע סי' ח' ד"ה ובאמת ורש"י לקמן ס"ו ריש ע"א לאחר מיתה מי איכא ועי' סמ"ע סי' א' סק"ג ובגליון שם: ע"ב גמ' גופא אמר רב הונא אמר רב. ועי' בסוף בב"מ פ' המקבל דף קי"ד ע"ב ובנימוקי שם ועי' מהרי"ט ח"א סי' ל"ו עי' ש"ך חו"מ סי' ס"ו ס"ק ס"ח ונ"ז ס"ק ע': שם אמר אמימר נעשה כאומר לו. עי' ש"ך חו"מ ס"ק פ"ו פ"ז פ"ח: רש"י ד"ה דבר שלא בא לעולם. או מה שתעלה מצודתי. עי' רש"י לקמן מ"ב סוף ע"ב ועי' בתוס' יבמות ל"ג ע"ב ד"ה ואחר: תד"ה גופא. בסופו ומיהו להוא טעמא. עי' בתוס' שבועות ל"ג ע"ב ד"ה היכי כו' מיהו התם כו' במעמד ג' והכא רב אשי אמר בהאי הלכה והאי דפ' מרובה שהביאו בתוספות בשבועות נמי אמימר לרב אשי:

דף יד ע"א תד"ה ולא פה אע"ג דאית ליה מגו. עי' מהרי"ט ח"א סי' כ"ו עי' ש"ך סי' ס"ו ס"ק כ"ב עי' ש"ך סי' פ"א ס"ק ס' ובהגהת ש"ע סי' קכ"ו סעיף י"ג ובש"ך שם סוף ס"ק כ"ו: ע"ב גמ' ותניא אידך ליורשי מי שנשתלחו. עי' קצות סי' קכ"ה סק"ג ד"ה איברא ועי' בתשו' מהרי"ט חלק ב' חלק יו"ד ריש סי' ה': רש"י ד"ה מספקא להו. אי כזכי דמי. עי' מל"מ פ"ב מהל' מלוה ולוה הלכה ו' ד"ה ולענין הלכה עי' קצות סי' קכ"ה סוף ס"ק ג': תד"ה הא בשכיב מרע. אור"י אע"ג דמת מקבל. בהר"ן סוף הפרק הניח זה בתימה ועי' מ"ש שם בגליון: בא"ד שיזכה המקבל אחר מיתתו. עי' רש"י לקמן ט"ו א' ד"ה וי"א ובדיבור שאחריו ובגליון שם:

דף טו ע"א גמ' או כולו בקיום הגט. עי' בב"י א"ח הל' ציצית סי' ט' קרוב לתחילת הסימן ד"ה וכתב עוד בת"ה: רש"י ד"ה ויש אומרים ואפי' לא מת מבלא. עי' ש"ך חו"מ סי' קכ"ה ס"ק ל"ס: ע"ב רש"י ד"ה גידוד תמשה. והקיפו מחילה תמשה. גם אם המחילה רחוקה הרבה מהתריץ מצטרפין. עי' שבת ז' ע"ב גופא כו' ואם חקק בו ד' על ד' ובהר"ן שם: תד"ה אני הוא וא"ת ומי איכא מידי. עי' בס' קצות החשן סי' א' ס"ק י"ח:

דף טז ע"א גמ' אם היו רגליו של ראשון. עי' בב"י יו"ד סי' ר"א עלה קפ"ד ריש דף א ע"א: תד"ה אבל גט. מה שפי' בקונט'. עי' תשובת קול בן לוי סי' ס' עלה ע"ב ע"ד ד"ה ואען:

דף יז ע"א מתני' נכתב ביום ונחתם ביום. עי' בגליון לקמן כ"ז ע"א: גמ' מפני מה תקנו זמן בגיטין. עי' בנמוקי סנהדרין דף רס"ג ע"ב וברש"י ב"ב קע"ב ובתוס' שם. ועי' בספר קצות החשן ס"ל סק"ב ותומים סי' ל"ד סק"ט. ונתיבות סי' כ"ח סק"ז ד"ה ולפ"ז א"ש כו' וז"ק כו': שם משום בת אחותו. עי' ש"ך סי' מ"ו סעיף ד' ס"ק ט': תד"ה משום בת אחותו. כיון שהיא גרושה לפניו. עי' בתוס' נדה דף ב' ריש ע"ב ובתוס' יבמות דף ס"ח א' ד"ה רישא ובס' שב שמעתתא ש"ג פי"ג ופי"ד וס' אבני מלואים סי' קכ"ז סק"ב וסוף סקי"ט: בא"ד ועוד אדרבה אוקמה. עיין בגליון תוס' לקמן דף ס"ד ע"א ד"ה אסור: תד"ה ריש לקיש. וא"ת גט מאוחר יפסל. עי' בתוס' דף פ' ע"א ד"ה כי יתביתו. ועי' בב"ש ריש סי' קל"ב וסי' קל"ו סק"ז: בא"ד ואור"י דבמאוחר אין הבעל מפסיד. עי' תוס' כתובות דף ב' ע"ב ד"ה דלמא לאפוקי ועי' שם בס' הפלאה ובהפלאה: ע"ב גמ' אטו דלכתחלה לא תנשא. עיין ס' שב שמעתתא ש"ג פי"ד ובס' אבני מלואים סי' קכ"ז סק"ב: תד"ה זנות. פי' זנות בעדים. עי' לקמן דף י"ח ע"א תוד"ה הנהו ועי' בהאשר"י כאן: תד"ה עד שעה. דכאין בו זמן נמי תביא גיטה לב"ד או לעדים. עי' ס' אבני מלואים סי' קכ"ז ס"ק י"א ד"ה ועי' בתוס': תד"ה גזייה. מוקמינן לה בחזקת אשת איש. עי' בספר (קצות החשן סי') [אבני מלואים סי' קכ"ז] ס"ק א' ב':

דף יח ע"א גמ' משעת העמדה בדין. עי' מהרי"ט ח"ב סי' קי"ד: תד"ה המשלים. ונכנס פי' כן. עי' מהרש"א דף זה ע"ב על תד"ה חיישינן ובהר"ן ד"ה מאימתי: ע"ב גמ' חיישינן שמא פייס. עי' מהרי"ט ח"ב חלק אה"ע סי' י"ט: שם וכונס משום תנאי. עי' בס' אבני מלואים על אה"ע סי' ל"ח סוף ס"ק ב' ועי' רמב"ן ב"ב דף קכ"ו ד"ה ה"ז מקודשת. עי' קצות סי' ק"א: רש"י ד"ה מאן דאמר. הוי ליה מוקדם. עי' לעיל י"ז ע"א תד"ה ריש לקיש: תד"ה שמא פייס אם היה שאמר שלא בפני. עי' לקמן דף ס"ד ע"ש [illegible] שליש נאמן: תד"ה אמרי לה. וא"ת מאי שנא מגט. עי' ש"ך סי' מ"ה בחו"מ ס"ק כ"ג ד"ה גם מ"ש הרמב"ן: בא"ד והוומר ר"ת דאפילו מאן דפסיל. עי' באשר"י סי' ת': בא"ד דאין מקיימים מעדים שלמעלה. עי' ש"ך סי' מ"ה שם ד"ה אכן מ"ש התוס':

דף יט ע"א גמ' כתב עליון כתב. עי' בב"ש סימן קכ"ג ס"ק ד' ובסימן קכ"ה ס"ק ג' וס"ק ו': ע"ב גמ' אבל שתרורי עבדים. עי' בהר"ן פ"ב על מתני' המביא גט בארץ ישראל ד"ה הביא גט ממדינת הים: שם והא לא ידעי למיקרים. עי' ש"ך חו"מ סי' מ"ה ס"ק ג' ד"ה גם מה שהביא הב"י: שם כתב שאינו יכול להזדייף. עי' בהר"ן שבת ריש פ' המוציא יין ובתוס' מנחות ל"א ב' ד"ה הא דאפילן: תד"ה טעמא שהיה נייר חלק. עי' מהרש"א ועי' יבמות דף פ"ח ע"א תד"ה רישא בסוף דבריהם ומהרי"ט ח"א סי' י"א:

דף כ ע"א גט שכתבו שלא לשמה. תידוש בעיני שדין גט שנלמד מן אין השם מן המובהר כתבו הרמב"ם פ"ג ה"ד מגירושין. ודין אין השם מן המובחר לא מצאתי לו ולא בש"ע. ועי' ש"ך יו"ד סימן רע"ו סק"ב ובתשו' הרא"ש שבטור שם סוף הסימן וצע"ק: שם מעביר עליו קולמס. עי' מג"א סי' ל"ג סק"ז ומ"ש עליו בתשו' ח"ב חלק א"ח סי' א' ד"ה והנה זה לי: שם אין השם מן המובחר. ומה עושה מותקו וכותב השם מס' סופרים פ"ה ה"ג ועי' ספר בני יונה עלה כ"ה ד"א ע"ב: שם הא דחק תוכות. ודפוס שלנו הוי כתיבה. עי' תשו' משאת בנימין סי' נ"ט ותשו' חות יאיר עלה ע"ז עלה כ"ה ע"א: רש"י ד"ה דחזי לאצטרופי. ואע"ג דלא שוה פרוטה. עי' לעיל י"ב ע"ב תד"ה פחות משוה פרוטה: תד"ה דילמא. אע"ג דכתיב תתן לו. עי' שבת דף כ"ה בתוס' ריש ע"ב. ועי' מל"מ פ"ו ממתנות עניים הלכה ז' סוף דבור ראשון. וד"ה שאחריו מ"ש בשם רבינו ישעיה וביבמות דף פ"ט ריש ע"ב שאני הכא דמדאורייתא: ע"ב גמ' בכתיבת קעקע מאי הוי עלה. עי' בהגהת אשר"י על סימן כ' ובהה"מ פ"ד ה"ד מגירושין: רש"י ד"ה אינה מגורשת. אותיות פורחות באויר. עי' ש"ך חו"מ סי' ס"ו כ"ב ובתוס' סוף עמוד זה ועי' בס' קצות סי' ל"ט ס"ק ז' ד"ה וגזה ניחא: תד"ה בכתיבת. דאפי' אפר מקלה אסור. עי' בב"י יו"ד רסי' ק"פ ד"ה ומותר ליתן אפר כירה ע"ג מכתו. ועי"ש בד"מ אות א'. עיין תשו' בשמים ראש סי' כ"ד בהגהת כסא דהרסנא ד"ה הן אמת: תד"ה פ"ש. עד ג' שנים יש להם חזקה עי' ש"ך חו"מ סי' קל"ס: תד"ה וכותב. וא"ת מה ענין שטרי. עי' בב"י חו"מ ריש סי' ס"ח וכ' הה"מ שטעם רבותיו כו': בא"ד שהיה מלוה לכל בני העיר. עי' בב"י יו"ד סי' ק"ס עלה קכ"ו דף י"א ע"א ד"ה בפ' ב' דגיטין:

דף כא ע"א גמ' אשה כותבת את גיטה. עי' בהר"ן על מתני' זו דלקמן ד"ה הכל כשרין לכתוב: שם ונתנו ביד עבדו. עי' ש"ך חו"מ סי' ר"ב סק"ג. ועי' לח"מ פ"ג ממכירה ה"ז בשם הריב"ש ובס' אבני מלואים על אה"ע סי' קל"ו סק"ג: תד"ה אטו. תתגרש מכח שליחות. עי' בס' אבני מלואים על אה"ע סי' קל"ט סעי"ת סקי"ב ד"ה ולפמ"ש: ע"ב גמ' יצא זה שמחוסר כתיבה. עי' תוס' חולין פ"ד ע"א ד"ה יצא זה ובב"י יו"ד סי' כ"ח ד"ה שחט ולא היה עפר. עי' בהר"ן על מתני' דלקמן כ"ב ע"ב: רש"י ד"ה תורף. והאשה והזמן. עי' בהה"מ פי"ד ממלוה הי"ד: תד"ה יצא זה. בפסיקת היניקה. עי' בהר"ן שבת פ' המוציא יין על הא דאמר ריש לקיש נרור שעלו בו עשבים בדף פ"א ע"ב בגמ': בא"ד גזייה לזמן ויסכים. ורבינו האי גאון כתב כיון דבשעת כתיבה לא היה דעתו לגייז. הר"ן:

דף כב ע"א גמ' כדי לכתוב עליו את הגט. עי' ש"ך חו"מ סימן מ"ב ס"ק א': ע"ב מתני' הכל כשרין לכתוב. עי' תשו' רשב"א סי' תקמ"א וצ"ע: תד"ה והא. דוכתב לאו אבעל קאי. ולפ"ז גם עבד כשר לכתוב גט. אשר"י: בא"ד דגזרינן כתיבה אטו חתימה. עי' בהר"ן ד"ה אר"י אמר שמואל כו' ועוד דאי לא גזרינן כו':

דף כג ע"א גמ' והוא שהיה גדול עומד על גביו. עי' ב"י יו"ד סי' ק"כ קרוב לסוף סי' ד"ה כ' בת"ה כו' ולענין טבילה זו כו'. עי' בב"י או"ח סי' ת"ס וסי' ל"ב בדין עיבוד עובד כוכבים וישראל עומד ע"ג: שם עובד כוכבים לדעתיה דנפשיה עביד. עי' תשובת חכם צבי סי' א' ד"ה וכבר עלה על לבי. עי' ש"ך יו"ד הל' ס"ת סי' רע"א ס"ק ה' עי' בב"י או"ח סי' רע"ו עלה ק' ע"ד ד"ה ותלמידי הר"י. עי' רש"י ע"ז דף כ"ז ד"ה מ"ד המול וכתו' שם ד"ה וכי: מתני' הכל כשרין. עי' תשו' רשב"א סי' תקמ"א דייק אף דנוטל שכר. ועי' תשו' בן לב ח"א עלה כ"ג ותשו' בתי כהונה ח"ב אה"ע סימן כ"ו. ותשו' קול בן לוי סי' ה': גמ' ולמי נותנו. עי' בהגהת אשר"י פ' כל הגט סי' ה' בסוף הדבור: ע"ב גמ' הא במילתא דאיתיה כשר. עי' בב"מ דף ל"ו ע"א בסופו. וע"ש בנימוקי דף ק"כ ריש ע"ב: שם עובר ירך אמו הוא. עי' מהרי"ט ח"א סי' ל"ז וסי' ל"ט. עי' ב"י יו"ד סוף סי' ע"ט. ועי' בס' קצות סי' ר"ט ס"ק א' ב' ג' עיין בט"ז יו"ד סי' רס"ז סק"ל עי' בב"ק דף עח סוף ע"ב תוך מעוברה כו' עי' בב"י חו"מ סי' רע"ח סוף אות ה': שם דלאו אדיבורה דידה. עי' תוס' לעיל דף ו' ריש ע"ב: תד"ה ונעשה. משום דגיטה וידה באין כאחד. בהר"ן כתב דה"ה גיטו ותליו באין כאחד:

דף כד ע"א גמ' אתנחיה אארעא ושקליה. עי' מ"ש בתוס' רי"ד בקדושין בדף ח ע"ב סוף ד"ה ספק במשכון דאחרים: שם טלי גיטך מעל גבי קרקע. עי' ת' בן לב ספר שני סי' ל"ג: שם והא לא חזרה. עי' ס' אבני מלואים על אה"ע סי' קל"ט ס"ק י"ב ד"ה ואפשר: ע"ב תד"ה לאיזו. משמע שיהא מעורר. עי' ע"ז ס"ג א' תד"ה כגון:

דף כה ע"א גמ' אף אחרון נמי איתו פסול. עי' רש"י ביצה ל"ט א' במתני' כור של [illegible] כו' ד"ה כרגלי בהמה. וע"ש בתוי"ט. ועי' תוי"ט פ"ת דפסחים מ"ב אי מה דקי"ל א"ב בדאורייתא הוא מה"ת: שם אלמא אין ברירה. עי' סוטה י"ח א' ד"ה חזר: שם שני לוגין שאני עתיד להפריש. ומקרי למפרע שירים ניכרין ועי' בת"כ חולין דף י"ד: תד"ה ואי אשמעי'. מה בנך ברור לך שנולד ברשותך. רש"י שם: ע"ב גמ' ומיחל ושותה מיד. עי' כ"מ סוף פ"ת ממעשר שני: שם ר"י ור"ש אוסרין. עי' משנה אחרונה פ"ב דמעשר שני בתוי"ט: שם דתולה בדעת עצמו. עי' בס' קצות סי' ס"ח סק"ג: תד"ה דברי ר' מאיר. ובהא טעמי מתרלי. עי' בדבור התוס' שאח"ז בסמוך:

דף כו ע"ב תד"ה לכשאכנסנה. בסופו. קודם נישואין. עי' לקמן פ' ע"א תד"ה כי:

דף כז ע"ב תד"ה בזמן. אינו נאמן מכאן ולהבא. עי' מהרי"ט ח"א סי' ל"ג עלה י"ח ד"א סוף ע"א:

דף כח ע"א מתני' בחזקת שהוא קיים. עי' בב"ש סי' קמ"א ס"ק ק"ז. ועי' בב"מ ל"ט ב' תד"ה דלמא דרך בגט משום עגונא. וע"ש בשביו חיישי' דעשו לו יסורים ומת. עי' הרא"ז כו' דוקא בחולה בידי שמים ועי' ת' מולל מאש סי' כ"ה ובהגהת ש"ע קמא סעיף ס"ח: רש"י מתני' ד"ה נותנו. ולא חיישינן. עי' בפירש"י לעיל דף י"ג במתני' ד"ה לא יתנו: ע"ב גמ' שמא מת לא חיישינן. עי' קדושין מ"ס ב' בתוס' ד"ה בפירוש אמר: שם מת לא חיישינן. וכן שמא הפילה נ"ת נמוקי יוסף ריש פ' בתרא דיבמות: רש"י ד"ה שמא. דאוקמינן ליה אחזקיה. עי' ת' נודע ביהודה ח"א חיו"ד סי' כ"ה וסי' כ"ו:

דף כט ע"ב מתני' והומר לפניהם בפני נכתב. עי' לעיל כ"ד א' תד"ה אומר קמי ב"ד: גמ' אין שליח האחרון. עי' תוי"ט דמאי פ"ג מ"ג: שם וסה שליח שלא ניתן. עי' מהרי"ט ח"א סי' ל"ס: שם שמא פייס. עי' תוס' לעיל י"ח ריש ע"ב:

דף ל ע"א גמ' אין אונס בגיטין. עי' מהרי"ט ח"ב חלק אה"ע סי' י"ב: מתני' בחזקת שהן קיימין. עי' בתוי"ט פ"ד מ"ב מתרומות: גמ' במכרי כהונה ולויה. עי' ב"י יו"ד הל' מילה סי' רס"ד ריש עלה רל"ו. עי' ש"ע חו"מ סי' רע"ח ס"ה: שם עשו את שאינו זוכה. עי' (ברכות) [פאה] פ"ה מ"ב בתוי"ט ד"ה אלא מזכה. ועי' רמב"ם פ"ד ממ"ע ובהל' מעשר פ"ז ה"י: שם בחזקת עניי עולם. טוש"ע יו"ד סי' רכ"ז סעיף ה': תד"ה מי יהיב. וא"ת וכי יהיב לה. עי' ת' בן לב ספר ג' סי' ע"ו: בא"ד דאי לא פייסנא לה. עי' מהרי"ט ח"ב חלק אה"ע סי' י"ב: בא"ד שלא נתפייסה. עי' בהר"ן פ"ג דשבועות עלה רנ"ז ד"ה אלא מתנה לעשיר:

דף לא ע"א תד"ה במחשבה. אמאי אין מגביהים. עי' ת' דת אש סי' י"ד עלה כ"ח ד"א סוף ע"א ועי' מ"ש בגליון קדושין מ"א ב':

דף לב ע"א מתני' ממקום אחר ומבטלו. עי' בש"ע יו"ד סי' של"א סעיף ל"ו ובב"י שם. ועי' בקדושין כ"ט א' וצ"ע: גמ' בטל הוא. עי' בח"מ סי' כ"ז ס"ק ט"ז: תד"ה איהו. ותימה דאמאי לא נקט. עי' בתוי"ט: תד"ה מהו. אבל כאן עושה. עי' מזה מהרי"ט ח"ב חלק יו"ד סימן כ"ב ד"ה מיהו: ע"ב גמרא אינו חוזר ומגרש בו. עי' מהרי"ט ח"א סוף סי' ס"ו:

דף לג ע"א גמרא דאמר בפני שנים. עי' פ' חזקת הבתים ד"ל ריש ע"ב: שם אדעתא דרבנן מקדש. עי' בנימוקי סנהדרין עלה רס"ז ע"ב: שם ואפקעינהו רבנן לקדושי'. עי' מה שציינתי כתובות דף ג' ע"א. ואם חכמי דור עכשיו יתקנו שמקדש לא בעשרה יפקעו הקדושי'. עי' ת' בן לב ס' ראשון ססי' קכ"ס: תד"ה ואפקעינהו. א"כ יתפס על בת אחותו. עי' תוס' ב"ב קל"ד ב' ד"ה למפרע. עי' תומים סימן ל"ד ס"ק ט': בא"ד ומן התורה פטורה. עי' ת' נודע ביהודה ח"א חלק א"ת סימן ל"ה ד"ה והומר אני. ובדבור שאחר זה: בא"ד והא התראת ספק היא. עי' יבמות דף פ ע"א תד"ה נעשה. ונדה מ"ו ע"ב ד"ה ר' יוחנן. עי' הרא"ה כתובות דף ג' ד"ה ומי איכא ובדבור שאחריו. ובס' פ"י בקונטרס אחרון כתובות שם: בא"ד שמא יבאל על נזירותו. עי' ט"ז יו"ד סי' שכ"ג ס"ק ב' ומ"ש עליו בת' חות יאיר סי' קכ"ט עלה קכ"א ע"ב ועלה קכ"ב א':

דף לד ע"א גמ' גלוי דעתא בגיטא. עי' שעה"מ פ"ז מהל' אישות ח"ב עלה ל' ע"ג:

דף לה ע"ב גמ' אין הבעל מיפר בקודמין. עי' בב"י יו"ד סי' רל"ד עלה רט"ו ע"ד ד"ה ומ"ש שהרא"ש כתב. ובש"ע יו"ד סימן רכ"ח סעיף י"ד: שם דלמא אזלה לגבי חכם. עי' תשובת מהרי"ט ח"א סי' א' ד"ה ויש להתישב. עי' ת' הר"ן סי' ס"ע הביאו הב"י יו"ד סימן רכ"ח עלה רי"א ד"א ריש ע"א והוא בש"ע סי' רכ"ט סעיף ה'. עי' מג"א סי' קכ"ח ס"ק כ"ח. עי' ת' חות יאיר סי' קכ"ט עלה קכ"א ע"ב: שם גמ' צריך לפרט את הנדר. עי' ט"ז יו"ד סי' שכ"ג קרוב לסוף הדבור: שם נודר ועובד. שו"ע א"ח סימן קכ"ח סעיף מ' וסעיף מ"א: רש"י ד"ה הנושא נשים פסולות לכהונה. בבכורות מ"ה ב' כתב רש"י להדיא דגם בנשא חלוצה ועי' מ"ש שם בגליון: תד"ה אבל. שמא יפר לה בלאו. או ישאל על ההיקש. הרא"ש: בא"ד דכיון שאינה תלויה בדעתה. ומזה הטעם גם נזירות שמשון יוכל הבעל להפר דאל"כ אכתי תקשי לדרוש בכ"ש מהרי"ט ח"א ס"ד וע"ש. ועי' ס' מהר"ם די בוטין דף קל"ב. ועי' ש"ך יו"ד סימן רל"ט ס"ס כ"ח בשם המבי"ט. ועי' ס' בשמים ראש סימן ר"ד בהגהה כ"ד. ובנתן לה הבעל רשות שתדור עי' באשר"י: תד"ה ליתוש. דהשודר הנאה מחבירו. עי' תשובת מהרי"ט ח"א ס"א ד"ה ועוד נראה:

דף לו ע"א גמ' דמדרינן לה על דעת רבים. עי' ש"ך חו"מ סימן רכ"ה סק"ו ד"ה ואי נמי דמספיקא: שם רב לייר כוורא. עי' ט"ז יו"ד סימן קמ"א ס"ק י"ג: רש"י ד"ה על דעת. כך יאמרו ליה. עי' בפירש"י עירובין כ"ג א' ע"ד רבים שאומרים נו נדור: תד"ה אבל. סתם נמי כלום. עי' בהר"ן ד"ה מי איכא שלומה מורה. עי' בהר"ן דל' דמסירה שטרו ממש הוא דאורייתא והלל תיקן גם באינם בידו וה"א לו למוסרם: **ע"ב** גמ' אין ב"ד יכול לבטל. עי' ת' בן לב ספר ד' סי' ד': שם דברי ב"ד חבירו. עי' בתוס' שבגליון תוס' מס' מגילה ה' ב' ד"ה ובקש. שם אא"כ גדול הימנו בחכמה. ברמב"ם פ"ב מהלכות ממרים דבם גדול הימנו א"י לבטל וע"ם כ"מ ולח"מ הל' ב' ובתוי"ט מס' מעשר שני פ"ה מ"ב ד"ה ותנאי היה:

דף לז ע"א גמ' והא איכא מקומו. עי' מהרי"ט ח"א סימן ס"ה ד"ה אך קשה: שם דאמרי שטר העומד לגבות. עי' ש"ך חו"מ סי' ל"ט ריש ס"ק כ"ט: רש"י ד"ה האיכא מקומו. או השאילוהו. עי' בב"י חו"מ סי' ס"ז אות ק"ז: שם ד"ה דמגה אסיכי. ואין הקרקע שלו. והאסיכי הם של בעל הקרקע. הרא"ש: תד"ה מדרבי נתן. דאין הלכה כר' נתן. עי' תוספות קדושין דף ט"ו א': ד"ה שאני. ויש לומר דמסתבר ליה להש"ם. עי' ש"ך חו"מ סימן ע"ב ס"ק ט' ד"ה וגם הך:

דף לח ע"א גמרא ביתה שאני. עי' לקמן דף ס"ב ע"א: שם משום איסורא לא. ל"ע בחדושי רשב"א מסכת שבת דף ד' ע"א סוף ד"ה הא דאמרי' וכי אומרים לאדם חטא. ועי' חדושי אנשי שם על הרי"ף שבת פרק ח' שרצים בסוגיא דמפקחין פ"ג בשבת: תד"ה המפקיר. דאותו לשון עצמו. עי' סנהדרין ו' א' תד"ה לריכה קנין: **ע"ב** גמ' המקדים עבדו יצא לחירות. עי' לעיל י"ב בתוס' סוף ע"א: רש"י ד"ה גזברים. כדק"ל במתפים. עי' בכורות י"ד ב' וברמב"ם פ"ה מערכין הי"ד דמי בהמה זו כו'. ועי' שבועות י"א א'. הא דאמר לדמי עולה ה"ד לדמי נסכים: תד"ה גופיה. גופיה קדיש לימכר. עי' תוס' לעיל י"ב סוף ע"א:

דף לט ע"א גמ' עבדא כמקרקעי דמי. עי' תוס' מגילה דף כ"ג ובש"ך חו"מ סוף סימן צ"ה ועי' קדושין כ"ח א' ובתוס' קדושין מ"ט סוף ע"א: שם ולריך גט שחרור. למג"ס פ"ח מהל' עבדים הי"ג: **ע"ב** גמרא עבד שנשא את בת חורין. ע' ספר אור החיים על התורה. ברא"שית ט"ז ד' ופאר"ר הרי אל הברם חמסי עליך:

דף מ ע"א גמ' יצא לחירות. עי' בהר"ן דלקמן דף זה ע"ב ת"ר המומר עסיתי פלוני עבדי בן חורין: שם כשכתבו הניח לו תפילין. עי' רמב"ם פ"ב מגזירות הי"ח: שם ומי איכא מידי דלעבדים. עי' בסה"מ פ"ב מהל' נחלות דין ו' ובת' בן לב ספר ג' סי' מ"ה: שם המפקיר עבדו ומת. עי' קלות סי' רע"ג סק"ח: שם אזל אקנייה לבנו קטן. עי' תוס' לקמן מ"ב סוף ע"א: רש"י ד"ה ואיהו עביד. שנושא את שפחתו. עי' בס' בית מאיר סי' ט"ו סעיף א': **ע"ב** גמ' נתתי שדה פלוני. עי' חו"מ סי' ס' סעיף ו' בהגה"ה ובב"י שם בשם הריטב"א וסי' קמ"ה סעיף כ"ט: שם הודאת בעל דין. עי' קלות סימן א' ס"ק ו': תד"ה הקדש מפקיע מידי שעבוד. עי' קלות סי' קי"ז ס"ק ב' וסימן קע"א ס"ו: באר"ד מידי שעבוד כסקדש א"כ עי' מהרי"ט ח"א סימן ה' ד"ה ומזה מזה:

דף מא ע"א גמ' ומ"ס פטור עי' בחלקת מחוקק סי' ל"ג ס"ק ל"ו. עי' שמ"ע סי' ק"ז ס"ק ט"ו וש"ך סי' שפ"ו ס"ק י"ג: מתני' את רבו יום אחד. עי' קלות סי' קע"א סק"ח. עי' בב"ש סי' ד' ס"ק כ"ה: שם ליטא שפחה א"א. עי' בלל"ה ובס' אור חדש פסחים דף פ"ח: תד"ה ליטא. והא אמר אפי' בתוס' פסחים דף פ"ח סוף ע"א משמע דקושיא היא שיטא שפחה. וע"ש בלל"ח: באר"ד לקיים שבת כל דהו. עי' ת' נודע ביהודה ח"א חלק אה"ע סי' ו' ד"ה וסנה במה שמסב: באר"ד כיון דאנום הוא. מבואר יפה בט"ז אה"ע סי' א' בדין אין מוכרים ס"ת: באר"ד וא"ת וליתי עשה. עי' בס' אבני מלואים על אה"ע סי' א: באר"ד ולודמי לאו דלא יהיה קדש. עי' במל"מ פ"ג מעבדים ה"ג ד"ה וכופהו ע"ז. מ"ש בשם ת' מהרשד"ם: באר"ד ועוד דכי מעיקלא. עי' בפסקי תוס' ובחיס בפ' דס הטאת סי' ס"ט. ועי' בנימוקי פ"ב דמליעא דף ע"ו ע"ב ובס' ט"א ריש חגיגה ד"ה ליטא שפחה: באר"ד וא"ת ויטא ממזרת. עי' בב"ש סי' ד' ס"ק ל"א ל"ב: **ע"ב** גמ' ת"ר המשחרר חלי עבדו. עי' לעיל כ"ג ב' סד"ה ונעשה. ובגליון שם: שם והספדם לא נפדתה. עי' מל"מ פ"ב מקרבן פסח סי"ג. ועי' בס' פני יהושע: שם היקישא עדיפא והיקש וקו"ח איזה עדיף. עי' בכורות כ"ג סוף ע"ב תד"ה תלמוד לומר: רש"י ד"ה דכולי עלמא איהי עדיפא מהיקש. עי' רש"י ריש פ' לולב הגזול. נ"א קרוב לסוף ע"א ד"ה לא מקשינן: תד"ה לא תוהו. וכן משמע קלת בירושלמי עי' תוס' חגיגה דף ב' ע"ב ד"ה לא תוהו. וכמל"מ פ"י מהל' מלכים ובס' אבני מלואים על אה"ע סי' א' סק"ב: באר"ד ולפי זה בשפחה נמי. עי' ב"ש סי' א' ס"ק ב':

דף מב ע"א גמ' הא דאמר כולו. עי' לקמן פ"ז א' רש"י ד"ה בשני שטרות: שם הכא נמי עבדי שהיה כבר. עי' מל"מ פ"א מקרבן פסח הלכה ה': תד"ה הא דאמר. דרבה לטעמיה. עי' זבחים דף ל' ע"א תד"ה דבריו קיימים. עי' בכורות ט' א' ד"ה אמר רב אסי ועי' ט"ז יו"ד סי' רל"ד ס"ק ל"ח: **ע"ב** תד"ה הואיל. בהן ועין לא חייסינן. ובספק הוא להיפך דמדרש חכמים דלאו לכל מסורה ויש"אל נחכם ע"כ יש להקל בספיקו יותר ממפורש דאם תיקל גם הפס יוסיפו מדעתם וזהו טעם שנתן רמב"ם להלק בין ס' דרוסה לבאר ספק טריפות. ת"ם רסי' כ"ם סוף ד"ה עוד הקשה: שם מעיכה. והכא איירי בחליו עבד. השגת מהרש"א על מהרש"ל כאן ל"ע שוכא ועי' בפני יהושע: שם עבד. כמו דקל לפירותיו. עי' ש"מ כתובות דף נ"ח מ"ש בשם הרשב"א ולעיקר מה דאמר בשמעתי' יקדשו ידיך לעושיהן כו' ומ"ש עליו בס' אבני מלואים ריש סי' פ"א:

דף מג ע"א גמ' איבעיא להו מי שחליו עי' בהר"ן פ"ק דקדושין עלה ר"ע א': שם מי שחליו עבד. עי' מל"מ פ"ב מהל' קרבן פסח בסוף הדבור: שם דשייר בקניינו. עי' חולין דף קל"ב ד"ה ולריך. עי' בהר"ן נדרים דף פ"ב ע"ב ד"ה ורב אסי: שם ומאי יורשיו כפניו. עי' שעה"מ הל' שמיטה ריש פ' י"א: שם כופר אין משתלם. ב"ק מ"ב ע"ב: שם איזו היא שפחה חרופה. עי' בהר"ן פ"ק דקדושין בסוגיא שבדף ו' ע"א ת"ר הרי את אבתי כו' מ"ש וגרסה פלפיקך כ' הרמב"ם ועי' רמב"ם פ"ג מהל' א"ב הל' י"ג ול"ע: **ע"ב** כמאן כרבי יוחנן. עי' ב"ב א' תד"ה כופין כו' ועוד דלגבי דידה ליכא עשה.

וא"כ לריב"ב ק' איקא לה"ע. ועי' ס' ט"א ריש חגיגה ד"ה ליטא שפחה ע"ש עלה ב' סוף ע"ג:

דף מד ע"א רש"י ד"ה אם תמלא. דאמרי' התם לא ישהא. עי' ת' פנים מאירות ח"ב סי' ס"א על תמיהת הב"י על ר"י שמובא בא"ח סימן תקנ"ח בט"ז סק"ב:

דף מה ע"א גמ' היכא דאיכא איסורא. עי' ת' למה לדק סי' ל"ז עי' קדושין נ"ו ריש ע"ב: תד"ה דלא. לפי שהיה מופלג. ע"ב בתוס' ריש הדף ובגליון שם: **ע"ב** גמ' שהם מחשבת עובד כוכבים לע"ז. בשחיטה אבל בנקירה לא. תוס' ע"ז ל"ב ב' ד"ה דלא ככ"א: שם ליפן זהב. עי' ת' נודע ביהודה ח"א ד"א ע"ג ד"ה והנה: רש"י ד"ה מין. יסודי באינו מאמין. עי' שבת קטז א' ד"ה ספרי לדוקים ועי' בכ"מ פ"א מתפילין ועי' ש"ע א"ח סי' של"ד סעיף כ"א וברמב"ם פ"ג מיסודי תורה:

דף מו ע"א תד"ה אי אמר. נראה דחשבא זו איגה. עי' ת' בן לב ות' מהר"ם לובלין סי' קכ"ב עלה נ"ד ע"ד בהא אמר על מנין דלהלכה גם התוס' מודים דהוי תנאי: באר"ד הכא ליכא נמימר הכי עי' מה שנתחבטו בפירוש דברי אלה מהר"כ אלפיך. ובעל שעה"מ פ"ו מאישות עלה ל' ע"ג:

דף מז ע"א מתני' המוכר את שדהו. עי' ת' מהרי"ט ח"מ סי' מ"ג: **ע"ב** גמ' אין בריכה. עי' בכ"מ פ"א מתרומות הלכה כ': שם בכורי אשתו וקורא. עי' מ"ש בגליון ש"ע חו"מ סי' רמ"ה ס"ג בהגה"ה: תד"ה שבל. שמא מעשר מחלקו. עי' מהרי"ט ח"א סוף סי' י"ח:

דף מח ע"א גמ' מביא ואינו קורא. עי' ס' טורי אבן ריש חגיגה ד"ה ועבדים שא"מ: שם קנין פירות לאו כקנין הגוף. טוש"ע יו"ד סי' רס"ז סעיף א' לקח שפחה לעוברה כו' וש"ע חו"מ סי' שמ"ו סעי' ט': תד"ה לא דכ"ע. דלאו כקנין הגוף דמי. עי' לעיל כ"ה ב' תד"ה ר' יהודה: שם אי לאו. לאו משום דיורשין הוי. עי' בהרא"ש בב"ק דף ט' ע"א ע' ש"ע חו"מ סי' ק"ז סעיף ה' וש"ך ס"ק י':

דף מט ע"א גמ' כי מגבי כלאחר מיתה. עי' תוס' ב"ב מ"ז א' ד"ה קבלן:

דף נ ע"א גמ' הע"פ שכתוב בו בכת. עי' קלות סי' ל"ט סק"ה ד"ה ועי' בתוס' ועי' בפ' הניזקין כו': תד"ה כיון. נראה דסבר. עי' ש"ך סי' ל"ט ס"ק ב' ד"ה מוד הביא הריטב"א. ועי' תוס' ס"פ גט פשוט קע"ה ב' ד"ה דבר תורה:

דף נא ע"א גמ' מי לא עסקי' דהוו תרוייהו. עי' ש"ך סימן ס' ס"ק י"ב ד"ה גם מ"ש בב"י: רש"י ד"ה נזונת. אלמא כיון דקיילי. עי' ש"ך סימן ס' סק"י:

דף נב ע"א מתני' אפוטרופוס שמינהו. עי' ש"ך סי' ס' ס"ק ל"ח:

דף נג ע"א גמ' ומקנסא לא ילפינן. עי' ספר מעין החכמה על המלות בסדר תשר"ק אות א' ד"ה ודע: רש"י ד"ה חייבין. ואי נמי נדבה היא. עי' בב"ק דף ע"ח ריש ע"ב: **ע"ב** רש"י ד"ה ורבי יהודה. איסור חמור קנים. ל"ע ברש"י חולין ע"ו א' ד"ה רבי יהודה כו' והא ליכא למימר כו' ועי' במהרש"א שם ובחדושי רשב"א שם:

דף נד ע"א תד"ה המעשר משום דסתם משנה. עי' ת' חות יאיר סי' ע': **ע"ב** גמ' אחד שוגג ואחד מזיד. עי' ב"י יו"ד סי' ל"ט עלה י"ד ד"ה ומ"ם רבינו דקי"ל. עי' סנהדרין בתוס' ריש דף ל"ג ובב"ק ק' א' תד"ה טיהר: שם במזיד לא יעלו עי' בד"מ יו"ד סי' קפ"ז אות ו' בסוף: מתני' הכהנים שפיגלו. עי' תוס' סוף פ' המפקיד: שם מזידין חייבין. עי' פירש"י על מתני' זו לעיל נ"ג א' ועי' בב"ק דף ע"ח ריש ע"ב ובגליון שם: גמ' אינו שוה כלום. עי' בבד"ה יו"ד סוף סי' מע"ו וס' שבו"י ח"ג סי' פ"א. עי' בט"ז ססי' רפ"א ובת' יד אלי' סי' פ"ט. ות' כנסת יחזקאל סי' ל"ו עלה מ"ג ע"ד:

דף נה ע"א רש"י ד"ה אמר לעדים שלא בפניה. עי' בב"י סי' קל"ח שכוונת רב"י כדברי הרמ"ה בטור שם:

דף נז ע"א גמ' שלמא עלך מלכא. עי' לקמן דף ס"ב סוף ע"א:

דף נח ע"א תד"ה כל ממון. כי איכא שגגת נפשות. עי' ת' כנסת יחזקאל סי' ל"ח:

דף נט ע"א מתני' אלו דברים אמרו. עי' פי' המשניות לרמב"ם: גמ' מערבין בבית ישן. עי' ת' מהר"ם לבית לוי סי' ח': **ע"ב** וקדשתו לכל דבר. עי' במל"מ פ"ג מעבדים ה"ח. עי' מג"א סי' ר"א סק"ד: שם ולברך ראשון. ש"ע א"ח סי' קמ"ז סעיף י"ד בהגה"ה שהכהן בולע. ובסי' ר"א סעיף ג' שהכהן מברך בהמ"ז: שם מיכף הוו כייפי ליה. עי' ת' מהר"ם הלוי סי' י"א עלה י"ה ד"ח ע"א שהקשה על הרמב"ם בפי' המשנה כאן. וע"ם מ"ם לענין בהמ"ז גם לרמב"ם כהן קודם ול"ע מש"ע א"ח סי' ר"א סעיף ב' וסי' קנ"ה סעיף ד': רש"י ד"ה לפתוח. הוא ידבר בראש. עי' מג"א סימן ר"א סק"ד ומ"ש בם בגליון: שם ד"ה ושיטול. עם ישראל בכל דבר. בנדרים ס"ב פירש"י כבהולק עם אחיו הכהנים בלחם הפנים:

דף ס ע"א גמ' משום כבוד לבור. בנגילה לא יקרא יושב ואפס לא פקרא בלביר. משום כבוד לבור. ש"ע א"ח סי' הכ"ן. אין ממנין ש"ן אלא מי שנתמלא זקנו משום כ"ל. שם סי' נ"ג. אין גוללין ס"ת בלבור משום כ"ל. יומא פ' אמרו לו. אין ש"ן רשאי לספשיט את התיבה בלבור משום כ"ל. סוטה פ' ואלו נאמרים. פוחה אינו עובר לפני התיבה משום כבוד לבור. מגילה פ' הקורא עומד. והם מהני מחיגים אם הלבור רולים למחול על כבודם עי' ע"ז או"ח סי' נ"ג סק"ב: שם מהו לכתוב מגילה. עי' מהרי"ט ח"ב חלק א"ח סי' ג': **ע"ב** והא הויא היפורא. עי' ת' מהרש"ך ח"א ססי' מ"א ות' מהר"ם לבית לוי סי' ח' עלה ז' ד"א ע"א:

דף סא ע"א תד"ה ליקט. אלא לכפיל. עי' ש"ע הו"מ סי' רס"ח וסי' קל"ח סי"ב ובמל"מ פ"ב מזכייה ה"ע ובס' מחנה אפרים הל' מציאה ס"ד:

דף סב ע"א גמ' השתא לתקוני מיכווין. עי' לעיל דף ל"ח ע"א: שם ומגא לך דכפלינן. עי' לעיל דף כ"ו סוף ע"א:

דף סג ע"א גמ' גיטא מעליא ושבד. עי' ש"ך יו"ד סוף סי' רי"ז. עי' ש"ך חו"מ סי' מ"א ס"ק ג' וסק"ד: שם כתבו ותנו לפלוני. עי' ב"ש סי' קמ"א ס"ק מ"ט: שם ויוליך לה מהו. עי' ב"י חו"מ ריש סי' ל"ו ד"ה וכתב עוד: תד"ה בעל כשהומר הבעל לפקדון. עי' בב"מ דף ע"ו א' בתד"ס דאי:

דף סד ע"א גמ' בעל אומר לפקדון. עי' בב"ש סי' קמ"א ס"ק י"ב י"ד ע"ו: שם מוקם שליש עושה שליחותו. עיין בב"ש סי' מ"ם ס"ק י"ב עיין ש"ך חו"מ סי' ל"א ס"ק י"ב ובמשנה למלך פ"ד מהלכות בכורות וע"ם בסוף דבריו: תד"ה בעל שאמר לפקדון נתתי. עיין ת' בן לב ספר ב' סי' ס': שם ד"ה שליש. אם יאמר לגירושין. עיין בתוס' לעיל י"ח ב' ד"ה שמא פיים כו' ומתני' כו' שאפילו באפי כו': שם אסור. ונראה דקנסא בעלמא הוא. עיין נזיר י"ב א' ד"ה אסור: באר"ד ועוד דאזלינן בתר רובא. אין זה תירוץ בפני עלמו דאל"כ תקשי מלקמן דף ס"ה סוף ע"א תד"ה התקבל. בס' מחנה אפרים. וכעין זה בתוס' לעיל י"ז א' ד"ה משום בת אחותו: **ע"ב** גמ' הני מילי לאומרת. עיין ש"ך חו"מ סי' ל"ב ס"ק י"ד ד"ה ולענין מ"ש הרמב"ן וסימן ל"א ס"ק יב: שם ולימהנה לדידה מדרבנן המגונה. עיין מ"ש הב"י אה"ע סימן י"ז בדף י"ז סוף ע"ד בשם א"ח ועי' ש"ע סימן קנ"ו סעיף ג': שם אין האשה מעיזה פניה. ודאי הכא שאני דהבעל אינו יודע בשקרה אלא דס"ל דממ"נ היא קלת העיזה ובהלטרף חזקה זו אל חזקה שליח עושה שליחותו הוי סיוע. ת' בגדי כהונה: שם אבל היכא דמסייעי לה. עי' באשר"י בב"מ כ"ח א' סי' י"ד ובב"ש סי' קנ"ג ס"ק ס': מתני' נערה המאורסה. עיין מ"ש הטור אה"ע ריש סימן קל"ב על בעל שטיטור: גמ' זוכה לעלמו. עיין ריטב"א קדושין י"ח ב' ד"ה והשתא דאתינן להכי:

דף סה ע"א תד"ה התקבל. דאוקי אשה בחזקתה. עי' תו' לעיל ס"ד סוף ע"א ד"ה אסור: **ע"ב** גמ' כאן בשלו כאן בשל חבירו. עי' ש"ע יו"ד סי' של"א סעיף ל"ו ועיין מ"ש בב"י שם עלה ער"ה ע"ד ד"ה וג"ם ואם שינה. ול"ע בטור א"ח סי' ת"ע ובש"ע שם סעיף י' בשם הרמב"ם עיין בהש"מ דפסקו ככהנ:

דף סו ע"א גמ' בשעת הסכנה. ע' ת' בן לב ח"ג סי' ק"ד ד"ה וקרוב לזה: **ע"ב** לפיכך אם מת אחד מהן. עי' קלות סי' כ"ח: שם ואמרו לסופר וכתבו. עיין בטור אה"ע סימן קמ"א ובבד"ה שם בדף קכ"ה ע"א:

דף סז ע"א תד"ה אמרו. לא דמי לעד מפי עד. עיין ס' נתיבות המשפט סי כ"ח סק"ז:

דף סט ע"א רש"י ד"ה אימר איתמוחי. ולא נשתייר הימנה כלום. עיין ש"ע יו"ד סי' מ"ה ס"ג בהגה"ה ובש"ך וט"ז שם: **ע"ב** גמ' ווייבשיגהו בטולא. עיין רש"י ריש עמוד א' ד"ה ווייבשיה:

דף ע ע"ב רש"י ד"ה שיתייא. דלאו חולי של שגעון. עיין מ"ש העיטור הביאו הב"י בסי' קכ"ה ד"ה ובעל העיטור. ועי' בב"ש שם סק"ז במ"ש. ואפשר כו' לא מחזקינן אותו כו' שמא שיתיא לאו כו' ועיין מ"ש שם בגליון:

דף עא ע"א גמ' חרש שיכול לדבר בתוך הכתב. עיין מהרש"א לעיל על התוס' ריש דף ס' וכתיבה כדבור דמי. עיין ת' חות יאיר סי' ע"ז ע"ה כ"ד ע"ב ובסי' קל"ד עלה קכ"ח ב' להיפוך. ועיין ת' נ"א ה"א בחלק יו"ד סימן פ"ח ותבו' שב יעקב היוד סימן מ"ט. ותומים סימן ל"ו. ות' שבו"י ח"ה סימן קכ"ו. ות' אבה מארי ח"א מסי' כ"ם עד ל"ג: שם עדות קאמרת עיין קלות סי' מ"ו ס"ק י"ט וברשב"ם ב"ב דף קכ"ח סוף ע"א ד"ה ונתחרש: שם קתני מיהת עדיות. עיין סי' מ"ו ס"ק ל"ג בש"ך. ובספר קלות: שם בד"א בהרש מעיקרו. פי' שנתחרש בקטנותו עד שלא הגיע לדעת מיושבת דאל"כ היאך בא לידי כתב. רש"ל:

דף עב ע"א מתני' מהיום ולאחר מיתה. עיין מהרי"ט ח"ה סי' מ"ו עלה כ"ח ע"ג: גמ' זמנו של שטר מוכיח. עיין אסר"י פ"ה סוף וסי' ה': **ע"ב** כיון דאמר כתובו. עיין בס' אבני מלואים על אה"ע סי' קל"ו סק"ג ד"ה ובפרק ב':

דף עג ע"ב גמ' נתן לה כספים. עיין בספר אבני מלואים על אה"ע סימן קמ"ט: תד"ה אם כן. דהני תרי מילי. עיין בתשובת אבה מארי בחלק א' מכתבים סימן קפ"ב:

דף עד ע"א גמ' דמר סבר לי ולא ליורשי. עיין בן לב ספר ד' סי' ט"ו ובת' הרא"נ"ח ססי"ו בדף ק"י סוף ע"ד. ועיין קדושין י"ז ב' לך ולא ליורשיו או אינו כו' לך ולא לבן ובקלות החשן סימן קכ"ס סק"ז ד"ה איברא. ובתשו' מהרי"ט ח"ב חיו"ד סי' ס'. עיין בב"י חו"מ סימן ר"ז אות ט"ז וסוף אות י"ד: תד"ה איכא. שנקרא שטר קדושין. עיין בהר"ן פ' מי שאחזו דף קע"ח א' ד"ה ודאמריקן: **ע"ב** גמ' התקין הלל הזקן. עיין ט"ז יו"ד סי' רל"ב ס"ק י"ט ועיין מג"א סי' כ"ח ס"ק י"א בשם אגודה ובב"י חו"מ ריש סי' ר"ז ועיין הרא"ש ריש כתובות בסוגיא דאין אונס בגיטין: רש"י ד"ה דלאפוכה. הלכך מספיקא אמרי'. עי' בב"ש סי' קמ"ג ס"ק מ':

דף עה ע"א תד"ה מכלל. וגם אם היה בפניו. עיין מ"ש הב"י בסימן קמ"ג בדין זה דנתינה בע"כ. ועיין בהר"ן שבועות דף ל"ו ע"א ד"ה אלא מתנה לעניר. ועיין בב"ש סי' כ"ז ס"ק ב' ועי' קמ"ג ס"ק י'. ועיין ת' רשב"א בב"י חו"מ ריש סי' ר"ז. ובט"ז חו"מ סוף סי' ע': באר"ד דביטוב יחזיר לו אפי' בעל כרחו. עיין ש"ך חו"מ סי' ע"ד ס"ק י"א: שם לאפוקי כגון על מנת שתחזירהו לי. עיין קדושין ו' ב' תד"ה לא החזירו: באר"ד פטומי מילי בעלמא הוא. עיין שעה"מ פ"ו מהל' אישות עלה ל' ע"ד ד"ה ודע: **ע"ב** גמ' אתקין במוהל בגיטא. עיין ס' אבני מלואים על אה"ע סימן ל"ח ס"ק ח': שם ואם מתי יהא גט. עיין תוס' לעיל כ"ה ב' סוף ד"ה דכי: שם אם כל שתם נמי כמפורש. עיין בהגהת ש"ע חו"מ סימן ס' סעיף ג': שם כמה תשא מניקתו שתי שנים. א"כ חדש עיבור שייך לתינוק. ובכתובות דף ס' סוף ע"א מינקת כו' ולא תנשא עד כ"ד חדש. א"כ חדש עיבור אינו לתינוק. ועיין הגהת ש"ע אה"ע סי' י"ג סעיף י"א ות' נ"ב תאה"ע סי' כ': תד"ה דתנאי. אבל הילך אתרוג זה. עיין באשר"י ריש פ' יש נוחלין סי' מ"ח. ובב"ש סי' ל"ה ס"ק ז' וש"ך חו"מ סי' רמ"א ס"ק ז': ד"ה מת הבן. דהכא מסתמא אם היה יודע. עיין ספר אבני מלואים על אה"ע סימן קכ"ז סוף ס"ק י"ט: ד"ה כלל. כשאינו רולה לקבלם. עיין ב"י אה"ע סימן קמ"ג בסוף דבריו על דין נתינה בע"כ:

דף עו ע"ב מתני' ואם אינו ידוע. עיין שעה"מ הל' אישות עלה י"א: גמ' כי שריתוה לאלתר שריתוה. עיין בהה"מ פ"ח מגירושין הלכה כ"ב: רש"י ד"ה שמא פיים. ונתייחד עמה. עיין ס' מים עמוקים סימן כ' עלה ו' ע"ג:

דף עז ע"א גמ' כתבו מעכשיו ותנו. עיין ת' מהרי"ט ח"א סוף סימן ס"ו: שם חלרה מה שקנתה אשה. עיין ת' שבו"י ח"ג סי' כ' כ' דגם בנכרים כן הוא: רש"י ד"ה קנה בעלה. להשתמש בה. עיין רש"י בב"מ דף מ"ט ב' ד"ה מוסכרת ביד. ובהס"ת

פ"ג ממרים דין ו' ובש"ך סימן ש"ג מהרי"ט ח"א סימן ס"ה ח"ב סימן פ"ג. עיין מ"ש בגליון אשר"י בסוגיא דנכתב ביום: **ע"ב** גיטה וידה באין כאחד. עיין בקלות סי' ד' ס"ק ה' ובס' אבני מלואים סימן ל"ה ס"ק י"ג: שם ותפתח ותחזיק ביה. עיין סמ"ע סי' קל"ב סעיף ג' ות"ם שם בגליון. ועיין מ"ש בגליון ש"ע חו"מ סי' רמ"ה סעיף ד' ובגליון ש"ך שם סוף ס"ק ז': שם תרי מקומות לא מוחלי אינשי. עי' לקמן ש"ס ריש ע"ב: תד"ה ידה. ואם תאמר חלרה נמי. עיין בס' אבני מלואים סי' קל"ח סק"א ד"ה ונראה לייסב וד"ה וכתים'. ועיין תוס' כתובות פ"ז ב' ד"ה זימנין: שם ותיזיל. בהכיה מרע סקילו דלא תיפול. בהר"ן כאן וכן ביצה ל"ג כ' שלא תטרוף דעתו שירה שתזקק ליבם. וכ"מ לכאורה באינו ירא והגם ביד שליח מתמול שלשום. ועיין רש"י כאן ב' גם כן וסיה ירא. ועיין בח"כ ב' בני הטעמים:

דף עח ע"א גמ' כגון שהיה בעלה מכרי' עי' תוס' ב"ב דף פ"ס ב' ד"ה כגון. ובגליון שם: שם וסהי אי אפשר לגמלם. עיין חולין כ"ח ב' תד"ה לפי שא"א לגמלם: תד"ה אינו. לומר הרי גיטיך. עיין קדושין בדף ו' ע"א נתן לה גיטה וקדושיה ולא פירש:

דף פ ע"א תד"ה ומם. כיון שאין לריך למחכו: עי' תוס' סוף פ' במה מדליקין: שם מפני שהיה דבר גדול. ועי' בתוס' ריש מס' ר"ה ד"ה למלכים:

דף פב ע"ב גמ' בעי ר' אבא בקדושין היאך. ביה"ש בסוגיין זה לשונו. מ"ע דרבנן (דמתני') ויאמר כו' מקים יליאה להויתה. מה הויתה אין לה הוי' אלל אחר. אף יליאתה אין לה יליאה אלל אחר: שם בין לרבנן בעיין וילאה. עיין נזיר דף י"א ע"א תד"ה הלי ע"מ:

דף פג ע"א גמ' שנאסרה עליו ומת בלא בנים. עי' כתובות נ"ו א' תד"ה ה"ז מקודשת כו' וא"ת הא דהכן כו' אלא היכא שמתכוין לעקור. ועי' ס' מחנה אפרים דיני רביה סי' ל"ם: שם וגרושה אלל כל אדם. עיין מהרי"ט ח"א סי' כ' עלה ל"א ע"ד: **ע"ב** דאמר רב פנחס משמיה דרבא. עיין ת' מהרי"ט ח"א סי' ד' ד"ה עוד הארין: שם אמר רבא הרי זה גיטיך. עי' ת' הרא"נ"ח סי' ו':

דף פד ע"א גמ' כיון דפסקה פסקה. עיין בהר"ן מ"ש על קושית תוס' לעיל פ"ג א' ד"ה ועמדה: שם ומיגרשה למחר. עיין שעה"מ פ"ז מאישות הי"ב עלה ל"ה ד"א ע"ב ד"ה ורלויתי נ שם על מנת שתרדי לתהום. עיין ר"ן נדרים כ"ד ב' במתני' דרי הבאי: שם על מנת שתאכלי בשר. עיין ב"ש סי' ל"ח ס"ק י"ב: שם על מנת שלא תבעלי לאבא. עיין ת' הרא"נ"ח סי' ו': **ע"ב** כי אמרינן מתנה על מה. עיין תוס' כתובות נ"ו א' ד"ה הרי זו כו' ואומר ר"י כו' אלא היכא שמתכוין. ועיין מה שלייכתי בגליון לעיל פ"ג א': שם תנו רבנן כל התנאין. עיין מהרי"ט ח"א סי' ס"ו עלה מ"ד ד"א ע"א ד"ה מיהו:

דף פה ע"א מתני' לעבד ולנכרי. עיין שעה"מ פ' פ"ו מאסורי ביאה ה"ד עלה ק"ד ד"א ע"ב ד"ה המגרש אחר עיון. ובס' אבני מלואים סי' ט"ז. ועיין קדושין כ"א ב' היבעיא להו ע"ע כהן מהו שימסור לו לבו ש"כ. רש"י ד"ה אלא לאו בזנות. דבלאו הכי. עיין בספר אבני מלואים על אה"ע סי' קל"ז סעיף ג' ס"ק ז': תד"ה הון. מ"מ נראה דוחק. עיין בספר המלך פ"ו וגירושין ומ"ם בס' אבני מלואים סי' קל"ז ס"ק ז': שם הון. מ"מ נראה דוחק. עיין בספר המלך פ"ו מגירושין ומ"ם בס' אבני מלואים סימן קל"ז ס"ק ז' ד"ה ועוד נראה. **ע"ב** גמ' לא לכתוב ודין. עיין בבן לב ספר ג' סימן ס"ם: שם דמשמע כי הוכא. משמע דלולי זה לא נפסלה הס"א אם כרעי' מחובר לגגו ונראה כתית מהרי"ק. (ועי' מ"ם עליו ת' כנסת יחזקאל סי' ל"ו) ועיין ש"ע יו"ד סי' רע"ו סעיף י"א בהגה"ה:

דף פו ע"א מתני' כתב בכתב ידו. עיין ש"ע אה"ע סימן ל"ב ועיין ריטב"א קדושין דף ית סוף ע"ב: שם ואין בו זמן. עיין נמוקי סנהדרין עלה רס"ז ע"ב ובלשב"ם ב"ב קמ"ב ב': גמ' הכותב נרדי מאיר. לעיל דף ה' ב'. ועיין פ' הזהב נ"ה ב'. ובתוי"ט שם משנה א': שם אלא לרבנן. לריך לעיין בחדושי רשב"א בפ"ק דף ה' ע"ב ד"ה מילד יעשה יעלנו הימנו כו' וכתב ר"ח כו' דהא לא חלקו עליו חכמים: **ע"ב** אבל כתב סופר. עיין ש"ך חו"מ סי' מ"ו ס"ק מ"ב ובט"ז שם סעיף י"ד: שם וכן אמר ר"י נעולה לא הלא. עיין לעיל דף ס' ע"א תד"ה כשגיסת:

דף פז ע"א גמ' דכתוב ביה פלוני ופלוני. עי' ת' מהרי"ט ח"א סי' ס"ח עלה מ"ו דף ב' תחלת עמוד גי': שם נכתב ביום. ל"ע בב"ש אה"ע סי' קכ"ז ס"ג ומלאתי בס' תורת גיטין בחידושיו:

דף פח ע"ב גמ' ובעובד כוכבים כדין פסול. עיין טור אה"ע סי' קס"ט ריש דף קכ"ב:

דף פט ע"א גמ' שלא לפלוני אין חוששין. עי' ת' בן לב ספר ג' סי' ל"ז: **ע"ב** לאו משום דאמרינן על תנאי. עי' לח"מ פ"ט מאישות הל' כ"ד: שם אשת איש שפשטה ידה. עיין ב"י אה"ע סי' קנ"ה ובב"ש שם ס"ק ל"א: שם מגרש ראשון ונושא שני. עיין מהרי"ט ח"א סוף סי' י"א ובמל"מ פ"י מגירושין ה"ד ומ"ם בם בגליון: רש"י ד"ה לא תסככא. דלא לימרו גירש. עיין במל"מ פ"י מגירושין הלכה ד':

דף צ ע"א מתני' לא יגרש אדם את אשתו. עי' מל"מ פ"י מגירושין הל' כ"א: גמ' לא מלא בה. עי' במגיה למשנה למלך פ"י מגירושין הכ"א ובתמורה דף ה' בתוס' ריש ע"א: רש"י ד"ה מהו. מי כייפינן ליה לאהדורה. עי' תוס' בתמורה ריש דף ס' ובגליון שם. ועי' פ' נ"ב מ"ת אהע"ה סי' קכ"ט עלה ל"ח ד"א ע"ב: תד"ה והילכתא. ונתנו גט שני. עי' בהס"מ פי"ז מאסורי ביאה ה"כ ובש"ך אה"ע סי' ו' סעיף ס' בהגס"ה ובספ' מ"ד שם בח"מ סק"א ובסי' י"ג שם ס"ע בהגה"ה: שם מה. דאמאי אילטריך קרא. והיה יכול ג"כ להקשות ל"ל קרא לאסור כהן בגרושה ועי' בהגהות טעם המלך פי"ז מא"ב ה"ח עלה קי"ח א': באר"ד לעבור עליו בב' לאוין. ל"ל "לעבור עליו בלאו" וז"ל. הירושלמי "ליתן עליו בל"ת" ועי' יבמות י"א ב' ותמלא מוכח שכן הוא. ת' מהר"ם א"ם בפנים מאירות ח"ב סי' קע"ו: **ע"ב** רש"י ד"ה אם שנאה. הלכה כר' עקיבא. עי' ס' מים עמוקים סי' א':

רא"ש

פרק א סי' ב' כיון שהגט יולא מתחת ידו. וכיון שנאמן שעשאו שליח יכול לעשות ג"כ שליח שני היכא דהלכה כדין כל שליח עושה שליח. אבל אם לא הלכה ואומר שהבעל הרשהו לעשות שליח ב' אף בלא סוגס כיון דע"ז לא שייך סברת סימנים. מהססים בתשו'

מהר"י

מהרש"א בן לב ובמהרי"ט ח"ב חלק הס"ע סי' נ' דהיכו נאמן. ול' עוד שם אם השליח אומר כן והאחד מדייני התתומים על הרשאה מקויים אם בכה"ג עד ודיין מצטרפים. בת' רש"ך ח"א ס"ג תמה עמ"ש הרא"ש וכן נראה לי מסברא דהי לא מהימן כו' כמלא לריך כו'. דודאי קיל שטר שאינו מקויים דמדאורייתא עדים החתומים כו'. מהיכא דליכא שטר כלל. וי"ל דקיום א"ל דהאמינוהו כמו דהאמינו על קיום הגט. ומ"מ בלא שטר אינו נאמן. ועי' ת' רא"ל"ח סי' ל"ב: שם כתב שליחות יקיים חתימת הגט. משמע גם כששטר שליחות מקויים עדיין לריך לומר בפ"נ מהריב"ל ח"ג סי' כ"ד ועי' ת' קול בן לוי סי' ה' עלה ע"ד ד"ה וחזותיה: שם ידעתי איכא בינייהו. בזה י"ג דלא נקיט אלא הנהו דלמר לריך ילמר ל"ל. תוס': שם כי אמר עד אחד נמי בפני נכתב אתי. כי לא אמר בפני נכתב. עד א' נמי אתי כו' כל"ל: סי' ח' שלא תטרוף מהן. והא דלא קתני נמי המביא גט בחו"ל יתקיים בחותמיו משום ערעור דלקוחות ת' הר"ן. ע"ש: סי' יא דדוקא לחתום שקל לא מבעי. בתומים סי' פ"א ס"ק מ' ביאר דברי הרא"ש למה היה לריך לסברה זו: סי' יז טעיתי במה שהודיתי אע"ג דאית ליה. פי' מהרי"ט ע"פ סי' ל"ו:

פ"ב סי' ד וביומי רבי נשנית משנה זו בתוס' בסוגיין י"ח א' ד"ה הנהו: שם וגם מן הירושלמי אין ליה. בירושלמי ריש פ' הזורק מקשה גגה ומלירה אין משועבדים לאיש להכינת פירות. ומשני ר' יוחנן בכתב לה דין דברים אין לי בנכסיך ולהרא"ש דגם ר"י ס"ל משום פירי ע"כ ה' אין לבעל פירות משעת חתימה. וא"כ בשעת נתינה כבר אין הנכסים משועבדים. ועי' בזה בס' אבני מלואים סי' קכ: סק"ב ד"ה והבכי ניחא: שם הוא הדין לכל גיטין שלא נמסרו. עי' מהרב"א על תוס' ד"ה עד בשעת נתינה: סי' ה' ואתי למיטרף לקוחות שלא כדין. ומה בהגיה הרא"ב טעם עיקר התקנה משום זנות. עי' בספר אבני מלואים סי' קכ"ז סק"ח ד"ה וניחא: סי' יב בהגה"ה. השיב רבינו שמחה. עי' תשובת מהר"ם די בוטין ס"י דקשה מאמרם עדים שאין יודעים לחתום קולעין לפניהם וחותמים ולא הזכירו תקנה זו. ודוחק דמיירי בליתא לסופר לפנינו ומודה רבינו שמחה שאינם יכולים לעשות להבעל שליח לחתום. גם כתב שם שגם ר"ם לא אמרו אלא בשטר קדושין שאינו עומד לראיה וכדמשמע מלשונו: סי' ב ד"ה בעי. לא ידעה לאקנויי בדבר העתיד או דפירושו דבעי דלא ידע שטר מקנה. הר"ן שם בהגה"ה ואני הכותב בעניות דעתי איני מבין. ל"ק ולא מידי דהרמב"ם מיירי בעבד שלה ודומה לדין טבלא שלה דבסמוך. ובהיה עבד שלו הא כתב הרמב"ם דבאמת הוי ספק מגורשת וכן מבואר בהה"מ (במקומו פ"ד ה"ד): סי' כד אלא דוקא בגט זה שכתוב. משמע דכאן אף בדאיכא ע"ח כשר ודלא כהר"ן קדושין דף יח ע"ב ד"ה כתבו על הנייר דמוקי לדהכא בדליכא ע"ח. ומ"ש הרא"ש בפ' השולח סי' י"ב דגט שאין עליו ע"ה כבר מהך דהכא. נ"ל דדמויי מדמי ליה דאילו היה פסול כשאין עליו ע"ח משום זמנין דמיתי ע"מ ותשאר עגונה ה"כ היה לנו לפסול גט שיכול לזייף אף בי"ש עליו ע"ח כיון דבזה לריכה לע"מ: שם והתיא שפיר כר' יוחנן הא דפליך. אבל מה שהקשה מן דשהלא עדיין אינו מיושב. או דגם זה מיושב כיון דאין דרך לכתוב כ"א נימים מרובים. ש"ך ריש סימן מ"ב. וכיוונתו דלעגין בבת אולין בתר שביה ונקונה כמ"ב תוספות סוטה דף י"ז ע"א: סי' כה אר"י א"ר יוחנן אין העבד נעשה. וכן א"י לומר נעבד לענות בליח אחר. עיין לקמן סימן כ"ז במ"ש אינו בר כריתה: סי' כ"ז ירד רבי שמעון לשיטתו של רבי אלעזר. ולא ידעתי מה שייטא דר"א הכא. הר"ן:

פ"ג סי' ב מה שמכביר בכולן והיינו לכתחלה. עיין בתשו' בן לב ספר ג' סי' ס"ט: סי' ג ד"ה המביא. ואע"ג דלא הוחזקו וכל שכן. מיהו הר"ן כתב דר"ל דכשיירות מלויות חיישינן יותר מבהוחזקו:

פ"ד סי' יח אפילו הכי אין כותבין פרוזבול. הטעם מבואר לקמן סוף סי' כ': שם כשה שהשביעית משמטת מלוה. ל"ע הא מתני' היא סוף משנה ראשונה דפרק כל הנשבעין ובגמרא שם דף מ"ט ריש ע"א ולמה שביק מתני' והביא תוספתא מהרי"ט ח"א סימן ס' דף מ"א ריש ע"ג: סימן יש ונראה לפרש ותלי ליה. וי"ל כיון דדוקא בבא הליה מעלמו לפרוע אלא אחר שהשיב לו משמע אני לא חזר הלוה לומר אע"פ כן בזה רצאי לכפותו ע"כ לא בטל תורת שמטה ב"ח סימן פ"ז בטור חו"מ: סי' לח וכיון דלא איפשטא לא ילא לחירות. ולא אמרינן בזה ספק ממון לקולא והרי העבד מוחזק בעלמי כיון דהאיסור דאורייתא והספקא דרבנן. וכ"כ הרא"ש פ"ק דמכות גבי המלוה חבירו לעבד שנים. כיון דהכיעית בזה"ז דרבנן פסקינן כלישנא בתרא דאינו משמט. וכן גבי דינא דבר מלרא כתב הר"ם דבכל ספק מעמידים גבי לוקח כיון דהוא מן הדין והמלרן תקנתא תשובת מהרי"ט ח"ב חו"ד סימן מ' ועיין שם ה"א סימן ל"ט עלה מ' ע"ג. וכן בהגהות ש"ע סימן רס"ז סעיף פ' כתב בפירוש בטעם דלא נבתחלר מספק. כיון דהוי מדרבנן. ועי' בהה"מ פ"ד מגזילה ה"ז. ובספר מחנה אפרים הל' גזילה סי' ל"א כתב שבספק אם נכנס גם זה בתקנה אז אמרינן אין לך בו אלא חדושו ומוליאין גם אם תפס אבל אם ספק אם נעשה כלל התקנה כמו במסור בפ"ה מחובל פסק הרמב"ם דאי תפס לא מפקינן:

פ"ה סי' ח אם נותן אמתלא לדבריו. בתשו' מהרי"ט ח"ב תשובה שניית ס"א ד"ה ועוד מסתברא. כתב דאם הודה אלא א' אינו מועיל עוד אמתלא. דאין אדם עשוי להודות בשביל אמתלא ומש"ה בתבעו והודה א"י לטעון שלא נהשביע הודיתי. ול"ל דהכא שאני דבא לעקור לגמרי לומר דלא הודה ודומה לטוען משטה. כן נ"ל:

פ"ז סי' ח ואי משום שאמרה לבעלה גירשתני. עיין בב"ש סימן פ"ח סוף ס"ק ל': סליק

חדושים והגהות

מאת הג"מ ברוך פרענקל תאומים זצ"ל מלייפניק

דף ב ע"ב גמ' ע"א נאמן באיסורין. נ"ב יעוין קדושין דף סה ע"א ובתוס' שם ד"ה נאמן:

שם ואין דבר שבערוה. נ"ב יעוין סוטה דף ג ע"ב תד"ה נאמר ובדף לא ע"ב ברש"י ד"ה וטומאה בעלמא

דף ו ע"א גמ' מערבא כו' משבוה כו'. נ"ב יעוין לקמן דף סד ע"א תד"ה בעל: ע"ב תוס' ד"ה ויתנו. לפי שבן. נ"ב יעוין תוס' קדושין דף לט ע"ב ד"ה הא לן והא להו:

דף ח ע"ב תד"ה אע"ג. הסוא ימוקא. נ"ב יעוין מנחות דף סד ע"א תוס' ד"ה שתים והמס' פסחים דף מו ע"ב ד"ה הואיל ואי בעי מיתשל כו'. ור"י מקשה כו':

דף ט ע"ב תד"ה אע"ג. דבעי שליחות. נ"ב יעוין תוס' לקמן דף כב ע"ב ד"ה והא לאו:

דף יג ע"ב גמ' במעמד שלשתן קנה. נ"ב יעוין תוס' ב"ב דף סה ע"א ד"ה הכא: שם שאינו בעולם לא. נ"ב יעוין תוס' כתובות דף נח ע"ב ד"ה לאחר שתתגייר:

דף יד ע"ב תוס' ד"ה הא. או אמירתו. נ"ב יעוין שו"ת מהרי"ט חלק חו"מ סימן עד:

דף יז ע"א גמ' משום בת אחותו. נ"ב יעוין ב"ב דף קעב ע"ב ובתוס' ד"ה עדי מסירה ויעוין תוס' לעיל ג ע"ב ד"ה שלשה גיטין ותוס' ב"ב דף קלד ע"ב ד"ה למפרע: שם תוס' ד"ה הא. וקשה לר"ת. נ"ב בפי' רש"י במס' שבת דף מה ע"א ד"ה חברי אי' בזה"ל שם אומה שהיתה עם פרסיים עכ"ל: שם תוס' ד"ה ריש לקיש. וא"ת גט מאוחר. נ"ב יעוין לקמן דף פ ע"א תוס' ד"ה כי יתביתו:

דף יח ע"א תוס' ד"ה הנהו. א"נ מהרה יבנה. נ"ב יעוין בילה דף ה ע"ב ד"ה דף ל ע"א סוכה דף מא ע"א מנחות דף סח ע"ב:

דף כ ע"א גמ' דבעינא זה אלי נ"ב יעוין בתוס' ר"פ לולב הגזול: ע"ב וכותב בכתב ידו. נ"ב יעוין בחדושי הרמב"ן המיוחס להרשב"א במס' כתובות ד' סה ע"ב ד"ה ליכא:

דף כא ע"ב במשנה וחכמים מכשירין. נ"ב יעוין תוס' לעיל דף ג ע"ב ד"ה ר"א:

דף כב ע"ב תוס' ד"ה והא. וי"ל דלא בעינן שליחות. נ"ב יעוין תוס' עירובין דף יג ע"א ד"ה אבל תורה דסתמא כו': שם תוס' הנ"ל. וא"ת והא לאו בני כריתות. נ"ב לעיל דף ט ע"ב:

דף כד ע"ב גמ' ריפא דקתני שמי כשמך. נ"ב יעוין תוס' כתובות דף לד ע"א ד"ה לימא:

דף כו ע"ב גמ' אלמא מיחזי כביקרא. נ"ב יעוין תוס' מס' ב"מ דף יב סע"ב ד"ה כותבין:

דף כט ע"א רש"י ד"ה ויהבה ליה. לההוא שליח שני. נ"ב יעוין בשו"ת הריב"ש סי' שטז. במיושב לפי רש"י קושית התוס' כאן בד"ה היכא דנפקא לאפיה כו' דלמה נקיט הכי:

דף לא ע"א תוס' ד"ה במחשבה. משום דכתיב ונתתם. נ"ב יעוין תוס' חולין דף ו ע"ב ד"ה והתיר רבי כו':

דף לב ע"ב גמ' ר"נ אמר חוזר ומגרש. נ"ב יעוין תוס' לקמן דף סח ע"א ד"ה ודלמא:

דף לג ע"א תוס' ד"ה ואפקעינהו. דאוקמינן אחזקה. נ"ב יעוין תוס' מכות דף טו ע"ב ד"ה כמאי קא מפלגי. וד"ה ועבר:

דף לד ע"א גמ' גלוי דעתא בגיטא. נ"ב יעוין לעיל דף ל"ב ע"ב תוס' ד"ה מהו דתימא: ע"ב במשנה העדים חותמין. נ"ב יעוין תוס' לעיל דף ג ע"ב ד"ה ר"א:

דף לה ע"א תוס' ד"ה ונודרת. דאע"פ שעוברת לאלתר. נ"ב יעוין תוס' שבועות דף כט ע"א ד"ה בגומר: שם תוס' הנ"ל. וי"ל דדוקא בשבעה. נ"ב יעוין מ"ש בתוס' פרק המדיר דף עא ע"א ד"ה לא תטעום: ע"ב תד"ה קסבר. וא"ת בפרק שום היתומים. נ"ב יעוי"ש בתוס' ד"ה מר סבר תירוץ על קושיא זו:

דף לו ע"א גמ' דמדרינן ליה ע"ד רבים. נ"ב יעוין תוס' שבועות דף כט ע"ב ד"ה כי היכי: שם תוס' ד"ה מי איכא. דדרשינן בספרי נ"ב יעוין מכות דף ג ע"ב ברש"י ותו' ד"ה והמוסר שטרותיו:

דף לח ע"א תוס' ד"ה אבל. כ"ש נכרי. נ"ב יעוין תוס' מסכת ע"ז דף עא ע"א ד"ה פרדסני ובאס"ז לב"מ דף מז ע"ב ד"ה וקשה לי כו': ע"ב גמ' ת"ש אף כל חרם כו' נ"ב יעוין תוס' ערכין דף כה ע"א ד"ה דת"ר:

דף לט ע"ב גמ' אמר נתייאשתי מפלוני עבדי. נ"ב יעוין תוס' ב"ב דף מב ע"א ד"ה דייקא:

דף מ ע"א תוס' ד"ה אותו. ומסתברא כיון דאוכל. נ"ב יעוין לקמן דף מב ע"ב תוס' ד"ה מעוכב: ע"ב ד"ה הקדש. ואור"י דרבה. נ"ב יעוין תשובות הריב"ש סי' שנט: שם תוס' הנ"ל דאינו יכול לסלקו בזוזי אפי' כו'. נ"ב יעוין שם בב"ק דף לג ע"א תוספות ד"ה הקדישו. ובע"ב שם בתוס' ד"ה משום דר' אבהו:

דף מא ע"א גמ' במזיק שיעבודו של חבירו. נ"ב יעוין טוש"ע חו"מ סי' קט ס"ד:

שם במשנה מי שחליו עבד. נ"ב יעוין חולין דף עט ע"א תוס' ד"ה מהו דתימא: ע"ב גמ' כח דהתירא עדיף. נ"ב יעוין פרש"י מס' בילה דף ב ע"ב ד"ה דהיתירא:

דף מב ע"ב גמ' איבעיא להו מעוכב. נ"ב יעוין תוס' מס' חגיגה דף ד ע"א ד"ה לא נלרכה:

דף מג ע"ב גמ' אע"פ שעשה לו נמוסו. נ"ב יעוין לקמן דף מז ע"א תוס' ד"ה אמר רבה:

דף מה ע"ב גמ' שהם מחשבת עובד כוכבים. נ"ב חולין דף יג ושם נסמן: שם גמ' ס"ת תפילין ומזוזות. נ"ב יעוין תוס' מס' ע"ז דף כז ע"א ד"ה וכי היכן: שם גמ' שנאמר וקשרתם וכתבתם. נ"ב יעוין תוס' מס' ע"ז דף כ"ז ע"א ד"ה אבל: שם במשנה משום נדר לא יחזיר. נ"ב יעוין לעיל דף לה ע"ב תוס' ד"ה אבל ניסת:

דף מז ע"א תוס' ד"ה מר סבר. מתוך פירושו כו'. נ"ב יעוין בקדושין דף מא ע"ב ברש"י ד"ה תרומתן תרומה וד"ה ור"מ. ובתוס' שם ד"ה העובד כוכבים והכותי:

דף מו ע"ב ברש"י ד"ה טבל וחולין. תאיה טבל ותאיה חולין. נ"ב יעוין בר"ש למסכת דמאי פ"ו משנה ז': שם ברש"י הנ"ל. ולא מטבל גמור עליו. נ"ב יעוין דברי רש"י בחולין דף קלה ע"ב. וכאן בחדושי רשב"א: שם תוס' ד"ה טבל בסופו. וכל המעשרות והתרומות. נ"ב יעוין תוס' ב"ב דף פ"א ע"ב ד"ה אלא:

דף מח ע"א תוס' ד"ה אי לאו. אע"ג דרבא קאי כרבי יוחנן. נ"ב חולין דף עז ושם נסמן: שם תוס' הנ"ל. דליהדר ירושה ומתנה לא. נ"ב לעיל דף כה ע"א ולריכה כו'. אבל ירושה ומתנה כו' יעו"ש:

דף מט ע"א תוס' ד"ה שור. וא"ת והא הקדש. נ"ב יעוין תוס' מעילה דף י"ט ד"ה אקני': ע"ב גמ' אפשר דמשכי לה בגיטא. נ"ב יעוין תוס' מס' כתובות דף סג ע"א ד"ה אבל: שם תוס' ד"ה בקבלן. אין לו למלוה על הלוה. נ"ב יעוין תוס' ב"ק דף פט ע"א ד"ה כל דלגבי וכו' וא"ת וכתוב בשטרא בשמיה ותירץ ר"י כו':

דף נ ע"א גמ' אע"פ שכתוב בו שבח. נ"ב יעוין תוס' ב"ב דף קעה ע"ב סד"ה דבר תורה: שם תוס' ד"ה כיון. שיעבודא דאורייתא. נ"ב יעוין ערכין דף ו ע"ב רבא אמר דב"ע:

דף נא ע"א תוס' ד"ה או דילמא. ואין נראה דבדדיא תנן נ"ב יעוין במס' בכורות דף מח ע"ב רש"י ד"ה והכא כו'. דר"ל דמע"פ גובה מלקוחות ובתוס' שם בע"א ד"ה דב"ע. והגירסא שלפנינו במס' ב"ב ובמס' קידושין ר"י ור"ל כו' מע"פ גובה בין מן היורשים ובין מן הלקוחות כו'. וכ"ה שם בקידושין בריטב"א רק בתוס' רי"ד שם משבש הגירסא זו וכתב דר"ל אינו גובה מן הלקוחות:

דף נא ע"ב תוס' ד"ה מפני מה. אבל אין לפרש. נ"ב יעוין בתוס' ב"ק דף קז ע"א ד"ה עירוב פרשיות:

דף נב ע"א גמ' האפוטרופין תורמין. נ"ב יעוין לקמן דף סה תוס' ד"ה ופדו בהן מעשר שני: ע"ב משנה בשוגג פטור במזיד חייב. נ"ב יעוין תוס' ע"ז דף נט ע"ב ד"ה ר"א: שם גמ' ושמואל אמר מערב. נ"ב יעוין ב"ק דף ד ע"ב:

דף נג ע"א גמ' העושה מלאכה במי חטאת. נ"ב יעוין בר"ש מס' כלאים פ"ז משנה ד ה: שם רש"י ד"ה חייבין. ואי נמי נדבה היא. נ"ב יעוין ערכין דף כח ע"ב במשנה ואם נדבה. ובמס' ב"ק דף עח ע"ב בעי רבה: שם על עין משפט. מה שמליין בהות א' מיי' פט"ז. נ"ב הרמב"ם פוסק דמותר לגרום טומאה לחולין. וכדאיתא בע"ז דף נה וחזרו לומר יעוי"ש:

דף נד ע"א ברש"י ד"ה בשוגג. לפי מדה מתלם. נ"ב יעוין פסחים דף ל"ב ע"א: ע"ב גמ' ומנא ידעינן כו' ודלמא דמטעין. נ"ב עי' תוס' מסכת ב"מ דף מ"ג ע"ב ד"ה החושב. ובאס"ז שם. ובפרש"י למנחות דף ב' ע"ב ד"ה אבל מחשבה: שם תוס' ד"ה אמר אביי. או אומר אינו יודע. נ"ב יעוין תוס' סוטה דף ג' ע"ב ד"ה ת"ל:

דף נט ע"ב גמ' מפני דרכי שלום דאורייתא. נ"ב יעוין תוס' חולין פז ע"א ד"ה ותייבו ר"ג ובמג"א סי' רלא ס"ק ד:

דף ס ע"ב גמ' הא כיצד דברים שבכתב. נ"ב טור או"ח סי' מט. ויעוין תוס' ישנים יומא דף ע:

דף סא ע"ב גמ' המוליך חטין לטוחן. נ"ב יעוין תוס' כתובות דף כד ע"א ד"ה שלי חדש:

דף סו ע"א גמ' כיון דאמר תנו אע"ג. נ"ב יעוין תוס' ב"ב דף קמט ע"א ד"ה דקא מגמרו כו':

דף ע ע"ב גמ' שחט בו שנים. נ"ב יעוין תוס' קידושין דף עח ע"ב ד"ה לא לריכא:

דף עא ע"א גמ' מפיהם ולא מפי כתבם. נ"ב יעוין בהגהות מרדכי למס' קדושין דין תק"ע: ע"ב במשנה עד שיאמר לסופר. נ"ב יעוין תוס' מס' עירובין דף יג ע"א בד"ה אבל תורה דסתמא כו':

דף עג ע"ב תוס' ד"ה נתן. ומיהו לר' אלעזר. נ"ב יעוין תוס' יבמות דף סט ע"א ד"ה לא. ונראה דאפי' לר"א: שם תוס' ד"ה אמר רבה. והא דאמר כל היולא. נ"ב במס' שבת נו ע"א וכתובות דף ט ע"א:

דף עד ע"ב גמ' אמר ליה אינה מגורשת. נ"ב יעוין תוס' לקמן דף פד ע"ב ד"ה כל התנאים: שם גמ' על כורחו אינה מגורשת. נ"ב יעוין לקמן דף עה ע"ב בתוס' ד"ה כלל. ויעוין בר"ן לאלפסי מס' שבועות על הסוגיא שבגמ' דף כה שבועה שאתן ובחידושי הרשב"א שם:

דף עה ע"א תוס' ד"ה לאפוקי. נמי רובי מלות ע"י שליח. נ"ב יעוין תוס' לקמן פד ע"א ד"ה ע"מ שתעלי:

דף עו ע"ב במשנה הרי זה גיטך מעכשיו. נ"ב יעוין תוס' ישנים יומא דף יג ע"ב ד"ה כי תזה:

דף עז ע"ב גמ' ותיחוד ותפתח. נ"ב יעוין בהרא"ש פרק חזקת הבתים סי' נט: שם גמ' משום שליחות איתרבאי. נ"ב יעוין תוס' ב"מ דף י ע"ב ד"ה ואי משום שליחות וברש"י שם ד"ה תלמוד לומר:

דף עח ע"ב גמ' זרוק לי חובי ותיפטר. נ"ב יעוין ב"מ דף ע"א ע"ב. ובהרא"ש ב"מ דף קי"ב דין מג:

דף עט ע"ב תוס' ד"ה דהא לא נח. ואין נראה דבפרק נ"ב יעוין שם ברש"י ד"ה דמטי לאוירא דמגא ובחדושי הריטב"א שם:

דף פ ע"א תוס' ד"ה כי יתביתו. ואור"י. נ"ב יעוין תוס' כתובות דף כא ע"ב ד"ה האמר רב פפי ור"י מדנפי"ל תיגץ כו': שם תוס' הנ"ל משמע דגיטין מאוחרין כשרים נ"ב יעוין לעיל דף יז ע"א תוס' ד"ה ריש לקיש:

דף פא ע"א תוס' ד"ה ונהדרעא. אפי' ע"י עדים. נ"ב יעוין לקמן פט תד"ה מבטלינן קלא. וברש"י שם ד"ה מבטלינן קלא: ע"ב גמ' דאוקמינא בלא ראוה שנבעלה. נ"ב יעוין תוס' לעיל עט ע"ב ד"ה ב"ש:

דף פב ע"א תוס' ד"ה גזירה. פירש בקונטרס. נ"ב יעוין בפירוש המשניות להרמב"ם: ע"ב תוס' ד"ה אפי'. ט"ז נשים פוטרות. נ"ב יעוין תוס' יבמות דף יוד בד"ה לעולם כו':

דף פג ע"ב גמ' כל ימי חייכי אין זה כריתות. נ"ב יעוין לעיל עט ע"ב תוס' ד"ה מת הכן:

דף פד ע"א תוס' ד"ה הכא. שיכולה לומר מאיס. נ"ב יעוין תוס' כתובות דף סג ע"ב ד"ה אבל אם כו': שם תוס' ד"ה ע"מ שתעלי. אבל תנאי אין לחיש. נ"ב יעוין תוס' לעיל דף עה ע"א ד"ה לאפוקי הכא דמעשה כו': ע"ב ד"ה ותיפוק. דקרע כסותי. נ"ב יעוין כתובות דף לט ע"ב. וב"ק דף לב ע"א:

דף פח ע"ב גמ' שלא תהא כל אחת ואחת. נ"ב יעוין תוס' כתובות דף סג ע"ב ד"ה אבל ולעיל דף פד ע"א תוס' ד"ה הכא בדידה כו': שם תוס' ד"ה אי הכי. בכמה מקומות שהיו דנין. נ"ב יעוין תוס' ב"ק לד ע"ב ד"ה בימי רבי: שם תוס' הנ"ל על ידי דקבעי ליה זימנא. נ"ב יעוין תוס' ב"ק דף טו ע"ב ד"ה ואי תפס:

בהרא"ש פ"ק דין ב'. וכן נראה לי מסברא דאי לא. נ"ב יעוין שו"ת הרא"ש כלל מ"ה סי' י':

שם דין יט אי לאו האי תפיסה [הלכך] מהני תפיסה. נ"ב יעוין מ"ש הרא"ש פ"ק דב"ק דין ה' ובתשובותיו כלל לה סי' ד': שם פרק תמישי דין ט'. האומר טבל הלה מתוקן. נ"ב יעוין בפסקי הרא"ש בפ' שבועת העדות דין י"ז ובפרק המדיר דין ט': סליק

דף כו ע"ב ברש"י ד"ה ומעגן כו' כשהיא מגורשת ע"כ. והוא תמוה דכשהיא מגורשת לא שייך עיגון וכבר תמה עליו הרשב"א ז"ל שם. ונראה דרש"י אזיל לשיטתו ביבמות דף כו ע"א והובא ברמ"א אה"ע סי' ט' דאשה שנתגרשה שני פעמים אסורה להינשא עוד כמו נתאלמנה תרי זימני. וא"כ כוונתו במ"ש כשהיא מגורשת אם כבר היא גרושה מקודם ועכשיו יגרשנה פ"ש תאסר עגונה. וז"ג. בשם הס"ג מו"ה אברהם תאומים נ"י אבד"ק פמאן:

הגהות הגאון המובהק כו' מוהר"ר זאב וואלף בהג"מ שמואל הלוי זצ"ל מבאסקוויץ (בעהמ"ס סדר משנה על הרמב"ם).

דף ו ע"ב תוס' ד"ה אמר וכו' בירושלמי פ' בתרא דמגילה. שלישי דמגילה הלכה ב':

דף יד ע"א גמ' עבד חוטבנא וכו'. עיין בח"מ סימן קכ"ו סעיף י"ג בש"ע ובהגהות רמ"א:

דף יט ע"א גמ' גייר תלק. עיין לעיל דף ט"ו ע"ב ברש"י ובתוס':

דף כט ע"ב גמ' וליחוש שמא פייס. עיין לעיל דף י"ח ע"ב בתוס' ד"ה חיישינן שמא פייס:

דף מב ע"א גמ' אלא עבדי שהיה כבר. עיין בכתובות דף מ"ה ע"ב הנערה שהיתה כבר וכו'. ועיין במל"מ פ"א מהל' ק"פ הלכה ה מ"ש בזה: ע"ב תוס' ד"ה חבלי וכו' כדפרישית לעיל. דף מ' ע"א ד"ה אותו העבד וכו'.

דף מג ע"א גמ' ואמר ר"ל. ב"ק דף מ"ג ע"ב:

דף מז ע"א תד"ה אדעתא וכו' בירושל' פ"ו דמס' פאה. ועיין ברבינו שמשון בפי' המשניות ריש פ"ו דפאה: ע"ב גמ' ר"י אמר מביא וקורא. עיין בירושלמי דכתובות פ"ח הלכה ח:

דף סא ע"ב גמ' וליחוש שמא תסיעט וכו'. עיין תוס' ב"ק דף כ"ה ע"ב ד"ה ומה פכין וכו' ותוס' שבת דף פ"ד ע"ב ד"ה שעטורין בוז וכו':

דף פו ע"ב מתני' וכתבו בדף השני עיין תוס' סוטה דף י"ז ע"ב ד"ה כתבו על שני וכו': סליק

הגהות מהרב הגאון המובהק כו' מוהר"ר יחיאל בה"ר שלמה היילפרין זצ"ל אבד"ק מינסק (בעהמ"ח סדר הדורות).

דף כב ע"א גמ' א"ר חייא בר אסי משמיה דעולא. אולי צ"ל אמי אח"כ ראיתי ענין הוא בשבת ע"ש בר אמי והנאני:

דף כו ע"ב גמ' א"ר זירא א"ר אבא בר שילא. צ"ל רבה בר שילא:

דף לב ע"א גמ' רבה בר איבו. ובכתובות כג ע"א בר אבין:

דף לט ע"ב גמ' אמר רב שמואל בר אחיתאי א"ר רב המנונא סבא א"ר יצחק בר אביאן אמר רב הונא אמר רב המנונא. נ"ל תי' המנונא ט"ס כי בסוכה מב ע"א א"ר הונא אמר רב.

דף סו ע"א גמ' א"ר חנינא למדני יונתן בני בבואה אית להו. צ"ל יונתן שודא וכ"ה ביבמות קכ"ב א':

דף פד ע"ב גמ' אמר רב אדא ברי' דרב איקא. צ"ל רב אחא בריה וכו':

דף פט ע"ב גמ' רב שינא ברב אידא כצ"ל: סליק

חדושים והגהות למסכת גיטין

מאת הגאון הגדול כו' מהר"ר משה סופר זצ"ל (בעהמ"ח שו"ת חתם סופר).

דף ח ע"ב בתוס' סד"ה אע"ג דאמירה. לשבות. עי' מנחות סד ע"א ד"ה שתים ועי' ר"ן ביצה ק"ן ע"ב :

דף כג ע"א גמ' כשהוא כותבו. כשהוא כותבו כאילו כתבו לשמה מאי לאו כשהוא כותבו לתורף לשמה כאילו כתבו לתופס לשמה כצ"ל. כדרך שגרס רש"י פי' :

דף כט ע"ב גמ' השליח האחרון. פי' תוי"ט בכאן ועיין נזיר כ"א ע"א :

דף ל ע"א גמ' כמכירי כהונה. עי' תוס' ב"ב קכ"ג ע"ב תוס' ד"ה הכא וכו' :

דף מז ע"א בתוס' סד"ה לוקח ומביא ור"ת גרס הלוקח. הלוקחה. עי' רמב"ן ורשב"א : ע"ב גמ' שתי תקנות. עיין תוי"ט משנה ו' פ"ז דשקלים ד"ה ותנאי ב"ד ע"ש : בתוס' ד"ה מתה וכו' במס' בכורים. בירושלמי אמתני' הקונה ב' אילנות וע"ש בפי' ר' אלי' ד"ה מעתה אפי' וכו'. ועמ"ש כ"מ פ"ג מביכורים הלכה י"ד וי"ל מביא ואינו קורא וצ"ע :

דף נב ע"א מתני' חייב לעשר. עי' נה"כ סי' ש"ה באריכות : ע"ב בתוס' ד"ה דאתו למימר. ולעשות בהם. כיון דמשיכה קונה מעיקר הדין כמ"ש תוס' בדיבור הסמוך השתא לא תקשי ממ"ש בב"מ מ"ז ע"ב ד"ה נשרפו וכו' דהתם מדינא לא הוה תיקנו כלל משיכה. כעין סברא זו בתוס' שם מ"ג ע"א ד"ה מאי וכו' שי"ל וכו' ע"ש : ברש"י סד"ה נשרפו חיטים דקיימא ברשות'. ער"פ הזהב ברי"ף גרס סוף סוף לאשלומי בעי. אלא דשמא נפלה דליקה באונס דאי מוקמית ליה ברשות' וכו'. משמע אפילו קודם דהוה מוקמי' ברשותיה נמי אם בעי לאשלומי. ומיהו בש"ס הגי' סוף סוף מאן דשדי דליקה בעי לשלומי ע"ש. ולא קאי אהמוכר וע"ש פירש"י ד"ה כך תיקנו וכו'. שסותר למ"ש כאן.

דף נח ע"ב גמ' מחמת אנפרות. ב"ק נ"ח ע"א בתוס' :

דף סא ע"א מתני' מפני שאין מחזיקין. דכתיב אל תשת ידך עם רשע. עיין פי' רמב"ם משנה ג' פ"ו דתרומות ע"ש :

דף סד ע"א בתוס' ד"ה אסור וכו' ואינו ניכר. ומ"ש תוס' מנחות כ"ג ע"א ד"ה שחוטה דיאכרו יפה בשס"ק לזבחים ע"ג ע"א ע"ש. וכה"ג ריש הלכות קדושין הסביר הקנס דעשאוהו כאומר קדשתיך והיא אומרת לא קדשתני. ה"נ מקנסא עשו כאילו הוא מסופק בכל אשה אולי קדשתיך. ואסור בקרובותיה והיא אומרת לא קדשתני ולא הוה כתוכה ומלולא ע"ש. ועיין היטב בירושלמי ר"פ כלל גדול ובק"ע שם. ועי' בתי' שבת ס"ט ע"ב האריכתי בזה ע"ש. ולקמן ס"ה ע"א תוס' ד"ה התקבל וכו' :

דף עג ע"ב בתוס' סד"ה נתן לה וכו' כר' אלעזר. פי' דאז הוה אמרי' ליישב לשון הושיין יש לנו לומר ר"א היא. ונפסלה גם מתרומה לר"א. אבל באמת אינו כן כמ"ש תוס' יבמות ס"ט ע"א ד"ה לא וכו' וק"ל : שם בתוס' תנא וכו' אין ברירה. ועיין כ"מ ספ"ח מהל' מעשר שני והובא בתוי"ט ספ"ב מהל' מעשר שני ע"ש :

דאינו ענין לכאן דהתם בשעה שאוכל המעשה דהיינו שפירש מן הכד לתוך פיהם כבר הוברר חלקו של כל אחד מהם שיבלע משא"כ כאן לא הוברר בשעה עד אחר שכבר מת ושייך ברירה וק"ל :

דף עד ע"א גמ' לי ולא ליורשי. עב"י ח"מ סי' ר"ז מחוד' י"ז ומחוד' כ"ז ועתשב"ץ פי"ג קל"ז סד"ה מאי אהדרי' וכו' ע"ש. ועיין עוד תשובת ריטב"א שבד"ה שם סי' ר"ז סי"ג :

דף עז ע"ב בתוס' ד"ה פליג וכו' אפילו פיסלא. דברי מהרש"א בכאן לע"ג ממ"ש רש"י בשבת ז' ע"א ד"ה דעד יו"ד וכו' ועי' תוספת שבת סימן שמ"ה ס"ק מ"ד :

דף עח ע"א בתוס' ד"ה אינו גט וכו' כדמשמע בהמגרש. במס' קדושין ס' ע"ב כנ"ל ועמ"ש ב"מ רסי' קל"ז פי' דבריהם :

דף פא ע"א בתוס' ד"ה טרקסמון דרך טרקסמון. ירק כנ"ל :

דף פב ע"א גמ' ובתוך הוא דפליגו. עי' חולין קל"ד ע"א : בתוס' ד"ה אבל וכו' ועוד דקאמר. וקושיא זו לא מיתרצא בדברי הריטב"א דמייתי הרא"ש וצ"ע : ע"ב בתוס' אפילו וכו' וה"ה לר"א. וצ"ע הא ר"א שמותי הוא וב"ש מתיר צרת הבת לאחין : באו"ד דרבנן פליגו. עי' רשב"א ובקדושין ר"פ האומר דלר' יוחנן התם ס"ל כהלכתא דיש שיור בקדושין ע"ש. וצ"ע א"כ דשיור איתא בגיטין וליתא בקדושין ה"ל למיחשביה בדרכים דשוו גיטי נשים לשחרורי עבדים לעיל ט' ע"ב. ועיין לעיל ס' ע"א גבי שחרור דלאו כרות גיטא הוא ומ"ש תוס' שם ד"ה הלכה וכו' וצ"ע : בתוס' סד"ה אלא אשת. ושם מפורש. עי' לעיל מ"ג ע"ב :

דף פה ע"א גמ' לכלל הויה וה"ה חרשת לעיל כ"ה ע"א אפשר שתספקת וכמ"ש תוס' לעיל כ"ב ע"ב ד"ה והא וכו' וצ"ע קצת דלא משמע כן ר"פ מי שאחזו :

דף פו ע"ב בתוס' ד"ה כל העופות וכו' אבל משום מלאכה. א"נ צ"ל : ד"ה טעמא משום. לטעמא כנ"ל להגיה עפ"י מ"ש תוס' חולין ט' ע"ב. עי' פסחים י"ח ע"א דברי מהרש"א בכאן לע"ג :

דף צ ע"א בתוס' מה להלן וכו' דלא יוכל בעלה. עיין רמב"ן פ' תצא טעם דלאו דלא יוכל שלא יכולו להחליף נשותיהן ע"י גט וקידושין בערב היא באה ובבקר היא שבה ע"ש ולפ"ז מוכח דגירושי' כורתי' אפי' שלא מחמת שנאת הלב ודלא כסר"מ בתשו' מהר"מ לובלין סימן קכ"ג ע"ש. ובלא"ה נ"ל דבריו שם אינם ראוים לו במכ"ת ז"ל. ובעיקר קושית הירושלמי עי' רשב"א בתשו' סי' קכ"ז :

בהגהות אשר"י סי' א כתב בשם ס' תרומה ואם נשאת. לע"ד קאי אנשים שהביאו ולא אמרו בפ"נ. ועיין רמב"ם פ"ז הלכה י"ד מהל' גירושין :

בהרא"ש פ"ט סי' י"א יצא קול וכו' נאסרה לכהן. נ"ל ט"ס הוא וצ"ל נאסרה לכל וק"ל. פי' מפני קול הגירושין שהוכר לקול הקדושין. ומכהן לא הזכיר כלום. וכן הוא בפרש"י : סליק

חדושים והגהות

מאת הגאון כו' מוהר"ר יהודה בכרך זצ"ל

דף ב ע"ב תוס' ד"ה הוי כו' סתי דנקט דבר כו'. נ"ב לכאורה קשה לסיפך דל"ל להגמ' לאסוקי בקושיא אבל הכא דאיתחזק איסורא. לא הול"ל רק דהוו דבר שבערוה כו'. וי"ל עפ"י מ"ש התוס' בחולין י"ב ע"א ד"ה פסח כו' דמדאורייתא לא חייש ר"מ למיעוטא אלא מדרבנן כו' ע"ש. ושם בתו' פ"ו ע"ב סד"ה סמוך כו'. ולפ"ז מאי מקשה הגמ' ואפילו לר"מ דחייש למיעוטא הא כיון שאינו אלא מדרבנן שפיר אמרינן משום עגונא אקילו בה רבנן. אמנם לפי מ"ש התוס' פ"ו סד"ה סמוך כו' דעם חזקה חייש ר"מ למיעוטא מן התורה ניחא דהכא איתחזק איסורא. וחייש ר"מ למיעוטא מן התורה וזה נכון בכוונת הגמ' דאסיק אבל הכא דאיתחזק איסורא כו' דתיקשי גם לר"מ וכמ"ש ואפי' לרבי מאיר כו' ודו"ק : תוס' ד"ה ורבנן הוא דאצריך כו' בסס"ד והוא החתים עליו עדים שהוא לא היה בקי לשמה כו'. נ"ב לכאורה תמוה דאיך יחתמו העדים שלא לשמה הא רוב בקיאין הן. וי"ל דעדים אין בקיאין רק הסופרים ומ"ש רוב בקיאין ר"ל הסופרים וע"ס בתוס' וי"ל שהוא וכן לא היו בקיאין וכו' וכ"ה בחדושי הרשב"א. אך מ"מ קשה כיון דל"ל בפני נכתב משום לשמה וכדמסיק הגמ' לקמן. תקשה קושית הגמ' ליבעי תרי דהא ע"ז לא משני רוב בקיאין הן. ובשלמא לתי' הגמ' לקמן ד' א' משום מזוייף מתוכו. י"ל דלא הוה אלא מדרבנן ושפיר מסימן עד אחד אבל לתי' הגמ' דאתיא כר' יהודה תקשי. ועוד דהגמ' מתרץ גם אליבא דר"מ ור"מ הא ס"ל דבעינן חתימה לשמה כדלקמן. וי"ל דהסופרים זהירים מאד מבלי להשליך גיטין העשויין להתלמד למען לא יצא מכשול מתחת ידם וכמ"ש התוס' ג' ע"ב ד"ה שלשה כו' ולכך ליכא חששא דאורייתא רק דרבנן ולכך מהימן ע"א ועדיין צ"ע מלקמן דף ד ע"א בתוס' ד"ה תחתמו כו' ואור"ת כו' :

דף ג ע"א גמ' כדרים לקים דאמר ר"ל עדים כו'. נ"ב מ"ש ע"ז דר"ל איירי לענין שאין יכולים לחזור דאינו חוזר ומגיד כמו בע"פ וכמ"ש בכתובות (י"ח ב') וכמ"ש בירושלמי דכתובות עי' בהגהת מרדכי שלשי קידושין מ"ש בזה : ע"ב תוס' סד"ה דתנן אין כותבין במחובר כו' דרבה אית ליה דרבא כדפירשנו. נ"ב וע"ע תוס' ב"מ נ"ס ע"ב ד"ה ולא אמר וכו'

דף ט ע"א רש"י ד"ה לעולם כו' ול"ש היכא דלא קנה שאר נכסים כו' דבכל חד וחד א"ל היינו ההוא דשייר כו'. נ"ב וכן פי' הרי"ף ע"ש ודבר תמוה מאד כמו שהקשו התוס' שם ס"פ בית כור ע"ש. והנראה בזה ליישב דבריהם ז"ל והוא דהשתא יכול לעשות עלדקי שלא יקנה העבד כלל והוא שהאדון ימכור קרקעותיו לכמה אנשים נמצא העבד לא יכול לגבות מכל אחד מהם דיאמרו לו שדך אצל אחר וידו על התחתונה משא"כ בהכית דפ' בית כור שהוא במכר. שוב ראיתי דליתא מהיא דכתובות ק"ט ע"ב ההוא דאמר דקלא כו' ועי' ר"נ מ"ש בשם ר"י הלוי. ועי' ח"מ סי' רמ"א ס"ד ע"ש וברמב"ם לכ"מ פ"ג מהל' זכיה דין ס' : ע"ב תד"ה אע"פ שחותמין עובדי כוכבים כו' ואפילו לר' מאיר דלא הוה בעי למפסל כו'. נ"ב ע"ש וצ"ל ואפי' למאי דלא הוה בעי למפסל כו' :

דף יג ע"א רש"י ד"ה וזה אינו אוכל משוחרר אינו אוכל. נ"ב לשיטתו לעיל (ט' ע"ב) ד"ה לא יצא כו' ע"ש ועי' מלחמות :

דף כד ע"א תוס' ד"ה יתר מכן כו' וא"ת בהכותב טופסי גיטין כו'. נ"ב נראה דקושיתם נמשך לתי' בתרא דוקא דלתי' קמא לק"מ דמהכותב טופסי גיטין לא הוי ידעינן דינא דאמר ללבלר כו' דאין ברירה ולתי' קמא לקמן ליתני יתר מכן ס"ה אחר בבא דהיו לו שתי נשים כו' וכמ"ש המהרש"א ע"ש דאטו כי רוצה לחשב וליזול וכמ"ש הרמ"ש ורק הכא מקשו כיון דבלא"ה תני הסוה דהכותב טופסי גיטין א"כ ליתני שם יתר מכן כו' וא"ש תירוצם דהיא בבא דטופסי גיטין לא תני כלל כו' ותו אין להקשות דלאשמעינן דפסול וליתני יתר מכן וכמ"ש הפ"י ע"ש דזה לק"מ דאטו כי רוצה בו' וכנ"ל וקושית המהרש"א על תי' הא' בלא"ה י"ל כיון דבעינן שילמדו מיתר מכן האחרון הדינים הראשונים א"כ לא יכול למתני יתר מכן ס"ת כו' א"כ לא הוה מצי למתני את"כ יתר מכן אמר ללבלר דאז לא הוה ידעינן מזה ס"ת דדילמא שם משום דאין ברירה וכמ"ש ברים זבחים ג' ע"ש היטב ותמוה לי על הר"נ ז"ל שהקשה מסוטה כו' ע"ש וכתב שם ואפ"ה אמרינן דסתמא כלשמה דמי וכ"ת הכא כו' דאין ברירה כו' אכתי תקשי כו' הכותב טופסי גיטין כו' ע"ש וכל דבריו שם גמ' ערוכה בזבחים שם ע"ש וצע"ג : ע"ב תוס' ד"ה בעדי כו' ולא חיישינן כו' נ"ב צ"ל חיישי :

דף כה ע"א תוס' סד"ה עשרה מעשר ראשון כו' כיון דחטה אחת פוטרת את הכרי. נ"ב עי' תוס' סוכה (כ"ג ב') סד"ה עשרה כו' שכתבו ע"ז וגם זה לא יתכן כלל. וכן בר"ש דמאי שם. והיינו כמ"ש הרא"ש שם דנהי דחטה אחת פוטרת את הכרי מ"מ יכול להפריש לתרומה. כמו שירצה רק שישייר מקצת כו' וכל מה שמפריש שם תרומה עליו ע"ש. וע"ע תוס' יומא (נ"ו א') ד"ה עשרה כו' :

דף כח ע"א גמ' איתיביה אביי המביא גט והניחו זקן אפי' בן מאה שנה כו'. נ"ב מדברי הרשב"א והר"נ נראה שלא היה גירסתם אפי' ע"ש. ולרש"י ד"ה איפליג וכו' עד תשעים כו' א"ש הגירסא אפי' כו' : ע"ב תד"ה והא בעי סמיכה כו' בסה"ד וי"ל מדדרשינן בת"כ וכי יטהר הזב מזובו ולא מנגעו כו'. נ"ב הטורי אבן במס' מגילה תמה ע"ז דמאי ראיה מקרבנות הזב שהן תורים ובני יונה דקרבן עופות א"צ סמיכה כמ"ש בגמ' הכא. ע"ש. ובאמת לק"מ להמעיין בדבריהם ז"ל. דהא קושית התוס' לא היה דמנ"ל דערל וטמא משלחין קרבנותיהן. דמצד הסברא הוא דיכולים לשלוח קרבנותיהן בשלוחו של אדם כמותו. והכהן יקריב דהכי שלוחי דרחמנא נינהו. רק קושיתם דנימא כיון שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת. וע"ז שפיר מדאיצטרך קרא מזובו לאשמעינן הגם שאינו טהור מנגעו מ"מ להביא קרבנות הזב והא ל"ל קרא לענין שלוח קרבנות הא סברא היא כנ"ל ובע"כ אתא לאשמעינן בכל נוכפי גם בקרבנות בהמה דטעונין סמיכה מ"מ יכול להביא. ושפיר אתא קרא לאשמעינן. וזה ברור. ודוגמא כעין זה עי' יבמות ס"ד א' רש"י ד"ה ההוא כו' :

דף כט ע"א רש"י ד"ה שליח מתנה כו' דתנן ב"ב קס"ז והמקבל נותן כו'. נ"ב ע"ש דקאי על שטרי אריסות וקבלנות. וצ"ע :

דף ל ע"ב גמ' אמר רב פפא הייתי דאמרי אינשי כו' נמחק הגהת הגאון ר"י ברלין שכתב בצדו [נ"ל רבא] : תוס' ד"ה תניא ר"א אומר יורשין שירשו. נ"ב נ"ל רבי אומר יורשין שירשו : שם סד"ה לתרום שלא מן המוקף כו' וגבי חלה נמי תנן מוקף אפילו שתיכן לפניו. נ"ב עי' סוף פ"א ופ"ב דחלה :

דף לא ע"א גמ' כשם שתרומה גדולה ניטלת באומד. נ"ב מדאורייתא אין שייך בה אומד דחטה אחת פוטרת את הכרי כו'. אלא לפי שנתנו בה חכמים שיעור שייך בה אומד כו'. תוס' מנחות נ"ד ע"ב ד"ה כשם : במשנה ה"ז תופס מעט לעת דברי ר' אליעזר בן שמוע כ"ה במשנה שבמשניות : סוף הגהת הגאון ר"י ברלין המתחלת נערוך אי' לבוסר כו' ד"ה הוא בוסר. נ"ב וכן בירושלמי איתא לבוסר : ע"ב גמ' הוה חליף ואזיל ר"נ בר יעקב דיתיב כו'. נ"ב גי' הערוך ערך גהרק ר' אחא ב"י :

דף לב ע"א תוס' סד"ה אינו דלא טרח כו' דאז אין מועיל ביטול. נ"ב עי' תוס' מעילה ג ד"ה שהחמן : ע"ב גמ' מאי שנא מהרי הוא הקדש. נ"ב נזיר ל"א ע"א : רש"י ד"ה אם אלו הן כו' והפקר נמי תנן בה כו'. נ"ב נדרים מ"ג ע"א : שם בא"ד שאחפון נ"ל שיחפון : תוס' ד"ה ורב נחמן אמר וכו' וע"כ צריך לומר אע"ג דתרי [אין] דיניהם דין כנ"ל :

דף לג ע"א תוס' ד"ה ואפקעינהו כו' [illegible] כנ"ל : באו"ד ואם המתרת ספק כו' : [illegible]

דף לה ע"ב רש"י ד"ה גט יבמין הוא כו' והיא באה לכתוב כתובתה. נ"ל לגבות כתובתה : תוס' ד"ה קסבר צריך לפרט את הנדר בירושלמי [שם] משמע כו' כנ"ל :

דף לו ע"א גמ' מוסרני לכם פ' דייניי שבמקום פ' שכל חוב שיש לי (אצל פלוני). נ"ב במשנה שם ליתא וכן ברמב"ם ובטוש"ע ליתא :

דף לז ע"ב רש"י ד"ה המחזיר חוב לחבירו בשביעית וכו' דקיימא לן אין שביעית משמטת אלא בסופה. נ"ב ערכין כ"ח ב' :

דף לט ע"ב רש"י ד"ה וקא דייקת מיניה כו' אבל בעבד קטן לא איירי רבי כו'. נ"ב נ"ל דגם רבנן דאבא שאול סברי דאין יד לקטן וכמ"ש הרשב"א בחי' דלס"ד דס"ל כשמואל דא"ל גט שחרור ס"ל לרבנן דמ"מ מכיון שמת הגר אין רשות אדון עליהם. ומיד לא נקראו עבדים. וא"ל גם שחרור. וא"ש סבר דקטנים שאין להם יד לזכות בעצמן רשות רב קרינא בהו. ולפי מה דמשני הגמ' פליגי בטעמא אחרינא דת"ק סבר מה אשתו בין גדולה בין קטנה אף עבדים בין גדולים בין קטנים משתלחין בלא גט. וא"ש סבר מה אשתו איסורא ולא ממונא אף עבדיו איסורא ולא ממונא. ע"ש בחי' הרשב"א היטב ומ"ד הכא דרק אבא שאול סובר דילפינן מאשה. והחכמים דא"ש ס"ל כשמואל. וכשא"ל ר"ז אדרבה דוק מינה לאידך גיסא כו' יפלגו רבנן וא"ש בסברות האלה איך ללמוד מאשה וכנ"ל :

דף מ ע"א תד"ה אותו העבד כו' כדפירש הקונט' לעיל. נ"ב דף ל"ט ב' ד"ה אין לו תקנה בבת כו' :

דף מא ע"א תד"ה לישא שפחה אינו יכול כו' הא איכא למ"ד דרבו מותר לו שפחה כנענית כו'. נ"ב תמורה ל' א' ע"ש ופירש"י ד"ה אין כו' דרבי ס"ל הכי ועי' פי' הרמב"ם שם :

דף מב ע"ב תוס' ד"ה מעוכב גט שחרור כו' כדפרישית לעיל. נ"ב מ' ע"א ד"ה אותו כו' : שם סוף הגהת הגאון רי"ב המתחלת נ"ל שמעון וכו' ד"ה תשומת. נ"ב וכן בתוס' כתובות מ"ב ע"א ד"ה ספלת כו' מוכח דגרסו ר"ש : שם ברים הגהת הגאון רי"ב המתחלת הך דהכהנת כו'. נ"ב י"ל בזה דכל עיקר פשיטות הגמ' הוא מסיפא דקתני הגדילו וכו' מבחררין כו' והיינו דכופין כמ"ש רבה (שם קי"א) וכמ"ש רש"י ד"ה והולכין כו' וצריכין שישחררו וכו' ולזה שינה רב משרשיא לשון המשנה דבמשנה תנן ושחררו וכו' והיינו אמר משחררין. לכן הביא הגמ' דברי רב משרשיא :

דף מו ע"ב תוס' ד"ה המוציא אשתו וכו' מדפליגי ר' יהושע ור' עקיבא כו'. נ"ב מדפליגי ר' עקיבא ור' אליעזר וכו' כנ"ל :

דף מט ע"ב רש"י ד"ה מאי איכא למימר כו' לא יפרע מן הערב ומוקמינן לא יתבע כו' כנ"ל : שם ד"ה הניחא למ"ד בב"ב בגט פשוט. נ"ב ל"ע דהא כן אי' לקמן נ' ע"א :

דף נב ע"א גמ' ועושין להן לולב (וערבה). נ"ב ברי"ף ורא"ש ליתא : שם וצריך לחשב עמהן באחרונה. נ"ב גי' הרי"ף והרא"ש דברי רבי : ע"ב תוס' ד"ה הלכה כאבא שאול וכו' כדאמרינן בירושלמי דפרקין וכו'. נ"ב מוזר אלמעלה מ"ש החילוק בין הכא להא דהמפקיד דכ"ה בירושלמי. ומ"ש בעי היכא וכו' וכ"ה לסדיא בחי' הרמב"ן ובתוס' ב"ק נ"ט ע"א ד"ה דאי וכו' ועמ"ש בסמוך אבל כל כמה וכו' אין ראי וכו' מביאין ראיה מירושלמי ממ"ש אדם מברית וכו'. ועי' רא"ש :

דף נה ע"א רש"י ד"ה מפני תקנת המזבח וכו' ומשום הנך תרתי בתרייתא. נ"ל קמייתא :

דף סא ע"א תוס' ד"ה משאלת אשה לחברתה וכו' בשיפא מפרש דתקנו וכו' כנ"ל עי' מהמ"ש : ע"ב תוס' ד"ה התם נמי מוריא וכו' ועוד דבמשנה קאמר ר"מ. נ"ב לפנינו אי' ר' יוסי :

דף סה ע"ב תוס' ד"ה גיטא לא הוי וכו' וי"ל דמיירי דא"ל וכו'. נ"ב צ"ע למה פליג ר' אליעזר ע"ז כיון שהבעל פי' כן : תוס' ד"ה הא והא רבנן. ולכך נראה לפרש דשלו כו' עכ"ל. נ"ב עי' ר"נ שהק' לפירושם דממ"נ אם יש טעם לקפידא מי שקל הקפידות ואתיא אף כר"א. ואי אין טעם להקפידא רק מחמת שנוי דברי המשלח א"כ מה פריך לקמן מאי שלא כו' הא מ"מ שנוי הוה ע"ש. והנראה בזה לסברת התוס'. דלעולם צריך טעם לקפידא. והא דלא בעי רב יוסף לאוקמא ככ"ע אף כר"א משום דאינו מוכרח כ"כ לומר לר"א דאין הקפידות שוות. וכל עיקר כוונת רב יוסף לתרוצי תרתי מתניתא כרבנן דהלכתא כותייהו. ומיירי הך ברייתא דעירובו עירוב בשל חבירו. והתוס' הקשו שפיר לפירש"י דודאי מוכרח לר"א בשל חברו הוה קפידא כמו בבעל אבל בלא הכרח לק"מ ועי' היטב :

דף עא ע"ב רש"י ד"ה טעמא דלא אמר להם תנו כו' והא אפי' ר"מ מודה כו' לקמן בפ' התקבל כו'. נ"ע לרש"י התקבל אחר פ' מי שאחזו וכסדר הרא"ש. ועי' תוס' לעיל ריש פ' התקבל :

דף עד ע"א גמ' חכמים היינו ר' יוסי. נ"ב גי' הר"נ ר' מאיר ע"ש דמפרש דלא כפרש"י :

דף עה ע"א תוס' ד"ה לאפוקי כו' נמי לוב מצות ע"י שליח וכו'. נ"ב מדבריהם אלו נראה שפי' דהתנאי יכול לקיים ע"י שליח ועי' תוס' לקמן פ"ד ע"א ד"ה על מנת כו' וצ"ע בכתובות שם :

דף עו ע"ב גמ' או דילמא לאחר י"ב חודש שריתוה דהא איקיים ליה תנאה. נ"ב גירסת הרי"ף והרא"ש לכי מקיים תנאה : תד"ה דהא איקיים ליה תנאה וא"ת וכו'. נ"ב עי' בירושלמי בפרקין הלכה ג' ר' יוסי הכורה לכנסת אני אומר נעשו לו נסים וחיה ע"ש פי' ויבא בתוך י"ב חודש ויקיים התנאי. ואע"ג דלא חיישינן בכל הנשים שהעידו שמתו בעליהן. היינו משום דגם אם יחיו ע"י נס מ"מ מותרת לעלמא משא"כ לענין קיום התנאי :

דף עז ע"ב בתוס' ד"ה מה שקנתה כו' כיון דאם מכרה כו' כדאמרינן בחזקת כו'. נ"ב אינו מפורש שם להדיא רק מדקאמר שם דהבעל אינו אוכל פירות משמע דלס"ד הוה כל"מ. ובמתנה שנתן לה הבעל סברא הוא דמאכילת פירות לחוד סליק נפשי' משום דמכירה כמו בנכסי בעל שכיבה. לכן מזה לא סליק נפשיה משא"כ בכ"מ דידה אמרינן דממכירה סליק נפשיה אם כתב לה דו"ד כו' משום דמכירה לא שכיחא משום שבת בית אביה כמ"ש בהכותב פ"ג ע"ב ע"ש. ואין כאן סברות הפוכות ומיושב קושית המהרש"א. וגם מה שעמד בפ"י בזה. ומ"ש שם בשם הגאונים דמכרה בטל אם מתה דפליגי אר"ת. ולע"ג עליו דגם ר"ת סובר כן להמעיין שם וברמב"ן. וביסוד קושית המהרש"א כבר קדמוהו הרמב"ן בחי' לב"ב וז"ל דהתם כיון דאמר בנכסייך משמע אבל לא בפירותיהן בנכסיך ולא לאחר מיתה ואם מתה יורשה ומחיים אוכל פירות א"כ למה כתב לה דו"ד אין לי בנכסיך ע"כ שאם מכרה ונתנה קיים ומתני' היא בפ' הכותב עכ"ל · ותי' זה הוא אליבא דרב אמי בכתובות פ"ג ב'. ותירוצא דידי הוא אליבא דשיטתי' קמא שם :

דף עט ע"ב רש"י ד"ה אם נתגרשה בגט ישן והלך בעלה כו'. נ"ב כוונתו ז"ל ליישב קושית הרמ"ס עי' ברא"ש ועי' רש"י לעיל י"ח ע"א ד"ה לסמוך כו' :

דף פא ע"ב במשנה אלא קרובים הראויים להעיד במקום אחר כו'. נ"ב לכאורה לפי מסקנת הגמ' בפי' המשנה הראוים להעיד כו' מיותר. והפשר לומר דל"ת דקרובים וה"ה לפסולים. ולא פליג רב אעבד לחוד משום דילמא אתו לאפוקי ליוחסין. לכן נתן סימן דקרובים הראוים להעיד במקום אחר לאפוקי גזלן וכ"מ בגמ'. [illegible] אינם מצלמות ודו"ק :

דף פח ע"א תוס' ד"ה מאי קאמר כו' ובני פרי דוד כו' כנ"ל : סליק

דף ב ע"א בתד"ה המביא כו' משום דברוב מקומות' כו'. ומ"ש בפ' המקבל וכן לגיטין סתם הייט משום דמוכח מיניה וביה דע"כ איירי בגט ממון תשא"כ היכי דנקט סתם ולא מוכח איירי בגט אשה וק"ל: ד"ה אף המביא כו' והא דתנן כו'. וליכא לתרץ דאיירי באוהו רקם שבא"י דא"כ ה"ל לתנא לפרושי כי היכי דלא נטעי להקל בכתב שבא מרקם של ח"ל וק"ל: ע"ב בתוספות ד"ה הוי דבר שבערוה כו' משום דבהאשה רבה בשאר איסורי כו'. וקשה לפ"ז מה מקשי הוי דבר שבערוה הימא כאן אינו רק גילוי מלתא בעלמא ולכן סגי בעד אחד אף שהוא דבר שבערוה בעלמא בלא פי' של ר"י כאן הייתי מתרץ דלהכי נקיט הגמרא תרי חומרות דהייט איתחזק איסורא וגם דבר שבערוה כדי לסתור סברא זאת של גילוי מלתא דאעפ"כ כיון דאיכא תרתי לא ליסגי בחד אבל לפר"י דקושי' הגמרא הוא בדרך אט"ל דאיתחזק איסורא גאמן אכתי הוי דבר שבערוה א"כ קשה ויש ליישב ועיין בספר בן לב חלק ג' ודו"ק:

דף ג ע"א בגמ' וכיון דכי אמרי ידעינן מהימנו אתי לאחלופי כו'. לפי פרש"י קשה למה איצטרכו לתקן לרבה שיאמר דברים נוספים בפני נכתב ואי לא אמר פסול אף שלפי הדין אינו צריך רק בשביל אתי לאחלופי יותר ה"ל לתקן דידעתי לא מהני אף שמן הדין הוא כשר כדי דלא אתי לאחלופי ולא ניצטרך לומר בפ"נ בשלמא לפי' רבינו מפולם יש ליישב דהייט' דלא אתי למטעי לומר בשנים דמועיל ידעינן מאחר שמלינו בקיום שטרות דעלמא דמהני וא"כ לא יועיל תקנה זו ולכן תיקנו באופן אחר לאפוקי לפי פרש"י קשה דגם במקום אחר אינו מועיל ידעתי בחד א"כ ליכא למיטעי ויש ליישב ועיין בספר הנ"ל ודו"ק: **תד"ה** הכא בפני וכו' וא"ת ולמאי לא מהני ידענו כו'. לפי גירסת הח"ש דגרים ידעתי יש לפרש קושיית התוספות דהכתי תיקשי מנ"ל לרבה לומר ולפרש מתני' דאית לה חילוק בין בפני ובין ידעתי דילמא הטעם משום קיום ולית ליה חילוק בין בפני ובין ידעתי שמרע נפשו יותר אך לגירסתו ק"ק מאי קושי' דילמא לרבה קשה למה נקט בכל מקום בפני ולא נקט ידעתי אלא וודאי דהטעם הוא משום לשמה ולרבא נקט לאו דוקא בפני ויש ליישב דא"כ ה"ל לש"ס לומר כך בקיצור ורבה מ"מ לא אמר כרבא אמר לך א"כ ליתני ידעתי וק"ל מיהו גם לפי חידושי הלכות ומהר"ם דקושיית התוספות הוא לפי פי' רבינו מפולם יש להקשות מנ"ל לתוספות דרבה ורבא פליגי בידענו אי מהני דילמא תרוייהו סבירא להו דידענו מהני אך בהא פליגי אי נימא כיון דגבי שנים מהני ידעינן כמו בעלמא אתי לאחלופי גם בחד אי לאו ויש ליישב וק"ל: **בא"ד** משמע ליה לרבה דידענו לא מהני כו'. לפי פי' מהר"ם שהבין דהמשמעות הוא מדנקט בפנינו ולא נקט ידענו ולרבה נ"ל דלאו דוקא א"כ מאי נריכי הש"ס להאריך הנ"ל גם אידעתי כך וכמ"ש לעיל דרבה דייק מדנקט בפני ולא נקט ידעתי כו' ולכן העיקר כמ"ש בחידושי הלכות דהמשמעות הוא דגבי שנים אין צריכי לומר כלום גם ידענו אין צריכין ולכן ליכא להוכיח כך הכא מדנקט בפני דגבי חד עכ"פ צריך לומר או בפני או ידעתי ואיכא למימר דלאו דוקא נקט בפני ודו"ק: ד"ה מאן האי תנא כו' דהא כיון דצריך לומר בפ"נ משום לשמה כו' וק"ק אכתי נימא דאילו מהני ידענו הייתי אומר דאין צריך לומר בפני נכתב משום לשמה רק בשביל דלא אתי לאחלופי וכטעם של רבה לכן הוצרכו לתקן דידענו לא מהני וממילא לא אתי לאחלופי וא"כ ע"כ הא דצריך לומר בפ"נ הייטו משום לשמה ויש ליישב ודו"ק: **ע"ב** בתוספות ד"ה דתנן אין כו' כיון דדיעבד כשר לא היו מתקנין לומר בפ"נ כו'. אך קשה לפי מה שכתבו התוספות לקמן בסמוך בד"ה אי מההיא כו' דתרי מיניה דיעבד הם דהייטו אם לא רואה הכתיבה בדיעבד אי יש ליתן הגט ועוד דיעבד אם נתן הגט כבר א"כ מאי פריך מר' אליעזר דאמר כשר כו' דילמא הייט בדיעבד אם נתן הגט אף שעדיין לא ניסת אפ"ה סבר רבי אליעזר דכשר ובמתני' דתיקנו דצ"ל בפ"נ הייטו אפילו בדיעבד שלא ראה הכתיבה אפ"ה פסול מליתן והכא גבי רבי מאיר יש לתרץ דדייק המקשן מדנקט ר' יהודה אומר אין כותבין ולא נקט אין נותנין אם כתבו במחובר אלא ודאי דס"ל דאין חילוק בין אם כבר נותן הגט ללא נותן אבל גבי רבי אליעזר קשה ויש ליישב ועיין בספר הנ"ל ודו"ק: ד"ה כתב בכתב ידו כו' מאי חשש יש בכתב ידו כו'. ר"ל דהכי כדין יש לבעל פירות עד היום שנזכר בגט גם דאם יאמר הזמן לא תקח האשה הגט מן הבעל מאחר שיגיע לה ריוח מזה ודברי מהר"ם כאן אך למותר דהרי כל עצמו של התקנה הוא שלא תפסיד האשה ולכן באין בו זמן פסול בשביל שיכול ליגע מזה הפסד לאשה ואם כן איך יעלה על הדעת לתקן שלא תגבה הפירות ממשועבדים שבוודאי יבא לה הפסד ודו"ק: ד"ה רבי אליעזר כו' משמע דאין עליו עדים כלל כו'. וכתב בחידושי הלכות דמשמע אפילו לא כתב בכתב ידו דגם בזה מקרי עדות וקשה לפ"ז מנ"ל למקשה להוכיח רבי אליעזר סבר דאפילו לכתחלה כשר מדפליג עם ת"ק ואימא דבהא פליגי דת"ק סבר דוקא בכתב ידו ואין עליו עדים כשר ורבי אליעזר חולק דאפילו אין עליו עדים כלל דהייטו גם אינו כתב ידו אפ"ה כשר ואפשר לומר דזה רצו התוספות במה שכתבו מיד וכראה לר"י דאף לכתחילה כו' ודו"ק:

דף ד ע"א בגמ' ומעיקרא מ"ט לא מוקמינן לה כר"י כו'. וקשה תיקשי לנפשיה מה התחיל להקשות מאן האי תנא ולמה לא מוקמי כרבי יהודה ודוחק לומר שהוא מקשן אחר ויש לפרש דהכל הוא מדברי רב אשי שתירץ הא מני ר' יהודה ולמה לא אוקימת' אתם כרבי יהודה הלא דבר פשוט ומתרץ התרצן דלעיל דיותר ניחא לאהדורי לאוקמי כרבי מאיר וכר' אליעזר ודו"ק: **תד"ה** מודה רבי אלעזר כו' גזרינן שן לא יכתבו גם הכתיבה לשמה כו'. מהר"ם האריך כאן ליישב זה מ"ש בתוספות לעיל אליביה דרבי מאיר דלא חיישינן לזה ודבריו דחוקים ואם לא נאמר דחולקים ר"מ ור"א בזה ואין זה סברות הפוכות כמ"ש מהר"ם דפליגי בתרוייהו נוכל ליישב דלר"מ העיקר עידי חתימה ובכתיבה לא איכפת לן ולא מידי ממילא ליכא למיגזר כתיבה אטו חתימה משא"כ לרבי אליעזר אף דהכתיבה עיקר עם עידי מסירה מ"מ כיון דגם עידי חתימה לפעמים עיקר כשמתו העידי מסירה או הלכו למדינת הים כמ"ש התוס' בסמוך יש למיגזר הא אטו הא גם ואיכא למימר דאתי למטעי לומר שעידי מסירה עיקר וגם בכתיבה לא איכפת לן כמו דלא איכפת לן בעידי חתימה אם הוא לשמה ודו"ק: ד"ה הא מני ר' יהודה אע"ג דברים פ"ב ת"ק דר"י מכריך כו'. עיין בפירושים על זה כל אחד האריך ולדברי כולם קשה מה שהקשה מהר"ם אמאי לא הקשו התוספות ממתניתין דקיימינן בה גופה דבסיפא נקט רבי יהודה רקם במזרח כו' ממילא נשמע דת"ק לאו הייטו רבי יהודה ואף גם לפירוש מהר"ם עצמו אינו מיושב דאיך הבינו התו' קושיא זו במתניתין גופה והלא הת"ק דמכריך בפ"ב פליג עם רבי יהודה ברקם אלא נריכים ליישב דהכא לענין בפ"נ סבר כרבי יהודה ולענין רקם פליג אם כן גם ממתניתין דבפ"ב לא קשה כלום דיש ליישב כמו כן וע"כ נראה לומר דודאי ה"ה דה"מ התוספות להקשות ממתניתין גופה אך דיותר ניחא להו להקשות דשם איירי ת"ק ור"י תרוייהו בדין של בפני נכתב וא"כ יותר נראה לפרש דקושית התוספות דעל ת"ק דבפ"ב אכתי קשה קושיות הגמרא מאן האי תנא דסבר דצריך כתיבה וחתימה וליכא לתרץ רבי יהודה היא דהא ר"י איירי בסיפא בדין זה של בפני נכתב גם יש קצת ליישב דממתניתין אינו הוכחה כל כך דאפיר איכא למימר דת"ק היא רבי יהודה ולא פליג עם רבי גמליאל רק בחגר ולא ברקם ודו"ק: ד"ה ומ"ש לפי כו'. עיין מ"ש מהר"ם ולדידי קשה אתרצן למה צריך לומר דטעמא דר' אליעזר שלא תתלוק כיון שבא לסברא זו דחולקים ת"ק ורבי גמליאל בשכיחי אימא דגם רבי אליעזר חולק בזה אלא מאי אית למימר דהתרצן סבר כל כמה דאפשר לומר דפליגי בדבר אחר ולא בשכיחי יותר עדיף אם כן גם על המקשן יש ליישב כן דטעמא דרבי אליעזר סבר הוא משום דלא שכיחי ועל ת"ק ורבי גמליאל יותר עדיף אי איכא לאשכוחי דפליגי בסברא אחריתי וגם קושית החידושי הלכות אינו כלום דקתם ש"ס בא להראות לנו מאי טעם דר' אליעזר בין למקשן בין לתרצן ודו"ק: **ע"ב** **תד"ה** אי מההיא כו'. דהא בהדיא קתני אין צריך דמשמע לכתחילה כו'. מה שהקשה החידושי מהר"ם דאם כן ליתני הסיפא לחוד דאינו צריך ולא לאשמעינן הדיוק דרישא נראה דאינו קושיא די"ל דהמתני' תני לא זו אף זו לא זו דבדיעבד מותר בא"י אלא אפילו לכתחלה אינו צריך ומה שהקשה עוד מהר"ם דהא רש"י כתב בהדיא קמ"ל מצוה יתירא דסיפא אלא צריך אם כן מ"מ דממצוה יתירה הוא שמעינן ולא ממה דקתני אינו צריך וכן בספר הנ"ל ואינו רואה שום קושיא דגם כוונת רש"י הכי הוא קמ"ל המצוה יתירה דלא צריך והייטו משמע לכתחלה ומ"ש רש"י שלא צריך הוא לשון המתניתין ולא מדברי רש"י ודו"ק:

דף ה ע"א בגמ' והא אשה דלא שכיחא ותנן האשה עצמה כו'. וקשה מנ"ל למקשן דהכא דמתניתין איירי בלאחר שלמדו דילמא מתני' דהאשה מיירי קודם שלמדו בשלמא מקשן דלעיל יש ליישב דסבר מדמתני' דאינו יכול איירי לאחר שלמדו ה"ה מתניתין דהאשה מיירי כסגנון זה וכמ"ש התוס' לאפוקי האי דלא נזכר דמוס מתני' איירי באחר שלמדו רק האבעיא דשמואל הוא בלאחר שלמדו אם כן מנ"ל דמתניתין דהאשה איירי בלאחר שלמדו ויש ליישב דהוכחות המקשן הוא דשמואל הוו ליה לפרש דבריו באבעיא שלו דלאחר שלמדו קבעי אלא ודאי דשמואל סבר דגם משניות איירי בלאחר שלמדו ועלה קמבעי בשנים א"כ גם מתני' דהאשה איירי בלאחר שלמדו ממילא שפיר קא מקשי והא לא שכיחא ודו"ק: **שם** א"ה בעל נמי כו'. יש בעיני לפרש לשון א"ה בשלמא בלא זאת הסברא שלא תחלוק הייתי מתרץ דגבי שליח אחר חיישינן שמא לא נעשה הגט כהוגן וכהלכתו משמע כשהבעל מביא אמרינן מדעתו עצמו להביא ודאי שדקדק בכל הלכות גט שיהיה כהוגן אבל מכשיו דתרינן שלא תחלוק אם כן גבי בעל נימא הכי ומתרץ אין הטעם שאנו חוששין לשום דבר רק שלא יבא הבעל ויערער וכשהוא עצמו מביא אינו שייך זה ואין שייך לומר כאן שלא תחלוק ודו"ק: **רש"י** ד"ה אלא להקל עליה מתחלה שלא תזקק לעדים כו'. דבריו נריכים פירוש ובספר בן לב הגיה בנ"ע ולדידי יש לפרש דודאי קשה לרש"י דהלשון אלא להקל משמע שע"כ הוצרכו לומר בפני נכתב בשביל איזה קולא ולכן מפרש מתחלה כשנתקן שאומר בפני נכתב היה להקל שלא יצטרך לעדים שיאמרו שנעשה לשמה לרבה וה"ה לרבא שלא יזקק לעדים שיתקיימו הגט ודו"ק: **תד"ה** א"ס יכול כו' א"ד לא פלוג בין למדו ללא למדו כו'. מהר"ם האריך ליישב דברי התוספות ואינו מתרץ כלום מנ"ל לתוספות לומר שיש איזה סברא לומר לא פלוג וגם בספר בן לב. ולדידי נראה לומר דר"ת לשיטתו אזל דסבר דלרבה יותר חשיב לומר בפני מקיים בחותמין אפילו אחר שלמדו וא"כ כל הוכחות המקשה הוא מדבעי שמואל נריכי לומר בפני נכתב או אין נריכים אמאי לא מבעי יותר עדים אי נריכי קיום אי לאו כיון דאיירי בלאחר שלמדו וודאי דאין צריך הומרא רק בקיום חותמים סגי אלא ודאי דמבעי ליה אפי' אחר שלמדו מי נריכין לומר דווקא משום לשמה דלא פלוג בין קודם ובין אחר א"כ גם בחד יכול למבעי זה ובזה מיושב נמי מה שיש להקשות מאי קושיות והא אשה דלא שכיחה ותנן האשה עצמה מביאה גיטה ונריכה לומר כו' והא נוכל לתרץ דגבי מתני' דהאשה נ"ל בפני נחתם משום קיום ולא משום לשמה כמו אליביה בד"א ולפ"ז מיושב דמדקדק נריך האשה לומר בפני כו' ולא אשמעינן דאפילו בקיום סגי אלא ודאי דהטעם דבאשה נריכין לומר הוא משום לשמה וקמקשי שפיר אך ק"ק לפ"ז לעיל כי מתרץ אקושיות הגמרא גבי מהגמוניא להגמוניא נימא לרבה קשיא ומתרץ רבה אית ליה דרבא אמאי לא פריך א"כ למה נקט דמהגמוניא להגמוניא נריך לומר אמאי אינו משמיעין דבקיום סגי בלא אמירה כמו שמקשי כאן מתתני' דהאשה ויש ליישב עוד דהמקשן דכאן סמך עצמו אמ"ש דלעיל ממתניתין דאינו יכול דע"כ מיתוקמא לאחר שלמדו ממילא ס"ס דמתני' דהאשה איירי בסגנון זה משא"כ מתני' דהכא דהמביאא לפי פי' ר"ם ודו"ק:

דף ו ע"א רש"י ד"ה איתמר נמי דטעמא משום דשכיחי מתיבתא כו'. וק"ק מנ"ל לדיוק כך שמא תכי אתי רב לבבל למדו להיות בקיאים לשמה כולם דא"ל דסבירא ליה לרש"י פשוט דמיתות יכניה היו גמירי לשמה דא"כ יש להקשות קודס שמסיק רבה אית ליה דרבא אמאי לא הקשה רבי ירמיה מתני' זו דמעכו לצפון דאף בבל בכלל ואמאי והא גמירי ואם נתרץ דס"ל אם קודס שבא רב לבבל לא היו בקיאים לשמה א"כ יש לגזור שמא יחזור לקלקולא כמו אחר שלמדו כמ"ש אחר שתירץ הגמרא לעיל בזירה שמא יחזור לפ"ז יש להקשות דגם לענין תלויין לקיימו יש לגזור שמא יחזור לקלקולו ולא יהיה מצויין לקיימו אלא ודאי נריכים לומר דהאי כשנעשו מבית מתיבתא לא חיישינן לזה ויש ליישב ודו"ק: **תד"ה** מכי אתא רב כו' ומפרש ר"ת מכי אתא כו'. וק"ק מנ"ל למקשן להקשות שמא כוונת המימרא הוא מכי אתא רב כפרש"י ויש ליישב וק"ל:

דף ז ע"א רש"י ד"ה וכן נגוזו כו' גונז מהם לצדקה ויכבו כו'. בספר בן לב נדחק ליישב מנ"ל לרש"י דהכמשל הוא שירבה הממון דילמא אינו רק לענין לעבור מדינה של גיהנם והיותר נראה להגיה שצ"ל גוזז מהם לצדקה ויעברו וק"ל: **ע"ב תד"ה** הא ר' יהודה כו' דעליית קרקע שתחתיה בר זריעה ולאוי להתחייב לכן עלייה (אין) [נמי] חייב במעשר מה שאין שייך לומר כן בספינה ודברי בן לב מגומגם בזה ע"ש ודו"ק: **שם** ד"ה עציץ כו' ואתא לאשמעינן חידוש כו'. ר"ל והא דלא משני ומוקמי תרוייהו בשל עץ דהא ודאי אף דספינה היא של חרס לפרש"י מ"מ איכא נמי של עץ כמו של חרס ומתרצין דרוצה לאשמעינן חידוש בשל חרס אפילו אינו נקוב כנקוב וז"ש התוספות א"כ ואתי שפיר דסתם ספינה של עץ היא ר"ל דהשתא אין צריך לתרץ דאתי לאשמעינן חידוש דבשל עץ אפילו אין נקוב כנקוב רק הא דלא מתרץ הא והא בשל חרס וכאן בנקוב כו' משום דסתם ספינה של עץ ולכן לא רצה לאוקמי תרוייהו בשל חרס והא דכתבו התוספות א"כ והכא לא מצי לשנויי כאן בשל חרס כאן בשל עץ א"כ כאן בנקוב כו' הייטו שעכ"פ יותר עדיף לתרץ כאן בנקוב מתירוץ של הא רבי יהודה הא רבנן ועוד יש לפרש מה שכתבו א"כ כאן בנקוב הייטו לפי פרש"י ודו"ק:

דף ח ע"ב תד"ה בסידה תיבה כו' ומשמע כר' יוסי אתיא ... גיעות כו'. ר"ל קושיות הגמרא והאמרת עפרה עמה יותר מיושב כפשוטו לפי ר' יוסי דמתיר בארץ העמים אפילו בסידה ומכ"ש בסוריא רק לפי רבי יוסי קשה קושית אחרת למה אמר גבי סוריא כן הלא אף בארץ העמים כן וזה טכל לתרץ ברוכב על הסוס או קרון בחידושי הלכות נדחק בזה ללא צורך ודו"ק:

דף י ע"א גמ' א"ה מאי איריא חד כו'. בבן לב מדקדק לישנא דאי הכי אינו מיושב ולדידי יש ליישב דבשלמא אי אמרינן בשאר שטרות וגם איירי בגוונא חדא או דאחזוק או שלא אחזוק לא קשה מה איריא חד כו'. די"ל דגזרינן גם אטו שאר שטרות ולא רצו לחלק דיניהם ה"ה אפילו בשני עדות לאפוקי עכשיו דזה איירי באחזיק וזה בלא אחזיק אין שייך כאן גזירה הא אטו הא וק"ל: **שם** לעולם ר"א וכגון דחתים ישראל לבסוף. בבן לב הקשה אמאי אינו מתרץ רשב"ג היא ובדלא אחזיק וכגון דחתים ישראל לבסוף ומתרץ דחדא מתרוייהו מקט ובעיני נראה דלא רצה לתרץ דרשב"ג היא והיה מוכרח לפרש דרשב"ג פליג עם הת"ק בכתיבה לחוד וסבר דלא מהני ובאמת מסופק הגמ' בזה ויותר מסתבר לומר דרשב"ג מודה בכתיבה מכ"ש אחזקה לחודא וכמ"ש התוס' וודאי המקשן לא רצה להקשות קושיא זו ארשב"ג דשאר שטרות נמי משום שמא סבר רשב"ג דכתיבה לחודא לא מהני אבל ת"ת אינו מחליט הדבר כך ודו"ק: **תד"ה** אי ת"ק כו' ה"ל למיתקט שתימה. בספר בן לב הגיה בקושיא מה שהקשה בחידושי הלכות הא איכא למימר דלהכי נקט תרוייהו לאשמעינן דכתיבה לחודא מהני כמ"ש אא"כ ובחידושי הלכות מתרץ דא"כ יותר עדיף לאשמעינן כמה דברי' דכתיבה לחודא א"ק לפי זה ה"ל לתוספות לתרץ בקיצור דאי חזקה לחודה מהני ה"ל למיתקט כתיבה לבדה ומכ"ש יהיה חזקה לבדה ויש ליישב ודו"ק: **ע"ב בגמ'** מאי קמ"ל תנינא כו'. בבן לב מקשי כיון שהקשה א"כ ותרי לא כו' א"כ הא שפיר קמ"ל דלא אכשירו רק בחד ולא בתרי ומתרץ דתרי מקשנים הם ולדידי לא קשיא כלום דוודאי קשה גם למקשן הקושיא שמקשי א"כ ותרי לא ואינו יודע תירץ רק עכשיו מקשי מאי קמ"ל דת"ק לא אכשר רק בחד הא בהדיא קא קאמר הת"ק עד אחד וק"ל: **תד"ה** חספא בעלמא כו' אבל אין אין לומר דלהכי חשיב ליה חספא כו' דכשרין אפי' כתיבתן וחתימתן עובדי כוכבים דהשתא לא מהני כו'. במהר"ם הגיה בנ"ע ליישב דברי התוספות ובבן לב מאריך בזה ובעיני היה נראה לומר דמ"ש התוספות דהשתא לא מהני עידי מסירה כוונתם דאין נריכין הנו לעידי מסירה כי בלאו הכי כשרים ואם כן אין מועילין ולא מעלין ולא מורידין העידי מסירה ואם כן ע"כ איירי בלא עידי מסירה וה"ה שטר מתנה איירי בלא עידי מסירה מדכייל אותו עם שאר שטרות מיהו אין נראה לומר דבהכם נקטו התוספות כאן אפילו כתיבתן כו' וכן א"כ אלא בכתיבת ישראל ולפ"ז הוא ללא צורך גם השתא ולכן נראה דכוונת התוס' הוא דמ"ש השתא לא מהני קאי אגט מאחר שנכתב ע"י עובד כוכבים לא מהני עידי מסירה והייטו מדכייל מתנה עם שאר שטרות איירי אפי' כשכתבו עובד כוכבים כמו שאר שטרות וא"כ ליכא למימר דאיירי במתנה בעידי מסירה דומיא דגט דאיירי כך כמו שתירץ הגמרא לעיל דהא ע"כ מתנה וגט לא איירי בגוונא חדא דהא מתנה איירי אפי' כתבו עובדי כוכבים וגט לא איירי כך דהתם לא מהני עידי מסירה בכתבו עובדי כוכבים וממילא כיון דלאיכן איירי בסיגנון אחד גם אין לומר דמתנה איירי בעידי מסירה דומיה דגט ועל זה כתבו שפיר דהא לקמן כולל גם גט עם שאר שטרות אע"ג דגט איירי דדוקא בכתיבת ישראל ושאר שטרות איירי אפילו בכתבו עכו"ם אלא כל חד כדיני' וה"ה איכא למימר דשטר מתנה איירי דומיא דגט לענין עידי מסירה אבל לענין כתיבה לא איירי בגוונא חדא רק כל חד כדיניה זה בכתבו ישראל ושאר מתנה איירי אפילו בכתבו עובדי כוכבים ודו"ק: מיהו אחר העיון לקמן בסמוך במימרא דשטרא פרסאה יש לפרש כפשוטו דאיירי שכתבו עובדי כוכבים בלשונם של העכו"ם ממילא לא מהני עידי מסירה אי לא ידעי למיקרי וכן מדברי חידושי הלכות כמ"ש בסמוך על פרש"י בההיא דשטרא פרסאה משמע שמפרש דברי התוספות כך אך לפ"ז קשה אם כן גם בשאר שטרות פסולים אי אינם ידעי ודו"ק:

דף יא ע"א תד"ה לפלוג וליתני כו' דילמא תנא דמתניתין גזל. מה שמתרץ כאן בחידושי הלכות אקושיות מהרש"ל דפריך כיון דמעיקרא נקט ערכאות ה"ל לפלוגי כולה בערכאות וממילא פסול להדיוטות נמי משתמע מדיוקא דערכאות כו' אינו נראה דגבי גט לא נזכר בדברי רבי שמעון דדוקא בערכאות רק גבי שאר שטרות ואף שם נוכל לומר דה"ה בלא ערכאות נמי רק משום רבותא דגיטין דפסול אפי' בערכאות נקט ברישא ערכאות גבי שאר שטרות אך יותר בקיצור יש לתרץ דקושיות המקשן הוא כיון דברישא מזכיר ערכאות ה"ל לעמוד בזה ולחלק בערכאות גופיה משא"כ שמות מובהקים לא נזכר ברישא כלל ודו"ק:

דף יב ע"א גמ' אשה בדלא ספקא כו'. וק"ק א"כ מנ"ל לחלק בין עבד ובין אשה הא לא הוזכר בברייתא גבי עבד דאפילו בלא ספקה יכול לומר עשה עמי כו' ודוחק לומר דסמוך עצמו אמ"ש מעשה ידי' להעדפה וקמ"ל מ"ד כי לית ליה לא יהיב ליה כו' ויש ליישב וק"ל: **תד"ה** אלא דכתיב לא תלקט כו' ויש לומר דהכא סברא כו'. הקשה בבן לב אם כן ל"ל לגמרא לומר דרבנן סברי דלא תלקט לו לעני כו' אימא דבהא פליגי דרבנן סברי מכח סברא דלא זכה העני ור"א לית ליה האי סברא ולדידי יש ליישב דלא ניחא ליה לגמרא לומר דרבנן סברי מכח סברא כיון דגם ר"א יש לו סברא מגו דאי בעי מפקיר אלא מכח פסוק למדו שהוא סברא וק"ל: **שם** ד"ה מ"ש לעבדי מקלע כו' דאע"ג דאמר רחמנא וחי כו'. מיהו יש להקשות כיון דאית ליה ההוא סברא מאי קשה כאן אימר דאשמעינן דיכול לומר לאי מעשה ידיך במזונותיך אע"פ דלא ספיק וכאן בעבדי מקלע הא בדלא ספיק לא יוכל לומר לאי מעשה ידיך דעביד ליה חיותא עפי ודוחק לומר דמקשי לענין העדפה לא איצטרך לאשמעינן גבי עבדי מקלע כיון דעכ"פ אשמעינן רבותא לענין גוף הדין דיכול לומר לאי כו' וע"כ הנראה לומר דקושט' הוא דכוונת התרצן הכי הוא כמ"ש סד"א וחי כו' ובזה מתורץ מה שמקשין בבן לב ובחדושי הלכות אמאי אינו מתרץ על קושיות העדפה פשיטא מ"ד ואי עביד ליה חיותא עפי כו' הגם שלדידי לא קשה ולא כלום כיון שהתוספו' כתבו דלא משמע למקשה דמשום וחי תהוי העדפה דידיה אם כן כל כמה שיש לתרץ תירוץ יותר מרווח מתרץ דלא להכניס עצמו בתירוץ שהוא נגד סברא למקשן אבל לפי מ"ש מיושב שפיר דגם לפי האמת גם התרצן סבר דאין סברא דמשום וחי תהיה עדפה דידיה כמו לסברת המקשן ומ"ש התוספות אבל לענין העדפה כו' כוונתם אמקשן דלעיל שהקשה העדפה פשיטא כיון דיודע סברא זו של ס"ד עביד חיותא עפי מאי קמקשי פשיטא וע"ז מתרצין דלא משמע ליה כו' ודו"ק: ד"ה ומ"ש אינו יכול. והא דקתני או הוציאי לאירות כו'. הקשה בבן לב אמאי מבקשין התוספות ליישב לפי המקשן קושית הוציאי יותר מקושיות משני בצורת כו' ולדידי יש ליישב דזה אין נריכין התוספות ליישב דסברא זו מוזכר אח"כ בתרצן ואם כן גם לפי המקשן יש ליישב דסבר סברא זו דגם לענין יכול חולקים דאף בשני בצורת סברי רבנן דיכול לומר או פרנסני כו' משום דאי לא ימצא מלחמין כל כך כמו בשנים שאינו של בצורת ומכל מקום אינו יכול להקשות משנת מציה דיכול לומר עשה עמי כו' כי שמא לאו דווקא ודו"ק: **ע"ב** תד"ה וכי תימא כו' ואם תאמר מה בכך מכל מקום כו'. עיין בח"ש וגם בן לב מתרץ כמו מהרש"ל ולדידי לא קשה מידי דקושיו' התוספות אינו שייך אמתני' כיון דמתן גט שיתכור לאחר הרי אומר שאינו רוצה לזון את העבד וע"ז שפיר קאמרי רבנן דאותו לענין עצמו יכול לומר אף כשעדיין עבד שאינו רוצה לזונו משא"כ כאן לענין תרומה דבדיבור בזה שנותן הגט שמכור לאחר אינו פוסלו מן התרומה לאוכלו במקום אחר וזריקת הגט הוא ענין אחר ובזה מדוייקי' לשון התוס' בתירוץ שכתבו כיון דאפילו כו' יכול לפוסלו מן התרומה בענין אחד דווקא וע"ז מקשן לפי סמי' של התוספ' קשה אמאי מודים גבי אשה שאינה טוב הא נמי איכא למימר הכי יכול לפוסלה ע"י זריקת הגט ובבן לב מתרץ כמו בחידושי הלכות דבאמת כן והן דברי רבי מאיר ומה אילו עבד כהן ואשת כהן כו' כמ"ש בחידושי הלכות מיהו אינו מבין איך מיושב דבר זה גבי אשת ישראל ואין זה טוב לה דלענין מזונות אין לה טוב בגט שנותן שיכול לגרוך לה בגט דלא שייך לומר דעדיין [פריק] לעלמא ומה בכך עכ"פ לא יתן הבעל מזונות לאשה כיון דאינו כאן ופריק לנו ואין זה סברא לומר דאם הלוה במקום אחר יהיה הבעל חייב לגלם ויש ליישב ודו"ק:

חדושי הלכות מהדורא בתרא למסכת גיטין וחדושי אגדות

למרך דאיירי במפרש אבל אי איירי במת ה"ל למתני' בהדיא ומה תאמר דסמך עלמו אמתניתין א"כ לא ניתני כלל ברייתא זו דהא כבר אשמעינן במתני' גבי מת דהוי גט לאפוקי אי איירי במפרש שפיר יש לומר דסמך עלמו אמתני' וברייתא אתי לאשמעינן כמ"ש התוספות דס"ד כיון שהקילו בה:

דף עו ע"א בגמ' קשיא דרבנן אדרבנן וכו'. לפי מ"ש בחידושי הלכות דלישנא דלר"מ קאמר ס"ל לרשב"ג כחכמים וברייתא איירי בחיי האב לאפוקי מתני' איירי במת א"כ גם חכמים אחכמים לא קשיא דהא חכמים דהכא איירי במת האב וכו' ברייתא דלעיל איירי דוקא בחיי האב (אלא ודאי) [אולי י"ל] דהמקשן סבר מדנקט בברייתא טעם נתקיים התנאי וכו' משמע בין במת בין בחיי האב גם אין זה מוכרח לומר דללישנא דלר"מ קא"ל סבר רשב"ג כחכמים דבעינן נתקיים התנאי רק ה"ק רשב"ג לרבי מאיר מטעם שלך דבעינן כפול זה אינו דלא בעינן רק אכתי סבר דלא בעינן כשקיים התנאי מטעם כל שאין עכבה ממנו ודו"ק: ברש"י ד"ה אלא לרב אשי וכו' הרי לא נתקיים כלום וכו'. וק"ק לפי זה מאי איצטריך לאתויי הסיפא ולהקשות מ"ש רישא ומ"ש סיפא וכו' הלא על הרישא לבד יכול להקשות אמאי הרי זה גט ואם נאמר דדוקא מכח הסיפא קשה לאפוקי מרישא הא דאין צריך לקיים התנאי כלל כיון שמת א"כ קשה מאי ס"ד דרש"י שפירש במתניתין דמת האב וכו' קאי אבתוך הזמן ולא אמר ולא שימש כלל ויש ליישב ודו"ק: ד"ה אנטיפרס ביהודה וכו'. מ"ש כאן בחידושי הלכות דה"ט לפרש"י מתניתין וכו' לא אבין דאין טוענת רש"י לפרושי הברייתא לענין מאי אנטיפרס ביהודה וכו' רק אדרבה כונת רש"י לפרש קושיות הגמרא דמקשי אמתניתין דאמר הגיע לאנטיפרס וחזר בימל תנאי ופ"ז כתב רש"י בדברי המקשן שמביא ברייתא דאנטיפרס ביהודה ממילא לפי זה אם הולך מיהודה לגליל והגיע לאנטיפרס וחזר ביטל תנאו וכו' וא"כ הוא היפך ממתניתין דאמר ביטל תנאי כשהולך מיהודה לגליל ממילא דברי רש"י הם קושיות של המקשן גם מ"ש לענין מה שפירש"י גבי בינתים דמאי איצטריך לומר שחזר והלך לשם מבואר דלרבותא נקט אף שהלך לשם ונשתהא א"כ שם מ"מ יש סברא לומר שביטל תנאי כשחזר מתחלה והוא ספק יהודה: תד"ה בשלמא לרבא וכו' דהואיל ופירש שתי שנים וכו'. עיין בחידושי הלכות ובכן לב מקשי עוד הא אכתי הקושיא במקומו עומד צריך לפרושי גבי אב וגבי בן ושם מיישב ומרכיב דבריו אתרי ריכשי דהיינו גבי אב פירש אמרינן מדפיחת ופירש שתי שנים ש"מ שאין כוונתו להרוחה דאם לא כן הוה ליה לומר סתם והוי רוחה כל ימי חייו אלא ודאי כוונתו לצעורי ולא להרוחה וגבי בן כתב בהיפך מדהוסיף עד שתי שנים ש"מ שכוונתו לצעורי ואינו נכון ע"ש אך צריכים לומר דמסברא בעלמא כתבו התוספות דהמקשן סבר דיש לומר כיון שמפרש בין שמוסיף או ממעט במקום שאומר בפירש כוונתו לצעורי ולפ"ז מיושב הכל ודו"ק:

דף עז ע"א תד"ה והתניא האומר לחבירו וכו' או שנתן לה הבעל במתנה וכו'. כתב בחידושי הלכות שיש להקשות דומיא דהכי גבי חצר שלו למה איכא מגורשת ע"ש ובעיני יש להקשות לפי התירוץ של הגמרא בכותב לה ועודה ארוסה או אף לתירוץ הראשון דכתב לה דין ודברי' וכו' יש להקשות אמאי איכא מחלק במתניתין בינייהו והכל בחצר שלה רק בין אם כתב לה ואם לאו אלא ודאי דצ"ל דאם"כ דאם לא כתב לה נקרא במתניתין חצר שלו או יש לתרץ דמשום רבותא דסיפא נקט אפילו בחצר שלו אם זרק לתוך קלתה מגורשת ממילא לפי זה גם אי איירי במתנה הרישא מכל מקום סיפא בחצר שלו איירי בלא כתב לה במתנה וזה נקרא חצר שלו או משום רבותא וק"ל: ע"ב גמ' לימא בהא קמפלגי דמר סבר וכו'. יש לפרש דהכי פריך איך אפשר לומר דפליגי דזה סבר משום שליחות אתרבי והא ברייתא לא משמע הכי וק"ל:

דף עח ע"א תד"ה כגון שקלתה וכו' אלא דדמו למתניתין דלא תפשט וכו'. מיהו ק"ק לפי תירוצו של רבי יוחנן דמייתי מ"ם תניא נמי הכי דמוכח מברייתא דהטע' משום קפידא אמאי לא תפשוט מן הברייתא דבמקום דאיכא קפידא אינו קונה ויש ליישב ודו"ק: ע"ב תד"ה והא א"א לנמלה וכו' דלישנא דמחלה על מחלה לא משמע הכי וכו'. עיין בחידושי הלכות ועוד יש לפרש לדידי דאי איירי בשתי כיתי עדים אז פירוש המתניתין כך הוא קרוב לה שכל העדים אומרי' שהוא קרוב לה מגורשת וקרוב לו הייט שכל העדים אומרים שקרוב לו אינה מגורשת מחלה על מחלה שעדי' הם מחלה על מחלה כת אחת אומרת כך וכת אחת אומרת כך וק"ל: ד"ה מחלה על מחלה וכו' דאין כאן ספק וכו'. עיין בחידושי הלכות ולפי דבריו לא הוה צריכי התוספות לתירוץ זה דאין כאן ספק כלל וגם בכן לב מתמה על דברי התוס' אלו ומביא בשם הרשב"א תירוץ אחר ולדידי יש עוד לפרש דרבה ורב יוסף תרווייהו מודו דגבי תוך איירי מחלה על מחלה במתנה אמות מלומצמות ממילא אין כאן ספק כלל רק דגבי גט אי אפשר לפרש כך משום קושיות הגמ' והא אגוד ביה ובעינן גבי גט ונתן וכו' לכן מוכרחים רבה ורב יוסף לתרץ בשתי כיתי עידים אבל גבי תוב איירי שפיר כמו שתירץ כבר והמתניתין מדמה גט ותוב להדדי ולענין הדין מחלה על מחלה אבל כל חד לפי מה שמוכרחים לפרש באיזה אופן שהוא מחלה על מחלה ודו"ק:

דף עט ע"א גמ' כמאן כרבי דאמר קלוטה וכו'. לפי תירוץ שני של התוספות בד"ה ותתגרש מאוירא וכו' ק"ק כיון דהמקשן לא אסיק אדעתא לחלק בין שבת לענין גט אם כן מאי קשיא לרבי אליעזר ארבע אמות יש לכן אויר או לאו וכו' הא פליגי ביה תנאי רבנן ורבי ור"ע ויש ליישב ודו"ק: בתד"ה כמאן כרבי וכו' ונראה דהשתא ס"ד דטעמא דרבי וכו'. מיהו קשה ארבא דאמר בסמוך לקמן ג' מידות בגיטין הא דאמר רבי קלוטה כמי שהונחה ופליגי רבנן וכו' הא הוא וודאי ידע האמת דטעמא דרבי לאו משום קלוטה אלא משום דבית כמאן דמליא וכו' וזה וודאי גם כן דלא היה יכול לומ' הא דרבי עקיבא סבר קלוטה כמי שהונחה ופליגי רבנן ה"מ לענין שבת וכו' משום דהוי משמע דלאפוקי גבי גט מודי רבנן לרבי עקיבא דקלוטה כמי שהונחה דמי ממילא הוי משמע אפילו בלא מחילת עודפת וזה אינו ואם כן קשה איך אמר דגבי גט מודי רבנן לרבי משמע דווקא בבית מקור' וזה אינו דבעודפים לבד סגי ויש ליישב ודו"ק: ע"ב ברש"י ד"ה דהא לא נח וכו' אלא להניח בתוכו וכו'. וק"ק לפי זה מאי בא לאשמעינן בב' קופות הא אפילו בקופה אחת שלה אם הגיע באויר לבד אינו קונה ולדברי התוספות מיושב ויש ליישב וק"ל:

דף פ ע"ב בתד"ה זו דברי וכו' ולדידיה אסור לגרש וכו'. עיין בח"ש ובחידושי הלכות ולפי דעתי האמת יורה דרכו מה שאמר התוספות אסור לגרש הייטו לישנא לכתחילה דהכי מיד אחר כך כתבו אבל לשם שלמון אחרת אסור לגרש כו' ובדיעבד הולד כשר וכו' משמע בהדיא דלאסור לגרש הייטו אפילו לינשא וכן בסוף הדיבור קתני אלמא משמע דשלום שלמון דווקא בדיעבד הולד כשר אבל לכתחלה אסור לגרש וכו' משמע גם כן להדיא דהייטו לינשא וגם עכשיו בקושייתם סבירא ליה דמה שאמר מגורשת איכא למימר דהייטו אפילו לכתחילה מותר לגרש ואחר כך כתבו בשם ר"ת דקושיא דמילתא והאמת כך דמגורשת הייטו אפילו לכתחילה ודו"ק:

דף פא ע"א גמ' ומאי הדבר צריך בדיקה וכו'. וק"ק אמאי אינו מתרץ הייטו משני וע"ז אמר והדבר צריך בדיקה שלא תאמר אתה מוליא לעז בקושית הגמרא ויש ליישב דלשון בדיקה לא משמע איזה ספק בדין וק"ל:

סליק מהדורא בתרא למסכת גיטין בס"ד

מסכת חכמת מנוח גיטין

מאת הגאון האשל הגדול ריש מתיבתא נר ישראל כמהור"ר מנוח המכונה הענדיל ז"ל (בהמ"ס מנוח הלבבות וכו').

דף ד ע"א תוס' בד"ה דקיימא לן כו' בריש כל הגט כו'. נ"ב בדף כ"ד ע"ב. ועי"ש בתוס' בד"ה בעדי מסירה:

דף ה ע"א תוס' בד"ה אילימא כו' ולא אמר. נ"ב פי' ומטעם זה גם בחלם לא מצי לאוקומי דהכי אלם או שלא ראה כתיבת הגט שוים הם ואם כן יקשה למה ליה למינקט אלם דאינו שכיח הוה ליה למינקט לא ראה ולמימר ולא אמר ואגא ידענא דה"ה אלם. אבל השתא דמיירי בפקח ונתחרש י"ל דאשמועי' דלא גזרינן אטו חרש מעיקרו דאינו בר שליחות אבל אלם בר שליחות הוא ודו"ק. ועי' בהרא"ש ובהריב"ש כמ"ש במגדול דוד בשמס:

דף נא ע"א תוס' בד"ה בשקנו כו' כדאמר לעיל כו'. נ"ב פמו שפי' רש"י גבי לפי שאין כתובין כו':

דף נד ע"ב גמ' אמר אביי כל שבידו נאמן כו'. נ"ב ס"א לעשות בשעה שמודיעו נאמן כו': רש"י ד"ה כל שבידו כו' שמודיעו נאמן כו' הד"א:

דף נה ע"ב תוס' בד"ה לגיזותיה כו' התם בגמ' כו'. נ"ב בדל"ה ע"א: בא"ד לרב זביד דאמר כו'. נ"ב שם דל"ה ע"ב:

דף נו ע"א גמ' מידי סריא ואגני כו'. נ"ב אפשר שלא היו מניחין שום מת לצאת מירושלים עד שמסרית לדוחק המלחמה וכן משמע בספר יוסף בן גוריון: רש"י בד"ה נקדה כו' לשון מקדרין כו'. נ"ב פי' בב' דלתי"ן וכן בערוך: ע"ב גמ' קרי עליה רב יוסף. ואי תימא ר' עקיבא משיב חכמים אחור ודעתם יסכל כו' עוד שם תן לי יבנה וחכמי' כו' קרי עליה רב יוסף כו' והוא סבר דלמא כולי האי לא עביד כו'. קשה בראשונה אמאי אינו מפרש מאי סבר ר' יוחנן בן זכאי כמו באחרונה. לכך נראה אגילה שיחזיקו את ר' יוחנן בן זכאי לסכל ויקרו עליו ודעתם יסכל אלא מחכמה גדולה ומדעתו עשה ששתק אע"פ שהיה יכול להשיב כמו שאמר שקלינן גבתא כו' אלא מפני כבוד המלכות לא רצה להשיב את המלך ולנצחו בתשובה פשוטה כזה שהיה זה גנאי למלך חכם וכמו שאמר בע"ז בענין שלום בר קטיעא מאן דזכי ונצח למלכא משליכין אותו לחלילא קמוניא וכן בשאר מקומות כה"ג וע"ז מביא ראיה מן הכתוב משיב חכמים אחור ודעתם יסכל שאמרו משיב חכמים אחור פירושו שהחכמים מעצמם ומדעתם לפעמים ישובו אחור מלהשיב אע"פ שיכולים להשיב תשובה נכונה וכן מוכח דקדוק לשון מלת אחור כמו המובן לילך ולבא ושב אחור כן התשובה מוכנת ומזומנת אלא שהשיבה אחור וכן מוכח סיפא דקרא ודעתם יסכל ש"מ דרישא דקרא לאו בסכלות מיירי דא"כ היה הענין כפול. ובזה מתורץ שבמדרש איכה רבתי אומר שהשרים עבדי' אספסיאנו' שאלו לר' יוחנן בן זכאי אילו חבית של דבש ודרקון כרוך כו' והשיב ר' יוחנן להם שקלינן גבתא כו' אין זה סותר וחולק על תלמוד שלנו אלא בתחלה שאלה אספסיאנו' ולא השיב לו מפני כבוד המלכות ואח"כ חזרו השרים ושאלוהו שלא בפני אספסיאנו' והשיב להם כהוגן. ובזה מתורץ מפני מה לא השיב עוד תלמוד דיד בריוני חזקה בירושלים ולא היו יכולים להשליכם ולא לנצחם כמו שכן היה באמת כנראה בספר יוסף בן גוריון שיד פריצי ישראל היתה חזקה בירושלים אלא ע"כ רב יוסף ור' עקיבא ידעו שר' יוחנן ב"ז השיב לשרים תשובה זו כדאיתא באיכה רבתי ולפני אספסיאנו' לא רצה להשיב ע"ז אמרו משיב חכמים אחור וגו' ועוד לפי שתשובה א' יותר פשוטה מתשובה שכתבתי דיד בריוני חזקה דהמלך והשרים לא ידעו זה אבל תשובה זו דשקלינן גבתא ס' פשוט' ואפשר שגם המלך ידע אותה ולחוש על כבוד המלך לא השיב ובזה מלא חן בעיני המלך שהרגיש שחס על כבודו והנה חכמה גדולה עשה ריב"ז בזה. ולפי שזה פשוט מסברא ומוכח במדרש איכה רבתי כמ"ש ע"כ לא הוצרך תלמודא לומר בראשונה והוא סבור כו' כמו באחרונה ודו"ק: שם אל תקרי קבורים אלא קבולים כו'. נ"ב ירא"ה כוונתו קבורים מלשון קיבורא דתאינה (חולין דף נ"ה) שהוא קיבוץ תאנים יחד וכן בשבת דף קנ"ו פסק קיבורא בשינים פירוש האשכול של תמרים המקובלים יחד. ומ"ש אל תקרי כלומר אל תקרי קבורים הק' בשו"א אלא קבורים הק' בחירק בענין שיהיה פירושו קבולים וכה"ג מצינו כמ"ד את ה' מהונך אל תקרי מהונך אלא מגרונך ופי' ע"ד שדרז"ל במקום אחר אל תקרי מהונך אלא מחונך ח' מתחלף בה"א באותיות אהח"ע מכל מה שחנך ואפילו קול נעים והיינו מגרונך כלומר אל תקרי אלא בענין שפירושו יהיה מגרונך. ומ"ש אל תקרי וישתכחו אלא וישתבחו אפשר לפי שקרובים בצורת הכתיבה מתחלף כ' בב'. א"נ מפרש וישתכחו מלשון אשכחו ושכיחא בלשון תלמוד שענייטו מציאה ודבר המצוי לרמז שאדם המשתבח ומתפאר ויוצא שמו לגדולתו הוא כמגא ומצוי אצל כל אדם שמבקשים להכירו ולדעתו. ומ"ש אל תקרי כלומר אל תקרי בדגוש מלשון שכח ה' בליון אלא הכ' ברפי מלשון שכיחא בתלמוד בענין שיהיה פי' וישתבחו לשון שבח ודו"ק. ואפשר לומר שאמר וישתכחו דרך כנוי במקום וישתבחו. כי לא רצה לדבר דבר טוב על הרשעים לשון שבח והתפארות שיזכרו לשבח בעיר וכינה בהפך שישתכחו ושם רשעים ירקב וימחה שמם וזכרם:

דף נז ע"א גמ' קני לא מחזיק כו'. נ"ב יראה פי' שכולו מדבר ושממה ארץ מלחה ולא תשב גפרית ומלח שרפה כל ארצה ודו"ק: ע"ב גמ' אין לך תפלה שמועלת כו'. נ"ב והא דנאמר בתפלת שלמה במלכים א' ח' וגם אל הנכרי וגו' ובא והתפלל וגו' אתה תשמע וגו' וענהו הש"י ואמר שמעתי את תפלתך וגו' וכן בדה"י ב' ו'. ז'. י"ל דהועילה לו תפלות שלמה והרי יש בה מזרעו של יעקב ודוקא בזמן שבהמ"ק קיים כמו שנאמר ובא והתפלל אל הבית הזה. א"נ הכא מיירי כשבא לנצח את יעקב או עשו ע"י התפלה במלחמה או להרע ליעקב שהפסוק הקול קול יעקב וגו' דוקא ביעקב ועשו מיירי והא דלעיל הועילה תפלת הקיסר גבי ההוא בר דרומא הייטו משום דאכשליה פומיה לבר דרומא או אפשר שהקיסר קנא מזרע יעקב היה בו או באחד משרי צבאיו. וכן מ"ש אין לך מלחמה שנוצחת וכו' אע"ג שמצינו אמרפל וחביריו נוצחים קודם שנולד עשו דמיירי נמי דוקא לנצח יעקב או עשו. א"נ הכא מאחר שנולד יעקב ועשו מיירי ואע"ג שמצאנו ישראל נוצחים כמה מלחמות הייטו על ידי תפלתם וזכותם. וי"ל עוד אין לך מלחמה שנוצחת להרע ועל חנם שהמנוצח אינו חייב כלום ועל לא חמס בכפו מנצחו ומשפילו עד שאול בכליון חרוץ כמו מעשו. ואין לך תפלה שמועלת לגלות ולכלות לגמרי כמו שעשו ישראל לז' אומות בכיבוש הארץ כמו ביעקב: שם אריה אשיב כו'. נ"ב מכאן מוכח שעיקר שוס"ב הוא בתחיית המתים וכן בכמה מקומות ודו"ק:

דף נח ע"א גמ' שלש סאין ולא פליגי כו'. נ"ב כלומר ר' יוחנן לא פליג עם אלו הב' ברייתות כי רבי יוחנן מיירי בשל זרוע והב' ברייתות בשל ראש. ובס"א לא כתב בברייתא ראשונה ב' פעמים ארבעים רק פעם אחת ארבעים. ולזה י"ל ג' קופות שלשתן יחד הם מ' סאה ואם כן ברייתא ראשונה מיירי בשל זרוע: שם ושוליא דנגרי כו'. נ"ב בפסחים דף ק"ח ע"א פירש רש"י ורשב"ם בשוליא דנגרי תלמידו של נגר שלמדו אומנות

סליק

הגהות קרני ראם על מסכת גיטין מהגאון כו' מהור"ר אהרן משה טויבש ז"ל אבד"ק יאסי (בעה"מ שו"ת תועפות ראם).

דף יא ע"ב בתוס' ד"ה בגיטי נשים כו' המוכר עבדו. נ"ב עיין מהרש"א ולדעתי כונת הירושלמי דבעבדו של קנין הוי תובה לעבד דהיינו אע"ג דאם אינו רוצה לזונו רשאי מ"מ מחמת כיסופא קנין יתן לו מזונות והוה ליה חוב לעבד וע"ז משני הירושלמי כיון דחזינן במוכר עבדו בכסף ומוכר כח עבדות שבו דמהני וכמבואר בקידושין בכסף ע"י אחרים ואמרינן בקידושין דף כ"ג משום דכסף קבלת רבו גרמה לו וא"כ אם נימא דמחמת כיסופא הוה ליה חוב לעבד תו אמרינן דהוי טובה לאדון והוי כמקנה ע"י כסף דקבלת רבו גרמה לו עי"ש בפרש"י והנלה דכיסופא הוי כמו כסף כנ"ל:

דף יב ע"א בתוס' ד"ה אלא כו' א"כ קנה. נ"ב למ"ש התוס' בב"מ דף קטו ד"ה וחייב בסה"ד דבשוגג חבלו לא מהני עי"ש לק"מ. ובלא"ה כיון דאתיל' מדין שליחות עלה א"כ כיון דהתורה אסרה אין שליח לד"ע ומכ"ש דאיהו לא עשאו שליח רק שנעשה ממילא ול"ע: ע"ב בתוס' ד"ה שביק כו' וא"ת ליתוש. ונ"ב ולא הבנתי דמה"ת יאסר בתרומה משום חשש דמכרו לישראל כיון דבתרומה מהני חזקה כמו שהוכיחו התוס' יבמות דף סח ד"ה רישא א"כ נוקמינן אחזקה ומותר בתרומה:

דף יג ע"א בתוס' ד"ה עבדא כו' וא"ת עבד קטן. נ"ב להך גירסא דקטן אין לו זכי' רק מדרבנן וא"כ בעבד קטן אע"ג דזכי ליה עדיין אסור בבת חורין משום דמה"ת ל"מ זכיה ובשפחה משום מדרבנן זכי לה ותו הוי חובה ומש"ה לא מהני וע"כ דהתוס' ס"ל כאן דקטן בשלו זכי מה"ת ועי' דבריהם דף יא ול"ע: שם ד"ה תנו כו' דלא פיקו. נ"ב אין דבריהם מובנים דאפי' מעמ"ש דשטר אי אפשר שיועיל בגט דנעשה"ש תקנתא דרבנן וא"א להתיר עי"ש

ואשה ולא דמי לזרק בד' אמותיה אע"ג דד' אמות הוי קנין דרבנן אעפ"כ מהני לכמה שי' משום דכיון דלדבר זכתה כד' אמות מועיל לענין גט מה"ת אבל במעמד שלשתן ל"ש זה ועי' רמב"ן בקידושין במעמ"ש הוי קידושין דרבנן ול"ע:

דף כ ע"א בתוס' ד"ה הא כו' דהאי הולד ממזר כר"מ. נ"ב ושם מבואר דבשיטו שמו ושמה רבנן מודו לר"מ עי"ש ול"ע:

דף לג ע"א בתוס' ד"ה ואפקעינהו כו' אל תשתה אל תשתה. נ"ב דקדקו התוס' להקשות כן מאל תשתה אל תשתה משום דבלא"ה כיון דבהתרת נדרים בעינן חרטה דמעיקרא ואע"ג דאם יתיר נדרו לא ידע החכם אם יש לו חרטה דמעיקרא מ"מ נאמן על עצמו לומר שיש לו חרטה מעיקרא ואמנם אם אינו שואל על נדרו מגלה דעתו דאין לו חרטה מעיקרא ומש"ה לא יכול לשאול על נדרו וא"כ כיון שכתבו התוס' פסחים דף ס"ג דעיקר התראת ספק תלוי' במותרה וא"כ בכל מיר יש לומר כיון דלבסוף לא הותר נדרו א"כ גילה דלא היה לו חרטה דמעיקרא ותו הוי ודאי למותרה ולא הוי התראת ספק אע"ג דיש ספק למתרה ואמנם באל תשתה ואל תשתה כיון דכל שעבר על נדרו מטה לאתשולי כמ"ש הרשב"א שם וא"כ לפניטו חרטה דמעיקרא אלא שאינו מוצא החכם להתיר לו א"כ הוי התראת ספק והבן ועי' היטב:

דף מג ע"ב בתוס' ד"ה גמרו כו' לא גמרי. נ"ב ל"ע דאמאי לא הלקי. פשיטות דכ"ן הוי קדושת הגוף ופסקה בכולה אבל התם דהוי קדושת דמים לבד ומש"ה לא פסעה בכלה ועי"ש בסוגיא:

דף פה ע"א בתוס' ד"ה תניתוה כו' דסתקבל. נ"ב ועדיין קשה דלא הביא מהני' דיבמות דף קט קטנה שהשיאה אביה ונתגרשה כיתומה בחיי האב ובתוס' ד"ה אסורה ליבם דמבואר להדיא בנשואה קטנה מתגרשת ול"ע: סליק

המביא גט פרק ראשון

דף ב ע"א ברש"י בד"ה המביא גט ממדה"י. כל ח"ל קרי ליה מדה"י בר מבבל כו'. ולפי"ז א"כ במאי פליג ר"ג דא"ל דס"ל לרש"י רקם וחגר א"י ומשום דרחוקים מישוב כפי' ר"י וקצת משמע כן מדלא פי' דרקם וחגר שכן ח"ל כדפירש אח"כ בכפר לודים דאכתי הקשי מכפר לודים שהיא ח"ל והיא נכלל במדה"י אבל כוונתו שלא תימא אוהו לד של מערבי שים הגדול גבול קרי מדינת הים לזה אמר כל ח"ל קרי ליה תנא מדינת הים אף שאר הג' רוחות והוסיף הר"ן ונקיט מדינת הים [ולא ח"ל] דשם ליכא שמוכות ומובלעות שהים מפסיק וק"ל: **ברש"י** בד"ה צריך כו' הבעל עשאו כו'. דבעשיית האשה השליח לקבלה מתגרשת בקבלת השליח הגט במדה"י ואין כאן בא"י מקום הנתינה שיצטרך השליח לומר בפנ"כ ובפנ"ח וק"ל: **ברש"י** בד"ה וחכ"א בגמ' מפרש מאי מוספי את"ק. וליסנא פ"ל דנקטו אף דמוספי את"ק מ"מ גרעי מר"ג ור"א: **בתוס'** בד"ה המביא וכו' דברוב מקומות וכו'. והא דלא מפרש בהתקבל גיטי ממון כיון דברוב מקומות איירי בגיטי נשים א"כ מש"ה מפרש תלמודא התם משא"כ כאן אף הגמ' לא מפרש מידי [ועיקר קושית התוס' היה אמאי לא מפרש תלמודא דאילו התנא א"צ לפרש דבריו]. ועי"ל דפירוש מלת גט הוא שטר דמשמע שתם שטר ממון ואילו גט נשים קרוי גט פטורין ולהכי הוקשה להו טפי דהו"ל הכא לפרושי כיון דעלם מלת גט לא משמע כ"כ גט אשה וק"ל: **בא"ד** ומה שנוהגין וכו'. כמו השתא א"ש כיון דברוב מקומות קרוי גט שהם. ובגליון מרדכי בדפים ישנים ראיתי לשון גט כמו שכתב בירושלמי ארץ אחת יש בכרכי הים וגיטא שמה ומגרשת כל חברותיה מסביבותיה מפי הר"ר אברהם מאוסטריקיימא: **בתוס'** בד"ה ממדה"י כו'. משום דבח"ל הוי משמע כל ח"ל אפילו רקם וכו' ור"ג לא קאמר מח"ל ואולי היה משמע אף מובלעות. [ולפי' ר"י לקמן בד"ה ואשקלון בלא"ה ל"ק] ובדברי ר"א לא יתכן מח"ל כיון דמשמע אף רחוק: **בתוס'** בד"ה אף המביא וכו' משמע דברקם דרין בו ישראל וכו'. דא"ל דאם יזדמנו שיכתבו אנשים מעלמא גט שם דא"כ מאי אפילו כיון שהבאים לשם הם מעלמא רחוקים מא"י מה בכך שכותבין בסמוך לא"י מהי תיתי לא יצטרכו לומר בפני נכתב ואם אנשים המזדמנים לשם גם הם דרים בסמוך לא"י הו"ל ממקומות הדרים שם הך ליור למה לי ודו"ק: **בא"ד** ששם גרים וכו' לכאורה מר"י לא קשה דגרים הם לכל דבריהם רק טועים בשימור כתמיהן וכפי' רש"י שם אבל מהתוס' משמע דטועים הם לגמרי ולא שייך בהו דינא דמתני' דהכא וק"ל: **בא"ד** נראה לו וכו'. לאפוקי שלא תימה הישראלים הדרין בו הם גרים וטועין ולכך הכתמים טמאים דא"כ הדרא קושיא לדוכתיה לר"י דהכא משמע דישראלים גמורים דרין שם וק"ל: **בתוס'** בד"ה מכפר לודים וכו' אע"פ שהיתה נקראת כפר לודים וכו'. ובגמ' דקאמר דמוסיף ר"א מובלעת שמא היא היא בזה הורה מובלעת שסמוכין כ"כ עד שמאוין בני לוד שם תמיד עד שנקראת על שמה וק"ל. **בתוס'** בד"ה ואשקלון וכו' את קדם בהר נפתלי וכו'. הנה זה נקוד קדם בסגול וגם מסיימו במצריו בגליל בהר נפתלי גם התרגום אינו מתרגם עליו רקם ואילו הך קדם שהם בקמ"ץ: **במכות** איתא תרי קדם הוי הביאו הר"ן רק שם איתא שניהם היה בא"י [ולפי' תוס' צ"ל דהיה נמי חד קדם בח"ל]: **בא"ד** גבי אברהם וישב בין קדש ובין שור כו'. דאילו קרא דרש"י לא כתיב גבי אברהם · **התוס'** הקדימו תחלה להקשות מאשקלון כאומר זה יש להרץ שלא כבשום עולי בבל אבל מרקם וחגר דא"ל כן קשה וגם זה יש להרץ תרי הוי אבל מעכו קשה דא"ל כן מדלא מתרץ במי שאחזו כן גם לא מצאו סמך לתרי עכו ור"ת תי' וסתרו עד שהעלה דאף שהוא מא"י א"ש והשתא באשקלון ורקם ג"כ נימא הכי ואזדא כל התירוצים וק"ל: **בא"ד** בעכו מיפטרי מהדדו משום דאסור לצאת וכו'. ובני לוד שהיו מצויים בכפר לודים לא היה רק סחורה ומחי' אולי שרי וק"ל · **בא"ד** עד ל' יום והלך למדה"י והגיע לעכו כצ"ל: **בא"ד** ומובלעת מהני כאלו כו'. אבל לפירוש ר"ת א"ל כן כיון דבחליו דעכו שהוא א"י א"ל לומר בפני נכתב א"כ אין שייך לומר בחלי השני רחוק מישוב שהרי דבוקה בחליו שהוא א"י לכל דבר ועוד דהו"ל והלא כפר שיסאי מובלע והרי א"י ואילו חליו דעכו דאיירי ביה הוא ח"ל אבל לר"י א"ש דאיירי אף בחליו דא"י ומשום דמופלגת הרבה מעיקור ישוב א"י וק"ל: **בא"ד** וא"ת דאמר בירושלמי וכו'. הניחא לפירוש ר"ת וק"ל. ומ"מ לר"ת לא א"ש כ"כ אפילו מעכו לעכו כאילו ת"ק אין סובר זה וצ"ל אף שהוא ממש מא"י לא"ל מ"מ כיון דהוי בעיר אחד לא קנסינן ללוקח ולפירוש ר"י א"ש טפי: **ומ"ש התוס'** בד"ה אף המביא מרקם הוא למסקנא דהכא דאין צריך לומר תרי רקם וק"ל: **ולפי'** ר"י אף דאסיר למכור עבד לעכו אפילו לחליו דא"י היינו לדור שם בקבע אבל רבנן בדרך ערא' מיפטרי שם ודו"ק: **בתוס'** בד"ה אם יש עליו עוררין וכו' דמשום עיגונא כו'. אף דבממון כתבו דטענינן משום דאל"כ לא שבקית וכו' א"כ בגט דלא שייך לא שבקית למה נטעון דהא צ"ל בסמוך דכתבו אבל יש להוכיח כו' משטר מכר ומתנה דש"מ דכיון דלפעמים הוכרח לטעון לא פלוג וטענינן אף בשטר הלואה וכה"ג א"כ לא היינו מוציאין גט מכלל אם לא משום עיגונא הקילו. ועיקר מה שהכניסו לספק בטענת מזוייף כיון דמן התורה עדים החתומים על השטר וכו' וא"ל קיום דלא נחשדו לזייף ורבנן הוא דאצרכו שמא דוקא כשזה עומד וטוען בברי מזוייף ועי' בתוס' פרק מי שהיה נשוי באורך ביאור: **בא"ד** ומיהו מזה אין להוכיח דאפילו לא טענינן מזוייף וכו'. בש"א זה א"כ אין נפקותא בהך דינא אם טענינן מזוייף כיון דמצי למיטען פרוע ומאי נ"מ מזוייף או פרוע כיון דמ"מ א"י ליפרע ואולי יש למלוה דאינו יכול לטעון פרוע ומ"מ לא שבקית חיי לא קשה כיון דעל הרוב יכול לטעון פרוע ואולי הוא נ"מ כי טענה כזה מלוי טפי [אינו מובן קלא]: **ולרב** דס"ל מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו יש להוכיח דא"כ לא שבקית כו' דא"כ אף פרוע לא טענינן ליתומים כיון דאביהם לא היה נאמן וק"ל: **בא"ד** דקי"ל וכו'. שלא תימה כיון דאביהן לא היה נאמן כ"א במגו דמזוייף והשתא לא טענינן מזוייף גם פרוע אין טענה: **בא"ד** וא"ת בפ"ק דב"מ. מבואר היטב בעיון שם: **בא"ד** וי"ל דע"כ אין הטעם וכו' דהא שמואל ס"ל כו'. אליבא דר"מ מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו ותקשי ביה בו אחריות נכסים אמאי לא יחזיר לר"מ דדוקא באין בו אחריות ס"ל דיחזיר משום דס"ל שטר שאין בו אחריות אפילו מבני חרי לא גבי וע"כ צ"ל דהיינו טעמא אפילו אם יקיים וכו' וה"נ לרבנן אף דס"ל מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו וק"ל: **ע"ב גמ'** א"כ ממדינה למדינה וכו' א"כ באותה מדינה כו'. לפי"ז אין חילוק בין א"י למדינת הים לרבא ולקמן פריך לה ממתני': **גמ'** ולרבה דאמר וכו'. למה דלא ידע רוב בקיאין וליכא אלא לעז רק סבר דפסול מדינא מאי פריך מאי בינייהו בעל איכא בינייהו לרבה נ"ל [דע"כ לא ידע גם הברייתא דהיא עלמו שהביא כו' כמ"ש מהרש"א] ולרבא א"צ לומר וכקושית התוס' בד"ה לפי שאין בקיאין וק"ל: **ברש"י** בד"ה ורבנן הוא דאצריך וכו' משום דאיכא דאשכח וכו'. הוצרך לזה כיון דסתם ספרי דדייני גמירי תו ליכא למיחש לטעות סופר רק לטעות הבעל דמיעוט יש מיהת דאין בקיאין כדאמר רוב בקיאין הן וכו' ולזה פי' רש"י דאשכח כתוב ועומד כו' או כפי' התוס' שהסופר כתב להתלמד כו' ולפרש"י אפשר דמיושב קצת דנקיט לשמה משא"כ מחובר שאותו טעות בסופר דהא אין כותבין במחובר כדבסמוך ושתם ספרי לא רוב רק שתם דהיינו טפי מרוב מיגמר גמירי ולזה פריך לקמן והאיכא מחובר משום דלא קיימא במוליך ומביא רק חשש טעות הבעל לא טעות הסופר וא"כ הו"ל למיחשב גם מחובר ואולי התוס' הקשו לפירושם בסמוך שכתבו הסופר כדי להתלמד כו' דגם זה בכלל טעות סופר אף דסתם מגמר גמירי זה נכון ודו"ק. אח"כ מצאתי בר"ן כזה ממש: **בתוס'** בד"ה לפי שאין בקיאין וכו' אלא לרבא קשה ותו בין וכו' כצ"ל. והא דפירש הקונטרס כו' ואור"י כו'. אפשר דמקושר דאם פירושו אין בקיאין ממש וה"ה לשאר הלכות גיטין אי אפשר לומר דסתמא אכולהו מסהיד וכלל בבפני נכתב כיון דאין בקיאין ולא ידעי דלמא השליח גופא לא ידע דינא ואין מקום לומר שנתכוין השליח להם באמרו שתם בפני נכתב אבל לפי' ר"ת דבכולהו בקיאין ואף דין לשמה ידעי רק אין חוששין להך י"ל שפיר השליח מסתמא להך נתכוין באומרו בפני נכתב דע"כ לדבר אחד נתכוין וחושב מדאצרכו חכמים לומר בפני נכתב ונחתם לא לחנם ודאי ללימוד שאין אנו חוששין לעיקר: **ולפרש"י** הא דקאמר בסמוך אתי למיגזייה אין להקשות אם גזייה נשיליה דהא השתא נמי שיילינן דו"א דאם תקנו חכמים שצריך שיאמר בפני נכתב ונחתם לשמה אילו גזייה הוי משנה ממטבע גלא הועיל שאלה וק"ל: **בתוס'** בד"ה לפי שאין וכו' וטעמא דאמר לקמן וכו' נקיט ליה בידי' והוא מערער וכו'. כעין ב' קושיות האחד כיון דחיישינן לפסולא דלשמה דדלמא באמת פסול הוא מלד עלמו מ"מ הוא משלוחו ואף להגמ' דתליא בערעור למה לא יערער בטענת שלא ידע עד השתא הניחא לרבה דהחשש מפני ערעור זיוף כשמביאו בעצמו אין מקום לערעורו שהאשה כתבה גט בזיוף שהרי הוא הביאו ולשמא זייף הוא עלמו ליכא למיחש כמו שכתבו בסמוך בד"ה דאתיוהו בי תרי וק"ל: **בתוס'** בד"ה מאי בינייהו כו' דלרבה נמי לרבנן בתרא'. ר"ל דלא יתכן לומר מוליך איכא בינייהו דלרבנן בתראי לכ"ע צריך מוליך לומר שהרי נקטו בפירוש מוליך ואף לטעמא דלשמה מ"מ משום גזירה דמביא צ"ל בפני נכתב ולת"ק נמי דלא נקיט אלא המביא דאמרינן לקמן לרבה קושטא הוא דדוקא מביא כיון דטעם משום לשמה ולרבא צ"ל ה"ה מוליך לת"ק ורבנן בתראי לפרושי קאתי א"כ איכא בינייהו שפיר לת"ק אף דודאי י"ל לרבה נמי ס"ל ת"ק מוליך משום גזירה ורבנן לפרושי ת"ק לרבה למה נדחוק כן לומר רבנן לפרושי ולרבא בהכרח צ"ל כן לזה כתבו דהוי בכלל הבינייהו דממדינה למדינה בא"י אף אותו בינייהו כולל יותר אף לחכמים בתראי דבזה אין שייך גמירה דהכל בא"י ולא תליא בת"ק וק"ל: **בתוס'** בד"ה דאתיוה בי תרי כו' דאטו בכיפי וכו'. ולמה לא יצטרכו לומר בפני ב"ד בפני נחתם משום חשש ערעורו שמא אח"כ לא יהיו פה ויהיה מקום לערעור ועוד למה לי דאתיוה שנים הן השלוחים כך שוין וכו'. ובאשר"י הוסיף ועוד דסתמא קאמר דאתיוה וכו' בין מכירין ובין אין מכירין. ומפרש ריב"א וכו' דבחד חיישינן שיערער זיוף שהאשה כתבה גט וחתמה עדים שקרים ואף כי יבא השליח אח"כ ויאמר אתה שלחת הגט בידי הוי חד לגבי חד אבל בשנים כי יאמר לא שלחתי אין אנו מאמינים לו כיון שאלו השנים אומרים שלחת בידינו ואף כי לא יהיו מזומנים מ"מ כבר אמרו בשעת הבאה פלוני שלח בידינו גט זה לאשתו מאי אמרת שמא האשה שלח אבל הוא עלמו יזייף וישלח גט מזוייף כדי לערער אח"כ ז"א דאינו חשוד להכשילה חדא דבשעת שליחות הגט דעתו לגרשה לשנאתה ולמה יעשה זיוף וכל ערעור הוא שאח"כ נשתנה דעתו ורוצה לבטל מה שעשה כבר ועוד דא"כ נמצא מכשילה באשת באיסור אשת איש וזה ודאי אינו עושה והשתא אין להקשות כך לי ב' מן השוק דאז ודאי צריך שיאמר השליח בפנ"ח משום דאטו בכיפי כו'. ומ"ש האשר"י וסוגיא כרבא כו' או היכא דאיכא עדים דמקיימי א"ל לומר וכו' ר"ל מקיימי השתא מיד ע"פ העדים והוא שדקדק דמקיימי ליה וכו' וכ"ת לימא זה האיכא בינייהו דזה בעלמו גט מקוים שכתבו התוס' דהו"ל גט מקוים איכא בינייהו וק"ל. ואינו מחוור לי כיון שתקנו חכמים שיהיה השליח נאמן בשעת הבאה לומר בפני נחתם כמו שנים לאחר הערעור ה"נ א' בשעת הבאה קודם הערעור וערעור הבעל לא מהני אח"כ כדבסמוך א"כ למה יצטרך לומר בפני נחתם נאמינו במה שאומר שהבעל שלחו והו ליכא למיחש למידי דשמא הבעל זייף ליכא למיחש שיכשילה ועוד דהא ע"כ צריכין להאמין שהוא שליח הבעל וא"ל קיום אכתב שליחות כמו שכתב האשר"י מלתא בטעמא ע"ש וא"כ למה לי בפנ"כ ובפנ"ח. ואפשר לומר דכי היכי דאינו נאמן בידיעתו וצריך שיאמר בפני דוקא כמ"ש התוס' דף ג' בד"ה הכא בפני דבפני נחתם דוקא נאמן דאז מידק דייק ולא מרע נפשיה לומר שנעשה בפניו והוא לא ראה מעולם אבל בידעתי מאי נאהמוטי למימר כסבור הייתי שאני מכירן ולא מרע נפשיה ה"נ בהבעל שלחני לבד לא מרע נפשיה אף דהוי העזה נגד הבעל אם הוא שקר וכ"ז לידעתי מ"מ אין להכחישו בעדים בכך ולא מרע נפשיה בכך משא"כ בפנ"כ ובפנ"ח דיש להכחישו ואתרי שאנו מאמינים שזה גט כשר מאמינים שפיר אשליחות דאל"כ גט בידו מאי בעי שהרי בהכרח היה ביד הבעל אבל כ"ז שאינו מקוים אין אנו מאמינים לו אשליחות דדלמא שקר דא"ל גט בידו מאי בעי דשמא הוא זיוף וא"כ לא היה מעולם ביד בעל והוא כתבו להכי דוקא בפנ"כ ובפנ"ח הימנוהו משום דדייק ולא אתי לאירועי נפשיה וממילא מאמינים לו אשליחות כיון דהוי גט ביד הבעל ומאי בעי בידו משא"כ אשליחות בלא קיום הגט אינו נאמן כנ"ל ודו"ק. ולפי"ז צ"ל דוקא דזה אתיא לפירוש רבינו משולם לקמן דף ג' בד"ה אביי די אמרי ידענו דידעתי לכ"ע לא מהני דלפרש"י לרבא מהני ידעתי אף דלא מרע נפשיה אף אם ישקר וא"כ יהיה נאמן לדידיה באמרו הבעל שלחני ולשיטתו פי' רש"י ג"כ כאן דאתיוה בי תרי שיכולין לקיימו אבל בלא קיום יכול לערער אף שאומרים הבעל שלחנו [דהוא בעצמו זייף] דאי מהני זה א' נמי ליהימן. ואולי י"ל כמ"ש האשר"י מירושלמי ומתוך שהוא יודע שאם בא בערעור ערעורו בטל אף הוא מחתימתו בעדים כשרים והיינו בשנים שיודע שערעורו אינו כלום במקום ב' למה יכשילה בידי שמים ואין יכול לערער בפני ב"ד (א) אבל בא' שיסבור אוקי חד לגבדי חד ויכול למנוע מליסא איש אחר ע"י ערעורו יש לחוש שפיר שיחתימו בעדים בזיוף לכן צריך השליח להעיד ע"כ ג"כ שלא נחתם בזיוף רק בפנ"כ ובפנ"ח ודו"ק: (ב) ועוד י"ל דלכך לא הימנוהו באומרו שליח בעל אני משום דאתי לאחלופי בשאר שליחות אך השתא בפנ"כ הוא היכר כדבסמוך:

ויש לראות במ"ש התוס' דלהאי לא חיישינן שמא החתים במזיד כו' [הא מוכח בלא"ה דא"כ] תקשי ליה בפשטא דשמעתא בא"י אמאי א"ל שיאמר בפנ"כ ובפנ"ח מה בכך שעדים מצויין לקיימו אם יערער הבעל כיון שהוא זייף אם יבא הבעל ויערער לומר לא כתבתיו היאך יקיימנו ע"כ צ"ל בהתחלה תיכף דשמא יזייף הבעל לקלקל באמת ליכא למיחש רק אח"כ ישתנה דעתו ויתחרט על הגט ויכחיש ויאמר מזוייף הוא [שהאשה או השליח זייפו] דאז בא"ל יהיה מקום לערעורו לאסר אין העדים מצוין לקיימו ובא"י נוכל לקיימו וי"ל דודאי באמת אינו זיוף ולא חיישינן שיהיה זיוף באמת באיזה אופן שיהיה רק הוא יבא ויערער בשקר לומר שהוא זיוף או שהאשה זייפו או שהוא בעצמו זייפו בתחלה ומוציא לעז על הגט ובאמרו בפנ"כ נתבטלו כל אופני ערעור זיוף וכן בא"י אף בלא אמירות בפני נכתב הא יכולין לקיימו בחותמיו דהא קושטא לפי האמת הגט אינו מזוייף רק ערעור זיוף וא"כ נתבטל הלעז אבל לפירוש ריב"א שהבעל

באור

(א) **לכאורה** למ"ש שגאון לקמן בדבור ויש לראות דמ"ש התוספות דלהאי לא חיישינן שמא החתים במזיד כו' היינו שמא יערער בשקר שהוא זייפו אבל לדידן ליכא שום חששא דודאי באמת אינו זיוף א"כ היאך אפשר להלך בטענת שהוא בעצמו זייפו בין שנים לאחד דבטענה זו אינו מוכחש מן השנים שאומרים שהבעל שלחם כמו מאחד וצ"ל דבתירוץ זה סובר דלדידן נמי הוא חששא גמורה שמא זייף הוא בעצמו ובאמת נראה כן לכדיא מלשון הרא"ש שהביא הירושלמי וכן צ"ל לקמן בדבריו בדבור עוד קשיא לי וכמו שנכתוב שם ולא כתב לקמן דזיוף הבעל אינו חששא רק כמה דנקטו תוס' זה שם ולא כפשטא דשמעתא משום די"ל דאינו חששא אבל סברתו באמת דחששא גמורה הוא כדמשמע מדברי הרא"ש. ואף שכתבו התוס' בד"ה ואם יש עליו עוררין דלא חיישינן באמת לזיופא רק לערעור הבעל היינו לזיופא דאשה דיראה לזייף אבל לזיוף שבעל חיישינן לולי טעם בירושלמי דמטון שיודע שערעורו בעל אינו מזייפו וטייט דוקא בשנים. וא"ל בא יוכל לטעון שהוא בעצמו זייפו ולא יהיה מוכחש אף משנים ז"א דאף אם יזייף בעצמו לא יטעון לבסוף שבעצמו זייפו רק יאמר לא שלחתיו ואשה זייפה וכמ"ש הגאון המחבר לקמן בדבור עוד קשיא לי ולכן באחד שיסבור דאוקי חד לגבדי חד יזייף בעצמו אדעתא שיטעון לא שלחתיו משא"כ בשנים: (ב) ואף דמדברי הר"ן נראה דאם באנו לחוש לזיוף הבעל לא מהני גם בפנ"כ דנראה דהבין דהחששא הוא שמא החתימו בעדים פסולין או קרובים ולזה הקשה דמאי מהני אמירת בפנ"כ ליחוש שמא החתימו הבעל בעדים פסולין וכ"ה בר"ן בחידושיו. ובאמת שקלת משמע כן לשון הירושלמי ותא לומר שהחתימו בעדים פסולין. ואולם מדברי התוס' והרא"ש שכתבו לדחות זה החשש רק לפירש ריב"א דבי תרי א"צ שיאמרו משמע אבל אי אמרו בפנ"כ ליכא למיחש למידי וזה מורה כהבנת הגאון המחבר. ולזה התירוץ שפיר מהימן השליח דהבעל שלחו דעדיף מידעתי והפ"ה לא מהני דשמא הבעל עצמו זייף כדי לאקניטה ודלא כמ"ש למעלה דערעור לא שייך אלא באתח"כ נשתנה דעתו כמה שעשה כבר אלא דאף בשעת שליחות הגט דעתו שיערער אח"כ לאקניטה

בלחם בתרי הוא במקום בפנ"כ בא' בח"ל קשה שפיר הא יכול לערער בשקר שהוא זייפו וערעור זה לא נתבטל באמרם הבעל שליש ובחותמיו לא נוכל לקיימו אף שבאמת גט כשר הוא [דאינו מצוים לקיימו] לזה הוצרכו לומר דמסתמא וכו' ולא חשבינן זה אפילו לערעור והוצאת לעז וזה פשוט וברור : עוד קשיא לי שכתב הטור באה"ע סי' קמ"ב והרמ"ה כתב דאף בא"י שא"ל לומר בפנ"כ ובפנ"ח מהימן על השליחות לומר שהבעל שלחו ועשאו שליח והשתא אזדו הג' תירוצים שכתבתי והדרא קושיא למעיקרא אמאי לא סגי בהא לחודא אף בח"ל כמו בא"י ומ"ש הרא"ש בשם הירושלמי מתוך שהוא יודע שאם בא בערעור כו' אבל בחד אי לא אמר בפנ"כ כו' מצי למימר בעל לא שלחתיו כו' וצ"ל אע"ג דגם בע"א אינו נאמן בערעורו או יתקנו רבנן כן שלא יהיה נאמן וכו' ואז לא יזייף אבל צ"ל מ"מ הבעל הוא טועה ויסבור שיהיה נאמן נגד חד להכחישו לומר לא שלחתיו לכן הוא מזייפו ולא חש לטרוח ולכתוב גט כשר עם עדים כשירים בחשבו שלא יבא קלקול מזה שהרי הוא יכול לבטלו בכל עת לכן אף שיאמר השליח הבעל שלחני אכתי חיישינן לזיופא ולהכי צ"ל בפנ"כ ובפנ"ח א"כ בא"י אמאי חד א"צ לומר בפנ"כ ובפנ"ח ליחוש לזיוף הבעל . (ג) ודוחק לומר שהשליחות צריך עכ"פ שיעשה תחלה בפני עדים כמ"ש הב"י סי' זה סעיף ה' והשתא יכולין בא"י לקיים השליחות בשטר שליחות (ד) והבעל עכ"פ אינו טוען כשמערער שהיא שלא מזוייף רק אומר שהיא זייפתו ומעולם לא גירשה [ונמצא שייך בא"י ג"כ לומר מתוך שהוא יודע שערעורו לומר לא שלחתיו בטל שיהיה מצוי לקיים השליחות אף הוא אינו מזייפו] שזה דוחק גדול דא"כ לפי שאין עדי מצוין לקיימו יהיה קאי על שטר שליחות דאי על הגט בא"י נמי א"י לקיים כשזייף הבעל ועוד שהטור כתב או אפילו אין לו שום עדות בשליחות אלא שאמר שהבעל עשאו שליח ודו"ק . ואולי בא"י דמצוין עוברים ושבים מתירא הוא לזייף שמא יהיה נתפס תיכף בזיוף כן יש ליישב בפשיטות : **שם** ועוד למה לי דאתיוה וכו' . גם לפירושם א"ל דאתיוה בי תרי רק דאתיוה חד והשני מעיד דעשאוהו הבעל שליח בפניו וכדלקמן בתוס' דף ט"ז סוף ע"א וכ"ת דנקיט דאתיוה בי תרי לרבותא דלרבה אפ"ה צ"ל א"כ לפ"ה ג"כ י"ל כן רק קושיתם למה לי אתיוהו כלל וק"ל : **בתוס'** בד"ה מידי דהוי כו' דמה כל ט' . עיקר דבר שבערוה כו' איירי דוקא באשת איש וכו' ולא הו"ל כל עריות כו' דכולל ט"ו עריות וק"ל : **בתוס'** בד"ה עד א' כו' ולא הו"ל הפרשת תרומה ושחיטה כו' . לכאורה וה"ה ניקור גיד וחלב . ובסמוך שכתבו טבל אין בידו ר"ל טבל שאין בידו כגון טבל של אחרים : **בא"ד** ומעשה בכל יום דמהימן כו' וא"כ ע"כ משום דבידו כו' . ואע"ג דאף הם נקיט טעמא משום דרוב מצויין מ"מ לא הו"ל לרש"י להזכיר שחיטה ואפשר לומר דגבי גט נמי רוב המצויין אצלו כסופרי הדיינים בקיאין הן וק"ל : **בסה"ד** וגם בידה לטבול . ר"ל לכך לא הוי אתחזק איסורא כיון דאחר ז' ימי נדה רגילה לפסוק וכ"ת בנדתה היא מחמת ראיה ראשונה לזה אמר זה לא קרוי אתחזק איסורא [משום דבידה] ומ"מ לא הוי לא אתחזיק ובידה דתקשי מנ"ל דעד אחד נאמן בחדא לריעותא שהרי אין מתיר בידה ממש דדלמא לא תפסוק מלראות והוי עכ"פ חדא לריעותא וק"ל : **בתוס'** בד"ה הוי דבר כו' מספקא לן כו'. ומ"מ הו"מ להקשות מהוי דבר שבערוה לחוד רק דמקשה לשני לידי הספק שם : **בא"ד** אמאי אילטריך וספרה וכו' . ולא הקשו מנ"ל תרתי לריעותא כמו שהקשו לעיל מנ"ל . דאלימא מקשי בהכרח אינו דעדיפא להקשות כן מלהקשות מנ"ל . וקושיתם דמנדה ליכא למילף תרתי לריעותא וע"כ ישנו לימוד בלא"ה ולמה לי וספרה . [ואולי יש לתרץ] דוספרה [אילטרך] דנאמן עד אחד אף כשנוגע בדבר וק"ל . אין להקשות מדאילטריך וספרה משום דס"ד דהוי כדבר שבערוה כמ"ש התוס' למה לי גזירה שוה דבר דבר י"ל דנבתר דכתיב וספרה הוי ילפינן כולו מנדה דעד אחד נאמן וק"ל : **בתוס'** בד"ה ורבנן הוא דאצריך וכו' וקשה דבהוחזק וכו' . וא"כ ממנ"פ למאי יאמר בפנ"ח אי משום שמא ישנו שם ב' יוסף בן שמעון א"כ אף שנכתב לשמה מ"מ פסול כיון דאינו מוכח מתוכו ואי ליכא שם א"כ א"צ בפנ"ח לשמה : **בא"ד** צריך עידי מסירה שידעו שעשאו הבעל שליח . ר"ל בהוחזקו שני יוסף בן שמעון ואין השליח נאמן שעשאו זה יוסף בן שמעון שליח ודו"ק :

דף ג ע"א גמ' חד אתי בעל ומערער ופסיל לי' . [ופרש"י ואוקי חד נגבדי חד] . דמשמע ליה פסול דשלא לשמה הוא שאנן חיישינן לה לא משום ערעור הבעל לחודא וכמשמעות רש"י לעיל דמשמע ליה בפנ"כ מהני לענין שניתן הגט כעת ומתירין אותה לעלמא ולא חיישינן דלמא קיסטא פסול הוא כיון דלא בקיאין לשמה ומעיקרא פריך כיון דלא בקיאין ליבעי תרי או נחזיק הגט בפסול ככל עדיות שבתורה ומשני רוב בקיאין וכו' ורבנן הוא דאצרוך ר"ל חששא דרבנן בלחוד הוא משום דאיכא דאשכח כו' וכפרש"י והם אמרו והאמינו לעד א' אבל היכא דבא הבעל ועירער ודאי הוי חד לגבי חד וערעורו ערעור לזה פריך האי קולא חומרא הוא והשתא א"ל לדוחק דהתוס' רק התוס' משמע להו דכד אתינן לרוב בקיאין ליכא אלא לעז בעלמא ולא נראה לי רק ורבנן הוא דאצרוך ס"ד חששא ממש אף בלא ערעור עד לבתר דמשני כיון דאמר מר בפני וכו' ולא אתי וכו' פירוש השליח לאורועי נפשיה ולכן אין ערעור הבעל ערעור השתא ודאי מהני בפנ"כ לבטל אפילו ערעור הבעל וכן יש לפרש ברבא לפי שאין עדים וכו' ור"ל אמ"ט צריך שיאמר השליח בפנ"כ קאי ומשני לפי שאין עדים וכו' ואין אנחנו יכולין לקיים הכתב ע"י זולתו ואולי זיוף הוא לכך צריך השליח שיאמר כן . (ה) ולרוחא נוכל לומר דתליא טפי בתירוצא דמשום עיגונא הקלו דמשמע ליה השתא דבשלמא בעד אחד אומר מת בעלך דבהאשה רבה דהימנוהו לעד אחד משום טעמא דעיגונא היינו משום דמתוך שהחמרת בסופה דאי אתי בעל תצא מזה ומזה וכו' היא גופא מידק דייקא אבל הכא מאי איכא למימר וע"כ צ"ל נמי דהא"כ אי אתי בעל ערעורו ערעור לכן היא גופא מידק דייקא ובפנ"ח מהני כל זמן שאין כאן ערעור שלא ניחוש לפסול לזה פריך האי קולא חומרא הוא כו' בשלמא התם זימנין דלא אפשר לתקן וכמ"ש התוס' . (ו) ומשני לעולם אין כאן חומר בסופה והא דמשום עגונה הקלו משום מידק דייק אחר [דהיינו השליח] וכדמסיק : (ז) וכן משמע דפריך לאמוראי לבעי תרי וע"כ ידע הך סברא דמשום עיגונא הקילו מכח הך דע"א אומר מת בעלך אלא התם משום חומר דבסוף מידק דייק כו' מיהו בזה י"ל דסומך כאן אקושיא האי קולא חומרא מש"כ התם זימנין דלא אפשר כו' ודו"ק . ואין להקשות למה לי התם חומר שבסוף תיפוק ליה כיון שמעיד בפני ב"ד הוא מידק דייק ולא אתי לאורועי כו' כדהכא שאני הכא דגיטו מוכיח עליו דלא נחשדו לזייף ורוב בקיאין הן (ח) : **גמ'** ולרבא ליבעי תרי מידי דהוי אקיום וכו' . אי בעלמא אין טוענין זיוף שלא בפניו מאי פריך בעלמא צריך תרי כשהוא כאן וטוען ברי מזוייף (ט) . וצ"ל דבעלמא כשיבא אח"כ ויטעון מזוייף מחזירין הממון מזה לזה עד שיקיימנו בחותמיו משא"כ כאן דאין שומעין לבעל אף שיערער ויטעון מזוייף וכדפריך א"כ האי קולא כו' חד אתי בעל ומערער ופסיל ליה היינו כמ"ש התוס' לא פסול ממש וכו' [ורש"י דפי' לדעת הגאון דהוי פסול ממש אפשר דסובר דטענינן מזוייף] גם אפשר לומר דכאן אי אפשר בחזרה שהוא מעוות אשר לא יוכל לתקן אם תנשא לבעל אחר ויבא אח"כ ויערער לומר דגט פסול הוא ולא דמי לממון ודו"ק : **גמ'** הכא בפני . ואין להקשות מכ"ש יעשו השתא הכא דחמירא משאר קיום דבעלמא מועיל ידענו ובפני וכאן דוקא בפני ואפ"ה סגי בעד אחד כ"ש בעלמא בשלמא אידך היכירא התם אשה ובע"ד לא מהימנא כו' ניחא שפיר שראו דשאני הכא בגט דהקילו טפי משום עיגונא י"ל דהיא הנותנת משום דאומר בפנ"ח דהוי קיום טוב מאד לכן מועיל בעד א' דלא מרע נפשיה אבל בידעתי לא מהני עד א' ומיהו קשה הא פשיטא דבעלמא מועיל בפנינו א"כ למה לא יבא לטעות דמועיל עד א' היכא שיאמר בפני . וגירסת הרשב"א ורבא אמר לך אטו התם כי אמרי בפנינו מי לא מהימני וכיון דכי אמרי בפנינו מהימני אתי לאיחלופי [דגם א' מהני כשיאמר בפני] ודו"ק : **ברש"י** בד"ה הכא בפני קאמר ולא קא מוכחי מלתא . פירוש דלקיומי אתי וכמ"ש לעיל אתי לאיחלופי דמוכחא מלתא דלקיומי אתי וכו' ובים ספרים איתא וקמוכחי מלתא [דמשום עיגונא כו'] : **בתוס'** סד"ה חד אתי בעל וכו' דרוב פעמים לא יוציא לעז שיסבור וכו' קאי נמי אמביא גט במדה"י כו' . דהיינו אף שאמר בפנ"ח מ"מ אם יבא ערעור יתקיים בחותמיו ולא הסיפא דא"י דא"ל שיאמר בפנ"ח לחוד קאי . נראה מדבריהם שמפרשים לרבה אם יש עליו עוררים יתקיים בחותמיו ערעור דשלא לשמה ויתקיים בחותמיו לשאלן אם נעשה לשמה . (י) ובפי' רש"י במתני' משמע דלכ"ע פי' ערעור דזיוף ויתקיים בחותמיו כמשמעו והוא מלתא באפי נפשיה לרבה וכן במתניתין דלקמן דיכול וכו' משמע דאין ס"ד לפרש כן אף לרבה ודו"ק : **בא"ד** ונראה לפרש וכו' . וכ"ת אכתי לפי הס"ד זה מאי מהני בפנ"ח דא"ל דאי לא"ה הוה פסול ממש אטו משום לעז בעלמא יהיו פסול כקושית ר"י וי"ל דתי' דלעיל דס"ד דמהני דרוב פעמים לא יוציא כו' נשאר קיים ולא חזרו רק מפי' פסול ממש . והא דאם יש עליו עוררין כו' פי' ואז אפילו האמנה לעז ליכא אבל בלא קיום יש האמנה לעז אע"ג דלא מיפסל דכיון דרוב בקיאין הן ליכא אלא לעז בעלמא כמ"ש התוס' לעיל [וכ"ש בא"י] מיהו א"כ לא מיושב דלא תנן ברישא אם יש עליו עוררין כו' כיון דלא מהני בפנ"ח רק משום דרוב פעמים לא יוציא ואם יוציא יצטרך להתקיים בחותמיו כמו בא"י ואי משום כיון דאומר בפנ"כ רוב פעמים לא יוציא לעז להכי לא קתני ברישא רק בסיפא בא"י קתני שא"ל לומר בפנ"ח דלא חיישינן שיבא לעז שאם יבוא אז יתקיים אבל כל זמן שלא בא אין אנו חוששין שיבוא א"כ גם לפירוש פסול ממש לא הקשו מידי [גם לא משמע כן ממ"ש וא"ת א"כ דמאי ס"ד וכו' ר"ל א"כ דפסול ממש . זוהי מדברי הגאון המחבר במוסגר ומשמעותו דוקא א"כ דפסול ממש קשה משא"כ לר"י] ודוחק לומר דהשתא חוזר מהכל ואהני בפנ"ח דאל"כ פסול ממש אף דלא הוי אלא לעז וכן בא"י אם יש עליו עוררין יתקיים בחותמיו ואי לא"ה פסול כיון דלא אמר בפנ"ח ודוקא אי אמר בפנ"ח ויפסל ממש ע"י ערעור ע"ז הקשו דאינו נראה שיהיה פסול דזה דוחק גמור ודו"ק . כך סדרן של אלה הדברים למסקנות התוס' שיתך מתורץ קושיות ועוד וכו' דלא תני ברישא אם יש עליו עוררין אי משום דבא"י דוקא פסול קשה אמאי יופסל משום לעז בשלמא קושיא הראשונה (דאין נראה לר"י) י"ל דתירוצם הראשון [דרוב פעמים כו'] נשאר קיים ודו"ק : **בתוס'** בד"ה הכא בפני אבל ידענו וכו' . הנראה מדבריהם ושלא יהיו כסותרין זה את זה שסיימו בידענו לא מהני משום לשמה ופתחו משום דלא מרע נפשיה באומר ידענו אבל ר"ל ע"פ מסקנא שלהם בסמוך דידעתי לכ"ע לא מהני אפילו לרבה כמו שהכריחו מדנקיט בכל דוכתא בפני גם ברים פרק שני דאמר רבא אפילו הוא ואחר כו' אבל ידענו לרבא מהני כדקאמר אטו כי אמרו שנים ידענו וכו' ולרבה לא מהני לזה נותן טעם בתחלה אמאי לא מהני ידעתי לכ"ע אי משום לשמה הלא לרבא לא הוי. טעמא משום לשמה אי משום דלא ליתי לאיחלופי מדאמר בפנ"כ לא אתי לאחלופי לרבא לזה פי' משום מרע נפשיה ומ"ש ידענו לשון רבים אשלוחים דעלמא קאי וכן להגיה כאשר הגיה בח"ש אבל ידעתי אינו מועיל כו' מכשיאמר ידעתי . ואח"כ הקשו אידענו בשנים דשם ליכא טעמא דמרע דשנים נאמנים לעולם בלא סברת דייק וכו' אמאי לא מהני לרבה כמו לרבא כו' ותירצו דמשמע ליה לרבה מדנקיט לקמן גם בשנים ל' דבפנינו נחתם משמע דידענו לא מהני וא"כ ישנו היכר בידענו דלא ליתי לאחלופי בפנ"כ למה לי ע"כ משום לשמה וא"ל לימא בקצרה רבה לא אמר כרבא משום דמוכח לקמן דידענו לא מהני ואמאי ע"כ משום טעמא דלשמה ז"א דדלמא לעולם משום שאין עדים מצויים לקיימו וידענו לא מהני משום דלא ניתי לאחלופי לזה אמר בפנ"כ למה לי כיון דידענו משום איחלופי אלא משום לשמה וק"ל : **בתוס'** בד"ה אטו כו' ולעיל לא בעי למימר ידעתי כו' להתוספות לא אמר לעיל ידענו איכא בינייהו דהיינו גם מקיים איכא בינייהו שכתבו התוס' לעיל דנכלל באתיוה בי תרי אבל לרש"י הו"ל ידעתי בא' איכא בינייהו ודו"ק : **בא"ד** ונראה דידעתי כו' . והא דפריך רב אשי מי איכא מידי כו' מפרש לקמן בתוס' במקומו . והא דמקשים התוס' לעיל אטו בכיפי כו' דא"ל דלמא אתיוה בי תרי ואמרו ידענו איכא בינייהו דממנ"פ אין מקום לקושיא זו דאם יהיה הקושיא דהתוס' יפרשו כן באמת אכתי קשה [קושיא ב'] היאך תליא באתיוה בי תרי כך לי ב' מן השוק ואם יהיה הקושיא דלמא רש"י נתכוין לכך ואזדא ליה מיהת הך קושיא דאטו בכיפי כו' ז"א שהרי לרש"י מהני ידעתי לרבא והיאך תליא בבי תרי אמרי ידענו כך לי א' ואמר ידעתי נמי איכא בינייהו ועוד שהרי רש"י מפרש בהדיא אם יערער הבעל הרי הן מצוין לקיימו ש"מ דלא אמרו ידענו וזה פשוט : **בתוס'** בד"ה מאן האי תנא וכו' וליכא למימר כו' היינו משום איחלופי דהא כיון כו' . דבריהם מבוארין ולפי קושיתם צ"ל איכא בינייהו בי תרי או באותה מדינה ר"ל לרבה צ"ל בפנ"כ לחוד אבל לא בפנ"ח ולרבא א"צ וק"ל : **על** צד הפלפול יש להקשות דלמא לעולם ר"א היא ובפנ"כ משום לשמה ובפנ"ח משום קיום וא"ל לשמה וידענו לא מהני משום איחלופי והשתא כיון דידענו משום אחלופי ממילא [מוכח] דבפנ"כ אתיא משום לשמה דא"ל משום אחלופי הלא כבר יש היכר דהתם ידענו הכא בפני אבל אי לא הורו לנו חכמים הדין דידענו לא מהני הוי אמינא בפנ"כ לאו משום לשמה אלא טעמא דקיום לחוד וכרבא ובפנ"ח משום אחלופי כדקאמר ורבה מ"ט לא אמר כרבא משים כיון דידענו לא מהני א"כ יש היכר וא"כ בפנ"כ משום לשמה קאתי ודו"ק : **עוד** שם וליכא למימר כו' היינו משום אחלופי כו' . אע"ג דלרבה אשה ובע"ד ישנו היכר ולמה להו למיעבד דידענו לא מהני משום היכר י"ל דודאי לא הוי היכר כ"א בצירוף היכרא דידענו דהא כיון דלרבא ידענו מהני לא חש להיכרא דאשה ובע"ד וק"ל : **עוד** שם

ב א ו ר

לסקיטה אם לא יכשילה באיסור אשת איש כגון בחד (ג) גם בכאן צ"ל כמ"ש לעיל דסברת הגאון דלזיוף הבעל חששא גמורה ולכך אזדו כל התירוצים תי' א' וג' דבח"ל לא מהימן אתה שלחת דשמא הוא בעצמו זייף א"כ ה"ה בא"י דאף דמצוי לקיימו מ"מ שמא זייפו באמת ולא יוכל להתקיים וכן שתי' האמצעי דבשנים מתוך שהוא יודע כו' אבל בחד כו' כמ"ש הרא"ש אף בא"י כן אבל אי נימא דבאמת אף לזיוף הבעל ליכא חששא לדידן רק משום ערעור הבעל א"כ שפיר י"ל כתירוץ הא' דבח"ל צ"מ בחד אתה שלחתני דהוי כמו ידעתי דאינו נאמן ויהיה מקום לערעורו לומר לא שלחתיך והגט מזוייף אבל בא"י כיון דבאמת אינו מזוייף ועדים מצויין לקיימו ודאי דמהימן דהבעל שלחו דהא"כ גיטא בידו מאי בעי : (ד) לכאורה נראה דצ"ל לקיים השליחות ומ"ש שטר שליחות מיותר דהא להרמ"ה קיימינן ולדידיה נאמן לומר שלחתני בלא שטר שליחות וכן מ"ש לקמן דא"כ לפי שאין כו' יהיה קאי אשטר שליחות צ"ל אשליחות אבל לפי"ז אינו מובן מ"ש אח"כ ועוד שהטור כתב שם או אפילו אין לו שום עדות בשליחות . גם קשה דהא דוחק זה צ"ל גם לדעת הרא"ש דצריך להביא שטר שליחות א"כ אמאי לא יהני גם בח"ל בשטר שליחות כמו בא"י אלא ע"כ צ"ל דבא"י מצוי לקיים השטר שליחות משא"כ בח"ל אי לא יאמר בפנ"כ לא יהני השטר שליחות כיון שאין מצוי לקיימו מיהו בזה א"פ"ל בדוחק גדול דעיקור הדוחק להרמ"ה שיהיה קאי מנוי לקיימו השליחות משא"כ להרא"ש קאי אשטר שליחות וצ"ע : (ה) לכאורה דאי אף לענין זייף התשש הוא דשמא ולא באמת זיוף א"כ מאי יהני בא"י דמצוין לקיימו דלמא הוא באמת זיוף ולא יוכל להתקיים ובהא אלו בא"י מידי חשש זיוף וצ"ל כמ"ש הגאון למעלה בסוף דבריו בד"ה דאתיוה בי תרי דבא"י כיון דמצוין עדים עוברי ושבין מתירא הוא לזייף וא"כ גם היא יראה לזייף : (ו) לכאורה יש לפקפק היאך דייק המקשה מהאשה רבה דצריך דוקא חומר שהחמרת עליו בסופה דלמא התם דאיכא חששא דאורייתא לכך לא הקילו רבנן רק מטעמא דחומר אבל הכא מדאו' סתם ספרי כו' ורבנן הוא דאצרוך והם אמרו להקל משום עיגונא וע"כ דהכי הוא דלא הקילו אלא משום דהוא מדרבנן דלסברת המקשה דגם הכא מתירין משום חומר דאי אתי בעל מערער פסול ליה א"כ למה ליה למימר ורבנן הוא דאצרוך הא אף בדאורייתא מקילין מטעמא דחומר : (ז) ולמסקנא דהכא ניחא דהוצרך לומר ורבנן הוא דאצרוך דאפשר דל"ד לגמרי הך מידק דייק דשליח לההיא דהאשה דייקא : (ח) והוא כמו שכתבנו למעלה דההיא מידק דייק לא מהני רק מחמת דאינו אלא חשש דרבנן וסתם ספרי כו' דל"ד למידק דייק דאשה : (ט) לכאורה אקושיות ולרבא ליבעי תרי ל"ק דהא כבר כתב הגאון למעלה דבעיקר מה שהכניסום לספק אי לא טענינן הוא משום דעדים התאומים נעשה כמי שנתקרה עדותן . וא"כ למה דלא ידע המקשה האי דר"ל שפיר פריך ומשני באמת כדר"ל כו' אלא דעל מה שסיים התרנן והכא משום עיגונא כו' הו"ל לסעמיד דבריו : (י) ואפשר דכוונת התוספות הוא לרבה דכל כי האי ליסנא דתלמודא הכא לרבה איתא נמי לרבא :

דשם

וליכא למימר כו'. וא"ל למה יעשו רבנן כזה ידענו דמהני מדינא לא יועיל כדי שיועיל בפנ"ח בחד דשכיח יותר שליחות בחד משנים המכירין חתימות דאין שיירות מצויות ומשום עיגונא הקילו ופסלו שנים המכירין החתימות דמהני בשאר שטרות כדי שיהיה א' כשר דפסול בשאר שטרות ומ"מ נ"ל דשכיח יותר קלא שנים מכירין מאשה ובע"ד דלא שכיח כלל וק"ל : ע"ב גמ' אי ר"א חתימה לא בעי. וא"ל ראיה לזה כיון דבעלמא ס"ל עידי מסירה כרתי ולאפוקי עידי חתימה וא"כ עידי החתימה אינו מעלה ומוריד וא"כ וכתב אכתיבה קאי אבל לר"מ דס"ל עידי חתימה כרתי לאפוקי עידי מסירה דלמא וכתב אתרוייהו קאי אכתיבה ואחתימה לזה הוצרך לראיה דתנן אין כותבין וכו' וק"ל: בתוס' בד"ה דתנן דלמא לכתחלה כו'. כתבו לשון דלמא משום דיש לחלק [בין לשמה למחובר] כמ"ש א"כ בד"ה חתמו ונתנו לה : בא"ד דלית ליה טעמא דאחלופי כו' כדפירשנו. לכאורה א"ל לזה דספיר יוכלו להקשות בקצרה כמו שהתחילו דהכא נמי משמע מדלא מיתוקמא כר"מ דלר"מ א"ל בפנ"כ ואילו אית ליה טעמא דאחלופי למה לא מיתוקמא כר"מ רק של"ת קודם שנגיה ר"מ בהימה טפי נימא דהך סוגיא למאי דס"ד מעיקרא ולסביל הדוחק [ונאמר דדוקא לס"ד דלית ליה לרבה משום קיום לא שייך אחלופי אבל לאסקנא דרבה אית ליה דרבא נוקי מתני' כר"מ ובפנ"ח משום קיום ומשום לשמה וכיון דהוא נמי משום קיום צריך בפנ"כ משום אחלופי] לזה כתבו דבהכרח נסתייס דאף למסקנא ס"ל דבעי כתיבה לשמה ולא משום אחלופי מדידענו לא מהני [ולא שייך אחלופי] רק מ"מ בלא מה שפירשו קשה לרבה דא"ל כלל בפנ"ח משום קיום ובפנ"כ משום אחלופי דא"כ למה ליה טעמא דלשמה כלל [ז"א דאיצטריך משום דמשמע ליה דידענו לא מהני וא"כ צריך טעמא דלשמה דלר"מ צריך חתימה לשמה וק"ל. זה היה במוסגר מדברי המחבר] ולא היה צ"ל דלית ליה טעמא דאחלופי גם הא דידענו לא מהני לר"מ נסתייע כפשוטו דהא בעי חתימה לשמה וא"כ לא אתי לאחלופי ובפנ"כ למה לי ודו"ק : עוד בא"ד ולשמואל ור"י נמי יש להוכיח וכו' דלא מסתבר לפרש בדברי אמורא וחתמו אתורף דס"ל לפרש וק"ל : סה"ד אפשר לומר בתימה שלהם דר"מ ודאי צריך בפנ"כ משום אחלופי ובפנ"ח משום קיום וידענו מהני לר"מ אף דס"ל דצריך חתימה לשמה מ"מ לא חיים לשמה כיון דרוב בקיאין הן וסתם ספרי וכו' ומסתמא נעשה לשמה אבל דוחק דרבה לפרש משנתינו משום לשמה משום דמשמע ליה מהכרח דס"ל דידענו לא מהני ממשנה דריש פרק ב' א"כ ע"כ צ"ל דבעינן חתימה לשמה וחיישינן למיעוט שאין בקיאין מדרבנן וא"כ לא אתי לאחלופי ע"י ידענו ובפנ"כ ע"כ משום לשמה ואזדא לה מה שהניחו בתימה ודו"ק : בתוס' בד"ה שלשה וכו' אע"ג דאית ליה לר"מ וכו'. וכיון דהכא פסול אף אם כבר נתן גט הו"ל אם נשאת הולד ממזר משא"כ לעיל אין כותבין במחובר לכתחלה : בא"ד ובאתה האשה והחתימה כו'. אולי ה"ה הא"ס וק"ל : בא"ד מיהו אין רגילות להזהר כו'. ולהכי הגט פסול וכתב בכת"י אף שאין לך חתימה גדולה מזו מ"מ פסול משום דהוי כאין בו זמן : בתוס' בד"ה כתב בכת"י וכו' מה חשש יש בכת"י כו'. דאם יאחר הזמן היא לא תעשה ואם עשתה לקבלו אנו מה לנו אם רצתה להפסיד הפירות שימכור הבעל אחר הגט דהא בכת"י מיירי שיש בו זמן וק"ל : בא"ד ואם יש לחוש שיקדים כו'. דאי משום חשש מאוחר גט מאוחר הוא כשר ובדין יש לבעל פירות עד שעת הזמן כדמפורש בתוס' לקמן דף י"ז בד"ה ר"ל אומר כו'. ומ"ש מקודם בזה אינו אמת למעיין בסוגיא דלקמן מפני מה תקנו זמן בגיטין ודו"ק (כ) : בסה"ד דאחר הכתיבה מיד וכו'. אף שנכתב היום תתפוס הפירות שנמכרו קודם זמן מרובה קודם שידעו הלקוחות להזהר וק"ל : בתוס' בד"ה ר"א אומר כו' ונראה לר"י דאף לכתחלה וכו'. יש לקושרו דבל"ז פשיטא איירי אף לכתחלה דאל"כ במאי פליג את"ק אבל השתא פליג אפילו אין עליו עדים כלל (גם) [אך] י"ל [אף בל"ז] דר"א איירי דאם ניתן הגט כשר אף קודם שניסאת אבל לכתחלה אין לכתוב כה"ג לזה הוכיחו מדקתני לקמן אין כותבין דמשמע לכתחלה ועלה קאי ר"א דהיינו שתבין וק"ל : בתוס' בד"ה וגובה מנכסים משועבדים כו' א"ה אפילו ממשעבדי נמי ליגבי. אף דמשני לית ליה קלא מ"מ מאי ס"ד דמקשה אי לאו דבעלמא גבי ממשעבדי ומשני הכא בשטרא פרסא גרע טפי דלית ליה קלא וק"ל : בסה"ד גם מלשון הקונטרס. דפי' באמת כן לית ליה קלא ע"ש : בתוס' בד"ה וכי לא בעי כו' מוקי האי מתני' דמחובר כר"א כו'. אין להקשות א"כ דלמא אף מדאורייתא ס"ל לר"מ דבעי כתיבה לשמה י"ל דהא דמוכיח לעיל לר"מ כתיבה לא בעי מהך מתני' דמחובר היינו נמי דמדרבנן לא בעי כתיבה לשמה אבל מדאורייתא א"ל הוכחה ובירא ליה דלר"מ לא בעי כתיבה לשמה בלא ראיה כי היכי דבירא ליה לר"א דא"ל חתימה לשמה בלא ראיה רק א"כ הו"ל נמי לר"מ לעיל וכ"ת כמו לר"א ואולי סמך עצמו אהך וכ"ת או ספיר ידע בלא"ה מימרא דר"כ אפילו מגאו באפסא כו' דלפחות מן התורה ס"ל כשר רק דלמא מדרבנן לזה אמר מדקאמר בהך ליסנא ולא אמר דבר תורה וכו' ודו"ק :

דף ד ע"א גמ' ומעיקרא מ"ט כו'. אע"ג דשינויא דר"י היא לא יתכן לשמואל ור' יוחנן ואילו שינויא דר"א היא הוא לכ"ע מ"מ האי ואלא ר"מ וכי לא בעי כו' ומתני' דמחובר כר' יוחנן ושמואל דמוקמי כר"א דלר"ל לא יתכן וכמ"ש התוס' ואף דבאותו ס"א ודאי דליכא לאוקמי כר"י דהא התמו פירוש תורף מ"מ שמענו הסברא דאם יכול לאוקמי למתני' כתנא לפירוש אחד מן האמוראים ניחא ליה דמלינו לומר דרבה סיבר כוותיה [א"כ טפי הו"ל לאוקמי כר' יהודה ואליבא דר"ל] וק"ל : גמ' דמר סבר לפי שאין בקיאין ומר סבר לפי שאין עדים מצוין וכו'. בה"א זו קשה הסיפא וחכמים אומרים אינו צריך וכו' והמוליך לשון אינו צריך קאי ארקם וחגר [כמ"ש לעיל במתני'] ע"כ ס"ל טעמא דלשמה ומדקסברי מוליך ע"כ ס"ל קיום וכדבסמוך ותקשי לדידיה ממנ"פ מה סברי רבנן בתרתי לסברתו דהשתא וק"ל : גמ' ורבה מתרץ לטעמיה כו' ואתי ר"א וכו' שלא תחלוק במדינת הים. [והא דנקיט במדה"י דלרבא אין חילוק רק ממדינה למדינה הו"ל למנקט] ולמסקנא ניחא דבא"י כיון דאיכא עולי רגלים ובתי דינין דקביעי אף ממדינה למדינה א"ל שיאמר ואפשר דהגמ' נקיט ליסנא דשייך אף למסקנא ובה"א דאהכי לא ידע שייך דלא תחלוק במדינה למדינה וק"ל : ברש"י בד"ה ואמר אביי כו' כגון עיירות שמנה הכתוב במזרחה של א"י. משום דרקם וחגר במזרח נקיט מזרחה : בא"ד ויש מהן שבולטות מחברותיהן כו' כצ"ל : בתוס' בד"ה וחתמו ונתנו לה לכתחלה נמי כשר וכו'. שלא תימא ודאי לוכ"ת אנן מדאורייתא כו' לכתחלה נמי כשר דבדאורייתא אין חילוק בין לכתחלה לדיעבד אבל למסקנא דאיירי בדרבנן נפרש כמשמעו וחתמו בדיעבד לזה הכריחו דאף לקושטא לכתחלה נמי כשר אפילו מדרבנן ולזה הקשו וא"ת כו' דבמחובר אין לומר חתמו פי' לכתחלה דבהדיא קתני רישא אין כותבין לכתחלה וק"ל : בא"ד משמע לר"מ א"ל כו'. אפילו מקום אים והשה מדאצטריך לאשמעי' לר"א דמפרש וכתב אכתיבה ממש שצריך להניח הא אפילו לר"מ דוכתב קאי אחתימה צריך להניח ונשמעות המשנה שם כאילו המכוון על דין דצריך שיניח מקום וכו' וק"ל : בא"ד והא דלא קאמר הכא כו'. ולא הו"ל כשר דמשמע דיעבד : בא"ד ואומר ר"ת דגבי לשמה כו'. אבל א"ל דבמחובר אין כותבין קתני וה"ה לכתחלה אין כותבין שלא לשמה גזירה וכו' אבל במלאו כתוב אין לגזור כל כך דהא מפרק כל הגט הוכיחו דאף לכתחלה כותבין אי לאו טעמא תקנת קטטה כו' וק"ל: בתוס' בד"ה מודה ר"א כו' מה הקלה יש בכך כו'. הא קושטא הוא דלא בעי חתימה לשמה וא"ל שיסמוך עליהן אף בלא עידי מסירה ואף שהדבר אמת מ"מ אין ממש בגט דעידי מסירה כרתי היאך

תלוי זה במזוייף מתוכו אף בחתמו לשמה יופסל מטעם זה ע"כ אין זה חששא רק נסמוך עליהם בבא גט כתוב וחתום לפנינו שנאמר מסתמא עשו בהכשר ולקחו עידי מסירה. ועיין בחידושי הרשב"א בארוך דאף חתימה צריכה להכשר הגט כגון היכא שנסמוך על עידי חתימה שמסתמא נעשה בהכשר ע"י עידי מסירה א"כ הוי כגוף הגט וצריך לשמה וע"ש. וא"ל א"כ מאי פריך אי ר"א כתיבה בעי חתימה לא בעי זו באמת משני מודה ר"א במזוייף כו' דודאי כי ליכא סהדי חתימי כלל כשר דלית ליה עידי חתימה כרתי אבל כי ישנו עידי חתימה צריך להיות לשמה כיון דלפעמים סמכינן עליהם להכשיר הגט וכי לא הוי לשמה הוי מזוייף מתוכו דכיון דעל פיהן מכשירין הגט הוי בכלל כתיבת הגט. אבל עיקר הדבר הזה לא ברירא בעיני דמה ענינו לעיקר הגט להיות לשמה כיון דאינן מועילין אלא לראיה בעלמא כאילו אתו ב' מעלמא ומעידין שראו הגירושין ואילו היו עידי מסירה כאן לא צריך לדידהו ואין מועילין ולא מזיקין בעיקר הגט וכל מה שנכלל בוכתב מעכב בעיקר הגט שאף אם הגירושין אמת לא הוי כריתות מלד עלמן בהעדר אותו הדבר ודו"ק : בסוף הדבור דאם אין עושין חתימה לשמה וכו'. אין מחוור לי לכאורה דהא כתבו בדבור הקודם דלא גזרינן לר"מ כתיבה אטו חתימה אפילו לכתחלה והיאך נגזר לר"א חתימה אטו כתיבה לפסול אפילו דיעבד וק"ו הוא דטפי יש לגזור כתיבה אטו חתימה שא"כ מחתימה אטו כתיבה הקודם. לו דהיינו מ"ש דאם אין עושין חתימה לשמה גזרינן פן לא יכתבו גם הכתיבה לשמה וכלפי לייא ודו"ק ועוד טפי שייך טעות דשלא לשמה בעדים דלאו כ"ע גמירי כדלעיל מיעוט אין בקיאין ואילו ספרי דדייני כולן בקיאין כדלעיל (ל) : בתוס' בד"ה הא מני. עיין בח"ש. ודברים שאין להן שורש הן היאך יעמידו ע"ז הקושיא אחד ת"ק הוא מי פסיקא ולר"י ושמואל ת"ק דר"י דמחובר דאין כותבין הוא ר"א וזה מפורש לתינוקת של בית רבן דעל הרוב ת"ק דר"י הוא ר"מ ועוד דא"כ מה תירצו בהא ס"ל כר"י סוף סוף כיון דחד תנא הוא היאך מצי סבר כר"י וצ"ל שיבוש שלו כמ"ש בארוך ויהיה התירוץ פורח באויר ונשתייך בקולמס וחסר מן התוספות ועוד דאין מקום לתירוצם כיון דת"ק דר"י דר"פ ב' ר"א הוא א"כ ע"כ ת"ק דמחובר נמי ר"א היא דחד ת"ק הוא וא"כ היאך תירץ רב אשי הא מני ר"י הוא דזה אי אפשר כיון דת"ק דמחובר ר"א א"כ פירוש חתמו אתורף כשמואל ור"י וא"כ תתמי דר"י נמי פי' תורף והיכא שמעינן דס"ל לר"י כתיבה וחתימה ממש בעי לשמה ובתלום כמ"ש התוס' לעיל בד"ה דתנן וכו' ואולי הכותב זה בח"ש לא הבין התוס' לעיל רק כמקלת טועין שכתבו [דהא שכתבו התוס'] דרב אשי אתיא כר"ל משום דלשמואל ור"י אתיא מתני' דהכא כר"מ כיון דלא שמעינן דלא בעי ר"מ כתיבה לשמה ממתני' דמחובר וזה הבל דמ"מ מדר"כ מוכח דלא צריך לר"מ כתיבה לשמה וזה פשוט ועוד קשה דהא כבר סתרו התוס' לעיל [בד"ה דתנן] דא"ל (כר"א) [כר"מ] ובפנ"כ משום אחלופי כיון דע"כ ס"ל למתני' דר"פ ב' דידענו לא מהני א"כ לא אתי לאחלופי ולמה לי בפני נכתב ע"כ משום לשמה. (מ) אבל כוונת התוס' כמשמעו דקאמר הא מני ר"י כו' משמע לכאורה דלית לן תנא דס"ל בפנ"כ ובפנ"ח כ"א ר"י וכל היכא דהוזכר הוא ר"י ולקמן הוא ת"ק דר"י ותקשי שם הא מני לזה אמר בהא וכו' ואין הגמ' מבקש רק שנמצא תנא דס"ל הך סברא וכי תימא [אמאי לא הקשו] ממתני' דהכא דת"ק נמי ע"כ לאו ר"י הוא דר"י ס"ל רקם כמזרח ות"ק ס"ל לאפוקי רקם וחגר דהוי כא"י י"ל דמ"מ לא אלים כ"כ לאקשוי מהכא כיון דלא הוי ת"ק דר"י דז' דיעות במשנה כ"א לעצמו ת"ק ור"ג ור"א ורבנן בתראי ורשב"ג ור"י ור"מ וסוף סוף גוף הדין השנוי במתני' דהמביא ממדינת הים נ"ל גם ר"י ס"ל ומצי למיתני אף אליבא דר"י גופא הך דינא אף שר"י ס"ל יותר ועדיף מינה אפילו רקם ס"ם גוף הדין שייך למיתני אליבא דר"י ואולי בחגר אף ר"י מודה ונקיט מדה"י לאפוקי חגר משא"כ בר"פ ב' בגופא דדינא ת"ק ור"י המה שני הפכים וק"ל : בתוס' בד"ה עד שתהא כו' וא"ת למה לי למינקט וחתימתו כו'. לכאורה דאי לא"ה דלמא ר"י כר"א ס"ל וכתיבה בעי לשמה לא חתימה ומנ"ל תנא שלישי דפליג אר"מ ואר"א אבל מיתורא דוחתימתו וכו' משמע דצריך אף דכאן לענין מחובר אין כ"מ מ"מ כ"מ לענין לשמה וק"ל בתוס' בד"ה דקי"ל כו' דמסתמא בהכשר נעשה וכו'. אילו צריך שידעו הני בהגי ניחא דלא היו חותמין אילו לא היה שם עידי מסירה אבל זה פשוט דאינו דהרי החתימה קודם מסירה והחתימה במדינת הים והנתינה בעידי מסירה בא"י רק בלא עידי חתימה אמרינן שמא זיוף הוא והיא כתבתו אבל ע"י החתימה שרואין שאינו זיוף אמרינן הו מסתמא בהכשר נעשה כיון דבע"כ בא הגט לידה מיד הבעל וק"ל : בא"ד כדאמרינן בהשולח וכו'. דמדלעיל שאין העדים חותמין על הגט כו' אין כוונתו שם רק שעידי מסירה מועילין בלא עדי חתימה לאפוקי מדר"מ ושמא אף עידי חתימה לחוד מועילין וקלא משמע אפילו כן מדלא מהדר לר"מ דבים עליו עדים ולא נתנו בפני עדים הולד ממזר דהא ר"מ בלא עידי מסירה איירי מדהוצרך ר"א לומר אם נתנו בפני עדים מיהו אין זה הכרח כ"כ דהא לר"ת ז"ל לר"מ נמי צריך עדי מסירה ורמב"ן ז"ל כתב זה לסיוע לרי"ף דלר"א אינו פסול בעידי חתימה לחוד אבל לקמן משמע דניסף לעידי מסירה דצריך לר"א התקינו רבנן עידי חתימה משום תיקון העולם ע"ש אבל הכא משמע שהעולם חיתמין ונהגו בעידי חתימה לא בעידי מסירה משום תקון וכו' אבל התם משמע לר"א דאמר עידי מסירה כרתי תקינו רבנן שילטרכו נ"כ עידי חתימה כו' : בא"ד נ"ל דבמסולשין וכו'. אבל שם אביו לבד מסתמא ידוע לעדים או לאשה עצמה ע"ש בר"ן ועיין בדינים אלו ברי"ף ובר"ן ובאשר"י ורשב"א שם ס"פ בתרא במקומו גם במאור ומלחמות שם שהאריכו ע"ש : בסה"ד במקום הודאות בעל דין. אף דידוע שלא נתנו בפני עדים וכיון דהעדים עושין הקנין מה ענין הודאה לקנין מ"מ כיון שמודה שנתנו לו אין אנו מזדקקין תו אחר הודאתו וכן מלינו בדיני ממונות בהרבה מקומות וק"ל : בתוס' בד"ה ומר סבר לפי שאין עדים וכו'. דסברת מאי לאו וכו' הוא דוחק ליה שיפלגו בדבר ההוה שזה אומר שכיחי וגמירי וזה יאמר לא שכיחי וגמירי וכיון דע"כ בדר"א נ"ל דוחק זה דלמא גם ת"ק ור"ג פליגי בזו לזה כתבו דאף ר"א לא פליג בשגנון זה רק שלא תחלוק ומ"מ צריך לייסב למה לי להמתרץ לסיים ר"א דמאן דכר שמיה ממילא נסתר כסברת המקשה ודו"ק. ויש אומרים דכוונת התוס' שאם להמקשה היה ניחא דפליג ר"א במציאות אם הוא שכיח למה לי להמתרץ לחפוך אופן אחר לזה אמר דגם המקשה למד כן ודו"ק : ע"ב גמ' לא תימא הא באותה מדינה במדינת הים לא צריך וכו'. ורשב"ג דפליג אף דת"ק נמי מצי סבר הכי [דאפילו מהגמוניא] ולא נקיט ממדינה למדינה אלא לדיוקא דבא"י לא צריך אפילו ממדינה למדינה וצ"ל כדלקמן דרשב"ג איירי בא"י וכ"ת מאי פלוגתא הוא זה מר איירי בח"ל ומר בא"י ז"א דת"ק נקיט ממדינה למדינה לדיוקא דבא"י אפילו בכה"ג לא צריך ועלה קאי רשב"ג דאפילו מהגמוניא להגמוניא צריך וכ"ש ממדינה למדינה ובסמוך בלא ר"י הו"מ להוכיח דאיירי בא"י ובלא"ה כתבו התוס' דלרווחא אייתי ר"י משום דקאמר בהדיא בא"י. ומה שדקדק רש"י הא באותה מדינה ומעיר לעיר לאו משום דליכוי פליג עלה רשב"ג אפילו בעיר א' רק לפרושי באותה מדינה ודו"ק : גמ' הא בהדיא כו'. למאי דקרי לה בהדיא משום דמשמע ליה מדנקיט סתם בא"י משמע בכל גוונא אפילו ממדינה למדינה היאך הסבור הקושיא על בוריה הא בהדיא וכו' אע"כ דיוקא דממדינה למדינה לאפיקי באותה מדינה דא"ל דטעמא משום קיום והשתא הולרך סיפא דמתני' ספיר כלפי לייא כ"ש מ"ע דסיפא למה בא"י ממדינה א"ל כיון דטעמא משום קיום וכן קשה בקצרה דקאמר לרבא ניחא תיקשי ליה סיפא דבא"י וי"ל דבהאי ליסנא ידע שפיר

באור

(כ) [illegible]

[illegible] (ל) [illegible] (מ) [illegible]

דבא"י שייחת מלויות אפילו ממדינה למדינה כיון דאיכא עולי רגלים כדמסיק באידך לישנא ובע"כ צ"ל כן דהיאך יאמר לרבא ניחא והמשנה אין לה מובן לרבא אף אם נפרש דהמביא בא"י פירושו באותה מדינה דבבבא דמביא גם ממדינה למדינה במדה"י הו"ל בא"י דהוי רבותא דצריך ובבבא דמביא בא"י הו"ל ממדינה הים דהוי רבותא דא"צ [אע"כ דבא"י אפילו ממדינה למדינה א"ל דעולי רגלים כו'] אבל הא אין להקשות ללשון ראשון [ולהוכיח מזה דידע דאל"כ] לרבא ליתני ממדינה למדינה סתם כדפריך בלשון שני דאין זה קושיא כ"כ דלא הוי שמעינן או דיוקא דבאותה מדינה במדה"י א"ל דדלמא צריך ונקיט ממדינה למדינה משום א"י. וצ"ל בלשון שני דקושיא ליתני ממדינה למדינה סתם וה"ה בסיפא ליתני סתם באותה מדינה ולא הו"ל בא"י דהא לרבא איירי סיפא באותה מדינה (ג): ואפשר לומר עוד בלשון ראשון דמקשה הא בהדיא משום דלרבה ע"כ פי' דסיפא קושטא הוא ממדינה למדינה [ואף דאכתי מאי מקשה הא מסיפא לחודא ה"א דפי' באותה מדינה לזה כתב ואפשר כו'] ואפשר לומר דמ"מ מקשה שפיר הא בהדיא כו' [וא"כ ליתני ברישא באותה מדינה במדה"י] וכ"ת אילו קתני ברישא באותה מדינה במדה"י הוי מפרש סיפא בא"י באותה מדינה לכן נקיט ברישא ממדינה למדינה במדה"י לדיוקא דא"י אף ממדינה למדינה א"ל מ"מ למה לי סיפא והשתא אתי שפיר דמפרש רש"י אי מהיא אי מדיוקא דרישא משום דזוהי עיקר הקושיא ודו"ק. ולשון הא בהדיא כו' משום דלרבה פי' הסיפא באמת ממדינה למדינה ודו"ק: גמ' רבה אית ליה דרבא. ולפי"ז אודא לה שינויא דבגזירת מוליך אטו מביא כו' ואף לרבה רבנן בתרתי לפרושי קאתי ובהכי אמרתי דלא קאמר לעיל כי משני עולי רגלים כו' והלא מאי בינייהו דסוף סוף מוליך איכא בינייהו לת"ק כמ"ש התוס' לעיל דהוי בכלל ממדינה למדינה ודו"ק: בתוס' בד"ה תנן המביא גט כו' ומרישא דמתני' כו'. אע"ג דלתרתי תנן דפריך מקודם הוי ניחא להמקשה דסבר ת"ק דרישא כרבה משום לשמה מ"מ היא גופא קשיא למה היה ניחא למאי דדייק השתא הא באותה מדינה וכו' וק"ל: בתוס' בד"ה אלא אימא וכו' וא"ת וכו' ניתני באותה מדינה במדה"י וכו'. הא ודאי אסקו אדעתייהו דאף לרבה יש מקום לטעות שלא תימא איהך טעמא דקיום ולא משום לשמה אבל אי תנא באותה מדינה במדה"י ממילא היינו מוכרחים לטעמא דלשמה מדצריך באותה מדינה והא לא אסקו אדעתייהו שיש מקום לטעות לומר שני טעמים גם יחד (ועוד) [ואף] דבמסקנא קושטא הוא לרבה ב' הטעמים גם יחד וק"ל: בא"ד וי"ל וכו' ואין להקשות הא אכתי לא פלטינן מטעותא דטעמא דקיום נקיט ממדינה למדינה לאפוקי אותה מדינה י"ל דא"כ הו"ל ממדינה למדינה סתם כדפריך בסמוך לרבא אבל למסקנא וכן לפי מ"ש לעיל דלשון ראשון למד כמסקנא דבא"י א"ל ממדינה למדינה קשה הא אכתי יש לטעות לומר הדיוק ממדינה למדינה במדה"י לאפוקי אותה מדינה במדינת הים ואין טעמו משום לשמה מאי אמרת ליתני ממדינה למדינה סתם ז"א דבא"י א"ל (ס) מ"מ י"ל מנ"ל שני מיעוטים כיון דאתיא דיוקא לאפוקי ממדינה למדינה בא"י מנ"ל תו דיוקא דאותה מדינה במדה"י דכיון דעכ"פ שמעינן דממדינה למדינה בא"י לא צריך ע"כ מיושב שפיר דנקיט ממדינה למדינה במדה"י לאשמעינן מיהא הך דינא דלא נטעה בזה ואף דאכתי יש לטעות ולפרש מתני' כרבא באמת מ"מ קושית התוס' לא היה רק דליתני באותה מדינה במדה"י ותו ליכא למטעי מידי ותירצו דאכתי היה מקום לטעות וכ"ת כיון דסוף סוף לא יצאנו מהטעות טפי ליתני באותה מדינה לז"א דכוונת התנא להצילנו מהטעות זאת דבא"י ממדינה א"ל ודו"ק: ולמאי דלא אסקי אדעתייהו טעות לירוף ב' טעמים לא הקשו לרבא נמי ליתני ממדינה למדינה בא"י דשמעינן טעמא דקיום ומינה באותה מדינה אף בח"ל א"ל כיון דלא חיישינן לשמה דז"א דזה בעצמו הקשה הגמ' לרבא ועדיפא דליתני סתמא ממדינה למדינה דכולל הכל ולמה ישנה א"י או מדינת הים וא"ל מאי מקשה הגמ' לתרץ כמו וי"ל דהתוס' דה"א באותה מדינה במדינת הים נמי צריך מטעמא דלשמה כרבה הגם שכבר כתבתי בזה דליתני בסיפא ג"כ סתם באותה מדינה דא"ל י"ל עוד כפשוטו מ"מ הו"ל למיתני ממדינה למדינה סתם דהוי מרויחין עכ"פ טעמא דקיום ולא היה הטעות רק בצירוף טעמא דלשמה ג"כ ואילו השתא דקתני במדה"י יש לטעות טעם דקיום כלל לא ולומר טעמא דלשמה לחודא כמו לרבה באמת קודם כל המסקנא כי ישנו ד' חילוקים ממדינה למדינה במדה"י לכל הטעמים צריך באותה מדינה בא"י לכל הטעמים א"ל ממדינה למדינה בא"י לטעמא דקיום צריך ולטעמא דלשמה א"ל ובאותה מדינה במדינת הים לטעמא דקיום א"ל ולטעמא דלשמה צריך והשתא אין מקום לטעות רק בב' חלוקים אחרונים ואילו תנא ממדינה למדינה סתם הייתי ניצולין גם מטעות חילוק ג' ולא הו"ל עוד ספק כ"א בחילוק ד' לחוד. אם נאמר ג"כ טעמא דלשמה או לא אך עתה דתני ממדינה למדינה במדה"י שהוא מלתא פסיקא לכ"ע דלב' הטעמים צריך נשאר ב' חלוקים בספק כי יש לומר הטעם דלשמה ונקטו לדיוקא דממדינה למדינה בא"י לא צריך או טעמא דקיום ולדייק באותה מדינה במדה"י לא צריך ואף כי ניצול מטעות שלא נאמר בתרווייהו צריך ונגרפס הב' טעמים יחד מה שאם כן אילו תני ממדינה למדינה בא"י או סתם או באותה מדינה במדינת הים שיש מקום לטעות בשניהם ושני הטעמים יש מ"מ לדינא לא ידענו מאומה ממה ששונה ממדינה למדינה במדה"י לזה הקשה הגמ' בלשון שני שפיר לרבא [דליתני במדינה למדינה סתם] דהיינו יודעין מיהת חילוק ג' ואילו השתא לא ידעינן מאומה ולזה הקשו התוס' לרבה נמי לדידיה יקשה ליתני באותה מדינה דהיינו יודעין מיהת חילוק ד' ותירצו דבא לאשמעינן חילוק ג' דע"כ נסתייס דאין צריך וטעמא דקיום אינו מדלא תנא ממדינה למדינה סתם והנכון יותר דכיון דטעם דקיום אינו ע"כ צ"ל טעם דלשמה וא"כ ידענו כל ד' חלוקים ולמאי דמסיק דאף לטעמא דקיום ממדינה למדינה בא"י אין צריך משום דסכיחי דהשתא אינו מוכרח ביטול טעמא דקיום מ"מ שמעינן הדין דממדינה למדינה בא"י אין צריך ודו"ק ובחדושי הרשב"א כתב דלהכי פריך ליתני ממדינה למדינה סתם משום דלרבא אין ה"א אפילו טעמא דלשמה כיון דרוב בקיאין ואין מקום לטעות בזה ומה שנראה לי כתבתי: עוד בא"ד אין לשבש דהו"ל בקצרה ליתני באותה מדינה וה"מ טעמא דלשמה ומינה ממדינה למדינה בא"י א"ל דמנ"ל דלמא גם בא"י אין בקיאין וצריך לזה צ"ל דמדיוקא דמדה"י משמע הא בא"י וכו' והדיוקא לא קאי רק על אותה מדינה רק אח"כ נאמר ה"ה כו' דזיל בתר טעמא ודו"ק. (בדפוסים ישנים נדפס בסוף הספר השייך לכאן): בלשון שני דאף לרבא דיוקא ממדינה למדינה בא"י לא צריך תקשה הא בהדיא וכו' דע"כ סיפא ממדינה למדינה דבאותה מדינה אף בח"ל א"ל י"ל דלשון שני לא מחשיב זאת לקושיא דהני דבר והיפוכו רישא ממדינה למדינה במדה"י צריך וסיפא ממדינה למדינה בא"י א"ל או ידע שינויא דלעיל לכתחלה ודיעבד כמו דלשון ראשון ידע מסקנא דהך לישנא כאשר כתבתי לעיל ודו"ק [עיין במהרש"א בתוס' בד"ה אי מהיא]: בתוס' בד"ה אי מהיא כו'. כבר כתבתי מה שאפשר לומר בכוונת רש"י ועוד דהסוגיא הוא טפי ליתר בבא האחרונה לאשמעי' לכתחלה וק"ל: בא"ד דהא בהדיא קתני וכו' ואע"ג דדיוקא דרישא קאי נמי אב"ל [משמע דבא"י א"ל דפי' לכתחלה] מ"מ פירוש צריך כולל שניהם ביחד צריך לכתחלה ופיסול בדיעבד וקאי הדיוק על א' מהם וכן א"ל כולל נמי שניהם אין צריך לכתחלה ובדיעבד וק"ל. וא"ל סוף סוף כיון דבהדיא קתני סיפא א"ל א"כ דיוקא דרישא למה לי ז"א דה"א סיפא באותה מדינה וכדלעיל וא"כ קשה קילור דלמא אי גופא הכרח דרש"י לפרש אי מהיא דיוקא דרישא משום דרישא איצטריך לממדינה למדינה

וי"ל דמ"מ דלמא הגמרא ניחא ליה לתרץ שיעמדו שניהם בחילוק א' דלכתחלה ודיעבד מלעשות שני עניני תירוצים ודו"ק: בתוס' בד"ה כיון דאיכא כו'. הסברא מבואר דאם הם במקום א' רק דנוידי א"כ ונוסעים למרחקים א"כ הוי טפי מחאה שבשעת נסיעתם או קודם יאמרו וחברך וכו' ואולם לימים רחוקים כשיזדמן ערעור אין כאן מי שיקיימו אבל לענין ממדינה למדינה אירוס מעט יכול לבטל המחאות אבל הצריך קיום ישע לשם וק"ל: בתוס' בד"ה רבה אית ליה דרבא כו' כיון דידעינו לא מהני אף דאיירי בא"י דלא חיישינן לשמה מ"מ משמע לאו דאינו מועיל ידענו דלא ליתי לאחלופי וזה אינו דלעולם לא התקינו רבנן שלא יועיל ידענו משום אחלופי רק לבתר דידענו לא מהני מכח לשמה תו ממילא לא אתי לאחלופי ועפי התקינו בפנ"כ דלא ליתי לאחלופי ואין זה מוכרח דהא לעיל כתבו וא"ל דידענו משום אחלופי ולעולם כר"א גם לעיל בדף ג' ע"א לא קאמר רבה לא אמר כרבא משום דידענו אינו מועיל ע"ש. וא"ל דהרואה בא"י דידענו מועיל אף דבא"י לא אתי לאחלופי משום דאמר בפנ"כ מ"מ אתי לאחלופי אח"כ בח"ל בקיום דעלמא [דבח"ל אף דאומרים בפנ"כ מ"מ אינו משום היכר דאחלופי לרבה רק משום לשמה] וזה הכל כיון דסוף סוף צריך לומר בח"ל בפני נכתב משום לשמה תו לא אתי לאחלופי ודו"ק. גם א"ל דכוונת התוספות כיון דידענו אינו מועיל בח"ל לא אתי לאחלופי [אף בא"י]:

דף ה ע"א

גמ' והא אשה דלא שכיחא וכו'. קשה לי מאי קושיא דלמא צריכה שתאמר משום קיום כמו לרבא כן תפרש לרבה דאף לאחר שלמדו עדיין קיום במקומו עומד כדקתני אם יש עליו עדים יתקיים בחותמיו אף בפיקח ונתחרש דלא שכיח וא"ל דמשמע ובלבד וכו' דקיום אינו מועיל דא"כ תיקשי לרבא נמי וי"ל לפי' ר"י כיון דכל המשניות אלו זה אחר זה בחדא גוונא איירי כי היכי דשליח צריך שיאמר בפנ"כ כו' איירי לאחר שלמדו אף היכא שא"ל קיום כגון בי תרי או באותה מדינה כמו שדקדק דלרבה בהג"י גמ"י קתני מתניתין דגריך וכו' ה"נ הא דאשה בכה"ג מיירי דומיא דשליח לזה פריך שפיר הניחא לרבא איירי בלא מקיים ושצריך קיום דומיא דמתני' דשליח דאיירי דוקא ממדינה למדינה וק"ל. ולפי' ר"ת י"ל נמי דפריך כיון דבשליח אחר אינו מועיל קיום חותמיו וצריך דוקא בפנ"כ דלרבה בפנ"כ עדיף אף אחר שלמדו כדמשני גזירה כו' א"כ הו"ל לאשמעינן דבאשה מהני אפילו קיום חותמיו וכ"ש בפנ"כ דעדיף טפי משמע דבאשה נמי צריך דוקא בפנ"כ ובלשון שצריכה לומר וכו' ר"ל דוקא אע"ג דאשה לא שכיח וא"כ פיקח ונתחרש נמי אבל לרבא פי' אפילו בפנ"כ וכ"ש קיום חותמיו וק"ל. ולאין לפרש כו' פריך בפשיטות אבפנ"כ לבד ודו"ק: גמ' שלא תחלוק בשליחות פירש הרשב"א במביא דא"ל בשליחות דוקא דא"כ מאי פריך מבעל וק"ל: גמ' אי הכי בעל נמי. קשה מאד לקשר אי הכי דבל"ז ברבה צ"ל כן מ"ש בעל וכמו שהקשו ותירצו התוספות לעיל בגופא מימרא דרבה וכ"ת לא שכיחא מאי בכך קודם שלמדו ועוד מ"ש אשה מבעל וא"ל דבל"ז י"ל כל המשניות קודם שלמדו ולהכי צ"ל הברייתות שהמה אחר המשניות איירי בלאחר שלמדו דלישנא דבעל עצמו שהביא גיטו א"ל לומר וכו' משמע אבל אחריני צריכין שיאמרו ותקשי ליה מ"ש בעל מאחר ויש לדחוק דידע מגזירה וכו' וכולן צריכין שיאמרו לבד מבעל דלא שכיח וה"ה אשה ומתני' דאשה קודם שלמדו ודו"ק: גמ' שנים שהביאו גט וכו' דוחק לפרש ספק טעם האיבעיא אי כרבה וצריכין או כרבא ואין צריכין ופשוט כרבא וכדאמרי' לעיל בי תרי איכא בינייהו דא"כ לא הו"ל לסיים ומה אילו יאמרו כו' דאף לאיבעיא ניחא אי טעמא כרבא ועוד דא"כ לא הו"ל לרבא ניחא כו' רק הו"ל ס"מ כרבא ס"ל וכמו שהקשה בחידושי הרשב"א ואפ"ל אף בטעמא דקיום בעי צריכין לומר שמא זייף הבעל ושלא גט מזוייף ופשיט דאין צריכין דכיון דנתברר דהגט בא מידו לידה תו לא חיישינן דמה אילו יאמרו בפנינו גירשה פשיטא דמהימני והיא מתגרשה ולא אמרינן שמא גירשה בגט מזוייף לזה פריך לרבה אף דאית ליה נמי טעמא דקיום מ"מ דל קיום מהכא הא צריכין לומר משום חששא דלשמה ודו"ק: ברש"י בד"ה אלא להקל עליה מתחלה שלא תיזקק לעדים. יש לדקדק הא עדים לא מהני בתחלה לרבה וצ"ל דמ"מ קילא הוא לגבה דאם אמר בפנ"כ א"ל להחזיר אחר עדים ואם לא אמר אפ"ה אם עבר ונשאה לא תצא מבא"כ אם צריכה דוקא לעדים אם לא המצא עדים אין לה תקנה ולענין ניסת שפיר קאמר לא הוצרכו כו' דהיינו לא אמרו להחמיר קאי אניסת לחודא אלא להקל קאי אפילו מתחלה אקודם שניסת דבאי לישא בלא עידי קיום: וא"ל לדחוק דכ"ז קאי אקיום לחוד והא דלא תנא משום חששא דלשמה פשיטא דהשתא למדו ובקיאין ומשום גזירה לא מפקינן אבל משום שלא"ת כך תקנו חכמים ג"כ לענין קיום שצריך דוקא קיום לאופן זה ובשלמא לרבא איירי בלא ניסת ופי' לא אמרו להחמיר שצריך דוקא בפנ"כ משום לשמה כו' וטעמא כו' קאי ודאי אלשמה דלענין קיום כיון דמקוים בעדים אין שייך לומר אתי בעל ומערער וכו' ואינו מקושר דוקא השתא רק מיד כשהירך בניסת לא שבקינן לאסוקי למלתא עד דפריך אי הכי והו"ק בתוס' בד"ה אילימא חרש וכו' כגון אלם. דהוי בר דעת ופומא הוא דכאיב ליה כדאיתא בפ"ק מלות חלילה ויכול לכתוב בפנ"כ אע"ג דבעדות מפיהם דוקא הכא א"ל עדות ללשמה דלהכי אשה ובע"ד וקרוב נאמנים גם א"ל בפני שלשה כדבסמוך [וקאי קושית התוס' נוקי באלם ולא יקשה לרבה] מיהו ז"א דא"כ לא מצי לאוקמיה באלם כיון דיכול לרמז או לכתוב בפנ"כ ולמה צריך להתקיים בחותמיו [דלכאורה גם לגבי קיום מהני מפי כתב וכדעת הריב"ש שהובא בח"מ סי' מ"ו] אלא צ"ל דצריך קיום כיון דלאו בר הגדה הוא דבעינן עדות מפיהם דוקא דלא עדיף משנים דבעינן מפיהם [דגבי קיום בעינן עדות טפי מגלשמה דהא צריך בפני שלשה דוקא] ולזה צריך להתקיים בחותמיו ועיין בריב"ש סי' ר"מ [ובסי' שפ"ב ותי"ג] א"כ מאי סתרו דהו"ל ולא אמר הא שפיר נופל עליו ואינו יכול. אכן זה הבל דודאי יכול קרוי הוא דעכ"פ כיון דיכול לרמז ולכתוב שנעשה בפניו רק אינו מועיל אמירהו לענין קיום [אינו קרוי ואינו יכול]. וא"ל דלעיל דקאמר מאי בינייהו הו"ל לפי"ז אלם איכא בינייהו. מיהו אין אנו מוכרחים לומר דלענין לשמה אלם מהני רק דמקשים מאלם דבר שליחות הוא עכ"פ כיון דבר דעת הוא [ולא צריך לדחוק בפיקח ונתחרש]. ואם אלם מועיל לענין לשמה מיושב הא דצריך לאתויי והוינן וכו' דבלא"ה לק"מ וכן ראיתי מי שכתב כן ביישוב והוינן ודו"ק (ע): בא"ד או שלא ראה כו'. לפי"ז היה צ"ל לרבה דאיירי כשניסת ולאוקמי ממש כברייתא דמייתי בסמוך המביא כו' ולא אמר כו' דהא ע"כ היינו צריכין לבא לגזירה מכח קושיא אי הכי יכול נמי בין לפיר"י ובין לפיר"ת ולפי"ז יש ליישב קצת דלא ניחא לפרש המשנה כן משום קושית התוס' ד"ה כשניסה וכו' עיין בו והו"ק: בתוס' בד"ה אי הכי יכול נמי וכו'. קושית התוס' מבוארת ותירץ ר"ת אינו מחוורת דלאחר שלמדו דליכא חששא דלשמה למה לא יהיה עדיף קיום חותמיו טפי מבפנ"כ ויהיה פי' המתני' לרבה כמו לרבא אבל ביטול שני בפנ"כ ואע"ג דקושטא הוא דלאחר שלמדו נמי עדיף לרבה בפנ"כ מקיום דביכול לא מהני קיום חותמיו מ"מ למאי דלא ידע גזירה שמא יחזור דלמא קושטא דביכול נמי שני ולריך לדחוק כיון דלרבה תקינו בפנ"כ משום לשמה והיה עדיף מקיום חותמיו ובאותו זמן לא היה מועיל קיום חותמיו ולפי התירוץ אף לאחר שלמדו כן הוא משום גזירה אף בה"א דהמקשה עכ"פ הסברא הוא דבפנ"כ עדיף כיון שכן התקינו רבנן מעיקרא ואף שאין סברתו שלא יועיל קיום חותמיו לאחר שלמדו כיון דליכא למיחש למידי מ"מ אין ה"א בסברות הפיכות מבמהרץ שיהיה קיום חותמיו עדיף ולהמתרץ

באור

מה שדחו התוס' לעיל בד"ה מאן כאי תנא: (ג) וה"ס דהו"מ למיפרך בלשון שני כמו שהקשה שמחבר בלשון ראשון דהו"ל למתני ברישא רבותא בא"י ובסיפא במדה"י כיון דלשון שני אכתי לא ידע בקושיתו הא דעולי רגלים כו' [illegible]

כו' ובספר מוכח מהא נקיט ממדינה למדינה סתם דבא"י א"ל וטעמא דקיום ליתא ולמסקנא י"ל למאי דמסקינן רבה לית ליה דרבא ועי"ב דיוקא דממדינה למדינה אפילו ממדינה למדינה כיס דבא"י א"ל לרבא אף דאית [illegible]

בפנ"כ עדיף אבל לרבא לעולם לא היה סברא שיהיה בפנ"כ עדיף מקיום ודו"ק: בא"ד חד נמי ליבעי שמואל כו' לא פליג כו' משמע דלא מפרש כאשר פירשתי לעיל (פ) דא"כ הו"ל כמ"ש לעיל אליבא דרבא ה"נ לרבה אחר שלמדו ומשמע להו אף בשנים מיבעיא לרבה מהאי טעמא דלא פלוג וקלא קשה לי מנ"ל להקשות וללמדו האיך מיבעי' דלמא בלאחר שלמדו מיבעיא כמו לרבא ולא מטעמא דלא פלוג וא"כ לא קשה חד נמי. ואפ"ל דלרבא מיבעי' ליה אי טעמא דקיום או לשמה ופשיט ליה טעמא דקיום כרבא אבל לרבה אין לומר כן רק מטעמא דלא פלוג אע"ג דמיה אלו יאמרו וכו' לא א"ש כ"כ כמו שכתבתי לעיל גם לפירושם משום לא פלוג כו' לא א"ש מה אלו יאמרו וכו' ודו"ק: ולפי' ר"י פירושו א"ה חד נמי דכיון דהאיבעי שלו אמתני' קאי ומסתמא מתני' נמי איירי לאחר שלמדו ואפילו באותה מדינה כנ"ל ודו"ק: בא"ד בהכי נמי קתני מתני' כו' דכיון דרבה ורבא בטעמא דמתני' פליגי ומתני' איירי בלאחר שלמדו (דאל"כ) [וא"כ] מאי כ"מ בטעמא דמתני' דאיירי באחר שלמדו ומ"מ מה שדקדקו דבהכי נמי איירי מתני' הא מ"מ [אף בל"ז] נכרים מכח קושיא דבמאי פליגי רבא ורבה ומאי בינייהו לאחר שלמדו וצ"ל ע"כ אף שא"ל קיום כגון בי תרי או באותה מדינה וא"כ פריך שפיר יכול נמי. נראה משום קושיא והא אשה דקדקו כן וכמ"ש לעיל בגמ' ואע"ג דבלא"ה מסתמא דין דאשה כדין השליח מדלא מחלק באשה [דבאותה מדינה א"צ] מ"מ בהכי א"ש טפי וק"ל: ולעיל בד"ה מאן האי תנא שהקשו דלמא רבה כר"א ובפנ"כ משום לשמה ובפנ"ח משום קיום יש להרץ בזה דמתני' נמי איירי באותה מדינה ותקשי בפנ"ח למה לי אף לפי האמת דא"ל שמא יחזור דבר יכו' דהא לא צריך הזימה לשמה וק"ל: בא"ד דכולה מתני' אית לן לאוקמי וכו' וה"ה בא"ל קיום [דהיינו באותה מדינה וכה"ג] וכ"ל דהשתא קושיתו אי הכי יכול נמי כגון בבי תרי כו' ומשני גזירה וכו' דהשתא בשנים אמרי' גזירה וכו' ובסמוך מסיק דבשנים לא גזרינן דלא שכיחא ואולי לזה כתבו התוס' בסמוך ולקמן בר"פ ב' איכא למ"ד דשנים צריכין לומר וכו' ועוד דהכא בסברת המקשה קיימינן דפריך א"ה יכול נמי כו' והמקשה ס"ל דבי תרי שכיחא כדפריך בסמוך וק"ל. גם אין הפשט הולא בזה דמ"מ מאי להקשות אי הכי יכול נמי כגון באותה מדינה וק"ל. ואף לפירוש ר"ת מ"מ נראה שכ"ל דכל המשניות איירי באחר שלמדו דאל"כ רבה מ"ט לא אמר כרבא דלמא ידעתו מועיל כיון דא"ל לשמה ומתני' דרים פ"ב קודם שלמדו מיהו ז"א דמ"מ משום גזירה שמא וכו' ע"כ ידעתו לא מהני (צ): בא"ד ועוד פרש"י בכת"י כו'. קשה דהו"ל למיפרך בא"י למה לי אם יש עדים יתקיים בחותמיו כו' קיום זה מה טיבו כיון דרבה לית ליה דרבא ואם תמצא לומר שבכלל זה בקושיא א"ה יכול נמי א"ל בפנ"כ ולא כלום וכ"ש אינו יכול מ"מ קשה היאך מתורץ זה למה לי קיום באינו יכול: ואני אומר א"ה יכול נמי דמשמע ליה מדלא קתני צריך להתקיים בחותמיו והוי הדיוק דיכול אינו צריך ועוד למאי קתני לה ומאי קמ"ל דיכול אינו צריך משנתינו הוא אלא להורות דמהני קיום חותמיו [ולזה קשה א"ה יכול נמי מהני קיום חותמיו] בשלמא לרבא בא לשלול טעמא דלשמה שאין הטעם דבפנ"כ משום לשמה וכיון שכן מה לי יכול או אינו יכול אבל לרבה דאין בא לשליל טעמא דלשמה וקושטא דחיישינן ואי לאחר שלמדו פשיטא הא כולן בקיאין ומאי תיהי לחוש אלא קמ"ל שלא תימא לא עקרו רבנן תקנתייהו ולא זזה ממקומה הצריך דוקא בפנ"כ אף לאחר שלמדו דאין לחוש למידי א"כ מאי אריא אינו יכול אופן שלא אפשר להתקיים תקנתא דרבנן אפילו יכול נמי ולא אמר נמי מהני קיום לאחר שלמדו אף שאפשר להתקיים תקנתא דרבנן דלא הוי סלקא דעתיה לפסול הגט משום הכי כיון דליכא למיחש למידי ומשני שם א"כ דפסול משום גזירה כו' וזה קרוב לתי' ר"ת: עוד רציתי לומר דלאחר שלמדו ודאי אינו ר"ל שהיה מלמד נוסע ממקום למקום רק לאחר דשכיחי מתיבתא בחו"ל מחזקין להו בבני תורה וכדלקמן דבבל כא"י מכי אתי רב לבבל ושכיחי מתיבתא וא"כ יכול נמי דעדים מצוין לקיימו ע"י כן ומשני גזירה שמא יחזור כו' ואף דלקמן בבל כא"י לגיטין ולא חיישינן שמא יחזור וכו' היינו משום שמימות יכניה היה כך ולא היה קלקול שם מעולם ופי' מכי אתא רב כו' כמ"ש התוס' לקמן והורה לנו שמימות יכניה וכו' והא דנקיט לשון לאחר שלמדו ולא מתיבתא כדלקמן משום דהכא משני על אין בקיאין לשמה צ"ל שלמדו משא"כ לקמן דכ"ע כרבא משום קיום לחוד א"ל לאדכורי רק ע"י מתיבתא תלמידים ההולכים מעיר לעיר אבל א"ל דמש"ה בבל כא"י ע"י מתיבתא [ולא גזרינן שמא יחזיר] משום דלקמן כרבא טעמא דקיום לחוד אבל הכא ברבה קיימינן דחיים לטעמא דלשמה גזרינן שמא יחזור וכו' כי למה לא שייך לענין קיום ג"כ גזירה ולקמן נכתוב יותר בזה בעזה"י רק לפי"ז קשה נמי כמו לפרש"י דהו"ל להקשות באינו יכול גופה למה לי קיום כיון דשכיחא רק י"ל דאפילו ביכול פריך ומשני שפיר משא"כ לפרש"י [דלא משני מידי] כמ"ש לעיל ומ"מ לא יתכן דס"ם כיון דנפיקא ונתחרם לא שכיח א"כ למה לי קיום חותמיו כיון דשכיחא ע"י מתיבתאות והוי כמו בא"י וליכא חששא אלא משום גזירה ובהא לא גזרו ודו"ק: בסוף הדבור משום אחלופי. והוצרך הכא לגזירה שמא יחזור דהכא פריך לא ילטרך כלל בפנ"כ ובפנ"ח ודוקא אם צ"ל בפנ"ח לאיזה טעם התקינו נמי בפנ"כ משום אחלופי אבל השתא שנתבטל הואין לפרש פריך אבפנ"ח נמי. והוצרכו לקמן משום אחלופי היכא דלא שייך גזירה דהכא כגון בלא שכיח. אבל יש לראות כגון מאי אי פיקא ונתחרס הא א"ל. אשה בלא"ה נמי צריך שלא תחלוק כדמסיק. בבי תרי לא שייך אחלופי [גם א"ל כלל]. גם קשה דהא לא אתי לאחלופי כיון דידעתו לא מהני כמ"ש בה"א והוא מוכרח דהא מתני' דרים פ"ב נמי איירי בלאחר שלמדו דמינה דייקינן דידעתו לא מהני והא דכתבו בסמוך בד"ה בי תרי משום דקודם שלמדו הוי בפנינו דוקא משמע דלאחר שלמדו לאו דוקא רק נקיט לשון דבפנינו משום דמקודם היה דוקא עכצ"ל דהיינו בבי תרי דאיתי גיטא דלא שכיחא דקושטא הוא דאין צריכין לומר כדמסיק הכא (ק). דאל"כ מאי הקשו ולמאי דחשיב מלתא דלא שכיחא הא דקתני וכו' דדייק וכו' מאי קושיא שפיר ידעתו בבי תרי דעלמא לא מהני משום גזירה שמא יחזיר וכו' ומטעמא דלשמה אלא ההם בבשניהם שלוחים איירי. (ר) ואפשר לומר דמ"מ דכיון דקודם שלמדו נתקן בפנ"כ משום לשמה נשארה התקנה משום אחלופי אף דים היכר ג"כ ע"י ידעתו וכעין שכתבו לעיל בד"ה רבה אית ליה דרבא ואולי לענין זה היכא דליכא גזירה כגון בא"י מהגמוניא להגמוניא הוצרכו זה לקמן והתוס' הביאו משם דה"ה לענין אחר שלמדו קודם בואו לגזירה שמא יחזור וכו' וצ"ע לקמן [ושם ייסבו בפשיטות]: בתוס' בד"ה כשיסת והא דתניא כו'. ולגופא דברייתא לא הקשו י"ל דנתקיים הוא עבר מדלא אמר יתקיים כבמתני' דא"י דלעיל ואילו הכא איירי שהגט מקוים כבר מאי אמרת למה פסק ותני אמר ר"מ הולד ממזר אם יכול לקיימו יתקיים עדיין בחותמיו י"ל דלא מועיל כיון דמעיקרא שינה מתקנת חכמים אך הכא דאיירי כשניסת א"כ התנא פוסק הדין לאחר נשואין אם יבא גט כזה א"כ אף שהוא לשון עבר מ"מ יכול לפרש אם נתקיים קודם הנשואין אבל בשעת הנתינה עכ"פ לא היה מקוים ועוד דאדרבה בנאמר כפשוטו אם נתקיים הוא הוה עתה א"כ ע"כ איירי אחר הנשואין שעדיין מועיל קיום ואילו בפשטא דברייתא י"ל אם נתקיים עתה בשעת הנתינה ועיין בחדושי רשב"א: עוד שם והא דתניא כו'. אף דרבנן פליגי אר"מ מ"מ תלא עכ"פ ובולד לאודיה פליגי דר"מ אמר תלא והולד ממזר אבל בתלא מודו רבנן וק"ל: בא"ד דהא ר"י אית ליה לא תלא. והא א"ל דהכא תלא וכשר היינו הולד דהכא הני כשר ותלא וג' גיטין פסולין נקיט לפסול ולא תלא ודו"ק: בא"ד למעוטי נתנו לה. היינו כשלא נתקיים בחותמיו: בא"ד וכמסקנא דשמעתין כו"ל: ע"ב גמ' ותסברא והא רבה אית ליה דרבא כו'. דא"ל מקוים היק מדלא הזכיר גט מקוים גם א"ל דהוי באותה מדינה דהו"ל נשאלו מהיכן ולזה א"ל ג"כ דהוי מבבל ושם בקיאין כדבסמוך: בהא דכילד יעשה ישלנו כו' אם הלכה כר"מ בהא דכל המשנה כו' גם משמע לעיל דרבה ס"ל כוותיה דר"מ מדלא הקנו בפנ"כ משום לשמה וכי אתי למינזייה מאי הוי ע"ש בפרש"י בכל זה עיין ברשב"א באורך: ובהא דאשה כשירה להביא את הגט ולא קאמר קרוב בפרט לגירסת הספרים כשירה להביא גיטה עיין ברשב"א בזה באורך. גם אם הלכה כרבה או כרבא ע"ש באורך: גמ' וכ"ש אעביד לחומרא כמלא כו'. ולקמן אתקין ר"ג שיהיו העדים חותמין כו' אתקין רבא בגיטא מיומא דנן כו' וכן כמה חומרות שהחמירו האחרונים עיין בתרומת הדשן שהעיר בזה: ברש"י בד"ה משום דלא אמר כו' ובפני נכתב כו'. כמו שאמר ישלנו ויאמר וק"ל: בתוס' בד"ה והא קי"ל דאין עד כו'. בהרשב"א ייסב הגירסא דמשמע בעד נעשה דיין כו' לגמרי קאמר בכל מקום: בתוס' בד"ה הכי גרים ר"ת. שאלו גירסת הרשב"א ועיין לעיל דף ג' ע"א הקאמר התם אשה לא מהימנא ולא קאמר התם קרוב לא מהימן כו' ואפ"ל דנכלל בהתם בעל דבר לא מהימן כו' דאין קרוב יותר מזה: בתוס' בד"ה כילד יעשה כו' ולר"מ כילד יעשה קודם נשואין כו'. ולא מיחא להו כפשוטו שתהיה גרושה להנשא לאחר אפשר דנכלל בקודם נשואין ואפ"ל דלתקן מכאן ואילך הו"ל תטול גט גם מבעל הלזה השני דפשיטא דצריכה גט ממנו דקידושין תופסין כיון דמגורשת מראשון מדאורייתא מיהו התנא לא קאמר רק כילד יעשה לא תעשה: בתוס' בד"ה ישלנו כו' וה"ה לאחר נתינה בתוך כדי דבור כו'. ובתכ"ד קודם נתינה נמי פשיטא דמהני וכ"ה בסדר גיטין בתשר"י: בסה"ד עושה בב"ד שליח ואומר כו'. אע"ג דנתינות הגט לאשה הוא לאחר זמן:

דף ו ע"א גמ' קן קולמסא ופרש"י תקון הקולמס כו'. לא שצריך באמת לשמה עיין בתשר"י:
גמ' מהו דתימא אונס כו' קמ"ל. פירוש דלא חיישינן שיהיה עוד ששמו כשמו דאף בעומד אללו כל היום הא בעינן שיהיה מוכח מתוך הגט כמ"ש התוס' לעיל והא דקאמר מהו דתימא וכו' משום דים רגלים לדבר טפי מדלא כתב קודם רק אחרי בואו מהשוק אבל ביושב בביתו פשיטא דלא חיישינן ודו"ק: גמ' והני גמירי כו'. ולא שייך גזירה שמא יחזור וכו' דמעולם גמירי והיה נראה לכאורה דאיתמר נמי כו' דע"כ אין הטעם משום לשמה דא"כ אכתי ניחוש דמכי אתי רב לבבל נעשו לומדים ולא מקודם ולא כפרש"י מאגלה יכניה כו' דאם קבלה היא דלא פסק נקבל וא"כ שייך גזירה. אבל א"כ גם לטעמא דקיום נגזור שמא כו' ואולי לענין שמא ישכחו שייך לגזור טפי אבל לענין מתיבתות אין לגזור שמא יתבטל וק"ל: גמ' מתיב ר' ירמיה כו'. אין ליסב פירוש הקונטרס דמקשה כיון דבזמן המשנה ע"כ היה צ"ל בפני נכתב א"כ נגזור השתא שמא יחזור כו' דא"כ נפרוך בלא מתני' מניה וביה דהא אמר מכי אתי רב ולא מקודם אלא ע"כ צ"ל לענין מתיבתא לא חיישינן שמא יתבטל. ונראה לפרש"י מקשה בין לה"א דפליגי בלשמה גם להמדחה שאינו סותר רק מכח והסברא גם לאתמר נמי שמביא מר"ה לסתור טעמא דלשמה הא [בלא"ה] אי אפשר לומר טעמא דלשמה מכח מתני' ערוכה דהא בזמן המשנה ע"כ היה צ"ל בפנ"כ הא מיכניה גמירי וא"ת דלא היו גמירי מיכניה דפסקה נגזור שמא יחזור כו' והו"ק: גמ' והא בבל לצפונה כו'. שלא תימא לצד מערב דלא מפורש גבול במתני': גמ' ולא ידענא אי מסורא כו'. אף דמסתמא מנהרדעא לסורא דרב רמא ישיבה בסורא הוא כפרש"י בסמוך מ"מ דלמא בשעת כתיבה שאלו אם צריך לומר א"כ צריך לעמוד ע"ג: בתוס' בד"ה אפילו קן וכו'. מפורש בתשר"י: בתוס' בד"ה מכי אתא רב כו'. ואיתמר נמי קאי על גוף הדין ובתוס' מרובה דף פ"ו כתבו בהדיא מכי אתא רב לבבל כו' אלשמה: בתוס' בד"ה מכי ארדשיר כו' וי"ל וכו'. אכתי להמקשה דלא אסיק אדעתיה דרבה אית ליה דרבא תקשי ועוד קשה דלמא ס"ל כת"ק דלא גזר מוליך אטו מביא ונראה דודאי בסברת המקשה דרבה לית ליה דרבא לק"מ דדלמא כת"ק ס"ל אבל למסקנא דרבה אית ליה דרבא ומוליך לכ"ע צ"ל בפנ"כ ס"ד דהתוס' דהסברא נסתרת לכ"ע דגזרינן מוליך כו' ותי' דאדרבא למסקנא לכ"ע לא גזרינן ודו"ק: בא"ד דהאי מא"י הוי כדכתיב כו'. צ"ע היכי מוכח מהאי קרא ע"ש ובפרש"י כתב התם רסן זה קטיספון ולא אקטיספון: **ע"ב** גמ' אמר ליה בני מהיכן אתה כו'. נ"ל להוכיח מזה שא"ל לכתוב בגט מקום הכתיבה שעומד שם הסופר בשעת הכתיבה דאל"כ הא ראה בגט מהיכן היה דע"כ לא קפיד רק אמקום כתיבת הגט מיהו שמא לא ראה הגט רק בא בפתם ושאל לר' ישמעאל וק"ל: גמ' הואיל ויצא הדבר וכו'. אפ"ל דאה"כ כן השיב לו הואיל ויוכל לבטל ערעור הבעל טפי עדיף לעשות על צד שהוא גמור רק הגמ' מקשה דקארי לה מאי קארי לה ומה ס"ד דר' אילעאי וק"ל: גמ' זבוב מצא ולא הקפיד כו'. אין להקשות א"כ מאי אסכים מריה על ידו כיון דלא הקפיד ונימא דבר אחר וצ"ל דמ"מ הוי סרחון ומרידה דנכלל בותזנה אף שהוא לא חיים. ואולי אחרי שמצא נימא קפיד גם על זבוב ותלאו בפשיעה ג"כ. ועוד י"ל לכונתם ע"פ מה שאיתא שלהי מכילתין כשם שיש דעות במאכלים כך יש דעות בנשים יש לך אדם שזבוב נופל וכו' כך יש אדם שאשתו כו' ע"ש וק"ל: בתוס' בד"ה אי עבדית אהנית כו' אבל אי אמרה כו'. ספר ח"ס הגיה אי אמר שמכינן אדיבוריה: בתוס' בד"ה אמר ר' יצחק כו'. כל זה בכתב אשורית כדאיתא בחידושי הרשב"א: בא"ד ומיהו הרבה כו' וא"כ שמא אף הא וכו' לדרשא הוי. עיין בכל הדבור הזה בתוס' דמנחות תמצא הרבה שינויים מבכאן: בא"ד ישראל אל תשמח אל גיל בעמים. ואע"ג דפסקו כר' יצחק דג' אין כותבין וא"ל דאם משנה בתחלת המקרא שפיר דמי א"כ למה לא כתב אחריתך ישגא מאד כדכתיב ובמנחות הביאו אל בעמים גיל ע"ש. ובשמעתין בסמוך דמר עוקבא סרטט להאי קרא ולא שינה ע"ש: בא"ד לא ס"ת כו'. נראה דמשמע להו דס"ת א"ל סרטוט מדפריך הא מורידין עושין וכו' ודלמא ניחא למימר הך טעמא דכולל אף בס"ת אלא ש"מ דאף ס"ת א"ל סרטוט ולהכי פריך שפיר: בא"ד והא דאמר בפ"ק דמגילה כו'. נ"ל בקיצורם דבל"ז י"ל הא דמגילה צריכה סרטוט אפילו שורה הראשונה ותפלין אין צריכין סרטוט אפילו שורה הראשונה ומזוזה צריכה סרטוט על כל שיטה והשתא א"ש הכל אבל השתא ע"כ צ"ל דתפלין עכ"פ צריכין סרטוט שורה הראשונה דהא אפילו ג' אין כותבין כ"ש תפלין והא דקאמר תפלין אין צריכין סרטוט היינו על כל שיטה ממילא הא דקאמר מגילה צריך סרטוט ע"כ היינו על כל שיטה דאל"כ קרי ליה א"ל סרטוט לזה הקשו שפיר וק"ל. אבל מהא דמגילה אין להוכיח דפירושו על כל שורה מדצריך קרא הא בלא"ה ג' אין כותבין י"ל דמג"ל שמגילה הוא מקרא דדוקא ג' מקרא אין כותבין וק"ל: בא"ד והייתי מצריך דוכסוסטוס. דבריהם מבוארים דמשמע ליה לתלמודא [דיהיב טעמא אתוספתא שהובא שם דאדיפתרא ושלא בדיו פסול] דטעמא דתוספתא מגזירה שוה דכתיבה כתיבה דמינה ילפינן על מה שיכתוב ולא מדברי שלום ואמת דא"כ דילף התוספתא משם הייתי מצריך דוכסוסטוס כמזוזה אבל אילו פירושו אמתה של תורה ספר תורה דלמא שפיר יליף התוספתא מינה אף על מה שיכתוב [ומנ"ל להלמודא דטעמא מגז"ש] ועיין בהרשב"א שכתב בענין אחר קלא מהתוס': בסה"ד והא דאמר במסכת סופרים כו'. דא"ל שיטה ראשונה דזה א"ל סרטוט [קרי לה] והכא קאמר אא"כ מסותגל לזה פירשו ד' סרטוטין וכו' והא דמגילה נמי כו"ש לגרולי הכי שצריכה סרטוט כאמיתה וה' היינו ד' סרטוטין שלא עדיפא מהרן וק"ל:

באור

והגנו הכל כסדר: (פ) אין הלשון מדוקדק דמלשון ק"ק דבסמוך נראה דמ"ם נתהוה משמע דלא מפרש כו' ר"ל דלא יפרש ר"ת נרבה כדמפרש הגאון לעיל ברבא וע"ז אינו מדוקדק מ"ם אח"כ דא"כ הו"ל כו'. ועיקר הכוונה דא"כ מאי קשיא ליה לרבה טפי מלרבא: (צ) דברים שאלו אין להם הבנה כלל דע"כ רבה לא מצי אמר כרבא דקודם שלמדו מוכח מפ"ב מדידעתו לא מהני ולאחר שלמדו מוכח ממתני' דאינו יכול שצריך לשמה כמו שפירש ר"ת והמקשה הקשה באמת אמאי לא מהני ביכול ותירץ גזירה וכו'. גם מ"ש זה היינו דמ"מ משום גזירה כו' אינו מובן כלל דכל עיקר קושיתו רבה מ"ם לא אמר כרבא בלאחר שלמדו דטעמא רק משום קיום ולא תמריק גזירה: (ק) אף שהודו בזה שלא יסתו דברי התוס' מתורץ כגוף הדין דידעתו אינו מועיל מ"מ עדין קשה לאין לפרש שכיחא דייקינן דידעתו לא מהני למ"ש נמשוך דאפשר לומר דמתני' דרים פ"ב נקיט בפנינו משום קודם שלמדו ופ"ג דלית ליה לאין לפרש דאפשר לומר הכי וכ"כ כאשר מהר"ן ג"כ שדברי התוס' בזה מתורץ: (ר) והיינו ממה דקאמר לקמן דף י"ז ע"א זימנין אשכחיה כו' דאפילו גם יוצא מתחת ידי עידי מתימה כפר אלמא קסבר כו'. כ"ם כדברי הגאון לקמן ריש פ"ב כדבור ולענין ידעתו בסוף דבריו. ומ"מ קשה דאף נהאי ליסבא איירי מתניתין נמי באתן הגט יוצא אם כן לא כו"ל לבתוספות לתורי דמשום קודם שלמדו נקיט הכי רק משום אין הגט יוצא כו' וכן הקשה בספר משנת חכמים עיא"ה

דף ז ע"א גמ' קיימתיה מסברא. כמו רבב"ח דאמרה כמי מסברא ואולי רבב"ח משמע ליה מלשון המשנה דקאמר לומר אמירה לשון רכה ולא קאמר לשאול או לצוות גם לשון בתוך ביתו כמדבר עם עצמו דא"כ הול"ל אל בני ביתו והוא קאמר מסברא בלא דקדוק ודוחק לומר מסברא בלא טעמא דכי היכי דליקבלו מניה אף שודאי היה קיבלו מרב אשי דמימות רבי עד רב אשי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד עם כ"ז מסברא דלעולם יהא דבורו של אדם בנחת כו' דסוף סוף גם הא דליקבלו מניה מקרי סברא וק"ל: גמ' השכם והערב וכו'. אפ"ל והתחולל מלשון כדי שתתחולל דעתו עליו כמו ויחל משה והשתא אתי שפיר דאי מלשון דום א"כ הקדים המאוחר ואיחר המוקדם וכן מצאתי: גמ' קינה ודימונה וכו'. שמעתי דמפרש טפי בהאי משום כפילות ועדעדה שנשנה ומדחדא לדרשא כמו גבי רך וטוב: גמ' וכי מה ענין מצנפת כו'. ק"ק כל מקשה שאומר מה ענין וכו' מקשה שאין להם ענין כלל זה עם זה והם כרחוק מזרח למערב כמו מה ענין שמיטה אצל הר סיני וזה לא יתכן כאן גם איפכא הול"ל מה ענין עטרה אצל מצנפת כמו מה ענין שמיטה אצל הר סיני ונראה במה שאיתא ג' כתרים הן כו' וקחשיב ד' וצ"ל במה שאיתא אין מושחין מלכים כהנים עיין ברמב"ן פרשת ויחי פסוק לא יסור בארוך וביאור רחב. לזה [קאמר] ג' כתרים יכולין להיות יחד בלא ד' לזה אמר דמשמע ליה לכאורה דבאדם אחד איירי קח ממנו המצנפת והעטרה ולא אמר קח מזה המצנפת ומאחר העטרה מאחר דמצנפת הוא כתר כהונה והעטרה קאי על צדקיה כתר מלכות ולזה הקשה שפיר וכי מה ענין מצנפת וכו' הלא אי אפשר להם להיות יחד ומדקאמר הסר כו' משמע דהיה לו מניחם על ראשו ומתרץ דאיירי בעטרת חתנים דשייך כולן אף באחד ומינה דבטל מכל אדם וזהו שאמרו אמרו מלאכי השרת וכו' זאת וכו' הזכיר נעשה ונשמע יותר מזכות אחר במה שאיתא בשעה שהקדימו ישראל כו' באו ק"ך ריבואות מלאכי השרת וקשרו לכל א' מישראל ב' כתרים ר"ל נוסף על כתר תורה לכל אחד עוד ב' כתרים דהיינו לכל אחד ג' כתרים וק"ל. להמשיך הענין אמר וכי מה ענין מצנפת וכו' כי לפי הדמיון הלובש אחרון פושט ראשון וכיון שהזכיר המצנפת הסר בתחלה ע"כ היה לובש העטרה מתחלה ואח"כ המצנפת לזה פריך וכי מה ענין מצנפת שלבש אחרון אצל עטרה שהיה לו מקודם דכיון שהיה לו כתר מלכות אי אפשר לו לכתר כהונה כמו שאיתא אצל ינאי המלך הקם להם בציץ וכו' די לך בכתר מלכות הנח כתר כהונה לבני אהרן כו' ונכון כ"ל (ש): גמ' דרש ר' עוירא זמנין כו'. אף דכמה דרשות דרש ר' עוירא זימנין אמר לה כו' בפרק מי שמתו אצל ישא ה' פניו וכו' ועוד כיוצא בו נראה דנקיט להך הכא דשני הדרשות בקראי דכה אמר ה' וכו'. וקינה ודימונה כו' נקיט הכא משום קנאה ודומם כו' לגימא ודומם עושה לו דין ומסמיך לדום לה' והוא יפילם כו': גמ' לב' רחילות כו' גוזזה עוברת כו'. ע"ד זה עוברין כבני מרון כאמריא וכו'. תחלה אמר אם שלימים מצומצמים ומ"מ יש לו מזונותיו מצומצמין רק אין לו מותרות לתת לאחרים וכ"ש כשהם רבים והדר אמר אפילו עני וכו' שלא תימא זה גוזז כבר: בתוס' בד"ה השתא וכו' אלא גבי אכילה כו'. דומיא דבהמתן של צדיקים וכן מ"ש אין מגונה כ"כ אכילה של היתר כו' דדוקא דומיא דבהמתן חמורו דר' פנחס בן יאיר שלא רצתה לאכול דבר שאינו מעושר: בתוס' בד"ה והוא וכו'. שמעתי מפרשים דקשה להו אמאי לא שירטט להך קרא כראשון לזה כתבו בזבחים כו' אע"פ שהפיל לך חללים כו' דום נמצא הפסוק מסורס ומהופך שהסדר היה הוא התחולל לו דום לה' והשתא הוי כהאי דראשיתך מצער היה וכו' וק"ל והוא הלני. ומה שלא הזכיר שירטוט בגמ' אפ"ל שהכל נכתב על נייר א' שעל הנייר ששלח לו בני אדם העומדין וכו' כתב לו עליו תשובתו בצידו אמרתי וגומר הדר וכתב לו התחיו קא מצערו טובא וכו' הדר כתב עליו דום לה' וכיון ששירטט פעם א' שוב אין צריך כמ"ש התוס' לעיל. ועוד אפ"ל דכיון דיש שם במקרא זה האחרון ודאי לא כתב השם ככתיבתו רק ב' יודין או ה' או כקריאתו הנהוג עד היום כי אין רשאי לכותבו בכתב אשורית בחנם וממילא שינה מאשר הוא במקרא ושפיר דמי לכתוב בלא שרטוט כנ"ל ונכון: בתוס' בד"ה השכם וכו' לבהמ"ד קאמר לעסוק בתורה. לא להתפלל וגרסתם היה השכם והערב והן כלין וכו': בתוס' בד"ה עטרת חתנים. ומר בר רב אשי דגדיל כלילא לברתיה כלה ע"כ דומיא דבגברא היינו עטרת חתנים ולאו היינו כלילא דדהבא עיר של זהב דהא בפולמוס של טיטוס גזרו על עטרות כלות רק דומיא דעטרות חתנים דהיינו כיפה איירי ואותו אסרו בגברי דוקא ועיין: **ע"ב** גמ' למימרא דעכו בצפונה כו' פרש"י בסוף הצפון. הא ודאי דלצפונה קיימא רק כיון דמשער הגבול בעכו ע"כ צ"ל דקיימא בסוף צפון דא"י ובברייתא משמע דמעכו ולהלן עדיין א"י וכזיב קיימא בסוף צפון והציור כזה. (ת) (עיין בסוף הספר הציור סי' א') כמו גבול צפון כיון דקיימא במקצוע. וכיון דחציו דעכו היה ח"ל צריך לצייר כזה. (עיין הציור סי' ב') רק לפי"ז הו"ל לעשות בה גבול מזרח: גמ' לא קשיא הא ר"י הא רבנן. קשה דלמא אף לרבנן אף דחייב מדאורייתא מ"מ אפשר דמדרבנן הוי כחוץ כמו פרפיסא [שהביאו התוס' בד"ה דלמא לא הוא] ולכן לענין גט מדרבנן צריך לומר בפנ"כ ז"א דכיון שנקרא שם א"י עלי' דחייב במעשרות אינו צריך לומר בפנ"כ: ברש"י בד"ה ואמר ר"פ כו' וע"כ מזרחה שמש אמסילה קאי. דא"ל מזרח א"י ודו"ק: ברש"י בד"ה המביא גט בספינה וכו' וקס"ד דבנהרות דא"י קאמר. לכאורה כיון שסובר שהברייתות לא פליגי [מהו א"י] ואיירי בחד גוונא [לא בנהרות חלוקות] אף דס"ד ביה מ"מ פריך שפיר: בתוס' בד"ה ה"ג כו' ומיהו י"ל וכו'. מ"מ אינו נכון כ"כ דהול"ל למזרח הדרך למה לו להזכיר ימינו ודו"ק: בתוס' בד"ה הא ר"י כו'. אגופא דברייתא דמביא עבר בלא הא דהכא פשיטא דאין מקום [להקשות] דמובלעות לענין מעשר מאן דכר שמיה ומנ"ל אבל אגופא דמביא גט בספינה [הו"ל להקשות] י"ל דלמא המים מצד עצמן ואף העפר שתחתיו אין לו דין א"י כאוקימתא דרב נחמן בר יצחק וק"ל: בא"ד ואומר ר"י וכו'. בסמוך ע"כ לא קאמר ר"י כו' הומ"ל אלא בספינה שעפר שתחתיו לאו בר זריעה הוא אלא משום דעציץ ע"ג יתידות איירי בכל גוונא אף אם עומדות על גבי מים דומיא דספינה. ועי"ל דדוקא לענין דנקרא שם א"י עליו לענין גט כיון דשם א"י עליו לענין זריעה ע"ג קרקע שתחתיו בזה יש לחלק אבל לענין חיוב מעשר גופיה לא ודו"ק: בתוס' בד"ה עציץ נקוב וכו' כאן בשל עץ וכו'. לכאורה מוכח כפשטיה דע"כ בשאינה נקובה ואפ"ה של חרס מביא וקורא דא"ל שניהן בנקובין א"כ מ"ש של עץ מחרס ועוד דהא קתני בעציץ דהוא של עץ דמהני נקיבה ואולי שלא תימא כאן בשל עץ ונקוב וכאן בשל חרס ואינו נקוב לזה כתבו מדלא משני כאן בנקובה כו' ותרווייהו בשל חרס כי היכי דמשני בעציץ והכל של עץ [ומחלק] בין נקובה לשאינו נקובה דהוי שפיר חידוש אחר בספינה שאין בעציץ אלא ש"מ דבחרס אינו נקוב כנקוב ושלא תקשי אכתי לישני הכל בספינה של עץ וכאן בנקובה וכו' [דהא א"ל ודאי דסתם ספינה של חרס דפשיטא דלא זה מגוף דברי המחבר במוסגר] לז"א דא"כ הוי ממש שינויא דעציץ כו' ובא להשמיענו חידוש כו' וא"ל לישני בעציץ כאן בשל עץ כאן בשל חרס כו' ובספינה הכל בשל עץ כאן בנקובה כו' דלמה יתרץ כן הא סתם עציץ הוי של עץ טפי ניחא לשנוי בהכל של עץ וספינה הוא ג"כ של חרס וק"ל: בא"ד ורשב"ם הביא כו'. דאפילו סתם עציץ היכא שלא הזכיר עציץ חרס כבפרק ב': בא"ד אלמא סתם עציץ של חרס הוא. עיין ברשב"א שפירש הקושיא בענין אחר [דמדטומן הלוף בעציץ חרס מליאה עפר שלא יצמח ש"מ דחרס באינו נקוב אינו יונק] אבל התוס' שלפנינו לא ניחא להו להקשות כן כי אין פירושו שטומנו בתוך העציץ המליאה עפר רק ממלא עציץ מהלוף בלא עפר וטומנו בעפר שנותן העציץ יחד עם העפר: בא"ד וא"ש. שהרי עינינו רואות דסתם ספינה של עץ הוא. ולכך לא מתרץ בספינה כאן בנקובה כו': בא"ד א"כ כאן בנקובה כו' ר"ל לפרש"י אבל לפירוש התוס' שתכ ספינה של עץ ואינה נקוב כנקוב. ובתוס' מנחות גם הרשב"א כאן כתב בע"א מהתוס' שלפנינו פה ע"ש: בתוס' בד"ה דלמא לא הוא כו'. פרפיסא היינו עציץ וע"ש והוא מבואר:

דף ח ע"א גמ' ר"נ בר יצחק אמר כו'. יש להקשות דהומ"ל הא והא רבנן כאן לפנים מחוט המתוח כאן חוץ לחוט המתוח: גמ' בשלשה דרכים שותה סוריא כו'. ע"כ סוריא דשמעתין לאו היינו סורא דלעיל דהוי בבבל מסורא לנהרדעא כו' ישיבת רב דהוי כא"י ודו"ק: ברש"י בד"ה מן החוט ולפנים לצד חבירו וכו' ונסין דנקיט כו'. אפ"ל דבת"ק פשיטא דה"ה למים דגם לעיל לרבנן דר"י מחייבי בנהרות דא"י למאי דס"ד דאיירי בנהרות אבל לר"י דלר' ירמיה דלעיל צריך לומר נסין דוקא דאילו [מים אף] נהרות [דא"י] לר"י כ"ז שאינה גוששת הוי ח"ל אף לענין גיטין אבל לרנב"י נסין לאו דוקא וה"ה למים לענין גט ולענין חיוב דמעשר משום יניקה נגעו ביה כפי' רש"י ודו"ק. ויותר נראה משום דמפרש המביא גט בספינה דברייתא דכא"י ר"י היא ור"י גופא לא קאמר רק נסין לזה צ"ל דאף המים לר"י כנסין ולכן גט שנכתב בספינה [אף] לחוץ מחוט המתוח כא"י אבל בנסין דת"ק [כיון] דאיירי (במן הצדדים) [בברייתא דכמביא בח"ל בחוץ לחוט המתוח. כנ"ל להגיה ולמחוק השני תיבות במן הצדדים] אין לנו כ"מ אף אם יהיה נסין דוקא וק"ל: בתוס' בד"ה כל ששופע וכו' בסוף הדבור לצד מזרח ומצד זה לצד מערב כדפרישית כנ"ל ודבריהם מבוארים דלפי' רש"י דמציין ת"ק גבול צפוני בחודו של הר א"כ למה ליה לר"י להזכיר קפלוריא אבל לפירוש ר"י דהשיפוע לצד מערב ומזרח אתי שפיר הכל דהתנא מגביל בו בחודו גבול מערבי דא"י כל ששופע כו' והפסוק הגביל בו צפונה דא"י דקושטא הוא דהוא ג"כ בצפון דא"י שהרי עומד במקצוע צפונית מערבית והפסוק אינו מדקדק רק הגבול צפוני לא"י שם הוא ההר אבל התנא בא לדקדק בהר גופא באיזה מקום בו הוא הגבול בהתחלתו או באמצעו או בסופו דחודו של הר הולך מצפון לדרום ואפשר הוא כמה פרסאות ואף שהוא גבול מערבי דא"י א"א לומר שהוא גבול צפוני דהיכן הוא הנקודה שהרי שיפועו הולך לצד מזרח ומערב ומפרש ר"י מקפלוריא וכו' ויכול להיות אפילו שקפלוריא לא היה מכוון בחודו של הר רק בשיפועו או לצד מזרח או לצד מערב ולכן אין להגביל בו כלל גבול מערבו דא"י וגבול צפוני א"א להגביל בחודו דהר רק בקפלוריא זה פשוט. ור"י עצמו דמגביל גבול צפון במתני' בעכו היינו לצד מזרח דא"י וכפי' רש"י בתחלת ההלכה וקפלוריא לצד מערב וכ"ש אם קפלוריא מונחת בשיפוע מערב דהוי ח"ל [מלבד היא שריבתה תורה] כ"ש דניחא דמשמעות במתני' בעכו דהוי לפנים מטורי אמנון אבל לענין חוט המתוח טוב יותר לשער בגבול חצוני דא"י: בתוס' בד"ה ר"י אומר כו' לכך י"ל דלא כבשו וכו'. וא"ל דלא קי"ל כר"י ומ"מ פטור מן המעשרות וכן לענין גיטין הוי כח"ל כיון דלא קדשה בביאה שניה: בא"ד כדכתיב עד ים הגדול כו'. מה מוכח טפי מהאי קרא מקרא דבשמעתין ואפשר מלשון עד ועיין: בתוס' בד"ה המוכר עבדו וכו'. א"ל דבגט פשיטא ליה וכו'. אלא לענין גיטין ג"כ מספקא ליה ובעי לענין מוכר וה"ה לענין גט וכ"ת א"כ אמאי לא פשיט לו ג"כ גט דאפילו ר"מ לא קאמר אלא בעכו דמיקרבא אבל סוריא דמרחקא לא כדאמר לעיל לענין בבל וי"ל כיון דעכו חציה ח"ל ממש א"כ אין למידק מניה אבל סוריא דמירחקא וכו' דדלמא סוריא נמי כא"י ונקיט עכו דמשמע כל עכו ואפילו חצי' של ח"ל דינה כא"י ואינו נקיט סוריא דהוי כיבוש יחיד דשמי' כיבוש לא הוי ידעינן חציו ח"ל דבעכו אבל לענין מוכר פשיט שפיר מחציו דא"י דהשתא אפילו חציו דא"י דינו כח"ל לענין מוכר כ"ש סוריא דמירחקא ואף שהוא כיבוש יחיד לא יהיה עדיף מא"י ממש וקצת קשה אכתי מאי דייק לענין גיטין אין וכו' דלמא נקיט לגיטין משום חציה דח"ל ולא היה יכול לומר עכו כא"י סתם לכל דבר כיון דאיירי מכל עכו לא הוי מלתא פסיקא כי אם לגיטין אבל חציו דא"י וכן סוריא דלמא לעולם דינו כא"י למוכר ואפ"ל דודאי עיקר פשיטותו מת"ק דר"מ דהלכה כר"י לגבי' ואפילו חציו דא"י כח"ל כיון דרחוקה מיישוב וכ"ש סוריא רק של"ת מנ"ל ה"ה למוכר לזה מייתי הסברא מדר"מ דלגיטין אין לעבדים לא ממילא ת"ק דפליג אף לגיטין כ"ש לעבדים ודו"ק. [ובאמת דגם גיטין נפשט מת"ק והמעיין לא ידע למפשט תרווייהו]: בתוס' בד"ה בשלשה דרכים כו'. עיין ריש קידושין ותמצא מבואר דדרך לשון זכר ולשון נקבה רק כדקאי בנקבה נקיט לשון נקבה כמו האשה נקנית בשלש דרכים וכדקאי בזכר נקיט לשון זכר בשבעה דרכים בודקין את הזב והשתא מבואר דסוריא לשון נקבה שותה סוריא עפרה וחייבת הרוצה ליכנס לה: בתוס' בד"ה כיבוש יחיד וכו' שלא היו לשם כו'. בקמץ [הסי"ן] ויש קורין לשם [בצירי] ואינו נכון דא"כ שלא היה מבעי ליה [גם מלת ביחד מגומגם] וק"ל: בא"ד אבל בספרי כו'. לכאורה רש"י הוצרך לפרש ליסנא דכיבוש יחיד וכו' דלספרי אמאי תלאו בכיבוש יחיד אבל עיין ברמב"ן סוף פרשת עקב ותמצא מבואר וק"ל: **ע"ב** גמ' איבעי להו כל נכסי כו' דמברייתא ליכא למשמע דבלא כל ודאי צריך לומר עצמך דאף דעבד בכלל נכסים [היינו] כשכותב נכסיו לאחרים אבל לגבי דעבד לא ועיין ברשב"א ובריט"ף. ולענין גט אשה בכתובה [ליכא למיבעיא] דמספר כתובה נלמד לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתב ליכי עיין בפוסקים: גמ' הדר אמר אביי וכו'. אפשר לומר דהדר מכח קושית רבא דכי תימא דלא פליגין דיבורא וכר"מ כ"ש דקשה טפי דתרווייהו לא ליקני רק צ"ל בהכרח דפליגין ולכן שפיר קנה העבד מ"מ אין הדין עמך בנכסים ולזה הדר וסבר לא פליגין וכר"מ ואה"נ תרווייהו לא קנה והקשה לו רבא דנימא פליגין וכו' ועי"ז הקשה לו רב הדא כמאן וכו' ע"כ משום דס"ל הלכה כר"ש לכן מקשית מניה הא אמר ר"י וכו' ומסיק דע"כ לפי סברתך דטעמא דר"מ משום לא פליגין תקשי דר"ל אדר"ל אע"כ טעמא דר"מ דלא יצא בן חורין משום דלאו כרות וכו' אבל אי לא"ה ס"ל נמי סברת ר"ש דפליגין וא"כ שפיר הקשה רבא דלכ"ע פליגין אבל אביי טעמא דר"מ משום לא פליגין ולא משום כרות גיטא. ואולם יש לחלק דבדר"מ אי אפשר לומר כיון דקנה העבד קנה נכסים דהא קאמר בפירוש חוץ וכו' וכיון דלא פליגין ע"כ צ"ל מדנכסים לא קנה עבד נמי לא קנה אבל לענין קיום שפיר מצי לומר הכל קנה ואע"ג דבשיור דהתם נמי לא שייר כל נכסיה בפירוש רק חוץ מבית כור שהם מ"מ לא דמיא וק"ל: ברש"י בד"ה דגזרו על גושה כו' ולא אוהל כו'. [היינו] חוץ לארץ העמים כר"י מאורלינ"ש עיין בתוספות (א) והוצרך לזה משום [דקאמר] סוריא על אוירה לא גזרו כו' דאכתי כיון דאוהל זרוק לא שמי' אוהל לרבי א"כ מאהיל על הגוש. ולפי"ז א"ל מ"ש רש"י ולא אוהל כו' חוץ לארץ עממים וכר"י מאורלינ"ש רק מפרש הב' גזירות שגזרו תחלה על גושה ר"ל מגע ומשא אבל אוהל אינו נכלל בגזירת גוש ואח"כ אוירה דהוי טומאת אוהל כדי שיבא שפיר על סוריא על גושה גזרו דהיינו מגע ומשא ולא אוהל ולפי"ז נתכוון רש"י טפי לר"ת דמשנה דאהלות קודם גזירת אוירה נישנית ודו"ק: ברש"י בד"ה לא יצא בן חורין כו' דלא נחית לשיורא אנן לא אמרינן דשייר אבל היכא דנחית לשיורא אמרינן לדידיה כו' כנ"ל: בתוס' בד"ה בשידה כו' אלא משום דנקיט בברייתא כו'. ובברייתא גופא בדוקא נקיט באוקימתא דפליגי [רבי ור' יוסי] באוהל זרוק וכן לאוקימתא דמסיק משום דלא שכיח להכי ר' יוסי מטהר ולכ"ע על אוירה ממש גזרו ולס"ד דפליגי אם על גושה גזרו [דהיינו מאהיל על הגוש] או על אוירה נמי דוקא בשידה מטהר ר"י דרוכב מאהיל ברגלים על הגוש וגם לרבותא דרבי לאשמעי' דעל אוירה ממש גזרו וק"ל: בא"ד כיון דסבר רבי אוהל זרוק כו'. א"כ מה לי שידה או פורח באויר או רוכב על סוס ומאהיל ברגליו על הארץ: בא"ד ומשמע כר"י אתיא בפשיטות טפי. משום דנחית דרגא דלר' יוסי

באור

(ש) נראה דכאן נייר מדברי הירושלמי דאין מושחין דשם משמע דעיקר האיסור שלא יעשה כהן אפילו הדיוט למלך כמבואר ברמב"ן: (ת) מן כמו גבול צפון עד סוף אינו מובן כלל ונראה שנתחלף וכך סידורו עיין בסוף הספר הציור בסי' א' וכיון דחציו [קאי לתי' הגמ'] דעכו היה ח"ל צריך לצייר כזה עיין הציור סי' ב' רק לפי"ז הו"ל לעשות בה גבול מזרח כמו גבול צפון כיון דקיימא במקצוע [ועיין הציור במהרש"א. ודברי הגאון בתוס' בד"ה כל ששופע ותבין]: (א) לכאורה אי כר"י מאורלינ"ש דעל אוהל לא גזרו ואוירה היינו אויר ממש כנראה להדיא מדברי הגאון לקמן בהלכה זו א"כ מ"ש דר"י כר"י דמטהר דאף דאוהל זרוק שמיה אוהל מ"מ אי משום אויר ממש גזרו לא מהני אוהל

תוה"ד אגושה [היינו] אוהל דגושה לס"ד דגמרא שם ובסוריא אפילו אגושה [היינו אוהל גוש] לא גזרו ואיירי ברוכב על הסוס וכן לאוקימתא דלכ"ע על אוירה ממש גזרו [ור"י מטהר משום דלא שכיח] א"ש טפי לר"י [דכיון דבארץ העמים לא גזרו בשידה א"כ בסוריא נתינן דרגא ומתירין אפילו בספינה או יושב בקרון דשכיח טפי. ועיין בנזיר] אבל לרבי דגזרו על אוירה ממש לס"ד שם בסוריא לא גזרו אאוירה ממש לטמא אפי' בשידה אבל אגושה דהיינו אוהל גוש גזרו אפילו בסוריא א"כ צ"ל דוקא דאיירי תנא דסוריא בשידה וכו'. (ב) ומ"מ אינו מפורש היטב בלשון המתרץ ואפילו רבי וכו' [הא] כבר ידע דבסוריא אגושה גזרו ואוירה לא והול"ל אפילו על אוהל גושה לא גזרו רק פירוש גוש הוא לפי"ז דוקא מגע ומשא ואוירה ר"ל אויר גוש [דהיינו אוהל] ואולם אם פירוש על אוירה גזרו דאיבעיא דהתם ולא על אוהל גוש [וכמשמעות לשון ר"י דאורלינ"ש כאן] א"כ לרבי א"ש נמי ברוכב על הסוס דבארץ העמים טמא משום אוירה ובסוריא טהור דאאוירה לא גזרו ומשום אוהל גוש אף בארץ העמים לא גזרו וע"ש בתוס' דנראה דפירשו או על אוירה ממש גזרו ועל אוהל גוש עכ"פ וע"ש: בתוס' בד"ה אלא כו' ועל אוירה או משום מאהיל על הגוש כו'. וסוגיא דהכא אזלא בפשיטות בין ללישנא כתנאי דהתם דפליגי בגלדי האיבעיא ולכ"ע [אוהל זרוק] שמי' אוהל ורבי מטמא בשידה משום דאאוירה עצמו גזרו ואינו יכול ליכנס בסוס ענין קאמר דבסוריא על גושא דהיינו אוהל גוש גזרו על אויר ממש לא גזרו א"כ יכול ליכנס בשידה בין לאוקימתא שני' דפליגי באוהל זרוק ולכ"ע משום אוהל גוש גזרו ורבי מטמא משום דאין כאן הפסק בינו לארץ העמים פירושו על גושה גזרו מגע ומשא על אוירה דהיינו אויר גוש [שהוא אוהל] לא גזרו בסוריא כלומר ולכן אף דאוהל זרוק לא שמי' אוהל מ"מ טהור בין לאוקימתא ג' דלכ"ע שמיה אוהל ולכ"ע משום אויר ממש גזרו ורבי דמטמא משום דלא יכול ליכנס בסוס ענין דאי אפשר שלא יכנס אויר פורתא לתוך השידה ור"י מטהר משום דהוי מלתא דלא שכיח ולא גזרו ביה רבנן קאמר בסוריא על גושה דהיינו אוהל גושה גזרו על אוירה דהיינו אויר ממש לא גזרו כ"ז נראה פשוט ולא ירדתי לסוף דעת הח"ש שנדחק בזה עיין בו ובגמרא דהתם ודו"ק: בתוס' בד"ה דגזרו כו' דבמסכת אהלות תנן וכו' כצ"ל: בא"ד ותי' דאיירי וכו'. לפי"ז תפשוט אבעיא דנזיר מהכא [דמשום אוירה לפי מה דנראה מר"י דאורלינ"ש דאי על אוירה ממש גזרו לא גזרו על אוהל]. וי"ל דהיינו לשונם דמיירי בעפר כו' אי משום אויר עצמו גזרו וכו' ואי משום מאהיל על הגוש גזרו איכא לאוקמא כר"ש וכו' רק התוס' מקשין קודם דמסיק הכל בגלל דאויר עצמו גזרו דאין לשונו משמע כן ולא ירדו בא"ד לדרך אחר: אבל לפי מ"ש לעיל דבגלל אוירה גזרו גזרו ג"כ על אוהל גוש אי אפשר לומר כן א"כ לר"י דאורלינ"ש דפירש עפר הבא מח"ל כו' הוא לכל לרדי האיבעיא שם טמא [משום] אוהל גוש [וצ"ל שאר תירוצים דוקא] ודו"ק: בתוס' בד"ה אע"ג כו' וקודם המילה כו' דלאחר המילה מסוכן הוא כו' כצ"ל: בא"ד והא דאמרינן בסוף מפנין כו'. צ"ע לקושרו דאף אם תאמר ע"י ישראל ורבא לטעמיה דאמר שלשים א"כ למה לי נשיילי' לאמיה אף אם לא אמרה צריכה אני מחללין אפילו ע"י ישראל כיון דמקרי פתיחות הקבר עד ל' ע"ש בגמ' וא"ל לענין אמרה בהדיא איני צריכה דז"א דמ"מ מחללין ע"ש: בא"ד לפי"ז הא דקאמר כו' טוקמה תוך ז' כו'. וע"י ישראל ומגל"ע בעינן כדלעיל: בא"ד ושמא דוקא לצורך המילה הוא דשרי. פי' ולעולם ע"י ישראל והאי דחולין אסור לבריא לא הוי לצורך מצוה דהא לצורך דבר אחר אף ע"י נכרי אסור כדמפורש בכמה דוכתי מילא מים לבהמתו לא ישקה אחריו ישראל שמא ירבה בשבילו וא"כ אף כשנאמר דאיירי ע"י נכרי ע"כ צ"ל דוקא לצורך מצוה א"כ ה"נ נוכל לומר ע"י ישראל וק"ל: בתוס' בד"ה הדר אמר כו'. הכי משמע לישנא מדלא אמר אלא וק"ל:

דף ט ע"א גמ' שפתים ישק. וא"ש קאי מדקאמר משיב כו' דר"ש משיב על דברי ר"מ וק"ל. ולהתוס' י"ל עוד דאיטו אר"מ הא ר"ש לא שתק על דבריו ופליג עליו וק"ל: גמ' תרי ותרי נינהו וכו'. ואע"ג דאי אמרי' אוקי תרי לבהדי תרי וכאילו ליכא עדים מחזקינן הגט לכשר ואין צ"ל בפנ"ח י"ל דבשני עדים לא אמרינן כמו גבי חד אוקי חד לבהדי חד וכו' אלא הב' כיתי עדים עושין ספק בדבר ואמרינן אוקי אחזקת אשת איש עיין בכתובות דף כ"ב ע"ב ודף כ"ג: לכאורה יש לספק ברש"י דמעיקרא נראה כוונתו דמשייר בית כור נשמע דר"מ לא ס"ל פלגינן דהתם אין לומר טעמא דמנכחית לשיורא כו' דהיינו כרות גיטא דמסיק דא"כ כל נכסי במאי מיתוקמי ויהיה לרש"י חוץ מבית כור כמו להתוספות חוץ מעיר פלוני ואין לו כו' והתוס' לא הקשו עליו רק שאין הדין כן בבית כור אבל למה דס"ל לרש"י הדין כן הוא כמו עיר פלוני וא"כ למסקנא דכרות גיטא לפי"ז מאי לעולם דהא קושיא לר"מ נמי בזה מודה דילא לחירות כיון דס"ל פלגינן וטעמא דכרות לא שייך התם ובשלמא להתוס' ניחא דלמסקנא אתיא לעולם אפילו לעיר פלוני דשם נמי פליג ר"מ. מטעמא דכרות גיטא דהיינו שייר בדבורו כמו שפירשו התוס' והוי אפילו אע"ג דהוי שיעור גדול דשייר כל נכסיו וה"א דלא הוי כרות גיטא ונאמר דאף לרש"י שייך בחוץ מבית כור טעמא דמנכחית לשיורא דהיינו בעצמו טעמא דכרות גיטא דאף דעבד אינו יכול לגבות כלום דזיל הכא קמדחי ליה וכו' מ"מ הוא מתכוין לנכסים בכל נכסי מש"כ בעיר פלוני ואין לו כו' ומדקאמר לעולם משמע דאף באומר חוץ מבית כור דיש עוד סברא לומר לדידך שלא יצא בן חורין מטעם לא פלגינן אפ"ה יצא לחירות ידמסיק כרות גיטא מ"מ הוי לעולם אע"ג די"ל בזה מנכחית לשיורא עפי כיון דשייר טובא [טעמא דכיון דשייר טובא אין לו סבנה] ודוחק ודו"ק: בתוס' בד"ה לעולם כו' זכה העבד בנכסים כו'. מפורש באשר"י ע"ש: בתוס' בד"ה הלכה כר"מ כו' ואין משמע כן בתוספתא כדפירש. ר"ל מלישנא דלעולם דמשמע שם דקאי אעיר פלוני ושם אין לומר מדשייר וכו' ולשון אפילו אינו מיושב וכו': בתוס' בד"ה אינו חוזר בעבד וא"ת וכו'. וא"כ מעולם לא יצא עליו שם בן חורין שהרי אי אפשר לו להיות בן חורין ע"י מתנת שכ"מ וק"ל: בא"ד וא"ת כיון דסתמא דדעת כו'. מקושר לאי כמי דתלה בדעת שכ"מ א"כ דעתו כמי היה לחזור כשיעמוד ומעולם לא יצא עליו שם בן חורין כל זמן שלא מת וק"ל: בתוס' בד"ה אלא ערעור דבעל וכו'. אפשר שבא לתרץ לשון עוררין. ולעיל מספקי אי טענינן מזויף גבי לקוחות וי"ל דהתם אי ב"ד טוענין והכא שהלקוחות מערערין וטוענין שמא מזוייף הוא וק"ל: בתוס' בד"ה שוו למוליך ולמביא וכו' לא ליתביה כו'. עיין בר"ן מבואר יותר: **ע"ב** גמ' מקרעין כו'. לכאורה אתי [מנינא] למעוטי לאפוקי ת"ק דרשב"ג דסובר דבכולהו מקרעין ויש מפקפקין כיון דמסיק דמלתא דאיתא בשאר שטרות לא קתני וכן מלתא דאיתא בקידושין כו' א"כ אף אם גיטי נשים ושחרורי עבדים שוין מ"מ לא הוי יכול למיתני כיון דאיתא בשאר שטרות וכמ"ש התוס' לעיל [דף ה' ע"א בד"ה כשניסת] דלא חשיב אלא פסול כו' דהא אמרינן כו' מנינא דסיפא למעוטי נתנו לה כו' ודוחק לומר דרשב"ג לא פליג את"ק רק לפרש (ג) ולמעוטי שלא תימא בכל השטרות אין מקרעין חוץ מגיטי נשים וה"ה שחרור משום עיגון דמהי תיתי כיון דליכא תנא דס"ל הכי ועוד מסתמא יש כמה דינים בגט דליתא בשיחרור ועיין. ונראה דדוקא לענין שיחשוב שסוו קאמר דכיון דאיתא ג"כ בשאר שטרות לא קחשיב אבל יתורא דמנינא שבא להורות על דבר אחר שמחולק בו בהכרח שאר שטרות יהיה כאחד מהן או כשר או פסול וק"ל. ולא דמי למ"ש התוס' לעיל בג' גיטין פסולין דכיון דלא איירי אלא בפסול שבגוף הגט לא הול"ל למעוטי כו' דהכא אי אפשר למעוטי בענין אחר רק שבזה שוין ובדבר אחר מתחלקין ואחד מהן כשאר שטרות. מיהו הא לרבנן הוא למעוטי שפיר לאפוקי דר"מ דאיטו לר"מ יכול לחשוב חזרה דליתא בשאר שטרות וכן להודחק לומר שכתבתי וכה"ג בא למעוטי באופן דבלא מנינא היה יכול לחשוב ודו"ק: ברש"י בד"ה כשירין דדינא דמלכותא וכו' שהגותן וכו'. כשיטיא קמא דלקמן דאף שטר מתנה כשר דהשתא אתי שפיר מלתא דליתא בשאר שטרות וכמ"ש התוס' בד"ה מלתא דאיתא כו': ברש"י בד"ה בגיטי נשים משום תקנת עגונות וכו'. ואע"ג דבעבד נמי יש עיגון וכמו שכתבו התוס' לעיל בד"ה שוו למוליך ולמביא עיין בר"ן. לרבנן דשיחרור זכות הוא וזכין שלא בפניו א"כ מן התורה הוא משוחרר מיד ואסור בשפחה ומאי הקשו התוס' לעיל מאי עיגון יש בעבד כו' לא ליתבי' השליח וכו' ולא יאסור בשפחה. דלרש"י י"ל דאף שאינו יכול לחזור מ"מ כל כמה דלא מטי לידי' אינו משוחרר ואינו נאבד השיחרור אינו בן חורין וכן אם מת ולזה שפיר הקשו לא ליתביה ניהליה וכו' אבל התוס' שסתרו בעלמן זה דזוכה בשיחרור לאלתר קשה (ד). וצ"ל שהקשו רק לר"מ דהא כדברי ר"מ בארבעה ואפ"ל עוד כיון דבאמת האי ריעותא לו דאסור השתא בשפחה ובת חורין הוי חובה ואין חבין כ"ש אם אמר יאמר העבד איני רוצה לקבל א"י לעשות שלוחו בע"כ כמ"ש התוס' בסמוך בד"ה בשליחות בע"כ: ברש"י בד"ה לא יתנו כו' ואפילו רבנן כו'. יש מפרשים כוונתו מדלא קאמר הניחא לרבנן כו' כדלעיל משמע דאף לרבנן פריך. ואין צורך דהוצרך לזה משום דאל"כ לר"מ לק"מ וככלל בחזרה דקחשיב דחד טעמא הוא לכאורה לזה פירש דלא תלו חד באידך ואפילו לרבנן וכו' וממילא אף לר"מ פריך שפיר וק"ל: ברש"י בד"ה מלתא דליתא כו' ליתנו לאחר מיתה כו'. לא הבינותי דעתו למה לא מפרש שמסרו בסתם ומת קודם דמטי לידיה ואם אמר בפירוש לאחר מיתה פשיטא דאף לרבנן לאו כלום הוא ואף שנתנו לידו ממש ואמר לו לאחר מיתה לאו כלום הוא דאין שטר לאחר מיתה וממ"ש התוס' לעיל ע"א בד"ה ואינו חוזר בעבד ומיהו אם כתב בהדיא מהיום אם ימות אין נראה וכו' אין ראיה דהתם איירי אם עמד גם[ב]בותו ליכא והאיכא האומר וכו' אינו נראה דאיירי לאחר מיתה גם לא פירש שם דאיירי לאחר מיתה ודוחק לומר דבשכ"מ סתמא הוי לאחר מיתה ובבריא עד שיפרש דהכא (לאו) בשכ"מ איירי גם משמע הא דאין שטר לאחר מיתה פסיקא בלא הא דרבינו רק הוא מחדש דאף שלא אמר לאחר מיתה אפ"ה אמרי' שמא לא גמר להקנותו וכו' ואין שטר לאחר מיתה הוא פשוט בלא"ה ולעיל בתוס' דאינו חוזר בעבד איירי דמטי שטרא לידי' וכדכתב בו מהיום או בלא מהיום דודאי דעתו היה שיחול מהיום כמ"ש התוס' לעיל ודו"ק ועיין בכ"ז: בתוס' בד"ה אע"פ כו' אלא תקנתא דרבנן וכו'. עיין בסג"א בסמוך כו' דעובדי כוכבים הוו פסולין משום גזלנות וכיון דידעינן דלא מרעי נפשייהו כשירין מן התורה מה שאין כן משה ואהרן דפסול דידהו משום קורבה להכי אף דלא מרע נפשייהו פסול ע"ש: בתוס' בד"ה מקרעין וכו' כתב עליון כתב לענין שבת וכו'. אע"ג דלענין גיטין לא הוי כתב עליון כתב שם אבל הכא [ברשימה] עדיפא מהתם: בא"ד בירושלמי פריך כו' פירוש כו'. אפ"ל משום דלפרש"י אתיא בפשיטות והלא זה בעצמו כתב ראשונה הוא שהראשונים כתבו גופן של החתימה והוי כתב ע"ג כתב אבל לפירוש התוס' אמאי כתב ראשון הוא הלא הראשונים לא כתבו על הנייר הלזה מידי לזה הוצרכו לומר פי' ואין הגט כו' וק"ל. ואפ"ל לפרש"י לכך קאמר נמי לשון מקרעין [ולא מסרטין] משום ששם מרחיבין יותר בשריטה מהמלוי וק"ל: בתוס' בד"ה קורין לפניהם וכו' שא"ל להעיד כו'. ר"ל אלו הקורין אין מעידין על גוף הענין שגוף הענין יודעין עידי החתימה מגד עצמו רק שכך כתוב בשטר ויש אפילו לזה ב' עדים וכו'. עיין בר"ן פרק שני לקמן שביאר יותר ע"ש: בתוס' בד"ה מלתא דאיתא וכו' חוץ מגיטי נשים כצ"ל: בתוס' בד"ה כי קתני זכו' אע"פ שלרבה נתקן וכו'. מ"מ מוליך ומביא שילטרך לומר בפנ"כ אין לו עיקר בדאורייתא משא"כ אין כותבין במחובר יש לו עיקר וק"ל:

דף י ע"א גמ' מני מתני' כו'. אין להקשות דהו"ל למיפרך מתני' דהכא מיניה וביה מ"ש שטרות דפסולין וגט דכשר ממנ"פ ולמה ליה ברייתא דמלת כותי וכו' וי"ל דכיון דכותים כשירים מן התורה ורבנן הוא דחשו וגבי עיגונא הקילו להכשיר בעד א' ישראל דומיא דמתני' הראשונה דבפנ"כ לרבא דמן התורה א"צ קיום ורבנן הוא דהצרוך ומשום עיגונא הקילו בחד אבל מני הקשו שפיר דלת"ק אפילו מדרבנן כשירין ולר"א כיון דאין בקיאין אע"ג דמדרבנן הוא סוף סוף כיון דאין בקיאין אין סברא להקל באשת איש טפי מבעלמא כדלעיל רוב בקיאין הן ורבנן וכו' הא לא"ה פשיטא דפסולין ודו"ק (ה): גמ' לעולם ר"א. ודאחזיק [היינו אף אי ס"ל כרשב"ג דכתיבי לא מהני] וכיון דישראל חתום לבסוף ש"מ חבר הוא ובקי. אבל לרשב"ג כיון דלא אחזיק כי חבר הוא מאי אהני ועיין בחידושי הרשב"א: ברש"י בד"ה חזרה כו' דהא כיון דביטל כו'. והא דיכול לחזור ולבטל שליחותו פשיטא דמדאורייתא יכול לבטל וא"צ לפרש: ברש"י בד"ה ופרכינן חזרה כו' ומשום האי סברא אינו מתחייב במזונותיה. דארוסה אין לה מזונות ואפילו נשואה אין לה מזונות אלא בתקנתא דרבנן והוצרך לזה משום דבא"ח אמרי' דגט חוב הוא לה משום דמפסידה מזונות אע"ג דמסתריא עי"כ לכ"ע: בתוס' בד"ה כי קתני וכו' אם תרצה לא תקבל וכו'. רש"י נותן טעם על שלא הצריכו לומר דוקא בפנ"כ ולא ניתן לה שטר קידושין זולת זה כמו גבי גט כי היכי דלא ליתי בעל ויערער לזה פי' דגבי גט חשו לערעור שיפסול לה אבל כאן מאי ערעור שייך מה בכך שיבטל הקידושין והתוס' נתנו טעם שלא תקנו שיהיה בפנ"כ כמו קיום בעדים דלא יהיה יכול לערער לזה אמרו דהתם משום עיגונא כו' ודו"ק: בא"ד שתקבל קידושין מאחר ותיפטר ממנו בלא גט כיון שסבורה וכו'. לכאורה מגט עצמו מוכרח האי סברא דלא חיישינן להא דהא מדאורייתא הגט כשר בערכאות ע"י עידי מסירה וכן בב' עידי כותים ורבנן החמירו דלא ליהוי גט ולא חיישינן שתקבל קדושין כו' ודו"ק: בסה"ד כיון שרגילין לעשות זמן בכל שטרות וכו'. ולמסקנא אפ"ל דלא"ל להא דמלתא דאיתא בשטרות לא קתני ולא חשיב דאין נותנים לאחר מיתה משום דאיתא בקידושין וקחשיב ערכאות משום דליתא בקידושין אע"ג דאיתא בשטר מתנה ולפי"ז מ"ש התוס' וי"ל כיון שרגילין לעשות זמן בכל שטרות צ"ל אף בקידושין. או כיון שהוא בכל שטרות משא"כ ערכאות ליתא אלא בשטר מתנה גרידא וק"ל: בתוס' בד"ה בשליחות בע"כ כו'. בסה"ד והוי ארבעה אפילו לרבנן אבל ה' לר"מ לא קאמר דנכלל בחזרה דהא חשיב בגירושין חזרה ולא בקידושין משום דאיתא בע"כ. והקשו זה לפירוש דלפרש"י הקשו אלימא יותר דזה בעצמו דחשיב לר"מ הוא לרבנן ג"כ משא"כ לפירוש דזה דחשיב לר"מ אינו לרבנן רק מ"מ הקשו דהו"ל למיחשבי' וק"ל: בתוס' בד"ה מלת כותי וכו' וא"ת אמאי יוצא בו כו'. אבל איך רשאי לאכול י"ל שרואה שהכותי אוכל ממנו אבל היאך יוצא דלמא הכותי אכל כבר או יאכל עוד מלה שמורה וק"ל. אבל א"ל דכיון דאיירי בעיסת ישראל ראה בה שלא החמיצה דאין בה קרני חגבים

ביאור

אוהל כמ"ש התוס' בד"ה אלא דלא יוכל להכנס שם בסוס ענין וכן בגמרא דנזיר שם בהך אוקימתא דפליגי באוהל קאמר תלמודא דכ"ע אאוירה לא גזרו ועיין: (ב) לכאורה לס"ד לרבי א"ש טפי מלר"י דלרבי דסובר בארץ עמים גזרו על אוירה ממש א"כ בסוריא כי נתתינן חד דרגא אויר ממש מותר ומאי איירי תנא דברייתא אפילו ביושב בקרון או בספינה דבקרון וספינה ליכא אלא משום אויר ולא משום אוהל כמ"ש התוס' להדיא בנזיר דף נ"ד ע"ב בד"ה ארץ העמים משא"כ לר"י לא מצי איירי בקרון וספינה דאף בארץ העמים שרי לדידיה ולאוקימתא שלישית דלכ"ע גזרו אאוירה ממש ור"י מטהר משום דס"ל י"ל דלרבי לא נתתינן רק מל"ש לשכיח דבסוריא מותר בל"ש אבל בשכיח דהיינו יושב בקרון אסור ואיירי דוקא בשידה משא"כ לס"ד אף י"ל דלר"י א"ש טפי דלא צריך לדחוקי דברייתא איירי נהדא גוונא דוקא כיון דסתמא קתני ולדידיה בכל גווני מותר בין ביושב בקרון או בספינה או רוכב על הסוס רק דעיקר הרבותא דסוריא אינו אלא ברוכב על סוס אבל לרבי אינו מותר בכל גוונא דברוכב על הסוס אסור ומ"ש אבל לרבי כו' לס"ד שם כו' צ"ל דוקא דאיירי [תנא] דסוריא בשידה כו' ל"ד דס"ה יושב בקרון רק לאפוקי רוכב על הסוס. אך מ"ש ומ"מ אינו מפורש היטב כו' הא כבר ידע דבסוריא כו' אינו מובן דלכאורה פ"כ דברים אלו סובבים אדברי התוס' דאיירי באוקימתא דפליגי באוהל זרוק ולהך אוקימתא לכ"ע אאוירה לא גזרו ולזה הקשה דהול"ל אפילו על אוהל גוש לא גזרו דנתתינן חד דרגא ולהכי שרי לרבי ברוכב על הסוס ולפי"ז אינו מדוקדק כלל מ"ש כבר ידע דבסוריא אגושה גזרו ואאוירה לא הא גם בארץ עמים אאוירה לא למה שהבין עתה דאוירה ממש והיאך קאמר בארץ עמים גזרו אגושה ואאוירה: (ג) ולקמן דף י"ט ע"ב מבואר להדיא דפליג ע"ש גבי רב גמדא אמר אין הלכה ואלא כמאן כרבנן: (ד) לכאורה אי זוכה השליח מיד בשביל העבד לרבנן א"כ אמאי צ"ל בפנ"כ הא בשליח קבלה א"צ לומר כמ"ש הגאון בריש מכילתין וע"כ דמיירי באמר להדיא שלא יזכה בשבילו מיד עד דמטי לידיה או דאמר הולך אי לאו זכי וא"כ מקשו תוספות שפיר וצ"ל דס"ל כמ"ש הפ"י דדוקא בעשתה האשה שליח לקבלה כיון דיודע דנגמר הגירושין מגרש בלב שלם ולא אתי לערער אבל בשליח להולכה שאמר תן אף דזכי הוא מ"מ הוא סבר שלא נגמר הגירושין וע"ש: (ה) יש לגמגם קצת על הראיה דהתם מטעם רוב בקיאין נעשה דרבנן

ט׳ דא"כ אמאי ר"א אוסר מלאכול ועוד שמא הכותי ששה בה שיעור חימוץ : בשה"ד שמשמע ברים חולין קוטע כו׳. עיין על הראיה למ"ש [דלכאורה כבר ידעו מזה גם בקושיתם דסמכינן על אכילת הכותי לפי תירוצו לעיל] : **בתוס׳** בד"ה ואדם יוצא בו כו׳. לרווחא י"ל דמקושר לדבור הקודם דבלא"ה י"ל מותרת ולא אסור משום פת של כותי ותרווייהו צריכי [דמן ואדם יוצא לא מוכח דאפשר דאשמעינן בדאכל יצא בה אבל אסור לכתחלה משום פת כותי] וק"ל : **בתוס׳** בד"ה אי ת"ק וכו׳ וא"כ פשיטא כו׳ דמלה לא אחזיק וכו׳ . ולא הקשו בקצרה כיון דמשמע דלת"ק מהני כתיבה לחוד מדלא פריך אי דאחזיק וכו׳ א"כ מנ"ל דלת"ק אחזיק בלא כתיבה לא מהני דלמא במכ"ש וכו׳ די"ל דפסיקא ליה לגמרא דמלה כתיבה ואחזיק וא"כ מדנקיט מלה דתרווייהו איתנייהו בה ע"כ לשלול אחד בא וא"כ אי אפשר לומר דלת"ק כל אחד לחוד מהני לזה הקדימו דמלה כתיבה ולא אחזיק כו׳ : **בא"ד** וקשה דלמאי דאסיק וכו׳ כיון דכתיבה לחוד מהני לת"ק וכו׳ . דאע"ג דע"כ האי מסקנא לא ס"ל דכתיבה לחוד מהני לת"ק ולא לרשב"ג מדלא קאמר נמי איכא בינייהו כדבסמוך מ"מ התוס׳ יודעין התירוץ שלהם דתלמודא מספקא בכתיבה לחודא לרשב"ג כדמסקי׳ ונפל קושיתם מ"מ וק"ל : **בא"ד** דלמסקנא דהתם מלה כתיבה ואחזיק כו׳ . וא"ל כיון דנדי מאיכא בינייהו הראשונה מנא קושיא אם החזיקו מיבעי׳ ליה וכיון דע"כ צ"ל דלמסקנא דמלה כתיבה ואחזיק תו לא הוה"ל אם החזיקו כמו שהוכיחו התוס׳ מזה דע"כ מלה לא אחזיק וא"כ נעמוד באיכא בינייהו הראשונה י"ל מיד דאמרינן מלה כתיבה ואחזוק ממילא אמרינן אחזוק ולא כתיבה איכא בינייהו כמו שהכריחו התוס׳ א"כ [דלת"ק נ"מ אחזוק מדלא נקיט שחיטה] ועוד מ"מ לא הול"ל כל מלוה דמשמע דלטפויי קאתי ואף שאינו נופל שפיר לשון אם כו׳ יאמר לשון אחר ועיין : **בא"ד** הול"ל שחיטה וכו׳ . יש לדקדק דהכי הו"ל לפרושי מדלא מפרש הואיל והחזיקו משמע דכתיבה לחוד מהני ומדנקיט מלה דכתיבה. ואחזוק ולא מצוה דכתיבה ולא אחזוק משמע דבא להורות דאף דאחזוק בעי כתיבה ולא הול"ל הו"ל למינקט שחיטה וכו׳ דזה אינו הכרח דדלמא בא לאשמעינן דכתיבה לחודא מהני ג"כ מדלא מסיים הואיל והחזיקו וצריכין לבא ע"כ דהול"ל טפי מצוה דכתיבה ולא אחזיקו וא"כ לימא בקצרה כן ודו"ק : **ע"ב גמ׳** רווחא שביק וכו׳ יש לראות איך היה רשאי להרחיק ב׳ שיטין מן הכתב וא"ל דבאמת לא הרחיק רק שיטה א׳ ואין ריוח שיטה פנוי בין חתימות הכותי לשטר א"כ למה לי רווחא שביק תיפוק ליה מטעם דהניח שיטה פנוי כדרך העדים דאין רגילין לגמלם ובא הכותי והחתים בה אלא צ"ל שאין דרך להחתים בין הדבקים אם אין רואין שיש ריוח הרבה (או) [נראה דצ"ל א"ו] איירי דעדיין ישנו שיטה ריוח. ולהכי צריך לטעמא דרווחא שביק וכו׳ א"כ הדרא קושיא לדוכתיה ויש ליישב (ו) : **גמ׳** משום דבשטרות אפילו חד נמי לא . ואין להקשות אכתי ליתני תרי לרבותא דגיטין מאי אמרת ה"א בשאר שטרות תרי הוא דלא הא חד שפיר דמי מהו תיתי לומר כן ממנ"פ מ"ש חד מתרי בשלמא בגט יש סברא דאי לאו דחבר הוא וכו׳ דעידי הגט אין חותמין וכו׳ וי"ל דה"א בשאר שטרות נמי אין חותמין זה בלא זה גזירה משום גיטי נשים (ז) . או כיון דמדאורייתא כשרין מפקינן ממונא אפומא דחד ישראל וק"ל : **גמ׳** רבא אמר לעולם תרי כו׳ . בא ליישב רבי אלעזר [דאמר לא הכשירו כו׳] דאי לאו הכי אין צריך לחסורי ודאחזיק בהא ולא להא ונקיט עד א׳ משום דבשטרות אפילו חד נמי לא : **גמ׳** בשלמא מכר וכו׳ . מבואר בר"ן דה"ה מלוה במכר שטר קנין ובמתנה שטר ראיה ע"ש וק"ל : **ברש"י** בד"ה הא דקני כו׳ נקנה בכסף או בשטר כו׳. מזכיר שטר אפשר מדקאמר בשלמא מכר ולא בשלמא הלואה אלא משום דאף דמכר ישנו נמי בשטר מ"מ סתמא בכסף : **ברש"י** בד"ה מודה ר"א במזוייף מתוכו כו׳ דלמא קאתי למימסרי׳ ולמיסמך עלייהו . שיסברו שהם ישראלים ואע"ג דעומדין לפניו יסברו שהם ישראלים דא"ל שיטעו כי היכי דכשירין לחתימה כשירין למסירה א"כ שמות מובהקין נמי . ואולם הגזירה רחוקה וכן הקשה בחידושי הרשב"א לעיל ולקמן . וא"ל דלמא אתי למיסמך בלא עידי מסירה כלל [ולמאי ליה לרש"י למיהב טעמא דקאתי למימסר וכו׳] דבישראל נמי ליחוש לזה דהא בלא עידי מסירה פסול לר"א. ולהתוס׳ לעיל א"ש טפי דלמא אתו למיסמך בגט שבא לפניו ואין יודעין אם נמסר בעדים דמכשירין דמסתמא נעשה בהכשר (ח) : **בתוס׳** בד"ה אי לאו דכותי חבר כו׳ . ואין להקשות למה כל השטרות פסולין ואפילו שטר קידושין כיון דמדאורייתא הוי קידושין בחתום עליו עד כותי דמדאורייתא כשר הוא היאך יתירו רבנן אשת איש ז"א דלא איירי בשטר קידושין שנתקדשה רק על שטר שכתב בו הרי את מקודשת ואמרו רבנן שלא תקבל קידושין [ועיין לעיל בערכאות שפי׳ רש"י דליתא בקידושין דאי אמרת אינה מקודשת שריא אשת איש לעלמא] דהתם ודאי איירי שנתקדשה כבר שהרי בעידי מסירה איירי שכבר נמסרו הקידושין לה [הגה"ה . ואף דלכאורה גם בערכאות שייך פסול בקדושין לענין לכתחלה דאמרי רבנן שלא תקבל קדושין שחתומים בערכאות אף בעידי מסירה מ"מ התנא לא רצה למינקט רק מלתא דליתא בקדושין ושוין בו גיטי נשים ושחרורי עבדים א"כ גבי עד עובד כוכבים נקיט לענין לכתחלה דליתא בקדושין וגבי ערכאות נקיט בגוונא דליתא בקדושין כגון בדיעבד אלא דלשונו אינו מדוקדק שכתב שהרי בעידי מסירה כו׳ ובאמת גם בעידי מסירה משכחת לענין לכתחלה] אבל הכא וכן בחזרה דלעיל לא בנתקדשה עסקינן רק בשליחות שטר קדושין ואע"ג דקתני כל השטרות כשירין כו׳ [הגה"ה . דכולל בה קדושין מ"מ לא כללו רק לענין דיעבד] וע"ש ברש"י מ"ש בערכאות ליתא בקדושין כו׳ ובעד עובד כוכבים ליתא בקדושין ודו"ק . [כל זה מגוף דברי הגאון המחבר שהיה במוסגר מלבד תוספות דברים שהוגה בו] ועוד כל דמקדש אדעתא דרבנן כו׳ ואפקעינהו רבנן לקידושין שחתם עליו עד כותי (ט) : **ועוד** הקשו בכל קיום שטר דמדאורייתא א"צ קיום ועיין (י) : **בא"ד** וי"ל וכו׳. מ"מ אי חתים [ישראל] בתחלת הגט פסול אף דסמכינן אפומיה דחד והענין אמת מ"מ הגט מגלה עלמו אין בו ממש ואין בו עידי חתימה כיון דכותי מדרבנן פסול אבל השתא מעיד שישראל החתום לבסוף על הכותי דחבר הוא וק"ל : **בתוס׳** בד"ה חספא בעלמא וכו׳ נראה שהתוס׳ לא היה לפניהם רש"י [אלא] כמו שהביאו ולא כמ"ש לפנינו וק"ל . ואף שבח"ש מיישב ע"פ הדחק ע"ש : **בא"ד** ואפילו אם נאמר כו׳ כשר לקנות בלא עידי מסירה . פי׳ אפילו שודאי לא היה עידי מסירה וכמ"ש התוס׳ לעיל דף ה׳ ע"א ד"ה דקי"ל וז"ל מיהו יש לחלק וכו׳ וא"כ מאי פריך חספא כו׳ היינו משום שידוע כו׳ פי׳ הקנין הוא לעולם ע"י קבלת שטר מתנה הלזה ואם השטר קנאו ואע"ג דליכא עידי מסירה שמסרו לו השטר מכל מקום אף שלא מסרו בעדים רק בינו לבינו מ"מ קנאו ע"י קבלת השטר ועכ"פ מסרו לו שהרי העדים חתמוהו לנותן ומאי בעי ביד המקבל ולכן שטר שחתומים בו ישראל אלימא כחו לקנות בו אבל כשחתומים בו עובדי כוכבים לא אלים כחו לקנות בו אע"פ שהענין אמת מלד עצמו מ"מ במאי קני ואף שודאי בליווי הנותן נכתב האי שטרא שהרי לא מרעי נפשייהו מ"מ במאי קני דלא אלימא כחו דהאי שטרא לקנות כן נראה פירוש דבריהם . ומתחלה אמרתי בענין אחר אבל זה נראה לי יותר : **בא"ד** משום דמתני׳ איירי כו׳ . ולא סתרו מזה וביה דהיאך יתכן בעידי מסירה הא קייל בהדיא שאר שטרות דכשרין בלא עידי מסירה ודו"ק היטב :

דף יא ע"א גמ׳ לפלוג וליתני כו׳. המושכל ראשון דכיון דמוקי למתני׳ בעידי מסירה ושמות מובהקין הדיוטות אמאי לא ע"כ [הא דקאמר] לא הוזכרו כו׳ בשמות שאינן מובהקין איירי א"כ לפלוג כו׳ וק"ל [ומתורץ בזה קושית תוס׳ ורש"ל ומהרש"א] [ואולי לזה פי׳ רש"י שמות דייני עובדי כוכבים הן וק"ל. מדברי הגאון המחבר. ור"ל דבהדיוטות איירי באינן מובהקין] אח"כ מצאתי כזה במלחמות וסתרו אח"כ ע"ש שמאריך מאד בשמעתין : **גמ׳** וחכמים פוסלים חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים . א"ל לימא לעיל מניגא לאפוקי לרבנן שוין גיטין ושחרורין להכשיר בהדיוטות דז"א דתנא דברייתא דלעיל סבר גיטי נשים ושחרורין פסולין אפילו בערכאות כ"ש בהדיוטות ולמה לי מניגא למעוטי שלא תימא דשוין בהכשר בהדיוטות ולעיל איירי ג"כ בשמות מובהקין וק"ל : **גמ׳** רשב"ג אומר כו׳ . אה"נ דפליג בערכאות וכן קאמר לא נחלקו ר"ע וחכמים כו׳ ולא קאמר ר"ע וחכמים ורשב"ג : **גמ׳** מקום שאין ישראל חותמין נמי ליגזור כו׳. אפ"ל דבמקום שאין ישראל חותמין מכשיר אפילו באינן מובהקין וע"ז פריך דנגזור אטו שמות שאינן מובהקין במקום שישראל חותמין דהוי רק ב׳ גזירות כמו מובהקין במקום שישראל חותמין וק"ל דלא כתוס׳ (כ) : **ברש"י** ד"ה הורמיז כולן שמות דייני עובד כוכבים כו׳ . אף דלכאורה שהדי הדיוטות חותמין רק החתימות הוא ע"פ ערכאות וכמ"ש הרא"ש ואולי דמפרש כן דמאי חזא ר"פ למינקט הני טפי מכמה אלפים שמות ואפשר לומר דלרבותא נקיט הני אע"ג דקרובים לשמות ישראל ואין ביניהם רק הפרש מועט הורמין הורמיז וכו׳ : **ברש"י** בד"ה חוץ מגיטי נשים לא גרסי׳ ברישא. לאפוקי בעל המאור הגריס כן ומפרש וכן במלחמות גרים כן ומפרש בע"א עיין עליהם : **שם** בזה הדבור שטרי מכר דקיימי לראיה ועליהן כו׳ סמכינן פסול דאימא שיקרא חתים אבל גיטי נשים כו׳ . רש"י מפרש הכל בלא עידי מסירה ר"ל שאר שטרות דכשירין בערכאות ר"ל כדינייהו בישראל בלא עידי מסירה דא"ל עידי מסירה בשטרי ראיה ופסולין בהדיוטות ר"ל כדינייהו אבל בעידי מסירה ג"כ כשירין ואפילו הדיוטות וגיטין ושחרורין כ"מ שמכשירין ר"ל כדינייהו דאף בישראל אין כשירין רק בעידי מסירה ולפ"ז אין טעם למה ר"ע מכשיר ולזה פירש ר"י בע"א ועיין במהרש"א בארוך : **ברש"י** בד"ה שטרא פרסאה כו׳. דוק בפי׳ רש"י וראה במהרש"א וכ"ל דרש"י לטעמיה דפסול [דחכמים] דלעיל בלא עידי מסירה. ומה שקשה הא מודה ר"א במזוייף כו׳ דלמא אתי למיסמך כו׳ הגט עצמך וכי בשביל זה לא ישלם זה לזה אם הוא שטר הלואה וכן בשטר מכירה סוף סוף הענין אמת הוא וגבי גט פסלו רבנן לשטרא מהאי טעמא דלמא אתי למיסמך עלייהו ה"כ ודאי עלמות השטר פסול מ"מ גבי מבני חורין דאף דהדיוטות הן ומרעי נפשייהו וחיישינן דלמא חתמו שקר בלי ידיעת הלוה והמוכר הא הכא חזו שהדי ישראל דמסר הלוה או המוכר בעצמו מדעתו שטר ראיה על ההלואות או המכירה לישראל חבריה ואף שגוף ההלואה לא ראו מ"מ למה לא יגבה מבני חורי ומשום גזירה דלמא אתי למיסמך לא נפסיד לזה חיובא שלו וקמ"ל אף דגוף הענין לא ראו רק המסירה וכיון דכתב ולשון פרסי לא יוחשב אפילו לראיה כמו בכתב שלנו דדלמא לא חשש למסור חספא כזה לחבירו כיון דפרסאי שפיר הוא קמ"ל דראיה שפיר הוא דאי לאו קוטעא הוא לא הוי מסר לחבריה שטר זה שכתוב בו חובתו בפני עדים . ועוד דפי׳ דלמא אתי למסמך עליה ר"ל וימסור ג"כ בפני עידי חתימה ומה בכך כיון דהוא הלוה מסר לו למלוה הרי קוטעא הוא והענין אמת ואודא ליה חששא דמרע נפשייהו וחתמו שקר בזיוף (ל) . והא דפריך והא בעינן כתב שאינו יכול להזדייף כו׳ והא נריך שיחזור וכו׳ דאף בשטר ישראל לא מועיל המסירה והוי כחספא בעלמא אף לר"א דאמר עידי מסירה כרתי צריך על גבי דבר שאינו יכול להזדייף ואי לא"ה לא אלים מסירה כזה ליחשב להודאה (מ) ופריך ממשעבדי נמי וכו׳ ואף דהשטר מלד עלמו פסול משום דלמא אתי למיסמך מ"מ מלד עידי מסירה יגבה ממשעבדי דס"ד דאית ליה קלא ומשני לית ליה קלא על ידן אלא ע"י עדים החתומים והכא החתימה כלא היה והא דפריך והא לא ידעי למקרי משום דכל עלמות ענין עידי מסירה הוא שהם עיקר העדים ולא עידי חתימה והחתימה רק משום תיקון העולם שמא ימותו ע"מ כו׳ ודרך העולם שאם יבא לדון מביא עידי מסירה שהם העיקריים והם לא ידעו למיקרי כיון דכתב ולשון פרסי והיאך מסהדי עליה דמלתא לאחר זמן שטר שכתוב בו כך וכך נמסר בפניהם ואולם זה אינו מחוור לי מ"ש פסול דלמא אתי למיסמך מפסול דיכול לזייף או חזרת שיטה אחרונה ומדצריך חזרת שיטה ובדעפין משמע מניה דאף דאינו גובה ממשעבדי משום דלית ליה קלא מ"מ תורת שטר עליו שלא יוכל לטעון פרעתי ולגבות מיתמי וכה"ג להכי פריך שפיר הא צריך וכו׳ דמבני חורי ודאי גבי ולא צריך רבא לאשמעינן אי לאו דגביא ביה בכל אנפי מבני חורי כבשטר דעלמא והשתא הדרא קושיא לדוכתיה הא פסול כיון דחתימי עליה סהדי פרסאה משום דלמא אתי למיסמך עלייהו ולהכי פירש המהרש"י דאיירי בלא חתימי סהדי עליה. ועיין במסקנת המהרש"י כשמסדר לסוף הדינים תמצא שכן כוונתו . ואולם ראיתו דאפילו בשטרי ממון [גזרינן דלמא אתי למסמך] מהאי שטר מתנתא דהוי חתימי עליה תרי גיסי אינו נראה ראיה לענין שטרי ראיה . ואם נאמר דאיירי [לפרש"י] בשמות מובהקין וכר"ש א"ש אבל בסמוך משמע ברש"י דהלכה כרבנן אצ"ל נוקים ולום ומי דחקו כאן לכך ודו"ק : **ואמתני׳** לא פריך כל הני פירכות דהכא קסמיך אקושיא אי הכי ממשעבדי נמי אבל במתני׳ אה"נ דגבי ממשעבדי בערכאות וק"ל וכ"מ ברשב"א בשם הרמב"ן ועי"ל דמתני׳ איירי מיהו בלשון מובן ליהודים רק השמות בכתב אבל כאן איירי בלשון פרסי וכפרש"י ולהכי פריך והא לא ידעי כו׳ ואגב פריך אחריני ועוד מתני׳ מאי איירי בכתב ישראל דומיא דגט דע"כ איירי בכתב ישראל וכפרש"י לעיל דלא קאמר רק שטרות העולין בערכאות אבל כאן קאמר שטר פרסאה כו׳ ודו"ק : **בתוס׳** בד"ה לפלוג כו׳ . ק"ק לי לתירוצם למה יעשו רבנן לפסול תרתי ולעשות ב׳ גזירות משום חדא טפי הו"ל לפסול חדא משום תרתי דהיינו לא יועיל ערכאות בשאר שטרות בלא עידי מסירה משום גזירה שיסמוך א"כ בהדיוטות נמי בלא עידי מסירה וישאר על דינו שאר שטרות וגיטי נשים בהדיוטות [להכשיר בעידי מסירה] ואפשר משום דרוב שטרות נעשין בערכאות לא רצו לפסול בלא עידי מסירה : **קושיות** ח"ש יש ליישב ראיתי מי שמיישב ג"כ מדנקיט ערכאות משמע אבל לא הדיוטות דדוחק לומר לרבותא דפסול [בגיטין] נקיט ערכאות ואינו מובהקין לא משתמע השתא כלל ודו"ק : **בתוס׳** בד"ה נעשה כו׳ פירוש בשאר שטרות כו׳ . דא"ל לפי האמת כסברת המקשה ולפסול [אף] בגיטין

באור

(ו) אם נאמר דחשש זיוף הוא לגבי עד עצמו דיכתוב עליו שטר י"ל דידע ביה דאינש דמעלי הוא ומהימן והגמרא לא קאמר בכתובות ודוקא אתספא אבל אמגילתא לא אלא משום דלמא משכח אינש דלא מעלי . ואם דיזייף שטר על אחר לא יהיה רק שטר בעד א׳ ועיין בתוס׳ ר"פ גט פשוט בד"ה מקושר כתבו באם תתמו העדים באמצע שיטה זה תחת זה ליכא למיחש דיעשה שטר ועד בשיטה א׳ דהו"ל רק עד א׳ . וכ"פ בסמ"ע סי׳ מ"ה סעיף י׳ וע"ש בסמ"ע וש"ך וכן מהאי דכתובות משמע דליכא אלא עלה טובה לעד גופיה שיעשה עליו כת"י אבל משום אינש אחרינא אין לחוש דלא יוכל להוציא ממון בעד א׳ : (ז) יש לגמגם קצת כיון דתרי מהני בגט ע"כ דבקיאין בלא אי לאו דכותי חבר וע"כ הא דבשטרות לא מהני משום דלא אחזיקו בשטרות א"כ לזה לא מהני אי לאו דכותי חבר כמ"ש הגאון למעלה בגמ׳ בדבור לעולם ר"א : (ח) למ"ש הגאון למעלה דף ד׳ ע"א בתוס׳ בד"ה דקי"ל דהא דסמכין על עידי חתימה למימר דודאי נמסר בעידי מסירה הוא משום דכיון דאינו מזוייף ובודאי מיד הבעל בא לידה מסתמא כדין עשה הבעל ע"ש א"כ מדוע לא נסמוך אערכאות כיון דלא מרעי נפשייהו לשקר ודאי דאינו מזויף ומיד הבעל בא לידה ומסתמא כדין עשה הבעל ועיין בפ"י שהקשה ג"כ קושיא זו ותי׳ דאפשר דהבעל טעה לומר כי היכי דכשירים לחתימה ה"נ למסירה כח"ל שכתב הגאון ומה שהקשה א"כ מובהקין נמי תי׳ דבמובהקין כיון דהב"ד יודעין דעובד כוכבים ניהו יצריכו להביא עידי מסירה לפניהם מהאי חששא ונמצא טעם רש"י ותוס׳ מקושרים וצריכים ע"ש : (ט) אינו מובן מ"מ מערכאות שפי׳ רש"י דליתא בקדושין משום דהיאך יתירו אשת איש לעלמא ואולי יש לחלק קצת בין פסולי פחות דרבנן ובין גזירה דלמא אתי למיסמך : (י) אולי כיון למ"ש הרמ"א בהג"ה סי׳ מ"ב פ"ד מגאו כתוב בשטר פלוני קידש פלונית ועדים חתומים בו כ"ז שאין השטר מקוים אין לחוש לקדושין וע"ז הקשו הא מדאורייתא א"צ קיום והאיך יתירו א"א לעלמא . וכבר הקשה כן הב"ח והט"ז בח"מ סי׳ מ"ו ע"ש : (כ) דמקשו דהוי כעין גזירה לגזירה חוץ הך גזירה דדלמא אתי למיסמך . ולכאורה אף דלמסקנא אתרא בתרא לא מיתלף כשר במקום שאין ישראל חותמין אף באין מובהקין מ"מ מקשו התוס׳ שפיר דמאי מקשה תלמודא דלמא לא מכשיר רק במובהקין דקאי את"ק דמיירי במובהקין : (ל) לכאורה הא דכתב דפי׳ דלמא אתי למיסמך ר"ל וימסור בפני עידי חתימה . היינו דיסבור שהם ישראלים כמ"ש הגאון לעיל ברש"י . ואף דהשתא איכא עידי מסירה ישראל בפניו מ"מ גזרינן דלמא יסבור שהם ישראלים ויסמוך עליהם בפעם אחר . לפי"ז אין צורך לומר דימסור בפני עידי חתימה כיון דבשאר שטרות אי בחתימה לחוד וגם הב"ד כשיבא שטר כזה לפניהם בשמות שאין מובהקין יסברו ג"כ דישראלים הן . גם מה זה שכתב ומה בכך כו׳ הרי קוטעא כו׳ הא שייך שפיר גזירה דלמא יסמכו עליהן בשום פעם לגבות על פיהן ממשעבדי בלא כדין דתספא בעלמא הוא והכתי צריכין לבא לטעמא דכיון דהענין אמת אין להפסיד ממונו של זה בשביל גזירה והיינו תירוצו הראשון . איברא דכבר הקשה כן הגאון מוהר"י על גירסת הרמב"ם לקמן דף י"ט ע"ב בשטר ערכאות דמגבי ביה מבני חרי דוקא וכן פסק בש"ע סי׳ ס"ח סעיף א׳ ומשמע אפילו אין מובהקין הא הוי מזוייף מתוכו דמאי יבא את"כ לפני ב"ד ויטעו שישראלים הם ויבא לגבות בו ממשעבדי ותי׳ דכיון דליכא חשש לגבי בני חרי לא פסלינן ליה לגבי תורי אף דמזויף מתוכו לגבי משעבדי ע"ש בספרו באורים ותומים סימן הנ"ל : (מ) לכאורה הא דנקיט קושיא בגמ׳ והא בעינן דבר שאין יכול להזדייף ועלה מסיק ואי לא"ה לא אלים מסירה כו׳ למיהב כהודאה הא בלא"ה פריך

בהדיוטות משום גזירה לגזירה הא רבנן דבסמוך לא גזרו וכמ"ש התוס' בסמוך וסברא החוקה מלד עלמו דהוי גזירה לגזירה גם כאשר הקשיתי לעיל [למה יעשו כו'] ועוד הוי תלי תניא בדלא תניא דהיאך יתלה פסול דגיטי נשים בשמות שאינן מובהקין דטעמו משום חדא גזירה דלמא יסמוך עליה ואלו בנעשין בהדיוטות ובשמות מובהקין פסלין משום גזירה לגזירה והיאך יאמר שזה פסל כנעשה בהדיוטות כאילו פשיטא טעמו טפי לפסול משא"כ בסברת המקשה דלא איירי מתני' בפסול דאינו מובהקין רק בפסול הדיוטות גרידא ודו"ק: **בתוס'** בד"ה לא נחלקו כו' וחכמים פוסלין בשאר שטרות דגזרינן כו'. דלא ניחא למר דרבנן כרשב"ג דדוקא בגיטין סבר כר"א ולא בשאר שטרות כיון דלא מלינו לרבנן דסברי כן בהדיא בשאר דוכתי ועוד דבשאר שטרות הייגו בשטר מתנה אבל בשטרי ראיה מהני לכ"ע: **בא"ד** רשב"ג אומר אף אלו כשירין כו' כלומר כו'. יש ליישב מאי פירשו בזה טפי מרש"י ומהי תיתי לפרש בע"א לפי' ר"י ודו"ק: **בתוס'** בד"ה והא בעינן כו' לר"א פריך. ר"ל ר"א אמורא דס"ל אליבא דר"א תנא דלריך [בשאר שטרות] דבר שא"י להזדייף ולאפוקי מר"י אליבא דר"א: **בתוס'** בד"ה בדאפילו משמע כו' והיפתרא פסול בכולהו. ר"ל בספר תורה תפלין ומזוזות: **ע"ב ברש"י** בד"ה התם כדקתני טעמא כו' כרבנן דמתני'. מקשין א"כ נוקים ולום למה כשירין ודברי הרשב"א הובא בח"ש דחוקים ומתחלה אמרתי דרש"י לשיטתו שפירש לעיל דמתני' אליבא דר"מ דס"ל עידי חתימה כרתי וקשטא למאי דס"ל כר"א ור"י ור"ל פשיטא דאולי אליבא דהלכתא תנא דמתני' כמי ס"ל אליבא דר"א דבשמות מובהקין כשר דלא גזרינן אטו אין מובהקין. ומ"ש כרבנן דמתניתין ר"ל לאפוקי רבנן דברייתא דלעיל דתנא מניינא ואוקמה כר"א ובעידי מסירה ובשמות מובהקין אך אינו מחוור מנ"ש זה על פסולין דאינו מובהקין וק"ל. גם לריך ישוב מ"ש בד"ה אע"פ שמותיהן כו' ואפילו בלא עידי מסירה כו' מי הכריחו לזה ולא כמ"ש באיבעיא מהו לאכשורי בעידי מסירה: **בתוס'** בד"ה עדים כו' דהא מספקינן כו'. מקשין למה לא בקלרה דמובהקין הא מכשיר ר"ש לעיל ובשלמא באין מובהקין אף דפסיל לעיל היינו בודאי עובדי כוכבים והכא דלמא ישראל הם. ואפ"ל שלי"ת דמיבעיא בשמות מובהקין לאכשורי בלא עידי מסירה מטעם שכתבו באינן מובהקין דלא תלינן להו בעובד כוכבים אא"כ ידוע בודאי שהם עובדי כוכבים דלא שכיחי וכו' ולעיל דלריך עידי מסירה משום דודאי עובדי כוכבים הן לזה כתבו דבשמות מובהקין ליכא לספוקי כלל דודאי עובדי כוכבים הן דהא בכל דוכתא כו' ואין כאן ספק כלל מדמכשירינן בודאי עובדי כוכבים בשמות מובהקין ע"י עידי מסירה ולא חיישינן דלמא אתי למיסמך עלייהו. ולא הו"מ להוכיח מדפשיט לא בא לידינו אלא לוקים וכו' ודוקא כו' [דמשמע דהאיבעיא היה באין מובהקין] דדלמא אף דמיבעיא בשמות מובהקין מ"מ פשיט דשמות מובהקין ג"כ תלינן בישראל אלא לוקים ולום דברירא קרוב לודאי דלא מסקי ישראל כן (ג): **בתוס'** בד"ה בגיטי נשים וכו'. לקמן בשמעתין נכתוב בזה אי"ה: **בתוס'** בד"ה יתיב רב הונא כו' אע"ג ר"ת דאין זה ר"ה כו'. ולא ב' ר' ירמיה הוי ואפ"ל משום דשמואל היה גדול מר"י כדאיתא בפרק גיד הנשה בשמעתא דניחום אמר ר"י אית לי רב בבבל איזיל אחזיה גבי דשלח ליה עיבורא דשיתין שנין כו' חושבנא בעלמא ידע שלח ליה תריסר גמלי ספיקא דטריפותא כו' ור"ה היה קלת גדול משמואל דבעי מיניה שמואל מר"ה ור' ירמיה היה גדול מר"ה שהרי רב הונא יתיב קמיה כתלמיד לפני רבו דכ"מ דקאמר יתיב קמיה הייגו כתלמיד כמ"ש התוס' בכ"מ וקרי ליה דרדקי והיאך קאמר ר' ירמיה דין משמיה דר"י דקאמר הכי אמר ר"י התופס לבע"ח כו' והיאך יאמר דרדקי כך אמר ר"י כו' כל כמיניה וק"ל. רק א"כ הו"ל לתוספות להוכיח בקלרה מזה דפרי ר"ה הוי ולא ילטרכו גמרא דנדה דר' ירמיה בעי מר' זירא וכו' וגמרא דכתובות דר' זירא תלמידיה דר"ה וכו' ודוק וי"ל דהוכחה שלהן עדיפא מדיתיב ר"ה קמיה דר' ירמיה דהוי תלמיד תלמידו משא"כ הוכחה שלי דדלמא מ"מ אומר דין משמיה דר"י אף שהיה קטן ממנו אבל מכל מקום ניחא להו לומר ב' ר"ה מלומר ב' ר' ירמיה מטעם שכתבתי: **בתוס'** בד"ה ש"מ. עיין בר"ן שהיטיב אשר דיבר כפשוטו שההוכחה דיכול אדם לעשות שליח לטובת אדם מעלמו אף שלא ידע דהא מסנתינו יכול לזכות בשטר עד שלא יכול הנותן לחזור וטעמא דנעשה שלוחו של אדם כמותו אף שלא עשאו שליח למאי דלא ידע עדיין סברא דכל האומר תנו כו' א"כ ה"כ יכול לתפוס כו': **בא"ד** אע"פ שלא נתכוין לכך המקבל וכו'. שהרי לא יכול לעכבו בע"כ של רבו כאשר תופס לבע"ח שתופס מעיקרא בע"כ של החייב דאילו המלוה בעלמו יכול לתפוס בע"כ ה"כ זה התופס משא"כ כאן אפילו העבד עלמו אינו יכול להשתחרר בע"כ של אדון ואינו יכול לתפוס בגט שחרור אם נתן לו האדון על מנת שלא ישתחרר בקבלה זו כ"ש שזה לא יכול לתפוס בע"כ של האדון לצורך העבד כיון דתן לאו כזכי וכתימה לר"י רק תירלו שדעת האדון היה שלא יהיה יכול לחזור בו כיון דעביד ליה נייח ורולה שיהיה בע"ח בכך וכו' א"כ ה"נ דעתו של המקבל כאשר יהיה דעת האדון ודו"ק: **בסה"ד** אבל אם התופס לבע"ח לא קנה וכו' שלא תימה אף דבבע"ח לא קנה מידי הכא שאני דדעתו היה לכך שנתנו לו על דעת שיעכבנו מלחזור לזה פירשו דהוי כ"ש מגד כיון שאינו בע"ח לא היה כוונתו בקבלה זו להיות יותר מאשר תופס לבע"ח: **בתוס'** בד"ה התופס כו' וא"ת וכו'. בל"ז התם הוי בשליח ממש וקשה לכאורה מאי הקשו התם איירי באומר זכה לי כדקאמר התם וא"ת מסנתינו דאמר תנה לי ולא אמר זכה לי כמ"ש התוס' א"כ בד"ה כל האומר והכא בשמעתין קאמר נמי כל האומר כו' דמשמע דבאומר תנה קנה לר"י בתופס לבע"ח וכו'. (ס) וכ"ת דעיקר קושיא כיון דמשמע שם דהא בהא תליא דהא אף לתירולם ל"ל דר"י מחלק ביניהם. ולריך לעיין שם בגמ' דאפשר דלענין חב לאחרים אין חילוק בין תנה לזכה דדוקא לענין שאין המגביה יכול לזכות ביה [יש חילוק בין תנה לזכה והיינו אי תופס לבע"ח קנה דבאומר תנה גרע טפי דגלי אדעתיה דלא יזכה עד דמטי לידיה וכמו שפרש"י שם אבל אי תופס במקום שחב לאחרים לא קנה פשיטא דלא גרע המגביה מאיכא אדיכא דיכול לתפוס ולכך הקשו התוס' שפיר] ודו"ק: **בסה"ד** דמגו דזכי לנפשיה כו'. ר"ל אף שחבירו אמר זכה לי מ"מ היה יכול לזכות לנפשו לומר מיד בשעת הגבהה לעלמו הגבהתי: **בתוס'** בד"ה כל האומר כו' דהוי הלכתא בלא טעמא כו'. כעין ב' קושיות: **בא"ד** ומוקי לה רב זביד במעמד ג' ובבריא אמאי לא מפרש כו' משום דתן כזכי. ואף [דמעמד ג'] מהני בע"כ שלו מ"מ הרי הממון לא בידו היה שהרי אומר לשליח תנו מנה זה וכו': **בא"ד** ועוד פירש ר"ת וכו'. והשתא א"ל לחילוקים הראשונים: **בא"ד** דבמתנה לא הוי כזכי כו'. הניח הרשב"א בל"ע לעיל דקאמר דאיתא בשטרות לא קתני הא הזרה איתא במתנה וכמו שהקשו התוס' לעיל בערכאות וכ"ל ליישב קלת דמ"מ בזה שוין גט ושחרור דיכול לחזור מטעם דהוי חוב וה"ה אם אמר זכה דהא כל האומר תנו כאומר זכה דמי במלוה ושחרור הוי כמלוה ואפ"ה יוכל לחזור משא"כ במתנה דמשום דלא הוי הלוואה רק מתנה לא הוי תן כזכי ולכך יוכל לחזור ואינו אמר זכי ודאי דא"י לחזור וק"ל:

דף יב ע"א גמ' וכמגו דזכי ליה לנפשיה וכו'. דאיירי בבעה"ב המלקט פיאה בשדה אחר (ע): **גמ'** ת"ש עבד שגלה כו'. ולא רלה לשנויי במעלה לו מזונות ואין רבו חייב לזונו ההעדפה דאין רבו חייב לפרנסו מיבעי' ליה כדבסמוך ניזון מתפרנס מיבעיא ליה ועוד מעשי ידיו מהי תיתי לא יהיה לרבו ואפילו ההעדפה כיון שמעלה לו מזונות דבשלמא השתא קמ"ל אף שאינו מעלה לו מזונות וכי לית ליה לא יהיב ליה כי אית ליה נמי כו' ודלמא לא ימלא בכל יום להשתכר והתורה אמרה בערי מקלט וחי אבל במעלה לו מזונות א"ל למימריניהו וק"ל: **גמ'** העדפה פשיטא כו' כיון דכי לית ליה כו'. לא מיבעיא לומר בקלרה וחי דכיון דיש לו מזונות מאי עביד ליה חיותא שייך ביה לזה אמר מהו דתימא כיון דכי לית ליה כו' וכפרש"י וק"ל: **גמ'** מדסיפא דלא אמר ליה וכו'. משנה שגטון הקושיא דלעיל דטותיה גבי אשה וכו' ואפשר דהכא פסיקא ליה טפי חילוק דלא אמר מדקתני סיפא ואם אמר וכו': **גמ'** הכא במאי עסקינן כו'. ראיתי כתוב ולא משני דאמר ליה לאי כו' והקדים ההעדפה ולוה להעדפת מזונות דתקשי ליה ולימא ליה הקדש כו' דא"ל הקדש ניחא ליה כיון דאין להקדש בו רק ההעדפה משא"כ עתה דאית להקדש גוף מלאכת העבד ניחא ליה שפיר ודו"ק: **ברש"י** בד"ה עבד כנעני. דבעבד עברי כתיב כי טוב לו עמך עמך במאכל כו' כדאיתא בפרק נערה: **בתוס'** בד"ה עבד נמי כו' וא"ת אטו כו'. לכאורה הא לרשב"ג בסמוך קושטא הוא כן וי"ל כמ"ש ההוספות לקמן בסמוך דדוקא בשני בלורת אבל בשאר שנים ימלא מרחמין יותר ודו"ק: **בא"ד** ולהכי קאמר לעיל ש"מ יכול וכו'. והתרלן משיב הכא במאי עסקינן דאמר ליה כו' וסומך עלמו כדמסיק בתמנת: **בתוס'** בד"ה מספקת מאי למימרא כו' אי אמרת בשלמא כולהו בדספקא וכו'. אפוס ריהטא לא הוצרכו להזכיר כולה בדספקא רק אא"ב רישא בדלא אמר לה תנא סיפא כו' אבל השתא דמוקמית רישא בדאמר לה ולא תני הך סיפא כו': **בסוף** הדבור מאי למימרא כו'. וא"ל תנא סיפא דמספקת לגלויי רישא דלא איירי במספקת דא"כ העיקר חסר דהא לא קתני במספקת בהדיא בסיפא ודו"ק: **ע"ב גמ'** ולימא ליה הקדש. יש לי לדקדק מאי פריך ולימא ליה הקדש כו' יאמר להקדש לאו בעל דברים דידי את דהא עד שלא תלטרף פרוטה פורע לבי ליו כדפרש"י בהדיא והקדש לא חייל אפחות משוה פרוטה כפרש"י או מסתמא דעת המקדים לא היה עליו להקדישו כפירוש ר"י ודוחק לומר דלמסקנא בפחות משוה פרוטה אזדא ליה שינויא דהקדש גופיה ניחא ליה. ועוד דא"כ הדרא [קושיא דלעיל] לדוכתיה אמאי לא משני דאמר לו לאי מעשי ידיך כו' דא"ל תי' דמעלה לו מזונות לפי האמת נמי אזדא דהא קאמר אא"כ וה"נ מסתברא כו' אי אמרת בשלמא הך במעלה כו' ואיפכא אין להקשות מאי פריך קמא קמא קדים אכתי הקדש גופיה ניחא ליה כי היכי דליסבת עבדיה זה אינו דא"כ תקשי ליה אמאי לוה מקודם ואוכל יהיה עושה ואוכל בלא הלואה תחלה אע"כ דסוף סוף כיון דבאמת הקדש הוא אסור לו ליהנות מן ההקדש [אבל איפכא קשה ככ"ל] עוד קשה למה עושה ופורע בפחות משוה פרוטה אם האדון לא הקדים שאין דעתו אפחות משוה פרוטה א"כ עדיין לאדון הוא שויו של אותו פחות משוה פרוטה ולעבד מאי זכיה ביה וי"ל דהאדון ע"כ הקדים לעבד בלי שיור כדי שיעשה ויהיה הכל להקדש ולרף עד שיהיה שוה פרוטה ויותר ויהיה א"כ הכל להקדש ודאי קודם שיעשה שוה פרוטה. אכתי הוא לאדון לגרפו יחד לצורך ההקדש ממילא ופריך ולימא ליה הקדש כו' דהא לעבד אין בו זכיה ממ"כ רק להאדון ודעת האדון לצורך ההקדש וא"כ ולימא ליה הקדש כו' ומשני הקדש גופיה ניחא ליה כו' ודעת האדון כאשר יהיה ניחא להקדש כן יהיה ודו"ק. ובזה מדוקדק נמי הקדש גופיה וכו': **גמ'** א"ה ניזון מתפרנס מיבעיא ליה. לעיל ברשב"ג או פרנסיני כו' לא קשה או זנני מיבעי' ליה למאי דס"ד דפליגי אם יכול לומר עשה עמי כו' (פ) ואפשר לומר לגבי האדון אפילו פרנסני וכ"ש עיקר מזונות שהיא נגד מעשי ידיו ודו"ק: **ברש"י** בד"ה לוה ואוכל כו' לא יעשה תחלה. דקדק תחלה דהו"ל לרש"י למימר אבל לא קאמר בקלרה עושה ואוכל ולמה ליה לוה ופורע כלל משום דפרוטה קמייתא כו' ודו"ק: **ברש"י** בד"ה פשיטא דלרבו הוא כו' ואי לאשמעינן כו' נימא אותו העבד ניזון כו'. וה"ה נימא נזק וכו' [למאי דתי' רש"י לעיל דלא תני נזק משום דפשיטא ואי שבת נמי פשיטא ולא תני רק לאשמעי' כו' מ"ש דלא תני נמי נזק] וא"ל בזה אשמעי' אף דשבת לרבו אפ"ה ניזון מהלדקה [דה"א דניזון מלדקה מיירי בנותן לו רבו השבת למזונות דאינו יכול כו' וניזון הייגו דלא ספיק] בניזון לחודא כמי שמעי' דניזון משמע עיקור מזונות [שהוא נגד מעשי ידיו אבל מה דלא ספיק הו"ל מתפרנס כדמשמע מדבריו לעיל] וק"ל: **בתוס'** ד"ה בפחות משוה פרוטה כו'. עיין ברשב"א (צ) ומיושב עם זה [קושיתו לעיל בגמ'] דלריכים לשינויא דהקדש גופיה ניחא ליה וק"ל (ק): **בתוס'** בד"ה שבתו וכו'. מיהו בפי' רש"י לענין נזק דפי' לא אלטריך דהייט דמי ידו כו' ופשיטא כו' דהא שבתו נמי פשיטא ומשום רפואתו נקיט לה כדמסיק ודוחק לומר דנקיט שבת טפי אגב רפואתו כדבקרא רק שבתו יתן ורפא ירפא ואף לפירושם דפי' שבתו פשיטא בענין אחר אכתי הו"ל נזק דנשמע ביה נמי דין דעשה עמי לזה פירשו במלת שבת נכלל שבת גדולה ושבת קטנה. ובושת לא הזכיר רש"י כלל ולער הדוחק מפורסם. ורש"י מיאן בפי' התוס' דהא לס"ד דאינו יכול לומר עשה וכו' אין לומר כן דנקיט שבת לחידושא כו' דהא יש לו מזונה והתוס' פירשו לפי האמת י"ל כן דלא כרש"י ודו"ק: **בתוס'** בד"ה וכ"ת וכו' וא"ת ומה בכך כו'. בשלמא במתני' שאם ירלה שלא לזון כו' נוח לו להפסיד מזונות שיהיה בן חורין ולא משועבד מלהיות משועבד כיון דסוף סוף בין כך ובין כך מזונותיו תלויה ביד רבו אם ירלה או לא. (ר) משא"כ בתרומה דע"י השחרור מפסידו באכילת תרומה משא"כ במתני' לא מפסידו מידי ובח"ש כתב קלת בהסברא אחרת: **עוד** שם וא"ת מה בכך כו' אבל משום דראינו עתה דחוזר בו מזה הגט לא קשה דמ"מ כיון דקודם חזרה היה משוחרר לאו כל כמיניה לחזור לזה הקשו דהיה חוב מעיקרא וק"ל: **בא"ד** וי"ל דקסבר דלא חשיב ליה חוב כו'. ובאשה דהוי חוב אף לרבנן התם ליכא זכות כלל עיין בח"ש. ולכאורה אף בפשטא דשמעתין וכי תימא אי בעי זריק לה גיטא וכו' קשה נמי ואלא מאי אשה. (ש) וא"ל דזה בעלמו השיב ר"מ כו' כמו שאתם מודים לי באשה כו' כמ"ש תוספות א"כ לכך מזכיר אשת כהן כו' דהו"ל להוכיח זה אף מאשת ישראל (ת) ויש ליישב ודו"ק. עיין לעיל בירושלמי שהביאו התוס' די"ל באשה לכך יכול לחזור כיון דאין מתגרשת ע"י אחר ולא מטעם זכות וחוב לכן אף באשת מוכה שחין יכול לחזור רק א"כ מאי מוכח מאשת כהן וק"ל:

דף יג ע"א בתוס' בד"ה האומר כו' מתני' כר"מ. ולפ"ז לעיל דפריך ותו ליכא והאיכא

באור

ספיר לר"א דקיימינן אליביה כמ"ש התוס' ולדידיה לזמן מרובה פסול דדלמא הוי ביה תנאי וחייסו ולא דכירי וצ"ל דק"ל דדלמא איירי לאלתר דגוף הענין אמת דדכירי ולזה תי' דכיון דחספא בעלמא לא מיחשב הודאה. אלא דלפ"ז מה דנקיט נמי בדבריו הא דפריך והא בעי' צריך שיחזור לא מתיישב שפיר כ"כ תירוצו דבלא החזיר קי"ל דהשטר כשר דלא כהרא"ש דפוסל כל השטר והובא בש"ע סי' מ"ד רק שאין למדין משיטה אחרונה וקושית הגמ' ע"כ קאי משיטה אחרונה דמשמע דכל השטר כשר וכמו שפירש הרשב"א בחידושיו א"כ השטר לאו חספא הוא וגוף הענין הכתוב בשיטה אחרונה אמת כיון דדכירי לאלתר וצ"ל דכיון דאין למדין משיטה אחרונה אף דכל מ"ש בשטר מיחשב הודאה מ"מ השיטה אחרונה לא מיחשב כהודאה אף לאלתר וזה דוחק: (ג) ור"ל לא בא לידינו אלא לוקים ולום דהוי מובהקין דמובהקין והכשרנו בעידי מסירה דוקא והוקא כו' אבל שמהתא אתרינא אפילו מובהקין לא בעי ע"מ דתלינן להו בישראל דא"ל אף דהבעיא היה בשמות מובהקין פשיט לאיסורא כמו השתא באין מובהקין דתלינן דעובדי כוכבים הם דאכתי כיון דהא דהכשיר לוקים ולום בע"מ איירי א"כ אמאי בשאר מובהקין פסול הא ר"ש מכשיר במובהקין בעידי מסירה אמו לא מכשיר ר"ש אלא בלוקים ולום ולזה הולרך לומר דאי במובהקין מיבעיא ע"כ דהפשיטות נהיהרא אך לכאורה א"כ לא היה מקשה הגמ' מידי מגיטין הבאין ממדינת הים כו' ועיין במהרי"ן ל"ב שפי' ג"כ כוונת התוס' כמ"ש הגאון וסיים ז"ל ולזה כתבו התוס' וקפריך מגיטין הבאין ממהד"י לסיוע לפירושם: (ס) נראה דצ"ל לא קנה לר"י וקאי אהכי דהתם דאי כמ"ש לפניו וקאי אתנו דשמעתין דהוי כזכי אין ענין זה לזה דהכא אומר

המשחרר תנו דהוי כזכי ודאי דמהני משום דעשאו שליח לזכות בשביל העבד ולא חב לאחריני כלל וחכם בו העבד מיד משא"כ באומר המלוה זכה פשיטא דלא עדיף מעשאו שליח שכתבו התוס' דלא מהני לחוב לאחריני. גם אם מדמה זכה דהכא לזכה דהתם לא תי' כלום גם לשון דמשמע דבאומר תנה ולא תנו משמע דקאי אהתם ומ"מ הא דכתב והכא בשמעתין כו' אינו מדוקדק ומיותר: (ע) כ"ה בפרש"י בכ"מ דף ט' ע"ב דבבעה"ב לא שייך מגו דזכי לנפשיה דאף עני מוזכר על שלו מלא תלקט וע"ש בדברי הגאון ובמה שהגהנו שם: (פ) דלמסקנא דמיירי באומר ולא ספיק שייך לשון פרנסה דהייט דיתן כל צורכי המזונות יותר ממעשי ידיו: (צ) שתירץ על קושיות תוס' דלא תשיב ליה בין ה' פרוטות משום דנהי דלא חייב קרבן מעילה אפחות משוה פרוטה מ"מ מדרבנן אסור: (ק) משום דאי לאו הכי מ"מ מדרבנן אסור ולזה משני כיון דלא הוי אלא איסור דרבנן הקדש גופיה ניחא ליה: (ר) קלת נראה דהוי כעין ב' תירוצים דבתחלת דבריו מתרץ כעין תי' השני שתירץ התוס' כאן דבמתני' אם ירלה לא יזונו ויהיה לו חוב יותר מהשתא דיהיה עבד ולא יהיה לו מזונות. ובסוף דבריו יש להעמיס כתירוץ מהרש"א ע"ש: (ש) לכאורה סוכרת הרש"ל לעמוד בדברי תוס' דוקא לדפשטא דשמעתא י"ל כתירוץ השני שבתוס' דבעבד אי בעי זריק ספק קרוב לו ויאסר בתרומה ובשפחה כו' יהיה לו חוב יותר אבל באשה אף אי זריק לה ספק קרוב לה מ"מ מגורשת ואינה מגורשת ובעלה חייב במזונותיה: (ת) ובשלמא בל"ז י"ל דמזכיר אשת כהן כמו שאתם מודים לי דהוי חוב גם משום תרומה וכמו שסיים ר"מ אבל אשה חוב הוא לה שכן פסלה מן התרומה כן בעבד אבל אי מייתי הא דאשה

תנו וכו'. שיטה ה' לר"מ וק"ק מאי פריך דנכלל בחזרה ודו"ק: בא"ד אע"פ שהגט בעין כו'. ר"ל גט שחרור כמו שכתבו מקודם אפ"ה לא זכה העבד כו' אבל באשה לא הוי ז"ה רבותא אף במס"ו ליד השליח הא הוי חוב לכ"ע וזה שכתבו אח"כ ואינו נראה כו' כתבו גט לאשתי ותנו שטר שחרור זה כו' כיון דהחידוש דזה ע"כ לא קאי אגט אשה וק"ל: בא"ד אבל אומר ר"ת דלא גרסינן כלל זה. אינו ר"ל מלת זה רק כל זה ר"ל כל הענין דאף תן לא גרסינן דהא תן משמע בעין כמו שכתבו כבר. (א) ושיבוש. (ב) וצ"ל דאף דתן משמע בעין מ"מ לא מוכח דכוונת המשנה על הרבותא רק מדנקיט זה שלא לצורך [ולפ"ז לא מחק ר"ת רק מלת זה]. ויותר נראה דאף תן לא משמע בעין רק תן זה ומ"ש ואשמעינן במה דנקיט זה כו' הוא בעצמו מ"ש מקודם שהוא בעין ומראהו וכו' רק מפרשים הרבותא מה בכך שהוא בעין ודו"ק: בא"ד לא הו"ל כתבו כו'. דא"כ לא הוי ידעינן חידוש דכשהוא בעין וראוי להנתן כו' והותחל כ"כ מחייס כו' וק"ל: בתוס' בד"ה והא לא משך כו'. מדלא קתני תנו מנה זה לפלוני כו'. ואע"ג דמוקי לה בלבורין ואומר ז"ה כפי' רש"י אע"ג דלא תני זה מ"מ לא משמע דאיירי בהושלם נמי כיון דלא תנא בהדיא זה ועוד כ"ל דאפ"ל להתוספות בלבורין אין צריך ז"ה ומסתמא אותו מנה שאמר לפניו נתכוין ומימרא דרב מנה זה נותנין ומנה סתם אין נותנין היינו באין לבורין לפניו ופי' מנה זה המונח שם במקום פלוני ודו"ק: בתוס' בד"ה אית ספרים וכו' דלמא מנה קבור וכו'. ודלמא נגנב משם ושומר חנם פטור מגניבה או דלמא ברשותיה קברו שם ועיין ברשב"א: בא"ד כדמשמע לשון תנו כו'. ואף שכבר כתבו גם בפקדון אלא שמודה ואמר תנו מנה לפלוני פקדון כו' היינו כשמפרש פקדון אבל סתם תנו לא משמע פקדון ובמימרא דרב תנו לא קאי אמנה זה וכו' וק"ל: ע"ב גמ' רב זביד מ"ע לא אמר כרב פפא. אף דהלכתא לקבור לא חיישינן מ"מ הא רב מרא דשמעתא עלמו חיים לכך באידך דרב וא"כ נפרש דברי עלמו כן: בתוס' בד"ה ממאי וכו'. וא"ת וכו'. אף שכתבו התוס' לעיל דלא בעי לאוקמי כר"מ דס"ל מלוה לקיים דברי המת ולא כחכמים היינו כר"מ ולא כחכמים דלחכמים לא יתנו בסיפא אבל כאן ברישא סוף סוף לכ"ע הדין אמת דלא יתן אותו הגט בעלמו משום גט לאחר מיתה אבל מ"מ דוחק לאוקמי כרבי ולא כחכמים דפליגי אדרבי ומ"מ י"ל דקאי לאידך שינויא דהתוספות ועוד דה"כ תי' ועוד סתמא כרבנן ודו"ק: בתוס' בד"ה גופא כו' למ"ד דוקא בפקדון קנה למה הוצרך להקן כו'. זה אינו ראיה לכאורה דמ"מ י"ל זה שזוכה הוי מתנה גביה ומסתברא מלתא דרב בפקדון לא בהלואה ר"ל שיש לו לראובן פקדון או מלוה ביד שמעון אבל נתנו במתנה ללוי ובמתנה לא הוי תן כזכי וכן בסמוך בקבלא דמוריקא וכו' אי מההיא ה"א ה"מ במתנה מרובה וכו' ש"מ דגוף מימרא דרב במעמד ג' איירי במתנה. (ג) מיהו התוס' כתבו זה לתי' ראשון שכתבו לעיל בד"ה כל האומר תנו וכו' ובאמת לפי מ"ש לעיל חילוק דמתנה אין להוכיח הא דבע"כ וק"ל: בא"ד ועוד דאף כשאין הפקדון כו' יקנה באודיתא כדאמר התם כו'. אף דהתם היה ביד רבא לא מייתי ראיה רק דאודיתא מהני וממילא מסברא י"ל מה לי בידו או ביד אחר: בא"ד אלא נראה להם אפילו בע"כ כו'. אבל אודיתא אף דבע"כ צריך ליתנו מ"מ לא הוי בע"ד של מי שניתן לו משא"כ במעמד ג' שנעשה בע"ד שלו ויכול לכופו לתת לידו ודו"ק. מיהו בעובדא דאיסור גיורא הא היה צריך רבא לתתו לרב מרי דוקא ואולי מ"מ לא נעשה בע"ד שלו והיה יכול לתתו לאיסור גופא קודם מותו אם ירצה דבהודאה של זה לא נתחייב זה להאמינו לעשות בעל דבר של זה ומ"מ לא זכה בו מטעם נכסי הגר שמת כיון דהודה איסור שהמעות הללו שייכים לפלוני ודו"ק ועיין בח"ש בדחוקים: ועיין באשר"י דמשמע מניה דאע"ג דבאודיתא קנה נמי בע"כ מ"מ למעט הטירחא של לקיחת העדים התקינו מעמד ג' אבל משום מלתא דלא שכיחא כשאין הפקדון בידו באותו הפעם אם יקרה יקח עדים דלא שייך לתקוני בשביל כן הלכתא בלא טעמא כיון דאפשר לתקוני באודיתא אף שהוא ע"י טורח אותו מלתא דלא שכיחא ודו"ק. וכבר כתבתי מה שאמרתי בזה והוחק: בא"ד כי מסתמא היה הפקדון ביד רבא וכו'. ר"ל פקדון ולא הלואות דבהלואות לא הוי תן כזכי וז"א דבמתנה דוקא לא הוי תן כזכי [טעות דבמתנה ר"ל לגבי מקבל והלואה ר"ל ביד מי שהממון בידו עתה ובשניהם אין תן כזכי. כן הוא במוסגר בדפוסים ישנים] אבל כוונת התוס' דמסתמא היה ביד רבא ולא ביד אחר דאז תן לא הוי כזכי [אינו מדוקדק דאף זכה לא מהני] כמ"ש מקודם דמ"ש דאינו נראה לומר דהוצרכו להקן כו' דלא יועיל כו' ר"ל אף דודאי אמת הוא שלא יועיל שם זכה מ"מ אינו נראה שיתקנו משום מלתא דלא שכיחא כי הא: בסה"ד ומיהו להאי טעמא כו'. אבל לטעם הראשון אף שהוא בע"כ בשעת מעמד שלשתן מ"מ מעיקרא נשתעבד נפשו בשעת הלואה ואע"ג דלטעם השני ע"כ אף בהלואה הוי מעמד שלשתן דהא קאמר בהאי הגה דקא משתני ממלוה ישנה כו' וכל עלמות הטעם קאי אמלוה והתוספות לא הוצרכו מעיקרא להא דבע"כ רק למ"ד דוקא בפקדון (ד) מ"מ הוכיחו התוס' הסברא ומטעמא דרב אשי נשמע אף לאידך טעמא דבזה לא פליגי לענין מה שהתקינו מעמד שלשתן וק"ל: בתוס' בד"ה תנו לפלוני כו' אמאי לא מסיק איבעית אימא כו' עיין בתוספת קדושין [שהקשו ג"כ דאמאי לא אמרינן ואיבעית אימא פליגי בדשמואל] וכאן באשר"י ולשון התוס' כאן צריכין ישוב ודו"ק: בא"ד הא פריסית דאפילו בע"כ קנה. ולשמא לא ילך אלא אין לחוש דאפשר דכפינן ליה מדינא לילך כדי לשלם לזה: בא"ד ועי"ל דהתם כו'. אבל ש"מ איתא לדשמואל נסתיים שפיר מדלא חיישינן לשמא מכרו זולת ידיעת הבעל וק"ל. ועיין בח"ש דכתב לכאורה דברים שאין צריכין כאן ע"ש: בתוס' בד"ה במעמד וכו'. אבל בב' עובדי כוכבים ואחד ישראל אטו אנן דינא דעובדי כוכבים ניקום ונאמר דהא בהכרח או שני בעלי דינים הבאים לפנינו עובדי כוכבים וק"ל:

דף יד ע"א גמ' וכ"ת ה"נ וכו'. לעיל בהלא מעתה הקנה לנולדים לא פריך וכ"ת ה"נ כו' דהתם פשיטא ליה טפי לתלמודא דאין סברא להיות צריך בכל פעם לידע כמה ימי חייו של הזוכה: ברש"י בד"ה ה"ג דכ"ע הולך כזכי כו' ואם היה במתנה דליכא אחריות כו'. ובקבלא דמוריקא דהוי מתנה צ"ל דלא הוי בידיה דאז תן לא הוי כזכי [גם כאן אינו מדוקדק דאף זכי לא מהני] לכן באפי' קאמינא כו': בתוס' בד"ה ולא פש גביה כו' טעיתי כו' מגו דאיבעי אמר חזרתי ופרעתי. אם למרא ארעא הוי מגו מגברא לגברא (ה) ובטעיתי אין מרא ארעא מכיר בשקרו ואם לגיגאי כבר נתחייב לשלם לזה במעמד ג'. לדעתי בקנין בלא שטר אינו יכול לומר פרעתי א"ש הא דקאמר קט מניה כו' עיין בחידושי הרשב"א: בתוס' בד"ה לסוף אשתמיט להו משמע דבדין כו' יש משבשין [דמשמע להו דבדין כו'] מלשון אשתמיט להו ולא מהן. אבל פירושו דלאב בדין היה צריך להחזיר לא הו"ל לאשתמיט ולעשות שלא כדין ופשיטא דגברא רבה כרב יוסף בר חמא לא ישתמט מן הדין. ועוד כ"ל דפירוש משתמיט משום שהם הו רוצין שישתעבד הוא בקנין לפי דבריו שהוא שליח מרב ששת שלא יחזור כו' ולרב יוסף לא היה טוב לו ישתעבד להיות עבד לוה על חנם ולחזור בו לא היה יכול ורשאי כיון שזכה בו בשביל רב ששת אבל אם היה יכול לסוף אותו ע"י ב"ד לחזור בו למה ליה לאשתמוטי מה לו להכניס עלמו בזו פשיטא היה חוזר ודו"ק: בא"ד אע"ג דלא הוחזקו כפרנים כו'. אולי מפרש אפרתא דסרבלא חבילי דסרבל ולא מלשון אפרא וכן פירש הערוך ע"ש ופקדון הוי אבל הא

דעבד לוה כו' [דלישנא אחרינא] לא א"ש לפי"ז וק"ל. ואומץ [illegible]ם דמשמע להו במלוה פשיטא דקשה ולימא ליה אין רצוני וכו' דלמא יאבד ולא יהיה לראשון מה לשלם אף דאחריותו עליו וגרועי גרעי לשמירתו דהלוה חייב באונסין והשליח רק שומר חנם אלא אפילו פקדון ושניהם שומרי חנם אפ"ה לימא אין רצוני וכו' ודו"ק. דא"כ הו"ל אפילו פקדון נמי וכו' או לפרוך אתרווייהו והנראה לי דצ"ל בלא"ה בשמעתין דללישנא קמא דקאמר ליה שפיר עבדית דלא שוית נפשך בחנם עבד לוה וכו' עדיפא הו"ל כמו באמת ללישנא בתרא שהרי הם חייבים לי באחריות ולמה תקבל עליך אחריות ומשום דררא דהפסד הו"ל לא משום עבד וכו' דמשמע כאילו אין כאן הפסד אבל הפירוש הוא ללישנא קמא כיון דהוא עשאו שליח לשלוח בידו אחריות על ר"ש כדין שלחם לי ביד פלוני דלא היה הפסד להשליח אילו נאנס שהרי הוא ידע האמת דרב ששת עשאו שליח רק הם לא האמינו לו להשליח שנעשה שליח והיום או מחר יבא רב ששת ויחזור ויתבע מהם לזה אמרו לו ליקני לזה אמר דמ"מ שפיר עבדית דלמה לך ליכנס לפי שעה בעבד לוה וכו' ולשון שני שפיר עבדית כו' שעליהן היה מוטל לשלוח על אחריותן וכו' ולזה כתבו התוס' ואע"ג דלא הוחזקו כפרנים וחוב הוא לו לשלוח על אחריותו דהא לא פריך אמלוה משום דהתם הלוה חייב באחריותו כדקתני ופשיטא דזכות הוא למלוה וכו'. (ו) משא"כ כאן דהו"ל אחריות אמלוה [דדין שלא לי וא"כ אמאי בדין לא היו יכולין לכופו כיון דלדברי השליח חוב הוא למלוה] ודו"ק: ע"ב גמ' תניא חדא כו' ולא משני הא במתנה הא בהלואה מדלא קתני שאני חייב לו כדלעיל: גמ' אמר ר' אבא בר ממל כו' הא בבריא הא בשכ"מ דדבריו ככתובין וכמסורין כו' והא דקתני הולך ולמה ליה למוסרו ליד השליח הא אף בלא מסירה ליד השליח דבריו ככתובין כו' ודוחק לומר דס"ל לר' אבא ולרב זביד כרב לעיל דחיים למנה קבור והולך הוי כמו זה כמ"ש התוס' לעיל. גם א"ל משום אידך ברייתא דבבריא אפילו הולך אינו מועיל [ולרב זביד בליתא למקבל אפילו הולך אינו מועיל] אבל נראה דהולך מועיל דע"י כן זכה בו למפרע לאחר שמת דאז שם מתנת שכ"מ עליו כ"ז שלא חזר בו לענין אף דמת המקבל בחיי הנותן משא"כ בלאת שכ"מ גרידא ומת המקבל בחייו בטלה למתנתו זה שכתב רש"י פעמים ושלם והולך דידיה זכי הוא וכו' רק אם לא מת לא הוי מתנת שכ"מ וכן אם חוזר בו קודם שמת או לא הוי מתנת שכ"מ דאין שם מתנת שכ"מ עליו אא"כ מת ואינו חוזר ז"ש התוס' בד"ה הא בשכ"מ דכיון שישנו למקבל בשעת מתן מעות כו' אבל אח"כ כתבו כמסופקין בשעת נתינת שכ"מ או אמירתו [בלא הולך] ודו"ק. אבל אם זוכה מכח מלוה לקיים דברי המת צריך דוקא מת נותן בחיי המקבל ודו"ק: שם הא בשכ"מ ברש"י דו"ק. אבל בבריא אף שלא חזר בו יחזירו למשלח כיון דמת זה שנשתלח לו ולא זכה מעולם המתנה אבל בלא מת המקבל יעשה שליח שליחותו כ"ז שלא חזר ולהכי קתני יחזירו ליורשי מי שנשתלחו לו ולא למי שנשתלח [דהוא אף בבריא] וק"ל: גמ' רב זביד אמר. הומ"ל הא והא בבריא ודכ"ע הולך כזכי והא דאיתא למקבל בשעת מתן מעות כו' רק הגמ' ס"ל במתנה הולך לאו כזכי וכ"כ האשר"י: גמ' אלו ואלו. בין נכסים שיש להם אחריות ושאין להם כו': ברש"י בד"ה מספקא להו אי כזכי כו' ואם תאמר כו'. דמשמע דאדברי רבי יהודה הנשיא כו' מלוה לקיים דברי המת עלה מספקא נמי וקאמר יחלוקו ויחלוקו נמי קאי ארישא ודו"ק: בתוס' בד"ה והא בשכ"מ כו'. קשה להו הא מת מקבל כדקתני ליורשי מי שנשתלחו לו וכן הלך ובקשו ולא מצאו ובמה זכה ביה יורשיו וכן מדלא מחלק בשכ"מ במת מקבל וכו' כדבסמוך בברייתא רק מחלק בין מת מקבל בשעת מתן מעות כו':

בתוס' בד"ה וחכמים אומרים כו' כל תיקו וכו':

דף טו ע"א ברש"י בד"ה וי"א וכו' ואפילו לא מת המשלח כו'. נראה שר"ל קודם אבל עכ"פ מת אח"כ דאי לא [לא] הוי מתנת שכ"מ וכמ"ש לעיל: בתוס' בד"ה ור"י הנשיא כו' פירוש כו'. דקשה להו מאי זה והיכא דמית כו' הא קאמר דס"ל כר"א דאיירי במית ואפ"ה לא קנה ועכ"פ במית איירי עד השתא [לזה פירשו] והיכא דמית היינו קודם המקבל ודו"ק:

סליק פרק המביא גט

פרק שני המביא תנינא

בתוספות בד"ה המביא בפנ"כ כולו כו' ותימה כו'. לרב חסדא דמסיק דמתני' לא זו אף זו קתני ולא נתכוין המשנה לרבותא שלו וכפי' רש"י לאו לפרושי מתני' אתי כו' אבל לרבא ולרב אשי לק"מ למסקנא. וא"ל כיון דלרבא דס"ל טעמא דאין עדים מצוין לקיימו לק"מ ודלמא רב חסדא ס"ל טעמא דלשמה ואף דרבה אית ליה דרבא מ"מ ליכא כ"ש אליביה ולא תמהו רק למ"ד טעמא דקיום וי"ל דלעיל קאמר לעולם קסבר ר"ח בעינן לקיימו ומדסיים והני לא ידעי בחתימה כו' משמע דלא ס"ל טעמא דלשמה דא"כ אף דהני ידעו נמי מ"מ הני בקיאי והני לא בקיאי ודו"ק: בתוס' בד"ה מי איכא מידי וכו' וכ"ש כי איכא אחר בהדיה כו'. יש לדקדק מאי כ"ש הוא וצ"ל דבדליכא אחר בהדיה התקלה מרובה יותר להכשיר ע"פ אחד בשאר שטרות משא"כ באיכא אחר בהדיה ליכא למיטעי רק ע"י שנים ומת אחד מהן ודו"ק. ועוד בחד שייך לטעות מי שמע ידעתי לחודיה ולא בפני נכתב אבל בב' אין טעות רק מי ששמע בפני נחתם האחד ואז העיד ג"כ מסתמא בפנ"כ. אבל תירוצם אינו מחוור כ"כ כיון דס"ם ידעתי ליכא משום אחלופי כיון דאמר בפני נכתב ג"כ דאי שייך אחלופי גם באומר בפנ"ח ליחוש לאחלופי והא דידעתי לא מהני היינו משום שאינו מדייק כמ"ש התוס' לעיל ריש פ"ק בדף ג' בד"ה הכא בפני וא"כ נימא כ"ש בשנים דלא שייך אחלופי [דנכי כו'] ואמאי פסל רבא בשנים מטעם אחלופי. ואם לא הקשו מעיקרא רק כיון דידעתי בלא אחר מהני מי איכא מידי שיוגרע ע"י העדאת עוד עד א' והיה א"ש תירוצם דה"כ באומר לבדו ידעתי לא מהני אבל קושיתם מעיקרא היה מטעם אחלופי [ומכח כ"ש] ודו"ק: בא"ד ורב אשי פריך כו'. והא דמתקיף רבא דאילו אמר חד כשר וכו' י"ל הא דאמר ר"ח אפילו שנים וכו' ר"ל אפילו שנים מן השוק אמרו בפנינו נחתם [אליו השני] [ומתני' שנים אומרים בפנינו נחתם כשר היינו שמעידין על ב' החתימות דאי כולו בקיום הגט זה מדברי הגאון המחבר במוסגר] כיון שאינם שלוחים דאז כולו בקיום כו' ומשום דלא דייק השליח כפירוש התוס' [אך] לפי"ז הו"ל לרבא לומר אפילו שנים אומרים ידענו האי השני פסול וכו' דהשתא לא קשה מי איכא מידי אלא נראה דמ"מ מקשה דעדיף ב' בידענו כאחד שאומר בפנ"ח ומי איכא מידי דאילו אמר חד בפני נחתם כשר ובשנים דאמרי ידענו פסול וסברא דלא דייק השליח לא ס"ל ולית ליה טעמא לפסולי אלא היכא דשייך אחלופי ולפי"ז האי כמ"ש התוס' על אתקפתא דרב אשי דאילו מסיק לכוליה דיבורא וכו' ודו"ק: ע"ב גמ' השתא אחד אומר בפנ"כ ואחד אומר בפנ"ח וכו'. ואף לפי מ"ש התוס' דס"ד דחשיב טפי מכתב סופר ועד אפ"ה לא עדיף כאחד אומר בפנ"כ ואחד אומר בפנ"נ וא"ל אכתי בבא דבפנ"ח כולו ונכתב חציו למה לי הא אתיא במכ"ש דאחד אומר וא' אומר וכו' וא"ל נמי כדרבא כו' ואפילו הוא ואחר מעידין כו' דפשיטא דכשר כיון דליכא למיחש לאחלופי וק"ל. דא"ל כלל שיש שום ה"א לומר דעדיף זה מאחד אומר וכו' דא"כ יש סברא נמי דעדיף

ב א ו ר

כמן לאוכיח מיניה דאף דלאי בעי זריק ליה אפ"ה חשיב חוב וחייט משום דמ"מ חוב הוא לו זה השחרור כקושית התוס' והוא כעין שתי תשובות דלא הוי חוב משום דלאי בעי עריק ועוד דמאחר מוכח דאפ"ה חוב הוא כקושית התוס' דא"ל דמוכיח דחשיב חוב משום דלאי בעי עריק דהלכתי יקנה גלשה ישראל הא אי בעי זריק לה ולאי ערקה פשיטא דמפסדא [illegible] וכן [illegible] להדיא בחידושי הרשב"א שתירץ ג"כ הואיל לומר דההוכחה מאשה דמ"מ הוא חוב כקושית התוספות וכן הוא במהרש"א [illegible] הקשה דהו"ל לעשות הוכחה ואת מאשת ישראל: (א) קודם דהאשקו ואשמעינן במה דנקיט זה כו' כתבו לעיל אלא מראהו לו כו': (ב) דאי לא גרים ר"ת גם תן משום דמתן נמי משמע בעינן דאע"ג שהגט בעין אע"כ שייך כתבו מקודם ואשמעינן במה דנקיט זה דאע"פ שהגט בעין כו' הא זה מוכח [illegible]: (ג) מ"ש דמ"מ י"ל זה שיזכה כו' ובמתנה לא הוי תן כזכי הוא המשך אחר דקושית התוס' הוא שיתקנו

שיאמר זכה כמבואר להדיא בלשון התוס' דמשני ודאי אף במתנה אלא דתן לא הוי כזכי: (ד) היינו למ"ש לעיל בדבור הסמוך בשם הרא"ש דאף הראיה מאודיתא נמי אינו אלא למ"ד בפקדון דוקא דיכול לומר זכה ואם לפעמים לא יהיה בידו יקנה באודיתא משא"כ להירוץ הגאון דלעיל מוכח מאודיתא דבע"כ אפילו למ"ד בהלואה: (ה) הוא קושית מהרש"א סוכה בש"ך סי' קכ"ו ס"ק נ"ח. וקלת יש לגמגם דהוכחת התוס' מדהוצרכו לאוקמי בגוונא דמיקא שבעלי דינים מודים לו או דליכא עדים ולא הוקמו דיסביה למרא ארעא במתנה דלאין הממחה מפסיד גם בטעיתי. גם מ"ש ובטעיתי אין מרא ארעא מכיר בשקרו אינו מובן דגם עכשיו בטוען טעיתי מעיז נגד הממחה כשמכחישו והו"ל לאוקמי כשמכחישו ואולי חדא קושיא הוא דהוי מגו מגברא לגברא ושגא נגד מרא ארעא אינו יכול להעיז כמו לגבי אידך ויגלה הממחה וטוב עטם [illegible] על סברת מהרש"א דבמ"א מרא ביתר עד זה דוקא וטעם הגאון שייך אף במתנה ודוחק: (ו) ואף תי' בפקדון

בפנ"ח חליו מאחד אומר כו' דהא יש סברא דעדיף בפנ"ח חליו מנכתב חליו וא"ל כיון דתני בפנ"ח חליו לצורך כרבא או רב אשי תני נמי דבר וסיפיה בפנ"כ חליו דא"כ מה תמהו התוס' בדבור ראשון דפרק זה אבל נראה דודאי [לדעת המקשה] מייתרא בבא דבפנ"כ חליו והמג"ל ולטעמיך מהך בבא רק נקיט ולטעמיך יותר מוקדם וק"ל : גמ' אלא או כדרבא כו'. ואין להקשות א"כ סיפא אחד אומר ואחד אומר למה לי דבלא סיפא לא הוי משנה יתירה ולא הוי מוקמי לה כדרבה כו' : ברש"י בד"ה בפנ"כ כו' השתא בפנ"כ כולו כו'. וה"ה השתא א' אומר בפנ"כ וא' אומר בפנ"ח כו' רק נקיט מוקדם ולא נקיט מוקדם יותר השתא בפנ"ח אבל לא בפנ"כ כו' משום דעל כל הבבא קאמר בתמה ולטעמיך למה לי כל אותן החלוקים וא"ל דאצטריך עכ"פ חילוק א' לאורויי דבדיעבד פסול כדלעיל הא תו למה לי כו' הא במכ"ש דא' אומר וא' אומר כו' פסול שמעינן או במכ"ש דבפנ"ח חליו פסול שמעינן וא"ל לומר משום דדלמא ס"ל טעמא דלשמה דהשתא לא הוי בפנ"כ ולא בפנ"ח כ"ש מדבפנ"ח אבל לא בפנ"כ והו"ק ומכח בבא אחרונה שנים אומרים בפנ"כ וא' אומר בפנ"ח פסול כל המשנה ללא צורך ול"ל כולה ואפילו בבא דא' אומר וא' אומר כו' וי"ל דבזה יש פלוגתא דר' יהודה ורבנן אבל בבות ראשונות אתיין לכ"ע וכ"ת הא חלוק ר"י אף בראשונה (ז) אחד אומר בפנ"כ וא' אומר כו' י"ל מדלא ערבינהו ותנינהו בבא דא' אומר וא' אומר עם שנים אומרים משמע דלא נקיט אותן החילוקים משום פלוגתא [דא' אומר] והו"ק : בתוס' בד"ה אני הוא העד השני כו' נעשה כנוגע בעדותו כו' באומר זה כת"י ורוצה להצטרף אח"כ עם א' על חתימות השני יהיב טעמא בגמ' משום נכי ריבעא כו' ולא משום נוגע כיון דישנו שם עוד אחד בהדיה ועוד דהכא נמי צריך עוד טעמא דאו כולו בקיום וכו' והו"ק :

דף טז ע"א בתוס' בד"ה הניצוק כו'. ישנו בו איזה דברים ולאפס הפנאי לא כתבתי ביומא בפרק בתרא ונלפין מלמעלה כו' ואי במים וכו' : בא"ד ובעי הא דקתני דמשקין טופח אינו חיבור לענין השקה אי מיירי כו'. דבל"ז בשמעתין י"ל דבעי ליה אף דקתני במקוה משקה טופח אינו חיבור דמשמע מניה הא טופח ע"מ להטפיח חיבור דלמא חמירא טבילה ממקואות פירוש אף דחיבור הוי אבן לאו משום חיבור בעיא לן רק אם הוי כבבת אחת וכפירוש רש"י ופשיט מברייתא דקתני [טופח ע"מ להטפיח חיבור] סתמא [משמע] לכל מידי ודחי דלמא לענין מקואות וכו' אבל עתה ע"כ אין לומר כן דא"כ הו"ל דלמא לענין השקה ור"י הוא כו' [והשקה דומה למקואות אבל הכא לאו משום חיבור בעי] והו"ק : בתוס' בד"ה אבל גט יוצא כו'. לעיל דף ה' שכתבו התוס' בד"ה בי תרי כו' לפי"ז אין בינייהו במסקנא כו' היינו אתיוה בי תרי אבל אתיוה חד ואחד מעיד שנעשה בפניו ודאי דאיכא בינייהו והוא בכלל גט מקוים [שכתבו דאיכא ביניהו] והו"ק : לעיל בשמעתין דיכול מה שהקשיתי בתוס' ד"ה א"ה יכול נמי בסוף הדבור מיושב שפיר דצריך גזירה שמא יחזור דבר לקלקולו ולא סגי בטעמא דאחלופי לבד לרבה משום היכא שא"ל לומר כלל לא בפנ"כ ולא בפנ"ח וכפירכא דלעיל אי הכי יכול נמי כו' א"ה חד נמי שפירושו לא יצטרך כלל לומר בפנ"כ ובפנ"ח כגון באתיוה בי תרי או באותה מדינה וכמ"ש התוס' לעיל וכמ"ש שם במקומו ואיצטריך לטעמא דאחלופי כגון ב' אומרים בפנ"כ וא' אומר בפנ"ח וגט יוצא מתחת יד עד החתימה או שניהם שלוחים ללשון שני דפסול לרבה ואף קודם שלמדו גופיה הו"ל להכשיר בזה דאי משום קיום איכא ואי משום לשמה שאיכא שנים המעידין בפנ"כ ומשום אחלופי פסול כיון דאין עד החתימה גופיה מעיד על הכתיבה ובלשון שני דקאמר הכא במאי עסקינן בלאחר שלמדו ובגזירה שמא יחזור הדבר לקלקולו כו' וקודם שלמדו גופיה פסול דידיה משום אחלופי ואע"ג דרבא דעיקר טעמא דידיה משום אחלופי מכשיר בכה"ג בששניהם שלוחים ורבה דאין עיקר טעמא דידיה משום אחלופי היאך יפסל כה"ג משום אחלופי כבר כתבו התוס' ובזה תליא כל ההלכה דבשלמא לרבא כיון דשנים אין צריכין לומר כלל כיון דלא נתקן לדידיה מעיקרא רק משום קיום ובשנים ה"ל קיום ומה אילו יאמרו בפניו גירסה כו' להכי כשר בשניהם שלוחים בין א' אומר בפנ"כ וא' אומר בפנ"ח או ב' אומרים בפנ"כ וא' אומר בפנ"ח וכ"ש ב' בפנ"ח וא' בפנ"כ אבל לרבה דעיקר תקנתא מתחלה קודם שלמדו אף משום לשמה וכיון שתקינו משום לשמה תקנו אגב שצריכין לומר אף משום אחלופי ולהכי אף בשנים שהביאו עכ"פ צריכין לומר משום לשמה ואף דמשום קיום א"ל לומר מ"מ כיון דצריכין להעיד אכתיבה ואחתימה משום לשמה יסברו העולם דעדות זה משום קיום ואתו לאחלופי בקיום שטרות דעלמא בעד א' ולכן אף לאחר שלמדו דא"ל עדות משום לשמה וקיום הרי איכא מ"מ משום גזירה שמא יחזור הדבר לקלקולו צריך להעיד על לשמה וכיון שצריכין להעיד אתי לאחלופי אם לא יהיו שנים על החתימה או אותו העד עצמו שמעיד אחתימה יאמר בפנ"כ והא דקאמר ס"ד אמינא הואיל ולא גזר ר"י כו' דלמא אתי לאחלופי כו' נמי לא גזר כו' ובה"א זה קודם שלמדו נמי מכשיר ר"י [בשנים אומרים בפנ"כ וא' בפנ"ח] דמה"ת לפסול ולפי"ז לא א"ש כ"כ הא דקאמר סד"א הואיל ולא גזור שמא יחזור הדבר כו' כיון דלא חיים לאחלופי אף אם נאמר דגזור שמא יחזור הדבר לקלקולו מ"מ שפיר מכשיר [בב' אומרים בפנ"כ וא' בפנ"ח] ומנ"ל דלא גזר ר"י שמא יחזור הדבר לקלקולו כיון דלא חיים לאחלופי א"כ שפיר מכשיר ואפ"ל דה"ק כיון דעכ"פ צ"ל לר"י אף אם נאמר דחיים לאחלופי צ"ל דלא גזור שמא יחזור כו' א"כ מסתמא נאמר ג"כ דלא חיים לאחלופי. ולענין ידעתו לאחר שלמדו ללשון שני דגזרינן אף בשנים שמא יחזור הדבר לקלקולו ידעתו ודאי לא מהני מהאי טעמא גופיה שמא יחזור הדבר וכו' ונקיט מתני' שפיר שנים אומרים בפנ"ח ואף שישנו היכר עכשיו בידעתו ורבה קאמר לעיל מי דמי התם ידעתו הכא בפניו היינו לענין שאינו צריך לתקן מעיקרא בפנ"כ משום אחלופי אבל בתר דתקינו משום לשמה תקנו נמי דל"ל משום אחלופי אע"ג דיש היכר בלא"ה ע"י ידעתו [ולהכי בב' אומרים בפנ"כ וא' אומר בפנ"ח פסול משום אחלופי] אבל ללשון ראשון וכדמסקינן נמי לעיל בשמעתין דיכול דבי תרי אין צריכין לומר כיון דלא שכיחי ידעתו ודאי מהני דהא א"ל כלל בששניהן שלוחים ומתני' דקתני בפניו בשאין שניהם שלוחים ולקמן בסמוך קאמר להך לישנא קמא דסיפא בגט יוצא מתחת ידי עידי חתימה דהשתא ליכא עד הכתיבה רק א' מן השוק אפ"ה כשר משום דשנים שהביאו א"ל לומר ולפ"ז הא דנקיט בפניו כתבו התוס' לעיל בשמעתין דיכול משום דקודם שלמדו היה בפניו דוקא משום לשמה אבל אחר שלמדו לא גזרינן משום קודם שלמדו כיון דבי תרי לא שכיחי והו"ק : **ע"ב** גמ' ובגזירה שמא יחזור ס' קמפלגי כו' ומר סבר לא גזרינן. במתני' פרש"י בד"ה ור"י מכשיר כו' או הוא או אחר כו' ולפי"ז היינו לישנא בתרא [וכדמסיים רש"י בגמ' אמרינן חלוק היה ר"י כו'] ושם אין טעמו משום אחלופי רק משום דלא גזרינן כו' וא"כ בי תרי א"ל לומר כלל והו"ק : גמ' עול לגביה ר"י ורבה לשיולי ביה. דלרבה י"ל צריכין או אין צריכין וק"ל : ברש"י בד"ה כשר ואע"ג כו' דלחד אלרכוה כו'. ר"ל אחד צריך שיאמר שתיהן דוקא והכא א' מסהיד אכתיבה וא' אחתימה : בא"ד מלתא דמוכחא ולא שכיחא כו'. ר"ל מכח שתיהן יחד מוכח ולא שכיח דאי לא שכיח לחוד מ"ש לרבה מלרבא (ח) וק"ל : ברש"י בד"ה סיפא כו' נימא דומיא כו' דאי גט כו'. משום דקאמר גט יוצא מתחת יד שניהם קא מפרש איזה שניהם שיהו וק"ל : ברש"י בד"ה ור"י סבר לפי שאין מצוין לקיימו כו' ולא איכפת לן. ר"ל שלא תימא דגריע טפי כשמעיד א' על החתימה ואחרים על הכתיבה מאילו לא אמרו כלל וק"ל. [ולכך] א"ל בלשון שני דכ"ע לא גזרינן ופליגי באחלופי דכיון דלא גזרינן א"כ שנים א"ל לומר כלל ולא שייך אחלופי (ט) והו"ק : ברש"י בד"ה במאי פליגי כלומר ר"י אמאי מכשיר. דאין לפרש במאי פליגי מ"ט דרבנן דפסלי דא"כ טפי הו"ל להקשות ברישא גופא א' אומר כו' ולמה ליה לאתויי סיפא. ובחדושי הרשב"א מפרש מ"ט דרבנן (י) וע"ש באורך כי לאפס הפנאי לא עיינתיו : בתוס' בד"ה אלמא כו' וא"ת ולרבה נמי כו'. כיון דקאי אפילו לרבה נמי א"כ דלמא כו' ומנ"ל קסבר שנים אין צריכין דלמא קסבר טעמא דלשמה ובעלמא צריכין וכאן כשר משום דשליח אחד מסהיד אכתיבה ואחד אחתימה אבל לרבא טעמא דקיום פשיטא דא"ל כדלעיל איכא בינייהו דאתיוה בי תרי והלשון דחוק. ויש מפרשים ולרבה נמי ללשון ראשון כמו ללשון שני. וא"ל דהקשו על לשון שני וקאי אמ"ש בסמוך אבל מאן דסבר שנים שהביאו גט צריכין וכו' דאין לשון של וא"ת וגם לשון הוי"ל שובלין כלל ועוד דאמאי למה לא הקשו על לשון קמא ועוד מ"ש וא"ל כיון דלא מסהיד וכו' הא לא קאמר האי טעמא בלשון שני אבל בלשון ראשון לא קשה הא לא קאמר האי טעמא וק"ל. וגם בלשון שני יש ליישב קצת וק"ל : בא"ד דהא תנן וכו' אלמא מהימן חד אע"ג דלא מסהיד וכו'. ולא דמיא לדלעיל או כולו בקיום הגט כו' דשם אינו מסהיד רק אחד חתימה משא"כ כאן דמסהיד אכולה חתימה וק"ל : בא"ד דכיון דכבר תקנו משום לשמה כו'. ולא בקצרה משום דידעתו מהני לאחר שלמדו כיון דשנים א"ל לומר א"כ אף רבה ס"ל סברת אחלופי דז"א דהשתא בה"א דשנים צריכין קיי"ל קיימינן א"כ ידעתו לא מהני לזה הוצרכו לומר כיון דכבר תקנו משום לשמה וק"ל : בתוס' בד"ה ומר סבר לפי שאין עדים כו'. אבל בלשון קמא לא קשה ולפלוג דדוקא בסיפא שישנו ב' אכתיבה לא גזרינן לאחלופי וכמ"ש התוס' בדבור הקודם בטעמו וק"ל :

בתוס' בד"ה ומר סבר לא גזרינן כו' דאפילו בחד נמי כו'. דבריהם מבוארין :

דף יז ע"א גמ' או בטולא דבר עשו. דשיעבודו בישראל על תנאי והיה כאשר תריד ופרקת עולו כמו שנאמר הקול קול יעקב וגו' וא"כ עתה שעסקו בדברי תורה לא יהיה ידו שולטת בנו משא"כ בשיעבוד עובדי כוכבים אחרים. ופריך למימרא וכו' שאין יכולין לקבל גזירת רומיים שגזרו שלא יעסקו בתורה וכפרש"י בע"כ יהיה להם שליטה והשתא אתי שפיר נמי הא דמשני הא לבתר דאתי חברי וכו' סוף סוף במאי גריעי מרומיים כיון דגזירת הרומיים קיים עד שאין יכולים לקבל וכו' [אבל לפירושו גריעי חברי בשעה שעוסקין בתורה דברומיים אין יכולין לגזור שאר גזירות משא"כ חברין] וק"ל : גמ' דאפילו גט יוצא מתחת ידי עידי חתימה כו'. לרבא אפילו מתחת יד עד א' מעידי חתימה כשר כיון דשנים מעידין על הקיום מאי צריך יותר : ללשון ב' אי בסיפא ביוצא מתחת יד שני עידי חתימה א"כ דומיא דהכי ברישא בשנים אומרים בפניו נכתב ואחד בפנ"ה פסול ואמאי פסול ביוצא מתחת ידי עידי כתיבה. אבל סיפא איירי בכל גוונא ואפילו ביוצא מתחת ידי עידי חתימה משא"כ ברישא ביוצא מתחת יד עד החתימה פסול : גמ' מפני מה תקנו זמן בגיטין כו'. לאו אמתני' קא פריך דדלמא בלא זמן כשר ומוקדם הוא דפסול עיין בר"ן [דפירש דאמתני' דג' גיטין פסולין ואחד מהן אין בו זמן קאי] : גמ' ר"י אמר כו' ק"ק לי בשלמא לר"ל ניחא דתני נכתב ביום ונחתם בלילה משא"כ נכתב ונחתם ביום וניתן בלילה כשר אבל לר"י למה תלאו בחתימה הו"ל נכתב ונחתם ביום וניתן בלילה וק"ל : ברש"י בד"ה חוץ מגיטי נשים דלאו לגוביינא כו' ובגמ' מפרש לה. משום דמשנתן עיניו לגרשה שוב אין לבעל פירות ודין קטרפא מטעת כתיבה : בתוס' בד"ה הא מקמי דאתי כו' פי' בקונטרס כו'. בלא פי' הקונטרס אתא דקאמר למימרא דרומאי מעלי מפרסאי כו' ודאי צ"ל כפירוש ר"י מדפריך מפרסאי אחבריה אבל הביאו רש"י לסתור פירושו ולבטלו : בא"ד שגא נפל. פי' כפף ונפל : בא"ד וא"ת למאי דפי' בקונטרס וכו'. ואף דנניח דחברי לאו פרסיים סוף סוף בגוה שפי' דדימי כורש באו קשה מהגולל כו' דמשמע דדימי רב אתו פרסיים לבבל : בתוס' בד"ה אחד אומר בפנ"כ וכו' ולרבא אפילו כו'. וה"ה אפילו לא אמרו בפנ"ח רק ידעתו כשר : בתוס' בד"ה אמר ליה כו' אלא במאי פליגי כו'. לפי"ז לא א"ש בזימנין דאשכחיה דפריך נמי במאי פליגי א"כ מה היה דעתו דרב אסי דאין לומר כמ"ש התוס' בד"ה הא גט יוצא מתחת ידי שניהם כו' [דהתם תרי לישנא הוי משא"כ רב אסי גופא דפריך זימנין הכי וזימנין הכי] והו"ק : בתוס' בד"ה נכתב ביום כו'. דבגמרא מפרשים אגוף התיקון של זמן דלר"ל משום הפסד אשה אבל פסול מוקדם הוא בהיפך משום הפסד לקוחות וק"ל : בתוס' בד"ה מפני מה כו' ומיהו שמא כו'. אפרש בסמוך בד"ה עד שעת נתינה בא"י"ה : בא"ד ואומר ר"י דתקנו זמן כו'. לעיל מיינא למעוטי מקרעין לכאורה הו"ל למעוטי מוקדם וכ"ש דמחלקן ולאפוקי מת"ק דמשוון והוא ממש כמקרעין דלעיל והו"ק : בתוס' בד"ה ר"ל אמר כו' עד שעת נתינה כו'. לאפוקי משעת נתינה ואילך לזה אין תועלת שהרי יכולה לילך לב"ד עם הגט ויכתבו לה שמאותו יום נתגרשה כמ"ש בסמוך לר"י ומשום זה לא היו צריכים לתקן זמן כו' : בא"ד וא"ת גט מאוחר כו'. מליטו לפרש שנתנו תיכף וכהרא"ש וכ"ת תלך עם גיטה לב"ד כו' כדבסמוך לר"י י"ל לבתר דתקינו זמן משום פירי סומכת היא את עצמה על הזמן ואינה מסקת על דעתה שהבעל איחר הגט ובשלמא לקמן כתבו דלית לן לתקוני זמן מעיקרא בשביל כן לכתוב זמן בגט אי משום הפסידה תלך אצל ב"ד וכו' וק"ל. וכ"ת לפ"ז אמאי לא הקשו ג"כ לר"י דהא מטעת נתינה תפסיד האשה פירות במאוחר י"ל ג"כ דדוקא לר"ל דנעשה זמן בשביל פירי סומכת היא עצמה על הזמן לענין פירי משא"כ לר"י התיקון משום חיפוי (כ) גם י"ל משום דוקשה לר"י אתירוץ דוא"ת זה הוא דוקא לר"ל ועיין במהרש"א שהקשה באמת ג"כ לר"י. ועי"ל לדרך הזה דאף שתלך לב"ד בגט זה אין ב"ד כותבין לה שנתגרשה היום כיון שהזמן מאוחר ושמא נתן לה הגט שלא התגרש בו רק אחר שנתים ימים כמשמעות הזמן (ל) ואין להכריח זאת מתירוצם דבמאוחר אין הבעל מפסיד כו' דהשתא ניחוש בהיפך שיפסידו הלקוחות שלא כדין שתלך היא לב"ד כו' [אע"ג שיחושו לתנאי] דהשתא ודאי אין הב"ד כותבין לה כיון דקושטא הוא לפי תירוצם דהפירות לבעל עד שעת הזמן אבל לפי סברת הקושיא שמא הב"ד יתנו לה ולא יחושו לתנאי וק"ל. וכ"ת תקח עידי מסירה לב"ד שמסרו לה שתתגרש היום שמא לא יתרצו עידי מסירה וכו' כמ"ש לעיל בד"ה מפני מה וכאשר אכתוב בסמוך בעזה"י וק"ל. ונוכל לפרש גט מאוחר שנתן לה לאחר שנתים כמשמעות הזמן תפסול וכן משמע קצת ממ"ש בואומר ר"י כו' אפילו נתנו לה לאלתר ולא כתבו אע"פ שנתנו כו' ואף דבגט פשוט איירי בנתנו לה לאלתר מ"מ הקשו שיופסל ולא יהיו העדים רשאים לחתום גט מאוחר שמא יעכבנו ליתנו לאחר זמן ולפ"ז שפיר הקשו דוקא לר"ל גם לא קשה תלך אצל הב"ד עם גיטה והו"ק. ובהא דגט מאוחר עיין בסמוך לא מקדים איניש פורעניות לנפשיה [מ"ש ובהא כו' אינו מובן] : בא"ד אבל נכתב ביום כו'. דאי משום שנתן עיניו לגרשה שוב אין לבעל פירות במאוחר נמי כן : בא"ד ולרבנן אע"ג כו'. לכאורה מנ"ל דתלוי הדבר לרבנן בראוי לגרש דלמא בקול לחודיה אבל מבואר פשוט דתרווייהו צריכי לרבנן דגט מאוחר אף שיש קול כשר דאין הבעל מפסיד הפירות כיון דאינו ראוי לגרש בו ונכתב ביום ונחתם בלילה פסול אע"ג שראוי לגרש בו ע"י עידי מסירה לר"א כיון שאין לו קול עתה ע"י כתיבה לחוד אבל נכתב ביום ונחתם בלילה שעסוקין באותו ענין כיון דיש קול כאילו חתמו וראוי לגרש כשר ובאשר"י מבואר ע"ש וק"ל : **ע"ב** גמ' קסבר יש לבעל פירות עד שעת נתינה כו'. הקשיתי מנ"ל לגמרא

באור

נפקדון קתני דהחזרתו על שנפקד המשלח מ"מ פריך שפיר אין רצונו של נפקד להיות ביד אחר דלא מהימן ליה : (ז) וא"כ נהי דזה לא קשה ל"ל אף אחד אומר בפנ"כ ואחד אומר בפנ"ח השתא שנים כו' דהכל לומר דנקיט דאף בזה חלוק ר"י אבל מה הקשה לעיל השתא אחד אומר כו' אלא או כדרבא כו' הא באחד אומר כו' פלוגתא ואותן החילוקים לכ"ע לזה כתב מדלא ערבינהו כו' : (ח) והיאך עלה בדעתו של רש"י דטעמא משום קיום הוא הא האי טעמא דלא שכיח שייך גם לרבה אע"כ דל"ש לחוד לא מהני ובעינן שניהם יחד והתוס' הקשו עליו דבאמת ל"ש לחוד מהני כדאיתא לעיל ולקמן : (ט) ואף שהתוס' בד"ה במאי פליגי הקשו דנימא דפליגי באחלופי ותירצו דהכא גם לר"י איכא למיחש לאחלופי מ"מ אמאי לא הקשו התוס' מקודם בהא דקאמר אלמא קסבר שנים שהביאו גט צריכין דלמא א"ל רק חיישינן לאחלופי ור"י לא חייש לאחלופי א"ו דאי א"ל לא שייך חשש אחלופי : (י) ר"ל דבשלמא ללישנא קמא טעמייהו משום אחלופי כדמפרש לעיל אבל ללישנא בתרא דמיירי בגט יוצא מתחת יד שניהם הו"ל למימר דאין צריכין וא"כ לא שייך אחלופי ומתורץ בזה קושית תוס' בד"ה במאי פליגי : (כ) ועיין בר"ן שהקשה גט מאוחר יופסל אף לטעם חיפוי דשמא יאחר ותאמר כבר נתגרשתי שהרי זמן הגט עדיין מאוחר לפניו ע"ש : (ל) ואף אם יכתבו לה שביום הראיתה הגט לפניהם מ"מ גם אנו ניחוש שמא כתבה שלא נתגרש עד הזמן ולפ"ז הא דלא הקשו גם לר"י

למור בר"י סברא חדשה שאין שום סברא בר"ל לא לרבנן ולא לר"ש דלמא ר"י ס"ל אין לבעל פירות משעת כתיבה כמו לר"ש אף לר"ל וא"כ מדפסלו רבנן מוקדם ע"כ טעמא משום חיפוי. מיהו בזה י"ל דמ"מ אמפני מה תקנו זמן כו' לא הו"ל משום שמא יחפה דסוף סוף שפיר תקנו משום פירי דהיינו הפסד האשה ופסיל דמוקדם הוא פסול אחרינא לר"ל משום הפסד דלקוחות שמה שייך לומר טעמא דחיפוי אבל אגוף התקנה מגלא קאמר נמי משום פירי ש"מ קסבר יש לבעל פירות עד שעת נתינה. ועי"ל דא"כ לא הו"מ לשטויי איפוך דא"כ יהיה קשה דר"י אדר"י וא"כ יהיה ממנ"פ קשה דר"ל אדר"ל או דר"י אדר"י וק"ל. אבל קשה מנ"ל לר"י גופיה לומר ב' פלוגתות במתני' רבנן חשו לחיפוי ור"ש לא חייש ולרבנן משעת נתינה ולר"ש משעת כתיבה היכן יהא זה במתני' דלמא לא פליגי רבנן עליה דר"ש אלא בחיפוי לחודא אבל משעת כתיבה מודו ליה וטעמא דזמן לרבנן משום חיפוי [ומש"ה פסלי נכתב ביום כו'] ומ"מ לענין פירי נמי מהני ודו"ק (מ) : **גמ'** מש"ה קא מכשיר ר"ש. פירוש משום הכי דטעמא משום פירי ולחיפוי לא חייש : **גמ'** מ"ט דר"ש דמכשיר. דאי משום דלחיפוי לא חייש א"כ מ"ט תקנו זמן לדידיה ע"כ משום פירי ור"י הא קאמר טעם דתקנו זמן משום חיפוי : **גמ'** אלא לר"ל מאי איכא כו'. לעיל קאמר בשלמא לר"ל וכו' כאילו לא קשה מידי לר"ל והא"ל להקשות מקודם אר"ל מרבנן גם משנה בלשונו לעיל קאמר מ"ט דר"ש והכא קאמר מאי איכא כו' ור"ל מ"ט דרבנן דפסלי כפרש"י ודו"ק : **גמ'** מה הועילו חכמים בתקנתן. בלא מתני' דג' גיטין אין להקשות מה הועילו בתקנת זמן למ"ד משום חיפוי כיון דס"ם מדאורייתא היא גרושה גמורה ולא הויא אשת איש ומשום פסולא דרבנן מסתמא לא קטלינן לה וא"כ לעולם יכתוב לה גט בלא זמן כשזינתה והוחק טמר כי היכי דאמרינן כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקעינהו רבנן לקדושין מניה משום דאומר בשעת קדושין כדת משה וישראל ה"נ לענין גט כן דאלים הקדושין שלא יפקיעהו גט בלא זמן וק"ל (נ) מיהו זה ודאי לא קשה דזו המשנה הוא מגוף דין דצריך זמן בגט רק היאך תלוי באם נשאת הולד כשר י"ל דבלא"ה כיון דפסול לגמרי מדרבנן העדים אין חותמין חספא כזאת אבל כיון דמהני לענין הולד ס"ד דהעדים חותמין לזה אמר אהני דלכתחלה וכפרש"י אבל קושיא גזייה לזמן כו' אין תלוי כאן מיהו י"ל דרצה להקשות גם למ"ד משום פירי להכי הוצרך להביא ואם נשאת הולד כשר [דאי פסול לגמרי לא שייך להקשות מה הועילו דמדינא לא טרפי וכמ"ש התוס' לעיל דף ג' ע"ב ד"ה כתב בכת"י] וק"ל. מיהו בלשון רש"י משמע קצת כאילו הרגיתה תלוי בזה שאין הגט פסול לגמרי : **עוד** הקשיתי סוף סוף כתב בכת"י ואין עליו עדים הוא נמי מג' גיטין פסולין כו' מה הועילו כו' דהשתא א"ל כיון דלכתחלה לא תנשא וכו' ואע"ג דכתב בכת"י יש בו זמן הרי הוא כאין בו זמן כמ"ש התוס' לעיל [ד"ה הנ"ל] ויש דוחין שזה מלתא דלא שכיח שיהא בעצמו סופר וסוף סוף הועילו בתקנתם לסתם בני אדם וי"ל דעידי מסירה אין עושין כיון דלכתחלה לא תנשא ואף לר"מ צריך עידי מסירה כמ"ש ר"ת [מיהו אמאי לא הוכיח ר"ת מהא דהאי מתני' דג' גיטין דמוקי לה כר"מ בפרק בתרא כמ"ש התוס' לעיל ד"ה הנ"ל. זה היה במוסגר מדברי הגאון] מיהו א"כ אמאי פריך גזייה כו' הא עידי מסירה לא יעשו זאת להיות עדים על כך ואף שי"ל דהכתי הוא תחתוך הזמן לאחר שבא לידה סוף סוף תלמודא פריך גזייה לזמן דידיה ויהבי' ניהלה משמע דקודם נתינה יחתוך הבעל מיהו י"ל דפריך גזייה ויתן לה בלא עידי מסירה לחפות עליה וגט חתום שבא לפנינו מכשירין דאמרינן מסתמא היה עידי מסירה דמסתמא בהכשר נעשה כמ"ש התוס' לעיל (ס) משא"כ בכתב בכת"י ואין עליו עדים שצריכה להביא עידי מסירה ומיהו כיון דכתב בכת"י כשר משום דהוי כמאה עדים למה יצטרך טפי עידי מסירה לפניט מחתום בעדים ואין בו זמן : **עוד** יש לראות הא ר"ש ס"ל כר"א דידך ר"ש לשיטתו של ר"א וכו' ור"א פליג אג' גיטין ואפילו לכתחלה מכשיר כמ"ש התוס' לעיל שם א"כ לר"ש למה תקנו זמן כלל דא"ל דאה"כ דא"ל זמן ומוקדם פסול משום מזוייף מתוכו דמודה בה ר"א דהא אף רבנן דמתני' ס"ל כר"א כמ"ש התוס' לעיל בסמוך בד"ה ר"ל (ע) וגם לר"ש עכ"פ תקנו זמן כמו שאמר אליבא דר' שמעון לא קאמינא וכו'. וי"ל דר"א לא פליג אזמן כלל [אלא] אכתב בכתב ידו ואחתם עליו עד אחד אבל אין בו זמן פסול אליביה משום טעמא דשמעתין ובכתב בכתב ידו אע"ג דהוי כאין בו זמן לר' אלעזר כיון דעידי מסירה עיקר זמן דכתוב בו הוי זמן מעליא דהא על כל פנים כתוב בו זמן רק שמא יקדים הזמן כיון שיש עידי מסירה משוי ליה לגיטא מעליא ואינו מחוור עדיין ודו"ק (פ). גם יש לעיין במ"ש התוס' לעיל דף ג' בד"ה כתב בכת"י ועי"ל שמא התפוס מיד אחר הכתיבה כו' אם אין סוגיא כאן סותרת או מ"מ סברא (צ) ודו"ק : **גמ'** גזייה לזמן כו'. לרש"י כשר בדיעבד ועיין בר"ן פי' אחר לרמב"ם ז"ל ע"ש : **גמ'** אהני לשבוע דלקמיה כו'. וקשה לי סוף סוף מה הועילו אם תזנה יכתוב לה מיד גט ויכתוב בה שבוע פלונית ולעולם לא תיקטל. סוף סוף ביומא גופה נמי נימא כן [דמיד שתזנה יכתוב לה גט מיד] אלא י"ל דמסתמא לא נודע הזנות לבעל מיד דודאי בסתר זינתה ואף אם נודע אינו חושש שיתגלה לב"ד והרבה פעמים שעברו שבתות וחדשים ושנים ושמיטות קודם שנודע לבעל ואף אם נודע אח"כ קודם שירגיש שהעדים ממשמשין ובאין ולזה אהני ומועיל שפיר ודו"ק : **ברש"י** בד"ה עד שעת נתינה דכי אתיא למיטרף בעי לאתויי סהדי וכו'. א"ל למה [ניחוש שהוא] מוקדם הא פסול ואין רשאין העדים לחתום ושמא כתביה ואותביה בכיסתיה הא לא מקדים איניש פורענות לנפשיה י"ל ודאי לחוש לעשות כן בכיון לא אמרינן אבל שמא כתב וחתם בניסן ולא נתן עד תשרי לאיזה סיבה חיישינן משא"כ בשאר שטרות דאין כותבין שטר ללוה כו' אא"כ בשטרי אקנייתא או למ"ד עידיו בחתומיו זכין לו דהוי זכייה משא"כ בגט אשה דאינו זכות וכותבין לכל איש בלא אשה משום עיגונא כמ"ש התוס' לזה חיישינן שמא כתב ליתן בניסן ולא נתן עד תשרי לא במתכוין רק ע"י סיבה ועיין מ"ש בסמוך בא"ה בתוס' בד"ה עד שעת נתינה : **בתוס'** בד"ה זנות כו'. וה"ה זנות דבת אחותו דוקא וכה"ג : **בא"ד** לשמא תזנה כו'. כדאמרינן לקמן שמא מת לא חיישינן שמא ימות חיישינן אבל אינו מחוור למה קראו כאן תזנה ולא זינתה כי אין ליישבו שפיר וק"ל : **בתוס'** בד"ה עד שעת נתינה כו' תביא גיטה לב"ד כו'. בכאן שהמכוון לידע מכאן ולהבא שהיא פנויה כעת שלא ימכור הבעל פירות מכאן ולהבא סגי בהבאת גט שבידה להראות לב"ד שהיא גרושה מכאן ולהבא ויתנו לה בכתב. או תוכל לילך לשנים אחרים שיעשו כן משא"כ לעיל בתוס' ד"ה מפני מה גבי מזונות שהמכוון לידע לשעבר שהיתה עד עתה נשואה ויש לה מזונות אף בהראותה את גיטה שבידה לב"ד ויכתבו לה שראו את הגט כשהוא בידה שמא קודם עשר שנים נמי היתה גרושה והיה הגט בידה ע"כ צריכה להביא עידי מסירה לב"ד שיעידו שבזמן נמסר לה הגט ולא מקודם לזה כתבו שמא לא יתרצו העדים וכו'. וגט שחרור שהקשו אח"כ דומה ממש לגט דהכא לענין פירי וזה ברור לכל תלמיד עם מבין ולשון התוס' מבואר בעצמו כן ולא כמ"ש [דמשום שכתבו] כמו שאפרש על ר' יוחנן לזה פירש שהגליון אינו סובר כתוס' ושגג בלי ספק ודו"ק : **בא"ד** וא"ת לר"י כו'. הניחא לר"ל דכדין טרפא משעת חתימה אבל לר"י היאך כותבין כו' דמ"ש לעיל בגט משום עיגונא היינו לפי' רש"י דליכא הפסד ללקוחות דאמרי לה אייתי ראיה וכו' רק למה כותבין כאן לכתחלה ואמרי לקוחות כו' מ"מ מבשאר שטרות דאין כותבין לכתחלה ע"ז כתבו דמשום עיגונא כו' אבל לפי' ר"י דיש הפסד ללקוחות היאך כותבין וק"ל : **בא"ד** ומיהו במשלים גט וכו'. תחלה אמרתי בחבור התוס' וכן ראיתי מי שכתב כן שהמכוון בקצרה שכתבו וי"ל כו' דליכא חשש פירי משום שיש קול (ק) וכתבו ומיהו במשלים [נ"ל] דשמא ישט קול לידע אפילו יום המסירה דליכא אפילו משום חיפוי (ר) וא"ת אי מהני קול אפילו לחיפוי א"כ נכתב ביום למה פסול ותירצו דלא שייך קלא כ"כ [לידע אפילו יום המסירה] אלא במשלים וכו' אבל כשמגרש בעצמו נהי שיש קול שירגישו לקוחות טמר אייתי ראיה וכי לא מייתי ראיה לא תוכל לטרוף אבל אין קול לידע יום המסירה בהחלט (ש) וכי נימא לה לענין קלא אייתי ראיה היא תאמר שאינה יכולה למצוא ראיה א"כ מספיקא לא קטלינן לה וע"ז חזרו והקשו א"כ אמאי כותבין כו' אף דלפירי אין לחוש ניחוש לחיפוי כו'. אבל אינו נראה שכיונו לזה חדא שהרי קול שכתבו בתחלה שע"י כן אין לחוש לפירי הוא ע"י עידי מסירה ואח"כ כתבו בוי"ל יש לחוש שימסור לה בעצמו בצנעא דמשמע בלא עידי מסירה דהשתא אין קול כלל וכן בוא"ת האחרון כתבו ויתן לה בצנעא [וכיון דבצנעא ליכא קול כלל א"כ אף לפירי יש חשש ולמה כתבו כדי לחפות עליה] ועוד היאך תליא קול זה במשלים וע"י שליח הרי פירשו בסמוך ד"ה הנהו קלא כו' שרואין זמן הכתיבה הוא קודם המסירה מסקו אדעתייהו לידע כו' [וא"כ באיכא עידי מסירה שרואין זמן הכתיבה מקודם מסקו אדעתייהו ואפילו שלא ע"י שליח] אבל נראה שפירוש בצנעא בלא עידי מסירה ומתחלה הקשו וא"ת ולר"י כו' לא מלך הערמה שיכתוב בניסן ולא יתן עד תשרי מכח קטטה והערמה רק שמא יזדמן כך במקרה כמ"ש לעיל בפי' רש"י ולא נחתו עתה לחששות לחשוב שלא נכתוב לכתחלה פן תזנה וכו' אי פירי וכה"ג [מכח קטטה] וע"ז תירצו שפיר כיון דאין המכוון ערמה א"כ נותן בעידי מסירה ויש קול כו' ומיהו במשלים וכו' אע"ג דמאחר ודאי ליכא למיחש משום דכיון דרואין וכו' ור"ל ומיהו הא דמשלים ניחא דליכא למיחש כו' משום קול כו' וכ"ת א"כ בנכתב כו' וי"ל כו' על ידי שליח אבל הכא שמא ימסור לה בינו לבין עצמו ומשום קטטה דחיפוי או פירי רק כתבו משום חיפוי דבר"י קיימינן דטעמיה משום חיפוי ולזה הקשו וא"ת אמאי כותבין ניחוש להערמה ולקטטה דחיפוי וה"ה לקטטה דפירי ואפ"ל דגם בוא"ת זה לא הקשו דניחוש שמא יכתוב קודם זנות משום שמא תזנה דלהא ודאי לא חיישינן כלל וכלל דלעולם אינו עושה ערמה זו דחיפוי רק אחר זנות רק שמא יכתוב על דעת ליתן ויתאחר וביני וביני תזנה ויתן לה בצנעא (ת) ודו"ק היטב כי לדעתי צריך עוד עיון. וי"ל דמסתמא וכו' והשתא א"ל לתירוצים ראשונים וכן הוא בשמ"י ודו"ק אח"כ ראיתי ברשב"א ואין פנאי להאריך עיין עליו פה ובשמעתין אח"כ (א) : **בתוס'** בד"ה גזייה כו'. הא דמסיק הכא לרמאי לא חיישינן לגזייה וה"ה מחיקה היינו כאן כיון שבא להלכה דידה כו' כמ"ש התוס' אבל בקדושין התם מסיק דחיישינן למחיקה כיון דלחוב דידה קאתי ולפי' רש"י הקשו מוקדם אף מהקושיא ודו"ק : **בתוס'** בד"ה כתביה ואותביה כו' שכתיבה ונתינה כי הדדי כו'. דגם אין לחוש לחיפוי כ"כ דהוי כמו ליומא גופיה דלא חיישינן כיון דאהני לקמיה כיון דהכתיבה והנתינה כי הדדי כמו כאן שיכתוב תיכף שנשא בת אחותו גט על הספק שאם תזנה י"ל למאי דלא ידע לא מקדים איניש פורענות כו' א"כ מאי הועילו חכמים וכו' וה"ה בגיטין הבאין ממדה"י כיון שאין הכתיבה והנתינה ביום אחד וק"ל :

דף יח ע"א **גמ'** דתניא אמר ר"א בר צדוק כו'. ר"א ב"ל בשאר שטרות איירי ובכתובה הפסד דמודה דא"ל עסוקין באותו ענין [ולא מייתי הגמ' רק דעסוקין באותו ענין מהני] וק"ל : **ברש"י** בד"ה קלא כו' בעי לאתויי ראיה אימת כו'. אינו נראה שהיה הקושיא גם לר"ל כמ"ש התוס' לפ"ה רק מפרש כן לר"י דאין כאן בית מיחוש לא לפירי ולא לזנות וה"ה דהו"מ למיפרך לר"י מכתב ליתן בניסן ולא כו' [היינו דניחוש כן בכל הגיטין הבאין לפנינו] ומכותבין גט לאיש כו' [דניחוש לכתחלה שמא יכתוב בניסן וכקושיות התוס' לעיל ד"ה עד שעת נתינה ועלה מסני קלא אית ליה והוא כמו שתירצו התוס' למעלה בתירוצם הראשון] רק כבר כתבו התוס' די"ל בכן מסתמא מיד אחר הכתיבה נותן לה דלא מקדים כו' [וכתירוצם לבסוף] אבל בגיטין הבאין ממדה"י כו'. אבל אכתי פירוש רש"י בזה צריכין עיונא (ב) ודו"ק : **ברש"י** בד"ה מתפגום וכו' ליגום וליפרע כו' : **בתוס'** בד"ה הנהו קלא אית להו כו' וא"ת למ"ד משום בת אחותו כו'. אין לו מקום כלל כאן רק לעיל אם לא דמשמעות המ"ד [רבינא] משמע כאילו הלכה כר"י דאזיל אליביה כדפירש לעיל וק"ל : **בא"ד** על בנים ממזרים עיין בהשמ"י : **בתוס'** בד"ה השולח לאו משום דחיישינן כו'. דע"י הבחנה ג' חדשים ידעינן שאינה מעוברת ואזדא לה חששא דגיטה קודם לבנה (ג) : **בתוס'** בד"ה המשלים כו' ובחנם פי' כו' דאע"פ שהוא בעיר כו'. הר"ן יישב לרש"י דדוקא במקום עיגון ע"ש ועיין בסמוך ד"ה חיישינן שמא פיים וכו' ודו"ק : **ע"ב** **גמ'** מאי בינייהו וכו'. וא"ל למ"ד משום עדים סגן צריכין לחתום לשמה משא"כ משום תנאי כשר אף שלא לשמה מידי דהוה אקרוב ופסול ודוחק לומר דמ"מ צריכין לשמה כיון דנתכוין לבושת שלה אבל נראה פשוט דאף למ"ד משום עדים סגי בב' לשמה תדע דלמה ליה לרש"י להביא וקי"ל בסנהדרין אפילו ק' עדים ס' תיפוק ליה דקרוב ופסול

באור

נ"ל כתירוץ השני שכתב לעיל גם י"ל כו' : (מ) ואף למה דמבואר מדברי הגאון לעי' דף ד בתוס' בד"ה דקי"ל וכן לקמן בהגה"ה דהך מתני' דג' גיטין פסולין דעלה קיימי פלוגתא דר"י ור"ל כמ"ש הגאון לעיל בשם הר"ן ר"מ היא בהא דעידי חתימה כרתי ע"ש וכן משמע בר"ן במשנה שם ע"ש א"כ ע"כ פליג אר"ש בהא דאין לבעל פירות משעת כתיבה דהא טעמא דר"ש דראוי לגרש בעידי מסירה משא"כ לר"מ ומזה הוכיח ר"י דאיכא ב' פלוגתות בחיפוי ובפירי מ"מ מנ"ל דאיכא פלוגתא בהא דס"ל לר"ש דמשעה שראוי לגרש אין לבעל פירות וממילא לר"מ ראוי לגרש משעת חתימה ואליביה אף נכתב ביום פסול משום טעמא דפירי כמו לר"ל וא"ל לומר גם טעמא דחיפוי כלל ועכ"פ משעת נתינה מאן דכר שמיה : (נ) נראה מלשונו דכיון דאדעתא דרבנן מקדש ודעת רבנן שהקדושין לא יתבטלו ע"י גט כזה שבא אחריו ואדעתא דהכי גמר ומקדש וכן כתב להדיא לקמן דף פ' ע"א ברש"י בד"ה אחיו של שני ע"ש ובאמת היא סברא דחוקה מאד דמאי מהני דעתם לחזק הקדושין כ"כ שלא יבטלהו הגט אח"כ כיון שהגט מועיל מן התורה לגרשה ושפי הו"ל דכמו דגבי קדושין מקדש אדעתא דרבנן משום דאומר כדת משה וישראל ה"נ מגרש אדעתייהו דכותבין בו ג"כ כדת משה וישראל וכ"ה בהדיא בפני יהושע שם : (ס) ואף דמה דאמרינן מסתמא בהכשר נעשה היינו דמסתמא הבעל עשה כדין וכמ"ש הגאון בתוס' לעיל וא"כ אם באו עדים שזינתה נימא שעשה כן כדי לחפות ולא היו עידי מסירה י"ל דמ"מ מספיקא לא קטלינן לה דאף דהיא בחזקת א"א מ"מ כיון דבזה הגט מתירין לה להנשא ומחזקינן לה בחזקת פנויה מחמת דמסתמא בהכשר נעשה והרי היא גרושה לפנינו : (ע) לכאורה לפי מה שהביא הגאון לעיל בשם הר"ן בגמ' דמפני מה תקנו זמן לא קאי אמתני' דהכא דהפסד דדוקא מוקדם הוא דפסול רק קאי אמתני' דג' גיטין וא"כ אף דרבנן דהכא ס"ל כר"א הא במוקדם מודה משום מזוייף מתוכו ומתני' דג' גיטין משמע בדבריו כמה פעמים דאתיא כר"מ : (פ) ועיין ב"ב דף קע"ב מבואר שם דלהלכה שאול כשר בכתב בגט גירשתיך היום דס"ל כר"א ופירש רשב"ם דר"א פליג נמי אאין בו זמן וכן פי' התוס' שם ע"ש. איברא דהרמב"ן בחדושיו שם פליג וסובר דר"א לא פליג אאין בו זמן. וכבר הביא פלוגתתן בקצרה בב"י אה"ע סי' קכ"ז. (צ) דלכאורה הא דר"י לא אמר כר"ל משום דיש לבעל פירות עד שעת נתינה וליכא למיחש להפסד אשה אכתי ניחוש דלמא התפוס פירות מיד ותאמר שכבר מגרשה כמו בכתב בכת"י : (ק) שלא נמסר בזמנו ואף שלא ידעו יום המסירה ע"פ נתגלה לא מתו כתוס' לפרך רק מה דלפירושם יקשה לר"י קשית הגמ' שהקשה אהא דכותבין שטר

[illegible]

חדושי הלכות מהגאון מהר"ם שי"ף על מסכת גיטין עם הגהות

פסולין לעדות וק"ל ולהכי מסום קלתס שלא לשמה לא נפסלו אחרים דפסול דלא לשמה לר"א מסום גזירה שלא יכתוב לשמה כמ"ש התוס' לעיל [דף ד' בד"ה מודה] וכיון דשני עדים חתומים לשמה ליכא למיגזר וק"ל: ברש"י בד"ה אי חתים כו' בו ביום. דאי לא"ה הוי מוקדם לכ"ע אם לא חתם בו ביום רק קרוב וק"ל: ברש"י בד"ה אתי לאחלופי בשטרות דעלמא עיין בר"ן: בתוס' בד"ה חיישינן וכו' ונראה לר"ת וכו'. אפ"ל דהשתא א"ל לכל מ"ש בהולך לדרכו דמסתמא לטובה נתכוין וקובע זמן מאי דעתו בזה דאין לנו לומר כדי לצערה ע"כ מסום שמא יבא ויפייס לכן בלא הגביה עד ל' יום וכן אם לא באתי עד י"ב חודש פריך ניחוש שמא פיים אבל בגיטין הבאין ממדה"י אף דלטובתה מסתמא מ"מ כיון דלא קבע זמן לא חיישינן לפיוס ובמשלים אף דקובע זמן התם אדרבה כיון דמגרשה לרעתה ע"כ קביעות זמן לצעורי וגרע טפי ולהכי לא חיישינן שמא פיים להכי בשמעתין דמגרשה מחמת קטטה בלא קביעות זמן פליגי ר"ל ור"י וא"ל היאך יהיה עדיף לר"ל קטטה דהכא בלא קביעות זמן דחיישינן שמא פיים מגיטין הבאין ממדה"י דלטובתה דלא חיישינן. נ"ל דהתם שאינו אלא רק שמשלא לה מרחוק לא חיישינן לפיוס כמו הכא שהוא אצלה ואם נאמר שנשאר סברת רש"י דלא עקר נפשיה מספיקא דהשליח קדמני אתי שפיר וק"ל: בתוס' בד"ה שמא פיים כו' משמע דתרי מילי כו'. מדלא קאמר וליחוש שמא נתיחד: בא"ד ועוד דלמה ליה למיפרך כו'. והגופא דברייתא דקתני ולגט ישן כו' שהרי לא נתיחד כו' לא הקשו גם האיך יתורץ גופא דמתניתא לר"ת י"ל דמתני' קתני ה"ז גט ולא קתני הרי זה מגורשת דלכי מקיימא תנאי הוי גט כדמפורש שם וקאמר שפיר ולגט ישן אין חוששין שמא בתוך ימים שהיה הולך ובא הולך ובא כדקתני התיחד עמה ואף כי מקיים תנאי אח"כ ולא בא ל' יום לא ליהוי גט מסום דהוי גט ישן דהשתא לא מצי למיתני ולשמא בא לא חיישינן דודאי היה בא אבל תלמודא דמקשה וליחוש שמא פיים אח"כ אזמן דמילוי תנאי קא פריך דא"ל דפריך שמא ייחד אזמן דהולך ובא דהא מתניתא בהדיא קתני דלא חיישינן לכך כיון דלא חזינן שנתיחד עמה ועוד דא"כ מאי משני באומר נאמנת שלא באתי כו' סוף סוף שמא ייחד מקודם זמן דמילוי התנאי והוי גט ישן (ד) וק"ל: בא"ד שמא פיים וביטל כו'. ומ"מ נראה דדברי התוס' דבדבור הקודם קיימי ואף אם נאמר סברת רש"י נשאר לעיל לר"ת דלא עקר נפשיה כו' נ"ל דגם מספק אינו מבטלו ומזה נראה יותר דלר"ת לא אמרינן אותה סברא: בא"ד ומיירי הכא כו'. משא"כ לפי' רש"י אתיא בפשיטות ספי שאמר להם היום לכתוב והמתין ואח"כ לאחר י' יום ליוה להם לחתום וכאבל אם אחר כו' שכתבו משא"כ לפירושם אי אפשר לומר כן וק"ל: בא"ד ועל פ"ה קשה. שאף אם נפרש כפירוש ר"ת שאפילו באתי אם היא תאמר כו' דמ"מ הוי גט ישן וק"ל: בא"ד דכסיפא ליה כו'. וכ"ל דאף על הביטול דלא הימנה עליו מ"מ אינו מוליא לעז מסום דכסיפא וכו' ודו"ק: בתוס' בד"ה אמרי לה כו' וא"ת מ"ש מגט מקושר כו' בין בתחלה ובין באמצע כו'. אבל למ"ד מסום עדים בפשיטות לק"מ דדוקא הכא דייחד לו קרוב או פסול לעדים שאמר טולכם והתם בדלא ייחדינהו במעמד א' לעדות אבל למ"ד מסום תנאי דאין נפסל רק מסום אחלופי דשאר שטרות ובשאר שטרות גופיה כשר בכה"ג: בא"ד ומשמע בהדיא בפרק המגרש וכו'. ולא הקשו מתוספתא דמייתי לה נמי בפרק ג"פ כדבסמוך מסום שיש שם גירסא אחרינא כדמוכח מלשונם גם ניחא למיפרך מכשר אכשר כמו כאן ואילו ליסנא דתתקיים העדות בשאר יס לדחות בדיעבד: בא"ד ואינו נראה לר"י כו' ניחוש דלמא אתי לקיומי כו'. הא ודאי בהאי שטרא גופא ליכא תקלה דהא שטר כשר הוא שעדים כשרים חתומין עליו וא"ל דקושיתו שיעשה זיוף ויחתום בעצמו הרבה עדים על השטר ושניס מהס קרובים או פסולים וכיון שאין מקום קבוע לקרובים או פסולים הב"ד יקחו שנים מהס שיזדמן לקיימינהו ויזדמן לפעמים קרובים או פסלין דא"כ עתה ע"י קביעות מקום נמי אכתי הערמה במקומה עומדת שיכול לחתוס הקרובים או פסולין לאיזה מקום שירלה בזיוף ואס ירלה יחתוס שנים קרובים לעדות על השטר לבד הא ודאי דאין אנו אחראין לרמאין וכי יזייף אינה הלוה יעמוד ויברר ויאמר אלו קרובים או פסולין הס ואס שטר כשר הוא המלוה אינו מניח לחתוס פסולין אבל קושית ר"י מכח דלמא אתי לאחלופי בשאר שטרות ויסברו שקרובים אלו או פסולין כשירין הן לעדות ברואתס שהב"ד מקיימין ע"פ שנים אלו אע"ג שהן קרובים ופסולים ולכן אין לנו להניח לחתוס קרובים או פסולים בכל מקום שירלו דא"כ המלוה והלוה אין מקפידין ומניחין אותם לחתוס באיזה מקים שירלו שהרי מ"מ השטר כשר הוא וע"י כן בבוא השטר לפני הב"ד לקיימינהו ואין הב"ד לריכין לקיים כל העדים רק שנים מהם יכול להיות שנזדמן הקיום ע"פ פסולים כמו ע"י כשרים ואתו הרואים למימר קרובים כשירין ואתו לאחלופי אבל לחזר בו ר"ת ניחא ודו"ק. ועכ"פ אף לחזר בו ר"ת נשאר תירוץ הראשון דדוקא ב' הראשונים אתו לאחלופי שיאמרו הן עיקר העדות [דאמלעיים ע"כ כשר בגט כמ"ש בסמוך] וק"ל: בא"ד לכבוד וכו'. פירוש לכבוד הקרובים שיחתמו בראשונה כאילו הן חשובים או לכבוד בעל השטר שלא יהיה השטר בלא עדים [קודם שמלא הכשירים לחתוס] ולא לשם עדות ולכן כשנחתמו העדים מקודם תו אין לתלות בכבוד ודו"ק: בא"ד ומאן דמכשיר הכא לא מכשיר אלא בתחלה כו'. לפ"ז האיכא בינייהו בין תנאי למסום עדים הוא בחתם באמלע דלמ"ד מסום עדים פסול כמו אמלע דשאר שטרות דפסול מטעם דנמלא אחד מהן קרוב או פסול וכו' דדוקא בראשונים כשר בשאר שטרות מסום דתליא במלוי וכבוד ובחתום לבסוף לכ"ע פסול כמו בשאר שטרות מסום דמקיימין מעדים שלמטה ובחתום בתחלה אמרי לה כשר ואמרי לה פסול ולא כמ"ש ועיין בתשר"י פרק ג"פ [דמבואר בדבריו להדיא דאמלע פסול] וכאן בר"ן. רק ק"ק למה אין מקיימין מעדים שבאמלע כמו מעדים שבסוף דהא דאין מקיימין מעדים שלמעלה ניחא כיון דלפעמים חותמין שם קרובין או פסולים למילוי וכבוד אבל מעדים שבאמלע הא אם קרובים או פסולים אחד מן האמלעיים העדות בטל כמו שכתבו התוס' (ה) ודו"ק: בסה"ד והן חותמין לפי דעתו אמאי תלינן וכו'. גם בשאר שטרות נראה דאמרינן כן דחותמין לפי דעתו וא"כ למ"ד מסום עדים נתלה לחומרא או כשיילי' ואף דהכא א"ל לשאלו אם למיחזי כו' כמ"ש התוס' לעיל דפשיטא דחתמו לדעת הבעלים רק נשיילי' בשאר שטרות שמא לא למילוי חתמו רק לדעת הבעלים. והא דלא משני התוס' לעיל בד"ה א"כ הך תירולא דר"ת דלעיל מיירי אף שלא חתמו עדיין רק אם יחתמו את עלמן ויש לייסב עוד בע"א ודו"ק:

דף יט ע"א גמ' ובכל דבר כו' לאתויי מאי. אבל בכל דרישא לא קשה מאי ריבה [דהא בהדיא קתני מאי דריבה בדיו בסס כו']: גמ' והא תנא רבי חייא כו'. ובעיא דר"ל אף דתני במתני' בסיקרא כשר כבר פי' רש"י הא תני ר"ח וכו' הו"ל כדיו ע"ג סיקרא דקאסרינן לעיל משא"כ לעיל מיבעי' ליה אי כתב עליון כתב אף דכתב התחתון כשר או לא ולבתר דפשיט לאיסור קא פריך הכא והא תני ר' חייא וכו' ודו"ק: בתוס' בד"ה דיו דיותא כו' ומהוך כך אוסר ר"ת וכו' אף בקלרה מהאי דפרק הבונה ואין מי מילין ע"ג מי מילין כו' מוכח (ו): בא"ד האי שרף לאו היינו גומא. ורש"י פירש קומא שרף האילן ובשבת כתבו התוס' דקומא וגומא הכל אחד ע"ש: בתוס' בד"ה דיו ע"ג דיו כו' אבל הכא שכתב שני אינו מתקן כו' ובסמוך הא דבעיא ר"ל מר"י דמשמע דאיירי נמי לענין גט הא מתקן הוא לענין גט דחתימת השני היא לשמה ואילו חתימות הראשונות א"ל לשמה ואף קטן רושם לפניהם ואף בדיו ע"ג דיו מהני כ"ש בדיו ע"ג סיקרא ודוחק לומר דאתיא דלא כרב אחא דהא התוס' הקשו לקושיא ועוד דרב א זא מסיק כו' ומאי קושיא דלמא דלא כרב אחא כיון דלתירולא נמי אתיא דלא כרב אחא ועוד שכתבו בתחלה (דא"ל) [דאתיא] אף לר"י [שכתבו דליכא מאן דפליג] ולפי"ז נ"ל דאתיא דוקא כרבנן אלא נראה לחלק דדוקא לענין כתיבת הגט אמרינן לקמן דכתב שני מתקן [כתב הראשון] אבל לענין חתימה כאן מיבעיא ליה [דאפשר] דהוי חתימת הראשון וכתב עליון לא הוי כתב ואין כאן חתימת השני [אלא שמתקן את הראשון] ודו"ק: בא"ד משמע ליה דבכל ענין פטור וכו'. אולי לשון דכתב ע"ג כתב משמע יותר בכל ענין מדיו ע"ג דיו דהכא: **ע"ב** גמ' והא בעינן כו'. אמימרא דר"פ לא פריך כל הני פרכות משום דכל עלמות כוונתו אקושיא והלא מאי קמ"ל משא"כ לעיל דשפיר קמ"ל דגבי ממשעבדי [בערכאות]. וכן לעיל דף י"א אמר רבא האי שטרא פרסאה כו' כוונתו אקושיא אי הכי ממשעבדי נמי ליגבי ולהכי לא פריך אמתני' כמ"ש שם: גמ' מזוזתא ביני דני כו'. איירי בדלא קראוה וכיון דביני דני מזוזה לא שכיח לא הוי גט אפילו לקולא ומתיבמת ואם נשאת תלא ומותרת לכהן וכה"ג משא"כ מטעם לא קראוה כפשוטו הוי גט לחומרא דא"ל בדקראוה ואף דבזרק לאור אי גט ולא חיישינן לאחלופי בעיילי' לבי ידי' הכא חיישינן לאחלופי בהכרח ואינו גט משום דמזוזתא ביני דני לא שכיחא דא"כ בנמלא ב' או ג' דמרהא אי כו' א"כ הו"ל דינו כזרקו לאור דהוי גט ודאי ולמה קאמר איסור עכברים כו' וכ"ה ברשב"א: שם ביני דני לא שכיחא. א"ל דהו"ל נמי למי מילין לא חיישינן דלמא נכתב על לידו השני י"ל דבשלמא לקמן בסמוך אמר לה הא גיטך משא"כ כאן הוא עלמו אמר דנתן לה גט ממש לא מזוזה והיאך נבדה מלבינו לחוש לגט ע"ג מזוזה: בתוס' בד"ה טעמא וכו' ומייר חלק דקאמר שמואל כו'. ר"ל דאכתי היאך יתורץ הוא"ת לשני התירולים או אולי משום דלא"כ דקריוה מעיקרא ס"ד טפי הא דראוה מייר חלק ע"כ היה בשעת נתינה לזה פירשו כו': בא"ד שעה אחת אחר נתינה כו' ופריך כי פליט וכו'. ודלמא גם מקודם היה נבלע: בתוס' בד"ה ושמואל וכו'. לאפוקי מפירש הרשב"א [דפי' דאי לא בדיק אפילו ספק לא הוי] ונראה שהתוס' לטעמייהו דקושית טעמא דאיכא כתב הוא מכח ס"ד דמגורשת ודאי ודו"ק (ז): בתוס' בד"ה לריכה וכו' והשתא אי לא קריוה כו'. אף דרשאין לקרות אחר הנתינה היינו תיכף מיד לאחר הנתינה דאי לא"ה פסול והתם כבר ניסת לאיש אחר: בא"ד א"נ התם בעיילי' לבי ידי' כו'. פירוש הסופר דע"כ הטעות נעשה אלל הסופר ואחר שקראוהו עידי מסירה נתנו הגט ליד הסופר ועיילי' וכו' וטעה והחליף כו': בא"ד מאחר שבאה לידי קלקול כו'. ר"ל אף דלא עברה על הדין למיקנסה בשביל כן שהרי אינה מחייבת לחזור ולקרותו אף בעייליה וכו' כדמשמע הכא דאיירי נמי בעייליה מ"מ אי באה לידי קלקול קנסינן לה מפני זה ועיין בתשר"י ורשב"א:

דף כ ע"א גמ' אי משום כריתות פרש"י שכתובה בה כו'. לכאורה האי לשון בעלמו אם כתבו בגט לא מהני ועדיפא מינה קאמר: גמ' וכ"ת כו' הא בעינן כו' שם עירה כו'. וזמן דרבנן (ח) גם הא דספר תורה ודאי לא קראוה רק קאמר למאי ניחוש אפילו לחומרא אינו גט: גמ' כתבו על איסורי הנאה. אף דאסור לו ליהנות לכתחלה ולכתוב עליו הגט מ"מ כתבו בדיעבד כשר [כמ"ש התוס' ע"ב בד"ה בכתובת קעקע]: גמ' הא דחק הוכות וכו'. וה"ה כתיבה בכה"ג פסול [וא"כ מאי וכתב ולא וחקק]. ואולי דכתיבה כה"ג דרך לרשום האותיות קודם שעושין מחיקת הדיו סביב סביב: ברש"י בד"ה והעביר קולמס על כל אות ואות. לאפוקי ה"ק לשום מתרץ [נראה דתיבת ה"ק ר"ת העברת קולמס ואיך ב' תיבות משובש וכל"ל העברת קולמס לשמו מתורף] כההוא סופר [אולי כוונתו להסופר דכותב טופסי גיטין דשם התירו מפני תקנת עגונות]: בתוס' בד"ה אי משום כריתות כו' ולא ס"ל כוותיה סברתו דר"פ אלא מאן דאמר דשלא לשמה פסול ה"נ אין מוחקין לה מן התורה. א"כ סבר כו' ר"ל דסביר ליה סברתיה דר"פ דאף מ"ד דשלא לשמה פסול [מלי סבר] ספר תורה דסתמא כתוב כשירה ורב יוסף ס"ל כהאי תנא דסבר התם בהדיא אין מוחקין לה מן התורה רק הגמ' היה ר"ל לימא תנאי דפליגי בספר תורה פליגי בשלא לשמה ודחי ר"פ וכו' וק"ל: בא"ד וכמתני' וכו' ועוד נראה וכו'. הג' תי' הולכים בהדרגה [או דלא ס"ל סברת ר"פ או דסבר כהאי תנא דסבר בהדיא אין מוחקין לה מן התורה או] דכולהו תנאי מודו בהני מתני' דפרק כל הגט וא"כ ס"ל משניות דר"פ כל הגט ומוכח מהתם דסתמא פסול וכמ"ש כבר ואילו במגילת סוטה וכו' ע"כ לריכין לחלק ביניהן ומ"מ פריך מכתב לשמה דאחרינא דהיינו לשם לאה דהו לא מינתיק לשם רחל דלענין זה אין לחלק בסברא קלושה שהזכירו וק"ל: בתוס' בד"ה הא בעינן כו' כר"מ משמע דלרבנן כו'. ע"ש בגמ' דקאמר בהדיא דרבנן מודו לר"מ בהאי בבא וקאמר אף אנן נמי תנינא מדלא ערבינהו וכו'. מתחלה הייתי אומר שרלו להוכיח דלרבנן לא הוי בשינה רק פסול דרבנן ממילא הדיוק בלא כתבו כשר אפילו מדרבנן משא"כ לר"מ די"ל פסול מדאורייתא בשינה ובלא כתבו פסול מדרבנן וכן ראיתי מי שכתב כן [עיין במהרש"א] אבל אינו [מחמת הקושיות והדקוקים שדקדק אח"כ בסמוך] אבל הפירוש הוא שלא תימא לרבנן פסול מדאורייתא והכא אזיל לרבנן גזה כתבו דלקמן מוקמינן דהאי הולד ממזר כו' ולא כתבו דלקמן מוקמינן להך מתני' כר"מ ועוד דהא קושטא דאף כרבנן אתיא ומודו בהא לר"מ דהולד ממזר ועוד דכתבו אלא אומר ר"י כו' דמתני' ר"מ כדאמרינן כו' וכבר כתבו זה בתחלת דבריהם דאתיא כר"מ ועוד דאף דלא כתבו פסול מדרבנן הא כוונת רב יוסף למאי ניחוש וכו' דאפילו לחומרא לא הוי גט וכשירה לכהונה כמ"ש לעיל מדקאמר אי משום מי מילין וכו' (ט) אבל כתבו דההוא הולד ממזר פירושו ממזר דרבנן כר"מ דאמר כל המשנה ממטבע וכו' הולד ממזר וכו' כדאמר שם ארישא זו דברי ר"מ דאמר כל המשנה וכו' דהיינו ממזר כר"מ וקאמר דרבנן מודו בזו לר"מ משמע דלא הוי אף לרבנן רק פסול דרבנן ולאלומי הקושיא כתבו ומדנקיט וכו' דאף מדרבנן כשר בלא כתבו כלל ודו"ק: בתוס' בד"ה דלמא כו' כמו ונתן לכהן את הקודש דהוי בכזית כו'. ויליף התם מדכתיב יאכל ואין אכילה כו' וק"ל: **ע"ב** גמ' אלא לרמי בר חמא קשיא וכו'. לר"א בדבר שיכול להזדייף לריכה עידי מסירה קמן ועיין לקמן דף כ"ב ע"א בתוס' בד"ה מאן חכמים מבואר דלר"מ פסול דבר שיכול להזדייף אף שיש עידי מסירה דלריך שיהא מוכח מתוכו אבל לר"א א"ש מתני' בדישנן קמן אבל בעיא דרמב"ח ע"כ בליתנייהו קמן עתה דא"כ יודעין שמסר לה העבד והטבלא ומ"ש רש"י בדליכא עידי מסירה ר"ל לפניו דלכ"ע לריך עידי מסירה אף לר"מ (י) וק"ל: גמ' היו מוחזקין בטבלא כו'. לא מלי למיבעי סתם דהא דמי [שכירות הסופר] אקנו ליה רבנן וכיון דלריך למינקט דבר מה נקיט טבלא דבר מסוים וה"ה

באור

שכבר נתגרשה דפסקינן לקמן דף ע"ט דאף בודאי גט ישן תנשא לכתחלה בנתגרשה כבר הביא הרא"ש שם בשם הרמ"ה דבע"י שלית לא תנשא לכתחלה והוכיח כן מהך דהכא ע"ש: (ד) ועיין ברש"י לקמן דפי' דקושיות הגמרא אזמן דהולך ובא והיא גופיה קשיא אמאי לא חיישינן לגט ישן ניחוש שמא נתיחד או ומשני באומר נאמנת שלא באתי ונתיחדתי. ולכאורה מוכרח כן בתלמודא שם דקאמר מאן דמתני אברייתא אבל אמתני' הא לא אתי ואי אזמן דמלוי לתנאי קאי הא גם בברייתא לא אתי וצ"ל לפירושו דבברייתא כיון דהיה הולך ובא מתחלה חיישינן טפי שבא גם אח"כ וכן משמע ברע"ב בפירוש המשנה שם וכ"ה ברשב"א כאן: (ה) וא"כ ודאי לא התתים קרובים באמצע כמו בלמטה. אך לכאורה אינו מובן קושיתו דלכך אין מקיימין מן האמצעים דשמא רק השנים האחרונים כשרין הן והאמצעיים גם כל הראשונים פסולין הן ולא נחתמו כולן רק למילוי דדוקא אם הראשונים כשרין הן דאז למה הוצרך למילוי ואמאי לא סגי ליה בשנים הראשונים אלא ודאי גם הם לעדות חתמו משא"כ בבא שטר לפנינו שי"ל ששנים האחרונים הכשרים רוותא שביק והוצרך אח"כ למלאותן בפסולים. אך לפי"ז קשה קצת גם על התוס' אמאי אמצעיים פסולין משום דלא שייך בהם למילוי ואמאי לא נימא דגם אלו הראשונים הכשרים נחתמו למילוי אם לא שסברי כדעת רביט שהבה"ע ח"מ סי' מ"ה סעיף י"ד דכמילואו בעינן דוקא סרכא הביה וגם בעינן שימלאהו ע"כ כיום כדכסעיף ע"ז

א"כ כיון שכבר חתם אח"כ למעלה הכשרים מדעת הלוה סגי ליה בהנך כשרים החתומים בתחלה ולמה הוצרך למלאות אח"כ עוד באלו הפסולים א"ו שהחתים כולן מתחלה משום עדים: (ו) האי דפרק הבונה כדי נסבא דהא מאין מי מילין ע"ג מי מילין לחוד מוכח דאסור לכתוב ע"ג קלף דעפין: (ז) אבל אי חיישינן קאמר א"ל לאוקמי דבדקינן ובאמת שיש לעיין לדעת הרשב"א דגם לס"ד לא הוי אלא גט מספק א"כ מאי פריך מהא דזרקו לאור טעמא דאיכא כתב דלמא באיכא כתב הוי ודאי מגורשת משא"כ נייר חלק לא הוי רק ספק: (ח) ואף דע"כ לר"א איירי דהא אין בו עדים חתומים ולכאורה ר"א פליג אג' גיטין וא' מהן אין בו זמן וכתב בכת"י נמי כאין בו זמן ומכשיר ר"א אפילו מדרבנן כבר כתב הגאון לעיל בסוגיא דנכתב ביום בדבור מה הועילו חכמים בתקנתן דלא פליג אאין בו זמן ע"ש: (ט) וא"כ לדברי המהרש"א דכל עלמות כוונתם שהוכיחו דלרבנן בשינה לא הוי פסול אלא מדרבנן כדי שיהיה הדיוק בלא כתב כלל אפילו מדרבנן כשר ובאמת שפיר קשה קושית התוס' אפילו נימא בלא כתבו פסול מדרבנן מ"מ כיון דמדאורייתא כשר אמאי לא חייש רב יוסף אפילו לחומרא משא"כ לפירושו דבתחלה הוכיחו דלרבנן אינו פסול אלא מדרבנן כדי שלא נאמר דפסול לרבנן מדאורייתא ולאו משום משנה ממטבע לחוד רק מטעמא אחרינא ולא יקשה כלל דלא נפסו בתחלה למידק דבלא כתבו נחתינן דרגא דלא פסיקא לנו זה כולי האי אלא דאח"כ הוסיפו לאלומי הקושיא: (י) הא

דעם

ומאי למינקט קלף דאף קלף לא אקנו ליה רבנן מדפסיע מהאשה כותבת את גיטה רק אין סימן בקלף כ"כ טומר בו היו מוחזקין בקלף שהוא שלה: ודאי הו"מ למיבעי בעבד [שהיו מוחזקין שהוא שלה] כבעיותו הקודמת דאף דפשיטא הגודרות אין להם חזקה היינו לענין כפירה והודאה דאיירי בבעיא הראשונה אבל בעיא זו לא בכפירה והודאה איירי ודו"ק: **בתוס'** בד"ה על מנת כו' תנאי ומעשה בדבר אחד כו'. דסתרי אהדדי דכיון דעל מנת לאו כמעכשיו דמי א"כ סתרי: **בא"ד** ולהאי לישנא כו'. דבריהם מבוארים וק"ל: **בתוס'** בד"ה אשה כו' וא"ת וכי לא ידע מתני' דשתבת כל"ל והוא מתני' לקמן דף כ"ב ע"ב ובעדיות סוף מתני' דזקן מכאן אתה למד שהאיש כותב וכו' וק"ל: **בא"ד** אלא שכותבת שכר כו'. פשטא דמתני' דבא לאשמעינן שהיא בעצמה כותבת זכותה ושהאיש בעצמו כותב זכותו וכן בזקן וכו' ולא חיישינן לזיוף וכן משמע מסיומו שאין קיום הגט אלא בחותמיו ואם כוונתו רק לענין ספר מקנה אין פירוש לכך סיומא:

דף כא ע"א גמ' אלא אמר רבא מהכא כו'. אין להקשות לרבא דמשום גברא לגבי ומועיל אף בטבלא דגמרה ומקני לי' למה ליה לעיל למימר דלמא אקנוי אקניי ליה רבנן כו' שהוא כמי רבא דלעיל דבע"כ צריכה ליתן שכר הסופר מתקנת חכמים א"ל דהיא גמרה ומקני ליה אבל ודאי א"ל דדוקא טבלא שבא לידה לסוף לא איכפת לה ומקני מסא"כ דמי הסופר שאין חוזר ובא לידה דהא אדרבה התוס' מהפכין הסברא דכיון שבא לידה לא גמרה ומקני כ"כ וק"ל: **ברש"י** בד"ה והאיש כותב כו' שובר כו' ומקנהו לאשה וכו'. אינו מחוור לי לא יהא אלא מחילה או הודאה בע"פ שנתקבלה כתובתה ולמה ליה אקנויי הלזה ועיין ברשב"א: **ברש"י** בד"ה וקא משוית שליח כו' קרי ביה ושלחה בלא מפיק ה' כל"ל. וצריך ליישב לשון מושילא ושלחה איתרבי: **בתוס'** בד"ה אלא מהכא כו' ומייתי הכא מחוק כו'. ואף דמייתי הרישא אסיפא סמיך ודו"ק: **בא"ד** אע"ג דתנן הוליא עליו כת"י כו'. אפשר לומר דבלא זה דפליגי בחיוב י"ל הוליא עליו כת"י בלשון הודאה וכן אי פליגי בהודאה לחודא י"ל כת"י בלשון חיוב אבל לפירוש הקונטרס כפי מה שפירשו התוס' דפליגי בתרתי קשה אבל לשון ולפ"ה כו' אינו מדוקדק לפי"ז: **בא"ד** וערב נמי כו'. ר"ל רישא דערב הוליא כו' (כ) ומאי איירי הוליא עליו כת"י בין בחיוב בין בהודאה: **בתוס'** בד"ה והלכתא וכו' וכיון דכפות מועיל ישן נמי מועיל. והומ"ל הכי נמי והלכתא ישן ופי' כפות לחוד מועיל כפות ברגליו [ונאמר בה"א של הוליכה למימר דכפות לחודא מועיל שיהא משומר לדעתה ושלא יהיה חצר מהלך וכן מהני נמי ישן לתרוייהו] וא"ל כלל דטונת הוליכא למימר הלכה [בכפות בידיו וה"ה] בישן פי' ואף שהיא חצר המהלכת כיון דמשתמר לדעתה מהני כי היכי דכפות בידיו מהני אף דהוי חצר מהלכת משום דמשתמר לדעתה דאין מקום לזה ויכולין לסתור בקצרה מקלתה דמייתי בסמוך: **והא** דכתבו התוס' כפות וישן בעינן ולא מפרשי דכפות דהכא היינו כפות בידיו ורגליו דמסתמא פירושו כמו והלכתא בכפות דהתם דניעור אינו גט וע"כ בכפות ברגליו לחוד וק"ל: **בתוס'** בד"ה אבל בחצר כו' דבעבד ודאי לא גזרינן כו'. ואין להקשות לאשמעינן חצר ולמה לי עבד [מאי אמרת] דה"א לגזור כפות כו' דהא עבד כפות מלתא דלא שכיח ולא גזרו ז"א דהתוס' לא כתבו רק ני"ל דהכא ה"א לטעות ואי אשמעינן חצר הוי מהפכין הסברא בה"א וזיל הכא כו' ולהכי אילטריך תרווייהו וק"ל: **בתוס'** בד"ה אטו שליחות כו'. בים ספרים מתחיל הדבור מהיכא אתרבי מידה כו' ולפי"ז הדבורים אינם מהופכים (ל) אכן בח"ם עשאן לדבור אחד: **בא"ד** וא"ת רב שימי מקושר בקל וק"ל: **בתוס'** בד"ה ואיבעית אימא כו' סוף הדבור ודוחק. דא"כ מאי קאמר אבל חצירה דאיתא בין מדעתה בין בע"כ אע"ג דסוף סוף כשזרק גט לתוך חצירה שלא הפקירה מקודם לכן אף שזרק עתה בע"כ מגורשת וק"ל: **בתוס'** בד"ה שכן אב כו' פירוש כיון דבע"כ של אב כו'. דהשתא הוי שפיר נתינות טעם לבין היא בין אביה דהא לא תליא בדעת האב וכפי' רש"י שם אבל אם פי' בעל כורחה לא הוי שפיר נתינות טעם לבין היא וכל עלמות נתינות טעם לבין היא דאביה התורה זיכתה לו כמו קדושין: **בא"ד** כמו שהיא מקבלת שלא מדעתו כו'. כדקתני גירושין דבע"כ בין היא בין אביה והיינו פשיטא בע"כ של אב מתגרשת בקבלתה דשתי ידים זוכות כאחד דמדעתו פשיטא ולא היה בזה פלוגתא דמגורשת ואף בקדושין כשהיא מדעתו למה אביה ולא היא ולא בקשו להביא ראיה רק דמגורשת בקבלת האב אף שנותן לו בע"כ דהא אפילו אי כחצר אביה דמי שמעינן שפיר דמגורשת בזרק גט לחצר אביה שלא מדעתו כי היכי דמגורשת בקבלתה שלא מדעתו וחצר גופא מידה אתרבי א"כ בנתן לידו בע"כ נמי מגורשת וכ"ש אם כיד אביה דמי דנסתייס בפשיטות ודו"ק: **ע"ב גמ'** אין לי אלא ספר כו'. ר"ל אם לא כתב לא כללא קמא ולא כללא בתרא רק ספר לחודא: **גמ'** ואידך מיבעיא לדבר הכורת כו'. דאי לא"ה אף דרבנן דרשי ספר לספירת דברים והיאך נלמוד ספר כורתה דוקא גט ולא כסף [ולמה ליה לשנויי מיבעי' כו'] מ"מ מדכתב וכתב לה סיפור דברים וסמך כריתות לגביה שפיר הו"מ להוכיח מינה דאין דבר אחר כורתה לכך מסני מיבעיא וכו'] וק"ל: **במתני'** אין כותבין במחובר לקרקע. ואף בנותן לה כל הקרקע פסול ולא הוי כנותן לה הפרה ועבד ועיין ברשב"א [מפורש דברי הירושלמי דמה ספר בתלוש]: **בתוס'** בד"ה ילא זה כו' ועוד אומר ר"י כו'. דהשתא א"ש טפי הרבותא בנקוב מבשאינו נקוב: **בתוס'** בד"ה בכתיבה מתגרשת כו'. עיין במ"ש בעירובין בעזה"י.

דף כב ע"א ברש"י בד"ה שמא יקטוס העלה והוי קלילה מן המחובר. אם לדקדק נקיט מן המחובר ומשום דנקוב הוי גידולי קרקע א"כ סותר למ"ש מקודם בד"ה הסקיל ליה לכוליה עלין כו' [ואין לחוש שמא ישבור החרס כו'] ודוחק לומר דע"י חיבור העלין נחשב כל העלין מחובר דז"א כדמשמע בסמוך דעלין דיט כמטלטלין ואולם באשר"י כתב בשם רש"י דמכשיר כרביט שמואל ע"ש: **בתוס'** בד"ה בתר נקבו יניקת הגוף מה שבתוך וכו'. פירשתי דבריהם דלאביי דקאמר בתר נקבו כאילו יש יפוי כח לנקבו יותר מלנופו הא אילו הוי איפכא שהיה הגוף נוטה למקום חיוב היה אזלינן בתר נופו לחיוב כדקאמר והטהור בטהרתו והול"ל בתר מקום חיובו אזלינן. והשתא א"ש הה"ה [כמ"ש לקמן] אבל לא הוו יכולין להקשות כפשוטו אמאי בתר נקבו וחייב ליזיל בתר נופו לפטור כהתם ולייכו הה"ה בעלין א"י [ונופו לחוץ לארץ דפטור] דהתם כיון דאינו נקוב פשיטא דאם עלין בא"י ונופו בח"ל דפטור דמהי תיתי לחייב דלעולם אין כאן חיוב לזה הקשו ה"ה אם העלין בח"ל כו' דבזה אין לחלק דהתם אינו נקוב כיון דס"מ נמס שיסנו יניקה לנוף ולעלין בפני עצמו א"כ לעולם כשאחד מהן יונק במקום חיוב יש כאן חיוב מלד יניקתו של חיוב וכיון דסוף סוף הגוף יונק במקום החיוב מה לי נקוב או אינו נקוב (ם) לזה כתבו דמ"מ שייך שפיר לומר בתר נקבו אזלינן משום היפוי כח שיש יותר לנקב מלנוף דע"י נקבו מיחייב הגוף כאן מסא"כ בהיפך אינו חידוש שמביא הגוף חיוב לעלמו שהרי על הגוף שאינו נוטה לחוץ אינו יכול להביא חיוב. ולרבא ניחא הכל בפשיטות שהרי בכל אופן אזלינן בתר הגוף בין לחיוב ובין לפטור ואע"ג דהתם אזלינן בתר יניקה שבתוך העלין ונשאר בטומאתו ולא שדינן בתר יניקת הגוף לטהר אע"פ שאינו נקוב והכא אף דנקוב שדינן ליה בתר הגוף (נ) ואולי לא מחשיב ליה לנקבו ליניקה לא מהקרקע ולא מנופו לכן כאן פטור והתם טמא. ועי"ל דרבא סבר כת"ק דהתם דהכל טהור אבל לאביי כת"ק מכ"ם לא אתיא ול"ע בכל זה. ויש מפרשים שכוונת התוס' ממש כמו שם בחולין שהביאו הגמ' דהכא כמורה שמראה מקום שם ומ"ש שמה בהשולא טעות סופר וקושיתם הכא לאביי דהו"ל למיזל בתר נוף ולפטור וכתבו וה"ה כו' [לאו משום שכוונתם לאקשויי על ההיפך כמו לפירוש ראשון רק] ר"ל כמו התם לענין טומאה ה"נ לענין מעשר הדין כך [וקשה אהכא] ולא מלי למימר וה"ה בליור דהכא [עלין בח"י] דכל דבריהם באינו נקוב והכא איירי בנקוב וכמ"ש לעיל [דכיון דכל דבריהם באינו נקוב ל"ש למימר וה"ה דפשיטא דפטור אף אם אין לנוף יניקה כלל ולכך נקטו בדבריהם בנופו בח"י דמיחייב במעשר כמו בטומאה וכיון דיש לנוף יניקה הו"ל למיפטר הכא אף בנקוב מחמת יניקת הנוף] ולא הקשו לת"ק דהתם דפשיטא דלדידיה ליכא יניקה לשורש התם כלל כיון דאינו נקוב מה שאין כן כאן דיש יניקה לשורש אפשר נמי דסבירא ליה בתר נקבו אזלינן מסא"כ לר' שמעון דס"ל התם דיש יניקה לשורש ואפ"ה חשיב לנוף יניקה בפני עלמו לזה כתבו מ"מ לא שמעינן מהתם שיהיה יניקה לנוף להשליך אליביה השורש וכו' [במקום שיש לשורש יניקה מרובה דהיינו בנקוב] (ס) ואינו מחוור לי ועיין בתוס' דהתם ודו"ק: **בתוס'** בד"ה בדאשרוש וכו' ותימה דלא מייתי וכו'. דהתם לא שייכי טעמא דר"מ ודר"י דהכא: **בתוס'** בד"ה ולא על הנייר כו' שאינו מחוק וכו'. דלא כפרש"י במתני': **בתוס'** בד"ה מאן חכמים כו' משמע דאי הוי סהדי קמן וכו'. ר"ל עידי מסירה (ע): **ע"ב ברש"י** בד"ה ימים רבים כו' אלמא בעינן דבר הראוי לעמוד כו'. וזה אינו ראוי לעמוד דלמא ישכחו עידי מסירה את הדברים וסמכינן אחתימה כפי' רש"י ודו"ק: **בתוס'** בד"ה אבל בשטרות כו' דלמה יש לטעות כו'. נר"א [וכ"כ מהרש"א ע"ש] דבשלמא לעיל בר"א דלמא היה תנאי וזייפו לא קשה דה"כ קאמר באמת דלזמן מרובה אין לנו לסמוך עליו דאעידי חתימה אין לסמוך כיון שיכול להזדייף ואעידי מסירה אין לסמוך דלמא שכחו ור' יוחנן סבר דיש לסמוך אעידי מסירה דמידכרי אבל הכא נר"א דבשטרות לא אפילו לאלתר אף דמידכרי משום גזירה כו' הקשו דלמה יש לטעות כו' ואם ישכחו עידי מסירה לזמן ארוך יאמרו אין אנו יודעין ואז ודאי לא נסמך אעידי חתימה ודו"ק: **בא"ד** והא דפריך והא כתיב כו'. נתחבטו בקישורו ואם נאמר לפרש"י פריך והא כתיב כו' דדוקא עד עשרה ימים מידכר דכירי ולא אפילו לזמן מרובה ועיין ברשב"א ולזה פריך שפיר הא דרך שטרות לעמוד ימים רבים וא"כ אף לאלתר יש לפסול משום דלמא לא מפיק ליה עד זמן ארוך וכו' וכפרש"י ואמאי לא גזור ר"י אבל לפירוש ר"י דר"י לטעמיה כו' דלא מחלק בין י' ימים ליותר א"כ מאי פריך דמ"מ מי דחק לפר"י לומר כן הוי ליה לחלק ג"כ בין י' ימים ליותר ואם נאמר דלפרש"י דוקא בגיטין מידכר דכירי ולא בשאר שטרות היינו סברת הועוד י"ל [דמתרץ בזה גם לפירוש ר"י] ונראה דלפרש"י פריך לר"י אע"ג דמדכר דכירי עד זמן מרובה מ"מ נגזור דלמא ימותו עידי מסירה או ילכו למדה"י וסמכינן אעידי חתימה (פ) דאף דבעשרה ימים אין לחוש לזה (צ) מ"מ לזמן מרובה יש לחוש להך חששא אבל להתוס' דאין מקום לגזור מאי פריך (ק) ולזה כתבו דר"י לטעמיה ולא כפשוטו דטעמא דר"א משום גזה"כ ור"י משמע ליה דעלה טובה קמ"ל משום דקושטא הוא דלר"י מידכר דכירי וגזירה [דשמא יסמכו] לא שייך להתוס': לר"א לזמן ארוך פוסל כפשוטו משום דלמא שכחו אבל לאלתר פסול משום גזירת הכתוב ור"י מכשיר בשטרות ואפילו לזמן ארוך כדבגיטין ודו"ק: **בא"ד** וא"ת לר"א וכו' הניחא לפי' רש"י הכא יש לגזור דלמא יסמוך אעידי התימה אבל התם שאין עליו עדים לא שייך למיגזר זה ומ"מ אינו מקושר היטב ודו"ק. והסברת הקושיא י"ל למה יהיה כשר שאין עליו עדים הא בעינן ראוי להתקיים ימים רבים והתם אינו ראוי כיון דאין עליו עדים ועידי מסירה במהרה ישכחו ותירצו דלעולם לא ישכחו שזה השטר נמסר לפניהם וכיון שאינו יכול להזדייף ראוי שפיר לעמוד ולהתקיים: **בא"ד** ויש מפרשים דאין חילוק וכו'. ר"ל לאפוקי הוי"ל של וא"ת דשאני אין עליו עדים וכו' אבל (מ"מ) הכא בדבר שיכול להזדייף כו' רק לענין דבר שאינו יכול להזדייף ואין עליו עדים נמי הדין כך [דפסול לר"א אמורא] וק"ל: **בתוס'** בד"ה והא לאו כו' לר"א פריך. ומשמע ליה להם"ג דאתיא כר"א דקי"ל כוותיה בגיטין אע"ג דסתם מתני' ר"מ מ"מ ע"כ הוה מחלוקת לעיל בדיפתרא ר"א ור"מ וא"כ סתם דהכא והלכה כסתם ואנן קי"ל כר"א, בהא וק"ל: **בא"ד** אלא ראיה בעלמא כו'. ובהכי מדויק ליסנא התם אחרים רואין אותו והכא נקיט עומד ע"ג וק"ל: **בא"ד** התם אונתן סמוך וכו'. אע"ג דקושיא שניה שם הוא נונתן מ"מ א"כ היטב דפירוש ונתן הוא יתן ובתחלה מקשה מהוא דלאו הוא הנותן ואף שיהיה שוה כמה וכמה מ"מ הוא אינו הנותן ומשני אקנויי אקני ליה רבנן והוי שפיר הוא הנותן ואח"כ מקשה מיתן אע"ג דהוא הנותן מ"מ נותן לא אתי שפיר שהרי סתם גט אינו שוה פרוטה דנייר קטן בעלמא הוא ומשני דלמא לשון נתינה אגט קאי תדע דשלחו מתם וכו' וק"ל: **בא"ד** אבל קשה כו' עובדי כוכבים כו'. דא"ל הואיל ואם נתגייר דגירות מלתא אחריתא הוא ונעשה יהודי: **בא"ד** ומה צריך נמי לאיתויי כו'. כך ישבתי הלשון [מקושית מהרש"א] דבדאמר ליה ר"ג כו' תחלה והתניא כו' למאי מסני כו' וממילא מאי פריך דלישני עובד כוכבים פסול משום כריתות ואף להדר ביה ר"ג כו' והתניא כו' דלא מלי למימר פסול דעובד כוכבים משום כריתות דמ"מ הקושיא במקומה עומדת דמתני' דהכא ס"ל עובד כוכבים כשר מדפסול בהבאה כו' וצריך לשנויי ר"א הוא וכו' מ"מ מאי דוחקיה לאקשויי מכח ברייתא ליקשי מכח סברא פשוטה והא לאו בני כריתות וכו': **בא"ד** ועוד אומר ר"י כו'. לפי"ז נ"ל סברא מאי דגזרינן טפי כתיבה אטו חתימה לענין לשמה מלענין בני כריתות ושליחות ולפי הועוד אומר ר"י אין אנו מוכרחים לתירוצים דלעיל רק ג"כ יכולים להיות ולזה לא נקטו לפסיקה אלא שוטה וכתבו אבל לר"א דבעי כתיבה מדאורייתא לשמה לא מהני בשוטה גדול עומד ע"ג וכו' ובחרש וקטן יכול לומר הכי והכי וכן בסמוך כתבו או בעי שליחות ואי לא בעי שליחות וכו' משמע דמסופקין בזה"ל דלא בעי שליחות בכתיבה אבל תירולא דהוו בני כריתות הואיל ואם הגדיל כו' משמע דנשאר קיים (ר) גם חילוק דאחרים רואין וגדול עע"ג נשאר דאף שי"ל הא דחולין משום דשחיטה דאורייתא להכי פריך מאן האי תנא דלא בעי טנה כו' והכא דרבנן מ"מ תיקשי מחלוקה דהוי נמי דאורייתא ולא פסול [חרש וקטן]

באור

ועה התוס' לעיל דף ד' ע"א בד"ה דקי"ל אבל מלשון רש"י כאן בד"ה ור"א הוא דאמר אי אפשר לגט בלא עידי מסירה משמע דלר"מ אפשר בלא עידי מסירה וכן משמע בהדיא לקמן דף כ"ב ע"ב ברש"י בד"ה ור"א היא ע"ש: (כ) מ"ש כאן ומאי איירי כו' אינו מקושר כ"כ ואם נגיה ר"ל סיפא דערב הוולא כו' היה מקושר היטב דאי סיפא בתוק דאיירי בחיוב מיירי בתוס' תחתיו ואפ"ה פליגי בן ננס ור"י א"כ נ"ל הא דהוליא עליו כת"י דלכ"ע גובה מבני חורין איירי בהודאה דוקא אבל אי סיפא איירי בלא חתם תחתיו מאי איירי הך דהוליא עליו כו' בין בחיוב בין בהודאה: (ל) שביה כתוב לפניו האי וא"ת לרב שימי מאי קשיא ליה לדבור בפני עצמו וגרסם על מתקיף רב שימי ולפי הספרים שלייט אטו שליחות כו' היו הדבורים מהופכים: (מ) ולא מסתבר ליה למימר דבנקוב יש לשורש במקום נקבו יניקה מרובה ומבטלת יניקת הגוף דסוף סוף כיון דיונק נמי הגוף במקום חיוב במה נפטרם יניקת הגוף הגדל במקום חיוב ולא מהני חשיבות יניקתו במקום נקבו לתירולם אלא לענין חיוב לחייב גם הגוף וכמו שפי' בסמוך ולזה כתבו כו' אבל לא לפוטרו בשביל נקבו מאחר שיש לנוף יניקה בפני עצמו במקום חיובא: (נ) לא ידע כוונתו דזה דהתם תלי הקושיא בתוך העלין נשאר בטומאתו והכא מיירי שכל הגוף נוטה לחוץ ובאמת אם מקלת הנוף בעלין גם לרבא לא שדינן ליה בתר מקלתו שבחוץ ומביא מקלת הנוף שבעלין השומד בא"י חיוב לעצמו אלא שאינו מביא חיוב על מה שנוטה לחוץ כמ"ש לאביי ואין חילוק ביניהם רק דלאביי יש חשיבות לנקבו מלנוף שמביא חיוב גם על הנוף משא"כ לרבא גם נקבו אינו מביא חיוב לנוף שנוטה לחוץ וכן תירץ מהרש"א ז"ל: (ס) ולפי"ז נ"ל שהתוספות נהולים בתירולם במ"ש מ"מ כו' ומ"ש דהא לא מטהרת יניקת הנוף כו' הוא הקושיא והוכחה לתירולם ובזה לא שרי האי דהא כו' תדע מן הקושיא: (ע) וכ"כ מהרש"א אבל אינו מובן כוונתם עם שיש לדחוק קצת: (פ) לכאורה הא רש"י כתב דלר"א הא דהא הכא להכשיר לגריכה להביא עידי מסירה לפניו בדבר שיכול להזדייף ולא כתב רש"י רק דלזמן מרובה ישכחו העידי מסירה וסמכינן אעידי חתימה אבל עכ"ם לריכה להביאם ונ"ל בדוחק שהבין בדעת רש"י דכיון דלזמן מרובה ישכחו עידי מסירה לא יצריכו הב"ד להביאם מאחר כשיאמרו ודאי שכחו העידי מסירה ויסמכו על עידי חתימה וה"ה אם מתו העידי מסירה או הלכו למדה"י דיסמכו על עידי חתימה: (צ) לכאורה לא מוכח דהא דקאמר אפילו מכאן ועד עשרה ימים ואם איתא דהוי ביה תנאי מידכר דכירי ולא חיים לשמא ילכו אפשר דמיירי בדיעבד באשתהי עשרה ימים ועומדין לפנינו אמרינן דמידכר דכירי ואולי כתב כן מצד הסברא: (ק) דלהתוס' לא שייך למיגזר שמא ילכו או ימותו ויסמכו על עידי חתימה דמשי תיתי יטעו לסמוך בקושיתם. וא"ל דפריך הא כתיב כו' וגזירת הכתוב שיהיה ראוי לעמוד ימים רבים והא אינו ראוי לעמוד דדלמא ילכו או ימותו העדים וכמו דאיס ראוי לעמוד לר"א מחמת דישכחו העדים ת"א דהא גם לר"א דאית ליה אף למסקנא גזירת הכתוב מ"מ לא פסל משום הא שאין עליו עדים ומסרו בפני עדים רק ר"ג הוא שהתקין שיחתמו מפני תיקון העולם דשמא ימותו או ילכו ויכתב בספר ותחום אינו אלא עלה טובה לא גזירת הכתוב כדאיתא פרק השולח וטייט משום דכתיב שמי והעד עליו עדים דפירוש או העד עליו עדים דהיים עידי מסירה לר"א כמבואר ברשב"א שם: (ר) מדכתבו ואי לא בעי שליחות נקיט עובד כוכבים דפסול בכל ענין כו' דאילו חרש וקטן כשרים בגדול עע"ג ואכתי לאו בני כריתות ניינהו אע"כ דפירון דלעיל דהואיל והגדיל כו' נשאר קיים. אכן לפי מ"ש הגאון בסמוך יתאמר הו"ל דכתיב
דלא

מטעם כוונה וק"ל ועכ"פ עיקר כוונת הועוד אומר ר"י מפום דבתר דאוקי כר"מ פריך והא ודאי שוב"כ לדעתיה וכו': **בא"ד** ונקיט עובד כוכבים לרבותא כו'. אם פסולא דעובד כוכבים נמי משום דלאו בני כריתות א"כ ליכא רבותא בהאי דבן דעת וכו' ונאמר דוי"ל דבמידי דלא בעי שליחות ועדות אין לפסול משום בני כריתות כשאר קיים ורבותא דבן דעת קאי עכ"פ לענין שליחות (ש) כדמסיימו וה"ה חרש שוטה וקטן אי בעי שליחות כו' דלענין לשמה סיף סוף אדעתא דנפשיה קעביד (ת): **עוד** שם ונקיט עובד כוכבים לרבותא משום דלהאי פירושא עיקר קושיא והתניא עובד כוכבים פסול דמשמע ליה דאתיא כר"מ מדנקיט עובד כוכבים ולא חרש שוטה וקטן א"כ היאך משני הא מני ר"א וכו' אבל לפירוש ראשון אתיא כל הסוגיא כר"א וכו' וק"ל: **בא"ד** ועוד נראה כו' ולפי"ז הדרינן לכל התירוצים הראשונים דמ"ש אי אתיא סוגיא כר"א דכתיבה דאורייתא או כר"מ וס"ל נמי כתיבה דאורייתא לס"ד: **בא"ד** והשתא ס' ומסיק ר"כ כו' כל זה הוא נמי לתירוץ ראשון [של ר"י] ודו"ק: **בא"ד** וה"ה עובד כוכבים כו' מכ"ש עובד כוכבים שהוא בן דעת: **בסה"ד** ופריך והא ודאי עובד כוכבים כו'. טוונהס לפי"ז דפריך מעיקרא גם לר"מ משום דס"ד דלדידיה נמי כתיבה דאורייתא ומשני לי' הא ר"א דע"כ ר"ל אבל ר"מ ס"ל דא"ל כתיבה לשמה ומאי פריך [והא ודאי כו' אבל לפירוש הראשון פריך] בפשיטות טפי דהכל קאי אליבא דר"א ולא הוזכר כלל לר"מ אכתי ואפ"ל עוד בענין אחר דלאידך פירושא י"ל בניחותא והא ודאי כו' כפירוש רש"י בלשון ראשון ואמר ר"כ הוא מלתא [בפ"ע] אבל השתא צ"ל בהכרח תירוצם כו' (א) ודו"ק:

דף כג ע"א גמ' והתניא עובד כוכבים פסול. דא"ל באין עומד ע"ג א"כ חרש שוטה וקטן נמי דאכתי לא ידע דנקיט עובד כוכבים לרבותא עד הדר אמר ר"כ כו' הא ר"א הוא ונקיט עובד כוכבים לרבותא וכמ"ש התוס' וכן בסמוך והוא שסייר התורף ובריית' דעובד כוכבים פסול בדלא סייר ונקיט עובד כוכבים לרבותא דשמואל ידע שפיר הרבותא: גמ' והא ודאי עובד כוכבים כו'. אי קושיא הוא הא דלא פריך מחרש שוטה וקטן דדלמא איירי בגדול עומד ע"ג אף להדר אמר ר"כ וק"ל: **במתני'** לא קתני ישראל ונעשה עובד כוכבים וחזר ונעשה ישראל דאפילו נעשה עובד כוכבים עצמו קודם שקיבל כשר לשליח דהא ישנו בתורת גיטין וקדושין שהוא עצמו מגרש ולפי"ז צ"ל שישנו בכלל מה אתם בני ברית וכו' ונעשה עובד כוכבים יכול לעשות שליח לפי"ז ודו"ק: **ברש"י** בד"ה מהו שיעשה שליח כו' וה"ה נמי להולכה כו'. עליך לעיין בר"ן שר"י הלוי לא פירש כן ע"ש: **בתוס'** בד"ה אלא מעתה וכו' דקשה להו היאך הבין בלא"ה למה יהיה עובד כוכבים פסול דבן דעת הוא ומה לי עומד ע"ג או הבעל מצוהו הא ע"כ הבעל אמר לו שיכתוב לו גט כמ"ש התוס' לעיל דצריך ציווי הבעל עכ"פ ואפ"ה בעובד כוכבים פסול אף שיש לו דעת לעשות כן משום שאינו עושה כאמירת הבעל א"כ בעומד ע"ג נמי לזה תירצו וכו' ודו"ק: **בתוס'** בד"ה עובדי כוכבים כו' הומ"ל כו' בני ברית כו'. דאף אם יהיה בני כריתות וכר"י דבסמוך דאף דישנו בתורת תרומה אפ"ה עובד כוכבים פסי' וק"ל: **ע"ב** גמ' מתקיף לה ר"א כו' וה"ה דמצי להקשות לרב אמי רק מקשה אר"י רביה. והדלעיל [דיהיב] טעמא דמתני' משום דלאו בר היתירא הוא ודאי דאין לו להקשות (ב): גמ' מאי טעמא לאו משום דכתיב אתם וכו'. ואין להקשות ליתני עבד שתרם אפילו ברשות כ"ש עובד כוכבים דהשתא בס"ד לא ידע סברא לחלק בין עבד לעובד כוכבים וממעט שניהם מאתם וכו' והתוס' שהקשו במתני' ליתני עבד כו' למאי דמסיק הסברא מה אתם בני ברית כו' דיש עדיפותא לעבד: **במתני'** בת חמותו. וה"ה בת חמיה לכאורה ועיין ביבמות: גמ' אדרבה איפכא מסתברא. יש להעיר לאביי מאי קאמר מה בין גט למיתה כו' החילוק מבואר במיתה יכולה לקלקלה כשיבא הרי ראינו שלא מת ואילו בגט אף שיבא ויערער לא משגיחינן ביה ואינה יכולה לקלקלה א"כ מסתמא קושטא קאמרה כשאר עדים וצ"ל כמ"ש התוס' בד"ה אדרבה דיכולה לקלקלה ע"י עדים וראיה רק לענין א"י עדיפא ח"ל וא"כ התוס' הו"מ להוכיח סברא זו באביי גופא: **עוד** קשה בתר"ן לרב יוסף למה מהימנא הא מקלקלה לפי שעה קודם שבא הבעל [אם תנשא קודם שבא הבעל] ואף שי"ל שהכתב מוכיח שהדברים כנים ולכך עדיף ממיתה וצ"ל סברת רב יוסף כיון שהכתב מוכיח מסתמא כ"ז שאין כאן ערעור מוקמינן הגט בחזקת כשרות אבל בח"ל דמהני הדבור אפילו במקום ערעור במקום ריעותא לא סמכינן אפומייהו דבמקום ריעותא אמרינן דמשקרא משום שרוצה לקלקלה כשיבורר הדבר ע"פ עדים וראיה ולהכי לא מהימנינן להו לחלאין ולא מהימנו כלל: **עוד** קשה לאביי בח"ל דאי אתי בעל כו' הא צרתה ויבמתה כוונתן שלא תהיה צרה שלהן א"כ שפיר נוגעת בעדות עדיין לחותה מלהיות צרה שלהן אף שאינה מקולקלת ונשארת תחת הבעל השני דלא מהימנינן לערעור דבעל ס"ם נשתכרו בעדותן י"ל דכל עלמן פסילין הן משום דמחמת שנאה כוונתן לקלקל שתהיה לבוז לנאת מזה ומזה וכיון דלא אהני מעשיה שתתקלקל ואין לה נקמה בה לא משקרא דאי משום צרה בלאו הכי אם אינה זו יקח אשה אחרת וכ"ה כעין זה ברשב"א: **הר"מ** לאוקמי תרוייהו בח"ל וחדא באותה מדינה עיין בר"ן וסוף ס"ף לא מרווחנא מידי בזה. והכל בא"י וחדא מנייהו אם אמרה קתני [בסיפא] ובלבד שהיא צריכה לומר בפנ"כ ודו"ק [וא"כ יהיה לאביי רישא וסיפא בח"ל ומציעתא בא"י]: גמ' מק"ו וכו'. ולא עשה ק"ו מה התם שאין כתב מוכיח וכו' דהשתא אין מקום למה שאמר ומגיקום שבאת וכו' י"ל שרוצה להוכיח שסברת כתב מוכיח הוא סברא שיש בה ממש שהרי נשים שאמרו כו': **ברש"י** בד"ה הא במלתא כו' דעבד כאשה כו'. אבל משום דלא יהא אלא עובד כוכבים דתרומתו תרומה דדלמא עבד יש לו קנין בארץ להפקיע כו'. ועוד דנתן טעם אף למ"ד יש קנין לעובד כוכבים כו' וק"ל: **בתוס'** בד"ה ונעשה כמי שסקנה כו' תימה כו' ואפילו שחרר כוונ כו'. אבל המשחרר חלי עבדו כו' י"ל ע"י אחר ועוד דמשחררו להיות עובד הוא לעצמו ולמחר לרבו והשתא הוא יש לו יד דמשוחרר לגמרי וק"ל:

דף כד ע"א גמ' מה להלן צריכות וכו'. אף דמיירי דאמר לה כי מטי התם אימור קמי ב"ד בפנ"כ וכו' א"כ בלא ממקום שבאת כו' צריכה שתאמר ז"א דאין פירושו בסמוך אימור קמי ב"ד כו' שיהיה תנאי שתאמר כך דא"כ מאי קמ"ל כל תנאי שמתנה פשיטא שצריך שתתקיים אלא דאמר לה הוי שליח להולכה עד דמטית לב"ד ואז יעשו הב"ד שליח וכו' והגמ' קושטא הוא דנקיט כיון דהדין דצריכה לומר בפנ"כ כדתנן ובלבד שהיא צריכה וק"ל: גמ' אמר רב אשי מתני' נמי דיקא כו'. וניחא למידק מהא מלמידק מרישא: גמ' אשה מכי מטי גיטא לידה כו' אשה הבאה לפניו בגט שאינו מקוים ואומרת נתגרשתי נאמנת כ"כ הרמב"ם מהאי דהכא והשיגו עליו הרשב"א וע"ש בזה ודו"ק: גמ' אלא למ"ד משום חזירה הבא לאחר מכאן מאי איכא למימר. בכל שליחות להולכה נמי יטעו דחזר מטעם שליחות איתרבי

ז"א דפירוש הגזירה הכי הוא שיחשבו כיון דבשעת נתינת הגט ליד שליח להולכה באותו זמן לא היה זה השליח לקבלה שליח בלל ומה לי אותו הלים או חצר דעלמא ואפ"ה מועיל ומתגרשת בקבלתו אף שלא הגיע לידה כיון דשוכרתו את"כ נשליח לקבלה ה"ל יתאמרו כיון שסברה או קנאה עתה החצר אף שבשעת נתינת הגט לא היה החצר שלה נמי מועיל ולא ידעו של לבם לומר דלא דמיא דהתם השליח להולכה הוא כבעל עצמו ונתינתו כנתינת הבעל ממש והרי בשעת נתינה השליח לקבלה הוא שלוחה וכמותה ממש משא"כ בחצר אבל בשליח לקבלה שמקבל מן הבעל אין לטעות דהתם בשעת נתינת הבעל הגט הוא שליח דידה משא"כ בחצר בשעת נתינתו אינו חצר דידה וכן בשליח להולכה הנותן גט לידה עצמה אין לטעות וק"ל ולכן כדמשני לעיל דאמר לה הוי שליח להולכה עד דמטית התם וכי מטית התם הוי שליח לקבלה וקבלי את גיטך לא שייך להקשות לגזור משום חזירה הבא לאחר מכאן אף דדמיא לה לכאורה משום דל"ד דעיקר הגזירה משום שרואין שמתגרשת ע"י קבלת שליח שלא היה רק כחצר דעלמא בשעת נתינת הגט ואילו הכא מתגרשת ע"י קבלת עצמה וק"ל: גמ' אימור קמי בי דינא בפנ"כ כו'. לא דאתני כן בהדיא כמ"ש לעיל: **בתוס'** בד"ה והא לא חזרה וכו' קודם שיעשה שליח לאחרים: **בתוס'** בד"ה אמירה כו' ומוכרו לאחרים כו'. דאל"כ גיטה ואמירה באין כאחד כדלעיל וק"ל: **בתוס'** בד"ה אימור קמא בי דינא כו' דבלישנא קמא כו'. לפירוש התוס' נראה דלשינויא קמא צ"ל אמירה בפנ"כ בשעת קבלתה הגט דכל היכא שיש לומר בשעת קבלה עדיף טפי והיא עושה שליח להולכה שלא בב"ד דהא דתנן לקמן עושה שליח בב"ד הייט משום אמירת בפנ"כ. (ג) שהשני אינו יכול לומר וגם האשה המקבלת הגט אינה יכולה לומר בע"כ השליח הראשון להולכה צ"ל וע"כ צריך בפני ב"ד כדלעיל בפני כמה נותנו לה כו' אבל כאן שאומרת בשעת קבלת הגט דהכי עדיף טפי א"כ אינו צריך עשיית שליחות בפני ב"ד והאיבעית אימא רוצה לפרש אמירת בפנ"כ בשעה שהגט יוצא מתחת ידה ודאמר לה הוי שליח עד דמטית לב"ד והב"ד יעשו שליח דהב"ד אין עושין שליח עד שתאמר לפניהם בפנ"כ ובפנ"ח ודו"ק:

סליק פרק המביא תנינא

כל הגט פרק שלישי

בתוספות בד"ה כל הגט וכו' ושמע קול סופרים כו' ותורה להתלמד כו'. הומ"ל כדבסמוך דלהתלמד דהכא גרע רק האמת מתרצו דהא בפ"ב ס"ת נמי פסלינן וכו' וכמ"ש נמי את"כ בסמוך בד"ה יתר מיכן ומיהו אפ"ה כריתות של ס"ת וכו'. ואין מקום להקשות ליתני במתני' יתר על כן ס"ת כו' דאין חיוב ליתני כי רוכלא (ד) רק מה ששנה באמת בסדר המשניות כמו טופס גיטין הקשו בסמוך דהו"ל ביה יתר מיכן כמו באיך: **ע"ב** גמ' ואלא רישא במאי. עיין ברש"י. ואע"ג דתני כילד לפרושי לרישא דרישא כל הגט שנכתב שלא לשם אשה כו' שמא בדוחק יש לפרש לשום הך אשה: גמ' אמר רבא זאת אומרת כו'. קשה לי רבא אמאי לא דייק לזאת אומרת כו' דידיה מרישא [השם אשתי כשם אשתך]: גמ' אלא מעתה כו' כתב ברש"י ונמלך וכו' והשליכו לאיבוד וכו'. ואין להקשות ניחוש בדידיה גופא הך חששא כתבו ונמלך והשליכו והיא מצאתו כי היכי דחיישית בחבירו ואינו מתירא שמא תמצאנו אשתו ואפילו בחד יב"ש ניחוש להאי י"ל דכשמשליכו משליכו מסתמא למקום שלא תוכל למצוא וק"ל. ובעניין הסברת הקושיא דדלמא להשליכו או מסר מדעת לאשת חבירו לא חיישינן [וגם החשש שאחר הוא הלוה] אפ"ל קצת דהתם בשט"ח למה אינו יכול להוציא עליהן שט"ח נימא מסתמא קושטא קאמר המלוה שזה יב"ש הוא החייב דמה לו לשקר אילו מסר לו זה שכנגדו למה לא יתבע תובו ממנו ודוחק לומר שזה עשיר מזה אלא דחיישינן לקנוניא שיב"ש השני עשה קנוניא עם זה והלך אצל הסופר לכתוב עליו שט"ח שילך זה ויוציא ממון משני ויחלקו ביניהם וה"נ ניחוש הכא לקנוניא שיב"ש השני כתב וחתם לה גט אצל עדים ועשה קנוניא עם אשת יב"ש חבירו להוציא כתובה ממנו וכה"ג ויחלקו ביניהם ואולי פירוש השליכו ולא ומסרו לאשת חבירו כמ"ש את"כ בסמוך לרבותא בקושיא שיש כאן גם חששא שאינו בשט"ח דלמה ישליך שמה שט"ח עליו ודוחק ודו"ק: **בתוס'** בד"ה בעידי מסירה כו' אבל לר"מ כו'. וה"א דרבא איירי בלא עידי מסירה [לפניטו] וכר"א עכ"פ וסמכינן אעידי חתימה דמסתמא בהכשר נעשה והיה שם עידי מסירה ולזה דייק שפיר זאת אומרת שני יוסף ב"ש כו' (ה): **בא"ד** ועידי מסירה אין מכירין כו'. וצ"ל שמותיהן שוין דנקיט דאי לא"ה ודאי ידעו הגשים שמות בעליהן והיו יודעין העדים והשליח מפי הגשים ועיין בר"ן וברשב"א לעיל וראיתי בתרומת הדשן סי' רל"ח אם אין השליח מכיר שזו אשת המגרש רק מפי הגשים וכו' ע"ש: **בא"ד** וא"ת וכו'. פשוט בל"ז התם מניה וביה צריך ביאור ע"כ דפריך וליחוש וכו' אין מגרשין וכו' סוף סוף שמא ימסור לה בלנעא והוציא היא את"כ הגט ומה בכך שהדין הוא שאין מגרשין אלא במעמד שניהן גם הדין הוא שלא ימסיר הגט לאשת חבירו וצ"ל ע"כ דצריכין עידי מסירה וכר"א ונשאל עידי מסירה אם היו במעמד אחד א"כ תקשי למה לי אין מגרשין אלא זה בפני זה וכו' תיפוק ליה כפשוטו דעידי מסירה יודעין אם בעלה מסר לה או זולתו ודוחק לומר דשם מניה וביה י"ל דעידי מסירה אין מכירין הזוגות אם זו אשתו להכי צ"ל אין מגרשין וכו' אבל כאן משמע בעידי מסירה לחודה שני מכח דמכירין שרואו שזה מסר לזו וכפרש"י ותירץ ר"י דקושטא כאן נמי לא כפרש"י דמכירין וכו' אלא מכח דאין מגרשין אלא זה בפני זה ודוחק דלא מייתו לרש"י כלל גם דא"כ העיקר לא מפרש ר"י ומה שמפרש יהיה מותרות כיון דבלא"ה צ"ל כן התם אבל נראה דבל"ז אתיא התם כר"מ ובלא עידי מסירה ופריך כיון דכותבין לאיש מיחש היכא דהוחזקו שני יב"ש שימצי בלנעא כו' ומשני כל היכא דהוחזקו אין העדים רשאים לחתום [דעידי חתימה כרתי והמה עיקר הגירושין] (ו) אלא זה בפני זה אך השתא שכתבו מכח גמרא דהכא דקאמר בעידי מסירה ור"א הוא דלר"מ לא מהני עידי מסירה דצריך שיהא מוכח מתוכו א"כ ממנ"פ כמאן אתיא סוגיא דגט פשוט וכ"מ ברשב"א ע"ש הא דלא מפרש ר"י בקצרה [מניה וביה] ודו"ק: **בא"ד** הא מסקינן לקמן דלא חיישינן כו' שיכתבו כהן או דור כו' כנ"ל:

דף כה ע"א גמ' דאמר רב אסי אמר ר"י. ולדידיה לא ס"ל דאיהו סבר מתלה יורשין ומתלה לקוחות כמ"ש התוס' בסמוך בד"ה דברי ר"מ והא דאמר רב אסי חוץ מן האחרון דס"ל ברירה לתומרא מספיקא: גמ' איתביה האומר כו'. קשה הא כתבו התוס' לעיל בד"ה לאיזה שתרצה דאפילו מאן דסבר בעלמא ברירה הכא מודה משום דכתיב וכתב לה שיהיה מבורר בשעת כתיבה ואפ"ל דהא המכריח להתום' לעיל הוא משום סתמא

באור

ולא בעי שליחות אין לפסול משום בני כריתות כשאר קיים אין הוכחה לזה דהת"ו בכלל בני כריתות. מיהו לפי הונאמר אין כ"מ בזה אי הוי בכלל בני כריתות מחמת הואיל ואם הגדיל דאי בעי שליחות אכתי מיפסל משום שליחות ואי לא בעי שליחות לא שייך למפסל משום בני כריתות: (ש) אינו מובן לכאורה דאכתי כיון דבעי שליחות אף בה"א דמחמת בן דעת חשיב שליח מ"מ במידי דבעי שליחות בעי בן כריתות ואכתי לאו בן כריתות הוא ואי משום דאיכא רבותא עכ"פ לענין שליחות א"כ אין זה תלוי בונאמר. ואפשר דבלא סברת ונאמר ע"כ האי סברת דבקטן הואיל ואם הגדיל כו' הוי בכלל בני כריתות כשאר קיים וכמ"ש הגאון לעיל בסמוך א"כ אף דלענין שליחות איכא קצת רבותא בעובד כוכבים טפי מ"מ גרע טפי לענין בן כריתות דהת"ו בכלל בני כריתות אבל אם נאמר דאי לא בעי שליחות לא מיפסל משום בני כריתות אין אנו מוכרחין לסברא זו וכמ"ש לעיל י"ל שפיר דהתוס' סברי בתירוץ זה דלענין בני כריתות קטן ועובד כוכבים שוין ושפיר איכא רבותא עכ"פ בענין שליחות. מיהו מ"ש דלענין לשמה כו' דמשמע דאי בעי רבותא לענין לשמה היה ניחא בלא סברת ונאמר ואכתי לענין בני כריתות עובד כוכבים גרע ומה לי רבותא במכן שליחות או לענין לשמה. אם לא דמלתא באפי נפשיה הוא דלענין לשמה ליכא רבותא רק לענין שליחות: (ת) וקצת יש להתיישב למ"ש התוס' ואי לא בעי שליחות כו' ומיהו שוטה פ' ואכתי קשה אמאי לא נקיט נמי שוטה וע"כ צ"ל דנקיט עובד כוכבים לרבותא וע"כ דלענין לשמה אי רבותא לפום סברא דהשתא דלא בעי שליחות: (א) אולי כוונתו דלפירוש זה דהיה סבור ר"כ דלר"מ מדאורייתא בעי כתיבה לשמה ואי מיפסלא נמי נפשיה הוא שלוך ...

סליק אדעתיה דר"כ בתחלה דלא כמימריה אע"כ דאהך פירכא אמרה לתירוצא. ואכתי יש לגמגם קצת דלמא האי מימרא דר"כ בתר דסדר ביה איתאמרה דכיון דמוכח דמתני' מכשיר עובד כוכבים ע"כ דאף מדרבנן לא בעי לשמה דהא עובד כוכבים אדעתא דנפשיה קעביד: (ב) אף דלא שייך תירוץ התוס' שם. דמה לו לר"א לאקשויי אסתמא דגמרא: (ג) ואע"ג דגם השליח השני צריך לעשות שליח בב"ד כדאיתא בגמ' שם אף דא"צ לומר בפנ"כ י"ל דבאמת מ"מ בעי לה הכא בזה אי צריך ב"ד כיון דא"צ לומר בפנ"כ וכמ"ש הרשב"א שם ופשיט דצריך וה"ט כיון דצריך שיאמר שליח ב"ד אני דהוא במקום בפנ"כ צריך שיתקיים עדות זה בפני ב"ד כבאמירת בפנ"כ: (ד) לכאורה בלא"ה אין מקום למיתני יתר מיכן ס"ת דהא קאמר תלמודא את"כ לעיל דף כ' דאפילו באקדים לסופר זוזי וכתב לשמיה פסול דהא בעי' שמו ושמה וליכא ע"ש ואפילו לרבינו. יואל שהובא בהג"א דלר"א דלא בעי מוכח מתוכו כשר אפילו לא כתוב שמו ושמה כלל ומתני' ר"א הוא כדאמר לקמן מ"מ הא כתב הגאון למעלה דף הג"ל ברש"י דאף אם כתב לשון זה שכתוב בתורה בגט. לשמו ולשמה פשיטא דאין זה כריתות אלא דעדיפא מניה קאמר ע"ש א"כ אי אפשר לגרש בס"ת כלל בלא פסולא דלשמה ושתום' לא נתנו רק לתרוצי לישנא דגמ' דלעיל דקאמר הא בעינן וכתב לה לשמה: (ה) ולפי"ז אינו מדוקדק כ"כ במה דמשני בעידי מסירה ור"א דגם למקשה צ"ל דר"א: (ו) או בדברי הגאון המחבר כמוסגר ולפרש לשון הגמ' דקאמר אין מגרשין. וצ"ל הא דמהני מה דאין חותמין אלא זה בפני זה אף דס"מ דלמא יוסר הגט אח"כ בלנעא לאשת השני צ"ל דכיון דמשום חשש קנוניא הצריכום שיהיו שניהם ...

דמתניתין כאילו אין חונק בברירה הלנו וה"נ סתמא דמתניתין דפשיטא כאילו אין חולק בברירה [ע אף למאן דחולק] בשאר ברירות דהכא תולה בדעת אחרים או משום דהברירה על שני דברים משא"כ בעלמא על דבר אחד בא הברירה (ז) ועי"ל: גמ' אי אמרת בשלמא דאתנייה וכו'. והא דקתני כיון שנכנס ראשון ראשון ורובו כו' יש ליישב והו"ק: בתוס' בד"ה אא"ב כו' תימא דבנדרים כו'. מבואר שם ע"ש: בתוס' בד"ה שני לוגין כו' ועוד סומכין הכותיים כו'. עיין בנ"ש בבכל מערבין ומ"מ בתירוץ ראשון נמי לכאורה צריך לבא לזה דאף דלא חיישי ללפני עור סוף סוף אם החיוב לגבן אסור להם למכור בלי הפרשה ועברי על עשר תעשר וכ"ת ואכלת ולא מוכר א"כ קיאור ולמה ליה דלא חיישי אלפני עור ואם נאמר לתי' ראשון אף דלא דרשי ואכלת ולא מוכר מ"מ סוברין החיוב משום שלא יאכל הלוקח בלתי מעושר ואף אם לא יהיה מפורש דין המוכר בתורה לחיוב או לפטור תירצו שפיר דלא חיישי אלפני עור כו' ועוד דנפירש פטורא דמוכר בהדיא ודו"ק: **ע"ב** גמ' ר"י ור' יוסי ור"ש אוסרין. נקטין אמאי לא מקשה ג"כ דר' יוסי דלוקח אדר' יוסי דמי שאחזו דאמר מגורשת והיינו מגורשת אבל ברישא לא פליג דלכי מיית הוי גיטא כמו שכתבו התוספות ד"ה ר"י ור"י ור"ש כו' וגם לשינויא דרבא לא מיושב דר' יוסי אדר' יוסי מנח סלע של מעשר שני דר' יוסי מיהו בזה לס"ד דמכריח לחלק בין תולה בדעת עצמו וכו' מיושב ג"כ דר"י אדר"י ולרבא ס"ל החילוק דסופו להתברר ליישב דר"י כמ"ש [התוס' ד"ה הנ"ל] והוא קרוב לטעמא דשמא יבקע הנוד ונקיט דר"י אדר"י וקאי ברא שונה במתניתין דהלוקח ובמי שאחזו וה"ה נמי ר' יוסי דחד הכרח וחד טעמא הוא רק לר"ש דצריך להביא משנה חדשה להקשות נמנו מביאו וק"ל: בתוס' בד"ה דברי ר"מ כו' אלמא מספקא כו'. אבל מס"ד מפשטא דברייתא דלית ליה לר"י ברירה לא הקשו דהתם מספקא ליה דלמא ה"נ מספיקא מחמיר ואוסר וק"ל: בא"ד דאמר לעיל אף אחרון וכו'. והיה צריך לתרץ התם משום לה לשמה כמ"ש התוספות לעיל א"כ ניחא לתלמודא לתרץ בחדא מחתא מלומר ב' חילוקים שונים ועוד דבדר' יוחנן קיימינן והוא אמר לעיל לה"א אי מהאי ה"א הת משום וכתב וכו' אבל בקושיא לר' יוחנן אודא לה הה"א וק"ל דמש"ה נמי לא קאמרי דלמא באחים שחלקו משום כתחלה כדלעיל דאינו אלא ה"א והתוספות לא כתבו לעיל רק אידך מ"ד יכולין לתרץ מתניתין הכי וק"ל ובח"ש לא כתב כן: בתוס' בד"ה ר"י כו' עומד הדבר להתברר כו'. מפורש במ"ש בעירובין באורך ע"ש ואין הפירוש משום שמא יגנב או יאבד כשינויא דשמא יבקע הנוד כאשר הרבה אומרים והא דלא מתרצו באמת כן הייתי אומר תחלה דעיקר אסמכתייהו אאידך בבא דהתם דעל סלע חדשה מחולל ש"מ בהכרח דר' יוסי לא ס"ל חששא זו דא"כ מה לי סלע חדשה ואין שם אלא אותו סלע או הרבה סלעים סוף סוף אמר על מנת שתעלה מן הכיס אבל לתירולם סופו להתברר אתי שפיר וכעין זה מצאתי מפורש ביש"ש אבל אינו דבסלע חדשה כבר הופרש ואף שיגנב כבר מחולל ותעלה דנקיט הוא משום אידי ודברי היש"ש עיין בדברינו בעירובין ויש מפרשים דהי' התוס' הוא כתירוצו של שמא יבקע רק בגמ' משני דיש להם ברירה בכל מקום והכא משום טעמא דקתני כו' אבל לר' יוסי משמע להו דל"ל ברירה מהאי דמעשר שני מדלא סיים טעמא כדקתני טעמא הכא שמא יבקע משמע טעמו כפשוטו מכח דאין ברירה ורבא נמי היה סבר לר"י אין ברירה והיה מחלק בין תולה בדעת עצמו כו' רק משום התם כדקתני טעמא כו' ואי לא"ה מפרשי' טעמא כפשוטו ותירצו דודאי דל"ל לר"י בכל מקום ברירה ולהכי קאמר שפיר בהתם ר' יוסי אמר לא חילל רק בהאי דגיטין ס"ל ברירה משום דסופו לבא לידי בירור בודאי אבל במקום דשייך שמא יבקע או יגנב או יאבד לא אמרינן ברירה כיון דאין סופו להתברר בודאי: בא"ד ועוד אמר ר"י וכו' אבל שאר אמוראים כו'. ר"ל רב משרשיא ואביי דמחלקו בין תולה בדעת עצמו כו' ולא ס"ל טעמא דבקיעת הנוד: בא"ד ור"י כו' מפרש טעמא דר"י כו' ר' יוסי אינו מיושב לטעמא אומר ר"י ותיקשי לר' יוחנן אר' יוסי דלא משכחת אליביה ביכורים אלא חד בר חד כו' ודו"ק: בתוס' בד"ה ולכי מיית הוי גיטא כו'. [קשה] ממנ"פ הא דעירובין הוי סופו להתברר או לא. אי הוי סופו להתברר מאי קאמר ליתא למתני' מקמי איו וההוא דהלוקח הא ההוא דהלוקח לא הוי סופו להתברר (ח) אי הוי אין סופו להתברר מאי הקשו התוס' ממי שאחזו וי"ל עיקר קושיות התוס' מברייתא דמרובה והו"ל ליתא לברייתא דאיו וברייתא דהלוקח דברייתא הוא דתניא גרסינן במה שכתבו התוס' לעיל דבור המתחיל הלוקח מקמי מתני' דעירובין וברייתא דמרובה ודו"ק: הריני בועלך אי הוי סופו להתברר או לא עיין בר"ן ודלא כח"ש ודו"ק: בסוף הדבור והשתא הא לרב כו' ר"ל ממנ"פ כמאן אתיא עיין מ"ש בעירובין ע"ש:

דף כו ע"א גמ' וצריכא כו'. לא קאמר בצריכותא האחרון הא נמי איכא לאוקמי כר"א משום דהוא בחד פרק [כמ"ש התוס' ד"ה אבל] דעפי עדיף קאמר דהא דהכא לא הוי מסתבר כלל לאוקמי כר"א מדסיפא כו': גמ' גזור תופס אטו תורף כו'. בגזירת תופס דהכא והמחובר לעיל גזרינן טופס אטו תורף ע"כ צריך לחלק קצת אף שנאמר דאתיא כר"א דסיפא דהכא בענין לכתחלה ודיעבד עיין בחשר"י ורשב"א ור"ן: ברש"י בד"ה צריך שיניח כו' ולהניח מקום הזמן כו'. דפסול דזמן מוקדם בשטרות כמו בגיטין משום לקוחות ולמה תלאו בגזירות שטרות אטו גיטין וכ"ש לפי' התוס' ר"א מכשיר בכולן אף בתורף והיאך יכשיר זמן: בתוס' בד"ה התם כדקתני טעמא כו' ועוד כו'. ר"ל אף אם לא גרסינן רבה אפ"ה ניחא למסקנא שמה: בתוס' בד"ה חוץ כו' יש מגיהין אין לומר שיחרורו כו': בא"ד בפ"ק גבי ג' דברים וכו' ועיין ייסוב לזה ברשב"א [דמלתא דאיתא בקדושין לא קתני וקדושין נמי בעי לשמה] גם בתוספתא איתא הגירסא כן [חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים]: בתוס' בד"ה אבל כו' משום טעמא דמדסיפא ר"א כו' כצ"ל: **ע"ב** גמ' ור"מ הוא. הא דבשטרי מקח צריך לשייר מקום השדה ובמלוה מקום המעות אף דהגזירה הוא משום גיטין ובגיטין גופא יכול לכתוב הרי את מותרת דהוי כמו מקום המעות ושדה שמה ואין אסור רק השמות והזמן זה אינו דאף לר"מ תורף אסור דהיינו מה שנקרא תורף דהיינו מה שנוגע בהכשר גט זה דוקא שאינו בשאר גיטין וטופס מקרי מה שאינו תלוי בהכשר גט זה רק מה ששוו בו כל הגיטין ויכול לכותבו בלי ידיעה קודמת מאומה מקרי תופס ושם לא שייך קטטה ולר"א דצריך כתיבה לשמה ממילא הרי את מותרת מקרי תורף דתליא בגט זה דוקא וצריך ע ידיעה קודמת לכותבו לשם אלו הבעלים אבל לר"מ דא"ל כתיבה לשמה הרי את מותרת אין ענין לגט זה דוקא והוי כשאר כל הגט דשוו בכל הגיטין ולא תלוי באלו הבעלים משא"כ שם המעות והשדה דתליא בהכרח במקח זה דוקא ואינו כותבו אא"כ שמע שזה רוצה למכור ולהלוות לזה שדה ומעות הללו וק"ל: גמ' ארוסה מי אית לה פירי. ואף דבשאר שטרות גזרינן משום גיטין לא ניחא ליה למימר דגזרינן בגט גופא אירוסין אטו נשואין דבזמן אין הטעם משום גזירה בשטרות ועיין: גמ' והאמר עולא מה טעם כו'. דא"ל דלמא משום בת אחותו או משום פירות כשאר מוקדם כיון דאמר לכשאכנסנה דאיכא משום פירי מן הנשואין ומאי פריך מה טעם (ט) גם התוס' לא הקשו משום פירי רק כאן בגמרא דידן דקאמר ה"נ משום שמא יאמרו כו' ועוד ביבמות דגרים ה"ז גט תיקשי לאלו המ"ד משום בת אחותו כו' (י) דשאני הכא דהוי החתימה תיכף עתה רק הנתינה הוא אח"כ א"כ משום [פירי] ליתא דהא אין לבעל פירות משעת חתימה וכדין טרפי מלקוחות משעת חתימה ואף למ"ד משום חיפוי כבר אמרינן לעיל קלא אית להו בהגהו שרואין זמן הכתיבה מוקדם לנתינה כדלעיל גיטין הבאין ממדה"י דמיכתבי בניסן וכו' כפי' התוס' שם ע"ש ולהכי מלייר המוקדם במתני' שם נכתב ביום ונחתם בלילה ולא נכתב ונחתם ביום וניתן בלילה (כ) אבל במתניתין הכא דקאמר ה"נ גזירה שמא יאמרו דהייט שמא יחתום אח"כ כשיגרשנה פריך הניחא למ"ד משום חיפוי שייך אף באירוסין ולהכי ישייר מקום הזמן דגט כזה פסול דהעדים אינם רשאים לחתום מוקדם אלא למ"ד משום פירי באירוסין רשאין העדים לחתום אח"כ אף שהוא מוקדם כיון דאין לו פירי ומשני משום שמא לא יגרשנה עד אחר נישואין ויאמרו ניטה כו' ע"ז הקשו תוס' מאי קפידא שיניח הסופר בשביל זה הא שפיר יוכל לכתוב בו זמן ויתננו למגרש מן האירוסין מאי אמרת משום גזירה שמא לא יגרשנה עד שיכנסנה הא אז אין העדים רשאין לחתום משום פירי ובשלמא לעיל דקאמר בשלמא מן הנישואין בין למ"ד משום פירי איכא אף שאין העדים רשאין לחתום מהאי טעמא גופא ישייר מקום הזמן משום דגט פסול הוא שאין העדים רשאין לחתום וזה עצמו קמ"ל אבל מן האירוסין הא שפיר יכול לכתוב [למי] שיגרש מן האירוסין ותועלת הוא להסופר כתיבת הזמן רק דקאמר גזירה שלא יגרשנה עד שיכנסנה מה תקלה יצא מזה הא אין העדים רשאין לחתום או משום פירי וק"ל: ברש"י בד"ה ה"נ וכו' והוא לא יגרשנה עד כו' כצ"ל: בתוס' בד"ה קא פסיק וכו'. ובפשוטו דשמעתין אין צ"ל משום משנה יתירה כמ"ש התוספות רק כאן דאיירי מסופר אמאי פסיק אלו שיניח מקום הזמן הא יכול לתתן אותן שיש בהן זמן למגרשין מן האירוסין דאין קפידא אלו רק דבסמוך כתבו דבגט ארוסה צריך לכתוב ארוסתי: בתוס' בד"ה ה"נ גזירה כו'. עיין ברשב"א קצת בענין אחר: בא"ד ויראו שנתעברה לפני הזמן כו' יאמרו כל שעה כו'. התישב בדבריהם: בסוף הדיבור כמו גט שאין בו זמן כלל כו'. אבל משום מוקדם לא הקשו דלקוחות לא יפסידו שיבררו שניסת או יש קול שניסת ומעתה עלי' לברר והיא תפסיד שהזמן כאין בו זמן וק"ל:

דף כז ע"א במתני' אם מכירו כו'. מבואר בתוספת בסמוך דף כח: גמ' ורמינהו. ברומיא דמתניתין א"ל מתניתין דנמלך במוכח נהותו דא"כ פשיטא אבל ברומיא דברייתא דלמא במוכח מתוכו כגון במשולשין וכה"ג וקמ"ל דלא חיישינן שמא כתב ליתן בניסן כו' כמ"ש התוספות בד"ה הא אמר תנו וא"ת היכי רמי ר' זירא מברייתא וכו' ודו"ק: גמ' ואמר ר"ה חוששין לשני סוירי ואמר ר"ח לרבה כו'. א"ל דלמא לשני סוירי הוא דלא חיישינן דהייט שהי' ידוע שבאותו סוירי לא הי' כי אם אחד כמ"ש התוס' דהוי כמעט ב' ב' חששות עוד מקום כשם מקום זה ותרי יב"ש אבל כשלא ידעינן דלמא חיישינן לשני יב"ש בעיר אחת שהשיירות מצויות אף בלא הוחזקו דהא רבה פשיט ממתניתין דכל מעשה ב"ד ה"ז יחזיר אף שהשיירות מצויות בב"ד והתם איירי מסתם לא הוחזקו ולא ידעינן שאין רק אחד ולא חיישינן לב' יב"ש מסתמא דודאי מתני' איירי מסתמא ופשיט ממתני' מכ"ש. וברש"י בד"ה במקום שהשיירות מצויות כו' והוא שהוחזקו כו' משמע דמשוו להו ב' סוירי לב' יב"ש: גמ' ורמינהו מצא גט אשה כו'. אין להקשות דלמא מתני' הכא הוי חד חששא דלמא אין זה גט שלה ואינו בברייתא בא"ל שאין זה גט שלה כיון שהיא והוא אומרים שכבר נתגרשה הוי ב' חששות ונחזיר לה לראיה ואולי לזה פי' רש"י מודה שאומר ליתנו לה ולהתוספות ג"כ ניחא דהא אין אנו מאמינים במה שאמר שכבר גירשה ויחזיר בעדים ותתגרש בו עתה וכיון שאינו נאמן תו לא הוי רק חד חששא וק"ל: ברש"י בד"ה מודה שאומר ליתנו לה. משמע דלא כמ"ש התוס' שכבר גירשה ודו"ק: ברש"י בד"ה לא לזה ולא לזה כו' יאמר פרעתיך שהולאת הגט וכו'. ואין להקשות הלא הבעל יכול לכתוב גט בכל שעה שירלה דכותבין גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו וא"כ אמאי לא יחזיר ז"א דהא צריך עידי מסירה דוקא שמסר גט הלזה לידה ואם יכתוב גט אחר ע"כ לא יוכל להקדים הזמן דאין העדים חותמין וא"כ עידי מסירה הלזו יכירו שגט הזה אינו הגט שמסר לפניהם. ולעיל במתני' לא יחזיר פרש"י ג"כ לא לבעל ולא לאשה וכן שיחרור וכו' ולא פרש"י שם טעם אמאי לבעל לא כיון דאינו מפורש במתני' לא יחזיר לא לזה ולא לזה ולא מסיים רק טעם שאני אומר כתובין היו ונמלך וכו' אבל מאי טעמא באמת לא יחזיר לו ובגט ניחא מה"ט עצמו שכתב כאן אבל בשחרור ובאידך יש ליישב ועיין: בא"ד ולאשה לא יחזיר כו' ולא פי' משום דלמא קובעא שהבעל פרע והחזירה לו הגט ועי"ז החזרה [לידה] תחזור ותגבה כתובתה כדין הוליאה גט וכו' ומ"ש בתוס' בד"ה הא אמר תנו הא אי לא הוי חיישינן לנמלך היה מחזירין לה אפילו אינו שלה ולא חיישינן לשמא פרע הבעל כתובתה והחזירה לו הגט דאיירי דהבעל אומר תנו (ל) או שאינו טוען זאת (מ) י"ל דעדיפא קאמר שמא תנשא בו ועוד דתחזיר ויקרעוהו ויכתבו עליה גיטא דנא דקרעטוהו לאו משום דפסול הוא אלא דלא למיגבי ביה כדאמרינן בעלמא (נ) ועוד דאכתי תוכל לגבות כתובתה ע"י שטר כתובתה במקום שכותבין או ע"י תנאי ב"ד במקום שאין כותבין דהא אין מחזירין הגט ליד הבעל עכ"פ (ס) מיהו מ"מ נ"מ כגון במקום שאין מכירין שם אשתו [ובמקום שאין כותבין כתובה] וכה"ג [כגון במקום שלא יהיו עידי גירושין דאז נאמן לומר פרעתיך במגו דלא גירשתיך] עיין בעלמא: בתוס' בד"ה הא אמר תנו וכו' תימה וכו' אפילו אינו שלה כיון דאיכא לריכה כו'. ולא חיישינן דלמא אותו הגט מוקדם עשר שנים קודם גט שלה ואף שהבעל אומר תנו דלמא קנוניא הוא ועוד דהשתא בה"א זו דלא חיישינן לנמלך היו מחזירין לה אף שאין הבעל אומר כלום ודוחק לומר דמחזירין לה לראיה לאינסובי אבל לא למיגבי ביה וכותבין כן על הגט דבגמרא פריך שם איחזיר דברייתא דבסמוך וליחוש דלמא כתב ליתן בניסן וכו' ולא אמרינן דיחזור וכותבין דלא למגבי ביה (ע) וא"ל כמ"ש התוס' בסמוך דאמרינן לה אייתי ראיה אימת מטא גיטא לידך כדמשני אברייתא דבסמוך וה"נ כאן דז"א דדוקא בברייתא דיחזיר פירושו בעדים ומתגרשת עתה בגט זה וכמ"ש התוס' בסמוך ע"ש השתא

באר

מיוזהר הוא נהגנו מחשש קנוניא: (ז) וה"נ מוכח דיש חילוק בין תולה בדעת אחרים או במתנה על שני דברים דלכ"ע יש ברירה ומאי פשיט ליה ממתני' וכעין קושית אביי אלא שרב הושעיא הכריח כן מסתם מתני' אך מה שנראה מדבריו שבין דמתנה על ב' דברים לכ"ע יש ברירה ולא פליגי בעלמא אלא במתנה על דבר אחד ובאמת בהר"ן בשם הרמב"ן הביא בסוגיא זו זה החילוק להיפך דעיקר פלוגתתם היא בשני דברים דוקא ע"ש: (ח) אף דרב משרשיא ואביי ע"כ לא ס"ל האי חילוק דסופו להתברר דא"כ היאך סוכיתו לחלק בין תולה בדעת עצמו כו' מ"מ לא הו"ל לדחויי מתני' מקמי' דאיו כיון דלהפשר דהאי דהלוקח אינו סותר אותה ועפי הו"ל לחלק בהכי כי היכי דתיקו מתני' דעירובין: (ט) ואף דהתוס' מקשו בסוף דבריהם דנימא השתא דפירי דתפסיד האשה כמו גט שאין בו זמן שום שוכתה מתוך זמן כו' אבל משום מוקדם לא הקשו דלקוחות לא יפסידו שיבררו שניסת כמו שכתב הגאון בעצמו. אם כתוס' הייט בשמעתין דהסופר כתבו לגרש בו ארוסה וצריך לכתוב בגט ארוסתי וכיון שיבררו שניסת ממילא הוא מוקדם ע"כ אבל ברייתא דמיירי בהומר כתבו גט לכשאכנסנה אגרשנה א"ל לכתוב בו ארוסתי וא"כ כיון דזמן הנשואין אין ידועין אף שיבררו שניסת מ"מ לא ניכר הקדמתו (י) הייט לפי' רש"י שם שהביאו תוס' ד"ה לכשאכנסנה דלר"ת דאיירי שכתב זמן הנתינה לק"מ: (כ) משמע מדבריו דלכך נקיט נחתם בלילה משום דאז החתימה והמסירה כאחד ולית ליה קלא והוא תמוה שהרי התוס' הקשו לעיל בסוגיא דנכתב ביום בד"ה עד שעת נתינה וא"ת נכתב ביום ונחתם בלילה אמאי פסול הא אית ליה קלא. וכבר הגיה הגאון לעיל זה בגמרא בקושיא לר"י אמאי לא נקיט וניתן בלילה ע"ש: (ל) ומיירי בענין דלית ביה חשש קנוניא וכמו במלא כתובה בשוק דבזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה שפירשו כריטב"א וכ"ה בשיטה מקובצת דמיירי במפורש בכתובתה שאין בה אחריות: (מ) לכאורה נראה כוונתו דמיירי שהבעל מודה ואומר תנו או שאין הבעל טוען כלום ומ"ש הגאון לקמן בתוס' ועוד בה"א זו כו' אפילו אין הבעל אומר כלום אם כוונתו שאינו אומר כלום כגון שאינו לפנינו א"כ לא הו"ל להקשות לענין פירות לחוד דגם לענין כתובה איכא חשש דאף דלא חיישינן לנמלך אז ובודאי מסר לה הגט אז שמא כבר פרע לה והחזירה לו הגט וכמ"ש כאן ואם בשהוא לפנינו מציאות רחוק הוא מאד שלא יאמר אם נחזיר לה הגט או לא אם לא שכוונתו כמ"ש כאן שאינו טוען זאת כגון שאומר שלא גירשה עדיין דלענין חשש פירות לא מהני אמירתו שלא גירשה כיון דבה"א זו לא חיישינן לנמלך אז ובודאי מיד שנכתב מסר לה הגט רק דשמא גט אחר מוקדם ויפסידו הלקוחות משא"כ מ"ש כאן לענין חשש פסידא דידיה דשמא פרע לה הכתובה לזה מהני כשאומר שלא גירשה ודאי שלא פרע וככל האומר לא נויתי כו' אך אינו מובן כלל קושיתו על רש"י דהא אין הבעל מודה משמע שאומר שלא נתן לה עדיין הגט ואינו רוצה ליתן לה א"כ בודאי לא פרע והחזירה לו ואי בעי להקשות מחשש כתובה הכי הו"ל להקשות דשמא תתבע ממנו הכתובה שתאמר שכבר נתגרשה. גם לפי מ"ש לקמן בדבור הנ"ל במסקנתו דנפילה אית ליה קלא ובודאי ידעו הלקוחות לומר אייתי ראיה א"כ לולי חשש דתנשא שלא כדין ליכא חשש פסידא דכתובה דלמה יגרע הוא מלקוחות ויאמר האי דהדרוה ניסלה לגיטא משום דלא תיענן ותיתב אבל לא למיגבי ביה כדאמר בגמרא ב"מ דף י"ט לענין לקוחות ע"ש: (נ) לכאורה אם נכתב עליו דלא למיגביה א"כ למאי נחזיר לה. גם מ"ש לאו משום דפסול אינו מדוקדק דבאמת פסול וצ"ל דקושיתו היתה דאף אם היא מותרת להנשא וליכא חשש דתנשא בו מ"מ איכא חשש משום כתובה וע"ז שפיר שייך תירוץ זה: (ס) צריך ייסוב דהא קתני כתובה ואין עמה גט הרי אלו לא יפרעו. מיהו גם על רש"י קשה קצת שכתב דלא יחזיר לבעל שלא יחזיר אחר עידי מסירה ויאמר פרעתיך דהא אף אם לא מחזירין לו הגט לא תגבה כל שאין גיטה בידה: (ע) לכאורה אברייתא פריך שפיר וליחוש דדחיקא ליה למימר דמיירי דוקא בכותבין עליו דלא למיגבי מדקתני סתם יחזיר משמע בכל גווני אבל הכא נקיט טעמא דשאני

אמרי לקוחות אייתי ראיה רק המקשה שם בגמרא ס"ד דלקוחות יטעו דמחזירין לה משום שמאמינים לו במה שאמר ממנה נפל כדקתני בזמן שהבעל מודה דהיינו ממנה נפל ובמתני' כאן לפי האמת הא אמר תנו נותנין דהיינו לגרש עתה פשיטא דמסקו לקוחות אדעתייהו אבל בהתימה עתה לפי הה"א היו נותנין לה באמת לראיה מכח גירושין לשעבר שמאמינים לה א"כ ניחוש שהגט הלזה שמחזירין לה מוקדם (פ) והא ודאי דמברייתא בסמוך לא קשה דקתני אין הבעל מודה לא יחזיר היינו דבאמת חיישינן לנמלך ואנן השתא בה"א קיימינן אילו לא חיישינן לנמלך י"ל דר"ל אי לא הוי חיישינן לנמלך והיינו מאמינים לו ולה אם אמרו זה הגט שלהם היינו מחזירין דהא אומר שזה הגט שזמנו ביום פלוני הוא שלה ואף אם זה גט אחר סוף סוף אלו אומרים שזמן גט שלהם היה נמי כזה אבל באמת חיישינן לנמלך ואמרי' שמשקרת ואין אנו מאמינים לה ולו ואין אנו מחזירין לה ומ"מ לא א"ש כ"כ דלמה לי שאני אומר כתובין היו ונמלך וכו' אף שנאמר דמסתמא כשכותב גט נותן לה מיד רק דלמא זה הגט אינו הוא וזה מוקדם הוא ועושין קנוניא כיון דהשתא חיישינן למאחר נפל ואף לפי מ"ש ר"י בסמוך ד"ה מעולם לא חתמנו דלעולם לא חשדינן ליה שישקר במזיד לומר שגט הוא לקלקלה כו' מ"מ פשיטא דלקנוניא חיישינן למיטרף לקוחות ולא מקלקל רק באמת נתן לה גט כשר והרי היא גרושה רק זה אינו שלה ומאחר נפל ודלמא זה מוקדם בזמנו וצ"ל דלעולם כשנפל יש קול ואמרי לקוחות אייתי ראיה אימת מטא גיטא לידך: הסברת תימה של תוספות בקצרה מנ"ל דקאי כנמלך וכו' אנכסיו דלמא אדעתו נכסיו לא איכפת לן אף שאומר תנו רק קאי אמעיקרא שנמלך מתחלה ולא נתנו ולא הגיע לידה מעולם ודו"ק: בא"ד וא"ת ומנ"ל וכו'. מקשין בהדרגה תחלה מנ"ל למידק כלל הא אמר תנו וכו' אח"כ אף דנסתייס בהכרח מ"מ מנ"ל למידק אפילו לזמן מרובה: בא"ד ואומר ר"י דדייק מדאצטריך ונמלך כו' דאי לאלתר כו' אע"ג דאי לאלתר אכתי למאי איצטריך ונמלך ליתני שאני אומר כתובים היו ולא נתנם מאי אמרת דאז ה"א כקושית התוס' אפילו אמר תנו אין נותנין משום דחיישינן דאין זה הגט שלו אלא נפל מאחר וכו' דהא הוא לאלתר דליכא למיחש מאחר נפל. דה"כ קאמרי פשיטא דאין חוששין וכו' ולמה לי ונמלך למידק הא אמר תנו וכו' אף אי תני כתובין היו ולא נתנו נמי הוינו יודעין דבאומר תנו נותנין דפשיטא דאין חוששין לגט אחר רק מ"ש דאי לאלתר בה"א זו ונמלך ליכא דיוק דהא שפיר צריך למיתלי בנמלך דאין לנו טעם אחר אמאי לא יחזיר וא"כ דלמא לעולם לאלתר וא"כ דפשיטא דאין חוששין לגט אחר והשתא ונמלך ליכא דיוק כלל דאיצטריך לגופיה אמאי לא יחזיר הא אין לחוש לגט אחר והבעל מרוצה מסתמא מדכתבו לגט דעד כאן לא תי' ר"י דדייק מדלא קאמר כתובין ולא נתנן רק לפי התימה דס"ל דחיישינן למאחר נפל א"כ למה ליה למתלי בנמלך וכו' וי"ל דמ"מ א"ל נמלך מהיכא תיתי להחזיר הגט לה כיון שכתובין ולא נתנן ומי שם אותו לשליח אף אם ת"ל שהבעלים מרוצים הא צריך לעשות שליח לומר תנו גט זה לאשתי ומ"ש התוס' בתימה דלמא מאחר נפל היינו משום דאף אם אמר תנו אין נותנין ודו"ק: בא"ד דאי לאלתר פשיטא וכו'. ובמתני' דהכא בא לאשמועינן ואם לאו פסול משא"כ במתני' דנמלך אין מפרש פסול [דזמן מרובה] ובברייתא דבסמוך אף שי"ל דלא שמעי' אין הבעל מודה לא יחזיר מ"מ לא דמי לואם לאו דמתני' גם אינו הסיפך דלאלתר כבמתני': בא"ד ולא לדקדק הא אמר תנו נותנין וכו'. אינו נראה שר"ל וכהתימה של תוס' מעיקרא וכן מפרשים רבים וכ"מ מריהטא וכן בתוס' ב"מ כתבו בהתימה עצמו כן דנקיט ונמלך משום אורחא דמלתא וכו' דהא ר' זירא מסיים בסמוך דלמא אם אמר תנו נותנין לאלתר כדקיימא לן ואילו להתימה של תוס' אף אם אמר תנו אין נותנין ולכן נראה דעכ"פ מונמלך נשמע מיניה דיוקא הא אם אמר תנו נותנין רק לא קתני ונמלך בשביל כן לאורויי הך דינא ומלתא דפשיטא הוא הך דיוקא דהא אם אמר תנו נותנין כדקי"ל לאלתר אך לשונם אינו מדוקדק לפי"ז דלפי שנמלך לא נתנו ודו"ק: בא"ד אבל מברייתא כו'. וכפרש"י בהדיא בסמוך ולא ניחא להו לפרש כפשוטו מדסתם יחזיר ולא מחלק בין לאלתר וכבמתני' דהכא משא"כ במתני' דדיוק דהא אמר תנו נותנין אינו מפורש ויוכל לומר הדיוק הא אמר תנו יש חילוק בין לאלתר לזמן מרובה וכן פרש"י בב"מ וי"ל דכיון דאכתי צ"ל מנ"ל [לרבה] למידק ממתני' אפילו לזמן מרובה וצ"ל ע"כ משום דתנן ונמלך כו' אי לאלתר פשיטא כו' א"כ בהך סברא גופיה מיושב נמי ברייתא. ועי"ל דאי משום סתם הא יצאתא נמי אינו מחלק בין שיירות מצויות או לא מיהו בזה י"ל דדוקא במה דמחלק במתני' כאן הו"ל לחלק נמי בברייתא בין לאלתר לזמן מרובה אבל לרב אשי דמשני בנקב יש בלד כו' דהיינו בסימן מובהק משנתינו נמי מחלק בהכי אם מכירו דהיינו שמכיר הגט בסימן מובהק ואילו ברייתא לא מחלק וק"ל: בא"ד כיון דאינו ידוע שנכתב לה שטר חליצה מעולם כו'. ומה בכך דלאלתר דלמא מיב"ש אחר נפל ונמצא לאלתר ומשום דלאלתר אין הוכחה לתלות בזה טפי מבאחר כיון שלא ראינו אלא שטר חליצה מעולם אף אם נניח דשייך לומר לאלתר אף באינו ידוע או לא ראינו שגט שזמנו באותו יום מ"מ אין הוכחה כלל שהוא של זה אבל בב"מ הוכיחו דמנין נדע שהוא לאלתר כיון שלא ראינו כו' ע"ש ובריטא גופיה דהא אמר תנו שמגין אין להוכיח דבראינו נחזיר לראיה. אפילו אינו שלה אלא בלא ראינו וא"כ אפילו לזמן מרובה די"ל שפיר דראינו גם ביד הבעל ואבד ונמצא לאלתר אמרינן דממנו נפל ולא מיב"ש אחר וא"ל נחזיר לה לראיה דהא ראינו ביד הבעל אבל בשטרי חליצה ומיאונין וכל מעשה ב"ד ע"כ הא אם ראינו ביד האשה דאין ב"ד שתבין אלא דבר מקוים לאחר שנעשה חלוצה או אפילו כשלא ראינו אלא ידוע שחלצה למה לא נחזיר לה לראיה וכן בברייתא שהבעל מודה שממנה נפל אין לומר ראינו ביד הבעל שהרי הוא והיא אומרים ממנה נפל ואלא ראינו בידה א"כ אמאי לא נחזיר לראיה וכמ"ש התוס' בסמוך ומ"מ מגומגם קצת דמיירי רישא בלאלתר וראינו שמבעל נפל דא"כ למה ליה למימר שאני אומר כתובין היו ונמלך עליהם שלא ליתנם הא פשיטא דעינינו רואין שלא נתנן ואיך נחזיר אף שלא נמלך עכשיו דהא לא עשה אותו לשליח וכמ"ש לעיל: לא הוכיחו דבידוע שחלצה וכו' א"כ אף ברישא דאינו מעשה ב"ד אם ראינו או ידוע אמאי לא יחזיר לראיה י"ל דאין כוונת המשניות הללו לענין חזרה לאפוקי מאחר נפל רק או מלוה או ממלוה נפל וכה"ג דבמעשה ב"ד אמרי' ודאי ממלוה נפל משא"כ כשאינו מקוים ומה שאינו מעשה ב"ד אמרינן דלמא מלוה נפל כדקתני ונמלך עליהם שלא ליתנם א"כ ברישא אף שידוע שציוה להסופר לכתוב גיטו ושחרורו ודייתיקי ומתנות והסופר כתבן ולאלתר נמצאו דלמא לא נתנן אבל בסיפא אם ידוע שנכתבו לזה או שנתקיים השטר כזה מסתמא נתנו ועיין: ויש לראות אמאי לא רמי רבה מסיפא בלא רישא ודומיא תנא ר' זירא אמאי לא רמי משניות אהדדי מתני' דהכא וסיפא דהתם דאלימא לאקשויי טפי מברייתא ואף שכתבו התוס' בסמוך בד"ה כל מעשה ב"ד דמשמע ליה לר' זירא דאשתכח חוץ לב"ד מ"מ למאי דס"ד דלא ידע לחלק בין שיירות מצויות או לא דזה מתרץ בעצמו אמאי לא מקשה משניות אהדדי ודוחק לומר משום דברייתא קתני מצא גט אשה בשוק דמשמע טפי מקום שהשיירות מצויות (צ) דא"כ קשה הו"ל לתרוצי טפי אידי ואידי במקום שהשיירות מצויות כאן שהוחזקו כאן שלא הוחזקו וקצת י"ל כיון דכל עצמות המשנה שם רק לאפוקי שלא תימא מזה שכנגדו נפל היפך דרישא דמתני' כמ"ש לעיל ויכול להיות דאיירי באופן הידוע דעכ"פ לא

מאחר נפל ואף דנפק דק ואשכח ופשיט ממתני' מכל מעשה ב"ד מ"מ לא אלימא ליה לאקשויי ממנה [אלא] דא"כ הו"ל להתוס' לתרץ כן בד"ה כל מעשה ב"ד. ונראה דניחא להו טפי למיפרך מגט אגט: בא"ד שממנה נפל וכו' ואי לאלתר דוקא א"כ ראינו גט בידה כו'. דאם ראינו בידו רק לא ידענו שמא נתן לה מיד וממנה נפל דא"כ לא מקרי לאלתר ואף דלאלתר פי' לאיזה מ"ד בסמוך כל שלא שהה אדם שם כו' מ"מ לא שייך היטב לומר לאלתר וכל שכן לאידך מ"ד: ולכאורה קשה לתירוצא דרבי זירא כאן שאין השיירות מצויות והוא דהוחזקו כו' א"כ תקשי קושית התוס' ד"ה כאן וכו' היכי מהדרינן מגלא ידע וכו' וצ"ל כגון דידעינן שמזה יב"ש נפל וכו' דא"ל דמהדרינן לראיה אף באם שנפל מיב"ש אחר כיון דהבעל מודה שכבר גירשה דהא פי' התוס' בסמוך דיחזיר בעדים ותתגרש בחזרה זו וא"כ כיון שראינו צ"ל דהיינו באופן דידענו שמבעל ואשה זו נפל ולא מיב"ש אחר רק לא ידעינן אי מבעל אי ממנה נפל בזמן שהבעל מודה יחזיר לה א"כ שייך שפיר לפלוגי בין לאלתר ובין לזמן מרובה ונראה דמ"ש בסמוך כגון דידעינן דמיב"ש זה נפל לאו דוקא ראינו שממנו נפל רק כגון דאמר קודם מציאה שנאבד ממנו גט [וה"ה הכא בברייתא דר' זירא מיירי שאמרו קודם מציאה שנאבד מהם גט במקום הזה] או אפילו לאחר מציאה כתבו בסמוך דמהימנינן ליה דלא משקר לומר שאבדו ולא אבד רק לטעות חיישינן שטעה לומר זה הגט שלו (ק) ודו"ק: בתוס' בד"ה הא אמר כו' וכי פריך לקמן אר' ירמיה כו'. ואיצטריך שיאמרו העדים מעולם לא חתמנו דע"י כן מהדרין לזמן מרובה וקמ"ל דל"ת שמא כתב ליתן בניסן דאי לא אמרו העדים מעולם לא חתמנו כו' אין מחזירין כ"א לאלתר ואז ליכא חידוש דלא חיישינן לשמא כתב ללות וכו' דדלמא ביום שנכתב איירי כמ"ש התוספות: בא"ד הו"מ לשנויי כו' אלא דעדיפא משני וכו'. לכאורה עדיפא הו"ל למימר דר' ירמיה משני ג"כ רומיא דמתני' אהדדי וכמ"ש רש"י ג"כ דשם ליכא למיחש למידי לשמא כתב ללוות וכו' כמ"ש התוס' כבר ודו"ק: בתוס' בד"ה כאן במקום וכו' דומיא דמעשה ב"ד כו' וי"ל דהאי עובדא דבסמוך כו'. אבל לא כפשוטו מה"ט גופיה דכבר אשמועי' במתני' וכל מעשה ב"ד דהיכא דשיירות מצויות ולא הוחזקו דמחזירין וקמ"ל השתא הוחזקו ואין שיירות מצויות דמחזירין דהא אינו מפורש במתני' דכל מעשה ב"ד דאיירי דאשתכח בב"ד כמ"ש התוס' בסמוך [בד"ה כל מעשה ב"ד]: בתוס' בד"ה אין הבעל כו' ואינה נאמנת כו'. פירוש ונחזיר לה לראיה שתנשא מיהו כיון שנאמנת א"כ מה תועלת בחזרה בלא"ה נאמנת לומר גרשתני (ר) ואם לחזור לגבות כתובתה הא פשיטא לכאורה דאינה נאמנת לענין כתובה לגבותה [ואם נחזור לה ע"כ צריך שיכתבו עלה דלא למיגבי כדכתב נמי בסמוך א"כ מאי תועלת] ואפ"ל לחזור לגור ע"פ לנוחיהו כיון דאין תקלה שתנשא בו דהא בלא"ה נאמנת ואי משום חשש שתגבה יכתבו עלה דלא למיגבי בי'. ואולי נאמנת גם לגבייה ודו"ק: ע"ב גמ' ואיכא דאמרי אע"ג דלא הוחזקו כו'. דוחק עצמו לומר דפליג ארבה משום דברבה הכרח לומר כלשון קמא דאי לא"ה קשיא דרבה אדרבה אבל לר' זירא כיון דליכא מכריח יותר טוקי מתני' בלא הוחזקו דהשתא אתיא אף כר"מ ומקרי מוכח מתוכו כיון דלא הוחזקו אע"ג דלענין נפילה חיישינן כמ"ש התוספות לעיל ריש פרקין בד"ה בעידי מסירה רק לפי"ז בלשון ראשון הו"ל טפי כאן שהוחזקו כו' ותרוייהו במצויין כי היכי דליתוי ברייתא מיהו כר"מ מיהו דוקא אסתם מתניתין יש להקפיד לאוקמי כר"מ ולא ברייתא: גמ' כדי שיהא אדם עומד ורואה כו' הא דלא חיישינן לשיירות מצויות שעברו שם קודם שאבד זה גט שלו ודלמא גט הנמצא עתה מאותן שיירות נפל ומה סברא לתלות בנפילה של יחיד אדם יחידי שעבר שם ואם לא עבר לא תלינן בשיירות רבים שעברו שמה קודם ודוחק לומר דבשיירות הקודמין לא תלינן דא"כ כבר מצא זה אותו הגט דהחוש מכחיש דלפעמים אחרון המאסף מוצא מה שלא מצאו כמה עוברים ושבים וי"ל דידעינן שמזה נפל עכ"פ גט אחד ולהיכן הלך ע"כ זה הנמצא הוא שלו דאינו מאחר נפל למה התעיף עין ואין גט של זה אבל בהלך שם אדם י"ל שלקחו או נדחף ברגליו וכה"ג רק לשון התוספות בד"ה כדי שתעבור כו' כדי לסעוד חיישינן שמא נפל מהם דלמ"ד זה למה (לא) נתלה ג"כ בנפל מאותו שיירא ומ"מ בשיירות הראשונות לא תלאן מה"ט: (ש) ועי' ברשב"א בכל הסברות א בא"ך. ולפי"ז י"ל ג"כ טעם למ"ד כדי לקרותו דסתמא דמלתא אדם שמוצא אגרת קורא [והוא לקחו] וק"ל: ברש"י בד"ה אירכס לי' שליח הי'. ולא גט דידי' עצמו דלא ניחא לפרש שגירש את אשתו דקשה גירושין: בתוס' בד"ה בזמן שהבעל מודה כו' והכא שידוע לנו כו'. ר"ל אלמפרע שגירשה כבר אין אנו מאמינים לו רק דוקא באומר שגירשה עכשיו מגו שבידו לגרשה היום וכיון שעתה אינו מגרשה אם פירושו יחזיר שלא בעדים רק אנו נחזיר א"כ למפרע ולהבא שוין דבמה תגבה להבא מלקוחות ועתה אינה מתגרשת ולשעבר אין אנו מאמינים לו ואין שייך לומר על להבא מאמינים לו במגו דהא הוא גופא קאמר דגירשה לשעבר וממנ"פ אין מקום להפסד לקוחות של להבא טפי משלשעבר וק"ל ועיין בפרק יש נוחלין ישנו פלוגתא דאמוראי בזה אם אמר גירשתי לשעבר אם פלגינן דיבורא ונאמן להבא במגו ע"ש והתוספות כתבו כאן למ"ד שפי ודו"ק. ויש מגמגמין ומפרשין בע"א ודו"ק: בתוס' בד"ה מעולם וכו' ותימה וכו'. וא"ל כאן דידעינן דמיב"ש זה נפל כמ"ש התוספות לעיל דזה אינו תלוי במה שאמרו מעולם לא חתמנו כו' וסוף סוף מה שאמרו מעולם לא חתמנו אינו מעלה ואינו מוריד מתומה דודאי היו עדים חתומין על גט של יב"ש אחר ומה לי אחרים או אלו ומה הוכחה מפי שאומרים מעולם כו' שזה הגט הוא של יב"ש זה ולמאי דס"ד דחשדינן ליה במשקר (ת): בא"ד לפי"ז צ"ל כו'. אבל לפירוש ראשון א"ש בפשיטות דמעידין העדים בב"ד חתימות ידינו הוא זה ולא חתמנו אלא על גט של יב"ש אחד וקמ"ל דלא חיישינן דלמא אתרמי כו' ובעל הוא דטעי וסבר שגט זה שלו כיון דהעדים שלו נמי היו שמותן ושם אביהן כן סבר שאלו הן ואמר גם זה שלו וקושטא הוא שגט זה של יב"ש אחר הוא ובאמת אין החתימות שוין [וטועה בדדמי] ולכן לא קאמר וחתימה כחתימה דפשיטא דאין לחוש לה וקמ"ל דלא חיישינן לשמא כשמא ועדים כעדים וא"כ טעה לא שייך דיהיה [סובר] שמא דעדים ובע"ד שוין מלתא דאינו ולשקר לא חיישינן א"כ תו ליכא בית מיחוש אבל לפ"ה דאמרי חתמנו ליב"ש זה צ"ל כו' וק"ל: בתוס' בד"ה כגון דקאמר נקב כו' פ"ה דקאמר השליח כו'. אי קאי אשליח צריך לדחוק משום דהסברת הרומיא היה דמשמע משום דשליח נאמן אף לזמן מרובה ואילו במתני' דוקא לאלתר: בתוס' בד"ה סימנים דאורייתא כו' היינו בעדים כו'. וה"ה בסימן מובהק וכ"כ בב"מ בתוס' ונקטו עדים משום הוא"ת וק"ל (א) וא"ל דנקטו עדים משום דבה"א דאין מובהקין דרבנן וחזרת אבידה ע"י מובהקין א"כ מאי קמ"ל דמחזירין גט ע"י סימן מובהק למה יגרע מדבר אחר כיון דהוי מדאורייתא מ"ש איסור מממון: בתוס' בד"ה דוקא צורבא מדרבנן כו' משום דלא מהימן. והכא יש לו הנאה אגר שליחות אבל ידבר ע"ה בהדיה אין לו הנאה ומה בצע שישקר: בתוס' בד"ה איזהו שלא לאלתר ואית דגרסי איזהו לאלתר. באשר"י לאותו גירסא כדי שלא תעבור שיירא כו' ע"ש: בתוס' בד"ה מצאו קשור כו'. אפשר דבכיס וטבעת ליכא סימן מובהק כמו נקב בצד אות פלוני דוקא נקרא סימן מובהק וק"ל:

דף כח ע"א ברש"י בד"ה שאני התם כו'. צריך הסברה לפירושו ליישב קושיית ממאי

באור

ראשי אומר כו': משום טעם זה בכל גוונא לא יחזיר אפילו כותבין עליו וקיים טעם היותר טוב ומן תי' הגאון על מה שפי' רש"י לא יחזיר לאשה מטעמא דשמא תנשא בו ולא קאמר משום חשש פרעון כתובה משום דהיה מחזירין לה אם כותבין עליו וטעמא פסיקא נקיט ע"ש בדבריו ברש"י בא"ד ולאשה לא יחזיר. אלא דא"כ לא הוי מקשו תוספות מידי בסמוך בד"ה הא אמר תנו ולמאי לא פריך כו' (פ) למה דמחלק השתא בקושיתו דגם לשתרגן יאמרו הלקוחות אייתי ראיה מאימת דמגרשה עתה בעידי מסירה ולא מאימת דנפילה אית ליה קול קשה לפי"ז מאי פריך עלה שם בגמרא ב"מ דף יט ומ"ש משט"ח כו' דהכא שני ושני דהכא דוקא מסקו לקוחות אדעתייהו משום דמגרשה עתה בעידי מסירה משא"כ בשט"ח: (צ) לכאורה א"כ מאי פריך לקמן ור"ז מ"ט לא אמר כרבה דלמא במתני' ידע לחלק בין שיירות מצויות משא"כ בברייתא קתני בשוק: (ק) וכ"כ מהרש"א. אך לפי מה שפירש הגאון דברי התוספות כאן דדייק ר' זירא לפי טועד אור"י וכיון דלא ראינו אף אם שייך לאלתר מ"מ אין נפקותא במה שמצא לאלתר דשמא מיד אחר נפל א"כ כיון דלא חשדינן ליה למשקר ובודאי מהם נפל שייך שפיר לפלוגי בין לאלתר: (ר) מגומגם קצת דבעי ראיה לאינסובי שלא בפניו דאינה נאמנת אז לומר נתגרשתי: (ש) הלשון מגומגם קצת ועיקר הכוונה דלמה בעי' כדי לסעוד ולא נימא דמשיירות הראשונות נפל זה הגט הנמצא וגט שלו שנפל נדחף ברגלי שיירא האחרונה: (ת) דא"ל דראו שנפל מיב"ש זה גט שהשם עליו שמות עדים אלו ומאחר שאומרים מעולם לא חתמנו אלא על גט אחר א"כ לא חיישינן לעדים כעדים דא"כ היו אותן העדים שראו אז החתימות מכירין חתימות שגט הנמצא ותקשה פשיטא דלא חיישינן לעדים כעדים וחתימה כחתימה כמ"ש התוס' לקמן: (א) צריך יישוב דהיא גופא תיקשי דמאי קשיא להו לתוס' דמדאורייתא ע"כ צריך הכרזה משום שמא יבואו עדים שיהו מדכתיב עד דרוש אחיך ודלמא בעי הכרזה משום סימנים מובהקים

דאיהו מיית בריסא כו' היאך תלאו במיית בריסא: בתוס' בד"ה מצאו בחפיסה כו' ולא חיישינן לשאלה לענין ממון וכו'. מש"כ בל"ז דפירושו שזה היה הסימן בעצמו שהן בחפיסה אף דחיישינן לשאלה בממון ניחא דמנא ידע שסטרות בחפיסה אף ששאל החפיסה לאחרים אך השתא שנותן סימן בכלי מה בכך דלמא השאילם לאחר והו"מ להקשות דהתם נאמן בלא מגו ואילו הכא צריך מגו דוקא [מ"ש והו"מ כו' אינו מובן] ודו"ק: בא"ד ויש ספרים דגרסי אם מכירו כו'. גירסת אם משמע דקאי אגט שמכיר הגט מדלא קאמר ומכירו אבל ומכירו יש לפרשו אגט ג"כ כמו אם מכירו: בא"ד אבל מה שיודע שבחפיסה כו'. או אם קים ליה בנפשיה שלא השאילו לשום אדם (ב) וק"ל: בתוס' בד"ה הא ר"מ וכו' מת אידך פירוש יבם שני: ע"ב בתוס' בד"ה הא בעי סמיכה כו'. הא דלא מוקי מתני' דהכא בערל וטמא משום דדחיקא לאוקמי בערל וטמא כמ"ש התוס' בסמוך ולא משום דא"כ היאך תלוי במדה"י [דלקמן בתוס' יש לומר דהדוחק הוא דהיאך תלוי במדה"י כמו שפי' מהרש"א שם] דודאי במשנתינו כל עצמות הכוונה דעתנו בחזקת שהוא קיים ולא אמרינן דהוי חטאת שמתו בעלי' וק"ל: בא"ד ביורש משום דחטאת תנן. וחטאת שמתו בעלי' למיתה אזלא ואסור ליורש להקריבה. ולכאורה אין ה"א לאוקמי ביורש דהא המתון בחזקת שהוא קיים [ואי יורש רשאי להביא אין נ"מ במה שהוא קיים דגם אם מת יורשין מביאין אותו]: בא"ד מזובו ולא מנגעו כנ"ל: בתוס' בד"ה וקתני ישיאו כו' דאיכא לאוקמי ברייתא מקמי דליחתום פורסי כו'. אבל משנתינו לא מוקי רב יוסף כן דקתני והיוצא ליהרג דאז ודאי כבר נחתם הפס"ד אבל ברייתא לא קתני היוצא ליהרג רק איש פלוני נהרג מלי שפיר לפרושי שפסקו עליו ליהרג וכה"ג בענין שלא נחתם עדיין ותלמודא דקאמר אלא לאו נהרג יוצא ליהרג כו' דאם נפרש קודם לזה דהיינו שלא נחתם כ"ש דקשה מב"ד של ישראל ישיאו את אשתו ואין נותנין עליו חומרי חיים וק"ל:

דף כט ע"א גמ' תנן המביא גט כו'. מקשין דלמא אמר לב' כו' לא איירי בחלה והכא חלה שאני די"ל דקאי לאידך שיטתא דבאת הולך צריך דוקא חלה אבל בהולך סתם א"צ חלה (ג) י"ל עוד ודו"ק: גמ' ורמינהו אמר לב' וכו'. והתם מיניה וביה דפליגי ר"מ ור"י בסיפא כו' וכמ"ש התוס' [מ"ש בין רישא לסיפא] לס"ד דהשתא טעמא משום דאין היחיד עושה שליח אבל שלשה יכולין לעשות שליח דהוו ב"ד אם לא שאמר בפירוש את הולך [דהיינו כתבו]: גמ' מאי בינייהו איכא בינייהו כו'. ק"ק למה קאמר איכא בינייהו זר ולא בהך מלתא גופיה דמפרשי למתני' דאמר לב' איכא בינייהו לטעמיה דרבא תנו לאו דוקא ואם יכתבו אינהו יכולין ליתנו לשליח אחר דהא לאו מילי קא מימסרי ליה רק גט וכן משמע ברשב"א בהדיא ולאביי לאי נמי שבתוספית ד"ה משום בזיון דוקא יתנו ודו"ק י"ל דרצה לומר כ"מ איכתבו גופיה: גמ' כאן שנה רבי אין השואל רשאי וכו'. טפי הו"ל אין הנפקד רשאי וכו' דומיא דמתני' והוי רבותא טפי ודוחק לומר דבשואל ה"א כיון דסוף סוף חייב באונסין מה לי זה או זה וק"ל: בתוס' בד"ה רשב"ג אומר כו' היינו היכא דאין כו'. ר"ל שגילה דעתו בפירוש שאינו מקפיד כן הוא במרדכי ע"ש: בתוס' בד"ה משום בזיון כו' ירגיש בדבר כו'. מש"כ במתני' הכא דאיירי במשלח ממדה"י מהי תיתי לחשוב כן אבל התם באותו מקום גופיה מגרשה. גם הכא קושטא דאיהו כתב וק"ל: בתוס' בד"ה היכא דנפקא כו'. כוונתם ליישב לשון היכא דנפקא לאפיה כו' למה לי כלל לימא שהשליח בא למקומה ויהבה לי' כיון דאשליח שני קאי לפרש"י לזה פירשו דקאי אשליח ראשון וא"ש דנקיט נפקא לאפי' אבל בשליח שני אפילו יהבה לי' חפץ מעיקרא והדר וכו' לא הוי גיטא לר"י וכמ"ש ריב"א בסמוך דאפילו לא שינה פסול ועיין במהר"י ודו"ק: להתוס' היכא דנפקא לאפי'. ר"ל שליח ראשון והדר שקלה מני' גיטא ר"ל משליח שני דחוק קצת ודוחק לומר הכל על שליח ראשון דפשיטא ומאי קמ"ל ומ"מ י"ל דה"כ קאמר דשליח ראשון היכא דלא שינה לכ"ע פשיטא דכשר אע"ג דבשליח שני פסול לר"י אף בלא שינה מ"מ בשליח ראשון כשר כי פליגי היכא דמשנה לר"י פוסל בו ואי נמי בשליח אפילו לא שינה וכו' ודו"ק: ע"ב גמ' בטלו טלו. אפשר דה"ה את השני בטלו השטחין ממנו ואילך לה"א או שמא יש לחלק קצת: ברש"י בד"ה ליחוש כו' אין זה דומה לשולח גט כו'. ולא מפרש מוקדם במקום וליחוש [בקושיא הראשונה אעובדא דלא תיתבי'] משום דהכא י"ל דהוי במקום אחד דחיישינן טפי שמא פיים מהולך למדה"י וק"ל. עי"ל דמתני' [דמביא גט] יש לאוקמי בארוסה להכי פריך אמעשה דהכא דלס"ד הוי נשואה אבל השתא דפריך אמתני' א"כ אמאי לא קשה לי' בכל הגיטין וכו' וק"ל: בתוס' בד"ה ר' יוחנן כו' דקתני במתני' טומאה וכו'. יש כאן חסרון מוגה בח"ש ע"ש: בא"ד ולפ"ז כו' היינו ביד אשתו. דא"ל ביד שליח ומשום שמא לא ימסור הדברים כהויתן כו' דממ"נ על מה נותן טעם אי משום דמש"ה לא ישלחנו לכתחלה ביד אחר מה"ט למה ליה למימר שאין רצוני שיהא כו' הא אפילו תינוקת וכו' דאין השואל וכו' לכתחלה לר"י ואלא ליתן טעם לפיסול הגט הא משום זה אין הגט פסול לפרש"י משום חששא דשמא לא ימסור כו' דהא אם לא שינה השליח השני כשר לפרש"י אף דסוף סוף היה הקפדה שמא לא ימסור כו' ואם שינה באמת גם בראשון פסול לר"י הניחא לריב"א מהך טעמא פוסל אפילו לא שינה השני אע"כ צ"ל ביד אחר ר"ל ביד אשתו והוי שפיר נותן טעם לפסול דגט והכי פירושו ה"ז לא ישלחנו כו' משום שמא ישנה ואם שינה אז הוי גט פסול משום שאין אדם רוצה וכו' וכן ראיתי מי שכתב כן. ויש לומר בקיצור יותר דלא יתכן כלל לפרש"י ביד אחר ביד שליח דהיאך קאמר שאין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר דמה"ט שפקדונו ביד אחר ליכא קפידא כלל שאילו לא שינה הא כשר ולא איכפת ליה אם הוא ביד הראשון או הב' רק משום שמא לא ימסור הדברים כהוייתן ויפסול וק"ל:

דף ל ע"א גמ' כי משוו ב"ד שליח כו'. עיין ברשב"א ב' פשטים תלוים בגירסות: גמ' אבל כהן בבעה"ב יכול לחזור. דבדעתו תלוי וכיון שעשאוהו כזוכה אם יאמר איני חוזר ומזכה לך רק אשלם לך הקפותיך הרשות בידו אבל בעה"ב אינו יכול לחזור כיון שהכסף ביד הכהן וכבר הלוה לו על דעת שלא יפרע לו רק מהתבואה וכל זמן שהכהן מרוצה שיהיה התבואה ברשותו לפירעון כבר זכה בו וכסף קונה במקום שאין מחוסר משיכה והו"ק: ברש"י ד"ה ליהוי גיטא מעכשיו אמסור וכו'. ולא פירש מוקדם דבעובדא הראשון דהלך למקום אחר א"ל פי' דנוכל לפרש נמי שמסר לה שיהיה גט לאחר ל' יום ולא מהיום. (ד) ולא נטר עד אחר ל' יום משום שיהיה במקום אחר שהרי בה"א שלא יבא אז יהיה גט משא"כ כאן דלא איירי שהלך משם לענין מאי מוסר לה היום ואינו ממתין עד לאחר ל' בפרט שאין דעתו מסכמת בגירושין אלא כוונתו שיהיה הגט חל מהיום בדלא מיפייסא: ברש"י בד"ה ופוסק כשער הזול כו' ואין בו משום ריבית כו'. העיקר פרש"י בהא דריבית עיין עליו דנראה שגם לדידיה ב' בבות חלוקות הוא פוסק כשער הזול יהיה יצא השער עתה או לא יצא וזה גם באחר מותר ואין בו משום ריבית ואינו עושה קלבה כך וכך כורין רק הנני נותן לך מעות כשיהיה השער הזול תתן לי בעדו תבואה באותו השער וקמ"ל הכא אף שלא פסק בפירוש אפ"ה נותן לו כשעת הפרעון ואין בו משום ריבית הוא ענין אחר כלל שפוסק ועושה קלבה על כך וכך מדות יתן לו בעד הדמים שזה אסור באחר עד שיצא השער וכאן שרי ומותר לפסוק עמו אפי' שיוזיל גביה יותר מאשר יהיה השער בשעת פרעון וכמ"ש התוספות ודו"ק (ה): בתוס' בד"ה מי יהיב לה כו' וא"ת ואי יהיב לה נמי תרקבא וכו'. לכאורה לאו דוקא תרקבא אלא דוגמא בעלמא נקטי אם יהיב לה תרקבא ולא נתפייסה אמרינן מי יהיב לה סאה דדינרי דהא קטן ואין לו דומה עליו ככלי גדול ואפ"ה אמר מי יהיב לה תרקבא וכו' ואין טענת אונס בגיטין ודו"ק: ע"ב בתוס' בד"ה איכא בינייהו וכו' דא"כ לא נ"מ וכו'. אף דיש שפיר נ"מ אף לפרש"י למ"ד עניי עובדי כוכבים יכול להפקיר עליהן ה"נ יכול להלוות לעניי עובדי כוכבים וק"ל מ"מ לא איירי ברייתא מזה ולא הו"ל ומת ודו"ק: בתוס' בד"ה תניא כו'. עיין ברשב"א [שמפרש דקאי ארישא ובלא ירשו לא מהני נטילת רשות דבמתנה לא עשאוהו כזוכה]: בתוס' בד"ה הילך דמיה כו' הא לא מיחסרא משיכה כו'. אף שרש"י פי' דאימת קניא הא לוי וכו' תחלה נאמר ברש"י דאין הסברא הלז סותרת הסברא דלעיל דכהן בבעה"ב חוזר משום דעשאוהו כזוכה יכול לומר לא משכתי ודו"ק די"ל דהכא ודאי אילו עשאוהו כזוכה היה ניחא כמו לעיל שי"ל לא משכתי והיה א"ש כדלעיל אבל הכא כיון דלא עשאוהו כזוכה [דלאו הלואה הוא שיתקנו] א"כ לא יכול לומר הלוי לבעה"ב לא משכתי שהרי נשאר ברשותו כדמעיקרא לזה הוצרך לומר דאימת קנייא האי לוי וכו' ומ"מ קנאו הלוי לעשות תרומת מעשר אע"ג דלא בא לידו ויקשה [נמי] קושיות הגמ' דלעיל אע"ג דלא אתי לידיה [והיאך יצא ידי נתינה] י"ל דכיון דאמר ליה שירצה ליתן לו יכול הלוי לעשותו [תרומת מעשר] וכמ"ש התוס' [בד"ה וכי נחשדו ראיה מפרק הזהב] ישראל שאמר לבן לוי כור מעשר יש לך בידי רשאי כו' דהוי כמו מתנה מועטת שהרי אין לו לבעה"ב בו כ"א טובת הנאה ויש בו משום מחוסר אמנה (ו) והא ודאי א"ל דלא גרע ממכירי כהונה השאר כהנים אסחו דעתייהו מניה כו' [ויתורץ בזה גם קושית הגמ' דלעיל] דא"כ הוי דינו כדלעיל דכהן בבעה"ב יכול לחזור מטעם דלעיל. וקושית הגמרא דלעיל אע"ג דלא אתי לידיה כו' י"ל דא"כ ידי נתינה לא יצא הכא וצריך ליתן לאחר (ז) ומהא לא איירי כאן רק אם חוששין שעשה הכל לתרומת מעשר ושייך לכהן ואסור לזרים ובין ברישא ובין בסיפא ידי נתינה לא יצא עכ"פ ולא איירי בזה ומ"מ הלוי קנאו לענין זה ורשאי לעשותו תרומת מעשר וע"ז הקשו התוס' דמעות קונות היכא דלא מחוסר משיכה ומה זכות יש לו ללוי בו לעשותו תרומת מעשר אחר המכירה שהרי כבר מכר זכיות שלו לבעה"ב בעד הדמים שקיבל ושוב אינו יכול לעשותו ול"ד כלל לדלעיל דלאחר הלואת המעות עשאו רבנן לכהן כזוכה ושוב אחר הזכייה אינו מוכרו ואינו מקבל דמים ואין הבעה"ב עושה משיכה שכבר ברשותו ופשיטא שיכול לחזור ויאמר איני חוזר ומזכה לך זכיותי אבל כאן שמקבל מעות אחר הזכייה דלא מחוסר משיכה קונה מיהו לחילוק זה אינו מדוקדק רש"י בחזרת בעה"ב בכהן שהרי כספו בידו כו' ודו"ק. מיהו א"ל לחילוק זה רק כפשוטו ודו"ק וא"ל לחלק משום זה דכאן לענין איסורא נגע ביה היאך יכול לעשותו תרומת מעשר משא"כ לעיל תקנות חכמים הוא ודו"ק: לתירוצים הראשונים שבגמ' אינו מדוקדק לשון שב"ז שבברייתא מיהו י"ל דאילו נתרם ממנו תרומת מעשר לא הוי רק חששא דאין תורמין מן הפטור על החיוב: לתירוץ רב אשי צריך להגיה ולהפך הברייתא ברישא חוששין ובסיפא אין חוששין: ברב אשי למה לא מצייר כפשוטו ישראל שאמר לבן לוי כור מעשר יש לך בידי ולא נתנו לו עדיין ומת יש לייסב כפשוטו וק"ל: לרב אשי או לאביך בידי נקיט משום כך אמר לי אבא כו': צ"ל דוקא כשמת ונפטר מן העולם שייך לומר חזקה אינו מניח דבר שאינו מתוקן:

דף לא ע"א בתוס' מנ"ל לעשות ב' פלוגתות רבנן ואבא אלעזר וכו' דהא לא מפרשי רבנן בשום מקום רק מכח ברייתא דאבא אלעזר דהיינו במצוה דמאומד ובדיעבד אם מתכוין להרבות מיהו גם בדברי אבא אלעזר גופיה לא מתפרשא דס"ל אלו הב' דברים רק נ"ל קצת דתלוי הא באידך (ח) ודו"ק: **סליק פרק כל הגט**

השולח פרק רביעי

דף לב ע"א במתני' או ששלח אחריו שליח וכו'. ולא אשמעינן רבותא שאמר לו לאחר שיש לו בלא"ה דרך לשם אגב אורחא אם תפגע בשליח אמור לו גט שנתתי לו בטל הוא ואולי בזה באמת לא אלימא שליחות דבתרא משליחות דקמא וק"ל: גמ' למימרא דבטל כו'. אמתני' גט שנתתי לך בטל הוא לא קשה דמשנתינו לא נחית לאשמועינן לישנא דאמר ואיירי באומר לשון המועיל לבטל ועי"ל דלמא שאני הכא דרץ אחריו ג"כ דהוי גילוי דעת נמי מיהו ז"א דמתני' איירי אפילו הגיע ממילא ועי"ל דלמא אף לשון עבר מהני בגט וכל הלשונות מפרשין לחומרא משום חומרא דא"א אבל ברייתא דקתני פסול הוא אינו גט לא אמר כלום משום דמשמע לשעבר א"כ צ"ל דבטל משמע להבא ודו"ק: גמ' פסול הוא כו'. אבל פסול יהא אפ"ל דפשיטא דלא מהני דמה לשון שיהא פסול אם אינו פסול אבל פסול הוא [ה"א] דניחוש לה שידע דבר פסול בו או שביטלו לשעבר ואפ"ל לאידך גיסא ומ"מ לא מפרשינן הוא יהא כמו בבטל הוא דלשון בטל עדיף ובטור אבן העזר הביא ב' דיעות בזה: ברש"י במתני' בד"ה בראשונה כו' היה מבטלו בפני שלשה. לפי"ז לא הו"ל לפרש מפני תקון העולם כו' והיא ניסת בו דהיינו חשש ממזרות אע"ג דלמ"ד משום תקנות עגונות במכ"ש יש לו חשש ממזרות דלהכי קודם תקנת ר"ג בפני ב' לא מ"מ בג' ליכא חשש ממזרות דיש לו קול וק"ל: ברש"י בד"ה ולא אמרינן כו' חודש או חדשים כו'. א"כ לא ידעינן זמן דלמא שנה או שנים [וממילא דאף לנערה פסול] ועיין ברשב"א: ברש"י בד"ה בטלה היא כו' הודאת בע"ד כמאה עדים דמי כו'. ול"ד למלוה שאומר שטר אמנה הוא זה דאינו נאמן במקום שחב לאחרים [למ"ש רש"י מקודם לענין בע"ח] עיין בהרשב"א החילוק ועיין בח"מ סי' רמ"ס: בתוס' בד"ה מיהו דלא טרח כו' או שלוחו. בנזדמן ליכא צריכותא למתני שלוחו [עיין במהרש"א] ודו"ק: בתוס' בד"ה מהו דתימא כו' היינו שנודע קודם שהגיע כו' כגון דהוי רהיט וכו'. ואף שאמר בפירוש שרץ לבטל גיטו ושגט יהא בטל רק שהשליח לא ידע כוונתו במרוצתו וכיון שלא נודע להשליח או לאשה או לב"ד לאו מלתא היא: בא"ד אפילו היכא דקים לן כו' מכופין אותו כו'. אף שבדעתו בהיפך ואינו רשאי לומר מכח הכפייה ולאפוקי לתירוץ ראשון לא הוי מדינא דדוקא דברים שבלב שלא חשב לפרש לא הוי דברים אבל היכא שידעינן שעושה כל מה שיכול לעשות הוי מדינא דברים רק רבנן עשאו כמו דברים שבלב כיון שדומה קצת לדברים שבלב אבל לטעד נראה לר"י מדין תורה לא הוי כאן דברים כיון דסוף סוף לא פי' בפיו אלא היכא שבלא גילוי דעתו יש לנו לדעת וכו': בתוס' ד"ה מבוטלת היא כו'. ורש"י פי' בכריתות דגרסינן כו'

באור

מוזהקים: (ב) מדבריו נראה שהבין דברי התוס' דמ"ש אבל מה שיודע שבחפיסה כו' שאינו אפילו מכיר שהחפיסה וגם יודע שבחפיסה אבד שיואיל בזה מחשש שאלה לזה כתב ה"ה אם קים לי' כו' ואפ"ה לא מהני דשמא מצאו אחר והניח בתוכו גט שלו ובאמת שהיא השאלה רחוקה וכבר הוכיח הגאון פני יהושע מגמרא שאין זה חששא וע"ש ולא נודע מי הכריחו לכך שנראה פשוט דמ"ש אבל מה שיודע שבחפיסה כו' לא מהני שאינו חסם לא הוי סימן ומיירי באינו מכיר החפיסה: (ג) לכאורה מ"מ הא דמקשה ממתני' דידן לא קשה די"ל חלה דוקא והולך בלא חלה אינו מבואר במשנתינו מה דיוק דלקשי מינה ול"ל דכוונתו על התרצן דבאמת המקשן י"ל דס"ד מדקתני סתמא משמע דבין חלה ובין לא חלה ולא קשיא ליה רק אתרצן דליסני ליה דחלה שאני כדמשני לעיל אברייתא לזה קאמר דבהא לא מתרצא לאידך תירוצא דלעיל וכ"ה בר"ן בחידושיו: (ד) ולקמן דף ל"ד אמר אביי מנא אמינא לה דההוא דאמר לה אי לא אתינא כו' משמע דלא איירי אלא בלאחר ל' יום דאי במעכשיו אפילו ביטל בפירוש לא מהני ולא מוכח אביי מינה מידי פ"ש: (ה) ולפ"ז אינו מדוקדק כ"כ מה שסיים רש"י וכאן פוסק כו' אע"פ שלא יצא השער: (ו) לכאורה אין זה דומה לבן לוי דיכול לעשותו תרומת מעשר ויכול לסמוך עליו אף דבדבור לא קנאו הלוי משום דודאי שארית ישראל לא יעשו עולה ושודאי יתננו לו אבל הכא שלקח ממנו משום שיהיו המעשרות לעצמו היאך יוכל לסמוך עליו

ומה מחוסר אמנה שייך הכא ואולי נכלל קצת בקושית הגמ': (ז) עדיין פי' רש"י צריך יישוב לפירושו דכיון דצריך ליתנו לאחר א"כ היאך שייך חששא דעשאו תרומת מעשר דאי נותנו לאותו לוי שהבטיחו תחלה א"כ הוא יודע אם עשאו לתרומת מעשר ואי נתנו לאחר א"כ כיון דהלוי לא קנאו באמירה ואם נתנו לאחר אין לראשון עליו אלא תרעומות כמבואר שם בפרק הזהב ממילא דלא הוי תרומת מעשר כלל ואין בעשיית הראשון כלום אלא דמתחלה יוכל לסמוך עליו שיתננו לו. עוד יקשה לפירושו דאף ע"י מתן דמים לא יצא ידי נתינה תיקשי קושיות התוס' לקמן ד"ה מעשר לאביך למה נקיט הילך דמיו וכאן לא שייך תירוצם וגם לא יקשה קושיות הגמ' אמו ברשעי עסקינן ובאמת כלא פי' י"ל דע"י נתינות דמים עשאוהו כזוכה כמו מלוה על המעשרות וכמ"ש רשב"א בחדושיו ויצא באמת ידי נתינה וא"כ אי לא אמר הילך דמיו לא שייך כלל חששא דעשאו תרומת מעשר דכיון דצריך ליתנהו לאחר לצאת ידי נתינה א"כ בנותנו לאותו לוי יודע הוא אם עשאו ואי לאחר א"כ לא הוי תרומת מעשר כלל וכנ"ל מעתה א"כ לרש"י וכפי פירושו קשה ליבקוט בלא הילך דמיו: (ח) אולי כוונתו לד"ה כשם שתרומה גדולה כו' וד"ה ניטלת מאומד דלאבא אלעזר מצוה לתרום מאומד ולרבנן אינו מצוה ולרבות לאבא אלעזר מותר ולרבנן גם בתרומת מעשר מעבירותיו מסולקין במתנות לכהנים והלשון מסורס וצ"ל מנ"ל לעשות ב' פלוגתות רבנן אבא אלעזר דהיינו במצוה דמאומד ידיעה

מפני לא דבריו קיימין ולא הדרא למריה. לפי' רש"י מ"מ פריך שפיר הכא אלמא דבטל מעיקרא משמע דאי להבא ומשום הפקר מ"ש מאי איפסי דלא מהני אע"ג דהוי לשון הפקר (ט) ודו"ק:

ע"ב גמ' כ"מ להולך לאו כזכי. לאפוקי לענין המפורש לעיל דף כ"ט ע"א [דלאביי גופיה מתנה אינו כגט]: גמ' חרס הוא כו' לא אמר כלום. אע"ג דיהא חרס מהני לא מפרשינן הוא כמו בטל הוא דלישנא דבטל עדיף דהא יש סברא דאפילו בטל בלא הוא מועיל: **מהרמב"ם** משמע קצת דהאיבעיא [דבטל] לא מטעם הוא רק בָטֵל וּבַטֵל וחד הוא פיעל עבר וקצת משמע כן לעיל למימרא דבטל להבא משמע ולא קאמר בטל הוא: **בתוס'** בד"ה מ"ש מהכי הוא הקדש. לא הקשו בקצרה ככר זה הקדש מועיל וגט זה בטל לא מהני דמי שקלן בלא גירועין אבל חרס מדמה תלמודא להקדש וק"ל: **בתוס'** בד"ה ור"נ אמר כו' וא"ת מאי נ"מ כו'. דאין סברא לומר דנ"מ לידע פירוש דמתני' מפני תקון העולם או משום עגונות או ממזרות וכדבסמוך: בסה"ד דאמרינן מה כח ב"ד יפה. דאף בראשונה לא היה מבטלו בפני ב' מגד תקנות חשש ממזרות ולענין זה אמרינן מה כח ב"ד יפה דבטלו אינו מבוטל:

דף לג ע"א בתוס' בד"ה ל"ש כו'. דלפי' רש"י הוי קצת כמזוייף מתוכו. ויותר נראה דלפי' רש"י הול"ל ל"ש כתוב בלשון עדים וחתמו בלשון דיינים וכו' ול"ש וכו' וחתמו בלשון סהדי וכו' משמע כאילו קאי על אנשים אחרים: **בתוס'** בד"ה ובי תרי כו' וי"ל מפני תקנת עגונות. דבפני ג' יש קול משא"כ בפני ב' ליכא חשש עגונות ולמ"ד בפני ג' בפני ב' פשיטא דלא דודאי חשש משום ממזרות אף קודם תקנה: **בתוס'** בד"ה ובי תלתא כו' והא דאמר הכא כו' וגבי מוכר שדהו כו'. לא תפסו מוקדש ובי תרי לית ליה קלא מ"ש ממוכר שדהו דדלמא דמיא למלוה ע"פ אך הסתא ממנ"פ: **בתוס'** בד"ה ושמעה וכו' חשיב עגון כו'. לפי' רש"י בד"ה תקנת עגונות בשביל לעגנה היינו כמו לצערה דלעיל דמדינא הוי גט בדין אי מינסבא (י) ודוק היטב ואולי התוס' לא מפרשין כפרש"י אבל לא משמע כן ברשב"א שהעתיק לשון רש"י ודברי התוס' עליו. ורשב"א פי' תקנות עגונות שהיא תסבור שביטל קודם שהגיע גט לידה ופעמים ביטל אח"כ ודו"ק: **בתוס'** בד"ה ואפקעינהו כו' אל תתמה כו'. אולי משום שאינו מפורש במתני' כ"כ בהדיא דנזיר לוקה כמו בהך מתני': **בתוס'** בד"ה רבי סבר כו' וא"ת כו'. וקמ"ל בהך פלוגתא דאינו יכול לבטל אפילו אותן שביטל בפניהם ג"כ תקנו משום הקלקול: **בא"ד** אע"ג דאין דבר שבערוה כו'. לפי"ז מ"ש לעיל דאמרינן מה כח ב"ד יפה נראה דקאי אב' לרב ששת אבל אחד מדינא אין מועיל: **בא"ד** א"נ כו' דהתם ליכא למיחש כולי האי לממזרות כו'. ולמ"ד מפני תקנת עגונות [לכאורה לא שייכי דברי תוס' אליביה] מ"מ ע"כ הך סוגית הגמ' אזלא למ"ד ממזרות כדקאמר ושרי א"א לעלמא ובאמת למ"ד תקנת עגונות ודאי דכ"ש חשש לממזרות [אף קודם תקנה. ועיין במהרש"א]: **בא"ד** משום תקנת עגונות לא דמיא כו'. דתקנת ר"ג לעיל משום תקנת עגונות וכאן משום ממזרות דאף קודם תקנת ר"ג חששו לה וק"ל:

ע"ב גמ' מולכם מהו וכו'. אבל בלא מולכם אין כ"מ דסוף סוף הביטול לא הוי ביטול וק"ק הא לעיל פ"ק דף י' אמרינן דעידי הגט אין חותמין זה שלא בפני זה משום מולכם א"כ מה חשש דרשב"ג והכא לא ידעי ואזלי וכתבו כו' ויש ליישב ודו"ק (כ): **גמ'** אמר להו זילו איטמורי כו'. נראה דקאי אה' זקנים [וכגירסת אמר לן] וברש"י אמר להו רב יאשיה לסהדי אינו נראה דקאי אסהדי אחרינא. דא"כ הוי כמו מולכם כדלעיל באומר לשנים וכו' וא"כ דלמא אידך נמי כרשב"ג ולא קשה ליבדור איבדורי דא"כ היה מבטל בפני אחד שימלא והיה ביטולו ביטול דליכא למיחש לתקלה דלמא אזלי הנך וכו' וכן משמע ממ"ש התוס' דיבטל כל אחד שימצא בפני עצמו עד שיבטל כולן וכו' ואי בשנים בביטול בפני אחד סגי (ל): **גמ'** כי מיטמרי מאי הוי א"ל משום לכתחלה אסור לבטלו דהך גברא כיון שהוצרכו לכופו מסתמא לא חש לאיסור וק"ל: **בתוס'** בד"ה לריכי בי עשרה כו' כיון דמדאורייתא כו'. דהא ודאי הא דצריכי בי עשרה אינו דין תורה דפירש צריכי בי עשרה כו' כאילו אמר צריך שיהיה הביטול בפני אותן שאנדות עצמן במעמד כולן עצמן דאין ביטול שלא בפניהם מועיל (מ) ובאוקימתא הראשון לא קשה דכיון דבטלה כולה אין חילוק בין אלו שמבטל לפניהם לבין האחרים וכולן שוין ואין שייך לתקן באחד יותר מבאחרים ואם באותן שמבטל לפניהם מועיל הביטול בטל גם האחרים: ולוי"ל לא נתחוורתי לכאורה היאך ה"א בקמייתא הלכה כרבי ובאחרונה כרשב"ג אף לטעמא דצריכי בי עשרה למשלפי' דלזה לא יהא מבוטל בדיעבד כיון דכל עצמות הטעם משום שהוצרכו לתקן באחרים ובאחרים גופיה מבוטל ואפ"ל לענין לכתחלה הלכה כרשב"ג אבל התוס' כתבו מקודם בד"ה רבי דלהך אוקימתא אתיא כפשיטות ודו"ק: **בתוס'** בד"ה וחזר רבי וכו' דמיא טפי לביטל וכו'. שהרי אין ביטולו ע"י ב"ד אחר משא"כ בביטלו בב"ד י"ל דאלימא מעשה ב"ד לבטולי כח דב"ד דרשב"ג וק"ל: **בתוס'** בד"ה ליבדור כו'. אבל לרשב"ג כו' כוונתם דלדידי' ליבדור איבדורי בממנ"פ אי מבטל קצתן א"כ אחרים יכתבו וכיון דעדות שבטלה מקצתן בטלו כולן אין בביטולו ממש מאי אמרת שילך אצל כולן לבטל דאז ליכא תקלה אפ"ה לא הוי ביטול עד שיבטל זה בפני זה דהיינו לאוקימתא דצריך בי עשרה למישלפי' אתיא בפשיטות (נ) אפילו לאוקימתא דעדות שבטלה כו' כיון שיכול לבא קלקול מזה שיכתבו אחרים מיד שביטל קצתן ול"ד למולכם דלא שייך קלקול שם לעולם:

דף לד ע"א גמ' הא חזו ליה דקא רהיט כו'. ולא דדייק ממתני' משהגיע גט לידה כו' לא צריכא דמיהדר עליה כו' וכדלעיל דלעיל ליכא הוכחה כלל [דכוונתו] לבטולי יותר מאשור הב לה משא"כ כאן דביטלו מקודם פעמים ושלש: **בתוס'** בד"ה התם מנוולא כו' אע"ג דר"נ גופיה לא מפליג וכו'. ככ"ל הגירסא נכונה. וכ"ה בגמרות ישנות ור"ל דר"נ פסיק בממונא דטעו כחכמים ובאיסורא נמי ס"ל דלא אמרינן מה כח ב"ד יפה דהיינו משום להדדי איסורא וממונא דטעו ובשמעתין דמחלק בין איסורא לממונא [היינו] דלא טעו מ"מ מחלק ר"נ אליבא דרבי אפילו בין איסורא לממונא דטעו בממונא חזר רבי וס"ל מה כח ב"ד יפה ואם משוה ממונא דטעו ואיסורא א"כ חזר כאן נמי בבטלו מבוטל והיאך פסק ר"נ כרבי אלא ר"נ מחלק אליבא דרבי דאף דס"ל לרבי בממונא דטעו מה כח ב"ד יפה מ"מ באיסורא לא חזר אבל הני דלעיל משוו דכי היכי דחזר רבי וס"ל בממונא דטעו מה כח ב"ד יפה ה"נ באיסורא כי היכי דלר"נ בשניהם לא אמרינן מה כח ב"ד יפה ודו"ק:

ע"ב גמ' והוא דאתחזיק וכו' עיין בר"ן בזה ב' פירושים: **גמ'** ילא למקום אחר כו'. נראה עם אשתו וגירסה שמה בר"ן. דאל"כ הא דקאמר וגירס באחד מהן [לא א"ש] דדוקא בשם של מקום נתינה וק"ל: ברשב"א וב"י גם בהרא"ש תמצא הסברת ההלכה בארוך: **בתוס'** בד"ה וכל שום כו' לידי תקלה וכו'. ואף דקאמר ר"א והוא דאתחזק היינו לפסול בדיעבד אבל לכתחלה משמע מהלכות גדולות דכתב טופס ונוסח גיטין כן משמע דלעולם צריך. ומ"מ לא היה מוכרח ר"ת לפרש בע"א משום הך קושיא יאמר היכא דלא אתחזק לא יכתבו כל שום ודוחק לומר דלשון התקינו שיהא כותבין וכו' משמע דלעולם יהא כותבין כן [ולכך הולך ר"ת לפרש דוכל שום לאו נוסח לשון הגט הוא רק ר"ל דצריך לכתוב לעולם כל שם שיש לו]: **בא"ד** לכך נראה כו' וכל שום כו' היינו כל שמותיו בפירוש. לפירוש ר"ת הא דלא קאמר שיהא כותב כל שום כו' [ולמה ליה להזכיר איש פלוני כיון שכל השמות צריך להזכיר] להורות שיכתוב עיקר השם ברישא ועל השם הטפל דמיתקרי אף שלא שמעינן מני [דמתני'] איזה עיקר השם ואיזה טפל: **הא** דלא תיקן נמי בשינה שם עירו וכל שום דאית ליה לאתראי כבה"ג עיין בר"ן: ולפירוש ר"ת הא דקאמר והוא דאיתחזק אבל לא איתחזק כו' ר"ל אפילו נודע אח"כ וכו' וכפרש"י דאי לכתחלה מהי תיתי לכתוב עוד שם אחר שאין לו: **בא"ד** מריש דמתקרי שרה כצ"ל: **בא"ד** דמתקרי אייא מרי וכו'. ומזה אין ראיה לר"ת דזה לא הוי גט רק פס"ד מב"ד היאך פלניתא כו' כדבסמוך: **בתוס'** בד"ה והוא דאתחזיק כו' ובה"ג מפרש מתני' כו' כצ"ל: **בא"ד** אבל בתוספתא כו' בשם שביהודה פסול ואם אמר אני פלוני שביהודה כו'. התם קאמר ואם אמר אני פלוני כו' כשר ודלמא בדיעבד וכ"ש אם עושה שם מקום הנתינה עיקר דעדיף טפי גם למה מייתי דרשב"ג ואמרתי דעיקר הוכחה דת"ק נקיט גירס אשתו שביהודה בשם שבגליל דהיינו שלא כתב מקום הנתינה ורשב"ג נקיט אפילו כתב שם דיהודה בגליל דהיינו שלא כתב שם מקום הכתיבה שהרי כתב בגליל שם דיהודה וכיון דפליגי הו"ל לדבר מענין אחד וכ"ת נמי דרשב"ג לא פליג רק על שאינו צריך שני שמות כדקאמר ת"ק ואם אמר כו' דמשמע דצריכין שניהם [ולכך נקיט שם הנתינה משום דבשם הכתיבה לחוד מודה לת"ק דפסול דשם הנתינה עיקר] מ"מ ת"ק אי ס"ל דצריכין שניהם למה לא אמרו לרבותא דאפילו כתב מקום הנתינה שהיא עיקר ולא כתב מקום הכתיבה שהוא פסול ועוד מהא דואם אמר כו' לא מוכרח דצריך שניהם דשמא הוי רבותא טפי אפילו עשה טפל עיקר ועיקר טפל דכשר מאילו לא כתב רק שם אחד וכמ"ש הרשב"א נענין פורתא שרה ורובא מרים ע"ש אבל אי ס"ל לתוספתא שם מקום הכתיבה עיקר א"ש. דת"ק נקיט רבותא אפילו כתב שם מקום הכתיבה שהוא עיקר פסול כיון שלא כתב נמי מקום הנתינה וכ"ש איפכא ורשב"ג נקיט רבותא אפילו כתב הטפל דהיינו שם הנתינה והניח העיקר שם מקום הכתיבה שהוא כשר וכ"ש איפכא ודוק ובלא רשב"ג עכ"פ לא היה נסתיים שם הכתיבה עיקר דדלמא שניהם שוין וחדא נקיט אך השתא דנקיט חלוקה אחרת מרשב"ג נסתיים שפיר וק"ל: **בא"ד** ומהתם נמי משמע כו'. וממ"ש התוס' שפיר (ס) ובלאו ה"נ כל כוונת התוס' רק להוכיח דבב' שמות במקום אחד א"צ לכתוב רק שם אחד לאפוקי שלא"ת הא דקתני וגירש אשתו שביהודה בשם שביהודה ר"ל והכתיבה היה ג"כ ביהודה ואפ"ה צריך לכתוב שתיהן וכל עצמות התוספות דדוקא היכא שיש לו שם אחד במקום הכתיבה ושם אחד במקום הנתינה אז צריך שניהם מטעם שמבואר בהשר"י ולזה מייתי התוספתא דלא איירי שהכתיבה והנתינה היה במקום אחד וכ"ת גירש אשתו שביהודה בשם שבגליל [ר"ל] גם הכתיבה היה ביהודה וא"כ כתב לא שם מקום הכתיבה וגם מקום הנתינה וכ"ש דלא שמעינן מינה דצריך לכתוב שניהם בהוחזקו ב' שמות במקום אחד ודו"ק: **בא"ד** והשתא וכו' אלא שם אחד משני המקומות כו'. ולא אחד משני שמות בעיר אחת: **בתוס'** בד"ה מאי אריא אלמנה כו' ומשני אלמנה אילטריכא ליה כו'. סיימו זה אפ"ל משום השתא א"ש דמאי משני אלמנה אילטריכא ליה סוף סוף יש חידוש נמי בבע"ח שאין באלמנה כמ"ש לעיל והול"ל סתם לזה כתבו משום סיפא דנקיט אלמנה ויסנו חידוש נמי באלמנה שאין בבע"ח לזה נקיט נמי ברישא אלמנה ודו"ק דאין זה מחוור:

דף לה ע"א גמ' יהנה שם הנאת. ולא יועיל הלדקה תליל ממות: **גמ'** כששמעו חכמים בדבר אמרו ומה מי שנשבע באמת כו'. טפי הול"ל ומה מי שנשבע חוץ לב"ד כך בב"ד על אחת כמה וכמה ודו"ק: **גמ'** בשקר עאכ"ו. הא דאורייתא הוא דכתיב לא ינקה ומשנה ארוכה ערוכה בכל העבירות שבתורה נפרעין כו' ול"ל נמי כמו שנשבע בשקר דהתם לא היתה יודעת כלל משא"כ באלמנה על כתובה שיודעת רק דמורית היתירא וק"ל: **גמ'** אבל חוץ לב"ד כו'. ור"נ טובה ליתומים עשה שאם רולין יכולין להדירה דחמירא עלה והברירה בידם מיהו הא קאמר מפני תקון העולם ופרש"י ולא תדאגו להפסיד כתובתן הא בלא"ה לא היה מפסידות דגבייא ע"י שבועה חוץ לב"ד וי"ל נמנעו מלהשביעה ולא היו שב"ד נזקקין להם להשביעה אף ברצון שניהם ושבועה חוץ לב"ד לא היו רולין היתומים אבל ודאי ברצון היתומים קאמר שמואל דנזקקין להן לקבל השבועה חוץ לב"ד ותקון של נדר הוא בע"כ של יתומים. לריכין לפרוע ע"י הדרה מיהו לפ"ז מאי פריך איני והא רב כו' התם בע"כ של יתומים כדמשמע רב לא מגבי כו' וברצונם אם רולים לתת מתנה לגמרי מי מוחה בידם. ושמא לבתר דתיקן נדר ה"ה שבועה חוץ לב"ד נמי מהני ודו"ק: **גמ'** בקופלת. אם לריכה ליסבע עוד פעם או לא עיין בר"ן ורשב"א: **גמ'** כבי תרי כו'. משמע דאמזונות א"ל ליסבע ואפילו בסוף לא משבעינן לה הכא [ולאחן דאמר לא תשבע בתחלה היה מקום לומר משום דתשבע לבסוף] ואפ"ה נותנין לה מזונות אי לאו דשמואל דתובעת וכו' עיין ברשב"א: **גמ'** אדרה בב"ד או אשבעה חוץ לב"ד וכו' וכן בסמוך ומודרת ואוסרת פירות וכו' משמע נדר לחוד: **גמ'** וגרושה דאדרה לא וכו'. דא"ל הברירה ליתומים ומעשה שהיה כך היה דודאי הם היו רולין בשבועה בב"ד יותר מבנדר ועוד דאו"ל לתלות ברלון היתומים ונדרוה ואסרוה משמע כאילו חיוב לקבל נדר ממנה: **ברש"י** בד"ה דבעינן דאיעבד ביה מעשה כשמואל רבי להוליא מלבן כו': **בתוס'** בד"ה לא היו ימים כו' וא"ת כו'. לי היה אפשר לומר דהאי שבועות ביטוי דקילי דשם הורה רחמנא מיעוטא דהאדם בשבועה לבטא בשפתים למעוטי אנוס כגון מר משתבע הכי אמר רב אבל הכא בשבועות ממון כעין שבועות הפקדון דחמירא לא ודו"ק: **בא"ד** חד למיפטר מקרבן כו'. עיין בתוס' דשבועות בביאור יותר: **בתוס'** בד"ה לא שנו אלא בב"ד כו' בין דאורייתא לדרבנן סוף הדבור ומשם ואילך גליון והתוס' ס"ל דה"ק מה בין שבועה דאורייתא שהוא בנק"ח וכיבוי נרות לשבועה דרבנן שהוא בלא נק"ח וכיבוי וק"ל: **בתוס'** בד"ה ומודרת ואוסרת כו' והאמר ר"י שבועה כו'. לא מייתו בקצרה מר"י שרצו להביא ראיה מנדר אנדר ולזה כתבו בסמוך ושבועות הבאי אסור וכו' לא ינקה כו' דבל"ז א"ש החילוק בין נדר לשבועה: **בא"ד** והא דנדרי הבאי וכו' לאו משום

באור

ודיעבד אם מתכוין להרבות דהא לא מיפרשא כו' ברייתא דאבא אליעזר מיהו גם כו': (ט) וה"ה דהו"ל למינקט משיבטל דודאי נהבה כה אמר כלום אע"כ דמשום הודאות בע"ד נגע ביה דדבריו קיימין ואפ"ה לא הדרא למריה דהא כניתן אומר שנתנו לו. ועיין מהרש"א: (י) וא"ל א"כ מאי פריך לקמן משום מה כח ב"ד שכינן א"א לעלמא הא בדין מינסבא דו"א דפשיטא דכל שמבטל בפני שלשה אנן לא תלינן דלצעורי אלא דמ"מ עשו תקנה דזימנין שיכוין לצערה ותיעגן בתגם: (כ) מיושב בפשיטות עד שצריך להסביר דעתו בקושיתו שנראה שהבין דכיון דגזרינן משום שמא יאמר מולכם אלכך אף בלא אמר מולכם צריכין לחתום זה בפני זה וצריכין להיות כל העשרה נקבצין ביחד א"כ ליכא חשש כלל אבל האמת דהנך דהתמו בגט דוקא צריך שיחתמו זה בפני זה דגזרינן דלמא גם במולכם יחתמו זה שלא בפני זה ואיכא למיחש דתיגסיב בחתימות שנים לחוד: (ל) מהך דאיבדור איבדורי גופיה דקאמר מוכח דלה' זקנים אמר דאי לשנים אי אפשר להו לאיבדורי דהא אין עידי גט הוחמין זה בלא זה וצריכין להיות ביחד לכך אמר להו לאיטמורי א"ו דליבדור איבדורי היינו כל שנים מהם: (מ) לכאורה היה נראה בכוונתו דהא דצריכי בי עשרה למישלפי היינו דכל שעשאן לעשרה שלוחים אינו יכול לבטל שנים מהם לבד עד שיבטל את כולן וזה יכול להיות מדאורייתא אבל הא דצריכי בי עשרה דמשמע בפני אותן העשרה דוקא זה ודאי מהתקנה היא דהא קודם תקנה היה רשאי לבטל אפילו שלא בפניהם לזה הקשו שפיר דאמאי לא מהני כשמבטל כל העשרה בפני אותן השנים לענין אותן השנים שביטלן בפניהם וכן פי' הגאון פני יהושע בכוונת התוספות ע"ש אבל א"א להעמיס זה בכוונתו דא"כ לא יקשה כלל קושיתו שהקשה נוי"ל היאך ה"א בקמייתא כרבי ובבתרייתא כרשב"ג כו' דהא אף דרשב"ג מיירי נמי אפי' בביטל כל העשרה בפני אותן הב' דלא מהני לדידיה דבטלו אינו מבוטל בשלא בפניהם מ"מ עיקר פלוגתתן בהא דצריכי בי עשרה למישלפיה והיינו אם יכול לבטל שנים מהם לבד דלרבי יכול ולרשב"ג אינו יכול לבטל שנים מהן כי אם כשביטל כולן א"כ אף דבשלא בפניהם בטלו מבוטל כרבי מ"מ י"ל אם לא ביטל רק שנים לחוד לא מהני משום דכל מילתא כו' וכרשב"ג ועוד דהדרו לא מתישב כלל דהיינו לענין לכתחלה דהא כשמבטל כל העשרה בפני אלו השנים גם לרבי אסור לכתחלה לבטל משום דלמא אזלי הני ויהבי וניסת ובאמת דבטלו מבוטל. וגם מדברי התוס' ד"ה ליבדור איבדורי לא משמע כן דנראה מדבריהם שם דלהך טעמא דלרשב"ג צריכי בי עשרה א"ש בפשיטות. דמהני הא דליבדור איבדורי וכמ"ש הגאון לקמן ולפי פירוש זה לא א"ש ודו"ק. על כן נראה בכוונתו דכולי מלתא דצריכי בי עשרה למישלפיה אינו אלא תקנה דע"כ הא דצריכי בי עשרה פירושו דצריך למישלפיה ולבטל בפני אותן העשרה דאיתעביד באפייהו וזה מוכח מהא דקאמר ואי כרשב"ג ליבדור איבדורי ולהך טעמא דצריכי בי עשרה יקשה דלמא יבטל כל א' בפני עשרה אחריני אף דאיתעביד באפי עשרה אע"כ דצריך בפניהם דוקא וזה בודאי אינו מן התורה דקודם התקנה היה מבטל אפי' שלא בפניהם רק דזה מן התקנה של ר"ג הוא דמלתא דמיתעבדא באפי עשרה כו' ולזה הקשו התוספות שפיר כיון דמדאורייתא לא צריך למישלפיה באפי עשרה ויכול לבטלם אפי' שלא בפניהם למה תיקן ר"ג שלא יועיל ביטול לגבי אותן שנים עצמן ובזה עולין כל דבריו כהוגן: (נ) דלה"ע אפילו מבטל רק שנים לבד ובפניהם דליכא חשש כלל כיון דעדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה אפ"ה לא מהני הביטול לגבי אותן שנים משום דכיון שהוצרכו לתקן שלא יועיל הביטול כשמבטל כל העשרה אלא בפני אותן העשרה תקנו ג"כ שלא יועיל ביטול בשום אופן אלא כשמבטלו בפני כל העשרה אף כשאינו מבטל כי אם שנים וכמו שתירצו התוספות לעיל בד"ה צריכי. אפילו לאוקימתא דעדות שבטלה כו' דלא היה התקנה רק מחמת חששא דהנך דלא ידעי א"כ הכא ליכא חשש כלל כשמבטל את כולן מ"מ כיון שיכול לבא לידי קלקול כו': (ס) אולי צ"ל למ"ש א"ש והיינו לפירושו דלעיל בתוס' דע"כ ת"ק ורשב"ג פליגי בכתב שם אחד בשהכתיבה והנתינה היה בשני מקומות. ועיין שכתב מהרש"א לפירושו ובהכי מתישב ע"ש. ועי"ז כתב ובלאו ה"נ מלשון התוספתא גופיה

כו'. לה"א ז למה נקיט נחם וגמל אלא הו"ל שנדר יאסר כל פירות עולם עלי ותו לא ואפשר לדחוק דאשמעינן דאע"ג דאמר נחם וגמל כו' וכה"ג אפ"ה דוקא שאומר כל הפירות הא בלא"ה לא הוי נדרי הבאי וק"ל: בא"ד כדאמר מכין אותו וכו'. הכא ודאי אין מלקות דשמא בקושטא נודרת ואוסרת שלא נהנית באמת גם בלא"ה בנדר ליכא מלקות דדוקא בשבועה על לאו דלא תשא וכמ"ש הרא"ש שם ע"ש רק כוונתם אינן לאלתר: בא"ד וא"ת בפרק בתרא דנדרים כו'. קשה לקושרו ואף אם תכנם בדוחק לומר דדלמא שאני בשינה דיש לו קביעות זמן ג' ימים לכן עובר מיד משא"כ [האי דשרקי'] להכי פריך אדהכא בשתם הנאות דאין לו זמן ידוע [וכ"ה במהרש"א] דזולת שהסברא דחוקה מלד עלמו אין מחוור ג"כ הבל"ז ודו"ק: ע"ב בגמ' ארוס מיפר בקודמין כדאיתא במשניות פרק נערה המאורסה ולהכי נקיט ניסת ודו"ק (ע): גמ' ניסת ודאי מיפר לה בעל כו'. מקשין דלמא בנדרה ואכלה לאלתר וכישוב הבל"ז של ר"ה [שכתבו תוס' על קושית וליחוש] ולר"א דפרק נערה א"ש ועוד דלבתר דחזינן דר"ה לית ליה הך סברא משום דאינה חוששת אלא מה שעומדת באיסור כל ימי' תו לא מסתבר ליה להש"ס שיפלוג ר"ג בהך סברא וק"ל: גמ' תנן הנושא כו'. אפ"ל דלא פריך ממתניתו די"ל נודרת והוכלת אבל התם תני עלה וכו' מפקם הסדר הכל הו"ל נודר ואוכל ועובד וכו' כי היכי דקתני יורד ומגרש ולא קאמר נודר ועובד ומגרש (פ) או ממתני' י"ל לעולם א"ל לפרט את הנדר ואפ"ה לא חיישינן משום דלריך בפניו דאפילו דיעבד אינו מופר כיון דהנדר הוא לטובת היתומים אבל ממתניתין דהתם הנדר משום איסור עלמו וק"ל ואף הבל"ז של וליחוש דלעיל יש ליישב כן ואת"ל דשם א"ל כן משום התדע דלדקיהו וכמ"ש התוס' וכמ"ש בח"ש מ"מ הכא ניחא ליה למיפרך ממתניתין דבכורות בפשיטות בלא הא דלדקיהו ודו"ק: ברש"י בד"ה מעיקרא נדרה כו' דאיטו מיפר בקודמין דכתיב אם בית אישה נדרה ולא מפרש לה לעיל במקומה מוקדם דשם הו"ל לפרש טפי אף שי"ל שהוצרך כאן לקרא משום דניבוי כתובתה הוא עתה הוי סברא טפי שיכול להפר דזה דוחק דהא נדרה היא על שעבר שלא נהנית כבר מכתובתה: ובדרך פלפול אמרתי דלעיל י"ל ניסת אין מדירין אפילו תאכל לאלתר משום דר"ה שהבעל יכול להפר נדרים שעתידין לידור ופריך וכי לא ניסת כו' ומשני דהתם יש תיקון שתאכל לאלתר ואין הבעל מיפר בקודמין כיון שעברה עברה ואע"ג דלפ"ז לא פריך מידי וניחוש דלמא אזלה לחכם מ"מ קודם זה איטו מוכרח לפרש כן אבל למטה מאי קמ"ל הברייתא במה שאמרה ניסת אם נדרה כבר שגובה כתובתה מהי תיתי לא תגבה אלא לאשמועינן דינא דאין הבעל מיפר בקודמין ואי לכשתאכל לאלתר הא לא איצטריך להשמיענו אע"כ אם רק נדרה מקודם אין הבעל מיפר וק"ל: בתוס' בד"ה גט יבמין כו' דמוריא היתירא כו'. לפרש"י [נוכל לומר] משום דלא פלוג בין אלמנה לאלמנה אבל לר"י זו גרושה ממש היא וק"ל. ולרווחא י"ל עוד דלפרש"י הכי פירושו אבל גרושה משביעין אותה משום דחיישינן בה טפי לגררי דהוי לאחר זמנו וכמ"ש התוס' לעיל בד"ה אין האלמנה ולכן לא סגי בהדרה וא"ל א"כ כ"ש הו"ל למטע משבועה ז"א דאלמנה מוריא היתירא טפי משום דטרחא קמי יתמי ומטלת ומבזבזת דבר מועט ואמרה לא פעלתי און [ולכך לא רצו למסור לה שבועה משום חומר] משא"כ בגרושה וע"ז קאמר לעיל אלמנה שאני בהאי הנאה כו' אבל חשש פרעון כתובה חיישינן בגרושה טפי ופריך וגרושה דהדרה לא כו' ומשני גט יבמין הוה ולא הויא גרושה כלל שניחוש שמא התפיס לה היבם גררי שהרי לא נשאה מעולם לפרש"י אבל לפירוש ר"י דהוי גרושתו ממש יש לחוש שפיר שהתפיסה היבם גררי בכתובתה מנכסי בעלה הראשון או אף מנכסיו שהרי אי לית לה מראשון תקינו לה משני כדי שלא תהא קלה וכו' ודו"ק: בתוס' בד"ה אבל נשאת וכו' וא"ת ידירוה וכו'. וה"ה דהו"ל דידירוה כל פירות וכמ"ש לעיל בד"ה נודרת וכן קושיות הוליחוש דלמא אזלא לחכם הו"מ לקשר כן בר"ה דבל"ז [נוכל לומר] בנדרה כל הפירות וק"ל: בא"ד וכן קשה בסמוך וכו'. הא לא קשיא דלסברתו מקשה למאי דס"ל ניסת לא וכתבו זה משום מ"ש התוס' ולר"א ניחא דמ"מ קשה הא דפריך וליחוש וכו' [דהא אפשר דתאכל לאלתר גם לר"ה] וק"ל: בא"ד ויאמר קיים ליכי. דמסתמא עושה הבעל כדי להגבות לה כתובתה: בא"ד וי"ל דחיישינן שמא יפר וכו'. ובאשר"י תי' עוד דנשאלין על ההקס וא"ל נוי"ל אכתי ידירוה שלא יפר לה בלחש כיון דמסתמא עושה הכל כדי להגבות לה כתובתה ז"א דיאמרו היתומים לאו כל כמינך ואת לא מהימנת לן להגבות בשביל מדרך דאנו חוסדין לך שתעבור על הנדר דדוקא לדידה לריכין היורשין להאמין בע"כ ודו"ק: בא"ד וכיון דלר"ה ברבים יש לו וכו'. משמע דלענין ברבים בעל וחכם שוין רק למאי דס"ל לר"ה דברבים לא מועיל ה"ה בעל דעת בבעל דבאשה כיון דתלוי בדעת הבעל וא"ל דעתה ה"ה א"ל דעת רבים שתלה בהן דעתה ועד"ר ליכא עדיפות לגבה וא"כ מה זה שכתבו בסמוך אבל למה דפירשתי דגבי חכם מודה ר"ה בלא ר"ס הו"מ למיפרך וכו' הא בלא ר"ה י"ל מתני' בנודרת ברבים אבל למאי דאמר ר"ה נשאת לא פריך שפיר וליחוש וכו' דלענין ברבים אין סברה לחלק ואפשר לומר דמ"מ הא"ל למיפרך וליחוש בלא ר"ה למ"ד נדר ברבים יש לו הפרה דתנאי הוא: ועי"ל מדפריך בתר הכי לר"כ נשאת ודאי מיפר לה בעל ומשני דמדרינן ברבים משמע דהמקשה לא ידע הא דמדרינן ברבים ודו"ק. ואיטו כתבו דאשה שאני דתלוי בדעת הבעל ובין לגבי בעל או חכם שוין והחילוק הוא אשה לאחר היה ניחא מ"ש בסמוך (צ) אך הא לא כתבו כן גם אי אפשר לומר משום דבלא ניסת אין לה בעל ודו"ק: בא"ד דתנן ר"י אומר כו' כל הארוכות הלזה אע"ג דבשמעתין דקאמר תנאי הוא ע"כ לריך נמי לומר כן ובסמוך דקאמר הניחא למ"ד כו' ע"כ אתנאי קיימי דאדר"ה לק"מ דהא ס"ל בהדיא דלריך לפרט מ"מ הולרכו לזה משום הוא"ת לאמימר כו' דבל"ז א"ש דמדסתמו רבנן ולא חילקו ובכל ענין אמרו לא יחזיר א"כ ע"כ ס"ל יש לו הפרה והא"כ דבעד"ר נמי יש לו הפרה ס"ל (ק) הא דאמר אמימר אפילו למ"ד כו' אדר"ה קאי אף דפסק לענין ברבים יש לו הפרה מ"מ בעד"ר לא ס"ל כרבנן אך עתה קשה כיון דאמימר ע"כ אדר"ה לא קאי דהא לעוד י"ל ר"ה לית ליה דאמימר ומנ"ל לאמימר דלרבנן בנדר ברבים יש לו הפרה ופליגי אדר"י אי משום דקאמרי סתם הא בעד"ר וכו' וק"ל. רק ק"ק דמ"מ על הניחא למ"ד שר"ל תנאי כמ"ש כבר עלה שייס אפילו למ"ד נדר שנודר ברבים יש לו הפרה בעד"ר מודה והיינו רבנן הו"ל לאקשויי וא"ת ויש ליישב גם זה וק"ל: לוי"ל הראשון הא"ל לאמימר למימר התרה לא לשון הפרה דהא בעל שאמר בלשון התרה וחכם בלשון הפרה אינו מופר ואיטו מותר והז"ק: בא"ד לא פסיקא להו כו'. אין הלשון מדוקדק כ"כ דודאי לעולם לא יחזיר משום הך חששא שמא יתרלו הרבים אם לא כגון שמתו וכה"ג: בתוס' בד"ה וליחוש ס' הדע כו'. אבל מסנהדרין אין ראיה דלמא לא ידעו שהיה הנדר בפני נבוכדנלר ולטובתו וק"ל: בא"ד שנתביים על שנדר הנאה בפניו כו'. ועי"ן מתחרט היטב: בא"ד דלא שייך לא בושה כו'. דאדרבה דהא הנדר לטובת היתומים וברצונם: בסוף הדבור מפני בושה ליכא. דהשבועה לטובתם היה לטובת יתרו ונבוכדנלר ובפוסקים עוד דעות בענין זה עיין עליהם: בתוס' בד"ה קסבר לריך כו' וא"כ הא דר"ה דלריך לפרט הוי כתנאי. אבל בהא דנדר ברבים אע"ג דאתיא כתנאי בלא"ה נמי תנאי הוא בשמעתין ודו"ק:

דף לו ע"א גמ' לא לריכא אלא לר"א כו'. הקשיתי לפי מ"ש התוס' לעיל דף ג' ע"ב בד"ה ר"א אומר דאף לכתחלה א"ל עידי חתימה אכתי מאי קמ"ל ר"ג טפי מירמיה דקרא נמי עלה טובה קמ"ל ותירלתי ע"פ מה שאיתא לעיל לא הכשיר ר"א אלא בגיטין אבל בשאר שטרות לא ע"ש פרש"י [דהשטרות עומד לזמן מרובה] והשתא המקשה ס"ד דעידי חתימה כרתי דאין השטר ממש זולתן א"כ מ"ש גט משטר לזה הקשה שפיר ומשני לא לריכא וכו' וקרא בשטר מכר איירי שעומד לראיה לזמן ארוך והתא הוא ותיקן בגט נמי משום שמא מייתי וכו' וברשב"א מיישב בע"א ע"ש: גמ' מפרשין שמותיהן. ומעיקרא אי עד בלא שם כלל או אני פלוני עד זולת שם (ר): בתוס' בד"ה אמר אמימר כו' דאדר"נ נמי קאי ס'. עיין הלשון באשר"י. ונראה שלא תימא ר"נ עלמו ס"ל ברבים אין לו הפרה דהא משני לעיל דמדרינן לה ברבים ולא פריך מידי רק הכא רוצה הגמודא ליישב הך דינא דא"ל לפרש אף אם נפסוק דינא יש לו הפרה וק"ל [וכעין זה כתב מהרש"א]: בתוס' בד"ה אבל לדבר מצוה כו' היינו כשאומר על דעת פלוני כו'. דלא כפרש"י כך יאמרו לו וכו': בתוס' בד"ה והעדים כו' משמע דמקודם נתקנה. ומ"מ הו"ל לאקדומי הא דהעדים לאלמנה כיון דקדמי ומיהו אהתקינו ר"ג ל"ל ע"כ שתהא נודרת דהא דהעדים לא התקין הוא רק אמר שניתקן מקודם. וטלי דבריא היה נראה דר"ג הזקן לחוד ור"ג סתם לחוד: בתוס' בד"ה מי איכא כו' ואע"ג ס'. הא ודאי דאסקו אדעתייהו דתקון הלל היה ללמוד לעשות ולנהוג כן דאל"כ מה תיקן דאורייתא הוא ועוד למה לי כתיבת פרוזבול במסירה בלא כתיבה נמי איטו משמט [א"ו שלא היתה התקנה כדי שיועיל שלא לשמט דבלא"ה מועיל במסירה לחוד רק כדי ללמד לעשות כן] רק הקשו מאי פריך דלא הו"ל לעקור מצות שביעית אע"ג דהפקר ב"ד היה הפקר מ"מ אין להם לעקור מצוה ע"י כן הא דאורייתא הוא ואין כאן עקירת מצוה: בא"ד עיקרו על המלוה וכו'. מקושר לפ"ה כיון דלדידיה הפקר וכו' הוא תירוץ אפילו לעקירת מצוה א"כ למה לי קרא מיהו ז"א דלא הו"ל לקרא לסמוך על הפקר וכו' כך דהו"ל גרבא לשטיי דאורייתא הוא ואין כאן עקירה דא"ל דמ"מ פריך דלא הא"ל לנהוג וכו' דע"ז לא יפול התירוץ הפקר כו' דלא יהיה עדיף מדברי תורה גופיה דאפ"ה אין ללמוד לעקור לדורות מצוה אחת מתרי"ג מצות. ולי היה נראה דתרי מילי ניכהו וכן משמע בהדיא במשניות סוף שביעית ומוסר שטרות היינו שמסלק עלמו מהן ונותנם לב"ד שיגבו בו מה שירלו ויש כח בידם אחר שביעית לנוגשו לשלם להם או להמלוה וכשראה הלל שנמנעו וכו' דלא ניחא להו למוסרו לב"ד על הספק [אם ירלו לנוגשו לשלם להמלוה] לזה תיקן הריני וכו' ומתנה עמהם ע"מ שאגבנו כ"ז שארלה דזו מדאורייתא לא מהני. וראיתי בתוס' ריש מסות דכתבו דפרוזבול ומוסר תרי מלי ניכהו ותו לא: בתוס' בד"ה בזמן שאתה כו' ברים מ"ק דפריך וכו' ומשני בשביעית בזה"ז ומייתי הך דהכא וכו': בא"ד ואשמס אילו נאן לשון אשם: בא"ד דהוו ידעי דחריב וכו'. ושיעמדו ויתקנו רבנן שמטה זכר לשביעית ידע מסברא א"כ בזמן חורבן בית ראשון תקנו נמי כן והא דקאמר ראה שנמנעו וכו' [ר"ל] ראה שימנעו או אף בזמנו התחילו במדה רעה זו וכן מסתבר דאז אתי שפיר ספי ועברו על מה שכתב בתורה דלאחר חורבן מדאורייתא שפיר עבדי דאין מלוין כיון שלא רצו לפרוע אחר שביעית ומדאורייתא חייבים לשלם דאין שביעית משמט וק"ל: בא"ד א"נ הך בעיא כו'. היינו לפרש"י דקאי רבא אדלעיל נמי: בא"ד כל יושביה עלי'. דכתיב וקראתם דרור לכל יושביה בזמן שכל יושביה עליה וכו': ע"ב גמ' שב ואל תעשה הוא. הלשון משמע כאילו להש"ד דהמקשה לא חשיב שב ואל תעשה וכן פירש הרשב"א [דלריך שיאמר משמט אני] ע"ש: עכ"פ תקנת הלל מפני תיקון העולם משום תקנות עניים לא משום העברת דת [כמשמעות לשון פרוזבולי ובוטי] אף שפרש"י בד"ה רבא משום סייג וגדר גם זה גדר הוא גם משום קושיות ותקינו רבנן דתישמט [דהוא גדר זכר לשביעית]: גמ' ואי ס"ד לדרי עלמא נמי תיקן בשאר בי דינא נמי נכתבו. לפי"ז כ"מ של האיבעיא כפשוטו לענין אי כתבינן בשאר ב"ד ותלמודא דנקיט כ"מ לבטולי נמוס דדחי הת"ש כי תיקן הלל נמי לדרי עלמא כגון בי דינא דידיה וכו' ובזה מיושב נמי בסמוך אבטליניה הא אין ב"ד כו' למה ליה הך סיומא הא שפיר פשיט דיטל לבטל כדקאמר אבטליניה אלא משום דלפי סברת הפשטן הכ"מ בלא לבטולי רק לענין בשאר ב"ד [והיה לריך לאתויי אידך דשמואל ולכך סיים הא אין ב"ד כו' דתיפשט מינה כולה] ודו"ק: גמ' אע"ג דלא כתב ככתב דמי פרש"י יהיו כמוסרין כו'. משמע אע"ג דלא מסר וא"ל א"כ מבטל תקנת ב"ד ראשון דתישמט זכר לשביעית בשלמא הלל לא ביטל דאם לא כתב פרוזבול משמט וזה עלמו הדבר מה שלריך לכתוב פרוזבול י"ל דר"כ קאי על אייסר חילי פירוש יותר מב"ד הראשון ועי"ל במלוה ע"פ מתקיים תקנתן עי"ל לענין שב ואל תעשה יכול לבטל דברי ב"ד חבירו: גמ' או לישנא דניחותא הוא כו' פי' רש"י לא עשאוה אלא לנחת. אע"ג דתנן כשראה שנמנעו פירוש משום שנמנעו כו' עשה תקנה אבל מה שעשה פרוזבול והיה יכול לתקן בע"א לטף כל אחד לפרוע קודם שביעית זה היה משום ניחותא. והיה אפשר לומר משום ניחותא ר"ל ענותנותו של דיינים הוא שהיו יכולין לתקן אלימי מזה אף בלא פרוזבול [אלא] דא"כ מאי אבטליניה: מה משמעות עולבנא לניחותא אי משום עולב או עלוב הו"ל למיבעי עולב או עלוב: גמ' הסריח. לשון תרגום ור"ל הבאיש: גמ' כלאת השמש. נעלב מן הלבנה דאמרה אי אפשר לב' מלכים ושותק. עושין מאהבה כמו שאמרו שמחים בלאתם ששים וכו' והוא כחתן יולא וכו' ישיש כגבור לרוץ אורח אף שיש לה יסורין כמו שאמרו כשולא מפלת חררת דם כנדה שנא' ישיש כגבור לרוץ אורח כשיש ודו"ק: גמ' ובוטי. דאותיות דטלנ"ת מתחלפין דאל"כ למה קרא עשירים בלשון בולי בכאן הו"ל פרוז עשיר אלא כדי לכלול העניים: ברש"י בד"ה ואמרו רבנן דתישמט ונמלא הלוה גזלן וכו'. אבל לעיל פריך כפשוטו בלא"ה דעוקר מצוה: ברש"י בד"ה לבטולי כו'. לבטל כו' שאפילו כתב בפרוזבול ישמט להתוספות הא דאורייתא הוא דאיטו משמט מוסר וכו' דא"ל כגון במלוה ע"פ דע"כ ל"ל או מדאורייתא במוסר החוב בע"פ או בכתב נמי לא ישמט או אף להקנת הלל משמע מדהקשו לעיל בד"ה מי איכא מידי ואע"ג דבספרי כו': בתוס' בד"ה ותיקן רבנן כו'. ולא רצו לתקן יובל לענין חזרת קרקעות לחודא או שביעית להשמטת כספים לחודיה: בתוס' בד"ה אא"כ. בע"ז הקשו מכח פרוזבול דהכא [דקאמר אי אייסר חילא יותר מהילל היכי דמי אי דפשיט כו'] ולא כפשוטו על אא"כ גדול וכו' [כדמסקו הכא] משום דבקשיא מליינים שם (ש) וזה בעלמו קושית הגמ' שם ואה"נ לפי התירוץ שם הו"ל [על אא"כ] ועוד משום קושיא שניה שהקשו שם הא פרוזבול מסתמא פשט ויכול לעמוד וכו' [וכ"כ מהרש"א שם]: בא"ד והיכא דלא פשט כגון שמן אע"ג דעמדו כו' דשמן מי"ח דבר כדאיתא בע"ז ובירושלמי דפריך ולא כן תנינן שאין ב"ד יכול כו' אף בגדול איטו יכול לבטל ובגמרא דע"ז נמי פריך מזה ועוד הא אמר כו' אפילו אם יבא אליהו כו': הא דירושלמי ר"י כדעתיה כו' ולא קבלו רוב ליבור כו'. הייט לא פשט ואע"ג דבעבודת כוכבים שכיבא לעיל וסמכו רבותינו כו' ועל דברי ר"א ב"ל ס' אא"כ רוב ליבור יכולין לעמוד [מ"מ] קך דאמר ר"י בירושלמי בשם ר"א ב"ל פירושו לא פשט] כנ"ל פשוט ולא כאשר ראיתי מי שהבין שפירושו אין יכולין לעמוד ודחק עלמו ע"ש ודו"ק: בא"ד ומיהו בדבר שלא תקנו וס'. הא דשמעתין תקנו שיתפשט בכ"מ שיהיה שם ב"ד חשוב [מיישב בזה קושית מהרש"א ע"ש]: בתוס' בד"ה דאלימי ס' תנן במס' שביעית ס'. מלתא באפי נפשיה הוא ובגמ' שלי מוגה והא דתנן ואיטו מובן: בתוס' בד"ה דכתיב הסריח כו' מ"מ הומ"ל עזב.

באור

מוכח: (ע) אינו מובן כלל דמ"ש ולהכי נקיט ניסת לא מדע כוונתו אהייא קאי גם קשה א"כ מאי משני אין הבעל מיפר בקודמין והלמא לכי נתארסה מיפר לה הארוס דמיפר אפילו בקודמין אע"כ דלא שייך הכא כלל מלתא דהארוס מיפר בקודמין דהא דמיפר בקודמין אינו אלא בשותפות עם האב דלגבי אב ליכא קודמין וכמבואר שם בגמרא וברא"ש ובר"ן בפ' נערה והכא ע"כ מיירי באין רשות אביה עליה דאל"כ אפי' לא ניסת ניחוש שמא יפר לה האב ומש"ה נמי נקיט בכל הסוגיא ניסת משום דבאירוסין לא מצי מיפר כלל כיון דע"כ באין רשות אביה עליה מיירי: (פ) ומתורץ בזה נמי קושית התוס' ד"ה והני עלה. ואף לפי מ"ש למעלה בקושית ניסת ודאי מיפר לה בעל דכיון דלר"ה לית ליה הך סברת דאתכל לאלתר לא מיסתבר ליה למקשה שיפלוג ר"ג בהא מ"מ ודאי ניחא ליה למיפרך ממתני' דבכורות בפשיטות טפי כיון דמ"מ אפשר לתרוצי מתניתין דידן בהכי וכעין שסיים בתירוץ השני: (צ) ממ"ש ואילו כתבו כו' היה ניחא מ"ש בסמוך איני מובן אף שי"ל דכוונתו היה ניחא מה שהקשו בסמוך דלא פריך וליחוש בל"ז אמתניתין לתירוץ קמא דאף לתירוץ קמא י"ל בל"ז עד"ר אבל לר"ה ע"כ סובר דבאשה לא מהני עד"ר אף לגבי חכם: (ק) הוצרך לזה אף די"ל דאפי' אי לגבי חכם בעד"ר אין לו הפרה מ"מ לגבי בעל יש לו הפרה לתירוץ ראשון ולכך סתמו רבנן דאפי' בעד"ר איכא קלקולא משום הפרת בעל משום דהלכתי הו"ל לפלוגי בלריך חקירת חכם ועד"ר: (ר) וברש"י מפרש בהדיא כן שכיב הוהם אני פלוני וכ"ה בהדיא בברייתא דמייתי עלה: (ש) בהא דפריך אהאי דשמן מהא דהא"כ גדול הימנו ולכך לא רצו להקשות היתך קאמר אא"כ גדול אי בלא בטל אפי' שמן מותר רצו בשמן דהא זה בעצמו קושית הגמרא מהא"כ אשמן ולכך

להתוס' הו"ל ולא כתב עוד ואולי דבריהם נראה דדיוקא דהגיבותא דהו"ל לקצר ולכתוב נרדי השרינו וכמו שהיתה ריש פסוקים תנא דבי ר"י לעולם אי יוצא אדם לבין מגונה מפיו שהרי עיקם וכו' ופריך ובדאורייתא לא כתיב טמא כו' ה"מ היכא דרי אהדי נינהו וכו' לבין קצרה עדיף וכו':

דף לז ע"א גמ' ולחייב לו יש לו קרקע. בין לו בין לערב: גמ' בשטר שאין בו אחריות. אע"ג דחוב בשטר ממילא משועבדין לו הקרקעות ואפילו בשטר מכר הגרי' אחריות ט"ס הוא מ"מ אלימי טפי כשמפורש וכמ"ש התוס': גמ' תניא כוותיה דר"י כו'. אף שי"ל דהתניא כב"ש מ"מ תניא ברייתא כותיה: ברש"י בד"ה א"ל פרוזבול כו' חוב של אביהן. טפי הו"ל חוב עצמן דכתוב אביהן טענינן ליורש שהיה יכול לומר פרוזבול היה לו ואבד דנאמן על כך כדבסמוך ודוחק לומר דזו כטענת נאנסו דלא טענינן להו תרתי לומר שהיה לו פרוזבול ונאבדו (ת): בתוס' בד"ה אלא מעתה וכו' ויש לו משכון. פירוש על חוב אחר ושוה מותר לא ישמט חוב אחר כנגד המותר או. כבח"ש ר"ל פקדון וכה"ג דומיא דדר בחצירו ומוחזק בו הדר שלא מחמת חוב ואפ"ל קאת משכון ממש שלא בשעת הלואה ופריך מדנקיט מתני' המלוה על המשכון דמשמע דוקא שהלוה עליו ולהאי טעמא משום דתפיס כשלא הלוהו עליו מעיקרא רק תפס בו אח"כ נמי ומשני דטעמא משום דרבי יצחק א"כ שלא בשעת הלואה הוא כ"ש ולרבותא נקיט על. רק לשון דשאני לא משמע כן. ויש מפרשים אין לפרש כו' ומקשה מכח סברא בלא ראיה דא"כ הו"ל כו' ג"כ מכח סברא אלא מקשה מכח ראיות גמרא דאיזהו נשך וק"ל: בתוס' בד"ה שאני משכון כו' דאפילו מקבל פקדון כו'. מביאין ראיה דאע"ג דלא קני לגמרי ואפילו לא לענין גניבה ואבידה כדמשמע סוף הדבור רק לענין אחריות כשומר חנם ואפ"ה קמו לה ברשותיה לענין בל יראה: בא"ד ועובד כוכבים שהלוה לישראל כו' אף שגוף החמץ דישראל אפ"ה אילו הוי ב' לטיבותא דהיינו עובד כוכבים קני משכון והוי ברשות עובד כוכבים הוי כגוף החמץ של עובד כוכבים דיש ב' לטיבותא גוף החמץ דעובד כוכבים ולאו ברשות ישראל אע"ג דקיבל הישראל עליו אחריות דאינו עובר ה"נ בעובד כוכבים שהלוה לישראל מטעמא דר' יצחק אילו שייך בעובד כוכבים ודו"ק: בא"ד א"כ מאיזה טעם נחשב כש"ש כו'. ר"ל במשכון שלא בשעת הלואה לא הוי אלא ש"ש מטעם דנהנה לענין קדושין כו' ואילו בשעת הלואה נמי נהנה לענין קדושין א"כ מה בין בשעת הלואה ושלא בשעת הלואה ועיין בתוס' פרק האומנין: **ע"ב** גמ' דלמא מימנע כו'. דלא ס"ל שמצוה לפדות את העבדים וכ"ת א"כ לימנע ומה בכך דא"ל משום דמצוה לפדות לשם בן חורין וכי נימא ישתעבד וישאר עבד ימנעו מלפדות ורשב"ג ס"ל דאף כי ישאר עבד אפ"ה מצוה לפדות את העבדים דהא כיון דמדינא הוא עבד כיון דלפני יאוש למה הוציאוס מדינא מלהיות עבד משום דלא לימנעי מלפרוק ימנעו ומה בכך דהא דינא להיות עבד ואי משום דרצו לעשות מעבד בן חורין יאמר בקיצור לא ישתעבד כי היכי דליהוי בן חורין וכ"ת הכי פירושו מימנע כו' ופעמים שהוא לאחר יאוש דזכה בעצמו מלהשתעבד דהא נצוה לפדותו ויחשבו דלמא לפני יאוש הוא חדא דאכתי ימנעו דלמא לפני יאוש הוא ומדינא שישאר עבד מיהו בזה י"ל כיון שישאר בן חורין לא מימנעו דמצוה קעבדי ולא דמיא למ"ש מקודם דלמה להו לרבנן להקני דלא ישתעבד ולהוציאו מדינא כיון דמדינא ישאר עבד ימנעו וימנעו [אבל הכא כיון דמחשש שיטעו לומר קודם יאוש הוא הוצרכו להוציאו מדינא ולומר דלא ישתעבד ובודאי לא ימנעו כיון שישאר בן חורין מצוה קעבדי] אך דא"כ למה ליה לרשב"ג אליבא דרבא דספוקי ליה לומר ב' חלוקים אלפני יאוש כשם כו' בהא דחזקיה דלאחר יאוש סגי דכיון דישתעבד לאחר יאוש משום דחזקיה אפילו לשם בן חורין א"כ אזדא ליה טעמא דרבנן דמימנע כו' בלפני יאוש: **ובקצרה** להקשות בפשטא דשמעתין למה לי כשם לימא אף בלפני יאוש משום דחזקיה כיון דישתעבד אפילו לבתר יאוש משום דחזקיה אף דמדינא הו"ל להיות בן חורין כ"ש לפני יאוש דמדינא להיות עבד דכיון דלאחר יאוש קי"ל דישתעבד מכ"ש לפני יאוש יש לייסבו ודו"ק (א) אלא משום דאע"ג דליכא מצוה מ"מ ניחא להו לרבנן שיתפרקו או כמ"ש הרשב"א דאף לת"ק מצוה ומ"מ חיים שהעולם טועין בזה וקאמר רשב"ג כ"ע יודעין כשם כו' וליכא למיחש דימנעו: גמ' מפני מה אמרו כו'. לשון רבים עיין במהרש"א וכי תימא משום דאף לרבנן בלפני יאוש בין כך ובין כך ישתעבד לאוקימתא דרבא וכקושיית המקשה וקאמר מפני מה כו' דאע"ג דלפני יאוש הוא מ"מ הו"ל לחוש משום מימנעו א"כ קשה למה לי כשם כו' לימא טעמא דחזקיה ג"כ אלפני יאוש נחששא דמימנעו [א"ו חששא דמימנעו אלים טפי מדחזקיה וכנ"ל] וק"ל: גמ' אין קני ליה למעשה ידיו. עיין ברשב"א באורך במאי קני בדינא הא לוקחו באלמות ובגזל ע"ש: ברש"י בד"ה לשום עבד אמאי ישתעבד וקס"ד לרבו ראשון כו'. דאי ס"ד נמי בלאחר יאוש לרבו שני ופריך משום דלא קני ליה חסר העיקר מפיוטא דרבא וק"ל: ברש"י בד"ה לשום עבד על מנת להחזירו כו' להשתעבד בו נראה משום שרצה לייסב האריכות דאביי דלא הו"ל רק לעולם לפני יאוש ולשם בן חורין לא ישתעבד משום דמימנעו וכו' אלא כוונת אביי דשלא תטעה לסברתו דמימנעו כו' א"כ לשום עבד פירושו להחזירו לרבו ראשון דוקא כיון דחיישינן למימנעו [כסברת התוס' בקושיתם] וא"כ היה קשה דהו"ל למתני' לפלוגי מניה וביה בלשם עבד [בין להחזירו ובין להשתעבד לשני] לזה בא אביי דלעולם לשם עבד ישתעבד לרבו ראשון ומלתא פסיקא היא ולזה פירש לשם עבד על מנת וכו' וטעמא באמת דלא חיישינן למימנעו לזה פירש דמידע ידעי וכו' [ויצטרך להחזירו] ואפ"ה פדאו ומ"מ הקשו תוספות ולא ניחא להו בהאי טעמא דמ"מ כיון דנודע כו' ימנעו רבים בפעם אחר לפדותו ולהיות עבד לראשון ודו"ק: **ועיין** ברע"ב דמפרש ברבא טעמא דמימנעו ואולי ט"ס הוא: ברש"י בד"ה מהם תקנו ריבויא היא. יותר נוהג לכאורה לפרש מיעוטא הוא: בתוס' בד"ה לעולם כו' וה"ה דמצי למימר כו'. דמשום מימנעו ולא פרקי אין ראוי להיות ישתעבד לשני קודם יאוש כמ"ש בדבור שאח"ז. מ"מ טפי אלימי סברת לשם בן חורין פרקיה דלא ישתעבד לשני [אף לאחר יאוש] משום דחזקיה כיון דלשם בן חורין פרקיה ולראשון משתעבד משום דחזקיה אע"ג דלאחר יאוש הוא [ולכך נקיט האי טעמא דאלים] וק"ל: בתוס' בד"ה בין כך ובין כך כו' דאי כשפדאו לשם עבד כו'. אבל לשם בן חורין פשיטא דאין סברא להיות לשני כיון דלשם בן חורין פרקיה: בא"ד כדי שיהיה לענין מציאה כו'. אין להקשות אכתי לתקנו שיהיה מציאות ומתנות אף לשני דהא השתא הפקיע מציאות ומתנות ומעשה ידיו ונתנו לראשון משום דחזקיה כ"ש לשני דמעשה ידיו שלו מן הדין וא"ל לתקן רק מציאות ומתנות עניי דלא שכיחי גרידא וי"ל כיון שצריכין להוציא מדינא סברא טפי לתקן להשתעבד לראשון ודו"ק: בא"ד ומיהו נוכל לומר כו'. ומ"מ נשאר לשם בן חורין ישתעבד לראשון וכן משמע לקמן (ב) בסמוך ודו"ק: בתוס' בד"ה אי לפני יאוש כו' דפליג ת"ק ארשב"ג בלפני יאוש רק בלפני יאוש מודה מטעם כשם או משום דלפני יאוש הוא ולא ס"ל סברת מימנעי כו':

דף לח ע"א גמ' קשיא דר' יוחנן אדר"י. אף כשנפרש לעיל לרשב"ג ישתעבד לעולם לשני (ג) מ"מ הא טעמא משום דחזקיה וכיון דהכא ליכא שני הו"ל ישתעבד לראשון משום דחזקיה ודו"ק: גמ' אי יאות עבדית שדר לה כו'. פירוש שלחו לו אם תרצה לעבות ישר וכיון שלא לה גט חירות: ברש"י בד"ה עובד כוכבים ישראל מנין כגון כו' לייסב קושית התוס' דאפילו ישראל לא קני עבד עברי אלא בכסף וכן ויושב ממנו שבי פרש"י בחומש שפחה אחת וכו' ועיין ברשב"א באורך ואפ"ל כוונת רש"י מאי פריך עובד כוכבים ישראל מנין ני ביקש הלא בעבד כנעני קאמינא לזה פי' כגון עבד זה כו' אבל למה דיליף מויושב כו' קושטא דישראל נמי קני ולזה הקשו התוס' ודו"ק: ברש"י בד"ה חבורי מחברי כו' אבל לשם עבדות לא היו רוצין כו' דלית להו דרשב"ג. וא"ל לפדות לשם בן חורין דהוי מצוה כדקאמר לעיל דלמא מימנעו ואי אין מצוה לימנע ולימנע (ד) דא"ל זה לפני יאוש היה וס"ל כרבא דמוקי למתני' לאחר יאוש אבל קודם יאוש לעולם ישתעבד ז"א דהא לרבא צ"ל דלא מסתבר כלל דפליג ת"ק לפני יאוש כמ"ש התוס' לעיל ורש"י פי' דלית להו דרשב"ג אלא ודאי בשפחה ליכא מצוה אף שיפרוק לשם בן חורין וכבר כתבתי לעיל מזה וע"ש: בתוס' בד"ה אבל בחזקה כו' כ"ש עובד כוכבים כו'. והיאך מסיק עובד כוכבים ישראל מנין כו': בא"ד ופירש ר"ת הואיל כו' בעבד עברי אבל בעלמא קנינו של עובד כוכבים במשיכה כו' כנ"ל: בסה"ד בחזקה של כיבוש מלחמה. וקנינו של עובד כוכבים בכסף כו' לא בא למעט רק קנינים המפורשים דמקרי קנין ברצון לא בחזקה ובאלמות: בתוס' בד"ה דכתיב וישב ממנו שבי וא"ת כו' וי"ל כו'. לא מייתי בקרא פסוק וכי תשיג יד גר וגו' דס"מ דעובד כוכבים ישראל קונה דדלמא דוקא ישראל ממש משא"כ עבד כנעני דלאו ישראל מעליא הוא לזה מייתי דר"ל דכ"ש הוא גם לאשמועינן דלא קני אלא למעשי ידיו כמ"ש התוס' ולא מייתי בקרא הא דטהרו בסיחון וקרא דוישב וגו' נמי מיושב בזה או לאשמועינן דכ"ש (ה) או לאשמועינן דגופו לא ועי"ל דלבתר דשמעינן מדר"ל דעובד כוכבים עובד כוכבים קונה בכסף ש"מ דיש לו קנין בגוף האדם תו ילפינן כי היכי דשמעינן דהיכא דיש לו קנין כגון בקרקע קונה בחזקה כמו בסיחון ה"נ כיון שיש לו קנין בגוף קונה נמי בחזקה אבל ניליף עיקר קנין אדם מקנין קרקע דסיחון לא הוי ילפינן ועוד דאף בלא"ל דהוי ילפינן אדם מסיחון מ"מ לא הוי ידעינן מויושב שום קנין דמנ"ל לדמויי [ישראל לעובד כוכבים.וכמ"ש מהרש"א] אבל כיון דמלינו בדר"ל דדמי בקנין כסף מדמינן להו נמי בקנין חזקה ודרשינן ויושב לקנין חזקה וק"ל: בתוס' בד"ה ואינהו וכו' ולא מסתבר כו'. אבל לפירוש שני דלרשב"ג לעולם לראשון שייכא שפיר אף בלאחר יאוש אתאי נמי כרבנן ס"ל דחיישית שמא לשם בן חורין פרקיה ואסור לך להשתעבד בה אנן לשום אמתא פרקינן לה ואין כאן משום שיעבוד בת חורין ולמה דס"ל כרשב"ג א"כ לא שייכא לנו להשתעבד בה ולהכי שדרוה לך ודו"ק: בא"ד וסבר כרבא. לפי"ז צ"ל דפליגי בפלוגתא דאביי ורבא דשמואל דלא השתעבד בה [ואף גיטא דחירותא לא אצרכה] ס"ל כאביי וכמ"ש בסמוך וק"ל: בתוס' בד"ה אלא אפילו כו' בעי גט שחרור. אבל במה שלא השתעבד בה מצי סבר אף כרבא וכרבנן דישתעבד לרבו שני (ו) ואף כרשב"ג לחד פירושא: בתוס' בד"ה המפקיר כו'. עיקר קושיא אף למאי דמשני התם דלא מהני באפי בי תרי זיל משום דעבד עברי גופיה קני מ"מ יפקירנו ועיין בתוספות החולץ דף מ"ח ע"א: בתוס' בד"ה כל המשחרר ומסקינן כו'. ואע"ג דשמואל דס"ל הכא עובר בעשה ע"כ לא ס"ל הא דלקמן דלדידיה כיון שאין רשות רבו עליו אין קרוי עבד וא"ל גט שחרור (ז) מ"מ אנן קי"ל כשמואל בהא וקי"ל לקמן נמי הא כדפסיק שם הלכתא כרבינא ולכאורה אמאי לא הקשו מעבד שברח דלעיל דכופין את רבו כו' ומסוגיא דשמעתין אי דמצי פרקו לה למה לי גיטא דחירותא טפי הו"ל להקשות היאך היה רשאי לשדר לה גיטא דחירותא הא עובר בעשה ודוחק לומר דעיקר קושיא דלא אסקי אדעתייהו הא דאין היורשין רשאין להשתעבד כו' ולמ"ש א"ש משום דלקמן פסיק הלכה כרבינא הקשו משם אשמואל דהא ע"כ לאו משמואל הקשו דכ"ז לא אזלה אליביה ולא מצי סבר רק למאי דקי"ל כן הקשו ודו"ק: בא"ד משום דאיכא מצוה רבה, כו'. דמשום שתם מצוה אין עשה דוחה עשה והכא בחציו שפחה ליכא לשבת יצרה [כיון] דאיתתא לא מיפקדא אפריה ורביה [שמא גם לאחר שתשתחרר לא תקיים. כ"כ התוס' לקמן דף מ"א ע"ב בד"ה לא לתהו בראה]: בסה"ד כדשרינן הכא משום מצוה דרבים. ולא מייתי ראיה מהא דחציו שפחה דהתם משום איסורא נגעו בה להסיר המכשילה לא לקיום מצוה: **ע"ב** גמ' אפשר דמיחד לה לעבדיה כו'. בהא דחציו שפחה כו' נמי אפשר דמיחד לעבד עברי דמותר בשפחה ובבת חורין וכמ"ש רש"י בדף ל"ט ע"ב והפדה לא נפדתה כגון שפחה כנענית חציה שפחה וכו' המאורסת לעבד עברי שהוא מותר בשפחה ובבת חורין וי"ל כמ"ש התוס' לעיל דעבד עברי אינו נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג וזה מעשה בימי האמוראים היה (ח): גמ' מיתבי מעשה בר"א כו'. אף אם ידע ברייתא דר"א סובר חובה מ"מ לא מקשה דר"א אדר"א דאף דאמר חובה אין זה דינא דשמואל בעצמו דכ"ז שהוא עבד כנעני אסור להניח לו מלהשתעבד בו אבל כשרוצה לשחררו ולעשותו בן חורין להיות ישראל גמור זה מחדש שמואל כל המשחרר וכו' ולהכי לא קאמר הלכה כר"ע לזה מקשה אדשמואל וק"ל. אבל בסמוך פריך שפיר ודלמא כו' אבל למ"ד חובה קושטא היא דינא דשמואל דאפילו אי משחררו עובר בעשה וק"ל: **לעיל** בחציו שפחה וחציו בת חורין

באור

ולכך הקשו מפרוזבול אמאן וע"ש: (ת) ועי' בב"י סי' ס"ז שפירש דברי רש"י משום דרש"י מפרש הא דאמר ר"ח כותבין ליתומים פרוזבול לנכסי אפוטרופים דמיירי מחוב עצמן דצריך פרוזבול: (א) דאפשר דהך חששא דחזקי' שלא יפיל עצמו לא אלימא כ"כ לדחות בעבורו הך חששא דחימועי למיפרקיה אבל השתא דפירושו מימנעו היינו משום שמא לאחר יאוש הוא דאז מצוה לפדותו ויסביר דקודם יאוש הוא א"כ כיון דגם בלאחר יאוש אין מצוה לפדותו דהא ישתעבד בו משום דחזקי' לא איצטרך תו טעמא דכשם דימועי ויתנעו כיון דלעולם אין מצוה לפדות: אך קשה אי ס"ד דחששא דחזקי' לא אלים לדחות חששא דמימנעו למיפרקי' א"כ למה ליה לרבא למימר דספוקי לי' לרשב"ג והאי כשם אלפני יאוש דהא גם אלאחר יאוש בעי טעמא דכשם דהא פשיטא דלאחר יאוש כיון דמדינא דליהוי בן חורין ומצוה לפדותו ואי נימא ישתעבד משום דחזקי' ימנעו מלפדותו יחששא דימנעו אלים טפי מחששא דחזקי' וכבר הקשה כן הפני יהושע והניחו בצ"ע גדול ע"ש: (ב) בגמרא קשיא דר"י אדר"י אף דמישבו שם וכמ"ש שם ע"ש: (ג) נראה דכוונתו להמפרשים שהביא הרשב"א דאף בלשם בן חורין קאמר רשב"ג ישתעבד לשני וכתב הרשב"א דמגמרא זו לא משמע כן וע"ז תי' הגאון: (ד) זה כסברת הגאון בתחלת דבריו לעיל בגמרא דלפדות דלשם בן חורין הוי מצוה (ה) לכאורה אינו מובן דהא כבר נשמע בין ישראל בין עובדי כוכבים (ו) ואף דאין כאן משום שיעבוד בת חורין כיון דמ"מ ישתעבד לרבו שני וכמש"ל מ"מ כיון דלדעתו לא שייכא לגביה יוכל לומר דלא רצה להשתעבד בה רק מדלא אצרכה גיטא דחירותא מוכח דכאביי ס"ל וצ"ל דלאביי לא ס"ל כר"ג ושבאי לא קמי ליה כלל: (ז) לכאורה לפי מה שכתבו התוס' בתירוצם דלא ישתעבדו בה שיורשים משום מצוה לקיים דברי המת משמע דהכי לא פקע שיעבודא רק שהיורשים צריכים לקיים דברי המת שלא להשתעבד בה א"כ אכתי רשות רבו עליה ובודאי דאף לשמואל צריכין לשחררה ולכתוב לה גט שיחרור דהא לא פקעה רשותא מן היתומים. איברא דבאמת דברי התוס' הללו דתירוצם תמוהים הם מאד דעכ"פ כל עצמות קושיתם היאך כופין אותם לשחררה ולקיים דברי המת היכא דעביד איסורא א"כ מה הועילו בתירוצם דבהשיחרור ליכא איסורא כיון דלא ישתעבדו בה הלא הא דלא ישתעבדו בה גופא אינו אלא משום מצוה לקיים והיא גופא תיקשי האיך יקיימו דברי המת שלא להשתעבד כיון דהתורה אמרה לעולם בהם תעבודו והאיסורא קעבדי ומצאתו במהרי"ן ל"ב שכתב דנראה דט"ס הוא בתוספות והא דלא ישתעבדו בה לאו משום מצוה לקיים הוא רק דמיד באמירתו שחררו נפקע שיעבודה ואינה אלא משוכב גט שחרור ושכן משמע ברשב"א ע"כ בשינוי לשון ובאמת שכן מבואר להדיא בלשון רשב"א ע"ש אלא שדחה שם דברי התוספות וכתב דהיאך נפקע שיעבודא בדיבור בעלמא ומכ"פ משמע שם דלתוספות נפקע שיעבודם תיכף ולזה תירצו שפיר כיון דבדיבורו נפקע או ליכא איסור בשחרורה ואין להקשות אכתי בהכיא דפלוגית שפחתי יעשו לה קורת רוח דמבואר לקמן דף מ' דכופין את היורשין יעשין לה קורת רוח ופרש"י בד"ה יעשין לה קורת רוח דאם אין רוחה נתקררה בלא שיחרור ישחררוה והתם תנא הכל ביורשין כדפי' רש"י בד"ה כרב שמואל בר יהודה ס"ל כו' כיון דקאמר יעשו לה קורת רוח לא מנע כח היורשין ממנה אלא בהן תלה א"כ תקשה קושיית התוספות היאך כופין לעבור על עשה דלעולם בהם תעבודו ובהא לא שייך תירוצם דשיעבוד גופא אינו אלא משום מצוה לקיים וקושית מהרי"ן ל"ב אפשר דרב שמואל בר יהודה לא ס"ל כשמואל ואנן דקי"ל כשמואל לית לן דר' שמואל בר יהודה ולא הקשו אלא מהא דקי"ל כרבינא דכרב דימי מתני לה וכמ"ש הגאון. או אפשר דמפרשי לה התוס' כדמפרש לה הרי"ף דעושין לה קורת רוח ממלאכה כבידה לקלה ע"ש וכן מוכח להדיא בתוספות לקמן דף מ' ע"א בד"ה אותו העבד אין לו תקנה שהקשו התוספות שם לפי' רש"י דמעוכב גט שחרור אסור בשפחה ובבת חורין א"כ למה קאמר בירושלמי באומר לבניו שחררו כופין את היורשין לשחררה משום מצוה לקיים ותיפוק ליה מחמת דליתא שפחה אינו יכול כו'. ולכאורה הוא תמוה מאוד כיון דבאמירת שחררו לא פקע שיעבודא ועבד גמור הוא ומותר בשפחה א"כ הא דכופין אינו אלא משום מצוה לקיים ובאמת שכבר הגיה הפ"י בצ"ע א"ו דהתוספות ס"ל דתיכף פקע שיעבודא וכן משמע שם להדיא בגמרא דף הנ"ל דאמר רבינא בהא דאיסורא לבריה מורית אלא כרב דימי ס"ל דאמר באומר לבניו אל ישתעבדו בה כופין היורשין לשחררה משמע לאבייא דבהך דרב דימי לא מורית לבניו רק איסורא או שחררו אל ישעבדוה אל ישתעבדו משום דבדיבורו כבר נפקע שיעבודם וצ"ל דאף התוס' כתבו בדיבור הקודם דלא מהני בע"פ הרי את בן חורין אף לשמואל וכן איתא לקמן דף מ' ע"ב אמר ר' יוחנן וכולן בשטר אבל בע"פ לא נפקע כלל וכפי' רש"י בפירושו הראשון אפשר דבאומר לבניו אל ישתעבדו או שחררו הוי סילוק רשות טפי ודינו כמו הפקר או דכיון דדברי שכ"מ הוא דברי שכ"מ ככתובין וכמסורין דמי ואף דהוי מתנת שכ"מ במקצת מ"מ בתוספר דבריו לבניו במצוה מתנת מיהא קונה אפילו במקצת. וכן משמע בדברי הב"ח בי"ד סימן רס"ז ע"ש. ומ"מ צריכין היורשין לכתוב גט שחרור דלא הוי ככתובין אלא לענין שיעבוד וכמ"ש שם הב"ח והש"ך על הב"י בספרו וכן פסק הב"י בשולחנו הטהור עיין שם. והשתא מקשה הגאון כאן שפיר. ובזה אתי נמי שפיר מה שכתוב בסמוך ודוחק לומר דעיקר קושיא דלא אסקו אדעתייהו הא דאין היורשין רשאין להשתעבד כו' והיינו דסלקא דעתך דאינו אלא מכח כפיית דמצוה לקיים דברי המת ולהכי לא מקשו מהך דלעיל דזה הוו ידעי דאם אין רשאין להשתעבד בו תו ליכא איסורא בכתיבת הגט שחרור. ולהדוחק לומר הוא מתורץ נמי קושית הראשונה של הגאון: (ח) ועיין לקמן דף מ"א ע"ב בתוספות ד"ה לא נתנו מה שתירץ המהרש"א קושיא זאת עיין שם:

ממ"ש

לא פריך דלמא כר' ישמעאל דס"ם ראיט שהלכה כן מדעבדו אמוראי בה עובדא: גמ' ת"ש המקדיש עבדו כו'. לעיל פרש"י וכיון דיליף מקרא קשה לרב וכאן הקשה לרב אף דלא יליף מקרא וק"ל: בתוס' בד"ה גופא כו' ולכאורה משמע כו'. אף דרש"י נמי לא קאמר רק היכא דאמר קדוש למכור אבל בקדוש כתם במקדיש תמימים סתם נמי אין בהם לבדק הבית מחומה מ"מ יקשה קושיא ראשונה דעדיין הא"ל קדוש לימכר לא קאמר כיון דאין דיניהם שוין דהכא במקדיש סתם איירי דאין בו פדיון להקדש. ומ"ש ונכא"ה וכו' ולא כתבו פשיטא בלא לשון עם קדוש רק משום דבמקדיש סתם עסקינן דמ"מ דלגנא לא איירי במקדיש סתם רק פירושו קדוש לימכר ויש פדיון ולהכי לא קאמר קדוש לימכר לא קאמר דבלאת טועני [של רב] בקדוש לימכר וק"ל [ולכך כתבו לכאורה כתימיה הלשון משמע בלא פדיון]: בא"ד אפילו החבירי נמי. ר"ל עבדים של חבירו וא"כ הקשו אפילו עבריים נמי והומ"ל אפילו חבירו נמי: בא"ד ונראה לפרש גופיה לא קודם פירוש ליהסר כו'. הכי ברירא ליה לרב מכח שום הרבה: ולפירוש התוס' פריך ת"ש הראשון דקדוש לגופיה דא"ל דפשיטא קדוש לדמים למכור דא"כ גזברין מאי עבידתייהו כדפריך בתר הכי וא"ל כלל כמקדיש סתם הוי כאילו מפרש ביהיה כח לגזברין למכור דהייט חלוקה שלישית אכתי לשני דאמר בפירוש כן וכל מה שתאמר אכתי תוקמא באומר בפירוש כן אלא שבט דקדוש גופיה דאי לא"ה גזברין מאי עבידתייהו ודיבור שאח"כ מקושר לזה דהגיהא לפי' רש"י משום הכי אין הגזברין רשאין להוציאן לחירות לפי שאין גופן קדיש להם וכמ"ש רש"י אבל להתוספות דגופן קדוש למה אינן רשאין לזה פירשו דאין ס"ג מדינא רשאין כו' ועיין ברבנו א דבריהם בביאור יותר ודו"ק (ט):

דף לט ע"א גמ' הא מני ר"מ הוא. כאן לא מצי דאמר לדמי א"כ פשיטא דעובדא ואוכל (י): ברש"י בד"ה אי אמרת בשלמא כו' וכמו שאמר דמיו עלי ויש להן עליו מעות כו'. מפרש כן מדלא משני לעיל הא מני ר"מ היא אלא משום דלר"מ דטעמא משום אין אדם מוציא כו' מפרשין דבריו שנתכוין לדמיו עלי וא"כ לעיל גזברין מאי עבידתייהו ולזה נתכוין בארוכת הסברא סוף הדבור בשלמא בעבד כו' וכ"ת בשלמא מנ"ל שנתכוין לדמי עלי לר"מ דלמא קדוש לימכר י"ל כיון דמכח דאין אדם מוציא דבריו להקדש לבטלה קא מפרשינן דבריו כך מפרשי' דבריו שמסתבר דהייט אפשות שיוכל לפדם בלא יהיה יד גזברין בהם כמו להוציאן לחירות [אף ע"י מכירה לאחרים] וק"ל. ולפירוש התוס' דלעיל פשיט קדוש גופי' וכאן קדוש לדמיו שפיר י"ל לר"מ קדוש לימכר והוא שהקדיש עצמו ע"כ מכח שאין אדם מוציא כו' מפרשין דבריו דמי עלי ולא מצי לעיל לשנויי ר"מ הוא דא"כ גזברין מאי עבידתייהו דכ"ז שאין קדוש גופיה אין לגזברין כח בגופן רק לפי' רש"י דאף בקדוש לדמיו יש לגזברין כח רק לא מוקי לעיל כן משום דהייט מפרשין דבריו למאי עם קדוש לרב כמתפיס תמימים א"כ לשני ר"מ הוא דמפרשין לעולם לתועלת הקדש (כ) לזה מפרש דגר"מ כו' דבריו אפשות דהיינו דמי עלי ומ"מ אטלי פירושו י"ל דלא משני לעיל ר"מ הוא כיון דהקדיש כל נכסיו א"כ הא לא הוציא דבריו להקדש לבטלה דחל אבאר נכסי' ודו"ק:

דף מ ע"ב ברש"י בד"ה אפותיקי אם לא הפרע לך כו'. נ"ל אע"ג דע"כ לרב מיירי באין לך פרעון אלא מזו כמ"ש התוס' בד"ה במזיק מ"מ פרש"י דאיירי באומר אם לא אפרע כו' ור"ל אם לא הפרע לך במעות כמשמעות שהם פרעון בכל מקום וכן פי' ב"י כמדומה בסי' קי"ז בחשן משפט והוצרך רש"י לזה משום דאי לא מיירי הכי ולא מצי לסלוקי בזוזי אפילו לרבא למפרע הוא גובה ולא היה השחרור מפקיע משעבוד כמ"ש התוס' בד"ה הקדש וגם לעולא י"ל הכי אע"ג די"ל לעולא מיירי באפותיקי שהם מ"מ אפילו באפותיקי מפורש אתי שפיר נמי כיון דמצי לסלוקי בזוזי שורת הדין אין העבד חייב במצות לרבא ולאביי כגון דרוצה לסלוקי בזוזי וק"ל ואולי דמש"ה פי' רש"י ברישא הגאי דאם לא אפרע כו' בהדיא ולאופן אפותיקי בעבד שיש בשהם שיהיה סולי לסבול לרב אפותיקי מפורש אין לך פרעון כו' גם לעולא י"ל הכי ולסבול ג"כ לעולא אפותיקי שהם אם נראה ורש"י בחכמת לבוט הלא יצא ידי כולן ודו"ק: בתוס' בד"ה הקדש כו' קדושת הגוף כו' כגון שור תם למזבח. וכן ברש"י. נ"ל משום דאין לפרש גם על הקדים עבדו כדהשתא תרוייהו במכר כמ"ש התוספות בסמוך משום דהא לעיל קי"ל המקדיש עבד היינו לדמי קאמר ולא לשחררו דליהוי עם קדוש וא"כ הו"ל רק קדושת דמים ואין מפקיע שיעבוד ואפילו לרבה אליבא דרב דלעיל דליהוי עם קדוש קאמר א"כ נכלל בכלל שיחרור דהא לאו מלד הקדש מיתסר אבעל חוב ומפקיע שיעבודו רק שמוציאו לחירות להיות עם קדוש ישראל גמור וליתן גופו של עבד לעצמו של עבד במתנה לזכות בעצמו ומש"ה נמי אתי שפיר דלא נכלל שיחרור בכלל הקדש כמת וע"ז דאפילו שחרור שבא ע"י לשון הקדש לא נכלל בהקדש רק בשחרור וק"ל: בא"ד דהוי בכלל הקדש כו'. נ"ל משום שכולן אסורי הנאה ואכ"ע כמו הקדש אבל שחרור דהו"ל ג"כ קדושת הגוף כמ"ש התוס' לפני זה ולהכי כיון דחל קדושת הגוף שעה אחת כו' אעפ"כ אינו בכלל הקדש כיון דלאו איסור הנאה הוא כמו הקדש אבל א"ל משום דמת וע"ז מיתסרי אכ"ע כהקדש משא"כ שחרור דא"כ לפי מ"ש התוס' לקמן בסמוך דקונמות לא מפקיע שיעבוד כיון דלא מיתסרי אכ"ע א"כ קשה למה שחרור מפקיע הא ג"כ לא מיתסרי אכ"ע אלא נ"ל לאו דוקא אכ"ע רק לאפוקי דלא מפסיד בע"ח לחודיה אלא גם הוא מפסיד אזי מפקיע א"כ שחרור גם הוא מפסיד כמו בע"ח ולכן מפקיע ואפ"ה לא נכלל בכלל הקדש כמת וע"ז שהן מיתסרי אכ"ע כהקדש ממש משא"כ בשחרור וק"ל וא"ל הא דנקטו התוס' לקמן דוקא הקדש דמיתסרי אכ"ע מפקיע וכו' הייט משום דבאו רק לחלק בין הקדש לקונמות אע"ג דתרוייהו קדושת הגוף דזה מיתסר אכ"ע וקונמות אבע"ח לחוד אבל לענין מפקיע שיעבוד לא צריך מיתסר אכ"ע כדמוכח משחרור רק לאפוקי אבע"ח לחוד כהקדש דקונמות וממילא לא מליט בהקדש הפקעת שיעבוד כי אם בהקדש דמיתסרי אכ"ע מאחר דהקדש קונמות שהוא הקדש פרטי אינו מפקיע מאחר שאפילו על המקדיש לא נאסר כי אם על בע"ח לחודיה א"כ תו ליכא הקדש אחר כי אם הקדש כללי דנאסר אכ"ע וק"ל ולא שיהיה צריך מיתסר אכ"ע להפקיע שיעבוד ודו"ק: בא"ד ועי"ל דלא חשיב אלא מתני' ובריתא כו' וקונמות בפ' אע"פ וכו' ואע"ג דבסמוך פי' התוס' דקונמות אינו מפקיע וא"כ הקדש כללי דמיתסר אכ"ע אינו מתני' ובריתא י"ל דמ"מ הא דקדושת הגוף למזבח מפקיע מידי שיעבוד הוא נלמד ממתני' דקונמות פרק אע"פ וק"ל. ועי"ל דמ"מ מדאורייתא קונמות מפקיע דקדושת הגוף מפקיע רק דאלמוה רבנן לשיעבוד בע"ח הייט דיש לחוש שכל אחד יאסור נכסיו וממילא היכא דמיתסר אכ"ע דהייט גם למקדיש עכ"פ דלא אלמוה רבנן לשיעבוד בע"ח מפקיע וק"ל וא"כ הקדש שפיר הוי מתני' מקונמות פרק אע"פ דמפקיע היכא דליכא חשש שמא יאסור וכו' דלא עשו רבנן שם תקנתא דאלמוה ודו"ק. וא"ק כאן היכי אלמוה רבנן ומדאורייתא פטור הא"ה כדפריך לעיל גט פרוזבול דמלבד דהפקר ב"ד היה הפקר לא קשה מידי דהא אלמוה רבנן לשיעבוד בע"ח ואין חל הקדש כלל מעיקרא ודו"ק. ומ"מ ק"ק הא מקונמות לא ילפינן אלא דקדושת הגוף מפקיע אבל לא ילפינן דיכול להקדיש כיון שהוא אפותיקי לבע"ח דגבי הקדש איש כי יקדיש את ביתו כתיב מה ביתו ברשותו וכו' כמו שהקשו התוס' דוקא מהקדש דצריך שיהיה ברשותו ולא הקשו משחרור (ל) א"כ עדיין לא נמצא במתני' הקדש דרשאי להקדיש ולהפקיע משיעבוד ונ"ל דלכן פירשו התוס' דרבא לטעמיה דאמר מכאן ולהבא גובה וזה לא קמ"ל הכא כלל דרשאי להקדיש ולשחררו רק הכא קמ"ל דקדושת הגוף מפקיע משיעבוד וזה שפיר ילפינן מקונמות דפ' אע"פ דבלא"ה קשה למה להתוספות להאריך זה בתירוצם ולומר ר"ת דרבא לטעמיה כו' הלא לא קשה להו רק מה בין קדושת דמים לקדושת הגוף אם יש ברשותו להקדיש קדושת דמים ישו א"כ זה יתיישב במ"ש לחלק בין קדושת דמים לגוף משום דלא אלים כח בע"ח ממקדים ולפ"ז א"ש ועיין שם אח"ז להסביר יפה: והא דהקשו תוספות אדבמיתנא לא אמרי' אלמוה ולא מהקדש דקיימינן ביה ובפ"ע דהא בפירוש הזכירוהו משום דהקדש למה נימא אלמוה לשיעבודא דבע"ח שגא מן הדין ולהפקיע כח ההקדש דעדיף בכל דוכתא מכח הדיוט ולא דמיא לקונמות דרק מפקיע מבע"ח ואינו טוטו להקדש ומש"ה הקשו ממיתנא דדמיא לקונמות בזה דנימא אלמוה לבע"ח דהא לא מפקיעין בזה לכח שום אדם בהרי אסור בהנאה וק"ל לזה תירצו דבהא תליא מלתא דאלמוה דאפילו לא מפקיע כחו של אחר כמו במיתנא אפ"ה כל היכא דאסור גם לדידיה אלמא שאין כוונתו להערים ולהפקיע נכסיו מבע"ח לא אמרי' אלמוה והייט הקדש ומיתנא משא"כ קונמות דוקא דרק מיתסרי אבע"ח ולדידיה שריא בהא אינו מתכוין אלא להפקיע שיעבוד ולהכי אמרינן אלמוה ודו"ק: בא"ד כעולא נמי לא מצי וכו'. הקשה מהרש"א דלמא מוקי אביי כעולא שחררו רבו שני ומפרש שורת הדין אין העבד וכו' ר"ל אינו חייב כלום לרבו ראשון דמיו דלאביי הוי שחרור רבו שני מדאורייתא דלמפרע גובה אלא מפני תיקון העולם שלא יאמר לו עבדי כו' כלרב לזה כופין רבו ראשון וכותב שטר על דמיו וכו' והוא איפכא מלרב בחילוף שני לראשון ובאמר פירוש מתני' כמו לרב וא"ל דלק"מ דאי אפשר לפרש הכי שורת הדין כו' דלמה אין העבד חייב לרבו ראשון ההעדפה שעל כתוב משורת הדין [ונכי דכופין אותו לשחררו מחמת אגיו עבד למנה אחרונה אבל עכ"פ העבד חייב משורת הדין] ומפני תיקון העולם נמי אינו כותב שטר על דמיו רק על ההעדפה וק"ל גם תירוץ מהרש"א אינו מכיר שתירץ דאי לאביי שחרור שני הוי מדאורייתא הו"ל היזק הניכר כמ"ש התוס' בד"ה בהיזק וכו' לרב ע"ש א"כ למה פטור לת"ק המשחרר ע"ש ותימה והלא אף לאביי ולאוקימתא זו לא הוי שחרור של שני אלא על חלקו כדי חובו ובזה אינו שייך לנייר היזק כלל דלמי מזיק בכדי חובו הלא מפסיד הוא עצמו חובו אלא נ"ל מה שכופין לרבו ראשון לשחרר גם חלקו קרי ליה היזק ואותו חלק אף לאביי ע"כ מדרבנן הוא וא"כ שפיר הו"ל היזק שאינו ניכר אף לאביי ושפיר מצי פליגי בהיזק שאינו ניכר ודו"ק אלא כמ"ש דקושיא מעיקרא ניתא דודאי אין כח לשני לפטור העבד מרבו ראשון מההעדפה וא"כ ע"כ שורת הדין שאין העבד חייב הייט על שיעור החוב אין לפרש כן דפשוט דפטור ואפילו תיקון העולם ליכא אם שחרור של שני טוב וא"כ ע"כ לשון אינו חייב הייט במצות דאין שחרור אלא מפני תיקון העולם כו' וא"כ לאביי הא שחרור של שני טוב ולמה שורת הדין אינו חייב במצות ודו"ק:

דף מא ע"א גמ' עולא אמר כו' י"ל לרב יש לקרות במתני' ושחרר בוי"ו החולם ומוסב הכינוי אל העבד וקאי ושחררו על רבו [דנקיט מקודם] ר"ל עבד שעשאו רבו וכאילו כתב ושחרר אותו ולעולא דקאי ושחררו על רבו שני א"כ קאי על אחרים דנקיט שעשאו רבו אפותיקי לאחרים א"כ יש לקרות ושחררו בוי"ו במלאפו"ם שאחרים שחררו ולא הוזכר במתני' לפי"ז הנפעל דממילא משמע שחררו על העבד שהוזכר מקודם דשייך גביה שחרור וק"ל וא"ל לדחוק דושחררו בחולם הוי"ו לעולא כמו לרב ופירוש הפועל של ושחררו שהוא לשון יחיד אם הוי"ו בחולם על כל אחד מאחרים שנעשה להם אפותיקי והוא דוחק גדול ויותר נראה כמ"ש. ולרב דהלכתא כותיה א"ש טפי לשון מתניתין דנקיט ושחררו כמו שעשאו דרישא וק"ל: ברש"י בד"ה שני רבו קרית ליה תנא דמתני' וכו' דלא תימא הא עולא נמי הכי קאמר מי שחררו רבו שני כו' לזה אמר אתנא דמתני' דקפיד עולא בפ"ע דתנא דמתני' לא פירש שני בהדיא רק סתם רבו ומוקמית ליה ברבו שני ושני ליכא למקרי סתם רבו וק"ל לזה אמר ומוקמית לה וכו' דייקא: ברש"י בד"ה משחרר קרית לי' מי הוי שחררו שחרור. ולא פירש ע"ד רבו קרית ליה משום דלמה לא יקראנו משחרר כיון שעשה פעולת השחרור לכן פירש דהיא גופא קשיא מי הוי וכו' אבל ברבו קרית ליה מבואר ממילא שאין לקרות לבע"ח רבו ומ"מ נ"ל שאין רש"י ר"ל דרב פליג אעולא בגוף הדין וס"ל דאין שחרור של שני כלום אפילו מדרבנן דא"כ לא א"ש לשון קרית לי' ותו הא דרב נמי מפני תיקון העולם שלא יאמר לו עבדי כו' צריך שחרור משני מדרבנן ומש"ה צריך לכתוב לשני שטר על דמיו א"כ ה"ה וקלא כ"ש דמפני תיקון העולם שילא שם בן חורין עליו ולחייבו במצות הוי שחרור שני שחרור מדרבנן גם א"כ מנ"ל לרש"י דלמא רבו קרית ליה נמי הכי פירושו מי צריכין לשחרור של שני ואפילו מדרבנן שנצטרך לכופו ולכתוב לו שטר על דמיו ועולא נמי פליג ארב בגופא דדינא אלא נ"ל דלא פליגי בגוף הדין רק בלשון פליגי למר קשה לשון רבו ולמר לשון משחרר ורש"י בא לפרש רק למה לא אתי שפיר לשון משחרר דהא נעשה השחרור על ידו ובגרמתו ולהכי פירש מי הוי כו' דהא עיקר שחרור לעולא נמי ע"י רבו ראשון דהא מחמת שחרור של שני שורת הדין אינו חייב כלום במצות וא"כ אע"פ שמפני תיקון העולם שילא עליו שם בן חורין בגרמו של שני כופין רבו ראשון כו' מ"מ אינו ראוי ושייך לקרות לו משחרר בשביל זה משא"כ ברבו קרית ליה מבואר מעלמו קושיות לשון רבו וכנ"ל וא"ל פירוש למה לא אתי שפיר לשון רבו והא דנקיט גמרא משחרר קרית ליה ולא נקיט הרישא ושחררו קרית ליה נ"ל משום דושחררו שהוא פועל ר"ל עשיית פעולת שחרור לא קשה מידי דשפיר תנא כוונת הפעולה אבל משחרר שהוא שם התואר על שם פעולתו לא שייך שם התואר בו אם אין שחרורו שחרור ודו"ק ולהכי נקיט משחרר קרית לי' ר"ל לקרות כן בשם התואר ועי"ל דבושחררו עדיין לא אתני' דאין שחרורו כלום ונקטי' לפי כוונת המשחרר משא"כ בסיפא כבר אשמעינן שורת הדין וכו' שאין שחרורו כלום ולמה א"כ משחרר קרית ליה וק"ל ואפשר גם זה נכלל בלשון רש"י מי הוי כו' ר"ל הא כבר אשמעי' שורת הדין וכו' שאין שחרורו כלום ולפי"ז פי' כן ליישב דנקיט משחרר קרית לי' וכו' ולא ושחררו קרית ליה דהוא ברישא:

דף מג ע"ב בתוס' בד"ה ואין אני קורא בה כו' וא"ת והכא וכו' והא אמרי' פ"ד שאין

באור

(ט) ממ"ש הגיהא לפי' רש"י וכו' נראה שהבין דלרש"י אף לתנא דפליג ארב וס"ל דלא אמרינן דניהוי עם קדוש רק קדיש למכור קאמר מ"מ אין גופו קדוש ליאסר בהנאה לכך לפי' רש"י ניחא דאין הגזברין רשאין כו' משא"כ לפירוש התוס' דלתנא דפליג ארב גופי' קדוש ליאסר בהנאה א"כ אמאי אין רשאין להוציא לחירות והאמת שכן נראה מבואר ג"כ ברשב"א דלרש"י אף למאן דסובר קדוש לימכר אין גופו קדוש ליאסר. אבל לכאורה אין הכרח לפרש כן ברש"י ואדרבה לקמן דקאמר לא דכ"ע קדוש פי' רש"י קדוש לימכר משמע להדיא דאי קדוש לימכר אסור בהנאה ולא פליגי רק אי עבדא כמקרקע כו' רק דרש"י מפרש גופו לא קדוש לאו היינו שלא ליאסר בהנאה רק ר"ל לא קדוש שאינו ראוי לא למזבח ולא לבדק הבית ואף דגבי בהמה טמאה אינו ראוי מ"מ התם ע"כ קדוש לימכר דהא ליכא למימר בי' דליהוי עם קדוש אבל בעבד כיון דאיכא למימר דליהוי עם קדוש קאמר אמרי' יותר דלהוי עם קדוש קאמר אבל לתנא דסובר דלא למיהוי עם קדוש קאמר הדר הו"ל כבהמה טמאה דאף דאין גופו קדוש דהייט ראוי למזבח או לבדק הבית מ"מ ע"כ קדוש לימכר קאמר ואסור בהנאה בעבד כמו בבהמה טמאה ואפ"ה סובר רש"י דאין יכולין הגזברין להוציאן לחירות דאין גופן קנוי מכיון דאינו ראוי למזבח לא ניתן להם אלא דמיהן וניתן להם רשות שימכרו ולהתוס' לא ניחא להו בהכי דמכיון דנאסר בהנאה הו"ל גופן קנוי א"כ למאן דפליג ארב אפשר דהתוס' ורש"י שוין לדינא דקדיש לימכר קאמר ונאסר בהנאה אבל באמת מוכח כדבריהם בדעת רש"י דאף אי קדוש לימכר קאמר אפ"ה לא נאסר בהנאה דהא לקמן בברייתא דשבה ואוכל ע"כ דפשיט קדיש לימכר קאמר לא דמיו עלי מדקאמר הכי נמי מסתברא דקתני סיפא כו' הא"כ כו' ע"ג אי אמרת [illegible] ופי' רש"י וטעמא משום דמקדיש אתם דבר שאינו ראוי לגופו הקדישו לדמיו לימכר כו' מכחם להדיא דלמאי דס"ד הקדיש לימכר קאמר ומזה תמוה נמי על דברי הגאון ש"י דמסיק בשיטת התוס' דמברייתא דשבה ואוכל פשיט דדמיו עלי קאמר מדקאמר שלא הקדיש אלא דמיו ולא קאמר שלא הקדיש אלא לדמיו דממסקנת הגמ' בהג"מ מבואר לכל מעיין דלא היה שום ה"א לומר לרבנן דדמיו עלי קאמר רק לר"מ דס"ל דאין אדם מוציא דבריו לבטלה וא"כ לס"ד דקדוש לימכר קאמר תיקשי אמאי העבד עושה ואוכל הא אסור בהנאה א"ו דגופיה לא קדוש ליאסר בהנאה ונהי טעם הברייתא שאמרה שלא הקדיש אלא דמיו דהיינו שאין גופיה קדוש ואם נאמר דעושה ואוכל משום דאין הרב יכול לומר עשה עמי ואיני זנך ואינו יכול להקדיש מעשה ידיו כלל באינו מעלה לו מזונות וכדאמר רב לעיל דף יב ע"ב מקדיש ידי עבדו עושה ואוכל הא ברייתא יהיב טעמא שלא הקדיש אלא דמיו ויש לעיין בהא דרב מהך דהכא ועדיין צ"ע בכ"ז ולא כתבנו אלא לעורר המעיין: (י) לכאורה לשיטת התוס' דפשיט מכאן דקדוש לימכר ואין גופיה קדוש בסתם ולעיל פשיט דגופיה קדוש דלמא איירי דאמר בפירוש קדוש לימכר וא"ל פשיטא דקמ"ל דאין גופיה קדוש ליאסר בהנאה דלא כתנא דלעיל דפליג ארב. ואולי יש לחלק קצת דבאומר בפירוש קדוש לימכר לכ"ע אין מתפס בו שום קדושה ליאסר בהנאה: (כ) ואף דאי למתפיס תמימים מדמינן לה אף שיצא לחירות צריך פדייה לבדק הבית ומה תועלת יש להקדש אי לא יצא לחירות י"ל דרש"י סובר דלרב יוצא לחירות וא"צ פדייה כלל אף באומר בפירוש קדוש לימכר אלא שהתוספות הקשו עליו באמת דליהוי כמתפיס תמימים לגמרי ולצטרך נמי פדייה: (ל) אלא ודאי דבשיחרור לא בעינן ברשותו ואף דהתוס' הקשו לקמן בסמוך דלאביי דלמפרע גובה אין שחרור מפקיע שיט משום דלאביי אינו שלו אבל הכא ברבה דמכאן ולהבא גובה לדידיה פשיטא דמיקרי שלו אלא דיש מקום לומר דשי

וכו' וזה לא שייך הכא. פירש דזיקת ב' יבמין שיש כגון ג' אחין ומת אחד מהן ונפלה אשתו לפניהן ואח"כ עשה בה אחד מב' אחין מאמר ומת ג"כ כמתני' דהתם ובהא ודאי יש גזירה אטו ב' יבמות הבאות מבית אחד דסבר הטועה שמאמר של הב' קני ומכחו נפלה לפני ג' וע"י כן כשיהיה צרה אצלה ויחלוץ לה כדינו מספק דשמא בעלת המאמר לא פטרה דשמא מאמר לא קני והיא אשת ראשון וכפי' רש"י במתני' שם-א"כ יאמרו הטועים ב' יבמות הבאות וכו' וכדמסקינן התם גזירה דלמא חליץ ברישא והדר מיבם וקם ליה בלא יבנה כו' ע"ש משא"כ הכא דבחיי ראובן נתקדשה לשמעון וכפרש"י הכא א"כ אם אני קורא אשת שני מתים ע"כ דבית אחד הויא לשניהם חליו לזה וחליו לזה א"כ לא שייך הכא גזירה שמא יאמרו ב' יבמות הבאות כו' שאם מיבמה לוי ע"כ פוטרת אשת ראובן ואשת שמעון דהיא באמת שייכא לשניהם ולמה יבאו לטעות מזה בב' יבמות הבאות מבית אחד מתיבמת דהא הכא אם היא אשת ב' מתים ומתיבמת פוטרת שאר נשי ראובן ושמעון באמת מלהתיבם ומלחלוץ אדרבה איפכא יש קפידא אם מיבם לוי לאחת מאשר נשי ראובן או לאחת מאשר נשי שמעון שלא ייבם ג"כ לזו שהיא אשת שני מתים דאע"פ שירצה ליבמה משום אחיו השני שלא פטר עדיין נשיו מ"מ כיון שחליה לאחיו שכבר פטר לאחת מנשיו הו"ל ב' יבמות הבאות מבית אחד ודו"ק. אבל אם מיבם לוי לזו שהיתה אשת ב' מתים היא פוטרת באמת שאר צרות שנפלו מראובן ושמעון ואיזה ב' יבמות מתיבמת שייך כלל הכא ולזה תירצו התוס' דהתם במאמר דרבנן וכעין מתני' דהתם כמש"ל והיא באמת אינה אשת ב' מתים שריא מדאורייתא ליבמה ולא מיתסרא אלא משום גזירת ב' יבמות הבאות כו' דשייך בה כיון דאינה באמת אשת ב' מתים ואינה פוטרת צרתה שנפלה מהבעל מאחר שמת ודאי זה לא שייך הכא כלל כיון דהיא באמת אשת ב' מתים ופוטרת צרותיה מראובן ושמעון אבל משום הכי עצמו יש לאסור טפי ואפילו מדאורייתא דאשת ב' מתים ממש אסור מדאורייתא דמשום דיבום להקים לאחיו שם בישראל ולפשטא דקרא אפילו שם ממש הוי ראובן קורין לבן הנולד ראובן שנאמר וכו' ולא אתיא גז"ש למיפקע מפשטא לגמרי יותר מבכל התורה (מ) ובפרט לדעת הזהר בסוף פרשת משפטים שנשמת אחיו מגולגלת בבן הנולד ואשתו היא אמו וכ"כ כל המקובלים א"כ היאך יתקיים שמות שניהם ע"י אשה אחת ובן אחד וק"ל. אכן מצינו בנדב ואביהוא שבאו שניהם באליהו וי"ל דהתם לא נשאו נשים והוי רק ב' פלגי גופא ע"ש ועיין פרק ד' אחין דף ל"ג בתוס' שם שלא פירשו כן רק דלא מיתסרי אשת ב' אחין מדאורייתא כלל אפילו אשת ב' מתים ממש וע"כ דלפי"ז קשה מדהכא ואין לתרץ תירוץ התוס' דהכא ותימה שתוספות כתבו שם סוף הדבור דפירוש זה עיקר וצ"ע (נ): **בתוס'** בד"ה אבל אם כתב עליו אוני כו' וי"ל דל"ד דאכתי פש לגבי ישראל ממונא כו'. עיין בזה קושיות ח"ש מרבינא דלעיל גבי דסקרתא דעבדא זילו אהדרו אבני מרוותא כו' ומ"ש מהרש"א לתרץ אין לו הבנה כלל ותו ע"כ לעיל בדיסקרתא לא כתבי להו מרוותא קמאי אוני לכשתברח אין לי עסק בך דהא הוי צריכין למיהדר אבני מרוותא משום גט שחרור וא"כ כשכלו מרוותא עובדי כוכבים חזרו לרשות מרוותא קמאי אף למעשה ידיהן כמו ברישא במוכר עבדו לעובד כוכבים וברח דהכא שכופין רבו וכותב לו גט שחרור והא לא הוי קשה לתוס' כלל מדאמימר דהמפקיר עבדו אין לו תקנה דהא לא הקשו אלא אסיפא אכתב עליו אוני דרשב"ג והיינו טעמא משום דברישא בלא כתב עליו אוני כשברח חוזר לרשות רבו ראשון אף למעשה ידיו דהיינו ממונא או כשפדאו וכפרש"י במתני' א"כ שפיר יש לו תקנה בשטר אבל בסיפא בכתב אוני דכשברח אין לרבו ראשון עסק בו רק איסור נשאר גביה שפיר הקשו מדאמימר דאמר אין לו תקנה דאיסורא לא מצי מקנה (ס) והא הוצרכו לתרץ דגם בסיפא דאינו חוזר לרבו ראשון כיון דכתב אוני מ"מ פש לגבי ישראל ממונא אף בעודו ברשות עובדי כוכבים לענין קנס וולדות שאינו מופקע עד שיכתוב לו גט שחרור וק"ל וא"כ ודאי קשה טובא מאי פריך לעיל מדאמימר דמפקיר עבדו ומת אין לו תקנה ארבינא דהא ודאי דיסקרתא דעבדא כשכלו מרוותא עובדי כוכבים וחזרו לרשות מרוותא קמאי אף לממונא דמעשי ידיהם שפיר יש להם תקנה בשטר ודו"ק [ולזה לא מהני תירוץ המהרש"א כלל] וצ"ל לתרץ במ"ש האשר"י לעיל בשם התוס' אהא דרבינא דמצריך להו גיטא דחירותא ואע"ג דלר"י מסקינן לעיל דעבד מתנה בלא גט במיתת האדון כמו אשה אומר ר"י דהכא כשמת אדון ישראל כבר היה ברשות אדון עובד כוכבים ומש"ה לא זכה בעצמו במיתת האדון ישראל ע"ש וא"כ אפשר לומר כיון דבחיי מרוותא עובדי כוכבים כבר פקע רשות האדון ישראל כיון שמת בחיי מרוותא עובדי כוכבים [דאז לא היה יכול להוריש מעשי ידיו דאכתי היה משועבד לעובדי כוכבים] א"כ כיון דבמיתת האדון ישראל נתרוקנה רשות למרוותא עובדי כוכבים אי הדר כלו עובדי כוכבים זכה העבד בעצמו לענין ממונא ולא פש אלא איסורא דלא זכה בעצמו והוי דומיא דמפקיר וק"ל ותדע דאל"כ קשיא הא קי"ל מוכר עבדו לעובדי כוכבים לא קנסו בנו אחריו כדלקמן וא"כ אם היה זכות ממון לבני מרוותא קמאי לקנס ולולדות ומכ"ש אם כשמתו העובד כוכבים חזר לבני רבו הראשון [אף למעשי ידיו] למה יש לכוף בני מרוותא קמאי ליתן להם גט שחרור אלא כדפרישית דלא היה להם זכות ממונא כלל או כדתירץ חכמת שלמה דכבר נתיאשו ודו"ק. ולקושית ח"ש מקנס וולדות י"ל כפשוטו דממון כה"ג אינו יכול להוריש לבניו כמו בריש נערה שנתפתתה גבי בשת ופגם שאינו ממון להורישו לבניו מעולם אע"ג דעמד בדין אע"ג דהתם אמרינן והתנחלתם אותם לבניכם ולא בנותיכם מגיד שאין אדם מוריש זכות בתו לבנו (ע) ע"ש ודו"ק:

דף מו ע"א גמ' קסבר טעמא מאי משום קלקולא. יש לי לראות אמאי תקנו לא יחזיר ואומרים לו הוי יודע כו' טפי הו"ל לתקן שיאמרו לו אף שיותר הנדר וימלא בדאי השם רע תהא מגורשת ויהיה רשאי לחזור הניחא לטעמא דפריצות אבל לטעמא דקלקול קשיא הניחא להתוספות משום לעז אפשר דאכתי יאמר לא הייתי מסיק אדעתיה ה"א שיהיה בדאי וכה"ג אבל לפרש"י דיש קלקול ממש תו ודאי ליכא קלקול ממש וצ"ל דלפרש"י דאיירי בהתנה תנאי ממש על מנת זה יהא גט ואם לאו לא יהא גט אי אפשר לתקן ולומר שאפ"ה יהא גט הא הוא אומר דוקא על תנאי זה הוא מגרשה והיאך נתקן מי שגירש על תנאי שיגרש בלא תנאי אבל אומרים לו לא יחזיר דהשתא אפ"ג דנמצאו הדברים בדאים ואיהו אם לאו לא יהא גט קאמר אפ"ה מסתמא גמר ומגרש ודו"ק: **בתוס'** בד"ה אי אמר לה הכי כו'. מבואר יותר בהמדיר ועיין בחידושינו שם: **בא"ד** ולר"מ דבעי תנאי כפול כו'. סיום לפירושם דלפרש"י אתיא בפשיטות תנאי ממש וק"ל: **בתוס'** בד"ה שלא יהא כו' הני תרי לישני כו'. עיקר קושיתם [מאי מייתי] תנ"ה מר"מ משמע דלאיכא דאמרי טעמא דר"מ משום פריצות לזה כתבו אף לאיכא דאמרי טעמא דר"מ משום קלקולא ורבנן פליגי ועוד [דקשה להו] במאי פליגי הני תרי לישני דא"ל ללישנא דקלקולא לא מיחשב פריצות לסברא וכן להיפך דהא ע"כ שני הסברות אמת חדא לר"י וחדא לר"מ ולר"א לזה פירשו דר"י ור"מ ור"א לא איירי רק מנדר אבל ת"ק דמזכיר שם רע בי' פליגי וק"ל: **בא"ד** ואפילו בהודר ברבים כו' דאי ברבים כו'. אפ"ל דנמסך יחד דעכ"פ פסיקא להו דאף בהודר ברבים ס"ל לא יחזיר דאל"כ הו"ל איפכא מדר"י וכמ"ש התוס' לעיל [דף ל"ה ע"ב ד"ה אבל נשאת] לרבנן אף סי"ל דשאני [הכא] דאינהו מזכירין בדבריהן צריך חקירת חכם ושאינו צריך ואינו ברבים לא מהני חקירת חכם אם ס"ל כר"י [מ"מ פסיקא להו] רק שלא"ת ברבים אסור אף שאין לו הפרה ולא שייך קלקולא משום דס"ל ג"כ טעמא דפריצות לנ"א ואפילו בהודר ברבים קאמר דלא אסרו כו' ואין בו מטעם איסור חדש דאי ברבים אסור משום סברא חדשה דהיינו פריצות הו"ל למיסר כו'. ואפ"ל דתרי מילי קאמרי דלא תימא דס"ל ברבים אין לו הפרה ואפ"ה אסור לר"א משום נדר דלא ידעו בו רבים והיאך קאמר ורבנן דמשמע ר"מ ור"א הניחא לר"מ דלא ס"ל סברא דאסרו זה בפני זה לזה כתבו דמשמע דאפילו ברבים כו' ולא מפני שאינו ברבים [ומ"ש] דאי ברבים כו' היא חלוקה חדשה וראשון נראה יותר. וא"ל לוי"ל ראשון לרבנן נמי דלמא ס"ל נמי משום פריצות י"ל דנקטו משום שם רע ומסתברא דחד טעמא בתרוייהו כמ"ש התוס' מקודם משא"כ אינהו דלא הזכירו שם רע אע"ג דבנדר גופיה ס"ל טעמא דקלקולא מ"מ נדר ברבים דלא הזכירו בלשונם אי אין לו הפרה שהרי קאמר צריך חקירת חכם כו' י"ל שפיר בו טעמא אחרינא אע"ג דודאי ס"ל בכל נדר לא יחזיר-מדלא פליגי ואמרי איפכא מדר"י מ"מ י"ל שפיר טעמים חלוקים ועוד דלוי"ל ראשון דהך סוגיא פריך לאמר ר"כ ראשון ואילו ס"ל נמי משום פריצות למה צריך שיאמר משום כו' אף שלא אמר דליכא משום קלקול מ"מ לא יחזיר משום פריצות ודוחק לומר דר"כ לגדדין קאמר [צריך שיאמר] אנדר שלא ידעו בו רבים ודו"ק. ובר"מ א"ל טעמא ברבים משום פריצות דהא אמר בהדיא בברייתא טעמא משום קלקולא לחודא ודו"ק: **בתוס'** בד"ה כיון וכו' וא"ת בלא"ה מי חיילא וכו'. ולא הקשו לר"י מאי טעמא הא הוי נשבע לבטל וכו' דהא בלא"ה קשה מ"ט דר"י הא שבועה בטעות הוי וצ"ל דאם יש הפרה ליכא חילול השם וכמ"ש בסמוך רק לרבנן הקשו בלא"ה כמו מי חיילא שבועה כו' [ולמה לי כיון דאמרו מארץ רחוקה] ובסמוך הקשו לר"י איך הניחום בארץ כו' אבל א"ל לרבנן בלא"ה נמי היאך הניחום כו' דעדיפא להו לסתור הריגתם עצמו שתלה הכתוב בשבועה דאפ"ה משום חילול השם היה משום דבטעות היה ובאמת אף לר' יהודה אינו קשה כ"כ דמ"מ הריגה תלה הכתוב בשבועה מ"מ הקשו דעכ"פ משום חילול השם טעמא דקרא דתיקשי היאך הניחום ע"כ משום חילול השם א"כ בכלל מאתים מנה כ"ש דלא הרגום בשביל כן ודו"ק: **בא"ד** וי"ל דע"כ כו' כדמוכחי קראי כו'. עיין פרש"י בחומש פרשת שופטים ורמב"ן ורא"ם באורך ובפרשת חוקת: **בא"ד** דע"כ כו'. וגבעונים הערימו משום דהוא שלא עד שלא יכנסו דוקא כו' ויהושע גופיה משום דאף שאין מצווה להחרימן לאותן שמשלימין אח"כ מ"מ הרשות בידו ואין כאן הבטחה. משא"כ לאותן שישלימו קודם שיכנסו הבטיח להשלים עמהם: **בא"ד** ועוד לר"י היאך הניחום בארץ כו'. סמכו עצמן על מה שכתבו בסוף הדבור ועוד דבאותה שעה לא באו להתגייר כו' ואולי דמספקינא הייתי מגיה וא"ת זאת לסוף הדבור. ואולי הקדימו משום דומיא לוא"ת ראשון להכריח הטעם משום חילול השם ודו"ק: **בא"ד** הא למדת שאם חוזרין כו'. גם מלא תסגיר עבד כו' נלמד כדלעיל דף מ"ה יכול בכנעני שקיבל כו' ת"ל לא תסגיר. ולא ישבו כו' עכ"פ בז' אומות כתיב ומ"ש והאי קרא בז' אומות כתיב משום דרש"י בסוטה לא פירש כן ודו"ק: **בא"ד** נהי שלא היו יכולין להורגן כו'. לפי"ז אינו מדוקדק טעמא דר"י לא הכוס משום שבועה הא אין רשאים להורגן גם מה שאמרו הא דלא קטלינהו משום קידוש השם הא לא הוי רשאי [אלא] לגרשן מעריכן: **בסוף** הדבור היו יכולין לגרשן מעריכן. ומ"מ להניח לשבת בא"י כדלעיל לא תסגיר וגו' עמך ישב וא"ל כלל בלא קיבל חיוב לא ישבו בארצכם ובקיבל רשות דהא כתיב לא תסגיר כו': **בתוס'** בד"ה ר"כ בר יצחק אמר ומיהו לפי"ז כו'. פי' דעל דעתם נקרא ע"ד רבים מדמביאין ראיה משם דבשנים הוי עד"ר א"כ לא היה היתר לחרמי ציבור כו' אלא ע"ד המקום וע"ד הקהל לאו משום שיהיה נדר עד"ר הוא רק משום הערמה וק"ל: **ע"ב** גמ' פשיטא מהו דתימא כו'. דאין סברא לקנוס אותו משום פריצות וקלקול ליכא שנדרו תלה בהם לא יגרשנה ותיכף כשיגרשה נתקיים הנדר ומה קלקול ישנו תו הלא יכול לקחתה אחר הגירושין ועוד כיון דתלוי בדידיה ליכא קלקול וק"ל. **גמ'** והמקיימו כו'. ובשבועה אמרינן אי אתשיל אשבועתא בעובדא דריב"ל משמע דקיום טוב משאלה ואפ"ל דהמקיימו כאילו כו' משום שמא בפעם אחר יסמוך ג"כ על כך ויעבור מתוך כך אשבועתו אבל כשאדם יצא ידי עולמו וקיים כל שבועותיו ולא שאל עליהן זה ודאי טוב יותר דחזינן זריזותיה שלא עבר מאומה וק"ל. גם יש לחלק בין נדר לשבועה ודו"ק. יש לכוין נדר לאביר יעקב כו' ר"ל אף דהוי כבונה במה אכן זה הנדר היה עד אמצא מקום לה' משכנות לאביר יעקב [דלא היה אז איסור במות] וק"ל: **גמ'** אלמא ר"י לא חייש לקלקולא ורבנן חיישי לקלקולא כצ"ל וכן מצאתי מוגה וכן בפתיחות הקושיא מתחיל בר"י ורבנן ואביי דלא חש לתירוצא דרבנן אולי ס"ל כמ"ד דטעמא משום פריצות ולא מסתבר כלל לתרוצי דרבנן דהכא איירי בדלא אמר כלל משום איילונית אני מוציאך [וכן תי' הב"י] דא"כ מ"ט דר"י דלא יחזיר וסתם תלמודא כאן אהלעיל שפי' למשנתינו והוא דאמר כו' ודברי הב"י בספר יו"ד אין מחוורין בעיני כלל. וטעמא דהרמ"ה [דסובר אפילו לא כפלי' למלתא לא יחזיר שהוכרח הב"י לתרוצי בזה ע"ש] אולי לא פסק כר"מ בזה דדוקא לר"מ צריך דכפלי' לתנאי ודו"ק: **גמ'** אמר שמואל איפוך והא מדקתני סיפא כו'. לא אמר איפוך מתני' דלעיל כיון דליכא שם וחכמים אומרים ודו"ק: **בתוס'** בד"ה המוציא כו' והא דפליגי בהמדיר כו'. א"ל דבזה נתרץ התימה דהכא דכנסה צריך גט דאין אדם עושה כו' וכפרש"י וביבמות במן האירוסין כדמשמע בהמדיר דוקא כנסה שהם ואף דהתדע עומד במקומו דאיילונית אין לה רפואה והכא משמע דיש לה רפואה מ"מ התימה מתורץ ועיין בתוס' המדיר דהוכיחו דלאו דוקא כנסה סתם ע"ש: **בא"ד** והא דתנן כו' הממאנת כו' דמשמע אבל גיטא בעי כו'. ומדקרי לה איילונית משמע שהיא איילונית ודאי משא"כ כאן דקאמר משום איילונית דר"ל משום חששא דאיילונית: **בא"ד** ולא אמרינן תתיבם ממנ"פ כו'. ואשר תלד פרט לאיילונית לא קשה ממנ"פ כו' (פ) די"ל פרט לאיילונית שאינו מצוה ליבמה ועי"ל פרט לאיילונית היכא שהכיר בה אבל קטנה דלא שייך הכיר בה גם קאמר לא חולצין ולא מיבמין שאינו רשאי הקשו שפיר: **בתוס'** בד"ה אומר לה שתיקותך כו' והתם דאיירי בעקרה כו' ואפילו לרבנן כו' וא"ת כו'. קשרתיו דלפרש"י מתקיף ר"פ לסברת דטעמא דכתובה דחיישינן לקלקולא אטו אם הוא כו' אע"כ אין טעמו משום קלקולא וס"ל כרבנן דהכא דלא חיישי לקלקולא וטעמא דכתובה משום השתא הוא דבירת וכפרש"י בהדיא שמה והשתא לא קשה מנדה דהשתא הוא דבירת לא מבטל קלקולא רק שלא תוכל להוציא כתובה [והאי תנא דנדה חייש לקלקולא] וכן הכא באיילונית הוצרך לתקן דלא יחזיר דאי לא"ה חיישינן לקלקולא דהשתא הוא דבירת לא מבטל קלקולא וכתובה ה"כ דלא גביא הכא אפילו בלא טעמא דהשתא היא דבירת רק משום קלקול וכן מ"ש ואפילו לרבנן כו' דלפי' רש"י קושטא קאמר שם כן אלא כרבנן דלא חיישי לקלקולא משום דלא כפל וטעמא דכתובה משום השתא כו' ומה שדחק לרש"י לפרש כן לשיטתו דקלקול ממש אין שייך

באור

דהוי אינו ברשותו וכמו שפי' רש"י בפסחים דף ל ע"ב בד"ה כ"ע לא פליגי ועי"ז כתב כאן דכ"ז אינו אלא בהקדש דמה שאינו ברשותו בעינן אבל אי הוי אינו שלו וכמו. לאביי פשיטא דאין לחלק בין הקדש לשחרור: (מ) עיין ביבמות דף כד אמר רבא אע"ג דבכל התורה כולה אין מקרא יוצא מידי פשוטו הכא אתיא גזירה שוה ואפיקתיה לגמרי ופי' רש"י שא"ל לקרות בנו בשם אחיו המת: (נ) ואף דהתוספות כתבו לכך תירוצא דתנאי הוא ותנא דפרק ב"ש ס"ל אשת ב' מתים דאורייתא אולי קשה ליה דתוספות מקשו לה מהא דפ' ד' אחין ולתוספות שם נראה עיקר דהך דפ' ד' אחין סברי דלא מיתסר מדאורייתא כלל: (ס) אינו מובן היאך שייכא קושיות התוס' אכתב עליו אוני שפי מברישא דכיון דכשברח זוכה רבו למעשי ידיו לפי דברי הגאון ז"ל א"כ מה שאין לרבו ראשון עסק בו ע"כ אינו אלא מגד מה שכתב לו בשטר אוני אין לי עסק בך לכשתברח ולא נמי משתחרר בו בזה השטר עצמו ומה לי כשכותב לו שטר שחרור אחר שברח או שכותב לו מקודם שטר שיחול לאחר שיברח אע"כ משמע מדברי התוספות דכשברח זכה העבד בעצמו במעשה ידיו וכא דלא הקשו התוספות מרישא יש לומר כמ"ש הגאון בעצמו או כשפדאו וכן תירץ גם מהרש"א: (ע) אלמא דמוריש זכות עבדו ואבתו צריך מיעוטא שאינו מוריש. היינו משום דהתם יש לו זכות גם במעשי ידיו ולכך יכול להורישו לבניו בעבד ובבתו צריך מיעוט אבל קנס וולדות לחוד פשיטא דאינו מוריש. וכלל כוונתו נראה דבא ליישב דברי מהרש"א שתירץ דכיון דאין לו זכות במעשה ידיו אינו יכול להוריש קנס וולדות ועי"ז כתב בתחלה שאין לו הבנה כלל והיינו אמאי אינו יכול להוריש ותו דכלו מרוותא חוזר למרוותא קמאי אף למעשי ידיהן ולזה תי' בתחלה קושית ותו דכיון דמתו מרוותא קמאי בחיי העובדי כוכבים דאז לא היה יכול להוריש מעשי ידיו ושוב נתרוקן רשות ישראל לגמרי אף לקנס וולדות כיון דאינו יכול להורישן לבנן בלא מעשי ידיו כסברת מהרש"א. ואח"ז בא להסביר סברת המהרש"א אמאי אינו יכול להוריש וזה שכתב ולקושית ח"ש מקנס וולדות י"ל כפשוטו דממון כה"ג אינו יכול להוריש כמו בריש נערה כו'. מיהו מ"ש גבי בושת ופגם כו' אע"ג דעמד בדין כו' מגומגם דהתם בקנס איירי אלא שדעת התוס' שם דגם בושת ופגם אינו מוריש משום דאתקש לקנס. גם מ"ש אע"ג דעמד בדין אינו אלא דעת ר"ש וגם זה אינו אלא התם דכתיב ונתן דלא זיכתה תורה אלא משעת נתינה: (פ) לא דנקיט ממנ"פ ר"ל אף אם נאמר

דאשר

לומר ביה. גט נמי מעלה מספק דשמא השתא הוא דברית דליכא אלא ספיקא כמו השתא הוא דכהשית גם דלענין כתובה ניחא שפיר דהממע"ה וכמ"ש שם התוס' אבל להתוס' דקלקול ליתא אלא משום לעז בעלמא אתיא בפשיטות טפי דהשתא הוא דברית מבטל הלעז כיון דיכולין לתלות בהשתא הוא דברית ולזה הקשו הכא באיילונית נמי כו' וא"ת מגדה כו' ואפי' לרבנן כו' אמאי חיישי שמא לקלקולא אלולי טעמא דהשתא הוא דברית כנ"ל [לזה כתב דרבנן נודו הכא] אף שיש להקשות קלת מי הכריחם לזה יפרשו ג"כ דהשתא הוא דברית אין מבטל לעז רק נותן טעם לכתובה וכמו לפי' רש"י ודו"ק. ויש מקשים בט"א דבל"ז [ל"ק מגדה] התם קלקול ממש זה נתבטל בהשתא היא דברית אבל לעז לא נתבטל כמו בדלא אמר ע"מ כן יהא גט דקלקול ממש ליכא ולעז איתא ולרבנן דלא חיישי הכא לקלקול נמי הכא קלקול ממש היכי ובנדה איירי בלעז [ודלא כרבנן] ויש לפקפק הרבה בזה והו"ק: לענין כתובה יש לעיין אי צריך נמי שאמר שאין אני רוצה לתת כתובה ע"כ מגרשך דלפי הסברא נראה שא"צ ביאמר ועיין:

דף מז ע"א גמ' שנאמר כי לי הארץ. איירי בענין קדושת הארץ פרשת בהר ולזה מייתי ר"א פסוק דלה' הארץ ומלואה לא מיירי בקדושת הארץ רק בעצמית הארץ:

ברש"י בד"ה משום קלקולא שלא יוטמעו בעובדי כוכבים ובחיי אב אביהן מגמרי חסר כאן ומוגה בח"ש: **ברש"י** בד"ה חייתא כו' ופקיע עגול כו'. יש רוצין להגיה ועגול כו' ר"ל תוך הפקיע שהוא של חוטין נתן עגול של אבן וכדי שלא ירגישו עשה כן וק"ל. נ"ל מכאן נתפשט לישנא דבגמרא הייתא דקיטרא סברית וקבלנית וק"ל: **ברש"י** בד"ה שכבר נתחייבו וכו' דקי"ל כו' אחר שליש. א"ל ליפרוך בקצרה לרבה דאזיל בתר מירות ומירות העובד כוכבים פוטר אף שגדל ברשות ישראל לגמרי וכן בהיפך א"כ היאך תלוי התם בשליש גם היאך מתורץ הקי"ל מסתמא לא איירי בסוריא דז"א דתבואה וזיתים אחר שליש קאי לענין שאז הגיע חיוב לעונת מעשרות ולענין מעשר עני ומעשר שני אם גדל השליש בשנה ב' ונגמר בשנה ג' וכה"ג והאי ברייתא אורי לן דיש קנין לעובד כוכבים והגדל ברשות עובדי כוכבים פטור ורשות ישראל היינו שמכר שדה לעובד כוכבים משהביאה השליש כו' לזה פרש"י ישראל שלקח שדה זרועה כו' דהיינו לרבותא אע"פ שגם השליש שגדל לא גדל לגמרי ברשות ישראל רק שהיתה בשעת גידול השליש שהגיע עונות שלה ברשות ישראל ואילו נקיט ישראל שמכר וכו' הוי משמע דוקא שגדלה שליש ביד ישראל ודו"ק: **ברש"י** בד"ה בסוריא כו' ביד עובד כוכבים כו' כנ"ל: **בתוס'** בד"ה לוקח כו'. אף לפירוש ר"ת נ"ל דוקא בקרקע שהיתה של ישראל ומכרה באיסור לעובד כוכבים תקנו שכל הקונה מביא ביכורים וע"י כן לא יקנו פירותיו ויהדר העובד כוכבים למכור הקרקע וזו מפני תיקון העולם וקושית ר"ת מיושב רש"י בסמוך במקומו: **בתוס'** בד"ה אמר רבה כו' דאי אין קנין אין זה הפקעה כנ"ל: **בא"ד** ולהכי מוקי פלוגתייהו במירוח כו'. ר"ל בפרק ר' ישמעאל: **בתוס'** בד"ה מר סבר כו' מתוך פ"ה משמע כו'. נראה דהו"ל לפרש אבל לא דריש דגנך ולא דגן עובד כוכבים ומדפירש אבל אם הגדילו כו' משמע דממילא הוא כן וזה נמשך מזה [דאי דרשינן דיגונך ממילא דליכא למידרש ולא דגן עובד כוכבים] ואילו להתוספות אף ר"א ס"ל דיגונך וכו' רק דריש נמי דגנך א"כ הו"ל לפרש וגם דריש דגנך כו' ודו"ק. **בא"ד** בפלוגתא דכל הני תנאי. אבל לפירושם אף דרבה סבר דלא כר"מ מ"מ ר"א אומר לכ"ע יש קנין ולכן לא דחה אלא דאמרי כר"מ וכו': **בא"ד** מדכתיב דגנך ולא כתיב תבואתך· הומ"ל דדריש חד לדגנך ולא דגן עובד כוכבים וחד לפטור מירוח עובד כוכבים רק רלה לייסב דסבר אף כמ"ד מירוח עובד כוכבים חייב [מחמת אין מיעוט אחר מיעוט ותרוייהו דיגונך למעוטי אתא]: **בא"ד** וא"ת כו'. וא"כ ממילא אכתי תלוי פלוגתא דיש קנין בפלוגתא דמירוח העובד כוכבים ובאופן היפך ממ"ש בתחילת הדיבור [דלמ"ד אין קנין גם מירוח עובד כוכבים חייב דבשניהם נאמר אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות בין דגנך ובין דיגונך] ודו"ק: **ע"ב** גמ' דקא מקרי כו'. ר"ל מזדמן לפעמים כו' ויש משבשין קורין פרשת ביכורים כו' ועיין ברמב"ם פירוש המשנה מלשון יוקר ומזבני ר"ל לוקחין הפירות ע"ש: **גמ'** וקא מתקען. הוא יתור לכאורה דכיון דסוף סוף מזבני אוקמוה אדין תורה ועיין: **ברש"י** בד"ה טבל כו' מעשר שלם כו'. דאם מעשר על י' כורין רק חצי כור על ה' המגיע לחלקו הלא באותו חצי כור שייך רביע כור לחלקו של עובד כוכבים. ואם מעשר מטבל אחר ע"ז א"ל רק המגיע לחצי וכפי' רש"י בהדיא פרק ראשית הגז בתחלתו ע"ש באורך בראיות: **בתוס'** בד"ה טבל וחולין כו' דלישנא משמע דלא מייתי כלל כו'. הא ודאי דמביא דהא מוכר שדהו לפירות אף לר"ל מביא רק מייתי וקורא קאמרי (צ) וכ"ל לייסב פי' רש"י דהא ודאי מייתי כיון דבכל חטה יש לו חלק אבל אינו קורא האדמה אשר נתת לי כיון דצריך להחזיר כל השדה ביובל דיוצא כולו מתחת ידו משום דאין ברירה אף דסוף סוף ביכורים שמביא גדל חציו באדמה שלו מ"מ לא מקרי שלו כיון דיוצא הכל מתחת ידו ביובל ודו"ק: **בא"ד** שיפרים ממקום אחר עליו אלא שיהא מעשרותיו מקולקלים חוזר ומתקן אותו מעשר שיפרים גם עליו כו' כנ"ל: **בסה"ד** וכל המעשרות והתרומות כו'. נ"ל לכאורה כל אותן המעשרות הבא לתקן מעשר ראשון שמקולקלין אותן נותנים לכהן וללוי בממנ"פ אבל מעשר הראשון הבא לתקן הטבל וחולין המעורבין [אינו] חייב [רק] להפרים אבל יכול לומר לכהן וללוי אייתי ראיה דהמוציא מחבירו עליו הראיה שמא הכל של עובד כוכבים מה שנפל לחלקו ועיין ברשב"א ודו"ק: **בתוס'** בד"ה מתה כו' דאיכא לאוקמי במתה כו'. ולפי"ז אמאי לא משני כן לעיל דאיירי במתה ועוד למה לי קרא במתה פשיטא הא יורשה מיהו בזה י"ל דבלא"ה נ"ל מאי קמ"ל ברייתא תניינא דאיירי במתה דדוחק לומר לדיוקא לא מתה לא אלא לאשמעינן אע"ג דבשעת קצירה לא היו ראוין לקריי' וזה י"ל נמי דקמ"ל קרא [אבל קושיא ראשונה במקומה]. ולולי דבריהם היה פשט ההלכה איתבי' ר"י לר"ל כמו האיתבי' ראשון דזה אזיל לישנא קמא יובן המשמעות היה בא בדרך כו' מתה אין כו' בשלמא לדידי דטעמא דקרא משום קנין פירות כקנין כו' ואיירי קרא היכא שהכניסה לקרקע ולפירות ואיירי ברייתא שניה בלא הכניסה לו לפירות דאז דוקא מתה אין וקמ"ל כדלעיל [אע"ג דלא היה ראוי לקריי' בשעת קצירה] אבל לר"ל דקנין פירות לא מעלה או מוריד לקנין הגוף רק גזירת הכתוב היא והלכתא בלא טעמא א"כ מה לי הכניסה לפירות או לא לענין הגוף קשה שפי' נ"ל מתה אף שיש לעקם קצת דדלמא דוקא גזירת הכתוב היכא שהכניסה לו לפירות ובאשה הורה לן רחמנא שיהיה קנין פירות כקנין הגוף מ"מ מ"ש נ"ל נכון והו"ק (ק): **בתוס'** בד"ה בצרן וכו' בהספינה א' דוקא בצרן בעל הבית ושגרן ביד שליח דאם בצרן שליח והביאו כו' וגמרו בעלים הבאה כו' לא ע אף זו קתני כו'. כמ"ש מקודם אע"ג דאיכא לקיחה ומקצת הבאה בבעלים: **ברש"י** לא ס"ל כרשב"ס ממ"ש ואי אפשר לומר שהביא שליח אחר דאפילו לא מת שליח ראשון אינו קורא. דבלא מת שליח ראשון הבעלים היו יכולין לקרות וק"ל (ר):

דף מח ע"א גמ' הא ביובל ראשון כו'. נעיל דפי' רש"י בד"ה המוכר שדהו לפירות בזמן שאין היובל נוהג מגלו שבט ראובן כו' הומ"ל ביובל ראשון רק קודם באו לרב חסדא מפרש כן: **גמ'** אמר ר"ל בר' יצחק לעולם אימא לך בעלמא כו' קנין פירות כקנין הגוף דמי. דיחויא בעלמא כמ"ש התוס' ואמאי לא קאמר דכ"ע לאו כקנין הגוף דמי ור"מ ס"ל בלא קרא ה"א מסברא קנין הפירות כקנין הגוף דמי והורה לן קרא באמת ואח"כ הקדישה דהוי שדה אחוזה וילפינן מזה דלאו כקנין הגוף דמי וכדלעיל מלביהך טעמא דידי נמי מהכא ויש לייסב וק"ל: **בתוס'** בד"ה אי לאו כו' ויורשין דקאמר רב לאו יורשין ממש. לפי הנ"ל מגמ' שם בב"ק מוכרח לומר יורשין ממש ודבשלה מחליקה ולא יכול לסלקו בזוזי ועיין: **בא"ד** וא"ת לר"י דמחזירין כו' תו לא משכחת שדה אחוזה כו'. אף למה דס"ל כקנין הגוף דמי לענין הבאת ביכורים מ"מ שדה מקנה הוי דהא לקוחות הן ודו"ק: **סליק פרק השולח**

הנזקין פרק חמישי

ברש"י בד"ה מפני תיקון העולם אכולהו קאי. מציין בגמ' אחרי מתני' וכן מצאתי מוגה גמרא מקודם ולא כאשר הגיה בח"ש ודו"ק: **בתוס'** בד"ה וכתובת אשה כו' מדאורייתא דייה בעדית כאונס ומפתה שהוא מכ"ד אבות נזיקין דמסיק שם כולן כאבות לשלם נמיטב בגזירה שוה דתחת נתינה כו' ורמב"ן הי' הביאו הרשב"א דמדקראו רחמנא מוהר ש"מ דיש כסף למוהר הבתולות אבל אין הסך שוה דכולן בטורי וכתובה במדינה וסמכו חכמים ועשו קצבה והה"נ לענין עידית אין שוין וק"ל: **בא"ד** גבי בע"ח כו'. אף דהתם מדאורייתא בזיבורית משא"כ כתובה מדאורייתא בעידית מ"מ מטעמא דנעילת דלת היה ראוי לגבות בעידית (ש) ועדיפא סברא דנעילת דלת דלא גרעא חששא דשמא יאמר אקפוץ רק מעידית לבינונית מטעמא דכתובה דאורייתא בעידית דגרעא החששא מעידית לזיבורית אי אפשר דחששא דתקינטו אלימא מאידך חששא (ת): **בא"ד** וטעמא דיותר משהאיש כו'. דמשום הא ודאי אין שייך להפקיע דינה: **בתוס'** בד"ה אמר אביי כו' בשום דבר טפי. ואע"ג שכתבו בסמוך בד"ה כגון אי בבל עולם שמין מחמיר ר' ישמעאל (א) שמא ס"ל לאביי לר"ע בדמזיק בשלו שיימינן וגם לא ס"ל או כסף או מיטב וכן בב"ק בהדיא דלא ס"ל כן וראיתי מי שמשבש הרבה: **בא"ד** דמתיך תשובתו. לפי"ז לא משני על עיקר קושיא ועיין בחידושינו בבבא קמא מ"ש בזה בס"ד (ב) יהיה נכון דועוד תניא בהדיא כו' דמביא לא מוסיף בברייתא רק תיבת של מזיק ומדלא נסיים בברייתא זאת מזיק משמע ליה כפשטא וה"ק:

דף מט ע"א גמ' ובע"ח דייה בבינונית. מדרבנן מפני תיקון העולם והכא לא שייך תיקון העולם [יגבה] בזיבורית וק"ל· **לא** מוקמי בגמ' באוכל הקדש דבר הראוי להיות קודש וכ"ה ברשב"א (ג): **בתוס'** בד"ה כגון כו' ואיפכא כו'. דאז א"ל לומר דבתרתי פליגי ולא בא הכתוב כפשוטו ומפני תיקון העולם אתיא כר"ע הניזקין שמין להם בעידית דניזק מפני תיקון העולם תקנו שצריך לקנות אך עתה בשמעתין צריך לקנות אין ה"א כלל לכן לא מוקי כה"ג מיהו למ"ד או כסף או מיטב הו"ל טפי הניזקין שמין בכסף דטרם שיקנה בכסף עידית יתן לו המעות וז"א דדלמא יקנה שדה בעד מטלטלין אבל א"ל אף לאיפכא מהני כר"י ותיקון העולם להיכא שעידית דניזק כזיבורית דמזיק כמו השתא באמת דז"א דלאיפכא נ"ל אהני קרא לכדאמר השתא באמת [דהיינו היכא דעידית דניזק כזיבורית דמזיק דאהני קרא שצריך ליתן לו מעידית של מזיק ומחמיר ר' ישמעאל בכל צד מדאורייתא] דבשלמא בשמעתין אתיא קרא לאפוקי שלא תימא זיבורית כיון דאינו חייב לקנות אבל לאיפכא זיבורית מאי תיתי הא אפילו לא הו"ל עידית כלל אין לפטור עצמו בזיבורית דהא צריך לקנות אלא לאפיקי וקנות כעידית דניזק יתן לו אותו המעות דיכול לפטור עצמו בכסף אך אין זה הכרח דדוקא למ"ד או כסף כו' הוא כן (ד) ועוד כמ"ש לעיל דבכסף אה"נ דיכול לפטור רק אם קונה עידית במטלטלין או בחילוף שדה בשדה וכה"ג ולזה שפיר י"ל דאהני קרא כבשמעתין בדיש לו עידית ואין לו זיבורית כעידית דניזק אבל כשיש לו זיבורית כעידית דניזק שמא א"ל ליתן לו מעידית שלו ואתיא תיקון העולם לזה ודו"ק: **בא"ד** כגון דאית ליה למזיק עידית ובינונית כו'. לכאורה בינונית כדי נקטו דהא בשל עולם שמין וא"ל לאייר בינונית גביה ובתוס' ב"ק ליתא ודו"ק: **בתוס'** בד"ה שור כו' תימה כו' עיקר התימה למה דלא ידע אכתי פירכא דשכן יפה כחו בנזקין: **בא"ד** דהא כי מוקי לה כר"ש בן מנסיא כו'. אין זה הוכחה דהא אף מנזקין איכא למיפרך כמו שכתבו בסמוך בד"ה ור"ע שכן יפה כחו בנזקי אדם ובור כו' (ה) ונראה שכתבו זה קודם דנרתו למ"ש בסמוך דילפינן קרן מקרן (ו) ויש משבשין דאף לפי מ"ש בסמוך [דיליף קרן מקרן] ה"ע נמי [משום] דליכא למיפרך מנזקין משום דמלתא אחריתא ה"נ לכך לא פריך מרבית כו' משום דמלתא אחריתא הוא [ולהסביר קצת אף הא דגובה מועד מעידית אף במקים הם משום דאף אדם דאיקרי מועד שם [חייב] התמר בהקדש דאדם מועד נמי פטור (ז) וא"ל דאם הומר ג.אדם וה"ה בור גורם יעשה נמי חיוב בתם דאדם הוא מועד כ"ז היה במוסגר מדברי הגאון] ובחביכה יתהלכו ודו"ק: **בא"ד** היינו מדרבנן כו' וא"ת א"כ רעהו כו' למה לי כו' וי"ל דאי לאו כו' אלא לפטור מחומש. עיין בחידושינו ב"ק [שם מפרש דאכתי למה ליה רעהו הא אשכחן פטורא בבור] מיהו אף לר"ע פטור וכמו שהקשו בסמוך באמת לר"ע [וא"ת אכתי כו' שכן יפה כחו בנזקי אדם כו'] דדוקא לרבנן כתבו דאי לאו רעהו כו' ועוד בגילוי הבור ממעטינן מכי יאכל לגמרי כדבסמוך אולם בתוספות ב"ק כתבו [על קושיתם שבסמוך דאכתי איכא למיפרך מה להדיוט שכן יפה כחו בנזקי אדם] ולמ"ש א"ש [היינו דרק לרבנן דאשכחן פטורא מרעהו ממעטינן מכי יאכל לגמרי] ע"ש וק"ל: **בתוס'** בד"ה ור"ע וא"ת כו' וי"ל בהקדש לא קאיירי. לוי"ל הראשון שבד"ה שור השן ורגל בהקדש חייבין אך לא ממיטב הא דפריך בב"ק אי ר"ע ליתני תרי גוונא שור אף לרבנן תיקשי (ח) וכ"ל נמי בהקדש לא קמיירי: **בתוס'** בד"ה ועוד כו' ולא הו"ל לר"ע לאהדורי כו'. ולמסקנא ק"ו להקדש לד"ה קאי [אע"ג (דלא) [דאילו] ס"ל לר"י בעלמא (כרמסיק) [בדמזיק] גם בהקדש הוי ס"ל כן מ"מ י"ל אה"כ. זו היה במוסגר מדברי הגאון] אף אר"י קאי לכל מר כדאית ליה משא"כ עתה בה"א זו דפליגי רק בהקדש ע"כ הוא מדברי ר"ע לבד דאל"כ במאי פליגי וא"ל לפירוש ר"י דלמא מכח ק"ו להקדש דרשינן לרעהו

ביאור

דאבר הולד פרט לספק איילונית מ"מ קשה ממנ"פ וע"ז שפיר תירץ שאינו מלוה כו': (צ) לפי"ז אינו מובן כלל מ"ש התוס' והמוהר שהוא [illegible] מאי מקדים לה דמה ענין מקדים לענין קריאה ובפרק השפינה לענין מייתי קאמר לה דלא לכוי חולין בעזרה בספק אם מביא כלל וע"ש וכבר העיר בזה הגאון בעל שאגת אריה: (ק) ולפי"ש זה מיושב נמי קושיא [illegible] דהקשה ליה להתלמודא [illegible] ברייתא דולביתך [illegible]: (ר) אף דבכה דלא היה הלקיחה והבאה באחד גם הבעלים אין יכולין לקרות גם לרשב"ם וא"כ י"ל דרש"י לא לייבב כמו שייבבו התוס' דליכא דרשב"ם [illegible] ומה לרבותא דאף ע"ג דחוזר והביאו דגמרו [illegible] מבא"כ א' ע"י שליח [illegible] ומה כקושית ר"ת מ"מ [illegible] כו' ובשליח מביאין ולא קוראין ולרשב"ם מתניתין [illegible] דקתני אחר הוא דבשליח דוקא אינו קורא אבל בבעלים יכולין לקרות משמע דלא כרשב"ם: (ש) והפ"ה משום כך תקנה דשמא יקפוץ כו' כפקיעו לבינונית ה"ה הכא מתקנה דתקינטו הפקיעו יותר אפי' לזיבורית ועפ"ז סיים טעמא ועדיפא כו': (ת) והפ"ה אי הוי שייך גם טעמא דנעילת דלת לא הייתו מפקיעין לזיבורית כיון דמדאורייתא בעידית ולזה הוצרך לטעמא דיותר משהאיש כו' כמ"ש בסמוך: (א) ואף דלפעמים הוי הוראה אי בדמזיק שיימינן כגון דזיבורית דמזיק כעידית דניזק נ"ל דמשמע ליה לגאון מלשון התוספות שכתבו דאין ר"ע מחמיר משום דבר [illegible] משמע דאי הוה מחמיר בשום לד היה שייך לשון לא בא ככתוב. (ב) דלהכי לא שני בדר"ע דכיון דר"ע לא סיים מן עידית דמזיק משמע ליה דעיקר פלוגתא דלר"י מפרש הפסוק באיכות התשלומין שישלם כאילו היה שדה הניזק מיטב אבל לא כמהות התשלומין ויכול לשלם לו קרקע זבורית ור"ע אמר לה בא לאיכות התשלומין אלא ביחיה כנגדו מן העידית עכ"ל שם: (ג) מ"ש דבר הראוי להיות קודש אינו מובן וברשב"א מבואר דזה ילפינן בהדיא מקרא דכתיב ואשר חטא מן הקדש ישלם ומייתי לה בגזירה שוה דישלם דכתיב מיטב כרמו ישלם דאתיא תחת נתינה ישלם כסף: (ד) נראה שדבריו דמאן דפליג אר"ש דאמר או כסף או מיטב ס"ל דמיטב דוקא ואינו יכול לסלקו בכסף והמעיין בב"ק דף ט' יראה דלא פליגי ר"ש בזה [illegible] אלא דלדידהו כל מילי מיטב הוא ויכול לסלקו אפילו [illegible] אפילו יש לו מיטב ור"ש ס"ל או כסף דוקא או מיטב אבל שאר מילי אין יכול לסלקו אא"כ לית ליה מיטב כלל ובאמת שכן פסקו הרי"ף והרמב"ם והרא"ש דלא כר"ש דס"ל או בכסף או מיטב וס"ל דיכול לסלקו אפילו בסובין ואפילו יש לו כסף וקרקע מיטב אבל שלא יוכל לסלקו בכסף רק בקרקע דוקא ליכא מאן דסובר עיי"ש: (ה) עיקר קושית מבור דכה לפום כך תירוצא משמע להדיא מדברי התוספות דאף לרבנן כולהו נזיקין חייבין בהקדש רק [illegible] פטור ואיש כי יאכל פרט למזיק סברי התוס' דהיינו לענין תימה אבל קרן חייב מדאורייתא כדמשמע פרק השואל ולא נקטו התוס' בדבריהם לקמן אדם ובור אלא לתירוץ השני דכולהו נזקין פטורין מהקדש וכ"כ ספי': (ו) וצ"ל דלא כתבו ג"כ להקשות מבור דיפה כח כדאיתא מהקדש דאפ"ה לא מחייב בהקדש דאי למיפרך מריבית והונאה דהוא מלתא אחריתא אכתי יש לפרוך מבור דהוא נזיקין אחריני: (ז) למ"ש לעיל [illegible] הירושלמי קושיא אדם בהקדש נמי חייב: (ח) ליתני שן ורגל דהדיוט ושן ורגל דהקדש דדיינין בהון לענין מיטב. ולמ"ש התוס' שם בב"ק דהא דמשני תברא ר"ע לגזיזיה קיימי דכיון דמשתלם מגופיה לא קתני ליה בהדיא אבות דכיון

כלנות

לחומרא ולא לקולא פרבנן דרשב"מ (ט) דאין שייך לשון ק"ו בזה דמשמע דהילפותא מכח ק"ו דהלימוד הוא מרעהו רק מכח סברא דהקדש חמירא מפרשינן לדיוקא דרעהו לחומרא ועוד דמק"ו דיו לבא מן הדין וכו' והול"ל עיקר הילפותא דהייט מרעהו ודו"ק: בא"ד והרב ר' שלמה וכו'. ואף דקרא בהדיוט איירי וקאמר ר"י דר"ל בדניזק ולא בדמזיק וקאמר ק"ו להקדש לאפוקי מזיבורית דניזק ואם יש להקדש עידית והוא סוף סוף אינו מחויב לקנות וצריך ליתן לו ממעולה שלו מ"מ בהקדש אין שייך לשום בדניזק כלל דמי ידעינן עידית או זיבורית שלו וצריך לשום בדמזיק ע"כ משמע דומיא דהכי בהדיוט: מ"ש ק"ו להקדש דשיימינן בעידית דניזק ולא בדמזיק אין נמשך להק"ו שאין הק"ו קאי שלא נשום בדמזיק דהא שומת המזיק הוא תומרא: היה כ"ל לפרש בגמ' ועוד מאי ק"ו להקדש כיון דלא פליג ר"ע בשומת העידית א"כ הא דקאמר לא בא הכתוב אלא לגבות כו' הא ר"י נמי ס"ל כן ע"כ ר"ל לגבות להקדש נמי מן העידית א"כ מאי ק"ו להקדש הא בהקדש עסקינן משמע כאילו גופא דדינא לגבות לא איירי בהקדש דא"כ הול"ל בקיצור וקל וחומר להקדש והו"ק: ע"ב גמ' מפני מה אמרו בע"ח בבינונית כו'. דמשום נעילת דלת הו"ל לתקן בעידית ובאשר"י מפני מה אמרה תורה ולאו דוקא דהיכן מוזכר בתורה בינונית ועוד מהי תיתי יהיה בע"ח [בעידית] הא בתחלה פריך בהיפך מפני מה ניזקין בעידית משמע דבלא טעמא עפי הו"ל לתקן בבינונית וק"ל: גמ' אפשר דמשהי לה בגיטא. מכאן הקשו להרמב"ם ז"ל דפסק במאים עלי כפינן לבעל ואין מזה הכרח לדידי דאדרבה לנה לי כיומא זה משמע דאף במאים דכפינן ליה מ"מ יכול לעשות עיכוב ושהיה והו"ק: גמ' כגון שנעשה ערב וכו'. ומצייר לנו מתני' ואשמעינן דינא ג' מיני תשלומין באחד זה בעידית וזה בבינונית וזה בזיבורית משום שזה הגבי' בא לאחר מיתה וכפי אותו תשלומין נעשה ערב: גמ' בקבלן. ולא משני בערב לאחר נשואין [דלאו מלוה קעביד דמשתעביד אפילו בלית ליה נכסי כמ"ש התוס' לקמן ולא יקשה קושית הגמ'] דהכתי קשה למ"ד ערב דבע"ח לא משתעבד אע"ג דחסריה ולא עביד מלוה וכ"ש ערב דכתובה לאחר נשואין ודוקא לפי ההלכתא כתבו התוס' כך וק"ל: גמ' אלא למ"ד וכו' מאי איכא למימר וכו'. נפשי אותה להבין דעת רש"י דמה מקום לקושיא זו תקשי בל"ז למ"ד אי אית ליה משתעבד כיון דלית ליה היאך גובה מערב ע"כ בדהו"ל ונשדף ומאי קשיא ליה הכא ה"נ בדהו"ל [ונשדף] גם היאך יטעה רש"י להשוות קבלן לערב וזה עצמו החילוק בין קבלן לערב וצ"ע: מדלא משני בערב בקנין משמע לי קצת דאף בקנין לא משתעבד (י) והפוסקים לא כתבו כן: ולענין ערב דנכסי מלוג ולאן ברזל אין להוכיח דדינו ככתובה גופיה אע"ג דחסריה ממונא הואיל דלא משני בנכסי מלוג ולאן ברזל דסתם כתובה מנה מאתים וק"ל: ברש"י בד"ה בקבלן כו' שהתפיסה בנו מטלטלין כו' והחזירתן. לשון נקיבה היא שהחזירתן לבנו וזה שכתבו התוס' דלא דמיא לנשא ונתן ביד כיון שלא נתנו הוא בעצמו לבנו ובקצת גמרות מוגה והחזירן וקצת משמע כן לשון לבנו דהול"ל לבעל ולפי"ז מ"ש התוס' דל"ד לנשא ונתן ביד משום דהתם לקח המעות מיד המלוה ונתן ללוה משא"כ כאן שהמטלטלין המה של בעל ולא נתנן לידה רק למשכון ולהבטחה ודו"ק: ברש"י בד"ה אית ליה נכסי כו' הערב הזה כו'. הול"ל קבלן מיהו רש"י משוון או לא דק בלישניה וכן בתוס' בד"ה אלא למ"ד נקטו דלא מלי ערב לאשתעויי כו' [הו"ל למינקט קבלן]: ברש"י בד"ה בדהוי כו' בשעת מלוה. הול"ל שיעבוד כתובה אולי עיקר קושיא אבע"ח דבכתובה ניחא דמ"מ בזיבורית אף דלא משתעבד מכ"ש דא"כ גבי מיתמי (כ) אבל בע"ח בבינונית יקשה כיון דלא משתעבד (ל): ברש"י בד"ה דברי הכל לא משתעבד כו' ועוד דלא מידי חסריה כו'. ולא נקיט מלוה: בתוס' בד"ה משום חינא כו' לא הו"ל למקרי כושל. אף דרש"י ייסב שמה מ"מ לא הו"ל למקרי כך כיון דאין זה טעם שנותנין לה בשביל כן והול"ל לכתובת אשה הניחא לפירוש התוס' וק"ל: בא"ד ולעיל נמי כו'. והתם בהכותב נאמרה באמת סברת חינא ותקנו בשביל כן לתת לאשה דהם ב' הפכים ולפי' התוס' ניחא דאדרבה כיון שהאשה רוצה להנשא ומדאגה שמא לא ישא אותה אים תקינו לה שמה שיתנו לה והכא במתניתין קאמר ס"ד אמינא משום חינא יפוי כחה אף לגבי יתומים לגבות מבינונית קמ"ל דגבי יתומים לא ייפו כחה לגבי שא והא דקאמר מפני מה אמרו כתובה בזיבורית דכדי שתשא אים דהיינו כסברת חינא שפי' רש"י הו"ל לתקן עידית [או בינונית] לזה קאמר דאין זה סברא כלל דיותר ממה כו'. ומ"ש התוס' לעיל ריש פרקין בד"ה כתובת אשה בסוף הדבור משום חינא נקטו ליסנא דחינא לפי פי' רש"י דלרש"י קרוי זה חינא ולהתוס' ג"כ כוונת הפשט אחד רק לשון חינא אינו כן וק"ל וכ"ז פשוט בעיני וראיתי מי שלא כתב כן ואינו נראה: בתוס' בד"ה בקבלן כו' דבלשון הליא כו'. ר"ל אם אמר לשון תן לו ואני אתן לך הוי קבלן הלוהו ואני פורע הוי ערב וכה"ג ע"ש. נראה דרש"י ס"ל בכל קבלן צריך דוקא שקיבל המעות לידו ולכך נקרא קבלן וברשב"א כתב משום דכאן לא שייך תן לו וכו' שהאשה אינה מלוה לבעל רק חייב לה כתובה בתנאי ב"ד לזה צ"ל שהתפיסה מטלטלין כו' ומ"ש והיא מוסרתן לידו ה"ה הם אמר לה תן לו וכו' ועיין: בתוס' בד"ה אלא למאן כו' ניזקין אמאי בעידית כו'. אע"ג דהוי קבלן ויכול לתובעו תחלה מ"מ עיקר דינו איתמי ואפילו בקטנים כו' ולפום ריהטא קצת קשה לי דלמא איירי בדאית ליתמי עידית ולא זיבורית ואפ"ה כתובה בזיבורית דלא נכנס לשיעבוד יותר רק שיהא קאי במקום יתומים ויהיה לו יפוי כח דיתומים ואילו הוי להו זיבורית מלי מגבי לה ה"נ איהו כיון שיש לו ואינו נראה פשטא דמתניתין דאיירי שיש לו לחייב ג' שדות עידית בינונית זיבורית דאין לנו לדקדק בשדותיו רק טעמא בניזקין ובע"ח קיבל עליו לעמוד במקום החייב דינייהו וכיון שיש לו עידית צריך ליתן לו עידית ובכתובה דלא ניתנה לגבות מחיים שיעבד לעמוד במקום היתומים ודו"ק: להתוס' א"ל כמו שהקשיתי ברש"י תיקשי ליה בל"ז אי אית ליה משתעבד כיון דאית ליה משתלם מבע"ח ובקבלן ניחא אבל בערב דבע"ח נמי פליגי וע"כ ידע מקור הפלוגתא י"ל דאיירי שפיר בדאית ליה עדיין וביתומים קטנים וק"ל:

דף נ ע"א גמ' או דלמא משום דלא מסיק כו'. ודינא הוי ופירוש מפני תיקון העולם תגיזקין בקטנים משום תקנתא ולא חילקו שוב בין גדולים לקטנים כמו בבע"ח משום לא פלוג וכמ"ש התוס' לעיל במתני' בד"ה אין נפרעין מנכסי יתומים וכאן בד"ה כיון: בתוס' בד"ה פחות שבכלים כו'. דהתורה תלאה בברירתו ליתן מה שירצה וממילא בקרקע נותן זיבורית אבל פחות שבכלים ודאי הוי מיטב. ראיתי מי שמשבש שכתב מכח יתורא ואין כאן יתור בקרא והדברים שמה דברי יתור: בתוס' בד"ה כיון כו'. בהרשב"א כתב דרבא סבר שיעבודא לאו דאורייתא והיינו שיעבוד סתם שהלוה לו בשטר אבל הכא שפירש בהדיא שיעבוד קרקע [מדאורייתא משתעבד] ולפי"ז מאי מקשה מניזקין ודו"ק (מ) ולי אפשר קצת לומר דלא מוכרח דס"ל לרבא שיעבודא דאורייתא ומ"מ פריך שפיר על הדע שלו דלמא בשבח דמניה בעידיה מדאורייתא הניחו רבנן ביתומים על דין הא"ב משא"כ בבע"ח דמיניה דידיה גופיה בזיבורית ורבנן תקנו לגביה בינונית וגבי יתמי לא רצו לתקן ופריך מניזקין דמיניה מדאורייתא בעידית ואפ"ה ביתומים שינה הדין וק"ל (נ): בתוס' בד"ה מאי עידית שפאי עידית פירש בקונטרס כו'. דברי רש"י דחוקים בפשט דשפאי כמ"ש התוס' ודברי התוס' רחקו מני וגבי יתמי ס' אין לו פירוש וצ"ל שהם מדברי רבא גופיה ור"ל שפאי עידית הוי כבע"ח לכן מיניה בבינונית לא בעידית וגבי יתמי בזיבורית כדין תורה משא"כ אילו הוי נזקין מיתומים לא גבי מזיבורית אא"כ הוי עידית דניזק ועוד ראיה דכדרבא לא קאי רק על מה שמליט שפאי עידית דגריע ואין זה ענין ובעיקר דבריו הוי דברי נבואה דאטו אם שילח בעירו וביער בשדה שבולת שועל העומד לאכילת בהמה או מלידי האתות המוכר שבולת שועל לבהמה לא יהיה דינו כניזקין מיהא בלידי האתות אינו עומד לכך לאכול הבהמות שמה משא"כ בשדה מרעה שעומד לרעות שמה (ס) וכן מסתבר דאין לזה שום נזק. וברשב"א מביא בשם ר"ת אפילו הן עידית שפאי עידית אותו קרקע שהויקה דהוי מזק ונזק דינו אף גבי יתומים בעידית לרבא מ"מ בשפאי עידית הוי כבע"ח דגבי מיתמי בזיבורית ואתיא ראיה דרבא שפיר דהוי בע"ח דמיניה בבינונית וקאי הסיומא וגבי יתמי אדלעיל כמו לפרש"י וק"ל רק דוחק דלפי"ז איירי ברייתא דמקשה מניה בניזקין ואמאי לא קאמר מתחלה מאי לאו אפילו הן עידית ר"ל ניזקין י"ל דא"כ הוי משני ליה ר' ישמעאל היא וכדלעיל והא דלא משני באמת כן ואם תירוץ זה עדיף ליסני לעיל ג"כ בשפאי י"ל דכל אחד משני לפי משמעות הלשון דהכא הול"ל אפילו הן ניזקין למה כינה עידית דהא לא מצינו בשום מקום שכינה לניזקין בשם עידית. ואי לא מסתפינא הייתי מפרש שפאי עידית היא שדה טובה מאד כדרך השדה העומד על שפת הנהר והוי עידי עידית וקאמר אפילו יש להן עידי עידית דה"א דנעשה מעידית בינונית ומבינונית זיבורית ויגבה מהן בינונית דמלמעלה חשבינן קמ"ל דמלמטה חשבינן כי אין שיעבוד ניזקין אלא לעידית סתם לא עידי עידית [וע"כ דלמטה חשבינן וא"כ ממילא דבבע"ח בזיבורית אפילו יש לו עידי עידית] ונייתי שפיר ראיה השיעבוד נזקין על עידית [סתם] וגובה מבינונית [דידיה] ולא מעידי עידית וממילא ביתמי אוקמה אדאורייתא וגובה בע"ח מזיבורית ואזיל רבא לטעמיה דס"ל בשל עולם הן שמין כמ"ש התוס' ונותן לניזקין עידית סתם דשל עולם לא עידי עידית (ע) ודוחק בעיני דהו"ל לרבא לומר הזיק זיבורית גובה מעידית ואפילו יש לו שפאי עידית כדקאמר הכא אין נפרעין מנכסי יתומין אלא מזיבורית ואפילו יש להן שפאי עידית גובה מה שנקראין זיבורית בשל עולם ועוד יאמר בקיצור בשל עולם הן שמין ולמה לו האריכות הזאת: ודע בים"ש פ"ק דב"ק סי' י"ג האריך בדין שכתב הטור סוף סי' ק"ב (פ) וסבר שילא לו מפשט זה לפי פרש"י ואשתמיטתיה דדין הטור הוא גמרא ערוכה פרק איזהו נשך [דף ס"ו ע"ב] וכן הב"י הראה מקום על גמרא דאיזהו נשך ופירוש הטור שהתנה מעידית ולא מעידי עידית וק"ל: להתוס' שפאי בשין שמאלית:

ע"ב גמ' אבל אם אמר תנו וכו' ואחריו ג' מאות לפלוני ואחריו ד' מאות לפלוני כל"ל: גמ' ואע"ג דקמא בינונית כו'. דהא פסיק ותני. וברשב"א כי היכי דקדים לגבות בינונית וע"ש באורך: גמ' ולחזי שטרא כו'. פרש"י אמאי כו' דלוואה. משמע דמפרש שטר אלוואה ואח"כ פריך והא כל הקודם בשטר קאמר וצ"ל ע"כ דפסיקא ליה עכ"פ דס"ל לברייתא דאזלינן בתר לוואה ולא בתר שטר מדגובה ברישא מכולן ומדאין אומר ברישא בלא אחריו כל הקודם בשטר זכה ויש לו ב' פרכות ע"ז אמאי לא אזלינן באמת בתר שטר ועוד ליסנא דכל הקודם בשטר וא"כ היינו האי נמי [שכתב רש"י] דמסיפא לא קשה כלל דדלמא קושטא שטר ממש ודו"ק: בתוס' בד"ה יתומים כו' כשערב לו כו'. ועכשיו שמת זה החייב לו רוצה העובד כוכבים להפרע מהערב [כיון שמת החייב] לא יפרע הערב הזה מן היתומים אלא בשבועה שמא אתפסיה החייב צררי וק"ל: בתוס' בד"ה גובה כו' יתן לפי חלקו כו'. וה"ה לענין גבי' שלהן אם אין הנכסים מגיעין חולקין אותו לט' חלקים: בא"ד ור"ת דימהו למתני' כו'. דהיינו עד ב' מאות חולקין בשוה ומנה ג' משועבדים לב' אחרונים יחד ומנה ד' לאחרון: בא"ד ונראה שיש לחלק. עיין ברי"ף שם בב"ב תמצא החילוק וכאן ברשב"א דהכא אזלינן בתר אומדן דעת המת וק"ל: בתוס' בד"ה אע"ג כו' קצת קשה כו' דלא מפרש דאינו נפסד אלא האחרון והא רישא כו'. ואין לו גובה מלפניו וכו' נמי יש לפרש כן דמ"ש ודוחק לומר דברישא נמי לא ס"ד נפסד רק ר"ל מאיזה שיש לו בינונית דאין מכולן משמע כן: בתוס' בד"ה ס"מ כו' או נמי הכא במתנה במקצת כו'. וא"ל מנ"ל להקשות [היינו לפשוט דדלמא איירי במתנת שכ"מ בכולה] ודוחק לומר מדלא אמר תנו ב' חלקים מנכסי לפלוני וג' חלקים לפלוני כו'. אבל י"ל דמשמע ליה כן דבכולה לא מקרי משועבדים להיות גובה מן האחרון מטעם דאין גובה ממשועבדים במקום שיש בני חורין רק מתנת שכ"מ במקצת דהוי בקנין וכמתנת בריא לכל דבר שאם עמד אינו חוזר וכן משמע ברשב"א וק"ל: בתוס' בד"ה ר"ח קלוטין וכתובין כו' אר"ל לא מיבעיא כו'. דלר"ל פשיטא דכתובין לחוד מהני מדקאמר [ר' אבא לעולא] והא מזון האשה כו' אע"ג דלא קלוטין הוי מהני אילו הוי ככתובין למשעבדי וק"ל. ועי"ל שהוא הראשון ופשיטא מדלא הזכיר רק כתובין מהיכא תיתי נאמר שכוונתו קלוטין ג"כ אבל בר"ח מספקא ליה אי קאי אדברי ר"ל גם אי קאי אמאי טעמא דמתני' [ע"כ דקלוטין לחוד מהני דהא אין כתובין] או אקושיות והא מזון אשה ובנות וכו' וק"ל:

דף נא ע"א גמ' גדולה מזו אמרו וכו'. נראה דס"ד טעמא משום דלא אילימא עישור לבטל הירושה שנתחדש עתה ושם בפרק מציאות האשה פריך ודלמא שאני הכא משום רווח ביתא וכפרש"י כאן: גמ' שאני פרנסה כיון דאית ליה קלא כו'. ואין מוציאין למזונות משום שאין קלוטין ואע"ג דזמנן עד דתיבגרן או עד דתינסבן וכו' מ"מ אין לו קצבה למטה דלמא תנסבון קודם בגרות וכמ"ש התוס' בכתובות (צ) מיהו למ"ד כתובין לחודא מהני א"ל דא"כ מוציאין למזונות ס"ל דמשנה שלימה בסמוך מתו בנותיהן ניזונות מנכסים בני חורין כו' (ק) וכדפריך בסמוך אי הכי בנות נמי דצ"ל דלא פריך לדחות שינויא דקנו מידו למיפשט האיבעיא דדלמא לעולם תרוייהו בעי' וקנו מידו ובנות דלא משום שאין קלוטין אלא למ"ד לפי שאין כתובין פריך וצ"ל דמזונות אין מוציאין משום שכתובין הן אצל בני חורין וכו' כדקאמר לעיל והטעם כפרש"י לעיל אין לך אדם שרוצה ליקח וכו' ולהכי אפילו ממשעבדי שמכר האח לא מוציאין ולכאורה זו בעצמו סברת קלוטין דמ"ש מזונות מפרנסה ויש ליישב בדוחק שאין זה משום קלוטין ועיין מ"ש התוס' פרק נערה דף כ' ע"ב בד"ה ומאי עילויא כו' וז"ל ויש להביא ראיה דלהוסיף על עישור אין שמין באב דרבי אית ליה כר' יהודה דהולכין אחר דעת האב וקאמר רבי דפרנסה טרפא ממשעבדי ולא מזונות לפי שמזונות אינם קלוטין כדאמרינן בהניזקין ופרנסה מיקץ קיץ כדאמרינן התם ואם איתא דלהוסיף על עישור נמי שמין באב א"כ פרנסה נמי אינן קלוטין אבל אם אין שמין אלא לפחות מעישור ניחא אע"פ שאין לו קצבה למטה כיון דלמעלה יש לו קצבה יכולין הלקוחות ליזהר ולהניח בני חורין כדי עישור נכסים ומאי ראיה דלמא רבי ס"ל טעמא לפי שאין כתובין דהא תנאי פליגי בהכי ודו"ק: גמ' אמר ר' יצחק שני כיסין קשורין כו'. לכאורה כשלא ידע מאומה רק זה בא ואמר מצאתי כיס אחד וטוענו הלה לפי דבריך ע"כ גם השני מצאת וה"ז תביעות ברי בכיסין ותביעות שמא בשוורים וברי בהחזרתי אף בשוורים וזה שדקדק רש"י והו"ל טענתו של זה טענת ברי אחרי שאחד מהן ביד זה וכו' ולא קאמר הואיל ורצה לזה מגביה כיסו ואע"ג דמגו דאי בעי שתיק סוף סוף עתה יש לו תביעות ברי עליו ול"ד למודה ר"י

ב א ו ר

כאבות לבלם ממיטב כדקאמר שם בגמרא א"כ לא שייך למיתני שן ורגל דהקדש דלאו ממיטב: (ט) לכאורה הא ליכא ק"ו כלל דאיכא למיפרך מה להדיוט שכן יפה כחו בנזקי אדם ובור כמו שהקשו התוס' ולא שייך תירוצם דיליף קרן מקרן דאדרבה נדרוש רעהו לפטורא קרן לגמרי וליכא ק"ו מהדיוט לחייבו: (י) וכ"ה דעת הרמב"ם. והב"י בשם הה"מ הביא ראיה זו. וכן משמע מדברי התוס' בד"ה מלוה הוא דעביד שכתבו אבל היכא דלאו מלוה עביד ולא חסרי' כגון שנעשה ערב אחר נישואין כו' משתעבד הא בלאחר נישואין ודאי דצריך קנין דהוי כערב שלא בשעת מתן מהן מעות אפ"ה לא משתעבד רק משום דלאו מלוה קעביד: (כ) מגומגם דאיך יגבה מיתמי כיון דלית ליה ומש"ה לא משתעבד. ואולי בדוחק גדול ר"ל דבכתובה מ"מ בזיבורית אף דלא משתעבד מכ"ש דאי אפשר למיגבי בכתובה אלא בדאית ליה ומכיון דלא יתבע מערב תחלה יגבה מיתמי מזיבורית: (ל) גם זה מגומגם דהא כך תירוצא אקבלן קאי ובקבלן דבע"ח דכ"ע משתעבד: (מ) כבר כתב הש"ך בסימן ל"ט דבניזקין לכ"ע שיעבודא דאורייתא דמלוה הכתובה בתורה היא: (נ) וכן כתב הש"ך שם בתירוצו השני: (ס) יותר נראה דצ"ל וכי מסתבר כו' ומ"ש משא"כ בשדה מרעה כו' ר"ל שדה שבולת שועל העומד לאכילת בהמה שהזכיר מקודם דדמיא לשפאי עדית וכי מסתבר דאין לזה שם נזק כן נראה עם שיש לפרש קצת גם הלשון הכתוב בפנים: (ע) מגומגם קצת דלפי הטעם שכתב למעלה משום דלמטה למעלה קחשיב משמע דאפילו אי בשלו הן שמין הוי זה עידית דידיה וכן פסקינן אנן דבשלו הן שמין ואפ"ה פסקינן בניזקין דאינו נותן לו אלא עידית סתם דידיה ולא עידי עידית: (פ) בהתנה לתת לבע"ח עידית והיה לו עידי עידית ונשתדף הו"ל עידית במקום עידי עידית ואינו גובה אלא מבינונית: (צ) שדתו בזה ראיתם שהובא לקמן בדברי הגאון בסמוך: (ק) עפי הו"ל למנקט ממתניתין דידן דאין מוציאין למזון האשה והבנות דאקשי מיניה לעיל

באומר שדה זו של אביך היתה ולקחתיה ממנו נאמן שהפה שאסר כו' דאין לזה תביעות ברי עליו אף לפי הודאתו ויותר נראה דזה בעצמו מקרי משיב אבידה הואיל ולא שתק והודה [וא"כ והו באמת קושית הגמ' ור' ינחק ל"ל המוצא מציאה] וכן פרש"י בריש ב"מ מפני מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע ניהוי כמשיב אבידה דתנן לא ישבע מפני תקון העולם [ולפי' התוס' בד"ה ורא"י ל"ל משיב אבידה דווק אמאי קרי ליה למגו משיב אבידה הו"ל ורא"י ל"ל מגו וכן בסיומא הלכך לאו משיב אבידה כו' ומדלא מעיז משיב אבידה כו' ולפרש"י א"ש. זה היה במוסגר מדברי הגאון] וצ"ל דרש"י מפרש כרבינא [לעיל דף מ"ט ע"ב רבינא אמר לעולם מתני' ר"ע כו'] וכן פסקו לעיל הפוסקים (ר) מפני תקון העולם דאורייתא הוא והוא טעם לדין תורה ולזה מקשה ור' ינחק ל"ל המוצא מציאה כו' הוא דאמר כו' דהיכא דתבעו ברי לא מקרי משיב אבידה [לפי המסקנא דרא"י בתובעו] ומתני' לא איירי בתובעו ברי (ש) או מתני' [כרבנן] דרא"י לית ליה משיב אבידה פטור [והיה קשה לרש"י] ומאי פריך אלא בעלמא הוינן וכו' ומ"מ מייתי לה נוהגין מסום דלרא"י אף בשוורים דמינתחי הו"ל לחייב שבועה כמו בטענת עצמו לס"ד עכשיו ור"י פוטר בשוורים ומסיק בטוענו קטן וס"ל לרא"י כיון שתובעו ברי לא מקרי משיב אבידה אע"ג דקטן הוי כמאן דליתא אפ"ה אין אדם מעיז לכפור הכל ואע"ג שהדמיון אינו מחוור כ"כ לדמותו לכאן מ"מ רש"י משוו להו (ת) ודו"ק. אבל התוס' לא היה לפניהם פרש"י כאשר הוא לפנינו ומפרשים דאיירי שטוענו עכ"פ ראיתי שהגבהת מציאה שלי אבל איני יודע כמה לזה בכיסין הוי טענת ברי וכמ"ש בח"ש והוא העתיק מלה במלה מרשב"א ע"ש ולזה הקשו התוס' וקשה דלהימניה במגו כו' אבל בחלוקה הראשונה דכיסין לא הקשו דהוי מגו דכופר הכל ואין אדם מעיז כיון דהלה טוענו ברי אבל בסיפא הקשו שפיר והעט גירסת תנ"ה וכו' שני כיסין וכו' ולא מייר סיפא בשוורים ובהחזרתי כו' משום דפטור במגו דלא מצאתי אלא אחד וכקושיתם לפרש"י אבל בכיסין אילו טען לא מצאתי אלא אחד נמי היה חייב שבועה והא דקמ"ל בכיסין החזרתי לרבותא וכו' ולהתוספות לא גרסינן כלל הך חלוקה דשני שוורים קשורים וכו' והחזרתי כו' בזה אינו נשבע ולפשט הזה כמ"ש בח"ש ורשב"א פי' השמעתין דמתני' איירי במוצא מציאה שחייב לישבע מצד הדין אפ"ה מפני תיקון העולם התקינו שלא ישבע וכא ר' ינחק ומצייר היכא שחייב מצד הדין ישבע דצ"ל תיקון העולם כלל ועיין במאור מסכים לפירוש הראשון ובמלחמות לפירוש השני עיין עליהם ודו"ק: ברש"י בד"ה גדולה מזו אמרו שאפילו מכר האח כו'. וכפרש"י בסמוך משעה שמת האב הכל יודעין כו'. אבל למה שמכר האב בחייו אין לו קצבה דמי יודע כמה בנות יהיה לו ועד כמה יהיה העישור וכמו שכתבו התוס' ר"פ הנושא [לענין מזון הבנות] וע"ש (א): בתוס' בד"ה או דלמא כו' כגון פסק לזון כו'. ומתני' דבסמוך והיא ניזונת ממשעבדי או איירי בקנו מידו או אפילו בלא קנו וצ"ל כדמשני שאני פרנסה כיון דאית ליה קלא כו' אבל פסק לזון לית ליה קלא כ"כ אבל מ"מ יש לו קול יותר מהלואה וק"ל: בתוס' בד"ה בשקנו מידו כו' וקשה כו'. לפרש"י י"ל דכתובין ממש א"כ דמהאי לעיל רק אכמאן דכתיבי דמי מכח תנאי ב"ד קאמר דמעיקרא הכי תקון דכתובין הן אלא בבני חורין כו' לזה פירש בפיר בשקנו דשתם קנין וכו' אבל התוס' מיאנו בזה דא"כ ליתני הכא במאי עסקינן בדכתב וק"ל (ב): בתוס' בד"ה אימור וכו' אבל גבי בני חורי לא דאמרינן בפרק שני דייני גזירות כו' היט דלא חיישינן לגרי לגבות מבני חרי וא"כ קאמר בהדיא מהו בנותיהן ניזונות מנכסים בני חורין כו' רק טעמא קאמרי דלא חיישינן לגרי לגבי בני חורין משום דקטנה היא כו' והשתא הדא לה טעמא לפי שאין כתובין דהא אף בכתובין ובקנין אפ"ה לא גבי ממשעבדי משום לגרי וא"כ מפני תקון העולם דמתני' צ"ל דחששת לגרי מקרי תקון העולם שלא תגבה פעמיים (ג) והו"מ למיחשב כמה וכמה הבא ליפרע מנכסי יתומין לא יפרע אלא בשבועה משום לגרי ואין מזקקין לנכסי יתומים קטנים משום לגרי ותנא ושייר דהא נעילת דלת מקרי תקון העולם והומ"ל מלוה בשטר גובה מלקוחות מפני תקון העולם למ"ד שיעבודא לאו דאורייתא ובסמוך תנאי היא כו' משמע דטעמא דכתובין נשאר לפי האמת ולפרש"י ולאחר שיטות דתוספות [לעיל בד"ה כתובין] דדוקא בקנו מידו יש לחוש לגרי א"ש דצריכי טעמא דכתובין אלא קנו מידו ודו"ק (ד): בא"ד דלענין משעבדי חיישינן כו' לאו דפי' רש"י והתוס' לעיל דדוקא משום דקני מידו לק"מ דהא דכתובה איירי בדלא קנו מידו וכן הא דכתבו התוס' מקודם אבל גבי בני חורין כו' מפרק שני דייני כו' בלאו ה"נ שאני התם דלא קנו מידו ודו"ק (ה): בא"ד תשבע לבסוף וכו'. דא"ל דהתם משום דנשבעת לבסוף בשעת גיבוי כתובה סוף סוף כשבאת לזון שלא בפניו נותנין לה מזונות בלי שבועה וכתובה תגינא בהכותב נפרעת שלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה ופירות תשבע לבסוף כשיבא ממדינת הים (ו) וק"ל: בתוס' בד"ה אלמא אפשר לומר בהיפך דרש"י מחשיב ליה לכתובין דטעמא לפי שאין כתובין פרש"י לעיל אע"ג דכתב השבח מ"מ על הפירות כיון שאינן בעולם אין הקול יוצא ולהכי כי קדם מקחו לשבח לא הוי כתובין דליכא קול אבל קדם שבחו למקחו וכו' יצא קול אחריות כו' כפרש"י באר היטב כאן ד"ה אבל קדם אבל קצובין לא הוי דגוף הקרקע קצוב דמיו תוך שטר מכירה עד כמה יחזור על המוכר אבל שבח ופירות אין קצוב בו דהשתא לר"ל ניחא וכן לר' חנינא אי קצובין אע"פ שאין כתובין (ז) י"ל נמי כתובין לחוד נמי מועיל ואע"ג דבשעת כתיבה לא הוי קול מ"מ מידי דהוי אפרנסה דבחיי אב אין לו קול ומשעה שמת האב אם מכר האח מוציאין דאית ליה קלא ולתוספות צריך לחלק דשאני עישור דמתחיל עתה החיוב ולא כתוב מקודם ותדע קאת דע"כ רש"י מפרש לר' חנינא אם קצובין לחוד מועיל הא דתנן מלוה ע"פ גובה מבני חורין בדלא קצובין ודומיא דהכי בשטר גובה ממשעבדי ופשוט דלאו קצובין וכתובין בעי רק חדא לחוד שני ומשני תנאי וכו' ולמ"ד קצובין לא מהני כתובין כשאין קצובין ודו"ק. ולהתוספות אף לתנאי היא מ"מ נפשט האיבעיא דאל"כ הוי ג' תנאים וק"ל ולא מתרץ רק חדא דלא יקשה לעולא ואף זי"ל קאת דלא נפשט ופליגי ר"ל ור"ח אליבא דת"ק (ח) ור' נתן כר"י ודו"ק: ע"ב בתוס' בד"ה רא"י כו' וקשה כו'. עדיפא הו"ל להקשות לפרש"י אמאי שביק להקשות אלימא באמת מכח דינא ומקשה מכח תקון העולם ולמ"ש לעיל בפרש"י ניחא ודו"ק: בא"ד וקשה וכו' ועוד וכו'. י"ל מכח הנו ב' קושיות פרש"י והוינן בעלמא מקמן אחר ולפרש"י שלפנינו פירש והוינן משום ולמסקנא דניה לדר' ינחק אבל בה"א אפילו שוורים נמי [כמ"ש לעיל בגמ'] ודו"ק: בתוס' בד"ה אלא בדרבה כו' וד"ה מפני מה וכו'. עיין מ"ש בעזה"י בחידושינו כתובות וב"מ: בתוס' בד"ה מפני מה כו'. מ"ש בכתובות בהא דאלמא בכופר הכל נמי אדם מעיז כו' דאשתמוטי וכו'. אפשר לכאורה-דא"כ הו"ל בקרא בכולה בעי דכפריה והאי דלא כפריה משום דהו"ל זוזי בשיעור הודאתו ומותר לא הו"ל לכן אשתמיט וכו' והו"ק [ועיין מה שהגהנו שם]: בא"ד דוקא מודה מקצת וכו'. דא"ל המיעוט קאי דוקא אהיכא שאינו יכול להעיז דומיא דחיובא דמודה מקצת אבל היכא שיכול להעיז כופר הכל חייב א"כ באותו ה"א מודה מקצת נ"כ חייב דהא ליכא מגו כיון דכופר הכל חייב וא"כ באותו ה"א איירי כי הוא זה בכל גוונא וממעט נמי בכל גוונא והו"ק: בתוס' בד"ה בכולה בעי כו' מדלא כפריה כו'. אינו מדוקדק בפרש"י לכאורה דמשום דאינו יכול להעיז לא כפריה ואפשר הא דאמרינן אין אדם מעיז דוקא באדם שאינו גזלן [ורק כוונתו לאשתמוטי] ואילו הוא גזלן וחשיד אממונא מעיז ומעיז וק"ל: בא"ד ולא קשה מהאי רעיא כו'. קאי אף ני"ל הראשון [דמדרבנן פסול כו']: יש לומר ולהוכיח דמשביעין שבועה דאורייתא על הרחבת הזמן אם מחולקין הלוה והמלוה ויש למלוה עד א' דהכא כל עלמות שבועת מודה במקצת הוא משום הרחבת הזמן דממנ"פ אם אינו חייב לו יותר למה ישבע בלי צורך ואם חייב לו והדעתו שלא לפרוע א"כ חשיד אממונא [לפרש"י ולפי' התוס' א"כ יש לו מגו] ע"כ משום אדם שדעתו לפורעו כשיהיה לו זוזי ואשתמוטי לפי שעה אף שיש נחלק קצת ודו"ק (ט):

דף נב ע"א במתני' לא קתני ברישא אפוטרופוס סתם ועוד בסיפא שביק יתומים שסמכו מיהו הא לא קשיא דבסמוך מפרש סברת טעם המחלוקת דאבא שאול ורבנן ואותן הסברות לא שייכין כלל בסמכו ולתרווייהו או נשבע כסברת הרמ"ה והרא"ש או אינו נשבע כסברת הרא"ד ורמב"ן וכ"ל שדעת התוס' כרא"ד ורמב"ן ורשב"א בפרק הכותב דף פ"ח ע"ב בד"ה ומיפלגי בפלוגתא דאבא שאול וכו' דכתבו ובממנה עלמה ליכא לאוקמא דאם כן לכ"ע היורשים משביעין אותה דלא שייך בה טעמא דמימנע וכו' דמן הדין אין ממנין אשה אפוטרופא הא לא"ה לא ישבע כמינהו אבי יתומים וכ"ל דאורחא דמלתא נקיט דב"ד ממנין עשיר גדול גברא דטפי נכסי וכו' ואותו האיש מסתמא לא יטפל בעצמו ביתומים קטנים להאכילן ולהלבישן וכה"ג רק משכירין אותן ביד בעה"ב א' וקולבין לו מזונות ומעות וכה"ג ולזה א"ל בו אם ישבע אם לאו שאין בידו ממעות יתומים רק לענין עשורי ובאפטרופס שמינוהו ב"ד אין שייך לעשר דהא לעשר דוקא להאכיל פרי כדמסיק [ובתחלה ס"ד דאף ברייתא דהתם איירי בלהאכיל דלגמרי ממעט אתם ולא התורם שאינו שלו. זה היה במוסגר מדברי הגאון] אבל אבי יתומים דרכו למנות חבר וקרוב שלו שיטפל ביתומים משום אהבה ואחוה וריעות שביניהם ויהיה במקום אביהן לכל דבר [אף להאכילן ולהלבישן ולכך נקיט ליה ברישא לענין מעשר] וק"ל: גמ' ומוכרין להן פירות. קתני לה משום רבותא דאבל לא להניח: לולב כולל כל ד' מינים. וערבה להושענא. גם ועושין קתני לא ולוקחין דעשייה שייך בלולב והושענא דוקא לאוגדו: גמ' לאיתויי סופר. אף שיכול ללאת בשמיעת סופר של חבירו מש"כ באיך לכם משלכם וכן לאתוי מגילה אף דיכול ללאת פעם בשנה בשל חבירו ואין פודין שבוים דקתני משום דמצוה רבה היא לא שמעינן מכלל לדקה. לאתויי תנחומי אבילים כו' דהוי מלתא דשכיחי רבים שם ב"מ דגלגל הוא כו' דומיא דלדקה דגלגל הוא עניות שכיחי ב"מ: גמ' אלא לחוב כו'. נולי פרש"י ה"א כשיש לאחר תביעה עליהן קרוי לחוב דאין להם ריוח מסתמא ולזכות קרוי כשיש להן תביעה על אחר ופריך ולזכות אמאי לא אין סברא שימתין אפטרופא ויניח ממון היתומין ביד אחרים בלא ריוח עד שיגדלו וכן רש"י לפי פירושו מליירו על אחר שיש לו תביעה על היתומים ומתרץ אלא לחוב כו' עכ"פ איירי ביש לו לאחר תביעה עליהן ואף שנראה לאפטרופוס שיזכה בדין או אפילו נראה להם שזכות היא ליתומים שיבאו עתה לדין יותר מאלו ימתינו כגון עתה ימלאו יותר עדות וראיה וכה"ג וכן משמע כמעט ברמב"ם הביאו ב"י שמפרש כן ממש: גמ' למכור ברחוק כו' ולגאול בייפה כו'. לא מתחוור לי מלתא בטעמא דהא מלתא כיון דיכול לעשות ליתומים טובה גדולה קרוב לשכר ורחוק להפסד דמי מפים איזה ישתדף: אפשר לדקדק ולגאול [ולא נקיט ולקנות] אפילו שדה שהיה שלהן עלמן מקודם דהשתא לא שייך דלמא לא מספיין: גמ' דלמא לא מספיין אבל משתדפן בעבדים ישנו יותר קלקול מבהמות זקנה וחולי ומיתה וכה"ג: גמ' וצריך לחשוב. רש"י פירש יחשוב וישבע דאל"כ מאי תועלת החשבון כשיהיה נאמן על מה שאמר אבל הפוסקים לא פירשו כן עיין באשר"י ובטור סי' ר"ץ: גמ' הרשות בידו. פשיטא ומאי קמ"ל ויש גורסין הרשות בידן ר"ל ביד ב"ד להניחם אם מינה אבי יתומים אותן בחייו על אשר לו והוו בחזקת נאמנים בעיניו אף שלא מינן אלאחר מיתה כו' עיין בפוסקים. (י) סיומא דאורך הברייתא [דלא היה לו להביא רק תחלת הברייתא לסיוע דלהאכיל ולא להניח] י"ל לדייק החילוק דלהאכיל ולהניח דוקא שלא תימה יש חילוק בין אפטרופוס לאפוטרופוס לזה מביא כל הברייתא מדמחלק לבסוף במינוהו אבי יתומים כו' ש"מ דברישא אין חילוק וק"ל: גמ' האי בי תרי וכו'. משום דאיירי נמי דלא שבקיה ר"מ ועכב על ידן: גמ' כל בי שמשי. דצריך שיהא שלום בבית דנר שבת משום שלום בית ותזנח משלום נפשי זה נר שבת והני ג' דברים שצריך שיאמרו ע"ש כו' בניחותא לא דרך רגזות דב' מלאכים באים מלאך טוב ומלאך רע וכו' יהי רצון וכו' ועד"ז יש לכוין סור מרע מן המלאך רע ועשה טוב ר"ל עשה אותו טוב שצריך שיענה אמן בע"כ וע"י מה בקש שלום כר"מ ורדפהו לרע הנזכר כמו שאמר ווי דאפקיה ר"מ לההי גברא וכו': גמ' לא קראתי לאשתי אשתי וכו'. אפשר לומר כי קורין לה אשה ע"ש זאת הפעם עלם מעלמי ובשר מבשרי לזאת יקרא אשה כי מאיש לוקחה זאת שהיא בת זוגו ור"י הו"ל אשה רעה כמ"ש בבראשית רבה פ' י"ז פסוק אעשה לו עזר כנגדו זכה עזר כאשתו של ר' חנינא בר חכינאי לא זכה כנגדו כאשתו של ר' יוסי ומייתי שם עובדא שגירשה וניסת לסנטר כו' שלא היתה בת זוגו לזה לא קראה בשם אשה וק"ל: ברש"י יתומים שסמכו תנן ואע"פ שלא נתמנה כו': בתוס' בד"ה יהבו יתמי זוזי כו' אבל יתמי מן התורה דינם כהדיוט דלא קני בכסף כו'. עיין בח"ש דבריס דחוקים אבל הנ"ל דכתבו זה לר"ל דס"ל משיכה מפורשת מן התורה דקרא ומתני' מסייע ליה וכמה גמרות בכמה דוכתין משמע כר"ל ורש"י פסק כר"ל כדאיתא במרדכי פרק הזהב וא"כ מצאתי במרדכי בשמעתין שכתב אלו ב' דבורי תוספות הך דיהבו זוזי ודבור שאח"כ דאתי למימר וכו' וביניהם כתב פירוש ר"י דהך סוגיא דשמעתין כר"ל מדקאמר יתומים הרי הן כהקדש ולא קאמר אוקמה אדינא דאורייתא כדלעיל גבי זיבורית אוקמה אדאורייתא רק בוי"ל שינה בע"א ודו"ק: בא"ד גבי פדאוהו במנה כו'. התם היפך מכאן שהקדש הוא המוכר וכאן היתומים הלוקחין והומ"ל אחלוקה יהבו להו זוזי ליתמי אפירי אייקור לא יהא כח כו' דדמיא ממש להתם וכן באמת התם מקשים מיניה והכא תפסו מוקדם וק"ל: ע"ב גמ' יהבי ליה זוזי ליתמי כו' זול סבר מינה היינו דר' חנילאי כו'. גם בכאן הו"ל אוקמה אדינא וכמ"ש המרדכי ותלאו בהקדש כיון דמשיכה מפורשת מן התורה מאין הרגלים לתקן שיקנה בכסף לזה אמר הואיל ומצינו קנין כסף בהקדש אותו קנין תקנו נ"כ ביתומים ליפוי כחם הכלל היתומים שוין להדיוט לגמרי חוץ מחלוקה משוך פירי מיתמי ואייקור שיוכלו היתומים לחזור ביהבו ליה זוזי ליתמי אפירי תקנו כמו בהדיוט דשניהם יכולין לחזור אם דין תורה בכסף קונה י"ל מה"ט שתקנו בהדיוט שלא יאמרו לו נשרפו חטיך כו' ה"נ שלא יאמרו היתומים כן לאחר דמה ריוח ליתומים ויפסיד אחר וביהבו יתמי זוזי לאחרים תיקנו נמי כמו בהדיוט שניהם יכולין לחזור ואי אפשר לתקן בהיפך שניהם לא יחזרו דא"כ האי ב' רעות ליתומים בזול לא יהא יכולת בידם לחזור ויאמר נשרפו כו' כיון דקאי ברשותה באייקור וק"ל: גמ' אמר רב אשי כו'. שמעו כאן דמשום ריוח יתומין דזימנין דאילטרכי לזוזי מזבנינן בלא אכרזתא וה"נ מה"ט גופי' יוכלו אחרים לחזור

באור

(ר) אינו מובן דאם כוונתו דפסקינן כר"ע דבדמזיק שיימינן זה לאו מפני תיקון העולם דדריש ר"ש טעמא דקרא דאדרבה פסקינן דלא כר"ש לענין חבלה נגד אלמנה עניה רק משום דהלכה כר"ע מחבירו: (ש) והוצרך להרא"י ולא תירץ בפשיטות כדמחלק ר' ינחק גופיה בין תובעו ברי ללא תובעו ולימא דמתניתין בלא תובעו משום דרבנן דרא"י ס"ל דאפילו בתובעו גדול בברי משיב אבידה הוא: (ת) כמ"ש בד"ה על טענת עצמו כו' ולקמן מפרש לה שטוענו זה בן כמת דדמיא לדר' ינחק וסיינו דכי היכי דהתם לאו תובעו ברי מעליא הוא דהא קטן כמאן דליתא מ"מ מחשיב ליה לברי להשביע ע"י ה"נ דר' ינחק כיון דהשתא טוען ברי אע"ג דאי בעי שתיק: (א) ועיין בדברי הגאון בכתובות דף נ' ע"ב בד"ה מעילוויה שהביא שם בשם הג"א וז"ל דוקא שיעבדו אחין אבל אם האב שיעבד אין מוציאין אע"ג דדבר קצוב הוא דהפרנסה אינה חובה עליו כתנאי כתובה אלא חוב על היתומים הוא היכא דלא ניזוך האב שלא לפרנסן: (ב) אין לו הבנה כלל [illegible] לשיטת התוס' היקשי טפי ליתני בדכתב דודאי לגבי בת אשתו מהני בדכתב ולא יקשה קושית הגמ' אי הכי בנות נמי דלגבי בנות לא מהני כתיבה לגבי משעבדי כתוספות כתובות דף ה"ב ע"ב בד"ה הכא במאי עסקינן כתבו ס"ס דהוא"ל בדכתב לה ויש ליישב דבריו ודו"פ: (ג) ועיין בתוספות כתובות דף ק"ב ע"ב. בד"ה אימור נגרי אתפסיה שהקשו תוספות קושיא זאת ותירצו דאיצטריך טעמא דלפי שאין כתובין היכא שהודה האב שלא התפיס נגרי: (ד) וכן תירצו התוספות בסוף הדיבור הנ"ל: (ה) גם זה בתוספות כתובות הנ"ל: (ו) אולי כוונתו דקשיא ליה הא מ"מ מדקאמר תשבע לבסוף משמע דטעמא קיהיב לכך לא תשבע בתחלה משום דתשבע לבסוף דאטו דינא דהשבעת כתובה אתי לאשמעינן הכא אע"כ דלטעמא אתי אבל כתובה שוב אין לסמוך עוד לזה קאמר דלאו טעמא הוא רק דינא קאמר תשבע לבסוף היינו כשיבא ויכחישה. ואולי הוא תירוצא אחרינא. ומ"ש תשבע לבסוף הייט כשיבא. רש"י לא פי' כן רק לבסוף היינו לכשימשו בו שמת ותבא לגבות כתובתה אך הרמב"ם בפירוש המשנה מפרש כן: (ז) ומה שפירש רש"י בד"ה אלמא משום כו' ולא משום קצובין וכתובין צריך לומר דרלה לומר אלא כתובין לחוד מהני. (ח) אף שבוא הראשון ועדיין לא הוזכר קצובין. עי' לעיל בתוס' בד"ה ר' חנינא כמ"ש שם: (ט) וכן הוא בב"ע סי' ע"ג בשם הרמב"ם והה"מ כתב עליו שלא מצאו מבואר: (י) בש"ע סי' הנ"ל מביא הרמ"א דעת הרא"ש בתשובה דאף נמינהו האב בחייו אסור לב"ד למטעו

בזול וק"ל: גמ' והא קא מפסיד פי' רש"י נכסי יתומים. אבל מפסיד נכסי עצמו משמע דלכ"ע אין מסלקין בשביל כן כ"ל ועיין: גמ' ואתי לאימנועי. משמע ממתניתין שאין כח ביד ב"ד לכוף לקבל אפטרופסות דאל"כ מאי קאמר דלמא מימנע וכו' וק"ל: גמ' אפטרופס שמינהו אבי יתומים כו' כנושא שכר כו'. מהרשב"א משמע בהדיא שגרים מינהו ב"ד וגירסתינו נראה יותר דב"ד מה עניינו לנושא שכר ואי משום פרוטה דרב יוסף אותו סברא לא הוזכר כלל במתניתין והו"ק: גמ' אתמר מנסך רב אמר מנסך ממש ושמואל אמר מערב. מ"ש רש"י בפ"ק דב"ק מנסך ע"כ ממש דמערב לא מתסרי' מידי שיכול למוכרו חוץ מדמי יין נסך שבו ע"ש ול"ע דמנגד לסוגיא דשמעתין ועיין: בתוס' בד"ה דאתי כו' דיאמרו להם הלקוחות כו'. כיון דלענין אייקור הוא ברשות היתומים וק"ל: בא"ד כיון דיכולין לאוכלן וכו' דכ"ז שלא חזרו הרשות ביד הלוקחין לעשות בו מה שירצו משא"כ כאן כ"ז שלא חזרו היתומים אין רשות להמוכר לעשות בו מאומה שהרי הוא ברשות היתומים באייקור ואין יכולין לחזור המוכרים בה"א וא"כ יאמרו שפיר נשרפו כו': בא"ד דנעשו הלוקחין ש"ש כו'. ולא דמי הכא לחזרה דהתם בעובדא דר"כ שמה [דחייבין אף בחזרה באונסין] כי שמה הרשות ביד הלוקח לעשות בו מה שירצה ואין המוכר יכול לעכב עליו ולחזור בו משא"כ כאן אדרבה היתומים המוכרין יכולין לעכב על הלוקחין כל רגע שירצו לכן לא הוו אלא שומרי שכר והו"ק: בתוס' בד"ה לכרגא כו' נוקמה לשאר צורכי היתומים כו'. דודאי נזקקין לכל צורכי היתומים כו' כגון שכר לימוד ומלבושים וכה"ג ותירצו דהכא בכרגא דאשה ובנות ושאר צרכיהן אין נזקקין כלל ולהכי לא מצי מוקמי משנה דשום היתומים לשאר צרכי דיתמי מלבושים ומתפרנסין מנכסי כו' כתב לכן והו"ק (כ): בתוס' בד"ה הלכה כו' כדאמרינן בירושלמי דפרקין הזיק שור ר"י אמר משל יתומין ור"י בר חנינא אמר משל אפטרופס קא אתיא כו' כנ"ל. ונראה דראיה דקאמרינן בירושלמי קאי אדלעיל [דבפשיעה חייבין לכ"ע] וכן משמע בתוספות ב"ק ובאשר"י ובדוחק יש ליישב אומיהו נראה כו' אבל כל כמה כו' מדקאמר מיתן זוזי כו' היינו במקום שטען ודאי שיכול לשלם תביעתו אבל לא כשמשביעין מספק אפשיעה ועיין: בתוס' בד"ה מנסך קים לי' כו' ומטעם שלא יהא כל אחד כו'. אין לזה טעם וחלילה שיאמר כן (ל) מיהו ע"כ שלא יהא כל אחד כו' בלא"ה איירי באנשים שאינם מהוגנים וק"ל: בא"ד וא"ת ולשמואל כו'. בל"ז י"ל דשאני התם דהוי היזק הניכר [אבל הכא הוי בהיזק הניכר מחייב גם באינו ניכר מחייב מטעם שלא יהא כל אחד]: בא"ד הגבהה צורך ניסוך הוא כו'. אפשר לומר דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו ולכן דוקא כשהגביהו מקודם לקנותו בהגבהה נעשה שלו (מ): בא"ד דכמו שאם נסכו אחר כו'. לאחר שגזל הוא אם בא אחר ונסכו היה פטור כמו כן כשמנסך הוא עצמו אח"כ פטור:

דף נג ע"א

גמ' צריכא כו'. והו"מ למתני מדמע ומנסך רק כיון דתני מטמא ומדמע ברישא י"ל קושטא דאח"כ חזרו לומר אף המנסך ותו לא צריך לומר מטמא:

גמ' אמר חזקיה דבר תורה כו'. לחזקיה הו"ל לחלק בין אם רואין אחרים אף שוגג חייב דליכא משום שיודיעו שהרי אחרים יודיעוהו ובאין רואים פטור אף מזיד שהרי יכול לומר שוגג הייתי אף שכוונתו להזיקו יכול להזיקו שפיר ולומר שוגג הייתי (נ) וי"ל מתני' איירי באין רואים ומ"מ כשמודה בעצמו שעשה במזיד או שנתברר שידע חייב ואולי לזה פי' רש"י לצעורי קא מיכוין דהשתא ודאי יודה שעשה במזיד לצערו טפי והו"ק: גמ' כדי שיודיעו. וכי מודיעו ומסימן ליה כבי תרי אסור לאוכלו או זה מקרי בידו כיון שיכול לטמאותו ואפילו במכחישו או באומר איני יודע או בשותק נאמן עיין לקמן: גמ' שלא יהא כל א' כו'. וליאמר שוגג אני לא חשו דניכר אם הוא שוגג או לאו אבל אם אין רואין כמ"ש לחזקיה יאמר שוגג הייתי ועיין (ס): גמ' מתיב ר"א ואי אמרת כו' שמי' היזק. ולר"י אי ילפינן קנסא מקנסא מ"מ אפשר כיון דלא שכיחא כל כך הא דפרה לא קנסוהו אפילו במזיד ולכן אינו מחלק בברייתא בין שוגג למזיד: בההנם דף כ"ו ע"א פרש"י העושה מלאכה במי חטאת ששקל וכו' וכמ"ד היזק שאינו ניכר לא שמי' היזק וזה דלא כסוגיא דשמעתין ועיין: ברש"י בד"ה ותדום בתבואה כו' דאמחשבה לא מחייבינן ליה כו'. ובפיגול דמחייבינן שאני פיגול דאינו אלא בדבור לא במחשבה כמ"ש התוס' סוף המפקיד והוי כמו מסור דחייב בדבור בעלמא וא"ל לחלק משום דהתם קעביד מעשה בגוף הקרבן בשעת מחשבה לשום כך: בתוס' בד"ה משום דקא מפסיד ליה כו' דלחזקיה הו"ל לאצרוכא לפטורא. ולחזקיה יש לעשות כל הצריכות לפטורא (ע) רק לאצוה דר' אבין בראשונה וכו' חזרו לומר מדמע למה לי מטמא השתא מנסך דמפסיד לכולה פטור מטמא מבעיא דא"ל דה"א מנסך פטור משום דקים לי' בדרבה מני' דא"כ מזיד אמאי חייב (פ) ואין סברא לומר כלל דה"א מנסך פירוש מערב [אבל מנסך ממש קים בדרבה מניה אבל עתה דתני מטמא ומנסך ע"כ מנסך פירושו מנסך ממש דאי מערב היינו מטמא] וק"ל: בתוס' בד"ה ותני עלה כו' לאו היינו דתוספתא וכו' ולא פריך באמת מתוספתא משום די"ל דארישא קאי אבל התני עלה קאי אמתני' דלא הוזכר בה רק מזידין דאילו היינו התוספתא א"כ בע"כ משמע ליה דקאי אסיפא וא"כ הו"ל למיפרך [מרישא דהמטמא] והו"ק: בסה"ד וכי האי גוונא וכו'. ר"ל דקאי אדיוקא: בתוס' בד"ה בדיני אדם. עיין בתוס' פרק הגוזל: ע"ב גמ' האי גזלנא הוא כו'. א"ל כדי שיודיעו דמטבע ונפסל מאי איכא למימר: גמ' ורמי דר"י אדר"י. גם לסברת המאי לאו קשה דר"י אדר"י: והוה"ל דכ"ע שמי' היזק ור"י פוטר בשוגג כדי שיודיעו [ולא הוי מקשה תו דר"מ אדר"מ ולא דר"י אדר"י] רק משום דהלכה לא שמי' היזק ועוד דבאיזה סברא הוי פליגי [דלמר אית ליה כדי שיודיעו ולמר לית לי']. עיין ברש"י בחולין דמפרש ר' יהודה לא קנים אטו מזיד דא"כ אף בשוגג לא יאכל עולמית אלא משום כדי שלא יהנה מעבירה ע"ש באורך וזה סותר גמרא ערוכה כאן ע"ש ובא"ש שם שמיישבו והו"ק: גמ' והא מנסך דאורייתא וכו'. אבל מטמא תרומה דרבנן או בטמאת חולין: בתוס' בד"ה גזלן הוא כו' דהא המכחיש כו'. אע"ג דהוי היזק הניכר מ"מ בממילא אמר לי' הרי שלך לפניך הואיל ולא קנאו בשינוי וכן הוא בפירושים שהרחיבו מקלתן אע"ג דהוי היזק הניכר מ"מ יכול לפטור עצמו כשמשלם אותן בעין דאמר ליה הרי שלך לפניך וא"כ ה"נ בהיזק שאינו ניכר ותירצו דאם שמי' היזק א"כ אין לך שינוי גדול מזה וכו' ומה לי בידים או ממילא כיון דחשוב כניכר א"כ הוי שינוי וקנאו בו ולא מצי למימר הרי שלך לפניך ובהכחשה לא הוי שינוי הואיל שהוא בעין אבל מטמא ונפסל ועבר עליו הפסח אם היה היזק ניכר אין לך שינוי גדול מזה שנפסד לגמרי והרקיבו מקלתן נמי משום דלא הוי שינוי להמכחיש באבנים דחייב נמי משום דמזיק בידים וק"ל: בא"ד ושמין כעין שגזל וכו'. ביש ספרים מוגה שאין זה כעין שגזל: בא"ד אפילו אתפסתיה בידים פטור. דלא שייך טעמא שלא יהא כל אחד הולך כו' דבשומר עסקינן ומי מזיק השור חייב לשלם ועוד דאי מטעם שלא יהא כל אחד כו' למה לי טעמא דאתפסתיה בידים כו': בא"ד אפילו תפסוהו ב"ד כו'. דהא הכא בנטמא ונפסל מאליה חייב או היזק שאינו ניכר שמיה היזק אע"ג דממילא ומינה למ"ד לא שמיה היזק מ"מ בניכר אע"ג דממילא וק"ל:

דף נד ע"א

גמ' זימנין דמיקלע יום ל' בשבת כו'. אינו דומה ממש דשביעית כל רואה מעצמו יכיר ויחשוב השנים שבשביעית נטע דאם קודם שביעית היה פדאו קודם שנה משא"כ בשבת דלמא נטע בששי בשבת ביום ל"א קודם ר"ה: גמ' והוינן בה כו'. בלא הוינן בה לא מקשה דר"מ לא קניס שוגג אטו מזיד דשאני הכא דלמה נקנסי' אדרבה תבא עליו ברכה ומזיד גופיה אין לו טעם לזה פריך והוינן כו' וק"ל: ברש"י בד"ה ת"ש כו' מתוך שהדבר ניכר כו'. דאי מטעם נחשדו לחודא הו"ל הדבר אחר לחודא וא"ל דאי מטעם נחשדו לחודא א"כ י"ל דר"י בין דאורייתא או דרבנן קניס חוץ משביעית דלא נחשדו (צ) א"כ נ"ל דבכל מצות נחשדו ישראל והם כי לא להזכיר: ברש"י בד"ה במזיד שידע שטמאין הן. ולא מפרש דידע דנעשין תרומה וא"ל לחסורי מחסרא דהא לא שייך למימר תבא עליו ברכה מיהו בזה י"ל מ"מ ליכא למקנסי' דהא לא הזיד בתשלומין גרועין וכמ"ש רש"י בד"ה והוינן בה ולאלומי הקושיא פריך תבא עליו ברכה ולבתר חסורי מיחסרא י"ל דחולין טמאין לא עדיפא כתרומה טהורה וא"כ אף בשוגג [שלא ידע שנעשין תרומה] ראוי לקונסו כיון דידע דטמאין הן [לכך פרש"י אף בחסורי מחסרי במזיד שידע שטמאין הן]: בתוס' בד"ה אבל כו'. י"ל לפ"ה כיון דבשעת התשלומין היה שוה המדה כתרומה שאכל (ק) והתורה קפיד [רק] אשעת תשלומין [אי] לפי מדה וכ"כ הרשב"א. ול"ד מעיקרא שויא ד' דבשעת תשלומין לא שוה רק זוזא: בתוס' בשוגג תשלומין פירות ומשלים עליו שיהיה שוין להסקה וק"ל: בתוס' בד"ה הכא בקנסו כו' לעקור דבר מן התורה כו'. והכא דמדאורייתא תשלומי מעליא נינהו ואי מקדש בהן מקודשת ואתו רבנן ואפקעו קידושין וכו' [כ"ה בגמרא שם]. וכוונת התוספות [שהביאו זו] שלא תטעה דמכח קושיא תבא עליו ברכה תירץ כן דבחסורי מיחסרא מתורץ הקושיא והכרח דרב אחא דלא פליגי במזיד מפורש בהאשה רבה משום מ"ד אין כח ביד חכמים וכו': בתוס' בד"ה דם שנטמא וכו' ומייתי ברייתא כו'. ר"ל הכא בשמעתין פריך מברייתא ולא ממתני' דהתם משום דמפרשי כו'. בתוס' בד"ה נפלו כו' טעמא דר"מ כו'. של"ת מוטעת היא גם שלא תחלק בין נתפגלו אח"כ או בשעת נפילה או התם נפלו בשוגג והכא נפלו במזיד או הכא בין בשוגג כו' קאי אנתפגלו ובאידך ברייתא אנפלו [ונתפגלו ממילא] או התם דין דאורייתא קאמר והו"ק: ע"ב גמ' דאתי לאערומי כו' ולעולם יאמר שגגתי כי לא נתכוונתי כדי להעלות [וא"כ לא משכחת קנס חכמים כלל] והכא במטמא כו' במזיד ר"ל כשמבורר שעשה במתכוין [וא"כ מתקיים קנס חכמים עכ"פ במקום שיש רואין ומכירין שעשה במתכוין] והו"ק: בעובדא דר' אבהו למה שאל ס"ת ביד מי בין כך ובין כך פסול ודוחק לומר דכשעודנו ביד המוכר י"ל שאמר כן להשתמע מן הלוקח כי לא פרט בשם איזה ס"ת הוא ויכול למכרו אח"כ לאחרים כי הס"ת לא היתה בעין בפני הב"ד ולזה שאל ס"ת ביד מי [דזה דוחק] אבל שאלו כדי להודיעו הדין אף שהוא ביד הלוקח נאמן וכמ"ש האשר"י וא"ל אף אם לא שאל מ"מ היה יכול להבין השואל מדלא שאלו ר' אבהו ביד מי ס"ת שאין כ"מ בו דאל"כ הו"ל לשאלו [מ"מ רצה לפרש לו יותר] והו"ק וכל הנך עובדות אולי לאביי לכאורה דלרבא הו"ל לשאלו אם אסכתו כו' ודוחק לומר מדס"ת ביד לוקח הו"ל לאומרו כשנתנו לידו דדלמא נתנו לו ע"י שליח. גם מדצריך לטעמא דמתוך כו' (ר) ועובדא דטהרות משמע דס"ל לרב אמי כאביי דכיון שעתה אין בידו אינו נאמן ופריך מכה"ג דבפנים ראשון אם אמר לו מיד אע"ג דהשתא אין בידו נאמן עיין באשר"י ורשב"א ור"ן שהאריך מאוד מאוד והו"ק: בתוס' בד"ה אמר אביי כו' דהכא אפילו לרבא כו' אלא משום שהיה בידו תחלה. דברייתא קתני היה עושה עמו בטהרות: בא"ד דהכא במכחישו או אמר איני יודע כו'. הוצרכו לזה דאיני יודע הוי הסכמה מהנך עובדי דבסמוך ומכה"ג ביום הכפורים וק"ל. ועיין בתוספות קידושין: יש לראות באדם שאינו שומר או פועל רק יכול לילך לשם ולטמאותן אי מקרי זה בידו ולעיל כדי שיודיעו יתמעט דזה נמי מקרי בידו אם לא שנאמר שנאמן עליו כבי תרי או יאמר בא ואראך ויכול לברר וק"ל: בא"ד וגבי אשתו זינתה כו' כמו השתא א"ש דמ"מ דאביי ויותר נראה משום מ"ט דרבא: בא"ד מחמת שאינו יודע דלא הוי שתיקה כהודאה. בדבר שאינו בידו כמו התם: בא"ד תדע דקתני דומיא דאכלת חלב כו'. לכאורה התם אם ידע בעצמו ליכא חיובא דקרבן [ואם לא ידע דחלב הוא] אף שידע שאכל מה בכך [מ"מ אף לדברי העד ע"כ הוא א"י] עיין ברשב"א ור"ן בהאומר באורך (ש): בתוס' בד"ה דכי אמר כו' בכל ד' עבודות. שחיטה קבלה הולכה זריקה ולא כמו שראיתי [במהרש"א] הקטרה ואולי ט"ס הוא שהרי כתב [בעצמו] לעיל בכה"ג שאין בידו השתא כיון דמפגל בעבודות אחרות בזריקה וק"ל:

דף נה ע"א

גמ' וליכול קטן אוכל נבילות כו'. מה שמפרש בהך קושיא טפי קטן אוכל נבילות מבקושיא ראשונה אפשר לומר בתחלה מקשה ואילו חרשת וכו' מ"מ

למה שביק חרשת דרישא באופן דאכלה קטנה תאכל חרשת אי למ"ד קטן אוכל נבילות אין ב"ד כו' דאיירי קטנה בתרומה דאורייתא חרשת נמי תיכול בתרומה דאורייתא ואי למ"ד קטן אוכל נבילות ב"ד מצווין כו' ואיירי בתרומה דרבנן ע"י נישואי דרבנן חרשת נמי תיכול בכי ה"ג ומשני גזירה כו' ועוד יש להשיבו על ב' דרכים [עיין במהרש"א]: גמ' אמר עולא כו'. לדידיה איירי אחרי הקרבה ואכילת בעלים דאז שייך טעמא דכהנים עצבים כיון שכבר אכלו חולין בעזרה והשתא לא מיעקרא רק בשב ואל תעשה ולא כרשב"א ופירוש מכפרת א"צ להביא אחרת ולרב יהודה איירי קודם הקרבה ופירוש מכפרת קריבה דאז שייך טעמא דלא יהא מזבח אוכל גזילות ולא מיעקרא בקום ועשה דמביא אחרת כיון דזו אינה קריבה וק"ל: בתוס' בד"ה ועל הקטנה כו' למ"ד אין כח כו'. אבל למ"ד יש כח איירי בתרומה דאורייתא והא דחרשת לא אוכלת משום חרש בפיקחת הא יש כח וכו' ויאכל תרומה דאורייתא אפשר כולי האי לא עקרו כיון שהיא פקחת ועברה איסור דאורייתא משא"כ כשמאכיל גדול קטנה אף שאסור להאכיל בידים או למ"ד ב"ד מצווין להפרישו מ"מ לא דמי כ"כ והו"ק: בא"ד וא"ת ולוקמה כו'. הו"ל להקשות אלימא למה העיד על שנשאת לכהן קטנה דעלמא נמי אוכלת וחזיר נמי תאכל וא"ל דגם זה בכלל קושיתם דזה לא מיושב. בוי"ל הראשון דנפשט בעיא מהכא ואולי אורחא דמלתא נקיט והו"ק: בא"ד ועוד דאוכלת בגיטו כו'. יש מפרשים משום דקאמר בגיטו ואי מעלמה היאך תליא בגיטו אלא מאכיל בידים: בסה"ד הא קטנה היא. אף דב"ד מצווין להפרישו

באור

לממונו. אבן הרשב"א בחידושיו כתב כדברי הגאון: (כ) יש בכאן ט"ס וכוונתו דלא מצי לאוקמי משנה דהתם בשאר צורכי היתומים דהאי לא בעי הכרזה ולא בשאר צורכי דאשה ובנות דאינם חייבין כלל דרק ומיתזני מנכסי כתב לכן: (ל) לחשוב לכל אחד שינסך לעבודת כוכבים. ולכאורה אין זה מקושר לדברי התוס' דהא בגמרא גופיה נ"ל כן לרב דאמר מנסך ממש ומשמע בגמרא דמטעם קנסא הוא והיינו כדר"י דהיזק שאינו ניכר לא שמיה היזק ומ"מ אמרו דמזיד חייב שלא יהא כ"א כו' א"כ הא דמנסך חייב במזיד משום שלא יהא כ"א כו': (מ) אמת שזה הוא דעת רש"י בחולין דף מ' ע"א דבהגבהה נעשה שלו לענין לאוסרו אבל התוספות בד"ה רבותא השיגו עליו דבהגבהה נמי לא קני לענין שתחשב שלו אי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו דהא גזל כו' שניהם אין יכולין להקדישו ולקמן נמי פריך אדר"כ דאמר אין אדם אוסר כו' מהמנסך הא מנסך מכי אגבהה קנייה אלא ודאי בהכי לא חשיב שלו ואינו קנוי לו אלא להתחייב באונסין ע"ש וגם לדברי הגאון לא קשה קושית התוספות שם על רש"י, דאפשר דהכי פריך אמאי במזיד חייב הא כיון דאין אדם אוסר כו' א"כ הא דאוסר היין היינו משום דהגביה מקודם א"כ הגבהה צורך ניסוך הוא ופטור משום דקים ליה בדרבה מניה אלא ודאי אדם אוסר דבר שאינו שלו והגבהה לאו צורך ניסוך הוא לשיטת רש"י דנאסר בשכשוך לבד מ"מ עכ"פ אי אפשר להעמיס דבר זה בלשון התוספות ומ"ש הגבהה צורך ניסוך הוא היינו כמו שפי' ר"ת דאינו נאסר בשכשוך כי אם ע"י הגבהה ומ"ש התוספות לקמן אי נמי קסבר דאפשר בלא הגבהה היינו כדעת רש"י בעובד כוכבים דנאסר בשכשוך לחוד וכן הוא להדיא בתוספות כתובות דף לג

בד"ה שעקירה: (נ) אינו מובן והר"ן בחידושיו איפכא קשיא ליה דמאי פריך אי הכי במזיד נמי ליפטור כדי שיודיעו הא אף אם יתחייב במזיד שפיר יודיעוהו ויאמר שוגג הייתי ע"ש שתירץ דמתירא להודיע פן יתקנו ויתברר שמזיד היה ואולי נאמר בדוחק דכוונתו היכי פסיק ותני [illegible] דמזיד היה ודלי שיאמר שוגג הייתי: (ס) ועי' לקמן [illegible] מטמא ה"א משום דלא שכיח להכי פטרינן ליה [illegible] שיודיע. ואי תני מדמע ה"א להכי פטרינן ליה [illegible] ומדמע ה"א במנסך פטור אפי' במזיד משום קים [illegible] קים ליה בדרבה מניה מתני לפטורא אף לחזקיה [illegible] דמכת סברא בעלמא ס"ד לפטורא: (פ) לכאורה י"ל דשוגג היינו שפטור שאוכל שלו ולכך לא שייך. מדאגביה קנייה דלא היה בדעתו לגוזלו ולכך פטור דקים ליה בדרבה מניה אבל במזיד מדאגבהה קנייה ולכך חייב: (צ) ובנטמא ומדמע אף דנחשד בשלו לאכול אף בטומאה או באיסור מ"מ לא שייך נחשד לעשות כן בשל אחרים: (ק) אף שאח"כ נעשין תרומה. ולעיל בסמוך כתב דחולין טמאין לא עדיפא כתרומה טהורה. ודוחק לומר דלא עדיפי היינו דלא קפדי עליה זביני כתרומה: (ר) מ"ש גם כו' אינו מובן ונראה שמקומו לעיל בסמוך במ"ש וא"ל אף אם לא שאל כו' דהא"כ הו"ל לשאלו ע"ש כתב גם מדצריך לטעמא דמתוך: (ש) דתירץ דמשכחת לה באומר לו אח"כ נודע לו שהוא חלב:

דאורייתא מ"מ אינו דומה לגדול שאוכל איסור דאורייתא. ונראה דלא חששו רק שמא תאכל בידים אבל לא לשמא יאכילה בידים דשכיחא טפי אם תתיר לה תרומה דרבנן תאכל היא בעצמה תרומה דאורייתא [ולכך גזרינן בחרש בפקחת] אבל לשמא יאכיל גדול לקטנה לא חששו והו"ק (ח): בתוס' בד"ה מ"ט כו' וליכא לשנויי כדמשני התם כו' דא"כ מאי קפריך כו'. קצת יש לראות אמאי לא משני בהמת לעולה כגון שהקדישו בעלים בבית גנב וא"ל משום דהכא פריך מדתני עלה בתוך כו' ובהקדישוהו בעלים פשיטא חדא דא"כ לר"ל נמי תקשי מן ותני עלה ועוד דא"כ מאי דייקי התוס' בלא תני עלה מגופיה הו"ל למפרך כו' בין לר"ת ובין לר"י הא צריך לאתויי שלא תימא בהקדישוהו בעלים והו"ק ועיין בתוס' מרובה ובחידושינו שם בעזה"י:

ע"ב גמ' או משעת הקדישו. אע"ג דמשעת הקדישו דהוי שינוי השם מדינא הוא ברשותיה לגיזות וולדות מ"מ קאמר שפיר כי אוקמוה רבנן ברשותיה לענין הקרבה שיהא חייב משום שחוטי חוץ דמדינא לא מהני שיהא ראוי לפנים משום מצוה הבאה בעבירה אי משעת גניבה שיהיה מקים להקדש לחול שלא יהיה מצוה הבאה בעבירה או אוקמוה ברשותיה לענין הקרבה משעת הקדישו וק"ל: במשנה לא היה סקריקון ביהודה. פירוש במדינת יהודה ולא בגליל: גמ' אמר ר"י לא דנו בה דין סקריקון קאמר. א"ל למה לי דין וכו' ולא כסברת המקשה דלא היה סקריקון דהיינו שא קרקע והניחני דעל שם כך נקרא כן בהרוגי מלחמה מפני היראה כל דלא קטיל ישראל כל היכא דמשכח ליה לקטלוה ולא היו רשאין ליקח קרקע להניחו אבל מכאן ואילך היה סקריקון מיהו בלגעא היו לוקחין קרקע אף בגזירה הראשונה ועוד דמ"מ היה קשה מאי אשמעינן מתני' בזו והו"ק ועוד דהולא קרוי סקריקון ע"ש דלפעמים [הגרלא] אומר כן: גמ' אסקא דריספק כו'. עיין מעשה דקמלא ברבה פסוק בני ציון היקרים קצת בשנוי אחר: בתוס' בד"ה כי היכי כו' וממילא מיחייב כו'. לפירושם צריך ליישב לשון כי היכי והו"ק:

דף נו ע"א גמ' איכול קורצא. אקים ברמיזות עיין ברמב"ן פ' לא תלך רכיל ותרגומו לא תיכול קורצין ע"ש באורך: גמ' סבר למיקטליה דלא ליזול ולימא כו'.

משום שמא יאמרו מטיל וכו' וכן להקרבה היה שרי מפני שלום מלכות רק משום שמא יאמרו כו': גמ' ענותנותו של ר' זכריה כו'. טפי הו"ל ולמתלי על רבנן שלא מיחו בידו אך הן הגורמין וצ"ל דבאותו פעם עדיין לא היה ברי היזיקא עד עתה שנראה שהיזק בעין ובאיכה רבתי ז"ל והיה שם רבי זכריה בן אבקולס והיה סיפק בידו למחות ולא מיחה וכו' וק"ל: החריבה את ביתנו כו'. אע"ג דודאי מקודם נגזר ליחרב מ"מ ע"י סיבתו חרב עתה: לנירון קיסר. אין נראה שהיה קיסר אלא שר צבא קיסר ועיין בספר יוחסין בזה: לד' רוחות. כו'. אין נראה לומר לאידך ד' רוחות דהייתו צפון ודרום למעלה ולמטה דא"כ הו"ל למימר ג' קצוות רק ר"ל לאידך מד' רוחות. ולכאורה לא היה עומד נגד העיר ממש דא"כ לא היה צריך לשדות גירא לאותו לד שודאי יפול בו: הוי בה הני תלתא עתירי נקדימון בן גוריון ובן כלבא כו'. וברבה חשיב נקדימון ובן גוריון לתרי. בדחמרא מלחא ומשחא: יתיב ארבעין שנין בתעניתא. דמ' שנים מקודם ראו סימנים שיחרב כדאיתא בכמה דוכתי: מחייבת תרי קטלא וכו'. אע"ג דממנ"פ ליכא אלא חדא קטלא מ"מ למאי דקרי ליה מלכא חייב תרי קטלא כיון שאינו מלך וקראו כן ועוד לסברתו אמאי לא אתי: וברבה וקרית לי מלכא וכדו שמע מלכא וקטיל להאי גברא לא כפרש"י והתעללת בי: בתוס' בד"ה עגלא תילתא ולא כמו שמפרש שגדל שליש כו' דא"ש דהוה מברי עגל הגדל שליש וק"ל: ע"ב גמ' ודרקון כרוך כו'. היה נראה לכאורה דנחש כרוך סביב החביות וכשמכין עליו להמיתו משתברין החבית דמסתמא של חרס הא והאי שוברין את החבית כדי להמיתו וה"נ מהרסין חומת ירושלים כדי להרוג הבריוני ורש"י לא פי' כן והו"ק: גמ' ומאחר דחכימת כולי האי עד האידנא כו'. אע"ג דלעיל שאלו הך קושיא בלא חכימת כולי האי מ"מ כבר השיב לו בריוני דאית בן לא שבקוני אך מאחר דחכימת הו"ל לעשות איזה תחבולה אף דאת"ל שאינך חס להשיב על אלו חבית של דבש כו' משום דתשובתו פשוטה דשלוין לבתא כו' והו"ק: גמ' ואמר אי אלהינו כו'. תופס הפסוק ודרש על כך זה טיטוס וכו': והיה דם כו'. נראה כענין מה שאמר הכתוב משגיא כו' כדי שישתבחו ויתפארו בהם ואח"כ יתום קדמו או אולי הדם היה מדם הזאות שנבלע בו אע"ג דלא היה מזה על הפרוכת ממש מ"מ ניתז בו ג"כ מסתמא: מי כמוך באלמים. משום דאלם חסר כתיב לשון אלם: ועשאן כמין גרגותני וכו'. בבית שני ב' פרוכת הוי: אל תקרי קבורים. יש מפרשים מלשון קיבורי דאשיני והוא לשון קיבוץ: שאלהיהם של אלו כו'. אבל אלהי המבול אין אלהיהם של אלו שאותו כבר נשבע שאינו מביא כו': לעובד כוכבים יהיב ליה ד' זוזי. כאן נשלם גמולו של כל דקטיל ליתי ד' זוזי: פיו של נחשת וצפורניו של ברזל. אולי יש טעם לזה:

דף נז ע"א גמ' דוד אתמוהי כו'. הלא אתה כו' ולמה הבה לנו עזרת מצר: גמ' באדום ובהושתו כו'. שהיו מאותו עיר של כפר סכניא: שאין לי כתובה כו'. אבל משום כלה בלא ברכה כו' היה יכול בעצמו לברך ואי משום דצריך עשרה אפשר היו שם י' כמו שאמרה ספדו כו': גמ' ואינו יוסף כו'. לפי המדרש הו"ל נמי דאינו יוסף ע"י דמות דיוקן אביו פירש: והעמיד להם עדים כו'. ואולי לדיקים מאי ראיה [שכל הסיפור היה שצדיקים היו כדקאמר ומאחר דהוי צדיקים] דלמא ראו קרי וש"ז מהן ועדיין מה ראיה העמדת העדים דלמא רצו קרי לאונסן או אף ע"י רצון ומאי ראיה על אשתו ואולי הניח על מטה אשתו והוי כעידי כיעור [דאל"כ בודאי לא היה אוסרין אותה]: שבע שנים בצרו אומות העולם את כרמיהן כו'. בערבי פסחים במרדכי לכך תיקנו הטוב על היין טפי מעל שינוי פת משום שבצרו כו' ולהאי טעמא קצת קשה א"כ על שינוי ענבים נמי ואפ"ל לזכר ב' חלקי מים ואחד דם וכל חמרא דלא דרי על חד תרי וכו': ברש"י בד"ה דאמר מר בעירובין ויליף לה כו'. מיהו התם דחה הדרשה אך המימרא אמת עכ"פ: ע"ב גמ' לקיים מה שנא' דמים בדמים כו'. אפשר לומר הדם שבבקעה ושבירושלים זהו דמים לשון רבים ובדרך נס נגעו יחד בדם זכריה שהיה בהר בעזרה לקיים מה שנאמר: גמ' דהוי מרתח ולא הועיל כיסוי כענין ארץ אל תכסי: גמ' ולא אידמי כו' בחזקוני פרשת וישב דם עזים דומה לדם אדם מקשה מהכא ואינו קושיא חדא כששניהם יחד זה לעומת זה אז ניכר ההבדל כמו כאן גם כאן מרתח כדי לנקום נקם ובמראה דוקא בוין: מבני בניו כו'. ולא חשיב מנירון ר"מ דנירון גר צדק הי' וכאן מי יתן טהור מטמא קאיירי: מאן אינון שמעיה ואבטליון ובסיסרא לא מפרש וראיתי בספר עשרה מאמרות שר"ע הי' מסיסרא כשבא על יעל מבעילה שכתב שכב ע"ע. ולא משמע לי כן מדלא מפרש ג"כ בסיסרא מאן אינון משמע דלא היו אנשים חשובין דבקיאי בשמייהו כשמעי' ואבטליון ועוד דבהדיא קאמר מבני בניו של סנחרב למדו תורה ברבים ואינו בסיסרא רק למדו תינוקות בירושלים הן שר"ל תינוקות של בני בניו למדו שם או מבני בניו למדו עם תנוקת עכ"פ לא הגליות בלימודם כ"כ: כפלים כיוצאי מצרים. לפרש הגברים לבד מטף שלא תימא סך הכל ב' פעמים ס' רבוא [לזה קאמר כפלים כיוצאי מצרים דהם הגברים לבד]: שאין בה מזרעו של יעקב. וקיסר דלעיל משום דאכשלי פומא נבר ורומאי: ואין מלחמה כו'. במלחמת דוד מסתמא לא היה בהן מזרע עשו אבל במלחמת ה' שלא בדרך הטבע לא קמיירי: והיינו דאמר ר"א וכו'. אין רחוק שיש דילוג כאן וצ"ל דבר אחר הקול וכו' בזמן שיש דלטורין בישראל אזי והידים ידי עשו וכו' וכמו שאמרו בשאול אע"פ שהיו צדיקים כיון שהיו בהן דלטורין היו נופלין כו' והייט דאמר ר"א וכו': גמ' אתיוה לאידך ס' לא יהיה לך כו'. ולא אמר הכי שהוא מוקדם משום שהיה יכול לחשוב מסברא שאחיו שקודם לו אמר אותו הפסוק וכן טלן וק"ל: גמ' זה מילה וכו'. נראה משום דהול"ל נהרגנו הורגנו משמע כאילו אנחנו הורגין את עצמינו לזה דריש מר על שקפצו לתוך הים וזה על אשה שנפלה מגג וזה על המילה. ועל ת"ח שמראין כו' אתיא שפיר דקרא כפיר טפי נחשבו כצאן טבחה וק"ל: בתוס' בד"ה אתיוה לקמא. בנוסח הגמ' שלפניהם היה שראשון אמר אנכי ולא יהיה לך והשני זובח כו' ובשביעי ליכא קרא [לזה כתבו] ובמדרש כו' וק"ל. והרבה בינוסים נאמרו כאן יש אומרים ומשביעי לא מייתי מקרא מפורש רק מכח מדרש כבר נשבעו וכו' [וזה דכתבו] ובמדרש כו' לא יהיה לך מפרשים כו' כוונתם על סוף המדרש שמביא הקטן הפסוק הרבה מקראות ויש מפרשים דקמא אמר אנכי ומקרא השני ג"כ דהייטו לא יהיה [ומ"ש ובמדרש אמר דקמא אמר אנכי והשני ר"ל מקרא שני דג"כ אמרו הראשון] ויש מפרשים מיית לשון [illegible] והכל הבל וק"ל:

דף נח ע"א גמ' ולא פליגי. ר"ל ר' ינאי ובמתניתא דהוי שיעור אחד לא פליגי עם רבב"ח אמר ר"י ורבב"ח אמר ר"י איירי בדדרעא והא דקאמר ברא"ש הרוגי כו'.

יש מפרשים מלשון ראשים ושרים וכמדומה לי שראיתי כתוב משום שהדין הנושא מנשא בזרועו מניחו לו על ראשו משום דמקום יש בראש להניח ב' תפלין ובשעת מלחמה שנושאין כלי זיינן על זרועם ומזיקין ברמחים נותנין תפלין של יד ג"כ בראש [ומר חשיב לשל ראש ומר של יד]: גמ' מאי קרא בת בבל כו'. קרא ודאי עולליך של בת בבל קאמר רק מדקאמר אשרי שישלם לך את גמולך שגמלת לנו וגו' מדה כנגד מדה והו"ק: גמ' עיני עוללה כו'. והוא לבד כשתייר מהן ועיין סוף מרובה: גמ' ומעו ר' ישמעאל בן אלישע כו'. לעיל פרק השולח דף מ"ה כתב התוס'. אי נמי בשעת חורבן הבית לא שייך דלא ליתו ולגרבו טפי ותמהני אם בשעת חורבן הבית היה רבי ישמעאל בן אלישע עדיין תינוק הא פ"ק דברכות אמר ר' ישמעאל בן אלישע פעם אחת נכנסתי להקטיר קטורת לפני ולפנים כו' ודוחק לומר דלאו דוקא בשעת חורבן הבית רק קודם לו דמ' שנים מקודם גלתה סנהדרין וכו' ומצאתי בתוס' פרק מגלת תלינה שכתבו על ענין אחר דתרי ר' ישמעאל בן אלישע הוי ע"ש והו"ק: ברש"י בד"ה שוליא דנגרי הוה לא היה רבו לתורה כו'. דמה לו לומר שוליא דנגרא הוה מה לי דנגרא או דנפחא אלא בא לשלול רבו לתורה וק"ל: ברש"י בד"ה לך חזק וקני כו' השני טח לי. ובמתני' פירש נמי מירלא ואפ"ל דוקא לשמואל אבל לרב אי משום ירא"ה א"כ בשטר נמי וק"ל: ע"ב גמ' אגפרות אין בו משום סקריקון וכו'. עיין בתוס' פרק הכונס ד"ה מבריח ארי וכו': גמ' גידל בר רעילאי כו'. י"א גידל היה גבאי המלך דכן משמע לאו לשון קיבל ארעא בעסקא במה שהיה להם ליתן למלך קבל ארעא מנהון בפרעון ואין נראה לזה משמעות כלל: גמ' א"כ עשיתו סקריקון כו'. שהבעלים צריכין להחזיר לו מה שנתן זה למלך בעד הקרקע בשלמא אם המלך נכרו לו קרקע בעד הקדמת ג' שנים נם דוקא ניחא דצריכין להחזיר לו כי היכי דבסקריקון מביס דנמג ומקני מירלא ה"נ המלך יש לו כח לעשות כן והו"ק: ברש"י בד"ה טוענין ליורש כו' ולא שדי זוזי בכדי ליקח כו'. אף דצריך לתת לו מעותיו מ"מ קרוי זוזי בכדי כיון שהקרקע יוצא מתחת ידו: לפירוש התוס' אפילו כגון זו בדידי' נמי הוי רבותא דמועיל חזקת ג' שנים ולא אמרינן מירלא לא מיחה רק ביורש הוי רבותא טפי וק"ל. וא"ל לומר דבדידיה אם איתא דמירלא לא מיחה למה מיחה השתא הא עדיין ידע סקריקון כיון שיוצא הקרקע מיד הלוקח ממנו מעא"כ אם מוציאין מיורש לא איכפת כולי האי (ללוקח) [לסקריקון]: ברש"י בד"ה מבני בתא כו' ואיזגין לא כו'. דאל"כ כשהלכו קאתן מה להו לבני באגא לטפל ולמכור הקרקע אלא שהמלך רוצע השם של כל הבאגא מאחד מהן: בתוס' בד"ה כגון זה כו' מפני יראת הסקריקון. ואע"ג דסברת דירלא עביד טפי שלא יצטרך לחזור דאגב אגסא מקני מ"מ הכא איירי לענין ורביע אם נתן או לא וטענינן שנתן וק"ל: בתוס' בד"ה למכתב ליה טרפא כו' אלא אגרוותא נקמי. כיון דהוציא כ"כ בעד הקרקע שלהם ועיין ברשב"א שהאריך בשמעתין: בתוס' בד"ה רביע כו' פירוש רביע מעות שנתן לו יתן לו בקרקע או במעות דהייטו חמישית כו' כן מצאתי מוגה: בא"ד ותימה כו'. דא"ל דשפיר מקשה לשמואל דמה עשה רב יותר מברייתא הלא בברייתא נקיט ליסנא דרב ממש אם תפרש בברייתא רביע הקרקע יתן לו כו' א"כ גם דברי רב תפרש כן ולמה פליג ארב ע"כ מדפליג משמע ליה לשמואל הלשון רביע מעות שנתן יתן לו וכו' וא"כ תקשי ליה ברייתא דו"א דא"כ מאי משני כי תניא ההיא לאחר שבאו כו' סוף סוף דברי רב נמי תפרש כן אע"כ צ"ל שמשמע כן מרב היאך כוונתו והו"ק: בא"ד וכן גרים ר"ת ומפרש כו' כן מצאתי מוגה:

דף נט ע"א גמ' והא הוה אלעזר. לא משני הוו זקנים דא"ל זקנים לא הוו חשובין כאלעזר דהא משני הוה פנחס ש"מ דפנחס היה חשוב כאלעזר ואפ"ה משני הוו זקנים

י"ל דלזקנת פנחס היו זקנים חשובין כמותו ולא בתחלתן משום דזקנותן גרמה חשיבותן כמו שאמרו זקני ת"ח כ"ז שמזקינין כו' ובפנחס כתיב פנחס בן אלעזר וכו' לפנים היה ה' עמו ונסתלק ממנו רוח הקודש וק"ל: שם והא הוה אלעזר. ולא משני כולהו שני קאמרינן דפי' בכל הפשט כולהו שני מיום שעמד בגדולה וכפרש"י והנה גדולתו של אלעזר לא הותחל עד אחרי מות יהושע ופי' הוה אלעזר גדול בתורה כיהושע ופריך אח"כ והא הוה אלעזר לאחר שהותחל גדולתו יחיד בתורה וגדולה וק"ל: גמ' הוה פנחס. אע"ג דלכאורה הכא הוי כייף לי' לאחיו: גמ' הוה שמואל. ולא פריך מעיקרא הא הוה שמואל דפסיקא ליה שהיה עלי ושאר גדולים ויש לידע היה דהוי שאול ושמואל היו בזמן אחד זה טדע רק פריך וכוונתו הא הוה בחייו יחיד לאחר שמת שמואל בחייו: גמ' הוה עירי כו'. ה"נ אחיתופל ומפיבושת וחדא נקיט דמ"ש זה או זה ועיין בתוס' סנהדרין: גמ' ולא והא הוי הונא כו'. האי ולא אינו דומה לולא דלעיל ולא והא הוה יהושע [דהכא פריך והא רב הונא בר נתן ג"כ הוה בימי רב אשי ולא הוי תורה וגדולה של רב אשי במקום אחד] וק"ל: בהלכה זו הספדתי הספד לכמוהר"ר חיים כ"ץ תנצב"ה זללה"ה פרשת וארא ופירשתי בס"ד מאמר דאמר לי' רב אשי לבר קיפוק האי יומא מאי אמרת בי' כו' ע"ש סוף מועד קטן ועוררתי דמשמע כאילו יש להספד הזה שיאמרו שייכות למיתת רב אשי דאמר האי יומא כו' ומה טיבו לרב אשי עוד קשה כפל הענין במשלים שונים זה ג' רגלים ומאי רמזו וענינו וכאלה י"ל הרבה גם המשילו לארזים ודרך העמי הארצים למושלן לאילן סרק ות"ח לאילן מאכל והענין הוא כי רב אשי היה סוף אמוראים וכמו שאמר בפרק הפועלים רבינא ורב אשי סוף הוראה וסימנך עד אבא אל מקדשי אל אבינה לאחריתם והוא חותם התלמוד ואחריו התחילו רבנן סבוראי והגאונים ואין להם רשות לחלוק על התלמוד כנודע ולזה אמר אם בארזים נפלה שלהבת וגו' דעד עתה דור הולך וגו' וזרח השמש וגו' יום שמת רבא נולד רב אשי וכולהו אמוראי יש להם כח לחלוק ואדרבה הלכה כבתראי מאא"כ עתה כאילו נפלה שלהבת בארזים כי כלו כלם ונחשבין העותרים והבאים כאזובי קיר לעומתם כנודע ונקיט ארזים כמו שאמרו ובארזים חופר למטה ומשרש מפני שאין גזעו מחליף והובא בתענית ס"פ ג' דחסידים ה"כ אין גזען מחליף ולזה הבחינה מדמי לי' בר הבין לאבידה שאין כאן תמורה ונקיט ג' לשונות כי ג' הוי שתורה וגדולה במקום אחד משה ורבי ורב אשי התבונן אלו כתבו מקרא משנה והלמוד משה כתב ספרו וכו' והלה המעלות שאין הגבית ראשי לאדם דבר וכו' והיה בו תורה וגדולה כמו שאמרו מימות משה וכו' וזהו זאת הברכה תורה צוה לנו משה וכו' ויהי בישורון מלך ופי' רש"י וכ"ה במדרש דקאי אמשה ולא קם נביא כמשה ורבי סידר המשנה והוא היה סוף התנאים ואין רשאים האמוראים לחלוק על המשנה בשום פנים והיה בו תורה וגדולה ורב אשי כו'

ב א ו ר

תלב אך לא מיישב בזה דברי התוספות שכתבו תדע דקתני דומיא דאכלת חלב׳ (ח) ולכך אף שמתירין לתירוץ שני גדלה אוכלת מכח זה אע"פ שלא בעל קשה דנגזר שמא תאכל בעצמה תרומה דאורייתא כמו בחרש בפקחת ולאסור לשאכיל בידים תרומה דרבנן לא גזרו שיאכילה תרומה דאורייתא. מיהו לתירוץ שלישי שכתבו דמשמע אפילו נמי כיון דכשבעל את"כ מותרת בתרומה דאורייתא לא גזרינן. בזמן מועט משום קודם שבעל וכיון זה תירצו התוספות פרק

פרע

כ"לעיל ולמה הזכיר שלפתן בארזים כו' כדלעיל ואולי אמר לשון רבים משא"כ בנחל כו' נרמז כי היה בהונא בר נתן תורה וגדולה כו' ולזה חלם עליו דעתא דרב אשי [כדאיתא שם בגמ'] נעשות לו נרה בלידו כי בחמת מיכף הוי כייף לי' ליתן זה משה כמ"ש במהרש"א קראת עבד ולויתן קראת עבד עמו כרת ברית וכו' ודבר זה מבואר אליט באורך בדרוש לפרשה ואתחנן בעזה"י דהייטו שהיה לו טענות מ"ש מלויתן כו' בנחל כו' נגד רבי כמו שאיתא כנחלים נטיו כגנות עלי נהר אמר בלעם אני רואה אותן גנות זה שונה של בר קפרא וזה של רבי חנינא וזה של רבי חייא וזה שונה של רבינו הקדוש אמר ליה הקב"ה עלי נהר אעפ"כ כולן נכנסין לחבורה אחת כולן נהנו מרועה אחד והוא כענין רבי לא שנה רבי חייא מנין לו הכל בא מהמשנה והמסכתי עם זה באורך אבל על דאבדין כו' בפרשת וארא שנת השל"ה לפ"ק ונזכה ליום הפכת מספדי למחול לי פתחת שקי ותאזרני שמחה במהרה בימינו אמן: גמ' מחוי ר' יהודה לר' יצחק בריה כבר שית כו' כנ"ל: ברש"י בד"ה מן הצד כו' שלא ילמד חובה כו' ואי משום טיבותא דשמא ילמד זכות ולא יפלגו עליו דר"ל שלא ילמד חובה כו' וישפוך דם נקי ומה לנו לטיבותא אם ילמד זכותו בטעות וק"ל: ברש"י בד"ה אבל בגיטין כו' כשם שכנס ברמיזה כו'. הוא מלשון המשנה דאתי גט דידיה ומבטל קדושין דידיה דאף קדושיו לא הוי קדושי מעליא וא"ל כשם שכנס בקפילה כו' דטעמא דקפילה משום דלא הוי סימן מעליא דאינו ניכר מהדבור היטב שמא כבר נתכוין לקדושין ולא עתה לגט וק"ל: ברש"י בד"ה קמ"ל כו' ולא בגיטין כו'. ר"ל לענין קפילה אבל ברמיזה מועיל בגיטין כדקאמר אבל בגיטין ד"ה ברמיזה ובקרקעות לא ברמיזה ולא בקפילה כו'. ונראה שבא לייסב עם זה דלא מסני הא דנקיט מטלטלין לאפוקי קרקעות אבל בגיטין מהני קפילה לזה פי' דבקרקעות אף רמיזה לא מהני לת"ק וא"כ למאי הוצרך למר קיפן במטלטלין למה ליה למימר במטלטלין עפי מה"ק הא במטלטלין קא מיירי דאף רמיזה דת"ק דוקא במטלטלין מהני אע"כ לשלול גיטין דמהני רמיזה דת"ק ואתי בן בתירה לומר דבמטלטלין מהני קפילה לזה מסני דה"א אף במטלטלין ודו"ק: ברש"י בד"ה וטעותן של פשוטות. ודאי מדמסיק עד שהוא כגדול משמע דהפשוטות קאי אבל גמרא גופי' אמאי לא פריך אחרש נמי דא"ל חרש בר דעת הוא וטעותו פשיטא כגדול דז"א דאי בר דעת הוא בקרקעות אמאי לא וביותר מכדי חייו אמאי לא: ברש"י בד"ה אפכוה בני הסיבה טעו כו'. ואפ"ל דומיא דהפכוה דקדושין [דף מ"ד ע"ב גבי קטנה שנתקדשה כו'] ומשום דרב מרדכי תלמידו דרב אשי היה שמא אף כשיספק לזה יאמר כמר בר רב אשי דשמע מסתמא כן מאביו ולו יהא ספק המוליא מחבירו עליו הראיה לזה הפכוה דהשתא לא יאמר [מספק] אין מתנתו מתנה להוציא ממון מחזקת המוחזק בו: בתוס' בד"ה ואחת מתנה מרובה כו' ומדלא קאמר נמי כו' אע"ג דלענין מקח וממכר בקרקעות אין לו כח מתנה גריע לאחד מ"ד ממקח מ"מ מדחזינן במי שמת דאף דאין מוכר מ"מ מתנתו מתנה ועיין אין ראי' דמתנה עדיף ממקח מדמועיל מתנה מרובה ואינו מקח דוקא כדי חייו דדלמא משום כדי חייו מקחו מקח אפילו הרבה וק"ל: ע"ב גמ' מנא הני מילי. אע"ג דתקנת רבנן בעלמא היא מפני דרכי שלום מ"מ והאי יש רמז בקרא דכהן ברישא והדר לוי ולא תקינו בהיפך: גמ' את התורה הזאת ויתנה לכהנים בני לוי וגומר. משום דהאי קרא בתורה להכי לא מייתי קרא מוקדם דונתו הכהנים: גמ' וליטול מנה יפה. אינו נכלל בכל דבר שבקדושה: גמ' דאוריתא ומפני דרכי שלום כו'. אע"ג דקאמר אלו דברים אמרו כו' ה"כ לעיל מפני מה אמרו ניזקין בעידית וכו': גמ' אלא אמר אביי לכדמר כו'. ולא מסני מדאוריתא דוקא בשוין והקינו משום אנצויי אפי' באינם שוין וכמשמעות הרמב"ם בפירוש המשנה וכמ"ש התוס' בד"ה דאפילו וע"כ לאו בשוין ממש דהא כן מאי רבותיה ור"ל דאורייתא הוא מוקדשתו אף שיש לדחוק מאי רבותי' דר' פרידא אף דחלקו לו כבוד שלא עשה כיון דחשובין כמותו למה יעלה קודם וכן משמע מהתחלת התוספות משמע דאי לאו"ה אסור אפילו הוא גדול כו' ר"ל דאע"פ שחולקין לו כבוד אבל בתוספות מגילה כתבו בהדיא תימה אי בשוין דאורייתא הוא מוקדשתו ע"ש ודו"ק ול"ל דדוחק קלא לומר דקרא איירי בשוין: גמ' שנים ממתינים זה לזה בקערה כו'. אם אחד הולך מעט מסעודה או הותך לחם או שותה לריך השני להמתין באכילתו עליו ג' אין ממתינים כו' דשנים א"ל להמתין לאחד: גמ' הבולע הוא פושט ידו תחלה. ר"ל לאכול בליעת המוליא וכפי' רש"י והרכן הי' לאכול בלפת אפי' בליעת המוליא וכפי' רש"י: גמ' איני והא ר"ה כו' בשבתות וימים טובים. מדלא סדרו קודם רב מתנה גם מדמסיים בשבתות וימים טובים משמע דמקושר הפרכא לרב מתנה ואינו נחוור דהא וודאי אין סברא לומר בה"א בהיפך דבב' וה' אין חולק ובשבתות וימים טובים רשאי וק"ל: גמ' אין שם לוי קורא כהן וכו' פרש"י במקום לוי ולזה פריך איני כו'. דלא משמע לי' לפרש קורא כהן בראשון בפרט לפי' ראשון דרש"י. דאינו קורא לוי כלל באין שם כהן קאמר באין שם לוי קורא כהן דא"כ הול"ל נקטינן אין שם כהן לא נתפרדה החבילה: גמ' מ"ש לוי אחר לוי כו' כהן אחר כהן כו'. א"ל לפרוך מני' ובי' בכהן אחר כהן למה איכא טפי פגמו של ראשון מסני אלא במוחזק בהאי אבוה דשני דכהן ה"נ [בראשון] במוחזק אלא אמרינן ממזרת [או גרושה] כו' ואפ"ל די"ל דאיירי בקרא בפירוש לשניהם פב"פ הכהן דהשתא פגמו דראשון איכא דיאמרו נמלא אח"כ דלאו כהן הוא ולכן קראו לעלות לכהן שני ופגמא דשני ליכא שהרי קראוהו לכהן לזה פריך דכוותיה בלוי אחר לוי כו' וק"ל: גמ' הא קחזי לי' ופי' רש"י דסליק ממנין ז'. אף דמוסיפין על ז' מ"מ היה היכר שקורין שביעי ועוד דקא פסיק ותני בכל ענין כהן אחר כהן לא יקרא אף אם אינו קורא אלא ז': ברש"י בד"ה וקדשתו כו' כי את וגו'. אפשר דמפיק ליה מן כ"ף פסוק כי קדוש כפרש"י בחומש וברא"ש שם: ברש"י בד"ה ולברך ראשון בסעודה. וכן מימי לא ברכתי לפני כהן פרש"י במגילה נמי בסעודה ע"ש: ברש"י בד"ה נתפרדה החבילה ואינו קורא כלל. דאם יקראו לשלישי או לרביעי יסברו שהוא ישראל ובראשון יסברו שהוא כהן וכן בשני וישראל קודם לו כמלא שעולה אחר ישראל יאמרו שהוא ישראל ובב"י בא"ח מביא שמצא כתוב דלכל ב' פירושים ראשון לקרותו ראשון ע"ש ולכאורה לא משמע כן: בתוס' בד"ה דאפילו רב אמי כו' וע"כ לאו שוין ממש כו'. שיעור לשונם נראה דהכל מתירולם (א) דע"כ צ"ל דשוין לאו דוקא מכח קושיא דמאי רבותא וה"נ צ"ל דלאו דוקא לענין זה דכולהו כפופין כו' מכח הך דהכא וק"ל: בתוס' בד"ה נתפרדה החבילה כו' הר"י בר' יהודה. והוא פירוש שני ברש"י בשם ר"י הלוי: בא"ד דגדול היה משלפניו כו'. לפי זה ק"ק לי דא"כ לא הו"ל להזכיר לוי לו הוכח שהוא ישראל ומה תלוי בזה הול"ל שקרא אחריו גדול ממנו א"כ היה בהכרח הראשון כהן דהא מה שקרא אחריו לוי אין ראיה שקודם לו כהן דדלמא הראשון ישראל וקרא לוי במקום הראוי לו שהיה לפי מדרגתו ומעלתו ראוי לשני ואע"ג דאם הראשון כהן אי אפשר שיהא השני ישראל דהא אין שם לוי קורא כהן במקום לוי מ"מ נניח [שאפשר] שהראשון קרא פעמיים כדינו [וע"כ עיקר ההוכחה ממה שקרא אחריו גדול] ואין לו לתלות במה שהשני לוי. ובקטן משל אחריו ניחא מעט יותר (ב) ועיין בחידושיו בכתובות וברש"י שם:

דף ס ע"א

גמ' ס"ת שחסר יריעה א' כו'. למאי דקי"ל אפילו כתב א' מעכב [הא דנקיט חסר יריעה] עיין בזה ברשב"א: גמ' האי ספר אפטרתא אסור למקרי בי'. ובסמוך במגילה להיטק מיבעי ליה בלכתוב אע"ג דלכאורה זה תליא בזה דאם קורין בה לכתוב נמי שרי (ג) ואביי דבעי לא ידע הא דרבה [דאפטרתא אסור למקרי בי'] וק"ל: גמ' איתביה אף היא כו' טבלא של זהב. לכאורה זה אפשר הוא ולזה מסני ר"ל אף דס"ל לעיל דמשום עת לעשות שרי: בתוס' בד"ה תורה וכו' וע"ז מייתי מדר' לוי כו'. ולא גרסינן א"כ [לכדר' לוי. ומ"ד]. תורה מגילה כו' כסדר שנאמרה למשה כך כתבו וכל פרשה ופרשה שנאמר לו כתבו מיד וכך נסדרה וא"כ [ליתא הא ד]אין מוקדם ומאוחר בתורה לדידיה ולזה מייתי מדר' לוי שכיון שאלו פרשיות נאמרו ביום אחד א"ל להיות כתובין יחד זה אחר זה ע"כ כיון שיש פרשיות מסודרות ביניהם ש"מ לא כתבן עד שנאמר לו אותן הראוין לכותבן לפניהם וכתבן אח"כ אבל אין זה סברא לשום מ"ד שיכתבו מגילה ביום שנאמרה לו ואח"כ סידרן בענין אחר וק"ל: בתוס' בד"ה פרשה טמאים וכו' ועוד דלא יתכן כו'. עיין בס"פ הישן בגמ' ורש"י ותוס' שם ונראי הקשו תוס' טפי מר' יצחק עצמו שהקשה שם כבר היו יכולין ליטהר ומר' יצחק עצמו הקשו שפיר דכיון דחל ז' שלהם בערב פסח א"כ ע"כ לא נאמרה בר"ח ניסן ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש וגו' שהרי לא נטמאו עד ז' ימים קודם פסח שחל ז' שלהן בע"פ אבל לריה"ג מאי הקשו טפי מר' יצחק ודוחק לומר דר' יצחק לא הקשה כבר היו יכולין ליטהר אלא אילו נאמר להם קודם ולמה לא נאמר להם אבל לפרש"י דנאמר להם קודם [קשה טפי] אמאי לא טיהרו את עצמן [דזה דוחק] גם אמאי לא הקשו לר"ע שם [דאמר מישאל ואלצפן היו] וא"ל דקושיתם היאך תלוי בר"ח ניסן כך פרשה הגיחא לר"ע שבו נולד טומאה ע"י נדב ואביהוא אבל לריה"ג ולר' יצחק קשה דהא כבר פרש"י ע"י שנאמר להם פרשת שלוח טמאים לפי שבו ביום הוקבעו המחנות כו' מתוך כך הוזקקו לשאול ודו"ק: בא"ד פרשת ויגזרו כו'. ואינו נכלל בפרשת כהנים דטומאה זו אף לישראל ואין מיוחד לכהנים וק"ל: ע"ב גמ' דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרן ע"פ כו'. ב' מיעוטי דהאלה קדרים ופירושו כי ע"פ הדברים וכו' ואותן אי אתה רשאי לאומרן בכתב לכן כתוב לך את אלו שלא תשכחם: גמ' באמה המתהלכת כו'. לרב אמאי לא תני במתני' נמי בני נהרא התאי שתו מיא ברישא מפני דרכי שלום היכא שאינה מתהלכת ע"פ בורו ואולי לרב מדינה התאי שתו מיא ברישא מטעמא דנהרא כפשטיה ליזיל (ד) ולשמואל מדינה אין לאחד קדימה על חבירו וכל אחד יכול לעכב על חבירו ואתו לאינצויי לזה ראו והתקינו ובאמה המתהלכת תקנו לרב מפני דרכי שלום שלא יאמרו לו שכיר מוסכר אף על גב דמדינא נמי נהרא כפשטיה ליזל וזה סבור שהיה כרויה ועומדת כבר לכאורה מ"מ שמא מצד הדין היה כל אחד מצי לעכב על חבירו: גמ' כבי תרי עבדית וכו'. וה"ה דהו"ל דלא כמאן עבדית לי רק כיון דלזה אמר עילאי שתו כשמואל ולזה התאי כרב ואמר כבי תרי עבדית ור"ל כרב דעילאי לא שתו וכשמואל דתתאי לא שתו: ברש"י בד"ה אילימא משום כבוד כו' ורב שרירא גאון פירש כו'. לפירוש רב שרירא אינו מחוור כ"כ אף משום כבוד מ"מ בשיפורא לריך ליתן ביד ראש הישיבה באיזה מקום שיהיה: בתוס' בד"ה במיזל כו'. קשה להו בדיש מים לשתות כולן פשיטא: בתוס' בד"ה כבי תרי כו' ול"ד כו'. וה"ה דהו"ל דאביי ס"ל הלכתא כשמואל בדיני או כתבו זה לאו נמי שבדבור הקודם או לפירוש ר"ח בסמוך ד"ה סלוקי דלאביי גופיה ס"ל נמי כל דאלים גבר: בתוס' בד"ה לא טעמינהו כו' אלא מפני דרכי שלום וכיון שכבר נעשה אין כאן משום דרכי שלום לאסור הפירות: בתוס' בד"ה סלוקי וכו' שהרי לכן היה מדבר דאמרו לו קא יבשן פירי. י"ל לפירוש רש"י דבני חרמך אמרו אם יכרוה עילאה בסוף שדותיהן יארע לפעמים כשלא יתברכו מימי הנהר שלא ינבעו המים לחרילין שלנו שאינן עמוקין כ"כ [וקא יבשן פירי] והשיב להם סלוקי כו' שאינכם יכולין לעכב זאת על ידן אולם ממ"ש בפרש"י אמר להו אביי לבני בי חרמך משמע דאמרי ליה קא יבשן הוא מדברי עלאי: בסה"ד ולא דמי לדרב ושמואל כלל. דכאן היה ענין אחר כלל שעילאי לועקים על בני חרמך שלמטה מהם שגורמין שיליף שדותיהן כשמימי הנהר מרובין שוטף המים דרך שדותיהן מפני עקמומית מסיבתן כזה חרמך עלאי עיין על כוונת רש"י באיך ומה ליורו ודו"ק:

דף סא ע"א

גמ' מליאת חרש שוטה וקטן כו'. נ"ל טעות סופר רק מליין ר"י דרישא וכ"ה באשר"י ורי"ף ועיין: גמ' מ"ש רישא כו'. הו"מ למיפרך מסיפא מניה וביה מסתטיל למים לא תנא משום מסייע ידי עוברי עבירה כו' וא"כ למה טוחנת כו' אלא כל מה שיכול לדקדק מרישא פריך וכן מלינו בכ"מ: גמ' אמר אביי כו'. אין להקשות למה נקיט רישא שביעית ולא מעשרות ובחשודה ואפשר לומר משום דאיירי בידוע שאין לה רק פירות שביעית ואפ"ה משאלת משום דרכי שלום וכמ"ש התוס' ולזה נקיט שביעית לרבותא דמשאלת ודו"ק: בתוס' בד"ה שדי אופיא כו' וקשה כו'. ברשב"א מייסב דאולי היה סבור שהוא עובד כוכבים ולית ביה משום דרכי שלום: בסה"ד ואמר ליה אנא בידאי כו'. דלפרש"י היה ניחא דהיה רואה שאין זה חושש לדרכי שלום הוצרך לומר בידאי שדיתינהו דיש בו גזל גמור אבל לר"ח מנא ידע אותו גברא שאין רב כהנא חושש למפני דרכי שלום דלמא סבור שאין זה חושש מן הפירות לזה פירוש שרלה להפליג שאפילו גזל נמי איכא. וא"ל לפרש"י נמי דלמא רב כהנא חושש לדרכי שלום ואין מכירו [והיה סבור שהוא עובד כוכבים] דע"כ אין זו ה"א דא"כ דלמא האמת כן ומאי מקשו רב כהנא היכי כו' ומי לא הוי חיים לדרכי שלום [אע"כ דלא נחתו לסברא זו]: בתוס' בד"ה משאלת כו' דקתני מפני דרכי שלום לפשר דל"ל דתקנו מפני דרכי שלום: בא"ד נפה לספור בה מעות כו'. והא דנקט אבל לא תבור ותטחון עמה אע"ג דאז רואה בהדיא שעוסקת בתבואה של איסור והומיא דהכי אפילו משאלת אסור יש לומר דמ"מ יש לתלות לעולם במעות וכה"ג אפילו אומרת בפירוש ששואלת לתבואה ודו"ק. ועיין בר"ש בשביעית שהאריך כמדומה: בתוס' בד"ה רחיים כו' משום דתנור שתמא של חרס ואין דרך כו'. דסיפא איירי בחשודה על הטומאה כדקתני אבל מסתטיל המים כו' [דא"ל דלא חשודה רק על טומאת פירות וקושיות מהרש"א] דבסיפא איירי מאשת ע"ה דטמאים כדבסמוך לקמן [דף ס"ב וליחוש דלמא נגע וכפרש"י בד"ה בכפישא וטומאה אין מקבלין ובד"ה בכלי גללים שאינן מקבלין טומאה דאי נגע בכלי לא מקבלין טומאה] אבל שביעית דרישא לא איירי בע"ה: בתוס' בד"ה רבא אמר כו' וכדמוכח בסמוך כו'. דלאביי מיירי רישא בדלא הוכשר וכשתטיל מים דהייטו הוכשר אסור לסייע אפילו משעת טחינה ומשום טומאה דרבנן [וכס"ד דמקשה ורבא הוא דחדית בתירולו לחלק בין טומאת חלה דאורייתא] ואינו משום חששא דמעשר קודם הכשר שרי לסייע כדקתני רישא: בתוס' בד"ה איזהו כו' וא"ת בפרק היה נוטל כו'. בל"ז י"ל איזהו ע"ה דהיה נוטל קאי להשיאו בנות חבירים כו' ואיזהו ע"ה דפליגי ר"מ ורבנן הכא במשנתין קאי אמתני' דהכא [והוי אביי ורבא פליגי בפלוגתא דר"מ וחכמים] אך השתא קשה וק"ל: בסוף הדבור איזהו ע"ה שאין מזמנין עליו כו'. [רבא] קאמר שם דע"ה דתניא אין מזמנין עליו איירי בע"ה דרבנן דר"מ ולכן כותי קתני במתניתין דמזמנין עליו דעשורי מעשרי כיון דכתוב באורייתא כדאיתא שם אבל רבנן דר"מ גופייהו ס"ל לענין זימון כל שאינו מניח תפלין ודו"ק: בתוס' בד"ה רישא כו' וי"ל דהכא כו'. ומשום לתיתה דתרומה אין כאן שכבר הופרש משא"כ התם דאיירי בענבים דהכתי לא מטא זמנא עד שירד לבור: בא"ד אע"ג דלא מחייבין בחלה עד שתתגלגל כו'. מ"מ משמתנת את המים רשאי להפריש חלה כדאיתא במתני' ובהרשב"א מיהו ממ"ש דהכא אי מפרישים חלה קודם גלגול אין שם חלה עליו כלל לא משמע כן ומתני' משמתנת המים יגבהת חלתה אין הכרח ע"ש בר"ש וק"ל: בא"ד ובירושלמי פריך הא דלא בוררין אבוררת דמתני' דהכא ומשני כאן בלותת דהוכשרו בלתיתה: בא"ד עפי מלענין דמאי. דלדידיה איירי מתני' בלא הוכשרו אבל משתטיל מים דהוכשרו אסור לסייע אבל לרבא כו' כנ"ל: בא"ד וא"ת בפ"ק דנדה כו'. אין לומר דבל"ז הך דהכא בודאי טומאה ולהכי אמרינן משתטיל מים דהתם נמי תעשה בטומאה היינו בודאי טומאה וק"ל לכן אין לקושרו ועיין בתוס' נדה דף ו' ובתוס' ר' ישמעאל באורך ולא עיינתי כעת: בסוף הדבור בטהרה אסור משתטיל כו': ע"ב גמ' אלא אמר

באור

תרש. שוב ראיתי לח"ש שסיים ומלתא דלא שכיחא היא שתגדל ולא תיבעל ע"כ לא גזרו: (א) דהל"כ אין זה תלוי בקושיתם ואדרבה בל"ז הקשו טפי אי כימא דוקא בשוין אבל יגדול קלא ממנו קורא לפני הכהן והכא אפילו גדול מכל בני כו לא: (ב) דהלא כמה שהשני ודאי לוי מדקרא אחריו ישראל גדול ממנו ואם היה באפשרי שהשני ישראל אין הוכחה שהראשון כהן משא"כ כשהשני גדול אף אם נאמר שהוא ישראל ע"כ הראשון כהן: (ג) איפכא הול"ל דהא ניתן ליכתב קורין בה: (ד) ולקמן בתוספות ד"ה לא טעמינהו כתבו דאין כאן גזל אלא מפני ד"ש משמע אף לרב

ר' ירמיה כו'. ולא מסני תרווייהו בהוכשרו ומפקידין חולין אצל אוכלי חולין אבל לא לאוכלי כו' משום שמא תרומה הן כדמסני עתה לענין הוכשרו ואיירי בכהן החשוד אבל לא שמפקידין תרומה י"ל דחולין אצל ישראל או אצל כהן כתרומה לגבי כהן דהא רגיל בה וגם בתחלה בס"ד דהמקשה איירי על כל פנים הא דמפקידין בתרומה מכח אידך ברייתא דאין מפקידין תרומה אצל כהן וס"ד דאיירי דוקא בישראל שאוכל פירות בטומאה דאל"כ אין מפקידין אלו דדוקא תרומה אצל ישראל שרי וקתני סיפא אבל לא לאוכלי כו' דהיינו ישראל דומיא דרישא וקשה ממתניתין לרבא ומשני דאיירי בכהן דהוי טומאה דאורייתא ופריך א"ה אי בכהן קאי כו' וכפרש"י אמאי ברישא מפקידין כו' ולזה משני כאן בהוכשרו כו' מיהו ממ"ש רש"י בד"ה כאן ותרווייהו בתרומה כו' משמע כאילו ס"ד דאיירי בחולין מיהו י"ל דודאי בה"א איירי נמי בתרומה משום הכרח דאין מפקידין תרומה אצל כהן [וס"ה חולין אצל ישראל דרגיל בה] אך השתא דמחלק ומוקי להך דמפקידין בשלא הוכשרו ה"א לאוקמי בחולין לזה פירש ותרווייהו בתרומה מכח הכרח דמתניתין דהכא דמסייעין ידי עוברי עבירה בטומאה דרבנן ודו"ק. וא"ל לפי"ז מאי פריך מהמוליך חטין לטוחן כותי כו' דלמא איירי בחולין דהשתא נמי דלמא בהוכשרו ולא מייתי רק משום דבעי למרמי אחריתא. ואולם אין כ"ז מוכרח דשאני חולין אצל ישראל כיון דליכא אלא איסורא דרבנן אף שיאכל [בטומאה] לא חיישינן טולי האי [שמא יגע] (ה) מיהו לאביי דלא מחלק בין טומאה דרבנן לדאורייתא לענין מסייע אין סברא כל כך לחלק בין דרבנן לדאורייתא לענין אכילה (ו) ודו"ק: בתוס' בד"ה וליחוש כו' במסכת טהרות פ"ז כו' ע"ש: בא"ד אלא נקט ודרס כו'. ואיירי כשנוגע ברגליו יחף על הטלית ומטעם נגיעה ולא כשיש דבר חוצץ בין רגליו לבגד ומטעם מדרס ואע"ג דבכותי איירי דמטמא משכב התחתון כעליון ומי דוחקם [אמאי לא נימא דהוי מדרס ממש דמיטמא מכותי]. והכא בע"ה מיירי ז"א דטומאת כותי כע"ה ופירוש מטמא משכב התחתון כעליון של (בועל נדה) [זב כצ"ל] דמטמא אוכלין ומשקין וע"ש היטב בגמרא ובתוספות (ז): בתוס' בד"ה אשת חבר כו' דמינסי ואכיל מה דיהיב ליה כו'. ובת"ק אבל לא בזמן שהיא טהורה [לא איצטריך לפרושי כן] דהא ודאי מינסי כיון שנוגעת בהפירות ומשמת בעצמה לתוך פיה: בא"ד ואסור לרבא. דא"ל דמיירי בע"ה דר"מ וכמתניתין דהא רש"י פירש בעצמו שחששא הוא שתתן לתוך פיה דבר שאינו מעושר וק"ל: וא"ל אכתי נפרש אנן בע"ה דר"מ ומשום חששא שתאכל חולין טמאים והשתא ליכא משום מסייע ידי עוברי עבירה כרישא דמתניתין לרבא (ח) אכתי היה קשה כמו לאביי דהא מתניתין שריא אף בוררת אף שאי אפשר שלא תיגע א"כ טהורה אמאי לא משום שנוגעת חיישינן שמא תאכל הא מתניתין לא חיים לאכילה אף בנוגעת רק למה דפי' רש"י חששא דאינו מעושר הקשו הך קושיא לרבא הרי מסייע ידי עוברי עבירה ועוד בר מן דין דא"כ לרשב"א בטמאה אמאי לא הא חולין טמאין חזו לה לימי טומאתה וק"ל: רש"י במתניתין לא גרים בזמן שהוא טמאה וע"ש (ט): בא"ד ולאביי דאמר רוב ע"ה כו'. דהשתא ליכא חששא מסייע ידי עוברי עבירה כבמתניתין ברישא ומ"מ בטהורה אסורה שמא תאכל דאכילה ודאי אסור אף דרוב ע"ה מעשרין הן כדין הלוקח תבואה מע"ה וק"ל: בא"ד אי אפשר שלא תיגע. וכי תימא נמי דמתניתין איירי בטמאה וכי נמי נוגעת הא רישא איירי באינו מוכשר וסיפא משתייל למים דהיינו שמוכשר נקיט לא תיגע עמה לרבותא אע"ג דמיטמא בלא"ה מכח אשת ע"ה וכלים טמאי' שלה אפ"ה אסור לסייע (י) ומכ"ש שלא תגע בה לבדה כיון שטמאה היא סוף סוף חזינן במתני' דלא חיישינן לשמא תאכל שאינו מעושר אף שנוגעת וא"כ טהורה אמאי לא אף שנוגעת וק"ל: בא"ד אשת ע"ה אחר כו' נותנת כו'. אע"ג דאכתי לא ידע סברת התורה מדיסיה כו' א"כ למה תתן לה לאכול טפי מאשר אוכלת היא. עצמה:

דף פב ע"א גמ' וליחוש דלמא נגע בה בשלמא התם כו'. לס"ד השתא אלימא הו"ל למפרך הא נגע בכלי כשנוטל את שתיהן ומטמא והכלי מטמא לתרומה דהא ודאי דהכלי מטמא לתרומה דלכך פי' רש"י בד"ה בכפישה וטומאה אין מקבלין ובד"ה בכלי גללים דאי נגע בכלי לא מקבלין טומאה ואפ"ל דידע דאיירי בכלים שאין מקבלין טומאה וכליו של חבר משום היכרא שמשתמש בכלי של חבירו מידכרי ליה ולא יגע ופריך מאי היכרא הוא זה ומשני דמנח ליה בכלי גללים ויש היכרא בכלי עצמו לזה פריך אי הכי כו' ומשני ה"ג קאמר כו' ודו"ק: גמ' ר"ח מקדים ויהיב להו שלמא וכו'. פירש בר"ן כדי שלא יצטרך לכפול הוא שלום כדרך המשיב וכן הוא בטור יו"ד ע"ש ובישראל כופלין שלום כמשיב וא"ל ליזהר שיהיה הוא המקדים ובמלך ות"ח כופלין שלום אפילו בשאלה כגניבא בסמוך או י"ל בישראל רשאי ובמלך ות"ח חובה [כפילת שלום] אע"ג דמקרא לא משתמע חובה דא"ל כיון דאמר שלום שלום לך ושלום לעוזרך ש"מ דלא היה רוצה לכפול שלום היכא דליכא חיוב כיון דלא כפל שלום לעוזרו דזה אינו דפירוש הפסוק הוא שדוד שאל אותו אם שלום בואו לעוזרו ושאלו בשלום תחלה שלום שלום לך ואח"כ השיב על מה ששאל אותו ואמר לו שלום לעוזרך באנו וק"ל. ולפי' התוס' בד"ה שלמא רב כהנא א"ל שלמא למר וכו' ולא השיב לו כפל. וק"ק מס"פ היה קורא אמרו על ריב"ז שלא הקדימו אדם שלום מעולם וכו' שהקדים שלום אפילו לעובד כוכבים בשוק מאי אפילו עובד כוכבים אדרבה הדין כן בעובד כוכבים להקדים לו שלום ואמרתי לפום ריהטא דלשון ר"ח מקדים ויהב להו כו' כשהרבה עובד כוכבים נאספין יחד היה מקדים כדי שבשלום אחד יצא ידי חובתו משא"כ אילו שמתין היה צריך להשיב לכל א' ביחידות אבל בעובד כוכבים א' אין נ"מ שאלה או תשובה וריב"ז היה נזהר אפילו עובד כוכבים א' בשוק להקדים משום ד"ש ור"כ אמר לכל א' שלמא למר ולכו לרבו כפרש"י וק"ל: גמ' לא נצרכה אלא ליום חגם. מ"ש רש"י במתני' ושואלין בשלומם אע"פ שמטיל על העובדי כוכבים שם שמים כו' לכאורה א"ל לזה דאף אם אומר בשאר לשונות לא בלשון הקודש מ"מ רבותא הוא ליום אידם ועיין: גמ' ר"ה ור"ח כו' חליף ואזל גניבא. הך מעשה דגניבא נראה הוא בעצמו שעובדא דלעיל בפ' כל הגט דף ל"א ע"ב רק לעיל מייתי השייך שם אהאי עובדא והכא השייך כאן וק"ל: ברש"י בד"ה הדרא לטיבליה כו' לאכול טבל שהוא במיתה. קושטא קא מפרש דלהכי נזהרין בחלה אבל אין צורך דזה פריך וליחוש דלמא לא איכפת ומשני השתא לתקוני כו' ודו"ק: ברש"י בד"ה בכלי גללים כו' ובעיסה גופה כו'. הו"ל ודזתים גופיה כו': בתוס' בד"ה אין שסין כו' ולפירושו אם יפריש כו'. וא"כ לא הו"ל אין שסין חלת ע"ה בטהרה שהרי בטהרה שרי ואין עושין כו' בטומאה הו"ל: בתוס' בד"ה אין עודרין כו' ולא מסתבר לחלק כו'. מדלא משנינן מחזיקין דמתני' בשכר ואין עודרין בחגם: בסה"ד א"כ שביעית בזמן הזה דרבנן כו' גבי מלך התירו. אבל לייסב רש"י בהך חילוקא לא מסתבר להו לפרש עובדא דהתם דכהן וחרש אגיסטון בשביעית דרבנן ואין עודרין בשביעית דאורייתא דדוחק דאמורא ידבר מסתם שביעית דאורייתא וכ"ש דלא ניחא ליה להלמודא הכא למוקמי [דמתני' יהא מיירי משביעית דרבנן ורב דימי אמורא בשביעית דאורייתא] : בתוס' בד"ה אסרתא כו' ודלא כמ"ש שלנו כו'. דלא ניחא להו לחלק דבירושלמי דאיירי בשביעית אסור בשטס והכא בשאר שנים מדפריך השתא חזקי כו' משמע דאיירי הכל בשביעית. ואולי דבריהם היה נ"ל דירושלמי ס"ל כגמרא דידן ולעובד כוכבים אמר חורש בה טבאות ובתר שמיטה נסיבא כו' דהיינו אחזוקי ושלום פשיטא דשרי ואפילו לאחזוקי שרי ולישראל יישר אבל לא חורש בה טבאות ואיכא למ"ד כו' אבל שלמא פשיטא דשרי דאין תלוי במכוין במלאכה שיקום חיזוק ידו ודו"ק ועיין בר"ש במס' שביעית ועיין: סליק פרק הנזקין

האומר התקבל פרק ששי

ע"ב גמ' הא שויה איהי כו'. לפרש"י פריך מכח דומיא דהתקבל דבשויתי' פשיטא דא"י לחזור ודומיא דהכי הולך ומשני בהולך ה"ה שויתיה לענין דינא רק מתני' ודאי איירי בדלא שויתיה דומיא דהתקבל דמוכרח למתני דוקא בלא שויתיה וכ"ת לא ליתני התקבל כלל לזה משני איצטריכא ליה כו' ולהסברת התוס' לקושטא דמלתא איירי הולך דמתני' אפילו בשויתיה דאין מוכרח לומר דומיא וקושיות המקשה היה מכח הכרח יתורא דהתקבל דלא תנא אלא למידק ולאורויי אהולך ומשני דצריך למתני התקבל לגופא ולא לאורויי וק"ל: ולא משני בהילך ולהכי בשויתי' שליח לא יכול לחזור דניחא ליה לשויי ולהניח הולך כדתנן במתני' לפניו כל כמה דמצי לשנויי בענין אחר: גמ' אמר רב מרי ת"ש אף הגטים כו'. א"ל דהשתא נפרש מתני' דהכא אשה להולכה ואיש לקבלה מנין דא"ל שכן אב מקבל כו' [ולכך ודאי דעושה נ"כ שליח] דא"כ אמאי לא פשיט בקל"ה משכן אב וכו' דז"א דהא ודאי כשנפשט אחד ה"ה אידך דמ"ש ולזה הוצרך לומר פשוט מיני' כו' שכן כו' דאי לאו שכן ממילא נפשט אידך דמסי איתי לחלק וא"כ כשנפשט אשה להולכה ה"ה וכ"ש איש לקבלה וק"ל: ברש"י בד"ה אם רלה לחזור כ"ז כו'. ברישא נמי דוקא קודם שהגיע לידה כדמסיק לקמן טעמא דאדם יודע שאין שליחות לקבלה וגמר ונתן לשם הולכה רק בה"א דטעמא משום כיון שנתן עיניו לגרשה מימר אמר כו' יש מקום לצדד קצת דאף בהגיע לידה אם לא ניחא ליה יכול לחזור: בתוס' בד"ה דלמא בהילך אינו מניה כו'. דא"כ הו"ל תני הילך: בתוס' בד"ה איש לקבלה כו'. דקי"ל בכל התורה שלוחו של אדם כמותו ל"ש איש או אשה ומ"ש כאן דמיבעיא ליה לזה כתבו משום דבגט אשה להולכה כו'. אפשר דס"ל כדעת הרבה פוסקים שאין ביד אשה לעשות שליח להולכה וכמשמעות רש"י דרים האומנין בסוגיא דבסמוך (כ) ובח"ש הפליג דבריהם לרוח אחרת ואין מקום לדבריו גם מ"ש שקשה להם היאך יעלה על הדעת שיהיה השליח כו' עדיף מהמשלח כו' לא ידעתי מאי קאמר מי ביקש שיהיה עדיף שפירוש הפשט הוא הבעל יכול לעשות שליח הולכה ולא קבלה והאשה קבלה ולא הולכה ומיבעי לי' שליח להולכה שעושה הבעל אם רשאי לעשות אשה לכך וכן אם רשאי אשה לעשות לקבלה איש ופשוט [חסר כאן מדף זה עד דף ע"ג ע"ב וה' ימלא חסרונינו]:

דף עג ע"ב בתוס' בד"ה אמר רבה כו' כא"ת לכל דבריהם לפירוש ר"ת וכו'. א"כ חטא דוד: בא"ד אם לא יצא בסוף המלחמה וכו'. דאל"כ הרי אוריה בא ולפ"ז מתורץ כל הקושיות דלא שייך לומר בזה מעת שאני בעולם כיון דלא התנה דוקא אמיתה וכו' (ל) ועיין בתוס' כתובות דף ט' ע"ב בביאור יותר ע"ש:

דף עד ע"א בגמ' רמ"א בעילתו תלויה. לר"מ משמע לי' מעת נתינה [כפי' רש"י] ולא מעת סמוך למיתה ואין ברירה דא"כ היינו ר"י ולא יש ברירה דא"כ היתה ודאי א"א בין מת או לא ולר"מ לענין שאר דברים שהזכיר ת"ק נמי לאו אשתו הוא וכיון דמת איגלאי למפרע דמגורשת היתה ולר' יוסי יהיה מה שיהיה [בין מת ובין לא מת הרי היא כא"א לענין שאר דברים עד שעה הסמוכה למיתה] (מ) מ"מ רוצה לומר כ"מ לענין בעילה מדנקיט בלשון בעילתו תלויה בעילתו ספק ולהכי לא אמר נמי כ"מ אם נקרע או נאבד הגט בינתיים ולזה אמר לשון מאי איכא וכו' ולא ר"מ היינו ר"י כדבסמוך חכמים היינו ר"י דאיכא בינייהו טובא רק מאי איכא לענין בעילה. ומדנקיט ר"מ לשון תלויה אע"ג דבלא מת לכניסה שוין דא"א היא ובמת ס"ל דפטור א"כ לא הו"ל לשון זה ואפשר דזה כוונת התוס' בד"ה אם תלוי כו' ושמא אי הוי מספקא כו' לר"מ מייתי נמי אם תלוי ולענין זה נקיט הך לשון: גמ' חכמים היינו ר"י אין להקשות כלל לימא לחכמים ודאי ברירה וטעמייהו דמספקא להו אי כר"מ אי כת"ק וכמ"ש התוס' לעיל בד"ה תנא בדר' יוסי וכ"מ אם אמר בפירוש שעה הסמוך למיתה תחול דאין זה קאי בלשון מגורשת כו' ועוד דלרש"י אין זה סברא כלל דא"כ הו"ל לפרש כן בר' יוסי דמתני' דקאמר נמי מגורשת ואינה מגורשת כו'. ולתוס' לא שייך לומר אין ברירה מדהוי גיטא לכי מיית וכמ"ש לעיל בד"ה תנא: גמ' ולריכא כו'. אין כפל דעביד לריכותא מתני' דקידושין וגיטין אליבא דר"י למה לי תרווייהו מתניתין וכן אליבא דר"ה נ"ל תרווייהו: באיכא בינייהו דקידושין מאריך בלישנא [בטעמייהו] טפי מאיכא בינייהו דגט אפשר לומר דלר"י הוי ספק קידושין עד שתתן וכמ"ש התוס' בסמוך ע"ב בד"ה אדמיפלגי ולזה לעיל בגט קאמר בפשיטות לר"ה א"ל גט לר"י לריך אבל בקידושין לר"י לריכה גט משניהם ולזה אמר לכי יהיב הוא דהוי קידושין ותופסין קידושין הראשונים ולא אמרי' כיון דקודם לנתינה קיבלה קידושין מאחר לא ליתפסו קידושין הראשונים א"כ לכשתתן [משום ספיקא דשמא ע"מ מעכשיו] השתא מיהא לא הוי קידושין להכי תופסין נמי קידושי שני ודו"ק: ברש"י בד"ה אבל דכ"ע תנאי הוי וכו'. שלא תימא דלמא דכ"ע לכשתתן ופליגי בלי אפילו ליורשי לזה כתב דהוי גט לאחר מיתה: ובתוס' קידושין הקשו דלמא לכ"ע לי אפילו ליורשי ופליגי בפלוגתא דר"ה ור"י ע"ש ואפשר לומר דא"כ טפי הו"ל לאיורי פלוגתא מחיים וכגון שנקרע או נאבד הגט: בתוס' בד"ה אם תלוי כו' משנת כתיבה ואם לא וכו' כצ"ל: בתוס' בד"ה איכא בינייהו שפשטה כו'. עיין בקידושין בתוס' ובח"ש כאן ושם [דלפי מ"ש התוס' בסמוך דלר"י עד שתתן ספק א"כ אף לר"י לריכה גט מספק בפשטה ידה] וצ"ל שכוונתם הכא דלר"ה הוי קידושין ודאי ובא עליה על סמך אותן קידושין וא"ל עוד קידושין אחרים ולר"י הוי ספק קידושין ואינו רשאי לבעול על סמך אותן קידושין וא"ל לענין אם נתקדשה עוד מאחר לאחר שפשטה ידה וכו'. דממנ"פ לר"י נמי א"ל גט משני דאם חל גט למפרע א"כ תפסו קידושי הראשון ואין בקידושי שני ממש ואם לא חל רק לכשתתן א"כ שניהם לא תפסו אם לא שתלייר שפשטה ידה וקיבלה קידושין מאחד קודם נתינה ולאחר נתינה נתקדשה לאחר: בא"ד הו"ל איכא בינייהו שנקרע שטר קידושין אבל לא מלי למימר איכא בינייהו שנתאכלו כו' כצ"ל: **ע"ב** גמ' בעי מניה כו' ע"מ שתתני לי ר' זהובים וחזר כו'. ולא בעי באילטלא דקיימא ביה נ"ל דלשון מחילה לא שייך בדבר שהוא בעין והוי נ"ל נתונים לך וכה"ג [ונתינה אפשר דמהני דהוי כחזר ונתנו] נ"ל: ועיין בתשובת בן חביב האריך בזה ובסמוך בנתינה בע"כ שמי' נתינה עם מהר"י בי רב ע"ש באורך והובא מקצת בב"י סי' קמ"ג ומ"ש הב"י לא יכולתי לירד לסוף דעת המשיג שכתב ודברים הללו קשה לשומען ואח"כ כו' [שמדייק אח"כ מדברי התוס' כדבריו] והן מבוארין פשוט דמ"ש מהר"י בי רב דלכ"ע אף למ"ד לא שמי' נתינה היכא שקבלו אפילו בע"כ הוי נתינה ע"ז כתב ודברים הללו קשה לשומען [רק מ"ש ולמ"ד נתינה בע"כ שמי' נתינה הייט

ביאור

ואולי הוא לתי' קמא בתוספות ד"ה בשתא וס"ל לתוספות דמסתמא סובר אביי הלכתא כשמואל בדיני: (ה) נ"ק משום קושיא ראשונה דלא מוקי תרווייהו בהוכשרו נ"ל כנ"ל: (ו) וא"כ לס"ד דמקשה דפריך אדרבא תיקשי ליה נמי לאביי מרישא דמפקידין אע"ג דמיירי בתרומה: (ז) מה עמקו דבריו ואין מנוח לירד לסוף דעתו הרחבה דהם קאמר דכותי מטמא משכב התחתון כעליון ואין שורפין עליהן את התרומה אם נגע משכב התחתון בתרומה ופריך והא שורפין את התרומה על ספק בגדי ע"ה והאי כותי תיפוק ליה דע"ה הוא ומשני בשטבל ודהם דאי משום ע"ה הא טבל ולזה כתבו התוספות הא דנקיט ודרס ולא ונגע משום דע"כ מיירי בדרס ע"י מגע דאי דרס הייט מדרס בלא נגיעה א"כ אף קאמר אי משום ע"ה הא טביל הלא אפילו לא טבל אין ע"ה מטמא מדרס. ומה זה שכתב אע"ג דבכותי איירי כו'. גם מ"ש ז"א דטומאת סופי כע"ה הא סופי מטמא אפילו מדרס גם מ"ש ופירוש מטמא כו' דמטמא אוכלין ומשקין לא ידע מאי בעי הכא: (ח) יש לגמגם קצת דהתוס' בעצמן לא בעי לפרושי מחמת קושית הראשונים: (ט) ואולי הנינו כאן משום דבתוספות מבואר דבמתניתין אין לחלק בין טמאה לטהורה דהא בוררת היינו טמאה: (י) אף דסלד ספק טומאה קודם שגילגלה מותר אפילו לטמא בידים אפילו אחר שגילגלה עיין ברשב"א: (כ) וכגון שנה השליח ואמר אתתך עשאתני שליח להולכה ונתן לו הגט בסתם ולא עשאו בפירוש שיהיה שלוחו: (ל) לשון מתורץ כל הקושיות לאו דוקא דקושיא הראשונה למה לא היה מתירא דוד שמא יבא בסוף המלחמה אינו מתורץ. וכן הקשו התוספות בכתובות אחר תירוץ זה: (מ) לכאורה לענין איסורא כגון הפרת נדרים ומטמא לה פשיטא דאסור מספיקא. ומציאתה מבואר להדיא בב"מ דף יב דאינו זוכה. ומעשי ידי' כיון שאין לה מזונות לר"י פשיטא דאינה זוכה במעשי ידי' וירושה מבואר בש"ע אה"ע סי' ל' ס"ה דבספק גירושין אינו יורשה מספק. מיהו בח"מ כתב דחולצת ואסור מכמת דיאשה

שפיר לא קיבלו פי' מבין דבר מדברי התוס'] ע"ש וק"ל: בבעיא דרב אמי צ"ל באוקימתא דמתני' אם אינו רוצה בדמים למה הוי גט לרשב"ג ללישנא דנתינה בע"כ לא הוי נתינה ואי ברצון א"כ אחלה גבה ותפסוה [בעיא דרב אסי לרשב"ג] וצ"ל אף ברצון מ"מ אינו מוחל על התנאי רק סובר שבזה נתקיים התנאי ופליגי אי מקרי קיום התנאי או לא והאיבעיא הוא אם יכול למחול על תנאי ודו"ק [וכ"כ הרשב"א]: ברש"י בד"ה דלגעורי איכוין דהתם מגרש כו'. לעיל לא פירש כן דלעיל בעי אף לרשב"ג ואפ"ה פשיט דאינה מגורשת אע"פ דבמתני' הוי גם אליביה ותלינן להרווחא איכוין ודו"ק (נ): בתוס' בד"ה אדמיפלגי כו' דאין סברא לומר כלל כו' כצ"ל. ולאחר מיתה פליגי [דאין] מעשה כו' כצ"ל: בא"ד וליכא למימר דאי הוי פליגי כו' ה"א מהיום כו' לא הוי גט כלל לרבנן כו' אבל הוי גט מעליא א"ל דכבר הכריחו דגרע מהיום מע"מ: בא"ד אמאן תרמייה כו'. דאף אם תאמר רבי מ"מ רבנן נמי סברי כן ומהו תיתי לאחדם פלוגתא מעצמינו פלוגתא שאינו מפורש דלמעט במחלוקת עדיף כי היכי דעתה דפליגי במהיום פריך דהסברא לומר אבל בע"מ דעדיף מודו רבנן לרבי דהוי גט ה"כ כאשר פליגי בע"מ אמרינן אבל במהיום תגריע מודה רבי לרבנן דהוי גט ואינו גט רק שלא תימא לרבנן גופיה לא הוי גט כלל במהיום דגריע ובזה מודה רבי לרבנן דא"כ מתני' אמאן תרמיי'. וקושיא הראשונה [ב' החלוקות] מהורלת בקלרה באמאן תרמיי' ומשום הועוד הולרכו לסברות הפוכות דאין לתרץ הועוד בקלרה לר"י עד שהתן הוי ספק [ופריך שפיר ליפלגו באותו ענין דפליגי עתה דגט ואינו גט] דמנ"ל למקשה להקשות ולר"י אדמיפלגי כו' דלמא ס"ל בע"מ ודאי אינו גם דגרע ממהיום לזה הולרכו לסברות הפוכות ואגב זה מיושבת חלוקה הא' שבקושיא הראשונה דלמא במהיום הוי גט גמור [אף שמתורץ בתירוץ החלוקה שניה דא"כ אמאן תרמייה] אף שבלא"ה נמי יש ליישב [מה דלא תירץ חלוקה הא' בתי' דאמאן תרמיי'] דריהטא משמע מכח רבותא פריך אדמיפלגי בהא לאשמועינן רבותא כבשאר דוכתא ומשני משום רבותא דרבי ופריך לאשמועינן רבותא דרבנן והקשו מאי ענין לזה עם זה שיפול עליו רבותא ותירלו דע"כ מהיום גרע מע"מ ולזה פריך מכח רבותא רק כדי שלא תקשה מבחוץ דלמא להכי לא פליגי בע"מ שלא תטעה במהיום אינו גט כלל כתבו דא"כ אמאן תרמיי' ולעוד י"ל אה"נ דאין ענין זה לזה ולא מכח רבותא פריך אלא מכח דלאשמועינן מלתא דתרווייהו [ולתרץ קושית ועוד לוטי"ל מבואר בסמוך]. ובגמ' שני מגה לא הוי גט כלל לרבנן הא ליכא למימר כיון שלא שנה בברייתא דמהיום ולאחר מיתה אלא מלתא דרבי לחודא [דקושית הגמ' אזיל דפלוגתא דרבנן דפליגי ארבי לינקוט בע"מ אבל מלתא דרבי לינקט כמו שהוא לפנינו במהיום] שמעינן שפיר דלרבנן במהיום ולאחר מיתה נמי גט ואינו גם כמו בע"מ מדלא שנה [אמלתא דרבי במהיום] וחכמים אומרים אינו גט כלל ועוד דא"כ מתני' אמאן תרמיי' ולפי"ז לק"מ (ס) וצ"ל הא דמשני להודיעך כחו דרבי ר"ל דכשבר פלוגתא בלדו נראה כחו טפי ודו"ק. ולטעי"ל נ"ל נמי הכרח דסברות הפוכות לתרץ קושיות ועוד וא"כ לא הרווחנו רק שא"ל לומר אמאן תרמיי' (ע) ואפשר לומר כיון דאין מקשה רק דטפי הו"ל לאשמועינן בע"מ דאשמועינן לתרווייהו א"כ י"ל שפיר דבע"מ יאמרו חכמים אינו גט כלל דע"כ לא כתבו דמשמע דבע"מ יאמרו חכמים גט ואינו גט אלא אם הקושיא לאשמועינן רבותא ספי אם כן צ"ל בהכרח שיהיה הפלוגתא בדומה ודו"ק. [אך לפ"ז] לוטי"ל מאי משני להודיעך כו' כיון דאין ענין ויכול להיות מהיום טפי גט [מבע"מ] או אינו גט א"כ מאי קאמר כח דרבי ולפי מ"ש דסברות הפוכות נשאר קיים ולא תירצו רק אוליכא למימר כו' ניחא קלת ותירצו דקושיות המקשה אדמיפלגי במהיום דאף דשמעינן ע"מ במכ"ש דהוי גט לרבי מכח סברות הפוכות מ"מ לא השמיעו לנו רק הכל ברבי ולא השמיעו בדרבנן מידי דגט ואינו גט במהיום ידעינן בלא"ה מכח משנה לאשמועינן בע"מ וידעוו מידי ברבנן ג"כ וזה שכתבו מלתא דתרווייהו דין ברבי ורבנן ומשני להודיעך כחו דרבי ודו"ק. ובפשטא דשמעתין היה נ"ל הדברים כפשטן לר"י לא הוי גט כלל אלא לכשיתן ופריך לר"י דאמר פירוש דע"מ הוא לכשיתן ואז חל דהאי לכשאמות דאמר לעיל אמר רבא לכשאמות ולאחר מיתה אינו גט דהוי גט לאחר מיתה א"כ הו"ל לרבנן לאשמועינן מלתייהו אפילו בע"מ דהיינו כשאמר מהיום ע"מ שאמות וכיון דבע"מ גרידא ודאי לא הוי גט א"כ במהיום ע"מ הוי גט [ואינו גט] דספק אם חזרה אם תנאי וכ"ש במהיום ולאחר מיתה אך השתא דמיפלגי במהיום ולאחר מיתה יש לטעות בע"מ דהוי לרבנן תנאי במעכשיו כמו לרבי ומשני להודיעך כו' כנ"ל ונכון בעיני: בתוס' בד"ה חסורי מחסרא וכו' ופליגי רבנן עליה והלכה כמותן ודלא כרשב"ג כדאמר בסמוך כנ"ל:

בתוס' בד"ה רבה כו'. עיין בר"ן תירולים. אהרים:

דף עה ע"א

גמ' אפשר דמיפייסא כו'. נראה אם לא פייסה אף דבידה לפייסו סוף סוף לא נקיטא מידי משעה שיחול הגירושין רק ר"ל כיון דאפשר כו' א"כ צ"ל דאיירי בשפייסה וכ"כ הרשב"א: ברש"י בד"ה מכלל דבעלמא כו' וגבי גט כו' לא תיקן הילל. ואח"כ בד"ה מאי דאילטריך פי' לא קיימא תקנתא דהילל דלא שייך לפרש לא תיקן הילל דאף בממונא לא תיקן בפניו רק דממונא לפי שלא הולרך לא תיקן ואילו הולרך תיקנו אבל באיסורא לא קיימא ושייכא אותה תקנה לתקן משא"כ לעיל ברבא לא חילק אכתי בין בפניו או שלא בפניו ודו"ק: ברש"י בד"ה משום דהו"ל כו' ובין לר"מ כו'. אבל קושיא דרב אדא מכח סברא אף בלי ילפינן מב"ג וב"ר כיון דזה סותר לזה אין מקום לתנאי [ומה דאמר בגמ' מכדי כל תנאי כו' אינו אלא כמורה מקום כ"כ רש"ל] וא"ל בהיפך אין מקום למעשה דאי לא דאשכחן התנאי בבני גד וב"ר ה"א לעולם אין תנאי מבטל המעשה וכמ"ש התוס' בכתובות פרק נערה ולזה לא הקשו תוס' רק ממתנה על מ"ש בתורה ושליח ולא מתנאי ומעשה בדבר אחד [דזה מכח סברא הוא]: בתוס' בד"ה לאפוקי כו' מדנכתבו בזה הענין כו'. שהם אמרו יותן לנו הארץ כו' ואנחנו נעבור חלוצים ס' הו"ל להשיב ג"כ יותן כו' אם תעברו כו' מעשה קודם לתנאי עיין בר"ן: בא"ד כי ה"ג ואם בחוקותי תלכו כו' על ידי שליח. לכאורה המעשה לריך אפשר לקיימו ע"י שליח וכדבתנאי בבני גד וב"ר וחליצה מוטעת כשרה מה"ט כדפרש"י פרק המדיר ואילו הכא המצות הם התנאי ונתינת שכר בעינן אפשר לקיימו ע"י שליח גם רוב מצות נראה דאי אפשר לקיימן ע"י שליח כל השס"ה לאוין וכל מצות עשה החובות הגוף וכה"ג: בא"ד כפילות בסוטה כו'. ולא מקשה משמעתי' מגם דהוי איסורא משום דתנאי דהיינו מייר הוא ממונא משא"כ בסוטה אם שכב כו': בא"ד נראה להרב ר' אלחנן דגרסינן כו'. ובמרדכי משמע שהגירסא נכונה וצ"ל בכל אתר גבי איסורא אית ליה כו' ובקידושין וגיטין דהוי נמי איסורא לית ליה ומשני שאני הך איסורא משום חומר כו': בד"ה אלא אמר רבא כו' לאו משום דלצ"ל לרבא כו'. דמשמע הא תנאי קודם אינה מגורשת ואילו לרבי דע"מ כמעכשיו דמי הו"ל דמגורשת וכן קושטא הוא לשיטיה דרב אסי דאיירי שהתנה כתנאי ב"ג וב"ר ואפ"ה מגורשת דע"מ כמעכשיו ומיהו אפשר לומר דרבא אית ליה דרבי רק משמע ליה מגורשת וא"ל לקיים התנאי מדלא קאמר מגורשת ותחזיר כדלעיל ותהן לזה מפרש משום דאין בתנאי ממש דהוי מעשה קודם לתנאי: בא"ד היכי יצא הא לא חלה המתנה כו'. לכאורה מה זה הא אין בתנאי ממש דהיינו תנאי ומעשה בדבר אחד ולהכי שפיר יצא וא"ל לקיים התנאי ואף אם נאמר דמשמע להו דל"ל לרבא הא דרב אדא מ"מ הוי מעשה קודם לתנאי וצ"ל דסמכו על לא החזירו לא יצא ש"מ דס"ל יש ממש בתנאי ולריך לקיים [וע"כ דהיה התנאי קודם למעשה

אלא שלא דק רבא בלישניה כמ"ש תוס' לעיל דף כ' ע"ב] א"כ היאך יצא כיון שלריך לקיים התנאי ואי לאו כמעכשיו דמי לא חלה אלא כשמקיים התנאי ואז אינו בידו וק"ל: בא"ד אלא שרולה רבא ליישב כו' אפילו כרבנן דרבי כו' כנ"ל. ועיין לעיל בתוס' דף כ' ע"ב בד"ה ע"מ שתחזיר לי את הנייר דנראה סותר להתוס' דהכא ע"ש: ע"ב גמ' רב אסי אמר כו'. אין להקשות לשיטיי הראשונים ליתני בסיפא אם [תחזירי לי] דמגורשת וכ"ש בע"מ דהא השתא יש לטעות דדוקא בע"מ מגורשת דעדיף דאין לטעות דא"כ בה"א דאם אינה מגורשת ליתני ברישא רבותא אם דאינה מגורשת: לא מלי למיתני ברישא והחזירי לי את הנייר דבזה מגורשת ודאי דלא תלה הגט בהחזרה וק"ל: גמ' ולימא לא יהא גט אם לא מתי כו'. עיקר הקושיא על ההיפך ויהא גט אם מתי והשתא מרחיק המיתה לבסוף ולהכי בתקנתא דרבא לא אמר בראשונה לא יהא גט אם לא מתי דלא מתי אין זה פורענות וק"ל: אם נפרש רב אסי א"ל בע"מ כתנאי ב"ג וב"ר כדעת גדולי הפוסקים הרי"ף והרמב"ם והגאונים א"כ למה לי האריכות בתקנתא דרבא דזמנין גאיז כדפריך רבא גופי' לעיל ס"פ התקבל לתקן ע"מ ואם רלה למצוא תקנה לכ"ע לחוש לרבנן דפליגי על רבי בע"מ מ"מ לתקן מעכשיו דלא עדיף ע"מ לרבי ממעכשיו לרבנן ועוד דהא ע"כ הך תקנתא גופא במעכשיו הוא דאל"כ אם מתי לא אמר כלום כדלעיל אח"כ מלאתי שכעין זה הקשה הרא"ש ע"ש: צריך ליישב קלת בשמואל כיון דתיקן כפל לחוש לר"מ ותנאי קודם למעשה לחוש [גם] לרבנן [דמודו בזה לר"מ כפרש"י לעיל] היאך נכשל בהן קודם ללאו מיהו לרבנן ודאי דלא שייך הן קודם ללאו כיון דא"ל כפילא אליבייהו רק ר"מ ס"ל [כשמואל דדוקא] לענין דלריך כפל כיון דמפורש בקרא אבל בהן כו' לא ס"ל דאין הכרח בקרא: בתוס' בד"ה מת הבן כו' ואינו נראה דאם מת האב כו'. בשלמא גבי בן הולרך להשמיענו דהוי גט אע"ג דלא הניקתו כ"ד חודש אבל גבי אב אינו נראה כו' כנ"ל: בא"ד דאין זה כריתות כו'. וא"ל דהא קמ"ל דלשון ע"מ שתשמש כו' ר"ל כל ימי חייו שלא תימא פירושו כל ימי חייה וקושטא הוא דלא הוי גט כיון דאגידא ביה דא"כ לא הו"ל מת האב ה"ז גט הו"ל לאשמועינן בחייו דהוי גט שאין פירושו כל ימי חייה ממילא במת האב לאחר ששימשתו יום אחד דהוי גם בפשיטות: בתוס' בד"ה כלל כו'. הא דלא נקיט שאמר הבעל או אפשי שתשמשו כו' או ללישנא דנתינה בע"כ הוי נתינה י"ל דהוי גט אף לת"ק ואי לא שמיה נתינה י"ל דפשיטא לא פליג בזה רשב"ג ובאמר האב או אפסי כו' ללישנא דלא הוי נתינה צ"ל דעדיף מנתינה בע"כ וללישנא דהוי נתינה צ"ל דגרע לת"ק מנתינה בע"כ ודו"ק: בתוס' בד"ה מתני' רשב"ג כו' ולפ"ז אם מת כו'. ומ"ש לעיל בד"ה מת הבן היינו למתני' דקתני מת הבן או האב כו' דהוי קשה פשיטא ומתני' אתיא כרשב"ג לשיטיה דקיימינן ביה ובברייתא דכרבנן קושטא דלא תני מת כו': בא"ד א"כ הכא כו'. אף בברייתא כמ"ש לעיל במתני' דהא בסמוך דאוקי מתני' כרבנן ע"כ צ"ל הך סברת הא"כ כמו שהוכיחו לעיל במתני': בתוס' בד"ה כאן במפרש דס"ד כו'. הולרכו לזה טפי מבמתני' אף דכל הברייתות רבי לא שנה ר"ח מנ"ל (פ) רק דאם כוונת הברייתא אדיוקא דאינו גם במת הו"ל רבותא טפי אפילו במפרש ב' שנים דקאי הדיוק אפילו הניקה ומת אח"כ תוך זמנו משא"כ ביום אחד דקאי הדיוק אלא הניקהו כלל דפשיטא ספי דאינו גט לזה כתבו דיש סברא לאידך גיסא נמי כו' ועיין בר"ן וברשב"א:

דף עו ע"א

גמ' מ"ש רישא ומ"ש סיפא כו'. לפי' רש"י יש לראות דפריך מיתיבי ס' מסיפא והתיובתא הוא מרישא א"כ למה מייתי הסיפא ועוד דקאמר מ"ש רישא ומ"ש סיפא ונראה שר"ל דפריך אמאי ה"ז גט הרי לא נתקיים התנאי ואי משום שכוונתו בתנאי לא הוי אלא לצורך בנו כו' וכמ"ש התוס' א"כ בסיפא נמי אמאי אינו גט לימא לא נתכוין אלא לצורך בנו כו' ואי משום דפירש הא לריך לפרושי שרולה בהנקה כ"ז לצורך בנו דהיינו ב' שנים דאי לא פירש סתמא לא הוי רק יום אחד בשלמא לרבא ניחא דסתם הנקה ב' שנים ולכן ברישא אמרינן כ"ז שלריך בנו נתכוין אבל בסיפא למה לו לפרושי ע"כ דוקא קאמר אבל לרב אסי הא הולרך לפרושי ומ"ש ב' שנים דסיפא מסתם הנקה דרישא וק"ל ולפ"ז אין הכרח סתירות התוס' האין לתרץ בד"ה ורמינהו שכתבו דאי דוקא לא הוי פריך מידי לפי סוגיתו גם אין הכרח למ"ש בד"ה מת הבן וכן משמע בפירושו בגמ' גבי בשלמא כו' ע"ש ודו"ק: גמ' וחכמים אומרים נתקיים כו'. אע"ג דהוי מעשה קודם לתנאי צ"ל דלאו דוקא לישנא דברייתא: גמ' קשיא דרבנן אדרבנן. רלה למפרך חכמים דר"מ על חכמים דר"מ ולהכי לא מקשה על חכמים דמתני': ברש"י בד"ה אמר לה בפני שנים כו' דאי מסרו לה איגרשה בהאי תנאה כו'. אין להקשות ללישנא דנתינה בע"כ לא שמיה נתינה דשאני הכא דלא תלה בו רק באבא ולאו כל כמיניה לעכב שהדבר כבר יצא מידו [מיהו אם התנאי השני קודם עיין. זה היה במוסגר] ור"ל דהתנאי השני ע"מ שתתן אם היה קודם א"כ כיון דהדבר תלוי בו או מהני תנאי שני באינו רוצה לקבל דהוי נתינה בע"כ] (צ): והתוס' לעיל בד"ה כלל אמר רשב"ג מכל עכבה שאינו הימנה הקשו [אנתינה בע"כ אמאי לא יהא שמיה נתינה כיון דאין העכבה ממנה] ויש אומרים דשאני הכא שאינו רולה בביטול הגט רק בקיומו ולהתנות תנאי אחר והיה לריך ליקח הגט מידה ולחזור וליתן לה ע"ד תנאי אחר ולא לשנות מתנאי לתנאי ודו"ק. רק ק"ק דקתני רלתה פי' והבריתו בידה אם אמר אי אפשי לקבל מעות לא שמיה נתינה והיאך תני רלתה עתנת לו ב' מאות זהובים ודו"ק: ברש"י בד"ה אנטיפרוס וכו' לאנטיפרוס וחזר לא ביטל תנאי כו'. מליירי ליור דמתני' היה הולך מיהודה לגליל באנטיפרוס ומגליל ליהודה בכפר עותנאי והומ"ל בהיפך מגליל ליהודה והגיע באנטיפרוס ביטל תנאו רק להסברת הקושיא דבמשנה קתני מיהודה לגליל ביטל תנאו ולברייתא הוא להיפך לא ביטל תנאו וק"ל: ברש"י בד"ה בינתיים כו' וחזר כו' ולאחר זמן חזר כו'. ולא פירש כפשוטו בשהה בפעם ראשון ל' יום משום דמפרש דומיא דרישא אנטיפרס ביהודה כו' והתם משום הסברת הקושיא אסברה לה בליורא דמתני' וק"ל ועוד משום שלא יצטרך לשנות הפירוש את"כ לפי האמת דלאביי ע"כ צ"ל כן ואין לפרושי בשהה בפעם ראשון דא"כ הוי מגורשת ודאי משום אידך תנאי אי משהינא ל' יום אף דלא מטי לגליל וא"כ מגורשת ממנ"פ וצ"ל ע"כ בחזר וק"ל ועוד דברייתא אמתני' קאי לפרושי סתירות הדיוקים דברישא משמע הגיע לאנטיפרוס הא להלן ובינתים גליל הוי ואח"כ לכפר עותנאי הא בינתיים הוי יהודה לזה מפרש דבינתים הוי ספק וק"ל: בתוס' בד"ה בשלמא לרבא כו' ונראה לר"י לפרש כו'. כיון דפירש ואפילו מת לא ליהוי גט כמו בסיפא ואינו נראה להגמרא לתרץ לפי האמת דברישא דלא פירש רק יום אחד כיון שהקל עליה כ"כ כי מת ולא שמשתו הוי גם משא"כ בסיפא דפירש ב' שנים וכס"ד דהתוס' לעיל בד"ה כאן במפרש ודו"ק: בתוס' בד"ה והו"ל שני כתובים כו' ועוד דשפיר משני להו רחב"ג כנ"ל ואף לגירסת מלריך מ"מ מלריך דרש"י אין לפרש כן דהא קאמר וגמריק מינייהו ואם ר"ל דלריך הכפל לאומרו אין לגמור מינייהו [ולכך הקשו התוס' עליו בסמוך] וק"ל: ע"ב גמ' אמר אביי הרי תנאי כו'. לאביי קמ"ל מתני' אם אומר לשוות אלו כוונתו לב' תנאים ולא הוי תנאי אחד לומר כשהולך לגליל וישהה שמה ל' יום [דאי מתנה ב' תנאים בפירוש פשיטא דאי מקיים חד תנאי דהוי גט]: גמ' וליחוש שמא פיים: דמתני' קתני אין חוששין לפי האמת לגט ישן כיון שלא ראינו שנתיחד ופריך דמ"מ ליחוש שיערער הבעל לומר פייסתי ונתיחדתי ומשני באומר נאמנת וליכא או אפילו ערעור ולכאורה הו"ל וליחוש שמא יאמר פייסתי ואפשר לומר שיברר באמת שפיים ונתיחד ויאמר או

באור

דורשה. והרב המגיד מבואר דמחלוקת הגאונים הוא: (נ) אינו מובן לכאורה דהא מ"מ קאמר בגמרא לעיל לגעורי וע"כ דלרשב"ג לגעורי ולהרווחה מיכוין ולכך בלא דמי אף דלא אילטריך לא מהני וכמ"ש הרשב"א בחידושיו ואולי לרשב"ג י"ש לומר דמחמיר מספיקא דהתם מגרש כו' דא"כ לא היה תולה מספיקא לקולא אף שאתן משות: (ס) דבאמת במ"ש ועוד אמאן תרמיי' בא לתרץ הב' חלוקות של קושיא הראשונה וגם לא קשה דלמא מתניתין כרבי דסובר במהיום הגריע גט ואינו גט דהא מלתא דרבי מפורש במהיום כמו שהוא לפנינו כאן גט: (ע) דהא יאלי הוי נקיט במעכשיו היה אפשר לטעות בדרבנן דסברי במהיום אינו גם כלל ומתני' כר' מ"מ הא השתא נמי איכא למיטעי בדרבנן במעכשיו ועכ"פ אינן השתא למאי דנקיט במהיום אין כאן דין חדש ברבנן כלל דכבר נשמע ממתני' וטפי הו"ל למינקט במעכשיו דזה לא נשמע עדיין והוי דין חדש לרבי ולרבנן: (פ) ור"ל דה"ל דקושיתם הא כבר אשמעי' מתני' ולמה לי ברייתא הא כל הברייתות שנאן ר"ח אף דנשנו במשנת רבי דאי רבי לא שנם ר"ח מנ"ל: (צ) ולעיל בתוספות בד"ה כלל כתב שנאן דלמ"ד לא שמי' נתינה לא פליג רשב"ג באומר שבעל אי אפשי שתשמשו ונראה אמר

באתי עליה (ק) ועיין לעיל בתוס' דף י"ח ע"ב באורך ובכאן ברשב"א ור"ן: קושיות וליחוש אמתני' לכל הפירושים וכן ר"ה בעלמו משני באומר נאמנת כו' אף דמוקי פניך תשמיש ולא משום דהולך ובא פריך וליחוש דממתני' די"ב חודש אף דלא הולך ובא [נמי פריך] וזה בעלמו סברת כ"ש אברייתא והא דנקיט ברייתא ולא מתני' [דהכא] צריך ישוב קלת: במשנה כתבו והגט כו' אם לא באתי כו'. קשה הא הוי מעשה קודם לתנאי ומ"ש מנתתם אם יעברו והכא א"ל דלאו דוקא ור"ל בהיפך [דבכה"ג דוקא פליג ר' יוסי] ולדעת הפוסקים בע"מ ובמעכשיו א"ל להלכתא תנאי ניהא אבל לרש"י ותוס' לעיל קשה למה אינו גט הא התנאי דאם שאמר אחריו לאו כלום ודוחק לומר דהתנאי לענין בא באמת בטל רק מ"מ קאמר שלא יכתבו רק לאחר י"ב חודש ועיין (ר): עוד במשנה בסיפא כתבו כו' ונתנו כו' ומת כו' אם הגט קודם כו'. יש לראות למאי תני לה ואי משום אם אינו ידוע דלא אמרינן אוקי בחזקת חי והשתא הוא דמית הו"ל לאייר ארישא דה"ז גיטך שנותן לה הגט עכשיו ואמר אם לא באתי וכו' ודוחק לומר (לרבותא) [נ"ל דתיבת לרבותא הוא ט"ס] דברישא י"ל לענין זה כתבו בתוכו זמנו של שטר לענין אם יהא ספק במיתתו שיהא הגט מעכשיו והו"ק: ברש"י בד"ה ואינה מגורשת הו"ל ספק גליל ובטל כו' כצ"ל: בתוס' בד"ה תניא כוותיה דר"י וכו' בטל הגט לגמרי. ר"ל דלא נתקיים התנאי ולדידיה איירי מתני' לענין מגורשת לשעבר ואילו משום חששת גט ישן אם נשאת לא תלא ודו"ק ועיין פירושא דמתני' בהר"ן: בתוס' בד"ה הכל מודים כו' ולר"י גט ואינו גט כו'. וכפרש"י בע"ז [דהוי לר"י כמהיום ולאחר מיתה מחמת זמנו של שטר המוכיח עליו] ודלא כמשמעות רש"י כאן בד"ה הכל מודים דאף לר"י אינו גט וכמשמעות הלשון דהכל מודים ששניהם שוין ונראה [הטעם] למשמעות פרש"י [כאן] דבמעכשיו היכא שפירש ודאי הוי גט ואינו גט רק זמנו של שטר ליכא הוכחה אף לר"י בלכשתלא חמה שכיון לתנאי ואע"ג דבגוף פלוגתא דר"י ורבנן [גבי כותב נכסיו לבנו לאחר מיתה] מועיל לר"י זמנו של שטר שאני התם דיש ליישב תרוייהו גופא מהיום ופירא לאחר מיתה אבל הכא דסתרן זה לזה אזלינן בתר מה שאמר בפירוש לכשתלא חמה: הא דלייר אביי בגוונא אחריתא ממתני' אפשר לומר לרבותא דאפילו הכי באם מגורשת לר"י מעכשיו וכי מיית בלילה לא הוי גט לאחר מיתה אע"ג דלאמר אם תלא חמה כו' מפרשינן לה לתנאי אע"ג דודאי ילא חמה ומה לו לתלות בתנאי הברור שיהיה ול"ד לאם מתי דשמא יחיה וה"א שר"ל לכשתלא יהיה גט דוקא קמ"ל דאפ"ה תנאי הוי: מכאן פשט הרמב"ן ספק ר"ת לעיל דף ע"ב ע"א בד"ה מהיום שמסופק במהיום אם מתי ומת בו ביום כו' דהכא לא עדיף זמנו של שטר ממהיום דלאו שעות כתבינן וכמו שאמר בגמ' והו"ל כמהיום אם מתי כו' ואפ"ה כשמת בלילה הוי גט וא"ל דשאני הכא דע"כ לא נתכוין לסוף היום דהא אמר אם תלא חמה כו' שהוא קודם ז"א דהאי תנאי הוי ע"מ כן יחול הגט בסוף היום מיהו י"ל כיון דברור שילא חמה ע"כ אין כוונתו לסוף היום דא"כ למה ליה הך שעות להתנות לבשעה שיחול הגט הלא כבר ילא ודאי אלא כוונתו הוא שיחול עתה בתנאי לכשתלא אז יחול מעתה ולענין שלא יהא לה רשות לינשא לאיש אחר ולהיות פטיה עתה עד אחר שילא החמה ודו"ק (ש): עוד הוכיח מדאתקין רב מיומא דנן ולא מעכשיו לשמא ימות בו ביום ויישב הר"ן היטב שרלה להורות לאפוקי דר"י דאמר זמנו של שטר מוכיח (ת) ואילו תיקן מעכשיו לא היה מוכח הלאפוקי דדלמא תיקן משום מת בו ביום וק"ל:

דף עז ע"א ברש"י בד"ה קמי' שבתא האי שבת כו' שבת ממש קאמר. דמקודם לבתר שבתא נוכל לומר שבוע וכן חד בשבת כו' י"ל שבוע וע"ז כתב דאי אפשר לומר כן בקמי שבוע דא"כ אמאי לא הזכיר יום השבת עלמו אלא ר"ל שבת ממש ומעתה גם אחרים מפרשים שבת ממש או מלשון שבוע דלדינא הכל אחד דלעולם המכוון ככלות אותה השבוע דהיינו בשבת כלה השבוע רק בפירוש המלה מלשון שבת ממש או מלשון שבוע וק"ל:

סליק פרק מי שאחזו

הזורק פרק שמיני

בתוספות בד"ה וכדרב כהנא כו' שהוא עושה תנאי גמור כו'. אין ר"ל לשון טוב וגרוע רק תנאי גמור שמקדשה על מנת כן כו' ומייתי מדרב כהנא דאיירי נמי באין תנאי גמור דאי תנאי גמור למה אמר הבא ממקום אחר אפילו נחלת אבותיו יכול להתנות עליה כמו שאר כסות ועונה וכשהיורש מתנה אין בזה משום דבר שלא בא לעולם (וכן) לר"י דהלכה כוותיה ופליג אר"מ וס"ל בדבר שבממון תנאו קיים [לאפוקי שאר. זה היה במוסגר] ומ"ש וכמו שאינו יכול להתנות על נחלת אבותיו ר"ל תנאי שאינו גמור וכן מ"ש בסמוך וכ"ת מ"ש מנחלת אבותיו שאינו יכול להתנות ר"ל שאינו יכול להתנות בתנאי שאינו גמור מיהו א"כ זה שכתבו בתחלה אהא לא מייתי ראיה כו' דלמא סמך עלמו אהך דיוקא דרב כהנא איירי בלשון גרוע מדנקיט מקום אחר י"ל דלמא איירי בלשון טוב ואפילו הכי בנחלת אבותיו לא מהני דלריך תנאי גמור ועוד דאי איפכא הוי לשון טוב ולא מייתי בקלרה מרבא דרבא לא איירי מסילוק כלל רק הסברא לחלק בתקנת חכמים מייתי ממנה ועיין בתוס' בהכותב ובחזקת: בסה"ד ואע"ג דלרב אית ליה בהכותב כו'. בל"ז דלמא יש חילוק בין לשון טוב לגרוע אך השתא שהכריחו דלענין סילוק אינו נראה לגמרא חילוק בין לשון טוב לגרוע מיהו שמא רב איירי בתנאי גמור כמו הא דשאר וכסות ועיין [וכבר תירץ המהרש"א דרב אמתני' דהכותב אמר למלתיה דאיירי בסילוק]: ע"ב גמ' ותיחוד ותפתח. ר"ל או ותפתח. או ותפתח מקודם אם סגורה היא כדי לסגרו לשם קנין כמו מטפס ועולה מטפס ויורד [דהו"ל למינקט מטפס ויורד מקודם] או דתפתח אח"כ שיוכר הדבר שסגרה לשם קנין לא לשם שמירה ועיין במהרש"י: גמ' ל"ש ארוסה כו'. ויש מפרשין בשניהם מה שקנתה אשה קנה בעלה (א) והדר ממה שאמר אם המרו בנשואה כו' ולפי"ז לא אזיל אליביה הא דמשני לעיל בכותב לה ועודה ארוסה אבל נראה הדבר כפשוטו ואיכסף קאי דאפילו בנשואה שפיר פסק: גמ' ומר סבר אלר משום שליחות וכו'. ואפ"ה משתמר בעי כמו בעומדת בתוך ביתה דבשליח נמי משומר (ב): גמ' כי לא הוי ד' אמות מאי הוי. הכי משמע ליה פליג ליה רשותא ואינה מגורשת חדא רשותא מגורשת ואם הפרש איפכא סוף סוף קשה הלוקה שניה [אלא דנקיט לקושיתו בכי האי לישנא משום דהכי משמע לי' לישנא דפליג רשותא ואינה מגורשת] והכי לא משני בהיפך באגר דידה והשאילתו מיהו בלא"ה ז"א דאושלי' פירוש לנורך הגט זו אין שייך שתשאל היא מקום לו לנורך הגט דא"כ אינה מגורשת גם צ"ל שכתב לה דין ודברים כו' [דאל"כ מה נורך לשאלה]: בתוס' בד"ה ידה כו'. בפשטא אין כאן קושיא דגוף ידה אין קנויה לו לעשות שום שימוש ביד עלמו רק חוב יש לו עלי' לתת לו כל שבוע שוה משקל חמש סלעים כו' וגם הרשות בידה להשיג להבעל כשיעור זה באיזה אופן שיהיה ואין יכול לכופה לאיזה מלאכה שירלה כמו שאמרו ועושה בלמר אין בפשתים לא כו' ואם הכניסה לו שפחה אחת או יותר במעשה ידיה בהעדפה עד שתוכל לקנות לה שפחה אין לו שיעבוד עלי' וכה"ג ההעדפה עלמה מאח"כ בשדה משמע בגוף השדה להעמיד שם בהמות ולמשטח בה פירי ואסר נפשו אותה ויעש וק"ל: בתוס' בד"ה ותיזול וכו' פרש"י וכו'. הביאו פי' רש"י לומר דמשום איסור טלטול הוצרך לזה ולא רצו להתיר בשב"מ אע"ג דגירושין עלמו נמי איסור הוא מ"מ אותו איסור התירו בשב"מ ובלא רש"י אפ"ל דלמא לא משום איסור נגע בי' רק משום שלא הי' יכול לתפוס הגט בידו וליתן לה מחולשתו ולולי כניסת שבת היה עושה הא דתיחוד כו' תיכף רק כאשר בא שבת רצו להמתין [מחמת הגירושין והקנין בשבת] עד שראו שאי אפשר להמתין יותר שאלו לרבא אם מותר תיקון זה בשבת או כפי' רשב"ם שהיה רה"ר מפסיק הובא במהרש"י דהוי איסור דאורייתא אע"פ שהיה יכול לעשות שליח ועיין: בתוס' בד"ה מה שקנתה אשה כו' ותומר ר"י דהכא איירי בשאלה כו'. ובסמוך אושלי' בפיסלא דס"ל כרבא באמת וגיטה וידה באין כאחד וכדמסיק: בתוס' בד"ה פליג רשותא כו' והשתא כו'. ר"ל דאינו כאן דבגיטין גופא לא הוזכר רק פיסלא דהוי כרמלית דבתחלה איירי ברוחב ד' אמות דהיינו רוחב כרמלית ויותר ואי משום הגובה דלא גבוה י' מ"מ מסתמא גבוה ג' דאי לא"ה הוי כקרקע גופיה וכן הלשון דלא גבוה י' משמע אבל גבוה מיהת ג' [ולא רצו לכתוב ההוכחה מדלא קאמר לא גבוה ג' דאין זה כלום דהוצרכו לומר לא גבוה י' ודלמא ה"ה אם אינו גבוה ג' רק אם גבוה ג' ויותר מיהו נשאר הדין כן משא"כ בגבוה י' או יותר נשתנה הדין דלא הוי חדא רשותא אף דאינו רוחב ד' אמות לזה כתבו מסברא דבכל התורה הוא כלבוד וכיון שלא הוזכר בפירוש בגיטין שיהא מן כלל לבוד מהי תיתי לומר כן. כל זה היה במוסגר] וא"כ הוי הפסלא כרמלית וכן הפסלא דולא אמרן דהוי רשותא לנפשיה לענין גיטין בגבוה י' אע"ג דלא הוי ד' אמות מ"מ מסתמא איירי אע"ג דלא רחב ארבע אמות אבל מיהת רחב ד' טפחים כמו בכל שאר דוכתין דלא הוי מקום חשוב בליר מרוחב ד' טפחים [גם הלשון אע"ג דלא הוי ד' אמות הול"ל אע"ג דלא הוי אפילו ד' טפחים אבל התוספות לא הוכיחו מזה דאפשר דשולל ד' אמות דאיירי ביה רב יוסף כ"ז היה במוסגר] וא"כ הוי רה"י אפילו ויש חיוב חטאת ביניהם ואמאי קאמר אבל פסלא לא וכן הפסלא דשם לווי משמע נמי מיהת דרחב ד' טפחים וגובה ג' טפחים דהוי כרמלית ובלא גמרא דהכא להקשות שמה מכח אומדנות והוכחות אלה דשם לא ידעינן מהו הפיסלא הנזכר לענין גיטין דפליגי ביה אי הוי רשות נמי לענין שבת ודלמא הוזכר כאן בפירוש לענין גיטין דכל דבר חולק רשות לגיטין וכיון דחולק רשות לגיטין מחלקת רשות לשבת אליבא דרבא לזה כתבו דמכאן ליכא למשמע רק כתם מה שנחשב רשות נמי בעלמא ועיין בתוספות המוליא יין דף פ' וא"ל בשמעתין כי לא הוי גבוה י' ולא רחב ד' אמות ולית ליה שם לווי נמי ליהוי פליג רשותא ולמה אמר רב יוסף חזינן אי הוי ד' אמות בד' טפחים סגי אף דלא גבוה י' סוף סוף הוי כרמלית כיון דגבוה ג' צ"ל לענין אושלי מקום לא הוי ב' מקומות אם לא ברוחב ד' אמות והתוס' הקשו שפיר דעכ"פ הכא הפסלא מידי כרמלית לא יצא ודו"ק ובח"ש הבין בע"א ע"ש:

דף עח ע"א גמ' לא לריכא דגבוה עשרה. יש לראות מאי דוחקיה דרבא לאוקמי מתני' במטה שלו ובגבוה י' לוקמא בין במטה שלו או שלה וכסתם מטה דלא גבוה י' וי"ל מדנקיט סתם מטה בין בגבוה י' או לא להכי מוקי במטה שלו ועוד כדי שלא תפשוט כליו של לוקח ברשות המוכר לא קנה מדאינה מגורשת במטה שלה. ומיהו הא י"ל שאני הכא דלרחוקי קאתי כמ"ש התוס'. אך השתא דבמטה שלה מגורשת ליכא למיפשט מידי דדלמא בגבוה י' דלא הוי רשות מוכר וברשות מוכר לא קנה או אפילו בבליר מי' קונה וק"ל: גמ' אמאי כליו של לוקח כו'. משנה בליסניה ולא קאמר תפשוט כדלעיל אפ"ל ממשנה פריך אמאי למ"ד התם לא קני אבל לעיל מאמורא וברייתא פריך תפשוט לענין הלכתא ודוחק ולאי נמי דהתוספות [דלרחוקי כו'] ניחא דאף אם קונה התם הכא הול"ל אין קונה כיון דלרחוקי אתי לזה אמר אמאי כי סוגיא זאת של אלו המ"ד דבאו לשויי לא באו לשנוי התפשוט דא"כ תפשוט איפכא כמ"ש התוס' רק האמאי באו לתרולי מבא"כ לעיל סתם גמרא בא לתרץ התפשוט וגם זה אין מחוור: במתני' אמר לה כנסי שט"ח כו'. הו"ל אפילו סתם כנסי זה. או שמלאהו מאחוריו לפירוש הגמ' דערק לה חרליה ולפלפיה דהוי נהיגה הו"ל אפילו נתן מידו לידה ממש וכר"י בהוספות. והיא ישינה הו"ל אפילו נתן בידה כשהיא ניעורה רק לאשמעי' דאפ"ה הוי גט היכא דאמר אח"כ זה גיטך אע"ג דקורא"ה והרי כו' דנקיט הוא לרבותא דאינו גט וכן בברייתא נקט ישינה לרבותא דרשב"א דאינו גט [כדבסמוך ולריכא כו'] במתני' דלא תניא מלתא דרשב"א הוי סיפא לא זו אף זו [דאפילו בישינה וניעורה אפ"ה הוי גט היכא דאמר אח"כ הא גיטך]: גמ' וכ"ת ישן שאני. והא דלא נתן טעם בניעור אינו גט משום חלר המהלכת י"ל דאיירי אף ביושב דומיא דישן דלא הוי חלר מהלכת [לפי הוכ"ת] ואפ"ה אינו גט משום דהוי שאינו משתמרת לדעתה לזה הולרך ומיפרך מרבא ועיין לעיל בתוס' דף כ"א ע"א בד"ה והלכתא בכפות וכאן ברא"ש: בגמ' ד' אמות שלו זהו קרוב לו. וה"ה ברחוק ממנו הרבה כ"ז שאינו קרוב לה אינה מגורשת רק נקיט דבר והיפוכו (ג): גמ' ונחזי הי מנייהו קדים כו' והא אי אפשר לנמלם כו'. לא פריך כאן והא אגיד כו' וק"ל (ד): בתוס' בד"ה אמקום כרעי כו'. פירשתי בישיבה כוונתם דלכאורה בשמעתין משני לא לריכא דגבוה עשרה ולזה אינו מקפיד כיון דיכול לשמש תחתיו ופריך והאיכא מקום כרעי שאינו יכול לשמש שם ומקפיד ודאי ומשני לא קפדי כו' ואין זה סוגית התלמוד כיון דלהמקשה משמע דברירא ליה דיש קפידא והתרלן הסיבו שאינו מקפיד ולזה פרש"י לא לריכא דגבוה עשרה לא מכח קפידא אתיין עליה רק דלא הוי כלי לוקח ברשות מוכר שאין זה רשות מוכר וכפרש"י ופריך והאיכא מקום כרעי ר"ל הניחא אם כל המטה תלויה למעלה מי' לא חשיב האי אוירא רשות מוכר אבל הא עומד על רשות המוכר א"כ הכתי כלי לוקח ברשות מוכר מלד מקום כרעי ומשני ע"ז לא קפדי אינשי וק"ל. אבל התוס' פירשו שודאי מכח קפידא הקשה והאיכא מקום כרעי מכח סברא דודאי מקפידין ומשני דבאשתו מיהת לא קפדי אינשי והשתא י"ל שפיר דכן באויר המטה נמי מכח קפידא אתיין עלה ואפ"ה פריך ומשני שפיר וק"ל: בתוס' בד"ה כגון כו' בהמוכר כו' רולה לפשוט כו'. לכאורה הול"ל מדבסמוך דקאמר נמי שמעת מניה כליו של לוקח וכו' מדרבא ואי משום דתניא כוותיה ה"נ תניא נמי הכא כדר"י ולריך לעיין אחר זה בהמוכר: בא"ד א"כ אפי' כו' דלרחוקי כו'. ולעיל כתבו הסברא בהיפך לא קפדי לכל הפחות באשתו וכו' י"ל זיל הכא קמדחי ליה כו' או יש לחלק לענין קפידא קפיד פחות באשתו ולענין רשות שאני וצ"ע: בתוס' בד"ה מקום חיקה כו' וא"ת פשיטא כו'. במתני' י"ל דינא דידה גופא קמ"ל וא"כ חיקה וידה שוין אבל למה לי לר"י מקום חיקה קטי לה דלמא מקום חיקה לא קנוי ואפ"ה מגורשת כנתן לידה דמגורשת בלא טעם דמקום ידה קנוי וק"ל: בתוס' בד"ה אינו גט כו' ומיהו קשה כו'. דאמתני' דהכא י"ל דטעם דלריך שיאמר הא גיטך כדי שתדע כוונתו לגרש
יו' שאמר כנסי שט"ח לריך שיאמר אח"כ הא גיטך ולכך בהגיזקין כיון שאמר לעדים הא גיטך

באור

שחר בכאן ממ"ש שם: (ק) נראה שבא ליישב בכל זה קושיא ראשונה שהקשו תוספות לעיל דף יח ע"ב דכיון דמפורש במשנה דאין חוששין כיון שלא נתיחד והילך פריך וליחוש אבל קושיא שניה שהקשו שם דמה מהני בהומר נאמנת כיון דהיכא חבב לדידן ותירצו שם דבאמת לא הוי אלא לעז ולזה מהני בהומר נאמנת ולדבריו הדרא קושיא לדוכתי' דאי ליחוש שיברר שנתיחד עמה או לא מהני מה שאומר נאמנת לומר שלא באתי דכיון דנתיחד הוי גט ישן מחששא גמורה דשמא בא עליה: (ר) וכבר הקשה הר"ן ז"ל קושיא זו בשמעתא דאתקין שמואל בגיטא ותירץ דבשלית לא בעינן דינא תנאי שלא עשאן שלוחים כלל לכתיבת הגט אם יבא וגם אם לא יבא לא עשאן שלוחים רק לאחר י"ב חודש ע"ש: גם מ"ש לדעת הפוסקים בע"מ ומעכשיו א"ל דיני תנאי. ניתא אינו מובן כלל דהא ע"כ לאו מעכשיו קאמר דהא לא"ק לא ליום לכתוב וליתן רק לאחר י"ב חודש ולר"י הנתינה לאו מעכשיו: (ש) ול"ד לאם לא באתי עד י"ב חודש ומת בתוך י"ב חודש שכתבו התוס' לקמן בסמוך דלא תנשא מיד אף שודאי לא יבא דאינו אלא משום גזירה דלא מת והכא לא שייכא גזירה דודאי תלא ד"ל דמ"מ כיון שידע שתלא בודאי ומ"מ תלה בה ע"כ שכוונתו היה בלא"ה תנשא מיד ולאו משום גזירה: (ת) ואף שרב פסק לעיל כר"י מ"מ רלה להורות שיעשו לרווחא דמילתא ובלא לסמוך אדר"י וכמ"ש התוס' לעיל: (א) רק גיטה כו'. וצ"ל אליבייהו דס"ל כפירוש ר"ת בד"ה מה שקנתה כו' ועדיף מני' דאף דאין לו פירות כדתנן ניסת יתר עליו שבעל שאוכל פירות ואף דמכרה ונתנה קיים כיון דלכתחלה לא תמכור לא הוי כתגירה: (ב) הכהי לא מיושב למה בעי משתמר לדעתה דקאמר והוא כמו בעומדת בתוך ביתה דכיון דתלר משתמרת לדעתה הוא וכפירוש רש"י דבעבד נישר משתמר לדעת העבד ולא לדעתה: (ג) וברשב"א תירץ בשם התוספות דחידושא הוא דאתי לאשמעינן דהיכא דקדים איהו אע"ג דהיא נכנסת בתוך ארבע אמות דידי' לא הבכין אותן ד' אמות שיהיה לה בכן הלק ואפילו מגורשת ואינה מגורשת לא הוי: (ד) משום דכיון דקאי כולו בתוך ארבע אמות דידה כמו כד' אמות דידיה דין הוא דתיהוי מגורשת ואינה מגורשת אבל לקמן דקאי מקלתו תוך לד' אמות יקאי כד'

שרי גילה דעתו אבל לר"י דאפילו בסתם טותן גט אפילו גילה דעתו ואמר זה גיטך לא סגי עד שיאמר הרי את כו'. משמע דטעמא שתדע היא שמגורשת בגט זה א"כ קשה בהגיזקין משמע דאפילו לא אמר לה מידי מגט סגי כיון שגילה דעתו להעדים ודו"ק: **ע"ב** גמ' אלא רבה ור"י כו'. לרבה ורב יוסף מתני' לענין חוב מפורש במרדכי לא ואבד כפי' רש"י [דא"כ במחלה על מחלה תקשי קושיות התוס' בד"ה מחלה על מחלה נימא המטלית מחבירו עליו הראיה דהרי והרי ספיקא הוא] רק בפרעו קודם זמנו והמעות מונחים כאן בעין [והלוה רוצה לחזור ולהחזיקו בידו עד זמן פרעון ולא אי קרוב למלוה זכה המלוה כו' מחלה על מחלה יחלוקו] דליכא חזקה לזה יותר מלזה ותירוץ דרשב"א איט מחוור לי לדינא [שתירץ דכיון דהחוב ברור והפרעון ספק לא אמרינן הממע"ה ומ"מ לא מדמינן ליה לגמרי לאיני יודע אם פרעתיך דחייב לשלם הכל כיון שיש רגלים לדבר שפרעו והספק נולד בפניט] דסוף סוף כיון שיש להלוה ב' עדיות על פרעון החוב מה לנו לעדים האחרים ודלאו החיובא ואין לו דמיון לאיני יודע אם פרעתיך וק"ל (ה): גמ' היכי דמי מחלה על מחלה. וא"ל מאה אמה מזה וכן מזה דסוף סוף אגיד גביה להם"ד השתא דבקירוב תליא מלתא כל שהוא קרוב לו הרי הוא כמונח ברשותו וכד' אמות שאמרט מקודם ולמאי דמפרש דבשמירה תליא מלתא ובכל אחד יכול לשומרו או אינו יכול מגורשת ואינה מגורשת נ"ל דלא הוי אגיד ביה דדוקא היכא דבתורת רשותא אגידא ביה כפי' רש"י בד"ה והא אגיד אבל כאן אף שצריכה לשמירתו והוא מסייע לשומרו אין זה מקרי אגיד ודוקא בד' אמות דלעיל או בק' אמה דהוי כד' אמות להם"ד דלענין רשות קרי אגיד משא"כ למסקנא כל היכא שיש לה תפיסת יד לסייע לשמור קרי רשותה אע"ג דברה"ר קיימינן וגט צריך שיבא לרשותה וכיון שצריכין לשמירתו למה קרי טפי ברשותה מרשותו עיין: גמ' תניא נמי הכי וכו' הוא יכול לשומרו כו'. ולעיל נמי בר"י הוא יכול לשומרו והיא אינה יכולה לשומרו אין להקשות למה לי הוא יכול כיון דהיא אינה יכולה אף שהוא נמי אינו יכול לשמור הינה מגורשת דשניהם אין יכולין לשומרו דהוי מגורשת ואינה מגורשת היינו אינו יכול כל אחד לבדו אבל שניהם יחד יכולין וכמ"ש התוס' בד"ה שניהם אין יכולין זה אינו כלום דצריך לפרש קרוב לו למה מקרי טפי קרוב לו לזה פירש שהוא יכול לשומרו ולא היא ובמתני' גופא לאוקימתא הראשון דד' אמות נמי לאו דוקא רק דנקיט דבר והיפוכו דאף שאין קרוב לו כיון שאין קרוב לה דהיינו חוץ לד' אמותי' אינה מגורשת וכמ"ש לעיל. ועוד דפירוש והיא אינה יכולה לשומרו ר"ל לבדה דומיא דשניהם אין יכולין לשומרו שא"כ וא"כ הוצרך לומר הוא יכול לשומרו לבד דאל"כ הוי מגורשת ואינה מגורשת וק"ל: גמ' אלא לאו ה"ק כו'. לכאורה נ"ל הך הוספה להגיה אף בשניהם אין יכולין לשומרו כלל ואילו בא כלב יכול ליטלו אינה מגורשת [ול"ל להוסיף ולהגיה והוא יכול לשומרו כו'] ואפשר לומר דזה פשיטא טפי כיון דהגט אינו משומר כלל וכמ"ש התוס' בד"ה שניהם אין יכולין אע"ג דפשיטא דהתוס' היינו כנגד היכא שמשתמרת הגט בצירוף שמירתה דאז מגורשת ואינה מגורשת ועדיפא מהיכא שאינה משתמרת כלל אבל כאן דאינה מסייע כלל לשמור [והוא יכול לשמור לבד] שמא גרע [משניהם אין יכולין לשמרו כלל דיכול הוא לבד לשמור הוי רשותו טפי והו"ל להגיה בשגם הוא אינו יכול לשמור ואפ"ה אינה מגורשת]: גמ' דכתיב ויצאה והיתה. ולא מצי דאמרה לה זרוק בתורת גיטין (ו) דא"כ [היינו] וכן לענין החוב ואי משום דבקידושין לא שייכא משטה כ"ש היה קשה מאי למימרא: גמ' איתביה וכן לענין החוב. אע"ג דבחוב צריך שיאמר דוקא זרוק לי חובי כדמתני' שאני התם דבלא"ה מי הרשהו לזרקו לזה מסני דאמר ליה נמי ותפטר: **ברש"י** בד"ה כדי שתשוח כו' הוא דהוי קורבא דמתני'. ומחלה על מחלה כששניהם יכולין לשוח כו' ובסמוך דפריך לרב יהודה בד' אמות דידה קנפיל לאו דוקא ור"ל בתוך שתשוח קא נפל נסתמא כי נפל מידה ועיין במהרש"א באורך: **בתוס'** בד"ה ר"י אמר ס' ועוד קשה דרב אשי כו'. תפסו כאן דלעיל י"ל התם ביכול לשמור כמוה וברה"ר לא תקנו כי"ל הראשון (ז) אבל כאן לר"י הוי זה מחלה על מחלה דמגורשת ואינה מגורשת אי נמי אך השתא שתירלו בתוך ד' אמות אפילו יכול לשמור כמוה מגורשת א"כ היאך קאמר רב אשי ברה"ר לא תקנו ד' אמות [ודוחק לומר דיש לה ד' אמות דר' יוחנן שם לא איירי ברה"ר שלא הוזכר רה"ר ומתחלה מכח כ"ש הקשו דאפילו כאן דברה"ר עסקינן קאמר אפילו מאה אמה. זה היה במוסגר] והוכרחו לומר דרב אשי איירי באין יכול לשמור כלל. ויש לראות דלפי"ז בסימטא ובמקום דקונה ד' אמות אפילו באינה יכולה לשמור מגורשת [ול"ל] כמו שעשו ד' אמות רשותה אע"פ שאין רשותה וה"כ עשו שאינו מינטר כמינטר כמ"ש בסמוך באויר ד' אמות ועיין (ח): בתוס' בד"ה והא אי אפשר כו' ולכך מוקי לה בב' כיתי עדים וא"ש ליסנא דמחלה על מחלה כנ"ל והוא סוף דבור ואח"כ מתחיל הדבור הכא בב' כיתי עדים וא"ת וכו'. ור"ל [בדבור הראשון] כיון דלא ידעינן כו' הול"ל ספק לא מחלה על מחלה אבל בב' כיתי עדים המכחישין הספק נמשך מכח דהוי במאומד מחלה על מחלה עד שלכך אלו אומרים קרוב לו ואלו אומרים קרוב לה משא"כ באין יודעין איזה קדים וק"ל: **בתוס'** בד"ה ואת לא תעביד כו' כדאמר לעיל תיזל כו'. אף דהתם היה בשכ"מ מ"מ לשויה מגט פסול כשר אי אפשר והו"ל לאצרוכה חליצה כדקאמר הוי עובדא ואצרוכה כו' ומעובדא דפסלא דהוי דיעבד אין ראיה אע"ג דאף בדיעבד קאמר ואת לא תעביד עובדא מ"מ דלמא רב יוסף ה"כ קאמר אי הוי ד' אמות ודאי אינה מגורשת ואי לא מגורשת לחומרא וק"ל: **בתוס'** בד"ה לגיטין וכו' והקשה ר"י כו'. אפשר לומר דבגיטין בע"כ קנוי לה וזכתה בעצמה להיות מותר לעלמא ופקע שיעבוד הבעל מינה בע"כ מגזירת הכתוב אע"ג דבשעת קניית הגט היה בע"כ אין ביד הבעל לחזור משא"כ בחוב אף דהוי נתינה לענין פטור הלוה [אף בע"כ] מ"מ אילו זרק לו חובו תוך הזמן במשל בע"כ דמלוה שאינו רוצה לזכות בו עתה נראה דהלוה יכול לחזור בו ולמשוך המעות אצלו אם נתחרט ודו"ק היטב: **בתוס'** בד"ה אם יכול כו'. פשט דגמרא היה משמע אינה מגורשת כ"ז שיכול לנתקו לא נגמר הנתינה ואם רצה חוזר בו וכן לא הוי גרושה לאיסור כהונה וכל כי האי גוונא ואם אח"כ מניח המשיחה מלאחוז בידו [וה"ה אם קפלה ידה אח"כ דדוקא כ"ז דאגידה ביה אינה מגורשת] הוי גט אח"כ משעה שאינו אוחז המשיחה אבל ר"י משמע ליה אם נתן הגט לידה בשעה שידה פתוחה אפילו קפלה אח"כ לאחר שהגיעו אינה מגורשת כיון דבתחלת הנתינה היה יכול להביאו אצלו וק"ל: **בתוס'** בד"ה ותגרש כו' וא"ת כו'. וה"ה באיבעיא דר' אלעזר קשיא להו רק הקשו מקודם ואינו נראה לומר דבר' אלעזר י"ל דאיירי במינטר אבל מכ"ל לסתמא דגמרא להקשות דלמא ר"י איירי בהיט מינטר דזה דוחק: **בא"ד** וי"ל דאויר ארבע אמות חשיב ליה מינטר כו'. ובעייתו אם תקנו כלל שיקנה אוירא דד' אמות אע"ג דמינטר ובסמוך דאויר קונה היינו אויר גג וחלר דהוי רשות מדינה וק"ל: **בא"ד** ור"י וכו'. אבל בסמוך פריך שפיר והא לא מינטר דבאויר גג וחלר דקונה מדינא דקלוטה כמי שהונחה ודאי צריך שיהא מינטר כאילו הונחה גופיה דלריך שיהיה מינטר אבל ד' אמות דלא קני רק מתקנת חכמים לזה מבעיא ליה אם תיקנו באויר אע"ג דלא מינטר דכיון דעשו בזה באיט רשות [כרשות] כן [עשו לא מינטר כמינטר] ובמונח לארץ בד' אמות קונה מתקנה דמסתמא משומר בתוך ד' אמות וכי היכי דקני במונח ה"כ היה מסברא דקונה באויר דקלוטה כמי שהונחה דמי רק מספקא ליה הואיל ולא מינטר באויר דבגג וחלר דלא קני באויר אם לא במינטר אבל הכא מספקא ליה אם קני אפילו לא מינטר כיון דעשו כו' אבל אי אפשר לומר דבסמוך פריך והא לא מינטר ותיפשוט בעיא דר' אלעזר [דאם כן הול"ל ותפשוט כדקאמר הכא] וק"ל:

דף עט ע"א במתני' כיון שהגיע לאויר הגג כו'. לא קתני כיון שילא מרשות החלר כדבסיפא משום דכנגד אויר מעקה עלמו אינה מגורשת ולהכי קתני נמי לאויר הגג ולא לרשות הגג דמעקה קרוי נמי רשות הגג ולמ"ד פחות מג' כ"ש דבדוקא נקיט לאויר הגג ולא מרשות החלר: שם במתניתין נמחק או נשרף. הא דלא נקיט ברישא נמחק או נשרף עיין בר"ן אליבא דהרמב"ם ע"ש: גמ' והא לא מינטר. אף דהיא עומדת על הגג מ"מ אין בידה לשמור מפני הרוח ואף שכתבו התוספות האי עומדת היינו כמי שעומדת כו' [דמשמע דאם עומדת ודאי משתמר היינו כשעומדת מלד עמידתה] מינטר לענין כלבא וגנבים לאחר הנחה או כמו שעומדת אללו בד' אמות [דמשתמר אף מן הרוח כמ"ש התוס'] מ"מ פריך שפיר דמיירי אף בעומדת חוץ לד' אמות כמ"ש התוספות לעיל בד"ה ותתגרש: גמ' הכא בפחות מג' כו'. לכאורה אם משתמר למה לי לבוד ואם אינו משתמר כי נח מאי הוי ועיין מ"ש סוף שמעתא זו ודו"ק: גמ' כגון שהיו כו' עודפות על העליונות. קשה כיון דאיירי בעודפות א"כ מינטר גג מזיקא ע"י מחילות החלר שמגינים שאינו יוכל הרוח לבא לשם כדמשמע בתוספות בד"ה כגון וק"ל [ואיט קושיא דגמרא לא נחית מתחלה לעודפות וסיפא מחדש לן עודפות מדקתני כיון שילא מרשות הגג ופריך מה בכך שילא מרשות הגג והא לא מינטר ואכתי לא בא במחילת החלר ואיירי ברישא בסתם חלירות ולזה מפרש בגג גופא דמינטר. זה היה במוסגר] ובסמוך בב' חלירות מבואר בהדיא מאי אמרת איט משומר מבני החלר הא ע"י שעומדת על ראש הגג [ברישא] ובתוך החלר [בסיפא] משתמרת וא"כ למה לי מעקה ופחות מג' וכו' ודו"ק וא"ל כיון דסתם גג גבוה י' הו"ל משתמרת בלאו דידה וכפי' רש"י ולזה הולרכו התוספות לפרש כמי שעומדת [וא"כ אינה עומדת אלל הגג] והתוס' בב' חלירות בסמוך איירי במחילה נמוכה מי' חדא מאי פסקא ועוד דאכתי למה לי מעקה ופחות מג' כיון דעודפות ועיין: גמ' כמאן כרבי וכו'. אפשר לומר דנקיט רבי לאפוקי רבנן דיליה דאיט כרבנן כר"ע מלי אתיא דדוקא ברה"ר לא ס"ל קלוטה כמי שהונחה דמיא דליכא מחילות משא"כ כאן בשמעתין דאיכא מחילות לזה פריך דלא כרבנן דרבי דפליגי אפילו ברה"י והשתא אין מקום לקושיות התוספות ודו"ק. ולא מצי אפי' תימא רבנן ושאני הכא דסופו לנוח בתוכו אויר דשמא פליגי רבי ורבנן אף בסופו לנוח וקלטו רוח או כלב ועוד דללד בעיא דרבא [בפ"ק דמליעא] דאויר שאין סופו לנוח [אי] כמונח דמי דהיינו ממש כפלוגתא דרבי ורבנן מיבעיא ליה לענין קנין והיקשי כמאן כרבי באותו לד ורולה התלמודא לדחות דהיה שהולך בב' לדדין ועוד דרבא בעלמו קאמר הך סברא בסמוך ג' מדות בגיטין כו' אבל הכא משום אינטורי כו' ואיהו הולרך לומר סברא דמינטר משום ספיקא דבעיא שלו ודו"ק ובח"ש מניחו בתימה: גמ' לא שנו אלא שקדם גט לדליקה. האי לא שנו דנשרף הו"מ לעשות ברישא רק סיבת המחיקה יכול לבא מכמה ענינים שונים לא יכול למינקט דבר פרטי בלא שנו משא"כ בנשרף נקיט דליקה ואפשר לומר דבנמחק לא ברירה כל כך המחיקה שאפשר שיבאו עליה ויהיה רשומו ניכר לכן אין חילוק ולא שייך בזה מעיקרא למחיקה קאי ודו"ק: גמ' שלש רשויות חלוקות. נמחק שלש וכן משמע מרש"י ואיט מוכרח למוחקו דר"ל גג בית וחלר להפוקי גג וגג כדבסמוך ודו"ק בפי' רש"י ולפי"ז נ"ל גג וקרפף חדא השמישתא הוא ואין מקפיד: גמ' למה לי אויר הגג. אין ר"ל אפילו באויר החלר נמי דהוי דרך עלייה רק ר"ל יליירו בדרך ירידה בחלר וק"ל: גמ' הא דאמר רבי קלוטה כו'. ולא נקיט ר"ע לאשמעינן דאפי' רבנן דרבי דפליגי אפילו ברה"י לא אמרינן קלוטה מ"מ הכא מודו ונ"ל שר"ל הכא מודו בליור קלוטה דלעיל שסופו לנוח באויר זה רק נמחק או נשרף כדלעיל אפילו תימא רבנן וכו' ובאין סופו לנוח דהייט מרה"ר לרה"ר דרך פתח רשות היחיד דהייט פלוגתא דרבי ורבנן לענין שבת מבעי ליה לענין קנין בעיא דארנקי והומ"ל הא דאמר ר"ע קלוטה כמי שהונחה דמיא אפילו ברה"ר מ"מ הכא משום מינטר בעי עודפות רק נקיט דינו אליבא דהלכתא ודו"ק: גמ' והא דאמר רב חסדא כו' וברחבו טרסקל כו'. לרבותא דגיטין נקיט לה [דאפ"ה איט גט] דר"ח אמר דיט בל"ז לענין שבת רק [לכאורה לשבת גופא בעי הנחה ע"ג מקום ד' אפי' ברה"י כמו שאמרו גבי ידו בפ"ק דשבת ועיין ברשב"א ובח"ש בזה. ולקושטא נראה] דע"ש הוא דבשבת הוזכר דברי ר"ח כמה פעמים וליתא תיבת טרסקל ובידו דוקא פריך והא בעינן מקום ד' על ד' דהדס חולק רשות לעלמו אבל בקנה נעוץ ברה"י אפילו כל שהוא ברה"ר דוקא בעינן טרסקל ומשם נמשך הטעות ע"ש בשבת ובהדיא פי' רש"י בשבת דף ז' ע"א בהך מימרא דרב חסדא נעוץ קנה סתמא איט רחב ד' כו' דלא בעינן הנחה ע"ג מקום ד' ברה"י ודו"ק: גמ' והא לא מינטר. ק"ק מ"ש מונח על טרסקל רוחב ד' [למאן דגריס טרסקל] ממונח על גג דמשמע לעיל דא"ל מעקה במונח דאפילו בפחות מג' א"ל מעקה ולא מחלק לעיל בין גג גבוה הרבה או לא או רוחב הרבה או לא ואפשר לומר דשאני גג דרחבו למטה כלמעלה ואין כח לרוח לשלוט כל כך כמו טרסקל על קנה כל שהוא ועי"ל דלעיל היא עומדת על ראש הגג וכשמונח או כשהוא פחות מג' יכולה לשמור משא"כ כאן שהוא בגובה הרבה אינה יכולה לשלוט ולשמור שם ודו"ק: **ברש"י** בד"ה אבל נמחק כו' אינה מגורשת כו' לא מקרי נתינה כו'. ובגיטין בעינן ונתן מיושב בזה קושית תוס' בד"ה דרך עלייה וק"ל ועיין ברש"י בב"מ בע"א: **בתוס'** בד"ה היתה כו' שעומדת ברשותה כו'. וכן לתירוץ דאוסלא אורי לן בזה דמסתמא מקום שעומדת אוסלא לצורך גיטה ואילו עומדת למטה לא קני ברישא וק"ל: **בתוס'** בד"ה כגון כו' דאיסור שבת ואיסור גניבה באין כאחד כו'. לשון זה איטו בגמ' שם ועיין בחידושינו שם מ"ש בעזה"י ופשט דברי התוס' הלו לקושטא דאיכא למימר דאף לר"ע בעי עודפות כיון דבמינטר תלוי ומ"ש בדבור א"כ אזיל בה"א דמקשה וק"ל דגמרא דמרובה ע"כ אזיל לפי האמת דהכא דמחלק בין קנין לשבת דאל"כ ניחא שפיר לרבנן דבאין כאחד

ביאור

בד' אמות דידיה שייך למיסרך והא אגיד עכ"ל הרשב"א: (ה) וכעין זה דעת הט"ז בח"מ סוף סימן ע"ד לענין במלא אח"כ מטבע מזויפת בתוך הפרעון והלוה טוען בח"י אם הוא שלו. אלא דשם עדיף מזה דכבר נסתלק המלוה בחזקת פרעון גמור והספק נולד אח"כ ע"ש. ומ"מ מדברי התוס' בד"ה מחלה על מחלה נראה לסדיא דס"ל כדעת המרדכי דלא דמיא לאיני יודע אם פרעתיך דהקשו ונימא המוע"ה. ואין להקשות אי כדרבה ורב יוסף מוכרחין לפרש כפירוש המרדכי א"כ מאי מקשי נמי על ר"י די"ל דע"כ בר"י אין הפירוש כדמפרש המרדכי כדמוכח בתלמודא דאוקמי אליביה למתני' בדאמר זרוק לי חובי והפטר משמע דלענין חיוב אונסין קמיירי גם מאי דמשני הלמודא על קושיות מאי למימרא דה"א דמאי אמר משטה אני בך ע"כ לא שייכא בדינא דהמרדכי רק לענין חיוב אונסין והייט משום דלר"י דסובר דלגיטין אמרו ולא לדבר אחר דלכל שאר מילי לא תיקנו רשויות הללו וכחוב דמתני' מיירי באומר המלוה זרוק לי חובי בתורת גיטין ע"כ דזה לא מהני ב זכה המלוה לענין שלא יוכל הלוה לחזור בו ולהחזיק במעות דכיון דמדינא אין זה רשות המלוה א"כ במאי זכה המלוה ע"י דיבורו שאמר בתורת גיטין וע"כ דלר"י הפי' לענין חיוב אונסין ולזה הוכרחו התוס' לתירולם דאין זה ספק אבל רבה ורב יוסף סברי דאף לדבר אחר ובאמת לפי אוקימתא דקרוב לו היינו ד' אמות ודאי דקונה בכל מקום חכה בו המלוה לענין שלא יוכל הלוה לחזור ולהחזיק עד הזמן פרעון ור"י דאמר לגיטין דוקא הייט לשיטתיה דאמר קרוב לו הייט אפילו מאה אמה רק שיכול לשמור וזה נלמד הוא דתיקנו בגיטין ולא לדבר אחר וכן משמע מדברי הטור גרמו בקיטר שבקי הרא"ש שבבב לבריא

בתוך ד' אמות של מלוה אפילו אמר זרוק לי חובי סתם פטור הלוה והיינו משום דד"א קונות בכל מקום ואפילו למאי דמשמע מדברי הטור יהש"ע סי' ק"כ דאפי' בתוך ד' אמות בעינן שיאמר זרוק לי בתורת גיטין הייט לענין חיוב אונסין ומשום דמסתמא רוק לי חובי ושמור קאמר אבל לענין דינא דהמרדכי פשיטא דאם זרק הלוה המעות לתוך ארבע אמות של המלוה ודאי דלא יוכל לחזור דלא גרע ממתנה: (ו) לכאורה איט מובן קושיתו דאי לא תיקט רבנן שיהיה קטי לה לרשותא רק בגיטין מאי מהני אמירתה בתורת גיטין מ"מ הא בעינן שיתן הקידושין ברשותה ולא מהני ריצוי דידה בבלמא גחוב לענין פטור הלוה מחיוב אונסין שפיר נפטר בהאמירת המלוה זרוק לי בתורת גיטין דמהילה א"ל קנין: (ז) ומה שתירץ ר"א שם מתני' דנפל עליה ובא אחר והחזיק כו' זכה בה משום דברה"ר לא תיקנו ד' אמות נ"ל דאיירי שאותו אחר עמד שם והיה יכול לשומרו ג"כ. אך קשה לכאורה דמ"מ השתא נמי בדר"י דמגורשת ואינה מגורשת מ"מ שפיר קאמר התם דזה שהחזיק זכה דברה"ר לא תיקנו ד"א ומטעם יכולים לשמרו פשיטא דלא מהני במליאה כדקאמר ר"י בהדיא בסמוך לגיטין אמרו ולא לדבר אחר ומה שאמר ברה"ר לא תיקנו ד' אמות דמשמע אפילו בגט נמי א"ש דהא דמהני הכא בגט ע"כ לאו מטעם ד' אמות דהא אפי' מאה אמה רק מטעם שמירה. מיהו זה קשה התוספות גופיה. שם שיש ליישב קלת. וי"ל בדוחק דמשמע להו ליבנא דברה"ר לא תיקנו דאיט קונה כלל ברה"ר אף בגט. ולפי"ז אין לורך למ"ש ברתובה דאמליאה דהתם ל"ק כלל רק אמה דאמר לא תיקנו: (ח) ולפי"ז צריך לסיום דאיבעיא דר"א לקמן אי תיקנו באויר שיקנה אבל זה פשיטא ליה דלא בעי למינטר כ"ל

גס"ד דהכא [והתם קאמר כמאן כר"ע דלא כרבנן] ודו"ק: **בא"ד** דרה"י עולה עד לרקיע. נרה"ד נמי ס"ל לר"ע קלוטה כמו שהונחה דמיא רק דוקא עד י' טפחים ולמעלה מי' ברה"ר מקום פטור הוא והכא אע"ג דגבוה י' כיון דרה"י הוא עולה עד לרקיע וק"ל: **בתוס'** בד"ה כמאן כו' דכר"ע לא כו' מדמצריך כו'. והא דבעי מעיקרא והא לא מינטר ולא משני ר"ע היא למאי דס"ד השתא אינו קושיא שהרי הן ב' מקשנים והשתם גמרא ידע שפיר לחלק בין קנין לשבת וכמימרא דרבא בסמוך וכבעיא דרבא התם לענין ארנקי אם יש חילוק בין שבת לקנין רק רב אסי ור"ז לא ס"ד כן [וסברי דמאי דבעו כל אמוראים הקודמין מחיצות עודפות משום דסברי כר' ולא כר"ע] ודו"ק: **בתוס'** בד"ה דרך עלייה. לעיל והתגרש מאוירא כו' ובמתני' דהכא דמתגרשה מאוירא וכן מדרך ירידה לא קשה כלל דעדיפא הכא שסופו לנוח באותו אויר אטולי קלטה כלב וכה"ג אבל מהא דאינה מגורשה בדרך עלייה אע"ג דסופו לנוח באותו אויר שהרי הוא תוך המחיצות הקשו במכ"ש שלא תתגרש התם וק"ל: **ע"ב גמ'** ב' חצירות זו בתוך זו. כן מלאתי מוגה וכצ"ל דומיא דב' קופות ממש וכן משמע לשון הגמ' עודפות על הפנימית לשון רבים ובתוס' בד"ה פנימית ומיירי כשמחיצות החיצונה מפסיקות לשון רבים ואילו בציור זה לפנים, מזה ממש מפסיקות כזה ושאין מפסיקות כזה לא א"ש וכן בציור צ"ל נמי שמחיצות הפנימיות הסובבין מבחוץ אותן ג' מחיצות עודפות נמי על מחיצה הרביעית החולקת בין פנימית לחיצונה: **גמ'** איכא דאמרי כו' אם נתגרשה תנשא לכתחלה. לפ"ז ר' יוחנן דלעיל דף ע"ו ע"ב ה"ז גט קתני דלא הוי גט ישן כו' לא ס"ל ככך ליסנא ולפרש"י והלך בעלה למדה"י כו' א"ש ועיין במהרש"א (ט): **במשנה** לא פירות ולא מזונות. עיין בר"ן: **שם** במשנה בת ישראל נפסלה מן הכהונה. ביבמות פריך פשיטא ומשני בת לוי מן המעשר כו' אצטריכא ליה וכ"ה לפירוש התוס' כאן דהוי גרושה מן התורה ופסולה משום גרושה: **ברש"י** בד"ה מטמאין לה אם כהנים הם הוא סוף דבור ומתחיל הדבור מן הכהונה דזונה היא וכצ"ל ור"ל אם השני כהן ועבר ונשאה באיסור או לא ידע שהיא גרושה וסבר שהיא פנויה שמת בעלה: **בתוס'** בד"ה והא דאמר ר"י אמר שמואל כו' וא"ת א"כ כו'. דבל"ז ניחא באותו הגג שרי לטלטולי בתוך ד' אמות אע"ג דנפרץ כו' לא יהא בגג האיסור גופיה ומגג לגג אפילו בתוך ד' אמות אסור אבל השתא להוליך לביתו אפילו מגגו נמי אסור: **בתוס'** בד"ה פנימית גופיה כו' לאו דוקא משועבדת כו'. כלומר שאם יפלו שיחזור ויבנה דא"כ כו': **בתוס'** בד"ה דהא לא נח כו' משמע אפילו מונח בחלל כו'. דומיא דהגיע לאויר מחיצות החיצונות שפירושו תוך החלל וק"ל:

דף פ ע"א

גמ' משום דמלכותא הוי. לכן לא אמרינן מאי דהוה הוה כדקאמר מקודם אבל מלכות מדי כו' מה דהוה הוה אבל בנין הבית אמרינן שפיר מה דהוה הוה וכדי שלא תקשי גם זה מלכות הוי מלכות ישראל לזה פי' רש"י דאיכא שם מלכות במנין מזכיר שם מלכות משא"כ בבנין הבית ולבריאות עולם מפורש בתוס' מעבר לדף: **ברש"י** בד"ה אחיו של שני כו' ואחיו של ראשון צריך לחלוץ מן התורה. צ"ל לפרש"י כיון דכל המקדש אדעתא דרבנן וכו' ודעת רבנן שהקידושין לא יתבטלו ע"י גט כזה שבא אחריו ואדעתא דהכי גמר ומקדש (י): **בתוס'** בד"ה שינה שמו כו' לא שינה ממש. דא"כ ליניקט לא כתבו כלל דהאי רבותא טפי דפסול נמי כדלעיל בעובדא דשקיל ס"ת ויהיב לה וכמ"ש התוס' שם: **בתוס'** בד"ה שם עירו כו' כיון שא"ל לכותבו כלל כו'. ומקום דירה פסול באמת אם לא כתבו כלל כמ"ש כבר ולא כמשמעות הגהת אשר"י לעיל פ"ב בשם ר"י וא"ל היא גופא טעמא מאי למה הצריכו שם דירה טפי הייט טעמא משום ב' יב"ש בב' מקומות ודאי שכיחי גם שם דירה מבורר ונודע וניכר ע"י כן טפי משא"כ מקום לידה אינו מבורר כלל ואינו ניכר טפי ע"י כן וכיון דכותבין מקום דירה תו לב' יב"ש בחד מקום לא חיישינן ולא הוכיחו מדלא מוקי שיה במזרח אדירה ושינה עירו בלידה דמשמעות הוא עירו דהשתא דהייט או עמידה או דירה או הסופר אבל לידה לא מקרי השתא עירו ועוד שהתוס' רצו השתא להוכיח אפילו שינה ממש כשר בלידה ואילו מזה לא מוכח שינה ממש דמתני' איירי בב' שמות בב' מקומות דומיא דשינה שמו ושמה ובמקום עמידה דבסמוך לא מצו להוכיח יותר והוכיחו לכל הפחות זאת: **בתוס'** בד"ה כי יתביתו כו' ולרבותא כו'. ומתני' לא נקיט לרבותא או שמא בדיעבד אינו פסול במקומות השמוטות רק מזרח ומערב: **בא"ד** וה"ה עדים שלא יחתמו כו'. עיין באשר"י ויותר במרדכי דעיקר קפידא משום עדים: **בא"ד** שמא איחרוהו וכתבוהו כו'. ר"ל שההלואה בר"ח אדר היה בשילי ואח"כ בר"ח ניסן היו העדים בהיני וכתבו השטר והעמידו הלואה שנעשה בפניהם בשילי על היום הזה [ר"ח ניסן] ולכן אף שאמרו העדים עמנו הייתם בר"ח ניסן בהיני אינן נעשין זוממין על ההלואה שכתוב בשטר שנעשה בר"ח ניסן בשילי וק"ל וכפרש"י בהדר"מ וכתב שם אע"ג דאמר ליה ר"ה וכו' כי יתביתו בהיני כו' הייט לכתחלה כו' ע"ש ואינו נראה לפרש כיה אומרים שמא אחרוהו כו' שר"ל שכתבו השטר באדר בשילי מקום ההלואה [והעמידו זמנו בניסן ולכן אף שאמרו העדים] עמנו הייתם בר"ח ניסן בהיני [אין נעשין זוממין] ולפי"ז צ"ל דאייתם הוא מכיון דמאוחר כשר א"כ גם שילי בהיני [דהייט שנכתב בהיני בר"ח ניסן וכתבו שילי] יש להכשיר שיאמרו הרואים שאחרוהו וכתבוהו וכמו שהקשה אח"כ ר"י להכשיר בגט כו' ואינו נראה כלל דא"כ למסקנת התוס' מנ"ל לחלק בין גיטין לשטרות דלמא בשטרות נמי פסול שילי בהיני כיון שאינו כותב מקום שעומד באותו שעה מיחזי כשיקרא משא"כ בגט מאוחר שכתב מקום שעומד בשעת הכתיבה וכעוד י"ל ודוחק לומר דבמסקנא חזרו מחילוק דגט ושטרות ועוד דהו"ל לאתויי משנה שלימה שטרי חוב המוקדמין פסולין והמאוחרין כשרים וק"ל ולשון שמא אחרוהו וכתבוהו ולא כתבוהו ואחרוהו משמע כמו שפירשתי ולכן פירשתי כן ויש לעיין שם בתוספות: **בא"ד** אע"פ שלא יהיה הסופר שם כו'. ר"ל והוה כשעת הדחק כיון שאין להם סופר שם ואפ"ה לא יפה עושין ויש מפרשים אע"פ שלא כו' דהשתא מחזי כשיקרא וכמ"ש לקמן בסמוך בוי"ל וכן בוקשה לר"י הלא אם ירצו שלא יהיה הסופר בעיר ביום הכתיבה כו' ואפ"ה נוהגין לעשות כן בזה לא יפה עושין ומדוקדק בזה שהסופר בהא וק"ל: **בא"ד** אע"פ שכתב מן האירוסין זמן שלאחר נישואין. דבכתב זמן האירוסין הוי גט ישן כיון שמיחד עמה אח"כ ונשאה לאשה אע"פ שכל מאוחר ר"ל שההלואה נעשה היום וכתבו הזמן כאילו נעשה אח"כ ואילו אם דעתו ללות למחר וכותב השטר על למחר אין זה צריך בושם השפיר דמי מ"מ בגט שכיתב לכשתכנסנה אגרשנה קרוי מאוחר דאי אפשר למצוא בגט מאוחר בענין אחר דאף אם נתן לה הגט עכשיו אינה מגורשת אלא מזמן הכתוב בו כמו שכתבו התוספות והאשר"י לעיל בשמעתין דמפני מה תקנו זמן בגיטין ודו"ק: **בא"ד** וי"ל שמא כו'. ולהכי פסול שילי בהיני שאם לא ירצו הסופר כו' וכי תימא למה תקנו שיהיה בעיר לבסוף לתקנו אף אם לא יהיה בעיר ויהיה שילי בהיני כשר דיתלו בזה דפסלוהו מאוחר אם לא יהיו בעיר משום דמיחזי כשיקרא בשעת כתיבה שמאחר הזמן (כ) ואין להקשות א"כ יתרצו בקצרה דשילי בהיני פסול משום דמיחזי כשיקרא בשעת כתיבה משא"כ מאוחר דכשר דמאוחר נמי מיחזי כשיקרא במה שמאחרין הזמן רק אח"כ בטעוד י"ל חלקו בכך כיון דלא מיחזי כשיקרא בהא שכותב מקום שעומד שם וק"ל: **בא"ד** ועי"ל בגט מאוחר כו' בשעת כתיבה ולא מיחזי כשיקרא אע"פ כו' כצ"ל: **בסוף** הדיבור ויסברו העולם שהקדימוהו לרווחא ולאלומי החשש וק"ל: **ע"ב גמ'** לערבינהו כו'. דהוי מענין אחד פסול דגט משא"כ אידך בבות: **גמ'** זינו לא לימא כו'. ר"ל זנת במזיד דבהכי איירי רב המנונא דנשאו בעלמו הוא זנות בשוגג: **גמ'** כ"ז שיושבין ועסוקין באותו ענין זהו כו' כצ"ל: **ברש"י** בד"ה זינו לא כו' דקס ליה בלא יבנה כיון שלא בנה כו'. ונמלא פוגע באשת אח. שלא במקום מצוה דהוי בכרת (ל) אבל מה שנשאת לאחר אין מעלה או מוריד בה"א זו דליתא לדרב המנונא רק מכח שהלך נגע בה ואין מחוור לי מה שמחק הח"ם ע"ש: **ברש"י** בד"ה דמיחלפא כו' אבל זנות לית ליה קלא כולי האי ומידע ידעי כו'. שהדברים כפשטן ומשמען והאריכות של הח"ם לא נכנס באזני כעת: **בתוס'** בד"ה זו דברי ר"מ כו' דמשמע מגורשת ותנשא לכתחלה כו'. לאפוקי שלא תימא מגורשת לענין הולד כשר ולא פליגי לזה כתבו שמשמע שמגורשת לכתחלה ולא בקשו לדקדק השתא דמשמע תיגרש לכתחלה וכפירוש ר"ת רק אף אם נניח שפירושו דתנשא לכתחלה מ"מ קשה וכן בסמוך אבל לשם מלכות אחרת אסור לגרש בו ובדיעבד הולד כשר נקטו ב' קלוות וכן מ"ש אח"כ ולדידיה אסור לגרש לכתחלה גם כן לרווחא כתבו כן אף שלא נדקדק אם תנשא בדיעבד [אם נתגרשה] או הולד דוקא כשר בדיעבד ולא תנשא סוף סוף לכתחלה אסור לגרש וכוונתם במ"ש דפליגי ולא בקצרה הלכה כרב באיסורי דדוקא היכא דפליגי רב ושמואל הלכה כרב משא"כ במימרא דרב באנפי נפשיה לא פסיקא הך כללא ועוד כדי להקשות לספרים דגרסי לעיל אמר ר"י אמר רב א"כ פליגי דרב אדרב דלהכי הוצרך הרב ר' אלחנן לחלק בין סנטר כו' ליישב ספרים דגרים רב בתרוייהו וק"ל ואין ענין לפרש [מ"ש] ולדידיה [הייט] לשמואל או כמ"ש בח"ם לדידן אסור מיהא לכתחלה ויש שם טעות לבית הלל צ"ל לכל הפחות נמשך מר"ת לב"ה וק"ל: **בא"ד** אבל לשם מלכות אחרת כו'. טפי הו"ל שלא לשם מלכות כלל אסור כו' דאי רבותא טפי ודומיא דלבריאות עולם אך ר"ל ר"ה אמר רב דלא נקיט סנטר דקאי אמתני' דנקיט לשם מלכות אחרת אע"ג דבמתני' נקיט נמי לחורבן הבית דלא הוי מלכות: **בא"ד** ומה שאנו כותבין כו'. דהשתא אנו טהגין דלא כמאן דלכ"ע פסול לבריאות עולם דאפילו שמואל דוקא בסנטר מכשיר דעדיף טפי משלא לשם מלכות לפירוש הרב ר' אלחנן ובתחלה לא היה קשה רק הא קי"ל כרב וכו': **בא"ד** והרב ר' יוסף כו'. דלהסברת תירוץ הראשון סוף סוף כל דבר שנאסר אף שבטל הטעם צריך מנין אחר להתירו כדאיתא פ"ק דביצה לזה פי' המלכיות אין מקפידין על כך ואפילו מדינה דגמ' עלמו שרי אותן שאין מקפידין ומנהגינו עכשיו אפילו לר"מ דהא טעמא משום שינוי הזמן דאילו מדינה דגמ' [בזמניהם] אף לרבנן אסור דדוקא סנטר דעדיף משא"כ לפירוש ר"ת דמדינה שרי דסנטר גרע מהכל לבריאות עולם אתיא דוקא כרבנן ולא כר"מ: **בא"ד** והשתא א"ש כו'. דלפי' רש"י לערבינהו בהדי שלוש מלכות לא א"ש כל כך כיון דפסולין שאינן דומין כ"כ ואע"ג דתני נמי היה במזרח דדמיא לשינה שם עירה מ"מ הין חובה בשביל כך למיתני שינה שם עירו דאדרבה היה במזרח לא הו"ל לשנות בהדי שלוש מלכות: **בא"ד** ומיהו קשה לפירוש ר"ת כו'. דלאידך פירושים ניחא דפריך לקמן לרב דהכא דאמר הולד כשר ועיין במלחמות שהסכים לפרש"י ע"ש: **בתוס'** בד"ה נשאו אין כו' ועוד לאיכא דאמרי כו'. מנ"ל הה"ס להקשות כיון דטעמא דנשאו ליתא בזינו אבל בדיחויא דלישנא קמא לא נשאו וה"ה לזינו ליש לומר ודאי י"ל כן דמתני' ס"ל ג"כ דינא דרב המנונא דאסורה ליבם מטעמא שיש לו לרב המנונא ומתני' איירי בנשאו משום לישנא מעליא אבל לאיכא דאמרי מנ"ל להקשות כיון דזינו אינו מוכרח דהא טעמא דבנשאו ליתא בזינו אבל לפירוש ר"י אתי שפיר דמכח הכרח מקשה באיכא דאמרי. נשאו וה"ה זינו: **אפשר** לומר לפרש"י דאיכא דאמרי ס"ל א"ל גזירה בגופיה אם לא דאסור זנות במזיד מדקאמר נשאו וה"ה לזינו ומה ענין לזה עם זה אלא מהאי טעמא וכמ"ש התוס' ולזה צ"ל [בדיחויא] דמיחלפא אבל בלישנא קמא דלא מידכר מיחלפא טעמא כפשוטו משום גזירה בגופיה אע"ג דזנות במזיד מותרת והתוס' מפרשים ס"ד דלישנא קמא כמסקנא דאיכא דאמרי דשניהם דלא כרב המנונא ונשאו דוקא משום דמיחלפא וא"צ לזוכרו בלישנא קמא כיון דבין לס"ד ובין להאמת דלישנא קמא יכול להיות קיים סברא דמיחלפא רק שלהאמת א"ל כיון דאיתא לדרב המנונא ישנו משום גזירה בגופיה אבל לאיכא דאמרי לא ס"ל להס"ד כלל סברא דמיחלפא וזה מחדש לו התרלן: **בא"ד** ועוד אמאי לא דייק נמי כו'. והתם ודאי אין לדייק דזינו אסור מדאורייתא מוקמינן א"כ ש"מ דע"כ אין זה דיוק: **בא"ד** כיון דזינתה במזיד לא מיתסרא כו'. אינו נראה שהטעם משום שיתלו בזנות דהיתירא וק"ל: **בא"ד** דהוי משמע תרוייהו כו'. דבשלמא בהאשה רבה הוצרך לאשמועינן דגזרינן להכי נקיט נשאו דשמעינן תרוייהו דלית לן טעמא שם בנשאו אלא משום גזירה שמא יאמרו כו' דהא ליכא למימר מיחלפא כו' א"כ ש"מ זינו נמי דאי לאו דאסור מדאורייתא זנות במזיד לא הוי גזרו אשוגג ואילו תני זינו לא הוי ידעינן נישאו דדלמא לא גזרינן מעולם אבל כאן הו"ל זינו דשמעינן תרוויהו דכיון דאסור זנות במזיד א"כ גזרינן בשוגג גופי' דומיא דהאשה רבה דמ"ם אך השתא דנקיט נשאו דאיכא למטעי דזינו שרי ונשאו אסור לא משום גזירה דבגופיה רק משום דמיחלפא בהאשה שהלך וכו' דשם יש לגזור שמא יאמרו כו' כיון דזנות דמזיד פשיטא דאסיר שם מדאורייתא וק"ל: **בא"ד** וה"ה דהו"מ למידחי כו'. דבשלמא לפי' רש"י ודאי עדיפא דחי שם אדרבה אם ס"ד דמקשה קשה מאי ס"ד וכו' כמו שכתבו התוספות ועוד וכו' וק"ל:

דף פא ע"א

גמ' אילימא דאי מבטלין קלא כו'. ונקיט כתב דמעשה שהיה כך הי' וכ"ע קרי לנתינה כתיבה: **גמ'** דורות האחרונים ר' דוסא. אבל ב"ה אינו מחמיר כב"ש אבל אינו מיקל משא"כ ב"ש ור' דוסא מקלה אל קלה: **בתוס'** בד"ה לא כל הימנו וא"ת לרב אדא כו'. להא אפשר לומר שהיא משחדתו בממון לעשות קטטה זאת כדי שתפקיע עצמה מבעלה השני אף שסוף סוף אסורה לראשון מה בכך: **שם** וא"ת לרב אדא כו'. אבל לשמואל י"ל בדוחק שניחא להו לבטל הגט שיחול מעלמו אישות שיש לה עם בעלה הראשון מלהחזיר ומלהגשא מחדש לקדם קידושין חדשים עם הראשון וכ"ש אם הוא כהן שאסור להחזירה רק זנות הראוי לשני אינו מדוקדק יפה: **בתוס'** בד"ה ובנהרדעא כו' אפילו ע"י עדים כו'. דאל"כ דלמא בעייתו ע"י עדים ולזה הקשו והא דאמרינן כו': **בתוס'** בד"ה טרקסמון כו' ועוד צ"ע כו'. דשאר ירק חייב מדרבנן לעשר ולהכי נקיט טרקסמון בדיוק אם נעיין שהדין כן: **ע"ב גמ'** אדם עושה בעילתו בעילת זנות. ובפנויה בעלמא לכ"ע אדם עושה בעילתו בעילת זנות דדוקא הכא הואיל שהיתה אשתו אמרינן טפי לשם קידושין אף שיש סברא לאידך גיסא. ובמה שהקשו התוס' ד"ה ב"ש אפ"ל נמי סברת הירושלמי דלעיל דף ע"ט ע"ב בד"ה ב"ש דכל אחד לטעמיה אזיל רק תלמודינו אין נראה דס"ל כן וחו"ק: **גמ'** במאי פליגי. דה"ל פליגי באדם עושה בעילתו בעילת זנות ולכ"ע הן הן עידי יחוד כו' לאפוקי ר"י ורשב"א דלא נחלקו בלא ראוה כו' דאם כן ומודים במן האירוסין כו' לא הוי הודאה ממין הטענה וק"ל: **במשנה** הכל מבלימין כו'. אף דמשמע לכתחלה כמו הכל שוחטין ועיין פ"ק דחולין מ"מ מברייתא ואם הבלים כו' משמע דיעבד הולד כשר אבל לכתחלה לא תנשא (מ): **גמ'** כ"ע ידעי דקרוב הוא. ואשה נכשיר לפי"ז ור"ע אמר אלא הקרובין הראוין כו' יש ליישב בדוחק כיון דהכל יודעין דאשה היא וקלתן אין יודעין דין עדות משא"כ בקרוב או גזלן דאין הכל יודעין וקלתו יודעין ישנו ג"כ כנגד זה מקלהן יודעין דיני עדות: **ברש"י** בד"ה רב יוסף מתני במלתיה דר' זירא כו' אבל כו' כצ"ל: **ברש"י** בד"ה דלמא אתי לקיומי כו'. וב"ד אין יודעין שהן קרובין ויקיימוהו

באור

וצ"ל בתוספות בד"ה ושמעתם: (ט) שהוכיח דע"כ ר"י גופיה ס"ל כהאי ליסנא ועיין מ"ש לעיל דף י"ח ע"א בתוס'. יש בסולה גט להאשה: (י) עיין לעיל דף יז ע"ב בגמרא בדיבור מה הועילו חכמים בתקנתן במה שהגהתי שם: (כ) י"ל אף דבשעת כתיבה היה במקום הכתיבה וגם בשעה יתלו שהיה במקום הכתיבה בשעת כתיבה מ"מ היא גופיה מיחזי כשיקרא כשכותב במקום שכתיבה יום פלוני ובאותו יום לא יהיה הסופר באותו מקום. ולזה כתב וא"ל א"כ כיון דאח"כ לא מיחזי כשיקרא דהרואים ידעו שהוא מאוחר רק משום שעת כתיבה א"כ יחלקו בקצרה דבמאוחר לא מיחזי כשיקרא כיון שכותב מקום שעומד שם וכסברת הוטי"ל: (ל) המוס דבבדיא מבואר ביבמות דאינה עליו אלא בלאו ופלוגתא דר"י ור"ל אם בכרת או בלאו הוא בצרת חלוצתו עליו או החלוצה על האחין אבל החלוצה על החולץ לכ"ע אינה אלא בלאו ע"ש: (מ) ולקמן בסמוך בהאי דאפסא לקמיה דרב אסי אמר לא והשלם כו'

בפדים פסולין והרואים ילמדו מזה להכשיר פסולין במקום אחר אף דבגט זה גופיה ליכא תקלה דסוף סוף כשר הוא: בתוס' בד"ה בגט קרח כו' והא דלא תני לה כו'. ולא תני גט קרח קודם הא דכתב סופר כו' דסוף סוף היה צריך לאפסוקי בפלוגתא דבן ננס ור"ע:

דף פב ע"א גמ' דאי ס"ד בעי רצופין כו' וליכשר ביה טובא. אע"ג דלהאי צורך נתקן מקום בשביל כן כדי להכשיר הרבה והוא היפך הטונה במקושר שיהיה לו טורח בעשייתו ואף דלא רצו לפסול קרובין במקושר כיון דכשירין לעדות אחרת מ"מ לקבוע מקום בשביל כן למה לנו וק"ל: בתוס' בד"ה לא והשלם כו' קרובים כשרים למלוי. והכא לא הכשירו אלא עד אחד קרוב כיון דמכל תלתא מקיימינן ולא קבעו לו דוכתא אבל למלוי לעולם חתומין בראשונה למלאות ב' שיטין וצריך לעיין שמה. טוגת רש"י לכאורה י"ל שלא תימא לאח"ז כשבאה אשה בגט כזה לפני רב אמי שקשריו מרובין מעדיו דזה פסול דלמא הבעל אמר באמת טולכם דמסתמא למנין קשרים הזמין עדים וכדמתני' ואין מועיל השלמה אלא בתחלה כשידעו באמת שלא אמר הבעל טולכם ורק משום הרואים לאח"ז יפסלוהו לזה פירש דאיירי בשעת נתינה רק מ"מ אף לאחר נתינה והעדים בפניו ואומרים שלא אמר טולכם נמי מועיל השלמה ואולי כיון שבא בפסול ליד האשה שחכמים פסלו לגט כזה משום הרואים תו אינו מועיל השלמה לזה הוצרך לפרש ועדיין לא נמסר לה והשתא נמי אין לחוש כ"כ מ"ש והסופר כו' ואולי דבריהם לא היה נראה כלל שנתכוין רש"י לזה וק"ל: בתוס' בד"ה גזירה כו' מאותו טעם לפסול כו'. גט קרח פסול משום חששא הך גיטא גופא דפסול וכפרש"י במתני' ד"ה גט קרח דמסתמא למנין כו' ושמא אמר טולכם וקרוב דמכשירינן היינו כשנודע בבירור שלא אמר טולכם רק משום חשש הרואים וכפרש"י במתני' ד"ה הכל משלימין רק מאי מתקנו רבנן בזה שמחתימין עליו קרוב יותר מאילו מניחין אותו פנוי בקשריו מרובין הרי זה פסול כמו זה בטולכם אם יאמר הרואים בתמא הזמין עדיו כמנין קשריו ואמר להו טולכם הלא זה פסול כזה וק"ל: שם מאותו טעם נפסול קרוב כו'. אין מזה לדחות פירוש ר"ת דלעיל [כמו שהקשה מהרש"א] דלמאי ניחוש לה אי בהך גיטא גופא במה שמחתימין לו עכשיו זה שלא בפני זה הלא איירי בדידעינן דלא אמר טולכם ומשום גזירת הרואים ליכא כיון דמשלימין עלה בהא דרב אמי ופשוט דמה ידעו הרואים אח"כ אם נחתמו בבת אחת או לא ואף אם ידאו שחתמו זה שלא בפני זה ויסברו שמותר לחתום זה שלא בפני זה מה בכך הוי גזירה לגזירה ודו"ק ולא דעתי טונת אותו שנתקשה בזה: סליק פרק הזורק

המגרש פרק תשיעי

בתוספות בד"ה אבל בעל מנת מודי לי' כו' מאי קאמר הרי הותרה אלו בזנות כו'. וא"כ שפיר פריך ר"י אר"א היכן מצינו אסור לזה ומותר לזה אפילו אי איירי ר"א בע"מ ולמה קאמר אלא בחוץ מוקי לה ר"י לפלוגתא דר"א ולכן השיב עליו היכן מצינו כו' אף אי מוקי לה בעל מנת שפיר השיב עליו אלא ע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי הוי כמו חוץ ונכלל באלא בחוץ: בא"ד הוס"ל שאפילו לא הותרה כו'. כגון ע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי. והך גופיה בעל מנת שלא תנשאי גרידא נמי הוס"ל הרי הותרה אלו בזנות ובנישואין מצד הגט רק בזה פשיטא דעדיפא פריך דבזנות הותרה אפילו מצד התנאי רק הו"ל למיפרך הותרה מצד הגט כדי למיפרך אפילו בעל מנת שלא תנשאי ולא תבעלי לזה כתבו דנקיט קושיא פשוטה כו': בא"ד דהל"כ כו'. עד עתה הסיר מעליו הקושיות ועתה מתחיל להכריח פירושו זה: בא"ד אדמפליג בסמוך כו'. אבל בהך איבעיא גופי' מספקא ליה לשון אלא מהו ואיך יבעי אם היא ע"מ שלא תנשאי גרידא או ע"מ שלא תנשאי ותבעלי ואינו יודע כלל אכתי אם היא מלשון ע"מ או לא כאשר הוא באמת לשון חוץ לפי האמת: בא"ד אע"ג דבאלא סברא דאסור נשואין ס' כן מצאתי מוגה. ועיין בהגה"י בשם ריצב"א דעת ממולע בין הלכאורה ובין ר"י [דאי פליגי בחוץ הכל בכלל ע"מ דמודו בה רבנן אפילו שלא תבעלי ואי פליגי בע"מ לא פליגי כ"א בע"מ שלא תנשאי אבל שלא תבעלי הוי כמו חוץ] ומ"ש הרא"ש וניחא [נמי השתא דפריך הרי הותרה אלו בזנות משום דכי פליגי בע"מ לא פליגי אלא בע"מ שלא תנשאי] אע"ג דבמ"ש אח"כ וניחא נמי הא דקאמר אלא בחוץ [דלא מצי לאקשויי לרבנן משום דכי פליגי בחוץ בע"מ שוין להיתירא והותרה לכל אלא שהטיל תנאי בגט] מיושב זה נמי (נ) ה"א דאכתי הו"ל למיפרך טפי הרי הותרה אלו אף בנישואין מצד הגט כיון דע"כ צ"ל כן בתנאי דע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי [לפי' ר"י דאף אי פליגי בע"מ פליגי אף בע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי] וצריכין לדחוק דקושיא פשוט נקיט כו' אבל לריצב"א א"ש. ויסוד פירושו בטי בזיל בתר טעמא כי פליגי בעל מנת טעמא דר"א מידי דהוי אכל התנאי א"כ בע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי לא דמי לשאר תנאי ושדינן לחוץ וכי פליגי בחוץ וטעמא דר"א מקרא קרינן לע"מ הותרה לכל איש ואיש מצד הגט: בתוס' בד"ה אמר רבינא ת"ש כו' כל הזבחים כו'. והא דאין משלימין עליו אלא קרובים אין ענין לזה דבכל מקום כן בלשון שלילה כולן כן אין לו שמירה אלא סכין אין חנון בכל מקום אלא כו' אין מדברין בפני מת אלא דברים של מת ועלמו מספר רק בכל מקום שיש כלל על דבר שמחליט וקיים ליה שלילה נאמר בכל מקום חוץ הכל שוחטין חוץ מחש"ו בכל מערבין חוץ מן המים ומלח ולעיל הכל כשירין להביא את הגט חוץ מחש"ו כל הסטרות העולין בערכאות של עובד כוכבים חוץ מגיטי נשים וכו' וכן כולן וכן הרי את מותרת לכל אדם וכו' הול"ל חוץ מפלוני לזה מספקא ליה מדלא קאמר חוץ כסדרו שמא הוא לשון ע"מ ומביא ראיה מכל הבתים מטמאין כו' והתוספות מכל הזבחים כו' משא"כ על שלילה נופל לשון אלא בכל מקום וזה פשוט: בא"ד ואותו אלא לא הוי אלא לשון כו'. ואכלל דכל הזבחים קתני תו חוץ מן הפסח ומן החטאת וק"ל: **ע"ב** גמ' או דלמא ויצאה והיתה. אין צריך בהא בעיא למינקט רק עד כאן לא קאמר ר"א כו' אבל התם קנין מעליא בעינן או דלמא אפילו לרבנן לא קאמרי אלא דבעי' כריתות כו' רק משום דמספקא ליה באמת חלוקה שלישית דלמא לר"א דהוי גט הוי קידושין ולרבנן דאינו גט אינו קידושין כדפשיט באמת: בתוס' בד"ה שר"א מתיר ס' משמע כו'. דומיא דאסורה לאותו איש הוי שריותא דלכל אדם: בא"ד והקשה ר"ש כו'. בזה יש לחלק דשאני קיום תנאי בקום ועשה משב ואל תעשה וכן הוא בפוסקים והוא סברא שהשכל נותן לזה מביא ר"י ראיה מברייתא: ומה שהקשה ר"ש דלמא לא תקיים תנאה דא"ל במת המגרש דא"כ מותרת לכל אדם מלד המיתה ולמה חוץ מאותו איש אלא ע"כ בחיי המגרש איירי דאסורה לאותו איש וע"ז הקשו דאף לאחר לא תנשא דלמא לא תקיים תנאה ותנשא לפלוני לאחר מות המגרש [וכמ"ש בסמוך בשם התוס'] דסוף סוף אם נשאת לאחר מיתה עברה התנאי עכ"פ והויא למפרע א"א אותן ביאות שבא עליה זה שנשאה בחיי המגרש שהרי הגט בטל למפרע ותירצו דלהנשא בע"כ אין לחוש וא"כ בידה לקיים התנאי לכן לא חיישינן שתעבור ור"א מתיר עכ"פ דבכל תנאי בע"מ שלא תנשא גרידא לפלוני בחיי (המגרש) [אותו איש] ובע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי לאחר מיתת (המגרש) [אותו האיש] וק"ל: עוד שם דלמא לא תקיים תנאה. אע"ג דאי אפשר שלא תקיים

הגהה דהתנאי היה שלא תנשא ואי אפשר לנשואין לחול כבר פירשו התוס' בסמוך בזה בד"ה ועברה ונשאת ושם כדבר/בזה בעזה"י: בא"ד הא לאחר חוששין. טעמא אע"ג דהוי נמי איסור אשת איש [וא"כ דומה לאבא ולאביך] הדוחק לומר שלא ידע או לא יחוש להנאי של זה אבל ה"ט שמא תיבעל לאחר מיתת המגרש ונמצא אשת איש למפרע [לראשון] אבל הך בעילה ליכא איסור אשת איש משא"כ באבא ואביך וכ"כ התוס' בסמוך בד"ה ועברה ונשאת: בסה"ד אי אפשר בע"כ. ולזה א"ש הא דנקיט בברייתא ע"מ שלא תנשא דבע"מ שלא תנשא ולא תבעלי לא הוי שרי ר"א בחיי אותו האיש אע"ג דלא הוי שיור כדפירש ר"י [ונדחה בזה ההוכחה שהוכיחו התוס' לכאורה לעיל ע"א בד"ה אבל בע"מ דבזה הוי שיור] כן מצאתי מוגה: בתוס' בד"ה אפילו כו' וא"ת כו' ואם מת מותרת להתייבם כו'. לא ידעתי פשיטות זה למאי דיליף ר"א מאיסור כהונה דלמא הה"נ אסורה להתייבם וא"ל מדלא תני במתני' רבותא דהיתירא [היינו במת המגרש דמותרת להנשא לשוק ואינה זקוקה ליבם] דלמא רבותא דרבנן נקיט דאל"כ אמאי לא נקיט הרי את אסורה לכל חוץ מפלוני דר"א מתיר כו': בא"ד אבל מע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי קשיא. ומחוץ לא הקשו להגה דמתני' לר"א דשם אין מקום לוי"ל דדמיא שפיר לאחות אשה דבשעת נפילה הויא א"א ואם תבעל לו מ"מ היתה אשת אחיו שפיר דאין הגט בטל למפרע בחוץ דהא לא תלה הגט בזה דדוקא בע"מ שבטל הגט למפרע ע"י העברת התנאי [אז אם תבעל ותעבור התנאי לא היתה אשת אחיו משא"כ בחוץ]. דבחוץ יכולה שפיר להתייבמה כדבסמוך בגמ' ומודה ר"א במגרש את אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני והלכה ונשאת לאחד מן השוק ונתארמלה או נתגרשה שמותרת לזה שנאסרה עליו דפקע אישות ראשון ומותרת לזה שנאסרה וכמ"ש התוס' בד"ה כגון משא"כ בע"מ וק"ל: עוד שם אבל מע"מ שלא תנשא ולא תבעלי קשיא. ואע"ג דבתנאי זה אינה רשאה ליקח לאחיו של פלוני שמא לא תקיים תנאי דשמא יבא עליה באונס מ"מ מסכחת לה בעבר ונשאה וכ"כ ביבמות וה"ל מ"מ לגוי דחשיב דאי עבר ליחשב נמי הא: בא"ד נמלא שלא היתה אשת אחיו מעולם כו'. תירלו בהדרגה תחלה שאינו דומה לאחות אשה כלל ואפילו בא"ל דנחשבת לאשת איש מ"מ ל"ד לאחות אשה רק למ"ד דלא יליף מאחות אשה קשה או אפילו למאן דיליף מסכחת ע"י קדושין כקושית ר"י תירלו אח"כ הוי"ל. והוי"ל כיון שנאסרה כו' לפני קידושי אחיו משום אשת איש כו' קאי ג"כ אקושיא הראשונה למאן דלא יליף מאחות אשה דמוכרחני לומר הוי"ל דשייך ג"כ אזה כיון שקודם שנשאת לאחיו נאסרה עליו משום אישות דהמגרש לא מקרי לגבי' אשת אח כלל משא"כ באחות אשה אף דנאסרה עליו גם מקודם שנשאה אחיו משום אחות אשתו סוף סוף מקרי שפיר אשת אחיו כשנשאה משא"כ כאן לגבי' מקרי אשת המגרש: ועיין בתוס' יבמות דף י' כתבו בע"מ שלא תנשא ולא תבעלי אי חשוב שיור כמו בחוץ מפלוני א"כ שריא לי' כי נשאת לאחיו מקודם ר"ל אי פליג ר"א דוקא בע"מ שלא תנשא וכתנא דברייתא אבל ע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי חשיב כחוץ (ס) א"כ לא מצי לאחשובי דודאי שריא ליבם בה"א ז דדינו כמו חוץ דמודה ר"א כי הלכה ונשאת לאחר בינתיים דפקע אישות כדלעיל אע"ג דדחוק זה מדעתו דסוף סוף הוי ע"מ תנאי ובטל הגט [אם עברה] אף דתנאי כזה הוי שיור בגט ולענין זה הוי כמו חוץ מ"מ אינו דומה דיתבטל התנאי ע"י שנשאה אחר בינתיים אלא אף אם תאמר דנתבטל הגט למפרע מ"מ ל"ד לאחות אשה כמ"ש א"כ באי לא חשיב שיור מ"מ לזאת נתכוונו וסברתם כיון דהוי שיור בגט [ולא מהני לתנא דברייתא] משום דל"ד לשאר תנאים דמועילין בגט א"כ יצא מתורת תנאי כאילו נתן הגט חוץ מפלוני דלגבי' לא יחול הגט ונשאר קלת אישות כאן וע"י שנשאת לאחר פקע אישות ודו"ק. ומ"ש מהרש"א בזה ביבמות לא נרלון: בא"ד אף בלרת לרה כו'. לעיל בגירושין לא הולרכו ללייר לפשיטות אבל בקדושין ובאשת שני מתים לריך ליור קלת חוץ מראובן ושמעון אחיו ושמעון חוץ מלוי אחיו וק"ל: בא"ד חוץ מראובן ושמעון כו'. שניהם לריכין אבל בלא ראובן וקידשה סתם נמי הדין כן וא"ל לחוץ משמעון וכ"כ התוס' ביבמות בהדיא וכן בסמוך חוץ מלוי א"ל רק נקיט בשניהם חוץ דלא פסיקא דמיבם הלרה אבל הא אין להקשות למה כתבו בסמוך דקידשה ראובן חוץ משמעון ולוי לא הול"ל רק חוץ משמעון ונשאר על לוי איסור אשת אח ומ"מ לא הוי אשת שני מתים כיון דקידשה שמעון חוץ מלוי ויהיה הליור בפשיטות יותר שקידש ראובן חוץ משמעון ושמעון חוץ מלוי דז"א דא"כ בייבם לוי לרתה דהיינו אשת שמעון לא נפטרה זאת בכך דזקוקה לו מחמת ראובן ולריך ליבם גם אותה כמלא שאין כאן לרת לרה מיהו ז"א דמה לנו לראובן נניח שיש לו בנים וא"ל ייבום (ע) או יש לו עוד אשה ולוי מיבמה באמת ג"כ ודו"ק. ועיין בח"ש ולא ירדתי לכוונתו. אך ז"א דא"כ אסורה לו אשת ראובן ללוי משום אשת אח שלא במקום מלוה ופוטרת לרתה דהיינו אשת שמעון (פ) וחלוקה השניה [דהיינו שיש לראובן עוד אשה ולוי ייבם אותה ג"כ] זה הליור שמלייר עתה הוא יותר בקלרה ודו"ק: בא"ד וירושלמי כו' א"כ כו'. מפרשי ליה בגירושין כמו שכתבו האיסור תלוי במגרש ולהגא דברייתא דלמתני' אף לרבנן קשה דמודו בע"מ ואפשר לומר שהירושלמי פריך מקידושין ולמתני' דאי לברייתא בחוץ לכ"ע לא הוי קידושין וק"ל: בסד"ה שאם ירלה יתירנה ליבם כו'. ע"י גט חדש אבל מחילת התנאי פשיטא דלא מהני כדבמתני' כילד יעשה יטלנו כו' לרבנן: בתוס' בד"ה אלא כו' הכא משמע דאשת שני מתים דאורייתא כו'. דאל"כ מסכחת ע"י מאמר כפי' רש"י [ומה פריך והלא אשת שני מתים כו'] אלא משום דמאמר דרבנן ופריך היכי מסכחת דאורייתא ודלא כפרש"י [שפירש היכי מסכחת לה] בהך עניגא כו': בתוס' בד"ה כגון כו' משום דהתם הוי שיור מועט כו'. שהגט התיר לכל חוץ מאחד אמרינן פקע להתירה לאחד משא"כ הקידושין אסור לכל חוץ מאחד לא אמרינן פקע להתירה לכל: בא"ד וי"ל דהתם בגירושין כיון שהתחיל לנתקה כו'. ר"ל לנתק האישות ע"י גירושין אמרינן ע"י שנשאת לאחר מנתקה לגמרי אבל הכא שבא לקדשה שאין זה ניתוק רק אדרבה הראשון מקדשה לא אמרינן דמנתקה ע"י שנתקדשה לאחר ודו"ק:

דף פג ע"א גמ' מתנה מי קאמר לה כו'. אע"ג דאף אי קאמר לה נסיב לאחוה כו' קורא לו גורס כנושא את בת אחיו דקורא לה גורס בסמוך י"ל התם שאני דאיהו לא עביד האיסור רק התורה אסרה עליו אבל הכא אי קאמר הכי והוא עביד ג"כ האיסור הוי קורא מתנה כו' אע"ג דלא הוי מתנה ממש דאי הוי מתנה ממש כ"ש דלא פריך מידי לר"א דשפיר התנאי בטל והמעשה קיים והגט גט ואי משום דר"א קאמר חוץ מאותו איש דש"מ דהתנאי קיים מ"מ תיקשי לרבנן נמי אמאי אסורה לכל [א"ו דלא הוי מתנה ממש משום דאי בעי לא תנסיב ולא תתגרש כמ"ש הרשב"א] ועיין בהרשב"א בזה באורך מ"מ לא הוי גורם אבל אי לא קאמר [נסיב לאחוה כו'] מדמה אלו הב' חילוקים [הכא דעביד איסורא ולא קאמר נסיב והתם נושא בת אחיו ולא קעביד איסורא] דשניהם איקרי גורם: גמ' בר"ש אילימא בחוץ כו'. בה"א זה בע"מ לכ"ע מותר כתנא דמתניתין ואמאי נכנס להשיב על דברי ר"א בחוץ ולא ארבנן בע"מ אולי משום שאינו מפרש דשרי רבנן בע"מ רק מסברא דלא לאפושי בפלוגתא לפי האמת אבל בה"א זה דלמא אה"נ פליגי בע"מ נמי לה א"כ בסמוך לר"ע מאי פריך ור"ע אי מוקי לה כו' ליימא כה"א דלמא אה"נ פליגי בתרוייהו ואולי עדיפא מפני [צ] ועיין ברשב"א: גמרא והרי תרומה כו'. ולא פריך והרי גרושה [לכהן] דהוי בענין אישות וי"ל דמיקרי

באור

[illegible]

מותר לזה לענין זנות לא הוי גרושה כדבסמוך [אי בע"מ] הרי מותרת אלו בזנות (ק) ועי"ל דאיסור כהונה שאני דודאי הרבה דברים טומאה ואלמנה לכה"ג דאסרה תורה [מ"מ הו ר"א לא ס"ל איסור כהונה שאני י"ל היינו כדפליגי בז"ן אבל איפכא זו אף דפליגי בע"מ (ר) ועוד כמ"ש התוס' לעיל בד"ה אפי' לא נתגרשה כו' דאף ר"א ס"ל איסור כהונה שאני כו' רק מייתי שגרא כו' אבל בסמוך בר"ע לא משמע כן כ"ז היה במוסגר מדברי הגאון] אבל מתרומה כו' פריך בהיפך דהרי לכהן ומותר לישראל: גמ' אי הכי בכולהו תנאי דעלמא כו' ולפי' התוס' דלעיל בד"ה שר"א מתיר צ"ל תנאי כהאי גוונא דבע"מ שלא תנשא קאיירי מדרשאי לישא לאחר בחייו של אותו איש דבדידה תלוי ופריך בכל תנאים התלויא בה כו' והתוס' שהוצרכו לדקדק לעיל בד"ה שר"א ממשמעות הלשון ולא מכאן או מגוף הברייתא ונשאת לאחר כו' והיינו בחיו של פלוני ע"כ דהל"כ אין מקום לפירכת ר"ע ור"ע מיהו בברייתא י"ל אי עברה ונשאה באיסור [אבל אמאי לא הוכיחו מכאן] ואפשר לומר דמכח שאין זה כריתות שבתורה דבדאורייתא אי שרי והוי גט שרי לאלתר דהך דהמתין גזירה דרבנן הוא ודוק. בזה אבל לעיל משמע להו מלישנא דמתיר אף מדרבנן מדלא מסיים ולאחר לא תנשא: גמ' דבר אחר כו' וק"ו ומה גרושה כו'. הקשיתי מאי זו פירכא לר"א למאי דמסיק לעיל ויצאה והיתה כו' דהא תלמוד ק"ו זה [שלא יהא גט] הוי בקידושין קולא אף דיש ללמוד שפיר ק"ו זה בעצמו בקידושין שתיאסר בחוץ לכ"ע [אפי' לזה שאמר עליו חוץ מפלוני] והך פירכא אזיל בתוך כדמסיק ועדיפא ללמוד הך ק"ו לאסור בקידושין בק"ו דאיסור קל דגרושה מללמוד לענין גירושין דהוי כתרי דברים דסתרי אהדדי ללמוד שתהיה [אישות שיש בלד] חוץ לד אישות לכ"ע [ליאסר עליהם משום אשת איש] מק"ו שיש בחוץ דהיינו הך דינא גופא [שאוסרין משום גרושה אף על אותו איש שאמר עליו חוץ מחמת] לד [גירושין] לכ"ע [ולמאי דיליף ק"ו הויא ה"א לכ"ע] וצריכין לדחוק להפים ב' חומרות אוסיר לד אישות בק"ו דאוסיר לד גירושין. [א"כ קשה מאי פריך ר"ע] דלמא ר"א יליף ק"ו מגוות קידושין מגירושין דהוי קדושין והדר ויצאה והיתה [דהוי גט (ש) וא"ל הסברת קושיא [שלי] בסגנון ואלא מאי רבנן [דלא הוי גט] א"כ בקדושין לא הוי קדושין לרבנן [משום ויצאה והיתה] ונפרוך ק"ו [שיהיה קדושין וממילא בגירושין גט מועלה. והיתה] די"ל דרבנן ס"ל איסור כהונה שאני ואין ללמוד ק"ו זה אבל לר"א פריך שפיר למאי דיליף מאיסור כהונה כדמסיק אבל בר"א גופא קשה מאי פריך ליה דלמא יליף מאיסור קדושין וכמ"ש והו"ק היטב. ואפשר לומר דבתחלה עבדינן טפי ק"ו הכל בעניגא דגט אם בגט לתלאין פשטה איסור גירושין בכולו כ"ש איסור אישות שבה ודו"ק: ברש"י בד"ה מה דאסר שרי כו' דהדר אמר לה קודם מסירה כו'. דביטול תנאי לא מהני [אחר מסירה] כדקתני במתניתין כיצד יעשה כו' ולא מפרש לה לאחר שנטלו ממנה אמר לה לראובן ושמעון דאפשר דלא מהני אז אמירה. לראובן ושמעון לחוד וצריך לומר לה הרי את כו' דבנטילת הגט בטל אמירה קודם ואח"כ הא לא התירה רק לראובן ושמעון לחוד וק"ל: בתוס' בד"ה ועברה. בגמרא ועמדה וצ"ל ועברה דהא בנישואין הראשונים לא קאמר ועמדה וכן בר"ש: בא"ד וא"ת והלא אין נישואין חלין כו'. וא"ל סוף סוף לכך נתכוין בתנאי שלא תנשא כיון שא"א לנישואין בע"א [לזה כתבו] דמ"ש מדתניא כו': בא"ד משמע דבעל מנת שלא תנשא להם אפי' נשאת כו'. דא"ל ה"ז גט כיון דבידה לקיים תנאה דנישואין אי אפשר בע"כ ובע"מ שלא תבעלי שמא יבא עליה באונס להכי אינו גט וכמ"ש התוס' לעיל ודוחק לומר דמשמע מדלא קאמר ברישא אין חוששין שמא תנשא להם כדבסיפא [ע"כ אפי' נשאת דזה דוחק אלא] דסמכו עצמן אמה שכתבו אח"כ דחוששין שמא תבעל היינו אם נראה שהיבעל להם כו' דהל"כ סותר תלמוד שלני וק"ל: בא"ד אי נמי קמ"ל כו'. ואילו השמיענו באו (ת): בתוס' בד"ה אי נימא בחוץ כו'. אפשר לומר דקשה להו לימא ליה למפרך מברייתא דמודה כו' תיקשי מניה וביה אף דאסרה לפלוני מ"מ אי אפשר לומר בחוץ גט בטל למפרע שהרי לא תלה היתירא לאחרים באיסור של זה וק"ל ולזה כתבו התוס' דמכח סברא פריך בלא הברייתא וטעמא כו' וכיון שמפורש בברייתא מייתי לרווחא דשמעתא מקשה עתה נמי מיניה וביה ואלימא יותר דאפי' לזה שרי ותדע דלאו מפסק ברייתא פריך כאן ולעיל בר"ע דהא השתא דמסיק בע"מ א"כ בחוץ לכ"ע אסור כתנא דברייתא דלעיל וברייתא זאת קתני ומודה כו' חוץ כו' דס"מ דבחוץ הוי גט לר"א [וע"כ דפליג אברייתא] א"כ נימא בחוץ ופליגי אברייתא [וס"ל דאף בנשאת לאחר אסורה לפלוני] ודוחק לומר דלמסקנא בע"מ ס"ל בחוץ לכ"ע שרי וע"מ אסורה טפי משום האי פירכא גופא דלא כסברת תלמודא לעיל [וא"כ לא פליגי אברייתא דא"כ מאי ומודה ר"א הא חכמים ור"א שוין בחוץ] אלא דבאי בחוץ מקשה אף בלא ברייתא מסברא מיהו י"ל דבחוץ ובע"מ מלינו פלוגתא מתני' וברייתא דלעיל [אבל] אי פליגי בחוץ לא מלינו פלוגתא בהך סברא דפקע אישות ע"י שנשאת לאחר: ע"ב גמ' הרי גרושה אלו בזנות. הומ"ל איסור כהונה שאני דהא השתא דפליגי בע"מ לא יליף לה ר"א מאיסור כהונה רק מסברא כדלעיל: גמ' אלא בחוץ. אין להקשות סוף סוף כ"ש בע"מ דהרי ולפרוך פירכא הראשונה בממנ"פ אי פליגי בע"מ הפרכא לר"א גרידא ואי בחוץ הפרכא לר"א ולרבנן י"ל דלמא פליגי בחוץ ובע"מ אסור לכ"ע מכח הך פרכא עצמי' ואע"ג דהשתא הוי דעת ג' דדלמא מתניתין נמי ס"ל כן דפליגי בחוץ ובע"מ לכ"ע אסור רק תלמודא מפרש לעיל [לסיפך] לקושטא דיש פירכא על תשובת ר"ע משא"כ לפרש דעת ג' דר"ע ס"ל דפליגי בתרווייהו [ולא יצטרך לשנויי ר"ע שמיע ליה דאיכא כו'] ופריך אחוץ ואע"מ דלא כמתניתין ודלא כברייתא [זה לא ניחא ליה לתלמודא]: עוד שם הרי גרושה אלו בזנות א"ל דלמא מחוץ פריך בק"ו הרי שהיה זה כו' ואסור משום לד כי אע"ג דלא הותרה אלו בזנות דהא חוץ קאמר אפ"ה אסורה עליו משום גרושה כדיליף מאשה גרושה מאישה מכ"ש לד אישות דע"מ כו' ויש ליישב וק"ל (א): רש"י בד"ה הרי גרושה אלו בזנות כו'. יש מגמגמין בהסברת רש"י דהוי ליה לפרש פשוט יותר כיון שיש בה לד גירושין אלא זה בעצמו [לענין זנות] אין סברא שיהיה אלא איסור א"א [לעלמא] ודו"ק: [כאן חסר בעו"ה מדף זה עד דף פ"ט וד' ימלא חסרוניטו]:

דף פט ע"א גמ' מבטלינן קלא. עיין בפי' רש"י ובפוסקים והו"ק: בתוס' בד"ה עד שמגיעין לדבר הברור כו' וקול דלעיל לא שייך אלא בקדושין כו' והך דהכא כו'. הוי כמו עוד י"ל עיין במהרש"א: בתוס' בד"ה מבטלינן קלא כו' ומייתי ראיה מדאמר ר"ח כו'. נראה דהוי כמו והשתא א"ש והו"ק (ב): בתוס' בד"ה כיון כו' ליסנא משמע כו'. [הייט ליתנא] דבעידנא כו' שלא תימא שלא האמין לאביה: ע"ב גמ' עדיין לא הגיע לפלגות כו'. ר"ח גורס לא הגיעו לפלגות גו' ומבואר במהרש"א: ברש"י בד"ה במקום אמתלא חוששין לאמתלא כו' ועיין במהרש"א שפירש בע"א ודו"ק (ג): ברש"י בד"ה עייטו רבנן בקידושי שני כו'. ואין שייך לומר בקידושי ראשון דא"כ במתניתין למה חיישינן לקול לעולם נימא שיאמרו כשתתקדשה לשני עייטו ביה רבנן בקידושי ראשון אלא דוקא בקדושי שני שייך עיוטי הוא"ל וקדמו קדושי ראשון שסוברין העולם מכח הקול שמקודשת לראשון ממילא קידושי שני אין תופסין מכח הקול שקדמו וק"ל ואין ל"ל דאי עייטו בקידושי ראשון א"כ סבר ר"ה דלא אמרינן עייטו בקדושי ראשון א"כ בסמוך לאמימר אליבא דר"ה אמאי מותרת לשניהם ואמרינן עייטו ודו"ק. ועיין במ"ש התוס' דאין כ"א קול לקידושי ראשון ה"א דמותר לשני לגרש וכו' [עיין במהרש"א]:

דף צ ע"א גמ' אמרו להם ב"ה אם נאמר ערות כו'. קשה לב"ה יאמר קיצור דאיצטריך דבר שרשאי לגרש וערות לעדים ברורים שחייב לגרש בכפייה דאילו כתב דבר לחודיה ה"א להקדיחה כו' אך השתא דכתיב ערות ולא כתיב או ערות או דבר שמעינן מינה [נמי] עדים ברורים [דהיינו] ערוה בדבר י"ל דא"כ תיקשי לב"ה לכתוב או ערוה או דבר דס"מ בפירוש דהקדיחה רשאי לגרש וערוה בעדים [ברורים] לכופו דאל"כ [דלאו לעדים ברורים] ערוה למה לי דכפשוטו לכופו בלא עדים כבר ידעינן דאסור לקיים סוטתו [וא"ל דאשמועינן דע"א מהימן דזה ידעי' מסברא דדיני ערוה כשאר אסורין כל עוד שלא ידעינן מגז"ש דדבר דבר מממון וע"כ דאשמעינן דזינתה כפינן להוציא וזה ידעינן מסוטה] וכמ"ש רש"י בד"ה וב"ה דהא כו' דלא כפינן ליה להוציא אלא בעדות ברורה לשון שלילה לזה אמר דה"א משום תנשא נקיט ערוה: גמ' תניא היה ר"מ אומר כו'. בתוספתא דסוטה איתא להך ברייתא דהיה ר"מ אומר ואיתא נמי בע"א יש לך אדם שזבוב עובר ע"ג כוסו כו' ויש לך אדם שזבוב שוכן בתוך כוסו כו' ויש לך אדם שזבוב נופל כו' ויש לך אדם כו' מוללו כו' ע"ש: מרים מגדלא כו'. אין זו אותה שהיתה בבית שני כדאיתא בתוס' סוף סוף הבונה ע"ש (ד): גירסת רש"י בגמ' צ"ל שהיה בברייתא אחר לריכותא דב"ה אמרו להם ב"ש מי כתיב או ערוה או דבר אמרו להו ב"ה מי כתיב ערוה בדבר דהיינו כל אחד נותן קושיא לחבירו ואח"כ מפרש הגמרא וב"ש האי דבר מאי עבדי ליה כו' וב"ה להכי כתיב כו' ואזיל וב"ש הכל דבור אחד ודו"ק (ה): ברש"י בד"ה כי משמש כו' ועוד משמש בלשון דהא דהיינו אסר כו'. עיין ברש"י בחומש פסוק כי נוגע אהרן ודו"ק: [עיקור שתילוק כתוב על הנייר שייך לכאן. כן נרשם מכבר.] (ו): אך קשה ממנפ"ש אי סבר ר"ע כב"ה או כב"ש אי כב"ה וכפי' הרב ר' אלחנן וכ"ת א"כ למה נקיט תלמודא ב"ש ולא ב"ה [דלא שייך תירוץ ר"י בתוס'] י"ל דנקיט ב"ש דלב"ה מלינו לפרש שפיר בלשון אי נמי דהיינו אם או או דלדידיה שפירושו ערוה או דבר [והוי פירוש כי] כאילו כתיב או. ערוה או דבר כמו או בן יגח או בת יגח אם בהמה אם איש גם בחור גם בתולה גם לי גם לך ובסמוך קאמר ב"ש מי כתיב או ערוה או דבר לאפוקי לב"ה [ע"כ דלב"ה צודק יותר או ערוה או דבר] וק"ל ואין להקשות עוד לפירוש הרב ר' אלחנן וכי מוכרח התורה לכתוב כי עד שצולרך לפרש דבר לגלות על כי שפירושו או טפי לכתוב אי דא"ל דרך הרר"א בענין אחר [דאי לאו דבר] ה"א אמסתבר ומוקמי הך אן לענין הקדיחה כאשר האמת לב"ה אבל כי עכ"פ לדידיה משמע אי נמי אך השתא דאייתר דבר להקדיח אייתר אן לגאה דז"א דודאי שתמא דחן בלשון אסכה שייך משמע כפשוטו לענין נאה [וא"כ קשה לפירוש הרר"א לכתוב או ולא ניבעי דבר] י"ל דבר בעצמו לאו יתורא הוא דצריך לעדות ברורה דהא דלעיל [דאמר ר"ע מסיאו ויתנו כו'] דאמר ליה ריב"ן לא הנחת בת כו' והתורה אמרה דבר כו' [משמע לכאורה דר"ע לית ליה דרשא דדבר לעדות ברורה] י"ל לר"ע דברים הניכרים הוי כמו עדים תדע דאי לא"ה לכתוב לר"ע או ערוה או דבר רק מ"ש התוס' דאי לאו דאייתר ליה דבר כו' ר"ל שהיה כתוב ערוה בדבר ולאו דוקא ייתור רק לשון מפרש ודו"ק. [אך א"כ] קשה אם שנא שלא פי' רש"י כר"ע למה לא כב"ש שהלכה כמותו או כב"ע אי משום דתלאה בשנאה מקרא מלא ושנאה האיש האחרון [ע"כ דיש לפרשו לכל מר כדאית ליה או משום הקדיחה או משום ערוה] והא א"ל דס"ל להלכה כב"ה רק בזיווג שני כר"ע דידאי לדינא אין חילוק ולעולם אסיר לגרש לב"ה אא"כ הקדיחה ועוד מאי דוחקיה לאוקמי כר"ע ובזיווג שני בשלמא לר"י אע"ג דקשה אלימא טפי דב"ש במקום ב"ה אינה משנה י"ל שפיר אף דס"ל ודאי כב"ה דרשאי לגרש משום הקדיחה מ"מ הפסוק שנותן עלה משמע ליה דבזיווג ראשון איירי וכר"א דמוקי להנהו קראי כן משמע ליה דלא ימהר לגרום בניגו בזיווג ראשון אם לא שמצא בה דבר ערוה תדע דהא קאמר ולא פליגי ואילו ר"ע ובית שמאי פליגי אלא ר"ל [דמשים עלה טובה לא יגרש אלא בערות דבר כב"ש] (ז): בלא"ז י"ל מ"ש ר"י כר"ע ודאי פירושו [דאם שנא] כמו ושנאה האיש האחרון שנואה שהקדיחה רק ר"ל דמסתבר לומר ולפרש כי בלשון אם כר"ע ור' יוחנן דאמר [שנואה לפני המקום או] שנוי המשלח מפרש כי בלשון דהא כב"ש וקאי אשלפניו כסות דמעה וגו' ואין עוד וגו' ונקיט רש"י ב"ש [ולא נקיט ב"ה דס"ל נמי כי בלשון דהא כמ"ש רש"י] דמוכח סברת ב"ש ג"כ לשני הלשונות לענין שלא יגרש בזיווג ראשון [משום עלה טובה] אא"כ מצא בה דבר ערוה דל"ל בלא"ה [הא דקאמר] במאי קמיפלגי בדר"ל אכתי במאי פליגי [דהא ר"ל קאמר כי משמש בכל הד' לשונות] אלא מר מסתבר לומר ולפרש כי בהך משמעות ומר בהך משמעות אך השתא נסתר זה בפירוש הרב ר' אלחנן כמ"ש לעיל דלא נקיט [רש"י לר"י] ב"ה דלדידיה נמי [מלינו לפרש] כי כמו אם ואדרבה לר"ע מסתבר כי בלשון דהא אי לאו דבר וצריך דבר לגלות על כי: ואי ס"ל כב"ש (ח) קשה לב"ש אמאי איצטרך לצוות איסור גרושה לכהן הא אין גרושה אא"כ מצא בה ערות דבר וא"כ תיפוק ליה דזונה היא וכ"ת בעבר וגירשה א"כ תוס' בד"ה מה להלן שהקשו בשם הירושלמי לישני דאיצטריך לעבר וגירשה שלא ישוב לקחתה (דהשתא קשה) [ע"כ כצ"ל דדחיק לאוקמי קרא בדאי עבר מיהו אין להקשות כ"כ מירושלמי אגמרא דידן ודלמא גמרא דידן באמת משני כן גם אקושית ירושלמי (ט) רק קשה תפשוט שאלה דר"פ לרבא ומדב"ש נשמע לב"ה וכ"ש הוא דהא אם לא יגרש אא"כ מצא בה דבר ערוה ואפ"ה מאי דעביד עביד בהקדיחה כ"ש אם רשאי לגרש בהקדיחה דמאי דעביד עביד בעי איבעית אימא סברא איבעית אימא הכרח לפירוש הר"א דמערוה לא הוי ידעי' הקדיחה ולבתר דאורויי בהקדיחה דרשינן כי בלשון אם וכן כפשוטו וא"ל דהאיבעיא לאו לענין מגורשת דמאן מגורשת ולכן אזהרה לכהן רק מיבעיא כפי' רש"י או כפינן ליה להדורי זה אינו מחוור לי דאם פשיטא ליה דהגם גט אם עבר וגירשה בלא מצא ערות דבר [לכל חד כדאית ליה] מאי תיתי שיצטרך לחזור ויקדשנה

באור

ולא כתנא דברייתא דפליגי בע"מ דוקא. אבל לר"מ שפיר עדיפא ליה למיפרך לר"א בפשיטות משום דלרבנן אפשר דפליגי בתרווייהו משא"כ לר"ע דיצטרך לומר דס"ל לפי האמת כן: (ק) כדברים מגומגמין דמ"ש דמיקרי מותר לזה בזנות לא נודע כוונתו דהא בעל ולא קידש לוקה כמבואר בקידושין דף ע"ח ע"ב בפירש"י גם מ"ש לא הוי גרושה אין לו הבנה כלל אם לא שנגיה לא הוי איסור גרושה ומ"מ קשה כנ"ל אם לא לדעת כרמב"ם שם דבעל ולא קידש אינו לוקה ואפילו איסורא דאורייתא ליכא כדמשמע מראב"ד ומגדול עוז בפט"ו מהא"ב ואף דהכתי קשה מאלמנה לכה"ג דלכ"ע בעל לוקה אולי זה נכלל במ"ש בסמוך ועוי"ל ואלמנה לכה"ג דאסרה תורה: (ר) נראה דר"ל אף דקושית ריה"ג אינו אלא אי פליגי בחוץ מ"מ נקיט פירכא דתרומה דשייכא אף אי הוי קושית ריה"ג בע"מ משא"כ פירכא דגרושה אינו אלא אי פליגי בחוץ וכן אידך קושיות: (ש) וצריך לדחוק דבזה אין להקשות דהאי קא דקידושין הוא קולא לגבי גירושין כיון דלד גירושין גורם לאסור לאותו תוך משום גרושה הדין נותן שלא יאסור לד אישות לכ"ע משום אישות רק הוי גרושה לכ"ע כדי שלא יהיה תרתי דסתרי אהדדי כמ"ש הגאון למעלה בסמוך: (ת) אלו הג' תיבות כמו שהוא לפנינו אין להם הבנה כלל ונראה שהוא ט"ס וצ"ל באחר דקשיא ליה להאי תירוצא דא"כ אמאי נקיט האי דינא בהבא והדין ולא באחר ובשלמא לפשטא דתוספתא קמ"ל רבותא אפילו בהבא ואפיך חוששין אע"ג דמסתמא לא עבדי איסורא אבל לפירוש שפירשו נראהם שבבעלה אין רבותא טפי מבאחר. והניחא לתירוצא קמא דהא לאשמועינן דבע"מ שלא תנשאי כו' אפילו נישאת לשם הוי נמי בהבא והדין רבותא טפי דהאי השמיעני באחר בכבאת בחוץ שמגרש כ"א דוקא בכא אין זה נישואין כלל ואף דאיהו. מ"מ להכי איכוון י"ל דהנהו הוי הלאחר מיתו דהוי נישואין גמורין אבל בהבא והדין דלא משכחת נישואין כלל כיא דאינו גם דהא מ"מ איכו

להכי נתכוין כסברת הגאון לעיל בדיבור זה אבל לכך הירוצא קשה. ולזה כתב ואלו השמיענו באחר וסמך על המעיין ליישבו שכן דרכו כמה פעמים ובאמת יש ליישב קצת ועיין: (א) דאפשר דאין זה ק"ו דשני לד גירושין דהוא גירושין גמורים לכ"ע לכן אוסר גם ע"ז משא"כ לד האישות של בעל מנת שאינו לד אישות גמור דמותרת נמי אלו בזנות וכעין שכתב הגאון בסמוך ברש"י: (ב) אולי כוונתו דלפירוש הראשון לא מיתושב שפיר לישנא דקאמר מדאמר ר"ח כו' מ"מ מבטלינן קלא וכלפ"ל מבטלינן דאמר ר"ח דהא היינו מימרא דר"ח גופיה: (ג) באשר"י שלפנינו ליכא שום משמעות במפרש בע"א שלא העתיק אלא לשון הגמרא ואולי ט"ס וצ"ל ברלפסי דמלשון הרלפסי נראה שמפרש בע"א וכמ"ש ברשב"א: (ד) עיין במהרש"א חדושי אגדות כאן. ובתוספות בחגיגה דף ד' ע"ב בד"ה הוי שכיח גבי כו' ותבין: (ה) נראה דגירסתו בדיבורי רש"י כגירסת מהרש"א ע"ש. אלא שבמהרש"א גרים ברש"י כדמפרש וכ"ש כו' ומחק תיבת ואזיל ומפרש דמ"ש רש"י כדמפרש הייני לעיל ולהגאון לא ניחא ליה בהכי ומקיים כדמפרש ואזיל וכ"ש כו' דמשמע דמפרש האמר ולזה כתב דרש"י גרים בגמרא כאי ובי"ם האי דבר כאי עבדי ליה כו' לבסר הכי. גם הריכות לשון רש"י מורה כן: (ו) אפשר לבית באין חסר שום דבר מדבריו כאן ומה שנרשם עיקר האילוך כתוב על הנייר כדי יכול להיות כוונתו אמ"ש אח"כ קשה אם שנא שלא שהיה כתוב בדפוסים הישנים אחר כמה דיבורים אחרים וכאן כהלתו והיבת אך מקומו לקמן וצ"ל אך קשה אם שנא שלא וכאשר כנכנו בפנים: (ז) יותר נראה לודק דהאי תדע מקומו לקמן קודם כאך השתא נסתר זה. אך על ר"י קשה כנ"ל: (ח) נראה שחסר קצת מהלפוך זה דהא קושיתו שמקשה לב"ש אינו תלוי באי ס"ל לר"ע כב"ש וכל דבריו שייכים בדברי ב"ש עצמן: (ט) איגו מובן כל כך דהאי לא ניחא דגם תלמודא דידן ס"ל כפירוש הירושלמי וגם מגרושה לכהן לא קשה דלעבור עליה בשני לאוין ואם תאמר

מ"דס ו מנין לא מדאורייתא היכא רמיזא דין חדש כזו דהא ע"כ מדאורייתא מבעיא ליה מדפשיט מדגלי רחמנא כו' ואין שייך למבעיא רק אם הגט גט באופן מדאורייתא אם הפסיק בדוקא קאמר כי מצא בה ערות דבר וכתב לה כו' משמע הא לא"ה לא הוי כריתות או אם מדרבנן קנסוהו לחזור ולקדשה (י) מיהו בזה י"ל דאזהרה דגרושה כשנתגרשה מדעתה או שמא לענין כהונה איסור כהונה שאני והוי גרושה בעבר ועביד אבל מאונס גופיה נפשוט לא יכול לשלחה כו' לב"ש למה לי דאי בזינתה ודאי אינו רשאי לקיימה והיא משנה ערוכה בכתובות אלא בלא מצא בה ערות דבר ש"מ דאחר יכול לשלחה ומדב"ש נשמע לב"ה (ב) וי"ל דר"פ ידע האי דאונס ואפ"ה מספקא ליה אי ילפינן מאונס ככל בנין אב ופשיט ליה מדגלי כו' דאי בכל מגרשי נשותיהן שלא כדין הדין כך טפי הו"ל לאורויי הכי בדין דגירושין משום דהתם באונס מפורש דעבר אלאו לא יוכל כו' ויש לטעות דוקא התם דעבר אלאו משא"כ בעלמא אינו מפורש דעבר אלאו כשמגרשה [שלא כדין] וקושטא דלא עבר ולא מידי רק מדיוקא [דכי מצא כו'] שמעינן דלא יעשה כן לכתחלה ודו"ק: **סיומא** דמסכת גיטין. בראשונה נפרש הפשוט ואח"כ מעט דרשא: **ברש"י** בד"ה זיוג ראשון כו' כדכתיב בתריה אשת נעוריך וכתיב ונשמרתם ברוחכם כו'. קשה למה לא סגי בקראי דמייתי התלמודא י"ל דזיוג ראשון משמע אשתו ראשונה [אפילו אין זה בעלה הראשון] וכמו שאמר ר"א כל המגרש אשתו ראשונה כו' וכ"ה פירוש אשת נעורים כמשמעו וכמו שאמרו אין אדם מוצא קורת רוח אלא מאשתו ראשונה שנא' ואשת נעורים כי תמאס והנה בקרא דמייתי כתיב נמי והיא חברתך ואשת בריתך דהיינו זיוג ראשון נמי לגבי דידה וכמו שאמרו אין אשה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי שנאמר כי בועליך עושיך ולזה מייתי רש"י וכתיב ושמרתם כו' ובאשת נעוריך אל תבגוד דש"מ זו לתודא קרו בגידה והתלמודא דמייתי הך קרא דביה כתיב כסית דמעה כו' ומיניה משמע נמי קלא [דאפילו זיוג ראשון לגבי דידיה לחוד] מדכתיב אשר אתה בגדת בה בין הדבקים [היינו בין אשת נעוריך ובין והיא חברתך] וק"ל: **והיא חברתך כו'**. ג' לשונות [כי העיד ה' בינך ובין אשת נעוריך. חברתך. ואשת בריתך] במתניתין פליגי בית שמאי וב"ה ור"ע אפ"ל מחלוקתן תלוי במ"ש בגמרא בתכלית האשה בכתובות פרק אע"פ דף נ"ט ע"ב מתניתין דלא כר' חייא דתני ר"ח אין אשה אלא לבנים [אין אשה אלא ליופי. אין אשה אלא לתכשיטי אשה והיינו יופי] וביבמות אעשה לו עזר כנגדו במאי עוזרתו אדם מביא מן השוק חטין חטין כוסס פשתן פשתן לובש לא נמצאת מאירת עיניו כו' הן המה ג' משפחות שהוזכר בסוף תענית ת"ר יפיפיות שבהן מה הן אומרות תנו עיניכם ליופי שאין אשה אלא ליופי מיוחסות שבהן מה הן אומרה תנו עיניכם במשפחה לפי שאין אשה אלא לבנים ובסדר המשנה במשניות איתא וכתיב שקר החן כו' אשה יראת ה' כו' ע"ש בפירושים מכוערות שבהן מה הן אומרות קחו מקחיכם לשם שמים כמ"ש הכתוב לא טוב כו' אעשה עזר כנגדו. לזה אין אשה אלא לבנים זה דעת ב"ש וכן הוא אומר אשה יראת ה' היא תתהלל [כנזכר בסדר המשנה] וזה טעם שלא אמר הפסוק בקצרה ושיה כי ימצא בה ערות דבר וכתב לה כו' מיושב במ"ש בסוכה כל אדם שיש עליו חן בידוע שהוא ירא שמים שנאמר וחסד ה' מעולם על יראיו ועפ"ז שקר החן כו' יראת ה' היא תתהלל דייקא היא הבעלת חן הנזכר וק"ל ז"ש והיה אם לא תמצא חן כו' [משום דמצא בה ערות דבר]. דעת ב"ה קחו מקחיכם לשם שמים עזר כו'. חטין כו'. אשתו ביתו [גבי ר' יוסי מעולם לא קראתי אשתי אלא ביתי] לזה הקדיחה תבשילו. דעת ר"ע תנו עיניכם ביופי אין אשה אלא לתכשיטי אשה כו' וק"ל: **יאמר** וזאת שנית כו' ואמרתם על מה כו' והלא כתיב בתורה והיה אם לא תמצא חן כו' וכתב לה כו' ופי' רש"י בחומש מצוה כו' [לזה מסיים] על כי ה' העיד כו' מיושב במ"ש בסוטה דריש ר"ע מפני מה כו' י' באיש וה' באשה זכה שכינה כו' וכן פי' רש"י בסדר היחוס הראובני כו' החנוכי כו' מפני שהיו אומרים אם בנפשותם שלטו בנשותיהם לא כ"ש כו' הטיל שם יה כו' וכן נמי י' באיש וה' באשה זכו שכינה כו' שבטי יה עדות לישראל זה שאמר כי ה' העיד בינך ובין אשת נעוריך ולא הוה כאן סילוק שכינה כי לא מצא בה ערות דבר ושמא תאמר אף שלא מצא כב"ש דלמא לא מצא חן כפשוטו כר"ע מיושב במ"ש ג' חינות הן [חן אשה כו'] כי מתחלת היצירה שם הוי"ה ב"ה חן בטבע כי חד גופא הוא ולכך בראה מצלעותיו כאשר נזכיר א"כ [מאחר שלא מצא חן] צ"ל שאינה בת זוגתך לז"א והיא חברתך חיבור שלך וא"כ היא בכלל ג' חינות ושלא תאמר כב"ה הקניטתך להכעיס והקדיחה תבשילך כו' ואין אדם דר עם נחש בכפיפה כו' לזה אמר והיא אשת בריתך וזה ענין אפילו מזבח מוריד עליו דמעות כו' לקרב בטעם מזבח מאי עבידתיה ולמה מאין עוד פנות אל המנחה כו' אינו מדה כנגד מדה. אפ"ל כי האדם נברא מעפר המזבח ממקום כפרתו שנאמר מזבח אדמה. עפר מן האדמה. ולא האשה כ"א צלע כו' וטעמא זאת הפעם עצם כו' להיות חיבור אחד ויקרא שמם אדם כו' [ובלא האשה הוא] פלג גופא כו' והנה לזה המגרש שלא הועיל זה ולא מיחשב זה א"כ לסברתו אנתי לא נבראת ממקום כפרתה מעפר המזבח חושב שאין הקב"ה חפץ בכפרתו ואין זה מקום כפרתו לזה מדה כנגד מדה מאין עוד פנות אל המנחה כו' וק"ל: **מאין עוד פנות** כו' הלשון משמע כאילו אין עוד ה"א דהלשון מאין עוד משמע כאלו שייכות [למה שלפניו שאין עוד שום אפשרי פנות אל המנחה] יתכן במ"ש וזאת שנית תעשו מאי שנית שנית לשטים שבגדו בנשותיהן וזנו אחרי בנות מואב כן עתה בגדו בנשותיהן ובעלו בת אל נכר כמפורש בפסוקי מלאכי שם ז"ש וזאת שנית כו' יתכן במ"ש ר"ה כיון שעבר אדם עבירה ושנה ב"ה דייקא נעשה לו כהיתר ובפ' יום הכיפורים האומר אחטא ואשוב כו' למה לי תרי זימני כדרב הונא כו' לזאת וזאת העבירה עצמה שנית תעשו לזה כסות כו' בכי ואנקה צועק מאוד לאשר אין תקוה לזה כי אין מספיקין בידו לעשות תשובה כי נעשה לו כהיתר לז"א מאין עוד פנות גו' שאינו מביא קרבנות שהרי בעיניו כהיתר ואף כשמביא הוי זבח רשעים כיון שאין כאן תשובה שהרי אין מספיקין זהו לקחת רצון מידכם ואמרתם על מה חרי אף הגדול הזה מפרש ב' חילוקים על כי העיד ה' גו' בשטים פרשת הראובני השמעוני גו' וכפי' רש"י [ולזה כתוב] אשר אתה בגדת [בין הדבקים דקאי על] לשעבר והיא עתה כעת אף שאין כאן עדות במקרא מ"מ היא חברתך כו' ואין אתה יודע רעה ממנה וק"ל: **כי שנא גו'**. נביא יותר לעומק הענין בב"ר פ' י"ח עובד כוכבי' אין להם גירושין תניא ר"ח עובד כוכבי' שגירש את אשתו והלכה ונשאת לאחר והלכו שניהם ונתגיירו אינו קורא עליו לא יוכל בעלה הראשון כו' ר"א בשם ר"ח בר פפא אמר בכל ספר מלאכי כתיב ה' צבאות וכאן כתיב ה' אלהי ישראל. כביכול לא יחול שמו אלא על ישראל בלבד אמר רב חנן בשעה שעלו ישראל מן הגולה נתפחמו פני הנשים מן השמש והניחו אותן ונשאו נשים עובד כוכבי' והלכו להם והיו מקיפות את המזבח ובוכו' כו' דקשה פירוש כביכול לא יחול כו' ומ"ש ה' צבאות או ה' ישראל וא"ל לא יחול שמו לענין גירושין אלא על גירושין של ישראל כו' ונראה כי הפסוק כאן מגנה הגירושין כמ"ש כי שנא שלח שגוי המשלח אפי' מזבח מוריד כו' ותקשי וכימא ר"ע לנפשיה (ל) הא בהקדום ב"ה כתיב לאמור הן ישלח איש את אשתו והלכה מאתו גו' ש"מ שלחם לזה אמר בגנותו הגירושין כי שנא שלח שיש פתחון פה כו' לז"א אמר ה' אלהי ישראל איני מיחד שמו אלא על ישראל בלבד ומעולם לא הי' כאן פירוד חלילה שלא יהיה נקרא שמי עליהן ולזה לא אמר ה' צבאות דמשמע שמיחד שמו על שאר צבאות רק אדרבה כמו שאמר ירמיה אם ימושו שמים מלמעלה גו' לא אמאס בכל זרע ישראל וחסדי לא אפיר גו' וקרא דלאמור גו' [דכתוב ביה הן ישלח] תקשי בלא"ה ואת זנית גו' דקשה הלא הלכה רוותא גרושה שזינתה מותרת לבעלה דויצאה והיתה כתיב ועוד תרי קראי דסתרן אהדדי ישעיה וירמיה כה אמר ה' אי זה ספר כריתות אמכם גו' ובאיכה רבתי מקשה ומפרק משל כו' אבל הפירוש כתוב אצלינו במקום אחר עיין עליו דמיושב במ"ש אחרי אשר הוטמאה לרבות סוטה שנסתרה וכפי' רש"י בחומש [א"כ עיקר כוונת הכתוב דלאמור הן ישלח איש את אשתו ויצאה והיתה משום דמרבינן ממחזיר גרושתו סוטה שנסתרה ואת זנית שהיה הזנות קודם גירושין דאיה ספר כריתות] ובזה מיושב קושיות התוספות בסנהדרין [דף נ"ז ע"ב על מה שאמר שם] ויצו ה' לאמור זה גילוי עריות וכן הוא אומר לאמור הן ישלח וגו' [והקשו התוספות האי במחזיר גרושתו כתיב] ובזה הניחא [ואת זנית קודם גירושין] ז"ש כי שנא שלח אמר ה' אלהי ישראל [שמיחד שמו עליהם שלא גירשם מעולם] וזה ענין הפסוקים שם במלאכי ולא אחד עשה ושאר רוח לו ומה האחד מבקש וז"ש ונשמרתם ברוחכם גו' דפסוק חמור הוא זה ומפרש"י על אברהם שלקח הגר כמ"ש אחד הי' אברהם כו' ומאי קאמר [ובאשת נעוריך אל] יבגוד תבגוד מבעי לי' וברש"י שלפנינו מתקן הענין כמו תבגוד [שהוסיף תיבות רוחך אל יבגוד רוחך שפירושו כמו תבגוד] ועפ"י דרכינו נכון מאוד ולא אחד עשה ה' אלהינו ה' אחד ב"ה וב"ש הגדול לאמור הן עמו שלח ושאר רוח לו רוח אחרת ומה האחד מבקש זרע אמת מה שלהם מעל פניו ודנס בגירושין כמו שאיתא בפתיחה איכה רבתי והמה כאדם עברו ברית דנתים בשילוחין ובגירושין כו' זה ענין כמו שאיתא לא גלו ישראל אלא כדי שיתוספו עליהם גרים שנאמר וזרעתיה לי בעמק יזרעאל כלום אדם זורע קב כו'. או כפשוטו שיחזרו ע"י הגלות למוטב כמו שנאמר והשבות אל לבבך בכל המקומות אשר הדיחך ה' אלקיך שמה ויש כאן להמשיך המדרש [ילקוט פ' קדושים ע"ש] דגנב הוא שיכור הוא ודו"ק: **והיא חברתך ואשת בריתך גו'** ובגדו בהן שהניחו נשותיהן ונשאו נשים עובד כוכבי' זה ענין בפסוק הנני נותן את בריתי שלום והיתה לו ולזרעו גו' וקשה מהו מדה כנגד מדה ומה פירוש לפי שהיו השבטים מבזין כו' ומה ענינו והענין עפ"י הפסוקים האלה במלאכי בגדה יהודה ותועבה נעשתה בישראל גו' ובעלו בת אל נכר יכרת ה' גו' ומקודם כתיב בריתי היתה אתו החיים והשלום גו' תורת אמת היתה בפיהו גו' ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' גו' מפרשים על אהרן ונראה לפרש על פנחס וענינו כאן במ"ש אף הוא לעשות צרכיו נכנס כו' התירו פרושים את הדבר כו' וכמ"ש בסנהדרין פב ע"ב כשנכנס פנחס לא רצו להניח לו אמר להם היכן מצינו שבטו של לוי גדול משל שמעון כו' [לזה נראה] מדכתיב ויבא אחר איש ישראל אחר דייקא ולזה מבזין אותו שפיטס כו' במ"ש לא עבדו ישראל ע"כ אלא כדי להתיר להן עריות וא"כ בודאי הדבר אמת ובא הכתוב כו' וכבר אמרנו איזה דרך לפי סברתם [שיחסוהו אחר אבי אמו] ז"ל בתר אימא דאימא דהוי מבנות יוסף שפיטפט ביצרו כמו שאיתא פוטיאל תרי משמע כו' אלא סברא יותר ליזל בתר צד אביו מאצל אם א"כ כ"ש ליזל בתר צד אב ממש קדוש ה' לכן אמר מדה כנגד מדה את בריתי היפך סברא במ"ש סנהדרין פ"ב ע"א כל הבא על ארמית כאילו מתחתן בעובד כוכבים דכתיב ובעל בת אל נכר וכי בת יש לו לאל נכר אלא זה הבא על ארמית ולא יהיה לו ער בחכמים ועונה בתלמידים ואם כהן הוא לא יהיה לו בן מגיש כו' וזה שאמר פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ג' דורות כו' ואני זאת בריתי והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם וז"ש מקודם כהונתו שהוא לא בגד בריתי היתה אתו החיים והשלום גו' ואילו בגד באשת בריתו לא הייתי נותן לו ברית תורת אמת כו' הבועל ארמית כו' ורבים השיב מעון גו' השיב את חמתי גו' ותורה יבקשו מפיהו גו' במ"ש שם דף פ"ב נתעלמה ממנו הלכה וגעו כולם בבכייה כו' [וירא פנחס גו' ראה מעשה ונזכר הלכה] כי מלאך ה' צבאות היא פנחס זה אליהו ולזה אמר הכהן וגו' ובסמיך כו' ושם האשה גו' ודו"ק: **והיא חברתך ואשת בריתך כו'** נתחיל בעזה"י מסכת שבת לכל נתת בן זוג כו' נ"ע יהיה בזה יציאות השבת אל ויצאה והיתה גו' בזמן הגלות שנפרדו כנסת ישראל מזיווג ב' שהן ד' בחוץ במ"ש ד' דברים שאל ירמיה מהקב"ה על ב' השיב לו ועל ב' לא השיב לו ודו"ק: **ובפרט** בזמנים הללו שרבים מבני עמינו מקילים בחילול שבת שהיא מצוה ממצות עיקרית שבתורה ברש"י פרשת שלח למה נסמכה פרשת מקושש לפרשת ע"ז לומר לך שהמחלל שבת כאילו עובד ע"ז שאף הוא שקולה ככל המצות וכן הוא אומר בעזרא על הר סיני ירדת ותתן לעמך תורה ומצות ושבת קדשך הודעת להם ראוהו צרים שחקו על משבתיה על שבתותיה וזה אחד מהסיבות לעוכב הגלות כל המקיים את השבת ניצול מג' פורעניות כו' ועלינו להרחיקם בכל מיני הרחקות כדין החשוד לדבר אחד אין חשוד לדבר אחר חוץ כו' ומחללי שבתות בפרהסיא ואין לך מחללי שבת בפרהסיא גדול מזה ומה לנו להזכיר שאר עבירות שקרוב לודאי שעושין שפורקין עול מלכות שמים ק"ש ותפלה תפלין וציצית וכה"ג עצמו מספר בלי ספק ואח"כ בבואם מכבדין אותן כאילו בא ת"ח ויותר קוראין אותן לפני ס"ת ויששו כמה ראשי עבירות אשר בעוה"ר הוין ורגילין אין להם שייכות בדרוש הפיוס ואם יזכני השי"ת ב"ה ויהיה שלום נזכיר איזה מהם בפעם אחרת ובכן נזכה לביאת הגואל ליום שכולו שבת אמן:

סיימנו מסכת גיטין בלימוד הישיבה היום יום א' ט"ו תמוז שצ"ה לפ"ק

באור

שיש איזה צד סברא דלא שייך בזה תירוץ הירושלמי מגרושה: (י) והכא פשיט מדגלי משמע מדאורייתא. אך קשה לדברי הגאון דבעייתו הוא אם הגט גט מאי קאמר מדגלי רחמנא באונס מכלל כו' הא גם באונס גופיה הגט גט כדמוכח מברייתא דאם כהן לוקה ואינו מחזיר וכ"כ התוספות להדיא בתמורה דף ד': (ב) מ"ש דאחר יכול לשלחה אינו מדוקדק דודאי אינו יכול לשלחה לכתחלה בלא מצא ערות דבר וקושיתו בודאי לא קשה: מדאיצט' למיכתב לא יוכל לשלחה דהא בעי למיכרים באיסור לאו משא"כ באחר כמ"ש בסוף דבריו רק כוונתו להקשות מכל ימיו דלמה לא פשיט רש מדלא מצינו דגלי אלא באונס כו' ואמאי לא פשיט בפשיטות דע"כ אין הפסוק בדוקא דאי בדוקא א"כ למה לי קרא דכל ימיו באונס אלא מדאיצטריך באונס ש"מ דאין הפסוק בדוקא ואי עבר הגט גט וע"א תירץ דלא היתה סברת אבעייתו דאינו גט מצד הסברא משום דהפסוק בדוקא רק דעיקור אבעייא דר"פ הוא משום דידע מאונס ובעי אם נלמוד בבנין אב מאונס: (ל) ליכא דתלמודא דבכ"ק דאיתא שם האי ליבנה בקיע וכן טונתו על הקב"ס: סליק בס"ד

הגהות וחדושים על מסכת גיטין

מאת הרב הגאון הגדול כו' מוהר"ר שמואל שטראשון זצ"ל מווילנא.

דף ב ע"א תד"ה המביא. אע"ג כו' כדתנן בהשולח כו'. הא דלא הביאו ממתניתין דפרקין (י) כל גט שיש עליו עד כותי פסול חוץ מגיטי נשים הוא משום כיון דתני חוץ מג"נ ידעינן דכל גט היינו שאר שטרות אבל סתמא לעולם משמעו גם אשה דוקא: ד"ה אף. מש"כ מהר"ם דעיר השנוי בדברי תנאים מסתמא אחת היא. נסתר מהא דמשני ר"א בערכין (לב ב) תרי ירושלים הוו. והרשב"א שכ' דלא מסתבר דברקם דא"י לא היו דרין ישראל ובדח"ל היו ישראל. תמוה כיון דבח"ל ע"כ דרין ישראל ואמו מפני שמתה רקם לא ידוע בה. והכי איבעיא ליה למימר דלא ה"ל לסתום שם דלא ניתי למטעי דעל הרקם דח"ל יכוון כדהכא. והא דלא תני התנא בירושלים דערכין י"ל משום דלא הוה אלא הילכתא למשיחא דהא אין בתי ע"ח אלא בזמן שהיובל נוהג: ד"ה מכפר. שהיו מצויים בה תמיד כצ"ל: ד"ה ואשקלון. וכתיב הפילה לישראל בנחלה כו' כצ"ל: באה"ד אבל קשה דרקם כו' וכתיב ביהושע ויקדשו את קדש. שם הוא בשם נקודות וכאן בקמץ וצירי: באה"ד וי"ל דתרי רקם כו'. ולענ"ד דהני דמתניתין היו נקראים בהסי"ן בראשן ואינן לשמות ה' הידיעה דאיתו על הרוב בשם עצם פרטי. ואפשר לומר ג"כ שבאו כאן לשמות ה' המיוחדת (יען מגאתה לפרקים ע"ש עיר כמו העי הגלגל) וכ"ל אותן שבה"ל כי ידוע שעליהן יכוון כמו תן לי הנפש: באה"ד ואמר ר"י דאפי' בגד של א"י כו' לפי כו' ורחוק מעיקר ישוב א"י כו' וכן י"ל כו' וגבי רקם וחגר. קשה דבגמ' ק"ל סמוכות לארץ ישראל. באה"ד אע"ג דעכו היא עצמה בא"י כו'. לכאורה אף לפר"י יל"פ דכ"מ דאמר עכו כא"י היינו גם חלק דח"ל: ד"ה ואם. ומיהו מזה אין להוכיח כו' טענינן להו פרוע כו'. מש"כ מהר"ם דכ"מ כגון שמת תוך הזמן כו' או הלך כו'. קשה דא"כ מ"מ לא בבקת חיי כו' דיזייף ויכתוב לאחר מיתתו או לאחר הליכתו למס"י מזמן קדום. בזמ"פ לאחר מיתתו ואחר הליכתו וצ"ל להוכיח ממכר ומתנה: באה"ד בסה"ע דהא רב א"ל מודה כו'. הוא בכתובות (יט): באה"ד (ע"ב) אלא ה"ע דלא יחזיר כיון דאיתרע כו' אפי' ימצא עדי קיום כו'. נראה דל"ד אלא אפי' נמצא מקויים נמי אם הלוה טוען מזוייף וכ"מ בדבריהם בב"מ שם בד"ה הא קאמר להד"ם: ע"ב רש"י ד"ה דלא איתחזק איסורא. בסך חתיכה נופל כצ"ל. וכוונתו נ"ל דאפי' בב' חתיכות דמיקרי איקבע אסורא בכריתות (יח) מ"מ לא איתחזק איסורא בכ"א מב' החתיכות וכאמן עליה עד א': תד"ה לפי. ואין לומר כו' דשכיח טפי כו' וה"ה שאר הלכות גיטין. כ"ל דחיישינן להו. וזה אין לומר משום דלא שכיחי ל"ח להו ותו לא תיקשי מהא דבין לרבה כו'. דכיון דהחשש אינו אלא משום לעז דערעור הבעל א"כ יוכל לערער גם בשאר פסולין דלא ידע: באה"ד ואין בקיאין פי' אין חוששין כו'. כיוצא בזה במשנה דסנהדרין (נב) שלא היה ב"ד כו' בקי ופי' בגמ' ב"ד של צדוקים הוה עפרש"י שם: ד"ה מאי ביניהו. ולת"ק נמי כו'. לפמש"כ כוונתם בע"ז (ו ב) דיש לפסוק כחכמים נגד הת"ק. י"ל דהש"ס ר"ל מ"ב לענין דינא. ואף לפי' מהר"ם שם י"ל ה"נ גם לרבה דחכמים לא באו אלא לפרש דברי ת"ק כדהתם. והגמרא ל"א דפליגי אלא לרווחא דמלתא דלדידיה איכא למימר נמי דפליגי. ועוד נ"ל דיש לפסוק כחכמים דסתם מתני' לקמן (ט) כוותייהו דתני שוו למוליך כו': ד"ה ורבנן (כד"ג) מוקי לה כר' אלעזר כצ"ל בל"י וכן בסמוך:

דף ג ע"א גמרא הדא מתלתא נאיז כו'. בזה א"ש מה דלא תקנו לומר בפ"נ ונחתם (בפני בפני נ"ל) דא"כ היה מאמר אחד בעל ג' תיבות ומייפינן לגזיזה. אבל עתה הם ב' מאמרים נפרדים בעלי ב' ב' תיבות. ולרבא ודאי א"ש דהעיקר הוא בפני נחתם. ובפני נכתב אינו אלא משום דלא ליתי לאחלופי: רש"י ד"ה הכא בפני קאמר. ולא קא מוכחא מלתא. כ"ה גי' הישנה וכ"ה ברש"ל ועיקר. דכ"מ מדבריו לעיל בד"ה אתי לאחלופי שכ' דמוכחא מלתא: ד"ה מאן האי תנא. דמתניתין כצ"ל: תד"ה מאן. מוקי מתני' כר' אלעזר כצ"ל: ע"ב רש"י ד"ה אי ר"מ. זו היא חתימתו הס"ד ואח"כ מה"ד חתימה. וסופו החתימה הוא: ד"ה ולא בעי ר"א חתימה. ופליג עלה ר"א כו' ולק' בד"ה ואם נשאת הולד כשר. ומדפליג ר"א עליה ש"מ כו' פי' גה"ש. ולשונו מגומגם קצת. אבל קושט קושייתו הוא דילמא ר"א לא בא להוסיף אדברי ת"ק אלא דאפי' אינו כת"י ואין עליו עדים. אבל גם הוא לא הכשירו אלא לענין הולד שאינו ממזר. לפיכך פי' הוא ז"ל דההוכחה היא מדק"ל כשר ע"ש. ולי גם זה לא מחוור דדילמא כשר דקאמר קאי על ולד שהזכיר הת"ק וה"ק אע"פ כו' כשר הולד. וצ"ל דההוכחה היא מתיבת כשר שמיותר לגמרי כיון דקאי את"ק. אלא ע"כ ר"ל דכשר הגט: תד"ה דתנן בסופו. אבל לרבה קשיא. עי' ב"מ (נה ב) תד"ה ולא: ד"ה שלשה. למ"ד בפרק פ' כתב ידו ועד שניט כצ"ל: ד"ה ונובה. ל"ק לפסק ר"ח דמיירי בחתימו כו'. וכ' הרשב"א דל"ק לר"ת ממאי דמסיק כו' דהיינו משום דנכתב לשון פרסי. וקשה דהא אי איכא עדי חתימה ישראל גבי משעבדי אפי' כתוב בל' פרסי כדלקמן (יט ב): בהה"ד דלא גבי משעבדי אלא בעדי חתימה כצ"ל:

דף ד ע"א גמרא ואתא ר' אליעזר כצ"ל ביו"ד וכן בסמוך וברש"י ותד"ה ומ"ש: תד"ה וחתמו. ומאן דמפרש נמי כו' ור"א היא משמע דלר"מ א"צ כו'. לכאורה יש לדחות דלהכי לא תוקי כר"מ דלדידיה מאי איריא משום תקנה תיפוק ליה משום דהוה גזירה לגזירה עי' פרש"י שם. אבל גם עתה ר"י שם ע"כ גוזר גזירה לגזירה ע"ש: באה"ד דכיון דידעי דצריך לשמה כצ"ל: ד"ה מודה בסופו. וי"ל דמ"מ איכא למיגזר חתימה אטו כתיבה. וא"ת כיון דהגזירות אינן שוות מנ"ל למילף חדא מחברתה. וי"ל דר' אבא אומר סתמא דמודה ר"מ במזוייף מתוכו ומשמע דכולל כל מיני זיופים רק דהוקשה להם דליכא טעמא דניגזור בזיוף דשלא לשמה ולכן נאמר דודאי לא כיוון ר' אבא לזיוף הזה וחדשו בתירוצם דגם בזה איכא טעמא למיגזר. ובאמת ל"י עיקר דברי ר' אבא היכא הוא דבכ"מ מביא דאמר כו' ועי' לקמן (ע) בתד"ה האמר ובב"מ (נח) ד"ה דאמר ובמש"כ שם (נז ב): ד"ה דקי"ל. קי"ל כשמואל דבדיני פליג לקמן אדרב כו'. ק"ל דלא קי"ל כשמואל בדיני אלא נגד רב אבל היכא דפליג על ריו"ח הלכה כריו"ח וכב"ב דנגד ריב"ל א"ה כמותו דהא ריו"ח וריב"ל הלכה כריב"ל ולק' שם אריב"ל ג"כ דהילכתא כר"א בגיטי לחוד וע"ש בק"נ אות מ"א: באה"ד והאר"א מודה ר' אלעזר כצ"ל בל"י וכן לקמן: בהה"ד דקידושין אסר לה אקרובים. לכאורה הל"ל דאסר לה אכ"ע ועמש"כ בקדושין (סה ב) ברש"י ד"ה הכא קא חייבה לאחריני: ע"ב רש"י ד"ה לא צריך. ואע"ג דאין בקיאין לשמה. ולק' בד"ה רבה אית ליה דרבא כתב דכולהו בקיאין: ד"ה ואיכא דמותיב. ואע"ג דהוה מותבינן כו' נמי צריך קיום כו' כצ"ל: ד"ה אלא מ"ב. דהא א"ל דרבא כצ"ל: תד"ה מנן. ונקט האי לאפוקי רקם וחגר. ואף דגב אי הוה תני המביא במה"י היה ג"כ ממעטן. מ"מ השתא אשמעינן דגם מהם לא"י דלא שכיחי לקיימו נמי א"צ ועי' בדבור הסמוך: ד"ה כיון. גבי בני מחוזא דניידי ומצריכי בפ"נ משכונה לשכונה. ע"ב דרבא מצריך אפי' באותה שכונה: ד"ה אלא מ"ב. מקומות דלא קביעי ב"ד. מפרש"י משמע דאף במקומות דלא קביעי מ"מ שיירתא איכא וכמו בעולי רגלים:

דף ה ע"א גמרא מ"ש דבעא מיניה כו' והא אשה כו' ותנן כו' ובלבד שהיא צריכה כו' כצ"ל ומלת עצמה הב' למחוק וכדלעיל ולקמן במשנה: שם מ"ש המביא גט כו' ולא אמר בפ"נ כו' כצ"ל ומלת לה למחוק: רש"י בסה"ע ד"ה אלא להקל. מתחלה של"מ לעדים. נראה דר"ל דעיקר התקנה היה להקל ואגב התקינו ג"כ דלכתחלה דוקא צריך בפ"נ. אבל בנדה (נח ב) במשנה איתא ג"כ כהאי לישנא ושם א"א לפ' כה"ג אלא דר"ל דלא גזרו עה"ד להחמיר בכ"מ אלא לפעמים מקילין ביה ע"ש וכמו כן יל"פ הכא: תד"ה אילימא. דברי מהר"ם בזה דחוקים. ונ"ל דכוונתם דאי מיירי באלם או שלא כאה א"כ מאי רבותייהו. טפי ה"ל למיתני ולא אמר כדלק' בסה"ע בברייתא והיה כולל בזה גם אם יכול רק שנתן הגט בלא אמירה והלך לעלמא. אבל אי מיירי בחרש שפיר הוה רבותא דאע"ג דהוא פסול מ"מ כיון דעביד שליחותיה בעודו פקח אלא שנ"א בפ"נ אם יש כו'. וקושיית א"ס יכול נמי לא קאי על משנה זו אלא כפירש"י בדבור הסמוך. ולרבה למאי דמסיק נקיט בדוקא בכה"ג. ונראה דגם באלם יתקיים בחותמיו אף לרבה דלא שכיחא שיעשה שליח. ומשום שלא תחלוק ליכא באינו יכול כמש"כ רש"י ותוס'. דגם הוא נכלל באינו יכול: ע"ב גמ' דרבין בר בר חנה. כאן מצאנו עוד בן לר"ח אשר לא חשבוהו התוספות בב"ב (קמח) ועמש"כ לקמן (לא ע"ב): שם מ"ב דריו"ח המביא גט כו' ולא אמר לה בפ"נ כו'. בהעתקת התוס' ברייתא זו לעיל (ג ב) בד"ה דתנן ליתא למלת לה וכן בב"מ נה ב בד"ה ולא: שם אתא לקמי' דרב אמי ורב אסי כ"ל דנ"ל דר' אמי היה בא"י:

דף ו ע"א והא בבל לצפונה דא"י כו' כצ"ל כו': שם מ"מ בשוקייהו פרידי. כה"ג בב"ב (למ"ד): תד"ה הני. וא"ת לעיל דאמר בגירסייהו פרידי אמאי כו'. לכאורה י"ל אף דבני המקום מכירים חתימת התלמידים מ"מ חתימות רוב בני פירס שאינם תלמידים אינן נודעים להם שבא"כ על שוקא באים רוב בני העיר. ומה שאמר בגירסייהו פרידי הוא לטעם למה לא נאמר דהתלמידי' יקיימו חתימת בני פירס כדפרש"י בבני אדרעיר כשהולכין לשוק יקיימוהו: ד"ה והא רבה. ותשני שאני בני מחוזא דניידי לכך מצריך רבה בר אבוה כו'. דהוא היה ג"כ במחוזא כדמוכח בשבת (נט ב). אבל רב שמה משמע לקמן (יד) דלא הוה במחוזא. והרא"ש לק' בפ' המגרש סי' י"א כתב דבנהרדעא הוה: ע"ב גמ' הא איכו נמי שלא תזקק לעדים קא"ל. עפרש"י. לכאורה לרבא דאף במקום שא"צ בפ"נ ובפ"נ אם יש עדי קיום שני. יל"פ דרי"ש לעולם היה סבור דכפר סיכאי הוה כח"ל ואפ"ה אי הוה אשכחא עדי קיום הוה שני לכבי קא"ל שלא תזקק לעדים. וצ"ל דהקושיא אזלא אליבא דרבה ויהיה ראיה לפסק הרא"ש דה' כוותיה. מיהו גם לרבא מייתי הש"ס שפיר כדתניא כו' מדקא"ל שתוק כו' הואיל ולא הדבר בהיתר ולא חשש דילמא אתי בעל ומערער ונסמוך על אמירתו בפ"נ ובפ"נ: שם אמו כל דלא ידע כו' לאו גברא רבה הוא. כה"ג במו"ק (כו ב): תד"ה אבי"ל. דיודע היה שאינו עיקר. אע"י יתליע הרבה מתופלאי

לא הוו ידעי אינו בריתות וכן ר' אביתר לא ידעה. הוכחתם נראה מדלא מקשה הש"ס עליו מהברייתא. וכ"ל ראיה לפסוק כוותיה מדל"א אביי אמו כל דלא ידע הברייתא כו' מוכח דאיכה עקרית: באה"ד כדאמר בירושלמי בפ"ק דשבת כצ"ל. והוא שם על מתניתין דלא ישב לפני הספר:

דף ז ע"א גמרא שלחו ליה למר עוקבא זמרא כו' כצ"ל: שם שוכן עדי עד עושה לו דין כצ"ל: תד"ה השתא. אע"פ שיש שם אכילת איסור תרומה לאשתו. ולא הוי כקנינו שקנה קנין דאוכל בתרומה בכ"פ אלמנה ע"ש. דכיון דהוא עבד אין לו קידושין ואינה קנין: ד"ה זמרא. וכ"מ מדקאמר וליצלה להו כצ"ל: ד"ה מערות. ולא הויא כלילא דהכא כההיא כו' כצ"ל. ואין זה משום דהכא אפי' בחול אסירא. דהא מסקי דהיינו דוקא לחתנים. ועוד דהא מסקינן דלא נאסר אלא בגברי. אלא הואיל שכתבו שהוא כעין כיפה א"כ פ"כ אוחזין אותה ביד ומגביהין אותה למעלה מהראש. והיה אסור בשבת משום משא או משום אוהל כאשר האריך הכנ"ג בא"ח בחלק או"ח סי' ל' באיסור הפערגאלא"ן: ד"ה בזמן. לפי שאינו אסור אלא לחתנים כדפרישית כצ"ל: ע"ב גמרא למימרא דעכו לציפונה דא"י קיימא ורמינהו כו'. ק"ל לפירש"י בתוס' לעיל במתני' ד"ה ואשקלון דאפי' בגד של א"י צ"ל בפ"נ לפי שהוא בסוף הגבול ורחוק מעיקר ישוב א"י כו'. מאי פריך הכא דאף א"ת שהיא מתוכה מסוף הצפון לצד דרום בכמו פרסה (דמש"כ רש"י השתא כו' מתוך כו' יום או יומים כו' אינו מוכח מהברייתא) מ"מ היא רחוקה מעיקר כו' ולכן צ"ל בפ"נ: שם מימינו למזרח הדרך כו'. ועי' גי' הגר"א ז"ל. וק"ל דהא סוף א"י לצד מערב הוא עד הים הגדול כדלקמן. ואולי עולי בבל לא כבשו כ"כ עד הים ועמש"כ רפ"ו בשביעית. או דעכו וכזיב המה בנסין שבים עי' לקמן (ח): רש"י ד"ה ואר"פ. דהא מצפונה לבית אל כתיב וע"כ כו'. ק"ל דילמא קיימא בצפונה מזרחה לבית אל: תד"ה ויהיב. ומפרש ר"ש כו'. גם פירושו דחוק. ולענ"ד דה"פ דהנסיון מעיד דדרכים הקטנים עשויין להשתנות אם מחמת קלקולם מגשמים או מריבוי החול וכובשים להם דרך מן הצד. ולזה פריך שפיר דמאי סימנא הוא כיון דעשוי להשתנות וכדאמר התנא בעצמו עד שיודע לך כו' ומייתי מדר"פ דקרא נמי מסמן במסילה: ד"ה עלין. מתוספתא דשביעית כו' כמ"א דרך ארץ כו'. במנחות לא העתיקו ב"ת אלו. ואנכי חפשתי בתוס' דשביעית ולא מצאתי: באה"ד ואף ע"ג דשכיחי וגמירי כדי שלא תחלוק כו'. ק"ל והלא הת"ק ור"ג דמתניתין נ"ל שלא תחלוק ור"א הוא דאית ליה וא"כ הוה מצי לאוקמי ב' הברייתות כר"י והא ת"ק ור"ג והא ר"א:

דף ח ע"א גמרא דמיא כי ארעא סמיכתא דמיא. שבת (ק ב): שם רנבי"א בנהרות דא"י כו'. ק"ל מדוע לא מוקי הא בנהרות דא"י והא בים הגדול ואידי ואידי רבנן: שם שנאמר וגבול ים כו' זה יהי' לכם גבול ים כצ"ל: שם וכה"ג היריא דמרחקא טובא. לכאורה יקשה מדוע לא מביא הש"ס תניא כוותי' מהברייתא הסמוכה. ועמש"כ בברכות (כו): תד"ה כל שופע. וקשה לר"י דא"כ כו' הל"ל כו' מטורי אמנון כו'. מפרש"י משמע דמפרש מטורי אמנון עד נחל מצרים שבדברי ת"ק היינו מרגלי ההר למערבו א"כ אם הי' ר' יהודה אומר מטורי אמנון הי' ג"כ משמעו מרגלי ההר לצפונו או לדרומו לכן אומר מקפלוריא דהוא בראש ההר: באה"ד ונראה לר"י כו'. קשה דלפירושו אסר בדברי הת"ק הגבול שבצפון. וי"ל דלא בא לסמן א"י אלא בהנסין תמזרח למערב ולאפוקי מדר"י דס"ל דאין להם גבול למערב אלא עד אוקייאנוס. וא"ל ר"י דממזרח למערב א"צ סימן כי נמשך למערב עד אוקייאנוס. ולא נצרך אלא לסמן גבולי צפון ודרום בהנסין: ד"ה רי"א דבזה"ז הי' נגו להתחייב כו' כצ"ל: באה"ד כדכתיב עד ים הגדול כו' וכתיב כו' ועד ים פלשתים. ק"ל נ"ל לר"י וגבול הלא ס"ל בר"ה (ל ב) דעד עלם היום הזה הוה עד ועד בכלל. וא"כ תיפוק ליה מהני קראי דמייתו התוס' ועי' בערכין (יח): ד"ה המוכר. דא"כ הוי שנכתם איפכא כו'. לכאורה י"ל דמיבעי להו פסיקא להו דמסוריא אין הפירות מצויות ולכן אפי' היא כא"י לענין עבד צ"ל בפ"נ כמו ממדינה למדינה בא"י. למאי דס"ד מעיקרא אליבא דרבא. ועכו לרמב"א הפירות מצויות אפי' שהיא כח"ל כמו סמוכות ומובלעות לת"ק ור"ג: ע"ב גמ' עבד שהביא גיטו כו' נכסים לא קנה. לכאורה מכאן ראיה דטענינן מזוייף להבא ליפרע שלא בפניו עי' בתוס' ריש מכילתין בד"ה ואם: רש"י ד"ה עבד שהביא גיטו כצ"ל: ד"ה לא יצא ב"ח. ריטא דלא ג"ד כו' נ"א דסייר אבל הכא דנחית לביורא אמרינן בלדידי' נמי סייר כו'. זהו היפך מהא דאמרינן בר"פ בכל מערבין (וכו"ד) אין למדין מן הכללות ואפי' במקום שנאמר בו חוץ וע"ש בפרש"י ד"ה ואפי' וצ"ע: תד"ה דגזרו. ותירץ דמיירי בספר הבא מח"ל לארץ ומאסיל עליו כצ"ל: ד"ה אע"ג. כדמוכח בפ' הדך כו' אתו לקמיה דרבא כצ"ל: באה"ד ודאי איסורא דרבנן בתגר שלא עירבו שרי משום מצות מילה כצ"ל: באה"ד דע"י ישראל היה אסור להרבות. פי' משום שיש בו איסור דאורייתא כמש"כ הר"ן בפ"ב דביצה (דף קל ב). ובאייתם נכונה מהא דחולין דאם איתא דריבוי אינו אסור אלא דרבנן לא הוי גזרי שמא ירבה דה"ל גזירה לגזירה. ומש"כ אבל ע"י עובד כוכבים ניחא דשרי להרבות. ר"ל אפי' לצורך דשות כיון דהיתר גמור לצורך חולה ע"י עובד כוכבים דבחולה ל"ג וכמש"כ הר"ן שם בטעמא דביו"ט מותר להרבות הואיל דלצורך או"כ היתר גמור. ושוב כתבו ושמא דוקא לצורך המילה כו' וצ"ל דלא כסברת הר"ן דבהיתר גמור שרי להרבות ואפ"ה לא תיקשי מהא דביו"ט מותר להרבות דהתם איכא ג"כ מצות שמחת יו"ט. ואף דבמנחות (סד) בד"ה שתים לא כתבו כן. זה מצינו רבות בדבריהם שסותרין א"ע ממקום למקום. ודברי המהרש"א בכאן אינם מחוורין: בהה"ד משום שמחת יו"ט התירו. לכאורה בהא דממלאה אשה כו' מה שמחת יו"ט איכא בריבוי כיון דא"ל היום אלא לחתיכה אחת (וכן בנחתום). ואולי משום דשמחה היא להם היום במה שימלאו לאחר מיכן. וכה"ג בסוף פ"ק דביצה כל שנאותין בו בחול מבלחין אותו ביו"ט:

דף ט ע"א גמ' [אלא ערעור דבעל. התוי"ט נתקשה על לשון עוררים דהוא ל"ר. ועמש"כ בריש ב"מ בתד"ה ולחזי]: תוס' ד"ה ואינו חוזר. וא"ת כו' ולא קנה אלא לאחר מיתה כו'. עי' לקמן (יד ב) בתד"ה הא בשכ"מ וצ"ע ועמש"כ שם: באה"ד א"כ אפילו סתמא דכיון כו'. דעתו שיקנה כו' דהיינו מחיים. צ"ע מהא דאיתא בב"ב (קלז) אריו"ח ומודה כו' במתנת שכ"מ צ"ע כלום מ"ע אמר אביי מתנת שכ"מ לא קנה אלא לאחר מיתה וכבר קדמו אחריך ע"ש. התם נמי ניחא דכיון שדעתו שיקנה היה כוונתו שיקנה מחיים: באה"ד ומיהו אם כותב בהדיא מהיום אם ימות א"כ שיועיל כו' כצ"ל: ד"ה אלא. וה"ה ערעור דלקוחות כו'. לכאורה משמע מזה דדוקא שטוענין שהוא מזוייף אבל אנן לא טענינן להו עי' ריש מכילתין בתד"ה ואם ועי' בשירי קרבן: ע"ב רש"י ד"ה הפסולים. העובד כוכבים הס"ד ומה"ד שחותמיהם: ד"ה לא יתנו לא"ת. ואפי' כו' וזכין כו' כצ"ל: תד"ה מקרעין. כמו כתב ע"ג טבלא ופנקס. הוא לקמן (כ): באה"ד ועוד דאפי' כו' תביאה לקמן כו' כצ"ל בג"ו: באה"ד שא"ל להעיד על עיקר המעשה כו'. קאי על אותן שקורין לפניהם: ד"ה מילתא. כדמפרש לקמן חוץ מגיטי נשים כצ"ל:

דף י ע"א רש"י ד"ה ה"ג אלא כו'. כגון לשמה כו' איתא נמי בשטרי קידושין כדכתיב ויצאה כו'. כן איתא להדיא בקידושין (ט ב): תד"ה בשליחות. דכיון דבא ליד השליח כאילו בא לידן דמי כצ"ל: גמרא רשב"ג אומר כל מצוה כו' כצ"ל: תד"ה מצות. בפירקי דר' אליעזר כצ"ל ביו"ד: באה"ד וא"ת אמאי יוצא בה ידי"ח כו'. עיין מהרש"א. ועי' מה שהשגתי עליו בקידושין שם: ע"ב גמרא מאי קמ"ל תנינא כו'. והדר פריך ותרי לא כו'. עי' לעיל (ה ב) בתד"ה והא קי"ל: בתוס' ברה"ע מהניא לכ"ע כצ"ל: גמ' בפיסקא רש"א. והא לאו ב"כ כו' כצ"ל: רש"י ד"ה תני חוץ כו'. אבל ת"ק דמתניתין כו' ותנא לשמה ומחובר לא מוקמינן כו' כצ"ל: תד"ה חספא. אבל בשטר שחותמין בו עובדי כוכבים כו' ולא הודאת בע"ד כו' ולא הוי אלא חספא בעלמא. בעניותי לא הבנתי דכיון דמהני הודאת בע"ד בלא עדי מסירה א"כ הואיל דמחזיקינן להו דלא מרעי נפשייהו וברור הדבר שמסר לו השטר הוה כהודאת בע"ד. ואולי בדיניהם אין מוסר הנותן השטר להמקבל אלא שאומר לפניהם שהוא נותן לו במתנה ומיכולים לכתוב שטר ע"ז ולמוסרו לו להמקבל והואיל דאין שליחות לעובדי כוכבים במאי נקנה:

דף יא ע"א רש"י ד"ה כשרים במקום. כלומר אף כו' שאתם מכשירין. לשון שאתם אינו מכוון דע"כ רשב"ג פליג על ר"ש דאמר דחכמים מכשירין בעדי מסירה ושמות מובהקין. והל"ל אף אלו כו' שהם מכשירין. דא"א לפרש דזהו מדברי ר"ש שאומר דרשב"ג אמר אז לחכמים דר"ש דהרי הן היו בדור שלפניו אבל עיקר פירושו דחוק דהכי הל"ל אף אלו אינן כשרין אלא במקום שאין כו'. ולענ"ד נ"פ דרשב"ג קאי על חכמים דר"ש שהיו אומרים חוץ מגיטי נשים כו' כליבנא דת"ק דמתניתין: תד"ה שבתאי גרסי' כו' אבל שבתאי כו'. נראה דל"ל שיבתאי. כי שבתאי אשכחינן בסנהדרין (ח) שהוא שם חכם ועי' בסה"ד אות שי"ן. והתוס' בנזיר (ג ב) בד"ה היכא הביאו ג"כ הר"ר שבתאי: ע"ב גמרא באנו למחלוקת ר' אליעזר כו' ר' אליעזר אומר זכה לו כצ"ל ביו"ד: רש"י במתני' ד"ה יחזור. ואין כו' לזכות בהן לצרכן כצ"ל: תד"ה בגיטי. ליש לך אלא כהדא כו'. פי' מהרש"א. ולא תתמה דבמתניתין אמרי בעלמן טעם דזכות וחוב. דכן דרך תנאים להעלים עיקר טעמם ולומר טעם שאינו כמ"ש בס"ד בכ"ה (עז) בד"ה אלא אר"ח: ד"ה יתיב. כדאמרי' דהיה מישתמיש כו'. הוא בשבת (מא): באה"ד ושמואל היה צריך לר"ה כדאמרי' כו'. וזו דוחק דשמואל חבירו דרב. בעי מר"ה תלמידו. אבל נראה דזה הי' ר"ה ריש גלותא דמים בחיי רבי ור' חייא דאיתא בירושלמי בפ"ע דכלאים הביאוה הפוס' במו"ק (כה) ע"ש: ד"ה כל. וא"ת למ"ד כו' אלא בפקדון מה הוצרכו כו' תיפוק ליה משום

משום דתן כזכי. קשה כיון דק"ל מה הולרש"א א"כ אפי' אי תן לאו כזכי יקשה הלא יכול להקנותו ע"י זכייה ממש. וביותר קשה מש"כ לקמן בתירוץ ר"ת דתן לא הוי כזכי אלא כמוסר מיד ליד כו' והולרכו נמי לתקן כו' דהתם לא הוי תן כזכי. דמ"מ יקשה מזכי ממש. ולקמן (יג ב) ד"ה גופא דקדקו מזכי ממש: בא"ד ואמאי לא מפרש כו' משום תן כזכי. לכאורה א"כ לא אתיא מתניתין כרבנן דאמרי דבעבד נמי תן כזכי. אבל שם בד"ה תנו כתבו די"ל דרישא לא הוי דומיא דסיפא ע"ש. ועי"ל דהשתא דהוה ס"ד דאפי' באינו מוסר מיד ליד אמרינן תן כזכי י"ל דלהכי בעבד לא מהני דהוי כמו עלי גיטך מע"ג קרקע וכמש"כ בס"ד בב"ב (קנא ב) ע"ש. ולפ"ז דבריהם לקמן (יג) בד"ה האומר ל"ע: בא"ד (בדף יב) וכן ברים השולח כו' כשליח הגט דהולך לאו מזכי כו' כצ"ל:

דף יב ע"א

גמרא כי היכי דחזו לי איכשי ומרחמין עלי. לכאורה בפשוט י"ל הטעם כי היכי דאיכל גלות ואסלק כשיעבוד הבצורת דאז אכויה יותר מכדי מזונותי משא"כ עתה כשיעבור הבצורת תאמר לי עשה עמי ואזנך והוא א"צ בצורת דנקיש. דאם הוא חלוש בטבעו שא"י להרוית כדי מזונותיו. אפי' כשיהי' ב"ה אין לו בטחון שיוכל לבלם נשייתו. וי"ל משום דאף לפ"ז יקשה לאשמועי' בחלה דיש לו ג"כ בטחון שיבריא שרוב חולין לחיים: תד"ה אלא. וא"ת וניליף מהכא בעלמא דהמגביה מציאה לחבירו דלק"ח. לכאורה י"ל דמציאה שאני משום מיגו דזכי לנפשי'. ואולי דמשמע להו דלמאי דכתיב קאי ג"כ על המלקט כמו לר"א עיין ב"מ יב תד"ה ואבוה. ור"ל דגם לעני הזהיר דלא ילקט לצורך עני אחר. אבל מ"מ שפיר ס"ל לאקשויי דניליף מהכא התופש לבע"ח: ד"ה מאי שנא. פי' אא"ב כו'. אולי דבריהם הנל"פ דהקושיא היא בין למאי דס"ד ובין למאי דדחי (וביותר לפי העתקתם מ"ש בלא ו') וכמו לקמן (בע"ב) הקושיא דקמא קמא קדים ליה וכן בד"ה: ע"ב גמרא בפחות פחות משוה פרוטה. עפרש"י ותוס'. ולכאורה לפמש"כ בקדושין (ג) די"ל דחלי שיעור מותר מה"ת בהנאת הקדש הוה א"ש הכא בפשיטות. אבל ז"א דהתנן בקפ"ה דמעילה דמצטרפות אפי' לזמן מרובה: שם א"ה אמאי ניזון מן הלדקה להעדפה. פרש"י שהוא לריך מפני חליו כו'. קשה דזה ה"ל לחייב את הקוטע ועמש"כ בסמוך: שם רפואתו דידיה הוא דבעי איתסויי בה. כ"ל הא דפשיטא ליה להש"ס להקשות כך ומדוע לא נאמר דהוה כמזונות דיכול לומר לו עשה עמי ואיני זנך והלא ימות ברעב. די"ל משום דלפעמים תעלה דמי רפואתו יותר מדמי שויו קודם וא"כ ישתכר בו הרב הרבה וזה ודאי לא משתבר. ובזה מתורץ דקדוק התוס' מהא דעבד כנעני שלו פטור מכולן. ואולי לזה כיוונו במאי יש לחלק כו': תד"ה רפואתו בסופו. כדאמרינן הכא כצ"ל:

דף יג ע"א

גמ' דאי בעי שקיל ד' זוזי מישראל כו'. ול"ד להא דאריו"ח גזל ולא נתייאשו הבעלים שניהם א"י להקדישו כו'. דהכא אדרבה העבד אינו חפץ לצאת מרשות אדוניו. ועוד דבקרקעי לא אמר כדאיתא בב"מ (ז) ועבדא כקרקעי דמי לרבנן לפי דאפיך רב בב"ק (לו ב). ור"מ לשיטתו דכמטלטלי דמי ונכון בעז"ה: תד"ה ומה. והא דמקיים כו' הכל מדר"ת כו'. תימה א"כ מאי ליפנא דאבל. וכן סיומא ומפקידה מן המזונות אין לו שתר אם הוא מדר"ת: ד"ה האומר. וכגון שאינו מוסרו מיד ליד כו' דל"א תן כזכי אלא כמוסר כו'. עי' מה שהקשיתי ע"ד אלו לעיל (יא ב) בד"ה כל: בא"ד ואמעינן במאי דנקיט זה דאע"ג כו'. לכאורה בפשוט י"ל דדוקא נקט זה דתנו שטר בעבד הוה כייפינן היורשים לשחררו משום מצוה לקיים דברי המת כחכמים דרבי בירושלמי ועי' לקמן בתד"ה והא (ובע"ב) בד"ה ממאי: ד"ה לא. הכא אילמריך כו' שגם אחר שכתבוהו לא זכה בו העבד. ר"ל אפי' לרבנן דזכות הוא לו: ד"ה והא. תימה כו' לוקי מתניתין בבריא משום מלוה כו'. לכאורה א"כ אפי' במחכור נמי עי' לקמן (ע"ב) בד"ה ממאי: בא"ד דסבר הגמרא מלוה לקיים כו' שייך אפי' במתנה משום דבבריא ל"א כו' כ"כ דל"ל: ע"ב גמ' וש"מ אע"ג דל"א תנו כו' רשב"א אף המסוכן. ק"ל דהלא רשב"א מסוכן דוקא וכמש"כ הרא"ש שם בשם הירושלמי. ומתנת שכ"מ בכולו היא אפי' באינו מסוכן. ואולי דמשמעות לשון המשנה הוא אפי' במקצת ואינו מועיל אלא במלוה מחמת מיתה וזה דינו כמסוכן כמש"כ הר"ן שם: תד"ה קסבר. וי"ל כו' מ"מ מדאתא ר"פ כו' משמע כו' דבשום ענין כו'. נראה דר"ל דאף דלר"פ גופי' אפשר דלא מ"ל דאיירי מתני' במעמד ג' כמו לרב אליבי' מ"מ הי' יכול לאוקמי כר"ז ולרב הוה מ"ל שפיר דמיירי במעמד ג' כמו לר"ז אליבי'. דהרי לדידי' דמוקי בשכ"מ ג"כ לית הילכתא כרב דחיים למתנה קבור: ד"ה תנהו. אמאי לא מסיק כו' באשה שמכה דעתה פליגי כו'. מש"כ המהרש"א דאפשר דפסיקא ליה לתלמודא דליכא מאן דפליג על שמואל במלוה ע"פ כו'. קשה דא"כ היכי מצי לאוקמי רישא דפליגי בדשמואל דא"כ במלוה ע"פ מ"ע דר"מ. ויהי' מוכח ע"כ דבמעמד ג' א"י למחול. ובקדושין כתבו להדיא דאמאי ל"ק דפליגי בדשמואל: ד"ה במעמד בסופו. ועוד דבדיינינו דיינינן ליה שא"ל כו' כך דיניכו כ"כ דל"ל. ור"ל אף שתאמר דעובד כוכבים הנותן במעמד ג' לא קנה מ"מ פסקינן ליה כדין ישראל. ועתה יצא לי פי' חדש בהא דב"ק אם אתה יכול לזכהו בדיני ישראל כו' ר"ל בדיני דבין ישראל לישראל. בדיני עובד כוכבים כו' ר"ל בדיני שבין ישראל לעובד כוכבים. והכל המכוון כד"ת דמסתמא כשבאו לפני דייני ישראל על דין תורה באו: ד"ה הקנה. ולספרים דגרסי הכי נמי דקנו כו' כצ"ל. ונראה דלא היה לפניהם הגי' בגמרא דלא הוו בשעת מתן מעות וכמו שהעתיקו בליונם:

דף יד ע"א

גמ' בהסיא הגאה כו' גמל ומשעביד נפשיה. עיין מה שכתבתי בס"ד בכורות (יח ב) תד"ה אקנויי: שם א"ל הבינהו כו' וקנו מיניה כצ"ל וכן הוא ברי"ף וברא"ש: רש"י ד"ה איסתירי. שתים איסתירי סלע צורי. פי' לקמן (מה ב) וברש"י ד"ה איסתרא. ובקדושין (יא ב) ובב"מ (קב ב) ועוד בכ"ד מוכח דשתים איסתרא הוא סלע מדינה. וע"ע סוכה (כב ב) ובתד"ה כזוזא וצ"ע: ד"ה הולך תן. א' מכל לשונות הללו. אולי צ"ל מב' לשונות עי' תוס' כתובות (ח) סד"ה שהכל. וכן בר"ן וברש"י שם ליתא מלת כל: ע"ב גמ' הולך מנה לפלוני כו' ולא מלאו תני חדא כו' ותניא אידך כו' לימא בהא קמיפלגי כו'. ק"ל מדוע לא אוקי פלוגתייהו באומרו לפלוני אם כוונתו דוקא לו ולא ליורשיו או אפי' ליורשיו ובפלוגתא דרשב"ג וחכמים לק' (עד). וי"ל דע"כ ל"א רשב"ג התם אלא באומר לו אמרינן ואפי' ליורשיו אבל בלפלוני כ"ע ל"פ דלו ולא ליורשיו וכזה אמרי' בב"מ (לד ב) כי אקנאי כפילא לאבוכון דעביד לי נייח נפשאי כו' ע"ש. ומכאן ראיה לשיטת הרשב"ם והרמב"ם שכתבתי בב"ב (קכה ב) בתד"ה לירתי. וק"ק לפ"ז ל' רש"י לק' בד"ה מה שירצה (לפי כו' אם היתה עינו יפה כו' ואוהב כו' בניו) דלפמש"כ לכ"ע לבניו לא מקני: רש"י ד"ה כזכי דמי. וכיון שזכה בהן בחייו כו'. צ"ע דלעיל (ט ב) בד"ה לא יתנו לא"מ כתב דכל כמה דלא מטא גיטא לידיה לא הוי משוחרר עיין שם. וצ"ל דכאן כתב לאחר הזרה שכתבו התוס' שם. או אפשר דהולך עדיף שפי מתן ולדמשמע קצת בברייתא דמ"כ דרב דמקשתא תני בלא זו אף זו פי' לעיל (יב) בתד"ה כל האומר: תד"ה הא בשכ"מ בסופו. דדברי ש"מ כשטת כתקורים למקבל משעת כו' או אמירתו. נ"ע דבב"ב (קלז) איתא דריו"ח ואביי ורבא ס"ל דלא קנה אלא לאחר גמר מיתה ע"ש. ואולי דלכן שכל רש"י לפ' והולך דידיה זכי הוא ולכך זוכה מיד משעת נתינה. וכ"כ לק' בד"ה הא והא בש"מ. וכן בדף הסמוך בד"ה ת"ק כר"א ודלא כמהרש"א. ויש להמתיק סברתו בדעת ר"ת לעיל (כ"ד יב) דל"א הולך כזכי אלא בחוב וכיוצא בו כגון שחרור ע"ש. וה"ל כיון דבאמירתו זכה הלה מיהא לאחר מיתה לכן הוה כעין חוב. ודע דאף לפרש"י אינו כזכי אלא אם ימות אז קני למפרע אבל כ"ז שלא מת בידו לחזור כדמוכח בדבריו לקמן: ד"ה רא"א. ואע"ג דר"ת קאמר התם דלר' אליעזר כו' כצ"ל ביו"ד:

דף טו ע"א

גמ' אמר לכן בני רוכל כו' כצ"ל: פ"ב רש"י ד"ה שיטה אחת. שיטה ראשונה שבה כו'. משמע משום דזהו התורף. וא"כ צ"ל דגם הרי את מותרת לכ"א הוא באותה השיטה דגם זה הוא מן התורף. וא"א שתכיל שיטה אחת את הכל כפי הכתוב בינינו. ואולי במקצת התורף סגי. אבל התוס' לעיל (סוף דף ה) כתבו דמסתמא קיימו לשמה. משמע דלא תליא בתורף אלא בהתחלה ואפשר דשיטה ג"כ לאו דוקא. אמנם גם התוס' משמע דלא כתבו כן אלא אליבא דרבה אבל לרבא כתבו לעיל (ג) בד"ה אתי כפרש"י וכן כאן בסד"ה בפ"כ. ויתכן דגם לרבא כוונת בפני נכתב היינו לשמה (והא דאמרי' לעיל ורבא כו' אמר לך מי קתני בפ"נ לשמה כו'. ר"ל אם נאמר דעיקר התקנה היה משום לשמה) ולכן גם לדידיה סגי בהתחלה. ומש"כ דבעינן שיעיד על העיקר כו' לא אתו אלא לאפוקי תליו האחרון. ולקמן (כג) דאמר מאי לאו כשהוא כותבו לתורף לשם כו' משמע קצת כפרש"י: תד"ה מי איכא (השייך לע"ב). כיון דל"א לאיחלופי כי ליכא אחר בהדיה לפי שמעיד כו' כצ"ל: בא"ד והשתא א"ש כו' משום איחלופי כמו שפסול כי ליכא חד בהדי'. לעיל (ג) בד"ה אטו כתבו דטעמא דחד דאמר ידעתי לא מהני משום דלא דייק כ"כ. ולכן נ"ל להגיה כיון שפסול כו' אבל לכאורה קשה דל"ל טעמא דאתי לאחלופי כו' הלא גם בגט גופיה מתקיים תלתא רבעי דבר עפ"י חד. דהא דנקיט נכי ריבעא דממונא ר"ל ג"כ נכי ריבעא דבר הממון דהא בלא עד הב' לא הוה מגבינן עפ"י הראשון ולא כלום. ולפרש"י ניחא כמו שמבואר בפירושו. וי"ל דהכא כיון דלא נלרך כלל הקיום אלא משום לעז דערעור הבעל לא שייך זה כלל: ע"ב רש"י ד"ה אלא לאו ע"כ. דרבא נמי לא עדיפא מינה דהא באמר שטרות פסול כו' כצ"ל: ד"ה הנוטל ידו אחת. בזריקה על ידו כצ"ל: תד"ה אני. ונראה לר"י כו' נעשה כנוגע בעדותו כו'. כה"ג בכתובות (כ"ד כא) לפרש"י שם ד"ה הנוטל. ור"ת גרס ע"פ המשניות כצ"ל: בגה"ש ע"ס וצ"ל בסוכה (ד ב) תד"ה פחות:

דף טז ע"א

רש"י ד"ה והקטפרס. שמדרונו מתודד הרבה. צ"י כוונתו בזה דהכי מדתני סיפא (שם בקפ"ח דטהרות) והאשבורן חבור כו' מכלל דאפי' משופע קצת אינו חיבור. וביותר לפי מה שפי' בפסחים (מב) דאשבורן הוא מקום בקעים בהמים נאספים ושוהין בתוכו (וכן פי' במס' ע"ז) דמשמע דאפי' בשעה ישר אינו חיבור ועמש"כ ע"ד במס' ע"ז שם: ד"ה אינו חבור. דכך דף הנתון במדרון כצ"ל: ד"ה לענין מקואות. משום גוד אחית. אולי יכוון למש"כ התוס' בשם ר"י לחלק דדוקא הכא סגי בשופא להשפית משום גוד אחית. ויותר נראה להגיה ג' תיבות אלו לקמן בסה"ד אף השני טהור: בא"ד ומיהו לענין נטילה מבעיין כו'. לכאורה לפ"ז יקשה למאי קאמר הש"ס ור"י היא דהיה די לומר דדוקא לענין מקוואות סגיה הא דעופא להשפית חיבור. אם לא דקס"ד דלענין מקוואות ליכא לאוקמה דשם בעינן כשפופרת הגוד. א"כ אינו מדוייק במש"כ בד"ה חיבור לטומאה ולטהרה וקס"ד דלא מיירי אלא לענין נטילה כו' דמתני' מתני' כצ"ל:

דה"ה לנטילה דמשמע דמפרש דחבור לטהרה היינו כדפירש לעיל לענין מקואות. והכי הל"ל וקס"ד דלא מיירי אלא לענין נטילה או לענין השקה כפי' ר"י: תד"ה הניצוק. והך דניצוק ר"י היא כו'. דהשתא הוה ס"ל מדתני משקה שופא משמע הא טופח להטפיח הוה חיבור: ע"ב גמרא כה"ג א"ל אביי אלא מעתה כו'. גי' הרי"ף והרא"ש א"ל ר' אסי: תד"ה אלמא. וא"ת ולרבה נמי גו'. כ"ה גי' המהרש"א ע"ש. אך מילת נמי אינו מדוייק לפ"ז: ד"ה במאי פליגי. מוכחא מילתא דמז חתימה כו' כצ"ל:

דף יז ע"א

גמרא מפני מה תקנו זמן בגיטין כו'. ק"ל נימא משום שמא יודע הבעל עדות לא' מקרוביה מאחר שנתגרשה ואם לא יהא זמן נוקי אותה אחזקה ונאמר דעכשיו נתגרשה. וכן נוקי ממון אחזקה ולא נוליא עפ"י עדותו. ונלריו"ח קשה מדוע ל"א בפשוט שמא תזנה בעודה תחתיו וכשתוליא הגט תאמר שנתגרשה קודם הזנות ולא קטלינן לה ועי' ל' רש"י לקמן (ע"ב) בד"ה מ"ע דר"ש: שם רל"א משום פירות. נראה דהשתא קס"ד דמשעת כתיבה שוב אין לו פירות (והא דנכתב ביום ונחתם בלילה פסול לת"ק. מקשה באמת לקמן אלא לר"ל מאי איכא בין ר"ש לרבנן ור"ל מ"ע דרבנן וכפרש"י) ולכן מדוייק הא דאמר לק' בשלמא לר"ל מש"ה קא מכשיר ר"ש: רש"י במתנה ד"ה כל הגיטין. של מכר ומתנה כו'. במתנה לא שייך טריפת לקוחות דסתמא אין בה אחריות עי' ב"מ (עו) אבל יש לחוש שמא ימכור או יתן לאחר ביום הכתיבה ויפסוק ב"ד חלוקה או שודא כדאי' בכתובות (לד): תד"ה מפני. יכולה האשה לבקש עדי מסירה שיעידו בפני ב"ד או עדים שהיום נתגרשה כו' כצ"ל. משמע לכאורה דר"ל שיעידו בפני עדים אחרים שהיום נתגרשה ואותן אחרים יכתבו לה שטר. אבל ז"א דהא הוה עד מפי עד. וע"כ צ"ל דר"ל שתבקש עדים אחרים שהיו במעמד גירושיה (אף שלא נתייחדו לעדי מסירה): בא"ד ואפי' למ"ד עדיו בחתומיו זכין לו. וכן בב"מ (יט) ד"ה וליחוש כתבו דאפילו בגט אשה אי לאו דחוב הוא לה הוה אמרינן עדיו בחתומיו זכין לה. וקצת תימה לומר שתהא מגורשת למפרע משעת חתימה בלי שום זיכוי ומסירה לידה. וכן בשיחרור דילפינן לה לה: ד"ה משום. דלא אוקמה אחזקת א"א כו' כיון שהיא גרושה לפנינו. עי' ש"ז יו"ד סי' שנ"א שהאריך בכגון זה ודבריו לא יעלו ארוכה לנידון שלפנינו שהרי אין כל הנשים עוננדות להתגרש כדאי' בריש זבחים: ע"ב רש"י ד"ה אהנו. לא כתבו ליה סופרי הדיינים ולא כו'. קשה דאכתי יכול לכתוב בכת"י פי' לק' (פו) בפרש"י בהמשנה: תד"ה זנות. דשפי איכא למיחש לשמא תזנה תלמשא זינתה. אינו מובן יפה דלכאורה תרווייהו שייכין לפ' כאן ושם: בא"ד ועוד דהתם כו' שלא תיאסר עליו עולמית. ועי' לשון הר"ן. וק"ל דגם הכא יש לחוש שמא תזנה תחתיו בעדים ותיאסר עליו ויכתוב לה גט בלא זמן ויאמר שנתגרשה קודם הזנות ויתזרכה וכמש"כ לק' (יח) בסד"ה הכהו. וי"ל דר"ל ל"א לזה שיעשה איסור ודאי. משא"כ שם יתלה דשמא זינתה קודם אירוסין ושמא נאנסה. ולק' דכתבו חשש זה הוא לריו"ח ועי' ברא"ש. ולי י"ל דהכא דהחשש אינו אלא בבת אחותו לה"ק דלא שכיח שישא בת אחותו ותזנה. וגם גירושין גופייהו לא שכיחי כמו קידושין: ד"ה איפוך. פי' משעת חתימה. ולעד"נ דכתיבה דוקא קאמר משום דפוסק כר"ש וכן ריב"ל לק' (ר"ד יט) סמיך עליו בשעת הדחק. וכ"ל ראיה מהא דלק' (יח ב) איכא בינייהו כו' ואינך מכאן ועד י' ימים כו'. ומדוע ל"ק ואינך למחר אלא ע"כ משום דר"ל סבר כר"ש ולכן אפי' כולם משום עדים כשר. אבל בעשרה ימים אמר שם ר"ל דאפי' לר"ש פסול ועי' ברשב"ם ב"ב (קמו ב) ד"ה נפלה בסופו וכוון בעז"ה:

דף יח ע"א

גמרא והלכתא משעת כתיבה. הרי"ף והרא"ש ל"ג לה: שם מ"כ דרב מאימתי כו' משתפגום ותזקיף פגמה כו' אינה מעמת עד שתפגום ותזקיף. הסיומא לכאורה מיותרת כמובן. ובכה"ג דקדק התוי"ט בפ"ד דכלאים מ"ו. ואולי יכוון התנא בזה לאשמעינן דדוקא בסדר הזה אבל זקפה ואח"כ פגמה לא: שם א"ר"ל לא הכשיר ר"ש אלא לאלתר אבל מכאן ועד י' ימים לא. כה"ג פליגי ר"א וריו"ח לק' (כב ב). ונראה דלאלתר ל"ד ולא בא אלא לאפוקי עש"י וכדמסיק. וכ"מ לק' (בע"ב) א"ב כו' ואינך מכאן ועד עש"י וכמ"ש לעיל בתד"ה איפוך ע"ש. וטעם מועד עש"י נ"ל דאסמכוהו אהא דהשי"ת קבע זמן לתשובה עש"י שבין ר"ה ליוה"כ. וע"כ מפני שדרך אדם לנחם על מעשיו במשך עש"י. ובזה נ"ל הא דכתיב ויהי כעשרת הימים ויגוף ה' את נבל כו' והוא כי השי"ת הוחיל לו עש"י אולי ינחם בחוכם לפייס את דוד. ויתכן דלזה כיון ר"נ בר"ה (יח) (אלו עש"י שבין ר"ה ליוה"כ) ולא דכיון לומר שהיה אז אלו עש"י דא"כ יהיה הליכת דוד אליו בראש השנה: רש"י ד"ה ב' נשים. שפירש ליה כו'. נראה דר"ל דהואיל וגירש לשתיהן מפני סיבה אחת דהיינו שלא תתעגנה (ולא מחמת קטטה) לכן יסברו שכתבן ביום א': ד"ה גט ישן. שמא תתעבר ותלד כו'. לידה בכדי נקט: ד"ה המתליש. והוא הלך לדרכו כו'. עי' בתוס' ובר"ן. ולענ"ד נראה דלא כיון רק לתת טעם להשלשה. משום דרולה ללאת לדרך לכן משליש דאם לא ישוב עד ג' חדשים ימסרנו לה. דאל"כ ליכתביה ולותביה בכיסתיה עד ג"ח. או ימתין מלכתבו עד ג"ח דהא לא מקדים איניש פורענותא לנפשיה: תד"ה אונס. אבל באונס יש בו בושת ופגם. וה"ה לער. רק בפיתוי אין לער. וק"ק על הסדר דה"ל למינקט אונס ופיתוי וקנס וכסדרן במשנה פ"י דשביעית מ"ב: ע"ב ד"ה שמא. ועוד דל"ל למפרך שמא פייס כו' דקאי אהסיא כו' כ"ז שהעבור מכנגד פניך ל"י כו' כיון דאם בא כו' בטל הגט. תימה דהתם הקושיא דשמא פייס. הוא באיתן סימנים שהיה הולך ובא. אבל באומן ל"י שעבר מכנגד פניה ל"א כלל שמא בא כדמוכח שם בסוגיא. וכ"ל דמערת קושייתם אינה אלא על הא דאם לא באתי כו': בא"ד ואר"ת דשמא פייס דהכא ודפ' כל הגט כו' כצ"ל: בא"ד אנן חיישינן ולא מהימנינן לה כצ"ל:

דף יט ע"א

במשנה ועל הקרן של פרה ונותן לה את"פ וכו'. מדלא נקיט כן גבי עלה של זית ונותן לה את הזית (ר"ל את האילן בכללו) מוכח דפי' עלה ש"ז היינו תלושה כדפרש"י אבל במחובר לא מהני כלל. וטעמא נראה משום דכתיב ונתן בידה משמע דבעי להכתן מיד ליד וכדדרשינן בב"מ (נו ב). אך קשה דשם ממעטינן ג"כ עבדים. ועי' לק' (ס"ד כא) בדיני דעלין ובתד"ה יצא. שוב ראיתי כן מפורש בהרא"ש לקמן ר"ס כ"ג: שם ר' יה"ג אומר אין כותבין כו' ולא על האוכלין. משמע דבזה אתא לאפלוגי על עלה ש"ז המוזכר בדברי ת"ק. ומוכח דפי' אוכלים היינו אפי' מאכל בהמה (דעלה ש"ז נראה דל"א למאכל אדם וכ"מ מפרש"י לקמן (כ) ד"ה דחזי לאילטרופי). ואינו כמו שתם אוכל המוזכר בכ"מ בש"ס דפי' אוכל אדם דוקא. עי' בגמ' דשבת ר"פ כלל גדול ובפרש"י שם: גמרא לאתויי הא דתני ר' חנניא כו'. הא דל"ק ג"כ והא דתני ר' חייא. פי' בר"ן ישוב לזה. ובסופו יש ע"ס וכצ"ל ומש"ה לא אמרי' כו': רש"י ד"ה פטור. שהרי הוא כתחלה כצ"ל: ד"ה מקרעין. מקרעים. עי' לעיל (ע ב) תד"ה מקרעין: תד"ה דיו דיותא. עי' כה"ד. והנה אם נאמר דאפצא היינו מים שמוזין בהן עפצים לבד. ודיו היינו שמערבין בהן גם ד"א כגון שרף וכיוצא. יהיו נדחים כל הראיות ועי' בר"ן ובהגא"ה: ד"ה דיו ע"ג דיו. ועוד דרב אחא מסיק כצ"ל: ע"ב רש"י ד"ה ממשעבדי. והא דאמרינן בפ"ק כו'. הוא בדף יא: ד"ה דחתימו. ויפרא לא משהוהו. צ"י מה הכריחו לזה וכי גם הוא דליפסול בכתבו פרסי כדלק' (ר"ד כג). ועוד דא"כ מאי פריך והא ל"י לחיקרי הא יכול הסופר למיקריניהו. ואף דאמר לעיל ודוקא ר"ג כו' הא משמע לעיל (ט ב) בתד"ה קורין דשניס כשרין אף בשאר איכשי וכרש"י נקיט עשאוהו לרי"י וזה י"ל דר"ל הסופר והעדים. ועוד מאי פריך והא בעינן כתב שא"י להזדייף ופרש"י לעיל וקלפי פרסיים אינם מעובדים בעפצים. וכיון דישראל כתבו מסתמא כתבו בהכשר: תד"ה נריכי. וקנסינן לה דאיבעי לה למיהדר כו' כצ"ל:

דף כ ע"א

גמ' דלמא נתינת גט היא. וגדולה מזו מלינו בפ' אחרי ונתן אותם על ראש השעיר והרבה כיוצא בזה: שם אבל לא בכתב שע"ג ציפה כו' כצ"ל: תד"ה אי. א"נ סבר כאידך כו' וכמתני' כו' כצ"ל: ד"ה הא. דע"כ לא כתבו כלל לר"ת פסול מה"ת כו'. ומש"כ לק' (כו): ע"ב גמ' כתב כו' על טס של זהב כו' נתקבלה גיטה ונתקבלה כתובתה. ול"ד לוהגייר שלי דלק' דהתם לא נתן לה רק אותיות פורחות באויר כדפרש"י אבל הכא נתקבלה הטס. ואף שלא נתכוו אלא במחיר כתובתה גם זה נתינה מיקרי כמו ואתנה לכם במקנ"כם (בפ' ויגש) וכיוצא בזה ועי' ח"מ בסי' קכ"ד ס"ק כ"ג: שם ל"ל דמעורה. עי' מהר"ם שהקשה בין תיבה לתיבה מא"ל. ולכאורה נראה דרש"י ייסב זאת במש"כ דמעורה כו' בראשי כל תיבה ותיבה ור"ל דא"כ לא יוכל לחתוך כל סביבות התיבה ולכן תמאר מעורה. אבל ז"א דמ"מ יתחלק הגט מלמעלה למטה בין תיבה לתיבה. ולענ"ד י"ל"פ דבעייתו לאו אהדדי קאי והוי"ו דובין תיבה לתיבה היא וי"ו המחלקת. וכמ"כ לפי העתקת הר"ן בין תיבה כו' בלא ו' וכו העתיקו התוס' לק' כ"א ב' בסד"ה יצא. ור"ל בין תיבה לתיבה לבד. וביני שיטי לא שייך לעלמו: רש"י ד"ה אף הוא העיד. ריב"ב. ע"ש וצ"ל ר"א סגן הכהנים: תד"ה לא לריכא. היינו רגל ד' כו' בע' של שיטה שתחתיה כו'. לכאורה בפשוט יש לומר דרגלו נמשך בין תיבה לתיבה דשיטה שתחתיה: ד"ה בכתובת. בסופו. אע"ג דאסור לכתוב דהא מיתהני באה"כ. וק"ל דא"כ הל"ל דאינו גט ויהיה ניצול מן האיסור וכמו דאר"י (ר"ה כח) בשופר של שלמים דאם תקע לא יצא. ולענ"ד הטעם משום דמצות לאו ליהנות ניתנו. וכגון היכא דמצוה לגרשה היינו שמצא בה דבר ערוה. ואף להתוס' ריש זבחים ד"ה סתם אשה ע"ש. מ"מ מצוה עביד אם גרשה. ואפי' מחמת שנאה בעלמא איכא מצוה כדכתיב כי שנא שלח אמר ה' (מלאכי ב) ובתורה ושנאה האיש האחרון וכתב לה ספר כריתות. ובזה יש לחלק בין הא להא דמסוכנת שהביאה הח"מ בר"ס קכ"ד: ד"ה אשה. אע"ג כו' מ"מ עבלא דידה לא מקנו ליה. נראה שכוונו למש"כ הר"ן שם דדוקא דמים שהיא נותנת אקנו רבנן לבעל אבל כשהיא עלמה כותבת בכי הא לא תיקנו רבנן מידי ע"ש. וכן כשהיא נותנת המקבלת עלמה מקלה לא הקנוה לבעל ועי' לשון הח"מ סי' ק"כ סק"ג. ולכן כתבו בסמוך דהיא דהאשה כותבת את גיטה היינו שהיא נותנת שכר הכתיבה. אבל קשה דלפי מה שסבר דהקלף הוא של בעל. ושכר הכתיבה אף ע"ג דהיא נותנת אקנוה לבעל א"כ למאי לריך לטעמא שאין קיום הגט אלא בחותמיו. ולעד"נ דמתניתין ר"ל דהאשה כותבת בעלמה ממש ור"ת היא דוכתב דקרא אחתימה קאי. ומה שאמר ליה רבא לר"א לעיל והכא איסי קא כתבה ליה ודלמא אקנויי כו' היינו לדידן דפסקינן כר"א דוכתב אכתיבה קאי. והקלף לכ"ע מדידיה בעי למיסוי ולכן שפיר פשיט ר"א ממתני' דהאשה כותבת דבקלף לא פליגי (ועי' לק' כ"ב ב' בתד"ה והא

ק"ת אתידה לדברינו אלה) אבל איכא אמוראי שם דמוקי למתני' כר"א . ועי' רש"י שם ברה"ע ד"ה והוא שהיה גדול ולק' (כו) ד"ה אימא ר"מ היא ול"ע :

דף כא ע"א רש"י ד"ה והאיש כותב את שוברו . ותקנהו לאשה כו' . לכאורה הלא השובר אינו אלא לראיה ומה נורך לאקנויי לה עי' לעיל תד"ה וכותב : **תד"ה** והילכתא . כגון שידיו כפותות בחבל ואוחזתו בידה כו' . ול' הרא"ש שם שהיו ידיו כפותות שא"י לזורקו (ונראה דר"ל דאם היה יכול לזורקו א"כ אינו משתמר בתוך החצר (שהוא העבד) כמו במשנה דב"מ (יא) אחר גבי צבור כו' ואמרי' בגמרא והוא שרץ אחריהם ומגיען . ואף דבדעת אחרת מקנה אותו לא בעינן שמגיען כדאיתא התם . י"ל דזה דמי לגבי כך כדרכו דלא מהני אפי' במתנה לדעת הרמב"ם שם . ואולי ט"ס בהרא"ש וצ"ל שא"י לשומרו) וגם קשור בחבל ואוחזתו בידה. ור"ל שאוחזת החבל בידה. וצ"י למאי אילטריכו לאחיזתה דנראה דסגי כשעומדת בצידו כדאיתא שם „אבל חצר שאינו משתמר אי עומד בצד שדיהו אין" ופרש"י דעכשיו היא משתמרת ע"י . ולפי הגי' שבתוס' י"ל דאוחזת החבל שכפותין בו ידיו והוא בכדי שלא יוכל להתירו בפיניו . וגם עיקר קושייתם אינה חזקה כ"כ . די"ל דרבא אשמעינן דניעור אפילו רגליו כפותות איתו גט : **ד"ה** אמו . אגר מהלכת אמאי ל"ק כו' כמו שליח ההולך כצ"ל : ד"ה ואב"א . אע"ג דאגר שליח לא הוי אלא מדעתה כצ"ל : ד"ה שכן . כמו שהיא מקבלת של"מ כצ"ל : **ע"ב רש"י** ד"ה לא אפשר למקלייה . ואם חבל בו יצא לחירות כו' אלמא כו' . לכאורה בלא"ה כיון דיצא לחירות א"כ אינו שלו והוי כגזל גם הכתוב דמבואר בש"ע סי' ק"כ ס"ב דפסול . ואין לומר דאגר הנחתך ממנו דינו כמת דאסור בהנאה לפיכך לא שייך בו גזילה וכתבו על אה"כ כשר . דבב"ק (פה) אמר דבשיפא ליה מילתא למיבקל תבשרו למשדייה לכלבים משמע דמותר בהנאה . ואולי כיון דיוצא לחירות מחמת קטיעת היד לכן שייך היד להאדון : **תד"ה** בכתיבה . ומוכתב אחרינא בכתיבה מתגרשת כו' . צ"י מדוע לא הביאו דרשה ג"כ על וכתב קמא הא דאיתא לעיל (כ) וכתב ולא וחקק . ועוד שם לעיל מינה דכתיב וכתב והכא איכי קא כתבה כו' . וזה י"ל דלפיעתייהו אזלי שכ' לקמן (כב ב) בד"ה והא. דהתם אותן אמיך . ויש עוד דרשה בר"פ דלקמן ואי כ"ר וכתב ה"א למעוטי האי ע"ש : **גמרא** וה"ק כו' כתבו נ׳ זורף תלשו וחתמו ונתנו לה כשר כצ"ל : **רש"י** ד"ה תורף . גיליוו של שטר כצ"ל : **תד"ה** יצא בקופו . כדאמרי' לעיל גזייה כו'. הוא (כ"ז ב) וכין שיטה כו' הוא (בכ' ב) :

דף כב ע"א גמרא מכר בעל זרעים כו' ל"ק עד שיחזיק בזרעים . ה"ה אם מכרו למקום שפסק יניקתו כדמוכח לעיל וכמש"כ התד"ה יצא . אבל לקמן דאמר החזיק בזרעים קנה עציץ הוא בדוקא דאילו במכרו למקום שפסק יניקתו מאילא מכך גם העציץ . ועוד דאז הו"ל כמטלטלין ומטלטלין אינן ניקנין אגב מטלטלין : **רש"י** ד"ה שתי גנות . וגידוד שלה כו' בגידוד הגבוה כצ"ל בב' דלתי"ן עי' לעיל (טו ב) ובתד"ה גידוד : **תד"ה** החזיק. ושאני התם לא בעינן אגב משום כו'. והר"ן בקדושין שם שכ' בשם הרא"ה דהא דאמר התם ת"ש דקתני אגב . קאי גם אהא דאמר כיון שהחזיק בקרקע נקנה השטר בכ"מ שהוא מוכח דלא כהתום' : **ע"ב רש"י** ד"ה אלא לאלתר . ביום שנמכר לה . עמש"כ לעיל (יח) בס"ד : **תד"ה** אבל . ופירושו דחוק דלמה יש לנו לטעות כו' כצ"ל : **רש"י** בסה"ע ולא ידעי כו' כצ"ל : **תד"ה** והא . אלא לפי של"כ לגירושי דידיה כצ"ל : **בא"ד** ואי לא בעינן שליחות כו' דאילו חרש וקטן כשרים בגדול עומד ע"ג ותיהו שוטה כו' . עיין מהרש"א דמשמע שהיה לפניו גי' משובשת אבל לא תתכן :

דף כג ע"א גמרא וכ"י א"ש והוא שצייר מקום התורף ולענין עובד כוכבים משמע דפסול אף בשצייר מקום התורף משום דגזרינן טופס אטו תורף כדגזרינן לעיל במחובר ולקמן גבי הכותב טופסי גיטין . ובחש"ו ל"ג דמלתא דלא שכיחא היא כמש"כ הר"ן . וכ"מ מהתום' לקמן (ע"ב) בד"ה אין שכ' דלליפנא דמוקי כיו"ח כר"א קשה כו' ע"ש מוכח דללשון זה ל"ל דנקיט עובד כוכבים למידק דלכתיבה כשר וזה דלא כמהרש"א : **רש"י** ד"ה אר"כ כו' . תירוצא . זה שייך לדבור דלעיל וצריך למחוק הפסק הנקודות : **גמרא** ואיידי דקתני שפוי ונשתטה וחזר ונשתפה כו' . נ"ל דר"ל ג"כ איידי דרישא פקח ונתחרש וחזר כו' אלא דמשום דאיידי דרישא לבד לא סגי לכן הוסיף ג"כ איידי דסיפא : **שם** ולא קתני כל שתחלתו וסופו בכשרות כשרי פי' כדקתני בב"ב (קכח) : **ע"ב רש"י** ד"ה מכללי להיות שליח לגרש כצ"ל : **תד"ה** העובדי כוכבים בסופו . א"כ בשכר שדה מישראל כצ"ל :

דף כד ע"א גמרא אשה מכי מטא גיטא לידה איגרשה לה . פי' דלא תיקנו רבנן אמירת בפ"נ ובפ"נ אלא בשעת גירושין עי' לעיל (ה ב) בתד"ה יעלנו . אבל משהגיע גט לידה ונתגרשה ומביאתו לפנינו לראיה מתיכין אותה דאמרינן מסתמא נעשה כתיקון : **שם** וכי מטית התם הוי שליח לקבלה כו' . לכאורה הא ליכא הכא נתינה וצ"ל הואיל דמתהפכת משליח להולכה לשליח קבלה הוה כאילו מסר שליח הולכה לשליח קבלה. ובזה א"ש ג"כ קושיית הגמ' ע"ז והא לא חזרה כו' (לפרש"י ותום') דע"כ צ"ל דנסתלק שם שליחות הולכה ממנה עתה לגמרי דאל"כ ליכא מסירה מאה"כ שליח אחר אף דנעשה תיכף שליח לאחרים (עיין לשון התום') מ"מ שם שליחות הראשון ג"כ לא סר ממנו . אבל קשה למאי אילטריך לומר הוי שליח לקבלה . היה די שיאמר לה דשם תסתלק ממך שם שליח להולכה ותהיה את לעצמך ותיהוי כמו שמסר השליח דהולכה לה לעצמה . ונראה דאה"כ ולא נקיט שליח אלא לנחות בשלמא לזווג שליח לשליח : **שם** והא לא חזרה שליחות אצל הבעל . פרש"י ותום' בזה דחוקים . ואולי י"פ דהא זה פשוט דאינה יכולה לעשות את הבעל גופי' שליח לקבלה . וגדולה מזו אתרי' לעיל דעבד א"י לקבל גט לחבירו מיד רבו שלו . וכיון שנעשית שליח הבעל הוא כמוהו דשלוחו של אדם כמותו. וזהו שאמר והא לא חזרה שליחות (דקבלה) אצל הבעל ר"ל שהוא בעצמו א"י להעשות שליח לקבלה. והכא הכי היא כמוהו כדאמרן : **תד"ה** וכי . א"ל רב ספרא כו' . ההג"ה שבגליון בשם רש"ל תמוה ע"ש בגמרא .

פרק ג ע"ב גמרא ול"ז שנכתב לשום גירושין הא (ר"ל לשם הגדולה) אלא אף זה של"כ לשום גירושין הא (ר"ל לשם הגדולה דוקא אלא לאיזו שתרצה) פסול כ"כ דל"ל . והא דקאמר לקמן סיפא ל"ל אף דכבר אמר כאן מאי רבותה . הוא משום דאמר טעם פיסול בבא הקודם לה מפני דכתיב לה לשמה ממילא נשמע דגם זה פסול וכמש"כ בתד"ה לאיזו : **רש"י** ד"ה הא אמרינן בסופו . והשליכו לאיבוד מדעת ולקחתו זו כו' . תימה דא"כ כל גט ניתום שמא נמלך והשליכהו ומצאתו אחתו ואומרת שנתגרשה בו . ולקמן בד"ה בעדי מסירה תברי' לגיזיי' . ופי' שמא נמלך כו' ומסרו לזו . ואף דלכאורה אינו דומה להא דא"י לסוגיא עליכן שמ"ח דכתם אמרי' דלא נעשה שום און אלא דסאחר גזה וכתב לו שמ"ח והכא חשדינן ליה למגרש אשת חבירו . וביותר לפי משמעות דברי הר"ן דהחשש הוא דהאחר כתב לכתחלה למסור לזו . י"ל דהא גם שם חשדינן להמוציא דהאחר לוה ממנו והוא תובע לזה . וגם יש כאן הומר דא"א כדפרש"י לעיל : **תד"ה** יתר . א"נ י"ל כו'. ולקמן דא"ר כולן פוסלין חוץ מן הראשון ע"כ מוכח דבאמת הראשון גרע מכולן : ד"ה בעדי . התם מיירי כדפרשינן לעיל כצ"ל והוא (בדף ד) : **בא"ד** ולא חיישי שמא כו' כצ"ל :

דף כה ע"א גמרא אבל התם (פי' אפי' תאמר א"ב וכדמוכח בסוף בילה והיא דבכורות שהביאו התום' ת"מ ה"א) מכר הוא דא"ר כו' והוא כמש"כ התום' לקמן (בע"ב) ד"ה ר"י בסופו ע"ש וכן לקמן (מח) ד"ה אי לאו . ומיושב בזה גמגום מהר"ס : **רש"י** ד"ה אריו"ח כדי לזרון בסופו . ולא הודיעם מה בלבו . לכאורה זה דלא כר"א בנדרים (לו) דאמר הפריש פסח על חבירו (שלא מדעתו) נ"ע כלום . אבל נראה משום דע"כ סוגיא דהכא איירי אי אמרינן שה לב"א דאורייתא כמ"ש התום' וא"כ ילפינן דלא בעינן דעת משכן אדם מביא על בניו ובנותיו הקטנים כדאיתא התם או דמוקי בקטנים ואפי' לר"א ולא ילפינן משכן כו' ודלא כריו"ח דהם. אבל בפסחים פרש"י דמיירי בהודיעם וסיינו כר"א ושם לב"א לאו דאורייתא (ול"פ על ריו"ח רבי') אלא דמוקי לה בגדולים ודלא כסוגיא בנדרים ודו"ק . ד"ה אמר אביי . דילמא תולה בד"ע כו' דמדאתני ברישא גילה בדעתו כו' . לכאורה סברא זו לא שייכא בהא דסני לוגין שאני עתיד להפריש ור"מ ק"ל תולה בד"ע . ואולי משום דלא קבע מועד הפרשתו הוה כמו שאומר שאני עתיד להפריש בזמן שארצה : **תד"ה** הדר . ע"ז אינה תמיהא כו' וצ"ל לפרש דאביי תמה על רב הושעי' דהכי ודאי ידע למתניתין דלאיזו שארצה כו' אלא דמספקא לי' בתולה בדעת אחרים . וכיון דקס"ד דמעמא דמתניתין דפסחים משום ברירה כדמותיב מינה א"כ ע"כ מוכח דיש חילוק בין תולה בד"ע לתולה בד"א א"כ מאי קמב"ל : **ע"ב רש"י** ד"ה כאשת איש . אם כהן הוא אוכלת בתרומה . לכאורה קשה מהא דלקמן (כח) ה"ז גיטך שעה אחת קודם למיתתו אסורה לאכול תרומה מיד ומוקי לה התם רבא כר"י . וי"ל דרבא שם לשיטתו דסבא דמעמא דר"י משום בקיעת העד . אבל רב משרשיא דהוא ס"ד משום דא"ב אבל למאן יבקע ל"מ . וא"כ ה"ה דל"מ לשמא ימות וכדאביי בסוגיא דסוכה . אולם לקמן במתני' לא פי' לענין תרומה . ומש"כ ואם זינתה בחנק. לכאורה לא אתיא למ"ד במכות (טז) אליבא דר"י דהתראת ספק ל"ש התראה : **תד"ה** ומיתל . דקתני וקדם עליו היום . פי' הגהת רש"ל . אבל מלאנו ברים ברכות מטעם שקדם היום בפ"ם וסיינו בה"ם כדפרש"י שם ועיין בר"ן בפ' ע"פ (ד' כא ב) בד"ה פוק חזי : **בא"ד** מערב במים ומוזג כצ"ל : ד"ה ר"י בסופו . וריו"ח דסבר מחזירין כו' אית ליה לר"י ברירה לכאורה עדיין יקשה מר' יוסי דעירובין דמוכח דל"ל ברירה וכמש"כ התום' לעיל : ד"ה לכי מיית . ומיהו הכא על כרחך א"א כו' כצ"ל : **בא"ד** וריו"ח נמי כו' אינו מחלק ולדידי' כו' כצ"ל :

דף כו ע"א ד"ה התם . מדאיירי אביי בתרי'. עמש"כ בדבריהם במנחות (קו) בס"ד : **רש"י** ד"ה אף מקום . שגם זה עיקרו של גט . משמע דשתו ושמה שעום דהם עיקרו . וכן בסוף דבור הסמוך כ' וכי כתיב כו' אעיקר כריתות קאי דהיינו כל הני דאמרן . והתום' לעיל (כ) בד"ה הא שכתבו דלר"מ פסול לא אתו לאפוקי דלר"א כשר אלא משום דלר"מ פסיקא להו מפני דלא הוה תוכית מתוכו : **תד"ה** ר"א . מדקתני שנאמר וכתב כו' כצ"ל ומלת משום למחוק : ד"ה וצריך . ובפ"ע נמי תק גופו ע"ג כו' כצ"ל כי היא משנה שם : ד"ה אבל מ"מ מסתבר דאתיא כחד תנא . לכאורה קשה דהא בב"מ (מח) משמע דמוקי כיו"ח מסכימין דסם כיפא ר"ע וסיפא ר"ש ועי' בשבת (פו) : **בסה"ד** ועוד דבתרתי קמייתא כו'. נ"ל למחוק תלת ועוד : **ע"ב גמרא** קפסיק ותנא ל"ש מן הנשואין כו'. מקדים הפסוק ברישא וכ"ה הלשון ביבמות (כ) . אבל שם (סא) ובסנהדרין (יח ב) נקיט איפכא ש"מ דליכא קפידא בהא : **שם** ואמר עולא מ"ע בזירה כו' . לכאורה י"ל משום פירי דהלקוחות ל"י מהגט ויקטו מתוך פירות משנשאה . וי"ל כיון דהבעל אינו אוכל כלל הפירות אף משנשאה דהא מטעת חתימת הגט שוב אין לו פירות והואיל שמעולם לא זכה בהן אין לחוש שיקנו ממנו ועי' בתד"ה ה"נ : **תד"ה** קא פסיק. משום דהכא נמי לא דייק אלא כו' . לכאורה קשה מיבמות (כ) דדייק נמי כה"ג אע"ג דליכא יתורא . ואולי סמיך שם אסיפא דקתני ממזרת כו' דג"כ אינן אלא ח"ל . וגם שם נשנית (בד' סא) ונשתלשה בסנהדרין רפ"ב : ד"ה לכשאכנסנה בקופו . כשכתב זמן דקודם נישואין כצ"ל : ד"ה ה"נ . וא"ת כשיניח כו' כיון שרואין שכתוב כו' כצ"ל . **בא"ד** וגם על בנה ידקדקו דיראו כו' כצ"ל :

דף כז ע"א גמרא כאן במקום שהשיירות מצויות כו' . וכתב התוי"ט והא דמחזירין לזמן מרובה היינו כשהבעל אומר תנו לה כדתנן כו'. נ"ל דל"ד דכאן דאיירי שנאבד מיד השליח לא נלרך לאמירתו עי' תד"ה בב"ד דר"ה : **רש"י** במשנה ואו או קתני כו' . עמש"כ בפסחים (לג) ובנדרים (פ ב) בס"ד : ד"ה ואפי' במקום . אבל אם לא הוחזקו כו' ולא ידעינן או דלמא כו' כצ"ל : ד"ה כי דינא . וכתוב בו הגפק כצ"ל : **בא"ד** ולא הוחזקו כו' . אינו מדוייק דא"כ ה"ל נר"ה למימר חיישינן לשני יוסף ב"ש עי' בתוס' . ובב"מ פי' ויודעים אנו שאין שם כו' והוא כפי' התום' : ד"ה ס"ז יחזיר . לשמא אינו זה כצ"ל : ד"ה כשמעתי' . דאמר תרתי כו' כצ"ל : **תד"ה** הא . ובהדיא גרסי' כו' טעמא דנמלך כו' כצ"ל : ד"ה כאן . וא"ת אמאי כו' וי"ל דהיא עובדא כו' . אבל מה יאמרו לקמן בדר"ז דמשני ג"כ כאן במקום שהשיירות מצויות כו' ללישנא דהוא שהוחזקו . וכן ללישנא אע"ג דלא הוחזקו לפמש"כ הרא"ש דכש"כ אם הוחזקו אע"פ שאין השיירות מצויות (וכן הביא הר"ן) המ"ל אידי ואידי שאין השיירות מצויות כאן שהוחזקו כו' . ואולי דשיגרת לישנא דרבה נקיט : **ע"ב גמרא** ודוקא נורכא מרבנן כו' . נל"פ דקאי ג"כ אסימנים דמהימן אפי' לאחר שראהו כמש"כ התום' ד"ה כגון לגבי עדים : **שם** בשה"ע דאמרי נקב יש בו בצד אות פלונית . והא דלא פשעינן מינה דסימנין דרבנן (עי' שבועות (כ) תד"ה איסר דאין דרך משנה וברייתא שיסתפק התנא . ולע"ק מסוכה (לג) דר"פ גופי' תבע"ל ע"ש בפרש"י) דמסיפא איכא למידק איפכא דדוקא ארוך וגוץ דגריעי טובא אבל בסימני מליעי מחזירין : **רש"י** ד"ה כגון דקאמר . האי שליח . שליח מאי עבידתי' שפי הל"ל הבעל ועי' לעיל תד"ה ב"ד דר"ה : **תד"ה** בזמן . וי"ל דלא מהימן אלא מכאן ולהבא כו' . נראה דאזלי כאן למ"ד שם פלגינן דיבורא . והחילוק הוא דהתם י"ל דגירשה ברגע קודם בואו לפנינו אבל הכא ל"ל כן דהרי אומר שגירשה בגט זה והוא היה אבוד קודם לכן ועדיין ל"ע : ד"ה מעולם . ואר"י דלעולם לא חשדינן ליה כו' . וצ"ל דזה דבר פשוט מדפריך מאי למימרא :

דף כח ע"א ד"ה מצאו . וא"ת וניחוש לשמא כו' . לכאורה י"ל דכ"כ ל"א שיאמינוה דוקא לאיש שמתו כשמו וגם שמות נשותיהם שוין : **בא"ד** דלא חיישינן לשמא לענין ממון כצ"ל . ועיין ביבמות (קכ ב) תד"ה כליו הב' : **בא"ד** כדתניא בתוספתא שמרה כו' כצ"ל . כי דלוקמא הוא לשון זכר כמש"כ התום' שם בד"ה איבעית אימא . **בא"ד** וי"מ דגרסי כו' ויודע שהוא שלו כו' כ"כ דל"ל . ודברי מהרש"א בזה אינן מחוורין : **רש"י** ד"ה כיון דאיפליג . שהאריך ימים עד מאה שנה . משמע דוקא מאה אבל מן פ' עד ק' לא . והא דתני אפי' בן ק' ר"ל לא מיבעי' עד פ'. או יותר מק' . ובדבור הסמוך פי' עד תשעים קרוב למות משמע דיותר על צ' קרוי ג"כ איפליג והאי דהכתיק ההפלגה עד למעלה מצ' הוא משום דבאבות פ"ה מכ"א לא חשיב חילופי שבע חיי האדם אלא בעשרה שנים . וגם אמר שם בן תשעים לשוח . ועי' בהגר"א סי' קמ"א ס"ק קל"ז : **ד"ה** גם לא אפשר . דאי חיישת כו' והן עגונות . לכאורה תימה דהרי יכולין להנשא מתמ"כ אם מחמת גירושין או מיתת הבעל . ואפי' אין לו בנים ויש לו אח תחלוץ ותנשא דהרי אין כאן חשש דהכרזה לכהונה דאמרינן ביבמות (קיט ב) . דהלא ממ"כ פסולה לכהונה . אבל י"ל דאולי יוודע שמת קודם הגירושין וכו' לו שם בנים או בהם יש לו אח קטן . או גדול במדס"י : **תד"ה** והניחו . ובח"ס מפליגינן בין עבוד כו' כצ"ל : ד"ה תרומה . שא"ח אלא לארץ קשיא כו' כצ"ל : **ע"ב** ד"ה והא . וי"ל דודאי כו' אבל להביא קרבן ודאי כגון מוס"פ כו'. נ"ל להניח קרבן אחר כגון כו' כדאיתא בדבריהם בזבחים (עה) ע"ש : **בסה"ד** וי"ל מדדרשינן כו' תורו ולא תגנגעו ש"מ כו' . הט"א במגילה (ח) הקשה דהרי קרבן זב הוא תורים ובנ"י דאין בהן סמיכה . ועמש"כ ביבמות (קד ב) ובנזיר (נט ב) ביישוב דבריהם : ד"ה אבל . וא"ת והלא חטאת העוף באה עה"ם כו' . לא מנאהוה אלא במחוסרי כפרה כדי שתהא לו תקנה לאכול בקדשים והכא מיירי בבאה על חטא כגון בקרבן עולה ויורד ועי' בנזיר (כט) :

דף כט ע"א ד"ה אבל . שהיה אחד רוכב על סוס וסודרין בידו . ע"ש דלא ביד הרוכב היו הסודרין אלא ביד אחד העומד על פתח ב"ד והרוכב היה רחוק ממנו . והסברא היה נותנת שגם ביד הרוכב יהיו סודרין כדי שירחוהו המוליכים אותו לסקל מרחוק כשירון להעמידם : [**משנה** המביא גט כו' . ומשנה הסמוכה לה . לא ידעתי מדוע הפסיק במשנות הללו לבין המשנות המדברות בדיני העמדת דבר על חזקתו הכתובים . בשלמא לר"א לקמן (בע"ב) דאם מת ראשון בטלו כולם שפיר אשמעינן דאפילו חלה ל"א שמא מת . ועוד דאפי' למיתת א' מהנים דהיינו הבעל או השליח לא חיישינן . ובמשנה הסמוכה אשמעינן רבותא טפי דאפי' כמה שלוחין (כמו שדקדק הש"ם מלשון אחרון) ג"כ ל"א למיתת א' מהן . וא"ש ג"כ מאי דאשמעינן ר"כ דדוקא חלה דלא תימה דמשום רבותא דל"א למיתה קתני חלה (והגמרא דמקשה עליה פשיטא הוא לפי מאי דמסיק מר בר"א דאפי' מת השליח הראשון לא בטל שליחותו) אלא למר בר"א קשיא . וי"ל בדוחק] : **גמרא** כמי של"ל אל תגרשה אלא בבית וגירשה בעלייה . ק"ל דבנדרים (כ"ד ט) במשנה פליגי ר"מ וחכמים בנודר מן הבית דלר"מ מותר בעלייה ולחכ"א דעלייה בכלל בית ולדידהו הל"ל דלא אתא אלא לאפוקי יליע וכיו"ב או לאפוקי ברחוב . והי' תכאן ראי' לתמ"כ הר"ן שם דהאפשר דקי"ל כר"מ . אבל מה נעשה להרמב"ם והטור ש"ע דשם פסקו כחכמים והביאו ג"כ דהכא לפסק הלכה . וכן הרמב"ם בפ"ו מהל' עירובין דין כ"ג והטוש"ע או"ח סי' ת"ע ס"י פסקו באומר לחבירו הנח עירובי בבית והניחו בעלייה אינו עירוב ול"ע : **רש"י** ד"ה דכולי עלמא ל"פ . ככל שלוחי גיטא כו' כצ"ל : **ע"ב במשנה** עושה שליח בב"ד כו' . לריו"ח לעיל (ה ב) סגי בשנים אם הוא חזי לאיצטרופי עמהם וכ"ה בטוש"ע סי' קמ"ב ס"מ : **גמרא** אמרו ליה הא לא קא מיבעי' לן דתנן אין כו' מכלל דשליח עושה שליח כצ"ל . או דל"ל מכלל דמשוי שליח כדלעיל : **שם** דלבתר תלתין יומין משוינן שליח ויהיב ליה ניהלה כצ"ל : **רש"י** ד"ה א"ד. ואמר ליה ר"א כו'. הסה"ד מחק מלת ליה דמשמע רבא נולד ר"א (קדושין ע"ב ב) : ד"ה אבא ב"מ . בל"ק גרסינן מי אמר ליה בל"ב גרסי' מאי קאמר לי' כצ"ל : ד"ה ה"ג ואמר רבה . בשעה שמסרו לשליח. שליח מאן דכר שמי' הלא משמע דמסר לידה ממש : ד"ה אם אמרו בגנותה. שחביבה עליו כו'. צ"י מדוע סני ליה טעם דאיתא במשנה לקמן (פא) מפני שאין לבו גס בה : **תד"ה** שקול . ותימה כו' דא"ל לתקוני כו' . לכאורה הכא נמי אפי' אם אמר הב לה גיטא ושקול מינה חפץ אי הוה יהיב לה גיטא ולא יהבה ליה החפץ היה השליח חייב לשלם מחיר החפץ רק דגיטא מיהא הוי גט וכמ"כ כשנתנה לו את"כ החפץ . אבל כשאמר שקול מינה חפץ והדר הב לה גיטא קפידא הוי ואם נתן לה גט מקודם אף דיהבה ליה את"כ החפץ הגט בטל לריו"ח ועי' בר"ן ובהה"מ :

דף ל ע"א גמרא במכרי כהונה כו' ועפרש"י : וק"ל אפי' אינן מכריו נתי אסתי דמתייהו דודאי לא יתן לאחרים כיון דהלווה עליהם ויכול לזכות להם ע"י אחר . ואולי משום דהוה כיתום שלא מדעת דלא ידעי שהלווה עליהם ועמש"כ בב"מ (מט) : **רש"י** ד"ה ואין בו משום רבית . וכאן פוסק בשעת הלואה כו' כצ"ל : **תד"ה** הא קמ"ל . וא"ת כו' אר"י שיכול כו' . צ"י מה זה תוספת נימא דאתי כחכמים דפליגי עלי' שם : **ע"ב רש"י** ד"ה כי ההוא מעשה . אתא בע"ח טרפה כצ"ל : ד"ה אין חושש . דכיון דלא ידיע כמה יש לו בידו כצ"ל : **תד"ה** א"ב . דל"מ אלא בחזקת עניי העיר . והא דבכהן ולוי תקנו בחזקת אותו השבט הוא משום שהם קרובי הלוה : ד"ה ענוה . והסיפא קאי כו'. משמע דמפרשי בסיפא אע"ג דא"ל ניטול רשות מ"מ בעינן שיהיו יורשין בעולם וא"כ פליגא על ראב"י דאמר בחזקת עניי ישראל : **בא"ד** אבל אריפא כו' דכש"כ אם לא ירשו צריך ניטול רשות כו' . פי' מהרש"א . ול"כ דר"ל אם לא ירשו קרקע אלא כספים דודאי מהני רשותם כיון דמ"מ מלוה עליהם לפרוע חובות אביהם . אבל בב"ד לא מהני הואיל דאין ב"ד יכול לכופן לפרוע עי' חו"מ ר"ס ק"ז : ד"ה סילן . הא לא מיתסר תשיכה כו' . עי' מהרש"א . ול"כ דע"כ ל"א שיכול לחזור אלא קודם שהפרים או קודם שנגמרו מלאכתם לתעשר למ"ד מתנות של"ה כמו שהורמו דמיין : ד"ה וכי . דכהמ"כ למידה ומלמדם חוץ כו' . ק"ל דהא אשכחן עוד בבכורות (ט ב) דדרשינן יהיה לך דכתיב גבי בכור למעט בותפות במעשר. ובכור גופי' חייב בשותפות ע"ש . וכן תרומה גדולה איתא בפ"א דתרומות מ"ז דאינה ניטלת אלא מאומד וילפינן לה מונחשב דכתיב גבי ת"מ . ואיכי נופה דוקא במדה ע"ש בפי' הרמב"ם והרע"ב ושנ"א. ועי' לקמן בתד"ה ניטלת ובתום' מנחות (ס"ד נד) ובבכורות (נט) ד"ה אף : **בא"ד** ומפרש רנב"י כו' שמא עשאו ת"מ על מק"א . לפנינו שם הני' תרומה ומעשר וכ"כ דל"ל בתום' . והשעה"מ בפ"ג מהל' תרומות נמשך אחר גי' התום' שלפנינו והוכיח מזה דס"ל דאף בת"מ דפירות דרבנן נ"ל מן המוקף ע"ש ולא הרגיש בהש"ם . וגם בל"ז כאיתו דתוייה כמש"כ בפסחים (ע) בס"ד : **בא"ד** וא"ת היכי ת"ל דמדאורייתי' איירי כו' ומדאורייתא לתרומה גדולה אין לה שיעור . לכאורה י"ל דת"מ בתרומת מעשר היא מה"ת :

דף לא ע"א ד"ה כשם . ופריך דהוה מרבה במעשרות ומיירי במרבה בת"מ . ק"ל דבשלמא במרבה מע"כ דהנשאר עדיין טבול למע"ש או למ"ע לכן היתרון כמו כן טבול להם ולכן הוי מקולקל. אבל בת"מ דהנשאר הוי חולין גמור מתוקן א"כ היתרון גם הוא כמוהו . וכן קשה מה שמביא המהרש"א מתום' בכורות (שם ליתא רק במנחות נד ב) דלא"א ב"ג הא דמרבה במעשרות כו' הוא במע"ש או במ"ע . ואולי משום דת"מ אינה נתפסת אלא על א' מעשרה דהנשאר והמותר שבה נשאר בטבלו כמו שהי' . וכן תמין דברי רש"י בקדושין (ד"ד נח) ד"ה ניטלת . שירא לנגמרים שלא יטול פחות כו' כצ"ל :

ד"ה במחשבה. וא"ת כיון דהרי תרומה כשנותן עיניו כו' וי"ל כו' אבל תחלת תיקונה כו' לא שרינן משום דאפשר במחשבה. משמע דבמחשבה מיהא מותר אפי' בשבת. וכ"ל דפסיקא להו כן משום דרשת ודבר דבר דבור אסור הרהור מותר (שבת קנ). ועמש"כ בקדושין (נט ב) בתד"ה מיד. אבל כ"ל דכ"ז איתו אלא בתרומה ות"מ דכתיב בהו ונחשב (וכ"מ בפסקי תוס' סי' ק"י. אולם מש"כ שם ולאוכל בצד אחר ז"א לפי מה שאכתר) וכן במע"כ לפמש"כ התוס' לעיל דקריי' רחמנא תרומה. אבל מע"ש ומ"ע אינה מועלת בהן מחשבה. ולזה א"ש הא דמוכח בכ"ד דאין תקנה לטבל בשבת והוא מפני המע"ש או המ"ע. וכן אתיא לנכון הא דפסיקא להו בחולין (ו ב) בד"ה והתיר מדפריך ודלמא ר"מ נתן עיניו כו' ואכל בצד אחר דע"כ מיירי בדמאי. וכ"מ בדבריהם כאן שכתבו ואפי' דמאי כו' אע"ג דהרי ליתן עיניו כו' משמע דבודאי לא והוא מפני המע"ש או המ"ע. ולהכי לא נקטי בקושייתם כאן אלא אמאי אין מגביהין תרומות ובמנחות ובבכורות דנקטי גם מעשרות כוונתם על מע"ר וכנ"ל והשעה"מ בפ"ד מהל' תרומות שגה במחכ"ת בהבנת דבריהם ע"ש. אבל זה מיהא מוכח מדבריהם דדמאי יש תקנה לתקוני' בשבת ע"י נתינת עין בצד זה ולאכול בצד אחר וצ"ע קצת מהא דפריך הש"ס בשבת (קכז ב) דמאי הא לא חזי ליה. וגם לפי מאי דמשני כיון דאי בעי מפקיר כו'. לב"ש אסור לטלטולי' ואמאי הא אית ליה היתר כנ"ל. (ועמש"כ ברפ"ד דדמאי בס"ד). וזה י"ל עפ"י מש"כ התוס' בעירובין (ל ב) דלא מהני מאי דא"ל תקנה אלא במידי דחזי השתא לבוס אדם ע"ש. וה"ה לענין טלטול. ותדע דאל"כ יקשה מדוע אסור לטלטל מע"ר שלא כ"ל תרומתו בכ"פ מפנין הלא אפשר לתקוניה ע"י נתינת עיניו: במשנה מפרים עליהן בחזקת שהן קיימין. ולשון הרמב"ם בחבורו בפ"ז מהל' מעשר ה"ד ואוכל ושותה עד שיפשו כל אותן הפירות שהניח מעשר. לכאורה נראה דשיעור חסרונות המפורש בב"מ (מ) ודאי צריך לנכות וע"ש (לח) בהסוגיא היטב ובמש"כ שם: שם בשלשה פרקים בודקין את"י כו'. ק"ל דבב"ב (ר"ד נח) במשנה משמע דבעגלת דרכו להחמיץ וא"כ יהי' צריך בדיקה אז: רש"י ד"ה ה"ז חושש. ואם לא אכלן צריך להפריש כו'. ובתוי"ט דקדק מלשון הרמב"ם שאעפ"י שאכלן מחוייב להפריש התו"מ ע"ש. וכה"ג כתב הרמב"ם פי"ב מהל' מעשר ה"ב בדמאי דבמוצאי שבת צריך לעשר אף על מה שאכל בשבת. ולכאורה תמוה מהא דאיתא בחולין (קל ב) מנין לבעה"ב שאכל פירותיו טבלין כו' שפטור מן התשלומין כו'. ולפרש"י שם (קלא) ד"ה ש"ס דקא מפתרשי ליה ע"ש דמשמע דגם באוכל טבליו דינא הכי הוא א"ש. אבל לפי' התוס' שם וכן הרמב"ם שהעתיק הברייתא הנ"ל כלשונה דמוכח דאזיל בשיטתייהו ודאי קשה. וביותר קשה פסקו בדמאי שהבאתי דהתם לא שייך גזל השבט דהמע"ה. ובדמאי משמע בכ"ד דלא תקנו שיאכל ואח"כ יפריש כחלת ח"ל: ע"ב גמרא וא"כ תחליפא בה. ר"א אימתי כו'. הנה תלאנו כאן עוד בן לר"א אשר לא הזכירוהו התוס' בב"ב (קמא) ועמש"כ לעיל (ה ב): שם אמר רבה הכי אמר רב אשה כו'. בע"י הגי' רבא: רש"י ד"ה כל טהרות. באותה מקוה מטילה כנ"ל: ד"ה בין שהמקוה ברה"י. וכ"פ בריש נדה וכ"ה לשון הרמב"ם בחבורו ונראה דה"ה אף אם נשתמשו הטהרות בהן ברה"ר כיון דמחזיקין הכלים בטומאה ודאית וכ"מ בסוגיא דנדה שם: תד"ה אלא. דבשעור הרובע משמע דהתם ר"ג הוא אתנא דבי נשיאה כנ"ל ועמ"ש במו"ק (טז ב):

פרק ד דף לב ע"א

במשנה או שלח כו' וא"ל כו' בטל הוא כו'. מזה קצת ראיה לדעת בעה"ע שהביא הר"ן בפ"ק דפסחים שיוכל לבטל חמצו ע"י שליח: שם אם משהגיע גט לידה שוב א"י לבטלו. בהרע"ב אי א"ל ה"ז גיטך מעכשיו ולזמן פלוני כו' מכי מטא גיטא לידה לא מצי תו לבטולי כו'. תמוה דהתנן לקמן בפ"ז מ"ג מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט ופי' שם בעלמו דמספקא לן אי תנאה הוי או חזרה הוי. ובקדושין (נט ב) מדמה לה הש"ס למעכשיו ולאחר ל'. ומשמע דכ"פ כסתמא דמתניתין דלקמן והוא כרב שם בקדושין וכ"פ הרי"ף והרא"ש. וא"כ לספק חזרה ודאי מצי לבטולי'. וכן לריו"ח שם כיון דלא נגמר הגט עד לאחר ל' ודאי מצי לבטולי'. ואפי' לשמואל דתנאה הוי לפרש"י שם דהיינו אם לא יחזור בו עד זמן פלוני הכיחזר בו כיון שבטלו. ואין קיום לדבריו כי אם לשמואל וכפי' הרמב"ן שהביא הר"ן שם דא"י לחזור דהכוונה אינה רק אם ימי' עד ל' ע"ש. אולם כשמואל ודאי לית הלכתא אלא כרב או כריו"ח ע"ש ברא"ש ור"ן. שוב ראיתי שהרע"ב לקח דברים אלו ממקור נאמן מפי' הרמב"ם אלא דשם הלשון בסגנון טוב והרע"ב במחכ"ת ל"ד: גמרא הגיעו לא קתני אלא הגיע ואפי' ממילא. הנה ראינו כאן דבר חדש בחכמת הלשון אשר לא שערוהו מחקריה חילוק בין מלת הגוף לבין כינוי הבא תחתיה: שם מ"ד לא אלימא שליחותי' דבתרא משליחותא דקמא דליבטלי'. נראה דהוא ע"ד שאמרו אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו עד שיהא גדול ממנו כו' (עדיות פ"א מ"ה): בסה"ע אמר אביי בטל שתי לשונות משמע' כה"ג משני לקמן (עב): רש"י ד"ה בטלה היא. הודאת בע"ד כמאה עדים דמי. ואע"ג דחב בזה לב"ח של (דמשמע אפי' אין לו ממה לפרוע זולתה) זה לא מהני אלא במקום דשייך לומר הא דר' נתן כדמוכח בכתובות (יט) ע"ש: תד"ה מ"ד בסופו. כמו שרולה להוכיח כו' דדברים שבלב א"ד מהא דכופין אותו כו' כנ"ל: ד"ה מבוטלת. והא דלא מקשה מאי אפשי בה כו' כנ"ל. ור"ל דלגי' זו דלשון עתיד דהיינו מבוטלת תיבטל לא אמר כלום. והאי אפשי קאמר דבריו קיימים א"כ ע"כ משמע דהוא לשון עבר וגבי גט קתני דבריו קיימים וכו לא מהני אלא לשון עתיד. ומתרצי דלעולם לשון עתיד הוא ואפ"ה מהני לענין מתנה מפני דהוא לשון הפקר מאח"כ ביטול איננו לשון הפקר כמש"כ הר"ן בריש פסחים. (ומ"מ ק"ק לשון הר"ן שם שכ' בפשיטות דודאי מ"ד בנכסי דידי' דלבטלו כו' לא משמע דהוי הפקר והרי לגי' שלפנינו בכתובות מוכח דהוי הפקר. ואולי ליתנא דליהוי כעפרא מיגרע גרע לי'): בא"ד וכ"י אומר שיש לייבש כו' דאי ליבטיל משמע כו' והוי הפקר כו'. מש"כ המהרש"א דאל"כ תיקשי ליה הכא מאי אפשי כו'. דהכי תימה הן. דהא אמר נמי תיבטל דודאי הוא לשון עתיד ואפ"ה הוה ס"ד דהדרא למתנה וס"ה אי אפשי כיולא בה ולכן תני שפיר בגט דמהני. גם הצ"ע שהביא בדבור הסמוך לפרש"י דשם תמוה. דהא מ"מ מוכח משם דלשון בטל הוא ליתנא דעבר דאי הוי לשון עתיד לא הוי מהני מידי כמו תיבטל וא"כ מדוע גבי גט מהני דבו לא מהני אלא לשון עתיד: ע"ב גמרא ואמרי לה רב אחא בריה דרבא כנ"ל: רש"י ד"ה מ"ט מה"ט הקדש. ובהפקר נמי תנן בה ה"ה מופקרין לכל מי שיחפוץ כנ"ל. והוא בנדרים במשנה (מג): תד"ה ור"ל. ורבא פסיק כו' כריו"ח לגבי דר"ל לבר מתלת כו'. לפי מה שהבאתי בקדושין (סו) בתד"ה ואידך מגמרא דנדה. וכה"ג כ' התוספות במגילה (כט ב) בד"ה והלכתא. אין מזה ראיה:

דף לג ע"א

רש"י ד"ה נ"ל למיתני דיינים כו'. וליתני עדים וה"ה כו' דיינים. מדל"ק איפכא דליתני דיינים דקדים. משמע דדיינים עדיפי ולא הוה ידעינן עדים מנייהו. וא"כ הל"ל וכש"כ דיינים. ועמש"כ בקדושין (מו ב) ע"ד: ד"ה ה"ג ל"ש כתוב בלשון עדים וחתמי דיינים כו'. ר"ל לאפוקי גי' שלפנינו דמקדים כתוב בלשון דיינים וחתמי עדים דהכי במשנה מקדים וחיתום דיינים לעדים: ד"ה תקנת עגונות. והוא לא יפרח בכל אלה כנ"ל: תד"ה וכי תלתא. בסופו. וגבי מוכר שדהו כו' הכא בעינן גילוי מלתא מפי. לכאורה הל"ל שאני מכר דמאן דזבין בפרהסיא זבין כדאיתא שם. ויש לכוין זאת בדבריהם: ד"ה ושמעה. אע"ג דבדין לא מיגמבא כו'. לכאורה יל"פ הכא ושמעה וידעה ולא מיגמבא הוא שב למעם דליכא בזה חשש ממזרות. ותקנת עגונות הוא דאיכא. ר"ל דאיכא לנועות דתיחשבה שמא ביטל אע"ג דמדינא ליכא למיחש כיון דליכא קלא. הך על כיולא בזה פריך הגמרא בכתובות (ג ב) ולדרום להו כו' ע"ש. ועוד היכא דאיכא קלא ליתא לחששא דלנועות כמש"כ התוס' שם (ג א) בסד"ה וסברה: ע"ב גמרא דבכ"ג סבר כו' בטלה כולה כו' ושרו א"א לעלמא. ל"י מדוע ל"ק כדלעיל מפני חשש ממזרות. או התם הכהא מפני איסור א"א:

דף לד ע"א

גמ' ואנרכי' ר"ש גיטא אחריגא כנ"ל וכמו שהוא בפרש"י: בסה"ע א"ל אנא לריש יכחא דניסן אמרי כו' אי משום אונס כו'. מדלא מפרש הש"ס מהו האונס. נראה דזה גופא מה שהיה סבור דאמר לניסן הוה אונסי': רש"י ד"ה ובוררין לשן. חלק יפה לתינוק שלו כנ"ל וכ"ה לשונו בכתובות: ד"ה ונוולא. אורגת. והביאו בב"ב (יג ב): תד"ה ב"ד. משום דלא מסתברא כו' טעות דפחות משתות דמודה שמואל ויש ליפות בכך כח ב"ד כו'. לכאורה זה מוכח מהא דשומת הדיינין דאפי' לת"ק בפחות משתות מכלן קיים. ותימה על התוס' עם גופיה בד"ה ובוררין שכתבו דה"כ המ"ל כשמעו בפחות משתות. וי"ל: ד"ה ואי. היינו לסברת אביי כו'. ולעד"נ מדלא מסיים בזה והלכה כאביי. ע"כ ר"ל דלתרווייהו אין ביטול בכאן. לאביי משום דג"ד לאו מילתא היא. ולרבא משום דאין זה ג"ד. ואנכי מסתפק בהא דפסקינן כאביי אולי הוא רק בגילוי דעתא בגיטא דלאו מילתא היא. אבל במאי דפליגי מה נקרא ג"ד כגון דרהיט בתרייהו וחזו דאתאי דלאביי הוה ג"ד ולרבא לא אפשר דהלכה כרבא וכ"מ במקום דמהני ג"ד עי' לשון התוס' לקמן (ר"ד מו). וכ"מ מלשון ג"ד בגיטא דמשמע דיש דברים דמהני בהו ג"ד. אבל מדקאמר סתם והלכה כנחמני משמע קצת דבכ"ד בזה הל' כנחמני: ע"ב גמרא וכל' כנחמני. נראה דהא דק"ל הכא בזה השם לסיותו דומה לשם נחמן הנזכר לפניו ועמש"כ בריש תענית: תד"ה וכל כדאמרי' בגמרא שרה דמיתקריא מרים. לפנינו ליתא כן. ובדבור הסמוך העתיקו הריפא מרים וכל שום שיש לה (כגי' שלפנינו) ומשמע אדרבה להיפך שאינו כותב השם השני מפורש ודלא כר"ת: ד"ה והוא. וכ"מ בירושלמי על הך בריית' כו'. נראה דהראיה איננה על הא דתכשרי בהוחזק בשני שמות במקום אחד דכשר אף באחד מהן דהא ל"ד להביא דהתם ביהודה לא היו קורין אותו כלל בשם דגליל. אלא דראייתם על הא דמזכרי לכתחלה לכתוב שניהם וזה מוכח מק"ו דהביא בירושלמי: רש"י במשנה הג' ד"ה מפני תקה"ע. אכולהו קאי. אינו מדוייק לפמש"כ בכ"מ מהתוספות בכתובות (ח) דלשון כל אינו נופל על פחות משלשה. ולשון הרע"ב אתרווייהו קאי:

דף לה ע"א

גמרא יהנה הס"ת כו' אם נהניתי בדיניך כלום. נראה דבשבועה זו עדיין לא איפטרא מלשלם דזה הוה כמו ל"י היכא אותביניהו דבב"מ (לה) דאמרינן שם דהוה

פציעותא. ומשמע דזה הוה חוץ לב"ד בלא הזכרת השם ובלא נק"ח ואפ"ה איענשה. וא"כ קשה לשמואל דאמר דחוץ לב"ד משביעין אותה: שם מ"ע איענשה דאישתרשי לה כו'. אבל במדרש ויק"ר פ"ו מייתי עובדא דאיתתא דאיענשה על שבועת אמת ממש ושלא בפקדון עי' בתוס'. וע"ש במ"כ וביפ"ת בפ"ו דשבועות בירושלמי: שם מאי הירא אלמנה אפי' גרושה כו'. הא דלא פריך מכל הנשים שיש להן דין עם אחד ונתחייבו שבועה דלא נישתבען. הוא משום דאי השבועה היא לפטור א"ע ודאי לא יותר הבע"ד את תביעתו בלא כלום. ואף באותן שנשבעין ונוטלין י"ל דל"ת אלא באשתו שא"א שלא תטול כלום במשך זמן שישבה תחתיו. וגם תורה התירה שפי: שם אר"ה מודה רב בקופלת. ואף דמשמע דנשבעה שלא בנק"ח ועי' בשו"ע חו"מ סי' פ"ז סי"ד לא גרע מהא דלשמואל משביעין אותה לכתחלה חוץ לב"ד אף דאיננה בנק"ח. וגם לא גרע מנודרת. אבל נודרת שאני שעומדת באיסור כל ימיה כמש"כ התוס': שם דמתקרי איה תרי ונדרה ואסרה כו' כנ"ל וכן ברש"י ותוס': תד"ה לא היה בסופו. דהוה לה לאפוקי כו' כנ"ל: ד"ה ונודרת. הואיל ואינה עומדת באיסור כל ימיה כדאפרש בסמוך כנ"ל: בא"ד וא"ת כו' מאי מועיל כו' דהי אנסבי' מיד עבר כו'. עי' מהרש"א שנדחק מאד. ול"כ משום דלפי' הר"ן שם (טו) דבנדר בדבר שא"א לקיימו לא חייל כלל וגם איתו עובר בבל יחל וע"ש בתוס' לא הוה קשה כלל מהסיא ומ"מ התרה צריך שם הואיל דבידו הוה דלא לינסוב כמש"כ הרא"ש שם. וקושייתם איננה רק לפי מה שפי' כאן דעובר מיד בבל יחל: ע"ב גמ' אר"ה ל"ש כו' אבל ניסת אין מדירין אותה כו'. פשוט דלשמואל לעיל דחוץ לב"ד משביעין אותה אפי' ניסת נמי וכ"מ להר"ן ושכן כתב הרמב"ם: שם רב"א א"ל רב פפא אמר נריך. לכאורה הי' נראה יותר הגי' שהביאו התוס' בבכורות (מה ב) רב ששת במקום ר"פ. כי ר"פ הי' תלמיד תלמידו דר"נ. אולם מלינו כהאי עובא בתנאי כמש"כ בפסחים (עז) בס"ד ע"ש: שם ותני עלה נודר ונודר יורד כו' כנ"ל: רש"י ד"ה ברבים. בפני עשרה. עי' לקמן (מו) דר"נ גופיה ס"ל דרבים הייינו שלשה. ובתוס' הגי' שם רנב"י וכ"ה הגי' בכתובות (עה). ועי' לעיל (לא ב) תד"ה אנא. אח"ז מלאתי להפ"י שהעיר בזה: ד"ה משום איסורא. אם אעבור עבירה כו' ורולה לעבור העבירה. זה מיקרי לא חל הנדר דלרב פפי בנדרים (ל) לכ"ע אין החכם מתיר ופסקו הפוס' כוותי': תד"ה אבל. וכן קשה בסמוך דפריך וליחוש דילמא אזלה לב"ח כו'. לכאורה זה ל"ק דאי תימא דידיכוה של"ת ככר זה כו' א"כ אפי' ניסת נמי: בא"ד ולר' אליעזר (כנ"ל) כו' שיכול כו' שעתידה לידור א"ע. תימה דהשתא אדרבה תתחזק יותר הוכן קשה כו': ד"ה קסבר דקאמר ר' אליעזר כפסוא מגרשה כו' כנ"ל ביו"ד:

דף לו ע"א

גמרא לר"א דאמר ע"מ כרתי. בגליון הוגה אלא לר"א. וכן העתיקו התוס' לעיל (ד) ד"ה דקי"ל: רש"י ד"ה מפרשי. כאובן כו' מעיקרא כו' אלא אני פלוני כו'. לכאורה הנל"פ דמעיקרא לא כתבו אלא ראובן עד פ' לק' (פז ב) במשנה. והתקינו שיהיו מפרשין סעיב שמותיהן דהיינו שם אביהם ג"כ וכמו שהיו נקיי הדעת עושין (שם) בכדי שיכירום מי הם. מיהו מלשון התוספתא דסוף מכילתין משמע כפרש"י: ד"ה כדתניא. ונתקיימו בב"ד ע"י העדאת החתומים עצמן ל"י מדוע לא פי' או ע"י אחרים שהכירו כ"י: תד"ה אמר. ואע"ג דקאמר לעיל דמדרינן לה ברבים כנ"ל: בא"ד וא"ל דאדר"כ נמי קאי. זה לא סליק לפירוץ ראשון דלעיל בתד"ה אבל. דבאמתו אין לחלק בין ברבים לע"ד רבים: ד"ה אבל. וע"ד יחיד כו' יכול כו'. נ"ד דה"ה ע"ד שנים וכ"ה ברא"ש ור"ן. ועי' לק' (מו) בתד"ה רנב"י וברש"ל שם: ד"ה והעדים. ובגמרא אר"ג כו' משמע דקודם נתקנה. תימה דשם אמר ר"ג סתם והוא ר"ג דיבנה נכד ר"ג הזקן עי' בנדה (ו ב) תד"ה בשפתו. ובתוספתא שם הגי' רשב"ג: ד"ה בזמן. ואשמים איל לאן על אשמתם כנ"ל: בא"ד שהרי היה בזמן הבית דהלל כו' כנ"ל: בא"ד (ע"ב) דמשמע דיובל לא נהגו הייטו כו' אלא שני שבטים וכשעלו כו' כנ"ל: ע"ב גמרא כגון ב"ד דידיה וכרב אמי ורב אסי כן נ"ל: בסע"ה פרוס בולי ובוטי כנ"ל. והנה המהרש"א בח"א נדחק לרמז בוטי בשם בולי. ואולי י"ל דבול הוא ל' כמישה כמו שנקרא מרחשוון ירח בול במלכים (א ו) שפרש"י ע"ש שבו העשב בלה בשדה. וכן לבול עץ אסגוד (ישעיה מד) פרש"י לשון רקבון והוא תואר נאות לעני. ועי"ל ע"ד שפי' הירושלמי פ"ה דפאה מ"ו דעולים הייתו עניים שירדו מנכסיהם לשמיא לווחין סגי נהור וגם י"ל דבול משמע כאן על ההפך כמו ובכל תבואתי תשרש ודומיה עמש"כ בב"ב פל"ד אות א' בנ"ת: רש"י ד"ה ב"ד דנהרדעא. שמואל דהוו בי דינ' כי אמרה שמואל להך מילתא כ"כ דנ"ל. וכי איתפיל כו' הוא מוסב למטה: ד"ה ליתנא דניחותא. שלא יעריזמום להגבות כו' כנ"ל: תד"ה אלא. ואין משמע כן בירושלמי לכאורה י"ל דזה היה יודע גם ר"י המקשה בירושלמי דמאן הוה דבר שאין רוב הצבור יכול לעמוד בו ובכזה הוא דתנן שאין ב"ד יכול לבטל כו' אא"כ גדול כו' וי"ת דבר מפני שיכול לעמוד לכן אפי' אליהו אין יכול לבטלם ואידם כיו"ח דמנן לא קבלו ג"כ רוב הצבור והיינו שלא פשט (והמהרש"א שהבין דזהו שא"י לעמוד. תמוה) לכן אפי' קטן יכול לבטלו וכתי' התוס': בא"ד למה נמנה עליו להתירו כנ"ל:

דף לז ע"א

רש"י ד"ה אביהן של יתומין. והוו שטרותיהן כו' כנ"ל: בא"ד כשכנית משכנה זו. עמש"כ בשבת (פג ב): ד"ה אלא על הקרקע. האמרן אפי' מלא מחט כו'. הוא לעיל (ל ב): ד"ה דמנה אסיכי. ואא"כ אין כאן קרקע. ומסיים הר"ן ומקום סיכי לא חשיבא: ע"ב ד"ה מהם תקנו בסה"ע. רבויא הוא כו'. לכאורה הנ"ל להגיה מיעוטא הוא. ואולי יכוון למה דלמד מזה רב אויא ביבמות (מו) דהנמכר בעצמו ליזראל קונהו לגופו. אבל גם שם משמע דלאו מרבויא יליף לה: תד"ה אי. אעפ"י שמסתפק רשב"ג כו' מ"מ לא מסתבר ליה לרבא כו'. גדולה מזו מצינו לרנב"י בר"ה (ל ב) דקא"ר יהודה הוא דעבי (ר"ל בדברי ת"ק שלו) ע"ש:

דף לח ע"א

גמרא עובד כוכבים ישראל מנלן דכתיב וישב ממנו שבי. לכאורה הא דלא כפרש"י שם בנימוקיו דר"ל שפחה אחת אשר שבוה ישראל מהם מקודם (עי' מזרחי שם). ואולי י"ל דמסתמא כבר עבדוה לשם אמהות: רש"י ד"ה בחזקה. וקנאו בחזקה ביאוש כשהפקירו כו' כ"כ ל' הר"ן: ד"ה וכתב לה בסה"ע. ונסיב כו' ומינטר לה. בצ"ז י"ל כדי שלא יעברו על לאו דלא יהיה קדש: תד"ה דכתיב. וא"ת נ"ל השתא כו'. עמש"כ בקדושין (ג) בתד"ה ואשה בס"ד: בא"ד וי"ל דמויעבד כו' לא הוה ילפינן כו' ולהכי מייתי לעיל מדר"ל כו'. ועי' מהרש"א. והתוי"ט בד"ה שתעבד ל"ד במהכ"ת בקדר לימוד המקראות: ד"ה כל. וחגיו ב"ח דכופין כו'. לכאורה מאי קושיא כיון דגם עתה עובד א"ע יום אחד תו לא קרינן ביה לעולם בהם תעבודו. וכן יקשה מאי דפריך הגמ' על אביי מהא דחציה שפחה כו'. וי"ל דמלינו מלת עולם נופל אף ע"ד שאינו אלא משנה לשנה כמו והיתה לכם לחקת עולם בפ' אחרי. חקת עולם בפ' אמור גבי יוה"כ וסוכות וכן הרבה כיולא בזה. שוב ראיתי להפ"א ברים חגיגה שכתב באמת דאלי ב"ח אין בו עשה דלעולם בהם תעבודו ותמוה מהא דמקשה כאן הגמרא אדאביי כו': בכוף דבור המתחיל כדפרכינן הכא משום מלוה דרבים כנ"ל: ע"ב גמרא מיתיבי מעשה בר"א כו' ושחרר עבדו כו'. לפי מאי דמייתי לק' דר"א גופיה ס"ל חובה ה"מ לאקשויי דר"א אדר"א: שם דאר"א בר אבין א"ר אחד זה כו'. לק' (לט) ברש"י ד"ה לא קיימוהו. העתיק ר"ח בר אבא: רש"י ד"ה ודלמא ר' אליעזר כו' כנ"ל ביו"ד: ד"ה גופיה לא קדיש. שא"ר כו' ולא לבד"ה. עמש"כ בב"מ (נה): ד"ה גזברין מ"ע. ורפותן עליו כנ"ל: ד"ה שלא הקדיש בסה"ע. וה"ה כקרקע ובהמה ממאה. תימה הרי בהמה עמאה מועלין בה וכן קרקע אם עקר חוליא כו'. כמש"כ התוס': תד"ה גופיה. כדאמרינן בהמנחות והנסכים כו' כנ"ל ור"ל באותו פרק: בא"ר ונראה לפ' גופיה לא קדיש פי' ליאסר בהנאה כו'. ל"י מאין פסיקא ליה לרב דגרע מבהמה ממאה. והלא בבכורות (ט ב) אילטריך קרא למיסרי בכור אדם בהנאה קודם פדייה: באו"ד לדמים ל"ק שיהא גופיה קדוש לימכר כו'. משמע דאי אמר הכי בפירוש קדוש גופיה ליאסר בהנאה א"כ קשה הברייתא דהמקדיש עבדו כו' דבסה"ע למאי דס"ד דפי' שלא הקדיש אלא לדמיו דהיינו לימכר כדפרש"י אמאי עושה ואוכל. וע"ק מאי דאמר לק' אלא דכ"ע קדוש כו' והיינו דלא כרב. נוקי כגון דאמר לדמיה: בסה"ד דאותו שהקדישו לדמיו הוא יפדנה כו'. עי' מהרש"א. וק"ל מש"כ דכ"ז שהממון אינו שלו לא יוכל להפקיע מידי איסורא כדלק'. הלא רב גופיה קאמר דאחד זה כו'. יצא לחירות וצריך גט שיחרור ופשטיה משמע דמהני כדפריך מזה לק' אדאמימר:

דף לט ע"א

רש"י ד"ה מועלין בשערו. מפ' לה הס"ד. ומה"ד אלא דכ"ע: תד"ה הא. וכן בפרק האומר כו' וא"כ עלה נותן דמיה ומפ' לר"מ אליבא דר"מ כו' כנ"ל: בא"ד ואף ע"ג כו' מפ' רב באומר ערך כלי עלי כר"מ. ר"ל וכיון דמוקי סתם מתניתין כר"מ ע"כ ס"ל דהכי הלכתא עמש"כ במגילה (ד ב) לא ס"ל הכי כ"ל משום דסתמא דמתני' דערך ידו כו' לא אמר כלום כרבנן כדאמרי' שם וסתמא דרבים עדיף. וגם תני לה גבי הלכתא דערכין ודמים עי' סנהדרין (לד ב) ופי' המהרש"א בזה דחוק: ד"ה אלמה. אי אתיא דאמימר דלא כריו"ח רביה. תימה דאמימר היה מאוחר הרבה אחר ריו"ח עי' תוס' שבת (לג) בד"ה א"כ זביד: ע"ב גמרא א"ל לא עשה ולא כלום מאן דחזי סבר משום דהלכה כר"ש. מזה סתירה למה שהבאתי בפסחים (פט ב) בשם תור"ע דהא הכא אהני להוציאה מידי שבוד ולהוסרה לעבד לפיעת רש"י: שם א"כ הוגא א"כ המגוגא. מזה קשה למש"כ התוס' בסנהדרין (יז ב) דלא ימכן שיאמר ר"ה בשם רה"ת ע"ש: בסה"ע אר"ז א"ר אסי א"ר חנינא אמר רב עבד כו'. כ"ה בהרי"ף כאן וברא"ש יבמות פרק ב סי' ג: רש"י ד"ה אימא לי איזי. דשמעי מינה כו' כנ"ל: ד"ה ולא היא. כדאמינא מדעתאי ובהא אף מידי כו' כנ"ל: תד"ה משום. דחליפין דמו לכסף וכל היכא דכסף קני כו' לבר מאשה כו'. נראה דכאן אזלי בשיטת רש"י דקדושין (שם ג) ודלא כפר"ת שהביאו שם בד"ה ואשה. ומש"כ לבר מאשה. קשה הא גם עבד עברי לא מיקני בחליפין דאיתא שם (ח) וע"ש בתד"ה ומאי ובמל"מ רפ"ב מהל' עבדים. ואולי ס"ל כמ"ן דע"ע ילפינן מהיקשא דעברי לעבריה ואותה הקישא הכתוב לאחרת ודלא כמ"ש שם (ג ב): בא"ד (בדף הסמוך) אע"ג דרב גופיה פסיק כוותיה בפרק מי שאחזו (עב) כנ"ל. ותיבת דרב ס"מ וכ"ל דרבא או לעיל נ"ל דאתקין רב פ"מ בתד"ה הכי: בא"ד דהואיל דכלי ש"פ קני. בב"מ (מז) איתא אע"פ שאין בו ש"פ וכן בקדושין (ג):

דף מ ע"א גמרא בסה"ע אזל אקנייה לבנו קטן. כה"ג בב"ב (קלז ב) ועמש"כ בסוכה (מו ב): שם כאשר עשה כן יעשה לו כו'. הוא עפ"י מליצת הכתוב כאשר עשית יעשה לך גמולך ישוב בראשך (עובדיה א טו): שם אנן קי"ל בינוקא דמקרבא כו'. ב"ב ל"ד קל"ו: רש"י ד"ה הניחו אשה. לא הוה מיעבד ליה כו' כצ"ל: ע"ב גמ' ת"ר כו' אתננה לפלוני ר"מ כו'. בר"ף הגי' רבי אומר כו' כבברייתא דלעיל גבי עבד ונכון: תד"ה וכתיב. כיון דעשה שלא כהוגן להקנותו כו' כצ"ל: בא"ד ובדין יכול האפוטרופוס כו'. אמרי' כו'. הוא לק' (נב) והגהת הב"ח בזה תמוה: בא"ד דכסף גומר בלא שטר. הוא כדמסקינן לעיל (ס"ד לט) דאין הלכה כר"ש. (ול' התוס' בב"ק (ל) ד"ה איש בקופו שכתבו וכן אליו עבד ואליו ב"ת כו' בנתן לו כל דמיו וא"ת אלא גט שיחרור כו' תמוה לפ"ז). אבל מש"כ עוד דדוקא ביוצא בר"ח איכא דמצריך כו'. דמשמע קצת אבל בכסף ליכא למ"ד וז"א דהא ר"ש משום ר"ע אמר (שם) דאינו גומר בה והרבה אמוראים פסקו כוותיה: ד"ה הקדש. והא דלא חשיב רבא כו' ועובד כוכבים כגון שעשה ביתו אפותיקי והשתחוה לו כו' דין זה לא מצאתי מפורש בגמרא. ואולי הם בעצמם דנו כן מסתמא. וכן הטור בסי' קי"ז כתב ואיסורי הנאה תפקיעו כמו קדושת הגוף וכו' ע"ש: בא"ד וא"ת כו' א"כ כל לוה יפקיע נכסיו כו' כצ"ל: בא"ד (בדף מא) ובמולא נמי לא מצי לשנויי כו'. מש"כ המהרש"א דנפרש אין העבד חייב כלום לרבו לאשון בעד העודף כו'. לכאורה לפ"ז מאי תקה"ע שייך בזה יהיה אליו (או יתר או פחות לפי ערך העודף) עבד לרבו ראשון. וא"ל דתקה"ע הוא מטעם המשנה דלקמיה ליפא שפחה א"א כו'. הא עד השתא אכתי לא שמעינן לה וה"ל לתנא לאקדומה ברישא. ועוד דא"כ ה"ל לרשב"ג לפלוגי גם שם ולומר דשותף הראשון בשחררו יכתוב לו שטר. וי"ל דתקה"ע דהכא יל"פ משום דהעולם יסברו שכולו היה משועבד להמשחרר. אבל גם תירוצו אינו מחוור. דהא עכ"פ חלק העודף אינו משוחרר מצד הדין אלא מפני תקה"ע הוא דכופין לרבו ראשון לשחררו א"כ שפיר מיקרי היזק שאיני ניכר:

דף מא ע"א רש"י ד"ה על דמיו העודפים על החוב. לשון דמיו משמע דמי שויו וכפי' הרמב"ם והרע"ב אליבא דרב וכמו במשנה הסמוכה חצי דמיו. ואפשר לומר כיון דאין שיחרורו של שני כלום לכן לא הפסיד חובו בשיחרורו והעבד כותב שטר על כל דמי שויו והמה יחלקוהו ביניהם. ולרשב"ג לא די שהפסיד חובו אלא דחייב עוד לשלם היתרון להלוה: תד"ה אשה בסופו. ומתיישב בזה פי' הקונטרס דהאשה שנפלו (ד' פא) כצ"ל והוא שם בסה"ע וע"ש בתד"ה מגרשה: במשנה תקנתם את רבו. לכאורה אף הרב מפסיד ולדות כיון שאינו יכול להשיאו שפחה. ועי' חגיגה (ב ע"ב) תד"ה תקנתם גי' הרר"מ. וי"ל דעבד אחד יכול לישא כמה שפחות ואם יש לו עבד כנעני אחר אינו מפסיד כלום. ודוקא קאמינא עבד כנעני דאילו עבד עברי אף שמותר בשפחה כנענית לא הותרה לו אלא אחת כמבואר ברמב"ם פ"ג מהלכות עבדים הלכה ה'. והכ"מ לא הראנו מקורו. וצ"ל דאזיל לשיטתיה בפי"ז מהל' איסורי ביאה הלי"ג דאסור לכה"ג לישא שתי נשים משום שנאמר אשה אחת ולא ב'. וה"נ כתיב אם אדוניו יתן לו אשה אחת ולא ב' ואע"ג דהס"ת כתב שם משום דאשה דקרא יתירה היא. ה"נ י"ל דהאשה (דכתי' בתריה האשה וילדיה) יתירה דס"ל למיכתב היא וילדיה: תד"ה ליפא. וא"ת וליתי עשה דפו"ר ולידחי לאו דלא יהיה קדש כו'. עי' מהר"ם ומש"כ בס"ד בב"ב שם. ומה שהקשה על מש"כ התוס' דבדידה ליכא עשה מהא שהביאו לקמן דאפי' בשפחה שייך שבת. תמוה דהא שפחותיהם בכור מללו דאפי' מיפקדא אפשר לה בביאה בה: מה שהקשה המהרש"א דליתי עשה דלעולם בהם תעבודו ולידחי לאו דל"י קדש. נ"ל דלא מצינו לעשה דפו"ת דלידחי ל"ת בקום ועשה: בא"ד ואפי' אין לו אשה ובנים הא איכא למ"ד דרבו מוסר לו ש"כ. הגרי"פ ציין לקדושין (כ). אבל שם לא נמצא מפורש למי שיחלוק על ראב"י בזה לדינא. ויותר נראה שכוונו להגמרא דתמורה (ל) לפלוגתת רבי ורבנן ע"ש בפרש"י ועמש"כ בקדושין (יד ב). ולפמש"כ שם דליכא מאן דפליג בהא דאם אין לו אשה ובנים אין רבו מוסר לו ש"כ. א"ש הא דפריך הגמרא ביבמות (ק) שיחררו אי בעי כו' ותמאי ליפא שפחה א"י כו' דהקשה הצ"א ברים חגיגה דיכולין ליתכר בע"ע על תנאי ע"ש. ותירוצו אינו עולה לדברי התוס' דאם יכול לקיים שבת כל דהו לא כפינן. אבל לפמש"כ ניחא דהא אין להם אשה ובנים: בא"ד (ע"ב) דנפקי נמי מל"י קדש בפרק ד"מ כצ"ל בלא ו': ע"ב במשנה בת חורין א"א שכבר חציו עבד. בפסחים שם הגי' שעדיין חציו עבד: גמרא אבל בכסף ד"ה קנה פדויה ואינה פדויה. ק"ל דלמא קרא בשפחה דב' שותפין ואחד מהם שחרר כולא פלגא דידיה דבזה לכ"ע קנתה כדלקמן. וכן קשה לקמן בדרב יוסף לל"ל דרבנן סברי ד"מ כלשון ב"א לימא דמיירי בכה"ג: רש"י ד"ה מה כסף. כפדתה הס"ד וא"כ מ"ד מה אשה: ד"ה יכול לכל. ונתארסה לפ"ע. ל"ד דכיון שהיא ב"ח גמורה מותרת לכל ישראל אלא שיגרת לישנא דכריתות נקיט: תד"ה לא תוצא. מש"כ המהרש"א דע"ע אסור בשפחה שאינה לרבו שלו. הקשו עליו שנעלם ממנו גמרא דתמורה (ל) ע"ש. אמנם לפי' הרמב"ם שם יש מקום לדבריו: ד"ה כופין. דפשט שהדביק סמוך לחשיכה. נ"ל אף דהוא סבר שעדיין הוא יום מ"מ כיון דבאמת כבר חשכה א"כ אף לפי טעותו היה סמוך לחשיכה ולא ה"ל לסכנם לבית הספק. ועוד דמדרבנן אסור אי"א אם כן יש שהות שיקדמו פניה מבעוד יום:

דף מב ע"א רש"י ד"ה בשטר אחד. דכתיב לה ולא לה ולחברתה לקמן (פז): ד"ה דק"ל עבדיי. ומועה דסבר כו'. ולעיל (ס"ד ח) פי' דלהכופי ליה קאתי: תד"ה בעבד. וא"ת והא לר"א ס' כמו שא"י בשן ועין כו'. נ"ל להגיה כמו שאינו בדין יום או יומים ע"ש בסוגיא. דלגי' שלפנינו אין טעם למש"כ אח"כ וקאמר התם ת"ע כו' א"י בראשי אברים. ומש"כ המהרש"א בסופו דר"א דהכא לאו היינו דר"א דהתם. יפה כוון דהתם ל"ל אליעזר בלי"י כמו שהגהתי שם: ד"ה הא. ול"ד לשיחרר חציו ומכר חציו דהתם כו' תיתי לי שכוונתי לדעתם בהא שכתבתי ביומא (לח) ויש לחלק דשם נמי הוי בזה"ז אם כתב כקדבן. וכן שם (נז) איתא בזה"ז אם הזה מדם הפר תחלה: ד"ה יוש דלמ"א מעשה ידיו שלו. אע"ג דכתבו לקמן (ע"ב) בד"ה חבלי דאם קנסא לרבו חבלה נמי לרבו כו' היינו דוקא באין סופו לחזור. אבל הכא דמיירי בסופו לחזור אין התשלומין אלא שבת כדלקמן וכיון דמעשה ידיו שלו פשיטא דגם השבת שייך אליו: בא"ד ותיהו נ"מ אף למ"א כגון כו'. עמש"כ ביבמות (לט ב) בס"ד: בא"ד ואין יכול להקנות לבנו אלא מה שיש לעצמו. לכאורה בלא"ה כיון דליכא גביה אלא איסורא ואיסורא לא מצי להקנות כדאמר אמימר לעיל דבאיסורא לא מצי מורית: ע"ב גמרא איבעיא להו מעוכב ג"ש יש לו קנס כו'. משמע דכופר פשיטא להו דאין לו אפי' את"ל דמ"ע וחצי ב"ח קידושיו קידושין ויש לו יורשים. מ"מ בעד חצי עבדות שלו אין כופר כיון דעדיין מעוכב ג"ש להתירו בבת ישראל: שם קנס הוא קראי קא דרשינן. עמש"כ בקדושין שם: שם ת"ש דא"ר משרשיא כו'. הגרי"פ תמה דהא מתניתין היא. ונלע"ד דר"מ תני בה משחררין זא"ז ולא כגירסת המשנה דלפנינו ושיחררו. וראיה לדבר דבתמורה מביא ר"מ המשנה בגי' משחררין. (וצ"ל עוד דביבמות שם צ"ל א"ר משרשיא משמיה דרבא כופין אותן ומשחררין זא"ז דאשכחן טובא בש"ס דאמר משמיה) והכא עיקר הפשיטות מהא דצריכין לשחרר זא"ז כדמשמע מפרש"י. וכ"ל דמ"ש ברש"י וקתני וצ"ל דקתני. ועוד י"ל ע"ד של' התוס' בכתובות (כב ב) בד"ה משום דר"א ע"ש. כי גם הכא ר"ש סביא משנה זו בתמורה שם. וכה"ג יל"פ בב"ב (פו ב) וכדאר"כ שנתות היו כהין. אע"ג דמשנה היא במנחות (והתוס' נדחקו שם) אלא משום דהוא הביאה בשבת: רש"י ד"ה בשלן כ"ד ראשי אברים ט'. עמש"כ ע"ד בקדושין שם: תד"ה ושור. אפי' הוזק בפגימה ונתבטל כו' כצ"ל: בא"ד ס"כ דרשינן איש בעמיתו ולא איש בשור דרשה זו לא נמצא בהדיא בגמרא ועפי ה"ל להוויי מגמרא ערוכה בב"ק (ד ב) אדם דאזיק שור נזק הוא דמשלם אדם דאזיק אדם משלם ד' דברים: בא"ד מדפריך בב"ק והא ש"ח כו' כצ"ל: בא"ד ור"ח אומר כו'. ועי' ב"ק (ל:) תד"ה לפוטרו וד"ה ה"א. וק"ק מהא דאמרי' שם (ד ב) מה לי שור דאזיק שור דאזיק ה"ס אידי ואידי נזק הוא דמשלם ע"ש. ולדברי ר"ח שנא ושנא בשבת וריפוי וי"ל: ד"ה מעוכב. והכא איירי בח"ע וחציו ב"ח. נ"ל דה"מ דהוא גרע מפני דכופין א"ר לכתוב לו גט שיחרור. והנה כאן לא מצאו א"א את ידיהם ליישב דבריהם דאיך יאכל בתרומה הרי חציו הוא ב"ח גמור. ולעד"נ דכמו דדרשינן בפסחים (סא ב) וכל ערל כולה ערלה פסלה מקנתה לא ה"נ דרשינן וכל זר ל"י קדש כוליה זרות דוקא. ואע"ג דכבר דרשו להאי וכל ביבמות (סח ב) תרי וכל זר כתיבי. ולפ"ז עבד של שנים א' כהן וא' ישראל יאכל בתרומה. ומותבינא אשמעתין ממשנה דיבמות (סז) בת ישראל שניסת לכהן ומת והניחה מעוברת ל"י עבדים בתרומה מפני חלקו של עובר. אבל י"ל דהתם משום דיש ברירה להחמיר דכשיחלוקו אח"כ. העבד שיפול לחלקו של עובר אמרינן שהוברר שהיה שלו למפרע ואישתכח דאכיל איסורא ועי' לקמן (עג ב) בתד"ה תנא. שוב מצאתי בת"כ פ' אמור דממעט מכספו הוא חציו עבד וחציו ב"ח של"י בתרומה. ואולי הוא למ"א ולכן שפיר ממעטו מן כספו הוא דמעשה ידיו אינו של רבו. והא דאיתא התם לעיל של שותפין. הרי כבר פי' הק"א דר"ל שהוא בעצמו שותף עם רבו. אבל בירושלמי סוף תרומות איתא להדיא תנין לכהן שקנה עבד ולישראל בו שותפות כו' שאינו מאכילו בתרומה כו'. וכ"פ הרמב"ם בפ"ו מה"ת הל' י"ז:

דף מג ע"א רש"י ד"ה דלמא מודה קודם הבאת עדים. משמע דאפי' יבואו עדים אח"כ יפטר. ואף דמסקינן בב"ק (סה) דהיכא דפטר עצמו מכלום לא מיפטר בבאו עדים. ה"ע חייב א"פ בדמים דלא קי"ל כרבה שם (מג) כמש"כ שם בס"ד: ד"ה בקדושין אמרי' התקדשי לי לחציי מקודשת כצ"ל: ד"ה ועוד כופר. אבל בכופר של ב"ח כתיב והמית כו'. פי' ב"ק (מב ב) רש"י ד"ה מאי טעמא ובמש"כ שם: תד"ה מי אבל אם מכרו לקנס מכור זמנין כו' כצ"ל בל"ו: ד"ה ואי ואפי' בנו ממזר כו' תנן ט' כצ"ל בל"ו: ע"ב רש"י ד"ה פקעו. פקעו מהרי נשתנית כו'. לכאורה טעמו משום דהשתא איכא שיור בקניינו והוה כמקדש חצי אשה: תד"ה אבל. וא"ת הא דאמר אמימר לעיל כו'. הא דלא מקשו אמ"ק די"ל דמיירי אחר שפדאהו ע"י קנס חכמים דנקנה לו מחדש לכ"ד אז מחויב לשחררו. ודברי מהרש"א מגומגמין: בא"ד ולא ספקינו כו' כצ"ל כו': ד"ה הא. דמזלזל במקנתא דרבנן קנסוהו כצ"ל:

דף מד ע"א גמרא המוכר בית לעובד כוכבים דמיו אסורין. פרש"י דהאיסור הוא משום לא תחנם. וק"ל מדוע לא קנסוהו שימכר ויקנהו כמו בעבד ובבהמה גסה. ודוחק לומר משום דלא שכיח כ"כ לזבוני ביתא כדלקמן. ועי' לקמן (מז) במתנה במוכר שדהו לעובד כוכבים. והרמב"ם בחבורו מפרש דמכרו לעובד כוכבים ר"ל לעבוד את הבית ולכן לא שייך בזה שיחזור ויקנהו שהרי כבר נאסר. ותמיהני שהרי"ף והרא"ש והטוש"ע השמיטו לד"ז: רש"י ד"ה מלתא דלא שכיחא שימכרוהו לעובד כוכבים כצ"ל: ע"ב ד"ה וא"ל. וכוון לנמלס להתחיל כו' כצ"ל: גמרא אמר פלוני עבדי מכרתיהו לפלוני אנסוהו ל"י כו'. נ"ל הא דתלי בליסתא דמוכר הוא משום דעיקר האיסור שביד הוא דלקמן מדמי ליה לגנב והלוקח לאו אלא דמ"ת קנסינן ללוקח משום דאיסורא גביה כדלקמן: שם הא דא"ל ביתא בא"י כו'. נראה דביתא ר"ל דשכר לו בית לדור שם בקביעות. ואושפיזא ר"ל שלא שכר רק על ימים אחדים: שם בעי רי"ר כו' והכניסה לו עבדים כו' מהו. נראה דבעייתו היא בין על עבדי צ"ב ובין על עבדי מלוג על עבדי צ"ב דהא פלוגתא דהדין עם מי איננה רק עליהם. והא דקאמר דאם למ"ד דהדין עמו כיון דלא קני ליה לגופיה כו'. נ"ל דר"ל משום דאף למ"ד בב"ק (יב) עבדי כמטלטלי דמי ומטלטלי לא משתעבדי לכתובה. מ"מ אם נמצא עבדי צ"ב גובה מהן. ואולי לזה כוון המהרש"א. ועל עבדי מלוג דהא קאמר כיון דמשתעבדי ליה לפירא: רש"י ד"ה ולא ידענא. ואין נכסים שאין להם אחריות נקנין עמה כצ"ל:

דף מה ע"א גמרא פרקא לברתיה בתליסר אלפי ד"ז. אולי נוסחא נקיט עי' ברכות (כ) תד"ה תליסר: שם בנתיה דר"נ כו' ק"ל לר"ע כתיב כו'. ק"ק מהא דכתובות (סז ב) במעשה דמר עוקבא דא"ל דביתהו שקיל כרעך ואותיב אכרעאי כו': רש"י ד"ה דליכא אלא חד בסופו. שמא יקלופו השבאין לייסרן ביסורין. ר"ל על שלא הודיעום שרוצין לברוח. ולכן לא חייש לתקנת השבויים העתידים דבהו ליכא חשש זה רק שמא יתנום בשלשלאות לשמירה יתירה: ע"ב גמרא דתני רב המנונא כו' ס"ת כו' שכתבן מין כו'. ובגליון ס"א ל"ג ופעמייהו דמין בלאו ה"מ דוקשרתם כו' פסולין וישרף נמי דודאי לשם עבודת כוכבים כתבו. אבל התוס' בע"ז (כז) בסד"ה וכי. גרסי ליה וישבוהו ע"ש: רש"י ד"ה כותי. גירי אריות הן. לכאורה י"ל אפי' למ"ד גירי אמת הן מ"מ לא החזיקו בהן. כמו מסור ומומר ועי' תוס' מנחות (מב) ד"ה ואל ימול: תד"ה והא. דאיירי בה בהדיא. ר"ל בכתיבת עובד כוכבים ופי' המהרש"א לא מחוור: ד"ה כל. דאין אשה אוגדת לולב. פי' מ"א סי' תרמ"ט סק"ח: ד"ה עד. ומסיק דנאמן כו' ואין אתה נאמן להפסיד ס"ת. ע"ש ותראה דיש כאן ט"ס: בא"ד שמתקנין הקלפין ומשרטטין. שירטוט מאי בעי בעור בתי תפילין. ולפרש"י בשבת (עה ב) בד"ה ועייל שירטוט א"ש ועמש"כ שם: בסה"ד משמע דבעינן לביעה לשמה. ע"ש דהס"ס גופיה דייק הכי: במשנה כמ"א כו' וצ"ל חקירת חכם יחזיר. נ"ל הטעם דא"י לקלקלה ולומר שלא ידע שיוכל להפר דזיל קרי בי רב הוא ולא ה"ל למהר ולגרשה ולכן אין סתירה מהא דתנן בנדרים (פז ב) א"י שיש מפירין יפר. אבל התרת חכם אינו מפורש בקרא כדתנן היתר נדרים פורחים באויר כו' (חגיגה י). והתוי"ט כתב דיאמרו לו שיכול להפר ושוב לא יוכל לקלקלה. וצ"ל דבצריך ת"ח לא מהני מה שיאמרו לו כיון דהיא איננה רוצה עתה ללכת לחכם להתירה. אבל קשה דא"כ מ"ם דר"א דמש"כ בדבור הסמוך דס"ל כו' דיכול לומר א"י שזה נדר. תמוה א'. יאמרו לו שזה נדר ושיכול להפר. ב'. הרי מגרשה מפני שנדרה וע"כ יודע שזה נדר: רש"י ד"ה לא יחזיר. ואפי' ס' או הנדר התירו חכם. לכאורה אדרבה בלא התירו היה רבותא טפי דאפ"ה יוכל לקלקלה בשיודע לו שיכול חכם להתירו. אמנם מצינו כיוצא בזה בלשון המשנה האומר א"ע לפני התיבה בלבנים ל"י כו' אף יחף ל"י כו' (מגילה כד ב): ד"ה שא"ל חקירת חכם. שהרי נדר פתוח הוא כלפי שאמרו בחכם שצריך למצוא בו פתח להכנס בו להתירו. אמר דכלפי בעל פתוח הוא:

דף מו ע"א גמ' וכמה רבים רנ"א ג' רי"א עשרה. הרע"ב פי' כרי"ל והוא מפי' הרמב"ם. וכ"פ התוי"ח וקשה כו' ורנ"ם אפי' ג' והכי קי"ל ביו"ד כו'. ול"ד דהתם פסקו בעשרה רבים ובזה אפי' רי"ל מודה כדקי"ל רבים ג' רק בהודר ברבים דילפינן מן כי נשבעו להם נשיאי העדה ס"ל עשרה משום דאין עדה פחותה מעשרה. וכן פרש"י לעיל (לה ב) ועי"ש מש"כ. והרי המש' נ"ל בתחלה דבעד"ר שני אפי' בשנים ועי' לקמן פ"ה מ"ה בתוי"ט ד"ה לרבים: רש"י ד"ה אדם רוצה. כלומר אינו מקפיד כו'. כאן יל"פ דדוקא נקיט רוצה בכדי שלא תדור עוד ותלמדך להתבזות: תד"ה שלא. ול"ב סבר דבמוציא משום ש"ר כו' דלא מייתי אלא דשייך במוציא משום ש"ר כו' כצ"ל: בא"ד א"נ כו' היינו ר"מ ור"א דאמר כו' כצ"ל: ד"ה כיון בסופו. וי"ל כו' נסי שלא היו יכולין להרגן כו'. לפ"ז קשה לשון הגמרא והא דלא קטלינהו משום קד"ס: ד"ה רבנ"י (בע"ב). ומיהו לפ"ז לא הוי היתר כו'. משמע דאינם חושבים דעת הקהל רק דעת יחיד ותמוה וכ"כ בעצמם בשבועות (כט ב) בד"ה כי דעת הקהל הוא עד"ר. ואולי כאן אזלי בשיטת ר"ת שהביאו לעיל (לו) בד"ה אבל ע"ש. ומ"מ צ"ע דשם משמע דעד"ר שהם לא נתנה אפי' כעד"י יחיד שפרטו וי"ל: ע"ב במשנה אומר לה שתיקותיך יפה מדיבוריך. יבמות (סה). בתוי"ט (בסד"ה ותכ"ה) כתב דלחכמים דאמרי יחזיר והוה גם מעליא ואפי' איננה איילונית א"י לומר לה שתיקותיך כו'. ולכאורה תימה דהא לר"י דס"ל דלא יחזיר הוה השתא גומר ומגרש כדפי' הרע"ב במשנה דלעיל ואפ"ה ליתן כתובה אמרי' דלא גירש א"כ גם לחכמים כן. ויש לחלק קצת. אבל בתוס' שם ד"ה אי משמע דאף לרבנן כן: רש"י ד"ה רי"א ל"י. שאם יבואו לך סימנים כו' כצ"ל: תד"ה המוציא. מדפליגי ר' אליעזר ור"ע כו' כצ"ל: ד"ה אומר. ומה"ע לא תצי למתבע כתובה כצ"ל:

דף מז ע"א גמרא א"ל זיל לא קא שבקי לי כו'. כה"ג בב"מ (כט ב) ובסנהדרין (כח ב): רש"י ד"ה חייתא. ופקיע (ר"ל של משום או גמי) ועיגול של אבן כו' בתוכו (ר"ל בתוך הפקיע כדי שלא ירגישו): גמרא אמר רבה מנ"א לה דתנן כו' אלא לאו דעובדי כוכבים ולקמינהו ישראל כו'. ק"ל הא אפשר לאוקמי בשהביאו שלים ביד ישראל כדלקמן. וכמש"כ התוס' על הסיפא דתורמין משל עובד כוכבים על של ישראל. או דמיירי בשוכר שדה מישראל כמש"כ התוס' לעיל (כג ב) בד"ה העובדי כוכבים: שם נסי דמפקרי אדעתא דישראל אדעתא דעובד כוכבים מי מפקרי. לכאורה קשה הא תנן לקמן (נט ב) אין ממחין ביד עניי עובדי כוכבים בלקט שו"פ. וצ"ל דכאן ר"ל דהתורה לא הפקירה לעניי עובדי כוכבים. ואף דהחכמים הפקירו להם הלא לא הפקירו אלא לעניים והפקר לעניים אינו הפקר לכ"ע (וגבי פאה גזה"כ). ולפ"ז אינו מדוייק לשון התוס' "הפקר בעמוש הוא" דלא שייך זה גבי רחמנא. וכן מש"כ והא דפליגי כו' דריו"ח אמר הפקר. תמוה דבפאה לכ"ע הוי הפקר: המל"מ בפ"ב מהל' תרומות הל"ע הוכיח מכאן דפאה איננה פטורה מהמעשר אלא לאחר שזכה בה העני ומקשה ע"ז מהא דשבולת של לקט שנתערבה בגדיש כו' דפ"ה דפאה מ"ב ומחלק בין לקט לפאה ע"ש. ותימה דהא הכא גם לקט תנן: שם ישראל שלקח שדה מעובד כוכבים עד שלא הביאה שליש כו'. מה שדקדק המהרש"א מדוע לא תני ישראל שמכר לעובדי כוכבים שדה משהביאה שליש כו'. נ"ל דלק"מ דקמ"ל רבותא דלא בעינן שכל השליש יגדל ברשות ישראל אלא דקני כשהיה ברשותו בגמר הבאת השליש בלבד. וכה"ג כתבו התוס' לקמן בד"ה בלבן: רש"י ד"ה לקט שו"פ במה שאין לו חלק כו' כצ"ל: ד"ה ס"ד אלימתא דישראל וקאמר כו' א"כ ספקירן ישראל לאשון בשדהו. ותימה מי יוכל להפקירן הרי אין שלו שכבר זכו בהן עניים עי' תמורה (כה) בבעיא דאילפא. ועי' בתרומה בסוגיא דלגוטין: תד"ה לוקח. ור"ח גרס הלוקח מביא כו' כצ"ל בלא וא"ו: ד"ה אמר. והא דמדתניא לעיל ט' איכא לאוקמי בסורייא. וק"ק דמ"מ ס"ל להש"ס לאתוייה למיפרך מינה לרבה ולתרוצי כן: בסה"ד וכי פריך הכא לר"א כו'. לא מצינו הכא פירכא לר"א רק מאי דאייתי רבה ראיה לדבריו ממילא הוה פירכא לר"א: ע"ב גמרא אר"א שתי תקנות הוו. יומא (כב) כתובות (יב) מנחות (נא ב): רש"י ד"ה של ישראל חייב בסופו. ולמ"ק א"ב ואפי' חלקו בספיקא כן עומדין. אינו מובן יפה אמאי ק"ל ספיקא דלפי לשונו דלעיל משמע דודאי כל חטה וחטה חציה שלו וחציה דעובדי כוכבים. וגם שם קשה מש"כ ולא מטבל גמור עליו. שלא יש תקנה שלא יפרים אלא על שחלי וכ"כ בחולין (קלה ב): ד"ה כקנין הגוף דמי. ויכול לומר ראשים פה"א כו' כצ"ל: תד"ה טבל בסופו. וכל המעשרות כו' יתנם כו' וללוי. תימה אמאי לא נימא המתמע"ס ועמש"כ ע"ד בב"ב (פא ב): ד"ה מתה. ועוד דס"ל כקונה פירות בשוק ואח"כ קנה שדה דא"ק כדאמרי' במס' בכורים. שם במשנה ל"מ אך כוונתם נראה על הירושלמי שם בפ"א על משנה דהקונה שני אילנות ר"ב ב"כ בעי קומי ר' אילא מכר לו שדה בקומתה הלוקח מהו שיביא ממנו בכורים א"ל למה לא כו' מעתה אפי' חטים כך אנו אומרים הלוקח מן השוק (ר"ל ואח"כ קנה גם את השדה) מביא בכורים (בתמיה) משמע דפסיקא ליה דאינו מביא. אבל הרמב"ם בפ"ב מהל' בכורים הי"ד פסק בזה דמביא וע"ש. וע"כ ס"ל כמ"ש התפרש ראה"פ שם דלא חשש להשיבו משום דס"ל דאפי' בכה"ג מביא. ויותר נ"ל דהרמב"ם מפרש דכך אנו אומרים כו' הוא תשובת ר' אילא לר"ב בניחותא דבאמת אנו אומרים דאף בלוקח מן השוק מביא בכורים:

דף מח ע"א גמרא בסה"ע. א"ר קרא ומתניתא מסייע ליה לר"ל. כעין זה בב"ק (כב ב) ובב"מ (מח): רש"י ד"ה הא שלשה. וביניהן ותולה לכן כמלא כו' כצ"ל: תד"ה אי. גר"ל דקי"ל כוותי' בדיכא אמר כו' כאמין כו'. ל"י מאי ראיה היא הא לא אמר אלא דדינן כלקוחות למנין אונאה אבל מ"מ י"ל דלכל מילי הוו כיורשין. וכן הא דאין להם דרך זמ"ז י"ל רק דלענין שין רעה ויפה הוא דדינן כלקוחות דהא כ"א נוטל כנגד חלק חבירו אבל מ"מ יורשין הוו דיש ברירה: בא"ד דמכר הוא דא"כ דליהדר יכולה ומתנה לא. כן אמר הש"ס בהדיא לעיל (כה) בצריכותא למימרי דרבי יוחנן. וק"ק שלא הביאו מהם כמו שהביאו לעיל בהא דחילקו דדוקא במסיום ולאחר מיתה קי"ל כר"ל משום דהבא כו'. מהא דמצריך להו:

פרק ה ע"ב גמרא וכ"י אי כתובה אבל ט' דמשלם ליה ממנה כצ"ל וכ"ה בב"ק: רש"י במתנה ד"ה אין מוציאין וד"ה ואת הפירות נ"ע סד"ה: ד"ה מיטב שדהו. השתא משמע כו' שמין ערוגה יפה שבכל שדה הניזק כו'. משמע דוקא שבאותה שדה. אבל לפי מאי דמסיק נראה דמשלם מן עידית דניזק שיש לו אף במקום אחר: ד"ה מן העדים. שאם אין לו מעות כו'. משמע דאי אית ליה מעות לא יוכל לסלקו במיטב. וכ"ת יותר בדבריו לקמן ברפ"ע. שכ' ואמר אין לי מעות

לפורעו כו'. ול"ע דל"מ כן בב"ק: ד"ה המע"ה. ודאורייתא היא. כו' מי בפ"ד יגש אליהם כו'. ע"ש דאסיק ר"א דזה ידעינן מסברה וקרא איצטריך לדבר אחר: תד"ה אמר. ולהכי פטי עפי במילתי' דר"ש מדברי ר"ע כו'. משמע דר"ל דבלא"ז יקשה מדוע לא ס"ד דר"ע הוא דאמר דבאכל כתובה משלם בעד שמינה. אבל לכאורה הלשון לגבות מן העידית אין משמעו אלא לשלם במיטב. ובתוס' דב"ק שם ליתא לכ"ז: ד"ה ורי"ש. א"כ ה"פ כיון דבאכל שמינה א"ת אלא שמינה כו' כשאכל כתובה נמי כו'. ק"ל מה זה תוספת דגדולה מזו מצינו בשור המועד שהמית את העבד דיפה אלף זוז אינו נותן אלא שלשים שקלים ואם אינו שוה כלום ג"כ ל' סלע ועוד כיוצא בו בפ"ג דערכין. יותר ה"ל להקשות דאם אין לו לניזק כלל שמינה משלם בעד כתובה ואם יש לו משלם בעד שמינה. אך כעין זה הוא גם כן לפי סתמת באיכות התשלומין. דאם אין לו לניזק עידית כלל משלם בזיבורית ואם יש לו משלם בעידית:

דף מט ע"א בסה"ע גמ'. א"כ מאי לא בא הכתוב. ק"ל ניחא דאתי לפלוגי על הא דס"ל לרי"ש דנידון בשמויו שבו שהביאו התוס' לעיל: רש"י ד"ה רי"ש סבר. גרוע מעידיתו של ניזק ויש לו לסגנותו ערוגה כמיטב ש"כ כו' כצ"ל: תד"ה שור. מה להדיוט שכן יפה כחו לענין ריבית כו'. כוונתם להא דאיתא בב"מ (נז ב) ריבית ואונאה להדיוט ואין ריבית ואונא' להקדש זה חומר בהדיוט מבהקדש. אבל שם הכוונה דהקדש יוכל ליקח ריבית וכדמפרש שם. וא"כ אדרבה נהפוך הוא דלהקדש יש יפוי כח לקחת ריבית מהדיוט והדיוט אין שום היתר: ד"ה ועוד. דלענין לחיובי מזיק בהקדש כו' מרעהו נפקא. קושיית המהרש"א תמוה דהא הק"ו אינו אלא מ"מ דקרן הדיוט אינו משלם אלא ח"נ ולהקדש נ"ש כמ"ש התוס' בדבור דלעיל והיינו מדרשה דרעהו. ועוד דבב"ק שם (ס"ד לז) מפרש ר"ל שפיר טעמא דרשב"ג דדרים רעהו לחיובי בהקדש נ"ש: ע"ב גמרא אר"ש מ"מ אמרו הנזקין שמין להן בעידית כו'. לשון זה משמע דמדרבנן הוא. וא"כ זה היפך ממה שאמר רבינא ור"ש היא עפרש"י. לכן נ"ל עיקר גי' הרי"ף והרא"ש בברייתא רשב"א (ודלא כק"כ דמשבש לה) ואיני מביא הברייתא רק לפרש הטעם. והא דר"ש דרים טעמא דקרא ידוע מהא דס"ל עשירה ממשכנין אותה כדפרש"י. אולם גי' הרי"ף והרא"ש הוא מ"מ אמרה תורה. אבל גם בבע"ח בבינונית גרסי כן ושם מדרבנן לכ"ע כדאמר עולא לקמן. (והק"כ משבש לה ג"כ). ול"כ דמצינו לשון זה גם על דרבנן כמש"כ הרמב"ן בתחלת ס' המצות ע"ש: שם מפני הגזלנין כו'. פי' דגזלן ג"כ בכלל נזיקין כדחשיב ליה ר"ח בכ"ד אבות נזיקין בב"ק ואמרינן שם כולן כאבות לשלם ממיטב: שם סד"א משום אינא אקילו כו'. עפרש"י ותוס'. ואולי י"ל דהוא לשון תנינה כי שתיהן מהכפולים. והוא מפני שאין דרכה של אשה לחזר על ב"ד (לעיל מא) וע"ש בפרש"י וא"ש עפי בכתובות (פד) במשנה ליפנא דר"ע החולק ע"ז. אין מרחמין בדין: שם אהא"י הב"ע כגון שנעשה ערב לנזקי בנו כו'. נראה דבנו דנקט הוא משום הוא"א דלקמן כל לגבי בריה משעבדי כו'. והנה רש"י פי' דמיירי שמת בנו וכן התד"ה אלא. וק"ל למה השמיטו הפוסקים חידוש דין זה. דאף דדין ערב שלא ליפרע ממנו תחלה וכן קבלן לפרש"י (והוא לרשב"ג בפ' ג"פ) ואם הניח נכסים ליתמי לא הוו גובין אלא מן הזיבורית. והערב יתחייב יותר לשלם בעידית ובינונית. ואף דרא"י לא בא בזה אלא לתרוצי למר זוטרא ואיתותב במסקנא. מ"מ דינא דרא"י לא אידחי. וצ"ל דהס נפרשי דאיירי שהבן חי וגירש את אשתו. ולכן אין חידוש דין בנזקין ובע"ח. רק בכתובה אליבא דמ"ז ושה איתותב. ומה שאמר כתובת אשה דלאחר מיתה גביא. ר"ל משום דגירושין לא שכיחא כ"כ וכמש"כ לעיל (יז ב) לכן עיקר הערבות אינו אלא על אלמנות: [תד"ה משום. ר' טרפון אומר יגבו כו' כצ"ל]:

דף נ ע"א רש"י ד"ה כגון שהיתה. דמדאורייתא מהא גבי כצ"ל: ד"ה מאי עידית. כגון כו' או נשדפה. לכאורה קשה וכי מפני דנשדפה התבואה בשנה זו אבדה שם עידית. ואולי דאם רוצה הניזק לקחתה צריך ליקח אותה ותבואתה המחוברת בה והמה שדופות: ד"ה גובה מן הבינונית. אלא מפני תיקון העולם הוא. לכאורה מפני תקש"ה בניזקין הל"ל דיגבה מן העידית כמו לרי"ש מפני תקס"ע גובה מעידית דמזיק: תד"ה מאי. ועוד דרבא משמע התם דא"ל בש"ע הן שמין גבי לאוזן כו'. אבכי בעניותי ל"מ שם הכרע לזה: ע"ב גמרא ש"מ במתנה נמי עבוד רבנן תקנתא. הפוסקי' פסקו כן להלכה אף דדחינן להאי. ב"מ בגווני טובא דחייתא בעלמא ניהו. ולעד"כ ראיה לפסקן ז"ל דהרי טעמא דלד שמתנה תהא כמכר הוא משום דאי לאו דאית ליה הנאה מיניה כו'. וסברא זו מקויימת במגילה (כו ב) בפלוגתת ר"א ורבינא כמש"כ שם הרי"ף וש"פ. וכן בב"ב (ר"ד קנו): רש"י ד"ה גובה מן האחרון. עד שיגבה כל חובו. שיגרת לישנא בעלמא הוא דהא השתא ס"ד דמיירי במתנה: ד"ה מעיקרא. אם מזון אשתו ובנותיו מוזרים כו' כצ"ל: תד"ה תנו. אפי' בלא אחריו נמי כו' כצ"ל: ד"ה אע"ג. ק"ק כו' והא ריתא כו'. לעד"כ דבריתא דנתן לכולן בב"א פשוט דחולקין ביניהן הבינונית והזיבורית איש איש לפ"ע חלקו. לכן כשבא בע"ח נוטל מכולן מחמת הבינונית כדינו. ובסיפא כשאמר ואחריו נראה דאף דבהשאיר לפניו יוכל לתת להמקבל זיבורית וכמש"כ התוס' לעיל (ר"ד מ) מתשנה וגמ' דס"פ בית כור. מ"מ כשלא שייר לעצמו אלא שנתן את כולם כמחלק (עי' ב"ב קמח ב) כלשון ואחריו (וזה דלא כא"כ שבתוס' דמיירי במתנה במקצת. ולדבריהם קשה מאי דקס"ד ואע"ג דקמא בינונית. דבשייר אין לכולם אלא זיבורית. אבל י"ל דר"ל דשייר מטלטלין דקי"ל שם (קנ ב) דהוו ג"כ שיור) אמרינן דלראשון נתן בעין יפה הבינונית ע"ש (קס) וכפי' הרשב"ס. לכן קאמר הכא בפשיטות אע"ג דקמא בינונית כו'. ואפי' את"ל דגם בזה חולקין בין כולם הבינונית והזיבורית אתי נמי שפיר דמשמע דגובה מן האחרון את כל חלקו הבינונית והזיבורית אף דגם בידי הראשונים יש בינונית: ד"ה ר"א. א"ל לא מיבעי' כו'. לכאורה נראה מדקאמר לפי שא"כ משמע דאלו היו כתובין אע"ג דאינן קנובין הוו גבו ממשעבדי. אבל בדר"א איכא למימר דס"ל דכתובין הן כמו שהביא רש"י ולא ס"ל הסברא כיון שאינן בעולם אין קול לאותה כתיבה. אולם לפמש"כ התוס' לקמן בד"ה אלמא. דבקדם שבחו של ראשון למקחו של שני מיקרי קנובין ולא כתובין ומשמע דלתנא דמתניתין אף בזה אינו גובה ממשעבדי א"כ איכא למימר דגם ר"ל בכי תרוייהו. וגם מאי פשיט מדר"כ דקנובין אע"פ שא"כ דלמא ס"ל דמיקרי כתובין:

דף נא ע"א רש"י ד"ה אבל קדם שבחו. יצא כל אחריות כו'. לעד"כ דט"ס הוא וצ"ל יצא קול אחריות כו': תד"ה א"ד. וא"כ דבהדיא תנן כו'. לכאורה תמוה דהא מצינו שם גם לריו"ח ור"ל דאמרי תנוס ע"פ גובה מן הלקוחות ועמש"כ שם: ד"ה בשקנו. הא לא מהני כתיבה דבנות כדאמר לעיל. אולי צ"ל כדפי' לעיל ויכוונו למש"כ לעיל בד"ה לפי דלאו מבנות פריך ור"ל דכיון דלא היו בעולם אין קול לאותה כתיבה ע"ש: ד"ה תנ"ה (בע"ב) דאע"ג דמסייעא ליה ברייתא כו' צ"ל ואע"ג כו': ע"ב רש"י ד"ה אלא לא תימא. מנה לאבא בידך אין לו בידי כו' כצ"ל: תד"ה מפני. אע"ג דבכופר הכל אמרינן נמי כו' דאישתמוטי כו'. ר"ל ובמודה במקצת חייב בש"ע אף דמה שמודה אין בידו גם כן לשלם עכשיו: בא"ד אבל אין לפרש שבא ליתן טעם כו' דהא בבנו דמעיז פערוהו רבנן כו' כצ"ל:

דף נב ע"א גמרא ומוכרין להם בהמה עבדים כו' אבל לא להניח. נ"ל דהיינו דוקא להניח המעות (וכ"ה לשון הרמב"ם בחיבורו) אבל לקנות בהן שדות דאין כמו עבדים לא"ק לקמן. ואולי אף רשב"ג מודה בבהמה. ובזה תפול קושיית הא"ל שהביא הק"כ על תוס' דשבת (נד ב) שכ' דאפטרופוס היה מעשר דהא להניח אין מעשרין. די"ל דהיה מעשר כדי למכור וליקח שדות. ועי' ברא"ד סוף הל' נחלות ובכה"ת: שם מ"ש דלמא לא מספיין. הא דל"ק דדלמא מיתחלפן כדלעיל פי' מהרש"א. ומלשון הרמב"ם בחבורו משמע דגרים גם הכא דילמא מתחלפן: שם תמרי' דיתמי רבנא עוקבא כ"כ דצ"ל. או דצ"ל תמרי' דר"ע יתמא. וכ"ה ברי"ף בפ' הזהב (ד' לא) לפי גירסת מהר"ם שם: רש"י ד"ה להאכיל. יתומים לאלתר חייבים לעשר. נראה דתיבת לאלתר נמשכת למשה ועי' ברא"ד שם: ד"ה ואחרים מוליאין. הן יקחום ויהיו קנויים להם כצ"ל: ד"ה לא יהא כח הדיוט חמור. כל הדיוט המוכר יכול הלוקח לחזור בו כ"ז שלא משכו אבל אם משך כו' כצ"ל: בא"ד דליפוי כח עשאוס כהקדש ולא להרעת כח. צ"ע דהרי גם בהקדש ממש אמרינן בקדושין (כט) ג"כ סברא זו: תד"ה יהבי. וא"ת גבי הקדש כו'. נ"ל דבלאו"ה ש"מ וצ"ל יהבי זוזי ליתמי אפירי איקר כו' דלקמן (בע"ב) וכן בקדושין שם הקשו מזה וכן שם בר"ן. דלגי' שלפנינו. בכה"ג דהיינו בדיהיב גיזבר מעות אפירי וזול לא מצינו שם בגמרא דינו להדיא והרמב"ם והראב"ד פסקו גם שם דגיזבר מלי לחזור כמו הכא גבי יתומים וכמו שהביא הר"ן שם: ודע דגם שם לשון התוס' ק"ק שהעתיקו מכאן בדיהבי זוזי ליתמי אפירי וזול אין לוקח יכול לחזור. הלא זה אינו אלא לפי מאי דס"ד אבל ר"ש בריה דר"א מסיק דיכול לחזור: ע"ב גמרא אמטרא דאימי' דזעירא יתמא כ"ה ברי"ף ורא"ש. ומפרש"י משמע דגרים דאימיה דזעירא דמזבנא ארעא דיתמי: שם קאכיל ושתי ולא אמיד כצ"ל. ומ"מ מדידהו למחוק וכן ליתא ברי"ף ורא"ש: תד"ה דאתי בסופו. דהואיל ונהנה מהנה כצ"ל: ד"ה הלכה. דמסקנת רא"י קב ונקי. הגרי"פ ציין לעירובין (סב ב) כצ"ל. ונזכר ג"כ לקמן (סז). אבל משם ושם איכא למידחי דדוקא במשנה ולא בברייתא וכמו דשנה בזה מרן הכ"מ במהכמת"ג בפ"ב מהל' בית הבחירה. ולכן ה"ל לציין ליבמות (לז א) דשם מוכח דגם בברייתא הל' כוותיה וכן הביא הרא"ש בפ"ק דבילה סוף סי' ז': בא"ד ותיהו נראה כו' כדאמרי' בירושלמי כו'. עי' מהרש"א. ול"כ דהראיה מהירושלמי איננה רק על הא דכתבו דאי פשע חייב לשלם לכ"ע וע"ז ראייתם נכונה מהא דאמר וריב"א כו' אפי' יסבור כרבנן כו' ואין תבריה עלמו מן התשלומים. ומש"כ אבל כל כמה דל"י אי נאבד כלום כו' זה כתבו מסברא בעלמא. וכ"ת מסידור דבריהם בב"ק (לט) ד"ה דאי וכן ברא"ש כאן. ודע דשם כתבו דאפי' ידעינן דנאבד אינו נשבע שלא פשע: רש"י ד"ה מערב. ואסרו בהנאה. בפ"ז (עד) פסק שמואל גופיה דהלכה כרשב"ג דיתכר טבל חוץ מדמי יי"נ שבו אפי' יין ביין: תד"ה מנסך. ור' ירמיה ורב דהכא סברי כו' כצ"ל:

דף נג ע"א גמרא ה"נ קאמר מזידין חייבין הא שוגגין פטורין כו'. כה"ג לקמן (נה ב): שם מתיב ר"א השוטה מגלגלה כו' וא"א היזק שא"נ שמי' היזק כו'. פי' מהרש"א

ואישתמיטתי' דברי הראב"ד בפ"ז מהל' טוכל הל"ד והס"מ שם ופ"ע במל"מ. והגאון תוסל"ם לגדא בנו"ב מ"ת חלק חו"מ סי' ס"א בסופו ובהגה בתשו' ש"ל סי' ק"ע ייטב דעת הרמב"ם עפ"י דעת המהרש"ל שהובאה בש"ך חו"מ סי' שפ"ח ס"ק כ"א דבקנסות דרבנן נמי אמרי' מודה בקנס פטור. והכא י"ל דמיירי דהעדים א"י אם היה ניחא ליה במלאכה זו רק עפ"י עצמו שאמר דהיה ניחא לי' וה"ל מודה בקנס למ"ד דהיזק שא"נ לא"ה. ואנכי תמה עליו דא"כ אמאי חייב בד"ש דהא מודה בקנס פטור אף ללא יד"ש כמש"כ בס"ד בקדושין (כד ב). ועתה ראיתי להגר"א ז"ל ביו"ד סי' רס"ז ס"ק פ"א שמביא כן מהירושלמי ספ"ג דכתובות: רש"י ד"ה נ"ל. כיון דתנן מנסך בתרתי דריפא כ"ש מדמע כו'. לכאורה כבר אמרי' לעיל דלא הוה ידעינן מדמע ממטמא דמטמא מפסיד לגמרי וכ"ש דלא הוה ידעינן ליה ממנסך דמפסיד לגמרי טפי. וצ"ל דט"ס הוא וצ"ל כ"ש מטמא: ד"ה מנסך. דאפי' מטמא תרומה חזי כו' לבהמת כהן. עמש"כ בפ"ג דפסחים בס"ד: תד"ה ברא"ש. בהגרי"פ ודע דבתוספתא כו' תניא כמו דאיתא בב"ק. לפלא בעיני שהעלים עין מדברי התוס' לקמן ד"ה ותני שהעתיקו לשון התוספתא דשם כמו דאיתא הכא: ע"ב גמרא כי קניס בדרבנן בדאורייתא לא קניס. וכן לקמן בשינוייא דר"י אדר"י קרי לה דהטמאה כו' דרבנן. וק"ל דהא לריו"ח בזבחים (לג ב) קרא דבכל קודש לא תגע אזהרה לנגיעת טמא בתרומה ובתוס' שם מוכח דלוקין ע"ז ועי' יבמות (עה). ולר"ל נמי איכא איסור עשה כדאמר בבכורות (לד) ממשמרת תרומותי הביאה רש"י לקמן (סא בסה"ע). וי"ל דמיירי בתרומה בזה"ז דרבנן היא. אבל א"כ מאי פריך משביעית דר"מ אדר"מ לוקמה ג"כ בשביעית בזה"ז וכמו שהעיר המהרש"א. וע"כ צ"ל בתרומת פירות דרבנן: תד"ה גזלן. דהא המכחיש בהמת חבירו באבנים כו' חייב ובהכחשה מתילא כו' א"ל הרי שלך לפניך. תמיהני דברים הנחנקין בתד"ה הכחישה באבנים כתבו דלא מחייב אלא בהכחשה דלא הדרא דאי בדהדרא לא מיקרי אלא שבת דלא שייכא בבהמה. וגם בלא"ה נ"ל דבהדרא נקרא היזק שא"נ כדמוכח בב"ק שם ולא ה"ל למיפרך כ"כ בפשיטות אקרא אלא מעשה כו'. ובדלא הדרא אפי' ממילא לא יוכל לומר הרי שלך לפניך כדאר"פ בב"ק שם. ועוד ק"ל על תמיהתם דלתא באמת קשה גם מהכחישה למ"ד שמי' היזק והא דלא פריך מיניה משום דלא תנינן ליה בהדיא דמצי לומר ביה הש"ל: בא"ד אלא כלומר אתפסתי' גרמת להתפיס כו' כצ"ל: ד"ה המבשל. דהא מתניתין בפ"ק דחולין דתנן כו' כצ"ל ומלת היא למחוק: ד"ה בדאורייתא. וא"ת כו' וקתני כהנים שפיגלו במקדש שוגגין פטורין. לעד"כ דהאי כהנים דזריזין הן לכן לא קנסוס שוגג אטו מזיד. ולהכי תני הכהנים שפיגלו לאורויי טעמא דלכן פטורין שוגגים לפי שכהנים הן. ויען שבישראל לא מ"ל שיהיו מפגלין אפי' בשחיטה שכשרין בה בקרבן אחרים. כיון דהן בעצמן אין בידן לזרוק ולהקטיר וכן אין להם חלק בבשר לאכול. ואחרים מי ישמעו להן לעבור וכדאמרינן בזבחים (לו) לא כל כמיני' ע"ש. והא דמשמע בר"פ כה"פ שהן מפגלין בשחיטה מיירי שהן בעלים ובקדשים קלים שהבשר נאכל להן. אבל בפסול שלא לשמה דשייך אפי' בישראל חייבים אף בשוגג ואפי' כהנים משום לא פלוג ומיושב בזה מה שנמגמג המל"מ בפ"ז מהל' טובל ה"ד ונכון בס"ד:

דף נד ע"א גמרא וכ"ת שבת נמי זימנין כו'. לכאורה אכתי ל"ד דבשביעית ודאי דנטעה בז' דאם נטעה ל"י קודם לה הי' אוכל בשנה הקודמת אבל בשבת אין הוכחה די"ל שנטעה קודם לה. ורש"י נראה שהרגיש בזה במש"כ ומזכירים שנטעה בשבת. אבל א"כ מאי איריא דמיקלע יום ל' בשבת אפי' ל"א ול"ב וקודם נמי: שם והוינן בה במזיד אמאי א"ת תשלומין. עי' מהר"ם על פרש"י דלאלומי לפירכא הוא דפריך אקיפא. לכאורה לפ"ז ה"ל ליפריך מפי אחכמים דאפי' בשוגג תוזל ומשלם. וי"ל דקס"ד השתא דא"ת תשלומין כלל קאמר (עי' בתוס') ולכן אקיפא הקושיא יותר חזקה: שם הכי השתא התם גברא לשלומי כו'. קשה דלפ"ז יקשה ביותר דר"י אדר"י דחכמים דר"מ היינו ר"י כדמוכח בכ"מ ועי' תוס' יומא (יב) ד"ה הא. וי"ל דוקא"א כו' ר"ל דפליגי על סומכוס דל"א ר"מ אלא אחד זה כו' (עמש"כ כה"ג בהרא"ש בפ"ק דב"ק סי' א והבאתי שם עוד כיוצא בזה) אבל ר"י לדידי' ודאי ס"ל בזה דלא קנסינן שוגג אטו מזיד כשיטתי' בדרבנן. אלא דלפ"ז יקשה מה שפסק הרמב"ם כחכמים דהכא: רש"י ד"ה ה"ק. דתניא הנוטע ע"ש כו'. הוא בר"ה (ט ב). אך מש"כ הטעם דל"י משום חשובים שנה. צ"ע דשם מסקינן דלר"מ יום א' חשוב שנה. והכי ל"י הם לקליטה. ועי"ש (י ב) בתד"ה יום: ד"ה נחשדו. ואיכא למיחש מתוך שהדבר ניכר כו'. לכאורה להד"א שוב א"צ לטעם הראשון אלא כיון דחשודין צריך חיזוק וקנסו שוגג אטו מזיד כמו בדרבנן: ד"ה דאכיל מינים. דהאוכל תרומה בטומאת הגוף במיתה ואפי' היא טמאה. הנה"ש הניחו בצ"ע מחולין (קיג ב). וכוונתו להא דאמר שם שמואל דפטור שנאמר כו' פרט לזו שמחוללת ועומדת. אבל שם משמע דהטעם הוא משום דאין איסור חע"א. וא"כ אין זה אלא בנטמאת התרומה קודם שנטמא הגוף וכ"כ התוס' שם (קא) ד"ה בנטמא ובסנהדרין (פג ב ד"ה פרט). אולם לשון רש"י ביבמות (נ) ד"ה תרומה טמאה קלת צ"ע: תד"ה אכל. כדאמר התם כל היכא דמעיקרא כו'. הוא בפסחים (לג): ד"ה המעשר. ותימה דפריך בריפא מהסיפא דמעשר כצ"ל כו'. וצ"כ ליישב משום דשם כולל המעשר והמבשל בחדא בבא דבשוגג יאכל. והא דהמבשל ודאי ר"מ היא ולכן אילימא ליה להש"ס ליפרוך ברישא מזה. ומה שפי' שם הרמב"ם והרע"ב הא דהמבשל אליבא דר"י נ"ל דלא לפרושי כוונת המשנה אתו אלא לפסק הלכה כתבו כן. אבל בזה מודו דמתניתין אתיא כר"מ דזהו הלשון עצמו שאמר ר"מ. וכן בחולין (טו) דתנא קתני' דרב זה הלשון ומשתיק ליה רב משום דתני כר"מ. ובזה יפול מה שמדקדק שם התוי"ט מדבריהם: ע"ב גמרא משום דאתי לאיערומי. לכאורה גבי מטמא כו' שייך ג"כ לאערומי וי"ל: רש"י ד"ה ה"ז לא ילקט. דכ"ז שהיא במקומה במחובר חשיבה כו' כצ"ל: גמרא א"ל רי"כ כו' שכר דש"ת כולה מי הפסיד. עי' מהרש"ל וצ"ל לדידיה הא דאמר לקמן התם איכא למימר דעשי בדרי"ך ר"ל בהא דאמר וליעבר עלייהו קולמוס דלא הוה אלא הפסד מועט. אבל בהא דקס"ד מעיקרא דראוי ללמוד בו גם בעובדא דר' אבהו ראוי לעשות אלא דהוה הפסד גדול והרי הוא כמו דיפסיד כולי' אגרא כי ללמוד בו אינו שוה אלא דבר מועט. אבל אישתמיטתי' במחכ"ת דברי המרדכי בכאן דהכל כמומש בעלמא ללמוד בו באמת לא הפסיד וע"ש ופסקו הכת"א ביו"ד סי' רפ"א וע"ש בע"ז ובנקה"כ: תד"ה אמר. ואי מסימן עלי' כבי תרי אסור כו'. ר"ל אפי' שאמר איני יודע עי' תוס' קדושין. אבל מש"כ כדאשכחן בההוא סמיא אינו מובן דע"כ איירי התם בדשתק מדמייתי אביי ראיה מיניה: ד"ה דכי. מה שהקשה המהרש"א הקטרה בד' עבודות שמחשבת פיגול מועילה בהן שנה במחכ"ת כדאיתא בזבחים (יג) וצריך להכניס תחתיה הולכה. ואולי ט"ס הוא:

דף נה ע"א רש"י ד"ה שלא יהו כהנים עצבים. שאכלו כו' וכ"מ בגמרא לקמן דקאמר בעלמא לעולא היינו דקתני חטאת. וקשה אמאי לא חיישי משום איסור שחיטת חולין בעזרה. וי"ל עפ"י מש"כ התוס' בשבת (יב ב) דאכילת איסור הוא גנאי ביותר: ד"ה נתלה. שב וא"ת שאני כו'. קשה חטאת דמחוסרי כפרה דהוה בקום ועשה לאכול בקדשים וליכנס למקדש מא"ל. ומדוע לא פי' משום דהפקר ב"ד הפקר כדפי' לקמן בד"ה ואוקמוה רבנן: תד"ה מ"ע. נר"ל דאמר חיובי' לפני יאוש כו' כצ"ל: בא"ד וליכא לשנויי כדמשני התם ר"ל (כצ"ל) כו'. וק"ל דבפשיטות טפי ה"ל להקשות לפר"ת דלעולא בעלמא יאוש קני וא"כ ע"כ יתרץ כדר"ל שהקדישוהו בעליו וא"כ מאי פריך עלי' כרת מאי עבידתי': בא"ד ובסוכה לא בעינן שלכם כו'. תמוה דהא גזולה פסולה לכ"ע ממיעוטא דלך כדאיתא בסוכה (כט ב): ע"ב גמרא ה"נ קאמר לא נודעה מכפרת כו'. כה"ג לעיל (נג): תד"ה אלא. וכי יש כח כו' בקום ועשה כצ"ל. וק"ק כיון דהפקר ב"ד הפקר אפקוהו רבנן לקנין דיאוש מיניה. ובקל יש לחלק בין זה להא דפריך הגמרא ביבמות (צ) מהא דבמזיד לא הורצה: ד"ה לגיזותיה. הכא מ"מ בשהקדים אוקמוה ברשותיה כ"כ דצ"ל: רש"י ד"ה נותן לבעלים רביע. מוזיל גביה ריבעא כצ"ל:

דף נו ע"א גמרא מרתא בת בייתוס כו' שדרתיה לשלוחה כצ"ל: שם שלמא עלך מלכא שלמא כו'. דכופלין שלום למלך כדלקמן בס"פ וכן בשמואל (ב טז) יחי המלך יחי המלך: רש"י ד"ה נקדה. לשון מקדדין בסכים כצ"ל בב' דלתי"ן וכגי' הערוך בערך קד. וכאן הקריאה נְקֻדָּה וסד' דגושה כדין הכפולים: ד"ה קלינהו להנך אמברי. לאוצרות התבואה והעצים. בגמרא לא קאמר אלא דחיטי ושערי. ובאמת סגי בזה להשיאם למלחמה כי אם אין תבואה מה יועילו להם העצים: ע"ב גמרא מי כמוכה באלמים. נראה שהוא מלשון אלם ותקיף: שם נטל את הפרוכת ועשאו כמין גרגותני כו'. נראה דהו' האחרונה דועשאו אינו לכינוי נסתר. אלא לסימן רבים נסתרים והא' לא תמורת הה' השורש כמו ועמי תלואים (הושע יא) ור"ל שעבדיו עשו מדברים אחרים כמין גרגותני כו'. והפרוכת נטל כדי להשתבח בהדם שבלבלן ממנו: שם אל תיקרי קבורים אלא קבוצים. עי' רש"א בח"א. וכה"ג עי' במנ"ש פ' שלח בפסוק כי חזק הוא ממנו שדרשו חז"ל אל תקרי ממנו אלא ממנו. ועמש"כ בשבועות (מז) בתד"ה תני:

דף נז ע"ב גמ' זו מילה שניתנה בשמיני. נ"ל דשיגרת לישנא דמנחות (מג ב) נקיט הכא: שם כבי שמעון בן נקים אמר אלו ת"ח כו' כצ"ל: רש"י ד"ה סקול. כמה יצחק בנבואה כו' כצ"ל: תד"ה קפצו. כדאמרי' אילמלי כו' כצ"ל ביו"ד בסוף:

דף נח ע"א גמרא הא דרעה. לפרש"י קשה הא דקאמר נתגאו בראשי הרוני ביתר. ועוד דהמנהג הוא דבית ש"י שוה בגדלו לד' בתים דרבם. ושמעתי לפרש איפכא עפ"י הא דאיתא במנחות (לו) כשהוא מניח מניח ש"י ואח"כ ש"ר וכשהוא חולץ חולץ ש"ר ואח"כ ש"י. וא"כ נמלא שני חלקי אנשים יותר אסר אינם רק בש"י לבד א' בעת הנחתם וא' בעת חליצתם. ונכון הוא: שם יפה עינים וטוב רואי וקווצותיו סדורות לו תלתלים. כמליצה זו ג"כ בנדרים (ט ב) ויסודה במקרא (שמואל א טז. ובשיר ה'): שם מובטחני בו שמורה הוראה בישראל. כזה בפסחים (ג ב) ונראה להגיה כאן ושם שיורה: בסה"ע ושמואל אמר אף בשבר כצ"ל: רש"י ד"ה קטלי. דפוס תפילין כו' כצ"ל: ד"ה שהיו מגנין. לא תסולה בכתם אופיר (איוב כח): תד"ה כל ממון. כדאמרי' בפ' השולח (דף מז כצ"ל) גבי מוכר עצמו כו'. נראה דכ"ל דכתבו דאין פודין דהמוכר ס"ע מיירי בדליכא סכ"נ

ס"נ האי א"פ דיתר על כדי דמיקן ג"כ בדליכא הכ"נ : ד"ה אבל בסופו . כשפירשם דל"ק אחריות מיירי כ"נ דנ"ל : ע"ב גמרא הניח מעותיו על קרן הצבי . כזה בכתובות (קז ב) במשנה : רש"י ד"ה שובינן בסופו . ולא מדי זוזי בכדי ללוקחה כו' כנ"ל : ד"ה אין בו משום סיקריקון אלא מחזיר לו קרקע בחנם . והנה ממתת חוב ר"ל דעובד כוכבים המליל עליו בחייב לו והוא אינו מודה לו : בא"ד ואפי' בתר דגזור כל דקטיל ליקטלוהו כנ"ל :

דף נט ע"א ד"ה דכולהו מנייהו . ואע"ג דקיפי' דקרא כו' בד"נ . כן גם ריפא דריפה דקרא לא תהיה אחרי רבים לרעות ג"כ אינו אלא בד"נ וא"כ הוי ריבא וקיפא בד"נ דוקא ומליעתא אף בד"מ : גמרא פשיטא במטלטלין תנן . לכאורה יל"פ דמטלטלין דתנן קאי גם אדברי ת"ק ואתי לאפוקי קרקעות כדפרש"י בד"ה קמ"ל . ואולי משום דא"כ ה"ל למיתני הא דבמטלטלין בדברי הת"ק. ולדעת הראב"ד בפי"ג מהל' מכירה ה"ב דתרם אפי' בקרקע נמי רומז א"ם בפשיטות : רש"י ד"ה עד שהות . קנה הקונה ומחזיר אונאה. משמע דאפי' פחות משתות מחזיר אונאה ולא הוי מחילה ועי' בהה"מ שם הל' ח : ע"ב גמרא מנה"מ . נראה דר"ל דנהי דהוכחתו לעשות סדר משום איבה אבל מנ"ל סדר הזה לאקדומי כהן ללוי ואותו לישראל : שם רא"א כו' ויבדל אהרן כו' רחב"א כו' וקדשתו כו' . מהני קראי עדיין ל"ש קדימת לוי לישראל ועי' סוף הוריות : רש"י ד"ה ולמאן למי פגמו כנ"ל :

דף ס ע"א גמרא שנאמר לקוח את ספר התורה הזה כנ"ל : רש"י ד"ה עת לעשות . אם בא עת כו' כנ"ל : ד"ה פרשת טמאים . מה שהקשה המהרש"א בח"א מפ' תמיד . נראה איסתמיטתי' גמרא דחגיגה (ו ע"א וע"ב) ע"ש . אבל לי קשה מדוע לא חשיב פ' פסחים גופה דבהעלותך דהיה נ"כ בר"ח עי' פסחים (ו ב) וכן מוכח לפרש"י דכאן ועי' תוס' קדושין (לז ב) ד"ה הואיל : ע"ב גמרא הסיא ציפורא דהוה מעיקרא בי רב יהודה ולבסוף בי רבה ולבסוף בי רב יוסף כו' כנ"ל וכדמשמע מפרש"י וע"ע מגילה (ז ב) בפרש"י ד"ה אי מקלאה . וכ"ה בע"י : שם הנהו בני בי הרמך כנ"ל בה' כי כ"ה גי' הרי"ף והרא"ש במו"ק (ס"ד ד) ובגמרא שם נ"כ ע"ש. ויל"פ בני הרמכים דאחבורא שהוא שם היתם להרלים או להרוכבים למקום תולדתם ועמש"כ במגילה (יח) : רש"י ד"ה רוב בכתב . במדרש הכתוב כו' כ"ה בע"י : תד"ה והשתא . א"כ הכא כו'. והרא"ש כתב בשם ר"ח משום דשמואל תרגמא להא דרב כו' . ונ"ע דבב"ע (קז) איתא ג"כ כזה ואפ"ה פסק שם כשמואל :

דף סא ע"א רש"י ד"ה להצילו בדיינין . ומיהו לר"י גזל מעליא לא הוי ליפסל לעדות . נ"ע דהא אפי' לרבנן פסול כדאיתא בסנהדרין (כה ב) הוסיפו עליהן הגזלנין כו' נ"כ אלא במציאת חש"ו כו' . וכן שם (בע"א) למ"ד אלא ג"כ אינו גזל אלא מפני ד"ש ע"ש . ונ"ל דכוונתו דא"פ מדאורייתא וכ"ת דבפי הכרזה כדאיתא שם (כו ב) א"נ דכשר לעדות אשה כדאמרי' ספ"א דר"ה : תד"ה עדי . וקשה דר"ב כו' ומי לא הוי חיים לד"ש . ואולי יש לחלק דדוקא במתנות עניים כמו במתניתין עני המנקף כו' דהיינו להביר זיתי בכתה כמש"כ הרמב"ם בחבורו והטוש"ע . או כפי' הגר"א בפ"ז דפאה מ"ב . דכיון דהכל זכה להו רחמנא . תקנו חכמים שיהא בהן גזל מפני ד"ש . אבל בדבר של הפקר לא תקנו . ועובדא דא נראה דמיירי בהפקר דלא מצינו בר"כ שהיה עני כ"כ ליטול מת"ע . ועי' בקדושין (נ) ולפר"ת ע"כ מיירי באילן הפקר מדבדי מיניה חריות : רש"י ד"ה אבל משתמיל . ואסור לגרום טומאה לחלה . ואע"ג דהכל היא בספק טומאה כדפי' לקמן בגמרא ד"ה ריבא וקיפא . מ"מ חיישינן שמא עדיין לא נטמאה והשתא הוא דהיא נותנת בעריבה שמאה ללוש . ועי' לקמן בתד"ה ריפא בסופו : ד"ה ומחזיקין . השתא משמע מסייעא ממש . דקס"ד דפי' שוה לשא דאין מחזיקין ידי ע"ע : ד"ה רבא . לעולם כמע"מ דמי וכי מספקינן לה אסור לסייען כו' כנ"ל : ד"ה מכלל . ואי בנאמן על המעשרות כו' . לכאורה יל"פ דמקשה משיפא דמוכח דחושפין לטומאה דרבנן : תד"ה מאלמת. בשיפא מפרש דכולה מתניתין כו' כנ"ל : ע"ב ד"ה וליחוש והכ"מ מפומביזה כו' . ק"ל לפירושו מהא דהגנבים כו' דמטמאין כ"א הפתוחים דהא הנושא את המדרס אינו מטמא אדם וכ"מ אפי' בלא פירש כדמוכח ברפ"ה דזבים וכ"כ התוס' בנדה (לג) ד"ה מה (ומש"כ התוס' לקמן דאין מטמא כלי חרס אחר שפירש כו' מלת חרס ט"ס דכ"א אפי' בדלא פירש אינו מטמא) . וי"ל דמטמאים מחמת חשש ליגורא שמא ניתזה לתוכה : בא"ד ועוד גבי לדוקי כו' דאם בועל נדה הוא כו' כנושא רוקו של זב . נ"י מסיכא פסיקא להו דבועל נדה יש לו מעיינות . והר"ש ברים כלים נסתפק בזה . ויותר תימה על הר"ש גופי' שגם הוא הקשה כן על הר"מ בפ"ז דטהרות מ"ה ע"ש : בא"ד ובתוספתא דחגיגה כו' . מלת חלינו ליתא שם לפנינו וכן לא העתיקוהו התוס' בנדה (לד) : בסה"ד והסיא דהגנבים כו' מיירי נמי לתרומה . והא דבגדי ע"ה מדרס לפרושים נ"ל דהיינו לאוכל על טהרת תרומה וצ"ע : ד"ה התם . ועוד דבמשנה קאמר ר"י עלה כו' כנ"ל : ד"ה אשת . ולאביי דאמר רוב ע"ה מעשרין כו' דהא בוררת כו' . נ"ל דר"ל דל"ת דאף דלאיסור דמסייע ידי ע"ע התירו מפני ד"ש משמטא דרע"ה מעשרין הן לאביי . מ"מ לשמא תאכל חיישינן טפי ולא מהני הא דרע"ה מעשרין . דכן מצינו ליה גופי' בשבת (יג) דמשום חששא דאכילה דמאי מחמיר טפי מרבא . ועמש"כ בפסחים (יא ב) בד"ה רי"א . וזה דלא כמהרש"א : בא"ד ובתוספתא קתני אשתו של ע"ה כו' כנ"ל :

דף סב ע"א גמרא השיד כו' משום ר' יוחנן כו' . אולי זהו התנא ר' יוחנן הסה המוזכר בנזיר (סה) ודלא כתוס' שם ועמש"כ בפסחים (פא) : שם משום ר' אלעזר בן חכמה . עתוי"ט ספ"ג דאבות : שם וליחוש דלמא נגע בה . אע"ג דתניא לעיל מפקידין תרומה אצל ישראל ע"ה ול"ח דלמא נגע. היינו דוקא דפקדון אבל של עצמו יש לחוש : שם וליחוש דלמא נגע בה בשלמא כו' . ל"ל אפי' תימא דמיירי בכלי חרס דלא מיטמא בנגיעתו בגבו מ"מ ליחוש דלמא נגע בהשמן גופי' (ברש"י ד"ה בכלי גללים ע"ש ובעיסה וכ"ל ובשמן דנראה דפי' עושין זיתים כו' היינו לדורכם בבית הבד מדק"ל בדד . ולכן גם לשון התוס' ול"ח לזיתים אינו מדוייק) או באויר הכלי : שם השתא אחזוקי מחזיקין בלומן מיבעי' . לכאורה הא דהוצלין בלומן בא לאשמועינן דברי להטיל שם שמים עליהם כדפרש"י במתניתין ומה ענין זה לשא דאחזוקי . ונראה משום דאחזוקי הוא ג"כ בשם וכמו שאמר בועז לקוצרים ה' עמכם . ומלאך לגדעון ה' עמך . וכמו כן בלשון השתים : רש"י ד"ה ואם נוגעת בה . נ"ל אם : ד"ה הדרא לעבלא . והוא אינו חשוד כו' . קשה דלפ"ז מאי פריך דלמא לא איכפת לי' : ד"ה בכלי גללים . דאי נגע בכלי לא מקבל טומאה כנ"ל : ד"ה למימרא להו אחזקו . כמו שאומרים לע"מ כו' כנ"ל : הד"ה אין עודרין . לא כמו שפי' בקונט' כנ"ל : בסה"ד אע"ג דמדרבנן אסור לעובד כוכבים אחר. מש"כ המהרש"א ולא ניחא להו כו' ע"ש. תמוה דא"ת דהא דאין עודרין איירי בשביעית דאורייתא א"כ לא הוה קשה מתניתין די"ל דהיא איירי בשביעית דרבנן . אבל הא יש לדקדק דלמא לא התירו אלא מחמת ארנונא והכא משמע דהקרקע היא דעובד כוכבים והישראל אינו עודר עמו אלא כשכיר יום או חנם :

פרק ו ע"ב גמרא הא שויה איהי שליח לקבלה כו' ש"מ הולך כזכי דמי . ק"ל דלמא ש"ה כיון דא"ל השליח שנעשה מאתה שליח לקבלה מ:זמתא אדעתא דהכי יהיב ליה כמש"כ התוס' לקמן אגיטא דב"י : שם שכן אב מקבל גט לבתו קטנה . ה"ה נערה ולא אתי אלא לאפוקי בוגרת . ולשיטת רש"י ביבמות (קט) במשנה ד"ה קטנה שהשיאה ובסנהדרין (נה ב) ד"ה ואם בא עליה יבם ושם (קט) דקטנה אפי' נשאת אביה מקבל את גיטה י"ל דנקיט קטנה דמילתא פסיקתא היא אפי' בנישאת : רש"י ד"ה הא שויה איהי שליח . וקאמר איהו הולך כנ"ל : ד"ה לא בעי שלוחין . באמרה לחברתה התקבל . לכאורה קשה דא"ב התקבלי מבע"ל . וי"ל דכיון דהם שליח הוא ל"ז נכן אפי' היא אשה נופל עליה שפיר ל"ז כמו ונתן אותה לנתחיה אף דעולה באה זכר דוקא משום דשם עולה היה ל"ע : ד"ה והוא אומר . הבעל א"ל הילך כו' כנ"ל : תד"ה הא. השתא ס"ד דלא אילטרך למיתני התקבל . לפ"ד נ"פ איפכא דקס"ד דהולך לא איצטרך דהוה פשיטא מהתקבל אם לא לדיוקא דאם שויתה איהי שליח מעיקרא לקבלה לא יחזור ומשני דס"ק בין שאמר בלשון קבלה בין בלשון הולכה הוה שליח להולכה כפרש"י : ד"ה אינו . משום דבגט אשה בהולכה לא שייכא כו'. נראה דכוונתם להא דאריו"א לעיל (כג ב) בעבד שאינו נעשה שליח בגט לפי שאינו בתורת גיטין וקידושין ע"ש :

דף סג ע"א גמרא דאמר שליח לקבלה הוינא כו' . נ"ל דאמרינן דטעי ואמר כיון דרצונה להתגרש מימר אמרה דתתגרש כל היכי דמתגרשה אף ע"י שליח לקבלה : שם לא כו' והולכה אקבלה . לכאורה אי הולך כזכי אף מתכוין לידה לא מתגרש דהכא נ"ל אדם יודע שאין שליחות לקבלה כו' דהכי הוא סובר דאיכי עשאתו שליח לקבלה כדקאמר השליח : רש"י ד"ה אלא השתא כו' דלא ניחא ליה בשירחא דהולכה כו' . עי' מהרש"א וקילר במובן דהא עדיין י"ל דגם איפכא הוה עקירה אבל מ"מ אי אמרינן דאדיבורא דידיה קא סמיך הוה גם משהגיע לידה . אולם א"כ תפשוט מיניה דאדיבורא דידיה קא סמיך : ע"ב גמרא מאי לאו בהילך ור"ל כו' . עי' מהרש"א שדבריו מגומגמין . ואולי כ"ל דאי בהילך ליכא לפרש דס"ק בין שאמר בלשון קבלה בין בלשון הולכה כו' כדפרש"י שם והייט דלשון קבלה דקאמר הוה כמו דאמר בלשון הולכה. הואיל דתני הילך א"כ גם לשון זה לא פסיקא דכוונתו על שליח להולכה. ולגופיה לא אילטרך דהוה פשיטא מהתקבל כמש"כ שם : שם ת"ש לפיכך כו' רלה לחזור יחזור כנ"ל וכן לקמן ה' פעמים : שם אמרה ליה ליהוי לי בידך כו' כן גורס הר"ן ע"ש : רש"י ד"ה מספקא ליה . אי הולך כזכי כנ"ל : תד"ה כותבין לפיכך טוב כו' כמה שירצו עד כו' כנ"ל וכ"ה בפסקי תוס' : ד"ה אפי' כדאמרינן בס"פ בלומר אמרו כו' . ואע"ג דהכא דמי לכא דאמר שם מעשה לא עבד ופרש"י שיעידו שקר . מ"מ כאן ה"א דחיישינן טפי משום דהיכי מפרכמי כו' : בא"ד ואפי' למ"ד בעל נאמן ה"נ כו' . לכאורה בפשיטות הל"ל כיון דאם היה גם הבעל מודה א"ל הו לעדי קבלה לכן הוה עדי אמירה כולו דבר . אבל ז"א דא"כ אמאי קרי הש"ס בח"ה שם נסא דלכל שנה מג' שני חזקה היה עדים עבר"ם עלי דבר . הלא אם היה המערער מודה בהשתי שנים אחרים היה מועיל עדותן לבד :

דף סד ע"א גמרא אלא אי אמרת כו' מהימנא מיגו כו' כנ"ל : תד"ה צלים. אפי' אוגר הבית נתן לו בפני עדים מ"מ סמך עליו דזימנין כו' . לכאורה לפמש"כ בסה"ד בשמא דר"מ דע"ד כן תכל לו שיהא לגירושין כו' אע"פ שהוא מהקר. י"ל דאף שהעדים בפניו ואומרים דלפקדון נתן מ"מ יהא הבלים נאמן ועי' בפסקי תוס' : ד"ה אסור וא"ת יתומה קטנה תיאסר לכ"א כו' . נראה דה"ס נערה ולא אתו אלא לאפוקי בוגרת ומש"ם לעיל (סב ב) הקשה לי הכא אי' הא יש לנו להעמידה בחזקת פנויה . והשבתיו . חדא דא"כ גם כל הנשים נמי נוקמי קרובותיהן אחזקת פנויות ויהיו מותרות גם לו . שניה דגם הכ"ג איכא לאוקמינהו בחזקת היתר לו כמש"כ התוס' לקמן (סה) ד"ה התקבל . ומ"ש התוס' ועוד דאזלינן בתר רובא . הקשה לי הה"ס ממשנה דפ"ג דקדושין מי שיש לו שתי כיתי בנות כו' כולן אסורות כו' ואמאי לא אזלינן בכל חדא בתר רובא והשבתיו . חדא דהתם ד"מ קה"ל והוא חייב למיעוטא . (ובזה יש לגמגם קלת דהוי דומה לרובא דליתא קמן) . שניה דהם אם נתיר את כולן חדא ודאי תשבה איסור ודומה למש"כ התוס' בב"ק (יא) ד"ה דקא משהדר (ובב"ד) דהוה הרי קולי דסתרן אהדדי ע"ש . ועמש"כ ע"ד בר"ה (כט) בס"ד . שלישית עפ"י מש"כ המרדכי בשלהי פ' הזרוע כי דבר המעורב בתחלה לא שייך ביה ביטול ברוב ועי' ברא"ש בפרקין סי' ס"ז חילוק כיוצא בזה וע"ע הרבה בזה והכמ"ל : ע"ב גמרא ולהימנה לדידה מדרב המנונא כו' חזקה אין האשה מעיזה כו' . לכאורה הכא לא שייכא העזה כיון דהבעל אינו יודע : במשנה וכל שא"י לשמור את גיטה א"י להתגרש. לפר"ת יל"פ דה"ק דקטנה כזו אפי' רבנן מודו דא"י להתגרש ע"י עצמה : רש"י ד"ה היא ואביה . ואם היתה יתומה כו' והיא מקבלת את גיטה כו' . א"י מה בא זה ללמדנו דהא קטנה נ"כ יכולה לקבל את גיטה : ד"ה וכדאמר . מאכשי וורדניא נזכרים ג"כ בעירובין (מס) : תד"ה נערה . והא כו' יד יתירה זכה לה רחמנא היינו יד עצמה כו' . אבל מלשון רש"י במשנה משמע דמפרש יד יתירה היינו יד האב כדמסקי התוס' לבסוף : ד"ה וכל . וא"כ ילחק ושילחה כו' . עמש"כ בקדושין (מג ב) ברש"י : בא"ד א"כ לענין קדושין נמי כו' דויצאה והיתה כתיב כו'. מה שנמנם המהרש"א בדבריהם פי' קדושין (מד) בתד"ה עוד ובמש"כ שם ויתיישבו לך היטב : ד"ה כל שמבחנת היינו כפעוטות כו' ר"ל א"כ ידעינן דמקחן מקח כו' הוא כשמבחנת בין גיטה לד"א לזה כתבו והשתא אי פעוטה כו' . פי' דמספקא להו אינו בחינה חזקה יותר וכולים להראות בעניני קניין חילוק מחלוקותם ומיושב גמגומי המהרש"א : ד"ה באי . אלא במילתא דליתיה בדנפשיה כגון תרומה דליתיה בתרומה דנפשיה כנ"ל :

דף סה ע"א גמרא מתיב רב אויא מעריסין כו' . נ"ל הא דקי"ל זוכה לאחרים הוא מפני שאומר להם ופדו כו' משמע שאינו מזכה להם המעות אלא בכדי שיפדו המע"ש ובדרך קנייה כדפרש"י והיינו שיזכו אליו המעות בחזרה . ואפי' אם נפרש פדייה דהכא הוא שיאמרו פירות שלך יהיו מחוללים על המעות שבידינו והמעות יצאו תחת ידם מ"מ הם חולין שהיה עליהם מזכין לו בחזרה שיחול הם החולין על הפירות שאלו ונכון בתוס' ד"ה והתוס' נראה שלא הבינו כן : שם אלא בעלין שא"כ . הא דלא משני במעשר פירות וירקות דרבנן משום דהן נקראו יש לכן עיקר מה"ת כמש"כ התוספות בעירובין (לב) ד"ה תאנים ושם (לו ב) ד"ה מאן : רש"י ד"ה ופדו . והם שמוכים ע"ש כו' . ומה שענה לריו"א בב"מ (יב ב) דשמוך ע"ש נקרא קמן פי' לעיל תד"ה אלא . ומדוע לא פי' כמו שם (ס"ד מה) ד"ה אומר לחבירו בהוא אוהבו וכו' וכ"ש בנו ובתו : ד"ה הפעוטות ופרשינן בכל שית כבר תמני . נ"י למה דלג בענין זה דגבול האחרון כבר עבר ע"ש ועי' לעיל בלשון התד"ה כל שמבחנת : תד"ה וכנגדן. דהא מסיק כו' עד שיהא בן כ' ובפ' מ"ם כו' כנ"ל : במשנה ר"א אוסר מיד . בתוי"ט וברפ"א כו' . ע"ש בבכ"א ותראה איך שהתוי"ט שם וכאן הפסיק הירושלמי בשבוש : ע"ב גמרא נ"ל דא"ל זיל למזרח דאיתיה במזרח כו' . לכאורה בכזה אף לרבנן כשר אם קבלו במערב כמו הרי היא במקום פלוני דמתניתין . וא"כ בזה הוה פלוגתא חדשה אם חיישינן למינם גאים ולא באחרו הפוסקים . וכן מלישנא דמתניתין משמע דל"פ רק בפלוגתא ראשונה ואזלי לשיטתייהו . וגי' הר"ן היא נ"ל דאיתיה לבבל במזרח וא"ל זיל במזרח וכ"ה בתוי"ט והיא נכונה. אבל מ"מ משמע דגם רבנן ל"פ על חשבא זו וכ"מ באמרה התקבל שתה וג"ז לא באחרו הפוסקי' : שם דלמא כו' מינם גאים . לר"א לעיל (סג ב) הס"ל משמה היותר קרובה דילמא שויא הבעל שליח להולכה . וכן אפי' לרב בלישנא דבזיון היכא דלא קפיד כפי' הכ' התוס' שם : רש"י ד"ה דהא מרמה מקום דא"כ אלעזר כנ"ל בל"י : ד"ה הא והא רבנן . דהתם ניחא לה כו' כנ"ל וכ"ה בתוס' : תד"ה גיטא והא לא חזרה שליחות כו' . עי' לעיל (סג ב ושם) : ד"ה הא . ולכך נל"פ כו' אבל בשל חבירו כו' . נראה דלפ"ז קושיית אביי ממגדל ושובך מאי בגו וב"ח איכא . היינו דגם בשלו אין קפידא ומקשה גם לרבה ודוחק : בא"ד וכן בפ' השליח הבא כו' כנ"ל : גמ' ר"ע דבבלאה הוא דייק כו' כנ"ל בל"ו וכ"ה בר"ן ומפרש"י ופי' לפירושו דהרם פשר לא מצינו במקרא בבנין הכבד . ולכן אם אמר בבנין זה ודאי כוון ללשון ארמי דמשמשין בו לבנין נפ"מיהו ק"ק דהא גם בא"י היו משמשין בו בנוסח הגט כדלקמן (פה ב) במשנה . וה"נ מזה ראיה לספרים דל"ג שם במשנה גט פטורין הביאו התוס' שם וכן הרי"ף והרא"ש ל"ג שם במשנה . ואולי י"ל דר"י שנה כן לתלמידיו שבבבל וכמש"כ התוס' לקמן (פד ב) : רש"י ד"ה כתבו איגרת . גם זה לשון גם כ"ה ברש"י שבאלפסי : ד"ה שמשוכן . חולה . בתוי"ט גמגם בזה ע"ש . ובירושלמי הביאו הרא"ש איתא תני אף החולה וכ"מ ממשנה דלקמן הבריא שאמר כו' משמע דוקא בריא :

דף סו ע"א ד"ה דמטה מחמת מיתה הוא . שהיוצא בקולר אינו חוזר . ק"ק מלעיל (כח ב) נ"ב דרב יוסף דמוקים להא דהיוצא ליהרג נותנין עליו חומרי חיים . בב"ד של עובדי כוכבים . ועי' ברא"ש לשון הירושלמי שכל קולר בחזקת סכנה : במשנה כל השומע את קולו יכתוב גט כו' . נראה דאף דתנן לקמן אמר לעשרה כו' כולכם כתובו כו' וכולם חותמין . הכא הני בתרי אף דאמר כל דר"ל שנים מכל השומעים פי' סנהדרין (פא) אלא באחת מכל אלה כו' והולכם באני שהיו כולם בפניו וידעי להו : גמרא ודלמא צרה היא . נ"ל דהכא שיגרת לישנא דיבמות (קכב) נקיט דכאן ה"מ לאקשויי דלמא איש אחר הוא כדתנן בב"ב (קסז) ובלבד שיהא מכירן . וק"ל בין אדהכא ובין אדהתם מדוע מכל החמש נשים תפש צרה והלא חמותה נזכרת ראשונה במשנה ד' פט"ז דיבמות. ואולי הונח שם צרה על כולן דהן צרות ושונאות אותה . ועמש"כ בב"מ (יו"ד) : במשנה הבריא כו' רצה לשחק בה . בתוי"ט נתקשה בזה ע"ש . ונ"ל דבא לומר דאע"פ שנסע תיכף לדרך רחוקה (בלא בדרך מדבר) ובשתהה שם (עי' ב"ש סי' קמ"א ס"ק כג) וסד"א דודאי כוון שיתנו לה ג"כ קמ"ל דאמרי' רצה לשחק בה : גמרא אמר רבא הלכתא משום אביי כו' . ברי"ף הגי' והלכתא כו' בלא שם רבא עלה וכן נכון דר"פ היה תלמיד רבא ולא שייך שיפסוק הלכה כוותיה . וברא"ש נשמט לגמרי הולכתא בשנות המעתיק : תד"ה וליחוש . מותר ליתן שלום לחבירו ומכירו . ר"ל או לא' ממכיריו : בא"ד וכ"מ בירושלמי כו' ומביאין עפ"י ב"ק ומפרש והוא דמתו בגולה . מהירושלמי הזה ראיה להתוי"ט שם ביבמות דמפרש ב"ק היינו מה דמפרש אח"כ מעשה באחד כו' ע"ש : ע"ב במשנה אומר לשלשה תנו כו' מפני שמאן ב"ד . ק"ל דלמא כוונתו לשנים מהם כדלקמן באמר לעשרה כו' ושנים חותמין : גמ' היא גופה קמב"ל כתובו כו' . נראה דנ"ל יכתבו כת"י הוא כו' : שם פשיטא דכתב הגט הוא דקתני סיפא כו' שילמדו ויכתבו כו' . ק"ל לפמש"כ התוס' ד"ה כת"י והמהרש"א בתד"ה אמר לשנים דע"כ לא קמב"ל אלא באמר לשנים לפי דהוה כאילו אמר להם בפירוש שיתחתמו אחד מהם כו' אבל לג' פשיטא להו דר"ל דא' מהם יכתוב והשנים יחתמו (וכ"מ לקמן (סז ב) כולכם כתובו אחד כותב במעמד כולם אלמא דאכתב הגט נמי קאי) וא"כ הש"כ כשאמר לב"ד הגדול . ואין לומר דרוצה לפשוט מהלשון דכמו שילמדו ויכתבו היינו כתב הגט ה"ס יכתבו דרישא נמי . דא"כ ה"ל למיפשט מיכתבו גופיה דרישא דקאי גם אדאמר לג' כתבו : רש"י ד"ה אי נימא מילי אי מימסרן לשליח . דברים שנאמרו כו' לשליח אחר וכפר כנ"ל :

דף סז ע"א גמרא אלא ר"י תרתי אמר כו' . כה"ג לקמן (פו ב) ובב"מ (פז ב) [ובחולין (יח ע"ב)] : רש"י ד"ה אלא ר"י . ושמואל דאמר כו' דאי כתובו כתב ידן כו' כנ"ל : תד"ה דיבורא וי"ל כיון דהתם ע"י דיבורה נגמר כו' . סברא זו מצאתי בגמרא תמורה (ג ב) לא מתני מימר דבדיבורא עשה מעשה ועי' בב"מ (ל ע"ב) סוס' ד"ה ריו"א : ע"ב רש"י ד"ה מנה מדמתנהו. לכולהו הכך מנויין איכון כ"ה הגי' שלפנינו ויפה היא ותיבת לכולהו נמחקת למפה : ד"ה וא"ל לאחי ביפא . לא הקפיד אלא לומר בפני מנין זה . נראה דר"ל דלא תנא אלא לומר בפניהם דשנים מהם יחתמו :

פרק ז גמרא כל דאחינא לה מיפך הפכי א"ל ביברא סומקא כו' . כה"ג ביבמות (סג) בחייא בר רב לאימיה ע"ש : שם בקס"ע דיסתנא דחנקא חמתא . נ"ל דפי' חמתא דכאן הוא כמו שהביא המוסיף בערך חמי תרגום ומעלים עיניו דמחמי עיניה מפלי (כח כז) :

דף סח ע"א רש"י ד"ה ופדו ליה ליפתא . כדי שלא יבין מושכו כנ"ל : ד"ה לא בני ליה . לא יכול להתאפק כנ"ל : הד"ה איכא . הכא משמע דלאבני אפוד בעי שמיר כו' . דעת הרמב"ן בפ' תרומה דלאבני אפוד לא היה צורך בשמיר אלא היה אורך בכן דבהו לא כתיב במילואותם והא דקאמר הכא שמיר לאבני כחושן שנקרא אפוד בדרך השברה ע"ש . ולפ"ז נדחה ראייתם מהא דדתא ב"ג שהיה השמיר בב"ש . ולהמגיה בכ"מ בפ"א מהל' בית הבחירה ה' י"ד איסתמים דברי התוס' שלפנינו ודע"ז ודזבחים שסוברו דהשמיר היה בב"ש . וגם בל"ז השתבש בדברי התוס' דגם דאם תאמר דלא היה שמיר בב"ש א"כ כ"ש דקשה במה כתבין פיתוח האבנים שבנו בהם המזבח בב"ש . וכן אז כשהקצוס מלכי יון ע"כ נטהו מחדש . ולכן לא הולרכו שמה לראיות שהיה בב"ש : ד"ה וכתיב זעום וייון כו' כנ"ל : בא"ד מלאכת ה' רמיה כנ"ל : ע"ב רש"י ד"ה דמהימן ליה מאמינו בשבועתו כנ"ל : ד"ה עד שיביא ב"ש . ויהא ראוי לתלותו כנ"ל : ד"ה נדקו בכרעיה . ברגליו של עד דומות לשל תרעולים . פי' ברכות (ו) ובלפרא חזי כי כרעי דתרעולא : ד"ה ואשא דרא. עמש"כ בפסחים (ע) : ד"ה וליתלייה . לתרנגול השתיא כנ"ל :

דף סט ע"א גמרא וליחדו לכלבא כ"כ דל"ל בד': **שם** וניגקוס כאמגוזא בפומיה כנ"ל: **רש"י** ד"ה בגילא דהיפתא בסופו על החולי כנ"ל: **תד"ה** לברוקתי. וקשה דבבכורות כו'. ולמד"ל לחלק בין אדם לבהמה וצ"ד שחילק ר"ת בחולין (מב ב) ביניהם לענין טרפות ע"ש: **ע"ב גמרא** וכי בשיל גוזא דמרמסין כנ"ל וכן ברש"י ד"ה נכתשיה: **שם** וכל יומא ניפתי תרתי ותילתא בחמרא כ"כ דל"ל ויהיה לג' ימים: **שם** ונותבה אמחליס כו' נייבש מחלא דפלגיה כנ"ל: **שם** אלא מרגל בפת שחרית דמעליא לכוליה גופיה. פי' ב"מ (קז ב): **שם** ליתי חומא דזהוריתא כו' וליתלי ליה לאיש כו' כנ"ל: **שם** בשס"ע לצימרא גוונא. פי' חוט פנימי והוא נגד צימרא ברא הנזכר קודם: **רש"י** ד"ה מסני דידן כצ"ל: ד"ה חומרתא דפילון. קימוס במור כנ"ל והוא בתו"כ פ' ויקרא פרק כ"ב סי' ז' ע"ש:

דף ע ע"א גמרא קורטמא דחרי כנ"ל וכ"ה בערוך ובזה יובן פרש"י: **שם** ממעטין את הזרע כו' וגלגדניות. עי' עירובין (כח): **רש"י** ד"ס קפיזא. ג' רביעיות כ"ל רביעיות שקב כי במלאת מפרש ג' לוגין: **ע"ב גמרא** אר"פ זמנה תמוז כו'. נראה דר"ל תקופת תמוז וכלול בה ג' חדשים וכן כולם: **רש"י** ד"ה לילותא היא. לגולה היא דעתו כנ"ל וכ"ה בר"ן: **תד"ה** ומי. אבל קודם שיכתבו ויתנו יתחלש ט' כנ"ל: ד"ה התם. דאם נתקלקל בינתיים אפי' נתפקח לבסוף כו'. פי' מהרש"א ועי' בק"כ מה שהביא בשם הב"י. ול"נ דמש"כ אפי' נתפקח לבסוף ר"ל דנתפקח ממילא בלי שום מעשה וה"א דאפי' לריו"ח נדמייה ליבן וכדאמרי' בסנהדרין (מז) לזה אמרו דז"א דבהא אפי' לר"ל אינו מועיל דאין שמיה בידן. ויש שאני דודאי דיתעכר משנתיה. ובאמת נלע"ד דיל"פ כוונתם דאפי' נתפקח בשעת נתינה מ"מ כיון דנשתטה אחר הכתיבה נדחה הגט ושוב א"א ונראה כדאריו"ח שם אכל חלב והפרים קרבן ונשתטה וחזר ונשתפה הואיל ונדחה ידחה. והאל מצות לא איפשטא בסוכה (לג) אם יש דיחוי או לא. ועי' לעיל (לג ב) בתד"ה התם. ועי' בב"ש סי' קכ"א סק"ה: ד"ה מיפינן. והא דמשמע כו' דחייב גלות אפי' לא מת לאלתר מיירי כו'. משמע דמפרשי דלמסקנא דסכא אפי' לא מת לאלתר גולה והא דקאמר א"כ הוא קירב את מיתתו ל"ד אלא דר"ל שהוא גרם את מיתתו: ד"ה דבי ר"י. עדיפא מפי דהכי ליכא כו' כנ"ל. אבל ל"י מאי מהני שהיא חכמה גדולה להוציא מחשש דשימית כו' נקטיה:

דף עא ע"א גמרא במד"א בחרש מעיקרא. מש"כ מהרש"ל דל"ד דא"כ לא היה בא לידי כתב. בזמנינו נמלא בווין הבירה בית תלמוד על הכתיבה לחרשים מלידה: **רש"י** ד"ה מפיהם. שפ"י שני עדים כ"כ דל"ל והוא הכתוב אבל דיני ממונות (דברים יט) ודלא כהמליין: **תד"ה** והא. אמירה ודאי לא הוי אלא בפה. לכאורה קשה הא כתיב ויאמר חורם מלך צר בכתב (ד"ה ב ב') וי"ל דש"ה דכתיב בהדיא בכתב. אבל קשה מקרא דר"פ יתרו ויאמר אל משה אני חותנך יתרו בא אליך דאיכא מ"ד במדרש אגרת שלח לו: ד"ה תנאי. מה דס"ד דמהרש"א לאוקמי מתניתין דנתחרש לא יוליא עולמית בחרש מעיקרא. שם במשנה מפורש דקאי על פקח שנשא פקחת: **ע"ב רש"י** ברש"ע לא איכפת לן בנשותיהן אם הן אחת פקחת. המגיה בגליון אחיות וכן הגהת הב"ח אין נכונות דהדבה דעיקר הרבותא הוא אם נפלה פקחת אשת חרש לפני חרש בעל חרשת פטורה תס"ח ומן סיבום דל"ת דאלים זיקתה כפי מנשואי אחותה החרשת לאסר דהיא פקחת: ד"ה מעמא. ובהא אפי' ר"מ מודה לקמן בפ' התקבל. הגרי"פ הגיה דל"ל לעיל. אבל פשוט דרש"י היה גורס התקבל אחר מי שאחזו וכגי' הרא"ש. ועי' בתוס' ר"פ התקבל ולקמן בר"ד הסמוך: ד"ה דאמר מילי מימסרן. עשאן ב"ד לומר לאחרים יאמרו כו' כנ"ל: **תד"ה** הב"ע הא'. ועמא דליתא קמפרש כו' משום דמילי ל"מ לשליח. כן איתא לעיל (כט) דמעמא דר"מ באמר לשנים תנו או לשלשה כתבו דלא מלו למשוי שליח הוא משום דמילי כו':

דף עב ע"א במשנה זה גיטך מחולי זה. במשניות הגי' אם מתי מחולי זה אבל מפרש"י והרע"ב מוכח דל"ג אם מתי וכ"ה בגי' הרי"ף והרא"ש. אכן הרמב"ם גריס להו ולא יפה פשה התוי"ע שהעתיקו ולא העיר כלום: **שם** זה גיטך לאחר מיתה לא"כ. אף דזה אתי במכש"כ דאם מתי נקיט לה משום סיפא באם אמר מהיום יש חילוק ביניהם. והתוי"ע נדחק בזה ועי' בדבריו לפ"ב דנדרים: **תד"ה** הכי. והא כו' התקין רב כו'. מה שהקשה המהרש"א דלמא רב לא ס"ל ככ' יוסי בע"פ לק"מ דהם מיירי בנוסח כתיבת הגט. ואולי משום חשש שמא יאמר שכ"מ בעת נתינת הגט אם מתי בלא מהיום ועי' לקמן ע"ב בתד"ה אי ובמש"כ שם: **ע"ב גמרא** ואמרי' מאן רבותינו כנ"ל: **רש"י** ד"ה שאמות ל"ל כשאמות: ד"ה ר"י מאי היא. מה שנדפס בגליון ג"א ר"מ ע"ש הוא ול"ל רבי: **תד"ה** אי. כיון שאין כתוב בו מהיום. משמע דאם כתוב מהיום אף דבשעת נתינה לא אמר אלא אם מתי ה"ז גט אף לרבנן מדלא מספקא גם לרבנן בכה"ג:

דף עג ע"ב גמ' וחושין משום זנות. בהגרי"פ מלינו חוששין לקולא כו'. וכ"כ התוס' בקדושין (כ ב) בד"ה ה"ג. ועי' לעיל (מ ב) תד"ה חייסינן ובהרא"ש שם. וכן לקמן (פט ב) חוששין לאמתלא הוא ג"כ לקולא: **בירושלמי** אחר שהביא מחלוקת זו דריב"י ורבנן ואמרו דב"ה דהמגרש א"א ולנה עמו בפונדקי כריב"י. איתא לאידא מילה ר' אלעזר אומר ליורשה כו'. ועי' ברא"ב"ד ובמ"ת בפ"א מהל' נחלות ה"ע דפירשו דקאי על ריב"י דאמר חוששין לקדושין. ולהק"ע נעלמו דבריהם ופי' דקאי אר"י דמתניתין והגיה כרלונו ונשאר בקושיא בש"ק ע"ש: **בסה"ע** ויורשה ומטמא לה. קשה דזה פשיטא דהכי ודאי לא היתה כוונתו אלא אם ימות הוא קודם ובתוספתא ל"ג להו: **תד"ה** נתן. ומיהו לר"א כו' נקט נמי שפיר כו'. עגה"ש. ובנו"ב מ"ת חלק א"ע סי' ד' כתב ישוב נכון בסתירת דבריהם ע"ש:

דף עד ע"א רש"י ד"ה בעילתה תלויה. וה"ק לה ה"ז גיטך מעתה שאני בעולם כ"כ דל"ל: **תד"ה** אמר רבה. ומיהו י"ל שהיו מפרשים בהדיא שמהיום כו'. נראה דר"ל דאף לפר"ת י"ל שהיו אומרים בפירוש דכוונתם מהיום דוקא ולא מעת שאנו בעולם. או שהיו אומרים מיום כתיבתו וכ"כ התוס' להדיא בכתובות (ע ב) ודלא כמו שהוגה עה"ג לפי' הקונטרס: ד"ה אמס. מגורשת משעת נתינה כנ"ל: **בא"ד** ומאה כו' לר"מ מייתי נמי א"ת. מש"כ המהרש"א דמספקא להו בדר"מ אי בעי אתיכה משתי אתיכות איסתמיעתיה גמרא דכריתות (יח) דמפורש שם דלא בעי ע"ש: ד"ה ר"י. ולא בעי ר"י אתיכה מב"א. עי' כריתות (יז ב) בתד"ה אר"י דכה"ג נקרא איקבע איסורא. וגם נראה לכאורה דזה דמי לעשה מלאכה בה"ש דמול"ם שכ' התוס' שם בדבור הקודם דחייב לכ"ע: **במשנה** ואבדה אילטליתו כנ"ל: **גמ'** דשבג"א נותנת לאביו או לאחיו או לא' מן הקרובים. דאיתי מקשים מנ"כ אי יש לו אח הכי הוא קודם ליורשו ואיכה יוצאה בנתינתה לא' מן הקרובים. ואי אין לו למה התן כיון שאינה זקוקה ליבם. ול"כ דנ"מ שתפטר מן האיבול. או דלא תקרא קטלנית. ובירושלמי דמקיים בדרשב"ג והיא פטורה מן החליצה כו' ליתא בדבריו או לא' מן הקרובים: **שם** וא"כ זילא כי הוינן כו'. נראה למחוק הו' ול"ל אר"ז וכ"ה בקדושין וע"ש: **ע"ב** בעא מיניה ר"א מריו"ח כו' ואזל ואמ"ל מחולים לך שהו כו' א"ל א"ת. כ"ה בתוספתא שלפנינו בפ"ה: **תד"ה** הא קי"ל. הא דקאמר הלכתא כרבה לגבי ר"י כו'. זה הלשון אינו לפנינו:

דף עה ע"א גמרא מכלל דבעלמא נתינה בע"כ לא"כ. ק"ק דגבי גט כתיב ונתן בידה והוא אפי' בע"כ: **רש"י** ד"ס מ"ם רישא עד תיבת נקיטא ל"ל הד"א: **תד"ה** לאפוקי. רוב מצות פ"י שליח. עי' מהרמ"ש: ד"ה אלא. שרולה רבא כו' אפי' כרבנן דרבי כנ"ל: **ע"ב** ד"ה וכמיגהו בסופו. דאי דוקא לא הוה פריך מידי. לכאורה מ"מ פריך שפיר דמ"ם רישא דאע"ג דסתמא הוי יום אחד מכל מקום במת שגי בשעה א' ומ"ם סיפא דאפילו במת לא שגי במה שהניקתו בחייו איזה זמן:

דף עו ע"א גמ' אין לך תנאי בכתובים שאינו כפול וה"ל שני כתובים הבכ"א ואין מלמדין. לכאורה נ"ד לפאר ב"כ הבכ"א לעלמא דא"מ דא"ת דמלמדין לעלמא הרי השני מיותר דגם אותו הוה ילפינן מן האחד. אבל הכא אדרבה משום דמלמדין לעלמא דבעינן תנאי כפול להכי איצטרך למיכתבינהו בכולהו דאל"כ הוה המעשה קיים אף בלתי קיום התנאי. ונ"ל דהכוונה הוא דלמאי איצטרך למכתב הכפל דבלא"ה הוה ידעינן דמשתמא כפליה דאי לא לא הוה מהני התנאי. וכמש"כ התוס' לעיל (עה) בד"ה לאפוקי בכל ע"מ שבש"ס. ולאידך ליסנא דרבנן קא"ל כו' ופרש"י דכולהו לריכי כדמתרלינן להו בקדושין (ועי' בתוס'). כ"ל דר"ל דבאמת דאפי' לא הוי כתיבי הוה ידעינן דמשתמא כפלינהו. אבל לא הוה ידעינן היך כפלינהו. אם לא ברכה ולא קללה או אפי' קללה. ולכן אין סתירה מזה למ"ש הר"ן בשבועות פילהי פ' שבה"ע דלר"מ היכא דלא כפליה בסתמא משמע שפיר קללה דוקא ודו"ק. והשעה"מ בפ"ו מה' אישות נמגם הרבה בזה ולעד"ל כמש"כ: **במשנה** הגיע לאנטיפרס במשניות הגי' לאנטיפטרס. וכן נזכר ביומא (סט) ובגדה (סב): **רש"י** ד"ה תנאו בטל. ושוב אין כשר לגרש בו. ק"ל דלעיל (לב ב) פסקינן כר"ג דהוזר ומגרש בו וע"ש בתוס'. ועי' לקמן (פד ב) בסוגיא ובתו' שם: **ע"ב גמ'** איכא דמתני לה אמתניתין כו' וליחוש שמא פיים. ברי"ף ורא"ש הגי' שמא בא ועי' לעיל (יח ב) תד"ה שמא פיים: **רש"י** ד"ה ואינה מגורשת. הואיל ועבר אנטיפרס ה"ל ספק גליל ובטל כנ"ל: ד"ה למימרא דעכו. אמאי דהוה ס"ד תעיקרא קאי ולאו אתירוצא דאביי כנ"ל: ד"ה שמא פיים. ולאח"ז אתי בטל ומערער כו'. עי' לעיל בתוס' שם בסופו. אבל למאן דמתני אמתניתין ליכא לפרש כן דהא מית ליה: **תד"ה** ולא. אע"ג דרב פסק כוותיה הוא לעיל (ד' עב): **בכה"ד** או שמא דוקא הכא דבע"פ כו'. זה שהקשה המהרש"א מהא דרבא פסק שם כר"י אפי' בע"פ. לק"מ דהכי שם איכא ליסנא דאמר מהיום וכרבנן וא"כ הא דרבא לא מכרעא: ד"ה הכל מודים. כדאמר לעיל הוא שם בסוגיא. אבל מפרש"י לא משמע כן ועי' בר"ן:

פרק ח דף עז ע"א גמרא וצריכי כו' ואי אשמעינן גנב כו'. ק"ל דהא מגנב לא הוה ידעינן דמשום יד איתרבאי די"ל דאינן אלא משום שליחות כמבואר בסוגיא דב"מ (י ב) וב"מ לקטנה ובע"כ ע"ש: **רש"י** ד"ה קנה בעלה ואכתי כו' מידיה דבעל כנ"ל: **תד"ה** ת"ל ונתן. וא"ת ונימא ט'. כ"ל תיעוט להוציא מהא דאמרי' פקחים (עה) הכא כתיב ושרף ט' באש

לבסוף אם/למימרא דאם אין מידי אחריגא לא: ד"ה והתניא. או שנתן לה שבע בנתנה כו'. קניית שמהרש"א דא"כ דומיא דהכי בחלרו אמאי א"מ. תמוה דהכי רישא נמי בחלרו אלא שנתנו לה במתנה. וא"כ הוה כאילו אמר זרק לה בתוך חלרו אם נתנו לה במתנה (דנקרא שתם חליכם) מגורשת. בתוך חלירו (והיינו שלא נתנו לה)' א"מ. אולם זה יש להקשות דליפלוג וליתני בדידה דאפי' בחלרה דהיינו של נכסי מלוג א"מ. וי"ל דזה באמת נכלל ג"כ בשם חלרו כדפריך מה שקנתה אשה קנה בעלה. גם י"ל דמשום רבותא דלתוך קלתה הז"מ נקיט חלרו: **ע"ב גמרא** אפי' היא בטבריא ומלרה בליפורי כו'. נראה דנקטם לרבותא דאף דמופלגים גם בגובה. דטבריא בעמק (ונראה דלזה כוונו גם בר"ה (לא ב) ומערה עמוקה מכולן) וליפורי בראש ההר כדאיתא בשבת (קיח ב). ודע דמש"כ שם בגה"ש בשם הרי"ף מיגאז דהם בתוך תחום אחד. נ"ע דבמדרש איכה בפסוק בלע ה' ולא חמל איתא י"ח מיל כמן טבריא לניפורי: **רש"י** ד"ה ה"ז חזקה. ותנן נכסים שאל"ל אחריות כו'. עי' בר"ן וכן בתד"ה מה משמע דמדין חלרה מתגרשת: **תד"ה** פליג. עי' מהרש"א. ובגה במחכ"ת במש"כ דבאינו רחב ד' טפחים לא הוה מקום פטור עד שיהא גבוה עשרה ובפחות הוה כה"כ גמור. וז"א כדמוכח בשבת (ז) ע"ש בגמרא ופרש"י ובדברי עצמו. וז"ל הרמב"ם פי"ד מהל' שבת הל"ז איזהו מקום פטור מקום שיש בו פחות מד"ד וגובהו ג' כו' וכ"ה בש"ע סי' שמ"ה ס"ע. ובב"ב (ט) בתד"ה אבל פיסלא נראה שחזר בו מזה. ובעיקר כוונת התוס' ה"נ לכאורה דמש"כ וגם מסתמא הוי רוחב ד' כו' ר"ל דל"ת דהא דקאמר הכא אבל גבוה עשרה אע"ג דלא הוי ד"א וכן הא דאבל אית ליה שם לווי כו'. היינו אפי' אינו רחב ד"ע ועליהן טוון אביי אבל פיסלא לא. ע"ז כתבו דא"א לומר כן דאינו דבר חשוב כפ"ע ור"ל דלענין גיטין ודאי דלא הוו מיקרי ב' מקומות וכן יל"פ דבריהם בח"ה. אבל בפ' המוניא מוכח בדבריהם די"ל כן דמיירי באינו רחב ד"ע:

דף עח ע"א רש"י ד"ס קורהא בשסיתה קורהא כנ"ל: **תד"ה** אינו גט. כדמשמע בהמגרש (דף פה) כנ"ל: **גמ'** וכ"ת דאתו תרווייהו בהדי הדדי כו'. לכאורה תמוה דהכי הגרלה בזה הוא בכגון שביניהם שבעה אמות והגט בתוך אמה האמלעית אשר דלשניהן כאחד באה הזכות בה. והרי קודם שנתקרבו על ההרחק הנ"ל היה ביניהם ח' אמות וכבר זכו כ"א בד' אמותיו ומה יועיל שוב התקרבותם לזכות במה שכבר זכה בו חבירו. אם לא שנפרש שהיו מהלכין אחוזי יד זה אצל זו. אבל לשון הש"ס ל"ת שכי אלא שבאו מב' לדדים מתנגדים כפרש"י. והנה לדעת הרא"ב"ד המובאה בטור חו"מ סי' רס"ח דלמהלך לא תקנו ד"א מ"ל שפיר דעמדו בב"א בהרחק ז"א ביניהם. אבל לדעת הרא"ש שם דגם במהלך תקנו קשה. וי"ל דמ"ל כגון שנסעו בעגלות ובמרחק הנ"ל ירדו בב"א על הארץ. או שהיה רוחב הה"ל במשך הנ"ל מפסיק בין בתיהם וילאו כאחת. וי"ל עוד דגם לדעת הרא"ש אינו קונה רק בהליגו רגליו על הארץ ולא כשתלויה באויר ומ"ל שהיה ביניהם ט' אמות ושניהם יחד הליגו רגליהם ברחוק אמה מתלכם הראשון ועי' בתוס' ר"ע: **ע"ב תד"ה** כיו"ח. ועוד קשה דרב שמת אית ליה כו' כנ"ל ועי' לקמן בתד"ה והא ובהגרי"פ שם: ד"ה שניהם. פי' א"י לשומרו כ"א לבדו כו'. עי' תוי"ע בשם הב"י שהקשה הרשב"א דא"כ שניהם יכולים לשומרו היינו שכ"א יוכל לשומרו לבדו וא"כ אמאי אינה מגורשת ע"ש. ולכאורה כיון שהשמירה עושה רשות כמ"ש לעיל מינה בשם הר"ן הוה כרשות שניהם וכמו לאוקימתא דרב כשניהם עומדים בד"א של הגט אם היה אפשר לנמלם: ד"ה ואת. דאמר בירושלמי המחוור שבכולן כו' כנ"ל וכ"ה ברא"ש וכ"ן: ד"ה א"ס. וא"ת כו' וי"ל דמיירי מסתמא דמפרש לו כו'. והתוי"ע נדחק מאד בזה וכתב שלא חש להקשות גם זו הקושיא דמסיפא ע"ש. ומלאתי כה"ג בקדושין (כה) על שפתיו פשיטא והיה יכול להקשות עפי אמאי פליגי חכמים. אבל לפלא שהעלים עין מדברי התוס'. ופשיט שהרמב"ם והטור שהביא אזלי בשיטת התוס'. שוב מלאתי כן בב"ח ודרישה. והש"ך שם רמז עליהם. ובפיה"מ להרמב"ם כתב אבל כו' ותפטר ה"ז אינו פטור והוא תמוה דלכה"פ בקרוב למלוה פטור לכ"ע. וכבר תמה עליו הלח"מ: ד"ה מחלה דאין כאן ספק. מה שהקשה המהרש"א לרבה ור"י. כ"ל דלמסקנא דאיירי בדא"ל במורת גיטין לכן כמו דשם הוה ספק ולא מוקמינן אחזקת א"א כמ"ש התוס' לעיל ה"נ הוה ספק ול"א אוקים אחזקת ממון ויחלוקו: ד"ה ותתגרש. כמו שעשו ד"א רשותו כו'. משמע דבעלמא פשיטא ליה לר"א דבעינן מינטר אלא בד"א קמב"ל אזלי תקנו חכמים אף באוירא דלא מינטר כמו שעשו כו' ודלא כמהרש"א:

דף עט ע"א גמרא אילימא בגג דידה וחלר דידה ל"ל אויר הגג. ק"ל דהא קודם שהגיע לאויר הגג הוי דרך עלייה. ואם נפרש דהא דדרך עלייה לא היינו דוקא בנמחק אבל בלא נמחק מגורשת למפרע. משעה שהגיע תוך המחילות אף שהיה דרך עלייה עי' בב"ש סי' קל"ט סק"ז. ורישא מיירי בלא נמחק דוקא כפי' הס"מ בדעת הרמב"ם הוה א"ש: **רש"י** ד"ס עודפות. דהאי דקאי כו' זורק כלפי מעלה כו' ויפול לחלר כנ"ל: **תד"ה** כגון. דאיסור שבת ואיסור מכירה באין כאחד כנ"ל: ד"ה דרך עלייה. ול"ד להא דבעי רבא כו'. לפי מה שפרש"י דלא מיקרי נתינה לכאורה ודאי ל"ד. אולם הא דלקמן אבל קדמה דליקה לגט לא מ"ע כו' דומה טפי להא דרבא ועי' בר"ן: **בא"ד** א"כ התם בבית מקורה כו'. ק"ל דא"כ מאי מקשה שם (קב) על הא דאמר רבא שם אויר שא"ס לנוח לאו כמונח דמי דמיירי בחלר מהא דבעי רבא כו' דמיירי בבית מקורה. וי"ל משום דמשמע שם דקאי רבא גם ארפת דתני בסיפא (וביותר לפי מאי דמפרש אביי שם ברפת שבחלר ע"ש) דאם קולט מן האויר ה"ה שלו. וסתמיה דרפת שהוא מקורה: **ע"ב רש"י** ד"ה במחילות החילונה. דגילה להשתמר כנ"ל: **תד"ה** והא דאר"י. ושמא שמואל נקיט מילתיה ככ"ע כו' כנ"ל: **בסה"ד** והכי נמי הוה מלי כו' כנ"ל: **שם** אלא דניחא ליה לאתויי מילתא דשמואל. נראה דכוונו בזה למש"כ בתענית (ו) בס"ד בד"ה אר"ז ע"ש: ד"ה פנימית. ועי"ל דמיירי שפיר כו'. מש"כ המהרש"א בפי' הב' דלפ"ז ל"ל שגם ג' שמחילות של הפנימית עודפות כו'. א"כ ל"ל מחילות החילונות לתירוץ הראשון דהתו' לעיל בד"ה כגון. דבג' מחילות חשוב משתמר: **רש"י** ד"ה אם נתגרשה. והלך בעלה למדה"י בזה מתורץ תמיהת התוס' ביבמות (יד ב) שרמז עליהם בגה"ש ועי' בק"כ אות ל"ד: **תד"ה** ולא בלאות. דבהדיא אמרינן כו' זינתה לא הפקידה כו' כנ"ל:

דף פ ע"א במשנה מתו אחיו ש"ז ואחיו ש"ז חולצין ול"מ. עמש"כ ביבמות (נא) בזה בס"ד: **גמרא** דאין להם לא כתב ולא לשון ע"ז (י): **רש"י** ד"ה וכמלאו. ואיגלאי מילתא כו' - פי' ל"י רים יבמות מה שהביא בשם רשב"א בתמה על פרש"י דהם ובמש"כ שם בס"ד: ד"ה יולא מת"י שהים שמוליאו לפניגו כו' כנ"ל: **ע"ב גמרא** איסטגדרא. בקדושין (עב ב) איסתגדרא בתי"ו: **רש"י** ד"ה דמיחלפא. אבל זגת ל"ל קלא כו' ומידע כו' כנ"ל: **תד"ה** ניסאו. גבי מי שהלכה אשתו למדה"י כנ"ל:

דף פא ע"א רש"י ד"ה מאי תלא. שסרי הוגיאוה מן השני כנ"ל: **תד"ה** דורות. א"כ לאו ממש ד"א שלא היה מיקל כמו ל"ד. ק"ל דהא מדקאמר שם רבה עלה דריו"ח דלמא לא היה ע"כ לא קאמר ר"י כו' מוכח דריו"ח ד"א ממש קאמר וכ"כ בעלמא בב"ק (סע ב) ד"ס ה"א. וכן הר"ן בפ"ק דסוכה (כלב ב) ד"ס אמר אביי: ד"ה ערקסמון ובערוך פי' כו'. הוא בערך ערכסמון: **בא"ד** ועוד ל"ע במשניות אם ירק ערקסמון פטור כו' כנ"ל: ד"ה וריו"ח. היינו דבעינן שיבא דרך חלר לבית. ובב"מ (ר"ד פח) כתבו דרך שער החלר לבית. משמע דאתי לאפוקי אם הכניס לחלר דרך חור או ע"י זריקה למעלה מכותליו או דרך סולמות. ולפ"ז לא יקשה קושיית הרר"א ולכן שם לא סביאו קושייתו: **ע"ב רש"י** ד"ה בפלא רלוה ור"ס ומודים ל"ל הד"א: ד"ה ר"י מתני. במילתיה דר"ז כו'. וא"כ יאמר ע"כ דהא דא"ל ר"ז לרבה ב"מ תכדי כו' להד"מ. אבל יל"פ דר"י מתני ברייתא אחת בזה"ל. ועמש"כ בב"מ (קז):

דף פב ע"א תוס' ד"ס לא. עי' מהרש"א. ופשוט דבהא דחזקיה אין חילוק בין קרוב אחד לב' דהא בפשוט מקיימין מתרי עדים עי' לעיל (יח ב) תוספות ד"ס אמר ליה. ואם כן גם באחד יש לחוש דלמא מקיימי בחד קרוב וחד כשר:

פרק ט גמ' א"ד ע"מ הוא ובע"מ הוא דפליג ר"א כו'. נראה דה"ס דהמ"ל א"ד בתרווייהו פליגי ודקתני בע"מ הוא לרבותא דרבנן. וכן לגד הכאשון לרבותא דר"א כדאמרי' בכ"ד ועי' בר"ן: **שם** א"כ ת"ם כל הבתים כו'. עי' בתוס'. וק"ק מדוע לא מייתי מפ"ע דאהלות מ"ב הכל טמא אלא תוכה המוקדם וכן עו"ש במ"ח הכל טמא אלא גבה: **תד"ה** אבל. מודה ר' אליעזר כנ"ל ביו"ד: **בסה"ד** אע"ג דבחוץ מודה להו כנ"ל: **ע"ב גמרא** ע"כ ל"ק ר' אליעזר כנ"ל ביו"ד: **שם** לבתר דאב"ל סדר פשטה כו' ויאלה והיתה. כה"ג בקדושין (ע ב): **תד"ה** שר"א. ולאחר לא תנשא עד שתתן. מה שנדפס בגליון טעות הדפוס. שבוש. כי כן איתא גם בגמרא שם ובקדושין (ס ב): ד"ה אפי'. ועוד קשה לר"י כו' ונפלו לפני לוי דלרת לרה פטורה כו' כנ"ל. וכן לקמן לפי הגהת המהרש"א דלרת לרה אשת שני מתים נ"ל פטורה:

דף פג ע"א גמ' לראובן וה"ס לשמעון כו' לשמעון וה"ס לראובן כו'. עמש"כ בפ"ג אשה מ"ז בד"ה קלר בס"ד: **שם** אלו הן ריה"ג ור"ע כו'. בהגרי"פ דבתוספתא איתא ר"ע קודם. וכן העתיק הר"ן: **שם** דתניא מודה היה ר' אליעזר כנ"ל ביו"ד וכן ברש"י ד"ס אי בחוץ: **בסה"ע** אילימא בע"מ כו'. פי' ואסורה לכהן זה בזנות משום גרושה דבזה לא עברה על התנאי והוה מגורשת. אבל בנשואין מיברא שרי ליה דהכי עוברת על התנאי וא"כ הגט בטל ומותרת לכהן לב"ה לעיל (פה) במשנה. עי"ל דאף בנשואין מיירי ופריך לשיטת ב"ש (דר"א שמותי הוא) דתמשמע שם דלדידהו אף בלא נתקיים התנאי פסלה. מדקאמרי ב"ה אע"פ כו' ומיושב הנ"ע דתור"ע שם: **רש"י** ד"ה א"ד האי לראובן כו'. אני מתירה לבדם כו' כנ"ל וכ"ה בר"ן: ד"ה א"א שהיא אסורה. אלא מי שהתירה אלנו כנ"ל: ד"ה הכי הוה. הוא דקאמר לה וקרינא כו' כנ"ל: **ע"ב תד"ה** מה. ובקודגי הויה שניה אסורה כו' כנ"ל:

דף פד ע"א גמרא. וכ"ת אפשר דתינסבא היום כו'. מפרש"י משמע דגרים דמיגרשה היום ומינסבא למחר: **שם** התם בדידיה קיימא דאי בעי מבריז נפשיה כו'. ק"ל דלפ"ז מאי פריך ר"ת בסוכה (כו) על הא דמתני במוכר שינתו לאחרים. ערכך שרבא צריך: **שם** ע"מ שלא תגעל

תבטל. לאבא ולאביך ה"ש מאי נבעג"ה לכן. בתוס' לעיל (פב ב) ד"ה מר"א (ובד' פג) ד"ה ועמדה וכאן ד"ה ע"מ שתבעלי. שפתיקו מאי תבעל לכן. ועי' ר"ן בשם הרמב"ן: שם פלוני נמי אפשר דמשחדא ליה כצ"ל: תד"ה הכא. דודאי אין בידה שיאנה זה כו'. מה שהקשה המהרש"א מהא דאמרי' לקמן אפשר דמשחדא ליה כו' (מש"כ דרב אמר סברא זו. ל"ד דגם לאביי נ"ל כן וכדפרש"י שם ברש"ב) לק"מ. דל"א סברא זו אלא בכדי דלא תיסוי תנאי שא"א לקיימו. אבל דתנאה לכתחלה על סמך זה ודאי לא דדילמא לא יתרצה או שתמני ולא תהא ידה משגת לשחדו כמש"כ התוס' לעיל (פב ב) בד"ה מר"א בתנאי דע"מ שתעלי מאתים זוז וא"פ: ד"ה ע"מ שתעלי בקופו. אבל תנאי אין לחוש אם לא יוכל כו' כצ"ל: ע"ב ד"ה ותיפוק. אבל וודאי כו' ע"מ שאין לי עליך דין נזק כצ"ל: ד"ה כל. וצ"ק לר"י דא"כ אפי' בע"פ נמי נגזול כו' ויפסול כל גט כו' אפי' נתקיים התנאי ובשתוך כו'. ל"ע דאיך יפלס על הדעת לפסול לרבי כל תנאי אפי' בע"פ ונתקיים התנאי הא לעיל (עד) אר"ס בשמו כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי אלמא דהוי גיטא:

דף פה ע"א גמ' א"ל תניתוה קטנה מתגרשת בקדושי אביה. עי' בתוס'. ולי קשה מדוע לא הביא ממתניתין דיבמות (קט) קטנה שהשיאה אביה ונתגרשה כיתומה בחיי האב כו' ע"ש. ומהא דקתני שם ברים מכילתא וכולן כו' או שמאני כו' ופרש"י כגון שהשיאה אביה לאחד ונתגרשה כשהיא קטנה אין ראיה חדא דאיכא לאוקמי שנתארמלה וכן פרש"י בקדושין (מד ב). שנית דא"ל כדס"ד דר"כ שם בקדושין. אבל מהא ודאי קשה. ונלע"ד דכוונת ר"כ כאן באמת למשנה זו אלא שהביאה בקוצר וכזה כ' התוס' רפ"ג דשבועות. ובזבחים (כד ב) ובמנחות (י ב) ד"ה והרי. וכה"ג בנזיר (נה) ד"ה מתיב. והרא"ש בנדרים (נט) ד"ה שנפלה. ובברכות (מה ב) מאי קמ"ל תנינא שמע ולא ענה יצא. ולשון זה לא נמצא בסוכה (לח) במשנה (רק בגמרא שם) אלא נראה דכוונת הגמרא על הא דאיתא שם במשנה אם היה גדול מקרא אותו עונה אחריו הללויה. ובקדושין (נג) ותנן המקדש בפירות שביעית מקודשת. ע"ש בפרש"י. והר"ש בפ"ה דתרומות כ' דהא דמייתי בבילה ותנן דא"ת איסור לכתחלה. אין לשון זה שנוי בשום מקום כו' ע"ש. וכזה כ' התוס' בחולין (ל) ד"ה והתנן. וכי תידוק תשכח כהנה רבות. וכגרי"פ בב"מ (ו ב) הביא כיוצא בו מתוס' סוכה (ד) ע"ש (וצ"ל שם לד). אך גם לא כתבו רק משניות דסדר טהרות. (ועי' תוס' בכורות (כז ב) ד"ה וכי הזאה) ואישתמיטתיה כל המקומות שציינתי. ואל תקשה עלי מלשון תניתוה דקאמר. והש"ה (בתורה שבע"פ בתיבת תניא) כתב דזה"ל הונח על השנוי בברייתא במחכ"ת ז"א. דהא לקמן אמר תניתוה לעבד ולעובד כוכבים לאבא ולאביך והכא במתניתין. וכן ביבמות (נט) ובנדה (כב) ובקדושין (נח) ובב"ב (פג ב. פס ב) ובזבחים (פז) ובבכורות (ז) ובעירובין (ת) וביומא (נח). ולכי תידוק תמצא עוד: שם חוץ מבעל אחותה כו' עבד ועובד כוכבים נמי כו' כצ"ל: שם חוץ מזנותיך מהו בנשואין הא לא מייר, אבל איפכא פשוט לעיל בר"פ דודאי הוה שיור: רש"י ד"ה חוץ מקידושי קטן חוץ מפלוני כו'. בתור"ע דקדק דאילו אמר סתם חוץ מן הקטנים אין כוונתו רק בעודם קטנים ופשיטא דלא הוה שיור. ולי צ"ע בזה דעי' בש"ע יו"ד סי' רי"ז סכ"ה באמר יורדי הים לאחר נ"י עלי מי שהוא בשעת הנדר מיורדי הים אסור בו ור"ל אפי' נעשה מיושבי יבשה קודם חלות הנדר עי' ב"י שם בשם הירושלמי. וכש"כ דאם בשעת חלות הנדר היה מיורדי הים אף שבמשך זמן הנדר נעשה מיושבי היבשה אסור בו. וזה לכ"ע אפי' לרי"ש עי' בירושלמי. וא"כ נראה דה"ה מן הקטנים אסור בהם אף בנתגדלו אח"כ (וק"ק מ"ש מנודר מן הענבים דמותר ביין בפ"ו דנדרים מ"ז ויש לחלק). ולכן בנידון שלפנינו נמי אפי' לאחר שנתגדלו ג"כ בכלל לשונו. ועמש"כ שם (פג ב) בס"ד: ד"ה ואיפה יפרנו. וכיון דמייר הפ"כ לגביה כצ"ל ור"ל לגבי עצמו: תד"ה דנה. דאמרי' בסמוך ואב"א לאחר התורף כצ"ל: ע"ב רש"י ד"ה א"ל נאסתו לכתוב בניסא, עי' לעיל (עח) תד"ה אינו גט ובתוס' בקדושין (ו ב): ד"ה אמר לשפחתו דלגבי מלאכה כו'. ובקדושין פי' בע"א וכן הר"ן כאן: ד"ה ידים שאין מוכיחות. עי' לשון הר"ן: ד"ה לא לכתוב ודין. דמשמע דין הוא שאגרשך כצ' [illegible] בר"ן: ד"ה זהו טופס הגט. מיתקרי די תהוין נסין דעלמא כצ"ל: ד"ה ולורכיה לוי"ו דתיזכין. איגרת נשים עזובות דעלמא כצ"ל: ד"ה ולורכיה לוי"ו דוכדו. משמע וכדי כלומר בולא כלום כצ"ל:

דף פו ע"א ד"ה ועמיד כמו עיטרא כו'. עי' ב"ב (כט ב) ולעיל כ"ח בתד"ה והניחו: ע"ב גמרא ר"א תרתי אמר ורב כו'. כה"ג לעיל (סז) וש"נ: רש"י ד"ה הלכה כר"א בגיטין כצ"ל: תד"ה כל. טעמא משום שהוא חיותו בכלי. צ"ע דבפסחים (יח) בתד"ה בשלו ובחולין (ע ב) בד"ה אם מוכח להדיא דאחר קידוש אינו פסול גם מטעם זה ועי' ר"ם פ"ע דפרה מ"ג:

דף פז ע"א גמרא ותיפוק ליה דה"ל נכתב ביום ונחתם בלילה. בתוס' אות ק"ב הניח בצע"ג דהא מוכח מתוכו דהוא מוקדם ע"ש. ול"נ כיון דמאוחר כשר כמש"כ התוס' לעיל (פ) בד"ה כי. א"כ ליכא הוכחה דיתלו דאחרונים אחרוס: במשנה ב' גיטין כו' ושנים עדים יוונים כו' את שהעדים הראשונים כו'. עי' פי' הרע"ב והוא לקוח מפי' הרמב"ם (ובציור שבו מ"ם דצ"ל בן תחת הימני כדאיתא בגמרא וכמו שבאר בעצמו. ובלשון רומי הוא שם לנכון [filis] תחת השמאלי ועמש"כ בסמוך. וכן ע"ש בו בג' העניים שהעד חותם בם שבאר עי' במשנה דלקמן ובתוס' בסוגיין). והרע"ב הסבירו ביותר. ונראה דמש"כ שהאחרונים הפכו שתבם כו' היינו בסדר התיבות כגון אם היוונים אחרונים. כתבו גם המה התיבות מימין לשמאל אבל האותיות מהתיבה גופה ע"כ כתבו כדרכן משמאל לימין. דא"ת דגם האותיות כתבו גונדלית כגון [bocaj] א"כ מוכח דודאי כתבו גונדלית משמאל (וזהו שאמר התוי"ט שלא הבין) וכן אם העברים אחרונים חיישינן שהפכו כתיבת התיבות משמאל לימין אבל האותיות מהתיבה גופה כתבו כסדרן מימין לשמאל וכצ"ל. כגון אם הוא ראובן בן יעקב כתב כזה יעקב בן ראובן. והרמב"ם בחבורו השמיט דין זה. וכתב הכ"מ לפי שכבר נשתקע כתב היווני כו'. ותמוה כיון דכל הלשונות כשרות בגט ובעדיו וא"כ מה לנו שנשתקע ונשתכח. ול"ד למש"כ בהל' תפילין דהתם לשון יווני הכרוך דוקא. והב"י סי' ק"ל כתב טעם השמטתו מפני שאינו מצוי לכתוב בדרך הזה. גם ז"א לפי דרכו ז"ל בחבורו: ודע דק"ל במש"כ הרע"ב דאם היוונים חתומים למעלה השמאלי כשרו. דמשמע אפי' הגיטין עצמן כתובין עברית (ועי' לקמן ע"ב בתד"ה דהא) אמאי לא חיישינן דהיונים הפכו כתבם לסדר כתיבת הגט. וכן יקשה הא דמשמע ממתניתין דאם העברים ראשונים הימני כשר אף דהגיטין כתובים בלשון יווני נימוש דנמא גונדלית חתמו ככתיבת הגט (ובדוחק י"ל דדוקא בעדים חייפינן להתדמות אחרונים לראשונים מפני שאין חותמין אלא זה בפני זה) ולפמד"ר דמתמם דקופא בלשונם לומר נקראין עמו דל"ל דנקראין בשוה עם הגט (כמו לשון עמו דבמשנה דלקמן) והיינו ט' והייט אם הגט כתוב עברית אינו כשר אלא אם העדים הראשונים עברים דנקראין בשוה מימין לשמאל. ולאפוקי אם הראשונים יוונים דאין נקראין עמו בשוה דשניהם פסולים אף השמאלי (ודלא כהרע"ב) וכן אם הגיטין כתובין יוונית והעדים הראשונים עברים שניהם פסולין אף הימני מטעם הנ"ל וכן בעינן בעצ"ס: רש"י ד"ה שניהם עברים בסופו. כזה. וציון יד ונשמט הציור בדפוס: ד"ה עד אחד עברי. מה שהוגה הוספת ב"ת „שלא כדרכו" טעות גמור: גמ' דלא כתוב עד. ונראה דהשתא לא נריכנא אלא לתירוצא קמא דכתב ראובן בן אקמא. דבן יעקב לחוד בלא עד לא מתכשר כדמוכח במשנה דלקמן. ותימה על התוי"ט שהביא ב' התירוצים יחד. ונראה דנמשך אחר הגי' דבמשניות לקמן בן איש פלוני ולא כתב עד כשר (ולכאורה מוכח כן מהא דפריך ולתכשר האי בראובן בן לפרש"י) אבל הרי"ף והרא"ש והפוסקי' (עי' בטור סי' ק"ל ובב"י שם) גרסי כגי' שלפנינו במשנה שבגמרא וכ"ה הגי' בירושלמי: תד"ה ולתכשר הכי. שיוכל לפרש הוא יעקב הוא עצמו בן ראובן. וכי תמני דידעינן בכך חתימה דלאו דיעקב. ר"ל וא"כ ע"כ מתפרשת החתימה כפשוטו בעברית ראובן בנו של יעקב וכ"ת מפרש"י. וכמהרש"א במחכ"ת יצא בכאן מדרך הפשוט: ע"ב רש"י ד"ה דלמא גונדלית. דברי המהרש"א במש"כ די"ל ודאי כו' לא יכולתי להולמן. וכך הנ"ל דא"ת דעברי השני חתם כדרך היווני שוב אין לומר דהיווני אחריו יחתום כדרך העברי כיון דגם הוא אדרבה חתם כדרך היווני: ד"ה שניהם פסולים. שאין נקרין החתימה לא עם זה כו' כן עם אותו שרגלי החתימות כלפי גגו שפיר נקראין. אלא דבעינן שיהיו נקרין בסופו:

דף פח ע"א גמרא עד י' דורות רבי שמעון ב"א כו' כצ"ל: רש"י ד"ה אלא בדיסקי. כשהיה מזמין כו'. ולעיל (לו) פי' שטרי סו"ת ושלומות. ובגמרא קדושין (ע ב) מלינו דיסקא דהזמנותא וכן בב"ק (קיב ב) דיסקא מב"ד הגדול: תד"ה ולמא דלר"ע דאמר כו'. הוא לעיל (לב ב): ע"ב רש"י ד"ה מיפסל נמי. כשלא כדין דישראל כצ"ל: תד"ה ובעובד כוכבים. והא דנקט אפי' כו' כצ"ל. וכן הועתק במהרש"א: ד"ה ולא. ואשה פסולה לדון כו'. דאי הות כשרה לדון (וכדמסקי בתירוצא קמא) אף דקרא דלפניהם לא איירי רק בדיינין אפ"ה הוה א"ש הא דיליף מיניה דנידונית ג"כ משום די"ל דסמיך אדרשה דהתקופשו וקופו דבסנהדרין (יט) ע"ש. אבל כיון דאשה פסולה לדין והקרא איירי בדיינין וא"כ ע"כ אינה בכלל דלפניהם ודאי קשה היכא יליף מיניה דהשוה אשה כו'. ואהא תי' ר"י דקרא איירי בין בדיינין בין בנידונין והא כדאי' וכת"ש בפ' ב"ש א"כ נהי דבנידונין כו' ע"ש ועי' במהרש"א. והא דמשמע לעיל (ה ב) דאשה פסולה לדון ע"ש ברש"י ד"ה כיון דאשה כשרה. כבר כתבתי ישוב לזה בב"ק (טו) ע"ש: ד"ה במילתא. ומה שאנו מקבלים כו'. עי' בדבריהם בקדושין (סב ב) בסד"ה גר ובמה שציינתי שם: רש"י במשנה ד"ה יצא. פלונית נתקדשה היום כו' כצ"ל עי' לקמן בגמרא: ד"ה זרק לה קידושיה. וה"ה נמי איפכא. עי' יבמות (לא ב) אלא אמר אביי יגיד עליו ריעו כו': ד"ה והאמר ר"א. אם נשאת לכהן ויצא עליה קול כו' כצ"ל וכ"ה בהר"ן: גמרא והא אמר ר"א כל קלא דבתר נשואין ל"א ליה. מה שהקשה המהרש"א איסתמיטתיה דכבר העיר הר"ן בכזאת ותירץ דה"ה פשיטא ומריבא שמעינן לה. אך ק"ל על תירוצו דלמא אשמעינן דאפי' בח"ע חיישינן לקלא: תד"ה והאמר. דברי מהרש"א כאן מגומגמין דהא הכא בכהן אחד מיירי שיצא עליה קול שגירשה והיא יושבת תחתיו:

דף פט ע"א גמרא אדרבה מדאמר רב ששת כו'. נ"ל משום דהלכה כר"ש נגד ר"א כמש"כ התוס' בעירובין (מ) ד"ה אדעתא וגם הרא"ש כתב כאן דהל' כוותיה באיסורי לכן קאמר אדרבה: מה שציין בגה"ש לעיין בתוס' ב"ב ד"ה ואתא (כצ"ל). ל"י מדוע הרחיק העיון כי כמו כן כתבו לעיל (פא) ד"ה ובנהרדעא: רש"י ד"ה בעיר אחרת. פלונית נתקדשה היום כו' כצ"ל ועי' מהרש"א: ע"ב גמרא רז"א במקום אמתלא חוששין לאמתלא. האי חוששין היינו לקולא ועמש"כ לעיל (עג ב): שם לאו משום דאמרי' על תנאי קדים. מזה ק"ל על תוס' דיבמות (ר"ד פט) במה שהקשו ולימא טעמא משום קדושי טעות דכהן כו' ותירצו דר"ע לחוד הוא דחייש כו' ע"ש. דאכתי תקשה דילמא טעמא משום קדושי טעות דהכא. אלא ע"כ צ"ל דסוגיא דהתם אזלא כר"פ דהכא: רש"י ד"ה ה"ג א"ל מקום אמתלא קאמר כ"נ דצ"ל: תד"ה והלכתא. ואע"ג כו' דאי רבה כו' וכן העתיקו ביבמות (קטז) בד"ה וליהמנה. אבל לפנינו בנדרים שם הגי' רבא: ד"ה אמר. דכיון דודאי קדשה ראשון כצ"ל:

דף צ ע"א גמ' ד"ה והלכתא. אבל בקול אחד יש להחמיר כצ"ל: במשנה ב"ש כו' דבר ערוה שנאמר כו'. לכאורה קשה דהא שם בפרשה כתיב ושנאה האיש האחרון כו' ורש"י פי' לקמן (ע"ב) אם שנאת שלח כר"ע. מוכח דשנאה משמע אפי' מחמת שמצא אחרת נאה הימנה (ולצ"ק מהא דפסחים (קיג ב) דמוקי שם שונא דקרא דחזיא ביה דבר ערוה). ובקל י"ל כיון דבכבר נמצא בה דבר ערוה תחת בעלה הראשון לכן מותר השני לגרשה אפי' במצא אחרת כו'. והעיקר נ"ל דבבעל שני אפי' אחר אלמנות מותר אף לב"ש במצא אחרת כו'. וי"ל עוד דהא דקאמר הש"ס לקמן הא בזוג שני כולל ב' ענינים בין שאלו הוא זוג שני אף שהיא עדיין בתולה. ובין שאלה הוא זוג שני אף שהוא עדיין בחור. וזוג ראשון אינו כי אם בחור עם בתולה. ומה שאמרו שם כל המגרש אשתו ראשונה כו' כולל בניהם היינו שהיא ראשונה לו שהיה בחור. וגם היא ראשונה בנשואיה וכדאמרינן ביבמות מאי שניה שניה בנשואין ע"ש בר"פ כילד. וא"ש מאי דכתיב בתריה דהוא קרא דכסות דמעה. אשת נעוריך (פי' שלקחתה בימי נעוריך (היינו שלקחתה בעודך בחור) ואשת בריתך (היינו שלקחתה בעודה בתולה) כדאמרי' בסנהדרין (כב ב) אין אשה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי: גמרא רע"ם כי מצא כו' א"כ מצא כו'. עמש"כ בס"ד בפסחים (לג): שם ויש לך אדם שזבוב נופל לתוך תמחוי מוצצו כו'. שינה במשל זה מכום לתמחוי לרבותא דהתם תמחוי הוא רותח כדמשמע בשבת (מב ב) במשנה ולכן ודאי קבל הבלוע טעם מהזבוב. ומדינא אולי מותר דנו"ט לפגם הוא כדאיתא בטוש"ע יו"ד סי' ק"ד. שוב ראיתי להגר"א ז"ל שם שהעיר מכאן: רש"י ד"ה כי מצא. כי תלאה תמור. תמוה דכי זה הוא משמש במקום דילמא כמו שפי' בעצמו ברים ר"ה ובנימוקיו שמות (כג ה): ע"ב גמרא. לומר שאין זה בן זוגו כצ"ל: רש"י ד"ה זוג ראשון. כדכתיב בתריה אשת נעוריך כו'. תימה דכ"ז כתיב קודם כי שנא שלח. ואולי דר"ל בתריה דקרא וזאת שנית כו'. ולא היה לפניו הגי' בגמרא סופיה דקרא דואמרתם:

סליק מסכת גיטין בס"ד

הגהות וחידושים למסכת גיטין

מאת הרב הגאון האמתי מופת הדור מוהר"ר צבי הירש חיות חונה בק"ק זאלקווא והגליל.

דף ב ע"א משנה מאשקלון לדרום ואשקלון כדרום. נ"ב מכאן מוכח דאשקלון מדינת הים הוא. והקשה אותי חכם מופלג אחד לשיטת תוס' (פסחים ג ע"ב) ד"ה מאליה מי קא סלקו לך. דמי שדר בח"ל פטור מן הראיה. א"כ איך יפרנסו דברי הירושלמי פ"ג דפיאה דאמרינן בם תרי אחי הוו באשקלון הוי להון מגורין נכראין אמרו כד אלין יהודאין סלקין לירושלים אנן נסבין מהן כל מה דאית להון זימן הקב"ה מלאכים נכנסים ויוצאים ע"ש. כאינו דגם מאשקלון עלו לרגל והרי דר בח"ל פטור מן הראיה לשיטת התוס'. וא"ל דבאמת לא עלו לרגל מצד החיוב רק החמירו על עצמם במקום שפטורים מן הדין. א"כ שוב יוקשה כאן קו' הש"ס (סוטה כא ע"א) על הא דאמרו שם זכות תולה זכות דמאי אילימא זכות דתורה הרי אינה מצווה ועושה ע"ש. כאינו דהיכי דאינו מצווה ועושה לא שייך זכות מגין מן הפורעניות. וכאן כיון דבני אשקלון פטורים מן הראיה מן הדין. א"כ ל"ש זכות תולה ומדוע עביד הקב"ה להון נסים בכדי שכ"ל החכם השואל. ובאמת לדעתי לא דמי להך דסוטה כלל. דשם מקשה הש"ס דזכות דתורה אין יכולה להגין עליה מפני שאיננה מצווה. אבל בנידון דידן מאן לימא לן דעי' זכות עליה לרגל עביד להון קב"ה נסין. דילמא הוי להון מצות אחרות אשר הגינו עליהם ובשבילם נעשו להם נסים. ועוד תמלא מדרש שה"ש פיסקא מה יפו פעמיך. מובא ג"כ ענין דשני אחין רק שמה הגירסא בזה"ל „כד אילין יהודאין סלקין למצלייה בירושלים" משמע שלא עלו לרגל רק להתפלל במקדש וגם אחר החורבן שלא היו חייבין לעלות לרגל כיון שלא היה להם לא מזבח ולא זבח בכל זאת היו רגילים לעלות לירושלים להתפלל במקום המקודש עיין בראשית רבה פ' פ"א ר' ישמעאל ב"ר יוסי סליק לצלאה בירושלים עבר בהדין פלאטינוס פ"ש אף שר"י ב"ר יוסי היה בזמן רבי הרבה שנים אחר החורבן והארכתי בת"א. ועי' שו"ת משב"ץ ח"א סי' ג': ע"ב תוס' ד"ה לפי שאין בקיאין ומפרש ר"ת דבכל הלכות גיטין בקיאין רק לה לשמה אינה נראית להם עיקר. נ"ב עיין ירושלמי כאן משמע דבכל דקדוקי גיטין אין בני (א"י)[חו"ל] בקיאין ועי' פני משה שם מ"ש בזה: תוס' ד"ה עד אחד נאמן באיסורין וא"ת אי נילוף מנדה אפי' איתחזק איסורא נמי. נ"ב עי' חידושי הרמב"ן כאן שכ' דשאני נדה מתוך שנאמנת על עצמה נאמנת ג"כ לגבי בעלה. ועי' חי' רמב"ן יבמות ר"פ האשה רבה שכ' הרמב"ן בזה"ל. אפשר לומר שאני נדה דרחמנא הימנה תאמר מעשה בל עצמה שהוא מעשה על עצמה מתוך שנאמנת לעצמה ועושה מעשה בכך נאמנת לגבי בעלה ע"ש. והנה לשון הרמב"ן מסולל הבנה. והגאון ר"מ סופר ז"ל השיב לי דכוונת הרמב"ן כיון דכל האיסור נדה נתחזק רק על פיה. ותפ"ז נאמנת ג"כ לספור לעצמה לגבי בעלה. והנה מוז שבדברי הרמב"ן גיטין אין לפרש כן דמבואר קושייתו היכי דפירסה נדה עמו במטה או ביולדות דבכה"ג לא נתחזק איסור על פיה לבד. הנה יותר קשה הא בנדה לא נתחזקה רק על פיה א"כ מלקות וחטאת בנדה היכי משכחת וע"כ לריך אתה לומר כיון דנתחזק הענין והתורה האמינתה לאיסור א"כ שבו דברים לענין אין ספק בו כמ"ש הרמב"ם פט"ז מהל' סנהדרין הל"ו וז"ל א"נ שני עדים למלקות רק בשעת מעשה אבל האיסור עצמו יוחזק בעד א' כיצד אמר ע"א חלב כליות הוא ואכלו אדם אחר בעדים. אחר שהותרה בו לוקה אע"פ שעיקר איסור נחזק רק בע"א ע"ש וגם כאן כיון דהאמינתה תורה שוב חזקה מילתא היא לדון עי"ז בעונשין שבתורה וקי"ל מלקין ושורפין על החזקות. עי' רמב"ם פ"א מהל' א"ב הל"כ ע"ש. וכיון דגם כאן מקרי אתחזק איסורא אע"פ שלא היה רק על פי דבורה לבד ואלים דבורה לעונשין ג"כ א"כ כאינו דהאמינתה התורה להיתר ג"כ אף דאיתחזק איסורא. וכוונת הרמב"ן צ"ע לדעתי שוב נתעוררתי דכוונת הרמב"ן כשטת הרב הפ"י בסוגיא דבנים אומרים מת והמהרש"א יבמות ר"פ האשה רבה. דלא אמרה תורה הולכין אחר חזקה אלא למי שמסופק אבל אם (העובר)[הוא] טוען ברי נגד חזקה לא שייך שמוזהר על ספק כודאי מחמת החזקה אחר שלדעתו אין כאן ספק רק ברור אצלו שטענין כנגא נהפך החזקה ע"ש. וגם כאן כוונת הרמב"ן כיון שנאמנת לגבי עצמה נגד חזקה ואין אפשרות להלקות אותה היכי שאומרת ברי אע"פ דהוחזקה נדה משום דבדידה ליכא ספק רק ברי לה שאיננה נדה א"כ נאמנת ג"כ לגבי בעלה דעיקר מלקות לבעלה אינה רק מלידה ואם היא נאמנת לפטור עצמה מן המלקות שוב אין אפשרות לחייבו אחרי שנאמנת שאיננה נדה כמו התם בסוגיא דבנים אומרים מת כיון דהומרת ברי לי א"כ הבא עליה בא"ס תלוי קאי ולא בחטאת ע"ש. אכן נריכים לעיין עדיין בכך דינא דקי"ל הוחזקה נדה בשכנותיה בעלה לוקה משום נדה היכי משכחת לה וע"כ רק דליתא לפנינו ואכ"מ. ועי' חי' ריטב"א יבמות ר"פ האשה רבה ד"ה מי דמי שהקשה ג"כ קו' זו דנדה איתחזק איסורא וש"מ נאמנת. וכ' בזה"ל תי' ז"ל דהתם שאני שא"א אלא כבן ועוד כיון שדרך הדם להיות פוסק ורגלים לדבר ואי משום טבילה הא אמרינן כל שבידו לתקן נאמן עכ"ל. והנה לפני דפוס לווארנא ות"מ משובש גמור ודבריו מסוללים הבנה ויש לתקנם ע"פ תי' השני של הרמב"ן וז"ל גבי נדה א"א שתבוא עדים לספירת זיבתה ונדתה וספירתה. לפיכך אין דנין אפשר מאי אפשר עכ"ל וכן בריטב"א לריכים להגיה במקום כבן נ"ל כס"ב. והכוונה דאין אפשרות כאן לעדים ומ"ש הריטב"א כיון שדרך הדם להיות פוסק הוא ע"ם וצ"ל כיון שדרך הדם להיות פוסקה וכן הוא ברמב"ן וריטב"א יבמות ר"פ האשה והיינו דהוי כפוקה עשוי

שעויה להשתנות ואינה חזקה אלימתא חזקה כזו ומפ"ז נאמנת אשה נגד חזקה כזו ע"ש : ד"ה סתם ספרי דדייני תגמר גמירי והוי מיעוטי דמיעוטי דלא חייש אפילו ר"מ . כ"ב כן הוא (ע"ז נד ע"ב) גבי גבינת בית אונייקי דמסיק הש"ס בהדיא דלמיעוטא דמיעוטא אפילו ר"מ לא חייש ועי' תוס' (ע"ז מ ע"ב) ד"ה ר"מ גזר שאר מקומות :

דף ד ע"ב

גמרא בזמן שאין בהמ"ק קיים מא"ל כיון דאיכא בתי דינין קבועים משכח שכיחי. כ"ב עיין (חולין מח ע"ב) מעשה ועלו עליה בני עסיא שלש רגלים ליבנה לרגל שלישי התירוה להם הרי דאף לאחר חורבן עלו לרגל במקומות שקבועים דיינים לשאול מהם הוראות . ועי' חולין (פז ע"א . ע"ז נו ע"ב יבמות קכב ע"א) והתנא ג"כ שגם אחר החורבן היו משהין שעם כל ספיקותיהם לשאול את החכמים ברגל בשעת קיבוץ החכמים יחד :

דף ה ע"א

גמרא במה יחזור הדבר לקלקולו. כ"ב דוגמת ענין זה תמצא (ביצה ד ע"ב) שלחו מתם הזהרו במנהג אבותיכם זימנין דגזרו גזירה ויחזור הדבר לקלקולו : שם בשעה מיניה שמואל מרב הונא שנים שהביאו גט . כ"ב פי' תוס' לקמן יא ע"ב ד"ה יתיב שכ' דתרי רב הונא הוי סתם ר' הונא שבש"ס היה תלמיד ר' ירמיה . ורב הונא זה אשר שמואל בעי מיניה היה גדול מר' ירמיה שמואל ור' יהודה היו צריכים לו ע"ש ואולי ר' הונא זה הוא ר' הונא הקדמון אשר היה בבבל בזמן רבי זר' חייא הנזכר בירושלמי פ"ע דכלאים ובבלי (הוריות יא ע"ב) ע"ש . ועיין סדר הדורות ערך ר' הונא : ע"ב גמ' תסתיים דר' יוחנן אמר בפני שנים. כ"ב פי' רי"ף והרא"ש כאן דפסקו כר"י משום דברייתא מסייע ליה משמע אבל לולי הברייתא אין הלכה כר' יוחנן נגד ר' חנינא משום דר"ח קשיש מיניה הרבה וביותר מזה כ' מרן הכסף משנה פ"ה מהל' תמידין ה"ע דמפ"ז פסק הרמב"ם שם דהחלות מרובעות היו כר"ה אע"ג דברייתא מסייע לר' יוחנן . וכ' מרן שם וז"ל וטעמו של הרמב"ם משום דר"ח עדיף מר"י וקשיש מיניה דהא רבינו הקדוש צוה לפני מותו . חנינא בר חמא ישב בראש והוי כמו תנא ע"ש והנה על הרמב"ם קשה דהכ' תמידין פסק כר"ח נגד ר"י אע"ג דברייתא מסייע לר"י וכאן פסק כר"י נגד ר"ח משום דברייתא וצ"ע . ועיין יד מלאכי סי' תקכ"ז באריכות לענין כלל זה דר"ח ור"י והביא דעות שונות בזה ע"ש :

דף ו ע"ב

גמרא שתים כותבין שלש אין כותבין . כ"ב כבר התעוררו כלם על הסתירה בדברי הרמב"ם בהל' ס"ת פסק שלש כותבין ד' אין כותבין ובפ"ד מהל' יבום פסק שלש אין כותבין ועי' שו"ת תשב"ץ ח"א סי' ב' בטעם השרטוט ועי' שו"ת רדב"ז סוף ח"ג סי' תרמ"ז שכ' ליישב דברי הרמב"ם . וחילק בין סופר אשר דרכו להיות רגיל בכתיבה מסודרת דמותר שלש תיבות ולא יכתוב חוץ לסדר משא"כ בשאר בני אדם שאינם מורגלים גם שלש אין כותבין ע"ש ועי' תשובות רשב"א סי' תשע"ע וסי' אלף קנ"א שכ' לא הזכירו סרגול אלא לכותב ג' או ד' תיבות והנה ר' אביתר זה לא ידעתי באיזה זמן היה ובש"ס כאן נראה לנו סתירה . הנה מצינו כאן דפליג עם ר' יונתן והש"ס מקדימו עוד לר' יונתן ע"כ דהיה בימיו ור' יונתן ידענו דהיה עוד קודם ר' יוחנן ור' יונתן היה תנא מתלמידי ר' ישמעאל ומובא בהרבה מקומות מן המכילתא שהוא בעל פלוגתא דר' יאשיה ורבי ועי' ג"כ סה"ד ערך ר' יונתן ואיך פליג כאן ר' אביתר עם ר' חסדא אשר היה בזמן אמרון אחר רוב שנים הרבה ואין בידי לפרש בלתי אם נאמר דהאריך ימים מאד : תוס' ד"ה א"כ יצחק בה"ג פוסק כר' יצחק אע"ג דפליג אמתניתא דיודע היה שאיננה עיקרית . כ"ב גם מסוגיין יש להוכיח דברייתא זו איננה עיקרית דקאמר אביי כאן אטו מאן דלא ידע הא דר' יצחק לאו גברא רבה הוא . ולמה לא הוסיף אטו מאן דלא ידע ברייתא לאו גברא רבה הוא דהרי ר' אביתר כתב יותר מן ארבע תיבות בלי שרטוט נגד דין דברייתא דארבע אין כותבין אלא ודאי דברייתא זו איננה עיקרית ובלא"ה כבר הוכחתי במקום אחר דבכ"מ דמובא בתלמודנו לשון במתניתא תנא איננה ברייתא מר' חייא ור' אושעיא ובר קפרא ולוי אשר סדרו ברייתות שלהם בא"י רק ברייתות בבליות כמו כל תני רב יוסף או אייתי מתניתא בידו הנזכרת בש"ס הרבה פעמים ועי' אגדה פ"ק דמגילה מובא שמה על דרשת מגילת אסתר פלוגתת רב ושמואל שהיו בבבל ומביא הש"ס אח"ז במתניתא תנא דומה לדרשתם . וכבר ידעת דכל ברייתות דלא נשנו בבי ר' חייא ור' אושעיא אינם עיקרים לפסק הלכה ומפ"ז גם כאן הך ברייתא כאן שנשנית בלשון במתניתא תנא איננה עיקרית :

דף ז ע"א

גמרא שלח לי' מר עוקבא בני אדם העומדים עלי . כ"ב כבר רמזתי ע"ז במי' לברכות דמסדרי התלמוד היה להם בכל עת טעם וסיבה לסמיכת המאמרים זה לזה וכן כאן סמכו ענין של מר עוקבא. משום דמיירי לעיל מחיוב שרטוט. וכאן גם (מר עוקבא) ר"א שרטט וכו' לקרא דאשמרה דרכי וכן הענין מן זמרא מנ"ל דאסור מספר ג"כ הש"ס דמר עוקבא שרטט וכו' ועי' ירושלמי מגילה פ"ד מובא בתוס' ד"ה א"כ יצחק שם נאמר דמר עוקבא כ' בלא שרטוט רק כתב הפסוקים שלא כסדר הנאמרים בכתוב ע"ש ודע ג"כ דהארכתי במ"א בראיות דכל היכי דמספר הבבלי ענין של חכמי א"י להיפך מן הירושלמי אזי דברי הירושלמי עיקרים מפני דהם היו בקיאי טפי במאורעות חכמיהם ולהיפך היכי דמובא בירושלמי ענינים של חכמי הבבליים להיפך מן הבבלי אזי דברי תלמוד בבלי עיקר . ומה שסמך הש"ס כאן הדרשות של וקינה ודימונה ועדעדה . והדרשות מן לקלג ותדמנה ובקסנה מפני שיש להם סמיכות לענין של מעלה. דהשיב לו ר"א למר עוקבא דום לה' והתחולל לו והוא יפילם חללים . וכן כאן דרשו דמי שיש לו קנאה או נעקת לגימה על חבירו השם יתברך לוחם את ריבו ונוקם נקמתו' והך ענין דכלילא מנ"ל דאסור יש לו סמיכות עם מה שהזכירו למעלה זימרא מנ"ל דאסור וכיון שעסקו בדרשות המקרא הסר המצנפת הביאו ג"כ דרשת ר' עוירא בדרשות סיום המקרא זאת לא זאת . וכיון בדרשה זו אמר ר' עוירא זימנין משום דר' אמי וזמנין משום דר' אסי הביאו ג"כ דרשה על קרא אם שלמים וכן רבים משום דנאמרה ג"כ מר' עוירא זמנין משום דר' אמי וזמנין משום דר' אסי. ואולם אם בא כאן לחשוב כל הענינים אשר דרש ר' עוירא פעם משום ר' אמי ופעם משום ר' אסי א"כ הרי יש לנו עוד מדרשות מר' עוירא אשר נאמרו פעם משום ר' אמי ופעם משום ר' אסי . כמו (ברכות כ ע"ב. סוטה ד' ע"ב. חולין פד ע"ב) ובמאמר מבוא התלמוד אשר אדפוס אי"ה באריכה כתבתי דמעניָנים אלו נוכל לדעת איזהו מסכתות נסדרו מקודם ואיזהו מהם מאוחרים וא"כ"מ : שם אדהכי קם ר' הונא לאפנוי א"ל ר' חסדא קרא כתיב הסר המצנפת . כ"ב אולי הלך ר' הונא משם במכוון מפני דמצינו (ב"מ לג ע"א) משום דבעי מיניה ר' חסדא מר' הונא תלמיד וצריך לו רבו מהו עד ארבעים שנה אקפדו ולא עיילו לגבי הדדי ע"ש ומפני זה הבנתי הא דמצינו (עירובין לח ע"ב) כד נח נפשי' דר' הונא עייל ר' חסדא למירמא דרב אדרב מי אמר רב הלכה כד' זקנים ע"ש ולמה הזכיר כד נח נפשי' דר' הונא והטעם מפני שהקפידו זה על זה ולא עייל ר' חסדא לבה"מ בחייו של ר"ה . רק לאחר מיתתו של ר"ה בא ר"ח לבהמ"ד וזה אמת וכן כאן אף שהיו ר"ה ור"ח ע"פ מקרה במסיבה אחת אבל ראש גלותא בכל זאת לא רצה רב הונא להתעכב שמה זמן מרובה . ור"ח לא רצה להגיד דרשה שלו בפני ר"ה רק אחר שילא ור"ה בא עוד הפעם מפני כבודו של ר"ג ושבח דברי ר"ח : ודע דבירושלמי סוף סוטה הני' ריש גלותא שאל לר' חסדאי מה הדין דכ' הסר המצנפת וכו' שמע ר' יוחנן ואמר הוא חסד ומלוי חסד ע"ש ובמדרש רות פיסקא ז' ה' קטן וגדול שם הוא נאמר ר' הונא ריש גלותא שאל לר' חסדאי א"ל הסר המצנפת מרבותינו והרם העטרה מאומות א"ל את חסד ומה לך חסד [צ"ל ומילך חסד] ע"ש הנך רואה גי' משונות הן בתוכן הענין דשמה נאמר דשאל פי' המקרא ולא על איסור כלילא כמו שבא בתלמודנו וכן בעיקר הדרשה ובשמות המדברים מחולק בין התלמוד בבלי לירושלמי :

ע"ב תד"ה אמר ר"י אימתי בזמן שהספינה גוששת דנראה כספרים דגרסי' ס"פ חלון כ"מ שאר"י במשנתינו אימתי . כ"ב אולם גי' הרי"ף והרא"ש ס"פ חלון (עירובין פב ע"א) דל"ג במשנתינו וכן הוא גי' הרמב"ם פי' המשניות ס"פ תפנין וברפ"ב דחלה ומאן דלא גרס במשנתינו איתא להך כללא בין בברייתא כמו דמצינו כיוצא בזה (כתובות קע ע"א) כ"מ שאר"ג לואה אני את דברי אדמון הלכה כמותו א"ל אפי' בברייתא א"ל מי קאמרינן במשנתנו כ"מ קאמרינן ע"ש ועי' ג"כ (מנחות לא ע"ב) וכ"כ הרי"ף בשבועות פ' כל הנשבעין ועי' יד מלאכי סי' ש"ב שתמה בזה על הרא"ש שסותר דבריו דהכי בעירובין ס"פ חלון ל"ג הרא"ש תיבת במשנתנו ואולם ברא"ש חולין פ' כיסוי הדם כ' כדברי התוס' דוקא במשנה איתא הך כללא ולא בברייתא וצ"ע :

דף ח ע"א

גמ' אלא בספינה דלא מפסיק כו' כארעא סמיכתא דמיא. כ"ב עי' (מ"א סי' ת"ד ס"ק ג' ותמ"א סי' רס"ו ס"ק ז') דכ' בשם התוספות ג"כ סברא זו דמים חשיבו כולהו כחדא דמחוברין הם לקרקע. ועי' (עירובין מג ע"א) דפשיט ליה להש"ס דברתב ד' מקרי ארעא סמיכתא ע"ש וכאן פשיט ליה להש"ס דבעלין כיון דמפסיק אוירא לא חשיב מחובר . ולענין הליכה בקרון בשבת כתבו בפשיטות כ"מ רחב ד' אע"פ שהיא למעלה מעשרה מקרי ארעא סמיכתא ע"ש סי' רס"ו ולא התעוררו בוה אחד מסוגיין ועי' תשובת הרשב"א סי' אלף ק"ע מה שנוגע לסוגיין : רש"י ד"ה איזהו ארץ הר הר מתרגם בירושלמי טורי אמנון. כ"ב בהגהות רי"ב כ' על דברי התוס' כאן דלא נמצא בתרגום ירושלמי ולא ביונתן. ובאמת בכל פ' מסעי כ"מ שנזכר הר ההר תרגם יונתן טורי אמנוס. ומי לא יודע דכיוצא בזה שכיחי החילופים בין נו"ן לסמ"ך ומה שרמז לעיין בערוך ערך אמנוס. היינו שגרס כאן טורי אמנוס ובתרגום ירושלמי גרס באמת טורי מנוס ונחסר אלפ"א כאשונה : והנה מכאן מוכח דגם לפני רש"י היה תרגום ירושלמי המכונה אצלנו יונתן וכן הזכירו רש"י במשנה ראשונה פ"ב דב"מ וכבר ראיתי דהתעורר בזה חכם א' אחר שמסודר היה כבר בפני רש"י. ועוד קודם לזה לפני הרי"ף במגילה פ"ב דב"מ תרגום א"י שכל את ידיו שלחפונהו בידיו א"כ מדוע אין זכר לתרגום ירושלמי ויונתן על התורה בפי' על התורה והביא דרשות רבות בתורה המבוארות בירושלמי ולא רמז עליו עכ"ל החכם. ובאמת אין מזה ראיה דיוכל להיות דבשעה שפירש רש"י פי' לתנ"ך לא היה תרגום זה למראה עיניו ואח"כ נזדמן לפניו כמו שלא זכר בפי' לסדר ויקרא את מדרש ויק"ר . ובכל זאת הן בפרש"י לש"ס הן בפרש"י לחמש מגילות מזכיר רש"י מדרש ויקרא ומזה נראה שהמדרשות לא היו לפניו בתמידות רק לפעמים : ע"ב גמ' שכותבין עליו אונו אפי' בשבת ש"ד . כ"ב עי' שו"ת נודע ביהודה מה"ת חאו"ח ס' ל"ג להקשות מסוגיין על שיטת אור זרוע מובא במ"א הלכות שבת ס' ש"ו ס"א דכתב גלאות איט רק מדרבנן א"כ מאי מקשה הש"ס בשבת ש"ד הרי אפשר לכתוב בגופין שלהם א"ו דא"א כלל שיהיה איזה כתב שבעולם מותר בשבת ועי' מג"א הל' שבת סימן ש"ת ס"ק י' ובנ"ב אהע"ז סי' קכ"ו . ועי' נו"ב מה"ם סי' כ"ע ותמלא בסתר עלמו לסי' ל"ג וא"כ"מ : שם כל נכסי מהו מי פלגינן דבורא בחד דבור . כ"ב עי' רש"י כאן ועי' שו"ת כ"ב מהדו"ק תאהע"ז סי' ע"ב דמסוגיין הוכיח הרשב"א בתשובה סי' אלף רל"ז דברי' לחלק בענין פלגינן דבורא בין אמר אשתך זנתה עמי דבכה"ג פלגינן ובין אם אומר אני זניתי עם אשתך דמכאן מוכח דבאמת מחלקין רק בין דבור אחד לשנים עיין שם :

דף י ע"א

גמרא בשליחות בעל כרחה דבגירושין איתא ובקדושין ליתא . כ"ב מכאן קשה לשיטת הרב נו"ב מהדו"ק תאהע"ז סי' ב שמחליט לשיטת הרא"ש דא"י לעשות שליח לחובתו . א"כ אף מדינא דגמרא דמותר לגרש בע"כ היינו דוקא בעצמו אבל ע"י שליח לא מהני משום דא"א לעשות שליח לחוב לאשה ונעלם ממנו גמרא ערוכה זו דמבואר בהדיא דבגירושין איתא שליחות בע"כ ועי' נו"ב מה"ת תאהע"ז סי' ק"י דהקשה השואל עליו מסוגיא זו ותי' בדוחק ע"ש :

דף יא ע"א

תוס' ד"ה שבתאי גרסינן דשבתי שם ישראל בכ"מ . כ"ב עיין לקמן כ"ו רע"ב ר"ש בשם חזקיה משום קטנה ועי' (ב"ב קסג ע"א) ר' שבתי בשם חזקיה ב' שיטין שאמרו בכתב ידי עדים ע"ש ובירו' מובא ה"פ בשם שבתי עיין סדה"ד ערך שבתי דהביא שם שבתאי שנזכר ס"פ וקיים וקשה להגיה כל המקומות כד' התוס' כאן ע"ש ועי' בית שמואל אהע"ז בשמות אנשים ערך שבתאי מה שהביא בשם המהרי"ט ורש"ל : ד"ה בעאי גרסינן דשמי שם ישראל. כ"ב עי' (ע"ז לט ע"א ודף עו ע"ב) דמשמע דשמי אינו שם יהודי רק שם עבד דוקא ואף שאח"כ נשתחרר מ"מ אינו ראיה דשמי שם ישראל דהרי שם הראשון נשאר לו שהיה לו בגיותו כמו שמי עבדו של ר"ג זכדומה וצ"ע קצת : ע"ב משנה וחכ"א בגיטי נשים אבל לא בשחרורי עבדים . כ"ב שיטת הרי"ף והרמב"ם מובא ברא"ש כאן דרק בחזרה דעת חכמים דלא יוכלו לחזור בעבד אבל עבדא לא נפיק לחירות עד דמטא גיטא לידו . והרא"ש הקשה כיון דזכיה מטעם שליחות ושליח של אדם כמותו א"כ זכה השליח עבור העבד והוה כמטא השחרור לידו . ועי' בר"ן שהתעורר ג"כ בזה . ונ"ל דהנה ראיתי בתוס' דמחלקי בין חוב למתנה דחוב אמרינן ביה תן כזכי משא"כ במתנה . והטעם דכיון שהוא חוב וחיוב עליו מוטל לסלק את בע"ח . א"כ דעתו הותה שיזכה השליח לגמרי משא"כ מתנה שיורא שייך לעצמו דלמא ישנה א"כ רצונו . ולא ירצה לתת לו מתנה ע"ש . לאינו דעיקר תן כזכי תלוי ברצון הנותן והמזכה והולכין אחר אומדן דעתו. והנה כאן בשחרור קשה איך מועיל שליחות הרי קי"ל המשחרר עבדו עובר בעשה ושוב בשל השליחות וכבר התעורר הגאון מהר"י הלוי מובא בתשובות נו"ב מהדו"ק תאה"ז סי' עו והרב נו"ב בתשובה כ' שם דדבר זה מבואר לידי גיחוך . וכי שליח המשחרר הוא זה הרי נעשה שלוחו של עבד ולגבי העבד ליכא איסור להשתחרר. ואולם הרב קצות החושן בחו"מ סי' קפ"ב הוכיח משיטת התוס' ב"מ פ' איזהו נשך דבכל כה"ג צריך להיות שליח של המזכה ג"כ ולא של הזוכה לבד . והדבר נכון קושי' מהר"י הלוי כיון דצריכין בזה לשליחות של המשחרר א"כ הוה דבר עבירה וקי"ל אשלד"ע ע"ש וקו' זו היה קשה להרי"ף ג"כ ותפ"ז יצא כאן לחדש דבר דאומדין דעת המשחרר שלא רצה בזה שישתחרר מיד דאתי השחרור ליד השליח רק דלגבי זה לבד הוי תן כזכי דלא תלי רבו למיהדר ביה אבל עדיין עבד הוא דהרי מחוסר גט שחרור עדיין . וליכא עבירה במה שאמר האדון תן שחרור זה לעבדי ואח"כ כשמוסר השליח הגט להעבד ג"כ ליכא עבירה. כיון דמיד שזיכה האדון השחרור לשליח שוב אסור האדון לעבוד בו . ולא נחסר עדיין רק מסירת הגט ובזה ליכא איסור עשה דלעולם בהם תעבודו כמש"כ התוס' (גיטין לח ע"א) ד"ה כל המשחרר שמיד שסלק האדון כחותו אסור לעבוד בו יותר וכו' ומשום נתינת הגט שחרור ליכא איסור עשה ע"ש. וא"כ חידש לנו הרי"ף כאן דבנתינת גט שחרור ע"י שליח דנוכל לתרץ דבורו שלא יעבור על איסור עשה. דהיינו כיון שיש לנו שני ענינים סילוק רשות האדון מן העבד נעשה מיד. והעבד עדיין דינו כעבד לכל דבר כיון שמחוסר ג"ש ואח"כ בשעת המסירה של גט שחרור ג"כ ליכא איסור עשה דהרי ל"ש עשה דלעולם בהם תעבודו . דהרי כבר אסור לעבוד בו וא"כ מתרצין דבורו דנעשה על אופן זה למען לא יעבור האדון על עשה ולמען שלא יתבטל השליחות ונכון :

דף יב ע"א

תוס' ד"ה אלא דכתיב לא תלקט לעני. למ"ד אי עביד מהני א"כ מ"מ לא זכה ביה העני. כ"ב פי' נו"ב מה"ת תאהע"ז סי' קי"א לשיטה זו דאם אמרינן אשלד"ע השליחות בטל א"כ כיון דזכיה מטעם שליחות והתורה הזהירה שלא ללקט לעורך עני א"כ נתבטל השליחות ע"ש שתי' דאם אמרינן אי עביד מהני . א"כ אין איסור רק בשעת לקיטה . אבל אחר שכבר לקט ליכא איסור . ולא הוה דבר עבירה משא"כ א"א אי עביד לא מהני. א"כ נתבטלו מעשיו והוי כעדיין לא לקט . וא"כ ניחא שפיר דנתבטל השליחות . וחידשו התוס' דהאיסור קאי גם אח"כ כשהוא בידו ע"ש ודבריו ברורים דאף א"א אי עביד לא מהני . מ"מ היכי שלקט כבר לא נחשב כאילו לא לקט כלל דאין האיסור מבטל המעשה כמ"ש התוס' בתמורה לענין נורם אוזן בכור . כיון דאף נפלה סכין ולרם האוזן או נתעביד ממילא ג"כ מיחשיב בעל מום . א"כ ל"ש אמרו אי עביד לא מהני דהעבירה אין מסלק המעשה רק הפועל ולא הפעולה וכאן אף דכבר לקט כיון דלא זכה בשביל עני ליכא איסור ונתבטל הזכיה עבור עני אף דהמעשה לא נתבטל : ע"ב גמרא אמר לנו טוב הוא לעבד שאם היה רבו כהן פוסלו מן התרומה . כ"ב בילדותי שמעתי להקשות לדר"מ דס"ל דחוב לעבד שיוצא מתחת רבו לחירות . א"כ איך כתבה תורה בעבד יוצא לחירות בשן ועין . וכי בשביל שעשאו לעבד בעל מום וקבב לו רעה תגוה התורה שיוסיף רעה על רעתו ויוציאהו ג"כ לחירות ואם אמנם שאין דורשין טעמי' דקרא . מ"מ לכאורה נראה שהוא להיפך מסורת הדין וכ"ל דהנה התוס' כ' לקמן י"ג ע"א ד"ה עבדא בהפקירא דבעבד קטן מודה ר"מ דזכות הוא לעבד ועי' נו"ב מה"ת חלק אהע"ז סי' ק"י דלא בכ"מ אומר ר"מ חוב הוא לעבד והיכי דהוא חציו עבד וחציו ב"ח מודה ר"מ דזכות הוא לעבד ע"ש . והנה יוכל להיות דר"מ כרשב"ג ס"ל (ב"ק כו ע"ב) ושחתה עד שיתכוין לשחתה . וא"כ באדון כזה אשר מכוון לעשות עבדו בעל מום בזה האופן מודה ר"מ דזכות הוא לעבד שיוצא לחירות מן אדון רע כזה והוי כמו חציו עבד דמודה ר"מ ופשוט :

דף יד ע"א

תוס' ד"ה כהלכתא בלא טעמא פי' מה שמועיל לקנות אבל טעם יש למה תקנו חכמים . כ"ב כ"ל מכאן סמך לשיטת הגאון בעל מחנה אפרים הל' קנין מכירה סי' ד' וגם הגאון בתשובת בית אפריםחאו"מ האריכו בזה הרבה מאד דרק להפקיר (ב"ד) היו יכולים חכמים אבל לא לעשות אינו זוכה כזוכה ע"ש וכאן נמי נהי דהיה להם טעם לחז"ל לעשות קנין מעמד שלשתן והפקירו מעות של הנותן . דכל קנין דרבנן מקרי הפקר ב"ד כמ"ש האחרונים בטעמא דרבינו ירוחם דס"ל באהע"ז סי' כ"ח וחו"מ סי' ס"ו דקניני דרבנן מועילים שיהי' קידושי דאורייתא . בכל זאת אין כח בידם לעשות אינו זוכה כזוכה ומה שקנה העני מיד אע"ג דלא מטא לידו עדיין ולזה אין כח ביד חכמים וצריכים לבוא לכך דהוי באמת הלכתא בלא טעמא וזה שדקדקו התוס' מה שמועיל לקנות ודו"ק :

דף טו ע"א

רש"י ד"ה תקברם לפי שרשעים היו שהיו מקיימים קולי' בכרם. כ"ב כן הוא בהדיא בש"ס (ב"ב קנו ע"ב) : תד"ה או דקאמר משמי' דנשיא לפי שלא מצינו שהיה נשיא קבעי . כ"ב ובע"כ נשיא דבבל . דברייתא זו בבלית כמש"כ למעלה וכאן אמרו כל מה שירצה שליח יעשה. ופרש"י וכאן אמרו בבבל . דלא נמצא בדורו של ר"נ הבבלי אשר נזכר כאן בברייתא . נשיא בא"י שמו ר"ש רק רשב"ג אביו של רבי אשר ידוע ענינו עם ר"מ ור"נ סוף הוריות . הנה אינו מכונה בשום מקום רק בשם רשב"ג סתם . וכן בנו של רבינו הקדוש לא היה רק חכם ולא נשיא . כמו דצוה רבי לפני מותו אע"פ ששמעון בני חכם גמליאל בני נשיא (כתובות קג ב') א"ו כוונת הש"ס על הנשיא מבבל . כי נמצאו שמה מאז נשיאים וראשי גולה ורק היו שמותם לסדר ממלכתם מסופק עדיין לכן בעי הש"ס כאן . אבל שמות הנשיאים בא"י ושושלתא דהלל נודעו לכל . ואינה נופלת בעיית הש"ס ע"ז . ובמקום אחר אאריך בזה אי"ה :

דף יז ע"א

במשנה שהיה ר"ש אומר נכתב ביום ונחתם בלילה כשר בגיטי נשים. כ"ב עיין רמב"ם בפירוש המשניות דכתב עיקר תיקון הזמן בגיטין הוא משום בת אחותו . לפיכך אין בין היום והלילה דבר שיתחדש כמו זה ע"ש. וכבר תמהו עליו כלם דהרי בסוגיין אמרינן דאליבא דר"ש לא אמר ר"י הטעם משום במה יחפה רק משום פירות. וכיון דס"ל לר"ש כיון שנתן עיניו לגרשה אין לו פירות. מפ"ז כשר בו מוקדם ע"ש . והנלע"ד כיון דדעת ר' יוחנן לקמן י"ח ע"ב . דהכשיר ר"ש מכאן עד י' ימים ונכתב ביום ונחתם בלילה לאו דוקא. וא"כ בזמן ארוך שייך שפיר הטעם דשמא יחפה. ושוב קשה מ"ש דר"ש דמכשיר . ומפ"ז ר"י לשיטתו מוכרח לתרץ דאליבא דר"ש לא הוי טעמא רק משום פירות . אבל משום זנות לא עשאו תקנה דלא שכיח. אבל הרמב"ם ידענו דנתן יתרון לדברי הירושלמי על הבבלי במקום דליכא כ"מ נדינא . רק לברר פי' המשנה ובפרט דכבר כתבתי למעלה דהיכי שבאו דברי הירושלמי להיפוך מן הבבלי בדברי חכמי א"י אזי לירושלמי היתרון מפני שהם בקיאי טפי בגורות השמועות אשר נאמרו מחכמי ארצם . והנה ר"י ור"ל חכמי א"י הם . וכאן אמרו בירושלמי להיפוך דר' יוחנן ס"ל דלא הכשיר ר"ש רק לאלתר דוקא ולא לזמן מרובה . וא"כ המשנה מתפרש שפיר לפ"ז דגם ר"ש ס"ל הטעם משום שמא יחפה רק בזמן קצר לא חיישינן לזנות למען לא נשוה פלוגתא רחוקה דפליגי רבנן ור"ש בשני דברים דר"ש ס"ל זנות לא שכיח . וס"ל כיון שנתן עיניו לגרשה אין לו פירות ורבנן ס"ל זנות שכיח ויש לבעל פירות עם שעת נתינה . ועי' הרב פ"י כאן דהתעורר באמת על מה שהצריכו לעשות כאן פלוגתות רחוקות ע"ש . ומפ"ז בחר לו הרמב"ם לפרש המשנה בטעם דר"ש אליבא דר"י בירושלמי דלא הכשיר ר"ש רק לאלתר ויסבור ר"ש ג"כ הטעם משום שמא יחפה וזנות שכיח . רק בנכתב ביום ונחתם בלילה כשר מפני שבכה"ג דאינו רק זמן קצר לא שכיח שיתחדש ענין כמו זה ופשוט : תוס' ד"ה הא מקמי דאתו חברי ואומר ר"י דחברים הם אומה אחת שבאה בימי ר"י לבבל . כ"ב נלקו דבריהם ופרש"י יש גם כן לתקן דצריך להגיה פרסיים במקום פרקיים. דחברים יקראו פרעער העובדים לשתי רשויות פועל טוב הנקרא הורמוז והוא המושל על האור ועל ענינים הטובים הנמלאים . ומפ"ז עובדים החברים את האש תחת נורת אורמוז . וכבר ביארו עפ"ז לשון הגמרא (סנהדרין לט ע"א) מפלג דידך ולמעלה הורמוז ואכ"מ : ד"ה משום בת אחותו דלא אמרי' אוקמי' אב חזקת א"א ועוד אדרבה אוקמה בכשרות שלא

מקולס באיסור אשת איש. נ"ב פי' פ"י כאן שכ' בסוף דבריו כיון דחזקת כשרות בא מכח רובא ורוב אינם מזנות אף בפנויה וא"כ שזנתה עכ"פ כשהיא פנויה איתרע חזקת כשרות שלה ע"ש ודברי הפ"י נכונים ג"כ מדיש נדה דכ' התוס' שם בשם הירושלמי כיון דקינא לה ונסתרה אזדא חזקת כשרות שלה והיינו כיון דגם סתירה ויחוד אסור מן התורה. וזו שנתיחדה שוב איתרע חזקת כשרות שלה במקצת. ושוב אין דנין אחר חזקה זו כלל והארכתי במ"א לענין דברי הש"ך בנקודות הכסף יו"ד סי' של"ז בענין הקו' על מהרי"י מינץ מנפל עליו הגל עי' ט"ז שם. והיינו כיון שאיתרע שם עכ"פ במקצת חזקת חיים ע"י נפילת הגל. שוב אין דנין בתר חזקה זו. ועי' ח"ל ס' ב' ג' ובנו"ב תהד"ק אהע"ז סי' נ"א:

דף יט ע"ב

גמרא אמר רבא הלכה כרשב"ג ור"ג משמי' דרבא אמר אין הלכה כרשב"ג. נ"ב מכאן קשה לי על שטת הש"ך חו"מ סי' קפ"א ס"ק ט' דכללא דכ"מ ששנה רשב"ג הלכה כמותו לאו דוקא משנה רק הה"ד בברייתא והוכיח כן מדברי התוס' (ב"מ קט ע"א) ד"ה אלא שיטה איתמר ע"ש. ולפ"ז קשה למה צריכין כאן בש"ס לומר הלכה כרשב"ג. וכן איך אמרינן כאן משמי' דרבא אין הלכה כרשב"ג. הרי לא מליט שום חולק על כלל זה דכ"מ ששנה רשב"ג הלכה כמותו. אלא ודאי דכלל זה אין מונח רק כ"מ ששנה רשב"ג במשנתנו ולא ברייתא. ועי' ס' יד מלאכי סי' ש"ז דהאריך הרבה מאד לדחות דברי הש"ך בראיות נכונות. ומכאן לא הביא ראיה לדבריו:

דף כ ע"א

גמרא ודלמא אקנויי אקנו לי' רבנן ופרש"י משום הפקר ב"ד הפקר. נ"ב לפי מה שהבאתי שטת הרב תהלה אפרים אע"ג דיש כח ביד חכמים להפקיר היינו דוקא הפקר אבל לא להקנות ולעשות אינו זוכה כזוכה ומהך דכל אחר לא יבא לשלשת היתומים יתרם כל רכושו. היינו להפקיר ולא להקנות. והרי כאן צריכים הב"ד לפעול שתי פעולות היינו להוציא הגט מידה דהרי הוא שלה אחר שנתנה שכר סופר וזה אינו רק הפקר והתורה כתבה ונתן ועדיין אינו שלו וצריכים הב"ד לפעול שיהיה שלו וזה אין כח ביד חכמים. וא"ל דהב"ד הוציאו הגט מידה ועשאוהו כהפקר והבעל זוכה מן ההפקר א"כ לא יתכן הלשון ודלמא אקנויי אקנו ליה רבנן דמשמע דחכמים עשאו שקנין וצ"ע: שם כתבו על איסורי הנאה כשר. נ"ב מכאן משמע דרק בדיעבד כשר אבל לכתחלה אסור וכ"כ התוס' לקמן ע"ב ד"ה בכתובת קעקע בזה"ל כדאמרינן לעיל כ' על איסורי הנאה כשר אע"ג דאסור לכתוב דמתהני מאיסורי הנאה ע"ש. אולם ברמב"ם פ"ד מהל' גירושין ה"ב משמע אפי' לכתחלה כותבין על איסורי הנאה. ועי' בס' גט פשוט סי' קכ"ד ס"א מה שתמה על מרן הב"י דכ' לשון בדיעבד ופינה לשון הרמב"ם ע"ש. ועי' בו"ת הרשב"א סי' תר"ג מה שייך לסוגי': תד"ה דלמא נתינת הגט. וכן תרומה קי"ל חטה א' פוטרת הכרי אע"ג דכ' מתן. נ"ב עי' תוס' רי"ד ספ"ב דקדושין מובא ג"כ במשנה למלך פ"ו מהל' מתנות עניים וז"ל ודאי מצוה לתת דבר חשוב כיון דכתב ונתן אבל אם אינו רוצה לקיים מצות נתינה ותלה רק חטה א' הנה פוטרת הכרי ויצא מידי טבל רק שלא קיימו הבעלים מצות נתינה ע"ש הרי דמחלק דשני ענינים יש בהפרשת תרומה להפקיע איסור טבל באמת סגי בהפרשת חטה א' לבד. ופוטרת עכ"פ הכרי אבל לקיים מצות נתינה לכהן צריך שיעור וכ"כ הרמב"ן בהשגותיו לס' המצות שורש שנים עשר. ועי' שו"ת נו"ב מהד"ת חיו"ד שכ' ג"כ סברא זו בזה"ל ויש לי לומר דבר חדש שלא קדמני אדם מעולם דבמתנות כהונה יש ב' מצות וכו' ע"ש ונעלם במחכ"ת כי כבר קדמוהו בזה גדולי הקדמונים:

דף כא ע"ב

רש"י ד"ה לא אפשר למקלייה דשייך במצות ואינו רשאי לחבול בו. נ"ב כן הוא בש"ס (ב"ק פח ע"א) דרבנן ס"ל דעבד אחיו הוא במצות ועי' רמב"ם פ"ה מה' חובל ה"ג. ומה שסיים רש"י ואם חבל בו יצא לחירות אלמא אינו רשאי לחבול בו צ"ע דלמה לי' לרש"י הוכחה ע בדבר שמבואר שם בהדיא דטעם הוא משום דמקרי אחיו ולא הצריכו בש"ס שם לדיוק זה שהידש רש"י כאן וצ"ע קצת:

דף כה ע"א

גמרא ואזדא ר' יוחנן לטעמי' האין שחלקו מחזירין זה לזה ביובל ולריכא. נ"ב הנה עשה הש"ס כאן צריכא משום דלמה לי' לר' יוחנן לאשמעינן ב' פעמים דין זה דאין ברירה וקשה לי לעיל בדברי שמואל דס"ל אף האומן פוסל ואזדא לטעמי' דס"ל (כר"מ) דכ"מ ששינו גט [פוסל] פוסל מן הכהונה ולא עביד הש"ס צריכותא. והנה ראיתי ביד מלאכי סי' רמ"ג דהביא כלל מחודש בשם הרב גופי הלכות היכי דפליגי בפירושא דברייתא או שייך אזדא לטעמייהו בלא צריכותא והיכי דפליגי בסברא אזי דרך הש"ס להקשות והא פליגי חדא זימנא או היכי דאמר ואזדא לטעמייהו עושה צריכותא. וכאן הנה ראינו דעושה הש"ס צריכות' בדברי ר"י משום דפליגי בסברא ועל שמואל לעיל דאומר ג"כ מגד סברא לא עביד הש"ס צריכותא וצ"ע. ועי' יד מלאכי שפלפל הרבה בזה ומקושיין לא התעורר:

דף כח ע"א

גמרא דרוב גוססין למיתה. נ"ב עי' תוס' שבועות (לג ע"א) שכ' דזה כ"ע מודו דרוב גוססין למיתה רק לענין עדות קרובים עדיין חי הוא ומקרי ע"י גסותיהם קרובים ע"ש. (ועי' נזיר מג ע"א) דמאן דנפקי לי' מלאהלו שוב אסור לגוסס להתעסק בו ועי' יו"ד סי' ש"ע מבואר דאסור לכהן להיות בבית שיש שם גוסס אע"פ שעדיין לא מת. ועי' ב"ח מובא בש"ך שם דאסור מדינא. ועי' שו"ת בית יעקב סי' ק"ל ובשו"ת חות יאיר סי' ר"א ועי' שטת רבינו יואל מובא בהג"א פ"ד דקדושין על המשנה דאומר זה בני ממזר דגוסס אין מגרש ועי' (סנהדרין עח ע"א) דמחלק הש"ס בין גוסס בידי אדם לגוסס בידי שמים דבידי שמים נהרגין על ידו ובתשובה הארכתי ואכ"מ: שם הא ר"מ דלא חייש למיתה. נ"ב עיין שו"ת ח"ל סי' ק"ו (ועי' כתובות פג ע"ב) דאמרינן בפשיטות מיתה שכיח וכ' התוס' דוקא בהא מפני שרוב פעמים מסתכנת בלידה ע"ש: ע"ב גמרא שמא מת לא חיישינן שמא ימות חיישינן. נ"ב עי' תוס' (קדושין מה ע"ב) ד"ה בפירוש מה שהביאו בשם ר' מנחם מיווני לחלק כה"ג בין שמא קידם לשמא יקדם והביא ראיה מכאן ועי' שו"ת ט"ב מהדו"ק חיו"ד ס' נ"ה דהשתמש ג"כ בסברא זו להלק בין שמא תראה לשמא ראתה ומזה הוציא דבר חדש אף למ"ד וסתות דרבנן בכל זאת סמוך לוסתה הוא אסור דבר תורה משום דלשמא ראתה ל"ח ולשמא תראה חיישינן דאינו מוציא מחזקת טהרה שלה. ועי' שו"ת ט"ב מהדו"ת סי' ק"ג חיו"ד שהחזיק סברתו שם: שם הא קי"ל דכל תשיה לפי תומו מהימן. נ"ב עי' שו"ת ריב"ש ס"י דהיקשה לשטת הר"ן דס"ל דכל מסל"ת צריך להיות דוקא בקיצור דברים א"כ אין מקום לקו' הש"ס כאן דהרי כאן מיירי בלא קיצור דברים ומפ"ז לא ישיאו את אשתו. ועי' ב"ש אהע"ז סי' י"ז ס"ק ל"ח ועי' שו"ת עבודת הגרשוני סי' כ"ט ושו"ת כנסת יחזקאל סי' כ"ב ושו"ת בית אפרים אהע"ז סי' ל"א מה שנוגע לסוגיין. ועי' ג"כ שו"ת מקום שמואל סי' י"ט:

דף ל ע"א

גמרא נתיאשו הבעלים אין מפרישין עליהם. נ"ב פי' פ"י כאן דהתעורר איך מהני יאוש בהלואה והכי מבואר בח"מ בסי' ל"ח דאין יאוש כתוב ולא מלא תי' מספיק. ותמיהני על הגאון הנ"ל כי נעלם ממנו במחב"ת שטת מהרי"ק שורש ג' מובא ברמ"א חו"מ סי' קס"ג דדוקא בחוב שטר לא מהני יאוש דכל אשראי ספק אתיא ספק לא אתיא והוה יאוש במעות אבל בדבר שמתא הוי יאוש וא"נ גילוי דעת הבעלים פשיטא דמהני בו יאוש. וכן בעובדא שלו שהכהר היה הממון אבוד אצל המושל דמהני בכה"ג יאוש אפילו בחוב ע"ש. ועי' או"ת ח"מ סי' ס"ה ס"ק י"ג דהביא ג"כ ראיה לדברי מהרי"ק מדברי הרא"ש לענין שלש מעשרות כרוכות עכ"פ בנ"ד כיון שהלוה להכהן או להלוי רק לנכות להם ממעשרות של שנה ונשתדפו שדותיו בודאי הוי יאוש גמור דמהני אפילו בחוב ומפ"ז אין מפרישין עליהם וזה ראיה ברורה לשיטת מהרי"ק. ועי' טורי זהב וש"ך שם בח"מ סי' קס"ג שהאריכו בזה הרבה ועיין קצות החושן מושפט סי' קס"ג ס"ז שתמה באמת על הפ"י שנעלם ממנו דברי המהרי"ק והרמ"א בסי' קס"ג ע"ש:

דף לג ע"א

רש"י ד"ה אדעתא דרבנן מקדש והרי הם אמרו שיפקיעו כל קידושין ע"י גט כזה. נ"ב מכאן משמע דשיטת רש"י הוא דמטעם תנאי אתינא עלה דהוי כתלה התנאי ברצון חכמים ואם החכמים לא ירצו בקדושין אלו אזי בטלים קדושין מתחלה כמו התנאי הריני נושאך על מנת שירצה אבא דאם לא רצה האב הינה מקודשת ועי' שיטה מקובצת (כתובות ג ע"א) דפירש ג"כ דמטעם תנאי אתינא עלה וכל שלא נכון הקדושין בעיני חז"ל בטלים משום דלא נתקיים התנאי ואולם לפ"ז קשה מה שפרש"י לקמן ד"ה תינח דקדיש בכספא דכ' בכה"ג אמרו חכמים מעות מתנה עכ"ל יאם מפני העדר קיום התנאי נתבטלו הקדושין א"כ אף דנתן המעות לשם קדושין מ"מ בטלים מפני דלא נתקיים התנאי ע"פ השיטה מקובצת. וצ"ל דבלא"ה קשה איך מועיל התנאי ע"מ שיוכשר בעיני חכמים הכי צריך להיות תנאי כפול. ובכל קדושין אינו אומר רק כדת משה וישראל ואינו מכפיל שאם לא יהיה כדת משה וישראל לא יהיו קדושין וצ"ל כמ"ש הרב הפ"י כתובות ר"פ אע"פ ובשו"ת בשמים ראש סי' ר"ד באריכות דע"כ צריכים תנאי כפול רק היכי דצריכים שהתנאי יבטל את המעשה וכיון דקי"ל לא אתי דבור ומבטל מעשה ולענין זה ילפינן מתנאי בני גד ובני ראובן משא"כ היכא דהתנאי א"צ לבטל מעשה רק דבור. והנה קי"ל אתי דיבור ומבטל דיבור פי' (קדושין נט ע"ב). ומפ"ז בכה"ג א"צ לתנאי כפול דא"צ ללמוד מבני גד ובני ראובן ע"ש והאריכו המחברים בסברא זו. והנה אמרינן שם בקדושין דנתינת מעות ליד אשה כמעשה דמיא. וא"כ איך מועיל תנאי אשר תלה ברצון חכמים לבטל מעשה דהרי לא אתי דבור ומבטל מעשה וכאן לא היה תנאי כפול ומפ"ז כ' רש"י כאן דהמעות מתנה ולא נעשה כאן מעשה קידושין כלל דרק נתינת מעות ליד אשה מקרי מעשה. אבל כאן לא היה נתינה לשם קדושין ולא חשיב רק דבור. ושוב מועיל התנאי דתלה בדעת חכמים לבטל הדבור אף דלא כפליה לתנאי וזה נכון: תוס' ד"ה ואפקעינהו ועוד דמוקמינן אחזקתה שהיא עכשיו נשואה דהא"כ נזיר שהיה שותה. נ"ב עי' ש"ך הל' חלה סי' שכ"ג ס"ק ב' ועי' ג"כ שו"ת חות יאיר סי' קכ"ט וסי' ק"ל ע"ש מה שנוגע לענין שלנו. ועי' ג"כ ת"ש הגאון בעל אורים ותומים חו"מ סמ"ג ס"ק ו' לתרץ קו' המהרש"א הא דנקטו אל תשתה ב' פעמים ועי' ג"כ תוס' (שבת ד ע"א) ד"ה קודם ועי' רמב"ן מובא שיטה מקובצת (כתובות ג ע"א) דכל היכי דתלי בדעת אחרים או דמחוסר מעשה אז התראת ספק התראה הוא ע"ש:

דף לד ע"א

גמרא והאי דקאמר להו הכי משום דפטי. נ"ב פי' ערוך ערך דפן שני שסבה הני' כאן משום דדפנוה ועי' (יבמות סח ע"ב) תנין שאם לא רלה דפנו ת"ל וקדשתו ע"ש: ע"ב רש"י ד"ה והלכתא כנחמני ע"ש שרבה בר נחמני גידל אביי בביתו הש"ס את שם אביו נחמני. נ"ב פי' ערוך ערך אביי שכ' באמצע דבריו וז"ל ונקטו לבנן דבר אחוה דרבה בר נחמני וכיון דהוי שמיה נחמני בשם אבוה דרבה לא הוה קרי ליה כל שעתא נחמני בשם אביו אלא אביי בלשון ארמית כאדם שקורא אבי ע"ש. ועי' עין יעקב סוף הוריות וספר באר שבע שם שכ' הטעם מדוע לא קרא ליה בשם אביו וסייע מכאן לשטת הרמב"ם דס"ל בהל' תמרים דאם היה שם אחרים כשם אביו צריך לשנות את שם אחרים כשמזכיר שמם למען לא יזכיר את שם אביו בשמו ע"ש:

דף לה ע"א

גמרא ומ"ש איעבסה דאתרמי לה מקום דינר. נ"ב לא ידעתי מדוע הולרכו לזה והגיה בדברי רב דל"ל כמו שנשבע באמת. הרי בפירוש אמרו בתנחומא ומדרש רבה ר"פ מטות וז"ל ובשמו תשבע אמר הקב"ה לא תהיו סבורים שהותר לכם להשבע בשמי אלא אם יהיו בך כל המדות הללו אז בשמי תשבע. ואמרו שם מעשה בינאי המלך שהיו לו הרבה עיירות וכלם נחרבו על שבועת אמת ע"ש ועי' רמב"ן בהשגותיו לס' המצות מ"ע ז ומגילת אסתר שם: שם ע"ב ניסת אין מדירין אותה דמיפר לה בעל. נ"ב עי' שו"ת בשמים ראש סי' ל"ד דהקשה בשם מהרי"ע דידירוה בנזירות שמשון שאין לו הפרה ועי' הגהות כסא דהרסנא שם שתי' דהרי בנלא"ס הקשה הרא"ש שם איך מועיל תנאי בנזירות הרי כל תנאי שא"א לקיים ע"י שליח אינו תנאי כמו דאמרינן כתובות פ' המדיר וכאן אי אפשר לנדור ע"י שליח ועי' תוס' (נזיר יא ע"א) שהקשה ג"כ קו' זו ועי' תוס' כתובות ר"פ אע"פ ועי' פ"י דהאריך בזה ע"ד התוס' שמה והביא דברי הרמב"ן בחי' לב"ב קכ"ו ע"ב ועי' שו"ת נו"ב מהדו"ק חיו"ד סי' ס"ז דכ' בפשיטות דשבועה שייך ע"י שליח תדמהני תנאי בנדרים ושבועות ועי' נו"ב מה"ת חיו"ד סי' קמ"ז שהקשו לו דנעלמו ממנו דברי התוס' נזיר שהקשו בפשיטות דאיך מועיל תנאי בנזירות הרי א"א לקיים ע"י שליח. ועי' טור וש"ע אה"ע הל' פשה ס"ם תנ"ד שהביאו בפשיטות דשליח יכול לבטל השמץ אף דביטול הוא מטעם הפקר והפקר הוא מטעם נדר כמ"ש הרמב"ם פ"ג מה' נדרים ומלן כ' כיון דהפקר מטעם נדר וכמו שאין יכול לעשות שליח על עשיית הנדר כן לא יוכל לבטל ולהפקיר ע"י שליח ע"ש. וא"כ כיון דנדר אינו ע"י שליח איך אפשרות לתנאי. והנה הרא"ש תירץ נהי דהיכי דלא אפשר ע"י שליח תנאי בטל ומעשה קיים. מ"מ הוי כנדר ופתחו עמו ועל דעת זה לא נדרה ונתבטל הנדר לגמרי. והנה בנזירות שמשון כיון שאין לו הפרה אין מועיל ג"כ פתח להתיר את הנזירות שוב לק"מ ק' המהרי"ע דידירוה בנזירות שמשון דז"א כיון דל"מ התם הפרה א"כ לא מהני תנאי ג"כ להתנות שאם לא גבתה כתובתה לא יחול הנדר ואם גבתה יחול הנדר דהרי תנאי זה אי אפשר לקיים ע"י שליח ע"ש ונכון: שם נדר שהודר ברבים אין לו הפרה. נ"ב עי' שו"ת שער אפרים סי' ע"ב מ"ש באריכות בנוגע לסוגיין. ועי' ש"ך יו"ד סי' רכ"ח ס"ק כ"ו. ובמג"א הל' נשיאות כפים ס"ק כ"ח. ובאחרונים מה שהאריכו בסוגיא זו. והנה על מה שהיקשו בתוס' כאן ידירוה שלא תאכל ככר זה ותאכל נאלתר בפנינו קשה גם כן הרי קי"ל (שבועות כז ע"ב) אכלה כלה נשאלין עליו משום דאיכא עדיין חלות נדר למלקות. ואולי מכאן יש ראיה לשטת הרב חות יאיר סי' קכ"ט שרלה לחדש דבזמן שאין לנו מלקות וקרבן שוב הדין דאכלה כלה [אין] נשאלין. דהרי לא נשאר שום דבר שיהיה מקום לחלות הנדר. ואולם כל הפוסקים החליטו בסתם דגם אכלה כלה נשאלין ולא חלקו בין זמן המקדש לזמנינו ובמדומה לי שראיתי שהתעוררו בזה ואכ"מ:

דף לח ע"ב

גמרא מיתיבי מעשה בר"א שמחרר עבדו. נ"ב עי' פ"י דהקשה דהכי בשמוך אמרינן דר"א ס"ל לעולם בהם תעבודו חובה ולמה ליה להקשות מדברי שמואל ועי' דאף דס"ל לעולם בהם תעבודו חובה. היינו בזמן שהוא עבד חייב לעבוד בו ואסור להניחו שילך בטל. אבל מ"מ רשאי לשחרר אותו. ומפ"ז הקשה מדשמואל דאמר כל המשחרר עבדו עובר בעשה. דמפורש דגם המחרור הוא באיסור עשה ע"ש. ואולם דבריו צ"ע. א"כ איך קאמר הש"ס לקמן ודלמא ר"א סבר ליה לעולם בהם תעבודו רשות. ופרש"י ומאי צורך לתרץ מצוה שאני ע"ש. ולשטת הפ"י הרי דברי שמואל אינו שייך להך דר"א דלעולם בהם תעבודו אם חובה או רשות. ושני ענינים נפרדים המה דזה מיירי בשעה שהוא עבד חייב לעבוד בו. וזה מיירי מאיסור השחרור. וכן נוכל לומר אף למאן דס"ל לעולם בהם תעבודו רשות. בכל זאת אסור לשחררו לגמרי. וצ"ל דעיקר הלמוד של שמואל דאסור לשחרר עבדו הוא מלעולם בהם תעבודו. וכיון דזה אינו רק רשות. שוב לא נדע כלל איסור השחרור. דהרי קרא זה אינו חובה ומשני הש"ס דר"א ס"ל חובה ומורה על מצות עשה. שוב יקשה ג"כ על שמואל דס"ל דגם איסור שחרור נלמד מזה. ואיך יפרנס שמואל עובדא דר"א. והקו' על שמואל שהוא אמורא וקו' הש"ס ודלמא ר"א ס"ל רשות ושמואל לא קשה דר"א ס"ל רשות ושמואל סבר כר"ע דלעולם בהם תעבודו חוב. ועי' (ברכות מז ע"ב) שמה הגירסא והיך עביד הכי והרי המשחרר עובר בעשה תמתע דהקו' הוא על ר"א. ובאמת גי' הש"ס כאן נכונה יותר דהקו' על שמואל. דעל תנא לא מקשה מדברי אמורא. ואף אי סבר ר"א לעולם בהם תעבודו חובה. עדיין נוכל לומר דבמשחרר ליכא איסור עשה: שם דליהוי עם קדוש קאמר. נ"ב עי' רש"י דליהוי עם קדוש ישראל גמור דכ' בהו כי עם קדוש אתה. והנה מכאן משמע דעבד אע"ג דחייב במצות כאשה מ"מ לא נקרא עם קדוש. א"כ בטרפה כתיב כי עם קדוש אתה ובשר בשדה טרפה לא תאכלו. נימא כיון דעבד לא אקרי עם קדוש יהיה מותר בנבלות וטריפות. וא"כ למה עבד כנעני כשר לשחוט הרי אינו בתורת זביחה. ועי' יו"ד סי' א' בפ"ז וש"ך בטעם דברי הטור שכ' דוקא עבדים המוחזקים. ועי' בשו"ת בשמים ראש סי' שכ"ד דהתעורר בזה בענין שחיטת עבדים כנענים ע"ש באריכות:

דף מג ע"א

גמרא כשעשאו טרפה ומאי יורשיו נפשיה. נ"ב מכאן הוכיח הרב פרי חדש בקונטרס מים חיים דכהם שטרפה אינה יולדת כך טרפה אינו מוליד. דאל"כ א"כ מאי דוחק לאוקמי' יורשיו היינו נפשיה לוקי כגון שעשאו טרפה ונתחייב קנס ואח"כ נשתחרר הסבד כולו וגשא אשה והוליד בנים דיורשים נוטלים חלקו. א"ו דטרפה אינו מוליד וא"כ יורשים ל"מ ליה. ועי' ישועות יעקב חיו"ד סי' נ"ח ס"ח מ"ש בזה ענין נאות:

דף מה ע"ב

במשנה קונם אם איני מגרשך וגרשה והתירו לו חכמים שיחזירנה. נ"ב אע"ג דקי"ל באהע"ז סי' קל"ד דהנשבע או הנודר צריך להתיר לו שבועתו. כדי שלא יהי' נראה כמגרש באונס. וא"כ במשנתינו שנדר לגרש אותה בלא"ה לא הוי גט. י"ל דדין זה המבואר בש"ע אינו רק לכתחלה. אבל פשיטא דבדיעבד לא הוי גט בע"כ. כיון דאין האונס מצד עצמו רק הוא בעצמו עשה לו האונס. ועי' מרן הב"י שם. שוב ראיתי בתשובת ללב"ח מובא במרן ב"י אבן העזר סוף סי' קל"ד שהביא גם כן ראיה מסוגי' דבדיעבד הוי גט אף אם נשבע או נדר לגרש ע"ש: רש"י ד"ה מין יהודי. שאינו מאמין לדברי חז"ל. נ"ב דברי רש"י לע"ג דבכ"מ פרש"י מין היינו עובד כוכבים ומזלות פי' (חולין יג ע"ב) ועי' (ע"ז כו ע"ב) איזהו מין זה העובד כוכבים ומזלות. ואיך כ' רש"י דמין היינו שאין מאמין בדברי חז"ל. ועוד ספר תורה אמאי ישרף. וצ"ל דדברי רש"י נכתבים שלא במקומם כאן. ושייכים לקמן בסמוך דתני ר' המנוגא מפשרוניא ס"ת שכ' אפיקורוס ומסור ועובד כוכבים ומזלות ועבד ואשה פסולין משום דאינו בקשירה. והיה קשה לרש"י הייט מין הייט עובד עבודת כוכבים. ובאמת בקצת ספרים נמחקה תיבת מין שמה. אולם לפני רש"י היתה גי' זו. ופרש"י דמין כאן היינו שאינו מאמין בדחז"ל. וגם זה אינו בקשירה מקרי כמ"ש המפרשים בטעם דברי הרא"ש דתיבת לדוקים וביתוסים פסול. כיון דכתיב וזבחת ואכלת וזה כיון שאינו מאמין בתשבע"פ אינו בתורת זביחה. וכאן נמי כיון דתפילין פירושו בדברי סופרים. וזה שאינו מאמין בדחז"ל אינו בקשירה מקרי וזה אמת בדברי רש"י דשייכים לקמן: ונדפסו בטעות למעלה ע"ד ר' נחמן:

דף מז ע"ב

רש"י ד"ה מדאורייתא' לא ואי אין קנין לכנעני כו' וכיון דבכורים כו' מחייב ליקח ולהביא ולי"ד למעשר דלאו מצוה דרמיא עלי'. נ"ב אע"ג דהבאתי לעיל בהגהותי לדף כ' ע"א מ"ש הרמב"ן ס' המצות שורש י"ד דבדברים המצלים יש לנו בהפרשת מתנות כהונה ב' מצות. מצות הפרשה להוציא מידי טבל. ומצות נתינה לכהן. ואם הפריש חלה ותרומה והשליך לאור נסי דמצות הפרשה קיים. והעיסה נפטרת בכך. מ"מ מצות נתינה לכהן לא קיים ע"ש. ושוב איך כותב רש"י כאן דרק בכורים מקרי מצוה דרמיא עליו ולא מעשר. ויש ליישב דמ"מ מקרי מעשר מצוה דלא רמי' עלי'. משום נהי דאם מפריש מתנות כהונה צריך לקיים מצות נתינה לכהן. בכל זאת הרשות בידו לכנים התבואה בלי הפרשה ולא להשתמש בה לעולם. אבל בכורים חובת הגוף עליו ופשוט:

דף נ ע"א

גמרא והתני אברם חוזאה אין נפרעין. נ"ב ראיתי בסדר הדורות ערך אברם שכ' אילולי דמסתפינא אמינא שצ"ל אבימי חוזאה עכ"ל. ולא נתן טעם לדבר מדוע צריכים להחליף הני'. ואולי היה קשה לו. אחרי שאמרו חז"ל ספ"ק דברכות כל הקורא לאברהם אברם עובר בעשה ובל"ת. ועי' בספר בית שמואל שמות אנשים אות אל"ף דבזמנינו כל שם אברם נקרא על שם אברהם אבינו. ומפ"ז כותבין בגט אברהם מלא בה"א. כמ"ש לא יקרא שמך אברם. אולם בכל זאת היה בשם הרש"ל אם יש קבלה שאיש זה נקרא שמו אברם ולא אברהם מפני איזה סיבה. אזי כותבין גם היום שם אברם ע"ש. ואולי גם באברם חוזאה זה היה איזה סיבה לקריאת שמו אברם בדוקא. ועוד הנה חפשתי בסה"ד ערך אבימי ולא מלאתי חכם ששמו אבימי חוזאה. רק ליין לעיין (נדה ה ע"ב) וכשעיינתי שמה ראיתי דשמה נאמר אבימי אתא אייתי מתניתא מבי חוזאה. משמע דלא היה מן חוזאה רק מתניתא אייתי מבי חוזאה. ועי' (כתובות פה ע"א) אבימי ברי' דר' אבהו הוי מסקי ביה זוזי בי חוזאה שדרינהו כו' ע"ש. לאיטו דאבימי לא היה מן חוזאה. רק היה שם פעם א'. והלוה שם מעות לגרשו ושלחם להם ע"י תמא בר אבוה ע"ש: ודע אע"ג דאמרו בבכאשית רבה ס"פ ל"ז על קרא בימיו נפלגה הארץ: ר' יוסי ורשב"ג ר"י אומר הראשונים שידעו יחוסיהם היו מוליאין שמם לשם המאורע. אבל אנו מוליאין לשם אבותינו. ורשב"ג אומר דהראשונים שהיו משמשים ברוה"ק היו מוליאים שמם לשם המאורע. ועכשיו שאין משמשין ברוה"ק אנו מוליאין לשם אבותינו ע"ש. בכל זאת לא מליט בזמן התנאים והאמוראים שהיו עברים

נקראים על שם אבותינו . *) אהרן גד ואשר דוד ושלמה ׳ ובלא ספק דרך מקרה קרה שלא היו חכמים בזמנים שיהיו נקראים בשם זה · או שלא היה לחז"ל לספר מאנשי זמנם אשר היה שמם כן . כמו שמצינו (קדושין ל' ע"א) זבולון בן דן תלמיד שמואל . הנה לא מצינו בשום מקום שיהיה איש בזמן התנאים והאמוראים ששמו זבולון או דן רק במקום זה ובכ"ז מוכח מכאן דמ"מ היו נקראים גם בזמנם בשם זה . ולא ולמד גם על שאר שמות שלא נזכרו במשנה ותלמוד אינו בכוונה על ע"פ מקרה :

דף נד ע"ב גמרא נפלו ונתפלעו. נ"ב עי' תשובת הרשב"א סי' שכ"ה וסי' תל"ח לסוגיא דעד נאמן באיסורין עי' תשובת הרשב"א סי' שע"ו וסי' תרכ"א ובתשובת התשב"ץ ח"א סי' ס"ו :

דף נה ע"א תוס' ד"ה מאי טעמא יאוש כדי לא קני כתבו בסוף דבריהם ור"י לא חיים למצוה הבאה בעבירה . נ"ב מכאן קשה לשיטת הרב ע"א. בתשובה סי' נ"ח דכ' בטעמא דר"י דס"ל (ר"ה כח ע"א) דשופר של שלמים לא יצא משום דס"ל דמצות ליהנות נתנו ומתהני מעבירה. מ"מ אמאי יצא הרי כבר אתעביד עבירה וכ' כה"א כיון דר"י ס"ל מצות להנות נתנו א"כ נעשה תקיעה זו בעבירה ולא יצא דהוי מצוה הבאה בעבירה וכאן כ' התוס' דר"י לא חיים למצוה הבאה בעבירה וכתבתי במ"א לתרץ דדוקא הכא כיון דעבירה כבר נתעבדה וכבר הוא גזול ואף דלא יצא ידי קרבן מ"מ כבר נתעביד האיסור ומפ"ז יצא ג"כ ידי מצוה משא"כ התם גבי תוקע בשופר של איסור הנאה דהרי בלא"ה הקשו קול ומראה אין בו משום מעילה ורק עיקר המעילה כאן מפני הנאת המצוה כמ"ש הרמב"ם פ"א מהל' שופר . ואולם אם אמרינן שלא יצא ידי מצוה שוב לא עבד איסור כלל דהתקיעה בעצמה אין בה מעילה ובכה"ג ס"ל לר"י דהוי מהב"ע ולא יצא ושוב לא נתעביד איסור כלל וכה"ג כ' המהרי"ט בתשובה לענין כ"ת דא"ר לא תעבוד ואכ"מ : **ע"ב גמרא** הרת דדבריהם מי איכא אלא הרת שע"י דבריהם אוקמוה רבנן ברשותי' כי היכי דלחייב עליו . נ"ב מכאן ראי' גמורה לשיטת רבינו ירוחם מובא במרן ב"י אבן העזר סי' כ"ח ובחו"מ סי' ס"ו דאע"ג דמעמד שלשתן אינו רק קנין דרבנן מ"מ מקודשת מדאורייתא וכאן ראינו ג"כ אע"ג דיאוש כדי לא קני דבר תורה בכל זאת כיון דמדרבנן נעשה שלו שוב חייב כרת ג"כ. כיון דהפקר ב"ד היה הפקר וכמ"ש רש"י כאן ג"כ טעם זה דמש"ה אוקמי רבנן ברשותו והיינו אע"פ שכתבתי לעיל בהגהות השייכים לדף כ' ע"א בשם מחנה אפרים דחז"ל לא יוכלו לעשות רק הפקר ולא קנין מ"מ כאן שכבר נפקע רשות בעלים ע"י יאוש והפקר של חז"ל א"כ קנה הגנב את הגנבה בקנין תגר או במשיכה . ועי' תוס' (ב"ק סו ע"א) ד"ה באיסורא אתי לידיה ובת"א האלכתי :

דף נו ע"א גמרא שדא ביה מומא בניב שפתים ואמרי לה בדוקין שבעין . נ"ב עי' תשובת הרשב"א סי' שכ"ו איך אפשר להטיל מום בדוקין שבעין . ובלא השואל להגיה ברים שבעין או שהחליפה בבהמה אחרת שהיתה לה דוק בעינה . ועי' תשובת הרשב"א שם ועי' מדרש קינות פסקא בני ציון היקרים שמה הגירסא דעשה כולם בעלי מומים והכהן הקריב אחרים תחתיהם ע"ש : **שם** ענותנותו של ר' זכריה בן אבקולס החריבה ביתנו . נ"ב לא ידעתי מה ענוה היתה בזה שלא הניח לקבל קרבנו ולא להורגו והיה לו להש"ם לומר לדקתו או חסידתו של רזב"א. אבל לא לשון ענותנותו . ועי' רש"י שהרגיש בזה וכ' שבלנותו אבן באמת ענוה לחוד וסבלנות לחוד . אולם לפי הדין היה מותר להקריב בעל מום וקרבן בזה הענין שהיה סכנה לכלל ישראל עיין (יומא סט ע"א) דלבשו הכהנים בגדי כהונה שלא בשעת עבודה והיו לובשין שעטנז . מ"מ עת לעשות לה' הפרו תורתך ועי' מג"א או"ח הל' לולב סי' תרנ"ו ס"ק א' שכ' ג"כ ראיה מש"ם כאן דמותר לעבור על לא תעשה מפני אימת המלכות ע"ש . והיינו מזה דחזינן דלא היה נכון בעיני חז"ל דרכו של רזב"א שאמר יאמרו בעלי מומים קרבים לגבי מזבח . מוכח שמן הדין היו מותרין מפני אימת מלכות . וכן אם היו הורגין את בר קמצא היו עושין ג"כ כדין מפני שרדף אחר כלל ישראל והבא להורגך השכם להורגו . ואולם מפני גודל ענותנותו של רזב"א לא הרהיב בנפשו עוז לעשות בזה הלכה למעשה ותמה שיחשדו אותו שעשה שלא כהלכה ולא החשיב עצמו לגדול ולקבוע בדעתו להיות עושה הלכה למעשה ולתלות בהוראת שעה . וחישב כי הדבר נמסר רק לגדולי הדור . והוא אינו ראוי לזה לעשות גדולות שלא כתורה ולתלות כי עושה למען לגדור גדר ולעמוד בפרץ . ומפ"ז אמרו לשון ענותנותו הייתה במה שלא רצה לעמוד על דעתו זאת היתה הסיבה לחורבן הבית . ועי' מדרש קינות פסקא בני ציון היקרים נאמר שמה והיה שמה ר' זכריה בן אבקולס שהיה סיפק בידיהון למחות ולא מיחה היינו ג"כ על כוונה זו . שהיה בידו להורות הוראת שעה משום עת לעשות לה' הפרו תורתך : **רש"י** ד"ה אבא סיקרא כך שמו . נ"ב לדעתי נראה כי ריש בריוני הוא העתקה מן אבא סיקרא כי סקרא בלשון יון ורומי רוצח . עי' רש"י כאן במשנה לקח מן הסקריקין רוצח . וכן ראיתי ביוסיפון לרומיים שהפריצים שהיו בירושלים ואשר סבבו חורבן הבית ע"י ששפכו דם נקי הרבה ושרפו את בתי מסכנות והאוצרות מן התבואה קורא בשם סיקריקין במקומות הרבה . ואבא סקרא הייתו ראש הסקרין לרים בריוני הוא העתקה מן אבא סקרא ואינו שם העצם כמו שחושב רש"י ז"ל . ועי' מדרש קינות פיסקא היו צריה . ושמו הי' בן בטיח : **ע"ב גמרא** א"ר פנחס בן ערובא אני הייתי בין גדולי רומי ונמצאו בו כלפור דרור משקל ב' סלעים . נ"ב עי' מדרש ויקרא רבה אחרי פכ"ב פיסקא איש איש מבית ישראל אשר ישחט שור דנאמר ענין זה בשינוי קצת כי שמה נאמר שלקח ב' זונות ועבר עבירה על המזבח . וכן שאר שינויים . אולם שמה נאמר א"ר אליעזר בר' יוסי תמן הוינא ושקלוה ע"ש . נראה יותר מגי' הבבלי דר"א ב"ר יוסי היה ברומי כמו דאמרינן (מעילה יז ע"ב) והוא העיד על הכין שהיה כתוב שמה קודש לה' בשיטה א' (סוכה ה ע"א) וכן על הנזאות כמו שמובא במעילה שם עיין שם : **שם** אונקלס בר קלוניקס בר אחתי' דטיטוס בעי לאיגיירי . נ"ב עי' סדר הדורות ערך אונקלס שכ' בשם מאור עינים שאין זה אונקלוס הגר בעל המתרגם דהרי מצינו (ע"ז יא ע"א) מעשה שמת ר"ג הזקן ושרף עליו אונקלס הגר כליו ע"ש. הרי דבמיתת ר"ג הזקן היה אונקלס כבר מתנהג בדת יהודית . ור"ג הזקן קדם הרבה לטיטוס דהרי אף בנו ר' שמעון בן גמליאל נהרג ב' שנים קודם החורבן. והיה ר"י בן זכאי לנשיא בזמן הקצר הזה . ובקש מן הקיסר שיחזור שלשלת דר' גמליאל לאיתנה הראשון . וכן היה שנעשה ר' גמליאל דיבנה לנשיא כידוע . אלא ע"כ אונקלס זה הוא גר אחר שנתגייר בזמן טיטוס . וקצת חכמים רצו לומר דאונקלס זה הוא עקילס הגר אשר נתגייר בזמן ר"א ור' יהושע כנזכר בתנחומא פ' משפטים ורק בתנחומא נאמר שהיה בן אחותו של אדריאנוס קיסר . ואילופים כאלו שכיחים מאד בין המדרשות וירושלמי שהמה באו מארץ ישראל לתלמוד שלנו אשר נשנה בבבל :

דף נז ע"א גמרא ששים ריבוא עיירות היה לו לינאי המלך בהר המלך . נ"ב במדרש קינות ובירושלמי פ"ד דתענית הגי' שמנת אלפים עיירות היו בהר המלך . ובמדרש פ' תמות הגירסא ב' אלפים עיירות היו לו לינאי המלך . ראיתי גי' משונות בזה : **שם ע"ב** קול יעקב אספסיאנוס קיסר שהרג בביתר ד' מאות ריבוא. נ"ב אספסיאנוס ט"ס הוא וצ"ל אנדריאנוס דאספסיאנוס היה קודם חורבן ירושלים . והיה אביו של טיטוס וחורבן ביתר היתה שנים וחמשים שנה אחר החורבן שהקדם ע"י טיטוס כנזכר במדרש קינות ובירושלמי פ"ד דתענית והגי' הנכונה כאן אנדריאנוס שהוא שהחריב את ביתר ואמרו בירושלמי שלש שנים ומחצה שעשה אנדריאנוס מקיף על ביתר ועי' בהגהות הגאון מהר"א מווילנא ז"ל : **שם** מעשה בד' מאות שנשבו לקלון כו' קפצו לתוך הים . נ"ב עי' (ע"ז יח ע"א) דר' חנינא בן תרדיון ואמר מוטב שיטלנה מי שנתנה ולא אחבול בעצמי . ועי' תוס' שם ד"ה ואל יחבול דהביאו מש"ס כאן דהיכי שיראים שיעבירו עובדי כוכבים לדבר עבירה מותר . ועי' יש של שלמה ב"ק פ' שמיני סי' נ"ח ומ"ש בשם הריטב"א פי' מדרש קינות פיסקא על אלה אני בוכיה מתנה שינויים רבים מש"ם שלנו : **שם** אתי' לאידך א"ל כתיב בתורה זובח לאלהים יחרם . נ"ב במדרש קינות בפיסקא על אלה אני בוכיה באמצע הדיבור מתחיל מעשה דמרים בת נחתום דהשליש אמר לא תשתחוה לאל אחר . והרביעי אמר זובח לאלהים יחרם ועוד כמה שינוים עיין שם : **שם** ד"ה ומה מעשה דכתובתה מרובה . נ"ב עי' אהע"ז הל' גיטין סי' קי"ט דיכול לגרש לאשתו וכתובתה עליו חובה והקשה הספר"א שם מש"ס דכאן משמע דלא היה יכול לגרשה משום שלא היה לו לפרוע כתובתה :

דף סא ע"א גמרא והא לא ניתן לכתוב . נ"ב הנה האלכתי במקום אחר להראות אע"ג שאין לכתוב הלכות משום דברים שבע"פ אי אתה רשאי לאומרם בכתב מ"מ אגדות היו כותבין עוד קודם ר' יוחנן עי' ירושלמי פ"ע דכלאים ובירושלמי כתובות פ' הנושא וב"ר פל"ג דר' חייא לא קס מקמי דרבי משום שפי' בס' אגדת תילים . ומ"ש רש"י כאן דאסור לכתוב הלכות ואגדות כדאמרינן לקמן אלה אתה כותב וכו' הנה אדרבה במה לא אמרו רק אלה אתה כותב ואי אתה כותב הלכות . אבל אגדות לא נזכרו שמה . רק ר' יוחנן ור"ל יתרה עמו במה שעיינו בהם אפילו בשבת ולא נחשבו להם כספרי הדיוטות . והא דמקשה הש"ס והא לא ניתן לכתוב . לאו מגד איסור דאלה אתה כותב מקרא זה לא נאסר רק הלכות. רק קו' הש"ס כיון דאין מצילין אותם מפני הדליקה ומפ"ז אסור לכתוב אותם ושוב אסור לעיין בהם . עי' תוס' (שבת קטו ע"א) ד"ה לא ניתן לכתוב מה שהביאו בשם רבינו פור"ת ע"ש . ותירץ הש"ס דמשום עת לעשות לה' מותר לעיין בהם אפי' בשבת . ור' יוחנן לטעמא דאמר בירושלמי ברכות פ' אין עומדין ברית כרותה הלומד אגדה מתוך ספר לא במהרה משכח ע"ש ואכ"מ : **ע"ב גמרא** לא כרת הקב"ה ברית אלא בשביל דברים שבע"פ . נ"ב עי' ירושלמי פ"ב דפיאה וספ"א דחגיגה ופ"ד דמגילה וז"ל נאמרו דברים בכתב ואין יודע איזהו מהן חביב מן מה דכתיב על פי הדברים האלה כרתי ברית הדא אמרת שבע"פ חביבין . וכן הפלוגתא אם מרובין דברים הנלמדים בע"פ ג"כ נמצא שמה ועי' ספר הנכבד באר שבע פ"ק דהוריות דהתעורר על זכות המחלוקת ובספרי האלכתי להסיר קושייתו ואכ"מ : **תד"ה** אתמוה קא מתמה במדרש שמות אמרינן . נ"ב כבר האלכתי בת"א להוכיח דלפני התוס' לא היה עדיין מדרש שמות מסודר . רק ענין זה ככתבו ובלשונו נמצא בירושלמי פ"ב דפיאה ופ"א דחגיגה ובתנחומא פ' תשא ובפסיקתא פ"ה . ויש לתקן התנחומא ע"פ הפסיקתא . ושמה מבואר דצפה הקב"ה שעתידה תורה לתרגם יוונית . והאומות יאמרו דהם ישראל . וכיון שישאלו על תשבע"פ ולא ידעו להשיב יהיה נחשבים לזרים עיין שם :

דף סא ע"א גמרא ר' כהנא הוי אזיל להוצל הוי עדי אופי' ונתרן תמרי. נ"ב עי' תשובת הרשב"א סי' שכ"ז : **שם במשנה** בוררת וטוחנת ומרקדת עמה. נ"ב עי' תשובת הרשב"א סי' ק"ג שהביא גי' שונות במשנה דבקצת הגי' בוררות וטוחנת ובקצתם לא נמצא גי' זו עיין שם :

דף סה ע"א גמרא הכא במאי עסקינן במעשר בזמן הזה דרבנן . נ"ב הנה לפי הס"ד דמיירי במעשר דאורייתא ומ"מ מותר להערים מכאן מוכח שלא כדעת התב"ש שהחליט רפ"ב דפסחים דרק בדרבנן מותר להערים ולא בשל תורה . וכאן משמע דמדאורייתא גם כן מותר להערים :

דף סו ע"א גמרא ר' יהודה חכם לכשירצה . נ"ב כבר התעוררו כלם מה שבח הוא לר' יהודה ועי' מהרש"א . ולי"נ דבר נכון וברור . דהנה ידענו בנסיון דאף האדם היותר שלם בתכלית השלמות אינו פעול בכל עת לחכמה והתבוננות ולא כל הזמנים שוים . ובזמן שאדם בצער או בכעס או שהוא במעמד העוני או שתקפה עליו הכעס והקנאה. הנה אינו עלול בשעה זו להעמיק במדע . וכבר אמרו בראשית רבה פ' וירא בשר ודם חימה כובשתו בשר ודם הקנאה כובשתו . ולשחות בעמקי מצולות התורה והעבודה צריכין להפשיט כל עניני החומים ושאר המחילות המבדילות . וכבר אמרו גלוי וידוע שרצוננו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה ושעבוד מלכיות (ברכות יז ע"א) ושבחו בכאן את ר' יהודה שר' יהודה היה חכם לכשירצה . היינו בכל עת שהיה רוצה להעמיק בחכמה היה הנקל בעיניו להשקיע בזיון מגולה כל עניני חומים ולהפשיט עצמו מן העולם התחתון ולהשתדל בדעה ובתבונה ודבר זה הוא מעלה גדולה מאד ולא נמצא איש אחד בין ששים ריבוא אשר יוכל להתפאר עצמו כי הוא מוכשר בכל עת ובכל רגע לכנוס בפנימית התורה . ועי' מדרש חזית פיסקא יפה את רעיתי כתרצה בכל עת שאתה רוצה ע"ש ויתפרש ג"כ על דרך זה :

דף סט ע"א גמרא מכבדא קא אתי ולית ליה תקנתא . נ"ב עי' מרן בית יוסף טור יו"ד סי' ת"א . ועי' טו"ז שם ס"ק ב' מה שפלפל בדברי הרוקח :

דף עח ע"ב גמרא שאם אמר זרוק הונו . נ"ב עי' תשובת הרשב"א סי' תרנ"ח :

דף פ ע"א גמרא ואמאי קרי ליה שאינה הוגנת מפני שאין לה כתב ולשון . נ"ב עי' (מגילה ו ע"א) שם זה הכתב שאר זה הלשון ועי' תוס' שם ותוס' (ע"ז י ע"א) ד"ה שאין להם כתב ולשון . ועי' ירושלמי פ"ק : **סליק מסכת גיטין**

*) עי' בסה"ד סדר תנאים ואמוראים אות א' סוד"ה אדמון וז"ל רב אהרן אמר פרק הגוזל דף קיט ב' מנחות פ"ד ב'

הגהות בן אריה למסכת גיטין

מאת הגאון וכו' מהור"ר זאב בן אריה זצ"ל אבד"ק גאלדינגען וטעלז.

דף ח ע"ב גמ' פלגינן דיבורא [א"ה עי' חתם סופר חו"מ סי' קנ"ב ביאור הענין] :

דף י ע"א גמ' ר' אלעזר אוסר וכו'. נ"ב בקדושין ובחולין ובתוספתא איתא ר' אליעזר מיהו לפי מ"ש בגליון הנדפס בקדושין ע"ד א' דצ"ל שם במתני' ר' אלעזר ומהא דאמרינן שם ע"ו א' מאן י"א ר"א משמע קצת דגם כאן צ"ל ר' אלעזר

דף יב ע"א תד"ה מאי שנא כו' עביד ליה תיותא עפי כו'. נ"ב עי' חידושי רשב"א :

דף טז ע"ב גמ' ורבה לשיולי ביה ונדפס מן כנגד ס"א ורבנן. נ"ב וכ"ה בבה"ג :

דף כח ע"א גמ' אפילו בן מאה שנה . נ"ב עי' חידושי הרשב"א ובקרבן עדה בירושלמי :

דף כט ע"א תד"ה רשב"ג כו' דאין הבעל מקפיד כו'. נ"ב עי' ב"מ ל"ו א' : ד"ה כאן כו' דלכתחלה אין לו לעשות . נ"ב עי' ב"ק י"א ב' תד"ה את ובב"מ ל"ו א' ד"ה רב ובפ"י שם ד"ה ר"י :

דף לא ע"ב גמ' ורוח צפונית מנשבת עם כולם כו'. נ"ב עי' מדרש שיר השירים על פסוק עורי צפון [א"ה שם אמרי' בעוה"ז כשרוח דרומית מנשבת אין רוח צפונית מנשבת וכשרוח צפונית מנשבת אין רוח דרומית מנשבת כו' ע"ש] : תד"ה אי הכי כו' דלפעמים שולחה כו'. נ"ב עי' ב"ב כ"ה א' תד"ה רוח מזרחית :

דף לג ע"א תד"ס ואפקעינהו כו' עכשיו נשואה דאל"כ נזיר כו'. נ"ב עי' תוס' שבת דף ד' ע"א ד"ה קודם : בא"ד שמא ישאל על נזירותו כו'. נ"ב ועי' מהרש"א ועי' שבועות כ"ח א' :

דף לה ע"ב תד"ה קסבר כו' צריך לפרש אמאי אינו מועיל כו'. נ"ב עי' תוס' שם ד"ה מר סבר וט"ע ברא"ש כאן ובק"נ אות פ' :

דף לו ע"ב תוס' סוף ד"ה בזמן כו' דבעזרא מני לכל י"ב שבטים. נ"ב צ"ל דבעזרא לא מני לכל י"ב שבטים ועי' בס' סוכה להרמב"ן :

דף לז ע"א רש"י ד"ה אלא של קרקע כו' הא אמרן אפי' מלא מחט כו'. נ"ב לעיל ל' ע"ב :

דף מ ע"ב גמ' ת"ר האומר עשיתי כו' ושם ת"ר האומר נתתי כו'. נ"ב תוספתא ב"ב פ"ט :

דף מא ע"ב רש"י ד"ה דכו"ע גז"ש כו' דאין אדם דן גז"ש מעצמו כו' עדיפא מהיקש . נ"ב עי' רש"י סוכה ל"א א' ד"ה לא מקשינן וכתו' שם :

דף מב ע"ב גמ' ת"ש דאמר רב משרשיא כו' ונדפס בגדו הגהת מהרי"ב הך דכהנת כו' פליאה דמייתי לה משמיה דרב משרשיא [ואולי דצ"ל אמר רב משרשיא] ת"ש כהנת שנתערבה כו' כן צ"ל הגהה הנ"ל:

דף מט ע"ב תוס' סד"ה אלא וקשה דהכא איירי בקבלן . נ"ב יש לתרץ דקבלן דכתובה כעבד דבפ"ח דמי ועי' בעיטור אות ע' ערב [א"ה שהבעל העיטור כתב שם כן להדיא] :

דף נ ע"א רש"י ד"ס כיון דדיניה כו' דכתיב אנכי אערבנו כו'. נ"ב עי' ב"ב קע"ג ב' [א"ה דהגמ' דחי לזאת שם ויליף ממקום אחר ע"ש] :

דף נב ע"א גמ' וצריך לחשב עמהם באחרונה . נ"ב דברי רבי כן היא בתוספתא ובריי"ף וברא"ש : **ע"ב** תוס' סד"ה דאתו הואיל ונהנה ממנה . נ"ב צ"ל ונהנה מהנה : תד"ה הלכה מפי תלמיד וכן מוכיח טו'. נ"ב וכ"ה בהג"ה בהלכות ב"ק פ"ט :

דף נד ע"א רש"י ד"ה דאכל מינים כו' במיתה ואפי' היא טמאה . נ"ב עי' חולין קי"ג א'. [א"ה דשם מבואר דטמאה לא הוה במיתה] וביבמות נ' א' מה שכתב' על הגליון [עי' רש"י שם ד"ה תרומה טמאה] :

דף נה ע"ב תד"ה ביהודה כו' דכתיב ידך בעורף כו' נ"ב וכן היא באגדת בראשית פרק פ"ב . ומה שכתבו התוס' ובסוף פ"ק דסוטה כו' שמא לא מת כו' נ"ב ועי' במדרש שוחר טוב תהלים יח פסוק ואויבי תתה לי עורף דיהודה הרגו לעשו בשעה שמת יצחק. וע"כ צ"ל דמדרשים מחולקים הם וכ"ה בילקוט ס"פ ויחי [דאית דאמרי כו'] וע"ע ילקוט פ' וישלח :

דף נט ע"א גמ' מחוי רב יהודה לרב יצחק בריה . נ"ב בבה"ג איתא מחוי ר' יהודה ארב יצחק וכ"ה במקח וממכר לרב האי גאון ש"ג על רב יצחק [א"ה ופירושו שבנו רב יצחק היה אז קטן והראה לדוגמא עליו] :

דף ס ע"א גמ' בעא מיניה אביי מרבה כצ"ל . וכ"ב עי' ב"י סי' רפ"ג :

דף סב ע"א תד"ה אשת כו' ומפרש ר"ת וכן ר"ת כו'. נ"ב עי' ספר הישר לר"ת בשם הערוך : תד"ה אשרתא. שלום עליך ודלא כש"ס כו'. נ"ב עי' ר"ש שביעית פ"ד מ"ג :

דף סד ע"ב תד"ה אלא כו' ואת"ה מ"ש ספתם מקנו וכו'. נ"ב עי' ירושלמי עירובין פ' הדר ס"ו ובפ' הנזקין ה"ט ובקרבן עדה שם ושם :

דף עא ע"א גמ' וזקין כו' ולעדיות ולירושות כו'. נ"ב בתוספתא פ"ה איתא ולירושות ולעדיות וכן נראה מתוס' ד"ה והא כו' :

דף עג ע"ב גמ' וחוששין משום זנות כו' ונדפס בגדו מצינו חוששין לקולא כו'. נ"ב ועי' ספר הלבה לבעל המאור פרק תשיעית ורמב"ן שם : תד"ה נתן כו' ומיהו לר"א דאמר פנוי כו'. נ"ב עי' תוס' יבמות ס"ט א' ד"ה לא פסלין ומש"ב על הגליון ובירושלמי שם ובק"ע שם :

דף עח ע"ב תד"ה ואת כו' דאמר בירושלמי המחמיר שבכולן . נ"ב צ"ל המחוור שבכולן כו' :

דף פ ע"א תד"ה שינה כו' כדאמר בפ"ב דף כ'. נ"ב ע"ש בתוס' ד"ה הא בעינן :

דף פה ע"ב גמ' אתקין רבא בגיטא כו' ונדפס בגדו עי' תוס' כו' דגרסתם היה רב. נ"ב וגירסת בה"ג רב יהודה :

דף פח ע"א גמ' מאי קראה כי תוליד כו' ונדפס בגדו ודע שבילקוט ראיתי כו'. נ"ב וכן איתא במדרש פ' ואתחנן :

דף צ ע"א תד"ה מה כו' לעבור עליו בשני לאוין . ונדפס בגדו צ"ל בלאו. נ"ב וכן הגיה בספר פנים מאירות ס"ס ק"ד ע"ש ועי' יבמות י"א ב' : **ע"ב** גמ' אפי' מזבח מוריד עליו דמעות כו' [א"ה עי' ביאור הגר"א ז"ל על היכלות הזוהר דפקודי רנה ב' היכל שני אות י"א] :

ברא"ש פ"ב סי' כו ירושלמי עבד וקיבל כו' וכתב בק"נ פי' עבד שקיבל כו'. ונ"ב יותר נראה דצ"ל עבר וקיבל וכן הוא בריי"ף וכן הוא בעיטור אות ש' ועי' ירושלמי ובר"ן : **שם** בק"נ אות כ' ועי' ב"ח סי' קכ"ב. נ"ב סי' קמ"א :

פ"ד קרבן נתנאל אות י' בגרסתם לא היתה כתובה . נ"ב וכ"כ בכנסת הגדולה חו"מ סי' ס"ז ע"ש וכן משמע בשאילתות פ' משפטים סי' נ"ח שכתב וקי"ל הלכתא כרב נחמן בדינים ע"ש בשאילת שלום. אכן בבה"ג בהל' דיינים תיבת בדינים ליתא ועי' מש"ש : **שם** אות קיח ודלא כב"ש סי' ד' ס"ק כ"ח שנתקשה בזה על הרמב"ם כו'. נ"ב ע"ש ונראה דקושית הב"ש היא קושיא נכונה ואין מקום לתירוץ הרב ק"נ כאן דאף אם הוא ספק ישראל גמור מ"מ נתיר לו שפחה לתקנת הולד להרמב"ם דס"ל [דגם בודאי ממזר התירו רק משום תיקון הולד וכמ"ש הב"ש שם סי' ד' ס"ק ל"א ע"ש היטב] :

פ"ז סי' ד אבל אם א"ל הולך בין לרבי טו' נ"ל אם א"ל הילך בן לרבי כו' :

פ"ח ק"נ אות צ ושם עירו כו' והתם בלא כתב כלל מיירי. נ"ב וז"ל בעל העיטור מאמר שני והא דאמר רב יוסף כו' ואקשינן כו' איידא דנקט שמו ושמה נקט נמי שם עירו ועירה ולאו דוקא עכ"ל ועי' תשובת הרשב"א סי' אלף רי"ג : **סליק**

מאת הגאון כו' מוהר"ר אהרן שמואל ג"ד ישראל קיידינובר ז"ל (מהרש"ק) בעה"מ תפארת שמואל על הרא"ש:

דף ב ע"א תוס' בד"ה והשקלון תולה לארץ דקסבר וכו'. פי' אבל סוריא הוי ארץ ישראל וקסבר וכו': בא"ד בסופו ישוב א"י לגבי חו"ל וכו'. והא דלא מצי בפרק מי שאחזו (עותנים) דהא לא באתי איירי אף באותו נד דא"י מ"מ הוי כהולה לארץ לגבי עיקר ישוב א"י י"ל דווקא לענין זה חשוב כחו"ל שצ"ל בפני נכתב ובפני נחתם מחמת שרחוק מעיקר ישוב א"י ואין בתי דינים קבועים שם אבל מ"מ היא מא"י ואם אמר אם לא באתי מכאן עד שלשים יום דעתו היה שיהיה לי יום כחו"ל. לאפוקי עכו שהוא מארץ ישראל להכי פריך שפיר. ע"ב גמ' מאי ביניייהו וכו'. וצ"ע דהא טובא איכא ביניייהו היכא שאמר השליח בפני נכתב ובפני נחתם אבל לא ידעתי אם נכתב לשמה אם לאו דזהו איכא ביניייהו ודו"ק:

דף ג ע"א תוד"ה הכא בפני אבל ידעתי כו'. ס"א בכ"מ במקום ידעתי יש ידעתיו: סה"ד לא מהני וכו'. פי' דהי מהני ידעתו דטעמא משום קיום א' אומר בפני נכתב למה לי דהא לקמן שנים אומרים בפני נחתם א"כ לא שייך אתי לאחלופי בשנים ולמה לי בפני נכתב אלא דטעמא משום לשמה וק"ל: ע"ב רש"י ד"ה ואם נשאת וכו'. ומדפליג ר"א עליה וכו'. וצ"ע דילמא ר"א פסיל ג"כ מדרבנן ולא מכשיר אלא אם נשאת ואפילו הכי פליג שפיר אה"ק דת"ק לא מכשיר אלא ביש עליו עדים או בכתב ידו או בעד א' ואתי' ר"א ואמר אפילו אין עליו עדים כלל כמו שפי' בתו':

דף ד ע"א בתו' ד"ה הא מני ר' יהודה וכו'. פי' מדקאמר תלמודא הא מני ר' יהודה דס"ל דכתיבה ותתימה בעי בתלוש ולכן צריך לומר בפני נכתב ובפ"נ משמע דלת"ק דר' יהודה דס"ל כתיבה לא בעי בתלוש א"צ שיאמר בפ"נ ובפני נחתם וברים פרק ב' מצריך ת"ק דר' יהודה בפני נכתב ובפני נחתם וכו'. ומשני התו' בהא סבר כר' יהודה פי' אעפ"י דפליג וסבר דכתיבה לא בעי בתלוש מ"מ בהא סבר כר"י דצריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם משום קיום ובפני נכתב משום אתי לאחלופי כמ"ש התו' לעיל אליביה דרבי מאיר. ולהכי לא מוקי רבה מתני' כת"ק רק כר' יהודה דרבה לא סבר טעמא משום קיום ומשום חלופי ודו"ק: ע"ב בתו' בד"ה אי מההיא וכו'. דמשמע לכתחילה וכו'. וצ"ע דלפ"ז למה לי דיוקא דרישא לכתוב ברישא באותה מדינה במדינת הים צריך ומסיפא שמעינן דממדינה למדינה בא"י לא צריך אפילו לכתחלה מדקתני אין צריך משמע דלכתחלה ודו"ק:

דף ה ע"ב תוד"ה הכי גרים ר"ת וכו'. נ"ב לאפוקי גי' רבינו נסים דגרס זמנין דמייתי אשה עצמה גיטה כמו ששנינו האשה עצמה מביאה גיטה אבל ר"ת גרס זמנין דמייתי ליה אתתא שעשאה הבעל שליח להביא זה הגט וסבר דלא גזרינן משום אשה שמביא עצמה גיטה כי זהו מילתא דלא שכיחא כמו שאמרנו לעיל:

דף ו ע"א תד"ה ומבי ארדשיר וכו' כדאמר לעיל כו'. פי' דסד"א דהתו' דאף לפי המסקנא דלעיל דרבה אית לי' דרבה מ"מ רבנן בתראי פליגי את"ק דת"ק איירי במקום שא"צ קיום כגון דאתיוה בי תרי כה"ג המביא צריך לומר משום לשמה אבל המוליך א"צ ורבנן בתראי ס"ל אף במקום שא"צ קיום מ"מ צריך למימר במוליך בפני נכתב דגזרינן מוליך אטו מביא לכך הקשו בתו' שפיר מארדשיר לאקטיספון נמי לגזור מוליך אטו מביא ומתרץ וי"ל לא כמו שסלקא דעתא דאף למסקנא לרבה גזרינן מוליך אטו מביא רק למסקנא לכ"ע לא גזרינן מוליך אטו מביא ורבנן בתראי פירוש קמפרשי דהיכא דצריך קיום אף במוליך צריך למימר (ועי' מ"ש בן לב ע"ז):

דף ז ע"א ד"ה והוא וכו' אתה דוס וכו'. ולכך קאמר הגמרא הדבר יצא מפי ר' אליעזר ונתנהו לגניבא בקולר פי' דאי לא יצא מפי ר' אליעזר אפשר שלא היו נותנין אותו בקולר דיכול להיות פי' הפסוק של דוס נ"כ כמו שמפרש בזבחים אך מפני שהדבר יצא מפי ר' אליעזר שהי' מפרש הפסוק כך על כן נתנהו לגניבא בקולר וק"ל: ע"ב ד"ה עציץ נקוב. ואתא וכו' כנקובה ואתא וכו'. פי' דלא תימא הא דמשני כאן בשל חרס היינו בנקובה וכאן בשל עץ היינו בשאינ' נקובה מדלא מצי כאן בנקובה וכאן בשאינה נקובה וכו' דאין סברא לומר דמשני בשל חרס מועיל נקובה ובשל עץ אינו מועיל נקובה עי' במנחות מ"ש שם וק"ל:

דף ח ע"ב תוס' ד"ה בשידה וכו' בפשיטות טפי וכו'. פי' דלר' יוסי פשיטא ליה דטהור בסוריא בשידה תיבה ומגדול אפי' לרבי דמטמא בשידה תיבה בארץ העמים מ"מ בסוריא טהור משום דעל גושה גזרו ועל אוירה לא גזרו ומיהו וכו':

דף יא ע"א תוס' ד"ה לפלוג וכו' וא"ת וכו'. ולי נראה דקושייתי' לאו קושיא דאין הכי נמי קא פריך וליפלוג וליתני בדידה ר"ל דהא ע"כ הא דפסלינן בהדיוט היינו בשמות שאינן מובהקין דאי בשמות מובהקין למה פסל להדיוט כיון דאיכא עידי מסירה ושמות מובהקין אלא ע"כ באין שמות מובהקין איירי א"כ בערכאות גופי' לפלוג בין שמות מובהקין לאין מובהקין וזהו קושיות המקשן דאי לא תימא הכי מאי קפריך וליפלוג בדידה דילמא עדיפא לי' לפלוג בשמות מובהקין גופי' בין ערכאות להדיוט ודו"ק:

דף כ ע"א גמ' א"ל רבינא לרב אשי רושמא מיתרץ תרין וכו' איתיבי' וכו'. קשה דא"כ מעיקרא מאי קמבעיא לי' רושמא מיתרץ וכו' דה"ל למיפשט לנפשי' דכתופיא מכניף מן לין דאי ס"ד מיתרץ תרין הא כתיב מכתב. וי"ל בדוחק: ע"ב גמ' בעא מיניה רבא מרב נחמן וכו' א"ל נתקבלה וכו' איתיבי' וכו' גם פה קשה מתחילה מאי קסבר ה"ל לרבא למיפשט לנפשיה מן ברייתא והשאר ט' דאיכא שאר וכו' טעמא דאיכא שאר וכו' ויש לתרץ בכמה דרכים: שם בעי רב פפא בין שיטה לשיטה מהו תיקו. צ"ע דה"ל להגמרא למיפשט מן הסוגי' דלעיל דמתרץ ה"ה אע"ג דליכא שאר ש"מ בין שיטה לשיטה כשר וצ"ע: שם בגמרא בעא רמי בר חמא היו מוחזקין וכו'. קשה מאי לא פשיט ממתניתין דאמרי אקנויי אקני ליה כו' הקשה הרב מהר"י בן לב והניח בצ"ע. אבל לאחר העיון לית כאן קושיא כלל דיש לחלק בין עבד סתם ובין שהיו מוחזקין שהוא שלו. ובלאו הכי יש לי עוד תירוצים בכמה אופנים וק"ל: שם ותיפוק לי' דכתב שיכול להזדייף וכו'. וצ"ע לפי הפוסקים שפסקו דכשישנו עידי חתימה ליכא למיחש לזיופא א"כ מאי הקשה רבא ותיפוק לי' וכו' דילמא רמי ב"ח איירי שישנו עידי חתימה וליכא למיחש לזיוף ויש ליישב בדוחק: שם השתא דאתית להכי וכו'. קשה לפי המסקנא דאוקמי מתניתין בכתיבת קעקע למה הקשה לעיל מעבד דתקיקה בתוכה ספי ה"ל להקשות מגט אשה אגט אשה. וי"ל דהמקשן סבר דמתניתין איירי בעידי מסירה ור"א היא ולא בכתיבות קעקע. וק"ל: תוספות ד"ה על מנת שתחזירי לי וכו'. כוונת המשך התוס' לפי פי' מהרש"א בך הוא בפרק מי שאחזו וכו' משום דהוי תנאי ומעשה וכו' פי' שהתנאי סותר המעשה כמ"ש התוס' לקמן דף ע"ה ע"ב וא"כ לפ"ז נ"ל דקסבר ההוא לישנא דעל מנת לא כמעכשיו דמי דאי כמעכשיו דמי אז חל הגט למפרע מיד ממילא אין התנאי סותר המעשה ורבא ס"ל דע"מ כמעכשיו ולכן מוקי לקמן משום דמעשה קודם לתנאי ואפי' לא החזירתו והאי אתרוג דווקא החזירו יצא משום דע"מ כמעכשיו דמי רק היאך מקושר מ"ש התוס' ולהאי לישנא וכו' אינו מיושב במהרש"א ולפע"ד גם זה מקושר היטב עם מ"ש התוס' שלפניו דעדיין קשיא להו דהשתא דמוכח דרבה ס"ל דע"מ כמעכשיו נ"ל לאוקמי בגט משום מעשה קודם לתנאי ס"ל לאוקמי משום דעל מנת כמעכשיו ולכן פירשו ולהאי לישנא וכו' א"א"כ החזירתו ורבא רוצה ליישב הברייתא אפילו לא החזירתו ד"ס מגורשת וכן נ"ל כוונת התוס' לקמן דף ע"ה ד"ה אלא אמר רבא וכו' מ"ש אלא שרוצה ליישב הברייתא אפילו לרבנן ר"ל דלרבי דווקא כשהחזירתו מגורשת והוא רוצה לאוקמי כרבנן דעל מנה לאו כמעכשיו דמי ואפילו לא החזירתו מגורשת וק"ל: שם ד"ה בכתיבת קעקע וכו' ואפילו הוי' הכי וכו' מ"מ הוי גט. מפשט לשונם משמע דוקא בדיעבד הוי גט א"כ צ"ע היך מצינו לאוקמי מתניתין בכתיבת קעקע הא במתניתין משמע אפילו לכתחלה מותר. וי"ל בדוחק דהתו' ה"ק ות"מ הוי איסורא דרבנן וכו' ר"ל ולכתחילה מותר ובהדיא איירי מתניתין ואפילו הוי איסור דאורייתא מ"מ הוי גט בזה אשמועינן התוס' דין חדש במקום אם כתב בכתיבת קעקע הגט אפי' באיסור דאורייתא הוי גט בדיעבד: שם ד"ה ת"ש וכו' מתני' וכו' ק"ק למה לא הקשו קושיית' על רמי ב"ח דמאי קמיבעי לי' ה"ל למפשט ממתניתין דהעבדים תוקתם ג' שנים אבל לא לאלתר ויש ליישב:

דף כא ע"א גמ' אמר אביי מכדי כו'. ק"ק למה לא הקשה אביי האי מכדי לעיל אעבד ויש ליישב: תוס' ד"ה אטו שליחות כו' וא"ת דבפ"ק כו'. צ"ע מאי קושי' דילמא התם משום דזכות הוא לו אבל כאן במתנה האי [?] אע"ג דברישא זכות הוא מ"מ לבסוף חוב הוא לה וי"ל מ"מ דשם זכות הוא וכ"כ בסמ"ע סי' ס"ז ס"ק מ"ג ע"ש: בא"ד דאל"כ תגר מהלכת אמאי לא קנה כו'. צ"ע לתי' זה מאי הקשה רב שימי משליחות על תגירו דהא גבי תגר מוכח [?] דומי' דיד דאל"כ קשה תגר מהלכת אמאי לא קנה וי"ל בדוחק: בא"ד וא"ת כו'. אטו לא ידע כו'. לקשר האי [?] עם מ"ש לפני זה נ"ל דה"ק דבל"ז לא קשה מידי על רב שימי דהיה יכול לומר דיש לו סיועה הגמרא דפ"ק [?] דלא גרע משליחות אבל השתא סתרו התוס' כבר אותו הסיוע קשה שפיר אטו לא ידעי ודו"ק: בא"ד וא"ת [?] דב"מ כו'. י"ל למה [לא] הקשו התוס' האי וא"ת לעיל אמאי דאמר אביי מכדי וכו'. וי"ל דלעיל א"י להקשות [?] וא"ת דלא גרע משליחות די"ל דגרע משליחות שהיה אביי ידע הואי בעית אימא דבשליחות ג"כ גלינו פעם א' בע"כ [?] גבי מתנה ליכא שום צד בע"כ אבל השתא דסיימו התוספות בתי' ון אטו כו' וקשיא להו דהא איתא דידע אביי בעית אי"א למה לא תי' תיכף כן אקושיא דרב שימי אלא ע"כ לא ידע ולכן הקשו שפיר כאן האי וא"ת כו' ותירץ [?] לא ידע ואעפ"כ לא ק' האי וא"ת כמו שתי' התו' וק"ל: ד"ה ואיבעית אימא כו'. דיכולה להפקירו וכו'. צ"ע [?] התוס' ל"ק מידי מה שהקשה אביי מכדי כו'. ודוק ואפשר דלזה כוונו התוס' ודוחק כו': ע"ב גמ' ורבנן האי [?] וכו'. לפרש"י ומונתן ספר כריתות אשמעינן לא כלומר הדרש של ספר לספירת דברים נשמע מונתן כו'. קשה [?] כתיב ונתן ספר ה"א ספר משמע קלף דאין להקשות ליכתוב ונתן בספר דכאן לא יכול הכתוב לכתוב [?] דאינו שייך משא"כ אבל וכתב ספר שייך שפיר דאי ספר משמע קלף ליכתוב וכתב בספר וי"ל דהמקשן סבר וידע [?] עוד פעם וכתב קשה דשם ליכתוב וכתב בספר אלא ע"כ נ"ל דאי כתב ונתן ספר וגו' שמעינן ג"כ דספר הוא [?] דברים וק"ל: תוס' ד"ה בכתיבה מתגרשה תרי וכתב וכו'. צ"ע דלימא דתרתי דרשות שמעי' מן וכתב כמ"ש [ה]תוס' בדף כ' ע"ב ד"ה ספר א' אמר רחמנא וכו'. ועוד קשה למה לא כתבו זה לעיל בדברי ר' יוסי הגלילי [?] וכתב לה מ"מ הא צריך וכתב לשמה ויתרא תרי וכתב לה כתיב ויש ליישב: שם תוס' ד"ה שלא תלכי וכו' [?] אם מת אביה או אם מכרו כו' וי"ל דכל יומא' תליין וכו'. צ"ע דהתוספות פתחו בתרתי במת או מכרו וסיימו במתה ולא תירצו אלא מת ובאמת במקומות אחרים לא כתבו אלא מת בלבד ויש ליישב:

דף כב ע"א תוס' ד"ה עציץ כו' אלא לרבות וכו'. מה שהקשה הר"ן על התוס' בכאן נראה לפענ"ד דל"ק מידי דכאן אשמעינן רבותא ספי דאפילו עציץ היה כבר שלו ועשו משיכה בזרעים אפ"ה לא קנה משא"כ [?] לא הוי אשמועי' אלא אם עשה משיכה בעציץ דלא קני הזרעים וזה הרבותא אינה גדולה כרבותא הנ"ל של [?] ודו"ק: ע"ב גמ' מאן חכמים א"ר אליעזר ר"א היא וכו'. מאי שהקשה מהריב"ל דילמא מאן חכמים ר' מאיר היא וכגון שלא עידי חתימה והעידו ועיין תירצו שהוא דחוק. ולפענ"ד נראה דבלאו הכי איכא קשיא דגזרי שמא פעם אחת לא יהיו עידי חתימה רק עידי קיום המכירים החתימות ואותן עדים אינן יודעים מ"ש בשטר ובמא זייף השטר לכ"א ר' אליעזר היא דמלתא דפסיקא הוא וליכא למיגזר שום מידי וק"ל: רש"י ד"ה אבל בעטרות וכו' וכתבו עידי מסירה וכו' וסמכינן אעדי חתימה וכו'. יש לדקדק לאיזה צורך הביא רש"י הטעם וסמכינן אעידי חתימה והא סגי בהטעם וכתבו עידי מסירה כרתי וכו' ונראה דכוונת רש"י דק"ל למה פסלי אפילו לאלתר בעטרות לר"א דאי להטעם וכתבו עידי מסירה וכו' מהאי לפסול כשיגיע הזמן שיכתבו עידי מסי' וכו'. ולכן פרש"י וסמכינן וכו' ולכן אפילו לאלתר אסור בעטרות ודו"ק. תוס' ד"ה אבל בעטרות וכו' וא"ת לר"א וכו'. לפי פשוטו י"ל דבשלמא בל"ז י"ל הא דפסול כאן בעטרות איירי לימים רבים משא"כ לקמן איירי לאלתר אבל השתא דפירשו התוספות דאפילו לאלתר פסול קשי' שפיר ודוחק הוא. וי"ל כד"א בלא זה לפירש"י לק"מ דהכא שייך שפיר יש לטעות ולסמוך אעידי החתימה ויכתוב עדי מסירה הדבר משום דרלאו עידי מסירה שישנו כאן עידי מסירה ולא יתנו עידי מסירה לבד לזכור את הדבר לימים רבים אבל לקמן אין כאן עדים כלל בודאי עידי מסירה ישימו לבם לזכור הדבר לימים רבים. אבל השתא דפירשו התוס' דהטעם דגזירה הכתוב א"כ לקמן ג"כ לאסור משום גזירת הכתוב: ד"ה והא לאו בני דעה וכו'. וי"ל דחשיבי בני כריתות וכו'. יש לעיין למה לא תירצו התוס' זה התירוץ לעיל בשהקשו והא לאו בני שליחות וכו' ה"ל ג"כ לתרוצי דאע"ג דהשתא לאו בני שליחות ניהו מ"מ אם הגדיל הקטן או נשתפה השוטה יהיו בני שליחות ואז לא הוי קשה ג"כ קושיא והא לאו בני כריתות ניהו וי"ל דלעיל לא מצי לתרץ כן דאי לא הוי מתרצי' לעיל דלא בעינן שליחות בכתיבה רק הוי מתרצים דאפילו הוי בכתיבה הטעם משום שליחות אפ"ה כשר משום דיהיו בני שליחות כשיגדיל הקטן וישתפה השוטה דזה אינו דאי שייך שליחות בכתיבה לא הוי כשר מטעם שיגדיל הקטן משום דבעינן שיהי' לה שליח בר דעת מתחלה ועד סוף וכמ"ש לקמן דף כג ע"א במתני' דהפי' אם הגדיל הקטן פסול לכן לא היו יכולים לתרוצי כן לעיל אבל השתא דתירצו לעיל דלא בעינן שליחות בכתיבה מתרצי שפיר כאן דחשיבי בני כריתות ודו"ק: בא"ד אבל קשה וכו'. ולא ידעתי מאי קשיא להו דהא גבי עובד כוכבים ג"כ יכול לומר דחשיבי בני כריתות כשיתגייר. ועי"ק מ"ש התוס' ונראה דלא שייך למיפסל וכו' ה"ל לתרץ כן אקושיא והא לאו בני כריתות ניהו ואז לא הוי קשה וכו' וצ"ע בזה: בא"ד אבל סיפא וכו'. אתיא כר' מאיר וכו' ואפשר לומר דאתי' ג"כ כר"א (ועובד כוכבים) ואתא לאורויי דעבד כשר לשליח כמ"ש ר' אמי לקמן בהא דבעו מיניה ע"ש לקמן וק"ל:

דף כג ע"א גמ' אלא מעתה וכו'. והתניא עובד כוכבים פסול. לכאורה קשה דילמא התם איירי בלא עע"ג. אבל אחר העיון אינו קושיא כמ"ש הרב מהרש"א ז"ל בחידושיו ע"ש. והא דחזיק הקושיא מכח סברת התוס' מ"ש לעיל ונקט עובד כוכבים לרבותא דאפי' הוא בן דעת ע"ש במהרש"א. ואינו נראה לפענ"ד כלל דהתו' כתבו לעיל כן לפי התרוץ לבתר דאמר הדר אר"נ וכו' ע"ש וקושי' מהרש"א לפי המקשן וא"כ אי' לומר סברת התוספות כהתרוץ במה שהקשה המקשן דהמקשן לא היה יודע מזה כלום דאל"כ לא היו התוספות יכולים להעמיד קושי' המקשן אלא מעתה על בוריו וק"ל: שם הדר אמר רב נחמן וכו' למדקא פסיל עובד כוכבים לענין הבאה וכו'. קשה לפי דיוק זה למה למתניתין למימר הכל כשרים לכתוב אפילו חש"ו דהא בלאו הכי שמעי' דחש"ו כשרים לכתוב דמדקא פסיל חש"ו לענין הבאה כשרים לענין כתיבה. כמו שמדייק גבי עובד כוכבים וי"ל דאי לאו ההוא מתניתין דלעיל ה"א דכתיבה והבאה ענין אחד משא"כ השתא דאמר במתניתין דלעיל דחש"ו כשרים לכתוב ובהבאה פסלי' לקמן חש"ו ש"מ דיש חילוק בין כתיבה להבאה והשתא מדייק שפיר דמדקא פסיל עובד כוכבים לענין הבאה ש"מ דלכתיבה כשר דאל"כ לשמעי' דבכתיבה פסול ומכ"ש נשמע להבאה דפסול: שם בעא מיני' מרב אמי עבד וכו'. א"ל מדקא פסיל ליה לעובד כוכבים וכו'. ר"ל מנ"ל לר' אמי למיפשט דילמא הא דקתני עובד כוכבים אתי למידק מיניה דעובד כוכבים כשר לכתיבה ויש ליישב: ע"ב גמ' מתקיף לה ר"א. ק"ק למה לא הקשה כן אמ"ש לעיל ועובד כוכבים נמי דלאו בר התירה הוא ועי' פרש"י. וא"ל דס"מ לתרץ דילמא מתני' דתרומה אתיא כר"ש דזה אי' לומר דא"כ למה אמר מתני' עובד כוכבים שתרם של ישראל הל"ל אפי' תרם דנפשי' אין תרומתו תרומה וכ"ש תרם של ישראל ויש ליישב: שם ותנן העובד כוכבים והכותי וכו'. ותנן וכו'. וקשה ה"ל להקשות ממתניתין דתרם עובד כוכבים של ישראל לבד דשם מוכח ג"כ דעובד כוכבים תורם דנפשיה דא"ל דאתיא כר"ש א"כ קשה הל' דאינו תורם משלו וכ"ש של ישראל ויש ליישב:

דף סג ע"ב תוס' ד"ה בעל אומר לפקדון וכו'. דלא ש"ך וכו'. א"א שייך ושייך דה"ק דאם איתא וכו' לדיד' וכו' דאז ירא' שרצתה לבזותו מאחר ש"כ בעיר א' אלא שרצתה לבזותו אלא ע"כ הבעל נאמן וא"כ קשה ליתני בעל אומר להולכה וצ"ע: ד"ה שליש אומר וכו'. קשיא להו דילמא הבעל רוצה לחזור לכן פירושו פי' שאומר וכו' לקבלה אך עתה קשיא ליהמנו בעל במיגו דלא היית שליש מעולם ולכן כתבו ומיירי כשיש שנים וכו' אכן קשיא לן עתה דא"ך רוצים לעיל לומר הא דלא נקט להולכה וכו' לייתי עדים וניחזי מה יאמרו דע"כ כשיש עדים כמ"ש בד"ה שליש וא"ל דה"ק התוס' לעיל הא דלא נקט להולכה דהיינו שאמר הבעל אי אפשי והבעל מודה להשליש שהיה שליח לקבלה אך ביטולו כמ"ש אי אפשי א"כ למטה נמי ליהימן הבעל במיגו שהיה אומר הבעל אמת דהיית' שליח לקבלה והא ראיה דיש לך עדים אך בטלתי שליחותך כמ"ש אי אפשי וצריך עיון:

דף סד ע"א סוגיא דשמעתין איתמר בעל אומר וכו'. לשיטת רש"י ק' לפרש"י בעל אומר לפקדון כו' ושליש אומר לגירושין נתת לי שהייתי שליח לקבלה וכו'. קשה ג' קושיות חדא מנ"ל דאיירי בשליח לקבלה דילמא איירי שעשאתו שליח להולכה. קושיא הב' למה לא נקט רש"י סברת התוס'. קושיא הג' ל"ל לר"ח דהא הימני' הל"ל משום מיגו דאי בעי הוי יהיב לה ונראה דאם אמר שליח להולכה אני מודה רב הונא דהשליח נאמן דהא ליכא למימר הכא לדיד' הוי יהיב לה שהרי לא רצה למסור לה שתתגרש מיד אכן עתה ק' למה ל"ק דבעל עשאה להולכה ושליש אומר לקבלה. בל"ז ה"א אמרי כמ"ש התוס' דלא שייך אם איתא אבל השתא מכח תירוץ ראשון מוכח דשייך כאן דאם איתא דבשלמא התם שעשאתה היא להולכה קאמר שפיר דלא שייך אם איתא אבל כאן שייך דה"ק אם איתא כמו שאמר השליש לקבלה לדידה הוי יהיב לה א"כ התי' סותרים זא"ז. בלא זה הני אמרינן תי' אחר אקושי' ב' דע"כ מוכח פרש"י לקבלה הוי דאל"כ דבעל אמר להולכה ושליש אומר לקבלה ק' לא לימא כלל דאם איתא דבלא זה יהיה הבעל נאמן משום מיגו דהוי אמר דלא היית כלל שליש לגירושין לא להולכה ולא לקבלה אלא לפקדון דמאחר דפרש"י איירי בלא עדי מסירה אלא ע"כ מוכח דשליח קבלה הוי וליהא להבעל שום מיגו לכן אמר דאם איתא אכן עתה ק' גם זה אינו דא"כ איך קאמר ר"ח דהא הימני' בלא זה ניהמני' להשליש משום מיגו דאי בעי הוי יהיב לה. בל"ז ה"א דהא הימנו קאי אמיגו וס"פ דרב הונא אמר בעל נאמן משום מיגו דאי בעי הוי אמר דלא היית שלוחה כלל לגירושין אלא לפקדון וגם השתא אף שאמר אמת שהיית שלוחה לקבלה רק אני בטלתי את זה ושוויתיך לפקדון רק להשליש יש ג"כ מיגו מ"ה אמר דאם איתא דמשום זה מהימן הבעל יותר ממנו ומיגו שלו יותר טוב מן המיגו דהשליש ורב חסדא אמר דהא הימני' כשמסרו לו דבאותו פעם ה"ל להבעל לאסוקי אדעתי' דיהיה לו מיגו. אלא ע"כ הימניה אבל השתא יהיו סותרים זא"ז והדרא קושי' לדוכתיה לומר בעל להולכה ושליש לקבלה. ודקשי' לך לא לימא כלל דהא איתא דזה נסתר דבל"ז לא היה בעל מהימן דהא לשליש ג"כ יש מיגו וא"כ סותרים זא"ז ונשארה קושי' ג': ולשיטת התוס' קשה ג"כ ג' קושיות. חדא מ"ש הרשב"א למה לר"ח דהא הימניה ליהמן השליש מאחר דהוא שליש לקבלה וידו כידה וכו'. קושי' ב' הוא קושי' שהקשה הרב בעל קיקיון דיונה. מאי הקשה ר' אבא אר"ב הונא דילמא התם יש לו מיגו והכא אין להשליש מיגו כמ"ש בד"ה שליש נאמן. וקושי' ג' הוא מאי הקשה וכן לגיטין שמא ה"פ כמו דמוחל כן קאן לכתובה וכו'. והנה הוך לפי מ"ש לעיל בפי' רש"י ה"א דעל קושיא הא' מה שהקשה הרשב"א וכנ"ל הוי אמינא דהבעל נאמן מאחר שכן בעי' א' הוי לה לבא לכבוד הבעל ולקבל גט בעצמה ולא ע"י שליח ובפרט לקבלה שלא יוכל לחזור אלא כוונתה לבזותו ולכן כשראה הבעל זאת בוודאי ביטלו ואמר אי אפשי ועשאו רק לפקדון ולכן אמר דהא הימניה אכן עתה קשה קושי' הב' של הרב קיקיון מאי הקשה ר' אבא דילמא התם אין להשליש מיגו כמ"ש התו' משא"כ שם יש לו מיגו. בל"ז ה"א דמקשה הוכית ס"ל דב"כ לית ליה לרב הונא דנאמן מכח מיגו דהוי אף במיגו טוב דאל"כ ל"ל דאם איתא הל"ל דהבעל נאמן מכח מיגו [דאי בעי] אמר דלא היית שלוחה לקבלה כלל. וא"ל דישנו עדי אמירה נ"ל דלא ידע הבעל ואילו ידע ביטל השליחות מאחר שהיא רוצה רק לבזותו ולא באתה בעצמה לקבל ממנו הגט וא"כ נ"ל הטעם דאם איתא אלא ע"כ הוכית ר' אבא דלא ס"ל לרב הונא כלל דבשליח א' לא שייך בזיון והא ראיה כמ"ש מהרש"א לעיל וגם לא ס"ל מיגו כלל וא"כ מקשה שפיר אכן עתה סותרים זה את זה דהשתא מוכח דלא איכפת להבעל אף אם עומד פנים לפנים ובזה עמה ק"ו בן בנו של ק"ו ע"י שליח דלא איכפת לן וא"כ סותרים זא"ז ונשאר' קושי' קיקיון על בורי' בל"ז ה"א תי' על קושיא קיקיון דהמקשה לא הקשה אר"ה דבאמת ידע חילוק הקיקיון רק מקשה אר"ח דשם משמע דנאמן משניהם ולעיל משמע דלא מהימן רק נגד הבעל דאל"כ ליתני אף בעידי קבלה נאמן השליש. אכן עכשיו קשה קושי' ג' מאי הקשה וכן לגיטין דילמא ה"פ כמ"ש לענין ממון כן לגיטין מוחל הכתובה בל"ז ה"א דזה סורה דמקשה אר"ח דאמר הבעל נאמן אכן עתה זה נסתר דהוכחתן דהמקשה קאי אר"ח ונשארה קושי' ג' במקומה ודו"ק: אלא ע"כ מוכח שיטת הרי"ף ז"ל דפי' בשליח הולכה והגט בידה ורלייתו מלמטה מיגו דאיבעי אמר וכו' ואין לומר דמטה מוכח כן אבל לעיל לא מוכח כן זה אינו מדקאמר ומודה ש"מ דלעיל ג"כ איירי בזה. וא"ל להיפוך דילמא למטה ג"כ ביד השליש ודקשיא לן למה מהימנא י"ל במיגו דאי בעי אמרה לדידה יהב בעל וכיה נתנו לשליש דז"א דבשות זה לא תעשה האשה דדילמא גם דשליש יטעון לפקדון והוא נאמן מאחר דהגט בידו. וא"ל איך עשתה שטות כזה מתחלה דהיא עשתה שליח להולכה י"ל דמתחלה לא ידע גם השליש מה שיאמר הבעל אבל השתא דשמע שהבעל יאמר לפקדון א"כ גם הוא יאמר כן וא"כ תעשה שטות זה אלא ע"כ מוכח דהגט בידה וא"כ לעיל מוכח גם כן. א"כ אקשה עתה מאי קאמר דאם איתא וכו' דילמא משום כיסופא דמתיירא שכוונתו לבזותו ולא תקבל ממנו אלא ע"י כפיי' דבשלמא בפירושים אחרים ל"ק זה דאמר שעשתה שליח לקבלה בוודאי אין כוונתו לבזותו. אבל לפירוש הרי"ף קשה. בלא זה הוי אמינא דהוכית הבעל דוודאי אין כוונתה לבזותו דאל"כ למה עשתה שליח להולכה ה"ל להמתין עד שיתן הבעל הגט בעצמו וע"י כפייה אלא מדעשתה שליח ש"מ דאין כוונתה לבזותו ואדרבה שביישה ממנו ליקח בעצמה ממש הגט אבל השתא קשה קושיא לפי' הרי"ף דמאי איצטריך ר"ח דהא הימני' ליהמן השליש במיגו דהוי אמרי אתה נתת לה בלא זה הוי אמינא דז"א מיגו טוב דאיך יהיה הבעל שוטה ליתן לה ואיתו מתיירא שיתבזה ממנה אכן עתה כשתר בלא זה הוי אמינא דלא יעשה בעל שטות זה דא"י לחזור אם יתן לה וא"כ המיגו גרוע אכן עתה קשה מאי הקשה ממתניתין יתגרש להולכה בלא זה הוי אמינא דהקשה מכח מיגו לימא מתניתין נמי מכח מיגו אם עתה נסתר ודו"ק:

סליק

הגהות וחדושים מאת הג"מ יוסף חנינא ליפא מייזליש ז"ל אבד"ק פרעמישלא (בעהמ"ס תפארת יוסף וכו')

דף י ע"א במתני' כל השטרות העולים כו'. נ"ב עי' בשו"ת תשב"ץ ח"א סי' י"ג דדייק מהרמב"ן והרשב"א דע"כ הכא לא הכשירו בערותיהם יותר משטרות שלנו אבל עשאום שוים שלא לפוסלם משום דינא דמלכותא [דינא]. אבל במקום שבשטר שלנו נפסל מחמת איזה חסרון גם שטרותיהם נפסל כגון בלא כ' מטלטלי אג"ק. וגם להיפוך דהיה איזה תנאי אשר נפסל בערכאותיהם גם בדינינו נפסל עיי"ש:

דף לב ע"א רש"י ד"ה ולא אמרי' לגעורי קא מכוין. נ"ב עי' ברשב"א דהקשה על רש"י דמה לנו שמכוין לגעורי מ"מ אין ביד השליח ליתן לה כיון שאומר שלא ליתן לה. ובזה י"ל דמזה יהיה ראיה דרש"י סובר כדעת הסוברים [ד]להולכה צריך למנותו בעדים א"כ כ"מ דאם לא ביטל כל השליחות אף שבעת א"א ליתן לה מ"מ אם נתרצה אח"כ [?] שוב א"צ למנותו מחדש לפני עדים כיון שלא ביטל שליחותו:

דף לג ע"א תוס' ד"ה ואפקעינהו. נ"ב עי' בריטב"א שבועות דף ד' דתי' תוס' אתר אתך דמירות דלא הוי התראת ספק משום שאלה כיון דמתוסר מעשה הוא דמי ייטור למודקי ליה רבנן ל"ת התוס' ומש"ה גם בשבועה שלא אוכל ואכל לוקין:

דף פג ע"א תוס' ד"ה ועמדה. נ"ב ונראה מדעת התוס' דלע"ג דמית בעל תנאי לא בטיל. אבל משאר גאונים ל"מ כן. ועי' מ"ש הכה"ג גם ע"מ שלא תשתי יין כל ימי חיי פ' עיי"ש דסיים דבמית בטיל תנאו ולא בטיל הגט למפרע וגם עיין בשו"ת מהרי"ט סימן מ"ה שהעיר ע"ד התוס' הללו:

דף צ ע"א גמ' א"ל רב משרשיא לרבא. נ"ב עיין ביבמות דף ל"ז. אולם כאן יותר רבותא אף דבעת שכתבה לא היה דעתו לגרשה רק אח"כ עב"ז אסור. ועי' בלח"ם סי' ק"ט בח"מ ובב"ש חלוקי דעות אם דווקא בשמשתו אסור. סליק

הגהות וחדושים למסכת גיטין

מהגאון החסיד כו' מרנא יעקב צבי יאליש זצ"ל בעהמ"ס מלא הרועים.

דף ב ע"ב תוס' ד"ה ראהו בי תוי וכו' וקשה דאמו בכיפא תלו לה. נ"ב וכן העדים יהיו תלויים לה בכיפה של ראשה רש"ל: **שם** ד"ה סתם ספרי דדייני וכו' ואפילו לר"א צריך עידי מסירה שידעו וכו'. נ"ב ר"ל אותן העדים ששליח מוסך בפניהם הגט ליד האשה צריכין שידעו שאותו יוסף בן שמעון בעלה של אשה זו עשאו שליח לזה למסור לה הגט וליכא דאיך יוכלו עידי מסירה שבכאן לדעת זאת. ע"כ מהר"ם:

דף ה ע"ב גמ' ותסברא הא מדריב"ל אמר וכו' ר' יוחנן אמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו. נ"ב קשה דהאיך מועיל קיום שלא בפני בעל דין הא ר' יוחנן מדויל ידי' משתלם דס"ל בב"ק דף קי"ב אין מקיימין השטר אלא בפני בע"ד בשלמא רבא לשיטתיה דס"ל התם הילכתא מקיימין השטר אפי' שלא בפני בע"ד משא"כ ר"י קשה:

דף ו ע"א תוד"ה ומבי ארדשיר כו' בתג"ה ואין זה אקטיספון וכו'. נ"ב עי' מהר"ם ומהרש"א: **ע"ב** תוס' ד"ה זבוב כו' וכתיב ותהיינה צרורות עד יום מותן וכו'. נ"ב דבריהם תמוהין דהא אנוסין היו ועוד דמבואר בירושלמי משום דנשתמש בהן הדיוט הין אסורין לדוד. שוב מצאתי בפרשת דרכים דרך המלך דרוש ב' דעמד בזה והניח בצ"ע:

דף ז ע"ב תוס' ד"ה אמר ר' יהודה וכו' דדוקא במשנה אימתי לפרש כו'. נ"ב עי' תוס' עירובין שם ועי' תוס' ביצה דף ס' ע"ב ד"ה ולא היא ועי' בחיבורי מ"ח ח"ב ועמש"ש בב"ב דף קל"ב ע"ב בגליון:

דף ח ע"א גמ' ת"ר בשלשה דרכים שוותה סוריא לא"י ובשלשה לחו"ל. נ"ב הוה מצי לאוקמי בד' לחו"ל כהא דאיתא בב"ב דף צ' ע"ב אין מוציאין פירות מא"י לחו"ל וכשם שאין מוציאין לחו"ל כן אין מוציאין לסוריא אך משום דלקמן אוקי ברייתא זו כרבי ורבי לשיטתיה מתיר התם מהפרכי' להפרכי' א"כ ל"ד לא"י דבא"י לגמרי מותר וכאן לא שרי כ"א מהפרכי' להפרכי' וגם לא דמי לחו"ל דבחו"ל אפי' מהפרכי' להפרכי' אסור: **שם** רש"י ד"ה והמביא גט מסוריא כו' דלא שכיחי שיירתא. נ"ב והא דלא אמר דאין בקיאין לשמה משום דכבר כ' התוס' לעיל דבימי המשנה כבר למדו כמ"ש התוס' לעיל דף ה' ע"א ד"ה אי הכי רק דבחו"ל אף אי למדו גזרינן שמא יחזור הדבר לקלקולו כדאיתא שם וא"כ כאן כיון דלמעשר דינה כארץ ישראל א"צ לומר בפ"נ וא"ל כיון דעפרה טמא כחו"ל דינה כחו"ל דא"כ הקשה מהך ברייתא לר' ירמיה ולאביי דמדמי לעיל גם למעשר וכל שחשוב כא"י למעשר ה"ה לגיטין והו"ל לאקשויי מהך ברייתא. דאף לענין מעשר חשוב כא"י אעפ"כ צ"ל בפני נכתב אע"כ צ"ל דהכא הטעם משום דלא שכיח שיירתא וא"כ לא תלוי במעשר דאף בא"י אם לא שכיח שיירתא צ"ל בפ"נ אך עדיין י"ל דהטעם משום לשמה דגזרינן שמא יחזור הדבר לקלקולו ואף דחיוב במעשר מ"מ כיון דעפרה טמא כחו"ל דיינינן ליה ולא תקשה לר' ירמיה ואביי דלעיל דמדמי לה למעשר דשאני התם דאין עפרה טמא ובכל מילי דינן כא"י ואדרבה אף חכמים מודים שם דלשאר מילי דינה כא"י ודו"ק ואדרבה קשה לטעם רש"י דמשום דלא שכיח שיירתא וא"כ במה שוותה לחו"ל בזה דגם בא"י היכא דלא שכיח שיירתא צ"ל בפ"נ אבל בשכיח א"צ לומר אבל לענין לשמה שפיר קאמר דשוה לחו"ל דאף דבקיאין צ"ל בפ"נ משא"כ בא"י: **תוס'** ד"ה ר"י אומר וכו' לכך י"ל דלא כבשו הכל עולי בבל וכו'. נ"ב וצ"ל דהא דנקט כמביא בארץ ישראל מיירי במקום שכבשו עולי בבל וכיון שהוא מקום מצער ואינו כ"כ והדבר יכול להכיר בהן שבקיאין לשמה ושמצוי לקיימן אך קשה דלפי זה הו"ל לשנויי תרוייהו כר' יהודה וכאן במקום שכבשו וכאן במקום שלא כבשו וא"ל דאי במקום שלא [כבשו] מאי אריא בספינה אפי' ביבשה ג"כ צ"ל בפ"נ דהא גם עכשיו קשה דמוקי לה כרבנן וקשה ג"כ מאי אריא בספינה אפילו ביבשה ג"כ צ"ל בפני נכתב לרבנן. והנה לפמ"ש התוס' זהו ידוע שבמקום הלז שבים שכבשו עולי בבל היו בקיאין לשמה ושמצוי לקיימו וא"כ מ"מ דמ"ד דהוו כמביא בחו"ל בשלמא למ"ד משום לשמה א"כ בחו"ל אף שבקיאין לשמה צריך לומר שמא יחזור הדבר לקלקולו כמש"ל דאף שאחר שלמדו צ"ל בפ"נ מה"ט אבל לרבא קשה ממנ"פ אם באותו מקום מצוי לקיימו אף בחו"ל אצ"ל ואם אינו מצוי אף בא"י צ"ל ובאמת כל השקלא וטריא דשמעתין דמדמי לה למעשר בהרך שינויא דמוקי לה בנסין של מערב כולהו קשה לרבא דבשלמא לרבה א"ל דכיון דעכשיו כולן בקיאין לשמה וכמ"ש התוס' לעיל דבל המשנה מיירי אחר שלמדו רק דבחו"ל אינו מועיל זאת וא"כ שפיר אמרינן דלמ"ד דהוי חשוב חו"ל לענין מעשר אינו מועיל בזה מה שבקיאין לשמה כיון דהוי חו"ל אבל לרבא אינו תלוי כלל בארץ ישראל והוצה לארץ רק במצוי לקיימו וכי משום דחייב במעשר הוא מצוי לקיימו ומ"ש התוס' לעיל סוף ד"ה עציץ כיון דשם חל על המקום צ"ל בפ"נ אף דשכיחי וגמירי היינו לרבה ונקט שכיחי דגם לרבה צריך שיהיה שכיח. דרבה אית ליה דרבא אבל לרבא אין חילוק כלל בין א"י לחו"ל דהרי הנסין שבה צ"ל בפ"נ וכן עכשיו שאין מצויין שיירות בא"י צ"ל במ"ש הר"ן וכן להיפך בחו"ל היכא דשכיח אצ"ל ומה תלוי זה במעשר. והדבר ברור דסוגיא דהכא אזלא אליבא דרבה ומכאן ראיה להראב"ד שפוסק כרבה כיון דר' ירמיה ואביי ורנב"י דהכא ע"כ ס"ל כרבה ורנב"י בתראה טפי ומאביי ורבא הלכה כבתראי אף תלמיד נגד הרב והלכה ברנב"י אף שהיה תלמידו דרבא: **ע"ב** תוס' ד"ה אע"ג וכו' וע"י בנעני איירי התם בדפי' שם בקונטרס כו'. נ"ב בגמ' דידן דגרים בהדיא נחים ליה כנעני:

דף ט ע"א תוס' ד"ה ואינו חוזר בעבד וכו' וי"ל בדב' ליה מהיום א"נ וכו'. נ"ב עי' תוס' לקמן דף י"ד ע"ב ד"ה הא בש"מ: **שם** ד"ה שוו למוליך ולמביא וכו' ולא יאמר בשפחה וכו'. נ"ב עפ"י ועיין בחידושי לקמן דף י"ח ע"ב: **ע"ב** גמ' בשלמא לרבנן מנינא למעוטי וכו'. נ"ב קשה למה ליה מנינא בלא"ז ידעינן דלאו בכל מילי שוין מדתני דרכים ולא תני דברים כמ"ש בקידושין דף ג' ע"א דהיכא דאיכא פלוגתא תני דרכים והיכא דליכא פלוגתא תני דברים: **רש"י** ד"ה ור"א היא כו' גזירה דילמא אתי למסמך עלייהו בלא עידי מסירה. נ"ב לפי מה שכתבו התוס' לעיל דף ד' ד"ה דקי"ל דלר' אלעזר פסול בלא עידי מסירה אפילו שיש עידי חתימה כשרים א"כ ל"ש גזירה דהכא וצ"ל כמ"ש רש"י בסמוך דף י' ע"א דילמא אתי למיסמך עלייהו אחתומים ולמסרו בפניהם ובזה שכתב כאן דילמא אתו למסמך עלייהו בלא עידי מסירה אחרים כן ימסור בפניהם ועי' רש"א לקמן דף י"א ע"ב ד"ה אע"פ ששמותיהן כשמות העובדי כוכבים כשרים ואפי' בלא עידי מסירה משמע דסביר' ליה דלא בעינן עידי מסירה דוקא ואפשר דהתם אליבא דר"מ קאי דסבירא ליה עידי חתימה כרתי:

דף י ע"ב תוס' ד"ה חספא כו' דילמא אתו למסמך עלייהו בלא עידי מסירה ישראל. נ"ב רק שימסרו בפניהם עמש"ל דף ט' ע"ב ברש"י בגליון: **בא"ד** ואפילו אם נאמר ששטר מתנה שחתמו בו ישראל וכו'. נ"ב עיין לעיל דף ד' ע"א בתוס' ד"ה וקי"ל שנסתפקו בזה:

דף יא ע"א בתוס' ד"ה אבודיינא וכו' איבו אפקוד וכו'. נ"ב עי' לקמן דף ל"ה ע"א רבת בר איבו ומאביו של רב אין ראיה דהיה שמו אייבו בב' יודי"ן: **ד"ה** שבתאי וכו' דשבתי שם ישראל הוא בכמה מקומות. נ"ב עי' לקמן דף כ"ג ע"ב ר' שבתי אמר חזקי': **בא"ד** כדאמר בפרק כל הבשר. נ"ב ותימה דמצינו בביצה דף ל"ב ע"ב ובבא מציעא דף י"ז ע"א שבתאי בר' מרינוס והיה ת"ח כדמשמע בביצה שם: **ע"ב** רש"י ד"ה אע"פ כו' ואפילו בלא עידי מסירה. נ"ב עמש"ל דף ט' ע"ב ברש"י בגליון: **תוס'** ד"ה יתיב וכו'. אומר ר"ת דאין זה ר"ה שמוזכר סתם בכל הש"ס. נ"ב ויש לומר דתרי ר' ירמיה הוה אך התוס' בחולין דף י"ג ע"א כתבו עוד הוכחה דבערכין משמע דר"ה קטן משמואל ובחולין ובגיטין משמע דר"ה גדול משמואל וא"כ ע"כ צריך לומר דתרי ר"ה הוה ושוב אין הכרח לומר דתרי ר"י הוה אך בחבורי כנוס סופרים ערך יצחק נפחא הוכחתי דתרי ר' ירמיה הוה וגם לפי משמעות התוס' דהכא דאין זה רב הונא שמוזכר בכל הש"ס סתם ועי' שם בחולין דף כ' דהך דערכין שהי' קטן משמואל הוא ר"ה תלמידו דרב וא"כ צ"ל דגם הך דשמעתין הוא ר"ה תלמידו דרב דאולי רב הונא הב' היה גדול אפי' משמואל וא"כ הך דהכא היא ר"ה סתם המוזכר בכל הש"ס ואיך כתבו התוס' אין זה ר"ה המוזכר בכל הש"ס וע"כ צ"ל דסבירא ליה להתוס' בשמעתין דהך דבעא מיניה שמואל מרב הונא הוא. ר"ה תלמידו דרב ואע"ג דמצינו בערכין דיתיב ר"ה קמיה דשמואל וי"ל באמת שר"ה היה כמו תלמיד לשמואל רק היה תלמיד ורבו צריך לו לפיכך בעא מיניה שמואל מר"ה ולעולם דשמואל היה גדול מר"ה ובזה תראה השינוי לשון שיש בין דברי התוספות דהכא לדבריהם בחולין דהכא כתבו ושמואל היה צריך לר"ה ובחולין כתבו משמע שהיה שמואל קטן מרב הונא דכאן פ"ל דבאמת היה גדול מר"ה דהרי מצינו בערכין דיתיב קמיה דשמואל רק היה תלמיד וצריך לו רבו ועיין בחבורי כנוס סופרים שהארכתי עוד בזה דלפי זה א"צ שוב לומר דתרי ר"ה הוי רק דתרי ר' ירמיה הוה וכמ"ש שם באורך:

דף יב ע"א גמ' כי היכי דחזי לית אינשי וכו'. נ"ב צ"ע דהא המשחרר עבדו עובר בעשה ואע"ג דאי לא משחררו מצטרך העבד לגנוב ולגזול וניחא ליה למיעבד איסורא קלילא מלמיעבד העבד איסורא רבה כדס"ל לרבי בעירובין דף ל"ב ע"ב ניחא ליה לחבר למיעבד איסורא קלילא. קשה דהא רשב"ג מדויל ידיה משתלם ההוא בעצמו לית ליה הך סברא בעירובין שם וצ"ל דל"ד הכא הברירה בידי רבו אם לא ירצה לעבור העשה דשחרור יכול לפרנסו ועוד דהכא חשוב כעין פקוח נפש שימות העבד ברעב ובזה יש ליישב ק' התוס' בד"ה כי היכי דמקשה דרבנן אדרבנן ודר"ש בן גמליאל אדר"ש בן גמליאל וי"ל דרבנן אדרבנן לא קשיא דהתם חיישי לדילמא ממנעי דאין שם עקירת עשה בפועל אבל כאן לא אמרינן דיעקור עשה בפועל לשחרר עבדו דאין כאן פקוח נפש דמאן דמרחם אבני הרי הי' ודרשב"ג אדרשב"ג לא קשיא דהתם אין כאן ריעותא לעבד זה רק להבא דילמא ממנעי ולא פרקי מזה החששא רחוקה ונדחית החששא זו בסברא קלה דכשם שמצוה לפדות אבל הכא דיש כאן קלקול בעבד זה שימות ברעב לא נסמוך אסברא קלה אמאן דמרחם ולכך יכול לומר אפרנסנו וכו' ואין כאן עקירת עשה גלבדו שהרי הרב יכול לפרנסו ולא יצטרך לעקור העשה ודו"ק: **ע"ב** תוס' ד"ה וכי תימא וכו' וי"ל דקסבר דלא חשוב ליה חוב מאי שמקבלו לזה. נ"ב ר"ל נהי דגוף השחרור חייב מכל מקום קבלת השליח ניחא ליה לעבד כיון דיכול לעשות לו החוב זה בלא קבלה זו וכיון דניחא לעבד קבלת השליח נעשה שלוחו דזכיי' מטעם שליחות ואולי עשו שליח לחובתו הוי שליח היה כאן כיון דאנן סהדי דניחא ליה בקבלת העבד אף שהוא חוב דמוטב שיעשה זה החוב על ידו מאילו יזרוק לו גט ודו"ק:

דף יג ע"א בתוס' ד"ה האומר תנו גט אי גרסינן תן גט זה אתיא מתניתין כר"מ דוקא כו'. נ"ב קשה דהא נקט עבדו סתם ומשמע אפי' קטן ובקטן של ישראל מודה ר"מ דזכות הוא לו כמ"ש התוס' לעיל ד"ה עבדא:

דף יד ע"א בתוס' ד"ה אבל מתנה וכו' ס"ד דקני מפי. נ"ב ובאמת יש סברא טובה שיועיל דהוה כאומר זכה לו דזכין לאדם שלא בפניו: **בתוס'** ד"ה לסוף כו' אע"ג דלא הוחזקו כפרנים וכו'. נ"ב דהתוס' מפרשים אשרתא דרבלי חבילה של בגדים היו מופקרים במחוזא וכן פירש בערוך ודלא כמהרש"א וכן מצאתי בספר קרבן נתנאל שפירש דברי התוס' כמ"ש ועיין שם עוד מ"ש על מ"ש שפיר עבדת עבד לוה דלהאי לישנא מיירי בהלואה ועיין שם:

דף טו ע"א גמרא דקי"ל מצוה לקיים דברי המת כו'. נ"ב הוה מצי לשנויי דמית מקבל בחיי נותן דאז לא אמרינן מצוה לקיים דברי המת כמ"ש התוס' לעיל ד"ה ור"י הנשיא וה"ה דהוה מצי לאוקמי בשכיב מרע ודמית מקבל בחיי נותן: **תוס'** ד"ה מי איכא וכו' כמו שפסול כי ליכא חד בהדי וכו'. נ"ב וקשה דמשמע דהיכא דליכא חד בהדי לא מהני ידעתי משום אחלופי ולעיל דף ג' עמוד א' כתבו התוס' דידעתי לא מהני דכשאומר בפני מרע נפשי' ודייק טפי. שוב מצאתי באליהו רבא שעמד בזה וע"ק לי מאי אחלופי שייך כיון שמעיד גם על הכתיבה כמ"ש התוס' לפני זה וג"ל פי' התוס' כך דבעי רבא לפסול הוא ואחר משום אחלופי בקיום שטרות דנפק נבי ריבעא דמטונא אפומא דחד מהדי וכמו שפסל כי ליכא חד בהדי' משום דלא דייק כל כך ולא משום אחלופי:

דף טז ע"א גמרא אמר ר"פ הרי אמרו בע"ק חולה וכו'. נ"ב ברכות דף כ"ב ע"י שם דאסקינן דחולה המרגיל מ' סאה וחולי לאונסו פטור מכלום א"כ לא אשכחן בחולה ט' קבין ואפי' למ"ד דחולה המרגיל ט' קבין מכל מקום קשה למה הוצרך לומר חולה הא גם בריא לאונסו ט' קבין וי"ל דחולה המרגיל שכיח משא"כ בריא לאונסו אך זה דוחק דליפלוג ר"פ ארבא רבי' דאסיק שם דחולה המרגיל מ' סאה ולאונסו פטור מכלום ועוד דהר"מ בפ"ד מה"ת משמע דפסק כהך דרבא ועי' בב"י באו"ח סי' פ"ח. ואת"ד דר"פ דהכא חולק הו"ל למיפסק כוותיה דבתראה הוא ועמש"ש בברכות גבי ר"פ ורבא בר שמואל ור"ה בריה דר' יהושע בריכא ריפתא ועיי"ש מ"ש בגליון שם ואפשר לומר דאשיגרת לישנא דמשנה דפ"ג דמקוואות דתנן התם בע"ק חולה וק"ו הוא נ"כ הכא ועמ"ש שם בגליון התוס' י"ט ועיי"ש: **תוס'** ד"ה הניצוק וכו' דאין סופו ליפול בתוך הבית וכו'. נ"ב רצונו לומר בתוך הבית הראשון כיון שראשו אחר מונח על בת גושתא ויורד היין מחבית הראשון אל השני ואין סופו לחזור וליפול אל החבית הראשון שיצא משם: **ע"ב** תוס' ד"ה ומר סבר לא גזרינן וכו' ולא קאמר טעמא שמא יחזור דבר לקלקולו כו'. נ"ב ואין לומר דלא בעי' כתיבה לשמה דהא לעיל דף ד' ע"א קאמרינן דר"י בעי כתיבה וחתימה לשמה:

דף כ ע"א גמרא שאני עלה של יתים דחזי לאיצטרופי כו'. נ"ב אע"ג דאיסורי הנאה מדאורייתא ג"כ יכול לבטלם דמה"ת מבטלין איסור יבש ביבש חד בתרי בטל מסתמא כתיבת הגט על דבר יבש הוא. מ"מ כיון דרבנן אסרו לבטל חשוב תו אין ראוי אף מן התורה ועי' בספרי מלא הרועים ערך איסור דרבנן אי חשוב ראוי מה"ת: **תוס'** ד"ה אי וכו' וי"ל דר' יוסף בשמעתין לא סבר לה כוותי' כו'. נ"ב משמע דלר"פ כשר סתמא גם בגט וקשה לדידיה ממתניתין דהכותב טופסי גיטין צריך שיניח מקום התורף אמאי וכן הקשה הרב פני יעקב דף קי"ב ועי' בשעה"מ פ"ג מה"ג ה"א מ"ש בזה: **שם** ד"ה משמי' דרבים כו' ולקמן איפכא כו'. נ"ב עי' מהר"ם: **ע"ב** ד"ה בכתובת קעקע וכו' מ"מ הוה גט כו'. נ"ב לפמ"ש התוס' בבא מציעא דף י' ע"ב ד"ה דאמר דהיכא דאין שליח לדבר עבירה השליחות בטל וא"כ הכא הסופר והעדים הן שלוחים ועבדו איסורא שכותבו כתובת קעקע ובטל השליחות והתוס' בעצמם כתבו לעיל דף ט' ע"ב דמדבעי שיאמר לסופר כתוב לעדים חתמו ש"מ דבעי שליחות. אך י"ל דמיירי דהוא בעצמו כתבו ולא סופר והעדים יש לומר דלא חתמו עצמם בכתובת קעקע רק כפשוטו ואע"ג דיכול לזייף מה איכפת לן בחתימת עדים אי יכול לזייף דהא ודאי אינ' מזויפת חתימת עדים דהרי עדים מכירין חתימתן ואי זייפו תפסול כל הגט והך דכתוב על איסורי הנאה י"ל ג"כ דהבעל כתב והעדים אף שחתמו על איסור הנאה לא עבדו איסורא שהרי אין להם הנאה מזה בשלמא הבעל יש לו הנאה שמרויח נייר אחר אבל העדים מה הנאה להם בזה. לכך י"ל דמיירי שאף הסופר כותב דגם הסופר אין הנאה מזה אף שנוטל שכר כתיבה ז"א מחמת איסור הנאה דאף אם היה כותבו על נייר היתר היה נוטל שכרו משלם שוב ראיתי בתשו' נו"ב סי' ע"ו ע"ז שפלפל בהך דאיסורי הנאה ולפמ"ש לא קשה מידי ודו"ק ועי' באה"ע סי' קכ"ד בב"ח ובת"מ שהאריכו בזה אי מותר לכתחלה ולמ"ש באמת הבעל אסור לכתחלה אבל אם נתן הבעל לסופר לכתוב אזי הסופר מותר אפילו לכתחלה:

דף כא ע"א תוס' ד"ה אטו וכו' בע"כ תתגרש מכח שליחות וכו'. נ"ב צ"ע אף דהמתנה זכות הוא לה מ"מ הגט חוב הוא לה שוב מצאתי בפ"י שתמה ע"ז וראי' לדבר דבכה"ג הוי חוב ואין זכין ממ"ש הרא"ש לקמן בפ' השואל סי' ט"ו בפרוזבול דמזכה לו קרקע ע"י אחר אע"ג דחוב הוא לו בפרוזבול הקילו עכ"ל והרי התם המתנה הלז הוא זכות גמור רק שאח"כ נצמח ממנו חוב שיכול לכתוב פרוזבול מכ"ש כאן שגוף המתנה הוא חוב שבזה מתגרשת דגיטה והמתנה באין כאחד: **ע"ב** תוס' ד"ה יצא כו' דשקיל ליה ויהיב לה ניהליה כו'. נ"ב אבל אי שבר אסור אע"ג דהוא תלוש וא"ל משום דחשוב מחובר משום שהוא נקוב ויונק מן הארץ ז"א דהא זה לא חשוב מחוסר קציצה דהרי גם כשנותן לה כל העציץ צריך שיפסק היניקה מן הקרקע כמו שכתבו התוס' ואפ"ה לא חשוב מחוסר קציצה כמ"ש התוס' בסמוך. שוב ראיתי דא"צ לזה דבעציץ אינו מחובר אף שהוא נקוב רק הזרעים שבתוכו חשיבא מחובר וכמבואר לקמן בגמרא דף כ"ב ע"א דעציץ קונה במשיכה כדבר תלוש:

דף כב ע"ב תוס' ד"ה והא וכו' אבל סיפא דדייקינן מדפסל כנעני לענין הבאה כו'. נ"ב אבל כנעני אדעתיה דנפשיה קעביד דאסור אף בעומד על גביו:

דף כד ע"א בתוס' ד"ה אימור כו' שיכול לומר בשעת גירושין עדיף טפי כו'. נ"ב תימה דלשליח האמינו חכמים לומר בפ"נ ובשעת קבלה תו לאו שליח הוא רק בע"ד שוב מצאתי בחידושי רשב"א שתמה עליהם בזה:

דף כה ע"ב תוס' ד"ה דברי ר"מ וכו' דר"י דאמר לעיל אף אחרון אינו פוסל וכו'. נ"ב והוי מצי לשנויי ע"ז שאני התם דכתיב וכתב לה לשמה וכ"כ התוס' בב"ק שם: **שם** ד"ה ולבי וכו' הא לרב בתולה בדעת אחרים אית ליה ברירה וכו'. נ"ב עי' בתוס' יומא שם שמתרצים דשופרות משום תולה בדעת עצמו עיין שם:

דף כו ע"א תוס' ד"ה חוץ וכו' גבי שלשה דברים ששוו גיטי נשים לשחרורי עבדים ליתני וכדברי ר"א בארבע. נ"ב וי"ל דמילתא דאיתא בקידושין לא קתני שוב מצאתי ברשב"א שכ"כ:

דף כז ע"א תוס' ד"ה הא אמר תנו נותנין וא"ת וכו' אפי' לזמן מרובה לפי' קמא וכו'. נ"ב ר"ל לתירוץ קמא שכתבו בדיבור הקודם דאי לאלתר פשיטא: **שם** ד"ה בי דינא דר"ה וכו' ועוד דאין רגילות וכו'. נ"ב קשה למה הוצרך לפרש דמיירי בידוע שנפל מיד השליח כיון שפי' במקויים ע"כ נפל או מיד השליח או מיד האשה: **ע"ב** תוס' ד"ה מצאו וכו' בפרק בתרא דיבמות מדקדק מכאן דסימנין דאורייתא וכו'. נ"ב דאי סימנין דרבנן אף ששליח אומר סימן שהיה קשור בכיס וארנקי שמא גם אחר ג"כ היה קשור בכיס וארנקי ואין זה הגט וכיס וארנקי שלו רק של אחר:

דף כח ע"ב תוס' ד"ה והא וכו' מ"ש מהיא דפ' האשה. נ"ב וי"ל דהתם עכ"פ אחד חייב בודאי קרבן נזיר וגם בהקרבת קרבן יוצא אחד ודלי הובתו מקרבן נזירות וכהאי הוא שידחה עבור זה הסמיכה אבל הכא אי היא מותר הפסח א"כ לא תטעון כלום עבור קרבן פסח שהרי אינו חייב ועבר עבירה שהקריב מותר הפסח בלא סמיכה:

דף כט ע"ב תוס' ד"ה שקול וכו' אעפ"י שהזכירו לבסוף וכו'. נ"ב וי"ל דהתם לענין תשלומין וכאן לענין פסול הגט לא תלוי רק בקפידת הבעל ובהלשון שאמר לו שוב מצאתי בר"ן שכ"כ:

דף ל ע"ב תוס' ד"ה איכא בינייהו וכו' עסה"ד מאי בינייהו. נ"ב ע' מהר"ם:

דף לא ע"ב תוס' ד"ה אי הכי וכו' עסה"ד ואז היא עזה וקשה כו'. נ"ב וכ"ה בב"ב דף כה ע"א ברש"י ובתוס' דרוח מזרחית כשאינה לפורענות היא רכה וניחה וכשהיא לפורעניות היא קשה: **שם** ד"ה אנא וכו' ויתיב רבא קמי' דר נ וכו'. נ"ב וכ"ה בב"ב דף ק"ב ע"א יתיב רנב"י אחורי דרבא ורבא קמי' דר"נ:

דף לג ע"א גמ' ואפקעינהו רבנן לקידושין מיניה וכו'. נ"ב עמ"ש בגליון עירובין דף כ"ג ע"א אי שרינן לה לכהן ואי יש לה כתובה ממנו כיון דאפקעינהו לקידושין י"ל דאין כאן גירושין ואין לה כתיבה ומ"ר לכהן ועי' ש שהוכחתי דיש לה כתובה ואסורה לכהן משום ריח הגט: **תוס'** ד"ה ואפקעינהו וכו' ורוב אין מגרשין נשותיהן וכו'. נ"ב תימה בכה"ג דהיא מזנה בוודאי יגרשנה ולגירושין קאי בודאי: **בא"ד** דאל"כ נזיר שהיה שותה יין וכו'. נ"ב עי' תוס' מכות דף ו' ע"ב ד"ה במאי קמיפלגי שכ' בע"א ועי' בספרי מ"ה ערך התראת ספק: **ע"ב** תוס' ד"ה צריכי כו' ותימה כו'. נ"ב עי' רש"א:

דף לד ע"א תוס' ד"ה יתומים וכו' אע"ג דשמא ימצא עובר זכר וכו'. נ"ב ושאינו ילוד אינו מאכיל בתרומה לעבדים: **שם** ד"ה ב"ד וכו' אפילו כדבר ששייך בו גוד או אגוד וכו'. נ"ב היינו היכא דתרוייהו צריכי להאי ולהאי דבזה תיקנו גוד או אגוד: **בא"ד** ועוד ה"מ שיש שדות וכו'. נ"ב ר"ל אבל אין יכולים הב"ד לסלק חלק העובר במעות בדבר דשייך גוד או אגוד: **בא"ד** כשחזר וחלקו עמו וכו'. נ"ב עי' תוס' בב"ב שם שמפרשים דמיירי שהיה ב' שדות ונטל אחד שדה אחת בגורל והב' השני בגורל ושדה הב' נשאר בלא גורל עד שיבוא השותף הג' וכשיבוא ויפול אותו השדה על חלקו ישאר החלוקה קיים: **ד"ה** התם ממונא וכו'. אע"ג דרבי גופי' וכו'. נ"ב עי' רש"ל ורש"א: **ע"ב** תוס' ד"ה והיא וכו' ומהתם נמי משמע וכו'. נ"ב עי' רש א בד"ה באו"ד בסוף דבריו:

דף לה ע"ב תוס' ד"ה ליחוש וכו' בלא ר"ה הוה מצי לאיפרך אמתניתין וכו'. נ"ב עי' מהרש"א שהקשה דהא י"ל דאמשנה א"י להקשות די"ל דמדרינן ברבים וק"ל דממנ"פ דאי רוצה לאוקמי מתניתין בנדר ברבים א"כ גם לר"ה מצי לאוקמי ע"ד רבים אלא ע"כ ס"ל מדתני במשנה סתם נודרות משמע אף בלא רבים: **בא"ד** כיון דאינה באיסור כל ימיה. נ"ב דס"ל כר"א דיכול להפר נדרים שעתידה לידור דזה דוחק לאוקמי מתניתין כיחידאה ובפרט דר"א שמותי הוא: **שם** ד"ה ותני עלה וכו' דקתני פסול עד שידור הנאה וכו'. נ"ב ומשמע אפי' לא גירש דאל"כ למה ליה שידור הנאה כיון דכבר גירשה וא"ל דחיישי' שמא יחזירנה דא"כ הדרא קושיא לדוכתא ליחוש דילמא אזיל לגבי חכם:

דף לו ע"א תוס' ד"ה אמר אמימר וכו' משמע דקסבר דברבים יש לו הפרה וכו'. נ"ב י"ל דאי היה מדירו ברבים לא הוה לו הפרה לעולם אפי' לדבר מצוה כמ"ש התוס' לעיל דף ל"ה ע"ב סוף ד"ה אבל נישאת עי"ש לכך הדירה ע"ד רבים שיהיה לו מקום להתירו אם יבינו שהוא צורך מצוה שלא ימצא מלמד להועיל דדייק כוותיה וכיון שהיה באמת אח"כ דלא אשכח' דדייק כוותיה והתירוה: **ע"ב** ברש"י ד"ה בי דינא דנהרדעא וכו' הוי בי דינא דר' אמי ור' אסי כו'. נ"ב לא הוי בי דינא דרב אמי ור' אסי ועפ"י שדחק מאד בזה ולענ"ד נראה להגיה כמ"ש: **תוס'** ד"ה אלא איכ וכו' אין ב"ד והתם מסתמא פשט ויכולין לעמוד. נ"ב א"כ גדול משמע דגדול יכול להתיר אף פשט ויכולין לעמוד וי"ל דלרבותא דמילתא נקט דאף בלא פשט אין יכול להתיר א"כ גדול והכא אין גדול מכנה"ג וכ"ש דמסתמא פשט: **בא"ד** ימיהו בדבר שלא תיקנו וכו'. נ"ב ר"ל אע"ג דלא פשט אף קטן יכול להתיר הכא דפשט איסור בעיר א' אף שלא פשט רק באותה עיר חשוב פשט ואין יכול קטן להתיר רק גדול:

דף לז ע"א תוס' ד"ה אלא מעתה וכו' ויש לו משכת בידו וכו'. נ"ב עי' רש"ל ורש"א:

דף לח ע"א גמ' הא א"ר חנינא בר רב קטינא וכו'. נ"ב ביבמות דף פו ע"א הגי' א"ר אחא א"ר קטינא א"ר יצחק ולקמן דף מ"ג ע"ב הגי' ר"ח בר קטינא: **תוס'** ד"ה אבל וכו' לא קני עבד עברי אלא בכסף וכו' צ"ע דהכא בעבד כנעני איירי שוב מצאתי בפ"י שתמה בזה: **תוס'** ד"ה ואיזהו כו' וסברי כרבא דלעיל כו'. נ"ב עי' רש"ל ורש"א: **תוס'** ד"ה א"א וכו' כיון דאמר ישתעבד וכו'. נ"ב ר"ל כיון דהכא היה לאחר יאוש. לרבא ישתעבד לרבו שני כיון דלשום עבדות פרקוהו כמו שאמרו ואף אי סבירא ליה לשמואל כרשב"ג מ"מ כבר כתב התוס' דלרבא גם לרשב"נ בלשום עבד ישתעבד לרבו שני ורבו שני הא לא אפקריה ויצטרך גם שחרור מרבו שני אך קשה דהא רבו שני לא קני ליה אלא למעשה ידיו א"צ לשחררו כיון שאין גופו קני ליה וכדאיתא בקדושין דף ט"ו דדייק דע"ע גופו קני ליה דאי לא למה ליה גם שחרור לימא ליה י"ל וא"כ כאן דלא קני ליה גופי לא שייך גם שחרור מרבו שני כיון דאין גופו קני ליה וגם לא מרבו ראשון

יוה

והא לאחר יאו"ש ונם הפקירו : ע"ב תוס' ד"ה גופי' . מיהא איכא לדמי לא קאמר וכו' . נ"ב אבל כאן ס"ל דאינו יכול להקדיש גופי' בשום אופן וכ' הרשב"א ואפשר דאית ליה שום לימוד מקרא דא"י להקדיש גופו ליאסר נהנאה : באה"ד ולא מיירי במקדיש בלשון חרם וכו' . נ"ב דלשון חרם משמע איסור הנאה ועבד לא שייך ביה איסור הנאה דא"י להקדיש גופו ליאסר בהנאה :

דף לט ע"א תוס' ד"ה אלמה וכו' דאבא שאול . נ"ב ס"א ואבא ועי' רש"א : ע"ב תוס' ד"ה מה אשה כו' והפדה לא נפדתה כו' נ"ב או חופשה לא ניתן לה :

דף ם ע"א תוס' ד"ה אותו העבד וכו' תיפוק ליה משום דאסור בשפחה כו' . נ"ב דבריהם תמוהים שוב מצאתי בפ"י שתמה על דבריהם עי"ש : באה"ד דסבר רשב"ג . ע' פ"י : ע"ב תוס' ד"ה הודאת בע"ד כו' והא דבעי . נ"ב ועי' רש"ל ורש"א :

דף מא ע"א תוס' ד"ה אשה אינה גובה וכו' וכן מוכח בירושלמי . נ"ב פרק אלמנה לכ"ג הלכה א' : באה"ד אמר ליה ר' אלעזר אוכלין בתרומה מכותו כו' . נ"ב דעבדי נכסי צאן ברזל אוכלין בתרומה אף כשהיא אינה אוכלת כגון אלמנה לכ"ג אינה אוכלת ועבדי נצ"ב אוכלין מכח הבעלים : ע"ב רש"י ד"ה רכ"ע גז"ש עדיפא כו' איהו עדיפא מהיקש כו' . נ"ב משמע דהיקש דן אדם מעצמו לרש"י וקשה לדברי רש"י סוכה דף לא ע"א ד"ה ור"י סבר לא מקשינן לולב לאתרוג ועיין במשנה למלך פ"ב מהלכות ק"פ שעמד בזה ותירץ דרש"י בסוכה לא כ"כ אלא אליבא דר"י אך קשה מדברי רש"י חולין דף כ ע"ב ד"ה אדרבה איפכא מסתברא דמבואר שם מרש"י דאף היקש בסיני נאמרה וצ"ע :

דף מב ע"א תוס' ד"ה הא דאמר וכו' כמו במקדש שתי אחיות וכו' . נ"ב יל"נ דלא דמי דדווקא היכא דהחסרון מצד המקבל דלא יכול לקנות כמו בשחרר חציו שבזה אחר זה לא קני מצד עצמו דאינו יכול להשתחרר חצי אבל באומר כולו יכול להשתחרר מצד עצמו רק מצד שכבר נתן כל נכסיו לעבד קמא ואין ביד אין לשחררו ולכך בכת א' יש ביד אדון לשחררו קנו שפיר ול"ד לב' אחיות דהתם נ"כ חסרון מצד המקבל דהיינו האחיות שהרי לאשה אחרת יכול לקדש רק לזו לא תפסו קידושין הואיל והיא אחות הראשונה ודו"ק

דף מד ע"א גמ' ת"ש וכו' לפרהגג . נ"ב עי' ב"ק דף קי"ז ע"א לפרהגנא דמלכא :

דף מה ע"ב גמ' ש"מ ס"ת שנמצא וכו' . נ"ב קשה דלפמ"ש הר"ן בשמעתין דאם הוחזק שבזוז עובדי כוכבים ספרי יהודים דאז קורין בהם לכ"ע והכא ע"כ בהכא מיירי דהא אמרינן מפני תיקון העולם דלא לגרבו ולייתי ספי וא"כ מאי מקשה ש"מ דבאמת בכה"ג קורין בו לכ"ע אלא ודאי דאף בכה"ג אין קורין אך קשה מ"מ מנ"ל להקשות דילמא לעולם אימא לך ס"ת שנמצא ביד כנעני אין קורין והכא שאני דידעינן ששבו מידי ישראלים וי"ל דהא באמת גם בנמצא ביד כנעני לא שכיח שיכתוב ס"ת דזה לא שכיח כלל ואפי' מיעוט שאינו מצוי אינו וע"כ דמ"ד אין קורין ס"ל דלא פליג רבנן דאי לא הא לא קיימי הא דאי שרית נמצא סברי דכנעני כותבו ואפ"ה שרינן ליה וא"כ לפי טעם זה גם בידוע לו שבזוז ליתסר משום מראית העין :

דף מו ע"א תוס' ד"ה אמר כו' ומיהו אשכחן ר"מ דסבר יש קנין כו' . נ"ב ושיטת הירושלמי פ"ה דדמאי דר"מ סבר אין קנין וכ"כ הר"ע מברטנורה שם משנה ח' ועי' בתוס' מנחות דף ס"ו ע"ב בתוי"ט פ"ק דע"ז משנה ח' שהאריך בזה : ע"ב תוס' ד"ה מביא פו' כשילקטן לשלחן ביד אחר כו' . נ"ב לר"ת צ"ל דדעתו היה הלקוחה מתוך הבית והיה על ידו רק ההבאה והיה ע"י אחר ולפי' רשב"ם א"ש ודו"ק :

דף נא ע"א תוס' ד"ה תניא נמי הכי כו' ולבסוף דלא קאי יאמר . נ"ב ע' ברא"ש :

דף נב ע"א תוס' ד"ה לכתא כו' לכך נראה דהכא בכרגא . נ"ב עי' מהר"ם :

דף נג ע"א תוס' ד"ה שלא כו' דלא שייך למיפטרי' כדי שיודיעו . נ"ב עי' רש"א : באה"ד דאין רגילות שיחזור מהוראתו כו' . נ"ב עי' תוס' סנהדרין ל"ו ע"ב שכ' דחכם אף אי מחייבת ליה מודע ליה : תוס' ד"ה הערשה כו' וה"ה דכי עבוד כו' . נ"ב עי' בתוס' ב"ק דף צ"ח ע"א ד"ה הקמ"ל : שם ד"ה בדיני כו' ואע"ג דלא מינכר מחייב בדיני שמים כו' . נ"ב עי' ברא"ש ומהר"ם : בסוה"ד אלא בהיזק שאינו ניכר . נ"ב ורבה ס"ל היזק שאינו ניכר לא שמי' היזק אבל למ"ד שמי' היזק חייב ועי' בתוס' ב"ק שם ובפ"י שם : ע"ב תוס' ד"ה גולן כו' דבעי לאוקמא הך משנה דגזל מטבע ונפסל . נ"ב לאו אגזל מטבע קאי התם רק על חמץ ועבר עליו הפסח דהוי איסור הנאה ומוקי לה כר' יעקב דס"ל אומרים באיסורי הנאה הש"ל :

דף נד ע"ב גמ' והא הכא דמדאורייתא חד בתרי בטל . נ"ב עי' פלתי סי' צ"ט ס"ק ה' שהקשה נהי דמדאורייתא לא בטל מ"מ הא דאסור לבטל במזיד הוא רק מדרבנן דמה"ת מותר לבטל לדעת התוס' הר"ן והרשב"א וא"כ האיך קנים שוגג אטו מזיד דמזיד גופה מה"ת מותר ועי' בספרי מלוא הרועים ערך ביטול איסורים שישבתי זה ועפמ"ש בתשו' נודע ביהודה מהד"ת חלק י' סי' מ"ה דביבש ביבש כ"ע אסור מה"ת לבטל : רש"י ד"ה נאמן כו' כגון שהודיעו בין שחיטה לזריקה . נ"ב עיין בסקנ"א ודבריו תמוהין ודאי ע"כ האי דכה"ג ביום הכפורים מייתי ראי' דאף דאין בידו נאמן דלא כר' אמי וכן פירש"י לקמן להדיא ד"ה האמינתו ואפי' לאחר זמן ועי' בק"נ על הרא"ש סי' י"ג ועפמ"ש דבריו מופרכים :

דף נה ע"א גמ' גזירה שמא יאכיל חרש בהרשת כו' . נ"ב עיין רש"י יבמות דף קי"ג ע"ב ועי' רש"א : רש"י ד"ה אי שרית לראכיל כו' ואיכא למ"ד ביבמות כו' . נ"ב באמת לא מצינו שם חולק ע"ז רק לר' יוחנן אמרינן שם דספוקי מספקא ליה אבל לחלוק בהדיא לא מצינו שם ואביי דדחי שם י"ל לדחויא בעלמא אבל לפי האמת י"ל דס"ל נ"כ דאין מצווין להפרישו : תוס' ד"ה ועל הקטנה כו' דקטן אוכל נבילות הוא כו' . נ"ב עי' תוס' שבת דף קכ"א דס"ל בקטן שהגיע לחינוך מצווין להפרישו וא"כ מאי מקשה דהכא סתמא קטנה שאוכלת אף דכבר הגיעה לחינוך ועי' במג"א סי' שמ"ג : באה"ד מאכילה בידים כו' . נ"ב ועי' בנזיר דף כ"ם ע"א קסבר בתוס' א"צ לחנכו ועי' בב"י סי' תרמ"ז וביומא פ"ב ועי' חידושי רשב"א הובא בב"י סי' שמ"ג אבל תרומה דרבנן מותר להאכילה בידים הואיל ויש לה נישואין דרבנן וגם לדעת הרשב"א מותר להאכיל לקטן איסור דרבנן ולהרמב"ם אסור ודעת התוס' אין הכרע מכאן כדכתיבנא : בסה"ד קטנה היא כו' . נ"ב ויש לדקדק דאכתי איכא למיגזר כיון דהך אוכלת כתב התוס' לעיל דמיירי במאכילה בידים א"כ יש ליגזור שמאכילה בידים תרומה דאורייתא דאיסורו מה"ת ולא תאכילם ועי' בפרמ"ג סי' שמ"ג שמסתפק אי לוקה ע"ז ויש לומר כמ"ש רש"א בשמעתין דלא גזרינן בפקח שיאכילה הואיל ופקח הוא יודע שתרומה דאורייתא אסור לה רק קושיות התוס' דנגזור שתאכל מעצמה תרומה דאורייתא ותי' זה תירץ אחי הבחור מ' ישראל חיים ועי' בתוס' יבמות דף קי"ג שתירץ באופן אחר ועמש"ש : ע"ב רש"י ד"ה ומה טעם כו' אינה קריבה . נ"ב מתורץ קושיית תוס' ד"ה שלא ונראה דגם לרש"י אף אם נשחטה אין זורקין דמה דעדיין שייך שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות על הזריקה ותמי' לי על התוס' הנ"ל דמה הוצרכו להוכיח מחמת קושייתם בל"ז הסברא פשוטה כי אחר זריקה מאי מועיל שלא תכפר שלא יאמרו סוף סוף אכל המזבח גזילות ויש לתרץ דעי"כ לא יביא חטאות גזילה שמא יודע לרבים ולא יתכפר לו בזה ודו"ק :

דף נט ע"ב תוס' ד"ה נתפרדה החבילה . הר"י בר"י . נ"ב לפי פירש"י צ"ל ר"י הלוי וכ"כ רש"א ומהר"ם .

דף ס ע"א תוס' ד"ה תורה כו' שאותם לא נאמרו על הסדר . נ"ב עי' רש"א ומהר"ם : שם ד"ה פרשת טמאים כו' דלא יתכן לר"י הגלילי . נ"ב עי' רש"א ברש"י ד"ה פ' טמאים :

דף סא ע"א רש"י ד"ה קוקרי . נ"ב עי' רש"י שבת דף י"ח ע"א שלא פי' כן :

דף סב ע"א רש"י ד"ה נותנת לה אלמא חשודה אשת ע"ה . נ"ב אבל אשת חבר שוכחת ונותנת לתוך פיה עי' רש"י חולין : שם ד"ה בכפישא או באנתותא . נ"ב עי' ברש"י נדה דף ד' ע"א וצ"ע : תוס' ד"ה אשרתא כו' שלום עליך . נ"ב עי' בקרבן עדה שמתמיה על דבריהם בזה : שם ד"ה שלמא למר כו' גונב דעת הבריות . נ"ב עי' בזוהר פ' וישלח ד"כ דאין בזה גניבת דעת וכן עשה יעקב בהשתחוותו לעשו וכן דוד מה שאמר לנבל ואמרתם כה לחי כולהו לקב"ה קאמר וכן בנבוכדנצר דאמר מרי חלמא לשנאך ופשריה לערך : ע"ב תוס' ד"ה איש לקבלה כו' לא שייכי . נ"ב עי' רש"א ורש"ל :

דף סג ע"א תוס' ד"ה רבי כו' סתמא דמילתא . נ"ב עי' בר"ן פרק האומר : ע"ב גמ' מאן שמעת ליה . נ"ב צ"ע לפמ"ש התוס' לעיל עמוד א' ד"ה רבי דהיכא דלא אמר ליה שליח אשתך אמרה קביל לי גיטי אף רבי מודה א"כ אף כרבי מצי אתיא כאן . מיהו אף אי אתיא כרבי מרבי נשמע לר' נתן דשאני הילך מהולך : שם התם ספק ממונא כו' . נ"ב ואף דאיכא חילוק בין מתנה לחוב ופקדון עי' בר"ן מ"ש בשם הריב"ן :

דף סד ע"א תוס' ד"ה שליש נאמן כו' ומודה רב הונא . נ"ב וי"ל דלעולם אף דיש לשליש מיגו לא מהימן דהוה כמיגו במקום עדים דאנן סהדי דאי לגירושין יהבה ניהלה לדידה הוי יהיב אבל היכא דאי אמרה איהי קמאי דידי הוי מיגו בעיקר עדים דאי אמרה לדידי יהבה נהלי אין כאן עדים : שם ד"ה אסור כו' לא סמכינן אדיבורא בעלמא . נ"ב כיון שאין להם איסור בזה . אבל להך דמתקדשת אמרינן אם איתא דנתקדשה לא היתה חוזרת ומתקדשת כמ"ש לעיל בדבור זה משום דשם אף לדידה איכא איסור כמו לדידיה : באה"ד מיתקנן לדידיה . נ"ב ר"ל שלא לקנוס רק לו מלהביא קינין כל ימיו : ע"ב תוס' ד"ה וכל . לא תתקדש . נ"ב לפמ"ש התוס' בקידושין דמיעוט קטנים לא גמרינן מהיקשא ה"נ י"ל כאן והא דממעטין שטר אירוסין שלא לשמה מויצאה והיתה משום דעיקר שטר לא ידעינן בקידושין רק מגט כמ"ש בחידושי באורך ואפשר כוונת התוס' דלא תתקדש ע"י אביה כיון דשטר מגט ילפינן ובגט א"י להתגרש ע"י אביה ועדיין צ"ע ודו"ק :

דף סו ע"א גמ' אמר ר"ח לימדני יונתן בני וכו' . נ"ב עי' יבמות דגרים יונתן ועי"ש בפירש"י

דף סח ע"א גמ' ממא גבי כובא דההיא ארמלתא וכו' . נ"ב בערוך נראה דגרים כוכא עי"ש

דף סט ע"א גמ' דמעלי ליה לברסם . נ"ב עי' חולין דף ק"ה ע"ב דגרים כרסם בכ"ף : ע"ב רש"י ד"ה אטרף אדרא עלין של עץ ששמו אדר וכו' . נ"ב בר"ה דף כ"ג ע"א ארונים עדי ופירש"י ערי לויר"ו שם האילן ואת פריו קורין ביי"ש :

דף ע ע"א גמ' ליתי ג' קפיזי קורטמי דהוחי וכו' . נ"ב דחורי וכמ"ש רש"י :

דף עא ע"ב רש"י ד"ה טעמא דלא אמר להם תנו וכו' ובהא אפי' ר"מ מודה לקמן . נ"ב לעיל וי"ל דרש"י גרים התקבל אחר מי שאחז : תוס' ד"ה הב"ע דלא אמר אמרו וכו' כיון דכתבו לאו דווקא וה"ה תנו . נ"ב עי' רש"א :

דף עב ע"ב תוס' ד"ה אמר רב הונא וכו' וקאמר דפסומי מילי נינהו ופריך פשיטא וכו' . נ"ב באמת לא מקשה שם הש"ס פשיטא דודאי אף בלא פסומי מילי אינו מועיל התנאי שלה דבדידי' קיימא מילתא וא"כ מקשה דע"כ לא ס"ל כר"ה דא"כ בלא דבריו יכול לחזור וע"כ ס"ל דמגרש בלא תנאי וגומר בדעתו לגרשה אף אם יעמוד וא"כ אף אי לאו פסומי מילי אינו מועיל תנאי שלה ועי' בדברי התוס' בב"מ שם שבאמת מבואר מדבריהם שם דסוגי' דהתם לא ס"ל כר"ה ונתיישב להו בזה קושי' דהכא ובזה מיושב דלא סתרי דבריהם אהדדי כמ"ש בפ"י כאן דבדיבור הקודם כ' שם דמידי שנתרצה וגמר בדעתו לגרש בלא תנאי וא"כ מאי מקשה בדיבור שאח"ז מר"ה דהכא ולפמ"ש לק"מ דכוונתם שם בדיבור הקודם דע"כ רב זביד שם לא ס"ל כר"ה דאם עמד חוזר ועל כן צריך לומר הטעם דס"ל דגמר בדעתו לגרשה אף אם יעמוד ולא דידעינן כן כפירוש רק דבכל חולה ס"ל כן . אך קשה דהא רבה ורבא דהכא אף דפליגי אר"ה מ"מ משמע דס"ל דאינו גומר לגרשה בלא תנאי רק משום גזירה שמא יאמרו כו' וא"כ מנ"ל להתוס' בדיבור הקודם שם דאיירי דגומר לגרשה בלא תנאי וע"כ דמוקי דידעינן בודאי בזה החולה שם דגמר לגרשה וא"כ הדרא קושיא לדוכתא פשיטת פני יהושע דמאי מקשה בדיבור שאח"ז לר"ה דהכא וצ"ע איך שיהיה דברי התוס' דהכא תמוהין ולק"מ קושייתם כמש"ל דקו' הש"ס שם דא"כ ר"ז לא ס"ל כר"ה דא"כ אף דפסומי מילי מ"מ בל"ז אם עמד חוזר וע"כ דלא ס"ל כר"ה וא"כ מקשה מאי קאמר פסומי דאף אי לא פסומי מילי לאו בדידה קיימא ולק"מ קושייתם וצע"ג :

דף עד ע"ב תוס' ד"ה רבא אמר וכו' וכיון שלא הוצרך וכו' . נ"ב משמע דווקא לא התחילו כלל במלאכה וכדעת הראב"ד הביאו הר"ן כאן והריטב"א בב"מ שם אבל דעת התוס' בב"מ שם וכן דעת הר"מ בפ"ם מהל' שכירות למדקדק בלשונו דאפילו התחילו אין להם אלא מה שעשו ולהבין גוף סברת התוס' מ"ש כיון שלא הוצרך אינו שכירו דבאמת בהך דאתי מיטרא י"ל מזל בעה"ב גרים או מזל הפועל וכ"ז כשהוא פועל אבל הכא כשלא הוצרך אין לו שם פועל כלל לומר עליו מזל גרים אבל אריס שעושה שאר מלאכות יחול עליו שם אריס שייך לומר מזלא גרים ולפי זה בפועל היכא דהתחיל במלאכה חל עליו שם פועל ושייך נ"כ לומר מזלא גרים . עי"ל דבפועל כיון שלא הוצרך אינו שכירו ובא ותבע הפועל לבעה"ב שכירתו כיון שאין עליו שם שכיר דאין לפועל שום דררא דממונא על הבעה"ב משא"כ אריס דבעבודתו שאר מלאכות השדה [עליו וזכה] בשכירתו ואין כח לבעה"ב [נמחק כאן איזה שורות וחבל] ואפי' לא יצטרכו לדלות דלכאורה ל"ד דבשלמא שאר אריסין אין נוטלין בעבור הדלי' לבד כי עושין גם שאר מלאכות אבל זה נוטל תלתא בעבור הדלי' לבד ולפמ"ש כוונתם כמו דהתם אינו יכול לנכות להם עבור חסרון הדלי' ת"ה הכא כיון שכבר זכה ועושה כל מה שצריך לעשות בשדה :

דף עז ע"א גמ' אבל גנב דליתי' וכו' . נ"ב תומ"ל אבל גנב דעבירה הוא הו"א דאין שליח לדבר עבירה קמ"ל דבחצר כיון דבע"כ מותיב הוי שליח כדאיתא בפ"א דב"מ וי"ל דזהו דווקא לר"ל דס"ל שם בב"מ חצר משום שליחות איתרבאי אבל הכא עבוד צריכותא אליבא דכ"ע אף לר"י דס"ל משום ידו איתרבאי ודו"ק : ע"ב גמ' ומר סבר חצר משום שליחות איתרבאי וכו' . נ"ב קשה דהאיך שייך הכא שליחות הא בגט חוב הוא לה ואין חבין לאדם אלא בפניו כדאסיקנא בפ"ק דב"מ דף י"א ע"ב : תוס' ד"ה והוא שעומדת וכו' ולא במציאה . נ"ב תימה דהא גם במציאה בעינן עומד רק במתנה ומכירה דאיכא דעת אחרת מקנה והוה מטעם שליחות לא בעינן עומד וכמ"ש עי"ש . וי"ל דכוונת התוס' בחצר המשתמר דבמציאה לא בעינן עומד ובגט דחוב אף במשתמר בעינן עומד וכמ"ש התוס' שם דף י"ב ע"א ד"ה חצר וס"ל כסברת הר"ן הביאו בנ"י שם לחלק בין מציאה לגט מטעם דגט הוא חוב ולא הוה חצר המשתמרת כידה אבל במציאה הוה חצר המשתמרת כיד עי"ש אך בש"ס שם לא הזכיר לחלק בזה וצ"ע :

דף עח ע"א גמ' רב משרשי' בר רב דימי אמר כו' . נ"ב בב"ב דף פ"ח ע"ב הגירסא משרשיא בריה דרב אמי : שם והא א"א לצמצם . נ"ב עי' תוס' סוכה דף ט"ו א' ד"ה פרוץ ובבכורות דף י"ז ע"ב ד"ה אפשר שכ' דאפי' לר"י הגלילי דס"ל אפשר לצמצם פריך ובחולין דף כ"ח ע"ב ד"ה לפי כ' דהוה כבידי שמים משמע דלר"י הגלילי דס"ל דאף בידי שמים אפשר לצמצם לא מקשה מידי עי"ש : רש"י ד"ה ד' אמות שלו וכו' דד' אמות של אדם קונות לו . נ"ב עי' תוס' כאן ע"ב ד"ה ר' יוחנן דס"ל לחד שנויא דהכא קונה ד' אמות אפי' ברשות הרבים והר"ן בשמעתין ס"ל כאידך שנויא דאף בגט אינו קונה ד"א ול"נ דבגט קונה ד"א דלפמ"ש רש"י בב"מ דף י' הטעם דברה"ר לא קנה ד"א שהרבה חבירים עומדין בתוכן ולפ"ז זהו דווקא במציאה דכולם חבירים אצלו ושייכים לזכות בה אבל בגט אין שום שייכות זכות בה אלא לבעל ולאשה ולכך תלוי באם קרוב לו או לה ול"ש כאן דהרבה עומדין דמה בצע בהעמדתן שאין להם שום שייכות זכות בזה והרשב"א תי' דבגט תקנו ד"א אפי' ברה"ר משום תקנת עגונות ולפמ"ש א"צ לזה רק מדינא קנה ד"א דעיקר קנין ד' אמות אמרינן בב"מ שם הטעם דלא ליתי לאנצויי ובמציאה ברה"ר אף אי קנו ד' אמות עדיין אתו לאנצויי דהרבה עומדין בד"א אחד משא"כ בגט דל"ש בה אלא האיש והאשה :

דף עט ע"א גמ' ובראשו פרסקל . נ"ב עי' שבת שם דלא גרס ובראשו פרסקל ואדרבה משמע שם דלא מיירי בראשו פרסקל משום דבעי למימר שם דר"ח כרבי דלא בעי מקום ד' וכן פירש"י דסתם קנה אינו רחב ד' ואילו פרסקל רחב ד' כדמוקי ר' אבא כגון שקיבל מע"ג פרסקל והניח ע"ג פרסקל ועי' בחידושי רשב"א [והשאר נמחק וחבל] :

דף פ ע"ב גמרא אמוראי נינהו ואליבא דר"י . נ"ב תימה דבחולין דף מ"ג מבואר דרבב"ח גופא ס"ל אליבא דר"י דהלכה כסתם משנה וצע"ג :

דף פב ע"ב גמ' ורבנן אמרי טעמא דר"א האי איש וכו' . נ"ב צריך למחוק תיבת אמרו טעמא דר"א כך מצאתי בנוסחאות ישנות וכן עיקר : תוס' ד"ה אפי' וכו' אלא למאן דנפקי' ליה מאחות אשה . נ"ב אבל לא לרבי דנפקא לי' מולקחה יבמות דף ח' ע"ב : באה"ד יבא ראובן וקידשה חוץ משמעון אחיו . נ"ב עי' רש"א ורש"ל :

דף פג ע"ב רש"י ד"ה הרי גרושה אצלו בזונות כו' בשביל בר אשה שיש בה . נ"ב עדיפא הו"ל למיפרך דאין כאן צד אישות כלל אפילו אצלו רק תנאי : רש"י ד"ה ורבנן כל הנך רבנן דלעיל וכו' . נ"ב קשה דהא חד מרבנן דלעיל הוא ריה"ג ורי"ג לעיל דף כ"א ע"ב דריש כרת כריתות ע"ש . אך י"ל דלריה"ג איצטריך ההוא כריתות לכדדריש שם ספר כורתה ואין דבר אחר כורתה וכ"כ התוס' ולולא דברי רש"י נ"ל לפרש ורבנן היינו רבנן דמתניתין דלא ילפי מטעמי' דר"א דלעיל למישרי בכי האי גוונא א"כ מסברא אינו גם בכה"ג ולא איצטריך כריתות לזה וא"כ האי כריתות מאי עבדו ליה :

דף פד ע"א גמ' חוץ מירושתך סרג וכו' . נ"ב אף לפמ"ש הרמב"ם פ"א מהל' נחלות דירושת הבעל מדרבנן וא"כ מדאורייתא לא שייר כלום דבר אישות . וי"ל כיון דמדרבנן הוה שיור לא הוה כריתות גמור אפילו מה"ת וכמ"ש בספרי מלא הרועים ערך איסור דרבנן אי חזי מדאורייתא : רש"י ד"ה אין חוששין וכו' אינו גם שמא תבעל לו וכו' . נ"ב קשה דלא ידע מכל ימי חיי פלוני דהוה גם כדלעיל דף פ"ג ע"ב ול"ד לבית אביך דאף אחר מותו בית אביך מיקרי שוב מצאתי בתשו' רשב"א שהקשה כן ועי' רש"א שרוצה ליישב ועפ"י שסותר דבריו : ע"ב רש"י ד"ה אמר לשפחה כו' דלגבי מלאכה וכו' . נ"ב עי' רש"י קידושין שפי' בע"א :

דף פז ע"ב תוס' ד"ה חתמו וכו' אעפ"י דהא נמי שמעינן מסיפא וכו' . נ"ב י"ל ראשו של זה בצד ראשו של זה א"כ על גט אחד הוה רגלי חתימות עדים כנגד גג הכתב וע"ז כתבו התוס' דהו"א דלעולם תלי החתימות כנגד גג לא פסול רק דהתם כיון דהוי גג כנגד גג וכי היכי דלא קיימי אהאי כו' :

דף פח ע"א רש"י ד"ה שנינו במשנתינו וכו' הא מני ר"י דאמר מילי לא מימסרן לשליח . נ"ב ופוסל באומר אמרו : ע"ב רש"י ד"ה מידי דהוה וכו' כדאמרינן בסנהדרין וכו' . נ"ב באמת בש"ס שם לא אמרינן שליחותייהו קא עבדי רק דמפני נעילת דלת תקנו דלא ליבעי מומחין ונ"מ דלפ"ז אף בזמן שהיו מומחין א"צ מומחין מפני נעילת דלת כיון דלא שכיחי כ"כ משא"כ לטעם דשליחותייהו וצ"ל דגם לטעם דשליחותייהו היינו מפני נעילת דלת דבשביל [זה] תקנו שכל ב"ד ג' יכולין לדון ד"מ אף במקום שיש מומחין ועי' ברש"י סנהדרין דף י"ג ע"ב שלא כ"כ ודברי רש"י שם פותרין נ"כ ש"ס דהכא ועמש"ש בגליון פ"ק דסנהדרין דף י"ג ע"ב : תוס' ד"ה וככנענים וכו' אמר רב ישראל שעושה כמעשה כנעני פסול וכו' . נ"ב שעושה במעשה כנענים ר"ל שהכנעני צוו לישראל לעשות ולכפות פסול אפי' באמר אינו זן דהדין לכפותו עפ"כ [חסר כאן איזה תיבות ודבל] אבל עובדי כוכבים שעשו ע"י צווי ישראל כשר אפילו באומר אינו זן וע"ז כתב התוס' דנקט בסיפא אפי' באומר הא אדרבה באומר ראוי לכפותו לגרש רק דאפי' קאי אפי' בכה"ג דלא מתכשר עפ"י כנענים :

דף צ ע"א רש"י ד"ה פפוס בן יהודה וכו' בעלה של אשה אחת היה וכו' . נ"ב עיין בסדר הדורות ערך פפוס דגרים ברש"י בעלה של מרים מגדלה שיער נשיא המוכרת רפ"ק דחגיגה : סליק

הגהות וחידושים על הרא"ש

פ"א סי' יט איתמר כו' עד דהתם נמי מצי א"ל לוה לתופס אי קבל עליך וכו' . נ"ב משמע דאם השליח מקבל אחריות אינו יכול לחזור . וקשה האיך חוזר בו תוך כדי דיבור וכתב דאפי' רב מודה דמצי למימר ליה את לא מהימנת ליה משמע אפי' במקבל השליח אחריות אינו מועיל דלא מהימן ליה לשליח גם מדברי התוס' בשמעתין ד"ה לא דכ"ע משמע דווקא כשפטרו הלוה מאחריות מודה שמואל שאינו יכול לחזור אבל בקבל השליח עליו אחריות יכול לחזור וקו' היא למ"ד כשתפס דהתם נתן לו בעצמו וס"ל הולך כזכי ואעפ"כ ס"ל לשמואל דיכול לחזור אף שקיבל עליו השליח אחריות . ועוד דאכתי הרא"ש לא מתרצא הקושיא דק' לשמואל אפי' הולך לאו כזכי לא גרע מתופס לבע"ח ואי משום דיכול לומר לו קבל עליך אחריות היה לומר לשמואל דיכול לומר לו קבל עליך אחריות או החזר לי ומדקאמר סתם אם בא לחזור חוזר משמע אפי' אם השליח רוצה לקבל אחריות עליו מ"מ מתוך שהוא חייב באחריות לגבי המלוה דהמלוה יטעון השליח לאו בע"ד דידי לכך יכול לחזור אף שהשליח מקבל אחריות ועוד י"ל דאע"ג דהתם בתופס לבע"ח יכול הלוה לטעון לתופס קבל אחריות או החזר לי משום שתפס מעצמו אבל הכא שהוא התפיסם ביד ונתן אותם לידו נ"ל דאינו יכול לטעון לתופס קבל אחריות כיון דבהיתרא אתי לידיה והארכתי בזה בחידושי :

פ"ב סי' כד וחכמים מכשירין כו' עד דכשבא לינשא בו צריכה להביא עדי מסירה . נ"ב אבל לר"מ אף אם יבואו עדי חתימה פסול דלא מוכח מתוכו כמ"ש התוס' בשמעתין : באה"ד בסוף הסימן ואתי שפיר כר' יוחנן הא דפריך והא בעינן כתב שאינו יכול להזדייף . נ"ב עי' ש"ך סי' מ"ב שהאריך בפי' דברי רבינו : סי' כה הכל כשרים כו' עד והוסיף הוא אף כשגדול עומד ע"ג דווקא טופס וכו' . נ"ב עיין בר"ן מה שמקשה ע"ז ועי' בק"נ מה שמיישב בזה : סי' כו וגזלן מדבריהן כו' עד ואם הביאו ה"ז פסול . נ"ב ר"ל מדרבנן :

פ"ג סי' ה שלשה דברים וכו' עד אבל כרכום של מלכות אחרת כליסטים הן . נ"ב עיין בב"י סי' קמ"א באה"ע שמפרש דבכרכום של מלכות אחרת אף דבכבשה נותנין עליו חומרי מתים שאין חסים על העיר ויושביה ועיין בקרבן עדה בירושלמי בשמעתין מה שתמה עליו ועי' בק"נ שהביא דעת הרשב"א שמפרש הירושלמי על כבשה כרכום דבמלכות אחרת אף בכבשה אין נותנין עליו חומרי מתים שיראים להרוג מחמת אימת מלכות שבאו בגבולו רק הוספין וגוזלין ובורחים כליסטים ועי"ש שהאריך עוד : באה"ד בסוף הסימן . וכלבד שיהא ישראל מעיד שיוצא ליהרג . נ"ב ר"ל בב"ד של עובדי כוכבים אבל עובדי כוכבים עצמן לא מהימני במידי דשייכי בי' כמש"ל :

פ"ד סי' ז בראשונה כו' עד וכה"ג מפרש במתני' בפרק בתרא . נ"ב ובהלכות גדולות מפרש וכו' כצ"ל כך הגי' מהרש"א בתוספות : סי' יז תנן התם וכו' עד אפילו אינו שוה אלא פלגא אינו משנים . נ"ב עי' בכ"מ פ"ם מהלכות שמיטה ויובל מה שתמה ע"ז ועי' מ"ש בגליון הר"ש בפ"י דשביעית משנה ב' : סי' כב תניא וכו' עד איכא דאמרי קטן הוה וכאבא שאול . נ"ב עי"ש בהש"ס דהגי' ודלא כאבא שאול אך התוס' גורסין שם וכאבא שאול עי"ש באורך בתוס' : סי' לד ת"ר וכו' עד והלוקח יחוש לעצמו . נ"ב שמא ימות הבעל ותגבה האשה ממנו ואע"פ שהי' בנ"ח בשעה שמכרו לו כיון שעשה אפותיקי לא יכול לומר הנחתי מקום לגבות ממנו : סי' לז נגהו וכו' עד וכי בשביל שחציו בת חורין גריעה ספי . נ"ב עי' בק"נ פ' הניזקין סי' וא"ו : שם תנהו יתמי וכו' עד אבל מקרקע לא מסתבר לחלק וכו' . נ"ב בצ"ל אבל בקרקע לא ולא מסתבר לחלק וכו' כן הגי' בק"נ : שם בסוף הסימן הוה כאפוטרופא גמור להתעסק בכל תועלת היתומים . נ"ב משמע דווקא ע"ז חולק די"ל למכור אף מקרקעי אבל על מ"ש התוס' דפחות מבן ס' לא מהני סמיכתן ע"ז לא חולק הרא"ש דלא כ' טעם לסתור דברי הרמ"ה באה ואדרבה טעם הרמ"ה מסתבר וכ"כ ב"י בפי'

בסי' ר"צ אבל דעת הטור שם וכן כאן ברמזים דהרא"ש חולק גם על זה וס"ל דאפילו בקטן פחות מבן ט' חשוב אפוטרופוס :

פ"ה סי' ח ת"ר כו' עד היכא דאיתחזק היתרא ואמר ע"א איתא, הוא א"נ . נ"ב צ"ע שזהו דין י"ב . שוב מצאתי בק"נ שעמד בזה : **סי' כ** עד אומר להן אחריהן קירין ת"ה הממונים על הצבור נ"ב ואחריהן ת"ח הראויין למנותן פרנסין על הצבור כן הגי' בגמ' :

פרק מי שאחזו סי' ט אתקין שמואל בגיטין כו' עד וה"ד כגון דאמרינן ליה חלוץ לה ע"מ וכו' . נ"ב וכיון דהחליצה א"א לקיים ע"י שליח לא הוי התנאי תנאי : **בא"ד** והא אם לאו כאחר הוא . נ"ב פי' דבתנאי בני גד כתוב אם יעברו ואם הוי כלאחר ולמה לו תנאי כפול דהא לדידן בלאחר לא בעי ת"כ ומשני כיון שהי' הארץ לפני בני גד ובני ראובן והוא רצה להוציאה מידם לכך הוצרך תנאי כפול : **פרק האומר סי' ד** ת"ר כו' עד למאי נ"מ והולך לאו כזכי . נ"ב לפמ"ש התוס' בדף ס"ג ע"א ד"ה רבי דהיכא דלא אמר שליח אשתך אמרה התקבל לי גיטי אף רבי מודה א"כ אין ראיה מכאן ודו"ק : **סי' י"ת** הבריא כו' עד ואומר אני זה הספק להקל וכו' . נ"ב ר"ל שיהא הגט גמור אם לאלתר נפל כפי הירושלמי : **סליק**

הגהות על קיצור פסקי הרא"ש

פרק המביא תנינא **סי' כ"ה** חש"ו וכו' והגט מקויים בא"י כשר. נ"ב אי בא"י כנ"ל דמקויים מתני אף בח"י לדידן דפסקינן כרבא כמ"ש בפ"א סימן א' : **סי' כ"ו** פסולי וכו' אבל לא בחו"ל . נ"ב כשאינו מקויים : **סי' כ"ח** עבד וכו' עד וזכתה לו ויצאה לחירות . נ"ב תימה כיון דלא קי"ל כרבי דס"ל המשחרר חצי עבדו יצא לחירות וקי"ל דאינו נעשה שליח לקבל גט מיד רבו א"כ לא יזכה לעובר וכן פסק הרמב"ם בפ"ז מהל' עבדים הלכה ח' : **סי' כ"ט** חמותה וכו' עד אבל בא"י במקויים אינה נאמנת . נ"ב נ"ל באינו מקויים : **בא"ד** נ"ב עוד צ"ע דהא במקויים לא מצי לקלקלה :

פרק כל הגט סי' ז השולח גט לאשתו ע"י שליח ואמר טול לי ממנה החפץ תחלה וכו' . נ"ב אם לא הקפיד שיטול ממנה החפץ וכ"ה בטור :

פרק הניזקין סי' א הניזקין וכו' עד בין מיניה בין מיתמי . נ"ב קאי אכתובת אשה לחוד : **סי' ב** ש"ח וכו' בין גדולים בין קטנים . נ"ב ובניזקין גובה מעידית בגדולים ובקטנים מזיבורית : **סי' ג** אין מוציאין וכו' כגון מי שגזל שדה מלאה פירות . נ"ב והגזלן אכל הפירות בא נגזל לגבות פירות גובה מנכסים בנ"ה וכאוקימתא דרבא בב"מ דף י"ד ע"ב אבל כשמכרה עם הפירות והנגזל טורפה מלוקח עם הפירות אזי הלוקח גובה אף הפירות ממשועבדים : **סי' ד** הפוען וכו' יתומים אפילו קטנים שנתחברו וכו' . נ"ב משמע אפי' פחות מבן ט' ועיין ברא"ש וכ"כ בטור סי' ר"צ דאפילו בקטן ממש אך הב"י כתב שם דאינו מבואר בדברי הרא"ש : **סי' ה** אפוטרופא וכו' אבל איפכא שרי וכו' . נ"ב לא ס"ל הלכה כרשב"ג בברייתא : **סי' כ** כהן וכו' אבל בשני ובחמישי וכו' . נ"ב הרא"ש לא כתב זה אף דאיתמר בש"ס משום דכתבו התוס' דבזה"ז אף בב' וה' שכיחי בי' רבים לכך כ' הטעם דשבתות וימים טובים אסור דשכיחי רבים וממילא נלמוד דבב' וה' תלוי בזה אי שכיחי ביה רבים כו' וצ"ע :

פרק האומר סי' ג האשה וכו' עד לידו מגורשת . נ"ב לידה עיין כפנים : **סי' ט** נשרה וכו' קטנה שמבחנת ... ניטה להפך . נ"ב והוא שיעור דפעוטות :

סליק

הגהות וחדושים על מסכת גיטין

מהגאון וכו' מו"ה שמחה מרעסויא זצ"ל

דף ב ע"א תד"ה ולא סי' ומסיק דר"ס איירי בשטר . נ"ב אלמא אמרי' שלא [להשביע] את בניו אמר כן ה"נ שמא לא להשביע את עצמו אמר כן עכ"ל גמ' שם : **בא"ד** אבל אי ליכא לוה קמן . נ"ב התוס' הוכיחו זה בפ"ק דב"מ דף יג ע"ב ד"ה הא קאמר לא הד"ס :

דף ג ע"א תד"ה ורבנן (בעמוד הקודם) ואפי' לר"א צריך עדי מסירה. נ"ב [עי'] מהר"ס ועי' בב"ב דף קסז ע"ב : **בא"ד** ואומר ר"י כל שלא ערער הבעל . נ"ב עי' מהר"ס וכדברי תוס' ז"ל מפורש בגמ' דף ה' ע"ב דפי' תוס' שם ד"ה אי בעית אימא : תד"ה חד כו' ואפי' אם יערער לא יאמינוהו . נ"ב כן אי' בגמרא דף ו' ע"ב ובסוף פרק שני דף כג ע"ב : **ע"ב** ד"ה תנן כו' ולקמן תניא . נ"ב ועיין בב"מ דף נה ע"ב בתוס' שתירצו :

דף ד ע"א תד"ה דקיימא כו' וי"ל דבמטלטלין איירי . נ"ב כדאיתא בב"ב דף קעב ע"א : **בא"ד** אבל בקדושין כו' מבוס . נ"ב כדאי' בקדושין דף ס"ה :

דף ה ע"א תד"ה אי הכי כו' בריש פ"ב . נ"ב דף טז ע"ב בתוס' ד"ה אלמא קסבר וכ"כ מהר"ס : ד"ה בי תרי כו' וכ' אומרים לפנינו דדייק מינה . נ"ב נ"ל דדברי תוס' אלו מיוסדים על הא דאיתא דף יו ע"א אפי' הגט יוצא מת"י עדי חתימה כשר ע"ש ומיהו הר"ן פי' שם אחד מן עדי חתימה ולפ"ז לק"מ ודו"ק :

דף ז ע"א רש"י ד"ה כלילא כו' ויש של זכוכית . כצ"ל ע"פ גמרא דסוטה :

דף ח ע"ב תד"ה אע"ג כו' כדאמרי' בפ' מסנין כו' . נ"ב אבל עשין ע"י עובד כוכבים כ"ס שם

דף י ע"א תד"ה כי קתני כו' והאיכא כו' בפ' ד' מיתות . נ"ב שם תירצו בתוס' תירוץ אחר ע"ש :

דף יא ע"א רש"י ד"ה בטרא פרסאה כו' ותתמו פרסיים . נ"ב עיין בהרא"ש : **ע"ב** רש"י סד"ה התם כדקתני טעמא כו' כרבנן דמתני' . נ"ב לע"ג ועי' רשב"א ומהרש"א ומהר"ם : תד"ה התופס כו' כדמוכח בס"ק דב"מ . נ"ב דצ"ל בפ"ב דב"מ דף עב ע"א מיהו יש ליישב דכוונתם ממה שהוכית הרא"ש ז"ל שם בב"מ דף י ע"א והנמוקי יוסף ז"ל :

דף יד ע"א גמרא איתמר הולך ס' אם בא לחזור חוזר . נ"ב עיין בהרמ"ה

דף טו ע"א רש"י ד"ה אחד . אפ"ה פסול כיון דחד כו' נ"ב עיין דף טז ע"ב בתוס' ד"ה אלמא כר דלא ס' כן לרבא וכן מפורש בגמ' שם :

דף טז ע"ב תד"ה אלמא כו' וא"ת ולרבה כו'. נ"ב עי' מהרש"א לפי מה דס"ד דתוס' דרבה לא ס"ל טעם דאתלו' הקשו מתני' מה בין רישא לסיפא וכ"ל דתוס' רצו להקשות קושיא מבוררת ואינו במתני' אפשר לדחוק דמיירי דיוצא מת"י עדי כתיבה לכך בסיפא ה"ל כשנים על זה כו' מבא"כ ברישא אע"ג דזה לאו כלום הלא דא"כ למה תפיס ההנא בענין זה מ"מ התוס' עדיפא להו להקשות קושיא מבוררת : **בא"ד** כדפי' לעיל בפ"ק . נ"ב סד"ה א"ה יכול נמי והתוי"ט לא ראה דברי תוס' אלו ולכן דחק עצמו במתני' לרבה יעו"ש :

דף יז ע"א תד"ה מפני מה כו' לבקש עדי מסירה שיעידו בפני ב"ד או בפני עדים כצ"ל : **בא"ד** (ומיהו שמא כו' שמאותו יום נתגרשה) כ"ז מסוגב. וכ"ב כ' רש"ל דכל המסובב הוא הגהה ואינו מן תוס' וע"ש ומהרש"א מקיימו רק מהפך הדברים : **ע"ב** תד"ה עד כו' הפי' למאן דלית ליה עדיו כו' . נ"ב גי' רש"ל דאית ואמת כגרס' דידן וג' רש"ל ע"ש :

דף יח ע"ב תד"ה שמא כו' התם דקאי אהיא כו' מנגד פניך . נ"ב זה תמוה דהא כל זמן שהעבור אין הגט בטל אף שבא כדאי' התם בהדיא : ד"ה המרי כו' וי"ל דשאני גט כו' דעדיו שלשה . נ"ב כדאי' ריש פרק גט פשוט דף קס ע"א וע"ש דף קסא ע"א בתוס' בסוף דבור ראשון : **בא"ד** ובניס מתם הכשרים . נ"ב דלא מכשרין התם בהזורק הלא בתר קרוב לבד כדאי' שם דף פא ע"ב :

דף יט ע"ב תד"ה טעמא כו' וי"ל כיון ט' כי כיכי דאמרי' בעל . נ"ב בב"ב דף קלד סכיהו תוס' גמאלתין דף כז ע"ב וע"ש :

דף כב ע"א תד"ה ולא כו' שכתבו על נייר כו' . נ"ב ולשון הר"ן ז"ל מתני' בזוא על המחק ועדיו על הנייר עסקינן שהוא פסול ואין לו תקנה כדאי' התם בפ' גט פשוט עכ"ל וכן בטו"ע בחו"מ סעי' כ' וכ"ה נ"ב פסק כן דלא כמהרש"א ז"ל דלא כוון כאן לאמת : תד"ה והא כו' וי"ל דלא בעינן שליחות בכתיבה דוכתב לאו הבעל קאי . נ"ב עיין בקדושין פ"ק דף ט ע"ב ברש"י ד"ה דעת מקנה :

דף כג ע"ב תד"ה העובד כוכבים כו' דקסבר אין קנין לעובד כוכבים . נ"ב פי' דף מז ע"א :

דף כד ע"ב רש"י ד"ה הא כו' והשליכו לאיבוד מדעת . נ"ב פי' רש"ל בגמ' וכ"ב רשב"א וכ"כ רש"י בסמוך : תד"ה בע"מ כו' כדפרישית לעיל . נ"ב דף ד ע"א ד"ה דקי"ל : **בא"ד** וא"ת דתנן בפ' גט פשוט מתבין ס' . נ"ב ע"ש בתוס' ד"ה וליחוש לבני יוסף בן שמעון : **בא"ד** אע"פ שלא דקדקו אם היא כו'. נ"ב וגם הב"ד לא יסמו אדעתייהו למיחש לבני יוסף בן שמעון כ"כ התוס' הנ"ל : **בא"ד** וכשבאה לב"ד להתירה שיילי ב"ד לע"א אם היו שם . נ"ב דאל"כ היכא למיחש דלמא עדי מסירה לא ידעו דין זה :

דף כה ע"ב גמ' אמר רב משרשיא . ובגליון נדפס רבינא כצ"ל . נ"ב ורש"ל החזיק בגרסא שלנו בתוס' ד"ה ר"י ע"ש :

דף כו ע"א בגיוני פי' משפט סי' א' . נ"ב ובטור סי' קלא : **ע"ב** תד"ה הכא כו' וא"ת מה כו' שהרי עדים לא יחתמו לו . נ"ב פי' מהרש"א וכתב רשב"א דהא דמשמע במתני' דעדים חתמי המוקדם דהא לכך משייר זמן דאין עדים מעידין על זמן ומשתלי כדאי' בירושלמי אבל ודאי אם היא נשואה וכתב בגט ארוסה מזהרי ולא חתמי עכ"ל ע"ש :

דף כז ע"ב תד"ה בזמן ס' וא"ת כיון כו' נאמן . נ"ב זה גמרא בב"ב דף קלד אלא דמסיק ז"ל חוש לה משמע דלא ברירא להגמ' דין זה וכ"ל דקושיית תוס' הוא ממ"נ אם נאמן קשה קושיית תוס' ואם אינו נאמן למה יחזיר לאשה בזמן שבעל מודה דלמא עדיין לא נתן לה ובעינן נתינה מידו לידה : תד"ה מעולם כו' ותי' דא"כ כו' יותר מבלא היו אומרים . נ"ב עי' רש"ל ומהרש"א ודברי רש"ל עיקר : **בא"ד** והר"י דלעולם לא חשדינן ליה לשקר כו' . נ"ב קשה לי א"כ גבי בזמן שהבעל מודה מה פריך כיון שהוא מודה שנתן לה ולא משקר דמיד מחזירין לה הגט לרהיה כמ"ש תוס' דבור דלעיל : **בא"ד** ובקונט' פירש כגון ט'. נ"ב וכן פי' הרי"ף ור"ן ז"ל וגם תוס' בב"מ כתבו די"ם גורסין יוסף ב"ש זה וניחא טפי עכ"ל : **בא"ד** ולפ"ז נ"ל ט'. נ"ב פי' רש"ל דבלא פרש"י מיטו דרהו הגימת עדים שהוא שלהם מ"מ שמא הוא של אחר והגט שהבד הבעל פי' שמא כשמא ועדים כעדים וגם היה דומה להותה התימה עכ"ל :

דף ל ע"ב תד"ה וכי ט' וקשה דבפ' המפקיד ט' שמא עשאו תרומת מעשר . ו"נ שם הגי' תרומה ומעשר :

דף לא ע"ב תד"ה הנא כו' ואין נראה דבפ' מי שהוציאוהו כו' . נ"ב גם רש"י ז"ל כ' כפ"ג דברכות דף כב ע"ב ד"ה אמר רבא כו' דר"נ בר יצחק היה אחר רבא : **בא"ד** אלא ר"נ כתם הוא ר"נ בר יעקב . נ"ב רש"ל ועי' פ"ק דקדושין דף לג סוף ע"א :

דף לד ע"א תד"ה התם ט' וי"ל דר"נ כו' אע"ג דרבי . נ"ב דר' נחמן וכ"ג מהרש"א ע"ש ורש"ל מקיים גרסא דידן ע"ש :

דף לה ע"א תד"ה ונדרה ט' נ"נ ט' דאע"ג דנדר חייל . נ"ב לענין דעביד איסור בשעה ... :

דף לו ע"א רש"י סד"ה מעיקרא במאי אפקעינהו כו' התקינו . נ"ב פי' ואח"כ בשמרות תקנו שיהיו מפרשין שמותיהן : תד"ה בזמן כו' כדאמרי' בהדיא בספרי בפרשת ראה כו' ודריש מוזה דבר כו' כצ"ל וכ"ב וכ"ה בקדושין דף לח ע"ב : **בא"ד** ומיהו קשה כו' . נ"ב ועיין בר"ן ז"ל :

דף לט ע"ב תד"ה מה כו' ולגי' דדוקא בקנין כו' . נ"ב ועי' בקדושין דף כג ע"א בתוס' :

דף מ ע"ב תד"ה חיישינן כו' כמו חיישינן . נ"ב עיין במהרש"א ועיין בר"ן :

דף מא ע"א תד"ה ליסא כו' הא איכא למ"ד . נ"ב קדושין דף כ ותמורה דף ל : **ע"ב** רש"י ד"ה פירות דקא כו' פליגי בה רב הונא . נ"ב ב"מ דף סו ע"ב :

דף מה ע"א גמ' דתניא לא ישכו כו' יכול בכותי כו' . נ"ב עיין בסוטה דף לה סוף ע"ב וריש דף לו ע"א :

דף מו ע"ב רש"י ד"ה והכא . ואם אי את אילונית . נ"ב פי' בתוס' ריש ע"א ד"ה אי אמר לה הכי :

דף נא ע"א תד"ה איסור כו' אבל גבי בני תרי לא דאמרי' ט' . נ"ב פי' אפי' במקום דחייש בגדולה לגררי והייט בלא שמעו בו שמת דודאי אין מניח ביתו ריקם כדפי' תוס' ור"ן שם אפ"ה אמרי' שם דבקטנה לא חיישינן לגררי ועיקר כוונת תוס' לתרץ האיך תני כאן סתם בנותיהן ניזונות מנכסים בני חורין ולא ממשעבדי דמשמע אפי' בנות קטנות הא אי' בפ' דייני דגררי לקטנה לא מתפיס וכ"כ הר"ן בכתובות ודו"ק :

דף נב ע"א רש"י ד"ה לא יהא כח כו' המוכר כו' . נ"ב וכן הלוקח :

דף נג ע"א רש"י סד"ה הא שוגגין פטורין כו' (לא) ארישא קאי . נ"ב בש"ס ישן אינו ופי' כמ"ש בתוס' : תד"ה שלא כו' ומיהו לתקן כו' כדי שיודיעו. נ"ב עי' מהרש"א ועיין מ"ש בב"ק דף כ ע"א בד"ה טימא את הטהור :

דף נד ע"א רש"י ד"ה ה"ק וכ"ת כו' דתניא בנוטע . נ"ב ר"ה דף ט סוף ע"ב :

דף נה ע"ב מתני' כיצד לקח מסיקריקון וחזר ולקח מבעה"ב מקחו בטל . נ"ב עי' מ"ש דף נח ע"ב בשם תוס' שם הלוקח מסיקריקון נותן לבעלים רביע . נ"ב תקנה היא מפני ישוב הארץ שלא ישתקע ביד עובד כוכבים רשב"א ועל הא דתנן אבל יש בידם ליקח כו' פי' ר' ירוחם עפ"י ירושלמי דאם היו ביד בעלים מעות בשעה שקנה הלוקח או רשות בידם להחזיר ללוקח מעותיו אף לאחר מכאן ואם לא היה להם מעות בשעה שקנה הלוקח אינו חוזר לבעלים לב"ד של אחריהם והירושלמי זה הביאו ג"כ הר"ן ע"ש : רש"י ד"ה לקטלוהו הלכך כו' ותבין צביני' זביני . נ"ב עיין ברשב"א במשנה דכ' דניחא דאיני מתל דמים רק דסו"ל ואינו מלפה לבוב לנהלתו גמר ומקנה ע"ש וברש"י דף נח ע"ב :

דף נח ע"ב רש"י ד"ה אין בו סיקריקון כו' אלא מחזיר לו הקרקע בחנם . נ"ב והוס' בב"ק דף נח ע"א ד"ה אי נמי מבריח כו' והרא"ש שם ותוס' בב"מ דף לא סע"ב ד"ה אם יש שם ב"ד כו' כתבו דצריך שבעלים להחזיר ללוקח דמים שנתן לעובד כוכבים ע"ש . וטעם לדבר דכל העושה טובה לחברו במעותיו אם מילו מהפסד ברור צריך לשלם לו ע"ש עוד :

דף סב ע"א רש"י ד"ה בכלי גללים כו' ובעיסה גופה . נ"ב נ"ל ובתרומה

דף סג ע"א גמ' ש"מ דאדיבורא דידה ט' . נ"ב כ"ב רש"י ז"ל :

דף סד ע"א תד"ה שאני כו' וא"ת והא זכיי' היא . נ"ב כדאי' בב"מ דף עא ע"ב : **בא"ד** קמ"ל דבר ס' ואו דאורייתא . נ"ב כדאיתא בנדרים דף לו ע"א :

דף סה ע"א תד"ה יפדו כו' וי"ל כיון דמופלא כו' . נ"ב עיין נדה דף מו ע"ב : **ע"ב** רש"י ד"ה הגא דידן ט' ודאי לאו לגט כו' . כ"ה בס"א : תד"ה הא כו' דקאי רשב"ג בשיטתיה . נ"ב וס"ל לתוס' ז"ל דכל מקום ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו כדאי' דף עה ע"א וזה משנה שם ריש פרק גט פשוט דף קס ע"א והא דהרי"ף ז"ל לא פסק כר' אליעזר דהכא וכרשב"ג דהתם הוא אזיל לטעמיה דכתב סוף פרק גט פשוט גבי ערב דאגן אין סומכין על כלל זה וחלילה להגיה כאן :

דף סו ע"ב גמ' ונגחי עילוי' עד דמיסרך . נ"ב בס"א דמיסרח בתי"ת בש"ס ישן :

דף ע ע"א רש"י ד"ה קורטמי דהותי . נ"ב זה שייך לא"ז **ע"ב** רש"י ד"ה שגישתא תרגום של מהומה . נ"ב דברים כח : תד"ה נודקין כו' לאתותך אומר לו כו' . נ"ב רש"ל בין כל פעם אומרים לו להפך והוא כן ומסיים וכן להדיא בירושלמי וכן הבי' הר"ן עכ"ל ע"ש : **ע"ב** רש"י ד"ה טעמא כו' הפי' ר"מ לעיל בפ' התקבל דף סו . כצ"ל ואמנם הרא"ש גרס פרק מי שאחזו קודם פ' התקבל וכן משמע דתוס' ריש פרק התקבל שכן סי' גרס' הראשונים : ד"ה הא אמר תני כו' דהכי תנו לעיל דף סו ריש ע"ב :

דף עז ע"ב תד"ה מה כו' והור"י דהכא איירי בשלום . נ"ב עי' ברשב"א וכר"ן :

דף עח ע"א תד"ה הינו גט כו' ר"י היה מצריך לנותן גט כו' נ"ב וכן משמע בקדושין דף י ע"א : **ע"ב** תד"ה מתלה כו' דאין כאן ספק . נ"ב ולרבה ורב יוסף עי' ברשב"א בשם תוס' :

דף עט ע"א תד"ה כגון מחייב אפי' למעלה מן המחיצות. נ"ב עי' מהרש"א : **ע"ב** גמרא במאי קמפלגי ב"ה סברי לא אמרי' גזרה . נ"ב עי' רשב"א הא גזרינן משום בת אחותו : תד"ה כנימית כו' דאי ט' כשיגיע הגט לאויר . נ"ב זה אזיל לגרסת הוספות שאח"ז דהא לא נח :

דף פ ע"א רש"י ד"ה וכל הדרכים כו' וביבמות מוקמינן ט'. נ"ב דף נב ע"א : **ע"ב** תד"ה ט' וקא איכא שלום וט' . נ"ב נ"ל לשום מלכות וכ"כ רש"ל :

דף פא ע"ב רש"י ד"ה הכל מטלימין עליו ט' להא הב"מס . נ"ב פי' כיכא דידעינן דלא אמר כולכם .

דף פב ע"ב גמ' ורבנן האי אים ט' . נ"ב וכן בילקוט פ' אמור : שם ור' יוחנן אמר ט' . נ"ב כבר השיג מהרש"א בתוס' דף פג ע"ב ד"ה רבא על רש"ל ש:רם במקום ור' יוחנן ורבנן וילקוט גרים הכי :

דף פו ע"ב גמ' וכן אמר ר"י (כתב ידו שניט) . נ"ב ס"א נ"ג :

דף פז ע"א רש"י ד"ה עד אחד עברי כו' יוסף בסוף שיטה . נ"ב מהרש"א והר"ן ז"ל מפרש סיפא כמו רישא : ד"ה וליהכשר ט'. פי' שיעקב הוא איש אחר . נ"ב מהרש"א : **ע"ב** גמ' דתנן גט שכתבו ט'. נ"ע במשנה בסמוך : שם דהא תנן עד פי' . נ"ב במשנה בסמוך : מתני' מן הגד . נ"ב רש"ל פי' או מן הגד וכן הוא לסדיא ברמב"ם וטור עכ"ל :

דף צ ע"א רש"י ד"ה וכ"ש החי כו' והא"כ ערוה סב"ה . נ"ב לע"ד הוא ט"ס כאן וצ"ל לקמן בד"ה מי כתיב כדאי' במהרש"א גר' ישן : סד"ה מי כתיב כו' . נ"ב עי' במהרש"א מה שנחסר כאן ע"ש :

הגהות על הרא"ש

פ"ב סי' ז' והרמב"ם ז"ל כתב דגט שנכתב ביום כו' באותו ענין . נ"ב טעם רמב"ם עי' בב"י ומטן הרא"ש פי' בב"ח סוף סי' קכ"ז דלא שכיח שיגנה באותו יום הך אם אין עסוקין באותו ענין לא חלקו בין מוקדם מועט למוקדם הרבה אבל עסוקין באותו ענין לא שייך רק בנכתב ביום ונחתם בלילה לא גזרו :

פ"ט סי' ו' ורב אלפס ז"ל כתב . נ"ב בתשובה ועי' בר"ן : סי' יב אלא סבר דמאי מיהא שלא בפני' להתמיר לבע"ד גם מצי כצ"ל וכ"ה בתוס' וצ"ל לאוסרה והשאר נמחק : **סליק**

חדושים מספר מים חיים

לרבינו חזקיה די סילוא ז"ל בעהמח"ס פרי חדש.

דף ו ע"א גמ' ואפי' קן קולמוסא. רוב הפוסקים הסכימו לפי' ב' דרש"י וצ"ל לדקדק מכמ"ס דסגי בקל קולמוס' דתחלת הגט דמסתמא סיימו לשמה דאם איתא דבעינן קל קולמוסא בכל הגט היכי אקשי' לקמן הבאה הוא בבית וסופר בעלייה דלא חזי ליה אמרת כשר נכנס ויוצא מיבעיא ומאי קשיא שאני התם דאע"ג דלא חזי ליה הא שמע קל קולמוסא בכולי גיטא משא"כ הכא דיוצא ונכנס הלא משמע ודאי דסגי בקל קולמוסא דתחלת הגט כנ"ל:

דף יט ע"א גמרא והי מפני שאנו מדמין פירוש רש"י אם בא מעשה לידינו [וכו']. והרמב"ם פסק בהלכות שבת דחייב שתים ונראה שהוא משום והי מפני שאנו מדמין גיטין לשבת נעשה מעשה דילמא לענין גט נמי אתי להחמיר מדרבנן מיהא ולפסול הגט ובפרק השולח דף לו ע"א אמרינן בהכ"ג והי מפני שאנו מדמין ומתפרש כפי' רש"י דהכא ודו"ק: **שם** הא באברא הא בגויה דאברא. הרמב"ם בפ"ד מהמ"ג סתם משמע דבכל גוונא כשר וכתב הכ"מ דפסק דלא כשמואל משום דאינך אמוראי פליגי עליה וזה תימה דא"כ אמאי פסק כרבי אבהו דמפליג בין אפין ללא אפין הא"ג דאינך אמוראי פליגי אלא ע"כ משום דלא פליגי בדינא ומניין לו להרב ז"ל דפליגי אדשמואל ועיין מה שפרש"י בשבת דף קד בהך מימרא דאבר ומיהו י"ל דפסק כרבי אבהו משום דאיכא מאן דס"ל כוותיה הכל כשמואל לא משום דליכא מאן דס"ל כוותיה:

דף כא ע"א גמ' אמר (רבה) [רבא] וכו'. כתב הרמב"ם פרק ה' דין י"ח שאינה מגורשת עד שיגיע הגט לידה והדבר פשוט הגלי דהיינו כדינו מיד הבעל לידה הא לאו הכי הו"ל טלי גיטך מע"ג קרקע ומ"ש המ"מ שהרשב"א נסתפק בדין ליתא דהדין פשיטא ליה כדכתיב אלא שכתב בדברי הרמב"ם צ"ע שלא כתב כך ולדעתי הרמב"ם לא נחית להכי וסמך על המבין וזה ברור בעיני:

דף כב ע"א תד"ה המזיק בזרעים וכו' וכן גבי שטר. לכאורה נראה מדברי התוס' דגבי שטר פשיטא להו דלא בעי אגב וליתא שאין זה מוזכר בשום מקום לדעת הראב"ד בפ"ו מהל' מכירה ורש"י ורבים מהמפרשים דאף בשטר בעינן אגב ואע"פ שמדברי הר"ן נראה שכן הבין בדעת התוס' לא כוון יפה אלא כוונת התוס' היא דכי היכי דמספקא להו הכא ה"נ מספקא להו לגבי שטר ולבסוף כתבו דלכשתמ"ל דגבי שטר לא בעינן אגב הכא בעינן אגב וזה נכון והנה הרמב"ם כתב בפ"ה מהל' תרומות דין כ"ה עציץ נקוב הרי הוא כזרע שלא השריש וכו' נראה מדברי הרב ז"ל דמפרשה דלא כרש"י ומיירי בש"ס בדלא איברוש כלל אפי' בעציץ דאי כדברי רש"י מה בכך דלא אברוש בארץ כיון דאברוש בעציץ הא קי"ל דעציץ נקוב הרי הוא כארץ ותנן במעשרות אילן שעומד בא"י וכו' הכל הולך אחר העיקר וא"כ מ"ש דרבא דקאזיל בתר נוף ולכן נ"ל להרב לגרס כפשט הש"ס דלא אברוש כלל ומשום דקי"ל בפירות ח"ל שנכנסו לא"י שפטורין מן התרומות ומעשרות פליגי אביי ורבא בעיקרו בארץ וגופו בחו"ל וקי"ל כרבא דבתר גופו אזלינן והו"ל כיוצאי חו"ל שפטורין מן התרומו' וזה שדקדק הרב בלשונו דלא נקט כלשון הש"ס נקבו בארץ אלא נקט עיקרו בארץ והיינו כשלא השריש בעציץ אבל אם השריש בעציץ וודאי בתר עיקרו אזלינן ומחייב בתרומו' דהו"ל כאילו לא יצא לחו"ל ובהכי ניחא שכתב הרמב"ם פ"ב מהל' טומאת אוכלין קישוי' שנטעם בעציץ והגדיל חוץ לעציץ אע"פ שמלא חוץ לעציץ אינה מקבל' טומאה' העפ"י דקאמר והלא הכא אמרי' דגופו נוטה עדיף מעיקרו ובמאי דכתיבנא ניחא ולא קשה מידי דהתם מיירי בגדל בעציץ והשריש ובהא עיקרו עדיף מגופו ואילו הכא מיירי בדלא אברוש ובהא גופו עדיף מעיקרו ונכון הוא:

דף כד ע"א גמ' אהנחתי' אתרעא ושקלינהו. נ"ל דאם הבעל נתן לה גט בתנאי שיניחנו ע"ג קרקע ויטלנו דאין זה אלא תנאי בעלמא ולא מיקרי טלי גיטך מעל גבי קרקע ואם קיימה התנאי מגורשת וכן מוכח בהדיא בחידושי הרשב"א ע"ש: **שם** וכי מטית התם הוי שלית לקבלה. נראה דהא"ס שכוונת הבעל שתהא מקבלת גיטה מדין שלית קבלה ולא מצד עצמה. והיינו דפרכינן דהא לא הדרה שליחות אלא הבעל אבל אם היא מקבלת הגט מצד עצמה ולא מדין שליחות ש"ד אלא דק"ל אמאי לא מוקי לה הש"ס בהכ"ג ובהכי נ"ק ולא מידי וצ"ע: תד"ה והא לא הדרה שליחות וכו'. נראה שההפרש שיש בין רש"י לתוספות הוא זה דדעת התוס' אף שהשליח לא עשה שליחות לעצמו אלא שלא גמר השליחות אלא לאחרים נתבטל השליחות ולדעת רש"י דוקא לפי שבשליחה לעצמו' ונעשית היא בעל המעשה: **ע"ב** תד"ה לאיזו שתרצה אגרש בו וכו' הכא מודה משום דוכתב לה לשמה משמע שיהא מבורר בשעת כתיבה. אבל דעת הרמב"ם והר"ן דכיון דבעלמא מספקי' לן אי יש ברירה הכא הויא ספק מגורש' וכן עיקר דאם איתא כדברי ר"י כי מותבינן לקמן ממתניתין דהריני שוחט את הפסח אמאי לא קמשני דשאני גיטין דכתיב לה לשמה אלא וודאי דלא שאני לן מגיטין לעלמא והרא"ה דמייתי ר"י מהא דאמרינן בגמ' דאי איתמר בהא בהא קאמר ר"י דאין ברירה דבעינן לה לשמה הויא דחייה בעלמא אבל לקושטא דמילתא לא שאני לן:

דף כה ע"א גמ' בעי מיניה רב הושעיא מרב יהודה אמר לגלגל וכו'. פי' מיבעי ליה אי מפליגינן בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים וא"ל תניתוה כלו' ולא שאני לן וק"ל דכיון דרב אושעיא מפרש הסיפא דפסחים משום ברירה א"כ מאי קמיבעיא ליה תיפשוט מינה דשאני לן בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים וי"ל דקבעי מרב יהודה או ספיט ליה כסברהו משום דאיכא לפרושי סיפא דפסחים משום שה לבית אבות לאו דאורייתא: **שם** אתיב דא"ניכהו מעיקרא בפיר. מה שהקשו התוס' ד"ה הא משמע דשה לבית אבות דאורייתא ובפ' אין בין המודר משמע דלאו דאורייתא לדידי ל"ק דה"פ סבור הש"ס דהסיפא דפסחים מיירי בבנים גדולים ומשום הכי בעי מינה ובמעשה דנדרים סבור מיירי בבנים קטנים והני תרי סוגיא לא פליגי ותרווייהו ס"ל דשה לבית אבות לאו דאורייתא וזה נכון:

דף כו ע"א גמ' המביא גט ואבד ממנו וכו'. כ' הרמב"ם בפ"ג מהל' גרושין המביא גט ואבד ממנו וכו' ודברי המגיד משנה דחוקים בדברי הרב דמדנקט לבסוף בין הוחזק מכלל דרישא מיירי בלא הוחזקו שני יוסף בן שמעון ותו דאי בהא דהוחזק מייר בשיירות מצויות ומשמע לרישא הו"ל ואם הוחזק וכו' אלא ודאי דרישא מיירי בדלא הוחזקו וסיפא דמיירי בהוחזק מיירי במקום שאין השיירות מצויות וכ"ל להרב ז"ל דלר' זירא בשיירות מצויות או בהוחזקו ב' יוסף בן שמעון חוששין להחמיר ומשמע ליה להרב דהוחזקו ב' יוסף בן שמעון תמיד עדיפי משיירות מצויות דהא הכא הוחזקו ואע"ג דליכא שיירות מצויות מ"מ איכא למיחש לשמא עבר א' ונפל ממנו גט מהשמעין האחר משא"כ בשיירות מצויות ולא הוחזקו דהוית חזקה דתוקה לחוש לב' מקומות ולב' שמעון בן יוסף ומאי דקשיא להו לראשונים במה ראה הרב לפסוק במקום בשיירות מצויות כדברי האומר דלא שהה ובהוחזקו שנים כדברי האומר שלא עבר ל"ק מידי בזו היא סברת הרב מסברת עצמו משום דלדינא העיקר לפסוק כשמואל שלא שהה אדם בה דשמואל הוי מארי דתלמודא טפי מחבריה אלא שהם לסברת הרי"ף רבו לחומר כשמואל שלא עבר אדם שם והרב לא רצה להחמיר כן אלא בהוחזקו דחמיר טפי משיירות מצויות אבל בדין שיירות מצויות אוקמינן אדינא דבעינן שהה זו כוונת הרב בלי שום ספק ודלא כהמגיד משנה ודברי הרי"ף רבו אחבר לפרבן כן שלא כתב חומרת עבר שם אלא דוקא בהוחזקו דוק ותשכח ועדיין נשאר לי לברר מ"ש הרב בדין מצאו בכלי שהניח בו ויש לו ט"ע בארכו ורחבו של גט כשהיה כרוך שהרי הוא בחזקתו וב"מ בהלכות יהר"ן והמגיד משנה לא דקדקו בלי הרב שיש לדקדק בלי הרב למה האריך לומר שיש לו ט"ע בארכו ורחבו של גט ולא הו"ל למימר אלא כלשון שכתב בפ"ח מהל' מאכלות אסורות גבי בשר שנתעלם ואסור הא"כ היה לו בו ט"ע והוא מכירו ודאי שהוא זה אלא שהרב דקדק בלשונו בכאן דהכא מיירי שמצאו בכלי שהניחו בו ויש לו ט"ע כל דהו דהיינו בארכו ורחבו של גט אבל אם יש לו ט"ע גמור מודה הרב דאף אם מצאו בכלי שלא הניחו שהרי הוא בחזקתו ומתגרש בו כדעת בתר הפוסקים וזה פשוט בדברי הרב ז"ל ושוב ראיתי בל"מ שכתוב בלי' דלעיל דלא כהמ"מ ע"ב אמנם מ"ב בס ליישב מה שלא הביא הרמב"ם דלצורבא מרבנן מהדרי' בט"ע לא דקדק בסוגי' דמאי דמספקא' לן בש"ס בעו"ד' דרב' בר חנא היינו דאפשר דאהדרוה ניהליה משום סימני' ותיפשוט דסימנין דאורייתא א"כ לא אהדרוה אלא בטב"ע דעדיף טפי מסימנין ובהא ליכא שום ספיקא ואהא קאמר דלצורבא מרבנן מהדרין ולא כמ"ש הל"מ דבטב"ע נמי איכא ספיקא ולא דק ודו"ק:

דף ל ע"א רש"י ד"ה ליטול רשות מן היורשין מפני שאין חוב מוטל עליהם לפרוע יטול מהם רשות. משמע דדוקא בשלא הניח קרקע צריך ליטול רשות אבל אם הניח קרקע אין ליטול רשות וכן נראה ג"כ ממ"ש בסמוך דמתני' מיירי בלא הניח קרקע שהתבאר בסיפא גבי בבני ב"ד דאין צריך ליטול רשות משום דיש לב"ד כח להטיל חוב זה על הכהנה ולויה וזה תימה דהא לשיטת התוס' לקמן ברישא בין הניח קרקע בין לא הניח קרקע צריך ליטול רשות מן היורשין ובסיפא דוקא בהניח קרקע א"צ ליטול ומדברי רש"י גופא לקמן ד"ה מלא מתם משמע דמפרש כשיטת התוס' אם נאמר דמפרש כשיטת הרשב"א דקאי אריבא דוקא בשהניח קרקע מהני רשות אבל הניח כספים אף רשות אינו מועיל וא"כ דברי רש"י דפי' מתני' דוקא בשלא הניח קרקע הם קשין להלום וצ"ע: **ע"ב** תוד"ה בינייהו וכו'. ולפי הקונטרס ק' מאי בינייהו פירוש לפי דהשיג דלר' אחאי אזלינן בתר עניי העיר ולת"ק אזלינן בתר עניי דעלמא מ"מ סוף סוף בין למר ובין למר מפרים ואם כן מאי בינייהו וצ"ל דל"ק מידי דס"ק איכא בינייהו עניי כותים והפרים לצורכם דלת"ק הוי גירי אריות וכאילו לא הפרים דמי והו"ל טבל טבול למעבר עני דלקי עליה ולר' אחאי אף לכתחלה מפרים עליהן ונתקן הטבל ודו"ק: רש"י ד"ה שירשו קרקע שעליהם מוטל המלוה לפרוע חובת אביהן. ליתא דלאו משום מצוה לתודיה היא אלא משום דשעבודא דאורייתא:

דף לא ע"א גמ' כשם שתרומה גדולה ניטלת באומד וכו'. כתב הרמב"ם בפ"ג מהל' תרומות דין ד' אין תורמין תרומה גדולה לא במדה כו' לפי שלא נאמר בה שיעור אלא אומד והשיג עליו הראב"ד דלאו מן השם הוא זה אלא בין שלא נתנה בו תורה שיעור וכו' פי' הרמב"ם סבור שהאומד הוי מן התורה שיתן מה שירצה אפי' חטה אחת וכיון דמדאורייתא סגי באומד אף שבזמיכו חכמים שיעור אוקמוה אדינא דאורייתא ושיעור ס' באומד והראב"ד סבור דכיון שלא נתנה בו תורה שיעור אם יצא לתרום במדה ש"מ דמקפיד ואם ימעט או יוסיף הרי קלקל לפי קפידתו משא"כ באומד שאף שיטעה באומדנא א"נ בכך כלום שהרי האומד א"א לצמצם ועבד ע"פ האומדנא וקאי בשיטת התוס' דבכורות דף נ"ח ע"ב שכתבו דמן התורה אין שייך אומד דחטה א' פוטרת את הכרי אלא משום דבתרומ' מעשר שייך אומד ובתרומ' גדולה תקנו חכמי' נמי שיעור שייך בה אומד וכל מה שכתב הכ"מ נגד הראב"ד ועגד רבינו במבין את המהלך אינו כלום וא"צ לסביב על דבריו ודו"ק: **ע"ב** גמ' דתנן מקוה שנמדד וכו'. כתב הרמב"ם בפ"ה מהל' תרומו' דין כ"ד הבודק את החבית וכו' מכאן ואילך ספק והמה הכ"מ דכיון דבסוף קדושין וריש נדה רמינן הך ברייתא אברייתא דמקוה ומשני מאן תנא חבית ר"ש אבל רבנן אומרי' ס"ל למפרע אמאי פסק הרב כר"ש במקום רבנן ותירץ דכיון דבפ' המוכר פירות איפליגו אמוראי בסיפא דברייתא ש"מ דהלכתא היא ואי מסה לא איריא דהא מאי דקתני בבריי' כל ג' ימים ודאי הוי מוסכם ואף לרבנן ומש"ה איפליגו אמוראי בהך ברייתא אבל מאי דקמסיים מכאן ואילך ספק הוא דמוקמינן אליבא דר"ש איברא דרש"י בשלהי קדושין כתב הכא דרמינן חבית אמקוה מ"ש דהכא ודאי ומ"ש דהכא ספק כתב הרב מ"ש גבי חבית דקתני מכאן ולהלן ספק ולא אמרינן מבעתא דסליק ידיו מלבודקו כתמין ע"כ מוכח מדבריו דקשיא לן נמי ארישא אמאי כל ג' ימים ודאי ואין זה מחוור כלל נראה שאין תירוץ הרב נכון וא"כ הדרה קושיין לדוכתא לאמאי פסק הרב כר"ש נגד הש"ס בכולי מקואות פרק ב' כרבנן דמקוה שנמדד ונמצא חסר כל טהרות שנעשו על גביו למפרע טמאות ונמצא הרב מזכי שטרא לבי תרי דהכא פסק כר"ש ובהלכות מקואות פסק כרבנן וכבר עמד בזה בספר ברכת הזבח והניחו בצ"ע ובאמת שהיא קושיא אלימתא ונ"ל שסבור הרב ז"ל דהא דקשיא לן בריש נדה חבית אמקוה ואצטריכן לשנויי דחבית ר"ש היא היינו מש דס"ל בפי' הבית ברייתא דתנית כריב"ל דמפרש כל ג' ימים ודאי דקאמר בברייתא דהיינו ודאי חומץ ומכאן ולהלן ספק אף בג' ימים ראשונים דהשתא חבית הו"ל דומיא דמקוה ממש וא"כ חבית ר"ש היא אבל למאי דקי"ל כר"י דג' ימים הראשונים ודאי יין איכא לפלוגי שפיר בין מקוה לחבית דכיון דבחבית אף אחר בדיקת כל ג' ימים הראשונים הוי ודאי יין אע"ג דהחומץ לפנינו לא ריע כולי האי לגבויי בודאי דומי' דמקוה ומש"ה מכאן ולהלן ספק ובהכי ניחא דלא תיקשי תרי סתמי אהדדי שהרי רבי סתם לן במקואות כרבנן ואילו בפ"ג דתרומות ופסק' הרב לעיל בסמוך קתני התורם חבית יין על היין ונמצא חומץ וכו' ואם ספק תרומה ויחזור ויתרום ומשמע דהוא א' כר"ש ומאן סתמיה למתניתין רבי ומ"ש הכא דסתם לן כר"ש וגבי מקוה סתם כרבנן ובמאי דכתיבנא ניחא דגבי חבית אף רבנן מודו דלא הוי ודאי אלא ספק משום דאית ליה חזקה אלימתא דכל ג' ימים הראשונים ודאי יין ומיהו קשה טובא על הש"ס דריש נדה דאלמוה' דברייתא אמקוה אמאי לא מותיב מקוה אחבית דמסיפא דמתניתין עדיפא מברייתא והרא"ם נרגש מזה וצ"ע ואחר זה קי"ל גבי מניח פירות להיות מפריש עליהן שאם מצאן שאבדו שהרי זה חושש לכל מה שתיקן וכמ"ש הרב בסוף הפרק והא הכא הוי ממש דומיא דמקוה ולא מחזקינן לטבל ודאי מה שתיקן וי"ל דשאני מקוה דאיכא למימר חסר ואתאי כדאיתא בריש נדה אבל הכא גבי אבדו שנגנבו או אבדו לגמרי בכה אתא דליכא למימר אבד ואתאי אבד ואתאי מעיקר הדין הו"ל אוקי פירות אחזקתייהו והשתא הוא דאבדו אלא דאיכא למימר נמי העמד טבל על חזקתו ומש"ה מידי ספיקא לא נפקא אבל טפי מספק אין לנו כנ"ל ליישב דעת הרב בזה ודו"ק:

דף לד ע"ב תוס' בד"ה מאי אירית אנמנה וכו' הוה ליה למיתני אין נשבעין וכו' ונמנעו להשביעה. וצ"ל לפי זה דמאי דקתני ונמנעו להשביעה לאו למימרא שמתחלה היו משביעין אותה אלא ר"ל שנמנעו להשביעה משום חינא אף שמעיקר הדין היתה צריכה שבועה:

דף לה ע"ב כתב מהרי"ט ח"א בסי' קמ"ב הנה דברי הרמב"ם בפי' המשנה בסוף פ"ז מהל' בכורות והרע"ב נמשך אחריו קשים לשמוע דמאחר שכתב שצריך לפרט את הנדר למה כתב שצריך לידור על דעת רבים וכ"כ בפ"ו מהלכות ביאת המקדש גם מ"ש דבעל דעת רבים יש לחוש שלא יאמר דבר מגונה בא לידי אם לא מטעם שצריך לפרט את הנדר זו היי הספק הש"ס דגיטין ודבכורות דאיתא בהדיא דאף למ"ד שאין צריך לפרט את הנדר סגי ליה בנדרה על דעת רבים והרב הנ"ל נדחק הרבה ליישב דברי הרמב"ם הנ"ל ועוד האריך ליישב דעת הרמב"ם בחבורו ולפי נראה שהרב פוסק בחבורו כמ"ד אין צריך לפרט את הנדר ולא גרים רב פפא כי אם כגרסת תוספות דבכורות דגרסי רב ששת וס"ל דכי אתביל אבי מדרשא אתביל לדינא וקי"ל כותיה דרב נחמן משום דקאי כריב"ל דירושלמי ועוד בערכין לחד ביומא ס"ל לרבי יהושע דאין צריך לפרט את הנדר ודלא כהתוס' שנדחקו לשם וזהו שלא הזכיר בחבורו בשום מקום דצריך לפרט את הנדר ואדרבה כתב בפ"ו מהלכות שבועות כיצד מתירין בא הנשבע ואומר אני נשבעתי על כך וכך ונתחרטתי משמע שא"צ לפרט את הנדר אלא לומר ענין הנדר והשבועה שנשבע ובהכי ניחא שפסק בפ"ו מהלכות ביאת מקדש שצריך לידור על דעת רבים דאי צריך לפרט את הנדר כשיאמר נדרתי שלא לישא נשים פסולות לא יתירו לו ומה שהוקשה לו להרב ז"ל ממ"ש הרמב"ם בפרק ט"ז מהל' אישות סתם בנודרת ליתומים כל מה שירצו ולא אין צריך לפרט את הנדר צריך להדירה על דעת רבים כדאיתא בש"ס והרב לא ביאר זה וגי לא קשה מידי שהרב סבור דהא דקשיא לן ולא ליחוש דלמא אזלא לגבי חכם ושרי ליה ומשני קסבר צריך לפרט את הנדר הוית שינויי ואשינויי לא סמכינן דכיון דקי"ל דהמודר הנאה מחבירו אין מתירין לו אלא בפניו לא חיישינן דחכם יתיר שלא בפני היתומים ודלא כהתוספות ומש"ה סתם הרב דאף לדידיה דס"ל דאין צריך לפרט את הנדר אין צריך להדירה על דעת רבים אבל תירוץ זה אע"פ שנכון הוא ואמיתי לדעת הרמב"ם אינו עולה למרן ז"ל שפסק בש"ע א"ח סי' קכ"ח סעיף מ' דכהן שנשא נשים פסולות לא ישא כפיו עד שידור הנאה על דעת רבים מכלל דסבירא ליה דאין צריך לפרט את הנדר וביו"ד סי' רכ"ח פסק דצריך לפרט את הנדר ומה גם שיישב מוהרי"ט ז"ל דעת הרמב"ם שאע"פ שצריך לפרט את הנדר אי"צ לפרט הסיבה בזה גם כן אינם מתורצים דברי הש"ע שהרי פסק ביו"ד דצריך לפרט הסיבה גם מ"ש הב"י א"ח בשם חדושי הרשב"א דצריך הדר' על דעת רבים הוא תמוה שהרי הרב פוסק כמ"ד צריך לפרט את הנדר וכן בחידושיו לגיטין כתב דכיון דקי"ל דצריך לפרט את הנדר אתיא מתניתין דבכורות כפשטא ולא צריכינן לאוקמא במדיר על דעת רבים וזה הפך תשובת הרשב"א שהביא הב"י ומה שנדחק מוהרי"ט דה"ק הניחא למ"ד צריך לפרט דלדידיה נצטרך לומר כי היכי דלא תיקשי עליה מתניתין שצריך לפרט גם הטעם שבגללו נדר ואם סוגיא דגיטין אתי לפרושי הכי הנה סוגיא דבכורות הויא תיובתי' דקאמר התם סבר צריך לפרט את הנדר ע"ש דוק ותשכח כדברי גם דברי ספר מגן אברהם לא ניתן לכתוב עי"ש וצ"ע: תו יש לדקדק בלשון הש"ע א"ח סי' קכ"ח סעיף מ' שהיה לו לומר דאף אם לא גירש עדיין סגי בהדרת הנאה כמבואר בש"ס וי"ל דמלשון הרב הכי משמע מדקאמר ואפי' גירשה משמע דה"ק ל"מ כשלא גירשה דפסול עד שידור הנאה וממילא משמע דבהדרת הנאה סגי אף אם לא גירשה עדיין: ותו קשה דמנ"ל להרב ז"ל דאף בגירשה לא סגי בהכי ובעי נמי הדרת הנאה ומש"ש התוספות הכא בגיטין ד"ה ותני עלה וכו' ע"ש ליכא לאתויי ראיה דדילמא מתחלה הוי מצי למימר דפסול מלעבוד אפי' גירשה עד שידור הנאה אבל למסקנא ליתא להך דינא ונ"ל ראיה לדבר מהא דאמרינן סוף פרק ז' דבכורות מ"ש הכא דסגי ליה בקבלה ומ"ש התם דמהדרינן ליה התם יצרו תקפו משמע דנושא נשים בעבירה אף שגירשה דהוי דומיא דמיטמא למתים דהוי לסבא בת הדר ולא סגי בקבלה משום יצרו תקפו ודו"ק:

דף לו ע"א גמ' דתניא ר' אומר בזה' בשמיטות הכתוב וכו'. כתב הרמב"ם בפ"ד דין כ"ה מהלכות שמיטה ויובל שביעית נוהגת בין בפני הבית בין שלא בפני הבית וכתב הכ"מ דנראה שהוא סובר דאף שלא בפני הבית נוהגת מן התורה וזה כחכמים דפליגי עליה דרבי אלא דקשה שהרי כתב בפ"ט הל' ח דקתני הכי בזמן שאתה משמט קרקע אתה משמט כספים ועוד דהכיא דפרוזבול ליתא אלא אליבא דר' ורבינו פסקה להביא משמע דפוסק כרבי לפיכך נ"ל דלעולם כרבי סבירא ליה וס"א מפרש דהא דאמר רבי בב' שמיטות הכתוב מדבר א' שמיטת קרקעות לאו אשמיטת קרקעות בשביעית קאמר דהא ודאי לעולם נוהגת אף שלא בפני הבית אלא ליובל קרי שמיטת קרקעות ע"כ ולא נכירא דהא איתא בהדיא בריש מו"ק מתניתין דקתני משקין בית השלחין במועד ובשביעית פרי' זריעה וחרישה בשביעית מי ברי למר אביי בשביעית בזמן הזה ורבי היא הרי לך בהדיא דאף שמיטת קרקעות ס"ל לרבי דהוי דרבנן בזמן הזה ודלא כהכ"מ ומעתה צריך ליישב דעת הרמב"ם דמלשון זה מוכח בהדיא דפוסק כחכמים דשביעית בזמן הזה מן התורה וכן בדין דהא קי"ל הלכה כרבי מחבירו ולא מחביריו וכ"כ הכ"מ לקמן בשם ספר כפתור ופ"ח ואע"פ שהוא ז"ל כתב עליו דלא דק דבהדיא כתב רבינו בפ"ט ובפ"י דשמיטת קרקע בזמן שאין יובל נוהג אינו אלא מדבריהם ע"כ דבריו תמוהים שמ"ש רבינו בפ"ט אינו אלא על שמיטת כספים אבל בשמיטת קרקעות אף בזמן הזה הוי מן התורה ומה שהביא מפ"י איהו ז"ל גופיה כתב לשם שמ"ש מדבריהם לא קאי אלא לשמיטת כספים דאילו שביעית בארץ אף בזמן הזה הוא מן התורה באופן שבג' מקומות כתב הכ"מ דשביעית בזמן הזה מן התורה הא' בכאן והב' בפ"ט והג' בפ"י ואע"ג שהשיגוהו לספר כפתור ופרח כתב הרב שאינו אלא מדבריהם בכה מ"ש הוא עצמו בג' מקומות ושמי חדא מקמי תלת והשתא קשה טובא על רבינו ז"ל דכיון דמשמע בש"ס דר' ורבנן פליגי בתרתי בשמיטת קרקעות ובשמיטת כספים מה ראה הרב לפסוק שמיטת כספים כרבי דהוי דרבנן ובשמיטת קרקעות דהוי דאורייתא ול"ק מידי דכיון דלשיטת הרב בסוגיא דקא' בשיטת התוספ' ס"ל דשינויי' דלכם דהפקר ב"ד הוי הפקר לא קאי הקושיא קמייתא א"כ ע"כ כלל וכ"ד ס"ל כרבי דשמיטת כספים בזמן הזה דרבנן ומש"ה פסק הרב כרבי בהא אבל בשמיטת קרקעות הדרינן לכללין דקי"ל הלכה כחכמים דהויא מן התורה אף בזמן הזה ובתורת כהנים דמייתי רש"י ועוד אני אומר דלשיטה זו ע"כ לא פליגי רבי ורבנן אלא בשמיטת קרקעות אבל בשמיטת כספים אף רבנן מודו דהוי בזמן הזה דרבנן דכיון דלשיטה זו ע"כ כלל וכ"ד ס"ל דשמיטת כספים הוי דרבנן איך רבנן חביריו של רבי פליגי עלייהו וס"ל דהוי מן התורה והא אפי' אב"ה לא פליגי וכי אשכחינן דפליגי צריך נ' למימר דס"ל דבדבר זה לא נחלקו ב"ש וב"ה אלא משמע ודאי דלכ"ע שמיטת כספים בזמן הזה דרבנן ורבנן לא פליגי עליה דרבי אלא בשמיטת קרקעות והא דקאמר בגמרא בשביעית בזמן הזה ורבי היא לאו למימרא דרבנן פליגי עליה אלא משום דאיהו אמרה בבי מדרשא איתמרא על שמיה ובהכי ניחא שפסק הרב בכל דרבנן ופסק הרב נכון וברור והיינו דברים מ"ק איתא אפילו תימא רבנן משום דהתם דהוי שמיטת קרקעות פליגי רבנן אבל גבי שמיטת כספים לא מצינן לשון זה ודו"ק:

דף לח ע"ב רש"י ד"ה לדמי לא קאמר. נראה לכאורה מדברי רש"י סותרים להדדי שכאן כתב היה לו לומר דמי עבדי עלי ולמטה כתב בד"ה גזברים וכו' כגון דאמר הרי הוא הקדש לדמיו וכו' ואע"פ יצא לחורין ויש לחלק דלעולם כשאמר דמי עבדי עלי לא יצא לחירות ולמטה הוא בענין אחר:

דף לט ע"ב תוס' ד"ה מה אשה וכו' א"כ לשמואל למה לי בעלה יפקירנו וכו'. כוונת התוס' יפקירנו בלשון הבעלות וכבר כתבו לעיל דף ל"ח ד"ה המפקיר דלא מהני לשון בעלות בלשון הפקר אלא ודאי דאינם לשון הפקר וק"ל: ד"ה משום וכו' ועוד אמרינן בנדרים וכו' דבידר קני. כוונת התוספות להביא ראיה דהלכה כרב דאמר בכליו של קונה דאי כלוי אינו ע"מ להקנות וק"ל:

דף מ ע"א גמ' מיתיבי וכו' או שקרא ג' פסוקים בבהכ"נ הרי זה לא יצא לחירות וכו'. כתב הרמב"ם בפ"ח מהלכות עבדים ואסור לאדם ללמד את עבדו תורה ואם למדו לא יצא לחירות והנה מ"ש שאסור לאדם ללמד את עבדו תורה מימרא דריב"ל היא בספ"ב דכתובות אבל מ"ש שאם למדו לא יצא לחירות הוא תמוה הרבה שאף בדברים שאין בהם איסור אלא שמגילות הוא שאינו חייב בהן בן חורין כגון אם רבו הניח לו תפילין לעבד או שא"ל לקרות ג' פסוקים בתורה אעפ"כ כתב הרב דיצא לחירות א"כ כ"ש במילתא דאיסורא דאי לאו דאתריה לא הוי עביד איסורא ללמדו תורה ובדאיתא בש"ס גבי רבו שביהו אשה והגשמת העיר בזה ותירץ דברים דאין נראין ומכ"ש יותר תימא על הכ"מ שכתב שדין זה נלמד ממ"ש שאם קרא בלבה פסוקים בב"ה בפני רבו לא יצא לחירות וזה תימה דאיך נלמד משם ואדרבה מטעם דהיה להפך שאם אמר ליה רבו לקרות בתורה יצא לחירות וכ"ש למדו ולכן נ"ל שט"ס נפל בדפוס וצ"ל ואם למד לא יצא לחירות דלא תימא דכיון שלמד תורה ע"כ שרבו למדו ויפוק לחירות קמ"ל דאיהו אתקרי מדעתיה וכמשני בש"ס בספ"ב דכתובות דהא איהו לא קעבד איסורא ללמוד תורה וכן בלו דברי הכ"מ על נכון שדין זה נלמד מכאן וזה אמת ויציב וכן ראוי להגיה בדברי הש"ע יו"ד הל' עבדים ודו"ק שוב מצאתי בירושלמי רפ"ב דכתובות דעבי רבו למדו תורה משמע דלא יצא לחירות אלא דנ"ל דהש"ס דילן פליג אהירושלמי בהא ודווקא ואי שרי לשחרר העבד או לא עיין בספ"ב דכתובות ע"ש:

דף מב ע"א גמ' תיש המית מי שחציו וכו'. כתב הרמב"ם בפי"א מהלכות נזקי ממון המית מי שחציו עבד וחציו בן חורין נותן חצי קנס לרבו והקשה המ"מ בזה דכיון שפסק הרב דמעוכב גט שחרור אין לו קנס ובגמרא מוכח דמי שחציו עבד מקרי מעוכב גט שחרור א"כ איך פסק דנותן חצי קנס לרבו והיא קושיא גדולה תו קשה במ"ש בפ"ד מהלכות חובל ומזיק דמי שחציו עבד וחציו בן חורין שנגחו שור אם הרעו זה ביום של רבו לרבו ביום של עצמו לעצמו וקשה מזו למשנה ראשונה דאיכא יום של רבו ויום של עצמו אבל למשנה אחרונה תוקנין ואח"כ למג"מ כתב דין המשנה ראשונה וי"ל שהעתיק לשון הגמרא וגם למשנה אחרונה כמ"ש התוס' כגון עבדים של יתומים קטנים דלאו בני כפיה נינהו ובהכ"ג מבוכחת לה שפיר אף למשנה אחרונה יום של רבו לרבו ויום של עצמו לעצמו ואי קשיא הא קשיא במ"ש או שנגחו שור דהא למאי דקי"ל כרבה דנותן בנתו שבכל יום ויום איקימנא לכך דינא כשהכהו אדם כדאיתא בש"ס והא נמי קשיא אלימתא היא מהרלב"ח בתשובה הצריכה עיון וגם ל"מ תירץ עפ"י דרכו דיש נזק בלא פחת דמים וטעות הוא וכמ"ש בסמוך וא"כ צריכינן סייעתא דשמיא לפרוקי נמי הך קושיא ותו קשה שהרב כתב בפ"ב מהל' חגיגה ובפ"ב מהל' קרבן פסח דהדרבה למשנה ראשונה מי שחציו עבד וחציו בן חורין חייב בראיה דכיון שיום אחד הוא בן חורין אין לו אדון אחר קרינן ביה משא"כ למשנה אחרונה דאע"פ שכופין את רבו לשחררו כל זמן שלא שחררו עבד גמור הוי לכל מילי וסוגיין דהכא מוכח לבדיא איפכא ולפיכך סבור הרב ז"ל דכולא סוגיא דהכא כדחיין לפום שיטתיה דשבען הביא אבל לפום קושטא דמילתא לא דמי כלל מעוכב גט שחרור לחציו עבד וחציו בן חורין דמעוכב גט שחרור לית ליה גביה שום שעבודא כלל ואינו מחוסר אלא גט שחרור אבל חציו עבד וחציו בן חורין הו"ל עבד גמור כל כמה דלא שחרריה ומעתה אפי' תימא דמי שחציו עבד במשנה אחרונה לא תפשוט מינה בעיא דמעוכב גט שחרור דשאני התם דהוי עבד גמור ומש"ה יותן חצי קנס לרבו אבל במעוכב גט שחרור לעולם דאין לו קנס דהאי לאו אדון הוא ולפי זה ניחא הכל שפיר דהא דמפלגינן בב"ש בין כליה קרנא לפי זה דלא כליה קרנא ומכח זה איצטריכין לאוקמי הכיא דמי שנגחו שור כשהכהו אדם לדעת דבא הייני משום דלא הוי בעי הש"ס לאוקמי הכיא דמי שחציו עבד כמשנה ראשונה כי היכי דלא לפשוט בעיא דמעוכב גט שחרור וכמ"ש התוס' אבל השתא דבהיראנא דלא מיפשט בעיא דמעוכב גט שחרור מהכיא דמי שחציו עבד א"כ לא צריכינן תו לשנויי דכליה קרנא ומתרצינן בנגחו שור מיירי אף בדכליה קרנא ולמשנה ראשונה ואידך מימרא דמי שחציו עבד מיירי למשנה אחרונה ועפ"כ בעיא דמעוכב גט שחרור לא מפשיט ומש"ה פסק הרב שאין לו קנס מספק לקולא אבל במי שחציו עבד פסק שנותן חצי קנס לרבו משום דהוי עבד גמור כל כמה דלא שחרריה וכל דברי הרב שליטו כהוגן עפ"י דרכו ושיטתו בחבורו וזה דברי אלהים חיים בכוונת הרב ז"ל והו לא מידי:

אלה

דף מג ע"א גמ' [אלא] אמר רבא ראוי ליטול ואין לו. הקשה הרשב"א בחידושיו מהא דאמרי' פ' החולץ מי שחציו עבד וחציו בן חורין שקידש בת ישראל הולד אין לו תקנה משום דאתי צד עבדות ומשתמש באשת איש אלמא תופסין קדושין בה ותירץ בשם הרמב"ן דאינו קושיא דהתם מעיקרא קס"ד הכי אבל בא אסיקנא התם בשבא ע"[?] אשת איש דעלמא דאתי צד חירות שבו ומשתמש באשת איש וכתב על זה הרב שאינו מחוור ואף למסקנא דהתם על כרחין אית לן למימר דקדושיו קדושין דאי לא אף הוא אינו עושה ממזר למ"ד עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר וכדאמרינן התם למאן דמכשיר מכשיר אפי' בא"א משום דממזר מאשת אב גמרינן לה וכאשת אב מה אשת אב שאין לו בה קדושין אבל בעלמא יש לו קדושין יצא עובד כוכבים ועבד דאפי' בעלמא אין לכן קדושין והלכך כשתמצא לומר שחציו עבד וחציו בן חורין אין קדושיו קדושין אפילו כשבא על אשת איש דעלמא אין הולד ממזר ורבא דהכא דיחוייא הוא דקא דחי וקושטא דמילתא קדושיו קדושין ויורשיו יורשין ממש וכן פי' בתוס' ע"כ הרשב"א והרמב"ם קאי בפשיטות הרמב"ן שהרי בפ"ד מהלכות אישות פסק דמי שחציו עבד וחציו בן חורין שקידש בת חורין הרי זה ספק קדושין ובפט"ו מהל' איסורי ביאה פסק דמי שחציו עבד וחציו בן חורין הבא על אשת איש אותו הבן אין לו תקנה וכן נראה לי עיקר דכיון דבעיין הכא (בעינן) לא איפשיטא ומיגנן לתרוצי ההיא דפרק החולץ דליתי כסוגיא דהכא הכי מהדרינן לה דהא דאמרי' הולד אין לו תקנה משום דאיכא צד ממזרת לאו משום דאית לן בודאי דקדושיו קדושין אלא משום דמספקא לן ולכשתמצא לומר דקדושיו קדושין הו"ל לומר הולד ממזר השתא דמספקא לן הולד ספק ממזר ומש"ה אין לו תקנה לולד אלא שיש אגלי קצת תימה על הרמב"ם שכתב בפי"א מהלכות נזקי ממון המית מי שחציו עבד וחציו בן חורין נותן חצי קנס לרבו וחצי האחר ראוי ליתן ואין מי יקחנו ע"כ וליתא דלא קאמר רבא הכי אלא דהא לדתוי דלא תפשוט בעיין מהכא אבל לדידן דלא איפשיטא אגינן למימר דכי היכי דמספקא לן לדידן ה"נ מספקא ליה לתנא ומה דקאמר חצי כופר ליורשיו משכחת לה כשתפסו דלא מפקינן מינייהו ואפילו תימא דלברייתא פשיטא ליה חדא מתרתי מ"מ הרב ז"ל שפסק לבעיין בבעייא דלא איפשיטא הו"ל הכא והחצי לאחר לא ליתן ליורשים ואם תפס אין מוציאין מידן וכן עיקר אלא שהרב לא דקדק בדבר ונמשך אחר לישנא דרבא ודו"ק

דף מד ע"א גמ' המוכר עבדו לכותים קונסין אותו וכו'. כתב הרמב"ם בפ"ח מהלכות עבדים המוכר עבדו לכותים כופין את רבו לחזור ולקנותו מן הכותים עד עשרה בדמיו. נסתפקו קצת מעיינים דאיכא מ"ד עד עשרה בדמיו דהיינו במה שמכרוה ואיכא מ"ד בזה ששוה עכשיו וכן עיקר ופשיטא לה מדין מוכר בהמה שקונסין לקנותה עד עשרה בדמיה ואי אמרת בתר מעיקרא אזלינן דהיינו במה שמכרו הא משכחת לה דליכא קנס בשהוקרו הבהמות והשתא שויא כדי העשרה בדמי מה שמכרה אלא ודאי דעשרה בדמי מה ששוה עכשיו קאמר ומגלתי בהרי"ף בפרקין דמפרש כפירוש קמא וצריך עיון דהא פירוש בתרא משמע עיקר. עוד כתב הרב ואם אמר לו תקנה מעשה ידיו לא יצא לחירות זה הוציאו הרב מלשון הש"ס דהא לגופא הא לפירא וכ"כ הר"ן ולא מסתבר כלל דכיון דמפקיע ממצות מה טעם יש לחלק בין מכרו לגופו למכרו למעשה ידיו וכן נראה מדברי התוס' ורש"י והרשב"א וכן עיקר. עוד כתב אם תפס עבד כדי דמיו וכו' וכלשון זה כתב לקמן גבי ישראל מומר לעבודת כוכבים ואינו מדוקדק דאף אם תפס עד עשרה בדמיו לא מפקינן מיניה ואם תפס יותר מכדי עשרה בדמיו בודאי מוציאין מידו :

דף מה ע"ב הא בכדי דמיהן לוקחין. הרא"ש דקדק מכאן שמחוייבין ליקח ספרים בכדי דמיהן אף לגנוז ולדידי ליכא ראיה דדילמא הכי קאמר הא בכדי דמיהן לוקחין כלומר יכולין ליקח רשות שמענו חיובא לא שמענו ודו"ק: מסתברא דאע"ג דלענין הברחה ופדיון שבוים קי"ל דשבויי עצמו יכול לברוח וכן לפדות עצמו בממון שירצה לענין ספרים אף שהבעלים ירצו לקנותן בממון הרבה יש למחות בידיהם דהא לא קי"ל טעמא דדוחקא דציבורא אלא כאידך טעמא דלא ליגרבו ולייתו ולהאי טעמא לכ"ע אסור ואין טעם בכאן לחלק בין בעלים לאחר ודו"ק: שם גמרא אמרי לה וכו'. הר"ן וב"י כתבו דפסקו הפוסקים כלישנא בתרא וליתא דלא פסקינן כלישנא בתרא אלא כלישנא דאיכא דאמרי אבל לא כלישנא דאמרי לה אלא ספק מיקרי ותדע דהא לעיל דף מ"ד ע"א גבי מוכר עבדו לישראל מומר לעבודת כוכבים אמרי לה כעובד כוכבים ואמרי לה כישראל ופסק הרמב"ם וכן הר"ן גופיה שהדבר ספק ודו"ק: שם מעשה בנידון בא' שאמר לאשתו קונם אם איני מגרשך וגירשה והתירו לו חכמים שיחזירנה מפני תיקון העולם. כתב הרמב"ם בפי' המשנה אם נדר שעכ"פ יגרש את אשתו ולא תהיה בינו ובינה כשואין לעולם וגירשה מטעם הנדר אם רצה להתיר הנדר ויחזירנה הרי זה מותר ע"כ. וקשה טובא דהא בגמרא פריך פשיטא ומשני מהו דתימא ליגזור משום דר' נתן וכו' ולפי דברי הרב אדרבה כשאינו מחזירה מקיים הנדר וכשמחזירה מבטל הנדר וא"כ עדיף טפי שיחזירנה וצ"ע ולא ידעתי למה השמיט הרב דין זה בחבורו : רש"י ד"ה ואמרי לה קורין וכו' דס"ס הוא וכו'. הב"י בי"ד סי' רפ"א רצה להציל רש"י מקושית התוס' ושגם רש"י סבר לפיסול ואין הבנה לדבריו :

דף מו ע"א תד"ה כיון דאמרו וכו'. הקשה הריב"ל בתוספות למה לא הקשו לרבנן שיכריחו לר' יהודה שהוא משים תילול השם דהלת"ה האיך הניתם בארגם ולענ"ד מעיקרא קושיא ליתא דבשלמא מה שהקשה לעיל דהאיך שוי נשבע לבטל את המצוה היא קושיא על מה שכתב לא הכוס בני ישראל כי נשבעו וכו' אבל זאת הקושיא היא חיצונית ויותר קושיא אלימתא הקשו רבנן לר' יהודה ודו"ק :

דף מז ע"א גמרא ת"ש ישראל ועובד כוכבים כו'. קשה דנימא דכ"ע דאין קנין לעובד כוכבים ומירחו שניהם יחד העובד כוכבים והישראל ופלוגתייהו בברירה וצריך לאוקמא דוקא כשמירחו שניהם דאלת"ה לא קשיא מפני סברת רבי אבל כפי שאמרנו היא קושיא עצמית ודוק היטב. ומה דאיכא למידק על הרמב"ן עיין בקונטרס אחר : תוס' ד"ה אדעתא דעובד כוכבים כו' ה"מ כי שקיל וכו'. וקשה טובא ודקארי לה מה קארי לה ויש מי שאומר שכוונת התוס' דע"כ לא קא מיפלגי ר"ל ור"י אלא בהפקיר לישראל ולא לעובד כוכבים אבל מסתמא כי הכא אליבא דכ"ע הפקר ואם תעיין היטב בתירוץ התוס' תבינהו אבל אני אומר שזו אינו קושיא דנקט סתמא כפירושו שהוא לישראל דוקא א"כ מה הקשה התוס' והאמת שדברי התוס' צ"ע לירד לסוף דעתם :

דף מח ע"א גמ' ת"ש הקונה ב' אילנות וכו' הא ג' וכו'. קשה דמשנה שלימה שנינו בבכורים פרק א' הקונה ג' אילנות מביא וקורא ותירץ הרשב"א כו' דטפי דיוקא ברישא מסיפא ודוחק לכן נראה דמעיקרא קושיא ליתא דבשלמא דקונה ג' אילנות הוה מצי למימר שהוא בזמן שאין היובל נוהג אבל משנה קונה ב' אילנות ודאי דמיירי בזמן שהיובל נוהג וא"כ דוחק לומר דהדיוק הוא בזמן שאין היובל נוהג דמסתמא הדיוק הוא במה דמיירי המשנה ותירוץ לו אפ"ה וק"ל. תו איכא למידק בשמעתא ת"ש הקונה אילן וקרקעו וכו' וקשה לר' יוחנן דלמה ליה למימר וקרקעו ותו במשנה הקונה ב' אילנות ג"כ קשה ליה לר' יוחנן דלמה מביא ואינו קורא וזו אינו קושיא כמו שכתב רבינו שמשון בפי' המשניות יע"ש : ע"ב בתוס' ד"ה אמר אביי לא וכו' ולהכי נעי טפי במילתיה וכו'. כ"ל שכפי מה שאמרנו שטעם ר"ע הוא בשביל מלת לא בא הר"ל להחמיר גם זו היתה כוונת המקשה דאמר אלא כתובה משלם שמינה דסבר ג"כ שלא בא ר"ל להחמיר ודו"ק :

דף מט ע"א תוס' ד"ה כגון שהיתה וכו' ואיפכא לא מצי למימר כו'. וא"כ קשה לאביי מנ"ל דפליגי במשויר דמשום דמלת לא בא הוא להחמיר גם עכשיו מחמיר יותר ר' ישמעאל מר"ע ותו קשה דכשהקשה מפני תיקון העולם דאורייתא היא וכו' קמ"ל דבמזיד שיימינן ואדרבה זהו קולא טפי וא"כ כפי זה האיפכא מאי תירץ הגמ' וכי תימא דאמר לא נריכא אלא לר"ע דאמר בדמזיק שיימינן קמ"ל בדניזק שיימינן וצריך לקנות מן הסוק זה ליתא דהמשנה שאמרה בעידית ר"ל של המזיק כדפי' רש"י במשנה וזהו מוכרת שהוא דומיא של בע"ת בבינונית שר"ל בבינונית שלו וזה הרגישו התוס' באמרם ואיפכא לא מצי ר"ל ויש הב' קושיות הנז' ודוק אכן קשה טובא דלמה לא הכריחו תוס' דאיפכא לא מצי למימר משום דא"כ מאי קאמר ר"ע וק"ו להקדש והלא ר"ע מיקל טפי מר"י וצ"ע ודו"ק : רש"י ד"ה וק"ו להקדש וקס"ד בניזקין נמי קאי יש מי שהקשה דהא לפי האמת נמי קאי בניזקין וכדמסיק בגמ' וכבר דייק רש"י בלישני במלת נמי ור"ל דס"ד דבניזקין ובע"ת מיירי אבל לפי האמת לא מיירי אלא בניזקין דוקא ודוק שהוא דוחק : ע"ב ברש"י ד"ה בקבלן. איכא למידק מי הכניסו לרש"י בפי' זה לומר שזה קבלן הוא דנשא ונתן ביד ואין זה קושיא דאתא לאשמועינן מש"כ תוס' בסוף ד"ה בקבלן וכו' דתרתי בעינן אבל דע דאיכא למידק בשמעתא למה לא אמר אלא בקבלן הניחא וכו' כיון שחזר מתירוץ א' אלא ודאי שכוונת הגמ' כשאמר בקבלן ר"ל בערב קבלן והיכי משכחת לה קבלן שנשא ונתן ביד וערב תן לו ואני אפרע ובזה מתורץ קושיא עצמו שיש ברשב"ם פרק חזקת הבתים דף ל"ו דיבור א' שכתב קבלן ערב שקיבל המעות מידו של מלוה ונתן לידו של לוה וזה דינו דמי שירצה המלוה יפרע תחלה וכו' ע"ש. וליתא דהא קיי"ל דבנשא ונתן ביד אין לו למלוה על הלוה כלום וא"כ איך כתב שיפרע ממי שירצה וכמה שאמרנו מבואר : תוס' ד"ה אלא למ"ד א"א ליה. כתבו וקשה דהכא איירי בקבלן ואיכא למידק דמה הקשה לרש"י דהא התוס' תירצו לעיל בד"ה בקבלן בשביל רש"י שמא תרווייהו בעינן ר"ל דהאי קבלן הוה כמו ערב דעלמא והוה גרוע וא"כ מאי הקשה לו וראיתי תירוצים וכולם הבל ורעות רוח ומהוורתא דש"ס נפל בתוס' ואח"כ מצאתי בספר מוגה דכתב שהוא גליון וכן הוא האמת ופשוט

דף נ ע"א בגמ' תיובתא דמר זוטרא תיובתא. יש מי שהקשה דהאי קושיא לימא דמ"ש יותר ממה שהאיש רוצה היינו דלא נימא דמשום חינא יהבינן לה מבינונית כמו בבע"ת לזה אמר דיותר ממה שהאיש וכו' ואע"ג דהיכא דבא לגבות מיניה יהבינן לה מבינונית משום חינא גבי יתמי לא חיישינן אחינא משום דיותר ממה שהאיש רוצה וכו' ויפה הקשה והנראה לתרץ זו דלמה אמר טעמא דיותר ממה שהאיש רוצה דנראה דאי לאו טעמא דיותר ממה שהאיש רוצה הוה גובה בבינוניות וליתא דבעל חוב יוכית דאע"ג דאיכא טעמא משום נעילת דלת אפ"ה גובה בזיבורית ודוק שהוא פשוט וברור : ע"ב תוס' ד"ה יתומים וכו' אא"כ רבית וכו' מזה הבקיאות קשה למאי דפסק הריב"ל בתשובותיו והביאם בעל הגה"ס בהל' רבית דמותר לומר הרי לך ג' זוזים ואם לא תפרע לי מכאן לשבוע אחד תתן לי בקנס חצי זוז דא"כ אמאי לא קמשני זה ואין לומר משום דרב אסי אמר מלת רבית וזה אינו רבית דליתא דמאי דנקט רבית לאו דוקא אלא ה"ה זה הקנס דזיל בתר טעמא שהוא משום פסידא דיתמי וצ"ע : שם ד"ה הב"ע וכו' וכן הלכה במקרקע פי' דוקא במקרקע אבל לא במטלטלין דאנן קי"ל דאין קדימה במטלטלין כמו שכתבו כל הפוסקים וכתבתי זה לאפוקי ממעין אחד שרצה לעקם כוונת התוספות ודו"ק :

דף נא ע"ב רש"י ד"ה אלא לא תימא. איכא למידק כפי מה שכתב רש"י דכיון דבא בטענת אביו אע"פ שהוא קטן טענה חשובה היא א"כ ליפרי בשבועות כד מקשה תנן אין נשבעין לקטן ותנן נשבעין לקטן ליפרי לא קשיא הא בטענת עצמו הא בבא בטענת אביו ואין לומר דבעי לאוקמי אפילו לרבנן דסוף סוף לא מוקי לה אלא אליבא דר' אליעזר וכבר הרגיש שם רש"י בזה ולפיכך פי' השמועה כפי שיטה זו וע"ש ולפיכך לא הקשה תוס' לרש"י אלא דהעיקר חסר מן הספר בין כאן בין התם ודו"ק : תוס' ד"ה ורא"ב"י לית ליה וכו' יש מי שאמר לתרץ הקושיות שהקשה התוס' לרש"י דרש"י סובר דמה שכתב לעיל הוא דאומר כרא"ב"י ר"ל הוא סובר כרא"ב"י דיש חילוק בין אדם תובעו לשאין אדם תובעו וכמש"כ רש"י ז"ל לעיל הוא דאמר כרא"ב"י וכו'. ויעו"ש וא"כ מתני' דקתני לא ישבע מיירי שאין הלה תובעו ומש"ה לא ישבע אתים ר' יצחק מיירי שהלה תובעו ומש"ה ישבע וכ"ת דא"כ דמתני' מיירי בשאין הלה תובעו וכו' ... קשה

דף עא ע"ב ק"ק במתני' מה שכתבוהו ותמהוהו שהיא מיותר ותו ק"ק מה קאמר וחזר ונתנו לה וי"ל דלרבותא נקט אע"ג דחזר מדבורו הראשון : תוס' ד"ה הכ"ע דלא אמר לג' תנו וכו' לא ידע שיקשה וכו' קשה טובא דאיך הוס מצי למימר עד שיאמר לג' כתבו והלא בזה אמר ר' מאיר שיכתבו הם דהתוס' חדשו עד שיאמר לג' תנו ועי' בח"ה ויש ליישב ודו"ק: תוס' ד"ה הכ"ע דלא אמר וכו' הו"ל למנקט תנו וכו' זה הדבור קשה טובא וזהו עמוק וכבר פירש"י והוא מוכרח בגמרא דנקט כתבו למידק אמרו כבר וסיפא למעוטי תנו עי' בש"ס שהאריך הרבה בזה והניחו בצ"ע ודו"ק:

סליק

דף נא ע"ב (המשך) ...

בשאין הלה תובעו אמאי קאמר מפני תיקון העולם והלא תיקון העולם נמי לא ישבע וי"ל דרש"י סובר כהרמב"ם דמיגו להפטורי משבועה לא אמרינן ומן הדין קי"ל לישבע אלא מפני תיקון העולם לא ישבע ולזה קשה דממ"ש רש"י לקמן ד"ה חזקה אין אדם וכו' משמע דס"ל כפי' התוס' שבא ליתן טעם למודה במקצת למה לא יהא נאמן במיגו ואם איתא דס"ל דמיגו להפטורי משבועה לא אמרינן מאי קמ"ל דיהא נאמן במיגו דמיגו להפטורי משבועה לא אמרינן אלא והאי משמע דלא ס"ל כהרמב"ם ודו"ק אלו דברי הי"א שראיתי כתוב למי מקרובים ודע דבפי זה יתורץ קושית ה"ה בפי"ג מהל' גנבה על השגת הראב"ד שכתב שר' יצחק הוא כרא"בי והקשה ה"ה דליתא דמן הסוגיא מוכח לפי המסקנא דלא נגע ולא פגע ואע"פ שהתכם הנ"ל הקשה מלשון רש"י דלקמן היינו לרש"י אבל הראב"ד מפרש כמו שאמרנו ודוק. ויש תירוצים אחרים בשיטת הראב"ד וכתבתים בחידושי וכאן אין לפאר יד ודו"ק. תוס' ד"ה מפני מה וכו' או נילף מהכא וכו' הקשה ריב"ל ז"ל דהא לעיל כתבו התוספות לכך נראה דפריך אמאי לא מהימן במיגו דאי בעי שתק דמיגו הוי מן התורה והביאו הרב ז"ל בד"ה והכולי בעי דלודי ונראה לי דכשמקשה מ"מ אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע ר"ל ונילף מהכא דלא אמרינן מיגו וקשיא קרא אקרא וזו היא כוונת התוספות ודו"ק : דע דכששואל רבה מפני מה וכו' מקשה ב' קושיות או מודה מקצת הטענה יהיה פטור כמו כופר הכל או כופר הכל יהא חייב כמו מקצת ודו"ק : תוס' ד"ה אין אדם מעיז אין לפרש לפי שעשה לו טובה וכו' במיגו דאי בעי כופר הכל וכו'. קשה טובא דאא"ב דכופר הכל בפקדון יהיה פטור יפה הקשה אבל רש"י כתב שם בהדיא דכופר הכל בפקדון חייב וא"כ איך יהיה נפטר במיגו דאי בעי כופר הכל כיון דכופר הכל נמי חייב וי"ל דתוס' אזלו לשיטתייהו דסבר דכופר הכל אפילו בפקדון פטור וזו כוונת התוספות אין לפרש כן בגמרא דא"כ לפי שיטתו דאנן קי"ל בעלמא דכופר הכל אפילו בפקדון פטור א"כ מודה מקצת פקדון יהא פטור במיגו דאי בעי כופר הכל כנ"ל : ד"ה ובכולי בעי דלודי וכו'. קשה לי טובא דלמא לא הביאו ראיה דמדאורייתא לא אמרינן מיגו דחשיד אממונא מהא דאמרינן בכמה דוכתי לא יקום איש אחד לכל עון ולכל אשמה אבל קם לשבועה הרי בהדיא דמדאורייתא לא אמרינן מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועה דאי חשיד ממ"נ אינו נשבע דאם העד אומר אמת א"כ חשיד אשבועה ואם אומר שקר א"כ אין נשבע אלא ודאי דמדאורייתא לא אמרינן מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא ודוחק לומר דאסמכתא בעלמא הוא והיא קושיא עצמית וא"כ ראיתי שהקשה אותה במאור עיני חכמים והניחה בצ"ע שבתי וראה לתרץ אולי הקושיות התוס' הרגישו דמה שהקשה לרש"י אינה קושיא דזהו לפי האמת אבל רבה אומר אפילו את"ל דחשיד אממונא וכו' לפיכך הקשו טעמא מאי דלא אמרינן מיגו דחשיד אממונא משום דאיכא איכא איסתמוטי והרי בחזקת הבתים דהוי גזלן דליכא טעמא דאיסתמוטי ואפ"ה אי הוה אמר לא תטפי לא אמרינן מיגו דחשיד אממונא אפי' דליכא איסתמוטי ובזה יתורץ למה לא הביאו ראיה מלא יקום איש דהתם במלוה דאיכא לאיסתמוטי והוא כפי המסקנא דהכא ומי שדעתו רחבה יתרץ תירוץ אחר בזה וישא ברכה וזה ברור דמאי דאמרינן אבל קם הוא לשבועה לא ה"מ לאתויי ראיה דהתם איכא למימר דמיירי במלוה דאיכא לאיסתמוטי ולא חשיד וברור ודו"ק :

דף נב ע"א גמ' לא יהא כח הדיוט חמור מן הקדש. קשה למ"ד מן התורה מעות קונות מאי קמ"ל קרא ונתן הכסף וקם לו הא בהדיוט ה"ה כך ויש מי שתירץ דאתא למעוטי דדוקא בכסף קני ולא במשיכה אבל בהדיוט אינו דקני במשיכה וליתא דמן התורה ליכא משיכה בין בהדיוט בין בהקדש וא"כ למאי איצטריך ונתן הכסף וראיתי למרן הכ"מ בפ"ט מהל' מכירה שהוקשה לו זה ותרוצו דחוק הרבה לכן נ"ל דמדאורייתא אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט ותחת התורה שסייתי סבור שהוא בכל מילי קמ"ל ונתן הכסף שיש פעמים שצריך ליתן כסף וכמ"ש הכ"מ בתחלת פ"ט מהל' מכירה וכתב שדבריהם נכונים ועי' מה שאכתוב על מרן כ"מ ז"ל :

דף נג ע"א גמ' ונריכא וכו'. איכא למידק בשמעתא דלימא מדמע ומנסך וכ"ש מטמא דמפסד ליה לגמרי ואין לומר דשאני מטמא משום דלא שכיח דמנסך יוכיח שאינו שכיח וי"ל דאתא תנוקא מטמא לאשמועינן דאפי' בחולין כמפסיד פחות ממדמע ודו"ק : ע"ב גמ' ורמי דר"מ אדר"מ. איכא למידק דמאי מקשה מר' יהודה לר' יהודה לימא דר' יהודה לעולם קנים שוגג אטו מזיד (וא"כ איך) [ואף מש"ה] אמר בשוגג פטור ולא קנים כדי שיודיענו כדאמרן לעיל לחזקיה וי"ל דהגמ' רוצה לתרץ אליביה דר"י ודו"ק: תו איכא למידק דנימא בר"מ גרסינן יאכל בזירי ובדברי ר"י יהודה גרסינן יאכל בחול"ס ובזה לא קשיא ר"מ אדר"מ ואין זו קושיא אלא לש"ס ולא לתוספות ורש"י דהוכרחו לפרש מה שפי' משום דהגמרא קאמר ורמי דר"מ אדר"מ אבל הגמרא היה קורא הנקודות ודו"ק : רש"י בד"ה בדר' יוחנן הסנדלר וכו'. כוונת רש"י מבוארת ומבוררת דר"ל יאכל בזירי"י גרסינן ובודאי דלאפוקי דר"מ ור"י דהתם גרסינן יאכל בחול"ס וברור : תוס' ד"ה המבשל בשבת וכו' וכן משמע ברים כירה וכו'. פי' דאמר התם ותרווייהו לאיסורא ודלמא אתי לאערומי ומאי הערמה שייך אם הוא אינו יכול לאכול דאין אדם חוטא ולא לו ופשוט ודו"ק :

דף נה ע"ב תוס' ד"ה כי היכי דליתייב וכו' וקשה דמי לא עסקינן וכו'. קשה טובא דרש"י פי' דקנסוהו ולפיכך הפקירו ב"ד וממילא דכל השוחטו מייב חטאת ודו"ק שנ"ע :

דף נט ע"ב גמ' [מנה"מ] איכא למידק למה אמר מנה"מ דהמשנה לא אמרה אלא מפני דרכי שלום אלא י"ל דה"ק דמנא להו לרבנן לאקדומי כהן ללוי ודו"ק תו איכא למידק בשמעתא דאמאי לא הקשה קודם אמר רב מתנה איני והא רב הונא וכו' דס"ל הפך מרב מתנה דבשבתות ויו"ט כיון דשכיחא ביה רבים לא אתו לאנצויי ועי"ל דרצה הגמרא להשמיענו מ"ש התוס' בד"ה ואפי' בתירוץ ב' ולכך המתין הגמרא להביא זה החילוק דבשבתות וימים טובים. לתרץ בזה מיכף כייפי כלומר דוקא בשבתות וי"ט ונכון ודו"ק : תוס' ד"ה דאפי' וכו'. א"כ הא דבעי הכא כייפי היינו בשבתות וי"ט כן נראה לי עיקר משום דקשה לי בש"ס דהא דקפריך והא רב הונא קרי בכהני וכו' מיד הו"ל לאקושא בתר הכיא דאייתי אבל בב"ה לא דאתו לאנצויי ולשנויא זו ניחא דאייתי הש"ס הסיא דרב מתנה דהסיא דב"ה מיירי בשבתות וי"ט והשתא כי פרכינן מרב הונא ושנינן דשאני רב הונא דרב אמי ורב אסי כייפי ליה מסתמא קאי אשבתות וי"ט. דקמיירי ונכון : ד"ה נתפרדה חבילה וכו' נ"ל דקים ליה וכו' ורש"י פי' בפרק ב' דכתובות דכהן אחד היה בב"ה ואינו נכון דא"כ למה ליה למימר משום שקרא אחריו לוי לימא לפי שהיה כהן אחר בב"ה ולזה קראו במקום כהן א"כ ע"כ כהן הוא : רש"י ד"ה ומשני וכו' הלכך ע"כ כיון דאבוה כהן אין זה חלל וכו' הוזקק הרב לכך דע"כ מיירי במוחזק לן דאבוה כהן דאל"כ בכהן שני נמי איכא פגם שיאמרו לוי הוא ודו"ק : ד"ה הא קחזו ליה. דסליק למנין שבעה וקשה טובא אמאי לא פירש דקחזו לכהן שני דקא קרו ליה מה שלא קרא עם הראשון ש"מ דקריאת הראשון עלתה לו אלא ליוצאין דהיינו שיוצאין מב"ה אחר שקראו לזה לעלות לס"ת קודם שהתחיל לקרות וגיפא למימר דרש"י כוון נמי להא דקא פירש אי לימא היושבין עד שיגלל ס"ת ומכאן יש לדקדק דאינם מחוייבים לקרות עם כל הז' עולים ענין מחודש אלא אף אם רוצה לקרות מה שקרא כבר חבירו עולה למנין שבעה ור' יוחנן סתמא קאמר לה ומי לא עסקינן שקורא לכהן ב' מה שקרא לראשון והשתא מאי קפריך והא קחזו ליה אלא ע"כ כפירש"י דסליק למנין שבעה וקצת דחוק הוא ודו"ק :

דף ס ע"א רש"י ד"ה כתוב עלי מאז ניתנה וכו'. קשה אמאי לא פירש במגילת ספר כתוב עלי היינו עמוני ולא עמונית וי"ל דדייק מלת כתוב עלי ואי עמוני ולא עמונית הא כתיב על כולי עלמא ונכון ודו"ק : תוס' ד"ה תורה וכו' עי' מה שהקשה מהריב"ל. ויש לומר דכפי פי' התוס' למ"ד חתומה ניתנה אינן יכולין לכתוב פרשת נח אלא צריך לכתוב בראשונה פרשת בראשית והא דבעי אביי מהו היינו שלא לכתוב פ' בראשית אלא פ' שמע אלא דק"ק לזה דכיון דהיה אפשר ללומדן בפ' בראשית איך אומר התלמוד כיון דלא אפשר עוד תירוץ מע"ח לקושית הריב"ל דמשה אע"פ שהיה כותב למ"ד חתומה ניתנה היה כתוב בקונץ א' והיו על הסדר כמ"ש התוס' ומ"ד מגילה ניתנה היינו בהרבה חלקים ובזה מתורץ דלמ"ד חתומה ניתנה היה קונץ גדול ולכך אינן יכולין לכתוב מגילה לתינוק ויש דוחק לתירוץ זה אם תעיין ומ"ש התוס' שאותם לא נאמרו וכו' פי' ולא נכתבו ג"כ וזה מייתי מדר' לוי וגרסינן א"נ וכפירוש רש"י ופשוט הוא .

דף סא ע"א משנה משאלת וכו'. איכא למידק במשנה דלמה לא נקט כברה ורחיים ונפה ותנור כסדר וי"ל עם מה שכתב הירושלמי דנפה לספר בה מעות ולכך שינה הסדר ודו"ק ונכון : רש"י ד"ה בזמן שהיא טמאה וכו' ל"ג ובברייתא גרסינן י"ל מי הכריחו לזה ויש לומר דאם איתא איך קאמר בסיפא אבל משטיל את המים וכו' לפי שאין מחזיקין דתיפוק ליה דמטמא החלה וברור הוא ודו"ק : תוס' ד"ה רבא אמר וכו' כדמוכח בסמוך. ודאי שכוונת התוס' היא שאמרו כדמוכח בסמוך דס"ל דהמקשן דפריך והא מדקתני סיפא וכו' כלומר בשלמא לאביי ניחא דאבל משטיל את המים ר"ל דכבר הוכשר וטומאה וטהרה דרבנן ואע"ג דרישא נמי לא מיירי בהוכשר איצטריך דרכי שלום משום מיעוטא דלא מעשרי אלא לרבא דבמוחזק לעשר קאמר קשיא זו היא כוונת התוס' בלי ספק אבל מוהרש"ך בסוף ח"ב בס' קטן דעת אחרת עמו בפירוש סוגיית הגמרא והיא זו דהמקשן לעולם היה סבור דסיפא מיירי בטומאת חלה אלא דה"ק לרבא דודאי רישא לא הוכשר מדקאמר בסיפא משטיל מים והרמב"ם בפ"ח מהל' בכורים נראה שפסק כאביי ונ"ל שמפרש כפי' רש"י וכשיטה זו של מהרש"ך ודו"ק :

דף סו ע"ב רש"י ד"ה ס"ג וכו' הא דקתני מתני' לכתבו בעלמן אתתימה קאי והכא הרי חתמו הן או דלמא אכתב הגט קאי. הקשה הרשב"א לרש"י דפירוש דהבעיין במתני' גופא קמיבעיא ליה א"כ מה קאמר בסמוך ותפשוט ממתני' דהא מתני' גופא קמבעיא ליה ויש מי שתירץ דלעולם דרש"י ס"ל דמעיקרא נמי מספקא ליה במתני' גופיה ומאי דמספקא ליה הוי אי טעמא דמתני' דא' יכתבו הוי משום בזיון ובכתיבה ליכא קפידא אלא בהתימה והכא הרי חתמו הן או טעמא דמתני' הוי משום מילי לא מימסרן לשליח ומש"ה קאמר יכתבו בעצמן והכא הרי לא כתבו הם וא"כ מאי דמספקא ליה היינו מאיזה טעמא א' מתני' דיכתבו משום בזיון או משום מילי וא' הגמרא דמאי מספקא והאמר שמואל הלכה כר"י דאמר מילי לא מימסרן לשליח וטעמא דמתני' הוי משום מילי ולא משום בזיון דהכי גלה שמואל דאמר הלכה כר"י והוא תירוץ נכון ובזה מיושב מה דהקשה הרשב"א דאמאי לא אמר ותפשוט ליה ממתני' לשלחו מבי רב ודע דהבנת השמעתתא היא זו שבי רב היה מסופק ביכתבו דמתני' אי משום בזיון דבעל ופירשו ותתמו כמו שכתבו התוס' דאין בזיון אלא בחתימה או משום מילי לא מימסרן לשליח והם דוקא יכתבו שלא להו מגד אחד הדבר צריך תלמוד וכו' אלא לשמואל הא קמבעיא ליה כלומר ובאומר אמרו וזה רמזו התוס' בד"ה כתב ידן וכו' הא מסיק כלומר דהשתא אזיל כמסקנא ודו"ק : תוס' ד"ה והאמר שמואל. הקשה מהרש"ך איכא למידק דאם איתא דמדר"מ ליכא לאוכותי דסבר דמילי לא מימסרן אכתי איכא טעמא לומר וכו' א"כ היכי קאמר מאי והדבר צריך תלמוד אלימא וכו' דמשמע דאי הוה פשיטא לן דמילי מימסרן לא תנא והא ליתא דאפילו אי מימסרן אכתי איכא למיחש לטעמא דבזיון דבעל וכו' ודבריו אינן מובנים לי דאיך כתב דאפי' אי מימסרן אכתי איכא למיחש לטעמא דבזיון וקשה דבזיון ליכא אלא בחתימה וכמו שכתבו תוס' וכשלחו הם חתמו וא"כ מאי בזיון איכא וצ"ע ודו"ק :

הגהות וחדושים על מסכת גיטין

מאת הגאון המובהק נודע ביהודה כו' מרנא יעקב עמדין זצ"ל בהרב הגאון רשכבה"ג צבי אשכנזי זצ"ל

דף ב ע"א גמ' המביא. נ"ב ברישא לא קתני המוליך ע"ל דף ד' ע"א: תוס' בד"ה ואשקלון וכו' ואור"ת דשולי בבל לא כבשוה. נ"ב נעלם ממני שחזרה ארץ פלשתים ליד סרני פלשתים והיה בידם כל ימי השופטים וכל ימי מלכי בית ראשון רק גת לפעמים באה לידי מלכי בית יהודה ועמ"ש בהגהותי בס"ד לס' סי"ד ספ"ו מהל' ב"ה: בא"ד ויקדשו את קדש בהר נפתלי. נ"ב תמהתי מראות מה קדש כשם נקודות שהיה באמצע א"י בהר נפתלי לקדש בשלש נקודות והיא עומדת על הגבול במקצוע דרומית מערבית של א"י ככתוב ויסע משם אברהם ארצה הנגב וישב בין קדש ובין שור ויגר בגרר והיא ארץ פלשתים שבמערב א"י. א"כ ודאי ל"ל דהרי רקם וחגר הוו אלו כנגד אלו באלכסון. דרקם דהכא ע"כ במזרח של א"י. ותרי קדש נמי הוי כדאיתא בפ' דכוותי' פרי הר ההר הוו אחד בדרום א"י והשני בצפונה והוי נמי רקם בא"י ממש כמ"ש בס"ד בלח"ם:

ע"ב תוס' ד"ה מאי ביניהו כו' מוליך א"ב. נ"ב דלרבה נ"ל ולרבא צריך וליכא השתא למידק תו א"ב מוליך אליבא דת"ק דהיינו נמי בכלל איכא ביניהו ממדינה למדינה בא"י:

דף ג ע"ב תוס' בד"ה וכי לא בעי וכו' דמדאורייתא אין חילוק לכתחלה לדיעבד. נ"ב אע"ג דודאי אשכחן נעשי' הרבה דגלי קרא מיהא מסתמא לא אשכחן הכי:

דף ד ע"ב גמ' תנן המביא גט וכו' לא צריך לרבא ניחא. נ"ב תימה לרבא מי ניחא הא דתנן המביא בא"י א"צ לומר אפי' ממדינה למדינה והיכי מתרץ לה וצ"ל דלהאי לישנא ידע לתרוצי כדמסיק דאיכא עולי רגלים וב"ד דקביעי. וא"ד לא אסיק אדעתי' הכי: רש"י ד"ה ואיכא דמותיב הכי וכו' מדינה נמי לא צריך. נ"ב לכאורה מלת לא ט"ס הוא וצ"ל נמי צריך כלומר דהוה מותיב מכלל דמדה"י מסקי' חד דרגא דאף באותה מדינה נמי צריך דאל"כ מאי איכא בין א"י למדה"י וא"ה תקשי לרבא וק"ל אבל בשביל כך א"צ להגיה אלא ה"ק שהואתבינן מכלל דבמדינ' נמי דינא הכי באותה מדינה נ"ל א"כ קשיא מאי איכא בין א"י למדה"י והמכוון אחד:

דף ה ע"א גמ' שמואל מרב הונא. נ"ב עי' חולין (יג"א): **ע"ב** גמ' והא דלא תשיב לי'. נ"ב דכוותי' בפ"ב דר"ה

דף ו ע"א גמ' והא בבל לצפונה דא"י. נ"ב עמ"ש ברפיו"ח ורפ"ב דעירובין ודאמר הכא לצפונה נמי משום דסלקא לעילא מהתם לצפונה א"י. וכן דנחתין לתתאי מצפונה דא"י קא אזלי להתם חשיב לי' צפונה: תוס' ד"ה ומבי אכדשיר וכו' דההוא מא"י הוה. נ"ב שבוש מתלמיד טועה: **ע"ב** גמ' ותנן ר"מ אומר וכו'. נ"ב אע"ג דמשניות כבר היו סדורות בימי תנאים ראשונים כדמוכח שלהי כלים. אבל שהאי משנה זו בימי רי"ם בשם ר"מ אינו נראה לפי שר"מ תלמידו של רי"ם היה כמ"ש פ"ק דעירובין (דף יג.) אלא תלמודא הוא דמסיק לה למתני': שם א"ל אביתר בני. נ"ב אליהו א"ל לר"א כך אומר הקב"ה אביתר בני וכו' תוס' ד"ה אמר ר"י וכו' או ד' תיבות צריכין שרטוט. נ"ב ולי נראה דטעמא דשלש אין כותבין בלי שרטוט היינו באגרת דוקא ומשום דאיכא למיחש ביה שאחר שקראה יזרקנה הוא [או] אחר. לאשפה (כדאמרינן דכוותה (ידים פ"ד) נמצא למחר זה פורע שטרו וכו' ונמצא ש"ש מוטל באשפה) וכיון דכתיב בה לשון מקרא חלה עליו קדושה משו"ה אצריכה שרטוט דלהווי לי הכירא ולא שדי' ליה או שנוי הלשון דהו ליתא קדוש משא"כ בתפילין ליכא למיחש מידי דמידע ידעי דתפילין נינהו אע"ג דלא משרטט ולא אתא למעדינהו: ד"ה זבוב וכו' ותהיינה צרורות עד וכו'. נ"ב אין מביאין ראיה מן המלכות שאין משתמשין בשרביטו וכיון ששמש בו הדיוט נתחלל ולא אורחייה לאשתמושי ביה: ד"ה שלש וכו' בסדר עולם אמר דאותו יום דפלגש בגבעה. נ"ב לא מצאתי זה בס"ע שבידינו וגם לא אדע המכוון בלשון זה של תוס' דאותו יום דפלגש בגבעה על איזה יום. ועמ"ש בספרי אם לבינה בעז"ה:

דף ז ע"ב גמ' היה מהלך מעכו לכזיב. נ"ב עלח"ם רפ"ו דשביעית במהדורא:

דף ח ע"ב גמ' ואע"ג דאמירה לעובד כוכבים שבות משום ישוב א"י ל"ג רבנן. נ"ב נ"ל היינו משום דסופר עובד כוכבים הכותב שליחותיה דעובד כוכבים המוכר קעביד והמוכר המצווה לכתוב והסופר תרוייהו אדעתא דנפשייהו קעבדי ולא שלוחי דישראל נינהו. ומ"מ אי לא משום מצוה הוה אסור משום שבות משום דישראל נהנה מן המלאכה:

דף ט ע"א גמ' מאי תוית דמכות אהני סמוך אסני. נ"ב הו"ל ספקא הוא ואשה בחזקת א"א קיימא:

דף י ע"א תוס' ד"ה מצת כותי מותרת וא"ת הלא גזרו על פתן. נ"ב מאי קושיא דלמא ר"ע הוא אליבא דר"א כדתנן התם (ספ"ט דשביעית) דאר"ע שתוקי ל"א לכם מה שר"א אומר כו':

דף יא ע"א תוס' ד"ה בטאי וכו' בעי' ברמות רוחי'. נ"ב ול"ד אדרבה מהתם מוכח דאינו שם ישראל שמא י"ל כיון שרצה להיות נחשב מכלל ישראל ממילא היה משנה שמו ממה שהיה נקרא בעבדות:

דף יג ע"א גמ' עבד ישראל מאי איכא למימר. נ"ב וא"ת הרי יכול לחזור ולמכור עצמו וחוזר להיתרו שגם עברי עצמו הנמכר לעבד רבו מוסר לו שפחה כנענית ושמא קאי נמי אף דבעי גט חירות דגופו קנוי לו כדאמר פ"ק דקדושין [דף טז.]. אבל א"א לומר כן שהרי ע"ע ודאי לא יוכל לומר עשה עמך כו' גם לא נאי מעשה ידיך במזונותיך דכתיב כי טוב לו עמך עמך במאכל עמך במשתה: שם תנה לי בידך תנהו לפלוני כנ"ל ותי' לו נמחק וכן לקמן ע"ב נמחק תי' לו: **ע"ב** תוס' ד"ה גופא וכו' ביד הנפקד יקנה בהודית? . נ"ב עמ"ש שם: ד"ה במעמד שלשתן ועוד דכדיניהם דיינין ליה דאמרינן לו כנ"ל

דף יד ע"א גמ' לסוף אשתמיט. נ"ב שבכל כי ה"ג לית בי' משום מדבר שקר תרחק ומשום שארית ישראל וגו' כיון דלא מיתייב בהו ולא יכול להציל מידם באופן אחר אם לא יבטיחם על שקר. [א"ה לענ"ד נראה משום דלשון אין יש בו שני משמעות א' אין הוי שמסכים לדבריו והשני הוה משמעות כמו לא עי' ב"ק (דף לג ע"א) והוא אמר להו בלשון אין והם סברו כי הבטיחם ע"ז. והוא חשב בלשון לאו]:

דף טו ע"א תוס' ד"ה או דקאמר וכו' שהיה נשיא. נ"ב שמו ר"ש הוא מאביו של רבי וזקנו של אביו והם לא מכרו סתם ר"ש בשום מקום אלא רשב"ג קרי ליה תנא בכל דוכתא לאבוה דרבי ולסביא שמעון קרי ליה תלמודא הלל ושמעון נהגו נשיאותן כו' בפ"ק דשבת [דף טו]:

דף טז ע"ב תוס' ד"ה אלמא בסופו ואתי לאחלופי בקיום שטרות כנ"ל:

דף יז ע"א גמ' לקבל גזרות אדומיים כנ"ל. וכ"ב היינו ודאי ניהו אדומים ממש הקדמונים. דהא בגלות הראשון קאי. ובשני הגלות האל הזה לא גלו לבבל אלא לארצות אדומים. דהיינו רומיים שנקרא בשם אדומים כנודע. ואינסו מעלו מפרסאי והמקשן לא ידע לחלק ביניהם. אבל ה"רבן לכך נתכוון דש"ני כמי מהנכסו אדומאי קמאי ותברי לא היינו פרסאי ממש אלא עובדי כוכבים ידוע ובאה מפ"ס לבבל בזמן אחרון כמ"ש והיא האמת כנודע בד"ס:

דף יח ע"א גמ' כתובתי' דרבי חייה בר רב. נ"ב כמדומה ט"ס הוא דמקשי ברכות ד"ר חייה סתמא אבל זה בנו של רב קרי ליה בכולא תלמודא חייה בר רב סתמא בלא שום כינוי מעלה לא רבי ולא רב:

דף יט ע"ב תוס' ד"ה צריכי וכו' אפינו לא הוהגפו כנ"ל:

דף כ ע"א רש"י ד"ה כריתות וכו' פרשת כריתות כנ"ל: שם ואילו הכא וכו' העשוי להקבע כנ"ל: **ע"ב** גמ' לרבא נמי תיקשי תי' לרבה מוקף וכ"ב ר"מ מ"ז. נ"ב בהגס מחק ר"מ את זה:

דף כא ע"א רש"י ד"ה ותגר מהלכת וכו' דהאי קרקע דניידי מקרקע דלא נייד כנ"ל: תוס' ד"ה והלכתא וכו' דהוי תגר המשתמרת שלא לדעתה:

דף כב ע"א רש"י ד"ה כדקתני וכו'. וגורס לירק הזה זוכה בו כנ"ל. תוס' ד"ה עציץ וכו' דאע"ג דבעל עציץ קונה. נ"ב אע"פ שהוא הקונה את הזרעים אפ"ה לא קנאם אע"פ שהם בתוך העציץ שלו וצ"ל עד שיחזיק:

דף כג ע"א גמ' נכרי אדעתא דנפשיה כנ"ל וכן בכל המקומות: **ע"ב** גמ' ואם לתך וכו' אמור לו. נ"ב זו מדברי רשב"י"ה הוא אם יתמה אדם על ריו"ח תאמר לו כן:

דף כה ע"א תד"ה שני לוגין וכו' בסופו ולא מוכר. נ"ב ועוד שסומכין על הלוקח שיפרים ולית להו זרעך ולא לוקח:

דף כו ע"ב תוס' ד"ה הכא נמי וכו' שחתימת העדים. נ"ב בלא"ה נמי עדים החתומים עס"ש כמו שנחקרה עדותם וקיום שטרות דרבנן:

דף כז ע"ב תוס' ד"ה שהעבור וכו' מפרש ר"ת ותשרה. נ"ב כמו המשרה את אשתו ע"י שליח:

דף כח ע"ב גמ' ערכך ערכא צריך. נ"ב סוכה (כו ע"א): תוס' ד"ה והא בעי סמיכה וכו' משום דחטאת תנן. נ"ב ותנאת שמהו בעליה למיתה אזלא:

דף כט ע"ב תוס' ד"ה הכי גריס וכו' ולשתי הלשונות וכו' ולשתי הלשונות דברי ר"א מכוונים כנ"ל. נ"ב כנ"ל להגיה ור"ל ולשתי הלשונות דר"א מכוונים ומלה זו מי קא"ל לאפוקי מגרסת רש"י בלשון אחרון מאי קא"ל כאילו גם בזו ר"א מתנגד לדרבא דליתא אלא לפרושי למילתיה דרבא בלישנא אתי אבל בל שנא קמא ודאי מתמי' על רבא וכלומר במלת מי מכוונים דברי ר"א לשתי הלשונות דשתיהן בלשון תמיהא לקמא לדחויי' לדרבא ובתרא לסיועיה אבל במלות במאי דלקמא ומאי דלבתרא אינם מכוונים לא בלשון ולא במובן דבמאי דרך תימה הוא ומאי בניחותא הוא ופרושי קמפרש:

דף ל ע"א גמ' מברא. נ"ב עיין מובלעת:

דף לד ע"א גמ' לחתני' דרב ירמיה כנ"ל. וכ"ב לקמן (דף לה א') מוכח דתלמידי' דר"י הוה: תוס' ד"ה האם ממונה וכו'. ואע"ג דרבי גופיה כנ"ל ומה שנדפס על הגליון ס"א רב נחמן נמחק: **ע"ב** גמ' וכל שום שיש לו. נ"ב נראה שהוא כמו שם בלשון יוני: תוס' ד"ה והוא וכו'. וגירס בו כשר בדיעבד כנ"ל:

דף לה ע"א גמ' עד שמת אחד מבני'. נ"ב שמא קטן היה: רש"י ד"ה חוץ לב"ד וכו' וחוץ לב"ד שבועה דרבנן. נ"ב איכא שבועת הדיינין טובא דלאו של תורה אלא שכן בב"ד וה"ק שבועה דרבנן כגון זו שמשביעין אותה חוץ לב"ד אין בה נק"ת אבל מה שמשביעים בב"ד אפ"ל אפילו היסת צריכה נק"ת כמ"ש בס"ד במו"ק חו"מ ספ"ז: תוס' ד"ה לא שנו וכו' כדפירש בקונטרס. נ"ב עמש"ל על רש"י ותבין: **ע"ב** גמ' ושמנים בחמשה מנה. נ"ב שמענו כמה היו דמי ספרים כתובים יקרים מאד בימיהם כי גלופקרא הוא כסות גם דמיו שלהם אף שיהיו חמשה מנה מדינה עולים לחשבון גדול ס"ו סלעים וחצי סלע. ואני משער גלופקרא לכה"פ שני דינרין ואני מכלים של חמשים זוז נשארו שהם ט"ו ר"ט קט"ס (עיין ברכות הורי) לספר תהלים ואיוב ומשלי בלואים ועי' ב"ב (דף קנה ב'):

דף לו ע"א גמ' מפני תיקון העולם דאורייתא. נ"ב קרי לד"ק דאורייתא וכן בכ"מ בסנהדרין ובחלק ובכתובות חולת הרבה: שם היה כותב אני פלוני. נ"ב בודאי לא היה כותב מלת פלוני אלא ר"ל שמו בלבד היה כותב ולא היה נודע וניכר מי הוא כמה יוסף איכא בה קא התקינו שיהא כותב גם שם אביו או סימן כמו ארוך או גוץ או כהן כנ"ל לפרש"י ואינו מובן לי: שם רב לייר כורא. נ"ב דג שאין ע"ר שולט בו: שם לייר חרותא נ"ב סימן נדיק כתמר יפרח גם חריות הם שבעים שתובעו ן בהן כדתנן התם חריות של דקל היו מביאין והובעין גם הוא סימן לשבע מושל: שם סמך. נ"ב כלומר שיש לסמוך על סתימתו זו. שם עיין נ"ב שבשם עיין על הכתב ולכן חתם עליו: שם מכותא. נ"ב ווילון במוליך הספינה וכ"ה קבירנ"ט' ספינה ומנהיגים מדברנא דאומתיה: **ע"ב** גמ' בומעין חרפתם. נ"ב רגילין לפרש שומעין חרפת עלמן של העולבים אותן שכל הפוסל במומו פוסל ואעפ"כ אין משיבין טול קורה מבין עיניך וכדומה לזה: רש"י ד"ה רבא אמר וכו' לא תקשי מידי כנ"ל: בתוס' ד"ה מי איכא (הנמעל"ד) וכו' מני לכל י"ב שבטים. נ"ב לא ידעתי מהו א"ל ככתוב בס' ו' ונפירים עזים להעלות י"ב כמנין שבטי ישראל ועי' מ"ש בספרי אם לבינה: תוס' ד"ה והתקין וכו' שתי שנים רצופות. נ"ב אע"ג דבב"ר היו יכולין לעמוד משום דזכות המצוה שהיא דאורייתא עומדת והוכחתו על כך ואר"י סוקו וזרעו בשביעית: שם לפי שאין בני תורה. נ"ב קשיא לי מההוא דפמש"ב (דף נא):

דף לז ע"א גמ' א"ל פורסא. נ"ב ומול נ"ל לפ"ז הוא כמו שיש בל שהוא ענין: שם וכי מפני שאתו מדונין. נ"ב כלשון הזה הס"ב גם לר"ל לעיל (דף יט א'): רש"י ד"ה קריביה וכו' היה המלוה. נ"ב נ"ע מנ"ל והאי אי שבקי' לר"א:

ע"ב גמ' אבא בר מרתא. נ"ב כפ' בתרא דיבמות: שם אשכחי' דהוה עליה. נ"ב משום דעני הוה כדאתא במו"ק (דף ח א') ואפ"ה לא עבד עובדא כשמעתי': תוס' ד"ה לעולם לפני יאוש וכו' דהא לפני יאוש הוא. נ"ב ר"ל הא דאשמועינן אע"ג דיהיב כמי דמי' לרבו ראשון נמי לא משתעבד כיון שילא עליו שם ב"א ושמא לא ניחא לתו' בהכי דא"ה מאי מסיק תלמודא לראשון נמי לא דלמא ממנעי ולא פרקי ת"ל משום דנפק עליה שם ב"א אלא ע"כ לא מפקע זכותו דראשון בהכי לפני יאוש. ולא מהני אלא גבי' שני דלא מצי משעבד ביה. אבל זכותו דראשון לא מצי לאפקועי מיניה אגרא קוטעא דמלתא ודאי הוא כדאמינא דלב"ת לא ישתעבד לא לבני אפי' מרלוט ודעתו דראשון דמלתא פסיקתא נקט תנא:

דף לח ע"א גמ' אי יאות עבדת. נ"ב אם תרצה לעשות הטוב והישר: **ע"ב** גמ' מצוה שאני. נ"ב דרכים שם דמפקי עבדייהו. נ"ב דילמא עבדי הכי משום דאמר בתך בגרה שחרר עבדך ותן לה:

דף לט ע"א גמ' אמר רב המנונא וכו' אמר רב אשי. נ"ב הא ר"ה שבא סתם קדים לר"א וצ"ל שהיה רב אשי קדמון וכ"מ לעיל עכ"מ:

דף מ ע"א גמ' ואיהו עבד איסורא. נ"ב לכאורה מאי קושיא בשלמא לעבדי' אין אדם חוטא ולא לו אבל לעצמו איכא למימר חוטא הוה ומי נימא מסייע להר"מ דס"ל בשפחתו אדם עושה בעילתו בעילת זנות. הברא לאו מלתא הוא דה"ק דלא שבק היתרא ואכיל איסורא הרי בידו לשחררה ואמאי לא נימא ודאי שחררה וקשיא מ"ע דרבנן: תוס' ד"ה כשרבו הנית וכו' שהנכסים מברכות וכו' לא הוה מנת ליה. נ"ב לשטת ר"ת י"ל משום דמצוה גדולה הוא דכתיב וראו כל ע"ה כי שם ה' נקרא עליך ואר"א אלו תפלין שבראש: **ע"ב** תוס' ד"ה חייבין וכו' כמו חייבין שמא במי מילין. נ"ב נ"ע אבל מצינו בכ"מ חושבין לקולא וכן בסוף דף ע ע"ב ועמש"ע בפרק האיש מקדש (דף נ ע"ב):

דף מא ע"ב תוס' ד"ה לישא שפחה וכו' וכמו לישא שפחה אינו יכול. נ"ב כלומר וכמו דאמר ליבא שפחה א"י כו' משמע אי הוה מותר בה שרי לישא שפחה אע"ג דלאו בת קדושין היא:

דף מב ע"א תוס' ד"ה אם תמצי לומר וכו' והוה מצי למימר איפכא. נ"ב ע"ל דודאי איכא סברא למדחי:

דף מה ע"א גמ' הוה יתיב גביה וכו'. נ"ב בשבי' ועובד כוכבים היה תוס' ד"ה כל שישנו וכו' בפ"ק דסוכה. נ"ב ואיכא נמי רהיה מקרטליתא דאשתו דרתב"ד וא"ל דמצות בעלות לע"ל א"כ ל"ע מאי עבידתיה:

דף מז ע"א גמ' אבל יש קנין לעובד כוכבים בא"י לחפור בה בורות וכו' אבל אין קנין לעובד כוכבים בא"י לחפור בה וכו'. נ"ב נ"ע למאי כ"מ וכן בדר"א דס"ל אין קנין לחפור עובד כוכבים מי שמע לן דילמא נשנין לישראל המוכר קרקעו לעובד כוכבים קמפלגי אם צריך להתנות עמו שלא יחפור בה: תוס' ד"ה ר"ל וכו' לא היה מזלזל בעצמו כל כך. נ"ב אע"ג דמייתי אבתריה כי קא שכיב לא תיכף נ?? שום מעשה א"ה אחר זמן רב אלא איידי דאיירי ביה מסיק לכולא מלתא:

דף נב ע"א גמ' תנחומי אבלים. נ"ב שהיו מרבין להביא לבית האבל להרעות לסעוד עמו ולהשקותו כמו שמנינו שלהי מו"ק ובגמ' פ"ק דכתובות [דף ח:]: שם ואין אפוטרופין רשאין וכו' אבל מוכרין עבדים. נ"ב נראה דמיירי דשים עבדים די לצורך עבודת השדות יתרים שלא לשדות [עוד] כך נ"ל: שם אבי להרוס ואתה לבנות. נ"ב ודאי הוו אינשי דלא מעלי אי המורישין או היורשין אפ"ה לא אשכח בהו או דילמא סדרא בהו או נפקא מינייהו זרעא מעליא ולהכי נמי מייתי עלה עובדא דר"מ דדמי להא ודאי: שם דהוה קא מזכין ארעא ודבין הורא. נ"ב והי"ל ארעא אחרינתא דלא הו"ל לערך לבו ביום: **ע"ב** דבי רבי שילא אמרי. נראה דמיירי באפוטרופוס שמנהו אבי':

דף נו ע"א גמ' סבור רבנן לקרובי' וכו' יאמרו בעלי מומין קרבין. נ"ב סבור שלא תקפיד המלכות מאחר שהוא בכבוד ס"ת: שם שדא גירא. נ"ב כענין שכתוב בנ"נ כי עמד וגו' אל אם הדרך קלקל בחצים וגו' ולפי שראה מה שעלתה בנ"נ בסוף לכן לא בטח בנסיון זה שסבר ה"ל ממי ללמוד: שם הנהו בריוני. נ"ב אנשי בליעל פראים ומדבריים כמו חית השדה דמתרגם חיות ברא וכמ"ש שור הבר: שם מרתא בת בייתוס. נ"ב אם היא מרתא ב"ב שנשאה יהושע ב"ג כדאיתא פ' הבעי' דעיילא ליגאי מלכא תרקבא דדינרא עד דאוקמי' כב"ג. קשיא טובא דבין שיהא אותו ינאי מלכא הראשון או אפי' השני או אולי השלישי הו"ל הורקנוס האחרון תמיו של הורדוס (אין עוד הורקנוס הנקרא בל"ת זולתו) א"כ עכ"פ היתה מרתא בזמן החורבן האחרון לפחות זקנה מאד הרבה יותר ממאה שנים כי ממלכות בית הורדוס עד שחרב הבית יותר ממאה שנים. וכבר היתה אלמנה כשקדשה יב"ג בימי ינאי. וכנראה כאן הזרה ונתאלמנה וזה דבר זר שתיהה כל כך שנים. ואין זה לומר דתרי מרתא ב"ב הויין ותרוייהו עתירתן טובא: שם בעו למנדק'י'. נ"ב אותם שעומרים שער העיר הנלבים בם על משמרתם ואינם רשאים לזוז משם ולחקור מה נעשה בעיר לדעת אם חולה היה ומת: שם ושכילתא דר"ג. נ"ב נ"ל שהוא ר"ג דיבנה כי אביו בנו של ר"ג הזקן הוא הנהרג כמ"ש בפ"ק דסנהדרין והוא מעשרה ה"מ: שם והיה דם מבלבן. נ"ב עי' תוס' וי"ל ע"ד משניא לגוים וגו': שם נטל את הפנקות. נ"ב פרכות דבבי טובא הוי: שם אלא קבולים. נ"ב דרים קבורים כמו קבורתא בלשון גמ' שהוא ענין מקיבן כמו קורתא דאגלי ודאסגי וכן רביס: שם א"ד קבורים ממש. נ"ב נ"ל דלפ"ז מפרש גם ויבתכתו ככתבו וגם זה ע"ד לשון ארמית ר"ל קבורים ויבתכתו שני מלות דבוקות הן כלומר ראיתי רשעים מעט דברים קבורים ונמצא בידם: שם נעשה ראש. נ"ב כך אמרו חכמים ז"ל במ"א שלא יאמרו ביד תמש שפלה מסר הקב"ה בניו:

דף נז ע"א גמ' לא תדרוש שלומם. נ"ב וא"ת מי ישמע לו לעבור את שכבר אנה באמרו דחשיבא בההוא עלמא וי"ל משום דבהפקירא ניחא ליה לאתהוויי בהאי עלמא וישראל מדוכאים בעוה"ז וכו גרים לפיכך לפי דרכו יפה השיבו: שם והחריב את ביתו. נ"ב בודאי לא נחרב הבית בשבילו בלבד אלא הא והא גרמא: שם תדרוש שלומם נ"ב ענה אותו בכתוב שנאמר לישראל על עמון ומואב שבכרוסו לקללם כלומר כמים הפנים וגו' ודמדה במדדו לכם צריכין למדוד להם. ונראה דסמיך נמי אתשובה דשונא והתלמוד קצר. ולפי שא"א לו להשיג מעלתם לפ? לכן יען אותו שלא ידבק בהם שלא יירש תרתי גיהנם: שם ההוא בר דרומא. נ"ב בתר מקומו והוא בדרומה של ירושלים: שם אכשלי' פומיה. נ"ב משום שבלא זאת לא היה בני בתר כשרים והגונים כל כך כדמפרש במדרש שנתחייבו לפי שהיו שמחים לאיד של ירושלים וארע בזה הענין כדרך שארע במלך מואב עם יהורם מ"י: שם אוזקור ואכול ושתו נ"ב אוזקור קפצו ורקדו: שם היו בה כיוצאי מצרים. נ"ב שמא פירושא שכל כך יצאו ממנה מיום הוסדה עד שחרבה. שם והאי בחדא מנה. נ"ב נ"ע אי שרי בכה"ג אע"ג דליכא אלא איסורא וכ"מ נמי לס"ב: שם והעמיד להן עדים. נ"ב שיעידו בדבר מכוער ופשיטא שהפסידה כתובתה ע"פ עדות כזו דלא גרע מעוברת על דת משה ויהודה. וכ"ל שלובן בילה שהטיל לא שהיה צריך לכך אלא להחזיק הקול והכיעור עשה אותו רמאי כן ולא אהני לי' דמתוך זה נתגלה רמאותו ותחבולתו שבשקר עשה לפתות העדים בדבר כזב: **ע"ב** עזק אזל שדא. נ"ב לא באותה שעה ערק דהכתיב ויעל אותם רבלתה: שם מבני בניו של סיסרא. נ"ב בנים זכורים בנתינים שעלו מן הגולה בספר נחמיה: שם הקול זה אדריינוס. נ"ב ואשפ"ל טכיטוס וכ"ה בירו': שם זה אספסיינוס. נ"ב אדריינוס: שם זו אשה ושבעה בנים. נ"ב מעשה זה ארע בפני אנטיוכוס: שם שניתנה בשמיני. נ"ב דכתיב בה וביום השמיני דהיינו כל היום ע"י מצוה בזמנה ביום: ברש"י ד"ה דבר אחר וכו' ומראות נגעים. נ"ב נ"ע מאי שייך להראות בעצמן: תוס' ד"ה זה אדריינוס וכו' דאלכסנדר מוקדון. נ"ב אין זה אלכסנדר המלך המוקדוני כי הוא אמנם בנאה והושיב בה ישראל: ד"ה קפצו וכו' ועוד דע"כ היו מענין אותן. נ"ב במשכב זכור ובזנות ולא היו הורגין כי כלי זיינם עליהם. וא"ה תקשי מה ראוי לאבד בעצמן לדעת הא הוו לה קרקע עולם ועמ"ש בפנת אבן בוחן שלי בס"ד:

דף נח ע"א גמ' קגולי תפילין. נ"ב ואע"פ שאין זה בא בערך הריבוי הגדול של הרוגי ביתר כדלעיל איכא קושיא כי נשים וקטנים פטורים מתפילין וכן חולה ומצטער והעוסק במצוה ובמלאכה ומי שאינו גוף נקי והתהום הוא שנמצאו תפילין בראשיהן שלא בשעת ק"ש ותפלין: שם וכל אחד ואחד היו לפניו ארבע מאות. נ"ב דלמא אלו אזלי הני ואתו אחריתא לא בשעתא חדא: שם ומני ר' ישמעאל בן אלישע. נ"ב לא רישב"א כ"ג: שם אני כהן בן כהנים גדולים. נ"ב אם ריבב"א המוכר כאן הוא אותו שנזכר למעלה בסמוך לו א"א שהיה כ"ג אלא ר"ל ממשפחת כ"ג היה ריב"א. ואין זה ריב"א דפ"ק דברכות. או שמא זה ושל ברכות אחד הוא ושמש בכ"ג. והוא דלעיל מבני בניו היה: שם ועל אותה שעה נתחתם גזר דינם. נ"ב על שראו ולא מיחו אותן שבידם למחות שלא היו חושבין זאת לעון. אפשר שלא קילקל עמה שאפילו אם גרשה מתחלה על מנת כן שתנשא לו מותרת לו בדיעבד ע"ל (דפ"ד א') ובהיתר נשאה: שם נתחתם גזר דינם. נ"ב מכאן נראה ברור שיש עון שאינו מפורש ומבואר בשום מקום והוא חמור מאד ושעי בעיני המקים יותר מעבירות חמורות להעניש הרבים בעבורו בשביל שאין חושבין לו כלל. עם היותו מתנגד לשכל. והוא מפני שהיה דבר מתמיד בפרסום בכלל דשני לך לחברך לא תעביד: שם וא"ל ב' פתילות בכ"א. עד"ז ודאי נענשו מפני שלא מיחו מפני שהיה דבר מתעבד בפרסום דמשב"ק לישנא לומר שהיו יודעין בזה ולא היו מקפידין בשותפין: **ע"ב** גידול בר רעלאי. נ"ב מבר לעיל (דף לד ע"א):

דף נט ע"ב גמ' א"ל אביי לרב יוסף מפני דרכי שלום דאורייתא היא. נ"ב לרי"ג ולר"א מקשי דמשמע לוי נמי דאורייתא אבל לתדבר"י דמפיק לכהן מוקדשתו נראה דלק"מ די"ל אה"נ כהן ראשון לכל דבר דאורייתא אלא אחריו לוי אחריו ישראל הוא דאינו אלא מפני ד"ש. ותדע דהך לאו דאורייתא מדאביי גופיה דאמר בסמוך אם אין כהן נתפרדה חבילה א"ה ל"ל לדחוקי מידי:

דף ס ע"א גמ' דרבי יוחנן ור"ל מעייני בספרא דאגדתא. נ"ב נ"ל ספר של ע"ת וחכמת האמת הוא שאנו קורין קבלה ולא היו מעיינין בימות החול אלא בדינין והלכות לדעת מה יעשה בישראל ובשבת לא היו עוסקין בדינין והלכות דתקיפי למיגמרייהו וכי הא דאמרינן אין שונין בתולה בשבת אגב דיקירי והיו מעיינין בשבת בדבר אגדה שמושכת הלב מפני עונג שבת וקדושת היום מסייעת להשכיל ולהבין בתכמה הנעלמה. קודש קדשים היא. ואמר רצונך להכיר את מי שאמר והיה העולם עסוק באגדה. ואין זה אגדה של ספורי מעשיות שנקראו הגדה שה"ת:

דף סה ע"ב גמ' תנא דידן דבר ארץ ישראל וכו'. נ"ב נ"ל שאין הכונה לומר שבא"י לא היו מדקדקין בלשון עברית כראוי כמו בני בבל דודאי איפכא משמע. אלא הכי הוא דקאמר ר"ן דבבלאה הוא (לא דייק לישנא) משום הכי דייק בין פיטרום דדייק לה בחירי"ק מושך יו"ד לפטרום בלא יו"ד כדי להבדילם. אבל בר א"י דייק לישנא טפי לא דייק בין פיטרום לפטרום דבין ביו"ד בין בלא יו"ד משכחת לה דלא אמר כלום דכי אמר פטרום בדגש לשון עבר הוא מהככד וכי אמר מהקל פְּטָרוּהָ נמי לא אמר מידי דהא נמי לשון עבר וכי אמר בלשון לווי מהקל בחירי"ק פִּטְ־יוּהָ (כמו וקבורה דאיזבל) ודאי מהני וכן בצווי. מהככד פַּטְּרוּהָ כמשקל פַּקְדוּהָ או פַקְדִיהָ:

דף סז ע"א גמ' אמר לפניו ר' שמעון ברבי. מה שנדפס בגליון ס"א ר' ישמעאל ברבי יוסי נמחק. וכ"ב הג"ה זו בטולה נגלה: שם דתניא איסי. נ"ב לאו רבי קא"ל אלא תלמודא מייתי לברייתא לסעויי לדרבי: רש"י ד"ה נימוקו עמו וכו' שהיה מיישב את דבריו. נ"ב משא כ בר"מ שלא יכלו חבריו לעמוד ע"ס דעתו: תוס' ד"ה חנות מזוינת לשון מזון. נ"ב אינו מוכרח כי אף נוסח' זה יתפרש לשון דין כמו סוסים מזוינים: ד"ה בלוס וכו' אוצרותיו בלוסים. נ"ב ובשילהי פ' כ"ג שכן עני אוכל פיתו בעסה בלוסה: **ע"ב** גמ' למאי נפקא מינה. נ"ב עד דעבדו אסותי' א"נ תרתי עבד ליה: שם לשיכורו. נ"ב לענ"ד הוא בבי"ת וכ"ג רש"י: שם שמעי'. תי' שמעי' מוקף וכ"ב ס"א ל"ג נמחק המוקפין והס"א. וכ"ב משום דר"ש ס"נ הוה: שם ריסתנא. נ"ב מנה תבובה שם גששי'. נ"ב לענס: בתום' סוד"ה מי שאחזו. נ"ב כאן נ"ל ד"ת בודקין אותו בדף ע ע"ב כנרשם שם:

דף סח ע"א גמ' עשיתי לי. נ"ב איידי דקורדיקוס דשידא הוא. ונ"ל להכי מייתא תלמודא לעובדא דאשמדאי הכא: גמ' שלש מאות מיני שדים היו בשיחין. נ"ב נראה פירושו שהוא מקום שהיו בו הפירות ומערות מלשון בורות שיחין ומערות לפיכך היו שדים שם וכדאי' בירושל' שהביא תוס' לעיל (כו א') מצויין הן בבורות: שם ושידה שמה איני יודע. נ"ב משום דאמרינן מאן דבעי למחזינהו כו' כדאיתא ריש ברכות (דף ו.) ולא רצה לעשות כן כי היה ירא שלא יוזק כמו שאירע לרב ביבי. ומ"ש שידה שמה משום אגרת בת מחלת שהיתה עדיין מצויה

מצויה בימיו קודם שבא אביי. אבל יותר נראה לי שנ"ל שידא עצמו כמו יוסף שידא: רש"י ד"ה ובפנאו נמיא כגון הסופר יין לתמרי' כצ"ל ומה שנדפס על הגליון ס"א לתמרי' נמחק וג"כ הג"ה מבושבשת: ע"ב גמרא אחנגא ליה כפא לקומתי' מיני' איתמר בי גרמא. נ"ב מפני שראתה מה שעשה לבית: שם שקל קרית. נ"ב אולי היה צריך למקל להשען עליו מחמת עלם הכבוד והכניסו עמו: שם אלא הרבעה גמידי. נ"ב כדתנן כתם וכהוכין ד"א: שם א"ל בעי מימה גברא. נ"ב הא כמו שמע דמכרזי ברקיע. וכן ידע הא דכמיך: שם עד דבנייה. נ"ב משמע עד ולא יותר א"כ מילתא דתמיהא הוא אך עובדא דבתר הכי דנעשה שלמה הדיוט ובכתוב מבואר שהי"ל לשלמה שלום מכל עבריו ואין שטו"פ כל ימי שלמה כי אם לעת זקנותו שהטו נשיו את לבבו אז הקים ה' לו שטן. וכ"ש דקפי' למיד מלך והדיוט. וי"ל אע"ג דלא היה לשלמה שטו"פ מב"א עד לסוף ימיו מ"מ זה המעשה של אשמדאי היה תיכף לבנין הבית מאחר שנשא את בת פרעה ועשתה ריקודין וישן עד אחר זמן הקרבת התמיד כנזכר באגדה ומן אז חרה אף ה' בו ובירושלים ככתוב כי אף על אפי וחמתי היתה לי העיר הזאת מן היום אשר בנו אותה. ונמסר ביד אשמדאי לפי שעה. ומ"ד מלך והדיוט לא נתכוון לו שלא שב לכסאו ולמלכותו אחר זה המעשה. אלא ר"ל שלא הגיע לחשיבות מלכותו כמקודם שהיה נחשב חכם מכל האדם ולכן כתב ויהי שלמה מלך על כל ישראל שכולם הודו לו במלכותו מחמת פקחותו (ולא כמו בשאול וב"ב) מש"ה אחר שנחשב בעיניהם לשוטה אע"פ שחזר וישב על כסאו חשבוהו להדיוט שאבד דעתו. וקרא דייק כמ"ד מלך והדיוט מדאמר הייתי מלך על ישראל בתחלה מכלל דהשתא לא נחשב כמלך: שם לחד גפא. נ"ב דאשמדאי שים לשדים כנפים: שם חד אמר גונדו. נ"ב כמו דתפו גונדא דפ' היה נוטל:

דף כט ע"א גמ' א"ל רב אמי לרב אסי. נ"ב במא נ"ל רב אסי: ע"ב רש"י ד"ה אהלות. נ"ב לישנא דקרא מור ואהלות: שם ד"ה לפילה תולעים. נ"ב דפכ"מ קפול"א קוקיינא:

דף ע ע"א גמ' ואלו הן פחד דרך. נ"ב סימנם פחד: שם מתיזין. נ"ב משירין מלבון המקרא הסיר התו וכן בלבון משנה מתיזין את ראשו: גמ' אמרי חי הוא וסופו למות. נ"ב נ"ע מהימתי חביב מת. נ"מ היכא דקבלה קדושין מאחר: שם גלופקרי וליחזב. נ"ב עמש"ל (מ ע"ב) ובכ"מ מקדש (ג ע"ב):

דף עו ע"ב גמ' כי הוו מיפטרי רבנן. נ"ב עיין בתוס' דרים מכילתין:

דף עח ע"א גמ' דערק לה תרתיה. נ"ב נלענ"ד בדלי"ת נ"ל ובערך ראיתי בשם ר"ת דגרס והדיק:

דף פ ע"א גמ' משום דאין לכם לא כתב ולא לשון. נ"ב ע"ז (דף י) גנוב הוא אתם מן היוונים: רש"י ד"ה וכל כדרכים וכו' וגיבמות. מה שנדפס על הגליון נ"ל וביבמה נמחק: ע"ב גמ' אלא לשם שנטר שבעיר. נ"ב עפרש"י והוא מ"ם לשון לועז קורין לזקן כענ"ט: תוס' ד"ה זו דברי ר"מ וכו' דלא מתקנאים בזה. נ"ב אע"פ שהו"ל מקום להתקנא לפי שיטה בטוחם שמאריכים שנות עולם לפי מנינם כבר עברו כמה מאות שנים מתחלת היצירה יתר על מנין שלנו:

דף פא ע"א גמ' דורות האחרונים ר' דוסא. נ"ב נראה דסתם ר"ד הוא ר"ד בן הרכינס והוא היה בזמן ב"ש או לאחר החורבן עם תלמידיו של ריב"ז בזמן אחד כנראה ספ"ק דיבמות: שם עד שילאה. נ"ב נפעל ע"ד ירעה כ"ז נראות פנים:

דף פה ע"ב גמ' דיתיהוויין דיתיזביין. נ"ב יודי"ן הללו שלאחר התי"ו באמת ע"ס הוא שאין קריאת תי"ו זו בחיריק מושך יו"ד וגם של תנביין עם הבוא חרוקה איכה הי"ג מושך יו"ד: תוס' ד"ה ולא לכתוב וכו' לכתבו בי"ד. נ"ב דלא נשתמע אגרא לבון הכי: ד"ה דתהוויין וכו' ואין לכתוב די יתבא. נ"ב ופשיטא דכי כתב הכי כשר:

דף פז ע"א גמ' ותתן לכל אחת. נ"ב לפי משט בל"כ כאן ובכ"מ גט לא"ז הוא:

דף פח ע"א גמ' ופקח בן רמלי' ומנחם. נ"ב שני אלו השורים כי מנחם קדם לפקח: שם באם שמשם. נ"ב נאי קרי: שם מאי קראה. נ"ב עיין שם: שם דרש מרי בר מר כצ"ל. ונ"ב בסנהדרין והוא הנכוי כי מרימר הוא מאוחר אחר ר"א: שם וכמה אלף. נ"ב כלומר שאינך ביאות חלוקות כמו שיראה לפי פשוטן אלא כת אחד החרב הם המבגר כמו שפירש ומספרם אלף בענין אי: רש"י ד"ה ז' בתי דינין וכו' וזכרי' לא קא חשיב. נ"ב לא היה צריך לכך:

דף פט ע"א גמ' לימא כתנאי וכו'. נ"ב נ"ע מה זה עסק לפריצו' כמדומה שאין אחת זוירס בכך גם לא זכרי' נזכרי' ואם אזל האוכל בשוק מגונה ופסול לעדות מ"מ בלא"ה פסולה פריצות מי במעינן גם התוס' כתבו כן:

בפסקי התוספות בסימן רמג אמר לבלית תגרש את אשתי במקום פלוני. נ"ב לא דייק:

בראש פ"ב סימן ב בהג"ה המתחלת אם הגט וכו' משמע דאפילו בכתובה קטקע. נ"ב נמ"ה לק"מ בעיא דרב"ה במוחזקין בעבד שהוא שלו ואיכו פוסקים מיירי בלא הוחזק: פ"ד סימן י וכי גר גם עביד כדין. נ"ב וכי אדם נשבע בלא ירוית: שם א"ל נקביוסתא. נ"ב כלומר שלא יעסיק בחוק קנייאות על כך נשבע ורלה שיתיר לו השבועה שיוכל לבחוק: סימן ב אבל מיד כשהתחילה שנת השמיטה. נ"ב נ"ע מנ"ל הא והרמב"ם כתב בפירוש שאפילו הלוה בשביעית גובה הובו בב"ד קודם שקיעת החמה של ר"ה דמ"ש: סימן כח והא"ב המאי אמר אמימר. נ"ב נ"ל רבינא נ"ל: פ"ה ס"ס ו אבל לא מקרקעי ולא משתבר לחלק מ"אחר שיש לו כח כצ"ל והשאר נמחק: סי' ט והוא שמת בישוב הדעת. נ"ב שאלמלא אונס שלא היה יכול לתקנו היה מצוה ו. פקיד להקני: סי' ב במגילי (כח) מימי לא ברכתי לפני כהן. נ"ב לא נודע לי לשון זה חסתיו בתלמודנו ולא מצאתיו במה נמצא כך בגמ' דבני מערבא: פ"ו בס"ס יג כל היכא דמבכתת ליה שקלים מינה כצ"ל: בסימן טז אבל אם היתה עבר הימות לא נתברר חלקו. נ"ב תלוי' בה"א יש ברירה: בפ"ט סימן ד ויו"ד אחר התי"ו. נ"ב טעות: שם אשר היה במקום ב"י. נ"ב גם היה במקום אשר: שם לכתוב יו"ד בין פ"א לטי"ת. נ"ב שבוש הוא במ"ש כי שם בא היו"ד להורות נקוד החיריק כי המלה צוי מהקל מבא"כ אם תהיה מלת פטורין חריקי אז הוא"ם ממשקל כבד ומה יחס בין שתי המלות ואמנם השם נמצא בכתוב ג"כ בלשכות פטורין הוא תואר: בסימן יא ניבוס דאתרי דנמוהל הוה. נ"ב וכ"מ בפ' נערה (דף נד א) נהרדעא וכל פרוודה נהוג כשמואל וזהו לא נריך להביא עלות מרחוק דלקמן בשמעתין איתא והא נהרדעא אתרי דשמואל הלא רצה להוכית שאין ראיה ממה שעושין כמר באתרים לקבוע הלכה כמותו וק"ל:

קיצור פסקי הרא"ש פ"ד סימן יח הלא עד סוף שנה שבית. נ"ב עמ"ש בגליון הרא"ש

פירוש המשניות להרמב"ם פ"ג במשנה המלוה מעות וכו' ויקח מהנותיהם. נ"ב לנוס ריסטא נ"ל ר"ל ואם לא ישבעו מפני שלא התברר להם שהוא אוי יקח המלוה מתנותיהם של אלה כהן ולוי שהלווה ויגבה ממתנות בחובו וזה דחוק בכוונתו. ויותר נראה שצריך להגיה ויקחו מתנותיהם ועלתאים: בפ"ד במשנה המוליא את אשתו וכו' כדי שידעו בו רבים לא סחות מעשרה. נ"ב הפס דר"י בגמ' לקולא וכה"פ הפסו כדר"י לחומרא ובחבורו לא גלה דעתו בזה כמה רבים: במשנה שהליקה מן העוב"כ יביא בכורים. נ"ב נראה שחסר כאן מלת לא. אבל פירושו זה נ"ע וכמו זו נחשב בוב ראיתי בתוי"ט שנתעורר בזה וגם שגי' בו מלת לא כמ"ש אני: בפ"ה במשנה לא היה סיקריקון וכו' ארבעים דינרין לא יותר כצ"ל. ונ"ב כך נ"ל להגיה במשנה ואלו דברים שהוא כמותו או פחות. נ"ב מנין לו זה לא זה ולא אותו יתקן בל"א אם בא לחלוק כבוד לרבו ולמי שגדול ממנו לא לשוה וכ"ש לפחות ממנו לא שמענו. הא ודאי איסורא דאורייתא הוא אם הוא ת"ח ג"כ: שם ויוסיף חומש. נ"ב ל"י מכ"ל זה ואפי' נשבע עליו והודה נ"ע דהא הר"ח אליבא דר"י ג"נ מדבריהם למנ"ת להוציאו בדיינין ותו לא וכ"ה הוא ז"ל בחבורו בכל גזל מדבריהם אינו מוסיף חומש משמע דכולא הוא אליבא דכ"ע: סליק

הגהות וחדושים על מסכת גיטין

מהרב הגאון האמיתי כו' מוהר"ר משה בר' אברהם ז"ל (בעהמ"ס תפארת למשה)

דף יא ע"א תד"ה שבתאי. דשבתי שם ישראל כו'. נ"ב באלמנה ניזונת דף נ"ו גרסינן מעשה בכלהו של כו':

דף מ ע"א תד"ה אותו כו' וא"נ מדאמר לעיל עבד שברח כו'. נ"ב עמ"ש בטאה"ע סי' ד' מזה באורך ותירצתי קושיית הרא"ש ע"ש:

דף מא ע"א תד"ה לישא שפחה אינו יכול כו' דאתי לד עבדות ומשתמש בא"א כו'. נ"ב עי' ביבמות פרק כתו"ז דף מ"ה ע"ב דאי לאו הכי אף דאמרי' התם אפילו הכי הולד כשר ממש איסורא איכא לנושאה וק"ל:

דף מז ע"ב תד"ה תולין ועבל מעורבין כו' ומיהו יכול לתקן שיפריש עליו ממקום אחר אלא כו' כצ"ל:

דף עג ע"א תד"ה לא תתייחד עמו כו' ולא משום גט ישן כו'. נ"ב ועי' בכתובות דף כ"ד ע"ב פירש"י בהדיא הטעם משום גט ישן ע"ש וצ"ע:

דף עה ע"א תד"ה לאפוקי כו' רוב מצות ע"י שליח כו'. נ"ב נ"ע דהמצות הוא התנאי ובשכר הוי המעשה:

הגהות על הרא"ש

פ"א סימן ג ומדבריהם למדנו שאינו צריך שיראה הקלף כו'. נ"ב [אינה] מוכרת דאיכא למימר דהא דאצטריך הכ"ם דלטעמא דלמתני כשיקרא היינו לפי דברש"י שישמע העברת קולמס על הקלף אבל לפי' הראשון צריך שיכיר הקלף: סימן יא לא גבי בשום שטר ממשעבדי דעדי חתימה כו'. נ"ב והא דאר"א אף שאין עליו עדים כשר וגובה ממשועבדים עי' תוס' ד"ג ע"א ד"ה וגובה כו' דגרסי' בפ"ג שאני התם דאיכא כתובה ע"ש: שם ונודע לן בישראל הם והחתימם כו'. נ"ב ולשנא החתימם במתכוין לא הייסינן דלענין זה אזלינן בתר רוב גיטין דלא שכיח כו' וק"ל: שם דלא מצריך ר"א עדי מסירה אלא בשטר קנין כו'. נ"ב עי' תבן משפט סי' קל"א לא פסק כן: שם ואפילו נמסר בפני ישראל כו'. נ"ב ר"ל אפילו כתב ישראל רק שחתומים כנענים דאי בכתיבה וחתימה כנעני בלא"ה פסול דהוי כמסר לו חבפא בעלמא עי' תוס' ד"י ע"ב ע"ש אלא דצ"ע בכתב ישראל אמאי לא מהני ערכאות דלא מרע נפשייהו וי"ל כיון דבעינן עכ"פ או עדי חתימה או עדי מסירה והי מסר ליה בינו לבין עצמו ולא התמו עליו סהדי פסול ולא קנה השדה א"כ מכבירה בעדי חתימה ערכאות ע"י עדי מכירה ישראל אתי למסור בפניהם משא"כ בשטר ראייה דעלמא לא גזרינן דאתי למסמך עלייהו בע"פ דלא בעינן עדי מסירה כלל ודוק היטב אלא דלמ"ם בטור סי' קל"א דלא בעינן עדי מסירה אפילו בשטר קנין יש"ל דבכל בכתב ישראל בעדי מסירה ישראל ועי' טוח"מ סי' ס"ח ס"ב וע"ש: סימן יט בהג"ה ד"ה וטעמא כו'. ומגאו שמת יחזיר ליורשיו כו'. נ"ב עי' בהרא"ש דלא גרס כן: שם בא"ד כל זמן שלא חזר אמאי יחזיר כו'. נ"ב וי"ל משום דמת המקבל קודם שבא לידו והילך לאו כזכי משא"כ ומת מקבל נתן ליורשיו דזכי מיד ועיין בהרא"ש:

פ"ב סימן כ בהג"ה ד"ה אם הגט כו' דאפי' בכתובת קטקע איכה מגורשת כו'. נ"ב וי"ל דאיירי בעבד שלה או שיש עדים שנתן לה העבד:

פ"ג סימן ג כיון דאפשר שיכתוב גט אחר כו'. נ"ב מלשון זה משמע דאין הבעל כאן רק מכר הגט למבלת והלך לו ושליח אבדו ובמנא לא תייבינן לר' יוסף בן שמעון בלא הוחזק כמו בעובדא דיצחק דיב גליתא דהא נ"כ צריכה להתעגן כל ימיה כיון שאין הבעל כאן וא"א לכתוב אחר וא"ש הא דאמר אביי התם מנא אמינא לה דהוה גיטא דאשתכח בנהרדעא כו' אבוה דשמואל תבדק נהרדעאי כולה ואמאי ראיה דלמא גט שאני דאפשר באחר גם רבה נ"ל למימר תבדק כל העולם מיבעי ליה הל"ל גט שאני וגם הא קי"ל מעשה רב וא"כ איך פסק הרי"ף כאבוה דשמואל דעבד מברא ולא חייש לב' יב"ש דא"כ תבדק כולה עלמא אע"כ דהתם איירי שמת בהתר ובהם א"כ הא דפסק בס ברמזים היה דאפי' בגט אי לא הוחזקו אף משכח שכיחי מתזירין איירי בכה"ג דאיכא תשש עיגון וכמ"ש בם מיג"ם ומיושב קושית הב"י ס"י קל"ב ע"ב והפסר"ד מ"ש בתשובת הרא"ש דמתני' מה שכותבים שם עוד בגט שאם נאבד מחזירין בלא הוחזקו ולא שכיחי כו' ר"ל או לא שכיחי ואיירי בכה"ג דאיכא תשש עיגון ע"ש כלל מה סי' ק"א דלא כמור"ם בהג"ה שם קל"ב אבל לבון הרא"ש שכתב יעל חומר שהחמירו בסופה מש"ה דוקא בעדי מיתה הקילו וי"ל ודו"ק: סימן ד ודוקא הולך דרוב תולין לחיים כו'. נ"ב הא דאינו מחלק בין הגיע גט ליד האשה או לא כדאמר רבה משום דהניחו בתיובתא אף דאיכא בנויי אחריתא כיון דהפגיג סמיך אשנויא קמא טוהא"ע סי' קמ"ח:

פ"ד סימן כט אבל הא דפריך לעיל מאמימר אינו משמע כדבריו כו'. נ"ב ולא דלקמ"ה דכיון דס"ל לאמימר דאיסור לבנים לא מורית א"כ כאילו אין לו יורשים לענין זה ופריך שפיר המפקיר עבדו ומת נמי הפקיע המיתה האיסור כמו בגר שמת משא"כ לדידן דקי"ל דאיסור מורית לבנו לא"ד לגר שמת שאין לו יורשים וק"ל: סי' לז מאי מגרש לה בלא גט ומותרת לאחר כו'. נ"ב ר"ל לענ"ע הא ואחר הבא עלי' אינו חייב אבם גם י"ל דנ"מ אי אכלה בתרומה אם היא תאיה שפחה של כהן וקדשה ע"ע כהן ונשתחרר תוך קודם ג"ש דמותרת לכה. (חסר ב' תיבות):

פ"ה סימן ב וכשפירש תנן בין הוא כו'. נ"ב ר"ל שאמר נדר ובשבועה אין לי ולא ליורשי עליך כו'. עי' בהרא"ש דכתובות: שם אבל לענין נזקין דדינו מן התורה בעידית כו'. נ"ב לפי' בית הבתא שכתב בו שבח דדינא מדאורייתא בעידית כצ"ל גובה מיתומים גדולים ולא"ע ועוד דגם לענין שבועה אם פטרה בפי' נחלק כן בין יתמי גדולים לקטנים ולא נזכר חילוק זה בפוסקים: סימן ד אלא בדרבה קמפלגי כמו שפי' ר"י כו'. נ"ב לא ידעתי מנ"ל דהא לפרש"י דאיירי בטוענו קטן וס"ל דבפני קטן ג"כ אינו מעיז גם א"ד למוצא אבידה: סי' ח אבל לא לגבי אביו כו'. נ"ב וכמ"ש בהא"ש דכתובות ס"פ נערה דין נ"ב אבל בפ' ואלו מגלחין דין ע"ט כתב הרא"ש דגם עד אביו רשב"ג הלכתא כרבי' ע"ש ולע"ג:

פ"ו סימן ג ועמד והלך בשוק ונלה כו'. נ"ב משמע אפי' הלך בלא משענתו והא דאמרינן בגמ' הלך על משענתו היינו לרב הונא דס"ל גט כמתנתו ואם עמד חוזר ולא קי"ל כוותיה עמ"ש נכמוך: סימן ד סוגיא דשמעתין בתרווייהו לא הוי גט כו'. נ"ב אע"ג דקי"ל אין אונס בגיטין לונס דלא שכיחי שאני כ"ד הרא"ש ספ"ק דכתובות ע"ש: סימן יד כותבין מיד אחר השבועה כו'. נ"ב נראה מדבריו שפי' דברי הרמב"ם שאי' לכותבו עד אחר שנה וכבר השיג עליו הטור סי' קמ"ד סעיף ל' ופי' בע"א ע"ש:

פ"ז סימן יט דהרכבה עדיפא טפי משום דמרא"ה כו' נ"ב אמאי פריך בפ' מי שאחזו דע"א ע"א אהא דאמר רב כהנא [תרש] שיכול לדבר מתוך הכתב כותבי' מאי קמ"ל תנינא נשתתק כו' והרכין ראשו כו' דלמא הרכנה עדיפא וי"ל דעדיפא קמשני ע"ש בתוס' משמע דכתב עדיף מהרכנה בוב ראיתי בחידושי רשב"א מקשה קושיא הנ"ל ומיישב דהמקשה היה ס"ל דכתב עדיף ע"ש: סימן כא דבכולכם כתובו או כולכם או כל חד מינכון כו'. נ"ב וצ"ע למה לא פסק כרבא דהקשה ע"ז ע"ש ובב"י ששי' קי בא"ע והפשר דטעמו משום דהמא דב"ס ריש מגילתא דף ג' על חדא מתרתי לא גא"ז ע"ש גבי בפ"ג למעה וי"ל וק"ל:

פ"ח סימן ז ומשהבלא אפי' סוגיא מרשותה בינתים כו'. נ"ב ול"ד למ"ש לעיל בשם הרמ"ה דין זה גבי נתן וסיא יבנה דהתם נפל מידה כשהיא ישנה ולא הוו בדעת ולא הוי נתינה כלל: שם כיון שהגיע לאויר מחיצה הפנימית כו'. נ"ב כ"ה הגיה התוס' דע"ע ד"ה דהא לא נח כו' וע"ש פירוש נכון וברמזים:

פ"ט סימן א גבי נענה ר' עקיבא כו'. נ"ב ר"ל בדבר אחד הרי שהיה זה שנאסרה עליו כהן גו' ע"ש בש"ס אבל בפירכא ראשונה קאי אליבא דמ"ד בגמ' פליגי ולרבנן אפילו בא"א אסור ונ"ל דלד"ה דפריך אמ"ד בתוך פליגי דלא ס"ל דבע"מ לכ"ע שרי אדרבה בע"מ לכ"ע אסור דאל"כ לפריך פירכא ראשונה אליבא דכ"ע ודו"ק:

בפסקי הרא"ש פ"א סימן ח קודם שתגשא הוא סוף הסימן ותיבות ואם נשאת בו לא תצא נמחק מכאן ושייך בסימן ט אחר תיבות עד שיתקיים: סימן מו ושחרור זה לעבדו כו'. נ"ב נ"ל דאיירי דלא מכר השטר ליד שליח אבל אי מסר השחרור ליד השליח ואמר יתן לאחר מיתה דהוי כזכי עי' בפנים:

פ"ב סימן כח אם היתה מעוברת זכתה לו וילא לחירות כצ"ל. נ"ב נ"ע הא הרא"ש כתב דלית ליה לרבי דס"ל הכי ע"ש ונ"ל דנ"מ אם מכר לאחר בפ"א ועי' בפרק השולח סי' ל"ה ברמזים: סימן כט או במקוים איכה נאמנת כו' נ"ע הא במקוים לא יכול בעלה לקלקלה אף אם יערער וי"ל:

פ"ד סימן כו עבד שלוה רבו ממנו כצ"ל: סימן כט שנתן העבד לקטן וצריך ליתן גט"ח על המותר זמן לכותבין לו כו' כצ"ל: סימן לו שכתב שני שטרות בכל שטר כתב לפלוני או שכתב בא' הלאי נכסי לפלוני כו' כצ"ל:

פ"ה סימן א דאין נפרעים מהן אלא מן הזיבורית כו'. נ"ב נ"ע למה השמיט דברי ר"י שמחלק בין יתומים גדולים לקטנים לענין נזיקין והרא"ש כתב עליו דדברי טעם הן:

פ"ו סימן י ולר"י הוי גט כו'. נ"ב ה"ה ברישא אף שמת קודם שהתחיל להשיק הוי גט לדידי וצ"ע:

פ"ז סימן ט אבל קטנה אם יש לה כו'. נ"ב נ"ע דבפ' האיש מקדש סימן ה' לא פסק כן ע"ש ועי' באה"ע סי' קמ"ו ס"ד: סימן יג במקום פלוני אחר כשר שנכתב מיהודה לריך שיגיע הגט למקום פלוני:

פ"ח סימן ה ורגליו כפותות והגט קשור בחבל והיא מיוחדת איני גט כצ"ל: סימן ז אע"פ שעדיין לא נח כו'. כ"ה דעת תוס' דע"ע ע"ב ד"ה דהא לא נח: סימן יא וכל שלבה עשר שדרכים בה כו'. נ"ב לה דק דקודם שנשאת לא שייך כל הי"ג דרכים כגון הולד ממזר והלא ולא כדומה בודאי אפי' אתר שנתארכה לאחר אין נאמן ואם זנתה ואת"כ נודע נ"ע אי נאמן: סימן יג וכל י"ג דרכים וכו'. נ"ב היינו להרי"ף אבל להרא"ש לא תצא עיין פרק המגרש סי' נ': סליק

הגהות וחדושים מאת הגאון האמיתי צבי הירש זצ"ל אבד"ק בערלין נכד החכם צבי זצ"ל.

דף כג ע"א במתני' וסומא. נ"ב נ"ע דעריב ותני להו בהדי הנך דפסולין אפי' ע"י קיום בחותמיו משא"כ בסומא כמבואר בפוסקים ומצאתי בתשובת הב"ח סי' ק"ב שרצה ללמוד מאמת דלדעת הרמב"ם אפי' נתקיים בחותמיו פסול מיהו שגרתו שכתב שם נ"ע לענ"ד ותו דמ"מ הכי אפי' נא"ש פסולין משא"כ בסומא ותו דהוי פסולי דאורייתא והאי דרבנן מיהו בהא אשכחן כה"ג בכמה מקומות:

דף ל ע"א ברש"י ד"ה אינו וכו' על כל הכהונה. נ"ב עי' בתוי"ט ובדוקא נקיט כהונה ולויה עי"ש וג"ז דהכא במת מיירי ובמיתה ואפי' בעני עבדי רבנן תקנתא וא"כ למה נקט רש"י כהונה ולויה והפשר משום דנקוט במתני' יורשין ובעני זנין דיורשים עשירים ניהו כדכתב רש"י ז"ל בגמ' גבי ראב"י אבל דברי התוי"ט צ"ע:

דף נה ע"א במתני' שלא נודעה לרבים. נ"ב עיין בתוי"ט ומשום כך בבלי ע"ש ובגמרא דילן אדרבה משמע בהיפך שם מדאיצטריך למאן דאמר עשרה משום דכתיב עדה משמע דכל היכא דלא שייך הך טעמא וקתני רבים הוי בשלשה וכמ"ש כל הפוסקים גבי נדר שהודר ע"ד רבים ויותר מזה גבי שבועות שוא דאמרי' נשבע לשנות את הידוע אמר עולא והוא שניכר לג' בני אדם עיין שבועות דף כ"ט ע"ב:

דף צ ע"א גמ' כי משמש וגו'. נ"ב יעיין ברש"י ובתוס' ד"ה כי משמע דס"ל כדעת הרמב"ם בפי' התורה פ' בשלח דפסוק כי בא סוס פרעה אינו מהשירה וראיתי להרב בעל גינת וורדים תא"ו"ח כלל ב' סימן ז' שכתב בענין הפסוק כי בא סוס דשייך להשירה וכתב שלא מצא שום חולק על זה זולת הרמב"ן דאגב חורפי' לא דק ואין לסמוך עליו בזה כלל עכ"ל והנה אמינא במחכ"ל לא טוב עשה דאגב חורפי' מתליה ליה לשבחי' דהרמב"ן דלאו יחידאה הוא בדבר וכבר מצאתי לו חברים הה"ה רש"י ותוס' הנ"ל אף שחולקים בפירושו מודים שאינו מהשירה' וכ"כ רבינו בחיי בפי' התורה וכתב סוד על השירה שהיא ח"י פסוקים וכ"כ האבודרהם שמפני זה כופלין פסוק ה' ימלוך להורות שהוא סוף השירה וכ"כ בעל שער השמים בסידור והיה מקובל גדול ובקי בכתבי האר"י ז"ל וכן נראה מהריקנטי. גם מצאתי להמחבר ס' כנפי יונה שפי' ג"כ השירה של התפלה רק עד ה' ימלוך נמצא דלאו יחידאה הוא הרמב"ן ז"ל ועי' להתוי"ט בלחם חמודות הל' ס"ת סי' כ"ה. ובמס' ברכות פ"ה סי' ע"ז. וגם ממנו נעלמו רש"י ותוס' הנ"ל. אמנם לענין הלכתא נראה כהרא"ש פ' בשלח והרמב"ם פ"ח מס"ת דבוא מהשירה הואיל דהמס' סופרים פי"ב כי"א כוותייהו וכן מצאתי במכילתא דר' ישמעאל שם: סליק

מסכת מצפה איתן גיטי׳

הגהות וחדושים מהגאון הגדול וכו׳ מו״ה אברהם זצ״ל (בעהמ״ס משכיל לאיתן וכו׳) עם תוספות מרובה מבי״ק על הנדפס בש״ס זיטאמיר.

דף ב ע״ב גמ׳ סתם ספרי דדייני מיגמר גמירי כו׳. וקשה דנימא סמוך מיעוטא דלא גמירי לחזקה דאשת איש דהא כתבו התוס׳ בשם ר״ת בבכורות (דף כ ע״ב) דחיישי׳ למיעוט אף לדידן היכא דאיכא חזקה. ונראה ליישב עפמ״ש הריטב״א פ״ק דחולין גבי מיעוטא דאין מומחין דלא חיישינן ליה אע״ג דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת מ״מ אין כמיעוט בודאי אסור דאפשר דשחט שפיר וה״נ י״ל גבי מיעוט שאין בקיאין לשמה וה״נ אין כמיעוט אסור בודאי דמ״מ אפשר שכתבו הגט לשמה. אך מ״ש הריטב״א כאן דהקשה ג״כ דנימא סמוך מיעוטא לחזקת א״א והיכן דהוי מיעוטא דמעוטא. זה אינו מספיק. דהכתי תקשי דס״ל להחמיר לכתחלה שלא תנשא כמו בנפל למים שאין להם סוף דאסרינן לינשא אע״ג דרוב אין נמלטין ונמלטין הוי מיעוטא דמיעוטא ואפ״ה אמרי׳ סמוך מיעוטא לחזקת איסור דמעיקרא משום חומר דא״א. ושוב ראיתי שהקשה כן בס׳ פ״י. ומה שתירץ דאתי התם גבי נפל למים שאין להם סוף דאיכא שני חזקות לאיסור דמלבד חזקת א״א איכא עוד חזקת חיים דבעל. ז״א למ״ש בנו״ב והובא ג״כ בשו״ת שיבת ציון סי׳ כ״ה ובי׳ ע״ג דזה לא מחשב רק חזקה אחת כיון דאין חזקת א״א בלא חזקת חיים דבעל. ולפמ״ש גם מנפל למים שאל״ס לק״מ דהתם במיעוט שנמלטין אע״ג דהוי מיעוטא דמיעוטא מ״מ יש בו איסור בודאי משא״כ כאן אפשר דאין בו איסור כלל שכתבו לשמה:

דף ג ע״ב נמי אי ר״מ חתימה בעי כתיבה לא בעי וק״ל לפמ״ש תוס׳ לקמן (דף סו ע״ב) ד״ה הא דר״מ מודה היכא שצוה לכתוב שצריך לעשות צווי וא״כ דילמא מש״ה בעי ר״מ בפני נכתב משום דבעינן שיהא הבעל לאחד שהיא יכתוב דהא ר״מ נמי מצריך שיכתוב דוקא. וי״ל דבזה ודאי בקיאין דצריך לעשות צווי הבעל וכ״מ לפר״ת לעיל (דף ב ע״ב) שאין חוששין לדרשא דלא לשמה משום דאינה נראית להם. וא״כ י״ל דזה ודאי נראה להם ותופסין לכך ולא הוי צ״ל בפ״נ. ועוד דנהי דמודה ר״מ דצריך לעשות צווי ז״א משום תורת גיטין רק משום דהוי כמו תנאי בעלמא וא״נ לכתוב לשמה דוקא דאינו בכלל וכתב דקרא רק מתוייב לעשות צווי משום תנאי. ואף בשארי שטרות גכה״ג צריך לעשות צווי בעל השטר. וא״כ משום חשש זה לא הוי מצריך ר״מ לומר בפ״נ כמביא גט בפ״נ כי היכי דלא מצריך משום חשש שאר תנאים דלא הצריכו לומר בפ״נ ובפ״נ רק משום חשש דשלא לשמה דאינו רק בגיטין דבזה אין בקיאין משא״כ בשארי כמ״ש תוס׳ לעיל. וכה״ג כתבו המפרשים אליבא דר״א היכא שצוה לעדים שיחתמו דהיינו אלא משום תנאי אבל א״צ לשמה. וה״נ י״ל אליבא דר״מ כשצוה לכתוב. ומיהו אי אתי בעל וערער ואמר שצוה לכתוב ולא כתבו לשמה מודה ר״מ דחוששין ובעי אמירה בפ״נ. ובזה י״ל המיהת התוס׳ מלקמן (דף ה) דתניא בהדיא דר״מ בכר המביא גט ממדינת הים נתנו לה ולא אמר בפ״נ ובפני נחתם יוציא והולד ממזר דהתם איירי כשהבעל אתי וערער ואמר שצוה לכתוב ולא כתבו לשמה והא מודה ר״מ: שם אי ר״מ כו׳ אי ר״א כו׳. וקשה דהל״ל ולטעמיך תקשי דבמתני׳ איירי ר״מ וכן רשב״ג ואיהו ס״ל כר״א כמ״ש תוס׳ לקמן (דף י״א): שם והאמר רב נחמן אומר היה ר״מ אפי׳ מצאו באשפה כו׳. לכאורה איכא דפליג לקמן (דף כ״ו) דס״ל דחיישינן למחזי כשקרא:

דף ד ע״א גמ׳ ומעיקרא מ״ט לא מוקמי׳ לה כר׳ יהודה כו׳ לכאורה לאו קושיא היא דאפשר לומר דס״ם דלא מוקי כר״י משום קושית התוס׳ בד״ה הא מני ר״י היא דברפ״ב ת״ק דר״י מצריך בפ״נ ובפ״נ ומ״ש התוס׳ דבהא ס״ל כר״י הוא דחוק דא״כ נצטרך לומר דסבר כותיה בחדא ופליג עליה בחדא. ועוד דמצינו לקמן (דף כ״ו) דאיכא דס״ל מדסיפא ר״א רישא לאו ר״א וכן ס״ל לר׳ יוחנן ביבמות כמ״ש תוס׳ שם ולא אמר דסבר כותיה בחדא ופליג עליה בחדא. ומיהו כאן אליבא דרבה קיימינן ומשתמא ס״ל כרב ואיהו סבר דמוקמי׳ רישא כתנא דסיפא (כמ״ש דף מ״ג):

דף ו ע״ב תוס׳ ד״ה אמר ר״י כו׳ והוא ר״ת דתפילין לא בעי שרטוט על כל שיטה ושיטה כו׳ לא ס״ת ולא תפילין כו׳. דע דהתוס׳ בסוטה (דף י״ז ע״ב) הקשו על ר״ת מהא דאמר התם גבי מגילת סוטה כתבה אגרת פסולה שנאמר בספר. ופרש״י אגרת בלא שרטוט בספר אמר רחמנא והלכה למשה מסיני שהספרים צריכין שרטוט. ולק״מ דר״ת אזיל לטעמיה במפרש במנחות (דף לב) הא דאמר גבי מזוזה כתבה אגרת פסולה דהיינו שלא דקדק בחסירות ויתירות וה״נ מפרש כן כתבה אגרת דגבי סוטה דהיינו שלא דקדק בחסירות ויתירות אבל לא משום שרטוט: שם ד״ה עירבתם כו׳ אלא כמו שפי׳ בקונ׳ בבמה מדליקין כו׳ וכ״מ בפ׳ מי שהוציאוהו כו׳. הנה לפ״ד התוס׳ פרש״י דכאן סותר לפי׳ עצמו בבמה מדליקין. ול״נ ליישב פירושו דאינו סותר דברי עצמו וגם לא תקשי עליו מפרק מי שהוציאוהו והוא עפ״י הא דאי׳ בעירובין (דף פ״ו ע״ב) אהא דתנן גבי בור שבין ב׳ חצירות אמר ר׳ יהודה לא תהא מחיצה גדולה מן הכותל שביניהם אמר רבב״ח א״ר יוחנן ר׳ יהודה בשיטת ר׳ יוסי אמרה דאמר מחיצה תלויה מתרת אפי׳ ביבשה גבי סוכה ודחי לה הגמ׳ דלא ר״י ס״ל כר׳ יוסי ולא ר׳ יוסי ס״ל כר׳ יהודה דעד כאן לא אמר ר׳ יהודה אלא בעירובי חצירות דרבנן אבל סוכה דאורייתא לא ועד כאן לא קאמר ר׳ יוסי אלא בסוכה דאיסור עשה הוא אבל בשבת דאיסור סקילה הוא לא אמר ופרש״י אבל בשבת דאיסור סקילה אע״ג דברשויות דרבנן ליכא סקילה כל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון ע״כ. ומשמע דרבב״ח דאמר משמיה דר״י דר׳ יהודה בשיטת ר׳ יוסי אמרה ע״כ פשיטא ליה דאין להקל בעירובי חצרות דרבנן טפי מבעשה דסוכה דאורייתא והיינו משום דשבת איסור סקילה הוא אפילו מילי דרבנן דידי׳ אחמור כעין דאורייתא וא״כ מטעם זה יש להחמיר בע״ת טפי מבעירובי תחומין דהם לא שייך לומר דאחמור ביה משום דשבת איסור סקילה הוא דהרי תחומין לא דמו למלאכה וליכא למיגזר ביה משום דלא ליתו לזלזולא בשארי מלאכות שבת וכמ״ש רש״י בעירובין (דף ל״ו ע״ב). אבל עירובי חצרות איתקון כי היכי דלא לבא להתיר מרה״ר לרה״י דדמי ליה וכמ״ש רש״י בעירובין (דף כ״א). והשתא א״ש פרש״י דשמעתין דקאי אליבא דרבב״ח ולשיטתו ודאי דחמיר ע״ח מע״ת. והא דפי׳ בפ׳ ב״מ דע״ת חמיר מע״ח התם קאי אליבא דרב ולשיטתו ביבמות (דף י״א) משמע דלא ס״ל כל דתיקון רבנן כד״ת וא״כ לדידיה ודאי אין להחמיר בעירובי חצרות כבסוכה דאורייתא וה״ה דלא חמירא ליה כתחומין דיש לו סמך מה״ת. אך קשה דבעירובין (דף ע״ז) סבר רב דעשו חיזוק לדבריהם ברשויות דרבנן יותר מבשל תורה. ועיין בס׳ זרע ברוך ואמרי נועם שהקשו דתיפוק ליה שבה״ו לערב ע״ת בין השמשות שאין פנאי לילך ולקנות שביתה. ולדידי לק״מ דאיירי קודם ביה״ש. ועיין בס׳ פ״י:

דף ז ע״א גמ׳ והעמידו גלס כו׳. עיין תו״ח פ״ק דסנהדרין: שם משל לשתי רחלות שהיו עוברות במים כו׳ עיין זוהר מקץ דף ר״ה: רש״י ד״ה רב חסדא תלמידו של רב הונא כו׳. ולטעמיה אזיל שפי׳ כן בעירובין (ד׳ ס״ב) אבל התוס׳ כתבו שם דר״ח היה רק תלמיד חבר דר״ה. ועיין מ״ש תוס׳ ספ״ק דסנהדרין וברכות (דף כ״ד) ושבועות (ד׳ מ״ז) בשם ר״ת כפרש״י:

דף ט ע״ב תוס׳ ד״ה אע״פ כו׳ ואפי׳ לר״מ דלא הוי בעי למפסל עבד לעדות משום דכתיב שקר ענה באחיו דעבד אחיו הוא במצות אבל עובד כוכבים דלאו אחיו הוא פשיטא דפסול. וק״ל מהא דאמר בפ״ק דב״ק (ד׳ טו) הא דתנן עפ״י עדים ב״ת ובני ברית ב״ת למעוטי עבדים ב״ב למעוטי עובד כוכבים. וצריכי דאי אשמועינן עבד משום דאין לו יחס ואי אשמועי׳ כותי משום דלא שייך במצות וא״כ משמע דמסברא אינלפסיל עובד כוכבים לעדות טפי מעבד ואע״ג דלא שייך במצות כעבד יש לו יחס שאין בעבד ואיך כתבו התוס׳ דעובד כוכבים פשיטא דפסול דאימא עדיף מה״ט דיש לו יחס. וכן יש להקשות ע״ד הרמב״ם שכתב בפ״ט מהל׳ עדות העבדים פסולין לעדות מה״ת כו׳ ק״ו לעובד כוכבים אם העבדים שהן במקצת מצות פסולין העובדי כוכבים לא כ״ש. והשתא מאי כ״ש הוא דאימא דעדיף עובד כוכבים מעבד מטעמא דיחס דמה״ט אמר בב״ק דצריכא תרווייהו. וי״ל דס״ל להתוס׳ והרמב״ם דאע״פ דהגמ׳ עשה צריכותא בזה מ״מ באמת ה״ט דשייך במצות עדיף מטעם דיחס ומש״ה מסברא יש לפסול עובד כוכבים לעדות טפי מעבד אלא דצריכותא עביד בטעם כל דהו. וכן מבואר מדברי התוס׳ ביבמות (דף כ״ג ע״א) בד״ה ואי אשמועינן גבי הא דעביד סך צריכותא גופה בעובד כוכבים ועבד לענין תפיסת קידושין דלא תפסי בהו ע״ש וכה״ג כתבו ג״כ שם (ד׳ י״ז סע״ב):

דף י ע״ב גמ׳ בשלמא מכר מכי יהיב זוזי קמייהו הוא דקני ושטר ראיה בעלמא הוא. ולכאורה קשה דגבי מכר נמי לא א״ש דאמאי כשר לגבות ביה ממשעבדי אם מכר לו באחריות. וג״כ בסתמא למאי דקי״ל אחריות ט״ס הוא וי״ל דבלאו שטרא נמי גובה מכר ממשעבדי דהא אמר בפ״ק דב״ב (דף מ״ד) המוכר שדהו בע״פ גובה מנכסים משועבדים והובא בתוס׳ לקמן (דף ל״ג) אך ק״ל הא אמרי׳ בפ״ק דקידושין (דף כ״ו) דבמקום שכותבין את השטר לא קנה עד שיכתוב את השטר והכא שהעדים פסולין ה״ל כלא כתב. וראיתי שהקשה כה״ג בס׳ הפלאה פ״ד דכתובות (דף מ״ד ע״ש). ושוב ראיתי להרשב״א כאן בחידושיו שכתב דאפי׳ במקום שכותבין שטר אינו מעכב בקניה אלא משום דכיון דכתבין שטרא לא סמכה דעתייהו עד דכתבין שטרא. וכזה א״ש נמי ההיא דכתובות:

דף יב ע״ב תוס׳ ד״ה שאם כו׳ וא״ת טפי ה״ל למנקט לפי שאוסרו בשפחה דשייך אף בעבד ישראל. וי״ל דר״מ ס״ל דמעוכב גט שחרור אוכל בתרומה ובשפחה ודאי דאסור כמבואר לקמן (דף מ״א). וכן מבואר מדברי התוס׳ רפ״ו דיבמות דר״מ ס״ל מעוכב ג״ש אוכל בתרומה:

דף יד ע״א גמ׳ לסוף איתמעו להו. ונראה דרב יוסף בר חמא אזיל לטעמיה בב״ק (דף ק״ד) דשליח שעשאו בעדים לא הוי שליח לפטור הלוה מאחריות הדרך וא״כ גוהו למוסרם לזה דהא מייתי התם עובדא דרבה הוי מסיק זוזי בדרב יוסף ב״ח א״ל לרב ספרא כהדי דאתית אייתינהו ניהלי כי אזיל להתם א״ל רבה בריה מי כתב לך התקבלתי משמע דדוקא התקבלתי מהני למפטר הלוה מאחריות אבל לעשותו שליח בעדים שלא בפניו לא מהני דהלא למ״ד כתם דהוי שליח ומפטר הלוה מאחריות ה״נ ה״ל למפטר מאחריות משמסרו לידו כיון דבאמת היה ריב״ח שלוחו של רב ששת ומה הועיל דאיתמעו להו אי היו פטורין מן הדין אלא כדאמרן: ע״ב גמ׳ מיהו היכא דמית אמרינן מצוה לקיים דברי המת. וק״ל ור״י הכניא אדאודי להו אודויי לפלוג עליה אפלוגי וכה״ג בשבועות (דף ל״ז) ועיין תוס׳ יבמות (דף מ״ו ע״ב). מיהו כאן י״ל דהי״א לא ס״ל מצוה לקיים דה״מ רק בהולך ס״ל דהוא כזכי אבל בשאר לשון לאו מצוה אע״ג דמת:

דף טו ע״ב גמ׳ חציו מבעיא. לכאורה למאי דקאמר לקמן (דף ט״ז ע״ב) דר׳ יהודה מכשיר אף באי אומר בפ״נ ואי אומר בפ״נ א״כ י״ל דלר״י איצטריך לומר דבפ״נ חציו פסול:

דף יז ע״א גמ׳ מפני מה תקנו זמן בגיטין. בס׳ פ״י דקדק דלר״מ דס״ל ע״ח כרתי לבעי זמן בגט מד״ת כדי שתהא עדות שיכול להזימה. ולפמ״ש תוס׳ ריש מכות לא בעינן בזה עדות שאתה יכול להזימה. וכ״כ בנו״ב ועיין בס׳ בית מאיר גם מ״ש דבעי׳ דרישה וחקירה והוא ע״י זמן י״ל דר״מ ס״ל כר״ע דבו דאמר בשלהי יבמות דאין בודקין ע״כ בדרישה וחקירה כיון דאיכא כתובה כד״מ דמיא וה״ה לגיטין: תוס׳ ד״ה משום פי׳ שלא יחפה עליה כשאין בו זמן דלא אמרי׳ אוקמא אחזקה א״א והשתא היא דאיגרשה כיון שהיא גרושה לפנינו כו׳. וקי׳ בס׳ פ״י ממ״ש תוס׳ בכתובות (דף ט׳) דחזקת בעולה עדיפא מחזקת היתר לבעלה וחזקת בעולה דהשתא ולק״מ לפמ״ש שם (דף י״ב) דשאני הכא (דדף ט) דהוי תומרא חזקה קמייתא לענין איסור דאורייתא. אבל היכא דהוי תומרא חזקה דהשתא אזלי׳ בתרה. וא״כ כאן לענין ד״נ לקטלא אין לנו למיזל בתר מעיקרא אלא בתר חזקה דהשתא ולא לקטלא דרחמנא אמרה והצילו העדה אלא דדעת התוס׳ פ״ק דחולין הוא דאף לקולא אזלי׳ בתר חזקה קמייתא. אלא י״ל עפ״מ מ״ש בס׳ בעה״מ הל׳ אישות דהיינו דחולין חזקה אתא מכח רוב בהמות כשרות הן וכן בכתובות (דף ט׳) איכא נמי רוב נשים בתולות נשאות דמסייע לקמייתא וא״כ לא דמי לדכאן: בא״ד ועוד אדרבא אוקמא בחזקת כשרות. לא א״ש לפמ״ש לקמן (דף י״ח) דגזירה משום בניה וא״כ אפשר דל״מ חזקה דידה לבן ועיין כתובות (ד׳ י״ג): ע״ב תוס׳ ד״ה זנות כו׳ ועוד דהתם אע״ג דלא שכיח עשו תקנה ותבו שלא תיאסר עליו עולמית כו׳. וקשה ממ״ש התוס׳ לקמן (ד׳ י״ח) דס״ל דחשש שבניה ממזרים או שזינתה ויחזירנה וא״כ תשב באיסור עמו כל ימיו ובשלמא שיחזירנה לא שכיח ובפרט כשיודע שזינתה מאוסה בעיניו כמ״ש התוס׳ לקמן (ד׳ פ״ט ע״ב) אך החשש דבניה קשה. וי״ל עפמ״ש בדרכי משה באה״ע סי׳ ד׳ דאף זינתה א״א בודאי הולד כשר מטעם ס״ס שמא מבעל ושמא מגברי וא״כ צ״ל דתוס׳ לקמן איירי למ״ד דעובד כוכבים הבא על ב״י הולד ממזר ולא קי״ל כן:

דף כ ע״א גמ׳ כתבו על איסורי הנאה כשר. קשה הא קמשתרשי ליה דמי נייר ודמי למ״ש תוס׳ רפ״ה דע״ז גבי קדשה באיסור הנאה דא״מ משום דנהנה: ע״ב תוס׳ ד״ה וכותב כו׳ מה ענין שטרי הלואה לגט דאינם אלא לראיה ואפי׳ במלוה ע״פ היה גובה ממשעבדי אי לא משום דאין לה קול כו׳. וי״ל דז״א רק למ״ד שעבודא דאורייתא אבל למ״ד של״ד מלוה ע״פ אין גובה ממשעבדי מדינא וכדמוכח מדברי התוס׳ בב״ק (ד׳ י״ד ע״ב) וא״כ א״ש דאביי כאן לשיטתו דסבר שעבודא ל״ד כמ״ש תוס׳ לקמן (ד׳ כ׳ ע״א) וא״כ אין גובה ממשעבדי מדינא אי לא משום ספר וכיון דמכחר בג״י שפיר ילפי׳ מיניה לגט אשה:

דף כא ע״א גמ׳ וצריכא דאי אשמועינן עבד ה״א דוקא עבד אבל חצר ליגזר כו׳. ואע״ג דחצר נמי שנפי׳ מעיקרא דס״מ דלקמן ס״פ הזורק. י״ל דה״א דשאני ס״מ דאקילו ביה רבנן: שם אמר אביי מכדי חצר מהיכא איתרבאי מידה מה ידה דאיתא בגי״כ כו׳. והיא הסוגיא דלקמן בס״פ ופ׳ התקבל גבי חצירה הבאה לאחר מכן משמע דלא כאביי דלדידיה לא מהנית לה חצר הבאה לאחר מכן כיון שאינה מתגרשת בלא בנתינת גט לחצירו אף דנעשה חצירה מיד: תוס׳ ד״ה אטו כו׳ וא״ת רב שימי מאי קשיא ליה אטו לא ידע כו׳ הא ברייתא היא בפ״ב דקידושין ומילתא דפשיטא היא לכ״ע. ול״נ די״ל דע״כ ר״ש ל״ל דהיא ברייתא דהא איצטריך ליה שליחות לג״ש דעבד ביוצא בשן ועין דצריך ג״ש כדאי׳ בפ״ק דקידושין (דף כ״ד ע״ב):

דף כג ע״ב רש״י ד״ה אף שלוחכם כו׳ עבד בן ברית הוא עי׳ רמב״ם הל׳ גרושין ורפ״ד דתרומות ובהלכות עדות פרק י׳:

דף כה ע״א רש״י ד״ה וחוזר ביובל. לתחילתו משום מצות יובל והדר שקלי׳ כדמעיקרא. וכתב בס׳ פ״י דכ״כ משום דאמר בסמוך דלחומרא הוא ואי יבטלו החלוקה לגמרי ל״ש לומר לחומרא דאדרבה קי״ל לענין ממון סמוכין מחבירו ע״ה וכיון דמספקא לן אי יש ברירה הל״ל אחזקה ובסמוך תמה אהא דאמר ואזדא ר״י לטעמיה דכיון דאחין שחלקו מוגרא היא א״כ כולהי אמוראי דסברי כמעתין דאחרון פוסל לכהונה ע״כ ס״ל נמי דמחזירים דהא דפוסל לכהונה מספק הוא דהא פסל נמי לגרש אלמא דלהחמיר אמר א״כ וא״כ מחזירים נמי לחומרא ותי׳ דחוק. ונראה לתרץ דהא יש עוד לדקדק לפרש״י דאכתי כדהדר שקלי׳ כדמעיקרא מבטל מצות השבת קרקע דיובל לבעלים לחלוטין דכל שאינה לחלוטין לא קיים מצות השבה כלל. וע״כ נראה דהא דאמר גבי אחין מחזירים לחומרא אין הכוונה משום קיום מצות השבה דאי משום קיום עשה לא הוה מחמירין מספק. ובסברא זו מצינו שכתבו התוס׳ בפ״ק דבכורות (דף ע ע״ב) גבי מצות עריפה וע״ש. אלא הכוונה שאם לא יחזירו האחין משכחת שתבטל יובל לגמרי אף לענין איסור דעבודת קרקע. והוא עפ״י דאיתא בר״ה (דף ט׳ ע״ב) דמיעוט קרקעות מעכבת קדושת היובל וכ״פ הרמב״ם. וא״כ משכחת שאם לא יחזירו האחין זל״ז וגם שאר ישראל לא שמטו שדותיהם יתבטל היובל ולכן החמירו לומר דלעולם יחזירו האחים זל״ז: תוס׳ ד״ה ואי אשמועינן כו׳ וא״ת לקולא נמי שמעינן ליה דאין ברירה בפ״ב דבכורות גבי מעשר בהמה. ויש לי ליישב דס״ה גבי מעשר איכא נמי קולא אי אמרי׳ ברירה ומחייבינן במעשר משום דאיכא חשש ה״ב אם אינו חייב ויקריבנו כשהוא תם א״כ אפשר דאתא לאתרומי מיניה על החיוב גמור וה״ל מן הפטור על החיוב וי״ל דמש״ה לא מחמיר ר״י לחיובה במעשר דלא ליתי לידי קולא לגבי ח״כ דהוא בקום ועשה אבל כשפטר ממעשר אינו אלא שוא״ת דהא אינו עושה. ומוטב להקל בשב וא״ת מבקום ועשה. וא״כ ל״ד לקולא דגבי גט דהוא בקום ועשה: ע״ב רש״י ד״ה אע״פ שלא רצה האב מקודשת דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וגמר בלבו לקידושין גמורים ואפי׳ לא ירצה אביו. ולא מיבעיא דלא אתיא שפיר לרבי׳ בכתובות (ד׳ ע״ג) דבטעות אשה ד״ה לא בעי גט אלא אפי׳ למאי דמסיק התם (ד׳ ע״ד) דהמקדש על תנאי ובעל צריכה הימנו גט נמי לא אתי שפיר לדעת הרי״ף והרמב״ם והר״ן שם ובפ״ב דקידושין דספיקא מיהא הוי ולא שייך לומר מקודשת. וכה״ג כתב הלח״מ רפ״ז מהל׳ אישות ע״ש. אלא נראה דטעמא דת״ק הוא דס״ל דע״מ שירצה אבא ע״מ שישתוק הוא והא שתיק ליה וכדמשני בפ״ז דכתובות אליבא דרב׳ דבהא קמיפלגי דמ״ס ע״מ שירצה אבא ע״מ שישתוק והא שתיק ומ״ס ע״מ שיאמר אבא הן והא לא אמר הן דהיינו ר״ש דאמר רצה האב מקודשת כו׳ דהיינו דאמר אין. ואפ״ה א״ש הא דדייק במעתין דר״ש אית ליה ברירה מהא דאמר רצה האב מקודשת. ואע״ג דבטעה בעילה ספק רוצה כו׳ אמרי׳ הוברר דמשעת בעילה הוו קידושין דאי לא היה רוצה בתחלה לא מהני מה שאמר אח״כ אין וכמ״ש הכ״מ לדעת הרמב״ם פ״ז מהל׳ אישות ובחידושי לקידושין (דף ס״ג) הארכתי:

דף כו ע״א תוס׳ ד״ה התם כו׳ ונראה דהתם גרס רבה. כ״כ ביומא (דף נ״ו סע״א) ואינו מחוור דע״כ רבה סבר דטעמא משום דאין ברירה וכדמוכח שם בעירובין (דף ל״ז ע״א) גבי הא דמשני כשהתנו ואלו סבר ט״א בההוא דהלוקח אמאי כשהתנו דבלא״ה ל״ק דר׳ יוסי דהלוקח אדר׳ יוסי דהתם:

דף ל ע״א גמ׳ אמר רב במכרי כהונה כו׳ כה״ג אי׳ בחולין (דף קל״ג ע״א) ועיין ב״ב (ד׳ קכ״ג ע״ב):

דף לג ע״ב גמ׳ והכך לא ידעי ואזלי וכתבי כו׳ עיין פ״ק (דף י׳): תוס׳ ד״ה אמר כו׳ אע״ג דרב יוסף אית ליה הכא בטלו אינו מבוטל קאמר בפ״ק דקידושין (ד׳ י״ב ע״ב) דרב מנגיד אמאן דמבטל גיטא כו׳. נ״ל די״ל דרב יוסף לשיטתו בכתובות (דף פ״א) דעובר אדרבנן לא מהני וע״כ ס״ל דהא דלקי אדרבנן מ״מ הוא משום דעבר אע״ג דלא אהני וכשיטת רבא בתמורה. וא״כ שפיר דלקי מבטל גיטא אע״ג דלא אהני מעשיו: שם דמקדש בשוקא ובביאה אע״ג דליכא איסורא לכאורה קשה מיבמות (דף ק״ח) וי״ל דהתם בלא שידוכי קאמר:

דף לה ע״א גמ׳ מעשה באחת מבני בגורת שהפקיד דינר זהב אצל אלמנה כו׳ דמשתרשי לה מקום דינר. וי״ל שהיה עני הסמוך עליה ומש״ה חשוב הנאה מאי דמשתרשי לה דאל״כ ל״ח הנאה. וכה״ג משמע בקידושין (דף ח׳) וב״ב (דף מ״ג) ול״ע בנדרים (דף ל״ג) גבי פרוטה דר״י:

דף לו ע״א רש״י ד״ה לר׳ אליעזר כו׳ והאי קרא עלה טובה קמ״ל. וראיתי בחי׳ הרשב״א שהקשה על פרש״י דא״כ מאי איצטריך ר״ג לתקן שיהיו עדים חותמין על הגט הא כבר אשמועינן ירמיהו זה בקרא. וע״כ פי׳ דוחתום דקרא לאו עלה טובה קמ״ל אלא במקושר איירי דבעי חתימת עדים לכ״ע. ויש לתמוה שהרי פרש״י הוא ברייתא ערוכה בב״ב [ד׳ קסו] אבל מקושר מסיק התם דאינו אלא מדרבנן. ומה שהקשה הרשב״א דל״ל לר״ג להתקינה י״ל דמקרא דירמיה לא שמעינן עלה טובה רק להבוא דרא שהיה שעת חורבן וה״ל למיחש שמא ימותו עדי מסירה בגלות אבל לא שמעי׳ מיניה עלה טובה לדרי עלמא ואתא ר״ג וכו׳. עי׳ במהר״מ שי״ף. ועי׳ לקמן ר״פ הנזקין הומנתות (דף ס״ח):

דף לח ע״א תוס׳ ד״ה המפקיר עבדו כו׳ בס׳ פ״י הקשה ע״ד התוס׳ דהכתי תקשי דלא קתני הפקר בברייתא דקידושין דלא שייך מ״ש תוס׳ אמתני׳ דל״ק שטר שאינו אלא מדעת האדון דהרי בברייתא קתני שטר וא״כ ליתני נמי הפקיר עבדו. וכבר הקשה כן מהרש״א שם. ואישתמיטתייהו מ״ש תוס׳ ביבמות (דף מ״ח):

דף לט ע״א גמ׳ הס״ד תימא ר״מ כו׳ אבל הכא כמה דקאי השבות מבטל. מכ״ן ק״ל אמ״ש תוס׳ בב״ק (דף נ״ו ע״ב) דלר״מ דס״ל נשבעין על העבדים ולא על הקרקעות דלא מקיש עבדים לקרקעות ה״ה ד״א מקיש להו לגבי קנין ואין נקנין בכסף ומשמע דגם לכל מילי לא מקיש וא״כ קשה דהאיך אמר הכא דלר״מ אין מועלין בעבד העומד לגזוז ומשמע דחשוב ליה כמחובר לקרקע והא אמרי׳ דלא מקיש כלל עבד לקרקע וא״כ לא חשוב מחובר אלו כמחובר לקרקע ואמאי אין בו מעילה אלא ש״מ דהעיקר הוא כאידך תירוצא שכתבו שם דדוקא לענין שבועה וג״ל לא מקיש מטעם שכתבו שם אבל לשאר דבר מקיש וכ״כ תוס׳ בהגוזל (דף ק׳) וכ״מ ממ״ש ביבמות (דף נ״ט) ועיין לעיל (ריש דף י״ג):

דף מ ע״א גמ׳ הכותב שטר ארוסין לשפחתו רמ״א מקודשת כו׳ דסבר לו בלשון זה לשון שחרור. לכאורה קשה הא בשטר שחרור בעי׳ זמן כמ״ש תוס׳ לעיל (דף יו״ד וי״ז) ואילו שטר קידושין אין בו זמן כדאי׳ ביבמות (דף ל״א):

דף מא ע״ב גמ׳ דכ״ע גז״ש עדיפא ושאני הכא דאיכא למיפרך כו׳. משמע דאי לא״ה הוי יליף רבי גז״ש עבד מאשה דהליו לא. ואע״ג דבזבחים (דף נ״ו) מסקינן דרבי אית ליה דון מינה ואוקי באתרא וא״כ טפי הוה ליה למילף שטר שחרור בעבד מכסף דידיה דאיתא לתנאין. אפ״ה אי לאו דאיכא למיפרך הוי יליף טפי שטר שחרור מגט אשה דליתא לתנאין כיון דכל עיקר מה שיוצא עבד כלל בשטר מאשה נפקא לן. וכה״ג תירצו התוס׳ הא דעדיפא ליה הכא גז״ש מהיקשא וכה״ג אמר בירושלמי דפ״ג דמכילתין לענין מילף שטר קידושין מגט לפסול שלא לשמה. ובפ״ג דקידושין לענין מילף שטר קידושין מגט בגירשה לבלשים יום דלא הוו קידושין הוא״ל ולא למדו הכתוב כתב קידושין אלא מגרושין מה גרושין אינה מגורשת אף קידושי שטר אינה מקודשת. ולא ילפינן קידושי שטר מקידושי כסף בהיקשא דאיתקוש הויות להדדי אפי׳ למ״ד דון מינה ואוקי באתרא. והיינו מטעמא דאמרן דס״ה כיון דלא הוי ידעינן כלל שם שטר קידושין אי לאו מגרושין לא שייך למימר אוקי באתרא וה״נ גבי שטר שחרור דעבד לא שייך לומר אוקי באתרא כיון דלא ידעינן ליה כלל אי לאו מגז״ש דאשה. ועיין בחי׳ ריטב״א ליבמות ר״פ הערל דהא דאמרי׳ ע״ע גופו קנוי היינו דגופו קנוי קנא לענין שהרב מוחל על גרעונו אין גרעונו מחול אבל אינו קנוי לגמרי להיות ידו כידו לכל דבר שהרי יוצא בגרעון כסף ושן ועין על כרחו והיינו דנקט הכא דלא קני ליה רבי׳ קנין גמור:

דף מב ע״ב גמ׳ דאמר רב מתרשיא כהנת שנתערבה כו׳ עיין בהגהת רי״ב ועיין בזה בשו״ת זכרון יוסף חא״ע סי׳ י״ד:

דף מג ע״א גמ׳ ואי אמרת קידושיו לאו קידושין יורשין מנ״ל. וק״ל הא קטן ג״כ לאו בר קידושין הוא ואפ״ה משמע בר״פ בן סורר (דף ס״ט) למ״ד דמוליד יש לו יורשין. ואין ליישב דקטן בר קידושין הוא במקום יבום. דלפ״ד התוס׳ בקידושין (דף י״ט) ויבמות (דף ס״ח) קטן לאו בר קידושין הוא בשום מקום אף ביבמתו וא״כ יורשין מנ״ל. וכן קשה מדתנן בספ״ז דיבמות (דף ס״ט) דולד כהן שוטה מאכיל אמו בתרומה. ומשמע דולד שוטה מיוחס אחריו להקרא בנו והרי אינו בר קידושין בשום מקום. וי״ל דשוטה וקטן שאני דאע״ג דלאו בני הויה הן עכשיו מקרו בני הויה דקטן אתי לכלל הויה כדאי׳ לקמן (דף פ״ה) וכן חרש ושוטה חשיבי בני הויה ואפשר שיתפקח החרש ויתפשה השוטה מקרו אף עכשיו בני הויה כמ״ש בשו״ת נודע ביהודה והוכיח כן מדברי התוס׳ דלעיל (דף כ״ב ע״ב) [ויישב בזה סוגיא דלקמן (דף נ״ה) דלא תקשי מסוגיא (דדף פ״ה) הנו׳. וזה דלא כמ״ש בס׳ הפלאה בכתובות (דף מ׳ ע״ב) דחרש ושוטה לא הוו בני הויה וגריעי מקטנה דאתיא לכלל הויה כשתגדיל. ובזה יש לפשוט ספקו של הפמ״ג בפתיחתו אי הוי ולד ממזר כתו״ש שבאו על א״א דאפשר דהוו כעובד כוכבים שאין הולד ממזר משום דאין לכן קידושין ולפמ״ש לא דמו]. אבל גבי חציו עבד וחציו ב״ח אי אמרי׳ קידושיו לאו קידושין לית ליה יורשין דלא הוי עכשיו בר הויה כלל. ונהי דלפי משנה אחרונה כופין רבו שיעחררו מ״מ הוא מחוסר מעשה. ובלא״ה לא אתי ממילא בודאי לעולם לכלל הויה. ועוד דכי משתחרר גופא אחרינא הוא ומש״ה חשיב עכשיו לאו בר הויה כלל. וכה״ג אמר בפ״ב דיבמות (דף כג ע״א): ע״ב גמ׳ ועובד כוכבים שמכר שדהו לישראל אע״פ שעשה לו נימוסו פטורה מן המעשר. וקשה לאביי בפסחים (דף ל) דבע״ח למפרע הוא גובה ומשמע שם דאפי׳ עובד כוכבים מישראל וכ״ש ישראל מעובד כוכבים קונה משכון למפרע. וא״כ אמאי קתני הכא דעובד כוכבים שמשכן שדהו לישראל פטורה מן המעשר בדלא מטא זימנא הא א״ל שמא לא יפדע העובד כוכבי׳ ונמצא שהוא למפרע של ישראל. וי״ל עפמ״ש התוס׳ לקמן (דף מז ע״א) בד״ה רבה דמ״ד אין קנין לעובד כוכבים בא״י להפקיע ממעשר מוקי ברייתא זו דמשמע דיש קנין דאיירי בסוריא דכ״ע מודו דיש קנין לעובד כוכבים להפקיע ממעשר משום דאינה חייבת במעשר אלא מדרבנן. ולפ״ז י״ל דאביי לשיטתו דהוי קנין כדמוכח בבכורות (דף י״א ע״א) דאית ליה הא דאמר

בתם ר' שמואל בר נתן א"ר הלוקח טבלים ממורחין מן העובד כוכבים מעשרן ומפרש התם טעמא משום דאין קנין. וא"כ פ"כ מוקי אביי ברייתא זו דהכא בסוריא. ומש"ה לא חיישינן הכא לשמא לא יפדנו העובד כוכבים ומצאת למפרע של ישראל ונתחייב במעשר דהכי איירי בסוריא שאינה חייבת כלל במעשרות מה"ת רק מדרבנן. ומש"ה לא חששו לזה ולחייבה במעשר קודם שבא הזמן:

דף מד ע"ב תוס' ד"ה נטייבה פ"ה מדבלה וקשה דהא איסור דרבנן הוא והיכי פשיט בבכורות אגורם אוזן דהוי איסור דאורייתא. והא לק"מ לפרש"י ז"ל דפשיט מינה לנכור בזה"ז דליכא איסור דאורייתא כדאמר רבא בפ"ק דע"ז (דף ט"ז ע"ב) והתוס' פי' בשם ר"ת נטייבה היינו תרש בה חרישה יתירה דהוי איסור דאורייתא. וקשה דמ"מ מאי מייתי לאיסור דאורייתא דדילמא בשביעית בזמן הזה איירי וס"ל לריב"ת דהוי דרבנן וכדאית ליה לרבי ר"ש מ"ק (דף ב'). וי"ל דשפיר דייק מריב"ת לטעמיה דס"ל שביעית בזה"ז דאורייתא כדמוכח בב"ב (דף נ' ע"ב) דא"ל ריב"ת לפוגא שמעי' פוק אוגר לי פרי ג' שנים ערב שביעית ושביעית ומוצאי שביעית. ופרשב"ם דס"ל קדושה ראשונה קדשה לע"ל. וא"כ לדידיה שביעית בזה"ז דאורייתא. וכ"מ להדיא בירושלמי פ"ו דשביעית וספ"א דקידושין דאיתא שם דלריב"ה נתחייבו במעשרות מדבר תורה ומסתמא ה"ה לשביעית ועי"ל סוגיא דבכורות דאתיא אליבא דר"מ לקמן דקנים שוגג אטו מזיד בדרבנן ולא בדאורייתא וא"כ כיון דלא קנים בדרבנן כ"ש בדאורייתא. ומ"ש התוס' דבארעא דתבריה נמי אסור בשביעית קשה ממתני' דפ"ג דשביעית:

דף מה ע"ב תוד"ה והא דתניא כו' המג"ל רשב"ג הוא דבעי כתיבה לשמה. ובע"ז (דף כ"ז) כתבו התוס' דגם כאי הנא דנקט גבי עכו"ם טעמא דאינו בקשירה הוא אגב אשה וקטן דבלא"ה פסול משום לשמה דסתם ס"ת שלא לשמה.

דף מו ע"ב גמ' א"ר אשי בתי תקנות הוו. יומא (דף כ"ב) כתובות (דף כ"ב) מנחות (דף י"ב) [?] (דף נ"ב): רש"י ד"ה ומדאורייתא לא כו' ולא דמי למעשר וכו' ולאו מצוה דרמיא עליה היא א"כ אוכלן או מוכרן דקא מפתרשי ליה. וקשה דמעשר נמי מצוה דרמיא עליה היא להפריש דאל"כ עובר בבל תאחר כשמשהה בטבלו למעשר עני ולמעשר שני ג' רגלים כדאי' פ"ק דר"ה. ולדעת התוס' גם בתרומה ומעשר ראשון עובר. ונראה דה"ט דר"ת בתוס' לעיל במתניתין דמשמע דלא ניחא ליה בפרש"י כאן כמש"ש מהרש"א ומהר"ם. ועפ"ז א"ש מ"ש התוס' בסד"ה טבל וחולין מעורבין כו' דכל התרומות והמעשרות יהנם לכהן ולוי. ומשמע דאף אותן תרומה ומעשר שמפרים מספק לתקן הטבל וחולין המעורבין ג"כ חייב ליתן לכהן וללוי ולא אמר דפטור מספק משום דהמוציא מחבירו ע"ה ושמא הוא של חלק הנכרי דש"ס גבי נתינת תו"מ דאם לא יתנם לבעליהם יעבור בב"ת וכיון שיש בזה איסורא מחמירין מספק וכן הוכחתי בחי' לר"ה. והא דגבי דמאי א"צ ליתן מספק הוא משום שכתבו התוס' בב"ב (דף פ"א ע"ב) דרוב ע"ה מעשרין. וגם מדבריהם דהתם משמע דבספק השקול נותן מספק. וזה דלא כמ"ש המהר"ם שי"ף דא"צ ליתן לכהן וללוי מה שמפרים מספק לתקן טבל וחולין המעורבין וז"א כמ"ש:

דף מח ע"א תוס' ד"ה אי לאו כו' ויורשין דקאמר רב לאו יורשין ממש. אלא כלומר כיורשין וברוב ספרים גרסי' הכי בפ"ק דב"ק. וכתב ע"ז במהר"ם שי"ף דלפי הנ"ל מגמ' דב"ק שם מוכחת לומר יורשין ממש מדבעלה מחלוקת וא"י לסלקו בזוזי. ונעלם ממנו מ"ש הנ"י בש"פ בית כור בשם ר"ת גופיה דלאו יורשין ממש קאמר רב דהא רב עצמו אמר בב"ב (דף כ"ה) דאחין שחלקו לקוחות הן לענין דאמר בעין רעה מוכר. אלא הא דקאמר דאם בא בע"ח וטרף חלקו של א' מהן בטלה המחלוקת הוא משום דאמרי' דעל דעת כן חלקו דאי יבוא בע"ח ויטרוף חלקו של א' מהן תתבטל מחלוקתן עכ"ד. ולזה נתכוונו גם התוס' כאן בשם ר"ת במ"ש דהוו כלקוחות באחריות כלומר שחלקו על דעת כן שיהיה אחריות של אח הנטרף על הקרקע עצמן דהיינו שתתבטל החלוקה ולא יוכלו לסלקו במעות. וא"כ בטל דיוקו של המהר"ם שי"ף מדאינו יכול לסלק הנטרף בזוזי. דלפ"ד הנ"י באמי הכא מאחר לקוחות באחריות דעלמא שהוא ע"מ שאם יטרפנו יסלק לו במעות אבל הכא חלקו אדעתא שיהיה אחריות דחלוקה גופה קיימת על הקרקעות עצמן שירשו. ודברי ר"ת הללו נעלמו מס' אמתחת בנימין פרק ד' דבבא בתרא:

דף נב ע"א גמ' למכור שדות וליקח עבדים. וקשה דמאי איריא יתומים הא כל אדם נמי כתב הרמב"ם פי"א דשמיטה אסור למכור שדה ובית להניח המעות בכיסו או לעשות בהן סחורה או לקנות בהן כלים ועבדים אלא למזונות לבד וכתב הכ"מ שהוא בת"כ. וי"ל דכאן אפי' דיעבד אינו מכור ואילו בשאר כל אדם בדיעבד מכור כמ"ש הרמב"ם שם וכ' הכ"מ שהוא בתוספתא דערכין. ועל מ"ש הרמב"ם דאסור למכור שדה לעשות בהמעות סחורה קשה מיבמות (דף ס"ג) דאי' התם דעיסקא עדיפא מקרקע. ומיהו י"ל דהתם איירי באדם שאינו עוסק רק בקרקע כדמשמע מדברי התוס' שם:

דף נג ע"ב גמ' מ"ש שבת ומ"ש שביעית. וק"ל דמאי רומיא דילמא ס"ל לר"מ שביעית בזה"ז דרבנן וכדרבי וכדאמר בריש מ"ק. וכן נראה דסא ס"ל לר"מ דבטלה קדושה ראשונה לענין מעשרות כדמוכח פ"ק דחולין (דף ו') גבי ר"מ שאכל עלה של ירק בבית שאן. ובכתובות (דף קי"ב) משמע דלכל מילי חשיב לה ר"מ כחוץ לארץ. וכן אליבא דר"ל בפ' הערל (דף פ"א) ע"כ ס"ל לר"מ תרומה בזה"ז דרבנן וכמ"ש תוס' שם ובזבחים (ריש דף ע"ג) ושפיר איכא למימר דס"ל ג"כ דשביעית בזה"ז דרבנן ואין איסור בעבודת הארץ מה"ת. וס"נ איכא למימר אליבא דר' יהודה דס"ל דבזה"ז דרבנן. ובירושלמי פ"א דתרומות וביבמות איתא בהדיא דאיכא למאן דס"ל דאליבא דר' יהודה מעשרות בזה"ז דרבנן וה"ה לשביעית. ומיהו למאי דמשני טעמא דר"מ כדקתני כו' מוכח דס"ל לר"מ דשביעית בזה"ז דאורייתא דאל"כ לא צריך להאי טעמא אלא תיפוק ליה דשביעית עיקר דקנים בדרבנן. ועפ"ז אתיא לי שפיר מ"ש התוס' בבכורות (סוף דף ל"ה) עי"ש: רש"י ד"ה מטמא ומדמע איסורא דרבנן הוא כו'. וקשה דהתינח מטמא חולין אבל לטמא תרומה איסור דאורייתא הוא ואיכא מ"ד דלוקה כדאי' במכות (דף י"ד). וי"ל דס"ל לר"מ ור"י דתרומה בזה"ז דרבנן. ומצאתי בפ"י ומהר"ם שי"ף שכתבו דמטמא איירי בתרומה דרבנן או בחולין והוא דחוק אלא כמ"ש: שם ד"ה משום תומרא דעבודת כוכבי' מבדיל בדילי מיניה ולא צריך למקנסיה. משמע דגבי שבת דקנים לא ס"ל לר"י דמבדיל בדילי מיניה וק"ל דבפסחים (דף י"ח) אמרי' דס"ל לר"י דאמרי' משום חומרא דשבת מבדיל בדל מיניה. ומש"ה מתיר ליתן שפופרת של שמן ע"פ הנר בשביל שתהא מנטפת ולא גזר דילמא אתי לאיסתפוקי מיניה. וי"ל דיש לחלק בין גזירה דלהכא דשמא יבוא לידי איסור לקנסא דקנסי' על העבר דבדבר שעיד איסורא דנכי דפיתרא אטו איסורא לא גזר ר"י גבי שבת משום טעמא דבדילי מיניה מ"מ היכא דעביד איסורא קנים ולא מהני ליה טעמא דבדל. ודע דסוגיא זו אזלא אי אמרי' מנסך ממש דאי מערב הוי ג"כ דרבנן כ"י משמע אלא ע"כ דמנסך ממש. וא"כ קשה הא אמרי' דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו אא"כ בישראל מומר לעבודת כוכבים בספ"ב דחולין וביעראל מומר לעבודת כוכבים לא שייך תי' סנמ' דמבדיל בדיל. מיהו לפרש"י שם דאי אית ליה שותפות מאי אסר א"ש. אך לתוס' שם קשה: תוס' ד"ה תיובתא כו' אע"ג דמייתי אח"כ תנאי קאמר תיובתא. וע"כ די"ל עפמ"ש הריטב"א בחולין (דף ל' ע"ב) אהא דאמר ר"ה ג"ה של עולה חולצו להפות ואמר התם מיתבים כו' ולא אמר תנאי היא משום דלא איפלגו בהדיא אלא מכללא נפקא כדאי' התם ע"כ. ועפ"ז י"ל ג"כ מה שהקשה בס' פ"י בק הוסין (דף נ"ב) גבי פלוגתא דאביי ורבא בקידושין שא"מ לביאה דמסיק מילתא דרבא בתיובתא ולא משני דתנאי היא דהתם נמי לא איפלגו תנאי בהדיא בהכי אלא מכללא נפקא כמ"ש בעצמו שם:

דף נד ע"א גמ' הכי השתא התם גברא לשלומי קמכוון אבן ניקום ונקנסיה. וקשה דהתינח דלא קשיא דר"מ אדר"מ אבל אכתי קשיא מדר"י התכמים דר"מ כיון דבכללם הוי ר' יהודה כמ"ש תוס' בכתובות (דף ל"ה) וכ"מ בקידושין (דף י"ט ע"ב) והמאי ס"ל כאן דקנסו שוגג אטו מזיד ספי מבעלמא. ובשו"ת פ"מ ח"ג והפר"ח בס' מים חיים הקשו על הרמב"ם שפסק כאן כחכמים דר"מ ופסק דלא קנסי' שוגג אטו מזיד בדרבנן ולא הרגישו דהקשי מחכמים גופייהו אדר"י. וי"ל דר"י אדר"י איכא לשנויי כדמשני לקמן גבי נפלו ונתפלגו דקנים אטו מזיד בדרבנן משום דאתי לאיערומי פי' שיהיה מזיד ואמר שוגג הייתי משום שיש לו הנאה ממון בינתבטל האיסור וה"נ איכא למימר לאיערומי שהרי יש לו בזה ריוח בהתשלומין ול"ד למטמא ומדמע ואיך שאין לו הנאה. אך דברי הרמב"ם א"א ליישב בהכי. ועיין בחי' להרמב"ם: תוס' ד"ה המעשר כו' ותימה דפריך ברישא מהסיפא דהמעשר והיא שנויה שם בסוף. ויש לי ליישב דהסיפא דהמעשר יש הוכחה דע"כ אתיא כר"מ ומש"ה פריך מינה ברישא. והוא ע"פ מ"ש בחי' לשבת (דף מ"ג) ליישב קושית תוס' אהסיפא דהמעשר דאמאי בשוגג יאכל נימא מיגו דאיתקצאי לביה"ש כו' דהיינו משום דאתיא כר"מ ואזיל לשיטתו דס"ל ברירה ומתיר לשתות בשבת ע"י קריאת שם בין השמשות גבי לוקח יין מבין הכותים כמ"ש תוס' בסוכה (דף כ"ג) ות"ר בחולין וא"כ לדידיה לא איתקצאי ביה"ש. אבל מ"ש מהרש"א שם דאפשר דאתיא כר"ש דל"ל מוקצה אינו מחוור דהא לדידיה נמי בעי' יושב ומצפה כדאמר גבי נר ובכור וכאן ל"ש יושב ומצפה כמ"ש שם בחי'. רק לר"מ א"ש כנ"ל ונסתלקה תמיהת התוס'. ומכאן יש להי"ר לדעת הרמב"ם פכ"ד דשבת והה"מ שפירשו מתני' דספק חשיכה אין מעשרין הודאי דאתיא נמי כרבי דכ"ד שבות לא גזרו ביה"ש דהייט דוקא במקום מצוה דאל"כ תקשי קושית התוס': ע"ב גמ' נפלו ונתפלגו א' שוגג וא' מזיד לא יעלו כו'. וקשה דילמא טעמא דר"י דס"ל דאיסור הנאה אפי' דרבנן חמיר כדאורייתא וסברא זו כתבו התוס' בזבחים (ריש דף ע"ג) לענין בטול דבר שבמנין. וי"ל דש"ה דנהי דמנין אחמור רבנן דלא לבטל אבל אמאי נחמיר ג"כ לענין פליגת שוגג כיון דהא דלא בטל גופה אינו אלא דרבנן:

דף נו ע"א גמ' וכן כלבא שבוע וכ"ל הכשת. עיין רבה ויתי פ' נ"ח וירושלמי פ"ד דתעניות: שם אמרו לא רבנן לא מסייע מילתא. עיין טיר (דף ל"ב): ע"ב גמ' תנא כגוזל כו'. כן איתא בפדר"א פרשה מ"ט ועיין כ"ר פ"י:

דף נח ע"א תוס' ד"ה אבל כו' והיא דכתובית כשפירשם דלא קבלה אחריות איירי. ולפ"ד בדרא צ"ל דהא ר"מ הוא דקאמר התם הכי והיינו לטעמיה אזיל דאית ליה אחריות לאו ט"ס הוא בכתובות (דף נ"ט) וא"כ אפי' איירי הכא דכתובות בסתם שטר שפיר אית ליה לר"מ דלא קנה ולא תקשי עליה הכא דאית ליה בכתב דאחריות ט"ס הוא וסתם שטר כתוב בו אחריות דמי. ומש"ה ס"ל דבשטר קנה. והא דמותיב לגב מהא דתניא רשב"א לקח מן האיש והזר ולקח מן האשה מקחו בטל עד שתכתוב לו אחריות ומשני מאי אחריות נמי שטר. המג"ל דרשב"א כר"מ רבי' ס"ל אלא דניחא ליה לאוקמא מילתא דרשב"א אליבא דרבנן דר"מ דהלכתא כוותייהו: ד"ה נט ע"א רש"י ד"ה הוו זקנים שקבלו מיהושע והאריכו ימים אחריו וקשה דבשבת (דף ק"ה) דרשי' ימים האריכו שנים לא האריכו משמע שלא האריכו עד פנחס. אך בסנהדרין פרש"י הא זקנים שגין עתניאל אבנן ובועז ולאו היינו זקנים שהיו בימי יהושע רק עתניאל היה בימי יהושע. וא"ת דאמאי לא תני איהושע שהיה עתניאל כבר הרגישו בזה התוס' בסנהדרין: ע"ב רש"י ד"ה וקדשתו כי את וגו'. נראה בכוונתו עפמ"ש הרא"ש פ' אמור דעיקר דרשה זו לאו מוקדשתו אלא מקדוש יהיה דכתיב בסיפיה ומ"ש בזה בס' בית לוי דחוק. ומה שהקשה דלוי מנ"ל י"ל דבסוף הוריות (דף י"ג) יליף מכאן דכל מקודש קודם:

דף ס ע"ב רש"י ד"ה ופרשה פרה אדומה כו' ושני לו נשרפה הפרה. כתב הגל"ת פ"ח דפסחים דלא נמצא כן מפורש. והנה הוא מפורש ברבה ס"פ נשא דרפב"י יליף כן מקרא וכן אי' בספרי שם. ומיהו לר"ע וריה"ג כתב שם הגל"ת דטעמא דאותן אנשים לא נטהרו הוא משום דס"ל דלא נשרפה הפרה עד יו"ד בניסן והיינו משום דלדידהו התחילו המלואים בר"ח ויום ח' היה בח' בניסן ובימי מלואים א"א לעשותה כמ"ש רש"י. ומ"ש רש"י הטעם דקודם לכן לא היה אפשר דהא בעי' והזה נוכח פני אוהל מועד. וקשה דהא המלואים התחילו קודם והיה אפשר להזות בשעה שהיה המשכן עומד. וי"ל שלא היה אז למשכן רק דין במה כמ"ש תוס' בע"ז (דף ל"ד). עוד י"ל טעם אחר שלא התחילה העבודה בכהנים: שם ד"ה כל דאלים גבר. ולית ליה הלכתא כשמואל בדיני. ועיין בתוס' שנדחקו ג"כ. וי"ל דש"ה דתרגמא שמואל אליבא דרבי. וכה"ג ראיתי כמ"כ גבי כללא דאביי ורבא:

דף סא ע"א גמ' אמר אביי רוב ע"ה מעשרין הן רבא אמר כו'. בתר"י כתב דאביי לא חיים למיעוט ע"ה דאינן מעשרין אבל לטומאה דרבנן חיים דטפי תמיר ליה טומאה ודאית דרבנן מספק איסור תורה ורבא חיים ספי למיעוט ע"ה דהוי ספק איסור תורה מטומאה דרבנן אפי' איכא ודאי עכ"ל. ולכאורה קשה אאביי מאלסי ר"ה דחמיר ספק תורה מודאי דרבנן וכ"מ בנדה (דף ס'). וי"ל דאביי הכא היינו טעמיה דס"ל דמעשר בזה"ז דרבנן וכ"מ בכמה דוכתי: רש"י ד"ה להוציאו בדיינין כו' ומיהו גזל מציאה לא הוי לר' יוסי ליפסל לעדות ולעבור עליו בלאו. וע"כ צ"ל דלא מיפסל לעדות מן התורה כיון שאינו עובר עליו בלאו אבל מדרבנן מיהא מפסל לעדות לאחר שהכריזו עליו לכ"ע כדאמרי' בסנהדרין (דף כ"ה) גבי פסולי דרבנן הנא הוסיפו עליהן הגזלנין והחמסנין ומוקי לה במציאות חרש שוטה וקטן. ועי"ל דכוונת רש"י דגזל גמור לא הוי לפסול לעדות אשה דאילו גזל מדבריהם כשר לעדות אשה כדאי' בספ"ק דר"ה:

דף סב ע"א תוס' ד"ה אין עודרין כו' אי נמי בשביעית בזה"ז דרבנן כו' גבי מלך התימו. וכתב מהרש"א דלא ניחא להו למימר דהכא איירי בשביעית דאורייתא. ומהר"ם שי"ף כתב דדוחק לומר דאמורא דבר מסתם שביעית דאורייתא. ואד"מ דהכא אליבא דרב קיימינן ואיהו ס"ל דלא בטלה קדושה ראשונה כדמוכח בברכות (דף ל"ו) ולשיטתו שביעית בזה"ז מה"ת. ונראה שזו היתה דעת רש"י ז"ל ולא תקשי עליו מה שהקשו התוס':

דף סד ע"ב תוס' ד"ה וכל כו'. עיין בס' בית מאיר סי' קל"ז:

דף סה ע"א גמ' אי דאתיא בי' שערות מאי בעיא גביה. עיין תוס' ב"מ (דף י' ע"ב) ובמשנה למלך הל' עבדים דאשה מוכרת א"ע. ועיין קידושין (דף ד): ע"ב תוד"ה הא והא כו' כגון דיהיב ליה חבריה רשותא לערב בתמרים דידיה דהכא ודאי קפידא כו'. יש להי"ר לזה מעירובין (דף כ"ט) וב"ב (ד' נ') דלא שוו דלענין עדיפות איכא בגרוגרת וגם מתקיימי' טפי אבל תמרים קפוץ וזינא:

דף ע ע"ב גמ' ישן לאו מחוסר מעשה כו'. ק"ל הא ר' יוחנן גופיה אמר בפ"ג דקידושין (ד' ס"ב) וכ"מ בנדרים (ד' פ"ו) דכל שבידו לעשות לאו כמחוסר מעשה. וא"כ ס"נ כיון דסמיי' בידן נדמייה ליסן כדאמר ר"ל. וי"ל עפ"ם מ"ש הרשב"א בחידושיו בפ"ב דקידושין (ד' נ"ו) גבי מקדש באיסור הנאה דתנן דאינה מקודשת וז"ל דהשתא מיהא לית להו דמים ואי משום אפרן הא אינו בעולם ולכי קלי להו הוי להו גופא אחרינא ואע"ג דאמרי' דכל שבידו לאו כמחוסר מעשה הוא גבי אמר פירות ערוגה זו תלושין יהיו תרומה על פירות אלו מחוברין לכשיתלשו ונתלשו דבריו קיימין משום דבידו לתלוש התם נמי בעינן שיאמר לכשיתלשו כו' ע"כ. ולפ"ז א"ש דלא אמר ר' יוחנן הכא דלא הוי כמחוסר מעשה משום דסמייה בידן דהכא לא אמר שיכתבו כשיתפסו. אולם מדברי התוס' ביבמות (ד' נ"ג סע"א) מוכח דלא מחלקי בין אם אמר לכשיתלשו או לא ע"ש:

דף עב ע"א רש"י ד"ה כרבנן כו' דאם לא נתן הגוף מעכשיו למה נכתב זמן בשטר המתנה. בס' פ"י האריך לתמוה לפ"ז דמאי מדמה ר"ס גט למתנה הא בגט לא שייך האי טעמא שפרש"י כלל דבלא"ה צריך לכתוב זמן בגט דאי אין בו זמן פסול. וי"ל דרש"י אזיל לטעמיה דמשמע מפירושו לעיל (דף י"ז) דשבוע או שנה או חודש כשר אף לכתוב לכתחלה. וכ"כ הב"י לדעתו בטור אה"ע סי' קכ"ז. וא"כ שפיר הוי גט דומיא דמתנה בהא דלא הוה צריך לכתוב עכ"פ זמן היום דהוי סגי בשבוע או שנה וחודש ומדכתבי' ג"כ לזמן היום ש"מ דמהיום הוא מגרשה. והרמב"ם דס"ל דשבוע או שנה וחודש אין כותבין לכתחלה באמת מחלק בין גט למתנה כמבואר בכ"מ הל' גרושין: ע"ב גמ' רבי לא ס"ל כר' יוסי כו' דתנן כתבו והנו גט לאשתי כו' ר' יוסי אומר כזה גט. וק"ל הא רבי ס"ל דבעי' תנאי כפול כדמוכח ביבמות (דף נ"ג). וא"כ ס"ל ג"כ דבעי' תנאי קודם למעשה כדמוכח לקמן (דף ע"ה) וא"כ לדידיה התנאי בטל גבי כתבו ותנו אם לא באתי:

דף עג ע"ב תוס' ד"ה נתן כו' ומיהו לר"א כו' נקט נמי שפיר תופסין בזנות. עיין תוס' יבמות (דף ס"ט סע"א)

דף עה ע"ב תוס' ד"ה כלל כו' והלכה כרשב"ג במשנתינו. וי"ל דרבא לית ליה האי כללא כדמוכח בע"ז (דף ס"ט):

דף עו ע"א גמ' ואין א' מן הראשונים וא' מן האחרונים מצטרפין. וקשה למ"ד לעיל (דף ל"א) דבעינן שיראו שניהם כאחד לא איצטריך לאשמועינן וצ"ל דס"ל כריב"ק:

דף עז ע"א רש"י ד"ה קנה בעלה לפירות להשתמש בה והכתי לא נפק גט מיד הבעל. ונראה דלא פריך רק למ"ד דיש לבעל פירות עד שעת נתינה דאילו למ"ד משנתן עיניו לגרשה שוב אין לו פירות או משתה הגט אין לו פירות לא קשה כלל: ע"ב תוס' ד"ה מה שקנתה כו' כדאמרי' בחזקת הבתים. בס' פ"י תמה דהא ליתא התם בגמ'. ונעלם ממנו מ"ש הב"י בטוי"ד סי' ל"ב ע"ד תוס' דפ' כל הבשר (דף ק"ח) שכתבו כדאמרי' בפ' גיד הנשה. ופירש שנתכוונו לדברי עצמם שכתבו בפג"ה. וה"נ י"ל כאן שנתכוונו לדברי עצמם שכתבו שם (דף כ"ח ע"ב) ד"ה במתנה וכ"כ מהר"ם שם בשם ר"ת וכן אי' בתוס' דע"ז (ד' ע"ג). וכן י"ל דברי התוס' בקידושין (ד' ס') ובע"ז (ד' ס"ה) ודלא כמהרש"א שהגיה שם:

דף עט ע"א גמ' נעץ קנה ברה"י וברא"ו פרסקל. רש"י וה"ר לא גרסי פרסקל. והקשה במהרש"א דמנ"ל שא דגם הנחה בעי' על מקום ד'. ולא זכר מ"ש הה"מ לדעת הרשב"א ושארי פוסקים דמחלקי בין הנחה דרש"י להנחה דרה"ר דדוקא ברה"ר בעי' ד' אבל ברש"י סגי בכ"ש. וראיותיו של מהרש"א א"מ לדחות חלוק זה: ע"ב רש"י ד"ה אם נתגרשה בגט ישן והלך בעלה למדה"י תינשא לכתחלה. משמע דאי הוה לפנינו מודה דצריך גט אחר. ובזה נסתלקה תמיהת התוס' בפ"ק דיבמות (ד' י"ד ע"ב) ד"ה בגט ישן ע"ש. וכן א"ש עפמ"ש הרא"ש כאן בשם הרמ"ה ע"ש: תוס' ד"ה וצריכה כו' ואין נראה להרר"י כו' אבל הכא מה"ת צריכה גט משני שהרי גט גמור היה אותו שגרש בו ראשון ואינו פסול אלא מדרבנן. וי"ל פרש"י דס"ל כדעת הפוסקים דכל שאינו כורת מדרבנן תו לא הוי גט מה"ת. והתוס' ס"ל כדעת הרשב"א בחי' דלא ס"ל הכי:

דף פג ע"א גמ' אלא מעתה בת אחיו לא ישא כו'. וק"ל הא ר"ש מתלמידי ב"ש הוא דמתירים צרת הבת כדאי' ביבמות (דף ס"ז) ושם (דף י"ג) מפרש רבא טעמייהו דב"ש משום דאי איסור ערוה קדים לא חייל איסור אשת אח והוי כצרת ערוה שלא במקום מצוה וא"כ מאי ביטול מצות יבום שייך ביה כיון דהוי כמי שאינה אשת אחיו כלל: תוס' ד"ה מודה כו' תימה למאן מודה לרבנן דפליגי עליה לא הוי גט ואינה מותרת לכום אדם. ואזלי לטעמייהו דכה"ג תמהו בס"פ אותו ואת בנו אבל י"ל עפמ"ש בשיטה מקובצת בפ"ב דב"מ (דף כ"ד) גבי ומודה ר"ש בן אלעזר בשם הרשב"א והריטב"א דמודה היינו לעצמו. וכ"פ בתורת חיים (שם דף מ"ט) הא דאמר ומודה ר' יוחנן ע"ש: ע"ב גמ' והרי נדרים דנודר אוסר וחכם מתיר. לכאורה לק"מ דר"א לשיטתו דס"ל בערכין אין שאלה בהקדש וה"ה לנדרים:

דף פח ע"א תוס' ד"ה ודלמא כו' א"נ אפי' כר"מ ואמליך קודם שם האיש והאשה. ולכאורה דבריהם אינם מובנים דלר"מ מאי איכפת לן כלל מאי דאמליך הא איהו לא בעי כתיבה לשמה. וראיתי שהרגיש מהרש"א ונדחק. אבל באמת דבריהם א"ש עפמ"ש לעיל בס"פ התקבל (דף סו ע"ב) דהיכא שצוה לכתוב מודה ר"מ שצריך לעשות צוויו ולא סגי במגאו באשפה:

דף צ ע"א תוס' ד"ה מה להלן כו' ומשני לעבור עליו בב' לאוין. עיין פי' דבריהם בס' דורש לציון דרוש ו' ודרוש ס'. ובס' פיבת ציון סי' פ"ח ופ"ט: ע"ב גמ' לאיש אחר שכתוב קראו אחר כו'. פי' מהרש"א דדייק מדלא כתיב בני והרא"מ פי' דאחר מיותר וק"ל דאיצטריך למכתב אחר לכה דדרים בקידושין (דף ס"ח) לאיש אחר ולא לקרובים לומר דאין קדושין תופסין בהן וי"ל דהכא מלאים דרים: סליק

הגהות וחדושים מאת הגאון וכו' מוהר"ר יצחק אייזיק חבר זצ"ל

דף ב ע"א תוס' ד"ה המביא גט כו' לכתוב י"ב שורות בגט. נ"ב וכמ"א כתבתי טעם לזה כמ"ש באיש ואשה שכינה ביניהם כו' י' גא ש וה' באשה ונודע כי בי' יש ג' עיינין ובה' ע' וזהו ג"ע שמסתלק שכינה מביניהם ע"י ג"ע

דף ג ע"ב תוס' סד"ה וגובה כו' דלא גבי ממשעבדי בעידי חתימה. נ"ל אלא בעידי חתימה

דף ט ע"ב תוס' ד"ה מילתא כו' חוץ מגיטי נשים. נ"ל מכגיטי נשים

דף כג ע"ב תוס' ד"ה העובד כוכבים והכותי כו' א"נ במכר שדה מישראל. נ"ל בתוכר שדה כו':

דף לא ע"א תוס' ד"ה ניטלת כו' אההיא דהמונה מעותה אמר כו'. נ"ל ממאי הוא מעותה אמר כו': ע"ב תוס' ד"ה אנא כו' ר"נ סתם הוא רב נחמן בר יעקב. נ"ב פי' קדושין ל"ג ע"א דמשמע דסתם ר"נ הוא ר"נ בר אבא דאמר שם כמה נחמן בר אבא כו' וצ"ע:

דף לו ע"א גמ' היה כותב אני פלוני תתמתי. נ"ב נ"ל שתיבת פלוני מיותר ועי' תוספתא סוף המסכתא. מ"ד

דף כט ע"ב גמ' שבתא דשכיב בשבתא. נ"ב ידוע כי בשבת שולט כוכב שבתאי והוא שולט גם כן באדם והוא אודם שבתאי כידוע ולכן מי שמת בשבת כוכב שבתאי שולט בו ולכן הוא מסוגל להקטין הטחול והבן מאד:

דף פ ע"א גמ' דאין להם לא כתב ולא לשון. נ"ב כתבתי במ"א שהענין הוא שאין להם מציאות בבריאה כלל כי האבות הוו עקרים ונודע כי כל הנבראים נבראו ע"י כ"ב אותיות התורה והם בדיבור ובמעשה בידים שם נרשמו כל האותיות לכן אין להם כתב בידים ולא לשון בפה וא"כ מקום להאריך:

דף צ ע"א מדה פסוס בן יהודה. נ"ב עי' שבת ק"ד ע"ב בעל פפוס בן יהודה הוא. מ"ד

בהרא"ש פ"ב סי' ח איתמר כו' פי' ר"ת ז"ל דבתחלה ההכא כו'. נ"ב בתוס' שלנו אינו אלא משום דאין תתמין זה בלא זה יעו"ש: פ"ד ס"ס ח ויש לומר דחיישינן שמא יפר לה בלחש כו'. נ"ב עי' בהר"ן פ"ב דנדרים סי' ד' שכתב שאם ביטל תחלה הנדר בתשאי וא"כ נדר אין ביטולו ביטול וצריך לחלק בין ביטול הנדר להפרת הבעל ודו"ק: סי' ט וליתום כו' ומפני הבושה שהנודר מתבייש כו'. נ"ב עי' בר"נ בפירושו לנדרים ס"ה ע"א וברא"ש שם דמפרשים מ"ש מפני הבושה היינו כדי שיתביישו בעת שמתיר וא"כ לפי טעם זה אין מועיל מה שמודיעו אח"כ וכאן משמע שמפרש מ"ש מפני הבושה היינו אם לא יתיר בפניו יתבייש הנודר מן חבירו וצ"ע: סי' ב אמר ר"י כו' אין ב"ד בודקין לגנות. נ"ב עי' סנהדרין ל"ב ע"א ברש"י ד"ה שזמנו כתוב כו' וזה קדם ותבשו פ"ש: פ"ה סי' ה ת"ר כו' ולא אמרינן הילכתא כרבי כו'. נ"ב פי' ברא"ש פ' אלו מגלחין סי' פ"ם: פ"ו סי' ם אתקין כו' ושלא יהיה תנאי ומעשה בדבר אחד. נ"ב עי' תוס' ע"ה ע"ב ד"ה דתנאי דבע"מ לא בעינן תנאי ומעשה בד"א כיון דהוי כמעכשיו וכן מוכח מהא דרבא גבי אתרוג ודו"ק:

בקיצור פסקי הרא"ש פ"ב סי' כח עבד כו' אם היתה מעוברת זכתה לו. נ"ב הוא תיוה ועי' בשנים ובפי' הבעלת סי' ל"ס: סי' כם תמותה כו' אבל בא י במקוים כו'. נ"ל באינו מקוים:

פ"ג סי' ה עיר כו' או בדיני עובד כוכבים שהתמו. נ"ל קידם שהתמו: סי' ז הבעלת גם לאשתו ע"י שליח ואמר לו נ"ל ולא אמר לו: פ"ה סי' ג אין מוציאין כו' מי שגזל שדה מלאה פירות. נ"ב דברים אלו נ"מ דבאמת מיירי בפירות שצמחו אצל הגזלן וכן השבח שנשבח אצלו: פ"ז סי' ו עדים ששמעו. נ"ל עדים ששמעו: שם בהא ודאי עם שליחותן. נ"ב נלו דוקא דבש"ס נשאר בתיקו: סליק

מראה כהן

חדושים והגהות מאת הגאון המובהק וכו' מו"ה בצלאל הכהן זצ"ל מו"ץ בווילנא.

דף ז ע"א ברש"י ד"ה רב חסדא תלמידו של רב הונא. נ"ב עי' פסחים ק"ז בעא מיניה רב הונא מרב חסדא ולע"ק ועי' ב"מ ל"ג תלמיד וצריך לו רבו מהו כו' ע"ש ועי' הוכ' זבחים פ"ג ד"ה אמרי ותוס' עירובין ס"ב ד"ה ר"א פ"ש ובחולין יג תד"ה בעא ולקמן יא תד"ה יתיב:

דף ח ע"ב בעין משפט בסימן מא נרשם מיי' פ"ו מהל' שבת. נ"ב טוש"ע או"ח סי' שו ס"ק יא וע"ש בסג"ה ובמג"א סי' ש"ח ס"ק י':

דף יא ע"א בגמ' אמר רבא האי שטרא וכו'. נ"ב עי' לעיל דף ד תוס' ד"ה דקיי"ל דסיה גרסתם ר' אבא:

דף יג ע"א בתוס' ד"ה עבדא בהפקירא. והא קיי"ל ודאי. נ"ב לפנינו שם איתא דהא קיי"ל ועי' בתוס' לעיל ס' ד"ה והא ובמהרש"א שם · בתוס' ד"ה והא לא משך. סבר שמואל כותיה נ"ב עי' תוס' בכורות יח: **ע"ב** ברש"י ד"ה הא לא אמר תנו כתבו גם זה. נ"ב תיבת זה נראה כמיותר: **שם** בתוס' ד"ה הנותן דלא סמכא דעתא אמאי לא מסיק. נ"ב נ"ל ואמאי:

דף יד ע"א ברש"י ד"ה שיהא פקדונו ביד אחר הא לאו זכי הוא. נ"ב זכות הוא כנ"ל וכ"ה בר"ן וכן ראיתי בקלף דפוסים: **ע"ב** בגמ' סה"ד ותכ"א אלו ואלו. נ"ב מן ותכ"א עד באמירה ליתא במשנה דב"ב:

דף טו ע"א בתוס' ד"ה המביא דגרס בריתא בפני נחתם כולו בפני נכתב חציו. נ"ב נ"ל בפני נכתב חציו בפני נחתם כולו: **ע"ב** בתוס' ד"ה אני הוא. נוגע בעדות ממש. נ"ב עי' בשו"ת הרדב"ז ח"א שאלה שנג:

דף טז ע"א בגמ' שנכנס בבת אחת טהורים. נ"ב כל זה ליתא במשנה דמקואות ולא בחגיגה:

דף יז ע"א בתוס' ד"ה הא מקמי. פרנא נפל. נ"ב שם איתא שגא נפל ועי' פירש"י:

דף כ ע"ב בתוס' ד"ה בכתיבת קעקע הכא דאפי' אפר מקלה. נ"ב כדאמרינן התם דאפי' אפר מקלה וכו':

דף כד ע"ב בתוס' ד"ה בעדי מסירה כדפרשתי לעיל. נ"ב דף ד' ע"א ד"ה דקיי"ל:

דף כה ע"א בתוס' ד"ה קטן. אמר שמואל. נ"ב לפנינו איתא אמר ר' יהודה אמר רב ע"ש מ"ש מהרי"ב ז"ל בגליון: **שם** בתוס' ד"ה הלוקח. דאמר תורמין משל עובד כוכבים. נ"ב נ"ל דאמרי: **בא"ד** אע"פ שגזרו על פיתם על יינם לא גזרו. נ"ב כדאמרינן בפרקי דר' אליעזר ·

דף לד ע"ב ברש"י ד"ה העדים חותמין. נ"ב נ"ל והעדים עי' תוספות לקמן ל"ו ודו"ק:

דף לט ע"א ברש"י ד"ה מועלין בשטרו. אלא דכולי עלמא. נ"ב אלא הוא תחלת הדיבור: **בא"ד** קדוש לימכר דמיו. נ"ב קדוש דמיו לימכר: **שם** ברש"י ד"ה לא סיימוהו קמיה. דרבי חייא בר אבא. נ"ב חייא בר אבין: **שם** בתוס' ד"ה הא מני ר"מ היא. לא ס"ל הכי. נ"ב עי' תוס' סנהדרין טו ד"ה האומר: **בא"ד** דכתי למימר בשמואל. נ"ב לשמואל כנ"ל: בעין משפט בסימן ע' נרשם מיי' פ"ה מהלכות זכייה נ"ב פ"ב מהלכות זכייה הלכה יז: בתוס' ד"ה הלכה כאבא שאול. דהלכה כרבי פפי ונרשם בהגהות מהרי"ב עי' תוס' חולין ותוס' קדושין כ"ג. נ"ב קדושין כב ד"ה איכא דאמרי ונמשך גדף כג: **ע"ב** בגמ' אמר ר"א אמר רב אשי. נ"ב אולי הוא רב אשי הקדמון אבל בראשונים ליתא לתיבות אמר רב אשי: ברש"י ד"ה מאן דתני. סודר קונה בכסף. נ"ב נ"ל בכסף: **שם** ברש"י ד"ה ולא היא. אף מידי בעבוד. נ"ב אולי נ"ל והכא אף או ואף: שם בתוס' ד"ה משום. דאתקין רבא וכו' אע"ג דרב גופיה וכו'. נ"ב דגראה דנ"ל או אידי ואידי רבא או דנ"ל אידי ואידי רב וגם מה שנרשם למעט בתוס' שני נקודות הוא ט"ס דהכל דיבור אחד:

דף מ ע"א בתוס' ד"ה הא אמרה. כדאמר לקמן. נ"ב דף מג וע"ש בתד"ה הואיל ועי' לשון ע"ב ובתוס' ד"ה וכתוב: **ע"ב** תד"ה וכתוב. כדאמרינן דאפיטרופסין. נ"ב לקמן נג: **בא"ד** כדאמרינן ומוכרין אותן. נ"ב לקמן נג:

דף מב ע"ב בגמ' ת"ש דאמר רב משרשיא ונרשם בהגהות מהרי"ב הך דכהנת וכו' ובכן פליאה וכו'. נ"ב סדבר פשוט שאחרי סיבות קרינא כיה נ"ל אמר רב משרשיא ת"ש בהיפוך. כדרך הש"ס בכ"מ שהאמורא מביא המשנה לפשוט האבעיא וראי' ברורה לזה כי בתמורה דף ה מתיב רב משרשיא עצמו מכאן משנם ע"ש כי היכי דאמר התם מתיב רב משרשיא כהנת כו' ה"נ יש לגרוס הכא אמר רב משרשיא ת"ש:

דף מה ע"ב בתוס' ד"ה עד שיעבדם לבמן. ומסיק דנאמן אתה להפסיד שכרך ואין אתה נאמן להפסיד ס"ת. נ"ב שמתוך שאתה נאמן להפסיד שכרך אתה נאמן וכו' וכ"ה לקמן בגמ': **בא"ד** דקיי"ל כרבא. נ"ב א"צ לזה דהא בהדיא פסיק שם הילכתא כרבא וע"כ נ"ל דמיע"ל קג"ס אין ראי' להתם משום דאיכא התם אמוראי דפסקו כאביי וכה"ג כתבו התוס' בפסחים קכ: **בא"ד** משמע דבעינן לביטה. נ"ב משום דבעינן וכו':

דף מו ע"ב בגמ' בדלא בפליה לתגלה. נ"ב ור' יהודה לשיטתו בנדרים י"א דאית ליה מכלל לאו אתה שומע הן ע"ש בר"ן:

דף נב ע"א בגמ' שב"ג אומר אינו צריך. נ"ב באחרונה דברי רבי רשב"ג אומר כו' כ"ה ברי"ף ז"ל וכ"ה בתוספתא דתרומות פ"א: **שם** בגמ' נשים ועבדים „וקטנים". נ"ב ט"ס וליתא בתוספתא קטנים אך בשו"ע ורמב"ם איתא:

דף נח ע"א בגמ' אמר רב יהודה אמר שמואל משום רשב"ג. ונרשם בהגהות מהרי"ב פי' תוס' ע"ז לב. נ"ב הג"ה זו נדפס כאן בטעות כי מה שכתבו התוס' בע"ז דרשב"ג הזה הוא רשב"ג הזקן אבי של ר"ג אינו אלא מדאמר ולא נשתייר מהם אלא אני ובן אחי אבא ע"ש והא ליכא ליתא הכא כלל אלא בב"ק פ"ג ובסוטה וא"כ אכ"מ ובזה יש ליישב קצת מה שהעיר מהרי"פ ז"ל על שינוי הסוגיות דהתם ודהכא. די"ל דהתם רשב"ג הזקן אמרינהו והכא אולי הוא רשב"ג נכדו דרשב"ג הזקן וה"כ גברא אגברא קא רמית ואע"ג דתרווייהו רב יהודה אמר שמואל אמרינהו כיון דמשתמי' דרשב"ג אמרו י"ל כמה שכתבתי:

דף ס ע"ב ברש"י ד"ה והא שופר של תקיעה ורב שרירא גאון פי' בכתב תשובתו. נ"ב עי' בספר יוחסין ותמצא שם תשובה זו:

דף סד ע"ב בתוס' וכל שאינה. וא"ר יצחק. נ"ב נ"ל ותנא דבי ר' ישמעאל.

דף סז ע"ב ברש"י ד"ה ואיכא דאפיך להו לרבה ורב יוסף. נ"ב עי' בחידושי הר"ן ז"ל שנראה שם דעת המפרשים ז"ל דהאי דאיכא דאפיך להו אכולהו הנך פלוגתא דאמוראי לעיל וגם אדר' חסדא ורבה בב"ח ור"נ ור"ש קאי ובהכי אתא שפיר הא דקאמר לעיל הניחא למ"ד כשר ולא תעשה אלא למ"ד כו' ע"ש:

דף עא ע"ב ברש"י ד"ה הא אמר תנו. דהכי תנן לקמן. ונרשם בהגהות מהרי"ב שם נ"ל לעיל. נ"ב באמת י"ל דגי' רש"י היה פ' מי שאחזו קודם התקבל כגי' הרא"ש:

דף עה ע"א בתוס' ד"ה לאפוקי שאר כסות ועונה. נ"ב תיבת ועונה אינו מ:

דף פה ע"ב בגמ' ת"ש דאתקין רבא בגיטי. וכתב בהגהות מהרי"ב דבתוס' ר"ה עי' מוכח דגירסתם היה רב. נ"ב ועי' בהג"ה למגיד משנה פ"ח בהלכות קידושין שכתב שם בהדיא דט"ס נפל בספרים וצ"ל רב ונעלם ממנו דברי התוס' לעיל ע"ב:

דף צ ע"א בגמ' לא יוכל לשלחה. נ"ב נ"ל שלחה: **שם** בגמ' מוללו ואוכלו זו היא מדת אדם רע. נ"ב עיין בתוספתא ובירושלמי גי' אחרת: סליק בס"ד

פורת יוסף

מאת הג"מ יוסף שליט"א חופק"ק ווילנא.

דף ב ע"א תוס' ד"ה ואם יש עליו עוררין כו' דמשום עיגונא אקילו בה רבנן. נ"ע דא"כ הא תקשה קושיית הגמרא לקמן (דף ג) האי קולא היא חומרא היא ועי' בר"ן ז"ל שכתב דאע"ג דקיי"ל דשלא בפניו מעינין ג"כ מגויף מ"מ גבי אשה כיון שהיא ברשות עצמה מותרת מן הדין להנשא דדוקא היכא שבא להוציא מלקוחות או קרקעותיו טענינן מגויף אבל גבי אשה כיון שרוצית להנשא ואינה מוציאה כלום מותרת להנשא כיון שהיא ברשות עצמה והפ"ל דבלא"ה פריך שפיר: ד"ה מכפר לודים ללוד אור"י שהזכיר לוד לאשמועינן אע"פ כו'. וכ"ל די"ל דאיצטריך לאשמועינן משום דבפסחים (דף כב) איתא אין שוגין לא ללודים ולא לנהרדעים והתם פרש"י ז"ל ע"ז דמשום שאינם מיוחסין וא"כ הא משמע מזה דאינם מעיקר א"י והו"א לפי"ז דגם המביא מלוד צריך לומר ע"כ אמר דדוקא מכפר לודים ללוד מבא"כ מלוד לכפר לודים א"ל משום דלוד נחשבת ג"כ לא"י: **ע"ב** גמ' עד אחד נאמן באיסורין. ק"ל דהא בסוף יבמות מסקינן דעידי נשים לא בעי דרישה וחקירה משום דכיון דאיכא למשקל כתובה כדיני ממונות דמיא ולכאורה הא ק"ו הדברים דהא התם מן התורה בין דיני נפשות בין דיני ממונות בעו דו"ח אלא משום בלא תנעול דלת דיני ממונות לא בעו דרישה וחקירה ע"כ גם בעדים שמת בעלה לא בעו דו"ח כ"ש הכא דכיון דלענין ממון בעו תרי גם לענין היתר ליבעי תרי וכה"ג כתב הר"ן ז"ל פ' מ"ש גבי הנאי כפול בגיטין: גמ' אבל הכא איתחזיק איסורא דא"א הוה דבר שבערוה. עי' בתוס' למה נקטה וכ"ל די"ל משום דכתבו התוס' בכמה דוכתין כתובות (דף כב) בבא בתרא (דף לב) ביבמות (דף לד) דחזקה דאשה דייקה ומנסבה מרעא לחזקת א"א ע"כ מסיים הוה דבר שבערוה. דדבר שבערוה אע"ג דליכא חזקה בעינן שנים דהא המקדש בע"א אין חוששין לקדושין אע"פ ששניהם מודים: תוס' ד"ה עד אחד נאמן כו' וי"ל שאינה בחזקת שהאשה רואה כל שעה. נ"ע דיותר הו"ל למנקט דהיא בחזקת שאינה רואה דהא קי"ל נדה (דף לח) כל י"א יום בחזקת טהרה וי"ל דכוונת התוס' הוא אם ראתה ביום ס' וי' וי"א דאז אע"ג דהיא בנדתה בכ"ז היא אינה בחזקת שתראה וע"ש נדה: ד"ה פ"א כו' הקשה ר"ת מה תשובה היא זאת עיקר הגט יוכית. כו' ק"ל דמאי קושיא היא זאת דהא עיקר הגט דבעינן שנים היינו משום דלא כרתי' אלא או עדי מסירה או עדי חתימה ולמ"ד עדי חתימה כרתי לא מהני כלל עדי מסירה אע"פ שאנו יודעין שמסר לה הגט וכן למ"ד עדי מסירה כרתי ועי' לקמן (דף ד) תוס' ד"ה דקי"ל ודוחק לומר בזה כוונת התוס' בתירוצם: ד"ה הוי דבר שבערוה כו' וא"ת אי ע"א נאמן באיסורין אפילו א"א ולאו בידו המאי אצטריך וספרה לה לעצמה. נ"ל די"ל ע"פ מש"כ הש"ך ז"ל (סי' קכז) דהא דאמרינן כל מקום שהאמינה תורה ע"א ה"ה כשנים זהו דוקא היכא שהאמינו בפירוש כמו גבי סוטה וגבי חלב ואשם תלוי אבל כשלא כתבה התורה בפירוש אע"ג דנאמן מ"מ לא חשיב כשנים לכאורה ל"ק כלל דלהכי כתבה התורה בפירוש גבי נדה דנדע שתהא נאמנת כשנים משא"כ אי הוה ילפינן מכללא לא הוה נאמנת אלא כעד אחד:

דף ג ע"א גמרא א"כ ניתני בפני נכתב ובפני נחתם כו'. בר"ן ז"ל גורס לימא בפני נכתב ובפני נחתם ל"ל וכ"ל פירושו דמקשה למה ליה למימר תרוייהו לימא חדא או בפני נכתב דמשמע על כל הגט או דלימא בפני נחתם. ועיין כה"ג יבמות (דף מט) תוס' ד"ה לא יקח ע"ש: שם אטו הכא כי אמרו ידעינן מי לא מהימני כו'. עי' הגי' ברש"י ובתוס' לקמן ועי' ר"ן רפ"ב שכתב דהגי' אי אגגרי כפנינו ופירש בשאר שטרות ג"כ בפנינו מהני וא"כ ההא לאיתגופא: תוס' ד"ה אתא לאיתגופי כו'. וי"ל דבתני הראשון יש בו שם האיש והאשה והזמן. ק"ל דהא לקמן קאמרינן דאפילו לא כתב בה אלא שיטה אחת לשמה שוב אין צריך אלמא דר"א גופי' ס"ל דלאו דוקא תני ראשון וגם התוס' שם פירשו שלא כתב אלא שיטה ראשונה ודוחק לומר דהתוס' אזלי בשיטת רש"י ז"ל דפירש (רפ"ב) על שיטה אחת שבו שם האיש והאשה וכן הביא הג"א מחלוקת בין רש"י ז"ל ובין התוס' ז"ל בפירוש שיטה אחת וגם כא מסקנא כר"א דאפילו שמע קן קולמסא וקן מגילתא סגי וצ"ע בדברי התוס': תוס' ד"ה מאן כו' „מוקי" מתניתין כר"א נ"ל „לוקמי" מתניתין כר"א:

דף ד ע"א תוס' ד"ה דקי"ל. אבל בקידושין ובגרושין ל"מ הודאת בע"ד משום דמחייב לאחרים כו'. הכי איתא להדיא קידושין (דף סה) אי מה התם הודאת בע"ד כו' התם לא קא מחייב לאחריני הכא (גבי קידושין) קא מחייב לאחריני:

דף ה ע"א רש"י ד"ה ומה כו' כלומר אם רצו הן אומרים כו'. לכאורה משמע מלשון רש"י ז"ל דהיינו מתורת מגו וצ"ע דהא בשני עדים לא אמרינן מגו וכמש"כ התוס' בכתובות (דף יח) ובקידושין (דף מג) וצ"ל דכוונתו כמש"כ התוס' לעיל (דף ג) ד"ה דאתיו' בי' תרי דכיון דשנים אומרים שהם שלוחין מהימני כמו שנאמנים אלו אומרים בפנינו נגרשה: **ע"ב** תוס' ד"ה כיצד יעשה כו' אבל נולד א"ל תקנה דבלא תקנה לא הוה הולד ממזר דל"ל כל המשנה כו'. מדבריהם משמע דאפילו אם לא אמר כלל בפ"נ ובפ"נ לרבנן לא הוה הולד ממזר וכן משמע מפירכת הגמרא ולר"מ משום דלא אמר בפ"נ הולד ממזר ר"מ לטעמיה משמע דלרבנן גם אם לא אמר כלל אין הולד ממזר אולם מדברי הר"ן כאן משמע דהא דלרבנן אין הולד ממזר זהו דוקא אם אמר בפנ"כ ובפנ"ח אע"ג דלא נטלו ממנו אלא אמר אח"כ אבל אם לא אמר כלל גם לרבנן הולד ממזר וא"כ מצינו לרבנן שלשה חלוקים נדבר אם לא אמר כלל הולד ממזר ואם אמר אחר שנתנו לה הולד ממזר ומ"מ תנא ואם נטלו ממנה וחזר ונתן לה ואמר-בשעת נתינה מותרת לבעלה והדברים צ"ע וצריך לדחוק בם בדברי הר"ן ולהשוותו לדעת התוס': **בא"ד** דכיון דהולד ממזר תלא מזה ומזה וכל הדרכים הללו בם ככל כנהו דתנן בסוף כג"ל:

דף ז ע"א תוס' ד"ה עליך נקוב כו' ונראה לר"ת להסך דשל הרב בגי' נקיבה כו'. נ"ל די"ל ראי' לדבריו מס' דעוקצין (פ"ב מ"י) כלי גלליס כלי אדמה שהשרשים יוצאים מהם אינם מכשירין ומדלא חשיב של חרס עמהם משמע דבעי' נקיבה כפירוש ר"ת וע"ש בתוי"ט וברש"ש:

דף ח ע"א גמ' בשלשה דרכים שותה סוריא לא"י. נ"ע לדברי הר"ן ז"ל בפ"ג דתענית שכתב דלגבי תענית שותה סוריא לא"י דא"כ אמאי לא חשבה הכא:

דף ט ע"ב רש"י ד"ה חוץ כו' וכן שחרורי כו' דגמרינן לה לה. ק"ל למאי הוצרך לזה דהא גם בתורת שחרור ליתנהו עובד כוכבים דהא עובד כוכבים לא קני עובד כוכבים אלא למעשה ידיו כדאיתא לקמן (דף לח) וגם כשלקח העובד כוכבים עבד ישראל מישראל ג"כ לא קני לגופי' כדאיתא לקמן (דף מ) גבי המוכר עבדו לעובד כוכבים זילו לבני מרוותא ע"ש ואפ"ל משום דלקמן בזה העמוד ד"ה פסולא דרבנן כתב רש"י וז"ל משום דכתיב וכתב ונתן מי שישנו בנתינה ישנו בכתיבה משא"כ גבי שחרור לא כתיב ע"כ כתב רש"י ז"ל דילפינן לה לה מאשה:

דף י ע"א תוס' ד"ה ואדם יוצא בה ידי חובתו זו אף זו קתני כו'. וא"ל די"ל דתרוייהו צריכי דהא בדיבור הקודם כתבו דאיירי דוקא בשאין להכותי מצה אחרת לצאת בה י"ח א"כ הא שני דינים הם דלהתיר לאכילה א"ל לזה דהא אם הי' אמן לא הי' משהה אותו בביתו ואף דאיירי בעיסת ישראל כמש"כ התוס' בדבור שלפ"ז מ"מ נסתמא יש גם להעובד כוכבים חלק בה משא"כ לצאת י"ח צרי, דוקא לידע שאין לו להעובד כוכבים מצה אחרת זולת זו

דף יא ע"א בגמ' האומר כו' ושפר שחרור זה לעבדי כו'. בר"ן ז"ל הביא ראי' לשיטת התוס' דמשוחרר מיד ממתניתין דתרומות אמרו לו שחררך רבך הינו אוכל בתרומה וקי"ל דהא אפ"ל דמיירי שקבל מעות אחר עבור העבד וכדאיתא קידושין (דף כה) בכסף ע"י אחרים: גמ' ש"מ מדרבנן התופס לבע"ח קנה. בר"ן ז"ל

פירש

חשק שלמה

מהג"מ שלמה הכהן שליט"א מו"ץ בווילנא.

דף ב ע"א במשנה רשב"ג אומר אפילו מהגמוניא להגמוניא. נ"ב הק' המהרש"א ביאור כיון דרשב"ג א"י פא וכדאמרינן בגמ' א"כ הו"ל להביא דברי רשב"ג אסיפא אחר בבא דהמביא גם בא"י אינו צריך שיאמר ע"ש מה שדחק ליישב ולענ"ד נראה דלק"מ דהא אמרינן בגמ' דהמביא ממדינה למדינה מיותר ולא אתי אלא לדיוקא דבא"י אין צריך ואפילו לרבא וא"כ א"ש דרשב"ג נמי אדיוקא קאי ואמר דלפעמים אף באותה מדינה בא"י צריך אם הוא מהגמוניא להגמוניא ועוד כיון דרשב"ג גם באותה מדינה פליג וס"ל דצריך שיאמר ובאותה מדינה אין חילוק לרבא באמת בין א"י לחו"ל וא"כ גם במדה"י הוי חידושא דהגמוניא להגמוניא ובזה ניחא נמי גם לפי הס"ד דרבא דלא ידע מעולי רגלים ולא קאי דיוקא רק אאותה מדינה במדה"י דמ"מ שייך דברי רשב"ג ע"ז משום דבאותה מדינה אין חילוק כלל בין א"י לחו"ל והא דאמר ר' יצחק לקמן דף ד' דעיר אחת היתה בא"י י"ל דמעשה שהיה כך היה אבל לעולם דגם בחו"ל יש לאשמעינן הך חידושא ובאותה מדינה ועוד י"ל דר"י ס"ל כרבה ואית ליה נמי דרבא ואין כ"מ אלא בא"י ודו"ק: רש"י ד"ה המביא. כל חו"ל קרי ליה מדה"י בר מבבל כדאמר לקמן דף ו'. נ"ב ר"ל כדאמר לקמן גבי ר' אביתר משום דכיון דאיכא רבים דסלקי ונחתי משכח שכיחי שיירות וא"ל לומר בפני נכתב ונחתם ואפילו לרבא והפשר דמשו"ה מדייק התנא ואמר המביא מדה"י והיינו ממקומות הרחוקים מא"י דלא שכיחי שיירות דסלקו ונחתו והא דנקט המביא ממדינת הים לא"י ולא תני רבותא דאפילו ממדינה למדינה בחו"ל נ"ל בפני נכתב י"ל דאדרבה לא"י הוו רבותא טפי דאף שיש מצוה לעלות לא"י והו"א דשכיחי שיירות ומצוי לקיימו קמ"ל: בתוס' ד"ה -ואשקלון. ואר"ת דעולי בבל לא כבשום וכו'. נ"ב וכ"מ להדיא בירושלמי בפ"ו דשביעית דאמר שם דאשקלון עצמה כלחוץ הוא וכמו שמדייק מדבריו בכ"מ בפ"א מהל' תרומות הלכה ט' ע"ש ואכן מדברי הרמב"ם ז"ל משמע דאשקלון חו"ל גמור הוא כמו עכו וזה צ"ע: שם באותו הדיבור וכן יש לתרץ גבי אשקלון וגבי רקם וחגר. נ"ב הנה כבר העיר הפנ"י דמאי שייך לתרץ גבי רקם וחגר דמיירי ברקם וחגר של א"י דהרי רקם וחגר שהוא מא"י הוא במערב של א"י בארץ פלשתים ומתני' הא מיירי ברקם וחגר שהיה במזרח והם ודאי חו"ל היו. (ב) קשה לי דהא בגמ' אמרינן איפכא דהנך עיירות סמוכות לא"י ואינן מא"י והתוס' כתבו דהן מא"י אך דהן רחוקות מא"י. (ג) תמוה דלפי זה ישאר קושיית התוס' בד"ה ממדה"י לדוכתיה דה"מ למתני' המביא גט מחו"ל ואעפ"כ לא הוי סגינן דגם מרקם ותגר צריך דהא רקם ותגר א"י הוא ואדרבה עכשיו דתני מדה"י יש לטעות טפי דגם מרקם ותגר צריך משום דהן רחוקות מעיקר הישוב וי"ל דהן בכלל מדה"י וכבר העיר גם בזה בס' פנ"י. (ד) למה נטרו התוס' מלהקשות על רקם ותגר עד שבאו לדברי ר"י ולכאורה הו"ל להקשות מיד על דברי ר"ג וכבר העיר בזה המהרש"א ז"ל. (ה) מאי הוסיף ר"י ברקם על דברי ר"ג דהא ר"ג נמי אמר דאף המביא מן הרקם צריך שיאמר וכ"ש מרקם ולהלן למזרח דוודאי צריך שיאמר. (ו) מהו הלשון שאמר ר"י מרקם „למזרח ורקם כמזרח דהא עיקר כוונת ר"י אינו לכאורה רק לענין גט והו"ל לומר דאף המביא מן הרקם צריך שיאמר. (ז) צריך להבין במה דאמר ר"מ דעכו כא"י לגיטין והו"ל המביא גט מעכו א"צ שיאמר בפני נכתב ונחתם. ונ"ל ליישב הכל בחדא מחתא בעז"ה וכ"ל דבאמת לת"ק דנקט מדה"י משמע באמת דתרתי לריעותא בעינן חו"ל וגם שיהיה רחוק מא"י ולפיכך לדידיה פשיטא דגם מרקם וחגר שבחו"ל א"צ שיאמר כיון דהם סמוכות לא"י וכמו דאמר בגמ' באמת דאותן עיירות הן סמוכות לא"י אבל אינן מא"י אבל רקם וחגר שבמערב של א"י הוא להיפך דהם מא"י אבל רחוקות מעיקר הישוב של א"י ובזה יתיישב כל הקושיות בעז"ה דת"ק מדייק ותני מדה"י למעט רקם וחגר בין דא"י ובין דחו"ל דא"ל וא"ש דברי התוס' בד"ה ממדה"י ור"ג דאמר אף המביא מן הרקם. ומן התגר כוונתו דבכל רקם ותגר צריך שיאמר בין דא"י ובין דחו"ל דס"ל דתרתי למעליותא בעינן וכסברת ר"י בתוס' ולכן לא הקשו התוס' ע"ז כלום אבל כשבאו לדברי ר"י דאמר דהרי הוא כמזרח ומשמע דלאו לענין גיטין בלחוד אמר כן רק דהוא כחו"ל לכל דבריו ופטור מן התרומות ומעשרות שפיר הקשו התוס' דהא רקם ותגר מא"י היו ותי' בתחלה דתרי הוו וכו' ור"י הא מיירי מרקם שבמזרח והתם חו"ל הוי. ולפי זה י"ל דר"י ס"ל דדוקא ברקם שבמזרח צריך שיאמר אבל ברקם ותגר שבא"י א"צ וגלם מחלוקות בדבר. ושוב כתבו התוס' בשם ר"י די"ל דר"י לא פליג בזה אר"ג דאפי' ברקם של א"י צריך שיאמר ולא בא אלא להוסיף דרקם דבמזרח הוא כחו"ל לכל דבריו. והשתא א"ש נמי דברי ר"מ מדשמע לר"י דאמר מעכו לצפון ועכו כצפון ומשמע דס"ל דגם לענין גיטין הוי כחו"ל ולכן בא לאפלוגי ואמר דלענין גיטין הוי כא"י משום דסמוכה לא"י ובזה יתיישב הכל בעזה"י: **ע"ב** בגמ' ואפי' לר"מ דחיים למיעוטא שתם ספרי דדיינא וכו'. אין לתמוה מכאן על דברי התוס' בחולין ד' י"א ד"ה דר"מ לא חייש למיעוטא אלא מדרבנן ובכאן משמע דחייש מה"ת דהא"כ לא מקשה מידי דהא לפי דברי התוס' בלא סברא דספרא דדיינא מיגמר גמירי ג"כ אינו אלא מדרבנן דהא הכא ליתא דהא הכא איתחזק איסורא איסורא דא"א ובמקום דיש לנו חזקת איסור בוודאי הוי איסור דאורייתא דאמרי' דסמוך מיעוטא לחזקה והוי פלגא ופלגא וכן מבואר להדיא בתוס' חולין דף פ"ו ע"ב סד"ה סמוך:

דף ג ע"א ברש"י ד"ה לא גיית וכו' א"כ סתמא לשמה קא מסהיד. נ"ב ולעיל דף ב' ע"ב ד"ה לפי כתב בפשיטות וממילא שיילינן ליה אם נכתב לשמה ולא הביא הך סברא דסתמא לשמה קמסהיד ונראה דהיינו פירש לפי הס"ד דהכתי לא נחית להך סברא דרוב בקיאין הם ותיישינן ולכן בוודאי צריך לבאול מהבלית דדילמא אינו יודע כלל ד[...]י לשמה אבל השתא דנחית לכך סברא דרוב בקיאין הן י"ל דסתמא לשמה קמסהיד: **ע"ב** בגמ' אי חתימה לשמה בעי כתיבה לא בעי ופירש"י דכי כתיב וכתב לה אחתימה כתיב. נ"ב לכאורה צריך להבין דמנ"ל לר"מ הא דוכתב קאי אחתימה והתימה מאן דכר שמיה וכבי דצריך עדים ע"ז משום דאין דבר שבערוה פחות משנים מ"מ מנא ידעינן דצריכין לחתום בגט דילמא בעדות בע"פ סגי שיראו שהבעל כתב בפניהם או שצוה לכתוב לסופר ונראה דר"מ למד כתיבה מקראי דירמיה לא"ב דכתיב שם ולתוב בספר ותתום ומבואר לקמן דף ל"ו דלר"מ הך ולתוב בספר וחתום הוא מדאורי' רק דאתא ירמיה ואסמכוה אקרא ולמד מיניה דגם וכתב לה דגבי גט כריתות ע"י עדים הוא [וכן משמע להדיא בגמ' שם] ואף דד"ת מדברי קבלה לא ילפינן מ"מ י"ל דהכא אינו אלא גילוי מילתא בעלמא דהך כתיבה הוא ע"י חתימת העדים ובענין זה אמרינן ברים ב"ק ע"ש: ע"ש בגמ' אומר היה ר"מ אפילו מצאו באשפה וחתמו ונתנו לה כשר. נ"ב לכאורה הדברים מתמיהין דמנ"ל הא דהא בוודאי גם לר"מ עיקר בגט הוא הכתיבה שכתוב בו דהבעל מגרש לאשתו ומתירה לכל אדם רק דס"ל דבעינן נמי חתימת עדים וכמו ספר המקנה דירמיה ועכ"פ עיקר הכתוב דלה לשמה וודאי אכתיבה קאי גם לר"מ וא"כ למה כשר במצאו באשפה ואולי י"ל דכיון דנגמר כתיבת ספר הכריתות ע"י חתימתן סגי דיהיה החתימה לשמה וכמו דלר"א סגי דיהיה שיטה הראשונה לשמה משום שבה כתוב שם האיש והאשה והזמן וכמו שפירש"י לקמן דף פ"ז ע"א ה"כ לר"מ סגי דיהיה שיטה האחרונה לשמה דהיינו חתימת העדים ומיהו לפי' התוס' לקמן דף ה' ע"ב ד"ה אפילו דנראה מדעתם שם דבאמת צריך שיהיה כל הגט נכתב לשמה והא דאמרינן דסגי בשיטה ראשונה היינו משום דאמרינן דמסתמא סיימו לשמה ע"ש לא יתכן תי' שכתבנו כלל דהא הכא הדבר ידוע דכל הגט לא נכתב לשמה ואולי דכיון דהעדים חותמין פלוני בן פלוני עד הרי נכלל בלשון עד דמעידים על מה שכ' למעלה הוי כמו דנכתב כל הגט לשמה דהא קיי"ל דאף אני כמוהו כשר בין בד"מ ובד"נ רק דמעלה עבוד רבנן וכדאיתא בסנהדרין דף ס' א"כ בעדות שבשטר נמי אמרינן כן ואף דקיי"ל דאם כתב פלוני בן פלוני ולא כתב עד נמי כשר מ"מ בלא תיבת עד ג"כ הדבר מבואר דכוונתו להעיד על כל הנ"ל וא"כ בחתימה עצמה נכלל כל מה דכתוב למעלה והוי כמו דנכתב כל ענין הגט לשמה ודו"ק:

דף ד ע"ב בגמ' כיון דאיכא עולי רגלים משכח שכיחי. נ"ב לכאורה תימה דא"כ ממדה"י לא"י נמי משכח שכיחי דהא כל ישראל מתוייבין לעלות לרגל ולכאורה נראה מזה ראיה לדעת התוס' בפסחים דף ג' ד"ה מאליה דיושבי חו"ל פטורין מראיה ומפסח וכן משמע באמת בירושלמי דהוריות פ"א ע"ש:

נגמ'

ר"ב דהרא"י היה שיכול אמ"אי להיות כמו כבטל דבר וצ"ע. לפי מה שפירש הר"ן ז"ל גופי' דמאן דס"ל לא קנה גם בעבד שלית לא קנה דא"כ היכי מוכח ממתניתין דהא לא משמע אלא דהוה כמו שלית אבל גבי תופס לבע"ח כיון דגם שלית ס"ל דלא קנה א"כ אין ראי' כלל ממתניתין בזה וע"כ ויש להביא ראי' מזה לכאורה לשיטת הרי"ף ז"ל וכן רש"י ז"ל לעיל (דף ט) דס"ל דאע"ג דתנן כותבי מ"מ כל זמן שלא בא שטר שחרור לידו אינו משוחרר בדמוכח אידך מתניתין דתנן שחרור זה לעבדי ומת לא יתן לאחר מיתה א"כ שפיר דומה לתופס לבע"ח אבל לפירוש תוס' לא דמי כלל ואפ"ל דגם לפירושם מעיקרא הוה ס"ל דאינו דומה אלא להא דאינו יכול לחזור אבל למסקנא דתנו כאומר זכו ס"ל דמיד נשתחרר ועיין בזה:

דף יב ע"ב תוס' ד"ה שאם הי' עבד כו' וא"ת טפי הו"ל למנקט לפי שאוסרו בשפחה דשייך אף בעבד ישראל כו'. ונ"ל די"ל דנקט טעמא דשייך ג"כ בשפחה דלכאורה טעמא דזילא לי' לא שייך בשפחה ולטעם דפוסלו מן התרומה שייך ג"כ בשפחה של כהן וכן בעבד קטן דלא שייך ג"כ בהפקירא ניחא לי' כמש"כ התוס' לקמן (דף יג) תוס' ד"ה עבדא בהפקירא ניחא לי': תוס' ד"ה שביק לי' ועריק ואזיל לעלמא משמע דאי עריק אוכל בתרומה וא"ת כו'. לכאורה הו"מ לאקשויי על מתניתין פ"ח דתרומות הי' אוכל בתרומה ואמרו לו מת רבך או מכרך לישראל כו' ר"א מחייב קרן וחומש ור"י פוטר משמע להדיא דמותר לאכול אפי' שאין רבו אצלו ואפ"ל דאי מהתם הו"א דבהא פליגי ר"א ור"י וגם כיון דלר"י פטור מחומש אע"ג דמכרו א"כ ממילא יכול לאכול אבל הכא דמשמע דכו"ע יכול לאכול מדפריך בפשיטות שפיר מקשו בתוס':

דף יג ע"א גמרא דאי בעי שקיל ארבע זוזי מישראל כו'. נ"ל דהא דלא קאמר אי בעי מפקיר משום דאיכא למ"ד לקמן (דף לט) המפקיר עבדו צריך גט שחרור ואיכא למ"ד בכריתות (דף כד) דמעוכב גט שחרור אוכל בתרומה וא"כ הא אינו יכול לאמר מפקיר: תוס' ד"ה והא כו' וי"ל דחכמים פליגי אר"מ כו'. צ"ע דמאן ניהו חכמים דהתם בכתובות לא פליג על ר"מ אלא ר' יוסי ואדרבה התם סתם ברייתא כר"מ וגם סיפא דמתני' דהתם כר"מ ע"ש ואולי י"ל דכוונתו לברייתא דבסוף פירקין דקתני התם ותכ"א יחלוקו וכמ"ד דמוקים לה בבריא ומ"מ גם שם דברייתא כמה תנאים ס"ל כר"מ וא"כ הא לא יתכן לקרותו יחידאה:

דף טו ע"א רש"י ד"ה תליו בגוהה כו' שנפלו על תלי גופו ג' לוגין. נ"ל דהאי ג' לוגין ר"ל על כולה מילתא דהיינו דבין בביאה בין בנפילה בס"ה הם ג"ל:

דף יז ע"א במשנה נכתב ביום ונחתם ביום. לכאורה מיותר ואפ"ל דמתניתין קמ"ל דאפי' במקום שכותבין שעות כדאיתא בכתובות (דף נב) הכא כשר ל"מ למ"ד שמא יחפה דהא חזינן דרבנן לא חשו לזה בשעות דהא לא תקנו רק לכתוב היום ולא השעה אלא אפילו למ"ד משום פירי הכא גבי גיטין כיון דלאו לגוביינא קאי אינו פסול אלא כשהוא מוקדם ביום שהקדים לתקון חכמים משא"כ הקדמה בשעות אע"ג דבשטרות העומדים לגוביינא בוודאי פסול מ"מ בגט כשר ועי' בזה: שם ר"ש מכשיר כו'. עי' בפי' המשניות להרמב"ם ז"ל שכתב דלטעם שמא יחפה בין יממא לליליא לא שייך וצ"ע דהא הגמ' הוא לכאורה דקאמר אלא לריו"ח מ"ט דר"ש וי"ל דס"ל דקושית הגמ' לא קאי אלא לריו"ח לשיטתו דס"ל לקמן (דף יח) דר"ש מכשיר אפי' מכאן ועד י' ימים אבל רמב"ם ז"ל מפרש מתני' כפשטי' דלא הכשיר ר"ש אלא לאלתר א"כ שפיר אפ"ל דס"ל דחששא שמא יחפה לא שייך בזמן קצר כזה: גמ' מפני מה תקנו זמן בגיטין. פי' בנ"י סנהדרין פרק אחד דיני ממונות דמה"ת צריך זמן בגיטין דבעינן דרישה וחקירה ובעינן עדות שאתה יכול להזימה אלא משום דשכיחא תקנו רבנן דלא בעינן זמן וק"ל ע"ז מסוגיא דהכא דמשמע דמן הדין לא בעינן זמן אלא דמתקנת חכמים בעינן זמן וגם צ"ע על דבריו שם דבגט בלא זמן אפקועינהו רבנן לקידושין מיניה וא"כ מאי אמר ריו"ח שמא יחפה על בת אחותו דמאי איכפת לן כיון דבדין הוא וכמו שכתבו התוס' (בדף לג) ד"ה אפקועינהו דהיכא דמחפה כדין לא איכפת לן וצ"ע בסוגיא דהכא: גמ' ריו"א משום בת אחותו ר"ל א' משום פירות. הרי"ף ז"ל מסתפק הלכה כמי וצ"ע דהא לקמן אמר רבא מ"ט דר"ש קסבר אין לבעל פירות משעת כתיבה א"כ הא משמע דס"ל כר"ל דטעמא דזמן משום פירא ועל זה מקשה מ"ט מכשיר בנכתב ביום ונחתם בלילה ומשני ע"ז דקסבר אין לבעל פירות משנתן עיניו לגרשה אבל אי הוה ס"ל כריו"ח למימר דטעמא דר"ש דלית משום פירא לא משום דקסבר יש לבעל פירות עד שעת נתינה א"כ הו"ל למימר דלית ליה דשמא יחפה ואם קשה ליה א"כ מ"ט דתקון זמן אליבי' א"כ הא העיקר חסר ועיין בר"ן ז"ל שכתב לדקדק מהא דקאמר בכ"מ הניחא למ"ד שמא יחפה ולא קאמר הניחא לריו"ח:

דף יח ע"א גמ' הנהו קלא אית להו. עיין בר"ן ז"ל שהקשה לפירוש הר"י ז"ל. ע"ש. וע"כ דקושיתו היא רק לפירוש ר"י ז"ל משא"כ לפרש"י ז"ל דפירש דגיטין שנשלחו ממה"י יש להם קול וכן בגט המושלש א"כ הא לא קשה כלל מכל המוקדמים אבל לפיר"י דקלא הוא משום שרואין הזמן מוקדם אזי יזכרו הזמן א"כ שפיר קשה על כל המוקדמין ע"ש אבל לפי"ז קשה על מש"כ לקמן בשם רש"י ז"ל דדוקא בגט המושלש משום עגונה משמע דגם לרש"י ז"ל קשה מהא דהמשלים ואפ"ל דדוקא בגיטין הבאין ממה"י ניחא ליה לפרש"י ז"ל אבל מהא דמשלים גם לרש"י ז"ל קשה גם אפ"ל דרש"י ז"ל מסברא ס"ל הכי דדוקא משום עיגונא הקילו ע"ש: גמ' רב אמר משפגום ותזקוף כו' הגיה כותי' דרב כו' פגמה ולא זקפה. לכאורה תקשה דהא קי"ל דאמורא צריך לפרש דבריו יותר והכא אשכחינן איפכא דהתנא מפרש יותר וצ"ל די"ל משום דהתנא סבור שלא נטעה הוה וא"ו המחלקת ועיין מזה בנדרים (דף סז) אבל רב צ"ל לפרש דהא מוכח משמואל דאמר פגמה אע"פ שלא זקפה א"כ ממילא מוכח דרב ס"ל דתרוייהו בעינן: רש"י ד"ה שתי נשים כו' יתמהו בני אדם כו'. מפירש"י ז"ל נראה דאין זה קושיא אלא שאין זו סברא ועיין יבמות (דף מג) ד"ה משעת נתינה שכתבו וז"ל שהעולם סוברים שכתיבת שניהם היתה סמוך לנתינה ויבואו להתיר תוך שלשה ימים ודבריהם צ"ע טובא דהא אס"ד דזהו עיקר הטעם של רב א"כ הא לא שייך ע"ז לשון מתקיף כיון דעיקר הפלוגתא היא דרב חייש לזה ושמואל לא חייש לזה אלא משמע כפרש"י ז"ל דעיקר טעמא דרב הוא שלא לחלק בין גט שיש בו זמן ושאין בו זמן או שכתוב שבוע או חודש דכשר אפילו לכתחלה וצריכין להמתין מיום הכתיבה אלא דרנב"ה פריך לשמואל דנראה מלתא דרבנן כתמיהא ואין זו סברא ומשני דזו זמן גיטא מוכיח עליה: תוס' ד"ה אונס כו' קנס הוא מש"ר ומשום דלית ביה אלא קנס קרי ליה קנס. ונ"ל די"ל דמש"ה קרי ליה קנס משום דקי"ל כתובות (דף מ"ה) דאינו לוקה ומשלם אלא לגבי מש"ר משום דכתיב ויסרו וענשו ויסרו זהו ממון וענשו זהו מלקות כדאיתא שם ובמכות (דף ד) ע"ש: תוס' ד"ה ממנ"ד. כדאמרינן בכל דוכתי כו'. נ"ב בבא מציעא (דף סו) ב"ב (דף קע"ה) ערכין (דף ז):

דף יט ע"א גמרא מהו שיכתבו להם בסיקרא ויחתמו. מכאן יש להביא ראיה דמחוסר מחיקה לא חשיב מחוסר מעשה דהא הכא צריך למחוק החתימה וכדקאמרינן חייב שתים משום מוחק ומשום כותב ואפ"ה הוה ס"ד דחשיב החתימה ודוחק לומר דשה"ס דאפשר למחיקה וכתיבה בבת אחת: ע"ב גמרא קרי' מאן דכר שמי' חסורי מחסרא והכי קתני עדים שאינם יכולים לקרות קורין לפניהם. ק"ל מזה על מש"כ הר"ן ז"ל בריש נדרים דלא מחסרינן ריבא מילתא דאינו שוכח התנא תחילת דבריו וא"כ צ"ע דהכא מחסרינן ריבא דברייתא ואפ"ל דשה"ס משום דמוכח מדקאמר רשב"ג אם יודעין לקרות ולחתום חותמין משמע דת"ק הזכיר קרי' בתחילה אבל צ"ע דגם התם מוכח כמו כן ולולי דבריו הו"א דשה"ס כיון דתחילת משנה היא לא ניחא ליה למימר בחסרה אך עיין בריף ז"ל שגורס להיפך וא"כ אפ"ל שכן ג"כ גירסת הר"ן ז"ל: שם א"ר הלכה כרשב"ג כו' ור"נ משמי' דרבה אמר אין הלכה כו'. נ"ל דאפ"ל דמשו"ה ל"ק הלכה כת"ק משום דבת"ק חסר פלוגתא דאין יודע לקרות אלא דשמעינן מדרשב"ג ולמסקנא קאי רב נחמן על קרי' וחתימה וכה"ג מצינו ביצה (דף כד) אריה"ש אין הלכה כר"נ ול"ק אין הלכה כת"ק משום דמוקי לה בחסורי מחסרא ועיין ביצה (דף יז) אר"ה אין הלכה כאותו הזוג ברש"י שם ובתוס': שם אר"ח מ"ט דרשב"ג שלא יהו בנות ישראל עגונות. ק"ל דהא בתוס' כתבו לעיל (דף יח) ד"ה רשב"ג דרשב"ג ס"ל כר"א דעדי מסירה כרתי וא"כ למאי צריך כלל עדי חתימה כיון שאין יודעים לחתום ודוחק לומר דגם זה חשיב עיגונא מה שתצטרך את"כ להביא עדי המסירה וגם הא יכולה היא להביאם לב"ד ועיין לעיל (דף יז) בתוס' ד"ה משום פירא ואפ"ל דגיטין הבאים ממה"י צריכין דוקא עדי חתימה: שם אי מהכא הו"א ה"מ בגיטין. רש"י ז"ל פירש משום עיגונא וק"ל למה לא נפרש כפשוטו דהא מ"ט ה"א דפסול בשטרות היינו דוקא לגבות ממשעבדי משום דל"ל קלא אבל בגיטין דעיקרו הוא לגירושין שפיר כשר בכל לשון ואפ"ל דלשון אבל בשאר שטרות לא דחקו לפרש כן דמשמע דבשאר שטרות כלל כלל לא דהל"כ הו"ל לאיפלוגי גם בשאר שטרות בין משעבדי לבני חרי ומ"מ אין זה דיוק כ"כ דהא אפ"ל דמשום דאיירי בגיטין נקט לה בגיטין דוקא:

דף כ ע"א תוס' ד"ה אי משום כריתות כו' תימה דלענין מגילת סוטה משמע כו'. נ"ל די"ל דשאני גבי סוטה דכתיב ועשה לה דבעינן ג"כ מחיקה לשמה א"כ דוקא כשכתב לשם אשה אחרת שוב לא מהני מה שמוחק את"כ לשמה אבל היכא דאיכתיב סתמא שפיר מהני מה שמוחק את"כ לשמה לגלויי גם על הכתיבה כמו גבי טבילה דקאמרינן בחגיגה (דף יז) ושם (דף כ) עודו רגלו במים מחזיק עצמו לכל דבר כיון שעדיין עוסק בטבילה מהני מחשבתו לגלויי ועי' פסחים (דף סג) תוס' ד"ה וסימן שני וע"ש (דף ס) תוס' ד"ה בשתי עבודות וא"ת דליתא ריפא איירי כשכתב סתמא ולכך כשזורק שלא לשמו הוכיח סופו על תחילתו משא"כ בגט כשכתב סתמא כבר נגמר ושוב ליכא מה לאהני: תוס' ד"ה הא בעינן שמו ושמה כו' אע"ג דמתניתין דפרק הזורק כו' משמע "דלרבנן" לא הוה בשינה שמו אלא פסולא דרבנן. עי' במהרש"ל ובמהרש"א ז"ל שדחקו הרבה לפרש וצ"ל דזה "לרבנן" טעות ע"ס וצ"ל כך "משמע דלא הוה בשינה שמו אלא פסולא דרבנן" וה"פ משום דכיון דאוקימנא מתניתין כר"מ ולר"מ לא הוה אלא דרבנן וכדקאמר כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים הולד ממזר משמע ודאי דלא הוה אלא פסול דרבנן אלא דבשינה שמו גם רבנן מודו ומדתני שינה ולא קתני לא כתבו משמע דבלא כתבו כלל כשר ג"כ מדרבנן וע"ש: ע"ב גמרא בעי רמי בר חמא היו מוחזקין בטבלא שהיא שלה וגט כתוב עלי' מהו כו'. צ"ע דהא קי"ל ב"ב (דף מב) דאין לאיש חזקה בנכסי אשתו ולעיל הא פשוט מגודרות דאין להם חזקה דגם הכא אימא מגורשת משום דאין להם חזקה ואע"ג דתנן התם אשה שנתגרשה הרי הן ככל אדם היינו דוקא לאחר גירושין משא"כ כאן דעדיין לא נתגרשה וגם באיבעיא דלעיל ג"כ צ"ע דהא כמו כן קי"ל דאין לה חזקה בנכסי בעלה וא"כ למה לי' לפשוט מהא דגודרות ועיין ב"מ (דף כח): תוס' ד"ה אשה לא ידעה לאקנויי. פירוש בדבר שהוא מחזיר לה ולא גמרה ומקנה לי' כו'. וק"ל מ"ט לא פשיט מהא דקידושין (דף יג) דקאמרינן או שחטף סלע מידה וקדשה מקודשת ואוקימנא בדשדיך ופירש שם הר"ן ז"ל דאמרינן אקנויי אקנה נהלי' ואע"ג דגם שם לא בדעתה שיחזיר לה וי"ל דשה"ה דבקידושין גם אם יקדשנה בסלע מ"מ לא נשאר אצלו החוב של סלע זה דלא איקניתי' נהלי' רק שלא יהא אצלו גוף הסלע גזל אבל מ"מ הא מחויב לשלם לה הסלע אע"פ שמקדשה את"כ בו משא"כ בטבלא דכשהיא נותנת לו בתורת מתנה נותנת לו וכה"ג לא מקנית לי' לגמרי ע"כ שפיר מיבעיא לי'. וכדאיתא בירושלמי אמרה רוצה היא מקודשת וחייב לה סלע ועיין לקמן ד' ל"ב ברש"י והר"ן:

דף כג ע"א תוס' ד"ה עובד כוכבים נמי כו' בני ברית כו'. אפ"ל דנקט הכי דשייך גם לר"ש וכמו שהקשו התוס' לקמן דמנ"ל לר"ש: ע"ב תוס' ד"ה מה כו' משמע דלר"ש לא איצטרכא כו' וא"כ לדידי' מנ"ל כו'. נ"ל דיש לייסב דכל עיקר דין שליחות הא ילפינן מגיטין וקידושין ותרומה וגבייהו הא לא שייך עובד כוכבים דהא אין נוהגין בעובד כוכבים וא"כ ממילא אף דילפינן לכל התורה שליחות מינייהו מ"מ ודאי הא לא עדיפי מינייהו (וכה"ג כתבו התוס' כתובות (דף לא) וב"ק (דף ל) ובשאר מקומות) אבל לרבנן כיון דס"ל דתרומת עובד כוכבים תרומה היא א"כ לדידהו תקשה דהא כיון דילפינן מתרומה ג"כ א"כ גם עובד כוכבים יכול להיות שליח דהא איתא בתרומה דנפשי' וע"כ צריכין אנו ללמוד מקרא דגם אתם משא"כ לר"ש דס"ל דעובד כוכבים ליתא בתרומה דנפשי' וכמ"ש התוס' בד"ה ותנן ובהכי אתי שפיר לעיל (דף יו"ד) מאי דמקשינן והא לאו בני כריתות נינהו ולא פריך והא לאו בני שליחות נינהו אף אי קיימא דבעי שליחות בחתימה כפשטות המשנה עד שיאמר כתוב ולעדים חתומו וכמבואר לעיל (דף כ"ב) ד"ה והא לאו בני דעה נינהו ואפ"ל דהגמרא רצתה להקשות אף לר"ש אליבי' דנפשי' דאי הוו בני כריתות אזי בכל התורה כולה דעובד כוכבים איתא בתורת שליחות ועי' בזה היטב:

דף כד ע"א במשנה יהא מיכן כו' יתר מיכן כו'. צ"ע דהוה מצי למיתני עוד בבא הייט כשאחד אמר הרי את מקודשת מכאן עד לאחר ל' ואחד אמר עד לאחר כ' לריו"ח דאמר בקידושין (דף סא) דקידושין כנן תופסים וכתב לה אחד גט ונמלך ונתן לה בכי דפסול אע"פ דנכתב לשם גירושין דידה:

דף ו ע"א בגמ' אמר רב בבל כא"י לגיטין. נ"ב לכאורה קשה דא"כ למה תני במשנה המביא גט מא"י א"צ לומר הא"ל רבותא יותר דאפילו בבבל א"צ לפי מש"כ התוס' דמימות יכניה ואילך דינם להיות כא"י ועוד דלפירש"י דמדה"י בא למעט בבל א"כ תקשי דיוקא דרישא ודסיפא אהדדי ונראה דלפי מש"כ המהרש"א ז"ל כאן בסוגיא דלכתחילה צריך שיאמר בפני נכתב גם בבבל רק בדיעבד אם לא אמר כשר י"ל דא"ש וברישא דייק מדה"י למעט בבל דבדיעבד כשר ובסיפא תני המביא גם מא"י א"צ. למעט בבל דלכתחילה מיהו צריך: שם רב חנין משתעי רב כהנא אייתי גיטא ולא ידענא אי מסורא לנהרדעא וכו'. נ"ב נראה דיש בזה נפקותא לדינא דאם אייתי מסורא דהוא מקומו של רב ואמר ליה רב דלא צריכה הייט דה"ל לעמוד בפה כתיבת הגט כדי שיאמר את"כ בפני נכתב וא"כ מוכח דאפילו לכתחילה א"צ שיאמר בפני נכתב וכמו בא"י וכ"כ המהרש"א ז"ל בהדיא דאם אייתי מסורא לנהרדעא ע"כ מוכח כן אבל אם נאמר דאייתי מנהרדעא לסורא ובסורא הי' מקום הנתינה י"ל דלא אמר ליה רב רק דאם לא היה בעת הכתיבה ג"כ אינו קפידא בדיעבד אבל לכתחילה י"ל אה"נ דצריך: ברש"י ד"ה מכי אתא וכו' וקבע ישיבה בסוריא וכו'. נ"ב נראה דכוונת רש"י בזה ליישב במה דנקט רב הונא מכי אתא רב לבבל הלא גם שמואל היה לו ישיבה בבבל ולפי פירש"י עיקר הטעם דבבבל מצויין לקיימו הוא בשביל הישיבות שקבעו שם רב ושמואל ולכן כתב רש"י משום דרב קבע ישיבתו בסוריא דהוא תחלה דרב הונא וכדאיתא בספ"ק דסנהדרין ולכן נקט רב ודו"ק: בתוס' ד"ה מכי. וקשה דא"כ מאי פריך ממתני' דמעכו לצפון וכו'. נ"ב ויש לייסב פירש"י דר' ירמיה סבר כרבה דס"ל הטעם דאין בקיאין לשמה ולפי זה המביא גט מחו"ל אף באותה מדינה צריך שיאמר בפני נכתב וא"כ הא דתנן מעכו לצפון ועכו כצפון אפילו באותה מדינה צריך ובבל נמי בכלל וא"כ ש"מ דבבבל אין בקיאין לשמה וקשה בין לרב ובין לשמואל דהא שניהם מודים דבבבל גמירי מימות יכניה ואילך וכמו שפירש"י בעצמו בד"ה וכי ודו"ק. שוב ראיתי להמהרש"א ז"ל שהוצרך לדחוק וליישב דמקשה לפי הס"ד דרבה לית ליה דרבא ע"ש אכן לפי מש"כ א"ש גם לפי המסקנא דמ"מ באותה מדינה בבבל בוודאי לא צריך שיאמר לר"ה ואפילו קודם שנקבעו שם הישיבות ובזה יתיישב ג"כ במה דמסיק לעיל דבמדינה למדינה בא"י גם לרבה א"צ משום דשכיח שלוחי רגלים והו"ל למפרך מיד דא"כ מאי בינייהו וכמו דפריך הש"ס בתר הכי כשמסיק דרבה אית ליה דרבא [וכבר הרגישו התוס' בזה שם בד"ה אלא] ואכן לפי מש"כ ניחא דמ"מ יש נ"מ בינייהו ממדינה למדינה בבבל בזמן המשנה קודם שבא רב לבבל דלרבה א"צ משום דגמירי ולרבא צריך אבל לפי מה דמסיק דרבה אית ליה דרבא וכל היכי דלרבא צריך ה"ע לרבה מקשה שפיר א"כ מאי בינייהו ודו"ק:

דף ט ע"א בגמ' אינו חוזר בעבד משום שילא עליו שם ב"ח. נ"ב לכאורה קשה דהא בלא"ה אינו חוזר בעבד כדי שלא יאמרו דיש שטר שחרור לאחר מיתה וכדאמרי רבה ורבא לקמן דף ע"ג גבי גט אך על ר"נ י"ל דלא ס"ל להא דרבה ורבא אבל על הרמב"ם והטוש"ע ביו"ד סי' רס"ז ובחו"מ סי' ר"נ שהעתיקו טעם זה קשיא דהא הם ז"ל פוסקים כרבא בחו"ע בסי' ק"מ ע"ש ומיהו לר"ת שם לקמן ד' ע"ב דכל הסוגיא שם מיירי בפירש בהדיא היום אם מתי י"ל דבכהם לא שייך גזירה כלל ומיהו מדברי הרמב"ם והטוש"ע משמע דס"ל דלא כר"ת ז"ל [ולקמן דף ע"ג יבואר בע"ה תי' לזה]: שם במשנה שוו למוליך ומביא. נ"ב מה שהזכיר מוליך ברישא ובמשנה קמא תני מביא ברישא נ"ל משום דבאמת לכאורה תמוה דלפי מה דמסיק בגמ' דפסולא דאורייתא לא קתני תקשה לרבה היכי חשיב מוליך ומביא הא מוליך ומביא נמי דאורייתא הוא וכבר הרגישו בתוס' בזה לקמן עמוד ב' ד"ה כי ותי' דחוק ולכן י"ל דמשו"ה הזכיר מוליך ברישא משום דמוליך וודאי אינו אלא מדרבנן וכמו שכתבו התוס' לעיל ד' דלאחר דמסקינן דרבה אית ליה דרבא טעמא דמוליך משום קיום הוא אפי' לרבה ולא משום גזירה דגזרו מוליך אטו מביא וא"כ במוליך לית ביה משום ליתא דאורייתא ואגב מוליך נקט נמי מביא ולכן הקדימה למוליך ברישא ודו"ק: ברש"י למוליך ומביא בפני נכתב. נ"ב מה דלא הזכיר רש"י גם בפני נחתם נראה משום דבגמ' מסיק דמילתא דאיתא בשטרות לא קתני ובפני נחתם נוהג גם בשטרות ולכן פירש"י דהעיקר דחשיב התנא הכא דשוו למוליך ומביא משום בפני נכתב הוא דזה וודאי ליתא בשטרות ודו"ק:

דף טו ע"ב בגמ' מר סבר גזרינן דילמא אתי לאחלופי וכו'. נ"ב לפי פירש"י ותוס' קשה דלא דמי לדלקמן דאמר בד"א וכו' דילמא אתי לאחלופי נמי לא גזר דהתם הוי פירושו דהו"א דלא גזר כלל והכא פירושו דדוקא היכא דאיכא תרי דמעידים על הכתיבה לא גזר וכמו שפירש"י ותוס' להדיא וראיתי להרשב"א ז"ל בחידושיו שנייד משום זה באמת מפי' רש"י ותוס' ופי' דר"י לא גזר כלל אך חזר ודחה זה דא"כ הו"ל לאפלוגי גם ברישא דרישא וא"ת דהה"כ ור' אושעיא דאמר דחלוק היה ר"י גם בראשונה קאי גב לישנא קמא א"כ תקשה מאי בזאת ולא באחרת דקאמר בברייתא ובשאר בנ"ע ועוד קשה ע"ז דא"כ הו"ל להקשות שם בלישנא קמא ולפלוג נמי ר"י ברישא אכן לענ"ד נראה די"ל דל"ק ס"ל כרבה דבעינן בפני נכתב משום לשמה וגם לאחר שלמדו משום גזירה דשמא יחזור הדבר לקלקולו והלכך ברישא דרישא דלא אמר כלל בפני נכתב או דלא אמר בפני נחתם בוודאי פסול דהא מתני' ר"י היא דבעינן תרוייהו לשמה. וכן בסיפא דרישא דכיון דהגט יוצא מתחת עד חתימה ועד הכתיבה הוא איש אחר אינו נאמן כלל לומר בפני נכתב דדוקא לשליח האמינו כבי תרי אבל בסיפא דסיפא דשנים מעידים על הכתיבה שפיר ס"ל לר"י דהכשר דהא איכא שני עדים על הכתיבה ועל החתימה הא מעיד השליח ומשום דאתי לאחלופי לא חייש ר"י ודו"ק:

דף יז ע"א במשנה ביום ונחתם בלילה פסול. נ"ב עי' בב"ש בסי' קכ"ז סק"ב שכ' בשם הרא"ש דאפי' אם נשאת תצא ואפי' יש לו כמה בנים ממנה ע"ש. ונ"ל דהרא"ש ז"ל לשיטתו בס"פ א"נ דמשמע דס"ל כדעת התוס' דבש"ח המוקדמין פסולין לגמרי אפי' לגבות מבנ"ח אבל לדעת הרי"ף והרמב"ם ז"ל דלא פסילי רק לענין משועבדים משום גזירה דשמא יגבה מזמן ראשון א"כ נראה דבגט נמי לא גרע מגט שאין בו זמן דקיי"ל דאם ניסאת הוולד כשר ולא תצא. שוב ראיתי בס' בית מאיר שם בסי' קכ"ז סק"ב שהאריך לתמוה שם לשיטת ריב"ן בתוס' בב"מ [דף ע"ב] דלר"ל שם אפי' לר"מ כשר לגבות מבנ"ח וא"כ למה הכא הגט פסול ומש"כ לק"מ דגבי גט שאני דהא אומר היה ר"מ דכל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר וכיון שהקדים הזמן אין לך משנה כזו ולא עדיף מאין בו זמן דג"כ הולד ממזר אליבא דר"מ:

דף יט ע"א במשנה על קרן של פרה ונותן לה את הפרה. נ"ב מה דנקט קרן של פרה דוקא נ"ל דקמ"ל בזה דלא נימא דקרן של פרה פסול לכתוב עליו את הגט משום דמתחזי כשנים ושלשה ספרים וכמו דפסלינן בשופר מה"ט וכמו דאיתא בר"ה כ"ו קמ"ל דכשר וטעם החילוק נראה לי דהתם שם שופר עליו מיד דשופר הוא מלשון שפופרת ולכן אינו מועיל מה דנתחבר את"כ אבל גבי גט כל זמן דלא נכתב עליו אין שם ספר עליו ובפרט בקרן של פרה דאינו עומד לכתיבה כלל וכשנכתב עליו כבר מחובר הוא ושוב מצאתי בעז"ה בשו"ת בית אפרים חלק או"ח סי' ב' שתי' כן והעלה מזה דאם תפר שני ניירות קודם כתיבה מקרי ספר אחד וכשר ע"ש. וכן משמע קצת בתוס' סוטה דף י"ח ד"ה כתבה [וע' בשו"ת חת"ס חלק או"ח סי' ה' מה שהאריך בנידון מזוזה וגט שכתבן בשתי עורות ותפרן יחד] ועוד י"ל דמתני' אתיא כר' יוסי שם בר"ה דמכשיר באמת בקרן של פרה משום דכיון דמחוברי אהדדי חד הוא ומה דפסל ת"ק שם לקרן של פרה היינו משום שנקרא קרן וראיה לזה דלא הוזכר במשנה שם לטעמא דמתחזי כשנים ושלשה שופרות והיינו משום דרבינו הקדוש ס"ל בהך סברא כר"י דלא מקרי שני שופרות וכמו דתני הכא ולפיכך הוצרך לפסול שם מטעם דנקרא קרן ודו"ק: ע"ב בגמ' ת"ש דאמר ר"ל הגודרות אין להם חזקה. נ"ב יש להסתפק בהיו מוחזקים בפרה שהיא שלו וגט כתוב על הקרן והרי היא יוצאה מתחת ידה מהו דע"ז אין לפשוט מגודרות דהאי התם דאין כאן אלא הוכחה אחת משא"כ בנד"ד דאיכא נמי הוכחה דגט כתוב עליה ומוכח שהוא שלה ועי' בתוס' כאן ד"ה ת"ש ודו"ק ובחידושי הארכתי בזה:

דף כב ע"ב בגמ' אמר ר"א לא הכשיר ר"א אלא בגיטין וכו'. נ"ב נ"ל טעם מחלוקתם דר"א ור' יוחנן דר"א ס"ל דעדות שבשטר הוא מה"ת וכדאיתא לקמן ל"ו ואתא ירמיה ואסמכיה אקרא והלכך אף בדבר שיכול להזדייף כשר ע"י עדי מסירה דהא ראוי לגבות בו לאלתר אבל ר"י סבר דהוא מדרבנן מפני תיקון העולם וכדאמרינן לקמן ל"ו אליבא דר' אליעזר וכ"ה דעת הרמב"ם באמת והא דמקשה לקמן דהוא דאורייתא היינו לר"מ והלכך בכתב שיכול להזדייף כיון שאינו ראוי להתקיים הרי אין בשטר זה תיקון העולם דהא אם מייתי עדי מסירה לא יועיל כלום וכל עיקר התקנה הוא דילמא מייתי עדים והלכך אינו שטר כלל ודו"ק:

דף כד ע"ב בגמ' חלוצה פסולה ופוסלתה מן האחין. נ"ב יש להסתפק אם נפסלת מן הכהונה נמי דאפשר דכיון דחלוצה לכהן אינו אלא מדרבנן אפשר דלא גזרו רק בחלוצה גמורה אבל בחליצה פסולה אפשר דהוי כתנאי מדרבנן ומיהו לפי מה שהעלה בשו"ת שאג"א החדשות בסי' ב' דריח הגט פסולה לכהונה מה"ת א"כ פשוט דריח חליצה פסולה מדרבנן וחליצה פסולה לא גריע מריח חליצה וק"ל:

דף כח ע"א במשנה בת ישראל הנשואה לכהן וכו' אוכלת בתרומה וכו'. נ"ב וכאן לא הזכיר זקן או חולה ונראה דהנה התוס' ביומא דף נה ע"ב ד"ה והתנן כתבו דגבי תרומה אפי' בזקן שהגיע לגבורות לא חיישינן למיתה דדוקא לענין גט חיישינן משום חומרא דא"א וכתב המ"ל בפ"ד מהל' פסוה"מ הל' י"ד דה"ה גוסס דגוסס וזקן שהגיע לגבורות בחדא מחתא מתיכנו רבא וא"כ י"ל דברישא דתני זקן סתמא וחולה בעי למעט זקן שהגיע לגבורות וגוסס אבל לגבי תרומה דאין חילוק תני סתמא דאוכלת בתרומה ואף לפי מה דמסיק שם המ"ל דבגוסס לא מ"מ בזקן שהגיע לגבורות מיתה מותר והא דהוצרך הש"ס לעשות צריכותא דלמה תני נמי דין דתרומה היינו לפי מה דמסיק דתיובתא דרבא. ולאביי דאוקים למתני' כר"מ י"ל להיפך דגבי תרומה בחמת בתולה חיישינן למיתה דהא ר"מ חייש למיעוטא ודוקא גבי עיגונא הקילו ודו"ק:

דף ל ע"ב בגמ' שירשו קרקע ולא שירשו כספים. נ"ב עי' תוס' דהסיפא קאי בהלוה לפני ב"ד ואכן הרמב"ם והטע"ב והרשב"א בחידושיו פירשו דהרישא קאי דבירשו כספים כיון דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבע"ח הוו להו כאדם דעלמא ואינו מועיל מה שנוטל מהם רשות אבל בהלוה בפני ב"ד לא צריך נטילת רשות כלל דהא יכול להפריש אפי' על עניי עולם ואין נ"מ כלל בין ירשו קרקע לירשו כספים ודברי התוס' צ"ע ואולי דס"ל דרבי פליג על הי"א וס"ל דאינו יכול להפריש על עניי עולם ובחידושי הארכתי בזה בעז"ה: ברש"י ד"ה שירשו קרקע שעליהם מוטל המלוה לפרוע וכו'. נ"ב עי' בבעה"ת בשער ס"ה שכ' בשם רש"י ז"ל כאן דהטעם דירשו כספים לא משום דמלוה ע"פ הוא והוציא מזה דתקנת הגאונים ז"ל דתקנו דמטלטלי דיתמי משתעבדי לא היה רק במלוה בשטר והובא בב"י חו"מ בסי' ק"ז אות טו. והנה ברש"י שלפנינו ליתא זה ואכן גירסא זו תמוה דמאי שייך לחלק במטלטלי דיתמי בין מלוה בשטר למלוה ע"פ הא מטלטלי לאו בני שעבוד נינהו ואי משום דמלוה על היתומים לפרוע חובת אביהן הא זה שייך גם במלוה ע"פ וגם מה שהוציא מזה לענין תקנת הגאונים ז"ל תמוה דהא רש"י מיירי לפי דין התלמוד ובחידושי הארכתי בזה:

דף לא ע"ב בתוס' ד"ה בקידוש. וי"ל דאמר התם דעל התקופה לבד אין מעברין. נ"ב ובפשיטות יש לייסב דמיירי בשני רעבון או במוצאי שביעית דאז אין מעברין ואף אם השנה צריכה להתעבר מפני האביב והתקופה וכדאיתא בסנהדרין ד' י"ב ואולי דהתוס' ס"ל כדעת הרמב"ם בפ"ד מהל' קידוש החודש דהא אין מעברין בשני רעבון וכיוצא היינו אם היתה צריכה מפני הדרכים והגשרים וכו' אבל מחמת אביב והתקופה מעברין ועי' בס' ראשית ביכורים למר אחי הגאון זצ"ל דף נ"ב מש"כ בזה:

דף לו ע"א ברש"י ד"ה לר"א. והאי קרא עצה טובה קמ"ל. נ"ב ור"ג הוסיף דמחוייב להחתים עדים בגט ובשטרות כ"כ הש"ך בחו"מ סי' כ"ח ואמנם הרא"ש ז"ל כתב דגם ר"ג נמי לא תיקן רק מגד עצה טובה ואיש הוגה וכ"כ התוס' לעיל דף ג' ע"ב ד"ה ר"א וכ"כ הרשב"א בחידושיו כאן ולפי דבריהם צ"ע דמאי הוסיף ר"ג אתקנת ירמיה ונראה דהם לא גרסי במתני' והעדים בוא"ו רק העדים וכגי' ר"ת ז"ל כאן בתוס' ד"ה והעדים ולא קאי באמת אר"ג רק הוא תקנה קדומה מימי ירמיה והא דאמר בגמ' תקינו רבנן י"ל דקאי אירמיה ובית דינו דאינהו נמי קרי רבנן וכדאיתא בסנהדרין צ"ג ורבנן היכי הוי אלו וקאי אחנניה מישאל ועזריה ע"ש וכן לר' רב יוסף דמפרש דתקנו שיהו מפרשין שמותיהן ג"כ הוא תקנה קדומה וכמו דתני בברייתא בבריא אמר ר"ג תקנה גדולה התקינו וכמו שכתבו התוספות ודו"ק: ע"ב בגמ' מאי עולבנא ליסנא דהוצאה הוא וכו'. נ"ב נ"ל דזה היה יודע דעולב לשון הוצאות הוא וכן נעלב היינו שמקבל חרפה ובזיון מאחרים דהא זה שמעינן מלישנא דברייתא דהנעלבין ואינן עולבין וכו' אבל עולבנא דהוא לשון בזיון מסתפקא ליה או לשון הוצאות הוא או דלשון חרפה הוא וכמש"כ המהרש"א ז"ל דרך ניחותא ר"ת

דף כח ע"ב תוס' ד"ה וכא כו' וליכא לאוקמי בסוף דכא קתני זכה. עיין זבחים (דף ח"ט) זבחים ולא מנחות זבחים ולא עופות ועיין תוס' בחגיגה (דף ז) :

דף ל ע"א רש"י ד"ה אותו השבט שהקרוב להם כאותו השבט ראוי ליורשם. ק"ל דהא משכחת לה בכהן שיש לו בן חלל וממזר שאין יכול להפריש עליו ומ"מ קי"ל ביבמות (דף כב) דיורשו ודוחק לומר דלענין כהונה יורשו קרובו ממשפחתו הראוי לכהונה ואפ"ל דמילתא דלא שכיחא היא : ע"ב תוס' ד"ה א"נ כו' אלא בשביל עניי ישראל מפריש בכ"מ שהן ע"כ הם מדברי רש"י ז"ל אבל להתוס' לכו"ע אינו מפריש אלא בשביל עניי אותה העיר ועי' במהר"ם ז"ל שנראה מדבריו שהבין דהוא סיום דברי התוס' ודבריו תמוהים ואולי דמ"ם יש בדבריו ומקבה לפירוש התוס' דלימא דהכא פליגי ר' אחי ורבנן ועדיין צל"ע בדבריו : תוס' ד"ה וכמעשה דקטינא. אע"ג דאמר התם כו'. לפי מש"כ שם דאיירי בהניה להם אביהם מטלטלי נ"ל גם כאן דהניח להם כספים לבד הקרקעות : תוס' ד"ה בילך כו' וקשה לר"י דלאחר שמכרו איך יוכל לעשותו ט'. כמהרש"א ז"ל הקשה דהא בע"א אמרו דכהן בבעה"ב יכול להזור בו ונדחק הרבה בתירוצו. וק"ל דהא לעיל פ"ק דיכול לחזור בו משום דדבר שלבל"ע הוא מבח"כ הכא דהמעשר בעולם הוא ולבעה"ב קנה לי' רשותו ואף שעדיין לא בא ליד הכהן הרי כבר תירצו לעיל בגמרא ועי' ב"מ (דף מט) :

דף לב ע"א תוס' ד"ה מבוטלת היא כו' ור"י אומר שיש ליישב כאן גירסא דבריאות כו' דטוב לו שיתבטל הגט וטוב לו שלא יתבטל המתנה כו'. ק"ל דהא להדיא אמר אביי בתמורה (דף כו) איפכא והכי איתא התם אמר אביי תחת משכחת לה ליכא דהתפיסי וליכא דאחולי הלכך גבי קדשי מנחת דעבדי תמורה ליכא דהתפוס הוא כו' והתם הא כוודאי טוב לו שלא יתפוס בתמורה כי היכי דלא לילקי וגם שלא יתפסו שניהם בקדושה ואעפ"כ תזינא דכוונתו ליכא דמהני והאי בלשון חלול לא חל כלל גבי קדשים תמימים אמרינן דכוונתו ליכא דהתפוסי ולוקה ועכ"ל צריכין אנו ליישב קצת על דרך הדוחק דהתם לאו בלשון כנ"א תלוי אלא בלשון סמקרא ורש"י ז"ל פירש התם מסרן הכתוב לחכמים וצ"ע מאי שייך כאן מסרן דבר התלוי בלשון ועיין בר"ן ריש נדרים :

דף לג ע"א תוס' ד"ה והפקיעינהו ט' דאל"כ נזיר שהיה שותה יין או מטמא למתים כו'. נ"ל דהא דמייתי התוס' היה מטמא אע"ג דלא מקשי רק מהא' שותה יין משום דהוה מצי לאוקמי בנזיר שמשון דאין לו התרה אבל נזיר שמשון הא קי"ל דמטמא למתים עוד היה אפשר לאוקמא בהאי מילה וכמו הי"א דם"ל דצריך לשאול גם הבעל על הקמתו וכדאיתא ביו"ד ע"כ שולרכו להביא ג"כ הא דמטמא למתים וכדאיתא נדרים (דף פד) ודילמא מיין דהא"ת לא לערא מפר לה אבל טומאה דלית לה לערא לא מפר לה וא"כ הו"א דגם הקמתו לא הוי הקמה וא"כ לא צריכה לשאולו אבל אם היה צריך ג"כ לשאול על הקמתו אין זה קרוי התראת ספק אלא מה שיכול בעצמו לעשות מבא"כ מה שתלוי בדעת אחרים ועיו"ש ובמסקנא דנדרים שם : ע"ב גמרא דילמא כריב"ק ס"ל. עיין כתובות (דף כו) דהכא בנאמנין לעדות קא מיפלגי ועיין סנהדרין (דף ל) דמודה ריב"ק לר' נתן וא"כ נ"ל די"ל דהכי מחולקין כאן דמאן דס"ל התם דריב"ק ור"י ס"ל דהדדי א"כ אפשר דרשב"ג ס"ל כריב"ק מבא"כ לריו"ח דס"ל דר"נ לא מודה לריב"ק א"כ הא מדהתם בכתובות אשמועינן רשב"ג דמצטרפין בזה"ז כרבי נתן משמע דלא ס"ל כריב"ק. וא"כ הא שפיר קאמר הכי נמי מסתברא :

דף לז ע"א רש"י ד"ה אלא על הקרקע מה שנכנס כתובות נ"א ט"ס הוא ונ"ל לעיל דף ל' ע"ב ע"ש :

דף לט ע"ב תוס' ד"ה משום כו' ול"א הואיל דכלי ש"פ קני כ"ש פירי שוה אלף זוז. נ"ע דהא בקידושין איתא קונין בכלי אע"פ שאין בו ש"פ שם (דף יג) ואפ"ל דהתוס' דהכא אזלא אליבי' דמ"ד בכליו של מקנה ולדידי' אפשר דצריך ש"פ דהא כל הטעם דקונה הוא משום דבהאי הנאה דקא מקבל מיניה וא"כ הא דווקא צריך לש"פ דיתהנה :

דף מ ע"א גמרא הב"ע דא"ל לאי בו והתקדשי בו רמ"ס כו'. ק"ל דהא לעיל (דף ט) קאמרינן אר"א ה"ט משום דלאו כרות גיטא הוא ופירש הרי"ף ז"ל דכיון דיש להאדון זכות באותו השטר לאו גיטא הוא והרא"ש ז"ל פירש משום דבלשון שמשחרר אין לסיות להאדון שום זכות ועי' בר"ן וברא"ש ז"ל וא"כ היאך יכולה להיות בכאן משוחררת בלשון הרי את מקודשת לי דהא יש להאדון זכות בשטר ובלשון : ע"ב גמרא האומר עשיתי פלוני עבדי בן חורין כו' תייבינן שמה זיכה לו ע"י אחר כו' האומר נתתי שדה כו' חייבינן כו'. נ"ל די"ל דאיצטריך תרווייהו משום דהא רישא ע"כ לא אתיא כר"מ דס"ל לעיל (דף יח) דחוב הוא לעבד : שם רש"י ד"ה אריו"ח האי האומר דקתני כותב הוא כו'. אע"ג דכה"ג מלינו כתובות (דף פג) הכותב לאשתו ותני ר"ח האומר לאשתו וכן שם (דף קב) וקרי תנא לאמירה כתיבה וה"ה הכא לכתיבה אמירה בכ"ז להי"א שכפרש"י לא ניחא ליה לפרש כן משום דקי"ל דהוכ"ל אריו"ת הכותב וכליבנא דהתם : תוס' ד"ה וכתיב כו' והפקירו ב"ד תבואה של התינוק ונתנו לאפוטרופוס שיוכל לתרום. ק"ל דא"כ ל"ל לעשרם כלל כיון דקי"ל דהפקר פטור מן המעשר גם ק"ל דהא בב"מ (דף פח) כתבו התוס' דלקוח פטור מן המעשר מה"ת וחיובו הוא רק מדרבנן וא"כ הכא למה צריך לאעשורי כלל כיון דקי"ל דקטן אוכל נבלות באיסורא דרבנן א"צ להפרישו ועיין לקמן (דף נה) בתוס' ד"ה ועל הקטנה ובנ"י שם ועי' ב"ק (דף כח) ובב"מ (דף כה) ודוחק לומר דלא הפקירו אלא שיעור המעשר ומשום דקי"ל נדרים (דף לו) דתורם משלו על תבירו א"צ דעת בעלים ע"ש וגם אכתי הוה ליה מן הפטור על החיוב ועי' בפיאה דמירח והא"כ הפקיר הייב ועיין שם :

דף מא ע"א תוס' ד"ה ליסא שפחה אינו יכול כו' וא"ת וליתי עשה דפ"ו ולידחי לאו דלא יהיה קדש. נ"ל דאפשר היה לומר דכיון דהעשה היא על תציו שהוא בן חורין והלאו הוא על תציו העבד דאינו מצווה על פ"ו ועי' ד"ה לא תוהו וא"כ לא שייך לומר דליתי עשה ולידחי ל"ת כיון דהוה כעין תרי : ע"ב גמ' אלא גרבה ריבא ד"ה וסיפא רבי. ק"ל דהא לעיל (דף לט:) קאמרינן דרש"א משום ר"ע אורעה כל הפרשה ללא תופסה לומר לך שטר גומר בה ולא כסף וא"כ ממילא אינו יוצא חציו אף בשטר דהא ע"כ לא אמרינן דבשטר יוצא חציו אלא משום דאיתקש לכסף מה כסף בין כולו בין חציו אף בשטר כן הא בלא ההיקש הוה ילפינן בג"ש לה לה מאשה דדוקא כולו ולא חציו : שם רש"י ד"ה דכו"ע כו' דא"א דן ג"ש מעצמו איהי עדיפא מהיקש. משמע דס"ל לרש"י ז"ל דכל המדות חוץ מג"ש אדם דן מעצמו וק"ל דבסוכה (דף לא) בותר א"ע בכאן ועי"ש בתוס' ד"ה ור"י סבר ודוחק לומר דדוקא לר"י מפרש רש"י שם הכי ופליגי בהא ר"י ורבנן : שם תוס' ד"ה כופין כו' וא"ת וכי אומרים לו לאדם חטא כו'. וי"ל דאפ"ל דכיון דעובד א"ע ג"כ יום אחד א"כ לא קאי ע"ז לעולם תעבודו דהא אינו מחויב לעובדו לעולם וגם אפ"ל בשלמא בעבד שייך לעולם דהא בניו ובני בניו משועבדים לו לעולם מבא"כ בחצי עבד שאינו ראוי לבנים כיון דאינו יכול ליקח שפחה : שם תוס' ד"ה מה לאשה כו'. נ"ל דנ"ל מהוסף וה"ג אע"פ דג"ש מופנה הוא מ"מ כיון דילפינן מינה מילי טובא והיכא למיפרך פרכינן לה משום סקישא ועי' ב"מ (דף קיד) שכתבו ג"כ כה"ג :

דף מב ע"א תוס' ד"ה יוס של רבו כו' נ"מ אף למשנה אחרונה ט'. ק"ל דלמה להו לדחוקי לימא דנ"מ כגון שהוא סריס אדם שאינו ראוי להוליד וא"כ גם ב"ש מודים שאין כופין לשחררו או שכבר היו לו בנים ואע"ג דאמרינן יבמות (דף סב) הכל מודים בעבד שלא קיים פ"ו מ"מ קיים שבת וכדאמרינן לעיל ליסא שפחה אינו יכול משמע דאם קיים שבת כ"ד תו לא כפינן לשחררו ועי"ש ביבמות דשבת שגי בבן אחד או בבת אחת דקאמרינן התם טעמא דר' נתן לשבת בעינן והא איכא ונ"ע בחגיגה (דף ג) דקאמר כאן כמשנה ראשונה כאן כמשנה אחרונה וג"כ הא אפשר לאוקמי תרווייהו כמשנה אחרונה אלא דמיירי בגווני דאמרינן עכ"ה : ע"ב רש"י ד"ה פירות דקל כו' דפליגי בה ר"ה ור"נ אליבא דר"מ. ק"ל דהא בהדיא אמרינן ביבמות רב הונא כרב כו' ור' כר"מ כו'. משמע דבהא פליגי דרב הונא ס"ל כר"מ ורב נחמן ס"ל כחכמים ולא דפליגי אליבא דר"מ

דף מג ע"א רש"י ד"ה ועוד כו' אבל בכופר של בן חורין כתיב והמית איש או אשה. בב"ק (דף מב) קאמרינן דמוהמית אי אפשר למילף דה"א כשאמדוהו ג"כ חייב לשלם כופר אלא מדכתיב והשור יסקל ואח"כ כופר עש"ה בסוגיא : ע"ב תוס' ד"ה אבל כו' דקנו לה קנס ולדות. ק"ל דמאי שייך ולדות גבי עבד דממ"נ אם נשא ישראלית הא הולד שייך לה ואם שפחה נשא הא בכ"ז שייכי לה עיין יבמות (דף סב) ועיין מש"כ לעיל (דף מא) בתוס' ד"ה כופין ואפ"ל דכוונתם להא דקידושין (דף טו) וכי עובדו ביום ובלילה אלא שרבו מוסר לו שפחה כנענית :

דף מד ע"ב תוס' ד"ה שנתקוולה פירש ר"ת ז"ל קולין התלושין. בדיבור הקודם ד"ה נטייבה כתבו בשם ר"ת נטייבה תרש חרישה יתירה וברא"ש פ"ד דשביעית הביא ירושלמי ת"א נתקוולה נטל הקולים ות"א חרישה ומותיב ע"ז היינו נטיבה ומתרץ חרישה יתירה משמע דלמ"ד נטלו הקולין ל"ל למימר נטייבה חרישה יתירה אלא כפשוטו חרישה חדא וכה"ג הקשה שם רעק"א ז"ל על הרע"ב ובאמת דברי הרע"ב לקוחים מפירוש התוס' דכאן בשם ר"ת וע"ש בפירוש הרא"ש ז"ל :

דף מה ע"ב גמ' ס"ת שכתב עובד כוכבים אמרי לה יגנז ואמרי לה קורין בה. הר"ן ז"ל כתב דלפי גירסתנו צריכין לפסוק דקורין בו כלישנא בתרא ולפי גירסת הרי"ף ז"ל להיפך ע"ש וק"ל מהא דאמרינן לעיל פסים מהא תדא גר תושב הרי הוא כעובד כוכבים כותי וישראל מומר אמרי לה כעובד כוכבים ואמרי לה כישראל ולדברי הר"ן ז"ל הא אינו פושט חדא רק תלתא היינו ג"ת וכותי וישראל מומר ועיין חולין כה"ג גבי כבד (דף מו) ואפ"ל דכללא דהר"ן ז"ל לא קאי אלא בסתמא דגמרא אבל לא בברייתא וי"ל דיש לומר דזהו הוא כוונת רש"י ז"ל שפירש בד"ה פשוט מהא „מתניתא" חדא מהנך בעיא : במשנה רמ"א כו' ושא"ל חקירת חכם יחזיר. נ"ל דמוכיח דבנדרים (דף פז) קאמרינן יודע אני שיש נדרים אבל איני יודע שזה נדר רבי מאיר אומר לא יפר וחכ"א יפר וא"כ הא ר"מ לביטתו אזיל ועיין לקמן (דף מו) דר"י גופי' בא"ל כרבי מאיר ס"ל ועבז"ה :

דף מז ע"א תוס' ד"ה א"ר כו' מזוזה חובת הדר הוא כו'. נ"ל דיש ליישב דגבי תרומות ומעשרות כיון שכבר נתחייבה התבואה במעשרות וא"כ הא כשהעובד כוכבים אוכל אותו מפקיע הותם מבא"כ גבי מזוזה כיון דחובת הדר היא ממילא לא נתחייב הבית כלל במזוזה : ע"ב גמ' ה"נ בסוריא וקסבר כיבוש כו'. רש"י ז"ל פי' לעיל דמעשר דידיה דרבנן היא וק"ל דהא בעירובין (דף לז) קאמרינן ומאן האי תנא דבדרבנן לית לי' ברירה דהמתי' לא מייתי מהכא דרבי לית לי' ברירה בדרבנן ודוחק לומר דסוגיא דשם אזלא אליבא דר"א וגם אי הוה אזלא הסוגיא אליבא דר"א הוה לן למפסק כר"א והרמב"ם ז"ל פסק כרבה דאין קנין ואפ"ל דסוגיא דשם לא דריש אלא דבעינן עירוב דל"ל עיקר מה"ת וכדאיתא לקמן (דף סה) גבי שתופי מבואות דנקרא אין לו עיקר מה"ת וכה"ג עירובי תחומין ל"מ למאן דס"ל דליכא תחומין מה"ת כלל אפי' חוץ לי"ב פרסאות אלא אפילו למאן דס"ל דחוץ לי"ב פרסאות מ"ס מ"מ עירובין ל"ל עיקר וע"ש בתוס' ד"ה מאן האי תנא :

דף מח ע"א גמרא א"ר קרא ומתניתא מסייע ליה לר"ל. לכאורה קשה למה לא קא מקשה מקודם לריו"ח מהא מתניתא גופיה ובב"ב להתוס' בד"ה אי לאו דפסק בהא כר' יוחנן ואפ"ל משום דריו"ח מוקי נכסים כר"מ דס"ל דמת הביו וא"כ הקדיבה נמי צריך קרא ומתניתא הוה מוקים לה כר"י ור"ש ול"ל דהויא דרבנן : ע"ב גמרא דאורייתא היא דכתיב מיטב כו'. נ"ל דאע"ג דהאי קרא גבי שן ורגל כתיב אפ"ל דפריך דהא כולהו תנ"ש נפקי כדאיתא בב"ק וגם י"ל דהא כולהו נזקין בחדא כיילינהו ע"כ פריך שפיר גבי שן ורגל לא בעי כלל תקון העולם : שם רש"י ד"ה שמניא וכו' ודאורייתא היא ב"ק מי בע"ד כו'. נ"ע דהתם מסקינן דמסברא להודיה ידענו זה :

דף נ ע"ב תוס' ד"ה גובה כו' וד"ה דימה למתניתין דפ' מש"ג ונראה שיש לחלק. ק"ל דכאן משמע דבמתני' דכתובות אין חולקין לפי מעות ושם מבואר בתוס' דר"ת פסק גם שם לפי מעות אלא שהתוס' כתבו שם דיש לחלק דשם גבי בעבוד כולם שוה ע"ש וא"כ קשה ר"ת אדר"ת ואפשר דבחדא נ"ל ר"ת : שם תוס' ד"ה בב"ע בב"ח ומהכא משמע דבע"ח מאוחר שקדם וגבה כו'. נ"ל דיש לומר דהכא איירי דליכא שטרא כדמסיק וא"כ ליכא למ"ל מה שגבה גבה דהא מינה ידעינן דהייב לו ומשמע מהגמרא דגם עדים ליכא דהא אי איכא עדים ניחזי עדים מאי קאמרי באיזה זמן ונ"ל דראיית התוס' היא מס"ד שגמרא וע"כ כתבו „משמע" דבאמת מס"ד ליכא כ"ב כתיב דהא אפ"ל דעדיפא מינה קא מקשה :

ענוה ושפלות דהיו יכולים להקן לגבות לף שלא בפרוזבול רק שלא כחזיקו עלמם לחשובים וגדולים ולא רלו להקל כ"כ לגבות שלא בפרוזבול ע"ש [וזה שאמר שמואל אי איישר חיליה אבטלינהו י"ל דר"ל לסיפך דיתקן שיוכל לגבות אף שלא בפרוזבול ודו"ק] וזהו דהולך נסבית ראיה משלא ולא מהברייתא דהנעלבין ודו"ק :

דף לו ע"א לא לריכא דמנח אסיכי. ונרשם בעין משפט מיי' בפ"ט מהל' שמיטה הלכה י"ט. נ"ב ליין זה שלא במשפט הוא כי הרמב"ם לא הביא בהלכותיו לדין זה כלל וכלל רק בטור ובשו"ע חו"מ סי' ס"ז הביאו וטעם השמועה נ"ל דהא באמת בעלין נקוב מונח ע"ג יתידות אם נחשב כקרקע הוא פלוגתא דר' זירא ורבא לעיל דף ז' דלר' זירא שם לרבנן דינו כקרקע כמו עפר הבא בספינה ולרבא שם אפי' לרבנן י"ל דהוי כתלוש וא"כ פשוט די"ל דהרמב"ם לא עתו אזיל דפסק בפ"ח מהל' שבת הלכה ד' כאביי בשבת דף פ"ה דהאי פרפיסא דמנח אארעא והניתו ע"ג יתידות חייב משום תולש ונראה מד' הכ"מ שם דלהרמב"ם חייב חטאת ממש [ודלא כפירש"י שם] וא"כ מוכח דס"ל דאם הניתו ע"ג יתידות נעשה כתלוש וכסברת רבא לעיל וא"כ לא משכחת לה לדינו של הלל כלל וכלל דמ"מ אם מנח אארעא בלא"ה כותבין פרוזבול משום מקומו ואפילו אם הוא עלין שאינו נקוב דלא גרע מהאילו מקום לתנור וכירים דכותבין עליו פרוזבול ואם מנח אסיכי הוי כתלוש ואין כותבין עליו פרוזבול באמת וברייתא דהלל אתיא כר' זירא אליבא דרבנן אבל הטור והשו"ע מפרשים להסוגיא דשבת כפירש"י דחייב משום תולש מדרבנן אבל באמת דינו כקרקע וכסברת ר' זירא ושפיר פוסקים כהך ברייתא דהלל דאפי' אם מונח אסיכי כותבין עליו פרוזבול וזה נראה לי כפתור ופרח בעז"ה [ושוב אחר זמן רב מאוד מלאתי קלת מזה בס' בית דוד להגאון החמיתי מו"ה דוד טעביל ז"ל מק"ק מינסק בסי' א' ות"ל שכוונתי לדעת הגדול]: ע"ב בגמ' אמר רבה והלי ליה כו'. נ"ב מד' בעה"ת בשער מ"ה נראה דלא גרס עד דאמר ככי רק ותלי לי' בלבד ופי' דהמלוה אין לו להכניע המעות מיד אלא הולה ומעמיד המעות לפניו שיחזירם במלות שמיטה כדי שלא יהא נראה שלא גמר בלבו להשמיט עכ"ל וכן פירש הראב"ד ז"ל בס' תמים דעים [ונדפס כעת בספרי הרי"ף החדשים בדפוס ראם] ומה שהקשה בס' ג"ת שם היאך יתכן לפי זה מעשה דאבא בר מרתא דשקיל מיניה רבה מיד ולא מליט דתלי ליה והיאך לא עבד כשמעתתיה ע"ש הנה כבר העיר בזה הראב"ד ז"ל בעלמו שם ותי' דבימי רבה הו לא נהג שמיטת כספים רק מלד מדת חסידות וע"ש טעמו ונימוקו ומיהו הרמב"ן ז"ל בספר הזכות חולק עליו והרבה עפי דעתו נוטה דהלכה כרבנן דפליגי עליה דרבי דלא תליא בשמיטת קרקע כלל ונוהג מה"ת ע"ש בארוכה :

דף מ ע"ב בתוס' ד"ה הודאה. בנותן לא אמרינן הכי וכו'. נ"ב לכאורה בלא"ה לק"מ דמ"מ הוי הודאה כנגד הודאה ומעמידין הקרקע בחזקת הנותן וכן כתב באמת הרשב"א בחידושיו כאן ואולי דהוצרכו לסברת הנותן מוטה בהודאתו דאל"ה היה מועיל תפיסה כמו בתרי ותרי וכמו שמבואר ברש"י ותוס' בכתובות דף כ' ע"א ומלשון הגמ' כאן משמע דלא קנה המקבל כלל ולא מהני תפיסה ולכן הוצרכו לומר דהודאת הנותן לא מקרי הודאה כלל ובחידושי הארכתי בזה בעז"ה ודו"ק :

דף מג ע"א בגמ' אלא אמר רבה ראוי ליטול ואין לו. נ"ב כעין זה בב"ק דף ל"ט ע"ב :

דף מה ע"ב בתוס' ד"ה כל. מכאן אומר ר"ת דאין אשה אוגדת לולב וכו'. נ"ב לכאורה צ"ע דהא אנן קי"ל כרבנן דלולב א"צ אגד רק למצוה בעלמא משום זה אלי ואנוהו ומהיכי תיתי נימא דאסור ע"י אשה ועי' בשו"ע באו"ח סי' ל"ג סעיף ד' דלשתוג' עור הבתים כשר ע"י עובד כוכבים ואף דמצוה לשחרן משום זה אלי ואנוהו ואולי דר"ת חולק גם בזה משום דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון ובחידושי הארכתי בזה בעז"ה :

דף מו ע"א בגמ' אבל אין קנין וכו' לתפור בורות וכו' שנאמר לה' הארץ ומלואה. נ"ב בדברי הרמב"ן בספר המלות בלאוין רכ"ז הגי' שנאמר כי לי הארץ וגי' זו נ"ל נכון יותר ודו"ק ועי' במהר"ם שי"ף כאן דלא כ"כ ול"ע בזה :

דף נב ע"א בגמ' ולוקחין להם ס"ת תפילין ומזוזות וכו'. נ"ב מכאן קשה לי על דעת בעל העיטור ז"ל שהובא בשו"ע או"ח סי' ל"ז דהינוך דתפילין אינו אלא מבן י"ג שנה ואילך והא לא צריכי לאפוטרופוס ואולי דכל זמן דלא הביאו ב' שערות עדיין קטנים הם וצריכי לאפוטרופוס וצ"ע בזה : שם ברש"י במשנה ד"ה שבמכו וכין למר וכין למר מפני תיקון העולם הוא. נ"ב נ"ל דכוונת רש"י ז"ל ליישב מה דסמך התנא דין זה למשניות הקודמות דמיירי הכל בדברים שתקנו מפני תקון העולם ולכן פירש"י דזה נמי מפני תיקון העולם הוא דתקנו בבי' פוטרופוס א"ל שבועה דאל"ה ממנעי ולא עבדי ונראה דרש"י ז"ל סובר דגם בטענת וודאי א"ל שבועה וכמו במוכא מניה דאינו נשבע כלל ודלא כדעת הרי"ף והרמב"ם דס"ל דבטענת וודאי צריך האפוטרופוס לשבע ובחידושי הארכתי בזה בעז"ה :

דף נג ע"ב בגמ' ששקל בהן משקלות ופרש"י דלא עבד מעשה בידיו אלא במחשבה מיפסל. נ"ב אין להמוה לפי דעת הרמב"ם ז"ל בפי"ח מהל' פסולי המוקדשים ה"א דמחשבה בקדשים דפוסל היינו אפי' במחשבה ממש [ודלא כדעת התוס' בב"מ דף מ"ג ע"ב ד"ה החושב] וא"כ כל פיגול אינו אלא גרמא בעלמא ולא עדיפא מהעושה מלאכה במי חטאת דפטור מדיני אדם אפילו אם עשה במזיד ועוד דמאי מקשה לעיל על מ"ד דהיזק שאינו ניכר שמיה היזק מפיגול דתנן דמזידין חייבין מפני תיקון העולם הא שאני פיגול דלא מקרי מזיק כלל רק גרמא דהא אינו קושיא די"ל באמת דאף דס"ל להרמב"ם דהוי פיגול אפילו במחשבה מ"מ לענין תשלומין אם חישב בקרבן של אחרים י"ל דמודה הרמב"ם דאינו חייב רק בפיגול ע"י דיבור ופשוט הוא :

דף נה ע"ב ברש"י ד"ה והינו משלם ואין תשלומי כפל וד' וה' נוהגין בהקדש וכו'. נ"ב דברי רש"י ז"ל אלו צ"ע דהתם בהוזהב לא פטרינן בהקדש מד' וה' רק בגנב בהמת הקדש דפטור מכפל משום דגבי כפל כתיב רעהו וממילא פטור גם מד' וה' משום דתשלומי ד' וה' אמר רחמנא ולא תשלומי ג' וד' אבל הכא דגנב בהמת חולין דמשלם כפל באמת הה"נ דחייב גם בד' וה' אם טבח ומכר אחר ההקדש דהא גבי תשלומי ד' וה' לא כתיב רעהו כלל והמגנב בהמת מטעמא אחרינא פטור בכאן מד' וה' משום דכיון שהקדישה מקודם לאו דמריה קטבח ומכר וכמו שמבואר בב"ק דף ע"ו ועל ההקדש בעצמו ג"כ פטור משום דמעיקרא תורת דראובן והשתא נמי תורת דראובן וכמבואר שם בב"ק ומלוה ליישב דברי רש"י ז"ל בזה :

דף נז ע"ב גמ' אשכחיה לדמיה דזכריה דהוי קא מרתח וכו'. נ"ב הנה הדבר פשוט דמעשה זו היה קבלה בידם איש מפי איש מ"מ בוודאי ליכא מידי דלא רמיזא בכתוב והנה בפתיחה למדרש איכה רבתי המתחלת ר"י דסיכנין בשם ר' לוי פתח משמע דמסמיך ליה אקרא דיחזקאל כ"ה דכתיב שם והוא מזכיר עון להתפש ודרשו דקאי על עונו של זכריה דנזכר להם באותה שעה ע"ש ומיהו אינו מבואר בהך קרא דקאי על זכריה ואמנם לענ"ד יש סמך גדול למעשה זו בכתוב בד"ה ב' קאפיטיל כ"ד דכתיב שם וכמותו אמר ירא ה' וידרוש ולפי קילת חז"ל י"ל דביקש דירא ה' וידרוש דמו וכמו דכתיב כי דורש דמים אותם זכר ובעת החורבן נתגלגל עליהם עון של זכריה ג"כ ונדרש דמו בעז"ה :

דף נח ע"א בגמ' ולא היו ימים מועטין עד שהורה הוראה בישראל ומני ר' ישמעאל בן אלישע. נ"ב נ"ל דהיינו ר"י בן אלישע השני נכדו של ר"י בן אלישע כה"ג שר"י בן אלישע הראשון נהרג בשעת החורבן ומעשה ■ בודאי ג"כ היה בודאי אחר החורבן והיאך אפשר דהוי תינוק אלא ודאי דנכדו היה וזה סייעתא לדברי התוס' דיבמות דף ק"ד ע"א ד"ה אמר דתרי הוו ע"ש. ונ"ל דמשו"ה אמר מובטחני שמורה הוראה בישראל ולא אמר מורה הוראות בלשון רבים או מובטחני שיהיה חכם או נשיא והיינו שלפה ר' יהושע בן חנניא ברוח הקודש שר"י בן אלישע הלז יפסוק הוראה אחת שיהיה שקול כנגד כמה הוראות והיינו שחלץ בגמוק וביחידי ובלילה דהורה ג' קולות במעשה אחד וכדאמרינן ביבמות שם וזהו רבותא גדולה דמזה מוכח שהיה חכם גדול דסמך אהך גובריה וכמו שפירש"י בכתובות דף ז' גבי הא דאמרינן שם ומי איכא הוראה לאיסור ע"ש. ומיהו מדברי רבינו נסים גאון זצ"ל בסוף ברכות גבי הא דאמרינן שם הרואה ר"י בן אלישע ידאג מן הפורענות משמע להדיא דמפרש דהך ר"י בן אלישע שפדאו ר"י בן חנניה היה ר"י בן אלישע שנהרג עם רשב"ג בשעת החורבן. וזה דבר תימה דר"י בן חנניה דחי קרוב לע' שנים אחר החורבן וכמו שמבואר ביוחסין שיה קשיא עובדא מר"י בן אלישע שנהרג בזמן החורבן ושוב מלאתי בתוס' ר"י החסיד על ברכות שנדפס זה מקרוב בווארשא שכתב להדיא שם דנ"ל דהך ר"י בן אלישע שפדאו ר"י היה ר"י בן אלישע השני ות"ל שכוונתי לדעתו ומה שתמה שם על רבו דמה הכריחו לומר דתרי הוו תמהני דראיות התוס' ביבמות דף ק"ד מכריחות דתרי הוו וצ"ע :

דף נט ע"ב בגמ' אין שם לוי קורא כהן. נ"ב ברי"ף הגי' דכהן שקרא ראשון קורא במקום לוי.

דף ס ע"א בתוס' ד"ה תורה. ונראה לפרש דלא קאמר תיומה ניתנה וכו' אלא שעל הסדר נכתבה וכו'. נ"ב ובזה יתפרש יפה מה דכתיב בפ' וילך ועתה כתבו לכם את השירה הזאת וגו' והוא מלות עשה של כתיבת ס"ת ולכאורה תימה דמהו הלשון ועתה הא היה מלוה הנוהגת לדורות ג"כ ולכן להנ"ל ניחא והכוונה דועתה דכבר נכתבה כל התורה מגילה מגילה עד השירה של האזינו כתבו לכם את השירה הזאת להשלים התורה ומזה שמעינן דלדורות צריך לכתוב כל התורה כולה בשלימות ובהסכמה לס' אולר הספרים כתבתי לפרש המקרא הלז בדרך אחר ע"ש :

דף סג ע"ב בגמ' אמר רב יצחק וכו' עשו עדים שליחותן. נ"ב עי' בר"ן לעיל בסופ"ב בגמ' שעל המשנה דהכל כשרין להביא את הגט שכ' דלפי מה דמוכח מהסוגיא דלשם דלכתיבת הגט לא בעי שליחות ע"כ הכוונה כאן לאו משום שליחות רק משום דבעינן לשמה וכל שלא נכתב בליווי הבעל לא מקרי לשמה וכ"כ בחידושי הרמב"ן ז"ל שם ותמהני דהרי בפס"ת דלא בעי לא דין שליחות ולא לשמה ואעפ"כ אמרינן בב"ב דף קע"א דאם נמחק השטר אין יכולין העדים לכתוב שטר אחר משום שעשו עדים שליחותן וע"כ דהטעם דחיישינן דשמא לא נתרצה הלוה אלא בשטר הראשון אבל כיון שכבר נמחק השטר או נאבד אין רצונו לכתוב עוד שטר אחר והלכך אסור לכתוב פעם שנית שלא מדעת הלוה וא"כ ה"נ י"ל כן ואולי דהם ז"ל מפרשי דהכתיבה הוי ע"י הבעל בעצמו וא"כ הרי חזינן דמתרצה בגט השני ואעפ"כ אמרינן דעשו עדים שליחותן אבל צ"ע דבהדיא איתא כאן כתובו הספא והבו לה וכן מי קאמר להו כתבו ואנחו בכיסייהו אלמא דמיירי דעשאן שלוחים גם על הנתינה וא"כ אפשר דהה"נ לכתוב גם אחר כבר ולגרש ע"י הבעל בעצמו גם לר' יצחק כשר ולא חיישינן משום לשמה. ושוב ראיתי דדברי הרמב"ן והר"ן ברורים בזה דס"ל ז"ל דלא שייך לומר דאינו מתרצה רק בנידון דהתם דכבר נתקיים גוואתו שנמסר השטר להמלוה והלוה המעות ע"י השט"ח ושפיר י"ל דלכתוב פעם שנית אינו מתרצה אבל הכא הא מיירי דעדיין לא ניתן הגט ליד האשה כלל לא שייך לומר דאינו רוצה לכתוב גט אחר דהא טוב לכתוב גט וליתן ועדיין לא נתנו וע"כ דהטעם או משום דבעינן שליחות בכתיבת הגט או משום דלא הוי לשמה ודו"ק :

דף סו ע"א ברש"י ד"ה כמתניתו ומינה ילפינן וכו'. עי' בפנ"י דתמה דהלא לקמן דף עב פ"ב מבואר דהכל מדברי רב הונא הוא ונשאר בצ"ע. אכן לענ"ד י"ל דוודאי דמה גיטו אע"ג דלא פריש וכו' הוא מדברי רב הונא בעצמו אכן דרש"י ז"ל היה קשה דהכתי לא שמעינן מרב הונא רק דגבי שכ"מ לא בעינן דיקנו מיניה אבל אינו ראיה ליוצא בקולר דאפשר דביוצא בקולר לא תקנו דיקנה המקבל בלא קנין ולכן כתב רש"י דמ"מ מדברי רב הונא יש להוכיח כן דכמו דיליף מתנה מגט גבי שכ"מ מינה ילפינן אף נמי גם לענין יוצא בקולר דמה גיטו וכו' ודו"ק : ע"ב ברש"י ד"ה אי נימא ודברים שנאמר לשליח זה אם יכול למוסרן לשליח אחר. נ"ב ולקמן דף ע"א ע"ב פירש"י אינו יכול לעשות שליח על דברים בעלמא וא"כ משמע דאף שליח ראשון אינו יכול לעשות אם השליחות הוא על דברים בעלמא ולכאורה דברי רש"י ז"ל הלו סותרין זא"ז אבל אחר העיון י"ל דהתם כתב רש"י כן לפי הסוגיא דהתם דאפי' באומר אמרו ס"ל לר"י הגט בטל ובאומר אמרו הא מצווה אותם בהדיא שיאמרו לאחרים וע"כ דס"ל דאינו יכול לעשות שליח על דברים מבא"כ הכא דמיירי אליבא דשמואל דס"ל דמודה ר"י באומר אמרו דכשר והרי דיכול לעשות שליח על דברים וע"כ דהא דפסול באמת באומר לשנים כתבו ותנו ואמרו לסופר וכתב וכו' משום מילי לא מימסרן היינו דמ"מ אין כח במילי לנעות תזרין ונמסרין לשליח אחר ובחידושי הארכתי בזה :

בגמ'

דף נא ע"א גמ' תר"י. וכי מה תיקון העולם יש בזה והלא אין קונין. פי' בתוס' ובכתובות (דף ע) איתא תר"י וכי מה תיקון העולם יש בזה והלא אין קונין ופותחין משמע ג"כ כפירוש התוס': **ע"ב** תוס' ד"ה ובשלי כו' וא"ת א"כ מ"ש לאו דעדות מלאו דשבועה. ק"ל דמאי סברא היא זו דבשלמא לעדות שפיר קאמרינן דהוה פסול דהא לאחריני הוה מעיד משא"כ לשבועה ק' וכי משום שהוא חשוד נחייבנו לשלם הא י"ל דלמא אינו מחוייב ואע"ג דבשבועה מן התורה נחתינן לנכסיה זהו דוקא כשאינו רוצה לישבע משא"כ כשהוא רוצה לישבע אלא דאנן הוא דחשדינן ליה דלמא ישבע בשקר שפיר י"ל דלא פטרתו התורה מלישבע משום דלפוטרו בלא כלום לא רצתה התורה דדלמא יפרוש משבועה וישלם וכשישבע דלמא באמת נשבע ומשא"כ גבי עדות דכיון דבלא עדותו היה הבע"ד מחויב לשלם או פטור מלשלם ובעדותו הוא רוצה לחייבו או לפוטרו שפיר קאמרינן דכיון דחשוד על הגזל הוא לכן לא האמינתו התורה להעיד לאחרים בין לחייבו ובין לפוטרו ועבז"ה ועי' בכורות (דף כו) דהחשוד על הדבר נאמן על אחרים ואינו נאמן על של עצמו:

דף נג ע"ב תוס' ד"ה תיובתא אע"ג דמייתי בתר הכי תנאי קאמר תיובתא. נ"ל דהס"ל דלא מייתי תנאי אלא אי שמיה היזק אבל בכ"ז כולהו דלא כחזקי' דהא לר"מ גם בשוגג חייב:

דף נד ע"א רש"י ד"ה אר"א כו' והא הכא איסורא דרבנן הוא דמדאורייתא כו'. נ"ל די"ל דהכא כיון דמשלם חולין טמאים והם נעשים תרומה הוה כמטמא תרומה ועי' ערכין (דף לה) וא"כ הא הוה איסורא דאורייתא דהא כתיב משמרת תרומותי ועי' פסחים (דף טו) ושם (דף לג) ושם (דף לד) ואפשר ליישב ועי' בכורות (דף כב) תוס' ד"ה ובלבד שלא יהא במק"א כבילה כו' ודומה כמטמא תרומה בידים עש"ה:

דף נה ע"א במשנה ועל המריש הגזול שבנאו כו'. מלשון המשנה משמע דלאו דוקא לגבי הגזלן אלא ה"ה לגבי הלוקח מהגזלן ובברייתא דקתני גזל מריש ובנאו בבירה משמע דוקא גבי' דשייך ביה תקנת השבים ועי' ב"ק (דף צו): שם הרי"ף ז"ל הביא הברייתא גזל מריש ובנאו בש"א מקעקע כל הבירה כולה וב"ה נותן דמיו מפני תקון העולם. ולכאורה צ"ע דל"ל להביאה כיון דהכי הביא מתניתין והפ"ל דמייתי להורות דדוקא היכא דצריך לקעקע כל הבירה כולה אבל באמת אם א"צ אלא לטול מריש זה ולהחזיר אחר במקומו אפשר דגם ב"ה מודים וצ"ע סוכה (דף לא) גבי פעיתא היא דא דלא משמע כן:

דף נח ע"ב גמרא תניא כוותיה דשמואל רשב"א כו'. בב"מ (דף כד) קא מבעיא לן אי פליגי רבנן על רשב"א אי לאו וא"כ הא אפשר דגם כאן פליגי רבנן עליה דרשב"א וא"כ הא אפשר דרב כרבנן ס"ל וע"ש בתוס' ד"ה כלי אנפוריא ועי' ב"ק (דף עה): שם תוס' ד"ה כגון כו' וכגון זה דאמר הכי פירוש אפילו כגון זה. בסנהדרין (דף כד) התליפו רש"י ותוס' ז"ל שיטתם מדהכא:

דף סג ע"א גמרא ת"ש הבא לי גיטך ואמתך אמרה התקבל כו'. הר"ן ז"ל הקשה לבעל העיטור ז"ל דכתב דהיכא דאמר השליח התקבל והבעל אמר התקבל והולך קאמר דהא מסוגין לא משמע כן וכ"ל די"ל דס"ל ז"ל דהא דמסיק הגמרא הכי השתא התם קאמרה הולך כמו שאמרה חזרה הגמרא גם מתירוץ הראשון דקאמר לא קבלה אהלכה אלא אפילו קבלה אקבלה ג"כ התקבל והולך קאמר: שם גמ' רבי אומר כו'. בשו"ע אה"ע (סי' קמ) העתיק לשון הברייתא אבל אם יאמר אי אפשי שתקבל לה אלא הולך ותן לה אם רצה לחזור יחזור וכתב הב"ש ז"ל ונראה דה"ה אם אמר א"א אלא התקבל וזכה לה ע"ש והנה מפירוש רש"י ז"ל לא משמע כן דהוא ז"ל כתב יחזור משום דגלי דעתיה דהולך דקאמר לאו זכה הוא משמע דאם אמר בפירוש זכי אם רצה לחזור לא יחזור וא"ת דהא אמר אי אפשי י"ל דגם להיפך מאי אתא לאשמועינן והגמרא הא קאמרה אב"א א"א אתא לאשמועינן אלא ע"כ דהו"א מיהדר קא הדר ביה א"כ הא י"ל גם לדידן דהיכא דקא אמר בפירוש זכה מהדר קא מהדר ביה מתאי דאמר אי אפשי אחרי שידע שהאשה עושה אותו שליח לקבלה וגם מפשטות הלשון ג"כ משמע דרבי אתא לאשמועינן דהכא מודה לר"כ וע"ש בר"ן ז"ל שגם הוא העתיק כאן פירש"י ז"ל ובמתני' לא כתב כן עש"ה וגם המחבר לא העתיק רק על הילך כמבואר בגמרא ועבז"ה: **ע"ב** גמ' לא חזרה שליחות אצל הבעל. עי' בר"ן ז"ל שכתב דכ"מ אף לרב דס"ל דאין עושה שליח כו' היכא דשויא איהי מעיקרא שליח לקבלה וא"כ עשאו הבעל שליח להולכה דאי לא משום דלא חזרה שליחות אצל הבעל ש"ד. וצ"ע דהא לעיל קאמרינן התקבל לי גטי ואמתך אמרה כו' ר"כ אומר הולך ותן לה אם רצה לחזור יחזור וא"כ באיזו ענין מיירי הכא דאם אמר הולך הא לא הוה שליח לקבלה כלל ואם אמר הילך הוה שליח לקבלה ולא להולכה והפ"ל דמיירי דלא ידע הבעל שהוא שליח לקבלה דלעיל מיירי שידע שהוא שליח לקבלה והוא אומר הולך א"כ אינו רוצה שיהא שליח לקבלה משא"כ כשלא ידע ומ"מ צ"ע לעיל גבי התקבל לי גטי ואמתך אמרה הבא לי גטי והוא אומר הילך כמו שאמרה. ואיש עמיתי הגאון האמיתי ר' בצלאל ז"ל כתב על גליון קונטרס חידושי וז"ל מ"ש כ"ג נ"י לענ"ד י"ל בפשיטות דמסכתא לא בגוונא דאמרה ליה לשליח קבלה התקבל לי גטי וכהך דלקמן (דף סה במשנה שם) במקום פלוני בדוקא והבעל אמר לשליח הזה הוה לי שליח להולכה עד דמטית למקום פלוני ההוא וכהך דלעיל (דף כד) ולקמן (דף סה) ואתי שפיר:

דף סו ע"א רש"י ד"ה כדי כו' אם התמין מן היין כו'. עי' בתוס' וכ"ל דדעת רש"י ז"ל הוא משום דתביאה דחמרא שער הבינוני הוא ד' זוזי וכדאמרינן ב"מ (דף סד) שרי לאינש למימר לחבריה הילך ארבעה זוזי אתביאה דחמרא אי תקפה ברשותך וע"ש (דף מ) גבי ר"י ובתוס' משמע שהיו גורסין בדברי רש"י ז"ל אם התמיץ חבית אחת מן היין ולפי מש"כ לפי גרסתינו ברש"י ז"ל משמע דס"ל דכל ההיזק על ר"א דלא כדעת התוס' ז"ל: שם גמרא וליחוש שמא שד הוא כו'. המל"מ ז"ל בהלכות גירושין (פ"ט) רצה להוכיח מכאן דהתם סופר ועד דכשר דהכא ע"כ מוקמי דלא שמעו אלא שנים דהא לשלשה קי"ל דאינו כראה ואעפ"כ הא יכתבו ויתנו. וק"ל דהא כאן קאמרינן בגמרא דקאמר כל השומע קולו וא"כ שפיר משכחת לה שהיו באמת שלשה אך דהיו רחוקין זמ"ז ואולי אפ"ל דלאייתו היא מהא דראו אותו בבואה וס"ל דכולם צריכין לראותו וצ"ע ג"כ מאי דמשני בגמ' דחזי ליה בבואה דבואה. ועי' לקמן (דף סח) שלאו להו בדקו בכרעיה ולא היו בודקין בבואה דיותר קל גם נע"ק דהא התם שלשה היו עמו ועי' פע"פ דמלכה לא איקרי מזיק: **ע"ב** גמרא נעשה כאומר אמרו כו'. בשו"ע אה"ע (סי' קכ) כתב הפר"ת דהא דכתב המ"מ פ"ד מהלכות זכיה ומתנה וז"ל ומהו באומר אמרו לפלוני ופלוני י"א שאף בגט פסול וכש"כ אם חתמו בעצמם ואין ספק שט"ס הוא ע"ש בפר"ת. וכ"ל דאין כאן ט"ס וכוונת המ"מ דכש"כ באומר אתם חתומו ותחתמו בעצמם וזהו פשוט ומבואר בגיטין (דף סז) דאתם חתומו קיל מאומר אמרו לפלוני וזהו ברור:

דף ע ע"ב גמ' שחט בו שנים או רוב שנים ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו. הרמב"ם ז"ל בהלכות גירושין (פ"ב) העתיק ואפילו נשחטו בו רוב סימנים ורמז ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו והלח"מ ז"ל כתב שם וז"ל אע"ג דבגמרא אמר שנים או רוב שנים לא הוצרך רבינו לכתוב אלא רוב שנים בלבד דרובו ככולו וה"ה לכל השנים וק"ל על דבריו ז"ל דלמה לא כתב הרמב"ם ז"ל באמת שנים והוא ידעינן מכש"כ דרוב שנים ולמה ליה להוסיף תיבת רוב דלא ידעינן שנים אלא מסברא טוב טוב היה לו לכתוב שנים בלבד ולכן כ"ל דלרבינו הוה קשה ליה לשון הגמרא כאן דהא זו וא"ל לומר זו היא והנה בחולין (דף כח) קאמרינן ג"כ ובעולה שנים או רוב שנים וקא מקשינן מכי' כו' והבע"א כו' מאי שנים שדומין לשנים פירוש לשנים אבל שנים לא דהאב"ש ס"ל שם דאין מבדילין לגמרי וכמש"כ התוס' שם דלראב"ש אסור להבדיל ולכן ס"ל להרמב"ם ז"ל דג"כ הכא דכשחט בו שנים הוא חשיב כמת לגמרי אלא דכשלא שחטינהו לגמרי הוא אפילו רוב שנים כשנים ג"כ כותבין עדיין גט לאשתו וע"כ הוכרח ז"ל להעתיק ואפילו רוב סימני דס"ל דעד כולם נקרא רוב וראיה גדולה לדברי מזה דבפי"ג העתיק איך מימרא דשמואל שחט בו שנים או רוב שנים וברח מעידין עליו וא"כ הא מוכח דהכא כוונתו דוקא רוב שנים ודלא כדברי בעל הלח"מ ז"ל ועי' בהרי"ף והרא"ש שלא הביאו כאן מימרא דשמואל ועיין חולין (דף קיט):

דף עא ע"א גמ' מיתיבי כו'. הר"ן ז"ל ד ז בודקין מביא ירושלמי מנאו כתוב בשטר כו' יפה כח עדים שאמרו מה משיאין השתו מנאו בשטר. כו' צ"ע דהא י"ל דהתוספתא איירי במקום דע"א אינו נאמן גבי אשה כגון במלחמה או בקטטה דשם צריכין אנו דוקא עדים ולא שטר וא"כ הא אין ראיה מהתוספתא דשטר לא מהני במקום דע"א נאמן והפ"ל דהירושלמי ס"ל לפשוט דע"א לעולם מהימן בעדות אשה ודלא כסוגין בסוף יבמות דבלקא ע"א בקטטה ובמלחמה וביבמה בתיקו ע"ש:

דף עב ע"א במשנה זה גיטך לאח"מ לא אמר כלום. נ"ל די"ל שתי סברות או משום דאין מי שיתן שגם כיון דמת כבר או כיון דמת כבר פקע ליה שאירו וא"כ הא מגרש הוא אשה פנויה ועי' לקמן (דף פג) התם יבם קא אסר לה דאי מבטל הא שריה וקיימה ועי' לעיל (דף יג) תוס' ד"ה לא יתנו ועי' בר"ן ר"פ מ"ש מש"כ מירושלמי הרי זה גיטך לאחר ל' יום ונעשה קורדייקוס: **ע"ב** תוס' ד"ה אר"ה כו' אבל קשה דאמאי הוצרך שמואל לתקן בגט דבכ"מ כו' כיון דבסתם נמי הוזר. וכ"ל די"ש ליישב דעת רש"י ז"ל לחומר הקושיא דהפ"ל דהוצרך לתקן בתנאי לאשת כהן דאע"ג דס"ל לר"ס דהוזר מ"מ אפשר דאסורה לכהן וכדקאמרינן לעיל (דף ט) שכ"מ שכתב כל נכסיו לעבדו ועמד חוזר בנכסים ואינו חוזר בעבד הואיל ויצא עליו שם בן חורין וא"כ הא ה"ה הכא אם הוא כהן אינו יכול להחזירה וכש"כ הוא כיון דגם ריח גט פוסל בכהונה ותדע דהא ב"ש באמת ס"ל לקמן (דף פא) דאפילו כתב לגרש את אשתו ונמלך פסלה מן הכהונה וא"כ כש"כ הכא והא דפליגי עליה ב"ה דאפי' נתן לה גט על תנאי ולא נתקיים לא פסלה מן הכהונה זהו דוקא בתנאי מפורש אבל לא בסתם וטעמא דאזלינן בתר אומדנא ועיין כתובות (דף נז) בתוס' וכן כתבו התוס' לעיל (דף ט) ד"ה אינו חוזר וז"ל ומיהו אם כתב בהדיא מהיום אם ימות אין נראה שיועיל לענין זה יצא עליו שם בן חורין ובזה כ"ל די"ש ליישב קושית התוס' ז"ל מב"מ (דף סו) דהא אפ"ל דגם שם כהן היה וע"כ פריך הגמ' פשיטא פטומי מילי בעלמא וא"כ הרי זה כסתמא:

דף עד ע"ב תוס' ד"ה רבה אמר הא לא איצטריך. וא"ת כו' וכ"ל דרש"י ז"ל כבר תרצה בהא דפירש מזלו גרם וס"ל דכל פלוגתא דרבה ור"י הוא בזה דרב יוסף ס"ל דזה הפסיקה של ארבעה הוא פסיקה אחתא ולא שייך כלל לפסיקת כל האריסים וא"כ הא הו"ל כלא התחיל כלל דהוה פסידא דפועלים ורבה ס"ל דהכא שייך מזלו גרם דהא על האריס הוא דהיה מוטל לדלות וכיון דאתא מיטרא ולא הוצרך לזה מזלו הוא דגרים והא דמדמי הגמ' לפלוגתא דרשב"ג ורבנן הוא דהיאך משמע לשון התנאי דאם היה במשמעות לשונו דוקא לדלות וכמו במתניתין א"כ לא היה שייך לומר מזלו גרם ועיין בר"ן ובר"י"ף:

דף עה ע"א תוס' ד"ה מכלל כו' וא"ת גבי גט פשיטא כו'. ק"ל דלמה לא הקשו יותר בפשיטות על לישנא בתרא דאמר רבא דהוה נתינה אמאי בשלמא אהא דמתקיף לה ר"פ לא מקשה משום דהפ"ל דר"פ לא מקשה אלא על הא דאמר דבעלמא נתינה בע"כ לא הוה נתינה אבל על רבא בלישנא בתרא הוה הקושיא של תוס' בפשיטות ודוחק לומר דהתוס' לא הוה גרסי לישנא בתרא וגם הפוסקים פסקו כלישנא בתרא לחומרא:

דף עו ע"א תוס' ד"ה וכוו כו' הקשה ה"ר אלחנן כו' לימא דכוו ב' כתובין כו'. וכ"ל די"ל דרוצה לתרץ שם אפילו למאן דס"ל שני כתובין מלמדין וגם ר"י ס"ל לעיל (דף מו) כרחב"ג וכן איתא בנדרים (דף יא) והוא ס"ל דב' כתובין הבאין כאחד מלמדין והפ"ל דלאו דוקא ב' כתובין קאמרו דהא טובא איכא התם וג' כתובין גם לר"י אין מלמדין כדאיתא קדושין (דף לו) ע"ש: **ע"ב** במשנה אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש. הר"ן ז"ל הקשה דהא כבר תנינא לה לעיל וכ"ל די"ל דאי מהתם הו"א דמשו"ה ס"ל לרבנן דל"ה זמנו של גט מוכיח משום דלא היה יכול לכתוב הזמן אלא של עכשיו משא"כ הכא באם לא באתי עד י"ב חדש הוה מצי למכתב גם הזמן שלאחר י"ב חדש דהא דהא גט מאוחר כשר הוא ועי' (בדף יז) בתוס' ובר"ן ומדכתב זמן של עכשיו בוודאי מעכשיו מכוין גם לרבנן ועי' בב"י בשיטת הרמב"ם ז"ל. עוד הקשה הר"ן ז"ל על הרמב"ם ז"ל דפסק בדיני ממונות כר"י דזמנו של שטר מוכיח עליו וגבי גיטין פסק כחכמים ואפילו לספק וכ"ל די"ש ליישב דבריו דהתם גבי ד"מ דאיכא לפרושי גופא מהיום ופירי לאחר מיתה שפיר ס"ל כר' יוסי דזמנו של שטר מוכיח עליו משא"כ הכא בגט דצריכין דזמן יהא תלוי בהם לא באתי הא אפ"ל דהכא לא ס"ל כלל כר"י תדע דהא הכא נתחינן הב דרבנן דהיינו דלא הוה גיטא כלל והכי משמע פשטן של דברי הרי"ף ז"ל והוחק לומר כמש"כ הר"ן ז"ל דהכא

דף עג ע"א בגמ' גזירה שמא יאמרו יש גט לאחר מיתה. נ"ב הנה כבר הערותי לעיל דף ט' גבי שכ"מ שנתן כל נכסיו לעבדו דאמרינן שאינו חוזר בעבד שהרי יצא עליו שם בן חורין וכן כתבו שעם זה הרמב"ם והפוס"ע בח"מ סי' רנ"ו ותמהתי דהא בלא"ה אינו חוזר בעבד מחמת גזירה דיאמרו דיש שחרור לאחר מיתה כמו דגזרינן הכא בגט וזה אמת דלפי דעת התוס' כאן דמיירי במפרש במהיום אם מת מחולי זה ועמד והלך בלא משענת ושב מת מאותו חולי התם שייך הך גזירה לק"מ דלעיל דף ט' לא מיירי בהכי כלל אבל לדברי הרמב"ם והטור אין ליישב בזה דהרי שם ז"ל מפרשים הסוגיא כפירש"י דבסתם שכ"מ אם עמד אינו חוזר בגט ואין לתרץ דגבי עבד לא לגזור והתירו לישא בת חורין דלזה אינו מועיל הפקעת קדושין דהא ליתא דהא לפי טעם דיצא עליו שם ב"ח נמי קשה דהיאך מתירין אותו לישא בת חורין וע"כ כמו שתי' התוס' לעיל דף ט' ד"ה ואינו דכיון דדעת הכל מ לשחררו דעתו שיקנה עצמו שרואי לשחרר ע"ש זה שייך גם לפי טעם הנ"ל והאולי י"ל דהרמב"ם לשיטתו אזיל דס"ל דאיסור ב"ח לעבד אינו אלא מדרבנן וכמו שמבואר בדבריו ז"ל בפי"ב מהל' איסו"ב הלכה י"א וא"כ אין שייך לגזור משום דלא יאמרו כו' דהוי גזירה לגזירה ודו"ק ושוב אחר התיפוש מצאתי בתורת גיטין כאן שהעיר בזה ותי' ג"כ כמש"כ לעיל דהכא לא שייך סברא דהפקיעינהו רבנן וכו' ואף דהשתא נמי צריך לסברא דגמ' ומסת"ר כבר כתוב בחידושי הר"ן דעיקר הטעם הוא משום דאדם יודע דאסור להוציא קול ב"ח על העבדים וגמר ומשחרר ע"ש והכן לא ידעתי היכן נמצא כן בגמ' דאסור להוציא קול ב"ח על העבדים וצ"ע:

דף עד ע"א בגמ' נותנת לאביו או לאחיו או לאחד מן הקרובים. נ"ב לכאורה הדברים מתמיהים דהא ע"כ מיירי שיש כאן יבם דצריכה לקיים התנאי כדי שלא תצטרך לחליצה א"כ היכי יכולה ליתן לאחד מן הקרובים הא היבם קודם לשאר קרובים ובשלמא הא דאמר דנותנת לאביו ניחא דאף דהיבם קודם לאב מ"מ כיון דהאם נותנת לאב הרי מקיימת התנאי נמצא דבטל הזיקה למפרע והוו כשאר אח דעלמא וקיי"ל דאב קודם לכל יוצאי ירכו ועוד דהך מאתים זוז אינו אלא ראוי וקיי"ל דאין היבם נוטל בראוי כבמוחזק אבל לשאר הקרובים קשה דהא אח קודם לשאר קרובים ונראה ליישב דר"ל אם היבם הוא קטן ובכה"ג הדין הוא דנותנין לשאר קרובי הקטן עד שיגדל וכן מבואר בחו"מ סי' רפ"ח סעיף ח' דהא דאין מורידין קרוב לנכסי קטן היינו דוקא במקרקעי אבל מעות של קטן ממנים עליהם אפי' קרוב וכתב ע"ז הרמ"א בהג"ה שם דאדרבה דעדיף טפי ליתן לקרוב מאחרים דעלמא ע"ש והוא מדברי הטור בשם הרי"ף ע"ש ולפיכך אמר דנותנת לאחד מן הקרובים דבזה יוצאה ידי נתינה וזה נ"ל נכון בעז"ה. [ובפשוטו י"ל דהיבם מוחל הירושה ואינו רוצה לקבל כדי שתזקק ליבום או נותנת לשאר הקרובים]:

דף עז ע"ב ברש"י ד"ה הרי זו חזקה ותנן נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להם אחריות וכו'. נ"ב הנה לכאורה דברי רש"י תמוה דהיאך יעלה על הדעת דיועיל נתינת גט ע"י קנין אגב הא בעינן ונתן בידה או ברשותה ועוד תמה הר"ן דלמה לא פירש באמת מתורת חצר דהא הקנה לה מקום נתינת הגט וכדמסיק משום דגיטה ותגירה באין כאחד וכ"ל ליישב דודאי גם רש"י ז"ל מודה דעיקר הגירושין היה ע"י קנין חצר אך דרש"י ז"ל סובר דבעינן שיהיה האשה קונה הגט והכא כיון שהגט כבר היה מונח שם קודם שקנתה החצר אינו קונה מתורת חצר וכמו שכ' הש"ך בחו"מ סי' ר"ב ולפיכך הוצרך רש"י ז"ל לפרש דהקנה את הגט ג"כ בקנין אגב ובניהם כאחד מוכים ומה דאמר רבא לעיל דף ס"ה כתב לה גט ונתנו בחצירו וכתב לה שטר מתנה עליו קנאתהו ומתגרשת בו י"ל דמיירי נמי דמקנה לה הגט נמי אגב החצר ודו"ק [ומה שהוכיח בהפלאה בכתובות דף פ"ו דגט לא בעי קנין מהא דמהני בע"כ יש לדחות ולומר דדוקא כונה לקנין לא בעי ודו"ק ובחידושי האריכתי בזה בעז"ה]:

דף עח ע"א במשנה אמר לה כנסי שט"ח זה וכו' אינו גט. נ"ב דע דבטעמא דמתני' איכא ד' שיטות דעת הראב"ד ז"ל והובא בדברי הבעהמ"א כאן משום ביטול הגט נגעו בה והבעהמ"א ז"ל השיג עליו דא"כ לרב ששת דאמר לעיל דאינו חוזר ומגרש בו היאך מהני כשחוזר ואומר לה הא גיטך ופי' הוא ז"ל דהטעם דאינו גט משום דצריך ליתן לה בתורת גירושין וכ"ה בספרי וכן כתב הרמב"ם ז"ל בריש הלכות גירושין בהלכה ט' דטעמא משו"ה הוא ושיטת הרשב"א ז"ל והובא בב"י בסי' קל"ח דלעולם משום ביטול הגט הוא אך דאינו ביטול הגט גמור דמבטל לגט עצמו רק דמבטל שאינו נותן לה עכשיו בתורת גט רק לשם שחוק בעלמא ומיהו דעתו לגרש בו בפעם אחרת ולהכי מהני כשחוזר ואומר לה הא גיטך ונראה דלזה כוון גם הראב"ד ז"ל וכן משמע מלשונו ז"ל שהובא בבעהמ"א ולפי זה יסתלק תמיהת הבעהמ"א עליו. ושיט' רביעית יש לרבינו הטור ז"ל בסי' קל"ח דבעינן שיהיה האשה יודעת דנתן לשם גירושין דאל"כ הוי כמשלחה ותוזרת דאינו גט והוא ע"ד שכתבו התוס' כאן בד"ה אינו גט וכ"כ הב"ח שם לדעתו ז"ל: שם בגמ' לא צריכא דערק לה תרזיה ושלפתיה. נ"ב מכאן מוכח דמהא דכתיב ונתן בידה שמעינן מיניה תרתי דתהא דהוא יסיה הנותן דאפילו נטלתו מידו אינו כלום דבעינן ונתן ולא שתטול ועוד דאפילו אם הוא מסייע בנתינה כגון דקירב הגט אצלה והניח על גבי קרקע ונטלה מע"ג קרקע נמי לאו כלום הוא וזהו דקמ"ל רבא דטלי גיטך מעל גבי קרקע לא אמר כלום ור"ל דאפילו קירב הגט אצלה וסייע בנתינה נמי אינו מועיל דבעינן ונתן בידה ממש ואין להקשות דמאי חידושא הא משנה ערוכה שנינו לעיל בסופ"ב דחש"ו פסולין להביא את הגט משום דלאו בני שליחות נינהו ומי לא עסקינן דהבעל בעצמו הוליך את הגט רק דעלם הנתינה הי' ע"י הקטן ואעפ"כ פסול וע"כ דטלי גיטך מע"ג קרקע אינו גט דאל"ה מה בכך דאינן בני שליחות מ"מ לא גרע מאם קבלה מע"ג קרקע דהא ליתא דמ"מ האמירה דנותן לה בתורת גט צריך שיאמר הבעל או שלוחו והתם הא אומר הקטן דהא גיטך שאלה ליך בעליך וזה אינו כלום אבל אם הבעל בעצמו היה עומד אצל הנתינה ואמר דהרי זה גיטך לא שמעינן ממתני' דפסול אבל לבתר דאמר רבא דטלי גיטך מע"ג קרקע לאו כלום הוא שמעינן דגם אם האמירה היה ע"י הבעל בעצמו ג"כ פסול דכיון דקטן לאו בר שליחות הוא הוי כאומר טלי גיטך מע"ג קרקע ובזה נסתלק מה שפלפל בזה הגאון בעל אבני מלואים בסי' קל"ח סעיף ב' ותמה שם לדעת הפוסקים דבקירב לה הגט כשר לא משכחת לעולם דין טלי גיטך מע"ג קרקע והוציא מזה דבעינן דיאמר לה הרי זה גיטך בשעה שקירב ע"ש ולכן לפי' מש"כ לק"מ ודו"ק היטב: שם במשנה קרוב למלוה זכה המלוה. נ"ב בגי' שבמשניות הגי' זכה הלוה וכ"ה בנוסח המשנה שהביא הש"ס לקמן ע"ב להקשות על ר"י וכ"ה ברי"ף ועי' בתוס' ראשון לציון. ונראה דב' הגירסות תליא בחילוף הפירושים דלפי' הרע"ב ושאר מפרשים דמיירי בנאבד דקרוב למלוה כבר עומד באחריות המלוה ופטור הלוה לשלם וא"כ אינו זכות למלוה רק ללוה ולכן גרס זכה הלוה אכן גי' דידן נראה דהוא לפי פי' המרדכי דמיירי דהמעות הם עדיין בעין אך דהלוה רוצה לחזור בו מהפרעון כעת ודעתו לשלם לאחר זמן כגון שהוא עדיין תוך זמנו ואמרינן דכבר זכה בו המלוה ואינו יכול לחזור בו ולפי פי' זה ע"כ צריך לגרוס דזכה בו המלוה ופשוט הוא:

דף עט ע"ב במשנה היתה בת ישראל נפסלת מן הכהונה. נ"ב עי' במהרש"ל ומהרש"א ז"ל שתמהו לדעת התוס' דמן התורה גט גמור הוא א"כ בלא"ה פסולה מן הכהונה מן התורה מטעם גרושה ואף דלא נשאת לאחר בגט זה וע"ש מה שדחקו בזה אמנם לענ"ד נראה ליישב בפשיטות דמשכחת לה בחלל שנולד מכהן שנשא אשה שנתגרשה בגירושין כאלו ומתה בעלה הא"כ דאותו החלל פשוט דמותר לישא אשה שנתגרשה בגירושין כאלו ומת בעלה הא"כ בממ"נ דמן התורה חלל גמור הוא ומותר לישא גרושה ומדרבנן דלאו גט הוא ואינו חלל א"כ גם האשה אינה גרושה מדרבנן דמדרבנן לא הוי גט וקמ"ל מתני' דמ"מ כנשאת לאחר או נפסלה גם לכהונה גם נחלל הזה משום זונה דרבנן עשאוה כזונה מטעם קנס ודו"ק:

דף פז ע"א בגמ' ותיפוק לי דהוה ליה נכתב ביום ונחתם בלילה. נ"ב עי' בספר תורת גיטין להגאון בעל נתיבות המשפט זצ"ל שתמה דהא הכא מוכח בתוך הגט דהוא מוקדם דהא הזמן שנחתם א"כ ובכה"ג ליכא פסול מוקדם כלל וכמו שמבואר בחו"מ סי' מ"ג בסעיף י' וכן תמה הגאון מוהרע"א ז"ל בגליון המשניות כאן ונשאר בתימה ולענ"ד י"ל דעיקר קושיית הגמ' הוא דצריך לחוש לשמא פיים דאפי' לר"ש דמכשיר בנכתב ביום ונחתם בלילה מ"מ אינו מכשיר רק לאלתר אבל לאחר י' ימים לא דשמא פיים וכדאיתא לעיל י"ח ואף דר' יוחנן בעצמו ס"ל שם דלא חיישינן לשמא פיים י"ל דלא אמר כן רק לר"ש מדלא חילק אבל לרבנן מודה ובזה יתיישב גם קושית התוס' שם ד"ה חיישינן ודו"ק: **ע"ב** במשנה איש פלוני עד כשר. נ"ב לכאורה צריך להבין הטעם מה דבכל השט"ח ושטרי כתובות כתוב למטה בחתימת העדים כלום פלוני בן פלוני ואכן בגיטי נשים אין חותמין העדים בלשון נאום רק פלוני בן פלוני עד וכ"ל דהיינו טעמא דבכל השטרות כל נוסח השטר הוא לשון העדים דמעידים לזה מפלוני מנה או בשטרי כתובות מעידים דפלוני בן פלוני אמר להדא איתתא פלונית בת פלוני ולכן חותמים למטה בלשון נאום כלומר דכל לשון השטר שכתוב למעלה הוא דברי העדים פלוני בן פלוני אבל בגיטי נשים דקיי"ל כר"א דעדי מסירה כרתי הך וכתב דקרא קאי על הבעל או שלוחו הכותב בשמו ולפיכך נכתב כל דברי הגט בלשון הבעל המדבר בעדו דאנא פלוני בן פלוני שבקית ופטרית אנת אנתתי פלונית בת פלוני וזהו עיקר ספר כריתות הכתוב בתורה שיהא הבעל כותב בספר לשון כריתות שפוטר אשתו ממנו ומתירה לכל אדם אבל מה שחותמין העדים למטה אינו רק מתקנת ר"ג שתיקן שיהא העדים חותמין על הגט מפני תיקון העולם ולכן אינם יכולים לכתוב בלשון נאום דיהא משמע דכל דברי הגט למעלה הם דברי העדים ובאמת הם דברי הבעל רק שחותמים למטה בלשון עד כלומר דהן מעידים בדבר זה שכך כתב הבעל לאשתו וכ"ל ברור להלכה דאם נכתב בחתימת העדים נאום פלוני בן פלוני עד הגט פסול דמשמע דהעדים הם שכתבו דברי הגט וזה אינו כלום דהבעל בעצמו צריך שיכתוב כן נראה לענ"ד:

דף פח ע"א במשנה גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם. נ"ב מה שנתקן לכתוב נוסח זה בלה"ק ולא בלשון ארמי כשאר נוסח הגט נ"ל ע"פ דברי הפנ"י כאן שכתב דתקנו לשון זה כדי שיהיה גם זנות בכלל ההיתר דמלשון להתנסבא דכתוב בגט מתחילה משמע דאינו מתיר אותה אלא לנשואין וא"כ היה שיור אבל זנות ולכן תקנו לכתוב בגט גם הרי את מותרת וכו' כדי שיהיה גם זנות בכלל כ"כ הפנ"י וא"כ י"ל דאי הוי כתיב בלשון תרגום שמבינים גם המון יבוא הדבר לידי מכשול שיסברו דמותר לזנות ח"ו ובאמת הכוונה דמתיר אותה שלא יהיה בזה איסור א"א ולכן תקנו בלה"ק בלשון שאין מבינים המון העם ודו"ק: **ע"ב** בגמ' א"ל והא אנן הדיוטות אנן וכו'. נ"ב הדברים מתמיהין לכאורה דמה בכך דהוא הדיוט דהא אפי' בגט שהיו מעשין אינו גט עד שיאמר רוצה אני כדאיתא בב"ב דף מ"ח ע"א ומטעם דודאי גמר בלבו לגרש בלב שלם משום דמצוה לשמוע דברי חכמים דהלכה הא קיי"ל דתלוה ויהיב לא הוי מתנה וא"כ מה בכך דאנן הדיוטות אנן מ"מ בודאי גירש בלב שלם משום דמצוה לשמוע דברי חכמים דאטו הכם דלאו סמוך לא מקרי הכם דאטו כו"ע דינא גמירי דצריך לזה ב"ד סמוכין. ואולי דאינו מקשה דיהא הגט פסול אלא מקשה על עיקר העישוי דכיון דאינו סמוך אסור לעשות כן הוי כגט מעושה שלא כדין והגט בטל באמת ואף דאמר רוצה אני דהא הדבר פשוט בגט מעושה שלא כדין ואף דהבעל לא ידע שהוא שלא כדין וסבור שהיה כדין והומר רוצה אני מ"מ הגט בטל מטעם דאילו היה יודע שכפוהו שלא כדין לא היה מתרצה וה"נ דכוותיה דאילו היה יודע שאין בכוחם לכפות לא הוי מתרצה ומיהו לא דמי להתם כלל די"ל דהכא שאני דמ"מ איכא בזה משום מצוה לשמוע דברי חכמים דהא מ"מ הם מצווים לו כפי הדין שכתוב בתורה דהא באמת הוא מחוייב לגרש ודו"ק ולכן מחוורתא כתי' הראשון שכתבתי. ובזה ניחא נמי מה שיש לתמוה לכאורה לשיטת הפוסקים ז"ל דסברא דשליחותייהו קעבדינן אינו אלא סברא דרבנן ומה"ת אין לנו ב"ד הדיוטות כלל וכמו שכתוב בבה"מ בחו"מ סי' א' בשם הרמב"ן והרשב"א ז"ל וא"כ מאי מתרץ דשליחותייהו קעבדינן ואין לומר דהש"ס סמך על סברא דכל המקדש ע"ד דרבנן מקדש דאל"כ הו"ל להגמ' להזכיר זה הכא כמו דמקשה בכ"ד אכן להנ"ל ניחא דאינו מקשה רק דהיכא היה רשאי רב יוסף לעשות כן לכתחילה ושוב עיינתי שם בבה"מ וראיתי שכ' באמת דגבי גט אינו מועיל רק מגד דכל המקדש וכו' ודבריהם צריכין אלני תלמוד:

דף פט ע"ב בגמ' אבל מגרש שני ונשא ראשון לא מ"ט אתי למימר מחזיר גרושתו מן האירוסין. נ"ב מכאן מוכח להדיא דמחזיר גרושתו אסור אפי' אם לשניהם היה מן האירוסין [ונראה דאף לר"י בן כיפר ביבמות דף י"א ע"ב דמחזיר גרושתו מן האירוסין מותרת היינו אם לשני היתה מן האירוסין משום דכתיב אחרי אשר הוטמאה אבל אם לראשון היה מן האירוסין ולשני מן הנשואין מודה דאסור ושפיר בלאו דהא לגבי ראשון ליכא

אזלא כשיטת רב נחמן גאון או דכוונתו מספק עכ"ה: שם תוס' דהא כו' וא"ת גהלתר כו'. נ"ע על התוס' דלא מייתי מירושלמי דשם איתא הטעם דשמא יחיה. והנה בעקצע"ד ז"ל הקשה שם א"כ דכל נשים שמת בעליהן ניחוש שמא יחיה ולכאורה באמת אינו מובן אך נ"ל די"ל דלק"מ דבשלמא כל נשים הא התורה כתבה דמיתת הבעל מתרת וא"כ אף אם יחי' בכ"ז לא התסר משא"כ כאן שהבעל גירש אותה על תנאי אם לא יבא עד י"ב חדש וממילא אם יבא יתבטל הגט ולא נשארת רק אלמנה ואם יש לה יבם הא תהיה זקוקה לו ועי' יבמות בסוף פלוגתא דר"מ וחכמים אם חיישינן למעשה נסים ועי' עירובין (דף מג) גבי הריני נזיר ביום שבן דוד בא:

דף עז ע"א גמ' לעולם אימא לך כו'. נ"ע דא"כ היכי קאמרינן לעיל (דף עב) לא ר"י סבר לה כרבי מדקאמר בזה גם למעוטי דרבי הא איכא למימר דלמא לעולם ס"ל כרבי ובזה גם רק למעוטי ריבא דאם לא באתי עד י"ב חדש כתבו תנו וכתב תוך י"ב חדש דפסול:

דף עח ע"א גמ' וליתני הי מינייהו קדים ו"ת כו' אלא א"כ כו'. ק"ל דהא הוה מצי לאוקומה כגון שעמד אחד מקודם וא"כ באו האיש והאשה וא"כ הלך האחר דנמצאו דהאיש והאשה שניהם קונין כד"א ואפ"ל דבאמת לענין גט עמידת הראשון אינו מעלה ומוריד כלל דהא קנין ד"א אינו אלא דלא ליתו לאנצויי כ איתא (ב"מ דף י) וא"כ הא אין לשום אדם כלל לגבי גט והוה כמאן דליתא אבל אכתי נ"ע דמצי לאוקומי כגון שהיו עומדים ברשות אחר או ברשותו של בעל ובשעת עמידתם הפקיר רשותו וא"כ הא בא קנין שניהם ג"כ כא ד ומזה ע"כ ראיה לשיטת הפוסקים דגבי גט ברה"ר ממש ג"כ קני ד"א משא"כ בממון:

דף פא ע"א במשנה כתב לגרש את אשתו ונמלך בש"א פסלה מן הכהונה. עי' ריש יומא דהמ"י דכותב להם גיטין על תנאי וצ"ל דמודינן הוא: שם תוס' ד"ה דורות כו' א"נ לאו דבר אחד ממש קאמר. נ"ע דא"כ מאי קאמר התם ודלמא לא היא ע"כ נ"ק ר' דוסא התם אלא בתרומה ע"ש כיון דגם ריו"ח לא קאמר דבר ההוא ממש אלא דמיקל כמו ר' דוסא אבל לא ס"ל כוותיה ועי' סוכה (דף ז') וב"ב (דף עח):

דף פב ע"א תוס' ד"ה לא והשלם כו'. וכ"פ הרב אלחנן דנראה לפוס'ו. הר"ן ז"ל כתב דזהו למאן דס"ל דהמבטל גט אינו יכול לחזור ולגרש בו. ונ"ע דהא עיקר דהתם הוא משום דלא אתי דיבור ומבטל מעשה עי' לעיל ר"פ השולח בתוס' ד"ה התם ובקדושין ר"פ האומר משא"כ הכא כיון דהתם השלישי דפסול א"כ נתבטל הגט במעשה והילך יחזור ויגרש בו וגם אם ירצה לחתוך עד השלישי ג"כ הא לא יוכשר תדא דהא הוה מהוסר קציצה וגם כיון שנפסל היאך יחזור ויכשר:

דף פו ע"א תוס' ד"ה מן עלולי כו' כמו תרורי דפשיטא כו'. עי' ב"ב (דף מד) רב זביד אמר אפילו נמצאת אינו שלו אינו חוזר עליו דא"ל נהכי זכיני לך שלא באחריות וא"כ לכאורה גם כאן כן בגמלא מעורער דלא היה חוזר וע"כ צריך לכותבו ואפ"ל דר"ז מיירי דוקא במפרש שלא באחריות ועי' בנ"י: ע"ב גמרא והכריעו שבקיאין בדבר הלכה כו'. עי' ביצה (דף כד) גבי נפל חבירן ברברבתא ובפירש"י שם דרבה בר רב הונא לא היה הכירו של רב חסדא עש"ה: סליק

מיעוטא ודו"ק] ושוב ראיתי בספרי בפ' כי תצא דאיתא להדיא שם אחרי אשר הוטמאה אין לי אלא מן הנשואים לנשואים מן האירוסין לנשואים ומן הנשואים לאירוסין לאירוסין מן האירוסין מנין ת"ל לא יוכל בעלה הראשון וגו' לשוב לקחתה הראשון לקחתה אשר שלחה לקחתה לשוב לקחתה כ"ה נוסחת הגר"א ז"ל שם בספרי ונ"ל פירושו דקרא דתשוב לקחתה דהיינו קידושין מדיקן אכולהו דאפי' היה הכל ע"י קידושין לבד בראשון ובשני ג"כ אסור ועובר בלאו ואמנם מה דמשמע מספרי דגם בקידש לבד ולא בעל ג"כ לוקה משום דכתיב לשוב לקחתה נ"ע דהא בקידושין ע"א אמרינן בהדיא להיפך דמודה אביי במחזיר גרושתו בקידש ולא בעל שאינו לוקה לקחתה להיות לו לאשה אמר רחמנא ע"ש וצע"ג:

דף צ ע"א בתוס' ד"ה מה. בירושלמי פריך וכו'. נ"ב הנה שמעתי מקשים דאמאי לא עמד הירושלמי דמאי איצטריך קרא למיסרה גרושה לכהן דהא בלא"ה אסורה משום זונה דהא אשה שזנתה תחת בעלה אסורה לכהן משום זונה והנה ע"כ פשוט אין כאן אפילו ריח קושיא דגבי כהן י"ל דההוראה הוצרכה לאסור בעבר וגירש דהא אמרינן לקמן בסוגיא דאף לב"ש אי עבד עבד אבל על קרא דלא יוכל בעלה הראשון שפיר מקשה הירושלמי דהא לב"ש מיירי רק קרא דגירש הראשון מאמת ערוה ממש ומיהו בלא"ה יש ליישב גבי גרושה לכהן דהוצרך קרא לשכ"מ שמגרש על תנאי כדי שלא תזקק ליבום [וזה מותר אפי' לב"ש דהא אם יעמוד מחליו תחזור אצלו] וא"כ מת קמ"ל קרא דאסורה לכהן משום גרושה אבל במחזיר גרושתו דתי ועומד לפנינו וא"א לאוקמי בכה"ג שפיר מקשה הירושלמי ודו"ק:

ברא"ש פ"א סי' ב וא"כ למה הוצרכו משום עיגונא וכו' היכא שיקיים השליח כתב שליחות יקיים חתימת הגט. נ"ב לכאורה לא הוי צריך לזה דאי הוי בעי קיום על השליחות לא היה צריך לומר בפני נכתב וכמו שכתב רבינו בעצמו לקמן ברפ"ב סי' ב' דאפילו איכא עד אחד שמעיד על השליחות שוב אין צריך לומר משום דמה אלו יאמרו דבפנינו גירשה מי לא מהימני והוא מדברי התוס' שם דף עו ד"ה אבל ואמנם אחר העיון בזה ניחא ד"ל לא מהני זה רק בעדות בע"פ אבל כאן דאינו אלא עדות בכתב לא מהני דאילו היו מעידים בכתב דפלונית נתגרשה ג"כ לא מהימני דמפיהם ולא מפי כתבם והא דמשיאין אשה על עדות שבכתב אם הוא כתב ידיעאל שאני התם דלא בעי עדות כלל דהא האשה עצמה משום דהאשה עצמה נאמנת לומר שמת בעלה ומכ"ש אבל בעלמא לא ודו"ק:

פ"ב סי' טז והאי דקאמר צריכי למקרייה קודם נתינה קאמר וכו'. נ"ב אכן בסמ"ק במצוה קפ"ד כתוב וז"ל אמר אביי השנים שנותנין גט לפניהם צריכין לקרות שני פעמים ופירש"י שני פעמים אחת קודם הנתינה ואחת לאחר הנתינה וכו' וזה דבר תימה דבגמרא ליתא כלל דצריכין למקרייה ב' פעמים רק דצריכין למקרייה סתם רק דהתוס' כתבו דר"י היה רגיל לקרות קודם הנתינה ואחר הנתינה משום חששא דשמא עיילי' לבי ידי ותלפים אינו מד' הגמרא וברמב"ם לא הוזכר כלל הדין דצריך לקרות אחר הנתינה. ושוב מצאתי להכלבו בהלכות גיטין שהעתיק שם לד' הסמ"ק ככתבו וכלשונו ומצאתי שכתב בלשון הזה אמר אמימר השנים שנותנין גט בפניהם צריכין לקרותו ופי' ר"י פעם אחת קודם הנתינה ואחת לאחר הנתינה עכ"ל וא"כ פשוט דכן היה הגי' לפניו בדברי הסמ"ק ומה שכתוב בתוך דברי אביי שני פעמים טס"ה. וגם מש"כ ב"ד הסמ"ק אמר אביי טה הגי' שלפנינו בגמרא אמר רבינא אמר לי אמימר וכו': סליק

יפה עינים על מסכת גיטין

הגהות וחדושים מאת הג"מ אריה ליב יעלין אבד"ק בילסק (בעהמ"ס מצפה אריה וכו').

דף ב ע"א מכפר לודים ללוד ביצה ה. איתא לוד מן המערב מהלך יום א' מירושלים ובתו' ב"מ כח. ד"ה ע"ו יום כתבו דמן המערב לירושלים הוי ל"ט יום וקשה מכאן דהא גם לוד היא תחום א"י מצד מערב ואין משם לירושלים אלא יום א' כבביצה שם גם קשה לפי האמור כאן דלוד היא תחום א"י מצד מערב א"כ לפמ"ש בביצה דירדן מן המזרח מהלך יום א' ולוד מן המערב אין א"י מחזיק בארכו כ"א מהלך שני ימים וע"כ לומר דתרי לוד הוו אפס דקשיא לפ"ז דברי התוס' מגילה ה. גבי לוד ואונו מעירות המוקפות חומה מימי"ב דמקשה הא יהושע בניהו אלפעל בניהו ולא משני תרי לוד הוו ומשמעות התוס' דמאונו דמקשה שם היה יתכן ליישב תרי אונו הוו רק משום לוד קשה ליה משמע דל"ל תרי לוד הוו ועי' ט"א שם מה שהשיג על התוס' מטעם אחר. ויש לכוין דברי התוס' דעיקר הקושיא היא מאונו אחרי דלוד ע"כ היו כפולות אין לומר בתרווייהו כפולות ובערכין משום דלא הוזכר שם לוד לא פריך מאונו: תוס' ד"ה ואשקלון ואור"ת דעולי בבל לא כבשוה. עי' ירושלמי שביעית פ"ו ה"א דמדייק דאשקלון כלחוץ מדתני בתוספתא פ"ד שם גיניא דאשקלון ש"מ דאשקלון כחוץ ושם וביבמות פ"ז ה"ג ר' ור' ישמעאל ובן הקפר נמנו על אויר אשקלון וטהרוהו משום חוץ לארץ ואחר כך פטרוה ממעשרות משמע שם דמספק להו בזה: שם בספרי פ' והיה עקב. וכ"ה בירו' שביעית פ"ו ה"א ובתוספתא פ"ד: שם כדמוכח בירושלמי. כאן ה"ב ובשביעית שם מבואר שם עכו יש בה א"י ויש בה חו"ל ושם וכאן מבואר דכיפי דעכו הם הגבול וכמ"ש ג"כ בשביעית פ"ד ה"ז מנשק כיפי דעכו עד כה היא ארעא דישראל ועי' ירו' חלה פ"ד ה"ה ובפ"מ שם: שם דאמר בירו'. כאן ה"ב ועי' לקמן פ"ז ה"ז דגם למ"ד עכו כא"י לא לכל מילי הוא ע"ש: תוס' ד"ה ואם. עמ"ש לק' ט.: ע"ב לפי שאין בקיאין לשמה. בירו' ה"א ע"ש ריב"ל לפי שאין בקיאין בדקדוקי גיטין ומשמעות הירו' דלא על לשמה לחוד מספקינן כ"א גם על שאר דקדוקים וכן מוכח ממש"ש בירו' בפני נכתב ביום בפני נחתם ביום בפני כו' לשמה וער"ן להרי"ף ובחידושיו שהוכיח מהירו' דבעינן לשיילי' וכן שואלים אותו שאר פסולין שבגט והוא כפרש"י ועש"ק ד"ה שני' ומה"פ ד"ה המביא ובענ"ד מה שהפסו בכוונת הירו' לכל פסולי גיטין ליתא דא"כ מה מקשה בירו' והא לומר שמא חתמו בעדים פסולין הא י"ל גם ע"ז שיילינן וע"כ לומר דגם להירו' ל"מ כ"א לשני הדברים האלו ועליהן י"ל דהו"ל בכלל בפני נכתב כו' סתם וכמ"ש הר"ן גבי לשמה והא דלא חשש הבבלי למוקדם י"ל דהבבלי לשיטתו דטעם זמן בגט משום שמא יחפה ע"כ יש תקנה למוקדם ע"י שליח להכירו משום דאית ליה קלא והצטרך להביא עדים שנמסר לידה טרם שזינתה אבל הירו' לשיטתו משום פירות ל"מ שליח כמ"ש באחרני מלואים שם באה"ע סי' קכ"ז ולזאת בעי בירו' שיהיה נכתב ביום ונחתם ביום גם ע"י שליח וע"פ דרך הירו' מיושב מאי דמקשה הגמ' לק' ג. מאן האי תנא דבעי כתיבה לשמה וחתימה לשמה דלהירו' האמירה בפני נכתב הוא בשביל הזמן שנעשו כאחד הכתיבה והחתימה וממילא נכלל ג"כ דהיו לשמה ולא משום דבעו תרווייהו לשמה ולהמו"י דרך אחרת ע"ש: לפי שאין עדים מצוין לקיימו. כ"ג דעת ר' יוחנן בירו' ה"א ועי' מה"פ ד"ה א"ר יוחנן: דאתיות בי תרי. עי' ירו' ה"א דאיתא שם פלוגתא ר' בא בשם רב ר"ז בשם אבא בר הנה א"ל שיאמרו ור' יוסי בן יוסי בשם ר' יוחנן צריך והנה למ"ש הפ"מ במה"פ ד"ה ר' יוחנן דאיהו ס"ל טעם בפ"נ ובפ"נ הוא משום אין עדים מצוין לקיימו ומ"מ ס"ל לר' יוחנן דגב שנים שהביאו צריך והוא נגד סברת הבבלי כאן ובדף ס' וט"ו ע"ב ועמ"ש לק' ג. ועפ"ק ומה"פ ד"ה ר' יוסי: ר"מ דחייש למעוטא. בירו' דמאי פ"ב ה"א ר' אלעזר חייש למעוטא:

דף ג ע"א משום עגונא אקילו בה רבנן. בירו' פ"א הוא ע"ש ר' יוחנן: עדים התאומים. ירו' שביעית פ"י ה"ג כתובות פ"ב ה"ג גיטין פ"ד ה"ב וסוף ב"ב: האי קולא חומרא היא. בירו' ריש ה"א מקשה ג"כ כה"ג אבל בשינוי דשם אמר דחומרא היא שאם לא אמר בפני נכתב אף אם אין מתירה להנשא משמע דבהומר הוא מה שהצריכו כלל לומר בפ"נ ועי' פ"מ: ח"א בפני שנים. לק' ה' ע"ב הסתיים דר' יוחנן הוא דאמר בפני שנים וב"כ בירו' ה"א כדברי ר' יוחנן בפני שנים: ע"ב רא"א אע"פ שאין עליו עדיו. עי' ירו' כאן ה"ד פ"ב ה"ב ופ"ד פ"ט ה"ד ב"ב פ"י ה"י:

דף ד ע"א ר' יהודה היא. עי' ירו' פ"ב ה"א דמוקי ג"כ כר"י לק' כו. מתני' דרפ"ב: דסתם מתני' ר"מ. ירו' יבמות פ"ד ה"א: והמוליך. ה"ג בירו' ה"א מקשה מזה להאי טעמא משום דאין בקיאין לשמה הא בני א"י בקיאין הן ומשני שלא תתלוק: ע"ב גזרה מוליך אטו מביא. ירו' שם כנ"ל. ממדינה למדינה בא"י. לפי הירו' בה"א פליגי בזה ר"א ורבנן במתני' א"כ ס"ל דהא דתני במתני' ממדינה למדינה כמה"י דאתי לאפוקי גם ממדינה למדינה בא"י ורק ר"א ס"ל דממדינה למדינה בא"י צריך לומר בפ"נ ולפ"ז כפר לודים היא ג"כ מא"י ועש"ק ד"ה מתיב: מתקיים בחותמיו. בירושלמי ה"ג כה"ג ומוכיח שם מזה דבמקום עדי קיום ל"מ חו ערעור:

דף ה ע"א חוץ מחרש. ירו' ספ"ו מדמאי אין שליחות לחרש ועי' תרומות פ"א ה"א: ומלתא דלא שכיחא ל"ג. ה"ג בירו' דמאי פ"א ה"ב דבר שאינו מצוי לא גזרו: הוא עצמו שהביא גיטו. ירו' ה"א א"ל בפני שנים היינו לומר בפ"נ אבל עדי מסירה צריך: שנים שהביאו גט ממדה"י. בירו' ה"א פלוגתא ור' יוחנן ס"ל צריך ועמש"ל ב: לאחר שלמדו. עי' ירו' ה"א · האשה עצמה. ירו' פ"ב ה"ז ופ"ו ה"א: ע"ב בפלוגתא דר"י וריב"ל. בירו' ר"פ ריב"ל אמר לפי שאין בקיאין בדקדוקי גיטין ור"י ס"ל לפי שאין עדים מצוין לקיימו כ"ה לפי הפ"מ ובפנ"א נדדחי לפרש שם דגם ר"י ס"ל לפי שאין בקיאין ויתיישב יותר מ"ש ר' מנא א"כ שם ע"ש: וא"ל לא צריכת. ה"ג בירו' ה"א עובדא כזו ומפעס דהבאה בקיאין הן: בפני שנים. ה"ג בירו' לר' יוחנן: שליח נעשה עד. בירו' פ"ב דקדושין ה"א פלוגתא דב"ש וב"ה ועי' ירו' ר"פ השולח ואין השליח משום השנים ועי' רא"ש שם דהיינו שלא יהיה נחשב לא' מעדי מסירה והטור סי' קמ"א פי' שאינו חשוב כשנים אבל לא' מהשנים נחשב והרשב"א פי' דמיירי הירו' בחו"ל שצ"ל בפ"נ וצריך שלשה שהשליח נחשב לשלשה ולא נחשב עוד מהשנים: ואין עד נעשה דיין. עי' ירושלמי פ"ג ה"א סוטה פ"ט ה"א סנהדרין פ"א ה"ב ומ"ש בר"ה כה: ישלנו הימנה. בירו' ה"א הוא ע"ש ר' יוחנן וקאמר עלה דהוא כרשב"א גבי הא גיטך כלק' עט: ודר' יוחנן הוה כוותא דאפי' בלא בפ"נ דמכ"ת הוי גט והו"ל נתגרשה מ"מ מועיל נטילתו ונתינתו לה את"כ משום דבעי להחזיקה גרושה בפני שנים וכ"ז שלא בפ"נ לא הו"ל גרושה ממש ונ"ע דהכא ברייתא היא ומאי קמ"ל ר' יוחנן התם: ר"מ לטעמיה. עי' ירו' פ"ח ה"ה פ"ט ה"ג:

דף ו ע"א אפילו נכנס ויוצא. כ"ה בירו' פ"ב ה"א: רב אמר כא"י. בירושלמי כאן ס"ב אמר רב עשינו עצמינו בבבל כא"י לגיטין ושמואל פליג עליה ואמר אפי' משכונה לשכונה צריך: אר"ח עשינו עצמינו. בירו' שם ע"ש רב כנ"ל. ועכו כצפון. ה"נ מקשה בירו' שם: ואפילו ר"מ לא קאמר. שם: רב מצריך משכונה. בירו' שם ע"ש שמואל: ע"ב מכפר סיסאי. בירו' ה"ב עובדא זו ושם כפר סמיי: הואיל ויצא בהיתר. שם: שלש אין כותבין. בירושלמי מגילה פ"א ה"ב מסיק דכותבין ולהפ"מ שם דוקא בשינוי ל' המקרא ע"ש: אלו ואלו דברי אלהים. ירושלמי ברכות פ"ד ה"ד

דף ז ע"א שרטט וכתב ליה. בירו' מגילה פ"א ה"ב איתא דשינה ל' המקרא וכתב ישראל אל תשמח בעמים אל גיל וכייטו דכתב בלא שרטוט: והרם העטרה. ח"ר פ"ג ירו' סוטה פ"ט הט"ו: תוס' ד"ה זמרא בירו'. מגילה פ"ג ה"ב: ע"ב מימינו למזרח הדרך טמאה. בירו' שביעית פ"ו ה"א ובתוספתא פ"ח דאהלות איתא איפכא מימינו למזרח הדרך טהורה כו' ולפ"ז עכו בקרן מערבית צפונית קיימא: עד לבלבו. שם: המביא גט בספינה. בירו' סוף פ"א משמע דגם נהרות דא"י חשובים כחו"ל לענין גיטין והוא דלא כרנב"י לקמן ח. כ"א כאביי דגם בנהרות דא"י באין הספינה גוששת אין דינה כבארץ: עציץ נקוב. עי' ירו' ספ"ה מדמאי וכלאים פ"ז ה"ו חלה פ"ב ה"א ערלה פ"א ה"ב: המונח ע"ג יתדות. עי' ירו' חלה פ"ב ה"א דשם איתא דאף ר' יהודה מודה משום דבאני ספינה שטולה ויורדת אבל עציץ במקומו הוא וכמ"ש רבה כאן ע"כ לא קאמר ר"י אלא בספינה שעשוי לנוות ט':

דף ח ע"א דמיא כארעא סמיכתא. עי' ירו' חלה שם דבעי למימר דר"י לטעמיה בסוף ביצה דמיא ליה כב ממש ודחי דא"כ ליהוי כארעא דאין אויר הפסק וע"כ דס"ל מים יש בהן ממש והו"ל הפסק ובביצה לענין תחומין הוה מטעם דבטילי לגבי העיסה ולפ"ז לא היה נ"ל בטעם ע"ג יתדות שם בירו' משום דלא נייד אלא הוה מצי לחלק דהתם כמים הוי הפסק משא"כ אויר שאני ועי' ירו' ערובין פ"ה ה"ו דשם מוכח דס"ל להירו' בדעת ר"י דמים אין בהם ממש אפי' בעיין ועי' מה"פ שם וע"ע ערובין ס"י ס"ב לפי' הפ"מ שם ובביצה פ"ה ה"ד תרי לישני בירו' בזה ע"ש: איזהו ארץ. ירו' שביעית פ"ו ה"א חלה פ"ד ס"ד: מן החוט ולפנים. פי' חלה פ"ב ה"א ופ"ד ה"ה: כל שכנגד א"י. עי' ספרי עקב כ"א: לגיטין אין. להק"ע ה"נ הוי הדיוק בירו' ה"ב דאמר הלכה כר"מ בגיטין וקאי על דין עכו כא"י ובפ"מ הסב לענין אחר ע"ש: לעבדים לא. בירו' שם המוכר עבדו לעכו כמוכר לחו"ל ושם משמע דהוא לרבנן ומשום דנדונה כח"ל: במעשר ובשביעית כא"י. עי' ירו' חלה פ"ב ה"א: ע"ב כבוש יחיד. ע"ש בירו': ר"י בר"י מטהר. עי' ירו' ערובין פ"ג סוף ה"א ועפמ"ש ביפ"ע ערובין לי ע"ב קאי שם לר' יהודה דס"ל דיכול לבוא בשידה תיבה ומגדל ע"ש: כותבין אונו אפי' בשבת. ירו' מ"ק פ"ב ה"ד · עצמו קנה נכסים לא קנה. בירו' ה"א כאן תלה דין זה בפלוגתא דר"י ור"ל בכותב נכסיו לבנים נמצאו העדים קרובים לא' דר' יוחנן ס"ל דבטל כל השטר ור"ל ס"ל דלזה שכשרים קיים השטר ותמהו הראשונים ומאי דפסק הרי"ף והרמב"ם בפלוגתא דר' יוחנן ור"ל כר"י דבטל כל השטר וגבי כותב כל נכסיו לעבדו ס"ל דעצמו קנה ותי' הרשב"א והר"ן עי' בר"ן ובמרדכי וסג"ה תירצו באופן אחר ע"ש ובפ"ק ובמה"פ ד"ה ויינה שהאריכו בזה ובלב אריה להרי"ף הארכתי בזה והכמ"ל: הכותב כל נכסיו לעבדו. תוספתא ב"ב פ"ט: רש"י ד"ה בייל. וכ"ה בירו' ספ"ג דפאה:

דף ט ע"א קרא עליו המקרא הזה. ירו' ספ"ג דפאה: אין ערעור פחות משנים. ירו' כתובות פ"ב ה"ב: מאי חזית דסמכת. להירו' כאן ה"ג הוי פלוגתא דרבנן דהתמן עם רבנן דהכא ופלוגתא זו היא בירו' יבמות פ"י ה"ג כתובות פ"ב ה"ב ב"ב פ"ג ה"ד ועמ"ש לקמן בסמוך: ערעור דבעל. בירו' ה"ג ע"ש רב חסדא ור' יוסי אמר שם הלקוחות עוררין ועש"ק ומה"פ מ"ש בשם הרשב"א והר"ן להוכיח מזה דטענינן מזויף גם שלא בפני הבע"ד והקשו מריש פרקין דמשמע שם דלא טענינן ובענ"ד יתכן כאן דמיירי בעדים ומשום דגם נגד שני עדי ערעור מהני קיום להעמיד השטר בחזקתו וזהו דמסיק דזה הוי פלוגתא דר' יוחנן ורבנן דתמן ויתא הפלוגתא דבירו' ביבמות פ"י ה"ג וכתובות פ"ב ה"ב ב"ב פ"ד ה"ד דלרבנן דתמן העדים הראשונים יש להם חזקה ע"כ קאמר דהפי' לערעור שבגופו מועיל קיום ב"ד להחזיק דברי הראשונים ולר' יוחנן דס"ל דלא אלים חזקה זו ל"מ קיום לערעור שבגופו ובזה פליגי ר"ח ור' יוסי דר"ח ס"ל כר' יוחנן ע"כ מוקי בערעור דבעל בלא עדים ור' יוסי ס"ל דמהני קיום גם לערעור דעדים ע"כ מוקי לה בלקוחות ובערעור ע"י עדים ועי' בה"א דשם משמע דגם לר' יוחנן מהני בפ"נ לבטל ערעור אף שבגופו ויתכן דזהו כוונת הירו' שם דקל שהקילו גבה דהיינו שמועיל בפ"נ לבטל ערעור שבגופו ותהיה עוד עדיף מקיום: א' גיטי נשים ירו' פ"א ה"א: חוץ מחרש. ירו' דמאי ספ"ו תרומות פ"א ה"א: ע"ב תן גט זה לאשתי. עי' ירו' פאה פ"ד ה"ה מע"ש פ"ה ה"ד: עדים שאין יודעים לחתום. ירו' שבת פי"ב ה"ד כאן פ"ב ה"ג: תנו מנה לפלוני. ירו' פ"ו ה"ה: ואין שטר לאח"מ. ירו' קדושין פ"א ה"ט ב"ב פ"ח ה"ד ועי' ירו' פאה פ"ג ה"ז ומ"ש בב"ב קלה. וקנה: אר"ז ירד ר"ש לשיטת ר"א. ה"נ בירו' ה"ד ועי' פ"ב ה"ב: תוס' ד"ה מקרעין בירו'. שבת פי"ב ה"ד כאן פ"ב ה"ג:

דף י ע"א רשבג"א כל מצוה. ירו' פסחים פ"א ה"א: דחתים ישראל לבסוף. וה"נ בירו' ה"ד ע"ש ר' אבין: ע"ב ז"א אין עדי הגט חותמין זה בל"ז. בירו' ה"ד איתא דר' יוסי אמר אתיא כמ"ד עדים חותמין זה בל"ז אבל כמ"ד עדים אין חותמין אלא זה בפני זה אפי' התם עובד כוכבים בסוף כשר ור' אילא בשם ר' יסא אמר כמ"ד אין העדים חותמין אלא זה בפני זה ברם כמ"ד העדים חותמין זה שלא בפני זה אפי' התם ישראל לבסוף פסול והוא דס"ל כבסוגיין דהעיקר הטעם שחתם בפניו ואי לאו דכותי חבר הוא לא היה מניחו לחתום מקודם ור' יוסי ס"ל דכיון דאין חותמין כ"א זה בפ"ז יודע הישראל מהכותי ולא היה מצטרף עמו אם לא בידעו שהוא חבר וזהו לפי נוסחת המדפס בירושלמי אבל לנוסחת הישנה היה נוגע ענין זה לשטר שחתומים עליו ד' ושנים מהן קא"פ ועש"ך ח"מ סי' מ"ה מ"ש בזה ובאו"ת ועמ"ש בזה בלב אריה להרי"ף ומ"ש קצת מזה בב"ב דף קסב והכמ"ל: ור"ג מפליג פליג. ה"נ משמע בירו' ה"ד דאיתא שם והא ר"ג מכשיר בגיטיהן: ירד ר"ש לשיטתו של ר"א. ה"נ בירו' ה"ד:

דף יא ע"א נעשו כמו שנעשו בהדיוט. עי' ירו' סוף ה"ד ובר"ן שהביא את הירו' ובש"ק ובמה"פ: ע"ב ושמותן כשמות העובדי כוכבים. עי' רא"ש מ"ש בשם הראב"ד ור"ת ועי' ירו' פ"א ה"א: האומר תן. ירו' פאה פ"ד ה"ה מע"ש פ"ה ה"ד: תוס' ד"ה בגיטי בירו'. כאן ה"ה: שם ד"ה התופס. עמ"ש בלב אריה להרי"ף ליישב קושית התוס' על רש"י מהך דכתובות יימר בר חשו: כל האומר תנו כאומר זכו. בירו' ה"ה מוקי מתני' כאומר זכו: באנו למחלוקת. הוא כמ"ד בבע"ה עשיר מהלוקת ועי' ב"מ ט: וירו' פאה פ"ד ה"ה ריב"ל אמר כן: ר"א אמר זכה לו. עי' ירושלמי פאה פ"ה ה"ב:

דף יב ע"א לא תלקט לו לעני. ת"כ קדשים ספ"ב ודרים שם תרתי מקרא זה כך והא דלהזהיר לעני על שלו: להזהיר לעני על שלו. עי' ירו' ספ"ה דפאה: יכול הרב לומר לעבד. ירו' כתובות פ"ה ה"ה ועי' ב"ת פ"ח ה"ד: המקדיש מעשי עבדו. בירו' כתובות שם וב"ק שם איתא יוציא מהן פרנסתו והשאר קדש ומפרש לה הפ"מ בלוה ואוכל כמפרש כאן ועי' מה"פ כתובות ד"ה המקדיש ובב"ק שם ועי' תוספתא ערכין פ"ג: ע"ב הקוטע יד עבדו. בירו' שם איתא מתפרנס מן הצדקה ומ"מ מוכח דאינו מפרש להעדפה מדאמר שם מטון ישראל לפרנס קיטעין אפי' עבדים וא"כ אין ראיה מכאן דיכול הרב לומר בשאר עבד עשה עמי ואיני זנך דקיטע שאני ועי' מה"פ ב"ק שם: שבתו ורפואתו פשיטא. עי' מה"פ דאיכא דלא גרסי שבתו פשיטא ע"ש: ל"צ דאמדוה. בירו' משמע דכל רפואתו לרבו ומתרפא ג"כ מן הצדקה וזה נכלל בכלל מתפרנס וע"ש במה"פ שכ"ה ג"כ דברי הרי"ף:

דף יג ע"א מפני שסיא קניגו דאי בעי. עי' ירו' כאן ה"ס ובתוס' בארתי דלמסקנת הירו' סדר ביה מאוקימתא דלעיל שם דמוקי למתני' באומר זכה דלעולם באמר תן והא דהכא גבי עבד דשוי כזכי הוא מטעם אחר דאימת אמרי' דכל היכי דלא זכה המקבל מצי גם הנותן לחזור הוא רק בדבר שצריך דעת המקבל ג"כ אבל בדבר שאינו תלוי בדעת המקבל חיישי' שמא זכות הוא ול"מ הנותן לחזור: כבתובים. ירו' פאה פ"ג ה"ז כתובות פי"א ה"א כאן ה"ה ב"ב פ"ט ה"ו: בשכ"מ. ה"נ מוקי בירו' ה"פ ושם משמע דלא מוקי בגזורין ומשום דלקבורה ל"ת ועי' לק' פ"ו ה"ה בעובדא דגניבא דבעי למימר דאינו קונה לאח"מ ומייתי ראיה ממתני' דהכא דיתא והתם ג"כ מצוה מחמת מיתה דדינו כשכ"מ ועי' ירו' פאה פ"ג ה"ז קדושין פ"א ה"ה ב"ב פ"ט ה"ו דמוכח דבשכ"מ ל"צ גזורין: ע"ב ר"ש שזורי. עי' ירו' גיטין פ"ו ה"ה:

דף יד ע"א המשיא אשה לבנו. ירו' כתובות פ"ה ה"א פי"ב ב"ג ב"ב פ"ט ה"ג ועמ"ש ב"ב קמד.: חייב באחריותו ואם בא לחזור אינו חוזר. פ"ג בירו' ה"ה: ע"ב אמרי ליה לר' דוסתאי. ה"ג בירו' כאן ה"ה וקדושין פ"ג ה"ד: ר' דוסתאי בר' ינאי א"ל אין. בירו' שם איתא דר' דוסתאי אמר להו בהמעות הם אצל ר' יוסי ואנסוהו לר' יוסי ולקחו ממנו המעות בחזקה: יחזור למעלה. ה"נ בירו' ה"ה: דמית מקבל בחיי שמן. בירו' שם בגוונא דאמר זכה דשוי למקבל וזכיה בגווייהו אם מת מקבל קודם שזכה השליח יחזרו למעות: רא"א אחד בריא. ירו' פאה פ"ג ה"ז קדושין פ"א ה"ה ב"ב פ"ט ה"ו:

דף טו ע"א בכתובים וכמסורים. פ"ל יד.: חציו אחרון. בירו' ה"א מוקי לה כר' יהודה לקמן כו. דגזר טופס אטו טורף ולאת אפי' הגיו הראשון לא סגי ומ"ש את"כ בירו' סגי ר' תנין אפי' חיוב

ויזלא מותר הוא לדידן דלא קי"ל כר' יהודה: או כולו נקיים הגט. בירו' ה"א בעי לה ר' אבין ולהק"ע הוא אליבא דר"מ דהייטו תנ"ז מתקנה ותליו מה"ת ואמר שם ר' אמי בבליא אין כשר אלא זה והוא כדעת רבא כאן: ע"ב תוס' ד"ה אני. בירו' כאן ה"א:

דף טז ע"א הנצוק. עי' ירו' ע"ז פ"ד ה"ח ומש"ש פ"ו ע"א בבאורו' מקוה שיש בו. ירו' חגיגה פ"ג ה"ג: שניהם בב"א טהורין. עי' הגרי"ב, בירו' שם איתא: ר' יהודה אומר אם היו כו'. עי' ירו' שבת פ"כ ה"ג: ערובין פ"י ה"ב לפי' הק"ע ובה"ה שם ועפ"ק שם ה"ב ד"ה דלא כן שכ' דמהירו' מוכח דלא כהתוס' שכ' דלר"י ג"כ ל"א טופח להטפיח הוי חבור ויש לייסב ואכמ"ל: הבא ראשו ורובו. ירו' שבת פ"א ה"ד ועיי' תוס' כאן שכ' דדוקא בטב"י ודברי הרמב"ם רפ"ט מהל' אה"ט דגם טהור הבא כו' טמא ועי' מל"מ שם: אבל גט יוצא מת"י שניהם. בירו' פ"א ה"א איתא ע"ש ר' זעירא דשנים המביאים גט א"צ לומר בפ"נ ובפ"נ וכאן בפ"ב ה"א איתא ע"ש ר"ז דפליגי רבנן ור"י ביוצא מת"י אחר אבל ביוצא מתחת ידו אף ר"י מודה דפסול וא"כ פליגי בזה רבנן ור"י אי שנים המביאים גט נ"ל בפ"נ ולרבנן צריכים וקשה לפ"ז דר"ז אדר"ז. ומחמת זה נראה בעג"ד דמ"ש כאן בירו' עד דלא יחזור ביה קאי על ר"ז מה שתמה על ר' יסא דמוקי להסיפא בשנים על החתימה וא' על הכתיבה ביוצא מתחת ידו המעיד על הכתיבה והוא ר"ז מסתכל ביה דס"ל דא"צ בשנים המביאים לומר בפ"נ ע"כ שפיר תמה מאח"כ אחר שחזר דס"ל דלרבנן צ"ל בפ"נ ובפ"נ לא היה מתמה וא"ר מנא דגם לאחר שחזר שפיר מתמה משום דאתיי שנים המעידים על החתימה וגם יוצא מתחת ידם. והחזרה היינו ממ"ש בפ"א למ"ש כאן ולחנם נדחקו הק"ע והפ"מ בביאור הירושל' ע"ש ובפנ"א באתי כל הסוגיא בירו' ע"פ באורי ואכמ"ל ועמ"ש לקמן יז.: ע"ב ולפלוג נמי ר' יהודה ברישא. ה"נ מקשה בירו' ה"א כאן וכגי' הק"ע דמקשה ר' אמי לר' זירא אי ביוצא מת"י אחר דהיינו מת"י שניהם ר' יהודה מכשיר אף בקדמייתא והפ"מ מפרש כגי' הכתובה דמקשה ר"ז לר' אמי ומגיה אי ביוצא מתחת ידו ר"י מכשיר אף בקמייתא והוא דלא כמ"ש כאן ברש"י ותוס' ד"ה במאי פליגי דקן לליסנא בתרא קשיא ליה ולפלוג ר"י ברישא ולאו ללקמן ועוד דסברא הפוכה דשם רק ללקמן קשיא ליה והוא דחוק מאד ונראה כעג"ד כגי' הכתובה דר"ז מקשה לר' אמי רק שיש להגיה מקודם מ"ש ר' חנניה דר' אמי א"ר זעירא שס"ל דתנייתא דר' אמי דהיינו ליבנא אחריתא דר' אמי כמ"ש לקמן בבבלי יז. רק דשם הקודם המאוחר ונתאחר המוקדם דל"ב דהכא הוא שם ליבנא קמא ור"ז מתיב לר' אמי דל"ב דשם ומייתי ר' אמי ברייתא דהולך ר"י אף בראשונה כמ"ש כאן ואח"כ מקשה מברייתא דאיתא בזה ומסייע לר"ז ובזה א"ש מ"ש אח"כ עד דלא יחזור דקאי לר' אמי כמ"ש הק"ע אך לא מטעמיה ופירושו ועמ"ש לקמן יז.:

דף יז ע"א ל"ש אלא שהגט יוצא. בירו' ה"א אמר כן ר' יוסא והוא ר"ז מסתכל ביה פ"ש ועמש"ל טז ע"א וע"כ בפי' הירושלמי שם עד דלא חזר ביה דקאי על ר"ז והק"ע פי' על ר' אמי וכהבאתי לעיל טז ב' די"ל ג"כ כהק"ע אך לא מטעמיה כ"א ע"פ הבבלי וס"ל להירושלמי דהאי לשון אחרון שבשה נאמרה ראשונה ואח"כ הלשון ראשון שבשה וא"ש: משום בת אחותו. ה"נ בירו' פ' השולח ה"ג ע"ש ר"ס ומובא ברא"ש סי' ג' וע"ש לקמן שכתב דהירו' לא הזכיר טעם בת אחותו ותמוה דהא ר"ה אמר כן משום בת אחותו ועק"נ ודבריו דחוקים אלא נראה דלא גרים הרא"ש שם בפ"ד מפ"מ תקנו כו' רק עובדא הוה כו' ולא מטעם זה היה התקנה: משום פירות. בירו' כאן ה"ב ע"ש ר' יוחנן ע"ב איפוך. עי' רא"ש סי' ג' בשם בעה"ע להכריע מהירו' דהיפוך היינו קמייתא למען להשוות התלמודים ומ"ש הרא"ש ע"ז:

דף יח ע"א גיטין הבאים ממש"י. בירו' כאן ה"ב שואל גיטין שבאים ממש"י תחוש להם ליכתבו ביום ונתחמו בלילה והוא ענין אחר דזה ל"ק ליה מה שנתאחר זמן הנתינה מהכתיבה דלזה קלא אית ליה כי רק דק"ל לטעם פירות דנתנם ליכתב ביום ונחתם בלילה דל"מ לטעם זה הכשר ע"י שליח ועי' אבני מלואים סי' קכז: רב אמר מטעת נתינה. ה"נ בירו' יבמות פ"ד הי"א פלוגתא דרב ושמואל וכן פליגי שם ר' חנניה ור' יוחנן דר' חנניה ס"ל כרב ור' יוחנן כשמואל: יאמרו שתי נשים. ה"נ מקשה בירו' שם: והלכתא מטעת כתיבה. ה"נ בירו' שם ועי' רא"ש סי' ו' שכתב דהרי"ף אינו גורס זאת ע"ש: רב אמר משתפגום ותזקוף. מהלשא ביעתיה דרב בירו' שביעית פ"י ה"א דהתם אמר רב פגמה אע"פ שלא זקפה אף שלא פגמה ותני ר' חייא הוא שתפגום ותזקוף: אר"ל לא הכשיר ר"ש. בירו' ה"ב ע"ש ר' יוחנן ונתהפך הפלוגתא דר"ל ס"ל שם אפי' לאחר כמה ימים: ע"ב אר"י שנים משום עדים. בירו' כאן ה"א וה"ב נתהפך הפלוגתא דר"ל אמר דהשאר משום תנאי ור"י ס"ל דכולם משום עדים: אי התים בתחלה קרוב. עי' ירו' פ"א ה"ד בשטר שהתומים בו ארבעה עדים ונמצאו שנים הראשונים קרובים או פסולים כשר והיא התוספתא שמובא כאן בתוס' ד"ה אמרי לה ועי"ש בתוס' מ"ש בשם ר"ת ושחזר בו ויש להבין לפי תורתו דדוקא ראשונים כשר בשאר שטרות ולא באמצע או בסוף ובגט פסול אף בתחלה איך מפרש מ"ש כאן בגמ' למ"ד תנאי נמצא א' מהן קא"פ כשר הא האי אמרי לה פסול הוא גם למ"ד משום תנאי מדהוצרך לטעם דאתי לאחלופי ולמ"ד כלהם משום עדים בלא"ה פסול בגט ומטעם זה הוכיח ר"ת מתחלה דבאמצע או בסוף כשר ובחזרתו לא תי' ע"ז כלום ועב"י באה"ע סי' ק"כ שכתב דבאמת להאי אמרי לה פסול בטל האי מאי בינייהו ודוחק ונראה בעג"ד ע"פ שמצינו שינוי בין דברי ר"ת שבתוס' ובין שברא"ש ב"ב דבתוס' מחלק בין גט לשטר דבגט כיון שאין חותמין זה בל"ז הוי כחותם לשם עדות משא"כ בשטר ועב"י שם בפי' דהא שלא ידענו בגט אם חתמו במעמד שאר העדים פסול משום דמסתמא אין חותמין זה בל"ז וברא"ש ב"ב כ' בשם ר"ת דוקא שידענו שחתם בתחלה ולא בין בגט בין בשטר פסול ומפרש מ"ש בתחלה היינו גם בזמן קודם חתימת העדים אבל בב"ב איירי שנמצא אח"כ חתום תלינן שחתם אח"כ והוא כהכתבה בעדות בשם ר"ת ונראה דמ"ש הרא"ש לר"ת היינו אחר חזרה דמפרש כן הא דאמר כאן נמצא א' קא"פ למ"ד תנאי כשר דהוא בנמצא אח"כ דתלינן דלשם תנאי ומ"ש בתחלה אמרי לה פסול היינו שחתם בזמן תחלה דהוי לשם עדות ומ"ש בתוס' בשם ר"ת הוא לר"ת קודם שחזר בו דמפרש בתחלה היינו במקום ולא בזמן ע"כ מחלק בין בתחלה או באמצע וסוף והנה לסברת ר"ת קודם חזרתו דראשונים ל"ד קשה מ"ש דלמא אתי לאחלופי בשאר שטרות הא בשאר שטרות כשר ול"ל כמ"ש הרמב"ן דהוא משום כלכם בשאר שטרות: אולם לחזרתו א"ש בפשיטות דלא מכשרינן בשאר שטרות כ"א בנמצא דתלינן שלמילוי חתמו אבל אם חתם בזמן תחלה דל"ש למילוי בודאי לשם עדות חתם. ועפ"ך ה"מ סי' מ"ה ס"ק כ"ז שהכריח כחזרת ר"ת מהא דירו' גיטין פ"א ה"ד שהבאתי לעיל ואיתא עלה א"ר הילא בשם ר' יוסי כמ"ד אין העדים חותמין זה בל"ז ברם כמ"ד כו' אפי' אתם ישראל לבסוף פסול ומהפך ומגיה ע"ש והאו"ת מגיה באופן אחר ולפי בעג"ד כתבתי באופן אחר ובעבור שעי"ז תלא ישוב נכון לקושית הנ"ל אביאנו בקצרה והוא עפמ"ש בתוס' והרא"ש בפ"ק דמכות דלא נבטל העדות ע"י קא"פ כ"א שנצטרפו בראיה והגדה בב"ד וא"כ בעדות שבשטר כשחתם הפסול שלא במעמד הכשרים אם דין עדי השטר להיות חותמין זה בפ"ז ל"א חתימת הפסול להגדה בב"ד ואין מגרע חתימתו שאר העדים אבל אם העדים חותמין זה בל"ז חשיבה הגדה וכנתקרה עדותן בב"ד ע"כ אפי' אתם לבסוף פסול ותיבת ישראל נמחק לגי' האו"ת ג"כ וקשיא אמאי כשר בשטר וזה קושית הירו' על התוספתא ומשני דהלא בלא"ה קשיא ויעשה כהרחק עדות וע"כ לומר שלא בהו אלא להכשרן והו"ל כלמיתני אתו ואין כוונתם להעיד ול"ת הגדה בב"ד ולפ"ז בגט דאין חותמין זה בל"ז אם נמצא באמצע או בסוף כשר דתלינן שחתם אח"כ ול"ת הגדה בב"ד ובהכי מיירי נמצא קא"פ כשר ור"ת גם אחר שחזר מודה בגט ולא פסל רק בשטר והא דל"ג באמצע או בסוף משום אחלופי בשאר שטרות נראה דמשום דבשאר שטרות אינו כ"א משום גזרה דלמא אתי לקיומי מנהון הו"ל בגט גזל"ג ובגט ל"ש הטעם קיום דא"ל כ"א כשהבעל טוען מזויף והוא יגיד מי הוא הפסול אבל בחתום בתחלה במקום ובזמן פסול מדינא בשאר שטרות דל"ש תנאי וגזרו גם בגט אף דאיכא תנאי וא"ש דברי הר"ת לחזרתו דל"ק מהא דנמצא כו' ובענין ראית הב"ך לגי' שלפנינו בירו' מסתא ההדבה נכנסו דברי ר' הילא בענין אחר בדין חתימת כותי בגט: אתא לקמיה דריב"ל. בירו' ה"ב האי שגדא סיפר ריב"ל והעובדא היה קמי רבנן ומקשה מזה לר"י ולר"ל ע"ש:

דף יט ע"א והאר"ל. בירו' ה"ב איתא הדא מסייעא לר"ל מן דר"ש ופליגא עלוי מן דרבנן והיינו דלשיטת הירו' ס"ל לר"ל דר"ש הכשיר אפי' עד כמה ימים ובזה הוא כר"ל ולדידיה דס"ל דכולן משום תנאי גם לרבנן מותר: והא"ר יוחנן. בירו' שם מסייעא לר' יוחנן מן דרבנן ופליגא עלוי מן דר"ש ע"ש בק"ע ופ"מ: בכל כותבין. ספרי תצא רסט: על העלה של זית. שם ע"ש: ר"י ור"ל דאמרי תרווייהו. ה"נ בירו' שבת פ' הבונה ה"ד וכאן ה"ב ושם איתא בדבריהם שיקרא ע"ג דיו ג"כ חייב והכא פליגי תרי ליסני בזה: מהו שיכתבו להן בסיקרא. בירו' שם ליתא בתורת אבעיא רק ר"ל אמר שמותר לעשות כן דהו"ל כתב מעליא ור"י א"ל מפני שהנו פסוקין בהל' שבת נחיר א"א לעלמא. עוד שינוי דשם אר"ל דגם בסיקרא ע"ג דיו הו"ל חתימה מעליא והוא לשיטת הירו' דגם בזה ס"ל לר"י ור"ל דחייב בשבת ור"י חילק בין שבת לגט: מקרעין. פרש"י מקרעין. ועתוס' לעיל ט' ע"ב מ"ש בשם ר"ת ומש"ש בשם הירו' והוא בשבת פי"ב ה"ד וכאן פ"ב ה"ג ומשמעות הירו' מרתיבין להם הקרעים משמע כפי' ר"ת והרשב"א מפרש הירו' גם לפרש"י: הא באברא. הרמב"ם לא הביא חילוק זה ובלב אריה להרי"ף כתבתי דלפמ"ש הרמב"ם הרושם על העור בגט הוי כתב והוא מהירו' שבת שם וכאן ה"ג המקרע על העור כתבנית כתב כשר לפי פירושו מקרעין רושמין קשה הא הוי כתב ע"ג כתב וע"כ לומר דכיון דרק בדיעבד הוי כתב ולא לכתחלה ל"מ כתב ע"ג כתב וא"כ לפמ"ש הרמב"ם דהאי כתבו באבר כשר הוא בדיעבד קשה א"כ מאי מקשה לשמואל הא י"ל כיון דלכתחלה ל"ה כתב ל"מ כתב ע"ג כתב וע"כ לומר דרק לשמואל פריך דאיהו לא ס"ל כן דרב מקרעין משום דהזיל בתר בדיעבד דהוי כתב מקרי כתב ע"ג כתב א"כ קשיא לדידיה מכתבו באבר כשר אבל לדידן דקי"ל כרב דהניא כותים אין הכרח לחלק בין אבר למי אבר: ע"ב דחתימי עליה סהדי ישראל. עי' ירו' ה"א ה"ד פלוגתא דר"י ור"ל והסבר דמיירי בערכאות: ואמר שטר פסים הוא. ירו' פ"א ה"א ע"ש:

דף כ ע"א לשמה. ירו' תרומות פ"א ה"א סוטה פ"ב ה"ב כאן ה"ב: קרי שהיה נריך לצתוב. ירו' שבת פי"ב ה"ה ושם מקשה מרבנן דר"י עמש"ם כתב ע"ג כתב פטור ומשני בשיטתיה השיבוהו לדידן אינו כתב. והכא דקאמר רב אחא בר יעקב דגם לרבנן הוי כתב קשיא הך דכתב ע"ג כתב פטור ועי' תוס' לעיל יט. וכש"ק בשבת שם: כתבו על אסוה"ב כשר. ירו' קדושין פ"א ה"א ע"ש רבי כלקמן בסמוך: וכתב ולא חתק. ירו' כאן ה"ב שבת פי"ב ה"ד: שעמ"ג כיפה. ירו' לק' פ"ד ה"ד ושם איתא דיוצא בכן לחירות: דחק תוכות. ירו' כאן ה"ג שבת פי"ב ה"ד ע"ש: ע"ב ו-נייר שלי. בירו' כאן ה"ג ותהנהו לי אינה מגורשת ע"מ שתחזירהו מגורשת ע"ש: בין שיטה לשיטה. עי' ירו' ה"ג: דספר א' א"ר לפי' הק"ע והפ"מ משמע דגם הירו' ס"ל כספר א' א"ר ובשטה"מ משמע דלא ס"ל כן בדברי הירושלמי: דאר"ל הגודרות. בירו' ב"ב פ"ג ה"ב ע"ש ר' יוחנן ובקדושין פ"ד ה"ב ע"ש ר' ינאי ע"ש: לא ידעם להקנייו. עי' ירו' פ"ד ה"ב:

דף כא ע"א תוס' ד"ה והלכתא כפות וזבן בעינן. והרמב"ם פסק כפות שלא יבן כני ועמ"ש בלב אריה להרי"ף נס"ד: ע"ב מי שאינו מחוסר. עפ"ק ה"ג ד"ה מה ספר שכתב דאפשר דגם הירו' ס"ל כן ע"ש: מנין לרבות כ"ד. ספרי תצא רסט: אי כתב בספר. בירו' כאן ה"ג ובקדושין פ"א ה"ג לרבנן ספר אתי למעט מחובר ובספרי שם דרש זה ע"ש ר"י בן בתירה ועי' מה"פ דהבבלי לא קאמר הכי משום דדריש מי שאינו מחוסר ידעינן מזה ג"כ פסול מחובר ולפ"ז משמע דהירו' לא ס"ל הך דרשא מי שאינו מחוסר כו' והוא דלא כהש"ק הנ"ל ועי' ירו' ערלה פ"א ה"ג דשאל חזקיה באילן שנעקר ומעורה עדן במקצת אם נחשב כמחובר או כתלוש לכתוב עליו גט והי' להתוס' ד"ה ילא להביא ראיה מזה דבתלוש ל"מ מי שאינו מחוסר כו' וע"כ דס"ל להתוס' דהירו' לא ס"ל כלל הך דמי שאינו מחוסר כו' ובדוחק י"ל דמיירי הירו' שנתן לה הקרקע ג"כ אולם קשה מהא דירו' כאן ה"ג דבעי יש יד באוכלין לענין כתיבת הגט לריב"ג דס"ל אין כותבין על האוכלין ופשיט מקרן גבי דאיתא גרדו ואח"כ התמו כא גרדו אחר שחתמו לא משום דהו"ל ידות אוכלין או בעי"ת וריב"ג היא ואי נימא דס"ל להירו' מי שאינו מחוסר כו' ודגם בתלוש שייך מי שאינו כו' תיפוק ליה דפסול בגרדו אחר החתימה משום מי שאינו מחוסר וכיה להתוס' להביא ראיה וע"כ דלהירו' לא מצינו דס"ל כן דרשא: מקיש יציאה להויה. ירו' כאן פ"ג ה"א קדושין פ"א ה"א פ"ג ה"א: ואין ד"א כורסה. עי' ירו' יבמות פ"ב ה"א: ע"ם שלא תלכי. ספרי תצא רסט:

אין כותבין במחובר. תנו' בירו' ערלה פ"א ה"ג סוטה פ"ב ה"ד: א"ר יוחנן והוא שבייר. עי' ירו' ה"ד ופ"ג ה"א וה"ב והבאתי שם ר"י ור"ל בזה:

דף כב ע"א נכסים שאין להם אחריות. ירו' פאה פ"ג ה"ו קדושין פ"א ה"ב ב"ב פ"ט ה"ז: מקצתו בארץ. ירו' ערלה פ"א ה"א ומוכח שם ובבכורים ה"א ה"א דטעמא דרבי משום דשרשים יונקין זה מזה ולא מוקי לה בעוממה: מצה חיפה. עה"כ בזמיני פ"ו ותזריע פי"ג: ע"ב הכל כשרים לכתוב את הגט. ירו' תרומות פ"א ה"א: שאין קיום הגט אלא בחותמיו. ב"ר פס"ד ג' פעמים דפע"א וברייתא דמס' אצילות:

דף כג ע"א והוא שיהא גדול. ה"נ בירו' כאן ה"ב ובתרומות פ"א ה"א ג"כ ע"ש ר"ה: וכתב לה לשמה. ע"ל כ' ע"א: ורב יהודה אמר שמואל והוא שבייר. ה"נ בירו' ה"ב ע"ש שמואל ועפ"ק שם שתמה על בעה"פ שכתב דמהירו' משמע דשמואל ה"ק וכ"ל דל"ב פע"ג דהלא גם בירו' אפשר לפרש דלא פליג אולם לפי הנראה מירו' תרומות פ"א ה"א דמייתי לה להא דר"ה ור' יוחנן ואיתא שם חלוקין על השוטה הזה כו' ור' יוחנן בגיטין כרבנן בקדושין דל"מ עע"ג אלמא דבתורת פלוגתא אתא על ר"ה ואף דר"י בירו' כאן ה"ד ופ"ג ה"א וה"ב ס"ל דגם תורף ל"ב לשמה מ"מ שם הא"ש והאשה בעי לשמה וע"כ בדשייר מיירי לר' יוחנן ושמואל מתרץ לר' יוחנן אבל הוא דרך פלוגתא: חוץ מחש"ו. עי' ירו' ספ"ו מדמאי אין שליחות להרש וכ"ה כאן פ"ו ה"א: בעו מניה מר' אמי עבד. בירו' ה"ו פסק ר' אמי דכשר והשיגו ר' בא מלעשות כן: ע"ב אר"י אין העבד. כאן ה"ו קדושין פ"א ה"ג ונזכר בפאה פ"ד ה"ו מע"ש פ"ה ה"ד: העובד כוכבים והכותי שתרמו משלהן. מכר בירו' תרומות פ"א ה"א יבמות פי"ג ה"ב: מה אתם בני ברית. ירו' דמאי פ"ו ה"א תרומות פ"א ה"א: אם היתה עוברה זכתה לה. ירו' קדושין פ"א ה"ג ומשני שם משום דהוי כאבר אחד מאברים וכדמסיק הכא: רבי היא דאמר כמשתבר. ירו' פ"ד ה"א קדושין פ"א ה"ג: א' מאברי'. ירו' קדושין שם: שהכתב מוכיח. עי' ירו' יבמות פט"ו ה"ד ומשמע שם כאביי דהו"ל מהימני: האשה עצמה. לעיל בירו' פ"א ה"א לק' פ"ו ה"א:

דף כד ע"א לא תתגרשי בו אלא כו'. ה"נ בירו' ס"פ: למ"ד אין האשה עושה שליח. הוא דעת רב לקמן סג: וכן אמר בירו' פ"ו ה"א ומשמע שם טעמיה משום בזיון דבעל ועפ"ק ומה"פ שם סוף ה"א: כל גט. ספרי תצא רסט: יז"ב העשויין להתלמד. ה"נ בירו' ה"א: מאי יתר מיכן. ה"נ בירו' שם: לה לשמה. ע"ל כ.: אמר רב כולם פוסלים. בירו' ה"א החליף שיטתו וס"ל שם כולם אין פוסלין חוץ מן האחרון כרב אסי לקמן כה. ושם ס"ל לאיסי כדעת רב כאן:

דף כה ע"א ועידי אמר כולן אין פוסלין. בירו' ה"א ע"ש רב: ור' יוחנן אמר אף אחרון אינו פוסל. בירו' שם לר' יוחנן פוסל בכולן והירו' לטעמיה דס"ל בפ"ב ה"ד וכאן ה"א וה"ב כדעת ר' יוחנן דתורף ג"כ כשר שלא לשמה דלא כבבלי לעיל כא ע"ב דבעי תורף לשמה: כדי לזרזן. עי' ירו' פסחים פ"א ה"ג: הלוקח יין מבין הכותיים. ירו' דמאי פ"ז הלכה ב' כאן ה"ח: ע"ב תולה בדעת אחרים אית ליה ברירה. עי' ירו' שקלים פ"ו ה"ד דאיתא שם לר"י ל"ל ברירה ומשמע אפי' תולה בדעת אחרים וטעמא דר"י הכא משום דל"א למיתה ביחיד עי' ירו' יומא פ"א סוף ה"א וכאן פ"ז ה"ד דמוכיח לר' יהודה דחיים למיתה גם ביחיד ממ"ש ר"א לא היו שופרות לקינים מחשש שמא מתה אחת מהן ובשקלים שם מתרץ דהפי' דחיישי' שמא מתה א' מהן בודאי והוי סתירה מירו' לירו' וכתבתי ביומא י"ג דבשקלים שם ס"ל דלר"י ל"ל ברירה כדמסיק שם ובנדור לר"י ל"ל ברירה והסוגיא דיומא ודגיטין ס"ל דלר"י אית ליה ברירה ע"כ א"א לאוקמי שמתה א' מהן בודאי דקשיא ובנדור וע"כ דחיים למיתה גם ביחיד ומוכרח טעמיה הכא דה"ה כא"א משום דיש ברירה ועפ"ק גיטין שם דמחלק בין תולה בדעת אחרים ולגי' התוס' ביומא בירו' שם דל"מ לקדם מאתמול משום דאין ברירה א"כ גם תולה בדבר אחרים ל"ל לר"י ברירה ועמש"ש:

דף כו ע"א שמא יבקע הנוד. הכי מפורש בברייתא בירו' דמאי פ"ז ה"ב וה"ד כאן ה"ח: ר' יהודה פוסל בכולן. ירו' פ"ב ה"א פ"ג ה"א וה"ב פ"ז ה"ב: וכתב לה לשמה. עמש"ל כ' ע"א: משום תקנה סופר. ה"נ בירו' ה"ב ע"ש ר' אבהו: ע"ב הלכה כר' אלעזר. ה"נ בירו' ה"ב ושם הלכה כר' יהודה בגיטין ע"ש ועי' לקמן פ"ט ה"ד: שטר שלוה בו ופרעו. ירו' ב"מ פ"א ה"ז כתובות פ"ט ה"י:

דף כז ע"א המביא גט ואבד. ירו' יבמות פט"ז ה"ו: שהשיירות מצויות. בירו' שם וכאן ה"ג מפרש לזמן מרובה היינו שעברו שם ג' ב"א והוא כמ"ד לקמן ע"ב שתעבור שיירא שם: והוא שהוחזקו. בירו' שם משמע דאפי' לא הוחזקו ואיתא שם עוד אוקימתא דמוקי לה למתני' שהיו בידו שני גיטין א' כשר וא' פסול ואבד את הכשר והשליך את הפסול אני אומר בשעה שמצא את הפסול מצא ועי"ש בק"ע ופ"מ מה שנדחקו בטעם אמאי לאלתר ל"ח להפסול כיון שאינו מכר. ונראה בעג"ד דלאלתר פי' קודם שהשליך את הפסול: ע"ב נקב יש בו בצד אות פלונית. ה"נ בירו' יבמות שם וכאן ה"ג: כדי שתעבור שיירא. בירו' יבמות שם וכאן ע"ש ריב"ל ג' ב"א: שלא עבר אדם שם. ירו' שם ע"ש ר' יוחנן שלא עבר שם בריה וע"ש דמבעיא ליה בעבר עובד כוכבים:

דף כח ע"א והניחו זקן. ירו' יומא פ"א ה"א: אפי' בן מאה שנה. ה"נ בירו' כאן ה"ג ע"ש תני בר קפרא: תרומה אגיטין קא רמית. בירו' ה"ג מקשה כהכא ומתרץ תמן משעה ראשונה נתקלקלה ברם הכא לכשימות היא מתקלקלת והוא כתי' רב אדא כאן ועפ"ק שם: הא ר' יהודה. בירו' יומא פ"א ה"א מקשה ממתני' דהניחו זקן או חולה לר' יהודה ומשני הא ביחיד הא בצבור משמע דפשיטא ליה דמתני' ר' יהודה היא אך יתכן דבתר דמייתי ראיה דר"י חיים למיתה ביחיד ג"כ מהך דשופרות ע"כ לומר דהאי מתני' דהניחו לאו ר' יהודה היא: הא ר' יהודה דחיים. לפמ"ש עולא בערובין לו. זוזי זוזי קתני דברי ר"מ ור' יהודה. ר' יוסי ור"ש אוסרין ליכא לתרוצי הכי וכ"מ בירו' דמאי פ"ז ה"ב וה"ד כאן ה"ח דליתא רק ר' יוסי ור"ש אוסרין אך להירו' מהא דיומא ושופרות מוכח דחיים למיתה דהסתא דקאי בסברא דאית ליה ברירה יש, ראיה משופרות דחיים למיתה ועמ"ש לעיל כה: וביומא יג: הלוקח יין. ירו' דמאי פ"ז ה"ב כאן ה"ח: ע"ב שמא ימות חיישי'. ה"נ בירו' כאן ה"ג כנ"ל ע"א: שהקיפוה כרכום. עי' רא"ש סי' ה' מה שהביא בשם הירו' ועפ"ק ד"ה תמן שתמה ע"ז דהירו' לא קאי כלל הכא כ"א אמתני' דכתובות ספ"ב ע"ש ובירו' ה"ט שם: מקומנטריסין של עובדי כוכבים. ירו' יבמות פט"ז ה"ה ושם משמע מת ממש נהרג ממש ומשום דשייכי בה ל"מ מסלפ"ת כמ"ש הפ"מ שם: דכל מסלפ"ת. עי' ירו' סוף יבמות: תוס' ד"ה והא בת"כ. מצורע זבים פרק ה':

דף כט ע"א חלה תנן. ירו' כאן ה"ה: אין השואל רשאי. ה"נ בירו' כתובות פ"ט ה"ה קדושין פ"א ה"ד ב"מ פ"ג ה"ב ועי' כאן ה"ה מה שנדחקו הק"ע והפ"מ והנראה בעג"ד כתבתי בב"ק י"א ע"ש ובפנ"א: היכי דנפקא לאפיה. בירו' ה"ה איתא קידש הבעל ונטלה אין תימר משום תנאי גיטין הוא יאות אי אמרת משום אין רצוני כו' הא אין פקדונו ביד אחר משמע דאף בקידש הבעל ונטל השפן מידה בעצמו ג"כ אין לו לשלוח ביד אחר משום דבעת נתינת הגט מבעל לשליח היה מקפיד שבעצמו ימסור לידה קס גם עתה התנאי והוא דלא כהבבלי דגם בנתנה ליד השליח השני לפרש"י [או הראשון לפי' התוס'] ג"כ הוי גיטא: תוס' ד"ה כאן. מ"ש בם הוא דלא כהירו' דמקשה מזה למ"ד שומר שמסר לשומר פטור ועי' מה"פ ד"ה לית ובכתובות פ"ט ה"ה ד"ה תרי: ע"ב שליח דשליח משוי שליח. בירו' ה"ו משמע דגם בשליח שני בעינן הא"ה ועי' מה"פ:

דף ל ע"א במכירי כהונה ולויה. ה"נ בירו' ה"ז ע"ש ר' אבהו בשם ר' יוחנן ומקשה שם בירו' ע"ז והא תנינן עני ויש מכר לעני פי' דאין שייך הכרה בעני דהלא צריך ליתן לעני הבא ועי' ילה"מ פ"ז ממעשרות ובש"ק ד"ה והא ולדבריהם נשאר בירו' בקושיא בלי תי' ועמ"ש לקמן בסמוך: עשו את שאינו זוכה. ה"נ בירו' שם מוקי לה ר"ל כר' יוסי דבכורות כל שתליפיו ביד כהן ודתי הירו' דבדבר שלב"ל לא אמר ר' יוסי. ולפ"ז נשאר בירו' בלא תי' כלל ונראה דהא דבעי אח"כ אי יכול להפרים עליהן על מלוה שמגיע לו מהם מקודם ומסיק דיכול. זאת הוי תי' לשני האוקימתות דהו לא הו"ל דשלב"ל דהא מזכה להן ע"י אחר וכן מה שמקשה לר' יוחנן דאין הכרה לעני ג"כ א"ש דבעת שמפרים מזכהו ע"י אחר וכל הקושיות בירו' הוא רק בהו"א דסבור דאחר הכלואה לא יוכל לזכותם ולזכות החוב אבל למסקנא שני בעת בתורת שעבוד דמהני לדשלב"ל כבה"מ סי' ר"ט וכן בעני יכול לזכותו אח"כ משום בשעבד לו מקודם ובזה יוסרו קושיות הש"ק מעל המל"מ ואכמ"ל ועי' פנ"א: ואם בא להזור אינו חוזר. בירו' ה"ז מדייק לה מזכה הלס במה שבידו ובכהן או העני דחוזר מדאין מפריסין על עני בהעשיר ע"ש: ע"ב העשיר העני אין מפריס עליו. ה"נ בירו' ה"ז ושם איתא דגם חושש לזה ומתקן מתני' לית כאן אינו חושש אלא חושש שמא יעשר העני ועפ"ק שהקשה אמאי תשש הירו' לעשירות דלא שכיחא יותר מלמיתה והוא בסיפך ונראה דמשום דעשירות כזה שיהיה לו מאתים זוז שלא יהיה רשאי ליטול בודאי מצוי אבל הבבלי ס"ל דדיון דהך דמאתים זוז אינו כ"א מדרבנן ומה"ת יכול ליתן לו מעשר עני כיון שאין לו כדי סיפוק פרנסתו לא בטל קניינו ויכול להפריש עליו כ"א כנתעשר לגמרי וע"ז אמרו כאן לא שכיח: שירשו קרקע. על תוס' ד"ה תניא שפי' דקאי אסיפא ובירו' משמע דקאי ארישא דבלא ירשו קרקע ל"מ נטילה רשות מיורשים וכפי' הרמב"ן ועפ"ק ומה"פ: והילך דמיו. ה"נ בירו' תרומות פ"א ה"א ושם הוא באופן אחר דהאי חושש שמא עשאו הבעה"ב תרומ"ע ומוכר גם התרומ"ע ונמצא דמי תרומ"ע בידו וכהב"ג דאמר כור מעשר ועי' מה"פ שם: וכי נחשדו חברים. ירו' מעשרות פ"ב ה"א: וכי יש לו רשות לבעה"ב עי' ירו' תרומות פ"א ה"א דאיתא ע"ש ר' יוסי אם תרם בעה"ב תרומתו תרומה: תוס' ד"ה וכי. בירו' פ"ב דתרומות. ה"א ע"ש ועי' פ"א ה"א שם גיטין פ"ס ה"ד כלום למדו ת"ג אלא מתרומ"ע:

דף לא ע"א כך תרומ"ע נטלת באומד ובמחשבה. עי' ירו' תרומות פ"א ה"ד: כך יש לו רשות לבעה"ב. עי' ירו' תרומות פ"א ה"א: המניח פירות. כאן בירו' ה"ח ודמאי פ"ז ה"ד מקשה דלא אתי כר' יוסי ור"ש דחיישי לבקיעת הנוד ומשני תמן למפרע מקולקל והכא מטעה בנאבד: ר' יוחנן אמר. בירו' ה"ח החליפו שיטתו לר' יוחנן אין לך מתוקן כ"א מעל"ע הראשון ולר"א בן אנטיגנוס בשם ר"א בר' ינאי אין לך מקולקל אלא יום האחרון: תוס' ד"ה נטלת דבפ"ק דתרומות. הרש"א הגיה בפ"ד ויתכן משום דבירו' מייתי לה בפ"ק דתרומות נקטי מפ"ק: שם בירו' פ"ק דתרומות. ה"ד וע"ש בתה"פ ועי' שנו"א פ"א דתרומות דמגיה בירו' שם ר' יוחנן אמר הא רבנן הא הכא אלעזר בן גומל וכו' וריב"ל דמוקי כאן לתרומה כאן לתרומ"ע תרווייהו כהכא אלעזר בן גומל ור' יוחנן מוקי תרווייהו בתרומ"ע והא רבנן כו': שם וא"ת דבירו'. תרומות פ"ד ה"ה: תוס' ד"ה במחשבה ומפרש בירו'. פ"א דתרומות ה"ד: ע"ב חלוקין עליו חבריו. ה"נ בירו' ה"א ר' חיננא בריה דר' אמי בר ממל מסמיה דר' אלעזר זו להוציא מר"א ור' יוחנן סבר שם דאתיא כר"א ומקוה ג"כ למפרע נפסלה לבד ממעל"ע הראשון ומייתי משם ראיה דגם ר"א כוונתו רק מעל"ע הראשון הם בחזקת קיימים: שבשעה שמנשבת. עי' ספרי האזינו שכו: תוס' ד"ה אנא ובירו' מוכח בדוכתי טובא. תד מנייהו הוא בסוכה פ"ד ה"ג רב ששת ור"נ בר יעקב ה"א ג' כדי עלין כו' ובבבלי מצינו ר"נ סתם ורב ששת לקמן ל"ב ע"ב ועוד בדוכתי טובא ועי' בבלי קדושין לב דשם מוכח דסתם ר"נ הוא ר"נ בר אבא ע"ש:

דף לב ע"א תוס' ד"ה השולח. עי' מה"פ ה"א ד"ה השולח וד"ה באגדה: ע"ב אתי דבור ומבטל דבור. פי' ירו' כאן ה"א דמקשה לר' יוחנן דמבטל דבור אמאי צריך לבטל בפני השליח או בפני ב"ד דוקא ומשני משום הומר בעריות שלא יהיה מכשול ובה"ב מקשה לר"ל אמאי מהני בפני ב"ד ומשני דב"ד כתו יפה וע"ש ירו' קדושין פ"ד ה"א: תוס' ד"ה ור"נ בירו' דסנהדרין פ"א ה"א וכ"ה בברכות פ"ז ה"א: בפני שנים. ה"נ סתים בירו' ה"א ע"ש:

דף לג ע"א אף דייניס נמי שנים. עי' ירו' שביעית פ"י ה"ב וספ"ק דסנהדרין דמפרש ג"כ דחותמין שני דיינים אבל מושבם היה בשלשה ומוכיח מזה דסגי בכל חתימות ב"ד ב' מהם: ר' יוחנן אמר מפני תקנת ממזרים. בירו' ה"ב שני הסברות ע"ש ר"ל וע"ש בש"ק ומה"פ: בטלו מבוטל דברי רבי. פלוגתא דר"י ורשב"ג בירו' ה"ב ומשמע שם דהלכה כרשב"ג: ומי איכא דמלאוריי'. בירו' ה"ב הוא בטעם רבי דאמר מבוטל ודתי דהלא בתרומת זיתים על שמן וענבים על יין דמה"ת הוי תרומה ורבנן עשו דגם בדיעבד אין תרומתו תרומה

ועי' תה"ס שם: **ע"ב** עד שירצו שניהם כא'. ירו' כתובות פ"ב ה"ד סוטה פ"א ה"א סנהדרין פ"ג ה"ט שבועות פ"ד ה"א ועמ"ש סנהדרין ל:: מעשה ועשה ר'. ירו' כתובות פי"א ה"ו מגילה פ"ד ה"ד סנהדרין פ"א ה"ב: בן בנו של ר' פרטא. בירו' שם איתא ר"א בן פרטא בן בנו של ר"א בן פרטא הגדול:

דף לד ע"א גילוי דעתא בגיטא. בירו' ליתא פלוגתא זו ויתכן דמשום דפסק הירו' כרשב"ג דבעינן ביטול בפני הבלית או בב"ד כמ"ש הש"ק אפשר דבעינן ביטול נפי' דגילוי דעת הוי כשלא בפניו והבבלי דפסק כר' שייך פלוגתא זו אי מהני גילוי דעת כשאר ביטול שלא בפניו: **ע"ב** היה משנה שמו. פי' פרש"י. ומהירו' ה"ג וב"ב פי' ה"ד מוכח דהפי' הוא שהיה מכשול זה בראשונה שהיה יכול האיש בגרושין בע"כ לשנות שמו לפסול הגט כגון כאותן שכופין להוציא ועש"ק כאן ה"ב ד"ה בראשונה מ"ש בזה: תוס' ד"ה והוא בירו' כאן הלכה ב':

דף לה ע"א משום חינא. פי' ירו' כאן פ"ה ה"ב וה"ו כתובות פ"ט ה"ז שבועות פ"ז ה"ז ועי' ירו' כתובות פי"א ה"ג ומש"ש לג.: מעשה באדם א'. ירו' שבועות פ"ו ה"ה עובדא זו בשינוי: בקופצת. עי' ירו' כאן ה"ג אם נשבעה נשבעה: התובעת כתובתה. ירו' כתובות פי"א ה"ב סוטה פ"ג ה"ד: **ע"ב** אין בעל מפר בקודמין. עי' ירו' נדרים פ"י ה"א: נדר שהודר ברבים. בירו' נדרים פ"ה ה"ד נסתם דאין לו היפר. צריך לפרט. בירו' שם ע"ש אית תני תני כו' ומסקנא משמע התם דצריך לפרט את הנדר.

דף לו ע"א ע"ד רבים. ירו' נדרים שם: רב חסדא סמך. ירו' לקמן פ"ט ה"ד: והדיינים חותמים למטה. ירו' שביעית פ"י ה"ב וספ"ה דסנהדרין: ומי איכא מידי. ה"נ מקשה בירו' כאן ה"ג ובשביעית פ"י ה"ב מקשה ג"כ כן ומתרץ דס"ל כמ"ד מעשרות בזה"ז דרבנן וה"ה לכל מצות התלויות בארץ [ומוכח מזה כדעת הרמב"ם דלמ"ד מעשר בזה"ז דרבנן הו"ל אפי' בזמן הבית שני דרבנן דהא הלל היה בזמן הבית] ומקשה ע"ז מתמעטת כספים דנוהג גם בחו"ל ומשני כהכא בשני שיטות כו': בזמן שאי אתה משמט קרקע. עי' ספרי ראה קיא: תוס' ד"ה בזמן בירו' דפרקין. ה"נ וכ"ה בשביעית פ"י ה"ב: **ע"ב** מנין שהפקר ב"ד הפקר. ירו' רפ"ה דפאה שקלים פ"א ה"ב ושם ר' יונתן בריה דרב יצחק בר אחא שמע לה מן הדא אין מעברין את השנה לא בשביעית כו' ואם עברוה מעוברת וחדש זה לא פטור ממעשרות ש"מ דהפקר ב"ד הפקר: אין ב"ד יכול לבטל. ירו' שביעית פ"א ה"א שבת פ"א ה"ד ע"ז פ"ב ה"ח ועי' תוי"ט פ"ה דמע"ש:

דף לז ע"א אפי' קלא של כרוב. ירו' שביעית פ"י ה"ג ע"ש ר' בא בשם רב: השאילו מקום לתמר. ירו' שם ע"ש ר"ז בשם ר' ירמיה: ולחייב לו יש לו קרקע. ה"נ בירו' שם ה"ב וה"ג: ר' נתן אומר. ספרי נשא ג' במד"ר פ"ח: שטר שאין בו אחריות. ה"נ מוקי ר' יוחנן בירו' רפ"י דשביעית אבל שיש בו אחריות הוא כמלוה על המשכון: שיש לו שדה. ה"נ בירו' שם: ואתא לקמיה דר' יוחנן. ה"נ בירו' ושם בשטר שא"צ אחריות ומשום דאחריות ט"ס כרבנן ומתני' מוקי לה כר"מ ופסק מ"מ דמשמע משום דוכי אנו מדמין נעשה מעשה בהכא: המלות על המשכון. עי' ירו' שביעית פ"י סוף ה"א ובמה"פ שם ד"ה שמוחל: **ע"ב** צריך שיאמר משמט אני. בירו' שביעית פ"י ה"ג אר"ה בשפה רפה והימין פשוטה לקבל ועי' רא"ש כאן שפי' מ"ש ותלי ליה היינו שמגלה לזה: אעפ"כ. עי' פ"מ שביעית שם דמפרש מ"ש במתני' שם המחזיר חוב בשביעית רוח חכמים נוחה הימנו היינו שיאמר אעפ"כ: נאמן אדם לומר. ה"נ בירו' כתובות פ"ט ה"ט: אמר אביי לעולם לפני יאוש. ובירו' ה"ד מסיק דמיירי בלפני יאוש ופסק שם הלכה כרשב"ג וא"כ הוי הדין דלפני יאוש בין כך ובין כך ישתעבד לרבו ראשון ובלאחר יאוש לכ"ע לשם עבד ישתעבד לרבו שני ולשום ב"ח לא ישתעבד. והתיא לפ"ז פסק הרמב"ם בפ"ה מהל' עבדים כפי הירו' והמה"פ שם ד"ה הלכה כ' דפסק הרמב"ם הוא כרבנן אליבא דרבה דמוקי למתני' לאחר יאוש ובלפני יאוש לכ"ע כרשב"ג וקשיא מההוספתא דאיתא שם הפלוגתא והיתא ורבו נותן דמיו דמוכח דהיינו רבו ראשון כדדייק הירו' מזה והקשה לרבא ועי"כ דמוקי לה בלפני יאוש וא"כ חזינן דלרבא גם בלפני יאוש פליגי והא דלא מוקי מתני' בלפני יאוש הוא משום דקשיא ליה למה לא נקט במתני' ורבו נותן דמיו כבתוספתא ובפנ"א להירו' הארכתי בבאור הסוגיא שם והכמ"ל

דף לח ע"א ולא הס קונים מהם. פתיחתא דאסתר ירו' דמאי פ"ב ה"ה כאן ה"ט: עמון ומואב טהרו בסיחון. בירו' שביעית פ"ו ה"א מבעיא ליה נר"ל אי טהרה אי לא ופשיט א"ר תנחומא שהל רם חולין הוא לך ופי' הפ"מ דאין נוהג שם מעשרות ובענ"ד נראה דה"פ חולין הוא לכבשה וקדשה שפיר בכבוש וב"כ מגי' הגר"א דגרים שם את"ז ולית היא עמון ומואב דראב"ע ופי' דבמס' ידים הראב"ע דבעמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית והטעם כבמס' חגיגה פ"ק דלא כבשום עולי בבל כו' והמקשן בירו' סבור דהטעם דלא קדשה גם מתחלה בימי משה א"כ מוכח דהפשיטות מתחלה הוא דטהרה וקדשה ואף דבע קר הגירסא נראה בענ"ד שקושיא להעמיד גי' הספרים דהקושיא ולית היא עמון ומואב דראב"ע כתוב מקודם והיא הקושיא ביחד עם לית היא עמון ומואב דמשה עפמ"ש התוס' מגילה י' ע"א ובר"ש פ"ד דידים ובתוס' יבמות ט"ז ע"א לסוכית בראיות מכריחות דהא דראב"ע ע"כ בעמון ומואב דלא נכבש ע"י משה והיינו דמקשה בירו' ר' מנא קמיה ר' חגיי הא לית עמון ומואב דמשה לית עמון ומואב דראב"ע פי' דע"כ הך דראב"ע אינו עמון ומואב דמשה ודמשה קדשה לע"ל ומאי מבעיא ליה ומשני דמבעיא ליה אי טהרה בסיחון ופשיט דטהרה כדקאמר הכא ועי' פנ"א שביעית מש"ש: א"ר שמן בר אבא א"ר עבד שברח. ה"נ בירו' כאן ה"ד ר' שמעון בר בא בשם ר' יוחנן: חוץ מערד ולידון. ה"נ בירו' ב"ב פ"י ה"ח ובסנהדרין פ"ג ה"ג ועמ"ש סנהדרין לא:: המפקיר עבדו. ה"נ בירו' כאן ה"ד ע"ש ר' יוחנן וא"ל ר"ז כ"ע אמרין דצריך גט שחרור ואת אמרת א"ל: המשחרר עבדו עובר בעשה. בירו' יבמות פי"א ה"ו כמ"ד מותר לשחרר ריה"ג אמר אסור לשחרר ובכתובות פ"ג ה"י ובשבועות ספ"ה מדייק דר"ג ס"ל אסור לשחרר ועמ"ש ברכות מ"ז ע"ב: **ע"ב** המקדיש עבדו. עי' ירו' כתובות פ"ה ה"ה וב"ק פ"ח ה"א דשם איתא יוציא העבד פרנסתו ממעשי ידיו והשאר הקדש ועי' מה"פ כתובות שם ד"ה המקדיש: וצריך גט שחרור. ה"נ דברי ר"י בירו' שבאתיו לעיל ע"א: אלו עבדיו ושפחותיו. ת"כ בחקתי פרק י"ג:

דף לט ע"א עבדא כמקרקע דמי. בירו' קדושין פ"א ה"ג עבדים פעמים כקרקע פעמים כמטלטלין כו' ע"ש: רמ"א יש דברים. ירו' כתובות פ"ח ה"ד ועמ"ש כתובות עט.: א"ר יוחנן המפקיר כו' וצריך ג"ש. בירו' כאן ה"ד איתא ר' אבהו בשם ר' יוחנן המפקיר כו' וא"ל ג"ש: גר שמת. ה"נ בירו' ה"ד פלוגתא דאבא"ש ורבנן: אריב"ל הלכה כאבא שאול. ה"נ בירו' ה"ד ושם מקשה מהלפא בטתיה דריב"ל כו' המתיאש מעבדו כו' עי' באורו בפנ"א ועכ"פ עיקר הקושיא הוא ממאי דפסק כאבא שאול משמע דאלו כרבנן ניחא ליה והכא מקשה לעולא גם מדעת רבנן עמ"ש בפנ"א: **ע"ב** נתיאשתי מפלוני עבדי. ה"נ בירו' ע"ש ריב"ל כהכא אך שם אדרבה מקשה מזה על ריב"ל דאמר הלכה כאבא שאול והוא דס"ל כאשה מה אשה בין גדולה בין קטנה כו': א"ר יוחנן אין הלכה כאב"ש. ה"נ בירו' לפי' הפ"מ: גמר לה לה מאשה. ה"נ בירו' ה"ד: רש"א משום ר"ע יכול יהא כסף. ת"כ קדשים פרק ה': עבד שנשא בת חורין. ה"נ בירו' ה"ד ע"ש ר' ישמעאל בר' יוסי:

דף מ ע"א הכותב שטר אירוסין לשפחתו. ירו' ה"ד ושם תחת ר"מ איתא רבי ואמר שם דר' ישמעאל בר יוסי דקאמר עבד שנשא כו' הוא כרבי והכא אתמר מפורש משמיה דרבי עבד שנשא כו': אל ישתעבדו. ירו' קדושין פ"א ה"ג: שבניה עבדים. ירו' שם: כופין את היורשים. ירו' כאן פ"א ה"ה ושם פלוגתא דר' ורבנן והגי' שם מהופכת והק"ע והפ"מ פי' לפי הגי' דשם ומירו' ב"ב פ"ח ה"ה מוכח דהגי' היה איפכא דשם איתא רבי אומר זכה והכ"א לא זכה וכופין וכן צ"ל גם כאן פ"א ה"ה וכ"ה בתוספתא פ"א וא"ש ממ"ש באמר לי' בתרבו אף ר' מודה היינו דלא זכה וכופין דזאת לכ"ע גם היכי דלא זכה מ"מ כופין: וצריך גט שחרור. בירו' ה"ד לר' יוחנן א"צ ג"ש בהמפקיר עבדו כמש"ל לט.: **ע"ב** רבי אומר קנה. ה"נ בירו' פ"א ה"ה ושם בלי יעשה ב"ח ועי' ירו' ב"ב פ"ח ה"ה: א"ר יוחנן וכולם בשטר. ה"נ בירו' שם: רמ"א קנה. גרסא כלדו גיר' הרי"ף רבי אומר. וכ"ה בירו' שם: שעשאו רבו אפותיקי. ירו' פסחים פ"ב ה"ב: אמר רב רבו ראשון. בירו' פסחים שם וכאן ה"ד דעת רב בין רבו ראשון בין רבו שני: מפקיעין מידי שעבוד. ע' ירו' יבמות רפ"ז וב"ק שם ד"ה מתני' ופסחים פ"ב ה"ב כאן ה"ד קל הוא בשחרור:

דף מא ע"א במזיק שעבודו. בירו' פסחים שם כאן ה"ד טעמא דרשב"ג משום קנס דעבד היסורא לשחרר עבד: גובין מאחר נכסים. פי' ירו' שביעית פ"י ה"א ושם במכרה מיירי ומסיק שם כאומר לא יהא לך פרעון אלא מזו אינו גובה מאחר נכסים ושם ליתא סיומא דרשב"ג ובירו' יבמות פ"ז ה"א איתא: תוס' ד"ה אשה בירו'. יבמות פ"ז ה"א ועי' מה"פ שביעית פ"י ה"א ד"ה תני מש"ש לתקן דבריו ביבמות שם ועפנ"א מש"ש בדבר השינוי שלאינו מירו' יבמות לירו' שביעית דשביעית מחלק בין אפותיקי מפורש ובין אפותיקי סתם ומוקי הך ברייתא באפותיקי סתם וביבמות אינו מחלק בזה מדמוקי שם דר' יוחנן כרשב"ג ואי נימא לחלק הו"ל דאתי' גם כרבנן ור' יוחנן מיירי בנכסי צ"ב דהוי כאפותיקי מפורש ושם בברייתא הוי אפותיקי סתם עש"ב ולגי' הגר"א בשביעית מוכח דהסוגיות חלוקות דלגי' הגר"א ר' יוסי מדמה לה לעבד דאינו מכור ור' אמי מחלק בין שדה לעבד משום דעבד יהכן להבריחו ויש חשש לומר מכורה לשעה פן יבריחנו כלוקח ולא יהיה לבע"ח ממה לגבות משא"כ בשדה שלא יכול להבריח א"כ ר' יוחנן הלא בעבד מיירי והברייתא בשדה אפשר דמודה ר' יוחנן דהוי מכורה לשעה כרבנן דרשב"ג וע"כ דהסוגיא דיבמות לא ס"ל לחלק בזה וע"ש בפנ"א מ"ש ליישב עפ"ז ד' הרמב"ם מהשגת הראב"ד פי"ח מה' מלוה ולוה והכמ"ל: חציו עבד. ירו' מ"ק פ"א ה"ז: **ע"ב** תוס' ד"ה לא תהו בירו' דפרקין ודפ"ק דמ"ק. כאן ה"ה מ"ק שם ה"ז: רבי אומר קנה. ירו' כאן ה"ה קדושין פ"א ה"ג ומוקי הכא מתני' או כר' או בעבד של שני שותפין וד"ה דבזה מודו רבנן כדמסיק כאן: דרבי סבר. בירו' קדושין שם מפרש טעמא דרבנן משום דהו"ל כזוכה מיתינו לשמאלו ורבי ג"כ ע"י אחר קאמר וס"ל דאף שא"י לזכות בעצמו יכולים אחרים לזכות בעדו ורבנן סברי דכיון שא"י לזכות בעצמו אין אחרים יכולים לזכות בשבילו: דברה תורה כלב"א. עמ"ש ברכות לא: והפדה יכול לכל. ת"כ קדשים פ"ה:

דף מב ע"א בעבד של שני שותפין וד"ה. ה"נ בירו' ה"ה ועי' קדושין פ"א ה"ג: הכותב נכסיו לשני עבדיו. ירו' קדושין שם: הכותב כל נכסיו לעבדו. תוספתא ב"ב פ"ט ועי' ירו' לעיל פ"א ה"א: יום של עצמו לעצמו. בירו' כאן ה"ה במניחה יום של עצמו ולהק"ע הוי גם ביום של עצמו לרבו. ובקדושין פ"א ה"ג איתא דמחלה שלו ומחצה של רבו ואפשר דהתם למתנה אחרונה דבטלה חלוקת הימים ובכברא זו ישבתי ד' הרמב"ם לענין חגיגה בחצי עבד וחב"ח: יום של עצמו ישא בת חורין. בירו' כאן ה"ה ביום של עצמו חופשין לקדושיו ולהפ"מ הוי מסקנא שם כך ופליגי התלמודים דהכא אמר איסורא לא קאמרינן ובירו' קדושין פ"א ה"א משמע דאין חופשין לקדושיו: **ע"ב** ונותן לו דמי השני. ירו' לעיל ה"ד ב"ק פ"ח ה"ד: כמ"ד אינו צריך. מכר פלוגתא זו בה"ד ובקדושין פ"א ה"ג.

דף מג ע"א חצי שפחה וחצי ב"ח המאורסת לעבד עברי. ירו' קדושין פ"א ה"א פלוגתא דר"ע ור' ישמעאל: **ע"ב** בשפחה כנענית המאורסה לעבד עברי. ת"כ קדשים פ"ה: כריב"ב דאמר על שניהם. ב"כ פ"ח ירו' תענית פ"ד ה"ו מגילה פ"א ה"ד ועי' תוי"ט ספ"ה דברכות ובירו' כפ"ו דיבמות ומש"ש בבבלי ס"ב ע"ב: המוכר עבדו לעובד כוכבים. בירו' ה"ו אפילו בא"י והמוכר נותן דמיו והלוקח משחרר ולישראל אם לא ידע הלוקח הראשון נותן דמיו ואם ידע שניהם נותנין דמים ופי' כפ"מ דמפסיד הלוקח האחר:

דף מד ע"א המוכר עבדו לעובד כוכבים. פי' ירו' ע"ז פ"א ה"ד ואיתא שם המוכר עבדו לעובד כוכבים דמיו אסורין ועמ"ש ביפ"ע ע"ז י"ג: המוכר בהמה גסה. ירו' ע"ז פ"א ה"ו ופסחים פ"ד ה"ג ושם ליתא עד עשרה כ"א בכלל איתא שם באיסור דקה במקום שנהגו: ומלתא דלא שכיחא. כה"ג בירו' דמאי פ"ו ה"ב: **ע"ב** שדה שנתקולקלה. ירו' שביעית פ"ג ה"ג ועי' שביעית פ"ד ה"ב המן אמרין נתקוללה ניטלו רק קוציו הכא אמרין שהרבה לרבנן דהכא איזהו הטיוב שחרשה שתי פעמים: הטיבה ומת בנו זורעה. ירו' שביעית פ"ד שם: מברתידע להגטוכין. בירו' כאן ה"ה כהברייתא להגטוכי יצא לחרות להגטוכי בבלוד לא יצא וכ"ה בתוספתא ע"ז פ"ד ובהברייתא דמייתי הכא והוא הגיא: איבד את זכותו. ה"נ בירו' ה"ה מכרו מכור: רב אמר מכורה ויוגאם. ה"נ בירו' שביעית פ"ה ה"ג ושם משמע טעמא דשמואל משום מקח טעות ועי' תה"ס שם.

דף מה ע"א דערק מח"ל לארץ. בירו' כאן ה"ה שתים דמחזירין אותו: **א"ב** דליכא אלא חד גו"י ובירו' ה"ס דלא יעזון קטרינון ופי' הק"ע לשבויין שיבאו אח"כ ולדידיה הוא טעם להת"ק והפ"מ פי' להשבויין שנשארו הוא טעם לרשב"ג: **ע"ב** ר"א היה דאמר סתם. ע' ירו' פ"א דבילה ה"א וע"ז פ"ב ה"ג וה"ז: לוקחין ספרים. עי' ירו' כאן ה"ו יע"ז פ"ב ה"ב דשם ליתא בתורת פלוגתא כ"א קושית ברייתא אברייתא ומשני הכא דמותר כגר שחזר לסורו והוא כשינוי דהכא: שידעו בו רבים. עי' ירו' נדרים פי"א ה"ד: לא אהדר נש ירו' כתובות פ"ו ה"ז ובקדושין פ"ב ה"ד לענין קדושין:

דף מו ע"א שמא תלך ותנשא. ה"נ בירו' כאן ה"ו: שלשה. ע' ירו' פ"ה ה"ז: עשרה דכתיב עדה. פי' נ"ע פנ"א וירו' ברכות פ"ז ה"ג שביעית פ"ד ה"ב סנהדרין פ"א ה"ד ומ"ש ברכות כא: אין אדם רוצה שתתבזה. פי' ירו' כתובות פ"א ה"ב: **ע"ב** המודר כאלו בונה במה. ירו' נדרים פ"ט ה"א ושם מוכח דהפי' במה היינו לע"ז: שידעו בו רבים. ע"ל מה: ור' יהודה לא חייש לקלקולא. לפי' הק"ע בירו' ה"ח לר"ז טעמא דרבי יהודה משום דהוא לטעמיה ביבמות דס"ל איילונית זונה היא משום קנס לא יחזיר ולא משום קלקולא ולא קשה דר' יהודה אדר"י: והא מדקתני סיפא. לפי' הק"ע בירו' ה"ח בא"נ ולפי' הפ"מ קשיא לה ירו' איפכא כיון שאמרו לא יחזיר והאומרים לו הוי יודע שאפילו יהיה לה בנים אין לך טענה מה שייך שתי קותך יפה מדבוכך ומשני דסיפא לאו ר' יהודה קאמר לה אלא ר"מ והני כן רמ"א האומר לה שתיקותך כו' ולפ"ז למאי דמסיק כאן דר' יהודה לחכמים א"ס הסיפא ע"ש ר' יהודה להירו' בעינן תנאי כפול. ירו' ערובין פ"ג ה"ה נזיר פ"ב ה"ד קדושין פ"ג ה"ג. ובדמאי פ"ז ה"ז נזכר פלוגתא דאמוראי ושם אינו ענין לזה כמ"ש הפ"מ שם ע"ש וע"ע בנדרים פ"ה ה"ד שבועות פ"ד ה"י ופ"ז ה"א דשם איתא בירו' דאית ליה לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן לענין נדרים ושבועות ורק בקדושין משום חומר עריות ובממון לאוליא בענין תנאי כפול ועי' תוס' לקמן עה. להגי' בירו' ועמ"ש נדרים יא: שמכר ובנה. ה"נ בירו' ה"ט ושם דאם מכר עצמו ללודים אפילו בפעם ראשון אין פודין אותו ובבבלי לקמן מז. ל"מ כן:

דף מז ע"א וב"ש הכא דאיכא קטלא. משמע דאפילו בשנה ושילש פודין אותו מדמשיב לו מהאי מתני' דמיירי בשנה ושילש ובירו' ה"ט איתא דאם מכר עצמו ללודים גם בפעם ראשון אין פודין ועי' מה"פ ד"ה ואם ויתכן דהכא מיירי דמכר עצמו מפני שלא היה לו כדי חייו דבכה"ג איתא בירו' דפודין ע"ש: לוקח ומביא ממנו בכורים. ירו' דמאי פ"ה ה"ח: תוס' ד"ה לוקח בירו'. כאן ה"ט ושם בדמאי: אין קנין לעובד כוכבים. פלוגתא זו הוזכרה בירו' פאה פ"ד ה"ו דמאי פ"ה ה"ח כלאים פ"ז ה"ג כאן ה"ט ועי' פ"ג דדמאי סוף ה"ד ותרומות פ"ט ריש ה"ג: תוס' ד"ה אר"מ דסבר יש קנין. בירו' פאה ודמאי פ"ה כלאים שם כאן ה"ט ס"ל לר"מ אין קנין ועמ"ש בע"ז סס"ק מזה: טעמא דהפקיר. עי' ירו' פאה פ"ד ה"ו ובמה"פ שם ד"ה ר' יוסי: כבוש יחיד. ע' ירו' חלה פ"ב ה"א: תוס' ד"ה אדעתא בירו' דפ"ו מס' פאה. ה"א: **ע"ב** דברי ר' רפב"ג"א. לפי הגליון בירו' פאה פ"ד ה"ג והנוע"י שם היינו במחלוקת דקאמר רב ירמיה שם ובענ"ד התם בירו' קאי לענין פאה ונרמז להמחלוקת שבחולין פי' ראשית הגז דרבנן פטרי שותפות עובד כוכבים מפאה מדרש שדך ובת"כ קדשים פליגי בזה ת"ק ור"ש בן יהודה וע"ש בפנ"א: מפני תיקון העולם אין. בירו' דמאי פ"ה ה"ח וכאן ה"ט והתנן הלוקח מביא בכורים מפני תיקון העולם ויביא בכורים ד"ת ולגי' הגר"א דגרים לה בדמאי לבתר דמסיק פלוגתא דר"מ ור"ש ור"י ביש קנין או אין קנין והקושי' היא דהא כתם מתני' ר"מ ולשיטת הירו' ס"ל אין קנין ואמאי לא יביא בכורים. והמרכבת המשנה פי' לפי הגי' שכתובה והיא ראית ר"ז דמודה ר"מ לאכילת פירות מזה והא תנינן הלוקח כו' וכן פי' הק"ע כאן ועולה בקנה א' עם פי' הגר"א דלגירסתו י"ל דר"ז הוא המתרץ והוא דלא כפי' הפ"מ שנאמר בקושי' ועמ"ש בס"ד מנחות סט. ובקול אריי הארכתי ואכ"מ: איתיביה ר"י לר"ל. בירו' בכורים פ"א ה"ה כתובות פ"ח ה"ה פליגי ר"י ור"ל ר"ל מוקי לאחר מיתת אשתו ור"י אמר ל"ש מחיים ול"ש לאח"מ וא"כ להירו' ל"ק כלל לר"ל דאיהו מוקי לאח"מ שקנה גם הגוף וחזו דמסיק ר"ל כדעתי' דס"ל אדם יורש אשתו ד"ת וכגי' הק"ע והפ"מ פי' לגי' הכתובה אין אדם יורש כו' ודחוק מאד ובירו' כתובות פ"ט ה"א מוכח דס"ל לר"ל ירושת הבעל דאורי' ור"ל לשיטתו בזה דס"ל ק"פ לאו כקה"ג דמי וע"כ לאח"מ ומוכרת דירו' הבעל ד"ת: תוס' ד"ה מביא בירושלמי דמס' בכורים. פ"א ה"ה:

דף מח ע"א מנין ללוקח שדה מאביו. ס"כ בחוקתי פרק י"א פלוגתא דר"מ ור"י ור"ש ר' יהודה ור"ש סברי ק"פ לאו כקה"ג. לפי המבואר בירו' ה"ו דר"י ס"ל גם בקונה שני אילנות מביא וקורא היה יכול לדחות מהם דחזינן דס"ל כקה"ג ועי' ב"ב פה: מש"ש: **ע"ב** הניזקין שמין להן בעידית. ירו' כתובות פ"ט ה"ז פי"ב ה"ה ב"מ פ"ט ה"ב ונזכר גם בירו' כתובות פ"ד ה"ב: אין נפרעין מנכסי יתומים אלא מזבורית. ירו' כתובות פ"ט ה"ז כאן ה"ב שבועות פ"ז ה"ז: אין מוציאין לאכילת פירות. ירו' כתובות פי"ב ה"ב: של ניזק דברי רבי ישמעאל. בירו' כאן ה"א נתחלפו המ"ד ולר"ע של ניזק ולר' ישמעאל של מזיק: וק"ו להקדש. ה"נ בירו' שם:

דף מט ע"א לא יהא אלא בע"ח. בירו' ה"א האומר הרי עלי מנה להקדש והלך שורו והזיק שלא תאמר כו' לפום כן צריך מימר הניזקין שמין כו' ומתק' הפ"מ תיבת והלך שורו והזיק ופי' דס"ל להירו' לר"ע דבע"ח דינו מה"ת בעידית ובהקדש הוקמה אד"ת ול' הירו' דמסיים לפום כן צריך מימר המקין ל"מ הכי וכ' ע"פ הגי' הכתובה. והוא דלשיטת הירו' ר"ע ס"ל בדניזק שיימינן ולהקל בא וע"ז אמר וק"ו להקדש אם באו הניזק והגזבר לגבות ויש גריעותא להקדש אם יקח הניזק מעידית דמזיק שישאר הבינונית לידון א"כ כעידית ויהיה מוכרח הגזבר ליקח מהגרוע ע"כ אמר דק"ו להקדש פי' שנוגע הדבר להקדש כאלו ההקדש משלם לניזק דודאי בדניזק שיימינן ושלא תאמר כו' דמשום דנוגע להקדש לא יקח הניזק כ"א כבינונית לפום כן צריך מימר הנזקין כו' בעידית. ואף דהירו' מסיק הפי' בדניזק היינו שמין בית סאה בכמה שאין כבבלי פי' שכונס מ"מ כולא פליג על מאי דאר"ר ישמעאל בדמזיק: **ע"ב** דברי רי"ש רע"א. בירו' בחילוף המ"ד כנ"ל ע"א: מפ"מ אמרו. בירו' איתא זאת לר"ע דלהירו' כמו דמוקי לעיל מ"ח ע"ב מתני' כר' ישמעאל ה"נ מוקי הירו' כר"ע דהוא כדעת רי"ש כאן: והאיש אינו מוציא אלא לבגוט. ירו' יבמות פ"ד ה"ב וכתובות פ"ה ה"א: אין נפרעין מנכסי יתומים. ירו' כתובות פ"ט ה"ז כאן ה"ב שבועות פ"ז ה"ז: תוס' ד"ה משום תינא בירו'. דפרקין ה"ב וה"ו כתובות פ"ט ה"ז שבועות פ"ז ה"ז ועי' ירו' כתובות פי"א ה"ג ומ"ש בכתובות נג:

דף נ ע"א מה דרכו של איש להוציא. ה"נ בירו' ה"א לר' ישמעאל אבל ר' סימאי ס"ל שם והאיש לרבות שליח ב"ד והוא מוציא בינונית וס"ל לבע"ח בינונית מה"ת: קטנים אפילו גדולים. בירו' כאן ה"ב וכתובות פ"ט ה"ז שבועות פ"ז ה"ז מסיק דרק קטנים אבל יתום גדול עומד במקום אביו ומביא שם ברייתא כך וק' למסקנא כאן דאפילו גדולים איך יתרץ הברייתא שם: **ע"ב** ר"ח אמר לפי שאין קצובין. ה"נ בירו' ה"ג:

דף נא ע"א א"ר יוחנן שנים ויתרה. ה"נ בירו' כתובות פ"ו ה"ו פלוגתא דר' חנינא ור' יוחנן: מתיב ר"ס בר מנות. ערש"י שם דהקושי' היא לעולא ועש"ק כאן ה"ג ד"ה מפני ועש"ך ח"מ סי' ס' סק"י: א"ר נתן אימתי בזמן שקדש. ה"נ בירו' ה"ג ע"ש ר' חייא א"ר יוחנן: מצאתי והחזרתי לך א' מהם. בירו' ה"ג פלוגתא בזה דר' בא אמר דבחזרה דהתובע מכחישו בברי על הנתבע לישבע ור' פדת בשם ר' יוחנן אמר דע"ז מבכי התקנה לא ישבע דבטענת ספק א"צ לתקנה ובזה יש לכוין קושית הגמ' כאן ור' יצחק לית ליה כו' והתירוץ הוא דאמר כראב"י לכוונה זאת דמקבה הלא בטענת שמא גם בלא תקנה א"צ לישבע וע"כ היה התקנה בגוונא בטוען ברי וע"ז משני דס"ל כראב"י דגם על טענת שמא נשבע ע"כ סובר דבמציאה משום תקנה לא ישבע על טענת שמא אבל בברי לא תקנו: **ע"ב** אין נשבעין על טענת. ע' ירו' שבועות פ"ו ה"ה ופ"ז ה"ו ובמע"ש פ"ד ה"ג עירובין פ"ז ה"ז וכאן פ"ד ה"ט לענין מתנתו דאינה מתנה: מפ"מ אמרה תורה. ע' ירו' שבועות פ"ו ה"א ומ"ש בב"ק קז: אבל בבנו מפיו. עמ"ש כתובות י"ח ע"ב:

דף נב ע"א יתומים שסמכו. ע' ירו' תרומות: אפוטרופוס שמינהו. ירו' ב"ק פ"ד ה"ד: אתם ולא שותפין. ירו' תרומות שם וכאן ה"ד: לא קשיא. בירו' תרומות שם וכאן ה"ד משני כאן ביתום גדול כאן ביתום קטן: אין אפוטרופוס רשאין לדון. בירו' כאן ה"ד פלוגתא דר' יוחנן ור"י בר' חנינא דר"י אמר ע"מ לזכות רשאין ואם חבו חבו וריב"ח סבר דבין לזכות בין לחובה אין דנין. וכ"ה בב"ק פ"ד ה"ד: לאשתי ביתי. ויק"ר פ"ה רו"ר פ"ב תוספתא סוטה פ"ו: דברי הלומות. ב"ר פס"ח ופפ"ט איכ"ר פ"א ירו' מע"ש פ"ד ה"ו: **ע"ב** ולקבורה. ע' ירו' כתובות פ"ט ה"ו: מ"ט אי לא דאית ליה הנאה. בירו' כאן ה"ד וב"ק פ"ד ה"ד משום שאין דרכו לבזבז אבל ב"ד דרכן לבזבז וכודאי בתרו איש מהימן: מ"ט מינוהו ב"ד ישבע. ה"נ בירו' ה"ד: מפני שהוא כנושא שכר. ה"נ בירו' לאבא שאול במינוהו ב"ד: תוס' ד"ה הלכה בירו' דפרקין. ה"ד: רב אמר מנסך ממש. בירו' כאן ה"ה פליגי רב ושמואל דשם מפרש היינו מערב: משעת הגבהה הוא דקנה. בירו' משמע דאמרינן הגבהה לצורך נסוך הוא ועי' ירו' ב"ק פ"ג ה"ז ובנוע"י שם:

דף נג ע"א ד"ת אחד שוגג ואחד מזיד חייב. ה"נ בירו' ע"ש ר' יהודה ברבי. ור' יוחנן אמר. ה"נ בירו': הכהנים שפגלו במקדש. ירו' כאן ה"ה ושם מוכיח מזה דהאומר מותר שוגג הוא דפגול לא מפכתה לה בסבור שהוא חולין דאין פגול בחולין וע"כ באומר מותר קרי ליה שוגג ע"ש וקשה לטעם חזקיה דהתקנה כדי שיודע אין שייך כאן באומר מותר ועי' מה"פ ד"ה מתניתא במפרש כעין זה מש"ש מתניתא מסייע לר' יוחנן כו' פרתו של חברו וע"ז משני פרה שהכניסה לרבקה אך מפגול תקשה ויש ליישב ועי' פנ"א: פטור מדיני אדם. ה"נ בירו' מסייע מזה לר' יוחנן: **ע"ב** תרומה ונטמאת. ע' תוס' ד"ה גזלן ובירו' ה"ה כאן באמת מקשה מתרומה ונטמאת ומשני דהכא בנטמאת מאליה שאני ועש"ק ד"ה א"ל: דקנסו שוגג אטו מזיד. הכא מחלק בין דאורייתא מדרבנן ועי' מה"פ פאה פ"ה ה"א ד"ה גדיש ובתרומות פ"ב ה"ג ד"ה בשוגג דהירו' אינו מחלק בזה ובפנ"א כתבתי דלפ"ז קשיא הא דמבעיא בירו' פאה פ"ד ה"ג ובפ"ה שם אי קנסו וסתם קאי לר"מ דאית ליה קנסו בתרומות שם ובערלה פ"ג ה"ג שבת רפ"ג ואי אין חילוק מאי מבעי' לכו ויתכן דהאבעי' הוא אם גם בממון קנים ר"מ שוגג: המבשל בשבת בשוגג. ירו' תרומות פ"ב ה"א שבת פ"ג ה"א ערובין פ"ד ה"א: הנוטע בשבת. תרומות שם שבת שם מפני שישראל חשודין. בתרומות שם והתיא כמ"ד מפני המכין ובשבת שם והתיא כמ"ד מפני החשד והגיהו המפרשים בשבת שנ"ל כבתרומות וגירסתם נכונה אך פירושם דעשו מחלוקת בין התלמודים אין נ' אלא קאי על האוקימתא דר' אחא ור' יוסי דלטעם מפני החשד א"נ לאוקימתא כר"מ או כר' יהודה כאוקימתייהו דיש לאוקמי כד"ה וכן פי' הנו"י ועי' ירושלמי שביעית פ"ב ה"ד:

דף נד ע"א אכל תרומה טמאה. ירו' תרומות פ"ו ה"א פ"ז ה"א כתובות פ"ג ה"א ומקשה בתרומות פ"ז שם ובכתובות שם ולאו דמי עצים הן ומשני משום קנס מוכח מזה דאינו מגי' הברייתא כמ"ש כאן חסורי מחסרא כו' אלא דגם בתרומה טמאה בעינן תשלומין מעלי' חולין טהורים: סומכוס אומר. בירושלמי פ"ז תרומות ה"א קאמר דיחידאה דהכא כחכמים דהתם גבי מטמא על הטהור ועי' מה"פ שם ד"ה תני: וחוזר ומשלם. בירו' שם יצא משמע דאינו חוזר ומשלם חולין טהורים: והתנן כו. בירו' שם משמע שאין מגי' הברייתא כמוכח ב"כ מפ"ז דתרומות ה"א וכתובות פ"ג ה"א: המעשר בשבת בשוגג. ירו' שבת פ"ג ה"א ערובין פ"ד ה"א: המטביל כלים. ע' ירו' תרומות פ"ב ה"א פ"ס ה"ב: תוס' ד"ה נפלו בירו' פ' בתרא דערלה. ס"ז ועי' פר"ת מ"ד ס"י לית שתמה על הרשב"א דתשיב לר' יהודה להולק על ר"מ בנפלו ונתפלעו מהך ברייתא דמוכח כאן דר"מ ור' יהודה ס"ל בחדא ומקשה ג"כ דר' יהודה אדר' יהודה א"כ מוכרח דר' יהודה כר"מ ס"ל ע"ש ובזה אפשר דהפס הרשב"א גירסת הירו' ומ"מ במזיד אמר דקנסו ואף דלהירו' ר' יהודה גם במזיד לא קנים עכ"ז הלא הו"ל בזה יחיד לגבי ר"מ ור' יוסי ור"ש דלכולהו במזיד קנסו: **ע"ב** נפלו ונתפלעו. ירו' ערלה פ"ג ה"ו ובירו' דמאי פ"ז ה"ז מדייק דוקא נתפלעו אבל לכתחלה אסור ולא הוצרך לדייק ממתני' דכ"ה מבואר בברייתא דמזיד אסור: דברי ר"מ ור' יהודה. בירו' ערלה שם ר' יהודה אומר בין בשוגג בין במזיד יעלו ולפ"ז ל"ק דר' יהודה אדר' יהודה: ר' יוסי אומר אף במזיד. ע' ירו' תרומות פ"ה ה"ג ערלה פ"א ה"ד דמפרש טעמי' דר' יוסי משום דאין דרך אדם לבייש מדל בגפנים ואין מוכח שכוונתו לספיר ועי' בפנ"א בבאור הסוגיא שם: מעביר עליו קולמוס. ירושלמי שבת פי"ב ה"ה ועמש"ל כ:

דף נה ע"א ועל שמריש הגזול ירו' כאן ה"ו ב"ק פ"ט ה"א תוספתא ב"ק פ"י פלוגתא דב"ש וב"ה בלק' בגמ': ועל חטאת הגזולה. ע' ירו' תרומות פ"ח ה"ה הוריות פ"ג ה"ב: מגדותו של ריב"ג. ע' ירו' יבמות פי"ד ה"ב וכאן ומש"ש יבמות קי"ד דלפי גהורי גם ר"ח ס"ל דרק בזרבה שהיא יוצאה מרשות אבי מקבל גיטה בעדה וכן הוא נאמר ביטה ו: קרי לגפת ע"כ קשה לי אין נלמד מזה פקחת בנתרבה וכי מוסיפין על העדות וסו"ם שם ונ"ל ר"ח סבר בתרבה בבשילם אבי' ר' יוסי סבר בקטנה שבשילה אבי' ונתרבה ולדעת ר"ח שם אין ללמוד מעדות ריב"ג גם כך דבג"י כאן: ואילו הדרא לא אכלה. לפי הק"ע והגו' הו ג"כ ירו' ה"ו וע' ש"ק ד"ה קטנה ומה שפי' בירו' דקטנה אין לה חופה דהיינו דוקא בסתותה מבת ג' שנים הוא דוחק דל"מ הכי בג' שתם קטנה אלא כ' דהא דאיתא בעדיות פ"ח קטנה נכנסה לחופה ולא נבעלה אוכלת בתרומה מפרש לה בירו' שהגדילה אח"כ וזש"ם דפסיק לבעית ר' אבין והגדילה מהו מתניתא אמרה כן ע"ג תוספתא וכ' הש"ק הפשתי ברייתא זו ולא מצאתי' ובענ"ד הוא רומז למתני' דעדות דאחרי שדייק מהמתני' דכאן דתני ניסת דדוקא ניסת אבל חופה לא דאין לקטנה חופה ע"כ יתפרש כך דעדיות בשהגדילה אח"כ וזה דלא כפי' הרא"ד והרע"ב בעדיות דזה הוי הוספה על עדות ריב"ג שבפ"ז שם דקשה דהו"ל לשנותה בפ"ז שם אחר עדות ריב"ג ולהירו' א"ש דהם שני דברים: בש"א. ירו' ב"ק פ"ט ה"א וכאן ה"ו תוספתא ב"ק פ"י: אמר עולא ד"ת כו' אינה מכפרת. ה"נ בירו' ה"ו ע"ש עולא בר' ישמעאל: ורב יהודה אמר ד"ת כו' מכפרת. בירו' שם ע"ש ר"ל: ע"ב מזבח אוכל גזלות. ה"נ בירו' שם: שלשה גזרות גזרו. בירו' ה"ו באופן אחר ע"ש ובש"ק ד"ה התקינו: ויל אייתי לי קמחא. איכ"ר פ"ד:

דף נו ע"א כלבא שנוע שכל הנכנס. אדר"נ פ"ו: קלנתו לגנכו אמברי. איכ"ר פ"א ע"ש: אבא סקרא ריש בריוני. איכ"ר פ"א קה"ר פ"ז: נכנס בו ר"א. ע' אדר"נ פ"ד: ע"ב אי לאו מלכא את. אדר"נ פ"ד: ואין לבנון אלא בהמ"ק. ב"ר פט"ו שוח"ט ק"ד וע' ויק"ר פ"א שהש"ר פ"ז: אזל שדרי' לטיטוס. ספרי ת"ב בכ"ח ב"ר פ"י ויק"ר פכ"ב במד"ר פי"ח קה"ר פ"ה תנחומא חקת וע' שוח"ט קכ"א: תפס זונה בידו. בויק"ר פכ"ב ב' זונות והציע תחתיהן ס"ת ובעלן ע"ג המזבח וכ"ה בבמד"ר פי"ח ושם ליתא ע"ג המזבח וע' קה"ר פ"ה: מבצבץ. בויק"ר שם והיה חרבו מלאה דם מ"ד מן דם הקרבנות ומ"ד מן דם פר ושעיר של יוה"כ וכ"ה בקה"ר שם וכ' דחסר שם תיבות ונ"ל מ"ד על המזבח מדם הקרבנות ומ"ד על הפרוכת מדם פר כו': בא יתוש ונכנס. ויק"ר שם במד"ר שם קה"ר שם: כל המיצר לישראל. איכ"ר פ"א:

דף נז ע"א חוץ מבלם שהיו בהן כפליים. איכ"ר פ"ב פ' בלק ע' ירו' תענית פ"ד ה"ה: ע"ב סח לי זקן א'. פתיחתא דאיכ"ר כ"ג. איכ"ר פ"ב קה"ר פ"י: אייתי תינוקות של בית רבן. ע' ירו' תענית פ"ד ה"ה פתיחתא דאיכ"ר כג איכ"ר פ"ב ופ"ד קה"ר פ"ג ופ"י פדר"כ ס"ו תנחומא ויקרא ועמ"ש סנהדרין נו: מאן אינון שמפי' ואבטליון. בתנחומא ויקהל א' שוח"ט א' שמעיה ואבטליון מב"ב של סיסרא: הקול זה אנדריינוס. בב"ר פס"ה זה אנדריינוס קיסר שהחריב ביתר והרג פ' אלף רבוא ב"א וע' איכ"ר פ"ב שהש"ר סוף פ"ב ירושלמי תענית פ"ד ה"ה: אשה ושבעה בניה. איכ"ר פ"א ושם מפורש שמה מרים בת בייתוס הנחתום וע' פס"ר פמ"ג תנדב"א ח"א פ"ו:

דף נח ע"א שלש קופות. איכ"ר פ"ב הדבי"א ת"ה פ"א ירו' תענית פ"ד ה"ה ע"ש: מ"ד עיני עוללה. ירו' שם איכ"ר פ"ב ופ"ג: ארבע מאות בתי כנסיות. שם איתא תמה מאות ובכל אחת היו בה ג' מאות תינוקות ע"ש מעשה בר' יהושע בן חנניה איכ"ר פ"ד תוספתא הוריות פ"ג וירו' שם ה"ד: שנה אותו תינוק. בירו' הוריות פ"ג ה"ד אמר ר' יהושע הלא ה' והתינוק סיים זו הטאנו לו וע' מה"פ שם מ"ש בזה ובדרוש מהרכתי אכ"ת: זה אומר אני כהן בן כ"ג. איכ"ר פ"א כעין זה בבן ובת ר' צדוק הכהן: אבל בשטר קנה. ע' ירו' כאן ה"ז ובש"ק ד"ה עד כדון: ע"ב אנפרות א"ב משום סקריקון. ה"נ בירו' ה"ז ומשמע שם דאינו מגי' הברייתא ומפרש לה דתרי גווני אנפרות איכא חד דלא יהיב כלום והו"ל כתלוהו ויהיב וחד שנתן מקצת דמים והו"ל תלוהו וזבין ובכה"ג צריך לבהות יב"ח ועש"ק שם: אמר רב רביע בקרקע. ע' ירו' סוף ה"ז:

דף נט ע"א ודר"נ מתחילין מן הגדול. אג"ש פכ"ג: מנינא דבי רבי. עמ"ש סנהדרין לו.: אבל בגיטין ד"ה ברמיזה. בן מוכה ג"כ בירו' רפ"ד דיבמות: משום כדי חייו. ה"נ בירו' כאן ה"ח: אין מחנהו מתנה. ע' ירו' מע"ש פ"ד ה"ג ערובין פ"ז ה"ו כאן ה"ט: אלו דברים אמרו מפני ד"ש. דב"ר פ"ה: מערבין בביה ישן. ירו' ערובין פ"ו ה"ז: ע"ב אמר רב מתנא א"ק. ה"נ בירו' ה"ט ע"ש רשב"י: כהן בריש. ע' ירו' כאן ה"ט ברכות פ"ה ה"ה ומ"ש בהוריות י"ב ע"ב: הבוצע הוא פושט ידו. ירו' ברכות פ"ו ה"א: אין שם לוי קורא כהן. ע' ירו' ברכות פ"ז ה"ג דר' זעירא קם מקרי כהן במקום לוי וברך לפניה ולאחריה ובעו משתקוניה אמר לון ר' חייא בר אבי ארפוני' כו' ופי' הש"י דמשום דהא קורא פעמים ס"ל דליכא הפסק ישיבה בינתים כמ"ש התו' כאן ע"כ בירך על הראשונה לאחריה ולפניה על השניה להפסיק בינתים לעשות היכר לשתי קריאות ועמ"ש בפנ"א שם:

דף ס ע"א דאר"ש בר נחמני א"ר יונתן ס"ת שחסרה. ה"נ על שמו בירו' מגילה פ"ג ה"א ושם מסיק דלא מדינה קאמר כ"א לגזרה שיקנו ס"ת שלימה שערף עובד כוכבים כל הס"ת ע"ש בפ"מ: מחסר כמלתי'. בירו' שם מייתי ברייתא דאפילו מברא"שית עד המבול ובויקרא עד ס' שמיני קורין והכא בעי חומש שלם: אף היא עשתה שבלא. ע' תוספתא יומא פ"ב ובהגהגר"א שם ובירו' יומא פ"ג ה"ח ובסוטה פ"ב ה"ב ועמ"ש יומא לז' באלף בית. שם בירו' ע"ש: תוס' ד"ה ופי' את"מ בב"ר פמ"ד. וכ"ה באסת"ר פ"ה: ע"ב רוב נכתב. ירו' פאה פ"ב ה"ד חגיגה פ"א ה"ח וע' תנחומא נח ג': דברים שבכתב אי אתה רשאי. ירו' מגילה פ"ד ה"א: לא כרת הקב"ה כו' שבע"פ. ע' ירו' ברכות פ"א ה"ד פאה פ"ב ה"ד הגיגה פ"א ה"ח מגילה פ"ד ה"א סנהדרין פי"א ה"ד ע"ז פ"ב ה"ז: תוס' ד"ה אתמוהי במדרש שמ"ר פ' תשא. פמ"ז וכ"ה בירו' פאה פ"ב ה"ד חגיגה פ"א ה"ח:

דף סא ע"א כי פליגי בלתי וקורי. בירו' כאן ה"ט הדא דתימר באלין רברבתא אבל באלין דקיקיא כמאן דאינון גו ביתי' וכו' הש"מ דבבבלי הוא איפכא ע"ש ובענ"ד בירו' הוא ענין אחר דהכא מחלק בין כלי שיש לו תוך או לא ומוקי למתני' באין לו תוך. והתם בירו' מוקי גם ביש לו תוך רק בשהוא גדול כ"כ שהגנב יכול להשמט לא קנה ליה התוך שאינו נגוד ע"י התוך: להוציאו בדיינים. עש"ק כאן ה"ט ד"ה אבל: אם ליקט ונתן ביד. ה"נ בירו' א"ש: מפרנסים עניי עובד כוכבים. ירו' דמאי פ"ד ה"ג כאן ה"ט פ"ז פ"א ה"ג: תוס' ד"ה משאלת בירו'. שביעית ספ"ה כאן ה"י: אבל משהעיל את המים. ירו' ע"ז פ"ד ה"י: רוב ע"ה מעשרין הן. ירו' ברכות פ"ז ה"א ערלה פ"ב ה"א רוב ע"ה היו מכניסין לבתיהן וע' פנ"א: ע"ב תוס' ד"ה ריבא [המתחיל בע"א] ובירו'. כאן ה"י ע"ז פ"ד ה"י: כדקתני טעמא א"ר יהודה. ה"נ מפרש בירו' דמאי פ"ג ה"ו ושם מבואר דרבנן פליגי עליה וא"כ הו"מ לשנויי דהך דהמוליך תיעין רבנן היא דל"א לאחלופי אך מסוגדקית תקשה דבססית גם רבנן מודו כדאית' שם ול"פ כ"א בניתן להמותי דמדמו לנותן ושכתו ע"ש:

דף סב ע"א תוס' ד"ה אתרתא בירו'. שביעית פ"ד ה"ג פ"ה ה"ד כאן ה"י ע"ז פ"ד ה"י: אלא ליום תגס. פי' ירו' כאן ה"ט: אסור לו לאדם ביטעום. ע' מה"פ ברכות פ"ו ה"א: ע"ב אי אפשי בתקבל לה. ע' ירו' מע"ש פ"ד ה"ד ומ"ש לק' בזה: תוס' ד"ה הא שויתי'. עש"ק כאן ר"פ: איש לקבלה ואשה להולכה. ע' ירו' פאה פ"ד ה"ה ומע"ש פ"ה ה"ד דשם הוי פלוגתא דאמוראי ר' יונה ור' יוסי ת"א הראוי ליטול וח"א הראוי ליתן ומקשה מהך מתני' דהתקבל והולך ומשני שכן איש ראוי לקבל גט לבתו ואח"כ מקשה מהאומר תנו גט זה לאשתי בטר בחרור זה לעבדי ומשני לנדדין כ"ה ע"פ הגירסא שכתבתי בפנ"א ומגאתיה בפאת השלחן וכ"מ בשנו"א למע"ב שם וגי' הפ"מ דחוק שם: האשה עצמה מביאה גיטה. ירו' לעיל פ"א ה"א: אפי' הגיע גם לידה אינה מגורשת. ה"נ בירו' ה"א אך שם ליתא הילך כמה באמרה ואיתא ג"כ באמרה התקבל לי גיטי ואתן אמרה הבא לי גיטי דג"כ אינה מגורשת משום דהיא סברה דהיא מגורשת מדעת השליח כו' ע"ש:

דף סג ע"א אדם יודע שאין שליחות לקבלה. ה"נ מקשה ומתרץ בירו': קטנה שאמרה התקבל. ירו' כאן ה"א קדושין פ"ב ה"א: אדם יודע שאין שליחות לקטן. ה"נ מקשה ומתרץ כאן בירו': ר' נתן אומר. בירו' כאן ה"א ובמע"ש פ"ד ה"ד מסיים בריפא דברי רבי ר' נתן אומר וכהוהגר"א כאן מאן ת"ק רבי ובש ר' חגיי מוקי פלוגתייהו בפלוגתא דר' יהודה ור' יוסי בקדושין בשדברו מענין קדושין ונתן לה קדושין סתם אי קאי על דבורים הראשונים ואתיא דר' כר' יוסי דאמר א"צ לפרש ור' נתן כר' יהודה ודחי ר' יוסי האמורה דפלוגתייהו מר' יהודה ור' יוסי הוא בהפליגו עצמן לענייבות אחרות והכא אפילו בעסוקים באותו ענין [ובבבלי קדושין ו' ע"ב מוקי שמואל פלוגתייהו דר' יהודה ור' יוסי בעסוקים באותו ענין ועי' בשו"א מע"ש שם דמביא תוספתא דקדושין דמשמעה כהירו' והגירסות שם ודכאן משונות זה מזה ובפנ"א מע"ש שם בקשתי שלום בין התלמודים ועמ"ש קדושין שם] ור' יוסי מפרש פלוגתא דר' ור' נתן אי שליח שלה מקבל מיד שליח בעלה כפי' הק"ע וי"מ דלמסקנת הירו' ג"כ פליגי אי הולך כזכי כבבלי כאן: אבע"ל הילך לר"נ. בירו' כאן ובמע"ש שם לפי' הק"ע מוכח דגם הילך מתניית בברייתא ומקשה מ"ט דר' נתן בהילך ובענ"ד נראה דהקושיא היא ממנ"פ אי מיירי בהולך קשיא לר' ואי מיירי בהילך קשיא לר"נ ומשני ר"ה נעשה שלוחו ושלוחה ולעולם מיירי בהולך ור"נ ס"ל דאין שלוחה מקבל מיד שליח בעלה וביטל שליחותו את שליחותה: ע"ב נעשה שלוחו ושלוחה. ה"נ בירו' מע"ש פ"ד ה"ד כאן ה"א ע"ש: אין האשה עושה שליח. עי' ירו' שם ומשמע שם הטעם משום בזיון דבעל ועמש"ל כה.:

דף סד ע"א בעל שאמר גרשתי את אשתי נאמן. עי' ירו' קדושין פ"ג ה"ח וממ"ש בב"ב קלד ע"ב: ע"ב האשה שאמרה לבעלה גרשתני. עי' ירו' יבמות פט"ו ה"א ובש"ק שם ומ"ש בס"ד יבמות קטז. כתובות כב: נערה המאורסה. עי' תוס' דהסכימו לפרש"י דקדושין דה"ה קטנה ובירו' כאן סוף ה"ב מבואר דקטנה אביה ולא היא והוא כפרש"י כאן ועי' ירו' קדושין פ"ב ה"א ובש"ק ומה"פ כאן ושם: ואביה. עי' ירו' רפ"ח תרומות; כל שמבחנת. עי' ירו' יבמות פי"ג ה"ב וכאן סוף ה"ב: צרור וזורקו. ירו' מע"ש פ"ד ה"ג ערובין פ"ז ה"ו כאן פ"ה ה"ט ושם איתא בחפן ומחזירו לאחר זמן פלוגתא דר"נ בר יעקב ס"ל דזוכה לעצמו ואין זוכה לאחרים ור"ה ס"ל דזוכה גם לאחרים וכדפליגי הכא אמוראי בזה: האי ספחה ה"ד. ה"נ בירו' מע"ש פ"ד ה"ג על מתני' דשם ושפחה העברית ובערובין פ"ז הלכה ז' על מתני' דמייתי הכא: תוס' ד"ה וכל דבירושלמי יבמות פרק י"ד הלכה א':

דף סה ע"א מתיב רב הויא מעריכין. ה"נ בירו' מע"ש פ"ד ה"ג ועי' ר"ש שם משנה ד' שכתב בדעת הירו' דס"ל דמשנה דמעריכין סגי בסברא דזוכה לעצמו והוא דלא כהבבלי דמוכית מכאן דזוכה גם לאחרים ע"ש והמוה דבירו' ערובין פ"ז ה"ו איתא ג"כ גבי זיכוי ערוב באותו לשון שנשנית במע"ש והתם בערובין בודאי הוי מזכה לאחרים ונראה דגם בירו' הכוונה דמזכה גם לאחרים ומש"ש ע"ד דרבנן דתמן ניחא אין כוונתי על רנב"י דמייתי התם כ"א על ר"ה דנקט בתרים קאי דס"ל דזוכה גם לאחרים ועוד נראה בפי' הירו' ע"פ הגי' שבערובין אפי' כמ"ד אין הקטן תורם הקטן זוכה והוא בניחותא דמ"מ זוכה ומזכה וקשיא ליה ל"ל להוקמי כמ"ד הקטן תורם ומשני משום דעת רבנן דתמן דאינו זוכה לאחרים ע"כ מוקי לה כמ"ד הקטן תורם וכ"מ מפי' הגר"א במע"ש שם ועפנ"א: תוס' ד"ה ופדו. כפי' התוס' מתרץ בירו' מע"ש וערובין שם ותימה שלא הביאו בשם הירו': שם היינו כשדעת אחרת מקנה. עמ"ך ח"מ סי' רמ"ג סק"ז שהביא בשם ירו' שאין חילוק בין דעת אחרת וגם במציאה זוכה והא דאיתא במציאת חש"ו מפני ד"ש הוא בקטן שלא הגיע למעלה לנזור וזורקו והשיגו הפ"י והמחנ"א והקצה"ח וגה"מ ותמהו עליו דבירו' מבואר שהיפך דכל שלא הגיע למדה זו מציאתו היא כמציאה באספה ופי' פנ"א מ"ש בזה: במעשר בזה"ז דרבנן. עי' ירו' ערובין לז ע"ב ד"ה מאן שכתב דתרומה יקה דרבנן הסיב ליה עיקר מה"ת והכא מוכח דהו"ל אין לו עיקר מה"ת והסבר דבזה"ז שאני שאין כלל מה"ת מצא"כ בזמן הבית דאיכא מעשר מה"ת אבל מהא דמוקי אח"כ בזמן הבית ובענין שאינו נקוב אכתי קשיא ועדיין יש לחלק. ביד ראיתי בים"ש ב"ק בדיני גזירה שכ' תרומה בזה"ז חשבינן ליה עקרו מה"ת וכ"כ בס' ארעא דרבנן סי' תרכח וכוכים כן מדברי הרמב"ם פ"ב מהל' בכורים וכ"כ בסי' סיד בענין שא"כ דהוי עקרו מה"ת מ"ם ולפ"ז צ"ל כמ"ש פ"י ע"ש פרש"י דלא תקשה קושיית הגמ' מתהלה הא כל מה דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון וכמו' בפסור וגרת בזב דאין לו עיקר מה"ת כראיה מהגמ' דכאן: אין עבד עברי נוהג. ירו' שבועות פ"ז ה"א: צריך לזורקו. ירו' מע"ש פ"ד ה"ג ערובין פ"ז ה"ו כאן פ"ה ה"ט: קטנה שאמרה התקבל ירו' כאן ה"א קדושין פ"ב ה"א: מ"ש רישא ומ"ש סיפא. בירו' כאן ה"ג קדושין פ"ב ה"ג מוכח דס"ל דפלוגתא דר"א קאי גם אריפא: אמירה לאכול בתרומה. ירו' דמאי פ"ד ה"ד תרומות פ"ח ה"א: שמריה פ"לנים. ה"נ בירו' כאן ה"ה נגיי"א. ה"נ בירו' שם בשיטי:

דף סו ע"א אם עמד הגוזר. עי' ירו' פאה פ"ג ה"ז ב"ב פ"ט ה"ו: אי הם מתנה ישנה לאח"מ. בירו' כאן ה"ה מקשה איפכא אי מה גט אינו לאח"מ אף מתנה אינה לאח"מ ודחי לית יכיל דתנן תנו מנה לאיש פלוני ומת יתנו לאח"מ. והוא לפי אוקימתא דירו' שם ספ"ק דגיטין בשכ"מ דאילו למאי דמ קי רב זביד שם בבבלי מיירי בבריא וכמעמ"ש ואין ראיה ועמ"ש ב"ב קנ"א דלא תקשה לפ"ז קושית הבבלי ס"ק דגיטין א"כ מתני' דלא כר"ש שזורי ובירו' רוצה לאוקי כר"ש שזורי ע"ש: מי שהיה נושלן. ירו' יבמות פט"ז ה"ו: בשראו לו דמות אדם. ה"נ שם וכאן ה"ו ע"ש ר' יונתן: ארשב"ג. עי' רא"ש סי' י"ח מ"ש בשם התוספתא והירו' וע"ש שם הגליון ירו' ה"ה וכ"ל ה"ו ועש"ק ד"ה הדא: ע"ב תצא והדבר צריך תלמוד. בירו' פ"ז ה"ב איתא ה"ז גט אלא שהדבר צריך תלמוד אך שם העובדת בשינוי דשם לא אמר להם כתבו כ"א שיאמרו לסופר ושם יחתמו ושם שינו לצוות לאחרים לחתום ע"ש והספק שם הוא דלמא לאו דוקא קפיד בחתימתן ובבבלי מוכח דבכה"ג פסול דכל הגזירה כאומר אמרו הוא דלמא מתתמי ליה לסופר משום כסופא ובעל לא אמר הכי ועי' מה"פ שם: א"ר הלכה כר' יוסי כאן ה"ז:

דף סז ע"א שמואל סבר וה בוניס בתלה. בירו' פ"ז ה"ב איתא דשמואל ס"ל בתומר אמרו מסבה כן בישראל ויעשה. כשר ולא תעשה. עי' ירו' פ"ז ה"ו: מה ראה רבי לומר הלכה כר' יוסי. בירו' כאן ה"ז ר' הלל בר' וולס בשם בן לרבי ע"ש: ע"ב הוליכו גט לאשתי. ירו' ס"פ: אבע"ל מנה, בירו' שם לא מייתי כ"א הך דר' יוחנן בשם ר"א דמן רומא: בודקין אותו ג"פ. עי' ירו' תרומות פ"א ה"א לשמיעת קול בגי בפ"א ולהרכנה בעיק ג"פ וכ"ה כאן ה"ז: מאי קורדיקוס. בירו' שם מפרש קורדיקוס המים וע"ב בפ"מ דמפרש לי סימוס.

דף סח ע"א עשיתי לי שדים. קה"ר פ"ב שוח"ט ע"ח: שדריה לבניהו. שוח"ט ע"ח: ע"ב א"ל בניהו שוח"ט ע"ח: הוה מהזר על הפתחים. קה"ר פ"ב שוח"ט שם: ה"א מקלו קה"ר שם שוח"ט שם תנהומא אחרי א' ירו' סנהדרין פ"ב ה"ו: רב ושמואל ת"א. שוח"ט ע"ח ועי' קה"ר פ"א:

דף ע ע"ב ארשב"ל. בירו' תרומות פ"א ה"א וכאן פ"ז ה"א נתחלפו שיטתן ואיתא שם שמואל אמר כד הוא חלים יתן גט מה שמואל כר"ל דר"ל אמר לכשיתפסה רוחא דשמואל מדר"ל דו אמר חלים יתן גט ופי' הק"ע והפ"מ דשמואל מקיל יותר ולפ"ז הוא דעת שלישית בין ר"י ור"ל ודוחק ובתשו' בארתי בס"ד עפמ"ש הש"ק דגם הירו' מחלק בין שמיא בידן בין שאר שוטה דלאו שמיא בידן ור"ל דאמר לכשיתפסה הוא בקורדייקוס וכ"ש בשוטה דבשעת שטותו לא יוכל ליתן רק בזה אשמעינן רבותא כד הוא חלים יתן גט דלא נאמר דגם בעת חלמותו לא יתן גט דנחוש שמא בין וכך יש עתות שטות בינתיים ובזה קמ"ל דגם בכה"ג לא: דאודו מגוייד. ה"נ מקשה בירו' על ר"ל שהוא בשיטת ר' יוחנן כאן מברייתא זו ונשאר בקושיא דאמר עלה ולית לה קיום היינו דאין לתרץ זאת והכא משני לה ועש"ק ד"ה מתני' פליגא: תוס' ד"ה בודקין בירו'. כאן פ"ז ה"א:

דף עא ע"א וזה וזה ה"ה כפקחין. עי' ירו' תרומות פ"א ה"א חגיגה פ"א ה"א דא"ר יונה לית כללין דר' כללא דגבי ראיה בין אינו שומע לחוד בין אינו מדבר לחוד הוי בכלל חרש וכן לגבי חליצה אינו מדבר הוי כחרש שאינו באמר ואמרה ע"ש: ולא מפי כתבם. עי' ירו' פ' בתרא דיבמות ה"ז דבעדות אשה י"א דמהני מפי כתבם ע"ש: כשם שבודקין. עי' ירו' סוף ה"א: ארשב"ג. ירו' תרומות פ"א ה"א כאן ה"א: ע"ב א"ר יוחנן הלוקין. ה"נ בירו' תרומות שם כאן ה"א אך מה דמקשה הכא ממתני' נתחרש הוא כו' משני שם דמיירי שאינו לכתוב ונ"ל דלא דייק שם יתורא דתיבת עולמית א"נ משמע ליה לכדר' יצחק ועש"ק ד"ה קיימיניה: ואמר להן כתובו. בירו' תרומות שם כאן ה"א מייתי ברייתא כה"ג דאיתא שם בכתב ידו או שאמר אמרו כו' ועי' ק"ע:

דף עב ע"א לאפוקי מדרב כהנא. בירו' תרומות שם כאן ה"א קאמר כיון דקולו לאו דוקא דגם הרכנת הראש מהני י"ל כתב ידו הו"ל כהרכנת הראש והבבלי ס"ל לחלק בין הרכנת הראש לכתי"י כמ"ש התוס': זה גיטך אם מתי. עי' ירו' כאן ה"ג נדה פ"ג ה"ד דרבותינו מתירין גם בזה והוא נקודה דלא כבבלי לקמן ע"ב דר' יוסי לא ס"ל כרבי גם במהיום ולאח"מ וכ"ש בלא מהיום ואפשר דרבותינו ס"ל בזה כרבי ובפרט לפמ"ש בירו' דהיינו ר' יהודה הנשיא שהוא רבי וס"ל גם כר' יוסי ועי' תוס' ע"ז לו פ"א ד"ה אבר שהכריתו דר' יהודה הנשיא שם אינו ר' כ"א ר' יהודה נשיאה האמורה ועמ"ש ביפ"ע שם והיה להם להוכיח מכאן דאיתא בגמ' דר' לא ס"ל כר' יוסי רבותינו הלא ס"ל כר' יוסי אולם אם רבותינו אינן ר' יותר אפיר י"ל דהם ס"ל כר' וכר' יוסי וא"ש לומר דל"פ התלמודים בזה ועמ"ש כתובות ב' ע"ב ולהירו' לפמ"ש ביפ"ע ע"ז שם להכריח דהם ס"ל דהיינו ר' צ"ל דלא ס"ל להירו' מ"ש לקמן דר' לא ס"ל דר' יוסי ולא ס"ל דיוק תיבה כזה: מהיום ולאחר מיתה. עי' ירו' ב"ב פ"ח ה"ח וכאן ה"ג דמפרש דלענין מתנה מהני דאמרי' דאמר הכי משום פירות והגוף מקנה מהיום ופירות לאח"מ אבל באשה אין לומר כן וע"כ בגופה שייר: ע"ב רבותינו התירוה. ירו' שבת פ"א ה"ד ע"ז פ"ב ה"א כאן ה"ג נדה פ"ג ה"ד ועמש"ל ע"א: בישו כמתנתו. עי' ירו' לעיל פ"ז ה"ה: אם עמד חוזר. ירו' פאה פ"ג ה"ד ב"ב פ"ט ה"ו:

דף עג ע"א תוס' ד"ה מ"ם לישא. בירו' כאן ה"ד ועי' ברא"ש סי' ד' ובש"ק ד"ה בלא: ע"ב ונתן לה כסמים. עי' ירו' ה"ד מוקי ר' יוסי בהכי דפליגי בזה ולר' ירמיה לא פליגי ב"ה בנהיתה אי תיישי' לקדושין בבעילה ופליגי בפלוגתא דב"ש וב"ה ע"ש ומוקי לפלוגתא דב"ש וב"ה בלא ראינו שנבעלה: זכאי במציאתה. ירו' שם ע"ש:

דף עד ע"א בעילתה ספק. בירו' ה"ד ע"ש אית תני תני. לר"מ לא מייתי אשה תלוי. בירו' איפכא למ"ז ספק לא מייתי אשה תלוי: כ"מ שאמרו חכמים. עי' ירו' ב"מ פ"א ה"ה וכאן פ"ח ה"ב ומ"ש בב"מ יב: ע"מ שתתני לי. ירו' קדושין פ"ג ה"ב: רשבג"א ינתנו לאביו. ירו' קדושין שם וכאן פ"ז ה"ה ושם איתא דגם בקדושין אמרי' כה"ג אביו נותן לקיים הקדושין אחר מותו ועש"ק ומה"פ: ע"ב ואינו גס. עי' ירו' כאן ה"ג ב"ב פ"ח ה"ח: והכ"א אף זה יכול. עי' ירו' נדרים פ"ג ה"א וה"ג ופ"ח ה"ז ועמ"ש נדרים כד.:

דף עה ע"א ששנה רשב"ג במשנתינו. בירו' ב"ב פ"י ה"א ליתא תיבת במשנתינו ועי' ספ"ג דסנהדרין בירו' דמשמע שם דר' יוחנן פסק כרשב"ג גם בראיה אחרונה: ע"מ שתחזירי לי. ירו' פ"ב ה"ג תנאי כפול. עי' ירו' ערובין פ"ג ה"ה קדושין פ"ג ה"ג נזיר פ"ב ה"ד ועי' ירו' דמאי פ"ז ה"ז נזכר פלוגתא דאמוראי ועמ"ש נדרים יא.: תוס' ד"ה לאפוקי בירו' פי' האומר ה"ג והנה התוס' מגיהים הירו' אבל גם בשבועות פ"ד ה"י ופ"ז ה"א ובערובין פ"ג ה"ה מבואר דלר"מ אית ליה מכלל לאו אתה שומע הן וכ"ה בירו' נדרים פ"א ה"ד: ע"ב כל עככה שאינו הימנה. ירו' נדרים פ"ח ה"ז: רב אשי אמר כל שהם. עי' ירו' כאן ה"ז ובש"ק ד"ה אר"ת:

דף עו ע"א אנטיפרס ביהודה. ירו' שם"ז דב"מי ע"ב בעבו כוו מיפעדי. עי' ירו' כאן ה"ז ועי' לפי' פ"ה ה"ב שביעית פ"ו ה"א ובפ"ד ה"ז שם והלה פ"ד ה"ה: הואיל ולא נתייהד כה. עי' ירו' כ"ז ובש"ה: ורבותינו התירוה להנשא. ירו' שבת פ"א ה"ד כאן ה"ג ע"ז ה"ב ה"א נדה פ"ג ה"ד: ר' יהודה כשיאס. עתוס' ע"ז לו. ומש"ש ולעיל עב.: לאלתר שריתוה. בירו' ה"ג פלוגתא ר' חגיי אמר מותרת להנשא מיד ור' יוסי האמורה סובר אסורה להנשא עד סוף יב"ח שמא גם נעשה לו ותיס: תוס' ד"ה דהא. עש"ק ה"ס ד"ה רשבג"א:

דף עז ע"א כר' יוסי דאמר זמנו של שטר. ירו' לעיל ה"ג ועמש"ל עב ע"א: מדהו"ל לומר אם לא באתי. לפי' הק"ע ה"נ בירו' ה"ה: לאחר הרגל לי' יום. ירו' שם: ת"ל ונתן מ"מ. עי' ספרי תצא רסט ובירו' כאן רפ"ח ואיתא שם עד כדון כר"ע כר' ישמעאל וקאמר דר' ישמעאל ס"ל דידו היינו רשותו ופי' הק"ע ופ"מ דמקשה לר' ישמעאל דס"ל ד"ת כלב"א ותמה הש"ק עלמו מה ענין לכאן ד"ת כלב"א ואי משום כלל ופרט גם לריש"מ מלינו דדרים כו"פ וסרה ולא מלא באור נכון ובענ"ד נראה פשוט עפמ"ש בגמ' דילן ב"מ נ"ו ע"ב דאורית שם דידו היינו ממש ולא רשותו מדאיצטריך המלא תמלא וא"כ לר' ישמעאל דלא דרים כפל לשון לדידיה אין הוכחה דידו ממש ולא אצטריך ונתן לזה ויתור ונתן אתי למ"ש בספרי תלא ע"ש. ובמכלתא משפטים פי"ב דסתמים ר' ישמעאל איתא בדרבא דקרא לרבות הגרו לא מכפל לשון כ"א מחמת דידו היינו רשותו. ועי' ספרי ראה ק"ז וצרת הכסף בידך פרט למה שילא חוץ מרשותך ועי' ירו' מע"ש סוף ה"א ובירו' ברכות פ"ב ה"ה ובב"מ מב. דרשי' מבידך דיהיה כספו בידו ודותק לעשות פלוגתא בזה ועמ"ש ב"מ נו: דין ודברים אין לי. עי' ירו' כתובות רפ"ט כאן ה"א: ע"ב ר' אושעיא אומר היא בטבריא. כדעתו איתא בירו' פ"ח ה"א ועי' ירו' פאה פ"ה ה"ו:

דף עח ע"א תלויה בה. ה"נ בירו' ה"א ע"ש ר' יוסי ובמגבהת מחמתה: ורשב"ל אמר קשורה. שם ע"ש תוס' ד"ה מקום. פש"ק ומה"פ ד"ה ובלבד: אמר לה כנסי שט"ח. ספרי תצא רסט: רשבא"א. עי' ירו' פ"ח ה"א כאן ה"ב פ"ט ה"א ועמש"ל כב: קרוב לה מגורשת. ירו' ב"מ פ"א ה"ד: ופן לענין קדושין. ירו' פאה פ"ד ה"ב וכאן ה"ג: וכן לענין התוב ירו' שם ומשני שם באופן אחר: ד' אמות. ה"נ בירו' כאן ה"ג: ע"ב ובא כלב ונטלו. ירו' ה"ב ע"ש: תוס' ד"ה ואת בירו'. כאן ה"ב ושם איתא המחוור ובגי' רש"ל ולא להדבר אחר עי' ירו' פאה פ"ד ה"ב וכאן ה"ג פלוגתא דר' יוחנן ור"ל ע"ש: ומשיחה בידו. עי' ירו' פ"א סוף ה"א:

דף עט ע"א היתה עומדת על ראש הגג. ירו' ערובין ס' בתרא ה: בגג שיש לו מעקה. ה"נ בירו' כאן ה"ג ובערובין שם ע"ש ר' אלעזר: הבא כפחות מג"ט סמוך לגג. ה"נ בירו' שם: לענין שבת. עי' ירו' כלאים ס"ה ה"ט שבת פי"א ה"א ערובין פ"י ה"ו וה"ס כאן ה"ג: ע"ב בש"א פוטר. ירו' יבמות פ"א ה"ו קדושין פ"א ה"א ועי' כאן ה"ט דאיתא דב"ש לשיטתם ומובא בתוס': מאחר שכתבו לה. בירו' ה"ד איח תנוי תני מאחר שנתנו לה ע"ש: תוס' ד"ה פנימית כדמוכח בירו'. מעשרות פ"ג סוף ה"א: תוס' ד"ה ב"ש בירו'. כאן ה"ט: אמר שמואל אם נפלה לא תגא. ה"נ בירו' ה"ד:

דף פ ע"א הכונס את יבמתו כו' תגא כו' וכל הדרכים בירו' יבמות פ"י ה"ד כאן ה"ו מוקי לה כר"מ דס"ל כר"ע דיש ממזר מיבמה אבל הגא גם רבנן מודו דגזרו משום אבת איש ועי' ק"ע: משום שלום מלכות. ה"נ בירו' ה"ה: ר"מ לטעמיה. בירו' ה"ה ולקמן פ"ט ה"ג ר"ה בשם רב כל הדא פירקא דר"מ חוץ משינה שמו ועי' לקמן פ"ב דג"כ מבואר דשינה שמו מודים חכמים ועי' ירו' פ"א ה"ב דאיתא סברת ר"מ כל המשנה ע"ש ר' בלא אמר בפני נכתב: ע"ב ומודים חכמים לר"מ שאם שינה. עי' ירו' כאן ה"ה לקמן פ"ט ה"ג: שומרת יבם שזינתה. ירו' יבמות פ"א ה"א סוטה פ"ב ה"ה קדושין פ"ג ה"ה: לא נשאת זהו לאלתר. בירו' ה"ז איכא פלוגתא דאמוראי ר"ז אמר עד שלא נתארסה זהו לאלתר ור' יצחק בן חקולה אמר לא נשאת ועש"ק ומה"פ שכי כשם כרשב"א דדעתו לבבלי דנשאת לאו דוקא ע"ש ועי' בירו' שם דבידוע שמעה גם ר"ח מודה ולא פליג כ"א נסתה ועש"ק:

דף פא ע"א דברי ר' דוסא. ירו' כתובות פ"ג ה"ב: משום ר' יהודה בר אילעי בוא וראה כו'. ירו' מעשרות פ"ג ה"א: תוס' ד"ה ור' יוחנן. משמע מדבריהם דר' יוחנן דאמר אבל ביום מה"ת וכן פירשו דבריהם לסדיא בב"מ פח. ובירו' מעשרות פ"ב ה"ג ופ"ד ה"א איתא דר' יוחנן ס"ל מקח ושבת והזר פינה

לינה תורה ועמ"ש בב"מ פת. ומ"ש עוד בברכות לה ובירו' מעשרות פ"ג ה"ג: בש"א כו'. בירו' פ"ז ה"ד מוקי לה בפלוגתא דר"י בר"י ורבנן בפלוגתא דב"ש וב"ה ומשמע שם דבלא ראינו שנבעלה פליגי והוזכר פלוגתא זו גם ביבמות פ"א ה"ו ובקדושין פ"א ה"א: ע"ב ב"ש סברי אין אדם בועל. עתוס' ועש"ק יבמות רפי"ג ד"ה ואתי': ע"כ מחלוקה בן ננס. עי' ירו' כאן ה"י דלפי' המפרשים יותר מא' לא מכשרינן למילוי וגם לא למילוי לשלשה וזה דלא כהבבלי דמסיק דמשום דהוא דרבנן מכשרינן גם למלאות לשלשה בקרוב א' ולעומת זה מצאו קולא בירו' ומתיר במפוזרים למלאות יותר מא' משום דמקיימין דוקא רצופין והבבלי ס"פ לא ס"ל כן. ובענ"ד נראה כיון דמכשר בירו' מפוזרין קרובים אפי' טובא הלא עכ"פ יתכן שימצא קרוב א' למילוי שלשה וע"כ מש"ש מג' ולמטה בשר פי' דאתר דאיכא שנים כשרים יכול למלאות השלישי גם בקרוב ולא כפי' הפ"מ שצריך למלאות השלישי בכשר ולא כהק"ע שפי' מג' ולמטה שכבר יש ג' כשרים אלא דאם המלוי יהיה ג':

דף פב ע"א ולא בעינן רצופין. מהירו' ה"י ל"מ כן אלא בעינן רצופין וגזאת מכשיר בקרובים יותר מא' ועמש"ל פ"א ע"ב: המגרש את אשתו. ספרי תצא רסט: אהובתכם מטמאה בנגעים. ת"כ מצורע נגעים פרשה ה': **ע"ב** ור"י אמר טעמא דר"א מהכא והשה. ה"נ בירו' ה"א ע"ש ר' אילא ומקשה דמשמעתא נובא מן מתני' דהיינו דבמתני' איתא דמתיר לכל הון מאדם א' והטעם הוא בהאופן שאין מותרת כ"א לא' ומסיק בעמיה דר"א דמקים למיתה מה מיתה אינה מתרת לכל דלקרוביו אכתי אסורה אף גרושין מבכחת לה דאינה מתרת לכל ורבנן סברי דמקשינן יציאה להויה מה הויה אין לה הויה אלא אחר אף גרושין כו' ומשמע מזה דבקדושין גם לר"א ל"מ והוא דלא כהבבלי ועש"ק ד"ה הקים מ"ש להגיה בירו' בבבל להשוות עם הבבלי בזה: תוס' ד"ה אפי'. ובירו' דמכלתין ה"א וביבמות לא מייתי התוס' בשם הירו' ועמש"ש ג.:

דף פג ע"א ולאחר פטירתו של ר"א. ספרי תצא רסט ירו' כאן ה"א: נתארמלה או נתגרשה. בירו' מוכיח מזה שאין מיתת השני מתיר וזה דלא כמ"ש לקמן דבהון מותר במיתת השני וכן בגירש השני ובירו' מחלק שם חד מ"ד בין מיתה לגרושין: אלא מעתה בת אחיו לא ישא. ה"נ בירו' ה"א: היינו פרכא. בירו' מהרן דתמן התורה אסרה עליו ברם הכא הוא אסרה: **ע"ב** ע"מ שלא תלכי. ספרי תצא רסט: כיון דפסקה פסקה. הכא פשיט דמגורשת ובירו' קדושין פ"ג ה"א ה"ז גיטך שלשים יום אין זה גט ועי' מה"פ:

דף פד ע"א ע"מ שתנשאי לפלוני. בירו' ה"א ע"מ שתבעלי בתחלה הוא אסור לבטול עבר ובעל הותר הגט ועש"ק שם ד"ה ע"מ והוא כגי' ספרינו בברייתא לקמן: אינו גט ר"י בן תימא אומר כזה גט. פלוגתא זו איתא ג"כ בירו' נזיר פ"ב ה"ד: כלל אר"י בן תימא כל שאפשר. מובא בירו' ב"מ ספ"ז: **ע"ב** וכל המתנה עמש"כ. עי' ירו' כתובות פ"ה ה"ח קדושין פ"א ה"ב ומ"ש בכתובות נ"ו ב"מ נ"א ע"ב ובירו' ספ"ו דפאה הוזכר תנאו בטל סתמא: עד שיעלנו בימנה. ירו' פ"א ה"א פ"ח ה"ב פ"ט ה"א ועמש"ל ה.: הואיל וקנאתו לפסול בו לכהונה. עי' ירו' כאן סוף ה"א ובמה"פ ד"ה ז"א: כל שפוסל ע"פ. עי' ירו' פ"ג ה"א ובש"ק ומה"פ שם מ"ש בעפ"מ ומלחמות ועי' כאן סוף ה"א לפי' הפ"מ:

דף פה ע"א ורבא אמר מחלוקת לאחר התורף. עי' ירו' פ"ג ה"א וכאן סוף ה"א ובש"ק שם: לאתויי שאר חייבי כריתות. בירו' ה"ב לא התפיסה התורה כריתות [היינו ספר כריתות] אלא למי שיש בו הויה: חוץ מהרומתך. ערש"י ותוס' ועש"ק ה"ב ד"ה אלא: **ע"ב** הרי את לעצמך. ה"נ מבעיא ליה בירו' ה"ב ולא אפשיטא כמ"ש הפ"מ: ור' יהודה סבר ידים שאין מוכיחות. לפי' הפ"מ הנזכר דברי ר' יהודה לקמן ה"ט והק"ע גריס שם ר' יוסי ע"ש: דמשמע מדין. ה"נ בירו' ה"ג: זמנו של שטר. עמש"ל ע"ב:

דף פו ע"א לאפוקי מדנעא כו'. מוכח דלא פסקינן כדפשיט לעיל כיון דפסקה פסקה וכ"פ הרמב"ם דאינה מגורשת וכ"ה בירו' קדושין פ"ג ה"א דאינו גט ועש"ק ומה"פ שם: רא"א אע"פ שאין עליו עדים. ירו' פ"א ה"ד פ"ב ה"ב והנזכר גם בה"ד שם פ"ג ה"ב כאן ה"ג: אלא מפני תיקון העולם. ירו' סוף ב"ב למ"ד הכא לא תנא. ה"נ ס"ל להירו' ה"ג דלא תנא ע"ש שמצייר בבתו נשואה לאחיו וגרשה בגט כזה ומת נרתה מתיבמת דהו"ל גט ממש: מוקים לה כר"מ. ה"נ מוקי לה בירו' כר"מ: ביצד יעשה יטלנו. עמש"ל ס.: כתב ידו שנינו. ה"נ בירו' ה"ג ע"ש ר' ירמיה בשם רב: תוס' ד"ה שלשה גיטין. ברש"י שלפנינו הזכיר בעצמו מאן דמוקי כר"מ ועי' הגהת הב"ח ועי' ש"ק ה"ג ד"ה מה תמית: **ע"ב** שהרי שנינו כתב סופר ועד כשר. עי' ירו' ב"ת לפי' הק"ע דמוקי לה בחתם סופר וכרב לפרש"י כאן: יש לה בנים לא הנא. ה"נ משמע בירו' יבמות פ"ג ה"ט כאן פ"ט ה"ג שלא לכוליא לוזה על בניה ב"מ דבים לה בנים מיירי: ספק קרוב לה. בירו' שם היתה גם גבי גרושין דהו"ל ס' גרושין לדין זה והוא דלא כהבבלי יבמות ל' ע"ב: צרתה אתיא ליבומי. בירו' שם איתא דל"א הנא כדי ליזיק נרתה לאביה ומשמע שם דגם באין לה בנים לכתחלה היבנס נרתה וכדי שלא להסור נרתה מחזיקין אותה לגרושה ולא תנא כמ"ש הק"ע: דמן הונא. בירו' שם דמן הוה ועש"ק פ"ח ה"י ד"ה לית בה תנא לענין דעת ר' יוחנן בשאר פסולים: כי אמריתא קמיה דשמואל אמר אף בשערות. בירו' כאן ה"ג וה"ד איתא סתם רב ושמואל תריהון אמרין הלכה כר"א וכפ"ג ה"ב איתא דהלכה כר"א אף בשערות: ור' ינאי אמר אפי' בית הנגע. בירו' ה"ד ר' יוחנן בשם ר' ינאי דברי חכמים פסול משמע שם דפסק דלא כר"א והוא דלא כהבבלי דמתמה ור' ינאי לית ליה דר"א ועש"ק ד"ה ר"י: שנים שבלחו שני גיטין. עי' ירו' פ"ג ה"א וכאן ה"ב דאיתא שם לחלק בין נכתב בתחלה לשם א' משתי נשים בין שנכתב לכ"א ביחוד ואח"כ נתערבו ע"ש: טופס לכל א'. ירו' שבועות פ"ה ה"ד:

דף פז ע"א שאלו פסול ואלו כשר. ירו' כאן ה"ו שבועות פ"ה ה"ד ועי' ירו' נזיר פ"א ה"ב וקדושין פ"ב ה"א דלר' יהודה וי"ו הוא יותר כלל ועמ"ש ביפ"ע שבועות ל"ח ע"א ובסוף ב"ב: הכותב כל נכסיו לשני עבדיו. ירו' קדושין פ"א ה"ג: ע"א עברי וע"א יוני. ירו' ב"ב פ"י ה"א: דלא כתב עד. לפי' הפ"מ בירו' כאן ס"ז גם בלא כ' עד הוא כשר למ"ד דל"ב ידים מוכיחות: **ע"ב** רב חסדא שמך. ירו' ה"ז מלאוהו בקרובים כשר. בירו' ה"ז מקשה דר' בא אדר' בא ממאי דאמר דאינו נידון כבראשק ב' שיטין אהא דאמר אם לא היכיר מענינו של גט פסול והתימות הקרובים הו"ל כענין אחר כ"ה לגי' הק"ע וגי' הפ"מ ופירושו דחוק ועש"ק שם וכפ"ג ה"ב ובכתובות פ"ג ה"ז:

דף פח ע"א הא מני ר' יוסי היא. ה"נ בירו' לפי' הק"ע וגי' הספרים והפ"מ הגיה ר' יהודה והסב הכוונה לענין אחר ע"ש: אריב"ל לא חרבה א"י. דב"ר פ"ב: אותן פרדיסאות. עי' ירו' סוף תענית ובאיכ"ר פתיחה לג תדב"א ח"ב פ"ט סע"ר פכ"ב: משום דצדיק ה' אלהינו וישקוד. תנחומא נח ג': החרש והמסגר אלף. בירו' נדרים פ"ו ה"ד וסנהדרין פ"א ה"ב פלוגתא דר' ברכיה בשם ר' חלבו ורבנן אי חרש אלף ומסגר אלף או חרש והמסגר ביחד הם אלף: חרש שבשעה. ספרי ת"ב שכ"א ס"ע פכ"ה: תוס' ד"ה וכן ר"ת וכן ר"ת גרסי. וכ"ה הגירסא במשנה שבירו': **ע"ב** כל מקום שאתה מוצא כו'. תנחומא משפטים ד': תוס' ד"ה ובעובד כוכבים בירו' דמכלתין. כ"ע ועי' מהרש"ל ומהרש"א ומה שהשיג הרש"א על הרב"ג שכתב דרב ס"ל באומר איני זן ואיני מפרנס דאין כופין מהא דכתובות סג. עז. אמר רב יוליא אינה השבה דהלא בירו' שם וביבמות פי"ט ה"ד וכתובות פי"א ה"ז אמר שמואל אין מעשין אלא לפסולות ומקשה מהא דהמדיר את אשתו כו' יוליא ומשני דיוליא אבל לא כופין וה"נ צ"ל לרב לגי' הרא"ש בבבלי כתובות ע"ז אר"י אמר רב אין מעשין אלא לפסולות דע"כ ב"מ שנאמר יוליא אין מעשין וא"כ א"ש פי' הרב"ל לפי הגירסא הכתובה ולזאת ס"ל לרב דפסול והו"ל גט מעושה ור"ת ס"ל דכשר משום דס"ל דבאיני זן כופין וכדמסיים שם בירו' ר"ח בר אבי כו' איני כופין [ולפ"ז צ"ל דרב נקט ישראל בעשה כמעשה עובדי כוכבים הוא לרבותא דאפי' ישראל שעשה באומר איני זן הוא פסול דהו"ל כמעשה עובד כוכבים דמן הדין אין כופין ור"ת ג"כ לרבותא דאפי' עובד כוכבים רק שעשה כמעשה ישראל דהוי כדין וע"פ דייני ישראל ואפי' באומר איני זן כשר ובדברי רב ליתא לפנינו בירו' תיבת אפילו נ"א ובאומר איני זן כו' והרש"א הביא הגי' בדברי רב אפילו ועי' תוס' ב"ב מ"ח דשם מהופך הגי' מדרב לר"ת והרש"א שם הסכים להגירסא דשם] ועמ"ש ב"ב מ"ח: תוס' ד"ה ולא לפני בירו' דיומא פ"ו. ה"א: יצא שמה בעיר מקודשת. ירו' יבמות פ"ו ה"ז וע"ש בק"ע ופי' הפ"מ דחוק שם:

דף פט ע"א נרות דולקות. ה"נ בירו' ושם משמע דדחי לה דבגרושין אין שייך סי' דגלות ועי"ל דרק משיחת בנכריות הוי הקול וה"נ בגרושין וא"כ פליג עם הבבלי וכ"כ הרשב"א ועי' מה"פ ד"ה אית לן: מבטלינן קלא. עי' ירו' ה"י ע"ש ר' יוחנן נבדק השם ונמצא מפי נשים ומפי קטנים בטל השם ועש"ק שם: תוס' ד"ה מבטלינן ופי' ראשון אינו נראה. עש"ק שם שמקיים פי' הראשון שברש"י ע"פ הירו': **ע"ב** נתקדשה ואח"כ בא בעלה. ת"כ אמר פרק א' ובירו' יבמות פ"י הא מוכיח מזה דל"ת שמא שלח לה בעלה גט ע"ש: האשה שאמרה לבעלה גרשתני. ירו' יבמות פט"ו ה"א ועמ"ש יבמות קטז. כתובות כב.:

דף צ ע"א בש"א לא יגרש. ספרי תצא רסט ובירו' רפ"א דסוטה מוקי לדר"א דאמר תובה לקנא לאשתו כב"ש ונמצא עוד ברייתא דאף בעוברת על דת יהודית יכול לגרשה ומרבה לה מדבר וקשיא לפ"ז מאי קשיא ליה להירו' מקנא דמחזיר גרושתו הא שפיר י"ל בכה"ג דודאי לא נאסרה עליו רק שיכול לגרשה ונשתקבל עליה לשוב מדרכה יתכן להחזירה גם לפי מדת חסידות אבל כשנשאת ונתגרשה יש איסור תורה וצ"ל דתרי תנאי אליבא דב"ש ולת"ק דמתני' בעי היסור ערוה ממש שתאסר עליו ועי' מה"פ ד"ה ומנין ועוד יתכן דקושי' הירו' היה אקרא דמיירי בערות דבר ממש ועי' ירו' לעיל פ"ח ה"ט דתלי פלוגתא דב"ש וב"ה בגט ישן ובנתייחד עמה בפלוגתתם כאן: מאי דעבד עבד. מהירו' מוכח דלא ס"ל הכי דאל"כ מאי קשיא ליה לב"ש ממחזיר גרושתו הא י"ל דמיירי בכה"ג שגירש בלא ערות דבר דגם כן הוי גט בדיעבד. ואפשר דקשיא ליה אקרא דמיירי בכי מצא בה ע"ד: תוס' ד"ה מה להלן בירו'. כאן ה"ט ועי' הגהת הגרי"ב ובאמת אין לומר לב"ש לעבור עליו בב' לאוין דהלא ס"ל בפ"ק דיבמות דאין איסור חל על איסור ומה נ"מ בתרי לאוי: כשם שהדעות במאכל. ירו' סוטה פ"א ה"ז במד"ר פ"ט כל הברייתא: פפוס בן יהודה. ירו' סוטה שם וקדושין פ"ז ה"ד יהודה בן פפוס. **ע"ב** הכתוב קראו אחר. ספרי תצא ער: **סליק**

השמטות מאת הגאון וכו' מוהר"ר יצחק אייזיק חבר זצ"ל

מסכת כתובות

דף ב ע"א בתולה נישאת כו'. נ"ב בתולה היא אם ובת ואין מלכות נוגעת כו' ולכך נישאת ליום רביעי והכן והוא יום שניקבעו בו המאורות ברקיע: ע"ב תד"ה אלא לא נישאו פירוש דמשמע כו'. נ"ב ר"ל שבזמן נישאו י"ל ג"כ ע"י שעיכב הבעל ברצון ע"ז לא נישאו לו וגם יש לפרש שלא נישאו לו מצד העכבה מהכנסים אבל אין לפרש שבזמן נישאו אין הכוונה רק אם המניעה מצדם:

דף קא ע"ב תד"ה והיא ניזונית כו' אלא האחין שמעבדו קושיא כו'. נ"ב עי' לעיל נו ע"ב בתוס' ד"ה ומאי על א ולפי מאי דמסיק שם מיושב קושיא זאת:

דף קי ע"א רש"י ד"ה המגדלות בניהן כו' לעסוק בבריפתה כו'. נ"ב ל"ע כמס' יומא מ"ב שבם מבואר דקטן פסול בבריפתה ע"ש: סליק

מסכת נדרים

דף ח ע"ב גמ' שמש צדקה אלו בני אדם שהם יראין כו'. נ"ב ע"ד מ"ש כי שמש ומגן ה' אלהים שפירושו כמו שהאור הראשון נגנז תוך השמש הנבראה ביום ד' שהוא נפש וגוף של האור כמו כן שם הוי"ה נגנז תוך שם אדנ"י בקריאתו וכיון שהוא ניזהר ומתיירא להזכיר שם לבטלה אפילו בכינויו ולבושו בשם אדנ"י לכן גם גוף השמש ונרתיקו יהיה לו למרפא ועידון לע"ל ומ"ש שמש צדקה ומרפה בכנפיה ר"ל בלבושו כמ"ש על כנפי בגדיהם. ונגע בכנפו. וז"ש ופליגא כו' דהוא דורש שהרפואה אינו בגוף השמש אלא בפנימיותו שמוציאו מנרתיקו והוא אור הפנימי והבן:

דף כ ע"ב רא"ש ד"ה בני נידוי והכורים בתשמיש. נ"ב נ"ע דכפ' ואלו מגלחין ט"ו ע"ב הוה בעיא דלא אפשיטא אם אסור בתשמיש. ונקטינן שם לקולא וכן פסק שם הרא"ש וע"ש בקיצור פסקיו סי' נ"א:

דף מד ע"א ברא"ש ד"ה ומשני רבא כו' כיון דתיקון רבנן כו' אפילו לקדש בו כו'. נ"ב ועי' בא"ע סי' כ"ח בב"ש ס"ק ל"ה דמקדש אשה בדבר שקנה במעמד שלשתן דהוי קנין דרבנן דלא הוי קדושין מה"ת לדעת רי"ו דלא כמשמע כאן מדברי הרא"ש ועי' בפ' הניזקין בסוגיא דהטאת שלא נודעה בתוס' שם דמשמע ג"כ כהרא"ש ומפי' רש"י משמע כשיטת רי"ו:

דף מה ע"ב ר"ן סד"ה והיכא דמקשו כו' כיון שעיקרו של דבר מתברר מתחילתו. נ"ב נ"ע במס' גיטין פרק מי שאחזו בסוגיא דמה היא באותם הימים כו' לפי' התוס' שם דהוי ספק מגורשת דא"י בתחילה איזה שעה היא לפני מותו יעו"ש ולפי דברי הר"ן כאן הוי מגורשת גמורה ובזה יש ברירה וצע"ג:

דף עא ע"א גמ' כיצד שמע אביה כו' שמע בעלה כו'. נ"ב הסוגיא קשה להולמה ובכל הדברים לפי פי' הרא"ש שם דגירסא ראשונה שגורס בסיפא שמע אביה והפר לה מיירי בלא נתארסה לאחר ופלוגתא דב"ש קאי בין ארישא ובין אסיפא ברישא ס"ל לב"ש דאביה ובעלה האחרון מפירין ובסיפא אביה לבד מיפר וב"ה ס"ל דבין ברישא ובין בסיפא אין האב יכול להפר כלל. ולגירסא אחרת דגרס שמע בעלה כו' מיירי סיפא נמי בנתארסה לאחר וב"ש ס"ל דבר שמע אביה ובעלה האחרון מפירין כיון שלא נראו לארוס ראשון ובסיפא דנראו לארוס ראשון האב לחודיה מיפר וב"ה ס"ל דברישא אין יכול להפר כלל אפילו עם האחרון משום דמקלים קליס ובסיפא אין יכול להפר לבדו כיון דנראו לארוס ראשון וצריך להפר עם האחרון. ולפי שיטת הר"ן בפירושו גורס בסיפא שמע בעלה כו' ופי' ג"כ ב' פירושים בפירוש ראשון לא פליגי ב"ה אריבא והיינו כיון שלא נראו לארוס ראשון ובסיפא דנראו לארוס ראשון ס"ל לב"ש דהאב לחודיה מיפר דאסתלק ליה ארוס לגמרי כיון דמיגז גייז וב"ה ס"ל מיקלש קליש ולהכי מיפר בשותפות ארוס אחרון. ולפי' הב' ס"ל פליגי ב"ה אב"ש בין ברישא ובין בסיפא וב"ש ס"ל דבסיפא אב לחודיה מפר משום דנראו לארוס ראשון להכי אין זכות בזה לארוס שני וברישא ס"ל דמיפר עם האחרון משום דמיגז גייז וב"ה ס"ל דברישא אין יכול להפר כלל משום דמיקלש קליש ובסיפא אינו יכול להפר לבדו דאפילו בנדרים שנראו לארוס ראשון. יש זכות לאחרון נמצא שפירוש הב' של הר"ן עם פי' הב' של הרא"ש שוין הם ובפירוש ראשון הם מחולקים בגירסא וגם בדינא ודו"ק:

ברא"ש פ"ג סי' ד בלהט כדי שלא ישמע חבירו. נ"ב עי' ברא"ש פ' הבולה גט ס"ס ח': **פ"ד** סוף סי' א ירושלמי הנייה מהלך מהו. נ"ב הנייה צורך מהלך מהו כנ"ל. ר"ל אם מותר להשאילו קרדום לחטוב עלים לבשל מאכלו ועי"ז רצה לפשוט ממה דתניא אבל משאילו קרדום וסבר דהיינו קרדום של ביקוע ופתח דר"ל קרדום של ניכוש שמנכשים בו השדה דהוא רחוק ממאכל ולא נקרא הנייה מאכל: **פי"א** סי' א ואע"ג דרבא בתראה הוא מ"מ הלכה כר"נ רבו. נ"ב נ"ע בכ"מ דכתב להיפך דהלכה כרבא נגד רבו ובכ"מ מספקא לי' ועיין בס' ק"נ בזה שכתב דכאן פסק לחומרא משום דמספקא ליה והוא תמוה דאדרבא קולא הוא שמותר ליהנות ממנו בלא הפרה ולענין שאינו יכול להפר גם לרבא הדין כן וצ"ע:

פסקי הרא"ש פ"ב סי' ו לקרבן שאוכל לך. נ"ב בפנים הגירסא לקרבן לא אוכל לך: **פ"ח** סי' ב עד הגשמים. נ"ל עד הגשם. דאם אמר עד הגשמים אסור עד י"ז במרחשון ובגולה עד ע' בתקופה עי' בפנים. **סליק**

מסכת נזיר

דף יב ע"ב תוס' ד"ה כי פליגי כו' דמהני' באומר הריני נזיר. נ"ל באומר הרי עלי לגלח חצי נזיר:

דף לו ע"ב תד"ה וכזית בכדי כו' דגם אם. נ"ל וגם אם [וכ"ה בדפו"י]: **שם** בכדי אכילת פרס מחייב. נ"ל לא מחייב:

דף מב ע"ב גמרא בתיבורי אדם במת אבל כו'. נ"ב עי' בפ' לחם משנה בפ"ו מה' נזירות ביאור נכון על כל הסוגיא זאת על פי' רש"י ועל פי' התוס':

דף נג ע"ב תוס' ד"ה תרב הרי הוא כו' דיש חילוק בטומאה רצוצה: נ"ל מטומאה רצוצה:

דף נד ע"א תוס' ד"ה אלא דלית נ"ל להביא קרבן טומאה האמר בריסה. נ"ל הא דאמר בריסה: **שם** ד"ה ורביעית דם כו' בפ"ק דאהלות שאין מטמאין. נ"ל שאין מטמאין באהל:

דף נה ע"ב בתוס' כגון מי שנדר חמשים ושלשה. נ"ל חמשים ושלשים: **סליק**

*) מפתחות להמפרשים וההגהות שנלוו לסוף המסכת

	צד						
פסקי תוספות	צא	המתרגם	232	חכמת מנוח	46	חדושים מס' מים חיים	54
הרא"ש	צב	מהרש"א (ח"ה וח"א) מהרש"ל, מהר"ם	א	קרני ראם	—	הגהות מהריעב"ץ זצ"ל	56
לוח הסימנים בהרא"ש	222	**אחר מהרש"א**		מהר"ם שי"ף	א	הגהות בעל תפארת למשה	כט
קצור פסקי הרא"ש	קיב	הגהות הלבוש	יט	הגהות וחדושי הרש"ש זצ"ל	38	הגהות מהג"ם צבי ברלין זצ"ל	—
סדר כתיבת הגט	226	גליון מהרש"א להג"מ שלמה איגר זצ"ל	כ	חדושי מהר"ץ חיות זצ"ל	46	מצפה איתן	58
אחר הרא"ש		הגהות הג"מ ברוך פרענקעל תאומים זצ"ל	כא	הגהות בן אריה להג"מ זאב בן אריה זצ"ל	כה	הגהות הג"ם יצחק אייזיק חבר זצ"ל	ל
שודה צופים	קיד	חדושים מהג"מ זאב וואלף מבאסקוויץ זצ"ל	—	תפארת שמואל	50	מראה כהן	60
ארץ צבי	228	הגהות מהג"מ יחיאל הייללפרין זצ"ל	—	הגהות הג"ם יח"ל מיוליש זצ"ל	—	חשק שלמה. פורת יוסף	
פירוש המשניות להרמב"ם	—	חתם סופר להג"ם משה סופר זצ"ל	42	חדושים והגהות מלא הרועים	כו	יפה עינים	64
		נמוקי הגרי"ב להג"ם יהודה בכרך זצ"ל	—	חדושים מהג"ם שמחה מרגליות זצ"ל	כז	השמטות מהג"ם יצחק אייזיק חבר זצ"ל למסכת כתובות, נדרים, נזיר	68
		מהדורא בתרא ח"ה וח"א להמהרש"א	כב	נמוקי הגרי"ב על הרא"ש	—		

*) הגהות והפירושים לא נדפסו על סדר הראוי לפי ערך כבוד המחברים רק לפי מקרי הדפוס.

המביא גט ממדינת הים. כ' רש"י ז"ל כל חו"ל קרי מדינת הים בר מבבל כדאמרינן לקמן: צריך המביא לומר בפני נכתב וכו'. וטעמא מפרש בגמ' [דף ב:] אי משום דבחו"ל אין בקיאין לשמה אי משום דאין עדים מצויין לקיים בארץ גט שנכתב בחוצה לארץ ואם יבא הבעל ויערער לא תוכל האשה לקיימו: רקם וחגר. תרגום [בראשית טז] קדש וברד: אף מכפר לודים. שהוא חו"ל: ללוד. שהיא סמוכה לו והיא מארץ ישראל ומיקרי כפר לודים שבני לוד מצויין בה תמיד ומשום הכי נקט ללוד לרבותא. ובגמרא [דף ד.] מפרש דת"ק ור"ג ורבי אליעזר בהא פליגי דת"ק

רש"י

המביא (א) ממדינת הים. כל חו"ל קרי מדינת הים לבר מבבל: צריך. השליח המביאו לומר בפני נכתב ובפני נחתם ובגמ' מפרש טעמא ושליח זה הבעל עשאו שליח להוליכו: רקם וחגר. תרגום של קדש וברד: אף מכפר לודים. שהיא חוצה לארץ: ללוד. הסמוכה לו והיא מארץ ישראל ובגמ' מפרש (ב): והמוליך מא"י למדינת הים: מהגמוניא להגמוניא. מפרש בגמ' עיר אחת היתה שהיו בה שני הגמונים המקפידים זה על זה שלא יהו בני הגמוניא אחת נכנסין ויוצאין לחברתה: **גמ'** לפי שאין בקיאין לשמה. בני מדינת הים אינן בני תורה ואין יודעין שצריך לכתוב גט לשם האשה וקרא כתיב וכתב לה לשמה הלכך יאמר השליח בפני נכתב ובפני נחתם וממילא שיילינן ליה אם

המביא

גט א ממדינת הים *צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם רבן גמליאל אומר אף המביא מן הרקם ומן החגר ר"א אומר אפילו מכפר לודים ללוד וחכ"א אינו צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אלא המביא גט ממדינת הים והמוליך והמביא ממדינה ב למדינה במדה"י צריך שיאמר בפני נכתב ג ובפני נחתם רשב"ג אומר אפי' מהגמוניא להגמוניא: °**גמ'** מ"ט א] אמר רבה *לפי שאין בקיאין לשמה ורבא

נר מצוה סבר דמרקס וחגר אע"פ שהן מחו"ל א"ל שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם לפי שהן עיירות הסמוכות לא"י וכ"ש מכפר לודים שאינו צריך לפי שהוא מובלע בתחום א"י כלומר שהכתוב מנה עיירות רבות בתחום א"י ומהם ולהלן חוצה לא"י ויש מהן בולטות *מתגורותיהן ויוצאות לחוץ ארבעה או חמשה פרסאות (ג) והמסילה ההולכת מזו לזו נכנסת לפנים מן הבליטה והמסילה היא הגבול ועיירות העומדות חוץ למסילה לפנים מבליטת העיירות הבולטות מקרו מובלעות והכי הוי כפר לודים ות"ק סבר רקם וחגר דכיון דסמוכות נינהו לא"י אין השליח הבא מהן צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם וכ"ש הבא מכפר לודים שהוא מובלע משום דבין סמוכות בין מובלעות גמירי לשמה ושכיחי עדים לקיימו ואתא רבן גמליאל לאפלוגי עלה ולמימר דדוקא במובלעות כגון מכפר לודים גמירי ושכיחי אבל סמוכות כגון רקם וחגר לא גמירי ולא שכיחי ואתא ר"א למימר דאפילו מכפר לודים שהוא מובלע צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם דנהי דמודה לרבנן קמאי דמובלעות גמירי ושכיחי אפ"ה מצריך בהו לומר בפני נכתב ובפני נחתם כדי שלא תחלוק במדינת הים הכי איתא בגמרא בהדיא:

ולפיכך הקשו על רש"י שכתב במשנתינו דתנא כל חוצה לארץ קרי מדינת הים שאם כדבריו אף סמוכות ומובלעות בכלל והיכי אמרינן בגמרא דלת"ק במובלעות וסמוכות לא צריך. לכך פירשו דממדינת הים היינו מקום רחוק כדאמרינן בעלמא (יבמות דף פז:) האשה שהלך בעלה למדינת הים ואמרינן נמי [שבועות דף מא:] פרעתיך בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים ומשום דתנא בא"י קאי כל מקומות חוצה לארץ שאינן מובלעין ולא סמוכין לתחום א"י קרי להו מדינת הים. ואין כל זה נוח לי דלא מרחקא כל כך חו"ל מא"י למיקרי לה מדינת הים ודאמרינן בעלמא האשה שהלך בעלה למדינת הים והלכו להם למדינת הים נהי דה"ה למקום רחוק הרבה מ"מ מדינת הים ממש קאמר ולא אשכחינן בשום דוכתא דקרי למקום רחוק מדינת הים. ולפיכך אנו אומרים דת"ק דאית ליה דסמוכות ומובלעות לא צריכי נקט חו"ל שהוא מצד מערבי של א"י לפי שבאותו צד ליכא עיירות מובלעות וסמוכות שהרי הים מפסיק ובצדדין אחרים לא פסיק' ליה מלתא משום דאיכא עיירות סמוכות ומובלעות ומש"ה אמר שהמביא גט ממדינת הים דהיינו מצד מערב לא"י צריך שיאמר וה"ה לכל לצדדין אחרים מאותן עיירות שהן דומות לאותן שבמדינת הים שאינן לא מובלעות ולא סמוכות ואפשר שלזה כוון רש"י ז"ל שכתב דכל חו"ל קרי מדינת הים כלומר כל חו"ל שהיא דומה לחו"ל שבמדינת הים: ורקם וחגר פרש"י ז"ל דהיינו קדש וברד כדמתרגמינן בין רקם ובין חגרא. ואע"ג דקדש וברד מא"י הוו כמו שמפורש בספר יהושע איכא למימר דהני אחריני נינהו דכי היכי דאמרינן בפרק אלו הן הגולין (דף י.) דתרי קדש היו בא"י ה"נ איכא למימר דקדש אחרינא הוה בחו"ל וכן נמי ברד מיהו האי קדש דהכא לאו היינו קדש שבגבול עשו דכתיב ביה. והנה אנחנו בקדש וגו' דא"כ היכי אמרינן דסמוך לא"י (ד) הא מרחקא טובא ועוד דכתיב והיה לכם פאת נגב ממדבר צין ע"י אדום וקדש במדבר צין היא דכתיב ויבאו בני ישראל כל העדה מדבר צין בחדש הראשון וישב העם בקדש והילך שניהו מרקם למזרח ורקם כמזרח דבסיפא דהך מתני' תנן הכי רבי יהודה אומר מרקם למזרח ורקם כמזרח מאשקלון לדרום ואשקלון כדרום מעכו לצפון ועכו כצפון כלומר מרקם עד סוף העולם *למזרח הוי מדינת הים ורקם עצמה נידונית כמזרח העולם ולא כא"י וכן באשקלון ועכו אבל מערב א"י א"ל גבול שהים גבול שלה דכתיב וגבול ים וגו' מ"מ קתני דרקם כמזרח הלכך ודאי קדש אחרינא היא שבחו"ל וכן צריך נמי לומר באשקלון דתנן הכא אשקלון כדרום דאלמא מחו"ל הוא ואילו בספר שופטים אשכחן דמא"י הוה דכתיב וילכוד יהודה את עזה ואת גבולה ואת אשקלון ואת גבולה אלא דאיכא למימר האי אחרינא הואי אי נמי יש לומר דהרבה כרכים כבשום עולי מצרים ולא כבשום עולי בבל ואפשר שאשקלון היא מהם ולפיכך לא היו בקיאין לשמה ולא הוו עדים מצויין לקיימו ואע"ג דמלינו בספרי בתחומי א"י שהחזיקו עולי בבל בכל פרשת אשקלון *ותחומת עכו ורקם דחגרא אפשר דפרשת אשקלון איכא אשקלון אלא פרשת דרכים שלה היה ללכת לא"י והכי איתא בירושלמי במסכת שביעית [פרק ו הלכה א] דתני בתחומי א"י גינייא דאשקלון ובעי אשקלון עצמה מאי א"ר יעקב בשם ר' זעירא מן מה דתנא גינייא דאשקלון הדא אמרה אשקלון כלחוץ ורקם דחגרא נמי אינו רקם השנוי במשנתינו:

ובמאי דתנן נמי ועכו כצפון איכא למידק דהא עכו מא"י היא דכתיב *לא הורישו את יושבי עכו וכל היכא דכתיב הכי מוכח דמא"י היא דבפ"ק דחולין (דף ז.) אמרינן ומי איכא למ"ד בית שאן לאו מא"י היא והא כתיב ולא הוריש מנשה את בית שאן וליכא למימר שלא כבשו עולי בבל דהא אמרינן בסוף כתובות [דף קיב.] דר' אבא הוה מנשק כיפי דעכו וליכא למימר דאפ"ה אכתי חביבותיה גביה וכן נמי ליכא למימר דהאי עכו אחרינא הוא דהא אמרינן בפרק מי שאחזו [דף עו:] דעכו השנוי שם במשנתינו לאו במדינת הים קיימא דכי הוו מיפטרי רבנן מהדדי מעכו הוה משום שאסור לצאת מא"י לחו"ל אלמא עכו המוזכר במשנתינו מא"י היא ומכאן שני יש לומר דעכו חציה בא"י וחציה בחו"ל והכי איתא בירושלמי [בפרק זה הלכה ב] דגרסינן התם המוכר עבדו [לעכו יצא לחירות ר' ישמעאל אבוה דר' יודן בעי ואפי' מעכו לעכו ואתיא כיי דמר ר' יעקב בר אחא בשם ר' *אחא מן תרין עובדי דר' אגן ילפן] עכו יש בה א"י ויש בה חו"ל. ודאמרינן בגמ' ואפי' רבנן לא פליגי עליה דר"מ אלא בעכו דמרחקא לא שתהא רחוקה מא"י שהרי חציה בארץ אלא דמרחקא מעיקר א"י דהיינו ירושלים שבתי דינין קבועין שם *ומלפה שהיה שם ב"ד הגדול ולפי שחציה של עכו בחו"ל דינו כולה כחו"ל והיינו דתנן ועכו כצפון: **וחכמים** אומרים וכו' אלא המביא גט ממדינת הים והמוליך. או המוליך מא"י למדינת הים לפי שאין עדים מצויין שם לקיימו ומפרש בגמ' [דף ד:] *דאף ת"ק נמי ס"ל הכי ורבנן בתראי לפרושי מילתיה דת"ק אתו דמביא דנקט לאו דוקא אלא הוא הדין למוליך: **המביא** גט ממדינה למדינה במדינת הים וכו'. למאן דמפרש בגמ' טעמא דמתני' משום דבחו"ל אין בקיאין לשמה הוא הדין דבאותה מדינה נמי בחו"ל צריך שיאמר אלא דנקט ממדינה למדינה למידק מינה דהא ממדינה למדינה בא"י לא צריך משום דבקיאין לשמה ומצויין נמי לקיימו דכיון דאיכא בתי דינין משכח שכיחי: רשב"ג אומר אפילו מהגמוניא להגמוניא. מפרש בגמ' [שם] עיר אחת היתה בא"י ועססין שמה והיו בה ב' הגמוניות שהיו מקפידין זה על זה ולפיכך לא היו עדים מצויין לקיימו ממשלת הגמוניא אחת לחברתה: **גמ'** לפי שאין בקיאין לשמה. אין בני מדינת הים בני תורה ואין יודעים שצריך לכתוב הגט לשם האשה וקרא כתיב וכתב לה דהוי לשמה הלכך יאמר שליח בפני נכתב ובפני נחתם וממילא שיילינן ליה אי נכתב לשמה והוא אומר אין כך פרש"י ז"ל ויש לזה הוכחה בירושלמי דגרסי' התם [הלכה א] בפני נכתב ובפני נחתם היינו בפני נכתב לשמה ובפני נחתם לשמה מיהו בגמ' דילן לא משמע הכי דשיילינן בגמ' [דף ד:] מאי איכא בין רבה לרבא ומהדרינן איכא בינייהו דאתיוה בי תרי. כלומר דלרבא לא

לא

א מיי' פרק ז מהל' גירושין סמג עשין נ טור אה"ע סי' קמב:

[ר"קמד ע"א]

[ד"קמד ע"ב]

א כתב סמ"ג מנהג הוא שהכותב גט משרטט י"ב שיטין כמנין גט ורב סעדיה פי' משום דכתיב ספר כריתות כמנין שימין שבין ספר לספר וי"א משום דכתיב זה ספר תולדות אדם הגט נקרא ספר וזה בגימטריא י"ב הוו:

לשון ריא"ז

ב לפיכך שליח המביא גט ממקום למקום במקום שאין העיירות מצויות ואין עדים מצויין לקיימו חוששין שמא יבא הבעל ויערער ולפיכך תקנו חכמים שיאמר השליח בשעה שנותן הגט לאשה בפני נכתב ובפני נחתם כדי לקיים חתימתו ושוב אין הבעל נאמן לערער אלא אם (ה) יביא עדים שהוא פסול ואם לא אמר השליח בפני נכתב ובפני נחתם הרי זה גט פסול ואף אם ניסאת בו האשה תצא ואע"פ שלא בא הבעל וערער אא"כ מתקיימת חתימתו כדרך קיום שטרות או שיבא הבעל ויודה בו כמבואר בקונטרס הראיות:

ב כתב הרא"ש ודוקא כי אמר בפני נכתב ובפני נחתם הוא דהימנוהו רבנן אבל אם אמר ידעתי כלומר מכירני חתימת העדים לא הימנוהו דדוקא כשאומר בפני נכתב ובפני נחתם מידק דייק ולא מרע נפשיה לומר שנעשה בפניו והוא לא ראוהו מעולם אבל בידעתי מצי לאישתמוטי למימר כסבור הייתי שאני מכיר' ולא מרע נפשיה כולי האי (ו):

גי' ד"ת למזרחו

ותומת עכו כצ"ל [וכ"פ נר"ק ונר"ם]

אשר לא הוריש את כו' *(שופטים א') (ג"א)

אליבא דרבא ונפי המסקנא דרבה אית ליה דרבא וחייש לקיום גם לרבה נ"ל כן דגם ת"ק ס"ל דה"ה למוליך משום קיום (ג"א)

הגהות הב"ח

(א) נ"ב גם: (ב) נ"ב פלוגתייהו: (ג) ומסילה כצ"ל: (ד) נ"ב הוא: (ה) נ"ב כן: (ו) נ"ב עכ"ל:

בירושלמי הגי' אמי

גי' ד"ת ומלפורי

השגות הראב"ד

עתה אומר מעט מן הדברים שצריכין עיון

א] **תחלה** אמרו המביא גט ממדינת הים צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם ואמר רבה לפי שאין בקיאין לשמה קשיא לי והלא כמה דקדוקים אחרים יש בגט כגון שנכתב ביום ונחתם בלילה שפסול. וכתבו במחובר או בכל דבר שהיה צריך קצילה ונתינה או שמא בקרובים או בפסולים חתמו או זה שלא בפני זה חתמו. או שמא לא אמר לסופר כתוב ולעדים חתומו. (אבל) [או] אם אמר לבנים תנו גט לאשתי והם אמרו לסופר וכתב ולעדים ותתמו ובכל אלה הגט פסול. ואם אינן בקיאין לשמה כ"ש שאינן בקיאין בכל אלה. וכן לרבא דאמר לפי שאין עדים מצוין לקיימו על אלה הדקדוקים לא חשש וגם בשלא לשמה מפני שכל סופרי הדיינים הואיל ושולחים ידיהם לכתוב טופסי גיטין ותורפיהן בקיאים הם אלא שאנו צריכים לקיימו ואין עדים מצויים לקיימו והוא בא ומערער ומקלקל אותה. עתה קשה לי כיון שיאמר השליח הבעל נתנו לי התוס מה ערעור יכול הבעל לערער והלא אין יכול לומר האשה זייפה אותו כי זה הוא ערעור של כל השטרות שיאמר מזוייף הוא וזה אינו יכול לומר ולמה ליה למימר בפני נכתב ובפני נחתם. ובירושלמי מקשי ניחש לומר שמא בעדים פסולים חתמו. [ומשני] אינו חשוד לקלקלה בידי שמים. בב"ד הוא חשוד לקלקלה מתוך שאם בא וערער ערערו בטול אף הוא מהתמו בעדים כשרים. ואיש מנוזור לפי שלא אמרו מפני חשד אלא מפני טעות לפי שאין בקיאין בדקדוקי גיטין. עתה אין לנו לומר אלא כי כל אותן החששות שכתבנו לרבה אינן מצויים ואין לבעל בהם הנאה אבל שלא לשמה מפני שהסופרים כותבים טופסי גיטין ושטרות כדי שיבא כל הצריך להם וימלא הדבר מזומן על זה חשש רבה שלא לשמה שמא הסופר אינו בקי וכתב הטופס והתורף כדרכו ונתנו לזה. הנה כבר פרקנו לדעת רבה מה שהוקשה לנו על דבריו גם לדעת רבא נאמר שמא יבא הבעל ויערער ויאמר מפני נתן הבלית לא מצאתי עדים מזומנים וכתבתי אותם בכתב ידי בשם העדים והייתי סבור שהוא כשר ואח"כ נודע לי שהוא פסול לפיכך צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם והשתא דאמרי' דערעור הבעל מש"ה הוא כי אתו שנים והביאו לא גיטה מה טעם אינן צריכין לומר בפני נכתב ובפני נחתם מי לא יכול למימר אני חתמתי אותו ומה בין אחד לשנים ואיכא למימר כיון דיהביה לתרי תרי הן כעדי מסירה וכיון דאיכא עדי מסירה אפי' לא חתימי עליה סהדי כשר. ואי אמרת הרי הוא כמזוייף מתוכו ופסול ה"מ בודאי אבל הכא ספק הוא ולא חיישינן ליה אי נמי כיון דמסירה לתרי לא חיישינן דלמא אתי בעל ומערער. והא דאמרי' לדעת רבה דמוקים להיא דאמרי' ואינו יכול שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם. אם יש עליו עדים יתקיים בחותמיו לאחר שלמדו. ואקשי ליה אי הכי יכול נמי. וקשיא לן כיון דרבה אית ליה דרבא כי יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם כדי שלא תזקק לעדות דלא שבקינן לה להנשא משום דאין עדים מצויין לקיימו עד שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם. הא מלתא קשיא לן. כמה שני ולא שנינן בה מידי דאית ביה משמש והשתא דאתחזי לי לפום מאי דחזיתי בירושלמי לא אמרו אלא בדורות הראשונים שאין חברים מצויים בחו"ל אבל בדורות האחרונים שחברים מצויים בחו"ל בקיאים הם. וכיון שחברים מצויים בחו"ל הוה ליה כא"י דשכיחן מתיבתא דאזלן מאתרא לאתרא ועדים מצויים לקיימו. ולדעת רבא לא קשיא לן ולא מידי דסבר רבא מנהגא לא איתשני כלל. אבל לרבה כיון דאישתני מנהגא דלא חיי... לשלא לשמה א"כ לקיום הגט נמי לא ניחוש. וקושיא דלקמיה נמי דמקשה אי הכי אפי' חד נמי בהאי תירוצא מתרץ מאי דאיכא לאקשויי עלה

לא צריך דהא איכא עדים מצויין לקיימו אי נמי דכיון שאלו מעידין שהבעל שלחם ודאי הבעל החתימן וליכא למיחש לזיוף ולרבה צריך משום לשמה וכן נמי איכא בינייהו באותה מדינה במדינת הים דלרבא לא צריך דהא איכא עדים מצויין לקיימו ולרבה צריך ואם איתא הוה לן למימר נמי דאיכא בינייהו הא דלרבה צריך לומר לשמה ולרבא לא צריך והא עדיפא טפי דאיתא בכל מביא שצ"ל בפני נכתב אלא ודאי אפי' לרבה לא צריך והיינו דלא משתמיט תנא או אמורא למימר בשום דוכתא בפני נכתב לשמה אלא כי אמר שליח בפני נכתב ובפני נחתם די בכך' דמימר אמר האי שליח למה להו לרבנן למשאל אם נכתב ונחתם בפני ש"מ שיש כתיבה וחתימה בגט שהיא פסולה ואילו לא נכתב לשמה היה אומר כך וכך אירע מעשה דלאחר נכתב ועוד שכיון שהוא שלוחו של בעלה של זו והוא אומר שבפניו נכתב ונחתם תולין להקל ואומר שבעלה של זו כתבו וחתמו בפניו ועשאו שליח ואין חוששים שמא אחר כתבו בפניו ואח"כ מצאו זה ונתנו לו ועשאו שליח שאין הדבר מצוי כן ודאמרי' בגמ' [דף ג.] ורבא מ"ט לא אמר כרבה ומהדרינן אמר לך מי קתני בפני נכתב ובפ"נ לשמה ורבה בדין הוא דליתני הכי אלא אי מפסקת ליה דיבורא אתי למגזייה לאו למימרא דלרבה בעי דלימא שליח לשמה בתחילה או בסוף אלא הכי קאמר בדין הוא דתקון רבנן דלימא הכי בפירוש אלא משום דחיישינן דילמא גאיז ליה ולא אמר לשמה וכיון שהכל אומרים כן וזה אינו אומר כן במשמעות דבריו סתם לא משמע לשמה ועוד דהוה משנה ממטבע דחכמים ואם תאמר ומאי שנא דחיישינן טפי בלשמה מכמה דברים הפוסלים בגט כמחובר וכתב ביום ונחתם בלילה ולא אמר לסופר כתוב ולעדים חתומו וכי תימא נקט לשמה והוא הדין להנך אחריני דמסתמא כיון דחזי דבעי דלימא בפני נכתב ובפני נחתם אם איתא דאיכא פסולא במלתא מימר אמר ליה ליתא דלקמן בפרקין (דף ט:) בגמרא אמרי' והא איכא לשמה בשלמא לרבה הייט מוליך ומביא אלא לרבא קשיא ותו דבין לרבא ובין לרבה הא איכא מחובר אלמא מוליך ומביא לא מפיק אלא משום חששא דלשמה וי"ל פסולין הללו לסופרים הם מסורים וסתם ספרי דדייני מיגמר גמירי וכשחששו בלשמה לא משום סופר אלא משום דילמא אכתביה בר מתתיה ויהביה להאי דשמיה כשמיה ואע"פ שאין חוששין לשני יוסף בן שמעון אא"כ הוחזקו כיון דאיכא נמי מיעוטא דמיעוטא [דספרי דלא גמירי] חיישינן וכי תימא כי אמר בפני נכתב ובפני נחתם מאי הוי ליחוש דילמא בפסולין אחתמיה ולקלקלה נתכון לאו קושיא הוא דלמאי לעביד הכי אם אין דעתו לגרש לא יגרש וכשחששו בלשמה אי נמי בשאין מצוין לקיימו לא חששו אלא שמא ימלך ויראה לפסול הגט אבל ליכא למיחש דלכתחלה יכוון לקלקלה דלמאי לעביד הכי: **ורבא** אמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו. אין שיירות מצויות מכאן לכאן שאם יבא הבעל ויערער לומר לא כתבתיו שיהו עדים מצויין להכיר חתימת העדים ופרכינן בגמרא לרבא דלא חיים אלא משום קיום לימא בפני נחתם בפני נכתב למה לי ומפרקינן כי היכי דלא ליתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא לקיימן בעד אחד דבגיטין דוקא הוא דסמכינן על השליח המביאן משום עיגונא: ורבה דאמר לפי שאין בקיאין לשמה אית ליה דרבא דאמר בעי [עדים] לקיימו הכי מסקינן בגמ' ואמרי' דאיכא בין רבה לרבא היכא דאתיוה בי תרי א"נ באותה מדינה במדה"י פרש"י ז"ל דאתיוה בי תרי ושניהם נעשו שלוחין לגרשה והגט יוצא מתחת יד שניהם לרבה בעי למימר לרבא לא בעי למימר שהרי ב' הם ואם יערער בעל הרי עדים מצויין לקיימו כך פרש"י ז"ל והקשו עליו בתוס' דלטו בכיפה תלו להו שיהו מזומנים לקיימו כשיבא הבעל ויערער ועוד למה לי למימר דאתיוה בי תרי שהרי לדבריו כך הוא הדין אם יש שם שנים מן השוק שמכירים חתימת העדים לכך פי' דהכי קאמר דאתיוה בי תרי ואמרו שהבעל שלחם דתו לא מהימן לומר לא שלחתים ולא חיישינן שמא יחתום במזיד פסולין דמסתמא כיון ששלח לה גט כדין עשאו שאינו חשוד להכשילה וכמו שכתבתי ואיכא בינייהו נמי באותה מדינה במדינת הים. דלרבא דלא חיים אלא לעדים מצויין לקיימו אינו צריך בפני נכתב ובפני נחתם דמסתמא באותה מדינה עצמה יהו עדים מצויין לקיימו ולרבה דחיים נמי משום לשמה צריך: **ובדין** הוא דליבעו תרי אליבא דתרוייהו. כלומר בין לרבא בין לרבה ואע"ג דקי"ל דעד אחד נאמן באיסורין הכא הוה ליה דבר שבערוה ואין דבר שבערוה פחות משנים כדאיתא בגמרא [דף ב:] אלא דמשום עגונא אקילו בה רבנן. כלומר כיון דמדאורייתא לא צריך דהא סתם ספרי דדייני מגמר גמירי ולקיום נמי ליכא למיחש דעדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד ורבנן הוא דאצרוך קיום בכל השטרות ואצרוך נמי אליבא דרבה למיחש שמא לא נכתב לשמה אם יבא הבעל ויערער משום עיגונא אקילו להימוניה לחד דהם אמרו והם אמרו: **וסוגיין** כרבא וכו' כמו שכתוב בהלכות וכתב כן הרב ז"ל משום דבגמרא מותבינן תיובתא ואמרינן בהו לרבה ניחא לרבא קשיא ואע"ג דשנינו אשינויי לא סמכינן הלכך במדינה אחת בחו"ל לא צריך אבל ממדינה למדינה צריך ובא"י אפי' ממדינה למדינה לא צריך [דף ד:] דכיון דאיכא בתי דינין דקביעי משכח שכיחי שיירתא ומא"י לחו"ל א"נ מחו"ל לארץ ממקום קרוב לא צריך וכת"ק דמתני' דלא מצריך אלא מחו"ל לארץ ממקום רחוק וכמ"ש במשנתינו ומיהו כתב הרמב"ם ז"ל דהאידנא א"י כחו"ל לגיטין דהא ליכא בתי דינין דקביעי ומסתברא נמי דבכל דוכתי הכל לפי מה שהוא ענין דהא אמר בגמרא לקמן [דף ו.] דבבל כא"י לגיטין מכי אתא רב לבבל ופרש"י ז"ל שקבע שם ישיבות ואיכא עדים מצויין לקיימו ואמרי' נמי דרבא מצריך במחוזא אפילו באותה שכונה משום דתגרי בני מחוזא דניידי אלמא הכל לפי מה שהוא ענין ומכאן פסק ר"ת ז"ל דבזמן הזה צריך לומר בכל מקום בפני נכתב ובפני נחתם דאע"ג דקי"ל כרבא דאמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו ולא חיים לשאין בקיאין לשמה אפ"ה צריך דהאידנא בכל דוכתא ניידי כבני מחוזא: **והוי** יודע שיש חולקין בדבר על הרי"ף ז"ל ופוסקין כרבה דחיים נמי לאין בקיאין לשמה וזהו דעת הראב"ד ז"ל ומביאין ראיה לדבריו ז"ל מן הגמ' ומקצתן כתובות בהלכות בסמוך כמו שאפרש בע"ה: **בר** הדיא בעי לאיתויי גיטא אתא לקמיה דר' אמי דהוה ממונה אגיטין. באותה העיר שהיו כותבין אותו ומשום דקי"ל [דף ו.] דכל שאינו יודע בטיב גיטין וקדושין לא יהא לו עסק עמהם הוה ממנין גברא רבא לאורויי היכי נעביד: א"ל צריך אתה לעמוד על כל אות ואות. לרבה אתי כפשטיה משום לשמה ומכאן סמך הראב"ד ז"ל לפסוק כמותו. ומיהו לרבא נמי מתרצא שפיר דכיון דס"ל דצ"ל בפ"נ כי היכי דלא ליתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא הוה ס"ל לר' אמי דלא סגי למימר הכי אא"כ עומד על כל אות ואות שבו: **אפי'** לא כתב בו אלא שיטה אחת לשמה שוב אינו צריך. לרבה אתיא כפשטיה דחיים לשאין בקיאין לשמה ומכאן סמך הראב"ד ז"ל ג"כ לפסוק כרבה ומיהו לרבא נמי מתרצא שפיר דהכי קאמר אפי' לא כתבו בפניו אלא אותה שיטה שצריכה לשמה מן התורה דהיינו שמו ושמה והרי את מותרת לכל אדם שוב אינו צריך לעמוד על שאר הגט דכיון דאותה שיטה עיקר הגט משום אותה שיטה בלבד יכול הוא לומר בפ"נ ובפ"נ: **אפי'** שמע קן קולמסא וקן מגילתא.

תיקון

ורבא אמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו טעמא דאין עדים מצויין לקיימו הא יש עדים מצויין לקיימו אין צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם [דהכל] בקיאין לשמה ורבה דאמר לפי שאין בקיאין לשמה *אית ליה דרבא דאמר בעינן לקיימו ובדין הוא דליבעי תרי אליבא דתרוייהו אלא (א)משום עיגונא אקילו בה רבנן וסוגיין כרבא א דהיכא דאיכא עדים דמקיימי ליה לא צריך למימר בפני נכתב ובפני נחתם אבל היכא דליכא עדים דמקיימי ליה צריך למימר דף ה: בפני נכתב ובפני נחתם: *בר הדיא בעי לאיתויי גיטא אתא לקמיה דרבי *אמי דהוה ממונה אגיטין אמר ליה צריך אתה לעמוד על כל אות ואות אתא לקמיה דרב *אסי אמר ליה לא צריכת וכי תימא אעביד לחומרא אתה מוציא לעז על הגיטין ב הראשונים. רבה בר בר חנה אייתי גיטא דפלגא איכתיב קמיה ופלגיה לא איכתיב קמיה אתא לקמיה דר' אלעזר א"ל אפי' לא כתב בו אלא ג שיטה אחת לשמה שוב אינו צריך °רב אשי אמר *אפילו שמע קן קולמוסא וקן מגילתא והלכתא

רש"י

נכתב לשמה ואומר אין: הא יש עדים מצויין. כגון באותה מדינה במדינת הים: דהוה ממונה אגיטי. דקי"ל כל שאינו יודע בטיב גיטין וקידושין לא יהא עסק עמהן והיו ממנין בכל עיר גברא רבא לאורויי היכי נעביד: לא צריכת. אלא בשיטה אחת די: אפילו קן קולמוסא וקן מגילתא. תיקון הקולמוס והקלף ושמע שתקנוהו לשמה כשחותכין אותו ומתליקין אותו ול"נ דגרסי' קל קולמוס קול של הקולמוס וקול של היריעה שהוא נשמע:

דף ה:

בגמ' אתא (ג"א)

בגמ' לקמיה דר' אמי ור' אסי אמרי ליה (ג"א)

דף ו.

הגהות הב"ח
(א) משום כצ"ל:

שלטי הגבורים

א כתב סמ"ג ופוסק רבינו יעקב כרבה ומצריך עכשיו בכל מקום לומר בפני נכתב ובפני נחתם דכ"ע ניידי שאין להם נחלות וקרקעות כמקדם וכ"כ הטור.

לשון ריא"ז

בבל הרי היא כא"י לגיטין לפי שבאותו הזמן היו שם ישיבות קבועות והשיירות מצויות ללכת ממקום למקום ואין הדברים הללו אמורים אלא באותו הזמן כשהיו הישיבות קבועות בא"י ובבבל אבל עכשיו שנתמעטו הישיבות ובתי דינין בין בא"י בין בבבל הרי הן כולן כחו"ל וכן ביאר מ"ה בפסקיו בני העיר שיש מחלוקת ביניהם ואין רגילין ללכת בני שכונה זו אצל שכונה זו או שהיה דרכן של בני העיר לצאת לסחורה ואינן קבועין במקומן ומתוך כך אין מכירין אלו החתימות של אלו המביא גט באותה העיר אפי' משכונה לשכונה ואפי' באותה שכונה עצמה צריך לומר בפ"נ ובפני נחתם שהרי אין עדים מצויין לקיימו לפיכך נראה בעיני להחמיר בכל גט שאין חתימת העדים ניכרת לרוב בני אדם שאין חותמין אלא לפרקים שיהא צריך השליח לקיים חתימתן ולומר בפני נכתב ובפני נחתם ואפי' במקום שהשיירות מצויות כמבואר בקונטרס הראיות:

ב פסק בספר התרומה שאין לזיין בגט אותיות של שעטנ"ז ג"ץ כמו שעושין בס"ת כי אם באת לשנות המנהג נמצאת מוציא לעז על גיטין הראשונים ועוד אם ירגילו לעשות תגין יש הרבה מן הסופרים שאינן בקיאין לעשותן ויעשו גדולים כעין מקלות ויקלקלו האותיות ברוב המקומות ולכך טוב לחדול מלזיין ולעשות כמנהג ואע"פ שצריך שתהא כל אות ואות מוקפת גויל היינו טעמא דלא הוי אות כשנוגעת לחבירתה כשאין ניכר להיכן כלה האות אבל בלא תגין נקראת אות והתגין לדרשה הן באין. וריצב"א היה מדקדק כיון שלא יתחייב עליהן בשבת אם יכתוב בלא זיון כמשפטו כדאיתא בפ' הבונה א"כ לא מיקרי אות בלא תגין והיה מצריך לעשות תגין כמו בס"ת:

ג כתבו רש"י וסמ"ג דלאו שיטה ראשונה ממש קאמר אלא שיטה ראשונה שיש בה שם האיש ושם האשה והזמן אבל היו בסופו של גט ולא בתחלתו פסול והטור כתב שאם שמע שאומר לכתוב את הגט לשמה ולא ראה תיקון הקלף והקולמס לא מהניא דשמא לא כתבוהו מיד וכתבוהו לאחר זמן לשם אחר ששמו כשמו וכל זה דוקא בכתיבת הגט אבל בחתימתו כל מקום שצ"ל בפני נכתב ובפני נחתם צריך שיראה כל החתימות מתחלה ועד סוף ואין צריך השליח שיעמיד ויראה כתיבת הסופר ממש אפי' היה הסופר בעלייה והשליח בבית הואיל ושמע הברת הקולמוס בשעה שכותב דיו ואם בא אדם להחמיר על עצמו לראות כתב הסופר בכל אות ואות אין שומעין לו שא"כ הוא מוציא לעז על הגיטין הראשונים וכן כל כיוצא בזה כמו שביאר ר"ת ואפי' היה הסופר נכנס ויוצא וכותב לסירוגין כשר:

ספר הזכות

כתוב בהלכות וסוגיין כרבא דאמר דהיכא דאיכא עדים דמקיימו ליה לא צריך למימר בפני נכתב ובפני נחתם: השיב הרב ז"ל אני רואה הסוגיא יותר כרבה מפורשת ולא כרבא ועוד שנטעו מעטים כרבה הוא מעשה דרבה בר בר חנא דאייתי גיטא דפלגיה איכתיב קמיה ופלגיה לא איכתיב קמיה אתא לקמיה דר"א א"ל אפי' לא כתב בו אלא שיטה אחת לשמה כשר רב אשי אמר אפי' קן קולמסא וקן מגילתא והגיא כוותיה. דרב אשי ואמרי' עלה אפי' נכנס ויוצא כל היום כולו כשר ומפרשי לה שהסופר יוצא לשוק ונכנס מהו דתימא אינש אחרינא אכתביה וא"ל קמ"ל הנה כל זאת הסוגיא והברייתא כרבה שחשש לשמה ובפ"ב נמי איתא להא מימרא דר"א דמקשי מינה ומפרקי לה ורב אחאי דממונה אגיטי נמי א"ל לבר הדיא צריך אתה לעמוד על כל אות ואות ואע"ג דלית הלכתא כוותיה מ"מ גמרינן מיניה דבעינן לשמה ועוד מהמי' דפ"ב נמי דקתני בפני נכתב כולו בפני נחתם חציו פסול ולדעת רבא אמאי פסול והא כיון דמסהיד אכתיבה כלל לא אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא בשלמא לרבה מוקי לה בחציו אחרון ומשום דתורפיה דגט בחציו ראשון ודלמא לא איכתיב לשמה אלא לרבא קשיה ולא אשכחנא לרבא טעמא בהא מלתא אלא דאמינא גזירה נכתב חציו אטו נחתם חציו וטעמא דחיקא הוא וכרבה מסתברא דאתיא מתני' כפשטה ורבא ורבה הלכתא כרבה משום דרבא תלמיד הוא לגבי רבה ור"י וריב"ל ר"י תלמיד הוא לגבי ריב"ל כדאיתא בקדושין בענין משקין גלולין דא"ר יוחנן דבר זה שמע מרבי ופירושו לא שמע ועל ריב"ל קאמר וקראו רבו ולישנא דרב שמואל בר"י א"ר בפ"ב לישנא בתרא כרבה ולא כרבא ולישנא קמא איכא לאוקמה נמי כרבה ולאחר שלמדו ורב יהודה נמי כרבה מוקי לה ואי משום דרבה בר בר חנא ושמעתא בתרא דרב אמי א"ר יוחנן איכא לאוקמינהו כרבה ולאחר שלמדו כדמוקי ליה רבה בפ"ק למלתיה דרב הונא בשנים שהביאו גט ממדינת הים וכדמטיינא להו לכולהו סוגיא לא אשכחנא מלתא דמסייעא ליה לרבא בר מהא דא"ר חסדא בענין נחתם חציו דאמר ואפי' שנים מעידין על חתימת ידי בני פסול מ"ט או כולו בקיום הגט או כולו בתקנת חכמים דמשמע דאי הוו בקיום הגט שפיר דמי ורב אשי הכי ס"ל אלמא בקיום התימה סגי ליה היכא דמקיים סהדי כבשאר שטרות ולא חיישינן לכתיבה לשמה והיינו כרבא.

והאי לאו ראיה היא דאטו מי עדיפא הא מכל הני סוגיא דמפרשי כרבה כדכתיבנא לעיל ועוד כיון דמסהיד אכתיבה כולה כי מסהיד על חצי חתימה מאי חששא איכא והלא עדי הגט אין חותמין זה בלא זה וכי חזיה לחד סהדא דחתים אידך סהדא גביה ההוא הוה מאי איכא למיחש דלמא ביני ביני אזיל לשוקא ואשכחיה בר מתתיה דשמיה כשמיה ואימליך ויהביה ניהליה ואחתים ליה לאידך בהדי והדר אימלך ההוא בר מתתיה נמי ואהדריה ניהליה ושדריה לביתיה בידא דהאי גברא הא ודאי מלתא דחיקא היא טובא וליכא למיחש לה וכי פסלינן ליה משום קיום הגט הוא דפסלינן ורבה אית ליה דרבא ואתא רב חסדא למימר שאפי' ב' מעידין על חתימת ידי בני פסול וכן ה"ר אבי אומר אני הוא עד שני פסול או כולו בקיום הגט או כולו בתקנת חכמים והא ודאי כיון דליכא למיחש שלא לשמה ובפסול מש"ה נקט האי לישנא או כולו בקיום הגט והבאת לפום האי סברא המביא גט למקום כאלו הארצות צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם ואע"פ שלמדו גזירה שמא יחזור הדבר לקלקולו ואין לנו חו"ל שאינו צריך אלא בבל כי התורה נקבעת שם כא"י. ע"כ דברי הרב. ואלו דברי התלמיד: אמר המחבר ואני רואה הסוגיא ודאי כרבה ת"ש לרבא ניחא לרבה קשיא המביא גט ואינו יכול לומר ובעיא דשמואל מרב הונא ואיצטריך לשנויי תרי גיטא מלתא דלא שכיחא היא ובלא התלוק בגליות וכולה בנויה היא ולא סמכינן אשנויי וכן פירוקא דהא ולא אמר לה דמוקי לה לאחר שלמדו וניסת בנויה היא ואוקמתא דמתני' דהמביא גט בא"י אנ"ל כולה כדרבה שינויא דחיקא היא טובא וליכא למיסמך אלא אמאן דמוקי פשטא דמתני' כל באותה מדינה לא צריך למדינה במדה"י צריך ובא"י לא צריך ועוד דחזינא ליה לרב אשי דהוא בתרא דאיצטריך לאוקומי בפני נכתב ובפני נחתם לר' יהודה דאמר עד שתהא כתיבתו וחתימתו בהלוש ולאפוקי מתני' מהלכה הא לר"א דאמר עידי מסירה כרתי לא בעי למימר בפני נכתב משום לשמה ואע"ג דמודה במזוייף מתוכו שהוא פסול היא גזירה בעלמא ומיהת דאין בקיאין כפסול גזירה בעלמא לא חיישינן אלא לקיום השטר שמא יבא בעל ויערער והיא צריכה לקיים כל השטרות ואינה מוצאה עדים ואנן קי"ל כר"א הלכך נ"ל בפני נחתם משום קיום הגט בלחוד הוא ומדנחתם

קיום

תקון הקולמוס ותקון המגילה כשחותכים אותו ומחליקין אותו לשון אחר קל קולמוסא וקל מגילתא קול הקולמוס בשעה שהוא כותב וקול הקריעה שהוא נשמע כמו שאומר קן קן : **בפני** כמה נותנו לה השליח. דכ"ע (ו) בעו תלתא לקיימו. כשמקיימין הגט בפני ג' צריך לקיימו דשנים אין נקראים ב"ד : רבי יוחנן סבר שליח נעשה עד ועד נעשה דיין. כלומר כי היכי דשליח נעשה עד ה"נ עד נעשה דיין הלכך מצטרף בהדייהו והוו תלתא : ורבי חנינא סבר אע"ג דבדרבנן עד נעשה דיין. וקיום הגט דרבנן הוא דמדאורייתא לא בעי קיום שטרות אפ"ה אם נאמר כאן שיהא העד נעשה דיין זמנין דאייתא אשה עצמה גיטא כדתנן [דף כג:] האשה עצמה מביאה גיטה ובלבד שתהא צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם וסמכינן עילוה להצטרף לשלשה כשאר שלוחין דעלמא ואע"ג דאשה לא שכיחא כדאיתא בגמרא [דף ה.] וליכא למגזר משום לאו דידה בלחוד אפ"ה איכא למיחש דילמא מייתי לה קרוב אלא דנקט הכא אשה משום דמתניא בהדיא וי"א דכיון שהזכיר חשש הבאת האשה שהוא דבר שאינו מצוי ולא הזכיר קרוב או פסול משמע שאף הקרובים מצטרפין לשלשה דאע"ג דדיינים קרובים לבעל דבר פסולין בעלמא אפ"ה הקלו להכשירן כאן כמו שהקלו והאמינו הבעל דבר לקיימו ולומר בפ"נ ובפ"נ וכדתנן האשה מביאה גיטה ובלבד שתהא צריכה לומר בפ"נ ובפ"נ ואעפ"כ לא הכשירו שתצטרף האשה לג' משום דאשה לאו בת דין היא כלל :

ויש אומרים דכיון דטעם דצריך ליתנו בפני ג' היינו משום קיום אם הביאו בא"י או בחו"ל במדינה אחת שאינו צריך קיום אינו צריך ליתנו בפני שלשה אלא כל שנותנו בינו לבינה די וכן דעת בעל העיטור ז"ל ויש מי שאומר דכיון דקי"ל [דף כו: ודף פו:] כר"א דאמר עידי מסירה כרתי צריך ליתנו בפני שנים כדי שיהו עדים שנמסר לה הגט והיינו דאמרי' בפרק המביא תניין (דף יט:) הני בי תרי דיהיב גיטא קמייהו צריכי למיקרייה ומיהו לדברי מי שאומר *דכי אר"א עדי מסירה כרתי אף עדי מסירה קאמר אפילו לר"א כל שהחתימו בעדים אם נתנו בינו לבינה די אלא שבירושלמי אמרו דאפילו לר"מ צריך ליתנו לה בפני שנים כדי להחזיקה בתורת גרושה וכן דעת ר"ת ז"ל : **יוציא** והולד ממזר . יוציא מי שנשאה בגט זה. והולד ממזר . דסבירא ליה לר"מ דכל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין יוציא והולד ממזר ולפיכך אפילו העיד לאחר נתינה שבפניו נכתב ונחתם כיון שלא אמר כן בשעת נתינה הולד ממזר : וחכמים אומרים אין הולד ממזר כיצד יעשה וכו'. פירשו בתוספות דהכי קאמר כיצד יעשה לרבנן שתנשא [לכתחלה או אם נשאת] שלא תצא אבל לולד אין צריך שיטלנו ממנה דכל שהוא מעיד אפילו לאחר נתינה דבפני נכתב אין חוששין לו דלית להו כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר ולר"מ נמי הכי קתני כיצד יעשה קודם נישואין אבל לאחר נישואין ליכא תקנתא דמסתברא דכיון דהולד ממזר תלא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה ככל הני דתנן לקמן בפרק הזורק (דף פ.) : **ולענין** הלכה לא קי"ל כר"מ דאמר דכל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר אלא כרבנן דפליגי עליה מדמתמהין בגמרא עלה דהא [דף ה:] ור"מ משום דלא א"ל בפני נכתב ובפני נחתם יוציא והולד ממזר ומהדרינן אין ר"מ לטעמיה ובפרק הזורק (דף עט:) נמי תנן כתב לשם מלכות שאינה הוגנת וכו' תלא מזה ומזה ואמרינן עלה [דף פ:] זו דברי ר' מאיר דאמר כל המשנה וכו' אבל חכמים אומרים אפילו לא כתב אלא לשם סנטר שבעיר הרי זו מגורשת ומשמע לכאורה זו ולא סבירא לן כוותיה וכן פסק הרמב"ם ז"ל וכן כתב הרי"ף ז"ל בתשובה ואע"ג דבירושלמי [פרק הזורק הלכה ה] משמע דנקטינן כוותיה אגמ' דילן סמכינן דיחיד ורבים הלכה כרבים ומ"מ שמעינן משמעתין דכל גט שאין פסול בגופו אלא שנפסל בנתינתו לא מיפסל בהכי ומשום הכי סגי שיטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה. ולתבו עוד בתוס' דמדאמרינן יטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה וכו' משמע דצריך לומר בפני נכתב בשעת נתינה ומיהו ה"ה לאחר נתינה בתוך כדי דבור דמהני מדאמר לקמן [דף ס.] שנתנו לה כשהוא פיקח ולא הספיק לומר בפ"נ עד שנתחרש אבל לאחר כדי דבור מספקא לר"י ז"ל אי מהני כל זמן שעסוקין באותו ענין או לא : **וכתב** רש"י ז"ל במשנתינו דשליח זה השנוי במשנה הבעל עשאו שליח להולכה וצ"ל שכתב כן משום דאי הוי שליח לקבלה כיון שהאשה נתגרשה בקבלתו אינו צ"ל בפני נכתב ובפני נחתם והיינו נמי דפרכינן בפ' המביא תניין (דף כד.) עלה דמתני' דתנן האשה עצמה מביאה גיטה ובלבד שתהא צריכה לומר בפ"נ ובפ"נ אשה מכי מטיא גיטא לידה איגרשה לה דאלמא דכל שנתגרשה כבר אינה צריכה קיום הגט וטעמא דמלתא דכיון דמדינא לא צריך אלא מפני חשש שמא יבא הבעל ויערער אין לחוש לערעורו אלא כשהוא נותנו לשליח להולכה לפי שבשעה שהגט יוצא מתחת ידו אינו גומר ומגרש עדיין ולפיכך חוששין שמא ימלך ויערער אבל כל שהוא נותנו לידה או ליד שליח לקבלה הרי בשעה שהגט יוצא מתחת ידו הוא גומר ומגרש וכיון שאין לחוש שמא יבא ויערער הרי האשה מותרת לינשא (ז) אע"פ שלא נתקיים הגט דכל היכא דליכא למיחש לערעור דבעל אין האשה צריכה לקיומו של גט מיהו אם בא בעל וערער יתקיים בחותמיו דהוה ליה כאותה ששנינו בפרקין [דף ג.] המביא גט בא"י אינו צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם ואם יש עליו עוררים יתקיים בחותמיו. כן נראה לי :

אמר ליה לא צריכת. משום דבגמ' אמרינן דבבל הרי היא כא"י לגיטין ואין השליח צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם ואי עבדת אהנית דאי אתי בעל ומערער כלומר שאומר מזוייף הוא לא משגחינן ביה ומהא שמעינן שאפילו במקום שאינו צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם אי אמר מהני ואי אתי בעל ומערער לא משגחינן ביה ומדאמרינן לקמן בגמ' בסוף פ' המביא תניין גבי מתני' דתנן דאף הנשים שאינן נאמנות לומר מת בעלה נאמנות להביא את גיטה ואמרינן עלה בגמ' [דף כג:] דהנ"מ בא"י משום דלאו אדבורא דידה סמכינן דמשמע לכאורה דבא"י לא מהני אי אמרה בפ"נ ובפ"נ ליתא [אלא] כי אמרינן דלאו אדבורא דידה סמכינן היינו דמסתמא מיירי בשלא אמרה בפ"נ ובפ"נ כשהם מביא גט בא"י אבל אי אמרה מהני כדמוכח הכא : **גרסי'** בגמרא [דף ו:] א"ר יצחק שתים כותבין. כלומר שתי תיבות כותבין בלא שרטוט ג' אין כותבין במתניתא תנא שלש כותבין ארבע אין כותבין. וגרסי' תו [דף ז.] שלח ליה מר עוקבא לר"א בני אדם העומדים עלי ובידי למסרם למלכות וכו' וכתבו הרי"ף במס' מגילה (פ"ב סי' אלף עז) ופירשתי שם בסייעתא דשמיא : **וגרסי'** תו [שם] שלחו ליה למר עוקבא זמרא מנא לן דאסור וכו' א"ל ריש [גלותא] לרב חסדא כלילא מנא לן דאסור. וכתבם הרי"ף ז"ל בפ' אין עומדין ואפרשם שם בס"ד : **ת"ר** עבד שהביא גטו. ממדינת הים צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם כאשה המביאה גיטה דאמרינן במתני' [דף ט.] אחד גיטי נשים ואחד שחרורי עבדים שוו למוליך ולמביא : עצמו קנה. דנאמן על שחרורו לומר בפני נכתב ואין צריך עדים לקיימו : נכסים לא קנה. דבעינן עדים כשאר קיום שטרות : כל נכסי קנויים לך מהו. מי אמרינן (ח) עצמו ונכסיו תרי מילי נינהו אבל כל נכסי כיון דבחד דבורא אתי ליה שחרור עצמו ומתנת נכסים כדקי"ל הכותב כל נכסיו לעבדו יצא בן חורין שהוא בכלל נכסים הלכך אי לא מהימן אהאי לא מהימן אהאי ולא פלגינן דבורא או דלמא פלגינן דבורא והאי דנקיט לה באומר כל נכסי היינו טעמא משום דאע"ג דעבדא איקרי נכסי וכי אמר נכסי לפלוני עבדו בכלל אע"ג דלא אמר כל כדמוכח בפ' מי שמת [דף קנ: וע"ש ב"ב דף סב. תוס' ד"ה ואי] אפ"ה כשהוא נותן לעבדו אין במשמע שיהא גיטו ומהנתו [באים כאחד] אא"כ פירש ואמר כל נכסי : **כמאן** כר' שמעון דאמר פלגינן דבורא דתנן וכו'. דה"ק

והלכתא כרב אשי : *בפני כמה נותנו לה השליח רבי יוחנן אמר בפני שנים ר' חנינא אמר בפני שלשה דכ"ע בעינן תלתא לקיימו והכא בהא קמפלגי ר' יוחנן סבר שליח נעשה עד ועד נעשה דיין ורבי חנינא סבר אע"ג דבדרבנן עד נעשה דיין הכא חיישינן דילמא מייתא היא גיטא וסמכי עלה ורבי יוחנן סבר לא חיישינן להכי דמידע ידעי ולא סמכי עילוה והלכתא [א] כר' יוחנן דתניא כוותיה המביא גט ממדינת הים (א) נתנו לה ולא אמר לה בפני נכתב ובפני נחתם יוציא והולד ממזר ד"ר מאיר וחכ"א אין הולד ממזר כיצד יעשה [ב] יטלנו ממנה ויחזור ויתנו לה בפני שנים ויאמר לה בפני נכתב ובפני נחתם: *רבי חנין משתעי רב כהנא אייתי גיטא ולא ידענא אי מסורא לנהרדעא אי מנהרדעא לסורא אתא לקמיה דרב אמר ליה צריכנא למימר בפני נכתב ובפני נחתם אמר ליה לא צריכת *ואי עבדת אהנית דאי אתי בעל ומערער לא משגחינן ביה : *ת"ר עבד [א]שהביא גטו וכתוב בו עצמך ונכסי קנויין לך עצמו קנה נכסים לא קנה עצמו קנה מידי דהוה אגט אשה דתנן האשה עצמה מביאה גיטה וכו' °נכסים לא קנה דצריך לקיומיה כשאר שטרות דעלמא איבעיא להו כל נכסי קנויין לך מהו כגון שלא היה כתוב בו עצמך ונכסי קנויין לך אלא כך כתוב נכסי קנויין לך מהו אמר אביי מתוך שלא קנה נכסים לא קנה עצמו ולא פלגינן דיבורא ורבא אמר אחד זה ואחד זה עצמו קנה נכסים לא קנה ופלגינן דיבורא אמר ליה רב אדא בר מתנה לרבא כמאן כרבי שמעון דאמר פלגינן דיבורא דתנן הכותב נכסיו לעבדו יצא בן

נר מצוה

רש"י

בפני כמה נותנו לה. השליח : שליח נעשה עד וגם עד נעשה דיין . לכך מצטרף בהדייהו והוו להו תלתא:(ב) דמדרבנן. כגון קיום שטרות דהוא דרבנן: הכא. דאי מכשרת בשנים זימנין דאתיא איהי גיטא האשה בעצמה וסמכו עלה לאכשורי בשנים ואשה לא חזיא לאיצטרופי בהדייהו : יוציא . אם נשאת בגט זה : והולד ממזר . ר"מ לטעמיה דאמר כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין יוציא והולד ממזר.: לא צריכת . דבבל כא"י לגיטין : דאי אתי בעל כו'. אבל אי לא (ג) אמר ואתי בעל ומערער מיפסיל: עבד שהביא גיטו . ממדה"י וצריך לומר בפ"נ ובפני נחתם כאשה המביאה גיטה כדאמר במתני' אחד גיטי נשים ואחד שחרורי עבדים שוו למוליך ולמביא : עצמו קנה. דנאמן על שחרורו לומר בפ"נ ובפ"נ וא"צ עדים לקיימו : כל נכסי מהו. מי אמרי' עצמך ונכסי תרי דיבורי נינהו אבל כל נכסי כיון דבחד דיבורא אתו (ד) שחרור עצמו ומתנת נכסים (ה) דקי"ל הכותב כל נכסיו לעבדו יצא בן חורין שהוא בכלל נכסים הלכך אי מהימן אהאי מהימן אהאי דלא פלגינן דיבורא או דילמא פלגינן דיבורא : אחד זה ואחד זה. בין עצמך ונכסי ובין כל נכסי : הכותב כל נכסיו לעבדו . כגון כל נכסי נתונין לך יצא לחירות שאף הוא בכלל הנכסים וכל שאר הנכסים נמי

עין משפט [illegible]

הגהות הב"ח [illegible]

א וכר"ף מחמיר וכתב אע"ג דקי"ל כר' יוחנן דאמר בפני שנים טוב ליתנו בפני ג' שלא יבאו לטעות כששליח קרוב או אשה וכתב עוד א"ל שיכתו הג' אע"פ שהן כעין דיינים לקבל עדות השליח שאומר בפני נכתב ובפני נחתם אמנם שמעתי ממורי ה"ר מנחם בר שמואל שהיה מצריך להושיב הג' דיינים לקבל עדות השליח ואולי לא אמר אלא לכתחלה אבל בדיעבד אין לחוש אם עמדו . ויאמר בפני נכתב ובפני נחתם בשעה שנותנו ליד האשה או סמוך לו מיד בתוך כדי דבור :

לשון ריא"ז

במקום שצריך שיאמר השליח בפני נכתב ובפני נחתם צריך שיתנהו השליח בפני ג' לפי שהגט מתקיים על פיו כשאומר בפני נכתב ובפני נחתם וקיום שטרות צריך ג' ואם היה השליח עצמו כשר להיות דיין הרי הוא ממנין השלשה (ס) במקום שאינו צריך לומר בפ"נ ובפני נחתם נותנו לה בפני שנים ואם השליח כשר לאותה עדות הרי הוא עולה למנין השנים :

ב כתב סמ"ג נראה לפרש דלאו דוקא בשעת נתינה צ"ל בפני נכתב ובפני נחתם אלא אפי' בתוך כדי דבור מועיל אבל קודם נתינה [לידה] (הרבה) מספקא ליה אם מועיל וכן מספקא ליה אחר כדי דבור אם מועיל כל זמן שעסוקים באותו ענין או לא ועוד כתב ר"י שנ"ע אם הלכה כר"מ במשנה ממטבע משום דהלכה כר"מ בגזירותיו אפי' לגבי רבים כדמוכח בכתובות [דף נ"ז] וגם סתמי משנה כמותו או שמא כיון דחשיב ליה (כהו הני) [כהזהב דף נ"ה]חומרא יתירתא טובא ושמא גם במקומות אחרים משמע לשון תלמודא כרבנן ואין הלכה כמותו ובירושלמי דגיטין יש ר' יעקב בשם ר' אלבו אמר הלכה כר"מ בגיטין אפי' יחיד אצל רבים והרמ"ה כתב אי איתנהו לעדי מסירה או אפי' ליתנהו כלל ואיכא עדים דידעי בהאי שליח דמסריה להאי גיטא ניהלה בעדים א"צ ליטלו ממנה וליתנו לה פעם אחרת אלא אומר לה בפני עדי מסירה או לפני עדים שיודעים שהוא מסרו לה בעדים גט שנתתי לה בפניכם או בפני פלוני ופלוני בפני נכתב ובפני נחתם וכי קאמר שצריך ליטול ממנה ולהזור וליתנו לה מיירי שאין כאן עדי מסירה ולא עדים שיודעים שמסרו בפני עדים וכתב עוד וצריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם בפני אשה ומסתברא דאי אמר להו לסהדי ולא אמר לדילה וליתא לשליח לחזור ולומר לה מצרכי מידי אחרינא והרא"ש כתב לכך טוב ליזהר שיאמר בשעה שרוצה לתת הגט לאשה ואם שינה יחזור ויתקן מה ששינה כמו שכתב רבינו :

לשון ריא"ז

שליח שנתן גט לאשה ולא אמר בפני נכתב ובפני נחתם במקום שצריך לומר הרי זה נוטל ממנה ואפי' לאחר ג' שנים כמבואר בתוספתא וחוזר ונותנו לה ואומר בשעה נתינה בפני נכתב ובפני נחתם ואם נשתתק ואינו יכול לדבר יתקיים הגט בחותמיו ואם אין יכולין לקיימו

ספר הזכות

[illegible]

דת"ק סבר כיון דשייר קרקע כל שהוא סתם לא יכול עבדא לברורי כל שהוא וכו' זהו לשון הרי"ף ז"ל ונראה שדעתו ז"ל דכיון [דשייר] ולא פירש מה שהוא משייר יכול לדחות מקבל מתנה ולומר על כל אחד מן הנכסים זהו ששיירתי דז"ל הכא מדחה ליה וז"ל הכא מדחה ליה ולא קנה בנכסים כלום וכיון שכן אף עצמו נמי לא קנה דלא פלגינן דבורא וכן כתב הר"י הלוי ז"ל תלמידו ולפיכך אמר דהקנאה אגב ד' אמות סתם לא מהני אלא להרשאת מלוה או פקדון דהכי סדרו ממתיבתא דאפילו על ד' אמות דא"י סמכינן דתקנתא היא כי היכי דלא ליפסיד מארי חובת חוביה או מארי פקדונא

נר מצוה — תורה אור

חורין שייר א קרקע כל שהוא לא יצא בן חורין ר' שמעון אומר *לעולם הוא בן חורין עד שיאמר כל נכסי נתונין לפלוני עבדי חוץ מאחד ב מריבוא שבהם א] דתנא קמא סבר כיון דשייר קרקע כל שהוא סתם לא יכיל עבדא לברוריה לההוא כל שהוא דליקני איהו שאר נכסי הילכך לא קני בנכסים ולא מידי וכיון דלא קני בנכסים כלום עצמו נמי לא קנה דלא פלגינן דיבורא ורבי שמעון סבר אף על גב דלא יכיל לברורי לההוא מידי ולא קנה נכסים קנה עצמו ופלגינן דיבורא והאמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן אע"פ (א) שקילס ר' יוסי את ר"ש דתניא כשנאמרו דברים לפני רבי יוסי קרא עליו המקרא הזה °שפתים ישק משיב דברים נכוחים הלכה כר"מ א"ל ההיא מתניתין משום דלאו כרות גיטא הוא דמתנינן לה דכיון דשייר ליה קרקע כל שהוא וכתב הכי בגיטא הוה ליה לרביה זכותא בגויה דגיטא וכגון זה אינו גט כריתות דבעינן דלהוי גיטא דחירותא כוליה לעבדא וליכא ומשום הכין לית הלכתא כר"ש דקאמר לעולם הוא בן חורין אבל דיבורא פלגינן דהא אמר רב יוסף בר מניומי א"ר נחמן שכיב מרע שכתב כל נכסיו לעבדו ועמד חוזר בנכסים ואינו חוזר בעבד חוזר בנכסים מתנת שכיב מרע הוא ואינו חוזר בעבד שהרי יצא עליו שם בן חורין אלמא פלגינן ג דיבורא וסלקא שמעתא בהכין וכן הלכתא: °מתני' *א המביא גט בארץ ישראל אינו צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם ואם יש עליו עוררים יתקיים בחותמיו

משלי כד

דף ב.

רש"י

קנה: שייר קרקע כל שהוא לא יצא לחירות. קרקע לאו דוקא כדאמר טעמא פ' מי שמת (א) דבשלמא רישא דלא גלי דעתיה דנחת לשיורא לא אמרינן דשייר אבל הכא דנחת לשיורא אמרי' מדנחית לשיורא (ב)שייר נמי העבד וכי אמר כל נכסי נתונין לך אשאר נכסים קאמר ולאהנופי ליה קא אתי ולא לשחרריה כיון דלא א"ל עצמך ונכסי: לעולם הוא בן חורין. (ג)ומאי דגלי גלי ומאי דלא גלי לא גלי: עד שיאמר חוץ מאחד מריבוא שבהן. ולא פירש מאי שייר דהתם (ג) אמר דאחד מריבוא דקאמר היינו העבד ואיהו לא חשיב ליה אלא אחד מריבוא בנכסים ואף על גב דשוה ספי ומדקאמר רבי שמעון לעולם שמעינן לא שנא היכא דקנה שאר נכסים עמו כגון שפירש השיור חוץ מקרקע פלונית דהשתא קנה עצמו ושאר נכסים חוץ ממה ששייר ולא שנא היכא דלא קנה שאר נכסים עמו כגון שלא הזכיר שם הקרקע ששייר שכתב חוץ מן בית כור קרקע דהשתא לא קני שום קרקע דכל חד וחד איכא למימר האי הוא דשייר אפי' הכי הוא בן חורין (ג) דלאו קרקע הוא ולא שייריה אלמא פלגינן דיבורא דהא כל נכסי קאמר ולא קנה אלא רק את עצמו (עד כאן לשון רש"י ובעמוד פירש קלת בענין אחר דברי תנא קמא): שפתים ישק. ראוי הוא לינשק: משום דלאו כרות גיטא הוא. כלומר אפילו אם הזכיר שם הקרקע ששייר דליכא פלוגתא דדיבורא קאמר רבי מאיר דלא יצא לחירות משום דלאו כרות גיטא הוא דגבי שחרור עבדים ילפינן לה לה מאשה וגבי אשה כתיב ספר כריתות וכיון דנחת לשיורא לאו כריתות גמור הוא: שהרי יצא עליו שם בן חורין. דכיון דלא שייר נשתחרר שעה אחת לגמרי כל זמן שלא חזר ושוב אינו יכול לחזור ולהשתעבד שקדשו השם וה"ה בעבד שהביא גיטו כרות גיטא הוא והכי דנכסים לא קנה דבעינן קיום מכל מקום עצמו קנה דפלגינן דיבורא: מתני' ואם יש עליו עוררין. שהבעל מערער שהוא מזוייף יתקיים בחותמיו (ד)ואם יעידו עדים על חתימות ידיהם או עדים אחרים שיכירו חתימתן כשר ואם אין עליו עוררין מסתמא כשר דהא בקיאין לשמה ועדים מצויין תדיר

רבינו נסים

פקדוניה אבל מאן דמקני מידי לחבריה אגב ד' אמות צריך לסיומי ליה הנהו ארבע אמות ולהכי אמרי' [בב"מ דף מו.] אקנינהו ניהליה אגב אסיפא דביתיה שהוא מקום מסויים ואע"ג דאמרינן [בב"ב דף קז:] חלי שדה אני מוכר לך משמנין ביניהם ונוטל כחוש התם היינו טעמא משום דסיים לו השדה אלו דבריו ז"ל ואף דברי רש"י ז"ל מוכיחין כן שהמקנה לחברו דבר שאינו מסוים לא קנה ואין דינם מחוור מדגרסינן פ' שני דייני גזרות (דף קס:) ההוא דאמר להו דיקלא לברת אזול יתמי פלוג ולא יהבו לה דיקלא סבר רב יוסף למימר היינו מתני' וכו' אמר ליה אביי מי דמי התם כל חד וחד מצי מדחי ליה הכא דיקלא גבייהו הוא ושמעינן מינה שנוטלת דקל ואע"ג דלא אמר לה דקל פלוני ובפי"ג דמנחות [קח:] נמי גרסינן (אמר רב הונא בר חייא) בית בביתי אני מוכר לך ונפל מראהו נפול עבד בעבדי אני מוכר לך ומת מראהו מת אלמא קנה אע"פ שאינו מסוים ומעתה אין מקום לתקנת הגאונים ז"ל אלא לסמוך על ד' אמות של א"י במי שאין לו קרקע אבל מי שמקנה ד' אמות בחצרו קנה מן הדין אע"פ שלא סיים ועוד כתב הרמב"ן ז"ל שלא הצריכו לתקן אלא במקום שאין להם בהכ"נ ידוע לכולם אלא שכל אחד ואחד יש לו מקום *)ידוע לישיבתו וזה אין לו אבל במקום שיש להם בהכ"נ ידוע לכולם או בית הקברות שקנו אבותם מממון צבור יכולים להרשות אגבן ולהקטתה מעיקר הדין למה זה דומה לחצר של שותפין שאין בה דין חלוקה וכיון דמסקינן דמקנה דבר שאינו מסוים קנה צריכין אנו לפרש דטעמא דת"ק דאמר שייר קרקע כל שהוא לא יצא בן חורין משום דלא פלגינן דבורא היינו טעמא משום דכיון דמעיקרא כלל כל נכסיו והעבד בכלל נכסיו ועכשיו שאמר חוץ מקרקע פלוני פגם כללו הראשון כיון דלא פלגינן דבורא חשבינן לכלליה קמא כאילו שייר בכל מה שנכלל בו והרי העבד היה בכלל ור"ש פליג עליה משום דס"ל דפלגינן (ליה) דיבורא: **שפתים** ישק משיב דברים נכוחים. אותם (*שחבריו) משיקין שפתותיהם זו לזו ששותקים ואינם יודעים מה להשיב כך פירשו בתוספות: אמר ליה ההוא מתניתין משום דלאו כרות גיטא הוא דמתנינן לה. דכיון דשייר ליה קרקע כל שהוא וכתב הכי בגיטא הוה ליה לרביה זכותא בגויה דגיטא וכו' זהו לשון הרי"ף ז"ל. אבל בתוספות לא פירשו כן אלא מפני שיש שיור בדבור שהוא משתחרר בו דקאמר כל נכסי ואינו מתקיים כולו אבל בעבד שהביא גיטו וכתוב בו עצמך ונכסי קנויין לך חוץ משדה פלוני לפי דבריהם יצא לחירות דהא לא שייר במה שהוא משתחרר בו דהיינו בלשון שכתב לו עצמך קנוי לך וכרות גיטא הוא ולדברי הרי"ף ז"ל כיון דאית ליה לאדון זכותא בגויה לאו כרות גיטה הוא ולא יצא לחירות: שכיב מרע חוזר בכל מתנותיו כדאיתא בבבא בתרא [דף קמו: ודף קמח:] ואעפ"כ אינו חוזר בעבד שהרי יצא עליו שם בן חורין. וכי תימא והא מתנת שכיב מרע אינה קונה אלא לאחר מיתה ואין גט לאחר מיתה יש לומר דכיון דדעת שכיב מרע לשחררו דעתו שיקנה בשעה שהוא ראוי לשחרר דהיינו מחיים וכי תימא ולמה אינו חוזר בעבד כיון דאומדן דעתא הוא דשכיב מרע אם עמד חוזר י"ל דמתוך שאדם יודע שאסור להוציא שם קול בן חורין על העבדים מסתמא גמר ויהיב ומיהו אם כתב לו בפירוש מהיום אם ימות ודאי מצי למיהדר ביה כיון שהתנה בפירוש: **וסלקא** שמעתין דפלגינן דבורא ואע"ג דבפרק יש נוחלין (דף קלג:) פליגי רב מארי ורב זביד אי פלגינן דבורא או לא הסיא בחד גופא אבל עבד ונכסים תרי גופי נינהו ובתרי גופי פלגינן דבורא כדרבא דאמר רבא פלוני בא על אשתו הוא ואחר מצטרפין להרגו אבל לא להרגה והכא לטעמיה אזיל ומשמע דקרוב נמי שהביא גט אשה בחו"ל וכתוב בו מתנת נכסים נאמן לומר בפני נכתב ובפני נחתם לגבי אשה ואע"ג דאיתמר בסנהדרין (דף י.) עלה דהאי דאמר רבא פלוני בא על אשתו וכו' סד"א אדם קרוב אצל עצמו אמרינן אבל אשתו לא אמרינן כלומר ולא פלגינן דבורא אלא בעצמו לפי שאין לגבי עצמו תורת עדות כלל ובאשתו נמי דמסקינן דפלגינן היינו משום דאשתו כגופו אבל גבי קרוב אחר לא לעדות מקריא ועדות שבטלה מקצתה בטלה כולה אפילו הכי הכא אפשר דפלגינן לפי שעל פי הגט שהוא חתום ברחוקים היא נשאת וקרוב גלוי מילתא בעלמא הוא דמגלי דהיינו חתימות ידייהו דסהדי לאפוקי מחשבא דעלמא דחיישינן בה: אלא מיהו איכא למידק מדגרסינן בירושלמי [פרק א הלכה א] כתב כל נכסיו לעבדו את אמר הוא גיטו הוא מתנתו מה את עביד לה כגט הוא וערעורו בטל או כמתנה הוא וערעורו קיים יבא כהדא כתב כל נכסיו לשני בני אדם כאחת והיו העדים כשרים לזה ופסולים לזה רבי אילא בשם רבי אסי אתפלגון רבי יוחנן ורשב"ל חד אמר מאחר שהם פסולין לזה פסולין לזה וחד אמר כשרים לזה ופסולין לזה אלמא דהא בהא תליא ואשכחן ליה לרי"ף ז"ל שכתב בפ"ק דמכות ירושלמי כתב כל נכסיו לשני בני אדם והעדים קרובין לזה ורחוקין מזה רבי יוחנן אמר מאחר שהם פסולין לזה פסולין לזה וכיון דנקיטינן כהסיא דר' יוחנן היכי מסקינן הכא דפלגינן דבורא והרי באידך ירושלמי תלאה זו בזו. ואפשר דהתם הכי קאמרי' דלרשב"ל דאמר התם פלגינן דבורא כל שכן הכא דפלגינן ומיהו לרבי יוחנן אפשר דהכא פלגינן דבורא מטעמא דכתיבנא והתם מקריא עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה ומש"ה נקטינן *כוותייהו. **מתני'** המביא גט בארץ ישראל וכו' אם יש עליו עוררים. שהבעל מערער שהוא מזוייף: יתקיים בחותמיו. ואם יעידו העדים על חתימת ידיהם או עדים אחרים יכירו חתימתן כשר ואם אין עליו עוררים מסתמא כשר דהא בקיאין לשמה ועדים מצויים תמיד לקיימו: **וכתבו** בתוס' *דמהא שמעינן דמי שבא ליפרע מנכסי חבירו שלא בפניו או מן היתומים או מן הלקוחות בשטר שבידו גובה וא"צ לקיימו דלא חיישינן למזוייף אלא כשהלוה טוען ברי שהוא מזוייף אבל בלקוחות ויתומים דטעני שמא לא חיישינן ואע"ג דטענינן להו ליתומין כל מאי דמצי טעין אבוהון בכי הא דלא שכיחא כלל לא חיישינן ולפיכך מניחין האשה לינשא ולא חיישינן שמא מזוייף הוא. והביאו עוד ראיה לדבריהם מדאמרינן בפ"ק דבבא מציעא (דף טז:) אמר שמואל המוצא שטר הקנאה בשוק יחזיר לבעלים אי משום כתב ללוות ולא לוה הא שעבד נפשיה אי משום פרעון לפרעון לא חיישינן ומדאמרינן הא שעבד נפשיה ודאי בשטר שאינו מקויים עסקינן דאי במקויים לא צריכין להוא

ואם כתבו — כאן דף ב. ד"ה ואם כתבו

*) קבוע. ד"ס — עי' תוס' כתובות דף כב: ד"ס דינא. וכ"ע פ"ש סרין כאן בשם התוס' לסיפך (ג"א).

טענה

שלטי הגבורים

לקיימו לא חיישא באותו גט ואם נישאת תצא ואין הולד סימנס ממזר כמבואר בקונט' הראיות:

א כתב ריבב"א ז"ל אסיקנא בפ' מי שמת דקרקע לאו דוקא דעשו מטלטלים שיור אלא העבד ופי' רשב"ם שם במשייר קרקע או מטלטלים סתם וטעמא משום דאי שייר קרקע אמרי' דלמא גופו של עבד שייר דדינים כקרקע. ואי שייר מטלטלים נמי אמרי' דלמא גופו של עבד הוא ששייר דקרי ליה מטלטלי משום דמטלטל ונאיד. אבל אם פירש חוץ ממטלטלי פלוני או חוץ ממקרקעי פלוני קנה עצמו בן חורין ועל זה כתב רשב"א ואינו מחוור דהא אמרי' בפרק מי שמת חמשה עד שיכתבו כל נכסים והאריך על זה עי' בחידושי גיטין:

ב כתב מיי' שלא יצא לחירות והרא"ש כתב שיצא לחירות:

ג הא דאסיקנא הכא דפלגינן דבורא ועבד שהביא גיטו וכתוב בו כל נכסיי קנויין לך ואמר בפני נכתב ובפני נחתם דמהמנינן ליה אעצמו ויצא בן חורין ולא מהמנינן ליה אנכסים ולא קנה נכסים איכא דקשיא ליה אמאי דגרסי' בירושלמי ומייתי לה הרי"ף ז"ל במכות פרק כיצד כתב כל נכסיו לשני בני אדם והעדים כשרים לזה ופסולים לזה ר' יוחנן אמר פסול ור"ל אמר כשר א"ר אלעזר מתני' מסייעא ליה לר' יוחנן מה שנים ונמצא א' מהם קרוב או פסול עדותן בטלה אף ג' ונמצא א' מהם קרוב או פסול עדותן בטלה אלמא משמע דלא פלגינן דבורא דקי"ל דכל ר' יוחנן ור"ל הלכה כר' יוחנן חוץ מתלת. ורבינו אפרים כתב דהסיא דאתפלגון בירושלמי בכותב נכסיו לשני בני אדם ליתא דהא קי"ל דבתרי גופי פלגינן דבורא כדאסקי' ביש נוחלין. והרב בעל העיטור כתב דודאי דהסיא דבירושלמי לאו בתרי גופי הוא דהא כותב כל נכסיו ביחד לשני בני אדם אחד היא וכיון דנכסים אינן מוחלקין כעדות אחת היא ולא פלגינן בה דבורא דומה לכותב כל נכסיו לשני עבדיו דנכסים אינן מוחלקין אבל בכותב לעבדו עצמך ונכסי קנויין לך בהסיא איכא לפלוגי דבורא. ועיין בחידושי רשב"א דמכילתין:

הגהות חו"י

(א) כס"ג שילהי ב"ב: (ב) ל"ע היאך מוכח מזה דס"ל לא פלגינן דיבורא מיהא גם לפי' הרי"ף ל"ע עי' ברע"ב ורמב"ם במשנה ספ"ג דדמאי ורא"ש פ"ס: (ג) עי' פירש"י בי"ף ב"ב פ"ס סי' סתק"א:

עין משפט

א מיי' פרק ז מהל' גירושין סמג עשין נ טור אה"ע סי' קמא קמב:

הגהות הב"ח

(א) רש"ד ואח"כ מה"ד לא יצא בן חורין. דבשלמא כו': (ב) דמאי כנ"ל: (ג) אמרי' כנ"ל: (ד) אם כנ"ל:

לשון תוספות שבריבותיו

השגות הראב"ד

א] כתב הרב ז"ל בענין פלגינן דבורא דת"ק סבר כיון דשייר קרקע כל שהוא סתם לא יכיל עבדא לברורי לההוא כל שהוא דליקני איהו שאר נכסי הלכך לא קנה בנכסים ולא מידי וכיון דלא קני בנכסים כלום עצמו נמי לא קני דלא פלגינן דיבורא. ואני תמה על זה וכי מפני שלא בירר את חלקו לא קנה העבד את האחר. והרי המוכר חצי שדהו סתם קנה הלוקח חצי השדה אלא שנוטל את הכחוש כדאיתא בפ' בית כור. וי"מ מפני כי לשון כל שהוא משמע מרובה ומשמע מועט ומשמע נמי כלו כל שהוא כל מה שהוא השתא לשום האי פירושא אי פריש ואמר חוץ מבית רובע קרקע קנה שאר נכסים וקנה עצמו. ולא נהירא' אלא הפי' כיון דבכלל כל נכסיו נכנסו כל הקרקעות והעבד עצמו בכלל נכסיו וכיון דאמר חוץ הרי פגם הכלל וכיון דנפגם הכלל מ"מ אחר נמי נפגם הכל והנה שנפגם גם גוף העבד שהיה בכלל כל נכסיו דלא פלגינן דבורא ור"ש סבר פלגינן דבורא. ואע"פ שנפגם דבור הכלל מצד הקרקעות לא נפגם מצד העבד. ומסקנא דלכ"ע פלגינן דבורא בתרי גופי כדאיתא בב"ב כי יש שתי' ונכסים ועבד תרי גופי נינהו. אלא הכא היינו טעמא דת"ק משום דלאו כרות גיטא הוא דאיל ואית ליה לאדון זכותא בגויה הלכך אפי' אמר הרי עצמך ונכסי קנוים לך חוץ מבית רובע קרקע אינו גט ואע"פ דליכא הכא פלוגתא דבור כלל. מ"מ משום דאית ליה לאדון זכותא בגויה:

א מיי' פט"ז מהל' עבדים סמג עשין פז טוי"ד סי' רסז:

טעמא אלא משום דכיון דמקויים הוא על כרחך לוה ושטר זה ליד המלוה בא דלוה לא מקיים שטריה וכדאיתא התם [דף כ:] ואם איתא דחיישינן למזוייף אמאי יחזיר נהי דלפרעון לא חיישינן ניחוש שמא מזוייף הוא. וכ"ת היא הנותנת דמשום דטענינן להו ליתמי וללקוחות מזוייף הוא משום הכי יחזיר ואם נפרע בפניו איהו טעין ואי מודה מודה ליתא דהא מוכח התם דכל שטוען מזוייף הוא אין מחזירין על סמך שלא יגבה אלא בקיום השטר ורא"ה לדבר מדגרסי' התם אמתניתין (דף יב:) דתנן מצא שטרי חוב אם יש בהם אחריות נכסים לא יחזיר אין בהם אחריות נכסים יחזיר נר מצוה במאי עסקינן אילימא כשחייב מודה כי

רש"י

דף ט. לקיימו דבתי דינין קבועין שם: ואינו יכול לומר. בגמרא מפרש: שוו למוליך ולמביא. שצריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם: עד כותי פסול. דחשידי אעדות שקר: לכפר עותנאי. מקום: גמ' חוץ מחרש. דף י: שאינו בן דעת וכן שוטה וקטן אין שליחותן

בחותמיו: *המביא גט ממדינת הים ואינו יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם אם יש עליו עדים יתקיים בחותמיו אחד גיטי נשים ואחד שחרורי עבדים שוין א למוליך ולמביא וזו אחת מן הדרכים ששוו גיטי נשים לשחרורי עבדים: *כל גט שיש עליו עד כותי פסול חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים ומעשה שהביאו לרבן גמליאל בכפר עותנאי גט אשה והיו עדיו עדי כותיים והכשיר:

[ודף קמו ע"ב] °גמ' *ערער בכמה אילימא ערער בחד והאמר רבי יוחנן אין ערער פחות משנים דף ט. ואלא ערער תרי יתקיים בחותמיו (א) תרי ותרי נינהו מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני אלא ערער דבעל: ואינו יכול לומר: מאי ואינו יכול לומר אילימא חרש והתנן הכל כשרים להביא את הגט חוץ מחרש שוטה וקטן אמר רב יוסף הבא במאי עסקינן כגון שנתנו לה כשהוא פקח ולא הספיק לומר בפני נכתב ובפני נחתם עד שנתחרש: כל א גט שיש עליו עד כותי פסול חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים. *והאידנא כל עד כותי פסול בין בגיטי נשים בין בשאר שטרות דגרסינן בשחיטת חולין פ"א* לא זזו משם עד שעשאום עובדי כוכבי' גמורים בין לשחיטה בין דף ו. לייין נסך ואפי' ליתן רשות ולבטל רשות דינן כעובדי כוכבי' כדתניא מפני שאמרו ישראל נותן רשות ומבטל רשות ובעובד כוכבי' עד שישכיר וכו"ש לעדות דדינו כעובד כוכבי' והלכתא

לגון כרי"ף (ג"א)

יש בהם אחריות נכסים אמאי לא יחזיר ואי כשאין חייב מודה כי אין בהם אחריות נכסים אמאי יחזיר הא אין חייב מודה (א) פרש"י שם דהיינו שאומר מזוייף הוא וכן עיקר דהתם אמרינן ולהדר ללוה לגור ע"פ ללוחיתו של לוה ומהדרינן לוה הא קאמר לא היו דברים מעולם אלמא באומר מזוייף הוא עסקינן דאי באומר כתב ללוות ולא לוה הוא עסקינן אי נמי פרעתי הא לא קאמר לא היו דברים מעולם אלא ודאי באומר מזוייף הוא עסקינן ואפילו הכי קשיא לן כי אין בהם אחריות נכסים אמאי יחזיר אלמא אין מחזירין על סמך שלא יגבה אלא בקיום השטר הילכך מדאמרינן במוצא שטר הקנאה דיחזיר לבעלים אף על פי שאינו מקוים שמע מינה דלא חיישינן לזיוף כלל אלא א"כ טוען בעל השטר בברי שהוא מזוייף זהו דעתם ז"ל. ואין אלו ראיות

דממתני' ליכא למגמר לפי שאין אשה זו ממוש של בעל אלא ברשות עצמה היא להכשא ואנן לא מגעינן לה ועוד שמתוך אומר שהאמרת עליה בסופה הקלת עליה בתחלתה ונאמנת כענין מה שהאמינוה לומר מת בעלי. ודאמרינן במוצא שטר הקנאה יחזיר לאו ראיה היא דהיא הנותנת דליכא למיחש למידי דאי אתי למיגבי ביה אמרינן ליה קיים שטרך ותדע לך דאי לא תימא הכי [אפילו תימא דבעלמא לא חיישינן] הכא ודאי איכא למיחש דכיון דנפיל איתרע ליה אלא ודאי עיקר טעמא כדאמרן. ומה שהביאו ראיה ממצא שטרי חוב דדייקינן עלה אי בשאין חייב מודה אפי' אין בו אחריות נכסים אמאי יחזיר איכא ראיה דאנן הכי קאמרינן ליחוש דילמא כתב ללוות ולא לוה הוא ולא מטא לידיה דמלוה כלל הילכך אפילו מקיים ליה גבי שלא כדין ואע"ג דאיהו לא טעין הכי אלא אומר מזוייף הוא מלתא דלא רמיא עליה היא ומתוך שהוא יודע שלא לוה אמר ולאו אדעתיה ומסקינן דלהכי יחזיר לגור על פי ללוחיתו של מלוה בלחוד משום דאומר היה ר"מ שטר חוב שאין בו אחריות נכסים אינו גובה לא מנכסים משועבדים ולא מנכסים בני חורין כדאיתא התם אבל לא מהדרינן ליה ללוה דהא קאמר לא היו דברים מעולם. ואע"ג דאנן אמרינן דאף כתב ללוות ולא לוה בכלל טענתו נהי דמש"ה פטרינן ליה לא יהבינן ליה מידי דלא תבע אלא למלוה מהדרינן דאיהו תבע ליה ואדרבה בפרק גט פשוט (דף קעד:) מוכח דחיישינן למזוייף דאמרינן התם שכיב מרע שאמר מנה לפלוני בידי אמר תנו נותנין לא אמר תנו אין נותנין ואוקימנא כגון דנקיט שטרא בידיה אמר תנו קיימיה לשטריה [לא אמר תנו לא קיימיה לשטרא] אלמא אם לא אמר תנו אין נותנין משום דחיישינן לזיוף ואע"ג דטענינהו ליתמי איכה אלא טענת שמא: **המביא** גט ממדינת הים אינו יכול לומר. מפרש בגמרא: אם יש עליו עדים. או העדים עצמן יעידו שחתמוהו או אחרים יכירוהו: שוין למוליך ולמביא. לומר בפני נכתב ובפני נחתם: וזו אחת מן הדרכים ששוו גיטי נשים לשחרורי עבדים. בדין הוא דהוה ליה [לתנא] למיתני שוו שחרורי עבדים לגיטי נשים דעיקר מוליך ומביא בגיטין נשנה אלא דכיון דתנא בגיטי נשים קאי נקיט ליה ברישא ואם תאמר בשחרורי עבדים נבעי ב' עדים דהא בין לרבה בין לרבא גבי אשה משום עגונה הקלו ובעבד ליכא למימר הכי דהא בגמרא [דף ט:] תניא עדים שאין יודעים לחתום מקרעין להן נייר חלק וממלאין את הקרעים דיו אמר רשב"ג בד"א בגיטי נשים אבל בשחרורי עבדים ושאר כל השטרות אם יודעין לקרות ולחתום חותמין ואם לאו אין חותמין ואתמר עלה בפרק המביא תניין (דף יט:) אמר רבי אלעזר מ"ט דרשב"ג כדי שלא יהו בנות ישראל עגונות אלמא דבשחרורי עבדים ליכא משום עגון י"ל דבמביא גט ממדינת הים אפילו בעבד איכא עגון שלפעמים שהאדון שולחו לו בעל כרחו ומשנתע השליח לידו לישא שפחה אינו יכול בת חורין אינו יכול אבל בעדים שאין יודעים לחתום גבי אשה איכא למיחש שמא ילך בעל למדינת הים אי נמי מאית ומיעגנא ויתבה אבל עבד אם אינו משחררו יכול הוא לישא שפחה: **כל** גט. כלומר כל שטר: חוץ מגיטי נשים. מפרשינן טעמא בגמרא כגון דחתים ישראל לבסוף דאי לאו דכותי חבר הוא לא הוה מהתים ליה מקמיה ובשאר שטרות איכא למיחש דדילמא ישראל רווחא שבק למאן דקשים מיניה. כלומר שראה עדות זה ישראל החתום עם ישראל אחר שהוא זקן ממנו והכותי וכשחתם ישראל זה היה סבור שיחתים בעל השטר אותו ישראל אחר שהוא זקן ממנו שראה העדות עמו ומש"ה שבק ליה רווחא ובא המלוה והחתים אחריו הכותי למעלה הימנו ורבנן אחזקינהו לכותיים סתמא לפסולא אבל בגיטי נשים ליכא למיחש להכי משום דעדי הגט אין חותמין זה בלא זה כדאיתא בגמרא [דף י:] הילכך על כרחיך ישראל זה ראה הכותי חתום למטה והוא חתם למעלה ואי לאו דחבר הוא לא אחתמיה מקמיה וכי תימא והיכי מקיימינן כולי שטרא אפומא דחד סהדא דהיינו חד ישראל דחתים בסוף י"ל דלמאן דסבירא ליה דכותים גרי אמת הם אלא דחיים שאין בקיאין בדקדוקי מצות כדאיתא בגמרא חששא דרבנן בעלמא היא וכיון דגלויי מילתא בעלמא היא סמכינן אהאי דחתם בסוף: ומעשה שהביאו לפני רבן גמליאל לכפר עותני גט אשה והיו עדיו עדי כותים. מפרשינן בגמרא דרבן גמליאל מפלג פליג וחסורי מחסרא והכי קתני רבן גמליאל מכשיר בשנים ומעשה נמי והביאו לפני רבן גמליאל לכפר עותני גט אשה והיו עדיו עדי כותיים והכשיר: **גמ'** והאמר ר' יוחנן אין ערער פחות משנים. [פי' רש"י ז"ל לא אתפרש היכא אמרה ר' יוחנן] ואומר ר"ת ז"ל דעיקר מילתא דר' יוחנן איתמר בפ' שני דכתובות (דף כג.) גבי פלוגתא דמעלין לכהונה ע"פ עד אחד ואע"ג דהתם נמי מייתי לה כלישנא דמייתי לה הכא והכי משמע בירושלמי בהדיא בפרק שני דכתובות [הלכה ח]: מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני. שפוסלין החתימה ונוקמה בחזקת אשת איש: **אלא** ערעור דבעל. שהבעל מערער עליו לפסלו. (ב) וגרסינן בירושלמי [הלכה ג] מי עורר רב חסדא אמר בעל עורר אמר רב יוסף אף הלקוחות עוררין שלא תטרוף מידן ומשמע לכאורה דבירושלמי סברי דבכלל אם יש עליו עוררין דתנן במתניתין הייני ערעור דלקוחות ומיהו דוקא בשנשאת בגט זה שאינו מקויים ולא אמר בפני נכתב ובפני נחתם אבל אם נשאת בגט כשר שהעיד שליח שבפניו נכתב ובפניו נחתם נפרעת כתובתה מן הלקוחות דכיון דהימנו כבי תרי להתירה לינשא אף היא נפרעת מכתובה דמספר כתובתה גלמוד [כמו ביבמות דף קיז.] שכך כתב לה לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי אבל כל שלא אמר בפני נכתב ובפני נחתם אינה גובה מן הלקוחות שהרי לא התירוה ב"ד לינשא אלא שאם נשאת אין מוציאין אותה אלא אם כן בא הבעל וערער ועל כה"ג לא קרינן בה לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתב ליכי כיון שבעלה הראשון יכול עדיין לערער עליה אבל בחולה לארץ אי נמי בא"י אי אמר בפני נכתב ובפני נחתם שאין לחוש אח"כ לערעורו של בעל קרינא בה לכשתנשאי לאחר והיינו דלא קתני גבי מביא גט בחו"ל אם יש עליו עוררים יתקיים בחותמיו משום ערעור דלקוחות ומיהו אפשר דה"מ* לענין מנה ומאתים אבל לענין תוספת לא (א) שאין מדרש כתובתה אלא לעיקר אבל לא לתוספת ולפי זה הא דאמרינן הכא בשמעתין ערעור דבעל בדין הוא דהוה מצי למימר ערעור לקוחות אם הוציאה גט ואין עמה כתובה אלא משום דמתני' להתירה לינשא היא מש"ה ניחא להו לאוקומי בבעל ולא נראה לי כן לפי שכבר כתבתי במשנתינו שאפי' בנפרע שלא בפניו טענינן דילמא מזוייף הוא ומעתה אם איתא דערעור דמתני' ערעור דלקוחות הוא מאי איריא בזמן שהלקוחות עוררים אפילו אין עוררין נטעון להו אנן ומש"ה מסתברא דכי אמרינן בשמעתין ערעור דבעל בדוקא נקטי ליה דליכא למימר ערעור לקוחות מטעמא דכתיבנא והפשר שאף בירושלמי כשאמרו אף הלקוחות עוררין דלאו דוקא אמרו כן אלא לומר שאף הן יכולים לעכב שלא תטרוף משום דלא קרינא בה לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי מטעם דכתיבנא וכיון שהן יכולין לעכב אנן נמי טענינן להו אפי' אינן עוררים אבל מתני' דקתני בזמן שיש עליו עוררין ליכא לאוקמא בערער דלקוחות: **מאי** (ג) אינו יכול אילימא חרש וכו' חוץ מחרש וכו' לפי שאין בהם דעת ואין שליחותם שליחות: כגון שנתנו לה כשהוא פקח ולא הספיק לומר בפני נכתב ובפני נחתם עד שנתחרש. מהא שמעינן דלאחר נתינה תוך כדי דבור מצי למימר בפני נכתב ובפני נחתם וכמו שכתבתי למעלה ואם תאמר ולוקמה באלם שהוא כפקח לכל דבריו י"ל דהאלם יכול הוא להגיד מתוך הכתב שהרי האמינו בעדות אשה להעיד מתוך הכתב כדאיתא בפרק מי שאחזו (דף עא.) וכ"ש הכא דכתיבת הגט מוכיח כדאיתא בשלהי פרק המביא תניין [דף כג:]: כל גט שיש עליו עד כותי פסול וכו'. ואפילו ליתן רשות ולבטל רשות. דינם כעובדי כוכבים אם דר כותי במבוי צריך לשכור רשותו ואפילו נתנו לו במתנה אינו מבוטלת לו עד שישכיר משום דדינה כעובד כוכבים (ד) דישראל ששכח ולא נתן בעירוב עם בני מבוי והוא דר עמהם ואוסר עליהם מבטל להם רשותו ובעובד כוכבים עד שישכור ישראל ממנו וטעמא מפרש בגמ' בפ' הדר עם העובד כוכבים (דף סב.) וכל שכן לעדות דדינו כעובד כוכבים דאפילו למאן דלא הוה בעי למיפסל עבד לעדות משום דכתיב שקר ענה באחיו ועבד אחיו הוא במצות

וכ"כ לעיל הג"י בשם הריטב"א בשם רבו ביבמות דף קיז. בהלפס סי' קנ"ו לענין אשה הנישאת ע"י עד א' או על פי עצמה (ג"ה)

א כתב מיי' שצריך ג"כ שיהא כתוב בתלוש ושיחתמו עדיו זה בפני זה כמותו ודומה לו נמי לענין שהוא פסול אם נעשה בערכאות של עובדי כוכבים אפי' בעדי מסירה ישראל ודומה לו נמי למוליך ומביא שהמביא גט שחרור בא"י אין צ"ל בפני נכתב ובפני נחתם ואם מביאו בחו"ל אם אין עדים לקיימו אומר בפני נכתב ובפני נחתם וזהו קיומו ואם בא האדון אח"כ ומערער אינו כלום וכשם שהאשה עצמה מביאה גיטה ואומרת בפני נכתב ובפני נחתם אם התנה שלא תתגרש עד שתגיע לב"ד פלוני כן העבד מביא שחרורו ואומר בפני נכתב ובפני נחתם וכשם שהאשה שגיטה יוצא מתחת ידיה ואומרת שנתגרשה בו אינה צריכה לקיימו הואיל ויוצא מתחת ידיה כך העבד שטר שחרור יוצא מתחת ידו א"צ לקיימו [והרי הוא] כהלכתו בכל העניינים

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) כלומר לענין תוספת מהני ערעור לקוחות להפסידה שלא תטרוף התוספת אע"ג דבעל לא מערער:

הגהות הב"ח

(א) ופרש"י כצ"ל: (ב) וג"כ ערער דלקוחות בבא אשה לטרוף מהן כדאיתא בירושלמי וכו' כצ"ל: (ג) ואינו כצ"ל: (ד) וישראל כצ"ל:

ג' ד"ת

ג' ד"ס

הגהות חו"י

(א) נ"ל משום דמשמע יתקיים גם ע"י אחרים המעידין על כתב העדים:

במלות כדאיתא בהחובל [דף פח.] עובד כוכבים דלאו אחיו הוא פשיטא דפסול: **והלכתא** עדי הגט אין חותמין אלא זה בפני זה מ"ט אמר רב אשי גזירה משום כולכם. פרש"י ז"ל דאמרינן לקמן [דף סו:] דהאומר לעשרה בני אדם כולכם כתבו גט לאשתי אחד כותב וכולן חותמין ואי לא חתמי כלהו פסול לפיכך תקנו שלא יחתמו זה בלא זה כדי שלא יסמוך שליח על שנים מהם. פירוש לפירושו דאע"ג דקי"ל כר' יוחנן דאמר לקמן בפ' המביא תניין [דף יח:] דשנים משום עדים וכולן משום תנאי ואי חתום בי תרי מינייהו ביומיה ואידך מכאן ועד י' ימים כשר וכיון דמשום תנאי הם אפי' אחר שנשאת מלי חתמי כדיני התנאין

נר מצוה

כולן שכל שנתקיים התנאי כשר ואע"ג דכל תנאי שהוא בקיום מעשה אין מתירין אותה לינשא עד שיתקיים התנאי כדאמרי' בפ' מי שאחזו (דף עד.) הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז אע"פ שנתקרע הגט הרי זו מגורשת ולאחר לא תנשא עד שתתן אפ"ה הוה לן לאכשורי האי גיטא כי היכי דמכשרי כולהו גיטי אע"ג שיש בהן תנאי שהוא תלוי בקיום מעשה ואפ"ה הכא שאני משום דכולכם לא משמע להו לאינשי שיהא צריך שיהו כולן חותמין

תט [א] **והלכתא עידי** א **הגט* אין חותמין אלא זה בפני זה מ"ט א"ר אשי גזרה משום כולכם: מתני'** כל תי ב **השטרות העולין** ב **בערכאות של עובדי כוכבי' אע"פ שחותמיהם עובדי כוכבים כשרים חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים** [א] **ר"ש אומר אף אלו כשרים לא הוזכרו אלא בזמן שנעשו בהדיוט: גמ'**

רש"י

מתני' שליחות לגרש אשה: גזירה משום כולכם. דתנן לקמן אמר לעשרה כולכם כתבו גט לאשתי א' כותב וכולן חותמין ואי לא חתימי כולהו מיפסיל דבקפידא תליא מילתא דלא הוית גיטא אלא בהני ולפיכך תיקנו דאפילו היכא דלא אמר כולכם שיהו כל העדים נקבצים בשעת חתימה (שיחתמו כולם): מתני' כל השטרות העולין בערכאות של עובדי כוכבים. מקום וועד שלהן דיינין שלהן קבועים שם: לא הוזכרו. בבית המדרש ליפסל. ובגמ' מפרש (בתלמודא): גמ'

הילכך אם לא יחתמו לאלתר שמא לא יחתמו כלל לאחר זמן ונמצא גט בטל ובניה ממזרין ובפ' המביא תניין (דף יח:) דמכשרינן בדיעבד דוקא מכשרינן והיינו לישנא דאמרינן איכא בינייהו דחתים בי תרי מינייהו ביומיה ואידך מכאן ועד עשרה יומי מ"ד משום תנאי כשר ולא אמרינן לישנא דלכתחלה זה נ"ל פי' לפירושו של רש"י ז"ל. אבל הרמב"ן ז"ל פי' דגזרה משום כולכם עדים קאמר משום דכיון דכולם עדים צריכין כולן לחתום ביום אחד דאי לא חתמי כולהו בחד יומא הוה ליה מוקדם ופסול ואי אמרינן שיהו עדי הגט רשאין לחתום זה בלא זה נהי דב' עדים בלבד יודעים הם שצריכים לחתום ביום אחד דאי לא חתמי כולהו בחד יומא הוה ליה מוקדם ופסול איכא למיחש שיאמר לעשרה כולכם עדים ולא יחושו לחתום ביום אחד והוה ליה מוקדם ופסול: **מתני'** כל השטרות העולות בערכאות של עובדי כוכבים. מקום בית הועד דיינים קבועים שלהם כך כתב רש"י ז"ל. ובזמן הזה סופר הממונה מן המלך יש לו דין ערכאות של עובדי כוכבים: ואע"פ שחותמיהן עובדי כוכבים כשרים. מפרש טעמא בגמ': חוץ מגיטי נשים. דלאו בני כריתה ניהו. כלומר דכיון דלא שייכי בתורת גיטין וקדושין אינם נעשים עדים בדבר דכתיב וכתב ונתן מי שישנו בכתיבה ישנו בנתינה וכר מן דין דלאו בני עדות ניהו: ר"ש אומר אף אלו כשרים. מפרשים בגמ' דדוקא בדאיכא עדי מסירה הוא דמכשר דסבירא ליה כר' אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי הא לאו הכי פסיל מטעמא דכתיבנא ומיירי נמי [דף יא.] שאותן עדים החתומים בגט שמותיהן מובהקין. כלומר שהם ניכרים שהם עובדי כוכבים הא לאו הכי חיישינן דילמא אתי למסמך עלייהו דמש"ה מודה ר"א במזויף מתוכו שהוא פסול ות"ק נהי דס"ל כר"א אפ"ה פסל גיטי נשים ושחרורי עבדים אפי' בעדי מסירה ושמות מובהקין משום דגזר שמות מובהקין אטו שאין מובהקין: **ולא** הוזכרו. בבית המדרש ליפסל אלא בזמן שנעשו בהדיוט ע"י עובדי כוכבים הדיוטות שאינן דיינין וכי תימא וכיון דאעדי מסירה סמיך ר' שמעון (א) בשמות מובהקין למה אינן כשרין אפי' נעשו בהדיוט איכא למימר אין ה"נ דבגיטי נשים ערכאות והדיוט שוין הן וכי קתני דנעשו בהדיוט פסולין אגיטי ממון קאי (א): ויש לי בזה שטה אחרת דר' שמעון לא מכשר בעדי מסירה ושמות מובהקין אלא דוקא בשנעשו בערכאות משום דערכאות קלא אית להו וידיע דעובדי כוכבים ניהו ולא אתי למסמך עלייהו ולא אתי לאכשורי אלא בעדי מסירה אבל הדיוט לית ליה קלא ואפי' בשמות מובהקין איכא למיחש שמא יטעו לומר דישראלים ניהו והסקי שמייהו הכי ויבואו להכשיר בלא עדי מסירה ור' שמעון תרתי בעי ערכאות ושמות מובהקין ויש לזה הוכחה בירושלמי דגרסינן התם אתיא *)דר' שמעון בן אלעזר כמה דר' אלעזר אמר אע"פ שאין עליו עדים כשר כך ר' שמעון אמר כן אע"פ שאין עליו עדים כשר מעתה אפי' נעשו בהדיוט הוי לורכה להיות דמר רבי יעקב בר אחא קול יוצא בערכין. ויש בזה דקדוקים תלויים בסוגיית הגמרא והארכתי בחדושי בס"ד: ולענין הלכה כתב הראב"ד ז"ל דמסתברא דהלכתא כר"ש דסוגיא דשמעתין כוותיה ומשמע דאמרינן הכי מדאהדר ליה [בדף יא:] ר' יוחנן לר"ל לא בא לידינו אלא לוקוס ולוס והכשרנוס. כלומר מפני שהן שמות מובהקין כדאיתא בגמרא והא כר"ש אתיא ואין זה הכרע דלישנא בתרא איכא בגמרא דלא מכרע כר"ש ואף ר"ח ז"ל כתב

*) אתי' דר"ש כר"א כמה דר"א אמר אע"פ שאין עליו עדים כשר כן ר"ש אמר אע"פ כו' כ"ה בירושלמי שלנו פרק זה הלכה ד' (ג"א)

יש

א מיי' פרק ו מהל' גירושין סמג עשין נ טור אה"ע סי' קל:

ב מיי' פכ"ו מהל' מלוה ולוה ופ"ו מהל' עבדים סמג עשין פז טוש"ע סי' רסז וטור ח"מ סי' סח:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) שיטת תוספות וגזרינן בהו הדיוטות אף בעדי מסירה ישראל ושמות מובהקין דעובדי כוכבים חותמין הואיל ובערכאות כשרין בגיטי ממון אתי לאחלופי ולמיסמך עלייהו אף בהדיוטות שלא בעדי מסירה ישראל ושמות שאין מובהקין אבל בגיטי נשים אף בערכאות בעינן עדי מסירה ישראל ושמות מובהקין וליכא למיטעי:

הגהות הב"ח

(א) ובשמות כצ"ל: (ב) לו כצ"ל: (ג) והכי אמרי' כצ"ל: (ד) דמאי דלא כצ"ל: (ה) אנפשיה כצ"ל: (ו) דאמרי כצ"ל:

א ומיהו כתב ר"ת חתמו זה בפני זה וחותם בו שליש שלא בפניהם שפיר דמי:

לשון ריא"ז עדי הגט אין חותמין אלא זה בפני זה לפי שפעמים (שהוא) מקפיד הבעל להחתים בו הרבה עדים ואם יחסר א' מהם לא יהיה גט לפיכך גט שחתום בו עד אחד כותי אע"פ שהכותים פסולים בחתימת הגט לפי שאין להם מדרשי חכמים זה שחותם בו עד א' כשר הוא והוא שהיה ישראל כשר חתום למטה ממנו שהרי זה בפני זה הם חותמים ובשאר שטרות שחותמים זה שלא בפני זה אין להכשיר חתימת הכותי אע"פ שחתום ישראל למטה ממנו שאפשר שלא ידע בו שהחתם עליו וכבר גזרו חכמים על הכותים ועשו אותם כעובדי כוכבים גמורים לכל דבריהם כדאיתא בפרק הכל שוחטין ופסולים בגיטין עד שיתגיירו כדרך שהעובדי כוכבים צריכים להתגייר ונראה בעיני שראוי לומר בזמן הזה על הצדוקים כדרך שאמרו על הכותים מתחלה שהרי הצדוקים אין להם מדרשי חכמים ואין מחזיקים בתורת גיטין וקדושין כישראל:

ב כתב הטור לדברי הכל אלו השטרות שכותבים הסופרים אין להם דין ערכאות אע"פ שהם ממונים על פי השופטים כיון שאין נעשים בפני השופטים ואם לא נעשו בערכאות אפי' נעשו במקום הקבוע שלהם פסול אפי' נמסר בפני עדי ישראל כיון שעדי עובדי כוכבים חתומים ואינם ערכאות ה"ל כמזוייף מתוכו ותספא בעלמא הוא אבל אין עדי עובדי כוכבים חתומים בו ונמסר בפני עדי ישראל כשר לגבות ממנו מבני חרי ומיתמי ואינו יכול לומר פרעתי והוא שידעו עדי מסירה לקרותו ויהיה עשוי כהלכתו בכל ענינים שיהא מכתב על דבר שאינו מזוייף והתיזו בו מענינו בשיטה אחרונה ומיי' כתב שאם נעשה בהדיוטות ועדי עובדי כוכבים חתומים בו ומסרו בפני עדי ישראל גובין בו מבני חרי והרא"ש כתב כרבינו: לשון ריא"ז וכן כל השטרות העולין בערכאות של עובדי כוכבים אע"פ שחותמיהם עובדי כוכבים כשרים בד"א בשטרי מכר ושטרי הודאות והלואות וכל הדומין להם שראוי הנתבע להתחייב בהן על פי עצמו בלא שטר ובלא עדים אבל שטר מתנה שאין בו קנין ולא עדים אע"פ שהיו חתומים בו ערכאות אינו כלום שהרי מן התורה אינן בני עדות ושטר זה הרי הוא כחרס ואע"פ שאלו מוחזקים בכן שאינן משקרין לא תהא עדותן גדולה מהודאת פיו כמבואר בקונטרס הראיות:

מלחמת ה'

כתוב בספר המאור אמר רב פפא זאת אומרת עדי הגט אין חותמין זה בלא זה וכו' ראיתי לבעלי הפירושין שפי' כענין אין חותמין זה שלא בפני זה וכו' ואנן לא איתברר לן הדין סברא מדאמרי' אין חותמין זה בלא זה ולא אמרי' אין חותמין זה שלא בפני זה: **אמר** הכותב אף לדידי לא איתברר לי מאי דכתב הרב ר' אברהם ז"ל משום דשמעתין הכי פירושה שני עידי הגט אין חותמין זה שלא בפני זה מ"ט גזירה משום כולכם עדים לפי שהשנים עדים הם ודמו לכולם סתם אבל כולכם סתם כיון שהשנים מהם עדים והשאר משום תנאי לא בעינן שיחתמו אותם שמשום תנאי ואותם שמשום עדים זה בפני זה אלא העדים חותמין כדינן ושל תנאי ואפי' מכאן ועד י' ימים ואפי' נתגרשה באותו הגט חותמין ואפי' מתו עדים הראשונים דכיון דתנאי הוא מקיים ליה ואזיל (ה) לנפשיה ולא גזרינן דלמא לא מקיים תנאים מידי דהוה אכל תנאי דעלמא דמקיים להו למחר וליומא אוחרא וזו שאמר רב (אשי) [אסי] גזירה משום כולכם ולא פי' משום כולכם עדים לפי שאין צורך שכך הוא במשמע ועוד מפני דברי ר"ל דאמר אפי' כולכם סתם כולם עדים הם ולפיכך אמרו אין חותמין זה בלא זה שיש במשמע שיחתמו זה בפני זה וזה עם זה ביום א' שהרי עדים הם ורבינו יצחק ור"ש ז"ל גורסין זה בפני זה מפני שזו היא הגזירה דאשו ביום א' כיון שהם עידי הגט ממתני' דיקא דתנן נכתב ביום ונחתם בלילה פסול וכן כתוב בהלכות גדולות עידי הגט אין חותמין אלא זה בפני זה וה"נ כתוב בפסוקות ועל פי דברינו מסכימות כל הנוסחאות ושני התלמודין קיימין והפי' שפי' הוא אינו מוסכם ולא נכון משום שאפי' לא הלך למקום רחוק אלא מצוי בעיר לחתום היום אפשר שחתום זה ראשון מפני שהיה רוצה לפרש בים או בשיירא או טרוד במלאכתו וכמה ענינים מזדמנים בכל יום שיש לחוש שבשבילם חתם זה ראשון והניח ריוח לחבירו ואח"כ נשמט הראשון ולא חתם אע"פ שהיה מצוי בעיר ומזומן או שנשמט בעל הגט והחתים לזה הכותי או הוא מעצמו חתם בו ועוד שגם לשון הגמ' אינו מסכים עם הפירוש שאין חותמין זה בלא זה משמע אלא שניהם בבת אחת ומי שהוא חותם שלא בפניו של חבירו בלא חבירו הוא חותם:

ועוד כללא דשמעתא דשמות מובהקין ר"א בר"י דברייתא אליבא דר"ש היינו תנא דמתני' אליבא דר"ש ור"ש בין במתני' בין בברייתא אליבא דר"ע קאי דהוא רביה וכו' והכי קאמר אמר ר"ש לא נחלקו וכו' על מה נחלקו בזמן שנעשו בהדיוט וכו' עד ור"ש ס"ל כר"ע: **אמר** הכותב אין פי' זה עולה כהוגן שא"כ מה תשובה השיבן ר"ש לחכמים בנידון לומר אני כדברי היחיד ואתם כדברי המרובין ועוד שלפי פירושו אין שום הפרש בין הדיוט לערכאות בגיטי נשים ובשחרורי עבדים ולמה אמר ר"ש לא נחלקו בערכאות אלא בהדיוט והרי הדיוט וערכאות שוין ובשניהם נחלקו וכבר הוצרך (ר"ש) [רש"י ז"ל] מפני זה להחליף ולשנות הגירסא ועוד היאך אמר ר"ש לא נחלקו בערכאות וכי חכמים סבורין שנחלקו בערכאות והלא בלא עידי מסירה לא עלה על דעת ובעידי מסירה נמי הדיוט וערכאות שוין ולא אמר אדם שנחלקו מעולם שהרי במשנתינו אמר ר"ש לא הוזכרו אלא בזמן שנעשו בהדיוט ואגיטי נשים קאי ואע"פ שראינו שמפרשים משנתינו מעיקרא בגיטי ממון והא דאמרי' ליפלוג וליתני בדידה אומרים שכך פירושו ע"כ נעשו בהדיוט שפסולין בשמות שאין מובהקין הוא דבגט אשה לענין כריתות הדיוט וערכאות שוין א"ה אפי' בערכאות נמי פסולין ופריק ה"נ קתני אבל בשמות שאינן מובהקין נעשו כשאר שטרות שנעשו בהדיוט ופסולין ואיבעית אימא לא הוזכרו אגיטי ממון קתני ורבנן היא וארישא קאי זהו עיקר פירושם וא"א להם לפרש בענין אחר ואינו נכון שא"כ לא היה לו לומר ליפלוג וליתני בדידה דמשמע דמתני' גופא ניחא אלא שהיה לו לתנא לחלוק חילוק אחר וזהו דרך כל ליפלוג וליתני בדידה האמורים בתלמוד בכל מקום אלא הכי הול"ל אלא הא דקתני סיפא לא הוזכרו אלא בזמן שנעשו בהדיוט במאי אי בשמות מובהקין אפי' בהדיוט כשרין אי בשאינן מובהקין אפי' ערכאות נמי ועוד דקאמר תנא הרי הם כשאר שטרות שנעשו בהדיוט מי דמי פסולו של זה לפסולו של זה גיטי נשים פסולין אפי' בעידי מסירה ומשום גזירה וגיטי ממון פסולין בלא עידי מסירה ומטעם אחר משום דלא מהימני בערכאות ואי תלאן זו בזו כך היה אפשר לומר אבל בשמות שאינן מובהקים הרי הם כשאר שטרות שעידיהם עידי עובדי כוכבים שפסולין ועוד דאי בגיטי ממון בעי לאוקמיה לא היה צריך למימר חסורי מיחסרא ועוד מדקאמרי' בסיפא סיפא אתאן לגיטי ממון ש"מ דעד השתא משמע כולה סיפא בגיטי נשים שנעשו בהדיוט היא ופסולין אלא ש"מ דגיטי נשים נמי בהדיוט פסולין אפי' בשמות מובהקין ובעידי מסירה וזהו עיקר גדול שכל השמועה תלויה עליו שכך פירושה מעיקרא והא לאו בני כריתות ניהו כלומר והא אינן בתורת גיטין כלל שעדותן פסולה וכן כתיבתן פסולה ולדעתא דנפשייהו עבדי ועוד אינן בקיאין בהלכות גיטין בלשמה ובמאוחר ובמוקדם ובמה לא אמר להם כתובו וחתומו ובמה עשו אותו לגרש ולשאר כל דקדוקי הגט ומפרקי' בעדי מסירה עסקי' ועדי מסירה ודאי שמעו שנכתב בערכאות דקלא אית להו ואם ידעו שנכתב בפסול אין מזקקין לו מאחר שמזקקין לו ש"מ קים להו במלתא שפיר שסופר ישראל כתבו כהלכות גיטין אלא שנכתב במעמד הערכאות והם התמו ולפיכך בהדיוט פסולין משום שמא לא ישמעו שנכתב בעובדי כוכבים ויהיו עדי מסירה סבורין שישראל כתבו וחתמו בו ואע"פ בשמותיהם מובהקים כשמות העובדי כוכבים כיון דלא שכיחי עובדי כוכבים בגיטי נשים תולין שמא יש ישראל בשמותיהם מכוערין כשמות הללו ואפי' שמעו נמי שנעשה בהדיוט לא ישמעו היאך נעשה מעשה ומי כתבו שם והם תולין ואומרים שנעשה בסופר ישראל (ו) אמרו עובדי כוכבים בגיטי נשים מאי עבידתייהו לפיכך פסולין וחוששין לכל הדברים הפוסלין בגיטין ואפי' ביודעין שהדין נכתב פסולין שמא יבא לסמוך על האחרים [illegible]

המאור הגדול

אמר רב פפא זאת אומרת עידי הגט אין חותמין זה בלא זה מ"ט אמר רב אשי גזירה משום כולכם. **ראיתי** לבעלי הפירושים שפירשוה כענין אין חותמין זה שלא בפני זה כלומר אותו ישראל לא חתם אלא בפני הכותי ואי לאו דכותי חבר הוא לא הוה מחתים ליה מקמיה וה"ר אברהם ז"ל מקהי בה קהיאתא ורמי עלה ההיא דגרסי' באידך פירקין אמר לעשרה כתבו גט לאשתי וכו' ובמסקנא איכא בינייהו דחתום בי תרי מינייהו ביומיה ואידך מכאן ועד י' ימים וקשיא ליה הלכתא אהלכתא ומשני נהי נמי דבעינן שיחתום כל א' במעמד חבירו כדגרסי' בפרק התקבל כולכם כתובו אחד כותב במעמד כולן אבל יכולין הם לחתום תרי מינייהו ביומיה ואינך מכאן ועד י' ימים ובלבד שיחתום כל א' במעמד חבירו ואנן לא איתברר לן הדין סברא מדאמרי' אין חותמין זה בלא זה ולא אמרי' אין חותמין זה שלא בפני זה והכי נקיטינן פירושה אין חותמין זה בלא זה כלומר שני עידי הגט המזומנים לעדות אם נשמט א' מהם והלך לו למקום רחוק אין חבירו חותם בלעדיו עד שיבא הוא או אחר במקומו שיהא מזומן לחתום עמו וכיון שיהא אחר מזומן עמו חותם בין בפניו ובין שלא בפניו ראשון ואחרון אחרון וראשון ואין זה מניח ריוח לזה הלכך כיון שאנו רואין ישראל זה חתום בגט אין חוששין שמא ישראל אחר דקשיש מיניה נזדמן עמו לעדות ונשמט והלך לו ובא זה הנשאר לחתום והניח לו ריוח ואח"כ בא זה הכותי וחתם במקומו של הנשמט אין חוששין לכך לפי שאין עושין כן ולמי שלא נזדמן עמו לעדות א"צ הדבר לומר שאין חוששין שאין אדם מניח ריוח למי שאינו מזומן עמו ומעתה שאין אנו רואין ישראל זה חתום אלא עם הכותי בידוע שלא נזדמן עמו אלא הוא ואי לאו דכותי חבר הוא לא הוה מחתים ליה מקמיה וטעמא דמלתא דאין חותמין זה בלא זה כשנשמט א' מהן והלך לו למקום רחוק גזירה משום כולכם שמא ישמט א' מהם מלחתום הרי הגט בטל ולפיכך אין חותמין עד שיהיו כולם מזומנים לחתום גזירה שמא יחתמוה בשנים מהן ויתנוהו לה ובשני עדים מתחלה אע"פ שאין לחוש לכך שאין נותנין גט חתום בעד א' דפסולא דרבנן הוא ולא שכיח אפ"ה גזרינן להו גזירת משום כולכם וה"ה לג' וד' ולא אמר כולכם שאחד כותב ושנים מהם חותמין אותן השנים מהן שמזדמנין לחתום בגט אין חותם זה עד שיהא חבירו מזומן לחתום עמו וכענין נקיי הדעת שבירושלים שלא היו חותמין אא"כ היו יודעין מי חותם עמהם וחותם כל א' מהם במקומו הראוי לו וההיא דגרסי' בפ' התקבל כולכם כתובו אחד כותב במעמד כולם דוקא כתיבת הגט שהיתה נעשית באדם א' דומיא דהולכה דא' מוליך במעמד כולן אבל בכתב ידי עדים כיון שא"א לגט בלא חתימות כולן אין אנו צריכין למעמד כולן אלא אפי' זה שלא בפני זה ובלבד שיהיו מזומנים לחתום וחותם כל א' וא' במקומו בלא הנחת ריוח ומעתה אין אנו צריכין לדחוק ולפרש הא דגרסי' באידך פירקי' דחתום בי תרי מינייהו ביומיה ואינך מכאן ועד י' ימים שיחתמו האחרונים במעמד הראשונים אלא אפי' שלא בפניהם ואפי' הלכו להם לפי שאין האחרונים בחתימתן צריכים לראשונים כלל אלא הראשונים צריכין לאחרונים שיהו מזומנים בשעת חתימתן כדי שלא ישתמט א' מהם מלחתום כך קבלתי פי' שמועות הללו ומצאתי בתלמוד ירושלמי מעתה אפי' כותי אחד יהא פסול אמר ר' בון בר' חייא תפתר שחתם ישראל בסוף א"ר יוסה אתיא כמ"ד אין עדים חותמין בשטר אלא זה בפני זה ברם כמ"ד עדים חותמין זה שלא בפני זה אפי' חתם ישראל בסוף פסול ואנו אין אנו סומכין על התלמוד ההוא ונראה כי דרך אחרת יש (ב) לנו בזה חוץ מתלמודינו ופי' אחר יש לו ולא מענין הנחת ריוח ולא הייתי חושש לכל זה עד שמצאתי בהלכות הרי"ף ז"ל והלכתא אין חותמין אלא זה בפני זה ואע"פ שלא נראה לנו זה הלשון בתלמוד משום ספר בעולם אנו חוששין לדברי הרב ז"ל בזה להחמיר:

כללא דשמעתא דשמות מובהקין ר"א בר' יוסי דברייתא אליבא דר"ש היינו תנא דמתני' אליבא דר"ש ור"ש בין במתני' בין בברייתא אליבא דר"ע קאי דהוא רביה וכוותיה ס"ל מיהא תנא דמתני' מיירי בדינא דשמות מובהקים דרבנן גזרו מובהקין אטו שאין מובהקין (ג) והם הכי אמרי בשמעתא דלעיל מיהא איכא בינייהו שמות מובהקין ור"ש לא גזר ואתא ר"א בר"י בברייתא ופריש דינא דשאין מובהקין (ד) *(מר לא) פריש במתני' פריש בברייתא והכי קאמר אמר ר"ש לא נחלקו ר"ע וחכמים על כל השטרות העולות בערכאות

השגות הראב"ד

א] הא דא"ר שמעון בגיטין פסולין בערכאות של עובדי כוכבים אע"פ שחותמיהן עובדי כוכבים שהם כשרים. קשיא לן אע"ג דאוקימנא בעידי מסירה ובשמות מובהקין וכלא אינן בקיאים בדקדוקי גיטין אטו מי עדיפי מכותיים דפסלינן בהו תרי ספקי משום דלאו בקיאין בדקדוקי גיטין ותד כותי הוא דמכשרינן משום דחתים ישראל לבסוף דאמרי' הא ודאי כותי חבר הוא. אבל תרי כותאי לא. ונראה דהא מתני' בכתבים סופרי ישראל ובלשון פרסי וכתובים ככל דקדוקי הגט ומזכירים בהן כל הענינים שסופרי ישראל זכירין בהם והזמן שבהם לבריאת העולם כמו שישראל מונים. ומדע ומפורסם הדבר שסופר ישראל כתבו וכן ככל עניני הגט אלא שבנים מעורכי הדיינים שלהם חתומים בהם. גם נודע שהם הזקיקוהו לכתבו. ומפני שכל מעשיהם כמעשה ישראל אין חוששין בו לדקדוקי הגט גם אין חוששין לכתב (שאינו) [שהוא] יכול להזדייף ולא להחזיר בשיטה אחרונה מעין השטר כמו ששאלו בגמ' בשטר פרסאה דהתימי עליה סהדי ישראל. ובשטרא פרסאה דמסרים ניהליה באפי סהדי ישראל. דהנהו כנכתב פרסי ולשון פרסי ונודאי כשכתבן עובד כוכבים. ובשאר שטרות הוא ולא בגיטין.

יש מי שאומר מדאוקימנא ליה לר"ש כרבי אלעזר דהלכתא כוותיה בגיטין אי [מתרמי] לן כר"ש לא פסלינן ליה ואף בזה [אין] הכרע דת"ק נמי כר"א ס"ל ושמות מובהקין בלחוד הוא דאיכא בינייהו ולפיכך נראין הדברים דקי"ל כת"ק וזהו דעת הרי"ף ז"ל שכתב מתניתין כפשטה הלכך גיטין העולין בערכאות שלהן אפילו בשמות מובהקין בעדי מסירה פסולין כת"ק ומיהו קדושין תופסין בה שגט גמור הוא מן הדין ואין פסולו אלא משום גזרה ולפיכך דנין בה כדין הספיקות: **גמ'** קא פסיק ותני. כל השטרות כשרין בחותמיהן עובדי כוכבים: לא שנא שטר מכירה ול"ש סטר מתנה בשלמא סטר מכר. דארעא לאו בהאי סטרא מקניא אלא בזוזי מכי יהיב האי גברא זוזי לישראל חבריה (א) קמיה דדיינין עובדי כוכבים הוא דקנה לארעא דקרקע נקנה בכסף או בשטר והאי סטר ראיה בעלמא הוא גי"ד"ת שלא יאמר [לא] מכרתיה ולא קבלתי מעות ובהא מילתא אינהו מהימני דהא לאו דיהיב זוזי קמייהו כיון דערכאות נינהו לא (ב) מרעי נפשייהו וכתבי ליה סטרא. וג"ל דלאו מדינא אמרי' הכי כיון דעובד כוכבים פסול לעדות כי לא מרעי נפשייהו מאי הוי (ג) אטו משה ואהרן מי לא מהימני ואפ"ה רחמנא פסלינהו אלא ודאי הכי קאמרי בשלמא מכר איכא למימר דתקנתא דרבנן הוא כיון דקים לן דקושטא קאמרי דאי לאו הכי [לא] הוו מרעי נפשייהו אלא מתנה דעל ידי השטר הוא קונה אותה שהוא כותב לו שדי נתונה לך ובלא שום חליפין וקנין הוא קונה אותה במסירת השטר היכי מקניא דהא האי סטרא חספא בעלמא הוא: ודאמרינן מדיהיב זוזי לאו דוקא אלא הוא הדין דאי אודי קמייהו דיהיב ליה זוזי דלא הוו מרעי נפשייהו וכתבי סטרא וכל היכא דאודי מהני' [בין בשטרי מכר בין בשטרי הודאות והלואות] דבכה"ג

גמ' קא פסיק ותני לא שנא מכר ול"ש א מתנה בשלמא מכר מכי יהיב זוזי קמייהו הוא דקנה ושטר לראיה בעלמא הוא ואי לאו דיהיב זוזי קמייהו לא הוו מרעו נפשייהו וכתבי ליה שטרא אלא מתנה במאי קני לה בהאי שטרא האי שטרא חספא בעלמא הוא אמר שמואל דינא דמלכותא דינא ואי בעית אימא תני חוץ מכגיטי נשים *(פירוש כל דבר שאין קונין אותו בדינינו וקונין אותו בדיניהם אין אנו מקבלין אותן ולא מגבין בהן ואף על גב דעלו בערכאות שלהן) *רבינא סבר לאבשורי בבינופיא דארמאי אמר ליה רפרם ערכאות תנן ב ודוקא ערכאות דלא מקבלי שוחדא אמר רבא האי שטרא פרסאה דמסי"ה ניהליה באפי סהדי ישראל מגבינן ביה מבני חרי והוא ג דידעי למקרייה והא בעינן כתב שאין יכול להזדייף וליכא בדעפיצן והא בעינן צריך שיחזור מענינו של שטר בשיטה אחרונה וליכא בדמהדר

רש"י

[דפקב:זע"א] **גמ'** קא פסיק ותני. כל השטרות כשרין בחותמיהן עובדי כוכבים: לא שנא. שטרי מכר ול"ש שטרי מתנה: בשלמא שטרי מכר. דארעא בהאי שטר לא מיקניא אלא בזוזי ומכי יהיב האי גברא זוזי לישראל חבריה קמי דדייני עובדי כוכבים הוא דקנה דקרקע נקנה בכסף או בשטר והאי שטרא ראיה בעלמא הוא שלא יאמר לא מכרתי ולא קבלתי המעות ובהאי מילתא מהימני דכיון דדיינין קבועין נינהו אי לאו דיהבי זוזי קמייהו לא הוו מרעי נפשייהו וכתבו שטרא: אלא מתנה. דע"י השטר במסירת השטר הוא קונה אותה היכי מיקניא בהאי שטרא האי שטרא חספא בעלמא הוא: דינא דמלכותא. דינא הוא: חוץ מכגיטי נשים. כל השטרות שהן כגיטי נשים ד"ה מ"ז [דף יא.] שע"י השטר הדבר נגמר דהיינו נמי שטר מתנה: סבר לאכשורי. שאר שטרות: בבינופיא דארמאי. שאינן ערכאות: שטרא פרסאה. שעשאוהו בלשון פרסי וחתמו פרסיים הדיוטות עליהן: והוא דידעי. העדים שמסרו בפניהם לא ידעי למקרי מהו והיכי מסהדי עליה לאחר זמן: שאינו יכול להזדייף. שיהא הקלף מתוקן בשעת עיבודו בעפצים שקורין גלי"ש ושוב אין אדם יכול למחוק ולחזור ולכתוב כבתחלה שמניח חתימת העדים וכותב למעלה ע"ג מחק ממון הרבה מפני שהוא ניכר: מעניינו של שטר בשיטה אחרונה. כדאמרי' בפרק גט פשוט וקנינא מן פלוני ככל מה דכתוב ומפורש לעיל: ניח

הגהות הב"ח

(א) חבריה הס"ד ואח"כ מה"ד קמייהו וכו"ל: (ב) נ"ב הוו: (ג) נ"ב הכי איתא ס"פ מי שמת דף קנ"ט: (ד) דמתנה כנ"ל.

ג"י ד"ח

ליכא למימר משום הני בך ולא אדם עשוי שלא להשביע את עצמו וכיון דהודאה מהניא כי אמר בשלמא מכר ומתמה אמתנה לאו דוקא דאין הכי נמי דמצינן למימר איפכא (ד) ומתנה אתיא שפיר היכא שהשטר אינו בא אלא לראיה כגון שהודה שנתן לו שדהו והקנהו לו בחזקה ואיכא גוונא דמצינן לאתמוהי אמכר כגון דהוי זוזי הלואה גביה שאין הקרקע נקנה בהן ולא קנה ליה אלא בשטרא אלא משום דסתם שטר מכר לראיה וסתם שטר מתנה לקנייה נקטינהו הכי וה"ק בשלמא שטר ראיה שפיר אלא שטר קנייה אמאי: **אמר** שמואל דינא דמלכותא דינא. הלכך כל השטרות העולות בערכאות של עובדי כוכבים לא שנא שטרי מכר ולא שנא שטרי הלואה כשרין לגמרי ואפילו לגבות ממשעבדי דכל שטר העשוי בערכאות קלא אית ליה והכי מוכח לקמן באידך פירקין [דף יט:] דאמרינן רב פפא כי הוה אתי לקמיה שטרא פרסאה דעביד בערכאות של עובדי כוכבים מקרי לשני עובדי כוכבים זה שלא בפני זה ומגבי ביה ממשעבדי וזו היא גרסת ר"ח ז"ל וכן בעיקר הנוסחאות וליכא למדחי דהתיא בדאיכא עדי מסירה ישראל חדא דסתמא קאמר ועוד דאי משום שטרא גופא לא גבי ממשעבדי משום עדי מסירה נמי לא גבי כדאמרי' בסמוך [דף יא.] אי הכי ממשעבדי נמי ומפרקינן לית ליה קלא ודאי משום שטרא גופיה גבי ממשעבדי: ודאמרינן דדינא דמלכותא דינא. ג"י ד"ח דוקא במה שהמלך עושה מחוקי מלכותו אבל מה שהגמון עושה שלא כדין לא ולישנא דדינא דמלכותא הכי משמע [כלומר מה שהמלך עושה מחוקי מלכות] ואי עביד הגמון שלא כדין חמסנותא הוי ולא דינא: **ואיבעית** אימא תני חוץ מכגיטי נשים. כל שטרות שהן כגיטי נשים שע"י השטר הדבר נגמר דהיינו נמי שטר מתנה וליכא למימר דנדין מלישנא קמא משום דפליג עליה וס"ל דלא אמרינן דינא דמלכותא דינא דהא בעלמא נקטינן לדשמואל כדמוכח בפ' הגוזל (דף קיג:) ובפ' חזקת הבתים (דף נד:) ולפיכך יש מי שפירש דנדין מלישנא קמא משום דלא אמרינן דינא דמלכותא דינא אלא בדברים שהם להנאת המלך וכדאמרינן בפרק הגוזל תדע דקטלי דקלי וגשרי גשורי ועברינן עלייהו ודאמרינן נמי בפ' חזקת הבתים דמלכא אמר לא ליקני איניש ארעא אלא באגרתא בכה"ג נמי איכא לאוקומי כדי שיקיים השטר ויקח את חוקו אבל מידי דלא שייך ביה מלכא לא אמרינן דינא דמלכותא דינא ומש"ה נדינן הכא מלישנא קמא ואמרינן ואיבעית אימא תני חוץ מכגיטי נשים ולא נהירא מדאמרינן התם בפ' חזקת הבתים [דף נה.] אמר רבה הני תלת מילי אשתעי לי עוקבא בר נחמיה משמיה (דרבה) [דשמואל] דינא דמלכותא דינא אריסא דפרסאי ארבעין שנין. כלומר דמלכא אמר והנהיג שתועיל חזקה לעובד כוכבים בארבעין שנין והכא ליכא הנאה ג"י ד"ח ותועלת בכך למלך אלא ודאי כי אמרינן הכא ואיבעית אימא לא פליגא אלישנא קמא אלא ה"ק מתני' אפילו בליכא הורמנא דמלכא [אערכאות אלא אינהו קיימי מנפשייהו אפ"ה קתני מתניתין דכשרין] ותני חוץ מכגיטי נשים והוא הדין לשטר מתנה דדמי להו שבשניהם הדבר מתקיים בשטר בלבד ומיהו היכא דאיכא הורמנא דמלכא כל השטרות העולות בגוטירין בערכאות שלהם כשרין ואפילו שטרי מתנה: **רבינא** סבר לאכשורי בבנופיא דארמאי. שאינן ערכאות: שטרא פרסאה. שעשאוהו בלשון פרסי וחתמו פרסאים הדיוטות עליו: והוא דידעי העדים שמסרו לפניהם למקרייה. ולא ידעי מאי ניהו והיכי מסהדי לאחר זמן עלה דמלתא: והא בעינן כתב שאינו יכול להזדייף. שיהא הקלף מתוקן בעפצים בשעת עבודו שעושין אותו שחור ושוב אין אדם עושה מחק וחוזר וכותב עליו מפני שהוא ניכר וקלפי פרסיים אינן מעובדים בעפצין שקורין גלי"ש ואדם יכול למחוק כתבו ומניח חתימת העדים וכותב למעלה ממון הרבה. ומשנינן בדעפיצן. שהקלפים מעובדים בעפצין שקורין גלי"ש. ואיכא למידק וכיון דבעדי מסירה עסקינן דשמעתין כר"א אתיא דאמר עדי מסירה כרתי ור"א הא לא בעי כתב שאין יכול להזדייף דהא תנן באידך פרקין [דף כא:] אין כותבין לא על הנייר מחוק ולא על הדפתרא וחכמים מכשירין ואמרי מאן חכמים [דף כב:] ר"א היא דאמר עדי מסירה כרתי וי"ל דאליבא *דר"א מקשינן דאמר לקמן [שם] לא הכשיר ר"א אלא בגיטין אבל בשטרות לא משום דלראיה קיימי זמן מרובה וחיישינן דילמא ה"לעיד המורה (א) הנאי הוה ביה וזייפיה אבל בשטר שאינו יכול להזדייף ליכא למיחש לאיחלופי שהרי עדי מסירה מכירין אותו. ומדמשנינן בדאפיצן משמע דבדלא אפיצן יכול להזדייף וא"ת והיאך אנו כותבין בקלפים שלנו דלא אפיצן שטרות וס"ת ותפילין ומזוזות והא דפתרא דלא אפיץ פסול בכולהו כדמוכח בכמה דוכתי תירץ ר"ת דעבוד סיד שלנו אינו יכול להזדייף כעבוד עפצים שלהם והיינו דבפרק הקומץ רבה [דף לא: וע"ש תוס' ד"ה הא] מוכח דכותבין ס"ת בדלא אפיצן דאמרי' התם הא דאפיצן הא דלא אפיצן והיינו בעבוד שלנו או דומה לו: והא בעינן שיחזור מעניינו של שטר בשיטה אחרונה. כדאמרינן בגט פשוט (דף קסא:) וקנינא מן פלוני ככל מה דכתוב ומפורש לעיל וטעמא דמלתא לפי שאין למדים משיטה אחרונה ולפיכך צריך שלא יהא בשטה אחרונה שום דבר שיהא צריך ללמוד ממנו. ומפרקינן דמהדר. וא"ת ומאי קושיא והא מש"ה לא מפסיל שטרא אלא שאין למדין משטה אחרונה לפי שהעדים מרחיקין שטה אחת מהכתב י"ל דהיינו דוקא בשטרות שלנו שישראל חותמין בהם אבל בשטרותיהן כיון דמרחקא טובא אי אפשר ללמוד מהן כלל שהרי אפשר שהוסיף כמה שיטין אא"כ החזיר מעניינו של שטר בשטה האחרונה שנראה כסוף שטר ואם כתב בו משם ולמטה כלום [אין] חוששין ואיכא מאן דאמר שאין צריך לחזור מעניינו של שטר בגיטי נשים שהרי כותבין בו כדת משה וישראל והרי הוא בגט במקום שריר וקים *)דשטר דמוכח התם בפרק גט פשוט (דף קסג.) דכל היכא דאיכא הכל שריר וקים

*) גי' הר"ן בחידושיו דגט הוי מקושר

שלטי הגבורים

א כתב הטור אבל שטרי מתנות כגון שדי נתונה לך שעיקר הקנין נעשה ע"י השטר והם החותמים בו וכן שטרי הודאות שפטור הודה לפלוני שהוא חייב לו או שטרי מחילות ושטרות שנעשו בערכאות אינן כלום אפי' הם נמסרו בפני עדי ישראל וכתב הרא"ש אם הנהיג המלך שלא יעשה שום שטר אלא בפני ערכאות או כל השטרות העשויה בערכאות כשרין אפי' שטרי מתנות והודאות משום דינא דמלכותא אבל באתרא דליכא דינא דמלכותא שיהו כל השטרות נעשים בערכאות הני שטרי מתנות כשנעשים בערכאותיהם תשאר בעלמא הוא אפי' נמסרו בפני עדי ישראל אבל אם שנתן הקנה למקבל בקנין סודר וכתבו בערכאות שבפניהם הקנה נותן למקבל בקנין סודר השטר כשר לראיה בעלמא הוא אע"ג דקנין סודר לא מהני ליה בדיני עובד כוכבים כיון דבעלי הדבר ישראל מהני עדותן דכל מילי דאיתעביד קמייהו לא מרעו נפשייהו לאסהודי שקרא עד כאן והרמ"ה כתב דשטרי מכר והלואה שנעשו בהדיוטות או שטרי הודאות שנעשו בין בערכאות בין בהדיוטות אם נמסרו בפני עדי ישראל דידעי למקרייהו ומכירין השטר ומעידין שקראו אותו השטר בשעת שנמסר לפניהם ולא נשתנה בו שום דבר והוא עשוי כהלכתו ככל תיקון השטרות ועדים החתומים בו שמות מובהקים שאין ישראל קורין בשמם או במקום שאין ישראל רגיל לחתום כלל בשטרות או הם כשרים לגבות בו מבני חרי כדין שטרי מכר העולים בערכאות ואם חסר דבר אחד מכל זה פסולין דחספא בעלמא נינהו והרא"ש כתב כסברא הראשונה כתב הרמב"ן בשטרות העשוין בנטורי"ן של מלכות פי' ע"י סופרי המלך ואפי' אין עדים החותמים בו אלא אחד ממונה ע"פ המלך כשר ולא מן הדין אלא משום דינא דמלכותא ואם חסר בו דרך מדרכי ההקנאה כגון שלא הקנה מטלטלי אגב מקרקעי או שלא כתב דאיקני וכיוצא בהן אין דנין בו לענין אותו דבר שחסר בו ואם הוא דבר הפוסלו כגון שנתן לו מתנת מעות בלא אגב או שטרות בלא מסירה וכתיבה קני לך איהו וכל בעבודה דאית ביה פסולים לגמרי דלא עדיפי בערכאות מבסופרי ישראל שאין דינן של מלכים אלא להכשיר שטרות שלהן ולעשות סופר שלהן נאמן כמאה עדים שלנו אבל לענין דרכי ההקנאה לא עדיפי משטרות שלנו שאף העובדי כוכבים במקומות הרבה בדינים חלוקים דנין אותן וכשחסר להם דרך מהנימוסין שלהם לפי דעתו של דיין פוסלים אותו זה בורר לו דין ונימוס אחד [וזה בורר לו כו'] כפי מחלוקת חכמיהם ומנהג מקומותיהם שאין המלכים מקפידין אלא בהכשר השטרות שלהם: ב כתב רב אלפס ז"ל ודוקא ערכאות דלא מקבלי שוחדא וכתב עליו הר"ן ז"ל ולא ידענא פירושא דמלתא אי נתא לפרש טעמא דערכאות משום דבתם ערכאות לא מקבלי שוחדא אבל כנופייתא דארמאי חיישינן דלמא מקבלי שוחדא ומסהדי שקרא או בעי למימר דוקא ערכאות דידיע לן דהכי לא מקבלי שוחדא והרמב"ם ז"ל כתב והוא שיהיו עשוים בערכאות שלהם אבל במקום קבוץ פליליהם בלא קיום השופט שלהם לא יועיל לו כלום וכן צריכין שיעידו עדי ישראל על אלו העובדי כוכבים שהן עדי השטר ועל זה השוטר או השופט שקיים עדותן שאין מקבלים שוחד ולא מסתבר לי דא"כ נפל סיחא בכירא דמי יעיד עליהם בזה כדאמר בס' כל כתבי אלא מסתברא דסתם ערכאות לא מקבלי שוחדא: ג כתב מיי' צריך שיתן המעות בפניהם ויהא כתוב בו בפנינו מנה פלוני לפלוני כך וכך דמי

המאור הגדול

... אע"פ שחותמיהן עובדי כוכבים כשרים חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים פי' שפסולין בשאין מובהקין ... נחלקו בזמן שנעשו בהדיוט פי' ובשמות מובהקים שר"ע מכשיר אף בגיטי נשים ובעידי מסירה ... דמתני' וחכמים פוסלין ור"ש ס"ל כר"ע נמצא עכשיו ר"ש אליבא דר"ע גיטין בשאין מובהקין פסולין ... רכאות ומובהקין כשרין אפי' בהדיוט רשב"ג אומר אף אלו כשרין כלומר אף שמות שאין מובהקין ... ם נמי כשרין ואפי' גיטי נשים מקום שאין ישראל חותמין אבל במקום שישראל חותמין אפי' שמות ... ין פסולין דגזרינן להו אטו שאין מובהקין והיינו ת"ק דמתני' דפליג על ר' שמעון וכולהו אליבא ... קיבא והיינו דמתמיה מקום שאין ישראל חותמין נמי נגזור כלומר כי היכי דגזרינן בשמות מובהקין ומשני שמא בשבא מיהלף:

מלחמת ה'

שאין אנו סומכין על עידי מסירה אלא בערכאות מפני שיש להם קול כמו שפירשנו והכי (ר"ש) [הראב"ד] שהעמידה בשכתבו ודאי סופרי ישראל (דכשרים הם) [אפשר דהם] להחמיר ואעפ"כ בערכאות כשרין שאלמלא עשו אותו לגרש קול יצא בהן אבל בהדיוט חוששין וגוזרין כמו שפירשנו ועל הסדר שפירשנו והא דתניא אמר ר"א כר"י כך אמר להם ר"ש לחכמים בלידן לא נחלקו ר"ע וחכמים וכו' כך פירשוהו שחכמים השיבו על ר"ם שדבריו כדברי יחיד שהוא ר"ע שהיה מכשיר גיטי נשים בערכאות והוא השיב לא נחלקו בכל השטרות העולין בערכאין שכשרין מחמת עצמן כלומר בלא עידי מסירה חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים שאין כשרים מחמת עצמן אלא בעידי מסירה ובעידי מסירה לא נחלקו בערכאות שלדברי כולם כשרים על מה נחלקו על גיטי נשים שנעשו בהדיוט שר"ע מכשיר בעידי מסירה דקסבר עידי מסירה דייקי וחכמים פוסלין רשב"ג אמר אף גיטי נשים בהדיוט כשרים במקום שאין ישראל חותמין וזו תשובת ר"ש לחביריו אם שמעתם גיטי נשים בערכאות שפסולים לא שמעתם אלא בלא עידי מסירה וד"ם וכששמעתם מחלוקת חכמים אפי' בעידי ... ביה לא שמעתם אלא בהדיוט ובהוספתא הניא כל השטרות העולין בערכאות של עובדי כוכבים אע"פ שחותמיהן עובדי כוכבים ר"ע מכשיר בכולם וחכמים פוסלין בגיטי נשים ובשחרורי עבדים אמר ר"א כך אמר להם ר"ש וקיים בלידן לא נחלקו ר"ע וחכמים על שטרות העולים בערכאות של עובדי כוכבים אע"פ שחותמיהן עובדי כוכבים שהן כשרים על מה נחלקו על שנעשו בהדיוט שר"ע מכשיר וחכמים פוסלין בגיטי נשים ובשחרורי עבדים רשב"ג אומר אף גיטי נשים ושחרורי עבדים כשרין במקום שאין ישראל חותם ומעתה נתבררו דברינו כולם בראיות ברורות ובעלו דברי בעה"מ ז"ל:

רבינו נסים המביא גט פרק ראשון גיטין

וקים *תו ליכא למיחש לזיוף והוא הדין לגט כיון שתקנו לכתוב בסופו כדת משה וישראל ובמסכת ידים [פרק ד] מוכח שאף בימי רז״ל היו כותבין אותו בגיטי נשים דתנן התם (א) אמר לדוקי גלילי קובלני עליכם פרושים שאתם כותבין המושל עם משה בגט ולא עוד אלא שאתם מקדימין המושל למשה כלומר שדרכן היה שהיו כותבין בשטרות ובגיטין בשנת כך וכך למלך פלוני ומסיימין בסוף הגט כדת משה וישראל (ג) [אלמא תיקנו לכתוב כן בגיטי נשים ולפ״ז מחק במקום כמ״ו] בשיטור כדת משה וישראל פוסל [אם נכתב שם תנאי חדש אבל שטה שלפניו למדין ממנה כדאמרינן התם [בב״ב דף קסא.] גבי נר מצוה הכל שריר וקים ואין זו ראיה שאפשר שהיה מנהגן כך אבל לא נתקן לעכב ולפיכך אין ללמוד משטה אחרונה דף יא: שמא לא כתבוהו וכן דעת ר״ת שאין למדין משטה אחרונה כלל אפילו בגיטי נשים. ולפיכך צריך שיהיו סופרי הדיינין זהירין שלא לכתוב בשטה אחרונה אלא כדת משה וישראל בלבד שאין הדבר צריך ללמוד הימנו ויש מקומות שנהגו לכתוב כדת משה וישראל וחתימתן של עדים בשטה אחת וכשר הדבר ובלבד שיהא אפשר לכתוב במקום כדת משה וישראל פלוני חייב לפלוני מנה דכה״ג ליכא למיחש שמא הרחיקו [וכתב בשטה חלק מאי דבעי ובשטת העדים כתב הוא כדת משה וישראל] שהרי העדים נזהרים שלא להרחיק בשטה אחרונה *אחת כשיעור הזה משום דקי״ל שטר הבא הוא ועדיו בשטה אחת כשר ויש להן לחוש שלא יהא אפשר לזייף בכך: **אי** הכי ממשעבדי נמי לית ליה קלא.

לפי שאין חותמין ישראל דסהדי דחתימי בשטרי איכהו מפקי לקלא ולפיכך אין הלוקח נפסד דאמר לא הוה ידענא (ג) דמשעבד לך ובפ׳ שני אמרינן דאי חתימי עלה ישראל טריף ממשעבדי: **מתני׳** האומר תנו גט זה לאשתי וכו׳ אם רצה לחזור בשניהם. קודם שהגיע הגט ליד האשה והעבד יחזור ואין השליח יכול לזכות בהם לגרכם דחוב הוא להם כדמפרש לקמן· וחכ״א בגיטי נשים. יכול לחזור: אבל לא בשחרורי עבדים לפי שזכין לאדם שלא בפניו. הילכך זכה השליח בהם לגרכו. שאם ירצה שלא לזון את עבדו רשאי. הילכך כי משחרר ליה לא מפסיד (ד) מזונות דבלאו הכי נמי אי בעי לא זיין (ה) אבל אם רצה שלא לזון את אשתו אינו רשאי הילכך כי מגרש לה מפסדה למזוני: והלא הוא פוסל את עבדו בגט זה מן התרומה. אם של כהן הוא אלמא חוב הוא לו: אמרו לו מפני שהוא קניינו. מפרשינן לה בגמ׳ [דף יב:] דר״מ ה״ק נהו לרבנן הסבתוני על המזונות. כלומר דכיון שאינו חייב לזונו זכות הוא לו מה תשובה תשיבוני על התרומה שהרי כ״ז שלא שחררו הוא הולך ואוכל תרומה. בכ״מ בשביל רבו וכי תאמרו אי בעי זריק ליה גיטא כלומר ברה״ר בתוך ארבע אמות ופסיל ליה בעל כרכו שהרי משוחרר הוא זו אינה ראיה דכביק ליה ועריק ליה ואזיל ליה לטלמא ולא יכול לפסלו בגט [שהרי עבד כהן שברח אוכל בתרומה] והאדרו ליה רבנן לר״מ מפני שהוא קניינו. כלומר טעמא מאי עבד כהן שברח אוכל בתרומה מפני שהוא קניינו דכהן הילכך אי בעי לה *שיפסל עבדו שקיל ארבעה זוזי מישראל ומקני ליה ניסליה כל היכא דאיתיה ושוב אינו קניינו של כהן ומפסיל: **גמ׳** התופס לבעל חוב. אדם מן השוק שתפס מטלטלין של ראובן מן השוק לצורך שמעון שהוא בעל חובו. במקום שחב לאחרים. כלומר שמפסיד בתפיסתו זו נטוי דהני נמי בעל חובו דראובן לא קנה: וא״ת מתניתין. דקתני בשחרורי עבדים אם רצה לחזור לא יחזור ומשמע לן דהיינו טעמא לפי שהשליח תופס שטר שחרור בשביל העבד ואע״פ שהוא חב לאחרים דהיינו רבו ונראה לי דהשתא סבירא לן דכי תנן רצה לחזור בשחרור לא יחזור היינו כשהשליח אומר אני זכיתי לו דאי לא תימא הכי היכי אמרי׳ דתופס לבע״ח קנה מנ״ל דשליח זה יהא רוצה לתפוס לעבד אלא ודאי כדאמרן ומיהו במסקנא דמסקינן כל האומר תן כאומר זכי דמי אין צורך לכך. והקשה ר״י ז״ל אפילו (ו) אמרינן דתופס לב״ח קנה היכי שייך הכא דהתם היינו טעמא מפני שהוא שלוחו וקונה אפי׳ בע״כ לפי שהוא חייב לו והוי כאילו היה תופס הוא בעצמו אבל כאן אפילו העבד עצמו אינו יכול לעכב את האדון מלחזור בו אילו היה נותן לו גט שחרור על דעת שלא ישתחרר בקבלה זו שהרי אינו חייב לשחררו ואם כן למה יעכב את האדון מלחזור כיון דהשתא ס״ד דתן לאו כזכי דמי ועוד מה חייב האדון לעבד דחשיב ליה תופס לבע״ח ואי חשיב חוב משום דעביד ליה ניחא נפשיה א״כ היכי חשיב חב לאחרים [דהא אינו חב אלא לרבו ואיהו חייב קרית ליה] תירץ ר״י ז״ל דמשום דעביד ליה ניחא נפשיה חשיב כקלת חוב ואעפ״כ כיון שאין האדון חייב לו כלום חשיב ליה חב לאחרים. והכי פירושא בעלמא אי תופס לבע״ח קנה אין תימא אם גם כאן קנה בקבלה זו לענין שלא יוכל לחזור משום דעביד ליה ניחא נפשיה רוצה הוא שיהא בע״ח בכך שיוכל לעכבו מלחזור שאע״פ שלא נתכוון המקבל לכך דעתו הוא לקבל כרצון האדון אבל אם התופס לבע״ח לא קנה כ״ש זה שאינו בע״ח אלא דעביד ליה ניחא נפשיה שיוכל האדון לחזור בו. ודברים הללו רחוקים בעיני הרבה ועוד דא״כ היכי בעינן למילף מהכא דתופס לבע״ח קנה שאני הכא שהאדון נותנו על דעת כן. ולי נראין דברים כפשטן דממתני׳ שמעינן דכל אדם מדעתו יכול לעשות שליח לחבירו שיעמוד במקומו ומש״ה כיון שהאדון אמר תן שטר שחרור לעבדי הרי שליח יכול לומר הריני עושה עצמי שליח קבלה שלו והרי הוא כאילו עשאו עבד שליח לכך ומינה בעינן למילף דתופס לבע״ח קנה לפי שהתופס יכול לעשות עצמו

...ן זה מזוייף הוא ואם באו עדי ישראל ואמרו שהבעל מסרו בפניהן מותרת וכן בשטר שחרור של עבד: ב ואפי׳ עשאו שמעון שליח וכתב לו הרשאה לא מהני וראיה מפ׳ הכותב גבי יימר בר חבו דאמר ליה לשלוחים ...התם דלא קנה אבל אפוטרופא שתפס בשביל היתומים כהב ר״ח דמהני ואם לראובן חייב ג״כ ליהודה מהני מה שתפס לצורך שמעון אע״פ שלא תפס לצורך עצמו מיגו דאי בעי זכי לנפשיה זכי נמי לאחרי: ואם כלום ...בשביל פלוני בעל חובי ודאי זכה לו ואפי׳ אם יש בע״ח אחרים ובמקום שאינו חב לאחרים כגון שאין לו בעלי חובות אחרים מהני תפיסה וכתב רב אלפס בתשובה דוקא דאית ליה פסידא לבע״ח כגון דמת לוה

אי הכי ממשעבדי נמי [1]לית ליה קלא *(בעי מיניה ריש לקיש מר׳ יוחנן [א]עדים *החתומין על הגט ושמותיהן כשמות עובדי כוכבים מהו א״ל מעולם לא בא לידינו אלא לוקוס ולוס והכשרנום ודוקא לוקוס ולוס [א] דלא שכיחי ישראל דמסקי בשמייהו אבל שמות אחריני דשכיחי ישראל דקא מסקי בשמייהו לא): **מתני׳** [ב]האומר תנו גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי אם רצה לחזור בשניהן יחזור דברי רבי מאיר וחכמים אומרים בגיטי נשים אבל לא בשחרורי עבדים לפי שזכין לו לאדם שלא בפניו ואין חבין לו לאדם אלא בפניו שאם ירצה שלא לזון את עבדו רשאי ושלא לזון את אשתו אינו רשאי אמר להן והלא הוא פוסל את עבדו מן התרומה כשם שהוא פוסל את אשתו מן התרומה אמרו לו מפני שהוא קניינו: **גמ׳** אמר רבי יוחנן [ג]התופס לבע״ח במקום [ב] שהוא חב לאחרים לא קנה וא״ת

רש״י

לית ליה קלא. לפי שאין חותמין ישראלים דסהדי דחתימי הוא דאפקי לקלא לכך אין הלוקח נפסד דאמר לא הוה ידענא דמשעבדא לך (א): עדים החתומין על הגט. מא״י בא: ושמותיהן כשמות עובדי כוכבים. ולא ידעינן אי עובדי כוכבים נינהו אי ישראלים נינהו: מהו. לאכשורי בעידי מסירה: מעולם לא בא לידינו. גם שמות עובדי כוכבים חתומים בו אלא מה שהיו בו חתומין לוקוס ולוס והכשרנו בעידי מסירה דשמות מובהקין הן ולא אתי למיסמך עליהן בלא עידי מסירה: **מתני׳** רצה לחזור בשניהם. קודם שהגיע ליד האשה והעבד יחזור ואין השליח יכול לזכות בהן לגרכן דחוב הוא להן כדמסיק: וחכמים אומרים בגיטי נשים. יכול לחזור בו אבל לא בשחרורי עבדים שזכות הוא לו וזכה בו השליח לגרכו. שאם רצה שלא לזון את עבדו רשאי הלכך כי קא משחרר ליה. לא חב ליה מידי דבלאו הכי אי בעי לא זן ליה: שלא לזון את אשתו אינו רשאי. הילכך כי מגרש לה מפסיד לה מזוני: והרי הוא פוסל את עבדו מתרומה. בגט זה אם כהן הוא א״כ חוב הוא לו: מפני שהוא קניינו. מפרש בגמ׳ כלומר אי בעי שקיל ארבע זוזי מישראל ומקנה לו העבד ופוסל אותו בע״כ שהשחרור זכות הוא לו: **גמ׳** התופס לבעל חוב. אדם מן השוק שתפס מטלטלין מנכסי ראובן לצורך שמעון שהוא בע״ח שלו: במקום שחב.

גי׳ מהר״ם

ודיקא נמי מדקתני לה דומיא דתני מנה לפלוני:

מלחמת ה׳

ובה דבעא מיניה ר״ל מר״י בלישנא קמא עדים החתומין על הגט כלומר בא״י ושמותיהן כשמות ...ם ונראין הדברים שהן עובדי כוכבים מהו א״ל לא בא לידינו אלא לוקוס ולוס והכשרנום לפי ...כר״ש אפי׳ בהדיוט משמע מהאי לישנא דכשרין וכו׳ לא אפשיטא וספיקא הוי וכו׳: אין בדבריו ...לו שאפי׳ כשתמצא לומר פסולין כת״ק מ״מ קדושין תופסין שאינו אלא משום גזירה ודינם כדין ...הוא מן הדין ולהכשיר כדברי היחיד לא עלה על דעת דלא קם לישנא קמא ועוד שר״י בספיקן ...אי הוא ר״ע לסמוך עליו בשעת הספק והדוחק הא בידוע שהן עובדי כוכבים לא והיינו דקאמר ...כן אלא לוקס ולוס והלינו כהן שמא ישראל הם וא״ת שהם עובדי כוכבים אף הן כשרים ...עליו בספק עובדי כוכבים הא במקום שודאי עובדי כוכבים פסול לד״ה ולא תלינן בהם לומר ...׳ מסכים לפי׳ הזה שאילו לדברי בה״מ ז״ל דר״י לגמרי הוא מכשיר שמות מובהקין בהדיוט ...ים לחוש שמא עובדי כוכבים הם ודנין אותן כשל עובדי כוכבים להצריכן עידי מסירה ושמות ...בדי כוכבים גמורים ואם תולין אותם בישראל ור״י חושש לעובדי כוכבים ולא הכשיר אלא לוקוס ...כדין עובדי כוכבים לא היה לו לומר והכשרנו אלא אדרבה וחששנו היה ראוי לו לומר שכבר ...ואם לכן ולדונן כעובדי כוכבים גמורים ועוד שהוא שונה שמועתיו כדברי היחיד ויש שמפרשים ...די כוכבים הן או כיון דלא שכיחי עובדי כוכבים דכתבי גיטי נשים תולין אותן בישראל וא״ל לא ...ם ולוס והכשרנו באע״פ שהן שמות העובדי כוכבים יש ישראל בשמותיהן כך ותולין להקל אבל ...כבים שאין מצוין בישראל חוששין ויש מפרשים בידוע שהם ישראל אבל אם חוששין משום דלמא אתי לאחלופי בגיטין דעלמא ולאכשורי גיטי עובדי כוכבים בהדיוט ובלא עידי מסירה וא״ל לא בא לידינו אלא בשמות ...ולוס דכיון דלא שכיחי ישראל דמסקי בשמתייהו לא אתי למיסמך עלייהו עד דידעי כהו דישראל נינהו אבל במהדורא אחרינא דשכיחי ישראל דמסקי בשמתייהו חוששין שאם תבא להתיר בידוע יתירו מספק ומיהו ...ינו גיטי נשים ושחרורי עבדים פסולין אפי׳ בערכאות ובעידי מסירה בין במקום שישראל חותמין בין במקום שאין ישראל חותמין ואפי׳ בשמות מובהקין וזהו דעתו של רבינו הגדול ז״ל שכתב מתניתין כפשטא ולא ...ואע״ג דקי״ל כר״א דאמר עדי מסירה כרתי טעמיה דת״ק משום גזירה הוא כדאיתמר לעיל וכדחזינן נמי לרשב״ג גופיה דגזר ואע״ג דסבר לה כר״א ואם לכך נוקפן לדחות אותו תירוץ מפני שהקשו אלא מתניתין ...טרא האי בשרא תספא בעלמא הוא ולא מתלי בעידי מסירה ובשמות מובהקין וכר״א כמו שכתב ר״ש ז״ל זו אינה שאלה שאין אנו אומרים מתניתין ר״א היא דוקא ולא ר״מ דוקא אלא בין לר״מ בין לר״א ...טי נשים פסולין לעולם ומודה ר״מ בשאר שטרות שכשרין ועוד שמעולם לא עלה על דעת דשאר שטרות דוקא בעידי מסירה ובמובהקין סוכרו דהא כל השטרות קתני משמע בין שאינן מובהקין ועוד ...ירה ובמובהקין למה לי ערכאות אפי׳ בהדיוט נמי אלא כך אמרו דשאר שטרות כשרין לעולם וגיטי נשים פסולין לעולם וכא דאמרי׳ כי קתני פסולה דרבנן לומר דמשום דר״א איצטריכא ליה ובעדי מסירה ...פסולא דרבנן הוא אבל פסולא דאורייתא לא איצטריכא ליה תדע דערכאות בעדי מסירה קתני להו הודאי דהיה מלתא דליתא בקדושין דאילו בלא עידי מסירה מלתא דאיתא בקדושין היא ולא קתני לה:

...ים אומרים בגיטי נשים אבל לא בשחרורי עבדים וכו׳ כתב עלה הרי״ף ז״ל וה״מ לחזרה אבל עבדא לא נפיק לחירות עד דמטא גיטא לידו כדתנן האומר תנו גט זה לאשתי וכו׳ ואין הדברים נראין ...כתב דהא אמרי׳ בברייתא מה אילו עבד כהן שברח ואשת כהן שמרדה על בעלה הרי אלו אוכלין בתרומה וזה אינו אוכל אלמא נפקא ליה לחירות לגמרי כיון שהוא נפסל מן התרומה: **אמר** הכותב ...א מבוחר אינו אוכל בתרומה וכן פירש רש״י ז״ל וזה אינו אוכל משוחרר אינו אוכל ומאי דקא מהדרי ...מתני׳ מפני שהוא קניינו דאי בעי שקיל ד׳ זוזי מישראל ופסיל ליה לומר שאינו חוב לעבד יציאתו לחירות מהני ...אחרים למה אימן זוכין לו והלא אין זכיה זו שזוכין בגט חובה לעבד וזו אינה שהלא לפי שאם יציאתו לחירות מהני לחירות מפני המזונות והתרומה שהרי יכול לפסלו ואין מקום לקושייתו כלל אלא אם הוא שואל כואיל ולא ...ל לחזור בו וכך הוא דין כל חובה שבעולם שאין קבלת האחרים חובה לו שאם רצה שלא יקבל רשאי שהרי ...יציאתו לחירות חובה היא לו אע״פ שאין קבלה זו עכשיו לא זכות ולא חובה שלא יצא בה לחירות אינה ...מא שזכין לאדם שלא בפניו אפילו בדברים שבחובה ואין הלה יכול לחזור בו ומי שקבלו לו אם רצה קנה ואם ...רשאי שהרי אפילו בדברים שזכין לו שלא בפניו אם צווח ביום שמעו לא קנה כדאיתא בבתרא ובתוספתא ...ותה קבלה לו חובה מעכשיו כ״ש שע״י אלו מגיע גם לידו וקרובי שחרור חוב הוא לעבד אבל הסוגיא שבמס׳ ...קנה ואם לא רצה לא קנה אלא ש״מ שכל דבריה שבחובה אין קבלת האחרים כלום ויכול הלה לחזור ...סוגיא שבמסכת קדושין הכי משמע דבקבלת אחרים קונה את עצמו כין לדעת בין שלא לדעת לרבנן ומתני׳ ...ר גמור הוא וכן נמי אמרינן בפ׳ הבולה האומר עשיתי פלוני עבדי בן חורין והוא אומר לא עשאני חיישינן ...א שמא זוכה לו ע״י אחרים וכן נמי מינו זכיה אפילו בגט אשה לבוגרת לגמרי כשאמר לאחר ...דזוטו היא לה דגרסינן ביבמות הבוכה גט לאשתו במקום יבם מהו כיון דסניא ליה זכות הוא לה וזכין לאדם שלא בפניו:

המאור הגדול

והיא דבעא מיניה ר״ל מר״י בלישנא קמא עדים החתומים על הגט כלומר בא״י ושמותיהן כשמות עובדי כוכבים כלומר ונראים הדברים שהם עובדי כוכבים מפני שישראל שבא״י שמותיהן כשמות עובדי כוכבים מהו ואמר ליה אנו לא בא לידינו אלא לוקוס ולוס והכשרנו כלומר לפי שהם מובהקין וכשרים כר״ש ואף בהדיוט משמע מהאי לישנא דהלכה כר״ש ובסיפא אמרי׳ דבגיטין הבאים ממדה״י בעא מיניה כי מתניתא ופשוט ליה ממתניתא ולא איפשיטא אי הלכה כר״ש אי לא וספיקא הוי ודלמא קי״ל כלישנא קמא: **מתני׳** וחכ״א בגיטי נשים אבל לא בשחרורי עבדים וכו׳ כתב עלה הרי״ף ז״ל (הביאו הרא״ש בסי׳ י״ג) וה״מ לחזרה אבל עבדא לא נפיק לחירות עד דמטא גיטא לידו כדתנן האומר תנו גט זה לאשתי וכו׳ ואין הדברים נראין כן כמו שכתב דהא אמרי׳ בברייתא מה אילו עבד כהן שברח ואשת כהן שמרדה על בעלה הרי אלו אוכלין בתרומה וזה אינו אוכל אלמא נפיק ליה לחירות לגמרי כיון שהוא נפסל מן התרומה ובמתני׳ נמי מהדרי ליה רבנן לר״מ מפני שהוא קנינו דאי בעי שקיל ד׳ זוזי מישראל ופסיל ליה אלמא כשם שהוא נקנה לישראל בד׳ זוזי קנין גמור כך קנה עצמו בשטר ע״י אחרים קנין גמור וסוגיין נמי במס׳ קדושין הם הכי ומתני׳ דסוף פירקין אנן לא גרסי׳ בה וזה אלא האומר תנו גט לאשתי וקמ״ל אין גט לאחר מיתה ואפי׳ מאן דגריס בה נמי זה מוקים לה כשלא הוציא הגט מתחת ידי עצמו ולא זכה בו לאחר ולא קשיא ולא מידי ודיקא נמי מדקתני לה דומיא דתני מנה לפלוני:

הגהות הב״ח

הגהות חו״י

א מיי' פרק ו ופ"ט מהל' עבדים טור י"ד סי' רסז : ב מיי' פרק ו מהל' עבדים ופ"ט מהלכות גירושין טוי"ד שם : ג מיי' פרק י מהל' זכייה טור ח"מ סי' רנג :

עלמו כאילו עומד במקומו של בע"ח. וכתב רש"י ז"ל בפ"ק דב"מ (דף י.) עלה דהא דתופס לבע"ח במקום שחב לאחרים לא קנה היינו טעמא משום דלאו כל כמיניה שיחוב לאחרים מאחר שלא עשאו שליח ונראה מדבריו שאם עשאו שליח מהני וליתא מדגרסי' בפרק הכותב (דף פד:) ימר בר חשו הוה מסיק זוזי בההוא גברא שכיב ושבק ארבא אמר ליה לשלוחיה זיל תפסה ניהליה אזל תפסה ניהליה פגעו ביה רב פפא ורב הונא בר יהושע אמרי ליה את תופס לבע"ח במקום שחב לאחרים וכל תופס לבע"ח במקום שחב לאחרים לא קנה אלמא אף על גב

רש"י

התופס הזה בתפיסה זו לאחרים כגון שחייב גם ללוי וזה שקדם ותפס לצורך שמעון מפסיד ללוי : וא"ת משנתינו. והא שמעינן ממתני' דקנה העבד בתפיסת השליח לחכמים אע"פ שחב לבעלים : כאומר זכו דמי. ואין זה כשאר תופס לבעל חוב : המזכה גט לאשתו. לשון שעשה שליח לקבלה וזיכה לה גט על ידו כרי"ף שתתגרש בו מיד : במקום יבם. שיש לו אח ורולה לפטרה ממנו מי אמרינן זכות הוא : וחוששין לדבריה. התם דקתני במתני' באשה שהיתה בחזקת היתר לשוק שהלך בנה ובעלה למדינת הים ואמרה מת בני ואח"כ מת בעלי וזקוקה אני ליבם קתני חוששין לדבריה וחולצת ולא אמרינן אוקמה אחזקה ותפטר דודאי משקרא ומשום דרחמא ליה קאמרה ומדקתני נמי התם באשה שיצאה בחזקת היתר ליבם שלא היה לה בן ובאה ואמרה ניתן לי בן במדה"י ומת בעלי ואח"כ מת בני חוששין לדבריה ולא התייבם ולא אמרינן אוקמה אחזקה שתתייבם ומשום דסניא ליה משקרא אלמא זימנין דסניא ליה וזימנין רחמא ליה דספיקא הוי אם חוב אי זכות הוא לה וחולצת ולא מתייבמת : טן דו. גופים שנים : עשה עמי מלאכה ואיני זנך. אלא חוזר על הפתחים : דאמדוהו לחמשא יומי. ליתן לרופא שכר חמשה ימים : מתני' לא יתנו לאחר מיתה. דגיטא לא הוי עד דמטא לידיה וכי מטא לידיה הא מית ליה משחרר

הרי"ף

וא"ת משנתינו כל האומר תנו כאומר זכו °דמי שמעינן מינה שהתופס לבעל א חוב במקום שאינו חב לאחרים קנה : וחכמים אומרים בגיטי נשים אבל לא בשחרורי עבדים לפי שזכין לו לאדם שלא בפניו : *והני מילי לחזרה דלא מצי רביה למיהדר ביה אבל עבדא לא נפיק לחירות עד דמטי גיטא לידיה דתנן *האומר תנו גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאחר מיתה דאין גט לאחר מיתה ושמעת מינה ב דלחזרה הוא דזכין לו לעבד אבל מיפק לחירות לא נפיק עד דמטי גיטא לידיה ואשכחן זכייה כה"ג כדאמרי' לקמן *הולך מנה לפלוני שאני חייב לו אמר רב חייב באחריותו ואם בא לחזור אינו חוזר : גרסינן בפרק האשה שהלכה היא ובעלה למדה"י שלום בינו לבינה *בעא מיניה רבא מרב נחמן המזכה גט לאשתו במקום יבם מהו כיון דסניא ליה זכות הוא לה וזכין לאדם שלא בפניו או דילמא כיון דזימנין דרחמא ליה ליבמה חוב הוא לה ואין חבין לאדם שלא בפניו אמר ליה תניתוה וחוששין לדבריה וחולצת ולא מתיבמת אמר ליה רבינא לרבא המזכה גט לאשתו ג במקום קטטה מהו כיון דאית לה קטטה בהדיה זכות הוא לה או דילמא ניחא דגופה עדיף לה תא שמע דאמר ריש לקיש (א) טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו : שאם רצה שלא לזון את עבדו רשאי. שמעת מינה יכול ד הרב לומר לעבד עשה עמי ה ואיני זנך ומסקנא ת"ש הקוטע יד עבדו של חברו נותן שבתו ורפואתו לרבו ואותו העבד ניזון מן הצדקה שמעת מינה *יכול לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך ש"מ: רפואתו דרבו היא. דידיה היא דבעי איתסויי בה. לא צריכא דאמדוהו לחמשא יומי ועבדו ליה סמא חריפא ואיתסי בתלתא יומי מהו דתימא צערא דידיה הוא קמ"ל דההוא טופיאנא לרביה הוא : מתני' *האומר תנו ג גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי ומת לאיתנו לאחר מיתה תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה:°) גמ' מתני' ג בשכיב מרע והיינו טעמא דמתני' דדברי ש"מ ככתובין

°) [דף קמח ע"ב]

נר מצוה

דשויה שליח דא"ל זיל תפסה ניהליה לא קנה. עוד יש ראיות אחרות וכתבתים בפ"ק דב"מ : ואם תאמר משנתינו דמשמע מינה דתופס לבעל חוב אפילו במקום שחב לאחרים קנה : כל האומר תנו כאילו אומר זכו דמי. ואין זה כשאר תופס שהרי האדון עשאו שליח לזכות בו ואע"פ שהעבד לא ידע זכין לאדם שלא בפניו וא"ת והא רבי יוחנן לית ליה תן כזכי מדאמרינן בפ' קמא דבבא מציעא (שם) א"ר יוחנן המגביה מציאה לחברו קנה חברו וא"ת משנתינו דאמר תנה לי ולא אמר זכה לי כלומר דתקנהתם ראה את המציאה ואמר לחבירו תנה לי ונטלה ואמר אני זכיתי בה זכה בה תירץ *הר"ס ז"ל דלא אמרי' תן כזכי אלא בפרעון חוב אבל במתנה לא כדמוכח לקמן*) בסוף פרקין ושחרור דומיא דפרעון הוא דאי לאו דעביד ליה נייח נפשיה לא הוה משחרר ליה : שמעינן מינה שהתופס לבע"ח במקום שאינו חב לאחרים קנה. כתב הרי"ף ז"ל בתשובה דדוקא במקום דאיכא פסידא דבע"ח כגון בגוסס דאי לא תפיס ליה מפסיד מלוה לגמרי משום דהוו להו מטלטלי דיתמי ולא משתעבדי לבע"ח לדינא דגמרא אי נמי בגברא דמפסיד נכסי אי נמי עני ויורד מנכסיו ונראה לב"ד *שיתפסו נכסים עד שלא יבא בעל חוב ויפסיד לגמרי בכי הא אמרינן דקנה חבירו ותקנה הוא שהתקינו (ב) הא אילו היה בע"ח אמיד ויכול לפרוע לבעל חובו מה שיש לו אצלו לא אלא הרי זה אומר לאו בעל דברים דידי את ושומעים לו ע"כ : וה"מ לחזרה וכו'. דעת הרי"ף ז"ל ובודאי דפשטא דמתני' הכי מוכחא דמעיקרא תנן שאם רצה לחזור בשחרורו לא יחזור ובתר הכי תנן לא יתנו לאחר מיתה דמשמע דהכי שאינו יכול לחזור ביה עבדא מיהא לא נפיק לחירות עד דמטי גיטא לידיה אבל אי אפשר לומר כן דכיון דהאומר תנו כאומר זכו דמי הוי כאילו הגיע הגט ליד העבד (דמי) דהא בפ' התקבל (דף סב:) משמע דהאשה שאמרה התקבל לי גיטי והוא אומר הולך ותן לה דאי אמרי' תן כזכי מגורשת מיד כשיבא הגט ליד השליח ובפרק קמא דקדושין (דף כג.) נמי משמע שקונה עלמו בשטר ע"י אחרים בין לדעת בין שלא לדעת ומתניתין דהתם לענין (גט) שחרור גמור תנן ובפרק השולח (דף מ:) נמי אמרי' האומר עשיתי פלוני עבדי בן חורין והוא אומר לא עשאני חיישינן שמא זיכה לו ע"י אחר וכן נמי מלינן זכייה אפילו בגט אשה להוציאה לגמרי כשתמצא לומר דזכות הוא לה דגרסינן בפרק האשה שלום [דף קיח:] המזכה גט לאשתו במקום יבם מהו כיון דסניא ליה זכות הוא לה וזכין לאדם שלא בפניו וכמו שכתב הרי"ף ז"ל בסמוך ותנן בפרק ח' דתרומות העבד שהיה אוכל בתרומה ובאו ואמרו לו מת רבך או שעשאך בן חורין וכו' ר' אליעזר מחייב קרן וחומש ור' יהושע פוטר וכולן שהיתה תרומה בתוך פיהם רבי אליעזר אומר יבלעו רבי יהושע אומר יפלטו אלמא אע"ג שלא הגיע גט לידו משוחרר הוא ומתני' דהכן האומר תנו גט לאשתי לאו ראיה דהתם לא גרסי' זה דמשמע שהוא מוסרו לשליח אלא לעדים הוא שאמר כן הא אילו מסרו לשליח ואמר לו תן ודאי גבי עבד כיון דזכות הוא יצא לחירות מיד ומה שכתב הרי"ף ז"ל דאשכחן זכייה כה"ג כדאמרינן לקמן הולך מנה לפלוני שאני חייב (ג) אמר רב חייב באחריותו ואם בא לחזור אינו חוזר אין ענין זה דומה לנדון זה כלל דהתם ודאי דינא הוא דלא מיפטר לוה מיניה דמלוה עד שיגיע ממון לידו דאי אמרינן מיפטר חוב הוא לו אבל הכא כיון דזכות הוא לעבד כשנתנו לשליח ואמר לו תן הרי הוא כאילו קבלו העבד : המזכה גט לאשתו במקום יבם. שיש לו אח ונתכוון לפטרה ממנו : א"ל תניתוה וחוששין לדבריה וחולצת (ד) אבל לא מתיבמת. התם בההוא פרקא תנן בזולה בחזקת היתר לשוק ובאה והחזיקה עצמה ליבם דחוששין לדבריה ולא אמרינן לוקמה אחזקה ותנשא דהא ודאי משקרא (ה) (א) ומשום דסניא ליה קאמרה אלמא זימנין דלא סניא ליה ומש"ה מספקא לן וגבי מזכה גט נמי מספקא לן אי רחמא ליה (ו) דחוב הוא לה ואי סניא ליה וזכות הוא לה (ז) : טן דו. גופים שנים (ח) : שמעת מינה יכול הרב לומר לעבד עשה עמי מלאכה ואיני זנך. אלא חוזר על הפתחים : נותן שבתו ורפואתו לרבו. שבתו שכר בטלתו בחליו ואע"פ שנותן לו דמי ידו רואין אותו כאילו שומר קשואין (ט) ועדיין הוא ראוי לכך כשעומד מחוליו : ורפואתו. לקמיה פריך הא בעי למיתביה לרופא. והוא הדין דנותן נזקו וצערו לרבו אלא נזקו לא איצטריך לאשמועינן דהיינו דמי ידו ופשיטא דלרבו הוא דהא אפחתיה מכספיה וצערו נמי בכלל רפואתו הוא כדמפרש לקמן דהא רפואתו היינו צערא דסמא חריפא והה"נ לצער המכה ומדקאמר דשבתו לרבו ומסיימינן בה בגמרא ואותו העבד ניזון מן הצדקה ש"מ דיכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך : דאמדוהו לחמשא יומי. ליתן לרופא שכר חמשה ימים : מהו דתימא צערא דידיה הוא. וצערא דידיה לא זכי ליה רחמנא קמ"ל דבכל שבח הבא לידו זוכה בו רבו כשורו וחמורו ואם תאמר והיכי אמרינן הכא רפואתו דידיה הוא והא תנן בפרק החובל (דף פז.) החובל בעבד כנעני של אחרים פטור מכולן וי"ל דאע"ג דאם חבל בו אחר נותן רפואתו לעבד הוא שחבל בעבדו פטור אי נמי דעבד ליה סמא חריפא ופטור מן המותר כדאמרינן הכא : מתני' האומר תנו גט זה לאשתי. כתב רש"י ז"ל דלא גרסינן זה דאי הכי משמע שמסרו לשליח ואם כן הוה להו לרבנן לאפלוגי אמאי דתנן בשטר שחרור לא יתנו לאחר מיתה כיון דסבירא להו דזכות הוא וכל האומר תנו כאומר זכו דמי אלא תנו בלחוד גרסי' ובאומר לעדים מיירי ויש מקיימין הגירסא דהכא במאי עסקינן כגון שלא מסרו מיד ליד אלא הרהו לו וגוה ליתנו ושליח לא נטלו עד לאחר מיתה אי נמי אפי' נטלו לאחר אפ"ה לא זכה עבד משום דלא אמרי' תן כזכי אלא כשמסרו לשליח מיד ליד. כך כתבו בשם ר"ת ז"ל : לא יתנו לאחר מיתה. משום דגיטא לא הוה עד דמטי לידיה ומכי מטא לידיה הא מיית ליה משחרר ופקע ליה זכותיה : תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה. איכא דמוקי לה בגמרא במעמד שלשתן דמש"ה זכה פלוני באותו מנה ומשמע מינה דדוקא במנה הא בגט ושחרור אפילו במעמד שלשתן לא יתנו לאחר מיתה דבכגון האי דתני במנה יתנו אמר בגט ושטר שחרור לא יתנו ובגט פשיטא דמעמד שלשתן לא מהני דלא תקינו רבנן מעמד שלשתן אלא במידי דזכות אבל במידי דחובה לא אבל בשטר שחרור צריך תלמוד אמאי לא מהני מדין מעמד שלשתן שעשו בו חכמים שאינו זוכה כזוכה אלא מכאן יש ללמוד שלא תקנו חכמים בשטר מעמד שלשתן וטעמא דמילתא משום דבשלמא בדבר שגופו ממון איכא למימר דמגו דמצי זכי לנפשיה תקינו רבנן דליזכי לחבריה אבל דבר שאין גופו ממון כשטר דלא מצי זכי ביה לא תקינו רבנן דליזכי לחבריה. זה נ"ל : גמ' מתני' בשכיב מרע. בגמ' מקשינן [אי בבריא] אמאי יתנו לאחר מיתה (י) דהא לא קנה משום דלא משך. ואיכא למידק ואמאי מחסרה משיכה הא כיון דמת מצוה לקיים דברי המת דאפילו בבריא אמרינן הכי כדמוכח בסוף פרקין [דף יד:] וכיון דבכן הגא שפיר יתנו לאחר מיתה תירץ ר"ת ז"ל דלא אמרינן מצוה לקיים דברי המת אלא כשמוליא

הדבר

*) עי' בתוס' ריש דף יג. סוף ד"ה כל האומר תנו כו' (ג"ה)

שלטי הגבורים

ואי לא תפיס ליה מפסיד לגמרי דנכסים דיתמי לא משתעבדי אי נמי בגברא דמפסיד נכסי' או העני ויורד מנכסיו אבל אם הוא אמיד לפרוע לא מהני ורבינו פרץ כתב דלא מהני תפיסה אלא כשעבר הזמן ולא נהירא להרא"ש אלא תוך הזמן נמי מהני אם אין לו נכסים אחרים ויפסיד המלוה אי לאו הך תפיסה וכתב הרא"ה דוקא דנקיט בע"ח בטרא בידיה דיכול הבא לקיימו בבי דינא א"נ מחייב בע"ח שבועה לא מצי' מיניה דתופס אלא אומרים לו ליסבע מיד ונוטל התופס אבל אי לית ליה ראיה מהדרינן ממונא למריה ולא מצי למימר קבעו לי זמן דאייתי ראיה :

א כתב ב"ה התופס לבע"ח במקום שאינו חב לאחרים חייב באחריותו דשוי נפשיה עיד לוה לאיש מלוה וכיון שקנה נעשה הלוה וחייב באחריותו ומדברי הרא"ש יראה שאינו חייב שכתב אם יאמר הלוה לתופס קבל עליך אחריות או החזיר לי מה שתפסת שומעין לו דהפי' רב דאמר הולך מנה לפלוני שאני חייב אם בא לחזור וליטלו אין שומעין לו ואפ"ה הוא באחריות הלוה שאני התם שנותנו לו מידו מדעתו והאמינו אבל זה שתפס שלא מדעתו יכול לומר לו לא מהימנת לי ע"כ משמע אבל בהתם אינו חייב באחריותו כתב הרמב"ן נפקד שתפס בפקדון לתופסו לבע"ח במקום שאינו חב לאחרים מועיל לו תפיסתו לענין זה שאם מת המפקיד שאינו נעשה מטלטלין אצל בניו ובגביית אינה מגבעת ואם נתנו לאחר אינו נתון ומ"מ אם אין בע"ח אין הנפקד יכול לעכב הפקדון בשבילו ואפי' אם הלוה מודה ולכשיבא מלוה יאמר אני תפסתי בשבילו וידוני ב"ד ביניהם ואם הנפקד מסרו ליד המלוה אין זו פשיעה ואפי' היה שומר שכר אינו מתחייב בכך לפי שאומר למפקיד אילו החזרתי לך היה גובהו ממך או משאר נכסיך :

ב כתב מיי' אמר זכו בגט זה לעבדי יצא מיד לחירות אע"פ שלא הגיע לידו קודם מיתת האדון אבל אמר תנו לו אע"פ שאינו יכול לחזור בו לא יתנו לאחר מיתה ור"ת כתב דתנן לו נמי אם נתן האדון הגט מידו ליד השליח ואומר ליתנו לעבד הוי כזכה ויצא לחירות מיד כשהגיע להשליח אפי' מת האדון קודם שהגיע ליד העבד אבל אם לא נתן הגט ליד השליח אלא אמר תנו גט זה לעבדי כי האי גוונא אמרי' אם מת האדון לא יתנו לו אפי' אם הגט לפניו כיון שלא מסרו ביד השליח :

ג הסיב רש"י האשה שאמרה בפני עדים הריני ממנה את פלוני שבמקום פלוני שליח לקבל גיטי והודיעו את השליח שבליחות סוגנת הויא משום דגילתה דעתה שהיא חפצה בגירושין משום איבה שביניהם ומעתה זכות הוא לה ושליחות גמור הוא מאחר שנתרצה ליעשות שלוחה ואשה שאסרת על בעלה ימסור הבעל גט ליד מי שירצה ויאמר בלשון הזה זכה בגט זה לאשתי פלונית והרי היא מגורשת מיד בקבלתו של זה כי זכות הוא לה מא"ז :

ד וכתב הרמב"ם בד"א בעבדיו אבל בעבדים שהכניסה לו אשתו בנכסי מלוג חייב במזונותיהם בע"מ כן הכניסה אותם אליו ואם לא יזון אותם ימותו או יברחו והרי ליתו חייב באחריותן : ה ואי תקשי לך ברייתא דלעיל בגמ' רכב"ג אומר יכול העבד לומר לרבו בשני בצורת או פרנסני או הוציאני לחירות וחכמים אומרים הרשות בידו דע"כ בין רכב"ג

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) וקתני נמי התם באשה שיצאה בחזקת היתר ליבם ובאת ואמרה ניתן לי בן חוששין לדבריה ולא התיבם ולא אמרי' אוקמה אחזקתה ליבם ומשום כו' :

פיד

הגהות הב"ח

(א) נ"ב מבואר בדברי הר"ן בריש התקבל דבמקום קטטה נמי לא אפשיט' וחולצת ולא מתייבמת ומר"ל דאמר טב כו' לא שמעינן כי אם דאיכא סברא לומר ניחא דגופה עדיף לה אבל מ"מ ודאי איכא למימר ג"כ זכות הוא לה. וע"ל במ"ש נימוקי יוסף בסי' קנג הולך על זה : (ב) נ"ב והרא"ש חולק ע"ז בפ"ק דמציעא סי' כ"ו : (ג) נ"ב לו : (ד) ולא מתייבמת כצ"ל : (ה) נ"ב ומשום דרחמא ליה קאמרה אלמא לא מחזיקה לה באהבה. ומדקתני נמי יוצאה בחזקת ליבם ובאה והחזיקה עצמה לשוק כגון ניתן לי בן ומת בעלי ואח"כ בני וקתני חוששין ולא תתיבם ולא אמרינן ודאי משקרא ומשום כו' : (ו) וחוב הוא לה אי סניא כצ"ל : (ז) נ"ב ותחלוץ ולא תתיבם : (ח) נ"ב כל דהו : (ט) דעדיין כו' כשיעמוד מחוליו כצ"ל : (י) והא כצ"ל :

הדבר מרשותו ומניח ביד אחרים כההיא דהמשלים מעות לבתו וההיא דתנו לבני שקל בשבת כדאיתא בפרק מציאת האשה (דף סט:) אבל כשאינו מוציא מרשותו ומניחו ביד אחרים לא דאי לא תימא הכי מתנת שכיב מרע במקצת [ב"ב דף קנא:] אמאי בעיא קנין והא מצוה לקיים דברי המת וכי תימא משום מצוה לא מהני דאין כופין ליורשין והא אמרינן בפרק הכותב (דף מ.) פלונית שפחתי עשיתי לי קורת רוח (א) יעשה לה קורת רוח כופין את היורשים ועושין לה קורת רוח דמצוה לקיים דברי המת דאלמא משום הך מצוה כופין אלא ודאי היינו טעמא דבעיא קנין משום

רש"י

(משהרר) ופקע רשותיה: גמ' שמא מנה. יש לו קבור בקרקע וההוא הוא דיהיב ליה: במעמד שלשתן. אי אמר ליה הא מלתא במעמד של שלשה קנה: לא שנה מלוה. אף על גב דלהוצאה ניתנה ואינה בעין:

ככתובין וכמסורין דאמו לא שנא אמר א תנו לו מנה זה ולא שנא אמר תנו לו מנה סתם קני ולא אמרינן שמא מנה קבור קאמר ובהדיא אמרי' והלכת' למנה קבור לא חיישינן *אמר רב הונא אמר רב א מנה לי בידך תנהו לפלוני במעמד ב שלשתן קנה ל"ש מלוה ול"ש פקדון

נר מצוה

דכיון שאין הדבר יוצא מרשותו לא מני למיתי עלה משום מצוה לקיים דברי המת וכי תימא והא שפחה לא הוציאה מרשותו ואפ"ה אמרינן בה דמצוה לקיים דברי המת י"ל דשאני היא דזכו בה שמים *וזכתה היא בעצמה ועדיפא ממוציא דבר מרשותו ומניח ביד אחרים ולא מחוור דבתוספתא דבתרא תניא תנתן שדה פלוני לפלוני רבי אומר זכה והכ"א לא זכה וכופין את היורשין [לקיים מצות המת אלמא אע"פ שלא הוציא דבר מרשותו מצוה] לקיים דברי המת לפיכך תירץ הרמב"ן ז"ל דליכא פלוגתא בין מוציא מרשותו או לא אלא (כדאמרינן (ב) מצוה לקיים דברי המת. אבל העיקר הוא) כי אמרינן מצוה לקיים דברי המת דוקא בממנה שליח או במצוה ליורשיו עשו אתם כך וכך מנכסיי דבכה"ג כי מת מצוה לקיים דברי המת וזהו שאמרו לקמן בהולך מנה לפלוני שמצוה לקיים דברי המת וזהו דין משלים מעות לבתו וזהו דין האומר תנו שקל לבני בשבת שהוא מצוה לעשות כן והיינו דאמרינן נמי דכי אמר יעשה לה קורת רוח כופין את היורשין ועושין לה קורת רוח אבל באומר הריני נותן מנה לפלוני במתנה אין אומרים מצוה לקיים דבריו שהוא לא ציוה ליתן אלא (אם) הוא נתן מתנה אם קנה מן הדין קנה ואם לא קנה אין מצוה לקיים מה שאמר ולפיכך אמרו דמתנת שכיב מרע במקצת בעיא קנין ודאמרינן לקמן [דף יד:] הכא במאי עסקינן בשכיב מרע ובפלוגתא דרבי אליעזר ורבנן קא מפלגי דמשמע דבנותן הוא ואפילו הכי א"ר יהודה הנשיא דמצוה לקיים דברי המת התם היינו טעמא משום דכל שאמר תנו או הולך יש בלשון הזה לשון צואה ולשון מתנה כדאמרינן התם פרק מי שמת (דף קמז:) עד שיאמר תנו בית זה לפלוני וידור בו תנו דקל לפלוני ויאכל פירותיו והיינו מתנה אבל כל שאמר יטול ויחזיק ויקנה וכל לשון מתנה שאין בו לשון צואה לבניו אין אומרים בו מצוה לקיים דברי המת וכי תימא והא מתניתין תנו קאמר ולוקמה משום מצוה לקיים דברי המת לאו קושיא היא דמתני' לאו במצוה עסקינן דאי הכי בשטר שחרור נמי יתנו לאחר מיתה אלא על כרחין במוסר דבריו לעדים עסקינן שאמר הוו עלי עדים ותנו לפלוני מנה שאני נותן לו במתנה ולי נראה דאפילו נימא דהאי תנו כפשטה (ג) דמתני' אפ"ה על כרחיך (ד) כי תנא יתנו לאחר מיתה [היינו משום דמשעת] דבורא זכה בו ולא משום מצוה ונפקא מינה ביתומים קטנים דלאו בני מעבד מצוה נינהו דהא דומיא דרישא דקתני לא יתנו לומר שלא זכו מחמת דבורו קתני דתנו מנה דזכה מחמת דבורו דבכה"ג בלחוד הוא דאיכא לאיפלוגי בין שטר שחרור למנה ומש"ה דייקינן והא לא משך והיאך זכה בהן מעתה. ולא עוד אלא דאפשר דסבירא לן דאומר תנו אין משמעו לשון צוואה אלא לשון מתנה בלבד דלית בה משום מצוה לקיים דברי המת ובירושלמי ראיתי שנחלקו בה דגרסינן בפרקין [הלכה ה] תנו שטר שחרור זה לעבדי ומת רבי אומר לא זכה וחכמים אומרים זכה וכופין את היורשין לקיים דברי המת א"ר זעירא בשטם חלוקים מה אנן קיימים אם באומר שחררו אף רבי מודה אם באומר כתבו ותנו אף רבנן מודו אלא אנן כן קיימים באומר תנו רבי אומר האומר תנו כאומר כתבו ותנו ורבנן אמרו האומר תנו כאומר שחררו ואם תאמר ובההוא עובדא דאיסור גיורא [ב"ב דף קמט.] דהוו ליה תריסר אלפי זוזי בי רבא ואמר רבא היכי ליקנינהו רב מרי להני זוזי נימא מצוה לקיים דברי המת תירץ ר"ת דבגר לא אמרינן מצוה לקיים דברי המת הואיל ולא פסק כחו מאותו ממון דמכחו באין יורשין אבל גר דליתיה בירושה ופסק כחו מממונו אין מצוה לקיים דבריו וכה"ג אמרינן התם כל דאיתיה בירושה איתיה במתנת ש"מ והרמב"ן ז"ל תירץ דלא אמרינן מצוה לקיים דברי המת אלא ביורשיו ומקבלי מתנתו כטעין עשו לה קורת רוח ותנו שקל וכן משלים מעות לבתו שכיון שמכח מתנתו זכתה בהן אסור להם לעבור על מצותו אבל רבא בזוזי דאיסור מן ההפקר זכה בהן ולא אמרינן מצוה לקיים דברי המת בנכסי אחרים: **והלכתא** למנה קבור לא חיישינן. כלומר דלא חיישינן שמא מנה קבור יש לו בקרקע וההוא הוא דיהיב ליה ומדשקלינן וטרינן אי חיישינן למנה קבור או לא נהי דמסקינן דלמנה קבור לא חיישינן מכל מקום משמע שהאומר הריני נותן מנה לפלוני מנה ממש דוקא קאמר ולא אמרינן דשוה קאמר הילכך היכא דאיתיה בעיניה מנה *קאמר ואם נאבד מראהו אבוד וכן נמי כל היכא שיש לו כמה מנים בעין כל אחד בפני עצמו ונאבד אחד מהם מראהו אבוד דיד בעל השטר על התחתונה ואפי' אמר מנכסי לא אמרינן דליפות כחו קאמר כדאמרינן בפרק התקבל (דף סו.) (ה) מחמרא כדי ליפות כחו דהתם שאני דיהיב ליה ארבע מאה זוזי ותלנהו בחמרא דהוא מידי אחרינא אבל הכא בהא באומר מעלי קאמר. והיכא דאין לו מנה מיוחד אלא ה' מאות זוז בבת אחת ונאבד מנה מהם לא הפסיד זה אלא לפי חשבון כדתניא *בתוספתא דבבא מציעא *ב' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים נגנב מהם או נאבד מהם חולקים לפי חשבון והיכא שאין לו מעות כלל בעין כל שלא אמר מנכסי איכא למימר דלא זכה מקבל דמנה דוקא קאמר והא לית ליה: **מנה** לי בידך תנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה. גרסינן עלה בגמרא [דף יג:] אמר רבא מסתברא מילתיה דרב בפקדון אבל במלוה לא והאלהים אמר רב אפי' במלוה וטעמא מאי. כלומר מ"ט במלוה קנה דהא ליתא בעינא דליקני. ומהדרינן אמימר נעשה כאומר לו בשעת מתן מעות משתעבדנא לך לדידך וכל דאתי מחמתך. כלומר כי אמר ליה תנהו לפלוני איגלאי מילתא דמשעת מתן מעות אשתעבד ליה. ופרכינן עלה אלא מעתה הקנה לנולדים דלא הוו בשעת מתן מעות ה"נ דלא קני. כלומר דכיון דטעם משום שעבודא הוא דקבל עליה לוה בשעת הלואה נשתעבד להאי דאתי מחמתיה כיון דאיהו לא היה בעולם בההיא שעתא לא קני דאין אדם מקנה ולא משתעבד למי שאינו בעולם. ומהדרינן אלא א"ר אשי [דף יד.] בההיא הנאה דקא מתגיא ליה בין מלוה ישנה למלוה חדשה גמר ומשעבד נפשיה. כלומר דמתוך שנוח לו לדחות הפרעון לזמן ארוך גמר השתא בשעת אמירה ומשעבד נפשיה בלב שלם להאי שני. ופרכינן עלה אלא מעתה כגון הני דבי בר אלישיב דכפתי ושקלי לאלתר הכי נמי דלא קני. כלומר דכגון הני ליכא הנאה שהרי לא היו ממתינין הלואתן כלל. ואסקינן אלא אמר מר זוטרא ואי תימא רב אשי הני תלת מילי שוינהו רבנן כהלכתא בלא טעמא. כך היא הלעה של שמועה. ואיכא למידק עלה דלמאי דסלקא דעתיה דרבא דליתא לדרב אלא בפקדון למה לי מעמד שלשתן והא תניא ברשות הבעלים הלה המופקדים אצלו כיון שקבל עליו מוכר קנה לוקח כדאיתא בפרק הספינה [דף פה. ע"ש] יש לומר דמעמד שלשתם אפי' במתנה הוא ובמתנה קי"ל דתן לאו כזכה וכמו שיתבאר בסוף פירקין בס"ד. ועדיין אין זה מספיק דכיון דמכל מקום בזכי סגי למה לי מעמד שלשתן. לפיכך אמרו בתוס' דמעמד שלשתן קונה אפילו בעל כרחו של לוה ונפקד ונפקא מינה לבעל כרחו ועוד סמכו דבריהם מדאמרינן בפרק מי שמת (דף קמט.) גבי איסור גיורא דקאמר רבא היכי לקנינהו רב מרי להני זוזי אי במעמד שלשתן אי שלח לי לא אזילנא משמע שאם היה הולך היה קונה בעל כרחו ואין לומר אם היה הולך שם [היה] מתרצה לפי שהיה מתביים מאיסור לומר אין רצוני דאם כן אפילו בלא מעמד שלשתן הו"ל למימר לא אזילנא כדי שלא יאמר לו זכה ואין אלו ראיות דלעולם מעמד שלשתן לא מהני אלא מדעתו וכי תימא אם כן למה לי מעמד שלשתן בפקדון יאמר לו זכה איכא למימר נפקא מינה היכא דליתיה ברשותיה ורבא נמי היה יכול להוציא אותן מעות מרשותו ומש"ה לא הוה מסתפי שיאמר לו זכה אבל ממעמד שלשתן הוה מסתפי דאי אזיל היה מתביים לומר איני רוצה וסוגיין נמי מוכחא דמעמד שלשתן לא מהני אלא מדעתו של זה שהמחהו אצלו מדאמר רב אשי דבההוא הנאה דקא מתגיא ליה בין מלוה ישנה למלוה חדשה גמר ומשעבד נפשיה והאי טעמא ודאי לא סגי אלא מדעתו ואע"ג דלמסקנא לא קאי ההוא טעמא מכל מקום איכהו לא פליגי אלא בטעמא אבל בדינא לא פליגי ואע"ג דאמר אמימר דנעשה כאומר לו בשעת מתן מעות משתעבדנא לדידך ולכל מאן דאתי מחמתך ה"ק משתעבדנא לכל מאן דאתי מחמתך שארצה להשתעבד לו כי היכי דמשתעבדנא לדידך: **ואיכא** מאן דאמר דאע"ג דקי"ל כשמואל דאמר המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול במעמד שלשתן אינו יכול למחול משום דטעמיה דשמואל או משום דמכירת שטרות דרבנן כדעת הרי"ף ז"ל שכתב כן בכתובות פרק הכותב [סי' שנו] ובבבא בתרא בפרק מי שמת או לפי סברת ר"ת ז"ל משום דשני שעבודין יש לו למלוה על הלוה שעבוד הגוף ושעבוד נכסים ושעבוד הנכסים אינו אלא מדין ערב כדאמרינן [בב"ב דף קעד.] נכסוהי דבר איניש אינון ערבין ביה ומלוה לא מצי מזבין אלא שעבוד נכסים מפני שהוא יכול לתפוס בחובו אבל שעבוד הגוף לא מצי מזבין אלא לעולם גבי מלוה הוא כשהוא מוחל ללוה שעבוד הגוף. בטל נכסים שאינו אלא מדין ערב ממילא פקע אבל במעמד שלשתן כיון דלאמימר נעשה כאומר וכו' ולרב אשי נמי גמר ומשעבד נפשיה בההיא הנאה הא משתעבד ליה שעבוד גוף ונכסים לזה שהמחהו אצלו והוה ליה כאלו זקפן עליו במלוה דתו לא מצי מחיל וכיון דדינא הכי ולאמימר ולרב אשי אע"ג דלא סלקא טעמייהו אית לן למימר נמי למסקנא דדינא הכי דהא לא פליגי בדינא דהמחאה אלא בטעמא והכי נמי מוכח בפרק האיש מקדש (דף מח.) דבמעמד שלשתן אינו יכול למחול דתניא התם התקדשי לי בשטר חוב או שהיה לו מלוה אצל אחרים ר"מ אומר מקודשת וחכמים אומרים אינה מקודשת ואמרינן עלה בשטרי חוב במאי פליגי בדשמואל דאמר שמואל המוכר שטר חוב לחבירו וכו' מאן דאמר מקודשת לית ליה דשמואל ומ"ד אינה מקודשת אית ליה דשמואל ואי בעית אימא דכ"ע אית להו דשמואל ובהאי סמכא דעתה קמפלגי מ"ד מקודשת סבר סמכא דעתה דלא שבק לדידה ויהיב לאחריני מ"ד אינה מקודשת סבר לא סמכא דעתה ואמרינן במלוה על פה במאי פליגי בדרב הונא אמר רב דאמר רב הונא אמר רב מנה לי בידך תנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה מ"ד מקודשת סבר כי אמר רב ל"ש מלוה ול"ש פקדון ומ"ד אינה מקודשת סבר כי אמר רב בפקדון אבל במלוה לא ומשמע דאי סבירא להו דרב אפילו במלוה דכ"ע מקודשת ואם איתא דבמעמד שלשתן יכול למחול אמאי מקודשת למאן דאית ליה גבי מלוה בשטר דלא סמכא דעתה דהא לא מסיק התם ואי בעית אימא דכולי עלמא קנה ובהאי סמכא דעתה פליגי

שלטי הגבורים

רשב"ג בין רבנן סברי דאינו יכול וי"ל דאע"ג דבשאר שנים יכול בשנת בצורת אינו יכול דבשאר שנים יחזור על הפתחים וימצא מרחמים יותר משני בצורת כ"כ הרא"ש:

א והרמ"ה כתב דוקא במצוה מחמת מיתה שקנה באמירה או במחלק כל נכסיו להרבה בני אדם וצוה לתת מכולן מנה לזה דהוי מכתמא מצוה מחמת מיתה אבל היכא דלא אקני אלא הך מנה בסתם לא קני באמירה דהוי מתנת ש"מ במקצת ובעי קנין כמו מתנת בריא והכא כיון דמנה אקני ליה ואפי' בקנין לא קנה דמטבע אינו נקנה בחליפין עד דאקני ליה אגב קרקע אי נמי דמסר ממונא ליד שליח מחיים ע"כ:

ב ריב"א ור"ת אומרים דאפי' בעל כרחו של לוה ושל נפקד אם א"ל במעמד שלשתן קנה ופירש ר"ת אומר דמעמד שלשתן שתקנו חז"ל היינו לגבי ישראל אבל בעובד כוכבי' לא תקנו דכיון דהלכתא בלא טעמא היא הבו דלא להוסיף עלה והוסיף ר"י לבאר דין' חלוקים יש בדבר דאם הנפקד או הלוה עובד כוכבים ואמר לו ישראל תנהו לישראל אחר במעמד שלשתן לא קנה שהרי אפי' זיכה לו ע"י עובד כוכבים זכייה גמורה לא קנה ולא עדיף מעמד שלשתן מזכייה גמורה. ואם הנפקד ישראל ומקבל מתנה הוא עובד כוכבים כל זמן שאין הישראל חוזר יכול הוא ליתנו לעובד כוכבים דאפי' לא אמר לו בינו לבין עצמו מה שיש לי בידך תנהו לעובד כוכבים פשיטא שיתנהו לו כל זמן שאין הישראל חוזר בו אבל אם חוזר בו הישראל אפי' במעמד שלשתן לא קנה העובד כוכבים וחייב הנפקד להחזיר למפקיד ומיהו אם אין הנפקד יכול להשמט מן העובד כוכבים שלא יפרע לו לפי בדיניהם הוא חייב לו כיון שא"ל ליתן אז ודאי יתן לעובד כוכבים ופטור מן המפקיד דאיהו הוא דאפסיד אנפשיה כי ידע שיצטרך הנפקד לתתו לעובד כוכבים. ואם הנותן הוא עובד כוכבים והנפקד והמקבל מתנה ישראל קנה ישראל ויכול להוציאו מיד ישראל בב"ד דכיון שהפקיעו חכמים ממונו של ישראל במעמד שלשתן כ"ש ממון העובד כוכבים ועוד שגם בדינם הם הוא כך: ועוד אני אומר אם מלוה הוא והעובד כוכבי' *)אנס והוציא בכח מן הלוה קודם שפרע לישראל חייב הלוה לפרוע [גם] לישראל שהרי כבר נתחייב לפרוע לישראל ועיין בהרא"ש באורך:

*) [בטור הגי' הנותן אנס כו' קודם שיתן לישראל המקבל חייב כו']

הגהות הב"ח

(א) יעשו כצ"ל: (ב) נ"ב סתמא: (ג) נ"ב ס"א ותיבת דמתני' נמחק: (ד) נ"ב דמתני': (ה) נ"ב וצ"ל סי' סקכ"ד:

עין משפט

א מיי' פרק ו מהל' מכירה ופ"ג מהלכות זכייה ומתנה סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' (סו) [קכו]:

גי' ד"ת

ד"ת מ"ז

גי' ד"ס

מנה ממש קאמר כו'. (ג"א)

בתוספת' דב"מ ב' כו' עכ"ל הר"ן. אמנם שכן העתיק גם הב"י לשון הר"ן בח"מ סי' רכ"ג וגם בביאורי הגר"א בסי' קע"ו סעיף ז' בליקוט כ' ג"כ וז"ל תוספתא דב"מ הביאו הר"ן סוף פ"ק דגיטין כו' עכ"ל. אבל פליאה נשגבה שלא נמצא כלל בתוספת' דב"מ שלנו רק בתוספתא דכתובות פ"י הלכה ס'. וז"ל התוספתא שם ג' שהטילו לכיס וגנבו מהן מביאין בשאר לאמצע וחולקין. וכ"ה בירושלמי בב"ק פ"ד ה"א ע"ב במחלק בין דבר הנכלל או לא. והב"י ריש פ' הבית והעליה העתיק את הירושלמי הנ"ל דפ"ד דב"ק כנוסח שהביא הר"ן כאן בשם התוספתא וז"ל הב"י שם וכן סוכיהו מפרשים מן הירושלמי דשור בננת ד' וה' דאמרי' כהם תאי וכן ב' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים ונגנבו חולקין לפי דמי' עכ"ל. והוא קרוב לנוסחת התוספתא שהביא הר"ן כאן (ג"א):

. מיי' פט"ו מהל' מכירה סמג לאוין קע טור ח"מ סי' קמב :

פליגי כדמסיק במלוה בשטר דמוקי פלוגתייהו בדשמואל. אלא ש"מ דבמעמד שלשתן אינו יכול למחול ואם תאמר דבפרק החובל (דף פט.) אמר העבד והאשה פגיעתן רעה הם שחבלו באחרים פטורין ואחרים שחבלו בהם חייבים ואפילו חבלה נמי בבעלה אמרינן התם דפטורה מפני דלית לה לשלומי ופרכינן [דף פט:] התם אמאי תזבון לכתובתה בטובת הנאה ותתן ליה להוא דחבלה ליה ופרקי' כל לגבי בעל ודאי מחלה ואטרוחי ביה דינא בכדי לא מטרחינן ואם איתא דבמעמד שלשתן אינה יכולה למחול תזבין כתובתה במעמד שלשתן ותתן ליה לאו קושיא היא

נר מצוה דכיון דאסיקנא לעיל דמעמד שלשתן אינו אלא מדלוגו לא אפשר שהרי הבעל לא יתרצה וכ"ת תינח כשחבלה באחרים חבלה בבעלה מאי איכא למימר דודאי בעל כדי ליפרע ממנה אישתעביד ליה ללוקח ברצונו י"ל דאין הכי נמי דאפשר בהכי מיהו תלמודא לא איירי אלא במה שב"ד יכולין לעשות וזה אינו בידן אלא ביד הבעל דאי לא תימא הכי לישתעבד בעל ללוקח ולכתוב ליה שטרא דתו ליכא למיחש למחילה אלא ודאי התם לא איירי אלא במה שב"ד יכולין לעשות וזה אינו בידן אלא ביד הבעל וא"ת דבפ"ק דב"מ (דף כ.) אמרינן מלא שובר בזמן שהאשה מודה יחזיר לבעל והוינן בה ואמאי ליחוש דילמא זבנה לכתובתה בטובת הנאה מניסן ועד תשרי ואזיל הבעל ומפיק תברא ואתי למטרף לקוחות שלא כדין ומפרקינן שמע מינה איתא לדשמואל דאמר שמואל המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ואם איתא דבמעמד שלשתן אינו יכול למחול ליחוש דילמא זבנה לכתובתה במעמד שלשתן י"ל דאם איתא דזבנה במעמד שלשתן מדעתו של בעל היה דלא אפשר בלא"ה וכדכתיבנא וכיון שכן אפילו מפיק שובר לא מהני שהרי הודה לאחר זמנו של שובר שלא נפרעה מכתובתה וא"ת אכתי אמאי לא חיישינן שמא היה כתוב בכתובתה משתעבדנא לך ולכל מאן דאתי מהמתך ושוב אינה יכולה למחול שהרי הבעל שעבד עצמו לכל הבא מכחה וכיון שכן דנפל ואיתרע ליה הוה לן למיחש להכי יש לומר דכיון שלא היה דרכן לכתוב כך בשטרות אע"ג דנפל ואיתרע ליה לא חיישינן : **ונמצא** עכשיו לפי דרך זה דבמעמד שלשתן אינו יכול למחול וכן נמי אי כתב בשטרא אישתעבדנא לך ולכל מאן דאתי מחמתך והקנהו מלוה שוב אינו יכול למחול אבל הרב רמב"ן ז"ל סובר דבמעמד שלשתן וכן נמי אי כתיב בשטרא משתעבדנא לך ולכל מאן דאתי מחמתך מצי מחיל ונותן טעם לדבריו ז"ל משום דאפי' כתב ליה הכי לא מהני לאשתעבודי ליה מדאורייתא דאין ברירה ולמאי דכתיבנא לא קשיא דכי אמרינן אין ברירה הני מילי במילתא דאי דהאי לאו דהאי אבל הכא אפשר שיהא משועבד לכל העולם זה אחר זה הילכך לא שייכא הכא ברירה כלל וכתבו דמעמד שלשתן ליתיה על ידי שליח דחידוש הוא ואין לך בו אלא חדושו בלבד (א) וראיה לדבר מטובלת דאיסור גיורא דאמר רבא עליה אי שלח לי לא אתינא ואם איתא דמהניא ע"י שליח הו"ל נמי ואי שלח לי לא קבילנא : **וכתב** ר"ת שלא תקנו מעמד שלשתן בעובד כוכבים שאם הנפקד או הלוה עובד כוכבים ואמר ליה ישראל תנהו לישראל אחר לא קנה דכיון דאפילו א"ל זכה לא קנה דאין זכייה לעובד כוכבים כדאיתא בפרק איזהו נשך (דף עא:) הוא הדין דבמעמד שלשתן לא קנה ואם המקבל עובד כוכבים ואמר ישראל לישראל תנהו לעובד כוכבים פלוני כל זמן שאינו חוזר בו נותן לו אפילו אמר לו בלא מעמד שלשתן אבל אם חוזר בו לא קנה העובד כוכבים אבל אם הנותן עובד כוכבים משמע דקני שאם ממונו של ישראל הפקיעו ע"י מעמד שלשתן דהוי כהלכתא בלא טעמא כל שכן ממון עובד כוכבים : **הני** תלת מילי שוינהו רבנן כהלכתא בלא טעמא . כאילו קבלה הלכה למשה מסיני שאין צריך לתת בה טעם : אפוטרופיא . להכניס ולהוציא ואע"פ שכתב לה בלשון מתנה לא קנאתן ואין טעם בדבר אלא כך תקנו דהפקר ב"ד היה הפקר : בבית . בבית המיוחד שאינו דר בו אלא עשאו לבית התבן : באפיה קאמינא לך . וכיון שכן תו לא מצינא הדרנא ביה . ובגמרא אמרינן דקמ"ל דאפילו מתנה מועטת כקבא דמוריקא בעי בפניו ומכאן יש ללמוד דתן במתנה לאו כזכה וכמו שאכתוב בסמוך בס"ד דאם איתא דתן כזכה למה לי מעמד שלשתן ואפשר לדחות שאותו קבא דמוריקא לא היה ברשותו : הנהו גינאי . בעלי גינה מוכרי ירק : איסתרי זוזי . סלע מדינה היסתרא סלע צורי ואיסתרי זוזי סלע מדינה שמינית שבסלע צורי דהיינו חצי דינר : באפי מארי ארעא . דאמרו לו קאי כלומר אמרו לו באפי מארי ארעא יהבינהו ניהליה למארי ארעא וכתב הרי"ף ז"ל דדוקא בדאיכא סהדי דטעותא הוא אי נמי דקא מודה ליה חבריה וכמו שכתב בהלכות והקשו עליו ואפילו ליכא סהדי יהא נאמן מגו דיכול למימר פרעתי דהא קי"ל המלוה את חבירו בעדים א"צ לפרעו בעדים ואפשר דאין הכי נמי דאי איכא מגו מהימן ולא בא הרי"ף ז"ל אלא לומר שמן הטענה עצמה אינו נאמן ונפקא מינה דהיכא שלא זזה ידי עידי המחאה מתוך ידו [דלא מצי אמר פרעתי] דלא מהימן לומר (פרעתי) [טעיתי] אי נמי דאפילו במיגו לא מהימן לומר טעה דה"ל כמגו במקום עדים דאי לא דדייק מעיקרא לא הוה משעבד נפשיה למארי ארעא והכי מוכח מדתנן בפרק שבועת הדיינין (דף לח:) מנה לי בידך אמר לו הן למחר אמר לו תנהו לי ואמר לו נתתיו לך פטור אין לך בידי חייב ומפרש טעמא בריש בבא בתרא [דף ו.] משום דכל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי ואמאי לא מהימן למימר אין לך בידי שטעיתי שהייתי סבור להיות חייב לך ואיני חייב לך כלום במגו דאי בעי אמר פרעתי אח"כ אלא משמע דלא מהימן משום מגו לומר שטעה ובסוף גט פשוט [דף קעה.] נמי אמרינן שכיב מרע שאמר תנו מנה לפלוני ואמרו יתומים חזר ואמר לנו

ז' קמט"א]

רש"י

כהלכתא בלא טעמא. כאילו קבלה הלכה למשה מסיני שאינו צריך לכתוב בה שום טעם: אלא אפוטרופא. להכנים ולהוציא אע"פ שכתב לה בלשון מתנה לא קנאה ואין טעם בדבר אלא תקנת בית דין והפקר ב"ד היה הפקר: בבית. מיוחד שאינו דר בו אלא עשאו בית התבן: באפיה קאמינא לך דלא הדרנא בי. השתא סלקא דעתך דהכי קאמר ליה בפניו אני מבטיחו שלא אחזור בי: ופרכינן מכלל דאי בעי למיהדר מצי הדר. בתמיה: דברים הללו. כיון דבאפיה קאמינא לך דתיתביה ניהליה תו לא מצי למיהדר ביה דקני במעמד שלשתן: גינאי. בעלי גינה מוכרי ירק: איסתרי. סלע מדינה שמינית שבסלע צורי דהיינו חצי דינר: באפיה מאריה ארעא. כלומר באפיה מאריה א"ל יהבינהו למארי ארעא: *(אסרתא דסרבלא. הקפה שנתן סרבלין באשראי לתת לו המעות לזמן קצוב: נקני מינך. אונסא דאורחא דאי איתנסי מינך שלא יחזור ויתבע אותנו: אמר ליה אין. כן אעשה: שפיר עבדת. דאישתמיטת לפי שהם לווים ועבדים לי להביאו

פקדון בבולהו קנה °*אמר מר זוטרא (א)הני תלת [דף יד.] מילי שוינהו רבנן כהילכתא בלא טעמא חדא

א הא דאמרן ואידך דאמר רב יהודה אמר רב הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפוטרופא ואידך דאמר ר' חנינא המשיא אשה לבנו גדול בבית קנאו א"ל רב לרב אחא ברדלא קבאדמוריקא איתליגבך(א)הביה לפלניא באפיה קאמינא לך דלא הדרנא בי מכלל דאי בעיא למיהדר מצי הדר הכי קאמר דברים הללו לא ניתנו לחזרה : א] הנהו גינאי דעבוד חושבנא בהדי הדדי פש חמשה איסתרי (ג) גבי חד מינייהו אמרי ליה יהבינהו ניהליה למארי ארעא בטסקא °באפיה מאריה ארעא וקנו מיניה לסוף עבד חושבנא בין דיליה לנפשיה לא פשו גביה ולא מידי אתא לקמיה דרב נחמן אמר ליה מאי אעביד לך חדא דאמר רב הונא אמר רב מנה לי בידך תנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה ועוד הא קנו מנך אמר ליה רבא אטו האי מי קאמר דלא יהיבנא ליבא גבאי קאמר אמר ליה א"כ קנין בטעות הוא וכל קנין בטעות חוזר הא מילתא פירשו בה רבואתא דלא עבדינן בה עובדא אלא היכא דאיכא סהדי דקמיהו עבדו [חושבנא והבין הוה] חושבנא ואישתכח דטעותא הוא אי נמי דקא מודי ליה [חבריה] דהבין הוא חושבנא ובהכי מיתוקמא האי עובדא אבל היכא דליכא סהדי דמסהדי דהכין הוא חושבנא אלא איהו דקא טעין הכי וחבריה לא קא מודי ליה לא מהניא האי טענתא מידי ומימרא דמסתבר הוא דאי לא תימא הכי כל שטרי דעלמא נמי נימא דבטעותא הוי מילתא ונפטר אלא לאו שמע מינה דהאי

מיד גמ'

חדושי אנשי שם (א) וכ"כ הרא"ש בשם (הרמב"ם) [הרמב"ן] וע"ש :

גי' ד"ס

הגהות הב"ח (א) יהבי' כו': (ב) ג"ב זוזי :

הגהות חו"י (א) עי' בהרי"ף ב"ב סי' תכ"ב :

גי' ד"ס

א ראובן שהיה לו מנ"ח על לוי ואמר לו מנה יש לי בידך בשטר תנהו לשמעון במעמד שלשתן כתב מיי' שמעון קנה אותו אע"פ שלא נתן לו השטר ונשתעבדו לו הלקוחות כמו שנשתעבדו לראובן אלא שאין שמעון הזוכה יכול להוציא גוף השטר מידו של מלוה שאותיות יש בהן שני קניינים קנין הגוף וקנין השעבוד ואין אחד מהם נקנית בהקנאת חבירו אלא שמעון הוא תובע ללוה ואם כופר לו או אם הולך לגבות מן המשועבדים ב"ד כופין למלוה להוציא לו השטר ודנין אותו על פיו שראיה שלהזוכה היא אצל המלוה ואין כותבין לו עדותו וראייתו ואם פרע הלוה לשמעון הזוכה מוציאין גוף השטר מיד המלוה ומחזירין אותו ליד הלוה : ראובן הפקיד שטרי חובות אצל שמעון ואמר לו שטרות שהפקדתי בידך תן אותם ללוי במעמד שלשתן כל זמן שלא חזר בו ראובן יש לשמעון ליתנם ללוי חזר בו יש לו להחזיר לו שכל זמן שלא קנה השעבוד שלהם לא קנה גופם בין במסירה בין בחליפין בין במעמד שלשתן ואם כתב לו וקנה לך וכל השעבוד שבהם והמחה זה אצל אותו שמפקידין בידו המחאה זו כמו מסירה ונמצא שכן קונין לו בכתיבה ומסירה : ראובן היה לו שטר על שמעון ולוי חתום בו ומכרו ללוי העד אין לוי חשוב נוגע בדבר ולא חיישי' לחשדא שהוא חתם לו שקר כדי שיקנאהו ממנו אח"כ לפי שהעד האחר לא היה מסכים עמו להעיד שקר בשביל הנאתו של לוי ואם מכרו לבני העדים החתומים עליו חיישינן להכי ואם אין הלוה מודה בו אין יכולים לגבות : ראובן שיש לו שטר על שמעון ונתנו ללוי בכתיבה ומסירה והיה שמעון אחד מעדי המתנה ואחר עמו ורצה ראובן לחזור מן המתנה וטוען שהשטר פסול הוא לפי ששמעון נוגע בעדות הוא שרוצה להעיד כדי שיפטר מבעל דינו ששוני נות לו הדין עמו והרי הוא חשוב נוגע בדבר :

השגות הראב"ד

א] **עוד** כתב בענין הנהו גינאי דעביד חושבנא בהדי הדדי ופשו ה' אסתירי גבי חד מינייהו ואמרי ליה באפי מאריה ארעא יהבינהו ניהלי למארי ארעא בטסקא וכו' . ואסיקנא דקנין בטעות הוא ומיפטר : וכתב הרב ז"ל דפירשו רבוותא דלא עבדינן בה עובדא אלא כגון דאיכא סהדי דהכי הוא חושבנא ואישתכח דטעותא הוה א"נ דקא מודה ליה חבריה דהכי הוה חושבנא : אמר אברהם האי דקא מודי ליה חבריה דכתב הרב לא ידענא אי אגנאה חבריה קאי אי אמארי ארעא קאי ואי אגנאה קאי קשיא ליה אמאי מהימן ודלמא משום קנוניא קאמר מי לא אמרי' בהאומר שטר אמנה הוא זה במקום שכתב לאחרים אפי' אמר מלוה אינו נאמן דלמא לאפקועי לבעל חובו קאמר והא נמי לאו דמיא . אלא אי קאי אמארי דארעא ניחא דהא קא מודה . ואיכא נמי למימר דאגנאה נמי קאי ומשום דליכא פסידא למארי ארעא בהסיא אודיתא דהא אינסו עיילי בהדיה ופרעי ליה טסקא למאריה ארעא . אבל לענין מתנה דאיכא פסידא למקבל מתנה כי מודה ליה חבריה דטעותא הוה לא מהימן וקביל ליה מיניה והנותן מתנה משלם לו מה שהמחהו אצלו בטעותו . ודין זה של מעמד שלשתן הואיל ואתא לידן נימא ביה מלתא : ראובן הלוה לשמעון מנה ורצה ליתנם ללוי במתנה והעמידו אצל שמעון ואמר לו מנה שיש לי בידך תנהו ללוי אם הדבר ידוע שהיה לו לשמעון אותו מנה כיון שקבל על עצמו ליתנם ללוי דבר ברור הוא שאינו יכול לחזור בו . אלא אם אין לראובן עדים שהיה לו מנה ביד שמעון אלא שהודה לו עכשיו בשעה שסמכו אצל לוי ולאחר זמן חזר שמעון ואמר לא הייתי חייב לראובן כלום וטעיתי בכו (דאני) אם לא היו שם עדים בשעה שהמחהו אצל לוי הא ודאי לא מיבעיא לי דמיגו דיכול למימר לא חייבתי את עצמי ללוי יכול לומר טעיתי עמו והמחאה בטעות הואי . אלא אם היו שם עדים בהמחאתו אלא שאין עדים לראובן שיש ביד שמעון מנה ובשעת המחאתו לא אמר לו אתם עדי מאי שמעון למימר ללוי מטעה הייתי בך דלא עדיפת מגברא דאתית מיניה כי היכי דמצי למימר לראובן מטעה אני בך השתא נמי מצי למימר ללוי מטעה הייתי בך דלא עדיפת מגברא דאתית מיניה כי היכי דמצי למימר לראובן מטעה אני בך השתא נמי מצי למימר ללוי מטעה הייתי בכם . או דלמא כיון דקביל על נפשיה למיתבינהו ללוי במעמד שלשתן ואמור רבנן דלא מציתו למהדר ביה הוה ליה כקנין . ובהודאה בקנין ודאי לא אמרי' מטעה אני בך דכל קנין אלימא מלתא כשטר ומאן דמחייב נפשיה לחבריה בשטרא מחייב כמאן דאמר ליה אתם עדי כדאיתא בכתובות . ומסתברא דלא מצי טעין מטעה אני בך דכקנין דמי . ועוד למה ליה לאשטויי בהאיך פלימי בשלמא בהאי מאי טעין ואמר כי היכי דאיהו מחייך בי דתבע מנאי מאי דלא חייבנא ליה הכי אחיכי ביה אנא . אלא בהך תליתאי אמאי חייך ביה וקביל עליה דליתיב ליה כתוב . והרב ז"ל שדימה הענין הזה לכל שטרי דעלמא לחזק מה שפירשו הגאונים ז"ל ואמר האי מימרא דמסתבר היא דא"כ כל שטרי דעלמא נימא נמי דבטעותא הוה מלתא ונפטר . מדבריו נראה דהכי סבירא ליה ובשטרא חשיב ליה :

ספר הזכות

אבא

נימא דבטעותא הוה מלתא ונפטר . מדבריו נראה דהכי ס"ל ובשטרי חשיב ליה . ע"כ דברי הרב . ואלו דברי תלמיד : אמר המחבר ועדיין אנו צריכין לבאר דברי רבינו ז"ל דבלא הודאה דאיכא נמי מיגו דמצי למימר פרעתיו למארי ארעא מהימן למימר המחאה בטעות הוה ואע"פ שהמחהו בפני עדים ואמר להו אתם עדי דקי"ל המלוה את חבירו בעדים א"צ לפורעו בעדים וכזה סברות רבות י"א שלא הצריכוהו הגאונים להודאת חבירו אלא כשקנו מידו משום קנין כשטר הוא ואינו יכול לומר בו פרעתיו וכן מצאו דעת רבי' האיי ודברי רבינו נוטין לו בפ' האשה שנתארמלה ואין דעתינו כן בדין הזה . ורבותינו הצרפתים מורים שכל המחאה בעדים אין נאמן עליה לומר שמחאה בטעות היתה משום מיגו דפרעתי דמידק דאיק איניש והדר ממחה נפשיה אצל אחרים כענין שאמרו בסוף ב"ב תנו מנה לפלוני ואמרו יתומים חזר ואמר לנו אבא פרעתי אין נאמנין אם איתא דפרעיה לא הוה אמר תנו ואע"ג שהיתומים יכולין לומר פרענו אנו אין מאמינין לו לומר שבטעות הודה לו מתחלה משום דסתמים מידק דאיק והדר אמר וכן בריא נמי בקנין ובהמחאה אינו נאמן לומר בטעות הודיתי וקנו ממני וגדול כחן של חכמים הללו שכן מדמין בדין הזה . ולפי דעתינו שלא כוונו הגאונים ורבינו ז"ל לסלק מכאן דין מיגו אלא ללמד שאינו נאמן בטענת הטעות בעצמו כמו שהיה נאמן מתחלה לומר לממחה אין לך בידי כלום לפיכך אם המחהו בפני עדים או שקנו מידו ובמעמדן של עדים חזר ואמר טעיתי בחשבון אינו נאמן וכן אם קבע זמן לפרעון וא"ל בתוך זמנו שהמחאה בטעות שיתה אינו נאמן הא אם היתה המחאה שלא בעדים ובא בטענת מיגו דלא היו דברים מעולם ודאי נאמן וכן בבא במיגו דפרעתיך לאחר זמני אין לנו ולענין הודאה שאמר רבינו ז"ל דקא מודה ליה חבריה עיקר הדין הזה בפרעות דהיכא דגנאה מודה ומאריה דארעא לא מודי . אי במעמד שלשתן בלחוד אקני ליה נאמן שאם רצה למחול מוחל שכן דעת הראשונים במוכר חוב לחבירו במעמד שלשתן וחזר ומחלו מחול ובגמ' נמי בראיות גדולות מכריעות כן בפרק החובל ובפ"ק דמציעא וכמוא הדין הזה כאותה שאמרו שם בפ' שנים אוחזין מצא שובר בזמן שהאשה מודה יחזיר לבעל וליחוש דלמא כתבה ליתן בניסן ולא נתנה עד תשרי ואזלה וזבינתה לכתובתה דמניסן ועד תשרי ומפיק לה לשובר דכתיב בניסן ואתיא למיפסד לקוחות שלא כדין ומפרקי' ש"מ איתא לדשמואל דאמר המוכר שט"ח לחבירו וחזר ומחלו מחול פי' וכיון שיכול למחול נאמנת לומר שובר זה של בעל הוא שכבר נפרעתי ממנו וכן הדין הזה . ואל תתייבני להביא עכשיו אותה שאמרו בכתובות האומר שטר אמנה הוא זה שאינו נאמן בשתב לאחרים שכבר נאמר בה הרבה על דרכים רבים אבל הדין שכתבנו דין אמת הוא בלא ספק אבל אם קנו ממנו למארי ארעא ואיהו לא מודה בטעות וגנאה מודה ביה שורת הדין אינו נאמן אלא רואין אם יש לנו לגנן המודה להשתלם ממנו אומרין לו כיון שהודאה בטעות הודה לך חברך ובטעות המחית אותו אצל מארי ארעא צ"ל את שלים למארי ארעא שאין הודאה של זה כלום במקום שכתב לאחרים כאותה שהזכיר הרב ז"ל ובמקום שמארי ארעא מודה הלא פטור והגירד גנן נמי פטור כשאינו מודה דהא מעידנא דאמחיה ליה להיתך גבי מארי ארעא מיפטר מיניה כדכתב רבינו ז"ל בהמקבל ואם בניכס מודים משלם גנן ראשון למארי ארעא ויצא הדין לאמיתו וכאשר לנו בפרק הוא מתשובת הרב ז"ל שלא נתברר יפה מ"ש בהלכה בענין דין שמכור זה לעבדי והמלמד יוסיף לקח :

אבל פרעתי אין נאמנין מאי טעמא אם איתא דפרעיה לא הוה אמר תנו ואע"ג דהתם נמי איכא מגו ומיהו היכא דליכא סהדי [דעביד תובענא קמייהו אי נמי דאודי ליה קמייהו] אע"פ שמודה שאמר במעמד שלשתן או שקנו מידו נאמן לומר טעיתי בחשבון (א) דדוקא היכא דאיכא סהדי הוא דאמרינן דאי לאו דקים ליה לא הוה משעבד נפשיה אבל בדליכא עדים לא דייק דמימר אמר אי טעינא הדרנא בי דליכא דמסהיד עלי וכן כתב הראב"ד ז"ל ומ"ש הרי"ף ז"ל א"נ (דלודי) [דמודי] ליה חבריה דוקא דאודי ליה מארי ארעא דכיון דאודי ליה הרי הוא נפטר ממנו אבל היכא דאודי ליה גינאה נר מצוה חבריה לדברי מי שאמר*) במעמד שלשתן יכול למחול כי מודה ליה נמי דלא מיחייב ליה ולא מידי מהימן מסוגיא דשנים אוחזין בטלית [דף כ.] דאמרינן ש"מ איתא לדשמואל דשמעינן מינה דכל היכא דיכול למחול מהימן נמי למימר דפרוע הוא אבל לדברי מי שאומר[שם]דאינו יכול למחול כי אמר נמי דלא פש ליה גביה ולא מידי לא מהימן ואע"ג דאיכא חד סהדא דמסהיד דלא מחייב ליה ולא מידי[וא"י לישבע להכחיש העד] כיון דהאי לא ידע אינו מפסיד השבועת עד אחד המעיד פרעון מדרבנן בעלמא היא כדאי' בפ' הכותב (דף פז:) (ב)דהיכא דאפשר משתבע[ושקיל] והיכא דלא אפשר לא מפסיד וכי מודה לי' מארי ארעא שהוא נפטר ממנו כדאמרן מארי ארעא אינו גובה מגנא חבריה שכיון שהעמיד אידך גינאה אצלו נפטר לדעת הרי"ף ז"ל בכך כתב בפ' המקבל אבל דעת רבינו האי גאון ז"ל ור"ת אינו כן שהם סוברים שהממחה אצל אחר אינו נפטר ממי שהיה חייב לו אא"כ פטרו בפירוש ולדבריהם אע"פ שמארי ארעא מעיד דלא פש ליה גביה ולא מידי מארי ארעא חוזר וגובה מגנא וגנא גובה נמי מאידך גנא חבריה ואע"ג (דאידך גנגא) (ג) דמארי ארעא מעיד שאינו חייב לו כלום הוה ליה עד אחד ויטול הלה בשבועה כיון שהוא יכול לישבע ואע"פ שנשתעבד האי גינאי למארי ארעא ברצון חבירו כיון שאין פורע כלום למארי ארעא אינו נפטר ממנו:

מימרא דאמרי רבוואתא מימרא מעליא ותריצא הוא: תיט איתמר א הולך מנה לפלוני שאני חייב לו אמר רב חייב באחריותו ואם בא לחזור אינו חוזר ושמואל אמר מתוך שהוא חייב באחריותו אם בא לחזור חוזר תניא כוותיה דרב הולך ב מנה לפלוני שאני חייב לו תן מנה לפלוני שאני תכ חייב לו הולך מנה לפלוני פקדון שיש לו בידי תן מנה לפלוני פקדון שיש לו בידי חייב באחריותו ואם בא לחזור א אינו חוזר פקדון לימא ליה אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר אמר רבי זירא בשהוחזק כפרן אבל לא הוחזק כפרן ובא לחזור חוזר וכי קאמרינן דהולך כזכה הני מילי במלוה אי נמי בפקדון כשהוחזק [מי שהיה אצלו] כפרן אבל במתנה הולך ב לאו כזכה דקי"ל (א) דשליח מתנה כשליח הגט כשם ששליח הגט הולך לאו כזכה כך שליח מתנה הילך לאו כזכה ואי בעי למיהדר מצי הדר ביה: דף יד: *הולך ג מנה לפלוני והלך ובקשו ולא מצאו יחזרו למשלח מת משלח אי בריא הוה חזינן אם מת מקבל בחיי נותן יחזרו ליורשי משלח דקי"ל דהולך בבריא לאו כזכה ואי מית נותן בחיי מקבל יחזרו ליורשי מי שנשתלחו לו דקיימא לן מצוה לקיים דברי המת ואי שכיב מרע הוה חזינן °אי איתיה למקבל ג בשעת מתן מעות יחזרו ליורשי מי שנשתלחו לו דקיימא לן דברי שכיב מרע ככתובים וכמסורין דאמו ואי ליתיה למקבל בשעת מתן מעות יחזרו ליורשי

רש"י

על אחריותן אני): חייב. משלח זה באחריותו ואם יאנסו משלם זה ואם בא לחזור ולומר החזירם לי שלא יאנסו ממך בדרך אינו חוזר: *(רב סבר הולך כזכי דמי. הילכך אינו חוזר ומ"מ חייב באחריותן שהמלוה לא לוה למסרם לזה: דכ"ע הולך כזכי דמי. ואם היה מתנה דלית בה אחריות מודה שמואל דאינו חוזר: אמרינן מיגו. כלומר מיגו שחייב באחריותו אסבא לחזור חוזר): הולך כו' תן. כלומר שאמר לו אחד מהלשונות הללו: לימא ליה. המשלח אין (א) רצוני שיהא פקדוני ביד אחר דהכי קיימא לן וכיון דאין רצוני אשתכח דחוב הוא לו ואין חבין לאדם שלא בפניו ואמאי אינו חוזר: כשהוחזק משלח זה כפרן. בפקדון דאנן סהדי דניחא לבעליו שיצא הפקדון מידו: ולא מצאו. שמת יחזרו למשלח ג' דהולך[במתנה]לאו כזכי כדמסיק:דקי"ל מצוה ד"ת לקיים דברי המת. הילכך משעת מיתת הנותן זכה בהן המקבל משום מצוה לדברי הכל אע"פ שהיה בריא וזכו בהו יורשיו משמת: אי איתיה למקבל. שהיה חי בשעת מתן מעות לשליח אז זכה בהן המקבל מיד וזכו בו יורשיו מחמתו כשמת: ואי ליתיה. שכבר מת המקבל

(דאידך גנגא) (ג) דמארי ארעא מעיד שאינו חייב לו כלום הוה ליה עד אחד ויטול הלה בשבועה כיון שהוא יכול לישבע ואע"פ שנשתעבד האי גינאי למארי ארעא ברצון חבירו כיון שאין פורע כלום למארי ארעא אינו נפטר ממנו: **איתמר** הולך מנה לפלוני שאני חייב לו אמר רב חייב באחריות. *אם נאנסו מיד שליח זה: ואם בא לחזור. ולומר החזירם לי שמא יאנסו ממך בדרך: אינו חוזר. משום דקסבר דבפקדון הולך כזכה: תניא כוותיה דרב הולך מנה זו לפלוני שאני חייב לו. תן מנה לפלוני שאני חייב לו. כלומר אחד מלשונות הללו: פקדון לימא ליה. האי משלח: אין רצונו. של מפקיד: שיהא פקדונו ביד אחר. והכי קיימא לן לקמן [דף כט.] בפ' שליש וכיון שאין רצונו אשתכח דחוב הוא לו [דף יד:] דאין חבין לו לאדם אלא בפניו ואמאי אינו חוזר והא לאו זכות היא: כשהוחזק משלח זה כפרן. בפקדון דאנן סהדי דניחא ליה לבעליו שילא מידו. והוא הדין נמי דאפילו לא הוחזק כפרן אלא שהיה רגיל בעל הפקדון להפקיד לזה שהופקד אצלו עתה באחריות וכן נמי אי סדר ליה פלניא גברא מהימנא הוא אע"ג דלא פטריה אינו יכול לחזור בו וחייב באחריותו: **גרסי'** בגמ' רבי אחא בר יאשיה ה"ל איספיקא דכספא בנהרדעא. איספיקא. כלי. [דף יד:] אמר להו לר' דוסתאי בר' ינאי ולר' יוסי בן כיפר בהדי דאתיתון אתייוה ניהלאי אזול יהבו ניהלייהו אמרי להו ניקני מינייכו דקבליתו עלייכו אונסא דאורחא אמרו ליה לא א"ל אהדריניה לן רבי דוסתאי בר ינאי אמר להו אין רבי יוסי בן כיפר אמר להו לא. כלומר כדאמרינן לעיל ואם בא לחזור אינו חוזר: אתו כפתוהו וקא מצערו ליה אמרי ליה. כלומר לרבי דוסתאי חזי מר היכי עביד. כלומר דלא מהדר לן: אמר להו טב רמו ליה (טב רמו ליה). כלומר יפה ראויות לו המכות הללו: כי אתא לגביה אמר ליה חזי מר לא מסתייה דלא סייען אלא אמר להו טב רמו ליה אמר ליה אמאי עבדת הכי. כלומר שנתרצית להחזיר מיד: א"ל אותן בני אדם קן אמה וכובען אמה. כלומר הם אנשי מדות גבוהין בקומתן ואף מלבושיהן מאויימין מאנשים אחרים: ומדברים מחליין. כלומר קולן עבה ונראה הקול יוצא מטיבורן ושמותיהן מבוהלים ארדא וארטא פילי וברים אילו אומרים כפותו כופתין אילו אומרים הרגו הורגין אילו הרגו את דוסתאי מי נתן לינאי אבא בן כמותי א"ל בני אדם הללו קרובין למלכות הן א"ל אין יש להם סוסים ופרדים שרצים אחריהם א"ל אין א"ל אי הכי שפיר עבדת. ופי' דהכי קאמר ליה אמאי עבדת הכי כלומר דכיון שסבר זכית בשבילי כדתניא דאם בא לחזור אינו חוזר לא היה לך לחזור ופושע אתה וחייב לשלם ואהדר ליה דאונס הוה וא"ל אי הכי שפיר עבדת. ופטור אתה. ויש הוכחה לפירוש זה בירושלמי דגרסינן התם [סוף פרקין] גבי ההיא עובדא א"ר ינאי הדא דתימא בהא דלא יכול למיקמה (ד)טבאות ברם ההוא דיכיל למיקמה גביה טבאות מפיק לה מן הדין ויהביבון להדין וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפרק ט"ז מהלכות מלוה ולוה שאם החזיר שליח את המלוה חייב באחריות אע"פ שהראב"ד ז"ל השיג עליו: **ירושלמי** [שם] שא מנה זה לפלוני טול מנה זה לפלוני יהא מנה זה לפלוני בידך רצה לחזור לא יחזור. פי' משום דכל לשונות הללו בחוב ובפקדון כזכה דמי: וכי אמרינן דהולך כזכה וכו' אבל במתנה (ה) לאו כזכה. דמתוך שאדם נותן בקושי אין דעתו כשאומר הולך שיזכה בשבילו: דקיימא לן דשליח מתנה כשליח הגט. (ו) והכי אמרי בהדיא בריש פרק השולח [דף לב:] שליח מתנה הרי הוא כשליח הגט. כלומר שאם בטלה הנותן קודם שתגיע ליד המקבל הרי היא בטלה ונפקא מינה להולך לאו כזכה. כלומר דאע"ג דמתנה זכות הוא מאי למהדר דהולך במתנה לאו כזכה הוא: **וכתב** רבינו תם ז"ל דכיון דהולך במתנה לאו כזכי תן נמי במתנה לאו כזכי דמי דאם איתא דתן כזכה אמאי איצטריך למתני תן גבי מלוה ופקדון בברייתא דלעיל השתא הולך דלאו כזכה במתנה במלוה ופקדון הוי כזכה תן דאפילו במתנה הוי כזכה מיבעיא דבמלוה ופקדון הוי כזכה אלא ודאי ש"מ הולך ולא שנא תן במתנה לא הוי כזכה ולהכי איצטריך למתנינהו תרוייהו במלוה ופקדון דהוי כזכה ור"י ז"ל הביא ראיה לדבריו מן התוספתא [דפרקין ע"ש] דקתני תן מנה לפלוני שאני חייב לו כו' אינו חוזר וחייב באחריותו תן מנה לפלוני שאני נותן לו רצה לחזור יחזור אלמא דבמתנה תן נמי לא הוי כזכה וזה שלא כדברי הרמב"ם ז"ל שכתב בהלכות זכייה ומתנה דתן במתנה כזכי דמי:

הולך מנה לפלוני והלך ובקשו ולא מצאו. שמת יחזרו למשלח משום דהולך במתנה לאו כזכה דמי: חזינן אי מית מקבל בחיי נותן יחזרו ליורשי משלח. דלא זכה בהו המקבל ואפילו מת הנותן בחזרת השליח אין כאן משום מלוה לקיים דברי המת שקודם מיתתו בטלו דבריו משעת מיתת המקבל: ואי מיית נותן בחיי מקבל. שמת לאחר שמסר מנה לשליח ועדיין מקבל חי הילכך בשעת מיתת הנותן זכה בהן המקבל: דקי"ל מלוה לקיים דברי המת. ואע"פ שהיה בריא בשעה שמסר מנה לשליח: ואי שכיב מרע הוה אי איתיה למקבל בשעת מתן מעות. לשליח זכה בהן מיד וכשמת זכו יורשיו מכחו: ואי ליתיה למקבל בשעת מתן מעות. שכבר מת וזה לא היה יודע יחזרו ליורשי משלח דקי"ל אין קנין למת: **ומשמע** מהא דבשכיב מרע אפילו מת מקבל בחיי נותן קנו יורשין דאי לא למאי איצטריכינן למימר בשכיב מרע אי ליתיה למקבל [בשעת מתן מעות הא אף על גב דאיתיה] בשעת מתן מעות כיון דליתיה בשעת מיתת נותן יחזרו למשלח אלא ודאי בשכיב מרע משעה שמסר המנה לשליח דבריו ככתובין וכמסורין למקבל ואפילו מת בחיי נותן כך כתבו בתוספות אבל תמה אני למה דהא קי"ל בסוף פרק יש נוחלין [דף קנג.] דמתנת שכיב מרע לא חיילא אלא לאחר גמר מיתה וכיון דבעידנא דחיילא ליתיה למקבל היאך קנה והא אין קנין למת וצריך עיון [בתוספות ובתשובת ר"י בר ששת סימן שמ"ו]: הדרן עלך פרק המביא קמא

*) הוא הרמב"ן לעיל ד"ס ומגלה (ג"א)

שלטי הגבורים

א ז זה בטור ואם החזיר ע' י כמנה לראובן והשיא אח"כ ולא היה לו לפרוע בענין שהפסיד במעות שלו לוי חייב לשלם שהוא פשע במה שהחזירו לראובן ואם אמתא אונסו החזירו לראובן שאיים עליו ראובן ג"ד שהולך להחזירו פטור תשוי' כתב כהחזירו לו שניהם חייבים באחריותו עד שיגיע לו והא דבפקדון אינו יכול לחזור וליטלו מיד לוי דוקא כשהוחזק הנפקד כפרן דאז זכות הוא לו למפקיד שילא מתחת רשותו אבל לא הוחזק כפרן יכול הוא להזור וז"ל עליו כתב הר' משה הכהן ואי שוייה מריה דפקדון שליח לשביאו לו כיון דגלי דעתו דניחא ליה דליתביה ניהליה אם בא לחזור אינו חוזר ואפי' כשמציא לו שליח דלא מיפטר שומר בהכי מאחריות או אפי' לא ימציא ליה שליח אלא דש"ח נאמן גבי מפקיד ובכל יומא הוה מפקיד גביה אם בא לחזור אינו חוזר כתב בעל התרומות אמר שליח למלוה הנה מעותיך ששלח לך פלוני נתונך בידי אך אני רוצה להחזיק בהן בשביל חוב שיש לי בידך אם המלוה מודה לשליח שיש לו בידו ואין לו שאר נכסים שיגבה זה מהם חובו והגיע זמן הלואתו אין כח ביד המלוה לערער על המשלח ולומר הפסדתני מעותי שמסרתם ליד מי שאיני יכול להוציאם מידו שהרי המשלח יאמר לו אף אם היו עדיין בידי היה מוציאן מידי מדר' נתן הואיל ואין לך נכסים אחרים אבל יש לו נכסים אחרים המשלח כופה לשליח ליתנם שכל זמן שלא נתנם לו לא נפטר המשלח מן החוב והשליח חוזר וגובה אותו ממנו וכ"ש אם אין המלוה מודה לשליח שחייב ליתנם למלוה אפי' אם אין לו נכסים אחרים אע"פ שהוא נאמן כנגד המלוה לומר אני תופסם בחובי במיגו דפרעתיך הואיל וכל זמן שלא באו ליד המלוה לא פקע שליחותו ונמצא שהשליח בעל דברים של המשלח הוא וכנגד המשלח אין לו מיגו שאינו נאמן לומר החזרתים לך הואיל והולך כזכי דמי לפיכך אם מת המשלח ולא הניח נכסים חזר כדין בין השליח ובין המלוה שכשהלוו לו ואפי' קבלם השליח מן המשלח בעדים מיגו שיכול לומר למלוה פרעתיך ונאמן בשבועת נאמן ג"כ בתפיסת לומר לו אני תופסם בחובי שאתה חייב לי כיון שאין תובעו בהן המשלח ולא יורשים אבל הרמ"ה כתב אם השליח בא להחזיק בהן בשביל חוב שיש לו ביד המלוה או המפקיד אינו יכול דכיון דאמר תן או הולך כמאן דאמר ליה זכי דמי או הולך ע"מ שתתנו לפלוני דמי ואי מקיים תנאיה זכי ואי לא לא זכי וכאילו לא יצא מיד הלוה או הנפקד:

ב פר"ת דס"ה נמי אם אמר תן מנה לפלוני במתנה שאינו כזכי ויכול לחזור בו כל זמן שלא הגיע לידו אא"כ א"ל זכה ואז זכה לו וקנה וכגון שהיה ברשותו אבל אם אינו ברשותו לא ומיהו אפי' אם אינו ברשותו לכשיבא לרשותו יזכה לו אם לא יחזור בו הנותן קודם לכן ומיי' כתב דתן הוי כזכי במתנה וכ"כ הרמ"ה וכתב ומיהו דוקא שנותן לו החפץ עתה בידו והומר לו תן חפץ זה לפלוני דכיון דנותנו עתה לידו כדי ליתנו לו מיד כשיבא לידו זכה בו המקבל אבל אם מתחלה לא בא לידו על דעת לזכות לזה ואח"כ אמר לו תנהו לפלוני לא קנה אלא במעמד שלשתן ואפי' הוא תופס החפץ בידו בשעה שאמר לו תן כיון שלא בא לידו מתחלה לשם כך לא זכה לו ר"ל אם אמר זכה לו בעוד שהחפץ בידו זכה לו אע"פ שלא בא לידו מתחלה לשם כך או אפי' לא היה בידו בשעה שאמר לו זכה אלא שבגביהו אח"כ כדי לזכות בו זכה אפי' שלא בפני הנותן ושלא בפני המקבל דכיון שאמר לו זכה מהד אגפי אפי' איתיה לפקדון בתגירו של שליח לא זכה למקבל מתנה ע"כ: הרא"ש ז"ל דייק מן הירושלמי דתן והולך ב"ש בכל מקום והא דאמרי' גבי עבד תן כזכי אע"פ שמרצון לב מאחרו שאני בהרור דאי לאו דעבד ליה נייח נפשיה לא הוה מאחר ליה שלכך הוי כמו חוב: ג כתב הטור לכאורה נראה שאם יצלה הנותן יכול להזור בו כדין מתנת ש"מ שאינו קונה עד לאחר מיתה אבל הר' מבש כהן כתב שאינו יכול לחזור ולהכי אמר יהן למקבל או ליורשיו אם מת ולא אמרי' שיבאר ביד השליח עד שירצה אם ימות הנותן אם לא כמו שעושין לשאר מתנת ש"מ משום דלא דמי לשאר מתנת ש"מ שאינו נותן במכירה ואינו מוציא הממון מתחת ידו ודאי דעתו שיקנה מיד ולא מבוס דדברי ש"מ ככתובין וכמסורין דמי וכל היכא דקני מקבל מהשתא לא קני באמירה גרידתא אלא היכא כי קני במסירה דידיה או במסירת ההוא דזכי ליה הוא דקנה אע"ג דהולך דבריא לאו כזכי דמי הולך דש"מ כזכי דמי דמסתמא כי יהיב ממונא לשליח אדעתא דלזכי ביה למקבל קא מסר ליה והא דלא אמר זכי אגב לערא לא רמיא אדעתיה מידי דהוה אגיטו דהפ"ג דבריא שאמר תנו גט לאשתי אינו כלום עד שיאמר תנו גבי ש"מ כותבין אע"ג דלא אמר תנו בדעתו לומר תנו אלא שבבהול היה כ"ש נמי לגבי מתנתו שהיל כאילו אמר מהיום אם מתי לפיכך כל זמן שלא עמד אינו חוזר ואם יעמוד חוזר אפי' אם כבר בא ליד הנותן ומ"מ כל זמן שלא נתברר שנתרפא צריך השליח לעשות שליחותו ואין לחוש שמא יתרפא אלא יתננו למקבל אם ימות הנותן יבאר למקבל ואם יתרפא יחזירנו לנותן:

ג"י מסר"ס [וכ"ם כנ"ת]

א מיי' פ"ז מהל' מלוה ולוה סמג עשין צד טור ח"מ סי' קכה:

שייך לגמ'

ב מיי' פ"ק מהל' זכיות סמג עשין פט טור ח"מ סי' קכה:

ג מיי' פ"ד מהל' זכייה סמג עשין פב טור ח"מ סי' קכה:

חדושי אנשי שם

מהר"ם(א)וכן כתבו תוס' בשם ר"ת ור"ת:

תכא

[דף קנ ע"א]

ד"ה מ"ש

בס"א הגי' כמשלח אם

הגהות הב"ח

(א) נ"ב עיין לקמן בפ' השולח סימן תנ"ב: (ב) היכא כנ"ל: (ג) מארי ארעא מעיד לו כנ"ל: (ד) נ"ב גבי: (ה) נ"ב הולך: (ו) הכי כנ"ל:

הגהות חו"י

(א) ס"ג בגמ' רצונו כו' פקדונו:

א מיי' פרק ז מהל' גירושין סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמב:

המביא . בפני נחתם חציו . אחד מן העדים : אחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול . מסקינן בגמ' דדוקא בשאין הגט יוצא אלא מתחת ידי האחד שהוא מביאו ואין חבירו שליח בהבאתו ומשום הכי פסול דשליח אצרכינהו רבנן לממרינהו לתרווייהו אבל אם היה הגט יוצא מתחת ידי שניהם כשר דשנים שהביאו גט ממדינת הים אין צריכין שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם כרבא דאמר דטעמא לפי שאין עדים מצויים לקיימו וכיון שאלו יודעים על פי אלו השנים שהבעל מסרו ליכא חששא תו [למיחש] לזיוף: **שנים** אומרים בפנינו נכתב ואחד שנישי אומר בפני נחתם פסול . וביוצא מתחת ידי האחד דכיון דמאן דאמר בפני נחתם לא אמר בפני נכתב אתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא ור' יהודה מכשיר דכיון דאיכא תרי דמסהדי אכתיבה תו לא אתי לאחלופי : אחד אומר בפני נכתב ושנים אומרים בפנינו נחתם כשר . לרבא דסבירא ליה לפי שאין עדים מצוין לקיימו אפילו אין שום עד מעיד על הכתיבה כשר שהרי נתקיים ע"פ השנים ולא נקט אחד אומר בפני נכתב אלא אגב רישא דתנא אחד אומר וכו' : **גמ'** אפילו לא כתב אלא שיטה אחת לשמה . שיטה ראשונה שיש בה שם האיש ושם האשה והזמן : אני הוא עד שני פסול מאי טעמא או כולו בקיום הגט . דאני הוא עד שני היינו קיום הגט כשאר שטרות דאדם מעיד זה כתב ידי : או כולו בתקנת חכמים . שאומר בפני נכתב וכו' וטעמא דמילתא דכיון דאמר אני הוא עד שני על עיקר הגט הוא מעיד ובהך חתימה דאמר בפני (א) איהו מעיד אלא על חתם ידו ואמאי דקא מסהיד בהאי לא מסהיד בהאי ולא תיקון רבנן להימוני יחיד לחצאין : דליכא מידי דכי אמר (ב) אחד כשר . פי' רש"י ז"ל שאם היה שליח זה אומר אני מכירה כשר דסבירא ליה ז"ל שהמביא גט ממדינת הים איהו צריך שיאמר בפני נחתם דוקא אלא כל שאומר אני מכיר החתימה כשר לפי שהוא גורס בפ"ק [דף ג.] ורבא אמר אטו הכא כי אמר ידענא (ג) לא מהימן ומש"ה ס"ל ז"ל דכאמר ידענא שגי וחלקו עליו לומר דבלשון יודע אני ומכיר ודאי לא מהימן עד אחד דאתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא ובההיא דלעיל הכי גרסי' אטו כי אמרי בפנינו מי לא מהמני כלומר בשאר שטרות דבקיום שטרות אי אמרי בפנינו ואי אמרי ידעינן מהני אבל בקיום הגט דוקא כי אמר בפני אבל ידענא לא מהני וה"פ מי איכא מידי [דאילו אמר חד כשר] דכיון דבקיומו של יחיד ליכא למיחש דאתי לאיחלופי שהרי אומר בפני נכתב קיומן של שנים למה יפסל דהא חד גוונא הוא בקיום כיון דבקיום שטרות דעלמא כי אמר בפני מהני ובגמרא איכא מאן דסבר שאם העידו שנים על חתימת יד שני דפסול ואחר על חתימת יד שני אי נמי העיד הוא ולא סליק הכי אלא כשר כמו שכתב הרי"ף בהלכות : **אבל** הגט יוצא מתחת ידי שניהם כשר . פי' רש"י ז"ל ששניהם אדוקין בו ולאו דוקא אלא כל שהבעל עשה את שניהם שלוחים ואמר להם שניכם הוליכו גט לאשתי ונתנו לאחד במעמד חבירו כדאמרינן בפרק התקבל [דף סז:] כולכם הוליכו אחד מוליך במעמד כולם בהכי סגי ולא עוד אלא אפילו אם האחד בלבד שליח והשני מעיד שבפניו נתן הבעל גט לחבירו להוליך לאשתו לרבא דלא חייש לשמה כשר דהא אם יאמר בפנינו גרסה [דף סז:] מי לא מהימני דלרבא דלא חייש אלא לקיום וקי"ל כוותיה כל שיש עדים לנו שהבעל מסרו להוליכו לאשתו שוב

רש"י

שמקבל וזה לא ידע נמלא שהיה זכייה בטעות ולא זכו בו יורשים כלל :

הדרן עלך המביא קמא

המביא . ובפני נחתם חציו . אחד מן העדים אחד אומר בפני נכתב ואחד (מן העדים) אומר בפני נחתם פסול . בגמ' מפרש כולה מתני' : **גמ'** שיטה אחת . שיטה ראשונה שיש בה שם האיש והאשה והזמן : בקיום הגט . דהיינו עדים המעידים על חתימת העדים שמכירין אותם : בתקנת חכמים . עדות השליח שהאמינוהו חכמים כשנים כשאומר בפני נכתב ובפ"נ : אבל אם העידו שנים . מן השוק על חתימת השני : אי נמי [העיד] הוא . השליח אם הוא ואחר מעידים על חתימת השני [כשר] : דאילו אמר חד . אם השליח אומר אני מכירה כשר אע"פ שלא אמר בפני נכתב דהכי אמרי' בפ"ק דאילו אמר יודע אני נמי מהימן : שאין הגט יוצא מתחת ידי שניהם . שאין שניהם שלוחין בהבאתו אלא אחד הביאו וצריך המביאו לומר בפני נכתב ובפני נחתם וזה לא אמר: אבל הגט יוצא:בג"ד. מתחת יד שניהם. [שניהם] אדוקין בו וגם שניהם שלוחים כשר ואע"ג דלאו כלום קאמרי דלחד אצרכי לומר בפני נכתב ובפני נחתם אבל לא לתרי :

נר מצוה

ליורשי משלח דקיימא לן דאין קנין למת וכן הלכה :

הדרן עלך המביא קמא

*המביא גט א ממדינת הים ואמר בפני נכתב אבל לא בפני נחתם בפני נחתם אבל לא בפני נכתב בפני נכתב כולו ובפני נחתם חציו בפני נכתב חציו ובפני נחתם כולו פסול אחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול ור' יהודה מכשיר אחד אומר בפני נכתב ושנים אומרים בפנינו נחתם כשר : **גמ'** בפני נכתב חציו ובפני נחתם כולו פסול הי חציו אילימא חציו ראשון והאמר רבי אלעזר אפילו לא כתב בו אלא שיטה אחת לשמה שוב אינו צריך א אלא אמר רב אשי בחציו אחרון : בפני ב נכתב כולו ובפני נחתם חציו פסול *אמר רב אשי ואפילו אמר אני הוא עד שני פסול מאי טעמא או כולו בקיום הגט או כולו בתקנת חכמים אבל אם העידו שנים על חתימות יד שני כשר אי נמי העיד הוא ואחר על חתימת יד שני כשר דליכא מידי דכי אמר חד כשר וכי אמרי תרי פסול וליכא נמי מידי דאילו אסיק איהו לכולה מילתא כשר וכי איכא אחר בהדיה פסול : אחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול : *אמר רב שמואל בר יהודה אמר רבי יוחנן לא שאנו אלא שאין הגט יוצא מתחת ידי שניהם אבל הגט יוצא מתחת ידי שניהם כשר

שלטי הגבורים

א והעדים שיחתמו בו צריכין שיכנו שם כשיכתוב הסופר שיאמר בזהו הגט שאני הבעל לכתוב ושנכתב לשמה אמנם אפי' לא כיון אלא בשעת כתיבת הגט שיטה ראשונה וידעו שלשמה היה והלכו להם כשר ד"ל כמו שהתחיל לשמה כן נגמרו כולו ורב"י פי' דלאו שיטה ראשונה ממש אלא שיטה ראשונה שיש בה שם האיש והאשה והזמן אבל אם היה בסופו של גט ולא בתחלתו פסול :

ב אמר בפני נכתב כולו ובפני חתם העד האי אע"פ שהיה שליח בעצמו העד השני שחתום בגט אין הגט מתקיים על פיו הואיל והוא מעיד על כתב ידו כדרך קיום השטרות צריך שיתקיים חתימת האי ג"כ כדרך קיום השטרות ואם היה השליח מעיד על חתימת האי ושנים מעידים על חתימת השני כשר כמו שביאר מו"ס בפסקיו :

הגהות הב"ח

(א) נ"ב נחתם : (ב) חד כנ"ל : (ג) נ"ב מי : (ד) ונזריך כנ"ל:(ה) ס"ה לא כנ"ל:(ו) ס"ה לא כנ"ל

המאור הגדול

[דף מ ע"ב] רש"י ז"ל גרס או כרבא או כרב אשי ולאפוקי מדרב חסדא דהיא עדיפא מכולהו ולא אתיא ממשנה יתיר' דאם איתא הוה תני ליה במתני' בהדיא ואנן גרסי' לאפוקי מדרב אשי דלא אתיא ממתני' משום דקתני בפני נחתם חציו ואי אמר ואני הוא עד שני כרב אשי הא לאו חציו הוא אלא כולו ושמעתתא דרבא ודרב חסדא ורב אשי כי איתמרן בעלמא איתמרן ולאו אמתני' קיימי ומתני' נהי דלא הויא סייעתא דרב אשי תיובתא נמי לא הויא ולהכי אמרי' לאפוקי כלומר לא הוי סייעתא . וטעמו של רב אשי מפורש בירושלמי מפני שנעשה כנוגע בעדותו :

וזה מצאתי מכתיבת ה"ר משה בר' יוסף ז"ל במס' גיטין בפ' המביא גט אלא אמר רב אשי חציו אחרון פי' ואשליח הוא דפלגינן בין חציו ראשון לחציו אחרון אבל אסופר לא פלגינן בין חציו ראשון לחציו אחרון ופסלין להו לתרוייהו אלא לא זו אף זו קתני ואע"ג דלא דמי האי לא זו להאי לא זו אידי דתנא בפני נכתב חציו איצטריכא ליה למימר דלא מדמינן חציו האחרון לחציו ראשון תנא נמי נחתם חציו ואע"ג דלא איבעי ליה למיתנא אף בלא זו ואף זו כי ההיא דאמרי' בסנהדרין בפ' היו בודקין אותו מאי אפי' שנים פשיטא כי אמר חד איני יודע עדותן קיימת כי אמרי בי תרי נמי עדותן קיימת דלא משני לה התם בלא זו ואף זו ואצטריכינן לשנויא אחרינא דלא זו ואף זו בכה"ג לאו שנויא הוא אפ"ה שאני רב אשי הכא דסמך על לא זו ואף זו דרישא והסיפה נקט ואתא : [דף מ"ז ע"ב] **בר** סבר גזרינן דלמא אתי לאיחלופי בקיום שטרות וכו' פי'.רבנן סברי גזרינן כיון דאיהו גופיה דמסהיד אחתימה לא. מסהיד אכתיבה גזרינן דלמא אתי לאיחלופי בקיום שטרות ור"י סבר כיון דאיכא עדי כתיבה לא גזרי' והיכא דליכא עדות אכתיבה אפי' ר"י מודה דגזרי' דהא לא פליג במתניתא בא' אומר בפני נכתב וא' אומר בפני נחתם ולא מתני דלא פליג ואמר בפני נחתם אבל לא בפני נכתב דההיא כ"ע מודו דגזרי' דלמא אתי לאיהלופי בקיום שטרות אליבא דרבא ואליבא דרבה נמי יכולין להוציא דרבה.ודאי כתרווייהו לישני מצי לאוקמי לישנא קמא ולישנא בתרא ומתרץ הכי לר"י כיון דאיכא סהדי אכתיבה ליכא למיחש שמא יחזור דבר לקלקולו ורבנן סברי כיון דהאי דמסהיד אחתימה לא קא מסהיד אכתיבה גזרי' נמי שמא יחזור דבר לקלקולו שלא תחלוק בשליחותו ובגזירה שמא יחזור דבר לקלקולו קמיפלגי מר סבר גזרי' וכו' פי' גזרי' אע"ג דמלתא דלא שכיחא הוא ואע"ג דאיכא עדי כתיבה כיון דהאי דמסהיד אהתימה לא מסהיד אכתיבה גזרי' שמא יחזור דבר לקלקולו א"נ שלא תהלוק בשליחות והאי תירוצא דומה לתירוצא דלעיל ישמע חכם ויוסף לקח ומוקמינן ליה לרבה ודאי בתרווייהו לישני והאי לישנא בתרא כללא הוא לתרווייהו לישני דהא אפי' קאמר ולא מיבעיא בשאין גט יוצא מתחת יד שניהם דפליגי רבנן ופסלי אלא אפי' דהאי דגט יוצא מתחת ידו מסהיד אהתימה ושנים שאין הגט יוצא מתחת ידן מעידין אכתיבה אפ"ה פסלי רבנן וליפלוג נמי ר"י ברישא פי' בעד א' אומר בפני נכתב ועד א' אומר בפני נהתם ודוקא כשהגט יוצא מתחת יד שניהם אבל אין הגט יוצא אלא מתחת יד א' לא מצי פליג דהא איכא חד דלא מהימן מאחר שאין הגט יוצא מתחת ידו ופסול לד"ה . סד"א הואיל ולא גזר ר"י שמא יחזור דבר לקלקולו דלמא אתי לאיחלופי בקיום שטרות נמי לא גזר. הא מלתא דהיקא לן טובא רבה דקא מוקים נפשיה לד"ה ואפי' לר"י היכי מתרץ ליה דנגזר ר"י משום דאתי לאיחלופי בקיום שטרות והא רבה ל"ל האי סברא כלל וניחא לן רבה ודאי מחמיר טפי מדרבא וכל היכא דמחמיר רבא ודאי מחמיר רבה ואיכא דוכתא דמיקל רבא ומחמיר רבה דהא חייש לכולהו והכי אמרי' בריש פירקין מאי בינייהו איכא בינייהו שנים שהביאו גט וכו' אי נמי באותה מדינה ממדינת הים וכו' דרבא מיקל ורבה מחמיר . והשתא *שנים הוכי סד"א לר"י אפי' בהא דעד אומר בפני נחתם ואחד אומר בפני נכתב דמחמיר לרבא (ד) מדינא דלמא אתי לאיחלופי בקיום שטרות נקל לר' יהודה קמ"ל דמחמיר בה ולאו מטעמיה דרבא אלא מטעמיה דרבה שמא יחזור דבר לקלקולו בעי לאחלופי ליכא כל זה מצאתי מהפ' מכתיבת ידי ה"ר משה בר' יוסף ז"ל : ושאל ממני אחי ברכיה הלוי הא דכתב ה"ר משה בר' יוסף ז"ל איני מבין טעמו בתירוצו ואדרבה הוסיף לי קשיא מאי שיאסיה דרבא בתירוציה דרבה ומאי טעם לומר דכל היכא דמחמירין לרבא נקל לר"י מה ענין רבא אצל ר"י אטו רבא בר פלוגתיה דר"י הוא דנימא כל היכא דמחמיר רבא מיקל ר"י הכי איבעיא ליה למימר סד"א הואיל ולא גזר ר"י שמא יחזור דבר לקלקולו בשנים אומרים (ה) הם הכי לא גזר בעד אומר קמ"ל דהיינו טעמא דלא גזר בשנים אומרים משום דבי תרי דמייתי גימא מלתא דלא שכיחא הוא ומלתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן ועדיין קושייתינו במקומה עומדת מחסדך שתשלח לי תירוץ הרב בפי' מבואר אם תסכים עמו ותודיעני אם יש לך תירוץ אחר בקושיא זו וזולתי תירוצו : תשובה שהשיבותיו שאלת ממני לברר לך תירוץ ה"ר משה בר' יוסף ז"ל בפ' המביא בפי' מבואר אם תסכים עמו ואם יש לי תירוץ אחר בקושיא זו וזולתי תירוצו ותחלת כל דבר אני מודיעך מה שראיתי בכתביך והוא כן בעיני שכתבת הכי איבעיא ליה למימר סד"א הואיל ולא גזר ר"י שמא יחזור דבר לקלקולו בשנים אומרים הכי לא גזר בעד אומר קמ"ל דהיינו טעמא דלא גזר בשנים אומרים משום דבי תרי דבתרי דמייתו גימא מלתא דלא שכיחא הוא ועדיין קושייתנו במקומה עומדת דע כי לא אמרו בי תרי דמייתו גימא מלתא דלא שכיחא

הוא

מלחמת ה'

כתוב בספר המאור וטעמו של רב אשי מפורש בירושלמי מפני שנעשה כנוגע בעדותו : **אמר** הכותב אבל בבבלי אומר טעם אחר לגמרי משום דבעינן או כולו בקיום הגט או כולו בתקנת חכמים וצריך פירוש :

ועוד הנה מצאתי מכתיבת ה"ר משה בר' יוסף ז"ל וכו' עד סד"א הואיל ולא גזר ר' יהודה וכו' ואפי' לר' יהודה היכי מתרץ הכי דגזר ר' יהודה משום דאתי לאיחלופי בקיום שטרות והא רבה לית ליה להאי סברא כלל :

אמר הכותב כל זה הבנין אין לו יסוד שמכיון שאמרו רבה אית ליה והשאלה ששאלו בגמ' רבה מ"ט לא אמר כרבא שעליה השיבו לימא בפני נחתם ותו לא לא היתה אלא כפיה עולה בדעתינו לומר שרב' חושש לזו ולא לזו ועכשיו בטלה מאליה דהיינו טעמיה דרבה מפני שחושש לכל החששות כדי שלא תבא האשה לידי קלקול אבל מודה הוא דאיכא למיגזר משום דלמא אתי לאיחליפי בקיום שטרות דעלמא ואי אתן לך ראיות גמורות שמשתקות כל מחליף זה הרי שנינו רשב"ג אומר אפי' מהגמוניא להגמוניא כלומר צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם ואוקימנא בא"י ומשום קיום הגט אלמא כרבה . נמי צריך לומר בפני נכתב משום גזירת אחלופי בשאר שטרות וליכא למימר דרשב"ג אנחתם קאי דא"כ מאי אפי' סתם ליתני הכי בהדיא ותו ממעשה דר' ישמעאל דכפר כיסי ומעובדא דרב כהנא דאייתי גיטא מסורא לנהרדעא כמ"ש בעה"מ ז"ל וכל זה תשובה לדברי ה"ר משה ז"ל גם דברי בעל המאור שחלק עליו והודה במקצת לומר שמאחר שהוחזק היתוק אין מחזירין כל צרכן שהרי בא"י ובבבל לא הוחזק לאומרו שלא היה שם קלקול מעולם וא"ת כיון שהוא אומר כן צריך הוא לאומרו כתיקון חכמים שתקנו אותה בחו"ל משום לשמה וכ"ש בחו"ל אף לאחר שלמדו דהואיל והוחזק הדבר לאומרה ולא חזקה בלבד אלא אף תקנת חכמים משום לשמה דגזרינן משום חלופי שאר שטרות אפי' במקום שאין לגזור שמא יחזור הדבר לקלקולו הרי שנמצינו למידין מדבריו שבכל מקום שאומר בפני נכתב בפני נחתם צריך הוא לומר בפני נכתב משום דלמא אי לאחלופי והרי דבריו הראשונים שהניח הם אמת אלא שאין טעמו שלם דהא ר"מ לא בעי כתיבה לשמה ותניא המביא גט ממדה"י נתנו ולא אמר לה בפני נכתב ובפני נחתם יוציא והולד ממזר דברי ר"מ אלמא בעי ר"מ בפני נכתב והיינו משום גזירת דלמא אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא ולא שהוחזק לאמרו משום דבר אחר מעולם וס"מ דרבה אית ליה נמי הא דרבא דאי לא תיקשי ליה הך ברייתא וזו קושיא לדברי שניהם ז"ל וא"ת לדברינו אטו כי אקשינן מעיקרא באין האי תנא דבעי כתיבה לשמה ותתימה לשמה ואוקימנא כר"י ולא כר"מ תיקשי לך הך ברייתא אין ה"נ אלא בריית' לא שמיע לן ואלימא לן לאוהובי ממתני' עד דאודי לן רבה בטעמיה דרבא לגמרי וכתר הכי ניחא נמי הך ועוד שאמרו בשמועה זו מפורש אמר ר' שמואל בר"י אמר ר"י ל"ש וכו' אבל גט יוצא מתחת יד שניהם כשר ודייקינן מינה בגמ' אלמא קסבר שנים שהביאו גט ממדה"י אין צריכין שיאמרו בפני נכתב ובפני נחתם והא מנ"ל דלמא דקאמרי הכי וכי גט יוצא מתחת ידם מהימני וכ"ת לא הימנינהו רבנן אלא בשאמר א' בפני נכתב ונחתם הא לאו מלתא היא דהא קתני סיפא א' אומר בפני נכתב ושנים אומרים בפנינו נחתם כשר ואר"י ל"ש אלא שהגט יוצא מתחת יד עדי כתיבה דנעשו כשנים מעידין על זה ושנים מעידין על זה ותו דאמרי' נמי כלישנא אחרינא אמר רב שמואל אר"י ואפי' גט יוצא מתחת יד שניהם פסול אלמא קסבר שנים שהביאו גט ממדה"י צריכין שיאמרו בפנינו נכתב ונהי שצריכים למה פסול הרי אומרין כן והא אליבא דרבה היא דאילו לרבא לעולם אין שנים צריכין לומר כלום ובהא דתנן שנים אומרים בפנינו נכתב וא' אומר בפני נחתם פסול מפרשי' בגמ' דקסברי רבנן לפי שאין בקיאין לשמה כרבה ופסול אפי' כשהגט יוצא מתחת יד שניהם והיינו הפי' יוצא מתחת יד א' מעדי כתיבה ועדי תתימה דומיא דרישא אמאי הא איכא עדות כתיבה ותתימה ונעשו כשנים מעידין על זה ושנים מעידין על זה ולא עוד אלא אפי' יוצא מתחת יד עדי תתימה כשר והדתני סיפא א' אומר בפני נכתב ושנים אומרים בפנינו נחתם כשר ואוקמוה ביוצא מתחת יד היחיד והוא לישנא דרבה הוא בהדיא ואי ס"ד לית ליה לרבה דלמא אתי לאחלופי רישא נמי דקתני שנים אומרים בפנינו נכתב וא' אומר בפני נחתם פסול אמאי הא דומיא דסיפא ביוצא מתחת יד היחיד דהיינו עד התימה כשר דנעשו שנים מעידים על זה ושנים מעידים על זה והרי ה"ר משה ז"ל אומר כן דבגט יוצא מתחת יד עד התימה קתני רישא פסול ורבה אינו בדין שיהא פסול לדבריו דמ"ש מסיפא אלא ודאי מכל הני שמעי' דרבה אית ליה דרבא לגמרי וחייש משום אחלופי דקיום שטרות דעלמא הלכך א' אומר בפני נחתם בין יוצא מתחת יד אחרים בין יוצא מתחת יד. אין סומכין עליו ועדותו כמו שאינה לגמרי ולהאי לישנא בתרא דרב שמואל בר"י אפי' גט יוצא מתחת יד שניהם ואפי' יוצא נמי מתחת יד שלשתן פסלי רבנן ויוצא מתחת יד שניהם להו למעוטי יד השלישי אלא שאין צריך לפי שיוצא מתחת עד כתיבה ועד התימה דומיא דרישא קאמר והרי הוא כיוצא מתחת יד כולם ואוקימנא טעמייהו דרבנן משום גזירה שמא יחזור הדבר לקלקולו פי' וגזירה נמי משום אחלופי שכיון שאנו מצריכין אותם לומר בפני נכתב ובפני נחתם משום גזירה שמא יחזור הדבר לקלקולו אין היחיד האומר בפני נחתם נאמן אע"פ שהיה כדין מאחר שהגט יוצא מתחת ידו ולקיום הגט אין אנו צריכין לפי שמאחר שהעיד נתקיים הגט ואפי' אתי בעל ומערער לומר מזוייף הוא לא מהימנין ביה וכיון שהגט נתקיים בחותמיו על פי היחיד אתי לאחלופי הואיל ולא אמר אלא בפני נחתם ור"י סבר לא גזרי' הלכך אינן צריכין לומר כלום לא משום קיום הגט ולא משום לשמה וכי אמר נמי לא בפני נקיום ואי אתי בעל ומערער וטעין מזוייף הוא מהימנין ביה שאם אתם אומר נאמן ולא תוקק לעדים אבתי

אוכא

נר מצוה

דף טז: *°אלמא קסבר שנים שהביאו גט ממדינת הים אין צריכין שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם אמר ליה ר' אסי אלא מעתה סיפא דקתני שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול ורבי יהודה מכשיר טעמא דאין הגט יוצא מתחת ידי שניהם הא גט יוצא מתחת ידי שניהן מכשרי רבנן אמר ליה אין וכי אין הגט יוצא מתחת ידי שניהן במאי פליגי מר סבר גזרינן דלמא אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא ומר סבר לא גזרינן רבה בר בר חנה חלש עול לגביה רב יהודה ורבנן לשולי ביה בעו מיניה שנים שהביאו גט ממדינת הים צריכין שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם או אין צריכין אמר להו א אין צריכין ומה אילו אמרי בפנינו גירשה מי לא מהימני : דף יז. *אחד אומר בפני נכתב ושנים אומרים בפנינו נחתם כשר : רב אסי אשכחיה לרבי אמי דיתיב וקאמר אמר רבי יוחנן אפילו גט יוצא מתחת ידי עדי חתימה [כשר] אלמא קסבר שנים שהביאו גט ממדינת הים אין צריכין שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם וכן הלכה :

מתני' א נכתב ביום ב ונחתם ביום בלילה ונחתם בלילה בלילה ונחתם ביום כשר ביום ונחתם בלילה פסול ור"ש מכשיר שהיה רש"א כל גטין שנכתבו ביום ונחתמו בלילה פסולין חוץ מגיטי נשים : **גמ'** איתמר מפני מה תקנו זמן בגיטין ר' יוחנן אמר משום בת אחותו וריש לקיש אמר משום פירות רבי יוחנן אמר משום בת אחותו סבר דילמא מזנה ג ומחפי עלה

טוב אין לחוש למזוייף : **אלמא** קסבר שנים שהביאו גט ממדינת הים אין צריכין לומר בפנינו נכתב ובפנינו נחתם. דטעמא לפי שאין עדים מצויין לקיומו וכאן אין לחוש לזיוף וכי תימא לעולם צריכין ושאני הכא משום דקאמרי הני לאו מילתא היא דאמירה דהני לית בה מששא דהא רבנן אצרוך לשליח למימרינהו לתרוייהו כי היכי דלא ליתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא דאי לא תימא הכי אפי' אין הגט יוצא מתחת ידי שניהם למה פסול : וכי אין הגט יוצא מתחת ידי שניהם במאי פליגי. הואיל ואחד הביאו והוא לא אמר כתקון חכמים אמאי מכשיר ר' יהודה : מר סבר וכו'. ת"ק סבר אע"פ שהגט יוצא מתחת יד עד המעיד על החתימה והשליח הימנוהו רבנן כבי תרי אפי' הכי כיון דלא אמר בפני נכתב פסול גזירה דילמא אתי לאיחלופי וכו' : ור' יהודה סבר כיון דאצרכוהו תרי אחריני במקומו לאסהודי אכתיבה תו לא אתי לאיחלופי: ואפי' גט יוצא מתחת ידי עדי חתימה כשר. כלומר אפי' מתחת ידי אחד מהם ואע"ג דמאן דאמר בפני נכתב כיון שאינו שליח כמאן דליתיה דמי הרי נתקיים הגט ע"פ השנים ונראה בהכי סגי וקא דייק דכיון דבקיום הגט סגי שמע מינה נמי דשנים שהביאו אין צריכין דכיון שהם מעידין שהבעל מסרו להם תו ליכא למיחש לזיוף ומהני כעידי קיום : **מתני'** נכתב בלילה ונחתם ביום. היינו חד יומא דף יז. ואין כאן גט מוקדם: ביום ונחתם בלילה. מוקדם הוא דמשמע דמההוא יומא אגרשה ולא אגרשה עד למחר ובגמרא מפרש מאי פסוליה: כל גיטין. של מכר ומתנה והלואה פסולים דאתו למטרף לקוחות מיומא דכתיבה ושלא כדין : חוץ מגיטי נשים. דלאו לגוביינא עבידי : **גמ'** מפני מה תקנו זמן בגיטין. כיון דלאו שטרא לגוביינא הוא וממתני' דתנן בפרק המגרש (דף פו.) ג' גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר וחד מנייהו יש עליו עדים ואין בו זמן ילפינן דתקנו חכמים זמן בגיטין אבל ממתני' דהכא דפסול גט מוקדם ליכא למשמע מינה דתקנו חכמים זמן בגיטין משום דאיכא למימר דגט שאין בו זמן כשר דלא נפיק מינה חורבא דכי בעיא לאפוקי פירי א"ל אייתי ראיה אימת מטא גיטא לידך כיון שאין בו זמן אבל כי אית ביה זמן והוי מוקדם. מפקא פירי מזמנו של גט שלא כדין וא"ת ואמאי לא אמרינן דתקנו בו זמן כדי שתוכל להוציא האשה מן הבעל מזונות שלותה ואכלה קודם הזמן שכתוב בגט ולא יוכל לומר לה גרשתיך קודם לכן י"ל דאפילו אין בו זמן יכולה האשה להביא עדים בב"ד ויעידו על זמן גירושיה: ר' יוחנן אמר משום בת אחותו. והיא אשתו ושמא תזנה תחתיו וחס עליה שלא תחנק וכותב לה גט בלא זמן ונותן לה וכשמעידין עליה בב"ד מוליאה גיטה ואומרת גרושה הייתי ופנויה באותה שעה דלא אמרינן אוקמה בחזקת אשת איש והשתא הוא דאגרשה והגט מאוחר כיון שהיא גרושה לפנינו ואדרבה אוקמא בחזקת כשרה שלא נבעלה כשהיתה א"א : **ריש** לקיש אמר משום פירות. כתב רש"י ז"ל שמזמן הגט ואילך אם ימכור הבעל פירות נכסי מלוג שלה תגבם ואם

רש"י

אלמא קסבר שנים שהביאו גט ממדינת הים אין צריכין לומר בפנינו נכתב ובפנינו נחתם. דטעמא דצריך לומר משום דאין עדים מצויין לקיימו והרי עדים מצויין לקיימו (א) ואי קשה כיון דסוף סוף ב' הם מה לי שניהם שלוחים מה לי א' הרי עדים מצויין לקיימו ויש לומר דלא פלוג רבנן בשליח אחד בין בא עם חבורת אנשים לבא יחידי דאין מבחין ובודק באלה ולא מוכחא מילתא ואם באו להכשיר את זה יכשירו את זה אבל כששנים מביאין אותו מוכחא מילתא ולא שכיחא ולא גזרו ביה רבנן: סיפא דקתני. פלוגתא דרבי יהודה ורבנן ע"כ כשאין גט יוצא מתחת יד שניהם הוא דאי שניהם שלוחים מכשרי רבנן אף על גב דאמירה דידהו לאו כלום היא דשנים שהביאו גט אין צריכין שיאמרו : במאי פליגי. הואיל וחד מביאו ולא אמר כתיקון חכמים ואמאי מכשיר רבי יהודה : מר סבר. ת"ק אע"פ שהגט יוצא מתחת עד החתימה והשליח הימנוהו רבנן כבי תרי אפ"ה כיון דלא אמר נמי בפני נכתב פסול גזירה דילמא אתי לאיחלופי כו' ורבי יהודה סבר כיון דאצרכוה רבנן בי תרי אחריני בהדיה לאסהודי על הכתיבה תו לא אתי לאיחלופי : אפילו גט יוצא מתחת ידי עדי חתימה. ועל הכתיבה ליכא אלא חד ולאו שליח הוא ולא מהימן אפי' הכי כשר: מתני' נכתב בלילה ונחתם ביום. היינו חד יומא ואין כאן גט מוקדם : ביום ונחתם בלילה. מוקדם הוא [דמשמע נ"י מהר"ם(ב) דמההוא יומא] אגרשה [ולא אגרשה] עד למחר ובגמ' מפרש אמאי פסול : כל גיטין. של מכר ומתנה והלואה פסולין דאתו למיטרף לקוחות מיומא דכתיבה שלא כדין : חוץ מגיטי נשים. דלאו לגוביינא עבידי : גמ' מפני מה תקינו זמן בגיטין. כיון דלאו לגוביינא עבידי: משום בת אחותו. והיא אשתו דשמא תזנה תחתיו וחס עליה שלא תחנק וכותב לה גט בלא זמן ונותן לה וכשמעידין עליה בב"ד אז תוציא גיטה ואומרת גרושה הייתי ופנויה באותה שעה : משום פירות. שמזמן הגט ואילך אם

שלטי הגבורים

א וכתב הטור ומ"מ כשיבא הבעל יכול לערער ולומר מזוייף הוא וצריך שיתקיים בחותמיו וא"נ שיהיו שניהם אדוקים בגט אלא אפי' הוא ביד הא' ואמר שהבעל עשה שניהם שלוחים להוליך גט זה לאשתו והא' נתנו במעמד חבירו ואפי' לא עשה שליח אלא הא' והשני מעיד על שליחותו אין צריך לומר וכ"כ הרמ"ה וכ' עוד דהיכא ששניהם שלוחים לא סגי דלא מסרי לה תרוייהו ומקיימי כולה מלתא בבת אחת אבל חד דמייתי אע"ג דאיכא תרי דמסהיד אשליחותיה א"כ חד דמצטרף בהדיה לא פסיקא מלתא לאכשורי ביה סתמא דהא ודאי צריך ליתנו לידה בפני עדי מסירה ואי לא מסר באפי עדי שליחות גופייהו אע"ג דמסר לה באפי סהדי אחריני לא מתכשר דס"ל שליחות דכל חד וחד תלי דבר ובהא אפי' רבנן מודי דלא מצטרפי ע"כ :

ב עי' פ' ארבעה אחין דברי סמ"ג גט שזמנו מאוחר כשר לגרש בו ופי' הראב"ד כשר לגרש בו משעת הכתיבה ור"ת כתב שאינו גט אלא עד הזמן שכתוב אבי' אם נתנו לה מיד כי אין הגירושין חלין אלא עד הזמן שכתוב בו ומיי' פסל גט המאוחר שכתב גט שיש עליו עדים ואין בו זמן או שהיה מוקדם או מאוחר או שנכתב ביום ונחתם בלילה אע"פ שהיו עסוקים באותו ענין או שכתב הגט בירושלים וטעה וכתב בלוד פסולים והרא"ש כתב כסברא ראשונה וכתב עוד שאין לסמוך על מה שפסל נכתב ביום ונחתם בלילה אע"פ שעסוקים באותו ענין. כתב עוד הרמב"ם חתך ממנו הזמן ונתנו לה או שלא כתב שם היום אלא בשבת ראשונה או שניה בחדש פלוני ולא הזכיר החדש ואפי' בשבוע פלוני כשר וכן אם כתב בו היום גרשתיה כשר שמשמע היום הזה שילא בו הגט וכתב הטור ואיני יודע היאך מכשיר החתך ממנו הזמן דהיינו אין בו זמן וכן השיג עליו הראב"ד : לשון ריא"ז וכן אם היה זמנו מאוחר פוסל הר"מ בפ"א מהל' גירושין וכבר השבתי עליו בקונטרס הראיות וביארתי שבמאוחר כשר וכן אם היה זמנו כתוב בשנה פלונית ולא היה כתוב באיזה יום ולא באיזה חודש ואפי' לא היה כתוב באיזו שנה אלא באיזו שמיטה של יובל כשר. גט שכתוב בו גרשתי' היום כשר והוא שמבררין עדי מסירה שהיום נכתב והיום הוא זמנו אבל אם לא נתברר היום ע"י עדי מסירה הרי אינו יודע איזה יום הוא ונמצא שאין בו זמן ופסול אתך הבעל הזמן מן הגט ונתנו לאשה בלא זמן ר"מ מכשיר ואני אומר שהוא פסול ככל גט שאין בו זמן כמבואר בקונטרס הראיות : ג ואף בזמן הזה דליכא למיחש לחפוי פסלינן לגט בלא זמן

עין משפט

א מיי' פ"ק מהל' גירושין סמג עשין נ טור אה"ע סי' קכו :

[דף קג ע"ב]

הגהות הב"ח

(א) נ"ב ולכאן :

הגהות חו"ח

[illegible]

מלחמת ה'

איכא למיגזר כדגזרי' במביא גט בא"י ומשם שלא תזקק לעדים בדאמרי' בעובדא דכפר סיסי ודרב כהנא שאין לך מקום שהיחיד נאמן בעצמו לומר בפני נחתם משום דלמא אתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא עד שיאמר בפני נכתב ואם תשאל לדברינו אנו מאי קא קשיא ליה לרבה לימא מתני' בלאחר שלמדו וכדמתרץ רבא בלישנא קמא דכיון דרבה אית ליה דרבא אפי' בגזירת אחלופי לאחר שלמדו רבה ורבא שוין בו זו היא שאלה חדא דגמ' לתרוצי הך לישנא דר"י מהדר דלאו לאפוקי ליה מיהת מדרבה ועוד דלישנא קמא לרבה לא אתיא ליה דמאי דותקיה דר"י לאוקומה למתני' לאחר שלמדו דוקא ובאין גט יוצא מתחת יד שניהם דוקא כיון דבגזירה דאתי לאחלופי פליגי לוקמה למתני' קודם שלמדו כפשטה ובין גט יוצא מתחת יד שניהם בין אינו יוצא ובגזירה דחילוף פליגי ולימא נמי דבגט יוצא מתחת יד שניהם לאחר שלמדו אין צריכין וחד מהני ליפני דר"י בעי רבה לתרוצי כשמעתיה ומיהו אי בעי רבה מצי מוקים מתני' לנפשיה קודם שלמדו ואפי' גט יוצא מתחת יד שניהם ומצי למימר הא לאחר שלמדו וגט יוצא מתחת יד שניהם לא צריך והיינו פשטה דרב הונא לשמואל בפ"ק דמוקי לה רבה כוותיה והיא לאו אליבא דהך לישנא דר"י אתיא דהא קאמר התם שנים שהביאו גט אין צריכין ורב הונא ודאי לאו כר"י פשט ליה לשמואל אלא ש"מ דרבה גופיה מצי מוקי מתני' דלאו כי כך אוקמתא אלא כסברא דלישנא קמא שנים שהביאו גט אין צריכין וכדפרישית ועוד יכול רבה לתרוצי כי הך לישנא בתרא דר"י בקודם שלמדו וביוצא מתחת יד שניהם רבנן פסלי משום עד חתימה דהוא יחיד ואתי לאיחלופי ור"י לית ליה חילוף כלל ונכתב גופיה משום לשמה הלכך מכשיר היה אף בראשונה אלא דסברא דגמ' היא להך לישנא דכולהו גזרי משום חילוף ואורחא דתלמודא הוא דנאדי בחד לישנא מסברא דאידך לישנא דהי ס"ד בחילוף פליגי אמאי מוקמיה מתני' לחומרא ביוצא מתחת יד שניהם לוקמה לקולא כלישנא קמא אלא משום דסברי כהך לישנא דכולהו אית ליה גזירת חלוף ועוד מדקתני בריתא בזו למעוטי נחתם ולא נכתב ואי קודם שלמדו א"כ לאחר שלמדו וגזירה שמא יחזור פשיטא דבעי כתיבה לשמה ולא מצי לתרוצי כדמתרץ גמ' סד"א וכו'. והשמועה פשוטה לפניך לפי דרך זו וכך פירשה ר"ש ז"ל והראיה הגמורה מה שאמרו אליבא דרבה בדר"י דאע"ג דלא גזר משום שמא יחזור הדבר לקלקולו משום דלמא אתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא גזר והפירושים שפירשו בו ה"ר משה ובעל ספר המאור הוא ז"ל הם יעידו על עצמם ומה שפירשו בהא דאיתמר בפ"ק א"ה יכול נמי אפי' יכול נמי לא נימא אלא בפני נחתם ותו לא איתו כלום וכבר בטלנוהו למעלה ברוב הראיות שכבר כתבנו לומר דלרבה אית ליה גזירה משום דלמא אתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא ועוד שהוא ראוי ליבטל מאליו שא"כ לא הוה לן למימר א"ה יכול נמי דמשמע יכול כשאינו יכול אלא היה לו לפרש ולומר יכול נמי לא לומר בפני נכתב אלא במעתתא כפשטה ופירושה כמשמעה דמקשי' מעיקרא בשלמא לרבא ניחא דמתני' פלוגתא דבין א"י לחו"ל קמ"ל וקתני בא"י אם יש עליו עוררים כלומר שמותרת לינשא ואם בא הבעל וערער מתקיים בחותמיו ובמדה"י קתני אם יש עליו עדים יתקיים בחותמיו כלומר שהיא צריכה לחזור אחר עדים לקיימו ואסורה לינשא עד שיתקיים הגט בחותמיו כלומר מפי שנים ואין היחיד נאמן בקיומו וכל חומרא דאית ליה לינשא במדה"י קתני אליבא דרבא אלא לרבה קשיא ואוקמה לאחר שלמדו ואקשינן א"ה קולא דהו"ל קתני לומר שיש מקום דסגי ליה בקיום הגט א"כ ליתני אפי' יכול דהשתא משמע דקולא זו כשאינו יכול היא אבל ביכול לא סגי ליה בקיום הגט מדלא קתני סתם המביא גט ממדינת הים ולא נכתב בפניו אם יש עליו עדים יתקיים בחותמיו דשמעת מינה תרתי דסגי ליה בקיום אפי' ביכול ולא סגי ליה בלא קיום אפי' כשאינו יכול ופריק דהכי ודאי הוה דיכול לא סגי ליה בקיום גזירה שמא יחזור הדבר לקלקולו וזה כפתור ופרח :

המאור הגדול

הוא אלא כשהגט יוצא מתחת יד שניהם ואתה כשראית בגמ' אמר ליה אביי אלא מעתה סיפא דקתני שנים אומרי' בפני נכתב וכו' אפי' בשהגט יוצא מתחת יד שניהם פסלי רבנן אמר ליה אין עלה בידך מזה דלא פליג ר"י אלא בשהגט יוצא מתחת יד שניהם ולא היא אלא כשם שחכמים פוסלין אפי' כשהגט יוצא מתחת יד שניהם כך ר"י מכשיר אפי' בשאין הגט יוצא אלא מתחת יד א' מהם דהא מ"מ איכא עדות כל דהו בין בכתיבה בין בחתימה אפי' בא' אומר בפני נכתב וא' אומר בפני נחתם תדע דהא אסיקנא בגמ' אף לטעמיה דרבה בזו ולא באחרת למעוטי בפני נחתם אבל לא בפני נכתב טעמא דליכא עדות בכתיבה כלל הא איכא עדות כל דהו בין בכתיבה בין בחתימה מיפלג פליג ר"י ומכשר אפי' בשאין הגט יוצא אלא מתחת יד א' מהם ואני תמה עליך ולא תופסך בזה כי ידעתי כי כן היתה דעת ה"ר משה בר' יוסף ז"ל אבל באתי להודיעך דעתי ששאלתני עליה והנני חוזר למקום הקושיא לברר לך דברי הרב ז"ל ככחי מה שאמר היכא דמחמירין לרבא נקל לר"י לאו משום דרבא בר פלוגתיה אלא בסימנא בעלמא וכמראה מקום לדבריו של ר"י ולא מטעמיה דרבא דלמא אתי לאיחלופי אלא מטעמיה דרבה שמא יחזור דבר לקלקולו וריהטא הוא דארהיטא גמ' בתר טעמיה דרבא משום דעדיף ומשום דרבה נמי אית ליה דרבא ומשום דרבה יכול לתרוצי כלישנא קמא דמתרץ רבא כוותיה מאחר דרבה אית ליה דרבא אע"ג דלרבא לא מתרץ אלא בחד לישנא לרבה מתרץ בתרוייהו לישני וכיון דאמרי' בלישנא קמא דר"י לא גזר דלמא אתי לאיחלופי ארהיט לישנא דגמ' מלישנא קמא ללישנא בתרא וכטעמיה דרבא לטעמיה דרבה דלא חשש להפריש ביניהם כיון דרבה אית ליה דרבא זה הוא שהשיגה ידי לברר לך טעם הרב ז"ל : גם אנחנו היינו סומכין עליו מפני ששתינו מימי נחליו וישבנו בצלליו והסתופפנו באהליו עד שמרחתי ועיינתי בדבר כפי כחי ונראה לי בו טעם אחר והנני שב לדרוש ולחקור אחר עיקר הקושיא שהקשו היכא מתרץ רבה דגזר ר"י דלמא אתי לאיחלופי והא רבה לית ליה האי סברא כלל ואני אומר אמנם ידענו כי כן לטעמיה דרבא אלמלא לא הוצרכו להתקין בפני נכתב ובפני נחתם אלא לקיים הגט בלבד די היה לנו בפני נחתם בלבד כי מלת בפני היתה פוטרת גזירה דלמא אתי לאיחלופי כדאמרי' התם ורבה אמר לך מי דמי התם ידעי הכא בפנינו אבל מאחר שהוצרכו להתקין בפני נכתב משום לשמה הוחזק הדבר להעמידו אף בגזירת דלמא אתי לאיחלופי מאחר שעלה בידינו דרבה אית ליה דרבא ומנא תימרא דהכי הוא מההוא עובדא דרב כהנא דאייתי גיטא מסורא לנהרדעא ואמר ליה רב לא צריכת ואי עבדת אהניא דאי אתי בעל ומערער לא משגחינן ביה דייקינן מינה טעמא דאמר בפני נכתב ובפני נחתם אבל אי אמר בפני נחתם ולא אמר בפני נכתב אף לקיום הגט לא הועיל כלום דאי אתי בעל ומערער יכול למימר גיטא זייפא הוא ופסיל ליה שיש גזירה דלמא אתי לאיחלופי בשלא אמר בפני נכתב ואף לרבה. שהרי בבל כא"י לגיטין ועוד ממעשה הסמוך לו מאדם א' שהביא גט לפני ר' ישמעאל שהיה מכפר סיסי שבא"י ואמר ליה צריך אתה שלא תזקק לעדים ומכל הלין עובדי לא אקשי' עלה דרבה אלמא רבה נמי מודי בהו ואע"ג דליכא בבבל בא"י משום לשמה ולא משום שמא יחזור הדבר לקלקולו דהא לא הוי התם קלקול מעולם הועיל בפני נכתב לקיום הגט דלא ליתא לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא ואף לטעמיה דרבה בתר דקי"ל דרבה אית ליה דרבא ולא פליג בהא והיינו דאמרי' הכא אליבא דרבה סד"א הואיל ולא גזר ר"י שמא יחזור דבר לקלקולו בשנים אומרים בפנינו נכתב וא' אומר בפני נחתם ולא בא' אומר בפני נכתב וא' אומר בפני נחתם דלמא אתי לאיחלופי נמי לא גזר בעד א' אומר בפני נחתם אבל לא בפני נכתב קמ"ל דהתם הוא דלא גזר דאיכא עדות כל דהו בין בכתיבה בין בחתימה אבל היכא דליכא עדות כלל בכתיבה מודה ר"י דגזרי' אי משום יחזור דבר לקלקולו אי משום גזירת דלמא אתי לאיחלופי ונפקא מינה למביא גם בבבל או בא"י והושש שלא יהא נזקק לעדים כמעשה דר"י ודרב כהנא : עוד ראיתי להוסיף לך ביאור במה שכתבתי דאית ליה לרבה גזירת דלמא אתי לאיחלופי על בפני נכתב כי מאחר שהוצרכנו להתקינו משום לשמה הוחזק הדבר להעמידו אף בגזירת דלמא אתי לאיחלופי אם תשאל ותאמר א"כ קשיא הא דאמרי' בפ"ק א"ה אפי' יכול נמי ואנו מפרשין בו אפי' יכול נמי לא נימא אלא בפני נחתם ותו לא וזו הקושיא שבא על רבה אף לבתר דאוקימנא דרבה אית ליה דרבא ואם איתא דלרבה נמי הוחזק בפני נכתב אף בגזירת דלמא אתי לאיחלופי היאך הקשינו עליו א"ה אפי' יכול נמי. תשובתך כיון דאוקימנא לאחר שלמדו היינו סבורים שחזר הדבר לאחר תקנה כמקודם תקנה וכבר הקדמני לך בדברינו שאלמלא לא הוצרכנו להתקין אלא משום קיום הגט בלבד די לנו במלת בפני נחתם בלבד שמלת בפני לבדה היתה פוטרת גזירה דלמא אתי לאיחלופי והיינו דאקשינן עליה דרבה א"ה אפי' יכול נמי ופריק גזירה שמא יחזור דבר לקלקולו כלומר עדיין התקנה במקומה עומדת ולא נעקרה לגמרי : עוד ראיתי להוסיף לך טעם שני בפירוק הקושיא הראשונה אני אומר פתח בטעמא דלישנא בתרא דסליק מינה גזירה שמא יחזור דבר לקלקולו וסיים בטעמא דלישנא קמא שהיא גזירה דלמא אתי לאיחלופי כדי שיהא עולה לכאן ולכאן להודיעך שחלוק היה ר"י אף בראשונה אף ללישנא קמא אע"פ שאין הגט יוצא מתחת ידי שניהם והרי הוא כתופס לשון קצרה כאומר סד"א הואיל ולא גזר ר"י שמא יחזור דבר לקלקולו בהא לא נגזור נמי בהא ללישנא בתרא א"נ ללישנא קמא הואיל ולא גזר ר"י דלמא אתי לאיחלופי בהא לא נגזור נמי בהא קמ"ל דהיינו טעמא דלא גזר התם משום דאיכא עדות כל דהו בין בכתיבה בין בחתימה משא"כ באומרים בפני נחתם אבל לא בפני נכתב דליכא עדות בכתיבה כלל ואיכא למיגזר אפי' לר"י אי ללישנא בתרא שמא יחזור דבר לקלקולו אי ללישנא קמא דלמא אתי לאיחלופי ובא הענין מורכב משתי לשונות להעלותו לכאן (א) לברר וללבן שחלוק היה ר"י אף בראשונה ואף בשאין הגט יוצא מתחת יד שניהם ולאפוקי מדעתו של הרב ר' משה ז"ל שהיה סובר כי זה שהקשו בגמ' וליפלוג נמי ר"י ברישא אלישנא בתרא קאי ולא אלישנא קמא. הנה הרחבתי לך בענין ככל הצורך וכתבתי לך שתי הטעמים שעלו בדעתי לפרק הקושיא ושניהם נכוחים למבין וישרים למוצאי דעת אבל לטעם האחרון דעתי נוטה ואתה קבע בהן משמרות אמרת ה' אמרות טהורות :

ואם לא היה בו זמן היה מוכר והולך וכשתתבע בב"ד הויא ידה על התחתונה שאומר לה קודם גירושין מכרתי ונראה מדבריו שאילו לא היה בו זמן היינו חוששין שמא ימכור לאחר גירושין ואין זה מחוור שמשעת גירושין ואילך ודאי אין לחוש שהרי האשה יכולה לברר שעת גירושיה ולהוציא נכסי מלוג מידי הבעל אלא כי אמר ר"ל משום פירות הכי קאמר שמתוך שהבעל מפסיד פירות משעת חתימת הגט צריך שיהא בו זמן כדי שלא ימכור פירות בין חתימה לנתינה ואם מכר שתטרפם האשה: **אבל** משום פירות לא קסבר יש לבעל פירות עד שעת נתינה. כתב רש"י ז"ל הילכך זמן כתיבת הגט לא מהני מידי וכי אהיא למיטרף בעיא לאתויי סהדי אימת מטא גיטה לידה ולא נהירא מדגרסינן בפרק קמא דב"מ (דף יח:) מלא גט אשה בשוק בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה והוינן בה [בדף יט. ע"ש] ליחוש שמא כתב ליתן בניסן ולא נתן עד תשרי ואזיל בעל וזבין פירי מניסן ועד תשרי ואתיא היא וקא מפקא וקא טרפא לקוחות שלא כדין הניחא למ"ד משעת כתיבה אלא למ"ד משעת נתינה מאי איכא למימר ומפרקינן דאמרי לה אייתי ראיה אימת מטא גיטא לידך אלמא דוקא התם הוא דאמרי' לה הכי משום דכיון דנפל איתרע ליה אבל בעלמא לא וכדמסיימינן נמי התם אי הכי בשאר שטרות נמי נימא הכי וכו' ושמעתין נמי דייק דכל דכתב ביה זמן לא בעיא ראיה אימת מטא גיטא לידה דכיון דמוקדם פסול ולא חיישינן דילמא כתביה ואותביה בכסתיה [דאי מפייסה תפיים] משום דלא מקדים איניש פורענותא לנפשיה כדאיתא בגמ' [כאן דף יח.] למאי ניחוש לה אלא עיקר פלוגתייהו דר' יוחנן ור"ל (בהכי תליא) דר"ל סבר שהבעל מפסיד פירות משעת חתימה ולפיכך צריך שיהא זמן בגיטין דאי לא זמנין שיהא הבעל גומר לגרשה ומכתיב גט בלא זמן מפני שסופר ועדים מזדמנין לו ומתוך שרוצה בנכסי אשתו קמה לקצור ענבים לבצור שמיט ואכיל להו ואח"כ מגרשה בגט זה ומפסדה פירות משעת חתימה שלא כדין ולפיכך תקנו חכמים זמן בגיטין זהו טעמו של ריש לקיש ור' יוחנן סבר שמפני זה לא היה צריך להתקין זמן בגיטין דכיון דיש לבעל פירות עד שעת נתינה ואי אכיל פירי עד ההיא שעתא כדין הוא אוכל ומשעת נתינה ואילך אין לחוש לתקנה של האשה שהרי בידה להוציא נכסיה מיד הבעל אלא משום בת אחותו הוא דתקינו רבנן זמן ואי תימא וכיון דסבירא ליה לר' יוחנן דיש לבעל פירות עד שעת נתינה היאך כותבין גט לאיש ואע"פ שאין אשתו עמו ניחוש שמא כתב בניסן ולא יתן עד תשרי וכדפרכינן בפ' שנים אוחזין (דף יג.) גבי כותבין שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו ואצטרכינן לאוקמא התם בשטרי אקנייתא דמשעת קנין משעבד נפשיה י"ל דבגט ליכא למיחש להכי משום דלא מקדים איניש פורענותא לנפשיה וכדאיתא בסוגיין בגמרא: **קסבר** זנות לא שכיחא. וכיון דמילתא דלא שכיחא היא לא חיישי רבנן למעבד תקנתא ואי תימא דהא תנן בריש כתובות בתולה נשאת ליום רביעי שאם היה לו טענת בתולים היה משכים לבית דין אלמא משום זנות עבוד רבנן תקנתא י"ל דהכא הכי קאמרינן זנות דבעדים והתראה לא שכיחא וליכא למיחש לחפויי אבת אחותו בכה"ג אי נמי י"ל דהתם אע"ג דלא שכיחא איכא חששא שלא תאסר עליו עולמית ויעמוד עמה באיסור דבתקלה מרובה כי הא ראוי לחוש אפילו למה שאינו מצוי אבל הכא ליכא תקלה אחריתי אלא דילמא מחייבא מיתה ולא מיקטלא ומש"ה לא חששו לדבר שאינו מצוי: **ונכתב** ביום ונחתם בלילה במתני' לרבי יוחנן מיפסל שמא יחפה על בת אחותו על זנות של יום ולר"ל משום פירות שיהו סבורין הדיינים שביום הכתיבה נחתם ותטרוף האשה שלא כדין פירות שמשעת כתיבה עד שעת חתימה ורבי שמעון מכשיר דלית ליה שמא יחפה משום דזנות לא שכיחא ומשום פירות נמי ליכא דקסבר שמכיון שנתן עיניו לגרשה דהיינו שעת כתיבה שוב אין לבעל פירות הילכך אי טרפא כדין טרפא והכי מפרשינן בגמ': **ולענין** גט מאוחר משמע דמיפסיל דהא איכא למיחש משום בת אחותו ומשום פירות משום בת אחותו שיכתוב זמנו של גט לאחר כמה ימים ותוליא את גיטה ותאמר קודם זנות נתגרשתי ואין זמנו של גט מוכיח שהרי על כרחנו אנו רואין שהוא מאוחר והוה ליה כגט שאין בו זמן ומשום פירות נמי איכא שאין להוכיח מתי נחתם וגמלאת מפסדת פירות משעת חתימה עד שעת נתינה לר"ל שלא כדין אבל בתוספות הכשירוהו והביאו ראיה מדאמרינן בפרק גט פשוט (דף קס.) דמקושר שכתב עדיו מתוכו כשר מפני שיכול לעשותו פשוט ואע"ג דאי עביד הכי הוי מאוחר דמקושר מלך שנה מונין לו שתים כדאיתא התם [דף קסד:] והכל יודעים שזמנו שנה וכי עביד ליה פשוט הוי זמנו ב' כמו שכתוב בו שהרי לא ידעו דתחלתו היה מקושר אלמא משמע דגט מאוחר כשר ועוד ראיה מדתנן בשביעית [פרק י משנה ה] פרוזבול המוקדם כשר והמאוחר פסול שטרי חוב המוקדמים פסולים והמאוחרין כשרין ואם איתא דגט מאוחר פסול הוה ליה למתני גט בין מוקדם בין מאוחר פסול ובתוספתא דחולין [סוף פרק א] נמי תניא כשר בגט פסול בפרוזבול כשר בפרוזבול פסול בגט [כשר בגט] דהיינו מאוחר פסול בפרוזבול דפרוזבול מאוחר פסול וטעמא דמילתא משום דגופו של פרוזבול מוסרני לכם פלוני ופלוני הדיינין כל חוב שיש לי אצל פלוני וכשהוא מאחרו נמצא שבכלל פרוזבול זה חובות שהלוה לאחר מכאן ולפיכך פסול. [פסול] בגט וכשר בפרוזבול דהיינו מוקדם שהקדמתו אינו אלא גרעון זכותו פסול בגט [שגט מוקדם פסול] וכדאמרינן הכא בהדיא אלמא גט מאוחר כשר [וא"ת] ואמאי [כשר] והא איכא למיחש לבת אחותו ולפירות ותי' ר"י ז"ל דבגט מאוחר אינה מתגרשת אלא מזמנו של גט ואילך דהוה ליה כאילו התנה עמה שלא תתגרש עד יום פלוני וכיון שכך ליכא למיחש משום בת אחותו ומשום פירות נמי ליכא למיחש דכי מפסיד בעל פירות משעת כתיבה *או משעת חתימה ה"מ בגט הראוי לגרש בו לאלתר אבל בגט מאוחר כיון שאין ראוי לגרש בו [לאלתר] אינו מפסיד פירות אלא מן הזמן הכתוב בו ואילך ולפי זה אפשר לומר הוא הדין דכל שטר הקנאה כלומר שאינו נראיה בעלמא אלא השטר עצמו מקנה שאם היה מאוחר שלא קנה [לוקח או מקבל מתנה] עד זמן השטר דהוה ליה כאילו התנה נותן בכך: **אבל** אחרים אומרים דגט מאוחר פסול וכן דעת הרמב"ם בפרק ראשון מהלכות גרושין והתם בגט פשוט שהכשיר רבי חנינא מקושר שעדיו מתוכו אפשר שלא הכשיר אלא בגט חוב אבל בגיטי נשים לא ואע"ג דלא פלוג בהו רבנן כדאמרינן התם אפשר דאע"ג דבעיקר התקנה אמרינן דלא פלוג בהא מילתא פלוג בהו בדיעבד לדברי רבי חנינא והאי דלא תני לה התם בשביעית אפשר דהתם לא איירי אלא במילי דממונא אי נמי כיון דמוקדם פלוגתא דר' שמעון ורבנן הוא לא קתני [ליה] והא דתניא בתוספתא כשר בגט פסול בפרוזבול כשר בגט חוב קאמר דאף [שאר] שטרות נקראין גט אבל לעולם גט אשה המאוחר פסול ומשמע דהוי דיניה כגט שאין בו זמן דפסול [ולא תנשא] ואם נשאת הולד כשר וראיה לדבר דאין גט מאוחר כשר מדאמרינן ביבמות בפרק האשה שלום (דף קטז.) ההוא גיטא דאשתכח בסורא דהוה כתב ביה הכא ענן בר חייא מסורא פטר ותריך ית פלוניתא אינתתי ובדיק רבנן מסורא ועד נהרדעא ולא אשכחו אלא חד ענן בר חייא מהגרא ואתו סהדי ואמרי דההוא יומא בהדן הוה בנהרדעא ואמר רבא חיישינן לגמלא פרחא אי נמי לקפילה אי נמי מילי מסר ואם איתא דגט מאוחר כשר מאי כולי האי נימא דילמא אחרוהו וכתבוהו ולאו ראיה היא דהפשר דהוי בכלל מאי דקאמרינן אי נמי מילי מסר: **גרסי'** בגמרא [דף יז:] אמר ליה אביי לרב יוסף הא דתנן שלשה גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר אם כן מה הועילו חכמים בתקנתן. פירוש דחד מג' גיטין פסולין יש עליו עדים ואין בו זמן וכיון דאם נשאת הולד כשר מה הועילו חכמים בתקנתן משום בת אחותו ומשום פירות. ומהדרינן אהני דלכתחלה לא תנשא. גזייה לזמן ויהביה ניהלה [מאי]. כלומר שלאחר שכתבו בו זמן חתכו ונתנו לה ואמרי' דגט שאין בו זמן אם נשאת הולד כשר וכיון שכן מה הועילו חכמים בתקנתם דהא אי בעי עביד הכי ומהדרינן לרמאי לא חיישינן. כלומר לרמאות גדול כזה שהוא ניכר ונגלה דלא עביד איניש דעבדי הכי לא חשו רבנן להכי: **ודאמרי'** לרמאי לא חיישינן. פר"ח ז"ל דלרמאי לא חיישינן וכשר וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפרק א' מהלכות גירושין דכשר ומשיאין אותה לכתחלה ופשטא דסוגיא הכי משמע דמעיקרא אמרינן אהני דלכתחלה לא תנשא ובתר הכי פרכינן גזייה לזמן מאי דמשמע דבכה"ג תנשא לכתחלה דאי לא מאי פרכינן ומהדרינן דאין הכי נמי אלא דלרמאי לא חיישינן ולפי זה צריך לומר דתלמודא דאמר גזייה לזמן ויהביה ניהלה מאי משום הכי פשיטא ליה דתנשא לכתחלה משום דלרמאי לא חיישינן אלא שהתלמוד מפרש הדבר דרך קושיא ותירוץ אבל יותר נכון מ"ש רש"י ז"ל דכי מפרקינן אהני דלכתחלה לא תנשא היינו לומר דכיון שכן לא כתבי ליה ספרי דדייני ולא חתמי ליה ומש"ה פרכינן גזייה לזמן כלומר תינח אי לא כתב ביה זמן כלל ולא חתמי ביה סהדי אבל היכא דכתבי וחתמי ובתר הכי גזייה לזמן מאי איכא למימר ואהדר ליה דלרמאות ניכר לכל כזה לא חיישינן אבל לעולם ג"יה לזמן דינו כגט שאין בו זמן שהוא פסול ואם נשאת הולד כשר וכן דעת הראב"ד ז"ל בהשגות: וגרסי' תו בגמ' [שם] כתוב בו שבוע שנה חדש שבת מאי א"ל כשר מה הועילו חכמים בתקנתן. כלומר מדכתוב בו זמנו בשבוע פלוני של יובל ולא כתוב בו אי זו שנה או כתב שנה ולא חדש או כתב חדש ולא כתב שבת או כתב שבת ולא כתב יום כיון דאמרת דכשר לכתחלה מה הועילו חכמים בתקנתן דהא לא ממנעי למיכתביה ניהליה. ומהדרינן אהני לשבוע דלקמיה ולשבוע דבתריה. כלומר לשבוע דקמייה שאם זינתה תיהרג ולשבוע דבתריה לפירות שאם ימכור בהם תוליא גיטה ותגבם. דאי לא תימא הכי יומא גופיה מי ידעי אי מצפרא אי מפניא אלא ליומא דלקמיה וליומא דבתריה הכא נמי לשבוע לקמיה ולשבוע דבתריה אמר ליה רבינא לרבא כתביה [דף יח.] ואותביה בכיסתיה דאי מפייסא בהדיה תפיים מאי. כלומר דזמנין לא מפיים ומגרשה ומכי מטא גיטא לידה הוא דמגרשה מה הועילו חכמים בתקנתן דהא איכא למיחש שמא יחפה. ומפרקינן לא מקדים איניש פורענותא לנפשיה. ולעולם אינו מחתימו אלא אם כן רצה ליתנו מיד. אמר ליה רבינא לרב אשי גיטין הבאים ממדינת הים דמכתבי בניסן ולא מטו עד תשרי מה הועילו חכמים בתקנתן. כלומר דהא מצי לחפויי על בת אחותו. ומהדרינן הנהו קלא אית להו. פרש"י ז"ל ובעית לאיתויי ראיה אימת מטא לידה. ולא נהירא דאע"פ שידוע שלא בא לידה ביום הכתוב בו אעפ"כ יכול לחפות עליה ולומר שניתן לה קודם שזינתה לפיכך פי' ר"י ז"ל דהכי קאמר דכיון שרואין שזמן הגט מוקדם לנתינתו קלא אית לה למילתא ורמו אנפשייהו ומדכר דכירי מתי נמסר לה ואם תאמר א"כ גט מוקדם למה פסול והרי כיון שזמנו קודם לנתינתו קלא אית ליה ורמו אנפשייהו ודכירי וכי תימא דלא שמכי אקלא אלא בגיטין הבאין ממדינת הים דלא אפשר בלאו הכי ומשום עגונא אקלו. משלים גט לאשתו דבסמוך מאי איכא למימר. לפיכך פי' דלא אמרינן קלא אית להו אלא בגט המשתלח או הניתן ביד השליח אבל בגיטין דעלמא לא. ולפי זה אף גט מוקדם אם נתנו לה על ידי שליח כשר וזו קולא יתירה בעיני. ולפיכך נראה לי דדוקא בגיטין הבאים ממדינת הים סמכי אקלא משום עגונא ודכותה במשלים גט לאשתו והוא הולך לדרכו וזהו שהזקיקו לרש"י ז"ל לכתוב עלה דההיא דהמשלים גט לאשתו שהוא הלך לדרכו כמו שאכתוב עלה דההיא בס"ד:

איכא

דף יז. וד"ה א ע"א]

אבל משום פירות לא °קסבר יש לבעל פירות עד שעת נתינה ור' שמעון בן לקיש אמר משום פירות קסבר אין לבעל פירות משעת כתיבה אבל משום בת אחותו לא קסבר זנות לא שכיחא

רש"י

ימכור הבעל את פירות נכסי מלוג שלה תנגבס ואם לא היה זמן מוכר והולך וכשתתבע לדין תהיה ידה על התחתונה שיאמר לה קודם גירושין מכרתי: עד שעת נתינה. הילכך זמן כתיבת הגט לא מהני מידי דכי אתא למיטרף בעיא לאיתויי סהדי אימת מטא גיטה לידה: לא שכיחא. לא

ד"א או משעת נתינה

ג"י ד"ת

שלטי הגבורים

זמן כדתנן ג' גיטין פסולין וכימי רבי נשנית משנה זו דאיכא למיחש שמא יחפה על בניה שהן ממזרין אי נמי שלא תיאסר עליו אם זינתה קודם גירושין אבל לאחר גירושין מותרת לחזור לו כדאיתא בפ"ב דסוטה וכתב הרא"ש והני טעמי לא מחוורן לי דאם היה ראוי לתקן זמן מהני טעמי לא הוה צריך רבי יוחנן לומר משום בת אחותו דהני טעמי שייכי בכל הנשים דאינו רוצה שיצא קול על הולד שילדה ממנו שהוא ממזר וגם אינו רוצה שתאסר עליו ואפשר דהני טעמי שעד הם לטעם דחפוי ור' יוחנן עיקר טעמא נקט והאידנא אע"ג דבטל טעם דחפוי מאינך טעמי פסלינן גט שלא זמן:

ג"י ד"ס

איבא מ"ד הלכה כרבי יוחנן . דס"ל דיש לו לבעל פירות עד שעת נתינה . ואיכא מ"ד הלכה כר"ש בן לקיש דאמר משעת כתיבה כדקי"ל לענין שלשה חדשים דאמרינן בסמוך דג' חדשים שהאשה צריכה להמתין מלהנשא אחר שנתגרשה כדי להבחין בין זרע בעל ראשון לזרע בעל שני מונין לה משעת כתיבה אבל הכא לענין פירי בפרקונה תליא מילתא וכו' וקי"ל דלא פקע פרקונה מיניה עד דמטי גיטא לידה. דברי הרי"ף ז"ל בכאן צריכין עיון דמנא ליה דלא ליפקע פרקונה בכתיבת גט נכשיגרש בסוף ודאי מאן דאית ליה [משעת] כתיבה בפירות פרקונה נמי פקע בההיא שעתא *ועיקר פיסקא דההיא שמעתתא הוא מדאיתמר בגמ' והא איפכא שמעינן להו דאיתמר מאימתי מוציאין לפירות ר' יוחנן אמר משעת כתיבה ור"ל אמר משעת נתינה ואמרינן איפוך ולא מסיימי אי מפכינן קמייתא אי בתרייתא ואפ"ה משמעו לכאורה דבתרייתא מפכינן [דמסתמא] מאן דמתרץ מתכוין להעמיד דבריו וה"נ מוכחא בפרק השולח (דף מו:) דמותבינא אמתני' דהמוציא אשתו משום אילונית דרבי יהודה אדרבי יהודה ואמרי' איפוך ומוכחא דהתם דבתרייתא מפכינן ובפרק קמא דכתובות (דף י.) נמי גבי רשב"ג דאמר כתובה דאורייתא' אמרינן איפוך ומוכח דבתרייתא מפכינן הלכך דרבי יוחנן הוא דאמר משעת נתינה וקי"ל כותיה ואף על גב דאשכחן בכמה דוכתי בתלמודא דאיתמר הניחא למ"ד משום פירות א"נ למ"ד משעת כתיבה ולא אמרינן הניחא לר' יוחנן או ריש לקיש היינו משום דכיון דאיכא דמפכי לה לא מעייל תלמודא נפשיה התם בהכי אבל משמע דקושטא דמילתא היא דרבי יוחנן הוא דאמר משעת נתינה וקי"ל כותיה וסוגיין דהכא נמי במשעת נתינה רהטא מדאקשינן סתמא מכתביה ואותביה בכסתיה ומגיטין הבאים ממדינת הים והנהו פירכי למאן דאמר משום פירי לא קשו מידי אע"פ שלא פירש רש"י ז"ל כן משום דבעל הוא מפסיד פירות כדין משעת חתימה וכיון דפרכינן להו סתמא ש"מ דנקטינן כמ"ד משום בת אחותו וממילא יש לבעל פירות עד שעת נתינה דהא בהא תליא:

נר מצוה

איכא מ"ד הלכתא כר' יוחנן א ואיכא מאן דאמר הלכתא כר"ש בן לקיש דאמר משעת כתיבה בדקי"ל* לענין ג' חדשים והא לאו מילתא היא דהתם לענין °מאימתי *מונין לגט ביחוד תליא מילתא וכיון דאינו מתיחד עמה משעת כתיבה מונין משעת כתיבה אבל הכא לענין פירי בפרקונה תליא מילתא כדאמרי'* תיקנו פרקונה תחת פירות וקי"ל דלא פקע פרקונה מיניה עד דמטי גיטא לידה הלכך כל כמה דמחייב בפרקונה אית ליה פירי ושמעת מינה דהלכתא כרבי יוחנן דאמר יש לבעל פירות עד שעת נתינה: ירושלמי* מעשה באחד שהיה נשוי בת אחותו וזינתה עד שהיא אשתו עמד וגרשה והקדים זמן הגט אמר מוטב שתידון בפנויה ולא באשת איש *איתמר מאימתי מונין לגט רב אמר משעת נתינה ב ושמואל אמר משעת כתיבה ג תניא כותיה דשמואל המשליש גט לאשתו ואמר אל תתנו לה אלא לאחר שלשה חדשים משנתנו לה מותרת לינשא מיד ולגט ישן אין חוששין שהרי לא נתייחד עמה וכן הילכתא ד אמר שמואל °כתובה כמעשה בית דין דמיא מה מעשה ב"ד נכתבין ביום ונחתמין בלילה אף כתובה נכתבת ביום ונחתמת בלילה כתובתה ה דחייא בר רב אכתיב ביממא ואיחתים בליליא הוה רב התם ולא אמר להו ולא מידי לימא כשמואל ס"ל לא עסוקין באותו ענין הוו ותניא אמר רבי אלעזר בר צדוק לא שנו אלא שאין עסוקין באותו ענין אבל עסוקין באותו ענין כשר: *איתמר °אמר לעשרה ו כולכם כתבו גט לאשתי אמר ר' יוחנן שנים משום עדים וכולן משום תנאי ור"ש בן לקיש אמר °כולן משום עדים מאי בינייהו דחתים בי תרי מינייהו ביומיה והנך מכאן ועד י' ימים לר' יוחנן דאמר משום תנאי כשר ולרבי שמעון בן לקיש דאמר משום עדים פסול אי נמי כגון שנמצא אחד מהן קרוב ז או פסול מאן דאמר משום תנאי כשר ומאן

רש"י

השו רבנן לכך: לענין שלשה חדשים. שצריכה להמתין מלהנשא לאחר שנתגרשה ואותן ג' חדשים קי"ל דמונין לה משעת כתיבה: פרקונה. שאם נשבית חייב לפדותה כדכתב לה אם תשתבאי אפרקינך: מאימתי מונין לגט. ג' חדשים שהאשה צריכה להמתין: המשליש גט לאשתו. שמסר הגט ביד שליש כדי לגרשה בו לסוף שלשה חדשים והוא הולך לדרכו: מותרת לינשא מיד. דמשעת כתיבה מנינן: כמעשה ב"ד דמיא. דתנאי ב"ד הוא: מה מעשה ב"ד. חיוביה משעת פסק דין ואע"ג דלא איחתים הילכך אין שם הקדמה ונכתבין ביום ונחתמין בלילה: אף כתובה. משעת כתיבה דנכנסה לחופה דקירוב חתנות הוא חל שיעבודא ואפילו לא איחתים: עם קים באותו ענין הוו. מכתיבה ועד חתימה ואפילו בשאר שטרות כשר: לא שנו. דשטרות הנכתבין ביום ונחתמין בלילה פסולין: אמר רבי יוחנן שנים. נתכוון לחתום לשם עדות וכל השאר לא החתים אלא כדי לבייסה ברבים ותנאי גמור הטיל בגט זה דלא ליהוי גיטא אלא אם כן יחתמו כולם: כולם משום עדים. נתכוון להחתים: מאי איכא בינייהו. בין תנאי לעדים ממה נפשך כולן צריכין לחתום: ועד עשרה ימים. וקודם שנתנו לה חתמו

מאימתי מונין לגט. שלשה חדשים שהאשה צריכה להמתין אחר שנתגרשה כדי להבחין בין זרע בעל ראשון לזרע בעל שני: המשליש גט לאשתו. כתב רש"י ז"ל מסר הגט לשליח כדי לגרש בו לסוף שלשה חדשים והוא הולך לדרכו: מותרת לינשא מיד. דמשעת כתיבה מנינן וכתבו בתוספות שבחנם כתב רש"י ז"ל והוא הולך לדרכו אלא מיירי אפילו הוא בעיר ונקט תנא דברייתא המשליש לרבותא שאף על פי שהוא בעיר מותרת לינשא מיד ואין חוששין לגט ישן ולי נראה דדוקא נקט רש"י שהלך לדרכו משום דסבירא ליה דדוקא משום עגונה כשהלך בדרך הוא שהקלו חכמים לגרש בגט שזמנו מוקדם מנתינתו דומיא דגיטין הבאים ממדינת הים אבל אם היה בעיר הוה ליה כנכתב ביום ונחתם בלילה דפסול: גט ישן. לקמן תנינא [דף עט:] דאין אדם מגרש בגט ישן ואי זהו גט ישן כל שנתיחד עמה אחר שכתבו לה. וטעמא גזירה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה. שמא תתעבר בין כתיבתו לנתינתו ולאחר זמן יאמרו הגט קודם ובזנות נתעברה: **גרסי'** בגמרא [דף יח.] איתמר כתובה מאימתי משמטת. כלומר מאימתי תהא כתובה כשטרי חוב ומשמטתה שביעית: רב אמר משתפגום ותזקוף. כלומר משתפרע קצת ותזקיף עליו המותר במלוה דנפקא לה מתורת כתובה והויא לה כמלוה: ושמואל אמר פגמה אף על פי שלא זקפה זקפה אף על פי שלא פגמה. הויא לה כמלוה. לא פגמה ולא זקפה אינה משמטת דמדינא כתובה ותוספת אינן משמיטין מידי דהוה אשכר שכיר והקפת החנות דאין משמיטין משום דשביעית אינה משמטת אלא מלוה ולפי זה אי אפשר לפרש מאי דאמרי' התם ברים אף על פי (דף נד:) דתנאי כתובה ככתובה דמי להנהו מילי דאמרינן התם ומני בהדייהו לשביעית דהכי קאמר דכשם שכתובה אינה משמטת כך תוספת אינו משמט משום דתנאי כתובה ככתובה דמי דמאי איריא משום דהוי ככתובה תיפוק ליה דמדינא אינו משמט לפי שאין שביעית משמטת אלא מלוה ודוחק הוא לומר דאתיא כרבי יוסי דפליג התם [בפרק י דשביעית] ואמר דשכר שכיר משמט אלא ודאי הא דמני התם בשביעית היינו לומר שאם פגמה וזקפה כתובתה לרב או פגמה או זקפה אליבא דשמואל דמשמט נמי תוספת וקי"ל כשמואל ותניא נמי בגמרא דהעמדה בדין הוי כזקיפה: **כתובה** כמעשה בית דין דמיא מה מעשה בית דין וכו'. דמשעת פסק דין איכא קלא כדמוכח בפירקא קמא דבבא מציעא (דף טו.) דבשעמד בדין גבי ממשעבדי הילכך אין שם הקדמה ונכתבים ביום ונחתמים בלילה אף כתובה משעת כתיבה דנכנסה לחופה דמשום קירוב חתנות הוא דחייל שעבודא ואע"ג דלא אחתים דמסתמא איכא קלא: עסוקין באותו ענין הוו. מכתיבה ועד חתימה ואפילו בשאר שטרות כשר: לא שנו. דשטרי חוב המוקדמין פסולין: אבל עסוקין באותו ענין כשר. דאית ליה קלא כאילו חתמו כיון שהם מזומנים לחתום ומסתברא דקי"ל כשמואל דכתובה כמעשה בית דין דמיא ונכתבת ביום ונחתמת בלילה ואף על גב דדחינן דרב לא סבירא ליה הכי דחייה בעלמא היא ועוד דאפילו הוה רב פליג עליה הא קי"ל כשמואל בדיני אבל כתבו שנמצא בתשובה לרי"ף ז"ל דליתא לדשמואל וכן דעת בעל העיטור ז"ל וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפרק כ"ג מהלכות מלוה ולא חילק ומשמע דטעמייהו דכיון דתלמודא מתמה נימא כשמואל סבירא ליה משמע דלמדחיה איכוין ומיהו אפילו [איתא] לדשמואל איכא מאן דאמר דדוקא בשאין בה תוספת אבל יש בה תוספת לא ואע"ג דקי"ל דתנאי כתובה ככתובה דמי הני מילי לאו דמני ברים אף על פי [דף נד:] אבל לשאר מילי לא ואפשר דאפילו בתוספת נמי איכא למימר בההיא הנאה וקלא נמי אית ליה (א) ומיהו היכא דקנו מיניה ליכא למיחש למידי דקנין קלא אית ליה כדאמרינן בפרק גט פשוט [דף קעב.] אי ידעיתו יומא דאקניתו ביה כתובו יומא דאקניתו ביה. ונ"ל דכי אמרינן דעסוקים באותו ענין כשר היינו דוקא בשטרי הלואה דזוזי משעבדי ליה וכיון שהם מזומנים לחתום איכא קלא אבל בשטרי חוב שהוא מתחייב בקנין או בשטר במה מתחייב ביום ואע"ג דאיכא קלא במילי ודאי לא משתעבד ולפיכך תמהני על הרמב"ם ז"ל שכתב בפרק הגוזל ואם היו עסוקין בענין עד שנכנס הלילה וחתמוהו אע"פ שקנו מידו בלילה כשר ומשמע אפילו בשטרי חוב: **איתמר** אמר לעשרה וכו' ועד עשרה ימים. וקודם שנתנו לה חתמו כולן דכיון דאמר להו כולכם

*) בס"א הגי' ועיקר פסקא דההיא שמעתא הוא. וגי' ד"ת הגי' שלפנים

א ואם הקדים הזמן פסול ומ"מ נכתב ביום ונחתם בלילה שלאחריו או אפי' מכאן ועד עשרה ימים פסק הרא"ש שהוא כשר בשעת הדחק שא"א ע"י גט אחר והרמ"ה כתב שהוא פסול וכתב הרא"ש בתשובה אם נתגרשה בגט מוקדם ולא נודע פסולו עד שקדשה אחר דלא תפסי בה קדושי שני ואינה צריכה גט ממנו ומותרת לחזור לראשון . השולח :ט ממקום למקום לע"פ שמקדים הזמן שהרי כותב הזמן מיום הכתיבה שאינו יודע מתי יגיע לידה כשר כיון דאית ליה קלא שהקול יוצא בשליחות הגט וכל אדם יודע שנכתב קודם שנמסר לה ואם תבא לגבות הפירות שמכר הבעל מבעלה צריכה להביא ראיה מתי בא הגט לידה :

לשון ריא"ז

תקנו חכמים זמן בגיטין כדרך שתקנו בשטרות וכל גט שאין בו זמן פסול ואם נישאת בו האשה לא תצא כמו שמבואר בפ' אחרון וכן גט שזמנו מוקדם פסול ונראה בעיני שדינו כגט שאין בו זמן לפיכך אם נכתב ביום ונחתם בלילה פסול ואפי' היו עוסקין באותו הענין כדברי הר"מ וכבר הבאתי עליו וכתבתי שאם היו עוסקין באותו ענין כשר: כתב בעל העיטור ורב אלפס פסק כר' יוחנן ומדגרסי' פ' שנים אוחזין בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה ול חוש שמא כתב ליתן בניסן ולא נתן עד תשרי ואזל בעל וזבין פירי מניסן עד תשרי ולא קא פריך ליחוש משום בת אחותו ש"מ זנות לא שכיחא ואע"ג דאיכא למ"ד התם ליכא למיחש משום בת אחותו דאפי' לא יחזיר לא קטלינן לה דספק נפשות להקל אכתי איכא למוכח מההיא דפ' כל הגט ומקום הזמן קא פסיק ותני לא שנא מן הארוסין ולא שנא מן הנשואין ואסיקנא דעולא ס"ל משום תקנת ולד ולא משום בת אחותו ולפי' רבותא רמי בר חמא נמי הכי ס"ל כריש לקיש ואיבעיא דעולא ורמי בר חמא וריש לקיש קיימי בחדא שיטתא הלכך ר' יוחנן יחידאה הוא לגבייהו ולית הלכתא כוותיה ועוד דר"ש דמתני' הכי ס"ל דמשום פירות הוא וכן הלכתא. והרשב"א ז"ל כתב ראיותיו של בעל העיטור ועי' בחידושיו על מס' גיטין ובעל העיטור כתב דכ"ע היכא דכתב ביה שנה הודש שבוע אי נמי גזייה לזמן ויהביה ניהליה וכתביה ואותביה בכיסיה וגיטין הבאים ממדה"י כולהו פסילא לן דכשרין גיטנהו ותינשא בהן לכתחלה דהא בכולהו אמר כשר לפי שלא חידשו תקנה בגיטין משאר שטרות אלא לעשותן כשאר שטרות והראב"ד כתב דגט מאוחר כשר לגרש בו לאחר אלא שיש לבעל פירות עד אותו זמן הכתוב בגט . וכתב הרא"ש ודבריו אינם מבוארים כיון שהבעל מניח לכתוב הגט ומגרש האשה בע"כ למה תפסיד האשה פירותיה אם הבעל צוה לאחר הזמן . אלא כך יש ליישב דבריו להכשיר בגט אם נכתב הזמן מאוחר לדעת האשה או מחלה האשה פירותיה עד זמן הכתוב בגט והגט כשר כדין שטר מאוחר שכשר ואם נכתב שלא מדעת האשה תראה האשה גיטה בב"ד ויכתבו לה ב"ד שביום נתגרשה בפירותיה עד שיביא הבעל ראיה שמדעתה נכתב הזמן מאוחר בגט ומ"מ נכון להחמיר כדברי ר"י שלא תהא מגורשת בגט מאוחר עד זמן שכתוב בו כדאמרי' בעלמא זמנו של שטר מוכיח עליו והוי כאילו כתוב בו מהיום הוי כאילו אמר לה ה"ז גיטך ולא תתגרשי בו עד אותו זמן : ב כתב סמ"ג דבספר רבי פריגרו' היה כתוב מיום שנתינה אמנם ברוב ספרים כתוב מיום הכתיבה כן יש בירושלמי והרא"ש כתב משעת נתינה מעשה באחת שיצא קול של פסול על הגט והצריכה ר"ת גט אחר מפני הלעז אע"פ שכשר היה והתירה לינשא מיד ולא הצריכה להמתין ג' חדשים אחר הגט השני אלא לבטל הקול ור"י אומר שצריך להמתין ג' חדשים אחר הגט השני וכן הרא"ש : ג פי' ר"י דכל גט שלא נמסר ביום הכתיבה אין תקנה להכשירו אלא ע"י שליח שימסרנו לה ע"י שליח דבהכי יש לה קלא כדאמרי' גבי גיטין הבאים ממדה"י אית להו קלא לפי שיש קול לאולכת השליח ולביאתו ומ... אינהי זמן המסירה ה"ה נמי בגט שנכתב קודם שנמסר אע"פ שאם היה מוסרו מידו לידה היה פסול משום דאתיא למיטרף תלקוחות שלא כדין מיום שנכתב כשנתנו ליד שליח ליתנו לה אית ליה קלא ולא נפקא מינה חורבא ... כן מדברי הרמב"ם שכתב הרי שאמר לבנים לכתוב גט ונחתום וליתנו לאשתו ונתאחר הדבר ימים .. בנים או שנמצא הגט בעל והוליכנו לכתוב לו גט אחר כשכותבים הזמן והמקום אין כותבים לא הזמן שאמר להם הבעל ולא הוהו במקום כיצד היה בירושלים כשאמר להם הבעל והיו עומדים בתשרי ונתאחר עד ניסן והרי הן בלוד כותבין זמן ניסן ובלוד והרא"ש כתב כדברי ר"י לפסוק הלכה שהם הגט הבא לפניהם או תולין שביום ... ואינה צריכה להביא ראיה מתי בא לידה : ד כתב הרא"ש ודברי הרי"ף ז"ל תמוהין למה פסק הלכה כשמואל הא קי"ל הלכתא כרב באיסורי ועוד דרב פפא ורב הונא דאינון אמוראי בתראי עבדי כרב ויש ספרים שכתוב בהם משעת כתיבה ומשמע דרב אלפס אינו גורס אותו מאחר שלא כתבו בהלכותיו וכל אשכנז וצרפת נהגו משעת נתינה כרב : ה כתב הרא"ש מדהביא רב אלפס עובדא דחייא בר רב משמע שפוסק הלכה דלא כשמואל וכן מוכח ... הרי"ף שפסק כרב . ותימה הוא למה פסק דלא כשמואל דהא הלכתא כוותיה בדיני ונראה דהיינו טעמיה דמדתמה תלמודא לימא כשמואל ס"ל ומאי קשיא ליה אי סבר כשמואל אלא ידע תלמודא דסוגיא דעלמא דלא כשמואל ... שמא אם רב יסבור כשמואל בזה ומשני דרב פליג אשמואל ולית הלכתא כוותיה . והרמב"ם כתב דגט שנכתב ביום ונחתם בלילה פסול אפי' עסוקין באותו ענין ואין לסמוך על זה וכא דפסלינן בשטרות שנכתבו ביום ונח... היינו בדלא קנו מיניה אבל אי קנו מיניה ליכא למיחש כדאמרי' בב"ב אי ידעיתו יומא דאקניתו ביה כתובו יומא דאקניתו ביה : ו לשון ריא"ז הקפיד הבעל להחתים הרבה עדים בגט שנים צריכין לחתום ביום שכתיבה והש... אפי' לאחר כמה ימים לפי שאין חותמין השאר משום תנאי אלא משום עדים שהקפיד הבעל להתנות בכך לפיכך אפי' אם קרובין או פסולין אין הגט נפסל בחתימתן משום עדות ולכבד שלא יחתום שום א' מן הפסולין ... שיחתמו הכשרים בכשרין ואם חתם א' מן הפסולין תחלה פסול : ז והרמ"ה כתב דלכתחלה אין לקרוב או פסול לחתום עמהם אפי' חותם בסוף אפי' חתמו שנים הראשונים ביומו והקרוב או הפסול אח"כ ואי חתום ב... דחתימי תרי כשרים כשר הוא והוא דחתימי כהך תרי ביומיה ואי אמר בכדיה כולכם משום עדים לא מתכשר עד דהוו כולם כשרים ותחתימי ביומיה :

עין משפט

א מיי' פ"א מהל' גירושין סמג עשין נ טור אה"ע סי' יג קכז :
ב מיי' פ"ך מהל' עדות ופכ"ג מהלכות מלוה ולוה סמג עשין צד טוח"מ סי' מג:
ג מיי' פ"ק וס"ה מהל' גירושין טור אה"ע סי' קכ:

כתובות דף מג

כאן פ"ד פ"ג

דף יח.

פח

[ר' קנב ע"א]

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) והתוספות מסתפקים גם בהלכה ובהגהות אבל"י כשם אין כתב דמדינא שרי ולרווחא טוב לקנות מן החתן :

א מיי' פ"ד מהל' גירושין טור אה"ע סי' קכה:

*) ברישא קרוב או פסול שתקיים כו'. כ"ה ברש"י בגמ' (ג"א)

ב מיי' פכ"ד מהל' מלוה ולוה ופ"ק מהל' גירושין סמג עשין נ וכד טור אה"ע סי' קל ות"מ סי' מה:

[ד' קנב ע"ב]

כולהו לא שוייה גיטא עד דחתימו כלהו: מאן דאמר משום עדים פסול. דלא הוי עדות שלימה עד שיחתמו כולן וכיון דכולן לא חתמו ביום כתיבתו הוה ליה מוקדם: אי נמי כגון שנמצא אחד מהם קרוב או פסול מ"ד משום עדים פסול. דקי"ל דאפילו מאה עדים שנמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה: מחתים לכתחלה קרוב או פסול וכו'. זו היא גרסת הרי"ף ז"ל ורש"י גורס אי חתים בתחלה קרוב או פסול. ופירש אם חתם בשנים הראשונים קרוב או פסול ואפשר שאף גרסת הרי"ף ז"ל מתפרשת כן שהרמב"ם ז"ל תלמידו כתב בפ' [תשיעי] מהלכות גירושין

רש"י

כולן: מ"ד משום עדים. פסול דלא הוי עדות שלימה עד שיחתמו כולם וכיון דכולם לא חתמו ביום כתיבתו הוי ליה מוקדם: ואי חתים בתחלה קרוב או פסול. דקי"ל בסנהדרין אפילו מאה עדים ונמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטילה ואם בשנים הראשונים חתם הקרוב או הפסול וכולן חתמו בו ביום: אמרי לה כשר. למ"ד משום תנאי ואף על גב דחתם ברישא מ"מ יתקיים העדות בראויין להעיד והוא יחשב לתנאי דמסתמא את הכשירים מנה לשם עדות והקרוב לתנאי: לאיחלופי בשטרות דעלמא. כיון דהתים ברישא איכא למימר זה ודאי לשם עדות חתם ויכשירו קרוב בכל שטרות: מתני' על העלה של זית. תלושה: ונותן לה את הפרה. מפרש בגמ': [גמ'] במי טריא. במי גשמים ויש מפרשים מים ששורין בהן פירי שהוא כעין עפצים: במגילתא. קלף שאינו מעופץ: מי מילין. מים ששורין בהן עפצים: באבר. ששף העופרת במים ומשחירן: בשחור. פחמים: בשיחור. שמשחירין בו עורות: מקרעין.

ומאן דאמר משום עדים פסול וקיימא לן כרבי א יוחנן מיחתם לכתחלה קרוב או פסול אמרי לה כשר ואמרי לה פסול אמרי לה כשר תנאי הוא ואמרי לה פסול אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא: מתני' *בכל א כותבין בדיו תכז סם בסיקרא בקומוס ובקנקנתום ובכל דבר שהוא של קיימא אין כותבין ב לא במשקין ולא במי פירות ולא בכל דבר שאינו של קיימא על הכל כותבים על העלה של זית ועל הקרן של פרה ונותן לה את הפרה ועל יד של עבד ונותן לה את העבד ר' יוסי הגלילי אומר אין כותבין לא על דבר שיש בו רוח חיים ולא על האוכלין: גמ' ובכל דבר שהוא של קיימא לאיתויי מאי לאיתויי הא דתני רב חנניא כתבו במי טריא ואפצא כשר ודוקא במגילתא דלא עפיצא אבל במגילתא דעפיצא פסול דקי"ל °אין מי מילין על גבי מי מילין תאני ר' חייא כתבו באבר בשחור ובשיחור כשר איתמר ג עדים הכח שאין יודעין לחתום אמר רב מקרעין להם ג נייר חלק וממלאין את הקרעין דיו

נר מצוה

היה אחד מן השנים הראשונים פסול וכו': אמרי לה כשר. למ"ד משום תנאי אע"ג דחתים ברישא *) העדות תתקיים בראויים להעיד והאי חשיב לתנאי ומסתמא את הכשרים לוה לשם עדות והקרוב לתנאי: ואמרי לה פסול. דנהי דבגט כשר איכא למיגזר משום שטרות דעלמא דבשטרות דעלמא פסול כמו שאפרש וא"ת ובשטרות אמאי פסול והאמר חזקיה מלאהו בקרובים כשר ומשמע בהדיא בפרק המגרש (דף פז:) דממלוי שני שטין שהרחיק מן הכתב קאמר דאמרי' בפ' גט פשוט (דף קסב.) דהרחיק ב' שיטין מן הכתב פסול וקאמר שאם אותו ריוח מלא בקרובים כשר אע"פ שנמלאו הקרובים חתומים בתחלה ותניא נמי בפ' גט פשוט [שם:] היו ד' וה' חתומים על השטר ונמלאו שנים הראשונים קרובים או פסולים תתקיים עדות בשאר יש לומר דמלאוהו בקרובים היינו טעמא משום דכשרים חתמי ברישא וכשהשטר יוצא לפנינו גם כן תולין להקל ואומרים דכשרים חתים ברישא ושביק רווחא ואח"כ נתמלא הריוח בקרובים אבל כשהקרובים חותמים בתחלה נראים כעדים וא"ת ומאי פסולייהו דשטרות טפי מגט דבגט נמי מדינא אית ליה למפסליה דילמא קרובים לאסהודי אתו ואמאי לא שיילינן להו אי למיחזי אתו אי לאסהודי כדאמרינן בפ"ק דמכות (דף ו.) י"ל דבגט ליכא למיחש לפי שאין עדי חתימת הגט רואין כלום אלא בעל הוא שאומר להם לחתום ואינהו אדעתיה דבעל התמו אם הוא רוצה משום עדים ואם רוצה משום תנאי ואינהו מסתמא לכשרים מחתים משום עדים והשאר משום תנאי אבל בשאר שטרות בתמיה שבאו לחתום שטר עדות זה בפני זה וחתמו תחלה קרובים או פסולים השטר פסול דדמו כמאן דאמרי לאסהודי אתינן אבל באחרונה ליכא למיחש דכיון ששנים כשרים חתמו [בתחלה] מאן דחתם בתר הכי מסתמא לאו לאסהודי אתא ולפי זה אפילו מאן דפסיל הכא לא פסיל אלא בתחלה אבל באמצע או בסוף אפי' בשטרות כשר והא דתניא בתוספתא ומייתי לה ברים פרק גט פשוט [דף קסב:] היו ד' או ה' חתומים על השטר ונמלאו שנים הראשונים קרובים או פסולים תתקיים עדות בשאר אומר ר"ת ז"ל דהא דנקט שנים הראשונים לרבותא נקטיה אע"פ שנראה יותר שהם עיקר העדות וכל שכן אם נמלאו אמצעיים או אחרונים קרובים או פסולים דתתקיים העדות בשאר והקשה עליו ר"י ז"ל דאי מכשירין קרובים או פסולים בשטרות בין בתחלה בין באמצע בין בסוף ניחוש דילמא אתי לקיומי בשנים קרובים או באחד כשר ואחד קרוב דמטום האי חששא אמרינן בפרק הזורק (דף פא:) דבגט מקושר לא הכשירו בו אלא עד אחד פסול בלבד וליכא למימר דלעולם אין מקיימין את השטר עד שיכירו כל החתימות שבשטר ואע"ג דבגט מקושר מקיימין (חד) מכל תלתא דאית ביה התם הוא דכיון דאטרחוה להחתים על כל קשר לא אטרחוה לקיים כולם אבל הכא דכמה דבעי מחתם בעי קיום בכולהו דליתא דהא אמרינן ברים גט פשוט [דף קסג:] לא שנו אלא בין עדים לכתב אבל בין עדים לאשרתא אפילו הרחיק שיטה אחת פסול ופריך בין עדים לכתב נמי ליחוש דילמא כתב הוא ועדיו בשיטה אחת ואמר לרבות עדים הוא דעבדי ומשני כל כה"ג אין מקיימין אותו מן העדים שלמטה אלא מן העדים שלמעלה משמע דבעלמא מכל תרי דאית ביה מקיימין שאילו היה צריך לקיים כל החתימות לא הוה פריך מידי לפיכך חזר בו ר"ת ז"ל ופי' כמו שפי' בהלכות גדולות דדוקא נקט בברייתא שנים הראשונים קרובים וכו' דתלינן דחתמו לכבוד או למלוי ולפיכך תתקיים עדות בשאר אבל נמצא אחד מן האמצעים קרוב או פסול עדותן בטלה דודאי לשם עדות (חתמו) [חתם] ובפ' גט פשוט הכי קאמר כל כה"ג אין מקיימין מעדים שלמטה אלא מעדים שלמעלה אבל בעלמא אדרבה הוי איפכא דאין מקיימין מעדים שלמעלה אלא מעדים שלמטה ומאן דמכשר הכא לא מכשר אלא בתחלה אבל בסוף דכולי עלמא פסול והרמב"ם ז"ל כתב בפרק הנזכר דמשום הכי מכשר טפי בגט מבשטרות לפי שהגט נותנו לה בפני עדים ויש לסמוך בו על עדי מסירה: מתני' בכל כותבין בדיו בסם בסקרא בקומוס. בגמ' מפרש להו: ובקנקנתום. מפרש בגמ' דהיינו חרתא דאושכפי. ופרש"י ז"ל שזהו הנקרא ללעוזות בלע"ז אדרימנ"ט ולפי זה אסור להטיל אדרימנ"ט לתוך דיו של ס"ת כדאמרינן במסכת סוטה (דף כ.) וכי מטילין קנקנתום לתוך הדיו והתורה אמרה ומחה כתב שהוא יכול למחוק אבל אין פירושו מחוור שהרי הוא ז"ל פי' ג"כ ובשיחור דקתני בברייתא דהיינו אדרימנ"ט ואינו נראה דלא תני בברייתא אלא הנך דלא תני במתני' ור"י ז"ל פי' דשיחור הוא אדרימנ"ט וקנקנתום הוא כמו שפי' רשב"ס בעירובין [דף יג.] שהוא קרקע ירוקה שקורין וידריאו"ל ואע"ג דבפ' כל היד (דף כ.) תנא שחור כחרת ומפרש דהיינו חרתא דאושכפי ואילו וידריאו"ל ירוקה היא כזוכית ועל כן נקרא וידריאו"ל. י"ל דכשמתקנין אותה כתקונה אז היא משחרת ולפיכך אמר ר"ת ז"ל שמותר להטיל אדרימנ"ט לתוך דיו של ס"ת דלא אסרו אלא קנקנתום דהיינו וידריאו"ל. ולא נהירא שהרי דיו שיש בו אדרימנ"ט אינו נמחה ולפי זה יהו כלן אסורין אלא מה [שנהגו עכשיו] להטיל קנקנתום לתוך דיו של ס"ת כמ"ד התם [בעירובין וסוטה] דלכל מטילין קנקנתום לתוך הדיו חוץ מפרשת סוטה שבמקדש אבל בס"ת שרי: על העלה של זית. תלושה ואליבא דר"א דס"ל עדי מסירה כרתי אפילו בכותב על העלה בדיו כשר אע"פ שהוא כתב שיכול להזדייף ואליבא דר"מ דוקא ברושם וקמ"ל מתני' דעלה של זית דבר המתקיים הוא דבין לר"מ בין לר"א אין כותבין את הגט אלא בדבר המתקיים על דבר המתקיים. והיינו דתניא בתוספתא [פ"ב] על עלה זית על עלה דלעת על עלה חרוב על כל דבר שהוא של קיימא כשר על עלה בלים על עלה ירקות על כל דבר שאינו של קיימא פסול זה הכלל אינו כשר עד שיכתוב בדבר של קיימא על דבר של קיימא: ונותן לה את הפרה. בגמרא מפרש טעמא וכתבו בשם רבינו מאיר הלוי שצריך שיתן את העבד ואת הפרה בפירוש הא בנותן לה ואמר הא גיטיך סתמא אינו במשמע שנתן לה כלום והגט בטל ואע"ג דאמרינן לעיל [דף כ:] אוירא דמגילתא הוא התם היינו טעמא לפי שמה שנשאר הרי הוא טפל לגט אבל הכא בעבד ופרה כיון שיש להם הויות אינם טפלים לקרן ולא ליד: גמ' במי טריא. מי גשמים לשון מורי פי' [מים] שנשארים על הגגות ל"א מי טריא מים ששורין בהם פירי שהוא כעין עפצים ועפצא גלי"ש מכאן היה אומר ר"ת ז"ל שדיו של עפצים פסול לכתוב בו ספר תורה דתנן במגילה [דף ח:] עד שתהא כתובה אשורית על הספר ובדיו ותניא בפרק הבונה (דף קג:) דכתב שלא בדיו יגנז ובס"ת מיירי כדמוכח בפ' הקומץ רבה [דף לא: ע"ש תוס' ד"ה עשאה כשירה] אלמא דיו בעינן והכא אמרינן דיו דיותא ובכל דבר המתקיים לאיתויי עפצא אלמא אין זו דיו ותו אמרינן בפרק כל היד [דף כ.] קורטא דדיותא ודיו של עפצים אינו יבש שיהא קורטא ולפיכך היה אומר הרב ז"ל שאין כותבין ס"ת אלא בדיו הנהוג בצרפת הנעשה מעץ שקורין אלידיר"ן וההוא מתעבד קורטא והא דאמרינן בפרק במה מדליקין (דף כג.) כל השרפין יפין לדיו ושרף קטף יפה מכולן לאו היינו גומא דאין דרך ליתן גומא אלא בדיו של עפצים אלא אומר ר"ת דשרף הוא לחלוחית של קליפת עץ כמו זו שירפה מלוי דפ"ק דנדה [דף י:] דהיינו לחלוחית דמים שבאשה ובפרק כל שעה (דף לט.) אמרינן ירק מר יש לו שרף ופניו מכסיפין וירק אין לו גומא אלא לחלוחית ואין אלו ראיות דאדרבה כתם דיו הוא של עפצים כדאמרינן בירושלמי [דפירקין הלכה ג] מטיל בו דיו שאין בו עפצא אלמא שהם דיו יש בו עפצא וכי מרבינן הכא מכל דבר המתקיים מי אפצא היינו מים שנשורו בו העפצים בלא שום בישול ולא הוי דיו עד לאחר בישולו שהוא מתבשל עם אותן דברים שמערבים עמו וכשמתייבש נעשה קורטא (א) ור"ח ז"ל כתב דיו מדאר או אבר ואבר היינו דיו של עפצים: שאין מי מילין. שהרי מראה הקלפים המעובדים בעפצים כמראה הכתב ואינו ניכר: באבר. ששף העופרת במים ומשחירן: בשחור. פחמין: ובשיחור. פרשתיו במשנתינו וכתב הרמב"ם ז"ל בפרק ד' מהלכות גירושין דבמי טריא ואפצא כותבין אפילו לכתחלה אבל באבר בשחור ובשיחור דוקא דיעבד ואע"ג דבכלהו תני כתבו כיון דאמרינן דמתניתין דקתני בכל כותבין שהוא לכתחלה ובכל דבר המתקיים אתיא לאיתויי מי טריא ואפצא משמע דאפילו לכתחלה אבי הא דכתבו באבר ובשחור ובשיחור דוקא דיעבד ומשום הכי אמרינן דמתניתין אתיא לאיתויי הא:

מקרעין להם נייר חלק. פרש"י ז"ל שמסרטין להם שריטות כעין אותיות והם משימין על השריטות דיו. ול"נ דהקיקה הרי היא ככתיבה כדמוכח בגמרא לקמן וכשמשימין על השריטות דיו הוה ליה כתב על גבי כתב דפסלו בגמרא ואפשר שלא היו משרטים אלא מקלת כל אות ואות ומיהו לשון מקרעין לא משמע הכי לפיכך נראה כפירוש ר"ח ז"ל שלוקחים נייר אחד ומקרעין בו במות העדים מעבר לעבר ומשימין אותו

א ובעל סעיטור כתב ומסתברא כרים לקיי דהא בההוא שבדא דאם לקמיה דר' יהושע בן לוי אמר בההוא כרים לקי' סבירא ליה שמע מינה דהכי הלכתא ואמר רבינו האי דאיכא פלוגתא בים רבוואתא איכא מ"ז מדאמר ריב"ל כדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק שמע מינה דהלכתא כוותיה ואיכא מ"ד משום דחתים עלי' ביהרי מינייהו ביומיה הוא דקאמר הא לאו הכי לא ונראה דהלכתא כר"ש דמתני' בשעת הדחק ונכתב ביום ונחתם בלילה כשר ואפי' מכאן ועד עשרה ימים כר' יוחנן דהא ריב"ל קאי כוותיה:

ב ומיי' כתב כתבו בשחור ובשיחור או באבר כשר ואין כותבין בהם לכתחלה ואינו נראה כן מלשון הרא"ם:

לשון ריא"ז

כתבו בדבר שאינו מתקיים כגון במשקין ובמי פירות ה"ז אינו כתב וגט זה פסול מן התורה שיה רושם שאותיות באבר או בפחם ה"ז כשר וכן אם היה סורט בסכין ורושם האותיות בגט בשירטותיו כמו שביאר מז"ה בפסקיו:

ג והרמ"ה כתב דאפי' בגט לא שרינן לכתחלה אלא לקרוע להם נייר חלק אבל לנייר להם אפי' ברוק לא וכ"ש באבר או במי מילין אפי' על גב מי מילין דלא דכיון שרשומן ניכר לפי שעה גזרינן אטו שיקרא ויוצא בו ודוקא לכתחלה אבל בדיעבד שציירו כהן ברוק או באבר או במי מילין כשר ותתגרש בו לכתחלה. ציירו להם במיא דאכרא או בעפצא על גב מגילתא דלא עפיצא וכל כיוצא בזה שהתחתון כתב וחתמו עליו אע"פ שהעליון ניכר יותר אינו גט ואם נתגרשה בו פסולה לכהונה:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) ודומה לזה כתב בהגהות אשר"י על שם ריב"ן. מרדכי:

אותו על הקלף שהגט כתוב בו ובאין עדים וממלאין את הקרעים דיו ונכרת הכתיבה על גבי הקריעה: והני מילי בגיטין. משום עגונה כדלקמן דזמנין לא משתכחי סהדי בקיאי ושמא בתוך כך יפרש זה ליס או ימות ותזקק ליבם: אבל בשאר שטרות. יחזור אחר עדים הבקיאין לחתום: כותיה דרב. דאמר קורעין להם נייר חלק: הלכה כרשב"ג. דבשטרות לא וכתב הרמב"ם ז"ל בפרק כ"ד מהלכות מלוה ולוה שאם עשה כן בשטרות שהשטר פסול וכתב הרשב"א דאיכא מאן דאמר מדאמרינן [דף יט:] נגדיה רב כהנא ולא אמר נגדיה ופסיל ליה לשטרא ש"מ דשטר כשר וכדאמרינן בעלמא [קדושין דף יב:] רב מנגיד אמאן דמקדש בביאה נגודי מנגד ליה וקדושיו קדושין וכן הדעת נוטה דכיון דבגיטין שרי להו חתימתן חתימה היא וכיון שכן בדיעבד בשאר שטרות אמאי פסילנא ליה לשטרא עכ"ל: **ודוקא** רב נחמן וספרי דדייני. רב נחמן דיין הוה ממונה מפי ריש גלותא דחתניה דבי נשיאה הוה כדאמרינן בהעור והרוטב (דף קכד.) וסופרי הדיינים יראים ממנו ולא משקרו ביה ולא כעד מפי עד דמי שהרי הוא בעצמו ראה אותה עדות ואינו מאמין אחרים בה אלא לומר שכך כתוב בשטר זה וזו אינה עדות אלא מלתא דעבידא לאיגלויי הוא וכיון דאית להו אימתא דידיה מהימני: דעביד בערכאות. וחותמיו עובדי כוכבים: ממשעבדי. והא דאמרי' [דף יא.] בפ"ק מבני חרי ולא ממשעבדי בנעשה בהדיוט דלית ליה קלא: דחתימי עליה סהדי ישראל. וישראל עשאוהו אלא שכתבוהו בלשון פרסיים: שכתבו [עי' בגמ']. כתב שלו: והא לא ידעי למקרייה (אלא) בדידעי. הא לאו הכי לית להו למחתם אפומא דאחריני דידעי דדוקא ר"נ וספרי דדייני:

נר מצוה

והנ"מ [א] בגיטין אבל (א) בשטרות לא (א) ההוא דעבד עובדא בשאר שטרות ונגדיה רב כהנא תניא [דף יט:]* כוותיה דרב עדים שאין יודעין לחתום מקרעין להם נייר חלק וממלאין את הקרעים דיו ושאין יודעין לקרות קורין לפניהן וחותמין אמר רשב"ג במה דברים אמורים בגיטי נשים אבל בשחרורי עבדים ושאר כל השטרות אם יודעין [ב] לקרות ולחתום חותמין ואם לאו אין חותמין אמר רבי אלעזר מ"ט דרשב"ג שלא יהו בנות ישראל עגונות אמר רבא הלכה כרשב"ג רב נחמן קרו קמיה ספרי דדייני וחתים ודוקא רב נחמן וספרי דדייני דאית ליה אימתא עלייהו אבל רב נחמן וספרי אחריני אי נמי ספרי דדייני ואיניש אחרינא לא רב פפא [א]בי הוה אתי לקמיה שטרא פרסאה [ג] דעביד בערכאות של עובדי כוכבים מקרי ליה לשני עובדי כוכבים זה שלא בפני זה במסיח לפי תומו ומגבי ביה ממשעבדי (נ"א מבני חרי) א"ר אסי אמר לי הונא בר נתן הכי אמר אמימר האי שטרא פרסאה דחתימו עליה בי תרי ישראל מגבינן ביה ממשעבדי והא לא ידעי למיקרי בדידעי והא בעינן כתב שאינו יכול להזדייף וליכא בדעפיץ והא בעינן שיחזור מעניננו של שטר בשיטה אחרונה וליכא בדמהדר והא קמ"ל [ב]בכל [ג]לשון כשר בין בגיטין בין בשטרות אמר רבינא אמר לי אמימר הכי אמר מרימר משמיה דרב דימי מנהרדעא הני בי תרי [ד]דיהבי גיטא קמייהו צריכי למקרייה והא דתניא הרי זה גטיך נטלתו וזרקתו לים או לאור או לכל דבר האבוד וחזר ואמר שטר

רש"י

מתניתין: בגיטין. משום עיגונא כדמפרש לקמן דזימנין דלא משכחינן סהדי בקיאי ושמא יפרש זה לים או ימות ותיזקק ליבום אבל בשאר שטרות יחזור אחר העדים הבקיאים לחתום: כוותיה דרב. דאמר מקרעין להם נייר חלק: רב נחמן קרו קמיה. (ב) בשאר שטרות: ודוקא רב נחמן. שהיה דיין והיה ממונה מפי ריש גלותא וחתנא דבי נשיאה וסופרי הדיינים יראים ממנו ולא משקרי: דעביד בערכאות של עובדי כוכבים. וחותמיהן עובדי כוכבים דאכשרינן לעיל: ממשעבדי. והא דאמרינן בפ"ק מבני חרי ולא ממשעבדי בנעשה בהדיוט דלית ליה קלא: דחתימי עליה ישראל. וישראל עשאוהו אלא שכתבוהו בלשון פרסי: הני בי תרי. שהם עדי מסירה:

ר"נ וספרי דדייני: **גרסי'** בגמרא [דף יט:] אמר שמואל נתן לה נייר חלק ואמר לה הרי זה גיטיך חיישינן שמא במי מילין כתבו. [ונבלעו]. כלומר חיישינן לחומרא ולפוסל' מן הכהונה שמא במי מילין כתבו ונבלעו ואמרי' לעיל כתבו במי טריא ואפצא כשר ושתם נייר של עשבים הוא ולא קלף מעובד בעפצים דאי עפיץ הא אמרינן לעיל אין מי מילין על גבי מי מילין: ומסקינן דכי אמר שמואל הכי לאו בסתמא אלא דבדקינן ליה הנייר במיא דגרא ופר"ת ז"ל וכן בערוך דהיינו מי קליפת רימונים שמעביר עליו ופולט האותיות שבולטות ונראות ואם נראות חיישינן שמא לא נבלעו יפה וכשנתנו לה היו נראות קצת ואם מת אסורה לכהן וחוללת ולא מתיבמת ויש מי שפי' דלא מספקינן כלל אי הוה גט או נייר חלק דכיון שאמר בעל הרי זה גיטיך נאמן בכך דהא קי"ל בפרק יש נוחלין (דף קלה.) דבעל שאמר גרשתי את אשתי נאמן להבא ואע"ג דמסיק התם ז"ל חוש לה היינו בשלא ראינו שנתן לה כלום אלא שהוא אומר שגירשה אבל כאן שנתן לה מדינא מגורשת גמורה הוא וחששא דשמואל ליתיה אלא שמא בשעת נתינה נבלעו האותיות לגמרי ולא היה רשומן ניכר כלל והא דאמרינן לעיל דאם כתבו במי אפצא כשר דהיינו מי מילין היינו כשהכתיבה נכרת לשעתה: [דף יט:] **הני** בי תרי עדי מסירה צריכי למקרייה. דאע"ג דס"ל לשמואל דכל שאמר הבעל שהוא גט מהימן שאני הכא דכיון דאינהו עדי מסירה ועבדי ליה לכריתות אין להם לסמוך בעדותן על אדם אלא כגון רב נחמן וספרי דדייני וכדאמרינן לעיל. ואקשינן עליה דאמימר מדתניא הרי זה גיטיך וכו'. דאם איתא דצריכין למקריי' היכי מצי אמר לה שטר פסים הוא. ומפרקינן דלבתר דקריוה עייליה לבי ידיה. כלומר תחת כנפיו והא דלא שני ליה דההיא בעדי חתימה משום דבעל כרחין ברייתא לא מתוקמא אלא בעדי מסירה דאי לא כיון שאין גט בידה היאך נאמנת וכיון דלא אפשר בלא עדי מסירה משמע ליה דמיירי ליה נמי אפילו בלא עדי חתימה וכתבו בתוס' דמדלא שני ליה הכא במאי עסקינן בדלא קריוה משמע דכי אמרינן צריכי למקרייה לאו לכתחלה בלחוד קאמרינן אלא אפילו בדיעבד אינה מגורשת גמורה וא"ת והא תנן בפרק הזורק (דף פ.) כתב גט לאיש ושובר לאשה וטעה ונתן וכו' ולאחר זמן גט יוצא מתחת ידי האיש ושובר מיד האשה תצא מזה ומזה ודייק עלה בהאשה רבה [דף צא:] מאי ה"ל למעבד ומשני איבעי ליה לאקרויי גיטא אלמא דאע"ג דלא קריוה כל שלא נמצא שהוחלף מגורשת יש לומר דנהי דאסורה ליגשא בלא קרייה מ"מ אם נשאת לא תצא שכבר כתבתי דבעל מדינא מהימן עוד תירצו דהתם בדעייל לבי ידיה מיירי וקנסינן לה דהו"ל לאקרויי מיד או אחר נתינה וכן היה מנהיג ר"י ז"ל להקרות קודם נתינה ולאחר נתינה מיהו אינה אסורה ליגשא אם לא קראוהו אחר נתינה כדאמרינן הכא לא כל הימנו לאסרה ועל כרחין מיירי בדלא קריוה בתר דעיילי לבי ידה ומ"מ הדבר פשוט שאם לא קראוהו קודם נתינה וקראוהו אחר נתינה מגורשת: **גרסי'** בגמ' [דף יט:] ההוא גברא דזרק לה גיטא לדביתהו לביני דני אשכח מזוזתא אמר ר"נ מזוזתא בי דני לא שכיחא. כלומר וזו היא שזרק לה ואין לחוש שמא גט זרק לה ואבד וה"מ דאשתכח חדא אבל אשתכח תרתי מדהא הוה הא נמי הוה וגיטא אימ' עכברים שקלוה. כלומר דמיירי בשראינו שזה לא זרק אלא כתב אחד וכיון דע"כ חדא הוה התם מעיקרא אמרינן דמדהא הואי חברתא נמי הואי התם וזה זרק גט ואימא עכברים שקלוה. והאי עובדא מיירי בדעייל לבי ידיה ואי לאו דמזוזתא ביני דני לא שכיחא לא חיישינן דחלופי חלפי אבל כיון דלא שכיח אינה מגורשת כלל אי נמי בדלא קריוה עסקינן ואי לא אשתכח מזוזתא הויא לה ספק מגורשת והשתא דאשתכח מזוזתא אין חוששין לה וכי אשתכח תרי אמרינן דאימר עכברים שקלוה לגיטא והואי לה ספק מגורשת [דכיון דאמר לה הרי זה גיטיך] וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות גירושין: **גרסי'** תו בגמ' [שם] ההוא גברא דעל לבי כנשתא *(דאבי גובר) שקל ספרא יהב לה לדביתהו אמר לה הא גיטיך אמר רב יוסף למאי ניחוש לה וכו' [דף כ.] הא בעינן שמו ושמה ושם עירו ושם עירה וליכא. פי' משום דכתיב ספר כריתות וא"א לספירת דברים של כריתות אא"כ כתב שמו ושמה. ושם עירו ושם עירה ודאי דרבנן הוא דמדאורייתא לא בעינן אלא שמו ושמה כדי שיהא נראה שהוא כורת בינו לבינה דבלאו הכי לא מיקרי כריתות כלל וכי אמר רב יוסף למאי ניחוש לה בשם עירו ושם עירה לאו דוקא דאפילו מפסיל מדרבנן מ"מ מגורשת ואינה מגורשת הויא ורב יוסף לא חש לה כלל אלא ודאי לאו דוקא: **וגרסי'** תו בגמ' [שם] אמר רב חסדא גט שכתבו שלא לשמה והעביר עליו קולמוס לשמה באנו למחלוקת ר' יהודה ורבנן דתניא הרי שהיה צריך לכתוב את השם וכו' כלומר לרבנן לא הוי גיטא והכי קי"ל אע"ג דרב אחא בר יעקב דחי לה ולעיל נמי אמרינן דיו על גבי דיו פטור וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפרק ג' מהלכות גירושין: **וגרסי'** תו בגמ' [שם] אמר רב חסדא יכילנא למפסלינהו לכולהו גיטי דעלמא א"ל רבא מ"ט אילימא משום דכתיב וכתב לה והכא איהי קא כתבה. כלומר שהיא נותנת שכר הסופר כדאמרינן בגמרא דגט פשוט (דף קסח.) משום תקנת עגונות. ודילמא אקנויי אקני ליה רבנן. כלומר דאקנו ליה ההוא זוזא מדידה והוה כמאן דיהיב ליה איהו דהפקר ב"ד היה הפקר. ואע"ג דבלשון דילמא קאמרינן קושטא דמילתא הכי הוי ומשום כבודו הוא דאמר ליה הכי והכי מפרש בפרק גט פשוט דשויה רבנן אתשה: ומדאמרינן דהאי טעמא סגי דלא למפסלינהו לגיטי שמעינן מינה שאין צריך שיתן הבעל מתחלה הקלף משלו והדיו והקולמוס כמו שכתבו מקצת מחברים בתיקוני גיטין אלא בההוא זוזא דאקנו ליה רבנן קונה הסופר הקלף וזוכה לו לבעל דהוה ליה כשלוחו וזוכה לו אבל אם הקלף הוא שלו יש שכתבו שצריך שיזכה בו הבעל או שלוחו שאין הסופר זוכה לו במה שהוא שלו ואפ"ה פריך שפיר היכי יכול למפסלינהו לכולהו גיטי דהא רובייהו דגיטי דבעל ניהנו דבזוזא דאקנו ליה אזיל סופר וקני ליה לבעל וזכי ליה ומיהו אם הקלף של הסופר צריך שיזכה בו הבעל או שלוחו אבל אחרים אומרים שאינו צריך דבאותן דמים שהיא נותנת לסופר אקנו רבנן לבעל בין קלף בין דיו בין טרחו ועמלו של סופר ומ"מ כשהיא עצמה כותבת גיטה בכי הא לא תקנו רבנן מידי דאי לא תימא הכי היכי שקלינן וטרינן לקמן בגמ' [דף כ:] דאשה אי ידעה לאקנויי או לא הא רבנן ידעי לאקנויי אלא ודאי כדכתיבנא: **גרסי'** בגמ' [דף כ.] ת"ר כתב ולא חקק. ופרכינן למימרא דחקיקה לאו כתיבה הוא ורמינהי וכו'. ומשני לא קשיא הא דחק תוכות הא דחק יריכות. כלומר שאם חקק תוכות האותיות ונשארו האותיות בולטות מאליהן לא קרינא ביה וכתב לפי שלא עשה מעשה כלל בגוף האות אבל אם חקק יריכותיהן של אותיות דהיינו הן ממש שבוקע הכתב כתיבה מקריא. ירושלמי בפרקין הקורע על העור כתבנית כתב כשר הרושם העור כתבנית כתב פסול ובתוס' תניא איפכא דקורע פסול ורושם כשר והרמב"ם ז"ל הכשיר לשניהן בפרק ב' מהלכות גירושין והוא תימה. ואמרינן בגמרא [שם] דריסמא מחרך חריך. כלומר שחותם המטבע מחריך חריך התוכות והסביבות של צורת החותם וג"מ שאם חקק את הגט בחותם שנתנו על גבי טס לא הוי כתב דתוכות הוא: **וגרסי'** תו [דף כ:] בעא מיניה רבא מרב נחמן כתב לה גט על טס של

שלטי הגבורים

א פי' הרמ"ה לא שישרטו להם צורת האותיות של שמותיהם על הנייר של גט והם ימלאו השרטים דיו אלא חותכין צורת האותיות של שמותיהן בנייר חלק בפני עצמו ונותנין אותו על גב הגט במקום שיש להם לחתום והם מ מלאים הקרעים דיו והוא עובר דרך הקרעים ויירשם בגט. וכן פי' ר"ת: לשון ריא"ז מביאין נייר חלק וקורעין בו כעין תבנית האותיות שרוצה לחתום העד ונותנין הנייר על גבי הגט במקום שרוצה העד לחתום וממלאים הקרעים דיו ומסלק הנייר ונשאר החתימה בגט אבל אם שרטו כעין אותיות בנייר וחתמו העדים באותן השריטות חתימה זו פסולה כמו שביאר מז"ה וכן אם כתבו האותיות בסיקרא או בכל דבר המתקיים וכתב עליהם עד כדי חתימתו פסולה מספק כמבואר בקונט' הראיות:

ב וכתב מיי' והוא שיכירו לשון הגט ונראה דלפי' אין מכירין לשונו אם הקורא לפניהם מתרגמו לפניהם ש"ד ודוקא בגיטי נשים הקילו בכה"ג משום עיגונא אבל בשאר שטרות לא יסמכו על אי שיקרא לפניהם עד שיהיו שנים או ראש ב"ד וסופר שלו כההיא דרב נחמן שהיה דיין מומחה וסופר ב"ד קורא לפניו וחותם:

ג וכתב בעל העיטור מסתברא בשאר שטרות דאי מקרי להו לאחרי דידעי למקרי במסיח לפי תומו חותם כדאמרי' בשטר פרסאה והלכך היכא דחתימי סהדי ולא קים לן אי ידעי למקרי או לא בחזקת כשרים קיימי ומקיימי להו בי דינא ומגבינן ביה כדי שלא תנעול דלת בפני לוין ואי קים לן דלא ידעו למקרי אע"ג דמסהדי אחתימת ידייהו דייקינן בסהדותייהו על פה אי מכווני אשטרא מקיימין ליה והכי כתבו רבוותא ואי אמרו אקריגא ליה למאן דידעי למקרי סמכינן עלייהו וכתב הרא"ש ומה שכתב במסיח לפי תומו לא נהירא דלא בעינן לפי תומו אלא משום דאי הוה ידע דסמכינן עליה הוה משקר אבל בי תרי ישראל לא חשידי לשקר: השיב רבינו שמחה גט שלא חתמו העדים בכתב ידן אלא הסופר חתמו כשר אפי' לר"מ דאמר עדי חתימה כרתי לא הוי מזוייף מתוכו אבל אם חתמו עליו עדים פסולים או שחתמו בלא לשמו פסול וכתב בא"ז ואין נראה בעיני כלל אלא כל הגט שאין עדיו החותמים בכתב ידן הרי זה פסול גמור כדמוכח באורך ואם בא מעשה לידי אני פוסלו:

עין משפט

א מיי' פכ"ד מהל' מלוה ולוה סמג עשין צד טוח"מ סי' מה וסח:
ב מיי' פ"ג שם ופ"ד מהל' גירושין סמג עשין נ' טור אה"ע סי' קכ וטוח"מ סי' מג:
ג מיי' פ"ק ופ"ו מהל' גירושין סמג עשין נ' טור אה"ע סי' קלב:

הגהות הב"ח

(א) דכתוב כנ"ל:

הגהות חו"י

(א) נ"ע אי מיפסיל לגמרי אף מבני חרי: (ב) י"ל דלא ידעי למיקרי גרע טפי:

תיבות דאבי גובר ליתא בכתי' (נ"א)

א מיי' פ"ק ופ"ד מהל' גירושין סמג עשין נ טור אה"ע סי' קכד: ב מיי' פ"ה שם טור אה"ע סי' קלט: ג מיי' פ"ד שם סמג עשין נ טור אה"ע סי' קכד: [נ מיי' פ"א שם טור אה"ע שם]:

דף כא:

של זהב ואמר לה התקבלי גיטך והתקבלי כתובתיך מהו . כלומר מי אמרי' דכיון דלפרעון כתובה יהיב לה לא קרינא ביה ונתן דהא לא יהיב לה מידי . והדר ליה דנתקבלה גיטה ונתקבלה כתובתה . וכתב הרמב"ם ז"ל בפרק ח' מהלכות גירושין שהיא מקבלת מכתובתה בכדי שווי הטס בלבד ומוכח בגמרא שאם כתב לה גט על טס של זהב ואמר לה התקבלי גיטיך אפילו הגליון הוא שלה ואינו נכנס בפרעון כתובה משום דאוירא דמגילתא הוא ובטל לגבי הגט : **וגרסי'** תו [דף כ:] ת"ר הרי זה גיטיך והנייר שלי אינה מגורשת . דכיון שהנייר עכב לעצמו לא נתן לה כלום וכמלאו אותיות פורחות באויר אבל אם אמר על מנת שתחזירי לי את הנייר הרי זו מגורשת דמתנה על מנת להחזיר שמה מתנה . ובעינן עלה בגמ' בין שיטה לשיטה בין תיבה לתיבה מהו . כלומר אם שייר לעצמו הנייר שבינ[י]הן מהו ופרכינן ותיפוק לי דספר אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלשה ספרים . כלומר דכיון דלקלילה קאי כקצוץ דמי ולא הוי גיטא דהע"ג דאמרינן לקמן [דף פו:] כתבו בשני דפין כשר היינו דוקא בחתיכה אחת *[אלא שכתבו בשני עמודין] דכי ה"ג אמרינן בפרק הקומץ (דף לג.) דמזוזה שכתבה בשני דפין כשרה*) כלומר בחתיכה אחת אבל כתב הגט בשתי חתיכות פסול והיינו דאמרינן בפ"ב דסוטה (דף יח.) כתבה בשני דפין פסולה דספר אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלשה ספרים . ומפרקינן לא צריכא דמעורה . כלומר שמעורה במקלת שהיו בו אותיות ארוכין המגיעין משיטה לחברתה והוי ספר אחד : **ומכאן** דקדקו בתוספות שא"ל בגט שיהו כל אותיות מוקפות גויל מד' רוחות אע"ג דאמרי' הכי בס"ת במסכת מנחות (דף לה.) דהא אמרינן הכא דמעורה כשר ור"י ז"ל אומר שאין זו ראיה דאפשר דהכי קאמרי' דמעורה היינו שראשה של למ"ד שבשיטה תחתונה נכנס לתוך חללה של ה"א או ח' של שטה עליונה וכיוצא בזה : ואחרים אומרים שזה יותר קרוב לפסול הגט מפני שמבטל צורת האות ומ"מ אומר ר"י ז"ל שאין צריך ראיה להכשיר דדוקא בס"ת ותפילין ומזוזות בעינן שיהו מוקפות גויל משום דכתיב וכתבתם שתהא כתיבה תמה אבל בגט ליכא קפידא דאפילו ספר ודיו לא בעי בגט דספר דכתב בגט לספירת דברים הוא דאתא [דף כא:] וכן דעת הרמב"ם ז"ל דכיון דבכל כתב ובכל לשון כשר א"ל לדקדק שיהו אותיות מוקפות גויל ד : **וגרסי'** תו [דף כ:] בעי רמי בר חמא היו מוחזקין בעבד שהוא שלו וגט כתוב על ידו והרי הוא יוצא מתחת ידה מהו . כלומר שהביאתו לפנינו ואמרה בעלי נתן לי העבד הזה וגרשני בו כדתנן במתני' [דף יט.] ונותן לה את העבד מהו . כלומר מי מהימנא בלא עדי מסירה הואיל ועכשיו הוא ברשותה או דילמא הוא מנפשיה עייל . ופשטינן ה"ש דאמר ריש לקיש הגודרות אין להם חזקה . כלומר גודרות דהיינו בהמות על שם גדרות הצאן אדם שמחזיק בהן אינו יכול לטעון לבעליהם מכרתם לי דאיכא למימר מאליהן הלכו אצלו וכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהלכות גירושין דספק מגורשת מיהא הויא מיהו בגמ' מוקמינן לה דוקא בכתובת קטעא הא לאו הכי לא הויא מגורשת כלל משום דהוה ליה כתב שיכול להזדייף : **וגרסי'** תו [דף כ:] בעי רמי בר חמא ה היו מוחזקין בטבלא שהיא שלה וגט כתוב עליה והרי היא יוצאה מתחת ידו מהו מי אמרי' אקניתה ליה או דילמא אשה לא ידעה לאקנויי . כלומר לאו למימרא דלא ידעה לאקנויי כלל דמי איכא למימר שלא יהא ממכרה ממכר אלא הכי קאמר דדילמא לא ידעה דשטר מקנה בעי ולפיכך לא חששה להקנות ועוד שכיון שהיא יודעת שסופו להחזירו לה אינה מקנתו לו הקנאה גמורה ופשטינן לה מדתנן אשה כותבת גיטה והאיש כותב את שוברו שאין קיום הגט אלא בחותמיו : **וגרסי'** תו [דף כא.] אמר רבא כתב לה גט ונתנו ביד עבדו וכתב לה שטר מתנה עליו קנאתו ומתגרשת בו . כלומר קנאתו לעבד בשטר מתנה והגט שבידו דהוה ליה עבד כחצרה וגיטה וחצרה באין כאחד : ופרכינן אמאי חצר מהלכת היא וחצר מהלכת לא קנה וכי תימא בעומד והא אמר רבא כל [שאם] מהלך לא קנה עומד ויושב לא קנה והלכתא בכפות . כלומר שאינו ראוי לילך ואיכא מ"ד דכפות ויסן בעינן כדי שיהא הגט משתמר לדעתה ויתבאר בפ' הזורק [בסי' תקמו] בס"ד והקשו בתוס' היכי אמרינן דחצר מהלכת לא קנה והא חצר מידה איתרבאי וידה מהלכת היא ותירצו דידה אינה מהלכת אלא לדעתה ואינה משתמרת אלא לדעתה דומיא דחצר שאינה מהלכת אבל חצר מהלכת שמהלכת שלא לדעתה ומשתמרת שלא לדעתה [אינה קונה] דלא דמיא לידה כלל : **וגרסי'** תו ואמר רבא כתב לה גט ונתנו בחצרו וכתב לה שטר מתנה עליו קנאתו ומתגרשת בו . כלומר שאחר שנתנו בחצרו כתב לה שטר מתנה עליו ואמר לה זכה בגט ובחצר ומתגרשת בו משום דגיטה וחצרה באין כאחת : **על** קרן של פרה וכו' בשלמא יד של עבד לא אפשר למיקץ ידיה . דשייך במלות ואינו רשאי לחבול בו ואם חבל בו יוצא בראשי איברים אלמא אינו רשאי לחבול בו : יצא זה שמחוסר כתיבה קצירה ונתינה . היכא מ"ד דה"ה לנייר ולכל דבר תלוש שאם חתך ממנו לאחר שנכתב בו הגט פסול וכ"כ בה"ג ז"ל כלשון הזה ומאן דכתיב גיטא ליפסוק מגילתא שיעור גיטא והדר לכתביה דאי כתב ליה מקמי דליפסוק מגילתא *ופרים מגילתא ופסיק לה בתר דכתיב גיטא מפסיל גיטא דכתיב וכתב ונתן מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה יצא זה שמחוסר כתיבה קלילה ונתינה ואחרים כתבו דדוקא במחובר לקרקע אי נמי בבע"ח משום דהוה ליה כעוקר דבר מגידולו אבל בתלוש לא דכיון דתלוש הוא לא הואי מחוסר קלילה שיכול ליתנו לה כמות שהוא וכיון שכן כי גאיז מיניה מידי לא מפסיל אבל מחובר מפני שאי אפשר ליתנו לה אלא בקלילה מקרי מחוסר קלילה ובע"ח נמי משום דדמי למחובר והביאו ראיה לדבריהם מדאמרינן לקמן [דף כא:] על *עלה של עלין (שאינו) נקוב כשר דשקיל ליה ויהיב לה ניהלה על עלה של עלין נקוב אביי אמר כשר רבא אמר פסול גזרה שמא יקטום אלמא דוקא נקוב אבל בעלין שאינו נקוב לא גזרינן דאפילו קטם כשר ואין זו ראיה דאפשר דבתלוש נמי אם קטם פסול מיהו במחובר גזרינן שמא יקטום לפי שרוב המחוברים אי אפשר להם בלא קטימה הילכך עלין נקוב נמי כיון שאפשר לבא לידי קטימה פסיל ליה רבא אבל תלוש גמור בעלין שאינו נקוב לא גזרינן ביה שמא יקטום שאם בא לגזור בתלוש אין לדבר סוף שא"כ אפילו על הקלף לא יכתוב דילמא גאיז מיניה אבל לעולם אי גאיז אפי' מן התלוש מפסיל כדברי ה"ג ז"ל והכי נמי משמע מדאמרינן כתבו על חרס של עלין נקוב כשר דשקיל ליה ויהיב לה ניהל' ולמה ל"ל דשקיל ליה לחרס כוליה אלא שמע מינה דאי גאיז מן החרס מקום הגט פסול דאע"פ שהיה תלוש מחוסר קלילה מיקריא ומ"מ כתב רבינו האי גאון ז"ל דלא מיקרי מחוסר קלילה אלא היכא דקודם כתיבה הוה דעתיה למיגז מיניה וכי ה"ג הוא דלית ליה למיגז מיניה בתר דאכתוב אבל לא הוה דעתיה למיגז לית לן בה ובהכי אתי שפיר מאי דאמרינן לעיל [דף יז:] גזייה לזמן ויהבה ניהלה מאי וכו' כלומר מה הועילו חכמים בתקנתן שתקנו זמן מאי קא בעי בלאו הכי נמי מפסיל משום מחוסר קלילה אלא היינו טעמא דכל שמתחלה לא היתה דעתו לגזוז אע"ג דגאיז ליה בתר הכי לא הוי מחוסר קלילה כדברי רבינו האיי ז"ל ומיהו גבי פרה וכל דבר שעיקרו חשוב אלא הכל ושמו עליו בפני עצמו אפילו נתן דעתו שלא לשייר פסול דמתני' דנותן לה את הפרה קתמה הכן : ור"ת ז"ל היה אומר דדוקא גט שנחתך מקלף גדול חשיב מחוסר קלילה דומיא דקרן של פרה אבל אם חתך מן הגט דבר מועט כמו שעושין ליפותו לא חשיב בהכי מחוסר קלילה ולפי זה ההוא דגזייה לזמן אפילו היה דעתו לגוזזו מתחלה לא מיקרי מחוסר קלילה לפי שהוא מועט מן המרובה ובעיין [דף כ:] דבין שיטה לשיטה ובין תיבה לתיבה נמי הכי מוכחא דחותך מועט מן המרובה לא מיקרי מחוסר קלילה : [דף כ.] **שלחו** מתם כתבו על איסורי הנאה כשר . **)בכל איסורי הנאה קאמרי ואע"ג דכתותי מכתת שיעוריהו לא [איכפת] לן אלא במידי דבעי שיעור כשופר ולולב ומיהו בהותן שצריכין להתבער מן העולם למאן דאמר כל העומד לשרוף כשרוף דמי משמע דלא הוי גט דכמאן דליתנהו דמו : **מתני'** אין כותבין במחובר לקרקע . דכתיב וכתב ונתן מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה יצא זה שמחוסר כתיבה קלילה ונתינה :

*) ע"ש בתוס' ד"ה כתבה . (ג"א) **) עי' בביאורי הגר"א באה"ע סי' קכ"ד ס"ק א' שתמה על דברי הר"ן אלו הרבה והגיה וביאר דבריו . (ג"א)

תורה אור

°שטר פסים הוא שטר אמנה הוא מגורשת בדקריוה סהדי ברישא ובתר הכי עייליה לבי ידיה והדר אפקיה מהו דתימא ליחוש דילמא חלופי חלפיה קא משמע לן דלא חיישינן : על *קרן של פרה ונותן לה את הפרה וכו' : בשלמא יד עבד *לא אפשר למיקץ ידיה הילכך יהיב לה כוליה אלא קרן של פרה נקצייה וניתביה ניהלה אמר קרא °וכתב ב ונתן מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה יצא זה שמחוסר ג כתיבה קציצה ונתינה *(אמר רבא כתב ד לה גט ונתן ביד עבדו וכתב לה שטר מתנה עליו קנאתו ומתגרשת בו °והני מילי בכפות וכן הדין אם נתן הגט בחצרו וכתב לה שטר מתנה עליו אמר ליה אביי מבדי חצרו משום (א) ידה אתרבאי מה ידה דאיתא בגירושין בין מדעתה בין בע"כ אף חצירה נמי בעינן דאיתא בין מדעתה בין בעל כרחה והא מתנה בעל כרחה ליתא אמר ליה רב שימי והא שליח לקבלה מדעתה איתא בעל כרחה ליתא ומשוי שליח לקבלה ואביי אטו שליחות משום ידה איתרבאי מושלחה איתרבאי ואיבעית אימא שליחות לקבלה נמי אשכחנא בעל כרחה שכן אב מקבל גט לבתו קטנה בעל כרחה : שלחו מתם ה כתבו על איסורי הנאה כשר וכן הלכה) : **מתני'** [ו] אין כותבין במחובר לקרקע כתבו

דברים כד

רש"י

שטר פסים . פיוסים שפייסו לאוהבו עד שכתב לו עליו שטר חוב כדי שיראה עשיר : אמנה . שהאמינו לוה למלוה שלא יתבענו אלא אם כן לוה ממנו וכשיצטרך ילוה לו : לבי ידיה . לתוך חיקו : לא אפשר למיקץ ידיה . דשייך במלות ואינו רשאי לחבל בו : קנאתו . לעבד בשטר מתנה זה : ומתגרשת . בגט זה שבידו דגיטה וחצרה באין כאחד : והני מילי בכפות . כלומר שהעבד כפות דאז הוי העבד כחצרה דאי לא הוי כפות הוי חצר מהלכת ולא קנה : משום יד אתרבאי . דכתיב ונתן בידה : אף חצרו בעינן נמי דליהוי בין מדעתה בין בע"כ . כגון חצר שהיה שלה קודם שזרק בו הגט : בעל כרחה ליתא . דאי אמרה אי אפשי לקבל מתנה ממנו לא קניא להא חצר ולא מגרשה : אשה עושה שליח . לקבלה מדעתה אבל בע"כ אינו נעשה שלוחה שתתגרש בקבלתו אלא הבעל הוא עושה שליח להולכה ונותנו לה ע"כ : ושלחה . קרי ביה ושלחה*:קטנה . אביה מקבל גיטה : **מתני'** אין כותבין במחובר לקרקע . דכתיב וכתב ונתן מי שאינו

[נר מצוה]

ד"ת מוהק מכאן עד וכן הלכה. [וברי"ף דפוס קוסט' ליתא עד שלחו מתם . וכ"ת מהר"ן]

הגהות חו"י
(א) ע"ל ריש פרק הזורק :

גי' ד"ת

צ"ל ופייסא [וכ"ה בבה"ג]

גי' ד"ת על חרס . וצ"ל של עלין נקוב כשר

א כתב סמ"ג מכאן מדקדק ר"י אם לא קראו הגט קודם נתינה שהוא פסול עיין פרק הזורק :
לשון ריא"ז
אם לא קראו העדים חוששין שמא אינו גט ור"מ כתב שאע"פ שהבעל אומר גט כשר היה הרי זו ספק מגורשת וכבר ביארתי בקונט' הראיות שאם הבעל מודה שהגט כשר היה הרי זו מגורשת ומותרת להנשא : מעשה באחד שזרק גט לאשתו לבי דני (בין כתביות) ובדקו ומצאו שם מזוזה ואמרו ז"ל אין דרך להמצא מזוזה בין כתביות והוא הגט שזרק לה ואין חוששין לה משום גרושה ומותרת לכהונה כמצאו שם שתי מזוזות בידוע שהאחת היתה שם תחלה ובמה כמו שהיתה שם האחת היתה גם השניה והגט שזרק לה גט היה והעכברים נטלוהו והרי זו ספק מגורשת. ונראה בעיני שלא אמרו כן אלא כשלא קראו העדים הגט תחלה [אבל אם קראו העדים תחלה] ואח"כ הכניסו הבעל לתוך ידיו וזרקו לה בין שנמצאת שם מזוזה אחת בין שנמצאו שתי מזוזות ולא נמצא שם גט הרי זו ספק מגורשת כמבואר בקונט' הראיות: והרא"ש ז"ל מסיק הלכך לכתחלה צריך לקרותו קודם נתינה ואחר נתינה ואם קראוהו אחר נתינה ולא קודם נתינה מגורשת ואם לא קראוהו כלל ונאבד צריכה גט אחר . ואם קראוהו קודם נתינה ועיילה לבי ידיה ולא קראוהו אח"כ אינה צריכה גט אחר :

ב רבינו השמיט הא דאמרי' בגמ' כתב ולא חקק ומיי' כתב שאם חפר ירכי האותיות כשר וכן אם חקק הירכות מאחורי הטס עד שבלטו בפני הטס כשר אבל אם חפר תוך האות עד שיראו הירכות גבוהות מכאן ומכאן ככתב דינר זהב שהכתב בולט אינו גט [שאינו כתב] ומתוך כך פסק סמ"ג בשם ר"י שאם נפל דיו לתוך ד' ונעשה ה' או לתוך כ' ונעשה פ' או מ' פתוחה ונעשה סתומה שצריך לחזור ולכתוב גט אחר ולא יועילו למחוק הטיפה דמאחר שזה האות אין שמה עליה אלא על ידי מחיקת הטיפה זה קרוי חק תוכות ופסול וכ"כ הטור כדברי מיי' וכדברי סמ"ג וספר התרומה :
לשון ריא"ז
חקק הגט על גב טבלא או על גבי טס של מתכת אם חקק ירכי האותיות שהאותיות עצמן שוקעות ה"ז כשר אבל אם חקק האותיות ולדיכן עד שהאותיות עצמן בולטות כעין האותיות שבולטות במטבעות אינו כתב וגט זה פסול מן התורה וספר התרומה אומר שאם נפלה טיפת דיו לתוך חלל האותיות *) מאחרי הטס עד שהן בולטות בפני הטס כעין האותיות שבולטות בדפוס שבתפילין ה"ז כתב כשר :

ג כתב סמ"ג מזה הטעם צריך שיחתוך הקלף כשיעור הגט מן היריעה ואח"כ יכתוב הגט שאם כתב הגט תחלה ואח"כ חתכו פסול וכן פסק ר"י ור' מנחם ור"ת הלכה למעשה בחותך גט מקלף גדול א"ל לא מדבר מועט וכן נראה דהא לא גרע חותך גט מקלף גדול מעיר כנדחת דאמרי' פרק כסוי הדם שמחוסר תלישה קלילה וגריפה ואע"פ שרבינו שמואל ור"י היו מחלקין שלא מצינו טעם זה אלא בקוצץ מן המחובר או מבעלי חיים כגון שכתב הגט על קרן פרה אבל בחותך גט מקלף גדול אין לחוש מ"מ נכון להחמיר וב"ה נמי מכשר ובה"ג והראב"ד פסקו לפסול והרא"ש כתב ומיהו דוקא כשנחתך מקלף גדול הוא דהשיב מחוסר קלילה אבל אם חתכו ממנו דבר מועט כדי ליפותו לא מקרי מחוסר קלילה ומ"מ כסדר כתיבת הגט וז"ל ויחתוך הסופר הקלף למדת הגט שלא יצטרך להתוך ממנו עוד ע"כ לפיכך אם טעה הסופר בגט לאחר שכתב קצתו ומתחיל אחר באותו הקלף יחתוך החלק המועט שכתב : כתב ב"ה כתבו על ספר שיש עניניכ אחרים בתוכו ונתן לה הכל כשר : ד הגה"ה וכתב הרא"ש ומיהו נהגו להחמיר ולהקיף האותיות גויל ואם יש בו אותיות דבוקות יכול להכיר הדיו בביניהם ולהבדילם אבל אם נפלה טיפת דיו בתוך האות ניכרת האות אינו יכול להעביר סדיו ולתקן האות דה"ל חק תוכות : ה ומהאי דהיו מוחזקין בטבלא כתבו הפוסקים שצריך שיהיה הקלף והדיו מבעל . כתב הרמ"ה האומר לעדים כתבו גט ותנו לאשתי אין צריכין לזכות לו קודם כתיבה אלא אע"ג דכתבו מדידהו ויהבי לה כיון דבשליחותו קא עבדי מכי יהבו לה בשליחותיה דבעל כמאן דיהבו נבעל והדר בעל ויהיב לאיתתא דמי דכיון דמזכה לאשה בשליחותיה אקנויי אקנו לבעל וגרושי בים זכיית הבעל וגרושי האשה באין כאחד ואי גזל נייר וכתיב בה גיטא ויהיב לה כשר אפי' נתנו לה קודם יאוש שהרי אינה חייבת להחזירו (לבעלה) [לבעלים] שיש כאן שינוי שם ושינוי מעשה : לשון ריא"ז הנותן גט לאשתו צריך שיהיה הנייר והדיו שכותב בו האותיות הכל משל בעל לפיכך אם היה הנייר והדיו של סופר צריך הסופר להקנותן לבעל . האשה עצמה כותבת גט ברשות בעלה ואע"פ שהנייר שלה ואין חוששין שמא לא הקנה הנייר לבעל :

*) חסר כאן

כתבו על המחובר וכו'. בגמרא פריך והא אמרת רישא אין כותבין: על הנייר מחוק. פרש"י ז"ל מפני שיכול לחזור ולמוחקו עד העדים ולכתוב בו ויעביר תנאי שהיה בו ולא מיכרא מילתא דהעדים נמי על המחק חותמין. ולא נהירא דהא קי"ל בפרק גט פשוט [דף קסג.] דשטר הבא הוא ועדיו על המחק כשר שמא תאמר חוזר ומוחק אינו דומה נמחק פעם אחת דהיינו במקום חתימת העדים לנמחק שתי פעמים דהיינו במקום שיחזור וימחוק. אלא מתני' בהוא על המחק ועדיו על הנייר עסקינן שהוא פסול ואין לו תקנה כדאיתא התם בפרק גט פשוט (דף קסד.): ולא על הדיפתרא. לפי שאין מחק שלו ניכר ובגמרא מפרש דדיפתרא היינו דמליחו וקמיח כלומר מעובד בקמח ולא עפיץ: וחכמים מכשירין. בגמ' מפרש לה: גמ' והא אמרת רישא אין כותבים. דליכא למימר לכתחלה הוא דאין כותבין אבל דיעבד כשר דהא כיון דפסולא דאורייתא הוא אפי' דיעבד אית לן למפסליה: והוא ששייר מקום התורף. סיפא דקתני כשר הוא ששייר מקום התורף וכתבו לאחר תלישה: תורף. גלויו של גט מקום האיש ומקום האשה והזמן: ומתני' דבעי כתיבה בתלוש דדרש וכתב דקרא אכתב הגט ולא אחתימת עדים. רבי אלעזר היא. דאמר דחתימת הגט אינה מן התורה אלא מפני תקון העולם הילכך וכתב דקרא אכתיבת הגט קאי וא"ת ומאי שנא דהכא גבי מחובר שרי טופס שנכתב שלא בהכשר בדיעבד ולקמן בפ' כל הגט (דף כו:) גבי כותב טופסי גיטין אסרינן לה אפי' בדיעבד ולקמן בפרקין גבי חרש שוטה וקטן לאוקימתא [דף כג.] דאמר רב יהודה אמר שמואל דמוקי לה בשייר מקום התורף שריא לטופס אפי' לכתחלה י"ל דגבי סופרים דהיא מילתא דשכיחא טובא שטועין כן להשתכר אסרו טופס אפילו בדיעבד גזירה משום תורף והכא גבי מחובר דלא שכיח טובי האי אסרו לכתחלה והתירו בדיעבד וגבי חרש שוטה וקטן דלא שכיח כלל מוקמי ליה טופס אדיניה ושרי ליה אפילו לכתחלה: גרסי' בגמרא [דף כא:] כתבו על החרס של עציץ נקוב כשר דשקיל ליה לכוליה עציץ ואין כאן מחוסר קצירה ואין לחוש שמא ישבור החרס ויתן לה רוב החתיכה והוי קצירה דלא מפסיד ליה לעציץ: על עלה של עציץ נקוב אביי אמר כשר ורבא אמר פסול אביי אמר כשר דשקיל ליה ויהיב ליה ניהלה ורבא אמר פסול גזירה שמא יקטום [העלה]. כלומר והוה לה קצירה מן המחובר ותמהני לאביי אמאי כשר ורבא נמי אמאי לא פסיל ליה אלא משום גזירה שמא יקטום דהא ודאי ליכא לאכשורי אלא בדיהיב ליה [ניהלה] במקום שיניקת העציץ פוסקת דאי לא לא קנאתו וכדאמרינן בסמוך [דף כב.] מכר בעל עציץ לבעל זרעים לא קנה עד שיחזיק בזרעים וכיון שכן איכא למפסליה משום דכתיב וכתב ונתן מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה יצא זה שמחוסר כתיבה תלישה ונתינה. וניחא לי דאע"ג דודאי לענין שבת תולש הוי אפילו הכי לענין גיטין לא מיקרי מחוסר תלישה לפי שאותה תלישה אינה נכרת כלל ואינו צריך מעשה אחר אלא אותו מעשה בעצמו שיש לו לעשות בעציץ שאינו נקוב דהיינו כתיבה ונתינה דבנקוב נמי תלישה ממילא קא הויא בשעת נתינה: ודאמרי' גזירה שמא יקטום. וכתב רש"י ז"ל והויא לה קצירה מן המחובר לא נתברר לי שנראה מדבריו שאילו היה תלוש לא מקרי מחוסר קצירה ואם כן לא היה לו לומר גבי כתבו על חרס של עציץ נקוב שאין לחוש שמא ישבור החרס דלא מפסיד ליה לעציץ. ואפשר שדעתו ז"ל שאם קצץ אפילו דבר תלוש פסול משום מחוסר קצירה מיהו לא גזרינן שמא יקטום אלא במחובר לפי שרוב המחוברין א"א להם בלא קטימה וכמו שכתבתי למעלה אבל בתלוש לא גזרינן ומיהו בחרס של עציץ נקוב איכא למימר דשייך למיגזר דדילמא חייס אזרעים ומתוך כך ישבור החרס ולפיכך כתב ז"ל דליכא למיחש להכי משום דלא מפסיד ליה לעציץ ועדיין לא נתברר כל הצורך: וגרסי' תו בגמרא [שם] עציץ נקוב של אחד וזרעים של אחר מכר בעל עציץ לבעל זרעים כיון שמשך קנה. משום דעציץ הוי תלוש ונקנה במשיכה: מכר בעל זרעים לבעל עציץ לא קנה עד שיחזיק בזרעים. משום דזרעים הוי מחוברים ודינן כקרקע ונקנין בכסף בשטר ובחזקה ועד שיחזיק כגון דניכש קלחן או עדר קלחן דהויא חזקה ובדלא יהיב מעות קא מיירי דאי יהיב זוזי מקנו בכסף. ומכאן נראה דהא דאמרינן לעיל דכתבו על עלה של עציץ נקוב *כשר דוקא בדיהיב לה במקום שיניקת העציץ פוסק דאי לא לא קנאתו כמו שכתבנו למעלה. כתבו בתוס' דהא"נ דהוה מצי לאשמעינן האי דינא בעציץ וזרעים של אחד כי היכי דנקט אידך דינא דבסמוך בכה"ג אלא לרבותא נקט הכי דאע"ג דבעל העציץ קונה זרעים אפ"ה לא קנה אע"פ שהם בתוך העציץ שלו. ותמיהני דהך רבותא נמי שפיר משתמעת בעציץ וזרעים של אחד דלימא דעציץ קנה במשיכה וזרעים לא קנה עד שיחזיק בהן ואע"פ שהם בתוך העציץ שלו שקנאו במשיכה ואפשר דכה"ג אפילו עציץ לא קנה דכיון דבבת אחת מכר לו עציץ וזרעים ולא קנה זרעים אף קניית העציץ לא נגמרה דהא קי"ל [ב"ב דף פו: ודף קה.] דכור בשלשים אני מוכר לך יכול לחזור אפילו בסאה אחרונה ואע"פ שדמי כל סאה ידועים לפי חשבון הכור וכ"ש הכא שאין דמי העציץ ידועים: וגרסי' תו [שם] עציץ וזרעים של אחד ומכרן לאחר החזיק בזרעים קנה עציץ וזו היא שאנו נכסים שאין להם אחריות נקנים עם נכסים שיש להם אחריות בכסף בשטר ובחזקה וכתבו בתוספות דאע"ג דפ' קמא דקדושין (דף כז.) מסקינן דאגב וקני בעינן הכא לא בעי דכיון שהעציץ צריך לזרעים בטל אגבייהו ונקנה ממילא בקנייתן. כדאמרי' התם דכיון שהחזיק בקרקע נקנה שטר בכל מקום שהוא משום דשטר אפסירא דארעא וגרסינן בתר הכי החזיק בעציץ. כלומר שלא מכרו ליקנות אלא עשה בו שום מלאכה במקומו אף עציץ לא קנה דמטלטלין לא מקנו בחזקה: מאן חכמים (רבי אלעזר היא). פרש"י ז"ל כלומר מאן נינהו ומ"ט מכשרי: ר' אלעזר [היא]. דאמר חתימת הגט אינה מן התורה ולא סגי למיתביה בלא עדי מסירה והינהו עבדי כריתות דעל כרחיך עדים בעינן דילפינן [דף ג.] דבר דבר מממון הילכך לא חיישינן לדילמא מזייפה דאמרינן נריכי למקרייה ואי הוה ביה תנאה אינהו ידעי ומ"ד עידי מסירה כרתי עיקר אשה הבאה ליגשא ע"י גט צריכה להביא עדים שנמסר לה בפניהם אבל לרבי מאיר דאמר לא בעינן עדי מסירה איכא למיחש לזיופא דמדסמכי אעדי חתימה אשה הבאה לפניט ליגשא אינה מביאה לפנינו עדים החתומים בו אם יש מכיר בחתימתן ואי הוה תנאה וזייפתיה ליכא דידע עכ"ל [רש"י] ומה שכתב
דלמ"ד

כתבו על המחובר תלשו והחתמו ונתנו לה כשר ר' יהודה א פוסל עד שתהא כתיבתו והתימתו בתלוש רבי יהודה בן בתירה אומר אין כותבין לא על ב נייר מחוק °ולא על הדיפתרא מפני שהוא יכול להזדייף וחכמים מכשירין:

גמ' כתבו על המחובר והא אמרת רישא אין כותבין אמר רב יהודה אמר שמואל והוא ששייר מקום התורף וכן אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן והוא ששייר מקום התורף ורבי אלעזר היא דאמר עידי מסירה כרתי והכי קאמר א] אין כותבין טופס במחובר גזירה שמא יכתוב תורף כתבו לטופס ותלשו וכתבו לתורף ונתנו לה כשר: וחכמים מכשירין: *מאן חכמים רבי אלעזר היא דאמר עידי מסירה כרתי
והני

רש"י

מחוסר קצירה: כתבו על המחובר. מפרש בגמ': נייר מחוק. (א) כי הוא יכול לחזור ולמחוק עד העדים ולחזור ולכותבו ויעביר התנאי שהיה בו ולא מוכחא מילתא לעדים נמי על המחק חתימי: וכן דיפתרא אין המחק שלו ניכר: דיפתרא. קלף שאינו מעופץ: וחכמים מכשירין. מפרש בגמ': גמ' והוא ששייר מקום התורף. סיפא דקתני כשר והוא ששייר מקום התורף וכתבו לאחר תלישה. תורף מקום שם האיש והאשה והזמן: ור"א היא. מתני' דבעי כתיבה בתלוש רבי אלעזר דדריש וכתב דקרא אכתיבת הגט קאי ולא אחתימת עדים וקסבר דחתימת עדים אינו מדאורייתא אלא מפני תיקון העולם: עידי מסירה כרתי. עיקר אשה הבאה ליגשא ע"י הגט צריכה להביא עדים שנמסר לה לפניהם ואם היה בו תנאי היו זכורים אבל לרבי מאיר דאמר עידי חתימה כרתי וקסבר וכתב דקרא היינו וחתם חיישינן דילמא הוה תנאה ביה

[ר' קנד ע"א]

דף כב:

הגהות חו"י (א) נ"ב בגמחק לפניו עי' ח"מ סי' מה סעיף כ

אביי אמר כשר כצ"ל (ג"א)

שלטי הגבורים

א והרמ"ה פוסק כר' יהודה דפוסל עד שיכתוב כולו בתלוש ול"נ לטור וכתב עוד כל היכא דפסלינן מחובר אפי' תלוש ולבסוף חברו פסול ואפי' כתבו וחתמו בתלוש ואחר חתימתו הזר וחברו ואח"כ תלשו ונתנו לה פסול: כתוב בשם רש"י שהיה מכשיר אם כתב גט בקלף גדול ואח"כ חתכו ומעשה היה בימי ריב"א ופסלו ונחלקו עליו גדולי הדור ובעל ס"ג פוסלו אם נחתך ממנו כלום וכן ר"ת היה מחמיר בדבר ואותיותיו כתובים באורך עיין בהרא"ש ונראה להרא"ש דאם חתכו מן הגט דבר מועט כדי ליפותו לא מקרי בהכי מחוסר קצירה:

ב כתב סמ"ג וצריך שלא יהיה שום טשטוש בגט ושלא יכתוב על המחק ואם יארע שיכתוב על המחק צריך שיקיימנו למטה. כתב מיי' שבכל מקום הנמחק ונתקיים כשר ונטופס כשר אפי' בלא קיום וכ"כ הרא"ש בתשובה שגט שיש בו מחקים וקיומים כשר ועיין פרק המגרש גבי גט שכתבו עברית:

ספר הזכות

כתב בהלכות כתבו על המחובר והאמרת רישא אין כותבין א"ר יהודה אמר שמואל והוא ששייר מקום התורף וכן אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן והוא ששייר מקום התורף ור"א היא דאמר עדי מסירה כרתי וה"ק אין כותבין טופס במחובר גזירה שמא יכתוב תורף כתבו לטופס ותלשו וכתבו לתורף ונתנו לה כשר: השיב הרב ז"ל שבהלכות אמרו דליתא כדבעינן למימר לקמן. ופי' זה מפני שאמרו בפ"ג הכותב טופסי גיטין צריך שיניח מקום האיש ומקום האשה [וכו'] וסיפא דמתני' ר"א מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים ואמרי' בגמ' טופס אטו תורף גזר שאר שטרות אטו גיטין לא גזר ואמרי' התם הלכה כר"א [וקרי רב עליה דר"א] טובינא דחכימי אלמא גזרינן טופס אטו תורף ומדקא מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים דאינו כשר ש"מ אפי' דיעבד נמי מחובר דיעבד נמי פסול ואשכחן נמי לרבא דאמר [כתבו] על [עלה] עלי[ן]קוב(נמי) פסול גזירה שמא יקטום אלמא משום גזירה פסלינן ליה דיעבד והא דאמרי' בהאי פירקא הכל כשרין לכתוב את הגט אפי' חש"ו ואמרי' עלה א"ר הונא שיהיה גדול עומד על גביו ובמסקנא אר"י אמר שמואל והוא בשייר מקום התורף לא ידעינן דרב יהודה [אמר]שמואל אי פליג אדרב הונא או לא דשמואל סבר אע"ג דאין גדול עומד ע"ג אם שייר מקום התורף כותבין ורב הונא סבר אפי' לטופס נמי בעי גדול עומד ע"ג משום דגזרינן טופס אטו תורף מיהו כי הוה גדול עומד ע"ג לא בעינן שיור מקום התורף [או דלמא לא פליג דאע"ג דגדול עומד ע"ג בעינן שיור מקום התורף] דבמחשבה דגדול לא סגיא ליה לתורף אבל לטופס סגיא ליה בהכי משום דגזירה בעלמא היא ואפשר דר"ה נמי כוותיה ס"ל ורב יהודה אמר שמואל סיומי הוא דסיים למלתיה ולא פליגי מידי ורב הונא אטופס נמי גדול עומד ע"ג(נמי)בעי ובעי שיור מקום התורף ומתחזי מלשון הרב ז"ל דהכי ס"ל דלא פליגי שהרי כתב דברי שמואל בנד דברי ר"ה ומלתא דעובד כוכבים כתב בסוף דמשמע דהדשמואל קאי ולפי הסברת הראשונה א"נ לדברי שמואל וכן עיקר דהא לכולהו תנאי אליבא דר"א גזרינן טופס אטו תורף איכא מאן דגזר ביה לכתחלה ואיכא מאן דגזר ביה אפי' דיעבד בר מהנא קמא דהכותב טופסי גיטין דמוקי לה שמואל כר"א ולא גזר בטופסין כלל וההיא מפני התקנה [הוא דברו ליה] כדאיתא במתני'. ע"כ דברי הרב. ואלו דברי תלמיד: אמר המחבר נוכחא מבוכבת נזדמנה לו לרב ז"ל בהלכה והלויה בכל אחרים היא שה"ר אפרים הגיה גבי הא דהנן לקמן ר"א מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים והאי דקתני רישא כתבו על המחובר ולוקימתא כר"א והוא בשייר מקום התורף הרי תנאי ואליבא דר"א ע"כ הגי'. אבל לשון רבינו בהלכותיו כך הוא כמ"ש למעלה וכדבריו עיקר דמשנתינו הלכה פסוקה הוא והרי תנאי דאליבא דר"א בטופסי גיטין תרווייהו לעובד כוכבים קתני ואי עומד על גביו בעובד כוכבים לאו כלום הוא והסוגיא פשוטה לפניך בזה דקאמר ליה רב נחמן לרב הונא אלא מעתה עובד כוכבים נמי ופריק ליה עובד כוכבים לדעתיה דנפשיה קא עביד ולא קא מהני ביה עמידת אחרים עליו כדמהני בחרש והדר א"ר נחמן לאו מלתא היא דאמרי דלמתני' עובד כוכבים נמי כשר ומקשינן והא עובד כוכבים פסול ההיא ר"מ היא כלומר הגל מתני' ר"מ ומש"ה כולן כשרים מדמקשינן ומפרקינן הכי ולא הדרינן לסברא קמייתא כשגדול עומד על גביו ואפי' עובד כוכבים נמי ש"מ דפשיטא להו מלתא דגבי עובד כוכבים לא מהניא עמידה על גביו כלל כדקאמרת דהא ודאי עובד כוכבים לדעתיה דנפשיה קא עביד ולא מהוור האי ליכא כלל אלא בשאחרים עומדין על גביו לומר ד... מהני ורב הונא גופיה מודה בהא ומש"ה א"ר נחמן לאו מלתא היא דאמרי כלל דלמתני' עובד כוכבים כשר ומדעובד כוכבים כשר ש"מ ר"מ היא ולא כרבנן בעמידת אחרים ודידיה ודרב הונא ודאי דמתני' מכשר עובד כוכבים בכתיבה וא... להכשירו אלא לר"מ א"נ לר"א בשיור וכדרב יהודה ובודאי אי דרב הונא בטופס בלחוד הוא נטופס גופיה הוינן ומקשינן דעובד כוכבים פסול בו ואי בתורף הוא דלא קים ליה בדרב הונא וכ... בתורף נמי מכשר ובתורף הוא דפסלינן עובד כוכבים אבל למסקנא מתני' בטופס היא ועובד כוכבים נמי הא לאו מלתא היא דהא מינה עלה מקשה ליה ר"נ עובד כוכבים ומתרץ רב הונא עובד כוכבים אדעתא דנפשיה קא עביד ומאי דמכשיר בחרש פסול בעובד כוכבים ומסקנא נמי בהכי הלכך דרב הונא דהויה הוא ומתני' לית לה קיום אלא במלתא הוהרי כדפרישית והרי הרב עצמו אמר דהש"ו כשרין בגדול עומד עליהן ועובד כוכבים פסול בכך דלית לאחרים עליו עסק כלל ו... לא משמיד דברי הלכה והך סוגיא דהויה היא בהדיא בגמ' מדר"נ דהוא מסקנא ופשיטא ליה ממתני' מדקא פסל ליה לעובד כוכבים לענין הבאה מכלל דלענין כתיבה כשר וכן דעת ר"ת ז"ל כמ"ש: ואם תאמר לדבריו שאנו מפרשי... כא דרב הונא בתורף היאך הם כשרים בעמידת אחרים על גבן והא לאו בני שליחות נינהו וגבי כתיבת גיטין בלותו בעינן דכתיב וכתב וכדאמרי' לקמן בר"פ כל הגט אי כתב רחמנא וכתב הוא"א למעוטי האי דלאו איהו קא כתב לי... אלמא הוא צריך לכתבו או שלוחו שמינוהו בכל מקום שלוחו של אדם כמותו ובפ' התקבל איתמר ההוא דקרו לה נפקא אזול כהדי וכתבו הפקתא וא"ר יצחק עשו עדים שלוחין. איני קושיא שבל עיקר לא נפסלה כתיבת אחרים מעל... אלא משום שאין כתיבה שלכן לשם גיטובין לפי שאין הלכה מגויה בהתגרש וגט שלהן ומחשבה שלהן במה התגרש בזה אינה כלום דבעינן כתיבה כריתות לה לשמה ומפורש בריש זבחים דמקבי כהם הא דתנן כל הזבחים שנזבחו של...
לשמו

השגות הראב"ד

א] כתב הרב ז"ל בענין כתבו על המחובר תלשו והחמו ונתנו לה כשר ומפרשי לה הכי אין כותבין טופס [במחובר גזירה] שמא יכתוב תורף כתבו לטופס ותלשו (והתמו) [וכתבו לתורף]ונתנו לה כשר. וכתב דליתא כדבעינן למימר לקמן: אמר אברהם מפני שאמרו בפ' כל הגט הכותב טופסי גיטין צריך שיניח מקום האיש ומקום האשה וכו' סיפא דמתני' ר"א מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים ואמרי' בגמ' טופס אטו תורף גזר שטרות אטו גיטין לא גזר ואמרי' התם הלכה כר"א וקרי רב עליה דר"א טובינא דחכימי אלמא גזרינן טופס אטו תורף ומדקאמר מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים דאינו כשר ש"מ אפי' דיעבד נמי פסול משום גזירה דכל פסול דיעבד נמי משמע הלכך לענין מחובר דיעבד נמי פסול ואשכחן נמי לרבא דאמר כתבו על עלה עציץ [נקוב] פסול גזירה שמא יקטום אלמא משום גזירה פסלינן ליה נמי דיעבד. והא דאמרי' בהאי פירקא הכל כשרין לכתוב את הגט אפי' חרש שוטה וקטן ואמרי' עלה א"ר הונא שיהיה גדול עומד על גביו. ובמסקנא אמרי' א"ר יהודה אמר שמואל והוא בשייר מקום התורף ור"א היא לא ידעינן דרב יהודה אמר שמואל אי פליג אדרב הונא או לא דשמואל סבר אע"ג דאין גדול עומד על גביו אם שייר מקום התורף כותבין ורב הונא סבר אפי' לטופס נמי בעינן גדול עומד על גביו משום דגזרינן טופס אטו תורף. מיהו כי הוה גדול עומד על גביו לא בעינן שיור מקום התורף. או דלמא לא פליג דאע"ג דגדול עומד על גביו בעינן שיור מקום התורף דבמחשבה דגדול לא סגיא ליה לתורף. אבל לטופס סגיא ליה בהכי משום דגזירה בעלמא הוא ואפשר דרב הונא נמי כוותיה ס"ל ורב יהודה אמר שמואל סיומיה הוא דמסיימא למלתיה דלא פליג מידי. ורב הונא אטופס נמי בעי גדול עומד על גביו ובעי שיור מקום התורף. ומתחזי מלשון הרב ז"ל דהכי ס"ל דלא פליגי שהרי כתב דברי שמואל בנד דברי רב הונא ומלתא דעובד כוכבים כתב בסוף דמשמע דהדשמואל נמי קאי ולפי הסברת הראשונה אין נוכך לדברי שמואל וכן עיקר דהא לכולהו תנאי אליבא דר' אלעזר גזרינן טופס אטו תורף איכא מאן דגזר ביה לכתחלה ואיכא דגזר ביה אפי' דיעבד בר מת"ק דהכותב טופסי גיטין דמוקי לה שמואל כר"א ולא גזר בטופסין כלל והסיא מפני התקנה הוא דברו ליה כדאיתא במתני':

א מיי' פרק ג מהל' גירושין סמג עשין נ טור אה"ע סי' קנג:

דלמ"ד עדי מסירה עיקר לא סגי למיתביה לגט בלא עדי מסירה דאיכא הוא דעבדי כריתות ובודאי שלא אמר כן רש"י אלא בגט שכתוב על דבר שיוכל להזדייף שאילו נכתב על דבר שאינו יכול להזדייף יכולה להנשא על ידי עידי חתימה ואפילו לרבי אלעזר כדתנן בפרק בתרא (דף פו.) שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם ומה שכתב ז"ל דמאן דסמך אעדי חתימה אשה הבאה לינשא בגט אינה מביאה לפנינו עדים החותמין בו ואי הוה ביה תנאי וזייפתיה ליכא דידע ונראה מדבריו דאי הוו סהדי קמן כשר אלקו עליו בתוספות דלר"מ בעינן שיהא מוכיח מתוכו והכי מוכח

נר מצוה

בריש כל הגט [דף כה:] וכמו שאכתוב שם בס"ד וכשהוא יכול להזדייף אינו מוכיח מתוכו כלל ומש"ה אמרינן מאן חכמים רבי אלעזר היא דאמר עדי מסירה כרתי הילכך לא בעינן מוכיח מתוכו אבל לר"מ דס"ל עדי חתימה כרתי פסול דבעינן מוכיח מתוכו וליכא: וה"מ בגיטין וכו'. בגמ' הכי איתא לא הכשיר ר"א אלא בגיטין אבל בשטרות לא דכתיב ונתתם בכלי חרש למען יעמדו ימים רבים. וליכא (לתרוצי) [לפרושי] דלא הכשיר ר"א בעדי מסירה אלא בגיטין אבל בשטרות לא דהא תנן [דף פו.] ר"א אומר אע"פ שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר וגובה מנכסים משועבדים כלומר שאם גט חוב הוא גובה מנכסים משועבדים והכי איתמר עלה בפ' המגרש (שם:) וסבר רב בשאר שטרות לא והא קתני וגובה מנכסים משועבדים. אלמא בשאר שטרות אית ליה לר"א דעדי מסירה כרתי אלא הכי קאמרינן לא הכשיר ר"א לכתוב על גבי דבר שיכול להזדייף אלא בגיטין אבל בשטרות לא. וכתב רש"י ז"ל דטעמא דמלתא משום דגיטין שאין עשויין אלא להתיר יכולה להביא עדיה וגיטה לב"ד לאלתר ויתירוה ושוב אינה צריכה לגט דכיון שהותרה בב"ד יש זכרון וקול לדבר אבל בשטרות דקיימי לגוביינא דילמא לא מפקינן עד לאחר זמן וישכחו עדי מסירה את הדבר ויסמכו אעדי חתימה והוא מזייף כתב שעליהם וחותם העדים עומד במקומו כך כתב רש"י ז"ל. ואין פירושו מחוור שהרי אין לחוש שיסמכו על עדי חתימה בשיכול להזדייף לפיכך פר"י ז"ל דטעמא משום דגזירת הכתוב הוא דלא מכשיר בשטר שיכול להזדייף אפילו לאלתר משום דבעינן שיהא ראוי לעמוד ימים רבים וליכא דבשלמא בשטר שאינו יכול להזדייף [אע"פ שאין בו עדי חתימה] זוכרין צורתו של שטר ואילו מזדייף בו כלום הוה זיופו ניכר משום הכי תנן דגובה מנכסים משועבדים שהרי ראוי לעמוד ימים רבים אבל בשטר שיכול להזדייף אע"פ שאם יבואו ויעידו שלא נשתנה בו כלום היה ראוי לסמוך על עדותן אעפ"כ אין הדבר מצוי שיזכרו לזמן מרובה שלא נשתנה בו כלום ונמצא שאינו ראוי לעמוד ימים רבים או שמא כתב שהוא יכול להזדייף אינו ראוי לעמוד ימים רבים שמעצמו הוא נמחק ומ"מ כי אמרינן לא הכשיר אלא בגיטין לאו דוקא גיטין לחודייהו אלא גיטין ודכותייהו דהיינו שטר הקנאה שהשטר (בעצמו) עושה בעצמו מעשה ואינן לראיה בעלמא דהא תניא בפ' קמא דקדושין (דף ט.)* כתב לו על הנייר או על החרס שדי מכורה לך שדי נתונה לך הרי זו מכורה ונתונה אלמא בשטר הקנאה אע"פ שיכול להזדייף סגי שאינו (יכול) [צריך] לעמוד ימים רבים אלא לקנייה בלבד: מתני' הכל כשרים לכתוב את הגט ואפילו חש"ו. ובגמ' מפרש לה: האשה כותבת את גיטה. ומקנתו לבעל וחוזר ומוסרו לה לגירושין: שוברו. שובר פרעון כתובה שהאשה היה לה לכתבו ולמסרו להיות לו לראיה ותמהני היאך אשה כותבת את גיטה והא מחסרא הקנאת האשה לבעל בין כתיבה לנתינה דהא כתבינן לעיל* דבאשה כותבת גיטה לא אקנו ביה רבנן לבעל מידי והוי ליה מחוסר כתיבה הקנאה ונתינה וליכא למימר דבשהקנתה הקלף לבעל מעיקרא עסקינן דהא לעיל [דף כא.] פשטינן מינה בעיין דמוחזקין בטבלא שהיא שלה וגט כתוב עליה והרי היא יוצאה מתחת ידו מהו דמשמע דאכן לא ידעינן במלתא מידי אלא חזקת טבלא שלה ושהיא יוצאה מתחת ידו ועוד דאי בנתינה קודם כתיבה עסקינן ודאי בקיאה היא בהלכות הגט וידעה לאקנויי ומתוך הדוחק יש לי לומר דהקנאה כיון שאינו מעשה בגופו של גט דומיא דקצירה לא מקרי מחוסר לדומיא דכתיבה בעיא כיון דכתיב וכתב ונתן: מתני' הכל כשרין להביא את הגט חוץ מחרש שוטה וקטן. בגמ' מפרש לכולהו: קבל הקטן. מיד הבעל להוליכו והגדיל קודם שמסרו לה: גמ' והא לאו בני דעה נינהו. ולא ידעי לכתוב לשמה ואליבא דר' אלעזר פריך דס"ל עדי מסירה כרתי דאילו ר"מ דסבירא ליה עדי חתימה כרתי וכתב דקרא (והתם) הייני חתימת עדים אבל כתיבה לא בעיא לשמה והכי אמרינן בגמרא [דף כג.] בהדיא אומר היה ר' מאיר אפילו מצאו באשפה חתמו ונתנו לה כשר וסיפא דקתני שאין קיום הגט אלא בחותמיו היינו עדי מסירה ואמציעתא קאי ולא ארישא לאכשורי כתיבת חרש בלא גדול עומד על גביו. ומשנינן והוא שגדול עומד על גביו ואומר לו כתוב לנורך פלוני וכהכי חשיבא [כוונה] דידהו לשמה. וא"ת והא תנא בריש חולין וכולן ששחטו ואחרים רואים אותם שחיטתן כשרה ואמרינן עלה בגמ' [דף יב:] מאן תנא דלא בעיא כוונה בשחיטה אלמא אע"פ שאחרים עומדין על גבן לא חשיבא כוונה דידהו י"ל דהתם מיירי כשאינו מלמדו לכוון לשחוט אלא רואין אותו ראיה בעלמא אבל הכא מיירי בגדול עומד על גביו ומלמדו ומזהירו לעשות לשמה ובכה"ג חשיבא לן כוונה דידהו ומשום האי טעמא נמי ממעטינן בפרק מצות חליצה [דף קד:] חרש וחרשת מחליצה משום דלאו בני קריאה נינהו. וקטן משום דאיש כתיב בפרשה ולא פסלינן להו משום דבעיא כוונה כדאמרינן התם דחליצתו פסולה עד שיכוונו שניהם והני לאו בני כוונה נינהו והיינו טעמא משום דבית דין מזהירין אותן לעשות לשמה והוי כגדול עומד על גביו דהכא ומיהו כוונה דידהו בגט מעליא מכוונה דידהו בחליצה דאילו הכא מכשירין אפילו שוטה וגדול עומד על גביו ואילו בחליצה אמרינן בתוספתא דיבמות [פרק יא הלכה ט] דשוטה שנחלץ חליצתו פסולה והיינו טעמא משום דבגט מוכחא מילתא דעביד לשמה שכותב שמו ושמה ושם עירו ושם עירה ומש"ה בגט מהני בגדול עומד על גביו אפילו בשוטה אבל בחליצה משום דלא מינכרא מילתא כולי האי לא מהני בשוטה גדול עומד על גביו וא"ת וכי דחשיבא כוונה דידהו משום גדול אכתי לאו בני שליחות נינהו ובגט בעינן שיכתוב הוא או שלוחו כדאמרינן לעיל [דף כ.] יכילנא למפסלינהו לכולהו גיטא מ"ט אילימא משום דכתיב וכתב והכא איהי קא כתבה וכו' ובריש כל הגט [דף כד:] נמי אמרינן ואי כתב רחמנא וכתב הוה אמינא למעוטי האי דלאו איהו קא כתיב ליה כלומר שכתב לגרש את אשתו ונמלך ובפרק מי שאחזו (דף עא.) נמי אמרינן שצריך שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו ובפרק התקבל [דף סג:] נמי אמרינן ההיא דהוה קרו לה נפאתא אזיל סהדי כתבו טפאתא אמר ר' יצחק עשו עדים שליחותן. כלומר וצריך לחזור ולומר כתבו ואמרינן נמי התם [דף סו:] גבי כתיבת הגט מילי נינהו ומילי לא מימסרן לשליח אלמא שליחות בעי וחרש שוטה וקטן לאו בני שליחות נינהו י"ל דכל הני לאו דוקא משום שליחות אלא משום דבעינן לשמה וכל שלא נכתב בצוואת הבעל לא מיקרי לשמה והכי משמע בריש שחיטת קדשים [דף ב: ודף ג. ע"ש] דאמרינן שצריך להניח בטופסי גיטין תורפו של גט משום דאיתתא לאו לגירושין קיימא לשמה ולא פסיל ליה משום דבעינן וכתב הוא או שלוחו והיינו נמי דאמרי' הכא עובד כוכבים אדעתא דנפשיה קא עביד משמע הא לאו הכי אע"ג דלאו בר שליחות הוא לא מפסיל והא דאמרינן לעיל בגמרא יכילנא למפסלינהו לכולהו גיטי מ"ט אילימא משום דכתיב וכתב והכא איהי קא כתבה כלומר דהאשה נותנת שכר כדאיתא בפ' גט פשוט (דף קסח.) התם אוכתן סמך שאפילו נכתב בצווי הבעל אפ"ה לא יהיב לה מידי דשלה הוא וא"ת והא אע"ג דלא בעי שליחות מכל מקום לאו בני כריתות נינהו בשלמא חרש שוטה וקטן איכא למימר הואיל ואם הגדיל הקטן ונשתפה השוטה ונתפקח [החרש] ראויין לכריתות מהשתא נמי חשיבי בני כריתות אלא עובד כוכבים קשיא דלא פסלינן ליה אלא משום דאדעתא דנפשיה קעביד כדאיתא בגמ' וכמו שכתב הרי"ף ז"ל בסמוך ואמאי תיפוק ליה דלאו בר כריתות הוא כדפרכינן לעיל בגמ' [דף י:] עלה דמתניתין דכל השטרות העולות בערכאות של עובדי כוכבים ואמאי והא לאו בני כריתות נינהו י"ל דלא שייך למפסל מטעמא דלאו בני כריתות נינהו במידי דלא בעי שליחות ואינו נכתב לעדות דבמידי דשליחות הוא דאמרינן לקמן [דף כג:] הכי דאין העבד נעשה שליח לפי שאינו בתורת גיטין וקדושין וכן

רש"י

וזייפה: וה"מ בגיטין. דאין עשויין אלא להתיר ויכולין להביאו לבית דין לאלתר ויתירוה ושוב אינה צריכה לגט דכיון שהותרה בב"ד יש לה קול וזכרון לדבר: אבל בשטרות. דקיימי לגוביינא ודילמא לא מפיק ליה עד זמן ארוך ושכחו עידי מסירה הדבר וסמכי אעידי חתימה וחיישינן דילמא זייפיה כדפרישית במתני': מתני' ואפי' חרש שוטה וקטן. בגמ' מפרש לה: כותבת את גיטה. ומקנה לבעלה וחוזר ומוסרו לה לגירושין: שוברו. שובר פרעון כתובה שהאשה היה לה לכתוב ולמסור לו לראיה: חוץ מחרש שוטה וקטן. טעמא דכולהו מפרש בגמ': קבל הקטן. מיד הבעל להוליכו והגדיל קודם שנתנו לה: גמ' והא לאו בני דעה נינהו. ולא ידעי לכתוב לשמה: שיהא גדול עומד על גביו. ואומר לו כתוב לשם פלונית דקסבר רב הונא מתני' ר' אלעזר היא דבעי כתיבה לשמה וסיפא דקתני שאין קיום הגט אלא בחותמיו היינו עידי מסירה והאשה כותבת גיטא קאי ולא ארישא לאכשורי כתיבת חרש בלא גדול עומד

דף כב:

והני מילי בגיטין אבל בשאר שטרות בעינן כתב שאינו יכול להזדייף כדכתבינן לעיל:

מתני' אהכל כשרין לכתוב את הגט ואפי' חרש שוטה וקטן האשה א כותבת גיטה והאיש כותב שוברו שאין קיום הגט אלא בחותמיו: *הכל כשרין להביא את הגט חוץ מחרש שוטה וקטן וסומא ועובד כוכבים קיבל הקטן והגדיל חרש ונתפקח סומא ונתפתח שוטה ונשתפה עובד כוכבים ונתגייר פסול אבל פקח ונתחרש וחזר ונתפקח פתוח ונסתמא וחזר ונתפתח שפוי ונשתטה וחזר ונשתפה כשר זה הכלל כל שתחלתו וסופו בדעת כשר: גמ' *והא לאו בני דעה נינהו א"ר הונא *והוא שהיה ב גדול עומד על

דף כב: דף כג.

גי' ד"ה

ד"ה מ"ז תוס' ד"ה לה וע"ש דף כו. (ג"א)

תל"א סוף ד"ה וגרסי' כו' יכילנא כו' (ג"א)

ספר הזכות

למן כשרין אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה טעמא שנזכחו שלא לשמן הא סתמא כלשמה הוי ורמינהו הכותב טופסי גיטין צריך שיניח וכו' אלמא סתמיה לאו כלשמה הוא ומשני זבחים בסתמא לשמן קאי אשה בסתמא לגירושין קיימא בתמיה דמשמע מיניה דאי קיימא לגירושין טופסי גיטין כשרין אע"פ שלא עשאו בעל לסופר שליח הא כשאמר להן הבעל כתבו הגט כשר אע"פ שאין בני שליחות ממש כגון חש"ו שאחרים עומדין על גבן ועובד כוכבים נמי היה כשר אלא שהוא עושה לדעת עצמו ולא לשמה הוא. ועוד קשה לי בשוטה היאך הוא כשר אפי' בעמידת אחרים עליו והתניא ביבמות בשוטה ובוטה שהללו תלא שלא עשו דבר זה לדעת והיינו משום דבעינן עד שיתכוונו שניהם והני לאו בני כוונה נינהו והתם ב"ד עומדין עליהן הוא וי"ל דקא סבר רב הונא חש"ו בלחוד אחרים יש להן קצת כוונה שהרי קטנה חולצת בפעוטות לדברי ר' יוסי וחרשת חולצת אלא שאינה בואמר ואמרה וכן השוטה הזה שהוא כותב גיטין יש לו קצת דעת וקצת כוונה לשמה באחרים מלמדין אותו והוא כענין שאמרו שוטה שיודעת לשמור גיטה ואינה יודעת לשמור עצמה אבל התם שוטה אינו חולץ שאינו עושה לדעת עצמו ולמוד אחרים כעשוי הוא אצלו והליצה מעושה פסולה כשם שגט מעושה פסול. ובוטה אינה חולצת שהתורה אמרה בגירושין מי שמשלחה ואינה חוזרת יוצאה זו במשלחה והוזרת ולמדו תלויה מן הגירושין דכה"ג נמי כתיב בחליצה אשר לא יבנה את בית אחיו ושמא מדבריהם הוא דכשם שגזרו בגירושין שלא תתגרש שלא ינהגו בה מנהג הפקר כך גזרו בחליצה שלא תחלוץ שלא ינהגו בה הפקר ואפי' יודעת לשמור גיטה והלוצה גט חליצה כל שאינה יודעת לשמור עצמה אינה חולצת ואינה מתגרשת מדבריהם וכדאיתא בפרק חרש. הרי הרווחנו בפירוש ההלכה כל הצורך שלא לשבור דברינו ודברי המפרשים שהעמדנו לרב הונא בכתיבת תורף כדי שלא תתקשה על המתלמד ויבא לדחות הפי' הנכון ולהתלות בפי' הרב ז"ל שסבר דחינו למעלה בראיות מכריעות. ולענין דברי רבינו ז"ל בהלכות נראין דבריו שהוא סובר דרב יהודה באוקימתא דמתני' פליג ולאו בעיקר דינא לפיכך אם היו אחרים עומדין עליהן כשר ואם לא עמד עליהן אחר והשאירו מקום התורף כשר אבל עובד כוכבים בשיור מקום התורף כשר באחרים עומדין עליו פסול דהדיעתא דנפשיה עביד והיינו דקאמר משום דבעינן לשמה ואדרב הונא קאי. זהו דעת רבינו בזה הרי לדבריו הא דתניא עובד כוכבים פסול דוקא הוא הא חש"ו כשרין. ודעתו עמוקה מדעתינו שלא היה לנו להקל בלמוד אחריה כיון שפי' מתניתין כדברי ר' יהודה עלה ומי יימר דלא פליג בעיקר סבריה דרב הונא ובריתא עובד כוכבים פסול קתני וכ"ש חש"ו וקמ"ל שאין להם הכשר בלא שיור מקום התורף ואפי' אחרים עומדין על גבן:

א וכתב הרמ"ם דוקא שיאמר לו הבעל תחלה לכותבו שצריך שיכתבנו הוא או שלוחו דאי לאו הכי אינו כלום ואפי' ריח הגט אין בו. לפי' ר"י עבד פסול לכתיבת הגט וכן מנהג הרמב"ם ז"ל בכלל הפסולין:

לשון ריא"ז

אם בן דעת עומד על גבן שהן עושין על דעתו הרי אלו כשרין ואם אין בן דעת עומד על גבן אין כותבין טופס שמא יכתבו תורף שפיסולו מן התורה ואם כתבו הטופס ונכתב התורף ע"י בן דעת פסול גזירה טופס משום תורף. תורף שמו ושמה והזמן והרי את מותרת לכל אדם וכל שאר הגט הוא טופס. העבד אע"פ שישראל עומד על גביו פסול מן התורה לכתוב גט לאשה לפי שעל דעת עצמו הוא כותב לה ולא על דעת ישראל והוא אינו חושש לכתוב לשמה והר"מ עושה העבד כעובד כוכבים ומבטל גטו מן התורה שאינו פוסל אפי' לכהונה ואני אומר שלא פסלו אלא הכאהו כמו שביארנו אבל לא כתיבתו שהרי אף העובד כוכבים לא נפסל לכתוב הגט אלא לפי שאינו כותב לשמה אבל העבד הכותב לשמה כשר כמבואר בקונטרס הראיות:

ב וכתב הרא"ש דג"כ בטופס צריך שיהיה גדול עומד על גביו ומדברי מיי' יראה דלא בעינן עומד על גביו אלא לכתחלה כמו שכתב הטור. עוד כתב מיי' כתב גט בשבת או ביום הכפורים בשוגג הרי זו מגורשת כתבו וחתמו בזדון ביו"ט ונתנו לה אינה מגורשת שהרי העדים פסולים מן התורה כתבו וחתמו בזדון ביו"ט ונתנו לה בפני עדים כשרים ה"ז גט פסול:

וכן נמי בעדי חתימה לר"מ שחותמין לשם עדות פרכינן לעיל בפ"ק (דף י:) גבי גיטין שחותמיהן עובדי כוכבים והא לאו בני כריתות נינהו אבל כתיבה לרבי אלעזר כיון שאינן בתורת שליחות ולא בתורת עדות לא מפסלא משום דלאו בני כריתות נינהו ורא"ה לדבר דהא בפ' אין מעמידין (דף כז.) לא פסלינן מילה בעובדי כוכבים משום דלאו בני מילה נינהו: **אמר** רב יהודה אמר שמואל והוא ששייר חרש שוטה וקטן מקום התורף. וכתב בן דעת את התורף משמע לכאורה דרב הונא דאוקמא כשגדול עומד על גביו ורב יהודה דאוקמא בששייר מקום התורף פליגי אהדדי דלרב הונא כל שגדול עומד על גביו אף תורף נמי כותב ובלאו הכי אפילו טופס אינו כותב ולרב יהודה אמר שמואל כל ששייר מקום התורף אפילו בלא גדול עומד על גביו שרי וכל שלא שייר אפילו גדול עומד על גביו אסור דליכא למימר דהני אמוראי כמכי אהדדי ותרוייהו תרתי בעינן שיור מקום התורף וגדול עומד על גביו בכתיבת טופס דאינו במשמע שרב הונא שתירץ על המשנה והוא שהיה גדול עומד על גביו יסמוך על דברי רב יהודה שעתידין ליאמר בסוף השמועה כדאיתא בגמ' ורב יהודה אמר שמואל נמי לא משמע דסמיך ארב הונא ועוד דאי לא גזרינן טופס אטו תורף אפילו בלא גדול עומד על גביו לישתרי ואי גזרינן אפילו בגדול עומד על גביו ליתסר כיון דלא שרי הכא בתורף הלא ודאי משמע דכל חד מילתיה קאמר ולא סמכי אהדדי: **ולענין** הלכה יש מי שפוסק כרב הונא ומוקי לה למתני' כשגדול עומד על גביו קאמר הא לאו הכי אפילו טופס אין כותבין דגזרינן טופס אטו תורף כדתנן לקמן בפרק כל הגט (דף כו.) הכותב טופסי גיטין צריך [שיניח מקום האיש ומקום האשה ומקום הזמן שטרי מלוה צריך] שיניח מקום המלוה ומקום הלוה. כו' שטרי מקח וממכר צריך שיניח מקום הלוקח ומקום המוכר וכו' ר"א מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים. כלומר דגזרינן טופס אטו תורף. ואמרינן עלה [שם ע"ב] אמר רב הלכה כרבי אלעזר קרי רב עליה דר' אלעזר טובינא דחכימי אלמא גזרינן טופס אטו תורף והכא נמי דכוותה ואין זו ראיה שכבר כתבתי למעלה* שאין זו דומה לזו דגבי סופרים משום דהוי מילתא דשכיחא טובא גזרינן טופס אטו תורף אבל בחרש שוטה וקטן מילתא דלא שכיחא היא ולא גזרינן ולא עוד אלא אפילו אם באו להשוות חש"ו לכותב טופסי גיטין אפשר דאפילו בההיא נמי לא קי"ל כרבי אלעזר דגזר טופס אטו תורף ואע"ג דרב פסיק התם כוותיה וקרי עליה טובינא דחכימי נהי דקי"ל כוותיה בשטרות בגיטין נקיטינן כרב יהודה אמר שמואל ורב הונא משמיה דעולא דאוקמי למתני' דהכא בששייר מקום התורף דלא גזרינן טופס אטו תורף והרמב"ם ז"ל כתב בפרק ג' מהלכות גירושין מותר להניח חש"ו לכתוב טופס הגט לכתחלה והוא שיהא גדול עומד על גביו. משמע שס"ל ז"ל דרב הונא ורב יהודה אמר שמואל סמכי אהדדי ואינו מחוור וכמו שכתבתי למעלה והרי"ף כתבן בהלכותיו א"ר הונא והוא שהיה גדול עומד על גביו א"ר יהודה אמר שמואל והוא ששייר מקום התורף ועובד כוכבים אע"פ שישראל עומד על גביו פסול דבעינן לשמה ועובד כוכבים אדעתא דנפשיה עביד ע"כ ואפשר שדעתו כדעת הרמב"ם ז"ל דתרתי בעינן שייר מקום התורף וגדול עומד על גביו אפילו בטופס ובעובד כוכבים גדול עומד על גביו אפילו בטופס לא מהני ולא מידי או שמא דעתו ז"ל דרב יהודה באוקימתין דמתני' פליג ולא בעיקר דינא ולפיכך אם היו אחרים עומדים על גביו כשר ואם לא עמד אדם עליהם ושיירו מקום התורף כשר אבל עובד כוכבים בשייר מקום התורף כשר אבל אחרים עומדים עליו פסול דאדעתא דנפשיה עביד ואע"פ שיש להחמיר ולומר דרב יהודה פליג בעיקר דינא עליה דרב הונא ולא מכשיר תורף באחרים עומדים על גבן סובר הרב ז"ל דכיון דאפשר דלא פליגי לית לן לשוויי פלוגתא בינייהו: ולענין כתיבת עבד הרמב"ם ז"ל השוה אותו לכתיבת עובד כוכבים והרמב"ן ז"ל חלק עליו דאע"ג דלאו בר כריתות הוא משמע דלגבי כתיבה לא קפדינן אבני כריתה דהא אפילו עובד כוכבים מכשרינן אלא משום דאדעתא דנפשיה קא עביד ובעבד ליכא למימר הכי דהא שייך במצוה והוה ליה כאשה: **הכל** כשרין להביא את הגט חוץ מחש"ו. כתוב בהלכות גדולות בעו רבנן קמיה דרב חנניה גאון בכלה רבתי עובד כוכבים לאו בר שליחות הוא מהו למנסביה לחד גיטא ולכרוכיה בחד מנא ולומר לעובד כוכבים אמטי (ב) חד מנא לישראל פלוני וליתביה לאתתיה ואמר להו לרבנן ביד עובד כוכבים כלל כלל לא ורבנן דהשתא קאמרי אף על גב דלאייתי עובד כוכבים לגיטא היכא דיהביה לישראל והוא ישראל יהביה בעדי מסירה לאתתא לכתחלה לא מנסבינן לה דעובד כוכבים לאו בן ברית הוא ואי אינסיבא לא מפקינן לה משום דר"ש דתנן ר"ש אומר אף אלו כשרין אמר ר' זעירא (ג) דר"ש לטעמיה דר' אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי וקי"ל כר"א ע"כ ולא ידעתי מאי שייטיה דר' אלעזר הכא: וכתב הרמב"ם ז"ל בפרק ו' מהלכות גירושין הפסולין בעבירה מדברי סופרים כשרים בשליחות אבל הפסולים לעבירה מדברי תורה פסולים להבאת הגט ואם הביאו הרי זה פסול כלומר שלכתחלה לא תנשא בו שכך משמעות לשון פסול בדברי הרב ז"ל כמו שכתב בפרק י' מהלכות גירושין וכתב אח"כ בד"א בשנתקיים הגט בחותמיו אבל אם לא נסמך בו אלא על דברי פסול בעבירה מן התורה אינו גט כלומר שאפילו נשאת תצא ובודאי דכל שאינו מקוים אין סומכין להכשירו ע"פ פסול בעבירה מן התורה שאומר בפני נכתב ובפני נחתם לפי שהפסול בעבירות מן התורה אף בעדות אשה פסול כדתנן ביבמות בפרק כילד (דף כה.) המביא גט ממדינת הים ואמר בפני נכתב ובפני נחתם לא ישא את אשתו מת הרגתיו הרגנוהו לא ישא את אשתו ואמרי' עלה הוא ניהו דלא ישא את אשתו אבל לאחר תנשא אשתו אמאי רשע הוא והתורה אמרה אל תשת רשע עד ואסיקנא כדרבא דאמר רבא אדם קרוב אצל עצמו ואין אדם משים עצמו רשע וש"מ דרשע פסול לעדות אשה. וגרסינן נמי בסוף פ"ק דר"ה (דף כב.) אמר רב מנשה זאת אומרת גזלן דדבריהם כשר לעדות אשה הא דדברי תורה פסול לעדות אשה ולפיכך יפה אמר הרב ז"ל שאין ראוי לסמוך בגט על דברי פסול בעבירה מן התורה דכי היכי דחזינן במת בעלה דאע"ג דהימנו רבנן לאשה ועבד אפ"ה לא הימנו לפסול בעבירה מדאורייתא ה"ל אע"ג דהימנו לאשה וקרובין בעדות הגט לפסולין בעבירה מדאורייתא איכא למימר דלא הימנו ואע"פ שהכתב מוכיח הילכך לא מכשרינן בעדות הגט אלא פסולין דרבנן כי התם אבל יש לתמוה על מה שכתב ז"ל דפסולין להבאת הגט אע"פ שנתקיים בחותמיו ולמה והרי אין אנו סומכין על עדותן ואע"פ שהן מביאין אותו מה בכך והרי הכל כשרין להבאתו חוץ מאותן השנויין במשנתינו לפי שאינן בני דעה או שאינן בתורת גירושין אבל פסול בעבירה מן התורה דבר דעה הוא ושייך בגירושין כל שנתקיים הגט ואינו נ"ל בפני נכתב ובפני נחתם למה יפסל בהבאתו וכבר השיג עליו הראב"ד ז"ל: **גמ'** בשלמא חש"ו דלאו בני דעה נינהו. וגבי שליחות איש בעינן ולא קטן דשליחות נפקא לן [קדושין דף מג.] מויקחו להם איש שה לבית אבות דאחד לוקח לכולן: עובד כוכבים נמי לאו בר התירה הוא. כך הוא הגירסא במקצת הנסחאות בגמרא וכך גרס רש"י ז"ל. ופי' דאין להן קידושין ואין גיטין נוהגין בהם ומידי דלנפשיה לא חזי לא מצי למעבד שליחותא לאחריני והרי"ף גורס עובדי כוכבים נמי לאו בני כריתות נינהו ופירושה נ"כ כמו שכתבתי ואם גירסא זאת עיקר יש ללמוד מכאן שהעבד פסול אף להבאת הגט ולפנינו נכתוב בזה בס"ד אבל יש שגורסין עובד כוכבים נמי לאו בר תורה הוא ולפי גירסא זו אין להביא ראיה מכאן על זה דלאו בר תורה הוא היינו לומר שאינו בן ברית אבל עבד שהוא בן ברית אע"ג דפסול לקבלה כדלקמן אפשר שהוא כשר להולכה: **אלא** סומא אמאי לא. ומהדרינן עלה בגמרא לפי שאינו יודע ממי נוטלו ולמי נותנו. וכתבו בתוס' דמהא משמע שצריך שיכיר השליח שזה הוא הבעל וזו היא אשתו ושמא יש לחלק דדוקא סומא שיכול להטעותו יש לחוש יותר שמא יטעוהו ובודאי שכן עיקר דדוקא בסומא הוא דאמרינן הכי דהוה ליה שליח שלא ניתן לגירושין לפי שאי אפשר לו ליתן אלא על ידי אחרים שיאמרו לו זה פלוני וזה פלוני אבל שאר בני אדם כיון שאפשר אף על פי שאין מכירין אחרים מלמדין אותן והכי משמע לקמן בפרק כל הגט (דף כט:) בעובדא דאבא בר מניומי ומכל מקום האי טעמא אידחי בגמרא דפרכינן עליה אלא מעתה היאך סומא מותר באשתו והיאך מותרים בני אדם בנשותיהן בלילה אלא בטביעות עינא דקלא הכי נמי בטביעות עינא דקלא ומסקינן הכא בחוץ לארץ עסקינן דבעי למימר בפני נכתב ובפני נחתם ולא מצי אמר ואף על גב דאמרינן לעיל [דף ו.] דהשתא בקיאי גברי גבי קולמוסא וקלא מגילתא היינו למאן דיכול למיחזי דמסתפי סופר מיניה דילמא חזי ליה אבל בסומא כיון דלא אפשר למחזי לא מיכחפי מיניה הילכך לא מצי אמר: ושמעינן מינה דפתוח ונסתמא דמצי אמר בפני נכתב ובפני נחתם כשר להביא את הגט. ואמרינן בגמרא דהאי דקתני במתניתין פתוח ונסתמא וחזר ונתפתח לאו דוקא. דהוא הדין אפילו לא חזר ונתפתח ואיידי דקתני סיפא שפוי ונשתטה וחזר ונשתפה טעמא דחזר ונשתפה אבל לא חזר ונשתפה לא תנא נמי פתוח ונסתמא וחזר ונתפתח: ודייק רב אשי מדקתני זה הכלל וכו'. משמע דהיכא דטעמא משום דעה הוא דבעינן תחלה וסוף אבל סומא דלא הוה טעמא משום דעה לא בעינן תחלה וסוף אלא תחלה להודיה דמצי למימר בפני נכתב דאי בסומא נמי דוקא ליתני כל שתחלתו וסופו בכשרות. ואם תאמר והא אית לן למיפסליה משום דבכולהו עדות בעינן תחלתו וסופו בכשרות דמשום הכי פסלינן פתוח ונסתמא בארעא אף על גב דמצי מכוון מדת מזרחה ובגלימא מדת ארכה ורחבה ובנסכא מדת משקלותיו כדאיתא בפרק יש נוחלין (דף קכח.) יש לומר התם היינו טעמא משום דדילמא לא מכוון לה שפיר ואפילו תימא מצי מכוון איכא למימר דגזור רבנן אבל גט אשה מכוון דהכתיב קמיה ואימסר לידיה כשהוא פתוח אף על פי שנסתמא כל שלא יצא גט מתחת ידו יכול לומר גט זה שבידי בפני נכתב ובפני נחתם ואפילו נימא דבעלמא גזרינן הכא לא שייך למגזר דהא לא אתי לאחלופי:

אמר

על גבן אמר רב יהודה אמר שמואל והוא ששייר מקום התורף וכן אמר רב הונא משמיה דעולא ועובד כוכבים אע"פ שישראל עומד על גביו פסול משום דבעינן לשמה ועובד כוכבים אדעתא דנפשיה עביד: הכל [א]כשרין להביא את הגט חוץ מחרש שוטה וכו'. בשלמא (א)שוטה וקטן דלאו בני דעה נינהו עובדי כוכבים נמי לאו בני כריתות נינהו אלא [ב]סומא אמאי לא אמר רב יוסף הבא בחוצה לארץ עסקינן דבעי למימר בפני נכתב ובפני נחתם ולא מצי אמר: ושמעינן מינה דפתוח ונסתמא דמצי אמר בפני נכתב ובפני [ג]נחתם דכשר להביא את הגט ודייק רב אשי מדקתני זה

רש"י

עומד על גביו: והוא ששייר. חרש שוטה וקטן מקום התורף וכתב בן דעת את התורף ולא בעי לאוקמי כשגדול עומד על גביו וגם לדידיה מתני' רבי אלעזר: דלאו בני דעה נינהו. וגבי שליחות איש בעינן גדול ולא קטן דלאו בר דעה הוא וה"ה חרש ושוטה: לאו בני כריתות נינהו. דאינן בתורת גיטין וקידושין ואינן נוהגין בו ומידי דלנפשיה לא חזי לא מצי למיעבד שליחותא לאחריני: דפתוח ונסתמא. אע"ג דלא חזר ונתפתח והא דתנן וחזר ונתפתח אגב חרש ושוטה נקט חזר: בתחלתו

א כתב מיי' הקרובים כשרים לעדות זו וכן הפסולין מדבריהן בעבירה כשרים לעדות זו אבל הפסולים מדברי תורה פסולים להביא הגט ואם הביאו ה"ז פסול בד"א כשנתקיים בחותמיו אבל אם לא נסמך עליו אלא על דברי הפסולים בעבירה מן התורה אינו גט כלל ואין דעת הרא"ש כן שכתב כל הפסולין מד"ס יכולין להביא הגט אפי' בחו"ל ואם היו פסולים מדברי תורה פסולים להביאו כתב הרמ"ה שפסולים בין בארץ בין בחו"ל ואם היו פסולים כשנתמנו שלוחין וחזרו בתשובה קודם שנתנוהו לאשה כתב הרמ"ה שכשרים וכן מסתברא דבני כריתות נינהו ואינן פסולין אלא דחשדינן להו דמהמנת ממון קא מסהדי שקרא וכיון שעשו תשובה מהימני דלא בעו התלתן וסופן בכשרות ואם הגט מקויים אפי' לא עשו תשובה כשר דבני כריתות נינהו ולשקרא ליכא למיחש ועוד כתב הרא"ש על מה שכתבו הגאונים בגט שכרכוהו בבגד ונתן הבגד לעובד כוכבים ואומר לו הולך בגד זה לישראל ויתננו לאשתו שלא תנשא בגט זה ואם נישאת לא תצא אע"פ שלא מנה שעובד כוכבים שליח לגירושין וכתב הוא ז"ל ודבר תימה הוא ודאי אם עשה הבעל את העובד כוכבים שליח ואומר לו שימנה הוא ישראל במקומו הוי פסול דאין שליחות לעובד כוכבים וגם לא הוי בר כריתות אלא מעשה קוף בעלמא ואם מנה הבעל בכתבו שליח לישראל שבאותו מקום למה יפסל הגט וכן נוהגין באשכנז וצרפת על פי ר"ת לשלוח גט וקדושין ע"י עובד כוכבים וממנה בכתבו ישראל שבאותו מקום שליח. וכבר היה מעשה בקולונייא בגט א' שנכתב ונחתם על פי הבעל והבעל מינה בעדים שליח את ה"ר ברוך בר' שמואל שיקבל הגט מיד העובד כוכבים שהשכירו להביאו למגנצ"א ויתננו לאשתו בעדי מסירה וכתב רבינו אבי"ה ואביו רבינו יואל דהאי גט כשר הוא ועוד מצאתי כתוב אומר אני שבמקום שב"ד ירצו לעשות שליח שלהם על הגט שבא לידם ע"י שליח שלהם שהעיד בפניהם בפני נכתב ובפני נחתם שיכולין ב"ד לשלחו ע"י עובד כוכבים כה"ג ע"י שליח כשר והוא יתננו לה ויאמר שליח ב"ד אני וכשר:

ב כתב סמ"ג בשם ר"י דאפי' רב ששת לא היה מחמיר בדבר זה כי אם בסומא דוקא שיש להוש יותר פן יטעה אבל אדם אחר מותר להביא גט לאשה אע"פ שאינו מכירה אלא ע"י העדים שיאמרו לו בשעת נתינה זו היא אשתו של פלוני:

ג והוא שיכיר האשה בטביעת קול ולא מהני מה שאחרים אומרים לו שהיא זאת לע"ג דמהני בפקח וכתב הרמ"ה אם יש עדים שהבעל מסר לו זה הגט לגירושין כשר שהרי בר שליחות הוא ואינו פסול אלא משום שאין יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם וכיון שיש עדים א"צ לומר בפ"נ ובפני נחתם ויהיב גט באפי הנהו סהדי גופייהו וכשר:

א מיי' פרק ו מהל' גירושין וסי"ג מהלכות אישות סמג עשין נ טוש"ע סי' קמב:

[ר' קנד ע"ב]

[ר' קנה ע"א]

גי' ד"ת

בדף הקודם לענין מחובר (ג"א)

הגהות הב"ח

(א) נ"ב חרש: (ב) הדא מנא כצ"ל: (ג) ידך ר"ש כצ"ל:

א מיי' פרק ו מהל' עבדים * טוש"ע י"ד סי' רסז: ב מיי' פ"ז מהל' גירושין סמג עשין נ טור אה"ע סי' קמב: ג מיי' פרק ג שם סמג שם טור אה"ע סי' קמא:

אמר רב אסי אמר רבי יוחנן אין העבד נעשה שליח וכו'. בגמ' הכי איתמר [דף כג.] בעי מיניה מרב אמי עבד מהו דנעשה שליח לקבל גט אשה מיד בעלה אמר ליה מדקא פסיל ליה לעובד כוכבים מכלל דעבד כשר אמר רב אסי אמר רבי יוחנן אין העבד נעשה שליח לקבל גט אשה מיד בעלה לפי שאינו בתורת גיטין וקדושין. ופרש"י ז"ל דהכי בעו מיניה עבד של כל אדם מהו שיעשה שליח לאשה בעלמא לקבל מיד בעלה ותהא מגורשת בקבלתו וה"ה נמי להולכה דכולה חדא טעמא הוא אלא כך היתה שאלה בבית המדרש ופשיט להו

נר מצוה

זה הכלל כל שתחלתו וסופו בדעת כשר ולא קתני כל שתחלתו וסופו בכשרות כשר שמע מינה: *אמר רב אסי אמר ר' יוחנן א אין העבד נעשה שליח לקבל גט אשה מיד בעלה לפי שאינו בתורת גיטין וקדושין: ירושלמי* עבר וקבל רבי יעקב בשם רבי הושעי' מעשה היה וכהנת הות ולא חשו חכמים משום ריח הגט: תלג אמר רבי יוחנן נראין דברים אשהעבד מקבל גט לחבירו מיד רבו של חבירו אבל לא מיד רבו שלו ואם להשך אדם לומר שנינו האומר לשפחתו הרי את שפחה וולדך בן חורין אם היתה עוברה זכתה לו הא מני רבי הוא דאמר המשחרר חצי עבדו קנה וקסבר(א)עובר ירך אמו ונעשה כמי שהקנה לה אחד מאיבריה וליתא להא דרבי כדבעינן למימר לקמן (ב): **מתני'** אף תלה הנשים בשאינן נאמנות לומר מת בעלה נאמנות להביא גיטה חמותה ובת חמותה וצרתה ויבמתה ובת בעלה °מה בין גט למיתה שהכתב מוכיח האשה עצמה מביאה גיטה ובלבד שצריכה לומר בפני' נכתב ובפני נחתם: **גמ'** והתניא כשם שאין נאמנות לומר מת בעלה כך אין נאמנות להביא גיטה ופריק אביי ברייתא דקתני אין נאמנות ב בארץ ישראל דאי אתי בעל ומערער משגחינן ביה דאיכא למימר דילמא לקלקולה לצרה קא מיכוונא הילכך לא מהימנא ומתני' דקתני נאמנות להביא גיטה בחוצה לארץ דאי אתי בעל ומערער לא משגחינן ביה ותניא כוותיה דאביי וכן הילכתא: *האשה עצמה ג מביאה גיטה. אשה מכי מטי גיטה לידה איגרשה לה דאמר לה הוי את שליח להולכה עד דמטית לבי דינא דפלוני וכי מטית התם אימא קמי בי דינא בפני נכתב ובפני נחתם ונישוו שליח וניתבוה ניהליך:

הדרן עלך פרק המביא תניין

תלג **כל** הגט שנכתב ד שלא לשום אשה פסול כיצד היה עובר בשוק ושמע *קול סופרים מקרין איש פלוני ממקום פלוני מגרש את פלונית ממקום פלוני ואמר זה שמי וזה שם אשתי פסול מלגרש בו יתר מכאן כתב לגרש את אשתו ונמלך מצאו חבירו ואמר לו שמי כשמך ושם אשתי כשם אשתך פסול לגרש בו *יתר מכאן

יש

רש"י

שתחלתו וסופו בדעת. משמע דהנהו דהוו טעמא משום דעה בעינן תחלה וסוף אבל סומא דלא הוי משום דעה סגי בתחלה שיוכל לומר בפני נכתב ובפני נחתם ולא בעינן סוף. דאי סומא נמי בעינן סוף לימא כל שתחלתו וסופו בכשרות: אין עבד של כל אדם נעשה שליח לקבל גט. וה"ה שאין נעשה שליח להולכה שתתגרש על ידו כדמפרש טעמא: ולא חשו חכמים. לפוסלה לכהן: נראין הדברים שהעבד מקבל גט שחרור לחבירו מיד רבו של חבירו. שאינו רבו של המקבל כיון דעבד איתיה בתורת שיחרור: אבל לא מיד רבו שלו. אם שניהם של איש אחד דיד עבד כיד רבו ולא יצא הגט מרשות האדון אע"ג דעבד מקבל גט שחרור לעצמו התם גיטו וידו באין כאחד אבל לאחר לא: אם לחשך אדם. באזניך להקשות: זכתה לו. אלמא שפחה זו מקבלתו לצורך עוברה מיד רבה: המשחרר חצי עבדו קנה. אותו חצי העבד: **מתני'** חמותה ובת חמותה. מפרש ביבמות דסניא לה ומכוונא לקלקלה ואין נאמנות להעיד שבעלה מת: ויבמתה. אשת אחי בעלה שונאה אותה שיראה שמא ימות אחד מבעליהן בלא בנים ויהיו צרות זו לזו: מה בין גט למיתה. דאמיתה לא מהימנא והגט מהימנא: **גמ'** בא"י. שאין צריכין לומר בפ"נ ובפ"נ: דאי אתי בעל ומערער ואמר לא כתבתיו: משגיחין ביה. שהרי לא נתקיים [בב"ד] ואיכא למימר שזו מתכוונת לכך שתתקלקל: בחו"ל. שצריכו לומר בפני נכתב ובפ"נ זהו קיומו לא משגיחין דלא מהימן תו לערער:

הדרן עלך פרק המביא תניין

כל הגט שנכתב. ושמע קול סופרים. הכותבין גיטין: יתר מכאן. לא מיבעיא זה שלא נכתב לשם גירושין כלל אלא אף זה שנכתב לשם גירושין פסול: ונמלך. חזר בו מלגרש: יתר מכאן. לא מיבעיא זה שלא נכתב לשם גירושין דידיה אלא אף זה שנכתב לשם גירושין

כאן הלכה ו

[ד' קנה"ע"ב]

דף כד.

דמדקא פסיל לעובד כוכבים במתניתין בהבאה ולא תנא עבד מכלל דעבד כשר וכי היכי דכשר להבאה להיות שליח נגרש כך כשר לקבלה להיות שליח להתגרש שאין חילוק ביניהם. ואחרים פירשו דאפילו איכא לאיפלוגי בין הולכה לקבלה אפ"ה שפיר פשטינן קבלה מהולכה דמדקא פסיל ליה לעובד כוכבים ולא פסיל לעבד כלל ש"מ דאפילו לקבלה כשר שאילו היה פסול לקבלה הוי תני נמי והכל כשרין לקבלו חוץ מאלו ועבד דהא קתני כשרין לכתוב וכשרין להביא ואמאי שייר קבלה אלא ש"מ דהבאה וקבלה שוים ורבי יוחנן נמי דאמר אין העבד נעשה שליח לקבל לפי דברי רש"י ז"ל ה"ה שאינו נעשה שליח להביא וכי תימא א"כ תיקשי ליה מאי דדייק ר' אמי ממתני' דמדקא פסיל ליה לעובד כוכבים מכלל דעבד כשר תירץ ר"ת ז"ל דנקט עובד כוכבים לאשמועינן עובד כוכבים ונתגייר פסול אע"פ שבאותה שעה היה בדעתו להתגייר דהוי בעובד כוכבים רבותא טפי מבעבד שאין בידו להשתחרר אבל הרב ר' יוסף הלוי ז"ל אמר שלא פסלוהו אלא לקבלה אבל להבאה כשר כדמוכח דיוקא דמתני' ועל דעתו ז"ל פירש הרמב"ן ז"ל דבעו כמי מר' אמי קבלה ופשיט להו דנעשה שליח להבאה וכיון דנעשה שליח לגט אף לקבלה כשר דלא סלקא דעתיה דר' אמי לאיפלוגי בינייהו ואתא ר' יוחנן וחדש שאע"פ שהוא נעשה שליח להולכה לקבלה מיהא פסול לפי שאינו בתורת גיטין ושניא קבלה מהולכה דשליח הולכה אינו אלא כשליח דעלמא ובשליחות דעלמא איתנהו אבל שליח קבלה מכיון שהגיע גט לידו מגורשת והוא אין לו יד לגירושין הואיל ואינו בתורת גיטין וכי היכי דבאידך דר' יוחנן דבסמוך דאמר שאין העבד מקבל גט לחבירו מיד רבו שלו משמע דדוקא לקבלה פסול אבל להולכה כשר ה"נ דכוותיה אבל בירושל' מוכיח כדברי רש"י ז"ל דגרסינן התם [בפירקין הלכה ו] אתא עובדא קמיה דר' אמי בעבד שהביא את הגט כשר א"ל

רבי אבא והא תני ר' חייא עבד שהביא את הגט אינו כשר א"ר אמי אלולי דר' אבא כבר הייתי מתירין אשת איש ואפילו תימא לא שמע רבי אמי הדא דתני רבי חייא לא שמע מילהון דרבנן נשמעינה מן הדא דא"ר זעירא רבי חייא בשם ר' יוחנן נראין הדברים שיקבל העבד גט שחרורו ולא יקבל גט סברי' מימר לא אמר אלא אל יקבל הא עבר וקבל כשר רבי יעקב בר אחא בשם רב אושעיא מעשה היה וכהנת היתה ולא חשו משום ריח [הגט] פסול: **אמר** ר"י נראין הדברים שהעבד מקבל גט שחרור לחבירו מיד רבו של חבירו. שאינו רבו שלו דכיון דעבד איתא בתורת שחרור שליח נמי מלי הוי: אבל לא מיד רבו שלו. (גם) אם שניהם של איש א' דיד עבד כיד רבו דמי וכשמסרו לידו לא יצא מרשותו דאע"ג דעבד נמי מקבל גט לעצמו התם הוא דגיטו וידו באין כאחד דשחרורא דידיה הוא אבל לאחריני לא: ואם לחשך אדם. באזנך להקשות ולומר הרי שנויה היא שאף מיד רבו שלו מקבלו שנינו אם היתה עוברה זכתה לו אלמא שפחה זו מקבלתו לצורך עוברה מיד רבה: הא רבי [היא] דאמר שחרר חצי עבדו קנה העבד אותו חצי וכי תימא והא לאו חצי עבדו הוא דתרי גופי נינהו קסבר עובר ירך אמו והוה ליה כחצי גופה ואע"ג דידה כיד רבה אפ"ה כיון דאמר רבי המשחרר חצי עבדו קנה כדילף לה בפרק השולח (דף מג:) כי היכי דקי"ל דעבד קונה עצמו בשטר ע"י עצמו משום דגיטו וידו באין כאחד ה"נ גיטו והציו באין כאחד: **מתני'** אף הנשים שאינן נאמנות לומר מת בעלה וכו' חמותה ובת חמותה. כולהו מפרש ביבמות [דף קיז.] דסניין לה ומכוונן לקלקולא ואין נאמנות להעידה שמת בעלה: יבמתה. אשת אחי בעלה סונאה אותה ויראה ממנה שמא ימות אחד מבעליהן ויהו צרות זו לזו: מה בין גט למיתה. דאמיתה לא מהימנינן לה ואגט מהימנינן לה: **גמ'** ברייתא דקתני אין נאמנות בא"י דאי אתי בעל ומערער ואמר לא כתבתיו: משגחינן ביה. שהרי לא נתקיים בבית דין ואיכא למימר שזו מתכוונת לכך שתתקלקל: בחו"ל. שצריכה לומר בפני נכתב וזהו קיומו ולא חיישינן לערעור דאי מערער לא מהימן. וכתב הרמב"ן ז"ל דכי אמרי' דבא"י לא מהימנא היינו כשנהגה כדין הארץ הא בארץ שאמרה בפני נכתב ובפני נחתם כיון דאמרינן לעיל דאי אמרה מהגי ותו ליכא קלקולא מהימנא ובח"ל שלא אמרה כגון באותה מדינה אינה נאמנת והרשב"א ז"ל כתב דבארץ אפילו אמרה לא מהימנא דאיהי לאו דינא גמירא דכיון דכולהו דמייתו בארץ לא קפדינן בין לא אמר וכי אתי בעל משגחינן ביה אף זו סבורה אע"פ שאמרה בפני נכתב ובפני נחתם אי אתי בעל ומערער משגחינן ביה וסבורה לקלקלה הילכך בין אמרה בין לא אמרה לא מהימנא: **אשה** מכי מטי גיטה לידה. בקבלתו במדינת הים איגרשה לה. ואי בעיא למקלייה לגט מגורשת היא ואינה צריכה להביאו לפנינו אלא נראיה בעלמא ולמה לה למימר בפני נכתב הא לאו שליח היא: דאמר לה הוי שליח להולכה עד דמטית לבי דינא דפלוני ואימא קמיה בי דינא וכו'. דהכי אמרינן בפרק כל הגט (דף כט:) שהשליח הראשון אומר בפני ב"ד בפני נכתב ובפני נחתם וב"ד עושין שליח האחרון וקמ"ל מתני' שאע"פ שאילו רצתה האשה לומר כבר נתגרשתי בגט שבידי לא היתה צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם אפ"ה כל שהיא אומרת שנעשה שליח צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם ולא מיפטרה במגו דאיבעיא אמרה נתגרשתי:

הדרן עלך המביא תניין

כל הגט. ושמע קול סופרים. כותבי גיטין: יתר מכן. מפרשינן בגמרא דהכי קאמר לא זה שנכתב שלא לשם גירושין אלא אף זה שנכתב לשם גרושין פסול: ונמלך. חזר בו מלגרש: מלאו בן עירו ואמר לו שמי כשמך וכו'. וא"ת והיאך נתנו הגט לראשון והא אמרי' בפ' גט פשוט (דף קסז:) דשני יוסף בן שמעון הדרין בעיר אחת אין מגרשין נשותיהן אלא זה בפני זה משום חששא דדילמא אזיל וממטי לאתתיה דהיאך ומהאי טעמא *נמי הוא שאין נותנין אותו לאחד מהן אלא בשעת גירושין ממש ובפני חבירו וי"ל דמיירי כגון שלא היו דרים באותה עיר שנכתב הגט שם ולא היה לסופרים לחוש ליוסף בן שמעון אחר כיון שלא הוחזקו והיינו דקאמר מלאו בן עירו דש"מ דההיא שעתא לאו בעירם הוו קיימי אבל הרי"ף נראה שגורס מלאו חברו: **יתר** מכן. מפרשינן בגמ' דהכי קאמר לא [מבעיא] זה שנכתב שלא לשם גרושין דידיה אלא

[ונק"ד ליתא לתיבת קול וכן בנוסחאות בגיטין]

דף כה.

גי' ד"ת

הגהות הב"ח
(א) דעובר ירך אמו הוא כנ"ל: (ב) ל"ב סימן תנ"ג. וע"ש סי' ת"ע:

ס"א נמי משמע שאין

גי' ד"ת

א והר"ר יוסף בן מיגאש כתב דעבד אינו פסול אלא לקבלה אבל להולכה שרי והרא"ש כתב כסברא ראשונה שיה השליח קטן כשוטה לו והגדיל או חרש ונתפקח שוטה ונשתפה עבד ונשתחרר עובד כוכבים ונתגייר פסול:
לשון ריא"ז:
העבד פסול לשליחות בגט בין אם היה של איש המגרש בין אם היה של אשה המתגרשת בין אם היה של איש אחר ומעשה שקבל העבד גט אשה מן הבעל ואשת כהן היתה ולא חששו חכמים לפוסלה לבעלה משום ריח הגט וזה מבואר בתלמוד א"י כמו שכתב ר"ת. מיי' כתב על ישראל בשמיר לעבודת כוכבים או מחלל שבת בפרהסיא בהוא כעובד כוכבים לכל דבר וכבר בררנו בקונטרס הראיות שקדושיו קדושין וגיטו גט כישראל גמור וכשם שהוא פוטר את אשתו בגט ואע"פ שנשאה כשהיה ישראל כשר כך יכול להביא שליחות הגט לאשת ישראל כשר:
ב וכתב הרמ"ה ואם אומרות בפני נכתב ובפני נחתם בא"י כשרות להביאו שאז אין הבעל יכול לערער ונמצא שאין יכול לקלקלה:
ג וכתב הרמ"ה בשאשה המביאה גט ואומרת שבעלה נתנו לה נאמנת ואינה צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם ואע"ג שאין מכירין החתימות ואפי' אמר לה אל תתגרשי בו אלא עד ל' יום וכשיגיעו ל' יום או לכשתבא לב"ד פלוני והגט ברשותה מתגרשת בקבלה ראשונה ואינה צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם:
ד כתב הטור ואפי' נכתב לשמו אם לא חתמו העדים לשמו פסול כתב מיי' י"א שהוא בטל לגמרי מפני שהוא מזויף מתוכו ויראה לי כיון שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תקון העולם שאינו מזוייף ממש והואיל ונמסר בעדים הוי גט פסול מדבריהם:
לשון ריא"ז
כל גט שלא נכתב לשם האשה אינו גט כיצד הרי שהיו לראובן שתי נשים ששמותיהן שוים ונכתב הגט לגרש בו האחת ונמלך וגרש בו השניה אינה מגורשת ואפי' לכהונה אינו פוסל לפי שגט זה פסול מן התורה כמבואר בקונטרס הראיות. נכתב הגט לשמה ונחתם שלא לשמה ה"ז פסול מד"ס כמבואר בקונט' הראיות. כתב הגט לשמה אפי' שלא מדעתה ה"ז גט כשר ואם נכתב הגט שלא מדעת האיש המגרש או שצוה המגרש לאחר *) שכתבו זה אע"פ שכתבו לשמו אינו גט:
*) בס"א הגי' וכתבו זה

[אלא אף זה שנכתב לשם גרושין דידיה] פסול וכולהו מוכחי מקראי בגמ' [דף כד:]: גדולה וקטנה. לאו דוקא: יתר מכאן אמר ללבלר · מפרש בגמ' דהכי קאמר לה [מבעיא] זה שנכתב שלא לשם גרושין [הא] אלא אף זה שנכתב לשם גרושין [הא] דהא אומר אי זו שארצה אגרש אפ"ה פסול לגרש בו משום דאין ברירה ולא אמרי' הוברר הדבר דמשעת כתיבה היה דעתו לזו והרי נכתב לשמה וא"ת וכי דאין ברירה אכתי סתמא מיהא (איכא) [איכתוב] וסתמא משמע דמהני כלשמה מדאמרינן במסכת סוטה בפרק היה נוטל (דף כ:) ר' יהודה אומר היה ר"מ אומר לכל מטילין קנקנתום לתוך הדיו חוץ מפרשת סוטה ר' יעקב אומר משמו חוץ מפרשת סוטה שבמקדש ואמרי' מאי בינייהו למחוק לה מן התורה איכא בינייהו והני תנאי כי הני תנאי דתניא אין מגילתה כשרה להשקות בה סוטה אחרת ר' אחאי בר יאשיה אמר מגילתה כשרה להשקות בה סוטה אחרת אמר רב פפא דילמא לא היא עד כאן לא קאמר ת"ק הכא אלא דכיון דאיכתיבה לשום רחל לא הדרא ומינתקא לשום לאה אבל תורה דסתמא כתיבה ה"נ דמחקינן · והא התם דבעיא לשמה דכתיב ועשה לה לשמה דמש"ה אמרינן דאין מגילתה כשרה להשקות בה סוטה אחרת ואפ"ה אמרי' דסתמא כלשמה דמי וכי תימא הכא שאני דכיון דס"ל אין ברירה שמא דעתו היה מתחלה לגרש האחרת ולדעתה נכתבו אכתי תקשי לך איך מתני' דתנן בסמוך [דף כו.] הכותב טופסי גיטין צריך שיניח וכו' · והיינו משום דבעינן לשמה ואמאי והא הנהו סתמא כתיבי · י"ל דאין ודאי דסתמא לאו כלשמה דמי וסוטה שאני משום דכי בעינן התם לשמה דוקא אמחיקה ולא אכתיבה דועשה לה כתיב ומאי עשייה מחיקה כדמסקינן התם וכי קאמרי רבנן דאין מגילתה כשרה להשקות בה סוטה אחרת היינו משום דסבירא להו דכיון דכתיבה לשם אלות דרחל לא הדרא ומינתקא לשם אלות דלאה דלא מקללה באלות דחברתה אף על גב דכתיבה לא בעי לשמה אבל תורה דסתמא כתיבה אף ע"ג דסתמא לא מיקרי לשמה מקללה באלות דכתיבי בה כל מי שתמחה לשמה: **גרסי'** בגמרא עלה דמתניתין דתנן כתב לגרש את הגדולה לא יגרש את הקטנה וכו' קטנה הוא דלא מצי מגרש ביה הא גדולה מצי מגרש ביה. כלומר וכי מפקא ליה לא חיישינן לאיסור אשת איש למימר שמא לא לזו נתן אלא לחברתה ונפל מידה ומצאתו זו דהואיל ונקיטא לגיטא בידה לדידה מחזקינן ליה: אמר רבא זאת אומרת שני יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת מוציאין שט"ח על אחרים · (ולא אחר יכול להוציא עליהם שטר חוב) כלומר אחד מהם שהוציא שט"ח על אחרים אין הלוה יכול לומר לא ממך לויתי אלא מפלוני ששמו כשמך וממנו נפל ולאו בעל דברים דידי את אלא כיון דהאי תפיס לשטרא גבי ביה · ומיהו אחר אינו יכול להוציא עליהן שטר חוב דאמר ליה לא אני לויתי ממך אלא חבירי לוה ממך ומסר לך שטר זה · א"ל אביי אלא מעתה רישא דקתני כתב לגרש את אשתו נמלך אחר וא"ל שמי כשמך ושם אשתי כשם אשתך פסול לגרש בו דשני הוא דלא מצי מגרש ביה הא ראשון מצי מגרש ביה והא אמרת ולא אחר יכול להוציא עליהן שטר חוב · פי' אע"ג דלא דמיא לגמרי דהתם יכול לומר אני לא לויתי ממך אלא חברי [לוה] ממך והכא ליכא למימר הכי אכתי איכא למימר חברי נתנו לך שעיניו נתן בך ולהוציאך ממני נתכוון ומסקינן [אלא] מאי אית לן למימר בעדי מסירה ור"א היא הכא נמי בעדי מסירה ור' אלעזר היא · כלומר שמכירין את שניהם ומעידין שזה מסר לזה אבל בעידי חתימה לא כדאמר שמא נמלך זה שכתבו וחתמו ולא גירש את אשתו ומסרו לזו לגרש אשת חברו: הכא נמי · כלומר בבא דכתב לגרש את הגדולה לא יגרש את הקטנה דדייקת מינה הא גדולה מצי מגרש ביה ובעית לאוכוחי מינה דשני יוסף בן שמעון הדרין בעיר אחת מוציאין שטר חוב על אחרים לא תליף מינה הכי דהיכא לדחויה בעדי מסירה ור' אלעזר היא הילכך ליכא למיחש שמא לחברתה נמסר אבל בעדי חתימה לעולם אימא לך דחיישינן שמא את חברתה גירש דחיישינן לנפילה וגבי שטר חוב נמי אין יכולין להוציא שטר חוב על אחרים דחיישינן לנפילה · ומיהו אע"ג דמימרא דרבא אידחיא ליה קושטא דמילתא הכי איתא דשני יוסף בן שמעון הדרין בעיר אחת מוציאין שטר חוב על אחרים וה"נ מוכח בפרק גט פשוט (דף קעב:) ובפרק האשה שלום (דף קמז) וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפרק כ"ד מהלכות מלוה ולוה · והקשו בתוספות כי דחי ליה אביי לרבא אמאי איצטריך לאוקמה מתני' כרבי אלעזר לוקמה כר' מאיר במגרש בעדי חתימה וכגון דאיכא סהדי שמכירין שזו היא אשתו ושבעלה נתנו לה ותירצו דלר' מאיר דס"ל עדי חתימה כרתי בעינן שיהא מוכיח מתוך הגט מי המגרש ומי המתגרשת והקשו לעצמם מדתנן לקמן בפרק המגרש (דף פו:) שנים ששלחו שני גיטין שוין ונתערבו · נותן שניהם לזו ושניהם לזו ואמרינן עלה מאן תנא א"ר ירמיה דלא כר' אלעזר דאי כר' אלעזר כיון דאמר עדי מסירה כרתי הא לא ידעי בהי מינייהו קא מגרשה אלמא דלרבי מאיר אתיא שפיר ושתיהם מתגרשות בגטין הללו אף על פי שאין אחד מהם מוכיח מתוכו ותירצו דמוכחין הן מתוכן כגון שהן משולשין אלא שהשליח אינו יודע אי זו בעלה של זו ואי זו בעלה של זו ואף הנשים אינן מכירות בשלום בעליהן וזה דוחק דשני גיטין שוין קתני ולדבריהם אינן שוין ועוד הקשו לעצמם מדתנן בפרק גט פשוט (דף קסז:) כותבין גט לאיש ואע"פ שאין אשתו עמו ואקשינן עלה וליחוש לשני יוסף בן שמעון דילמא כתיב גיטא וממטי לאיתתא דהאיך ומפרקינן זאת אומרת שני יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת אין מגרשין נשותיהן אלא זה בפני זה והא ודאי לר' מאיר קאמרינן דאי בעדי מסירה ור' אלעזר היא היכי איכא למיחש דילמא ממטי ליה לאינתתיה דהאיך יבואו עדי מסירה עמו ויעידו ועוד לר' אלעזר למה ניחוש לכך והלא הוא יכול לכתוב בכתב ידו ולאמטויי בעדי מסירה לאתתיה דהאיך וכל שבידו אין חוששין לו אלא ודאי לר' מאיר קאמרי' ואפ"ה מסקינן דזה בפני זה מגרשין נשותיהן אלמא לא בעינן לר' מאיר שיהא הגט מוכיח מתוכו והם נדחקים הרבה בתירוץ קושיא זו ובעקר קושייתם י"ל דאין ה"נ דהוה מצי לאוקמה כר"מ אלא משום דרישא דמתניתין דשמע קול סופרים מקרין דלא כר"מ דלדידיה אפי' מצאו באשפה [חתמו] ונתנו לה כשר אלא ודאי כר' אלעזר אתיא אוקמא נמי לכולה מתני' כר' אלעזר. הרמב"ן ז"ל: **רישא** במאי · רישא דתני איש פלוני גירש וכו' במאי אי לאו הכי דאותו פלוני כתב לגרש את אשתו ונמלך: להתלמד · לכתוב גיטין והיינו דתנן שמע קול סופרים מקרין [שהגדולים מקרין] את הקטנים כך וכך כשיבא איש לפניכם כתבוהו והזכירו שם אינים בעלמא: **וכולם** פוסלין מן הכהונה · כל הגיטין השנוים במשנתינו אע"פ שפסולין לגרשה להתירה לינשא פוסלין הן אותה מן הכהונה שאם בעלה כהן נאסרה עליו משום גרושה: חוץ מן הראשון · שלא נכתב לשם גירושין כלל אבל הנך בתראי פסלו דריח הגט פוסל בכהונה דתניא בפרק בתרא [דף פב: ע"ש שינוי לשון קצת] האומר לאשתו הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם פסלה מן הכהונה שנאמר אשה גרושה מאישה אפילו לא נתגרשה אלא מאישה ולאחרים לא הותרה פסולה לכהונה: ואפי' ראשון · דריח הגט הוא: חליצה פסולה פוסלת · כ"מ ששנינו ביבמות חליצתה פסולה פסולה להתירה לשוק אבל פוסלת היא אותה מן האחין שלא תתייבם להם עוד דקמו עלה בכיון שלא בנה שוב לא יבנה: שמאל · חליצה בשמאל אמרינן ביבמות (דף קד·) פסולה וכן בלילה פסולה: ופוסלת · דהם חליצה עלה אלא שלא נעשית כהכשרה דיליף רגל רגל ממצורע דכתיב ימנית ולילה נמי כפ"ק לן התם: קטן ואנפיליא · דהיינו קלצו"ן של בגד לאו חליצה ניכהו כלל דאיש ונעל כתובים בפרשה אם לא יחפוץ האיש: חוץ מן האחרון · דלחומרא אמרינן יש ברירה ופוסל לכהונה אבל איך כולהו אפי' ריח הגט אין בהם ולא דמו למגורשת מאישה ולא הותרה לכל אדם דההוא [להא] מילתא מיהא לשמו ולשמה נכתב: ור' יוחנן אמר אפילו אחרון אינו פוסל · דאין ברירה: והלכתא כולן אין פוסלין חוץ מן האחרון · נ"ל דאחרון לאו פוסל לכהונה בלחוד הוא אלא אם בא אחר וקדשה חוששין לקדושיו דכיון דקי"ל דבדרבנן יש ברירה כדאיתא בפרק מבילין (דף לז:) נשמע דמאי דאמרי' דבדאורייתא אין ברירה היינו משום דלחומרא אין ברירה אבל לקולא ודאי לא אמרינן דאין ברירה ולפיכך אמר ללבלר כתוב לאיזו מהן שארצה לגרש וגירש הרי זה ספק גירושין וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהל' גירושין: **גרסי'** בגמ' [דף כה:] בעא מיניה רב הושעיא מרב יהודה אמר ללבלר כתוב לאיזו שתצא בפתח תחלה מהו · כלומר דאע"ג דתנן במתני' אמר ללבלר כתוב לאיזו שארצה מהן לגרש פסול לגרש בו דילמא היינו טעמא משום דבתולה בדעת עצמו לית לן ברירה לפי שכבר גילה בדעתו שהיה פוסח על שתי הסעיפים הילכך ליכא למימר הוברר הדבר דמעיקרא דעתיה להא אבל זה שתלה באחרים [מסתמא] גמר בדעתיה מעיקרא לאיזו שתצא · ומסקי' דמתני'

דאית

*יש לו שתי נשים ושמותיהן שוות כתב לגרש בו את הגדולה לא יגרש בו את הקטנה יתר מכאן אמר ללבלר כתוב (א) ואי זו שארצה אגרש פסול לגרש בו: °גמ' רישא במאי אמר רב פפא בסופרים העשויין להתלמד אמר רב וכולן פוסלין מן הכהונה חוץ מן הראשון ושמואל אמר אף ראשון נמי פוסל ואזדא שמואל לטעמיה דאמר שמואל כל מקום ששנו חכמים גט א פסול פוסל חליצה פסולה פוסלת מן האחין במערבא אמרי משמיה דרבי אלעזר שמאל ולילה פסולין ופוסלין *קטן ואנפיליא פסולין ואינן פוסלין וזעירי אמר כולן אינן פוסלין חוץ מן האחרון וכן אמר רב אסי כולן אין פוסלין חוץ מן האחרון ורבי יוחנן אומר אף אחרון אינו פוסל והלכתא כולן אינן פוסלין חוץ מן האחרון דמדחזינן לכולהו דסבירא להו דאחרון פוסל וליכא מאן דפליג אלא רבי יוחנן הוה ליה רבי יוחנן יחיד וכולהו רבים וקי"ל דיחיד ורבים הלכה כרבים ושמואל נמי דאמר אף הראשון פוסל יחיד הוא ולית הלכתא כותיה ולגבי אמצעיים אע"ג דרב ושמואל תרוייהו סבירא להו דפסליה כיון דרב אסי וזעירי ורבי יוחנן כולהו סבירא להו דלא פסלי הוו להו רב ושמואל מיעוטא והלכה כרבים הילכך לא פסל אלא אחרון בלבד:

מתני'

רש"י

דידיה פסול: גדולה וקטנה. לאו דוקא: לאיזה שארצה אגרש פסול לגרש בו. דאין ברירה ולא אמרינן הוברר הדבר דבשעת כתיבה היה דעתו על זו: גמ' רישא במאי. כיון דלא הוה כעין הוא דסיפא דכתב לגרש אשתו ונמלך במאי איירי: להתלמד. לכתוב גיטין: חוץ מן הראשון. שלא נכתב כלל לשם גירושין אבל הני בתראי פסלי דריח הגט פוסל בכהונה: חליצה פסולה. דלא הוית חליצה להתירה לינשא לשוק מכל מקום חליצה היא לפוסלה על האחים שלא תתייבם להן שוב דכיון שלא בנה שוב לא יבנה דכתיב אשר לא יבנה ולא כתב אשר לא בנה: שמאל. אמרינן ביבמות הלכה בשמאל וכן בלילה חליצתה פסולה: ופוסלת. דשם חליצה עלה אלא שלא נעשית כהלכתה: קטן פסול. דאיש כתיב בפרשה: אנפיליא. קלצו"ן של בגד לאו חליצה היא כלל דנעל כתיב: חוץ מן האחרון. דלחומרא אמרינן יש ברירה ופוסל לכהונה אבל האחרות אפי' ריח הגט אין בהן ולא דמי להא דאמר ואשה גרושה מאישה אפילו לא נתגרשה אלא מאישה פסולה לכהונה דהא להא מילתא מיהא נכתב לשמו ולשמה: אפי' האחרון אינו פוסל. דאין ברירה:

מתני'

שלטי הגבורים

א כתב מיי' כל גט שפסול מד"ת אם נתגרשה בו עדיין היא כאשת איש ואם נישאת בו תצא והולד ממזר וצריכה גט מפני מדבריהם ומהראשון מן התורה להתירה לעלמא ואסורה לשניהן לעולם וכל י"ג דרכים שנוהגים באשה שהלך בעלה למדינת הים ונישאת נוהגים בה אבל אם לא נישאת עדיין אלא נתקדשה מותרת לבעלה ואינה צריכה גט משני ואם היה בעלה כהן לא נאסרה עליו משום גרושה. חוץ מן המגרש ואמר לה הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם שאע"פ שמן התורה אין כאן גט כלל פסול לכהונה וזהו ריח הגט שפוסל בכהונה וכל גט שפסול מדבריהם לא תנשא ואם נישאת לא תצא והולד כשר וכותבין לה גט אחר והיא יושבת תחת בעלה ואם א"א לכתוב לה גט אחר והיה הבעל ותיק וגרשה מעצמו ה"ז מגורשת כד"א שאין לו בנים ממנה אבל יש לו בנים ממנה לא יוציא מפני שמוציא לעז על הבנים וכל שהיא ספק מגורשת בין מחמת פסול שבגט או מצדה או מצד שנאי לא תנשא ואם נישאת תצא והולד ספק ממזר מי שגרש אשתו בגט שיש בו פסול מדבריהם או שיש בו צד ספק ורוצה להחזירה הרי זו מותרת לבעלה וא"צ לחדש הנשואים ולברך שבע ברכות ולכתוב לה כתובה עד שתתגרש גירושין גמורים:

גי' ד"ם

היו לו (נ"א)

[דף קנו פ"א]

דף כח.

מהר"ם פ"ו

הגהות הב"ח

(א) אליו בגי'ש

א מיי' פרק ו מהל' עבדים ופ"ו מהלכות עדות סמג עשין מב קט טוח"מ סי' מו מח :

דאית ליה ברירה לא שנא תולה בדעת עצמו ולא שנא תולה בדעת אחרים אית ליה ומאן דלית ליה ברירה לא שנא תולה בדעת עצמו ולא שנא תולה בדעת אחרים לית ליה · ופרכינן עלה דהא רבי יהודה דתולה בדעת עצמו לית ליה ברירה דתנן הלוקח יין מבין הכותים אומר שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה וכו' [דף כה:] ר' יהודה ור' יוסי ור' שמעון אוסרין וקא ס"ד דהיינו טעמייהו משום דלית להו ברירה בתולה בדעת עצמו שהוא עצמו מוליא היין ומש"ה לא אמרי' שכשהוא מוליא היין לשתייתו הוא הנברר לחולין ולכשישיה לו כלים ויוליא מן הנוד הוא הנברר לתרומה

תורה אור

מתני' *הכותב טופסי גיטין א צריך שיניח מקום האיש ומקום האשה ומקום הזמן *שטרי מלוה צריך שיניח מקום המלוה ומקום הלוה ומקום המעות ומקום הזמן שטרי מקח צריך שיניח מקום הלוקח ומקום המוכר ומקום המעות ומקום השדה ומקום הזמן מפני התקנה רבי יהודה פוסל בכולן רבי אלעזר מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים שנא' °וכתב לה לשמה: גמ' *אמר רבי זירא אמר רבה בר שילא אמר רב המנונא סבא אמר רב אדא בר אהבה אמר רב הלכה כר' אלעזר קרי רב עליה דר' אלעזר (א) טובינא דחכימי: אמר רב פפא האי אשרתא דדייני דמיכתב מקמי דליחזו סהדי אחתימות ידייהו פסולה משום דמיתחזי כשיקרא וליתא מדרב נחמן דאמר רב נהמן אומר היה ר' מאיר (ב) אפי' מצאו

דברים כד

רש"י

[דף קנו ע"ב]

מתני' הכותב טופסי גיטין. שהוא סופר ונוטל שכר ורולה שיהיו לו גיטין מזומנין בפעמים שאדם בא לשוכרו והוא טרוד בשטרות אחרים: צריך שיניח מקום האיש. שאם יש תגר ביניהן לא יאמר הריני כותב מיד קודם שינוהו ואניח מקום הזמן לבדו שלא יהא מוקדם וכן אם שמע אחד רודף אחר חבירו להלוותו מנה צריך שיניח מקום הלוה והמלוה ואף על גב דליכא למיחש מידי אם הניח מקום הזמן לבד מכל מקום גזרי' שטרות אטו גיטין: מפני התקנה. ומפרש בגמרא בתלמודא דהכי פירושו דהא דהתירו לסופר לכתוב טופסי גיטין ולא גזרינן טופס אטו תורף היינו מפני תקנת סופר שיהיו לו גיטין מזומנין: פוסל בכולן. אפילו הניח מקומות הללו דגזר טופס אטו תורף וגזר שטרות אטו גיטין: ורבי אלעזר מכשיר בכולן. ובלבד שיניח מקומות הללו: חוץ מגיטי נשים. דגזרינן טופס אטו תורף ובכתיבת התורף יש בו איסור דאורייתא שנאמר וכתב לה לשמה אבל לא גזרו שטרות אטו גיטין: גמ' הלכה כרבי אלעזר. דפסל בגיטין אפילו טופס כדפרישי': טובינא דחכימי. מאושר שבחכמים: אשרתא. קיום שטרות הנפק שכותבין במותב תלתא הוינא וכו': מלאו

נר מצוה ויש ברירה אלמא לית ליה לרבי יהודה ברירה בתולה בדעת עצמו ואילו בתולה בדעת אחרים אשכחן דאית ליה ברירה דתנן מה היא באותן הימים רבי יהודה אומר [דף עג:] הרי היא כאשת איש לכל דבריה ולכי מיית הוי גיטא · פירוש לקמן בפרק מי שאחזו (דף עב·) תנן דהאומר הרי זה גיטך מהיום אם מתי מחולי זה אם מת מאותו חולי הרי זו מגורשת ואמרינן שכל ימי החולי הרי היא כאשת איש שאם כהן הוא אוכלת בתרומה ואם זינתה בחנק ולכי מיית הוי גיטא ומדקתני רישא אם מחמת חולי הראשון מת הרי זה גט ואיירי ר' יהודה במה היא באותן הימים אלמא לא פליג ברישא ולא אמרינן גט לאחר מיתה הוא כיון דאמר מעכשיו ואע"ג דכשנתן הגט הוה מספקא ליה אם ימות אם יחיה ותלה התנאי בדעת מי שמיתתו וחייו בידו כשמת אמרינן הוברר הדבר דמשעת נתינה היה ר"ו למות מחולי זה והוה ליה גט מההיא שעתא שעל מנת כן מסרו ואין זה כשאר תנאין שאדם מתנה בגט שבידו לקיימם ודעתו לקיימם כשמתנה עליהם ולכשנתקיים התנאי הוי גט למפרע דהתם לאו טעמא הוא משום ברירה אבל הכא דאין בידו ובשעת התנאי הוא ספק והתנאי מתקיים מאליו אי לאו משום ברירה לא הוי גט מחיים: ואמר ליה רבינא לרבא והא (אמר) רבי שמעון דתולה בדעת עצמו לית ליה ברירה ותולה בדעת אחרים אית ליה ברירה תולה בדעת עצמו הא דאמרן · כלומר גבי הלוקח יין מבין הכותים · דר' יהודה ור' יוסי ור' שמעון אוסרין אלמא בתולה בדעת עצמו לית ליה לר' שמעון ברירה: ובתולה בדעת אחרים אית ליה דתניא הריני בועליך על מנת שירלה אבא אע"פ שלא רלה האב מקודשת · כלומר הריני בועל לשם קדושין דאשה נקנית בביאה אע"פ שלא רלה האב מקודשת דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וגמר בלבו לקדושין גמורין ואפי' לא ירלה אבא רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון רלה מקודשת לא רלה אינה מקודשת · דלא בעל אלא על תנאי ולא נתקיים וכי רלה מיהא מקודשת ואע"ג דבשעת בעילה ספק היינו רולה אמרינן הוברר הדבר דמשעת בעילה הוו קדושין · ומפרקינן בין לר' יהודה בין לר' שמעון לא שנא תולה בדעת עצמו ולא שנא תולה בדעת אחרים אית להו ברירה והתם כדקתני טעמא אמרו ליה לר"מ אי אתה מודה שמא יבקע הנוד נמלא זה שותה טבלים למפרע · כלומר שהרי לא הוברר התרומה מעולם ואמר להם לכשיבקע כלומר כשיבא לידי כך ודאי טבלים שתה אבל אין לחוש לכך דלא שכיח לבקע. זו היא הלעה של שמועה: ואיבא למידק טובא עלה דמדפרכינן מדתנן מה היא באותן הימים משמע דכולהו גיטי דשכיב מרע למ"ד אין ברירה לא הוו גט והיכי אפשר והא איפסיקא הלכתא בפרק משילין (דף לח·) דבדאורייתא אין ברירה והכא קי"ל דכי מיית הוי גיטא ועוד דאשכחן לשמואל דלית ליה ברירה דאמר בפרק בית כור (דף קז·) האחין שחלקו לקוחות הן ובפרק משילין (דף לז:) נמי אמר לענין תחומין גבי שנים שלקחו חבית ובהמה בשותפות (א) דאפילו חבית נמי אסורה אלמא ס"ל דאפילו בדרבנן אין ברירה ואשכחן ליה דאמר במעכשיו אם מתי דכי מאית הוי גיטא דאמרינן לקמן [דף עה:] דאתקין שמואל בגיטא דש"מ אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט · תירלו בתוס' דכי איפסיקא הלכתא בפרק משילין דאין ברירה ה"מ בדבר שאינו עומד להתברר משעה ראשונה כי ההיא דהתם דשנים שלקחו חבית ובהמה בשותפות דשמא לא יחלקו לעולם והיינו טעמא דשמואל דאמר התם אפילו חבית אסורה אבל בדבר העשוי להתברר משעה ראשונה כגון ע"מ שירלה אבא וכגון ה"ז גיטך אם מתי בהא קי"ל דיש ברירה ומש"ה אתקין שמואל בגיטא דבכ"מ *[אם מתי] אם לא מתי · והרמב"ן ז"ל תירץ דפלוגתא דברירה היא דוקא בנותנה על שני דברים כגון האומר לאיזו שתלא בפתח תחלה שהוא מתנה על זו ועל זו וכן האומר ב' לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה שהוא מתנה על כל שני לוגין שבחבית וכן אם בא חכם למזרח עירובי למזרח למערב עירובי למערב אבל במתנה על דבר אחד בלבד כגון האומר כתוב גט לפלונית אשתי אם תלא בפתח תחלה וכן האומר אם בא חכם למזרח יהא עירובי עירוב ואם לאו יהא בטל אפילו למאן דלית ליה ברירה מהני והיינו טעמא דגיטא דש"מ דמהני ומש"ה אתקין ביה שמואל וכדמוכחין הכא דר' יהודה אית ליה ברירה בתולה בדעת אחרים מדתנן מה היא באותן הימים התם נמי על שני דברים הוא מתנה [משום דאמרינן בפרק מי שאחזו] [דף עג:] דהיינו טעמא דר' יהודה דאמר דבאותן הימים הרי היא כאשת איש משום דהאומר מהיום אם מתי כאומר מיום שמתי כלומר שעה אחת קודם מיתה ונמלא שהוא מתנה על איזו שעה שתהא קודם מיתתו וכ"ת והא ע"מ שירלה אבא אינו מתנה אלא על דבר אחד בלבד ואפ"ה מוכחינן מינה בשמעתין דאית ליה לר"ש ברירה בתולה בדעת אחרים התם היינו טעמא לפי שהוא דבר המסור ללב וכל כה"ג למ"ד אין ברירה אפי' במתנה על דבר אחד לא מהני דלא אמרינן הוברר הדבר שרלה משעה ראשונה וכי קי"ל כסתם מתניתין דתנן הרי את מקודשת לי ע"מ שירלה אבא אליבא דרב יוסף הוא דקיימא לן הכי דאמר התם בפרק האומר דקידושין (דף סג:) דע"מ שלא ימחה הוא*: מתני' הכותב טופסי גיטין · שסופר הוא ונוטל שכר ורולה הוא שיהו מזומנים לו שפעמים שאדם בא לשוכרו וטרוד בשטרות אחרים: צריך שיניח מקום האיש וכו' · שאם רואה תגר ביניהם לא יאמר הריני כותב את הגט כולו אלא צריך שיניח מקום האיש וכו' · ואמרי' בגמ' דצריך שיניח אף מקום הרי את מותרת לכל אדם שגם זה עיקרו של גט ומתני' ר"א היא דאמר עדי מסירה כרתי הילכך וכתב לה לאו אחתימה קאי דחתימת העדים אינה אלא מד"ס מפני תיקון העולם וכי כתיב וכתב לה לשמה אעיקר כריתות קאי דהיינו כל הני דאמרן: שטרי מלוה צריך שיניח · שאם שמע אחד שהיה רודף את חבירו להלוותו מנה לא יאמר הריני כותב מיד ואניח מקום הזמן לבדו שלא יהא הבטחה מוקדם אלא צריך שיניח מקום המלוה והלוה והמעות ואע"ג דליכא למיחש למידי גזירה שטרות אטו גיטין: מפני התקנה · מפרשינן בגמ' דמפני תקנת סופרים שיהו מזומנים לו התירו לכתוב טופסי גיטין הא לאו הכי לא שרי משום דילמא אתי למכתב תורף: פוסל בכולן · ואפי' הניח מקומות הללו דגזר טופס אטו תורף וגזר נמי שטרות אטו גיטין: ר"א מכשיר בכולן · ובלבד שיניח מקומות הללו: חוץ מגיטי נשים · דגזרי בהו טופס אטו תורף כיון דתורף פסול מדאורייתא שנאמר וכתב לה לשמה · ומקשינן בגמרא [דף כו:] קביה דר"א אדר"א דרישא דמתניתין אוקימנא כר"א ושרי לכתוב טופסי גיטין ובלבד שיניח ומפרקי' תרי תנאי ואליבא דר"א ומפרשי' בגמ' דבכל גט לא שנא מן האירוסין ול"ש מן הנשואין צריך שיניח מקום הזמן ופרכינן הניחא למ"ד משום בת אחותו אלא למ"ד משום פירי ארוסה מי אית לה פירי · כלומר מי אית לה דין פירות והלא אינו אוכל פירות אלא משעת תנאי כתובה ואילך שהוא מתחייב בפרקונה כדאמרינן בפרק נערה שנתפתתה (דף מז:) ומפרקי' אמר רב עמרם הא מילתא שמעית מיניה דעולא דאמר משום תקנת ולד ולא ידענא מאי ניהו כיון דשמעית להא דתניא האומר כתוב גט לארוסתי לכשאכנסנה אגרשנה אינו גט ואמר עולא מה טעם גזרה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה הכא נמי גזירה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה · כלומר דכי היכי דאמרי' באומר כתבו גט לארוסתי מעכשיו ולא אתנגט לה עד לאחר שאכניסנה דאינו גט דגט ישן הוא דשמא תתעבר כשיכנסנה ויאמרו גיטה קודם לבנה שיהו סבורין שנתנו לה ביום שנכתב ה"נ במתניתין משום הכי צריך להניח מקום הזמן אף בטופס גט הארוסה שמא יכתוב זמן לבו ביום והוא לא יגרשנה עד לאחר נישואין ויאמרו בלא קידושין וכתובה נתעברה לאחר אירוסין ופגם למשפחה הוא · וא"ת דהכא אמרינן בגט ישן אינו גט דמשמע דאפי' בדיעבד לא הויא גט ואילו לקמן בפרק הזורק (דף עט:) אסיקנא דאם נתגרשה בגט ישן תנשא לכתחלה י"ל דהתם הוא בנתייחד בעלמא אבל הכא כיון שנישאת בודאי נבעלת חשבינן לה וככי הא אמרינן דאינו גט: גמ' הלכה כרבי אלעזר · שפוסל בטופסי גיטין גזרה משום תורף: טובינא דחכימי · מאושר שבחכמים: הלכך נקיטינן דבגיטי נשים לא התירו לכתוב אפילו טופס ולפיכך השמיט הרי"ף ז"ל מאי דאמרינן בגמרא [דף כו·] דלריך שיניח אף מקום הרי את מותרת לכל אדם משום דלא איתמר אלא אליבא דת"ק שמתיר לכתוב טופס אבל אנן דקי"ל כרבי אלעזר אפי' טופס לא שרי אבל הר"ס במז"ל כתב בפ"ג מהלכות גירושין מפני תקנת הסופר התירו חכמים לסופר שיכתוב טופסי גיטין וכו' נראה שהוא סובר דאע"ג דרבה פסיק הלא כרבי אלעזר לא קי"ל הכי דדחינן לה מקמיה דרב יהודה אמר שמואל ורב הונא משמיה דעולא דאוקמוה למתני' דהכל כשרין לכתוב את הגט ואפי' חש"ו וכו' בשייר מקום התורף כדאיתא בפ' המביא תניין (דף כג·) אלמא סבירא להו דלא גזרינן טופס אטו תורף וכבר כתבתי שם שיש לחלק ביניהם ולקיים את שתיהן: האי אשרתא דדייני · קיום השטרות שהעדים

שלטי הגבורים

א ולפי' בדיעבד שכתבו כתב הרמב"ן בשם' נגרם בו וכ"כ במ"ב ולפי' אם ניבלת הגט יהרמב"כ מכשיר אפי' לכתחלה נגרש בו אב כתבו וכ"כ הרא"ש וטור כתב ול"נ דלא נגבל הגט לכתחלה אבל בדיעבד שכתבו כבר כשר נגרש בו ומ"מ טוב להחמיר ולגרשה בגט אחר אם הבעל לפניו. לא יכתב לשמו פסול לכך צריך ליזהר כשהבעל מלוה לסופר לכתוב שיאמר כתוב לשם פלונית אשתי וכן יאמר הסופר בשיו כשמתחילו לכתוב והעדים החותמים צריך שיהיו שם בשעה שהסופר כותבו ושיכירוהו שזהו הגט שכתב הסופר לשמה :

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) מערב יו"ט לחלק ביו"ט ולהוליך ביו"ט כל אחד את חלקו למקום שעירב :

הגהות הב"ח

(א) נ"ב כה"ג בסוף פ' א"ו עגונות:(ב) נ"ב עי' כפ' ככותב:

ר"ה כד"ס

גי' ר"ת

וכתב הר"ן בקידושין דדברי התוס' שמוורין יותר ד"ת

מעידין על כתב ידיהן בבית דין וב"ד כותבים כמותב תלתא הוינן ואתו פלוני ופלוני סהדי ואסהידו אחתימות ידייהו ואכשרוה וקיימנוה וחותמין : מלאו באשפה. ולא נכתב נשם אשה כלל אלמא לא חיישינן למחזי כשיקרא כיון דנכתב בעתו חמנו לנו ביום של חתימה : ופרעו · בו ביום : אינו חוזר ולוה בו · (ביום) אפילו ביום מלוה ראשונה לאחר פרעון דליכא למיחש למוקדם והכי מפרשינן לה בשנים אוחזין [דף יז'] : שכבר נמחל שעבודו · כשפרעו ובטל השטר ואין הקרקעות משועבדות שוב למלוה השניה שלא עליה נכתב שטר זה והויא לה מלוה על פה : הא לשיקרא · אם היה נחתם על מלוה זו אע"פ שנכתב קודם ההלואה כשר אם בו ביום נכתב : ומיהו כי אמרי' דלמחזי כשיקרא לא חיישינן דוקא בהא דוכתא ודכוותה אבל איכא דוכתי דחיישינן בהו למיחזי כשיקרא כדאמרי' [ב"ק ע:] דלא כתבינן (אדרכתא) [אורכתא] אמטלטלי דכפריה משום דמיחזי כשיקרא ואמרי' נמי [ב"ב קע"ב] כי יתביתו בהכי כתובו בהיני ואע"ג דמימסרן לכו מילי בשילי דאי לא מיחזי כשיקרא ואמרי' [שם] נמי כי דכריתו יומא דקניתו ביה כתובו יומא דקניתו ביה ואי לא כתובו יומא דקיימיתו ביה דאי לא מיחזי כשיקרא והייט טעמא דמילתא דכי אמרינן דלמיחזי כשיקרא לא חיישינן להו [ה"מ] כגון אשרתא דדייני דאע"ג דמקמי דלחזו סהדי אחתימות ידייהו מיחזי כשיקרא מיהו בתר הכי לא מיחזי כשיקרא אבל כל הני דחיישינן בהו] למיחזי כשיקרא הייט משום דלעולם מיחזי הכי : **מתני'** המביא גט ואבד ממנו וכו' ואם לאו פסול . שמא מאחר נפל ואין זה שלו : מצאו בתפיסה · כלי ויש בו בכלי סימן והוא שלו : אם מכירו · גט לגט כשר אבל בלא תפיסה אפי' מכירו לא דלא סמכינן אטביעות עינא אלא לצורבא מרבנן כך כתב רש"י ז"ל וכך הם דברי הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות גירושין ולא מיחוור דכיון שיש לו סימן בתפיסה למה צריך שיכיר את הגט דהא קי"ל בפרק ואלו מציאות (דף כז:) דחמור בסימני אוכף מהדרינן ועוד דכולהו איכפי ודאי קים להו בטביעות עינא ועדיף טפי מסימנא דהא קטלינן ביה ומשום טביעות עינא דקלא נמי מותרין בנשותיהן בלילה וכדאיתא בפרק גיד הנשה (דף צו·) וכי אמרינן בגמרא [גיטין דף כז:] ודוקא לצורבא מרבנן אבל איניש דעלמא לא לאו משום דעם הארץ לא קים ליה בטביעות עינא אלא משום דכיון שמלאוהו אחרים והוא בידם חיישינן דילמא משקר משום הפסד שכרו והיינו טעמא נמי במאי דאמרי' גבי מציאה [בב"מ דף כג:] דלא מהדרי' לה אלא לצורבא מרבנן אבל לעם הארץ לא דחיישינן דילמא משקר אבל הכא שהוא עצמו מצאו למאי ניחוש לה אלא ודאי תנא תרתי קאמר מצאו בתפיסה ויש לו סימן בה או שמכירו לגט בטביעות עינא כשר : **נותנין** לה בחזקת שהוא קיים · ולא חיישינן שמא מת ובטל שליחותו ומדאורייתא נפקא לן בהכל שוחטין [דף י:] העמד דבר על חזקתו : מקריבין אותה . ולא חיישי' שמא מתו בעליה ולמיתה אזלא : **גמ'** דייתיקי · צוואת שכיב מרע דלא תהא קאי למיקם ולהיות : ומתנת· מתנת בריא : לא יחזיר · לא לבעל ולא לאשה וכן שחרור וכן כולם ומדתלי טעמא בשאני אומר ש"מ הא אמר בעל תנו לה שאני כתבתיו לה נותנין ולא חיישינן לשמא איט זה : במקום שהשיירות מצויות · פסול שמא מעוברים ושבים נפל : והוא שהוחזקו · שני אנשים בשם זה באותה העיר אבל אם לא הוחזקו מספיקא לא אמרינן דילמא איתנהו ולא ידעינן או דילמא יש עיר אחרת ששמה כעיר הזאת ובה אדם אחד ששמו ושם אשתו כזה שתובעו : ר' זירא רמי מתני' אברייתא · בגמ' מייתי לה : איכא דאמרי · הא דשני ר' זירא דבמקום שהשיירות מצויות פסול והוא (שלא) שהוחזקו דבעי' תרתי וכדרבה : ר' ירמיה אמר · לא מתני' קשיא ולא ברייתא קשיא דכל הנך דאמרי יחזיר לזמן מרובה כגון דאמרי עדים החתומין בו מעולם לא חתמנו אלא על גט א' של שם זה ואותו חתמנו לאיש הזה התובעו ובגמ' אמרי' אי הכי מאי למימרא מהו דתימא ליחוש דילמא אתרמי שמא כשמא ועדים כעדים קמ"ל : כגון דאמרי עדים נקב יש בלד אות פלונית · דה"ל סימן מובהק ומהני מדאורייתא : והלכה כרב אשי דהוא בתרא וכו' · יש מי שאומר דר' ירמיה ורב אשי סבירא להו

נר מצוה

א מיי' פרק ג מה' גירושין טור אה"ע סי' קל"ג ·

מצאו באשפה חתמו ונתנו לה כשר ואפי' דרבנן לא פליגי עליה דר"מ אלא בגיטי נשים דבעינן כתיבה לשמה אבל בשאר שטרות לא דאמר רבי אסי אמר רבי יוחנן שטר שלוה בו ופרעו אינו חוזר ולוה בו שכבר נמחל שיעבודו טעמא דנמחל שעבודו הא לשיקרא לא חיישינן ובן הלכתא א : **מתני'** א] *המביא גט *ואבד ממנו אם מצאו ב לאלתר (א) כשר ואם לאו פסול מצאו בחפיסה או בדלוסקמא ומכירו ג כשר : *המביא גט והניחו זקן או חולה נותנו לה בחזקת שהוא קיים בת ישראל הנשאה לכהן והלך בעלה למדינת הים אוכלת בתרומה בחזקת שהוא קיים השולח חטאתו ממדינת הים מקריבין אותה בחזקת שהוא קיים: **גמ'** *ורמינהי (ג) מצאו גיטי נשים ושחרורי עבדים דיאתיקי מתנה ושוברין הרי זה לא יחזיר שאני אומר כתובין היו ונמלך שלא ליתן טעמא דלא אמר תנו הא אמר תנו נותנין ואפילו לזמן מרובה אמר רבה לא קשיא כאן במקום שהשיירות מצויות וכאן במקום שאין השיירות מצויות ואפילו במקום שהשיירות מצויות והוא שהוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר אחת רבי זירא רמי מתניתין אברייתא (ג) ומשני *כאן במקום שהשיירות מצויות כאן במקום שאין השיירות מצויות איכא דאמרי והוא שהוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר אחת הוא דלא נהדר והיינו דרבה ואיכא דאמרי אף על גב דלא הוחזקו לא נהדר ופליגא דרבה רבי ירמיה אמר כגון דאמרי עדים מעולם לא חתמנו אלא על גט אחד של יוסף בן שמעון רב אשי אמר כגון דאמרי עדים נקב יש בו בצד אות פלונית והלכה כרב אשי דהוא בתרא הלכך לא מהדרינן גט לזמן מרובה במקום שהשיירות מצויות אלא כגון ד דאמרי עדים מעולם לא חתמנו אלא על גט אחד של יוסף בן שמעון דהא מלתא לית בה ספיקא אי נמי כדאמרי נקב יש

רש"י

מלאו באשפה . ולא נכתב כלל לשם האשה אלמא לא חיישינן למחזי כשיקרא : אינו חוזר ולוה בו . אפי' ביום מלוה ראשונה לאחר פרעון דבטל השטר ושוב אין הקרקעות משעבדין למלוה השניה והויא לה מלוה על פה : לשקרא . שנחתם על המלוה אחרת קודם זו ההלואה (א) : **מתני'** כשר . אם בו ביום נכתב ואם לאו פסול דשמא מאחר נפל ואין זה שלו : מצאו בחפיסה . כלי שיש סימן בכלי שהוא שלו (ד) ומכירו כשר אבל בלא חפיסה אפילו מכיר לא דלא סמכינן אטביעות עינא אלא לצורבא מרבנן : חפיסה . חמת של עור : דלוסקמא . פשק"א בלע"ז : נותנו לה בחזקת שהוא קיים . ולא חיישינן שהוא מת ובטל שליחותו דאמרינן העמד דבר על חזקתו מדאורייי' (ה) כדילפינן פ"ק דחולין : מקריבין אותה . ולא חיישינן שמא מתו בעליה ולמיתה אזלא : **גמ'** דייתיקי . צוואת ש"מ: מתנות . מתנות בריא : לא יחזיר . לא לזה ולא לזה ומדתלי טעמא בשאני אומר ונמלך שלא ליתנו שמע מינה הא אמר בעל תנו לה שאני כתבתיו לה נותנין ולא חיישינן שמא אינו זה : ואפילו לזמן מרובה . משכפל עד שנמצא : במקום שהשיירות מצויות . פסול דשמא מעוברים ושבים אחרים נפל : והוא שהוחזקו. שני אנשים בשם זה באותה העיר אבל לא כוחזקו מספיקא לא אמרינן דילמא איתנהו ולא ידעינן או שמא יש עיר אחרת ששמה כשם עיר זו ויש בה אדם ששמו כשם זה התובעו : א"ד . הא דשני רבי זירא במקום שהשיירות מצויות פסול והוא שהוחזקו דבעינן תרתי כרבה : רבי ירמיה אמר . לא מתני' קשיא ולא ברייתא קשיא דכל הכך דאמרי יחזיר אפי' לזמן מרובה כגון דאמרי עדים החתומים בו מעולם לא חתמנו אלא בגט אחד ואותו חתמנו לאיש

מעולם לא חתמנו אלא על גט אחד של יוסף בן שמעון רב אשי אמר כגון דאמרי עדים נקב יש בו בצד

שלטי הגבורים

א כרא"ש ז"ל פסק כפ"ב דכתובות דרב מודה דחיישינן למהוי כשיקרא בקיום בשטרות ודלא כרב אלפס שפסק דליכא נדרב פסח כלל :

ב אבל לא מצאו לאלתר כיון שאינו יודע אם שהה אדם שם אם לאו ואין לו טביעות עין וסימן בכלי ולא בגט פסול דשמא לא זה הגט (שנתנה) [שנאבד] אלא אחר ששמו כשמו של זה כתבו ונפל ממנו (ואפי' אם עדים מעידים שהאחר שהוחזק בשמו של זה כתבו ונפל ממנו) ואפי' אם עדים מעידים שהאחר שהוחזק בשמו של זה לא היה בעיר כשנכתב הגט פסול וכן אם ראה שעבר אדם שם פסול אפי' לא שכיחי שיירות ולא הוחזקו שני יוסף בן שמעון ואפי' היה עובד כוכבים שעבר שם אא"כ עדי הגט אומרים מעולם לא חתמנו על גט אחר ששמו כשם האיש הזה או הוא כשר אפי' אם אינם מעידים שזה התובעו הוא אותו שחתמו לו :

ג כתב הרא"ש ואע"ג דלאו צורבא מרבנן הוא מהמנינן ליה במיגו דאי בעי אמר לא אבדתי דע"ה נמי אית ליה טביעות עינא כדאמר בפרק גט פשוט האי צורבא מרבנן דאזיל לקדושי איתתא וכו' ובפ' כל הבשר מוכח דכ"ע אית להו טביעות עינא והא דלא מהדרינן לע"ה בטביעות עין אע"ג דעדיף מסימנין משום דלא מהמנינן ליה והכא דמצאו הוא עצמו נאמן במיגו :

לשון ריא"ז

גט שנפל מיד הבעל או מיד שלוחו ומצאו זה שאבד ממנו אם מצאו לאלתר שידוע שלא עבר אדם שם ה"ז גט כשר אם אינו ידוע אם עבר אדם שם אם לאו חוששים שמא גט זה מאחר נפל ולשם אחר נכתב ששמו כשמו של זה ואם גירש בו את אשתו הרי זו ספק מגורשת בד"א כשהיו השיירות מצויות באותו מקום אבל אם לא היו השיירות מצויות באותו מקום אע"פ שמצא זה גיטו לזמן מרובה ואע"פ שאין יודע אם עבר שם אדם אחר אם לאו אין חוששין שמא מאחר נפל זה הגט אלא הרי הוא גיטו ואפי' במקום שהשיירות מצויות שם אין חוששין לגט אחר אלא אם הוחזקו באותו מקום שני בני אדם ששמותיהם שוין כגון שני יוסף בן שמעון בעיר אחת ואע"פ שביום שנכתב הגט לא היה יוסף בן שמעון אחר באותה העיר שנכתב הגט חוששין שמא אמר לעדים במקום אחר לכתוב גם לאשתו והם לא כתבו אותו עד שהגיעו לאותו העיר שהגט כתוב בו ובמה ליוסף בן שמעון אחר הוא זה הגט שהוא בן עירו כמו שמבואר ביבמות ואע"פ שאין שמות נשותיהם שוין חוששין שמא קידש זה אשה אחרת ששמה כשם אשתו של זה וכתב לה אבל אם לא הוחזקו שם שני בני אדם שבשמותיהן שוין אין חוששין שם לגט אחר ואפי' במקום שהשיירות מצויות אלא הרי הוא גיטה ומגרש בו את אשתו כמו שביאר מז"ם : ד וכתב הרמ"ה אע"ג שאין מעידים כשירות שהוא חתימת ידם כגון שאין כגט עתה בפניו אפ"ה כשר וכגון דלא איתחזק דאיכא עדים אחרים ששמם כשמם של אלו אבל אם יש עדים אחרים ששמם כשמם של אלו אינו כשר עד שיעידו שזהו חתימת ידם או שיאמרו שעדים אנו מכירין הגט בים

הגהות הב"ח

(א) הגלוהה כשר אם בו ביום נכתב סד"א ואח"כ נ"ל מתני' ואם לאו כו' :

הגהות חו"י

(א) וכ"ל דצריך ליתנו ע"י שליח דאי קלא אית ליה כמ"ש התוס' פ"ב דף י"ז ע"ב דאל"כ פסול משום גט מוקדם כמבואר שם בגמ' גם בדלא בהיתר עמה הבעל אח"כ דאל"כ לא תינשא כבפ"ת והרמב"ם והטור גרסו משנה ז בבלית וכ"מ לשון משנה ורק ברייתא דמצא גיטי נשים צ"ע : (ב) ג"כ עי' ב"מ פ"ח : (ג) דתניא מצא גט אשה בשוק בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה ואפי' לזמן מרובה : (ד) רש"י בגמ' לא פי' כן : (ה) נ"ע דהול"ל דלמא מת ואין גט לאחר מיתה ובגמ' לקמן מדמה מת בעל למת שליח ראשון ג"כ מ"ש ע"ל סי' תמ"ז וסי' תק"ס :

מהר"ם ודי"ג מ"ז

ספר הזכות

כתוב בהלכה והלכה כרב אשי דהוא בתרא הלכך לא מהדרינן גט לזמן מרובה במקום שהשיירות מצויות אלא (במקום) [כגון] דאמרי עדים מעולם לא חתמו אלא על גט א' של יוסף בן שמעון דהא מלתא לית בה ספיקא א"נ כדאמרי נקב יש בצד אות פ' דהוה ליה סימן מובהק כרב אשי אבל נקב בעלמא לא : השיב הרב ז"ל נראה מדברי הרב ז"ל דר' ירמיה ורב אשי פליגי אדרבה ובמקום שהשיירות מצויות אע"פ שלא הוחזקו והוחזקו ואין השיירות מצויות לא מהדרינן אלא כר' ירמיה או כרב אשי והלכתא כוותיה ובאמת לכאורה כיון דאמרי' הלכה כל שלא שהה שם אדם א"נ שלא עבר שם אדם דהייט לאלתר הא אם עבר או שהה לא הוי לאלתר אלמא לא בעינן שיירות מצויות דהא לא קאמר שלא עברה שיירא או שלא שהתה אלא מכיון שעבר אדם שם אע"ג ב"א עברה שיירא אלמא לא בעינן מקום שיירות אלא אם הוחזקו שני יוסף בן שמעון במקום שנכתב הגט אין מחזירין לאחר זמן אלא או כר' ירמיה או כרב אשי וכ"כ הרב ז"ל. מיהו קשיא לי הא דאמרי' ביבמות בענין יצחק ריש גלותא דהוה אזיל מקורטובא לאספמיא ושכיב ופליגי בה אביי ורבא אביי אמר חיישינן לתרי יצחק ורבא אמר לא חיישינן לתרי יצחק ופסק הרב ז"ל הלכתא כרבא והתם מקום שהשיירות מצויות הוי ובין כך ובין כך במקום שהשיירות מצויות דמי דהא מיבעי ליה למיחש לכ"ע דלא שייך הכא עיר אחת כלל וכיון דלא הוחזק תרי יצחק ריש גלותא לא חיישי ובעינן תרוייהו ואם לאו דכתב הרב ז"ל לעיל הלכה כרב אשי ולא מהדרינן גט לזמן מרובה במקום שהשיירות מצויות אלא או כר' ירמיה או כרב אשי דמשמע דמקום שהשיירות מצויות אע"ג דלא הוחזקו לא מהדרינן הא מלתא ד כמות ל"ק לי ולא מידי דקאמינא מקום שהשיירות מצויות בעי שוחזקו דאי לא הוחזקו לא חיישי' אבל אם הוחזקו אע"ג דאינו מקום שיירות חיישי' וכמו דאמרי' שאם עבר אדם שם אע"פ שלא עברה שיירא אם הוחזקו חיישינן מ"מ דברי הרב ז"ל קשו אהדדי דהכי איבעיא ליה למימר הלכה כרב אשי דהוא בתרא הלכך לא מהדרינן לגט לזמן מרובה במקום שהוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר אחת אלא או כרב אשי או כר' ירמיה ואפי' במקום שאין השיירות מצויות והירושלמי דהנך מילי כולהו דודאי במקום שהשיירות מצויות אע"ג דלא הוחזקו שני יוסף בן שמעון באותה העיר שמזכירים בגט חיישינן לשני יוסף בן שמעון שמא יש עיר אחת ששמה כזו ויש שם יוסף בן שמעון אחר כמו שפסק הרב אליבא דרבי זירא וכן אם הוחזקו שני יוסף בן שמעון באותה העיר אע"פ שאין השיירות מצויות חיישינן ובעינן סימן מובהק כר' ירמיה או כרב אשי ומעשה דיצחק ריש גלותא דלא חש רבא לשני יצחק דריש גלותא א"ן אלא בבבל ודבר ידוע הוא זה הלכך הוה ליה כמקום שאין השיירות מצויות דהא ודאי מבבל הוה וכיון דלא הוחזקו בבבל שני יצחק ריש גלותא לא חיישינן ולא בעי בדיקה ובגט צריך מקום הגט בדיקה או שימצאו לאלתר שלא עבר אדם שם והא דאמר רבה במעשה דאבוה דשמואל אם איתא יבדק כל העולם מיבעיא ליה ה"ק כיון דאצרכוה בדיקה למה לא כתבו לו שאם נמצא במקום שיירות כל העולם צריך בדיקה אלא משום כבודו הוא דבלהו ליה ברמיזה להצריכו בדיקה והוא מעצמו יודע אם הוחזק שם אחר ודאי צריכה העיר בדיקה אע"פ שלא נמצא במקום השיירות ואם נמצא במקום שיירות לא תועיל לו בדיקה ומעשה דענן בר חייא דבדקו רבנן מסורא עד נהרדעא במקום שאין השיירות מצויות נמצא ומשום דסיהרא שם שני ענן בר חייא הוארכו שמא יש שם שלישי ול"ק ולא מידי זה הדרך ערב לי מאד לפסק הרב ז"ל. ע"כ דברי הרב . ואלו דברי התלמיד : אמר המדבר אבל להעיתנו דרך עקלתון הוא דלמה ניחוש לעיר אחרת שמא יש בה יוסף בן שמעון נאמר אע"פ שלא הוחזקו העיר ולא הכם ולא ניחוש ליוסף בן שמעון אחר נאותה כעיר עצמה אע"פ שלא הוחזק כגון יצחק ריש גלותא בשיב במקום השיירות לנגל ולא חש רבה לאותה העיר לפי' הרב ז"ל. בכאן תשלם לשמ שמוס

השגות הראב"ד

א) כתב הרב ז"ל בענין המביא גט ואבד הימנו ומצאו לאלתר כשר ואם לאחר זמן פסול דרמיק מתני' אהדדי ומשנינן אמר רבה כאן במקום שהשיירות מצויות וכו' ומקום שהשיירות מצויות נמי דוקא שהוחזקו ב' יוסף בן שמעון בעיר אחת אבל לא הוחזקו אי נמי הוחזקו ואין השיירות מצויות מחזירין אפי' לזמן מרובה. ור' ירמיה אמר כגון דאמרי עדים מעולם לא חתמנו אלא על גט אחד של יוסף בן שמעון. ורב אשי אמר כגון דאמר נקב יש בצד אות פלונית: **כתב** הרב ז"ל והלכתא כרב אשי דהוא בתרא הלכך לא מהדרי גט לזמן מרובה במקום שהשיירות מצויות אלא כגון דאמרי עדים מעולם לא חתמנו אלא על גט א' של יוסף בן שמעון דהא מלתא לית בה ספיקא . אי נמי כגון דאמר נקב יש בצד אות פלונית :

נראה מדברי הרב ז"ל דר' ירמיה ורב אשי פליגי אדרבה דמקום שהשיירות מצויות אע"פ שלא הוחזקו ב' יוסף בן שמעון א"נ הוחזקו ואין השיירות מצויות לא מהדרינן אלא או כדר' ירמיה או כדר' אשי והלכתא כוותיהו ובאמת לכאורה כיון דאמרי' לקמן הלכה שלא שהה אדם שם א"נ שלא עבר אדם שם הוא דהוי לאלתר הא אם עבר או שהה לא הוי לאלתר אלמא לא בעינן שיירות [מצויות] דהא לא קאמר שלא עברה שיירה או שלא שהתה שם אלא מכיון שעבר אדם שם אע"פ שלא עברה שיירה אין מחזירין וש"מ דלא בעינן מקום שיירות אלא אם הוחזקו ב' יוסף בן שמעון במקום שנכתב הגט אין מחזירין לאחר זמן אלא [או] כדר' ירמיה או כדרב אשי. וכ"כ הרב ז"ל. מיהו קשיא לי הא דאמרי' ביבמות בענין יצחק ריש גלותא דהוה אזיל מקורטבא לאספמיא ושכיב ופליגי ביה אביי ורבא דאביי אמר חיישינן לתרי יצחק ורבא אמר לא חיישינן ופסק הרב הלכתא כרבא והא התם מקום שיירות הוה ובין כך ובין כך כמקום שיירות [מצויות] דמי דהא מיבעיא לן למיחש לכ"ע דלא שייך הכא עיר אחת כלל וכיון שלא הוחזקו ב' יצחק ריש גלותא (בר אחתיה דרב ביבי) שרי רבא לדביתהו דלא חיישינן לב' יצחק אלמא תרוייהו [בעינן] ואי לאו דכתב הרב ז"ל לעיל הלכה כרב אשי ולא מהדרינן גט לזמן מרובה במקום שהשיירות מצויות אלא או כדר' ירמיה או כדרב אשי דמשמע דמקום שיירות אע"ג דלא הוחזקו לא מהדרינן הא מלתא דיבמות לא קשיא לי ולא מידי דאמינא מקום שיירות בעינן שוהוחזקו דאי לא הוחזקו לא חיישינן אבל אם הוחזקו אע"ג דאינו מקום שיירות חיישינן ומש"ה אמרי' שאם עבר אדם שם אע"פ שלא עברה שיירה אם הוחזקו חיישינן. מ"מ דברי הרב ז"ל קשו אהדדי דהכי איבעי ליה למימר והלכה כרב אשי דהוא בתרא הלכך לא מהדרינן גט לזמן מרובה במקום שהוחזקו ב' יוסף בן שמעון בעיר אחת אלא או כדרב ירמיה או כדרב אשי ואפי' במקום שאין שיירות מצויות :

לאו כלישנא בתרא דר' זירא דלא בעינן תרתי אלא כל שיירות מצויות אע"פ שלא הוחזקו א"נ הוחזקו אע"פ שאין °השיירות מצויות לא מהדרינן ומ"ה נאדו מאוקמתיה דלא משמע להו דברייתא בשאין השיירות מצויות ולא הוחזקו דאי הכי פשיטא. בשלמא לאוקמתייהו קמ"ל לר' ירמיה דלא חיישי' דילמא אתרמי שמא כשמא ועדים כעדים ולרב אשי קמ"ל דסימן מובהק דאורייתא אבל אי הוה ס"ל לר' ירמיה ור' אשי כרבה דאמר דכל היכא דליכא תרתי דהיינו שיירות מצויות והוחזקו מהדרינן מאי דוחקייהו לאוקמא לברייתא בהכי לוקמוה כרבה וקמ"ל דאע"ג דהוחזקו א"נ דשיירות

תורה אור

יש בו בצד אות פלונית דהוה ליה סימן מובהק כרב אשי אבל נקב בעלמא לא תנו רבנן אי זו הוא לאלתר רבי נתן אומר כל שלא שהה °כדי שתעבור שיירא ותשרה ר"ש בן אלעזר אומר כדי שיהא אדם עומד ורואה שלא עבר אדם שם וי"א שלא שהה אדם שם איתמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כל שלא שהה אדם שם רבה בר בר חנה אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא הלכה שלא עבר אדם שם וראינו לגאון שפסק הלכה שלא שהה אדם שם ומסתברא לן דבכי הא מילתא דהיא איסורא לחומרא עבדינן שלא עבר אדם שם אבל אם עבר א אדם שם והוחזקו שני יוסף בן שמעון חיישינן שמא ממנו נפל וצריכין אנו ליתן סימן מובהק כרב אשי או שיאמרו עדים מעולם לא חתמנו אלא על גט אחד של יוסף בן שמעון כדאמרינן לעיל: *המביא גט א והניחו ב זקן או חולה נותנו לה בחזקת שהוא קיים (א) דוקא ג חולה דרוב חולים לחיים אבל גוסס דרוב גוססין ד למיתה לא: **מתני'** *שלשה דברים אמר רבי אלעזר בן פרטא לפני חכמים וקיימו את דבריו על עיר שהקיפה כרקום ועל ספינה המיטרפת בים ועל היוצא לידון שהן בחזקת קיימין אבל עיר שכבשה כרקום ה וספינה שאבדה בים ויוצא ליהרג נותנין עליהן חומרי חיים וחומרי מתים בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל לא יאכלו בתרומה: **גמ'** תניא ב שמע מבית דין (א) שהיו אומרים איש פלוני מת איש פלוני נהרג ישיאו את אשתו מקומנטרים ושל עובדי כוכבים איש פלוני מת איש פלוני נהרג ו לא ישיאו את אשתו ואע"ג דקי"ל *דכל מסיח לפי תומו הימוני מהימן ה"מ במילתא דלא שייך בה אבל במילתא דשייך בה לא מהימנא דכתיב °אשר פיהם דיבר שוא וגו': **מתני'** א] *המביא גט בארץ ישראל וחלה הרי זה משלחו ביד אחר ואם אמר לו טול לי ממנה חפץ פלוני לא ישלחנו ביד אחר שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר: **גמ'** אמר רב כהנא חלה תנן פשיטא דחלה תנן מהו דתימא הוא הדין דאע"ג דלא חלה והאי דקתני חלה אורחא דמילתא קתני קמ"ל חלה דוקא יש מי שאומר ז הולך גט זה לאשתי משלחו

רש"י

נאים זה התוכעו: כדי שתעבור שיירא ותשרה. שיעור שתוכל שיירא לעבור (ותחנה) שם ולחנות: שיהא אדם עומד. כלומר אין הדבר תלוי בשיעור אלא צריך שיהא אדם עומד ורואה שלא עבר שם אדם משעה שעבר שליח זה שם עד שעת מציאת הגט: **מתני'** כרקום. מצור: ספינה המטרפת. ועדיין לא טבעה: לידון. בדיני נפשות: חומרי חיים. כדמפרש ואזיל: בת ישראל לכהן. חומרי מתים* דלא תאכל בתרומה: **גמ'** איש פלוני מת. בב"ד מיתת עצמו כגון שלקה ושנה בב"ד כונסין אותו לכיפה: נהרג. באחת מארבע מיתות גבי עובד כוכבים מת כגון שהכניסוהו לקמונית הגולה כדאמרינן בע"ז [דף י:] בקטיעא בר שלום: קומנטריסין. ממונין להרוג: דכל מסיח לפי תומו. כשר בעדות אשה כדאמרי' ביבמות [דף קכא: קכב.]: דלא שייכי בה. שאינה תפארת להם: דשייכו בה. כי הכא שמתפארים שהרגו בדין עבידי לשקר ולומר נהרג אף על פי דלא ראוהו אלא יוצא לדין: **מתני'** המביא גט בא"י. שאין צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם: משלחו ביד אחר. ועושהו שליח מאליו ושלא בב"ד: ואם אמר ליה. בעל לשליח: טול לי ממנה חפץ פלוני. כשתתן לה את הגט: לא ישלחנו ביד אחר. בגמרא מפרש טעמא: **גמ'** חלה תנן. דאנוס והוא הדין לכל אונסין אבל אי לא אנים לא ישלחנו ביד אחר: הולך. אם אמר לשליח הולך גט זה לאשתי ולא אמר

נר מצוה

מצויות מהדרינן לפיכך פסק רי"ף ז"ל כלישנא בתרא דר' זירא לחומרא וכתב בפ"ק דמציעא דבשיירות מצויות אע"פ שלא הוחזקו לא מהדרינן ולפי מ"ש בהוחזקו נמי לא מהדרינן אע"פ שאינו מתברר בסוגיא זו שהוחזקו ליהוי כשיירות מצויות דלאע"ג דר' זירא פליג עליה דרבה ואמר דאפי' בשיירות מצויות לא מהדרינן דילמא מודה ליה דבהוחזקו לחודיה מהדרינן דהיכא למימר דעפי היכא למיחש בשיירות מצויות אע"פ שלא הוחזקו ממאי דהיכא למיחש בשהוחזקו כיון שאין השיירות מצויות. ואף הרי"ף ז"ל לא הזכיר כאן ולא בפ"ק דמציעא בפירוש במקום שהוחזקו לא נחזור בשאין השיירות מצויות אבל אפשר שרמז זה בכאן כמו שכתוב בזה בסמוך בס"ד וזהו ע"ד הרי"ף ז"ל אבל בעל הלכות וה"ר ז"ל פסקו כרבה דהא עבד עובדא כשמעתיה כדאיתא בגמ' ומעשה רב ועוד דמשמע בגמ' דרב חסדא ורב הונא אודו ליה לרבה מלתא אהדרו ליה מידי ועוד דר' זירא לחד לישנא כוותיה סבירא ליה ורבי ירמיה ורב אשי אפשר דלא נטיילי כפסייהו בהכי אלא ה"ק דאפי' בשיירות מצויות והוחזקו מהדרינן כגון דאיכא עדים או סימן מובהק: **כדי** שתעבור שיירא ותשרה. שיעור שתוכל לעבור שיירא שם ולחנות: כדי שיהא אדם וכו'. כלומר אין הדבר תלוי בשיעור אלא צריך שיהא אדם עומד ורואה שלא יהא אדם עובר שם משעה שעבר השליח הזה שם עד מציאת הגט. והך ברייתא במקום שהשיירות מצויות היא ונרבה בשהוחזקו שני יוסף בן שמעון. וללישנא בתרא דרבי זירא אע"פ שלא הוחזקו וזה שכתב הרי"ף ז"ל אבל אם עבר אדם שם והוחזקו שני יוסף בן שמעון וכו' אף על פי שהוא ז"ל פסק דבשיירות מצויות בלחוד לא מהדרינן אף על פי שלא הוחזקו היינו טעמיה לפי שלא רצה הרב ז"ל להחמיר כל כך למנקט חומרא דר"ז וחומרא דמאן דאמר כל שלא עבר אדם שם דהא איכא בגמרא מאן דפסק הלכה שלא שהה אדם שם ודלמא רבי זירא דפליג אדרבה בשיירות מצויות ולא הוחזקו הכי סבירא ליה. ולפיכך לא רצה להחמיר בעבר אדם שם אלא במקום שהשיירות מצויות והוחזקו וכך הם דברי הרמב"ם ז"ל בפרק ג' מהלכות גירושין או שמא דעת הרי"ף ז"ל דהך ברייתא מתוקמא אליבא דהלכתא בשאין השיירות מצויות ומשום הכי בעי שהוחזקו שני יוסף בן שמעון דס"ל ז"ל דלרבי זירא פי' היכי דלא מהדרינן בשיירות מצויות לחודיה הכי נמי לא מהדרינן בהוחזקו ב' יוסף בן שמעון לחודיה: **ודוקא** חולה דרוב חולים לחיים וכו'. בגמרא הכי איתא אמר רבא לא שנו אלא זקן שלא הגיע לגבורות וחולה שרוב חולים לחיים אבל זקן שהגיע לגבורות וגוסס שרוב גוססים למיתה לא איתיביה אביי המביא גט והניחו זקן בן מאה שנה נותנו לה בחזקת שהוא קיים תיובתא ואיבעית אימא כיון דאפלג אפלג והרי"ף ז"ל לא חשש לאיבעית אימא ונקט פשטא דברייתא וכן כתב הרשב"א ז"ל והביא ראיה מן הירושלמי [דפרקין הלכה ג] וכן דעת הר"ם במז"ל בפ"ו מהל' גירושין: **מתני'** המביא גט בא"י שאינו צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם: משלחו ביד אחר. ועושה שליח מאליו ושלא בב"ד: ואם אמר לו. בעל לשליח: טול לי הימנה חפץ פלוני. כשתתן לה את הגט: לא ישלחנו ביד אחר. ובגמרא מפרשינן לה: **גמ'** א"ר כהנא חלה תנן. דאנוס הוא והוא הדין לכל האונסים אבל אי לא אנוס לא ישלחנו ביד אחר ואע"ג דבפרק האיש מקדש (דף מא.) דרשינן ושלח ושלחה מלמד שהשליח עושה שליח ומשמע בין חלה בין שלא חלה דמידי חלה כתיב אפ"ה אמור רבנן דחלה דוקא משום דאיכא אינשי דקפדי ואי שמעי מבטל שליחותייהו אבל בחלה ליכא דקפיד א"נ קפיד להיכא דגלי בעל דעתיה דלא קפיד אתא כי ההיא דסוף פרק המביא תניין [דף כד.] ואתו רבנן ופרשו דחלה נמי לא קפיד: יש מי שאומר וכו'. ליכא ניכהו בגמרא וללישנא מציעא דוקא כי א"ל את הולך הוא דבעי חלה משום דמשמע את בעצמך הולך אבל אי אמר הולך אע"ג

שלטי הגבורים

יש בו סימן מובהק יש בו נקב בצד אות פלוני ואפי' אינם אומרים הסימן אלא אחר שיראו אותו ואם הכותבו אומר הסימן אינו מועיל אא"כ אמר אותו קודם שיראה ה"ט אבל בעדיות עין א: מחזירין אותו לכותבו בלא מועיל עניינות עין לבניו אלא כשמוצא אותו עצמו שאבד לו:

עין משפט

א מיי' פרק ו מהל' גירושין טוש"ע אה"ע סי' קמא: ב מיי' שם טוש"ע שם סי' יז: ג מיי' פרק ו ושם טוש"ע שם סי' קמא:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב ישראל

המאור הגדול

כתב הרי"ף ז"ל לחומרא עבדינן כל שלא עבר אדם שם אבל אם עבר אדם שם והוחזקו שני יוסף בן שמעון חיישינן שמא ממנו נפל וקשיא דידיה אדידיה דהא איהו גופיה פסק בבא מציעא כלישנא בתרא דר' זירא אע"פ דלא הוחזקו לא נהדר:

מלחמת ה'

ו עוד כתב הרי"ף ז"ל לחומרא עבדינן וכו' עד כלישנא בתרא דר' זירא אע"ג דלא הוחזק לא נהדר: **אמר** הכותב אבל ר' זירא גופיה לא אמרה אלא במקום שהשיירות מצויות וכאן אע"פ שעבר אדם שם הואיל ויודע שלא עברה שם שיירא כמקום שאין השיירות מצויות דמי ואי לא הוחזקו יחזור זו מתשובת הרב ר' אברהם בר דוד ז"ל וכבר כתבנוה בארוכה במקומה במס' יבמות:

השגות הראב"ד

א] **עוד** כתב הרב ז"ל בענין המביא גט בא"י וחלה משלחו ביד אחר וכו' דאמרי' חלה דוקא ואיכא דמוקי למתני' כדרבנן ודאמר ליה את הולך אבל הולך אע"ג דלא חלה משלחו ביד אחר. ואיכא דמוקי לה כרשב"ג ובין הולך ובין את הולך דוקא חלה או נאנס אבל לא חלה אין משלחו ביד אחר והכריע הרב ז"ל בזה כלשון האחרון דאמר שסתם מתני' כוותיה דרשב"ג כלומר שאינו מפליג בין הולך לאת הולך. ואינו מחוור דהא רשב"ג לא מפליג בין חלה ללא חלה ומבגהינו הפליגה וכיון דבמלתא דרשב"ג גופיה אצטריכינן לשנויי חלה שאני דלא אתיא מתני' כוותיה אלא בשנויא בעלמא מוטב דלוקמא כרבנן בשנויא ולא כרשב"ג דיחיד ורבים הלכה כרבים. ועוד בר מן דין זכר מן דין דהא תניא ושלח מלמד שהוא עושה שליח ושלחה מלמד שהיא עושה שליח ושלח פעם שני' מלמד שהשליח עושה שליח וכיון דקראי קא דרשי' וקרא לא מפליג בין חלה ללא חלה אנן היכי מפלגינן. אבל בין הולך לאת הולך ודאי מפלגינן לפי שהבעל אין מוליא אלא לרצונו ובעל הא קא קפיד. ואי משום דמתני' סתמא דקתני חלה אין לא חלה לא הא לא איריא דמתני' מלתא פסיקתא קתני דכל היכא דחלה עושה שליח אבל לא חלה איכא לאפלוגי בין הולך לאת הולך כרבנן. ומשמעתיה דרבא נמי שמעי' לה דהכי הוא דאמר רבא שליח בא"י עושה כמה שלוחין מדקאמר מלתיה להדיא ולא קאמר שליח בא"י שחלה עושה כמה שלוחים ש"מ דאיכא אנפא דבין חלה בין לא חלה יעשה כמה שלוחים ומאי ניהו בהולך כרבנן. ומסתברא לי דוקא בא"י אבל בחו"ל בין הולך בין את הולך בעינן חלה או נאנס ודייקינן להא מלתא מהשתא מעשה דלקמן דאמר ליה לא תיתביה ניהלה אלא לבתר תלתין יומין ואהניס בגו תלתין ואמר רבא הלה טעמא מאי משום דאניס אלמא דוקא היכא דאניס ולא חזינן ליה לרבא דדייק מיניה דשליח אי אמר ליה הולך או את הולך וש"מ בחו"ל היכא דלא חלה לא משוי שליח כלל:

ואי ס"ד כרבה ס"ל ולעולם אין חוששין אלא במקום שיירות והוחזקו למה להו לאוקומי מתני' דלא יהיר בדוחק [בדאיכא] בדיקה דעדים וסימן. הא ברווחא בלא דוחקא מיתוקמא שפיר במקום שאין שיירות מצויות או בשלא הוחזקו ורובא דעלמא הכי הוא אלא ודאי כלישנא בתרא דר' זירא ס"ל ופליגא דרבה וה"מ דהוחזקו אע"פ שאין שיירות מצויות שלא הוחזקו פשיטא מאי קמ"ל ולהכי מוקמי לה כל חד בטעמיה למר קמ"ל דלא חיישינן לשמא כשמא ועדים כעדים ולמר קמ"ל דסימן מובהק מיהת דאורייתא:

ספר הזכות

במות שלא הוחזקו שם הציר והאדם ובכאן לא ניחוש לגט אחר שלא הוחזק ובפי' גם פשוט מממש שאפי' באותה העיר חוששין שמא יש שם יוסף בן שמעון אחר כ"ש הולה יה שאין אנו בקיאין בכן ובשמותיהן שיש לנו לחוש לגניס וכדאמרינן חוששין לשתי שיירי לומר שאין לדבר בדיקה וכ"ש חיים לחוש לשני יוסף בן שמעון באותו שיירי עד שיבדק ועוד שלפי הסברא אין לחוש לעיר בכל עולמה בבני ריש גלותא בא"ה לב' שישתמשו בכתר א' וכ"ש שראשי גליות שבבבל ידועין הן לאנשי בבל וכ"ש בשמות שניהן שוין והלכך אם לחוש לעיר בכל עולמה מאליו הדבר נבדק ומהלוקתן של אביי ורבא בבדיקת עיר בבל מחלוקת של חנם הוא. ועוד שאין הסוגיא ההיא במקומו מוכיח כן וכבר פירשתיו בחבור הזה פי' נכון מחוור לפי הסוגיא וברור לענין הפסק ועכשיו אנו מפרשים דרך שמועה זו יש בכאן ללמד זכות על דברי רבינו ז"ל שהוא פוסק להחמיר בשיירות מצויות אע"ג דלא הוחזקו כלישנא בתרא דר' זירא דפליגא אדרבה ומדרב הונא דחיים לתרי שיירי והוא מחמיר בהוחזקו בלא שיירות מפסק' דכל שלא שהה אדם שם או לא עבר שם אדם דמכיון שעבר או שהה שם אדם לא מהדרינן וכיון שלא עברה שם שיירא ודאי היינו מקום שאין השיירות מצויות וא"ה לא מהדרינן והוא שהוחזקו כמו שפי' הרב ז"ל וא"ת כיון שהשיירות מצויות שם בעיר אע"פ שלא עברה שם שיירא כמקום השיירות הוא נדון (ניחוש) [דחוששין] שמא פירש מן השיירא ונפל ממנו עד שיהיה אדם עומד ורואה שלא עבר אדם שם. זה אינו כלום דהא אמרי' היכא דתרו כיתנא דלא הוחזקו [ואע"ג דהוחזקו] אלמא אע"פ שלפום ברייתא עיר שיירות היא והיכי דמזבני כיתנא נמי שכיחן שיירתא הולכין אחר מקום הגם עצמו אלא שתי החששות שיירות מצויות בלא הוחזקו או הוחזקו בלא שיירות מצויות שקולות הן ויבואו שניהם ורב אשי נמי הכי ס"ל תדע דקאמר ר' ירמיה ניחוש לשמא כשמא ועדים כעדים קמ"ל ואי בהוחזקו שמא כשמא ועדים למה לא ניחוש לכן הרי מוחזקין הן לפניך אלא כשלא הוחזקו ולכמה שמות אין חוששין שהוא דבר שאינו מצוי ואינו הווה מכלל הא לגם א' חוששין תדע נמי בשו"ג

ישנו להם כיף אבתו אבורס ואם ניצאת לא תנא בחזקת מת הוא נו בטבע בים כמב"ס: ו והרמ"ס כתב בגם ביוצא ליהרג בדיני עובדי כוכבים השוב כספק אי לאפי' אחר פסק דין: ז וזהו דעת ר"ת והביאו בטור

כתוב בהלכות יש מי שאומר הולך גט זה לאשתי משלחו ביד אחר אע"ג דלא חלה. את הולך גט זה לאשתי לא ישלחנו אא"כ חלה או נאנס כו' כרשב"ג דמשקנא דההם מתני' כוותיה ולא איפסק לן במחלוקת דברייתא וכן הדעת נוטה: בש"ג

אע"ג דלא חלה מלי מהוי שליח והיינו כרבנן דברייתא בגמ' ולישנא בתרא אוקמוה למתני' כרשב"ג דאפילו לא אמר ליה אלא הולך דוקא חלה מהוי שליח אבל לא חלה לא ומשום דהוה לישנא בתרא כתב רי"ף ז"ל דמסקנא דסתם מתני' כוותיה וכו' וכן הדעת נוטה וכן פסק הר"ם במז"ל בפ"ט מהל' גירושין · אבל הראב"ד ז"ל פסק כלישנא מציעא דדוקא באת הולך הוא דבעי חלה אבל בהולך אפילו לא חלה מלי מהוי שליח והוקשה לו ז"ל עובדא דהכא דאמרינן לקמן [דף כט:] *אלה טעמא [מאי] משום דאגים ה"נ הא אגים ולא שיילוה אי א"ל הולך [או את הולך] ש"מ דאפילו הולך דוקא חלה ותירץ דכי אמרי'(לקמן) דבהולך לא בעי חלה דוקא בא"י אבל בחו"ל אפילו הולך חלה אין לא חלה לא דכיון שצריך לעשות שליח בב"ד אפשר דבעל קפיד אא"כ חלה ולא נהירא דהא בהדא נסבא תני הא א"י וחו"ל דתנן המביא גט בא"י וחלה והכן נמי המביא גט ממדינת הים וחלה ומשמע דתרוייהו בחדא גוונא מיהנו · ועוד דכיון דמפליג בין א"י לחו"ל לענין ב"ד משמע דלענין חלה כי הדדי נינהו הלכך פשטיה דהאי עובדא מוכח דאפילו בהולך נמי בעינן חלה וכדעת הרי"ף ז"ל אא"כ נאמר דכיון דאיתנים לא איכפת ליה לרבא לשיוליה אי אמר לו הולך דכיון דאיתנים אפי' א"ל נמי את הולך מלי מהוי שליח : **אמר** ר"ל כאן שנה רבי · במשנה זו : אין השואל וכו' · דהא דתנן לא ישלחנו ביד אחר לאו משום ביטול שליחותא דגיטא נקטי ליה דאם שלחו ביד אחר הגט גט ואע"ג דאין רצונו שיהא פקודו ביד אחר שליח נגרשה מיהא שויה אלא הא דתניא לא ישלחנו ביד אחר לאשמועינן דאין השואל רשאי להשאיל : זו אפילו תינוקות יודעין אותה · דאם השאילה לו לא לצורך אחרים השאילה לו ונמצא זה מעביר על דעתו ומקניטו אלא משום שליחותא דגט גופיה תנא לא ישלחנו דאם שלחו ביד אחר זמנין דגיטא נמי לא הוי גיטא ולקמן מפרש מאי זמנין : אל תגרשנה אלא בימין וגירשה בשמאל. דלא שויה שליח בהכי הכא נמי פעמים שאליתות הגט תלוי בחפץ ואיכא קפידא לבעל : דכולי עלמא וכו' · דמדאמר רבי יוחנן זמנין דגיטא לא הוי משמע דרוב הפעמים הוי גיטא ואפילו שלחו ביד אחר : כולי עלמא לא פליגי דגיטא מעליא הוי. שאף על פי שאין רצון הבעל שיהא פקודו ביד אחר אין הגט נפסל בכך : ואזל איהו ויהב לה גט בריסא וכו' רבי יוחנן פוסל בו · בשליח ראשון משום דכי אמר ליה שקול חפץ בריסא קפידא הוא שהיה בדעתו לעכב הגט אם לא תתן לו את החפץ (ה) ולהיות במשגונה עד שתתן הלכך תלוי הגט בחפץ לדבר זה וזה אם שינה נעשה כמי שאמר לו אל תגרשה אלא בבית וגירשה בעלייה והיינו דקאמר זמנין דגיטא נמי לא הוי דאין רצונו שיהא פקודו דהיינו חפץ שלו ביד אחר דהיינו אשתו דלאחר שקבלה הגט הרי היא אצלו כאחר ומש"ה אמר לא ישלחנו ביד אחר וכו' דשמא כשימסור הראשון השליחות לשני לא ימסור לו הדברים כהוייתן או השני לא ידקדק בהם ויהא משנה ומפסיל גיטא וריש לקיש מכשיר· דקא סבר דלאו קפידא הוא אלא אורחא דמילתא קאמר ליה · ואיכא למידק דהכא משמע דדוקא כי א"ל שקול מינה חפץ והדר הב לה גיטא לר' יוחנן לא הוי גיטא אבל אמר הב לה גיטא ושקול מינה חפץ אי עבד הכי הוי גט ואלו בפרק הכותב (דף פה.) אמרינן דלא שנא אמר ליה הב זוזי ושקול שטרא ולא שנא אמר ליה שקול שטרא והב זוזי מאי אמר ליה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי תירצו בתוספות דהתם הכא דזוזי תלו בשטרא ולא פרע להו בלא שטרא אבל הכא דלא תלי חפץ בגיטא כלל דוקא כי אמר ליה שקול מינה חפץ והדר הב לה גיטא אבל אמר ליה הב לה גיטא ושקול מינה חפץ ועבד הכי הוי גט וכן דעת הר"ם במז"ל בפ"ט מהלכות גירושין והרמב"ן ז"ל כתב דה"ה דלאו אמר ליה הב גיטא ושקול מינה חפץ ועבד הכי דלא הוי גט אלא דגמרא הכא לא נחית בהא דינא (א) *ולהכי אמרינן התם דבין כך ובין כך מקלס לא מפני הוכחת המלות דהא כי אמר ליה הב זוזי ושקול שטרא לא מוכיח דלשקול שטרא בריסא ואפ"ה כיון שאין מוכיח מדבריו שיתן מעות תחלה משום דמסתפי אינשי הכי חייב לשלם מגד הדין בעצמו דלא לעוותי שדריה והוי הוא כאומר תן מעות לכתחלה ומיהו אם לא תחזיר לי את השטר תהא חייב לי בהם כשומר שפשע אבל כאן אע"פ שעבר על כוונת המשלח אין הגט נפסל אלא במה שמוכיח מתוך דבריו שיהא שליחות הגט תלוי בו דהא תלמודא (ו) אפילו יהבה ליה חפץ לשליח שני בריסא אע"פ שהרי שינה שליח ראשון מדעתו של בעל הבית שאין רצונו שיהא פקודו ביד אחר ואעפ"כ לא נפסל שליחות הגט בכך כיון שאין מוכיח מלשונו שתלאן זו בזו כי אמר נמי הב לה גיטא ושקול מינה חפץ אע"פ שהיה לו ליטול חפץ תחלה כשאינה ונתן הגט תחלה אין הגט נפסל כיון שאין הלשון מוכיח שיהא שליחות הגט תלוי בכך ואעפ"כ לענין שלומי זוזי מקלס שכיון שעיוות חייב בתשלומין והיינו דהכא אמרינן שקול מינה חפץ והדר הב לה גיטא דלאמא דוקא כי אמר והדר אבל אמר והב לה בלחוד לא מיפסיל ואפילו בכה"ג פליג ריש לקיש והתם כי אמר שקול שטרא והב זוזי פשיטא לן דחייב אע"ג דלא אמר והדר והיינו טעמא לפי שהם תלוי החיוב מגד הדין בעצמו וכאן אין הגט מתבטל אלא במה שהמלות מוכיחות שיהא השליחות תלוי בו :

מתני' עושה ב"ד שליח ומשלחו · שצריך הוא לומר בפניהם בפני נכתב לפי שהאחרון לא יוכל לומר : שליח ב"ד אני · ומסתמא עשו ב"ד את הדבר כהלכתו : **גמ'** שמעינן דשליח השליח. השני שנעשה בב"ד : אם חלה מהוי שליח · בגמרא פשטינן דשליח שליח מהוי שליח ולא מדכרינן חלה

דכי נר מצוה

ביד אחר ואע"ג דלא חלה את הולך גט זה לאשתי לא ישלחנו ביד אחר אלא אם חלה כרבנן דברייתא (א) ויש מי שאומר אפילו הולך גט זה לאשתי לא ישלחנו ביד אחר אלא אם (ה) חלה או נאנס כרשב"ג (ב) דמסקנא דסתם מתני' כותיה ולא איכפת לן במחלוקת דברייתא וכן הדעת נוטה : ואם אמר לו טול לי ממנה חפץ פלוני וכו' : ארשב"ל כאן שנה רבי אין השואל רשאי להשאיל ולא השוכר רשאי להשכיר °א"ל ר' יוחנן זו אפילו תינוקות של בית רבן יודעין אותה אלא זימנין דאפי' גיטא נמי לא הוי נעשה כאומר לו אל תגרשנה אלא בבית וגירשה בעלייה אל תגרשנה אלא בימין א וגירשה בשמאל דכ"ע היכא דא"ל טול לי ממנה חפץ פלוני ותן לה גט זה ושלח השליח גט ביד אחר והלך אותו האחר ונפקת איתתא לאפיה ויהבא ליה חפץ והדר שקלא מיניה גיטא כ"ע ל"פ דגיטא מעלייא הוא כי פליגי היכא דא"ל שקול מינה חפץ (ב) והדר הב לה גיטא ואזל איהו ויהיב גיטא והדר שקל מינה חפץ ר' יוחנן פוסל בו (ג) וב"ש ב בשלוחו ר"ש בן לקיש מכשיר בשלוחו וב"ש בו והלכתא כרבי יוחנן : **מתני'** *המביא גט ב ממדינת הים וחלה עושה (ג) ב"ד שליח ומשלחו ואומר לפניהם בפני נכתב ובפני נחתם (ד) אין השליח אחרון צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אלא אומר שליח ב"ד אני : **גמ'** מדקתני אין השליח האחרון ולא קתני אין השליח השני שמעינן דשליח השליח ג אם חלה משוי שליח וכן עד כמה שלוחים ומדקתני אומר

רש"י

את בעצמך הולך : כאן שנה רבי . במשנה זו : אין השואל וכו'. דהא דתנן לא ישלחנו ביד אחר לא משום בטולי שליחות דגיטא הוא דנקט לה דאם שלח הגט ביד אחר הגט גט ואע"ג דאין רצונו שיהא פקודו ביד אחר לגרש מיהא שויה שליח אלא הא דתנן לא ישלחנו ביד אחר אתא לאשמועינן דאין השואל רשאי להשאיל: זו אפילו תינוקות יודעין אותה. דאם השאילה לו לא לצורך אחרים השאילה ונמצא זה מעביר על דעתו ומקניטו אלא משום שליחותא דגט גופיה תנא דלא ישלחנו דאם שלחו ביד אחר זימנין דגיטא נמי לא הוי גיטא ולקמן מפרש : אל תגרשנה אלא בימין וגירשה בשמאל. דלא שויה שליח להכי הכא נמי פעמים ששליחות הגט תלוי בחפץ ואיכא קפידא דבעל : ויהבה ליה חפץ . לאותו שליח שני : כולי עלמא לא פליגי דהוי גיטא. דאע"ג דאין רצונו שיהא פקודו ביד אחר שליחותא מיהא הוי ככל שלוחי גט שיכול שליח לעשות שליח דהגיטא לא קפיד בעל וגם אינו תלוי בחפץ דאפשר שילך זה ויטול החפץ וישלח הגט ביד אחר הילכך אפילו שינה בחפץ אין זה שינוי בגט שהרי קבל החפץ ואחר כך נתן הגט : שקיל החפץ בריסא . קפידא הוא שדעתו לעכב הגט אם לא תתן החפץ ולרדותה *בענין עד שתתן : פוסל בו . בשליח ראשון שמינה וכל שכן בשלוחו ולכך קאמר לא ישלחנו ביד אחר דשמא כשימסור הראשון השליחות לשני לא ימסור לו הדברים כהוייתן או השני לא ידקדק וישנה ויפסול הגט : ר"ש בן לקיש מכשיר דקסבר לאו קפידא הוא אלא אורחא דמילתא קאמר ליה : **מתני'** עושה ב"ד שליח ומשלחו . וצריך הראשון לומר בפני ב"ד בפני נכתב ובפני נחתם : שליח ב"ד אני . ומסתמא ב"ד עשו הדבר

הגהות הב"ח

(א) נ"ב כן : (ב) נ"ב אבר"י והא דלא בעי לאוקמי מתני' כרבנן ובהולך כשינויא קמא משום דמשמע ליה דלמתני' כתנא קתני ואיירי בין בהולך בין באת הולך עכ"ל : (ג) בב"ד נ"ל : (ד) ואין כצ"ל : (ה) ולרדופה כצ"ל : (ו) נ"ב קאמר :

הגהות חו"י

(א) דתנית הולך גט זה לאשתי פ"ז שלחנו ביד אחר את הולך גט זה לאשתי פ"ז לא ישלחנו ביד אחר רשב"ג אומר בין כך ובין כך אין השליח עושה שליח : (ב) משא"כ בלא אמר מנא והדר והתוס' הקשו מהסוגיא דכתובות דף פ"ה פ"א ותירצו יפה : (ג) נ"ע מתני' היכי דמי :

ספר הזובות

חשיב הכל הכריע הרב ז"ל בזה כלשון האחרון דאמר דסתם מתני' כוותיה דרשב"ג כלומר שאינו מפליג בין הולך לאת הולך ואינו מחוור דהא רשב"ג לא פליג בין חלה ללא חלה ומתניתינו הפליגה וכיון דבמלתיה דרשב"ג גופיה איצטריכא לשנויי חלה שאני ולא אתיא מתני' כוותיה אלא בשינויא בעלמא מוטב דלוקמה כרבנן בשינויא ולא כרשב"ג דיחיד ורבים הלכה כרבים ועוד כר מן דין דהא הכא ובלא וכוחה מלמד שהשנים עושה שליח וכיון דקרא דרבי זיקרא לא מפליג בין חלה ללא חלה אלא קי"ל בשליח עושה שליח אלא לפי שאין הבעל מוציא אלא לרצונו ובעל הא קא קפיד ואי משום דמתני' סתמא קתני תנא אין לא הלה לא לא איריא דמתני' מלתא פסיקא קתני דכל היכא דהלה עושה שליח אבל לא הלה איכא לאיפלוגי בין הולך לאת הולך כרבנן ומשמעתיה דרבא משמע לה דהכי הוא דאמר רבא שליח בא"י עושה כמה שלוחים[ש"מ]דאיכא אגסא דבין לא הלה עושה [כמה] שלוחים ומאי ניהו בהולך כרבנן ומסתברא לי דוקא בא"י אבל במדה"י בין הולך בין את הולך בעינן חלה או נאנס ודייקינן לה מגתא מההוא מעשה דלקמן דאמר לא הותביה ניהליה אלא לאחר תלתין יומין והיתנים כגו תלתין יומין ואמר רבא חלה מ"ש משום דאגים אלמא דוקא היכא דאגים ולא חזינן ליה נרבא דדאיק מיניה דשליח אי א"ל הולך או את הולך ש"מ דבמדה"י היכא דלא חלה לא מהוי שליח כלל. ע"כ דברי הרב . ואלו דברי תלמידו: אמר המחבר אבל דעתי נוטה כמו שאמר רבינו ז"ל משום דלישנא בתרא מוקי מתני' כרשב"ג ובכל כה"ג קי"ל כלישנא בתרא וזהו שכתב בהלכות דמסקנא דסתם מתני' כוותיה ואע"ג דבכולהו לישנא איתמר בהו ואיכא בתראיה לישנא בתרא הפסקין וכן נהגו הגאונים והאי דמתני' לרשב"ג אתיא כפשטא דקתני חלה אין לא חלה לא ומשמע בכל השלוחין בין הולך בין את הולך וכרבנן בתרוייהו ליכני לא אתיא אלא (בשינויא) [או] דוקא הולך א"כ באת הולך דוקא וברייתא בין לרבנן בין לרשב"ג חלה שאני ולא שינויא דחיקא הוא דכיון ששנה רבי במתניתינו חלה עושה שליח שנה ר' חייא בברייתא בלא חלה מחלוקת וכל כתמא דמלתא נמי בלא חלה הוא ומתני' ומתניתא לרשב"ג כפשטייהו אתו ולא שאנו פוסקים הלכה בכך כמו שהרב סבור שאין הכרעה שלנו מכרעת בלשונות שבגמ' לומר זה כלשון מחוור מזה או נכון מזה ולא נהגו גאונים ובעלי הוראה לפסוק הלכה כן ועוד דליכא במתניתין אוקמתא בשינויא דחיקא דברייתא ולישנא קמא אתיא לפרושי דדוקא בהולך אבל באת הולך אפי' חלה לא וללישנא אחרינא דדוקא באת הולך לא צריך הכא אבל הכרעתו של רבינו ז"ל ממסקנא דלישנא בתרא כדכתיבנא ואני תמה על הרב ז"ל ועל מי בפסק כרבנן סיהך לא פסקו לגון ראשון הולך וכוא דחלה דלאומרא הוא וכדאמרי' (התם בפירוש) [בפי'] במתי אומר [דף ס'] כיון דאיכא למלתא דרבנן לאוקומא לקולא ולחומרא מוקמינן לחומרא ומה שהביא הרב ז"ל דכתיב ובלא ובלוחה מלמד שהבעל עושה שליח וקאמר דקרא לא מפליג בחלה דברי סימס הם א"כ תקשי נגמ' מינה להרי לישני לכולך ובוא דתלה כרבנן והלא שאני כרשב"ג וסיתך עלה על דעת שיסס

מתרצין בגמ' ב' לשונות דהוויין מן התורה וברייתא שנויה היא ולא הוזכירום כלל אלא קרא כשגילה הבעל דעתו שאינו מקפיד כי ההוא דשילחי המביא גט ואתו רבנן ופירשו דבתלה לא קפיד הינס א"נ דאורייתא בכולן עושה שליח שמע בעל והקפיד בטלה שליחות לפיכך חששו נמקלת מקפידין שמא יקפיד ויערער ואמרו חלה דוקא שאין אדם כן ובמשמעתא דהכא בשליח בא"י עושה כמה שלוחים דכר גרור הוא דשליח שני עושה שליחי קמ"ל לומר שאינו שליח בעל ולא שליח ב"ד עושה אחר מעצמו ובלא בב"ד ודין שני כדין הראשון ולא בא רבא להכריע כי הראשון אם בחלה אם בלא חלה ועובדא דאיתנים בגו תלתין דאמר רבא חלה טעמא מאי משום דאגים ה"נ ולא בעי מיניה אי הולך א"ל או את הולך א"ל ובגמ' נמי לא מסיים בה אלא דהדר גיטא לדביתהו הכיה מתוורתא ולא אתיא כלישנא דהולך והוא דהלה לרבנן דא"כ היכי מורה בה להתירא דלמא את הולך א"ל ואי לא וכלישנא דאת הולך ואלה שאני לא מחוורתא דא"כ הו"ל נרבא למימר אי הולך א"ל אע"ג דלא איתני הולך א"ל חלה טעמא מאי וכו' ועוד דמלתא דרבנן כלישני דאומרי מוקמינן כדכתיבנא לעיל וא"נ רבא סבר דקולא לרבנן הוה להו למידק בגמ' בהכי והלמא את הולך א"ל ולמימר רבא כאידך לישנא ש"ל הא הולך ואלא כרשב"ג מכרעא ומשום דהתם מתני' היא חלה דוקא בכולה שלוחים מש"ה לא דייק בגמ' עליה דרבא אמרה לשמעתיה דרבא מתני' קאמר ומה שדחה הרב ז"ל דהכיא במדה"י הוא מעשה ובמדה"י בין הולך בין חלה אין לא חלה לא אינו כלום דהא מתני' קתני המביא גט בא"י וחלה וקתני מביא גט במדה"י וחלה ואי ר' הולך דוקא וסיפא אפי' בהולך הא כולה הד גוונא קתני ועוד [דהא] תנא לאיפלוגי בין א"י למדה"י מהדר וכי דתני ביניייהו בכל [גווני] כיון ש"מ כא לענין חלה דקתני בתרוייהו זה וזה שוין . וע"ק מדהוינן אמר לשני לאתוי איניהו אין שליח לא דהתם דוקא דהולך הוא ולישנא קמא דרבנן ולישנא דרשב"ג בעי חלה ומתני' בדלא וזו הקושיה הטובה מקלת התלמידים לומר דהוויות הגמ' ותירוצא דאביי ורבא ללישנא דאת הולך והלה שאני ומדסוגיין להוות לישנא הלכה הוא ולא מלתא היא דסברא דידהו פירכא נתרי לישני דתלה שאני הוא דהא לא בלא חלה משלחו ביד אחר ומתני' דאמר לשנים רבנן נמי היא דר"מ ור' יוסי קתני לה וקאמרינן שליח לא מסתברא כוותייהו אלא דומיא דמתני' היא וסתמא פרכינן לכולהו לישני. מאי איכא דהוא אפשר לאתר לישני התם כשלא חלה ואי חלה הכי נמי אביי ורבא תרוייהו ס"ל דאפי' חלה לא מר כטעמיה ומר ולישנא דקושיא מתרלים לכולהו לישני . הרי סילקו כל הדקדוקים וכל הפקפוקין והטיעונין שפקפקו בהן על השאין בהם קושיא של כלום וקלו של דבר דלישנא דרשב"ג מכרעא משום דלישנא בתרא הוא ולחומרא הוא כשנבדא דאיתנים נמי אתיא לדידיה כדפרישית :

וזה אפשר לומר דהכי דקאמר בעינן חלה היינו מפני שעשאו בעל ואפשר שהוא חפץ בו יותר מאחר כל זמן שלא חלה אבל בשליח השליח כיון שאין הבעל יודע בהן לא איכפת ליה כלל בין ב' לג' אלא שהרי"ף ז"ל החמיר וכתב אם חלה [אבל לא חלה לא] דלא עדיף ב' מראשון. שמעינן דכל חד מינייהו לא משוי שליח אלא בב"ד · שלא תאמר דוקא ראשון צריך ב"ד מפני שצ"ל בפני נכתב ובפני נחתם: ושליח בא"י [וכו'] · לפי שאינו צ"ל בפני נכתב ובפני נחתם והואיל ואין הראשון צ"ל בפני נכתב האחרון נמי אינו צ"ל שליח ב"ד אני ומינה נמי דכל שנתקיים בחותמיו כיון שאין צ"ל בפני נכתב ובפני נחתם אינו צריך ב"ד וכך כתב הר"ס במז"ל בפ"ז מהלכות גירושין: אם מת ראשון · עד שלא הגיע גט לידה: בטלו כולן · קסבר שמכחו באו: דקטנותא היא · בקטנותו אמר אבי שמועה זו שיש להשיב עליה: לא ידענא לה איני מכירה: מסור מילך קמן · אמור דבר שליחותך בפנינו ותן לנו הגט ואמור בפני נכתב ואנו נמסרנו לו ויהא שליח ב"ד: והא שליח שלא ניתן לגירושין הוא · השליח הזה לא נעשה שליח לגרשה אלא למוסרו לאבא בר מניומי הילכך לאו במקום בעל קאי למסרו ביד אחר ולאו למימרא דשליח שלא ניתן לגירושין לא מצי משוי שליח דהא אמרינן בסוף פרק המביא תניין [דף כד.] דאמר לא הוי שליח להולכה עד דמטיא התם וכי מטיא התם הוי שליח להולכה וקבלי את גיטיך מיניה אלמא דשליח שלא ניתן לגירושין מצי משוי שליח אלא הכי קאמר דכיון דשליח שלא ניתן לגירושין הוא אין לו לשנות כלל ממה שאמר ליה הבעל אלא צריך ליתנו ביד אבא בר מניומי עצמו כמו שאמר לו:

נר מצוה

אומר שליח ב"ד אני שמעינן דכל חד מינייהו לא משוי שליח אלא בב"ד אמר רבא ושליח בארץ ישראל עושה כמה שלוחים פירוש שלא בב"ד לפי שאינו צ"ל בפני נכתב ובפני נחתם אמר רב אשי ואם מת ראשון בטלו כולן אמר מר בר רב אשי הא דאבא דקטנותא היא אילו מית בעל מידי משא איכא בהו בכולהו כולהו מכח בעל קא אתו אי איתיה לבעל איתנהו לכולהו ליתיה לבעל ליתנהו לכולהו אבל שליח ראשון לא איכפת לן בין [א] מית בין לא מית והלכתא כמר בר רב אשי. ההוא גברא דשדר לה גיטא לדביתהו אמר ליה שליח לא ידענא לה אמר ליה זיל יהביה ניהליה לאבא בר מניומי דהוא ידע לה וליתביה ניהלה אתא לא אשכחיה לאבא בר מניומי יתיב רבי אבהו ורבי חנינא בר פפי ורבי יצחק נפחא ויתיב רב ספרא גבייהו אמרי ליה מסור מילך קמן דידן דכי אתי אבא בר מניומי ניתביה ניהליה ואזיל וממטי ליה ניהלה אמר להו רב ספרא והא שליח שלא ניתן לגירושין היא איכסיף אמר רבא קפחינהו רב ספרא לתלתא סבי סמיכי בטעותא אמר רב אשי מאי טעותא הכי קאמר ליה אבא בר מניומי ולא את וכן הילכתא דשליח שלא ניתן לגירושין הוא ולא משוי שליח. ההוא גברא דשדר גיטא לדביתהו אמר ליה לשליח לא תיתביה ניהלה עד תלתין יומין איתנים בגו תלתין יומין אתא לקמיה דרבא אמר רבא חלה טעמא מאי משום דאנים הא נמי הא אנים אמר ליה מסור מילך קמן דילן דלבתר תלתין יומין משוינן שליח ויהיב לה ניהלה אמרו ליה רבנן לרבא והא שליח שלא ניתן לגירושין הוא אמר להו כיון דלבתר תלתין יומין מגרש שליח [ב] שניתן לגירושין הוא וליחוש שמא פייס מי לא תנן מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חדש ומת בתוך שנים עשר חדש הרי זה גט והיינן בה וליחוש שמא פייס ואמר רבה בר רב הונא הכי אמר אבא מארי משמיה דרב [ג] באומר נאמנת עלי לומר שלא באתי איכסוף לסוף איגלאי מילתא דארוסה הואי אמר רבא אם אמרו בנשואה יאמרו בארוסה. אמר רבא הא ודאי מיבעי לי *שליח כי משוי (א) (א) ליה שליח בבית דין בפניו או אפילו שלא בפניו *[בתר דבעיא] הדר פשטה בין בפניו בין שלא בפניו שלחו מתם בין בפניו בין שלא בפניו. ההוא דאמר להו אי לא אתינא [ד] עד תלתין יומין ליהוי גיטא ואתא ופסקי מברא ואמר חזו דאתאי חזו דאתאי אמר שמואל לא שמיה מתיא ההוא דאמר להו אי לא מפייסנא עד תלתין יומין ליהוי גיטא אזל פייסה ולא איפייסה אמר רב יוסף מי יהיב לה תרקבא דדינרא ולא איפייסה אלמא אין אונס בגיטין וכן הלכה ואמרי' תו בפירקא דלקמן* ההוא דאמר להו אי לא נסיבנא מהכא לריש ירחא דאדר ליהוי גיטא כי מטא ריש ירחא דאדר אמר להו אנא ריש ירחא דניסן

רש"י

הדבר נתכשרו ודינו: גמ' אם מת שליח ראשון. עד שלא בא גט לידה בטלו כולן קסבר מכחו באו: דקטנותא היא. בקטנותו אמר אבי שמועה זו שיש להשיב: לא ידענא לה. איני מכירה: מסור מילך קמן. אמור דברי שליחותך בפנינו ותן לנו הגט ואמור בפני נכתב ובפני נחתם ואנו נמסור לו ויהא שליח ב"ד: והא שליח שלא ניתן לגירושין הוא. השליח הזה לא נעשה שליח לגרשה אלא למוסרו לאבא בר מניומי לכך לאו במקום בעל קאי למוסרו ביד אחר: קפחינהו. קיפח רגליהם שלא מצאו רגלים לדבריהם: מי קאמר ליה אבא בר מניומי. יגרשנה ולא אתה אי הוה ידע לה הרי ליוהו תחלה נגרשה: איתנים בגו תלתין. שלא היה יכול לילך לאחר שלשים יום: שליח שלא ניתן לגירושין. בגו תלתין הוא: וליחוש דילמא פייס. בתוך הזמן שיש שהות הרבה לבא ואין זה דומה לשולח גט למדינת הים ואינו קובע זמן לשהותו בידו (ב) דהתם ליכא למיחש שמא פייס דמימר אמר הבעל קדמוני השליח כבר וכבר בא הגט לידה ולא עקר נפשיה מספיקא: באומר. בפני ב"ד בשעה שמוסרו לשליח הרי היא נאמנת עלי כמאה עדים ולעולם אם אערער לומר גם ישן הוא הרי אני מאמינה לומר שלא באתי בתוך הזמן אלא וכיון דמעיקרא סימנה תו לא מסיכן ליערער וכל שכן דלאו לא ניקוס ונערער אלמא טעמא דאמר הכי הא לא אמר הכי ליחוש: אם אמרו בנשואה. שהיא חביבה עליו ומחזר לפייסה: בפניו. דשליח קמא או אפי' שלא בפניו כגון זה שהוא אנוס ואינו יכול לעכב כאן וילך לדרכו: מעברא. מעבורת המים שלא מצא ספינה המעברת: לא שמיה מתיא. דלא מטית עד הכא ואין טענת אונס תנאי בגיטין למימר אנוס אני וא"כ יש אונס בגיטין הא אמרינן בפ' קמא דכתובות אונסא דשכיחא הוא ואיבעיא ליה לאתנויי: ליהוי גיטא. מעכשיו ועל תנאי זה מסר לה אי לא מפייס לה: אזל פייסה. בדברים והרבה עליה ריעים ולא נתרצית להשלים עמו: מי יהיב לה תרקבא דדינרי ולא איפייסה. הואיל ולא עשה כן (ג) נמצא שלא פייסה ואע"פ שאין לו לא אמרינן דאנוס הוא דאין אדם יכול לטעון אונס בתנאי של גט והוי גט:

קפחינהו · קיפח רגליהם שלא מצאו רגלים לדבר: בטעותא · שאינה תשובה אלא בטעות קפחם משום דס"ל לרבא דקמא נמי ניתן לגירושין הוא דהא אי הוה ידע לה הרי לוהו תחלה [לגרשה] · ואמר ליה רב אשי דלאו טעותא הוא אלא שפיר קפחינהו דהכי קאמר ליה. אבא בר מניומי יגרשנה ולא אתה · דמאחר שאין מכירה הוא יהא שליח ולא אתה. זו היא גרסת הרי"ף ז"ל [וגם רש"י] ולפיכך כתב דראשון שליח שלא ניתן לגירושין הוא ולא משוי שליח ור"ת ז"ל גורס אמר רב אשי מאי טעותא מי קאמר ליה אבא בר מניומי ולא את. כלומר בתמיה ולפי גירסא זו רב אשי נמי מודה דטעותא הוא ומפרש טעמא דטעותא דמי קאמר ליה אבא בר מניומי ולא את הא ודאי לא דאי הוה ידע לה האי הרי לוהו מתחלה לגרשה ואף הראשון ניתן לגירושין הוא דיכול הוא לגרשה ויש לחוש לחומרי הגרסאות ואחר אינו יכול לגרש וכל שכן שאינו עושה שליח אחר תחתיו ומיהו אם גירשה הוא או שלוחו הוי לה ספק מגורשת: איתנים בגו תלתין יומין. וידע שלא יוכל ללכת לאחר שלשים ליתן הגט לאשה: שליח שלא ניתן לגירושין הוא · בתוך ל': וליחוש שמא בא הבעל אצלה ונתיחד עמה ופייס. ובעל והוי גט ישן: וליחוש שמא פייס. בתוך י"ב חדש שיש שהות הרבה לבא ואין זה דומה לבולח גט למדינת הים ואינו קובע זמן לשהותו בידו דהתם ליכא למימר שמא פייס דמימר אמר הבעל השליח קדמני וכבר הגיע לידה ולא עקר נפשיה מספיקא: ואמר רבה וכו' באומר · בפני בית דין בשעה שמסרו לשליח: הרי היא נאמנת עלי כק' עדים. לעולם אם אערער לומר גט ישן הוא הרי אני מאמינה לומר שלא באתי בתוך הזמן אלא וכיון דמעיקרא הימנה תו לא מצי למיהדר לערער וכ"ש דהכא לא ניקום ונערער אלמא טעמא דאמר הכי · אבל האי דלא אמר הכי ליחוש: אם אמרו בנשואה · שחביבה עליו ומחזר לפייסה וכתב הרמב"ם ז"ל בפרק ט' מהל' גירושין דכי חיישינן בנשואה שמא פייס היינו דוקא כשהיה בעלה עמה במדינה והוא אזיל לטעמיה שפסק כהנהו לישני דפרק מי שאחזו [דף עו:] שאין חוששין שמא בא לפי שאין דרך לבא בלינעא כמו שכתוב שם בס"ד אבל לדברי מי שפוסק דחיישינן שמא בא אפילו לא היה בעלה עמה במדינה חיישינן: אמר רבא הא ודאי מיבעיא לי כי מצוי בית דין שליח מי בעי בפניו · דשליח קמא: או אפילו שלא בפניו · כגון זה שהוא אנוס ואינו יכול לעכב וילך לדרכו (א) : שלחו מתם בין בפניו בין שלא בפניו. ומינה ודאי שהבעל יכול למנות שליח שלא בפניו ואף בשליח קבלה כתוב בה"ג ועגונה דאתיא לבי דינא ואמרה הוו עלי סהדי דפלוני דאיתיה במדינת הים בעיתיה שליח לקבל גיטא מיד בעלה וכו' אם דכפיל גיטא* לידה דשליח אם נשרף או נקרע מגרשה הדא עגונה עד כאן. ומיהו כתב הרמב"ן ז"ל בפרק התקבל דמסתברא שאין שליח קבלה עושה שליח דהוו להו מילי [דף כט. וכ"מ] ומילי לעולם לא מימסרין לשליח אלא בהומנת אמרו ומינהו היא שליח שלא בפניו והכתוב עוד שם בס"ד: ואתא ופסקיה מברא. מעבר המים שלא מצא את הספינה: לא שמיה מתיא. שאינו כאילו בא לפי שאין טענת אונס בתנאי גיטין למימר אניסנא אי נמי יש אונס הא אוקימנא בשמעתא קמייתא בכתובות [דף ב:] הא אונסא דשכיח הוא ואיבעי ליה לאתנויי: אי לא מפייס עד תלתין יומי ליהוי גיטא. מעכשיו ומסר לה הגט על תנאי זה: אזל פייסה. בדברים והרבה עליה ריעים ולא נתרצית להשלים: אמו מי יהב לה תרקבא דדינרי ולא אפייסה. וכיון שלא עשה כן נמצא שלא פייסה ואע"פ שאין לו לא אמרינן אנוס הוא דאין אדם יכול לטעון אונס בתנאי של גט והוי גיטא והקשו בתוס' והפי' אי יהיב לה תרקבא דדינרי להוי גיטא דמ"מ לא איפייסה ותי' ר"י ז"ל דהי לא מפייסנא משמע אם לא אטרח לפייסה בדבר גדול ואי יהיב לה הרי טרח לפייסה וקיים תנאו אע"ג דלא איפייסה אבל כי לא יהב לא קיים תנאו ואע"ג דאנים אין אונס בגיטין ומדאצרכינן לטעמא דאין אונס שמעינן דבדיני ממונות דיש אונס האומר שדי נתונה לך אי לא מפייסנא לפלוני ופייסיה בכל מה שבידו לעשות ולא איפייס פטור דאנוס הוא: אי לא נסיבנא. כתב גט יתן לארוסתו על מנת שאם לא יכנס לריש ירחא דאדר יהא גט:

א

*) [אולי צ"ל מידה דשליח או נשרף הגט כו']

שלטי הגבורים

א כתב הרמב"ה שאם מת השליח בפני שלא נתבטל בכך שליחות הראשון ויכול ליטול מיורשיו של שני ויוליכם לה או ישלחנו ביד אחר ולא נאמר בזה כבר עשה שליח שליחותו כדאמרי' גבי עדים שחתמו בשטר ונאבד השטר לפי שלא נגמר שליחות זה עד שיגיע גט לידה: שלגה לגאון אשה שעשתה שליח לקבלה והלך השליח אותו השליח עושה שליח אחר או לא עד דהא"ל בפירוש שוי שליח כתו שליח והיכא דעוייהיה שליח להולכה ולא פירשה מי מצי שוי שליח כתר שליח או לא וא"כ עויה בני שלוחי לקבלה והמרה אי זה מכם שיתבענו יהא שליח לקבלה יש מן ...ליתד א' מהם או לא וכן אם עשתה שליח לקבלה וחששה שמא לא ימצאנו הותו שליח ועשתה שליח אחר לקבלה מי אמרי' נתבטל שליח הראשון או לא. והסכימה דעת עם חכמי הדור כי שידו כידה לענין קבלה לענין שוי שליח לא מצי משוי עד דאמרה ליה בפירוש ודוקא לקבלה אבל להולכה מצי משוי דשליח הולכה מכח בעל קא אתי וכאילו בעל בעצמו עשה שליח. וכ"ה כתב על דברי הגאונים ומסתברא במקום שהבעל עושה שליח ושליח גם האשה עושה שליח ושליח שליח ואם שלחה שני שלוחין או שליח אחר שליח כיון שלא בטלה בפירוש קבלת השליח כיון שהגיע הגט ליד הראשון מגורשת והרמ"ה כתב ושליח קבלה אינו יכול לעשות שליח אפי' חלה ואפי' אמרה לו תתקבל ביתמא שלא אמרה שתתקבל אתה ולא עוד אלא אפי' נתנה לו רשות לעשות שליח אחר אינו יכול דלא מסרה לו אלא מילי ומילי לא ממסרן לשליח וכתב עוד כיון אם עשתה שני שלוחין לקבלה בזה אחר זה או שהבעל עשה שני שלוחים להולכה בזה אחר זה בטל שליחות הראשון נעשיית השני אם לא שגלו דעתם כשעשו השני שעדיין חפצים בראשון. ואין דעת הרא"ש כן: ב כתב הרמ"ה דוקא שלא יתן מיד הגט לשליח השני אלא ימסור שליחותו לב"ד והם לא יעשו לשני שליח אלא עד לאחר ל' יום הבל לא יתנו לשליח אע"פ שמתנה עליו שלא יתנו לה עד לאחר ל' יום שמא לא ידקדק בשליחותו ויתנו לה קודם:

לשון ריא"ז

כל הנותן גט לאשתו או השולח גט לאשתו אפי' מעיר. אחרת וקבע זמן שלא תתגרש בו עד זמן פלוני צריך להתנות מתחלה ולומר שתהיה היא נאמנת לומר שלא נתיחד עמה בעלה תוך זה הזמן שאם לא התנה כן חוששין שמא בא תוך זה הזמן ונתפייס עמה ובא עליה ובטל שליחות השליח או חוזה נתינה שנתנו הבעל לאשה ולא הועיל גם זה כלום אא"כ חזר הבעל ונתנו לה פעם אחרת כמו שביארנו מז"ם ואם לא קבע זמן אע"פ שנשתהה השליח בדרך הרבה אין חוששין שמא קדם הבעל לשליח ובא ונתיחד עמה קודם הגעת הגט לידה כמו שביארנו המורה ומז"ם:

ג ואם לא אמר מעכשיו אם לא באתי בתוך ל' יום יהא גט ואם באתי בתוך ל' יום לא יהא גט כתב מיי' שלא אל כנוס עד הגלום ל' יום ... בא לפיכך אם מת בתוך הזמן אינו גט כלל ומתייבמת והרא"ש כתב ... בן דעת הפוס' שתחלוס:

עין משפט

חדושי אנשי שם

הגהות הב"ח

הגהות הגר"א

אי משום אונסא. שלא היה יכול לכונסה ואנוס הוא: אין אונס בגיטין. והוי גיטא: ואי אמרת ליבטיל משום גילוי דעתא. שהרי גלה דעתו שאינו רוצה שיהא גט פלוגתא דאביי ורבא היא לקמן בריש פרק השולח [דף לד.] וקי"ל בהא הלכתא כאביי והוי גיטא: ושמעי' מינה דהלכתא דאין אונס בגיטין. וג' מיני אונס הם אונסא דשכיח טובא ושכיח ולא שכיח ולא שכיח כלל. אונסא דשכיח אפי' בממון לא הוי אונס מדהוה ליה לאתנויי ולא אתני כדמוכח בריש כתובות [דף ג:] ואונס דלא שכיח כלל אפי' בגיטין טוענין ביה טענת אונס כדאמר לקמן בפ' מי שאחזו [דף עג.] אבלו אחרי אין לנו וכמו שאכתוב שם בס"ד. אבל באונס דשכיח ולא שכיח הוא דאיכא פלוגתא בין ממון לגיטין דבממון טוענין בו טענת אונס אבל בגיטין לא וכתוב בס' העטור דאיתשיל קמיה אם יש אונס בקידושין אי לא ולא איפשיטא: **מתני'** המלוה מעות וכו' להיות מפריש עליהן מחלקן. המלוה הזה כשיפריש תרומותיו ימכור התרומה ויעכב הדמים לעצמו בפרעון החוב הזה בשביל הכהן וכן מעשר ראשון בשביל לוי ומעשר עני בשביל עני והמעשרות יעכב ויאכל אלא שמפריש מעשר מן המעשר לכהן שיהא מותרין לזרים מכיון שאין כאן גזל מתנות שכבר נתן דמיהן לכהן זה ובשעת ההלואה פסק להם דמים. ובגמרא פרכינן היכי נפיק ידי נתינה דהא לא אתו לידיהו דכהן ולוי ומוקמינן לה במכירי כהונה ולויה. כלומר שהם מכיריו ואוהביו ואינו רגיל לתת תרומותיו אלא להם הלכך כיון דמילתא פשיטא היא דלדידהו יהיב להו אחזו להו שאר כהנים דעתייהו והוי כמאן דמטי לידייהו: צריך ליטול רשות מן היורשין. מפני שאין חוב זה מוטל עליהן לפרוע יטול מהם רשות אם רוצים שיקבל חובו בשבילם ויעכבם ממעשרות(ד) עצמם: א"צ ליטול רשות. דיש כח על ב"ד להטיל חוב זה על הכהונה ועל הלויה לפי שתקנתם הוא שימצאו מעות להלואה:

המניה פירות להיות מפריש עליהם וכו'. סומך על אלו ואוכל טבלים אחרים שיש לו ואומר הרי תרומתן באותן פירות שהקצתי לכך וכן עושה תמיד: ואם אבדו. צריך לבדקן ומצאן שאבדו הרי זה חושש לאותם טבלים שתיקן בהבטחתן של אלו ואם לא הכנן צריך להפריש שמא כשאמר הרי תרומתן בפירות שהקציתי כבר היו אבודים: מעת לעת. בגמ' מפרש בחושש שמא מאתמול בעת הזה אבדו ועפי מהכי לא אחמור רבנן למיחש אלא סמכינן אחזקה של הנחה: בודקין את היין. שהניחו להיות מפריש עליו צריך לבדוק שמא החמיץ ואין תורמין מן החומץ על היין: בקדים של מוצאי החג. כשמנשבת רוח קדים במוצאי החג: הוצאת סמדר. כתוס פרח וענבים נראים באשכול כסדרן: ובשעת כניסת מים לבוסר. כשהן גדולים כפול הלבן נקראין בוסר וכשהלחלוחית נכנסת ונדילה בתוכן שיכול לעצור מהן כל שהוא היינו כניסת מים ל"א היו כותשין הענבים כשהם בוסר ונותנין לתוכן מים ונעשה חומץ לטבל בו: **גמ'** א"ר אלעזר וכו'. ר"א בן פדת דגמרא ר"א בן שמוע דמתני': חלוקין עליו חביריו. דלדידהו לעולם חיישינן. הואיל ונמצאו אבודין וכל פירות שתיקנו על ידי אותם פירות צריך לחזור ולהפריש: מקוה. שהיתה בחזקת שלם ונמדד לאחר זמן ונמצא חסר: כל טהרות בנעשו על גביו. כל תרומות וטהרות שנתעסקו בהם בכלים והנשים שטבלו באותו מקוה מטומאתן מעולם בין שהמקוה ברשות היחיד דספיקו טמא בין שהמקוה ברה"ר דקי"ל ספק טומאה ברה"ר ספיקו טהור הכא טמאות דכי אמרי' ספק טומאה ברה"ר ספיקו טהור היינו כספק נגע ספק לא נגע דאיכא למיחש לשמא לא נגע אבל זה שהיה טמא ודאי ואתה בא לטהרו בטבילת ספק אל תטהרנו מספק: לשותפי. שאין האחד יכול למכור שלא מדעת חבירו חוץ לפרקים הללו אבל בפרקים הללו אין צורך לימלך עמו ואם מכר ונתיקר השער לאחר זמן אין לו עליו כלום: פירקיה. למטר: הדרן עלך כל הגט

נר מצוה

דגיסן אמרי (א) אי משום אונסא אין אונס בגיטין אי משום גלויי דעתא בגיטא פלוגתא דאביי ורבא ושמעינן מינה דהילכתא א אין אונס בגיטין: **מתני'** *[א] המלוה מעות את הכהן ואת הלוי ואת העני להיות מפריש עליהן מחלקן מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין ואינו חושש שמא מת הכהן או הלוי או העשיר העני מתו צריך ליטול רשות מן היורשין ואם הלוון בפני ב"ד א"צ ליטול רשות: *המניח פירות להיות מפריש עליהן תרומה ומעשרות מעות להיות מפריש עליהן מעשר שני מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין ואם אבדו הרי זה חושש מעת לעת דברי ר"א (ב). ר' יהודה אומר בג' פרקים בודקין את היין (ג) בקדום של מוצאי החג ובהוצאת סמדר ובשעת כניסת מים לבוסר: **גמ'** *אמר רבי אלעזר חלוקין עליו חביריו על רבי אלעזר בן שמוע דתנן מקוה שנמדד ונמצא חסר כל טהרות שנעשו על גביו למפרע בין ברה"י בין ברה"ר טמאות: ר' יהודה אומר בשלשה פרקים כו': תניא רבי יהודה אומר בשלשה פרקים מוכרין את התבואה לפני הזרע ובשעת הזרע ובפרוס הפסח בשלשה פרקים מוכרין את היין בפרוס הפסח ובפרוס העצרת ובפרוס החג ושמן מעצרת ואילך למאי הילכתא אמר רבא ואיתימא רב פפי לשותפי ב מכאן ואילך מאי אמר רבא בל יומא פירקיה (ה):

הדרן עלך פרק כל הגט

ריש"י

[illegible]

המאור הגדול

[דף ל ע"ב] **תניא** רבי אומר יורשין שירשו קרקע נ"ל דאסיפא דמתני' קאי אם הלוה בפני ב"ד אין צריך ליטול רשות מן היורשין דבפני ב"ד כמלוה בשטר דמיא וגביא מן היורשין שירשו [illegible]

מלחמת ה'

ועוד תניא רבי אומר יורשים שירשו קרקע נראה לי דאסיפא דמתני' קאי וכו' דבפני ב"ד כמלוה בשטר דמיא וגביא מן היורשין שירשו קרקע: **אמר** הכותב אנו רישא מי לא גביא הא קי"ל מלוה על פה גובה מן [illegible]

נפיקן מפרישין עליהם ברשותו · וכבר נתברר פירושה של שמועה בירור אמיתי:

השגות הראב"ד

א] **הא** דתנן המלוה מעות את הכהן ואת הלוי ואת העני להיות מפריש עליהם מחלקו וכו' ואמרי' בברייתא שאם בא לחזור אינו חוזר ואמרי' עלה לא שנו אלא בעה"ב בכהן אבל כהן בבעה"ב יכול לחזור בו דתנן נתן לו מעות ולא מכר ממנו פירות יכול לחזור בו: קשיא לן עלה הא האי מלתא כר"ש היא דאמר כל שהכסף בידו ידו על העליונה דס"ל שלא תקנו משיכה בלקוחות אלא במוכרים לנכר אבל לרבנן כשם שזה חוזר בו כך זה חוזר בו. ולא היא אלא אפי' לרבנן דהאי מלתא לאו זביני היא ממש אלא הלואה היא והלואה שיש לה אפותיקי גמור הוא כמי שאמר לו כהן לבעה"ב לא יהא לך פירעון אלא מחלקי בתרומותיך הלכך בעה"ב לא מצי הדר ביה למתבעיה לכהן ולא מידי דהוה המשכיל האפותיקי דיליה אבל כהן ודאי אי בעי למפרעיה וחזי מצי למפרעיה כדין אפותיקי כל זמן שלא זכה בפירות כדתנן נתן לו מעות וכו' אבל משיכה ודאי כבר נכלם המקח. והיינו דאמרי' נתייאשו הבעלים אין מפרישים עליהם כשמפסה נכר שאינו גובה מבאר נכסים. ומשום הכי אמרי' פוסק עמו כבשער הגבוה ומפרשין אע"פ שלא פסק דמי שאע"ג דלגבי מכר בעינן שיפסוק בשעת מתן מעות הכא לא צריך לפסוק בשעת מתן מעות אלא כל זמן שרוצה אותה בזול אומר לו אקח ממך בשער הזה (אלא) לפי שלא נעשה המקח בשעת ההלואה אבל היא בתורת הלואה ומעותיו בלו הם עד שעת פירעה. מיהו צריך לומר שיאמר לו בשעת הזול אטול ממך כשער הזה שאם היה באמצע בזול ולגורן נתיקרו שלא אינו נותן אלא כשעת הפירעון כי כן הדין אבל מכיון שאמר בשעת הזול אטול ממך בשער הזה ונתרצה לו נוטל ממנו כאותו השער. כך נ"ל. והא דקא פריך בגמ' נתייאשו הבעלים אין מפרישין עליהם פשיטא ומתרצים לא צריכא דאתקין מאי דתימא אקנתא מלתא היא קמ"ל. הכי פירושא קס"ד אין מפרישין עליהם דקאמר על פירות של שנה אחרת קאמר והא ודאי פשיטא דסתמא דמלתא אפותיקי דיליה על פירות של אותה שנה הוי וכיון דבטפה כבר הו לית ליה עילויה ולא מידי. ובני ליה לא צריכא דאתקין כלומר כדר אתקון מעט והוו בהו פירי בבסיה בתא מהו דתימא בסיה אקנתא מלתא היא ופירי דבסיה שתא נינהו ליפרוש עליה קמ"ל דכיון דהאיתבו להו זכה כלה במה שבידו וסדיה אקנתא דהדר איתקון בפירי דשתא אחרינא נינהו ובהא ודאי לא דמי לאפותיקי דקרקע דאין יאוש בקרקע לפי שאינה נפסדת לגמרי:

[illegible]

השולח גט לאשתו והגיע בשליח שפגשו ממילא: הרי זה בטל. שבטל השליחות אבל הגט עצמו אינו בטל כדאיתא בגמרא: קדם הוא אצל אשתו. שקדמו לשליח: אם משהגיע לידה אינו יכול לבטל. בגמרא פרכינן פשיטא ומהדרינן לא צריכא דקא מהדר עילויה מעיקרא לבטוליה מהו דתימא אגלאי מילתא למפרע דבטוליה בטליה קמשמע לן. ואמרינן בגמרא דנקט הגיע דמשמע שפגשו ממילא לרבותא דלא מיבעיא היכא דטרח בתרה אלא אפילו פגשו ממילא הרי הוא בטל ולא אמרינן (א) לנטוריה קא מכוין ובגמרא פרכינן קדם אצל אשתו למה לי ומהדרינן מהו דתימא כי לא אמרינן לנטוריה קא מכוין ה"מ לשליח אבל לדידה לנטורה קא מכוין קמ"ל והה"נ דאם פגע באשתו ממילא אע"ג דלא טרח הרי הוא בטיל ולא אמרינן לנטורי קא מכוין דאי לא כי פרכינן קדם אצל אשתו ל"ל לימא דהתא לאשמועינן דדוקא קדם אבל הגיע בה ממילא לא נתבטל השליחות אלא ודאי ל"ש וקדם דנקט משום אורחא דמילתא דכתם שולח גט לאשתו אינו פוגש בה אא"כ מקדים וממהר ללכת אצלה: **גמ'** בטל הוא. משמע בטל יהא וכן אי אפשי בו ומבטל בכך שליחות הגט: פסול הוא. לא משמע דאיהו מבטל ליה אלא מוציא עליו שם פסול והא ליכא. ופרכינן עלה בגמ' למימרא דבטל דליבטיל משמע והאמר רבה בר אבוה אמר רב ששת מקבל מתנה שאמר אחר שבאת מתנה לידו מתנה זו מבוטלת תיבטל אי אפשי בה לא אמר כלום. כלומר וזכה בו בעל כרחו דלא הדרה למריה קמא ואם יש לו בעל חוב גובה אותה בשבילו לפי שכל לשונות הללו לשון עתיד הן הואיל וקיבלה אינו יכול לחזור בו: אבל אמרה בטלה היא אינה מתנה דבריו קיימין. דמשמע בטלה היתה קודם זמן שקבלתיה והודאת בעל דין כמאה עדים (ב) והרי הוא אומר שלא זכה בה וחוזרת לנותן והכי נמי תנן לקמן בפרקין [דף מ:] כתבתי ונתתי שדה פלונית לפלוני והוא אומר לא כתב ונתן לי הודאת בעל דין כק' עדים דמי והאי נמי דקאמר בטלה היתה קודם לכן (ג) אלמא מעיקרא משמע ומהדרינן אמר אביי בטל [דף לב:] שתי לשונות משמע משמע דליבטיל ומשמע דבטל גבי גט לישנא דמהני ביה קאמר [גבי מתנה לישנא דמהני בה קאמר]. כלומר משום דסתמא דמילתא כי טעין איניש מילתא דמהני במילתיה קאמר:

והא שמעתתא דרבה בר אבוה מוחלפת בגרסתה בכריתות בפ' המביא אשם תלוי (דף כד:) דמייתי לה התם עלה דההיא דאמר ריש לקיש שהנותן מתנה לחבירו ואמר הלה אי אפשי בה כל המחזיק בה זכה בה ופרכינן מאי שנא מהא דאמר רבה בר אבוה אמר רב ששת מקבל מתנה שאמר לאחר שבאת מתנה לידו מבוטלת היא תיבטל אי אפשי בה דבריו קיימין בטלה היא אינה מתנה לא אמר כלום מאי לאו דבריו קיימין והדרא למרה וקשיא לריש לקיש דאמר כל המחזיק בה זכה בה ופרקינן לא דבריו קיימין דלא (ד) הדרא למרה ודידיה נמי לא הויא אלא כל המחזיק בה זכה בה ונמצאת שמועה זו מוחלפת עם זו שבכאן אמר [אי אפשי בה] לא אמר כלום והתם אמר דבריו קיימין לפיכך אמרו *שזו מן השמועות המתחלפות (ה) בחלוף המסכתות ולא ידענו על איזו נסמוך ואחרים מקיימין את שתיהן ואומרים שהכוונה אחת אלא שהמלות מתחלפות דהכא מייתינן לה לענין דינא דנותן ומקבל ומשום הכי אמר דמבוטלת תבטל אי אפשי בה לא אמר כלום כלומר דלא הדרא (ו) ומיהו הפקר מיהא הויא ולהא מילתא אמרינן התם דדבריו קיימין וכדמסקי' התם ובסיפא דבטלה היא אינה מתנה אמרינן הכא דדבריו קיימין כלומר והדרא למרה והתם אמרינן בה לא אמר כלום לענין הפקר דהתם בהפקר עסקינן ולהאי גוונא מייתינן לה התם ונמצאו שתי סוגיות אלו שוות בדינן ויש נוסחאות שגורסות שם כך אמר ריש לקיש הנותן מתנה לחבירו וכו' איני והאמר רבה בר אבוה אמר רב ששת מקבל מתנה שאמר לאחר שבאת לידו מתנה זו תבטל מבוטלת היא אי אפשי בה לא אמר כלום מאי לאו לא אמר כלום וקנה לא לא אמר כלום דלא הדרא למרה וכל המחזיק בה זכה בה ונמצאו שתי סוגיות אלו שוות בדינן ובגרסתן והא דר"ל אי מיירי קודם שבאת מתנה לידו או אחר שבאת מתנה לידו אכתוב בפ' יש נוחלין בס"ד והרמב"ם ז"ל כתב בפ"ד מהלכות זכייה דאם אמר הרי היא בטלה לא אמר כלום כלומר ולא הדרה למרה ויש לתמוה למה והראב"ד ז"ל כתב עליו דווקא הרי היא בטלה אבל אמר בטלה היא אינה מתנה והכי איתא בגיטין (דף לב.) ובכריתות (דף כד.) ואף זה תימה שלא הוזכר חילוק בגמ' בין הרי היא בטלה לבטלה היא: אינו מועיל. משמע דהוא אינו מבטלו אלא מעיד שהוא פסול והא לא חזינן ביה פסול: חרם הוא כחרם הוא לא אמר כלום. דכל לשונות הללו לשעבר הם: הרי הוא חרם מהו. להבא משמע או לשעבר משמע: מהרי הוא הקדש. דקי"ל דהוי הקדש בכמה דוכתי דתנן בנדרים (דף מח.) אם שלי הם הרי הם מוקדשין לשמים ובהפקר נמי תנן הרי הוא מופקר לכל מי שיחפוץ אלמא להבא משמע:

גרסינן בגמרא בטל מהו תיקו. כלומר אם אמר בטל ולא אמר הוא מהו לשעבר משמע ואין בדבריו כלום כיון דלא אמר הוא או דילמא בלא הוא נמי שתי לשונות משמע ולישנא דמהני ביה קאמר והרמב"ם ז"ל כתב בפ"ו מהלכות גירושין אמר גט זה בטל שמשמעו פעל עבר כמו המק עבר הרי זה ספק: **שליח** מתנה הרי הוא כשליח הגט. ואם בטלה הנותן קודם שתגיע ליד המקבל הרי היא בטלה: ונפקא מינה להולך לאו כזכי. דאע"ג דמתנה זכות הויא מצי למיהדר ביה דהולך לאו כזכי דמי ולאו דמדמינן מתנה לגט לגמרי דבגט אע"פ שאמר זכי מצי הדר ביה דחוב הוא לה ואלא הכי קאמרינן דשליח מתנה כי אמר ליה הולך מצי הדר ביה כשליח הגט משום דהולך לאו כזכי הא אי (הוי כזכי) [אמר זכי] במתנה לא מצי הדר: איבעיא להו נמלך הבעל לחזור ולגרש בגט שבטלו: או אינו חוזר ומגרש בו. מי אמרינן בטליה לדבור ראשון

נר מצוה

השולח *גט א לאשתו והגיע בשליח או ששלח אחריו שליח ואמר לו גט שנתתי לך בטל הוא ה"ז בטל קדם אצל אשתו או ששילח אצלה שליח ואמר לה גט ששלחתי ליך בטל הוא ה"ז בטל ואם משהגיע הגט ב לידה אינו יכול ג לבטלו: **גמ'** ת"ר בטל הוא אי אפשי בו דבריו קיימין פסול הוא אינו גט לא אמר כלום *א"ר ששת ואמרי לה במתניתא תנא גט זה לא יועיל ולא יתיר ולא יעזוב ולא ישלח ולא יגרש יהא חרם יהא כחרם דבריו קיימין אינו מועיל אינו מתיר אינו מעזיב אינו משלח אינו מגרש חרם הוא כחרם הוא לא אמר כלום: איבעיא להו הרי ד הוא חרם מהו אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי מאי שנא מהרי הוא הקדש הרי הוא הפקר: [א] אמר *רבא בר איבו אמר רב ששת ה מקבל מתנה שאמר לאחר שבאת מתנה לידו מתנה זו מבוטלת תיבטל אי אפשי בה לא אמר כלום בטלה היא אינה מתנה דבריו קיימין אמר אביי נקיטינן שליח מתנה כשליח הגט למאי נפקא מינה (א) להולך לאו כזכי איבעיא להו גט ו שביטלו חוזר ומגרש בו או אינו חוזר ומגרש בו רב ששת אמר אינו חוזר ומגרש

רש"י

השולח גט לאשתו והגיע. והשיג: אינו יכול לבטלו. בגמ' מפרש לה: **גמ'** בטל הוא. משמע בטל יהא וכן אי אפשי בו: פסול הוא. לא משמע דאיהו מבטל ליה אלא מוציא עליו שם פסול וליכא: אינו מועיל. משמע דהוא אינו מבטלו אלא מעיד שהוא פסול וליכא: חרם הוא כחרם הוא לא אמר כלום. דכל לשונות אלו לשעבר הן: הרי הוא חרם מהו. להבא משמע או לשעבר משמע: מאי שנא מהרי הוא הקדש. דקי"ל דהוי הקדש וכן בהפקר אלמא להבא משמע: לא אמר כלום. [הואיל] וכבר זכה בה ואם יש לו בעל חוב גובה אותה בשבילו לפי שכל לשונות הללו לשון עתיד הם והואיל וקבלה הימנה אינו יכול לחזור בו: בטילה היא. משמע בטילה היתה קודם שקבלתיה והודאת בעל דין כמאה עדים דמי והאי נמי דאמר בטילה היתה קודם לכן נאמן: כשליח הגט. ואם ביטל הנותנו מתנה קודם שתגיע ליד המקבל הרי היא בטלה: להולך לאו כזכי. ואע"ג דמתנה זכות הוא לו מצי למיהדר דהולך לאו כזכי דמי: חוזר ומגרש. אם נמלך הבעל לחזור ולגרש בגט שביטלו: או אינו חוזר ומגרש. מי אמרינן בטל גיטא והוי כחספא או דילמא שליחותא דשליח בטיל עד דהדר ומשוי שליח אבל גיטא לא בטיל:

עין משפט

א מיי' פרק ו מהל' גירושין סמג עשין נ טור אה"ע סי' קמ:
ב מיי' פ"ד מהל' זכייה סמג עשין פב טור ח"מ סי' רמה ואה"ע סי' קמ:
ג מיי' פרק ז מהל' גירושין סמג עשין נ טור אה"ע סי' קמא:

[עי' הגי' בגמ' גיטין לב: וכריתות כד.]

הגהות הב"ח

(א) לנטורה כצ"ל: (ב) נ"ב דמי: (ג) נ"ב נאמן: (ד) ולא כצ"ל: (ה) נ"ב כלומר דהוי כאיכא דאמרי וכהנה רבות בתלמוד תוס' פ' יש נוחלין: (ו) נ"ב למרא:

תוס' מנחות דף נח. ד"ה איכא דאמרי חדא נמי (ג"א)

הגהות חו"י

(א) עיין לעיל סוף פ"ק:

שלטי הגבורים

א פסקו ר"י ומיי' שאין שליח הגט צריך עדים לא בגיטין ולא בקדושין שבכל התורה שלוחו של אדם כמותו וכתב סמ"ג אבל אומר אני שצריך להתיישב בדבר מההיא דירושלמי דפ' השולח אח"כ עיינתי בתשובת ר"י וכתוב בה דע לך כי אמת הדבר שאין שליח להולכה מביא גט לאשה לא צריך לא חתימת ב"ד ולא חתימת עדים להודיע שעשאו הבעל שליח להולכה שהרי גט שבידו מוכיח כן אבל צריך למנות שליח בפני שני עדים כשרים והרא"ש הביא הירושלמי לפסק הלכה ופירש אותו אין השליח עולה משום השנים שהרי הוא בא במקום הבעל עכ"ל ויראה מלשונו דאפי' במקום א' אינו עולה כיון שנותן טעם לדבר שהוא במקום הבעל ונראה לטור שעולה במקום א' שהירושלמי אינו אומר אלא במקום ב' אבל עולה במקום עד א' דהא קי"ל אמר לשנים גרשו לאשתי הן הן שלוחיו הן הן עדיו ה"ה נמי אמר לאחד עולה במקום א' ואחר מצטרף עמו וכן דייק לישנא דירושלמי דקאמר אינו עולה במקום שנים אבל במקום אחד עולה וכן דקדק ב"ה לשון הירושלמי וכ"כ מיי' שהשליח הוא עד א' הלכך נראה שעולה במקום אחד ואם השני (התתום בו עמו) [והתתים עמו] על השליחות צריך שתתקיים חתימתו קודם שיתן השליח הגט לאשה בד"א בארץ ישראל אבל בחו"ל א"צ כדלקמן מדברי הרי"ף מה שכתוב בתקון שטרות שטר הרשאה לשלוח גט לאשתו ממקום למקום נראה שא"צ אלא לפי שכתוב בו שנותן הבעל לשליח רשות לעשות כמה שלוחים ואפי' לא יחלה ולא יאנס ע"כ בתשובות והורגלו עתה לעשות הרשאה לשלוח גט וז"ל בפנינו עדים ח"מ בכך וכך וכו' וגם בפנינו קבל עליו בחרם פלוני הבעל שלא לבטל לא את הגט ולא את השליח ומה שראינו ונעשה בפנינו כתבנו וחתמנו וימסרנו הבעל לשליח בפני עדים ויקראוהו לפני מסירה ולאחר מסירה וכך יאמר הבעל לשליח הולך גט זה לאשתי פלונית בת פלוני ותהא ידך כידי ופיך כפי ועשייתך כעשייתי ותהא מגורשת ממני ותהא מותרת לכל אדם וקודם מסירתו לשליח יבטל כל מודעי דאית ליה וגם יקבל עליו חרם שלא לעשות שום ביטול בגט והשליח אומר לאשה הילך גט מפלוני בעלך המכונה פלוני בן פלוני והרי את מגורשת ממנו ומותרת לכל אדם ואם הבעל רך בשנים טוב להצריך לדקדק אחריו אם הביא סימנים כשעושה שליח ומיהו אם יש לו זקן בפניו אין לחוש: ב ראובן עשה בנו שליח להוליך גט לאשתו וכשבא לאמו לא רצה ליתנו לה אא"כ תתן לו כך וכך א"ל א' מן הזקנים כלום אתה עושה זה אלא כדי שלא תינשא בלא דעתך תמסור לנו הגט וכשתרצה לינשא נודיעך ונתנו להם על פי הדברים האלה לאחר זמן בא בעלה ועדיין היה הגט ביד הזקן ובטל הגט ונתייחד עמה ואמר הזקן שהוא שליח לקבלה ונתגרשה בקבלתו ושני חבריו הזקנים עדים בדבר: תשובה אם יש עדים בדבר ששמעון בנו היה שליח הבעל ובעדים נתנו ליד הזקן והיה הזקן שליח האשה לקבלה בעדים הגט גט ואין ביטול הבעל מועיל אחר שבא ליד השליח ומה שנתייחד עמה ודאי לא בעל לשם קדושין כי היה סבור שהיה הגט בטל ובעל לדעתא דקדושין הראשונים הלכך מותרת לעלמא או יקיימנה: ג ירושלמי עשה שליח להוליך הגט צריך ליתנו לה בפני ב' ואין השליח עולה משום ב' עשה שליח להוליך הגט צריך להחזיקו בפני ב' הא דקאמר צריך ליתנו בפני ב' כלך השליח לבטל הגט צריך לבטלו בפני ב' ואין השליח עולה משום ב' פי' ר"ת דהוי משום דאין דבר שבערוה בפחות משנים וכיון שניתרת לשוק בגט זה צריך שנים בנתינת הגט ואין סומכין על עדי חתימה ואין השליח מן השנים שהרי הוא עומד במקום הבעל: מצאתי תשובת רש"י בשאלת על אשה שעשתה שליח לקבל גיטה ונתעצל השליח בשליחותו ועשתה שליח אחר וקיבל השליח השני גט שאינו הגון וכששמע הראשון נתחזק בשליחותו והלך אצל הבעל וקבל גט כשר דעתי נוטה שלא בטל שליחותו שלא מצינו בכל מקום שליח בטל בגילוי דעתא וראיה מדאמר גט שנתתי לך בטל הרי זה בטל טעמא דבטליה אבל בגילוי דעתא אינו בטל ועוד דהלכה כאביי דאמר גילוי דעתא בגיטא לאו מלתא היא: ד ומיי' פי' דמיבעיא בבטל שמשמעותו פועל עבר כתב הרמ"ה אמר יהא פסול הוא בטל אע"פ שאינו יכול לפסול גוף הגט כיון שאמר יהא לשון להבא ר"ל יהא פסול נגרש בו מידי דהוה אהא חרם אע"ג דחזינן דלאו חרם הוא ואמר יהא חרם לענין גירושין קאמר וכ"כ הר' מאיר כהן הרי הוא פסול דמהני מידי דהוה אהרי הוא כחרם וכ"ל דלא דמי דאמר יהא חרם או הרי הוא כחרם דשם זה א"א להתקיים על הגט כלל לפיכך צריכים לפרש דבריו שיהא כחרם לענין שלא להתגרש בו וכיון שלהבא משמע דבריו קיימין אבל יהא פסול או הרי הוא פסול כיון ששם זה יכול להתקיים על הגט ר"ל שיהא פסול וזה אינו פסול שאינו יכול לפוסלו מעתה הלכך אינו כלום והא דאמרי' פסול (שאינו מועיל) [לא אמר כלום] פירש"י שאינו מועיל לבטל הגט אבל ערעור הוא לפוסלו וצריך שיתקיים בחותמיו וכן פירש הרמ"ה בכל הנך דלא הוי לשון ביטול שהוא ערעור לפוסלו וצריך לקיימו בחותמיו ודאי אם גלה דעתו מעיקרא שרוצה לבטלו ואמר אחד מאלו הלשונות אינו כלום שאינו לשון ביטול אבל לא גלה דעתו דמעיקרא שרוצה לבטלו ואמר א' מאלו הלשונות כיון שנוכל לפרש דבריו שרוצה לערער עליו אם לא נתקיים בחותמיו הוא נאמן ואם נהגו השליח אא"כ ליד האשה אינו כלום אבל נתקיים בחותמיו כשר: ה וכתב הראב"ד דוקא שאינו חב לאחרים אבל אם חב לאחרים כגון שיש לו בע"ח

השגות הראב"ד

א) **כתב** הרב ז"ל בזה הפרק הא דאמר ריש לקיש במס' כריתות הנותן מתנה לחבירו ואמר הלה אי אפשי בה כל המחזיק בה זכה בה ואקשי' עליה איני והאמר רבה בר איבו אמר ר' ששת מקבל מתנה שאמר לאחר שבאת מתנה לידו מתנה זו מבוטלת תבטל אי אפשי בה לא אמר כלום בטלה היא אינה מתנה דבריו קיימין מאי לאו לא אמר ולא כלום וקנה. לא לא אמר ולא כלום דלא הדרא למרא קמא ואיהו נמי כל המחזיק בה זכה בה. נוסחא זו מאוחרת בהלכות הרב ז"ל ממה שהוא בנוסחאות שלנו. כי היא שוה עם הגירסא שבמס' גיטין ובנוסחאות שלנו אין אותה הגירסא שוה עם זו שבמס' גיטין שהיא חלוקה מזו באי אפשי בה. ואני תמה למה הביא אותה הרב בכאן [הא] לא דברי ריש לקיש ולא דברי רבה בר איבו [שייך כאן] וכי בדיני ממונות אנו עוסקין בכאן והיה לו להביאה בב"ב פ' יש נוחלין בדברי רב יהודה אמר שמואל ור' יוחנן ודברי רנב"י שהעמידו מחלוקת רשב"ג ורבנן בזיכה לו ע"י אחר ושתק ולבסוף צוות. כתב הרב ז"ל קי"ל כרבנן דאמרי מדאשתיק קנייהו ובאמת דוקא שאמר אי אפשי בה אבל אמר בטלה היא אינה מתנה לא קנה ואפי' לרבנן אבל איני יודע אם נאמר כך [נמי] במי שזיכה לו ע"י עצמו ושתק ולבסוף צוות ואמר כי מתנה זו בטלה היא אינה מתנה. ומסתברא דאפי' ע"י עצמו אם הבליע לו שטר מתנה לתוך חיקו ושתק ולבסוף אמר מתנה זו מבוטלת היא אינה מתנה דבריו קיימים דלאחר שבאה מתנה לידו ע"י עצמו משמע. עוד אני תמה על מה שפי' שם הרב ז"ל בדברי ר' יהודה ור' יוחנן ואמר האי דינא בש"מ אבל במתנת בריא לא קני עד דמטי שטרא לידיה מה הכריחו לזה דהא (בריאתא) [בבריא] נמי משכחת לה אם הבליע לו שטר המתנה לתוך חיקו וצוות לאלתר לא קנה ואם שתק ולבסוף צוות קנה:

ספר הזכות

כתוב בהלכות אמר רבה בר איבו אמר רב ששת מקבל מתנה שאמר לאחר שבאת מתנה לידו מתנה זו מבוטלת תבטל אי אפשי בה לא אמר כלום בטלה היא אינה מתנה דבריו קיימין: השיב הרב ז"ל כתב הרב בזה הפרק הא דאמר ריש לקיש במס' כריתות הנותן מתנה לחבירו ואמר הלה אי אפשי בה כל המחזיק בה זכה בה ואקשי' עלה איני והאמר רבה בר אבוה אמר רב ששת מקבל מתנה שאמר משבאת מתנה זו לידו מבוטלת היא תבטל אי אפשי בה לא אמר כלום בטלה היא אינה מתנה דבריו קיימין מאי לאו לא אמר כלום וקנה לא לא אמר כלום דלא הדרא למאריה קמא ואיהו נמי לא [קנה] וכל המחזיק בה זכה בה. נוסחא זו מאוחרת כולה בהל' הרב ז"ל ממה שהוא בנוסחאות שלנו כי היא שוה עם הגי' שבמס' גיטין ובנוסחאות שלנו אין אותה גירסא שוה עם זו שבמס' גיטין ואני תמה למה הביא הרב ז"ל אותה בכאן [הא] לא דברי ר"ל ולא דברי רבה בר אבוה שייך כאן וכי בדיני ממונות אנו עסוקין בכאן והיה לו להביאם בב"ב פ' יש נוחלין בדברי רב יהודה אמר שמואל ור' יוחנן ור"נ בר יצחק שהעמידו מחלוקת רשב"ג ורבנן בזיכה לו ע"י אחר ושתק ולבסוף צוות וכתב הרב ז"ל קי"ל כרבנן דאמרי מדאישתיק קנהו ובאמת דוקא דאמר אי אפשי בה אבל אמר בטלה היא אינה מתנה ואפי' לרבנן אבל איני יודע אם נאמר כן נמי במי שזיכה לו ע"י עצמו ושתק ולבסוף צוות ואמר מתנה בטלה היא אינה מתנה ומסתברא דאפי' ע"י עצמו אם הבליע לו שטר המתנה בתוך חיקו ושתק ולבסוף צוות ואמר מתנה זו מבוטלת היא אינה מתנה דבריו קיימין דלאחר שבאה מתנה לידו ע"י עצמו משמע. עוד אני תמה על מה שפי' הרב ז"ל בדברי ר' יהודה ור' יוחנן ואמר האי דינא בש"מ הוא אבל [במתנת בריא] לא קני עד דמטי שטרא לידיה מי הכריחו לזה דהא בבריא נמי משכחת לה אם הבליע לו שטר המתנה לתוך חיקו וצוות לאלתר לא קנה ואם שתק ולבסוף צוות קנה. ע"כ דברי הרב. ואלו דברי תלמיד: אמר המחבר גם זו הגהה של אחרים היא אבל הנוסחא שבהלכות כמו (שכתבתיה) [שכתוב] למעלה בלא תוספת ולא הזכירו דברי ר"ל בכאן אלא שמעתא דרבה בר איבו שהוזכרה בגמ' במקומה. ומי יתן והיה התוספת הזה מנוסחתו של רבינו ז"ל כדי שתהיה לנו גירסא מתוקנת ממי שראוי לסמוך עליו:

ראשון שלוה לכתוב הגט לשמה והוי כאילו לא נכתב לשמה כלל או דילמא שליחות דשליח הוא דבטיל עד דמהדר ומשוי ליה שליח אבל גיטא לא בטיל והלכתא כוותיה דרב נחמן. ופרכינן בגמרא והא קי"ל כותיה דר' יוחנן דאמר חוזרת. כלומר בקדושין בפ' האומר לחבירו (דף נט.) גבי אמר לה לאשה התקדשי לי במעות הללו לאחר ל' יום וחזרה בה בתוך ל' חוזרת ובטלו הקדושין הואיל ובטלתן קודס שיהו חלין והכי נמי ליבטל גיטא ומפרקינן הכי השתא התם דיבור ודיבור הוא ואתי דיבור ומבטל דיבור הכא נהי דבטליה לשליחותא דשליח גיטא גופא מי קא בטיל. כך היא הגירסא במקצת הנוסחאות. נר מצוה

ומגריש בו רב נחמן אמר חוזר א ומגרש בו והלכתא כרב נחמן: **מתני'** בראשונה היו עושין בית דין במקום אחר ומבטלו התקין רבן גמליאל שלא יהו עושין כן מפני תיקון העולם: **גמ'** איתמר בפני כמה מבטלו רב נחמן אמר בפני שנים ורב ששת אמר בפני שלשה רב ששת אמר בפני שלשה בית דין קתני ור"נ אמר בפני שנים לבי תרי נמי ב"ד קרי ליה והלכתא כרב נחמן דקאי רבי יוחנן כוותיה: *ת"ר בטלו מבוטל דברי רבי רבן שמעון בן גמליאל אומר אינו יכול לבטלו ולא להוסיף על תנאו [שאם כן מה כח ב"ד יפה]: ת"ר אמר לעשרה כתבו גט לאשתי יכול לבטל זה שלא בפני זה דברי רבי רשב"ג אומר אינו יכול לבטל אלא זה בפני זה *אמר רבא אמר רב נחמן הלכתא כרבי בשתיהן ולית ליה לדרב נחמן (א) מה כח ב"ד יפה והא אמר רב נחמן *יתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהן ב"ד מעמידין להן אפוטרופים ובוררין להן חלק יפה ואם הגדילו אינן יכולין למחות דאם כן מה כח בית דין יפה התם ממונא הכא איסורא: גרסי' בערכין בפ' האומר משקלי עלי א"ר ששת קנד האי מאן דמסר ב מודעא אגיטי מודעיה מודעא פשיטא לא צריכה דעשייה ואירצי מהו דתימא בטולי בטליה למודעיה קמ"ל ואימא הכי נמי אם כן ניתני וכן אתה אומר בגיטי

רש"י

מתני' בראשונה. לא היה מבטלו מפני השליח ולא מפני האשה אלא במקום שהיה עומד ומבטלו בפני שלשה: מפני תיקון העולם. שהשליח אינו יודע בדבר ומוליכה לה והיא ניסאת בו: **גמ'** בפני כמה מבטלו. קודם תקנת רבן גמליאל: בפני שנים. דלא בעי ב"ד לאודועי בעלמא הוא ובתרי סגי: בטלו. לאחר תקנת רבן גמליאל בפני ב"ד מבוטל אע"ג דעבר על תקנתא דרבנן בטל שליחותא: ולא להוסיף על תנאו. אם היה בו שום תנאי: אמר לעשרה כתבו גט לאשתי. דקי"ל דכל כמה דלא אמר כולכם אחד כותב ושנים חותמים: יכול לבטל. ולומר לשנים מהן ואין זה עובר על תקנת ר"ג: אינו יכול. שאף זו מן התקנה ואם בטלו אינו מבוטל: בשתיהן. בשתי הברייתות: יתומים. קטנים: אפוטרופוס. לכל אחד: ובוררים להן. כל אפוטרופים יברור חלק יפה לשלו שמתוך כך יהיו החלקים שוים: כח ב"ד. שהעמידו האפיטרופוס ליתומים: ממונא. דהפקר ב"ד היה הפקר: הכא איסורא. דלאשת איש ומשום כח ב"ד יפה לא אפקיעו רבנן לקדושין: דמסר מודעא. כלומר שמודיע אונסו בפני עדים קודם נתינת הגט ומודה שעל כרחו נותנו ומבטלו: מודעיה מודע'. והגט בטל: דעשייה. שכפו אותו ליתן גט: ואירצי. ולבסוף נתרצה ליתן ברצון: וכן אתה אומר כו'. התם תניא יקריב אותו על כרחו מה ת"ל לרצונו מלמד שכופין אותו עד שיאמר רוצה אני וכן אתה אומר בגיטי נשים:

וה"פ דהתם מתחלה לא היתה מתקדשת אלא בדיבור שנתרצית בקידושין ואתי דיבור של חזרה ומבטל דיבור אבל הגט שהוא בעין אי אפשר שיתבטל אפילו בטלו בפירוש כשם שאי אפשר שיפסל ס"ת שנכתב בהכשר ומדאמרינן בפרק הניזקין (דף נה.) אמר לעדים ראו גט שאני נותן לאשתי וחזר ואמר לה כנסי שטר חוב זה מגורשת ואמרינן עלה פשיטא מהו דתימא כיון דאמר לה כנסי שטר חוב זה בטולי בטליה קמשמע לן דאם איתא דבטליה לעדים הוי אמר דמשמע לכאורה דאם בטלו בפירוש מבוטל ליתא דהכי קאמרינן מהו דתימא בטולי בטליה כלומר לנתינה זו קמ"ל דלא אלא נתינה מעליא היא ומתגרשת בה אבל הגט אי אפשר שיתבטל לעולם אחר שנכתב ומיהו כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהל' גירושין שאם קודם שנכתב אמר גט שאני כותב לאשתי בטל הוא ואחר כן כתבו הרי הוא בטל ואינה מתגרשת בו לעולם וכן אם אמר כל הגט שאכתוב מכאן ועד זמן פלוני [בטל] הרי זה בטל ואינה מתגרשת לעולם וזו היא מסירת מודעה על הגט וזה ענין אחר הוא אבל הגט בעצמו לאחר שנכתב אי אפשר שיפסל: **ויש** כאן דעת אחרת לפי מקצת נוסחאות שגורסות גיטא גופא מי קא בטליה דמשמע דמסתמא אינו מבטל אלא שליחות השליח הא אילו בטל הגט בפירוש מבוטל וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפרק הנזכר. ולא מחוור דאם איתא דגט גופיה אפשר להתבטל היכי אמר רב נחמן דחוזר ומגרש בו משום דמסתמא לא בטל אלא השליחות והא יהא חרס טפי משמע ביטול הגט מביטול השליחות אלא ודאי משום דלא אפשר לקיומיה בגט גופיה לפי שאי אופשר לו להתבטל אמרינן דמשליחות קאמר: **מתני'** בראשונה. לא היה מבטלו בפני השליח ולא בפני האשה אלא במקום שהיה עומד היה מבטלו בבית דין ובגמרא מפרש כמה הן הב"ד: מפני תיקון העולם. דכיון דאצרכיה לילך אחריו או לשלוח שליח לא יטרח כל כך בשביל לעגנה: **גמ'** בפני כמה מבטלו. קודם תקנת רבן גמליאל וכי תימא מאי נפקא מינה דמאי דהוה הוה נפקא מינה לרבי דאמר בסמוך דאם בטלו מבוטל וקי"ל הכי: בפני שנים. דאף על גב דתנן ב"ד לבי תרי נמי בית דין קרי להו וכדמוכח רב נחמן ממתני' דפרוזבול דתנן מוסרני לכם פלוני ופלוני הדיינין שבמקום פלוני דאע"ג דקי"ל דשנים שדנו אין דיניהם דין ה"מ בדין דבעי משא ומתן אבל בפרוזבול דלא בעי משא ומתן דיניהן דין אלמא שנים ב"ד מיקרי ומיהו לא דמי ב"ד דמתני' לב"ד דפרוזבול דפרוזבול בעינן להו מהורת ב"ד ומתני' מתורת עדות דבהכי סגי ורב נחמן לא מייתי ראיה ממתני' דפרוזבול אלא דלשנים ב"ד קרי להו והא דבעי שנים משום דאין [דף ב:] דבר בבערוה פחות משנים והיינו דאמרינן לקמן [דף לד.] בגמ' אותיבו קרי בהודנייכו דאע"ג דמוכחא מילתא שהוא היה מבטלו כיון דליכא עדים לא חשיב ביטול: **רב** ששת אמר בפני ג'. דמעיקרא נמי תקינו שלשה כדי שיהא לדבר קול ואח"כ ראו לתקן כדי שלא יעגן אותה שלא יוכל לבטל במקום אחר: והלכתא כר"נ דקאי ר' יוחנן כוותיה. בגמ' אמרי' בהדיא דר' יוחנן סבר לה כרב נחמן דאמר בפני שנים ואמרינן בגמ' אליבא דרב ששת דפרוזבול לא שנא כתוב בלשון עדים וחתימו דיינין ול"ש בלשון דיינין וחתימו עדים מהני ולשון דיינין היינו שכתוב בו מסר לנו פלוני חוב פלוני שהדיינים עצמם מדברים ולשון עדים הוא שמעידים באחרים כגון שכתוב בו שבא פלוני לב"ד ואמר להם מוסרני לכם ואע"ג דלרב ששת איתמר הכי ולא קי"ל כוותיה אפשר דבהא לא פליג רב נחמן אלא שהרמב"ם ז"ל לא כתבה בפ"ט מהל' שמטה: **ת"ר** בטלו. לאחר תקנת רבן גמליאל בפני ב"ד מבוטל. שאע"פ שעבר על התקנה ביטול מיהא הוי: להוסיף על תנאו. אם היה בו שום תנאי: מה כח ב"ד. של תקנת ר"ג יפה. אם דבריהם בטלין על ידי זה ומפ' בגמ' שאם עבר על התקנה אפקיעו רבנן לקדושי מיניה: אמר לעשרה כתבו גט לאשתי. וקי"ל [דף סו:] כל כמה דלא אמר כולכם אחד כותב ושנים חותמים: יכול לבטל. מותר לבטל ולומר לשנים מהם אל תכתבוהו ואין זו לעבור על תקנת ר"ג: [רשב"ג אומר] אינו יכול לבטל. שאף זו מן התקנה ואם בטלו אינו מבוטל דאם כן מה כח ב"ד יפה. ואמרינן בגמרא במאי קא מיפלגי בעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה קא מיפלגי רבי סבר עדות שבטלה מקצתה [דף נג:] לא בטלה כולה והנך אי כתבי ויהבי ליכהבו וליתבו. כלומר הילכך לא חש רבן גמליאל להוסיב ב"ד ולמנות על כך שאין בזה מפני תקון העולם דאי אזלי הנך דלא בטיל קמייהו וכתבי ויהבי לה ואזלא ומינסבא שפיר קא מינסבא: ורבן שמעון בן גמליאל סבר עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה. כלומר שאפילו נתחיירו שנים בעדותן עדות וזה לא ביטל בפניהם בטלו [אף הם] והנך דלא ידעי כהבו ויהבי לה ומינסבא בגט פסול הילכך אף זו מתקנת רבן גמליאל ובגמרא נמי אמרינן [שם] אמר לשנים תנו גט לאשתי יכול לבטל זה שלא בפני זה דברי רבי רבן שמעון בן גמליאל אומר אינו יכול לבטל זה שלא בפני זה ומוקמינן לה בעדי הולכה. כלומר שהם שלוחי הולכה ופליגי בהך פלוגתא גופה דרבי סבר דשליחות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה ומש"ה ליכא למיחש לתקלה ומש"ה אפילו לכתחלה יכול לבטל זה שלא בפני זה ורשב"ג סבר דבטלה ואיכא למיחש להקלה ואף בזו תיקן רבן גמליאל: **הלכה** כרבי בשתיהן. דבטלו מבוטל ויכול לבטלו זה שלא בפני זה: יתומין. קטנים: אפוטרופוס. לכל אחד. ובוררין להם. כל אפוטרופוס יברור חלק יפה לשלו שמתוך כך יהיו החלקים שוין: כח ב"ד. במינוי האפוטרופוס: התם ממונא. והפקר ב"ד היה הפקר: הכא איסורא. דאשת איש ומשום מה כח ב"ד יפה לא אפקיעו רבנן קדושי: **וכיון** דאיפסיקא הלכה כרבי משמע דעדות שבטלה מקצתה בכה"ג לא בטלה כולה וכן נמי שליחות שבטלה מקצתו לא בטל כולו אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפ"ו מהלכות גירושין שלח הגט (ג) בפני שנים הרי זה יכול לבטל זה שלא בפני זה ואפילו היו עשרה מבטלו בפני אחד מהם בטל הגט וכבר השיג עליו הראב"ד ז"ל וכתב הא לא מיחוורא שהרי קי"ל כרבי דעדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה ושליחות נמי להוי הוא דבטליה לאחריני לא בטיל ע"כ ול"נ שהרמב"ם ז"ל סובר דכיון דלא איפסיק הלכתא כרבי אלא בבתיהן בפלוגתא דשליחות לא נקטינן כוותיה דלא קי"ל כרבי במקום רשב"ג אלא היכא דאיתמר הלכך נהי דבעדות נקיטינן דכי בטלה מקצתה לא בטלה כולה בשליחות לא נקטינן דודאי אפשר לאפלוגי בינייהו כיון שהוצרכו רבי ורשב"ג לחלוק בשתיהם בעדות ובשליחות: **גרסינן** בערכין בסוף פרק האומר משקלי (דף כא:) עלה דמתני' דתנן התם חייבי עולות ושלמים ממשכנין אותן ואע"פ שאין מתכפר עד שירצה שנאמר לרצונו כופין עד שירצה וכן בגיטי נשים כופין אותו עד שיאמר רוצה אני. כלומר באותן שכופין אותן להוציא. א"ר ששת האי מאן דמסר מודעא אגיטי. כלומר שאמר כל גט שאכתוב לפלונית אשתי בטל הוא: מודעיה מודעא. עד שיבטלנה. והא מילתא שייכא במי באונסו ידוע שהוא מן אשר היו כופין אותו להוציא דלא סגי בלא ביטול מודעא ואין הפרש נמי במי שאין לו אונס ידוע או שאין לו כלל דהא אמרינן בפרק חזקת הבתים (דף מ:) דמודעא דגיטא גלוי מילתא בעלמא. כלומר שאין אנו צריכין בגדע באונסו כל שהוא מבטל הגט שעתיד לכתוב

שלטי הגבורים

שיש לו לגבות אינו נאמן ורש"י פי' שהוא נאמן הפי' יש לו בע"ח וטעמא דמלתא כיון שלא היה בחזקתו עד עתה וכן דעת הרא"ש כתב מיי' דכשאומר אי אפשי בה לאחר שבאת לידו הוי הפקר וכל הקודם בה זכה ורש"י חלק במטלטלין כיון שהם בידו אמר אי אפשי בהן הויא לשון הפקר [אבל במקרקעי דאינם בידו לא [הוס] (משמע) לשון הפקר] אלא רוצה לבטל המתנה ואינו יכול כיון שכבר קבלה וכ"כ הרא"ש:

א תשובה להרא"ש אשה במנתה שליח לקבל גיטה מיד בעלה בכל מקום שימצאהו וכאשר ארכו לה הימים עשתה שליח אח"כ ג"כ לקבלו ואח"כ בא השליח הראשון והביא הגט ואין ידוע אם הגיע לידו קודם מנוי השני אם לאו ונסתפקה אם מנוי שליחות השני הוי בטול שליחות הראשון דע כי לא נתבטל שליחות הראשון בכך ושניהם שלוחים ואי זה מהם שמביא הגט היא מתגרשת בו ע"כ וגם מ"ש שאפילו נתנה רשות לשליח קבלה לעשות אחר שאינו יכול לעשותו משום דמילי לא מימסרא לשליח לא נהירא דלא אמרי' מילי לא מימסרן לשליח אלא כשמוסר לו דבר לעשותו איני יכול למוסרו לאחר אבל כשאמר לו בהדיא לומר לאחר לחותמו יכול לעשותו כדאמרי' לקמן בהאומר לשנים אמרו לפלוני ויכתוב בלפלוני ופלוני ויחתמו דלא הוי מילי:

ב כתב סמ"ג לפי לשון התלמוד משמע שאין כח לבטל לבטל גוף הגט ובמס' קדושין פ' האומר מוכח דאם הבעל ביטל הגט בפירוש מודה רב נחמן שבטל וגירסה זו הופס ר"מ עיקר ויש ראיה לגירסא זו מפ"ב דגיטין ועכשיו קשה דמה מועיל ביטול מודעית שנוהגין עתה לעשות בשעת נתינה והלא יש לחוש שמא ביטל גוף הגט ומודה רב נחמן בזה שאינו יכול לחזור ולגרש בו לפי הגירסא דפ' האומר וכתב מיי' ז"ל א"כ מה תקנה בדבר זה שיאמרו לו העדים קודם כתיבת הגט אמור בפנינו שכל הדברים שמסרת שגורמים כשיתקיימו אותן הדברים לבטל הגט הרי הן בטלים והוא אומר להן כן והא"כ אומר להן לכתוב ולחתום ויתן לה ולא יניחוהו לילך עד שיגיע הגט לידה כדי שלא יצא ויבטלנו ובספר התרומה כתב שלאחר שאמר לסופר לכתוב ו עדים לחתום אינו יכול לבטלו שלא בפניהם כיון שצוה להם לעשות מעשה וכן משמע פרק השולח לפי כך אם קודם שנגמר הגט או לאחר שנגמר בטלו הבעל לפניהם רז אין מועיל ביטול מודעא המנס אדם ששלח גט לאשתו במקום אחר דקי"ל הלכה כרבי דיכול לבטל השליח שלא בפניו ככון הדבר לומר לבטל לעשות שבועה שלא יפסלנו כששולח גט לאשתו בעד א' וצריך להתייבש בדבר כתב הרא"ש ואם מסר מודעא ואמר אף אם אבטלנה לא הבטל אם בטל מודעא ומודעא דמודעי עד סוף כל מודעי כבה שהועיל בטולו על מודעא א' כך מועיל על כמה מודעות ועל כל תנאי שהתנה וכן ממא דבר דלא כמיי' שכתב אמר גט זה שלכתוב לאשתי בטל הוא וכל דבר שאבטל בו מודעא זו הרי זה בטל וכתב אחרי כן גט ונתנו לה הרי הגט בטל א"כ מה תקנת דבר זה שיאמרו העדים קודם כתיבת הגט אמור בפנינו בכל הדברים במסרת שגורמים כשיתקיימו אותן הדברים לבטל גט זה הרי הן בטלים והוא אומר להם לכתוב ולחתום ויתן לה ולא יניחוהו לילך עד שיגיע הגט לידה כדי שלא יצא לבטלו ולא שמוסר מודעא ולא המבטל מודעא צריך קנין ע"כ. והמגרש אשתו מרצונו אין כאן חשש דכיון דמודעתו מגרשה אינו חשוד לקלקלה בידי שמים ע"כ להרא"ש ומ"מ טוב לכתחלה שיבטל כל מודעא ואפי' מרצונו: לשון ריא"ז מי שמסר מודעא על הגט ואמר בפני עדים גט זה שאני רוצה לתת לאשתי אני מבטלו בפניכם אע"פ שמרצונו הוא זימן הגט בלי שום כפייה הואיל ומסר עליו מודעא מקודם בטל הגט ואפי' כפו אותו ב"ד אח"כ עד שנתן הגט מרצונו לא בטל שמודעא שכך וגיטו בטל עד שיבטל המודעא שמסר עליו בפירוש ולא מכר מודעא על בטול המודעא ואמר שבלאונס אני מבטל ולא דלב שלב הרי המודעא עומדת במקומה עד שיבטל גם המודעה השניה או כל מודעא שמסר כמו שכתוב בדברי הגאונים וכמוסר מודעא על הגט היו מכין אותו מכת מרדות מפני שאין האשה יודעת ותינשא בגט בטל כמו שמבואר בפרק רבן גמליאל:

עין משפט

א מיי' פרק ו מהל' גירושין סמג עשין נ טור אה"ע סי' קלד:

[דף קס ע"א]

דף לג.

גי' ד"ת

דף לג:

דף לד.

הגהות הב"ח

(א) ג"ב פיי' לעיל פ' אלמנה ניזונית סי' שעה:

(ב) כיד כנ"ל:

זז

עין משפט

א מיי' פרק ו מהל' גירושין טור אה"ע סי' קמא:
ב מיי' פרק ג משס"מ: עיין ע טור אה"ע סי' קנח קכט:

[דף קס ע"ב]

יגמ' ונולה (ג"ה)

ג"י ד"ה

דף לה:

נ"ל אם יעידו עדים כבר העידו אני אומר כו' וכן הוא בהידושי הרשב"א גיטין דף לג. (ג"ה)

נ"ל וידעינן דמשקרת כ"ה בהר"ן סי' מ"ג ע"ב (ג"ה)

נ"ל דסוף פרק מי שאחזו דף עו: (ג"ה)

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) וזכי פירש בהלכות גדולות וכן משמע מלשון רש"י: (ב) בשמו שביהודה ואת אשתו שבגליל בשמו שבגליל אינה כו':

הגהות הב"ח

(א) פוסל עדים כנ"ל: (ב) מכנגד ... (ג) נ"ב ... (ד) נ"ב ...:

הגהות חו"י

(א) ... גם בקרבן דין כן:

רבינו נסים

זו היא מודעתו וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהלכות גירושין ולא עוד אלא אפילו שלא מודעתו בדבר ונמצא שאינו. מודעתו קיימת לדעת מקצת מפרשים ז"ל ונמצא שבכל אחד מדרכים אלו מודעיה מודעא עד שיבטלנה. ומקשינן פשיטא. דכיון שהאיש אינו מוציא אלא לרצונו והוא מעיד על עצמו שאינו חפץ באותו גט פשיטא דלא מהני. ומהדרינן לא צריכא דעשיוה והרצי וכו': מאי עד שיאמר רוצה אני עד דמבטל ליה למודעא קמא. מלישנא יתירא דייקינן הכי. והיכא שמסר מודעא על ביטול המודעא כתב הרמב"ם ז"ל בפרק הנזכר שאע"פ שביטל המודעא קודם שיכתוב הגט ויתנו לה הרי הגט בטל ודברים נראין הם שכשם שהוא יכול למסור מודעא על הגט כך יכול למסור מודעא על הביטול וכתב ז"ל א"כ מה תקנת דבר זה שיאמרו לו העדים קודם כתיבת הגט אמור בפניו שכל דברים שמסרת שגורמין כשיתקיימו אותם הדברים לבטל גט הרי הן בטלין והוא אומר כן והרשב"א ז"ל כתב עליו ול"נ שאם מסירת מודעא על בטול המודעא מבטלת בטול המודעא גם כשיאמר לשון זה מה הועיל דדילמא מסר מודעא אף על בטול כזה וא"ת כיון שהוא מבטל עכשיו כל מה שיגרום לבטל גט זה אף הוא מבטל מודעא שקדמה לו בלבב שלם אף אנו נאמר כשיאמר הריני מבטל כל מודעא שמסרתי יועיל שהרי מבטל עכשיו בלבב שלם כל מודעא שמסר לפיכך

נר מצוה

ריש"י

וגוולא גירסת רש"י רנת ובעמוד גרים בטולא בל"ל: הא גיטיך. הראה אותו לה ולא מסרו לה: ברוך הטוב והמטיב. שלא מסרת לה: ולא בטיל גיטא. ואם בא שליח זה ומסרו לה למחר מגורשת: גילוי דעתא. שאין חפץ עוד בשליחות זה: מתני' בראשונה היה משנה שמו ושמה. שהיו לו שני שמות אחד כאן ואחד במדינת הים היה מגרש בשם שנוהג במקום כתיבת הגט ולא היה מקפיד לכתוב את שניהם: מפני תיקון העולם. שלא יוציאו לעז על בניה מן השני לומר לא נירשה בעלה שאין זה שמו: גמ' והוא דאיתחזק. אבל לא איתחזק כאן שיש לו שני שמות אין צריך לכתוב וכל שם שיש לו ואפי' נודע לאחר זמן שיש לו שם אחר הגט כשר שאין

רי"ף

בגיטי נשים א כופין אותו עד שיתן (א) מאי עד שיאמר רוצה אני ב עד דמבטל ליה למודעא קמא: °גידול בר רעילאי *שדר להגיטא לדביתהו תניה אזל שליח אשכחה דהות יתבא *בטולא אמר לה הא גיטיך אמרה ליה זיל השתא ברי מיהא [ותא למחר] אתא גביה אמר ליה פתח ואמר הטוב והמטיב אביי אמר ברוך הטוב והמטיב ולא בטיל גיטא ורבא אמר ברוך הטוב והמטיב ובטל גיטא במאי קא מיפלגי בגלויי ג דעתא בגיטא אביי סבר גלויי דעתא בגיטא לאו מילתא היא ורבא סבר גלויי דעתא בגיטא מילתא היא והלכתא כאביי: *מתני' ב בראשונה תנו היה משנה שמו ושמה ד שם עירו ושם עירה א] התקין רבן גמליאל הזקן שיהא כותב איש פלוני וכל שם שיש לו אשה פלונית וכל שם שיש לה מפני תקון העולם: גמ' אמר רב אשי והוא דאתחזק ה בתרי שמות

רבינו נסים (המשך)

הוא ז"ל תיקן לנאת ידי כל ספק שיבטל כל מודעא ועוד שיפסל כל עד שיעיד שמסר מודעא בפניו וא"ת מה יועיל לגבי איסורא אם יעידו *אני אומר כל שהוא (א) מבטל [עדיו] אף הוא מבטל מודעא לגמרי והביא ראיה מהא דאמרינן בפרק מי שאחזו (דף עו:) גבי הרי זה גיטיך כל זמן שאעבור (ב) נגד פניך שלשים יום דאקשינן וליחוש שמא פייס אמר רבה בר רב הונא הכי אמר אבא מארי בשם רב באומר נאמנת עלי שלא פייסתי. וזו הראיה אפשר היא נמי שגורם בה כל זמן שהרי אם פייס הגט פסול הוא ובאומר נאמנת עלי מכשרינן ליה אלמא כיון דהימנה תו לא מפייס ולא מבטל גיטא אע"פ דבידו הוא כיון דלא אמר ע"מ ולא מעכשיו והכי נמי כיון דפסלינהו לסהדי ודאי מבטל ברצון נפשו מודעות ומודעי מודעות שמסר אבל למי שגורם על מנת והיא גרסת הגאון ז"ל יש לי לדון הרבה אחר ראיה זו דהתם הרי הוא מגרשה בגט כשר ואי בעי לגרשה מעכשיו הרשות בידו וכיון דקא מתני [על מנת] שאעבור ונאמנת עלי הרי היא מתגרשת מעכשיו על מנת שתאמר שעבר מכנגד פניה שלשים יום ושתהא היא נאמנת לומר לא פייס ולא בא ואפילו אתו סהדי ומסהדי דפייס או בא *וידעי דמשקרא אפילו הכי כיון שהיא אומרת שלא בא ולא פייס גיטיה גיטא דהא הכי אתני איהו ובדידיה קאי למישדי תנאי דבעי בגיטא אבל כל שהגט פסול בשעה שהאשה מתגרשת בו כי לא הימנה אי נמי לא פסלינהו לסהדי כי הימנה או שפסל העדים לא שמענו מכאן שיהא כשר. אבל מצאתי לזה סמך ממקום אחר מההיא דגרסי' בפ' המביא תניין [דף יח.] המשלים גט לאשתו ואמר לו אל תתנהו לה אלא אחר שלשה חדשים משנתנו לה מותרת לינשא מיד והקשו הראשונים ז"ל וליחוש שמא פייס דהא כל היכא דמוכחא מילתא חיישינן והכא הא מוכחא כיון שאינו רוצה לגרש לאלתר ותירצו דלא עדיפא ממתני' (*ר"פ) מי שאחזו דאוקימנא באומר נאמנת עלי ה"נ באומר נאמנת עלי והא הכא אי פייס הרי הוא פסול קודם שהגיע גט לידה ולאו כל כמיניה לאכשורי ואפילו הכי כי אמר נאמנת עלי מהני וים לסמוך מכאן פסול עדים שהזכיר הרב ז"ל. ומ"מ מה שהזכיר הרמב"ם ז"ל נראה שהוא מספיק לכל מודעות שמסר שמה שאמרו בערכין מאי עד שיאמר רוצה אני עד דמבטיל ליה למודעא קמא לא על מודעא ידועה אמרו אלא מפני חששן של מודעות ובודאי שראוי לחוש שמסר מודעה על הביטול כמו שיש לחוש למודעא גרידתא ואעפ"כ העלו דבביטול סגי שאע"פ שידענו באונסו מתחלה שהרי אנו כופין אותו להוציא ואפשר ג"כ שמסר מודעא על הגט ועל הביטולין כיון שחזר וביטלן אנו דנין שנתרצה אף בשאר גיטין אפילו מסר מודעי ומודעי דמודעי אע"פ שאנו מאמינין באונסו דהא אונסא דגיטא גלוי מילתא בעלמא היא כדאיתא בפרק ח"ה (דף מ:) משום דמה לי לשקר אפילו הכי כל שחזר וביטלן יש לנו לומר שנסתלק אונסו ושחזר ונתרצה ולפיכך כתב ז"ל אמור בפנינו שכל הדברים שמסרתי שגורמין כשיתקיימו אותן הדברים וכו' לפי שאילו לא אמר אלא שהוא מבטל המודעא הרי עדיין לא ביטל מודעות הביטול ואפילו ביטל גם כן מודעות הביטול שמא מסר מודעא על ביטול הביטול ואין לדבר סוף ולפיכך תיקן שיאמר כל הדברים שגורמין שעכשיו אין ספק שביטל כל מה שאמר שיהא גורם פסול לגט זה ובדיבור זה האחרון נתבטלו דבריו הראשונים ובהכי סגי: גידול בר רעילאי וכו' הא גיטיך. הראהו לה ולא מסרו בידה: ברוך הטוב והמטיב. שלא מסרתו לה: ולא בטיל גיטא. ואם בא שליח זה ומסרו לה לאחר כן מגורשת: בגלויי דעתא. שאינו חפץ עוד בשליחות זה: והלכתא כאביי. דאמר גלויי דעתא בגיטא לאו מילתא היא וזו היא אחת מסימן הלכה יע"ל קג"ם דהלכתא כאביי: מתני' בראשונה היה משנה וכו'. לא שהיה עושה כן בכוונה אלא הדבר היה מזדמן שהיה משנה שמו ושמה שם עירו ושם עירה כילד יוסף ואשתו מרים היו דרים בארץ ישראל ולפעמים היו משנים דירתם למדינת הים וקורין לו יוחנן ולאשתו שרה ואשתו היתה חוזרת לארץ ישראל ונקראת שם מרים כבתחלה והוא היה נשאר במדינת הים ונקרא שם יוחנן ולפעמים היה שולח גט לאשתו שבארץ ישראל וכותבין בו בני מדינת הים שמותיהן שבכאן ושם עירו שבכאן וכשהיה הגט בא לארץ ישראל ב"ד שלשם היו מקבלין עדים שכך היו נקראין במדינת הים והיו מתירין אותה לינשא ולזמן שהיה נשכח הדבר היה הבעל יכול לקלקלה ולומר שלא נתגרשה מעולם שמותיהם אינם אותם הכתובים בגט ולא שם העיר ולפיכך עמד ר"ג ותיקן שיהא כותב איש פלוני ואשה פלונית דהיינו שמות מקום הכתיבה וכל שום שיש להם בשביל שמות מקום הנתינה (א) מפני תיקון העולם כדי שלא יוכל להוציא לעז אבל מדינא מגורשת גמורה הוא ועכשיו לא יוכל להוציא לעז דכיון שירא בגט וכל שום יאמרו אפשר שבני שמות היו לו ונודע הדבר ע"פ העדים שהותרה על פיהם ומשמע ודאי דרבן גמליאל כשם שעשה תיקון לשמותיהן כך עשה תיקון לעיירותיהן ובכלל איש פלוני הוא וכך היה כותב בגליל מתא אגא ראובן שמארץ יהודה וכל שום שיש לי כדאמרינן ביבמות [דף קטו:] בקלניא מתא אגא אנדרונילא כהרדעא ואפשר שמתחלה מתוך שהיה מקלקל עליה בשמו ושמה היה מקלקל אותה גם כן בעירו ועירה אבל כשתיקנו שיהא כותב וכל שום שיש לו מתוך שלא היה יכול להוציא לעז עליה בשמו ובשמה אף בעירו ועירה לא היה יכול לקלקלה שהרי הגט מוכיח מתוכו ששינה את מקומו ור"ת ז"ל פירש דתקנת רבן גמליאל היתה שיכתוב כל השמות שיש לו ולישנא דמתני' לא מוכח הכי דא"כ הו"ל למיתני התקין ר"ג שיהא כותב כל שם שיש לו אבל מדקאמר אני פלוני וכל שם שיש לי משמע שאותו הלשון בעצמו תיקן אבל מדברי הראב"ד ז"ל נראה דהכי פירושא התקין ר"ג שיהא כותב איש פלוני כלומר שני השמות שיש לו בפירוש (ג) של מקום הכתיבה ושם מקום הנתינה ומפני שחשש ג"כ לשם לויי והניכות התקין שיהא כותב ג"כ וכל שם שיש לו וכך היה כותב פלוני דמתקרי פלוני וכל שום אחרן וכו': גמ' גרסינן עלה דמתני' בגמ' שלחו ליה בני מדינת הים לר"ג בני אדם הבאין משם לכאן שמו יוסף וקורין אותו יוחנן יוחנן וקורין אותו יוסף היאך מגרשין את נשותיהן עמד רבן גמליאל והתקין שיהו כותבין איש פלוני וכל שם שיש לו אשה פלונית וכל שם שיש לה מפני תיקון העולם. אמר רב אשי והוא דאיתחזק בתרי שמי אמר ליה רב אחא לרב אשי רב מרי ור' אלעזר קיימו כוותך תניא כוותיה דרב אשי היו לו שתי נשים אחת ביהודה ואחת בגליל ולו שני שמות אחד ביהודה ואחד בגליל וגרש אשתו שביהודה (ב) אינה מגורשת עד שמגרש את אשתו שביהודה בשמו שביהודה ושם דגליל עמו ואשתו שבגליל בשמו שבגליל ושם דיהודה עמו יצא למקום אחר וגירש באחד מהן מגורשת והא אמרת שם דגליל ושביהודה עמו (ד) ש"מ הא דאיתחזק הא

שלטי הגבורים

לשון ריא"ז

א מי שכפו אותו ב"ד לתת גט לאשתו וצוה לעדים ולכתוב ולחתום וחזר ובטל שליחותו ועוד כפו אותו וחזר וצוה להם וסימו העדים אותם שאם יבטל לא ישמעו בטולו אע"פ שראוהו שרך אחריהם ונראה שדעתו לבטל כל זמן שלא שמעו העדים בטולו [ולא האשה] ולא השליח הרי גט בחזקת כשרותו עומד. ומ"מ אומר שאין סומכים על הלכה זו ואומבין על גט זה משום ביטול וכבר ביארתי שהלכה זו עיקר. הרי שכפה אותו הדיין לתת גט להאשתו וצוה לעדי' לכתוב ולחתום וחזר ואמר להם שנה הדיין מצוה להם שיהיה גט זה בטל הרי הוא כאילו בטלו ומפני פחד הכפייה הוא תולה בדיין וצריך להרבותו וליכתב עוד גט שני אחר שבטל הראשון:

ב ובפרק חזקת הבתים מפרש דבגט ובמתנה אין צריכים העדים להכיר אונסו דגלוי מלתא בעלמא הוא ואפי' אם האונס שאמר היה שקר מ"מ הרי אומר שאינו חפץ בגט. ואם מסר מודעא ואמר בפני העדים אם אבטלנה לא תיבטל אם ביטל מודעא [ומודעא] דמודעא עד סוף כל מודעא הכל בטל שכשם שבטולו מועיל על מודעא אחת כדאיתא בערכין גם מועיל על כמה מודעות ועל כל תנאים שהתנה וכן עמא דבר ודלא כמ"ש הרמב"ם ז"ל (והביאו הר"ן עיין בזה הדף) עכ"ל הרא"ש וכתב עוד והמגרש אשה מרצונו ולא בטל מודעא אין בו חשש דכיון דמודעתו מגרשה אין חשוד לקלקלה:

ג בשאלת ראובן מינה שליח להוליך גט לאשתו בכל מקום שימצאנה ואמר לשליח אם תאבה האשה ללכת אחריך ולבא אלי באשכילי"ה אקיימנה ואם לא תאבה פטור אותה בגט והשליח הביאה עמו לאשכילי"ה והוא מקום שנמסר בו השליחות ובבואם שמה השליח והאשה כבר הוחזק ראובן בדרך והאשה תובעת שיגרשנה בגט זה ונסתפקת אם יכול לגרשה: תשובה הגט כשר לגרש בו כי לא בטלו הבעל ולא נתבטל בשביל שבאה לאשכילי"ה כי התנה אם תבא אלי אקיימנה והיא לא באה אליו לאשכילי"ה כי פנה משם טרם בואה ואפי' אם היה עדיין ראובן באשכילי"ה כשבאו שמה האשה והשליה ולא היה רוצה להתפייס עמה היה יכול השליח ליתן הגט כי לא הטיל התנאי במנוי השליחות שיתבטל אם תבא האשה לאשכילי"ה אלא דברים בעלמא אמר אם תבא עמך אקיימנה וגלוי דעתא בגיטא לאו מלתא היא:

ד נראה לר"י אפי' אם לא כתב שם העיר כלל שהיה טוב דדוקא אם שינה הוא פסול דהוא מזייף מתוכו וראיה מהא דכותב טופסי גיטין צריך שיניח מקום האיש ומקום האשה ומקום הזמן ושם העיר לא הזכיר וכל התקנה שהתקינו לכתוב מקום הלידה העיקר משום

[הערות]

... לעז מפני יוסף בן שמעון סדרים בעיר אחת דלכן כותבין סימן בעלמא מקום הלידה ובאותי לרבינו יצחק מדינפיר"ה ורבנים גדולים שהיו עושים מעשה אומרים להני דכתבי גיטא אם מקום הולדם מרופה בידם יניחו מלכתוב והיכא ... מקום הלידה יש מחלוקת: ה כתב סמ"ג כתוב בה"ג בתקון טופסי גיטין שצריך לכתוב כל שום והניכה דאית ליה ולא נתיישב לרבינו יעקב כי אדם שאין לו שום הניכה ושום כנוי וכתבו בגט כל שום וחניכה דאית ליה יאמרו בזה ... אחר שיש לו כנוי ותיקן לכתוב אני פלוני עיקר השם דמתקרי איש מרי ואם אין לו שום חניכה לא יכתבנו כלל. ועל גט של מומר ... כבר שאלו את ר' יעקב אם צריך לכתוב בגט שם שלו עם שם של יהודית והביא תלונה שלא להזכיר שם מומר לעבודת כוכבים בתורת משה וישראל ואין לכותבו כלל דשם של יהודי לא גרע מחניכהו ותניכתה דתנן בפ' המגרש דבכר ופי' ... אע"פ שלא כתב שם המובהק ועוד הביא בתוספתא גר שעינה שמו לשם עובד כוכבים כשר וכן אתה אומר בגיורת וכ"ש ישראל מומר לעבודת כוכבים ששינה שמו לשם ישראל שהוא כשר. ואף לכתחלה אין לו לכתוב רק שם של ישראל ... בגט שם של יהודי וכל שום וחניכה אית ליה טוב הדבר ואם יש לא' מהם שני שמות כוכבים שם העיקר שלו וכל שום וחניכה דאית ליה אבל אין כותבין שם הטפל וכל שום וחניכה דאית ליה כדאמר לכתחלה אבל בדיעבד אפי' ... אלא א' מהם כשר ומיי' פסל שכתב כתב השם שאין ידוע ותו כתב וכל שום והניכה שיש לו ה"ז פסול והרא"ש כתב כסברא ראשונה. ומומר לעבודת כוכבים אין לו לגרש אלא בשם ישראל ואם גרש בשם עובד כוכבים אפי' דכריב וכל ... שיש לו פסול וגר ששינה וכתב שמו של עובד כוכבים כשר. והני ספרי דפלגי יקרא לבעלי זרועות וכתבי פלוני הכהם או רב או כביה לע"ג דלא קרו ליה אינשי הכי ואיהו נמי לאו גר הכי אין זה שינה שמו והגט כשר כיון דקרו ... שמים בפירוש אע"ג דפלגי יקרא דלא הוי ליה לאו שנוי השם הוא וכן כתב ר"ת: כתב הרא"ש בתשובה שאם לא הזכיר שם אבי האשה אלא בכינוי או אפי' לא הזכיר כלל שהוא כשר וכתב עוד על א' ששמו יוסף בן שמעון והמיר אביו דתו לעבודת

השגות הראב"ד

א] דתנן התקין רבן גמליאל הזקן שיהיו כותבין איש פלוני וכל שום שיש לו וכו'. נראה לי דלא סגי ליה בהכי אלא למי שיש לו ב' שמות בעירו שכותב שמו העיקר וכותב כל שום שיש לו בשביל שמו הטפל או בשביל ... אבל במי שיש לו ב' שמות בב' מקומות לא סגי ליה עד דכתיב להרוייהו בפירוש כדתניא בברייתא אינה ... עד שיגרש אשתו שביהודה בשמו שביהודה ושם עמו. עוד נ"ל כי זה מעכב וזה אינו מעכב שאב לא ... וכל שום דאית ליה לא פסל אבל בכך הא קתני אינה מגורשת ולא גזר על זה אלא מפני זה. ומשנתינו בלשון על סוף התקנה שהתקינו. עוד אני אומר שבתחלה לא היה כותב שם העיר ביאה משם כי אם שם העיר שהוא דר שם בשעת גירושין והוא היה שינוי לשם עירו כי כשהיה הולך לעירו לא היו מוצאים בגט שם אותה העיר ולא השם שהיו קוראים אותו שם והיה מקלקל אותה. והתקין רבן גמליאל שיהא כותב ב' שמות שם העיר שנכתב שם ושם עירו שיצא משם ובניהם מעכבים בו. ואנו עכשיו כותבין לכל אדם וכל שום שיש לו מפני החניכות ואם לא כתב לא עיכב.

הא דלא איתחזק ש"מ: ההיא דהוו קרו לה רובא מרים ופורתא שרה. כלומר מיעוט בני העיר קורין אותה שרה: אמרי נהרדעי מרים וכל שום שיש לה. כלומר מרים צריך לכתוב בגט שהוא עיקר והדר וכל שום דאית לה ולא שרה וכל שום שיש לה. זו היא סוגיית הגמרא. ופירשוה כך דתקנתא דתנן במתני' לא הוצרכה אלא להוציאה מידי לעז *דמדינא בלא תקנתא מיפסיל נמי גיטא והכי מוכח ליסניה דקאמר היאך מגרשין נשותיהן דמשמע דגיטא נמי לא הוי והיינו היכא דאיתחזק כאן במדינת הים בתרי שמי. שאף כאן קורין אותו לפעמים בשמו שבארץ ישראל (א) והיינו דאמר רב אשי והוא דאיתחזק בתרי שמי כלומר דבכי האי גוונא דוקא הוא דאם לא כתב וכל שום אינה מגורשת אבל היכא שאינו נקרא כאן אלא בשם של מדינת הים אע"פ

שמות. ההיא דהוו קארו לה רובא מרים ופורתא שרה אמרי נהרדעי מרים וכל שם שיש לה ולא שרה וכל שם שיש לה:

רש"י

שאין לנו אלא שם שקרא הוא בעצמו בפנינו והוא הוחזק בו: ופורתא שרה. מיעוט בני עירה היו קורין אותה שרה: מרים. צריך לכתוב בגט שהוא עיקר והדר וכל שום דאית לה:

שאנו (ב) יודעין שנקרא בשם אחר בארץ ישראל אם לא כתב וכל שום לעז ודאי איכא אבל גיטא לא מפסיל ותקנתא בכי האי גוונא לתיקון העולם בלחוד מהני כלומר להוציאה מיד לעז והיינו דמסיים ואמר עמד ר"ג והתקין וכו' כלומר שעשה תקנה כוללת להיכא דאיתחזק ולהיכא דלא איתחזק שיהו כותבין וכו' מפני תיקון העולם דאפילו היכא דלא איתחזק נהי דגיטא כשר לעז מיהא איכא וכתבו דהיכא דאיתחזק בתרי שמי שם של מקום הנתינה עדיף טפי לפי שאף במקום הכתיבה נקרא בשם של מקום הנתינה ואינו נקרא בשם מקום (א) הנתינה במקום הכתיבה ובסמוך גם כן פירשו כן כמו שאכתוב ולדבריהם כי קאמר שיהו כותבין איש פלוני לגלדין מתפרש מיהו אפילו כתב שם מקום הכתיבה כיון שכתב וכל שום מהני דלא גרע מחניכתו וחניכתה דכשר כדתנן בפרק המגרש (דף פז:) והיינו דקאמר התקין שיהו כותבין איש פלוני סתמא ואם איתא דהיכא דאיתחזק בתרי שמי אם לא כתב שם מקום הנתינה בפירוש מיפסל לא הוה ליה למיסתם ליסניה ותניא כותיה דרב אשי דדוקא היכא דאיתחזק בתרי שמי כלומר שאף כאן נקרא בשני שמות (ג) הוא דאינה מגורשת אבל לא איתחזק נהי דצריך שיכתוב וכל שום כדי להוציאה מידי לעז אם יש לו ב' שמות אפ"ה כיון דלא איתחזק אע"פ שלא כתב וכל שום מגורשת מיהא הויא בדיעבד והיינו ברייתא דבריישא קתני אינה מגורשת משום דמיירי בדאיתחזק בתרי שמי ובסיפא קתני יצא למקום אחר וגירש באחד מהם מגורשת כלומר דבכה"ג תיקון העולם הוא דאיכא אבל בדיעבד מגורשת דמיירי בדלא איתחזק דסתמא דמילתא הכי איתא דמי שיש לו שתי נשים אחת ביהודה ואחת בגליל מסתמא בכל אחד מהמקומות הללו נקרא בשני שמותיו כיון שיש לו בכל אחד קביעות מקום אבל יצא למקום אחר מסתמא לא נקרא אלא בשם אחד ומש"ה בדיעבד מגורשת אע"פ שידעו שם שיש לו שם אחר במקום אחר. והא דקתני עד שיגרש אשתו שביהודה בשמו שביהודה ושם דגליל עמו (ד) כלומר שיכתבנו בפירוש או שיאמר וכל שום לאו למימרא דאי עביד איפכא כלומר שגירש אשתו שביהודה בשמו שבגליל וכתב וכל שום מפני שמו שביהודה שלא תהא מגורשת שכבר כתבתי דכיון דקאמר התקין שיהו כותבין איש פלוני סתמא דבכל אחד שכתב בפירוש מגורשת דאי לא הוה ליה לפרושי והאי דקתני הכי היינו משום דנקט וגירש אשתו שביהודה אינה מגורשת כלומר אע"פ שכתב שם של מקום הנתינה שהוא יותר חשוב היכא דאיתחזק בתרי שמי כמו שכתבתי ומש"ה מסיים ואזיל עד שיגרש אשתו שביהודה וכו' כלומר דאפילו כתב שם מקום הנתינה שהוא יותר חשוב (ב) [היכא] שלא כתב וכל שום לא מהני אבל אין הכי נמי דאם גירשה בשמו של מקום הכתיבה וכתב ג"כ וכל שום דמהני: **ונמצינו** למדין לפי דרך זה דהיכא דאיתחזק בתרי שמי. כלומר שאף במקום הכתיבה קורין אותו לפעמים בשם מקום הנתינה ולא כתב וכל שום אפילו כתב שם של מקום הנתינה שהוא יותר חשוב אינה מגורשת אבל לא איתחזק בתרי שמי במקום הכתיבה. כלומר שאין קורין אותו שם אלא בשם אחד אע"פ שיודעים שנקרא במקום הנתינה בשם אחר ולא כתבו אלא שם של מקום הכתיבה בדיעבד מגורשת והיינו דקתני יצא למקום אחר וגירש באחד מהם מגורשת כלומר אע"פ שיודעין שם שבמקום הנתינה נקרא בשם אחר וכן מוכיח בירושלמי כמו שאכתוב אפ"ה כיון שאינו נקרא שם אלא בשם אחד וגירש בו בדיעבד מגורשת מיהו לכתחלה צריך לכתוב וכל שום מפני חשש לעז ומיהו מוכח בירושלמי דכי אמרינן דהיכא דאיתחזק בתרי שמי ולא כתב אלא אחד מהם דאפילו בדיעבד אינה מגורשת הייני דוקא כשהיה ביהודה וכתב לגרש בגליל אבל אם היה ביהודה וכתב לגרש ביהודה הרי זו מגורשת דכיון דהוא ואשתו במקום אחד והיינו ביהודה וכתב שמו של יהודה אע"פ שיש לו שם אחר בגליל ואיתחזק ג"כ באותו שם בכאן מגורשת כיון שכתב עיקר שמו שבכאן שהוא מקום כתיבה וגירושין ומיהו משמע דדוקא באותו שם של יהודה עיקר בכאן ומיהו דיעבד דוקא מגורשת אבל לכתחלה צריך לכתוב וכל שום מפני חשש לעז זו היא שטתם ז"ל ופירשו כן מפני שמצאו בירושלמי [דפירקין הלכה ב] עלה דמתני' דתנן איש פלוני וכל שום שיש לו הגע עצמך דהוה שמיה ראובן ואפיך שמיה שמעון אלא אני פלוני עם כל שם שיש לי יתר מכן אמרו היו לו שתי נשים אחת ביהודה ואחת בגליל ולו שני שמות אחד ביהודה ואחד בגליל כתב זה שביהודה לגרש זו שבגליל או זה שבגליל לגרש זו שביהודה אינה מגורשת מתניתא כשהיה ביהודה וכתב לגרש ביהודה וכתב לגרש בגליל אבל אם היה מיהודה וכתב לגרש בגליל הרי זו מגורשת א"ר אילא בתחלה הוא צריך לומר אני פלוני שמי שביהודה עם כל שם שיש לי בגליל ואם היה שרוי במקום אחר מגרש באיזה מהם שירצה א"ר יוסי הדא דתימא לשעבר אבל לכתחלה צריך למעבד כי הא דרבי אילא אמר רבי אבין אם יצא לו שם במקום אחר צריך להזכיר שלשתן עד כאן ופירשוה כך הגע עצמך דשמיה ראובן וכו' כלומר לא שעשה כן בכונה אלא שנשתנה עצמו מחמת שהלך לעיר אחרת ואין אנו יודעים לו אלא אותו השם לבד. (ופריך) [ופריק] אלא אני פלוני עם כל שם שיש לי ובתר הכי אמרי' יתר מכן היו לו שתי נשים וכו' והאי יתר היינו לומר שלפעמים אפילו גיטא נמי פסול מדינא ולא הוי טעמא משום לעז בלחוד כמתני' והיינו בדאיתחזק ויצא להם מכאן דאיכא גוונא דמפסיל גיטא ואיכא גוונא דלא מפסיל גיטא אלא דלכתחלה צריך. היו לו שתי נשים אחת ביהודה וכו' והיינו מתניתין דגמ' דילן נקטינן שכתב לגרש אשתו שביהודה [בשמו שביהודה דהוא מקום הנתינה] ובירושלמי נקטינן שכתב לגרש אשתו שבגליל בשמו שביהודה [דהוא מקום הכתיבה] ולאו דוקא דאיפכא נמי אינה מגורשת אלא דאורחא דמילתא נקטי התם דמסתמא בשם מקום הכתיבה הוא מגרש. מתני' כשהיה ביהודה וכתב לגרש בגליל אבל אם היה ביהודה וכתב לגרש ביהודה וכו' הרי זו מגורשת כלומר דאפילו היכא דאיתחזק בתרי שמי ביהודה כל שניהם [ביהודה] בדיעבד מגורשת וכמו שכתבתי למעלה אמר ר' אילא לכתחלה צריך לומר אני פלוני שביהודה עם כל שם שיש לי בגליל כלומר דאע"ג דבדיעבד בלאו הכי מגורשת לכתחלה צריך לכתוב וכל שם שיש לו ואם היה [שרוי] במקום אחר מגרש באי זה מהם שירצה כלומר בדלא איתחזק באותו מקום בתרי שמי והיינו האי (ג) דינא במקום אחר בגמ' דילן דמוקמי לה בדלא איתחזק כלומר שאין קורין אותו באותו מקום אלא בשם אחד ומיהו לכתחלה צריך לכתוב וכל שם והיינו דגרסינן התם א"ר יוסי הדא דתימא לשעבר אבל לכתחלה צריך כי הא דר' אילא אמר ר' אבין אם יצא לו שם במקום אחר צריך להזכיר שלשתן כלומר דאפילו היכא דלא איתחזק אלא בחד שמא דבדיעבד מגורשת בשם של מקום כתיבה אפ"ה לכתחלה אם יש לו ג' שמות אחד ביהודה ואחד בגליל ואחד באותה העיר שילא שם אע"פ שאינו נקרא באותה העיר אלא בשם אחד צריך לכתחלה להזכיר שלשתן ולא תימא דסגי בתרוייהו בשם של מקום כתיבה ומקום גירושין דהו ליכא לעז קמ"ל דצריך לכתבן כולן ובהכי סגי כאילו כתב עם כל שם שיש לי ויצא להם מזה דכל שאינו נקרא באותו מקום בב' שמות מיקרי לא איתחזק אע"פ שנודע שם שיש לו שם אחר במקום אחר דהא מדאמרינן צריך להזכיר שלשתן אלמא יודעין הן באותו מקום שנקרא בשמות אחרים במקומות אחרים ואפ"ה כיון שאינו נקרא שם אלא בשם אחד מיקרי לא איתחזק ובדיעבד מגורשת בשם אותו מקום בלבד: **ואין** זה דעת הרי"ף ז"ל שהרי השמיט זו של רב יהודה אמר שמואל שלחו בני מדינת הים וכו' וכתב הא דרב אשי דאמר והוא דאיתחזק בתרי שמי' על מתניתין דמשמע דלית לן תרי גוונא גוונא דמיפסל גיטא וגוונא דצריך לכתחלה בלחוד משום לעז אלא בגוונא דמתני' נמי אם לא עשה כן אינה מגורשת וכן פירושם אינו מחוור בעיני כלל דהיאך מגרשין נשותיהן [יהא] גוונא אחריתי בר ממתניתין ויהא כמשמע מלשון זה דאפי' דיעבד אינה מגורשת [ושיאמר רב אשי על זה כי אמרינן דאפילו בדיעבד אינה מגורשת] ודוקא דאיתחזק בתרי שמי דאם איתא דדינא דמתניתין לכתחלה בלחוד הוא היאך מגרשין נשותיהן נמי לא משמע אלא לכתחלה והסמך שסמכו בו מן הירושלמי אינו כלום דירושלמי הכי קאמר דתקנת רבן גמליאל היתה צריכה למי ששינה שמו במקומו דבלאו וכל שום אינה מגורשת ועם וכל שום משמע דסבירא ליה דמגורשת ובתר הכי גרסינן יתר מכן אמרו שאע"פ שלא שינה שמו אלא שיש לו שני שמות אחד ביהודה ואחד בגליל וגירש זו שבגליל בשמו שביהודה אינה מגורשת וכיון שאין לנו ראיה מן הירושלמי הא דרב אשי קיימא כפשטא אמתני' דרבן גמליאל לא תיקן כלום אלא היכא דאיתחזק בתרי שמי דבכה"ג כל ששינה אינה מגורשת ואי לא איתחזק בתרי שמי אפילו לכתחלה לא צריך דבגמרא דילן לא חשו לאפיך שמיה כלל ואפשר דסבירא ליה שאם שינה ממש אפילו כתב וכל שום לא הועיל וכן כתב הר"ם בפרק שלישי מהל' גרושין וכן מה שפירשו דאפילו נודע במקום הכתיבה שיש לו שם אחר במקום אחר לא מקרי איתחזק בתרי שמי אא"כ נקרא שם באותן שני שמות וסמכו זה מדאמרינן בירושלמי עלה דההיא דאם היה שרוי במקום אחר מגרש באיזה מהם שירצה וסבירא ליה דהיינו בדלא איתחזק בתרי שמי וכדאמרינן בגמרא דילן ואמרינן נמי עלה דלכתחלה צריך להזכיר שלשתן דאלמא דשמות האחרים נודעים בכאן ואפילו הכי מיקרי לא איתחזק אינו מחוור בעיני כלל שמה שאמרו שם אינו דומה לזו שבגמרתינו דהתם בדאיתחזק מיירי דומיא דאותה שאמרו לעיל מינה אבל אם היה ביהודה וכתב לגרש ביהודה דדיעבד מגורשת בשם אחד בלבד אע"ג דאיתחזק בתרי שמי כיון שהוא ואשתו במקום אחד ומיהו לכתחלה צריך לכתוב וכל שום אחרן כמו שאמרו שם ואח"כ אמרו שאם הלכו הוא ואשתו למקום אחר שאינו לא יהודה ולא גליל מגרש באיזה מהם שירצה אע"פ שיודעין שם שיש לו שם אחר במקום אחר והיינו איתחזק בתרי שמי ומיהו לכתחלה צריך לכתוב וכל שום וכיון שאינו ראיית הירושלמי יש לנו לפרש והוא דאיתחזק בתרי שמי כפשוטו דכל שאנו יודעין כאן שיש לו שם [אחר] במקום אחר אע"פ שאינו נקרא כאן אלא בשם אחד צריך לכתוב וכל שום ואם לא כתב אינה מגורשת אבל כל שאין אנו יודעין לו שם אחר אפילו נודע לאחר זמן שהיה לו שם במקום אחר זה הגט כשר וכן פרש"י ז"ל: ונמצא פסקן של דברים שמי שיש לו שני שמות אחד במקום כתיבת הגט ואחד במקום נתינתו כל שידענו כן אע"פ שאינו נקרא במקום הכתיבה אלא בשם אחד צריך לכתוב שם של מקום הנתינה וכותב וכל שום בשביל שם של מקום הכתיבה והיינו ברייתא דקתני עד שיגרש אשתו שביהודה בשמו של יהודה ושם דגליל עמו ולאו דוקא שם דגליל בפירוש הוא הדין נמי דאי כתב וכל שום בלחוד דמהני וכן נמי אם כתב בפירוש שם של מקום הכתיבה וכתבו

לעבודת כוכבים והבן היה לו לגרש ולא רצה להזכיר שם אביו וכתב יוסף בן שמואל שהגט פסול שכרוא"ה אומר אחר מגרשה כי שם בעלה יוסף בן שמעון וזה היה יוסף בן שמואל:

לשון ריא"ז

צריך לכתוב בגט כל השמות שיש לו לאיש המגרש ולאשה המתגרשת שאם קורין אותו בשני שמות בין שקורין אותו בעירו בשני שמותיו ובין שקורין אותו בעיר בשם אחד ובעיר אחרת קורין אותו בשם אחר הואיל והוחזק שיש לו שני שמות צריך לכתוב בגט שני שמותיו ואם כתב א' מן השמות בלבד ה"ז גט פסול היו רוב בני העיר קורין אותו יוסף והמיעוט קורין אותו שמעון צריך לכתוב יוסף הנקרא שמעון ולא יכתוב שמעון הנקרא יוסף כלך זה שיש לו שני שמות במקום שאין לו אלא שם אחד ה"ז מגרש את אשתו באותו שם הידוע לו בלבד ואם רוצה לשלוח גט במקום שיודעים לו שם אחר צריך לכתוב שני שמותיו כמו שביארנו וכך ראוי לומר על מי שהמיר לעבודת כוכבים ושינה שמו בשם עובד כוכבים שצריך לכתוב שם היהדות ושם העובד כוכבים אנא פלוני דמקרינא בארמיותי כך וכך וכן הדין בשמות האשה המתגרשת ואפי' היה שמה כפאה וכתבו תפאה [הוי] שינוי השם. כתב חניכת אבותיהם כשבא לכתוב פלוני בן פלוני לא כתב שם אביו אלא הניכת זקנו שהיה גדול המשפחה ובני המשפחה נקראים על שמו כשר ובלבד שיכתוב שם המגרש ושם המתגרשת ואין כותבין חניכות אלא עד שלשה דורות ואם כתב משלשה דורות ולמעלה הרי הוא כשנוי השם ופסול: זה שכותבין בגט הנא פלוני וכל שום והניכה דאית לי בלא צורך הוא שמי שאין לו אלא שם א' בלבד כותב שמו ודיו ואם הוחזק בשני שמות צריך לכתוב שני שמותיו כמ"ש ומה שכותבים וכל שום וחניכה לא מעלה ולא מוריד כמו שביאר מז"ה בפסקיו ועיין פ' הזורק ופרק המגרש:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) לשון תוס' והיינו דוקא דאיתחזק בתרי שמי בשני המקומות חד במקום הכתיבה וחד במקום הנתינה דהא לא קתני אלא כשהיו לו שני שמות אחד ביהודה וא' בגליל דאותן שבגליל לא יכירו שם דיהודה ואמרו שלא גירש והיכא לעז אבל בהוחזק בשני שמות במקום אחר כשר בדיעבד אפי' בא' מהן ואפי' בחניכה דהכי מסיק לקמן בדברי הר"ן:

(ב) והיינו דלא כרש"י שהוא פי' לא איתחזק ואפי' נודע לאחר זמן כו' משמע דאי ידעינן השתא שיש לו שם אחר במקום אחר ואפי' לא איתחזק בהא בתרוייהו בשיל מיקרי איתחזק ופסול אפי' בדיעבד אם לא כתב כל שום ולקמיה בקיל ועדי בהכי מן הירושלמי והסיק כפי' רש"י:

(ג) אחד של מקום כתיבה וא' של מקום נתינה:

(ד) דמשמע מינה דשם מקום הנתינה עדיף עיקר:

הגהות הב"ח

(א) בשם מקום: הכתיבה במקום הנתינה כצ"ל: (ב) יותר חשוב: כל שלא כצ"ל: (ג) כאי דינא: למקום אחר כצ"ל:

חסר לשון וכצ"ל דמדינא בלא"ה מגורשת גמורה הויא ורב יהודה אתא לאשמועינן דזימנין דבלא תקנתא וכו'. ד"ת

גי' ד"ס.

וכתבו כל שום בשביל שם של מקום הנתינה מהני ואם לא כתב אלא אחד מהן אינה מגורשת וכל זה כשידענו שיש לו שני שמות אבל אם לא ידענו לו אלא שם אחד. אע"פ שלא כתב וכל שום הרי זה הגט כשר אפילו נודעו לאחר מכן שם אחר הרי הגט כשר היה מקום הנתינה והכתיבה אחד ואין לו בהותו מקום אלא שם אחד אע"פ שיש לו שם אחר במקום אחר ולא כתב וכל שום כשר מיהו לכתחלה צריך שיכתוב וכל שום בשביל שם שיש לו במקום אחר ומשמע שאם כתב שם שיש לו במקום אחר וכתב וכל שום בשביל מקום הנתינה אינה מגורשת. היו לו שני שמות במקום אחד זו היא שאמרו שהיא דהוו קרו לה רובא מרים ופורתא שרה שצריך לכתוב השם של הרוב בפירוש ושם המיעוט מרבוייא דכל שום ואם עשה בהפך כ' הר"ם בפרק שלישי מהלכות גירושין דפסול מדרבנן ובחניכתו ובחניכתה כתב דכשר ואפשר ג"כ שאפי' לא כתב וכל שום אלא שכתב שם הרוב בפירוש מגורשת גמורה היא וכתב הרשב"א ז"ל שאנו שיש לנו ב' שמות האחד בשם ישראל ושם אחר שהלועזות קורין צריך לכתוב שם הישראל והשם האחר ויאמר אנא פלוני דמתקרי פלוני ועכשיו נהגו לכתוב בכל גט וכל שום אחרן והניכא דאית ליה וכן כותבין בשם האשה ומומר לעבודת כוכבי' שגירש מסתברא שיש לו לכתוב השם שיש לו עכשיו שהשם שהיה לו בעודו ישראל כבר נעתק ממנו. אבל ר"ת ז"ל כתב דכיון דאמרינן בהמגרש דאפי' בחניכתו וחניכתה כשר שם ישראל לא גרע מחניכה וכיון שכתב וכל שום בשביל שם של עכשיו ס.. וטפי עדיף מלכתוב שםעובד כוכבים עם כדת משה וישראל ולמכתבינהו לתרווייהו עדיף טפי: **מתני'** אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים.

נר מצוה

°**מתני'** אין אלמנה [א]נפרעת [א] מנכסי יתומים תנו אלא בשבועה נמנעו מלהשביעה התקין רבן גמליאל הזקן שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצו וגובה כתובתה העדים חותמין על הגט מפני תיקון העולם התקין הלל פרוזבול מפני תיקון העולם: **גמ'** *אמר רב יהודה אמר שמואל לא שאנו אלא בב"ד אבל חוץ לב"ד משביעין אותה ורב אמר אפילו חוץ [ב] לב"ד אין משביעין אותה רב לטעמיה דרב לא מגבי כתובה לארמלתא ולגבייה ולידרה בשני דרב קיל נדרי א"ל רב יהודה לרב ירמיה ביראה אדרה בב"ד ואשבעה חוץ לב"ד וליתי קלא וליפול באודנאי דבעינא דעבידנא בה מעשה. אמר ר' זירא אמר שמואל לא שאנו שמדירין אלא אלמנה אבל

רש"י

מתני' אין אלמנה נפרעת כתובתה מנכסי יתומים אלא בשבועה. שלא קיבלה כלום. נמנעו מלהשביעה. מפני גודל העונש שכל העולם לוקה בעון שבועת שוא שתהא נודרת ליתומים. לקמן מפרש לה במקומה: **גמ'** לא שאנו. דנמנעו מלהשביעה אלא בב"ד מפני שבועת הדיינים שבועה של תורה היא ובנקיטת חפץ ס"ת בידו או תפלין ומשביעין בשם או בכנוי כדאשכחן גבי אברהם שים נא ידך וגו' ועונשה מרובה: חוץ לב"ד. שבועה דרבנן בקללת ארור ולא נקיט בידיה מידי ואין עונשה כל כך: לא מגבה כתובתה. משום דנמנעו מלהשביעה ולא רצה להשביעה חוץ לב"ד: ולידרה. כדתנן נודרת ליתומים כל מה שירצו: קיל נדרי. קלים היו בעיניהם נדרים לעבור עליהם לכך לא סמכינן אנדרים לאגבוייה: אדרה בבית דין. כל מה שירצו יתומים שיבחרו להם כל דבר הקשה להדירה בו כגון קונם כל מיני מזונות עלי אם נהניתי כלום מכתובתי שאם נהנית כלום הרי היא נאסרה בכל מיני מזונות: וליפול באודנאי. הפך אני שישמע הקול באזני שהוגבה כתובתה בימי: דבעינן דאיעבד בה מעשה. להוציא מלבן של תלמידים של רב שלא היו מגבין כתובת אלמנה לא

את כתובתה: אלא בשבועה. שלא נתקבלה כלום. וה"ה לכל בא ליפרע מנכסי יתומים שלא יפרע אלא בשבועה כדתנן בפרק כל הנשבעין (דף מה.) ונקט אלמנה לרבותא [גמ' דף מט.] דסד"א משום חינא אקילו רבנן עלה קמ"ל: נמנעו מלהשביעה בגמ' [שם] יהבינן טעמא משום מעשה באלמנה אחת שאע"פ שהיתה סבורה לישבע באמת נענשה ביותר ונמצא שהיתה מפסדת כתובתה [הלכך התקין ר"ג כו'] שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצו. יבחרו להם היתומים דבר קשה להדירה בו כגון קונם מיני מזונות עלי אם נהניתי מכתובתי וגובה כתובתה ואם נתקבלה תחלה הרי היא נאסרת בכל מזון הילכך לא הדרה ושקלא ולא חשידא לעבור על נדרה ואפילו תעבור אין ענשן של נדרים חמור כל כך כענשן של שבועות שנפרעין ממנו ומכל העולם. ובירושלמי [הלכה ג] אמרו ברחבונה היו נשבעות לשקר וקוברות את בניהם ולא עוד אלא שאימת נדרים עליהם יותר מן השבועה ובגמ' אמרו ונודרת ואוסרת כל פירות שבעולם (ואמרו) וכל פירות לאו דוקא דכיון שהוא דבר שאי אפשר לעמוד עליו הו"ל כאומר שבועה שלא אישן ג' ימים דמלקין אותו וישן לאלתר כדאיתא בפרק שבועת שתים בתרא (דף כה.) אלא צריכה שתשייר דבר שתוכל לחיות בו: העדים חותמין על הגט. כל אלו מתקנת ר"ג הזקן: מפני תיקון העולם: אכולהו קאי גבי אלמנה שיהו נשים נשואות לבעלים ולא תדאגנה להפסיד כתובתן וגבי חותמין מפרש בגמרא מאי תיקון העולם איכא: פרוזבול. שכתוב בו מוסרני לכם פלוני ופלוני הדיינין כל שטרי חובות שיש לי אצל פלוני שאתם תהיו נוגשיו ואני לא אגוש ושוב אין משמיטין כדאיתא בגמ': **גמ'** אבל חוץ לב"ד משביעין אותה. שבועת הדיינין שבועה של תורה הוא דנקיט ספר תורה בידיה או תפילין ומשביע לה בשם או בכנוי כדאשכחן באברהם שים נא ידך וגו' ואשביעך בה' [ועונשה מרובה] וחוץ לב"ד שבועה דרבנן בקללת ארור ולא נקיט מידי ואין ענשן כל כך ואע"פ ששבועת הבא ליפרע מנכסי יתומים שבועת המשנה היא ואמרו הגאונים ז"ל שנתכסיה כשל תורה ואם לא נשבע ותפן בידו נעשה כמי שטעה בדבר משנה וחוזר תקנה תיקנו כאן להקל בכך כדרך שתיקנו שתהא גובה בנדר ותקנתן של יתומים היא אם רצו מדירין אותה ואם רצו משביעין אותה שלא בב"ד וכדאמרינן בסמוך אדרה בב"ד ואשבעה חוץ לב"ד כלומר אדרה או אשבעה: דרב לא מגבי כתובתא לארמלתא. משום דנמנעו מלהשביעה ואם איתא לישבעה חוץ לב"ד וליגבייה כתובתה ולידרה כדתנן שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצו: קילי (א) נדרים. קלים היו בעיניהם לעבור עליהם והילכך לא סמכי אנדרה' לאגבויי: **גרסי'** בגמ' [דף לה.] ההיא דאתאי לקמיה דרב הונא אמרה ליה הב לי כתובתי אמר לה מאי אעביד ליך דרב לא מגבי כתובתא לארמלתא אמרה ליה מידי הוא טעמא אלא דדילמא נקטה כתובתה חי ה' לבאות אם נהניתי מכתובתי כלום. אמר רב הונא מודה רב בקופלת. פרש"י ז"ל הואיל וקפלה ונשבעה תגבה וכן משמע בירושלמי [כאן הלכה ג] דגרסינן עברה ונשבעה רב הונא אמר נשבעה אבל ר"ח ז"ל כתב מודה רב בקופלת מעלמה ונשבעה שכיון שעברה ונשבעה משביעין אותה שבועה כתקנה על דעת ב"ד ומגבין לה כתובתה ומוכח לה מדאמרינן בפרק הגוזל קמא [דף קו.] א"ר הונא אמר רב מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי ונשבע ובאו עדים פטור שנאמר ולקח בעליו ולא ישלם כיון שקבלו עליו בשבועה שוב אין משלמין ממון ופרכינן עלה ומשנינן כאן בקפץ כאן בשלא קפץ אלמא דשבועה בקפילה לא חשיבא שבועה ולאו רהיה היא דלעולם שמה שבועה והתם היינו טעמא משום דלא קרינא ביה ולקח בעליו ולא ישלם שהרי לא קבלו בעלים שבועה אלא הוא מעלמו הוא שקפץ: **ומדאמרי'** אם נהניתי מכתובתי כלום. משמע דבלשון זה נשבעה וסגי בהכי ומכאן שמי שגזל את חבירו וחבירו חייב לו ממון ומשביעו אם נפרע שאינו יכול לישבע שלא נפרע שאותו ממון שגזל עולה לפרעון: **אדרה** בב"ד. כל מה שירצו היתומים או אשבעה חוץ לב"ד: וליפול באודנאי. הפך אני שישמע הקול באזני שהוגבה כתובתה בימי: דבעינא דאיעביד בה מעשה. להוציא

ספר הזכות

כתוב בהלכות מתני' התקין (ר"ג) [הלל] פרוזבול מפני תיקון העולם וענין הסוגיא שעליה: השיב הרב ז"ל ראיתי שכתב הרב ז"ל מענין פרוזבול והסוגיא כולה ולא ידעתי אם הוא כבור שנוהגת השמטת כספים בזמן הזה או שמא למי שנוהג מדת חסידות ומשמע כרב או כרבנן דבי רב אשי ור' חייא בר אבא וכ"ל דהני כולהו מדת חסידות קא עבדי דהא קי"ל כרבי [דדרים] דבר השמטה שמוט והשתא ודאי אין יובל נוהג לא בארץ ולא בחו"ל לא מן התורה ולא מדרבנן שהרי אין יושביה עליה ואין שם ב"ד תוקעין ואין עבדים משתלחים והנך כולהו מעכבי כדאיתא בר"ה ואמרי' בקדושין אלא הא כתיב בארץ. הכוא בזמן שהדרור נוהג בחו"ל נוהג בא"י יובל נוהג בחו"ל אין היובל נוהג בחו"ל. והאי למאי איצטריך שלא יהא נוהג בא"י ויהא נוהג בחו"ל אלא ה"ק אפי' בזמן שיושביה עליה אם אינו נוהג בא"י כגון שלא תקעו ולא שלחו אינו נוהג בחו"ל אפי' יהא שם ב"ד וכ"ש השתא. וכ"ל דהלכתא כרב דאמר נאמן אדם לומר פרוזבול היה לי ונאבד דהא קא עביד מעשה ואי לאו דקים ליה לא הוה עביד מעשה ומסתבר דמדת חסידות הוא בהשמטת כספים ומש"ה מקיל בה ולא היא דבבני דרב ב"ד הגדול הוה בא"י דהוה רבי ור' חייא אלא טעמא מאי משום דלא שביק איניש היתרא ואכיל איסורא כדמפרש בגמ' וכן עיקר: ועוד כתב אמר רבה ותלי ליה. ראיתי מי שפי' שהופש המלוה בבגדו עד שיאמר לו אעפ"כ ואין הדעת מקבלהו וג"כ אין לו פנים לזה הפי' (ואם) [אלא] כך נ"ל כשיאמר לו ואעפ"כ לא יכניעם מיד אלא תולה אותם לפניו שיחזירם במנות שמיטה כדי שלא יראה שגמר בלבו מלהשמיט והקשה לו אביי מהא דתניא כשהוא נותן לו לא יאמר לו בחובי אני נותן לך אלא שלי הן ובמתנה אני נותן לך והיה אביי סבור כי ברחבונה אמר לו זה ועל כן הקשה לו כיון שכך הוא אומר כי במתנה הוא נותנה אחרי זאת למה יתלה אותם לפניו ומה ימתין לו עוד ושני ליה לא כמו שאתה סבור אלא שאני אומר ותלי ליה אחר שאמר לי אעפ"כ לבד. אני אומר שיתלה לו עד שיאמר לו במתנה אני נותן לך וז"ש רבה [ותלי ליה כו'] וכל שאנו מצריכין לומר לו כל זה ה"מ בזמן שהשמטת כספים נוהגת אבל בימי רבה ורב אשי והנך בתראי דמדת הסידות הוא דעבדי לא צריך אלא כיון דא"ל אעפ"כ שקליהו לאלתר ולא עוד אלא דאחזיק ליה נמי כמאן דלא הוה ביה דעתא מעיקרא: עד כאן דברי הרב. ואלו דברי תלמיד: אמר המחבר *) ארקפתא נקט אך ביד ריתא אי תליא גך ביד שאני רואה דעת רבינו והגאונים ז"ל בשביעית שהוא נוהגת עכשיו ויש לי ללמוד בו זכות דבר ברור ומפרש הוא שאין היובל נוהג אלא בזמן שכל יושביה עליה ואפי' היו עליה אלא שהיו מעורבבין שבט יהודה בבנימין ובשבט בנימין ביהודה אין היובל נוהג וכי סליק עזרא לאו כל ישראל סליק אלא שבט יהודה ובנימין וכהנים ולוים שגלו לבבל כמו שמפורש בכמה מקומות ובכמה מקראות בספר עזרא וכן בדברי הימים ולא נתחלקה הארץ לשבטים אלא מעורבבים ישבו בקצת כרכים שכבשום עולי בבל ומזה נלמוד שלא נהג יובל בבית שני וה"נ אמרי' בערכין מנו יובלות לקדש שמיטין אבל יובלות משגלו שבט ראובן וגד בטלו לגמרי ולמאן דמתרץ התם עשרת השבטים ירמיהו החזירן מנו יובלות עד שגלו ומשבטלה הארץ בחורבן הבית ודאי בטלו עד הבנין העתיד במהרה בימינו בע"ה שהרי עשרת השבטים לא חזרו בימי עזרא ומקראות מפורשין הן ואין לי להאריך ואם נאמר שנהגו ביובל מדבריהם זכר ליובל כמו שמצינו במקצת מצות שתלויות ביובל כגון בית בבתי ערי חומה כדתנן התקין הלל שיהא חולט מעותיו ללשכה ואע"פ שבנינו בערכין אין בית בבתי ערי חומה נהג אלא בזמן שהיובל נוהג אלא שנהגו בהן זכר למצות שלא תשכח מהם אבל אין הדעת מסכמת ולא השכל מקבל שינהגו בכך לאחר חורבן שהרי הארץ חרבה ובממה ביד ישמעאלים ואין ישראל עליה אלא כאכסניא ולמה יחזירו בדות ובתים וינהגו דרור לעבדים והם על"ע אלא ודאי מעולם לא נהג יובל בימי חכמי המשנה לאחר חורבן וה"נ מוכח בערכין בהכוא גברא דאחרימנא לנכסיה בפומבדיתא ואתא לקמיה דר"י כו' ופרזינן בהא דקניא אין שדה אחוזה נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג ואין שדה חרמין נוהג וכו' הא משמע שאין יובל ולא דברים התלויין בו נוהגין אפי' מדבריהם לאחר חורבן ואעפ"כ שמיטת קרקע היתה נוהגת בהם לרבי מדבריהם כדאמרי' ברים מסכין לענין חרישה וזריעה בשביעית בזמן הזה מדרבנן ורבי היא וכן לדברי האומר קדושה שניה נמי לא קדשה לעתיד לבא מדבריהם היא אבל לדברי האומר שלישית אין להם שביעית דבר תורה כתרומות ומעשרות וסתם איתמר ר"ג ובית דינו נמנו על שני פרקים הללו שלפני שביעית והתירום בזמן שאין בהמ"ק קיים. וממה שעמדו למנין של הפרקים הללו אתה למד שבודאי נוהגין היו בשביעית ואיתמר בסנהדרין פוקו וזרעו בשביעתא משום ארנונא ועוד בעובדי דר"ל דההם מפורש ובפ' המוכר את הספינה א"ל ר"י בר חנינא להונא במעיה אזור לי פירי תלת שנין ערב שביעית ושביעית ומוצאי שביעית ובפ' לולב וערבה אמר איבו הוה קאימנא קמיה דר' יצחק בן אלעזר ואתא ההוא גברא לקמיה א"ל קריאתא אית לי כרמיא אית לי זיתיא אית לי ואתו בני קריאתא ומקשקשין בכרמיא ואכלין בזיתיא אריך או לא אריך וא"ל לא אריך וכולה עובדא התם. ובפסחים בפ' מקום שנהגו א"ל רבה ב"ב חנה לבריה אל תאכל ספיחי כרוב לא בפני ולא שלא בפני והתם איתמר רב ספרא אפיק גרבא דחמרא דשביעית. הא למדנו לשמיטת קרקע כלומר בחרישה וזריעה דשביעית שנוהגת לאחר חורבן מ"מ וכל זמן ששמיטת קרקע נוהגת בא"י שמיטת כספים נוהגת בכ"מ כדאמרי' בקדושין השמטת כספים נוהגת בין בארץ בין בחו"ל ואפי' לדברי רבי דכתיב כי קרא שמיטה לה' ובירושלמי גרסי' בהאי פירקא א"ר הונא קושייתא קומי ר' יעקב בר אחא כמאן דמר מעשרות מדבריהם כרם כמאן דמר מעשרות מד"ת והלל הזקן מתקן על ד"ת א"ר יוסי וכי משעה שגלו ישראל לבבל כלום נפטרו אלא ממצות שהן תלויות בא"י והשמטת כספים נוהג בין בא"י בין בחו"ל מדבר תורה בזמן שהשמטה נוהגת בא"י מדבריהם השמטת כספים נוהגת בין בא"י בין בחו"ל מדבריהם. תמן אמרי' ואפי' כמאן דאמר מעשרות מד"ת מודה בשמיטה שהיא מדבריהם וזה דבר השמיטה שמוט רבי אומר ב' שמיטין שמיטה ויובל בזמן שהיובל נוהג שמיטה נוהגת מדבר תורה פסקו היובלות שמיטה נוהגת מדבריהם. כל זה גירסת ירושלמי ואיתא נמי בפ' אחרון ממס' שביעית ולמדנו שאפי' לאחר שפסקו היובלות לגמרי שמיטה נוהגת של קרקע בא"י ושל כספים בכ"מ אלא דלרבי מדרבנן ולדברי חכמים תלויה בקדושת הארץ במעשרות ומ"מ נוהגת היא ולפי גמ' שלנו נראה שאין השמטת כספים לדברי חכמים תלויות בקדושת הארץ כלל ולא הלויה בארץ אלא לרבי שתלאה ביובל וה"נ משמע בקדושין שאפי' במדבר נהגו לדעת חכמים ובירושלמי נמי למאי דהוה סליק אדעתא מעיקרא איתמר לתרוצי מתני' בשמיטה דרבנן והא אסיקו התם והכא דרבי היא ורבא אוקמה אפי' לרבנן ותמה על עצמך היאך טעו לומר יובל נוהג אחר החורבן והלא יובל תלוי בב"ד הגדול למנות לקדש ולתקוע ואין מצוה שבב"ד הגדול נוהגת משגלתה סנהדרין מלשכת הגזית דכתיב לשכנו תדרשו וכ"ש שאפי' ב"ד כלל לא היה בא"י שהרי מבנה תר"ע לשטרות מימי הלל בנו של ר' יהודה הנשיא בטלה סנהדרין מא"י ובטלו מומחין ממנה והוא שתיקן סדר העיבור ומנה שנים וקדש חדשים דדורות וכיון שאין שם ב"ד כלל לא תוקעין ולא משמטין ולא משלחין עבדים ואין יובל נוהג דקי"ל בלשתן מעכבין ואנו רואים להכמי בבל אהרונים לרב אשי ולרבנן דדריה שהיו לאחר הזמן הנזכר בכמה שני דורות והיו נוהגין בהשמטת כספים ומה שהשיב מדת חסידות היתה להם שהלואה תקנת הכמים היא או דברי תורה אי זה חסידות יש בדבר להשמיט כספים ולגזול דלת בפני לווין בכיוצא בזה אמרו כל שאינו מצווה בדבר ועושה נקרא הדיוט ועוד מעובדי דרב דאמר להו מידי פרוזבול היה לך ואבד ולא שביק היתרא ואכיל איסורא משמע דאיסורא הוה להו לאנשי בבכי ועדתי בה ומזדרי מינה וכבר כתבתי שלא היה יובל נוהג באותו זמן כלל ומקריבה דרב אשי שדן לו ר' יוחנן בה שמיטת כספים ולא עוד אלא שהחמיר בה ואמר וכי מפני שאנו מדמין נעשה מעשה אלמא נוהג הוא מן הדין ולא עוד אלא שהדברים מראין שהוא דבר תורה דאילו בכל דבריהם מדמין ועושין מעשה וכן בדין דרבי יהודאה הוא וליה הלכתא כוותיה ועניין קדושת הארץ נמי קי"ל קדושה ראשונה ושניה יש להן שלישית אין להן הלכך אפי' בזמן חורבן תורה הוא ואפי' למי שתלה אותם בקדושת הארץ וחזינא ליה לאביי הכא ובמשקין דמוקי כרבי ורבא פליג עלה בתרוייהו ומוקי כרבנן.
וסוגיין

*) וצ"ל אלקפטין נקטן ריתא אתי לי ליד שאני כו'. והוא מלשון הגמ' זבחים נו:]

כתוב בהלכות מתני' התקין

שלטי הגבורים

א מה שבועה נשבעת שלא תפיסה הבעל נררי בחיים ולא תפסה היא משלו כלום ומיי' כתב שצריכה לישבע ג' שלא מחלה לו כתובתה או שלא מכרה לו ונראה שאם כתובתה בידה אינה צריכה לישבע על זה שאילו מחלה לו או מכרה היתה מחזרת לו הכתובה ואם היורשים קטנים והאפוטרופסים רוצים להשביעה והיא אומרת שאינה רוצה לישבע עד שיגדלו בניה כי שמא הם ימחלו לה או תתפשר עמהם כתב הרא"ש בתשובה אין שומעין לה אלא לא תטול כלום עד שתשבע: ושאלת אלמנה שאומרת בעלי נתן לי מנה קודם מותו במתנה גמורה ע"מ שלא יכנס לי בכתובתי ועדים אין לה. תשובה אם היא מוחזקת במנה כגון שיש ממון בעלה תחת ידיה והיא יכולה לטעון על אותו ממון אין בידי משל בעלי כלום נאמנת ג"כ במיגו לומר נתנו לי במתנה ובשבועה אבל אם היא אינה מוחזקת בממון בעלה או אינה נאמנת ומדברי רבינו נראה דהם מכרה או נתנה קודם שנשבעה קיים בין ממקרקעי בין ממטלטלי והרא"ש חלק בין מקרקעי למטלטלי עיין טור אה"ע סי' נו:
ב וכתב ר"י דהאידנא נהגו להשביע האלמנה בב"ד דבאותו ענין שאנו [illegible]

[דף קמא ע"ב]
דף לה.
גי' ד"ת
ים מ"ז

א מיי' פט"ז ופי"ז מהל' אישות סמג עשין מח טור אה"ע סי' נו:

הגהות הב"ח
(א) נדרי כצ"ל:

להוציא מלבן של אותן שלא היו מגבין כתובה לאלמנה: אבל גרושה משביעין אותה. דכיון דלא טרחא קמי יתמי לא אתיא לאורויי היתרא: **לא** שאנו. דנשאת בהדרה: אלא שלא נשאת. לאחר בשעת גביית כתובתה: אבל נשאת אין מדירין. ומיהו משמע דמשביעין אותה חוץ לב"ד ונובה וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפי"ו מהלכות אישות דמיפר לה בעל והיא סומכת על כך ונודרת על שקר: בקודמין. בנדרים שקדמו לנישואין ואם תאמר כי נשאת נמי גביא מאותו המין שאסרה עליה מיד ונראה אם תאכלנו י"ל דאפשר דחוששא לאיסור עולם אבל לאיסור שעה לא חיישא ובגמרא פרקין וליחוש דילמא אזלה לגבי חכם ושרי לה ומפרקינן קסבר צריך לפרט את הנדר. כלומר שהנשאל לחכם על נדרו צריך לפרט לפניו היאך נדר הנדר הזה וכי אמרה קמיה דליתומים נדרה אם נהניתי מכתובתי כלום לא שרי לה ואם תאמר והיכי איכא למיחש דלישרו לה בעל וחכם דהא אמרינן בנדרים בפ' [רא"א] פותחין (דף סה.) דהמודר הנאה מחבירו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו ויליף לה התם ממשה ולדקיהו וי"ל דבדיעבד מיהא שרי שהרי לדקיהו לדיק גמור סמך על מה שהתירו לו סנהדרין שלא בפני נבוכדנצר ואחרים חולקים שהרי הכתוב מגנהו בדבר כדכתיב [סוף דה"י ב] וגם במלך נבוכדנצר מרד אשר השביעו באלהים ולא ורחה מה עלתה לו ובסנהדרין כדאיתא התם ובתוס' תירצו דטעמא דאין מתירין לו אלא בפניו מפרש בירושלמי דנדרים בפ' השותפין דאמרי' התם [הלכה ד] המודר הנאה מחבירו בפניו אין נשאל לו אלא בפניו שלא בפניו נשאל בין בפניו בין שלא בפניו רבי יהושע בן לוי אמר מפני הבושה ורבי יוחנן אמר מפני החשד ואתא הלין פלוגתא כהלין פלוגתא כדתניא יום הכפורים צריך לפרט את מעשיו דברי רבי יהודה בן בתירא ר"ע אומר א"צ לפרט את מעשיו ע"כ בירושלמי ופי' מפני הבושה שיתביישו לפניו במה שנדר הנאה ממנו וכן מפרט מעשיו מפני שיתביישו בחטאיו. ומאן דאמר מפני החשד היינו שלא יחשדוהו שעובר על נדרו ולכך נמי לא יפרט מעשיו שלא יחשדוהו בשאר עבירות. והשתא מיתרצא קושיין דהשתא לא שייכא בושה וחשד נמי לא שייך שאין היתומים יודעין שקבלה כלום מכתובתה (א) *) [ומ"מ] מלית אמרה לחכם נדרתי בפני פלוני ופלוני בדבר *שאי אפשר לידע אם עברתי על שבועתי ובכה"ג מלי שרי לה והא דיליף לה התם במסכת נדרים ברים פ' ר"א (דף סה.) ממשה ולדקיהו היינו כר' יהושע בן לוי דהתם מפני הבושה ליכא: **וקי"ל** דלריך לפרט את הנדר אע"ג דאיפליגי בה בגמרא [כאן דף לה:] והכי מוכח בירושלמי דגרסינן התם [פ"ה דנדרים הלכה ד] חד בר נש נדר דלא מרווחא אתא לגבי ר' יונן בר שלום א"ל ומאי אשתבעת אמר ליה דלא מרווחנא א"ל וכן בר נש עביד א"ל לקביוסטום אמר ברוך שבחר בהם שאמרו לריך לפרט את הנדר: **אמר** אמימר הלכתא אפילו למ"ד נדר שהודר ברבים יש לו הפרה. פלוגתא דרבי יהודה ורבנן היא לקמן בפירקין [דף מה:]: על דעת רבים אין לו הפרה. ורבים היינו שלשה כרב נחמן דאמר הכי לקמן בפרקין [דף מו.] (ב) וכל שנשבע בפניהם. ואמר להם על דעתכם או שאמר על דעת פלוני ופלוני או שאמר סתם על דעת רבים כולהו הני גווני על דעת רבים מיקרי ואין לו הפרה וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהלכות שבועות אבל רש"י ז"ל כתב על דעת רבים כך יאמרו לו הרי אנו מדירים אותך על דעתינו וכן כתב רבינו האיי גאון ז"ל בתשובה ובתוספות כתבו בשם ר"ת דעל דעת רבים היינו על דעת פלוני ופלוני אפילו שלא בפניהם אבל על דעת רבים סתם לאו כלום הוא וכל זה אינו במשמע אלא אפילו על דעת רבים סתם אין לו הפרה וטעמא משום דכל שנשבע על דעת רבים אלימא מילתא ואי אפשר לה שתהא ניתרת ואת"ת א"כ אמאי אמרינן [בדף לה:] דנשאת אין מדירין אותה נדירנה על דעת רבים ושוב אין נחוש להפרת בעל י"ל דבנדרי אשתו אין לחלק בין ברבים לעל דעת רבים וכיון דברבים יש לו הפרה על דעת רבים נמי יש לו הפרה דכיון שאינו תלוי בדעתה שהרי הבעל מפר אפי' בלא תרעה דידה כשם שאין דעתה מעכבתה מלהפר כך דעת רבים אינו מעכבתו ומיהו כי פרכינן לעיל [שם] בדרב הונא דילמא אזלה לגבי חכם ושרי לה הוה מצי לשנויי דמדרינן לה על דעת רבים אלא דכיון דקסבר לריך לפרט את הנדר לא איצטריך לשנויי הכי וכתב הרא"בד ז"ל דכי אמרינן דעל דעת רבים אין לו הפרה לא אמרו אלא בשנשבע לדבר מצוה אבל לדבר הרשות יש לו הפרה וחזר בו מדאמרי' בפ' אלו הן הלוקין (דף מו.) גבי אונס שגירש כגון שהדירה על דעת רבים. כלומר שאין לו הפרה והתם לאו לדבר מצוה הוא אלא עבירה נמי היא שהרי אמרה תורה לא יוכל לשלחה אלמא אפילו נשבע לדבר הרשות על דעת רבים אין לו הפרה מ"מ משמע דנדר שהודר ברבים יש לו הפרה דאע"ג דלא פסיק הכי אמימר בהדיא כיון שהיה יכול לומר שלא בלשון פסק הלכה אפילו למ"ד נדר שהודר ברבים יש לו הפרה וכו' ואמר הלכתא וכו' משמע שבא לפסוק בנדר שהודר ברבים דיש לו הפרה [ועוד דבפרק אלו הן הלוקין [שם] רוב הנוסחאות אמר אמימר הלכתא נדר שהודר ברבים יש לו הפרה] ועוד דפלוגתא דרבי יהודה ורבנן היא לקמן בפרקין [דף מה:]* ומשמע דרבנן סבירא להו דיש לו הפרה: **הני** מילי. דאין לו הפרה: לדבר הרשות. שאין לריכין להפרתו לצורך דבר מצוה: ואדריה. שלא ילמד עוד לתינוקות: דהוה פשע בינוקי. חובטן יותר מדאי ור"ת גורס כי ההוא מקרי דרדקי ואמר דלא אמרינן דלדבר מצוה יש לו הפרה אלא כעין ההוא עובדא דהו"ל כעין נדרי טעות שהיו סבורין שהתינוקות ילניתו יותר בלמודן. ממקרי דרדקי אחר ונמצא בהיפך אבל בשביל מצוה אחרת שאין הנדר טעות מחמתה אין לו הפרה והביא ראיה מדאמר ר' יהודה לקמן בפרקין דכל נדר שידעו בו רבים לא יחזיר ומוכח לה [דף מו.] מדכתיב גבי גבעונים ולא הכום בני ישראל כי נשבעו להם נשיאי העדה דאלמא לא היתה הפרה לשבועתן ואע"פ שיש מצוה בהריגתם דכתיב בהו לא תחיה כל נשמה וברבים לר' יהודה כעל דעת רבים לרבנן ולאו ראיה היא דכיון שחזרו בתשובה לא היה מצוה בהריגתם וכדתניא בפרק ואלו נאמרין (דף לה:) וכתבו להם למטה למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות הא למדת שאם חוזרין בתשובה מקבלין אותן ולפ"כ נראה דכל לדבר מצוה אפילו על דעת רבים יש לו הפרה: העדים חותמין על הגט. כן גורס ר"ת העדים בלא וי"ו דאי גרסי' בוי"ו הוה משמע דרבן גמליאל תיקן ובגמרא אמר ר"ג תקנה גדולה התקינו דמשמע שכבר נתקנה: לר' אלעזר דאמר עידי מסירה כרתי. בפירקא בתרא [דף פו.] דקתני רבי אלעזר אומר אפילו אין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר והאי קרא עלה טובה קמ"ל: התם משום דבעינן לקיימו. [דמיירי] בשליח שמעיד בפני נכתב ובפני נחתם: ועוד דלכתחלה בעינן עידי מסירה. כבר כתבתי זה עלה דהאיך דבפני כמה נותנו לה: וכי קאמרינן אנן דיעבד. דאפילו נתנו לה ביני לביניה כשר בעידי חתימה כיון שהגט יולא מתחת ידה וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפרק ראשון מהלכות גירושין אלא שכתב שיש מן הגאונים שהורו שהוא פסול כלומר מדרבנן:

פיסקא. התקין הלל הזקן פרוזבול. תנן בסוף מסכת שביעית ומייתי לה בגמרא [דף לו.] לפי שראה שנמנעו העם מלהלוות זה את זה ועברו על מה שכתוב בתורה השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל וגו' עמד והתקין להם פרוזבול וזו היא גופו של פרוזבול מוסרני לכם פלוני ופלוני הדיינין שבמקום פלוני את כל חוב שיש לי אלל פלוני שאגבה כל זמן שארלה והדיינין חותמין למטה או העדים. ומפרשינן בגמ' [סוף דף לו:] דפרוזבול לשון לעז הוא ופרוז לשון תקנה ובול הייט בולי ובוטי כלומר עשירים ועניים שלא יפסידו ועניים שלא ינעלו דלת בפניהם. וא"ת והא מדאורייתא הוא וכדתניא בספרי ואשר יהיה לך את אחיך תשמט ידך ולא של אחיך בידך ילא המלוה על המשכון והמוסר שטרותיו לב"ד שאין משמיטין י"ל דהיכא דמסר שטרותיו ממש דאורייתא היא אלא דאתא הלל ותיקן דאע"ג דלא מסר ואפילו אינן בידו נמי כי אמר מוסרני כמאן דמסר דמי וכן אמרו בירושלמי [בפרק בתרא דשביעית סוף הלכה ב] אפילו נתונין ברומי והייט דאמר בירושלמי בפ' בתרא דשביעית [ריש הלכה ג' ע"ש שחסר שם] תשמט ידיך ולא המוסר שטרותיו לב"ד מכאן כמכו לפרוזבול מה"ת כלומר וכיון דמסירת שטרות דאורייתא תקנו אף הם פרוזבול

אבל גרושה משביעין (א) אותה: התקין ר"ג שתהא נודרת וכו': *אמר רב הונא לא שאנו אלא שלא נישאת אבל א נישאת אין מדירין אותה מ"ט דמפר לה בעל כי לא נישאת נמי לכי מנסבה מפר לה בעל ב אין בעל מפר בקודמין]: *אמר אמימר א הילכתא אפילו למ"ד נדר שהודר ברבים יש לו הפרה על דעת רבים °אין ג לו הפרה והנ"מ לדבר הרשות אבל לדבר מצוה יש לו הפרה דההוא מקרי דרדקי דאדריה רב אחא דהוה פשע בינוקי אהדריה רבינא דלא אשכח דדייק כותיה: העדים ב חותמין על הגט מפני תיקון העולם: מפני תיקון העולם הא דאורייתא היא דכתיב °וכתוב בספר וחתום והעד עדים אמר רבא לא צריכא (א) לר"א דאמר עידי מסירה כרתי רבנן עידי חתימה זמנין דמייתי סהדי אי נמי זמנין דאזלי למדה"י מהא שמעינן דלא (ב) צריכינן לעידי מסירה אלא היכא דליכא עידי חתימה אבל היכא דאיכא עידי חתימה סגי בלא עידי מסירה והוא דנפיק גיטא מתותי ידה וא"ת הא איתמר* בפני כמה נותנו לה ר' יוחנן ור' חנינא ח"א בפני שנים וח"א בפני ג' התם משום דבעינן לקיימו ועוד לכתחלה ד בעינן עידי מסירה וכי קאמרינן אנן דיעבד: התקין הלל ה פרוזבול וכו': ומי

נר מצוה · תורה אור · [לה: · תענית · תענית · גיטין · גיטין]

רש"י

לא שאנו. הא דנשאת בהדרה: אלא שלא נשאת. לאחר בשעת גביית כתובתה: דמיפר לה בעל. והיא סומכת על זה ונודרת ונובה על שקר: בקודמין. בנדרים שקודמין לנשואין: ברבים. בפני עשרה: והני מילי. דאין לו הפרה: לדבר הרשות. דאין צורך הפרתו לדבר מצוה: דאדריה. שלא ילמוד עוד תינוקות: דהוה פשע. חובטם יותר מדאי: לר"א דאמר עידי מסירה כרתי דאמר אפילו אין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר וקרא עלה טובה קמ"ל: דזימנין דמייתי סהדי. שימותו עידי מסירה והבעל יערער ויאמר לא גירשתיה: והתקין

עין משפט

א מיי' פרק ו מהל' שבועות סמג לאוין רעא טור י"ד סי' רכח:
ב מיי' פ"ק מהל' גירושין סמג עשין נ טור אה"ע סי' קנג:
ג מיי' פרק ט מהל' שמיטה סמג לאוין רעא טוש"מ סי' סז:

[ד"קסב ע"א]

ירמיה לב

דף כ:

הגהות הב"ח

(א) כ"ב אלא: (ב) וכן כנ"ל:

גי' ד"ח בדבר שא"א להם לידע

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) כ"ל דמלתא באפי נפשה היא דדייק דס"ם בכל מקום שלא במקום יתומים לפי הטעם של בושה וחשד היכא דאזיל ליה הני טעמי כגון כדבר שא"א לידע אם עברם דמלי שרי לה חכם שלא בפניו של מדיר:

גי' ד"ח

פ"ש דרבק הייט ר' מאיר דמתני' וצ"ע (נ"א)

הגהות חו"י

(א) צ"ע כא"ל גרושה א"צ שבועה כלל אם לא בטוענת וי"ל שאחר כך מת בעלה מהרלם ליפרע מן היתומים עיין באה"ע סי' צו: (ב) עי' שם באהע"ז ולקמן פרק בתרא:

שלטי הגבורים

שנם לא ופיס שנבה כמו היכא דיולא שבועה לשקר מפיה:
א כתב מיי' שאם נישאת קודם שהשבע הרי זו נשבעת אחר שנשואין ונוטלת כל זמן שהיא אבל אינה נודרת ונוטלת שמא יפר הבעל וכתב סמ"ג על שם ר"י כי נדר על דעת רבים יועיל בזה ועוד כתב אבל אם נישאת אינה גובה בנדרה שהבעל יפר לה אפי' נדרה על דעת רבים ואפי' נתן לה בעלה רשות שתדור על דעת ב"ד יכול לחזור ממה שהרשה ויפר לה:
ב כתב הטור נדר על דעת חבירו אין לו התרה אלא מדעת אותו שנדר על דעתו ודוקא שנדר על דעתו בשביל שום טובה שעשה לו כמו משה שנדר על דעת יתרו בשביל שהביא לו בתו אבל אם מעצמו נדר על דעת חבירו יכולין להתיר לו בלא דעתו ואפי' נדר על דעתו בשביל טובה שעשה לו אם בדיעבד התירו בלא דעתו הויא התרה ומיי' לא חלק שכתב ראובן שהשביע לשמעון וענה אמן אין מתירין לשמעון אלא בפני ראובן [וכן אם נשבע ראובן או נדר שלא יהנה ממנו שמעון וניחם ונשאל לחכם אין מתירין לו אלא בפני שמעון] ואפי' אם היה שמעון קטן או עובד כוכבים כדי שידע הנדור שהתיר זה נדרו ולכך יהנה לו:
ג כתב הטור ואין נקרא רבים פחות מג' וכגון שיפרוש אותם על דעת פלוני ופלוני ופלוני אבל אם אומר בכלל על דעת רבים יש לו התרה וכתב סמ"ג בשם ר"ת שאם נדר בפני ג' אפי' לא פרט אותן רבים שעומדין לפניו קאמר ונדר שנדר מעצמו על דעת שנים יש לו התרה אפי' בלא דעתם ונדר שהודר ברבים יש לו התרה וחרמים שהיו מטילים הקהל לא מקרי על דעת רבים אע"פ שיאמר על דעת המקום ויש לכם התרה בלא פתח וחרטה וא"כ לא יחיד מומחה ולא ג' הדיוטות שאינן אלא כעין גזירה ונדוי לכל מי שיעבור על גזירתם הלכך נודרין ומתירין שם בעצמם ומהסיא דצריך לפרט בנדר כתב מיי' דנודר אינו עושה שליח לישאל על נדרו והרא"ש כתב שיוכל לצוות לחכם בכתב את נדרו והוא יודיע שמתחרט ומתיר לו:
ד וכ"כ מיי' חתמו בו שנים ושכר ונתנו בינו לבינה או שנמצאו עדי מסירה פסולים ה"ז כשר שהיא ועדים שבו כשרים והרי הוא יוצא מתחת ידה ויש מהגאונים שהורו שהוא פסול והרא"ש כתב כדברי הגאונים הולכי טעמי אף לכתחלה מתירין הנדר שלא בפניו רק שהודיע לו שהיתר וטעמא דגמ' דילן עיקר ואין להתיר לו אלא בפניו פירוש בידיעתו כמו אין תבין לאדם שלא דפניו עכ"ל הרא"ש ז"ל:

ספר הזכות

*) כרי"ף ד' קוסט' הגי' ומש"ס

וסוגיין נמי כפ' בתרא דערכין דלא כר' יהודה ומה שהיו מקילין בפרוזבול במסירה מילי לסהדי ובפני דיינין כר"ג משום דס"ל כר"ג בהידך דאמר אי איסר מילי אקיימנה ומתקנתו של הלל אפקע ממונא ולא צריך אלא ב"ד כל דהוא דלכולהו בהי דיינין תיקון ולא ס"ל כשמואל דאמר כי דינא דסורא או דנהרדעא דוקא וכן דעת רבינו הגדול ז"ל ורלים מכרעת בשמיטת כספים שנוהגת שהרי בנת שמיטה ידועה ומפורסמת בא"י ומנהג אבותיכם בידיכם לנהוג בה קדושת שביעית וכך הסכימו כל הגאונים ז"ל. והכיא דאמר רבה ותלי לה הפי' הנכון בזה שהמלוה תולה וממתין לו עד שיתבייש ויאמר לו אעפ"כ משמע אני ובירושלמי בשביעית משמע אני רב הונא אמר בשפה רפה וסימן פשוטה לקבל ובכר ראיתי לרב ר' אברהם ז"ל בפירושיו במס' ע"ז בשמעתא דרב הונא בריה דרב יהושע שכתב קמ"ל רב הונא דשמיטת כספים נוהגת אע"פ שאין שמיטת קרקעות נוהגת דלא ס"ל כרבי וא"כ ס"ל כוותיה פסי דמדאורייתא לא נהגא מדרבנן מיהא נהגא ואפי' בהו"ל. תנוח דעתו שהגיע את דעתינו ותזר והודה על האמת וכן דעת רבינו שלמה כמ"ש בפ"ק דע"ז ואין בדבר בית מיחוש ובפק:

השגות הראב"ד והכי

א] הא דמקשינן בגמ'*) נישאת והאי מפר לה בעל. איכא דקשיא להו הא דאמרי' בנדרים המודר הנאה מחבירו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו. ולאו קושיא היא כלל דהאי לאו מודרת הנאה מן היתומים היא כלל ולאו נודרת לצורך היתומים אלא כמי שנודרת בפני ב"ד או בפני חבירו ומודר הנאה מחבירו שאמרו שצריך בפניו לא אמרו אלא מפני הבושה או מפני החשד וכך פי' בירושלמי והכא לא שייכי כלל. א"כ איכא למיחש דלגא שרי לה בעל לפני היתומים אבל חכם והאי לא שרי לה. ורב הונא ור"נ תרוייהו ס"ל אין הפרה בין נדר שהודר ברבים לנדר שהודר על דעת רבים. אלא דרב נחמן סבר תרוייהו אין להם הפרה. ורב הונא סבר יש לכן הפרה אי נמי דחייב רב הונא דלמא בעל לא דייק ומפר בכולה ושמכה עילויה אבל לקודמין ודאי לא חיישינן הכל קרי ביה רב הוא ואם בית אישה נדרה. ומי שאמר דהא דאמרי' אין מתירין לו אלא בפניו לכתחלה הוא דלא אבל אם התירו מותר טועה הוא וא"כ היינו דכתיב ביחזקאל [י"ז] אם לא אלתי אשר בזה ובריתי אשר הפיר ונתתיו (גמולו) בראשו כלומר שניקרו את עיניו ועל לדקיהו קאמר שהתירו לו שבועה שנשבע לנבוכדנצר שלא בפניו והואת לא בזה ולא הפר והם שהתירוהו פשעו בדבר:
*) ונ"ל ומיתש דלמא אזלא לגבי חכם ושרי לה ושוד מקשינן מיפלא ש"ן

תורה אור

ומי איכא מידי דמדאורייתא משמטת שביעית והתקין הלל דלא תשמיט אמר אביי בשביעית בזמן הזה ורבי היא דתניא רבי אומר וזה דבר השמטה שמוט בשתי שמיטות הכתוב מדבר אחת שמטת קרקע ואחת שמטת כספים בזמן שאתה משמט קרקע אתה משמט כספים ובזמן שאי אתה משמט קרקע אי אתה משמט כספים *ותקינו רבנן [א] דתשמיט זכר לשביעית ראה הלל שנמנעו מלהלוות זה את זה עמד והתקין [ב] פרוזבול ומי איכא מידי דמדאורייתא לא משמטא ומתקני רבנן דמשמטא אמר אביי שב ואל תעשה הוא רבא אמר הפקר ב"ד היה הפקר דא"ר יצחק (א) מניין שהפקר ב"ד היה הפקר שנא' וכל אשר לא יבא לשלשת ימים בעצת השרים והזקנים יחרם כל רכושו וגו' ר"א אמר מהכא אלה הנחלות אשר נחלו אלעזר הכהן ויהושע בן נון וראשי האבות למטות בני ישראל וכי מה ענין אבות אצל ראשים אלא לומר לך מה אבות מנחילים לבנים כל מה שרוצין אף ראשים מנחילין לעם כל מה שרוצין: אמר שמואל האי פרוזבול עולבנא דדייני הוא אי איישר חילי יותר מהלל אבטליניה רב נחמן אמר אקיימיניה והא מיקיים וקאי אלא הכי קאמר אימא בה מילתא דאע"ג שלא כתב כמי שכתב דאמי: *רבנן דבי רב אשי [ג] מסרין מילייהו להדדי רבי יונתן מסר מיליה לרבי חייא בר אבא אמר ליה מי צריכנא מידי אחרינא או לא אמר ליה לא תנן

דברים טו · עזרא י · יהושע יט · [דף קכב ע"ב] · דף לה: · דף לו.

רש"י

והתקין הלל. פרוזבול: דלא תשמט. ועוקר דבר מן התורה: ורבי היא. דאמר שביעית להשמטת מלוה בזמן הזה דרבנן ואע"ג דהלל היה בבית שני סבר אביי דבבית שני הואיל ולא היה יובל נוהג גם שביעית לא היה נוהג מדאורייתא: בזמן שאין אתה משמט קרקע. כגון עכשיו שבטלה קדושת הארץ אין אתה משמט כספים אע"פ שהשמטת כספים חובת הגוף היא ואינה תלויה בארץ ילפינן מהקישא דלא נהגו: ותקינו רבנן. דתשמט בזמן הזה זכר לשביעית שלא תשתכח תורת שביעית: שב ואל תעשה. שב ואל תגבה חובך אין זו עקירה אלא תוספת הואיל ולא עבד ליה בידים: רבא אמר. אפילו למ"ד שביעית בזמן הזה דאורייתא תיקן הלל [דלא] תשמט: דהפקר ב"ד. בממון היה הפקר: וכל אשר לא יבא וגו'. בעזרא כתיב: מה ענין ראשים אצל אבות. הו"ל למיכתב ראשי המטות: כל מה שרוצין. מחלק נכסיו על פיו: יותר מהלל. שאין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו אא"כ גדול הימנו בחכמה ובמנין: עולבנא. לשון חוצפה שנוטלין ממון שלא בדין בחזקה: אי איישר חילי. אם אחזיק כח: אימא בה מילתא. אושיב ב"ד ואתקן דסתם מלוין יהו כמו מוסרין שטרותיהן לב"ד ואע"פ שלא כתב יהיה כמי שכתב: מסרי מילייהו. בלא כתיבת פרוזבול אלא כך אומרים לחבריהם הרי אתם בית דין וחובי מסור לכם לגבותו כל זמן שארצה:

הגהות הב"ח

(א) דתשמט כצ"ל: (ב) דאפי' כצ"ל:

הגהות חו"י

(א) עי' [רי"ף יבמות פ"י] [סי' קט"ז]:

צ"ל ד"ה הרי אתם ב"ד

והכי מוכח בסוף שביעית דמסירת שטרות דאורייתא ופרוזבול דרבנן דתנן התם המלוה את חבירו על המשכון והמוסר שטרותיו לב"ד אין משמיטין פרוזבול אינו משמט וזה אחד מדברים שהתקין הלל ומדלא ערבינהו בהדי הדדי ותנא מסירת שטרות בהדי מלוה על המשכון בחד בבא משמע דאינהו דאורייתא ופרוזבול תקנת הלל וכ"ת כיון דמדאורייתא במסירת שטרות סגי למה הוצרך לתקן פרוזבול י"ל מפני שאין הכל רוצין למסור שטרותיהן ועוד שלפעמים אינם בידם ועוד דפרוזבול מהני אף למלוה ע"פ ואע"פ דמתנה בשעת הלואה ע"מ שלא תשמיטנו שביעית סגי זימנין דלא דכירי: ומי איכא מידי וכו' ומתקן הלל דלא תשמט. ועוקר דבר מה"ת: בשביעית בזמן הזה. והלל כרבי ס"ל דאמר דשביעית להשמטת מלוה בזמן הזה דרבנן שאע"פ שהשמטת כספים חובת הגוף היא ואינה תלויה בארץ ילפינן לה בהקישא דלא נהגא: אחת שמטת קרקע. עיקר הפי' דהשמטת קרקע היינו יובל שקרקע חוזרת לבעליה וה"ק בזמן שאתה משמט קרקע היינו בשעה שהיובל נוהג אתה משמט כספים וכספים לאו דוקא דה"ה לעבודת קרקע אלא משום דבהאי קרא כתיב כל בעל משה ידו דהיינו הלואת כספים נקטה בכספים וה"ה לכל דיני שמטה וכ"ה [מפורש] בירושל' [בפירקין ה"ג] וזה דבר השמטה שמוט רבי אומר שתי שמטות שמטה ויובל בשעת שהיובל נוהג שמטה נוהגת דבר תורה פסקו היובלות שמטה נוהגת מדבריהם: בזמן שאין אתה משמט קרקע. כלומר שאין היובל נוהג אי אתה משמט כספים אע"ג דהלל בפני הבית היה וכדאמרי' בפ"ק דשבת (דף טו.) הלל ושמעון וגמליאל [ושמעון] נהגו נשיאותן בפני הבית ק' שנה ובבית שני לא נהגו יובל שאין היובל נוהג [ירושלמי שם גם בבלי ערכין דף לב:] אלא בזמן שכל יושביה עליה ולא היה כן בבית שני ואע"ג דתנן בערכין (דף לא:) בראשונה היה נטמן כל י"ב חודש כדי שיהא חלוט לו התקין הלל שיהא חולש מעותיו ללשכה והלה שובר הדלת ונכנס דאלמא בית בבתי ערי חומה היה נוהג בזמנו אע"ג דקי"ל בערכין [דף כט.] דאין בית בבתי ערי חומה נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג אפשר שאע"פ שלא היה היובל נוהג מה"ת נוהגים היו דיני יובל מדבריהם ובספר יוסף בן גוריון ג"כ כתוב שהיובל נתקדש בימי א' ממלכי החשמונאים ודאמרי' במס' כריתות [דף יא.] ויתנו ידם להוציא נשיהם ואשמים איל צאן על אשמתם [עזרא י] וא"ר חסדא מלמד שכולן בעלו שפחה ושפחה חרופה ושפחה חרופה היינו חציה שפחה וחציה בת חורין המאורסת לעבד עברי וקי"ל דאין עבד עברי נוהג [ערכין דף כט.] אלא בזמן שהיובל נוהג אפשר שהעבדים שנרגלו בפני בית ראשון קודם שגלו עשרת השבטים גלו עמהן לבבל ושם ארכו שפחות ומהם בעלו אבל בבית שני לא היה יובל נוהג וכדאמר ר"נ בר יצחק התם בסוף ערכין [דף לג:] מנו יובלות לקדש שמיטין דמשמע שיובל עצמו לא נהוג וזה שלא כדברי ר"ת שכתב דיובל נהוג בבית שני מכח הקושיות שתרצנו והלל לאו לדריה תקין אלא לאחר חורבן דהא הוו ידעו דאחריב כדאי' במסכת נזיר (דף לב:) ודבעי בגמרא בסמוך הלל לדריה תקן או לדרי עלמא תקן לאו לדריה ממש קאמר אלא לדור הסמוך לו אחר החורבן וזה דוחק גדול שאע"פ שהיה יודע שיחרב הבית לא היה ראוי שיעשה תקנה אחר חורבן בעוד שהבית קיים: **ותקינו** רבנן דתשמט בזמן הזה זכר לשביעית. שלא תשתכח תורת שביעית והא דלא תקין נמי יובל זכר ליובל משום דאין רוב צבור יכולין לעמוד בה לאסור בעבודת קרקע ב' שנים רצופות: **ומי** איכא מידי דמדאורייתא לא משמטת. שביעית בזמן הזה ואמור רבנן דתשמט. ומפקיעין ממונו של זה: שב ואל תעשה הוא. אל תגבה חובך אין זו עקירה אלא תוספת הואיל ולא עקר לה בידים: רבא אמר. לעולם בין לרבנן דפליגי אדרבי ואמרי שביעית להשמטת מלוה בזמן הזה דאורייתא והתקין הלל דלא תשמט ובין לרבי דאמר לאו דאורייתא ואמור רבנן (א) השמט לא תקשה דבדבר שבממון אין כאן עקירת דבר מה"ת במקום סייג וגדר דהפקר ב"ד בממון היה הפקר: יחרם כל רכושו. באנשי כנה"ג כתיב: מה ענין ראשים אצל אבות. הו"ל למכתב וראשי המטות: לכל מה שירצו. מחלק נכסיו על פיו: **גרסי'** בגמרא [דף לו:] איבעיא להו כי התקין הלל פרוזבול לדריה התקין או דילמא לדרי עלמא התקין למאי נ"מ לבטוליה. כלומר להושיב ב"ד על זאת אי אכשור דרי שלא יהיו נמנעין מלהלוות נבטל תקנת הלל שאפילו כתב פרוזבול ישמט ומ"מ צריך ב"ד לבטלה משום דאפילו אי אמרינן לדריה לאו לדריה בלחוד אמרינן אלא כל שיהיו נוהגין כדריה שיהיו נמנעים מלהלוות ולפיכך צריך להושיב ב"ד לעיין בדבר אם ראוי לבטלה: אלא א"א לדרי עלמא תקין הא אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו אא"כ גדול ממנו בחכמה ובמנין מאי. ת"ש דאמר שמואל לא כתבינן פרוזבול אלא בבי דינא דסורא או בבי דינא דנהרדעא. פירוש משום דאלימי היו לאפקועי ממונא בלא תקנת הלל מדין הפקר ב"ד. ואי ס"ד לדרי עלמא תקין באתר בי דינא נמי לכתבי. דילמא כי תקין הלל לדרי עלמא כגון בי דינא דר' אמי ורבי אסי דאלימי היו לאפקועי ממונא אבל כ"ע לא ת"ש דאמר שמואל האי פרוזבול עולבנא דדייני הוא. כלומר חולפא דדיינין היא שנוטלין ממון שלא כדין. והא אי איישר חילי אבטליניה ואי ס"ד לדרי עלמא תקין הא אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו אא"כ גדול ממנו בחכמה ובמנין ה"ק אי איישר חילי יותר מהלל אבטליניה ור"נ אמר אקיימיניה והא מיקיים וקאי ה"ק אימא ביה מילתא דאע"ג דלא כתיב ככתוב דמי. כלומר אי איישר חילי אושיב ב"ד ואתקן דסתם מלוין יהיו כמוסרין שטרותיהן לב"ד ואע"ג דלא כתב נהוי נמי כמי שכתב. זו היא סוגיית הגמרא ובעיין לא איפשיטא. אלא שהרי"ף כתב אי איישר חילי יותר מהלל משמע דס"ל דנקיטינן דלדרי עלמא תקין והרמב"ן ז"ל סמך דבריו משום דמשמע דלא קי"ל כשמואל [דף לו:] דאמר דלא כתבינן פרוזבול אלא בבי דינא דסורא או בבי דינא דנהרדעא דשמואל לטעמיה דמהדר לבטוליה דאמר אי איישר חילי אבטליניה ואנן קי"ל כר"נ דאמר אקיימיניה ועוד דחזינן [דף לז.] לרבנן דבי רב אשי דמסרי מילי להדדי ולא מסרי מילי לרב אשי דהוי בי דינא רבה בשעתייהו אלמא אפילו בי דינא אחרינא דלא אלים כוליה האי מצי כתב ועוד דהא קי"ל כר"נ דס"ל [ריש דף לז.] דפרוזבול בשנים סגי ליה כדאיתא לעיל [ברי"ף סי' תנג] אלמא גריע משאר דיני ממונות ולא בעינן ביה בי דינא רבה וש"מ דכי תקין הלל לאו בכגון רבי אמי ורבי אסי בלחוד. תקין ועוד מדרב יהודה א"ר דאמר בסמוך [דף לז:] דנאמן אדם לומר פרוזבול היה לי ואבד מ"ט כיון דתקינו רבנן פרוזבול לא שביק היתרא ואכיל איסורא ואם איתא דבעינן בי דינא רבה מי יימר דאשכחינהו ואיזדקיקו ליה ואמאי נמי לא מוקמי' מתניתין דהרי אלו לא יפרעו דפרכינן מינה בסמוך באתרא דליכא בי דינא בר הכי וקמ"ל כשמואל אלא ש"מ ליתא לדשמואל ולפיכך לא כתבה הרי"ף ז"ל וכיון דליתא לדשמואל משמע דנקיטינן דלדרי עלמא תקין דאי לדריה תקין וצריכא אפקועתא חדתא משמע דבעינן ביה בי דינא רבה וכל שכן דלא מפקע ממונא דגברי במסירת מילי בעלמא בלאו דיינין דמכנפין ויתבין אלו דבריו ז"ל ואיני רואה בזה הכרח (ב) דאפי' אי ליתא לדשמואל ליכא למיפשט מינה דלדרי עלמא תקין שכבר פירשתי דאפי' אי אמרינן דלדריה תקין לאו לדריה בלחוד קאמרי' אלא עד שיושיבו ב"ד לבטל תקנתו דמדאמרינן למאי נפקא מינה לבטוליה משמע דצריכה ביטול וכיון שכן עד שתתבטל תקנת הלל הרשות היה ביד ב"ד אע"ג דלא אלים לכתוב פרוזבול מכח תקנת הלל וכן נמי מאי דאמר דאי לדריה תקין היכי מפקע ממונא במסירת מילי בעלמא בלאו דייני דמכנפין ויתבין אין בזה הכרע שהרי רש"י ז"ל כתב מסרי מילייהו בלא כתיבת פרוזבול אלא כך אומרים לחבריהם *הוו ב"ד וחובי מסור לכם לגבותו כל זמן שארצה ע"כ והרי אין כאן קולא אחרת אלא שהיו מקילין שלא לכתוב פרוזבול ומ"מ במושב ב"ד היו עושין כן וכ"ש שנראה מדברי רמב"ם ז"ל בפ"ט מהל' שמטה שקל הוא שהקלו בת"ח שהלוו זה את זה מפני שהם יודעים שהשמטת כספים בזמן הזה מדבריהם ובדברים בלבד היא נדחית דומיא דמאי דאמרינן בפרק איזהו נשך [דף עה.] דתלמידי חכמים מותרין להלוות זה בזה ברבית ולפיכך כתב ז"ל באותו הפרק בעצמו הא דשמואל דאמר דלא

לשון ריא"ז

א השמיטה משמטת בין במלוה על פה בין במלוה בשטר ואפי' בשטר שיש בו שעבוד נכסים מלוה שיש עליה משכון אינה משמטת ואפי' משכון כל שהוא וכן הכתובה אין השביעית משמטתה לפי שהוא תנאי ב"ד ודומה למעשה ב"ד וכל מעשה ב"ד אינו משמט ודין התוספת כדין הכתובה וזקפם עליה במלוה או שפרע קצתה נעשית עליו כמלוה והשביעית משמטתו כמו שמבואר למעלה בפ"ב וכ' הרא"ש בתשובה בשאלת שנוהגים בארץ הזאת לגבות בשטרות שעברה עליהן שביעית הוי יודע שתמהתי על זה מיום בואי לארץ הזאת ושאלתי ככרוכיא וליכא דמשגח בי ואמרו כי כבר נהגו כן בארץ הזאת וא"א לשנות המנהג ואמרתי מנהג כזה שהוא לעבור על ד"ת ולהוציא ממון שלא כדין אין לילך אחריו ואמרו לי כי הרבה יפוי לשון רגילין לכתוב בשטרות שהן מורין על זה שלא תהא שביעית משמטתו ודקדקתי ולא מצאתי שום תנאי ויפוי לשון שיורה על דרך זה ומה שכתבת שכתוב בשטרות שיוכל המלוה לגבות בכל צד שיוכל בין בדרכים הדתיים בין בדרכים שאינם דתיים אם הוא מתנה לגבות בדרכים שאינם דתיים הרי הוא מתנה על מה שכתוב בתורה ואני מיום בואי לכאן איני דן שלא תשמט השביעית וגם איני סותר מנהגם אני מניחם לדון כמנהגם והשבין שנה שביעית איכא פלוגתא' לר"י היתה בשנת פ"ח ולרש"י בשנת פ"ט והוא עיקר:

ב ושאלת אם התובע הלך והראה שטר שיש לו על חבירו והיה מתרעם ממנו קודם שביעית שלא היה יכול להשיג ממנו דין ונתנו לו ב"ד הזמנה שיזמין אותו לדין והלך והזמינו ולא הגיע לדין עד שבאת שביעית אם יהיה זה כמוסר שטרותיו לב"ד אין לנו אלא מה שאמרו חכמים המוסר שטרותיו לב"ד דוקא משום דלא קרינן ביה ולא יגוש שהרי כבר ב"ד נוגשים אותו אבל בנדון זה נוגש הוא:

לשון ריא"ז

ואע"פ שאין כח בחכמים לעקור דברי תורה יש בהם כח להפקיר ממונו של זה וליתן לזה לפי שהפקר ב"ד הפקר וכן היו כותבין הפרוזבול אנו ב"ד ח"מ בא לפנינו פלוני ופלוני ואמר לנו מוסר אני לכם פלוני ופלוני שכל חוב שיש לי אצל פלוני שאגבנו כל זמן שארצה ודי לו בשני דיינים ואותם הדיינים חותמין בו או העדים שהן מעידים שמסר לפני הב"ד וכותבין דבריהם בלשון עדות אפי' אם לא כתב הרי הוא כמו שכתב:

ג ר"ת כתב בספר הישר דשביעית נוהגת בזמן הזה מדרבנן לכולהו אמוראי שמואל ורב נחמן רבה ואביי ורבנן דבי רב אשי שהיו נוהגים שמיטת כספים ואין לכתוב פרוזבול בזמן הזה שאין אנו בקיאין ומומחין כרב אמי ורב אסי ושוב חזר בו וכתב הוא בעצמו פרוזבול והכי כתב סמ"ג מעשה היה וכתב רבינו יעקב פרוזבול מפני שהיה גדול הדור וכן ס"ם בכל דור ודור הרשות ביד גדול הדור לכותבו:

לשון ריא"ז. והתלמידים מוסרים דברי חובותיהם אלו לאלו ונראה דע"כ שאפי' למלוה על פה יכול אדם למסור לב"ד ואין השמיטה משמטת כמבואר בקונטרס הראיות:

השגות הראב"ד

ראיתי שכתב הרב ז"ל ענין פרוזבול והסוגיא כולה ולא ידעתי אם הוא סובר שנוהג השמטת כספים בזמן הזה או שמא נמי שנוהג מדת חסידות ומשמע כרבה או כרבנן דבי רב אשי ור' חייא בר אבא וכ"ל דהני כולהו מדת חסידות קא עבדי דהא קי"ל כרבי דדריש דבר השמטה שמוט והשתא ודאי אין יובל נוהג לא בארץ ולא בח"ל לא מן התורה ולא מדרבנן שהרי אין יושביה עליה ואין שם ב"ד תוקעים ואין עבדים משתלחים והנך מעכבי כדאיתא בר"ה ואמרי' בקדושין אלא הכתיב בארץ היא בזמן שהדרור נוהג בארץ נוהג בחו"ל בזמן שאין הדרור נוהג בארץ אין וכו'. והא למאי איצטריך [סיפי] ס"ד שלא יהא נוהג בארץ ויהא נוהג בחו"ל אלא ודאי ה"ק אפי' בזמן שכל יושביה עליה אם אינו נוהג בארץ כגון שלא תקעו ולא שלחו אינו נוהג בחו"ל אפי' יהיו שם ב"ד וכ"ש השתא. ונראה לי דהלכתא כרב דאמר נאמן אדם לומר פרוזבול היה לו ואבד דהא קא עביד מעשה ואי לאו דקים ליה לא הוה עביד עובדא ומסתברא דמדת חסידות הוה לאו השמטת כספים ומש"ה מיקל בה ולא היה דהא (נשמע) [נבני] דרב ב"ד גדול היה בא"י דהא הוה (רב) [רבי] ור' חייא אלא טעמא מאי משום דלא שביק היתרא ואכיל איסורא כדמפרש בגמ' וכן עיקר:

דלא כתבינן פרוזבולא אלא בכגון בי דינא דרבי אמי ור' אסי ולא דחה זו מפני זו וכן מ"ש דמדסגי בשנים אלמא לא בעינן בי דינא רבה אינו מכריע דאפשר שהתקינוהו בשנים מפני שאינו דבר שיהא צריך משא ומתן ואעפ"כ מפני שיש בו הפקעת ממון בעינן ביה גברי דרב גובריהו וכן נמי הא דאמרינן דנאמן אדם לומר פרוזבול היה לי ואבד לא מוכחא מילתא דודאי ב"ד גדול שבדור נזקק הוא לכך ואין ראוי לדחות מימרא פשוטה שבאה בגמרא בלא מחלוקת בדברים שאינן מכריעין אלא כדברי הרמב"ם ז"ל עיקר שכתבה (א) . ומ"מ בי דינא דרבי אמי ור' אסי לאו דוקא אלא ה"ה לכל ב"ד חשוב שבדור וכן כתבו הגאו' שר"ת ז"ל כתב פרוזבול מזה הטעם ולפי מה שכתבתי בענין לא איפשיטא ואעפ"כ אין בנו כח להושיב בית דין ולבטל תקנת פרוזבול דהא כי הוה ס"ל בגמ' דשמואל דאמר אם אייאשר חילי אבטלינהו הוה סבירא ליה דהלל לדריה בלחוד תקין ואפילו הכי אמר אי אייאשר חילי כלומר שיהא יותר גדול ממה שהיה באותה שעה וכיון שמשמואל היה חושש שלא לסמוך על עצמו מי הוא שיחזיק עצמו מספיק בכך ולפיכך כתב הרמב"ם ז"ל תקנת הלל בכתוב בפ' הנזכר כאילו נתקן לדרי עלמא ולפי שמעתתא אין כח ביד שום ב"ד לבטלה ואפשר שאף זה דעת הרי"ף ז"ל שכתב אי אייאשר חילי יותר מהלל שבא ללמדך שעכשיו א"א לבטל פרוזבול ויותר מהלל לאו דוקא וזהו דעתי :

°תנן התם א אין כותבין פרוזבול אלא על הקרקע אם אין לו מזכהו לתוך שדהו כל שהוא וכמה כל שהוא א"ר חייא בר אבא אמר רב אפילו קלח של כרוב אמר רב יהודה השאילו מקום לתנור או לכירה כותבין עליו פרוזבול : תנו רבנן אין לו קרקע ולערב יש לו קרקע כותבין עליו פרוזבול . לו ולערב אין לו קרקע ולדחייב לו יש לו קרקע כותבין עליו פרוזבול . מדר' נתן דתניא רבי נתן אומר מנין לנושה בחבירו מנה וחבירו בחבירו מנין שמוציאין מזה ונותנין לזה ת"ל °ונתן לאשר אשם לו (א) *°(אמר רב יהודה א"ר נחמן נאמן אדם לומר ב פרוזבול היה לי ואבד מ"ט כיון דתקינו רבנן פרוזבול לא שבק היתירא

במדבר ה

רש"י

אלא על הקרקע. אלא אם יש קרקע ללוה דלא תיקן הלל אלא כשהחוב כשאר רוב שטרות שנגבין מן הקרקע דהויא מילתא דשכיחא דבמילתא דלא שכיחא לא עבוד רבנן תקנתא ואע"פ שאינו שוה כל החוב כדמסיק אפילו קרקע כל שהוא אפילו מלא מחט גובה מלא קורדום כמעשה דקטינא דאביי : ואם אין לו. קרקע ללוה : מזכהו. המלוה קרקע כל שהוא בתוך שדהו : לתנור. לתת בו תנור או כירה המטלטלין: ולדחייב. אדם אחר שחייב ללוה יש לו קרקע : מדרבי נתן. הוי קרקע לוי שחייב לשמעון משועבד לפרוזבולו של ראובן זה המלוה את שמעון : לא שבק היתירא. להלוות בלא פרוזבול

גרסי' בגמ' [דף לז.] א"ר יהודה אמר שמואל יתומין אין צריכין פרוזבול . פרש"י ז"ל שאין שביעית משמטת חוב אביהם המת וכן תני רמי בר חמא יתומים אין צריכין פרוזבול ר"ג ובית דינו אביהם של יתומים הם. וממונין עליהם ועל ממונם והוו שטרותיהם כמסורין לב"ד והא דנקט ר"ג לפי שהיה בית דינו קיים ונוהג כשנשנית משנה זו דהא דרמי ב"ח ברייתא היא . והרא"ה ז"ל בשם רבו הרמב"ן ז"ל כתב דממה שהלוו הם קאמר דאי ממה שירשו מאביהם אינו צריך וכדאמרי' בספרי ר"ש אומר כל בעל משה ידו ולא היורש ומיהו דוקא יורש אבל לוקח לא דלוקח לא זכי אלא בשעבוד נכסים ולאתי שעבוד הגוף קיים ואע"ג דלא קרינא ביה לא יגוש כיון דאידך נגוש מחמתיה לא יגוש קרינא ביה ע"כ ורש"י ז"ל שכתב שאין שביעית משמטת חוב אביהם המת אפשר דס"ל דההיא דספרי ר"ש הוא דקאמר לה ואפשר דרבנן פליגי עליה : **אין** כותבין פרוזבול אלא על הקרקע. אם יש קרקע ללוה דלא תקין הלל אלא בזמן שהחוב כשאר רוב שטרות שהן נגבין מן הקרקע דהויא מילתא דשכיחא כדאמרינן בכמה דוכתי דבמילתא דלא שכיחא לא עבוד רבנן תקנתא כך פרש"י ז"ל אבל במקומה בשביעית כתב רבינו שמשון ז"ל דהיינו טעמא משום דלאו חשוב החוב כגבוי ביד ב"ד ולא קרינא ביה לא יגוש וכמלוה שיש עליה משכון דמי והאי דעדיפא קרקע ממטלטלין לאו משום דמטלטלין יכול לכלותן שהרי עציץ נקוב המונח ע"ג יתדות דיכול לכלותו ואמרינן בפ' השולח (דף לז.) דכותבין עליו פרוזבול אלא כך הוא הדין דקרקע חשיבא כגבויה טפי ע"כ: **ואם** אין לו קרקע מזכהו בשדהו כל שהוא. אע"פ שאינו שוה כל החוב דהא אמרינן בפרקין לעיל [דף ל:] דאפילו מלא מחט גובה מלא קרדום כמעשה דקטינא דאביי [כתובות דף לא:] ואחרים פירשו משום דקרקע כל שהוא שוה כל החוב דאין אונאה לקרקעות: השאילו מקום לתנור. להניח בו תנור או כירים המטלטלין ופרכינן עלה בגמרא איני והא תני הלל אין כותבין פרוזבול אלא על עציץ נקוב בלבד . כלומר שהוא מחובר וכ"ש על קרקע עצמו אם שלו הוא נקוב אין שאינו נקוב לא ואמאי והא איכא מקומו כלומר דהא מקומו או שלו הוא או השאילוהו לו הואיל ועציץ שלו הוא ומפרקינן לא צריכא דמנח אסיכי . כלומר על גבי יתדות ואין הקרקע שלו הילכך נקוב הוי כמחובר שאינו נקוב אין כאן קרקע ומקום סיכי לא חשיבא: **ומסתברא** דמאי דאמרינן מזכהו בשדהו כל שהוא שאם היה שם וגוות לא מהני שאין אדם זוכה בעל כרחו ומיהו אם לא היה שם משמע דמהני ומכאן נ"ל דמאי דקי"ל [דף יא:] זכין לאדם שלא בפניו כל שהדבר בעצמו זכות אע"פ שנמשך ממנו חוב שהוא יתר על הזכות זכה וקנה דהא הכא כשמזכהו קרקע כל שהוא מתחייב הוא בכך שאין שביעית משמטת חובו ואפ"ה אמרינן דמהני אלא שאפשר לדחות ולומר שאף זה מקולי פרוזבול . והיכא שלוה כשמשמע. לדברי רש"י שכתב דהאי דבעינן קרקע היינו משום דבעינן שיהא החוב כשאר רוב שטרות שהן נגבין מן הקרקע קרוב הדבר לומר דכיון דבשעת כתיבת הפרוזבול היה הקרקע בחזקתו מהני אבל לדברי רבינו שמשון שכתב דהיינו טעמא מפני שאז החוב כגבוי ביד ב"ד משמע דלא מהני וכן הדין אם היה לו קרקע בשעת כתיבת פרוזבול ומכרו קודם שביעית שהדבר תלוי בסברות שני הפרושין זהו דעתי : **ולדחייב** לו יש לו קרקע. אדם אחר שחייב ללוה זה מנה : מדרבי נתן. הוי קרקע לוי החייב לשמעון משועבד לפרוזבול של ראובן המלוה את שמעון: **וגרסי'** בגמרא [דף לז.] תנן התם בפרק בתרא דשביעית שביעית משמטת את המלוה בשטר ושלא בשטר רב ושמואל דאמרי תרוייהו בשטר שיש בו אחריות נכסים [שלא בשטר שאין בו אחריות נכסים] וכל שכן מלוה על פה ורבי יוחנן ור"ש לקיש דאמרי תרוייהו בשטר שאין בו אחריות נכסים משמט שלא בשטר מלוה על פה אבל שטר שיש בו אחריות נכסים אינו משמט . כלומר דכיון שמשעבד לו קרקעותיו כגבוי דמי וכמו שהקרקעות בחזקת המלוה הם וגבויות ממש ואין כאן חוב : תניא כוותיה דר' יוחנן ור"ל שטר חוב משמטת ואם יש בו אחריות נכסים אינו משמט תניא אידך שיים לו שדה בהלואתו אינו משמט . כלומר הראה בסימניה ובמצריה וייחדה לו לגבותו כגבוי ממש דמי . ולא עוד אלא אפי' כתב כל נכסיו אחראין וערבאין אינו משמט . כלומר אע"ג דלא דמי לגבוי כל כך כשיים . ובתר הכי אמרינן בגמ' דלא סמכינן עלה דההיא דתניא כוותיה דרבי יוחנן דמתוך שאינו מדמי לא נעשה מעשה דדילמא ההיא ב"ש היא דאמרי שטר העומד לגבות כגבוי דמי : **הלכך** אפילו שטר חוב שיש בו אחריות נכסים משמט והרמב"ן ז"ל כתב דשיים לו שדה בהלואתו נמי משמט דהא קסבר האי תנא בכל שטר שיש בו אחריות נכסים שאינו משמט ואדחי ליה ואמרינן בהדיא בפרק (הזהב) [איזהו נשך דף סז:] האי משכנתא באתרא דמסלקי שביעית משמטתה וכ"ש שיים [אבל הרמב"ם ז"ל פסקה בפרק ט' מהל' שמיטה] ואפשר דמוקים לה (ב) באפותיקי מפורש ולאו מילתא היא דאפ"ה משמט (כלומר) כיון דיכול לסלקו בכל שעה שירצה ומשמע לי דס"ל דלא דחינן אלא מאי דמדחי בגמרא בהדיא אבל שיים לו שדה כיון דלא מדחי לא דחינן (ג) אע"ג דההוא תנא בכל אחריות נכסים נמי הכי ס"ל ודילמא לטעמיה אזיל והא דמשכנתא לאו ראיה היא שהרי לא יחדה לפרעון ואע"ג דבאפותיקי נמי מצי לסלוקי אפילו הכי כיון דרבי יוחנן ור"ל סברי דאפילו באחריות סתם אע"ג דודאי מצי לסלוקי אפ"ה אינו משמט ותניא כוותייהו הכא דלא לוסיף עלה בשיים לו שדה כיון דלא מדחיא בהדיא בגמ': **וגרסינן** תו תנן התם המלוה על המשכון והמוסר שטרותיו לב"ד אין משמיטין ויהבינן טעמא למלוה על המשכון משום דקני ליה מדרבי יצחק דאמר דבעל חוב קנה משכון . ומהא משמע דאע"ג דאמרינן בעלמא [ב"מ דף פב. וכ"מ] אימר דשמעת ליה לר' יצחק משכנו שלא בשעת הלואתו בשעת הלואתו מי אמר לאו דוקא דקושטא דמילתא היא דאף במשכון בשעת הלואתו נמי אמר ומיהו כי אמרינן דאינו משמט דוקא כנגד שווי דחוב אבל מה שהחוב יתר על המשכון משמט דהכי מסקינן בסוף פרק שבועת הדיינין [דף מד:] : **וגרסי'** תו [דף לז:] המחזיר חוב לחברו בשביעית צריך לומר משמט אני . כלומר בזמן שהשביעית נוהגת ועברה עליו שביעית ואח"כ החזירו ולא שהחזירו בשביעית עצמה דא"כ לא היה צריך למימר ליה משמט אני דקי"ל [ערכין דף כח:] שביעית משמטת בסופה : ואם אמר ליה אעפ"כ יקבל הימנו . כלומר אם אמר ליה אעפ"כ אני רוצה ליתנם לך : שנאמר וזה דבר השמטה . פרש"י ז"ל צריך לומר דבור של שמטה ולפי זה ארישא מהדר ומסייעין בהך מתניתין בדוכתא בשביעית [סוף פרק בתרא] הכי כיוצא בו רוצח שגלה לעיר מקלטו ורצו אנשי העיר לכבדו יאמר להם רוצח אני אמרו לו אעפ"כ יקבל מהם שנאמר וזה דבר הרוצח ע"כ ולפיכך פירש רבינו שמשון ז"ל דהכי קתני שנאמר וזה דבר השמטה אסיפא מהדר דכל שאמר לו משמט אני פעם אחת סגי וכי אמר ליה אעפ"כ אין צריך לחזור לשנות משמט אני אלא יקבל ממנו מיד וכדאמרינן בירושלמי [פ"י דשביעית ה"ג] האומר לו משמט אני בשפה רפה והימין פשוטה לקבל ומפיק לה מזה דבר כלומר דבור בעלמא ומדכתיב וזה דרים דאין צריך אלא דיבור אחד כדמוכחא בתוספתא דמכות גבי רוצח דקתני לא יאמר את הדבר וישנה שנאמר וזה דבר הרוצח אין לך אלא דיבור ראשון וגרסינן עלה דמתני' בירושלמי [שם] א"ר יוסה הדא אמרה בר נש דתני חדא מכילא ואזיל לאתר ואינון מוקרין ליה בגין תרתי צריך למימר לון חדא מכילא אנא חכים מכילתא כמו מכילתא שבקי במסכת אחת ורצו לכבדו כסבורין שבקי בשתים יאמר להם באחת מסכתא אנא חכים ולא בשתים: **אמר** רבא ותלי ליה עד דאמר הכי. פירש רש"י ז"ל אם היה רוצה לחזור בו יתלנו על עץ אם גברא ידו עד שיאמר לו אעפ"כ. ובערוך פירש תולה עיניו בו כאילו רוצה לקבל כדי שיתביים הלה ויאמר לו אעפ"כ וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפרק הנזכר ואמרינן בגמ' דכי אמר ליה אעפ"כ לא יאמר לו בחובי אני נותן לך אלא יאמר לו שלי הן ובמתנה אני נותן לך : **וגרסי'** תו [דף לז:] א"ר יהודה אר"נ נאמן אדם לומר פרוזבול היה לי ואבד מ"ט כיון דתקון רבנן פרוזבול לא שבק היתירא ואכיל

מלחמת ה'

דעוד הנן התם המלוה את חבירו על המשכון וכו' עד א"ל שאני משכון הואיל וקני ליה וכו' והיכא דקביה ליה וכו' והפי' הנכון כך הוא א"ל שאני משכון הואיל וקני ליה כדר"י כלומר מיגו דמשכחת לה לר דקני וכו' : אמר הכותב אלו דברים בלא טעם אבל אנו כבר האריכנו בענין זה בפ' שבועת הדיינין על דעת הגאונים ז"ל :

המאור הגדול

[דף לז ע"א] תנן התם המלוה את חבירו על המשכון והמוסר שטרותיו לב"ד אין משמיטין וכו' עד אמר ליה שאני משכון הואיל וקני ליה כדר' יצחק דאר"י מנין לבע"ח שקנה משכון וכו'. ואיכא דקשיא ליה הא דגרסי' בפ' שבועת הדיינין והסברא אימר דאר"י משכנו שלא בשעת הלואתו מי אמר והכא ממאי דבשעת הלואתו עסקי' דקתני המלוה את חבירו על המשכון וכדמתמהינן התם בב"מ והא אידי ואידי הלוהו על המשכון קתני אלמא כל כה"ג משכנו בשעת הלואתו משמע ויש מי שסובר לדחות ההיא דשבועות ולהעמיד דברי ר"י בכל משכון אפי' שמשכנו בשעת הלואתו והאי סבירא ליתא דלא עקרינן אוקמתא דשמעתא דאתוקמא בדוכתא גבי הלכתא דדיני משום אוקמתא דעלמא דנסבי לה בגיטין אגב גררא דשמיטה והפי' הנכון כך הוא אמר ליה שאני משכון הואיל וקני ליה כדר"י כלומר מינו דמשכחת לה צד דקני ביה כדר"י והוא שמשכנו שלא בשעת הלואתו מהניא ליה נמי תפיסתו אפי' במשכנו בשעת הלואתו שהוא כנגוש ועומד ולא קרינן ביה לא יגוש הואיל ואיכא שם משכון בעולם דקניא ליד משא"כ בהלואה דלי בחצירו דלא מקניא ליה חצר בהלואה לעולם הלכך לא מהניא ליה תפיסתו :

השגות הראב"ד

אמר רבה ותני ניה כתיתי מי שפי' התופס המלוה את הלוה בבגדו עד שיאמר לו אעפ"כ . ואין הדעת מקבלו גם אין לו פנים לזה הפי' ואני כך נ"ל כשיאמר לו אעפ"כ לא יכניסם מיד אלא הולך הוא לפניו שיחזירם במנות שמיטה כדי

שלטי הגבורים

א מלוה על המשכון אינו מש"ם ומיי' כתב דוקא מה שכנגד המשכון אבל המותר משמט והרא"ש כתב שאינו משמט כלל וכן משכנו שלא בשעת הלואתו ע"י ב"ד ולקח ממנו כלים אע"פ שצריך להחזירם אינו משמט וכן ב"ד שגמרו הדין וכתבו איש פלוני חייב לאיש פלוני כך וכך אינו משמט שכל מעשה ב"ד כגבוי דמי :

ב כתב סמ"ג אומר רבינו יעקב דמטעם זה נאמן שלא בשמטה ונראין הדברים דוקא במקום שרגילין לכתוב פרוזבול אבל במקום שאין רגילין אינו נאמן . ופותחין לו תחלה כלום היה לך פרוזבול : כתב בעל העיטור שאין הלכה כר"נ אלא כסתם משנה שאינו נאמן [וכן דעת הרי"ף ז"ל . והרא"ש ז"ל פסק כרב נחמן שהוא נאמן] ולא עוד אלא שפותחין לו שמא פרוזבול היה לך ואבד ואם אמר כן נאמן וכן אם אמר המלוה תנאי היה ביניהם שלא תשמטנו שביעית או סקפה תנות היה או שאר דברים שאין שביעית משמטתן נאמן במיגו דאי בעי אמר פרוזבול היה לי ואבד והרמב"ם כתב שהוא נאמן אבל צריך שבועה ואפי' בשבועה לא מהימן אלא באתרא דנהיגי למכתב פרוזבול אבל באתרא דלא נהיגי למיכתב פרוזבול לא נאמן והרא"ש הביא בפסקיו דברי ר"ת שכתב שנאמן בלא שבועה ולא חלק ובתשובת שאלה כתב ומה ששאלת אם נאמן לומר פרוזבול היה לי ואבד . האמת שכתבו רבותינו שנאמן אפי' בלא שבועה ואני לא שמעתי מעולם על זה משום דלא שכיחי האידנא כותבי פרוזבול וגם אין איסור שמיטת כספים ידוע להמון העם ולא מחזיקן ליה איסורא להדורי בתר היתרא ולכתוב פרוזבול וכספים בא לפני אחד ופוטן פרוזבול היה לי

הגהות הב"ח

(א) מכאן עד מתני' מוקף וצ"ב הגה"ס היה שהרי הר"ן והרשב"א והרא"ש כתבו דהאלפסי לא הביא כל זה בהלכותיו ומתני' דהוציא בע"ח כו' כתנה בפ' הכותב אלמא דס"ל דהלכה כסתם משנה דאינו נאמן לומר פרוזבול היה לי ואבד מיהו אפשר דס"ל להאלפסי דהלכה כרשב"ג במשנתינו כדמוכח בסמוך גבי עבד שברח כו' וא"כ בהכותב דהביא הך דרשב"ג דפליג את"ק וסבר דמן הסכנה ואילך בע"ח גובה שלא בפרוזבול משמע דכל שהוא מן הסכנה ואילך אע"פ שעברה גזירה נאמן לומר פרוזבול היה לי ואבד וכן פסק להדיא ה"מ"ס פ"ט דה"ש וקרובים הדברים דבשיטת האלפסי רבו אמרם :

(ב) נ"ב לה .

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) לבסיה דשמואל אין כותבין פרוזבול אלא בבי דינא דר' אמי ור' אסי ודומיהם משמע דסלל כי תקין פרוזבול לדורו הוא דתקין : (ב) לכך דביים דאינו משמט

[ר' קסג ע"א]

[ר' קסג ע"ב] דף לז: ר"ת מ"ז [וכן ברי"ף דפוס קוסט' ליתא]

גי' ד"ת

א מיי' פ"ח מהל' עבדים טוש"ע יו"ד סי' רסז:

והכיל איסורא. כלומר ובודאי עבד פרוזבול כי אתו לקמיה דרב אמר ליה מידי פרוזבול היה לך ואבד כגון זה פתח פיך לאלם הוא. תנן וכן בעל חוב שמוציא שט"ח ואין עמו פרוזבול הרי אלו לא יפרעו משנה היא בכתובות בפרק הכותב (דף פט.) אלמא לא מהימן לומר פרוזבול היה לי ואבד דע"כ בדטעין שהיה לו עסקינן דאי לאו הכי צריכא למימר דשביעית משמטתו ומפרקינן תנאי היא דתניא המוציא שט"ח צריך שיהא עמו פרוזבול וחכמים אומרים אינו צריך. כלו' דנאמן לומר אבד ומשמע דקי"ל כרב דהא עבד בה עובדא ולא אשכחן אמורא דפליג עליה ואע"ג דסתם מתני'

נר מצוה — דלא כוותיה וקי"ל [ביבמות דף מב:] סתם דמתני' ומחלוקת דברייתא הלכה כסתם הכא לא קי"ל הכי כיון דרב דהוא אמורא דחי לה וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפרק הנזכר ויש לתמוה על הרי"ף ז"ל שלא הביאה והביא מתני' דבעל חוב שהוציא שטר כצורתה בפרק הכותב וכתב הרמב"ן ז"ל דכיון דנאמן לומר פרוזבול היה לי ואבד אם אמר ע"מ שלא תשמיטנו בשביעית הלויתי נאמן משום מגו: ויש מן החכמים מקילין ואומרים שעכשיו אין שמטת כספים נוהגת כלל ואין אנו צריכין לפרוזבול לפי שאומרים דקי"ל כרבי דאמר שאין השמטה נוהגת אלא בזמן שהיובל נוהג דכיון דחזינן קולי טובא בפרוזבול משמע דשמטה בזמן הזה דרבנן היא דאי דאורייתא וכרבנן דפליגי עליה דרבי לא היו מקילין בה כל כך וכיון שהשמטה תלויה ביובל דבר תורה אף מדבריהם

תורה אור

ואבל איסורא כי אתו לקמיה דרב אמר להו מידי פרוזבול היה לך ואבד כגון זה °פתח פיך לאלם): מתני' א] עבד *שנשבה ופדאוהו לשום עבד ישתעבד לשם בן חורין לא ישתעבד רשב"ג אומר בין כך ובין כך ישתעבד: *עבד שעשאו רבו אפותיקי לאחרים ושיחררו שורת הדין אין העבד חייב בכום אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו ועושה אותו בן חורין וכותב שטר חוב על דמיו רשב"ג אומר (א) אינו כותב אלא *המשחרר: גמ' *במאי עסקינן אילימא לפני יאוש לשם בן חורין אמאי לא ישתעבד ואלא לאחר יאוש לשם עבד אמאי ישתעבד אמר רבא לעולם לאחר יאוש לשם עבד ישתעבד לרבו שני לשם בן חורין לא ישתעבד לא לרבו ראשון ולא לרבו שני לא דהא לשם בן חורין פרקיה לרבו ראשון לא דהא לאחר יאוש הוה רבן שמעון בן גמליאל אומר בין לשם עבד בין לשם בן חורין ישתעבד (א) (בין לפני יאוש בין לאחר יאוש ישתעבד לשם עבד ישתעבד לרבו שני לשם בן חורין ישתעבד) לרבו ראשון כדחזקיה דאמר מפני מה אמרו בין כך ובין כך ישתעבד שלא יהא כל אחד ואחד הולך ומפיל עצמו לגייסות ומפקיע עצמו מיד רבו

רש"י

פרוזבול: מתני' עבד. כנעני: שנשבה ופדאוהו. ישראל אחר: ישתעבד. בגמרא מפרש אי לפני יאוש בעלים ראשונים פדאוהו אי לאחר יאוש של בעלים ראשונים פדאוהו: עבד שעשאו רבו כו'. הך משנה מפורשת לקמן במקומה: גמ' אילימא לפני יאוש. של בעלים ראשונים פדאוהו הישראל השני מן העובד כוכבים:

עבד

דף מ:

בס"י הגי' משחררו

ד"ת מ"ז

וחזינן

אינה נוהגת אלא בזמן שהיובל נוהג ובימי רבותינו שה"ב קבוע בא"י שהיו מקדשין היובל והיו תוקעין ומשלחין עבדים ושדות חוזרות לבעליהן זכר ליובל ולפיכך היתה שמטה נוהגת מדבריהם בין בעבודת קרקע בין בהשמטת כספים אבל עכשיו שאין שם ב"ד שמקדשין אותו ולא תוקעין אין היובל נוהג כלל שדברים הללו מעכבין ביובל כדאיתא בפרק קמא דר"ה (דף ח:) וכיון שבטל היובל לגמרי אפילו מדבריהם אף השמטה אינה נוהגת כלל ואין זה נכון שהרי מימי הלל הנשיא שתקן לנו סדר מועדות וקידשן לדורות ע"פ מנין שאנו מונין בו שוב לא היה בא"י ב"ד ראוי לקדש וכ"ש בימי רב אשי שכבר בטלו מומחין בא"י לגמרי ואעפ"כ מצינו לו ולרבנן דדריה דמשמטי ומטרחי נפשיהו למכתב פרוזבול הילכך שמטת כספים נוהגת בכל מקום ובכל זמן ומיהו מדרבנן בעלמא היא וכרבי כיון דחזינן דמקילין כולי האי בדיני פרוזבול: מתני' עבד. כנעני: שנשבה ופדאוהו. ישראלים אחרים: ישתעבד. בגמ' מפרש: עבד שעשאו רבו אפותיקי וכו'. לקמן מפרשנה בס"ד: גמ' במאי עסקינן אילימא לפני יאוש. של בעלים הראשונים פדאוהו מיד עובד כוכבים: לשם בן חורין אמאי לא ישתעבד. כלומר לרבו ראשון דאע"ג דשבאי עובד כוכבים קונה ליה לעבד למעשה ידיו כמו שאכתוב בסמוך בס"ד ה"מ היכא דאין ישראל יכול להציל דכה"ג קרינא ביה שביו אבל כיון דלפני יאוש הוא אלמא יכול ישראל להציל ושבאי לא קני ליה וכיון שכן אע"פ שפדאו ישראל לשם בן חורין אית לן למימר דישתעבד לרבו ראשון: אלא לאחר יאוש לשום עבד אמאי ישתעבד. קס"ד דלרבו ראשון קאמר: אמר רבא לעולם לאחר יאוש [לשם עבד ישתעבד] לרבו שני. ופרכינן עלה בגמרא רבו שני ממאן קני משבאי שבאי גופיה במאי קני ליה ומהדרינן אין קני ליה למעשה ידיו. כלומר וישראל קני ליה מיניה למעשה ידיו בכספא ולגופיה בטבילה לשום עבדות כדאמרינן ביבמות בהחולץ (דף מו:) ואפילו מל וטבל גבי רבו ראשון קנייה שבאי ביאוש למעשה ידיו דהא אפילו ישראל נמי מקני ליה לעובד כוכבים למעשה ידיו (ב) ונהי דישראל הוא הואיל ומל וטבל ואי הוי נמכר לעבד לישראל נפיק מיניה ביובל השתא כי קנאו לשם עבד משתעבד לעולם ומוכחינן דשבאי קונה עבד למעשה ידיו מדריש לקיש דאמר ריש לקיש מנין לעובד כוכבים שקונה עבד למעשה ידיו שנאמר וגם מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו [דף לח.] ולא הם קונים אתם קונים מהם ולא הם קונים זה מזה. כלומר דמהם תקנו יתירא הוא דהא כתיב לעיל מיניה מהם תקנו עבד ואמה וכתיב בתריה וגם מבני התושבים הגרים עמכם ולשתוק ומשום הכי דרשינן מיניה הך דרשא. ומסיימינן יכול לא יקנו זה (ג) מזה. והא אמרת ולא הם קונים זה מזה אלא ה"ק ולא הם קונים זה מזה לגופן. כלומר שיהא צריך הימנו גט או אם יברח ממנו ויתגייר מותר בבת ישראל שאין גופו קנוי לחבירו יכול לא יקנו [זה את זה] למעשה ידיו אמרת עובד כוכבים ישראל קונה עובד כוכבים עובד כוכבים לא כ"ש. כלומר דעובד כוכבים קונה ישראל למעשה ידיו דכתיב וכי תשיג יד גר ותושב עמך וגו' או לעקר משפחת גר. ואימא ה"מ בכספא אבל בחזקה לא. כלומר ה"מ דעובד כוכבים קונה חברו בכספא דומיא דעובד כוכבים שקונה ישראל בכסף דכתיב (ויקרא כה) מכסף מקנתו* זה בעברי הנמכר לעובד כוכבים וקניית עובד כוכבים בעובד כוכבים הא ילפת ליה מקניית עובד כוכבים בישראל אבל בחזקה כגון שבאי זה שהחזיק בו וקנאו בחזקה ביאוש כשהפקירו רבו כשנתייאש ממנו ולא בכסף* ולא בחזקה שעבד כנעני נקנה בו דהיינו חזקה של עבודות הנזכרו הנעילו הרחיצו שמו לרבו כדתניא בהאשה נקנית (דף כב:) ונהי דישראל קני עובד כוכבים בחזקה דאיתקוש עבדים לקרקעות אבל עובד כוכבים לא קני קרקע בחזקה מישראל אלא כל קניינו בכסף ומהדרינן עמון ומואב טהרו בסיחון כלומר דכתיב (דברים ב) אל תצר את מואב וכן בעמון אל תגורם אל ואח"כ כשכבש סיחון את הארץ הותרה לישראל דאע"ג דקרקע אינה נגזלת חזקת מלחמה שאני וסיחון קנאה קנין גמור בחזקה שהחזיק בה ע"י מלחמה אלמא עובד כוכבים קונה מחברו קרקע בחזקה ופרכינן אשכחן עובד כוכבים עובד כוכבים ישראל מנא ליה כגון עבד זה דשייך במצות ומהדרינן דכתיב (במדבר כא) וישב ממנו שבי דידיה ש"מ קנייה בחזקה והאי עבד נמי כיון דאיתייאש מיניה ישראל קני ליה עובד כוכבים בחזקה: רשב"ג אומר בין לשם עבד בין לשם בן חורין ישתעבד לרבו ראשון. כך היא גירסת הרי"ף ז"ל וכן גרס רש"י ז"ל דאע"ג דמדינא הוה לן למימר דלשם עבד ישתעבד לרבו שני דהא קנייה שבאי בחזקה וישראל קני ליה מיניה ולשם בן חורין הוה לן למימר דלא ישתעבד מהאי טעמא אפ"ה ישתעבד לרבו ראשון כדי שלא יהא מפיל עצמו לגייסות וכדחזקיה דאפילו אי אמרי' דלשם עבד ישתעבד לרבו שני כדיניה אכתי איכא למיחש שמא יפיל עצמו לגייסות כדי שיציל עצמו מידי אדונים קשה ואף על פי שאינו יודע אם [לא] יהיה יותר קשה שני מראשון אכתי איכא למיחש שיעשה כן משום תמות נפשי עם פלשתים ומשום הכי אמרינן דבין כך ובין כך ישתעבד לרבו ראשון מיהו רבו ראשון נותן דמיו לשני והכי איתא בתוספתא [פרק ג הלכה ז] דגרסינן התם עבד שנשבה ופדאוהו לשם עבד ישתעבד ורבו נותן דמיו לשם בן חורין לא ישתעבד רשב"ג אומר בין כך ובין כך ישתעבד ורבו נותן דמיו והך תוספתא בלפני יאוש מיתוקמא ומשום הכי לתנא קמא משתעבד לרבו ראשון ומכל מקום ילפינן מינה דכשהוא משתעבד לרבו ראשון חייב ליתן דמיו לשני ופשטה דהך תוספתא משמע דאפילו שפדאו לשום בן חורין צריך ראשון ליתן דמיו אלא שהרמב"ם ז"ל כתב בפרק ח' מהלכות עבדים דלשם בן חורין חוזר לרבו ראשון בלא כלום:

גי' ד"ת

הגהות חו"י

(א) פי' אין שעבד כותב רק זה שחררו:

[גי' ד"ת מקנתו בעברי כו']

שלטי הגבורים

לי ואבד דהייתי שואלו מהו פרוזבול ולמה כתבת אותו ומי הוא שכתבו לך עד שהיה נתפס בשקרן ומעולם לא זכה לפני אדם שאשכנו בטענה זו: והא דאין כותבין פרוזבול בשביעית אע"פ שאינה משמטת אלא בסופה כתב הרא"ש נראה לפרש הטעם על פי המקראות מקץ שבע שנים תעשה שמיטה וזה דבר השמיטה שמוט כל בעל משה ידו דפשטיה דקרא ילפינן דאין שביעית משמטת אלא בסופה כדכתיב מקץ שבע שנים תעשה שמיטה וזה דבר השמיטה שאינו אלא בסוף השנה אבל מיד כשהתחילה שנת השמיטה אין ב"ד זוקקין לגבות שום חוב וגם המלוה עצמו אין לו ליגוש הלוה דכתיב לא יגוש את אחיו ואת רעהו כי קרא שמיטה לה' מיד שנכנס השמיטה לא יגוש אבל אם יפרע הלוה מעצמו א"צ שיאמר משמט אני וכמו שאין נזקקין לגבות החוב כך אין נזקקין לכתוב פרוזבול מיד כשנכנסה שביעית:

הגהות הב"ח

(א) תי' בין לפני יאוש בין לאחר יאוש ישתעבד מוקף ונ"ב ס"א אין זה: (ב) ונהי וכו' משתעבד לעולם כ"ז מוקף ונ"ב לשון רש"י ונהי דישראל נפק מיניה ביובל אבל עבד משתעבד לעולם: (ג) לא יקנו זה את זה כצ"ל:

[גי' ולא בכסף. תוס' כו']

השגות הראב"ד

כדי שלא יראה שלא גמר בלבו להשמיט. והקשה לו אביי מהא דתניא כשהוא נותן לו לא יאמר לו בחובי אני נותן לך אלא שלי הם ובמתנה אני נותן לך. והנה אביי סובר כי מן הדבור הראשון אומר לו זה ועל כן הוקשה לו כיון שכך הוא אומר כי במתנה הוא נותנם לו אחרי זאת למה יתלה אותם לפניו ומה ימתין לו עוד. ושני ליה לא כמו שאתה סובר אלא מה שאני אומר ותלי ליה אחר שאמר לו אעפ"כ לבד אני אומר שיתלה לו עד שיאמר לו במתנה אני נותן לך. וזה שאמר רבה [תלי ליה נמי כו'] וכל מה שאנו מצריכין לומר לו כל זה ה"מ בזמן שהשמטת כספים נוהגת אבל בימי רבה ורב אשי והנך בתראי דמדת חסידות הוא דעבדי' לא צריך. אלא כיון דאמר ליה אעפ"כ מגנע להו לאלתר דהא רבה מאריה דשמעתתא הוא ואיהו גופיה כיון דאמר ליה אעפ"כ שקלינהו לאלתר ותו. ולא עוד אלא דאחזיק ליה נמי כמאן דלא הוה ביה דעתא מעיקרא:

א] העבד שנשבה ופדאוהו אם לשם עבד ישתעבד וכו'. פי' לה למתני' אביי ורבא. וכתב הר"ב ז"ל כרבא דאמר מתני' לאחר יאוש. וראיתי בנוסחא שלו שכתב רשב"ג אומר בין לשם עבד בין לשם בן חורין ישתעבד לשם עבד ישתעבד לרבו שני לשם בן חורין ישתעבד לרבו ראשון כדחזקיה וכו' רשב"ג אומר בין לפני יאוש בין לאחר יאוש ישתעבד לרבו ראשון כדחזקיה דאמר חזקיה מפני מה אמרו בין כך ובין כך ישתעבד שלא יהא כל א' וא' וכו'. זאת הנוסחא מצאתי בשתי הלכות ספרדיות לא ידעתי מה הן שתי הלשונות שפי' לרשב"ג. עוד מה הוא בין לפני יאוש בין לאחר יאוש ולדעה אחת מהם לא דבר ת"ק בלפני יאוש ולאחר יאוש שיאמר רשב"ג בין לפני יאוש בין לאחר יאוש ועל מה שחלק ת"ק השוה רשב"ג. אולי סבר הרב ז"ל כרשב"ג ועל כן שינה ופירש את דבריו בכל דיניהם. ונראה לרב ז"ל דהא דאמר חזקיה מפני מה אמרו בין כך ובין כך ישתעבד לרבו ראשון שלא יהא כל א' וא' מפיל עצמו לגייסות וכו' לא אמר (רב) אלא כשפדאוהו לשם בן חורין דכיון דשני לא מצי משתעבד ביה תקינו דלשתעביד ביה ראשון אפי' לאחר יאוש כדי שלא יהא כל א' וא' מפיל עצמו וכו' אבל כשפדאוהו לשם עבד ולאחר יאוש ישתעבד בו שני וכיון דמשתעבד לשני הו ליכא למימר שמא יפיל עצמו לגייסות דהא מ"מ עבד היא. ומ"ש הרב ז"ל בין לפני יאוש בין לאחר יאוש ישתעבד לרבו ראשון כדחזקיה על לשם בן חורין בלבד קאי ענין זה אני סובר כדברי הרב לפי הנוסחאות שמצאתי בהלכותיו מ"מ בין כך ובין כך לא יבא בטוב על לפני יאוש (ולאחר יאוש) שהרי לא חלק בו ת"ק אלא כמו שפירש בהלכה בין לשם עבד בין לשם בן חורין ישתעבד סתם ואם לפני יאוש ישתעבד לראשון כאביי והיינו דאמר להו כשם שמלוה לפדות וכו'. ואם לאחר יאוש לשם עבד ישתעבד לשני לשם בן חורין ישתעבד לראשון כדחזקיה והאי דקאמר חזקיה לגאון דפסק כרבנן דברי גאון הוא דקא מייתי וליה לא סבירא ליה וכן עיקר דודאי כרשב"ג ס"ל בהא בין לפירושא דאביי בין לפירושא דרבא. הדא דקאמר חזקיה מפני מה אמרו דמשמע דרביה סבירא להו כוותיה. ועוד דקא מקשי' מיניה דר' יוחנן אדר' יוחנן דאמר כל מקום ששנה רשב"ג במשנתינו ולא קא מהדר ליה אמוראי ניניהו ואליבא דר' יוחנן כדמתרץ בכמה דוכתי אלמא בהא כוותיה סבירא ליה כחזקיה רביה דמפרש טעמיה ועוד דאמרי' בשמעתא בענין אמתיה דמר שמואל הנך כרשב"ג סבירא לן. ואע"ג דההוא ליבנא אתיא כפירושא דאביי דמוקי לה לפני יאוש מ"מ סייעתא היא דכרשב"ג סבירא לן. ובירושלמי פסק הלכה כרשב"ג בפירוש ואע"ג דבגמ' דילן לא פסקו כיון דאיכא מילי דמוכחי הכי לא גרע מפסקא דגאון. ואם יטען טוען הא איכא שמואל דלא סבירא ליה כוותיה דהא [לא] אשתעבד בה. ואי כדחזקיה אליבא דרשב"ג אפי' פרקוה לשם בן חורין משתעבדא לראשון ואפי' לאחר יאוש. נשיב ונאמר ולטעמך ולהדרה מהליכו דהא פירקוה מהליה לשם אמהותא ולשתעבדי בה איהו כפירושא קמא דפריש הרב ז"ל דלאחר יאוש ישתעבד לרבו שני כדברי הכל. אלא הא לאו קושיא היא כיון דשמואל ס"ל דבת חורין גמורה היא לא השתעבד בה (והיינו נמי מ"ט) [איהו. ומ"ט נמי] לא אהדרה ניהליהו משום דמשעת יאוש דידיה ישראלית גמורה היא ועוד דאיכו נמי כי פרקוה לשם אמהותא לאו אדעתא דנשבייהו פרקוה אלא לאהדורה למר שמואל פרקוה והיכו לא בעא לאשתעבודי בה כנ"ל בכל הענין הזה והמשכיל יראה ויבין:

דעקשה לי בשמועה מה שאמרו בגמ' ולרבא דאמר ולאחר יאוש ולשום עבד ישתעבד לרבו שני רבו שני ממאן קנו משבאי שבאי גופיה מי קני ליה אין קני ליה למעשה ידיו כדרים נקים. קשיא לי טובא היכי קני ליה

ספר הזכות

כתוב בהלכות אמר רבא לעולם לאחר יאוש כו' עד רשב"ג אומר בין לשום עבד בין לשום בן חורין ישתעבד לרבו ראשון כדחזקיה דאמר חזקיה מפני מה אמרו בין כך ובין כך ישתעבד שלא יהא כל א' וא' הולך ומפיל עצמו לעובדי כוכבים ומפקיע עצמו מיד רבו והזינן לגאון דקא פסק הלכתא כרבנן דקי"ל יחיד ורבים הלכה כרבים: כתב הרב ז"ל ראיתי בנוסחא שלו שכתב רשב"ג בין לשום עבד בין לשום ב"ח ישתעבד לשם עבד ישתעבד לרבו שני לשם בן חורין לרבו ראשון כדחזקיה וכו' רשב"ג אומר בין לפני יאוש בין לאחר יאוש ישתעבד לרבו ראשון כדחזקיה דאמר חזקיה מפני מה אמרו בין כך ובין כך ישתעבד שלא יהא כל א' וא' וכו' זאת הנוסחא מצאתי בב' הלכות ספרדיות ולא ידעתי מה הן שתי הלשונות שפי' לרשב"ג ועוד מהו בין לפני יאוש בין לאחר יאוש ולדעת א' מהם לא דבר ת"ק בלפני יאוש ולאחר יאוש שיאמר רשב"ג בין לפני יאוש בין לאחר יאוש ועוד מה שחלק ת"ק השוה רשב"ג והולי סבר הרב ז"ל כרשב"ג ועל כן שנה ופירש דבריו בכל דיניהם ונראה לרב ז"ל הא דאמר חזקיה מפני מה אמרו בין כך ובין כך ישתעבד לרבו ראשון שלא יהא כל א' וא' מפיל עצמו לעובדי כוכבים לא אמר אלא כשפדאוהו לשם בן חורין דכיון דשני לא מצי משעבד ביה תקינו דלשתעבד ביה ראשון אפי' לאחר יאוש כדי שלא יהא כל א' מפיל עצמו

וחזינן לגאון דקא פסק הלכה כרבנן וכו'. הראב"ד השיג עליו ואמר אדרבה כרשב"ג מסתבר דהא חזקיה מפרש טעמיה ומשמע דס"ל הכי ועוד דלקמן מקשי' מדרבי יוחנן אדר' יוחנן כמו שאכתוב בסמוך בס"ה ולא פריק אמוראי נינהו ואליבא דר' יוחנן כדפריק בשאר דוכתי דמשמע דהשתא פסקא הכא דווקא הויא ובירושלמי נמי פסקו הלכה כרשב"ג והרמב"ן ז"ל הטעיד דברי הרי"ף ז"ל ואמר דחזקיה אמרו קאמר וליה לא סבירא ליה [והא דלא פריק לקמן אמוראי נינהו משום דהשתא שינויא דחיקא הוא דעדיפא מיניה פריך ובירושלמי דפסקו כרשב"ג היינו משום דבירושלמי אזלא בשטתיה דאביי דמוקי מתני' באוקמתא אחריתי כדאיתא בגמרא ולטעמיה מסתבר למפסק כרשב"ג דאמר דינא ולא כרבנן דאמרי תקנתא אבל לאוקמתי' דרבא איפכא מסתברא דרבנן אמרי דינא ורשב"ג אמר תקנתא הילכך כרבנן נקטינן דרבים נינהו](א): **עבד**. כנעני של ישראל שנשבה וברח מבית האסורין של עובדי כוכבים יצא לחירות. מלהשתעבד לרבו משום דמסתמא אייאש מריה מיניה ואיהו זכה בנפשיה וכיון דפקע זכותא דמריה לענין מעשה ידיו כופין את רבו לכתוב לו גט שחרור להתירו בבת ישראל: ואי קשיא לך הא דר' יוחנן אדרבי יוחנן דהא אמר הלכה כרשב"ג וכו' לא אמרה ר"י עלה דהא בהדיא אלא בגמ' [דף לח.] הכי פרכינן תנן רשב"ג אומר בין כך ובין כך ישתעבד ואמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן כל מקום ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה קשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן אע"ג דבדוכתי טובא [כתובות דף סז. ב"מ דף לח:] מפרקינן בהך פירכא אמוראי נינהו ואליבא דר' יוחנן הכא לא אצטריך דמפרק לה (ד) בשינויא רווחא וכמו שכתבתי לנוטלה דבורח שאני דהשתא לקטלא מסר נפשיה כדי לצאת מידי גייסות שהרי ברח מן האסורין ויודע שאם ישיגוהו יהרג אפילו מפיל עצמו לגייסות בתמיה: **גר** שמת. (ה) וכל נכסיו היה הפקר: קנו עצמן. הן קודמין לכל אדם להחזיק בעצמן מן ההפקר: אבא שאול אומר קטנים. אין להם יד לזכות בעצמם: הגדולה. מארץ כוש. כוש מתרגמין הנדיואה: דתקיף ליה עלמא טובא. גוסס למות: אמר ליה מר זוטרא לעבד שלוף לי מסאני. לקנותו בחזקה היה מתכוין שיהא נקנה בעבודתו כשימות אדוניו: איכא דאמרי גדול היה. העבד והחזיק בו קודם שיזכה העבד בעצמו מן ההפקר לפיכך קידם לפני המיתה וזכה בו: פירש. הגר למיתה והעבד פירש לעבודתו. של מר זוטרא ונמצא שלא היה העבד בלי אדון רגע אחד: ואיכא דאמרי קטן הוה וכדאבא שאול. פליג אלישנא קמא דלישנא בתרא סבירא ליה דבגדול [הוה"ל] דלא מהני ביה חזקה דלאחר מיתה מחיים נמי לא מהני ביה דמחיים ברשות אחר הוא אלא קטן היה ובחזקה דלאחר מיתה קנייה וכאבא שאול ומה שהקדים להחזיק בו מחיים אינו מטעם קנייה דכיון דברשות אחר הוא לא מהניא ביה אלא כדי להראות לכל שהיה הוא רוצה להחזיק בו ושוב לא יקדמנו אחר לאחר מיתה כיון שהוא היה מספך לזכות בו ועוד שבתוך שמושו ימות האדון ונמצא זוכה בו מחמת שמושו שלאחר מיתה אלמא הלכה כאבא שאול הילכך נקטינן דקטנים כל המחזיק בהן זכה בהן אבל גדולים קנו עצמן בני חורין דאע"ג דקי"ל דמפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שחרור כדאיתא לקמן [דף מ.] ועבדים הללו אין להם גט שחרור אמרינן טעמא בגמ' דעבדו נכרי כאשתו מה אשתו משתלחת בלא גט אף עבדו משתלח בלא גט. כלומר כיון שאין לו יורשים מה שאין כן בישראל דמפקיר עבדו איסורא דפש ליה גביה יכול להורישו לבניו ולפיכך צריך גט שחרור מן היורשים כמו שיתבאר בסמוך: **כל** המשחרר עבדו עובר בעשה. משמע דלאו עשה גמור הוא דבגמ' פרכינן מיתיבי מעשה ברבי אליעזר שנכנס לבית הכנסת ולא מצא שם עשרה ושחרר עבדו והשלימו לעשרה ומפרקינן מצוה שאני ואי עשה גמור הוא היכי דחינן עשה שבתורה משום האי מצוה ויש מתרצים שלא אמרה תורה לעולם בהם תעבודו אלא משום שלא יתן להם מתנת חנם כענין שכתוב בעובדי כוכבים לא תחנם וכיון דאיכא מצוה לאו משום חנינה דידהו קא עביד אלא לצורך עצמו והוה ליה כנותן דמי עצמו: דכתב ליה גט חירות. ונסיב לה ישראל ומנטר לה: דמפקי עבדייהו לחירות. ועברי אעשה: ודסיירי נכסייהו. מסתכלין בשדותיהן בשבת לידע מה הן צריכין: בעידן בי מדרשא. שהחכם דורש דרשה לרבים בשבת והם יושבים בסעודה והיה להם להקדים או לאחר: בע"ש. פירש רש"י ז"ל

תורה אור נר מצוה

°וחזינן לגאון דקא פסק הילכתא א כרבנן דקי"ל יחיד ורבים הלכה כרבים *אמר רב שמן בר אבא א"ר יוחנן עבד שברח מבית האסורין יצא לחירות ולא עוד אלא שכופין את רבו וכותבין לו גט חירות ודוקא לאחר יאוש ואי קשיא לך דר' יוחנן אדרבי יוחנן דהתם אמר הלכה כרשב"ג דאמר ישתעבד לרבו ראשון והכא אמר יצא לחירות לא קשיא התם טעמא מאי ישתעבד לרבו ראשון משום דחזקיה הכא ליכא למיגזר משום דחזקיה (א) השתא לקטלא מסר נפשיה אפילו מפיל נפשיה לגייסות: *תניא גר שמת ובזבזו ישראל נכסיו והיו בהן עבדים בין קטנים בין גדולים קנו עצמן בני חורין אבא שאול אומר ב גדולים קנו עצמן בני חורין קטנים כל המחזיק בהן זכה בהן א"ר יעקב בר אידי א"ר יהושע ב"ל הלכה כאבא שאול ורבי חייא (ב) א"ר יוחנן אין הלכה כאבא שאול והלכתא כאבא שאול מההוא מעשה דקידושין* (ג) דגרסי' התם רב יהודה הנדואה גר שאין לו יורשין הוה חליש עאל מר זוטרא לשיולי ביה חזייה דתקיף ליה עלמא טובא אמר ליה לעבדיה שלוף לי מסאנאי ואמטינהו לגו ביתאי איכא דאמרי גדול היה זה פירש למיתה וזה פירש לעבדות ואיכא דאמרי קטן היה וכדאבא שאול דתניא גר שמת וכו' אלמא הלכה כאבא שאול: *אמר רב יהודה *כל המשחרר עבדו עובר בעשה שנאמר °לעולם בהם תעבודו ת"ר לעולם בהם תעבודו רשות דברי רבי ישמעאל ר"ע אומר חובה וקי"ל הלכה כר"ע מחבירו הילכך הלכה כרב יהודה דקאי כוותיה: *ההיא אמתא דהויא בפומבדיתא דהוו קא מעבדי אינשי בה איסורא אמר אביי אי לאו דאמר רב יהודה כל המשחרר עבדו עובר בעשה הוה כייפנא ליה למרה דכתב לה גט חירות רבינא אמר בהא מודה רב יהודה משום איסורא וקי"ל כרבינא דבתרא הוא: *ואמר רבה בהני ג תלת מילי נחתי בעלי בתים מנכסהון דמפקי עבדייהו לחירות ודסיירי נכסייהו בשבתא ודקבעי סעודתייהו בשבתא בעידן מדרשא דא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן שתי משפחות היו בירושלים אחת קבעה סעודתה בע"ש ואחת קבעה

רש"י

עבד שברח. עבד כנעני של ישראל שנשבה וברח מבית האסורין של עובדי כוכבים יצא לחירות ולא ישתעבד בו רבו עוד וכותב גם חירות כדי להתירו בבת ישראל: לקטלא מסר נפשיה. כדי לצאת מידי גייסות שברח מן האסורין והיה יודע אם ישיגוהו שיהרגוהו: גר שמת. ואין לו יורשים וכל נכסיו היה הפקר: קנו עצמן. הן קודמין לכל אדם להחזיק בעצמן מן ההפקר: אבא שאול אומר. קטנים אין להם יד לזכות בעצמן: זה פירש למיתה. רב יהודה הגדולה. והוא מר זוטרא נתכוין להשתעבד בו סמוך למיתה כדי שיזכה בו ויהיה בעבודתו מיד אחר מותו ולא יזכה העבד בעצמו: ואיכא דאמרי קטן היה. העבד ולאחר מות רב יהודה אמר לו שלוף לי מסאני כדי שיזכה כי לא היה לעבד יד לזכות בעצמו: רשות. משום דכתיב בשבע אומות לא תחיה כל נשמה ואיצטריך למיכתב בבני התושבים לעולם בהם תעבודו להתיר אחד משאר עובדי כוכבים שבא על הכנענית שהיא מז' אומות והוליד בן שאתה רוצה לקנותו שאתה רשאי לקנותו: דמפקי עבדייהו לחירות. ועברי בעשה: דסיירי נכסייהו. מסתכלין בשדותיהן בשבת לידע מה הן צריכין: בעידן בי מדרשא. בעת שהחכם דורש הדרשה לרבים בשבת והם יושבין בסעודה והיה להם להקדים או לאחר: בע"ש. בלילי שבת ואין כאן כבוד שבת דקי"ל כבוד יום קודם לכבוד לילה והם היו מתכוונין לזה משום ביטול בהמ"ד וי"מ בע"ש ממש וכן בכל יום מרוב עושר אבל הכא מיהא איכא איסורא שיכנס אדם לשבת כשהוא בתאוה:

ספר הזכות

[...]בים אבל כשפדאוהו לשם עבד ולאחר יאוש ישתעבד בו שני דתו ניכא ומיגזר שמא יפיל עצמו לעובדי [...] עבד הוא ומ"ש הרב ז"ל בין לפני יאוש בין לאחר יאוש ישתעבד לרבו הראשון כדחזקיה [על] לשם [...] ענין זה אני סובר כדברי הרב ז"ל לפי הנוסחאות שמצאתי בהלכותיו מ"מ לא יצא בטוב בין לפני [...]חלק בו ת"ק אלא כמו שפירש בתחלה בין לשם עבד בין לשם ב"ח ישתעבד סתם ואם לפני יאוש [...] כדאביי והיינו דא"ל כשם שמצוה לפדות וכו' ואם לאחר יאוש אם לשם עבד ישתעבד לשני ואם לשם [...]ד לראשון כדחזקיה והא דקאמר חזינן ליה לגאון ז"ל דפסק כרבנן דברי גאון הוא דקא מייתי וליה [...]ק דודאי כרשב"ג ס"ל בהא בין לפירושא דאביי בין לפירושא דרבא הדא דקאמר חזקיה מפני מה [...]רבים ס"ל כוותיה ועוד דקא מקשינן מינה דר' יוחנן אדר"י דאמר כ"מ ששנה רשב"ג במשנתינו ולא [...]אי נינהו ואליבא דר"י כדמתרץ בכמה דוכתי אלמא בהא כוותיה ס"ל כדחזקיה רביה דמפרש טעמיה [...]מעתין בענין אמתיה דשמואל אנן כרשב"ג ס"ל ובירושלמי פסקו כרשב"ג בפירוש ואע"ג דגמ' דילן [...]איכא מילי דמיכתי הכי לא גרע מפסקא דגאון ואם יטעון טוען דהא איכא שמואל דלא ס"ל כוותיה [...]ד בה ואי כדחזקיה אליבא דרשב"ג אפי' פרקוה לשם ב"ח משתעבד לראשון ואפי' לאחר יאוש נסיב [...] וליהדריה ניהלייהו דהא פרקיה ניהליה לשם אמתא וליבתעבדו בהו איהו כפירושא קמא דפריש [...] יאוש ישתעבד לרבו שני לדברי הכל אלא הא לאו קשיא הוא כיון דהויא ליה כבת חורין גמורה דהא [...] ואינהו נמי טעמא דלא אהדריה ניהלייהו משום דמשעת יאוש ישראלית גמורה היא ועוד אינהו נמי [...]בהא פרקוה לאו הועתא דנפשייהו זבנוה אלא לאהדורי למר שמואל ואיהו לא בעא לאשתעבודי בה כך

השגות הראב"ד

ניה למעשה ידיו ואי קאי בהדיה בדינא מי לא נפיק מהותי ידיה מי מצי למימר ליה הא קניתי לך בחזקה. ואי פריק מיניה נמי מי מצי לאהדוריה בדיניה ואגב אונסא הוא דקא משעבד ביה. מעתה הישראל דזבניה לשם עבד ישתעבד ביה דמשמע דמדינא קאמר ליקום בהדיה בדינא וליפוק דהאי ישראל לאו אנס הוא ומדינא נמי ליכא ולא מידי. ותיי כהאי פירוקא דהא מלתא לא איתברר לי שפיר אלא דאמינא אגב דוחקא דהאי דקני ליה לא הכי קני ליה דלאי אתי אחרינא עביד ביה עבידתא כמה דלא ערק מיניה יהיב ליה אגרא לבעלי דיליה משום כמו שמשתמש בבהמתו וכיון דאית ליה קנין עילויה בהכי כי אתי ישראל וזבין ליה מיניה קני ליה נמי ליה בוס קנין עילויה חייל עילויה שם עבדות ובעי מיניה גיטא דחירותא מש"ה ישתעבד. ומנ"ל דקנין בעי גיטא דחירותא מדאמרי' בקדושין גבי עבד עברי וקונה עצמו בכסף ובשטר. ומפרשי' שחרור ואקשינן שטר שחרור למה ליה לימא ליה באפי תרי זיל. ואמר רבא זאת אומרת עבד עברי גופו ודאי פשיטא לן דלאו קנין הגוף ממש קאמר דהא לגבי מציאה יד עבד עברי לאו כיד רבו דמיא כד מציאות. וכן לענין שאלה אר"י פ' השואל דיד עבד עברי לאו כיד רבו דמיא. וכן לענין זכוי העירוב הוא זה אלא מאי גופו קנוי דקאמר דלא הוי כהלואה גביה. ולא סגי ליה במחילה לתודה ומנא לן דכי קנין הגוף קרי ליה מדאמרי' פרק הגוזל זוטא והאי עבד עברי שנמכר לעובד כוכבים ספקעת הלואתו כו' זאת אומרת עבד עברי גופו קנוי. והתם ודאי קי"ל דאין עובד כוכבים קונה ישראל לגופו אלא ל[...] וקאמר גופו קנוי. אלמא קנין מעשה ידיו קנין הגוף קרי ליה לגבי שעבוד הלואה ולגבי גזלה

[...] והחכם יראה ויבין. ע"כ דברי הרב. ואלו דברי תלמיד: אמר המחבר ומה נהקן בהלכות מא"ר שהרב ר' אברהם ז"ל סומך על תלויות מסובבות שבהן אבל נוסחא של רבינו ז"ל כמ"ש למעלה רשב"ג אומר בין לשם [...]ד לרבו ראשון [כדחזקיה וכ"ה בספרדיות ובמערביות] והלא דבר ברור הוא דנוסחא שכתב הרב שהוא הגהה ולשון אחר והילך יתכן לפרש ולהזור ולפרש רשב"ג אומר עד סוף מימרא דחזקיה והרי היה לו לומר בין ל[...]פני יאוש בין לאחר יאוש ישתעבד לשם עבד ולאחר יאוש ישתעבד לרבו שני לשם ב"ח ולאחר יאוש א"כ לשום עבד ולפני יאוש ישתעבד לרבו ראשון כך היה לו לכתוב לא שיחזיר דברי רשב"ג משנה וגמ' פעם אחר [...] ביה בכך שבוין אבל הנוסחא כמ"ש ועיקר הפי' כן לרבו ראשון וכן הפסק של רבינו כדברי הגאון הוא כרבנן ולא כרשב"ג לפיכך לא חלק עליו בביאור ולא פסק כדברי היחיד שאין דרכו של רבינו ולא ידך שאר מה[...]וס ולחלוק עליו ברמיזה אלא אליו הוא סומך בכך וכן בדין דיחיד ורבים הן ועוד שדברי חכמים הורס ושורת הדין ודברי רשב"ג תקנה שלא יהא כל א' וא' הולך ומפיל עצמו לעובדי כוכבים וכל התקנה של [...]ם אלא יקוב הדין את ההר. והשובות שהשיב הרב אין בהן ראיה של כלום לפסוק כדברי היחיד מה שאמר אדקאמר חזקיה מפני מה אמרו דמשמע דרבים ס"ל כוותיה לאו ראיה היא דשיטא דלישנא למימר כ[...] כפ' המוכר את הפועל אמר ר"ש לקיש נותן טעם לפגם שאמרו לא שתהא קדירה חסירה מלח יתירה מלח וכו' ואיתמר עלה מדברי כולם נלמד נותן טעם לפגם מותר א"ל אביי בעלמא מכולהו לאיי אלא דריש [...]ס"ל וזו גדולה ממנה ובפ' האשה בנדה אמר שמואל הרי אמרו לימים שנים ודאי שדברי רבים הם אלא דשמואל גופיה לא ס"ל הכי ואמרו קאמר ול"כ לא ס"ל ואנן נמי לא קיי"ל הכי. ומה שאמר עוד הרב מפני ש[...]י ולא תירצו בה אמוראי נינהו אליבא דר"י כדמתרצי בדוכתי אחריני זה אינו כלום דגמ' לא מתרץ אמוראי כל היכא דמשכח טעמא בשום צד ועניין והרבה עשו כן ולא פסקו כא' מהן כדברי יחיד ומה [...]מואל אנן כרשב"ג ס"ל וכן בירושלמי בפסקו הלכה כמותו אלו אינן ראיות כלל והנהו דפרקום לאמתיה דמר שמואל סברי למימר דפלוגתייהו לפני יאוש הוא ובפני יאוש והאי מסתבר טעמיה דרשב"ג דאמר יש[...]מר דינא ורבנן אמרי תקנתא דלמא ממנעי ולא פרקי וסמכי בגמ' אדינא ואנן נמי הכי קאמרי' לכ"ע דלפני יאוש לרבו ראשון משתעבד וכן בירושלמי כדעת הזו סבורים וכן נאמר שם אמר עולא בשם ר' יוס[...]ת ישתעבד ולמה אמרו לא ישתעבד שלא להוציא ליזה על ב"ח א"ר יוסי מתני' אמרה כן רשב"ג אומר בין כך ובין כך ישתעבד כשם שישראל מצווין לפדות את ב"ח כך הם מצווין לפדות את העבדי[ם...]מר מצווין לפדות את בני חורין ואין מצווין לפדות את העבדים ר' יעקב בר אבא בשם ר"ל הלכה כרשב"ג ופירושו ברור שהם העמידו מבנתינו בלפני יאוש ולפיכך הגרו דבדין הוא באפי' לשם בן חורין י[...]מן מפני' דודאי בדין הוא שישתעבד מדקאמר רשב"ג כשם שישראל מצווין מכלל דת"ק סבר מימר מצווין לפדות בני חורין ואין מצווין לפדות את העבדים כדכך פירושו של אביי בגמ' שלנו ועל זה הדעת [...] כרשב"ג וכן הדין אבל לאחר יאוש שורת הדין לשום עבד ישתעבד לשם ב"ח לא ישתעבד ואין לנו בזה תקנה:

שלטי הגבורים

א מיי' נמי פסק כחכמים וכ"כ הרמ"ה והרמב"ן והראב"ד ז"ל והרא"ש ז"ל פסקו כרשב"ג: והראב"ד כתב דנראה דאף דעת רב אלפס כרשב"ג מדכתב וחזינן לגאון דקא פסק הלכתא כרבנן ולא אמר מסתברא כוותיה אלמא לא מסתבר ליה כפסקא דגאון וכן דעת ר"י והלכה כרשב"ג בפסקא דר' יוחנן:

לשון ריא"ז

ואם פדאו לשם בן חורין הרי הוא בן חורין לא נתייאש ממנו רבו הראשון זה שפדאו לשם עבד נוטל פדיונו מרבו וחוזר לרבו ואם פדאו לשם בן חורין חוזר לרבו הראשון בלא כלום כדברי ר"מ ולי נראה בין שפדאו לשם עבד בין שפדאו לשם בן חורין בין לפני יאוש בין לאחר יאוש חוזר לרבו [הראשון] ונוטל פדיונו מרבו כמבואר בקונטרס הראיות:

ב כתב הרמ"ה ואם לא זכה בהן שום אדם עד שיגדלו אין להם תקנה שבמיתת הגר לא פקע איסורא מינייהו כי גדלו נמי בתר הכי אע"ג דפקע ממונא איסורייהו לא פקע דבמאי פקע בהא ליכא מיתת האדון דליפקע איסורא מינייהו:

לשון ריא"ז

ואף העבדים הגדולים אם החזיק בעבד אחד בחיי רבו והולך ומשתעבד בו עד שמת רבו קנאו שהרי כבר פירש לעבודות ולא זכה בו עצמו במיתת האדון כמבואר בקונטרס הראיות:

הגהות הב"ח

(א) ג"ב השתא דחזקיה פ"ח אי אמרת לא ישתעבד מעיקרא יפיל עצמו לגייסות כי היכי דליפקע מיד רבו הלכך הכא דלקטלא מסר נפשיה ליכא לגזור דס"ל דלא חיישינן להריגא אלא למסור גופיה: (ב) נ"ב בר אבא: (ג) נ"ב ע"ל פ"ק דקדושין סי' תקע"ו: (ד) נ"ב ספיר: (ה) נ"ב ואין לו יורשין:

עין משפט

א מיי' פ"ח מהל' עבדים סמג עשין טוש"ע י"ד סי' רסז: ב מיי' שם:

[ד"ה קסד"א] דף לח.

חדושי אנשי שם

ד"ת א) [...] כתב נמוקי' ג"כ דקי"ל דאין סומכין בפסק הלכה על הירושלמי וכ"כ הרי"ף ז"ל בכתובות:

ויקרא כה דף לח. דף לח:

בחד לישנא בלילי שבת ואין זה כבוד שבת דקי"ל [פסחים דף קה:] דכבוד יום קודם לכבוד לילה ולא מחוור דלישנא דע"ש משמע מע"ש ואית דמפרשים מע"ש ממש מבע"י אלא שהיו קובעין אותה בערב שבת ואף על גב דקי"ל [שם דף ק:] כרבי יוסי דאמר אוכל והולך עד שתחשך הנ"מ באקראי בעלמא אבל תדיר מיחזי כמאן דמזלזל ביקרא דשבת: **ודוקא** בשרבו השיאו אשה · דאי לאו דשחרריה לא מעבד ליה איסורא על ידיה: עבד שהניח תפילין בפני רבו יצא לחירות · שאין דרך עבד להניח תפילין דמצות עשה שהזמן גרמא הוא דלילה ושבת [מנחות דף לו:] לאו זמן תפילין הוא : אפוטרופוס · על נכסיו דאי לאו דשחרריה לא היה חשיב ליה : וצריך גט שחרור · להתירו בבת ישראל : אי אתה מודה שבניה עבדים · דהאי לישנא לא משמע לשון שחרור ולא נוח ג"כ לבנים שישחררו אותה אלא שלא ישתעבדו בה ומשום מצוה לקיים דברי המת הוא שאסורין להשתעבד בה וקנין מעשה ידיה לא פקע בהכי וכיון שכן ודאי דבניה עבדים ואמאי כופין את היורשין לכתוב לה גט שחרור ויפסידו בניה: **אמר** אמימר וכו' · דסקרתא · קריה : דעבדי · עבדים של ישראל היו ומכרום לעובדי כוכבים ותנן [דף מג:] המוכר עבדו לעובד כוכבים יצא לחירות : כלו מרוותייהו בתראי · כלו אדוניהם האחרונים שהם העובדי כוכבים : אתו העבדים לקמיה דרבינא. להתירם בבנות ישראל : זילו הדרו אבני מרוותייכו קמאי. חזרו על בני אדוניכם הראשונים ובקשו מהם לכתוב לכם גט חירות משום דעובד כוכבים לא קנה קנין איסור שבהם ונשאר אצל הבעלים הראשונים ובניהם ירשו אותו דס"ל לרבינא דאיסורא לבריה מורית הילכך מצי כתבי להו אינהו גיטא דחירותא: אין לו תקנה. דאיסורא לבריה לא מורית והכי נמי מכי זבנינהו פקע כספייהו (א) מיניה ואיסורא הוא דהוה ליה גבייהו ואיסורא לא ירושה הוא להורישו לבניו: כרב דימי ס"ל. דכי אמר לא ישתעבדו בה ופקעו להו ממונא מינה אפ"ה כותבין לה גט שחרור : הא אמרה בלשון שחרור כגון הרי את בת חורין : הכי נמי · דלאו טעותא הוא וכופין דאיסורא מצי מורית לבניה: **ההוא** עבדא וכו' מפסדי ליה מינאי · כדאמרינן במתני' בפרקין [דף מא:] כופין את רבו ועושה אותו בן חורין : אקנייה לבנו קטן · שאין ראוי לכופו מוקמי אפוטרופוס לינוקא . פרש"י לברור לו דמים יפים כמה שהוא נישום בשוק שהרי צריך העבד לכתוב שטר על חצי דמיו : ומקרקיש ליה · עבדא: זוזי · דבר מועט לינוקא ולא יצטרכו לכופו שהוא ישחררהו מדעתו בשביל זוזי ובלאו קרקושי זוזי לא אפשר דינוקא לאו בר כפייה

נר מצוה

קבעה סעודתה בשבת ושניהן נעקרו : א"ר זירא א"ר אסי א"ר חנינא אמר רבי עבד א שנשא אשה בת חורין בפני *רבו יצא לחירות ולא עוד אלא שכופין את רבו וכותב לו שטר שחרור °ודוקא א בשרבו השיאו אשה א"ר יהושע בן לוי עבד שהניח תפלין ב בפני רבו יצא לחרות מיתיבי לוה ממנו רבו או שעשאו רבו אפוטרופוס או שהניח תפילין בפני רבו או שקרא ג' פסוקים בבית הכנסת בפני רבו הרי זה לא יצא לחירות אמר רבה בר רב שילא בשרבו ג הניחלו תפילין אמר עולא אמר רבי יוחנן המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שחרור כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן מי שאמר בשעת ג מיתתו פלונית שפחתי אל ישתעבדו בה יורשין כופין את היורשין וכותבין לה גט שחרור אמרו לפניו רבי אמי ורבי אסי אי אתה מודה שבניה עבדים אלא כי אתא רב שמואל בר יהודה אמר רבי יוחנן מי שאמר בשעת מיתתו פלונית שפחתי עשתה לי קורת רוח יעשה לה קורת רוח כופין את היורשין ועושין לה קורת רוח מאי טעמא מצוה לקיים דברי המת. *מאי ד קורת רוח דעבדין לה דאי אמרה האי עבידתא לא מצינא למעבדה לא כייפינן לה. אמר אמימר ו המפקיר עבדו ומת אותו העבד אין לו תקנה מ"ט גופיה לא קני ליה איסורא הוא דאיכא גביה ואיסורא לבריה לא מורית וליתא לדאמימר דאמרינן ההיא דסקרתא ז דעבדי דאיזדבן לעובדי כוכבים כלו מרוותא דידהו אתו לקמיה דרבינא אמר להו זילו הדרו אבני מרוותייכו קמאי וניכתוב לכו גיטא דחירותא אמרו ליה רבנן לרבינא והאמר אמימר המפקיר עבדו ומת אותו העבד אין לו תקנה א"ל אנא כרב דימי ס"ל א"ל דרב דימי טעותא היא א"ל מאי טעותא דלא אמרה בלשון שחרור הא אמרה בלשון שחרור הכי נמי והלכתא כרבינא א] ההוא עבדא דהוה לבי תרי קם חד מינייהו שחרריה לפלגיה אמר אידך השתא שמעו בי רבנן ומפסדי ליה מינאי אזל אקנייה לבנו קטן דקטן מיקנא קני אקנויי לא מקני שלחה רב יוסף בריה דרבא לקמיה דרב פפא שלח ליה כאשר עשה כן יעשה לו גמולו ישיב בראשו אנן קימ"לן בינוקא דמקרבא דעתיה לגבי זוזי מוקמי ליה אפוטרופא *ומקרקיש ליה בזוזי וכתיב ליה גיטא דחירותא ה יש ששואלין כאן ואומרים וכי מאחר דמוקמינן אפוטרופא למאי הלכתא אמרינן ידעינן בינוקא דמקרבא דעתיה לגבי זוזי ומהדרי רבנן תשובה משום דחיישינן דילמא מסתריד ביה ינוקא בההוא עבדא וכיון דמקרקיש ליה

רש"י

שהניח תפילין . אין דרך העבד להניח תפילין דמצות עשה שהזמן גרמא הוא דלילה לאו זמן תפילין הוא ושבת לאו זמן תפילין הוא : אפוטרופוס . על נכסיו דהיה לנו לומר אי לאו דשחרריה לא היה מחשיב ליה אפ"ה אינו יוצא לחירות : אמרו לפניו . לפני רבי יוחנן אי אתה מודה דאל ישתעבדו אינו לשון שחרור ולא לשון הפקר אלא שלא ימרחוה בעבודתה אבל הולדות היוצאים ממנה מעכשיו עבדים הן ואמאי כופין לשחררה ויפסידו ולדות מכאן ולהבא שלא נוח אביהם : כי אתא רב שמואל ה"ג ולא גרם אלא דפליג על דרב דימי ואמר לא כך א"ר יוחנן אלא כך אמר : ועושין לה קורת רוח . ואם אין רוחה מתקררת בלא שחרור ישחררוה : אין לו תקנה . אפי' בשטר: לא מורית . שאין ירושה אלא בדבר שיש בו ממון : דיסקרתא . קריה : דעבדי . עבדים של ישראל היו ומכרום לעובדי כוכבים ותנן המוכר עבדו לעובד כוכבים יצא לחירות : כלו מרוותא . כלו אדוניהם האחרונים העובדי כוכבים: אתו.העבדים: קמיה דרבינא.להתירן בבנות ישראל : הדרו אבני מרוותייכו קמאי . חזרו על בני אדוניכם הראשונים ובקשו להן לכתוב גט חירות : אין לו תקנה . דאיסורא לבניה לא מורית וה"נ מכי זבניה להן פקע כספי' מינייהו ואיסורא הוא דהוה ליה גביה ואיסורא לאו ירושה היא להורישה לבניו: כרב דימי ס"ל . דאמר אל ישתעבדו בה ופקע ליה ממונא מיניה ואפי' הכי קאמר וכותבין לה גט שחרור : הא אמרה בלשון שחרור . כגון הרי את בן חורין ה"נ דלאו טעותא הוא וכופין דירושה הויא להורישה לבניו : ומפסדי ליה מינאי. כדאמרינן במתני' כופין את רבו ועושין אותו בן חורין : אקנייה לבנו קטן . שאינו בר כפייה ואין ראוי לכוף אותו בב"ד : מוקמי' ליה אפוטרופוס.לינוקא לברור לו דמים יפים כמה הוא נישום בשוק שהרי צריך העבד לכתוב ספר על חצי דמיו : ומקרקים ליה עבד זוזא.דבר מועט לינוקא ולא יצטרכו ב"ד לכופו כי הוא ישחררהו מדעתו בשביל זוזי ובלא קרקוש זוזי לא אפשר דינוקא לאו בר כפייה הוא והאפוטרופסין אין רשאין להוציא עבדים לחירות ולא לחוב ליתומים ותינוק זה מקחו מקח במטלטלין וממכרו ממכר כדתנן הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין והאפוטרופוס מוקמינן לעיין בתקנתו ולשומו

שלטי הגבורים

א ואע"ג דאם האדון נשא שפחתו שהיא בת חורין שאנו אומרים אם לא בשחררה לא היה עושה איסור וכתב הרמ"ה במקודשת מספק וכופין את רבה לכתוב לה גט שחרור ואי בעי לבהוייה בתר הכי בעיא קדושין אחריני דקדושין קמאי ספק קדושין נינהו ואי לא בעיא לבהוייה לשם אישות בעיא גט לקדושין קמאי דמשום אומדן דעתא היו מפקיעין ממונא אבל גבי איסורא לא אזלינן בתר אומדן דעתא להתירה בלא גט שחרור בין שהשיאו רבו בין בנושא שפחתו והרא"ש כתב הא דמצריכינן גט שחרור במשיא עבדו משום שלא יאמר האדון לא שחררתיו ועבדי הוא אבל ודאי אזלינן בתר אומדן דעתא דודאי שחרר ומפקיעין אותו משני ומותר בבת חורין הלכך גבי מקדש שפחתו דליכא למיחש שיאמר לא שחררתיה אפי' גט שחרור אינה צריכה :

לשון ריא"ז

עבד שהשיאו רבו אשה בידוע שכבר שחררו רבו וכתב לו גט שחרור אע"ג שהעבד אינו יודע שמא זכה לו ע"י אחר שאל"כ [לא] היה משיאו אשה האסורה לו וכופין את רבו שיכתוב לו גט שחרור להיות בידו לראיה כמב"ה: ב וכתב מיי' וכותב גט שחרור וכן כל כיוצא באלו הדברים שעשה דבר שאינו חייב בו אלא בן חורין יצא לשחרור וכופין את רבו לכתוב לו גט שחרור וכן אם נדר נדר שכופין אותו לעבור עליו כגון שנדר שלא לאכול בשר וכיוצא בו שאין הנדר חל עליו והיה יכול לכופו להוכלו ולא כפאו אלא א"ל מופר לך יצא לחירות שכיון שלא כפאו במקום שיכול לכופו גילה דעתו שהפקיע שעבודו ומכאן הטור אומר שהמשחרר עבדו בכל לשון והוציא הדברים מפיו שמשמען שלא נשאר עליו שעבוד כלל ושגמר בלבו לדבר זה שאינו יכול לחזור וכופין אותו לכתוב לו גט שחרור אע"פ שעדיין לא כתב ע"כ : ג ולא משום דלא מעביד ליה איסורא דמברך עלייהו ואיכא ברכה לבטלה שהרי נשים מברכות על מ"ע שהזמן גרמא ואין מוחה בידן ור"ת פי' שיכולין לברך ואין בזה משום ברכה לבטלה אלא משום דאין עבדים רגילין בתפילין ואי לאו

א מיי' פרק ח מהל' עבדים טור אה"ע סי' כו"ד סי' רסז:
ב מיי' פרק ו שם טור י"ד שם :
ג מיי' פרק ח שם טור י"ד שם :
דף מ.
[ד"קסד ע"ב]
ד מיי' פרק ז שם טור י"ד שם :
וכ פי' ולשון הרי"ף ז"ל (ג"א)
דף מ:

הגהות הב"ח
(א) מינייהו כצ"ל.

דשחרריה לא הוה מנח ליה שלא יצא עליו קול שחרור ויפסיד את עבדו וכן נמי אם רבו שליח צבור וקראו בתורה יצא לחירות : ד רש"י פי' שאם לא נתקררה דעתו אלא בשחרור כופין את היורשין לשחררה והכי מסתבר להרא"ש כתב הרמ"ה אמר אל ישתעבדו בה היורשין לא מצו כייפו לה למעבד עבידתא כלל ולא מצו לזבונה [ל"ש אמר יעשו לה קורת רוח ול"ש אמר אל ישתעבדו בה יורשין דאי אמר יעשו לה קורת רוח לא מצו לזבונה] דהא לא מתעביד לה קורת רוח וכ"ש אם אמר לא ישתעבדו בה סתמא ואם אמר לא ישתעבדו בה יורשין נמי לא מצו לזבונה דמכירתה לשם שעבוד זהו שעבודה : לשון ריא"ז מי שלוה בשעת מותו פלונית שפחתי אל ישתעבדו בה או שאמר עשו לה קורת רוח מצוה לקיים דברי המת וכופין את היורשין ועושין לה קורת רוח שלא להשתעבד בה בעבודת פרך ובניה הרי הן לרבו כשאר כל העבדים : ה הקשה רשב"ם דהא דמקחו מקח וממכרו ממכר דוקא מכוס כדי חייו ומדרבנן וכממון הפקר ב"ד היה הפקר אבל להתירו

השגות הראב"ד

[דף לח ע"ב] **הא** דאקשינן לרב דאמר המקדיש עבדו יצא לחירות מהא דתניא בתורת כהנים בענין חרמים. מאדם אלו עבדיו ושפחותיו הכנענים. ולדעתיה דרב כיון דאמר עבדי זה יהא חרם יצא לחירות דה"ק אין לי רשות לשתמש בו כאילו הוא הרם. קשיא לי אימר דאמר רב מקדיש עבדו דהוא גופיה לא קדיש אבל בחרמי כהנים דהוא גופיה מתנה לכהנים אמאי יצא לחירות והלא איהו גופיה קדוש והוי ממון כהן למכרו ולהשתעבד בו . ומנ"ל דבחרמי כהנים מבתעי קרא דהא כתיב לא ימכר ולא יגאל ודרשי' התם לא ימכר מכר גזבר ולא יגאל לבעלים ומה יעשה בהן יתננו לכהן דכתיב בשדה החרם לכהן תהיה אחוזתו . ואיכא למימר דמסופיה דקרא קא מותיב דכתיב כל חרם קדש קדשים הוא לה' ודרשינן התם דהשתא קא מבתעי בחרמי בדק הבית ופליגי ר' יהודה בן בתירא ורבנן בהאי קרא דר' יהודה סבר סופיה דקרא בסתם חרמים והם לבדק הבית ויש להם פדיון ורבנן סברי בחרמי בדק הבית מפורשים קא משתעי אבל סתם חרמים הם לכהן ובין למר ובין למר סיפיה דקרא בחרמי בדק הבית שיש להם פדיון ועל אדם ובהמה ושדה אחוזה קאי דכתיבי ברישא דקרא אלמא מקדש קדישי ולחירות לא נפקי . ומתרצינן הכא במאי עסקינן דאמר לדמי פי' דאמר עבדי זה יקדש לדמיו ואי קשיא לך אף רישא דקרא נמי דאמר לדמי אמאי לא ימכר לא יגאל והלא לא החרים אלא דמיו . ה"ק לא ימכר מכר גזבר לפי שאין לו גזברות בזה אלא ממון כהן הוא . ולא יגאל לבעלים שיוסיף חומש כשאר גאולת בעלים שמוסיפים חומש כשהן פודים מיד הקדש אלא נותן דמיו לכהן בלבד שלא החרים אלא דמיו וסופיה דקרא נמי כיון שלא החרים אלא דמיו אין לגזבר רשות למוכרו אלא שמין אותו והבעלים נותנים דמיו ואין מוסיפים חומש שלא חל עליו שום קדושה ולא בא הכתוב לחלק אלא שזה דמיו לכהן וזה לה' לבדק הבית ואקשינן אי הכי אידך ברייתא דלעיל נמי ליבעי ליה דאמר לדמי . אי הכי אין הגזברין רשאין פשיטא גזברין מאי עבידתייהו והלא אין לגזבר רשות עליו כלל לא למכרו ולא להפדותו לבעלים שלא חל עליו שום קדושה ואין עליו שום גאולה שא"ל להללו על דבר אחר . ואי קשיא לך מאי שנא ממקדיש בהמה טמאה שהרי אינה קדושה אלא לדמיה וגזבר מוכרה ומפדה אותה לבעלים ומוסיף עליה חומש . התם שהקדישה בסתם אבל כשאמר לדמיה בודאי לא הקדישה אלא לדמיה דמה צריך לומר בה לדמיה פשיטא דהא לגופה לא חזיא אלא ודאי כאילו אמר דמים בלבד אני מקדיש . ובבהמה טהורה אינו כן שאם אמר שור זה יקדש דמיו הוא עצמו קדוש ומועלין בו והכי איתא בערכין סוף פ' האומר משקלי עלי וטעמא דמלתא משום דבבהמה טהורה הזיא לגופה ואע"ג דאמר לדמיה חייל עלה קדושה ולא עוד אלא שאין לה פדיון להוציאה לחולין ואינה יוצאה מידי מזבח מש"ה אע"ג דאמר לדמיה קדשה היא גופה . והרב לרפתי ז"ל מחק והגיה והקשה והירך ללא צורך . שהגיה הכא במאי עסקינן דאמר (דמיה) [דמיו עלי] שאם אמר לדמיה היא עצמו היה קדוש וגזבר מועל עליו למכרו כעין בהמה טמאה שסתם הקדשה לדמיה והגזבר מוכרה. ותנן הוא עצמו והקשה באידך מתני' דמתמהינן אי הכי אין הגזברין רשאין וכו' ליבעי ליה דאמר לדמיה ולא מידי דעם קדוש לא קאמר דהא אמר לדמי וגזבר יש לו רשות למוכרו מידי דהוה אבהמה טמאה דסתם הקדשה לדמיה וגזבר מוכרה ומועלין בה. ותירץ אי אמר לדמי כיון דחיילא עליה שום קדושה והוא גופיה ראוי לשם קדוש הוה ליה כבהמה טהורה שאינה יוצאה לחולין ולעולם יוצא לחירות וכדר קושין לדוכתיה לרב זהו טופס דבריו ואני לא הוצרכתי לא למחק ולא להגיה ולא להקשות ולא לתרץ. גם התירוץ שהוא מתרץ ואומר שאם אמר לדמי כיון דחיילא עליה שום קדושה והוה ליה כבהמה טהורה והוא תיובתיה דרב ומנא ליה דלאו הכי הוא שהרי אמרו אבל מוכרים אותם לאחרים ואחרים מוציאים אותם לחירות וה"נ כמי שאמרו בבהמה טהורה המקדיש תמימים לבדק הבית כשהן נפדין אין נפדין אלא למזבח והכא ודאי דמיכן הקדיש הרי הקדישו לדמיו ואין הקדש יוצא ריקן. אבל הוא כשיפדה יצא לחירות אלא ודאי פשיטא לן דבעבד ובהמה טמאה כל היכא דאמר לדמיה אין קדושה חלה עליהם כלל. ואין גזבר מועל בהם אא"כ הקדישן סתם ואין הפרש בין שאמר דמיו בין שאמר לדמיה. הדע דהויא ברייתא דערכין דקתני בסופה דמי שור זה עלי עולה הרי הוא חולין ואין מועלים בו מת או נגנב אינו חייב באחריותו אבל חייב באחריות דמיו. ומוקים לה התם ריבא דאמר שור זה יקדש לדמיו ומש"ה מועלין בו וסיפא דקתני הרי השור חולין וכו' דאמר שור זה לכשיבא דמיו יקדשו ואמרי' עלה כמאן כר"מ דאמר אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם. ואי אמרת דכי אמר דמיה לא קדיש כלל אדמוקים סיפא לכשיבאו דמיו יקדשו וכר"מ נוקמה דאמר דמיה דלא חייל עלה קדושה כלל וכרבנן דכה"ג דבר שבעולם הוא. אלא ש"מ אין הפרש בין שאמר דמיה בין שאמר לדמיה דבבהמה טהורה חייל עלה קדושה ובבהמה טמאה לא חיילא עלה קדושה כלל :

ספר הזכות

כתוב בהלכות יש ששואלין כאן ואומרים וכי מאחר דמוקמינן אפוטרופא למאי הלכתא אמרי' ידעינן בינוקא דמקרבא דעתיה לגבי זוזי ומהדרי רבנן תשובה משום דחיישינן דלמא מסתריך ביה ינוקא בההוא עבדא וכיון דמקרקשי' ליה זוזי מיפייס ולא אתי לאיסתרוכי ביה : השיב הרב ז"ל כתב הרב ז"ל יש ששואלין כאן וכי מאחר דמוקמינן אפוטרופא למה לי קרקושי זוזי כלומר והלא האפוטרופא יכול למכרו שלא מדעת התינוק כדתניא בפ' הניזקין אין האפוטרופסין רשאין להוציא עבדים לחירות אבל מוכרין אותן לאחרים ואחרים מוציאין אותן לחירות זאת השאלה והיא קלה שהיה להם לישאל מה צריך לגט חירות של תינוק והא קי"ל כרבי דאמר כסף גומר בה כדקתני התם רבי אומר אומר אני אף הוא נותן דמי עצמו לאפוטרופא ויוצא מפני שהוא כמוכרו לו ועוד גיטו של קטן מה צורך יש בו והוא אינו בן שלות וגרושין כלל וכל אלה השאלות מתוקנות בתשובה א' שהשיבו כי היכי דלא ליסתריך ביה ינוקא מיהו עוד יש להקשות למה לא חשבו בדברי רבי שאמר נותן דמי עצמו ויוצא דמשמע דלא צריך קרקושי זוזי לינוקא וי"ל שאני הכא דכיון דאקניה לבנו קטן והוי מקרי על שמיה חיישינן דלמא מסתריך ביה . ע"כ דברי הרב . ואלו דברי תלמיד: אמר המרבר אבל דעת רבינו שאין אפוטרופין רשאין להוציא עבדים לחירות כת"ק דפליג עליה דרבי ולפיכך כתב אותה ברייתא שבפ' הניזקין סתם לומר שהלכה כדברי רבים וכיון שכן היאך נשתחרר כאן מידו של אפוטרופוס זה וא"ת שהעמידו לו אפוטרופוס למוכרו לאחרים ואחרים יוציאו אותו לחירות א"כ היאך התינוק כותב גט חירות שטר מכר היה לו לכתוב לאחרים אלא מדברי הגאונים נלמוד שאין הטעם שאין אפוטרופסין רשאין להוציא עבדים לחירות מפני שאין כסף גומר בה כמו שאמרו קצת המפרשים אלא השם חכמים היה שמא לא דקדקו בדמים עמהם ויקבלו מהם קצת כסף לשחררן בו כדרך שחרור ועוד שמא יתאוננו בשחרור או (שמכרו) [שישחררו] שלא להאכיל ולא ליקח מדות אלא להניח דמכרן בטל הוא מן הדין וא"א להחזיר מפני שיצא עליו שם ב"ח אבל מוכרין אותם לאחרים ועל כרחן מדקדקין במכירה שלא ההבטל בב"ד והיינו דקתני אין רשאין ולא קתני אין יכולין משום חשש הפסד יתומים הוא דומיא דרישא דאין אפוטרופסין רשאין למכור ברחוק ולגאול בקרוב ואין אפוטרופסין רשאין לדון לחוב ולזכות וקתני התם בתוספתא שאם נטלו רשות מב"ד רשאין לפיכך קנסו אותו בכאן ואמרו כאשר עשה כן יעשה לו שלא לחוש בכאן לתקנת אין אפוטרופין רשאי אלא נעמוד אפוטרופוס ונותנין לו רשות לשחררו שיכתוב לו העבד שטר על דמיו ומקרקש ליה זוזי לתינוק והוא משתחרר בהם בכסף של אחרים מידו של אפוטרופוס שמקבל אותם לדעתו של תינוק כדי שיתרצה בשחרורו ויכתוב לו גט ולא לסתריך ביה ואלו הן דברי רבינו הגדול קצרים וארוכים :

א] **ההוא** עבדא דבי תרי קם [חד] ושחרריה לפלגיה כו' ואמרי' דמוקמינן ליה אפוטרופוס אינוקא ומקרקש ליה זוזי וכתיב ליה גיטא דחירותא פי' מוקמינן ליה אפוטרופוס שידקדק לו על חצי דמיו וכתב הרב ז"ל יש שואלין כאן וכי מאחר

דמוקמינן

כפייה הוא ואפוטרופוס אינו רשאי להוציא עבדים לחירות ולא לחוב היתומים כדאמרי' בהניזקין (דף נב׳) ותינוק זה מקחו מקח וממכרו ממכר במטלטלין כדתנן [דף נט׳] הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין ואפוטרופוס מוקמינן לעיין בתקנתו ולשומו בדמים מעולין כך כתב רש"י ז"ל. ולא מחוור דקטן לאו בר [משוי] שליח הוא וגט עבד כגט אשה הוא וגבי אלילה דקטן קי"ל [ביבמות דף קס:] דפסולה ואינה פוסלת לפיכך פי' ר"י שהאפוטרופוס משחררו ורשאי הוא לעשות כן דאתיא כרבי דאמר לקמן בפרק הניזקין (דף נב׳) אף הוא נותן דמי עצמו ויוצא מפני שהוא כמוכרו לו ולא אמרו דמקרקש ליטקא בזוזי נר מצוה אלא משום שמא ימלאנו בשוק ויאמר לו עבדי אתה וזהו דעת הרי"ף ז"ל שכתב יש ששואלין כאן וכו' ודאמרינן כאשר עשה כן יעשה לו משום דאי מדינא לא מוקמינן ליה אפוטרופא וימתין עד שיגדל ולפי זה לא קי"ל כרבנן דאמרי בפרק הניזקין (שם) דאין אפוטרופין רשאין להוציא עבדים לחירות אלא כרבי דפליג עלייהו ואמר רשאין אלא שהרי"ף ז"ל כתבה להאי ולא פסק בה הלכה כרבי לפיכך פירשו דכי אמרינן דאין רשאין להוציא אותן לחירות לא שאין דינן לעשות כן דכיון דקיימא לן דכסף גומר בו כדאיתא הכא [דף נט:] בגמ' כשם שמוכרין אותו לאחרים כך רשאין ליטול ממנו דמי עצמו אלא שחששו שמא לא ידקדקו עמהם בשומת דמיהן וכאן קנסו אותו משום כאשר עשה כן יעשה לו והעמידו דבריהם על דין תורה:

תנו רבנן האומר עשיתי פלוני עבדי בן חורין נעשה בן חורין הרי הוא בן חורין. כלומר באחד מג' לשונות אלו. הרי הוא בן חורין: [אעשנו בן חורין] רבי אומר קנה. דהכי משמע אעשנו בן חורין בשחרור זה שאני מוסר לו עכשיו ובסמוך מוקמינן לה בדכתב ליה הכי לישני בשטרא ומסר ליה: וחכ"א לא קנה. שאין זו אלא הבטחה שיעשנו בן חורין לאחר זמן ובשטר אחר ועדיין לא עשה: א"ר יוחנן וכולן בשטר. האי האומר דקתני כותב הוא שכתב אחת מן הלשונות הללו ומסר לו השטר אבל באמירה בעלמא לא הוי בן חורין ולא פקע ממוניה מיניה ומאי נפקא מינה למהדר ביה אם לא קנו מידו על ידי חליפין דהוי כקונה עצמו מידו בכסף כדאמרי' לעיל בגמ' [דף נט:] גבי ההוא דשקל כומתא שדא בה אי נמי שכיב מרע משום דדבריו ככתובים וכמסורים דמו ובסמוך נמי דאמרינן גבי שדה וכולן בשטר הכי מפרשינן לה דבדבורא בעלמא לא מיקניא ארעא וכי תימא בין בעבד ובין בשדה אמאי לא מהני אפילו בעל פה באומר עשיתי ונתתי משום הודאת בעל דין יש לומר דכי אמר בדרך הודאה ה"נ אבל הכא בבא לשחררו עכשיו בלשונות אלו עסקינן ומשום דלא הוי לישנא מעליא לשחררו בו בתחלה אמרינן דלא מהני אפילו לענין מעשה ידיו אלא בשטר ומיהו בשטר הוי משוחרר גמור והיינו טעמא דמשמע ליה לר' יוחנן דתנא לאו מדין הודאה קאמר חדא דלא הוי בן חורין גמור דהכי צריך גיטא דחירותא וכדאמרינן לעיל [דף מ׳] גבי עבד שכנסה אשה בפני רבו דאמרינן דיצא לחירות מדין הודאה ואפ"ה צריך גט שחרור ועוד דעשיתי דומיא דאעשנו מה אעשנו שבא לעשותו עכשיו אף עשיתי נמי והא דשדה נמי כה"ג מפרשים:

האומר עשיתי פלוני עבדי בן חורין והוא אומר לא עשאני חיישינן שמא זיכה לו גט חירות על ידי אחר. ואמר ליה זכה בו לפלוני דזכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו והא דהכא מדין הודאה מהני והרי הוא ישראל גמור וחייב במצות ומיהו לא שרי בבת חורין בלא גט שחרור דומיא דעבד שכנסה אשה בפני רבו: הודאת בעל דין. עבד וכן מקבל מתנה כיון דאמר לא קבלתי נאמן ויכול לו לחזור ולזכות בו אם רצה ומש"ה אמרינן עפי במקבל דהודאת בעל דין כמאה עדים דמי ואין אומרים כן על הטתן דשמא הנותן מתוך שקדמה מחשבתו ליתנה הוא סבור שנתנה אע"פ שעדיין לא נתנה והמקבל בהם ידע בדבר יותר ממנו: ומי אוכל פירות. כלומר (ג) *מאן אמרינן שהודאתו הודאה ואידך זכה: נותן אוכל פירות. לפי שהודאתו הודאה גמורה כדכתיבנא: הא בהבא והא בברא. בהבא נותן אוכל פירות אבל אם מת ובנו אמר לא נתן זה שדהו לאבא משלשין דשמא יבאו עדים שמסר לאביו וזה לא ידע: **מתני'** עבד שעשאו רבו אפותיקי. אם לא אפרע חובך ממקום אחר הרי זה לפניך לגבותו: ושחררו. בגמ' מפרש לה לכולה: **גמ'** שורת הדין אין העבד חייב כלום לרבו שני. שלא היה גופו קנוי לו אלא משועבד ואתי שחרור ומפקע לשעבוד

תורה אור

בזוזי מיפיים ולא אתי לאיסתרובי ביה: °ת"ר *[א]עשיתי [א] פלוני עבדי בן חורין נעשה בן חורין הרי הוא בן חורין הרי הוא בן חורין [ב] אעשנו בן חורין; [ב]רבי אומר קנה וחכ"א לא קנה אמר רבי יוחנן וכולן בשטר ת"ר [ג]האומר נתתי [ג] שדה פלונית לפלוני נתתיה לו הרי היא לו הרי היא שלו אתננה לו רבי אומר קנה וחכמים אומרים לא קנה ואמר רבי יוחנן וכולן בשטר תנו רבנן האומר עשיתי פלוני עבדי בן חורין והוא אומר [ד] לא עשאני חיישינן שמא זיכה לו על ידי אחר כתבתי וחתמתי ונתתי לו והוא אומר לא כתב ולא חתם ולא נתן לי [ה] הודאת בעל דין כמאה עדים. האומר נתתי שדה פלונית לפלוני והוא אומר [ו] לא נתן לי [א] חיישינן שמא זיכה לו ע"י אחר כתבתי ונתתי לו והוא אומר לא כתב ולא נתן לי הודאת בעל דין כמאה עדים ומי אוכל פירות רב חסדא אמר נותן אוכל פירות רבה אמר משלשין את הפירות ולא פליגי הא באבא הא בברא. פירוש מאן דאמר נותן אוכל פירות כשמקבל מתנה אמר לא כתב ולא נתן לי ומ"ד משלשין כגון שלא היה המקבל מצוי ואמר בנו [ז] לא הקנה לאבא כלום משלשין את הפירות עד שמתברר הדבר: גרסינן בקידושין בסוף האומר לחבירו* [ח]האומר (א) לשפחה הרי את בת חורין וולדך עבד ולדה כמוה בן חורין דברי רבי יוסי הגלילי וחכמים אומרים דבריו קיימין משום שנאמר °האשה וילדיה וגו' קרא מאי תלמודיה לרבנן אמר רבא קרא לרבי יוסי הגלילי דקתני ולדה כמוה (א) שנאמר °האשה וילדיה תהיה לאדוניה בזמן שהאשה לאדוניה ולדה לאדוניה אין האשה לאדוניה אין ולדה לאדוניה והלכתא כחכמים: [ג] עבד [ד]שעשאו רבו אפותיקי וכו': ומי שחררו אמר רב רבו ראשון שורת הדין אין העבד חייב כלום לרבו שני כדרבא דאמר רבא

רש"י

בדמים מעולין: האומר עשיתי פלוני עבדי בן חורין נעשה בן חורין הרי הוא בן חורין. כלומר באחד מג' לשונות אלו הרי הוא בן חורין: רבי אומר קנה. דהכי משמע אעשנו בן חורין בשחרור זה שאני מוסר לו עכשיו ומיירי בדכתב ליה הכי לישני בשטר ומסר לו: וחכ"א לא קנה. שאין זו אלא הבטחה שיעשנו בן חורין לאחר זמן ועל ידי שטר אחר ועדיין לא עשה: א"ר יוחנן וכולן בשטר. האי האומר דקתני כותב הוא שכותב אחד מלשונות הללו ומוסר לו אבל באמירה בעלמא לא פקע ממוניה מיניה ולא הוי בן חורין ומאי הדר ביה אי לא קנו מידו על ידי חליפין דהוי כקונה עצמו מידו בכסף כדאמרינן בהלמודא גבי ההוא דשקיל כומתיה שדא בה וא"נ קני הא וקני נפשך או בשכיב מרע דדבריו ככתובים וכמסורין וכן כולן בשטר בשדה הכי פירושו דבדיבורא לא קני ארעא (ולא כים דמפרשים בע"א): הודאת בעל דין. העבד וכן המקבל מתנה כיון דא"ל לא קבלתי נאמן ויכול זה להזור בו אם ירצה דאמרי' טעה וסבר שקבל מידו: משלשין. ביד שליש נאמן עד שיבא אליהו: הא בהבא הא בברא. אם המקבל מתנה עצמו בחיים ואמר לא נתן לי נאמן ואוכל הנותן את הפירות אבל אם מת ואמר בנו לא ניתן שדה זו לאבא משלשין דשמא יבאו עדים שמסרו לאביו וזה לא ידע: קרא מאי תלמודא לרבנן. אדרבה הוא סתירה לדברי רבנן ומשני שהוא סיום דברי רבי יוסי הגלילי: **מתני'** אפותיקי. אם לא אפרע חובך ממקום אחר הרי זה לפניך לגבותו: ושחררו. בגמ' מפרש הכל: **גמ'** שורת הדין אין העבד חייב כלום לרבו שני. שלא היה גופו קנוי לו אלא רק משועבד היה לו ואתי שחרור ומפקע מידי שיעבוד כדרבא:

השגות הראב"ד

א מיי' פ"ח מהל' מלוה ולוה סמג עשין צד טור ח"מ סי' קיז

לשעבוד כדאמר רבא : הקדש · עשה שורו אפותיקי והקדישו קדושת הגוף למזבח ודוקא קדושת הגוף אבל קדושת דמים לא מפקע מידי שעבוד כדתנן [ערכין דף כג:] מוסיף עוד דינר ופודה את הנכסים הללו : חמץ · עובד כוכבים דהלוה את ישראל ושעבד לו חמצו ולא הרהינו אלא אתי איסור חמץ ומפקע לשעבודא דעובד כוכבים והוה ליה חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח ואסור בהנאה : ויאמר לו עבדי אתה · ויוציא לעז על בניו : אלא המשחרר כותב · שטר חוב לבעל חובו על דמיו הואיל והזיק שעבודו ישלם לו ומשמע מהא דמתני' באפותיקי מפורש עסקינן דא"ל לא יהא

נר מצוה

לך פרעון אלא מזה דאי באפותיקי סתם למה למשחרר דלכתוב *)השתא הא כתוב וקאי דהא משתעבדי ליה כולהו נכסי אלא ודאי מתני' באפותיקי מפורש הוא וקי"ל כרשב"ג בדיני דגרמי כך נמצא במקצת נוסחי הלכות ובקצתן לא נמצא וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפרק ז' מהל' חובל ומזיק ובפרק י"ח מהלכות מלוה ולוה אבל הראב"ד ז"ל כתב עליו אינו כן דרבי שמעון בן גמליאל הוא דאית ליה הכי ורבנן פליגי עליה וקי"ל כרבנן ולא דמי לשורף שטר חברו דהתם בדחבריה קא עביד מעשה אבל הכא בדנפשיה קא עביד ע"כ ודברי הרמב"ם ז"ל מחוורין יותר וכן דעת הרמב"ן ז"ל ומ"מ באפותיקי סתם לדברי הכל משחרר חייב שהרי אפילו מת *)גובה משאר נכסים : תנו רבנן העושה שדהו אפותיקי לאחרים ושטפה נהר · (ג) *ושטף כל השדה וגוף הקרקע מקולקל שהמים צפין לעולם עליה : גובה משאר נכסים · שאע"פ שאמר ליה הכי אם לא פרעתיך גבה מזה לא קמה ליה ברשותיה ולאו אדעתיה דידה לחודה אוזפיה ואינו חייב באחריותה וגובה משאר נכסים ושלשה מיני אפותיקי

רש"י

הקדש . עשה שורו אפותיקי והקדישו קדושת הגוף למזבח ודוקא קדושת הגוף דקדושת דמים לא מפקע מידי שעבוד כדתנן מוסיף עוד דינר ופודה הנכסים הללו : [חמץ] . עובד כוכבים שהלוה את ישראל ושיעבד חמצו ולא הרהינו אלנו אתי איסור חמץ ומפקיע שיעבוד העובדי כוכבים והוי חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח ואסור בהנאה : ויאמר לו עבדי אתה ויוציא לעז על בניו אלא המשחרר . כותב שטר לבע"ח על בניו הואיל והזיק שיעבודו ישלם לו : ושטפה נהר . ושוב כל השדה וגוף הקרקע מקולקל כי המים עוד צפין עליהם לעולם וכגון שאמר לו אם לא אפרע לך גבה מזה דלא קיימא ליה ברשותיה ולאו אדעתא דהך ארעא לחוד אוזפיה ואינו חייב באחריותה : גובים משאר נכסים. כלומר אם מוכר את זו הן גובין מן השאר אבל אם א"ל לא יהא לך פרעון אלא מזו אז על השדה [זו] דוקא הלוהו: ולכתובת אשה. בכל ענין אינו גובה משאר נכסים לפי שאין דרכה של אשה לחזר על בתי דינין והטילה אחריות כתובתה על השדה ועל מנת כן נישאת לו ולא שיהיו כל נכסיו אחראין לה ולא תדע על מי לחזור (א) מי קנה ראשון ומי קנה אחרון ותצטרך לדון עם כל אחד : יחוש לעצמו . שאם ימות או יגרשנה המוכר תטרוף כתובתה ממנו ואינה מכורה אלא כל זמן שהמוכר חי ולא גירשה כדמסיק שמכרו לשעה אבל לא מכרו לשעה אלא עולמית אפילו תנא קמא מודה דתטרוף

רבא א הקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שעבוד אלא מפני תיקון העולם (א) כופין את רבו שני ועושה אותו בן חורין שמא ימצאנו בשוק *ויאמר לו עבדי אתה וכותב שטר על דמיו . רבן שמעון ב"ג אומר אינו כותב אלא המשחרר וקא מיפלגי במזיק שעבודו של חבירו רשב"ג סבר חייב ורבנן סברי פטור וקי"ל כרבן שמעון בן גמליאל דדינא דגרמי הוא : °תנו רבנן "העושה שדהו אפותיקי לאחרים ושטפה נהר גובה משאר נכסים ואם אמר לו לא יהא לך פרעון אלא מזו אינו גובה משאר נכסים תניא אידך העושה שדהו אפותיקי לבעל חוב ולכתובת אשה גובין משאר נכסים רשב"ג אומר בע"ח גובה משאר נכסים כתובת אשה אינה גובה משאר נכסים שאין דרכה של אשה לחזור על בתי דינין. ירושלמי בפרק אלמנה לכה"ג* העושה שדהו אפותיקי לאשה בכתובתה או לבע"ח בחובו ומכרה מכורה והלוקח יחוש לעצמו רשב"ג אומר לאשה בכתובתה אינה מכורה שלא עלה על דעת שתהא מחזרת על בתי דינין הוי כשמכרן לשעה אנן קיימין אבל אם לא מכרן לשעה

הן אפותיקי סתם ומשכנתא ואפותיקי מפורש · אפותיקי סתם היינו שאמר לו אם לא פרעתיך גבה מזה ובכה"ג אחריותו על כל נכסיו ואפי' לא שטפה נהר יכול לגבות חובו מקרקע אחר כדינו ואין צריך לומר בששטפה נהר ואם רצה לגבות ממנו אין לו רשות לבעל חובו לדחותו לקרקע אחר ומשכנתא שאוכל פירותיה מעתה עד שתפדה אע"פ שלא אמר לו בפירוש גבה מזה הסכימו הראשונים ז"ל שדינה כאפותיקי סתם וגובה ממנה אם ירצה או מקרקע אחר כדינו ועדיפא מאפותיקי שאם מכרה בתוך הזמן שאוכל פירות אינה מכורה כלל ואפילו לשעה והכי מוכח בפרק אע"פ (דף נט:) דאמרינן שדה שמשכנתי לך לכשאפדנה ממך תקדש דקדשה מכלל דמהשתא לא קדשה ובאפותיקי סתם הכל מודים בשמכרה לשעה שהיא מכורה עד שיבא לגבות חובו אבל בשמכר לעולם יש דעות כמו שיתבאר בסמוך בע"ה ואפותיקי מפורש היינו דאמר ליה לא יהא לך פרעון אלא מזו ובכה"ג אינו גובה אלא ממנה וכן לוה אינו יכול לדחותו לקרקע אחר ואם שטפה נהר הפסיד חובו ואם מכרה יתבאר בסמוך אם מכרו קיים עד שעת גביית החוב אם לאו : תניא אידך העושה שדהו אפותיקי לבעל חוב ולכתובת אשה גובין משאר נכסים · כלומר אם מכרה וסבר ת"ק דמכורה דמצי אמר הנחתי לך מקום בין לבעל חוב בין לכתובת אשה . ורשב"ג סבר דלגבי אשה אינו מכורה לפי שאין דרכה של אשה לחזר על בתי דינין ומשמע דלדידיה המכר בטל מיד והיינו דקאמר שאין דרכה של אשה לחזר על בתי דינין ואי מכורה לשעה הרי צריכה לחזור אלא ודאי כדכתיבנא ופירשה לזו הרי"ף בתשובה באפותיקי סתם וכן מוכח בירושל' כמו שאכתוב בסמוך ולפיכך גובה מלוה משאר נכסים דמצו אמרי לקוחות הנחנו לך מקום לגבות הימנו אבל באפותיקי מפורש לא מצו אמרי הכי שהרי אין שעבודו אלא עליו והרי"ף כתבה לזו סתם ונראה שדעתו דקי"ל כת"ק וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפרק י"ח מהלכות מלוה ולוה וכן דעת הרמב"ן ז"ל אבל הרב רבינו יונה והרשב"א ז"ל פסקו כרבן שמעון בן גמליאל דבאשה אפילו באפותיקי סתם המכר בטל לאלתר · ורא"ה לדבר מדתנן לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל ואוקימנא לה בפרק חזקת הבתים (דף מט:) באותן שלש שדות וכבר כתבתי שם שאין זו של אפותיקי דומה להן . ובירושלמי במסכת שביעית נחלקו (ג) המשעבד שדהו באפותיקי מפורש אם הוא מכור לשעתה אם לאו דגרסינן התם בפ"י [הלכה א] המשעבד שדהו לחברו והלך ומכרה ר' אחא אומר מכורה לשעתה ר' יוסי אומר אינה מכורה לשעתה והוינן בה הכותב שדה אפותיקי לאשה בכתובתה ובעל חוב בחובו ומכרה הרי זו מכורה והלוקח יחוש לעצמו ופריק מתניתא כשאמר יהא לך פרעון מזה מה פליגין בשאמר לא יהא לך פרעון אלא מזו : וכתב הרמב"ן פרק אלמנה לכהן גדול דכיון דאנן לא קי"ל כן (ד) פסקא דרבנן מערבאי המכר קיים עד שעת גוביינא ועל בעל חוב להביא ראיה והרי"ף ז"ל הביא כאן ירושלמי שבפרק אלמנה לכהן גדול העושה שדהו אפותיקי וכו' הוי כשמכרן לשעה אנן קיימין אבל אם לא מכרן לשעה

דברי

*) פי' באפי' מת העבד גובה משאר נכסים כמו בעשה שדה אפותיקי ושטפה נהר . כאן דף מח. (ג"ה)

שלטי הגבורים

וסבר שלא קנה וקנה אבל אי לא היה במעמד שלשתן כמו נתתי שדה לפלוני והוא אומר לא נתנו דחיישינן שמא זיכה לו ע"י אחר :

א בד"א כשהקדישן קדושת הגוף כגון ששעבד לו מטלטלי אגב מקרקעי והיה בהן שור והקדישו למזבח אבל קדושת דמים אינו מפקיע אלא יפדהו המלוה בדבר מועט שלא יאמרו הקדש יוצא לחולין בלא פדיון ואותו המעט של כפדיון יוסיפנו על החוב ויגבנו עם שאר החוב לפיכך האידנא שאין קדושת הגוף אינו מפקיע ואיסור הנאה מפקיע כמו קדושת הגוף לפיכך אם אסרו בהנאה כהניא דפרסי אמיתנא או בעשאה עבודת כוכבים והשתחוה לה מפקיע מידי שעבוד ורבינו האי כתב שאין חילוק בין קדושת הגוף לקדושת דמים אלא אם שייר לעצמו כדי חובו של זה והקדיש השאר וכ"מ שאפי' היה בהקדש אפותיקי מפורש שהקדש מפקיעו וצריך לגבות ממקום אחר מש"כ במכר אבל אם הקדיש כל נכסיו אפי' קדושת הגוף אינו מפקיע מידי שעבוד אלא פודהו בדבר מועט שלא יאמרו הקדש יוצא לחולין בלא פדיון אבל מכריזין אותו תחלה כדין הבא ליפרע מנכסים משועבדים חוץ משכיב מרע שהקדיש נכסיו ואמר מנה לפלוני בידי שאין מכריזין אותו דחזקה דאין אדם עושה קנוניא בשעת מיתה . ומיי' כתב הקדיש נכסיו אין בע"ח יכול לטרוף מההקדש שהקדש מפקיע מידי שעבוד וכשפודין הקרקע אומדין כמה אדם רוצה ליתן בשדה זו על מנת לפרוע בעל חובו . לפיכך לכשתפדה ותצא לחולין ביד הלוקח יבא בעל חובו ויטרוף אותה שהרי שעבודו עליה הא למה זה דומה לשני לקוחות שכתב מלוה לראשון דין ודברים אין לי עמך על שדה זו ומכר הראשון לשני שטורף מן השני והרא"ש ז"ל הסכים לסברא הראשונה

*) [נכ"ד הגי' בכתר] דף מא.

[ד"קסה ע"ב]

הלכה א'

הגהות הב"ח

(א) נ"ל תיקון העולם שמא ימצאנו בשוק ויאמר לו עבדי אתה כופין את רבו שני ועושה אותו בן חורין כותב כו': (ב) שם צ"ל: (ג) המשעבד כצ"ל: (ד) בפסקא דרבנן כצ"ל:

הגהות חו"י

(א) פי' זה ביש בנ"ב אינה גובה מזה ע"י כתוס' ור"ן.

ספר הזכות

כתוב בהל' ירושלמי העושה שדהו אפותיקי לבע"ח ולכתובת אשה ומכרה מכורה והלוקח יחוש לעצמו רשב"ג אומר לאשה בכתובתה אינה מכורה שלא עלה על הדעת שתהא אשה מחזרת על בתי דינין וכשמכרן לשעה אנן קיימין אבל מכרן לעולם דברי הכל אינן מכורין : השיב הרב ז"ל אני [לא] ידעתי למה הביאו בכאן כי אין זה דומה למה שאמרו בשמועה זו כי מה שנאמר כאן הוא באפותיקי סתם ולאשה בכתובתה לא באותן ג' שדות שנכתבו בכתובה שקבלן עליו בנ"ב אלא באפותיקי אחר שהוא חוץ לכתובה ואותה הברייתא שהוזכרו בירושלמי באפותיקי גמור לבע"ח ולאשה באותן ג' שדות של נ"ב שנכתבין לאשה בכתובתה ועליהם אמרו מכורה [לשעה] והלוקח יחוש לעצמו שאם לא הניח שם שאר נכסים שכשיבאו לגבות תהא יוצאה מתחת ידו לפי שאין מכורין לעולם וש"מ כבאפותיקי האמור בשמועתינו אמרו גובין משאר נכסים אלמא אותה שדה של אפותיקי מכורה לעולם ושמע מינה דבאפותיקי סתם קאמר ורשב"ג פליג בתרווייהו דבאפותיקי סתם אמר רשב"ג מכורה לשעה אבל כשתבא האשה לגבות גובה ממנו ובאפותיקי גמור שהן ג' שדות של נ"ב אפי' לשעה אינן מכורין ונ"ל דבאפותיקי סתם קי"ל כרבנן שגובין משאר נכסים א' בע"ח וא' כתובת אשה בשטפה נהר אבל בנכסי נ"ב הלכה כרשב"ג שאפי' לשעה אינן מכורין דהא אפליגי בה ר' יוחנן ור"ה בירושלמי והכי איתא התם ור' יעקב בר אחא אמר בנכסי נ"ב פליגי ר' יוחנן ור"ה ר"י אמר מכרן אינן מכורין אמר לו ר"ה אוכלין בתרומה מכחו ולא אמר מכרן אינן מכורין א"ל הרי עבדי מלוג אוכלין בתרומה מכחו ולא אמרת מכרן אינן מכורין משלך נתני לך בדין הוא שלא יאכל בתרומה והם אמרו אוכלין והם אמרו מכרן אינן מכורין במה אנו קיימין אם כשמכרן לשעה אבל במכרן לעולם דברי הכל אינן מכורין אם במכרן לעולם אבל מכרן לשעה דברי הכל מכורין לשמעינה מן הדא העושה שדהו אפותיקי לבעל חובו ולכתובת אשה ומכרה מכורה והלוקח יחוש לעצמו רשב"ג אומר לכתובת אשה אינה מכורה וכו' הוי כשמכרן לשעה אנן קיימין אבל במכרן לעולם דברי הכל אינן מכורין ר"ה כרבנן ור' יוחנן כרשב"ג וכיון דקאי ר"י כוותיה הלכתא היא ואמרי' נמי בכתובות ייחד לה ארעא בארבע מאה או אפי' בחד מאה שקלא ליה בלא שבועה בין מן היורשין בין מן הלקוחות אלמא אינו מכור כלל שאם היה מכור אינו יוצא מרשות לוקח בלא שום שבועה ובגמ' המכנסת שום לבעלה ורצה הבעל למכור לא ימכור ואמרי' נמי בכתובות כל היכא דאמור רבנן לא ליזבון ואי זבין לא הוו זביני אע"ג דזבין לא הוו זביני הא"כ פירשו אם מכרו מכור כדקא מפרש בענין נ"מ לאשה פ' האשה שנפלו לה נכסים ושלקח במעתא דשכי הלכך אפי' לשעה אינן מכורין כך נ"ל באמת . ע"כ דברי הרב . ואלו דברי התלמיד : אמר המדבר וזה הירושלמי כבר נשאל עליו רבינו ז"ל והשיב שהוא באפותיקי סתם והלוקח יחוש לעצמו להשאיר נכסים לבע"ח לדחותו אצלם שיאמר לך הנחתי לך מקום לגבות הימנו והיא הברייתא ששנויה כאן בגמ' שלנו וכבר נמצא במס' שביעית בפ' אהרון גירסת ירושלמית המשעבד שדה לחבירו והלך ומכרה רב אחא אמר מכורה לשעה ר' יוסי אומר אינה מכורה לשעה והוינן בה הכותב שדה אפותיקי לאשה בכתובתה ולבע"ח בחובו ומכרה הרי זו מכורה והלוקח יחוש לעצמו ופריק מתני' בשאמר יהא לך פרעון מזו מה פליגין בשאמר לו לא יהא לך פרעון אלא מזו וה"ז מבואר וא"ת מה יחוש הלוקח לעצמו יותר משאר הלוקחין ממי שיש עליהן בע"ח וכתובה סתם . יחוש בשאר מלוין דעתן להסתלק במעות ומחזירין אחריהם וזה דעתו על אותה שדה והוא מחזר לגבותה ממנו ועוד שכל המלוין צריכין שבועה וזו כיון שייחד לה אינה צריכה שבועה א"נ מלתא בעלמא קאמר ויחוש כשאר לוקחי משועבדין וענין הירושלמי שבמס' יבמות ברור הוא שנחלקו ר' יוחנן ור"א בעבדי נ"ב ר"י אומר אינן מכורין דידה הוו ר"א אומר מכורין כרשותיה קיימי ושאלו בגמ' במכרן לשעה פליגי ור"י מבטל המכר מיד דומיא דכ"מ שלה או במכרן לעולם פליגי ור"א מקיים המכר לעולם וגובה משאר נכסים שיש להן אחריות אבל מהם אינה גובה לעולם דמטלטלי דבעל נינהו והביאו ראיה מזו הברייתא דהעושה אפותיקי דפליגי רשב"ג ורבנן באין דרכה של אשה לחזר אחר בתי דינין אמרו אהיא דר"א כרבנן ור"י כרשב"ג הוי במכרן לשעה אנן קיימין ור"א מבטל המכר מיד מפני שאין דרכה של אשה לחזר אחר בתי דינין ואין לה עסק עם האיש ואפי' מחיים דבעל בטל מקח ור"י סבר כרבנן הלכך אין חוששין לכך עד שתבא לגבות ואם לא מצאה שאר נכסים גובה מהן כדין האפותיקי וזהו דרך הירושלמי ברור ומפורש ורבי' הגדול ז"ל שכתב גבי שדה הוי כשמכרן לשעה אנן קיימין אבל במכרן לעולם דברי הכל אינן מכורין שיטה דגמ' ירושלמית הפך . ודבר פשוט כתב דמשדה של אפותיקי ודאי גובה ממנו אם אין לו שאר נכסים ולא הוצרך הירושלמי כזה לדעת חכמים אלא לומר דהעושה שדהו אפותיקי גובה משאר נכסים השנוי בגמ' שלנו במכרה לאחר הוא והיא הברייתא השנויה בירושלמי . ואני חוזר עכשיו לדינו של ה"ר אברהם ז"ל כאפותיקי מפורש שהוא שבטל המכר לשעה ואין דינו [נכון] וכבר נראה הדין הזה מהיותו נלמד מן הירושלמי הזה שאינו אלא באפותיקי סתם ומחלוקת ר"י ור"א בנכסי נ"ב שלה הוא ובגמ' שלנו מפורש בפלוגתא דמכנסת שום לבעלה היא אומרת כלי אני נוטלת והוא אומר דמים אני נותן רב יהודה אמר הדין עמה משום שבח בית אביה דידה הוו [כו'] . ואיתמר עלה נמי אע"ג דתניא כוותיה דרב אמי מסתברא כוותיה דרב יהודה משום שבח בית אביה דשמעת מינה דליתיה להאי דינא אלא בנכסי נ"ב שהכניסה מבית אביה דאיכא שבח שלה אבל בשדה שכתב לה אפותיקי משלו לכתובה ותוספת הדין עמו וכיון שהדין עמו ליתן דמים מכורין הן כדמוכח התם בגמ' בהדיא דמייתי תניא כוותיה דרב יהודה דהדין עמה מדתניא רצה הבעל למכור וכו' וכן הא דאיתמר בכתובות ייחד לה ארעא בד' מארנהא או בחד מארה נוטלת בלא שבועה ש"מ שהמקח קיים עד שעת גביית כתובתה אלא שאין לחוש להפסד נכסי אחר הייחוד הזה שכבר סמכה דעת שניהם עליו דאילו במקח בטל מיד לא איירי התם דבשבועה של יתומים עסקינן תדע שהרי לענין אפותיקי סתם או מפורש אין בו חלוק בין מנה לו מנה א' או ד' או שלא מנה כלל אלא שייחד לו שדה שיש לי בעיר משועבדת לך ולא יהא לך פרעון אלא ממנה אלא דין א' לשבועה מפני סמיכות דעתה של אשה ושל בעל ותדע דהא מטלטלי ואיתנהו בעינייהו גובה בלא שבועה ואם מכרן מכורין אף לעולם בהעושה שורו אפותיקי לבע"ח ומכרו אין בע"ח גובה ממנו ולא כתובת אשה דטעמא משום דל"ל קנה הוא ל"ש בע"ח ול"ש כתובת אשה והכא לא איירי בדאקני מטלטלי אגב מקרקעי כדרבא ועוד שהרי נחלקו בירושלמי באפותיקי מפורש לבע"ח ור' אחא אמר מכורה לשעה וסוגיין בגמ' דידן כוותיה כדמשמע בהדיא בב"מ ובשאר דוכתי טובא דלוקח שדה של אפותיקי מפורש מקחו מקח אלא שלא יסלקו לוקח בדמים בשעת גבייה אבל לוה מסלקו בזוזי אפי' בשעת תביעה והרי הרב ז"ל מודה כן וכיון שבבע"ח מכרו מכור לשעה אף באשה למה יבטל מכר מיד לא מצינו לדעת חכמים שיפה כחה של אשה מכל בע"ח אלא אדרבה מקולי כתובה אנו שונין בהן בהרבה מקומות ולא שמענו כדעת הזו אלא לרשב"ג שהוא שונה חומרי כתובה בכ"מ ואין הלכה כמותו בכ"מ וכאן חשש לפי שאין דרכה של אשה לחזר אחר בתי דינין ואין הלכה כמותו . ואל תשיבני יבמה שמבטלת מקח מיד כדאמר בכתובות בין חלק ואח"כ ייבם ובין ייבם ואח"כ חלק לא עשה ולא כלום דהתם כבר הגיע שעת גבייה של כתובה שלה והעמידו כל הנכסים ברשותה ועשו אותן כאילו הכניסו נ"מ ליבם וכבר פירשתי בחבור שזה במס' יבמות בהא דתניא התם המכנסת שום לבעלה ורצה הבעל למכור לא ימכור מכרו שניהם לפרנסה זה היה מעשה לפני רשב"ג ואמר הבעל מוציא מיד הלקוחות דרישא ודאי בשום שלה הלכה פסוקה היא כר' יהודה דאמר הדין עמה משום שבח בית אביה וסיפא בשום שלו לא ימכור מכר הוא בין לפרנסה בין לשאר דברים הוא אינו מוציא מיד הלקוחות לעולם היא מוציאה מהן לכשתבא לגבות כתובתה מהן ודברי רשב"ג שאמר הבעל מוציא משום דקסבר מקח בטל בהן מיד לפי שאין דרכה של אשה לחזר על בתי דינין הלכך אפי' הוא עצמו מוציא ואין הלכה כן וזהו שכתוב שם בהלכה והאי מכרו שניהם לפרנסה דקאמר רשב"ג הבעל מוציא לא איפשטא שפיר דניעביד בה מעשה. ובגמ' נמי רמיזא דתניא כוותיה דר' אמי עבדי נ"ב יוצאין בשן ועין לאיש ותניא כוותיה דרב יהודה [וכו'] א"ל אע"ג דתניא כוותיה דר' אמי הלכה כוותיה דר' יהודה משום שבח בית אביה מדקאמר (כוי) [ליה] רבה בהאי לישנא והא תניא כוותיה דר' אמי משמע דכר' אמי תניא וכרב יהודה לא תניא אלמא תופשין היו לזו הברייתא שבלשון יחיד הן שונין אותה לרשב"ג ולא לרבנן ודע שכבר נמצא למקצת הגאונים ז"ל כן דבשדה שהכניסה נ"ב המקח בטל מיד אבל לא בשאר נכסים כולן . ומי שרוצה לקיים הלכה כרשב"ג במכרו שניהם לפרנסה לפי דעתו יפרשו שום שהכניס לה משלו כגון שהכניסה לו ממון של נדוניא ושמו שדה שלו כנגד ממון של נדוניא וכתב לה שיהא אותו שדה במקום השום והאחריות השדה על כל נכסיו בזו אמרו שאע"פ שלא הוחזקו שדה לבני משפחה יש בו משום שבח בית אביה והרי הוא לה כקנוי בממון הנדוניא והדין עמה ליטול אותו משום שבח בית אביה לפיכך מכר בטל מיד והויא דרבא והתניא כוותיה דרב אמי יש לפרש משום דס"ד דרב נחמן משום סיוע דברייתא פסק כרב יהודה והקשי לה אטו כרב יהודה תניא כרב אמי לא תניא וא"ל אע"ג דתניא נמי כוותיה מסתברא כרב יהודה ואין דרך מתחוור לפסוק הלכה כאותה ברייתא אלא בענין הזה וכיוצא בו דמכל מקום בנכסים שלו בין של אפותיקי סתם בין של אפותיקי מפורש מקח קיים עד שתבא לגבות כתובה . ושוב תפשתי בדברי הגאונים ומצאתי לבעל המתיבות שכתב בפירוש שאותן שלש שדות אחר שכתב לה שום משלו דשיימינן לתכשיטין ולמאנה כלומר הנדוניא ואמר לה דמיהון כן וכן וכן הא ארעא כן וכן ודמי ארעא חלופיהון ופטירנא מן אחריות תכשיטין ומאנים . וקרובין דברי הגאון לדבריו והאמת יורה דרכו :

דברי הכל אינן מכורין וזה הירושלמי הוא שם על פלוגתייהו דר' יוחנן ור"א במוכר עבדי נכסי לו"ב ודעת המפרשים ז"ל שלא הביאו הרי"ף ז"ל כאן אלא ללמוד ממנו דפלוגתייהו דרבנן ורבן שמעון בן גמליאל במכרה לאותה שדה שעשה ממנו אפותיקי הוא וסיים הירושלמי כמו שהוא שם אבל מה שאמרו בו אבל אם לא מכרן לשעה דברי הכל אינן מכורין אינו ענין בכאן כלל אלא במוכר נכסי צאן ברזל אבל בעושה שדהו אפותיקי אפי' מכרן לעולם מכורין אלא אם כן לא ימצא בעל חוב שאר נכסים דבכי האי גוונא גובה מהם אבל הרמב"ם ז"ל כתב זה הירושלמי בפרק י"ח מהלכות מלוה ולוה (א) [וז"ל עשה שדהו אפותיקי לב"ח או לכתובת אשה ומכרה הרי זו מכורה וכשיבא בעל חוב לגבות אם לא ימצא נכסים בני חורין יטרוף אותם בד"א שמכרה לשעתה אבל מכרה ממכר עולם אינה מכורה ונראה שדעתו ז"ל לפרש] שאע"פ שאם יש שם נכסים בני חורין גובה מהן אעפ"כ יפה כח האפותיקי בשני דברים האחד שאם מכר לוה שאר נכסים אחרי שמכר זה מלוה טורף זו של אפותיקי וכן פירש רבינו אפרים ז"ל וזהו שאמר בירושלמי והלוקח יחוש לעצמו דמשמע שיותר יש לו לחוש ללוקח בשביל האפותיקי משאר לוקחים מלוים ועל דרך זה גם כן כשמכרו ממכר עולם אינו מכור לפי שהיה לו לפרש שהוא משועבד באפותיקי כדי שאם ימכור שאר נכסיו שיגבה בעל חוב מזו ולפיכך אינה מכורה כלל אלא אם כן מכרה בפירוש עד זמן גביית החוב בלבד והראב"ד ז"ל כתב עליו לא הבין ולא הבחין דרך הירושלמי אשר מלא על זו המימרא: **מתני'** מי שחציו עבד וחציו בן חורין וכו': תקנתם את רבו. שאינו חסר כלום: לישא שפחה אינו יכול. מפני צד חירות שבו: לישא בת חורין אינו יכול. מפני צד עבדות שבו: לא תוהו בראה. יוצר הארץ (ב) להיות ריקנית אלא להיות בה ישוב יצרה: **גמ'** אבל בכסף דברי הכל קנה. דכתיב גבי שפחה חרופה והפדה לא נפדתה ודרשינן לה בגמרא בפדויה ואינה פדויה וסתם פדייה בכסף ובשוה כסף. אבל בשטר הוא דפליגי דרבי סבר דמקשינן שטר לכסף דכתיב והפדה לא נפדתה והיינו בכסף או חופשה לא ניתן לה דהיינו בשטר דגמיר לה לה מאשה מה כסף בין לכולו בין לחציו אף שטר נמי בין כולו בין חציו.

תוה"ג נר מצוה

לשעה דברי הכל אינן מכורין: מתני' מי שחציו עבד וחציו בן חורין עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד דברי ב"ה אמרו להם ב"ש תקנתם את רבו ואת עצמו לא תקנתם לישא שפחה אינו יכול *בת חורין אינו יכול ליבטל והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורביה שנא' °לא תוהו בראה לשבת יצרה אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו ועושה אותו בן חורין וכותב שטר על חצי דמיו חזרו בית הלל להורות כב"ש: **גמ'** ת"ר המשחרר חצי עבדו רבי אומר קנה וחכ"א לא קנה אמר רבה מחלוקת בשטר אבל בכסף דברי הכל קנה והילכתא כוותיה. *ועבד של שני שותפין בין בשטר בין בכסף דברי הכל קנה דכל חד מינייהו °לא שייר בקניינו והמשחרר שני עבדים בשטר אחד לא קנו *תניא בכולן (א) פירוש עשרים וא[רב]עה ראשי איברים עבד יוצא בהן לחירות וצריך גט שחרור דברי ר"ש ר"מ אומר אינו צריך ר"א אומר צריך רבי טרפון אומר אינו צריך ר"ע אומר צריך המכריעין לפני חכמים אומרים נראין דברי רבי טרפון בשן ועין הואיל וזיכתה לו התורה ודברי ר"ע בשאר איברים הואיל וקנס חכמים הוא קנס קראי קא דרשינן אלא אימא הואיל ומדרש חכמים הוא והלכתא כר' עקיבא דקי"ל* הלכה כר"ע מחבירו ואף על גב דאמרינן כל מקום שאתה מוצא שנים חולקין ואחד מכריע הלכה כדברי המכריע ה"מ במתני' אבל בברייתא לא קי"ל הכי דגרסינן בפ' כירה* דילמא ה"מ במתני' אבל בברייתא לא וכבר בירדנו זה הענין בקידושין*: *אמר רב חנא בר רב קטינא אמר ר' יצחק מעשה באשה אחת שחציה שפחה וחציה בת חורין וכפו את רבה ועשה אותה בת חורין כמאן כרבי יוחנן בן ברוקא דאמר על שניהן הוא אומר °ויברך אותם אלהים ויאמר להם פרו ורבו אר"נ בר יצחק לא התם מנהג הפקר נהגו בה: **מתני'** [ג]המוכר [א] עבדו לעובד כוכבים או לחו"ל יצא בן חורין: *אין פודין את [ב] [ג]השבוין יתר על דמיהן מפני תיקון העולם

רש"י

מן הלוקח כדפרישית: **מתני'** תקנתם את רבו. שאינו חסר כלום: לישא שפחה אינו יכול. מפני צד חירות שבו: בת חורין אינו יכול. מפני צד עבדות שבו: לא תוהו בראה. כי אם לשבת יצרה להיות ריקנית לא בראה כי אם לשבת יצרה. להיות בו יישוב: **גמ'** רבי אמר קנה. והוי חציו בן חורין: מחלוקת בשטר. דרבי יליף שטר מכסף מה כסף בין כולו בין חציו דכתיב בשפחה חרופה והפדה לא נפדתה ודרשינן בפדויה ואינה פדויה בחציה שפחה וחציה בת חורין וסתם פדייה בכסף וחפשה לא ניתן לה היינו שטר ואיתקשו להדדי ורבנן ילפי לה לה מאשה מה אשה להלאים לא דאין אשה [יוצאה] לחצאין מבעלה אבל כסף דברי הכל קני כדפירשנו דכתיב והפדה לא נפדתה פדויה ואינה פדויה. לא שייר בקניינו. בשחררו לחצי שיש לו בו והוי כאשה דנפקא מיניה לגמרי: עשרים וארבעה ראשי איברים. אותם האמורים במס' נגעים לענין שאין מטמאין משום מחיה כגון ראשי האצבעות ידים ורגלים וראש החוטם וראשי האזנים וראש הגיד שהן משופעין לכאן ולכאן ואין נגע נראה לכהן בבת אחת ולא קרינא ביה לכל מראה עיני הכהן: עבד יוצא בהן לחירות. דכמומין שבגלוי הן ואינן חוזרין כשן ועין ואיתרבו בכלל ופרט וכלל: המכריעין. לא איתפרים מאן ניהו: קראי קדרשינן. כלל ופרט וכלל פ"ק דקדושין: על שניהם הוא אומר. דאשה נמי מפקדא אפריה ורביה: מנהג הפקר נהגו בה. בזנות שלא היתה מיוחדת לאדם ולא היתה משמרת עצמה: **מתני'** יצא בן חורין. לפי שהוציאו מארץ ישראל לחו"ל: מפני

ורבנן גמרי לה לה מאשה מה אשה חליה לא אף עבד נמי בשטר חליו לא: ועבד של שני שותפין בין בשטר בין בכסף דברי הכל קנה. דכיון דאין לכל אחד בו אלא חליו אפילו רבנן מודו דקנה כי שחרריה לפלגיה דהא לא שייר מידי והוי כאשה דנפקא מיניה לגמרי: והמשחרר שני עבדים בשטר אחד לא קנו. דגמרינן מגט כריתות דכתיב לה ולא לה ולחברתה [לקמן דף פז:] דאין שתי נשים מתגרשות בגט אחד וה"נ אין שני עבדים משתחררין בגט אחד: **גרסי'** בגמ' [דף מב:] אמר רבה מחלוקת דרבי ורבנן במשחרר חליו והניח חליו. כלומר דבעינן דנפיק כוליה מיניה כאשה אבל שחרר חליו ומכר או נתן תחלה חליו או בבת אחת כיון דנפיק כוליה מיניה קני. ופרכינן ובכולו לא פליגי והתניא הכותב נכסיו לשני עבדיו. כלומר שכתב שני שטרות וכתב כל נכסיו לזה וכל נכסיו לזה וזיכה לשליח אחד בבת אחת לשניהם: קנו ומשחררין זה את זה. כלומר קנו ופלגי דלא קדים חד לחבריה והן משחררין זה את זה לפי שכל אחד זכה בחלי חברו ותניא אידך האומר כל נכסי נתונין לפלוני ופלוני עבדיי אף עצמן לא קנו מאי לאו הא רבי והא רבנן לא אידי ואידי רבנן ולא קשיא הא דאמר כולו הא דאמר חלי חלי פרש"י ז"ל קמייתא כגון שכתב שני שטרות ובכל אחד כתב כל נכסי לפלוני עבדי ומודו רבנן דכיון דזיכה להם בבת אחת ונפקי כולהו מיניה קנו ובתרייתא דאמר חלי חלי שכתב בשטר אחד חלי נכסי לך וכן בשני לחברו ולפיכך לא קנו דהוה ליה בכל חד שחרר חליו והניח חליו ולא מבעיא כתב ומכר לזה והדר מסר לזה דלא קנו דכי מסר לקמא שייר פלגיה ולא קנה וכן לשני אלא אפי' מסר לשניהם כאחד לא קנו דכיון דחלי נכסיו כתב בכל חד. דילמא חד פלגא הוא דכתיב לתרוייהו ואיכא שיור כך כתב רש"י ז"ל ולא מיחוור דכיון דקתני בבתרייתא כל נכסי נתונים לפלוני ופלוני עבדיי מוכח דבהדיא (משמע) [מפרש] שכל נכסיו נתן בין שניהם ועוד דודאי משמע שהכותב חלי שדהו לראובן וחלי שדהו לשמעון שזכו לכולה בין שניהם ורבינו שמואל ז"ל פי' דרב' לטעמיה דאמר בפרק האיש מקדש (דף נא.) ובפרק מי שהוליאוהו (דף ני.) דכל שאינו בזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו והכא אינו בזה אחר זה שאם נתן המחלית לזה ואחר זמן נתן המחלית האחר לזה ודאי לא קנו דהא איכא שיור בכל חד וחד הילכך אפי' בבת אחת לא קנו ולא דמי לשחרר חליו ומכר חליו דהתם הוי בזה אחר זה אם מכר חליו תחלה והרמב"ן ז"ל פי' דמשום הכי לא קנו לפי שאין עצמו בכלל חלי נכסים שהנותן חלי נכסיו לחבירו אינו נוטל חלי בכל כלי וכלי ולא בכל שדה ושדה אלא שמין את הנכסים [ונוטל חליין] ונוטל כחוש הילכך זה שכתב לו רבו חלי נכסים אין עצמו בכלל אותו חלי ולפיכך לא עשה ולא כלום ולא ידעתי מניין לו לרב דין זה שהנותן חלי נכסיו לחברו [למה לא] יזכה במחלית כל דבר ודבר והפשר דסבירא ליה ז"ל דכשם שידו על התחתונה לגבי כחוש כך נמי יכול לדחותו ולומר לו לא תטול החלי בכל דבר ודבר. ולי אין לריך לכל זה אלא היינו טעמא דחלי חלי לא מהני לפי שאין העבד משתחרר אלא מחמת השטר שנמסר בידו ובעינן שלא יהא בו שיור כלל דהא אמרי' דכותב כל נכסיו לעבדו ושייר קרקע כל שהוא לא יצא לחירות משום דאיכא שיורא בגט וה"נ מתוך השטר שנמסר לידו הא איכא שיורא והע"פ ששטר חברו מוכיח דליכא שיורא גבי עתן הרי הוא אינו משתחרר בשטר חבירו שלא זכה בו וכי אמרינן דשחרר חליו ונתן במתנה חליו קנה היינו כגון שנתן תחלה דהשתא ליכא שיורא בשחרור דידיה או כגון שהוא כותב בשטר שחרור עלמו שהוא נותן חליו האחד לאותו אחר ומזכה השטר לאחר בשביל שניהם וכיון דליכא שיורא בשטר שחרור קני וכן נמי היכא שכתב בכל אחד מן השטרות כל נכסי כיון דליכא שיורא קני ומשחררין זה את זה: **תניא** בכולן וכו' עבד יולא בהן לחירות. אעשרים וארבעה ראשי איברים קאי: ולריך גט שחרור. להתירו בבת ישראל: שהתורה זכתה לו. דכתיבי בקראי בהדיא: הואיל ומדרש חכמים הוא. ומייתינן במה ימלאנו בפוק ואמר לו עבדי אתה שאין המדרש ידוע לכל כך פי' ר"ת ז"ל ופסק הרי"ף ז"ל כר' עקיבא דאמר לריך גט בשחרור משום דקי"ל כר"ע מחבירו וס"ל דר' טרפון חבירו דר' עקיבא הוה. והקשו עליו מאי נפקא מינה מהאי פיסקא דהא אין דנין דיני קנסות בבבל דכמוכין בעינן ויש לומר דאע"ג דאין דנין דיני קנסות הא אסיקנא בפ' אלו נערות (דף מא:) דאי תפס לא מפקינן מיניה והכא הרי העבד תופס בעצמו ולפיכך אינו רשאי להשתעבד בו ועדיף ליה טפי לעבד כשאין דנין דיני קנסות נפי שאין האדון יכול להפטר שהרי מודה בקנס אינו פטור עד שיודה בב"ד וליכא ב"ד ולפיכך כיון שהעבד תופס בעצמו זכה וכופין את רבו לכתוב לו גט חירות: **גרסי'** בגמ' [דף מג.] איבעיא להו מי שחליו עבד וחליו בן חורין וקדש בת חורין מהו. וגרסינן תו [שם] דרש רבה בר רב הונא כשם שהמקדש חלי אשה אינה מקודשת וכו'. וגרסי' תו [שם] איתמר חליה שפחה וחליה בת חורין שנתקדשה לראובן כו' וכתבתי שמועות הללו פירשתים בפ"ק דקידושין בס"ד: **מעשה** באשה אחת וכו' כמאן כר' יוחנן בן ברוקה דאמר. בפרק הבא על יבמתו (דף סה:) על שניהם הוא אומר וכו'. דאשה נמי מפקדא אפריה ורביה: מנהג הפקר. היו נוהגין בה בזנות דלא היתה מיוחדת לאדם ולא היתה משמרת עצמה: **מתני'** המוכר עבדו לעובד כוכבים יצא לחירות. אם ברח מן העובד כוכבים או שקנסוהו ב"ד לפדותו כדאמרי' לקמן [דף מד.] דקונסין אותו לפדותו וכשיפדה לא ישתעבד בו וקנס חכמים הוא הואיל והפקיעו מן המלות וכן בחולה לארץ יצא לחירות מפני שהוליאו מארץ ישראל לחו"ל ובגמ' [שם ע"ב] מפרש דקנסו את הלוקח ואבד דמיו לפי שאילו לא לקח זה לא יצא העבד לחו"ל: **ואין** פודין את השבויין יתר על דמיהן מפני

תקון

שלטי הגבורים

לשון ריא"ז

א מכר עבדו לגר תושב שקבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים אבל אוכל נבלות וטרפות ואינו שומר שבתות וי"ש או שמכר לכותי הרי הוא כמוכרו לעובד כוכבים מכרו לישראל מומר לעבודת כוכבים ה"ז ספק וכן נראה בעיני אם מכרו לצדוקי כמבואר בקונטרס הראיות: עובד כוכבים שקנה עבד מישראל ומת אותו העובד כוכבים וכל יורשיו ונשאר אותו העבד בלא בעלים או ששחררו רבו העובד כוכבים צריך גט שחרור מישראל רבו ראשון או מיורשיו שלא קנאו העובד כוכבים אלא למעשה ידיו וקנין האיסור נשאר עליו אצל הראשון ומז"ה אומר שאם מכר העובד כוכבים עוד לישראל ובקש הלוקח לשחררו צריך גט שחרור מרבו ראשון כמו שביאר בפסקיו ול"נ שא"צ גט שחרור אלא מרבו שני שלא נשאר שום קנין ושום זכות לרבו ראשון עליו הואיל וקנה אותו להשתעבד בו ישראל שני כל זכותו של ראשון חזר לשני כמבואר בקונטרס הראיות:

ב כתב הטור דאם רצו קרובים לפדותו ביותר מכדי דמיו אין מניחין אותן אבל אדם יכול לפדות עצמו בכל מה שירצה וריא"ז כתב דאם רצו קרובים לפדותו בדמים יקרים אין מוחין בידם והא דאמרי' בכתובות נכבית והיו מבקשין ממנה עד עשרה בדמיה פעם ראשונה פודה היינו משום דאשתו חשיבה כגופו ועל עצמו לא תקון רבנן שלא יתן כל אשר לו בעד נפשו. וכן ת"ח שנשבה בהא לא תקון דר' יהושע פדה תינוק שבוי וכ"ש מי שהוא כבר אדם גדול כפי' הרא"ש ז"ל:

הגהות הב"ח

(א) מלוה ולוה ועל כרחך מפרש בירושלמי שכן אמרו שאע"פ כנ"ל (ב) יוצר הארץ לא עו תוהו להיות ריקנית ברא אותם אלא כו' כנ"ל:

עין משפט

א מיי' פרק ז' מהל' עבדים טוש"ע יו"ד סי' רסז:

ג' ד"ה

מיי' פרק ח' שם סמג עשין פח ולאוין קמ טוש"ע שם:

דף מא:

ג מיי' פרק ח' מהל' מתנות עניים סמג עשין קסב טוש"ע י"ד סי' רנב:

דף מב.

[דקידושין ע"א]

דף מב:

עירובין דף מז: ועיין כתובות דף פד: (ג"א)

דף מג.

ברכות ה

תענ

הגהות הגר"א

(א) עי' רי"ף קידושין פ"א סי' תקנ"ח

תקון העולם· [גמ' דף מה.] (ב) [אבעיא להו האי מפני תקון העולם] משום דוחקא דצבורא הוא. שאין עליו לדחוק הצבור ולהביאן לידי עניות בשביל אלו: או דילמא דלא ליגרו בהו ולייתו טפי· כלומר כדי שלא ימסרו עובדי כוכבים נפשם עליהם לגנוב מהם הרבה מפני שמוכרין אותם ביוקר ונפקא מינה אם יש לו אב עשיר או קרוב שרוצה לפדותו בדמים הרבה ולא יטילוהו על הצבור· ואמרינן· תא שמע דלוי בר דרגא פרקא לברתיה בתריסר אלפי דינרי· אלמא דמתני' משום דוחקא דצבורא הוא ודחי אביי מאן לימא לן דברצון חכמים עבד דילמא שלא ברצון חכמים עבד הילכך בעיין הכא לא איפשיטא

תורה אור

העולם. °אין מבריחין את השבויין מפני תקון העולם רשב"ג אומר מפני תקנת שבויין אין לוקחין ספרים ומזוזות מן העובדי כוכבים יתר על דמיהן מפני תקון העולם: **גמ'** *ת"ר המוכר עבדו לעובד כוכבים יצא לחירות וצריך גט שחרור מרבו ראשון: *שלח ר' אמי מיני אמי בר נתן תורה יוצאה לכל ישראל עבד שהפיל עצמו לגייסות ואין רבו יכול להוציאו לא בדיני ישראל ולא בדיני עובדי כוכבים מותר ליטול א דמיו וכותב ומעלה בערכאות של עובדי כוכבים מפני שהוא כמציל מידם אמר ריב"ל המוכר עבדו לעובד כוכבים קונסין אותו עד עשרה בדמיו א"ר שמעון בן לקיש המוכר בהמה גסה לעובד כוכבים קונסין אותו עד מאה בדמיה כלומר שמחייבין אותו להחזירה מיד הלוקח ואם אינו מקבל ממנו מוסיף בדמים עד שמגיע למאה בדמים שנטל ממנו ואם לא החזיר לו אחר כך פוטרין אותו. והזינן לגאון דקאמר לא ב מגבינן האי קנסא אלא בא"י אבל בחו"ל לא דלא מגבינן קנסא בבבל: בעא מיניה ר' ירמיה מר' אסי מכר (א) ומת מהו שיקנסו בנו אחריו ופשט ליה *לדידיה קנסו רבנן לבריה לא קנסו רבנן (א): גרסינן בפרק החולץ* אמר ריב"ל הלוקח עבד מן העובד כוכבים ולא רצה למול מגלגל עמו כל שנים עשר חדש וחוזר ומוכרו לעובד כוכבים: או לחוצה לארץ: *ת"ר המוכר עבדו לחוצה לארץ ג יצא לחירות וצריך גט שחרור מרבו שני: *ההוא עבדא דערק מחוצה לארץ לארץ אזל מריה בתריה ואישכחיה אתא לקמיה דרבי אמי אמר ליה ליכתוב לך שטרא אדמיה וכתוב ליה ד גיטא דחירותא ואי לא מפקעינן ליה מינך מדרבי אחי ברבי יאשיה דאמר °לא תסגיר עבד אל אדוניו בעבד שברח מחו"ל לארץ הכתוב מדבר: גרסינן בהאי מסכת בפירקא קמא* בעו מיניה מרבי חייא בר אבא המוכר עבדו °לסוריא ה כמוכר לחו"ל דאמי או לא אמר ליה תניתוה ר"מ אומר עכו כא"י לגטין אין לעבדים לא וכ"ש סוריא דמרחקא טפי: אין

רש"י

[דף קסו ע"ב] מפני תקנת שבויין. מפרש בגמ': **גמ'** תורה יוצאה. כלומר הוראה זו יוצאה לכל ישראל קונסין אותו. שצריך לחזור ולקנותו מן העובדי כוכבים: בהמה. דתנן במס' ע"ז אין מוכרין בהמה גסה לעובד כוכבי' משום שאלה ומשום נסיוני כדמפרש התם: מהו שיקנסו בנו אחריו. לפדותו: לחו"ל. אפי' לישראל: אזל [מריה] בתריה. להחזירו בחוזק: לסוריא. ארם צובא שמהו"ל היא לענין עבדים כדמסיק דלוד כבשה ולא היו שם כל ישראל והוי כבוש יחיד והוסיפו על ארץ ישראל: לגיטין. שהמביא גט (מסוריא) [מעכו] אין צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם:

מתני'

וי"א דלפ"ה מיפשטא מדתניא בפ' נערה שנתפתתה (דף נג.) נשבית והיו מבקשין ממנה עד עשרה בדמיה פעם ראשונה פודה מכאן ואילך רצה פודה רצה אינו פודה רבן שמעון בן גמליאל אומר אין פודין את השבויין יותר על כדי דמיהן מפני תקון העולם אלמא לרבן שמעון בן גמליאל אע"ג דליכא דוחקא דצבורא כי התם דבעל חייב לפדותה אין פודין כי היכי דלא ניגרי בהו ופסק שם הרי"ף ז"ל כרשב"ג ונראה שפסק כן משום דסתם מתני' דהכא כותיה וליכא למימר דת"ק דהתם נמי מודה כסתמא דמתני' אלא דאיהו ורשב"ג בטעמא דתקנתא פליגי דת"ק סבר דמשום דוחקא דצבורא הוא ומשום הכי אמר דפעם ראשונה פודה אפי' עד עשרה בדמיה כיון דליכא הכא דוחקא דצבורא דהא בעל חייב לפדותה ורשב"ג סבר דמשום דלא ניגרי בהו הוא. דלא משמע הכי דמתניתין דהכא ודרשב"ג בחד לישנא מיתנו ומדטעמיה דרשב"ג כי היכי דלא ניגרו בהו משמע דטעמא דמתני' נמי משום הכי הוא ות"ק דהתם לית ליה מתני' כלל הילכך בעיין מיפשטא מהא אע"ג דלא איפשטא הכא ואשכחן דכוותיה בעיא דלא מיפשטא בדוכתא ומיפשטא מדוכתא אחריתי דלעיל בגמ' [דף מב:] איבעיא לן (מחוסר)[מעוכב] גט שחרור אם אוכל בתרומה אי לא ובמס' כריתות בפרק המביא אשם תלוי (דף כד:) אסיקנא דרשב"ג סבר דאוכל בתרומה ומשמע התם דהלכתא כותיה וכ"כ דעת הרמב"ם ז"ל שכתב בפ"ח מהלכות מתנות עניים אין פודין את השבויין ביותר על דמיהן מפני תקון העולם שלא יהיו האויבים רודפין אחריהם לשבותן וכי תימא אם כן תקשי לן הא דאמרינן לקמן בפ' הניזקין (דף נח.) דר' יהושע פדה לאותו תינוק בממון הרבה יש לומר דמפני שהכיר בו שהוא תלמיד ותיק עשה כן שתלמיד חכם אין לנו כיוצא בו ולא חיישינן *לפדיונו כלל אלא פודין אותו בכל מה שיכולין לפדותו וקודם לפדות למלך ישראל כדאיתא בהוריות (דף יג.) ול"נ דבעיין מהתם לא מפשטא *דכיון דחיישי' לדוחקא דצבורא כ"ש דאיכא למיחש לדוחקא דבעל שלא נחייבו בתקנת חכמים לפדותה יותר מכדי דמיה ואם איתא דהוה מיפשטא מהכא ברייתא הוה להו בגמ' לאיתויי הכא. אבל נראה שדעת הראשונים ז"ל היה דכיון דלא מיפשטא ואיכא למיחש לתקלה אין פודין דשב ואל תעשה שאני *)ועוד דכיון דבגמ' פשט לה מההיא דלוי בר דרגא לא שבקינן פשטין דתלמודא משום ספיקא דאביי דאמר מאן לימא לן: **אין** מבריחין את השבוין וכו' רשב"ג אומר מפני תקון שבויין. אמרי' בגמרא דאיכא בינייהו היכא דליכא אלא חד שבוי דתנא קמא חייש שמא יקלפו על השבויין העתידים לבא ויתנום בשלשלאות ורשב"ג לא חייש אלא אם כן יש שבויין אחרים שמא יקלפו עליהן השתא: ואין לוקחין ספרים וכו' מפני תקון העולם· אי משום דוחקא דצבורא אי משום דלא *)ליגרבו ולייתו טפי: **גמ'** המוכר עבדו לעובד כוכבים וכו' וגרסי' בגמ' [דף מג:] לוה עליו מן העובד כוכבים כיון שעשה לו עובד כוכבים נימוסו יצא לחירות· כלומר משום דהוי כמכירה ואמרי' מאי נימוסו אמר רב ששת זמן· כלומר שאמר ליה אם הגיע זמן פלוני ולא פרעתיך תקנה עבד זה· ומיהו דוקא לגופא· כלומר שא"ל שלאחר אותו זמן יהא גופו חלוט לו ובכה"ג יצא לחירות אע"פ שלא הגיע זמן אבל לפירא שא"ל אם לא אפרע לך ליום פלוני תקנה מעשה ידיו בלבד לא יצא לחירות· וגרסי' תו [דף מד.] גבאו בחובו כלומר שהעובד כוכבים גבה לעבד בחובו שהיה לו על ישראל והוא לא מכרו לו ולא לוה עליו או שלקחו סקריקון דהיינו בשעה שהיו ישראל מופקרין להריגה ואמר לעובד כוכבים טול קרקע זו או עבד זה והניחני וזה לשון סקריקון שא קרקע זה והניחני לא יצא לחירות דאונס הוא וליכא למקנסיה אבל מכר עבדו לאפרסקי עובד כוכבים דהיינו אחד מגדולי המלך אע"פ שהוא מתיירא ממנו יצא העבד לחירות מפני שהיה לו לפייסו בממון אחר: **וגרסי'** תו [שם] בעי רבי ירמיה מכרו לשלשים יום מאי· כלומר (ג) לאחר ל' יום יחזור אליו. חוץ ממלאכתו מהו. כלומר א"ל גופו מכור לך ובלבד שלא תשתעבד בו דהשתא לא מפקע ליה ממצות (ד) ולא שבתות מהו. חוץ מן המצות חוץ משבתות וימים טובים מהו לגר תושב מהו· כלומר שקבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים ואוכל נבלות: לעובד כוכבים וישראל מומר לעבודת כוכבים מהו· ומסקי'· פשוט מינה חדא גר תושב הרי הוא כעובד כוכבים כותי וישראל מומר לעבודת כוכבים אמרי לה כעובד כוכבים ואמרי לה כישראל מיהו כותי ודאי הרי הוא כעובד כוכבים דהא מסקינן בפ"ק דחולין (דף ו:) דלא זזו משם עד שעשאום עובדי כוכבים גמורין והנך אחריני דלא מיפשטן כתב הר"ם במז"ל בפ"ח מהלכות עבדים שאם תפס העבד כדי דמיו מרבו כדי לצאת בהן לחירות אין מוציאין מידו: **שלח** ר' אמי וכו' מותר ליטול את דמיו· ולא גזרינן דאי שרית ליה אתי לזבוני בתחלה: וכותב לו· שטר ומעלהו בערכאות שלהן· לחותמו אע"פ שחשיבות הוא להם: קונסין אותו· לפדותו מיד העובד כוכבים: עד עשרה בדמיו· ולא יותר: המוכר בהמה גסה לעובד כוכבים· ועבד איסורא דאין מוכרין להם בהמה גסה גזרה משום שאלה ושכירות ונסיוני כדאיתא בפ"ק דמסכת ע"ז (דף טו.): קונסין אותו. ללוקחה מן העובד כוכבים: עד מאה בדמיה· ולא יותר אבל בעבד דמשום דמילתא דלא שכיחא היא לא קנסוהו אלא י': מהו שיקנסו בנו אחריו· לפדותו ואסיק דלבריה לא קנסו רבנן: וגרסי' בגמ' [דף מד:] אמר אביי נקטינן טימא טהרותיו של חברו ומת לא קנסו בנו אחריו· כלומר אע"ג דהוא חייב לשלם כדתנן בהניזקין (דף נג.) המטמא והמדמע והמנסך בשוגג פטור במזיד חייב: מאי טעמא היזק שאינו ניכר לא שמיה היזק וקנסא דרבנן הוא לדידיה קנסוהו רבנן לבריה לא קנסוהו רבנן: מגלגל עמו כל שנים עשר חדש· אם לא רצה למול ולקבל מצות העבדים מיד מגלגל עמו כל שנים עשר חדש ובכל יום ויום מטעים לו דברי תורה כדי שיכניס עצמו תחת כנפי השכינה ואם לא רצה חייב למכרו מיהו אמרי' התם בפ' החולץ (דף מח:) שאם לקחו מתחלה ע"מ שלא למולו רשאי לקיימו: [דף מד:] **תנן** רבנן כו' לחוצה לארץ· אפי' לישראל: וצריך גט שחרור מרבו שני. משום דקניה ליה רבו שני וכופין אותו לשחררו ואבד את דמיו דקנסינן ליה ללוקח משום דאיסורא גביה הוא: **גרסי'** בגמ' [שם] בעי ר' ירמיה בן בבל שנשא אשה בארץ ישראל והכניסה לו עבדים ושפחות ודעתו לחזור לבבל מהו· כלומר מי הויא הך אתתא כמוכרת עבדיה לחו"ל בניכסי מלוג הללו דקי"ל [כתובות דף נה:] בעל בנכסי אשתו לוקח הוי ויצאו לחירות או לא ולא איפשיטא: וגרסי' תו [שם] אמר ר' אבהו שנה לי ר' יוחנן עבד שיצא אחרי רבו לסוריא ומכרו רבו (ה) שם יצא לחירות. פי' סוריא היינו ארם צובה וכבשה לארץ היא למכירת עבדים כדתניא בפ"ק [דף ח.] המוכר עבדו לסוריא כמוכר לחו"ל וקאמר דיצא לחירות· כלומר אע"פ שהעבד יצא מתחלה לדעת ואי הוה מחי לא הוה מצי רביה כייף ליה כדתנן הכל מעלין לא"י ואין הכל מוציאין. בשני דייני גזירות (דף קי:). ופרכינן והא תני ר' חייא איבד את זכותו ומפרקינן דבשדעת רבו לחזור יצא לחירות משום דכשיצא ע"מ כן יצא וכיון דמכרו הוה ליה כמוכר מהארץ לחו"ל אבל בשאין דעת רבו לחזור איבד את זכותו כיון שהעבד מדעתו יצא: **ההוא** עבדא וכו' אזל מריה בתריה· להשיבו בחזקה: ואי לא מפקעינן ליה מינך· לאו דוקא הפקעה גמורה דאם רוצה להשתעבד בו בא"י רשאי אלא לומר דלא יהיב ליה רשותא להשיבו לחו"ל וממילא הוי כמופקע לפי שהוא לא ירצה להתעכב בארץ ואף למוכרו שם לא ימצא אלא בפחות מדמיו כיון שהכל יודעין שאינו רשאי להוציאו לפיכך השיאו עצה דלכתוב ליה שטרא אדמיה ולכתוב ליה גיטא דחירותא אבל הר"ם במז"ל כתב בפ"ח מהלכות עבדים ואם לא ירצה האדון לשחררו מפקיעין ב"ד שעבודו מעליו וילך לו עד כאן משמע ליה מילתא כפשטא דלא תסגיר עבד אל אדוניו היינו שאין מחזירין אותו לעבודת אפילו בא"י ומ"מ צריך לומר שאין כופין את רבו לכתוב לו גט שחרור דאם כן אמאי אמר לו דלכתוב ליה שטרא אדמיה והיינו טעמא משום דקרא לא

קאמר

*) מ"ש הר"ן ועוד דכיון כו' חוזר לדבריו הראשונים דס"ל דלא נפשטה האיבעיא והפסק דטעמא משום דוחקא דצבורא הוא וא"כ ר לפדות את בניו ואת קרוביו בכל ממון שירצה. עכ"ל כים"ש פ' זה סי' ס"ז ועי' ב"י וב"ח יו"ד סי' רנ"ב (ג"א):

דף מג: דף

הגהות חו"י
(א) עי' מו"ק כפ"ב:

דף מד: דף מה: דף מד: דף מה. דברים כג: דף ח. [דף קסז ע"א]

ס"א לאגרויי

פי' דאין ראיה מרשב"ג דס"ל טעמא דלא ניגרי בהו משום דגם לטעמ' דדוחקא דצבורא שפיר פליג את"ק שאין הבעל מחויב לפדות אותה יותר מכדי דמיה משום דוחקא דבעל וא"א לפטור מרשב"ג צידי (ג"א):

שלטי הגבורים

א כתב הרא"ש וה"ה [אם] לא הפיל עצמו לגייסות אלא ששבוהו דכיון דאין יכול להציל מידם בשום ענין למה לא יטול את דמיו:

ב וכ"כ מיי' וכתב הרא"ש ותמהתי על דברי הגאון דמה ענין זה לקנסות שאין גובין בבבל דהיינו קנסות שחייבה תורה ואין גובין אותו בבבל משום דבעינן מומחים ואין סמוכים בבבל אבל אלו חכמים תקנו קנס לעשות סייג לתורה למה לא יגבו אותו בבבל:

לשון ריא"ז
אמרו משם הגאון שאין גובין קנס זה אלא בארץ ולא בחו"ל כשאר כל הקנסות וכבר ביארתי בקונט' הראיות שאין זה דומה לשאר תקנות וגזירות שתקנו חכמים בין בא"י בין בחו"ל:

ג וכתב הרמ"ה אפי' אם עדיין לא נתן הדמים אלא קנאו במשיכה או בהגבהה או בחזקה צריך ליתן למוכר מעותיו לשחררו ואפי' אם יאמר איני רוצה להוציאו לחו"ל אלא להשתעבד בו בא"י אין שומעין לו דחיישינן שמא ישדלנו בדברים שילך אחריו לחו"ל:

לשון ריא"ז
המוכר עבדו בא"י ע"מ להוציאו לחו"ל ומפקיעו ממצות א"י קונסין את הלוקח להוציאו לחירות וכותב לו גט שחרור ומפסיד דמיו ואפי' חזר ואמר הלוקח אני אדור עמו בא"י כדי שלא יקנסו אותו אין שומעין לו אלא מאחר שלקחו על דעת להוציאו יצא לחירות כמו שביאר מז"ה בפסקיו וקנסו הלוקח ולא קנסו המוכר לפי שהאיסור נמצא בידו:

ד וכתב הטור י"ד סי' רס"ז ואפי' יאמר אשתעבד בו שמה אין שומעין לו שמא ישדלנו ללכת אחריו:

לשון ריא"ז
ה המוכר עבדו להוציאו בסוריא שהיא ארם צובה ועד דמשק ודמשק בכלל כמו שביאר מז"ה ס"ז כמוכרו לחו"ל וכן המוכרו להוציאו בעכו כמו שמבואר בפ' ראשון·

*) [ס"א דלא ניגנבו]

הגהות הב"ח
(א) נ"ב עבדו: (ב) נ"ב גרסי' בגמ': (ג) ולאחר ע"ל: (ד) ולאלל שבתות. חוץ מן המצות מהו כצ"ל: (ה) לשם כצ"ל·

קאמר אלא לא תסגיר כלומר אל תחזירנו לעבדות ומיהו צריך גט שחרור ואין כופין את רבו לכתוב לו: **ספר** תורה שכתבו מין. אדוק בעבודת כוכבים כגון כומר: ישרף. דודאי לשם עבודת כוכבים כתבו: כתבו עובד כוכבים יגנז. שאע"פ שאינו כותב לשם עבודת כוכבים פסול מדתניא בגמ' ס"ת תפילין ומזוזות שכתבן מין ומסור לאנסים ועובד כוכבים ועבד ואשה וכותי וקטן וישראל מומר לעבודת כוכבים פסולין שנאמר וקשרתם וכתבתם כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה וכל שאינו בקשירה אינו בכתיבה. כלומר דעבד ואשה אינן בקשירה אפילו דמצות עשה שהזמן גרמא הוא [מנחות דף מג:] דלילה ושבת לאו זמן תפילין הם וכותי משום דקסבר גירי אריות הם ומומר לעבודת כוכבים ומסור לאנסים הרי פרקו עול מצות תורת משה מעליהם כפרש"י ז"ל וכ"נ מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות תפילין דפסולייהו מדאורייתא הוא ואחרים פירשו דמסור לאנסים וישראל מומר לעבודת כוכבים

נר מצוה

תנו לוקחין ספרים וכו' *אמר רב נחמן נקטינן ס"ת א שכתבו מין ישרף כתבו עובד כוכבים יגנז נמצא ביד מין יגנז ביד עובד כוכבים אמרי לה קורין בו ואמרי לה יגנז ב דחיישינן שמא עובד כוכבים כתבו: °מתני' המוציא את אשתו ג משום שם רע לא יחזיר משום נדר לא יחזיר רבי יהודה אומר נדר

רש"י

מתני' משום ש"ר. שיצא עליה לעז זנות: משום נדר. שנדרה ואמר אי אפשי באשה נדרנית לא יחזיר. אפי' נמצאו הדברים בדאים או הנדר שהתירו חכם ופליגי בגמ' בטעמא איכא למ"ד משום קלקולא ואיכא למ"ד משום קנס הוא שקנסום שלא יהו בנות ישראל פרוצות

מדינא איתנהו בקשירה אלא דמדרבנן כיון שפרק מעליו עול מצוה אפילו לא הוי מומר אלא למצוה אחת דשביק בה היתירא ואכל איסורא עשאוהו מדבריהם כאילו אינו בקשירה וכל הני הואיל וליתנהו בקשירה ליתנהו נמי בכתיבת תפילין ומזוזות דמשתעי בהו קרא וכ"ש בס"ת דהא קדיש טפי מינייהו ומכאן למד ר"ת דאין אשה אוגדת לולב ועושה ציצית כיון דלא מיפקדא ותלקו עליו בתוספות מדפסלינן בפרק התכלת (דף מב:) ציצית בעובד כוכבים מדרשא דבני ישראל ועשו ולא העובדי כוכבים ועשו ומדאיצטריכינן להאי דרשא ולא נפקא לן משום דליתנהו בלבישה דנימא כל שאינו בלבישה אינו בעשיה כדאמרי' הכא בתפילין ש"מ דלא דרשינן הכי בציצית ומינה דנשים עושות ציצית אע"פ שאינן בלבישה דדוקא בס"ת ותפילין ומזוזות הוא דנפקא לן מדכתיב וקשרתם וכתבתם ובפ"ק דסוכה (דף ח:) נמי מכשירין סוכות גנב"ך: **נמצא** ביד מין יגנז. משום דספק כתבו ספק מצאו וכשר הוא: נמצא ביד עובדי כוכבים אמרי לה יגנז ואמרי לה קורין בו. כך היא הגרסא בספרים והכי פירושה אמרי לה יגנז מספקא דשמא הוא כתבו ואמרי לה קורין בו משום דשכיח טפי שישראל כתבו לפי שאין דרך עובד כוכבים לכתוב אבל מין דרכו לכתוב ולפי גרסא זו משמע דנקטינן כלישנא בתרא דקורין בו וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפרק המוכר אבל הרי"ף ז"ל כתב אמרי לה קורין בו ואמרי לה יגנז דחיישינן שמא עובד כוכבים כתבו נראה שהוא פוסק דיגנז ומיהו אפשר שאם הוחזק שבזזו עובד כוכבים ספרי יהודים דתולין דאותן ספרים שלהם הוי וקורין בהם דבכי ה"ג שכיח טפי: **גרסי'** בגמ' [דף מה:] ליפן זהב. כלומר לתפילין או שטולה עליהן עור בהמה טמאה פסולין. כלומר אם חיפן בעור בהמה טמאה פסולין דכתיב בפיך מן המותר בפיך וטולה מלשון טלאי: עור בהמה טהורה כשרין. אע"פ שלא עבדן לשמה רשב"ג אומר אפי' עור בהמה טהורה פסולין עד שיעבדם לשמן. ואמרינן בגמ' דכיון דרשב"ג בעי עיבוד לשמה כ"ש דבעי כתיבה לשמה והרי"ף ז"ל הביא ברייתא זו בהלכות תפילין ולא פסק בה כלום (א) דמשמע דס"ל דכרבנן נקטינן דרבים נינהו והכי נמי מוכח בפרק נגמר הדין (דף מז:) דליתא לדרשב"ג דאמרינן התם האורג בגד למת אביי אמר אסור רבא אמר מותר אביי אמר אסור הזמנה מילתא היא ורבא אמר מותר הזמנה לאו מילתא היא ופרכינן עלה דאביי מהא דתניא [דף מח:] אמר לאומן עשה לי תיק של ס"ת ונרתק של תפילין ורצועותיהן עד שלא נשתמש בו [קדש ישתמש בו] חול משנשתמש בו קדש [אל ישתמש בו חול]. אלמא הזמנה לאו מילתא היא וקשיא לאביי. ופרקינן תנאי היא דתניא ליפן זהב וכו'. כלומר דאביי דאמר כרשב"ג ורבא דאמר כרבנן וכיון שכן משמע דלית הלכתא כרשב"ג דהא בפלוגתא דאביי ורבא קי"ל כרבא וכיון דלית הלכתא כרשב"ג לית לן למיפסק כשמואל דקאי כוותיה בהתכלת [דף מב:]. ואיכא למידק דבפ"ק דסוכה (דף ט.) עלה דמתני' דתנן סוכה ישנה ב"ש פוסלין וב"ה מכשירין פרכינן בגמ' וב"ה לית להו הא דאמר רב דאמר רב יהודה אמר רב עשאה לציצית מן הקולין ומן הגרדין ומן הגימין פסולה. כלומר כל אלו הן חוטין התלויין בבגד וכיון שלא נתלו בה לשום ציצית פסולה משום תעשה ולא מן העשוי אבל מן הסיסין. כלומר פקעיות של חוטין שאינן טווין לשם ציצית כשרה דרב לא בעי טוויה לשמה כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי אף מן הסיסין פסולה אלמא בעינן טוויה לשמה (א) ה"נ בעינן עשיה לשמה. ומפרקינן שאני התם דאמר קרא גדילים תעשה לך לשם חובך. והרי"ף ז"ל הביאה בהלכות ציצית ופסקה כשמואל ונראה שפסק כן משום דמדשמואל מקשינן ובדידיה שקלינן וטרינן התם ומשמע דכיון דקי"ל כשמואל איתא לדרשב"ג דבפ' התכלת (שם) מייתי פלוגתייהו דרב ושמואל ואמרי' עלה כתנאי ליפן זהב וכו' רשב"ג אומר אף עור בהמה טהורה פסולין עד שיעבדם לשמן כלומר ושמואל כרשב"ג וכיון דקי"ל כשמואל על כרחין אית לן למפסק כרשב"ג. (ב) תירץ הרמב"ן ז"ל דסוגיין דפ"ק דסוכה מיחלפא אסוגיין דפרק התכלת משום דהתם הוה סבירא ליה דשמואל לאו משום דגדילים תעשה לך אמרה אלא ה"ה לכל המצות כדקא ס"ד בסוגיא דסוכה מעיקרא ומש"ה מוקמינן ליה כרשב"ג אבל לפום מסקנא דסוכה דמסקינן שאני התם דאמר קרא גדילים תעשה לך לשם חובך מש"ה בעינן לשמה אבל בסוכה דלא כתיב בה הכי *לא בעינן עשיה לשמה ממילא תפילין נמי כיון דלא מייתי בהו קרא דהא לא כתיב בהו הכי לא בעינן לשמה בעשיה כלל דקרא דוהיו לך לאות לאו בעשייה הוא דהא דרשינן לה במנחות [דף לז:] לך לאות ולא לאחרים לאות הלכך לא בעינן בהו עיבוד לשמה דמאי שנא מסוכה. הילכך לפום מסקנא דסוכה הוו יכלי למימר התם במנחות לרב ודאי תנאי היא ושמואל אמר לך אנא דאמרי אפילו לרבנן ואע"ג דלא מסיימינן התם הכי כיון דאסיקנא בסוכה דשאני ציצית משום דכתיב בה לך לשם חובך אבל היכא דלא רבי לא בעינן עשיה לשמה והיינו טעמא דסוכה ממילא ידעינן דשמואל דאמר אפילו לרבנן והדרינא לכללא דנקטינן דיחיד ורבים הלכה כרבים וליתא לדרשב"ג זו היא שטתו ז"ל ואינה ברורה אצלי שאע"פ שמצינו סוגיות מתחלפות בתלמוד היינו אי משום דבחדא סוגיא לא שמיע לן ברייתא דשמעינן לה בתר הכי באידך אי משום דבתר הכי מחדשינן אוקמתא וסברא חדתא אבל דלא שמיע לן מתני' הא ודאי ליכא למימר ואם איתא דהתם דבפרק התכלת סבירא לן דשמואל בכולהו מצות נמי בעי לשמה ומש"ה מוקמינן לדידיה ולדרב בפלוגתא דתנאי אי הכי פלוגתייהו תליא בפלוגתייהו דב"ש וב"ה במתני' טפי ממאי דתליא בפלוגתא דרבנן ורשב"ג ותקשי דב"ה לשמואל ואיני רואה מקום לדחות זה אא"כ נדחוק ונאמר דהתם סבירא לן דב"ה ס"ל דבעינן סוכה לשם חג ומתני' הכי קתני אי זו היא סוכה ישנה שהתירו ב"ה כל שעשאה באותן ל' יום שקודם לחג דמסתמא לשום חג איתעבידא ואם עשאה לשום חג אפילו מתחלת השנה כשרה לב"ה וב"ש פסלי לה משום דלא מינכרא שתהא סוכת מצוה וזה ודאי אינו במשמע דאי תוך שלשים יום מיקרי ישנה מאי ניהו חדשה דמכשרי ב"ש וכי לא מכשרי אלא בעשאה בערב יו"ט ממש או מחצות היום ולמעלה ועוד דהתם לעיל מינה בסמוך [בדף מב.] אמרינן הרי סוכה *ישנה דכשרה בעובדי כוכבים דתניא סוכת עובדי כוכבים סוכת נשים וכו' סוכה מ"מ כשרה ובלבד שתהא מסוככת כהלכתה וליכא ספיקא דכיון דמכשרינן סוכת עובדי כוכבים לא בעינן לשמה דעובד כוכבים ודאי אדעתא דנפשיה קא עביד ואפילו ישראל עומד על גביו כדאיתא בפ' המביא תניין (דף כג.) אלמא ס"ל דב"ה לא בעי בסוכה לשמה ואי אפשר דהדרינן מהך סברא דקושטא ממילא בתוך כדי דיבור. לפיכך אני אומר דהתם בפ' התכלת [דף מב:] כי אוקמינן פלוגתייהו דרב ושמואל בעשאה מן הסיסין בפלוגתייהו דרבנן ורשב"ג. סברי דרב נמי בציצית בעי עשיה לשמה ולא פליג איהו ושמואל אלא בטוויה משום דהתם איכא תרי לישני חד מינייהו [בדף מב:] דאמר רב יהודה אמר רב מניין לציצית בעובד כוכבים שפסולה ובהאי לישנא שקלינן וטרינן התם טובא ובתר הכי אמרינן [שם ע"ב] א"ל רב מרדכי לרב אשי אתון הכי מתניתו לה אנן הכי מתנינן לה אמר רב מניין לציצית בעובד כוכבים שכשרה ולפום סוגיא דהתם משמע דכדמתני לה רב אשי עיקר דעלה שקלינן וטרינן טובא ועוד דרב מרדכי תלמידיה הוה וכמאן דמתני לה רביה עיקר וכיון דציצית בעובד כוכבים לרב פסולה נקיט תלמודא דרב בציצית לשמה בעי ומש"ה כי מייתי בתר הכי פלוגתייהו דרב ושמואל במן הסיסין סבירא לן דרב נמי בציצית עשיה לשמה בעי ופסוליה דמן הגרדין ומן הגימין ומן הקולים משום דליכא תליה לשמה אבל מן הסיסין כשרה דטוויה לאו מגוף העשיה היא ושמואל ס"ל דאף טוויה נמי בעינן לשמה ומש"ה מוקמינן להו לדרב ושמואל בפלוגתא דרשב"ג ורבנן משום דס"ל דעיבוד וטוויה כי הדדי נינהו שכשם שאין הטוויה מגוף עשיית הציצית כך אין העיבוד מגוף עשיית התפילין וס"ל דאפילו רבנן מודו לרשב"ג דבתפילין בעינן לשמן אלא דבעיבוד שאינו מגוף העשיה פליגי ואמרי דלא בעי לשמה כסבריה דרב דפליג אדשמואל בטוויה דציצית אע"ג דבתליה ועשיה מודה ליה. האי הוא מאן דס"ל בסוגיא דהתם ובודאי דלפום ההיא סוגיא לא קי"ל לא כשמואל ולא כרשב"ג אלא הדרינן לכללין דרב ושמואל הלכה כרב באיסורי ויחיד ורבים הלכה כרבים *אבל בסוגיא דהכא סמכו הרי"ף ז"ל והגאונים על מה שמצאו בנסחאות אלמא בעינן טוויה לשמה ה"נ בעינן עשיה לשמה (ג) ולפי נוסחא זו דלא פרכינן אלא מדשמואל משמע דלא בעי [רב] עשיה לשמה כלל דאי (ד) הכי לפרוך מתרווייהו והוה עדיף טפי אלא משמע דבסוגין דהכא סבירא לן כי ההוא לישנא דהתם דרב יהודה אמר רב דציצית בעובד כוכבים כשרה דלא בעי רב בציצית עשיה לשמה ולפיכך פסקו כשמואל מדשקלינן וטרינן הכא כוותיה ומדאמרי' בפ' התכלת [דף מב:] דבעינן בציצית לביעה לשמה אבל מ"מ לפום סוגיין דהכא אע"ג דקי"ל כשמואל לית לן למיפסק כרשב"ג אי משום דבתפילין לא בעינן לשמה כלל וכמו שאכתוב בסמוך בס"ד או שמא אע"ג דבעינן בהו לשמה עיבוד מיהא אינו מגוף מלאכתן ולא דמי לטוויה דהתם במנחות משום דסברי דרב אע"ג דבעי לשמה בעשיית ציצית בטוויה לא בעי הוה לן למימר דטוויה איננה אלא כעיבוד ומשום הכי קם ליה כרשב"ג אבל לפום סוגיא דהכא לאו בהכי תלי כלל אלא רב לא בעי עשייה לשמה ושמואל בעי אבל טוויה לדברי הכל מגוף הציצית היא ועדיפא מעיבוד דתפילין הילכך אע"ג דבעינן טוויה לשמה בעיבוד לשמן לא קי"ל כרשב"ג אלא הדרינן לכללין דיחיד ורבים הלכה כרבים כנ"ל: ומכל מקום לענין תפילין וספר תורה אי בעינן בהו לשמה כלל או לא לכאורה משמע מסוגיא דהכא*) (ב): **מתני'** המוציא את אשתו משום שם רע. שאמרו לו שזינתה: משום נדר. שנדרה היא והוא

הוליכה

השגות הראב"ד

עוד כתב הרב ז"ל בענין המוציא את אשתו משום שם רע לא יחזיר דאיבעיא לן ביבמות כנס מהו שיוציא ופשט הרב ז"ל שאם כנס לא יוציא משום דאמרי' התם ולא היא התם אנומיה אנומיה לקלא פי' בענין הנטען [illegible] מתחת ידו דאמרי' אע"פ שכנס יוציא אבל הכא אמרי' קים ליה בקלא וליתיה: קשיא לי כיון דאמרי' קים ליה בקלא וליתיה כ"ש דמאי מקלקלה. והכיא סוגיא לא אתיא אלא כלישנא בתרא דרב נחמן דאמר שלא יהו בנות ישראל פרוצות בעריות ובנדרים ואנן כלישנא קמא קי"ל דסוגיין כוותיה. והרב ז"ל פסק כלישנא קמא הלכך לא איברירא שפיר אם כנס יוציא או לא. ומסתברא לאומרא מדאמר רב אשי ברננה לא מפקינן הא לאו משום רננה מפקינן. ולישנא קמא דרב נחמן לאו משום רננה היא אלא משום תקנתא היא דלא ליתי לקלקולא: האי מתני' דהמוציא את אשתו משום שם רע וכו' תוינא לפרושה משום דאית בה קטרי ורבים מתחבטים בה

*) בדפוס קוסטאנטינא נדפס בכאן; חסר מעט ולא נמצא בשום העתק]

עין משפט

א מיי' פ"א מהל' תפילין סמג עשין קסג טוש"ע י"ד סי' רפא: ב מיי' פרק י מהל' גירושין ופ"ז מהלכות שבועות טור אה"ע סי' י:

פי"ז ע"ש

וזו שיטת רש"י וגירסתו

שלטי הגבורים

לשון ריא"ז

א ונראה בעיני שהצדוקי הרי הוא ככותי בכתיבת התפילין לפי הצדוקים אינן מודים בקשירת התפילין כמדרש חכמים כמבואר בקונטרס הראיות:

ב וס"ת שנמצא ביד עובד כוכבים חייבין הצבור לקנותו בכדי דמיו אף ליגנז מדדייקינן יתר על דמיהן הוא דאין לוקחין הא בכדי דמיהן לוקחין ש"מ ס"ת שכתבו עובד כוכבים קורין בו ומשני דלמא ליגנז אלמא דצריך ליקח אותו בכדי דמיו לגנזו:

ג ודוקא שאמר לה משום שם רע או משום איילונית או משום נדרנית אני מוציאך וכפל דבריו לומר אלמלא השם רע או איילונית או הנדר לא הייתי מוציאך ולא יאמרו לו הוי יודע שהמוציא את אשתו משום שם רע או משום איילונית ונדר לא יחזיר אבל לא כפל דבריו יכול להחזירה והרמ"ה כתב שאם אמר לה משום שם רע ואיילונית ונדר אני מוציאך אע"פ שלא כפל דבריו אינו יכול להחזירה והרא"ש כתב כסברא ראשונה אבל כאיש שהוציא אשתו משום נדר שנדר להוציאה יכול להחזירה:

גי' ד"ה

ד' משום דחג הסוכות תעשה לך דכתיב גבי סוכה למעוטי גזולה הוא דאתי כמ"ש בגמ' סוכה דף ט. ע"ש (ג"א):

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) זו היא גי' הגמ' לפנינו ופריך מדשמואל ולא מרב ומיהו רש"י מחק שם גירסא זו ופירש דמדרב נמי מותיב דהא תרוייהו עשיה לשמה בעו כמו שמפרש והולך: ד"ת (ב) הלשון ארוך ולא כן בדפוס כי אם תחלת הלשון ותשלום הלשון תמצא בסוכה בחידושי הר"ן ע"ש דף ד' ע"ב:

הגהות הב"ח

(א) ומשמע כנ"ל: (ב) נ"ב כן כתב בספר המלחמות פ"ק דסוכה ושם האריך גם בעל המאור וכתב דהגירסא הנכונה היא אלמא בעי' טוויה לשמה דלא כרש"י שכתב דלא גרסי' אלמא כו' וע"ש בפירש"י: (ג) לפי כנ"ל: (ד) נ"ב לאו:

הוליכה מפני שהיא כעסנית כ"כ שהיא נודרת: לא יחזיר. בגמ' מפרש טעמא: לא אסרו זה אלא מפני זה. לא אסרו צריך אלא מפני שאינו צריך משום דקסבר טעמא דלא יחזיר משום קלקולא הוא שיאמר אילו הייתי יודע שהיה אפשר להתיר הנדר אפילו היו נותנין לי מאה מנה לא הייתי מגרשה וכשצריך חקירת חכם מדינא אינו יכול לקלקלה דכיון שחכם צריך לידע הנדר ולהתיר אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד ולגמרי גמר וגירשה אלא שגזרו בזה שלא יחזיר אטו אינו צריך חקירת חכם. פירוש א"ל חקירת חכם היינו שהבעל יכול להתירה כנדרי ענוי נפש ודברים שבינו לבינה וכן

נדר שידעו בו רבים א לא יחזיר ושלא ידעו בו רבים יחזיר רבי מאיר אומר כל נדר שצריך חקירת חכם לא יחזיר ושאינו צריך חקירת חכם יחזיר אמר ר"א לא אסרו זה אלא מפני זה א"ר יוסי ברבי יהודה מעשה בצידן באחד שאמר לאשתו קונם שאני מגרשך וגירשה והתירו לו חכמים שיחזירנה מפני תיקון העולם: גמ' אמר רב יוסף בר מניומי אר"נ והוא שאמר לה משום נדר אני מוציאך *משום שם רע אני מוציאך קסבר טעמא מאי משום קלקולא אי אמר לה הכי מצי מקלקלה ואי לא לא מצי מקלקלה כדתניא אמר ר"מ מפני מה אמרו המוציא את אשתו משום שם רע לא יחזיר משום נדר לא יחזיר שמא תלך ותנשא לאחר ונמצאו דברים בדאין ויאמר אילו הייתי יודע שכן אפילו היו נותנין לי מאה מנה לא הייתי מגרשה ונמצא גט בטל ובניה ממזרין לפיכך אומרים לו הוי יודע שהמוציא את אשתו משום שם רע לא יחזיר משום נדר לא יחזיר וכן הלכה אבל אם החזיר וכנס אינו מוציא דגרסינן (א) בפרק כיצד אשת אחיו *שלח ליה רבה בריה דרב הונא לרבה בריה דרב נחמן ילמדנו רבינו כנס מהו שיוציא א"ל תניתוה הנטען מאשת איש והוציאוה מתחת ידו אע"פ שכנס יוציא ואסיקנא ולא היא התם אלומיה אלמיה לקליה הכא אמרינן קים ליה בקליה וליתיה: ומעשה בצידן וכו': (מאן) [מאי] תנא דקתני מעשה חסורי מחסרא והכי קתני בד"א שנדרה היא אבל נדר הוא יחזיר וא"ר יוסי ברבי יהודה מעשה בצידן וכו': *מאי קונם א"ר הונא באומר יאסרו כל פירות העולם עלי אם איני מגרשך: מפני תיקון העולם: מאי מפני תיקון העולם איכא אמר רבינא ה"ק אין בזו מפני תיקון העולם: מתני' א] המוציא את אשתו משום אילונית רבי יהודה אומר לא יחזיר וחכ"א יחזיר נשאת לאחר והיו לה בנים והיא תובעת כתובתה רבי יהודה אומר אומרים לה שתיקותיך יפה ליך מדבוריך: גמ' דאומרי' לה (א) השתא

רש"י

נגדרים: שידעו בו רבים. שנדרה ברבים לא יחזיר דאין לו הפרה ורבי יהודה לא חייש לקלקולא אלא שלא יהיו בנות ישראל פרוצות בנדרים לכך כשנדרה נדר ברבים פרוצות הוא בנדרים וקנסוה וכשלא עשתה ברבים לא קנסוה: שצריך חקירת חכם. לילך לפני חכם שיתיר לה והבעל אינו יכול להפר לא יחזיר וקסבר רבי מאיר טעמא משום קלקולא הוא הילכך כשאינו יכול להפר וחכם יכול להתיר מצי מקלקל לה ולומר אילו הייתי יודע שהחכם יכול להתיר אפילו היו נותנין לי מאה מנה לא הייתי כו' כדאמרינן בגמ': ושאינו צריך חקירת חכם. אלא הוא יכול להפר יחזיר אם ירצה ולא מצי מקלקל לה ולומר אילו הייתי יודע כו' דנדר פתוח הוא והיה לו להפר ולא הפר: לא אסרו זה. שצריך חקירת חכם אלא מפני זה שאינו צריך דבצריך לא היה לנו לחוש לקלקולא דלא מצי למימר אילו הייתי יודע שהחכם יכול להתיר לא הייתי מגרשך דהא סהדי שאין אדם רוצה שתתבזה אשתו לילך לב"ד ולשאל על נדרה אלא מפני נדר שאין צריך חקירת חכם ובעל יכול להפר אסרו את כולן שיכול לומר אילו הייתי יודע שבעל יכול להפר לא הייתי מגרשך: מעשה בצידן. בגמ' מפרש מאי קאמר: מפני תקון העולם. בגמ' מפרש: גמ' והוא שאמר לה. בשעת גירושין משום נדר אני מוציאך בהכי אסרו רבנן להחזיר ואי לא אמר הכי מותר להחזיר: קסבר. ר"נ טעמא דמתני': משום קלקולא. שלא יקלקלה על בעלה לאחר שתנשא לאחר ויאמר אילו הייתי יודע כו' כדמסיק בברייתא לכך אומרים לו קודם גירושין הוי יודע שלא תחזירנה עולמית ושוב אינו יכול לקלקלה דכיון שיודע שאסור להחזירה אפי' אם לא תנשא לאחר ולא חש להמתין ולבדוק אחר הדברים גילה דעתו שלא היתה חביבה עליו כולי האי: ואי לא. אמר לה הכי קודם גירושין לא מצי מקלקל לה כיון דלא אמר משום נדר או משום שם רע מוציאה וכיון דלא מצי מקלקל לה משנשאת לא אסרו להחזירה עד שלא נשאת: הנטען. הנחשד אע"פ שכנס הנטען אחר שגרשה בעלה: התם. כשכנסה הנטען: אלומיה אלמיה לקליה. הוא מחזיק הקול: הכא. כשמחזירה המגרש משום שם רע: אמרינן קים ליה. בדק אחר הקול ומצא שהוא שקר: מאי תנא. מאי שנה לעיל בנדרים שנדר הוא דקתני מעשה הא לא איירי אלא בנדר שנדרה היא: אבל נדר הוא. שגירשה יחזיר אם ירצה דליכא למיחש לקלקולא: מאי קונם. הלא קונם לשון הקדש שאוסר הדבר עליו כהקדש דמה אסר זה עליו: יאסרו כו'. והכי קאמר קונם כל פירות עלי אם איני מגרשך: אין בזו כו'. והכי קאמר והתירו לו חכמים שיחזירנה מפני תקון העולם שלא נמצא כאן לאסור:

מתני' המוציא את אשתו. בגט: משום אילונית. שלא הכיר בה כשכנסה ומכל מקום צריכה גט (ב) דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובעל לשם קדושין: לא יחזיר. דשמא תינשא ותלד ויאמר אילו הייתי יודע שכן הוא אפי' היו נותנין לי מאה מנה לא הייתי מגרשיך דלדעת כן גרשתיך שאם יבאו לך סימנין שאחזירך ואם ידעתי שלא תשובי אלי ואת ראויה לילד לא גירשתיך לכך אומרים לו קודם גירושין הוי יודע שהמגרש אשתו משום אילונית לא יחזיר: וחכ"א יחזיר. דלא חיישינן לקלקולא: והיא תובעת כתובתה. מראשון שהוציאה בלא כתובה משום מקח טעות והשתא נודע שלא הטעתו: שתיקותיך יפה מדיבוריך. שיאמר לה אילו ידעתי שסופי ליתן לך כתובה לא גרשתיך:

פירשו בירושלמי: ובתוספות פירשו אף בשאר נדרים וכגון שאלתה נדרה בדבר ואמרה קונם בעלי נהנה שגנב כיסי והכה בני ונודע שלא גנב ולא הכה וכן מוכח בתוספתא [פ"ג הלכה ח]: גמ' והוא שאמר לה משום נדר וכו'. הא לא אמר לה כן יחזיר: נמצא גט בטל ובניה ממזרים. פירוש הוא יוציא לעז ויאמר כן: אלומי אלמיה לקליה. דכיון שכנסה זה מוכיח לנו שהשם רע אמת: הכא אמרינן קים ליה בקלא. עמד על אמתת הקול ויודע שאינו אמת: מאי קונם. פירוש היכי שייך למימר קונם שאני מגרשיך ומפרקינן דמיירי כגון שאסר עליו הפירות אם לא יגרשנה: אין בזו מפני תיקון העולם. פירוש כל שנדר הוא יכול הוא להחזיר ואין לחוש בזה לתיקון העולם שתקנו כשנדרה היא: מתני' המוציא אשתו משום אילונית. פירוש שחשב שהיא אילונית גמורה דהיינו דוכרניתא דלא ילדה וגירשה בגט ואע"פ שהאילונית אינה צריכה גט כדתנן ביבמות [דף ב:] וכולן שמתו או שמיאנו או שנמצאו אילונית צרותיהן מותרות ואילו היתה צריכה גט אפי' מדרבנן לא היתה צרתה מותרת להתיבם דהויא לה צרת ערוה וכדאיתא התם י"ל דלא נולדו בה סימני אילונית גמורים אלא שהוא חשב כן והיינו דקתני סיפא נישאת לאחר והיו לה בנים ואם נולדו בה סימני אילונית אי אפשר בשום צד שיהיו לה בנים ורש"י ז"ל כתב בשלא הכיר בה כשכנסה וצריכה גט דחזקה בעל לשם קדושין כדי שלא יבעול בזנות ואינו מחוור דא"כ לא משכחת אילונית יוצאה בלא גט *כלל: אומרים לה שתיקותיך יפה ליך מדבוריך. פי' הרב הגאון ז"ל דאמרינן לה השתא הוא דבריאת. ואינו מחוור שהרי הוא היה מוציאה משום אילונית שאי אפשר לה להתרפאות ועל דעת כן גירשה וא"כ היאך (ג) אומר לה השתא הוא דבריאת והלא אי אפשר שתתרפא ממה שהיה הוא מחזיקה ועל דעת כן גירשה ואם היה יודע שתתרפא לא היה מגרשה והנכון דה"ק על דעת שתתבע כתובתיך

[נד"י סגי' כל שכן:]

א כתב הרא"ש יש שואלים למר דעל דעת רבים לא בעי אלא שנים וראייתם מפרק שבועת הדיינים אמר להם משה לישראל הוו יודעים שלא על דעתכם אני משביע אתכם אלא על דעת המקום ועל דעתי ופי' רש"י ז"ל התם דהיינו על דעת רבים ולפי זה לא היה היתר לחרמות שהוטלו על דעת המקום ועל דעת הקהל ונראה דלא אמר משה כן אלא מפני שלא יערימו משום קיום דרבה. ונראה דשאני מג' לא מקרי רבים פי' כלל:

הגהות הב"ח

הגהות הגר"א

המאור הגדול

הא דתנן אומרים לה שתיקותיך יפה ליך מדיבוריך פי' הרי"ף ז"ל בהלכות משום דאמרי' לה השתא היא דבריאת ואין הפי' הזה נכון שאין לאיילונית בריאות לעולם אלא טעות היתה שהיו סבורים בה שהיא איילונית והיא דאמרי' בפ' הבא על יבמתו לאו באיילונית היא אלא בששהתה י' שנים ולא ילדה עם הראשון ועם השני ועם השלישי ונישאת לרביעי וילדה כי יש מן העקרות נפקדות וחוזרות לבריאותן ויולדות אבל איילונית ודאי א"א לעולם שתלד ופי' משנתינו כך הוא אמרי' לה שתיקותיך יפה ליך מדיבוריך דמצי אמר לה בעל אדעתא דתתבעין כתובתיך לא גרשתיך ור"י לטעמיה דחייש לקלקולא ואמר לא יחזיר וס"ל דלא בעינן תנאי כפול ומסתברא לן (ג) דבבריא כר"י נקיטין לחומרא כיון דר"מ הוא דפליג עליה וסוגיין בגמ' דחיישי' לקלקולא ולא בעינן תנאי כפול אלא בגיטא דשכיב מרע ומאי דדמי ליה משום איסורא כתקנתא דאתקין שמואל לאפוקי לגיטא מכל ספיקא או זימנין דהוי בעל כהן ומיתסרא עליה בדלא כפליה לתנאיה למ"ד בעינן תנאי כפול הלכך אתקין הכי לכתחלה לאפוקי גיטא מכל פלוגתא ותקנתא דשמואל בתנאי כפול כתקנתא דרב בזמן יומא דנן ולעלם לשופרא דשטרא לאפוקי מכל פלוגתא כדבעינן למימר לקמן:

מלחמת ה'

ועוד הא דתנן אומרים לה שתיקותיך יפה ליך מדיבוריך פי' הרי"ף ז"ל בהלכות משום דאמרי' לה השתא היא דבריאת ואין פי' הזה נכון שאין לאיילונית בריאות לעולם: אמר הכותב אבל רבינו הגדול כך אמר מאחר שזו יש לה סימני איילונית שלא היו לה דדים ומתקשה בשעת תשמיש ולא היו לה שערות לפיכך היו סבורין בה שהיא איילונית והיו מוציאין אותה בלא כתובה אע"פ שנודע עכשיו שלא היתה איילונית אומרים לה מחמת עקרות וחולי אחר שהיה בך נראו עליך אותן סימנין כדאמרי' בעלמא הנך סימנין זימנין אזלי מחמת כחישותא והשתא הוא דבריאת וכתובה לית לך וכיון שאין ליך כתובה ודבוריך אינו מועיל שתיקותיך יפה לך שלא יערער עליך הבעל אע"פ שכבר (ד) יודיעוהו שלא יחזיר:

השגות הראב"ד

כה. פירשו עלה בגמ' תרי טעמי ותניא כתרוייהו. וחד מינייהו שלא יהיו בנות ישראל פרוצות בעריות ובנדרים. ולהאי טעמא האי תנא דרישא חד תנא באנפי נפשיה הוא ולא ר"מ הוא וחד טעמא מינייהו משום קלקול וקא מפרש לה ר"מ כדאיתא בהדא ברייתא ולהאי ליבעא ת"ק דמתני' לאו תנא אחרינא הוא אלא תני בכללא והדר מפרש ור' יהודה מודה בשם רע דחיישי' לקלקולא כדאמרי' באיילונית ובנדר כדמפרש בגמ' דליכא למיחש לקלקולא לא בצריך חקירת חכם ולא באינו צריך דבצריך סבר לה כר"א ובאינו צריך סבר לה כר"מ וליכא קלקולא אלא כשהנדר אין לו הפרה לא יחזיר בין שנדר הוא הנאה מאתמי בין שנדרה היא וקיים לה הוא והוא הנדר שהודר בפני רבים או רבים שנדרו כעין שבועת הנשיאים לגבעונים אבל נדר שלא ידעו בו רבים כשיאלו לחכם ויתיר אם נדרו יחזיר. ור"מ חייש לקלקול וכשהנדר צריך חקירת חכם לא יחזיר מפני (שצריך)[שיכול] לקלקלה לומר אילו הייתי יודע שיהא לי פתח לנדרי או לנדרה לא הייתי מגרשה. אבל אם אינו צריך חקירת חכם כמו שאמר קונם הנאת אשתי על שהכתה את בני או שגנבה את כיסי ונודע שלא הכתה ולא גנבה כיון שתלה נדרו בדבר וכן שנדרה היא (וקיים לה הוא) בענין זה יחזיר שאינו יכול לומר אילו הייתי יודע שימצא פתח לנדרי לא הייתי מגרשה אפי' טפש שבישראל יודע שהוא נדר ופתחו עמו ואפי' לא נודע שלא גנבה אלא לאחר שגירש יכול להחזיר מפני שאומרים לו היה לך לחקור אם גנבה או אם הכתה אלא ודאי מדעת גמורה גירשת אותה ור"מ ס"ל אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד וכיון שצריך חקירת חכם יכול לקלקלה כאשר פירשתי.

ור"א אמר לא אסרו צריך אלא מפני שאינו צריך כי כשאינו צריך יכול לקלקלה לומר אילו הייתי יודע שלא היתה צריכה להתיר חכם ולהתבזות בפניו לא הייתי מגרשה. אבל כשצריך חקירת חכם והיא צריכה להתבזות לפניו אינו יכול לקלקלה כי בעבור זה מגרשה. ור' יוסי בר' יהודה בא לסייע על דברי ר"א שאף הנדר התלוי בדבר כשנדר הוא לאסרה על עצמו אין כאן קלקול לפי שאין לו בזיון אם ילך לפני חכם אבל אם נדרה היא יש בו קלקול כאשר פירשנו ומעשה נמי בצידן בה' שאמר קונם פירות העולם עלי אם איני מגרשך הרי זה נתכוין לאסור הנאת תשמישה עליו כל זמן שלא תהא מגורשת ותלה נדרו בדבר שגירושין וכשנמצא הפתח והוא הגירושין שגרם התירו לו שיחזיר: שאין כאן מפני תיקון העולם שאין כאן קלקול. וזהו דאמרי' מאן תנא דקתני מעשה כלומר מי חלק בין נדרו לנדרה שהביא הוא ראיה לדבר. ואמר כן חלק ר"א בנדר שאינו צריך חקירת חכם בד"א שנדרה היא שיש כאן קלקול [שיאמר] אילו הייתי יודע שלא היה צריך היתר חכם ואינה צריכה להתבזות [לא הייתי מגרשה]. אבל נדר הוא נדר שהוא תלוי בדבר יחזיר שאין כאן קלקול. ועוד למדנו מן המעשה הזה שאין קונסין אותו על שנדר וקיים אע"פ שהוא כבונה במה ומקריב עליה קרבן שהיה לו לישאל על נדרו ולא יגרש את אשתו אבל ודאי בנדר שצריך חקירת חכם נדרו יכול לקלקלה לומר אילו הייתי יודע שיש פתח לנדרי לא הייתי מגרשה אבל בנדרה היא הרי אמרנו שאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד. ויש מפרשים הא דאמרי' בד"א שנדרה היא וכו'. ארישא דמתני' קאי וכלישנא בתרא שלא יהו בנות ישראל פרוצות בנדרים ועליה קאמר בד"א וכו' כלומר דבנדרי נשים איכא משום פריצותא מפני שדעתן קלה ואין להם מעצור. אי נמי משום דצריכי ליהבם שאין הבעל מפר אבל בנדרי האיש ליכא משום פריצותא. ואתא ר' יוסי בר יהודה לסיועי להאי מלתא. והאי פירושא לא דייק אא"כ נאמר כי ר' יוסי בר יהודה עצמו הוא דקאמר להאי בד"א ופליג על ר"מ ור"א (דהתו)[דהכו] לגמרה משום קלקולא והכא איהו ואמר דלקלקולא לא חיישי' אלא לפריצותא ודוקא בנדרי נשים אבל בנדרי האיש לא ומעשה וכו' אבל גירסת הספרים אינה כן. ועוד כי מה שאלו פשיטא על זה כמעשה ומאי פשיטותא והלא צריך הדבר להאמרו שאין בנדרי האיש משום פריצות שהרי הוא כבונה במה והמקיימו כאילו הקריב עליה קרבן ולמה אין קונסין אותו כמו האשה. והחכם יבין:

א] המוציא את אשתו משום איילונית ר' יהודה אומר לא יחזיר וכו'. ר' יהודה חייש לקלקולא והלכתא כוותיה ומאן חכמים ר"מ הוא דבעי תנאי כפול ובדלא כפליה לתנאיה: נישאת לאחר והיו לה בנים והיא תובעת כתובתה א"ר יהודה אומרים לה שתיקותיך יפה מדבוריך. קשיא לי כיון דאמרי' לא יחזירנה היכי מצי מקלקל לה וא"כ דבורה מה יזיק לה וכבר הודענו אותו בשעת גירושין כי לעולם לא יחזירנה אפי' יהיו לה כמה בנים מאחר. והרב תני ז"ל לא היה מפרש כי זה הקלקול משום תביעת הכתובה הוא שיאמר אילו הייתי יודע שתתבעני כתובה ממני לא הייתי מגרש אותך. ולזה הפי' לא יבא נכון מה שאמרו ביבמות בענין אשה שנשאת עם ג' בעלים י' שנים

ספר הזכות

כתוב בהלכות אבל אם החזיר וכנס אינו מוציא דגרסי' בפ' כיצד אשת אחיו שלח ליה רבה בריה דרב הונא לרבה בריה דרב נחמן כנס מהו שיוציא א"ל תניתוה הנטען מאשת איש והוציאוה מתחת ידו אע"פ שכנס יוציא ואסיקנא ולא היא התם אלומיה אלמיה לקליה הכא אמרי' קים ליה בקליה וליתיה: השיב הרב ז"ל קשיא לי כיון דחיישינן לקלקולא כי אמרי קים ליה בקליה וליתיה כ"ש דמצי לקלקלה והדא סוגיא לא אתיא אלא כלישנא בתרא דר"נ דאמר כדי שלא יהו בנות ישראל פרוצות בעריות ובנדרים ואנן כלישנא קמא קי"ל דסוגיין כוותיה והרב ז"ל פסק כלישנא קמא הלכך לא אצטריכא שפיר אם כנס אם יוציא אם לא ומסתברא לחומרא מדא"ר אשי ברננא לא מפקי' הא לאו משום רננא [מפקינן]. ולישנא קמא דר"נ לאו משום רננא היא] אלא משום תקנתא דלא ליתיה לקלקולא. ע"כ דברי הרב. ואלו דברי תלמיד: אמר המחבר כבר פירשתי על זאת התשובה ביבמות דמתני' דקתני לא יחזיר משנה ראשונה היא לומר שלא יחזיר לעולם ואפי' לאחר שימצאו דברים בדאין וכ"ש קודם לכן ונתפרשו ב' לשונות הללו כאן בגמ' לאחר שנמצאו דברים בדאין לא יחזיר הא קודם לכן משום חשד סוטה נמי אסור ושם שאלו על התשובה כנס מהו שיוציא ופשטו בה לקולא דברננא אפקים מדעתיה ואנן משום רננא לא מפקי' הא משנמצאו דברים בדאין דבר פשוט הוא דמשום חשש קלקול לא מפקי' דכיון דאסורה היא לו וכבר התרו בו בכך וגרם אין יכול לקלקל ולטעון עליה כלום. ויותר מזה כתוב במקומו:

ולא

כתובתיך לא גרשתיך כי הוא היה סבור שהיתה אילונית אלא שאמרו לו שיהא גומר ומגרש בכל גד אבל לא גירשה על דעת שתתבע כתובה: לוקח מביא בכורים. פי' אע"פ שגדלו הפירות ברשות עובד כוכבים: גמ' דאיכא קטלא. שהיו רשאין להרגו אם יעבור הזמן ולא יפרעו כי כן היה דרכם: לתאבון. שאין לו מה יאכל אלא האיסור ההוא: גרסי' בגמ' [סוף הפרק דף מח:] אמר אביי נקטינן בעל בנכסי אשתו צריך הרשאה ולא אמרן אלא בדליכא פירא בארעא אבל איכא פירא בארעא מגו דמשתעי דינא אפירא משתעי אקרנא. וכיון דטעמא משום מגו הוה ליה כההיא דאמרי' בפ' מי שהיה נשוי (דף נד.) הני תרי אחי ותרי שותפי דאית להו דינא בהדי חד לא מצי למימר ליה אידך לאו בעל דברים דידי את אלא שליחותיה קא עביד ולא מצי אמר אידך אי הואי אנא הוה טעינא טפי (א) ולא אמרן אלא דלא הוה במתא אבל הוה במתא איבעי ליה למיתי ואף כאן אי ליתה במתא או איתה ומיחהה בו שלא ידון מחמתה מציא למימר אי הואי אנא הוה טענינא טפי ומבטלת הדין לגבי הקרקע ואף כשנתחייב ע"פ שנים עדים משום דהו"ל כקבלה עדים שלא בפני בעל דין ואף לגבי פירות יכולה לבטל אם נתחייב מחמת הודאת פיו וזה כלל גדול שבדין זה (אית ליה) [אי איכא] פירא ואיתה במתא מהני כשהפסיד בעדים ולא הוי כשלא בפני בעל דין דכיון [דאיתא] (ליה) פירא בארעא חביב כשותף אבל ליתא במתא לא. וזהו דין הקרקע. ולגבי פירות מהני בעדים [אפילו ליתה במתא] ולא בהודאת פיו דליכא למימר שתועיל הודאתו למחילת הפירות כמו בשותף שמועיל הודאתו לחלקו שהרי אינו יכול למכור בהם כלום משום ריוח ביתם והכל משועבד לשניהם עוד כתב רבינו ז"ל דאף בנכסי צאן ברזל אם (אבד)[דנו] הדין שלא ע"פ עדים אלא בהודאתו יכולה היא לבטל הדין דכיון שיכולה לומר [יבמות דף סו:] כליי אני נוטלת הרי הן כשלה אבל דנו הדין על פי העדים ודאי מהני אפילו ליתה במתא דאינה כשותף בנכסי צאן ברזל:

הדרן עלך השולח

(ד) **הניזקין** שמין בעידית. כשבאין להגבות לניזק מנכסי המזיק שמין לו בעידית שנאמר מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם: ובעל חוב בבינונית. שבנכסיו: **גמ'** אתה נועל דלת בפני לוין. אם לא יוכל לגבות אלא מן הזיבורית שאע"פ שהוא שוה כנגד חובו לא קפיץ עליו זביני: כתובת אשה בזבורית. ולא תמנע מלינשא מחמת כך. דיותר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא. ויש כותבים דאף הנדונית אינה נגבת אלא מן הזיבורית דהא קי"ל [דף נ.] דבר תורה בעל חוב בזיבורית אלא שלא תנעול דלת בפני לוין והכא ליכא נעילת דלת דרוצה אשה להנשא יותר מהאיש ויש דוחין זה דודאי במה שהביאה מבית האב אם תוציאנה בזבורית ממנעי ולא נסבי ולזה הדעת נוטה: ואע"ג שכתוב בו שבח. שהתנה בשטר ליפרע ממובחר שבנכסיו אינה גובה אלא מן הזיבורית דרבן גמליאל ב) ובית דינו הן הן אביהם של יתומים ותיקנו שלא ליפרע מן יתומים אלא מזיבורית וכן הלכה וכתב הרמב"ן ז"ל שאם פירש בין ממני בין מיורשי מהני וכדאמרינן בכתובות (דף פו:) דאף בפוטר האשה מן השבועה (יורשיה) [יורשיו] משביעין אותה מתקנת הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה ואפ"ה אם כתב בפירוש בין ממני בין מיורשי גובה שלא בשבועה כמו שכתב שם הרב הגאון ז"ל: יתומים שאמרו גדולים ואין צריך לומר קטנים בין לשבועה בין לזיבורית. ודוקא בבעל חוב אבל בנזקין לקטנים דוקא עבוד רבנן תקנתא שלא ליפרע מהם אלא מזיבורית אבל לא לגדולים והכי מוכח ג) בגמ'.(ה)יתומים לאו דוקא דה"ה לאחין או לשאר יורשין בין לשבועה בין לזיבורית וא"ת למ"ד בערכין (דף כג.) אין נזקקין לנכסי יתומים (ו) אלא לשטר שרבית אוכלת בו היכי משכחת לה גובה מהן בשבועה. כי

השתא הוא דבריאת: **מתני'** [א]המוכר עצמו ובניו לעובדי כוכבים °אין פודין אותו אבל פודין את הבנים לאחר מיתת אביהן: *המוכר שדהו לעובד כוכבים וחזר ולקחו ממנו ישראל לוקח מביא בכורים: **גמ'** *אמר רב אסי והוא שמכר ושנה ושלש. ההוא גברא דזבין נפשיה ללודאי אתא לקמיה דר' אמי אמר ליה *פירקן א"ל תנן המוכר עצמו ובניו לעובדי כוכבים אין פודין אותו אבל פודין את הבנים לאחר מיתת אביהן משום קלקולא [ב]וכל שכן הכא דאיכא קטלא א"ל רבנן לר' אמי האי ישראל מומר לעבודת כוכבים הוא דקא חזו ליה דקא אכיל נבלות אמר להו אימור לתיאבון הוא דאכיל והא זימנין דאיכא איסורא והיתירא קמיה וקא שביק היתירא ואכיל איסורא אמר ליה זיל לא שבקי לי דאיפרקך:

הדרן עלך פרק השולח

הניזקין [ג]שמין להן בעידית ובע"ח בבינונית וכתובת אשה בזיבורית ר"מ אומר אף כתובת אשה בבינונית אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש נכסים בני חורין ואפילו הן זיבורית אין נפרעין מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית: **גמ'** *תניא אמר *)רשב"א מפני מה אמרה תורה [א] הניזקין שמין להן בעידית מפני הגזלנין והחמסנין כדי שיאמר אדם מפני מה אני גוזל וחומס למחר ב"ד יורדין (א) לנכסאי ונוטלין שדה נאה שלי וסומכים על מה שכתוב בתורה °מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם לפיכך *אמרה תורה הניזקין שמין להם בעידית ומפני מה *אמרה תורה בעל חוב [ב] בבינונית (ב) שלא יראה אדם דירה נאה לחבירו ויאמר אקפוץ ואלוונו כדי שאגבנה בחובי לפיכך אמרו בע"ח בבינונית אלא מעתה יהא בזיבורית א"כ אתה נועל דלת בפני לווין [ד]כתובת אשה בזיבורית שיותר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא: *אמר מר זוטרא בריה דר"נ משמיה דרב נחמן שטר [ג] חוב היוצא על [ה]היתומים אע"פ שכתוב בו שבח אינו גובה אלא מן הזיבורית ורבא פליג עליה ואקשי ליה ופריק הילכך הילכתא כוותיה ואיכא למימר כיון דאביי (א) ורב נחמן קיימי בחדא שיטתא הוה ליה יחיד לגבייהו ולית הלכתא כוותיה והיא פירוקא דפריק**)שינויא היא: והלכתא *יתומים שאמרו גדולים ואין צריך לומר [ד] קטנים בין לשבועה בין לזיבורית: °)אין [ו]נפרעין מנכסים משועבדים במקום [ה] שיש נכסים בני חורין ואפילו הן

°)[דף קסח ע"ב] *) בגמ' אמר ר"ש מפני מה אמרו הניזקין כו' (ג"א)

**) נראה דצ"ל שינויא

רש"י

גמ' השתא הוא דבריאת. עתה נעשית בריאה ליגד ומתחלה היה מקח טעות: **מתני'** אין פודין אותו. הואיל ורגיל בכך כדאמרי' בגמ' והוא שמכר ושנה ושלש: **גמ'** ללודאי. אומה שאוכלין ב"א: פירקן. פדני: משום קלקולא. שלא (ג)יטמע בין העובדי כוכבים: אימור לתיאבון. ולא הוי מין אלא מומר לעבודת כוכבים: ואכיל איסורא. עדים העידו עליו כן ומומר לעבודת כוכבים להכעיס הוא: הדרן עלך השולח

הניזקין שמין להן. דמי נזקן וגובין דמי הנזק בעידית שבנכסי שדות המזיק שנוח לאדם לגבות מעט קרקע מעידית ולא לגבות הרבה מזיבורית וכולהו מפני תיקון העולם כדמסיק: **גמ'** הגזלנים והחמסנין. גזלן לא יהיב דמי המסן יהיב דמי: שט"ח היוצא על היתומין. שלוה אביהן מעות שכתוב בו שבח שהתנה עם המלוה לגבות מן העידית אותו תנאי אינו מועיל גבי היתומים דגובה מהן מן הזיבורית: בין לשבועה. לענין שאמרו חכמים הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה אפילו הוציא שטר דאי הוה אבי היתומים קיים דילמא הוה טעין והוה אומר אישתבע לי דלא פרעתיך והיה צריך לישבע כדאמרינן דשבועות והשתא אנו טוענין בשביל היתומים ואפילו הן גדולים: בין לענין זיבורית. שבע"ח גובה מן היתומים מזיבורית: [מתני'] אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין. דאתי לקוחות לאינצויי ולמימר גבה מבני חורין שהרי יש לך מקום לגבות מן

הגהות הב"ח

(א) לנכסי כצ"ל: (ב) כ"ב כדי: (ג) יטמעו כצ"ל: (ד) הב"ח הגיה כאן שהפי' הזה הוא נמוקי יוסף: (ה) ויתומים כצ"ל: (ו) נ"ב קטנים:

המאור הגדול

ה"ג וחזר ישראל ולקחה ממנו לוקח מביא בכורים מפני תקון העולם וקמ"ל אע"פ שבכרו וכל גדלתן היתה ברשות עובד כוכבים לא מפקעי מבכורים ומאי דפי' רש"י ז"ל וגרסיה דגרים לוקח ומביא בכורים ליתא כלל: [דף נ ע"א] ה"ג בפי' ר"ח ז"ל שפאי עידית גובה בבינונית והשפאין הם סביבות העידית כגון עשבים הגדלים על המצרים הוא הדבר העומד לימכר ולימול דמיו ולפיכך המזיק אותן נדון כבע"ח אע"פ שהם סמוכות לעידית וגבי יתמי אוקמוה רבנן אדאורייתא:

השגות הראב"ד

ולא ילדה ונישאת לרביעי והיו לה בנים דאמרי' שאינה יכולה לתבוע כתובה מן השלישי משום דאמרי' לה השתא הוא דבריאת והכא נמי נימא לה הכי ומה לנו אי שהקה אי לא שהקה דמדינא לית לה אי נוחה נמי כוליה יומא. אלא ודאי כתובה לית לה ור' יהודה מלתא יתירתא קאמר דאמרי לה גנאי הוא לך למתבע כתובה מינה דהע"ג דאתרו ביה מעיקרא ואמרי ליה שלא יהזירנה אפי' יהיו לה כמה בנים כדבר ידוע שלא גירש אותה אלא מחמת איילונית ומייתיא רננא עלוה ולעז לבריות כי כיא אומרת שלא היתה איילונית וזהו שתיקותיך יפה מדבוריך כלומר דבורך לא יועילך ולא עוד אלא שתביא לעז על עצמך לומר גם בטל ובניה ממזרים:

א] (ונזקין שמין להם בעידית וכו'). אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן משמיה דרב נחמן שט"ח היוצא על היתומים אע"פ שכתב בו שבח אינו גובה אלא מן הזבורית. ואביי סייעה להא מלתא ורבא פליג עליה: וכתב הרב ז"ל דהלכתא כרבא. עוד כתב דאיכא למימר כיון דאביי ורב נחמן תרוייהו קיימי בחדא שיטתא רבא יחיד הוא לגבייהו. ועוד הא דתני אלעזר ניוהאה והא דתני אברם חוזאה קיימי כרב נחמן ואע"ג דפרקינהו רבא לא סמכי' אשנויה. מעתה לפום האי סברא מאי דכתבין בשטרי כתובות מכל שפר ארג נכסין וקניינין לגבי יתמי לא מהני ולא מידי ואי אית להו ארעא ליתמי לא מגבי לה אלא ארעא ומן הזבורית ואע"ג דתקנת גאונים היא דתגבה מן המטלטלין ה"מ היכא דלית להו ארעא אבל היכא דאית להו ארעא מגבו לה ארעא ומן הזבורית דהא אמרי' כל מילי מיטב הוא ואמרי' נמי לבע"ח יהבינן ליה זוזי לאשה יהבינן לה ארעא האי כדיניה והאי כדינה: ואומר אני דאפי' לדעת רבא דאמר דמאן דאית ליה מן דינא למגבי מעידית אפי' מיתמי נמי גבי לא אמר אלא מיתמי אבל מלקוחות היכא דאיכא בני חורין אפי' זבורית לא גבי אלא מבני חרי מפני שהלקוחות כמו ערבים הם והנן המלוה את חבירו ע"י ערב לא יתבע את הערב תחלה. והיינו דאמרי' בגט פשוט הכא דיינא דאזהיה למלוה לנכסיה דלוה מקמי דלתבעי ללוה ולקיה רב ייבא ובנחיה רבא מהאי טעמא ונכסים משועבדים דיליה קאמר ומקמי דלתבעיה מקמי דלשבעיה דלית ליה בני חרי קאמר: והאי דאמרי' בהאי שמעתתא ואמר רבא הזיק זבורית גובה מן העידית שפאי עידית גובה בבינונית וגבי יתמי אוקמי' אזבורית. האי מלתא לא איתברר לי פירוש' שפיר וחזינא ביה תרי פירושי ולא מייתבא דעתי עלייהו. הרב אלפסי ז"ל פי' שפאי עידית שנשדף העידית מלשון שפוי פ"ה הלכך הדר למהוי ליה בעל חוב ודיניה בבינונית וגבי יתמי בזבורית. ולא מחוור דאי מקמי שומא ואליבא דאשתדוף ניזק אמאי מפסיד. ואי איכא עידית אחרינא אמאי לא גבי מיניה. ואי בתר שומא ואליבא אפי' מבינונית נמי לא לגבי דנסתחפה שדהו. עוד ראיתי בו פי' אחר לגאון שפי' שפאי עידית גובה בבינונית. והוא כמו על שפאים קינה והוא לשון מגרים. והטעם מפני שהם פתוחים מן הזבורית מפני שאין השוורים והמחרישה הולכים שם וסוף חרב ואין הזרע מגלית שם. ודי לו את הזיקו באותן שפאים שיגבה בבינונית ויהא כבע"ח וגבי יתמי אוקמוה אזבורית. ולהאי פירושא האי

א) נ"ל ולא אמרן דמצי למימר הכי אלא דלא כו' וכ"ה בים"ש סי' ע"ד (ג"א): ב) זהו לשון הגמ' לעיל דף לג. וס"ל להר"ן דכולהו תקנת דמתני' בפ' זה ר"ג תיקן אותם מפני תיקון העולם כמ"ש לעיל (דף לג.) שתקן ר"ג כו' מפני תיקון העולם וכך הוא (בדף לד:) שתי תקנות שתיקן ר"ג לכך ס"ל להר"ן דכולהו תקנות דפ' זה מפני תיקון העולם ג"כ ר"ג תיקן אותם ונקט ליבנא דהש"ס בדף לג. וע"ש ברש"י ד"ה אביהם כו' (ג"א): ג) עי' ש"ך חו"מ סוף סי' ק"ח ע"ש שכתב ומ"ש הר"ן דהכי מוכח בש"ס נראה שכוונתו למ"ש הרשב"א בחידושיו פ' הניזקין עכ"ל (ג"א):

(ג)כי המלוה ברבית אין מוסרין לו שבועה י"ל משכחת לה בגר תושב שקבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים אבל לא קבל עליו שלא ללוות ברבית(ג) אי נמי בעובד כוכבים שקבל לדון בדינינו וכפי מה שכתב רמ"ס דלא אסרו לעשות שותפות עם העובד כוכבים שמא יתחייב לו שבועה והתורה אמרה לא ישמע על פיך [אלא דוקא לכתחלה] אבל בדיעבד אם נתחייב לו שבועה מותר להשביעו אבל (ד) רש"י ז"ל אסר אף בדיעבד ועכשיו אין נמנעין מלהשתתף עמהם וכתבו משם התוס' דהאידנא שרי שאין נשבעין בשם עבודת כוכבים: אין אומרים כל הקודם בשטר [גואה] זה זכה. שאם אין מספיקין הנכסים לכולם א"א הקודם בשטר ראשון נוטל ראשון: לפיכך יצא עליו שטר חוב גובה מכולן. פי' לפי חשבון (ה) וכן אם לא הספיקו הנכסים נוטלין לפי חשבון כל אחד מהם שהרי נתכוון לתת לזה פי שנים על זה: ואע"ג דקמא בינונית ובתרא זיבורית(ו). (ז) *ומשום דסתמא קתני (א) משמע אף בנתרלה לו (ח) לא היה בע"ח גבי מבינונית אלא מזיבורית (ט) דכיון דאחרון זה היה ראוי *לו (י) ור"ל בינונית אע"פ שנתרלה לו הוה ליה כמכרו לו ואמר רבא [בפרק מי שהיה נשוי] (דף צב.) ובפרק קמא דב"ק (דף ח:) ראובן שמכר כל שדותיו לשמעון וחזר שמעון ומכר שדה אחת ללוי ובא בע"ח דראובן רצה מזה גובה רצה מזה גובה כל דזבן בינונית אלא ודאי כדאמרן [וכן מצאתי ספרים ישנים] כתוב בהן אע"ג דקמא בבינונית ובתרא בזיבורית דאלמא דינן בכך (ב) ורבינו ז"ל דחה דדילמא כגון שהבינונית כנגד חוב של זה וכשבאו לחלק לקח כל אחד מחצית *) (השדה) ומחצית הזיבורית ונמצא שהבעל חוב כשגובה חובו מאחרון צריך לגבות מקצתו מהזיבורית ובתוספות נסתפקו בדין זה. וא"ת והיכי קרי למתנת ש"מ משעבדי דא"כ מלוה על פה בגו זימנא ומזון האשה והבנות לא יגבו מהן וליתא מדאמרינן ביש נוחלין (דף קלג.) השתא ירושה דאורייתא אמרת אלמנתו ניזונית מנכסיו מתנת ש"מ לא כ"ש ויש לומר דהכא במתנת ש"מ במקצת ובקנין דכמתנת בריא היא אבל במתנת ש"מ בכולה אי קמא בינונית ובתרא זיבורית מבינונית דקמא גבי וכן דעת הרי"ף ז"ל והרמב"ן ז"ל בבבא בת"א: אשתדוף. נשדפו: מתני' אין מוציאין לאכילת פירות. הרי שגזל שדה מחברו ומכרה לאחר

*) בינונית ומחצית הזיבורית כצ"ל (ג"א)

הן זיבורית ולא שנא מכר ולא שנא מתנה דתניא שכיב מרע *שאמר תנו מאתים זוז לפלוני ושלש מאות לפלוני וארבע מאות לפלוני אין אומרים כל הקודם בשטר זכה לפיכך יצא עליו שט"ח גובה מכולן אבל אם אמר תנו מאתים זוז לפלוני ואחריו לפלוני ואחריו לפלוני אומרים כל הקודם בשטר זכה לפיכך יצא עליו שטר חוב גובה מן האחרון אין לו גובה משלפניו אין לו גובה משלפני פניו ואע"ג דקמא בינונית ובתרא זיבורית מזיבורית גבי מבינונית לא גבי שמעינן מינה דבמתנה נמי עבוד רבנן תקנתא וכן הילכתא ואע"ג דדחינן ואוקימנא בבע"ח אי נמי אין נפסד אלא אחרון אי נמי בדשוו קרקעות להדדי ההיא דחייתא בעלמא היא ולא סמכינן עלה: גרסינן בפרק מי שהיה נשוי* איבעיא להו אישתדפי בני חרי מהו דליטרוף ממשעבדי ואיפסיקא הלכתא אישתדוף בני חרי טריף ממשעבדי: מתני' *אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח הקרקעות ולמזון האשה והבנות מנכסים משועבדים מפני תיקון העולם המוצא מציאה לא ישבע מפני תיקון העולם: גמ' *מאי טעמא אמר רבי שמעון בן לקיש לפי שאינן כתובין ואע"ג דמזון האשה והבנות כמאן דכתיבי דאמו מעיקרא כי איתקון הכי איתקון כתובין הן

אצל

רש"י

מן הלוה עצמו: לא שנא מתנה. אם נתן במתנה הלוה מקצת נכסיו עידית ובינונית ושייר לעצמו זיבורית: אין אומרים כל הקודם בשטר. גואה זכה לו קודם שלא יטלו האחרונים אלא מה ששייר הראשון שאם יחסר שלא נמצא כל כך שם שלא יהא הראשון נפסד אלא אמרינן דכיון דלא אמר ואחריו לאו דוקא אקדמיה אלא שא"א להוציא שני דבריו כאחד: יצא [עליו] שט"ח. על המת לאחר שנתנו אלו: גובה מכולן. כלומר כולם יפסידו בדבר אם אם לפי חלקו בעל ד' מאות מפסיד יתר מכולן שאם יצא עליהן שט"ח של מנה חולקין לט' חלקים אותו מנה וישלם זה ב' חלקים וזה ג' וזה ד': גובה מן האחרון. דקמאי אמרי מתחלה קודם שאמר ואחריו לפלוני על האחרון היה הלקו משועבדין ושלדבני חורין והוטל דין הבעל חוב עליו ובתרא שקיל שעבודו אלמא במתנה נמי אמרינן אין גובין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין: בבע"ח. אותם שאמר תנו להם כך וכך מלוה בעל פה היו וכל הקודם בשטר בשטר גואה איירי: אישתדיף. שלקו בשדפון אותן בני חרי שהניחו לקוחות ללוה: מתני' לאכילת פירות. הרי זה שגזל שדה מחבירו ומכרו לאחר והלוקח זרעה ועשאה פירי ובא הנגזל וטרפה מן הלוקח ולא נתן לו כי אם היאה כדינו הלוקח גובה דמי הקרקע מנכסים משועבדים שהרי באחריות מכרה לו בשטר והויא כמלוה בשטר והפירות גובה מנכסין בני חורין כדמפרש בגמ' וכן לשבח קרקעות אם השביח אותה שטייבה ונטע בה אילנות והנגזל טרפה ממנו: המוצא מציאה. ומחזירה והלה טוען שלא החזירה כולה: גמ' (א) שאין כתובין. פירות הללו כשנכתב שטר המכירה על קרקע הגזולה עדיין לא היו כתובין שלא כתב בשטר אלא פלוני מכר קרקע לפלוני באחריות הלכך דמי הקרקע הוי כמלוה בשטר אבל דמי הפירות הוי כמלוה על פה אע"פ שכתב לו אנא איקום ואשפי איטון ועמליהון ושבחיהון ופיריהון מ"מ כיון שהפירות אינן עדיין בשעת מכירה אין קול יוצא והוי כמלוה על פה:הכי איתקון. תנאי ב"ד כך הוא שיהיו כתובין אלא בני חורין ולא יהא חשובין ככתובין אלא משועבדין לפי שלא היה אדם קונה שדה מחבירו אם מזון אשתו

והלוקח זרעה ועשאה פירות ובא הנגזל וטרפה מן הלוקח ולא נתן לו כי אם היאה כדינו והלוקח גובה דמי הקרקע מנכסים משועבדים שהרי באחריות מכרה לו בשטר והויא כמלוה בשטר והפירות גובה מנכסים בני חורין כדמפרש בגמ': ולשבח קרקעות. אם השביח אותה שנטע בה אילנות והנגזל טרפה הימנו: ולמזון אשה והבנות. שלו שקבל עליו לזונן כדתנן [כתובות דף נב:] לא כתב לה בנן נוקבן דהוויין ליכי מינאי יהון יתבן בביתי ומיתזנן מנכסי חייב מפני שהוא תנאי ב"ד: גמ' מפני שאינן כתובין. [שאין כותבין הפירות] הללו כשנכתב שטר מכירה על קרקע הגזולה שעדיין לא היו [בעולם]

ולא

עין משפט

א מיי' פרק י' מהל' זכייה ופי"ט מהלכות מלוה ולוה סמג עשין פב לד טור ח"מ סי' קיא רנג: ב מיי' פי"ז מהל' אישות ופכ"א מהלכות מלוה ולוה: ג סמג עשין מח לד טוח"מ סי' (קטו) [רסו] וטור אה"ע סי' קיב:

חדושי אנשי שם

סהר"ם (א) גי' המימוני' שיכנס אשר בדפוס הראשון ואי משום דסתמא קתני ומשמע אע"פ שנתרלה לו ולא היה בע"ח גובה מבינונית ולא מזיבורית כיון דלאחרון זה היה ראוי לו. וי"ל אע"פ שנתרלה לו הוה ליה כמכרו לו ואמר רבא ראובן שמכר כל שדותיו לשמעון וחזר שמעון ומכר שדה אחת ללוי ובא בע"ח דראובן רצה מזה גובה רצה מזה גובה.

הגהות הב"ח

המאור הגדול

מלחמת ה'

השגות הראב"ד

ספר הזכות

הא דאמר ר' יצחק ב' בורים קשורים מצאתי לי וכו' לא הביאו הרב ז"ל בהלכותיו. וכ"ל שדחה אותה משום דאוקמוה בגמ' דר"י כרשב"י ס"ל בנשבע על טענת עצמו ולית הלכתא כוותיה. ופי' הענין כגון שראה אותו מוסך שור א'. ואמר לו מה טיבו של שור זה אצלך אמר לו תועה בדרך מצאתיו ולא ידעתי בעליו אמר לו שלי הוא ואם מצאת אותו בידוע ששנים מצאת כי אני הנחתים קשורים. אינו נשבע דאפשר דמנחתי אהדדי. אבל

בכיסין

שלטי הגבורים

א שאלה לרא"ש יתומים שהיה להם שטר של ראובן ונכתב בשטר בשם שמעון לחזק ומסורב בו של יתמי פלוני אם שמעון יכול לדון בשטר זה להיות דיין לכוף את ראובן לפרוע. ובעל העיטור כתב שאפוטרופוס מעיד. [תשובה]. כן כ"כ ר"י באפוטרופא מעיד ומלתא שכיחא הוא דמעיד כשאינו מקבל פרס ואינו נוגע בדבר: עוד שאלה ראובן היה אפוטרופא דיתמי ונשבע ליטא ולתת בשלהן באמונה ונתן לו רשות לשאת ולתת עליהן על נכסיהן ולפרוע כמה שלהן והיו בידו פל שולחנו ונפטר והוציא בנו פנקסו שהוציא בפרנסת היתומים ובנכסיהם וכמה מנה ותבע מהיתומים אחר שגדלו. תשובה יראה לי שאין להוציא מן היתומים בטענת הפנקס שמא נתפרע ולא נמחק: עוד שאלה שמעון ולוי נתחייבו מעות ליתומים קטנים וכתבו ליתומים שטר עליהם ונכתב בשם היתומים ושיגבו אותו על יד ראובן ושיהא כח ביד ראובן לכתוב שובר ומסר ראובן השטר ליד יהודה ומשכן יהודה להלוים ואמרו הלוים שמה שמכר ראובן ליהודה לא היתה מסירה לפי שנכתב השטר בשם היתומים. תשובה יראה כיון שראובן היה האפוטרופא של הקטנים לגבות הממון ולכתוב עליו שובר הרי הוא כאילו כתוב בשמו והקטנים הוזכרו בשטר כדי לידע שהממון שלהם וראובן אפוטרופא שלהם ובידו לגבות הממון ולעשות כל מה שנראה לו טוב ליתומים וכיון שנראה בטוב למסור השטר ליהודה מכירתו מסירה כי האפוטרופא יש לו כח לעשות בממון הנמסר לידו לסוכת בעליו כאינו שיה שלו: לשון ריא"ז ואם באו האפוטרופין לדון ולטעון בנכסי היתומים שבגורים לזכות בטענותיהם ונתחייבו בדין לא עשו כלום: ב וכתב הרמ"ה דכל זה מיירי בלא רשות ב"ד אבל ב"ד רשאין לעשות כל מה שיראה להם תועלת ליתומים: ג מיי' פוסק כרשב"ג דאוסר והרמ"ה פסק כת"ק וכן הוא דעת הרא"ה: לשון ריא"ז וכן מוכרין קרקע כדי לקנות שוורים לחרוש בהן שאר שדות ואין האפוטרופין מוכרין קרקע של יתומים אלא בהכרזה במקום שנהגו להכריז וכותב בשטר המכר שמכרו בהכרזה כמבואר בקונטרס הראיות :

רבינו נסים

ולא כתב בשטר [אלא] שפלוני מכר לפלוני קרקע פלונית באחריות הילכך דמי הקרקע הוי כמלוה בשטר אבל דמי הפירות הוי כמלוה על פה דאע"פ דכתב ליה מוכר ללוקח אנא איקום ואשפי [וזביני אלין] אינון ועמליהון ושבחיהון ופיריהון אפ"ה אין קול יוצא אלא על הנוקח לא על השאר כיון שעדיין אינן בעולם ואפשר שלא יבאו. ודפרכינן והא מזון האשה והבנות וכו' לא פריך אלא ממזון האשה ולא משל בנות דהנהו נמי לא באו לעולם בשעת כתיבה ואולי לא יבואו: **מתני'** יתומים שסמכו אצל בעל הבית. שבאו אצלו להשתדל בנכסיהם אבל לא מנוהו אביהם אפוטרופוס חייב לעשר פירותיהם (ה). כאפוטרופא: נר מצוה

ישבע. כשמחזיר הנכסים ליתומים נשבע שלא לקח משלהם כלום: חילוף הדברים. דמנוהו בית דין ישבע דליכא למיחש דלמא מימנע ולא מקבל דבההיא הנאה דנפיק עליה קלא דגברא מהימנא הוא. דאין ב"ד ממנין אלא אדם נאמן וכשר והאי לא מימנע אע"ג דרמי עליה שבועה אבל מינהו אבי יתומים אי רמית עליה שבועה אתי לאימנועי ומ"מ כל שהחזיקו בנכסים אין יכולין לחזור בהן והכי איתא בתוספתא [דב"ב פ"ח הל"ג]: המטמא. טהרותיו של חברו: והמדמע. שמערב חולין עם תרומה: שפיגלו. שחשבו הזבח לאכלו חוץ למקומו: **גמ'** להאכיל. הפירות שרוצין לאכול אבל לא הפירות שרוצין להניח ולהצניע: לחוב על מנת לזכות. כלומר אפילו דנו על מנת לזכות ונתחייבו בזה אין היתומים נפסדין ולכשיגדלו ידונו עמו: ברחוק. שדה הרחוק מן העיר כדי לגאול הקרוב דדילמא משתדיף הקרוב שאין אדם יודע אי זה מהם יכשר: לא משפיין. לא יעשו פירות בשופי: להוציא עבדים לחירות. אם באים לפדות עצמן בכסף שנותנים להם אחרים ע"מ שאין ליתומים רשות בהם: אבל מוכרין אותם לאחרים. לתקנת היתומים כגון להאכילם: אף העבד עצמו נותן דמי עצמו ויוצא לחירות: מפני שהוא כמוכרו לעצמו. ומה לי מכרו לעצמו מה לי לאחרים ותנא קמא סבר מפני שנראה כמוציאן לחירות שאין הכל יודעין בדמים שהוא נותן: וצריך לחשב עמהן באחרונה. פירוש ולהשביען אם נטלו משל יתומים כלום: רשב"ג אומר אינו צריך. והלכתא כוותיה והרב בעל העיטור ז"ל כתב

מתני' ומשנה

אצל בני חורין ואינן כתובין אצל משועבדים:

*מתני' ^יתומים שסמכו אצל בעל הבית או שמינה להן אביהן אפוטרופוס חייבין לעשר פירותיהן אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים ישבע מינוהו ב"ד לא ישבע אבא שאול אומר חילוף הדברים: *המטמא והמדמע והמנסך בשוגג פטור במזיד חייב: *הכהנים שפיגלו במקדש מזידין חייבים ושוגגים פטורין: **גמ'** *תנו רבנן אפוטרופין תורמין ומעשרין להאכיל אבל לא להניח °ומוכרין בהמה עבדים ושפחות בתים ושדות וכרמים להאכיל אבל לא להניח ועושין להן סוכה לולב* וציצית וכל דבר שיש לו קצבה לאיתויי שופר ולוקחין (א) ספר תורה תפילין ומזוזות וכל דבר שיש לו קצבה לאיתויי מגילה ואין פוסקין עליהן צדקה ואין מפדין עליהן את השבויין וכל דבר שאין לו קצבה לאיתויי תנחומי אבלים ואין אפוטרופין רשאים לדון [א] לחוב על מנת לזכות בנכסי יתומים ואין אפוטרופין רשאין למכור [ב] ברחוק ולגאול בקרוב ברע ולגאול ביפה מ"ט דילמא משתדפו ואין אפוטרופין רשאין למכור שדות וליקח עבדים אבל מוכרין עבדים ולוקחין בהן שדות רשב"ג אומר אף [ג] לא למכור עבדים וליקח בהן שדות מאי טעמא דילמא לא משפיאן ואין אפוטרופין רשאין להוציא עבדים לחירות אבל מוכרין אותם לאחרים ואחרים מוציאין אותן לחירות רבי אומר אומר אני אף הוא נותן דמי עצמו ויוצא מפני שהוא כמוכרו לו וצריך לחשב עמהן באחרונה דברי רבי רשב"ג א"א אינו צריך ואין

רש"י

אשתו ובניו עולמית עליו: **מתני'** יתומין שסמכו אצל בעל הבית. לעשות על פיו ולא נתמנה לאפוטרופא לא מאביהן ולא מבית דין ואפילו הכי הוי כאפוטריכוס: ישבע. כשיגדלו היתומים ישבע להן שאין (ב) בידו משלהן כלום: מינוהו ב"ד לא ישבע. דאם כן ממנעו אבל מינוהו אבי יתומים אינו נמנע דאי לאו דאהבוהו עבד ליה ניחא נפשה לא הוי אפוטרופוס ולא מימנע: חלוף הדברים. מינוהו בית דין ישבע דלא מימנע דניחא ליה דליפוק עליה קלא דמהימן הוא בב"ד כלומר שב"ד מינוהו אבל במינהו אבי יתומים אי הוה בעי אישתבועי (א"כ) מימנע ולא עביד: **גמ'** להאכיל. ליתומים לאלתר חייב לעשר: לא להניח. את התבואה באוצר עד שיגדלו: ומוכרין. להן לצרכן (ג) מנכסיהם: להאכיל. המעות הללו: ולא להניח. שמא יגנבו (ד) או משום דשבח בית אביהן נוי וכבוד הוא להם: צדקה הוי דבר שאין לו קצבה דכל שעתא קיימי עניים ונמלא נכסיהן כלים: לדון. עם בעלי דין של יתומים הבאין לעורר על נכסיהן: לחוב על מנת לזכות. כלומר אפילו דנו כדי לזכות ונתחייבו בזה אין היתומים נפסדין ולכשיגדלו ידונו עמו: דילמא משתדפי. ילקו בשדפון: להוציא עבדים לחירות. אם באין לפדות עצמן בכסף שנותנין להן אחרים על מנת שאין ליתומים רשות בהם: אבל מוכרין אותן לאחרים. לתקנת היתומים כגון להאכיל ואותן אחרים שרצו לתת להם הכסף לפדות עצמן הם יקחום ויהיו קנוים להן ואחר כך ישחררום: מפני שהוא כמוכרו לו. כלומר כשקבל הכסף מן העבד בתורת מכירה הוי האפוטרופוס כמוכר העבד לעצמו:

מלחמת ה'

פטור ולא מפני ההקנה כדאמרי' נמי בכמה [דוכתי] אבל פקדון מעיז ומעיז וראב"י סבר בבנו אינו מעיז ומן התורה הוא חייב ואין כאן מפני תיקון העולם שלא מתוך טענתו בא לו ופי' בטענת עצמו שאפי' בטוענו קטן נמי נשבע זו היא טענת עצמו שאינו נשבע אלא מפני שאינו מעיז פניו בבנו של בעל חובו וכדמתרץ רב מעיקרא בטוענו קטן אבל במתני' מודה ראב"י בהוא פטור מפני תיקון העולם שאם אתה מחייבו אין לך מגביה מציאה להחזירה כדי שלא יטעננו כלה ויביא אותו לבית השבועה הלכך קם ליה ר"י דלא כחד אלא דתניא כוותיה ובלשון הזה כתב ר"ח ז"ל הוא דאמר כר"א ולא עמדה דאפי' ר"א אית ליה משיב אבידה פטור ולא חלקו ר"א וחכמים אלא בהא דאין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו וכו' ולפיכך השמיטה רבינו הגדול ז"ל וכן משמע בלשון הגמ' דקאמר בו הוא דאינו מעיז אבל בבנו מעיז ומעיז ועוד דאלת"ה ראב"י ליתני בדידיה פעמים שאדם נשבע על טענת עצמו כיצד מנה (ח) לי בידך והאכלתיך פרס נאמן בשאין כלה טוענו ברי שיש לך בידי אלא מתוך טענתו מחייבו ברי לי שלא האכלתני וליתני וחכמים פוטרין נמי בו וה"נ מוכח בפ' האשה שנתארמלה ואע"פ שיש צורך להאריך קצת בפי' השמועה בזה נהגנו לקצר והמחלוקת שבין מקצת הגאונים ורבינו ז"ל עיקרן ממקום זה שיש מפרשין אלא כדרכה קא מיפלגי נכ... אבל בטוענו גדול אפי' רבנן מודו והא דאמרי' בשבועות מה לי הוא מה לי אבוה בטענו גדול בין היורשים דומיא דבין שניהם ואתיא אפי' כרבנן וי"מ דרבנן אפי' בטוענו גדול פטרי וכן פרש"י ז"ל הלכך (ס) אתיא כרל... דעת רבינו הגדול בזקנותו שפסק הלכה כראב"י ועוד סמך דבריו משום דקי"ל משנת ראב"י קב ונקי כדאמרי' בפ' כתולן אביי סבר לה כשמואל דאמר הלכה כהלל ומוקים לה לראב"י אליבא דהלכתא כי היכי דלא תיקש... אהלכתא ותו איתמר נמי בפ' הבא על יבמתו ואם ניבאת ראב"י אומר הולד כשר וחכ"א הולד חלל ואיתמר עלה מ"ס דר"א בן יעקב ס"ל כר"א וכוין בה ומי סבר לה והא קי"ל דמשנת ר"א בן יעקב קב ונקי ואילו... עמ"ס אין הלכה כר"א במעי' מינה דמשנת ר"א בן יעקב אפי' במקום רבים קב ונקי הוא וכן מוכיח נמי בפ' כדר בעירובין ומיהו האי כללא היכא דלא איתמר אבל היכא דאיתמר אין הלכה איתמר והכי אמרי' בפ' כיצ... וכל היכא דאיתמר הלכה כר"א בן יעקב גמידי איצטריך וכולן צריכות תלמוד :

המאור הגדול

למסתמה למתני' כיחידאה וקי"ל כשמואל בדיני והא דתני רב אמי שבועת ה' תהיה בין שניהם וכו' עלה היכי דמי אילימא דא"ל מנה לאבא ביד אביך ואמר ליה חמשין אית ליה וחמשין לית ליה שה לי לי אבוה י"ל בההיא אפי' רבנן מודו שהתובע פתח בטענת ברי ולא פתח הנתבע בטענה וההיא ... מנה לאבא בידך אין לו בידי אלא נ' דינר פטור מפני שהוא כמשיב אבידה אוקימנא התם בשבועות ... ברי לי ואע"פ שפתח התובע בטענה כיון דטענת ספק היא אינו נשבע ובהא אפי' ראב"י מודה ויש ... ב' סברות בענין הזה ותמצאם במס' (ו) כתובות אחת שכתב מתחלה ואפקה לדר"א בן יעקב לבר ... ואחת שהגיה ותיקן בסוף ופסק כראב"י (ז) בעלמא לא כתב הא דר"י ד... קשורין ואם איתא להא נמי להא ואנן כתבינן מאי דסבירא לן וכך כתבו הגאונים כולן כרבנן ולא ...

ספר הזכות

כמו שהאב נשבע כך הבן נשבע אלמא הלכה כראב"י כך כתב הרב ז"ל שם ואפשר שהיה זה מן החזרות שחזר בסוף ימיו מעתה נזאת החזרה הא דר' יצחק דאזלא כראב"י הלכה היא אלא שלא הסכימה דעתי עמו על אותה חזרה ואין ראיה מכם כלל והא דאמרי' התם מה לי הוא מה לי אבוה לא כשבא בכת נוולת אביו אלא שאמר אני הייתי עמו בשעת מיתת אבי ומעתי שהודית לו מנה והלה אומר לא הודיתי לו אלא בחמשים כגון זה ודאי נשבע אפי' לרבנן ועל זה אמר מה לי הוא מה לי אבוה וא"ת אי לא ס"ל כראב"י לוקי רבה להא דתני ר' אמי כגון שבא הבן בכת נוולת אביו דלאביו נשבע ולבנו אינו נשבע ולא הבן לבן אלא ש"מ דכה"ג נמי אחד האב ואחד הבן לבן נשבעין מדקאמר מה לי הוא מה לי אבוה וש"מ דס"ל כראב"י הא לאו מלתא היא דרבנן נמי דפטרי לאו מדאורייתא פטרי ליה אלא מתקון העולם דמשיב אבידה פטור מפני תיקון העולם הוא ולא מד"ת והא דתנא ר' אמי דבר תורה קאמר ודבר תורה מה לי הוא מה לי אבוה ואפי' לרבנן אביו כה"ג אי הוה שייך ביה משיב אבידה איהו נמי פטור א"נ יורשים דומיא דידהו מה איהו בטענת ברי אף יורשים בטענת ברי ואי בטענת ברי מה לי הוא מה לי אבוה. כך היא הצעת שמועה זו ואין כל כך ראיה לדחות דברי חכמים הלכך דר' יצחק נמי דאתיא כראב"י ליתא ובירושלמי נמי הכי איתא תמן תנינן מנה לאבא בידך אין לו בידי אלא חמשין דינר פטור מפני שהוא כמשיב אבידה אר"א תקנה תקנו בה כדרך שתקנו במציאה דתנינן המוצא מציאה לא ישבע מפני תקון העולם א"ר בא מתניי כשאמר לו שני שוורים מצאת לי וזה אומר לא מצאתי אלא א' אבל אם אמר לו שני שוורים מצאתי לך והחזרתים לך והוא אומר לא החזרת לי אלא א' בזה לא תקנו. ר' פדת בשם ר' יוחנן ר' יעקב בר אחא בשם ר' יוחנן בזה [תקנו] אבל בראשונה דבר תורה כהדא דתני יכול אם אמר ב' שוורים מצאת לי והוא אומר לא מצאתי אלא א' יהא חייב ת"ל או מצא אבידה וכחש בה פרט לזה שלא כחש [פי'] משום דמנהתי אהדדי אבל אם אמר עומד הייתי ברא"ש ההר וראיתיך מושך שני שוורים והלה אומר לא משכתי אלא א' לא בזה תקנו ודכוותה עומד הייתי על אבא בשעת מיתתו וטענך מנה והודית לו והוא אומר לא הודיתי אלא בחמשין לא בזה תקנו שמעינן מהא דר' יוחנן פליג אדר' יצחק דאילו לר' יצחק חזרת שוורים כמציאת כיסין וחייב שבועה דהא טעמיה דר' יצחק דפטר במציאת שוורים משום דמנהתי מהדדי אבל בחזרה דליכא למימר הכי נשבע ואילו לר' יוחנן אפי' בחזרת שוורים אינו נשבע וה"ה למציאת כיסין או בחזרתן וכיון דר' יוחנן פליג עליה דר' יצחק אין הלכה כר' יצחק ואין הלכה כראב"י ואיכא נמי למימר דר' יוחנן לא פליג עליה דר' יצחק במציאת כיסין מקוטרים דנשבע משום דאיהו קא תבע ליה תחלה כדרך שפירשתי למעלה אבל בחזרת שוורים אע"ג דליכא למימר דמנהתי מודה ר' יצחק דאינו נשבע משום דאיהו לא תבע ליה תחלה הלכך משיב אבידה הוי ופטור ואין לנו ראיה מכאן לא לסייע ולא לדחות אלא שיש הוכחה בדבר מדקאמר דכוותה עומד הייתי על אבא בשעת מיתתו וטענך מנה וכו' לא בזה תקנו ולא קאמר כך אמר לי אבא שטענך מנה והודית לו וכו' ש"מ דכה"ג תקנה היא ואינו נשבע וש"מ דלא סבירא לן כראב"י הלכך סוגיין כרבנן וקי"ל כוותיה. ע"כ דברי הרב. ואלו דברי תלמיד: אמר המחבר הרי שכללי השמועה מדברי הרב ז"ל דר' יצחק אתא לאשמועינן דטענת כיסין בקבירה בטענת ברי היא לישבע עליה ובגמ' מדקדקים עליו שהיה לו לפטור מפני שאינה טענה חזקה דאפשר בדרך רחוקה דמיעבל קטרייהו והכמים פטרו טענה חלושה כגון זו דתנן המוצא מציאה לא ישבע מפני תקון העולם ולפיכך העמידו שמועתו של ר' יצחק כראב"י דאמר אדם נשבע על טענת בן הבא בכת נוולת אביו שאינה ג"כ טענה חזקה והכמים פוטרין בה מפני תקון העולם שהוא כמשיב אבידה שבינו בו לא ישבע מפני תקון העולם. אלו הן דברי הרב ז"ל וזה דרכי בפי' השמועה וכוונתו בפסק שלו לדחות דראב"י עם ר' יצחק מפני דברי חכמים עם סתם מתניתין ואנו לא דייט שנבין דבריו אלא שנשיב עליהן אבל ללמד זכות על דעת רבינו הגדול הארפתי אין דעתי נוחה עד שאכתוב תחלה כל מה שיש בו להשיב מה שאמר דרבנן מפני תקון העולם פוטרין בו אינו נכון בדין ואינו עולה בשמועה זו דכיון דסברי רבנן אבל בבנו מעיז ומעיז שאין טענה של ברי גמור הו"ל הפה שאסר הוא הפה שהתיר מן ה... וכ"ש זה שלא התיר לעצמו לגמרי אלא עשה חסד הודה במקצת והשיב אבידה ובדרבה דאמר רבה מפני מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע דאלמא חזקה אין אדם מעיז... בעל חובו והכי ראב"י נמי לית ליה תקון העולם במוצא מציאה ופליג אמתני' ואעפ"כ פירשו לו בגמ' דאיהו סבר לי"ש בבנו אינו מעיז הלכך לאו משיב אבידה הוא הא אינו הוה משיב אבידה היה פטור וכן משמעה פשוטה ל... מקבי'

השגות הראב"ד

אין כי האי גוונא נשבע ואפי' הוא כמשיב אבידה מפני שלא הודה ע"י טענה ואע"פ שאין הטענה והרי היא כטענת בן הבא מכח נוולת אביו דלראב"י נשבע ולרבנן אינו נשבע והלכה כרבנן. ודומה ... שנית הרב ז"ל דברי ר' יצחק. וראינו במס' שבועות שפסק כראב"י פ' כל הנשבעין כענין שאמר רבא כו... אבא מסתברא דתני אמי שבועת ה' תהיה בין שניהם ולא בין היורשים. היכי דמי אילימא דאמר ליה מ... ביד אביך ואמר ליה איידך חמשין אית ליה וחמשין לית ליה מה לי הוא מה לי אבוה כלומר כמו שהאב ... הבן נשבע. אלמא הלכה כראב"י כך כתב הרב ז"ל שם. ואפשר כי היה זה מן החזרות שחזר בסוף החזרה [מעתה נזאת החזרה] הא דר' יצחק דאזלא כראב"י הלכה היא אלא [שלא הסכימה] דעתי על אותה חזרה. ואין ראיה מכם כלום ד... התם מה לי הוא מה לי אבוה לא שבא הבן מכח נוולת אביו אלא שאמר אני הייתי בשעת מיתת אבי וראיתי שהודי... והלה אומר לא הודיתי אלא חמשין כגון זה ודאי נשבע אפי' לרבנן ועל זה אמר מה לי הוא מה לי אבוה ... אם לא ס"ל כראב"י לוקים רבה להא דתני אמי כגון שבא הבן בכח נוולת אביו דלאביו נשבע ולבן אינו ... הבן לבן. אלא ש"מ דכה"ג נמי אחד האב לאב ואחד הבן לבן נשבעין (ועל כן אמר) [מדקאמר] מה לי ה... אבוה. וש"מ דסבירא לן כראב"י הא לאו מלתא היא דרבנן נמי דפטרי לאו מדאורייתא פטרי ליה אלא מתי... דמשיב אבידה פטור מפני תיקון העולם הוא ולא מדאורייתא. והא דתני אמי דבר תורה קאמר ודבר ... לי הוא מה לי אבוה ואפי' לרבנן ואביו כה"ג אי הוה שייך ביה השבת אבידה איהו נמי פטור. אי נ... דומיא דידהו מה איהו בטענת ברי אף יורשין בטענת ברי. ואי בטענת ברי מה לי הוא מה לי אבוה. ... הצעת שמועה זו ואין כאן ראיה לדחות דברי חכמים. הלכך דר' יצחק נמי דאתיא כראב"י ליתא. ובירו... הכי איתא תמן תנינן מנה לאבא בידך אין לו בידי אלא חמשים פטור מפני שהוא כמשיב אבידה. ... תקנה תקנו בה כדרך שתקנו במציאה דתנינן המוצא מציאה לא ישבע מפני תיקון העולם. אמר ר' בא ... כשאמר לו ב' שוורים מצאת לי וזה אומר לא מצאתי אלא א'. אבל אם אמר לו ב' שוורים מצאתי לך והח... והוא אומר לא החזרת לי אלא אחד בזה לא תקנו. ר' פדת בשם ר' יוחנן ר' יעקב בר אחא בשם ר' ... תקנו אבל בראשונה דבר תורה כהדא דתני יכול אם אמר לו ב' שוורים מצאת לי והוא אומר לא מצאתי ... יהא חייב ת"ל או מצא אבידה וכחש בה פרט לזה שלא כיחש. פי' משום דמנהתי אהדדי אבל אם אמר ... הייתי בראש גגי וראיתיך מושך ב' שוורים. והלה אומר לא משכתי אלא א' בזה לא תקנו. ודכוותה עו... על אבא בשעת מיתתו וטענך מנה והודית לו והוא אומר לא הודיתי לו אלא בחמשים לא בזה תקנו. שמעינן ... יוחנן פליג אדר' יצחק דאילו לר' יצחק חזרת שוורים כמציאת כיסין וחייב שבועה דהא טעמיה דר' יצ... במציאת שוורים משום דמנהתי אהדדי אבל בחזרה דליכא למימר הכי נשבע. ואילו לר' יוחנן אפי' בהחזר... נמי אינו נשבע וה"ה למציאת כיסין או בחזרתן וכיון דר' יוחנן פליג עליה ודר' יצחק אוקמינא כיחידאה ... ש"מ אין הלכה כר' יצחק ואין הלכה כראב"י. ואיכא נמי לאימר דר' יוחנן ור' יצחק במציאת כיסין מקוטר... משום דאיהו קא תבע ליה תחלה כדרך שפירשתי למעלה אבל בחזרת שוורים אע"ג דליכא למימר ... אהדדי מודה ר' יצחק דאינו נשבע משום דאיהו לא תבע ליה תחלה הלכך משיב אבידה הוי ופטור ואין ... מכאן לא לסייע ולא לדחות אלא שיש הוכחה בדבר מדקאמר דכוותה עומד הייתי על אבא בשעת מיתתו ו... וכו' לא בזה תקנו תקנה ולא קאמר כך אמר לי אבא שטענך מנה והודית לו וכו' ש"מ דכי האי גוונא תקנה ... נשבע וש"מ דלא סבירא לן כראב"י. הלכך סוגיין כרבנן וקי"ל כוותייהו :

כתב דדוקא באחרונה אין מחשבין אבל בתחלה צריכין ב"ד לחשוב עמהן ולכתוב חשבון המטלטלין והקרקעות והחובות וכל מה שנתנו בידם ואע"ג דאמרינן דאין נשבעין הני מילי בטענת שמא אבל בטענת ברי כגון שאמר ליה יודע אני שלקחת משלי כך וכך משביעין והילכך צריך שידעו מה שקבלו ומה שהחזירו וכתב הראב"ד ז"ל שכותבין שני שטרות א' לאפוטרופוס ואחד לקרובים של יתומים אות באות והוא הנקרא שטר במוש ב"ד: ואם מינן אבי יתומים. בחייו הרשות בידו. פי' ולא חשבינן להו כאפוטרופא דמפסיד דמסלקינן ליה. וכתב (ו) ר"י ז"ל דהרשות בידם גרסינן. והכי פירושו

רש"י

ביתי. שכל צרכי הבית נעשין על ידה והיא עיקר וכן שור עיקר שדה: מאי עבידתא. מי מינה אותה למכור: יתומים שסמכו תנן. ואע"פ שלא נתמנה חשיב כאפוטרופוס: הרי הן כהקדש. דכתיב [ויקרא כז] ונתן הכסף וקם לו ולא שייך בהו משיכה: משוך. לקוחות פירי מיתמי: היינו דרב נהילאי. ויכולין יתומין לחזור בהן (ג): לא יהא כח הדיוט כו'. שהדיוט (ד) יכול לחזור המוכר כל זמן שלא משך הלוקח (ה) [אבל משך לא] וכ"ש הקדש או יתומים שהן כהקדש דליפוי כח עשאום כמו הקדש ולא להרעת כח: אמשיכו פירי ליתמי. שהיתומים משכו פירות מאחרים ולא נתנו דמים: אייקור. ורוצה מוכר לחזור בו משום דקנין יתמי בכסף: לא יהא כח הדיוט וכו'. וכיון דלוקח הדיוט שמשך לא מצי המוכר הדר וכ"ש באלו: היינו דרב נהילאי. ויחזרו בהן היתומים: נשרפו חיטכם. שהרי קניתם במעות והרי הם ברשותכם וברשותכם נשרפו: לכרגא. לפיים גובי המס: בלא אכרזתא. שמכריזין שלשים יום קרקע פלוני יוצאה למכור בב"ד לפי שאין פנאי לעשותו לפי שגבאי המלך נחוץ: א"ר נחמן. שמא כי היכי דלישתמעון מיליה ולורך היתומים הוא שיראה כאדם חשוב: ולא אמיד. שאינו עשיר להוציא יציאות אלו משלו ומשל יתומין הוא: והא קא מפסיד. בנכסי היתומין שאינו מפרנס הקרקעות כראוי וקוצץ

ואין עושין אפוטרופין א נשים ועבדים וקטנים ואם מינן אבי יתומים (א) הרשות בידו. חזינן לגאון דקא פסק הלכתא כרשב"ג וקאמר לא אמרינן הלכה כרבי אלא לגבי חבירו אבל לגבי אביו לא. ההוא (ב) דהוה בשבבותיה דר' יהושע בן לוי דהוה מזבין ארעא וזבין תורי ולא א"ל ולא מידי (ג) דתניא אמר רבי יוסי מימי לא קראתי לאשתי אשתי ולשורי שורי אלא לאשתי ביתי ולשורי שדי. הנהו יתמי דהוו סמיכי גבי ההיא סבתא הויא להו תורתא שקלה זבינתה ניהלייהו אתו קרובים לקמיה דרב נחמן אמרו ליה מאי עבידתא דמזבנה אמר להו יתומים ב שסמכו אצל בעה"ב תנן והא אייקר ברשותיה דלוקח אייקר והא לא נקיטי יתמי דמי אמר להו א"כ היינו דרב *נהילאי דא"ר נהילאי בר אידי אמר שמואל נכסי יתומים הרי הן כהקדש ולא מיקנו (א) אלא בכספא. (ב) משוך פירי מיתמי איקור היינו דרב נהילאי בר אידי זול לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש. אימשיכי להו פירי ליתמי איקור לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש זול סבור מינה היינו דרב נהילאי בר אידי אמר להו רב שישא בריה דרב אידי הא רעה לדידהו היא דזמנין דמצטרכי לפירי וליכא דיהיב להו עד דיהיב זוזי: יהבי יתמי זוזי אפירי זול לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש איקור סבור מינה היינו דרב נהילאי בר אידי אמר להו רב שישא בריה דרב אידי הא רעה היא ליתמי דזמנין דאמרי להו* נשרפו חיטכם בעלייה. יהבו זוזי ליתמי אפירי איקור לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש זול סבור מינה היינו דרב נהילאי בר אידי אמר להו רב [*שישא] בריה דרב אידי הא רעה הוא לדידהו דזימנין דמצטרכין לזוזי וליכא מאן דיהיב להו: אמר רב אשי אני וארי שבחבורה ומנו רב כהנא חתמינן בשטרי דאימיה דזעירי יתמי *)דזבין ארעא °לכרגא ולמזוני בלא אכרזתא דאמרי נהרדעי לכרגא ולמזוני ולקבורה מזבנינן בלא אכרזתא. עמרם צבעא אפוטרופא דיתמי הוה אתו קרובים לקמיה דרב נחמן אמרי ליה קא לביש ומיכסי מדיתמי אמר להו כי היכי דלישתמעון מיליה הא קא אכיל ושתי ולא אמיד אימור מציאה אשכח והא קא מפסיד אמר להו אייתי לי סהדי דמפסיד ג ומסלקינן ליה דאמר רב

*) [בגמ' הגי' דמזבנה וברא"ש הגי' אשטרא דזעירא יתמי דזבין]

אם מינן אבי יתומים בחיין שהיה רגיל להפקיד להם הרשות ביד ב"ד למנותן עכשיו דאכן סהדי דניחא ליה לאב. וה"ג בתוספתא (ז) [דב"ב פ"ח הל"ד ע"ש] אין עושין אפוטרופין נשים ועבדים (ח) וקטנים ואם מינן אבי יתומים בחייו הרשות בידו ושמעינן מסיפא דלא באפוטרופוס שמינוהו ב"ד אין רשאין לעשות כל הדברים הנזכרים למעלה שלא לעשותן דהא בסיפא קתני ואם מינן אבי יתומים מכלל דעד השתא במינוהו ב"ד איירינן ומכל מקום כשנטלו רשות מב"ד הכל מותר וה"ג בתוספתא [שם] וכולן אם נטלו רשות מב"ד מותר שאין לך בדברים אלא מקומן ושעתן: לאשתי ביתי ולשורי שדי. שהאשה עיקר הבית ורוב תבואות בכח שור: מאי עבידתא דמזבנא. היך יכולה למכור: יתומים שסמכו אצל בעל הבית. דינו כאפוטרופא אף לעשר הפירות ומכאן דיתומים שסמכו אצל בעל הבית דינו כאפוטרופא לכל דבר וכתב הראב"ד ז"ל דלא משבעינן ליה דהשתא מינהו אבי יתומים דאי לאו דעבד ליה נייח נפשא לא הוה ממני ליה אפוטרופא חששו דילמא מימנע כ"ש זה שסמכו אצלו וכן דעת הרמב"ן ז"ל והכי מוכח בפרק הכותב [ואין דעת הרא"ש כן בספרו]: משוך פירי מיתמי. שמכרו היתומים פירות ומשכן הלוקח מהם ולא נתן דמים: זול לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש. כלומר היתומים כהקדש הן לא יהא כח הדיוט חמור משל הקדש ובהדיוט דבר תורה מעות קונות ותיקנו שתהא משיכה קונה והילכך כיון דבעלמא אין ההדיוט יכול לחזור בו *)כל שמכר להדיוט אף לגבי יתומים אע"ג דאמרינן דלא מקנו אלא בכספא אין הלוקח יכול לחזור בו ולא אמרו לא מקנו אלא בכספא אלא לתועלת היתומים: אמשיכו פירי ליתמי. שקנו לצורך יתומים פירות ומשכום: היינו דרב נהילאי. דאמר דלא מקנו אלא בכספא: וליכא דיהיב להו. אם תהיה ידם על העליונה לעולם: יהיב זוזי ליתמי אפירי זול לא יהא כח הדיוט חמור מהקדש. פי' בהדיוט דכוותה יכול לחזור בו שאין המעות קונות: דאמרינן להו נשרפו חיטיך בעליה. [וא"ת אמאי] לא אמרינן הכי במשוך פירי מיתמי ואייקר **)[וכי תימא] דאמרי [יתמי ללקוחות] שלכם נשרף שקנה לכם משיכה אף כאן נאמר כן. [למוכרים] י"ל שכך ה"ה כיון שאם רצו כסף ומשיכה קונין בשל יתומים לענין אונסין משעה ראשונה קנו אלא שאם חזרו בהן המקח [בטל] וכ"ז שלא חזרו אם נאנס ללוקח נאנס וכ"כ מדברי רש"י ז"ל: יהיב זוזי ליתמי אפירי אייקור לא יהא כח הדיוט כו'. והרי הדיוט היה יכול לחזור בו דמעות אינן קונות כ"ש יתומים: לכרגא. מס המלך שחייבין היתומים. וכן למזונות היתומים ולקבורת' מזבנינן בלא אכרזתא. שאי אפשר להמתין לדברים אלו ימי הכרזה: כי היכי דלישתמעון מיליה. פירוש הרשות בידו לעשות כן כדי שיהיה מכובד וישמעו דבריו ולא יגזלוהו: ולא אמיד. אינו מוחזק בעשיר ונמצא שהוא גונב משל יתומים: אימור מציאה אשכח. וכתב הרמב"ן ז"ל דלא תלינן הכי אלא באפוטרופא שמינהו אבי

*) [נ"א כשמשכו להדיוט] **) גי' ד"ת

הגהות הב"ח

(א) נ"ב בחייו: (ב) נ"ב לאפוטרופא: (ג) נ"ב ס"ל כר' יוסי: (ד) שההדיוט המוכר יכול לחזור בו כ"ן כנ"ל: (ה) נ"ב אבל אם משך הלוקח לא יכול לחזור וכ"ש כו': (ו) הרשב"א כנ"ל: (ז) נ"ב בפ"ק דתרומו': (ח) נ"ב בתחלה ואם מינה אותן אביהן בחייו עושין אותן אפוטרו'. ותי' וקטנים נמחק. ואם כו' בידו. שמעינן כנ"ל:

הגהות חו"י

(א) מש"כ בלי כסף ובלי משיכה אפי' בהקדש בכה"ג לא הוי אמירתו לגבוה עי' תוס' בקדושין דף כ"ט: (ב) הובא עוד בפ' הזהב סי' שע"א. וע"ע בפ"ק דקידושין סי' הר"ז: (ג) נ"ל דע"כ מחויב האפוטרופוס לחזור אם לא שרואה שהוא תקלה ורעה ליתמי ואי טען לוקח הפירות שלך הם משתבע היסת בדטען ודאי ובספק חרם סתם:

שלטי הגבורים

א כתב מיי' בודקין על אדם נאמן ואיש חיל ויודע להפך בזכות היתומי' וטוען טענותיהם ויש לו כח בעסקי העולם כדי לשמור את נכסיהם ולהרויח בהם ומעמידין אותו על הקטנים בין שהוא רחוק או קרוב לקטן אלא שאם הוא קרוב לא ירד לקרקעות ע"כ וכאשר ימנו אותו צריכין ב"ד לחשוב עמו ולכתוב חשבון המטלטלין והקרקעות והחובות וכל הדברים שמסורים לידם דהא על טענת ברי משביעין ליה לכן צריך שידעו מה שמקבל ומה שיחזיר וכתב הראב"ד שכותבין שני שטרות אות באות אחד לאפוטרופא וא' לקרובים:

ב וכתב הראב"ד שאין משביעין אותו וק"ו הדבר השתא באפוטרופא שמינהו אבי יתומים דאיכא למימר אי לאו דאית ליה הנאה לגופיה מיניה לא הוה עביד אמרת לא ישבע דלמא ממנע כ"ש כשסמכו אצליהן דאתי לאמנויי וקורא אני בזה משלם רעה תחת טובה ולא נהירא לי האי פסקא כלל דאיכא למיחש לאדם שאינו הגון שימשיך היתומים אצלו ויכלה ממונם מאחר שאין לו לישבע כך כתב הרא"ש וכ"כ הרמ"ה וכתב הא דיש לו דין אפוטרופא דוקא שהקטן בן ט' אבל פחות מבן ט' לא ואפי' בבן ט' אין לו רשות לבעה"ב זה למכור אלא ממטלטלין כי היכי דקטן גופיה מצי לזבוניה אבל מקרקעי לא והרא"ש כתב דאין חלוק אלא הרי הוא כאפוטרופא ממש ואפי' בקטן ממש: לשון מיי' ז"ל אע"פ שאין האפוטרופוס צריך לעשות חשבון צריך לחשוב בינו לבין עצמו ולדקדק ולהזהר הרבה מאביהם של אלו היתומים שהוא רוכב ערבות בנאמר סולו לרוכב בערבות ביה שמו וכתיב אבי יתומים ודיין אלמנות אלהים ממעון קדשו:

ג וכתב מיי' דוקא כשמנהו אבי היתומים אין מסלקין אותו בשביל חשד אא"כ יש עדים אבל מנוהו ב"ד מסלקין אותו ואפי' בשביל חשד והרא"ש לא חלק בזה וכתב מיי' עוד ה"ה נמי אם מנהו אבי היתומים בשעת שהיתה שמועתו טוב ויצא ורודף מצות וחזר להיות זולל וסובא והולך בדרכי חסך או שפורץ בגדרים וכאבק גזל שחייבין ב"ד לסלקו ולהשביעו ולמנות להם אפוטרופא כשר וכל אלו הדברים כפי מה שיראה לדיין. שכל ב"ד אביהם של יתומים הם וכשמעמיד ב"ד האפוטרופא מוסרים כל נכסי הקטן מקרקעי ומטלטלי שלא נמכר והוא מוציא ומכניס ובונה וסותר ונוטע וזורע ועושה כפי מה שיראה לו שזה טוב ליתומים ומאכילן ומשקן ומלבישן ונותן להם הוצאתן כפי הממון וכפי הראוי להם לא ירוית להם ולא יצמצם להם יותר מדאי ולא יקמצם להם יותר מדאי ובמעות יתומים כתב שא"ל למנות עליהן אפוטרופוס אלא כיצד עושין בודקין על מי שיש לו נכסים שיש להם אחריות ויהיו עדיות ויהיה איש נאמן ושומע ד"ת ומעולם לא קבל עליו נדוי ונותנין לו המעות בב"ד קרוב לשכר ורחוק להפסד ונמצאו היתומים מתפרנסים משכר המעות וכן אם אין לו קרקע ונתן משכון זהב מבוכר שאין לו סימן ונוטלין ב"ד המשכון קרוב לשכר ורחוק להפסד וכמה יפסידו בשכר לפי ראות הדיינים או שליש השכר או חציו או רביע שכר ליתומים אם יראו שזו תקנה להם עושין

ספר הזבות

מקשי' עליה דר' יצחק ור' יצחק לית ליה מוצא מציאה לא ישבע מפני תקון העולם ופריק הוא דאמר כראב"י דלית ליה הכי והדר מקשי וראב"י נמי לית ליה משיב אבידה פטור ואי משיב אבידה היינו מוצא מציאה ופטור מתקון העולם מה חזרת על הראשונות הרי כבר אמרנו לך דלית ליה לראב"י תקון העולם כזו ועוד שהרי בגמ' לא לתרץ קושיא זו בא אלא ור"א בן יעקב וכי ל"ל משיב אבידה פטור מפני תקון העולם אלא ודאי דרך מסובב הוא זה תדע דקאמרינן מוצא מציאה לא ישבע ולא קתני פטור כלומר פטור מן הדין ולא הזכירו לעולם במשיב אבידה מפני תקון העולם ולא במוצא מציאה פטור סתם אלא לא ישבע ומפני תקון העולם וכן תראה במס' כתובות בפ' האשה שנתארמלה דאמרי' וליתני מודה ר' יהושע באומר לחבירו מנה לאביך בידי והאכלתיו פרס נאמן אליבא דמאן אי אליבא דרבנן הא אמרו משיב אבידה הוי ש"מ דינא קאמרי' דאי לא הו"ל התם אי לרבנן ואי לראב"י תיובי מחייבינן ורבנן הוא דפטרי ומקשה גופיה היאך הקשה תקנה הא ר' יהושע דינא קתני והתם בשבועות דקא מתמה סתם וראב"י לית ליה משיב אבידה פטור מאי קושיא הו"ל ל"ל משיב אבידה פטור והא לא תנן אלא המוצא מציאה לא ישבע מפני תקון העולם ועוד דהא לא מתרץ מידי בהא דלכולהו טעמי נמי לית ליה לראב"י משיב אבידה פטור כדכתבינן לעיל אלא ש"מ דמשיב אבידה דבר תורה פטור וכן נמי מוכיח בפ' הגוזל דקאמרי' גבי מודה מקצת בפקדון מדבר תורה ומאי שנא מלוה כדרבה מלוה הוא דאינו מעיז אבל פקדון מעיז ומעיז כלומר ואי כופר בכל פטור בפקדון מודה מקצת נמי פטור בו אלמא כל היכא דמעיז ומעיז מודה מקצת ככופר בכל הוא דבר תורה וראוי הייתי עכשיו לפרש כל אותה שמועה מפני שהיא מסתכלת בזו אלא שאיני רוצה להאריך בכאן וכמה שהוא מפורש ביד אחרים אבל דבר מפורש הוא משום שזו הטענה שאמרו חכמים בו הוא דאינו מעיז אבל בבנו מעיז ומעיז לפטור הבן מדבר תורה הוא עכשיו אשוב על שיטת השמועה דבר ברור הוא בשבועות שאין מודה מקצת חייב עד שיטעננו ברי במנה ואח"כ יודה לו בחמשים לא שיודה תחלה מעצמו בחמשים ויטעננו בסוף במנה וכן הילך פטור ולפיכך אין המוצא מציאה חייב בשבועה דבר תורה אלא כגון שראה כיסו ביד חבירו אמר לו מה טיבו אצלך מושלך בדרך מצאתיו ואיני יודע בעליו אמר שלי הוא ויש לי עדים בדבר או שאתה מכיר בו שהוא שלי שבכך הוא חייב להחזיר לו וטענו שכים אחר מצאת עמו שהרי שניהן קשורין נפלו ממני והלה אומר שלך הוא וא' מצאתי והוצאתי ממנו דלאו הילך הוא כזה וכיוצא בו חייב שבועה מן התורה לפי שהוא טענת ברי לדעת ר' יצחק וטענה במקצת והודאה במקצת שאין כאן דין מיגו ולא הילך אלא כל דיני מודה מקצת עליו אבל חכמים פטרו אותו ולא מן הדין אלא שא"כ אין אדם מגביה מציאה ומכריז עליה שמא יתגלגלו הדברים ויבוא בה לבית השבועה ולפיכך דקדקו על דר' יצחק ולית ליה המוצא מציאה לא ישבע מפני תקון העולם ומפרקינן לית ליה מדראב"י דאמר אדם נשבע על טענת עצמו ואינו פטור מפני תקון העולם אם תחייב אותו אין לך מודה מעצמו שמא תגלגל עליו שבועה אלמא אין לו תקון העולם בזו והדר מקשי וראב"י לית ליה משיב אבידה פטור כלומר נהי נמי דלית ליה מוצא מציאה לא ישבע מפני תקון העולם אבל משיב אבידה פטור מן הדין הוא והיכי סליק אדעתא דלית ליה ופריק ואזיל עד דמפרש בדרבה פליגי דראב"י סבר ל"ש בו ול"ש בבנו אינו מעיז והלכך לאו משיב אבידה הוא לפטרו מן הדין ואע"פ שראוי לפטרו מפני התקנה שהתחיל בהודאה לית לן מוצא מציאה לא ישבע מפני תקון העולם והיינו דר' יצחק ורבנן סברי משיב אבידה הוא ופטור אפי' מן הדין ופי' הענין כגון שאמר מנה הלוני אביך ביום פלוני ברי לי שלא פרעת כלום תנהו לי פרעתי לו פרס ה"ז מודה מקצת מן הדין לדעת ראב"י דאמר ל"ש בו ול"ש בבנו אינו מעיז אלא שראוי לפטרו מפני תקון העולם שהודה בתחלה וראב"י לית ליה הכי וזהו ענין השמועה על דרך מי שהעלה דר' יצחק כראב"י וזה מוסיף כח לפסוק הלכה כמותו מפני שאין לנו בגמ' שלנו אמורא שסובר אלא כדבריו והלכה כבתרא'. ומה שהביא הרב ז"ל כר' יוחנן ירושלמי דברי תימה הם אלא שכבר הרגילנו הרב בכך שאין בעלי הוראה פוסקים כהאמוראים הירושלמיים כחולקים עם בעלי התלמוד שלנו שא"כ לא מצינו ידינו ורגלינו בבהמ"ד אבל אין דעת רבינו הגדול ז"ל כפי' הזה שכתבנו ולא דברי ר"ת ז"ל כן וכן פי' ר"ת ז"ל דמעיקרא דייקי' בגמ' ור' יצחק לית ליה מוצא מציאה לא ישבע מפני תקון העולם שלא ימנע אדם מלהודות כלל ואין ראב"י פוטר בכך אלמא אין לו תקון העולם בזו וכן במוצא מציאה והדר מקשי ותסברא דראב"י בטענת עצמו מחייב וכי לית ליה משיב אבידה פטור דהוא פטור מן הדין אלא התם בשטענו אחר עסקינן לרב בטוענו קטן ומסקנא כדרבה דר"א סבר ל"ש בו ול"ש בבנו אינו מעיז והלכך לאו משיב אבידה הוא ותקון העולם ודאי ליכא כיון דטענו אחר ורבנן סברי משיב אבידה הוא ופטור מן הדין כמאן עכשיו דר' יצחק יחידאה היא ופליג אמתני' ומתני' הויא תיובתיה אלא דתניא כוותיה הלכך ליתא לדר' יצחק מקמיה מתני' לפיכך נשמטה מן ההלכה ולענין פסק הלכה כראב"י מסתברא כזקנותו דרבינו הגדול ז"ל דרבנן אפי' בטוענו גדול בברי בפני הודית לו פטרו משום דבו הוא דאינו מעיז שיודע במה שבינו לבינו בברי אבל בבנו מעיז יכול לומר שלא להשביעני הודיתי או שמא היה לי אצלו הלואה אחרת ויצאה זו בזו או דבר קטנית היה ביניהם וכן כיוצא בענינים אלו וכן פי' רש"י ז"ל דרבנן פוטרין אפי' בטוענו גדול הלכך הסיה דאמרי' מה לי הוא מה לי אבוה כראב"י אתיא והטעם השני משום שהגי' בסוף משום דמשנת ראב"י קב ונקי נכון וברור הוא שמא תאמר לא במקום רבים יאמר אלא עם היחיד הרי אמרו ביבמות בפ' הבא על יבמתו ואם נשא ראב"י אומר הולד חלל ותנ"א הולד כשר ואיתמר עלה מ"ט דראב"י סבר לה כר"א והוינן בה ומי סבר לה והא קי"ל משנת ראב"י קב ונקי ואילו בהא א"ר עמרם אין הלכה כר"א שמעי' מינה דמשנת ראב"י אפי' במקום חכמים קב ונקי היא וכן נמי מוכיח בפ' הדר בעירובין ושם ביבמות בפ' החולץ איתמר אביי סבר לה כרב דאמר הלכה כר"א ומוקי לה לראב"י אליבא דהלכתא כי היכי דלא תיקשי הלכתא אהלכתא רבא סבר לה כרב דאמר הלכה כר"א ומוקי לה לראב"י אליבא דהלכתא כי היכי דלא תיקשי הלכתא אהלכתא. כל אלו מעשים ברורים שמחזיקים הכלל הזה שהלכה כר"א בן יעקב בכ"מ ואע"פ שנמצא במיעוט מקומות אין הלכה כראב"י כללא נהיכא דלא אפסיקא הלכתא איתמר אבל היכא דאיתמר אין הלכה בפירוש איתמר וה"נ אמרי' בפ' כיצד מערבין ובמקומות מועטים שנאמר בהן בתלמוד הלכה כראב"י בפ' אלו קשרים ובפ' השותפים שנדרו לתלמודן באו כענין שנאמר בתלמוד במקומות הלכה כדברי חכמים משום דלמא היכא דאמר מסתבר טעמי' דמאן דפליג הלכך מסתברא דהלכה כר"א בן יעקב כדברי רבינו ז"ל ומן הגאונים ז"ל שפסקו כדברי חכמים והירושלמי שכתב הרב ז"ל כך הוא דרך פירושו דר"א מנה לאבא בידך בגדול הוא ובטוענו ברי הלכך מן הדין חייב הוא אלא מפני תקון העולם פטרוהו כדי שיודה אדם ליורשים ולא יתיירא שמא מתוך הדברים יתגלגל שבועה דומיא דמוצא מציאה שהוא פטור מן התקנה ולא מן הדין ובא ר' בא ופירש דמתני' דמוצא מציאה בבני שוורים מצאתי לי שהם טוענים על המציאה הא בטענת תורה חייב ואין בזה תקנה לפי שהוא יכול להשמר ולהחזיר בעדים ולשון הירושלמי דקאמר החזרתי לך את שניהם והוא אומר לא החזרת לי אלא א' טעות סופר הוא דא"כ אין זה מודה מקצת אלא שני שוורים מצאתי לך והחזרתי לך א' מהם והוא אומר לא החזרת לי את שניהם לא בזה תקנו לפי שלא תקנו כלום בהחזרה כדפרישית. ור' בא לא חלק לגבי הבן כלום ולהכי לא אמר ודכוותה בבן ור' יוחנן פליג עלייהו ואמר דבהחזרה תקנו דקסבר ר' יוחנן דמתני' משנה תחוכה היא בכל מוצא מציאה שלא רצו חכמים שיתחייב אדם במציאה שבועה לעולם אבל בראשונה דבר תורה דטענת שמא היא אבל עומד הייתי בראש ההר וראיתיך מושך שני שוורים שלי לא בזה תקנו שאין כאן דין מוצא מציאה כלל שהרי ראה אותו מתחלה וכן עומד הייתי על אבא בשעת מיתתו וטענך מנה לא בזה תקנו אלא נשבע הלכך מתני' דשבועות בטוענו שמא ופטור מן הדין ולא מפני התקנה וכר' יוחנן היא בגמ' דילן דאוקימנא במס' שבועות להא מתני' בדלא אמר ברי לי ולית ליה עסק בתקנות מוצא מציאה אלא משיב אבידה הוא ופטור הוא מן הדין דבר תורה:

אבי יתומים אבל לא במינהו ב"ד שאין לב"ד למנות אלא גברא מהימנא ולא דסנו שומעניה וכן דעת הרמב"ס ז"ל [בפ"י מהלכות נחלות] ורבינו ז"ל חולק עליהם דכיון דטעמא משום דלא מחזיקינן אינשי בגנבי לא שנא מינהו ב"ד ל"ש מינהו אביהן [של יתומים] דאי לא [תימא הכי הוה ליה לגמרא] למימר בהדיא עמדם לבעא אפוטרופא שמינהו אבי יתומים הוה כיון דתלי דינא בהכי: הלכה כאבא שאול. וכתב הרמב"ן ז"ל דאף לענין תשלומין כן דהם פשע ומינהו אבי יתומים פטור דילמא מימנעי והכי מוכח בפרק שור שנגח ד' וה' (דף לט.) דאמרינן שור חרש שוטה וקטן שנגחו מעמידין להם אפוטרופא [ומעידין להם בפני האפוטרופא ומשוי ליה מועד וכי הדר נגח] משלם מן העליה ואמרינן מעלית מאן (ב) רבי יוחנן אמר מעלית יתומים דאי אמר' מעלית אפוטרופין מימנעי ולא עבדי ואע"ג דהתם מינוהו ב"ד הוא מ"מ הוה ליה כמינהו אבי יתומים כיון דלא נפיק עליה קלא בהכי דגברא מהימנא הוא דאין ממנין אותו אלא לשמור השור שלא יזיק ור"ת ז"ל סובר דכל אפוטרופא שפשע חייב אף על פי שמינהו אבי יתומים והכי מוכח בפרק המפקיד (דף מב:) דאמרינן בההוא אפוטרופא דזבן תורא ליתמי ולא הוו ליה ככי ושיני למיכל מסריה לבקרא ומית אמרינן התם היכי נעביד נימא ליה לאפוטרופא זיל שלים אמר אנא לבקרא מסרתיה אלמא הא לאו הכי חייב וטעמא משום דהוה ליה נושא שכר משום פרוטה דרב יוסף [ב"מ דף כט.] והיא דב"ק שאני דאינו נעשה אפוטרופא לתועלת היתומים אלא אדרבה להזיקם ואי מעלית אפוטרופא מימנע אבל כל שמשתדל בתועלת היתומים אינו נמנע מחמת תשלומין שהוא אומר בלבו אני אזהר מלפסוע ואין הפסיעה מצויה כ"כ: גוילים שבו לא עבדתים לשמן. וספר תורה בעי עבוד לשמו דבתפילין הוא דפליגו [דף מה:] רשב"ג ורבנן דלרבנן לא בעי עבוד לשמה אבל בס"ת מודו [והרמב"ן ז"ל כתב] ומזוזה דינה כתפילין מדאמרינן [מנחות דף לג.]

נר מצוה

רב הינא חברין משמיה דרב האי אפוטרופוס דאפסיד מסלקינן ליה איתמר אפוטרופא דאפסיד רב הונא אמר מסלקינן ליה דבי ר' שילא אמרי לא מסלקינן ליה והלכתא מסלקינן ליה וקאמרי רבואתה מגו דמסלקינן ליה משבעינן ליה והאי דאיפסקא הלכתא דלא משבעינן ליה ה"מ דלא אישתכח עליה פסידא אבל היכא דאישתכח עליה פסידא מסלקינן ליה ומשבעינן ליה: אפוטרופוס שמינהו א אבי יתומים ישבע וכו': אמר רב חנן בר אמי אמר שמואל הלכה כאבא שאול א] והני מילי בטענת ב שמא אבל בטענת ברי משבעינן כגון דגדלי יתמי וטעני עליה בטענת ברי וכפר איהו כגון דא ודאי משתבע: המטמא והמדמע וכו': א*ההוא דאתא לקמיה דרבי אמי א"ל ס"ת שכתבתי לפלוני אזכרות שבו אינן כתובין לשמן א"ל ס"ת ביד מי א"ל ביד לוקח א"ל נאמן אתה להפסיד שכרך ג ואי אתה נאמן להפסיד ס"ת א"ל ר' ירמיה נהי דאפסיד שכר אזכרות דכוליה ספר אמאי אפסיד א"ל שאני אומר כל ס"ת שאין אזכרות שבו כתובין לשמן אינו שוה כלום ההוא דאתא לקמיה דרבי אבהו א"ל ס"ת שכתבתי לפלוני גוילים שבו לא עיבדתים לשמן א"ל ס"ת ביד (א) מי א"ל ביד לוקח א"ל (א) מתוך שאתה נאמן להפסיד שכרך נאמן אתה להפסיד ס"ת *ומ"ש מדר' אמי התם איכא למימר טעי בדר' ירמיה הכא קא פסיד כוליה אגריה וקאתי ואמר ש"מ קושטא קאמר: מתני' העיד רבי יוחנן בן גודגדא ד על החרשת שהשיאה אביה שיוצאה בגט ועל קטנה בת ישראל שנשאת לכהן שהיא אוכלת בתרומה ואם מתה בעלה יורשה ועל המריש הגזול שבנאו בבירה שיטול את דמיו ועל החטאת הגזולה שלא נודעת לרבים שמכפרת מפני תקון המזבח:

רש"י

וקוצץ האילנות: המטמא טהרות של חברו. כגון תרומה: והמדמע. תרומה בחולין של חבירו ומפסידן שאסורין לזרים וצריך למוכרן בזול לכהנים: והמנסך. יין של חברו בשוגג פטור בגמ' מפרש טעמא (בתלמודא): גוילים. קלפים: ומאי שנא מדרב אמי. דאמר ליה אי אתה נאמן להפסיד ספר תורה: התם איכא למימר. למשקר ומכוין להקניטו וסבור שלא יפסיד אלא שכר אזכרות כרבי ירמיה אבל הכא גבי קלפים יודע שיפסיד את כל שכרו ואתא ואמר אימור קושטא קאמר: מתני' שהשיאה אביה. רבותא נקט דאע"ג דקבל אביה הקידושין כשהיא קטנה והויא אשת איש גמורה אפילו הכי יוצאה בגט ומקבלת גיטה אע"פ שאין לה דעת דלא בעינן דעתה שאשה מתגרשת אפי' בעל כרחה: קטנה בת ישראל שנשאת לכהן. והיא יתומה דלא הוי נישואיה אלא דרבנן שאוכלת בתרומה דרבנן בהנך נישואין ולא גזרו מידי: מריש. קורה: בירה. בית גדולה: שלא נודעת לרבים. שהיא גזולה: שמכפרת. ואין צריך להביא אחרת: מפני תיקון המזבח. שלא יהו כהנים עצבים שאכלו: חולין ישחטו בעזרה שאסורין והנאה מזבח

ס"ת שבלו ותפילין שבלו אין עושין מהן מזוזה שאין מורידין מקדושה חמורה לקלה הא מורידין עושין [אלמא מזוזה אינה צריכה עבוד לשמה כתפילין] אבל הרמב"ס סובר [דתפילין בעי עבוד לשמה כס"ת אבל] מזוזה לא בעיא עבוד לשמה: ס"ת ביד מי [א"ל] ביד לוקח וכו' ואינך נאמן להפסיד ס"ת. ומשום (ג) דחזקת פועל עשה כהוגן מה שבידו וכל שאין בידו אינו נאמן דחזקה משקר (א) ומיהו באדם בעלמא [גיטין דף ג.] עד אחד נאמן באיסורין בכל לד דסתמא אמרו נאמן: טעי בדרבי ירמיה. והיה סבור כמו שהיה סובר רבי ירמיה שאין הספר כולו נפסד מחמת כך אלא סגי בהעברת הקולמוס על האזכרות לשמן: מתני' העיד רבי יוחנן בן גודגדא על החרשת ואע"פ שהשיאה אביה*) [קטנה דהויא לה אשת איש גמורה אפ"ה מקבלת גיטה ומתגרשת משום דלא בעינן דעתה דאשה מתגרשת בעל כרחה]: ועל קטנה בת ישראל שנשאת לכהן שאוכלת בתרומה. ולמאן דאמר ביבמות [דף קיד.] דקטן אוכל נבילות בית דין מצווין להפרישו (ד) [הכא מיירי] בתרומה דרבנן ובאיסורין דרבנן לכולי עלמא אין אנו מצווין להפרישו: מריש. קורה: שיטול את דמיו. ולא הצריכו לקעקע כל הבירה וליטלה ולהחזיר הגזילה בעין: ושלא נודעה לרבים. שלא נודע הגזל לרבים:

*) כשהיא קטנה כצ"ל (ג"ה)

גמ'

דליכא הודאה כלל מחייב אבל אי ליכא כפירת ב' כסף לא מחייב ואם יש לאפוטרופוס חלק בריוח לכ"ע בין מינוהו ב"ד בין מינוהו אבי יתומים ישבע והראב"ד כתב שנסיך שתהא בטענה ב' כסף והודאה במקצת או שתהא האפוטרופא עדיין קיים בידו שהוא כהודאה אבל אם אין בטענתו בענין הזה אין משביעין אותו שבועת המשנה אלא שבועת היסת ונשבע להם ע"י גלגול על האפוטרופסות: ב וכתב הרמ"ה דאפי' בטענת שמא משכחת לה דמשבעינן ליה כגון היכא דאיהנים גניס מידי ממונא דיתמי דמחייב לישבע שבועת שומרין וכ"ש היכא דאיכא טענת ברי ואיכא עסק שבועה דאורייתא כמודה במקצת או בעד א' וכיוצא בו דאישתבע שבועה דאורייתא דהשתא כי קא משתבע לא מחמת אפיטרופסות קא משתבע ע"כ. כ' ר' חיים דלאפוטרופא שפשע בנכסי יתומים שהוא פטור ור"י פסק שחייב בפשיעה בין מינוהו ב"ד בין מינהו אבי יתומים ולזה הסכים הרא"ש וכתב עוד מסתברא אע"פ שחייב בפשיעה אין לחייבו שבועה שלא פשע כל כמה דלא ידעי' אם נאבד ליתומים דבר דנהי דמשביעין ליה שלא עיכב כלום משלהם לגניבה ואבידה לא חיישי' ולא משבעי' ליה בלא טענה ומיי' כתב דכמנוהו ב"ד חייב אפי' בגניבה ואבידה וכמנהו אבי יתומים פטור אף מן הפשיעה וכמו שכתבו עיקר וכ"כ רב האי ע"כ: לשון ריא"ז אפוטרופוס שמנוהו ב"ד יכולין היתומים להשביעו שלא גזל משלהם כלום ואם מינהו אבי יתומים אין יכולין להשביעו מספק אא"כ באו עליו בטענה ברורה כמו שביארו ר"י ומז"ה: ג היה אומר ר' ... דהאדם המעשר יין חבירו בין עובדי כוכבים אי אשכחיה בזימנא קמייתא וא"ל נתנסך ייך נאמן כרבא ואפי' אם מכחישו כיון שהיה בידו אבל אי לא אמר ליה בזימנא קמייתא או אתר שלא היה בידו אינו נאמן אם מכחישו או אומר אי יודע

הגהות הב"ח

(א) נ"ב יש לתמוה דמשמע דאי הוה ספר תורה ביד מוכר כ"ש דמהימן וא"כ לאיזה צורך שאלו ספר תורה ביד מי וכבר הקשו כן הרשב"א בחידושיו והרא"ש בפסקיו ע"ש ולענ"ד יראה דאי הוה ספר תורה ביד הסופר מהימן בכל גווני אפי' לא היה מקבל שכר כל עיקר אלא עשה עמו בחנם ועכשיו שכבר הוציאה מידו לא מהימן אלא מטעם מתוך שאתה נאמן להפסיד שכרך כו' דאם עשה עמו בחנם לא היה נאמן כיון שאינה בידו ולכך שאלו אתם ס"ת ביד מי דמתוך תשובתו ישמע ויבין אם עשה עמו בשכר או בחנם ואם עשה עמו בחנם יש חילוק בדין בין אם הוא בידו לבין הוציאה מידו וכאשר השיב לו ביד לוקח אז א"ל כיון שאתה מקבל שכר מתוך כו': (ב) נ"ב מאלם: (ג) נ"ב סברא זו כתב הרשב"א ורבינו ירוחם והביא בית יוסף דבריהם ביו"ד סי' קכ"ז וע"ש ורא"ה לסברא זו מא"כ דע... מוריים אומן שרי לפי פי' הערוך דאומן לא מרע נפשיה: (ד) מיהו בתרומה כצ"ל:

ספר הזכות

כתב בהלכות א"ר חנן בר אמי אמר שמואל הלכה כאבא שאול וה"מ בטענת שמא אבל בטענת ברי משבעינן ליה כגון דגדלי יתמי וטענו עליה טענת ברי וכפר איהו הא ודאי משתבע: כתב הרב ז"ל ונ"ל והוא שיהא בטענתם שתי כסף והודאה בשוה פרוטה או שיהא מקצת האפוטרופסות קיים בידו שהוא כהודאה אבל אם אין שם בטענת' כענין הזה אין משביעין אותו בשבועת המשנה אלא בשבועת היסת ולישבע להם ע"י גלגול על האפוטרופסות והכי איתא בשבועות. ע"כ דברי הרב. ואלו דברי תלמיד: אמר המחבר אבל רבינו הגדול ז"ל לא אמר שיהו נשבעין בשבועת המשנה כלל אלא בטענת ברי כלומר כשאר כל הנתבעין שיטענוהו יתומים מנה לנו בידך מכך וכך שנפלת לעצמך או כלים הללו של אבינו היו ושלנו הם והלה אומר אין להם בידי כלום אלא מהלת לעניו שבועת תורה

השגות הראב"ד

א] כתב הרב ז"ל בענין אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים לא ישבע ה"מ בטענת שמא אבל בטענת ברי כגון דגדלי יתמי וטעני עליה ברי וכפר איהו כגון דא ודאי משתבע. אלו דברי הרב. ונ"ל דצריך שיהא בטענתם כסף והודאה שוה פרוטה או שיהא מקצת האפוטרופסות קיים בידו שהוא כהודאה. אבל אם אין שם בטענתם כענין הזה אין משביעין אותו בשבועת המשנה אלא שבועת היסת ונשבע להם ע"י גלגול על האפוטרופסות והכי איתא בשבועות: יתומים שסמכו אצל בעה"ב חייב לעשר פירותיהן כו' נ"ל שסמכו תחליהן אע"פ שלא נתמנה לא מפי הב"ד ולא מפי ב"ד. ואיני יודע אם משביעין אותו אם לאו. ומסתברא שאין משביעים אותו שאין משלמים רעה תחת טובה מפני שהוא גמילות חסד. קשיא לי מה שראיתי בירושלמי בענין אפוטרופסין דאמרי' בברייתא אין אפיטרופסין ...

גמ' מפני תקנת השבים. שאם יצטרכו לקעקע הבירה ימנעו מלעשות תשובה: מתני' לא היה סיקריקון. פי' אנס. כלומר שאינו יכול לטעון דין אונס ולומר אנוס הייתי כשמכרתי: בהרוגי המלחמה. אבל מכאן ואילך היה יכול לטעון דין אונס וטעמא מפרש בגמ' דבשעת הרוגי המלחמה דגזרו כל דלא קטיל(ג) לקטליה אגב אונסיה גמר ומקני אבל בתר הכי אמרו כל דקטיל לקטלוהו והילכך כשאנסו שדה לא גמר והקנה ונקט ביהודה מפני שעשה היתה[הגזרה שהיתה] [ירושלמי הלכה ז] קבלה בידם שיהודה הרג עשו דכתיב ידך בעורף אויביך: מקחו בטל. שיכול לומר כשהסכמתי על המכירה נחת רוח עשיתי נר מצוה לסיקריקון: אבל אם לקח תחלה מבעל

גמ' אמר רבא מעדותו של רבי יוחנן בן גודגדא נשמע אמר לעדים ראו גט שאני נותן לה וחזר ואמר כנסי שט"ה זה מגורשת מי לא א"ר יוחנן בן גודגדא דלא בעינן דעתה ה"נ לא בעינן דעתה ולא אמרינן בטולי בטליה אלא משום כיסופא הוא דאמר לה הכי: ועל המריש הגזול שבנאו בבירה שיטול את דמיו: ת"ר גזל מריש ובנאו בבירה ב"ש אומרים יקעקע כל הבירה כולה ויחזיר מריש לבעליו ובה"א אין לו אלא דמי מרישו מפני תקנת השבים: **מתני'** *לא היה סיקריקון ביהודה בהרוגי המלחמה מהרוגי מלחמה ואילך יש בו סיקריקון לקח מסיקריקון וחזר ולקח מבעה"ב מקחו בטל לקח מבעה"ב וחזר ולקח מסיקריקון מקחו קיים: לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל מן האשה וחזר ולקח מן האיש מקחו קיים זו משנה ראשונה ובית דין של אחריהם אמרו הלוקח מן הסיקריקון נותן לבעלים רביע אימתי בזמן שאין בידן ליקח אבל יש בידן ליקח הן קודמין לכל אדם רבי הושיב ב"ד ונמנו שאם שהתה בפני סיקריקון שנים עשר חדש כל הקודם ליקח זוכה אבל נותן לבעלים רביע: **גמ'** לקח מסיקריקון כו'. *אמר רב לא שנו אלא דאמר ליה לך חזק וקנה אבל בשטר קנה ושמואל אמר אף בשטר לא קנה (א) עד שיכתוב לו אחריות ואותבינן עליה דרב מהא *דתניא רבי שמעון בן אלעזר אומר לקח מן האשה בכתובתה וחזר ולקח מן האיש מקחו קיים מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל עד שיכתוב אחריות ופריק מאי אחריות נמי שטר והלכתא כשמואל דקי"ל דכל היכא דפליגי רב ושמואל ולא איתמר הלכתא כחד מינייהו *הלכתא כשמואל בדיני ועוד דתניא מסייעא ליה ופירוקא דרב שינויא הוא ולא סמכינן אשינויא ואי קשיא לך ההיא דגרסינן בחזקת הבתים* אמר רב הונא תליוה וזבין זביניה זביני ואותיב *רב המנונא עליה דרב הונא מהא מתני' לקח מסיקריקון וחזר ולקח מבעל הבית מקחו בטל ואמאי התם נמי נימא אגב אונסיה גמר ומקני ופריק הא איתמר עלה אמר רב לא שאנו אלא דא"ל לך חזק וקנה אבל בשטר קנה ואקשינן ולשמואל דאמר אף בשטר לא קנה מאי איכא למימר ופריק מודה שמואל היכא דיהיב זוזי ואסיקנא *והלכתא בכולהו זביניה זביני ואפי' בשדה זו בין ארצי ליה זוזי בין (א) לא ארצי ליה זוזי אלא בשטר בלבד קנה וכי אמר ליה בתר הכי נתא שקול זוזך לא מצי למהדר ביה למימרא דהלכתא כרב דאמר לא צריכינן לכתיבת אחריות ההיא לא קשיא מידי דהא אמרינן מודה שמואל היכא דיהיב זוזי ואע"ג דאיפסיקא הלכתא בין ארצי ליה זוזי בין לא ארצי ליה זוזי התם גבי תליוה וזבין דעתיה למיתן ליה זוזי ודעתיה דמוכר למישקל מיניה זוזי אבל הכא גבי אשה וסיקריקון ליכא מאן דיהיב להו זוזי הילכך לא מהניא כתיבת שטר עלייהו עד דכתיבי אחריות: *אמר רב יוסף נקטינן אין דין א אנפרות בבבל מאי טעמא כיון דאיכא בי דואר ולא אזיל קביל אימור אחולי אחליה: זו משנה ראשונה וכו': ת"ר זו משנה ראשונה וב"ד של אחריהם אמרו הלוקח מסיקריקון נותן לבעלים רביע ויד בעלים על העליונה רצו מעות נוטלין רצו קרקע נוטלין אימתי בזמן שאין בידן ליקח אבל יש בידן ליקח הן קודמין לכל אדם רבי הושיב ב"ד ונמנו שאם שהתה בפני סיקריקון שנים עשר חדש ב כל הקודם ליקח זכה ונותן לבעלים רביע בקרקע או רביע במעות ששוה קרקע שהן שליש המעות שנטל הסיקריקון דקי"ל כשמואל דאמר רביע בקרקע שהוא שליש המעות דכל דזבין נכי ריבעא זבין:

מתני'

הגהות הרי"ף (א) ומיירי כגון שלא נתן לו מעות וכדמסיק הרי"ף:

מתני' חרש רומז ונרמז. פי' מועילין מעשיו אם רומז או רומזין לו ועי"ן כן גט: בן בתירא אומר קופץ ונקפץ. ומועיל לגבי מטלטלין אם קנאם לו או מכרם בכך וארמיזה הוא בעיניו וקפילה בשפתיו: גמ' אבל בגיטין דברי הכל ברמיזה. בלבד הוא שמוליא ומיירי בשנשא כשהוא חרש אבל נשא כשהוא פקח ונתחרש לא וכמ"ש הרב ז"ל בריש פ' מי שאחזו: כל חד וחד לפום חורפיה: אם הוא פקח וחריף מבר שית מהני ואי לא בר שבעה או בר תמניא לפי מה שהוא אדם: וטעמא מאי. (ג) מועיל והלא אין מעשה קטן כלום: משום כדי חייו. שיוכל להתפרנס כשיוכל למכור שלו שאם לא כן לא יוכל להתפרנס:

נר מצוה

תלג א *°מתני' °חרש רומז ונרמז] בן בתירא אומר קופץ ונקפץ במטלטלין הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין: גמ' אמר רב נחמן מחלוקת במטלטלין אבל בגיטין דברי הכל ברמיזה ואיכא דאמרי אמר רב נחמן כמחלוקת במטלטלין כך מחלוקת בגיטין והא אנן במטלטלין תנן אימא אף במטלטלין: תלד ב °הפעוטות מקחן מקח כו'. ועד כמה מחוי רב יהודה לרב יצחק בריה כבר שית כבר שבע רב כהנא אמר כבר שבע כבר תמני במתניתא תנא כבר תשע כבר עשר ול"פ כל חד וחד לפום חורפיה וטעמא מאי א"ר אבא בר יעקב א"ר יוחנן משום כדי חייו ואמרי' עלה בפ' מציאת האשה *אמר רפרם ל"ש אלא שאין שם אפוטרופוס אבל יש שם אפוטרופוס אין מקחן מקח ואין ממכרן ממכר וטעותו עד כמה א"ר זירא עד שתות כגדול ומתנתו מתנה אחת מתנת בריא ואחת מתנת שכיב מרע ואחת מתנה מרובה ואחת מתנה ג מועטת: תלה מתני' °אלו דברים אמרו מפני דרכי שלום כהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל מפני דרכי שלום °מערבין בבית ישן מפני דרכי תלו שלום *בור הקרוב לאמה מתמלא ראשון מפני דרכי שלום מצודות חיה ועופות ודגים יש בהן גזל מפני דרכי שלום ר' יוסי אומר גזל גמור. מציאת חרש שוטה וקטן יש בהן גזל מפני דרכי שלום ר' יוסי אומר גזל גמור. העני המנקף בראש הזית מה שתחתיו גזל מפני דרכי שלום רבי יוסי אומר גזל גמור. אין ממחין ביד עניי עובדי כוכבים בלקט שכחה ופיאה מפני דרכי שלום: דף סא. *משאלת אשה להברתה החשודה על השביעית נפה וכברה ריחים ותנור אבל לא תבור ותטחן עמה אשת חבר משאלת לאשת ע"ה נפה וכברה ובוררת וטוחנת ומרקדת עמה בזמן שהיא טמאה אבל לא בזמן שהיא טהורה אבל משתטיל למים לא תגע אצלה שאין מחזיקין ידי עוברי עבירה יכולן לא אמרו אלא מפני דרכי שלום מחזיקין ידי עובדי כוכבים בשביעית אבל לא [ידי] ישראל ושואלין בשלומן מפני דרכי שלום: גמ' *ת"ר וקדשתו לכל דבר שבקדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול ד מנה יפה ראשון אמר אביי נקטינן אין שם כהן נתפרדה החבילה ואמר אביי נקטינן אם אין שם לוי כהן שקרא ראשון קורא שלחו בני גלילא לרבי חלבו אחריהן מי קורא לא *הוה בידיה אתא שייליה לר' יצחק נפחא א"ל אחריהן קוראין ת"ח הממונין על הציבור אחריהן ת"ח הראויין למנותן פרנסין על הציבור אחריהן בני ת"ח שאבותן ממונין פרנסין על הציבור ואחריהן ראשי כנסיות וכל העם. רבה ור' יוסף דאמרי תרוייהו °אין קורין בחומשין בבהכ"נ מפני כבוד הציבור רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו האי ספר ה אפטרתא אסור למיקרי ביה בשבתא מ"ט דלא ניתן ליכתב מר בר רב אשי אמר תלז לטלטולי נמי אסור מ"ט דלא חזי למיקרי ביה בשבתא ולא היא שרי למקרי ביה ושרי לטלטוליה דר' יוחנן ורשב"ל מעייני בספרא דאגדתא בשבת והא לא ניתן ליכתב אלא כיון דלא אפשר עת לעשות לה' הפרו תורתך הכי נמי כיון דלא אפשר עת לעשות

רש"י

מתני' רומז ונרמז. מה שרומז הוא קיים ומה שרומזין לו והוא מתרצה קיים. רמיזה בידו ובראשו. קפילה הוא עקימת שפתיו כמו קפצה פיה ואינו סימן ניכר כל כך כרמיזה: במטלטלין. אם מכר מטלטלין: גמ' אבל בגיטין. קיימא לן חרש שנשא אשה כשם שכונס ברמיזה כך מוליא ברמיזה: משום כדי חייו. דאי לאו זביניה זביני לא מזבני להו מזוני: וטעיתן. של פעוטות: עד כמה הדרא: עד שתות כגדול. דעד שתות קנה הקונה ומחזיר אונאה ויתר משתות בטל מקח: ומתנתו מתנה. במטלטלים: מתני' כהן קורא ראשון. דלא ליתו לאינצויי שכל אחד יאמר אני אקרא ראשון: ומערבין בבית ישן. בני חצר שרגילין ליתן עירוב חצר בבית אחד אין משנין את מקומן ליתנו בבית אחר: מפני דרכי שלום. שאם לא יתנו בבית שהורגלו לתת אותו בתוכו עד עתה והנכנסין שם רואין אותן מטלטלין ואין רואין את העירוב יחשדום שמטלטלין בלא עירוב ואתו לאינצויי: בור הקרוב לאמה. אמת המים המביאה מים מן הנהר אל השדות ורגילין לעשות בורות שאם תיבש האמה ימלאו מן הבורות וישקו השדות ומרגילין מי האמה לבור עד שיתמלא ותיקנו חכמים שיתמלאו בורות שבשדות העליונות תחלה שהן קרובות למוצאי מי האמה ואחר כך ימלאו התחתונות וכשממלאים העליונות סוכרין העליונים את האמה עד שיתמלאו (א): מפני דרכי שלום. שלא יאמר כל אחד אני אשכור ראשון: מצודת חיה ועוף ודגים. דמדאורייתא אין בהן גזל דלית בהן תוך במצודות דליקני ליה כליו: גזל גמור מדבריהם. ונפקא מינה להוציאו בדיינים: המנקף. חותך: על השביעית. לשמור פירות שביעית ולהצניעם מן הביעור ואילך. לא תטחון עמה. לסייעה שאסור לסייע בידים ידי עוברי עבירה בשעת העבירה: ובוררת וטוחנת. אע"פ שחשודה על המעשר דרוב עמי הארץ מעשרין הן: בזמן שהיא טמאה. לפי שבשעת טומאה אינה ראויה ליגע באוכלין ולא בדבר המקבל טומאה: אבל משתטיל מים. לפי שמשגלגלה הוכשרה לחלה וקא מיטמאה משום כליס שמאין וזו מסייעה לגלגל ואסור לגרום טומאה לחלה: וכולן לא אמרו. שהתירו להשאילן כלים אלא מפני דרכי שלום: מחזיקין ידי עובדי כוכבים. סלקא דעתך מסייע ממש ובגמ' מפרש: ושואלין בשלומם. כל הימים אע"פ שמטיל עליהם שם שמים שהשלום הוא שמו של הקדוש ב"ה: גמ' וקדשתו. כי את לחם אלהיך הוא מקריב וגו': לפתוח ראשון. בכל דבר כבוד בין בתורה בין בישיבה הוא ידבר בראש: ולברך ראשון. בסעודה: וליטול מנה יפה ראשון. אם בא לחלוק עם ישראל בכל דבר לאחר שיחלקו בשוה אומרים ברור וטול מה שתרצה: נקיטינן. מסורת בידינו מאבותינו: נתפרדה החבילה. נפסק הקשר ואבד הלוי את כבודו בשביל חבילתו הנפרדת ואינו קורא כלל כך אומר מורי הזקן ומורי ר"י בר יהודה וסדר רב עמרם אבל משום מורי ר"י הלוי שמעתי שאין סדר לדבר להקדים לוי לישראל ומי שירצה יקדים: קורא [כהן] במקום לוי. אותו כהן שקרא ראשון: אחריהן. דכהן ולוי: מי יקרא. כלום תקינו לישראל שום סדר: הראוין למנותן. ובפרק (כל כתבי הקודש) [ואלו קשרים דף קיד.] מפרש מי הם תלמידי חכמים הראויים למנותן פרנסים על הציבור כל ששואלים אותו דבר הלכה בכל מקום ואומר אותה: בחומשין. יש שכותבין להם חומשין כל חומש לעצמו כל ספריהם היו כמגילה כספר תורה שלנו: דלא ניתן ליכתב. פחות מספר אחד שלם: והא לא ניתן ליכתב. שום דבר תלמוד והלכה ואגדה דהם דברים שבעל פה: כיון דלא אפשר. מלכתוב שנתמעט הלב והתורה משתכחת: עת לעשות לה'. ואם באת לעשות תקנה לשמים הפרו דברי תורתך לשעה הצריכה: הכא נמי כיון דלא אפשר. שאין לכל ציבור וציבור יכולת לכתוב נביאים שלם: מגילה

רבינו נסים

וטעותו עד כמה. אם טעה במכר עד כמה הוא חוזר: עד שתות כגדול. דאפסיקא הלכתא במציעא [דף נ:] שתות קנה ומחזיר אונאה וכת' רבינו האי ז"ל דכיון דטעמא משום כדי חייו אין ממכרו ממכר אלא לכדי חייו ולפי דעתנו אנו [רואין] אם יש שם ממון הרבה נותנין לו קצת ממנו לסחורה כדי להתלמד [במו"מ אע"פ שאינו צריך לכדי חייו] לפי מראית עיני הדיין ע"כ והרמב"ן ז"ל כ' דכיון דתקון רבנן שיהא ממכרו ממכר לא פלוג רבנן בין כדי חייו ליתר מכאן דאף במתנתו אסיקנא דמהני אחת מתנה מרובה ואחת מתנה מועטת כי היכי דליעבדו מיליה ולא עוד אלא אף במתנת ש"מ דלא שייך למימרא ליעבדו מיליה מהני משום דלא פלוג רבנן והכי מוכח בשילהי מציאת האשה [דף ע. ע"ש]: ומתנתו מתנה. פירוש במטלטלין דאילו בקרקעות אינו מוכר עד שיהא בן י"ג ויודע בטיב משא ומתן ומתנתו מהניא אע"פ שאינו יודע בטיב משא ומתן ולמכור בקרקעות שירש מאביו עד שיהא בן עשרים וכל זה מפורש בפ' מי שמת [דף קנה: ודף קנו.]: מתני' מערבין בבית ישן. אם נהגו להניח עירוב בבית א' מהמבוי אין להם להניחו בבית אחרת כדי שלא יתקוטטו: בור הקרוב (ג). לאמת המים: המנקף. מלשון כנוקף זית: אין מוחין ביד. עניים עובדי כוכבים שלא יטלו הלקט או הפאה: לא תבור ולא תטחון עמה. שמסייעת ידי עוברי עבירה: מחזיקין ידי עובדי כוכבים בשביעית. שאומר להם חזקו: גמ' לפתוח ראשון. בבית הכנסת: ולברך. בסעודה ראשון או בכל מקום: נקיטינן. הלכה למעשה: אין שם כהן נתפרדה חבילה. ואין הלוי קורא כלל: אחריהן. של אלו של כהן ושל לוי מי קורא: בחומשין. הספרים שלהם היו בגלילה וחומשין היינו שאין שם כל החמשה חומשי תורה: מפני כבוד הצבור. שנראה כעני ובכאן כתב רבינו ז"ל הלכה ולא למעשה שאם נמצא טעות בס"ת באחד מן החומשים מותר לקרות בשאר דהא אין החומשין מעכבין זה את זה אלא מפני כבוד הצבור וכיון שהס"ת שלם שפיר דמי: והא לא ניתן ליכתב. דדברים שבעל פה אי אתה רשאי לאמרן בכתב: כיון דלא אפשר. שלא לכתבה מפני שהיתה תורה משתכחת עת לעשות לה' [הפרו תורתך. כלומר עת שיכול האדם להפר התורה כדי לעשות לה']

שלטי הגבורים

א וכתב הרא"ש ירא"ה מדברי רב אלפס שאף בקפילה הוא מוכר ולא מסתבר לי ואחד חרש גמור שאינו לא שומע ולא מדבר ואחד נשתתק שאינו מדבר ושומע דינן שוה ובשניהם אין מעשיהם קיימים עד שיבדקו אותם אם יש לכן דעת כדרך שבודקין אותם לגיטין כמו שפי' בטור באה"ע בהל' גיטין ויראה שהמדבר ואינו שומע דינו כפיקח ואין דעת מיי' כן שכתב חרש שאינו מדבר או מדבר ואינו שומע מוכר ולוקח ברמיזה במטלטלין ולא במקרקעי ואף במטלטלין לא נתקיימו מעשיו עד שבודקים אותו ומתיישבין בדבר. אלם (שאינו) [שהוא] שומע ואינו מדבר או שנשתתק מקחו וממכרו ומתנותיו קיימים בין במקרקעי בין במטלטלי והוא שיבדק כמו שבודקין לגיטין או שיכתוב בכתב ידו הרי החמיר יותר במדבר ואינו שומע ואין נראה כן: שאלה להרא"ש שאלת מי שהוא חרש ונושא ונותן יפה ומבין כשמדברים עמו בקול רם אע"פ שדעתו אינו מיושבת עליו כל כך אם יכול לעשות מחילה ולהיות מוכר ומקדים תשובה דע כי כל מקום שהזכירו חרש אבל שוטה וקטן היינו שאינו מדבר ולא שומע כלל וכך היה ממעי אמו אבל זה ששומע כשמדברים עמו בקול רם אינו נורש אלא שכבדו אזניו משמוע והרי הוא כפיקח לכל דבר. שוטה אין מעשיו קיימין לא במטלטלי ולא במקרקעי וכתב מיי' צריכין ב"ד להעמיד אפוטרופוס לשוטה כדרך שמעמידין לקטן:

ב מיי' כתב קטן עד י"ב אין הקנאותיו כלום מי"ב ואילך ממכרו ממכר אם יודע בטיב משא ומתן והרא"ש כתב כסברא ראשונה וכן הרמ"ה אלא שחלק עד עשרה סתמיה בחזקת שאינו חריף והרא"ש היה אומר שמן י' ואילך כל שאינו שוטה ממכרו ממכר בד"א שאין לו אפוטרופוס אבל יש לו אפוטרופוס אין ממכרו ממכר וטעמא דתקינו רבנן שיהיה ממכרו ממכר משום כדי חייו ועל כן כתב רב האי שלא ימכור אלא כדי חייו ולפי דעתינו אנו רואין אם יש שם ממון הרבה (שנותן) [נותנין] לו ממנו קצת בסחורה כדי שיתלמד במקח וממכר אע"פ שאינו צריך לכדי חייו ולפי מראית עיני הדיינים ע"כ (ומיי') [והרמב"ן ז"ל] כתב כיון דתיקון רבנן שיהיה ממכרו ממכר לא פלוג בין מוכר לכדי חייו ובין מוכר יותר מכדי חייו ולזה הסכים הרא"ש:

ג וכתב הרא"ש בתשובה שאם ירש שט"ח מאביו שיכול ליתנו לאחר במסירה' וכתיבה דלענין זה חשיב כמטלטלין ויכול ליתנו ור"ת כתב דמתנתו מתנה אפי' אם יש לו אפוטרופוס דלענין מתנה אין חילוק אם יש לו אפוטרופא או אין לו שבאפוטרופא אין רשאי ליתן משל יתומים כלום וכתב מיי' אין מקח הקטן קיים במטלטלין אלא כשמשך או כמשיך אבל אם נתן מעות על במקח וחזר בו אינו מקבל מי שפרע ואחרים שחזרו בהם עומדים במי שפרע וכן אם קנו מיד כקטן או כשכיר מקום המטלטלין וחזר בו לא קנה שלוקח שאין מוציאין מיד הקטן כלום שהקנין כשטר ואין העדים חותמין אלא על שטר אדם גדול וכן מטלטלים מאחרים וקנה מידם או שכר את מקום מטלטלים שהן עליהם לא קנה עד שימשוך לפי שאינו זוכה בדברים שזוכין הגדולים בהן כמו שאין חצירו קונה לו מפני שנתרבה מדין שליחות ולא מדין ידו אבל קטנה שנתרבית מטלטלין מאחרים אם קנתה מידן או בשכירות מקום ויראה לי שקטן שקנה קרקע ונתן דמים והחזיק שהעמוד בידו אע"פ שאין ממכרו ממכר בקרקע דקטן כאילו אינו בפניו חשיב וזכין לו שלא בפניו ע"כ והראב"ד השיג שקנה בקנין קנה וכן אם קנה הוא בקנין קנה שהמקנה מקנה לו כל קנינו ואינו חוזר בו אבל אם הוא השכיר מקום הפירות לא קנה ממנו השכירות כמכר הוא ואם אחרים השכירו לו מקום הפירות זכה בשכירות מקומו דכשם חצר לענין מציאה לבד אמרו: ד כתב הרא"ש כגון מעבר עני או צדקה המתחלקת לעניים או חברים המסובין בסעודה אבל במילי דשותפות לא דהא אמרי' בפ' מקום שנהגו הנותן עינו בחלק יפה אינו רואה סימן ברכה לדרוש בפסוק הזה לכרגיל שהכהן שיתן עינו בחלק יפה ואף אם בא הכהן לחלק כבוד לרבו או (ד) שגדול ממנו בחכמה שיקרא ראשון בבהכ"נ בשבתות וימים טובים דשכיחי רבים בבהכ"נ אין הרשות בידו דלא ליתי לאנצויי דהא רב הונא (ס) קרי בכהני בשבתות וי"ט משום דמופלג בחכמה היה דהא ר' אמי ור' אסי כהני חשיבי דארעא דישראל מיכף הוו כייפי ליה לרב הונא:

עין משפט

א מיי' פרק ג מהל' גירושין ופ"ט מהלכות טוען ונטען סמג עשין פב טור אה"ע סי' קכא וח"מ רלה:

[דף קע ע"ב] ב מיי' פכ"ט מהל' מכירה סמג שם טור שם:

ג מיי' פי"א מהל' תפלה סמג עשין יט טור א"ח סי' קלה קנ"ט קמב:

ד מיי' פרק א מהל' ערובין סמ"ג עשין מד"ס א' טור א"ח סי' שפ"ו:

ה מיי' פכ"ג מהל' שבת סמג לאוין סה טוא"ח סי' שז: כתובות דף ע.

דף נט:

הגהות הב"ח

(א) ר"ה (התחתונות) [סכורות]: (ב) דמועיל כצ"ל: (ג) נ"ב לאמה: (ד) נ"ב נמי: (ס) דקרי כצ"ל:

דף נט: איתא תנא דבי רבי ישמעאל (נ"א)

דף ס.

[ד' קעא ע"א]

השגות הראב"ד

מס המלך והוא הוא שפשע בעצמו שהפקידם ונתן מעות בשביל ג' שנים. ואילו לא שינה המלך גזברים שלו למה הניח מעותיו על קרן הצבי המס שבעלים רוצים לתת למלך יתנו אותו לגידול זה במקום מעותיו שהמלך לא יעקש המס ג' פעמים מגזבר אחד על כן נ"ל שהגזברים הראשונים עברו והעניים בקשו המס מן הבעלים כשחזרו כי המלך לכך מינה אותם תחת הראשונים כדי שיבקשו המס בתחלה לכל מי שיכנס בבאגי:

א] בן בתירא אומר קפץ ונקפץ במטלטלין. פי' בירושלמי שור ומשהור. והוא לשון קופץ ממקום למקום. (והטעם) [והרא"ם] נתינת המעות ונטילת החפץ והוא יותר מן הרמיזה. ואמר רב נחמן מחלוקת במטלטלין אבל בגיטין דברי הכל אף ברמיזה. מ"ע כשם שכונס ברמיזה כך מוציא ברמיזה ובקדושין וגירושין לא שייכא בהו נטילה ונתינה. פשיטא במטלטלין הכן מהו דהימא אפי' במטלטלין קאמר דבעי בן בתירא קפיצה. כלומר דהמיר עליה גיטין ממטלטלין וקאמר דהך במטלטלין בעינן קפיצה קמ"ל דקילי ליה גיטין ממטלטלין דגיטין ברמיזה סגי ליה. ובערוך פי' רמיזה בעין וביד. קפיצה בפה. וסימן לדבר ושלחה קפצה פיה. קופץ את פיו עד שמגיע אל הגורהו והוכל. בפסח שני והאי פי' לא דייק ומה מעלה יש בין רמיזת העין לרמיזת הפה:

המאור הגדול

אשת חבר טוחנת עם אשת ע"ה בזמן שהיא טמאה. כלומר אשת ע"ה טמאה שהוא נדה ואפי' היא עצמה יודעת בעצמה שהיא טמאה הלכך נזהרת היא בעצמה שלא ליגע ברמים של אשת חבר כדי שלא תטמאם אבל לא בזמן שהיא טהורה כלומר שאינה נדה וסבורה היא שהיא טהורה והיא נוגעת ונוטלת ונוגבת וגוזלת שמתוך שהרחיים שלה היא גוזלת ועושקת ומטמאתן במגעה רשב"א אומר אף לא בזמן שהיא טמאה מפני שחבירתה אשת ע"ה שהיא טהורה בעיניה נותנת לה ואוכלת כלומר היא מצוה לחבירתה אשת ע"ה שהורה שתטול מהן ותאכילנה וכסבורה היא שלא תטמאם בכך אבל לגזילה אינה חוששת והיינו דאמרי' השתא מיגנב גנבה ומיגזל גזלה חלופי מבעיא כך פי' הערוך ולא כן פי' רש"י ז"ל:

דבר מלוה: כותבין מגילה. לתינוק להתלמד בה וכן הלכה. (ג) תימה הוא(ד)דבגמ' מוכח בהדיא דהלכה כמ"ד אין כותבין(א): בני נהרא. שיש שדות רבים השותים מנהר אחד: במיזל. כשהנהר הולך דרך הילוכו [ומפסיק] כ"ע לא פליגי דעילאי שתו ברישא: כי פליגי במסכר ואשקויי. [שאין בו כדי לדלות כולן יחד ורולין העליונים שיהו סוכרין העליונים] סמוך לשדותיהן ומשקים: באוזלי ואוהרי. אוזלי רשתות של חוטין. ואוהרי של גמי וכן מצודות שיש להן תוך וזכה לו כליו והלכך גזל גמור הוא: בלחי וקוקרי. אין להם תוך: אם נטל ונתן ביד הרי זה גזל גמור. פי' אע"פ שלא נתכוון לזכות דאי לא מאי נר מצוה קמ"ל פשיטא וכן הוא בירושלמי*):

קוברין מתי עובדי כוכבים עם מתי ישראל. פירש רש"י אם מצאום הרוגים עם מתי ישראל ולישנא לאו דוקא דה"ה כשנמצאו מתי עובדי כוכבים לבד שמתעסקים בהם מפני השלום וכן לפרנס ענייהם ולבקר חוליהם ובפירוש אמרו בתוספתא [סוף פ"ג] מספידים מתי עובדי כוכבים ומנחמים אבליהם מפני דרכי שלום ובירושלמי [כאן סוף הלכה ט] לא שנו עם בכל אלו כלל. ומכל מקום לא שיהו קוברים אותן אצל ישראל דהא אין קוברין רשע אצל צדיק אלא לומר שמתעסקין עמהם: אשרתא לשון חוזק. כמו [כתובות דף כא:] אשרתא דדייני שהוא קיום השטר: מקדים יהיב להו שלמא. כדי שלא יצטרך לכפלו אם ישאילוהו הם לשלום תחלה: שלמא למר. והיה לבו על רבו:

הדרן עלך פרק הניזקין

האומר התקבל גט זה לאשתי וכו'. רצה לחזור הבעל יחזור. דגט חוב היא לה ואין חבין לאדם אלא מדעתו לעשות לו שליח לחובתו ומיהו כי מטי גיטא לידה מיגרשא ואע"ג דבעל לאו בר שויא שליח לקבלה הוא אפ"ה אמרינן דאדם יודע שאינו יכול לעשות שליח לקבלה וגמר ונתן לשם הולכה והתקבל והולך קאמר והכי איתא בגמ' וגרסינן בירושלמי בכל אתר אתמר התקבל כזכה הכא אתמר הכי [התקבל כהולך] שניא היא דאין חבין לאדם שלא בפניו. כלומר וכיון דחוב הוא לאשה אפי' א"ל בפירוש זכה בשבילה אם רצה לחזור יחזור הגע עצמך שהיתה צווחת להתגרש אני אומר שמא חזרה בה. ומיהו במזכה גט לאשתו במקום יבם ובמקום קטטה איבעיא לן בפרק האשה שלום (דף קיח:)**) ולא איפשיטא הילכך חוללת ולא מתייבמת:

האשה שאמרה התקבל לי גיטי רצה לחזור לא יחזור. דכיון דאיהי שויתיה שליח הרי הוא כידה ונתגרשה מיד בקבלתו של זה ומיהו דוקא בשא"ל הבעל התקבל גט זה לאשתי או בא"ל הילך דמפרש בגמ' דבהכי

נר מצוה

לעשות לה' הפרו תורתך תנה ^א^ כותבין [א] מגילה לתינוק להתלמד בה וכן הלכה: תנט *^ב^ בור הקרוב לאמה. איתמר בני נהרא רב אמר תתאי שתו ברישא ושמואל אמר עילאי שתו ברישא במיזל כ"ע לא פליגי כי פליגי במיסכר ואשקויי והשתא דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר מאן דאלים גבר: מצודות חיה: באוזלי ואוהרי *כ"ע לא פליגי כי פליגי בלחי וקוקרי ר' יוסי ^ג^ סבר גזל גמור הוא ואע"ג דמדבריהם הוא מוציאין אותו בדיינין ורבנן סברי לא והלכתא כרבנן: העני המנקף כו'. תנא אם ^ד^ נטל ונתן ביד הרי זה גזל גמור: אין ממחין ביד עניי עובדי כוכבים כו': ת"ר ^ה^ מפרנסין עניי עובדי כוכבים עם עניי ישראל ומבקרין חולי עובדי כוכבים עם חולי ישראל מפני דרכי שלום וקוברין מתי עובדי כוכבים עם מתי ישראל מפני דרכי שלום: מחזיקין ידי עובדי כוכבים כו'. *^ו^ מחזיקין והאמר רב דימי בר ששנא משמיה דרב אין עודרין עם העובדי כוכבים בשביעית ואין כופלין שלום לעובדי כוכבים לא צריכא למימר להו אחזוקי בעלמא כי הא דרב יהודה אמר להו אחזוקי רב ששת א"ל אשרתא: ואין כופלין שלום לעובדי כוכבים רב חסדא הוה מקדים יהיב להו שלמא ר"נ בר יצחק אמר להו שלמא למר תניא לא יכנס אדם בביתו של עובדי כוכבים ביום אידו ויתן לו שלום מצאו בשוק נותן לו בשפה רפה ובכובד ראש:

[דף ס: / דף סא. / דף סב. — marginal page references; תנה, תנט, תק, תקא, תקב, תקג, תקד — marginal numbers]

הדרן עלך פרק הניזקין

*^א^ **האומר** התקבל גט זה לאשתי או ^ב^ הולך גט זה לאשתי אם רצה להחזיר יחזיר האשה שאמרה התקבל לי גיטי אם רצה להחזיר לא יחזיר לפיכך אם אמר הבעל אי אפשי שתקבל לה אלא הולך ותן לה אם רצה להחזיר יחזיר רשב"ג א"א אף האומרת טול לי גיטי אם רצה להחזיר לא יחזיר: ^ג^ **גמ'** פשיטא איש הוי שליח להולכה שכן בעל מוליך גט לאשתו אשה הויא שליח ^ג^ לקבלה שכן אשה מקבלת גיטה מיד בעלה איש לקבלה ואשה להולכה מאי ופשטינן דאיש הוי נמי שליח לקבלה שכן אב מקבל גט לבתו קטנה ואשה נמי הויא שליח להולכה שכן אשה עצמה מביאה גיטה כדתנן* האשה עצמה מביאה גיטה ובלבד שתהא צריכה למימר בפני נכתב ובפ"נ ואוקימנא בהולכה

רש"י

מגילה. פרשה לבדה של תורה או שתים: בני נהרא. שדות שעל שפת הנהר: במיזל כ"ע לא פליגי. אם אינן סוכרין את הנהר אלא דולין והולכין והנהר מושך כפשטה דכ"ע ל"פ דכל הרוצה לדלות ידלה: כי פליגי במיסכר. הנהר דרך נגרים קטנים עד שישתו כל שדותיהן: אוזלי. רשתות של חוטין שיש להן תוך: אוהרי. של גמי זיממ"א בלשכנז: כ"ע לא פליגי. דכיון שיש להן תוך קנו לו כליו והוי גזל גמור: לחי. חכין: קוקרי. שאר מצודות ומכשולין שנותנין חוט אחד על פני כולו במחטין: עם מתי ישראל. ולא בקברי ישראל אלא שמתעסקין בהן לקוברן אם מצאן הרוגים: ועודרין. חופרין: אין כופלין. דהאי דנותנין שלום לעובד כוכבים משום דרכי שלום הוא דשרי ומשום דרכי שלום בזימנא חדא סגי: למימר להו אחזוקי. כדרך שאומר לעושי המלאכה העובר עליהן אומר להן תחזקנה ידיכם: אשרתא. אף הוא לשון חיזוק כמו אישרנוהו: שלמא למר. ולא היה מתכוין לברכו אלא לבו היה לרבו:

הדרן עלך פרק הניזקין

האומר התקבל גט זה לאשתי. אם רצה לחזור חוזר. דחוב הוא לה ואין חבין לאדם שלא בפניו לעשות שליח לחובתו: לא יחזיר. כי איהי שויתיה שליח והוא כידה ונתגרשה מיד בקבלתו של זה: לפיכך. כיון דאמרת אין יכול לחזור אין לו תקנה לחזור אא"כ אמר הבעל לזה שעשאתו שליח לקבלה אי אפשי שתקבל להיות ידך כידה אלא תהיה שליח שלי להוליכה לידה (א) ואם רצה לחזור כל זמן שלא הגיע הגט לידה (ב) יחזור שאינה מתגרשת אלא מדעת המגרש והוא אינו רוצה שיהא גט עד שיגיע לידה: **גמ'** פשיטא איש. זכר יכול ליעשות שליח להולכה לבעל כיון דאיתרבאי שליחות בקרא מושלחה פשיטא ודאי להולכה איתרבאי שכן בעל עצמו כשר להוליך גט לאשתו ובמידי דאיהו כשר שליח כשר וכן אשה. אחרת הויא שליח לחברתה מאחר דרבי שליחות לקבלה מושלחה מביתו שכן היא עצמה מקבלת גטה: איפכא מאי. מי אמרינן כיון דהוא עצמו לאו בר קבלה הוא וכן לענין הולכה באשה: שכן אב מקבל גט. לבתו שהתורה זכתה לו דכתיב ויצאה חנם אין כסף מלמד שמקבל קידושין וגם לקבל גטה דכתיב ויצאה והיתה איתקש יציאה להויה

לפיכך אם אמר הבעל וכו'. פרש"י ז"ל וכיון דאמרן אין יכול לחזור אין לו תקנה לחזור אא"כ א"ל הבעל לזה שעשאתו היא שליח לקבלה אי אפשי שתקבל לה להיות כידה אלא שתהא שליח שלי להוליכו לידה ובכה"ג אם רצה לחזור כל זמן שלא הגיע גט לידה יחזור שאינה מתגרשת אלא מדעת המגרש (ו) והכי קאמר שלא יהא גט עד שיגיע לידה כך פרש"י ז"ל ואין הלשון נח בכך. לפיכך נ"ל דהכי פירושה דסד"א דכי תנן בהאומר התקבל רצה לחזור יחזור היינו משום דכיון דאיתתא לא ניחא לה לאו כל כמיניה לזכות לה גיטא ע"י אחר דחוב הוא לה אבל כשעשאתו היא שליח לקבלה סד"א שאע"פ שאמר הבעל לשליח שאין רצונו שיקבלנו מחמת שליחות אלא שיזכה מיד מחמת הבעל לסגי וגימא דאם רצה לחזור לא יחזור: קמ"ל שאם אמר הבעל אי אפשי שתקבלנו לה כלומר בשליחותה אלא הריני מזכהו לה על ידך והולך ותן לה למ"ד הולך כזכה א"נ דא"ל הילך דלכ"ע הוי כזכה דכמו שאמרה משמע דהכי מוקמינן לה בגמ' אפ"ה אם רצה לחזור יחזור אע"ג דגליא דעתה דניחא לה משום דכי תנן ברישא דהאומר התקבל אם רצה לחזור יחזור היינו אפילו היכא דגליא דעתה וכטעמא דאמרינן בירושלמי הגע עצמך שהיתה צווחת להתגרש אני אומר שמא חזרה בה: אף האומרת טול לי גיטי. לשון קבלה הוא: **גמ'** פשיטא איש הוי שליח להולכה. פשיטא איש דבר שליחות הוא יכול ליעשות שליח לבעל להולכה דכיון דאיתרבי שליחות [קדושין דף מא.] מקרא דושלחה פשיטא דודאי להולכה זכר הוי שליח לחבירו שכן בעל עצמו כשר להוליך גט לאשתו ובמידי דאיהו כשר שלוחיה נמי כשר: ואשה. אחרת נמי פשיטא לן דהויא שליח לקבלה מאחר דרבי קרא שליחות לקבלה מושלחה מביתו קרי ביה ושלחה בלא מפיק שכן היא עצמה מקבלת את גיטה: איפכא מאי. מי אמרינן כיון דהוא עצמו לאו בר קבלה הוא שאר זכרים נמי לאו בני קבלה נינהו וכן לענין הולכה דאשה: שכן אב מקבל גט לבתו קטנה. שהתורה זכתה לו לקבל קדושיה כדילפינן בכתובות [דף מו:] מויצאה חנם ולקבל את גיטה דאיתקש [שם דף מז.] (ז) יציאות להדדי הלכך בשליחות נמי כשר: ואוקימנא בהולכה. לעיל בפ' שני [דף כד.] דהוינן בה אמאי צריכה לומר בפני נכתב והא מכי מטא גיטא לידה איגרשה לה ותרצינן דא"ל הוי שליח להולכה עד דמטית התם הילכך בין איש בין אשה הוו שלוחי קבלה והולכה: ונחלקו הראשונים ז"ל אם האשה עושה שליח להולכה או לא שר"ח כתב שאין האשה עושה שליח להולכה [והרמב"ם ז"ל כתב בפ"ו מהלכות גירושין שהאשה עושה שליח להולכה] וכן דעת הרמב"ן ז"ל ותימה הוא שאם אמרה האשה לשליח שיביא לה גיטה מיד בעלה והלך אצל הבעל ואמר ליה הבעל הוליכוהו לה בכה"ג ודאי מהני שהרי הבעל עשאו שליח אבל אם אומר לו הבעל שאינו רוצה שיהא שלוחו כלל היכי מיגרשה דהא איהי לא קבלה הגט לא מיד הבעל ולא מיד שלוחו ול"ל דאפשר דכיון דשלוחו של אדם כמותו הרי הוא כאילו היא קבלתו אלא שהיא מתנה שאינה רוצה שתתגרש אלא כשיגיע גט לידה ומתניתין דפירקין דף

*) לפי הירושלמי שלנו סוף הלכה ט' ל"ע דהא בעי' דבמקום קטטה נפשטה שם בגמ' דטב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו. אך הב"י באה"ע סי' ק"מ כתב דאפשר שהר"ן מפרש דכי אמרי' ת"ש דאמר ר"ל טב למיתב טן דו כו' היינו לומר דאע"ג דאית ליה קטטה אכתי מספקי לן דלמא חוב הוא לה משום דטב למיתב טן דו הלכך חולצת ולא מתייבמת עכ"ל. וגם הריטב"א כתב כאן דלא איפשיטא האיבעיא דקטטה. (ג"א) **) לכאורה צ"ע דהא בעי' דבמקום קטטה נפשטה שם בגמ' דטב למיתב ... (ג"א)

שלטי הגבורים

א כתב הרא"ש ותימה על דברי הרי"ף ז"ל כיון דרבה השיב לאביי אין כותבין וליכא מאן דפליג עליה ועוד ראוי לפסוק הלכה כת"ק דר' יהודה דלא שרי אלא כדעתו להשלים ואפשר דסבר הלכה כר' יוחנן דאמר תורה מגילה ניתנה ולא חייש להא דקאמר כיון דאדבוק אידבוק ועוד ראה להקל משום דלא אפשר לכל עני שבישראל לכתוב תורה שלמה לבנו: והטור בש כתב וז"ל והרמב"ם כתב לא יכתוב מגילה בפני עצמה שיהיו בה פרשיות ואין כותבין מגילה לתינוק להתלמד בה ואם דעתו להשלימה לחומש מותר ולזה הסכים הרא"ש אלא שכתב במסקנא ואפשר שרב אלפס ראה להקל שא"א לכל עני בישראל לכתוב תורה שלמה לבנו:

ב כתב הטור ואפי' לא אמר לו איני רוצה שתהיה שליח לקבלה אלא אמר הולך גט זה או תן לה לא הוי כזכי ולא נתגרשה עד שיגיע לידה אבל אמר לו הולך לה גט או זכי לה בגט זה או התקבל והיא עשאתו שליח לקבלה נתגרשה מיד בקבלתו ומדברי ב"ה יראה היכא דאמר לו זכי לה או התקבל לה והיא רוצה בו נתגרשה מיד בקבלתו אפי' לא עשאתו שליח לקבלה שכתב על שם הגאונים אמר לו זכי לה בגט זה ובא לחזור אינו יכול ופירש הוא דבריהם כיון דאמר לו זכי לה והיא רוצה בו מתגרשת אבל בע"כ אינה מתגרשת ואינו נראה אלא כל זמן שלא עשאה אותו שליח אינו יכול לזכות לה שהוא חוב לה וא"כ יכול לחזור בו:

ג שליח קבלה צריך שטר הרשאה זכרון עדות מה שהיה בפנינו וכו' איך מרת פלונית וכו' מנתה בפנינו את פלוני וכו' להיות שליח לקבל גיטה מיד פלוני וכו' ותהא ידך כידי וכו' ותזכה לי בו ותקבלהו לי ומיד כשיגיע הגט לידך אהיה מגורשת ממנו ומותרת לכל אדם ומה שנעשה בפנינו וכו' והכל שריר וקים ויחתמו בו שנים עדים כשרים וצריך שיהיו בני אדם ידועים שתהיה חתימתן ניכרת במקום הנתינה ואף אם יקיימו בהנפק צריך שתהיה חתימות הדיינים ניכרת וידועות לבני המקום הנתינה וגם צריך ליזהר ולדקדק שתהא האשה שעושה שליח לקבלה גדולה בשנים ובסימנים ואם אין השנים ידועים כי אם על פי האב צריך רבוי שערות שחורות וגדולות כדי לכוף ראשן לעקרן ובשעת נתינת הגט ליד השליח יושיב הבעל ב"ד כשרים שאין קרובין זה לזה לא לבעל ולא לאשה ולא לשליח קבלה ויראו שטר ההרשאה אם החתימות ניכרות ואחר שיכירו חתימות הרשאה יביא הבעל הגט ויקראוהו קודם הנתינה ויזהירוהו לו ויבטל כל מודעא ויתנהו ליד השליח ויאמר לו התקבל גט זה לפלונית אשתי המכונה פלונית בת פלוני והרי היא מותרת לכל אדם ולא יטיל בו שום תנאי ויקראוהו אחר הנתינה והדיינים יכתבו עדותן וימסרוהו ליד השליח וז"ל בשנת כך וכך וכו' כאן מתא וכו' במותב תלתא הוינא בא פלוני וכו' וגירש לאשתו פלונית ביד פלוני וכו' שעשאתו אשתו שלוחה לקבל גיטה מיד בעלה וכו' ואמר התקבל גט זה לאשתי וכו' והרי היא מותרת לכל אדם וקודם נתינתו בטל לפנינו כל מודעי דהוי ליה שאם מסר שום מודעי שתהיה מבוטלת ולא נתן לה שום תנאי בגירושין אלא גרשה גירושין גמורין והגט קראוהו ורצינוהו כשר כדת וכהלכה ומחמת שראינו גרושי פלונית בת ר' פלוני מר' פלוני בן פלוני בעלה שנתן גט ליד שלוחה לקבלה כתבנו לה שטר זה להיות בידה לראיה שריר וקים פלוני בן פלוני דיין פלוני בן פלוני דיין וגם הבעל יכתוב תחת החתימות כך אני פלוני החתום מטה המכונה פלוני בפני ב"ד פלוני וכו' החתומים בשטר שלמעלה גרשתיה גירושין גמורין בבטול כל מודעי ובלא שום תנאי ככל הכתוב למעלה ושטר זה ותחתמהו הוא אמתי ובעבור שהכל אמת כתבתי גם אני שטר זה להיות להם גם כתב ידי לראיה ולזכות שלא יהיה לי פתחון פה לערער על דבר זה והכל שריר וקים פלוני בן פלוני ע"כ דברי הרי"ף הנה הפליג להחמיר ואחר כל זה פירשנו דין שליח לקבלה אבל נכון שלא תעשה אשה שליח לקבלה שאין אדם יכול לצאת ידי חובתו נקי וצריך שהשלשה דיינים שהם בשעת נתינה שיכירו החתימה שתחתמו בשטר שעשאתו שליח קבלה ולא סגי בחתימות שקיימום מעיר לעיר דשמא לא יכירו החתימות מכולם וצריך לקיים כל ג' בגט דקיום שטרות בג' לכך נכון להחמיר שלא לעשות שליח לקבלה ע"כ:

... הקרבנות ופרשיות של ק"ש שאנו כותבין משום שא"א לכל אדם לכתוב תורה שלמה ונמצא נתבטל מק"ש ... ורייתא וכך נתפשט המנהג שלא כדעת הרמב"ם דמחמיר ועוד לדידן שאין אנו כותבין בגלילה אפי' ספר שלם ... לה דכל דף ודף הוי מגילה כמ"ש ר"ת להדיא במרדכי ריש פ' הניזקין בהג"ה וכן במרדכי הלכות קטנות בשם ... א"כ בעלת לגמרי כל לימוד אלא משום עת לעשות הפרו תורתך ולכך נתפשט המנהג להתיר אפי' מה שאינו ... מזה ודאי ראוי להחמיר עי' בספר המלחמות להרמב"ן ר"ס כל כתבי והר"ן שם: (ד) נ"ב דהא בגמ':

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לפיכך וכו' ... (ב) ... (ה) נ"ב לה: (ו) והרי אמר שלא יהא גט כצ"ל: (ז) יציאה וסויה כצ"ל:

הדרושי אנשי שם

[margin notes, partly legible]

[דף סה.] דייקא לי הכי דאשה עושה שליח להולכה דתנן הבא לי גיטי ממקום פלוני והביאו לה ממקום אחר כשר ואם איתא שאין האשה עושה שליח להבאה פשיטא דכשר שאינו שליח שלה אלא שליח הבעל ולא משמע דאיצטריך לאשמועינן הכי משום דמיירי שאמר ליה הילך כמו שאמרה דודאי כיון שנותנו לו במקום אחר משמע שעושה אותו שליח להולכה ופשיטא דכשר ועוד דסתמא לא משמע הכי אלא ודאי משמע דאשה עושה שליח להולכה וקמ"ל שכיון שאינה מתגרשת בקבלתו ליכא קפידא כשמביאו לה ממקום אחר: **איתמר** התקבל לי גיטי. פירוש אשה שאמרה לשלוחה הבא לי גיטי והוא אומר לבעל שאשתו אמרה התקבל לי גיטי: והוא אומר. כלומר הבעל אומר הילך כמו שאמרה: שליח לקבלה הוינא להולכה לא הוינא. כלומר דאע"ג דאיבעיא לן בריש פרק השוכר את האומנין [דף עו.] היכא שאמר בעל הבית לשלוחו שכור פועלים בד' זוזי ואמר להו איהו בתלתא ואמרו ליה כמו שאמר בעל הבית אי אדיבורא דשליח סמכי (ג) דאמרו ליה מהימנת לן דהכי אמר בעה"ב ולא שקלי אלא תלתא או דילמא אדיבורא דבעה"ב סמכי והכי קאמרי ליה כדקאמר בעה"ב [משכרינן] ויהיב להו ד' ולא איפשיטא התם אבל הכא ליכא לספוקי דילמא אדיבורא דידה קא סמיך ומשיגיע גט לידה מגורשת דהא עקריה שליח לשליחותיה דלא ניחא ליה בטרחא דהולכה ואמר שליח קבלה אפשי להיות. להולכה אי אפשי להיות: וכתב הרב בעל העטור ז"ל דדווקא כדאמר בעל הילך כמו שאמרה אבל א"ל התקבל מגורשת משיגיע גט לידה. וליתא (ג) דבגמרא מוכח בהא דאמרי' בסוגיין [דף סג.] מאי לאו קבלה [אקבלה כו'] דבהבא לי גטי ואשתך אמרה התקבל לי ובעל אומר זכי לה והתקבל לה דאפי' הגיע גט לידה אינה מגורשת דלא אמרינן התקבל והולך [קאמר] משום (ד) דבעל אמאי דה"ל שליח סמיך ולא מחית אנפשיה לעשותו שליח להולכה

רש"י

הבא לי גיטי. אשה שאמרה לשלוחה הבא לי גיטי והוא אומר לבעל אשתך אמרה התקבל לי גיטי והבעל אומר הילך כמו שאמרה אפילו הגיע גט לידה אינה מגורשת: להולכה לא הוינא. שאינו רוצה לטרוח ועקר שליחותו הילכך אי נמי מימליך וממטיה ניהליה לאו גיטא הוה דמעיקרא לא קבל עליו להיות שליח של הבעל להוליך: התקבל לי גיטי. כך אמר ה האשה לשליח והוא אומר לבעל אשתך אמרה הבא לי גיטי (ב) והבעל אומר הילך כמו שאמרה: משהגיע הגט לידה מגורשת. דאדיבורא דידיה דשליח קסמיך דהימניה דהכי אמרה ומסרו לו בתורת הולכה: הולך ותן לה זכה לה. אם אמר אחת מלשונות הללו: לא יחזיר. דהולך כזכי דמי: אמר לו אי אפשי שתקבל. אז גלי דעתיה דהולך לאו כזכי דמי: איתמר התקבל לי גיטי. כך אמר השליח וכן האשה אמרה כן: ואם מת הבעל. קודם שהגיע הגט לידה: חולצת ולא מתייבמת. דמספקא ליה האי הולך אם כזכי דמי או לאו כזכי דמי: משום בזיון דבעל. סבר קל אני בעיניה שאינה מקבלתו בעצמה אבל אי עבדא שליח לקבל מיד הבעל עצמו אין כאן חשש בזיון דהא ידע ולא קפיד: משום

נר מצוה

בהולכה: איתמר התקבל לי גיטי ואשתו אמרה הבא לי גיטי והוא אומר הא לך כמה שאמרה אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה. אפילו הגיע גט לידה אינה מגורשת *דהא עקריה שליח לשליחותיה לגמרי (א) אמר (ליה) שליח לקבלה הוינא להולכה לא הוינא הבא לי גיטי ואשתו אמרה התקבל לי גיטי והוא אומר הא לך כמה א שאמרה כיון שהגיע גט לידה מגורשת דהא לא עקר ליה שליח לשליחותיה אלא מעוטי הוא דמעיט בשליחותיה וכן הלכתא. ת"ר התקבל לי גיטי ואשתו אמרה התקבל לי גיטי והוא אומר הולך ותן לה זכה לה והתקבל לה רצה להחזיר לא יחזיר ר' נתן אומר הולך ותן לה רצה להחזיר יחזיר זכה לה והתקבל לה רצה להחזיר לא יחזיר רבי אומר בכולן רצה להחזיר לא יחזיר אבל אם אמר אי אפשי שתקבל לה אלא הולך ותן לה רצה להחזיר יחזיר. *איתמר התקבל לי גיטי ואשתו אמרה התקבל לי גיטי והוא אומר א]הולך ותן לה אמר רבי אבא *בר רב הונא אמר רב (מנשה) נעשה שלוחו ושלוחה ואם מת ולא הגיע הגט לידה חולצת ולא מתיבמת אלמא מספקא ליה אי הלכה כרבי נתן או כרבי אבל אמר ליה הילך בין לרבי בין לרבי נתן כזכה דמי והלכה כר' נתן דאמר הולך לאו כזכה דגרסינן בפרק השולח* (א) אמר אביי נקטינן שליח מתנה כשליח הגט למאי נפקא מינה להולך לאו כזכה דמי: אמר רב *אין האשה עושה שליח לקבל גיטה מיד שלוחו של בעלה ור' חנינא אמר אשה ב עושה שליח לקבל לה גיטה מיד שלוחו של בעלה מאי טעמיה דרב איבעית אימא משום בזיון דבעל ואי

ומיהו אם האשה אמרה התקבל לי גיטי והשליח אמר לבעל אשתך אמרה הבא לי גיטי והוא אמר התקבל לה משהגיע גט לידה מגורשת דהתקבל והולך קאמר הכי מוכח בגמ': **התקבל** לי גיטי. כך אמרה האשה לשליח והשליח אמר לבעל שאשתו אמרה הבא לי גיטי והוא אומר הילך כמו שאמרה כיון שהגיע גט לידה הרי היא ודאי מגורשת. דמה נפשך אי אדיבורא דידה קא סמיך בעל הרי נתגרשה מיד שהגיע גט ליד השליח ואי אדיבורא דידיה קא סמיך משהגיע גט לידה מיהא מגורשת וליכא למימר דילמא אדיבורא (ה) דידיה קא סמיך ולא עשאו שליח להולכה ושליח קא עקר שליחות האשה דאמר שליח להבאה הוינא לקבלה לא הוינא דהא ליכא למימר הכי דמאן דניחא ליה למטרח בהולכה כ"ש דניחא ליה להיות שליח לקבלה הלכך מה נפשך משיגיע גט לידה מגורשת ומיהו אם מית בעל קודם שהגיע גט לידה חולצת ולא מתיבמת דכיון דלא איפשיטא בעיין בפרק השוכר את האומנין (דף עו.) הכא איכא למיחש דילמא אדיבורא דידה קא סמיך ומכיון שהגיע גט ליד השליח נתגרשה הילכך ספקא הוי: **תנן** רבנן וכו' והוא אומר הולך ותן לה. פירוש הולך או תן לה והכי איתא בירושלמי* דבין הולך בין תן לרבי הוי כזכי ולר' נתן לא הוי כזכי: אבל אם אמר אי אפשי שתקבל לה. גלי אדעתיה דהולך דקאמר ליה לאו זכי הוא: [דף סג:] נעשה שלוחו ושלוחה וחולצת. אם מת הבעל קודם שהגיע גט לידה חולצת ולא מתיבמת דמספקא ליה לרב אי הולך כזכי דמי או לא ופרכינן עלה בגמרא ומי מספקא ליה והא איתמר הולך מנה לפלוני שאני חייב לו אמר רב חייב באחריותו כלומר חייב המשלח באחריותו אם יאנסו מיד שליח זה ואפ"ה אם בא לחזור ולומר החזירם לי שמא יאנסו ממך בדרך אינו חוזר שכבר זכה שליח בשבילו אלמא פשיטא ליה לרב דהולך כזכי דמי ומפרקינן לעולם מספקא ליה ומיהו התם הייטו טעמא משום דספק ממונא לקולא דהמוציא מחבירו ידו על התחתונה ומש"ה אינו חוזר [הכא ספק איסורא לחומרא] (דרבנן) זו הוא סוגיית הגמרא: והקשה הרמב"ן ז"ל מאי קא מקשה מפקדון לגט דילמא גט הרי הוא כמתנה דאע"ג דבפקדון הולך כזכי דמי דהא קי"ל כרב דתניא כוותיה כדאיתא בפרק קמא (דף יד.) אפ"ה במתנה אסקינן התם [דף טו.] דהלכה כר"ש הנשיא דהולך לאו כזכי ואביי נמי הכי אמר בפ' השולח (דף לב:) דשליח מתנה הרי הוא כשליח הגט וי"ל דסבירא לן הכא דגט נמי כיון שעשאתו האשה שליח לקבלה וזה נותן לו סתם דמי לפקדון וה"ה למתנה אם המקבל עשאו שליח [אבל כל שהנותן עושה שליח מעצמו אין רצונו שיתן אלא במתנה] ומש"ה מקשינן הכא מפקדון לגט ומתרץ לה לדרב לרווחא דמילתא ומיהו קושטא דמילתא דגט אע"פ שעשאתו האשה שליח קבלה הולך לאו כזכי דומיא דמתנה והייטו דאמר אביי בפרק השולח נקטינן שליח מתנה (לאו) כשליח הגט למאי נפקא מינה להולך לאו כזכי ובודאי דאפילו בעשאתו שליח קאמר דאי לא היכי קאמר דהולך לאו כזכי אפילו הוי כזכי לא מהני אלא ודאי דאפילו בעשאתו שליח קאמר דהולך לאו כזכי וזהו דעת הרי"ף ז"ל שהביא בכאן ראיה מדאביי. וכיון דקי"ל כר' נתן בהולך בהן נמי קי"ל כוותיה ואע"ג דאמרי' בפ"ק[דף יא:] גבי עבד כל האומר תנו כאומר זכי דמי הייטו טעמא משום דכיון דהרבה פעמים נותן דמי עלמו ויולא[מלתא דזכותא היא] אבל בגיטי נשים ומתנה תן לאו כזכי: אבל אחרים פסקו כרב דאמר חולצת דס"ל דהולך מספקא לן בכולהו והאי כדיניה והאי כדיניה גבי פקדון ספק ממונא לקולא ולא מפקינן מיניה דשליח וגבי מתנה ממונא בחזקת נותן הוא ואביי נמי ה"ק שליח מתנה הרי הוא כשליח הגט כלומר דמספקא לן ומספיקא במתנה לאו כזכי ובגט חולצת ולא נהירא דאי הכי לא הול"ל בהדיא דהולך לאו כזכי ועוד דבפ"ק (דף יד.) מוכח דהולך לא שוה בכולהו דהא בהולך מנה לפלוני שאני חייב לו מסקינן בלא פלוגתא תניא כוותיה דרב דהולך כזכי ולא מייתי עלה אידך ברייתא דפליגי בה כמה תנאי במתנה ואמרי' עלה דכ"ע הולך לאו כזכי והכי איתא בתוספתא בהדיא דמתנה דינא לחוד ופקדון דינא לחוד ולפיכך אין שיטה זו מחוורת. ועדיין אני אומר דאע"ג דודאי קושטא דמילתא דמתנה דינא לחוד ופקדון דיניה לחוד אפ"ה בדוקא מקשינן ומפרקינן ולא לרווחא דמילתא בלחוד משום דגט כיון שעשאתו האשה שליח לקבלה לפקדון דמי ולא למתנה וראיה לדבר דרבי אמר הכא במתניתין גבי גט דהולך כזכי ור' יהודה הנשיא דהייטו רבי אמר בספ"ק דמכילתין [דף יד:] גבי מתנה דהולך לאו כזכי אלמא גט לפקדון דמי ולא למתנה וכיון דסוגיין דוקא היא לא עדיפא הסיא דאביי דפרק השולח (דף לב:) למדחייה דאיכא למימר אביי ה"ק שליח מתנה יכול משלח לחזור בו כשליח הגט שלא עשאתו האשה שליח משום דהולך לאו כזכי והה"נ דבגט אפי' הוי כזכי כל שלא עשאתו האשה שליח לקבלה יכול בעל לחזור בו וקאמר אביי דבמתנה נמי הכי דיניה משום הולך לאו כזכי ולא עדיפא מימרא דאביי דאיפשר לפרש שם כדפרישנא למדחי מסקנא דשמעתא דהכא זה נ"ל: **אמר** רב אין האשה עושה שליח וכו'. משום בזיון דבעל. קסבר קנותי בעיניה שאינה מקבלתו בעצמה דאיהי כי עבדה שליח לקבל מיד הבעל עצמו אין כאן חשש בזיון דבעל דהא

[illegible]

לשון ריא"ז
א אמר לו בעל הילך כמו שאמרה ה"ז ספק אם שליח לקבלה או להולכה לפיכך אם לא הגיע הגט ליד האשה הרי אלו ספק גרושין ואם הגיע ליד האשה הרי זו מגורשת בודאי כמבואר בקונט' ההלכות: ב וכן פסק רב אלפס [illegible]

לשון ריא"ז
ויכולה האשה למנות שליח לקבל לה גיטה מיד שליח בעלה כמו שביאר מז"ש.

הגהות הב"ח
(א) דאמר כצ"ל: (ב) והכי קאמרי ליה כצ"ל: (ג) נ"ב נראה בעיני [illegible] ... הדינן למיפשט מדר"נ דאדיבוריה דידיה קא סמיך. ודחינן הכי השתא התם אדם יודע כו' ומעיקרא קבל עליו להיות שליח להולכה אבל הכא דעקריה לשליחותי' דמימר אמר שליח להולכה לא הוינא אע"ג דבעל אדיבורא דידה סמך ושוייה שליח להולכה הא ודאי קא טעי למימר דהא כ"ל שליח מעליא והא ודאי ליתא דאפי' כי אמליך ואמטייה ניהלה לאו גיטא הוא דמעיקרא לא קבל עליו להיות שליח לבעל להולי' יבב"ג אתפרש ת"ש קטנה וכו' והדחוי הכי השתא התם אדם יודע כו' ובתר הכי קאמר ת"ש הבא לי גיטי כו' מאי לאו קבלה אקבלה והולכה אהולכה וקשיא לרב אשי דקאמר דמשום דאי הכי בקבלה אקבלה נמי נימא דהא [illegible] מגורשת דהא עקרי' שליח לשליחותיה בשלמא אי טעמיה דר"נ משום דאדיבוריה דידיה קא סמיך אתי שפיר דדוקא התם דקאמר ליה הילך כמה שאמרה משמע דאדיבוריה דידיה סמך אקבלה משמע דאדיבורה דידה סמך והכי קאמר אנא לא ידענא אלא התקבלה לה דאי שויה שליח לקבלה התקבל לה ואי שויה שליח להולכה אנא נמי התקבל והולך קאמר. וה"ה נמי בהולכה אהולכה נמי קאמר הכי אלא לרב אשי קשיא מה נפשך סוף סוף השליח עקריה לשליחותיה לגמרי ולאו גיטא הוא בקבלה אקבלה. ודחינן לא קבלה אהולכה והולכה אקבלה כדקאמר רב אשי דמשום דעקריה כו' ואדיבורה דידה סמך ואפ"ה בהולכה אקבלה גיטא מעליא הוא וה"ע דאע"ג דהשליח עקריה לשליחותיה מאחר דקאמר שליח להולכה לא הוינא לה מכח דידה מ"מ בתר הכי כדקאמר ליה גט זה לאבתי ושויא שליח להולכה וקבל ממנו הגט בסתם נתרצה להיות שליח דידיה להולכה ואמטייה ניהלה ופרכינן אי קבלה אהולכה מכי מטי גיטא לידיה לאלתר ליהוי גיטא דהא אדיבורא דידה סמך כדקא דחית השתא אלא מינה דאדיבוריה דידיה סמך ואפ"ה בקבלה אקבלה נמי הוי גיטא וכדקא פסיט מעיקרא ולא משום דעקריה לשליחותיה כרב אשי. ומהדרינן הכי השתא התם קאמר ליה הילך כו' כלומר ודאי כדקא אמר בקבלה אקבלה ואפ"ה מינה דאדיבוריה דידיה סמך דאפי' אי נמי דאדיבורה דידה סמך ושויה שליח להולכה וקאמר ר"נ דלא הוי גיטא משום דעקריה ומ"מ איכא למימר דדוקא התם דקאמר הילך כמה שאמרה דתלי שליחותיה דשליח להולכה בד איכי והא קאי כשליח וקאמר שליח להולכה לא הוינא לה מכח דידה אבל הכא מי קאמר ליה הילך כמה שאמרה אלא התקבל קאמר ותליא שליחותיה בדנפשיה ומכחו עשאו שליח להולכה והלכך אע"ג דהשליח עקריה דהולכה דמכח דידה מ"מ לבתר הכי נתרצה לבעל להיות שלוחיה דידיה להולכה והלכך משהגיע גט לידה מגורשת אפי' בקבלה אקבלה ומש"ה פסק הרב בעל העיטור ז"ל לפי שיטה זו דבקבלה אקבלה ה"ל מגורשת משהגיע גט לידה. כ"ל. והרבה דקדוקים מתיישבים לפי שיטה זו שלא מתיישבים לפי פרש"י ולכך יראה למעשה כיון דאיכא פלוגתא דרבוותא אי בעלה כהן הוא איתסרא עליה ולעולם לא מתתרי' עד דיהיב לה גיטא אחרינא ואי לכהן ואי אית לה יבם חולצת ולא מתייבמת: (ד) כ"ב דאמרי': (ה) דידה כצ"ל

עין משפט
א מיי' פרק י' מהל' גירושין סמג עשין נ טור א"ה סי' קמא:

הגהות חו"י
(א) בר"ף סי' תנ"ב: (ב) אבל בדברי רבינו משמע שהוא מפרש דהשליח אמר (בשמים) [בשמה] הבא לי גיטי ובעלה אמר לו התקבל לי גיטי [illegible]

השגות הראב"ד

א] הא דאמרי' בהולך ותן לה נעשה שלוחו ושלוחה וחולצת אלמא מספקא אי הולך כזכי או לא. והרב ז"ל כתב זו במימרא אלמא הכי הלכתא. ואיכא דקשיא ליה הא דאמרי' פ' השולח אמר אביי נקיטינן שליח מתנה הרי כשליח הגט למאי נפקא מינה להולך לאו כזכי. אלמא פשיטא לן דהולך לאו כזכי בגט. ואיכא למימר דבלא אמרה ליה התקבל הוא דפשיטא לן דלאו כזכי הוא וכי מספקא לן היכא דאמרה לה איהי התקבל ואמר ליה איהו הולך ותן לה. א"נ אע"ג דאמרה ליה איהי התקבל אמר אביי דהולך לאו כזכי דכיון דמספקא אוקי ממונא בחזקת מאריה והדרה מתנתה למרה קמא. ודוקא דהדר ביה אבל אי לא הדר ביה השליח [illegible] ואי מיית משלח יורשים לא מצו הדרי בהו דקי"ל מצוה לקיים דברי המת. והכי איתא בפרק קמא

דהא ידע ולא קפיד : משום חצרה הבאה לאחר מכאן . לאחר שנתן לה הבעל הגט בחצר של אחרים קנאתו דהוא לאו גיטא הוא דבעינן ונתן בידה או בחצרה דאתרבאי מידה וזה בשעה שנתן לחצר לא היה החצר שלה וגזרינן שלא יקבל שליח האשה מיד שליח בעלה משום דדמי להא שקדם הבעל ומסרו ליד שליח ואחר כך עשתה היא שליח לקבלו ואתא למימר נמי דחצר הוה שליח וכשקנאתו היא נעשה החצר עצמו שלוחה : מאי בינייהו . בין הני תרי לישני : הקדמה איהי ושויא שליח . דידה קודם שמסר הבעל ליד שלוחו דהשתא לא דמי לחצרה הבאה לאחר מכאן והה"נ דהוה יכול למימר דאיכא בינייהו היכא דבעל לא קפיד דלמ"ד משום בזיון דבעל ליכא והכי מוכח בסוף פרק המביא תניין (דף כד.) :

רש"י

משום חצרה הבאה לאחר מכאן . לאחר שנתן לה הבעל גט בחצר של אחרים קנאתו דהוא לאו גיטא הוא דבעינן ונתן בידה או בחצרה דאיתרבאי מידה וזה בשעה שנתן לה בחצר לא היה החצר שלה וגזרינן שלא יקבל שליח האשה מיד שליח בעלה משום דדמי להא שקדם הבעל ומסרו ליד השליח ואח"כ עשתה שליח לקבלו ואתי למימר נמי חצר הוי שליח הבעל וכשקנאתו היא נעשה החצר עצמו שלוחה : מאי ביניייהו . בין הנהו תרי לישני : דקדמה איהי ושויא שליח . דידה קודם שמסר הבעל ליד שלוחו דהשתא לא דמי לחצרה הבאה לאחר מכאן : כר' חנינא . דפליג אדרב ואמר אשה עושה שליח לקבל גיטה מיד שליח בעלה : דהוה לשה . שהיתה לשה עיסה : ליהוי פקדון גבך . ותהיה אתה שלוחי לקבלה : אם איתא לדר' חנינא . אם הייתי יודע שהלכה כמותו עבידנא בהאי מלתא עובדא כוותיה ואמינא מגורשת ולא חיישינן לחצרה הבאה לאחר מכאן : והא לא חזרה שליחות אצל הבעל . שליח שחזר ונעשה שליח למי שנשתלח לו ניתק משליחות הראשון עד שלא היה לו שהות לחזור אצל שולחו ולומר לו עשיתי שליחותך והיכה שליחות : נתיישב בדבר . לעיין בו : הדור שלחוה . לאחר ימים לדעת מה נתיישב בדבר : כולי האי . כל אלו פעמים חוזרין ושולחים : הוי דבר שבערוה . שנולד ספק בערוה בבית המדרש : חולצת ולא מתייבמת. אם מת : הוה עובדא. כי הא גונא ואצרכה גט אחר ומשום דלא חזרה שליחות : מחיים . אם באת ליכנס בחיים וחליצה לאחר מיתה . אם מת ולא נתן גט אחר : דגט פסול הוא . משום חצרה הבאה לאחר מכאן דמה לי שעשאתו אותו שליח לקבלה מה לי שליח אחר : נפאתא . כך שמה : אזול סהדי . שאמר להן בעל כתבו ותנו לה וטעו בשמה וכתבו ספאתא : עשו עדים שליחותן . ואין רשאין לכתוב גט שני : כתבו ותנו לשליח . שליח שמניתי וכן עשו ואבד בדרך מי אמרי' עשו עדים שליחותן ונסתלקו או דילמא האי נמי עד שיגיע הגט לידה ותתגרש עשאן שלוחין לכתוב אלא לטירחייהו חש שלא להטריחן בהולכה : מתני' האשה שאמרה התקבל לי גיטי . והוא חוזר ואומר התקבלתי צריכה להביא לפנינו שתי כיתי עדים שנים שיאמרו בפנינו אמרה לו לקבלה ושנים שיאמרו שקבל וקרעו ובגמרא מפרש

ואי בעית אימא משום חצרה הבאה לאחר מכאן מאי בינייהו איכא בינייהו דקדמה איהי ושויא שליח מעיקרא . הא מילתא חזינן בה פלוגתא ביני רבוואתא איכא מאן דפסק הלכתא כרב ואיכא מאן דפסק הלכתא כר"ח ומסייעא ליה למימריה מהאי מעשה דההוא גברא דשדר לה גיטא לדביתהו אתא שליחאשכחה דקא לישה אמר לה הא גיטיך אמרה ליה ליהוי פקדון גבך אר"נ אם איתא לדר' חנינא עבידנא בה עובדא אמר ליה רבא ואם איתא עבדת בה עובדא והא לא חזרה שליחות אצל הבעל שלחוה *קמיה דר' אמי שלח להו לא חזרה שליחות אצל הבעל ורבי חייא בר אבא אמר נתיישב בדבר הדור שלחוה קמיה דר' חייא בר אבא אמר כולי האי שלחו לי ואזלי כי היכי דמספקא להו לדידהו הכא נמי מספקא לדידן הוי דבר שבערוה וכל דבר שבערוה חולצת ולא מתיבמת הוה עובדא ואצרכה רב יצחק בר שמואל בר מרתא גט וחליצה (א) גט מחיים וחליצה לאחר מיתה אלמא מדלא איסתפקא למאן דאיסתפקא ליה אלא משום דלא חזרה שליחות אצל הבעל ומאן דבטליה לגיטא נמי לא בטליה אלא משום דלא חזרה שליחות אצל הבעל מכלל דפשיטא להו לכולהו דהילכתא כר' חנינא דאי סבירא להו הלכה כרב אפילו חזרה שליחות אצל הבעל לא מספקא להו דגט פסול הוא °הילכך הלכה כרבי חנינא ודא היא סברא דרב האי גאון ז"ל ומיסתברא כוותיה [א]ההיא דהוו קארו לה נפאתא אזול סהדי [א] כתוב טפאתא אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב עשו עדים שליחותן מתקיף לה *רבא מי קאמר כתובו חספא והבו לה אלא אמר *רבא אי ודאי כתבו סהדי גיטא מעליא ואבד עשו עדים שליחותן מתקיף לה ר"נ מי קאמר להו כתובו ואנחו בכיסייכו אלא אמר רב נחמן כותבין ונותנין אפילו מאה פעמים וכן [ב] הילכתא א] בעא מיניה רבא מר"נ אמר לשנים כתבו [ג] ותנו לשליח מהו סלוקי סלקינהו או דילמא לטרחייהו חייש ואסיקנא תיקו ותיקו דאיסורא לחומרא הילכך לא מצי אינהו למיהוי שלוחים להולכה דחיישינן דילמא סלוקי סלקינהו: רשב"ג אומר אף האומרת טול לי גיטי אם רצה להחזיר לא יחזיר ת"ר טול לי [ג]*יהא לי בידך כולן לשון קבלה הן : מתני' ג] [ג]האשה שאמרה התקבל לי גיטי [ד] צריכה שתי כיתי עדים שנים שיאמרו

מצוה ג נר מצוה

משום בזיון דבעל ליכא והכי מוכח בסוף פרק המביא תניין (דף כד.) :

אמרה ליה ליהוי פקדון בידך . זו היא גירסת הרי"ף ז"ל אבל בנוסחאות בגמ' כתוב אמרה ליה ליהוי [לי] בידך . כלומר ותהא את שלוחי לקבלה ובודאי דבהך נוסחא לי גרסינן אבל אמרה ליה ליהוי בידך בלא לי לא מהני דלא משמע דאיהי עבדה ליה שליח לקבלה והכי מוכח בירושלמי [סוף הל"א] ובתוספתא נמי תניא [בפרק ד] הרי זה גיטיך תנהו לפלוני איכה מגורשת שיקבלהו לי מגורשת ובמתני' נמי תנן טול לי ובברייתא טול לי שא לי יהא לי ולענין קדושין נמי אמרי' בפ"ק דקדושין (דף ח:) התקדשי לי במנה תנהו לאבא איכה מקודשת שיקבלהו לי מקודשת ואין בין תנהו לאבא ולהוי בידך כלום הלכך ודאי בעינן דלימא לי . ולהוי פקדון בידך שגורס הרי"ף ז"ל כיהא לי בידך דמי דבעל לאו לפקדון יהביה ניהליה : **אם** איתא לדר"ח . אם הייתי יודע שהלכה כמותו : עבידנא בהא מילתא עובדא כותיה . ואמינא מגורשת ולא חיישינן לחצרה הבאה לאחר מכאן אע"ג דבהאי עובדא דמי לה טפי משום דחד שליח הוא : והא לא חזרה שליחות אצל הבעל . שליח שחזר ונעשה שליח למי שנשתלח לו ניתק משליחות הראשון עד שלא היה לו שהות לחזור אצל שולחו ולומר עשיתי שליחותך ושליחות שאינה ראויה לחזור ולהגיד אינה שליחות : נתיישב בדבר . נעיין בה עד שיתישב דעתנו להשיב כהלכה : הדור שלחוה . לאחר ימים לדעת מה נתיישב בדבר : כל הני . כל אלו פעמים חוזרים ושולחים : דבר שבערוה . שנולד בו ספק בבית המדרש : חולצת ולא מתייבמת . אם מת : הוה עובדא . כו' : ואצרכוה גט אחר משום דלא חזרה השליחות : תרתי . בתמיה אם גט למה חליצה משמת : גט מחיים . אם באה ליכנס בחייו צריכה גט שני : וחליצה לאחר מיתה . אם מת ולא נתן לה גט : הילכך הלכה כר' חנינא וכו' . זהו דעתם ז"ל ואחרים דוחין דליכא למפשט מהא דקי"ל כרבי חנינא אלא היכא דוקא דליכא בזיון דבעל כי הכא כיון דקא לשה ליכא בזיון אבל היכא דאיכא למיחש לבזיון דבעל אפשר דלא קיימא לן כוותיה ולא נהירא דבכי האי גוונא נמי איכא בזיון כיון שלא הפסיקה לישתה לקבל גיטה אלא הכא הוא דאיכא למימר דהני עובדי לא מוכחי מידי דהא איכהו לא שלחו לקמיה דרבי אמי אלא אי איכא למיחש אי חזרה שליחות או לא ומשכחת לה אפילו אליבא דרב כגון דבעל לא קפיד וליכא משום בזיון דידיה וקדמה איהי ושויה שליחא וליכא משום חצרה הבאה לאחר מכאן ורב נחמן נמי אם איתא לדרבי חנינא קאמר ולאו דפשיטא ליה דאיתא הילכך חיישינן לדרב ואין האשה עושה שליח לקבל את גיטה מיד שליח [בעלה] ואם עשאתו חולצת ולא מתייבמת :

ההיא דהוו קרו לה נפאתא . כך שמה : אזול סהדי . שאמר להם בעל כתבו גט ותנו לה : וכתוב טפאתא . וטעו בשמה : עשו עדים שליחותן . לגט אחד עשאן שלוחים ועדים והרי כתבו גט אחד ואין שלוחיו עוד לחזור ולכתוב גט כשר : ואבד . קודם שנתנוהו לה : עשו עדים שליחותן ואינן רשאין לכתוב גט שני וליתן לה שהרי כבר כתבו גט כשר : **אלא** אמר *(רבא) כותבין ונותנין אפילו מאה פעמים . כתבו בתוספות בשם ר"י ז"ל דהיכא דלא נאבד הגט אלא מסופקים בו אם נעשה כתקנו אם לאו דאין לעשות אחר שהרי עשו שליחותן אם הוא כשר ולפיכך טוב ללמד לבעל שיאמר להם לעשות כמה שירצו עד שיצאו מן הספק ויש מי שכתב דדוקא בגט הוא דאמרינן דאם אבד כותבין אפילו מאה פעמים וכן בשטרות שמחוסרות נתינה שאין המקבל זוכה בהן עד שיגיעו לידו אבל בשטרות שאין מחוסרות נתינה כגון שטר שכתוב בו קנין דמשעת קנין שעביד נפשיה כיון שנעשה השטר ונחתם כהוגן עשו עדים שליחותן ושוב אין כותבין ונותנין שלא אמרו אלא כעין גט שאינו כלום עד שמגיע לידה : **בעא** מיניה רבא מרב נחמן וכו' . פירשה הרי"ף ז"ל [להולכה] כמו שכתוב בהלכותיו אבל רש"י ז"ל פירש כתבו ותנו לשליח שלי וכן עשו ואבד (ב) מי אמרינן עשו כל שליחותן ונסתלקו או דילמא האי נמי עד שיבא גט לידה ותתגרש עשאם שלוחים לכתוב אלא אטירחא דידהו חשש שלא להטריחם בהולכה : אמר ליה רבינא לרב אשי ויוליך לה מהו תיקו . הכי איתא בגמ' . ופירש רש"י ז"ל על דרך פירושו אם ת"ל בהך דלא אמר אלא כתבו ותנו (ג) לו לשליח והרי כתב ונתנו לו ואבד דעשו שליחותן דהא כל מה שנוס גמרו ועשו הכא מאי מי אמרינן כיון דאמר כתבו ותנו לשליח ויוליך לה עשאן שלוחים לחזור ולכתוב עד שיגיע גט לידה ולכך פירש להם כל כך או דילמא לא שנא . ועל דרך הרי"ף ז"ל נראה שתתפרש כך אם ת"ל בהך דלא אמר ויוליך לה דלא סלקינהו משליחות אלא אם רצו מוליכין הן עצמן היכא דאמר ויוליך לה מהו : **מתני'** האשה שאמרה התקבל לי גיטי . והוא חזר ואמר קבלתי : צריכה להביא לפניו שני כיתי עדים

שאיל והגט יוצא מתחת יד השליח נאמן לומר שהבעל נתנו לה לגירושין ואני אומר שאע"פ שהיו בשתי עיירות יכול הבעל לטעון טענה זו וצריך עדים שהבעל נתנו לה לגירושין כמבואר בקונטרס הראיות :

השגות הראב"ד

א] בעא מיניה רבא מרב נחמן כתבו ותנו גט לשליח ואבד מיד השליח מהו שיחזרו ויכתבו מי אמרי' סלוקי סלקינהו וכבר עשו שליחותן או דלמא לטרחייהו חייש ושלוחין שנתנו לגירושין נינהו ואי אבד חוזרין וכותבין . א"ל רבינא לרב אשי ויוליך לה מהו . כלומר את"ל סלוקי סלקינהו אבל אם אמר תנו לשליח ויוליך לה כיון דאמר ויוליך לה הרי הוקיקם שיהו משתדלים להוליך לה הגט הלכך אם אבד חוזרים וכותבים או דלמא בהא נמי סלקינהו תיקו . הלכך אין כותבים : והרב ז"ל כתב הלכך לא מצו איכהו למהוי שלוחים להולכה דחיישינן דלמא סלוקי סלקינהו ולפי דעתי לא היה צריך לכך שהרי אמרו פ' כל הגט במעשה דאדא בר מניומי דאפסקא רב אדא בר מניומי ולא את . ומה התם דמעיקרא משוי ליה שליח לנתינה וכיון דאמר לא ידענא לה ואמר ליה לרב אדא בר מניומי דלותבים פיסלה אמרי' דלא הוי שליח שנתן לגירושין כ"ש הכא דמעיקרא ותנו לשליח להו . ואיכא מאן דקשיא ליה הא דתניא בגט פשוט מי שפרע מקצת חובו עדים מקרעין לו את השטר וכותבין לו שטר מזמן ראשון (ואמרי' למ"ד) [ואמרי' לה] מזמן שני . והרי [כתם] עשו עדים שליחותן וכתבו ונתנו ביד בעלים שהוא יותר משליח (ואין) [ואפ"ה] חוזרים וכותבין לו שטר אחר . ולא היא . התם עדיין המלוה שהעידו עליה קיימת מקנאה מש"ה חוזרין וכותבין אותו מקצת אבל הכא הא איסתלקו לגמרי :

ב] הא דאמרי' בברייתא האומרת יהא לי בידך לשון קבלה הוא . בירושלמי מפליג בין יהא בידך ויהא לי בידך כי יהא בידך אינו לשון קבלה . וז"ל כי כן נחלוק בין טול לי ושא לי . לטול גיטי ושא גיטי . ולפי הירושלמי הא דאמרי' בגמ' דידן בההוא מעשה דהסיה אתתא דהות לשה ואמרה ליה להוי בידך ותבעו ליה שליח לקבלה הא דאמרי' להוי בידך לאו דוקא אלא להוי לי בידך אמרה :

ג] הא דאמרי' במתני' האשה שאמרה התקבל לי גיטי צריכה שתי כתי עדים וכו' ושנים שיאמרו בפנינו קבל וקרעו . הקשו בירושלמי ויצטרף השליח . תפתר שהיה קרוב . הדא אמרה שהקרוב נעשה שליח :

א כ' סמ"ג יש להסתפק אם הכותב כתב גם במצות הבעל ואירע בו שום ספק אם יכול לכתוב אחר בלא רשות הבעל דשמא נאמר בזה שעשה שליחותו כי אולי שגט הראשון הוא טוב וראוי לגרש בו וכדי להסתלק מן הספיקות היה מצריך ר"י שבתחלה כשהבעל אומר לסופר לכתוב שגט יאמר לו אני נותן לך רשות לכתוב הרבה גיטין כמו שתחפוץ עד שיהיה כשר לדעתך או לדעת הרב שבעירך וכן יאמר לעדים לחתום הרבה גיטין בלא רשותו עד שיהיה שגט כשר לדעת כולם וכ"כ הרא"ש והטור סי' ק"מ כתב ב"ה אמר לשליח הולך גט זה לאשתי בפני עדים ואם יאבד תכתוב גט אחר עד שיבא הגט לידה לית רשות למימר לספרא למיכתב אחרינא דמילי לא מימסרן לשליח ואם כתבו הוא בעצמו ונתנו לה בפני עדים כשר ותיכשא בו לכתחלה דעדי מסירה כרתי בדיעבד ע"כ :

ב כתב הרא"ש וכן הלכתא דאם נאבד הגט כותבין כמה פעמים ומיהו אם לא נאבד ומסופקין אם הוא כשר אם לאו מכמה חומרות שנהגו להחמיר ואין להם שורש ועיקר מן התורה הרי עשו עדים שליחותן אם הוא כשר . לפיכך טוב להנהיג שיאמר הבעל לסופר ולעדים לכתוב ולחתום עד שיהא הגט כשר לדעתם בלי שום ספק ופקפוק :

לשון ריא"ז
האומר לעדים כתבו ותנו גט לאשתי וכתבו גט פסול או שהיה הגט כשר ואבד מהן הרי אלו כותבין וחותמין גט אחר ואפי' עד מאה פעמים שלא גמרו שליחותן עד שיגיעוהו ליד האשה ואין צריכין ליטול רשות מהבעל פעם שניה ונראה בעיני שאף אם נולד להם שום גמגום בגט או אפי' היה הגט כשר בידם יכולין לכתוב גט אחר ולתתו לאשה בלא רשות הבעל כמבואר בק"ס :

ג כתב סמ"ג בשם ר"י והאשה יכולה להרשות אדם לקבל גיטה בעיר אחרת אע"פ שאינו שומע קולה ע"פ עדים שישמעו שהיא מתרצה בכך והם יכתבו שטר וישלחו לו בכל מקום שהוא שידוע לנו שהיא רוצה בכך ומועיל בלא שמיעת קול : כתב הרא"ש בין שליח האשה בין שליח האיש א"צ שישמע מפיהם שממנין אותו שליח לפיכך בין האיש בין האשה יכולין לעשות בפני עדים שליח העומד במקום אחר והעדים כותבין וחותמין שמינה לפלוני שליח :

לשון ריא"ז
שליח לקבלה צריך שני כתי עדים שני עדים שיאמרו בפנינו מינתהו (האיש) [האשה] שליח שנים שיאמרו בפנינו קבל הגט מן הבעל ואפי' הן הראשונים הן האחרונים ואם אין לו עדים שקיבל הגט אע"פ שהגט יוצא מתחת ידו יכול הבעל לומר לפקדון נתתיו לו ור"ת אומר שאין הבעל נאמן בטענה זו אלא כשהיו האיש והאשה שתיהן בעיר אחת אבל אם היו בשתי עיירות

א מיי' פרק ג מהל' גירושין סמג עשין נ טור אה"ע סי' קמא סעי' ג
ב מיי' שם טור אה"ע סי' קמא :

[גירי' בגמ' ר' אמי וכן בסמוך בגמ' ר' חייא וכן בגמ' סגים כמו הנגי' שבכאן]

הגהות הב"ח
(א) נ"ב פרקים: (ב) נ"ב בידך: (ג) אלא כתבו ותנו לשליח והכי כתבו ונתנו לו כצ"ל :

[דף קעב ע"ב]

בגמ' רבה (ג"א)
בגמ' רבה (ג"א)

ושא לי ויהא כו' כ"ס גנ"ז (ג"א)

נ"ל רב נחמן (ג"א)

א מיי' פ"ג מהל' גירושין סמג עשין נ טור אה"ע סי' קמא:

עדים שנים שיאמרו בפנינו אמרה (ב) לקבלו ושנים שיאמרו בפנינו קבלו וקרעו. ובגמ' פריך למה לי למקרעיה: ואפי' הן הן וכו'. שהשנים שאמרה בפניהם הן עצמן ראו כשקבלו: או אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים ואחד. שלישי שנעשו עד בזו ובזו מצטרף עמהם. ואיכא למידק מאי אפילו אדרבה הכי עדיף טפי דבשני כיתי עדים מחזי כחלי דבר אע"ג דלאו חלי דבר הוא שהרי מכיון שמינהו שליח נעשה ידו כידה ולכשיתן לו תתגרש מכל מקום כשהם הראשונים והן האחרונים עדיף טפי דליכא לספוקי במידי. י"ל לומר שה"א (ג) מיחזי כשיקרא שהילך אפשר שנזדמן הדבר שאותן בעצמן שמעו השליחות ראו הקבלה דמסתמא הבעל והאשה בשתי עיירות הן כיון שהיא ממנה שליח ואינה מקבלתו מיד הבעל ומש"ה הדר תני או אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים ואחד מצטרף עמהם דסלקא דעתך אמינא דנהי דתרי לא חיישינן דמשקרי לחד מיהא חיישינן קמ"ל: גמ' איתמר בעל אומר לפקדון. גט שנתון ביד שליש ובעל אומר לפקדון הפקדתיו בידך: ושליש אומר לגירושין. נתתו לי שהייתי שלוחה לקבלה ונתגרשה בקבלתי והאיש והאשה יחד בעיר כ"כ רש"י ז"ל והקשו עליו דאם איתא שאין ידוע לנו שהיה שליח קבלה מאי טעמא דרב חסדא דאמר שליש נאמן דהא ודאי לא הימניה אלא במה שבידו לעשות והרי אין בידו אלא ליתנו לאשה אבל היכי נהימניה לומר שהיא מתגרשת בקבלתו לפיכך פירשו דאפילו רב חסדא לא קאמר אלא בדאיכא סהדי שהוא שליח קבלה ותמיהני אף לדבריהם היכא נהימניה לומר שנתגרשה בקבלתו והלא בעל יכול לומר לא ידעתי שהיה שליח קבלה ולהולכה נתתיו לך ואפילו ידענו שידע הבעל שהיה שליח קבלה היאך האמינו לומר שלקבלה נתנו לו ולא להולכה ואפשר דכי קאמר רב חסדא דשליש נאמן דהא הימניה היינו לומר שהיא מגורשת בקבלתו משעה שידענו שהאשה היתה עמו דכיון דהימניה ליתנו לה ובידו היה ליתנו לה אף הבעל נותנו לו על דעת שתתגרש בכל מה שבידו לעשות וכיון שנתברר שהוא שליח קבלה הרי נתגרשה משעה שהיו האשה והשליש יחד בקבלתו מתוך שבידו ליתנו לה אבל לענין שתתגרש משעה ראשונה אע"פ שאין האשה עמו ודאי לא דהא לא הימניה אלא במה שבידו או שמא אין הבעל מדקדק בשטות אלא כיון שהוא יודע שבידו ליתנו לה כשימלאנה אף מעכשיו גומר ונותן שאם הוא שליח קבלה שתתגרש מעתה וכן לדברי רש"י יש לי לומר שכיון שבשעה שבאו לבית דין קודם שאמר בעל לפקדון היה יכול ליתנו לאשה והאשה היתה מקבלתו מידו נאמן לומר שליח קבלה הייתי ולקבלה נתנו לי ונאמן בכך להתגרש משעה זו אבל משעה ראשונה ודאי לא ומכחיישים דברי רש"י ז"ל דאפילו בדליכא עדים שהוא שליח קבלה שליש נאמן מדפרכינן במתניתין ואמאי נהימניה לשליש וכמו שאכתוב לפנינו בס"ד: **רב** הונא אמר בעל נאמן דאם איתא דלגירושין יהביה ניהליה לדידה הוה יהיב ליה. ואם תאמר אם כן בכל שליח המביא גט ממקום למקום ניחוש דילמא אתי בעל ומערער ואמר לפקדון מסרתיו בידו ואילו אנן אמרינן בפ"ק [דף ו:] דאי אתי בעל ומערער לא משגיחין ביה ואפילו בארץ ישראל נמי אמרינן דאי אמר מהני דהא אמרינן [שם] הואיל ויצא הדבר בהיתר יצא כבר נשמר מזה רש"י ז"ל שפירש דבשניהם בעיר אחת עסקינן ומש"ה אמר רב הונא דאם איתא דלגירושין יהביה לדידה הוה יהיב ליה ולפי זה הא דאמרינן בפרק קמא [דף ו.] דאפילו משכונה לשכונה צ"ל בפני נכתב ובפני נחתם לאו דאי אתי בעל ומערער ואמר לפקדון דלא משגחינן ביה דודאי לרב הונא נאמן אלא דכיון דתקון רבנן לומר בפני נכתב ובפני נחתם לא פלוג בכל מקום שאין עדים מצויין ומיהו בעיר אחת אי אתי בעל ומערער משגחינן ביה. אי נמי דכי אמר רב הונא בעל נאמן דוקא בשליח קבלה דאיכא ריעותא דכיון שידו כידה לדידה הוה מסר ליה אבל בשליח הולכה ליכא ריעותא שלא רצה למסור לה שתתגרש מיד. אי נמי דכי קאמר רב הונא בעל נאמן דוקא שהוא עדיין ביד שליש ורב הונא הכי קאמר אם איתא דלגירושין יהביה בעל לשליש לדידה הוה יהיב ליה השליש ולא היה מעכבו בידו הילכך כיון שלא מסרו לה מוכח דלפקדון יהביה. לשליש ולעדודה קא מכוין אבל משיגיע גט לידה שוב אין הבעל נאמן אע"פ שאינה טוענה ברי: **ורב** חסדא אמר שליש נאמן דהא הימניה. פי' אע"פ שעכשיו אין בידו ליתנו לאשה שהרי לא תקבלנו ממנו שהרי תחוש שמא תקלקל עצמה כיון דבעל אומר לפקדון אפי' הכי מתוך שהיה בידו למסרו לה מתחלה ואם רצתה היתה הולכת ונישאת בו הרי הוא כמו שא"ל נאמן תהיה עלי והריני נותנו לך על אותו ענין שתאמר כענין שאמרו* באומר נאמנת עלי שלא פייסתי הילכך אע"פ שאין בידו עכשיו נאמן דהכי אסיקנא בסנהדרין בפרק זה בורר (דף לא.) גבי ההיא [אתתא] דאפקא שטרא מתותי ידה ואמרה ידענא ביה דפריעא הוא ולא הימנה רב נחמן משום דכיון דאיתחזק שטרא בבי דינא אי בעיא קלתה לא אמרינן ואותבינה עליה מהא דתניא ושליש נאמן משניהם ואסיקנא בתיובתא וכן הא דאמרי' בסוף שמעתין ומודה רב הונא דאי אמרה קמאי דידי לגירושין יהביה ניהליה מהימנא מגו דאי בעיא קלתה לגיטא מיניה ואמרה לדידי יהביה [ניהליה] (ד) קאמר דמגו דאי בעיא אמרה לדידי יהביה ניהליה ה"נ מהימנא ובשעה דאתי לב"ד הוו יכלי למעבד הכי: **שאני** ממון דאיתיהיב למחילה. כתב רש"י ז"ל שאם מחלו מחול הילכך שליש נאמן דכיון שהאמינו דמסרו בידו נתרצה בהבטחתו עליו למחול על ממונו ולהאמין כל מה שיאמר אבל במילתא דאיסורא אין בידו [להאמינו] ע"כ ותמיהני דהא כי היכי דבממון אמרינן דמשעה שנמסר ביד שליש גמר והקנה שכל מה שירצה שליש יעשה בגיטין נמי מצינן למימר הכי וכענין שאמרו [דף כט: ודף עו: ע"ש] נאמנת עלי שלא פייסתי וכ"ל דה"ק שאני ממון שהוא דבר שניתן לימחל (ה) וגמר והקנה בכל מה שיאמר שליש [ואפי' ישקר] אבל באשה לא עביד איניש דמחיל הילכך מסתמא לא יהביה ניהליה אדעתא דהכי: וגרסינן עלה בגמ' [דף סד.] תנן האשה שאמרה התקבל לי גיטי צריכה שני כיתי עדים ואמאי נהימניה לשליש וכתב רש"י ז"ל ואמאי בעי עדים כלל לא בקבלה ולא באמירה תסגי באמירת השליח בלבד ולהימניה דהא הימניה הבעל ואשה נמי ומהדרינן מי קא נפיק גיטא מתותי ידיה דלהימניה. כלומר הא קרעיה ואע"פ שהקרעים בידו בפנינו אין שליש נאמן אלא א"כ השליחות בידו דמגו דאי בעי הוה עביד ביה מאי דקאמר נאמן נמי על אמירתו אבל זה שקרע אין בידו למסרו בידה ופרכינן תינח אמרה קיבל ל"ל. כלומר ל"ל לאיתויי ראיה שראוהו שקבל מיד הבעל הרי הוא בידו בפנינו והא ודאי קבליה ומהדרי' אמר *רבה הא מני ר"א היא דאמר עדי מסירה כרתי. כלומר ר"א היא דאמר אין גט כשר בלא עדי מסירה זהו פרש"י ז"ל. ומדפרכינן ולהימניה לשליש ואמרינן תינח אמרה מוכח שאפילו אין עדים שהוא שליח קבלה נאמן וכמ"ש רש"י ז"ל למעלה ומיהו לא להתגרש משעה ראשונה דהא ודאי אין בידו אלא להתגרש בקבלתו משעה זו שהוא אומר שהוא שליח קבלה ואילך מתוך שבידו ליתנו לה וכמו שכתבתי למעלה. ודפרכינן קבל ל"ל וכתב רש"י ז"ל הרי הוא בידו בפנינו והא ודאי קבליה תמיהני ומאן לימא לן דלקבלה יהביה ניהליה דילמא להולכה וכי תימא ה"ק קבל ל"ל בדאיכא עדים דשליש אמר בשעה שהגט בידו דלקבלה יהביה ניהליה סגי א"ה אמרה נמי תיקשי לן ל"ל בדאמר שליש בשעה שהיה הגט בידו דאיהי אמרה לסגי מתוך שבידו ליתנו לה. וניחא לי דה"ק קבל ל"ל בדאיכא עדים דאמרה ושהבעל ידע בכך סגי דכיון דחזו דודאי בעל יהביה ניהליה ואיהו ידע דשליח קבלה הוי מסתמא אית לן למימר דלקבלה יהביה ניהליה דכיון דבדאמ' ליה הילך סגי ואנן ידעינן דהילך א"ל ה"ל הילך [לקבלה] ודאי והילך להולכה ספק ויש לנו לתפוס את הודאי ולהניח את הספק דאי לא תימא הכי אף כשהגט יוצא מתחת ידי האשה ניחוש לומר שמא להולכה נתנו לה עד [מקום] פלוני וכדאמרינן בסוף פרק המביא תניין (דף כד.) הוי שליח להולכה עד דמטית התם אלא ודאי אין לנו לחוש לתנאין ועניינין שאין אנו יודעין ויש לנו לתפוס הדבר במה שהתפיסה מוכחת עליו בלבד והרי אינה מוכחת אלא הילך ובכך היא מגורשת בקבלתו ומיהו דוקא בקים לן שהבעל היה יודע שהוא שליח קבלה הא לאו הכי לא שאין תפיסתו מוכחת אלא דאמר לה הילך והילך למי שאין הבעל יודע שהוא שליח לקבלה לא לשם קבלה הוא. עוד אפשר לי לומר דכיון שהתפיסה שהוא תפוש בגט ועומד מוכחת דהילך א"ל ואין לנו לספק ולהדם מה שאין לנו הוכחה בו אמרינן דאומר הילך לשליח סתם משמע שאם הוא שליח קבלה תתגרש בקבלתו ואם הוא שליח הולכה שיוליכנו לה ומש"ה פרכינן קבל למה לי דהא קים לן דקבליה ונתגרשה בקבלתו אבל זו קולא יתירה ומיהו אפילו אם נאמר כן דוקא דומיא דמתני' שאין הבעל מערער אבל כשהבעל מערער ואומר להולכה אין לנו כיון דלא נפיק גיטא מתותי ידיה ואפילו לרב חסדא. כל זה נ"ל על דרך רש"י ז"ל: **אבל** נמלא לרי"ף בתשובה שפי' שמועתינו בשליח הולכה ובשהגט יוצא מתחת יד האשה ואפילו הכי לרב הונא בעל נאמן והביא ראיה מדאמרינן לקמן אי אמרה קמאי דידי לגירושין יהביה ניהליה מהימנא מגו דאי בעיא

נר מצוה

שיאמרו בפנינו אמרה ושנים שיאמרו בפנינו קבל וקרע ואפילו הן הראשונים והן האחרונים *או אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים ואחד מצטרף עמהן: **גמ'** איתמר בעל [א]אומר לפקדון ושליש אומר לגירושין רב הונא אמר בעל נאמן °רב חסדא אמר שליש נאמן רב הונא אמר בעל א נאמן דאם איתא דלגירושין יהביה ניהליה לדידה הוה יהיב ליה ורב חסדא אמר שליש נאמן דהא הימניה ואותיב רבי אבא לרב הונא מהא דתניא הודאת בעל דין כמאה עדים דמי והשליש נאמן משניהם ופריק שאני ממון דאיתיהיב למחילה ואקשינן והא תניא וכן לגיטין ופריק גיטי ממון ופסקו רבואתא הלכתא כרב הונא ואנן לא סבירא לן הכי אלא הלכתא כרב חסדא דסוגיין כוותיה (א) כדמברר (א) לקמן. ב ומודה רב הונא דאי אמרה קמאי דידי ג לגירושין יהיב ניהליה מהימנא מגו דאי בעיא אמרה לדידי (ב) יהביה ניהלי. (תנן האשה שאמרה התקבל לי גיטי צריכה שתי כיתי עדים כו' ואמאי נהימניה לשליח מי קנפיק גיטא מתותיה ידיה דליהמניה הא תינח בפנינו

דף סד.

רש"י

מפרש למה לי למקרעיה: ואפילו הן וכו'. שהשנים שאמרו בפנינו אמרה הן עצמן ראו כשקבלה או אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים ואחד שלישי שנעשה עד בזו ובזו מצטרף עמהן: **גמ'** בעל אומר לפקדון. גט שנתון ביד שליש והבעל אומר לפקדון הפקדתיו ושליש אומר לגירושין נתתו לי שהייתי שלוחה לקבלה ונתגרשה בקבלתי והאיש והאשה יחד בעיר: דהא הימניה. כשנתן לו הבעל: דאיתיהיב למחילה. שאם מחלו מחול הילכך שליש נאמן דכיון שהאמינו ומסר בידו נתרצה בהבטחתו עליו ולמחול על ממונו כל מה שיאמר אבל במילתא דאסורא אין בידו להאמינו: ואמאי. בעי עדים כלל נהימניה דהא הימניה בעל: מי קא נפיק מתותי ידיה. בפנינו להראותו דליהמניה הרי קרעו ואף על פי שהקרעין בידו אין בזה כלום דאין שליש נאמן אא"כ היה שליחותו בידו דאז מהימן במיגו דאי בעי הוה עביד ביה מאי דקאמר:

קבל

[ד' קעג ע"א]

ד"ה מוחק כו'

אמרה

שלטי הגבורים

א כתב הטור אם שלחתן בעיר אחת הבעל נאמן דאם איתא דכתורת גירושין יהבו לו לדידה הוה יהיב לה ודוקא כשטוען שלפקדון נתנו לו אבל אם טוען שעשאו שליח להולכה ורצה לחזור בו קודם שיגיע לידה אינו נאמן ואם אינן בעיר אחת השליח נאמן ומיירי באומר שמסרו לו בפני עדים ועל כן טוב ליזהר שלא לגרש ע"י שליח כשהבעל והאשה שניהם בעיר כיון דמצי מיפק מיניה תקלה שאם יטעון שלא נתנו לו' לגירושין שהוא נאמן ומיי' כתב שהשליח נאמן בכל ענין אפי' אין הגט בידו והרא"ש כתב כסברא ראשונה:

ב כתב הרא"ש ואיט נ"ל ראיה דהתם אין הבעל מכחישו ולא פליג רב הונא בהא ושוב מצאתי כתוב קושיא זו בשם רבינו אפרים תלמידו של הרי"ף (והרמב"ם) [והרמב"ן] ז"ל העיד שראה נוסחא ראשונה של רב אלפס ז"ל מכתיבת ידו חזינן מאן דפסק כרב חסדא ואנן לא סבירא לן הכי דרב הונא רבו של רב חסדא ואין הלכה כתלמיד במקום הרב ועוד היה כתוב בה ונהמניה לשליש מי קא נפיק גיטא מתותי ידיה דלהמניה ואי קשיא לך הא קמייתא דאמר שליש לא מהימן ואע"ג דנפיק גיטא מתותי ידיה והכא אי נפיק גיטא מתותי ידיה מהימן התם בעל קא מכחיש ליה הלכך איתרע ליה שליחותו והכא קא מודה ליה ע"כ וכיון שלא נתגלה לנו טעמו של רב אלפס ראוי להחמיר כדבריו הראשונים וכמו שפסק ר"ת ז"ל:

ג י"א דוקא כשהגט ביד האשה ואומרת שהשליח קבלו לגירושין ואח"כ נתנו לה והרא"ש כתב דאפי' אם הוא ביד השליח נאמנת

דף כט: ועי' תוס' דף יח: ד"ה תיישי' וד"ה במה פיים כו' (ג"א)

הגהות חו"י

(א) הו"ל לאהויי ראיה ממ"ש בסמוך מיגו דאמרה לדידי יהביה ניהלי ולרב הונא אין זה מיגו *) וזו"ק ועי' בהרא"ש: (ב) ע"ע הא קי"ל בדיים מעייו לא מעיזה ולינה נאמנת עי' ברא"ש: *[דבריו צ"ע ואולי יש איזה ט"ס בכאן]

הגהות הב"ח

(א) כדמתברר כצ"ל: (ב) נ"ב לו: (ג) נ"ב וכן פי' התוס': (ד) קאמרינן כצ"ל: (ה) גמר כצ"ל:

בגמ' רבה

מלחמת ה'

כתוב בספר המאור איתמר בעל אומר לפקדון ושליש אומר לגירושין וכו' כתב עלה הרי"ף ז"ל מתחלה בהלכות הלכתא כרב הונא ולבסוף חזר בו ורצה להגיה בהלכות והלכתא כוותיה דר"ח דסוגיין כוותיה וכו' וה"ר אפרים ז"ל הכריע כדברי הראשונים וכו' דליכא דמכחיש ליה: **אמר** הכותב זכיתי בהלכה זו לנוסחא הראשונה מוגהת בעיקרה קודם מכתיבת המחבר ז"ל וכך היה כתוב בה חזינן מאן דפסק כר"ח ואנן לא ס"ל הכי דרב הונא רבו של ר"ח ואין הלכה כתלמיד במקום הרב הלכך הלכתא כרב הונא וגבי קושיא דליהמניה לשליש כתיב באותו נוסחא ואי קשיא לך הך קמייתא דאמרי' שליש לא מהימן ואע"ג דקא נפיק גיטא מתותי ידיה והכא אי נפיק גיטא מתותי ידיה מהימן התם בעל קא מכחיש ליה הלכך איתרע ליה שליחותו והכא בעל קא מהימן ליה עד כאן דברי הראשונים וכבר התלמידו מתגדרין עליו במחקין שלו ומכל מקום הדבר ראוי להחמיר:

המאור הגדול

איתמר בעל אומר לפקדון ושליש אומר לגירושין וכו' כתב עלה הרי"ף ז"ל מתחלה בהלכות הלכתא כרב הונא ולבסוף חזר בו ורצה להגיה בהלכות והלכתא כוותיה דר"ח דסוגיין כוותיה מדאמרי' לקמן בגמ' אמאי ונהמניה לשליש וה"ר אפרים ז"ל הכריע כדברי הרב הראשונים משום דרב הונא רביה דר"ח הוא ואע"ג דאמרי' עלה דההיא ונהמניה לשליש שאני התם דליכא דמכחיש ליה ולא גמרי' מאי דאית ביה הכחשה ממאי דלית ביה הכחשה וכן פסק ר"ח ז"ל וכגון זה ראוי להחמיר

אמרה לדידי יהביה ניהליה ואם אינו תחת יד האשה היכי מצית אמרה הכי. ובודאי שאין זו ראיה מכרעת דאיכא למימר דה"ק דכי אתי* לב"ד הות יכלה למימר הכי וכמו שכתבתי למעלה ואשכחן מגו בכה"ג בפרק זה בורר [דף לא.] מגו דאי בעיא קלתה ומיהו כי אמר רב הונא דבעל נאמן אע"פ שהגט יוצא מתחת יד האשה דוקא בשניהם בעיר אחת כמו שכתבתי למעלה לשטת רש"י ז"ל אבל בשולח גט ממקום אחר ודאי לא דאלת"ה כולהו גיטין הבאין ממדינת הים ניחוש להו הכי אלא ודאי כדאמרן: ולפי שיטת הרי"ף ז"ל כי פרכינן לרב חסדא ממתני' דהאשה

רש"י

קבל למה לי. לאתויי עדים שראוהו שקבל מיד הבעל הרי הוא בידו לפנינו ודאי קבליה: רבי אלעזר היא. דאמר אין גט כשר בלא עידי מסירה: קרע למה לי. כלומר למה לי למיקרעיה: בשעת הגזירה. שגזרו על המלות: בעל אומר לגירושין. נתתיו לשליש למוסרו לה: חזקה שליח כו'. וכיון דבעל נאמן דמסרה להאי על מנת לגרשה נימא דחזקה היא דהשליח עושה שליחותו: בכל הנשים. דשמא זו קרובת ארוסתו שקידש לו שלוחו היא אלא אם כן חזר שלוחו ואומר קידשתי לך פלונית או לא קדשתי לך שום אשה: לחומרא. כי הא דר' יצחק: מתני' היא ואביה. או היא או אביה. היא יש לה יד דגדולה היא ואביה נמי זכאי לקבל ומ"מ יד דידה כדקיימא [קיימא] דהא גדולה היא ואם היתה יתומה היא מקנה עצמה ומקבלת גיטה השתא נמי לא שנא:

גמ'

אמרה) קיבל למה לי אמר רבא הא מני רבי אלעזר היא דאמר עדי מסירה כרתי קרע למה לי אמר רב יהודה אמר רב בשעת הגזירה שנו. °איתמר בעל אמר לגירושין ושליש אמר לגירושין והיא אומרת נתנו לי ואבד ממני א"ר יוחנן הוה דבר שבערוה ואין דבר שבערוה פחות משנים אמאי וניהמניה לשליש מיקא נפיק גיטא מתותיה ידיה דליהמניה מהא שמעינן דהילכתא כרב חסדא והיינו דאמרי' דסוגיין כוותיה ולימא חזקה שליח עושה שליחותו דאמר (א) רב יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה ומת שליח אסור בכל הנשים חזקה שליח עושה שליחותו [כי אמרינן חזקה שליח (ב) עושה שליחותו] *לחומרא אבל לקולא לא. ולהימנוה לדידה מדרב המנונא דאמר רב המנונא האשה שאמרה לבעלה גירשתני נאמנת חזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה ה"מ (ג) היכא דליכא דמסייע לה אבל היכא דאיכא (ד) (בעל ושליש) דקא מסייעי לה מעיזה:

א *והשתא דאמרת דאמרינן חזקה שליח עושה שליחותו לחומרא אי בעלה כהן הוא איתסרא עליה ולעלמא לא משתריא עד דיהיב לה גיטא אחרינא ואי מיית ועדיין לא יהיב לה גיטא אחרינא אסירא לכהן ואי אית לה יבם חולצת ולא מתייבמת:

מתני' אנערה מאורסה היא ואביה מקבלין ב גיטה

אמר

נר מצוה שאמרה התקבל וכו' ואמרינן והמניה לשליש היינו משום דקא סלקין דעתי' שאין תקנה לאשה זו אלא בענין זה ואפילו כשהגט ביד השליח ואמאי ליתביה ניהליה ולהמניה לשליש אלא ש"מ דלעולם בעיר (אחרת) [אחת] אין תקנה לאשה לצאת מערעור הבעל אלא בכך ומפרקינן מי קא נפיק גיטא מתותי ידיה דשליח שיהא יכול ליתנו עסקינן הא ודאי מתני' בשדעתו לקרעו מיד עסקינן ומש"ה צריכה שני כיתי עדים ופרכינן תינח אמרה כלומר כיון שאמרת שדעתו להתירה בקבלה שלו קודם שיגיע גט לידה שהרי קורעו ודאי צריכה היא לשנים שיאמרו בפנינו אמרה אבל משים לה עדים שהוא שליח קבלה למה צריכה כת אחרת שיאמרו בפנינו קיבל אפילו לא היה שם עדי קבלה אלא שנים שראו הגט בידו בדלא קרוע ושמעו מפיו שהוא אמר לקבלה נתנו לו נאמן ומגורשת דהא הימניה אפי' כשהוא ברשותו שהרי ידו כידה של אשה או שמא אפילו לא שמעו מפיו שלקבלה נתנו לו סגי כל שידענו שידע הבעל שהוא שליח לקבלה שהרי הוא והאשה שוין וכשם שהאשה שהיה גט יוצא מתחת ידה אינה צריכה לעדים של קבלה כך זה משנעשה שליח שלה ויודע הבעל בכך והרי גט בידו אינה צריכה עדי קבלה ואם רצה אחר כן לקרעו בפני עדים או בב"ד הרשות בידו כאשה עצמה אלא שמע מינה דלא אמרינן הימניה וקשיא לרב חסדא: **קיבל** ל"ל. בדאיכא עדים שראו הגט בידו בדלא קרוע סגי וכמו שפירשתי למעלה וליכא לפרושי קבל ל"ל הרי הקרעים בידו לפי שאין הקרעים ראיה שאפשר שנמלך בעל שלא לגרש וזרקו קרוע וזה מצאו באשפה ואפילו לאשה עצמה אינה ראיה כדאמרינן בפרק קמא [דמציעא] (דף יח.) וכי תימא דקרעינן לגיטא אמרה בעינא לאשכוחי ביה ואיתא נמי בפרק הכותב (דף פט:): ומפרקינן הא מני ר"א היא דאמר עדי מסירה כרתי. כתב רש"י ז"ל ר' אלעזר היא דאמר אין גט כשר בלא (א)[עדי מסירה וקשה לפי' מהא דאמרי' פרק השולח (דף לו.) א"ר לא צריכא אלא לר' אלעזר דאמר] עדי מסירה כרתי תקינו רבנן עדי חתימה דזמנין דמייתי סהדי א"כ אזלו להו למדינת הים. ולקמן בפרק המגרש (דף פו.) תנן במילתיה דר"א גופיה שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תקון העולם אלא ודאי הכא מיירי בשאין עדים חתומין בו אבל אם עדים חתומין בו כשר ומפרקינן בשעת הגזירה שנו כלומר שגזרו על המלות: **איתמר** בעל אומר לגירושין וכו' והמניה לשליש וכו'. מהא שמעינן דהלכתא כרב חסדא וזהו דעת הרי"ף ז"ל ואין זו ראיה דהכא אפילו רב הונא מודה משום דאיכא מגו דאם רצה מסרו ליד האשה שהרי היא מקבלתו מידו ולא דמיא להאי דלעיל התם ליכא מגו גמור שהרי לא תקבל מידו כדי שלא תקלקל עצמה ואע"פ שכבר כתבתי למעלה דאפילו מגו כי האי מהני כדאשכחן [סנהדרין דף לא.] גבי ההיא [איתתא] עדיין יש לחלק ולומר דלא דמיין דהכא ליתיה לטעמיה דרב הונא דאמר דאם איתא דלגירושין לדידה הוה יהיב ליה דהא בעל אמר דלדידיה יהביה ומהימן וכן כתב רבינו אפרים דכיון דליכא הכחשה לכ"ע שליש נאמן ולא גמרינן מהאי דלית ביה הכחשה ממאי דאית ביה הכחשה וכן פסק ר"ח ז"ל כרב הונא דרביה דרב חסדא הוא ואין הלכה כתלמיד במקום הרב: **ונימא** חזקה שליח עושה שליחותו. כיון דבעל מסריה להאי על מנת לגרש נימא שחזקה היא שהשליח עושה שליחותו: אסור בכל הנשים. שמא זו קרובת ארוסתו שקדש לו שלוחו היא אא"כ חוזר שליח לומר לו פלונית קדשתי לך או לא קדשתי לך שום אשה: לחומרא. כי הא דרבי יצחק. וכתבו בתוס' דהוא אסור בכל הנשים שבעולם אבל לכל אדם אין לאסור לקדש ולחוש שמא זו היא שקדשה השליח דאם איתא דנתקדשה לא היתה חוזרת ומתקדשת אבל האי אסור לקדש דשמא שלוחו קדש לו אחת מקרובותיה ואפילו באו כל הקרובות ואמרו לא נתקדשנו לא סמכינן אדיבורא בעלמא ולפי זה מותר המשלח לקדש אשה שכל קרובותיה נתקדשו לאחרים דאם איתא דקדש השליח אחת מהן לא היו חוזרות ומתקדשות ואסור בכל הנשים שבעולם היינו נשים שיש להן קרובות פנויות והקשו על דבריהם יתומה קטנה היתסר לכל אדם שמא קדשה שליח זה על ידי אביה לכך העלו דקנסא בעלמא הוא דקנסינן ליה שלוה לקדש סתם ולא חש על עצמו שלא יבא לידי תקלה אבל מן הדין מותר בכל הנשים שאין זו חזקה גמורה דאינה בידו להתקדש שמא לא תתרצה ועוד דאזלינן בתר רובא ואפילו הכי שפיר דייק דחזקה שליח עושה שליחותו דאי לא לא היה ראוי לקנסו כאן והא דפרכינן עליה דרבי יצחק בפרק ב' דנזיר (דף יב.) מקן סתומה שפרח אחד מהן לאויר העולם יקח זוג לשני ואילו שאר קינין דעלמא מתקנו ואע"ג דהכא קנסא בעלמא הוא אפילו הכי פריך שפיר דהתם נמי הוה לן למקנסיה על שלא נזהר שלא יפרח ואמאי לא קנסינן ליה שיאסרו עליו קינין דעלמא משום קנס שלא שמר קינו: והרמב"ן ז"ל הקשה דאי הכי מאי מוכח מהא דחזקה שליח עושה שליחותו לעולם אימא לך דאין חזקה ואפ"ה קנסינן ליה דמכל מקום הכניס עצמו לספק הזה ועוד מה *איסור בזה וכי היה לן לחוש שימות שליח ועוד אי משום קנס היאך עלה בדעתם בגמרא לומר דאפילו לקולא נאמר כן לכך פירש דכל הנשים מותרות ליגשא אפילו קטנות שמת אביהן לפי שבחזקת פנויות הן ואין חזקת שליח עושה שליחותו מוציאן מחזקה ועוד חזקה על האב שאינו מקדש בתו ושותק לקלקל עליה שאילו קדשה היה מודיע לה ולאנשים הרבה אבל הוא אסור בנשים שיש להן קרובות לפי שאין חזקה של קרובות שאינן באות לדון בפנינו מועלת לו הא אילו באות קרובות ואמרו לא קדשנו שליח ודאי מותר בהן דעד אחד [דף ב:] נאמן באיסורין וכל שכן הכא דלא איתחזק איסורא וחששא בעלמא היא וכל שכן שמתוך שנאמנות על עצמן וניסאות לאחרים נאמנות הן לזה אילו דבריו ז"ל ולא נתבררו אצלי מדאמרינן סתמא אסור בכל הנשים שבעולם (א)[לא משמע דבעדות קרובות בלחוד סגי ועוד אי מדינא אסור בכל הנשים שבעולם] (ואי לאו) [ולאו] משום קנסא בלחוד היאך הוא מותר בעדות עד א' הוה ליה דבר שבערוה ואינו פחות משנים אע"ג דלא איתחזק איסורא שהרי אפילו לאיסור אמרו כן [גבי אשתו זינתה בעד אחד אינה נאסרת לרבא] בפרק האומר דקדושין (דף סו.) לפיכך נראה כדברי התוס' דקנסא בעלמא הוא שאין אומרים חזקת שליח עושה שליחותו אלא במה שבידו וכאן אין בידו ומה שהקשה אי משום קנס הוא היאך עלה בדעתם בגמ' כאן ובמס' חולין [דף יב.] לומר דאפילו לקולא נאמר כן לא קשה מידי דהכי קאמרינן בשלמא אי אמרינן חזקת שליח עושה שליחותו כלומר דכל מה שבידו ודאי עושה אף כאן אע"פ שאין בידו ראוי לקנסו דכיון שודאי יעשה כל יכולתו היה לו לחוש שמא ימצא אלא אי אמרת דאפילו מה שביד השליח לעשות אין חזקתו לעשות שליחותו כל שכן הכא שאינו בידו שאין החשש כ"כ מצוי שיהא ראוי לקנסו מפני שלא חשש בו דהא איכא ספיקי טובי שמא לא ישתדל שליח כלל לעשות שליחותו ואם תמצא לומר יעשה שמא לא ימצא ואם תמצא לומר ימצא שמא יחזור ויודיענו: **ולהימניה** לדידה מדרב המנונא וכו'. מהא משמע דהא דרב המנונא אפילו להתירה ליגשא לכתחלה סגיא דבתר דפרקינן הני מילי לחומרא אבל לקולא לא פרכינן ולהימנה מדרב המנונא כלומר אפילו לקולא ומשמע אפילו להתירה ליגשא והכי נמי מוכח בפרק האשה שלום (דף קטז.) גבי מתני' דתנן קטטה בינו לבינה ובאה ואמרה מת בעלי אינה נאמנת ואמרינן עלה היכי דמי קטטה בינו לבינה כגון דאמרה לבעלה גרשתני ופרכינן ולהימנה מדרב המנונא כלומר מאי נפקא מינה דאי לא מהימנא מאי דאמרה מת בעלי קא מהימנא במאי דאמרה לבעלה גרשתני עד שלא הלכו למדינת הים ומותרת ליגשא אלמא דמדרב המנונא שרינן לה אפילו ליגשא לכתחלה וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפרק י"ב מהלכות גירושין ואחרים כתבו דרב המנונא לא אמר אלא בדיעבד והכא כי פרכינן מדרב המנונא לעיל קא מהדר דאמר רבי יוחנן דאין דבר שבערוה פחות משנים כלומר ואפילו נשאת תצא ומש"ה פרכינן להימנה מדרב המנונא לענין שלא תצא אבל להתירה לכתחלה קשה הדבר לאמרו: והשתא דאמרת וכו' פשוט הוא: **מתני'** נערה המאורסה היא ואביה מקבלין את גיטה. היא או אביה: וכתב רש"י ז"ל כאן היא יש לה יד דהא גדולה היא ואם היתה יתומה היתה מקנה עצמה והיא מקבלת גיטה והשתא נמי לא שנא אלמא סבירא ליה ז"ל דדוקא נערה אבל קטנה לא ואפילו יש בה דעת וכן דעת הרי"ף ז"ל שכתב בגמ' בסמוך במאי דאמרינן וכנגדו בקטנה מתגרשת בקידושי אביה דדוקא כשמת אביה אבל בחיי אביה והיא ברשות אביה אביה מקבל גיטה ולא היא אבל במסכת קידושין (דף מג:) כתב רש"י ז"ל דמאי דאמרו רבנן דנערה המאורסה היא ואביה מקבלין את גיטה הוא הדין לקטנה והאי דנקט נערה להודיעך כחו דרבי יהודה דאפילו בנערה אביה היא ולא היא. וטעמא דמילתא דכיון דנערה נמי ברשות אביה היא ואפ"ה היא עצמה מקבלת את גיטה

את

עין משפט

פי' שקודם שבאת לב"ד היתה יכולה ליקח הגט מיד השליח ולומר לפני ב"ד בעלי יהביה ניהליה לגירושין וכמ"ש הר"ן לעיל בד"ה ורב חסדא (נ"א)

א מיי' פרק ב מהל' גירושין סמג עשין נ טור אה"ע סי' קמא:

גי' ד"ת דף סד:

לשון הרי"ף

גי' מהרש"ם [וכ"ה בכ"ת]

הגהות הב"ח

(א) שבעולם אי לאו כו' היאך הוא נאסר בעדות עד א' כצ"ל (*): [ברי"ף שלפניו לא היה גי' ד"ת *)]לכאורה לפי גרסתי אינו מובן מה דמסיים הר"ן שהרי אפילו לאיסור כו' וצ"ע]

נ"ל מה עשה איסור בזה וכי היה לו לחוש

גי' ד"ת

שלטי הגבורים

א כתב מיי' אפי' אמרה בפני נתנו לשליח לגירושין ונתנו לי שואל והשליח והבעל מסייעין אותה אפשר שתעיז פנים ושמא עדיין לא נתגרשה כתב מיי' שליח קבלה שקבל הגט לאשה ושלחו לה בפני עדים והגיע הגט לידה ואינה יודעת אם בעלה שלחו או שליח קבלה שלחו או שלוחו שלו הרי זו מגורשת בא הבעל וערער שלא נתנו ה"ז יתקיים בחותמיו שהרי עדים שהגט שנתנו לה יוצא מתחת יד שלוחה שידו כידה ואע"פ שהיא אינה יודעת הרי העדים יודעים ואם לא יתקיים בחותמיו אינה מגורשת: לשון ריא"ז

ב נערה המאורסה שלא הגיע לכלל נעורים אביה מקבל גיטה ולא היא וכך שיטת מז"ה ויש גאונים אומרים אף הקטנה בין היא בין אביה ואין שיטת התלמוד כדבריהם כמבואר בקונט' הראיות:

חדושי אנשי שם

(א) וזה לשון ד"ת בלא עדי מסירה ולא דייק דהא אמרי' בפ' דלמ"ד עדי מסירה כרתי וכו'. ובספרים אחרים הוגה כך בלא עדי מסירה ולא נהירא דהא אמרי' בפ' השולח אמר רבא לא צריכא [אלא] לר"א דאמר עדי מסירה כרתי כו':

הגהות חו"י

(א) עי' רי"ף קדושין סי' תרל"ו: (ב) עי' תוס' ור"ן דלא אסרינן כל הפנויות לכל אדם: (ג) עי' רי"ף כתובות סי' ר"ג: (ד) בגמ' ליתא:

אף בקטנה י"ל כן כל שיש בה דעת דמליא זכיא לנפשה וכן דעת הר"ז הלוי ז"ל ולפניט נאריך בזה בס"ד. ואביה היינו טעמא דמקבל את גיטה שהתורה זכתה לו [כתובות דף מו: ודף מז.] לקבל קידושיה ואיתקש יציאה להויה ודוקא מן האירוסין אבל מן הנישואין היא ולא אביה דמשנכנסת אין לאביה רשות בה : ר' יהודה אומר אין שתי ידים זוכות כאחת. בגוף אחד אלא אביה מקבל את גיטה בלבד : וכל שאינה יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש. פירש"י ז"ל אפילו ע"י אביה משום דהרי היא כשוטה דמשלחה וחוזרת ותנא דבי רבי ישמעאל ושלחה מביתו מי שמשלחה ואינה חוזרת יצתה זו שמשלחה וחוזרת כדאי' ביבמות בפ' חרש (דף קיג:) וליכא דאינה יכולה להתגרש הכי דייק שאינה מתגרשת כלל אבל ר"ת ז"ל כתב (א) דמתגרשת היא על ידי אביה דהא לר' ינאי דמפרש התם טעמא דשוטה מדכתיב ונתן בידה מי שיש לה יד יצתה זו שאין לה יד קטנה שיש לה אב ודאי מתגרשת היא על ידו שהרי יש לה יד. ומדרבי ינאי נשמע לתנא דבי ר' ישמעאל דמתגרשת היא ע"י אביה דהא לא פליגי אלא בטעמא ולא בדינא והיינו טעמא משום דכיון שיש לה אב אביה משמרה ואינה חוזרת הלכך ודאי כי אמרינן אינה יכולה להתגרש דוקא על ידי עצמה קאמרינן וכ"כ בעל הלכות ורבינו האי ז"ל והכי מוכח בירושלמי בפרק חרש [הלכה א] דגרסינן התם גבי הא דתנן [דף קיב:] נשטית לא יוציא עולמית דבי רבי ינאי אמרו משום גרירה. כלומר שנגררים אחריה בני אדם לזנות. רבי זעירא ורבי אילא תרויהון אמרין מפני שאינה יכולה לשמור את גיטה רבי נחמיה בר מר עוקבא בשם רבי יוסי אמר תלתי פי' איכא בינייהו ג' דברים עבר וגירש מאן (ב) דמר מפני גרירה גירש. מאן דמר (ג) שאינה יכולה לשמור את גיטה לא גירש. יש לה אב מאן דמר מפני גרירה אסור. מאן דמר מפני שאינה יכולה לשמור את גיטה הרי יש לה אב ויכול לשמור את גיטה. עתים שוטה עתים חלומה וכו' הא משמע דלמאן דאמר שאינה יכולה לשמור את גיטה מתגרשת על ידי אביה [הלכך קטנה נמי דנסיב מתניתין טעמא כשאינה יכולה לשמור את גיטה מתגרשת ע"י אביה] : גמ' רבנן סברי יד יתירה זכי לה רחמנא. פי' רש"י ז"ל דיד יתירה היינו יד אביה ומיהו אע"ג דקרי לה יתירה ידו עדיפה מידה דאילו איהי אינה עושה שליח לקבל את גיטה כדאיתא בפרק האיש מקדש (דף מד:) והביאה הרי"ף ז"ל בסמוך ואיהו מצי עביד : ור' יהודה סבר במקום אב ידה לאו כלום הוא. דלגמרי אוקמה רחמנא ברשותיה כל ימי נערות אא"כ נישאת : אבל בקדושין דברי הכל אביה ולא היא. מפרשינן התם טעמא דקדושין דמדעתה דהא בעינן דעת מקנה אביה ולא היא שהתורה זכתה לו אבל גירושין שהן בע"כ בין היא בין אביה דמה לנו ולדעתו כי מקבל ליה איהו נמי ע"כ הוא : נערה מהו וכו'. לרבנן דאמרי מקבלת גיטה מהו שתעשה את אחר שליח לקבל גיטה בחיי אביה ופשט ליה דאין עושה שליח והתם בגמרא מותבינן עליה דרב נחמן מדתנן הכא בפרקין קטנה שאמרה התקבל לי גיטי אינו גט עד שיגיע הגט לידה הא נערה הרי זה גט ודחינן הכא במאי עסקינן בשאין לה אב ומהא משמע דקטנה נמי מקבלת גיטה בחיי אביה ושלא כדברי הרי"ף ז"ל דאי לא מעיקרא כי הוה סליק אדעתין דבשיש לה אב עסקינן לימא ליה וליטעמיך כי הגיע גט לידה נמי אמאי מגורשת ואפשר דאה"נ דהוה מצי למימר ליה וליטעמיך כמו שנמצא בכמה מקומות דמצי למימר וליטעמיך ולא אמר ולמסקנא לא קשיא דהא אוקמינא בשאין לה אב והרמב"ן ז"ל תירץ עוד ואמר דלרבא דהוה ס"ל דנערה עושה שליח הוה סלקא דעתיה דיד אביה יד יתירה הוא דזכי לה רחמנא ולטעמיה אפשר דאפי' קטנה נמי מקבלת גיטה בחיי אביה ואיהו הוא דהוה ס"ד לאוקמה למתני' בשיש לה אב אבל כיון דקי"ל כר"נ דפשט ליה דאין עושה שליח דאין נערה במקום אב אלא כשליח שמינתה תורה לפי שירדה תורה לסוף דעתו של אב שאין לו קפידא בגירושין שישנן בע"כ ומעתה קטנה שאינה בתורת שליחות ואין לה יד בשל אחרים כלל אביה ולא היא דהדרינן לפשטא דמתני' דתנן נערה ולא קתני קטנה להודיעך כחן דרבנן דאם איתא דלרבנן אפי' קטנה כח דהתירא הוה עדיף ליה ועוד סייעיה לדברי הרי"ף ז"ל מדגרסינן בירושלמי בפ' התקבל גבי הך מתני' נשאת היא ולא אביה קטנה אביה ולא היא נשאת היא ואביה אם יש בה דעת היא ולא אביה פירוש לפרושי מתני' אתא דדוקא בקטן מאורסה דאילו נשואה היא ולא אביה דמשנכנסת אין לאביה רשות בה ודוקא נמי נערה דאילו קטנה מאורסה אביה ולא היא נשאת היא ואביה כלומר היא ואביה שוין בדבר ובקטנה שאין בה דעת [איירי וקאמר דכשם שאביה אינו מקבל את גיטה לפי שכבר יצאה מרשותו אף על ידי עצמה אינה מתגרשת כיון שאין בה דעת] אבל יש בה דעת היא ולא אביה (ד) מדמפליג בסיפא בין יש בה דעת לאין בה דעת שמע מינה דרישא דקטנה מאורסה בין יש בה דעת בין שאין בה לעולם אביה ולא היא כדברי הרי"ף ז"ל וכן כתב רבינו האי גאון ז"ל ולפי שטה זו הא דתנן וכל שאינה יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש ופירשנו על דעת ר"ת דאינה יכולה להתגרש על ידי עצמה קאמר בקטנה שאין לה אב עסקינן דבשיש בה דעת מתגרשת ע"י עצמה וזו אינה יכולה להתגרש דאי בשיש לה אב אפילו בשיש בה דעת נמי אביה ולא היא ולרבי יהודה נמי בשאין לה אב אצטריכא דהא סיפא ככ"ע אתיא : אמר רבא שלש מדות. תנוקות בזכיית קטן. קטן שנותנין לו צרור וזורקו וכו'. קטן שנותנין לו צרור וזורקו וכשנותנין לו אגוז נוטלו : זוכה לעצמו ואין זוכה לאחרים. אם זיכה אדם לחבירו דבר ע"י אותו קטן שמסר בידו החפץ ואמר זכה בחפץ זה לפלוני לא זכה ואם בא הנותן לחזור חוזר וא"ת דהכא אמרינן דקטן זוכה לעצמו ואילו בפרק הניזקין (דף נט:) תנן מציאת חרש שוטה וקטן יש בהם גזל מפני דרכי שלום וי"ל דהתם היינו טעמא משום דליכא דעת אחרת מקנה [ומש"ה מפני דרכי שלום ותו לא אבל אי איכא דעת אחרת מקנה] אית להו זכייה וא"ת דבפ' מי שמת (דף קנו.) אמרינן דזכין לקטן ואין זכין לגדול כלומר דאיכא תנא דס"ל דקטן משום דאיהו לא מצי זכי זכין לו אבל גדול כיון דאיהו מצי זכי אין זכין לו מ"מ משמע מהתם דקטן לא מצי זכי והכא אמרינן דזוכה לעצמו תירצו בזה דמהכא משמע דכי אמרינן זוכה לעצמו דוקא במטלטלין ודוקא בשהגיע לידו אבל בהקנאה אחרת כגון אגב וחליפין לא לפי שהקטן אינו יודע בדרכי הקנאה כלל וכשאמרו הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין דוקא בשמחזיק בהם הזוכה דכיון דברשותו של קטן מחזיק בהן תקנו בהן שיזכה משום כדי חייו אבל בהקנאה אחרת ליתיה כלל ולפיכך מי שמתחייב לקטן בין בשטר בין בקנין כיון שאין אותו דבר תחת ידו אינו זוכה אא"כ זכהו ע"י אחר והיינו דאמרינן התם בפ' מי שמת (שם) דזכין לקטן משום דאיהו גופיה לאו בר זכייה הוא בדרכי ההקנאות. אבל אין זכין לגדול כיון שהוא עצמו יכול לזכות בהן. ואחרים העמידו ההיא דבפרק מי שמת בקטן שלא הגיע עדיין *למדה הזאת. [ושני התירוצים בתוספות] : וכנגדו בקטנה מתגרשת בקדושי אביה. שמשהגיעה למדה הזו

נר מצוה

(א) אמר רבי יהודה אין שתי ידים זוכות כאחת אלא אביה מקבל גיטה בלבד° וכל שאינה יכולה לשמור גיטה אינה יכולה להתגרש : גמ' במאי קא מיפלגי רבנן סברי יד יתירה זכי לה רחמנא ורבי יהודה סבר במקום אביה ידה ולא כלום וקי"ל דיחיד ורבים הלכה כרבים וכי פליגי רבנן

תקי עליה דר' יהודה בגירושין אבל [א]בקידושין דברי הכל אביה ולא היא כדגרסי' בפ' האיש מקדש* דף מג: אמר רבי יוחנן מחלוקת לגירושין אבל לקידושין דברי הכל אביה ולאהיא פירוש שהתורה זיכתה שבח נעוריה לאב ולהכי שאני קידושין מגירושין

דף מד: וגרסינן נמי התם* בעא מניה רבא מרב נחמן [ב]נערה מהו שתעשה שליח לקבל

תקיא גיטה מיד בעלה כלומר בחיי אביה מי אלימא ידה כיד אביה לשווי שליח או לא אמר ליה אין עושה שליח וה"מ בחיי אביה אבל לאחר מיתת אביה כיון שהביאה

תקיב שתי שערות עושה שליח לקבלה: [ג]וכל שאינה יכולה לשמור גיטה אינה מגורשת תנו רבנן קטנה שהיא יודעת לשמור גיטה מתגרשת ושאינה יודעת לשמור גיטה

א אינה מתגרשת ואי זו היא קטנה שהיא יודעת לשמור גיטה כל שמבחנת בין גיטה

תקיג לדבר אחר : א] *אמר רבא שלש מדות [ד]בקטן צרור וזרקו אגוז ונטלו זוכה לעצמו דף סה.

תקיד ואין זוכה לאחרים וכנגדו בקטנה [ה]מתגרשת בקידושי אביה. פירוש כגון שמת

רש"י

גמ' יד דידה לאו כלום היא. דלגמרי אוקמה רחמנא ברשות האב כל ימי נערות אלא אם כן נישת : וכל שאינה יכולה לשמור את גיטה. שהיא קטנה או שוטה : אינה מתגרשת. דכתיב ושלחה מביתו מי שמשלחה ואינה חוזרת יצאה זו שמשלחה וחוזרת הילכך אפילו בקבלת אביה אינה מתגרשת : קטן. שנותנין לו צרור וזורקו וכשנותנין לו אגוז אז נוטלו : זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים. אם זיכה אדם לחבירו דבר ע"י אותו קטן שמסר החפץ בידו ואמר זכה אותו חפץ לפלוני לא זכה ואם בא הנותן לחזור חוזר: ה"ג רש"י וכנגדו בקטנה מתקדשת למיאון. כלומר שצריכה למאן ואינה יוצאת בלא מיאון דתנן ביבמות כל תינוקת שאינה יכולה לשמור

מלחמת ה'

ועוד כתב הרי"ף ז"ל צרור וזרקו אגוז ונוטלו זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים וכנגדו בקטנה מתגרשת בקדושי אביה פי' כגון שמת אביה וכו' עד ולעולם ה"ה לקטנה שיש לה אב וכן נראין הדברים : אמר הכותב אבל צריכין אנו לחוש לדברי רבינו ז"ל ולא עוד אלא שאף רבינו האיי גאון אביהן של ישראל כך כתב בתשובתו דנערה דוקא אבל קטנה שיש לה אב אביה ולא היא ובודאי מתני' נמי דיקא מדלא קתני קטנה להודיעך כחן דרבנן דכח דהיתירא הוה עדיף ליה ואפי' ר"ש שכתב במס' קדושין ה"ה לקטנה נראה שחזר בו כאן במה שפי' שקבל בה אביה קדושין ומת ועד שנה בפ' המגרש דתניא קטנה מתגרשת בקדושי אביה ופי' אם קבלה את גיטה לאחר מיתת אביה אבל יש לנו קושיא גדולה כנגדם דגרסי' במס' קדושין איתיביה קטנה שאמרה התקבל לי גיטי אינו גט עד שיגיע גט לידה הא הגיע גט לידה מיהא הוי גט וקס"ד לאוקומה בשיש לה אב ואפשר שהיה ר"נ יכול לומר וליטעמיך בשיש לה אב אפי' הגיע גט לידה נמי לא תתגרש וכן נמצא בכמה מקומות. שהיה יכול לומר וליטעמיך וכל דמסקנא לא קיימא איכא למדחיה מהלכה ומסקנא דהתם הא תריצנא כד"ת בשאין לה אב אבל בשיש לה אב אם אמר אביה וכו' ולא קתני בקבלת עצמה בשיש לה אב כלום : ועוד יש לי ללמד עליהם ז"ל זכות דלרבא דאמר התם נערה עושה שליח ס"ל דיד אביה יד יתירה הוא דזכי ליה רחמנא ולטעמו אפשר דאפי' קטנה נמי והיינו קס"ד לאוקומה למתני' בשיש לה אב אבל מאחר דקי"ל כר"נ דפשט ליה דאינה עושה שליח שאין הנערה במקום אב אלא כשליח שמנתה תורה בדבר שמכנסת עצמה לרשות אביה ולא זכתה לעשות שליח ומעתה קטנה שאינה בתורת שליחות ואין לה יד בשל אחרים כלל אביה ולא היא דהדרינן לפשטה דמתני' נערה ולא קטנה לפי שהיא זוכה בגט לאביה ואין לקטנה שיש לה אב יד לשום דבר להכניס עצמה לרשות אביה ולא להוציא אבל נערה כיון שישנה בתורת שליחות וזכייה ירדה תורה לסוף דעתו של אב שהוא רוצה שתכניס עצמה לרשותו ואין לו קפידא בגירושין שישנן בע"כ וכל זה לסמוך על קבלת רבותינו הראשונים ושעד יש להם מזו שאמרו קטנה מן האירוסין אין עושין בה מאמר אלא מדעת אביה והנערה בין מדעת אביה בין מדעת עצמה ומדמו בגמ' דהאיש מקדש מאמר לגירושין ומאמר דבע"כ ואפ"ה נערה אין קטנה לא אלמא בגירושין נמי נערה ולא קטנה במשמע : ושוב מצאתי להם סיוע בירושלמי דגרסי' התם בפירקין דהתקבל ניסאת היא ולא אביה קטנה אביה ולא היא ניסאת בין היא בין אביה אם יש בה דעת היא ולא אביה פי' קטנה המאורסה אביה מקבל גיטה ולא היא ואם ניסאת בין היא בין אביה אין מקבלין לה ואינה מתגרשת שמכיון שניסאת שוב אין לאביה רשות בה ואם יש לה דעת היא ולא אביה וש"מ דקטנה המאורסה בין שיש בה דעת בין שאין בה לעולם אביה ולא היא כדברי הראשונים ז"ל ומה שהוקשה בשתי מדות הראשונות כאן ובפ' ב"ש אינה קושיא ואע"פ שכינו כל שאינה יכולה לשמור את גיטה כשם שכינו שאינה יכולה לשמור קדושיה הרי פירשו בברייתא שאינה צריכה שהיא יודעת לשמור את גיטה במילה מעולה אלא כל שמבחנת בין גיטה לדבר אחר וזה סיוע לגירסת רבינו ז"ל ומדקתני בברייתא שהיא יודעת לשמור את גיטה מתגרשת ש"מ אפי' לכתחלה להוציא מן התירוץ שלו שכתב ביבמות ומה שפי' במדה השלישית של רבא שהוא סמוך לפירקן ומופלא סמוך לאיש וכבא כר"י דברי הרב ר' יעקב הם ונכוחים הם אע"פ שאגמרו

בפרק

המאור הגדול

כתב הרי"ף ז"ל צרור וזרקו אגוז ונוטלו זוכה לעצמו ואין זוכה לאחרים וכנגדו בקטנה מתגרשת בקדושי אביה פי' כגון שמת אביה. ועל זה הפי' קשיא מאי דכתב ה"ר שלמה ז"ל בפירושו כל שאינה יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש אפי' בקבלת אביה ולדבריו אע"פ שאביה קיים אינה מתגרשת קודם הזמן הזה ואין אנו צריכין בשמועה זו להעמידה ביתומה דוקא. ומה שפי' ה"ר שלמה ז"ל מתגרשת בקבלת עצמה אפי' קבל בה אביה קדושין ומת מת לאו דוקא אלא רבותא קמ"ל שאע"פ שמת אביה יש בה כח להתגרש ולדברי הרי"ף ז"ל שפי' כגון שמת אביה יתומה דוקא ואף בעיקר הגירסא אתה מוצא הילוף בין הרי"ף ז"ל ובין ה"ר שלמה ז"ל בשתי המדות הראשונות (כמדה ראשונה הוא גרס וכנגדו בקטנה מתגרשת בקידושי אביה וכמדה שניה גורס בקטנה מתקדשת למיאון) ולדברי רבינו שלמה ז"ל הא דתנן נערה המאורסה היא ואביה מקבלין את גיטה ה"ה בכל קטנה שיש לה יד והאי דקתני נערה להודיעך כח דרבנן דאפי' נערה אביה מקבל גיטה כמו שהיא מקבלתו ולהודיעך כח דר"י דאפי' נערה אביה ולא היא ולעולם ה"ה לקטנה שיש לה אב וכן נראין הדברים וכגי' רש"י ז"ל כך היא כל גי' הגאונים ז"ל עד שבא רבינו האיי גאון וכתבה בחילוף כמו שהיא כתובה בהלכות הרי"ף ז"ל כך מצאתי בתשובת רבינו האיי ז"ל ומצאתי בדבריו התירוץ שכתבתי במס' יבמות שיש הפרש בין שמירת קדושין לשמירת גט מפני שיש בהן כסף ושוה כסף ודעתי נוטה לדברי ה"ר שלמה ז"ל בכל זה חוץ ממה שכתב שכל אינה יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש אפי' בקבלת אביה אע"פ שנתן טעם מפני שהוא משלחה וחוזרת וכשוטה דמיא לא נראו לי דבריו מבוררים לפי שאביה

משמרה

השגות הראב"ד

א] הא דאמר רבא ג' מדות בקטן צרור וזרקו אגוז ונוטלו זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים וכנגדו בקטנה מתגרשת בקדושי אביה. פי' מפני שיודעת לשמור את גיטה. ודוקא לאחר מיתת אביה אי נמי כשניסאת :

כשעשות

שלטי הגבורים

א פירש"י דאף ע"י אביה אינה יכולה להתגרש דהא שוטה היא ורבינו יעקב פי' דע"י אביה מתגרשת אף קודם שהגיעה לפעוטות אע"פ שאינה יודעת לשמור גיטה וכן הורה הלכה למעשה וכ"כ הרא"ש נשטית שאינה יודעת לשמור עצמה לא יוציאנה אפי' אם יודעת לשמור גיטה כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר לפי שאין בה דעת לשמור את עצמה וכתב מיי' לפיכך מניחה ונושא אחרת ומאכילה ומשקה משלה ואין מחייבין אותו בשאר כסות ועונה שאין בה בנן דעת לדור עם השוטים ואינו חייב לפדותה ולרפאותה ואם גרשה הרי זו מגורשת ומוציאה מביתו ואינו חייב עוד ליטפל בה ע"כ. ומדברי הרמ"ה ז"ל יראה שחייב במזונותיה וכל תנאי כתובה לבד מתשמיש המטה שאסור דאי אמרת פטור מה הועילו חכמים בתקנתם ועוד כיון דאמרי רבנן לא יוציא לא מצי מפיק לה ולא גרעה ממגורשת ואינה מגורשת דבעלה חייב במזונותיה ע"כ וא"כ כ"ש כל זמן שלא גרשה שחייב בכל וגם על מה שפטרו מלרפאותה כתב הרב"ד ואם בת רפואה היא למה לא יתחייב לרפאותה וכמה יש משתטות מחמת חולי וחוזרות ומתרפאות ע"כ :

לשון ריא"ז

קטנה שנתקדשה על דעת אביה שקדושיה קדושי תורה ומת אביה אם מבחנת בין גיטה לדבר אחר מתגרשת ע"י עצמה ואם אין לה דעת להבחין אינה מתגרשת והמורה אומר שאף ע"י אביה אינה מתגרשת כשאין לה דעת להבחין ומז"ה אומר שע"י אביה מתגרשת וכן מבואר בספר התרומה נגס ר"ם :

גי' ד"ס

ג"א עדיין לחינוך

עין משפט נר מצוה

א מיי' פרק ג' וס"ד מהל' אישות סמג עשין מח :
ב מיי' פרק ג מהל' גירושין סמג עשין נ טור אה"ע סי' קמא :
ג מיי' שם סמג שם טור אה"ע סי' קמא :
ד מיי' פרק ד מהל' זכייה סמג עשין פב טור ח"מ סי' רמג :
ה מיי' פרק ח מהל' גירושין סמג עשין נ טור אה"ע סי' קמא :

הגהות הב"ח

(א) נ"ב עי' בתוס' ועיין בנימוקי יוסף פרק חרש סי' קנ"ט : (ב) דאמר כלו' : (ג) נ"ב מפני : (ד) ומדמפליג כצ"ל :

הגהות חו"י

(א) עיין עוד רי"ף קידושין סי' תרכ"ח :

א מיי' פכ"ט מהל' מכירה סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רלה: ב מיי' פרק ד מהל' אישות סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' קנה:

משלחה ואינה חוזרת קרינא בה ומתגרשת בקבלת עצמה אפילו קבל אביה קדושין ואע"פ שקדושיה קדושי תורה וכתב הרי"ף ז"ל דדוקא כגון שמת אביה אבל בחיי אביה לא וכבר הארכתי בזה למעלה: הפעוטות תנן בהניזקין דמקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין. וכנגדו בקטנה. חשיב לה יודעת לשמור קדושיה ומתקדשת בקדושי אמה (ג) לדעתה או בקבלת עצמה אם יתומה היא: למיאון. שצריכה למאן ואינה יוצאה בלא מיאון דתנן ביבמות [דף קז:] כל תיטקת שאינה יכולה לשמור קדושיה אין צריכה למאן וזו יודעת לשמור היא. והוי יודע שרש"י ז"ל מחליף

נר מצוה הגירסא בשתי מדות הללו וגורס במדה ראשונה וכנגדו בקטנה מתקדשת למיאון ובמדה שנית גורס וכנגדו בקטנה מתגרשת בקדושי אביה וכן גורס הרז"ה ז"ל וא"ת היכי מפליג בין שיעור גירושין וקידושין דהא כי חד לישנא איתמר בהו דהכא תנן כל שאינה יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש והתם ביבמות אמרינן קטנה שיודעת לשמור קדושיה מתקדשת למיאון וי"ל לפי גי' הרי"ף ז"ל דהיינו טעמא משום דבקדושין איכא קדושי כסף שאין צריכין שמירה מעולה ומשום הכי בעי שתגיע לעונת הפעוטות אבל בגט שאינו צריך שמירה כל כך בצרור וזורקו אגוז ונוטלו כו'. ולפי גירסת רש"י ז"ל שלא רצו להתיר אישות דאורייתא בפחות מעונת הפעוטות אבל בקדושין למיאון הקדימו הזמן שאין כאן צד קולא כלל: הגיעו

אביה אבל בחיי אביה והיא ברשות אביה אביה מקבל את גיטה ולא היא: [א] הפעוטות *מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין והן *כבר שית כבר שבע כבר תמני כבר תשע כבר עשר כל חד וחד לפום חורפיה וכנגדו בקטנה מתקדשת למיאון הגיעו לעונת הנדרים נדריהן נדר והקדשן הקדש וכנגדו בקטנה חולצת (ה)*(ולית הילכתא (א) כרבא בחליצה דהא פסיקנא בב"ב פ' מי שמת (א) אמר רב נחמן אמר שמואל וכו') (ג): ולמכור בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים שנה. ושמעינן מהא דאע"ג דהביא הבן שתי שערות אינו מוכר בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים שנה: *אמר רב יהודה אמר רב אסי נותנין לו צרור וזורקו אגוז ונוטלו זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים חפץ ומחזירו לאחר שעה זוכה לעצמו וזוכה לאחרים ושמואל אמר אחד זה ואחד זה זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים שאין זוכה לאחרים עד שיביא

רש"י

קידושיה אין צריכה למאן וזו יודעת היא לשמור: לפום חורפיה. לפי חכמתו: וכנגדו בקטנה. שהגיעה לימים שלו משלחה ואינה חוזרת קרינא בה ומתגרשת בקבלת עצמה ואפי' קבל בה אביה קידושין ומת אע"ג שקידושיה קידושי תורה (ובעמוד גרים איפכא): הגיעו לעונת נדרים. היא שנה אחת לפני נערות ונדריה נבדקין כדתנן במסכת נדה אם ידעה לומר לשם מי נדרה ולשם מי הקדישה נדרה נדר והקדשה הקדש: חולצת. אם הביאה סימנין ולא אמרינן שומא נינהו אבל קודם זמן הזה קטנה היא ואין סימניה סימנין ואינה חולצת: ולמכור. קרקעות בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים הוי קטן: ומחזירו לאחר שעה. כשתובעו ממנו: זוכה. אף לאחרים מדרבנן:

לעונת נדרים. שנה אחת לפני גדלותן נדריהן נבדקין כדתנן במסכת נדה (דף מה:) בת אחת עשרה שנה נדריה נבדקין אם יודעת לומר לשם מי נדרה ולשם מי הקדישה נדרה נדר והקדישה הקדש: חולצת. אם הביאה סימנין ולא אמרינן שומא נינהו אבל קודם הזמן הזה קטנה היא ואינה חולצת דאיש כתוב בפרשה ומקשינן אשה לאיש כך פרש"י ז"ל. ואיכא למידק דהא רבא גופיה אמר בפ' יוצא דופן (שם) תוך זמן כלפני זמן ואם הביאה סימנין בזמן עונת נדרים שומא בעלמא נינהו לפיכך פי' ר"ת ז"ל דהכא מיירי אפי' בדלא הביאה שתי שערות דרבא ס"ל כר' יוסי דאמר איש כתוב בפרשה אבל אשה בין גדולה בין קטנה ואמרי' עלה בפ' מצות חליצה (דף קה:) א"ר אמי מדבריו של ברבי נלמוד קטנה חולצת בפעוטות רבא אמר עד שתגיע לעונת נדרים. אלמא רבא כר' יוסי ס"ל ואע"ג דבפ' יוצא דופן אמרינן אמר רבא הלכתא תוך זמן כלפני זמן ורב שמואל בר זוטרא מתני לה לשמעתא דרבא בהאי לישנא אמר רבא קטנה כל שנים עשר ממאנת והולכת מכאן ואילך אינה ממאנת ואינה חולצת משום דחוששין שמא נכרו דאלמא לאו כר' יוסי סבירא ליה איכא למימר דההוא לישנא דרב ושמואל פליג אשמעתא דרבא דהכא א"נ דרבא גופיה לאו כר' יוסי ס"ל אלא דנקיט לה הכא אליבא דר"י כדי להשלים כלל שלו ולומר בכל המדות וכנגדו בקטנה והתם נמי בפ' מצות חליצה הכי מסקינן ורבא אמר עד שתגיע לעונת נדרים והלכתא עד שתביא שתי שערות ואפשר דרבא גופיה הוא דמסיק לה הכי וה"ק ורבא אמר אפילו לרבי יוסי אינה חולצת עד שתגיע לעונת נדרים ומיהו לדידן אליבא דהלכתא (דידיה) עד שתביא שתי שערות וכולה מדברי רבא הוא. עוד אמרו בתוספות דאפשר דהכא רבה גרסינן דהא מסיק ולמכור בנכסי אביו עד שיהיה בן עשרים ובפרק מי שמת (דף קנה.) אמרי' רבא אמר רב נחמן בן שמונה עשרה וליכא למימר דהתם משמיה דרב נחמן א"ל ולא סבירא ליה דהא מסיק התם דמכללא איתמר ומוכח מההוא עובדא דאתא לקמיה דרבא דההוא פחות מבן עשרים דזבין נכסיה דס"ל לרבא בן שמונה עשר ולפי זה לא קי"ל בהך מדה שלישית דחולצת אבל הרי"ף והגאונים ז"ל כתבוה לפיכך נדחק הרמב"ן ז"ל ופירש דהא דאמרינן וכנגדו בקטנה חולצת בעונת נדרים של קטן היא דהיינו שנת שלש עשרה וקטנה שהגיע לפרק גדולה היא וכל שהביאה סימנין חולצת והא דנקט קטנה משום דזכר הוי קטן בפרק הזה נקט קטנה והוה ליה כאילו אמר וכנגדו באשה חולצת ואע"ג דהא מילתא פשיטא היא ובמתני' מתניא בהדיא שהאשה ממהרת לבא מפני האיש עשה כן להשלים מדות שלו ולפי זה אי גרסינן הכא רבא על כרחין הא דאמר התם בפ' מצות חליצה ורבא אמר עד שתגיע לעונת נדרים ע"כ אליבא דרבי יוסי קאמר ולאו דאיהו ס"ל הכי ואפשר דאיהו גופיה מסיק התם והלכתא עד שתביא שתי שערות וכדכתיבנא: **ולמכור** בנכסי. קרקעות אביו הוי קטן עד שיהא בן עשרים. משום דבאו לו מכח ירושה אבל בנכסים שלו לא צריך ומשמע דטעמא דמילתא משום דנפלו לו בירושה זילי גביה ומוזיל בהו ואפילו בידוע בטיב משא ומתן בעינן שיהא בן עשרים כמו שכתוב בהלכות בפ' מי שמת אבל כשהוא בן עשרים והביא שתי שערות אפילו אינו יודע בטיב משא ומתן ממכרו ממכר: ושמעינן מהא וכו'. כתב זה הרב ז"ל מפני שרבינו האי גאון ז"ל חולק בזה בספר המקח עלה דהיא דאמרינן בפ"ק מי שמת [דף קנו.] בודקין לקדושין וכו' ולמכור בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים שהוא סובר שהבן אע"פ שהוא פחות מבן עשרים יכול למכור בנכסי אביו כל שהגדיל והביא שתי שערות ודאמרינן התם עד שיהא בן עשרים אבודקין מהדר ואכולהו קאי לקידושין לגירושין ולחליצה ולמיאונין ולמכור בנכסי אביו דבכולהו לאחר שהגדיל צריך בדיקה אם הביא שתי שערות ובדיקה זו של שערות הוא עד שיהא בן עשרים דלאחר מכן אע"פ שלא הביא שתי שערות דינו כגדול וכדתנן בפ' יוצא דופן (דף מז:) בן כ' שנה שלא הביא שתי שערות יביאו ראיה שהוא בן עשרים והוא הסריס וכו' והרי"ף ז"ל הביא ראיה מזו שאין הפי' כך כמו שכתוב בארוכה בהלכותיו בפ' מי שמת [סי' תתקיט]: ודאמרי' ולמכור בנכסי אביו כתב בעל העיטור ז"ל דה"ה לשאר מורישיו וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ' כ"ט מהלכות מכירה אבל הרשב"א ז"ל חולק על זה וכתב שהדברים אמורים בדוקא כלומר בן ממש ובנכסי ירושת אביו הא בן בנכסי מתנת בריה מאביו או בת בנכסי ירושת אביה או בן בנכסי שאר מורישיו חוץ מאב הרי ממכרן באותן נכסים כממכרן בנכסי עצמן והטעם שחכמים לא תקנו אלא בדבר המצוי ונכסי ירושת האב לבן מצויה ושאר ירושות אינן מצויות וכן מתנת בריה מאב לבן אינה מצויה ולא חששו אלא למצוי וסמך דבריו דבת בנכסי ירושת אביה מוכרת אפילו פחותה מבת עשרים מדתנן בסוף פרק מציאת האשה (דף סט:) המשליש מעות לבתו והיא אומרת נאמן בעלי עלי יעשה שליש מה שהושלש בידו דברי רבי מאיר א"ר יוסי וכי אינה אלא שדה והיא רוצה למוכרה הרי היא מכורה מעכשיו במה דברים אמורים בגדולה אבל בקטנה אין מעשה קטנה כלום והיא סתמא תנינא לה ל"ש בת בין הבנים ול"ש בת בין הבנות ואין זו ראיה של כלום ודברי הראשונים נראין לי עיקר: צרור וזורקו וכו' חפץ ומחזירו לאחר שעה. כשתובעו ממנו זוכה אף לאחרים מדרבנן. כך כתב רש"י ז"ל ונראה שהזקיקו לומר כן משום דזכייה לאחרים מטעם שליחות היא ואין שליחות לקטן כדאיתא בריש פרק האיש מקדש (דף מא:) אבל בתוספות כתבו דלרב יהודה אפילו מדאורייתא זוכה לאחרים ולשמואל אמר דאין זוכה לאחרים דוקא מדאורייתא אבל מדרבנן מיהא זכי דבגמרא [דף סד:] פרכינן עליה דשמואל מדתנן כיצד משתתפין במבוי מניח את החבית ואומר הרי זה לכל בני המבוי ומזכה להם על ידי בנו ובתו הגדולים ועל ידי עבדו ושפחתו העברים האי שפחה היכי דמי אי דאתיא שתי שערות מאי בעיא גביה. הא תנא [קדושין דף יד:] יתירה עליו אמה העבריה שיוצאה אף בסימנין. אלא לאו דלא אתיא שתי שערות ומפרקינן שאני שתופי מבואות דרבנן ואם איתא דלשמואל לא זכיא לאחרים אפילו מדרבנן אמאי זכיא להו בשתופי מבואות אלא ודאי משמע דאפילו לשמואל זכייה לאחרים מדרבנן ומש"ה מהני דרבנן לדרבנן ומינה דלרב יהודה זוכה לאחרים אפילו מדאורייתא וכי תימא אמאי והא אין שליחות לקטן תירצו דכי אמעיט קטן לרב יהודה משליחות מהנהו קראי דמוכחינן שליחות מינייהו בריש פרק האיש מקדש ה"מ במילתא דליתיה (ד) בתרומה וגירושין וקדושין אבל בזכייה כיון דאיתיה דהא זוכה לעצמו הוה ליה כגדול וזוכה נמי לאחרים לרב יהודה אפילו מדאורייתא ושמואל פליג משום דס"ל דלאו בר שליחות הוא כלל ומיהו מודה דמדרבנן מיהא זכי ומש"ה מהני בשתופי מבואות [בלחוד] ואני תמה אי מודה שמואל דזכייה מדרבנן אית ליה למה לן לפרוקי שאני שתופי מבואות דרבנן ואפילו הוא מדאורייתא אמאי לא מהני כיון דרבנן תקון ליה זכייה והא

המאור הגדול

יה מלחזור ובפ' חרש שנשא פיקחת אמרי דבי ר' ינאי ונתן בידה מי שיש לה יד לגרש את עצמה וכל לה אב בידוע שיש לה יד דהא אמרי' יד יתירה זכי לה רחמנא וכן מ"ש ה"ר שלמה ז"ל במדה שלישית ה שהיא משתביא שתי שערות הא ודאי ליתא כי עונת נדרים סמוך לפירקן היא ובמופלא סמוך לאיש כר"י ס"ל דאמר איש כתוב בפרשה (ה) אשה בין גדולה בין קטנה ולית הלכתא בהא לא כר"י ולא כרבת ומפורש היא בפ' מצות חליצה ובנדה פ' יוצא דופן:

מלחמת ה' קי"ל

בפ' יוצא דופן אמר רבא הלכתא תוך זמן כלפני זמן ורב שמואל בר זוטרא מתני לה לשמעתא דרבא בהאי לישנא אמר רבא קטנה כל י"ב ממאנת והולכת מכאן ואילך אינה ממאנת ואינה חולצת משום שחוששין שמא נכרו אלמא לאו כר"י ס"ל אלא יש לומר דהוא לישנא דרב ושמואל פליגא אשמעתיה דרבא דהכא ולזה הפי' נאמר שמה שכתב רבינו גם הגאונים בחבוריהם דברי רבא כמה שהם מפני שלא הוצרכו לפרש שכבר פסקינן הלכה ביבמות עד שתביא שתי שערות אבל יש לתקן דברי רבא כהלכה בעונת הנדרים לקטן הוא מבן י"ב שנה ויום אחד שאע"פ שהביא שתי שערות נדריו נבדקין וכנגדו בקטנה שהגיע לכלל השנים הללו שהיא בת י"ב שנה ויום אחד חולצת דלגבי גדלות היא והוא שהביאה שתי שערות שהאשה ממהרת לבא לפני האיש כדתנן במסכת יואל דופן ואל תתמה על לשון הגמ' שהוא קורא אותה קטנה והיא נערה שכלפי שאמרו ג' מדות בקטן אמרו בלשון הזה ואינו אלא כאומר וכנגדו חולצת וזו שאמר רבא ביבמות עד שהגיע לעונת נדרים לדברי דרבי קאמר כדמפורש בגמ' בהדיא ואפשר דרבא גופיה הוא דמסיים בה והלכתא עד שתביא שתי שערות ושמא זהו סמך רבינו הגדול ז"ל כדברי רבא אלא ביש ידים לפי' הראשון מפני שכאן וכאן אמרו דבר אחד.

השגות הראב"ד

הפעוטות והן כבן ט' וכבן עשר מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין וכנגדן בקטנה מתקדשת למיאון. קשיא לי דאמרי' ביבמות פ' בית שמאי ר' חנינא בן אנטיגנוס אומר קטנה שאינה יודעת לשמור קדושיה אינה צריכה הא ידעה לשמור צריכה למאן והכא תמרי' עד שתגיע לפעוטות. לא קשיא התם שבשיאוה אמה או אחיה אבל הכא מתקדשת ע"י עצמה קאמרינן דבעיא שתהא כפעוטות: הגיעו לעונת נדרים כו'. פי' לאותו זמן שאמרו אין אנו יודעים לשם מי נדרנו נדריהם נדר והקדשן הקדש דהיינו מי"ג שנה ויום אחד: כנגדו בקטנה: חולצת. והוא שהביאה שתי שערות אבל קודם הזמן הזה אע"פ שהביאה שתי שערות לאו כלום הוא דקי"ל תוך זמן כלפני זמן: ואני תמה למה הניח פרק אחד והוא שלא יודע בטיב משא ומתן שממכרו ממכר בנכסי אביו אצי' בקרקעות מעונת נדרים ולמעלה כדאיתא בב"ב ולאו מלתא היא שלא חשב רבא כי אם שינוי העתים בפרקי השנים כמו שאמר ולמכור בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים אבל זה השנוי אינו תלוי בשנים אלא בדעת התינוק ובהריפות שלו:

א הרא"ש ז"ל גריס אמר רבה שלש מדות בקטן צרור וזרקו אגוז ונטלו זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים וכנגדו בקטנה מתקדשת למיאון הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין כנגדן בקטנה מתגרשת בקדושי אביה והיינו שיעורא דלעיל דיודעת לשמור גיטה והא דקרינן לה יודעת לשמור קדושיה בפחות מכאן היינו משום דקדושי קטנה דרבנן אבל להפקיע קדושין דאורייתא ע"י גט בעינן דעתא רבתי ורב אלפס ז"ל גורס איפכא וטפי מסתבר כגירסת הספרים מטעמא דפרישית:
ב עיין לעיל פ' הנזקין ובב"ב פ' מי שמת:
ג וכן החרש זוכה לעצמו ולא לאחרים אבל שוטה אין לו זכייה ואפי' לעצמו והמזכה לחרש שוטה וקטן אפי' בן יומו ע"י פקח קנה וכתב מיי' אחד הלוה ולאחר שהלוה יכולין לזכות למקבל ואפי' אשה ואפי' עבד ושפחה אבל עובד כוכבים אינו זוכה הואיל ואינו ראוי לשליחות לעולם כך אינו זוכה לישראל וכשם שאין ישראל נעשה שליח לעובד כוכבים כך אינו זוכה לו:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) מוכיח כפירוש כר"ן ובהשר"י דהאי וליה הלכתא כו' לא היה כתוב בספרי רב אלפס שלפניהם:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב הג"ה: (ב) נ"ב ע"ב הג"ה: (ג) נ"ב לא אתיא: (ד) בתרומה כצ"ל [וכ"ה בר"ן]: (ה) נ"ב אבל

הגהות חו"י

(א) בר"ף סי' תתקי"ט ועיין ביבמות פ"ס כ"ש:

שלטי הגבורים

א כתב הרא"ש ולית הלכתא כפסקא דרבא דהגיעו לעונת נדרים דהיינו בת י"א ויום אחד דחולצת דהא פסקינן פ' יוצא דופן דתוך זמן כלפני זמן ובפ' מצות חליצה נמי פסקינן דאינה חולצת עד שתביא ב' שערות לאחר שהיא בת י"ב והרי"ף ז"ל שהביאה שמא דעתו לפרש כפי' רשב"ם וכנגדו בקטנה כלומר כנגד עונת נדרים דקטן בקטנה חולצת :

ב כתב מיי' אמר לו תנהו לה ביום פלוני ונתנו לה בתוך הזמן אינו גט א"ל אל תתנהו לה אלא ביום פלוני ונתנו לה בין מלפניו בין מלאחריו אינו גט שהרי הקפיד על עצמו של יום ומשמע מדבריו אבל כשאמר תנהו לה ביום פלוני יכול לאחר ובלבד שלא יקדים :

[דף קעה ע"ב]

עין משפט

א מיי' פרק י מהל' גירושין טור אה"ע סי' קמח :
ב מיי' פרק ט שם טור אה"ע סי' קמא:
ג מיי' פ"ק שם עוה"ש שם:

קי"ל [לעיל דף נו:] דהפקר ב"ד היה הפקר ומיהו אשכחן זכייה דרבנן דקליש מזכייה דאורייתא דגרסינן בפרק מי שמת [דף קמז:] ומי אמר רב נחמן הכי והא אמר רבא אמר רב נחמן אע"ג דאמר שמואל המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפילו יורש מוחל מודה שמואל שאם נתנו במתנת שכיב מרע שאינו יכול למחול אי אמרת בשלמא דאורייתא מש"ה אינו יכול למחול אלא אי אמרת דרבנן אמאי אינו יכול למחול אלמא כיון דאכתי ממונא לא אתא לרשות זוכה ולא זכי ביה אלא מדרבנן לא אלימא זכייה דיליה כדאורייתא ומלי מחיל והכא נמי אם איתא דאינו זוכה לאחרים מדאורייתא לא מהני נר מצוה בדאורייתא ומיהו התם איכא למימר לרבנן דרבנן הכי תקון [דהם אמרו] והם אמרו אבל הכא היכי [מפרקינן] בפשיטות דלא ליהני במדאוריי' ולפיכך נראין לי דבריו של רש"י ז"ל עיקר וכן נראה דעת הרי"ף ז"ל שכתב סתם דזוכה לעצמו ואין זוכה לאחרים דמשמע דלית ליה זכייה לאחרים כלל ומיהו במידי דרבנן בשתופי מבואות זוכה אף לאחרים ומ"ש הרי"ף ז"ל שאינו זוכה לאחרים עד שיביא שתי שערות אע"ג דממילתיה דשמואל לא משמע הכי בהדיא דייק לה ז"ל מדפרכינן עליה דשמואל מההיא דכילד משתתפין במבוי וכו' ואמרי' האי ספחה היכי דמי וכו' אלא לאו דלא אתיא שתי שערות ואם איתא דשמואל מודה דקודם שתי שערות זוכה לאחרים כל שיש לו דעת יותר גדול מתפן ומחזירו לאחר שעה לוקמא בהכי אלא ודאי לשמואל [לעולם] אינו זוכה לאחרים עד שיביא שתי שערות ובתוספות פסקו כרב יהודה א"ר אסי משום דפשטיה דמתניתא הכי מוכחא ולשמואל צריכין לדחוייהו כדאיתא בגמ': **מתני'** קטנה שאמרה וכו' לפיכך אם רצה. הבעל לחזור קודם שיגיע גט לידה: יחזור. שאין הקטן עושה שליח והך מתני' אוקימנא לה בפ' האיש מקדש (דף מד:) בשאין לה אב / אם יש לה אב מאי איריא קטנה דאין עושה שליח אפילו נערה נמי בחיי אביה אין עושה שליח לקבל את גיטה דהכי פשטינן התם בפ' האיש מקדש :

האומר תן גט זה לאשתי במקום פלוני ונתנו לה במקום אחר פסול. דאין רצונו שילעיזו עליו שם וקפידא הוי: הרי היא במקום פלוני. אינו אלא כמראה מקום שם תמצאנה: ורבי אלעזר מכשיר. מפרשינן בגמ' דהאי דפליג רבי אלעזר באומרת התקבל ולא פליג באומר תן משום דאיהו דמדעתיה מגרש והדבר תלוי בו איכא למימר קפידא הוא ודוקא קאמר ליה אבל איהי דבע"כ מיגרשה אין לה לעשות קפידא בדבר והא דאמרה הכי משום דידעה דניחא ליה לבעל למיתביה התם הלכך אינה אלא כמראה מקום שם תמצאנו: **הבא** לי גיטי ממקום פלוני והביאו לה ממקום אחר כשר. אפילו לרבנן דכיון דאינה מתגרשת בקבלתו ליכא קפידא כשמביאו לה ממקום אחר: **הבא** לי גיטי אוכלת בתרומה. אם אשת כהן היא: התקבל לי גיטי אסורה לאכול בתרומה מיד. שמא קבלו כבר (ב) ואע"ג דהוה לן למימר אוקי אשה בחזקת שלא נתגרשה חומרא בעלמא הוא שהחמירו חכמים משום דחזקה שליח עושה שליחותו אע"ג דאין ביד השליח לעשות שמא לא יתן לו הבעל הגט כמו [שאמרו לעיל] [דף סד.] שאסור בכל הגשים שבעולם אע"ג דכל אחת היא לו בחזקת היתר וגם אין ביד השליח לעשות שליחותו: **עד** שיגיע גט לאותו מקום. שכך אמרה לו לא תהא שלוחי לקבלה אלא שם ובגמרא פריך וכיון שקבלו במקום אחר היכי הוי גיטא כלל והא תנן בריש התקבל לי גיטי במקום פלוני וקבלו לה במקום אחר [פסול] ומוקמינן לה בדאמרה ליה קבל לי גיטי במתא מחסיא וזמנין דמשכחת ליה בבבל והכי קאמרה ליה משקל כל היכא דמשכחת ליה שקול ליה מיניה גיטא לא להוי עד דמטית למתא מחסיא (ג) וא"ת וכיון דאינה רוצה שיהא גט עד מתא מחסיא היכי הוי גט כלל דהא אינו מקבלו שם מיד הבעל והוי ליה [דף כד.] כטלי גיטיך מעל גבי קרקע ואי מיירי כשהבעל עושה אותו שליח להולכה עד מתא מחסיא ושם נעשה [שליח] לקבלה הרי לא חזרה שליחות אצל הבעל [דף סג:] י"ל דהאי משנה ראשונה שליח קבלה הוא ודו כידה אלא שהתנה עמו שלא תתגרש אלא באותו מקום והוי ליה כאומר לאשה הרי זה גיטיך ולא תתגרשי בו אלא לאחר ל' יום ועל דעת מי שאומר [עי' ר"ן ריש פרק זה] שהאשה עושה שליח להולכה ולקבלה אתי שפיר שמשנה ראשונה נעשה שליח להבאה מחמת האשה וכי מטי למתא מחסיא הוי שליח קבלה שלה: **ורבי** אלעזר אוסר מיד. דהואיל ומכשיר כשהוא מקבלו במקום אחר דמראה מקום היא לו ומשעת קבלה איגרשה לה לפיכך משעה שפירש מלפנינו אסורה שמא מצאו חוץ לעיר וקבלו הימנו ובגמ' [דף סה:] פרכי' פשיטא ומפרקינן לא צריכא דאיתיה לבעל במזרח ואמרה ליה זיל במזרח וקא אזיל במערב הא לא איתיה קמ"ל דילמא בהדי דקא אזיל מפגע פגע ביה: **גרסי'** בגמ' [שם] האומ. לשלוחו לא וערב לי בתמרים ועירב לו בגרוגרות ועירב לו בתמרים. כלומר לסוף אלפים אמה של תחום תני חדא עירובו עירוב ותניא אידך אין עירובו עירוב אמר רבה לא קשיא הא רבנן הא ר"א הא רבנן דאמרי קפידא הא ר"א דאמר מראה מקום הוא לו פרש"י ז"ל הא רבנן דאמרי לעיל גבי דידה דאע"ג דלאו בדידה תליא ולא איכפת לה אמרינן כל מאי דאמרה איהי לשלוחה אי שינה לאו שלוחה הוי הכי נמי לאו עירובו עירוב והא ר"א דאמר מראה מקום הוא לו במידי דליכא קפידא ולא איכפת ליה רב יוסף אמר הא והא רבנן כאן בשלו כאן בשל חברו. פרש"י ז"ל הא והא רבנן ואינהו נמי לא אמור קפידא אלא *דהתם ניחא ליה דתתזיל ולא בדוכתא אחרינא והך מתניתא בשלו עירובו עירוב דלא איכפת ליה והא דקתני אין עירובו עירוב דיהב ליה חבריה רשותא לערובי מתמרים דידיה וא"ל האיך לשלוחיה ערב לי בתמרים דהכא ודאי קפידא הוא דבגרוגרות דחבריה לית ליה רשותא ופרכינן אלא הא דתניא האומר לשלוחו ערב לי במגדל ועירב לו בסובך בסובך ועירב לו במגדל תני חדא עירובו עירוב ותניא אידך אין עירובו עירוב התם מאי שלו ומאי של חבירו איכא. דקס"ד דה"ק הניח לי עירובי במגדל דבסוף אלפים אמה ומש"ה פרכינן מאי שלו ומאי של חבירו איכא דנקפיד מיקפיד ההוא חבריה אי מנח ליה בהאי או בהאי ומפרקינן התם נמי איכא פירי דמגדל ופירי דסובך. כלומר דסובך ומגדל דקתני לאו לאתנוחי הוא [אלא] ערב לי מפירות פלוני שיש לי במגדל כך פרש"י ז"ל ובתוס' הקשו עליו דלא משמע דפליג רב יוסף אשלו כלל דלרבנן הוי קפידא כדסליק אדעתא עד השתא ועוד דא"כ ה"ל לרב יוסף למימר הא והא ר"ה דבשל חבירו אמאי נפליג ר"א דלא להוי קפידא והא לגבי בעל מודה ר"א דקפידא הוי וכ"ש כאן שלא כל הימנו לכך פירשו דרב יוסף דה"ק בשלו ודאי לרבנן קפידא הוי אבל בשל חבירו כגון שאמר לשלוחו לא וערב לי בתמרים שלך בכה"ג ודאי לא הוי קפידא אם שינה ועירב בגרוגרות כיון שמפירותיו של שליח הוא מערב וזה פירוש נכה אבל תמיהני דלפ"ז ע"כ אית לן למימר לרב יוסף דכל מאי דליכא למיקפד עליה אע"פ ששינה אפילו לרבנן מראה מקום הוא לו מדאמרינן בשל חבירו עירובו עירוב ושלו מש"ה אין עירובו עירוב משום דאיכא למיקפד בהכי וכיון שכן מי שקל לו קפידות הללו ולמימר דרבנן דוקא ולא ר"א דהא מלינא שפיר למימר דנהי דר"א באשה לאו קפידא וכ"ת לעולם לרב יוסף לאו בקפידא תלי אלא במתנה ומיהו דוקא במתנה בשלו אבל במתנה בשל חבירו לאו מתנה הוי כלל אי הכי מאי מקשינן מאי שלו ושל חבירו דהתם מתנה בשלו וכל שהוא מתנה בשלו אע"פ שאין קפידא בדבר כלל לא הוי שליח והם הקשו על פירושם דהכא משמע דלרבנן בשלו הויא קפידא אפילו לרב יוסף וה"ג מוכח במס' מעילה בפ' (השולח) [השליח] (דף כא.) דאמרינן דהבא לי מן החלון והביא לו מן הדלוסקמא דשליח מעל משום דלא עשה שליחותו דקפידא הוי ואילו בפ' המפקיד (דף מב:) אמרי' ההוא גברא דאפקיד כשותא גבי חבריה והוה ליה לוידיה נמי כריא דכשותא א"ל לסרסיה רמי מהאי אזל איהו רמיא מאידך אמר רב עמרם היכי לידייני דייני להאי דינא נימא ליה לסרסיה שלים אמר לא אמר לי (ד) מהא רמי ומהא לא תרמי אלמא כל כה"ג לא הוי קפידא ותירצו דהכא שאני דכיון שהזכיר בפירוש תמרים וגרוגרות [וחלון] ודלוסקמא ודאי איכא קפידא שאם לא היה מקפיד לא היה מזכירם אבל בההיא דהמפקיד לא הזכיר אלא שהראה מקום הכשות וכיון שהכל מין א' ומוטל במקום אחד לא משמע דלהוי קפידא דבשלו אין דרך להקפיד ולא הוה ליה לאסוקי אדעתיה שהיה שם כשות של אדם אחר: **מתני'** האומר כתבו גט ותנו לאשתי. לשון בני אדם הוא כבר החזיקו לקרות לספר כריתות אשה גט: גרשוה. נמי כבר נהגו לקרותו גירושין: כתבו אגרת. גם זה לשון הגט שכותבין בו ודין דליהוי ליכי מינאי ספר תרוכין ואגרת שבוקין: פטרוה לא אמר כלום. (ה) דלמא לשון פטור וחובה הוא להקל מעליה חובות שחייבת. פרנסוה. כל לשון פרנסה לשון עשיית צרכיה הוא כמו [כתובות דף סח.] לפרנסה שמין באב יכמו [שם:] מוציאין לפרנסה ואין מוציאין למזונות הלכך לא ידעינן אי צרכי גט הוא שלא תהא זקוקה ליבם או צרכי מלבוש וכסות הוא: כנימוס. כחוק:

שיביא שתי שערות וכן א הלכתא : **מתני'** *קטנה שאמרה התקבל לי גיטי אינו גט עד שיגיע גט לידה לפיכך אם רצה להחזיר [יחזיר] שאין הקטן עושה שליח ואם אמר לו אביה התקבל לבתי גט אם רצה להחזיר לא יחזיר. האומר ב תן גט זה לאשתי במקום פלוני ונתנו לה במקום אחר פסול. הרי היא במקום פלוני ונתנו לה במקום אחר כשר. האשה שאמרה התקבל לי גיטי במקום פלוני וקבלו לה במקום אחר פסול ור' אלעזר מכשיר הבא לי גיטי ממקום פלוני והביאו לה ממקום אחר כשר. הבא לי גיטי אוכלת בתרומה עד שיגיע הגט לידה. התקבל לי גיטי אסורה לאכול בתרומה מיד. קבל לי גיטי במקום פלוני אוכלת בתרומה עד שיגיע הגט לאותו מקום ור"א אוסר מיד : **גמ'** רבי אלעזר מכשיר סבר ב מראה מקום היא לו ולית הלכתא כותיה חדא דקי"ל הלכה כסתם מתני' ועוד הא אוקימנא בפרק גט פשוט בשיטה דגרסי' התם* (א) אמר אביי רשב"ג ור' שמעון ור' אלעזר כולהו סבירא להו מראה מקום הוא לו רבי אלעזר דתנן האשה שאמרה התקבל לי גיטי (א) ממקום פלוני וקבלו לה ממקום אחר פסול ור' אלעזר מכשיר: **מתני'** *ג האומר כתבו גט ותנו לאשתי גרשוה כתבו אגרת ותנו לה הרי אלו יכתבו ויתנו פטרוה פרנסוה עשו לה כנימוס עשו לה כראוי לא אמר כלום : **גמ'** תנו רבנן שלחוה

דף קסה.

דף סה: תקכב

רש"י

מתני' אם רצה הבעל לחזור. קודם שיגיע הגט לידה חוזר : פסול. דאין רצונו שילעיזו עליו וקפידא הוא: הרי היא במקום פלוני. אינו אלא כמראה מקום כלומר שם תמצאנה : ור' אלעזר מכשיר. דכיון דבע"כ מתגרשת ודאי מראה מקום היא לו דמנא ידעה דניחא ליה לבעל למיתביה לה התם: הבא לי גטי. אוכלת בתרומה. אם אשת כהן היא: עד שיגיע גט לידה. לאותו מקום שכך אמרה לא תהא שלוחי לקבלה עד לשם : ר"א אוסר מיד. ר"א לטעמיה דמכשיר כשקבלו במקום אחר דמראה מקום היא לו דמשעת קבלה איגרשה לה לפיכך מיד משפירש מלפניה אסורה דשמא מצאו חוץ לעירו וקבלו ממנו : **גמ'** בשיטה. בכל מקום בתלמוד כשאומר פלוני ופלוני בחדא שיטה אמרינן לית הילכתא כשום חד מינייהו: **מתני'** כתבו גט. לשון בנ"א החזיקו לקרות לספר כריתות גט: גרשוה. נמי כבר נהגו לקרות גירושין : כתבו אגרת. גם זה לשון גט שכותבין אגרת שבוקין: פטרוה. לא אמר כלום דדילמא להקל מעליה חובות שחייבת: פרנסוה. כל לשון פרנסה עשיית צרכיה כמו לפרנסה שמין בלב : כנימוס. כחוק לא ידעינן אם חוק [גט אם חוק] מזונות וכסות הוא וכן כראוי : הוצאה

—

הגהות חו"י

(א) כרי ף תתקכ"ט

הגהות הב"ח

(א) גיטי במקום פלוני וקבלו לה במקום אחר כצ"ל : (ב) נ"ב וכ"כ בתוס' : (ג) נ"ב וכ"כ בתוס' : (ד) מהאי רמי ומהאי נלא תרמי כצ"ל : (ה) דדלמא כצ"ל :

אלא גבי אשה דהתם טו(ג"א)

א מיי' פי"א מהל' זכייה ופ"ט מהלכות גירושין טור אה"ע סי' קמא ח"מ סי' רמד:

ולא ידעינן אי חוק גט אי חוק מזון וכסות וכן כראוי: **גמ'** שלחוה. לשון [דברים כד] ושלחה מביתו נקט האי גברא: שבקוה. לשון אגרת שבוקין: תרכוה. ל' תירוכין וגירושין: **גרסי'** בגמ' תניא רבי נתן אומר [עי' בגמ' דף סה: ברש"י] פטרוה דבריו קיימין פיטרוה לא אמר כלום והא אנן תנן פטרוה לא אמר רבא רבי נתן דבבלאה הוא דייק בין פטרוה לפיטרוה תנא דידן דבר א"י הוא לא דייק. וכתבו רש"י ז"ל בשני פנים דפיטרוה בחירק תחת הפ"א דבריו קיימין אבל בפתח ובדגש לא אמר כלום נ"א פטרוה בדגש דבריו קיימים שהוא מל' גט פטורין נר מצוה אבל רפה לא אמר כלום ורבי נתן דבבלאה הוא שבא מבבל כדאמרינן בבבא בתרא [דף קלא.] ילדות היתה בי והעזתי פני בנתן הבבלי ושם מספרין פעם בלשון עברי ופעם בלשון ארמי הילכך כשהוא מדגיש מספר בלשון ארמי ומכוון לגט פטורין וכשאינו מדגיש אינו אלא לשון פטור וחובה ותנא דידן דבר ארעא דישראל הוא וכל סיפורן בלשון עברי לא דייק ומש"ה לא מפליג הנא דמתני' דבין שהדגיש בין שלא הדגיש לאו לגט פטורין איכוון דפטורין לשון ארמי הוא תרגום של שליח והרי"ף ז"ל והרמב"ם ז"ל לא כתבוה ולא ידעתי למה דהא אנן להא מילתא בבלאי אנן: **תן** גרסי' בגמ' איבעיא להו הוציאוה מהו עזובה מהו הניחוה מהו התירוה מהו הוטילו לה מהו. ולא איפשיטו וה"פ הוציאוה מהו. מי אמרינן לישנא דקרא נקט [דברים כד] ויצאה מביתו או לאו לישנא דקרא הוא דהא לא

רש"י

היוצא בקולר. ליהרג ואומר כתבו אף על פי שלא אמר תנו: יכתבו ויתנו. דאגב פחדיה טריד ולא פירש: אף המפרש. מיבשה לים: והיוצא בשיירא. למדברות: והמסוכן. חולה: **גמ'** מחמרא. מיין שיש לי: חמרא לא קאמר. הבו ליה חמרא בד' מאה זוזי: דמי חמרא. לא קאמר הבו ליה ארבע מאה זוזי מדמי חמרא לזבוני למיתב ליה: מחמרא קאמר. דניתבו ליה זוזי מחמרא וכי עושין מעות מיין: כדי לייפות את כחו. שיהא לו כל היין כולו באחריות שאם אמר תנו לו יין אם החמיץ מן היין מאה חביות היורשין אומרים לו שלך החמיץ ואם אמר דמי חמרא ומכרו הימנו קצת ונאבדו המעות אומרים לו אבדו מעותיך הילכך מחמרא משמע היין ודמיו שהכל אחריות לו: גיטו של ש"מ כמתנתו. כדמסיק ואזיל:

דף סו

מתני'

שלחוה שבקוה תרכוה הרי אלו יכתבו ויתנו פטרוה פרנסוה עשו לה כנימוס עשו לה כראוי לא אמר כלום: **מתני'** בראשונה היו אומרים היוצא בקולר ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו חזרו לומר [א] אף המפרש והיוצא בשיירא רבי שמעון שזורי אומר אף המסוכן **גמ'** והלכתא כר"ש שזורי דגרסינן בשחיטת חולין א"ר יוחנן הלכה כר' שמעון שזורי במסוכן ובתרומת מעשר של דמאי: גניבא יוצא בקולר הוה כי קא נפיק אמר להו הבו ארבע מאה זוזי לרבינא מחמרא דנהר פקוד קשיא ליה לרבי אבא *חמרא לא אמר דמי חמרא לא אמר מחמרא קאמר ואידך מחמרא כדי ליפות את כחו שלחו מתם מחמרא [ב] כדי ליפות את כחו א"ר הונא גיטו כמתנתו מה מתנתו אם עמד חוזר אף גיטו אם עמד חוזר ומה גיטו אע"ג דלא פריש כיון דאמר כתובו אע"ג דלא [אמר תנו אף מתנתו כיון דאמר תנו אע"ג דלא] קנו מיניה למימרא דהני ארבעה דתנינן במתני' כולהו כשכיב מרע דמצוה מחמת מיתה נינהו וכן הלכתא:

גי' ד"ת

מתני'

כתיב והוציאוה מביתו אלא ויצאה מעצמה: עזובה. לשון אגרת שבוקין הוא או דילמא דכיון דלאו לשון עזיבה כתוב בגיטא לאו לישנא דגיטא הוא: התירוה מהו. לשון מותרת לכל אדם: **מתני'** בראשונה היו אומרים היוצא בקולר ליהרג: ואמר כתבו. אף על גב שלא אמר תנו: יכתבו ויתנו. דאגב פחדיה טריד ולא פריש: המפרש לים והיוצא בשיירא. למדברות: המסוכן. אומר מסוכן אני ובירושלמי [סוף הלכה ה] אמרו כל שקפץ עליו החולי וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהלכות גירושין בד"א בבריא אבל במסוכן והוא אדם שקפץ עליו החולי במהרה והכביד חליו מיד: **גמ'** גרסינן בשחיטת חולין בפ' בהמה המקשה (דף עה:) הלכה כר"ש שזורי במסוכן. הא דפרקין: ובתרומת מעשר של דמאי. דאמרינן התם תרומת מעשר של דמאי שחזרה למקומה ר"ש שזורי אומר אף בחול שואלו ואוכלו על פיו. כלומר לא מיבעיא אם חזרה ונפלה לתוך התבואה בשבת דמשום עונג שבת שואלו לעם הארץ [אם תקנה כל צרכה] ואוכל על פיו אלא אפילו בחול אוכל על פיו דכיון דמדמעת כל התבואה דשוב אין לה תקנה בהפרשת דמאי לא אסרינן עליה כל התבואה משום תרומת מעשר דמאי: **גניבא** יוצא בקולר היה וכו'. מחמרא דנהר פקוד. מיין שיש לו במקום פלוני: קשיא ליה לר' אבא. היכי ליקני: חמרא [לא קאמר]. (א) מדלא קאמר חמרא בד' מאה זוזי: דמי חמרא לא קאמר. הבו ליה ד' מאה זוזי מדמי חמרא דנימא לזבוני חמרא ומיתב ליה. (ב) דליתבו ליה וכי עושין מעות מיין: מחמרא קאמר. מחמרא כדי ליפות את כחו. פרש"י כדי שיהא לו כל היין לאחריות שאם אמר תנו לו יין אם החמיץ מן היין מאה חביות היורשין אומרים לו שלך החמיץ ואם אמר דמי חמרא ומכרו ממנו קצת ואבדו המעות אומרים לו אבדו מעותיך הילכך אמר מחמרא דמשתמע (ג) לדמיו שהכל אחריות לו ובתוס' כתבו שלא ר"ל רש"י ז"ל שיהא כל ההפסד עליו דמן הדין אין לו להפסיד אלא לפי חשבון ומ"מ לפי חשבון מפסיד אבל השתא דכולו אחריות אינו מפסיד כלל. פירוש לפירושם דאע"ג דאמרינן בית בביתי או שור בשורי אני מוכר לך ומת אחד או נפל מראהו מת ומראהו נפול כדאיתא בפ' בתרא דמנחות (דף קח:) התם היינו טעמא לפי שכל בית וכל שור עומדין בפני עצמן ומש"ה מראהו מת ונפול אבל הכא שלא זיכה לו חביות כך וכך אלא חמרא הרי היין כולו מעורב והיאך יאמרו לו שלך החמיץ אבל הרמב"ן ז"ל כתב דבדוקא אמר כך רש"י ז"ל דאפילו בכה"ג מראהו חמוץ כבית בביתי דמראהו נפול ור"ת ז"ל פי' דהאי כך וכך דמים ר"ל ומיהו להכי קאמר מחמרא כי היכי דלא לדחויה אאחר נכסים ואעפ"י שהורע כחו ג"כ שאינו גובה מאחר נכסים וכדאמרינן בפרק הנודר מן הירק [דף נה.] מר בר שמואל פקיד דליתנון תרין עשר אלפי זוזי לרבא מן עללתא דנהר פניא שלח רבא קמיה דרב יוסף עללתא היכי מיקריא (ד) דאלמא אינו גובה משאר נכסים אעפ"כ יפוי הוא לענין שאינו יכול לדחותו אצל שאר נכסים ומשמע דאי אמר חמרא שוי ארבע [מאה] זוזי נוטל יין שוה אותו סך בשעת נתינה. ואי אמר ארבע מאה זוזי דמי חמרא נוטל ארבע מאות זוזי בין הוזל בין הוקר מדאמרינן בסוף פרק נערה שנתפתתה (דף נד:) ההוא דאמר להו ארבע מאה זוזי דמי חמרא לברת אייקר חמרא א"ר יוסף רווחא ליתמי וכן גרסא זו שויה בהלכות דרב אלפס ז"ל ומשמע דלענין זילא נמי הכי דינא ולא שנא: **אמר** רב הונא גיטו. דשכיב מרע: כמתנתו מה מתנתו. בכל הנכסים בשהם אי נמי במקצתן אם הוא מצוה מחמת מיתה בפירוש: אם עמד חוזר. כדאיתא בפ' מי שמת [דף קמח:] אף גיטו אם עמד חוזר: ומה גיטו כיון דאמר כתבו אע"ג דלא אמר תנו. כדתנן במתני' אף מתנתו כיון דאמר תנו אע"ג דלא קנו מיניה: וכתב הרי"ף ז"ל למימרא דהני ארבעה דתנינן במתני' כולהו כשכיב מרע דמצוה מחמת מיתה נינהו וכי תימא ומנא ליה לרב ז"ל דר"ה בכולהו ארבעה קאמר הכי דילמא בשכיב מרע בלחוד קאמר ואמסוכן דתנן במתני' קאי ובאומר מסוכן אני אי נמי בקפץ עליו החולי דבסתמיה מצוה מחמת מיתה י"ל אי הכי מאי קא משמע לן רב הונא הא מתניתין היא בהדיא בפרק מי שמת* דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו אלא ודאי רב הונא ה"ק דבכל דוכתא דבגיטו כיון דאמר כתבו אע"ג דלא אמר תנו במתנתו נמי כיון דאמר תנו אע"ג דלא קנו מיניה והיינו דזכה רבינא* בשמעתיה דרב הונא רביה אע"ג דגניבא לאו שכיב מרע הוה אלא יוצא בקולר וכן כתב הרמב"ם ז"ל פ' ח' מהלכות זכייה ומתנה דכל הני ארבעה דמתניתין דינן כמצוה מחמת מיתה לגמרי ונקנין דבריהם באמירה בעלמא ואם ניצל ועמד חוזר אפילו קנו מידו ואפילו במקצת אבל הרב רבינו יונה כתב דלא הוי כמצוה מחמת מיתה אלא יוצא בקולר ומסוכן אבל מפרש ויוצא בשיירא לא דהנהו כיון שדעתם לחזור שהרי מדעת עצמן הולכין לסחורה לא מקנו באמירה וכן נמי אם קנו מידן אין חוזרין דלענין מתנותיהן כבריאין הן לא נשתנה דינן אלא לענין גט שאנו אומרים שכיון שאמרו כתבו דעתן לגרש שלא לעגן את נשותיהן אלא שמתוך שהיו טרודין לילך לא גמרו דבריהן הילכך הוה ליה כאילו אמרו כתבו ותנו אבל לענין מתנה כבריאין לגמרי [וכן דעת הרא"ש] ויש מכריעין כדברי הראשונים דאי לא מאי קמ"ל רב הונא במאי דקאמר אף מתנתו כיון דאמר תנו אע"ג דלא קנו מיניה אטו בלאו רב הונא לא ידעינן דמסוכן ויוצא בקולר מקנו באמירה בעלמא והא התם בפרק מי שמת (דף קמז.) אמרינן דמתנת שכיב מרע מאחיתופל גמרינן לה והא אחיתופל כיוצא בקולר הוה וגריע מיניה אבל לדברי הראשונים אתי שפיר דקמ"ל רב הונא דאפי' מפרש ויוצא בשיירא מקנו באמירה. ולי מהא לא איריא דהא דאחיתופל לא קמה לה התם במסקנא דרבא מסיק ואמר דמתנת שכיב מרע מדרבנן בעלמא הוא ועוד דאפילו למאן דגמר לה מאחיתופל לא פשיט מילתא כולי האי דמהתם גמרינן דלא ליצטרך רב הונא לאשמועינן ועוד דאפשר דמסוכן אתא לאשמועינן וכל שקפץ עליו החולי וכדברי הירושלמי (כלומר) שלא כדרך בני אדם (ה) כמצוה מחמת מיתה בפירוש דמי דאילו בשכיב מרע אחר לא מהני אא"כ פירש [אי נמי] דאמר ווי ליה דקא מאית וכדמוכח התם ואעפ"כ נראה לי כדברי הראשונים ז"ל דמדקאמר לה רב הונא סתמא שמע מינה דאכולהו קאי שאם לא כן היה לו לפרש ועוד דמלישניה דרב הונא משמע דמגט מוכח לה דקאמר ומה גיטו דאלמא ה"ק כיון דבגיטו לא צריך תנו במתנה נמי לא צריך קנין וכי תימא ומה ענין זו אצל זו נראה לי דה"ק מאן אמר לן דהנו לה רצה לומר דילמא רצה לשחק בה אלא ודאי היינו טעמא דמשום דקים לן שכל אלו מתיראין על מיתתן ואין אדם משטה ומשחק בשעה שהוא מתירא ממיתתו וכיון דטעמא משום הכי הוא אף מתנתו בכל הני לא צריך למקנא מיניה שהשוו חכמים מדותיהם בכל מצוה מחמת מיתה שיהו דבריו כמסורין ולא משמע כלל דרב הונא לאו מגט למד למתנה אלא שבא להשוותם ולא לכוון אלא לב' מהם וסתם דבריו ולא פירש ולפיכך נראים דברי הראשונים אבל הרשב"א מסכים לדברי רבותינו בפ' מי שמת ולא קי"ל כרב הונא במאי דאמר דבגיטו אם עמד חוזר וכמ"ש הרי"ף ז"ל באידך פירקא. מיהו גמרינן ממימריה לגבי גט דבכל מצוה מחמת מיתה [אפילו שאין מסוכן] כיון דאמר כתבו אע"ג דלא אמר תנו [כאילו אמר תנו] דהא איהו אמר דטעמא דמתניתין בהני ארבע משום דמצוה מחמת מיתה נינהו וכיון שכן ה"ה לכל מצוה מחמת מיתה וראיה לדבר עוד מדתנן לעיל בפרק קמא (דף יג.) האומר תנו גט זה לאשתי ושטר שחרור לעבדי ומת לא יתנו לאחר מיתה תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה ובגמ' היכא מאן דמוקי לה בבריא ואמרי'

גי' ד"ת

דף קמו: ודף קנו: ע"ש כי לשון זה דברי ש"מ ככתובין וכמסורים דמי אינו בשום משנה רק ר"נ אמר לשון זה בב"ב דף קנא. (ג"א)

גי' ד"ת

השגות הראב"ד

[דף ס"ה ע"א] **הא** דאמרי' ר' נתן בבלאה הוא דייק בין פטרוה לפיטרוה. כלומר פטרוה משמע לשון הוה. פיטרוה משמע ליה לשעבר. ופטרוה מילה משמע ליה מלשון ספר כריתות דמתרגמי' גט פטורין מפני שהם בלשון ארמית אבל תנא דידן דבר ארץ ישראל הוא ואינן רגילין בארמית לא משמע ליה לשון פטורין אלא ענין פטור בלא פטרוה משמע קאמר ואין מעלה בדעתו התרגום כריתות. ואיכא מ"ד אע"ג דלענין פטרוה אין הלכה דוקא כא"י אבל בבבל הלכה כמותו דהא אמר רבא דלא פליגי מר כי אתריה ומר כי אתריה. וי"ל דאנן השתא עבדינן. דהא כוליה גמ' וכולה תנין בלשון ארמית אירינן ליה כלישנא דבבל. עוד נ"ל מדר' נתן נשמע לרבנן תרכוה שבקוה שאם אמר (שלחוה) בפתח (הבית) אהוא כראשון אינו גט דלא פליגי אלא בפטרוה כדפרשי':

הא דאמרי' בגמ' שלחוה שבקוה תרכוה הרי אלו יכתבו ויתנו וכן אותם ששנו במשנתנו גרשוה כתב אגרת ושבי לה הרי אלו יכתבו ויתנו. בכולן אני אומר שכבר דבר עמהן על עסקי גרושיה שאל"כ מנין שם יודעים בעל עסקי גירושין הוא אומר והלא כתיב שלחו זאת מעלי. גרש את האמה הזאת. כלה גרש [ויגרש] אתכם וכל הני הלשונות שאלו בגמ' עליהם הוציאוה עזובה הניחוה הועילוה אם לא שכבר דבר עמהם בענין גירושיה מה היה לזה באילו הלשונות: **כל** מסוכן מצוה מחמת מיתה הוא ואיזהו מסוכן כל שקפץ עליו החולי אבל לא קפץ עליו אחר זה שכיב מרע שהוזכר במשנת מי שמת וכל הני דמתני' במסוכן הם ולא בעי קנין אפי' במקצת

שלטי הגבורים

א כתב הרא"ש דמפרש ויוצא בשיירא לענין גט דוקא יש להם דין ש"מ דאיכהו בשילי וטרידי ומועיל כתבו בלא תנו אבל לא לענין מתנה. ירושלמי אמר ר' מנא לא סוף דבר בקולר של סכנה אלא בקולר של ממון שכל קולר בחזקת סכנה ועוד גרסי' בירושל' תני אף החולה תני ר' יעקב בר אידי בשם ר' יוחנן הלכה כר' שמעון שזורי במסוכן מה בין חולה למסוכן חולה בדרך ארץ מסוכן כל שקפץ עליו החולי. בחולה דרך ארץ הקרובים נכנסים לו מיד והרחוקים אחר ג' ימים ואם קפץ עליו החולי אלו ואלו נכנסים מיד:

ב פי' רש"י שאם היה אומר תנו לו יין אם החמיץ מהיין מאה חביות היורשין אומרים לו הרי שלך לפניך וכתב הרא"ש ונראה דלא פי' כן בשביל שיהיה כל ההפסד עליו דמן הדין אינו מפסיד אלא לפי חשבון אבל השתא הכל באחריותו היין והמעות ואינו מפסיד כלל וריצב"א היה אומר דפי' רש"י עיקר דאדם המקנה לחבירו י' חביות בחביותיו והחמיצו מקצתן מצי למימר שלך החמיצו כדאמר בפ"ב דבכורות הכל מודים בא' שהפקיד אצל חבירו טלה ומת א' דמצי למימר ליה שלך מת דהמוציא מחבירו עליו הראיה ונ"ל דלא דמי דודאי כשהפקיד דבר מבורר אצל חבירו מצי למימר ליה שלך מת אבל אם הקנה לו בחביותיו עשר חביות לא נתברר חלקו מעולם הלכך הוי שותף בכל היין:

הגהות הב"ח

(א) תיבת לא קאמר. הבו ליה חמרא כו' כנ"ל: (ב) נ"ב עושי מחמרא קאמר: (ג) נ"ב יין: (ד) נ"ב כו' ואסיקנא אמר רבא הדא לא מיבעיא לי דעללתא כל מילי משמע הדא הוא דמיבעי לי שכר בתים שכר ספינות מאי: (ה) נ"ב דיט:

כאן בגמ' דף סו. רבי אבינא (ג"א). [וכ"ה בד"ק]

ואמרינן ולמאן דמוקי לה בבריא מ"ט לא מוקי לה בשכיב מרע ומהדרינן לא מתוקמא ליה מתני' בשכ"מ ממאי מדקתני האומר תן גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאחר מיתה טעמא דמת הא מחיים נותנין טעמא דאמר תנו הא לא אמר תנו אין נותנין ובשכ"מ אע"ג דלא אמר תנו נותנין דתנן ר"ש שזורי אומר אף המסוכן אלמא לר"ש שזורי דקי"ל כוותיה כל ש"מ שהוא מנוה מחמת מיתה דינו כמסוכן דלא צ"ל תנו דאי לא לוקמה בש"מ דלאו מסוכן: **מתני'** מי שהיה מושלך בבור ואמר כל השומע קולי וכו'. ופירש שמו ושם עירו וכו': הרי אלו יכתבו ויתנו. ופרש"י טעמא בריש פרק המדיר (דף ע:) דכיון דאמר יכתוב שליחותיה קא עביד וא"ת דהא תנן בפ' אין בין המודר (דף לה:) ותורם את תרומותיו ואת מעשרותיו לדעתו ופרכי' [דף לו:] אי תורם משל בעל הכרי [ולדעתו של בעל הכרי] הא קא מהני ליה דקא עביד שליחותיה ומפרקינן באומר כל הרוצה לתרום יבא ויתרום אלמא כה"ג לא הוי שליחות דאי הוי מאי מפרקינן הא קא מהני ליה ואיכא קושיא דהתם כל הרוצה לתרום קאמר מדעתו ואינו אלא כנותן רשות אבל לאו שליחותיה הוא וגבי תרומה אפי' גלוי דעתא נמי מהני כדאמרי' בפרק אלו מציאות (דף כב.) כלך אצל יפות אם נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה כך כתוב בחידושי הרמב"ן ז"ל ולפי זה בגט אי אמר כל הרוצה לכתוב יכתוב לא מהני ותמהני דהתם בפ' אלו מציאות (שם) *קא אמינא דההיא דכלך אצל יפות דוקא דשויה שליח דאמרינן התם [תרגמה אביי] אליבא דרבא דשויה שליח וה"נ מסתברא דאי לא שויה שליח מי הוי תרומתו תרומה אתם גם אתם לרבות שלוחכם מה אתם לדעתכם אף שלוחכם לדעתיכם אלא כגון דשויה שליח וא"ל זיל תרום ולא אמר מהני תרום וכתמיה דבעל הבית כי תרים מבינונית תרים ואזל איהו ותרים מיפות ובא בעל הבית ומצאו וא"ל כלך אצל יפות אם נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה וכי איתמר התם לא אמרו כלך אצל יפות אלא לענין תרומה בלבד משמע דאהך גוונא נמי קאי והדרא קושין לדוכתיה ולפיכך נראה כמו שתירצו בתוס' דנהי דבאומר כל הרוצה שלוחיה הוי אפ"ה כיון שלא יחדו לא חשיב מהני ליה כדי שיהא אסור במודר הנאה. וכתב הרמב"ן ז"ל ומסתברא נמי באומר כל השומע קולי יכתוב גט לאשתי ושמעו שלשה שאחד כותב וב' חותמין והיינו צריך במעמד כולן כדאמרינן לקמן [דף סו:] בכולהם שאע"פ שאמר כל השומע לא נתכוון זה לרבות בעדים אלא ליתן רשות לכל שנים שאיזה שירצה יהא רשאי לכתוב: **וגרסי'** בגמ' וליחוש שמא שד הוא אמר רב יהודה אמר שמואל בבראו לו דמות אדם איכהו נמי אידמו מדמו. כלומר שלפעמים שעושין עצמן בדמות אדם ומפרקינן דחזו ליה בבואה שלו. כלומר צל. ופרכינן איכהו נמי אית להו בבואה דחזו ליה בבואה דבבואה ודילמא איכהו נמי אית להו א"ר חנינא למדני יונתן בני דבבואה אית להו בבואה דבבואה לית להו וליחוש דילמא צרה היא. כלומר שמכוונת לקלקלה שתנשא בגט זה ותיאסר על בעלה תנא דבי ר' ישמעאל בשעת הסכנה כותבין אע"פ שאין מכירין. כלומר כגון זה שמסוכן למות ואם לא עכשיו אימתי כותבין אע"פ שאין מכירין אם זה שפירש שמו וכתב רי"ף ז"ל לזו בפ' בתרא דיבמות [סי' קנח] וכתב ר"ח ז"ל לשד לא חיישינן כיון דחזו ליה לאותו המושלך בבואה דבבואה ולצרה נמי לא חיישינן כדתנא דבי ר' ישמעאל משמע דס"ל ז"ל דהא דמייתי הא דתנא דבי רבי ישמעאל לאו למדחייה לדרב יהודה דלעולם לאפוקי מחששא דשד בעינן דחזו ליה בבואה דבבואה מפני שהמזיקין מצויין בבורות אבל לחששא דצרה דלא שכיחא סמכינן אתנא דבי ר' ישמעאל ומיהו דוקא בבור אי נמי בשדה הוא דחיישינן לשד כדתנן בפרק בתרא דיבמות [דף קכב.] מעשה בעמד אחד על ראש ההר וכו' ופרכינן עלה וליחוש שמא שד הוא אבל בעיר אפילו בלילה לא חיישינן לשד דגרסינן בירושלמי בפרקין [הלכה ו] תמן תנינן מעידין לאור הנר ולאור הלבנה ומשיאין ע"פ בת קול והוא שראו בובייא של אדם רבי הכא בשם רבי חנינא הדא דתימא בשדה אבל בעיר אפילו לא ראו בובייא של אדם והא תנינן מי שהיה מושלך בבור *ומדר' יונתן והם שראו בובייא של אדם אמר רבי אבין המזיקין מצויין בבורות כדרך שהם מצויין בשדות ומש"ה נהי דלא חיישינן לצרה מפני שהיא שעת הסכנה חיישינן לשד אא"כ ראו לו בבואה אבל מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהל' גירושין נראה דבתר דמייתין הא דתני דבי רבי ישמעאל לא צריכין בבואה כלל אלא כי היכי דלא חיישינן לצרה ה"נ לא חיישינן לשד: **הבריא** שאמר כתבו גט לאשתי רצה לשחק בה. הואיל ולא אמר תנו: אם מעצמו נפל הרי זה גט. לפי שבדעתו היה מתחלה לכך וסופו הוכיח והוה ליה כמפרש ומסוכן: **גמ'** מעשה לסתור. רישא תנא לא אמר כלום ואח"כ נתן רשב"ג חלוק בין מעצמו נפל ובין דחפו הרוח: חסורי מיחסרא והכי קתני ואם הוכיח סופו על תחלתו. ואע"פ שנשנית משנתינו בלשון יחיד לא פליגי רבנן עליה ויש כיוצא בזה בשבת [דף קז:] וביצה [דף כג:] רשב"ג אומר לא כל הציברין שוין ובפרק אלו קשרים* רבי אליעזר אומר קושרין לפני הבהמה ובכתובות [דף סו:] רשב"ג אומר הכל כמנהג המדינה ורשב"ג הכא לאו לטעמיה אזל דהאמר גבי כותב נכסיו לאחרים ושתק ולבסוף צוח דהוכיח סופו על תחלתו דהתם פליגי רבנן עליה כדאיתא בפ' יש נוחלין (דף קמח.) ובמסכת חולין (דף לט:) והכא לא פליגי כלל דשאני הכא דאמר כתבו כדאיתא בפרק השוחט (שם) וכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהלכות גירושין שאם נסתפק לנו אם מעצמו נפל או אם הרוח דחפו (הרי זה גט) [הרי זה ספק גט כן מוכח מהשגת הראב"ד שם ומביא בהבר"ין] עד שיודע לך שהרוח דחפו אבל בתוספתא* שנינו ספק מעצמו נפל ספק הרוח דחפתו אם לאלתר נפל כותבים ונותנין אני אומר מעצמו נפל ואם לאחר זמן אין כותבים ונותנים אני אומר הרוח דחפתו: **ההוא** גברא וכו' מי משוי איניש ברא שליחא במקום אבא. דלא ליקפד בחד מינייהו ומעיקרא להאי ברא נמי שוייה שליח ועכשיו שמת האב יכתוב לה הבן זה וחבירו שהרי הלך הבעל למד"ה: **מתני'** אמר לשנים תנו גט לאשתי. אע"ג דלא אמר כתבו ותנו הרי אלו יחתמו בעצמן ולא יאמרו לעדים אחרים לחתום דלאו ב"ד מניהו לצוות על אחרים אלא עדים שויהו ובגמ' בעינן על כתב הגט אם יכולין לצוות לסופר אחר לכתוב דנימא דמאי דאמר להו כתבו היינו חתימת ידן ומדלא פירש להו מידי בכתב הגט עצמו משמע דלא קפיד עליה כלל ונעשה כאומר אמרו לאיזה סופר שתרצו ויכתוב ולמ"ד דהאומר אמרו כשר מלו למעבד הכי ויתבאר בגמ' בס"ד: אמר לשלשה כתבו גט ותנו. אע"פ שהם ראויים להיות ב"ד דהא תלתא ניהו אפ"ה כיון שאמר להם כתבו לאו ב"ד שויהו אלא עדים: אמר לשלשה תנו. ולא אמר כתבו הרי אלו יאמרו לעדים אחרים לכתוב ולחתום וליתן מפני שעשאם ב"ד: מבית האסורים משמו של רבי עקיבא שנחבש בבית האסורין: נומינו לשליח. אמרנו לשליח לחנינא שנעשה שליח בהלכה זו לאמרה בבית המדרש: ילמדו. אם אינם יודעים לכתוב ילמדו לכתוב עד שיכתבוהו בעצמן: **גמ'** מילי לא מימסרן לשליח. שאין בדברים כח להיות חוזרין ונמסרים לאחר: שלחו ליה מבי רב לשמואל וכו' שלח להו תלא והדבר צריך תלמוד. הכי איתא בגמ' ומפרשינן דמספקא ליה אי כתובו דאמר להו היינו בין כתיבת הגט בין חתימתו

נר מצוה

מתני' מי שהיה מושלך בבור ואמר כל השומע קולי יכתוב גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו: [א] הבריא שאמר כתבו גט לאשתי רצה לשחק בה מעשה בבריא שאמר כתבו גט לאשתי ועלה לראש הגג ונפל ומת אמר רשב"ג אם מעצמו נפל הרי זה גט ואם הרוח דחפתו אינו גט: **גמ'** מעשה בבריא כו': מעשה לסתור חסורי מחסרא והכי קתני ואם הוכיח סופו על תחלתו הרי זה גט ומעשה נמי בבריא שאמר כו' ההוא גברא דעאל לבי כנישתא אשכחי למקרי ינוקי הוא ובריה דיתבי ויתיב אחרינא גבייהו אמר להו בי תרי מינייכו ליכתבו גט לאינתתיה לסוף שכיב מקרי דרדקי מי משוי איניש לברא שליחא במקום אבא או לא רב נחמן אמר לא משוי איניש ברא שליחא במקום אבא ורב פפא אמר משוי איניש ברא שליחא במקום אבא והילכתא משוי איניש ברא שליחא במקום אבא: **מתני'** אמר לשנים תנו גט לאשתי או *לשלשה כתבו גט ותנו לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו אמר לשלשה תנו גט לאשתי יאמרו לאחרים ויכתבו מפני שעשאן בית דין דברי ר"מ וזו הלכה העלה חנניה איש אונו מבית האסורים מקובל אני באומר לשלשה תנו גט לאשתי יאמרו לאחרים ויתנו מפני שעשאן ב"ד אמר ר' יוסי נומינו לשליח אף אנו מקובלין שאפילו אמר לב"ד הגדול שבירושלים תנו גט לאשתי שילמדו ויכתבו ויתנו לה: **גמ'** והלכתא כרבי יוסי דאמר שמואל אמר רבי הלכה כרבי יוסי דאמר מילי לא מימסרן לשליח ואמרינן נמי א"ר ירמיה שלחו ליה מבי רב לשמואל ילמדנו רבינו אמר לב' כתבו גט ותנו לאשתי ב ואמרו לסופר וכתב והתמוהו מהו שלח להו תצא וכן

רש"י

מתני' כל השומע. ופירש שמו ושם עירו: רצה לשחק בה. הואיל ולא אמר תנו: אם מעצמו נפל הרי זה גט. דמתחלה היה דעתו לכך והוכיח סופו והוה ליה כמפרש ליה ומסוכן: **גמ'** מעשה לסתור. מתחלה אמר לא אמר כלום ולאחר כן נתן חלוק בין מעצמו או הרוח דחפתו: מי משוי איניש שליח ברא במקום אביו. ולא ליקפיד בחד מינייהו ומעיקרא להאי ברא נמי שויא שליח ועכשיו שמת האב יכתוב לה הבן הזה וחבירו שהרי הלך הבעל למדינת הים: **מתני'** האומר לשנים תנו גט לאשתי אע"פ שלא אמר כתבו ותנו הרי אלו יחתמו מעצמן ולא יאמרו לאחרים לחתום דלא בית דין מינהו לצוות על אחרים אלא עדים שויהו ובגמ' מפרש על כתב הגט אם יכולין לצוות לסופר אחר לכתוב או אם הם עצמן צריכין לכותבו: אם אמר לשלשה תנו. ולא אמר כתבו הרי אלו יאמרו לעדים אחרים לכתוב ולחתום מפני שעשאן ב"ד אבל כשאמר לשלשה כתבו ותנו אע"פ שהן ראויין ליעשות ב"ד כיון דבהדיא אמר להם כתבו לאו בית דין שויהו אלא עדים: מבית האסורין. משום ר' עקיבא: נומינו לשליח. אמרנו לשליח: ילמדו. אם [אינם] יודעין לכתוב ילמדו שיכתבוהו בעצמן: **גמ'** מילי. דברים בעלמא מסר להן שאין חוזרין ונמסרין לשליח ולא דמי למוסר גט לשלוחו שיכול לחזור ולעשות שליח אחר: אמר לשנים כתבו ותנו גט לאשתי ואמרו לסופר וכתבו וחתמו הן בעצמן מהו. הא דקתני מתני' יכתבו בעצמן אחתימה קאי והכא הרי חתמו או דלמא אכתיבת הגט קאי: תצא. אם נשאת בגט זה כי מספקא לן אם

שלטי הגבורים

א ספק אם הרוח דחפו או מעצמו נפל כתב מיי' שהוא ספק גט עד שידע בודאי שהרוח דחפו והראב"ד השיג עליו וכתב שהוא ודאי גט והכי איתא בירושלמי וכן היא מסקנת הרא"ש: ב כתב סמ"ג פסק ר"ח הים רומי שאין הלכה ככל אותן האמוראין שמכשירין באומר לשנים אמרו לסופר ויכתוב ולעדים ויחתמו וריב"ש מסופק שמא הלכ' כשמואל ככל אותן האמוראים שמכשירים אומר אמרו ואע"פ שמחמת ספיקא זו אין לנו להקל נפקא מינה לענין חומרא התלויה בדבר זה כמו שמוכיח כאן שלדברי האומר אומר אמרו כשר ותעשה סובר שאסור להחתים הסופר בגט שאם היינו מתירין שיחתום הלא תורבה מן הדבר וכו' ואף איתה האמוראים שאומרים אומר אמרו כשר בדיעבד ולא תעשה כן לכתחלה יפסלו חתימת הסופר בגט מן הטעם שאמרו הואיל ובדיעבד כשר במה שאומר התלמוד כיון דאמר כשר ולא תעשה לא שכיח ומאחר שאינו מצוי אין להוש לתורבה דבר זה שאומר התלמוד דהוי הוא ואנ"ל כן במסקנא כשתירץ שמואל פליג עליה דר' יוסי בהא ודאי לפי דברי סוף הטעם שיש להוש לא רבה ויפסלו מטעם זה חתימת סופר בגט ואע"פ שרב מכשיר בפ' המגרש התם סופר ועד והלכה כרב באיסורי בדבר זה אין הלכה כמותו לגבי שמואל מאחר שאחר האמוראים סוברין כשמואל וגם אין לנו להורות להקל באומר אמרו שיהיה כשר כי אין הדבר זה מבורר בידינו ואע"פ שפני פסקים אלו סותרים זה את זה מ"מ הואיל והדבר ספק בידינו יש לחוש לשניהם להחמיר ע"כ:

לשון ריא"ז

אמר להם כתבו ותנו גט ואמרו לסופר וכתבו וחתמו הם בעצמם ונתנו הן לאשה הרי היא ספק מגורשת וכן אם אמר להם הבעל אמרו לפלוני שיכתוב ולפלוני ולפלוני שיחתמו או שאמר אמרו לפלוני שיכתוב ואתם התמו והם עשו כמו שצוה הבעל הלכה זו מסופקת והרי זו ספק מגורשת בגט זה בין שנתנו לה הבעל בין שנתנו לה שלוחיו כמבואר בקונטרס הראיות והרא"ש כתב כרבינו באומר אמרו שאינו גט כלל והרמ"ה כתב באומר לשנים אמרו לסופר לכתוב ולעדים שיחתמו ואמרו להם וכתבו וחתמו וגירשו בו שהיא ספק מגורשת:

גי' מהר"ם

עין משפט

א מיי' פרק ב מהל' גירושין טור אה"ע סי' קמא:
ב מיי' פ"ט שם טור אה"ע שם:
ג מיי' פרק ג שם סמג עשין נ טוש"ע סימן קכ:

דף סו:

נ"ל ואמר ר' יונתן כו' (ג"א)

דף קיא: רא"ש דומר כצ"ל (ג"א)

פ"ד ע"ש שינוי לשון ובירושלמי דפירקין הלכה ו' בשם הר' (ג"א)

המאור הגדול

[א] שלחו ליה מבי רב לשמואל אמר לשנים כתבו ותנו וכו'. ולאו דוקא כתבו אלא משום דכל תנו לשנים כמאן דאמר להו כתבו דמי ונקט לישנא רויחא והכי שלחו ליה אע"ג דכמ"ד להו כתבו דמי אפ"ה מספקא לן כיון דהתמוהו הן שלח להו תצא וכו' מאי היא אילימא מילי (אין) מימסרן לשליח אי לא כלומר אי כר"מ אי כר"י וכתב הגט לשנים כדין התימה לשלשה הוא שאם זה כשר ע"י שליח אף זה כשר ואם זה פסול אף זה פסיל ואפי' כתב הגט באומר לשלשה פסול למ"ד מילי לא מימסרן לשליח אלא הדבר צריך תלמוד כתבו אם כתב ידן הוא או כתב הגט ואמסקנא קא סמכינן דאי כתב ידן הוא כתב הגט נעשה כאומר אמרו וה"ה אף באומר תנו ולא אמר כתבו: (פשיטא [ותפשוט] וכו' עד ומי מודה ר"י באומר אמרו וכו' וא"ת היכי מקשינן מדר' ירמיה ור"ה לשמואל והא חזינן בהדיא בפ' המגרש דשמואל ל"ל דר"י ובברא דמובהק מוקים לה למתני' בשלא

השגות הראב"ד

[א] הבריא שאמר כתבו גט לאשתי רצה לשחק בה. ואמרי' בגמ' שאם הוכיח סופו על תחלתו ה"ז גט ורשב"ג קתני להכיח מעשה. והרב ז"ל הביא זו המימרא כמות שהיא למימרא דהכי הלכתא. ואי קשי' לך והא פלוגתא היא דפליגי רבנן עליה בהוכיח סופו על תחלתו בענין הכותב נכסיו לאחרים והיו בהם עבדים ואמר הלה אי אפשי בהם וכו'. ופליגי בשותק ולבסוף צווח ובהוכיח סופו על תחלתו. וקי"ל כרבנן דלא אמרי' סופו הוכיח על תחלתו. לא קשיא דהא אמרי' במס' חולין פ"ב שאני התם דאמר כתבו הלכך אפי' רבנן מודו בהא: על מה שאמרו מודה ר' יוסי באומר אמרו אני תמה היך עלה בדעתם והיך יתכן לצוות וכלא עד מפי עד הוא ועוד והיך יחתמו עדי הגט במצותן של אלו והיך יכתוב אותו הסופר לשמה והוא לא שמע מפי הבעל ונמצא הכשר בגט זה עד מפי עד בשלמא לר"מ באומר לשלשה תנו הואיל ועשאן ב"ד יש להם רשות לכתוב ולחתום שלא מ

חתימתו הילכך כיון ששינו ואמרו לסופר וכתב פסול או דילמא דכתבו לא משמע אלא חתימת יקן ומדלא פריש להו בכתב הג"ז מידי משמע דלא קפיד ביה כלל ונעשה כאילו אמר אמרו לאיזה סופר שתרצו ויכתוב וסבירא ליה לשמואל דאומר אמרו כשר ולפי שהרי"ף פוסק דאומר אמרו פסול לא כתב בהלכות והדבר צריך תלמוד דכיון דאומר אמרו פסול אין כאן ספק כלל דמה נפשך אי כתובו יאמר להו אף כתב הגט במשמע הרי שינו ופסול ואי כתב ידן בלחוד הוא כתב הגט נעשה כאומר אמרו הרי אומר אמרו פסול ולפיכך כתב הר"ב ז"ל שלא להו תלא וטעמא דאומר אמרו דפסול אפרש לפנינו בסייעתא דשמיא:

רש"י

אם הגט כשר אם לאו: אפילו אמר אמרו. שהבעל אמר לא, בפירוש שיאמרו לסופר שיכתוב ולעדים שיחתמו הרי הגט בטל כרבי יוסי דאמר מילי ניניהו ומילי לא מימסרן לשליח: אמרו לו. לבריא או לשכיב מרע הכם נכתוב גט לאשתך שלא תזקק ליבום ואמר להם כתובו והם אמרו לסופר כו': ר' יוסי היא דאמר מילי לא מימסרן לשליח. והא דקתני כתובו הוא הדין אפילו אמר תנו נמי הם היו צריכין לכתוב בעצמן והא דקתני סיפא עד שיאמר לסופר כתוב אורחא דתנא למיתני ולאסופי ונקט מילתיה בלשון לא מיבעיא לא מיבעיא קא אלא הך נמי פסול עד שיאמר כו': ותניא כותיה דרב אשי. דאמר אמרו נמי פסול.

וכן הילכתא ואפילו אמר אמרו לסופר ויכתוב ולעדים ויחתומו הרי הגט בטל דתנן בפרקא דלקמן* אמרו לו נכתוב גט לאישתך אמר להן כתובו אמרו לסופר וכתב ולעדים וחתמוהו אע"פ שכתבוהו וחתמוהו ונתנוהו לו וחזר ונתנו לה הרי הגט בטל עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים התומו. ושקלינן וטרינן בה בגמ' ואסקה רב אשי* כולה ר' יוסי היא ולא מיבעיא קאמר לא מיבעיא היכא דלא אמר תנו אלא אפי' אמר תנו נמי לא ולא מיבעיא היכא דלא אמר לבי תלתא אלא אפי' אמר לבי תלתא נמי לא ולא מיבעיא היכא דלא אמר אמרו אלא אפילו אמר אמרו לסופר ויכתוב ולעדים ויחתמו לא °ותניא כותיה דרב אשי כתב סופר לשמה וחתמו עדים לשמה אע"פ שכתבוהו וחתמוהו ונתנוהו לו ונתנו לה הרי הגט בטל עד שישמעו קולו שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו ישמעו לאפוקי ממ"ד מודה רבי יוסי באומר אמרו קולו לאפוקי מדרב כהנא דאמר רב כהנא אמר רב א חרש שיכול לדבר מתוך הכתב כותבין ונותנין גט לאישתו

ואפילו אמר אמרו לסופר ויכתוב. מפורש בגמ' דמאן דס"ל דאומר [אמרו] כשר ס"ל דחתם סופר ועד פסול. כלומר שאם הסופר עצמו חותם בעדות הגט עם עד אחר פסול דאי אמרת כשר נפיק מינה חורבה דזמנין דאמר בעל אמרו לסופר ויכתבו ולפלוני ולפלוני ויחתמו ומשום כיסופא דסופר שלא יתבייש נומר שאין מקבלין אותו בעד מחתימו ליה שאומרים לו שהבעל אמר כן ובעל לא אמר הכי ונמצא בטל הגט ולפיכך מחמת חשש חורבה זו אין להכשיר חתם סופר ועד אבל למאן דס"ל דאומר אמרו פסול [הלכך כיון דפסול] משום דמילי לא מימסרן לשליח אפילו באומר אמרו כמו שאפרש בס"ד תו ליכא למיחש להך חורבה דלעולם אין השליח רשאי לומר לעדים חתומו ולעולם אין הסופר חותם אא"כ שומע מפי הבעל. הילכך הני תרתי מילי כל חדא תליא בחברתה דאי אומר אמרו [כשר חתם סופר ועד פסול מפני חשש חורבה שכתבתי ואי אומר אמרו] פסול חתם סופר ועד כשר דליכא למיחש לחורבה כלל וכמ"ש. והרי"ף ז"ל פוסק דאומר אמרו פסול כמ"ש בהלכותיו וממילא חתם סופר ועד כשר ולפיקך כ' בפ' המגרש [סו"ס הקסד] מתני' דתנן כתב סופר ועד (א) ומאי דאיתמר עלה בגמ' א"ר ירמיה חתם סופר שנינו. ואע"פ שמפורש בגמ' בהדיא הכא דשמואל ס"ל דאומר אמרו כשר אע"ג דלר' יוסי אומר אמרו פסול כדמוכח בגמ' שמואל סבר לה כוותיה במאי דאמר מילי לא מימסרן לשליח ופליג עליה ומכשר באומר אמרו אעפ"כ סמך הרב ז"ל על סוגיא שבפ' מי שאחזו כמו שמפורש בהלכותיו וכ"כ בעל הלכות ור"ח ז"ל: וכתב בספר התרומה שר"י ז"ל חולק ואומר דמההיא דפ' מי שאחזו לא איריא דרב אשי התם לאו למפסק הלכה אתא אלא לפרושי מתני' אתא דלית ליה אוקמתא אלא כדר' יוסי ולמימר נמי דלא מודה ר' יוסי באומר אמרו ושמואל נמי הכי ס"ל אלא דאיהו פליג עליה באומר אמרו וסבר דלית הלכתא כותיה ולא חזינן אמורא דפליג עליה ואפשר דכיון דאוקמה רב אשי דהוא בתרא למתני' דפרק מי שאחזו כר' יוסי הוה ליה מחלוקת ואח"כ סתם והלכה כסתם ובחדא מס' יש סדר [ב"ק דף קב.] ופרקין דהתקבל ודאי מקמי פרקא דמי שאחזו הוא שכן הוא סדרן של פרקים הניזקין בתר השולח דתקון העולם הוא דקא מפרש ואזיל וכל עצמו לא נשנה במסכתא זו אלא מפני כך ואח"כ חוזר לענין ראשון של שליחות ותני התקבל ואיידי דתנא אמר לשנים כתבו (ב) ותנא נמי מי שהיה מושלך בבור ואמר כתבו תנא נמי מי שאחזו קורדיקוס ואמר כתבו ותנו שסמכו ענין לו ואיידי דתנא התם א"ו סיא שאמרו מגורשת ואינה מגורשת תנא הזורק דתנן ביה ספק קרוב לו ספק קרוב לה מגורשת ואינה מגורשת. והרמב"ם ז"ל כתב בפרק ב' מהלכות גירושין באומר אמרו הרי זה גט פסול ומתיסבין בדבר זה הרבה מפני שהוא קרוב להיות גט בטל נראה דרפויי מירפייא בידיה ז"ל ותמיהני א"כ למה הכשיר חתם סופר ועד דכיון שהוא מסופק באומר אמרו אף בחתם סופר ועד הי"ה לו לספק שכבר כתבתי דהא בהא תליא. ואפשר דכיון דבגמרא מוכח דלמאן דס"ל דאומר אמרו כשר ולא תעשה זאת בישראל משום גזירה דשמא תפכור עדים כדאיתא בגמ' [דף סו.] דחתם סופר ועד כשר דליכא למיחש לחורבא כיון דלא תעשה כ"ש לדידן דפסלינן אומר אמרו מספיקא דלית לן למיחש לחורבא. אבל אין דעתי מתיישבת בכך דאי אנן מספקינן בדינא אית לן למיזל הכא והכא לחומרא ולית לן למימר כיון דאנן מספקינן לא נפקא לן חורבא דדילמא איכא דפשיטא ליה דאומר אמרו כשר ונפיק חורבא לחתם סופר ועד. ומחוורתא דפסקא למיזל הכא והכא לחומרא למפסל אומר אמרו ולמפסל חתם סופר ועד וכן דעת ר"י ז"ל ולדבריו הסכים הרמב"ן ז"ל ומיהו היכא דאיכא תרי עדים לבד מסופר כשר דהא תנן [שם] כלכם כתובו אחד כותב וכולן חותמין אלמא אע"ג דאיכא חתם סופר ועד כיון שהוא מרבה בעדים ליכא למיחש לכיסופא דסופר דמידע ידע דבעל קפיד לרבות בעדים:

והקשה הרמב"ן ז"ל מ"ט דמאן דפסל באומר אמרו אי משום מילי מאי מילי קא מסר איהו לשליח הא לאו מילי מסר אלא הרי הוא עושה השליח שלא בפניו וכי אין אדם עשוי לעשות שליח שלא בפניו וא"ת שלא חילק רבי יוסי אלא באומר אמרו מדעתכם [ולא בירר פלוני סופר ופלוני ופלוני עדים] אבל לא בעושה אותו שליח בכל מקום שהוא הא לא משמע הכי דהא אמרינן בהדיא ולפלוני ולפלוני ויחתומו. וכן פרש"י ז"ל לסופר פלוני שיכתוב ואין לך גד. היתר לומר לאחרים לכתוב אלא השומע מפיו הוא יכתוב ועוד דאי ס"ד מודה רבי יוסי בממנה אותו שליח במקום שהוא נפיק מינה חורבא בכה"ג וה"נ משמע בפרקין דלקמן [דף עב.] דקתני בדר' יוסי עד שישמעו קולו שיאמר לסופר כתוב יצירך דהאי גט דכיון דבעינן לשמה ובעינן נמי וכתב לה כלומר שיכתבנו לה הבעל אין הסופר והעדים [חותמים] במקום הבעל אלא כששמעו ים מפיו אבל בשאר הדברים עושה אדם שליח שלא בפניו לפיכך יכולה אשה לומר פלוני שהוא במדינת הים הריני עושה אותו שליח לקבל לי גיטי ומיהו מסתברא שאין שליח קבלה עושה שליח דהוי להו מילי זמילי לא מימסרן לשליח אלא באומרת אמרו ומנהו היא שליח שלא בפניו דהתם טעמא אחרינא הוא כדפרישית. [וכבר נזכר סוף פרק כלהגט]. והשיא דאמרינן מתנה הרי היא כגט לענין מילי לא מימסרן לשליח התמר אבל באומר אמרו לא שייך אלא בגיטי נשים תדע דהא שמואל אמרה ומודה שמואל באומר אמרו אפי' באומר אמרו סתם עכ"ל הרמב"ן ז"ל. והרא"ה ז"ל תלמידו הקשה עליו אם כן דסבירא לר' יוסי דאפילו בממנה שליח [מבורר] שלא בפניו פסול [בגט] מנא ידעי דטעמא דר' יוסי משום דמילי לא מימסרן לשליח דילמא טעמא דר' יוסי משום דבעינא שישמעו מפיו ממש לפיכך כתב דלא פליג ר' יוסי אלא באומר אמרו מדעתכם אבל בממנה שליח שלא בפניו בכי הא ודאי לא (ג) פליגי וכי תימא אם כן נפיק מינה חורבא בכה"ג דזימנין דאמר לשנים אמרו לסופר שאני ממנה אותו שליח לכתוב ולפלוני ולפלוני שאני ממנה אותם שלוחים שיחתמו ומשום כיסופא דסופר מחתמו ליה ליתא דליכא למיחש לכיסופא אלא כשעושין הדבר מדעת עצמן אבל כשעושים הדבר מדעת הבעל בהא לית להו כיסופא דלי... לא עבדי מידי אלא בעל הוא דעבד ולא נ"ל כן דאי הכי מאי מקשי וליחוש דילמא אמר להו אמרו לסופר כתוב ואתם חתומו ומשום כיסופא דסופר חייש ומחתמי ליה דהא בכה"ג ליכא [למיחש] לכיסופא כיון דבעל אמר להו אתם חתומו והיכי ליחתמו ליה הא בעל גופיה אמר להו לדידהו דליחתמו ובמאי כיון דמ"מ איכהו אמרי ליה לסופר לכתוב מכספי מיניה. מיהו מאי דקשיא ליה ז"ל ל"ק לי דאם איתא דמילי מימסרן לשליח כיון ששלוחו של אדם כמותו כשהסופר והעדים שומעין מפי השליח הרי הן כאילו שומעין מפי הבעל הלכך ע"כ מאי דקא פסיל ר' יוסי באומר אמרו [בין במברר בין] מדעתכם משום דמילי לא מימסרן לשליח אבל דעתי מסכמת לדעתו שכל שהבעל ממנה סופר ועדים שלא בפניהם מהני ולא פסיל ר' יוסי אלא באומר אמרו מדעתכם משום דמילי לא מימסרן לשליח וכ"ת א"כ נפיק מינה חורבא בכה"ג ליתא דאנן לא חיישינן דמשום כיסופא דסופר יכוונו לעשות שלא כדין אלא כל שאמר להם אמרו הם סבורים שהדבר מסור להם לשנותו לכל מה שירצו ומה שאמר להם הבעל ולפלוני ולפלוני ויחתמו אינו אלא כמראה מקום להם דמימר אמרי אם לא כן (לא) [למה] אמר לנו הבעל שנמנה אנחנו שלוחים ולא מינן הוא [מדעתו] אלא ודאי נרלונו הדבר מסור ומשום כיסופא *דבעל מחתמי ליה אבל בממנה סופר ועדים מדעתו ליכא למיחש לחורבא שהרי אין להם מקום לטעות ומשום כיסופא דסופר לא יעידו שקר להרבות ממזרים בישראל זה נ"ל: **אמרו** לו. לבריא או לשכיב מרע [הכם]: נכתוב גט לאשתך. כדי שלא תזקק ליבום: קולו לאפוקי מדרב כהנא וכו'. קולו לאו דוקא דהא איכא הרכנת הראש כדמוכח בפרק מי שאחזו (דף עא.) ובירושלמי [פ"ז סוף הלכה א] אמרו היא שמיעת הקול היא הרכנת הראש: חרש שיכול לדבר מתוך הכתב. אע"פ שאינו מדבר ואינו שומע ומש"ה לא קי"ל כותיה אבל מדבר ואינו שומע שומע ואינו מדבר הרי הן כפקחין לכל דבריהם ובבדיקה סגי והכי איתמר בפפק מי שאחזו [שם]. וכתבו בתוספות דדוקא חרש משום שאין כתיבתו מוליכה אותו מידי ספק שמא אבל

שלטי הגבורים

א וכ"כ סמ"ג שאין אדם חרש או פקח יכולין לצוות כתב ידם לב"ד שבמקום אחר שיגרשו את נשותיהן. כתב הסמ"ג ואף אם הוא חרש אפי' הוא שומע אלא שאין מדבר או אפי' פקח וכתב להם בכתב ידו שיכתבו ויחתמו לא יעשו עד שישמעו מפיו ומיי' כתב נשתתק וכתב בכתב ידו שיכתבו גט לאשתו אם דעתו מיושבת עליו כותבין ונותנין שאין דין מי שנשתתק כדין החרש והרא"ש הסכים לסברת הראשונה.

לשון ריא"ז

וכן אם שלח לסופר ולעדים בכתבו שיכתבו ויתנו גט לאשתו וכתבו ונתבטל ידי שליחות הרי א ספק מגורשת והוא שיהיו לו עדים לשליח שהרשהו הבעל בכך שאין השליח נאמן הואיל ולא מסר לו הבעל גט התום ואם התתים עדים אפי' ברשות הבעל פ"ז פ"ק כמו שביארתי עד שיצוה להם הבעל בפיו לחתום:

תגהות הב"ח
(א) נ"ב כשר:
(ב) נ"ב והוא:
(ג) פליג כצ"ל:

המאור הגדול
פקח

בשלא חתם איכא למימר דלמא נהי דפליג שמואל בפי' משנתינו אבל לא פליג דמימרא דר' ירמיה דהתם הכי ס"ל דחתם סופר כשר ואי מודה ר"י באומר אמרו נפיק מיניה חורבא ובדין הוא דשמואל גופיה בהא ר"י קשיא ליה אלא קושיא דתנא עדיפא מקושיא דאמוראי ושנינן לר"י תרתי אמר מילי לא מימסרן לשליח בלא אומר אמרו ואף באומר אמרו ושמואל סבר ליה כוותיה בהדא בלא אומר אמרו ופליג עליה באומר אמרו דלשמואל כשר וחתם סופר לר"י כשר דהא לא מודה כאומר אמרו וכולן ניסין פסולין הן אפי' אתם חתומי והלכתא כוותיה ולר"מ ולשמואל התם סופר פסול דכיון דתרווייהו מודו באתם חתומו שהוא כשר ותעשה נפיק מיניה חורבא וכל פלוגתא דאמוראי דפליגי באומר לשנים אמרו כולה אליבא דר"מ היא ולאו כהלכתא וכי אמרי' ואר"ח שתני' ר"י היא אליבא דלישנא בתרא דאיכא דמפכי להו וגרסי' לר"ח כשר ותעשה ולהכי מתוקמה מתני' כר"י ולא כר"מ ואיבא למיהש לאתם חתומו שהוא כשר ותעשה ונפיק מיניה חורבא אבל כאן דמתני כלישנא קמא ר"ח אמר כשר ולא תעשה מתני לה להיא מימרא לעיל ברובה בר רב תנא דתנא בי וגיה דר"ח והכי קא סלקא כולה שמעתא שפיר:

השגות הראב"ד

אלא שיתקיים במעשה בב"ד. אבל שנים ודאי עדים הם ולא ב"ד ואיך יכתוב סופר ויחתמו עדים על פיהם והוא עד מפי עד. ואולי מי שאמר דמודה ר' יוסי באומר אמרו לא אמר אלא באומר לג' דכיון דאמר לג' אמרו ודאי עשאן ב"ד. וכל זה לא יועיל לפי מה שנמצא בגמ'. ובמתנה קשה לי יותר מגט למ"ד משום בזיון דבעל גט הוא דלא יאמר לאחרים ויכתבו אבל מתנה אומר לאחרים וכותבים ואיך יאמרו יודעים אנו עדים תאומי מטה שאמר לנו פלוני כך וכך. אלא מדלא קפדינן בכל הני ש"מ דאין עד מפי עד פסול אלא בעדות על פה שהעדות מתקיים ונגמר על פיהם. אבל עדות בשטר שאין עדות נגמר אלא במסירת השטר לא קפדינן בה שהרי הבעלים מוסרים אותה או השלוחים במצותו. ועל זה הדרך יתכן להיות בגט ובמתנה שאם יאמרו לאחרים דיכתבו ויחתומו מ"מ הם שנעשו מפי הבעל יתנו אותו או הבעל עצמו: והא דתקין רב יהודה בגט דכולכם או כולכון או כל תרין מנכון הכא דמעיס בדבורא ואתקין כתובו כל חד מנכון התומו כל תרין מנכון הובילו כל חד מנכון. תמה אני מה צורך לו בגהותה [תקנה] שאם לא אמר כן לא אמר כלום. ואיכא למימר שאם אמר כולכם תגומו על תקנת חכמים כאילו אמר התומו כל שרי מינייהו. ולגם בועילה כתקנה:

פקח שכלה בכתב ידו למדינת הים נכתוב ויתן גט לאשתו כותבין ומיהו בתוספתא [פרק שני הלכה י] לא משמע הכי דגרסינן התם אפי' כתב בכתב ידו (ואמר) לסופר כתוב ולעדים חתומו [הרי הגט בטל עד שישמעו קולו שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו] והתם בפקח משמע דלא איירי בחרש וא"כ ראוי להחמיר: **גרסי'** בפרק כל הגט (דף כט.) וכו' משום בזיון דבעל. שעליו לכתוב הגט ואינו רוצה שידעו רבים שאינו יודע לכותבו דס"ל לרב דטעמייהו דר"מ ור' יוסי במתני' משום בזיון דבעל הוא ובאומר לשלשה הט (א) קא מיפלגי דר"מ סבר כיון שעשאן ב"ד ודרך לצוות לאחרים גלי בדעתיה דלא קפיד אבזיוני ור' יוסי סבר דליכא בהכי גלויי דעתא ולשמואל דאמר דטעמא דמתני' משום דמילי לא מימסרן לשליח באומר לשלשה תנו בהא פליגי ר"מ ורבי יוסי דר"מ סבר נהי דלא מימסרו לשליח לבי דינא מימסרן דאלימא מילתא דבי דינא ור' יוסי סבר דכי היכי דלא מימסרן לשליח ה"נ לא מימסר לבית דין: **וקיימ'** לן כשמואל בדיני. כבר כתבתי למעלה שהרמב"ן ז"ל סובר דנהי דאמרינן דמתנה הרי הוא כגט דוקא באומר לג' תנו אבל באומר אמרו לסופר ויכתוב ולפלוני ולפלוני ויחתמו הינה כגט דבגט טעמא אחרינא הוא דאפי' ממנה אותם הבעל שלוחין לכך מדעתו שלא בפניהם לא מהני. ולפי דעת הרא"ה ז"ל ולמה שכתבתי אפילו בגט [מהני] אם ממנה אותם שלוחים מדעתו [ואפילו שלא בפניהם מהני] ובאומר אמרו אפילו במתנה פסול וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפרק ד' מהלכות זכייה ומתנה: **מתני'** אמר לעשרה וכו' ילמדו ויכתבו ויתנו לה. אם אין יודעין לכתוב [ילמדו] עד שיכתבוהו בעצמם: כולכם כתובו אחד כותב. במעמד כולן כדמפרש בגמ': וכולן חותמין. לרבי יוחנן דקי"ל כוותיה שנים משום עדים וכלן משום תנאי כדאיתא בפ' המביא תניין [דף יח:] ואפ"ה צריכין לחתום [לכתחלה] זה בפני זה כמ"ש בפרקא קמא [סי' הט] מיהו חתום תרי מינייהו ביומיה ואידך מכאן ועד עשרה ימים [כשר] כדאיתא בפ' המביא תניין (דף יח:): לפיכך אם מת אחד מהם. קודם שחתם. הרי הגט בטל: **גמ'** אחד מתב ע"י כולן. בשביל כולם: מוליך במעמד כולן. כולן ילכו עמו: וגרסי' בגמ' איבעיא להו מנה מהו. כלומר אם לא אמר כולכם אלא מנאן אבג"ד ואמר כתבו גט לאשתי מהו מדמניניהו לכלהו הכך מגוין איכוון או דילמא כיון דלא אמר כלכם המנויין כתבו לא בעינן כולהו[רב הונא אמר מנה אינו ככולכם ר' יוחנן ט' אמר מנה הרי ככולכם אמר רב פפא ולא פליגי הא דמנה כולהו הא דמנה מקצתייהו] אמרי לה להאי ניחא ואמרי לה להאי גיסא. כלומר אמרי לה דמנה כולהו אכולהו קפיד אבל מנה מקצתייהו לא קפיד אלא אמנויין דכיון דלא מנה לכולהו הוברר הדבר שהוטרח הדבר עליו וחדל לו מדעתו הכאשונה כך כתב רש"י ז"ל ויותר היה נ"ל לומר דמנה מקצתייהו חזר בו לגמרי ולא קפיד כלל. ואמרי לה להאי גיסא. כלומר דמנה מקצתייהו גלי דעתיה דלהני קפיד וצריכין כל המנויין לחתום אבל מנה כולהו כיון דלא אמר כלכם לא הקפיד אלא לומר בפני מנין זה אבל לא שיחתמו כולן. ולא ידעתי למה לא הביאה הרי"ף ז"ל וכן תמהני על הרמב"ם ז"ל שכתב בפ"ט מהלכות גירושין ואם מנאן בין שמנה כולן בין שמנה מקצתן ואמר להם חתומו הרי זה כאומר כלכם חתומו וכו' מת אחד מהם קודם החתימה הרי זה גט בטל ואמאי והא מנה ספקא הוי: **והשתא** תקינו רבנן בגיטא דכולכם. הכי איתא בגמרא דאתקין רב יהודה בגיטא דכולכם. כלומר בגט שאדם אומר במעמד רבים שלא יאמר כתבו או הוליכו בלבד שיש לחוש שמא יאמר כולכם ולא יחתמו כולם' ימצא גט בטל אלא כך יאמר כתבו כל חד מנכון וכו': הדרן עלך פרק התקבל

נר מצוה

לאשתו אלמא לית הלכתא כוותייהו. גרסינן דף כט. בפרק כל הגט*רב אמר מתנה אינה כגט כלומר בגט הוא דאי אמר כתבו גט לאשתי לא מצו לשוויי שליח למיכתב גט משום בזיון דבעל אבל במתנה דליכא בזיון דבעל כי אמר [א] כתובו שטר מתנה לפלוני על שדה שלי מצי לשוויי תקכז שליח למכתב ושמואל אמר[א]מתנה הרי היא כגט טעמיה דשמואל בגט משום דמילי נינהו [ב] ומילי לא מימסרן לשליח ה"נ במתנה מילי נינהו ומילי לא מימסרן לשליח וקי"ל הלכתא כשמואל תקכח בדיני: **מתני'** [ג](אמר [ג] לעשרה כתבו גט לאשתי ילמדו ויכתבו ויתנו לה) *אמר לעשרה כתבו גט לאשתי אחד כותב ושנים חותמין כולכם כתובו אחד כותב וכולן חותמין לפיכך אם מת אחד מהם הרי הגט בטל: **גמ'** *תנו רבנן אמר לעשרה כתבו גט לאשתי [א]]אחד כותב ע"י כולן כולכם כתובו אחד כותב במעמד כולן הוליכו גט לאשתי אחד מוליך ע"י כולן כולכם הוליכו אחד מוליך במעמד כולם והשתא [ד] תקינו רבנן בגיטא דכולכם כתובו כל חד מינכון חתומו כל תרי מינכון אובילו כל חד מינכון:

הדרן עלך פרק התקבל

[דף סו:] **מי** שאחזו [ה] [ה]קורדיקוס ואמר כתבו גט לאשתי לא אמר כלום כתבו גט לאשתי תקכט ואחזו קורדיקוס וחזר ואמר אל תכתבו אין דבריו האחרונים כלום נשתתק ואמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו בודקין אותו שליש פעמים אם אמר על לאו לאו ועל הין הין הרי [אלו] יכתבו ויתנו:*אמרו לו נכתוב גט [ו]לאשתך אמר להן דף עא. כתובו אמרו לסופר וכתבו לעדים ותחמו אע"פ שכתבוהו וחתמוהו ונתנוהו לו וחזר ונתנו לה הרי הגט בטל עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו: **גמ'** *כתבו גט דף עב. לאשתי ואחזו קורדיקוס וחזר ואמר אל תכתבו אין דבריו האחרונים כלום. אמר רבי שמעון בן לקיש כותבין ונותנין גט לאלתר ורבי יוחנן אמר אין כותבין אלא לכשישתפה מ"ט דר"ש בן לקיש דקתני אין דבריו האחרונים כלום ורבי יוחנן מאי אין בדבריו אחרונים כלום דלכי מיתציל לא צריך לאימלוכי ביה ולעולם אין כותבין אלא לכשישתפה והלכתא כרבי יוחנן: [י] נשתתק ואמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין

רש"י

גמ' ע"י כולן. בשביל כולן: מוליך במעמד כולן. כולן ילכו עמו: אתקין רב יהודה בגיטא דכולכם. בגט שאדם אומר במעמד רבים ויש לחוש שמא יאמרו כולכם ולא יחתמו כולם ונמצא גט בטל התקין שיהיו כותבין כך(א)אמר לנו פלוני או כולכן או כל חד מנכון אפילו אין חבירו עמו: אובילו. הוליכו ולא נימא אינים כולכם שלא יבא לידי פסול שמא לא יהיה אחד במעמד חבירו כשיכתבו הגט או כשיחתמוהו:

הדרן עלך פרק התקבל

מי שאחזו קורדיקוס. שם שידה השולטת בשותה יין הרבה מגיתו: לא אמר כלום. לפי שאין דעתו מיושבת עליו: נשתתק. אין זה קאי על מי שאחזו קורדיקוס אלא אאדם שנעשה אלם מחמת חולי: הרכין. תרגום ויט שמים וארכין: בודקין אותו. בדברים אחרים שואלין אותו דברים שהוא ראוי להשיב עליהם אם דעתו מיושבת שמרמז על תשובות לאו הרכנה שדרך בני אדם להרכין על לאו (הרכנת לאו) ועל הן הרכנת הן שלשה פעמים לכל אחד כותבין ונותנין אם מרכין על הגט הרכנת הן: אמרו לו. לבריא או לשכיב מרע חכם נכתוב גט לאשתך אמר להם כתבו והם אמרו לסופר כו' כדי שלא תזקק לייבום: **גמ'** וכותבין גט לאלתר. אפילו בתוך חליו הואיל ואמר קודם לכן ולא אמרינן שוטה הוא ואינו יכול לגרש: לכשישתפה. אז כותבין ואין צריך לימלך בו שנית: לאימלוכי ביה. ליטול רשות ממנו:

מי שאחזו קורדיקוס. שם שידה השולטת על מי ששותה יין מגתו: לא אמר כלום. שאין דעתו מיושבת עליו: נשתתק. לאו אמי שאחזו קורדיקוס קאי דהא לא מהניא ביה בדיקה דהא אמרינן דחזר ואמר אל תכתבו אין בדבריו האחרונים כלום אלמא כשוטה דיינינן ליה ולא מספקינן ביה כלל אלא בנשתתק הייט אדם שאחזו חולי שתוק: הרכין. ויט שמים [תהלים יח] מתרגמינן וארכין שמיא: בודקין אותו. בדברים אחרים שואלין לו דברים שראוי להשיב עליהם לאו או הן ואם דעתו מיושבת במרמז על תשובת לאו הרכנה שדרך בני אדם להרכין על לאו ועל [הן] הרכנת הן ג' פעמים לכל אחד כותבין ונותנין אם הרכין על הגט הרכנת הן: אמרו לו. לבריא או לשכיב מרע חכם: מ"ט נכתוב גט לאשתך. שלא תזקק לייבום: ואמר להם כתבו והנו והם אמרו לסופר וכו' הרי הגט בטל. דמילי לא מימסרן לשליח כדאיתא בפרק התקבל [דף סו:]: **גמ'** אמר רשב"ל כותבין ונותנין גט לאלתר. ואפילו בתוך חליו הואיל ואמר קודם לכן ולא אמרינן שוטה הוא ואינו יכול לגרש: אימלוכי ביה. ליטול רשות ואמרינן בגמרא דר"ל לקיש מדמי ליה לישן ורבי יוחנן מדמי ליה לשוטה ודייק עלה ורבי יוחנן נדמייה לישן ישן לאו מחוסר מעשה הוא וכו' מעשה. כלומר שצריך רפואה. ור"ל נדמייה לשוטה שוטה לאו כמיה בידן. כלומר אין רפואתו בידינו: האי כמיה בידן בשרא סומקא אגומרי. כלומר כחום: ותמרא מרקא. כלומר מזוג במים הרבה. ופרכינן איני והא אמר רב יהודה אמר שמואל שחט בו שנים או רוב שנים ורמז ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו ותנא רהוהו מגוייד מחותך בחתיכות לשון גודו אילנא או לגוב ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו והך פירכא אפילו לר"ש לקיש היא דע"כ לא פליג ר"ש לקיש עליה דרבי יוחנן אלא משום דסמיה בידן והאי ודאי לאו כמיה בידן ומפרקינן הכי השתא התם דעתא צילתא הוא וכחישותא הוא דאתחילה ביה. כלומר לגולה היא דעתו אלא שחשש כאו מלהוציא דבר מפיו אבל הכא דעתא שגישתא הוא. ואיכא למידק ואי סבירא לן כי פרכינן דהאי גוונא לקורדיקוס דמי תקשי ליה אמתני' דתנן (ג) אמר כתבו גט לאשתי לא אמר כלום והכא אמרינן דהרי אלו יכתבו ויתנו יש לומר דודאי פשיטא לן דהשתא כי רמז ואמר דעתא צילתא איש ביה אלא דס"ל דאי אפשר שלא תטרף דעתו עליו שעה אחת קודם למיתתו ואפ"ה אמרינן דיכתבו ויתנו אלמא כל היכא דמעיקרא איש ביה דעתא צילתא אף על גב דבתר הכי אית ליה דעתא שגישתא כותבין ונותנין וכן איתא בירושלמי אלא שהחליפו שם דר"ש לקיש לר' יוחנן ור' יוחנן לר"ש לקיש דגרסינן התם [הלכה א] ר' יוחנן אומר עודהו קורדיקוס עליו כותבין ונותנין גט לאשתו ר"ש לקיש אמר לכשישתפה א"ר זעירא מתניתין פליגא על ר"ש לקיש ולית לה קיום. הרי שהיה גלוב או מגוייד ורמז ואמר כתבו גט לאשתו כותבין ונותנין בחזקת שהנשמה תלוי' בו. ואי אפשר שלא נטרפה דעתו שעה אחת הדא פליגא על ר"ש לקיש ולית לה קיום עד כאן. ובגמרא דילן אשכחו לה קיום כמו שתירצו הכי השתא התם דעתא צילתא הוא. וכתבו המפרשים ז"ל דבשחט בו שנים [או רוב שנים] ומגוייד אע"פ שנשתתק אינו צריך בדיקה וכן כתבו בתוספות דליכא למימר דכי אמרינן כותבין הייט בבדיקה דאי הכי מאי קא פריך מינה אלא ודאי אפילו בלא בדיקה ואע"ג דבנשתתק אמרינן במתניתין דבודקין אותו התם בנשתתק מתוך בוריו אבל היכא דידעינן דמחמת בחיטתו נשתתק לא חיישינן שמא נטרפה דעתו ולפי זה איכא מ"ד דבנשתתק מתוך חליו לנשחט בו שנים או רוב שנים דמי דהתם

נמי

השגות הראב"ד

[א] אחד כותב ע"י כולן. אמר אברהם אין זה [גזירה] משום כולכם הא בתלמיד אחד כיון דאמרי' עדי הגט אין החותמים זה בלא זה אלא מאן דבעי אחד כותב במעמד כולם ולא סגי בהתימה הוא דגזריק משום כולכם מפני שנים דמו לכולכם לענין החתימה אבל לענין כתיבה וכולכם אחד שנים ואחד עשרה שוים הם ודי לו באחד מהם הלכך כי אמר כולכם צריך שיכתוב אותו במעמד כולם. וחתימה שנים הם במעמד שניהם. אבל אם לא אמר כולכם אחד כותב [ע"י כולן] שלא במעמד כולם אחד שנים ואחד עשרה

שלטי הגבורים

[א] כתב מיי' שאם אמר לשלשה שיאמרו לעדים שיכתבו ויחתמו בשטר מתנה ויתנוהו לפלוני אינו כלום ואם אמרו לעדים וכתבו וחתמו למקבל לא קנה והוסיף הראב"ד על דבריו וכ"ש אם חתמו הם בעצמם וכ"ש אם אומר להם הנו אבל הרמב"ן כתב דלא אמרי' מתנה הרי הוא כגט אלא באומר כתבו שאין יכולין לעשות שליח אחר משום דמילי לא מימסרן לשליח אבל באומר אמרו לעדים ויכתבו ויחתמו כשר לכ"ע במתנה והכי מסתברא: לשון ריא"ז

[ב] אמרו אלו לאחרים כתבו וחתמו אע"פ שלא נתנוהו לאשה אינו גט שהרי לא מסר להם הבעל אלא דברים ואין השליח יכול למסור דברים שנמסרו לו לשליח אחר וכן שליח לקבלה אינו יכול למסור שליחותו לאחר שלא נמסרו לו אלא דברים כמו שביארנו מ"ה:

[ג] מיי' כתב אפי' אם היה הכותב א' מהני העדים החותמים בו והוא כשליח שנתנו לה ה"ז כשר ויראה מדבריו שהוא מכשיר כתב סופר ועד ולקמן בעינן לברורי שהוא פסול:

[ד] פירש"י תיקון חכמים בגט שאדם מצוה לכתוב במעמד רבים שיכתבו בפירוש שכך אמר שיכתבו כל אחד מהם שלא יטעו לומר שצוה לכולם ומשמע מדבריו שפירשו שכך אמר אפי' אמר סתם ובאר המפרשים פירשו שתקנו שיפרש דבריו ומיהו כתב גאון דאפי' בתר תקנה אי אמר סתם ולא אמר כולכם כשר אע"פ שאמר במעמד כולם:

[ה] כתב סמ"ג מכאן אומר רבינו יצחק ב"ר שמואל שהכותב גט לאשתו של ש"מ יזהר שלא יתקלקל בחוליו בשעת כתיבה דפעמים שאינו בדעתו והוי כמו מטורף ואינו יודע מהו אומר מהו מדבר וב"ה כתב בה"ג אלא כיון שצוה לכתוב כותבין אפי' אם נשתתק וכתב מיי' שכור שהגיע לשכרותו של לוט ואמר כתבו אין כותבין היה הדבר ספק אם הגיע לשכרותו של לוט ה"ז ספק: לשון ריא"ז

מי שאחזו קורדיקוס והוא רוח רעה ששורה על מי ששותה יין מגיתו ומשעממהו ואמר כתבו גט לאשתי לא אמר כלום שאינו שפוי בדעתו וכן שכור שהגיע לשכרותו של לוט אין בדבריו כלום ואם לא הגיע לשכרותו של לוט אע"פ שאינו יכול לדבר בפני המלך הרי הוא כפקח לכל דבריו אמר כתבו גט לאשתי כשהיה בריא ואח"כ נשתעמם ואמר אל תכתבו אין דבריו האחרונים כלום ולכשיבריא כותבים מיד ואין צריכין לחזור ולהמלך בו ואם כתבו ונתנו כשהוא משועמם פסול מד"ס כדברי ר"מ וכבר ביארתי בקונטרס הראיות שהוא בטל מן התורה ואף לכהונה אינו פוסל:

[ו] כתב סמ"ג דרשב"ם פי' דגוסס אם יש לו כח לדבר וליתן מתנתו מתנה אבל אם אינו יכול לדבר אינו יכול ליתן כלום והקשה רבינו יואל אמאי נקט גוסס אפי' חולה או בריא כיון שאינו יכול לדבר אין מתנתו ומקחו כלום והשיב לו ר"י דהא דלא נקט חולה או

עין משפט

גי' ד"ם

[א] מיי' פרק ד' מהל' זכיה סוס ח"מ סי' רמד:

[ב] מיי' פרק ח' מהל' גירושין טור אה"ע סי' קכ וקכא:

[ג] מיי' פרק ג' שם סמג עשין [נ] טור אה"ע סי' קכא:

ד"מ מ"ם

דף סו:

דף סז:

תקכט

דף עא.

דף עב.

גי' ד"ם

הגהות הב"ח (א) סוה דקא' כנ"ל: (ב) ג"ב: מי שאחזו קורדיקוס ואמר כנ"ל:

הגהות חו"י (א) סי' שיפרש בו שיאמר כנ"ל:

כיון דידעינן דמחמת חליו נשתתק לא חיישינן לטירוף הדעת. מיהו בירושלמי [סוף הל"א] גרסינן עלה דמתניתין תני בר"א בנשתתק מתוך בוריו אבל בנשתתק מתוך חוליו דיו פעם אחת אלמא משמע דפעם אחת מיהא בעי. ובכלל מן הגג תניא בתוספתא* דכותבין ונותנין כל זמן שיש בו נשמה ואיכא מ"ד דדינה כנשתתק מתוך בוריו ובעי בדיקה ג"פ שהרי יש לחוש שמתוך הנפילה נטרפה דעתו עליו. ואני תוכך עוד להתמיר בכל נשתתק דצריך בדיקה ואפילו בשוטה בו שנים דאע"ג דאמרינן סתמא הרי אלו יכתבו ויתנו דילמא לעולם בבדיקה דהא לאו בהאי נר מצוה דינא עסיק אלא לומר שאע"פ שבודאי סופו למות אין דינו כמת מעכשיו ולעולם כל נשתתק בדיקה בעי וכי תימא אי בדיקה קאמר מאי פרכינן מינה לר' יוחנן ור"ל לא קשיא מידי דמעיקרא סברי שאי אפשר שלא יבא קודם נתינת הגט לידי טירוף דעת כקורדיקוס ולא סגי ליה בבדיקה כדכתיבנא ומשני דלאו הכי דדעתא צילותא איתא ביה ואפילו נשתתק בבדיקה מיהא סגי ליה ומיהו בבדיקה בפעם אחת סגי ליה דלא גרע מנשתתק מתוך חליו לפי דברי הירושלמי אלא שמן התוספתא [שם] נראה דאפילו נשתתק מתוך חליו בעי בדיקה ג"פ דתניא התם היה חולה או משותק והרכין בראשו בודקין אותו ג"פ אם אמר על הן הן ועל לאו לאו דבריו קיימין. כתב ר"י ז"ל דבגט שכיב מרע צריך ליזהר שלא תטרף דעתו עליו בשעת כתיבה ובשעת נתינה שאם תטרף דעתו עליו אפילו לר"ל לא מהני דהא לאו כמיה בידן ואפי' כמיה בידן לרבי יוחנן אין כותבין כיון שהוא מחוסר מעשה וכל שהוא מטורף קלא איכא לספוקי אי חשבינן ליה כשוטה או כמת תוכבא בעלמא הוא דנקיט ליה וכיון דמי וצריך בדיקה ג"כ בשעת נתינה דגרסינן בירושלמי [הלכה א] נתן לה את גיטה ואמר לא יהא גט אלא למחר ונעשה קורדיקוס פלוגתא דר"ל ורבי יוחנן כלומר דלר' יוחנן צריך שיהא בדעתו בשעה שהגט גומר. ולענין גוסס כתב ה"ר יואל ז"ל דכמת הוא חשוב ואע"פ שדעתו מיושבת עליו ודבריו מכוונים בפיו אינו יכול לגרש מדאמרינן בפרק יש נוחלין (דף קכח:) ובפרק י' יוחסין (דף עח:) ולר"מ דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם יכיר למה לי בנכסים שנפלו לו כשהוא גוסס ופר"ח ז"ל שאינו יכול להקנותם דכיון דרוב גוססים למיתה הרי הוא כמת ולפי זה כשם שאינו יכול להקנות נכסים כך אינו יכול לגרש ואע"ג דתנן בריש אהלות [משנה ו] ובמסכת שמחות [ריש פ"א] הגוסס הרי הוא כחי לכל דבריו נוחל ומנחיל זוקק ליבום ופוטר מן היבום היינו דוקא במילי דאתו ממילא אבל גיטו ומתנתו דמכח דעתו ודיבורו אתו לא והא דתנן בפרק כל הגט (דף כח.) הניחו זקן או חולה נותנו לה בחזקת שהוא קיים ואמרינן עלה בגמרא לא שאנו אלא חולה דרוב חולים לחיים אבל גוסס שרוב גוססים למיתה לא דמשמע דטעמא משום דאין מחזיקין אותו בקיים הא ידעינן ביה שעדיין הוא חי נותנים איכא למימר דה"פ שאם נתנו לשליח קודם שיהא גוסס ולא הספיק ללכת עד שנעשה גוסס אינו יכול ליתנו בחזקת שנתרפא משום דאין רוב גוססין לרפואה ולחיים אלא למיתה ולא נתרפא אלא עדיין גוסס הוא או מת אבל ר"י ז"ל כתב דגוסס הרי הוא כחי לכל דבריו כל שהוא מדבר ודעתו מיושבת עליו מתנתו מתנה וגיטו גט מדאמר אביי בפ"ק דערכין (דף ז:) גוסס נודר ומעריך. אלמא מתנתו מתנה דאי לא לא עדיפא אמירתו לגבוה ממסירתו להדיוט והאי דאמר אביי [דף ע:] שהיו בו שנים או רוב שנים ורמז ואמר כתבו גט לאשתי כותבין ונותנין ואין לך גוסס גדול מזה וגרע נמי מגוסס דפעמים שגוסס מתרפא ושחט בו שנים אי אפשר להתרפאות ולחיות ומגוייד ולגוב נמי גוססין הן ואפילו הכי כותבין ונותנין ותניא נמי בפ"ק דערכין [דף ו:] גוסס נודר ומעריך. אלמא מתנתו מתנה דהאי לא לא עדיפא אמירתו לגבוה ממסירתו להדיוט והאיא דנכסים שנפלו לו כשהוא גוסס היינו טעמא משום דרוב גוססין אין יכולין לדבר אבל בשיכול לדבר ודאי נותן ומזכה והכי נמי מוכחא ההיא תוספתא דכתיבנא לעיל דקתני דנפל מן הגג דכותבין ונותנין כל זמן שיש בו נשמה: **וניחוש** דילמא שיחיא דלאו לאו או דהן הן נקטיה. חולי השגעון המלמדו להרכין תמיד ראשו לאו או הן ואינו משיב על דברי שאלתם: שיחא. השתוואה: דאמרינן ליה בסירוגין חד הן ותרי לאו חד לאו ותרין הן. דכי הך שחיא לא נקטיה: אומרין לו. כשבודקין אותו על לאו שואלין לו דברים הראויים לו בימות החמה ועכשיו ימות הגשמים: מאי היא פירי. שאין מצויין באותה שעה כגון פירא"ש בימות הגשמים ובימות החמה גיספולא"ש. ונמצאת בדיקה זו שלשה פעמים על לאו וג' פעמים על הן והכי איתא בירושלמי דאמרינן התם ככתוב גט לאשתך הן לבתך לאו לאשתך הן לחמותך לאו ואף על גב דבגמ' דילן לא אמרי' הכי אלא חד הן ותרין לאו חד לאו ותרין הן מכל מקום נלמוד ממנו ששה פעמים בודקין אותו: **תנו** רבנן כשם שבודקין אותו. (ג) אהרכין בראשו ונשתתק: בעדות אשה. להשיאה. דאקילו רבנן בה בעד אחד קרוב עבד ושפחה. הרי"ף ז"ל כתב בפרק בתרא דיבמות ירושלמי מצאו כתוב איש פלוני מת איש פלוני נהרג רבי ירמיה אומר משיאין את אשתו ר' בון אומר אין משיאין את אשתו מהני' מסייע לדין ולדין (ג) לר' ירמיה דתני' ע"פ עדים ולא ע"פ כתבם ולא ע"פ תורגמן ולא ע"פ עד א' ועכשיו הלא משיאין (ד) עד מפי עד ודכותה ע"פ כתבם וע"פ תורגמן משיאין. (ה) מתני' מסייע לר' בון דתניא יפה כח העדים מכח השטר שהעדים שאמרו מת פלוני נהרג פלוני משיאין את אשתו מצאו כתוב בשטר (ו) מת פלוני אין משיאין את אשתו ולא פסק שם הרי"ף כלום ושמא סמך הרב ז"ל (ז) (בשטר מת) על מה שכתב כאן דבעדות אשה אפילו מפי כתבם מהני וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות גירושין מצאו כתוב בשטר איש פלוני בן פלוני מת או נהרג פלוני בן פלוני וטדע שזה כתב ישראל ה"ז תנשא אשתו וכתב הרמב"ן שם בפרק בתרא דיבמות וחזינא בה פלוגתא איכא מ"ד דוקא היכא דמקויים אבל אין עדים מצויין לקיימו אין משיאין ואיכא מ"ד אע"ג דאין עדים מצויין לקיימו דכיון דקיום שטרות דרבנן כדמפרש בריש גיטין (דף ג.) בעדות אשה לא תקון רבנן דלא מיבעיא אחמורי דלא מחמרינן בה דהדאורייתא אלא אפילו קולא נמי מקילינן בה טפי מדאורייתא דהא תלמוד מפי כתבם גופיה דרחמנא פסליה ואפ"ה משיאין והוחזקו משיאין ע"פ עבד וע"פ שפחה אלמא אפי' עד א' כשר לא בעינן ולא דמי לגט דבעי בפני נכתב ובפני נחתם דהכא איתא דייקא טפי ומינסבא ומילתא דעבידא לגלויי והדין סברא עדיפא טפי הילכך אפילו בעד אחד מפי כתבו ואע"פ שאינו מקויים משיאין ע"כ: **ירושות**. לאו ירושות דעלמא. אמר להעיד על ירושה שהורים אדם בעלמא. אלא ירושת בנו הבכור. אם רצה להשוות את הבכור לאחד מבניו ולהכי נקט ירושת בנו הבכור דאם לא לשנות על משפט הירושה של תורה הוא בא מה לנו ולדבריו הירושה מאליה תפול: ומשאות ומתנות נמי דידיה. שיכול לישא וליתן ברמיזה: אבל לחרש לא. כשאינו מדבר ואינו שומע: כשם שכנס ברמיזה. ולא היו קדושין גמורים: נשטית היא משגשאת לא יוציא. אסור להוציאה ואע"פ שפקחת ונתחרשה יוצאה דאשה לא בעי דעתה שהרי יוצאה לרצונה ושלא לרצונה היכא דנשטית אמור רבנן דלא יוציא דכיון שאינה יודעת לשמור את [עצמה] ינהגו בה מנהג הפקר: נתחרש הוא או נשתטה לא יוציא עולמית. מפרשינן בגמרא דתנא עולמית למידק מינה דתנא בסיפא עולמית וברישא דנשטית לא תנא עולמית משום דרישא דרבנן וכדכתיבנא. וסיפא דאורייתא דגבי מגרש בעינן דעת שהאיש אינו מוציא אלא לרצונו: רומז ונרמז. מה שהוא רומז קיים ומה שהם רומזים לו והוא מתרצה קיים. רמיזה בידו ובראשו. קפיצה עקימת שפתים כמו קפלה פיה ואינו סימן ניכר כרמיזה: **מתני'** הרי זה גיטיך אם מתי. לא אמר כלום דמשמע לכשאמות ואין גט לאחר מיתה: זה גיטיך מחולי זה. משמע מחולי זה והילך וכיון שמת מתוך החולי נמצא שאין הגט גט ולא חל עליו אלא לאחר מיתה: מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט. מספקא לן אי תנאי הוי מהיום אם אמות וכיון שמת נתקיים התנאי ונמצא שהוא גט משעת נתינתו או חזרה הוי שחזר בו ממאי דאמר מהיום ואמר לאחר מיתה יהא גט ואינו כלום דבשלמא גבי מתנה איכא למימר מהיום גופא ופירות לאחר מיתה אבל הכא ליכא למימר הכי ואי משום

רש"י

שיחיא דלאו לאו. חולי של שגעון המלמדו להרכין תמיד ראשו בהרכנת לאו או הן ואינו משיב דבר על שאלתם: שיהיא. השתוואה: בסירוגין. ממתינין בין הרכנה לשאלה שעה וחוזרין ושואלין אותו שאלה שצריך להשיב עליה לאו ותרי הן ותרי הן ואחד לאו דכי הך שיהיא לא נקטיה: פירי. שאין מצוין באותה שעה כגון קיש"ן בימות הגשמים ואישפלו"ן בימות החמה: כשם שבודקין אותו. אם נשתתק והרכין בראשו: למציאות ולמתנות. למכור נכסיו: לעדיות ולירושות. כלהו מפרש ואזיל: בעדות אשה דאקילו בה. להשיאה בעד אחד ואפילו בעד שפחה: ירושת בנו הבכור. להשוותו לאחד מבניו ולכך נקט בנו הבכור דאם לא לשנות על משפט הירושה של תורה הוא בא מה לנו לדבריו הירושה מאליה תפול: שנשא כשהוא פקח. דקדושין דידיה מדאורייתא: ונתחרשה. רצה יוציא דלא בעינן דעת האשה דאשה מתגרשת על כרחה: נשטית לא יוציא. מדרבנן שלא ינהגו בה מנהג הפקר: לא יוציא עולמית. דקדושין גמורין היו ואין לו דעת גילותא לגרש: רמז. ביד או בראש: קופץ. כפה כמו קפלה פיה ואינו ניכר כל כך כמו רמיזה: במטלטלין. ברמיזה או בקפילה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה: מתני' אם מתי לא אמר כלום. דמשמע לכשימות ואין גט לאחר מיתה: מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט. מספקא ליה אי תנאי הוה מהיום אם ימות וכיון שמת נתקיים התנאי ונמצא שהוא גט משעת נתינה או חזרה הוי שחזר בו ממנאי דאמר [מהיום ואמר] לאחר מיתה יצא גם ואינו כלום דבשלמא גבי מתנה איכא למימר גופא מהיום ופירי לאחר מיתה אבל הכא ליכא למימר הכי אי משום תנאי הוה ליה למימר מהיום אם מתי ובגמרא פריך מאי שנא רישא ומאי

גמרא

והרכין בראשו וכו': °וניחוש דילמא שיחיא דלאו לאו אי נמי שיחיא דהין הין נקטיה א"ר יוסף בר מניומי אמר רב נחמן דאמרינן ליה בסירוגין חד הין ותרין לאו חד לאו ותרין הין דבי ר' ישמעאל תנא אומרים לו דברים של ימות החמה בימות הגשמים ושל ימות הגשמים בימות החמה (א) מאי היא פירי: *תנו רבנן כשם א שבודקין אותו לגיטין כך בודקין אותו למשאות ולמתנות ולעדיות ולירושות. לעדיות אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב ששת בעדות אשה דאקילו בה רבנן משום עגונא אבל עדות דעלמא לא דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם. ירושות לאו ירושות דעלמא אלא ירושת בנו הבכור דנכסי דידיה נינהו לכל מאן דבעי מזכי בהו ומשאות ומתנות נמי דידיה אבל לאסהודי בבדיקה לא וכי קאמרינן דבדקינן לגיטין דוקא למי שנשתתק אבל לחרש לא דתנו רבנן חרש לא הלכו בו אחר רמיזותיו ואחר קפיצותיו ואחר כתב ידו אלא במטלטלין אבל לא בגיטין והאי חרש דלא בדקינן לענין גטין דוקא שנשא כשהוא פקח ואח"כ נתחרש אבל חרש מעיקרו בדקינן ליה דתנן* חרש שנשא פקחת או פקח שנשא חרשת רצה יוציא רצה יקיים כשם שכונס ברמיזה כך יוציא ברמיזה פקח שנשא פקחת ונתחרשה רצה יוציא רצה יקיים נשטית לא יוציא נתחרש הוא או נשתטה לא יוציא עולמית ותנן נמי* חרש רומז ונרמז בן בתירא אומר קופץ ונקפץ במטלטלין ואמר רב נחמן כמחלוקת במטלטלין כך מחלוקת בגיטין: אמרו לו נכתוב גט לאשתך כו'. כבר כתבינן לה בפרקא דמקמי האי*:

מתני' *זה גיטיך אם מתי ב זה גיטיך מחולי זה זה גיטיך לאחר מיתתי לא אמר כלום מהיום אם מתי מעכשיו ב אם מתי הרי זה גט מהיום ולאחר מיתה גט ואינו

שלטי הגבורים

או בריא שנשתתק משום דנקט חולא דשכיחא דהיינו גוסס אינו יכול לדבר ושיד חולה שנשתתק מבהמת יתרפא וכן הוא הדעת משה שאם יכול לדבר ומיושב בדעתו שגיטו ומתנתו מועיל בטוב. וכתבה נימוקי יוסף פי' דהשוב כמת ואינו מוציא את אשתו וכן פסק ר"ת אבל ר"י כתב שהשוב כחי ויכול לגרש וכ"כ מסקנת הרא"ש: לשון ריא"ז

א חרש המדבר ואינו שומע וכן האלם שבשומע ואינו מדבר הרי הן כפקחין לכל דבריהם ואם קדש האלם אשה ברמיזה או שגירש ברמיזה קידושיו קידושין גמורין וגרושיו גרושין גמורין מן התורה וכן כתב בכתב ידו לעדים כתבו ותנו גט לאשתי כותבין ומתנין על פי כתבו ואם שלא להם בכתבו ע"י אחרים ה"ז ספק כמו שביארנו למעלה וכן בכל דבר סומכין על רמזו של אלם ועל כתבו חוץ מעדות שהתורה אמרה על פי שנים עדים מפיהם ולא מפי כתבם ואפי' אם היה שומע ומדבר אינו יכול להעיד בב"ד בכתבו ובעדות האשה שבא להעיד שמת בעלה הקילו בו חכמים והאמינו האלם על פי כתבו וכן חולה שנשתתק ובא להעיד עדות אשה בכתיבתו ויודע להשיב על הן הן ועל לאו לאו כדרך שביארנו סומכין בעדות כתבו ונראה בעיני שעדות הגרושין שהוא מן התורה כגון שליח לקבלה שצריך להביא עדים שמנתו אשה שליח לקבלה וכן צריך עדים שקבל הגט מן הבעל אין סומכין בעדות זה על פי כתב אלא צריכין להעיד בב"ד וכתבו ב"ד במותב תלתא הוינא והעיד בפניהם פלוני ופלוני והתרנו האשה על פיהם הרי התימת הדיינים מתקבלת בכל מקום שחת מתן ניכרת אע"פ שאין העדים יכולין להעיד בכתב כשחותמין בשטרי הודאות והלואות ובשטרי מקח וממכר נעשית חתימתן כמי שנחקרה עדותן בב"ד אלא מסרו חתימתן ביד בעל הדבר ולא תקנו חכמים כן אלא בשטרי הודאות והלואות וכיוצא בהן אבל לא בשאר עדיות ששרי קיום בטרות צריך ג' בהוא מעשה ב"ד ואינם יכולין להעיד שנים על פי כתבם כמו שביאר מז"ה בפ' גט פשוט:

ב כתב ר"ת ז"ל שיש לכתוב בגט שכיב מרע מעכשיו ואם כתבו ביה מהיום ומת בההוא יומא לא ידענא מאי אדון ביה:

הגהות הב"ח

תנאה הוה ליה למימר מהיום אם מתי: חולצת. שמא אינו גט: ולא מתיבמת. שמא גט הוא והויא לה גרושת אחיו וקיימא עליה בכרת הואיל ולא החזירה ואמרי' בגמ' דלר' יוסי דס"ל זמנו של שטר מוכיח עליו. כלומר דמהני כאילו אמר מהיום שאל"כ למה נכתב הזמן בשטר יהא הדין כך דאם מתי הוי כמהיום אם מתי שהוא גט גמור ולאחר מיתה הוה כמהיום ולאחר מיתה שהוא גט ואינו גט ובסוף הפרק יתבאר אי קי"ל כר' יוסי או לא: גמ' אמר אביי אם מתי שתי לשונות משמע. פירוש אמר אביי הכי לפרוקי מאי דקשיא לן בגמ' רישא אסיפא דברישא תנן ה"ז גיטיך אם מתי לא אמר כלום דאלמא אם נר מצוה מתי כלאחר מיתה דמי והדר תני מהיום אם מתי הרי זה גט דאלמא לאו כלאחר מיתה דמי דאי הכי הוה ליה גט ואינו גט ומהדר אביי דאם מתי שתי לשונות משמע וכו' לא אמר מהיום כמאן דאמר לאחר מיתה דמי שכך הדין בכל התנאין שהאומר הרי זה גיטך אם תעשה דבר פלוני אם לא תעשה אין הגט חל אלא מאותו זמן ואילך כדתנן (דף עו:) הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חדש ומת בתוך שנים עשר חדש אינו גט:

ואינו גט ואם מת חולצת ולא מתיבמת: גמ' אמר אביי א אם מתי שתי לשונות משמע משמע מעכשיו ומשמע לאחר מיתה אמר לה מהיום כמעכשיו דאמי לא אמר לה מהיום כמאן דאמר לאחר מיתה דאמי: מהיום ולאחר מיתה כו': מספקא לן אי תנאה הוי ואי חזרה הוי הילכך חולצת ולא מתיבמת: מתני' הרי זה גיטך מהיום אם מתי מחולי זה ב ועמד והלך בשוק וחלה ומת אומדין אותו אם מחמת חולי הראשון מת הרי זה גט ואם לאו אינו גט: גמ' *אמר רב הונא גיטו של שכיב מרע כמתנתו מה מתנתו אם עמד חוזר אף גיטו אם עמד חוזר ג ולית הילכתא כרב הונא דהא אסיקנא *רבא לא סבירא להו הא דרב הונא גזרה שמא יאמרו יש גט לאחר מיתה הילכך אם עמד אינו חוזר אלא היכי עביד בדאתקין שמואל כדבעינן למימר קמן. °אמר רבי אלעזר משמיה דרב *שכיב ד מרע שניתק מחולי לחולי מתנתו מתנה (א) ההוא גברא דזבין ארעא לחבריה קביל

רש"י

ומאי שנא סיפא: חולצת. שמא אינו גט: ולא מתייבמת. שמא הוא גט והויא גרושת אחיו: גמ' משמע מעכשיו. אם יתקיים תנאי זה שאמות וכשמת זה הוי גט למפרע כמאן דאמר לאחר מיתה בלא תנאי: אם עמד חוזר. כדאמרינן בבבא בתרא גזרה שמא יאמרו יש גט לאחר מיתה אי אמרת אם עמד חוזר אתי למימר לא הוי גט עד דמיית וכי חזינן דלכי מיית הוה גט אתי למימר יש גט לאחר מיתה ואתי להכשיר גם זה גיטך לאחר מיתה ולא ידעי דכיון דלא פריש מידי להכי יהבי' ניהליה שיהא גט מעכשיו על מנת שימות: שניתק מחולי לחולי. ואין זו עמידה אא"כ נתרפא שעה אחת והלך ונשען על מקלו אבל זה לעולם

גיטין כמתנתו. גיטא דש"מ כמתנתו. מה מתנתו אמרינן בבבא בתרא (דף קנב:) דאם עמד חוזר אף גיטו אם עמד חוזר ולא מיבעיא היכא דאמר אם מתי דהא לא מיית אלא אפילו לא אמר אם מתי אלא יהב לה גיטא סתמא אם עמד חוזר דמסתמא אדעתיה דמיתה יהב לה והא לא מת. זה לשון רש"י ז"ל. וכתב ג"כ במאי דאמרינן רבה ורבא לא סבירא להו הא דרב הונא [דהיכא דלא אמר לא אם מתי סבירא להו דאם עמד אינו חוזר] גזרה שמא יאמרו יש גט לאחר מיתה דאי אמרינן חוזר אתי למימר לא הוי גט עד דמיית וכי חזינא דלכי מיית הוי גיטא שמע מינה יש גט לאחר מיתה ואתי לאכשורי זה גיטך לאחר מיתה עד כאן. ונראה מדבריו דלא פליגינן אדרב הונא אלא בבבא דאמר אם מתי דבכי הכל כאומר אם מתי הוא אם עמד חוזר ואף על פי שמת מאותו חולי. והקשו עליו מדפרכינן בגמרא עליה ממתני' דתנן הרי זה גיטך מהיום אם מתי מחולי זה והלך ועמד בשוק וחלה ומת אומדין אותו אם מחמת חולי הראשון מת הרי זה גט ואם לאו אינו גט ואי אמרת אם עמד חוזר למה לי אומדנא הרי עמד כלומר ובטל הגט מאליו ומפרקינן אמר מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא שניתק מחולי לחולי כלומר שלא נתרפא כל כך מחולי ראשון עד שיוכל ללכת בלא משענת לפי שבא עליו חולי אחר וגמנא שלא עמד כלל בלא חולי והא הלך בשוק קתני הלך על משענתו כלומר נשען על מקלו ואין זו עמידה והא קמ"ל הלך על משענתו הוא דבעי אומדנא אידך לא בעי אומדנא כלומר בשלמא אי ליתא לדרב הונא טובא קמשמע לן שאף על פי שעמד לגמרי אפ"ה אומדין אותו ולאפוקי מדרב הונא אלא אי אמרת שלא הלך בלא משענת פשיטא דבכה"ג אומדנא בעי ומאי קמשמע לן ומהדרינן אין הכי נמי אלא לדיוקא הוא דאיצטריך דדוקא הלך הוא דבעינן אומדנא אם מחמת חולי הראשון מת דאיכא למימר הואיל והלך ניצל מאותו חולי ומת מחולי אחר והוא אמר אם מתי מחולי זה אבל אידך כלומר מי שלא הלך בשוק מסתמא אף על פי שניתק מחולי זה לחולי אחר יש בו מחולי הראשון ולא בעי אומדנא [דוודאי גיטא מעליא הוה דמחולי הראשון מת ועמידה נמי ליתא] ואמרינן עלה שמעת מינה ש"מ שניתק מחולי לחולי מתנתו מתנה כלומר אפילו מת מחולי האחר דהא אמרת לאו עמידה הוא וגבי גט דמתניתין הוא דבעי אומדנא משום דמחולי זה קאמר ומהדרינן אין דא"ר אלעזר משמיה דרב ש"מ שניתק מחולי לחולי מתנתו מתנה כלומר אפילו מת מחולי האחר (דהא) רבה ורבא לא ס"ל הא דרב הונא גזירה שמא יאמרו יש גט לאחר מיתה. זו היא סוגיית הגמרא. והקשו ממנה לרש"י ז"ל דאם איתא דהכא נמי מודינן לרב הונא באם מתי דאם עמד חוזר כי פרכינן עליה ממתני' (א) הרי זה גיטך אם מתי מחולי זה ואי אמרת אם עמד חוזר למה לי אומדנא הרי עמד נימא ולטעמיך מי לא מודינן באם מתי דאם עמד הרי הגט בטל וכיון שכן אם מתי מחולי זה נמי אם עמד חוזר הוא דמחולי זה לגרועי אתא וכל שאילו עמד חוזר באם מתי גרידא חוזר הוא ודאי באם מתי מחולי זה לכך אמרו שכך הוא הלכה של שמועה דרב הונא אזל בתר אומדנא בגט כדאזלינן אנן גבי מתנה ולגבי מתנה כל שעמד והלך בשוק בלא משענת חזרה מתנתו אף על פי שמת מאותו חולי לפי שכיון שנתחזק סבור הוא שניצל מאותה מיתה של אותו חולי וכן בגט לרב הונא בין בסתם בין במפרש אם מתי בין במפרש מחולי זה בכולן כיון שהלך בלא משענת בטל גיטו אבל לדידן אפילו באומר אם מתי אין הגט בטל עד שיתרפא מאותו חולי לגמרי לפיכך האומר הרי גיטיך אם מתי ועמד והלך בשוק וחלה ומת אע"פ שלא מת מאותו חולי הראשון הרי זה גט עד שיבריא מאותו חולי ראשון לגמרי כמו שהיה קודם שחלה ונפל ממנו למשכב הלכך כשאמר מחולי זה אף על פי שעמד אומדין אותו אם מת מאותו חולי ראשון מפני תנאו אע"פ שהיכה נקראת עמידה עד שיתרפא ממנו לגמרי כמתחלה כך כתוב בחדושי הרמב"ן ז"ל ולפיכך כתב במה שכתב רש"י ז"ל בסוף השמועה רבה ורבא לא ס"ל דרב הונא דהיכא דלא אמר לה אם מתי ס"ל אם עמד אינו חוזר לישנא רויחא נקט לפרושי פלוגתייהו בחוזר ובאינו חוזר כלל אבל ודאי אפילו באומר אם מתי מחולי זה פליגי לענין עמידה כגון שהלך בשוק בלא משענת דלרב הונא בטל הגט ולרבה ורבא אומדין אותו מפני התנאי שלו ע"כ: ונראה לפי זה שדעתו ז"ל שמה שכתב רש"י ז"ל בתחלת השמועה לא מיבעיא היכא דאמר אם מתי וכו' לא נתכוון לומר דבאם מתי מודו רבה ורבא דליתא דאפילו באם מתי פליגי אלא דמ"מ בסתם הוי רבותא טפי וכ"כ דעת הר"ם במז"ל שכתב בפ"ט מהלכות גירושין ה"ז [גיטיך מעכשיו אם מתי מחולי זה ועמד והלך בשוק וחלה אומדין אותו אם מחמת חולי הראשון מת הרי זה גט] ואם לאו אינו גט ע"כ הרי שהצריך אומדנא אפילו בהולך בלא משענת ולפי שיטה זו ג"כ באומר אם מתי אפילו שהלך בלא משענת כל שמת אח"כ קודם שנתרפא לגמרי גיטו גט. ואיני אומר כן אלא רבה ורבא באם מתי מודו ודברי רש"י ז"ל מדוקדקין דנהי דכי פרכינן עליה דרב הונא ממתניתין הכי בעי למימר דאפילו באם מתי עמד אינו חוזר ומשום הכי לא פריך ולטעמיך אפ"ה רבה ורבא לא פליגי אלא בסתם משום דבכי האי גוונא איכא למיחש לשמא יאמרו יש גט לאחר מיתה שכיון שלא הטיל שום תנאי בגט ואעפ"כ אנו אומרים שאם עמד חוזר יאמרו שהדין כך לפי שאנו אומדין דעתו שלא נתכוון לגרש אלא לאחר מיתה ויאמרו יש גט לאחר מיתה שהרי הוא לא אמר מהיום אבל באומר [מהיום] אם מתי או מהיום אם מתי מחולי זה מודו לרב הונא שכל שהלך בלא משענת בטל הגט שלא יאמרו כשמת שיש גט לאחר מיתה שהרי הזכיר בפירוש מהיום ומה שחוזר בהלך בלא משענת או יתלו הדבר מפני שלשון תנאי משמע כך או משום דאזלינן בתר אומדנא כדאזלינן בתרה במתנה דהא רבה ורבא גופייהו באומדנא דגט מודו אי לאו מטעמא דיש גט לאחר מיתה והאי חששא לא שייך באומר מהיום ואף על פי שלא אסמוך על סברתי להקל מ"מ אין הדבר יוצא מידי ספק באומר מהיום אם מתי או אם מתי מחולי זה להצריכה גט שני כל שהלך בלא משענת ויש כאן שיטה אחרת לרבותינו הצרפתים ז"ל שאומרים דאפילו רב הונא לא קאמר אלא במפרש מהיום אם מתי [ורב הונא הכי קאמר גטו דמתניתין מהיום אם מתי] כמתנתו סתם דמה מתנתו בדלא אתני אם עמד חוזר ואע"פ שחזר ומת מאותו חולי דמ"מ כיון שעמד נתבטלה מתנתו ואף גיטו כשפירש אם עמד חוזר ומ"מ אף ר"ה סבר דדוקא בדאתני אבל בסתם לא דמי למתנה דחוזר מן הסתם דשאני מתנה שיכול לומר שכל עיקר לא רצה שתחול עד לאחר מיתה מה שאין כן בגט שאם אינו חל מחיים לא יחול לאחר מיתה הלכך אלים טפי כח הגט מכח המתנה והא דאסיקנא רבה ורבא לא סבירא להו הא דרב הונא הייני לומר דלא ס"ל דמתניתין דוקא בהלך על משענתו אבל הלך בלא משענת שיהא הגט בטל ואע"פ שמת מאותו חולי אלא איכהו ס"ל דמתני' ואפי' הלך בלא משענת גזירה שמא יאמרו יש גט לאחר מיתה שאם אתה אומר דכל שהלך בלא משענת ואע"פ שהתנה אם מתי מחולי זה ורלאיתהו שמת מאותו חולי אינו גט יאמרו שאין התנאי מועיל שהרי מת מאותו חולי ואפ"ה אינו גט אבל הרי הוא כאילו לא התנה כלום והוה ליה כאומר זה גיטיך לאחר מיתה ולפיכך כשהלך בלא משענת נתבטל גיטו וכשמת בלא עמידה בלא משענת שהגט גט יאמרו שאין זה גט מחמת תנאו כי אם מחמת המיתה כאילו אמר זה גיטיך לאחר מיתה: אמר ר"א משמיה דרב ש"מ שניתק מחולי לחולי מתנתו מתנה. כתב רש"י ז"ל אפילו מת מחולי האחר וגבי גט דמתני' הוא דבעינן אומדנא משום דמחולי זה קאמר אבל הרי"ף ז"ל כתב עלה דהא בפ' מי שמת בסוגיא דשמעתא דוקא בשלא עמד והלך על משענתו אבל עמד והלך על משענתו אומדין אותו אם מחמת חולי הראשון מת מתנתו מתנה ואם לאו אין מתנתו מתנה ואם הלך בשוק בלא משענת אין מתנתו מתנה ואין צריך אומד ע"כ וכן כתב הר"ם במז"ל בפ' ח' מהלכות זכייה ומתנה ודבריהם מתמיהים דמתני' מוכחא דכי בעי אומדנא הייני דוקא באומר מחולי זה אבל באומר אם מתי וכן במתנה בסתם גיטו גט ומתנתו מתנה ולא בעי אומדנא דהא קתני ברישא תלתא בבי הרי זה גיטיך אם מתי הרי זה גיטיך מחולי זה הרי זה גיטיך לאחר מיתה וקתני דלא אמר כלום והדר מפרש תרתי מינייהו במהיום אם מתי הרי זה גט ומהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט והדר מפרש מחולי זה במהיום דאומדין אותו דאלמא ליכא אומד אלא במחולי זה אבל מהיום אם מתי לא בעי אומדנא ומכל מקום משמע ודאי דהאומר אם מתי [קודם] שאתרפא מחולי קאמר ולא הנאה דלעולם הוא והכי מוכח מדאתקין שמואל בגיטא דש"מ באם מתי יהא גט ואם לא מתי לא יהא גט ואי כאי ליבנא הנאה דלעולם משמע היכי תקין ליה שמואל בגיטא דש"מ דהא איהו לא בעי דתהוי מגורשת אלא בשלא עמד אבל

שלטי הגבורים

א כתב הטור וסי"ג לנשות שיאמר מעכשיו אם מתי שאם אמר מהיום שמא אין דעתו אלא בסוף היום ואילך ואם מת קודם שיעבור היום אין גט לאחר מיתה. והרמב"ם כתב דמהיום כמעכשיו דמי ולאם מת קודם שיעבור היום מגורשת ודוקא שיש עדים שהגיע הגט לידה בחיין אבל אם אין עדים מתי בא לידה אע"פ שכתוב בו זמן וכתוב בו מהיום כיון דלא מסהרי אלא בעדי חתימה לא הוו גרושין דעדי חתימה אין עושין אותו גט אלא אחר היום וכיון שמת קודם לכן הויא ספק גרושה וחולצת ולא מתיבמת [אמר מהיום או מעכשיו ולאחר מיתה הוי ספק שמא חזר בו ממה שאמר מהיום או לא [והוי ספק גרושה] וחולצת ולא מתיבמת]. והרמב"ם כתב שאין מעכשיו כמו מהיום דלע"ג דמהיום ולאחר מיתה הוי ספק מעכשיו ולאחר מיתה הוי גט:

ב כתב הטור עמד מחליו והלך בשוק בלא משענת כדרך הבריאים אע"פ שחזר וחלה ומת מהחולי הראשון בטל הגט כיון שנתרפא בינתיים לא הלך בשוק אפי' נתק מחולי לחולי והלך בינתיים בביתו בלא משענת ה"ז גט ואינו צריך אומד שודאי מחולי זה מת ואם עמד והלך בשוק על משענתו אם לא נתק מחולי לחולי אלא שהכביד עליו חליו ומת אפי' הוקל בינתיים אין צריך אומד שודאי מחולי הראשון מת ואם ניתק מחולי לחולי כיון שעמד והלך בשוק על משענתו אומדין אותו אם מחולי הראשון מת ה"ז גט ואם לאו אינו גט לא עמד מחוליו וגם לא מת מחמת החולי אלא נבכו נחש או נפל עליו הבית ומת לא הוי גט:

ג יש לדקדק מכאן דהא דאמר בש"מ אם עמד חוזר לאו דוקא חוזר שיצטרך לומר אני חוזר בי ואם לא אמר כן ומת אח"כ הויא מתנה אלא מיד כשעומד מחוליו נתבטלה המתנה ממילא מדדייק הכא אי אמרת אם עמד חוזר למה לי אומדנא הא עמד משמע מיד שעמד נתבטל הגט ועוד על כרחך צריך למימר הכי דאי עד דאמר אני חוזר בי למה לי עמד הא אמרי' כל שאילו עמד חוזר [חוזר] במתנתו והכי הוי ליה למימר ש"מ שנתן מתנה אימתי שירצה יחזור והיינו טעמא דחוזרת ש"מ הוי משום אומדן דעתא ואכן סהדי דאין רוצה שתתקיים כשיעמוד עכ"ל הרא"ש ז"ל:

ד עיין פרק מי שמת:

עין משפט

א מיי' פרק ט מהל' זכייה סמג עשין פב טוש"ע ס"י רנב

[דף קנ"ח ע"ב]

דף עב:

דף עג. רבה ורבא לא ס"ל הא דר"ה כו' כ"ה בגמ' (ג"א)

גי' ר"ס

גי' מהר"ם

ד"ה פ"א

הגהות הב"ח

(א) דתנן הרי כנ"ל:

גי' ד"ס

גי' ד"ס

גי' ד"ס

הגהות הו"י

(א) הוכחה כרי"ף כתובות סי' כנ"ל:

א מיי' פ"ט מהל' מכירה סמג לאוין קע טור ח"מ סי' רנה:
ב מיי' פרק ח ופ"ט מהל' גירושין סמג עשין נ טור אה"ע סי' קמה:

בשעמד לא הלא ודאי כדכתיבנא ומיהו ה"מ כשמ"נ שאומר כן לפי שדעתו בכך הכל. בבריא שהתנה ואמר אם מתי הנאה דלעולם הוא ואע"פ שסוף התנאי להתקיים שסוף אדם למות מיניה תנאה כיולא בו כדאמרינן לקמן [דף עז.] ע"מ שתאכלי חמה מגרתקה: גרסי' בגמרא [דף עג.] ת"ר ה"ז גיטיך מהיום אם מתי מחולי זה ונפל עליו בית או נשכו נחש אינו גט. פירש"י ז"ל דאונסא דלא שכיח לא אסיק אדעתיה ולא אמר אלא אם ימות ע"י החולי ומש"ה אינו גט. אם לא אעמוד מחולי זה ונפל עליו בית או נשכו נחש ה"ז גט מ"ש רישא ומ"ש סיפא. פירש"י ז"ל אי

רש"י

הוא תולה: קביל. המוכר: כל אונסא דאתיליד בה. שיפלה את הלוקח: אפיקו בה נהרא. לוה המלך שיעבירו את הנהר דרך אותה שדה: שפי. העמידה בידו בשופי: אגור מלחי. שכרו להם ספנים להוליכם לביתם: קבילו עלייהו. המוכרים כל אונסי דאתיליד בדרך: איסתכר נהר מלכא. ולא יכלו הספינות לעבור שעשו בו סכר שקורין אסקלוס"א: אמרי להו רב הונא ורב פפא. למוכרין אגירו המרא כו': קאקי חוורי. אווזים לבנים לפי שהיו זקנים: משלחי גלימא. מפשיטי בגדי אנשים כלומר פוסקין דין להגאתן: מתני' לא תתייחד עמו. זו שנתן לה גט ואמר לה אם מתי לא תתיחד עמו שמא יבא עליה והיכא למיחש שמא בעל לשם קידושין וצריכה גט שני ואפילו לא חיישינן להכי מכל מקום פנויה היא ואסור להתייחד עם פנויה: כאשת איש לכל דבר. והבא עליה מזיד בחנק שוגג בחטאת ואע"ג דמית מאותו חולי לפי שלא גירשה אלא סמוך למיתה ובגמ' מוקי לה באומר לה הרי זה גיטיך והתגרשי בו מעת שאני בעולם אם מתי הילכך רבי יהודה סבר סמוך למיתה הוא דהוי גט ומקמי הכי הויא אשת איש: ור' יוסי. סבר מכי יהיב לה גיטא כל שעה מספקא לן במעת שאני בעולם הלכך כפיקא היא והבא עליה באשם תלוי הוא: גמ' והא קי"ל דאין גט לאחר מיתה. ובין לר' יוסי דמשוי לה ספק א"א ובין לר' יהודה דמשוי לה ודאי אשת איש הא לדידהו לא הוי גיטא למפרע משעת מסירה א"כ לא הוי גט עד לאחר מיתה. ומשני רבא מתניתין לאו באומר מהיום אם מתי דהויא ודאי לכי מיית איגלאי מילתא למפרע דהוי גט משעת נתינה והבא עליה פטור: אלא באומר מעת שאני בעולם. ליהוי גיטא הילכך לר' יהודה סמוך למיתה חייל גיטא ומעיקרא היא אשת איש ור' יוסי סבר דמשעת נתינה מספקא לן דילמא זו שעה הסמוכה למיתה והוי גט ספק ואע"ג דחיי מפני אין ברירה: ימים שבינתים. בין נתינה למיתה: ומטמא לה. אם כהן הוא: שאינה צריכה גט שני. אם מת כי סמוך למיתה הוי גט: בעילתה תלויה. הדבר תלוי עד שימות או עד שיעמוד מחולי זה שאם מת מחולי זה הבא עליה פטור דלר' מאיר משמע ליה מעת שאני בעולם היינו משעת נתינה והכי קאמר ה"ז גיטיך מעת שאני בעולם אם מתי הילכך כשמת איגלאי מילתא דגרושה הואי בשעת ביאה ואם לא מת הבא עליה בחטאת: בעילתה ספק. אם גרושה היא אם לאו כדפרישית לעיל: מגורשת ואינה מגורשת. ובלבד שימות והיינו נמי כר' יוסי דמייתי אשם תלוי דספיקא משוי ליה אלא מזוני איכא בינייהו דלהכי לא נקט ר' יוסי האי לישנא ורבנן נקטי לישנא דמגורשת ואינה מגורשת לאשמועינן דלרבנן חייב במזונותיה דבכל מקום שאמרו חכמים מגורשת

נר מצוה

קביל עליה כל ^א אונסא דמיתיליד בה לסוף [תקל:] אפיקו בה נהרא אתו לקמיה דרבינא א"ל זיל שפי ליה דהא קבילת עלך כל אונסא דמתיליד בה אמר ליה רב אחא בר תחליפא לרבינא אונסא דלא שכיח הוא איגלגל מילתא ומטת לקמיה דרבא אמר אונסא דלא שכיח הוא (א) רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע זבון שומשמא אגודא דנהר מלכא (ב) אגורו מלחי למעברינהו וקבילו עליהו כל אונסא דמתיליד לסוף איסתכר נהר מלכא [סבא] נקטו מלחי אמרי להו אגורו חמרא ואפקינהו ניהלן דהא קבילתון כל אונסא דמתיליד אתו לקמיה דרבא אמר להו קאקי חיוורי משלחי גלימא דאינשי ^א אונסא דלא שכיח הוא והלכתא כרבא: מתני' ^ב לא תתייחד [תקלד] עמו אלא על פי עדים אפילו עבד אפילו שפחה חוץ משפחתה מפני שלבה גס בה: מה היא באותן הימים ר' יהודה אומר הרי היא *כאשת איש לכל דבר רבי יוסי אומר מגורשת ואינה מגורשת: ^ג גמ' תאנא ובלבד שימות ולכי מאית הוי גיטא והא קיימא לן אין גט לאחר מיתה אמר רבא באומר מעת שאני בעולם תנו רבנן ^ב ימים [ג"י ד"ה] שבינתים בעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ויורשה ומטמא לה *כללו של דבר הרי היא כאשתו לכל דבר אלא שאינה צריכה הימנו גט שני דברי ר' יהודה רבי מאיר אומר בעילתה תלויה רבי יוסי אומר בעילתה [ג"י ד"ה] ספק וחכמים אומרים ^ג מגורשת (ואינה מגורשת) *לכל דבר ובלבד שימות: ולא

אונסא דלא שכיח אסיק אדעתיה רישא נמי להוי גיטא דהא מתוך אותו חולי מת דמחולי זה לא משמע אלא מתוך חולי זה. שלחו מתם [הכלו] הרי אין לנו. פירש"י ז"ל ע"י מעשה שאירע בא' שאמר אם לא אעמוד מחולי זה ואכלו ארי ושלחו הדבר לא"י והשיבו אין לנו שיהא גט דאונסא דלא שכיח לא אסיק אדעתיה וסיפא משבשתא היא ולזה הפי' היה לו לרי"ף ז"ל לכתבו בהלכות ובתר הכי גרסי' ההוא גברא וכו' כדאיתא בהלכות: קבל עליה כל אונסא דמתיליד בה. שיפלה אותו המוכר: אפיקו בה נהרא. לוה המלך שיעבירו הנהר דרך אותו שדה: שפי ליה. העמידה לפניו בשופי: אונסא דלא שכיח הוא. ולא מיחייב ביה דלא אסקיה אדעתיה. וגרסי' עלה בגמרא איתיביה רבינא לרבא אם לא אעמוד מחולי זה ונפל עליו בית או נשכו נחש הרי זה גט והא אונסא דלא שכיח הוא וקא הוי גט א"ל רבא אימא רישא אינו גט א"ל רב אחא מדפתי לרבינא משום דקשיא רישא לסיפא לא מותבינן תיובתא (ואמר) [מיניה וא"ל אין] [ג"י ד"ה] כיון דקשיא רישא לסיפא לא איתמר בי מדרשא ומשבשתא היא ז"ל בתר סברא דאונסא דלא שכיח הוא ע"כ והשתא קשיא טובא לרש"י ז"ל היכי אמרינן משום דקשיא רישא לסיפא לא מותבינן תיובתא [מינה דודאי דלא [ג"י ד"ה] דכיון דמרישא משמע דאונסא דלא שכיח לא אסיק אדעתיה היכא מותבינן תיובתא] מסיפא אדרבה סייעיה מרישא לפיכך נראה כמ"ש הרמב"ן ז"ל דכי אמרינן מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא סיפא הוא דקשיא לן אבל רישא לא קשיא ליה מידי דאפילו נימא דאונסא דלא שכיח מסיק אדעתיה הכא שאני דבהדיא אמר מחולי זה וכיון שנשכו נחש הרי לא מת מאותו חולי אבל סיפא הוא דקשיא ליה משום דאם לא אעמוד מחולי זה משמע שאם לא יעמוד מחמת אותו חולי וכשנשכו נחש הרי לא מנעו אותו חולי מלעמוד ואמאי קתני ה"ז גט ומתני' נמי מוכחא דמחולי זה מחמת חולי זה משמע דקתני גבי מהיום אם מתי מחולי זה דאומדין אותו אם מחמת חולי הראשון מת אלמא מחולי זה מחמת אותו חולי משמע דאילו לפרש"י ז"ל הכי הל"ל רואין אם מתוך חולי הראשון מת כלומר שלא פסק חולי הראשון מעליו אע"פ שלא מת ממנו ושלחו מתם דאכלו הרי אין לנו דמשמעות אם לא יעמוד מחולי זה מחמת אותו חולי משמע והרי לא מת מאותו חולי ולא מיבעיא כי מת באונסא דלא שכיחא דלא הוי גיטא אלא אפילו מת נמי באונסא דשכיחא כיון שלא מת באותו חולי ממש אינו גט לפ"ז אתי שפיר מאי דאמרינן משום דקשיא רישא לסיפא לא מותבינן תיובתא מיניה דה"ק דנהי דברייתא [משבשתא] היא משום דאם לא אעמוד מחולי זה הרי הוא כאם מתי מחולי זה [דרישא וה"ל למתני בתרוייהו אינו גט] מ"מ שמעי' מינה דהיכא דלא אמר מחולי זה אלא אם מתי סתמא דאפילו אכלו ארי או הכישו נחש דה"ז גט דאפילו אונס דלא שכיח מסיק אדעתיה ומדלא מתרץ רבא דהתם היינו טעמא משום דאין אונס בגיטין ש"מ דאע"ג דאין טוענין טענת אונס בגיטין באונס דלא שכיח טוענין דלא עדיפי גיטין מהיכא דקביל עליה כל אונסא דאפ"ה אמרינן דאונסא דלא שכיח לא אסיק אדעתיה ונמצאת אומר שמשה מיני אונס הן אונסא דשכיח טובא ואונסא דשכיח ולא שכיח ואונסא דלא שכיח כלל. אונסא דשכיח אפילו בממון לא הוי אונסא מדהוה ליה לאתנויי ולא אתני כדמוכח בריש כתובות. ואונסא דלא שכיח כלל אפילו בגיטין טוענין בו טענת אונס אבל באונסא דשכיח ולא שכיח הוא דאיכא פלוגתא בין ממון לגיטין דבממון טוענים בו טענת אונס אבל בגיטין לא דקיימא לן אין אונס בגיטין וכמו שכתב הרי"ף ז"ל בפרק כל הגט והר"ם במז"ל סובר דמאי דאמרינן אכלו ארי אין לנו הייט לומר שאין לנו שיהא גט גמור ומספקא לן מילתא וספק מגורשת מיהא הויא ולפיכך כתב בפ' תשיעי מהלכות גרושין [הלכה יז] במהיום אם מתי מחולי זה ונפל עליו בית וכו' אינו גט אמר לה אם לא יעמוד מחולי זה ונפל עליו בית או טרפו ארי הרי זה ספק מגורשת: רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע זבון שומשמי. לקחו שומשמים: אגרוי מלחי. שלחו להם ספנים להוליכם לביתם וקבילו עלייהו המוכרים כל אונסא דמתיליד בדרך: איסתכר נהר מלכא. ולא יכלו הספינות לעבור שעשו בנהר סכר שקורין אסקלוס"א: אמרו ליה רב פפא ורב הונא למוכרים אגירו חמרי וכו': קאקי חיוורי. אווזים לבנים לפי שהיו זקנים: משלחי גלימי. מפשיטין בגדי אנשים כלומר פוסקין עליהם דין להגאתן: מתני' לא תתייחד עמו. זה בנתן לה הגט ואמר לה מהיום אם מתי לא תתיחד עמו שמא [יבא עליה ואיכא מ"ד בגמרא [דף עג:] דחיישינן שמא] בעל לשם קדושין וצריכה גט שני וכגון דאיכא עדי יחוד דאמרינן הן הן עדי יחוד הן הן עידי ביאה כדאיתא בהזורק [דף פא:] ולמאן דלא חייש נמי מכל מקום פנויה היא [ע"ז דף לו:] ואסור להתייחד עם הפנויה אבל לאו משום גט ישן אתינן עלה דכיון דלרבנן דקיימא לן כוותייהו אם מת הרי היא מגורשת מעכשיו כדאיתא בגמרא הו ליכא משום גט ישן דלא חיישינן להכי אלא כשילעיזו עליה דגיטה קודם לבנה ואינו כן אבל הכא שהיא מגורשת גמורה לרבנן אם ילעיזו עליה כדין ילעיזו ומיהו לר' יהודה דסבר דבינתים הרי היא כאשת איש לכל דבריה [ודאי ליכא למיחש משום קידושין ולדידיה היינו טעמא דלא תתייחד משום גט ישן ר' יהודה אומר הרי היא כאשת איש לכל דבריה] וטעמייהו דרבי יהודה ור' יוסי מפרש בגמרא: גמ' תאנא ובלבד שימות הא דקתני מגורשת ואינה מגורשת והוי באשם תלוי ובלבד שימות אבל אי לא מת אגלאי מילתא דלאו גיטא הוא וחייב חטאת ופרכינן בין לרבי יוסי בין לר' יהודה הא לדידהו לא הוי גיטא למפרע משעת מסירה א"כ לא הוי גט עד לאחר מיתה אמר רבא מעת שאני בעולם עיקר הפירוש דס"ל לר' יהודה דמהיום אם מתי ר"ל מהיום שמתי בו כלומר שעה אחת לפני מיתתו ור' יוסי מספקא ליה דלמא מהיום ממש קאמר או שמא מהיום שמתי קאמר וכרבי יהודה ולפיכך בעילתו ספק: ימים שבינתים. בין נתינה למיתה: ומיטמא לה. אם כהן הוא: שאינה צריכה הימנו גט שני. אם מת דסמוך למיתה הוי גט: בעילתה תלויה. הדבר תלוי עד שימות או יעמוד מחולי זה דלרבי מאיר משמע ליה מהיום משעת מסירת הגט וכשמת נמצאת מגורשת גמורה למפרע רבי יוסי אומר בעילתה ספק ואם ימות חייב באשם תלוי וכשעמדה לפרישה: וחכמים אומרים מגורשת ואינה מגורשת) לכל דבר ובלבד שימות.

*) גרי"ף ד' קוסטי' ליתא לתיבות ואינה מגורשת ובגרי"ף ליתא [illegible]

שלטי הגבורים

א בחלה ילמדנו רבינו ראובן שמכר לשמעון מרתף של יין שהיה לו בכפר כל מדה בכך וכך ועשה לו שטר עליו במעות לפי אומד שכום המדות וכשיבואו לחשבון אם יוסיף היין יוסיף לו מעות ואם יחסר יחסר לו מעות ומסר המוכר ללוקח מפתח המרתף והתנו ביניהם וזה לשון התנאי שלא יהא אחריות על המוכר מאותו יין רק אם תשבר החביות או תשפך בלבד וגם לא יהא אחריות על הלוקח כי אם לענין הטעם בלבד כגון אם יחמיץ יהא באחריותו לדבר זה ועתה בא עובד כוכבים אנס על הכפר לגלול ויירא המוכר שמא ינסך היין והתרה ללוקח שימדוד היין קודם שיבא האנס ואמר הלוקח אין עלי אחריות כי אם לענין הטעם והמוכר טוען אם יתנסך יתנסך ברשותך כי מסרתי לך כבר המפתח ואין עלי אחריות אלא שבירת החבית ושפיכתה לכן אם יתנסך חייב אתה ליתן לי מעותי ואעפ"כ אם תרצה לבטל המקח עכשיו וישאר היין ברשותי לי ולמזלי הבטלנו ואתן לך שטרך והלוקח השיב איני רוצה לבטל כי עליך ליתן לי היין כל זמן שארצה למדוד אותו כי לא פסקנו זמן למדידה ועכשיו הייתי הולך למודדו לולא סכנת הדרך. תשובה. רואה אני. התנאים שהתנו ביניהם המוכר שלא יהיה עליו אחריות מאותו היין הלא אם תשבר החבית או תשפך בלבד ותנאי הלוקח שלא יהיה אחריות עליו מן היין אלא לטעם בלבד אם יחמיץ ואם יארע בו הפסד ניסוך לא פורש על מי יהיה אותו האחריות ואיכא למידק אחריות שבירה ושפיכה קבל עליו המוכר בלבד ולא אחריות שום הפסד אחר שיבא ליין ואיכא נמי למידק איפכא שאחריות הטעם קבל עליו הלוקח בלבד ולא קבל עליו אחריות שום הפסד אחר שיבא ליין והואיל ואיכא למידק הכי והכי אוקי ממונא בחזקת מריה ולא נוכל להוציא מעות מהלוקח שהוא מוחזק בהן כי עדיין לא פרע המעות ועוד כי הדבר מוכיח כן כי המוכר קבל אחריות היין אונס דאתי ליה מעלמא שפיכה ושבירה ומבהמה ס"ה נמי כל אונסא דאתי ליה מעלמא דמ"ש האי מהאי אלא שכתבו אונס שפיכה ושבירה דשכיח אבל אונס ניסוך דלא שכיח לא הסקו אדעתייהו להזכיר בכתיבה אבל הלוקח לא קבל עליו אלא אחריות גוף היין אם יתקלקל בטעם ואין להכניס בכלל אונס זה שום אונס דאתי ליה מעלמא אלא לכל שאר אונסין נשאר ברשות המוכר ומה שאמר המוכר ללוקח כשהיה היין בספק שהיה רוצה לחזור בו מן המקח ולא רצה הלוקח בזה לא הורע כחו של לוקח כי רצה לעמוד במקח על פי התנאים שהתנו ביניהם:

לשון ריא"ז:

ב וכל אותן הימים שבין נתינת הגט עד שעת המיתה הרי היא תלויה שאם לא ימות גיטה בטל והבא עליה באותן הימים כאילו בא על אשת איש גמורה ואם ימות הרי היא מגורשת למפרע מעת נתינת הגט והבא עליה כבא על הפנויה ומז"ה אומר שאע"פ [illegible]

הגהות הב"ח

(א) ג"ב נעיל בפ' מי שאחזו ג"כ: (ב) כ"ב [illegible]

המאור הגדול

ה"ג בספרי ספרד ובספרים הבאים מישיבה וחכמים אומרים מגורשת לכל דבר ובלבד שימות [illegible]

דמשום משמע להו מיום המסירה ופרכינן בגמרא חכמים היינו ר' *)יוסי ומשנינן דאיכא בינייהו הא דר' זירא דא"ר זירא כל מקום שאמרו חכמים מגורשת ואינה מגורשת בעלה חייב במזונותיה דלר' יוסי כיון דאגידה גביה בחייו הרי היא כספק מגורשת דעלמא ולרבנן כיון שהדבר עומד להתברר אין הבעל חייב במזונותיה: **ולא** תתייחד עמו ואפילו בנה קטן וכו'. תוספתא היא זו: אחד אינה צריכה הימנו גט שני. שאפילו קידם ממש בפניו אין חוששין לקדושין שאין דבר שבערוה פחות משנים כדאיתא בפרק האומר דקדושין (דף סה:): זה היה מעשה ואמרו אין מצטרפין. דלא"ג נר מצוה

ולא תתיחד עמו ואפי' בנה קטן עמה לפי שאינה בושה לשמש כנגדו: ראוה שנים שנתיחדה עמו צריכה הימנו גט שני אחד אינה צריכה הימנו גט שני אחד בשחרית ואחד בין הערבים זה היה מעשה ואמרו אין מצטרפין: **מתני'** ה"ז [א]גיטיך על מנת שתתני לי מאתים זוז הרי זו מגורשת (א) והיא תתן. ע"מ שתתני לי מכאן ועד שלשים יום [א] נתנה לו בתוך שלשים יום מגורשת לאחר שלשים יום אינה מגורשת אמר ר"ש בן גמליאל מעשה בצידן באחד שאמר לאשתו ה"ז גיטיך ע"מ שתתני לי איצטליתי ואבדה איצטליתו אמרו חכמים שתתן לו את דמיה: **גמ'** מאי (ג) והיא תתן ר"ה אמר והיא תתן רב יהודה אמר לכשתתן מאי בינייהו איכא בינייהו שנקרע הגט או נאבד לרב הונא דאמר והיא תתן אין צריכה ממנו גט שני לרב יהודה דאמר לכשתתן צריכה ממנו גט שני והלכתא כרב הונא דקי"ל כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דאמי ותניא נמי כוותיה הרי זה גיטיך על מנת שתתני לי מאתים זוז הרי זו מגורשת ואע"פ שנקרע הגט או אבד ולאחר [ב] לא תנשא עד שתתן: *בעא מיניה רב אסי מר' יוחנן הרי זה גיטיך על מנת שתתני לי מאתים זוז וחזר ואמר [ג] מחולין ליך מהו אמר ליה אינה מגורשת דלצעורה קא מיכוון והא לא ציערה [א] °ההוא [ג]גברא דאמר ליה לאריסיה כולי עלמא דלו תלת דליאתא ואכלי ריבעא ואת דלי ארבעה ואכול תילתא לסוף אתא [ד] מיטרא ולא דלה. אמר רב יוסף הא לא דלה רבה אמר הא לא איצטריך והלכתא כרבה (א) וקשיא לן ההיא דאמר רבא בהשוכר את האומנין* האי מאן דאגר אגירי לדוולא ואתא מיטרא פסידא דפועלין ומסתברא לן דשאני ארים מפועל דארים [ב]כשותף דאמי דאי איתניסא ההיא ארעא לא הוה שקיל מידי הילכך כיון דקביל עליה

רש"י

ואינה מגורשת בעלה חייב במזונותיה ולרבי יוסי אינו חייב במזונותיה: ראוה שנים צריכה הימנו גט שני. דשמא באו עליה לשם קידושין: אחד. שלא ראאה כי אם עד אחד: שנקרע הגט. קודם מתן מעות: והיא תתן. תנאה בעלמא הוא דמשעת נתינה הוי גט דכל על מנת מעכשיו הוא ועל מנת דלקיים: לכשתתן. אז חל הגט והא אינו בעולם שנקרע כבר: מהו. מי הויא כך מחילה כמו קיום התנאי כאילו נתנו לו או לא: תלת דלוואתא. כל שאר אריסין שבמקום זה משקין את התבואה שלשה פעמים בשנה: ושקלי ריבעא. ומנהג אריסין ליטול רביעית התבואה בשביל טורח חרישה וזרע וניכוש והשקאה וכל צרכי השדה: ואת דלי ארבעה. השקה ארבעה פעמים את השדה: אתא מיטרא. בזמן השקאה רביעית: הא לא איצטריך. דמזלו גרם: לדוולא.

דלגבי ממון קיימא לן בפרק זה בורר (דף ל:) דהלואה אחר הלואה והודאה אחר הודאה מצטרפין לגבי איסות דמייך בדיני נפשות כבת אחת בעינא להו: **וכתב** הרשב"א ז"ל ומסתברא כגון שראה הוא את העדים אבל ראו [הגה] אותו שנים מן החלון והם רואין ואינן נראין לו אינה צריכה ממנו גט שני לפי שאדם יודע שהמקדש בינו לבין עצמו שלא בפני עדים אע"פ שמיהם מודים אינה מקודשת הלכך כשבעל זה לא לשם קדושין בעל אלא לזנות בעלמא: **מתני'** נתנה לו בתוך שלשים יום מגורשת לאחר שלשים יום אינה מגורשת. בגמרא [דף עד:] פריך פשיטא ומפרקינן מהו דתימא קפידא לא הוי כדי לזרזה אתי קא משמע לן: אמר רשב"ג מעשה בצידן וכו'. בגמ' פרכינן מאן(ג)תנא דקתני מעשה כלומר שאין דרך התנא לשנות מעשה אלא לראיה ומפרקינן חסורי מיחסרא והכי קתני אם אמר לה ע"מ שתתני לי אצטליתי ואבדה אצטליתו אצטלית דוקא קאמר לה רשב"ג אומר תתן את דמיה ואמר רשב"ג מעשה בצידן וכו' וכ"ת ולמה הוצרך לחסר דפליגי רבנן עליה דרשב"ג תירץ ר"ח ז"ל קבלה היתה בידם דפליגי [רבנן] ושהלכה[גי' ד"ס] כמותם כדאמרינן בגמ' עוד יש לומר דאי לא הוו פליגי רבנן עליה דרשב"ג לא הוה שייך למיתני אמר רבי שמעון בן גמליאל מעשה בצידן אלא הכי הוה תני תתן את דמיה דברי רבן שמעון בן גמליאל ומעשה בצידן וכו' ומדתנן במתניתין אמר רבן שמעון בן גמליאל משמע להו דפליג אדרבנן: **גמ'** רב הונא אמר והיא תתן. תנאה בעלמא הוי וכי מקיימא ליה אגלי מילתא דמשעת נתינה הוי גיטא דכל ע"מ כמעכשיו הוא: ולאחר לא תנשא עד שתתן. מכאן נראה שכל אשה המתגרשת על תנאי אין מתירין אותה לינשא עד שתקיים תנאה והכי נמי משמע לקמן בפרק המגרש (דף פה.) דאמרינן ע"מ שתבעל לפלוני נתקיים התנאי הרי זה גט ע"מ שלא תבעלי לאבא ולאביך אין חוששין שמא נבעלה להם. כלומר שמא תבעל להם ומותרת לינשא מיד אלמא בריכא עד שיתקיים התנאי אין מתירין אותה לינשא וגדולה מזו אמרו לקמן בסוף פירקין [דף עו:] גבי מעכשיו אם לא באתי מכאן עד י"ב חדש ומת דלא שריא לה אלא לאחר י"ב חדש דמקיים תנאה ואע"פ שאין לחוש שמא יבטל התנאי שהרי מת ושוב לא יבא ואיכא למידק דבפרק המגרש (דף פג.) מקשינן אי הכי כולהו תנאין דעלמא לא תנסוב דלמא לא מקיים תנאה וכמלא גט בטל ובניה ממזרין דאלמא בכל תנאי מותרת לינשא. ואין חוששין שמא [לא] יתקיים התנאי יש לומר אינו דומה תנאי שהוא בשב ואל תעשה לתנאי שיש בו קום עשה שכל תנאי שהוא בשב ואל תעשה כגון שלא תנשא לפלוני ושלא תשתי יין מתירין אותה לינשא מיד ואין חוששין שמא תעבור על תנאה ומש"ה פרכינן בפרק המגרש אי הכי בכולהו תנאין דעלמא לא תנסוב דלמא שריא לאינסובי משום דהתם אתנאי שהוא בשב ואל תעשה קיימי אבל תנאה שהוא בקום עשה כגון שתתני לי מאתים זוז ושתבעלי או שתנשא לאיש פלוני או שתשתי יין. חוששין שמא לא תתקיים התנאי וכן כל תנאי שברשות אחרים בין שהוא [בקום עשה בין שהוא] בביטול חוששין לו כגון אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש חוששין שמא יבא ואפילו מת נמי גזרינן ואחרים מחמירין ואומרים שאפילו בתנאי שהוא תלוי בה ואפילו שהוא שב ואל תעשה אסורה לינשא עד שיתקיים התנאי כגון ע"מ שלא תשתי יין עד ל' יום שאין מתירין אותה עד שיעברו עליה ל' יום ודפרכינן בפ' המגרש (דף פג.) אי הכי בכולהו תנאין דעלמא נמי לא תנסוב. גבי דודאי אסורה לינשא עד [שלא] יהא אפשר לתנאי שיתבטל אפ"ה צריך לומר שאפילו בקיום התנאי לא תנסוב לפי שכיון שבשעת נתינת הגט היה ראוי לחוש לביטולו נמצא שאין זה כריתות ופרכינן הכי לר' עקיבא דחייש התם כה"ג. ואחרים מקילין בה ואומרים שכל תנאי שהוא בידה בין שהוא בשב ואל תעשה בין יש בו קום עשה כגון על מנת שתשתי יין ועל מנת שלא תשתי מותרת לינשא מיד והכי מוכחא בפרק המגרש [דף פד:] גבי על מנת שתנשאי לפלוני דבעינן למימר התם דשריא לינשא לאחר ופרכינן והא לא איקיים תנאה ובטל הגט וכי תימא אפשר דמינסבא לאחר היום ומגרשה למחר אטו בדידה קאי לאיגרושי דאלמא אי הוה קאי בדידה היתה מותרת לינשא ולא היינו חוששין שמא לא תתקיים תנאה והיינו נמי דאמרינן התם (הכי הספח) בדידיה קאי קיומי לתנאי דאי בעי מבריז נפשיה בסילוא ולא נאים וכו' אלמא כל שבידו אין חוששין לו וכ"ת א"כ היכי אמרינן הכא דלאחר לא תנשא עד שתתן היינו טעמא לפי שהוא תנאי שתלוי בדעת אחרים דשמא ילך לו הבעל למדינת הים ונתינה בעל כרחו שלא בפניו לא שמה נתינה כמו שנתבאר לפנינו בס"ד וכל שהדבר תלוי ברשות אחרים חוששין לו שהרי באם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש אפילו מת גזרינן אבל בתנאי שבידה אין חוששין שמא לא תקיימנו ואפילו הוא בקום עשה וזהו דעת הר"ם במז"ל בפ"ח מהלכות גירושין שכתב ויש לה לינשא לכתחלה ואף על פי שעדיין לא נתקיים התנאי. ואין חוששין שמא לא יתקיים הואיל והיה התנאי במעכשיו או בעל מנת: **והמחוור** שבדברים אלו דבתנאי שבידה והוא בשב ואל תעשה לא חיישינן שמא תעבור עליו אבל אם הוא בקום עשה חוששין שמא לא תקיימנו (א) וכל תנאי שהוא תלוי באחרים בין שיש בו קום עשה בין שהוא שב ואל תעשה חוששין שמא לא יתקיים ולפי זה משמע דהאומר לחבירו הרי אני נותן לך כך וכך על מנת שתעשה דבר פלוני על המקבל להביא ראיה שקיים תנאו אבל אמר ע"מ שלא תעשה על הנותן להביא ראיה שביטל תנאו: **ודאמרי'** דהיכא שנתקרע הגט או שאבד דמגורשת היינו דוקא בע"מ משום דכאומר מעכשיו דמי אבל באם כיון שאין הגט חל אלא בשעה שהתנאי מתקיים משמע שאם נתקרע קודם לכן אינה מגורשת כלל ואפילו נשאת תצא ויש לתמוה על הר"ם במז"ל שכתב בפ' הנזכר שאם נשרף הגט או שאבד קודם שנתקיים התנאי שהוא באם אינה מגורשת ולכתחלה לא תנשא ואם נשאת לא תצא וכבר השיגו ה"ר משה הכהן ז"ל: **בעא** מיניה ר' אסי מר' יוחנן וכו' וחזר ואמר מחולין לך מהו. מי הוי כך מחילה קיום תנאי כאילו נתנתן לו או לא אמר ליה אינה מגורשת דלצעורה קא מכוין והא לא ציערה. כלומר דלא"ג דבנדרים (דף כד.) אמרינן האומר קונם שאי אתה [נהנה לי אם אי אתה] נותן לבני כור אחד של חטים ושתי חביות של יין שיכול להתיר את נדרו שלא על פי חכם ואומר הרי אני כאילו התקבלתי דאלמא מחילה מהניא *בקבלה הכא שאני משום דלצעורה איכוון: **ההוא** גברא דאמר ליה לאריסיה כולי עלמא דלו תלת דלואתא. כל שאר האריסין של מקום זה משקין את התבואה שלש פעמים בשנה: ושקלי רבעא. ומנהג האריסים ליטול רביע התבואה בשביל טורח חרישה וזרע וניכוש והשקאה וכל צרכי השדה: את דלי ארבעה. השקה השדה ד' פעמים: אתא מטרא. סמוך להשקאה רביעית: הא לא דלה. ולא שקיל אלא ריבעא כמנהג המקום: הא לא איצטריך. למדלי ומזלו גרס: וקשיא לן וכו'. וכמו שכתוב בהלכות [וכן תירץ בתוספות] אבל הראב"ד ז"ל כתב דלאו דוקא ארים באפילו קבלן נמי כך הוא דיש שאם קבל קמה לקצור וקצר חציה ובאו אחרים [וגמרוה] או נמלים וקרסמוה

השגות הראב"ד

[א] ההוא גברא דאמר ליה לאריסיה כולי עלמא דלו תלת דלוותא בתלתא זימני בשתא ושקלי רבעא. את דלאי ארבעה ושקול תלתא. וכי מטי זמן דריבעותא אתא מטרא. ואמר רבה דשקיל תלתא כי היכי דהתני בכדיה דהא לא איצטריך לדולא וכמאן דדלא דמי. ואקשי הרב ז"ל מהא מלתא אהדא הביא דאמר רבא פ' השוכר את האומנין האי מאן דאגר אגירי לדולא ואתא מיטרא פסידא דפועלים. ותירץ הרב ז"ל דשאני פועל מארים דארים כיון דנחית לארעא כשותף דמי וכו' כדאיתא בהלכות: ולי נראה דכל קבלנות נמי דיניה הכי דכיון דנחית לעבידתא

ספר הזכות

כתוב בהלכות וקשיא לן ההיא דאמר רבא בהשוכר את האומנין האי מאן דאגר אגירי לדולא ואתא מטרא פסידא דפועלים ומסתברא לן דשאני ארים מפועל דארים כשותף דמי וכו': השיב הרב ז"ל ול"נ דבכל קבלנות נמי דינו הכי וכיון דנחית לעבידתא כל מאי דמתרמי רווחא בההוא עבידתא לקבלן הוי דאי מתרמי ליה נמי פירתא יתירא עליה דידיה רמי הלכך רווחא נמי לדידיה הוא דהוי גם יש מי שאומר שאפי' פועל שהוא כמו זה הענין והיכי דמי דאתא ליה מיטרא בפלגי דיומא כי הכא אי נמי משהתחיל במלאכה הוי פסידא דבעה"ב ואי אית ליה עבידתא רווחא מיניה א"נ דכוותה עביד ואי לית ליה יהיב ליה כפועל בטל דכולי יומא דדמיא להא דאמר רב' האי מאן דאגר אגירי לעבידתא ושלם לעבידתיה בפלגי יומא אי אית ליה עבידתא דניחא מינה עביד דקשיא מינה לא עביד ויהיב להו כפועל בטל וכיון דאתא מטרא בפלגי יומא כמאן דשלים עבידתא דהאי ואי לית ליה עבידתא דכוותה יהיב להו כפועל בטל וקיימא פסידא דבעה"ב והא דאמר רבא דאי אתא מטרא פסידא דפועלים בלא התחילו במלאכה קאמר אבל משהתחילו במלאכה מממילא הוא דסייעי בכדייהו תדע שאם שכר פועלים לקצור קמתו ובא הרוח ובזרתה או שבתו

*) כד"ס הגי' היינו ר"מ וכו' דלר"מ כיון. ועי' בבעל המאור

בעלתו יחוד אין בעילתו לשם אישות אלא לשם זנות שאם יבעול לשם אישות הוא לוקה שנאמר לא יוכל בעלה הראשון לשוב לקחתה:

א כתב הרמ"ה אפי' לא נתנה לו עד ל' יום בסופן מגורשת דעד ל' יום שיהו שלמים קאמר ואם אמר לה בתחלת יום ראשון לחדש ונתנה לו המעות בסוף ליל ראשון לחדש שני הוי ספק מגורשת דמספקא לן אי בעי ל' יום מעת לעת או ל' יום כדאמרי אינשי דלא קפדי בההיא ליליא דעבר לה מיומא קמא וצריכה גט שני ואם מת קודם שיתן לה גט שני חולצת ולא מתייבמת כתב מיי' מת בתוך ל' כיון שבשלמו ל' יום ולא נתנה לו אינה מגורשת לא קבע זמן לנתינתה ומת קודם שנתנה אינה יכולה ליתן ליורשיו שלא התנה עליה אלא שתתן לו ולא בעל כתנאי שהרי לא קבע זמן לפיכך אע"פ שאבד הגט או נקרע קודם שימות הרי זו מגורשת מספק ולא תינשא לאחר עד שתתלוץ ואיני מבין דבריו כיון שאינה יכולה לקיים התנאי לעולם א"כ למה לא יתבטל הגט:

ב ואם ניסאת כתב הרמ"ם שיוציא עד שיתקיים התנאי ואם קיימה התנאי וכו' ומיי' כתב שיכולה לינשא מיד ולא הי' בינן שמא לא תתן כיון שהיה התנאי במעכשיו או בע"מ [וכתב הטור] ולא נהירא דבהדיא קתני בברייתא על זה ולאחר לא תינשא עד שתתן [כו']: ג ה"ז גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז ולא רצה לקבלה ונתנה לו בעל כרחו כתב רב האי דהוי גט ומיי' כתב דהוי ספק מגורשת וכתב הרא"ש הא דשקיל וטרי רבא בנתינה בעל כרחו לאו לענין מתנת הגט איירי דמלתא דפשיטא היא דאינו זוכה בעל כרחו ולענין פריעת חוב פשיטא דהוי פירעון ומיפטר אם זרק לו תוכו בפניו בע"כ וכן נמי לענין פקדון דתנן בהגוזל בתרא הלוה מחבירו או הפקיד אצלו בישוב לא יחזיר לו במדבר הא בישוב מחזיר לו בע"כ. אלא הכא מיירי בדבר שהוא זקוק לקבל מחבירו וחבירו יש לו לזכות בדבר אחר כנגדו כגון גט על תנאי דמאתים זוז ובתי ערי חומה והא דלא חייש רבא לקושיות דרב פפא משום דס"ל דאם איתא דבע"מ הוי נתינה בפניו ה"ה שלא בפניו ולא היה צריך הלל לתקן ואי משום ליחד מקום שיתן שם המעות אפשר שיזכה לו ע"י אחר. ובמסקנא כתב וטוב להחמיר:

ד כתב הר"ר יואל הלוי מי שבשכר מלמד לבנו והלך התלמיד אם אינו רגיל בחוליו חולי או אפי' אם רגיל והמלמד מן העיר ומכיר בו פסידא דמלמד אבל אם רגיל בחולי ואין המלמד מכיר בו כגון שאינו מן העיר פסידא דבעה"ב ומהן לו שכרו מלא ולא כפועל בטל וכל לומדי תורה כשאין לומדין הבטלה גורם להם שבתם ודמי לאוכלסי דמחוזא דכי לא עבדי הלכי:

זי"ל ולא תתיחד עמו ואפי' בנה קטן וכו' עד המשנה אינו בגמרא רק תוספתא היא זו. במכילתין פ"ס. (ג"א)

א מיי' פרק ח מהל' גירושין טוש"ע אה"ע סי' קמג:

ב מיי' פרק ט מהל' שכירות טוש"ע ח"מ סי' שלד:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) וכן מכר לקמן בר"פ המגרש בשם הרמב"ן גבי ה"ז גיטך ע"מ שתעלה לרקיע:

דף עד:

תקנו

דף פו.

הגהות הב"ח

(א) הרי זו מגורשת והיא תתן כצ"ל: (ב) מאי והיא תתן כצ"ל: (ג) מאן תנא דקתני כצ"ל:

גי' ד"ס

ד"ס מ"ג

הגהות חד"ש (א) וכן כתבו התוס' דף ע"ה

[גרסת ד"ס מהניא]

א מיי' פי"ח ה מהל' גירושין טור אה"ע סי'

ב מיי' פרק ט שם סמג עשין נ טור אה"ע סי' קמה:

וקרסמוה זכה בשכירותיה דדוקא בפועל הוא דאמרינן דפסידא דידיה לפי ששכרו אינו אלא כפי טרחו וכל שאינו טורח אינו נוטל אבל קבלן אין שכרו תלוי אלא בגמר מלאכה וכל שנגמר בין על ידו בין על ידי אחרים נוטל קבלנותו. עוד כתב הרב ז"ל בשם אחרים שאפילו בפועל כך הוא דינו כל זמן שהתחיל במלאכה שמאותה שעה זכה בשכירותו ואף על פי שלא נעשית על ידו ורווחא דידיה הוא וכי אמרינן פסידא דפועלין דוקא כשלא התחילו במלאכה וראיה לדבר מדאמרינן התם [ב"מ דף עז.] בסמוך [האי] מאן דאגר אגירי לעבידתיה ושלים עבידתא בפלגי דיומא

רש"י

לדלות לשדהו: ערב. בשלהי גט פשוט: צידן. במתני': ראיה אחרונה. בפ' דיני ממונות: אתקין שמואל כו'. שצריך לומר כשמסרו לה אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט דבעי תנאי כפול דאי לא כפליה הוי גיטא מיד ואם כתב הוא מיפכלה עליה ותיקן דלימא אם לא מתי ברישא דלא מקדים איניש פורענותא לנפשיה והדר לימא אם מתי יהא גט ואם לא מתי לא יהא גט כי בעינן הן קודם ללאו והכי לימא אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט ואם לא מתי לא יהא גט:

והג"ר

דף עד:

עליה דדלי ארבעה קנה ליה תילתא וכיון דלא איצטריך לא פקעא מנתא דיליה: אמר רשב"ג [א]מעשה בצידן כו': °אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן כל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה הילכך איצטלית דוקא בעיא למיתב ליה ואי אבדה אע"ג דיהבא ליה דמי דידה לא הוי גט: *אתקין [ב]שמואל בגיטא דשכיב מרע א אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט ואם לא מתי לא יהא גט אם לא מתי לא יהא גט לא מקדים איניש פורענותא לנפשיה ואם מתי

נר מצוה דאי לית ליה דכוותה נותן להם שכרן משלם כלומר של כל היום אלמא דאפי' פועל כל שהתחיל במלאכה אע"פ שלא טרח בה כפי מה שנשכר נוטל שכרו משלם והרמב"ן ז"ל חולק בשתיהן בפועל כל שלא עשה שליחותו אף על פי שמשהתחיל במלאכה נעשית מלאכתו מאליה לא זכה בשכרו וראיה לדבר מדאמרי' בפרק הגוזל בתרא (דף קטז.) גבי שטף נהר את חמורו וחמור חבירו בעא מיניה רב מרבי ירד להציל ולא הציל מהו א"ל זו שאלה היא אין לו אלא שכרו איתיביה השוכר את הפועל להביא לו כרוב ודורמסקין לחולה ומצאו שמת או שהבריא נותן לו שכרו משלם ושני ליה התם עבד שליח שליחותיה הכא לא עבד שליח שליחותיה אלמא טעמא דעבד שליחותיה הא לאו הכי אע"פ שנעשית מלאכה מאליה כגון שבאו לו דורמסקין ממקום אחר הפסיד שכרו ואפי' בקבלן נמי הפסיד דמסתמא הך ברייתא דמצאו שמת או שהבריא בקבלן היא ואפ"ה טעמא דעבד שליח שליחותיה הא לאו הכי אינו נוטל שכרו וכי תימא א"כ קשיא הך דאמר רבה התם בסמוך דאי [לית] ליה [עבידתא] דכוותה נותן להם שכרן משלם ואמאי והא לא טרח לאו קושיא היא דהתם נמי עבד שליח שליחותיה דההיא ע"כ כששכרו בפירוש למלאכה ידועה היא דאי לא תימא הכי דקשיא מינה אמאי לא מפקיד להו והא כיון ששכרו סתם אי בעי מסר ליה [עבידתא] קשיא ברישא אלא ודאי כששכרו למלאכה ידועה היא וכיון שכן בעל הבית דהוה ליה לאתנויי ולא אתני איהו דאפסיד אנפשיה דכולא פשיעותא דידיה היא דאיהו הוא דידע אבל פועל לא ידע ולא הוה ליה לאתנויי: **ומה** שכתב הרי"ף ז"ל והלכתא כרבה כתב כן מדאמרינן בגמרא לימא רב יוסף דאמר כרבנן. כלומר דסבירא ליה דאין דמים במקום אילטלית והכי נמי אין מטר תחת השקאה ורבה דאמר כרבן שמעון בן גמליאל. כלומר דסבירא להו דדמים במקום אילטלית והכא נמי מטר תחת השקאה. ואמרינן עלה ותסברא והא קיימא לן הלכתא כוותיה דרבה ובהא אין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל. משמע מהא בהדיא דהלכתא כרבה בהא ודקדקו מכאן בתוספות דבכולי תלמודא הלכתא כרבה לגבי רב יוסף מדלא קאמרינן הכא והא קי"ל בהא כרבה כדאמרינן ובהא לא קיימא לן כרבן שמעון בן גמליאל וזה שלא כדברי האומר דהא דאמרינן בפרק יש נוחלין (דף קיד:) ובפרק מי שמת (דף קמג:) דהלכתא כרבה לגבי רב יוסף בר משדה ענין ומחצה היינו דוקא במאי דפליגי בבבא בתרא אבל במאי דפליגי בעלמא זימנין כרבה וזמנין כרב יוסף וסמכו דבריהם דהא אפליגו רבה ורב יוסף [ב"ק דף נו: וב"מ] בשומר אבידה וקי"ל כרב יוסף דאמר שומר שכר הוי דליכא למימר דבהסיא נמי הלכה כרבה דהא בפרק האומנין (דף פב·) ובפרק הדיינים [שבועות דף מד:] מתמיהין לימא דרב יוסף תנאי ואמרינן דלכולי עלמא אית להו דרב יוסף אלמא הלכתא כוותיה ועוד דבפרק הדיינין [שם] מוקמינן פלוגתייהו דרבה ורב יוסף כתנאי ואתוקם רבה כר"א ורב יוסף כר"ע ור' אליעזר במקום ר"ע אינה משנה דשמותי הוא ועוד דבנדרים (דף נג:) אקשינן מינה ואמרינן ואידך פרוטה דרב יוסף לא שכיחא ומשמע מכל הני דהלכתא כרב יוסף וכן פסק הרי"ף ז"ל בפרק הכונס צאן לדיר. ולפיכך אמרו דההוא כללא ליתיה אלא בבבא בתרא בלבד אבל בא"ך תלמודא לא איפסק בין רבה לרב יוסף ולא מחוור דמדאמרינן הכא דהא קיימא לן הלכתא כוותיה דרבה ולא אמרינן בהא כרבה משמע דבכוליה תלמודא קי"ל כרבה לגבי רב יוסף ואף על גב דקי"ל כרב יוסף בשומר אבידה ונפקא מהאי כללא לאו פירכא היא שאף ברוב הכללות איכא דנפקי מינייהו ואפילו במקום שנאמר בהן חוץ ומיהו כל היכא דלא אשכחן בהדיא דנפקי מכללא סמכינן עליה הלכך נקיטינן בכוליה תלמודא בפלוגתא דרב יוסף ורבה כרבה בר משדה ענין ומחצה ושומר אבידה דמוכחא בהדיא וכי תימא אם כן אמאי איצטריך למיפסק בפלוגתייהו דרבה ורב יוסף בשילהי בפ"ק דקדושין [דף ז:] כרבה דאמרינן התם [דף ט.] והלכתא שיראי לא צריכי שומא י"ל דאיידי דאצטריך התם (למפסק) רב אשי [למפסק בהב אשקי ושדי] כמ"ד אינה מקודשת פסק נמי התם כרבה אף על גב דלא הוה צריך ובדפסקינן נמי התם כר' אליעזר וכרבא אמר רב נחמן אף על גב דליכא דפליג עלייהו ועוד משום דרב יוסף מייתי התם טובא מנא אמינא לה והא דלא חשיב התם ההיא דחזקת הבתים [דף נג:] דהלכתא כרב יוסף בזוזי משום דבההיא מילתא גופא הלכתא כרבה בארעא: **גרסי'** בגמרא [דף עד:] תנן התם במסכת ערכין [דף לא:] בראשונה היה נטמן יום שנים עשר חדש כדי שיהא חלוט לו. כלומר הקונה בית בבתי ערי חומה היה נטמן יום סוף שנים עשר חדש כדי שלא ימצאנו המוכר לתת לו מעותיו. כדי שיהא חלוט כדכתיב (ויקרא כה) ואם לא יגאל עד מלאת לו וגו': התקין הלל שיהא חולש את מעותיו ללשכה. כלומר שיתנם בלשכה המוכנת לכך וחולש היינו זורק כמו (ישעיה יד) חולש על גוים מטיל גורל ואמרינן עלה אמר רבה מתקנתו של הלל נלמוד אמר לאשה הרי זה גיטיך על מנת שתתני לי מאתים זוז ונתנה לו מדעתו מגורשת על כרחו אינה מגורשת מדאיצטריך ליה להלל לתקוני נתינה בעל כרחו דהוית נתינה [דף עה.] מכלל דבעלמא נתינה בעל כרחו לא הויא נתינה מתקיף לה רב פפא ואי תימא רב שימי בר אשי דלמא כי איצטריך ליה לתקוני שלא בפניו אבל בפניו בין בעל כרחו בין מדעתו הויא נתינה ואיכא דאמרי אמר רבה מתקנתו של הלל נלמוד אמר לאשה הרי זה גיטיך על מנת שתתני לי מאתים זוז ונתנה לו בין מדעתו בין בעל כרחו הוי נתינה מדאיצטריך ליה להלל לתקוני שלא בפניו אבל בפניו בין מדעתו בין בעל כרחו הויא נתינה. כלומר דאי לא הוה ליה להלל נמי לתקוני בפניו בעל כרחו ואמרינן עלה מתקיף לה רב פפא ואי תימא רב שימי בר אשי ודלמא אפילו בפניו נמי מדעתו אין *בעל כרחו לא (א) [במתנה פשיטא דלא נחלקו דכ"ע בעל כרחו לא הוו מתנה] וכדמוכח בסוף פרק שני דחולין [דף נט:] בפרעון חוב נמי לא נחלקו דלכולי עלמא נתינה בעל כרחו שמה נתינה ופרעון וראיה לדבר מדאמרינן בפרקא בתרא דבבא קמא (דף קיח.) הלוהו בישוב לא יחזיר לו במדבר מכלל דבישוב מחזיר לו על כרחו ותניא נמי בתוספתא התם מי שבא בדרך והיו בידו מעות וראה אנס בא כנגדו ואמר ליה טול את אלו שאני חייב לך אם קבל עליו פטור ואם לאו חייב טעמא דראה אנס הא לאו הכי אף על פי שלא קבל עליו פטור לא נחלקו אלא בגט על תנאי דמעות הללו שהיא חייבת כדי להשלים תנאה דמו לחוב ודמו למתנה ובעינא למידק האי גוונא מבית בבתי ערי חומה דדמי לה שהבית מכור אלא מכירה גמורה אלא דרחמנא אוקמיה אפדיון ומשום הכי דמי לחוב ודמי למתנה: **ולענין** הלכה כתוב בספר העיטור בשם רבינו האי גאון ז"ל במאמר שלישי דהלכתא כלישנא בתרא דרבא דאף על גב דאתקיף עלה רב פפא ואמר דלמא אפילו בפניו נמי מדעתו אין בעל כרחו לא לא שבקינן מאי דפשיטא ליה לרבא משום אתקפתיה דרב פפא דלא איתמר אלא דרך דחייה בעלמא ואף דברי הר"ם במז"ל מטין כן שכתב בפ"ה מהלכות גירושין נתנה לו בעל כרחו והוא אינו רוצה לקבל הרי זה גט פסול עד שתתן מדעתו וכבר כתב הרב ז"ל בפ"י מהלכות גירושין שכל מקום שנאמר בחבור זה שהגט פסול אין פסולו אלא מדברי סופרים בלבד ולכתחלה לא תנשא ואם נשאת לא תצא והולד כשר ומעתה אילו היה הרב ז"ל סובר שהדבר ספק היה כותב מגורשת ואינה מגורשת אלא ודאי נראה שהוא פוסק כלישנא בתרא דרבא אלא שרצה להחמיר לכתחלה מפני חומר ערוה ולא רצה להתירה לינשא לכתחלה ומגלת למד שהאומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שתתן לך מאתים זוז ונתנס לה בעל כרחה מקודשת וכן לענין דיני ממונות נתן לו בית נתן לו שדה על מנת שיתן לו מאתים זוז והכניס לו על כרחו זכה ואחרים אומרים שהדבר ספק בהני ליבני הלכתא כמאן ולפיכך בגיטין וקדושין הרי היא ספק מגורשת וספק מקודשת ובדיני ממונות במטלטלין שמסר ליד המקבל מספיקא לא מפקינן מיניה ובקרקעות הרי הן בחזקת בעלים הראשונים דלעולם ארעא בחזקת מרה קמא קיימא: **כל** מקום ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו חוץ מערב. בשלהי גט פשוט [דף קעג:]: צידן. במתני': ראיה אחרונה. בפרק זה בורר (דף לא.) דאיפלוג התם באמרו לו כל ראיות שיש לך להביא הבא עד שלשים יום ולא הביא עד לאחר שלשים יום ובאמרו לו הבא ראיה ואמר אין לי ראיה בקמייתא הלכתא כוותיה ובבתרייתא לית הלכתא כוותיה וכתב הרי"ף ז"ל בפרק גט פשוט דהדין כללא לאו דוקא הוא *דלא אמרינן הלכה כרשב"ג אלא עד דהיכא טעמא: **אתקין** שמואל בגיטא דשכיב מרע. שיאמר לה כשימסרנה לה: אם לא מתי לא יהא גט וכו'. אם לא מתי לא יהא גט לא מקדים איניש פורענותא לנפשיה. כלומר שאם לא כן היה אומר בתחלה אם מתי יהא

שלטי הגבורים

א כתב סמ"ג דכן הלכה שצריך כנגס ב"ת תנאי כפול וכן נראה לר"י שכל המשניות המדברים בתנאי גיטין מדברים בתנאי כפול אע"פ שלא פירש ואפי' בהאומר על מנת אמנם אומר ר"י כי שמא אם אומר סתם שיהיה תנאי זה כתנאי בני גד ובני ראובן יכול להיות שיועיל בלא כפילות התנאי כי יש הרבה דברים דאפי' בלא תנאי הוי כאילו התנה ויש מקומות שא"צ כפילות כי אם גלוי דעת אמירה בעלמא:

חדושי אנשי שם

(א) וז"ל ד"ת הא דשקלינן וטרינן בנתינה בעל כרחיה אי הוה נתינה לא לענין מתנה איירי דהא פשיטא דאינו זוכה בעל כרחו [כדמוכח כו']. ובס"א כ"כ נ"ל שחסר זה [והלל מה דאיצטריך ליה. תיקון מה שנחלקו לאו לענין מתנת חנם הוא דמלתא דפשיטא הוא שאינו זוכה בע"כ כדמוכח וכו' גנ"י. ובס"א כוגה כך מה דאיצטריך ליה תיקון זו היא גי' הגמ' וה"פ דבמתנה ודאי לא פליגי דלדברי הכל אין אדם זוכה בע"כ]:

גי' ד"ת

נ"ל בעל כרחו לא והלכ' מאי דאיצטריך ליה תיקון. במתנה.פשיטא דלא נחלקו ט'. (ג"א)

עיין ר"ן סוף כתובות בד"ה ולענין הלכה כו' בענין זה. (ג"א)

השגות הראב"ד

לעבידתא כל מאי דמתרמי רווחא בההיא עבידתא לקבלן הוי דאי מתרמי ליה נמי טרחא יתירא עליה דידיה רמי הלכך רווחא נמי לדידיה הוא דהוי. גם יש מי שאומר שאפי' פועל שהוא כמו זה בענין הכי דיניה דאי אגריה לדולא ואתא מטרא והיכי דמי דאתא ליה מטרא בפלגא דיומא כי הכא. אי נמי משהתחיל במלאכה הוי פסידא דבעה"ב ואי אית ליה עבידתא דניחא מיניה אי נמי דכוותה עביד לה ואי לית ליה יהיב ליה כפועל בטל דכולי יומא דדמיא להא דאמר רבא האי מאן דאגר אגירי לעבידתא ושלים עבידתיה בפלגי דיומא אי אית ליה עבידתא דניחא מינה וכו' עבדי. דקשיא מיניה לא עבדי ויהיב להו כפועל בטל וכיון דאתא מטרא בפלגא דיומא כמאן דשלים עבידתיה דמי. ואי לית ליה עבידתא דכוותה יהיב ליה כפועל בטל והיינו פסידא דבעה"ב. והא דאמר רבא דאי אתא מטרא פסידא דפועלים כשלא התחילו במלאכה קאמר אבל משהתחילו במלאכה משמיא הוא דמסייע בהדייהו. תדע שאם שכר אדם פועלים לקצור קמתו ובא הרוח ושברתה הו שבאו נמלים וקרסמוה הלא הוא נותן להם שכרם משלם והא נמי להא דמיא:

ספר הזכות

שבאו נמלים וקרסמוה הלא נותן להם שכרם משלם והא נמי להא דמיא. ע"כ דברי הרב. ואלו דברי התלמיד: אמר המחבר זו הסברא של י"א טעות היא שלא אמרו במשלם עבידתא דמסר ליה אחריתי ואי לית ליה דנותן שכרן כפועל בטל אלא משום שבעה"ב היה לו להתנות לפי שאין הפועלים יודעים בעסקיו של בעה"ב אם מלאכתו נעשית בחצי היום או שאין לו מלאכה כיוצא בה למסור להם דומה למה שאמרו שם בנהרא דפסיק אי לא הוה רגיל דפסיק פסידא דפועלים ואי פועלים בני דההוא מתא ניכהו פסידא דפועלים ואי לאו בני דההוא מתא ניכהו פסידא דבעה"ב לפי שזה היה לו להתנות וזה לא היה לו להתנות ולפיכך אמר רבא אתא מטרא פסידא דפועלים אתא נהרא פסידא דבעה"ב דאיהו דידע בנהרא ובאתרעיה ועליה דידיה רמיא מלתא לאתנויי ובפ' הגוזל בתרא נמי אמרי' השוכר את הפועל להביא לו כרוב ודורמסקין לחולה ומצאו שהבריא נותן לו שכרו משלם דעבד שליח שליחותיה דהלא הכא לא עשה שליחותו אע"פ שהבריא קודם שישלים שליחותו או שבאו לו דורמסקין ממקום אחר וא"כ לאלו של שליח אינו נוטל שכרו תדע דהא בשמעתין אמר דכ"ע מטרא דאריס סיוא אלא דרב יוסף סבר השקאה דוקא ילא גשמים ורבה סבר כל מידי דמשקה ואילו התם גבי פועל רווחא דבעה"ב היא דהא אי אית ליה עבידתא מסר להו ואי לא מצאין להכיר עצמן אינו נותן להם אלא כמה שעשו וכן מפורש בתוספתא ולענין קבלנות שכורה הרב ז"ל דכל רווחא דמתרמי ליה דקבלן הוי אין לי לנמוד בה ראיה אלא שאמרו בירושלמי בפ' הגוזל גבי שטף נהר חמורו וחמור חבירו הני הביא את שלו להציל את של חבירו ועלה של חבירו מאליו אינו זוקק לכלום וזו קבלנות היא אצל חבירו אציל את שלך ואתה נותן לי דמי שלי והתחיל בה שברי ירד להציל ונזדמן בו ריוח ולא כוונך לקבלנותו ואין כריוח לקבלן אלא לבעה"ב. (חסר כאן):

יהא גט שהרי הוא לגרש מתכוין: בעינן הן קודם ללאו. כדאשכחן בתנאי בני גד בני ראובן אם יעברו ונתתם וכ"ל דמאי דבעינן הן קודם ללאו היינו שלא יהא מסיים דבריו בהן [בכי האי גונא ס"ל] דבגמר דבריו אדם מתפיס וגמגא מעשה קיים ותנאי בטל הלכך אף על גב דמקדימין לאו להן כי היכי דלא לקדים פורענותא לנפשיה כיון שגומר דבריו בלאו סגי ודעת הר"ס במז"ל דשמואל מדינא אתקין הכי משום דקי"ל כר"מ דבעינן תנאי כפול בין בגיטין וקדושין בין בדיני ממונות שכך כתוב בפירוש בפרק שני מהלכות אישות אבל אחרים אומרים דהא דאתקין ביה שמואל תנאי כפול לרווחא דמילתא אתקין הכי ולאו דבעינן ליה מדינא וכר' מאיר וראיה לדבר דהתם בסוף פרק שבועת העדות *)(דף לו:) אמרינן דלא בעי ר"מ תנאי כפול [אלא בממונא אבל באיסורא לא גי' ד"ס והא דבעי ר"מ תנאי כפול] בגיטין ובקדושין משום דאיסורא דאית ביה

נר מצוה

א מיי' פרק ח מהל' גירושין סמג עשין נ טור אה"ע סי' קמג:

מתני' מתי יהא גט ואם לא מתי לא יהא גט א בעינן הן קודם ללאו: ס*ת"ר הרי זה גיטיך והנייר שלי אינה מגורשת על מנת שתחזירי לי את הנייר מגורשת מאי שנא רישא מאי שנא סיפא א"ר גי' ד"ס אשי הא מני רבי היא דאמר כל ב האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי וכן הלכתא:

מתני'

רש"י

והנייר שלי. לא יהיב לה מידי ורחמנא אמר ונתן בידה: כאומר מעכשיו דמי. והשתא בשעת גירושין נקטה לגט ולאחר זמן מחזירתה ומתנה על מנת להחזיר שמה מתנה: (הדפ"ה תקלט)

מתני'

ממונא הוא ואילו הכא אשכחן דאפילו בממונא גרידתא לא בעינן תנאי כפול אלמא ליתא לדר"מ וראיה לדבר מדאמרינן בפרק האיש מקדש (דף ס.) ההוא גברא דזבנינהו לנכסי אדעתא למיסק לארץ ישראל ולא סליק ואמר רב אשי אמרינן ליה קום סליק ואיכא דאמרי אי בעית סלקת והתם ליכא למימר שהתנה וכפל תנאו שאם יעלה יהא מכר ואם לאו לא יהא מכר דאי הכי לא אמרינן ליה קום סליק ולא אי בעית סלקת שאין בעל התנאי חייב לקיים תנאו אלא אדרבה אם רצה הוא עצמו מבטלו כדי שיהא המעשה בטל כדאמרינן בפרקא קמא דקדושין (דף כו:) זכו בשדה זו לפלוני על מנת שתכתבו לו את השטר חוזר בזה ובזה אלא ודאי בשלא התנה עסקינן אלא אמר סתם כדי לעלות לארץ ישראל אני מוכר ואפ"ה דוקא משום דאמרינן ליה עכשיו אתה יכול לעלות הא לאו הכי תנאו קיים אע"פ שלא כפל תנאו וליכא למימר *דטפי עדיף לר"מ אומדנא בגלוי הדעת מתנאי שלא נכפל דהא לעיל בפרק השולח (דף מו:) גבי מוציא אשתו משום איילונית איכא אומדנא וגלוי דעתא ואפ"ה אמרינן התם דלר"מ בעי דליכפליה לתנאיה אלמא אפילו היכא דאיכא אומדנא וגלוי הדעת בעי ר"מ תנאי כפול אלא ודאי ליתא לדר"מ ושמואל לרווחא דמילתא אתקין לחומרא דלמא איכא דסבר לה כר"מ ואתי לאכשורי לגיטא אפילו כי לא מת ושרי אשת איש לעלמא וכן כתב רבינו שמואל בפרק יש נוחלין [דף קלז:]**) ומיהו אע"ג דלא קי"ל כר"מ דבעי דומיא דתנאי בני גד ובני ראובן לגמרי איכא מילתא מיהא דקי"ל כוותיה דר"מ יליף מתנאי בני גד ובני ראובן חמשה דקדוקי הנאין תנאי כפול והן קודם ללאו ותנאי בדבר אחר ומעשה בדבר אחר ותנאי קודם למעשה ושיהא אפשר לקיים המעשה על ידי שליח ואנן קיימא לן כוותיה בתנאי קודם למעשה דהתם משנה היא בפ' השוכר את הפועלים (דף צד.) כל תנאי שיש בו מעשה בתחלתו תנאו בטל והרי"ף כתבה בהלכותיו. ור"ת ז"ל גם כן כתב דאף על גב דלא אשכחן לה אלא אליבא דר"מ הלכתא כוותיה משום דתני לה גבי הלכתא פסיקתא וכן נמי קיימא לן דבעי שיהא אפשר לקיים המעשה על ידי שליח ומשום הכי קי"ל דאין תנאי בחליצה כדאיתא בפרק מצות חליצה (דף קו.) ובפ' המדיר (דף עד.) וכי תימא מאי שנא דגמרינן להני תרי מילי מתנאי בני גד ולא גמרינן לכולהו יש לומר דהנך לא גמרינן מתנאי בני ראובן ובני גד דמעשה שהיה כך היה ולא משום דאיצטריך להכי ותדע לה דהא תנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר ודאי בלאו הכי לא אפשר ליה אלא דמאי דמשמע לן מסברא מסמכינן ביה ותדע דהא איכא תנא התם ביבמות בפרק ר"ג (דף נג.) דס"ל דבעי' תנאי כפול וילפי' ליה מתנאי בני גד ובני ראובן אבל לא ילפינן מיניה דניבעי שיהא אפשר לקיים המעשה ע"י שליח וקסבר דיש תנאי בחליצה וכיון שכן לדידן נמי מאי דחזי לן מסברא דמצטריך ילפינן מיניה ואידך לא ילפינן ונקטינן מיניה בלחוד דבעינן שיהא אפשר למעשה להתקיים ע"י שליח ושיהא התנאי קודם למעשה וא"ת והא תנן בפרקין [דף עו:] כתבו ותנו גט לאשתי אם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חדש והא הכא דמעשה קודם לתנאי ואפ"ה תנאו קיים איכא למימר דמתני' בהדי שליח שאני דכל תנאי מהני ביה לפי שאינו נעשה שלוחו אלא במה שנראה מתוך גלוי דבריו ומ"מ צריך לומר דהא דתנן בפרקין [שם] הרי זה גיטיך אם לא באתי ופרכינן עלה וליחוש שמא בא דאלמא התנאי קיים שהמשנה שנויה שלא בדקדוק וכן הרבה כיוצא בה דאי לא הוה ליה מעשה בתחלתו ותנאו בטל אבל יש דעת אחרת לר"ס במז"ל במעשה קודם לתנאי כמו שכתבתי בפ' האומר בקדושין בס"ד: **תנן** רבנן הרי זה גיטיך והנייר שלי אינה מגורשת. דלא יהיב לה מידי ורחמנא אמר (דברים כד) ונתן בידה: מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא. קא סלקא דעתין ע"מ לאו כאומר מעכשיו דמי כרבנן [דף עד.] דפליגי עליה דרבי והוי כאילו אמר לכשתחזירי לי את הנייר יהא גט ואמאי מגורשת והא בשעת גירושין לאו מידי נקטה ואמר עלה בגמרא אמר רב חסדא הא מני רשב"ג היא דאמר התן לו את דמיה והכא נמי אפשר דמפייסה בדמיה ומדאמרינן דדוקא כרשב"ג אתיא ולא כרבנן שמעי' מינה דרבנן לאו באיצטליתא דוקא שהוא דבר חשוב פליגי אלא ה"ה בדבר שאינו חשוב כנייר וכיוצא בו הלכך אמר לה זה גיטיך ע"מ שתחזירי לי את הנייר ונשרף או נאבד לדידן דקיימא לן כרבנן אינה מגורשת וזה שלא כדברי הרב בעל העיטור ז"ל ואמרינן עלה בגמרא מתקיף לה אביי אימר דאמר רשב"ג היכא דליתא בעינא אבל היכא דאיתא בעינא מי אמר אמר אביי הא מני ר"מ היא דאמר בעי' תנאי כפול והכא בדלא כפליה לתנאה מתקיף לה רבא טעמא דלא כפליה לתנאה הא כפליה לתנאה לא הוי גיטא מכדי כל תנאי מהיכא גמרי לה מתנאי בני גד ובני ראובן מה התם תנאי קודם למעשה אף כל תנאי קודם למעשה לאפוקי הכא דמעשה קודם לתנאי אלא אמר רבא משום דהוי מעשה קודם לתנאי מתקיף לה רב אדא בר אהבה טעמא דמעשה קודם לתנאי הא תנאי קודם למעשה לא הוי גיטא מכדי כל תנאי מהיכא גמרינן מתנאי בני גד ובני ראובן מה התם תנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר לאפוקי הכא דתנאי ומעשה בדבר אחד [כלומר שהכל הוא בגט עצמו אלא אמר רב אדא בר אהבה משום דתנאי ומעשה בדבר אחד] גי' ד"ס ובתר הכי אמרינן רב אשי אמר הא מני רבי היא דאמר כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי. כלומר הא דקתני ע"מ שתחזירי לי את הנייר מגורשת רבי היא דאמר כאומר מעכשיו דמי והשתא דבשעת גירושין נקיטא ליה לגט ולאחר זמן היא מחזירתו ומתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה. ונראה מדברי רש"י ז"ל דתנאי קודם למעשה ותנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר אפילו לרבנן בעי הכי דלא איפלוג רבנן אלא בכפילא וכדמפרש טעמא בפרק האומר בקדושין (דף סא:) דהתם הוצרך הדבר לאמרו שאלמלא כן יש במשמע שאפילו בארץ כנען לא ינחלו. ותמהני דאדרבה אית לן למימר דאפילו לר"מ לא בעינן להו משום דאיהו לא בעי כפילא אלא משום דס"ל שלא היה הדבר צריך לאמרו ומיתורא מפיק לה כדמוכח התם אבל בתנאי קודם למעשה מאי יתורא איכא דלמא לאו בקפידא עבד הכי אלא אף על פי שהקדים התנאי היה אפשר לו נמי להקדים המעשה וכן נמי תנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר התם אי אפשר בלאו הכי אבל אין ה"נ שאם היה אפשר להיות שניהם בדבר אחד (ומעשה בדבר אחד) ד"ס מהני. ונ"ל דתנאי קודם למעשה מוכחינן ליה משום דאם איתא דאפילו מעשה קודם לתנאי מהני כשם שבני גד ובני ראובן הקדימו המעשה לתנאי כדאיתא בקרא כך היה לו למשה להקדים ג"כ המעשה אלא ודאי כיון ששינה את סדרן מוכח דתנאי קודם למעשה בעינן ולפיכך אומר רש"י ז"ל דהא ליכא לשוייה פלוגתא בין ר"מ ורבנן דהא איכהו לא פליגי אלא בתנאי כפול דר"מ אמר דאית ביה ייתורא ורבנן אמרי דלית ביה יתורא אבל בתנאי קודם למעשה אין מקום למחלוקת ר"מ וחכמים וכן נמי תנאי ומעשה בדבר אחד הייט טעמא דלא מהני משום דכיון דמעיקרא ס"ל דהאומר ע"מ לאו כאומר מעכשיו דמי ונמצא שהתנאי סותר את המעשה דאין הגט חל אלא לאחר שנתקיים התנאי ואז אין הגט בידה אבל לגמרי דמסקינן דהאומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי כיון שאין התנאי סותר את המעשה הוה ליה כתנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר ומש"ה קיימא לן בפרק יש נוחלין (דף קלז:) דהאומר הילך אתרוג זה במתנה ע"מ שתחזירהו לי החזירו לא יצא ולפי שיטה זו שפירשתי אתי לי שפיר מה שאמרו מקצת הגאונים והרי"ף ז"ל דבע"מ לא בעינן דקדוקי [תנאים] כלל ואף הר"ס במז"ל כתב בפרק ששי מהלכות אישות כל האומר מעכשיו אינו צריך לכפול תנאי ולא להקדים תנאי למעשה אלא אף על פי שהקדים המעשה תנאו קיים והא דרב אשי מוכחא הכי [דכיון] דבין רבנן בין ר' מאיר מודו דבעינן תנאי קודם למעשה ותנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר למה הוצרך רב אשי לאוקמ' כרבי והא שפיר מיתוקמא כדברי הכל אלא ודאי דמשום דקושטא דמילתא דבע"מ לא קפדינן בדקדוקי תנאין אוקמה כרבי. והראב"ד ז"ל נותן טעם לדבריהם ואומר דתנאי על מנת או של מעכשיו כיון דמהשתא חייל מעשה [בתנאי הוא דחייל] דהשתא מתנה עמו אבל על תנאי דאם כיון שהתנאי בא לבטל המעשה שלא יחול מעתה אין [*בו] כ"ה ט כח לבטל המעשה אלא א"כ כפל אותו. אבל אין שיטה זו מחוורת דהא בסוף פרק הפועלים [דף צד.] מוכח דרבנן פליגי עליה דר' מאיר ולא בעו תנאי קודם למעשה ומשמע דהייט טעמא דר"מ מיתורא דכפילא יליף נמי שאין לנו בתנאין אלא כמו שנכתב תנאי בני גד ובני ראובן ורבנן דס"ל דליכא יתורא לא גמרינן מינה מידי ומעתה פשטן של דברים דרב אשי בעי לאוקומה אפילו כרבנן ומיהו מודה הוא דמיתוקמא שפיר כר"מ ודר"מ עדיפא מדרבנן דאילו לרבנן אינה מגורשת אלא אם תקיים תנאה ולר"מ מגורשת מיד מטעמיה דרב אדא בר אהבה משום דהוה ליה תנאי ומעשה בדבר אחד דאפילו ס"ל [לר"מ] דכל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי בעי נמי כל דקדוקי התנאין ואי לא איט מבטל המעשה וק"ו הדברים

עי' ר"ן פ"ג דקדושין סי' תרנ"א ד"ה מתני' המקדש את האשה ואמר סבור הייתי כו' ע"ש שהאריך בסברא זו שדחה כאן וכ"כ ג"כ בפ"ג דקדושין סי' תרל"ד סוף ד"ה ההוא גברא ע"ש וצ"ע (ג"א)

שלטי הגבורים

א כתב מיי' יש דבר שדומה לתנאי ואינו תנאי כגון המגרש לאחר זמן שקבע כגון שאמר לה ה"ז גיטך ולא תתגרש בו עד לאחר ל' יום ה"ז דומה לתנאי שאינה מגורשת עד לאחר ל' יום ואם מת הבעל תוך ל' יום או נשרף הגט או נאבד אינה מתגרשת ואינו תנאי שהמגרש על תנאי מגרש מיד אלא שמטיל תנאי בגט וזה אינו מגרש עד שיגיע אותו הזמן לפיכך המגרש על תנאי צריך לכפול תנאו וזה אינו צריך לכפול תנאו ולא לשאר משפט התנאים. הניח הגט בצדי רה"ר בסוף ל' יום ונגנב משם לאחר ל' יום הרי זו מגורשת הואיל והיה קיים ביום שהיתה מתגרשת בו ויחדה אותו במקום שאינו רה"ר שצדי רה"ר אינן כרה"ר וכן אם תלה הגירושין במעשה דינו כדין המגרש אחר זמן כיצד אמר לה ה"ז גיטך ולא תתגרשי בו עד שתתני לי מאתים זוז מתגרשת אחר שתתן מאתים זוז וא"צ לכפול תנאו ולא לשאר משפטי התנאים שהרי לא פירש על תנאי אלא שתלה הגירושין בעשיית המעשה ואחר המעשה תתגרש ומה יש בין המגרש על תנאי לזה שקובע זמן לגירושין או שתלאן בעשיית מעשה שהמגרש על תנאי יש שם גירושין ואינן גומרים עד שיתקיים התנאי ולפיכך כשמתקיים התנאי מגורשת כו' שהרי כבר הגיע לידה בתורת גירושין ואם ניסאת קודם שיתקיים התנאי לא תצא אבל התולה גירושין בזמן או בעשיית מעשה לא בא הגט לידה בתורת גירושין אלא בתורת פקדון עד זמן שקבע או עד שנעשה המעשה לכך צריך שיהא הגט ברשותה או שתחזור והטלנו או שיהיה במקום שיחדה אותו ואם ניסאת קודם הזמן שקבע או קודם שנעשה המעשה תצא והולד ממזר שהרי היא עדיין אשת איש גמורה. הנותן גט לאשתו בידה ואומר לה אם לא תתני לי מאתים זוז אין זה גט או אין את מתגרשת לא אמר כלום שאין כאן גט לא על תנאי ולא גט התלוי במעשה:

לשון ריא"ז

הנותן גט על תנאי לאשתו צריך לכפול תנאו ולומר שאם יהיה כך וכך יהיה גט ואם לאו לא יהיה גט כענין שנאמר בבני גד ובני ראובן אם יעברו ונתתם ואם לא יעברו ונאחזו בתוככם ובין אם התנה תנאו בלשון אם בין התנה בלשון ע"מ ואפי' הזכיר תנאי דרך גלוי דעת כגון שאמר משום דבר פלוני אני מגרשך צריך לכפול התנאו ואל יקדים המעשה לתנאי לומר שיהיה הגט גט אם יתקיים התנאי זה אלא יקדים התנאי תחלה לומר שאם יתקיים תנאי זה כענין אם יעברו ונתתם וכן אל יקדים הלאו תחלה לומר שאם לא יתקיים התנאי לא יהא גט אלא יקדים ההן תחלה לומר שאם יתקיים התנאי זה יהא גט כתנאי בני גד ובני ראובן לפיכך התקין שמואל בגט ש"מ שיתנה כך אם לא מתי יהא גט ואם מתי יהא גט מעכשיו [ואם לא מתי לא יהא גט] וכותב כאם לא מתי תחלה שלא יפתח פיו תחלה לפורענות ואח"כ אומר אם מתי ואם לא מתי שיהא התנאי כפול ותנאי קודם למעשה והן קודם ללאו ואם לא כפל תנאו או שלא התנה הן קודם ללאו או שלא היה תנאו קודם למעשה הרי הוא כמי שלא התנה וגט זה פוסל לכהונה אע"פ שלא נתקיים התנאי אבל אין מתירין אותה להנשא בגט זה עד שיתקיים התנאי שאין התנאי זה בטל מן הדין בשום מקום אלא בגט בלבד החמירו בו כמבואר בקונטרס הראיות: מכאן משמע דהלכה כר"מ דבעינן תנאי כפול ואין לומר דשמואל ורבא לרווחא דשטרי הוא דתקון דא"כ נפוק מיניה חורבה היכא דאתני ולא כפל וכן פסק בה"ג ובעל מנת נמי בעי כפילות לר"מ דהא בעל מנת איירי במתניתין ולקמן נמי פליגי בע"מ שתשמשי את אבא ותניקי את בני ומלהא דר"מ מתניא בפ' האומר גבי על מנת לפיכך צריך ליזהר בכל התנאים שיהיה התנאי כפול והן קודם ללאו והתנאי קודם למעשה ושלא יהיה תנאי ומעשה בדבר אחד והא דאמר באיזהו נשך שהיא דאמרה אי קיימת דידך אנא ואמר פסומי מילי נינהו לר"מ לא איצטריך דבעינן תנאי כפול אלא אשמעינן דאפי' לרבנן לא מהני. יש דברים דלא בעינן אלא גלוי דעת כי ההוא דזבין נכסיה אדעתא למיסק לא"י ויש דברים שאפי' גלוי דעת לא כמי כגון שכר מברחת ויודע שהם בנו קיים חבין ולא אצטריכו ליה זוזי דאזלינן בתר אומדן דעתא אבל היכא דבעי תנאי בעי כפילות ואי לא כפל התנאי בטל והמעשה קיים: והרי"ף ז"ל כתב בתשובה דהאומר על מנת כאומר מעכשיו דמי בין באיסורא בין בממונא וכן נמצא מתשו של רב האי ז"ל וכ"כ הרמב"ם ז"ל כל האומר מעכשיו אינו צריך לכפול תנאו ולא להקדים התנאי למעשה והראב"ד נתן טעם לדבריהם דהתנאי של ע"מ או מעכשיו כיון דמהשתא חייל המעשה בתנאי הוא דחייל והאריך הרא"ש לשאת ולתת על דין זה ובמסקנא כתב דבכל התנאים בעינן שיהא בהם כל דין תנאים וכן הסכימו חכמי ארצינו וכן עמא דבר: ב כתב מיי' כל תנאי שאינו במעכשיו או בע"מ אלא אמר לה אם תעשה כך וכך יהא גט יכול הבעל לבטל התנאי או להוסיף על התנאי או להתנות תנאי אחר כל זמן שלא נתקיים תנאי ראשון אע"ג שהגיע לידה אינה מגורשת ואם מת הבעל או נאבד הגט קודם שיתקיים אינה מגורשת ולכתחלה לא תינשא עד שיתקיים ואם ניסת לא תצא אבל אמר מעכשיו או ע"מ כיון שנתקיים התנאי חל הגט למפרע משעת נתינה ואינו יכול לבטל הגט ולא להוסיף על התנאי משיגיע הגט לידה ואם אבד הגט או נשרף אפי' מת הבעל קודם שנתקיים הרי זו מקויימת התנאי אחרי מותו וכבר היא מגורשת משהגיע הגט לידה ויש לה להנשא אע"פ שעדיין לא נתקיים התנאי ואין לחוש שמא לא תקיים הואיל והוא במעכשיו או בע"מ ע"כ וכן יראה מדברי רבינו שכתב בתשובה נתן גט על תנאי צריך ביפטור

*) ושם איתא וכרי סוטה דאיסורא הוא ט' ומשני שאני סוטה דאיסורא דאית ביה ממונא הוא. ולא נזכר כלל שם גיטין וקדושין. (ג"א) **) רשב"ם ד"ה ואם לאו ע"ש היטב. (ג"א)

מתני' *הרי זה גיטך על מנת שתשמשי את אבא על מנת שתניקי את בני כמה היא מניקתו שתי שנים ר' יהודה אומר (א) שמנה עשר חדש מת הבן או שמת א האב הרי זה גט °הרי זה גיטך על מנת שתשמשי את אבא שתי שנים על מנת שתניקי את בני שתי שנים מת הבן או שמת האב או שאמר האב אי אפשי שתשמשני שלא בהקפדה אינו גט רבן שמעון בן גמליאל אומר כזה גט בלל אמר רשב"ג כל עכבה שאינה ממנה הרי זה גט: גמ' ומי בעינן כולי האי ורמינהי שימשתו יום אחד הניקתו יום אחד הרי זה גט אמר רב חסדא לא קשיא מתני' רבנן ברייתא רבן שמעון בן גמליאל דמיקל בתנאי ג ולית הלכתא כרבן שמעון בן גמליאל רבא אמר לא קשיא כאן בסתם שתי שנים כאן במפרש יום אחד רב אשי אמר התם נמי במפרש יום אחד דמי ומתניתין וברייתא חד טעמא אינון ולא פליגי ואי מתני' במפרש יום אחד דמי מה לי שתי שנים ומה לי שמנה עשר חדש יום אחד סגיא הכי קאמר יום אחד משתי שנים לאפוקי לאחר שתי שנים דלא יום אחד משמונה עשר חדש לאפוקי לאחר שמנה עשר חדש דלא כלומר אם שמשתו לאביו יום אחד בחיים או הניקתו לבנו יום אחד בתוך שתי שנים אלו או בתוך שמנה עשר חדש אלו הרי זה גט אבל לאחר שתי שנים ולאחר שמנה עשר חדש לא והלכתא כרב אשי דבתרא הוא ואע"ג דאקשינן ליה ואסיקנא בקשיא הלכתא כוותיה דהא לא אסיקנא בתיובתא ואיכא מאן דאמר כיון דדייקא מתני' כוותיה דרבא הלכתא

רש"י

מתנ"י שתי שנים. זמן הנקתו ולענין לשמש את אביו כל ימי חייו: שמונה עשר. דקסבר ר' יהודה זמן הנקת תינוק היא שמונה עשר חדשים: מת הבן. קודם הזמן: או מת האב הרי זה גט. דכיון דלא פריש מידי לא איכוין אלא להרווחה כל הימים שהוא צריך: שלא בהקפדה. היא לא הכעיסתו אפ"ה אינו גט וכל שכן בהקפדה: ורבן שמעון בן גמליאל אומר כזה גט. כיון דלא הקפידתו ולא העכבה ממנה: גמ' מתניתין רבנן. דקפדי בתנאי ואמרו באילפלית דדוקא תתן איצטלית ולא דמיה: רשב"ג. דמיקל וקאמר תתן את דמיה: כאן בסתם. מתניתין דקתני ב' שנים תניקי סתם וברייתא במפרש יום אחד: לאפוקי לאחר שתי שנים. הניקתו לאחר שעברו לו שתי שנים שאין

הדברים השתא אפילו במעשה שאינו אל מעכשיו דלא אלים סבירא ליה לר"מ שאין תנאי מבטלו אלא א"כ נתחזק התנאי בכל חיזוקי תנאין כ"ש במעשה שהוא מעכשיו דאלים שאין תנאי מבטלו אלא אם כן נתחזק התנאי כהלכתו. ורא' לדבר מדאמרינן בסמוך [דף עה:] דאתקין שמואל בגיטא דשכיב מרע אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט ושכיב מרע ודאי במעכשיו הוא דאמר מעכשיו אם מתי אי נמי מהיום אם מתי דאילו אם מתי גרידא מתנה שלימה שניו [דף עב.] דלא אמר כלום אלא ודאי בדאמר מעכשיו עסקינן ואפילו הכי בעינן תנאי כפול ואמאי לא נבעי ליה נמי בע"מ משום דכאומר מעכשיו דמי ואע"פ שנראה מדברי הר"ס במז"ל בפ' תשיעי מהלכות גירושין דהא דאתקין שמואל דלא אמר מעכשיו היא דבריו תמוהין הרבה ועוד ראיה מדר' יוחנן דאמר לעיל [דף עד.] הכל מודים באומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי ואיהו הוא דאמר התם ביבמות (דף קו.) דחליצה מוטעת כשרה ואי זו היא חליצה מוטעת כל שאומרים לו חלוץ לה על מנת שתתן ק"ק זוז ואפילו הכי לא מהני תנאה לבטולי למעשה משום דהוה ליה מעשה שאי אפשר לקיימו על ידי שליח ולא דמי למעשה בני גד ובני ראובן אלמא דאפי' בע"מ בעי ר"מ כל דקדוקי התנאין וה"נ מוכח בירושלמי בפ' האומר דקדושין [הלכה ג] דגרסי' התם תמן תנינן מתנה אדם על עירובו אמר ר"א מאן תנא אסבא ואסלא בא ר"מ היא (היכא) [הוי דין] ר"מ. חבריה (מדין) [אמרין] ר"מ דקדושין דתניא האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שירדו גשמים ירדו גשמים מקודשת ואם לאו אינה מקודשת ר"מ אומר בין ירדו בין לא ירדו מקודשת עד שיכפול תנאו הכל מודים בלאחר שירדו גשמים ירדו מקודשת לא ירדו אינה מקודשת כלומר משום דלאחר לאו תנאי הוא ר' תנאי בעי קומי ר' יוסי וכן אם לאו כלאחר הוא כלומר אם יעברו ואם לא יעברו דכתיב גבי בני גד ובני ראובן לאו כלאחר הוא דהא משמע דלא היו נותנין להם הארץ מיד אלא לאחר שיעברו א"ל שאני היא שהיתה הארץ לפניהם והוא מבקש להוציאה מידם כלומר מפני שמיד היה נותן להם הארץ. הרי מפורשת דבע"מ בעי ר"מ תנאי כפול (א) ומשמע נמי לפום גמרא דידהו דדוקא בע"מ הוא דבעי ר"מ תנאי כפול אבל באם לא בעי והרי זה הפך סברת הגאונים ז"ל ונהי דלפום גמרא דילן משמע דבאם בעי רבי מאיר תנאי כפול מכל מקום נראה שאין לנו לתפוס הפך סברת הירושלמי לגמרי דנימא דדוקא באם הוא דבעיא אבל בע"מ לא בעיא: מתני' כמה היא מניקתו שתי שנים. עד שיהא הולד בן שתי שנים שכך היא זמן הנקתו ולענין לשמש את אביו כל ימי חייו: ר' יהודה אומר י"ח חדש. לר' יהודה זו היא זמן הנקת תינוק עד שיהא לו י"ח חדשים בכתובות בפרק אע"פ (דף ס:): מת הבן. קודם הזמן: או מת האב הרי זה גט. דכיון דלא פירש מידי לא איכוין אלא להרווחה כל ימים שהוא צריך ומכאן ואילך אינו צריך כך כתב רש"י ז"ל ובגמרא גם כן בהא דאמרינן [דף עו.] בשלמא לרבא רישא דלא פריש וסיפא דפריש כתב דבסיפא דמתני' דפריש שתי שנים כיון דלא איצטריך לפרושי ופריש דוקא קאמר ואין כל זה מחוור אלא דכיון דרישא דמתני' כרבנן מוקמינן לה [לרב חסדא] כדאיתא בגמרא היכי נימי דלהרווחא קא מכוין אדרבה רבנן סברי דלצעוריה קא מכוין לפיכך נ"ל דטעמא דמתני' משום דאמרינן דלצעורה קא מכוין [ואין לנו בפירוש תנאו אלא אחד משני דברים או שנאמר שהוא מתכוין לצורך הנקתו והצטרך להניקו ב' שנים ואם מת ה"ז גט או שנאמר שאינו מתכוין אלא להנקה ולא תצטרך להניקו אלא יום א' ואם מת אינו גט ומשום דמתני' כרבנן דס"ל דלצעורה קא מכוין] אנו תופסין המשמעות שהוא מלער אותה יותר והיינו שתניקהו כל הזמן שיצטרך להנקה ואע"פ שיש בו צד קולא שאם מת הרי זה גט אי אפשר לתפוס מדבריו תרי חומרי דסתרין להדדי ולפיכך אנו תופסין הצד שהוא יותר חמור אבל בסיפא דפריש שתי שנים משום דמתני' כרבנן דסברי דלצעורה קא מכוין אמרינן דאם מת אינו גט ולא נצטרך להקל עליה בשביל זה שהזמן כבר הוא קצוב בדבריו ועל כרחך אתה צריך לומר כן שאם אתה מפרש דטעמא דסיפא מפני שלא הוצרך לפרש ופירש כמו שכתב רש"י ז"ל תינח תניקי את בני לרבנן אבל תשמשי את אבא ותניקי את בני לר' יהודה מאי איכא למימר אלא ודאי כדכתיבנא. ומדברי רש"י ז"ל נראה דכי אמרינן מת הבן או מת האב ה"ז גט היינו דוקא בשהתחילה להניק או לשמש אבל בשלא התחילה כלל אינו גט וכן נראה מפירושו בגמ' גבי בשלמא לרבא וכו' אלא לרב אשי וכו' ולרב אשי הוא דהוי גט אע"פ שלא הניקה ושמשה כלל [ומשום הכי פריך ליה מ"ש רישא ומ"ש סיפא כיון דלא נתקיים כלום מן התנאי אמאי הרי זה גט] אבל לרבא לא ובתוספות הקשו עליו [אי כשהתחילה פשיטא אם מת הרי זה גט] דבשלמא גבי בן הוצרך התנא להשמיענו דהוי גט אע"פ שלא הניקתו כ"ד חדש אבל גבי אב אם איתא ששמשתו כלל מאי קא משמע לן פשיטא דהוי גט כיון ששמשתו כל ימי חייו דמאי איבעי לה למעבד טפי וליכא למימר דאשמעינן דאע"ג דאיהו מיית ברישא [הוי גט] דלא בעינן ששמשתו כל ימי חייה דאם איתא דבעינן הכי לא הוי גט כדאמרינן בפ' בתרא [דף פג:] כל ימי חיי וחייכי אין זה כריתות ובמתני' לא אתא לאשמעינן דהוי כריתות אלא דבשמוש כי האי סגי. לפיכך פירש ר"י ז"ל דאפילו מת קודם שמניקה ושמשה הרי זה גט אבל דעת הר"ס ז"ל בפ"ח מהלכות גירושין כדברי רש"י ז"ל דמת הבן או האב קודם שתניק או שתשמש אינו גט וכמו שאכתוב בגמ' בס"ד: הרי זה גיטך ע"מ שתשמשי את אבא שתי שנים וכו'. פרשתיה: שלא בהקפדה. והיא לא הכעיסתו ואפ"ה שאין העכבה ממנו אינו גט וכ"ש בהקפדה: רשב"ג אומר כזה גט. הואיל ולא הקפידתו ואין העכבה ממנה: גמ' ברייתא רשב"ג דמיקל בתנאי. דאמר תתן את דמיה וקאמר כל עכבה שאין הימנה הרי זה גט: ולית הלכתא כרשב"ג. דכללא דהוץ מערב וצידן לאו דוקא הוא וכמו שכתבתי למעלה*: כאן במפרש יום אחד. וקמ"ל דדוקא הניקתהו ושמשתהו יום אחד אבל מת ולא הניקתהו ולא שמשתהו כלל אינו גט דסד"א כיון שהקל עליה כל כך שלא אמר אלא יום אחד אף על גב דמת ולא הניקתו ולא שמשתו כלל להוי גט קמשמע לן דכיון דפריש יום א' אע"ג דמית כיון שלא הניקתו ולא שמשתהו כלל אינו גט: אבל לאחר שתי שנים או לאחר י"ח חדש לא. לפי שכבר עבר זמן הנקה: והלכתא כרב אשי דבתרא הוא ואע"ג דאקשינן עליה ואסיקנא בקשיא וכו'. פי' דבגמרא אמר מיתיבי הרי זה גיטך ע"מ שתשמשי את אבא ב' שנים ע"מ שתניקי את בני שתי שנים מת הבן או שאמר האב אי אפשי שתשמשני שלא בהקפדה אינו גט בשלמא לרבא בדלא פריש סיפא דפריש אלא לרב אשי מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא קשיא ופרש"י ז"ל בשלמא לרבא דאוקי רישא דמתני' דאמר שתי שנים [ממש] אע"ג דבכהאי רישא דקאמר מת הבן בתוך ב' שנים הרי זה גט בדלא פירש שתי שנים וכל צרכו הניקתהו וסיפא כיון דפריש שתי שנים על כרחיך דוקא קאמר דהא לא איצטריך לפרושי ומפרש אלא לרב אשי דפריש רישא דמתני' יום אחד קאמר על כרחיך מת הבן דקתני היינו כגון שמת ולא הניקתו כלל ואמאי הרי זה גט והרי לא נתקיים כלום מן התנאי כך פרש"י ז"ל. ונראה מדבריו דדוקא לדרב אשי מיירי כשלא נתקיים מן התנאי כלום אבל לרבא דווקא כשהתחילה להניק: ונמצינו למדין לפי שיטתו שלדברי מי שפוסק כרבא מת הבן קודם שהתחילה להניק אינו גט ולרב אשי הרי זה גט אבל ר"י ז"ל סובר דאפילו לרבא מת קודם שהתחילה להניק הרי זה גט וכמו שכתבתי במתניתין והכא ה"ק בשלמא לרבא וכו' סיפא כדפריש דהואיל ופי' שתי שנים ודאי לצעורה קא מכוון ואפילו מת אינו גט אלא לרב אשי *כיון דרישא במפרש יום אחד הרי נתכוין לצעורה כיון דכמפרש דמי ואפי' מת לא להוי גיטא כדאמרינן בסיפא. ונמצא לפי שיטה זו דבין לרבא בין לרב אשי אפילו מת קודם שהתחילה להניק ה"ז גט והר"ס במז"ל פסק בפ' ח' מהלכות גירושין כרב אשי אלא שכתב מת האב או הבן קודם שתניק או תשמש אינו גט והוא מן התימה דמשמע דלרב אשי אף על פי שלא התחילה להניק כלל כיון שמת ה"ז גט על הדרך שפירשנו ונראה שהוא ז"ל היה מפרש כך בין לרבא בין לרב אשי ודאי בעינן שיתקיים התנאי בהנקה ומש"ה [פריך] בשלמא לרבא רישא כיון דלא פריש והתחילה להניקו הרי נתקיים וסיפא דפריש כיון שמתו האב והבן בתוך הזמן לא נתקיים אלא לרב אשי על כרחין רישא בהניקתו יום אחד עסקינן דאי לא הניקתהו כלל אפילו ברישא לא הוי גט שהרי לא נתקיים וכיון שכן מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא כלומר [פשיטא] כיון דברישא לא הוי גט אלא כשנתקיים [התנאי] בסיפא נמי אילו נתקיים הוי גט ואמאי תנא ברישא הרי זה גט ובסיפא אינו גט דהא וכאן נתקיים התנאי הרי זה גט ולא נתקיים אינו גט רב אשי אמר לך אין ה"נ וכי תנן ומת הבן או מת האב הרי זה גט אתא לאשמועינן דסתם כמפרש יום אחד דמי והכי קאמר כל שהתחילה להניקו מת הרי זה גט והוא הדין נמי לא מת אלא דתנא הכי אגב סיפא ולפי זה נ"ל דמת האב לא אתא לאשמועינן מידי דכיון שהתחילה לשמשו ומת מאי הוה לה למעבד טפי והא ליכא למימר דאיהו מכוין טפי מהכי אלא אגב סיפא נקטינן או שמא אתא לאשמועינ

שלטי הגבורים

שיחסר הגט ליד האשה כדי שלא יוכל לבטלו ונראה דמה שחלק בין תנאי דמעכשיו לתנאי דאם דבמעכשיו תהא מגורשת למפרע אפי' מת הבעל או נשרף הגט משא"כ בתנאי דאם יפה תילק אבל מה שכתב דבמעכשיו יכולה לינשא מיד אע"ג שלא נתקיים התנאי נ"ל שאין תלוי בזה דאע"פ שאל למפרע מ"מ אינה יכולה לינשא בתנאי שאין בידה לקיימו אע"פ שהוא חל למפרע אם יתקיים שמא לא יתקיים ולא יועיל הגט לשלם. כתב הרא"ש בתשובה כא' שנתן גט במעכשיו אם לא יבא תוך ב' שנים שיכול לבטל התנאי ותנשא מיד כי בביטול התנאי חל גט למפרע מטעם שיצא הגט לידה וכתב ה"ה דכל תנאי שמתנה בשעת שנותן הגט ומבטלו אח"כ קודם שיתקיים התנאי שהוא בטל אע"פ שהתנאי לטובתה ולא היתה מקבלת הגט אלא בתנאי זה ואינה רוצה בביטולו אפי' הכי יכול לבטלו דכיון שבא הגט לידה מגורשת דלא בעינן דעתה וכ"כ ב"ה שיכול לבטלו כל זמן שלא יתקיים.

א וכן פסקו מיי' וכ"י שהוא גט כיון שהעכבה אינו מלדה.

ב התנה עמה שתעשה דברים ולא פירש כמה כגון על מנת שתעשה לו מלאכה או שתשמשי את אבא או תניקי את בני כתב מיי' דהוי כמפרש יום א' ואם עשתה עמו מלאכה יום א' או ששמשה את אביו או הניקה את בנו יום א' בתוך הזמן שהתינוק יונק שהוא כ"ד חדש דהוי גט וכן הוא דעת ר"י אבל לדעת הרא"ש צריכה לשמש את אביו כל ימי חייו ולהניק את בנו עד שישלמו לו כ"ד חדשים ללידתו וכן פסק הרמ"ה ותוך הזמן אינה רשאה להנשא שמא לא תקיים התנאי וה"מ דלא בעי ב' שנים שלמים אלא עד שיהא לולד ב' שנים שיכה דאתנו מקתי דשלמו לה ב' שנים אבל לאחר שלמו לה ב' שנים על כרחך לאו שיעורא זוטא דהיינו ב' שנים איכוון אלא לכל זמן שהתינוק ראוי לינק כר' יהושע דאמר אפי' ד' וה' שנים ולא נהירא להרא"ש אלא אפי' לא הניקתו אלא שעה אחת קיימת תנאה כיון ששלמו השתי שנים. כתב הרמ"ה אמר לה ע"מ שתשמשי את אבא ושתניקי את בני יום אחד אם הניקתו ושמשתו יום א' כליל שבת ויומו ה"ז גט ואם לאו אע"פ ששמשתו מעת לעת ומת הבן או האב אינו גט והוא שיהיה יום א' בתוך שתי השנים של הנקת הולד ע"כ ונראה לטור שאם אמר ע"מ שתניקי לבני ששה חדשים רואין אם נשאר לזמן הנקת העובר דהיינו עד שתהיה לו ב' שנים יותר מו' חדשים או ודאי לאו לצעורה מיכוון אלא להקל מעליה שלא תניק עד שישלמו לו כ"ד חדשים וא"כ אם מת הבן תוך ששה חדשים אחר שהניקה מעט הוי גט אבל אם לא נשאר ו' חדשים להנקת העובר או ודאי כיון שפירש ו' חדשים לצעורה קא מיכוון ואם מת תוך ששה חדשים אינו גט:

ג ור"ת ור"י ז"ל פוסקים בכל מקום כהאי פסקא דר' יוחנן דפסיק הלכה כרשב"ג בן גמליאל במשנתינו:

דף עה.

[ר״ק פא ע״ב]

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) וכן פירשו התוס' בהלכות והאשר"י בשם ר"ת ובשם הרמב"ם וכתב האשר"י וכן עמא דבר:

גי' ד"ס

פי' מהר"ם

כוף כי' הר"ן ד"ס כל מקום (ג"א)

הגהות חו"י

(א) עיין בר"ף כתובות פרק אע"פ סי' רעו:

[נראה דצ"ל לר"א דמפרש דכיצד כמפרש יום א' וכו']

רבינו נסים מי שאחזו פרק שביעי גיטין

א הלכתא כוותיה. *ת"ר הרי זה גיטיך על מנת שתשמשי את אבא שתי שנים על מנת שתניקי את בני שתי שנים אע"פ שלא נתקיים התנאי הרי זה גט לפי שלא אמר אם תשמשי ואם לא תשמשי אם תניקי ואם לא תניקי דברי ר' מאיר וחכמים אומרים נתקיים התנאי הרי זה גט לא נתקיים התנאי אינו גט *והלכתא כרבנן א] ואע"ג דקי"ל דבעינן תנאי א כפול הני מילי (א) דאם תשמשי ואם לא תשמשי כענין שנאמר °אם יעברו בני גד [וגו'] ואם לא יעברו וכדאתקין *שמואל בגיטא דש"מ אבל בעל מנת ב לא (ב) וקי"ל *דכל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי תנו רבנן אמר לה ג בפני שנים ג] ה"ז גיטיך על מנת שתשמשי את אבא שתי שנים °וחזר ואמר לה בפני שנים הרי זה גיטיך על מנת שתתני לי מאתים זוז לא ביטלו דבריו האחרונים את הראשונים רצתה משמשתו רצתה נותנת לו מאתים זוז אבל אם אמר לה בפני שנים הרי זה גיטיך על מנת שתתני לי מאתים זוז וחזר ואמר לה בפני שנים הרי זה גיטיך על מנת שתתני לי שלש מאות זוז בטלו דבריו האחרונים את הראשונים ואין אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים מצטרפין אהייא אילימא אסיפא הרי ביטל אלא ארישא מהו דתימא כל לקומי תנאה מצטרפין

רש"י

שאין זו נקראת הנקה: לפי שלא אמר אם תשמשי. יהא גט אם לא תשמשי לא יהא גט: דבעינן תנאי כפול. כתנאי בני גד ובני ראובן: אמר לה בפני שנים עדים הרי זה גיטיך כו'. ולא מסרו לה בפניהם דאי מסרו לה כבר איגרשה לה בהך תנאה ותו לא מצי לאתנויי תנאה אחרינא אלא כך אמר לה בפניהם כשאמסרנו לה לא אמסרנו לה אלא ע"מ כן: וחזר ואמר לה בפני שנים כו' לא בטלו כו'. שלא בא להוסיף מדלא אמר שתתני מאתים זוז תוספת על תנאי הראשון ולעקור נמי לא בא מדלא ביטל דברו הראשון בפני אלו אלא הכי קאמר או תנאי הראשון או מאתים זוז: שלש מאות זוז. דודאי לעקור תנאי הראשון קאמר: ואין אחד מן העדים הראשונים ואחד מן האחרונים מצטרפין. להעיד שהיה תנאי בגט וכל זמן שלא יבאו שנים כאחד ויעידו באחד מן התנאים כשר ע"י עדי חתימה: אילימא אסיפא. פשיטא דאין אחד מן הראשונים כלום דאפילו באו שניהן אינו כלום דהא ביטל הך תנאה: אלא ארישא. דקאמר או האי או האי: מהו דתימא. הואיל ומקיים גיטא בחד מהנך תנאי הוה ליה כחד תנאה וכל סהדא דמסהיד לקיומיה תנאיה דהאי גיטא

ר"ן

להשמועינן דשמוש יום אחד שמוש מיקרי ואיקיים תנאי דהתם כדמפרש יום אחד דמי ונמצא לפי שיטה זו דבין לרבא בין לרב אשי כל שלא התחילה להניק ומת אינו גט ומ"מ לדברי כולם [נראה דיום אחד] לאו דוקא אלא אפילו שעה אחת ותוכל ללמוד זה ממה שפירש"י ז"ל במאי דפרכינן אלא לרב אשי מאי שנא רישא ומ"ש סיפא דאי יום אחד דוקא לא הוה פריך ליה מידי לפי שיטתו: ואיכא מ"ד כיון דדייקא מתני' כוותיה דרבא הלכתא כוותיה. וכתב הרשב"א ז"ל דבדיני ממונות כיוצא בזה אם אמר לו בית זה נתון לך במתנה ע"מ שתזון את בני או את אבי ולא פירש לו זמן דלרבא צריך לזונן כל ימי חייהם ולרב אשי כמפרש יום אחד או *שנה אחת דמי. ואיכא למימר דלכ"ע לענין ממונא סתם כמפרש כל ימי חייו ולא פליג רב אשי אלא לגבי גיטין דלצעורה קא מכוין והרי נצערה יום אחד או שעה אחת והדבר צריך תלמוד ע"כ:

ת"ר ה"ז גיטיך וכו' לפי שלא אמר לה אם תניקי יהא גט. ואם לא תניקי לא יהא גט. דבעינן תנאי כפול והלכתא כרבנן דבעל מנת לא בעי' תנאי כפול:

ת"ר אמר לה בפני שנים הרי זה גיטיך וכו'. ולא מסרו לה בפניהם דאי מסרו לה איגרשה לה בהאי תנאה ותו לא מצי לאתנויי תנאה אחרינא אלא כך אמר לה בפניהם כשאמסרנו לה לא אמסרנו לה אלא ע"מ כן: וחזר ואמר לה בפני שנים כו'. ומסרו לה לא בטל כו'. שלא בא זה להוסיף [מדלא אמר לה ע"מ שתתני מאתים זוז] תוספת על תנאי ראשון ולא בא ג"כ לבטל [מדלא בטל] תנאו הראשון בפני אלו אלא הכי קאמר לה או תנאי ראשון או מאתים זוז: ג' מאות. ודאי עקר ליה לתנאי קמא כך פירש"י ז"ל ועל דרך זה שנויה בתוספתא (פרק ד הלכה ז) דתניא התם אמר לשנים תנו גט לאשתי על מנת שתמתין לי [שתי] שנים וחזר ואמר לשנים תנו גט לאשתי ע"מ שתתן לי ק"ק זוז לא בטלו דבריו אחרונים את הראשונים אלא הרשות בידה רצתה תמתין רצתה תתן אמר לשנים תנו גט לאשתי על מנת שתמתין לי שתי שנים וחזר ואמר לשנים תנו גט לאשתי על מנת שתמתין לי שלש שנים בטלו דבריו האחרונים את הראשונים ואין אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים מצטרפין לתת לה גט ע"כ ואף על פי שאין זה שוה לגמרתינו מכל מקום נראה ממנו דלאו בשנתן לה גיטה בתנאי הראשון עסקינן ועוד נראה ממנה דאפילו בשעה שאמר תנאי שני לא מסרו אלא לאחר. מכאן שלא כדברי רש"י ז"ל שכתב וחזר ואמר לה בפני שנים ומסרו לה ואפשר דבכי האי גוונא תנאי דבשעת מעשה מבטל דבריו הראשונים אף על פי שבתחלה אמר בפני שנים כשאתן גט לאשתי ע"מ כן אתננו לה ולא דמי להא דתניא בתוס' דקדושין [סוף פרק ב] [זה אומר במנה] וזה אומר במאתים והלך זה לביתו [וזה לביתו] ואחר כך תבעו זה את זה וקדשו אם האיש תבע את האשה יעשו דברי האשה וכו' דהלכה על דעת ראשון גמרו מעשה דשאני התם דסתם הוא אבל התנה תנאי אחר אין לנו ולפיכך לפי דרכו של רש"י ז"ל כך יש לאומרה שאמר בפני שנים הראשונים ע"מ כן אתן לה ולא מסר לה וכן בפני האחרונים ולא מסר לה וכשמסר לה לאחר כן מסרו לה בפני כולם סתם ועל תנאין הראשונים מסר והא דקתני הרי זה גיטיך ע"מ לאו דאמר הכי בפירוש אלא (ג) דהוא כמאן דפריש וכן העמידה רב אחא משבחא ז"ל בדלא מטא גיטא לידה מתנאה קמא: **אבל** אחרים פירשו דהכא בשנתן לה גיטה ואמר על מנת שתשמשי את אבא שתי שנים ואח"כ אמר (ד) שתתני לי מאתים זוז וכה"ג לא בטל אלא רצתה משמשתו רצתה נותנת לו מאתים זוז שכיון שלא קיימה תנאי ראשון נמצא הגט *לבטל ומתגרשת בתנאי שני מאמירה שניה ואע"ג דתניא בתוספתא [דגיטין פ"ה הל"ה] ה"ז גיטיך ע"מ שתתני לי מאתים זוז וחזר ואמר הרי זה גיטיך מעכשיו לא אמר כלום כיצד יעשה יטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הא גיטיך מעכשיו ליתא אלא אפילו אמר לה הרי זה גיטיך מעכשיו בלא שום תנאי הרי זה גט דקיימא לן כרבי דאמר בפ' הזורק [דף עח.] עד שיאמר לה הא גיטיך והיא כר"ש בן אלעזר דבעי שיטלנו הימנה ויתננו לה וסיפא דקתני בטלו דבריו אחרונים את הראשונים ה"נ הוא דכיון דאמר הרי זה גיטיך ע"מ שתתן לי שלש מאות זוז וקבלה עליה הרי בטלו תנאי ראשון וכיון שהסכימו שניהם לבטלו אפילו נתקיים אינו כלום ומתגרשת מנתינה זו על תנאי זה השני ובודאי שזה מן התימה שכיון שנהגו לה בע"מ שהוא כאומר מעכשיו היאך הוא ביד שניהם לבטלו. ועוד אכתוב בזה בסמוך בס"ד: **ואין** אחד מן העדים הראשונים ואחד מן העדים האחרונים מצטרפין. להעיד שהיה תנאי בגט זה וכל זמן שלא יבאו שנים באחד מן התנאים הגט כשר ע"י עדי החתימה ולאו כל כמינייהו דהנך לשוויי תנאה בגיטא: אילימא אסיפא. פשיטא דאין אחד מן הראשונים כלום שאפילו באו שניהם אינן כלום דהא בטיל ליה ההוא תנאה: אלא אריסא. דקאמר או האי או האי מהו דתימא הואיל ומתקיים גיטא בחד מהני תנאי הוו להו כחד תנאה וכל סהדי

המאור הגדול למסהדי

כתוב בהלכות כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי וכן הלכתא. כתב עלה ה"ר אפרים ז"ל גרסי' בפ' הכותב בעי מיניה רמי בר חמא מרב חסדא ה"ז גיטיך ולא תתגרש בו וכו' ומדאוקימנא להההיא דר"נ בדא"ל קנה מעכשיו הם ה"נ גבי גט כדאמר לה הרי זה גיטיך מעכשיו ולאחר ל' יום. זה תורף דברי הרב הזה ז"ל. ובודאי שהשמועות הללו צריכות לתשלום חבור ההלכות אלא שלא עלו לפי' ה"ר אפרים ז"ל כהוגן דבעיא דרמי בר חמא ושמעתא דר"נ לאו בדאמר לה מעכשיו עסקינן דבא"ל מעכשיו לא איצטריך ליה לרמי שאפי' נקרע הגט או שאבד מגורשת וכ"ש כשהוא קיים ול"נ בבעיא דרמי ונקרע הגט או שאבד לדרב נחמן מדאמר רבין אר"י לא קנה ואוקימנא בפ' האשה שנפלו לה נכסים ברלא אמר ליה מעכשיו דעלמא כרבין אמר ר' יוחנן מדאמרי' בפ' המפקיד מאי בינייהו קושיא דר' זירא אי נמי דקיימי גבי גט אי לא אמר לה מעכשיו והלכה והניחתו בצדי רה"ר אינה מגורשת ולהומרא ואי אמר לה מגורשת ואפי' נקרע הגט או שאבד בין לקולא בין לחומרא ויש מי שאומר כל היכא דאמר לה לא תתגרשי בו אלא לאחר ל' יום לא מהני לה מעכשיו שהרי אמר לה לא תתגרשי בו:

ת"ר זה גיטך ע"מ שתשמשי את אבא ב' שנים וכו'. כתב עלה הרי"ף ז"ל והלכתא כרבנן ואע"ג דקי"ל דבעינן תנאי כפול ה"מ באם תשמשי אם לא תשמשי וכו' כדכתיבנא בהלכות (וכמו שפסק הה"ג) והוה קשה לי טובא פסק זה משום דלא משמע מסוגיא דגמ' דמימרא דרבי דכל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי שייכא בכפילת תנאי ולא מכרעא לא כר"מ ולא כרבנן דלא שייכא בהאי סברא כל עיקר והא מלתא מדת"ר ה"ז גיטיך והנייר שלי אינה מגורשת ע"מ שתחזירי לי את הנייר מגורשת והוינן בה מ"ש רישא ומ"ש סיפא ואוקמא אביי הא מני ר"מ היא וכולה עד סופא עד שראיתי בפירוש בתשובת שאלה לרבינו האיי גאון ז"ל שכתב מבואר בלשון הזה וה"ה נר ישראל עמוד הימיני פטיש החזק אין בנו כח לעמוד בפניו ונראה לנו מדבריו דאוקמתא דרב אשי דאוקמה להההיא כרבי דאמר כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי פליגי אאוקמתא דאביי דאוקמא להההיא כר"מ משום דהא דרבי נמי פליגא אדר"מ וקי"ל כרב אשי דהוא בתרא:

מלחמת ה'

כתוב בספר המאור כתוב בהלכות כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי וכן הלכתא כתב עלה ה"ר אפרים וכו' ובודאי שהשמועות הללו צריכות להשלום חבור ההלכות אלא שלא עלו לפי' ה"ר אפרים ז"ל כהוגן וכו' דבדאמר לה מעכשיו לא איצטריכא ליה לרמי שאפי' נקרע הגט או שאבד מגורשת: **אמר** הכותב אינו אלא מן המתמיהין מעכשיו ולאחר מיתה מגורשת ואינה מגורשת דספיקא הוי אי תנאה הוא אי חזרה הוא כ"ש מעכשיו ולא תתגרשי אלא לאחר ל' שאינה מגורשת מעכשיו וכן מצינו לענין קדושין דמעכשיו ולאחר ל' ספיקא הוי כרב דאמר מקודשת ואינה מקודשת לעולם דמספקא לן אי תנאה הוי אי חזרה הוי זו מתשובת ה"ר אברהם בר' דוד ז"ל אבל דברי הרב ר' אפרים לפי דעתי לא עלו כהוגן שהרי מ"מ אפי' נתקרע הגט או שאבד מגורשת ואינה מגורשת היא דהא אמר מעכשיו ואם יאמר הרב ששאל רמי בר חמא אם היא מגורשת לגמרי מפני שהוא בלדי רה"ר כבר חזר בו מפירושו שהרי אנו מסופקין במה חזרה היא והוה ליה כלאחר ל' יום גרידא ולפיכך אנו אומרים שאינה מגורשת לגמרי כשנשרף הגט או שאבד ואם אתה אומר בהניחתו בלדי רה"ר מגורשת גמורה א"כ אפי' בשלא מעכשיו נמי שהרי אין הדבר פשוט שיהא כאן מעכשיו וכן נמי לא משמע דר"נ בדאמר מעכשיו הוא דא"כ בדבר שבממון מאי איריא אגם אפי' רה"ר נמי דגופיה קני מהיום ופירי לאחר ל' וקנין פירות ממילא אתי ולא בעינן רשותו ולא ידו אלא כמתנה לאכול פירות מכאן ועד ל' יום וכי מלו תלתין ממילא קני ואפי' לאחר מיתה כדאמרי' בכותב נכסיו לבנו מהיום ולאחר מיתה בפ' יש נוחלין אלא ודאי בדלא אמר לה מעכשיו היא ודכוותה בעי מיניה רמי בר חמא מר"ח ואפי' אמר מעכשיו ונפקא מינה אי מגורשת גמורה או מגורשת ואינה מגורשת שבתי בעיות הללו אתה כן כמו שפירשתי והכי מיבעיא ליה לרמי אם נטילה זו שנטלתו מידו עולה לה בתקנה בה לאחר ל' כל זמן שהגט במקום שיש לה רשות להניח אע"פ שאין אותו מקום קונה לה ואתו למיפשטא מדר"נ דאמר מציבה קונה לאחר ל' אע"פ שאינה קונה עכשיו וכן נטילת הגט ואנן לא קי"ל כר"נ מסוגיין דבפ' האשה שנפלו דאתיא כר"י דאמר לא קנה אלא בדאמר מעכשיו וסוגיין בעלמא נמי כוותיה כמ"ש בב"מ עצמו וממילא מיפשטא בעיא דרמי דהיכא דאמר מעכשיו מגורשת ואינה מגורשת והיכא דלא אמר מעכשיו אינה מגורשת כלל שאין מציבה והגבהה קונין אלא לבעלן ולא לאחר זמן כדר"י ולא כדברי בה"מ ז"ל שאמר אינה מגורשת ולחומרא שלפי דבריו הולכת אלא בין לחומרא בין לקולא אינה מגורשת ואם תיקשי היאך לא פשטוה מדר"י היכא למימר כיון דכי אתא רב דימי אמר סהם קנה ולא פי' דלמא מיפלג פליג אדרבין ואפי' לא אמר מעכשיו קנה א"נ משום דר"ת גופיה כרמי בר חמא ש"ל מדאמר ליה אינה מגורשת משום דלדי רה"ר כרה"ר דמי ולפיכך הקשה לו רמי בר חמא הדרבה מגורשת מדר"נ דכאגם דמי אבל אנן כר"י קי"ל וכדמתרצי אמוראי אליביה דסוגיין הכי ודר"נ גופיה לא פליג בההיא לתרוייה במעכשיו כרב דימי ומעתה למדנו שאין צריכות השלום ההלכות שכבר נפסקו מדר"י כך נראה לדעת רבינו ז"ל וכבר הגענו בכתובות לנוסחא קדמוניות שבהלכות שסוגיה בקדושת ידי המחבר ז"ל כשמועה כולה כתובה שם ונמתק הכל וכן בדין וכן אני אומר במה ששאל רמי אם לדי רה"ר כרה"ר ככר נפשט מסוגית דבפ' אלו נערות דאמרי' התם בין לרבנן בין לר' אליעזר לענין מקנה לדי רה"ר לאו כרה"ר בסימטא דמי וכן לענין ארבע אמות בפ"ק דמציעא:

ספר הזכות

כתוב בהלכות ואע"ג דקי"ל דבעינן תנאי כפול הני מילי דאם תשמשי ולא תשמשי כענין שנאמר אם יעברו בני גד ובני ראובן [וגו'] ואם לא יעברו וכדאתקין שמואל בגיטא דשכיב מרע אבל בע"מ לא דקי"ל כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי: השיב הרב ז"ל האי טעמא לא מחוור דהיכא דבעינן תנאי כפול אי לא כפליה לתנאיה תנאי בטל ומעשה

השגות הראב"ד

א] עוד כתב הרב ז"ל בענין תנאי כפול אע"ג דקי"ל דבעינן תנאי כפול הני מילי באם תשמשי או לא תשמשי כענין שנאמר אם יעברו [וגו'] ואם לא יעברו אבל בע"מ [כו'] כאומר מעכשיו דמי: אמר הרב ר' אברהם ז"ל האי טעמא לא מחוור דהיכא דבעי תנאי כפול אם לא כפליה לתנאיה תנאו בטל ומעשה קיים ואי לא בעינן כפול לא כפליה לתנאיה תנאי קיים ומעשה בטל. וא"כ היכי אמרי' כמעכשיו דמי. אלא הו"ל למימר אבל בע"מ בני גד לא הוה בע"מ. וקי"ל כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי. ושמעתי דאיכא מרבוותא דאמרי דכי בעינן תנאי כפול ה"מ בגיטין וקדושין אבל בממונא לא. וזה תימה כי עיקר בני גד ובני ראובן בממונא הוא [ואי] כ"ש דבממונא ילפינן ליה. ואם יטעון טוען ויאמר היינו טעמא דבממונא [לא] בעינן תנאי כפול משום דתנאי ממון הוא הא אמרי' כל דאי לא קני מאי איכא *)דאמרי מעכשיו ומעכשיו לא בעינן כפול דתנאי בני גד ובני ראובן מעכשיו ודמיא להוות סמוך דהאמרי' בע"מ. איברא מעשה בני גד ובני ראובן מעכשיו הוה דהא כתיב ויתן להם משה לבני גד ולבני ראובן וגו'. ויתן משה את הגלעד למכיר וגו'. וכ"ל דההיא מימרא לאו [דשמואל]

ג] הא דתניא אמר לה בפני שנים ה"ז גיטך ע"מ שתשמשי את אבא שתי שנים וחזר ואמר לה בפני שנים ה"ז גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז לא בטלו דבריו האחרונים את הראשונים וכו'. הכי פירושו אמר לה בפני שנים אחרים הראשונים אתן לך גט ע"מ שתתני לי מאתים זוז ונטל הגט מיד הסופר ונתנו לה בפני כולם ולא אמר ולא כלום באותה שעה אעפ"כ מודים שבעל התנאים הראשונים שהתנה עמה נהגו לה רצתה משמשתו רצתה נותנת אבל תרווייהו לא כוליל ומה שאמר בפני אלו לא אמר בפני אלו. ושמעינן מינה שהתנאים שאדם מתנה קודם מעשה והלך ועשה מעשה בסתם בעל התנאים עשה ולא בעינן תנאי בשעת מעשה. ועוד תניא בתוספ' קדושין שתקדשי לי במנה מנה חסר דינר אינה מקודשת היה בו דינר רע יחליף. היה מונה והולך ומשליך לתוך ידה [ראשון] יכולה היא לחזור בה עד שיגמור. זה אומר במנה וזה אומר במאתים והלך זה לביתו וזה לביתו ואח"כ תבעו זה את זה וקדשו אם האיש תבע את האשה יעשו דברי האשה ואם האשה תבעה את האיש יעשו דברי האיש. וכן המוכר חפץ לחבירו זה אומר במנה וזה אומר במאתים וכו' אלמא לא בעינן תנאי בשעת מעשה. אלא אפי' קודם מעשה והמעשה מעשה סתם על תנאי הראשון

*) [אולי צ"ל מאי איכא דקנה כדאמר ליה קני מעכשיו ובמעכשיו וכו'. ועיין בב"מ דף ס"ו ע"ב]

שלטי הגבורים

א וכתב הרא"ש ז"ל ודאה לי עיקר כפוסקים כרבא דאע"ג דלא מסיק בתיובתא קושיא חזקה היא וכיון דדייקינן מתני' דלא כוותי' היאך נפסוק כמותו לפיכך ראוי לפסוק כרבא לחומרא וכן פסק הרמב"ם ז"ל:

ב וכן פסקו מיי' וסמ"ג דכל האומר מעכשיו א"צ לכפול התנאי ולא להקדים התנאי למעשה אלא אע"פ שהקדים המעשה התנאו קיים אבל צריך להתנות בדבר שאפשר לקיימו שאם התנה בדבר שא"א לקיימו ה"ז כמפליג בדברים ואין שם תנאי וכן האומר על מנת הרי הוא כאומר מעכשיו ואין צריך לכפול התנאי ולא להקדימו למעשה והאריך סמ"ג בראיות:

עין משפט

א מיי' פרק י' מהל' אישות ופ"ח מהלכות גירושין סמג עשין נ טור אה"ע סי' קמג:
ב מיי' פרק ח מהל' גירושין טור אה"ע סי' קמג:

הגהות הב"ח

(א) באם כצ"ל: (ב) וקי"ל כצ"ל: (ג) דהוא כצ"ל: (ד) נ"ב ע"מ:

א מיי' פרק ט מהל' גירושין סמג עשין נ טור אה"ע סי' קמד:

דמסהדי לקיומי תנאה בהאי גיטא לימדרפו קמ"ל: **מתני'** הרי זה גיטיך אם לא באתי וכו' והגיע לאנטיפרס. מוכחין בגמרא דאנטיפרס בסוף יהודה בתוחו לצד שיהודה סמוכה לגליל ושני תנאין הוא מתנה עמה בשעה שהוא נפרד ממנה כדי לילך בגליל אחד מהם שאם לא יבא מכאן ועד שלשים יום ואפילו לא יצא מיהודה שיהא גט והייט דקתני אם לא באתי וכו' ותנאי שני שאפילו לא נשתהה שלשים יום כל שיגיע לגליל תהא מגורשת והייט דקתני והיה הולך מיהודה לגליל לרמוז על תנאי שני והכי משמע מתניתין הרי זה גיטיך אם לא באתי מכאן ועד שלשים יום מיום שאלא מכאן והיה הולך מיהודה לגליל ותלה הגט גם בביאתו לגליל ומשום הכי קתני שאם הגיע לאנטיפרס שביהודה כלומר שלא יצא מיהודה וחזר לאלתר כלומר שלא נשתהה שלשים יום בטל תנאו ואין כאן עוד לקיימו שהרי לגליל לא בא ולא נשתהה בדרך ואפילו קיימו לאחר זמן הרי לא התנה אלא על מהלך ראשון: והיה הולך מגליל ליהודה והגיע לכפר עותני. שהוא בסוף הגליל בתוחו לצד הסמוך ליהודה ונמצא שלא יצא מגליל וחזר בתוך ל' יום בטל התנאי ושוב אי אפשר שיתקיים ושני תנאים הוא מתנה עמה בזו ג"כ כמו שפירשתיה למעלה: והיה הולך למדינת הים והגיע לעכו. כלומר שעדיין לא יצא מא"י לפי שעכו מא"י היא ובסופה ואע"פ שחליה ג"כ בחוצה לארץ כמו שכתבתי בריש מכילתין כיון דתנא מיירי בהולך מא"י למדינת הים הגיע לעכו משמע שמיד שהגיע לחומת עכו שכנגד א"י חזר ותרי תנאי קא מתנה עמה כמו שפרשתי למעלה לפיכך כיון שלא הגיע למדינת הים ולא נשתהה ג"כ שלשים יום בטל תנאו ושוב אי אפשר לקיימו שאפילו הלך לאחר מכן ושהה שלשים יום הרי לא התנה אלא על מהלך ראשון: כל זמן שאעבור מכנגד פניך. מיד יהא גט ובגמרא פריך והא לא עבר שהרי היה הולך ובא בתוך שלשים יום: **גמ'** והא לא עבר. ל' יום רצופין: [תשמיש. והרי שלשים יום רצופין] בלא תשמיש כדקתני הואיל ולא נתייחד עמה: לישנא מעליא. פניה של מטה: הרי זה גט קתני. ואין הגט נפסל משום גט ישן הואיל ולא נתייחד עמה: גט ישן. כל שנתייחד עמה בין כתיבה לנתינה ופסלוהו רבנן משום שלא יאמרו גיטה קודם לבנה לקמן בהזורק (דף עט:) תניא כוותיה דר' יוחנן. מסייע ליה מינה מדקתני ולגט ישן אין חוששין דמשמע דאם נתייחד עמה לא הוי אלא גט ישן ואילו לרב הונא אם נתייחד עמה בטל הגט לגמרי: וליחוש שמא פיים. פירש"י ז"ל שמא פיים ונתייחדה עמו ובטל והויא לה גט ישן ואף על גב דקיימא לן בפרק הזורק (שם) שאם נתגרשה בו תנשא לכתחלה הכי קאמר היכי אמרת דהרי זה גט דמשמע גט שראוי להתגרש בו לכתחלה ליחוש שמא יבא בעל ויערער ויאמר שפיים והוה לה גט ישן ומפרקינן באומר בשעת התנאי ע"מ כן אני מוסר לה שתהא נאמנת עלי כמאה עדים כל זמן שאומר שלא באתי ונתיחדתי ופייסתי ולא נהירא דאם איתא דאיכא למיחש לגט ישן כי הימנה מאי הוי וכי נפקא מידי חששא דגט ישן בהכי ואפשר דכל היכא דבטל לא מערער אבל לא חיישינן וכיון דהימנה תו לא אתי ומערער אבל הרי"ף ז"ל פי' בתשובה דה"ק כיון שהיה הולך ובא אע"פ שלא נתייחד עמה ניחוש שמא פייסה בדברים ומחלה התנאי ויש נוסחאות שגורסים בהך ברייתא ע"מ שאעבור וכתב הרמב"ן ז"ל שלפי גירסא זו למדנו בפי' שהנותן גט לאשתו אע"פ שאמר לה מעכשיו אם התנה עליה תנאי ובטלוהו שניהם בטל הגט שאין התנאי כלום מאחר שבטלו אותו ואינן רוצין שיהא תנאי דהא הכא ע"מ קאמר לה שהוא כאומר מעכשיו ואפילו הכי פרכינן וליחוש שמא פיים ולפיכך האומר לאשה ע"מ שתתני לי מאתים זוז אם רצו שניהם ובטלו התנאי הגט בטל ואף על פי שנתנה לו אחר כן שכל זמן שלא קיימתו לתנאי אפשר לבטלו מדעת שניהם וכשמתקיים התנאי אח"כ כאילו לא נתקיים ומיהו דוקא בשהסכימה היא בבטולו הא לאו הכי לא שלא כדברי מי שמפרש שמא נתפייס הוא ובטלו שאע"פ שניט משהגיע גט לידה איט יכול לבטלו הכא כיון שעל תנאי ניתן ולא נתקיים עדיין התנאי יכול הוא לבטלו ואין זה מחוור כמ"ש

נר מצוה

רש"י

גיטא לימדרפו קמ"ל: **מתני'** והגיע לאנטיפרס וחזר. מיד בטל תנאו ושוב אין כשר לגרש בו אפילו חזר והלך לגליל ונשתהה ל' יום איט נמי דאנטיפרס בתחילת גליל הוא והרי בתנאי ראשון הלך לגליל ולא שהה שלשים יום ובטל הגט שהרי בא אבל לא הגיע לאנטיפרס וחזר ולאחר שלשים ימים הלך לגליל ונשתהה שלשים יום הרי זו מגורשת דזמן השלשים יום לא נקרא אלא משילך לגליל והרי לא הלך עד עתה ונשתהה: לכפר עותני. בתחילת יהודה בבואו מגליל ליהודה: לעכו. תחילת מדינת הים: כל זמן שאעבור מכנגד פניך. מיד יהא גט: והיה הולך ובא. ובגמ' מפרש לה והא לא עבר מכנגד פניה שלשים יום רצופין שהרי היה הולך ובא בתוך שלשים יום: **גמ'** תשמיש. והרי עבר שלשים יום רצופין בלא תשמיש כדקתני ואזיל הואיל ולא נתייחד עמה: לישנא מעליא. פניה של מטה: דלא הוי גט ישן. הואיל ולא נתייחד עמה בין כתיבה לנתינה ופסלו רבנן גט ישן משום שמא יאמרו גיטה קודם לבנה לקמן פ' הזורק: שמא פיים. כשבא אצלה פיים קטטה שהיתה ביניהן ונתייחד עמה ואחר זמן אתי בעל ומערער

דף עו:

מתני' הרי זה גיטיך אם לא ^א באתי מכאן ועד שלשים יום והיה הולך מיהודה לגליל והגיע לאנטיפרס וחזר בטל התנאי הרי זה גיטיך אם לא באתי מכאן ועד ל' יום והיה הולך מגליל ליהודה הגיע לכפר עותני וחזר בטל התנאי הרי זה גיטיך אם לא באתי מכאן ועד ל' יום והיה הולך למדינת הים הגיע לעכו וחזר בטל התנאי הרי זה גיטיך °כל זמן שאעבור מכנגד פניך שלשים יום היה הולך ובא הולך ובא הואיל ולא נתייחד עמה הרי זה גט: **גמ'** *והא לא עבר אמר רב הונא מאי פניך תשמיש ואמאי קארי ליה פניך לישנא מעליא ורבי יוחנן אמר לעולם פניך ממש מי קתני ה"ז גט ומגורשת הרי זה גט °קתני דלא הוי גט ישן ולכי מלו תלתין יומין הוי גיטא תניא כוותיה דר' יוחנן הרי זה גיטיך כל זמן שאעבור מכנגד פניך שלשים יום והיה הולך ובא הולך ובא הואיל ולא נתייחד עמה הרי זה גט ולא תנשא לאחר עד שיעברו ל' יום ולגט ישן אין חוששין שהרי לא נתייחד עמה וליחוש שמא ^ב פיים אמר רבה בר רב הונא הכי אמר אבא מארי משמיה דרב

[דף קפב ע"ב]

תקמב

גי' מהרש"ס

ספר הזכות

ומעשה קיים ואי לא בעי תנאי כפול אי לא כפליה לתנאיה תנאו קיים ומעשה בטל וא"כ היכי אמרי' דכמעכשיו דמי אלא הו"ל ז"ל למימר אבל בע"מ לא דתנאי בני גד ובני ראובן לא הוה בע"מ וקי"ל כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי. ומשמעתי דאיכא רבוותא דאמרי דכי בעינן תנאי כפול ה"מ בגיטין וקדושין אבל בממונא לא וזהו תימה כי עיקר תנאי בני גד ובני ראובן בממונא הוה ואי ילפינן מיניה כ"ש דבממונא ילפינן לה ואם יטעון טוען ויאמר הייט טעמא דלא בעינן בממון תנאי כפול דתנאי בני גד לא הוה ביה מעכשיו ודמיא להכיא טעמא דאמרי' בע"מ. איברא מעשה מעכשיו הוה ביה דהא כתיב ויתן להם משה לבני גד ולבני ראובן וכו' את ממלכת עוג וגו' וכתיב ובני גד בנו וגו' ובני ראובן בנו וגו' ויתן להם משה את הגלעד למכיר וישב בה. וכ"ל דהכיא מימרא לאו דמסתבר הוא. עד כאן דברי הרב. והאלו דברי תלמיד: אמר המחבר פסק זה שאמור בהלכה איני יודע ותקון זה מתחיל הרב ז"ל איני מכיר שהרבה ע"מ וכן מעכשיו שהצריכו אותן בגמ' לתנאי כפול ודעת הגאונים רחבה מדעתנו הם מה שאמרו אבל לענין מה שהורו דכי אמרי' דבעי תנאי כפול ה"מ בגיטין וקדושין אבל לא בממון זה דעת רבינו בעל הלכות הוא שהוא ז"ל כתב כן בתשובה ובזה יש לנו ללמד עליו זכות שלא אמר כן לדעת ר"מ דר"מ ודאי בממון אמרה דומיא דתנאי בני גד ובני ראובן כמו שהשיב הרב ז"ל ועוד שהרי בגמ' איפכא איתמר כדאמרי' בפ' שבועת העדות כי לית ליה לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן בממונא אבל באיסורא אית ליה ודקא קשיא לך עדים איסורא דאית ביה ממונא שאני הא למדת שלא הצריך ר"מ תנאי כפול בגיטין וקדושין אלא מפני דין ממון שבהם דאילו באיסורא גרידא אית ליה מכלל לאו הן אבל דעת רבי' הגדול כדעת ה"ר שמואל הצרפתי ז"ל שכתב בפ' יש נוחלין בפירושי ב"ב שלו ואע"ג דלגבי גיטין קי"ל כר"מ דבעי תנאי כפול כדאמרי' בפ' מי שאחזו אתקין שמואל בגיטא דש"מ וכו' ה"מ לענין גיטין וקדושין הוא דבעיא תנאי כפול לכתחלה לרווחא דמלתא דילפינן מתנאי בני גד ובני ראובן ומיהו דיני ממונות לא בעיא תנאי כפול אלא גלויי דעתא בעלמא תנאי הוי. אלו הן דברי הרב ז"ל. וכן נראין ודאי הדברים דסוגיין בכולה הנאי דר"מ בתנאי כפול יחידאה הוא ורבנן פליגי עליה ואין לנו הלכה כיחיד אלא מתקנת שמואל בגיטין ושמואל לכתחלה תקון למיחש לספק איסורא א"כ סבר דלמא איכא דסבר להלכה כר"מ ואתי לאתשורי לגיטא ושרי אשת איש לעלמא כדאיתמר בשמעתא דיתמי בכתובות הא לענין גיטין וקדושין לקולא ולדיני ממונות בין לקולא בין לחומרא לא בעינן כפיל דקי"ל כרבנן דפליגי עליה דר"מ דאית להו מכלל לאו אתה שומע הן דהשתא בד"מ דאפי' גלויי דעתא דתנאי נמי מהני בהו ומבטל מעשה והנ"ל תנאי גמור שאינו בכלל דבר ראיתי לה"ר אברהם עזמו ז"ל שכתב כן בפי' מס' קדושין שלו דההוא גברא דזבניה לנכסיה דבעי למיסק לא עידנא דזבין לא אמר והיסתפק לן בגמ' דברים שבלב אי הוי דברים אי לא ש"מ דאי הוו דברים בטל מקח ואע"פ שאין כאן תנאי כפול דלא בעינן תנאי כפול בד"מ אלא בגיטין וקדושין אלו דבריו ז"ל ואע"פ שמקצת חכמים מתעקשים בזה ואומרים דגלויי דעתא עדיף מתנאי שאינו כפול שי"ל אינו הוציא הדבר המפירבו שיה מוציאו כהלכה הוא אינו הגון אמרו שדר"מ אין להלותן בגזירות הכתוב אלא דברים שהדעת נוטה לדין הם והדבר ידוע שמי שההנה אלך לא"י שדי מכורה לך וכן אם הלך לא"י שדי מכורה לך כענין תנאי של בני גד ובני ראובן שבזמן גלה בבטול במכירה יותר ממי ברמז לעלות לא"י אני עושה וכן ההוא דזבין אדעתא למיסק*) לבסוף לא סליק ולא גלי ליה והוא דאמרו ליה אי בעית קלקלת תרוייהו מפני שגילה דעתו בשעת מכירה כדי שהלך לא"י אני עושה קיים בתנאי והרי הוציא תנאי מה שבלבו בשפתיו ולא הוציאו כהלכה וא"ת התם בכיפל דיני התנאי. אדעתא למיסק הוא צריכין לא שהתנה תנאי שלם שאינו בתנאי גמור אין אומרים לו קום סליק כדאמרי' התם ע"מ שהכתבו לי את האחר בזה ובזה שאין בתנאי חיוב אחר אלא אלא בטול המעשה אלא כשאמר שהם על דעת לעלות אני מוכר הלכך אמרי' ליה הרי דעתך עליך עלה והגלת והנה זו ראיה גמורה כפי דעתם ואם נדחה אנהגו ונאמר שלא מצינו לר"מ כפול אלא בתולה בדעת חבירו אם יעברו בני גד וכו' שי"ל גומר ונותן על ספק הוא אבל התולה תנאי בעצמו ודאי לא חיישה הכי כל אסמכתא קניא עד שיכפול אם יבנה הלכך אפי' בגלויי דעתא בטל מקח ואפי' לר"מ ולא שהרי אמרו במוציא אשתו משום איילונית וכן במוציא משום שם רע ומשום נדר דלר"מ בעינן תנאי כפול ואע"פ כענין תנאי בני גד לפי שהוא תולה במה שעבר וגראין הדברים בגמ' דלא בעינן בהו תנאי גמור לא לר"מ ולא אם את איילונית הרי גיטך אלא כגון שאמרו משום שם רע אני מוציאך והטעם לפי שאינו דומה לתנאי בני גד הוא תנאי בדבר שעבר ואעפ"כ בעי ר"מ כפילא דכפל לר"מ הוא בכ"מ (הוא) דלית ליה מכלל לאו הן בין טעות בין בנדרים וכן בפסוקי התורה הלכך נתקיים מן הענין בזה שאין הלכה כר"מ בד"מ כלל. ולענין איסורין שניט המוציא את אשתו משום איילונית ר' יהודה אומר לא יחזיר ותנ"א יחזיר ואוקימנא מאן חכמים ר"מ היא דאמר נעינן תנאי כפול והכא במאי עסקינן בדלא כפליה לתנאי והתם כר' יהודה קי"ל לפי דברי רבינו הגדול שפי' כר' יהודה בתיקותיך יפה לך מדבורך דלמא שייך בהא מלתא קלקולא ובפ' איזהו נשך גרסי' ההוא ש"מ דכתב לה לדביתהו איעגיד ואיתנת אמרה ליה דביתהו אמאי מתנתת אי קיימת דידך הנא וא"ר זביד פטומי מילי בעלמא הוא ואו"ל בר אחא מדיפתי לרב הונא אי לאו פטומי מילי בדידיה קיימא למבדק הנאה בגיטא ה"ל מהו דתימא הוא הוא אדעתא דידה קא גמר ויהיב קמ"ל והא בתנאי איט רואה להו מתקיים על דרך תנאיו של ר"מ שאם אמר לה ה"ז גיטיך אפי' היה תנאי של בעל שאין בו פטום כגון שאמר הוא ואי קיימנא דידי אה הוא ליה ה"ז גיטיך אם לא אתי לא יהא גט ומעתה מעשה קודם לתנאי הוא ואם אמרה היא וכתן הוא נמי אפי' בתנאי כבעל אינו

מתקיים דהו"ל אם לא אתי לא יהא גט וה"ז גיטך ובעינן הן קודם ללאו אלא ש"מ דלא בעינן כל דקדוקי תנאין דר"מ אלא שחוששין בהן להחמיר וטעמא משום דאיתתא פטומי מילי קא עבדה ונעשה כמאן דאמרה ליה מדעתי הוא הא בתנאי גמור אי קאים בטיל גיטא ואולי יש מבעלי הסברות המשובשות שיהו סבורין לומר משום דפטומי מילי נינהו גם זה מן השיבוש שהזכרנו עליו למעלה שלא יהא תנאי שלם שלו כשיהה בטלה שלה או במקצת רמז וגלוי דעת אלא שאין הלכה כר"מ כמו שפירשתי ותמה על עצמך וכי מי פסק כמותו שיהא קשה עלינו לדחותו שאילו משום תקנת שמואל בגיטין לחומרא הוא כתקנת רב בגיטין מן יומא דנן ולעלם מדר' יוסי דאיהו פסק כוותיה ותקנת ר' יהודה בשטרות קני לך דקלין תאלין והולין דאע"ג דלא כתב ליה קני מיהו שופרא דשטרא הוא אלא מיהו בחדא מלתא אשכחן וגמרינן מתנאי בני גד ובני ראובן דקי"ל ביבמות אין תנאי בחליצה ומפרש עליו בפ' המדיר דכל תנאי מהיכא גמרי' מתנאי בני גד ובני ראובן תנאה דאפשר לקיומיה ע"י שליח כי התם הוי תנאיה תנאה דלא אפשר לקיומיה ע"י שליח כגון חליצה לא הוי תנאה וי"ל שאני תנאי כפול שצריך שיה הדבר לאמרו כדאמר ר' חנינא בן גמליאל א"כ שאין לך תנאי בכהונים שאינו כפול והוו להו ב' כתובין הבאין כאחד ואין מלמדין כדברי רשב"ג א"כ משום דאשכחן לענין איסורא גרידא דאפי' לר"מ אית ליה מכלל לאו הן משתויי יין ושכר אתיא כדאיתא בשבועות וגמרי' מינה הט אפי' לענין ממון אבל לגבי תנאי שאפשר לקיימו ע"י שליח אפי' רבנן מודו דגמרי' מבני גד ובני ראובן ומלתא דטעמא נמי הוא דכל מעשה שא"א לעשותו ע"י שליח מעשה רבה הוא ולא אתי דבור ומבטל לה ומדאית לך מכלל לאו הן שמעינן נמי דלא בעינן הן קודם ללאו ותנאי קודם למעשה ותנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר דבכלל לאו הן ובכלל הן לאו לא בייכי כל הני ויש מי שאומר דתנאי קודם למעשה בעינן דסתם לן תנא הכי כל תנאי שיש בו מעשה בתחלתו תנאו בטל ואף רב אלפס כתב שם אע"ג דלא אשכחן לה אלא אליבא דר"מ הלכתא כוותיה דתני לה גבי הלכתא פסיקתא דהא מתני' סתמא הוא וכולהו הלכתא נינהו וזה אפשר הוא עם תנאי שאינו כפול שאפי' כשנשמע מכלל הן לאו ומכלל לאו הן כיון שאמר מעשה תחלה עשאו עיקר ותפוס לשון ראשון ולזה הסברה אף בדיני ממונות בעינן תנאי קודם למעשה שהרי משנה זו בדין ממון היא שנויה הא אם אמר שדה מכורה לך אם אלך לא"י אינו תנאי. ואין דברינו שכתבנו למעלה מסכימין כך ורבי' הגדול ז"ל מפורש אמר בתשובה שלו שכל אלו הדקדוקין כולן ותנאי קודם למעשה אינן צריכות אלא בגיטין וקדושין שהן אסורא וכן הדעת מכרעת שאין לחוש לאותו סתם משנה בדין ממון ואע"ג דפסק רב נחמן בסיפא הלכה כר' יהודה בן תימא ואיתמר עלה מתני' נמי דייקא משום דסתם לן תנא כוותיה מדלא פסקו בריש הלכה כאבא חלפתא משום ר"מ ש"מ שאין לסמוך על תנאי דבני גד ובני ראובן בכפול ותנאי קודם למעשה ושאר דקדוקין שבו כולהו בפלוגתא דר"מ ורבנן תלו וסתמי אחריני כרבנן איכא טובא הלכך לא סמכינן אהך סתמא דיחיד דמתני' אולמא מהנך דרבים ובפ' האיש מקדש מייתי בירושלמי ר' חייא בשם ר' יוחנן כל תנאי שמעשה מתחלתו מקודשת לחומרא גם זה סיוע לדברינו שכתבנו וע"כ הסיגה דעתנו לפרש דעת רבי' הגדול ז"ל בענין הזה ואע"פ שמקצת הגאונים חולקים בכך דברים עתיקים הם. וראיתי עוד בדברי הרב ז"ל ביטה מתבשבת עלי והוצרכתי להתלמד בה שאמר הרב ואם יטעון טוען ויאמר הייט טעמא דלא בעינן בממון תנאי כפול משום דבתנאי ממון הא אמרי' כל דאי לא קני מאי איכא דאמר מעכשיו וכמעכשיו לא בעינן תנאי כפול דתנאי בני גד ובני ראובן לא היה במעכשיו זו היא הטענה והרב משיב עליו דתנאי בני גד ובני ראובן כמעכשיו הוא ואני אומר שזה הטוען כבר הכריח את הרב ז"ל לחלוק על הגאונים שלא מדעתו שהם ז"ל כך הם אומרים דכל מעכשיו וע"מ אינם צריכים לתנאי כפול וכן תמצא באותה תשובה של רבינו ז"ל שהזכרתי וכן בגליוני תשובות של רבינו האיי גאון ז"ל וכן בחבורי רבני ספרד האחרונים ועוד שטעמים הללו שהרב אומר שאין תנאי בני גד ובני ראובן בע"מ והטוען אומר שאינן נמי במעכשיו ולפיכך אינן צריכים לכפול. סיפך אני רואה בגמ' שא"כ כל תנאי דע"מ או של מעכשיו אע"פ שכפל תנאי בטל ומעשה קיים דודאי תימר קאמרי' כדאמרי' בגמ' כל תנאי מהיכא גמרינן מתנאי בני גד ובני ראובן מה התם בהם לאפוקי הכא דעל מנת ולפיכך תנאו בטל וכן הדין לפי שהמעשה נתקיים במעכשיו שבו ושוב אינו מתבטל ועוד בר מן דין שהטוען הזה טעות גדול טען על הרב ז"ל שלא ראה האסמכתא כראי' תנאי בני גד ובני ראובן דהתם מקרה הוא שהתנה על עצמו אם לא הבאתי לך מכאן ועד ל' יום ההזר לו את שטרו הנוהו על שדהו ואמר לו אם אין אתה נותן לי מכאן ועד ג' שנים הרי היא שלי שסמך בדעתו לעבות ולא נזדמן לו לפיכך לא קנה שלה שזה לא גמר להקנותו וגבי תנאין על הקונה הוא שהטיל תנאו אם יעברו בני גד ובני ראובן והקונה בדעתו לקיים תנאו ולקנות הלכך זה שתלה בו מעיקרא וגמר ואקני ודבר ברור הוא זה שכל מה שהרצה בגמ' באסמכתא כאם לא באתי ולא עשיתי הוא וכל מה שהרצה בתנאין של ממון כאם הנה ואם תעשה וכן לא הגאתי בכל מיני אסמכתא בתלמוד אלא תנאין של בטול מעשה אם לא באתי תקנה אם לא פרעתיך תקח אבל בקיום מעשה אם הלך למקום פלוני שדי קנויה לך וכיון שלא הגיע ועשה מעשה לעבור על תנאו גמר ומקנה הוא ובתולה בדעת אחרים יש דרכים חלוקים לאסמכתא וכבר בררתי אותם יפה בהלכות תפ' נדרים אבל בתולה בדעת קונה לבדו דבר פשוט הוא שאין בו משום אסמכתא כלל שאילו לדברי הרב ר' אברהם ז"ל אין לך תנאי בכתובים ובתלמוד בדיני ממונות שלא יהא צריך מעכשיו ואין זה נכון מ"מ לפי דרכינו נשמע לדברי סכל שאין אסמכתא בגיטין וקדושין שהרי כמה פעמים שמינו בהן אם לא באתי בלא מעכשיו למדנו שלא הוזכרה אסמכתא אלא בדין ממון:

*) [נראה דצ"ל סליק ולא איתדר ליה וכן בכבוה דזבין כו' לבסוף לא סליק אמר רב אבי הי בעי סליק ותרוייהו טי'] **) [נ"ל לדברי ר"י דאמר בתיקותיך יפה לך מדבורך משום דאמר לה דהשתא הוא דבריתא אלמא השייך טי'].

שלטי הגבורים

א כתב מיי' מי שנתגרשה על תנאי וקדשה אחר קודם שנתקיים התנאי אם נתקיים התנאי מקודשת ואם לאו בטל הגט ואינה צריכה גט משני אבל אם נישאת ולא נתקיים התנאי בטל הגט וצריכה גט משני ע"כ. והראב"ד כתב כמדומה לי שהוא מדמה זה לאשה שהלך בעלה למדה"י ואמרו לה מת בעלך שאם נתקדשה מותרת לחזור לו ואם נישאת אסורה לחזור לו ואין הנדון דומה לראיה דלעולם אסורה לחזור לראשון דמאן מוכח שלא נתקיים התנאי שהרי בידה לקיימו והיא מגורשת גמורה ואסורה לחזור לראשון הלכך בין כך ובין כך צריכה גט משני ואסורה לראשון:

ב כתב הרמ"ה דוקא שאמר כל זמן שאעבור ולא אמר מעכשיו אבל אמר לה מעכשיו אם לא אעבור או על מנת שלא אעבור בשלא עבר חל הגט למפרע ואינו יכול לבטל תנאו וא"צ להאמינה ולפי מ"ש הטור בשם הרא"ש אף בתנאי דמעכשיו יכול לבטל אין חילוק וכן כל מי שנותן לגט זמן קצוב שאם לא יבא לאותו זמן שיהא גט אינו גט אא"כ יאמינה להכחישו ולומר שלא בא אף אם אמר שבא בד"א במגרש מן הנשואין אבל במגרש מן האירוסין א"צ להאמינה וכתב הרא"ש בתשובה אם כשהתנה תלה ביאתו בעדים שלא יתבטל הגט בבואו אא"כ יעידו עליו עדים שבא ועבר הזמן ואין עדים מעידים שבא הרי הוא גט אע"פ שלא האמינה. כתב הרמב"ם דוקא כשהוא עמה במדינה ונתן לה גט לאחר זמן חיישינן שמא פיים עד שיאמר נאמנת עלי שלא פייסתי וכן בכל הדברים שתלוים ברצונה ואם רצתה מחלה אותה לבעל בטל הגט דחוששין שמא פיים עד שיאמר נאמנת עלי שלא פייסתי אבל אם

פיט

כמ"ש הרי"ף ז"ל בתשובה דכיון שאם נתקרע הגט או שאבד ה"ז גט כ"ש שאינו יכול לבטלו וכ"כ רב אחא גאון ז"ל בשאלתות דראשי המשות אבל כשהסכימה היא בביטול התנאי משמע מהכא דבטל הגט דהא פרכינן ליחוש שמא פייס ומיהו דוקא בתנאי שהוא בידם שלא יתקיים שמתוך שבידם שלא יתקיים יכולים הם לומר שאע"פ שיתקיים יהא כאילו לא נתקיים אבל בתנאי שהוא מתקיים על כרחן אין בידם לומר שיהא כאילו לא נתקיים דאי לא תימא הכי לעיל בפרקין בגמרא [דף עג:] דסלקינן וטרי' ברבוה שנתייחדה עמו בתפילה אי חוששין משום קדושין או לא למה לא חששו בבטול התנאי דהא אמתני' דאם מתי קיימין אלא ודאי כלתנאי שהוא מתקיים על כרחן אין בידם לבטלו אבל בתנאי שאפשר להתבטל רשאין לבטלו ולפיכך כתב הרמב"ן ז"ל [דהאומר] ע"מ שתתני לי מאתים זוז אם קבלה עליה שלא תקיים התנאי ולא תתגרש באותה נתינה בטל הגט מעתה ואין צריך לומר שאם לא נתנה לשם תנאי ונתנה לו לשם מתנה דגט בטל אלא אפילו אמרה אחר כך נותנת אני ומקיימת התנאי כבר נתבטל שכיון שבידם לבטל התנאי שלא תתן מכיון שבטלוהו בטל לגמרי ושוב אין לו קיום ואני תמה אם איתא שהיא יכולה לבטל התנאי לומר שאע"פ שנתקיים יהא כאילו לא נתקיים ולבטל הגט בכך היכי אסיקנא לעיל [דף עד:] (ב) כדאמרי' מחולין לך דאינה מגורשת נהי דמעיקרא לנטורה איכוין למה לא יהא בידו לומר שיהא כאילו נתקיים כשם שבידה לומר שיהא כאילו לא נתקיים ולפיכך אני אומר שבכל גט הניתן במעכשיו או בעל מנת דכאומר

באומר נאמנת עלי לומר שלא פייס ואיכא מאן דמתני לה אמתני' מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש הרי זה גט וליחוש שמא בא אמר רבה בר רב הונא הכי אמר אבא מארי משמיה דרב באומר נאמנת עלי לומר שלא באתי מאן דמתני לה אמתניתין כ"ש אברייתא ומאן דמתני לה אברייתא אבל אמתני' לא אם לא באתי קאמר והא לא אתא: **מתני'** הרי זה גיטיך אם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חדש ומת בתוך י"ב חדש אינו גט הרי זה גיטיך מעכשיו אם לא באתי מכאן עד י"ב חדש ומת א בתוך י"ב חדש ה"ז גט אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש כתבו גט ותנו לאשתי כתבו בתוך י"ב חדש ונתנו לאחר י"ב חדש אינו גט: **גמ'** (א) אמר אביי א] הכל מודים היכא דאמר לה לכשתצא ב חמה מנרתיקה *לכי נפקא אמר לה ואי מאית בליליא הוי גט לאחר מיתה ואין גט לאחר מיתה על מנת שתצא חמה מנרתיקה מעכשיו קאמר לה והוה לה גט מחיים כדרב הונא דאמר רב הונא כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דאמי לא נחלקו אלא באם תצא

רש"י

ומערער ואמר פייסתי: באומר. בשעת התנאי ע"מ כן אני מוסר לה שתהא נאמנת כמאה עדים כל זמן שתאמר שלא באתי ונתייחדתי ופייסתי: כ"ש אברייתא. כיון דהיכא דלא בא חיישי' שמא פייס אי לא דאמר נאמנת עלי ברישא כל שכן אברייתא שהיה הולך תמיד ובא: אבל אמתני'. דמת בתוך שנים עשר חדש ולא ראינו שבא בעיר מסילא לא חיישינן שמא פייס ואפי' לא הימנה מעיקרא הוי גט דהא לא בא בתוך כך: **מתני'** אינו גט. דכיון דלא אמר מעכשיו אין הגט חל אלא לאחר שנים עשר חדש והרי מת בתוך הזמן וצריכה יבום או חליצה: אינו גט. דהוא לא נוה לכותבו אלא אחר שנים עשר חדש והם קדמו וכתבוהו: **גמ'** הכל מודים. האומר לאשתו בלילה ה"ז גיטיך לכשתצא חמה מנרתיקה: לכי נפקא קאמר לה. ואם מת בלילה לא הוי גט דבמתני' נמי אמר ה"ז גיטיך לכשלא אבא לאחר שנים עשר חדש ומת בתוך כך לא הוי גט דהא בהדיא אמר לכשלא אבא יהא גט ולא מעכשיו: באם תצא.

מעכשיו דמי (ג) ואין ביד שניהם לבטל התנאי אלא דוקא במתנה להגאתה של אשה כי הכא שהתנה אם לא באתי וכל זמן שאעבור מכנגד פניך דמסתמא להנאתה מתנה עמה ולומר שאם לא יהוג עמה בזמן זה מנהג אישות שלא תתעגן מחמתו ותהא מגורשת ומשום הכי פרכינן וליחוש שמא פייס ומחלה לו והויא כאומרת כלום אמרת אלא להנאתי זו היא הנאתי אבל במתנה עמה על מנת שתתני מאתים זוז ונתגרשה מעכשיו ודאי לא כל הימנה לומר שאפי' (לא) קיימה תנאה שלא תהא מגורשת והיא ברייתא דלעיל [דף עו.] דבטלו דבריו האחרונים את הראשונים או תתפרש כדברי רש"י ז"ל או אתיא כמאן דאמר דאומר ע"מ לאו כאומר מעכשיו דמי: **ואיכא** דמתני לה אמתני' וכו' כ"ש אברייתא. שהיה הולך ובא: אבל אמתני'. דאמר בתוך י"ב חדש ולא ראינו שבא בעיר מסילא לא חיישינן שמא בא ואפילו לא הימנה עליה מעיקרא הוי גט דהא לא אתא והרי"ף ז"ל כ' לשונות הללו סתם ונראה שהוא פוסק כלישנא בתרא ואפילו אמתני' בעינן נאמנת עלי וה"נ מוכח בגמ' בפ' כל הגט [דף כח:] דפרכינן וליחוש שמא פייסה מי לא תנן מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש וכו' ואמר רבה בר רב הונא באומר נאמנת עלי שלא באתי אלמא סוגין דעלמא כמאן דמתני לה אמתני' וכן דעת ר"ח ז"ל והראב"ד ז"ל בהשגות אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפ"ט מהלכות גירושין הרי זה גיטיך מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש אין חוששין שמא בא בסתר וטעמו ז"ל לפי שהוא סובר דהאי חשש דשמא פייס ובא מדרבנן בעלמא ניהו שכך כתב בפרק זה ומפני חשש זה יהא הגט פסול וכבר ביאר ז"ל בפ' עשירי שכל מקום שהוא מזכיר פסול אין פיסולו אלא מדברי סופרים בלבד ולפיכך הוא פוסק בלשונות הללו להקל: **מתני'** אינו גט. דכיון דלא אמר מעכשיו משמע לאחר י"ב חדש יהא גט והרי מת בתוך הזמן וזקוקה ליבם ותמהני הך מתני' יתירתא היא דתרי גווני דידה מאם מתי אינו גט ומעכשיו אם מתי הרי זה גט דתנא לעיל [דף עב.] שמעינן להו וג"ל (דה"ק) דסד"א נהי דאם מתי כלאחר מיתה משמע ה"מ היכא דתלה במיתה דכיון דלא מגרש לה אלא כי היכי דלא תיפול קמי יבם אף הוא אינו רוצה שיחול גיטה אלא לאחר מיתה דסבר הוא דיש גט לאחר מיתה אבל (א) הכא דתלה באם לא באתי סד"א דמעכשיו משמע קמ"ל א"כ סד"א התם מש"ה אמרי' דכי לא אמר מעכשיו כלאחר מיתה דמי דחיישינן דלמא אינו רוצה בגירושיה כלל דיודע הוא שאין גט לאחר מיתה ולפיוסה איכוין אבל הכא דאפי' נימא דלאחר שלא יבא משמע מ"מ כי לא מת גירושיה חיילי וגירושיה קא מכוין הלכך סד"א שאם לא באתי גרידא מעכשיו משמע קמ"ל ובהכי מיתרצא לי לישנא דנקט אביי בגמ' הכל מודים כל היכא דאמר לכשתצא חמה מנרתקה וכו' ואמאי לא נקטה בגוונא דמתני' ולימא הכל מודים היכא דאמר לה לאחר שלא אבא וכו' לא נחלקו אלא באם לא אבא אלא [דהיכא] דרבותא דמתניתין נקט דלא מיבעיא (דפסולה) גיטא בתנאי שאפשר שלא יתקיים אמרינן דלרבנן אם לאו כאומר מעכשיו דמי אלא אפילו תלה בתנאי המתקיים ודאי דסד"א דמעכשיו גמר ומגרש קמשמע לן דאפ"ה לרבנן אם לאו כאומר מעכשיו דמי: **כתבו** בתוך י"ב חדש אע"פ שנתנו לאחר יב"ח אינו גט. דלא תימא שלא הקפיד אלא על הנתינה אלא אף על הכתיבה הקפיד: **גמ'** *התירוה לינשא. דאע"ג דלא אמר מעכשיו דמסתמא מעכשיו קאמר לה: בי דינא דשרו משחא. שמן של עובדי כוכבים והוא רבי יהודה נשיאה שהיה בימי האמוראים בן בנו של רבינו הקדוש כדאמרינן במסכת ע"ז (דף לז.) מסתמיך ואזיל ר' יהודה נשיאה אכתפיה דר' שמלאי וכו': כר' יוסי. בבבא בתרא (דף קנו.) הכותב נכסיו לבנו לאחר מותו צריך שיכתוב מהיום ולאחר מיתה ר' יוסי אומר אינו צריך שזמנו של שטר מוכיח עליו דלהכי אכתוב זמן בשטרא לידע שמהיום נתן לו גוף הקרקע שלא ירשו אחיו עמו והפירות לאחר מיתה: **הכל** מודים היכא דאמר לה לכשתצא חמה מנרתקה. פרש"י ז"ל האומר לאשתו בלילה הרי זה גיטיך לכשתצא חמה מנרתקה. לכי נפקא אמר לה. ואי מית בלילה לא הוי גט וגבי מתני' נמי הרי זה גיטיך לכשלא אבא אחר שנים עשר חדש לא הוי גט וליכא למיסמך אזמנו של שטר מוכיח עליו דהא בהדיא אמר לכשלא אבא לאחר שנים עשר חדש יהא גט אבל לא מעכשיו נראה מדבריו דאפילו רבי יוסי מודה דבכי האי גוונא לא אמרינן זמנו של שטר מוכיח עליו דנימא דליהוי כמהיום [ולאחר] מיתה וליהוי גט ואינו גט דליתא דכיון דבהדיא אמר לכשתצא לא חיישינן לזמנו של שטר למחשביה כמהיום ולכשתצא אלמא לא הוי גט כלל ואע"ג דרבי יוסי כי אמרה בכותב נכסיו לבנו לאחר מיתה אמרה שאני התם דאיכא תרי מילי גופא ופירות ואיכא לקיומינהו לתרווייהו גופא מהיום ופירי לאחר מיתה [אבל הכא לא אמרינן זמנו של שטר מוכיח עליו דהא לכשתצא קאמר דמשמע ולא מהיום] והקשו עליו מדאמרינן לעיל בגמ' [דף עב:] בלישנא בתרא דרב הונא אמר בהרי זה גיטיך לאחר מיתה דלדברי ר' יוסי חולצת ואקשינן פשיטא ואם איתא דאביי פליג בהאי מאי פשיטותא ואפשר דאין הכי נמי [דהוי מצי] לתרוצא הכי אלא פרקי' פירוקא אחרינא דאיצטריך לאשמועינן דלא סבר לה רבי יוסי כרבי ורבי יוסי גופיה איצטריך למעוטה דאמר כזה גט כדאיתא לעיל בגמ' ונמצא לפי שיטה זו שאפילו נחוש לדברי ר' יוסי הרי זה גיטיך לאחר מיתה לא אמר כלום ומתיבמת: **אבל** רש"י ז"ל עצמו פי' בפ' אין מעמידין (דף לז.) בענין אחר דה"ק הכל מודים וכו' וכי מיית בליליא לא הוי גיטא. כלומר דאפילו ר' יוסי מודה דלא הוי גט גמור דנהי דאית ליה לר' יוסי אפילו בכי הא זמנו של שטר מוכיח עליו מכל מקום הוה ליה כמעכשיו ולכשתצא ומספקא ליה לרבי יוסי אי תנאה הוי אי חזרה הוי כדמספקא להו לרבנן במהיום ואע"ג דאמרינן לא הוי גיטא לאו דלא הוי גיטא כלל אלא דלא הוי גט גמור והשכחן דכותיה דאמר (רבה) [רבא] לעיל בגמ' [דף עב:] כשאמות ולאחר מיתה אין זה גט ומוקמינן לה לחד לישנא דאמר מהיום ורבנן ובודאי דלהאי לישנא כי קאמר אין זה גט גמור קאמר דליכא [למימר] דלא הוי גיטא כלל דהא בהדיא תנן מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט א"כ ה"ק הכל מודים דלא הוי גט גמור ולרבנן אינו גט כלל ואפילו לר' יוסי לא הוי גיטא מעליא וחולצת והמיהני דהיכי לימא דהכל מודים כיון דבהאי גוונא גופא פליגי ואי משום דאפי' לר' יוסי לא הוי גיטא מעליא פשיטא והאי מילתא לא שייכא בפלוגתייהו כלל ואפשר דאיצטריך להשמועינן דאע"ג דרבי יוסי מיקל בתנאי אפ"ה לא סבר לה כרבי דאמר במהיום ולאחר מיתה דגיטא מעליא הוי וכדאיתא בסוגיין לעיל [שם] בגמ': לא נחלקו אלא באם תצא. ודכותה אם לא באתי (והא"ג) דאמרינן לעיל בפרקין גבי אם מתי דשתי לשונות משמע מעכשיו ומשמע לכשימות [אמר מהיום כמעכשיו דמי לא אמר כלאחר מיתה דמי הלכך פליגי רבותינו המתירים סברי כר' יוסי] באם מתי גרידא אמרינן לעיל דכלאחר מיתה דמי: **וכתב** הרמב"ן ז"ל שלפי פי' רש"י ז"ל שמעמידה במתנה עם אשתו בלילה ומת באותו לילה ולר' יוסי כשר משום זמנו של שטר מוכיח עליו ושמעינן מינה דשכיב מרע שאמר מהיום אם מתי ומת בו ביום דהרי זה גט דמהיום כמעכשיו דמי שהרי זמנו של שטר יום הוא שהרי אין כותבין שעות ומכשירין אותו לר' יוסי וזה שלא כדברי רמ"ס שכתב בסדר הגט שלו ניחא לי מעכשיו ממהיום דאי מיית בההוא יומא לא ידענא מה אדון בה ולי מהא לא איריא דנהי דבגיטא דש"מ איכא לספוקי דילמא מסוף היום קאמר הכא ליכא למימר הכי דהא קאמר אם תצא ואפילו תימא דהוי כאחר שתצא מכל מקום דבריו מוכיחין שדעתו לגרשה קודם סוף היום הילך על כרחין [מתחלת היום] קאמר אבל בש"מ דאמר מהיום אם מתי דילמא מסוף היום קאמר ועוד הקשה עליו א"כ רב דאתקין בגיטין פטרית פטוריאת איגתתי מיומא דנן ולעלם כדאיתא לקמן בפרק המגרש (דף פה:) אמאי לא איתקין מעכשיו ולעולם משום שכיב מרע דמית ביומיה דהא רובא כי תקיף ליא פנמא טובא יהבי גיטא ולדידי לא קשיא דרב לתקוני דלא נסמוך עליה דר' יוסי עבד הכי ובשלמא כי תקין מהיום מיכבר שפיר דלא סמכינן עליה

שלטי הגבורים

אינו במדינה ואמר ה"ז גט אם לא באתי בתוך י"ב חדש אין חוששין שמא בא בסתר שאין דרך בני אדם לבא בסתר ואם תם הזמן ולא בא הרי זו מגורשת ולא נהירא להרא"ש אלא בכל ענין צריך להאמינה וכ"כ הראב"ד:

א בעיא היא בגמ' אם מת בתוך י"ב חדש אי שרינן לה לאלתר ולא איפשיטא הלכך עבדינן לחומרא גזירה אטו לא מת ולא שרינן לה לעלמא בתוך י"ב חדש אם לא ע"י חליצה ואם נישאת לא מפקינן לה מיניה כך כתב הרא"ש ז"ל:

ב וכ"כ מיי' דאינו גט ולדברי הראב"ד הוי גט גמור ולדברי הרמ"ה הוא ספק:

לשון ריא"ז
ונראה בעיני שאם אמר ה"ז גיטך לאחר ל' יום ומת או לכשתצא חמה מנרתקה ומת הרי זו ספק מגורשת מפני שזמנו של שטר מוכיח עליו והרי הוא כאומר מהיום ולאחר מיתה אמר לה ע"מ שתצא חמה מנרתקה הרי היא מגורשת למפרע ואע"פ שמת קודם לכן שכל האומר ע"מ כאומר מעכשיו הוא דומה ונראה בעיני שאם בא עליה בלילה קודם שיתקיים התנאי ה"ז גט בטל כאילו אינו ואם היא אשת כהן מותרת לבעלה כמכ"ה:

חדושי אנשי שם

(א) אמר הקטן יוסף בעל המדפיס והמגיה יש לי בזה מקום עיון. לפי דברי הר"ן מאי מקשה הגמ' ריש כתובות ע"ב אין גט לאחר מיתה הא תנא ליה רישא ה"ז גיטך מחולי זה הרי גיטך לאחר מיתה לא אמר כלום ע"כ וע"ש. מאי פריך הלא איצטריך למתני כיון דשני ושני בין הכא להתם כמבואר בדברי הר"ן ודו"ק ובלימוד הישיבה הרחבתי הדיבור בזה בס"ד:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב תנא רבותינו התירוהו להנשא ואמרי' מאן רבותינו אמר רב יהודה אמר שמואל בי דינא דשרי משחא ס"ל כר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו אמר אביי כו':(ב) כדאמר כנ"ל: (ג) דאין כנ"ל:

השגות הראב"ד

א] הא דאמר הכל מודים היכא דאמר לה לכשתצא חמה מנרתקה לכי נפקא קאמר לה וכו' לא נחלקו אלא באם תצא. רבותינו שהתירוה להנשא סברי לה כר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו:

[ד' קעב ע"א] ד"ת מ"ז גי' ד"ס דכתובה קאי על כ"ת ע"ס דף עה (נ"א) גי' ד"ג

דרבי יוסי דלגרידיה לא צריך מהיום דהא איכא יום בשטרא ואילו תקין מעכשיו לא הוה מינכר כלל דדלמא כי היכי דניחול מעכשיו עבד הכי דזכוותא אמרינן התם דתקין ולעלם לאפוקי מדבעא מיניה רבא מר"נ כלומר דבעא מיניה היום אין את אשתי ולמחר את אשתי אע"ג דאסיקנא התם כיון דפסקא פסקא בעא לתקוני הכי לרווחא דמלתא ובודאי דאפ"ה לעלם לא צריך דמסתמא לעלם משמע אלא דתקין לפרושי הכי כי היכי דנשמע ממילתיה דלא נסמוך אהיום אין את אשתי ולמחר את אשתי וה"נ התקין מהיום ולא בעי לתקוני מעכשיו כי היכי דנשמע ממילתיה דלא ניסמוך אדר' יוסי:

רש"י

ודכוותה אם לא באתי בזו נחלקו רבנן דמתני' ורבותינו דאמרו בגמ' רבותינו התירוה ליבמא כך דאם לא באתי דאמרי' לעיל גבי אם מתי אם לא מתי ב' לשונות משמע מעכשיו וגם משמע לכשיגיע: מר סבר. מאן דשרי סבר כר"י דאמר בבבא בתרא הכותב נכסיו לבנו לאחר מותו צריך שיכתוב מהיום ולאחר מיתה ר' יוסי אומר אינו צריך שזמנו של שטר מוכיח עליו ולכך נכתב זמן בספר לידע שמהיום נתן לו גוף הקרקע והפירות לאחר מיתה דהוי כאילו אמר מעכשיו: כאם מתי גרידתא. דהוי לאחר מיתה לכשימות וה"נ משמע לכשלא אבא אחר שנים עשר חדש: לאלתר שרינן. ואפילו קודם שנים עשר חדש: דהא לא אתי. ודאי לא יבא עוד ויש כאן קיום התנאי: (גמ') כתבו גט על תנאי כשר. ואפי' לא נתקיים התנאי דהא הכא הוא לא צוה לכותבו אלא לאחר י"ב חדש והן קדמו וכתבוהו ומכשיר רבי יוסי ונימא דפליג נמי ארישא: מדהו"ל כו' אבל ברישא מודה: ורבנן דפליגי עליה סברי דלא שנא אמר כתבו אם לא באתי ל"ש אמר אם לא באתי כתבו לא צוה לכותבו אלא לאחר י"ב חדש: לאחר שבוע שנה. אם אמר הרי זה גיטך אם לא אבא אחר שבוע זו ממתינין לו שנה תמימה דכל שנה שמינית קרוי אחר שבוע: חד בשבא תרי בשבא תלתא בשבא קרי אחר שבת שעברה אבל רביעי וחמישי וששי נקראין על שם שבת הבאה:

מר סבר כר' יוסי (א) דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו והו"ל כמהיום אם מתי מעכשיו אם מתי ומ"ס לא אמרי' כר' יוסי והו"ל כאם מתי גרידא א] והילכתא כרבנן: ה"ז גיטך מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש הרי זה גט איבעיא לן* כי שרינן לה לאלתר שרינן לה דהא ודאי לא אתי או דלמא לאחר י"ב חדש שרינן לה לכי מקיים תנאיה ולא איפשיטא. ולחומרא עבדינן ולא פטרינן לה בלא חליצה ולא שרינן לה לעלמא אלא לאחר י"ב חדש לכי מקיים תנאיה: °מתני' כתבו ותנו גט לאשתי אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש כתבו בתוך י"ב חדש ונתנו לאחר י"ב חדש אינו גט ר' יוסי אומר כזה גט כתבו לאחר י"ב חדש (א) ומת אם גט קודם למיתה הרי זה גט ואם מיתה קדמה לגט אינו גט אין ידוע זו היא שאמרו מגורשת ואינה מגורשת: גמ' *א"ל רב יימר לרב אשי לימא קסבר ר' יוסי כתבו גט על תנאי כשר לא לעולם אימא לך פסול ושאני הכא מדהו"ל למימר אם לא באתי כתבו ותנו ואמר כתבו ותנו אם לא באתי שמע מינה ה"ק כתבו מעכשיו ותנו אם לא באתי ורבנן לא שנא הכי ולא שנא הכי והילכתא כרבנן: ת"ר לאחר א שבוע שנה לאחר שנה חדש לאחר חדש שבת לאחר שבת מאי יתיב ר' זירא קמיה דרב יוסף ואמרי לה קמיה דרבי יוחנן ויתיב וקאמר חד בשבא ותרי בשבא ותלתא בשבא בתר שבתא ארבעה והמשה ומעלי [שבתא] קמי'

והלכתא כרבנן. זהו לשון הרי"ף ז"ל ונראה שהוא סומך ארבנן אפילו להקל דהיכא דאמר אם תלא אינו גט כלל ומתיבמת ואע"ג דרב פסיק כרבי יוסי כדאיתא לעיל בפרקין בגמ' ובפ' יש נוחלין (דף קלו.) איפשר שהוא דוחה אותה מהלכה משום דרב גופיה אתקין בגיטא דס"מ מיומא דנן ולעלם לאפוקי מדר' יוסי ועוד דהכא אמרי' בגמ' [דף עו:] א"ר אבא בריה דר' חייא בר אבא א"ר יוחנן רבי יהודה הנשיא בנו של ר"ג הורה ולא הודו לו כל שעתו ואמרי לה כל סייעתו ומשמע שאמר כן לומר שאין הלכה כמותו ואפילו רבנן דדריה פליגי עליה וקי"ל דרב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן ולפי זה לא קי"ל כר' יוסי אפי' בממון. אבל אין נראה כן דעת הרי"ף ז"ל ממ"ש בפ' יש נוחלין [סי' תת"ע] בלשון הזה ופסק רב הלכה כר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו ואשכחן בגיטין בפ' המגרש (דף פה:) דאתקין רב בגיטין מן יומא דנן ולעלם לאפוקי מדר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו וקשיא לן דרב אדרב דהכא קא פסיק הלכתא כרבי יוסי והתם אתקין מן יומא [דנן ולעלם] לאפוקי מדר' יוסי. וחזינן למקצת רבוואתא דשני לא דמי מתנה לגט דהכא ממונא [והתם] איסורא וטעמא דמסתבר הוא כי היכי דלא תקשי דרב אדרב. ורב נחשון גאון ז"ל פליג ואמר הכין נהיגי במתיבתא כר' יהודה* [דאיהו פליג על ר' יוסי התם ביש נוחלין] כתקנת רב בגיטין עכ"ל שם: ונראה שלפי דעת מקצת רבוותא שסמך עליו הרב שם נהי דמחמירינן בגיטין שלא לסמוך על דברי ר' יוסי אפ"ה לא מקילין בהכי שתתייבם דכיון דבממונא נקטינן כוותיה (כי) היכי לא ניחוש בסבריה לאיסורא אלא ודאי משמע דכי אמרין הנהו רבוואתא דלא דמי מתנה לגט דהכא ממונא והכא איסורא היינו לומר דבאיסורא לא סמכינן בדר' יוסי אבל מ"מ מיחש חיישינן ליה שהרי מן הדין הלכה כמותו ומה שכתב כאן והלכתא כרבנן היינו להצריכה חליצה אבל לא שתתייבם או שסמך כאן על דברי רב נחשון גאון ז"ל דפליג ואמר דלא נקטינן כר' יוסי כלל ואפי' בממון ולפי זה אין דבריו מסכימין עם מ"ש בפ' יש נוחלין אבל מדברי הרמב"ם ז"ל נראה דקי"ל כר' יוסי בממונא ובגיטין לא חיישינן ליה כלל שהרי פסק בפרק אחרון מהלכות זכייה ומתנה כר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו גבי נותן נכסיו לבנו לאחר מותו ובפ' שמיני מהלכות גירושין כתב התנה עליה שלא זרקה חמה יהא גט אם לא לא יהא גט ומת בלילה אינו גט שהרי לא נתקיים התנאי עד שמת ואין גט לאחר מיתה הרי שהוא ז"ל פוסק כר' יוסי בממון [ואינו חושש בגיטין כלל ולא ידעתי למה דכיון דפסקינן כר' יוסי בממון] ואיהו נמי בגיטין אמר כדאיתא בסוגיין היאך לא ניחוש בגיטין כלל אי מדרב [דף פה:] דאתקין מן יומא דנן ולעלם לאפוקי מדר' יוסי דילמא לאו משום דלא סבר לה כוותיה אלא לרווחא דמילתא הוא דתקין הכי למיחש לבר פלוגתיה וכן כתב רש"י ז"ל שם לקמן בפרק המגרש וכדחזינן דתקין ולעלם לאפוקי מדבעא מיניה רבא מרב נחמן דאע"ג דאסיקנא התם [ריש דף פד.] כיון דפסקא פסקא תקין הכי לרווחא דמילתא ובתוספות פוסקים כר' יוסי כיון דרב פסק הלכתא כותיה ומאי דתקון ולעלם לרווחא דמילתא תקון ועוד דרבותינו דבתראי כינהו דהיינו ר' יהודה הנשיא בן בנו של רבינו הקדוש כדמוכח בגמרא עבדו בה עובדא והתירוה להנשא ומיהו מוכיח בגמ' בפרקין דר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו אפילו בעל פה כלומר דלא מיבעיא דזמנו של שטר מוכיח למאי דכתב בשטר דמהיום חייל אלא אפילו בתנאין דמתנה על פה. כי הכא מוכח זמנו של שטר דמהיום חיילי ואי מדרבי יוחנן דאמר דלא הודו לו כל סייעתו לא איריא דדילמא רבי יוחנן לאו למיפלג אמר הכי אלא לומר דאע"ג דלא הודו לו כל סייעתו איהו אגמריה סמך ומהוראתא דפסקא דספקא הוי וחוללת ולא מתיבמת: כי שרי לה לאלתר שרו לה. כששמעו בו שמת ואפילו קודם שנים עשר חדש דהא ודאי לא אתי שהרי ודאי לא יבא עוד ויש כאן קיום תנאי ולא איפשיטא ולחומרא. והקשו בתוספות ולאלתר מה יש לחוש והא ודאי נתקיים התנאי דכיון שמת לא ישוב עוד לביתו ותירצו דאיכא למיגזר אטו לא מת לפי שאין העולם יודעין שמת אבל לאחר י"ב חדש הכל יודעין שנתקיים התנאי ול"נ דהיינו טעמא משום דאיהו ודאי לא הוה חייש למיתה דידיה ולא היה גומר ומגרש אלא לאחר י"ב חדש ומש"ה חיישינן ולא שרינן לה מקמי הכי ולישנא הכי מוכח דאמרינן או דילמא לאחר יב"ח שרינן לה לכי מקיים תנאיה: מתני' ר' יוסי אומר כזה גט. מפרש טעמא בגמ': זו היא שאמרו מגורשת ואינה מגורשת. דלא מוקמינן ליה בחזקת חי ונימא דלאחר י"ב חדש מת אלא כיון דהשתא מת מקמי הכי מספקינן ליה דילמא בתוך י"ב חדש מת: גמ' לימא קסבר ר"י כתבו גט על תנאי כשר. ואפילו לא נתקיים התנאי דהא הכא לא צוה לכתוב אלא לאחר יב"ח והם קדמו וכתבוהו ומכשר ר' יוסי ונימא נמי דפליג אמתני' קמייתא דהם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש כתבו ותנו גט לאשתי: מדהו"ל וכו' אבל ברישא מודה ולרבנן דפליגי עליה סברי ל"ש אמר כתבו אם לא באתי ול"ש אם לא באתי כתבו הוא לא צוה אלא לאחר יב"ח: לאחר שבוע. אמר ה"ז גיטך אם לא אבא לאחר שבוע כלומר לאחר שמיטה זו ממתינין לו שנה שמינית דכל שנה שמינית קרויה [אחר] שבוע וטעמא דמילתא דכיון שהוא תפוס חשבון זמן שהוא מקובץ מפרטים כשבוע שהיא מקובלת משנים אחר שלו היינו החשבון המקובץ מפרטים שהוא בא אחריו [ומש"ה] לאחר שבוע שנה שהוא החשבון המקובץ הבא אחריו. ולאחר שנה חדש ולאחר חדש שבת. וכתבו בתוס' שאפילו לא נשאר מן השבוע אלא מעט ואמר לאחר שבוע זה אחריו שנה כיון שהזכיר לשון שבוע אבל מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ט מהלכות גירושין נראה שהוא היה מפרשה כך שאם אמר להם כתבו ותנו גט לאשתי אחר השבוע אין כותבין אלא תוך שנה שמינית אבל לא לאחר מכן ומיהו תכף אחר שבוע כותבין וכן באומר לאחר שנה כותבין מיד תוך חדש ראשון משנה שניה ואיך נמי דכותיהו ולא ידעתי למה כתב לאחר מכאן שאם איחרו לאחר הזמן שאמר ואחר כך כתבו שהגט פסול ומשמע שאינו פסול אלא מדברי סופרים ואם נשאת לא תצא כמו שהוא נתן כלל בזה ברא"ש פרק עשירי והוא מן התימה דמשמע ודאי דמידי ספיקא לא נפיק ואפילו נשאת תצא: חד בשבא תרי ותלתא בשבא קרי בתר שבת שעברה. אבל רביעי וחמישי וששי נקראין על שם שבת הבאה:

כדף עו:

[דף פג ע"ב]

דף עז.

הגהות הב"ח

(א) נ"ב ונתני לאחר י"ב חדש:

[ובר"ף שם סגי' כר' יהודה ואפי' בממון כתקנת כו']

גי' ר"ח

הגהות חו"י

(א) עי' רי"ף ב"ב ס' תת"ע:

שלטי הגבורים

א ור"ת פי' שאם נתן גט לאשתו ואמר ה"ז גיטך אחר השבוע אינו גט עד שיעבור שנה ראשונה של שמינית וחדש ראשון של שנה שניה וכן באידך וכתב הרא"ש על דבריו שהיא מתגרשת מיד אחר השבוע ולא דמי לאומר ה"ז גיטך אם לא אבא לאחר השבוע דלא מצי למימר שיהא גט אם לא בא בתוך השבוע דא"כ ה"ל למימר אם לא באתי בתוך שבוע זו אלא ודאי מדתלה זמן ביאתו בלאחר השבוע על כרחך רצונו לומר אם לא יבא בזמן שנקרא אחר השבוע והיינו שנה בשנת השבוע הבאה ובשנה חדש אחד מחדשי השנה הבאה ובחדש שבת אחד משבתות חדש ב' ובשבת ליבנא דעלמא לחלק ימי השבוע תלין נקראין אחר שבת שעברה ותלין נקראין קודם שבת הבאה אבל הנותן גט לאשתו שתתגרש לאחר שבוע למה לא תתגרש מיד לאחר שתעבור השמיטה כי קביעות הזמן היה כדי שלא תתגרש בתוך השבוע ואם היה בדעתו עד שתעבור שנה שמינית היה אומר [לאחר] אחר השבוע ע"כ. וכתב ז"ל דהפי' הנכון הוא באומר כתבו גט ותנו לאשתי אם לא באתי לאחר השבוע לא יכתבו עד שתעבור השבוע ושנה שמינית וכן כולם ופי' זה ניחא דקאי אמתני' כתבו ותנו אם לא באתי וכו' אבל לאחר זמן אין קפידא אם מאחרין הכתיבה: כתב מיי' אמר כתבו גט לאשתי לאחר שבוע אין כותבין ונותנין עד חדש שלאחר השנה ובחדש אין כותבין ונותנין אלא עד שבת שבחדש השני אמר כתבו ותנו לה קודם השבת כותבין לה מיום רביעי עד סוף יום ששי אחרו הזמן שאמר ואח"כ כתבו ונתנו כגון שאמר אחר החדש וכתבו ונתנו לה אחר ב' שבתות מחדש השני ה"ז פסול ע"כ וכתב הרא"ש על דבריו גם פי' זה אינו נכון דאם צוה לכתוב וליתן אחר השבוע כותבין מיד אחר השבוע ע"כ ויראה שהוא מפרש דברי מיי' שר"ל שלא יכתבו עד שנה אחר השבוע והינו נראה כן מדבריו אלא אדרבה ר"ל ש כתבו מיד אחר השבוע ואין להם זמן לכותבו אלא בתוך השנה וכן באידך:

לשון ריא"ז

האומר לאשתו ה"ז גיטך אם לא אבא עד כל שבוע זו בהן שבוע שני שמטה או עד זמן פלוני והגיע אותו הזמן ולא בא ה"ז גט אבל אם אמר אם לא אבא לאחר שבוע זו נותנין לו כל שנה שמינית שהיא אחרי השבוע שכן משמעות אחר שבוע כל השנה הבאה אחריו וכן אם אמר לאחר שנה נותנין לו חדש הבא אחר שנה וכן לאחר חדש נותנין לו כל ימי השבת הבאין אחר החדש ואם אמר לאחר שבת נותנין לו ג' ימים אחר שבת ומז"ה כתב שאם אומר י"ב חדש אין נותנין לו אלא

השגות הראב"ד

כתב הרב אלפס ז"ל והלכתא כרבנן דלא אמרי' זמנו של שטר מוכיח עליו. ובפ' יש נוחלין כתב הרב דאיכא מרבוותא דאמרי דשאני ממונא מאיסורא וגבי ממונא קי"ל כר' יוסי. וגבי איסורא עבדינן כרבנן וטעמא דמסתבר הוא כי היכי דלא תקשי דרב אדרב. ואני אומר אם איתא דהכי הוא עבדי' לחומרא והיכא דלא כתב ביה מיומא דנן ומת בתוך זמן חולצת ולא מתיבמת. אלא דקשיא לי רבותינו בתר רב הוו דהיינו ר' יהודה הנשיא בנו של ר"ג ברבי ועבדי עובדא כוותיה דר' יוסי בגיטין ומעשה רב ואי משום תקנת רב בגיטין לא איריא דהכי סבר רב דלמא (קאי) [איכא] ביה דינא דלא סבירא ליה כר' יוסי ואתי לקלקולי מש"ה תקון דליכתבו הכי בגופא דגיטא. ואי משום דאמרי' מיומא דנן ולעלם לאפוקי מדר' יוסי משום דהאי תקנתא למאן דפליג על ר' יוסי היא משום השתא דבר פלוגתיה. כך נ"ל ולא קשיא מידי דרב אדרב.

ספר הזכות קמ"י

כתוב בהלכות מר סבר לה כר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו והוה ליה כמהיום אם מתי ומר לא סבר כר' יוסי והו"ל כאם מתי גרידא והלכתא כרבנן: השיב הרב ז"ל ובפ' יש נוחלין כתב הרב ז"ל דאיכא מרבוותא דאמרי דשאני ממונא מאיסורא וגבי ממונא קי"ל כר' יוסי וגבי איסורא עבדינן כרבנן וטעמא דמסתבר הוא כי היכי דלא תקשי דרב אדרב ואני אומר אם איתא דהכין הוא עבדינן לחומרא והיכא דלא כתב ביה מן יומא דנן ולעלם ומת בתוך הזמן חולצת ולא מתיבמת אלא דקשיא לי רבותינו בתר רב יהודה הנשיא בנו של ר"ג בדבי ועבדו עובדא כוותיה דר' יוסי בגיטין ומעשה רב ואי משום תקנת רב בגיטין לא איריא דהכי סבר. דלמא איכא בי דינא דלא ס"ל כר' יוסי ואתי לקלקולי מש"ה תקון לכתחלה דליכתבו הכי בגופא דגיטא ואי משום דאמרי' מיומא דנן ולעלם לאפוקי מדר' יוסי [משום דהאי תקנתא למאן דפליג על ר' יוסי] היא ומשום השתא דבר פלוגתיה הוא כנ"ל ול"ק מידי דרב אדרב. ע"כ דברי הרב. ואלו דברי תלמיד הרב: אמר המחבר

תורתו על כל נדריו ולא מצינו גט שום יולא מידי ספק דהא ר' יוחנן פליג אדרבותינו דא"ר חייא בר אבא אמר [ר"י] ר' יהודה הנשיא בנו של ר"ג ברבי הורה ולא הודו לו כל שעתו ואמרי לה כל סייעתו לומר שאין הלכה כמותו ואפילו רבנן דדריה פליגי עליה ובירושלמי נמי אמר ר' יוחנן בי דינו חלוק עליו בגיטין וקי"ל רב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן ואי טעמיה דר' יוחנן דפליגי אדר' יוסי דלית ליה זמנו של שטר מוכיח עליו ליתא לדרב בין בגיטין בין בממונא דהא דר' יוחנן עדיפא מדידיה ורב גופיה לא סמך אסבריה ואתקין לאפוקי מדר' יוסי וזו היא סברת רב נחשון הגאון ז"ל שאמר רבינו בשמו נהיגי במתיבתא כבי יהודה בתקנתא אבל דעתו של רבינו וקצת הגאונים מפורשת שפסק רב כר' יוסי בשטרות דהא רב הונא ור"נ קבלוה מרבה בר אבוה וטעמיה דר' יוחנן בגיטין איכא למימר משום דקסבר מודה ר' יוסי בעל פה א"נ אין הלכה כמותו בעל פה בטעמא דליבא קמא דרב הונא א"כ לא הודו לו כל סייעתו לעשות מעשה בזמנו של שטר מוכיח עליו שלא כמכו חביריו בהיכר זה אלא בשטרות ורב גופיה כוותייהו ס"ל ודרש ותקן מיומא דנן ולעלם לאפוקי מדר' יוסי דלא ליתי למיסמך עליה בספק איש וזו היא סברת של קצת גאונים ורבינו ז"ל שכתב בפ' מי שמת לא דמי גיטין לשטרות דהכא ממונא והתם איסורא ומ"מ חולצת ולא מתייבמת היא לחומרא. ובהלכות גדולות נמי דחו לדרבותינו מדר' יוחנן וכך כתב התירוה ליבמא סבר לה כר' יוסי ולא היא לעולם אינו גט ואסורה ליבמא כדאמרי' א"ר אבא בריה דר' חייא בר אבא א"ר יוחנן ר' יהודה הנשיא בנו של ר"ג הורה ולא הודו לו כל סייעתו ואמרי לה כל שעתו ומש"ה יחיד ורבים וקי"ל הלכה כמתני' דאינו גט ולא כרבותינו דהתירוה ליבמא ע"כ בהלכות וכ"נ שלא נתכוונו אלא להצריכה חליצה לא שתתייבם:

קמי שבתא. האי שבת דקאמר הכא יום שבת ממש קאמר : לאחר הרגל. אם לא אבא לאחר הרגל צריך להמתין ל' יום : וקלסוה. יפה אמרת דודאי יחידאה היא : ולא קלסוה. ולא הודו לו שנאמרה מפי רבים משום דלית הלכתא כותיה. הלכך באומר לאחר הרגל לא אתפרש ומיהו איכא מאן דאמר דלאחר שלו כלאחר שבת דהיינו שלשה ימים שהוא הקטן שבכולם אבל רבינו מאיר הלוי ז"ל סובר דכי היכי דלאחר שבת הוי מחלית הזמן שבין שבת לשבת הכי נמי לאחר הרגל מחלית הזמן שבין רגל לרגל וכן כתב הרי"ף ז"ל בתשובה ראובן שנשבע לחבירו לפרוע אחר הפסח רואין אותו כמה יש בין פסח לעצרת ויש לו מחלית הימים שביניהם כמו בשבוע שמחלקין מחליתו לפני שבת ומחליתו לאחריו ולפי זה אם נשבע לפרוע אחר סוכות יש לו שלשה חדשים ור"ח ז"ל כתב דלאחר הרגל ע"ו יום ולא נתבררו דבריו ולפני שנה ולפני חדש ושבוע לא אתפרש ולכאורה משמע דלפני שלו כלאחר וכדאמרי' לגבי שבת אבל בירושלמי לא משמע הכי :

הדרן עלך פרק מי שאחזו

נר מצוה

קמי שבתא תניא רבי אומר לאחר הרגל ל' א יום נפק רבי חייא דרשה משמיה דרבי וקלסוה משמייהו דרבים ולא קלסוה אלמא לית הלכתא כותיה דרבי :

הדרן עלך פרק מי שאחזו

תקמג **הזורק** גט "לאשתו והיא בתוך ביתה או בתוך חצרה הרי זו מגורשת זרקו לה לתוך ביתו או לתוך חצרו אפילו *הוא עמה במטה אינה מגורשת לתוך חיקה או לתוך קלתה הרי זו מגורשת : **גמ'** חצרה מה שקנתה אשה קנה בעלה *אמר רבא אטו ידו דעבד למאן דאמר בשטר ע"י עצמו לאו כיד רבו דמיא אלא גיטו וידו באין כאחד ה"נ גיטה וחצרה באין כאחד °ההוא ש"מ דכתב גיטא לדביתהו בפניא דמעלי שבתא לא איספיק למיתביה ניהלה למחר תקיף ליה עלמא אתו לקמיה דרבא אמר להו זילו אמרו ליה ב נקנייה ניהלה לההוא דוכתא דיתיב בה גיטא ותיזיל איהי ותיחוד ותפתח ותחזיק בה דתנן; נעל גדר פרץ כל שהוא הרי זו חזקה והוה ליה גיטה וחצרה באין כאחת וכן הלכתא : בתוך ביתה או בתוך חצרה : אמר עולא והוא ג שעומדת בתוך ביתה או בתוך חצרה ור' הושעיא אמר אפי' היא בטבריא וחצרה בציפורי והלכתא כעולא דהכין אסקה רב אשי בפרק שנים אוחזין בטלית* כוותיה דאמר רב אשי הצר איתרבאי מידה (א) ולא גרע משליחות גבי גט דחוב הוא לה ואין חבין לו לאדם אלא בפניו הלכך בעינן והוא שעומדת בצד ביתה או בצד חצרה גבי

רש"י

קמי שבתא. האי שבתא דהכא יום שבת ממש קאמר : לאחר הרגל. אם לא אבא עד לאחר הרגל צריך להמתין שלשים יום : וקילסוה. יפה אמרת: ולא קלסוה. לא הודו לו שנאמרה מפי רבים משום דלית הלכתא כוותיה :

הדרן עלך פרק מי שאחזו

הזורק גט לאשתו. והיתה בתוך ביתה וזרקו לה על גבי קרקע : הרי זו מגורשת. דקנתה לה חצרה כאילו נתנו בידה כמו דמפרש בגמ': לתוך חיקה או לתוך קלתה הרי זו מגורשת. אפילו היא בתוך ביתו ובגמ' מפרש טעמא : קלתה. סל שהנשים נותנין לתוכו צינורות ומחטין : **גמ'** קנה בעלה. לפירות להשתמש בו ואכתי לא נפק גט מידיה דבעל : למאן דאמר. בפ"ק דקידושין שהעבד קונה את עצמו בשטר שחרור : ע"י עצמו. כלומר בקבלת עצמו : גיטו וידו באין כאחד. על ידי הגט בא ידו לו עם נתינתו : תקיף ליה עלמא. והיה ירא פן ימות ותיזקק ליבום ואסור לטלטל הגט בשבת למוסרו לה : נקנייה הבעל לדוכתא דמנח ביה גיטא. לאשה בחזקה דקרקע נקנית בחזקה : ותיחוד ותפתח. הסגור הדלת לשם חזקה : דתנן נעל גדר פרץ כל שהוא הרי זו חזקה. דהשתא קנייה לחצר והגט שבתוכו דתנן נכסים שאין להן אחריות נקנין עם נכסים שיש להן אחריות בכסף ובשטר ובחזקה · משום ידה איתרבאי. מוגתן בידה: גבי גט דחוב הוא לה. ואין שליח יכול להיות לחובתו של אדם שלא נודעתו לכך משעה שליחות לא מצי הצר למיקני גבי גט כי אם משעם יד דמגרשא בידה דאפילו על כרחה הילכך בעינן שתהא עומדת בצד חצרה שתהא

הזורק גט לאשתו והיא בתוך ביתה. של נכסי מלוג וזרקו לה על גבי קרקע : הרי זו מגורשת. דקנתה לה חצרה כאילו נתנו בידה כדמוכחינן בגמרא מדכתב תרי ונתן בידה בפרשה ובתרא מיותר לדרשא ומרבינן מיניה חצרה אי נמי משום דהוי מיעוט אחר מיעוט ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות : לתוך חיקה או לתוך קלתה הרי זו מגורשת. ואפילו היא בתוך חצרו וטעמא מפרש בגמ' : קלתה. של שהנשים נותנין לתוכה מחטין וצנורות : **גמ'** חצרה מה שקנתה אשה קנה בעלה. לפירות להשתמש בה ואכתי לא נפק גט מידיה דבעל : למ"ד בהאשה נקנית [דף כב:] שהעבד קונה עצמו בשטר שחרור על ידי עצמו כלו' בקבלת עצמו : אלא גיטו וידו באין כאחד. על ידי הגט באה ידו לו עם קבלת גיטו : **ההוא** ש"מ וכו' למחר תקיף ליה עלמא טובא. והיה ירא פן ימות ותזקק ליבום ואסור לטלטל הגט בשבת ולמוסרו לה : נקנייה ניהלה. הבעל. לדוכתא דמחית ביה גיטא בחזקה דקרקע נקנית בחזקה : ותיחוד ותפתח. תסגור דלת החדר שיקנה לה לשום חזקה : דתנן נעל. דלת. או גדר פרצה. או פרץ גדר. הרי זו חזקה. לקנות שאין המוכר יכול לחזור בו והשתא יהב לה חצר וגט בתוכו וקני לה מדין חצרה והוה ליה גיטה וחצרה באין כאחת. ומקשו הכא כשם שחששו לטלטול הגט למה לא חששו לקנין הבית דהוה ליה קונה קנין בשבת ואסור וכן הגירושין עצמן אסורים הן כדתנית בתוספתא בפ' בתרא דביצה דאין מקדשין ואין מגרשין ולא חולצין בשבת וכך שנויה בתורת כהנים בפרשת יום הכפורים שביתת מצוה מנין שלא יקדש ולא יגרש ולא יחלוץ ולא ייבם וכו' כדאיתא התם יש לומר דמפני שהוא ש"מ התירו כדי שלא תטרף דעתו עליו כשם שהתירו מפני כך כל צוואת ש"מ שהיה בדין לאסור כיון דדבריו ככתובין וכמסורין דמו וכי תימא כיון דסוף סוף היו צריכין לדחות איסור דרבנן יטלטלו הגט יש לומר דכמה דאפשר לתקוני מתקנין ובתיחוד ותפתח לא יהיה נראה כמקנה שהרי דרך הוא לפתוח ולסגור ביתו ולא יהיו יודעין הרואין שהיה כדי להקנות אבל הרב בעל העיטור ז"ל כתב דאה"נ שהיו מתירין טלטול הגט כשם שהתירו מקנה דשותא שהוא אסור בשבת אלא דהכא רשות הרבים היתה מפסקת [דהוי איסורא דאורייתא] : **והא** דאורי להו רבא בחזקה ה"ה דאף בחליפין שרי אלא דכיון דאיפשר אורי להו בהכי דלא מינכרא מילתא וכן התיר רבינו שמואל ז"ל לקנות *משכ"מ במתנה שכיב מרע במקנת דבעיא קנין כדי שלא תטרף דעתו עליו והכי מוכח בפרק מי שמת (דף קנז:) דגרסינן התם קונין מש"מ ואפילו בשבת ולא ליחוש לדברי ר"א [אלא] כדי שלא תטרף דעתו עליו. והכי פירושא קונין מש"מ בשבת בדבר הצריך קנין כגון מתנת ש"מ במקצת דבעיא קנין ואין חוששין לדברי ר"א דלימא כי היכי דלדידיה דאמר דכל מתנת ש"מ בעי קנין ובשבת ס"ל דמקניא באמירה בעלמא דנימא דלדידן נמי במאי דבעי קנין דהיינו מתנת ש"מ במקצה דבשבת ליסגי באמירה [בעלמא] דליתא. מ"מ שמעינן מינה שקונין מש"מ בשבת מאי דבעי קנין. ושמעינן משמעתין דנעל איגו תיקון המנעול כמ"ש מקצת מפרשים ז"ל דא"כ היכי ליסרי בשבת אלא נעילת דלת היא כפשטיה ותיחוד ותפתח [היינו תיחוד או תפתח] ומיירי כגון שהבית משומר בלאו הכי דאי לא מבריח ארי מנכסי חבירו הוא ולא קני כדאיתא בפרק חזקת הבתים (דף נג.) ואע"ג דבחזקה בעינן גוף הקרקע נעילת הדלת או פתיחתו כתקון גוף הקרקע דמי ובגמ' פריך עליה דרבא היכי מהני דהא מה שקנתה אשה קנה בעלה ודבא אכסיף ובסוף מסקי' דגיטה וחצרה באין כאחד ואיכא למידק מאי קושיא ורבא אמאי אכסיף הא איהו הוא דאמר בפרק חזקת הבתים [דף נא:] דבעל שנתן מתנה לאשתו קנתה ואין הבעל אוכל פירות וי"ל דגט זה לא היה בביתו של ש"מ אלא בבית השליח שהוא עשה שליח מערב שבת להת גט לאשתו והגט היה עדיין בבית השליח וחצרו של שליח כידו וחצרו של בעל ורבא אמר לשליח דליקני לה ההוא דוכתא כדי שלא תטרף דעתו של ש"מ עליו וליקני לה גיטה מדין חצרה כנותן גט בחצרו וכתב לה שטר מתנה עליו דקנאתו ומתגרשת בו כדאיתא בפרק הנזקין תנין (דף כא.) ומש"ה מקשינן דמה שקנתה אשה קנה בעלה ומסקינן דגיטה וחצרה באין כאחד ומ"מ מדין חצרה היא מתגרשת שלא כדברי רש"י ז"ל שפירש דקניא ליה לגט באגב כדתנן [דף כב.] נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להם אחריות בכסף ובשטר ובחזקה ולא נהירא דאם כן למה לי ההוא דוכתא דיתיב ביה גיטא דהא קי"ל דלא בעינן צבורין כדאיתא בפרק קמא דקדושין (דף כז.) אלא ודאי אין אשה מתגרשת באגב דבעינן ונתן בידה וליכא והכא מדין חצרה נגעו בה כדאמרינן בהדיא דהוה ליה גיטה וחצרה באין כאחד : **הצר** איתרבאי מידה. דכי רבי רחמנא חצר משום ידה רבי ליה וכיון שכן מה ידה בסמוכה לה אף חצרה בסמוכה לה ומיהו אפילו אינה סמוכה לה לא גרעא משליחות הלכך גבי גט דחוב

ספר הזכות

כתוב בהלכות ענין הזורק גט לאשתו והוא בתוך ביתה או בתוך חצירה וקצת הסוגיא השמיטו משם : השיב הרב ז"ל הניח הרב ז"ל דברים הרבה מזה הפרק ולא ידעתי למה כהסוא גברא דזרק לה גיטא לדביתהו ונפל בפסלא כולא מגהא כדאיתא וכי האי מלתא דא"ר חסדא לקמן רשויות חלוקות לגיטין ורבא סייעיה ממתני' ושמעתיה דרבא דאמר ג' מדות בגיטין ושמעתיה דאביי דאמר שתי חצירות זו לפנים מזו משא"כ בקופות ושמעתיה דר' יהודה דאמר היתה ידה עשויה כקטפרס וזרקו לה אינה מגורשת ושמעתיה דר"נ דאיפליג בין נמתק דרך עליה לנמתק דרך ירידה ובנשרף בין שקדם גט לשריפה לקדמה שריפה לגט וכן בעומדת בראש הגג וזרקו לה דאמרי' כיון שהגיע לאויר הגג מגורשת ואוקימנא בגג שיש לו מעקה א"כ בפחות מג' סמוך לגג וכו' כל אלו בשמועות הניח הרב ז"ל ולא ידעתי על מה ואולי כי היא סובר דשמעתיה דשמואל דא"ל לרב יהודה שיננא כדי שתשוה והטלנו ואת לא תעביד עובדא עד דמטי גיטא לידה דוחה כל הענינים האלו דפסלא ודראש הגג והאירות זו לפנים מזו והקופות ואם מזה הטעם דוחה אותה שגגה היא שלא נאמרו דברי שמואל אלא ברה"ר או בסימטא אבל בגגות והאירות לא אמר ומגורשת על הדרכים שפירשו בהם. ע"כ דברי הרב. ואלו דברי תלמיד : אמר המדבר ורבינו הגדול מקלר ומדלג בעניינים הללו אי שלא לפרסם בהם קולא כמנהגו בכל מקום הראוי להחמיר שלא ליקן איסור המוג לשיעורין בין פחות מג' ליותר מג' בין דרך עליה לדרך ירידה וקדם גט לדליקה לקדמה דליקה לגט וידוע זה כמנהגו בהלכות אבל לאמת שרב חננאל דוחה את כולם בקבלה שלו מדשמואל וכך אמר קבלנו מרבותינו באפי' זרקו לה בחצירה לא משתריא לעלמא עד דמטי גיטא לידה דגרסי' בירושלמי המחוור מכולם עד שיתננו לידה ולדעת זו עובדא דרבא בגיטא בהוצא דש"מ דריש פירקין לפסלה על האמין הוא וא"כ רבא עשה בהם מעשה האחרונים הסו לדשמואל דעקדיה לרב יהודה לחוש דא"ל רב מרדכי לרב אשי הוה עובדא ואזרכוה חליצה עד דמטו גיטא לידה לא רצה לסמוך על מתניתא לא במאי דקתני סיפא קרוב לה מגורשת ולא במאי דתנן ברישא בחצירה מגורשת דכולה מתני' דהוית היא לענין מעשה ואני אומר המחוור שבכולם האמור בירושלמי אף הוא לענין רה"ר נאמר ומחוור שבכל השיעורין של רב ושמואל ור' יוחנן קאמר וכן הוא ענין הסוגיא שם :

השגות הראב"ד

הניח הרב אלפס ז"ל מזה הפרק דברים הרבה ולא ידעתי למה (הגוא) [ההוא] גברא דזרק גיטא לדביתהו הוה קיימא בחצר אזל גיטא נפל בפיסלא אמר רב יוסף אי אית ליה ארבע אמות על ארבע אמות פליג לי רשותא לנפשיה ולא הוי גט ואוקמוה בדאוביל מקום בחצר דהוי מקום מושלי אבני וכו'. ואמרי' עלה לא אמרן אלא דלא גבוה עשרה אבל גבוה עשרה אע"ג דלא הוי ד' אמות על ד' אמות פליג ליה רשותא לנפשיה וכולה מלתא כדאיתא. ומלתא דרב חסדא דאמר לקמן בהאי פירקא רשויות חלוקות זו מזו בגיטין ורבא סייעיה ממתני'. ושמעתיה דרבא דאמר ג' מדות בגיטין כלומר שהן חלוקות בשבת. ושמעתיה דאביי דאמר שתי חצירות זו לפנים מזו משא"כ בקופות. ושמעתיה דרב יהודה דאמר היתה ידה עשויה כקטפרס וזרקו לה אינה מגורשת משום דלא נח ולא ידה ראויה לנוח בה. ושמעתיה דרב נחמן דאפליג בין נמתק דרך ירידה לנמתק דרך עליה. ובנשרף אפליג בין שקדם גט לדליקה לקדמה דליקה לגט. וכן בעומדת בראש הגג וזרקו לה דאמרי' כיון שהגיע לאויר הגג מגורשת ואוקימנא בגג שיש לו מעקה אי נמי בפחות מג' סמוך לגג דכלבוד דמי ואע"ג דקי"ל כרבנן דאמרי לענין שבת אפי' תוך ג' צריך הנחה על גבי משהו אפ"ה גבי גט כתוכה דמי והוא מלמטה והיא מלמעלה נמי דאוקימנא כשהיו מחיצו התחתונות עודפות על העליונות. כל אלה השמיטן הרב ז"ל ולא ידעתי על מה. ואולי כי הוא סובר דשמעתי דשמואל דאמר ליה לרב יהודה שיננא כדי שתשוה והטלנו ואת לא תעביד עובדא עד דמטי גיטא לידה דוחה את כ הענינים כלן דפיסלא ודראש הגג והחצירות זו לפנים מזו ודקופות ואם מזה הטעם דחה אותה שגגה היא שלא נאמר דברי שמואל אלא ברה"ר או בסימטא אבל בגגה וחצירה לא אמר ומגורשת הויא על הדרכים שפירשו בהם. וכל של דבר בעיקר דמינטר. ואי קשיא לך היתה עומדת בראש הגג. וכן הוא מלמעלה והיא מלמטה דמקשי' עלה וה לא מינטר כיון שהיא עומדת בראש הגג ותגירה למה לה דמינטר והא כל דהיא בתוך רשותה לא בעיא חצר המשתמר כדאיתא לענין מציאה פ' שנים אוחזין. לא קשיא הנהי דלא בעיא חצר המשתמרת כואיל והיא בתוך חצירה מפני שהיא מבחרת מה שבתוכה ואילו אינה יכולה היא לא יועיל עמידתה בחצר ולא כלום. ועל זה הקשו והא לא מינטר כלומר שאפי' היא עצמה לא תוכל לשמרו מאויר הגג והחצר ולכך הוצרכו לפעמים בגג שיש לו מעקה ובמחיצות התחתונות עודפות על העליונות. ור' אלעזר דמבעיא ליה ד' אמות של אדם יש להם אויר או אין להם אויר אע"ג דאין להם מחיצות כלל. כהם כיון דבתוך ד' אמות דידה יכולה היא לשמרו אפי' מאויר. אבל היתה עומדת בראש הגג וכן הוא מלמעלה והיא מלמטה אפי' רחוקה ממנו קאמר דלא מצי מנטרא ליה. והא דאמרי' כנגן כרכי דלמ[...] קלוסה:

שלטי הגבורים

אלא י"ב חדש בלבד ואני אומר הואיל ואמר לאחר מה לי לאחר שנה ומה לי לאחר י"ב חדש ואם אמר לאחר ל' יום או לאחר כך וכך ימים נותנין לו יום א' אח"כ ואם אמר אחר הרגל הרי הוא כאילו אמר לאחר חדש ונותנין לו כל ימי השבת שהם אחריו כמבואר בקונט' הראיות:

א וכתב ר"ח ז"ל אפי' לא עברו עליו אלא ע"ו יום דיו וכתב הרא"ש ואפשר שהוא מחלק הל' יום כמו ג' ימי השבוע שהם נמנין אחר השבת אע"פ שאינו דומה :

ב כתב סמ"ג למדנו מכאן שמגרשין בשבת כגון בשכ"מ דלא אפשר להמתין ועוד למדנו שאע"פ שאין קונין בשבת קנין שאלה בעלמא מותר ועוד למדנו דנעל לא הוי תיקון מנעל שזה אסור לעשותו בשבת אלא נעל הוי נעילת דלת ועוד למדנו שאסור לטלטל הגט בשבת ודוקא גט שמוקצה לראיה אבל שאר כתבים מותרים לטלטל בראוין לגור על פי גלותיה ומטעם זה אפי' קלף חלק אם אינו מוקצה לכתיבה מותר לטלטל וגט נמי דוקא בימיהם שלא היו לומדים תורה שבעל פה מתוך הכתב אבל עתה מותר לטלטלו שאדם יכול ללמוד הימנו כמה הלכות גט: ורשב"ם פי' שהגט מותר לטלטל אלא שלא היו יכולים להביאו אצל החולה דרך רה"ר ולא נהירא שהרי היה יכול לעשות שליח וילך שם ויתן לה הגט ואע"פ שאסור לקנות בשבת גבי ש"מ התירו כדאמרי' בפ' מי שמת קונין מש"מ ואפי' בשבת:

ג ר"ח כתב אפי' זרק לה גט בחצירה לא משתריא לעלמא עד דמטא לידה ותמה הרא"ש על דבריו. כתב הרמ"ה אם נתן הגט בחצירה ואח"כ באה שם ואמר לה ה"ז גיטך אע"פ שעדיין הגט שם אינה מגורשת עד שתטלנו משם או עד שיטלנו הוא משם ויתננו לה לסתגרש בו דבעינן שתהא סמוכה לחצר בשעת נתינת הגט לתוכה וכן בגיטה ותגירה באין כא' בעינן שעומדת בצד החצר בשעת הנתינה ואע"ג דאזלא בתר הכי והדר אתיא ואקנייה לה חצר בתר דאתיא ואמר לה ה"ז גיטך מגורשת כיון שהיא סמוכה לחצר תחלה וסוף דה"ס בחצר דידה בעינן דתיהוי סמוכה לה בעידן דלימא לה ה"ז גיטך ואי לא סמוכה לה מתחלה ועד סוף מספקא לן ולחומרא עבדינן בה ע"כ :

לשון ריא"ז
אם זרק לה גט בחצירה או ברשותה בענין שביארנו הרי זו מותרת ליגשא כאילו הגיע הגט לידה כמו שביאר מז"ה וכן בספר התרומה מבאר ראיותיו :

עין משפט נר מצוה

א מיי' פרק ט מהל' גירושין סמג עשין נ טור אה"ע סי' קלט :

דחוב הוא לה אי אפשר לחצרה שתקנה לה מתורת שליחות אלא מתורת יד ומש"ה אפילו משתמרת בעינן שתהא עומדת בצד ביתה או בצד חצרה דכיון דמידה גמרינן סמוכה לה בעינן אבל לגבי מתנה דזכות הוא לה מצינן למייתי בחצר מדין שליחות דאפילו אינה סמוכה לה לא גרעא משליחות. הילכך נקיטינן דבעומדת בצד ביתה וזרק לה גיטה מגורשת אפילו בעל כרחה אבל אינה עומדת בצד ביתה אפילו זרקו לה מדעתה מסתברא דאינה מגורשת דליכא למימר דכיון שהיתה מחזרת להתגרש זכות הוא לה ומגורשת דהא איכא למימר שמא חזרה בה

נר מצוה

כדאמרי' בירושלמי בפ' התקבל [הל' א] הנע עצמך שהיא נוחת להתגרש אני אומר שמא חזרה בה. וכתוב בחדושי הרשב"א ז"ל בלשון הזה אבל אם נתנו כבר בחצרה *שהיא משתמרת וא"ל הא גיטך בחצריך ואמרה תזכי לי חצרי בזו נראה דמגורשת (מצאתי בירושלמי דמכילתין בפ' קמא נתן לה את גיטה ואמרה תזכי לי חצרי בזו נראה דמגורשת) ומצאתי בירושלמי דמכילתין בפ"ק [סוף הלכה א] נתן לה את גיטה ואמרה תזכי לי חצרי שבעכו אמר רבי חנינא נעשית כמי שהיתה ידה ארוכה אלמא בענין זה זכתה לה חצרה ומגורשת אא"כ תדחה דרבי חנינא כר' אושעיא ס"ל והראשון נראה עיקר ולא עוד אלא אפי' לא נתנו שם עדיין אלא שאמרה היא זרוק לי גיטי בחצרי ותזכה לי חצרי משמע לי דמגורשת דהא חצר לא גרע משליחות כדאיתא בפרק קמא דמציעא [דף יב.] ובשליח דכוותיה מגורשת במנוי שליח לקבלה ע"כ [ולי משמע] דירושלמי דקאמר נעשית כמו שהיתה ידה ארוכה בכה"ג בתרא [עדיף] הוא שאמרה היא מתחלה זרוק

גבי מתנה דזכות הוא לה °זכין לו לאדם שלא בפניו: אפילו [היא] עמו במטה אינה מגורשת: *אמר רבא לא שנו אלא במטה שלו אבל במטה שלה מגורשת שמעת מינה כליו של לוקח ברשות מוכר קנה לוקח לא צריכא במטה דגביהה עשרה ואף על גב דאיכא מקום כרעי המטה ברשותיה דבעל מקום כרעי המטה לא קפדי אינשי: לתוך חיקה או לתוך קלתה הרי זו מגורשת: מאי טעמא לפי שאין אדם מקפיד לא על מקום חיקה ולא על מקום קלתה ולא על דבר שהוא בקלתה מאי היא *)טיפקא דאכלה ביה תמרי: **מתני'** אאמר לה א כנסי שטר חוב (א) זה או שמצאתו (ה) מאחריו קוראה והרי הוא גיטה אינו גט עד שיאמר לה הא גיטך נתן בידה והיא ב ישנה נעורה קוראה והרי הוא גיטה אינו גט עד שיאמר לה הא גיטך היתה עומדת ברה"ר וזרקו לה קרוב לה מגורשת קרוב לו אינה מגורשת מחצה (ג) למחצה מגורשת ואינה מגורשת וכן ג לענין קדושין (ג) ולענין החוב אמר לו זרוק לי חובי וזרקו לו קרוב למלוה זכה *הלוה קרוב ללוה הלוה חייב מחצה על מחצה יחלוקו: **גמ'** או שמצאתו מאחריו: וכי אמר לה הא גיטך מאי הוי הוה ליה טלי גיטך מע"ג קרקע ואמר רבא ד טלי גיטך מע"ג קרקע לא

*) בגמ' הגי' טסקא

רש"י

דומיא דידה הסמוכה לה: זכין לאדם שלא בפניו. וקונה מטעם שליחות: אבל במטה שלה. אע"פ שבתוך ביתו מגורשת: כליו של לוקח ברשות מוכר קנה לוקח. מה שבתוכו ופלוגתא היא בב"ב: דגביה עשרה. דהויא רשותא לנפשה ולא חשוב ההוא אוירא רשות מוכר לבטל רשות הכלי: מקום כרעי. שמונחין בארץ: אמקום כרעי לא קפדי אינשי. הואיל וגבוה מן הארץ י' טפחים שנוח להשתמש תחתיה: לפי שאין אדם מקפיד. על כל מקום מושב אשתו ועל עכביו היה אותו מקום קנוי לה: **מתני'** עד שיאמר לה הא גיטך. אפילו אם לאחר שבאת לידה אמר כן דיו: קוראה והרי היא גיטה. כלומר כשקוראה בו רואה שהוא גיטה: קרוב לה. מפרש בגמ': א"ל. לוה למלוה זרוק לי חובי ברשות הרבים וזרקו לו ואבד: **גמ'** טלי גיטיך מעל גבי קרקע לא אמר כלום. דבעינן ונתן בידה:

לי גיטי ותזכה לי חצרי ואח"כ זרקו לה שם דאלו בההוא גוונא קמא שהרב ז"ל מחשב יותר דהייט שנתנו כבר בחצרה ואח"כ אמרה תזכי לי חצרי שבעכו לא ידעתי היאך היא מתגרשת דהא בשעה שזרקו שם חצר לא הוי שליח דידיה ולא שליח דידה ואין לך לומר שיהא אלא כאילו נתנו בידה לפקדון ובתר הכי כי אמרה תזכה לי חצרי שבעכו היכי מתגרשת והא בעינא שיאמר לה הרי זה גיטך ואם בשאמר לה כן לאחר שאמרה תזכה לי חצרי הרי היא כאומרת מתחלה תזכה לי חצרי ואח"כ זרקו לה דהיינו האי גוונא בתרא שבדברי הרב ז"ל וכתב עוד דהיכא דנתנו בחצרה שלא מדעתה ואינה עומדת בצד ביתה מסתברא דבמקום יבם הויא לה ספק מגורשת דהא מספקא לן בפ' האשה שלום (דף קיח:) מזכה גט לאשתו במקום יבם אי מהני דדילמא זכות הוא לה הילכך בחצרה נמי חוללת ולא מתיבמת והיכא דקיימא בצד ביתה וזרקו לה [בתוך] ביתה ושלא מדעתה אפשר לומר דמגורשת אי זרקו לה בפני עדים ואמר להם ראו גט שאני נותן לאשתי דומיא דידה מעדותו של רבי יוחנן בן גודגדא [דף נה.] שהעיד על חרשת שהשיאה אביה שהיא יוצאה בגט ולא דמי לישנה דהכא אית לה יד לזכות וכיון דאית לה יד אף חצרה קונה לה כידה [מה ידה אילו נתנו לה כהס ואמר לעדים ראו גט שאני נותן לאשתי מגורשת דלא אמרינן אינה מגורשת אלא בישנה [דף עח.] דלאו בת איגרושי היא אבל נעורה דבת איגרושי היא מגורשת והוא הדין לחצרה] ועוד כתב וכן נמי צריך עיון אם זרקו לה בחצרה שהיא עומדת בה והיא ישנה אם היא מגורשת דאיכא למימר דלא עדיפא מידה ומסתברא דהואיל ואין לה יד אין לה חצר ע"כ:

גרסינן בגמרא [דף עז:] ההוא גברא דזרק לה גיטא לדביתהו הוה קיימא בחצר אגנדר גיטא ואיתיב אפכלא. כלומר התיכת עץ. אמר רב יוסף חזינן אי הוה ד' אמות על ד' אמות פלג ליה רשותא לנפשיה. כלומר ואינו בטל לגבי חצר ואינה מגורשת במאי עסקינן אילימא בחצר דידה כי הוי ד' אמות מאי הוי. כלומר הרי שניהם שלה. ואי בחצר דידיה כי לא הוי ד' אמות מאי הוי ומפרקינן לא צריכא דאושלה מקום בחצרו. כלומר לקנות בו גט. דחד מקום מושלי איניש תרי מקומות לא מושלי איניש ולא אמרן אלא דלא גבוה עשרה אבל גבוה עשרה אע"ג דלא הוי ד' אמות ולא אמרן אלא דלית ליה שם לווי אבל אית ליה שם לווי אע"ג דלא גבוה עשרה ואע"ג דלא הוי ד"א. כלומר דכולהו פסלא מקרי [ואינה מגורשת] ואי הוי להאי שם בפני עצמו הו"ל חשוב ולא בטיל ומדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהל' גירושין נראה דהייט דוקא כגון שזה הפסלא הוא רחוק מארבע אמותיה אבל אם הוא בתוך ד' אמותיה מגורשת דכל שתוך ד' אמותיה (מקומה) *[חד מקום] מיקרי ול"ע מנין לו זה וכבר השיגו הר"ם הכהן ז"ל: **אבל** במטה שלה. אע"פ שהיא בתוך ביתו מגורשת: שמעת מינה כליו של לוקח ברשות מוכר קנה לוקח. כלומר שהקנה חפץ הנתון בתוכו לבעליו ובעיא היא בפרק [המוכר את הספינה (דף פה:)]: דגביהה עשרה. דהוי רשותא לנפשיה דלא חשיב ההוא אוירא רשות מוכר לבטל רשות הכלי: מקום כרעי המטה לא קפדי אינשי. דהואיל וגבוהה מן הארץ עשרה יכול להשתמש תחתיה: **מאי** טעמא. דהא הוי ליה כליו של לוקח ברשות מוכר. ומפרקינן לפי שאין אדם מקפיד וכו'. ומשיל לה ההוא דוכתא ופובא אמוראי מפרקינן לה למתני' בגמ' כי היכי דלא נשמע מינה דכליו של לוקח ברשות מוכר קנה לוקח ומסקינן כר' יוחנן דאמר דהיינו טעמא לפי שאין אדם מקפיד ותניא כוותיה הילכך נהי דבפרק הספינה [דף פה.] איבעיא לן כליו של לוקח ברשות מוכר אי קנה או לא קנה ולא איפשיטא כוגיין דהכא מוכחא דלא קנה: **מתני'** אמר לה כנסי שטר חוב זה. בעסוקים בענין גירושין עסקינן דאי לא מאי איריא אמר לה כנסי שטר חוב זה ומאי איריא מצאתו מאחריו וקראתו אפילו נתנו לה נתינה מעליא אלא שלא פירש איט כלום דהא קי"ל דצריך לפרש כדאיתא בפ"ק דקידושין [דף ו.] אלא הכא בעסוקין בענין גירושין מתחלה עסקינן ואילו נתנו לה נתינה מעלייתא בהא מהני אבל כיון שאמר לה כנסי שטר חוב זה הרי נתבטל כל מה שהיו עסוקין באותו ענין מתחלה כיון שלא אמר לעדים ראו גט שאני נותן לה דבהכי מהני כדאיתא בפרק הניזקין [דף נה.] וכן נמי כשמצאתו מאחוריו איט גט שאין עסוקים באותו ענין מועיל כשנתנו סתם אלא היכא דאיכא נתינה מעלייתא אבל בזו שהיא נתינה גרועה כדאוקי לה בגמ' דעריק ליה חרליה ושקלתיה לא מהני ומיהו כי אמר לה בתר הכי הא גיטך אפילו אחר שבא לידה מהני דנותן בידה קרינא ביה אע"ג דנתינה ראשונה לאו כלום היא וה"ה כשנתנו לה לשם פקדון או שנתנו בחצרה לשם גירושין ואח"כ אמר לה הא גיטך ועומדת בצד חצרה מתגרשת כיון שמיד הבעל בא לידה או לחצרה ומיהו אם דחאתו הרוח ונתנו בחצרה אע"פ שאמר לה הא גיטך אינה מגורשת דה"ל כטלי גיטיך מעל גבי קרקע דאמרי' בגמ' דאינה מגורשת משום דליכא נתינת בעל: **נתן** בידה והיא ישנה נעורה קוראה והרי הוא גיטה. כשהיא קוראה בו רואה שהוא גיטה: איט גט. אע"פ שהיו מתחלה עסוקין באותו ענין ואפי' אמר לעדים מתחלה ראו גט שאני נותן לה ישנה לאו בת אגרושי היא כדאי' בגמ' דאע"ג דלא בעינן דעתה דידה מקום המשתמר מיהא בעינן וכשהיא ישנה לא מינטר וכיון דמהאי טעמא הוא אין ספק שאם נתנו לשליח קבלה שלה בשעה שהיא ישנה שמתגרשת דהא מינטר ומיהו בחצרה כיון דבעינן שתהא עומדת בצד ביתה או בצד חצרה כל שהיא ישנה אינה מתגרשת ע"י חצרה: קרוב לה. מפרש בגמ': אמר לו. מלוה ללוה. זרוק לי חובי ברה"ר ואבד: **גמ'** טלי גיטיך מע"ג קרקע לא

המאור הגדול

מתני' אמר לה כנסי שט"ח זה או שמצאתו מאחריו קוראה והרי הוא גיטה אינו גט עד שיאמר לה הא גיטך. ואיכא דקשיא ליה הא דגרסי' בפ' הניזקין ובפ' חרש ביבמות אמר רבא מעדותו של ר"י בן גודגדא נלמד אמר לעדים ראו גט זה שאני נותן לאשתי וחזר ואמר לה כנסי שט"ח זה הרי זו מגורשת לאו אמר ר"י לא בעינן דעתה ה"נ לא בעינן דעתה ויש להשיב נהי דלא בעינן דעתה אבל בעינן שיוציא הבעל השלוחין בפיו לאחר כתיבת הגט בענין שיתבונן הדבר או לעדים או לאשה וכיון שפירש הדבר לעדים אין צריך דעת האשה בגירושין וכן בקדושין צריך שיוציא בפיו הקדושין בענין שיתבונן לעדים ולאשה כדאמרי' התם גבי קדושין כתיב כי יקח ולא שיקח את עצמו גבי גירושין כתיב ושלחה ולא שישלח את עצמו. וגרסי' תו התם היה מדבר עמה על עסקי גיטה וקדושיה ונתן לה ולא פירש ר"י אומר דיו ר' יהודה אומר צריך לפרש אלמא בעינן שיוציא בפיו דברי השלוחין והקדושין ואמרי' נתן בידה והיא ישנה לאו בת איגרושי היא מפני שאין הגט שמור בידה ולא משום דבעינן דעתה וחרשת שהשיאה אביה אע"פ שיודעת בשמירת גיטה ושמירת עצמה שאלמלא כן לא היתה מתגרשת אינה שומעת מה שאומר לה בפיו הא גיטך ומש"ה שמעינן מינה דלא בעינן דעתה שתתבונן היא בשלוחין שמוציא מפיו ודי לנו בשמיעת העדים: וה"ר אברהם ז"ל כתב כנסי שט"ח זה דאמרי' אינו גט משום דחיישי' דלמא גברא גופיה במלית לגיטה ואין דעתו לגרשה בהא נתינה עד שיאמר לה הא גיטך וקשיא לן על הדין פי' א"ה גיטא תהוי תיובתא דרב ששת דאמר אינו חוזר ומגרש בו ועוד כתב ה"ר אברהם ז"ל דמאי דמקשינן בקדושין במאי עסקינן אילימא בשאין מדבר עמה על עסקי גיטה וקדושיה

מלחמת ה'

כתוב בספר המאור מתני' אמר לה כנסי שט"ח זה או שמצאתו מאחוריו וכו' ואיכא דקשיא ליה הא דגרסי' בפ' הניזקין אמר רבא מעדותו וכו' עד ה"ז מגורשת: **אמר** הכותב דברי תורה עניים במקומם ועשירים במקום אחר דהכיא בספרי ונתן בידה ושלחה מביתו מכאן אמרו כתב גט לאשתו ואמר לה כנסי שט"ח זה וכו' ושנו עוד בתוספתא הוליך אשתו אצל לבלר וכתב גיטה ונתנו לה ולא אמר לה (הרי) הא גיטך ר"י אומר אם עסוקין באותו ענין מגורשת ואם לאו אינה מגורשת ולפי זה הא דקתני מתני' כנסי שט"ח זה לא נצרכה אלא אפי' במדבר עמה על עסקי גיטה דאי יהיב לה ושתיק או דאמר לה כנסי זה הוי גט וכיון דיהיב לה בהאי ליכא לאו לגירושין משמע ובעינן ושלחה וכן סיפא מצאתו מאחוריו כיון דאיהו הוא דאדיא בה ידא איתו גט דכל שמדבר עמה אתן לך גט ונתן לה שטר סתם הוכיח תחלתו על סופו שהוא הגט והם הגירושין דמשלים דבורו הוא אבל זו שתפסה לעצמה שטר ממנו אע"פ שמדבר עמה איכו גט וכולהו לא חיישי' לבטול דאם איתא דבטליה לעדים הוה אמר ואע"ג דלא אמר לכו מעיקרא ראו גט זה שאני נותן לאשתי דכל לשון סתום בפנים אינו אלא משום כסופא

השגות הראב"ד

קלוסה כמי שהונחה דמיא. והקשו את זה על הוא מלמעלה והיא מלמטה ולא הקשו על רישא דמתני' היתה עומדת בראש הגג וזרקו לה כיון שהגיע לאויר הגג מגורשת. איכא למימר משום דלא פליגי רבנן עליה אלא (מלמטה) [למעלה] מעשרה. ולא מלתא היא דקלוסה כמי שהונחה איתו אלא למטה מעשרה אבל למעלה מעשרה בטעמא אחרינא פליגי דילפינן ארץ ממושיט כדאיתא פ' הזורק. אלא הקשו על סיפא דמתני' וה"ה על רישא: שמעתיה דאביי דאמר שתי חגירות א' לפנים מזו החיצונה שלו והפנימית שלה כיון שהגיע לאויר החיצונה מגורשת וכו'. הכי פירושא כגון שהמחיצות החיצונות עודפות על הפנימיות והגיע הגט כנגד אויר הפנימית אע"פ שלא ירד לתוך מחיצותיה כיון שירד למטה ממחיצות החיצונות מגורשת מאי טעמא שאף אויר שכנגד הפנימית מתאמר בגובה החיצונות מה שאין כן בקופות שאפי' הגיע לתוך מחיצות של פנימית אינה מגורשת מאי טעמא דהא לא נח ואוקימנא בקופה שאין להם שולים. פי' שתיהן אין להם שולים אבל מונחת בסימטא מש"ה אין להם אויר ואילו היה לפנימית שולים מגורשת היא מאוירא דאויר [כלי] ככלי דמי כדאקשי' במס' ע"ז. והקשו ליה כליו ובאויר כלי קאמר לפי הסוגיא:

שלטי הגבורים

א וכתב הרמ"ה חזקה דאמר כנסי דמשמע לשם פקדון בעלמא אבל אם אמר לה מפקידה זכי בשט"ח זה מיגו דקני' בנתינה קמייתא לגזור ע"פ גליותה אע"ג דאמר לה בתר הכי ה"ז גיטך לית לה תקנתא עד שיטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה:

לשון ריא"ז

הנותן גט לאשתו צריך שיאמר לה ה"ז גיטך ואם היה מדבר לה על עסקי גיטה ונתנו לה סתם ה"ז מגורשת והוא שיהיו עסוקים בעת נתינת הגט באותו ענין אבל אם פסקו מלדבר בענין גיטה אע"פ שמדברים קרוב לאותו ענין אינו גט עד שיאמר ה"ז גיטך אמר לה כנסי שט"ח זה וקראתו והרי הוא גיטה אינה מגורשת עד שיחזור ויאמר לה ה"ז גיטך ואפי' אחר שנתנו לה והוא שיאמר לה באותו מעמד מיד כמב"ה:

ב כתב הטור וכן אם נפל מידה בעודה ישנה אע"פ שחזרה ולקחתו אינו גט עד שיחזור ויתנו לה ויאמר ה"ז גיטך כתב הרמ"ה דה"ה אם מסר מודעא על הגט ונתנו לה ואח"כ בטל המודעא מרצונו ואמר לה תתגרשי בגט שנתתי לך כבר א"צ לחזור וליטלו ממנה כיון שמבת נתינת הבעל בא לידה אע"ג דמעיקרא לא הוי בדעתו ליתנו לה בתורת גירושין:

ג כתב מיי' היו שניהם עומדין ברה"ר וברשות שאינו שלהם וזרק לה קרוב לה מקודשת קרוב לו אינה מקודשת מחצה על מחצה או שהוא ספק אם קרוב לו אם קרוב לה הוי ספק קידושין כיצד קרוב לו וקרוב לה כל שהוא יכול לשומרו ולא היא זהו קרוב לו היא יכולה לשומרו ולא הוא זהו קרוב לה שניהם יכולין לשומרו זהו מחצה על מחצה ע"כ:

ד כתב הטור או אפי' היה מונח על גבי ידו והיא קרובה אליו ולקחתו משם אינו גט כיון שלא סייע בנטילתו או אפי' היתה ידו סגורה והגט בתוכה ופתח הוא ידו ולקחתו מתוכו שסייע בנטילתו אפ"ה אינו גט כיון שלא קירב אליה אבל אם אוחז הגט בראשו הא' ומושיטו לה והיא לקחתו בראשו הב' הוי גט וכן אם הגט תחוב לו תחת חגורתו על מתניו וגנבה מתניו והטה עצמו לצדה ונטלתו קרינא ביה שפיר ונתן אבל אם לא נענע מתניו ולא הטה עצמו אליה או שהטה עצמו ולא נענע מתניו לא הוי נתינה ומיי' כתב בזה שהוא גט והרא"ש כתב כסברא ראשונה:

לשון ריא"ז

ואם אמר לה ה"ז גיטך ואפי' אחר שנתנו לה ה"ז מגורשת וכן נראה בעיני שאם היה הגט ביד הבעל ונטלתו היא מתוך ידו אינה מגורשת שאין כאן נתינה ואם הושיט לה ידו ונטלתו היא מתוך ידו ה"ז מגורשת והוא שאמר לה ה"ז גיטך:

הגהות הב"ח

לא אמר כלום. דבעינן ונתן: שלפתו. שהיה תחוב בין חגורתו למתניו ושלפתו משם: דעריק לה חרליה. עקם לה מתניו להקריב לה הגט. ומהא שמעינן שאם תפס הבעל הגט ולקחתו האשה מתוך ידו לא קרינא ביה ונתן אא"כ נתנו הוא לתוך ידה או שיקריבהו לה דומיא דעריק לה חרליה:

גרסינן בגמ' [דף עח.] אמר רבא כתב לה גט ונתנו ביד עבדה ישן ומשמרתו ה"ז גט. כלומר דכיון דישן אינו משתמר אלא על ידה: נעור אינו גט דהויא לה חצר המשתמרת שלא לדעתה. כלומר לפי שהעבד משמר את עצמו ואת מה שבידו ופרכינן ישן ומשמרתו הרי זה גט ואמאי חצר מהלכת היא וחצר מהלכת לא קנה. כלומר דכי אמור רבנן חצרו של אדם קונה לו לאו במהלכת אמור דשני קרקעי דניידי ממקרקעי דלא ניידי. וכ"ת ישן שאני והא אמר רבא כל שאילו מהלך לא קנה עומד ויושב לא קנה והלכתא בכפות. כלומר כי קאמר רבא ישן ומשמרתו ה"ז גט בכפות קאמר הלכך כפות וישן בעינן כפות כדי שלא יהא חצר מהלכת וישן כדי שיהא משתמר לדעתה ולפי זה הא דאמרינן בהמביא תניין (דף כא.) כתב לה גט ונתנו ביד עבדו וכתב לה שטר מתנה עליו קנאתו ומתגרשת בו ואוקימנא בכפות ולא מדכרינא ישן כלל היינו טעמא משום דלא אקשינן התם אלא חצר מהלכת היא והכי פרכינן לה ומש"ה אוקימנא לה בכפות ומיהו ה"ה דבעינן ישן דשמעתא דרבא היא בהדיא ואחרים פירשו דה"ק והלכתא דישן לא קנה אלא בכפות ואימא הכי כפות ומשמרתו הרי זה גט אינו כפות אינו גט הילכך כפות בין ישן בין נעור הוי גט וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהלכות גירושין ואינו מחוור ועוד דבריו מתמיהין שכתב נתנו ביד העבד והוא ישן והיא משמרתו ה"ז [גט] פסול וידוע לפי הכלל שלו שכל מקום שהוא מזכיר פסול אינו אלא מדברי סופרים ואם נשאת לא תצא וזו תמיה לו. וכתב עוד שם שאם אינו כפות וניעור [קנתה] העבד ואינה מגורשת עד שיגיע הגט לידה משמע דס"ל שאם נטלתו מן העבד מגורשת והרשב"א ז"ל מסתפק אם צריך שיטלנו הבעל ויחזור ויתננו לה דכשנטלתו היא דילמא הוה ליה כשלי גיטיך מעל גבי קרקע: **היכי** דמי קרוב לה וכו'. בגמ' הכי גרסינן היכי דמי קרוב לה היכי דמי קרוב לו אמר רב ד' אמות שלה זהו קרוב לה ד' אמות שלו זהו קרוב לו. פי' אליבא דמ"ד בפ"ק דבבא מציעא (דף י.) דד' אמות של אדם קונות לו ואפילו ברה"ר ה"נ ברה"ר ממש ואליבא דמ"ד שאין קונות אלא בסימטא ה"נ בסימטא ואמאי קרי ליה רה"ר לפי שאינו רה"י כדמפרקינן בעלמא וה"נ דד' אמות לכ"ע אינן קונות דבר תורה כיון דרבנן תקינהו ואמרי שיהו קונות הרי הקנום לו ועשאום כחצרו והפקר ב"ד היה הפקר. ובתר הכי גרסינן היכי דמי מחצה על מחצה כגון שהיו שניהם עומדים בארבע אמות. כלומר שכל הגט בתוך ד' אמות שלה ובתוך ד' אמות שלו ופרכינן ולחזי הי מינייהו קדים וכ"ת דאתו תרווייהו בהדי הדדי והא אי אפשר לצמצם. כלומר ליחזי הי מינייהו קדם לבא במעמדו ואם קדם הוא זכה בכל ארבע אמות הסמוכות לו ואם קדמה היא זכתה בכל ארבע אמות הסמוכות לה ושוב לא נכנסה זכותו לתוכו. ואי אפשר לצמצם שלא יקדים האחד. ומיהא שמעינן שכל הקודם לבא בד' אמות זכה בהן ואין לחבירו הבא אח"כ זכות בהן כלל. ומפרקינן אמר רב כהנא הכא בח' אמות מצומצמות עסקינן וגט יוצא מד' אמות שלו לד' אמות שלה כלומר שמקצתו בד' אמות שלה ומקצתו בד' אמות שלו ופרכינן והא אגיד גביה. כלומר שעדיין הגט ברשותו והכן ונתן בידה בעינן שיהא כולו ברשותה ובתר הכי אמר ר' יוחנן קרוב לו שנינו אפילו מאה אמה קרוב לה שנינו אפילו מאה אמה היכי דמי מחצה על מחצה אמר רב שמן בר אבא לדידי מיפרשא לי מיניה דר' יוחנן הוא יכול לשמרו והיא אינה יכולה לשמרו זהו קרוב לו היא יכולה לשמרו והוא אינו יכול לשמרו זה קרוב לה שניהם לא יכולין לשמרו או שניהם יכולין לשמרו זהו מחצה על מחצה ואמרינן עלה תניא נמי הכי ולרבי יוחנן ודאי לאו מדינא הוא אלא מפני תקנת עגונות ומשום הכי א"ר יוחנן גופיה בסמוך דלגיטין וקדושין אמרו ולא לדבר אחר. כלומר שמפני תקנת עגונות אמרו כן בגיטין ולא היה אפשר להם לחלק בין גיטין לקידושין משום דכתיב ויצאה והיתה אבל דבר אחר לא ואפשר ששעת גזירה היה והיינו דאמרינן בסוף שמעתין א"ל שמואל לרב יהודה שיננא כדי שתשוח ותטלנו ואת לא תעביד עובדא עד דמטי גיטא לידה ואי לאו דמתני' בשעת גזירה נשנית היכי קאמר דלא ליעבד בה עובדא ובתר הכי גרסינן א"ל רב שמואל לרב יהודה שיננא כדי שתשוח ותטלנו [וכמ"ש בהלכות ופרש"י דאקרוב לה דמתני' קאי דכדי שתשוח ותטלנו] הוא דהויא קורבא דמתני' ואפ"ה לא תעביד עובדא להתירה עד דמטי גיטא לידה שמא יאמרו על רחוק שהוא קרוב והוה עובדא שזרקו קרוב לה ומת ואצרכוה חליצה ואפשר לפרש על דרך פירושו ז"ל דשמואל ברשות הרבים ממש מוקים לה למתני' וס"ל דמדינא ד' אמות [אין] קונות ברשות הרבים אלא מפני תקנת עגונות התקינו שכל שהוא קרוב לה בכדי שתשוח ותטלנו שתהא מגורשת והיינו קרוב לה דתנן במתני' ומש"ה א"ל שכיון שאין ד' אמות קונות ברה"ר מן הדין דלא ליעביד בה עובדא ומיהו במקום שהם קונות [מן הדין] מסתברא דעבדי בה עובדא ואין צריך לומר בחצרה שהיא זוכה לה ואשכחן ליה לרבא בתרא דעבד עובדא [דף עז:] ואמר דלקנייה להאי דוכתא ותיזיל איהי ותחוד ותפתח אלא שראוי לחוש לדברי ר"ח ז"ל שכתב ואנו קבלנו מרבותינו שאפילו זרקו לה בחצרה לא משתריא לעלמא עד דמטי גיטא לידה דגרסינן בירושלמי [כאן הלכה ב] המחוור מכולם עד [שיתננו] לידה אלו דבריו ז"ל ואין הירושלמי מכריע שאפשר לפרשו כדפרישנא הא דאיתמר בגמרא דילן ואת לא תעביד בה עובדא עד דמטי גיטא לידה והרי"ף ז"ל שכתב בהלכות (סוה) [האי] עובדא דרבא נראה שלהלכה כתבו: ולענין הלכה הרי"ף ז"ל לא הביא בהלכות אלא הא דשמואל ובודאי דלענין דלא נעביד בה עובדא עד דמטי גיטא לידה מסקנא דשמעתא היא דהא א"ל רב מרדכי לרב אשי דהוה עובדא ואצרכוה חליצה אלא מיהו לענין פלוגתא דשמואל בהדי רבי יוחנן לענין קרוב לה נראה לי דקי"ל כר' יוחנן דהא שמואל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן ועלה דר' יוחנן אמרינן בגמ' תנ"ה וג"מ שכל שהיא יכולה לשמרו ואפילו מאה אמה אם נשאת לא תצא והרמב"ם ז"ל כתב בפ"ה מהלכות גירושין בלשון הזה זרקו לה ברה"ר או ברשות שאינה של שניהם קרוב לה [מגורשת קרוב לו] אינה מגורשת היה הגט מחצה למחצה וממחצה למחצה עד שיהא קרוב לה הרי זה ספק מגורשת היה קרוב לה כדי שתשוח ותטלנו ה"ז פסול עד שיגיע הגט לידה ואח"כ תנשא בו לכתחלה כיצד הוא קרוב לו היה הוא יכול לשמרו והיא אינה יכולה לשמרו זה (ד) קרוב לו שניהם יכולין לשמרו או שניהם אינן יכולין לשמרו זהו מחצה על מחצה בא הוא תחלה ועמד ואח"כ עמדה היא כנגדו וזרקו לה אם היה הגט בתוך ד' אמות שלו אינה מגורשת אע"פ שאם תשוח תטלנו עמדה היא תחלה ובא הוא ועמד כנגדה וזרקו לה אע"פ שהוא מחצה למחצה הואיל והוא בתוך ד' אמות שלה ה"ז (ה) פסול עד שיגיע גט לידה ע"כ ודבריו תמוהין הרבה שהוא פוסק כשמואל ואעפ"כ אינו דוחה הא דר' יוחנן שהרי כתב ששניהם יכולין לשמרו מגורשת ואם הרב ז"ל סבר דדשמואל לא פליגא אדר' יוחנן מדינא אלא דמחומרא בעלמא אמר כדי שתשוח ותטלנו ומחמיר עוד לומר דאפילו בכי הא אינה נשאת אלא לאחר שיגיע הגט לידה מ"מ היה לו לכתוב דכל שהיא יכולה לשמרו שהגט פסול מדבריהם ונפקא מינה שאם נשאת לא תצא ובודאי שהוא ז"ל כך הוא סבר דשמואל לא פליג אדרבי יוחנן וא"כ פליג כדרבי יוחנן נקטינן וכמ"ש למעלה שהרי לענין קדושין הוא פוסק כמותו בפ"ד מהלכות אישות וכיון שכן למה לא כתב דכל שהיא יכולה לשמרו והוא אינו יכול לשמרו שאינו פסול אלא בדבריהם בלבד וכ"ל שהוא סובר דכיון דהא דר' יוחנן לאו מדינא אלא מתקנתא שהרי אין קנייה תלוי בשום מקום בשמירה הלכך אע"ג דשמואל מודה לרבי יוחנן כיון דעקר לה לתקנתא דמתני' לחומרא הדר דינא לדוכתא דביכולה לשמרו אינה מגורשת גמורה דאורייתא ולפיכך כל שהוא מקרוב לו עד קרוב לה דהיינו כדי שתשוח ותטלנו פסק ז"ל דהויא לה ספק מגורשת ובכלל זה קרוב לה שיכולה לשמרו והוא אינו יכול לשמרו ועולה יפה על הדרך שכתבתי ועדיין לפי זה היה ראוי לומר דכיון דשמואל עקר לה לתקנתא דקרוב לה מגורשת [ביכולה] לשמרו משום חומרא דגיטין אף בקידושין היה ראוי לומר כן שהרי לא אמרו בקידושין אלא משום לתא דגיטין ולמה פסק בקדושין דבהיא יכולה לשמור והוא אינו יכול דמקודשת ודאי אבל נראה שהוא סובר דכיון דשמואל מודה לרבי יוחנן אלא דבגיטין עקר לתקנתא דיכולה לשמרו לענין שתהא מגורשת גמורה דאורייתא בקידושין סמכינן אתקנתא קמייתא וכל שהיא יכולה לשמור מקודשת גמורה משום דלא חזינן דמעיקרא תקנה בקידושין כלל. זה נראה לדעת הרב ז"ל. ומ"מ אני תמה למה פסק בשבאה היא תחלה בתוך ד' אמות שלה פסול מדבריהם בלבד שהרי ברה"ר הוא עסוק וד' אמות אינן קונות שם אלא בסימטא וכמו שהוא ז"ל כתב בפרק י"ז מהלכות גזלה ומעתה כל שאינו [בשיעור] שאם תשוח תטלנו שהיא מגורשת מן התקנה למה אמר שהוא פסול ומשמע מדבריהם בלבד והרי [כתב] כל שאינו בכדי שיעור שתשוח אינו אלא ספק מגורשת מטעם יכול לשמרו ובודאי כשיעור שתשוח ותטלנו פחות מד' אמות הוא שא"א שיהא יותר מד' אמות דהא אמרינן בפרק מי שהוציאוהו (דף מח.) דגופו של אדם ג' אמות ואמה [רביעית] דפישוט ידים ואי כי הדדי נינהו למה אמרו כדי שתשוח ותטלנו ולא אמרו ד"א אלא ודאי בציר מד"א הוי וכיון שכן ביתר מכדי שתשוח ואפי' [הוא] תוך ד"א ברה"ר מגורשת ואינה מגורשת וצ"ע ודאמרינן דשניהם אינן יכולין לשמרו מגורשת ואינה מגורשת תימה הוא כיון [שאין] היא יכולה לשמרו אמאי מגורשת כלל תירצו בתוס' דשניהם אינן יכולין לשמרו היינו כל אחד בפ"ע אבל שניהם ביחד יכולין לשמרו והקשה הרמב"ן ז"ל שכיון שהדבר תלוי בשמירה כ"מ שצריך לשמירת הבעל אגיד ביה הוא ואינה מגורשת ולי נראה דכי פרכינן והא אגיד ביה היינו דוקא בגט יוצא מד' אמות שלו לד' אמות שלה שמקצת הגט בתוך שלו לגמרי אבל כאן כיון שהשמירה עושה רשות ומקום זה בין שניהם הוא מסתמא בעל משאיל לה מקום כיון שאינו מיוחד לו והיינו דברים שמעתין דמוקמינן מחצה על מחצה כגון שהיו שניהם עומדין בתוך ד"א לא פרכינן והא אגיד ביה: **לגיטין** אמרו. כתב רש"י ז"ל דמשום קורבה מגורשת ולא לדבר אחר כגון אם זרק לו חובו [קרוב לו] ואבד דגט הוא דבע"כ קטי לה הילכך לאחר הוי גיטא אבל [בעלמא] לא

לא אמר כלום אימא ששלפתו מאחריו והא בעינא ונתן בידה וליכא לא צריכא דעריק לה חרציה ושקלתיה: היתה עומדת ברה"ר וזרקו לה כו': היכי דמי קרוב לה *א"ל שמואל לרב יהודה(א) כדי שתשוח ותטלנו (א)ואת לא תעביד עובדא עד דמטי גיטא א לידה א"ל רב מרדכי לרב אשי הוי עובדא(ב) ואצרכוה חליצה:(ג) א"ר אסי א"ר יוחנן °לגיטין ולקדושין אמרו ולא

[דף קפה ע"א]

רש"י

ששלפתו מאחריו. שהגט היה תחוב בין חגורו למתניו ושלפתו משם: ועריק לה חרליה. עקם לה מתניו להקריב לה הגט: כדי שתשוח ותטלנו. היא קורבה דמתני' ואפילו הכי את לא תעביד עובדא להתירה ליגשא עד דמטי גיטה לידה גזירה שמא יאמרו על רחוק שהוא קרוב: הוה עובדא. שזרק אחד גט קרוב לה ומת ואצרכוה חליצה: לגיטין אמרו.

שלטי הגבורים

א כתב הרא"ש דשמואל לאו לפרושי מתני' אתא אלא אמר לתלמידו שראוי להחמיר אם שניהם עומדין בתוך ד' אמות אע"פ שקדמה האשה לתוכו וזכתה בהן שאינו גט אלא קרוב לה כדי שתשוח ותטלנו לפי שפעמים שהאיש יקרב לתוך ד' אמות. והלכה כשמואל דמחמיר היכא דשניהם עומדים בתוך ד' אמות או חוץ לד' אמות אבל אם זרקו לתוך ד' אמותיה והוא עומד חוץ לד' אמות בהא מודה שמואל דמגורשת כך נראה לפרש שיטה זו: והרי"ף ז"ל כתב היכי דמי קרוב לה א"ל שמואל לרב יהודה וכו' ולא הביא דברי רב ור' יוחנן משמע דס"ל דשמואל לפרושי מתני' קא אתי ותימה היכי פסיק כוותיה דשמואל והא קי"ל כרב באיסורי ועוד דהלכה כר' יוחנן בכל מקום כנגד רב ושמואל לכך אני אומר שהרי"ף דילג דברי רב ור' יוחנן משום דס"ל הלכה כשמואל דמחמיר ולא בא לפרש המשנה ור"ת ז"ל כתב קבלנו מאבותינו דאפי' זרק לה גט בחצרה לא תשתרי לעלמא עד דמטי גיטא לידה וגרסי' נמי בירושלמי המחוור שבכולן עד שיתן לה גט לידה ודבריו תמוהין:

הגהות חו"י

(א) וכן נפרש קרוב לו כדי שישוח [ויטלנו וכן] הוא אם שניהם יכולין [וכו'] ועיין בגמ'

הגהות הב"ח

(א) נ"ב שיננא: (ב) נ"ב הכי: (ג) נ"ב וכן לענין קדושין: (ד) נ"ב ה"א: (ה) הרי זה גט פסול עד שיגיע הגט כנ"ל:

המאור הגדול

וקדישיה מנא ידעא מאי קאמר לה לא מקשינן אלא על עסקי גירושין בלבד דבקדושין ודאי בעינן דעתה ... רא נתחא ולדברינו אלו ה"ה לגירושין דבעינן שידעו העדים במאי דקאמר ואין בין קדושין לגירושין אלא שבקדושין בעינן דעת העדים ודעת האשה ובגירושין די לנו בדעת העדים ואין לנו צורך בדעת האשה שתשמע (ודעת) השלוחין שמוציא הבעל מפיו:

עין משפט

א מיי' פס"ז מהל' מלוה ולוה סמג עשין צג טור ח"מ סי' קב:
ב מיי' פ"ק ופ"ה מהל' גירושין סמג עשין נ טור אה"ע סי' קלט:

לא. ועל הדרך שכתבתי למעלה לגיטין אמרו מפני התקנה ולא לדבר אחר. ולקדושין לדברי הכל היינו טעמא לפי שא"א לחלק בין גיטין לקדושין דהא כתיב ויצאה והיתה: **גט** בידה ומשיחה בידו. שנתן הגט בידה וראש המשיחה עדיין בידו משיחה. חוט שהגט קשור בו לנגיד"ל בלע"ז וכתב הרשב"א פי' בתוס' בשם רבינו יעקב ז"ל כל שאילו גט כבד ומשיחה דקה שתפסק במשיכתו ה"ז מגורשת אבל אם המשיחה חזקה שיכול למושכו ולא תנתק המשיחה אינה מגורשת אפילו קפלה האשה ידה ביותר וכחה יפה משל בעל ומפני זה אינו יכול להביאו אצלה אינה מגורשת דאין

רש"י

דמשום קורבה מגורשת וכן לענין קידושין: ולא לדבר אחר. כגון אם זרק לו חובו קרוב לו ואבד וטעמא דדוקא גבי גט דבע"כ קטני לה הילכך נאלתר הוי גט וקידושין נמי משום דאיתקש יציאה להויה דכתיב ויצאה והיתה אבל בעלמא לא אמרינן הכי: גט בידה. שנתנו לה וראש המשיחה עדיין בידו: גיטה

ולא לדבר אחר איתיביה רבי אבא וכן [א] **לענין** ו **החוב אמר לו זרוק לי חובי וכו' ופריק הכא במאי עסקינן דאמר ליה זרוק לי חובי בתורת גיטין אי הכי מאי למימרא מהו דתימא מצי אמר ליה משטה אני בך קמ"ל דלא. אמר רב חסדא גט בידה** ב **ומשיחה בידו רואין אם יכול לנתקו ולהביאו אצלו אינה מגורשת ואם לאו מגורשת מ"ט דאינה מגורשת בעינן כריתות וליכא**

נר מצוה זו נתינה אלא כעין גזילה וכעין זה פי' [תקמו] משמו של רבינו שמואל ז"ל אבל ר"י [ז"ל] פי' דכיון שנתנו הבעל לידה וקפלה ידה מרצון הבעל עד שאין הבעל יכול לנתקו ולהביאו אצלו אע"פ שאם לא קפלה ידה היה הבעל יכול להביאו אצלו מחמת המשיחה הרי זו מגורשת דכיון [תקמז] שקפלה ידה מרצון הבעל לא גרע מעריק לה חרליה ושלפתיה [דף עח.] שאין הבעל נותנו ממש לידה ואפ"ה מגורשת ואעפ"כ

הורה להחמיר כדברי הראשונים ז"ל והצריך לתת הגט בידה פתוחה או לתוך חיקה שהבעל גומר נתינת הגט לגמרי ובזה אין לפקפק כלום ע"כ:

גרסינן בגמ' [דף עח:] אמר ר' יהודה היתה ידה עשויה כקטפרס. כלומר מדרון שראשי אצבעותיה מוטין לקרקע שלא פשטה ידה זקופה כדרך פישוט יד וזרקו לה: אינה מגורשת ואמאי הא כי נפל בד' אמות דידה קא נפיל. כלומר ומה לי אם אין ידה ראויה לקבל בפשיטותה. ומפרקינן בדלא נח לארץ אלא כשנפל מתוך ידה נשרף וקבלה שבא לידה לאו קבלה היא. ופרכינן ותגרש מאוירא תפשוט דבעי ר"א ד' אמות שאמרו יש להם אויר או אין להם אויר תפשוט דאין להם אויר. כלומר מי אמרינן כיון דארבע אמות תקנתא דרבנן ניהו כי היכי דלא ליתו לאנצויי כדמפרש בשנים אוחזין [דף י.] ארעא תקון אוירא לא תקון או דילמא לא שנא ומיהו פשיטא לי דברשות הקנוי' לאדם לגמרי יש לו אויר דהא שלו הוא מתהום ארעא ועד רום רקיע שרשות היחיד עולה עד לרקיע ומפרקינן הכא במאי עסקינן בעומדת על גבי הנהר דמעיקרא לאיבוד קאי. ואויר שאינו ראוי לנוח לא קני ובעיא דר"א לא איפשיטא וכ"ל דכי פרכינן והא כי קא נפל בד' אמות דידה קא נפיל דמשמע דפשיטא לן דבתוך ארבע אמות מגורשת ה"מ במקום שד' אמות קונות אבל לדידן דקי"ל שאין קונות ברה"ר אלא בסימטא אינה מגורשת דהא אסבריה שמואל רביה לרב יהודה דברשות הרבים שאינן קונות דוקא כדי שתשוח ותטלנו מפני תקנת עגונות בגיטין וכמו שכתבתי למעלה והיכי נפרוך איניביה והא כי קא נפיל בד' אמות דידה קא נפיל אלא ודאי כדאמרן: **תנן** בפרקין [דף עט.] היתה עומדת בראש הגג וזרקו לה כיון שהגיע לאויר הגג הרי זו מגורשת הוא למעלה והיא למטה כיון שיצא מראש הגג נמחק או נשרף הרי זו מגורשת. ובגמרא מוקי רישא בגג דידה והצר דידיה וסיפא בגג דידיה וחצר דידה. ופרכינן בגמרא ארישא דמתני' והא לא מינטר. כלומר דהא אתי זיקא כשהגט בראש הגג ושדי ליה מקמי דלינח וכי לא שדייה זיקא ואירע לו דבר אחר שבא כלב וקלטו או גשמים ומחקוהו אמאי מגורשת מן האויר הא בעינן אויר שסופו לנוח. ומפרקינן אמר רב יהודה אמר שמואל *כגון שיש לה מעקה עסקינן. כלומר ומתני' דקתני כיון שהגיע לאויר הרי זו מגורשת היינו דוקא כשהגיע לאויר מחיצות המעקה. עולא בר מנשה משמיה דאבימי אמר הכא בפחות משלשה סמוך לגג עסקינן וכל פחות משלשה סמוך לגג כלבוד דמי. וכי תימא כיון דהכא פרכינן והא לא מינטר היכי פרכינן לעיל [דף עח:] ותגרש מאוירא דד' אמות דהא לא מינטר י"ל משום דס"ל דכל תוך ד' אמות דידה שפיר מינטר אע"פ דליכא מחיצות וכי איצטריך הכא לאוקמה בגג שיש לו מעקה אי נמי בפחות משלשה היינו משום דמתני' קתני כיון שהגיע לאויר הגג דמשמע אפילו רחוק מד' אמותיה. ובגמ' פרכינן אסיפא דתנן הוא מלמעלה והיא מלמטה כיון שיצא מראש הגג וכו' והא לא מינטר. כלומר דקס"ד שהגג גבוה *מחומת החצר והיכי קתני דכיון שיצא מראש הגג מגורשת הא אין סופו לנוח אפילו לא באת דליקה דאתי זיקא ודחי ליה חוץ למחיצות. ומפרקינן אמר רב יהודה אמר שמואל כגון שהיו מחיצות התחתונות. כלומר של חצר. עודפות על העליונות. כלומר של מעקה הגג דכי נפיק מן הגג מטא לאויר מחיצות החצר ומש"ה בעינן עודפות דהאי דקאי בתוך מחיצות מעקה הגג וזרקו כלפי מעלה כדי שיעבור מעקה הגג ויפול לחצר. וגרסינן תו בגמ' עלה דמתני' דתנן נמחק או נשרף וכו' אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לא שאנו אלא שנמחק דרך ירידה אבל נמחק דרך עליה לא מ"ט מעיקרא לא למינח קאי. ופרש"י ז"ל דדרך ירידה היינו דכשזרקו כלפי מעלה להעביר את המעקה לא נמחק עד שהגיע לחזור ולירד אבל נמחק דרך עליה אע"פ שיצא מאויר גג לאויר חצר ומחיצות התחתונות עודפות אינה מגורשת דדרך שלוקו לא מקריא נתינה אלא דרך הנחתו לבא ברשותה וכתב הרמב"ן ז"ל דהא דתנן [רישא] כיון שהגיע לאויר הגג הרי זו מגורשת ולא קתני נמחק או נשרף כדקתני סיפא משום דאורחא דמילתא נקט דלמעלה בגג שכיח רוח מצויה ושאינה מצויה ואם נטלתו הרוח בהא קתני מתני' דמגורשת מיד ובחצר שכיחי מים ואש ומשום הכי קתני נמחק או נשרף ותימה מן ה"ר משה הספרדי שכתב כיון שהגיע לאויר מחיצות המעקה או לפחות מג' סמוך לגג נתגרשה ובלבד שינוח אבל אם נמחק או נשרף הואיל ואינו הולך לנוח אינו גט וזה אי אפשר שאם כדבריו היכי תנן מגורשת [שתם] כיון שנשרף או נמחק אינה מגורשת ע"כ. אבל לפי דעתי הרמב"ם ז"ל בפרק ה' מהלכות גירושין אינו אומר כן אבל הוא סובר דברישא דמתני' דהיתה עומדת בראש הגג איכא דרך עליה ודרך ירידה דדרך עליה היינו קודם שהגט מתחיל לירד ודרך ירידה היינו משהגט מתחיל לירד ומש"ה לא תנא ברישא דמתני' נמחק או נשרף הרי זו מגורשת משום דאיכא גוונא דלא הויא מגורשת דהיינו נמחק או נשרף דרך עליה אבל בסיפא דהוא למעלה והיא למטה מסתמא לעולם הוא דרך ירידה וכי אוקימנא כגון שהיו מחיצות התחתונות עודפות לאו משום דאית ביה דרך עליה אלא לפי שאי אפשר לכנוס אוקימנא בעודפות וכי אמרי' לא שאנו אלא שנמחק דרך ירידה אבל דרך עליה לא הכי מפרש לה ז"ל לא שאנו דנמחק או נשרף מגורשת אלא דרך ירידה בסיפא דמתני' אבל דרך עליה [ברישא] אינה מגורשת ומ"מ לא מצי תני ברישא נמחק או נשרף הרי זו מגורשת משום דלאו מילתא פסיקתא הוא שאילו נמחק קודם שירד לנוח אינה מגורשת ומיהו ודאי אם נמחק לאחר שהיה יורד לנוח מגורשת זהו דעתי בדבריו ז"ל: **גרסינן** תו בגמ' [דף עט.] נשרף הרי זו מגורשת אמר רב נחמן בר יצחק לא שאנו אלא שקדם גט לדליקה. כלומר שקדם זריקת הגט בחצר קודם שתבא הדליקה באויר החצר אבל קדמה דליקה לגט לא מ"ט מעיקרא לאו למינח קאי. ויש מי שאומר דמהכא איפשיטא הא דאיבעיא לן בפ' שנים אוחזין (דף יב.) זרק ארנקי בפתח זה ויצא בפתח אחר מהו אויר שאין סופו לנוח כמונח דמי או לא ואע"ג דלא איפשיטא התם מהכא איפשיטא דלאו כמונח דמי והרמב"ן ז"ל סובר דשאני הכא דכיון דקדמה דליקה לגט הרי הוא כמאבדו לדעת דמעיקרא לאיבוד אזיל ואי בעיין לא איפשיטא דינא בממון כשאר ספיקי ממון ובגט ספק מגורשת אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפרק ה' מהלכות גירושין [זרק לה גיטה לרשותה ועבר מתוך רשותה שהיא משתמרת בה ונפל חוץ לרשותה אע"פ שעבר בפחות מג' סמוך לארץ אינה מגורשת עד שיבא ברשותה] משמע דמפשטא ליה מהא דלגבי גט לאו כמונח דמי אי נמי מדאמרי' אבל נמחק דרך עלייה לא מ"ט מעיקרא לאו למינח קאי [ה"נ מ"מ כיון שנפל חוץ לרשותה איגלאי מילתא דמעיקרא לאו ברשותה קאי הלכך אינה מגורשת] ואע"ג שאיפשר לחלק ביניהם (א): וגרסינן תו בגמ' אמר רבא שלש מדות בגיטין. כלומר חלוקות מדין שאר איסורין: הא דאמר רבי קלוטה כמי שהונחה ופליגי רבנן עליה. כלומר דתניא התם הזורק מרשות היחיד לרשות היחיד ורשות הרבים באמצע רבי מחייב משום דס"ל דקלוטה בתוך האויר כמי שהונחה לארץ דמי וחכמים פוטרים. וה"מ דאמרי רבנן הכי לענין שבת אבל הכא משום אנטורי הוא והא מינטר כלומר ומש"ה תנן כיון שהגיע לאויר הגג או לאויר חצר מגורשת. והא דאמר רב חסדא נעץ קנה ברה"י וברא[ש]ו טרסקל וזרק ונח על גביו אפילו גבוה מאה אמה חייב שרה"י עולה עד לרקיע ה"מ לענין שבת אבל הכא משום אנטורי הוא והא לא מינטר כלומר ולפיכך אם היה החצר של אשה וקנה נעוץ גבוה מן המחיצות אינה מגורשת שאין סופו לנוח לארץ דדחי ליה זיקא חוץ למחיצות וטעמא דגיטא משום חצר המשתמרת הוא דומיא דידה והא לא מינטר. [דף עט:] והא דאמר רב יהודה אמר שמואל לא יעמוד אדם בגג זה ויקלוט מי גשמים מגגו של חבירו. כלומר הלפין על גגו של חבירו שכשם שדיורין חלוקין מלמטה כך חלוקין מלמעלה (כלומר) ולפיכך אם לא עירבו הוי מוציא מרשות לרשות שאע"פ שאין דרין על הגגות שייך בהו נמי איסורא דחלוק רשות. וה"מ לענין שבת אבל הכא משום קפידא הוא וכולי האי לא קפדי אינשי. כלומר ה"מ דחלוקות רשויות גגין כרשויות בתים לענין שבת אבל בגיטין היו לו שני גגין הסמוכין זה לזה והשאילה מקום בזה לקבל גיטה וקבלתו בזה לא אמרינן הכא רשויות חלוקות דהא דאמרינן לעיל שני מקומות לא מושלי אינשי משום קפידא הוא [שיש משאיל חצירו ומקפיד על ביתו] אבל כולי האי גגין הסמוכים ואין תשמיש רגיל בהם לא קפדי אינשי כך פרש"י ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל מפרשה בפ"ה מהלכות גירושין בשגג אחד שלה והאחר מאיש אחר דומיא דהא דשמואל דלא יעמוד אדם בגג זה: וגרסינן תו בגמ' [שם] אמר אביי שתי חצרות זו לפנים מזו פנימית שלה וחיצונה שלו [ומחיצות החיצונות עודפות על הפנימית] כיון שהגיע לאויר מחיצות החיצונה הרי זו מגורשת מ"ט פנימית גופה במחיצות דחיצונה קא מינטרא. כלומר רגילה להשתמר בהם הילכך משועבדות הן לה וקנו לה ומיהו דוקא כגון שהיה כנגד החצר הפנימית דאי נפל לתוך פנימית נפל והו"ל אויר חצרה ומסיימינן בה משא"כ בקופות שתי קופות זו בתוך זו פנימית שלה וחיצונה שלו ומחיצות החיצונה עודפות על הפנימית וזרקו לה אע"פ שהגיע לאויר הפנימית אינה מגורשת מ"ט דהא לא נח. ופרש"י ז"ל לפי שאין מחיצות כלי עשויות לאוירן לשמור שאין כלי עשוי אלא להניח בתוכו ואינו מחוור דודאי אויר כלי קונה כדאמרינן בפ"ב דמס' ע"ז (דף עא:) מכי מטי לאוירא דמנא קנייה [יין נסך לא הוי עד דמטי לארעיתא דמנא ובמס' (*מנחות) נמי אמרינן דאויר כלי ככלי דמי] אלא הכא היינו טעמא דלא קני משום דאויר דחיצונה הוא שהרי בתוך מחיצות של חיצונה הוא עומד וכיון דהאי גיטא מינטר במחיצות דחיצונה ופנימית לאו במחיצות דחיצונה מינטרא דלאו להכי עבידא אינה מגורשת והיינו דאמרינן משא"כ בקופות. ופרכינן עלה וכי נח מאי הוי כליו של לוקח ברשות מוכר הוא ומפרקינן הכא במאי עסקינן בקופה שאין לה שולים. כלומר לחיצונה ונמצאת פנימית מונחת ע"ג הקרקע והקרקע שלה כך [פי' הרמב"ן] ז"ל ודברי הרמב"ם ז"ל בפרק ה' מהלכות גירושין מתמיהין:

יתני'

שלטי הגבורים

א וכתב הרמב"ן דכל זה מיירי בשאם שלא גילה המלוה דעתו שאינו רוצה לקבלם לפיכך אם זרקו לו ונאבד חייב שאומר לו אם נתתם לי הייתי שומרם אבל אם אמר הלוה הילך מעותיך ולא רצה המלוה לקבלם תרקם לפניו אם הוא במקום שמלוה משתלמת בם נפטר וא"צ להביאם לב"ד דפרעון בעל כרחו הוי פרעון וכן נמי כי אמר לו הנה מעותיך צרורים ומונחים בביתי בא וטול מעותיך והלם משרב בו ונגנבו או נאבדו הלוה פטור אא"כ פשע בהם ונגנבו או נאבדו:

ב טור הביא דברי סמ"ג ור"י ור"ת בזה והרא"ש הסכים לדעת ר"ת:

בגג שיש לו כצ"ל

במחיצות. ד"ס

חדושי אנשי שם
מהר"ם (א) כמו שמחלק בתוס' בד"ה זרק עליר.

ד"ס

גי' מהר"ם

גי' ד"ס

לא נמצא במנחות וצ"ל במנחים דף כה: (ג"א)

גי' ד"ס

מתני' בש"א פוטר אדם את אשתו וכו' גיטה קודם לבנה. שמא ישהה את הגט שנתים ושלש בין כתיבה ונתינה ויהיו לה בנים ממנו בתוך הזמן ואח"כ יגרשנה בו ולימים כשיתיישן הדבר יראו זמן הגט קודם ללידת הבן ויהיו סבורין *שנתן משעת [כתיבה] ויאמר מן הפנויה נולד כשנתגרשה והוי פגום: ואם נתגרשה. בגט ישן והלך בעלה למדינת הים. תנשא לכתחלה. ובירושלמי [הלכה ט] מפרש דב"ש וב"ה אזלי לטעמייהו דב"ש אית להו בפרק המגרש (דף צ.) שלא יגרש אדם את אשתו אא"כ מצא בה ערות דבר הלכך מזוהמת הוא בעיניו ואיט בא עליה וב"ה אית להו אפילו הקדיחה תבשילו יכול לגרשה ואינה מזוהמת בעיניו ויאמרו שבא עליה ובכה"ג פליגי לקמן בהמגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי למאן דמוקי לה [דף פא:] בלא ראוה שנבעלה:

מתני' כתב לשם מלכות שאינה הוגנת. בגמרא מפרש דתקנו שימנו בגיטין לזמן המלכות שהם עומדין בו משום שלום מלכות ומש"ה קתני דמי שהיה במלכות אחת וכתב בשנת כך וכך למלכות אחרת ומפרשינן בגמרא דקרי לה מלכות שאינה הוגנת משום דאין לה כתב ולא לשון אלא משל אומה אחרת ואשמעינן דאע"ג דאינה הוגנת אעפ"כ מתקנאין בה: או שכתב לשם מדי או לשם יון או שכתב לשם בנין הבית או לחורבנו פסול. מפני שלא כתב לשם המלכות: היה במזרח וכתב במערב. בגמ' מפרש לה: תצא מזה ומזה. אם נשאת בגט זה תצא מן הראשון ומן השני [וצריכה גט מזה ומזה צריכה גט שני מהראשון וגם מן השני] ואע"פ שקדושי שני לא היו קדושין וביבמות [דף פח:] מפרש טעמא גזירה שמא יאמרו גרש הראשון בגט גמור ונשא שני ומגלחת א"א יוצאה בלא גט כך. כתב רש"י ז"ל וליתא דהתם ביבמות אמרינן הכי משום דהתם היא אשת הראשון ואינה מקודשת לשני אבל הכא גט ראשון כשר מדאורייתא דהא מפרשינן בגמ' טעמא משום שלום מלכות [וכיון שכן] ודאי קדושי שני קדושין גמורים הן אלא הכי פירושא תצא מן הראשון מן הדין שקדושי שני קדושין גמורין הן שהרי נתגרשה מן הראשון מדאורייתא ומן השני נמי תצא שכיון שגט ראשון פסול מדבריהם הרי הוא כאילו זנתה עם השני הלכך אפילו נתגרשה מן הראשון אסורה עליו דכשם שאסורה לבעל כך אסורה לבועל וצריכה גט מן השני מן הדין ומראשון מדבריהם: ולא פירות. פרש"י ז"ל דין פירות שתקנו לאשה פרקונה משביה תחת פירות ועל אלו אין לה כלום אבל בירושלמי אמרו ביבמות [פ"י הלכה א] עלה דמתני' דהאשה שהלך בעלה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעליך ונשאת וכו' אמרינן בה שאינה יכולה להוציא ממנו אכילת פירות שאכל הדא דתימא בשאכל עד שלא בא הראשון אבל אם אכל משבא הראשון מוציאין ויש ללמוד ממנו כאן לחלק בין קודם שנודע פיסול הגט לאחר שנודע: ולא מזונות. כלומר שאם לותה ואכלה קודם לכן. אין הבעל חייב לפרוע לה אבל לכופו עכשיו ליתן לה מזונות פשיטא דלא דהשתא בעמוד והוצא קאי מזונות אית לה: ולא בלאות. פרש"י ז"ל הקיימין מבגדים שהכניסה לו וקנסא הוא דקנסוה כדמפרש בגמ' ביבמות [דף נא:] טעמא דאיבעיא לה לאקרויי לגיטא ולא נהירא דאפילו זנתה ברצון לא הפסידה בלאותיה הקיימין כדאמרינן בפרק אלמנה ניזונת (דף קא:) אם היא זנתה כליה מי זנו אלא פי' בלאות היינו מה שבלה או אבד מנכסיה אפי' מנכסי צאן ברזל שאע"פ שקבל עליו אחריות הבעל כיון שבלה אינו משלם וכן פי' הרי"ף ז"ל ביבמות והרמב"ם ז"ל בפ"י מהלכות גירושין: ואם נטלה מזה ומזה תחזיר. ירושלמי הדא דתימא בשנטלה משבא הראשון אבל נטלה עד שלא בא הראשון כמה דלא מפקא מיניה כך לא מפיק מינה ויש ללמוד ממנו ג"כ לחלק בין קודם שנודע פיסול הגט לאחר שנודע: והולד ממזר מזה ומזה. פרש"י ז"ל אם החזירה הראשון וילדה לו בן הוי ממזר מדרבנן וביבמות (שם) אמרינן דאסור בממזרת הואיל וכשר מן התורה וליתא דהתם הוא בשאמרו לה מת בעליך ונשאת ואח"כ בא ראשון דאשתו של ראשון היא לגמרי [ולגבי שני הויא לה זונה ואסורה לבעל ולבועל] אבל כאן קדושי שני גמורין הן ואם גרשה שני ונשאה ראשון כשר גמור הוא אפילו מדרבנן דלא גרע ממחזיר גרושתו דעלמא* דאין הולד ממזר כלל (א) אלא הכא בשבעל ראשון בא עליה בעודה תחת השני מיירי דכיון דנשואי שני נשואין גמורין מדאורייתא ממזר גמור הוא אבל בנה משני קודם שיגרש הראשון הוי ממזר דרבנן ואסור בממזרת: ולא זה וזה מטמאין לה. אם כהנים הם: מן הכהונה. דסתם זונה אשת איש היא שמזנה תחת בעלה לאחרים דהיינו נפקת ברא: בת לוי מן המעשר. קנסא כדמפרש התם ביבמות [דף נא.]: בת כהן מן התרומה. כדאמרי' בסוטה [דף כח.] ונטמאה ונטמאה [ונטמאה] ג' פעמים אחד לבעל ואחד לבועל ואחד לתרומה: אין יורשין של זה. בנים שהיו לו ממנה יורשין כתובתה [וביבמות [דף נא.] פרכינן כתובה מאי עבידתה הא קתני אין לה כתובה] ומשנינן כתובת בנין דכרין שתקנו חכמים שירשו בניה יותר על חולקיהון עם האחים האחרים שיהיו להם נולדים מאשה אחרת כשמתה בחיי בעלה ואע"פ שבעלה יורשה לא שקלי משום קנסא: אחיו של זה וכו' אחיו של שני צריך לחלוץ מדאורייתא ושל ראשון מדרבנן ולדברי רש"י ז"ל איפכא: שינה שמו ושמה. בגט: וכל הדרכים הללו. המפורשים במשנתינו. וכתבו בתוס' דלאו שינה ממש קאמר אלא כגון שהלך מיהודה לגליל ושמו יוסי* וקורין לו יוחנן וכן שם עירו ושם עירה לא איירי בשינה ממש אלא שיש לאותה העיר שני שמות בשני מקומות. ושם עירו ושם עירה *(הרז"ל) דהיינו דוקא בעיר שדרין בה אבל עיר שנולדו בה אפילו שינה כשר כיון שא"צ לכתוב כלל והקדמונים שהרגילו לכתבו משום שמא אירע שיש שם יוסף בן שמעון אחר יהיה בו סימן ע"י מקום הלידה ותדע כי כמה פעמים כותבין מקום הלידה ע"פ הבעל או האשה ואם שינה פסול לא היה נכון לכתוב אלא ע"פ עדים ולא דמי לאשתמודעינא דאפילו מפי קרוב או אשה נאמן כדאמרי' בהחולץ [דף כט:] דשם קל הדבר לברר ועביד לאיגלויי טובא ועוד דאשתמודעינא צריך להעיד שלא תתעגן אבל כאן מה לנו לתקן ולכתוב מקום הלידה בחנם כיון שע"י כן יכול לבא לידי פיסול אם ישנה אלא ודאי אפילו שינה כשר ור"ת ז"ל הביא ראיה דאין השטר נפסל כשמשנה דבר שאין צריך לכתוב מדאמרי' בפ"ב דכתובות (דף כד:) דאין מעלין משטרות ליוחסין דלאו אכולה מילתא קא מסהדי אלא אמנה שבשטר ולא על מה שכתוב בשטר שהוא כהן אלמא אפי' [אינו] כהן [השטר] כשר וסברא הוא דעדים לא קיימי אלא אעיקר מעשה ומעשה באחד שינה מקום הלידה והכשירה הר"י ז"ל והרבה פעמים כשלא היה ברור להם מקום הלידה היה אומר להם אל תכתבו כלל ומקום עמידה נמי א"צ לכתוב דכל גיטין הבאין ממדה"י אין כותבין מקום עמידת האשה ולהכי לא אוקי מתני' בבעל היה במזרח וכו' ובשינה מקום עמידהו כדמוקי אסופר משום [דפשיטא] דא"צ לכתוב מקום עמידה ע"כ כתוב בתוס' ר"א מטו"ך ז"ל:

גמ'

נר מצוה

וליכא: מתני' *בית שמאי אומרים *פוטר אדם את אשתו בגט ישן ובית הלל אוסרין אי זה הוא גט ישן כל שנתייחד עמה מאחר שכתבו לה (א): גמ' במאי קא מיפלגי ב"ש סברי לא אמרינן גזרה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה ובית הלל סברי אמרינן גזרה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה אמר רבי אבא אמר שמואל ואם נשאת לא תצא ואיכא דאמרי אמר רבי אבא אמר שמואל ואם נתגרשה תנשא א לכתחלה: מתני' כתב לשם ב מלכות שאינה הוגנת לשם מלכות מדי לשם מלכות יון לחורבן הבית לבנין הבית היה במזרח וכתב במערב במערב וכתב במזרח תצא מזה ומזה וצריכה גט מזה ומזה אין לה כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות על זה ועל זה אם נטלה מזה ומזה תחזיר והולד ממזר מזה ומזה לא זה וזה מיטמאין לה ולא זה וזה זכאין במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה היתה בת ישראל נפסלה מן הכהונה *בת לוי מן המעשר בת כהן מן התרומה ואין יורשיו של זה ויורשיו של זה יורשין כתובתה מתו אחיו של זה ואחיו של זה חולצין ולא מיבמין ג שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה: גמ' אמר עולא מפני מה תקנו מלכות

רש"י

גיטה קודם לבנה. שמא ישהה (ב) את הגט שנתים ושלש בין כתיבה לנתינה ויהיו לה בנים ממנו בתוך הזמן ואחר כך יגרשנה בו ולימים שישתכח הדבר יראו זמן הגט קודם לידת הבן ויהיו סבורין שניתן לה משעת הכתיבה ויאמרו מן הפנויה נולד משנתגרשה והוי פגום. ואם נתגרשה בגט. ישן והלך בעלה למדינת הים תינשא לכתחלה: מתני' כתב לשם מלכות שאינה הוגנת. אם היה בבבל וכתב לשם מלכות אחרת ובגמרא מפרש אמאי קרי לה שאינה הוגנת: או שכתב לשם מדי כו'. לפי שצריך לכתוב לשם מלכות שנכתב בה: או שנכתב לבנין הבית או לחורבנו. פסול לפי שלא נכתב לשם המלכות: תצא מזה ומזה. אם ניסאת בגט זה תצא מן הראשון ומן השני וצריכה גט שני מן הראשון וגם מן השני ואע"פ שקידושי שני לא הוו קידושין וביבמות מפרש טעמא גזרה שמא יאמרו גירש ראשון בגט גמור ונשאה שני ומגלחת אשת איש יוצאה בלא גט: ולא פירות. דין פירות שתקנו לה לאשה פרקונה תחת פירות ועל אלו אין להם כלום: ולא בלאות. הקיימים מבגדים שהכניסה לו וקנסא הוא דקנסוה כדמפרש ביבמות דאיבעי לה לקרוייה גיטא: הולד ממזר מזה ומזה. ואם החזירה הראשון וילדה לו בן הוי ממזר מדרבנן וביבמות אמרינן דאסור בממזרת הואיל וכשר מן התורה: מטמאין לה. אם כהנים הם: מן הכהונה. דזונה היא דסתם זונה אשת איש שמזנה תחת בעלה לאחרים: בת לוי מן המעשר. קנסא הוא כדמפרש התם: מן התרומה. כדאמרי' בסוטה מונטמאה דכתיב ג' פעמים אחד לבעל וא' לבועל ואחד לתרומה: אין יורשין של זה. בנים שהיו לו ממנה: יורשין כתובתה. ביבמות פרכינן כתובה מאי עבידתה הא קתני אין לה כתובה ומשני כתובת בנין דכרין שתיקנו לה חכמים שיירשו בניה יותר על חולקהון דעם אחוהון כשמתה בחיי בעלה אע"פ שבעלה יורשה והכא לא שקלי דקנסא קנסוה: אחיו. של שני חולץ מדרבנן כדפרישית גבי גט גזירה שמא יאמרו גירש זה ונשא זה ואחיו של ראשון צריך לחלוץ מן התורה ולא מייבמין. קנסא: שינה שמו או שמה. בגט: וכל הדרכים. המפורשים לעיל במשנתינו כולן הם בה:

הולד

לשון ריא"ז שינה שם האיש המגרש או שם האשה המתגרשת או שם עירו או שם עירה ה"ז גט בטל מה"ת ואם ניסאת בו האשה אסורה לזה ולזה והחמירו בה בכל הדרכים שביארנו באשה שהלך בעלה למדה"י וניסאת וכן אני אומר שאם

*) [כ"ה כלשון בסמ"ג שם אמנם נראה דצ"ל דכ"ש שיש לכתוב מקום העדים שעומדים וכו']

שלטי הגבורים

א והלכתא כליבנא בתרא וכן מוכח לקמן בפ' בתרא וכן מוכח ליבנא וב"ה אוסרין משמע אוסרין לכתחלה לפוטרה בגט ישן אבל אם גרשה מגורשת כתב הרמ"ה אי תקשי הא דאמרי' לעיל בפ"ב המבלים גט לאשתו ואמר אל תתנהו אלא לאחר ג' חדשים משנתנו לה מותרת ליגשא מיד ולגט ישן אין חוששין שהרי לא נתיחד עמה משמע הא אי חוששין לגט ישן אסורה ליגשא ותירץ הא דאמר הכא דאם נתגרשה בגט ישן תינשא לכתחלה היינו היכא דנתנו לה אחר היחוד דלכתחלה אסרו חכמים לגרש ביה גזירה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה אבל אם נתנו לה הבעל אחר היחוד תינשא לכתחלה דאם איתא דבא עליה הוה חייש לפגם בנו והוה כתיב לה גיטא אחרינא. אבל היכא דיצא הגט מתחת ידו קודם ייחוד ונתנו לה השליח אחר ייחוד לא תינשא לכתחלה דאי הוה ממליך ביה שליח היה מצוה לכתוב גט ה. י:

ב כתב זמן הגט בין למלכות יון בין למלכות רומי בין לבנין הבית בין לחורבן הבית בין לבריאת העולם כמו שאנו מונין ה"ז גט כשר ואין חוששין למנות לבנות המלך שמולך שאין בזה משום שלום המלכות שאין המלכים מקפידים בכך כמבואר בקונטרס הראיות

ג כתב כמ"ג שהסופר כותב למנין שאנו מונין כאן. ונראין הדברים*) שכ"ש העדים שיש לכתוב מקום שעומדים שם בשעת כתיבת הגט וחתימתו אע"פ שאין מקום עיקר דירתם ופוסק ריב"ש שא"צ לכתוב שם העיר שהבעל עומד שם בשעת כתיבת הגט ולא מקום שהאשה עומדת בשעת קבלת הגט אלא כותב מקום עיקר דירתם והאריך בראיות. עוד אומר ר"ת שאף על פי שהקדמונים הרגילו לכתוב מקום שנולדו האשה והאיש מ"מ אפי' שינה מקום האשה אינו פסול בכך וכן היה מעשה בא' ששינה מקום לידתו והכשירו ר"י וכשהיה כותב גיטין היה אומר לעומדין שם אם מרופה בידכם מקום הלידה אל תכתבו אותו כלל וכ"כ רבינו יחיאל גם על עיקר הדירה אם אינו יודע בודאי אל יכתבוהו כלל וכתב כמ"ג דאע"פ שבגט צריך לכתוב מקום עמידת הסופר והעדים ביום כתיבת הגט ותחימתו מ"מ נראה לר"י דבשאר שטרות כשר ומכאן נהגו החזנים שכותבין הכתובות וכותבים מקום שילכו בהם שם למחר לעשות החופה ושיחתמו שם העדים וקשה לר"י לעשות כן לכתחלה מדאמר להו רב לספריה כי יתביתו וכו'. שינה מקום עמידת העדים כתב ר"ת שאם ניסאת בו הולד ממזר וכ"כ הרמ"ה שאפי' אם ניסאת תצא אבל הולד כשר מן השני ודוקא מן השני אבל מן הראשון הוי ממזר וצ"ל להרא"ש ור"ת פסק שהולד כשר אבל לא תינשא בו לכתחלה וכ"כ דעת רבינו:

עין משפט

גי' ד"ת שנתגרשה

א מיי' פרק ג מהל' גירושין טור אה"ע סי' קמח:

ב מיי' פ"ק שם סמג עשין נ טור אה"ע סי' קכז:

ג מיי' פרק ג מ' טוא"ע סי' קנט וקנג:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) ואפי' החזירה אחר שניסאת לשני וגירשה ויליף לה בפ"ק דיבמות [דף יא:] מדכתיב: תועבה היא תועבה היא ואין בניה תועבים:

הגהות חו"י

(א) אפילו נתגרשה בו ביום ע' תוי"ט: (ב) ע' מ"ש בגליון לעיל סי' תכ"ג:

יבמות דף מד. דקי"ל כחכמים: (ג"ה)

[עי' בדף לה:] (ג"ה) צ"ל אומר ר"י וכ"ה בתוס' כאן (ד"ס.) ד"ה וכן שם עירו (ג"ה)

מלחמת ה'

ועוד מתני' כתב לשם מלכות שאינה הוגנת וכו' רישא דמתני' נקט ואסיפא קאי וכו' גם הרי"ף ז"ל טעה בזה שלא הזכיר במעתתא דר"י אמר שמואל: אמר הכותב יודע אני שדברי ה"ר יעקב הם אבל על בס"מ אני תמה היאך הוא תוקע עצמו בדבר הלכה שאין לו הכרע וקורא לאבות העולם טועים ולא עוד אלא שצורת השמועה ופשטה כדבריהם כן היא שאם דברי רב הונא ורב לאו אשלום מלכות קיימי היה להם לפרש היה במזרח וכתב במערב לדברי חכמים הולד כשר ומאחר שהם סמוכין לדברי ר"י אמר שמואל ולעובדא דרבא דאיירי בשלום מלכות ש"מ אף היא בשלום מלכות איתא ועוד דר"נ בר חסדא דשלא ליה לרבא כס"ג מאי מי לא שמיע דשמואל ומאי תיבעי ליה ורבא נמי הוה ליה למימר הדא דאמר שמואל אבל חכמים אומרים וכו' ועוד בהא אפי' ר"מ מודה אלא סוגיין דלא כשמואל דרב פליג עליה ומש"ה מיבעיא ליה כס"ג מי אית ביה משום שלום מלכות ושלא ליה אפי' ר"מ דמחמיר בשטי מסבע דגיטין מודה בהא ולאו למימרא דרבנן פליגי בהכשר שלום מלכות אלא דר"מ אמרה ומחמיר בה ועוד שאמרו בפ' המגרש והא איכא שלום מלכות לרבנן ומה שפי' רישא משום סיפא אינו כלום שאין לשון משנתינו שלום מלכות כדי שנאמר רישא דמתני' נקט ומסיפא פריך אבל ה"ר יעקב ז"ל יצטרך לפרש דרישא נקט ומכולם פריך לר"מ וכי מתרץ ליה לר"מ הדר לאקשויי אלא לרבנן מא"ל דמ"מ קשיא סיפא וביעה קורה היתה ועם כל זה קבלת הראשונים הכריע ומתוורת היא מזו ונכונה ממנה כדפרישית ועוד שהיא לתומה

המאור הגדול

מתני' כתב לשם מלכות שאינה הוגנת אר"י אמר שמואל זו דברי ר"מ פי' דלדידיה תצא והולד ממזר אבל חכמים אומרים אפי' לשם סנטר שבעיר הרי זו מגורשת ותנשא לכתחלה. ודאמרי' בפ' המגרש והא איכא שלום מלכות וכו' רישא דמתני' נקט ואסיפא קאי אהיה סופר במזרח וכתב במערב דההיא לרבנן תצא והולד כשר ועלה אמרי' הכא בפ' הזורק אמר *)רבא אמר רב הונא זו דברי ר"מ אבל חכ"א הולד כשר כלומר תצא ומודים חכמים בשינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה דהיא דומיא דהיה במזרח וכתב במערב וכו' ולא. כן פי' רבינו שלמה ז"ל גם הרי"ף ז"ל טעה בזה שלא הזכיר שמעתתא דר"י אמר שמואל:

*) בגמ' סגי' אמר ר' אבא אמר רב הונא אמר רב

השגות הראב"ד

א) הא דתנן במתני' כתב לשום מלכות שאינה הוגנת וכו' ואמרי' עלה זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים הולד כשר. פירוש לדברי הכל תצא. ואמרי' מאי טעמא משום שלום מלכות ואנן לא כתבינן השתא מלכות כלל. וי"ל בזמן שהאומות היו כותבין למלכיהם תקנו חכמים לישראל שיהיו גם הם כותבים משום שלום מלכות פן יחשבו הדבר לבזיון אבל עכשיו שאף הם אינם מונים אלא ליצירה גם אנחנו מונים לבריאת העולם.

א מיי' פרק ג ופ"ו מהל' יבום ופרק י מהל' גירושין סמג עשין נ טור אה"ע סי' קמט קנג: ב מיי' פר' י מהל' גירושין סמג שם טור אה"ע סי' קנה:

גמ' משום שלום מלכות. שיהא לנו שלום עמהם שיאמרו חשובין אנו בעיניהם שכותבין שטרותיהם בשמנו: תצא והולד ממזר. בתמיה: ר"מ לטעמיה. התם משנה ר"מ ולקמן נמי אמרינן זו דברי רבי מאיר: ועכשיו נהגו למנות ליצירה ונותנין טעם לדבר שלא תיקנו כך אלא בזמן שהיה דרך העובדי כוכבים למנות למלכיהן והיו מקפידין בכך ותקנו בגיטין ולא בשטרות משום דבגיטין יש לחוש לשלום מלכות שהוא דבר גדול שמפרידין בין איש לאשתו אבל בשטרות לא חששו דהא אמרי' בפ"ק דע"ז (דף י.) דבגולה לא היו מונים אלא למלכי יון בלבד עוד אמרו [דכיון] דבגמ' עבדינן לריכותא מאלו

רש"י

גמ' הולד כשר. אשלום מלכות קאי שצריך לכתוב לשם מלכות שעומד בה משום שלום מלכות: נערבינהו ולתנינהו. בהדי הך דלשם מלכות דהך פסולה הוא: מתני' כל העריות. כלומר כל עריות שאמרו צרותיהן מותרות לינשא לשוק בלא חליצה כשמתו בעליהן בלא בנים אם הלכו צרות של אלו העריות ונשאו לשוק ונמצאו העריות אילונית דאיגלאי מלתא שהיו קידושי המת בהן בטעות ונמצאו שלא היו אלו צרותיהן ולא פטרום העריות האלו מן חליצה: תצא מזה ומזה. מבעל שנשאת לו ומיבם: זו דברי ר"מ. שאמר משום ר"ע דאמר ביבמות יש ממזר מחייבי לאוין ויבמה לשוק היא מחייבי לאוין כל זמן שלא חלצה דכתיב לא תהיה אשת המת וגו': אין ממזר מיבמה. כי אין ממזר אלא מחייבי כריתות: מתני' כתב הסופר גט לאיש. לגרש בו אשתו: ושובר לאשה. שתמסור לבעלה כשיפרע לה כתובתה: וטעה הסופר. כשמסר להן השטרות: ונתן גט לאשה ושובר לאיש ומסרו זה לזה. והלכה זו ונשאת כי סבורה שזה גט שמסר לה בעלה וזה סבור שמסרה לו השובר: אם לאלתר. בגמ' מפרש: לא כל הימנו. אין הכל כדבריו להאמינו: לאבד זכותו של שני. שנשאה דאמרינן קנוניא היא ביניהן והחליפו את השטרות

בגיטין משום שלום מלכות ומשום שלום מלכות תצא והולד ממזר אין רבי מאיר לטעמיה דאמר רב המנונא משמיה דעולא אומר היה רבי מאיר כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר: °*אמר רב *יהודה אמר רב זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים הולד כשר ומודים חכמים לר' מאיר שאם שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה אמר *רב אסי אף אנן נמי תנינא א שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה הא מאן קתני לה אילימא ר"מ אי הכי נערבינהו ונתנינהו אלא לאו ש"מ רבנן היא ש"מ: מתני' *כל אהעריות שאמרו צרותיהן מותרות הלכו הצרות האלו ונישאו ונמצאו אלו אילונית תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה הכונס את יבמתו והלכה צרתה ונשאת לאחר ונמצא זו שהיא אילונית תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה: [גמ' ירושלמי*] זו דברי ר' מאיר שאמר משום ר' עקיבא אבל חכמים אומרים אין ממזר ביבמה וקי"ל כחכמים:

מג"י ד"פ הונא · תקנא · הלכה ע"פ · תקנב

נר מצוה השטיים במשנתינו דוקא לשם אלו שהם שם מלכות ובנין הבית דחשיבותא דידן (ומלכות שלמה) וחורבנו נמי תוקף מלכות נבוכדנצר חשיבותא דידן הוא הוא שמונין להפסק מלכות שלנו ולא להתחלת מלכות של אחרי' אבל ליצירה וכבוד שמים אין אדם מקפיד ולא תקנו כן תדע מדלא תני ליצירה דרבותא הוא טפי מחורבן הבית:

גרסי' בגמ' א"ר יהודה אמר [שמואל] [דף פ:] זו דברי רבי מאיר. כלומר דאית ליה דמשום שלום מלכות תצא מזה ומזה אבל חכמים אומרים אפילו לא כתב אלא לשם סנטר שבעיר הרי זה מגורשת. סנטר בר מחוזניתא בבבא בתרא (דף סח.) זקן הממונה להיות בקי בנחלות גבול שדה של כל איש ואיש וגרסינן תו בגמרא איפסקא דהיה במזרח וכתב במערב [דף פ.] מאן אילימא בעל היינו שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה אלא סופר כדאמר להו רב לספרי כי יתביתו בשילי כתובו בשילי אע"ג דמימסרן לכו מילי בהיני כי יתביתו בהיני כתובו בהיני ואף על גב דמימסרן לכו מילי בשילי ואומר ר"ת ז"ל דשני מקומות אלו סמוכין זה לזה כדאמרינן בבילה (דף כה:) דרב הונא מכתפי ליה משילי להיני ומהיני לשילי משמע שקרובים זה לזה ומשום הכי

מתני' בכתב *הסופר ב (א) וטעה ונתן גט לאשה ושובר לאיש נתנו זה לזה לאחר זמן הרי הגט יוצא מתחת ידי האיש והשובר מיד האשה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה רבי אליעזר אומר אם לאלתר יצא אינו גט אם לאחר זמן יצא הרי זה גט °)לא כל הימנו של ראשון לאבד זכותו של שני: גמ' *היכי דמי לאחר

תקנג · דף פ:

°) [דף קפו ע"א]

נקטינהו לרבותא דאע"ג דלא מיתחזי כולי האי כשיקרא כיון שיכול לבא מזה לזה ביום אחד אפ"ה יש להחמיר ע"כ ומיהו דוקא בשטרי דלא אקנייתא דכיון שכותבין בהם ביום שנכתב השטר אם אינם כותבין [מקום] שעומדין בו בשעת כתיבתו מיחזי כשקרא אבל בשטרי דאקנייתא דכתבו יומא דקנו ביה יש להם לכתוב אתרא דקנו ביה דאי לא מיתחזי כשקרא דלעולם יש להם לכתוב המקום שהיו עומדים בו באותו יום. שכתוב בשטר דאי לא מיחזי כשקרא ואומר ר"י ז"ל דאע"ג דבגט פסלינן היה במזרח וכתב במערב מ"מ בשאר שטרות אי כתב שילי בהיני כשר כדאמרינן בפרק אחד דיני ממונות (דף לב.) שטר שזמנו כתוב באחד בניסן בשמטה ובאו עדים ואמרו באחד בניסן עמנו הייתם כשר חיישינן שמא אחרוהו וכתבוהו אלמא אע"פ שלא היה בעיר ביום הכתוב בו כשר ובודאי שלפסול בשטרות אין לנו אבל ראיה זו איני מכיר דדילמא התם בפרק אחד דיני ממונות הכי קאמרינן שבאותו מקום עצמו שראו את ההלואה שם כתבו את השטר ואחרו הזמן כלומר שכתבו השטר בתשרי ועשו הזמן מניסן הבא ובניסן לא היו הם באותו מקום שנכתב השטר ורשאין היו בכך שלא היה להם לחוש שמא לא היו העדים באותו זמן באותו מקום דנהי דלודאי מחזי כשקרא חיישינן לשמא יזדמן הדבר שיהא מחזי כשקרא לא חיישינן ולפיכך אין ראיה מכאן אבל רש"י ז"ל פירש בפרק אחד דיני ממונות כדבריו דה"ק שמא קודם לכן ראו המלוה במקום הכתוב בשטר והוטל עליהם לכתוב ואחרוהו מלכתוב עד אחד בניסן וכתבוהו במקום שאומרים המזימין ולא כתב בו שם המקום ההוא אלא שם אותו מקום שראו בו את המלוה ואע"ג דאמרינן בגיטין כי יתביתו בשילי כתובו בשילי ואע"ג דממסרן לכו מילי בהיני מיהו אי כתבו שילי לא מפסל ע"כ: אמר רב הונא אמר רב זו דברי רבי מאיר. בגמרא איתמר אפיסקא דהולד ממזר: לערבינהו וליתנינהו. בהדי משנה שם מלכות דהא חד פסולה הוא ופרש"י ז"ל דהא דאמר רב הונא אמר רב זו דברי רבי מאיר אשלום מלכות קאי ולפי פירושו אמרו דרב הונא פליג אדשמואל דשמואל אמר לעיל אבל חכמים אומרים אפילו לא כתב אלא לשום סנטר שבעיר מגורשת דאלמא תנשא לכתחלה ורב הונא אמר הולד כשר ומשמע מיהא דתצא ולפי זה נקיטינן כרב דרב ושמואל הלכה כרב באיסורי הלכך הולד כשר ותצא וכן נראה דעת הרי"ף ז"ל שהשמיטה לדשמואל וכתב הא דרב הונא אמר רב ולכאורה הכי משמע מדאקשינן בפ' המגרש (דף פו.) עלה דמתניתין דתנן שלשה גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר ותו ליכא והא איכא שלום מלכות ופרקינן התם הולד ממזר הכא ולד כשר ומקשינן הניחא לר"מ אלא לרבנן מאי איכא למימר [ומפרקינן] התם תנא הכא לא תנא אלמא דלרבנן תנא והולד כשר והיינו כרב ולא כשמואל אבל ר"ת ז"ל והרב בעל המאור ז"ל כתבו דרב לא פליג עלה דשמואל כלל דשמואל קאי אשלום מלכות ורב הונא משמיה דרב קאי אהיה במזרח וכתב במערב אי נמי דרב הונא אכולה מתני' קאי וה"ק זו דברי רבי מאיר דאמר דכל היכא דמפסיל גט מדרבנן הולד ממזר אבל חכמים אומרים דכל היכא דלא מיפסיל מדאורייתא אע"ג דמיפסיל מדרבנן הולד כשר ולאו לאפלוגי עליה דשמואל בשלום מלכות אתא דההוא אפילו מדרבנן לא מיפסיל וראיה לדבר דהא איתא דפליגי הוה ליה לתלמודא למימר (ורב אבא) אמר רב הונא אמר רב ולא הוה ליה למעבד מימרא באפי נפשה ולאפסוקי בינייהו בעובדא דההוא גיטא כדאיתא בגמרא ודפרכינן בפרק המגרש (שם) והא איכא שלום מלכות הניחא לר"מ אלא לרבנן מאי איכא למימר לרבנן מכולה מתני' פרכינן דלא עבדי רבנן הולד ממזר ומפרקינן התם תנא דודאי בכולה מתני' ס"ל לרבנן תנא חוץ משלום מלכות דליכא פסולא בגט כלל זו היא דרך ר"ת והרב בעל המאור ז"ל. ואני אומר לא כדברי זה ולא כדברי זה אלא שמואל ה"ק זו דברי ר"מ דהיינו טפי טובא לשלום מלכות דס"ל דהולד ממזר דאע"ג דלא עביד הולד ממזר בכל פיסול דרבנן דהא בג' גיטין פסולין מודה דהולד כשר הכא מחמיר ביה טפי ולדידיה ודאי בעינן שיכתוב לשם אותה מלכות ממש אבל רבנן לא מחמרי ביה כולי האי וסברי שאפי' לא חלק כבוד למלכות אלא כתב בו לשום סנטר שבעירו הרי זו מגורשת ותנשא ולישנא דאפילו לא כתב אלא לשום סנטר שבעיר הכי מוכח ואם לא כתב אפילו לשום סנטר שבעיר ולא חלק כבוד למלכות כלל אפילו לרבנן איננה מגורשת מיהו הולד כשר והיינו מימריה דרב דקיימא אפיסקא דהולד ממזר מזה ומזה [וזהו תירוצו של רבינו אלחנן בתוס'] וזה שהשמיט הרי"ף ז"ל מימריה דשמואל לאו משום דס"ל דפליגא אדרב אלא לפי שאינה נוהגת בזמן הזה לפי שאין המלכים מקפידין למנות להם ואנו מונין ליצירה וכתבה להא דרב ללמוד הימנה להיה במזרח וכתב במערב:

מתני' כל העריות שאמרו צרותיהן מותרות. חמש עשרה נשים שאמרו חכמים שצרותיהן מותרות לינשא לשוק בלא חליצה כשמתו בעליהם בלא בנים: והלכו הצרות. של עריות הללו ונשאו לשוק: ונמצאו העריות איילונית. דאגלאי מילתא שהיו קדושי המת בהן בטעות ונמצא שלא היו אלו צרותיהן ולא פטרום העריות האלו מן החליצה: תצא מזה. הבעל השני: ומזה. מן היבם: והלכה צרתה ונשאת לאחר. דקי"ל [ביבמות סוף דף מג:] ביאת האחת פוטרת צרתה: ונמצאת זו. שנתיבמה: איילונית. ואין יבומה יבומין שהרי לא היתה אשת המת ונמצא שלא נפטרה צרתה ונשאת לשוק בלא חליצה: תצא מזה ומזה. מבעל זה (ב) ומיבמה הראשון: וכל הדרכים האלו בה. השנויין במשנה של מעלה: [גמ'] זו דברי ר"מ שאמר משום ר"ע. רבו דס"ל דיש ממזר מחייבי לאוין וכיון שכן הולד מן השני ממזר מן הדין ומן הראשון מדרבנן והצריכוה גט מן השני כדי [שלא] יהא בנה מן הראשון ממזר אבל לרבנן כיון דסברי שקידושין תופסין בחייבי לאוין אין הולד ממזר כלל דאע"ג דמודו רבנן בשינה שמו ושמה דהולד ממזר אפילו מן הראשון התם היינו טעמא לפי שנשאת בגט פסול שעושה ולדה מן השני ממזר מדאורייתא ומש"ה קנסינן לה מדרבנן בולדה מן הראשון אבל כל היכא דליכא ממזר מדאורייתא לא קנסינן למעבד ממזר מדרבנן: אבל חכ"א אין ממזר ביבמה· והכי אוקימנא לה ביבמות (דף פא· ופו·) ומיהו תצא מזה ומזה ודוקא כשנישאו אבל זנו לא דליתא לדרב המנונא דאמר שומרת יבם שזנתה אסורה ליבמה דהא אידחי לה במס' סוטה פ' היה מביא (דף יח:): מתני' כתב סופר גט· לאחד לגרש את אשתו: ושובר לאשתו. שתמסור לבעלה כשיפרע לה כתובתה: וטעה הסופר· כשמסר להם השטרות: ונתן גט לאשה ושובר לאיש· והם מסרו זה לזה· והלכה זו ונשאת כסבורה שזה גט שמסר לה בעלה וזה סבור שמסרה לו אשתו שובר: לאחר זמן הגט יוצא מתחת ידי האיש· שמוציאו לפנינו להראות שוברו והרי הוא גט: לאלתר· מפרש בגמרא: לא כל הימנו· אין הכל כדבריו להאמינו לאבד זכותו של שני שנשאה דאמרינן קנוניא היא ביניהם והחליפו השטרות לאחר שנשאת. ומקשו הכא הך מתניתין היכא משכחת לה דהא אמרי' בפרק המביא תניין (דף יט:) דהני בי תרי דיהבי גיטא קמייהו צריכי למקרייה ומוכח התם דאי לא קריוה איננה מגורשת מדפרכינן התם מברייתא דקתני הרי זו מגורשת ולא פרקינן לה בדלא קריוה וכיון שכן במאי עסקי' אי דלא קריוה בלאו ה"נ

שאם לא כתב שמה ושמו כל עיקר או שלא כתב שם עירו ושם עירה ה"ז גט בטל מה"ת ואם היו האיש והאשה מאותו העיר שנכתב בו הגט אין צריכין לכתוב פלוני דממתא פלונית שכבר כתבו שם העיר שנכתב בו הגט ושם הדבר מאותו העיר הן ואם היו מעיר אחרת צריך לכתוב שם עירם ומה שנהגו לכתוב שם עירם אע"פ שהיו מאותו העיר שנכתב בו הגט כדי לעשות הסיתר מרווח עושין כן שהרי אין המנהג כך בשאר שטרות ועוד נראה בעיני שאם כתב בגט פלוני בן פלוני כגון שהיה נקרא רב טוביה כתב פלוני בן טוביה חושבין בו לשינוי השם שאחד הוא טוביה ואחד הוא רב טוביה כמבואר בק"ה. אמר להם הבעל לעדים בא' בניסן בעירו לכתוב גט לאשתו ולא הספיקו לכותבו עד שהלכו בעיר אחרת וכתבוהו שם בעשרה בניסן ראוי להם לעדים לכתוב שנכתב בעיר שכתבוה ולא בעיר שנמסר להם שהרי בזמן הכתוב בגט באותה העיר היו. כתבו בו העדים העיר הראשון שנמסר להם בו ה"ז גט פסול: כתב הרא"ש דעירו ועירה אין עיכוב בכתיבתו דמתני' לא קאמר אלא שינה אבל אם לא כתב כלל לא מפסיל גיטא בהכי ונהגו באשכנז ובצרפת לכתוב מקום הלידה ועמידה ודירה שיהא דיודעין משום חשש שני יוסף בן שמעון ואם טעו ושינו מקום הלידה מעשה היה והכשירו ר"ת דדוקא שינה מקום הדירה הוא דאיכא חששא משום שידוע לכל שכל אדם נקרא ע"ש מקום דירתו פלוני ממקום פלוני וכשרואין שני מקום אומרים לא גירש זה אלא אחר הוא שגירש אבל מקום לידת האדם אינו ידוע וגם אינו נקרא על מקום לידתו וליכא חששא ומשום שעדים אין לפוסלו דחתמי אשקרא דכיון דא"צ לכתבו לא קיימי סהדי עליה כדאמרי' בכתובות דאין מעלין משטרות ליוחסין אם היה כתוב בו איש פלוני כהן דעדים אמנה שבשטר קא מסהדי ולא אפלוני כהן דא"צ לכותבו:

א י"מ ששינה שמו לגמרי שהיה שמו יוסי ואסיק שמיה יוחנן. פסולא דאורייתא הוא לפי שכתבו בשם איש אחר ואינו מחוור דאטו מי איצטריך מתני' למיפסל גט שנכתב לשם איש אחר אלא הכא בפסולא דרבנן איירי כגון שהיו לו שני שמות א' בגליל ואחד ביהודה (ובעירו נמי קורין אותו בשם א' ביהודה ובשם א' בגליל) וכתב לגרש אשתו שביהודה בשמו שבגליל *)ועירו נמי קורין אותה בשם אחד ביהודה ובשם אחר בגליל וכתב לגרש אשתו שביהודה בשם עירו שבגליל וכדאמרי' לעיל בפרק השולח עכ"ל הרשב"א ז"ל:

כתב סמ"ג ואומר על דבר זה פרק האשה רבה שקנסוה מפני שהיה לה להקרות את הגט וצריך לייסב שם היאך היתה זאת השגגה מאחר שקראו הגט קודם הנתינה וי"ל שלאחר שקראוהו הכניסו בבית יד שלו ותלפו וקנסים אותה על שהיה לה להקרות את הגט אחר נתינה ומ"מ אין אותם שקריאה אחרונה כ"כ תמורה שתיאסר בכך לינשא ולא כל

*) [נראה דצ"ל ובשינה שם עירו נמי י"ל דזרין כו']

נ"א מהר"ם

נ"ל כתב סופר גט לאיש ושובר לאשה וטעה ונתן גט לאשה כו' אך גם בירושלמי הלכה ז' נוסח המשנה כמו ברי"ף כאן. (ג"א)

[דף קפו ע"ב] דף פ: [ושם הגי' אמר ר' אבא אמר רב הונא אמר רב]

[בגמ' הגירסא רב אשי]

דף פ.

ד"ס מ"ז

הגהות חו"י (א) גט לאיש ושובר לאשה וטעה. וכ"ה בגמ': (ב) נ"ע וכ"ל שאם לפני שגירשה בעלה בא עליה יבמה וידוע שממנו נתעברה הוי ספק ממזר. עי' טור אה"ע סי' מד וכש"ע שם סעיף ו:

ה"נ תלא מזה ומזה ואי בדקריוה היאך הוחלף הגט בשובר יש לומר משכחת לה בקריוה ואחר מכאן הוחלף ואע"פ שקראוה מתחלה קנסינן לה משום דאיבעיא לה לאקרויי גיטה סמוך לנתינה מיד או תיכף אחר נתינה ומהא משמע דאע"ג דאמרי' בפרק המביא תניין [דף יט:] דאע"ג דעייל ליה בעל לידיה ואפקיה לא חיישי' דילמא חלופי חלפיה הייט לומר דבדיעבד מגורשת אבל לכתחלה חוזרין וקורין אותו וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפרק א' מהלכות גירושין וכן היה נוהג ר"י ז"ל לקרות קודם נתינה ואחר נתינה: **מתני'** כתב לגרש את אשתו וכו' ונמלך. ולא נתן לה גט:

גמ' והיכא דכתב לה גט לדביתהו וכו'. והייט ריח הגט דפוסל בכהונה: ילמדט רביט וכו' איש פלוני כהן. מעשה בא לפנינו שכתב [כהן] גט לאשתו ונמלך ולא גרש את אשתו ויצא קול בעיר על כך שכתב לה גט מי מפקינן לה מיניה משום קלא שלא יהו אומרים גרשה והחזירה ונמצא כהן מחזיר גרושתו: תצא. מפני הקול אבל הדבר צריך בדיקה. קודם שטציאה ממט דאי מיגליא מילתא שרגילין בני העיר לקרות לנתינה כתיבה אע"ג דלכתיבה לחודיה נמי קרו כתיבה מחמרינן למיחש לקלא ואמרינן כתב ונתן קאמרי ותצא מפני חשד הקול וטעמא מפורש בתוספ' לפי שקול זה לא נחכם יצא אלא לאוסרה על בעלה וכיון שהכתיבה אינה כלום אלא לדברי ב"ש ודאי משום נתינה יצא הקול: כל קלא דבתר נישואין. אע"פ שניט בהמגרש דחיישינן לקלא דתנן [דף פח:] יצא שמה בעיר מקודשת לפלוני הרי זו מקודשת ואסורה ליכנס עד שיתן אותו פלוני גט הני מילי בשיצא הקול קודם שתכנס לאחר אבל יצא לאחר נישואין לא חיישינן ליה וזו נשואה ועומדת לכהן שנים רבים ומפני שיצא עליה קול גרושין יוציאה מתחתיו הא קלא דבתר נישואין הוא: מאי תצא כמי משני. אם מת כהן זה ונשאה כהן אחר (תחתיו) תצא שהרי יצא עליה קול גרושה זה כמה שנים: ופרכינן והרי אתה מוציא לעז על בניו של ראשון. לומר חללים הם שהרי הוציאוה מן השני שבדקו הדברים ונמצאו אמת: אתו למימר סמוך למיתה גרשה. הראשון ולפיכך חכמים מוציאין אותה מן השני ולא אתו לאחזוקי קלא קמא בהכי דהואיל ומראשון לא אפקוה אין כאן לעז ותמהני על הרמב"ם ז"ל שכתב בפי"ז מהלכות איסורי ביאה ואם נשאת לכהן אחר תצא מן השני ולא חשש לבדוק אי קרו לנתינה כתיבה:

מתני' צריכה ממנו גט שני. מפרש בגמ': לבו גס בה. פריב"ט בנע"ז: גט קרח. שקשריו מרובין מעדיו שתקנו חכמים גט מקושר מפני כהנים קפדנים שהיו מגרשין נשותיהן ומיד היו אסורין בהם ותקנו לכתוב גט כזה שצריך זמן מרובה בכתיבתו ושמא בתוך כך יתפייס לפי שהיו כותבין שטה ומניחין שטה חלק וכורכין אותה וחותם עד בחוץ וכן בכל שטה ושטה ותקנו שיחתמו בו ג' עדים ואם יש עוד קשר כרוך ואין עד חתום מאחוריו זהו קרח ופסול כדמפרש בגמרא גזרה משום כולכם דמסתמא כמנין קשריו היו עדיו מתחלה וחיישינן דילמא אמר להו כולכם חתומו והרי אחד שלא חתם ואמרינן בפרק המגרש [דף פו.] דהא מתניתין ר"מ היא אבל לרבנן הולד כשר והכי קי"ל: **גמ'** וב"ה סברי הן עדי יחוד הן עדי ביאה. ומסתמא אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ולקידושין איכוין ובגמרא אמרינן אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מחלוקת בראוה שנבעלה דב"ש סברי אדם עושה בעילתו בעילת זנות וב"ה סברי אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות אבל לא ראוה שנבעלה דברי הכל אינה צריכה גט שני ומקשינן עליה ממתני' דתנן ומודים (ודאי) בנתגרשה מן האירוסין שאינה צריכה ממנו גט שני מפני שאין לבו גס בה ואי בראוה שנבעלה מה לי מן האירוסין מה לי מן הנישואין אלא ודאי מתני' בשלא ראוה שנבעלה ורבי יוחנן דאמר כי האי תנא דתניא וכו'. ואע"ג דרבי יוחנן הוא דאמר הלכה כסתם משנה אמרינן אמוראי נינהו ואליבא דרבי יוחנן: ויש שפוסקין כר' יוחנן דכל שלא ראוה שנבעלה אינה צריכה הימנו גט שני אפילו בנשואה אבל ראוה שנבעלה צריכה הימנו גט שני אפילו בארוסה והרי"ף ז"ל פוסק כסתם מתני' וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"י מהלכות גירושין הלכך בנשואה אפילו לא ראוה שנבעלה צריכה ממנו גט שני כל שנתייחד עמה בפני עדים והוא שיהו שני העדים כאחד וראה הוא את העדים וכמו שכתבתי למעלה [בשם הרשב"א] בפרק מי שאחזו [סוף סי' תקלד] (דף עג:) ואם ראוה שנבעלה אפילו מן האירוסין צריכה הימנו גט שני. וכתב הרמב"ם ז"ל בפרק הנזכר שמקצת הגאונים הורו שלא בארוסה בלבד אלא כל אשה שתבעל בפני עדים צריכה גט חזקה שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות והוא ז"ל חולק עליהם שלא אמרו כן אלא כשהיו ביניהם קדושין קודם לכן וכן הסכים הרשב"א ז"ל שהרי שנינו [יבמות דף ד. ודף נז.] עשה אדם אנוסת אביו ומפותת אביו ל"ש מפותה בפני אחד או בפני שנים דמסתמא קתני ולפיכך לא הוזכר דבר זה אלא בגרושה בלבד וכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ט מהל' גרושין נתייחד עמה אחר שאמר [להם] לכתוב ולחתום וליתן לה הרי [אלו] לא יכתבו וק"ו הדברים אם הגט שנתן לה לידה כשנתייחד עמה נפסל הגט שמא בעל קל וחומר לזה שלא נכתב ואם כתבו ונתנו לה אחר שנתייחד עמה אינו גט ע"כ ודבריו תמוהין הרבה שהרי אין זה ק"ו של כלום דבשמעתין איכא למיחש לקדושין ובנדון שלו ליכא למיחש להכי ועוד שיאך פסק בפירוש דאינו גט דהא בשמעתין ספוקי בעלמא דמספקינן להצריכה גט שני ובודאי דלשמא פייס ובטל השליחות הוא דאיכא למיחש להכי אבל אין מקום לומר שיהא הגט בטל לגמרי וכן דעת הרמב"ן ז"ל: ומודים בשנתגרשה מן האירוסין וכו' דלא אמרינן הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה משום דאין לבו גס בה. ומיהו היכי דחזינן להו דגייסי אהדדי איכא למימר דצריכה ממנו גט שני מדאמרינן בסוף פרק האשה שנתאלמנה (דף כח.) בעובדא דההוא ארוס וארוסתו דאוקי רבא שלוחא בינייהו משום דחזינהו דגייסי אהדדי אע"ג דתניא שאם נתגרשה מן האירוסין נפרעת ע"י טלמה שאין לבו גס בה וה"ל דכותה אי גייסי אהדדי איכא למימר דצריכה ממנו גט שני הרשב"א ז"ל ועוד סמך דבריו מן הירושלמי: **תנן** בפרקין גט קרח הכל משלימין עליו ר"ע אומר אין משלימין עליו אלא קרובים הראויים להעיד במקום אחר איזהו גט קרח כל שקשריו מרובין מעדיו. וה"פ שיכא דחזינן בהדיא שריבה הסופר בו קשרים יותר ממנין העדים והכא ליכא למיחש לכולכם הכל משלימין עליו ואפילו פסולין דליתא להא השלמה אלא משום חששא בעלמא

לאחר זמן היכי דמי לאלתר אמר רב יהודה אמר שמואל כל זמן שיושבין (א) זהו לאלתר עמדו זהו לאחר זמן ורב אדא בר אהבה אמר לא נשאת זהו לאלתר נשאת זהו לאחר זמן: *ומדקא מפרשינן דברי רבי אליעזר ש"מ הלכתא כוותיה ומסתברא כדקא פריש רב אדא בר אהבה דדייקא מתני' כוותיה ואף על גב דפריק שמואל שינויא בעלמא הוא ולא סמכינן אשינויא:

מתני' *כתב לגרש את אשתו ונמלך ב"ש אומרים פסלה מן הכהונה ובית הלל אומרים אע"פ שנתן לה הגט על התנאי ולא נעשה התנאי לא פסלה מן הכהונה: **גמ'** *והיכא דכתב לה גיטא לדביתהו ואמר לה הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם אע"ג דלא מישתריא לעלמא איפסילא לה לכהונה דתניא *ואשה גרושה מאישה (ב) אע"פ שלא נתגרשה אלא מאישה פסולה לכהונה והיינו ריח הגט דפוסל בכהונה: *שלח ליה רב יוסף בריה דרב מנשיא מדויל לשמואל ילמדנו רבינו יצא עליו קול איש פלוני כהן כתב לה גט לאשתו והרי היא יושבת תחתיו ומשמשתו מהו שלח ליה תצא והדבר צריך בדיקה מאי היא דאי איגליא מלתא דקרו לנתינה כתיבה דילמא נתן קאמרי ותצא והאמר רב אשי כל קלא דבתר נישואין לא חיישינן ליה מאי תצא דקאמר שמואל משני א"כ אתה מוציא לעז על בניו של ראשון כיון דמשני מפקת לה ומראשון לא מפקת לה אתו למימר סמוך למיתה גירשה: **מתני'** *המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי ב"ש אומרים אין צריכה ממנו גט שני ובית הלל אומרים צריכה ממנו גט שני ומודים בשנתגרשה מן האירוסין שאין צריכה ממנו גט שני מפני שאין לבו גס בה: *כנסה [א] בגט קרח תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה: **גמ'** מתני' בשלא ראוה שנבעלה ובדאיכא עידי יחוד וליכא עידי ביאה פליגי ב"ש סברי לא אמרי' הן הן עידי יחוד הן הן עידי ביאה וב"ה סברי אמרינן הן הן עידי יחוד הן הן עידי ביאה ומודים בשנתגרשה מן האירוסין שאינה צריכה ממנו גט שני דלא אמרינן הן הן עידי יחוד הן הן עידי ביאה משום דאין לבו גס בה:

הדרן עלך פרק הזורק

רש"י

השמרות אחר שנשאת: **גמ'** איש פלוני כהן. מעשה בא לפנינו שכתב כהן לגרש אשתו ויצא קול בעיר על כך שכתב לה הגט: מי מפקינא לה מיניה. משום קלא שלא יאמרו הרי גירשה והחזירה ונמצא כהן מחזיר גרושתו: תצא. מפני הקול והדבר צריך תלמוד ובדיקה קודם שאנו מוציאים ממנו: דאי איגליא מילתא דקרו. בני העיר שרגילין לקרות לנתינה כתיבה חיישינן לקלא ואמרינן דילמא האי כתב נתן קאמרי ותצא מפני חשד הקול: כל קלא דבתר נשואין (ג) לא חיישינן ליה. וזו נשואה ועומדת לכהן זה כמה ימים: מאי תצא. כמי משני אם מת כהן זה ונשאה כהן אחר תצא שהרי יצא עליה קול גרושה זה כמה שנים: ופריך הרי אתה מוציא לעז על בניו של ראשון. לומר חללים הם שהרי הוציאוה מן השני כי בדקו אחר הדברים ונמצאו אמת: ומשני כיון דקא מפקת ליה משני ולא מראשון אתי למימר סמוך למיתה גירשה. הראשון לכך חכמים מוציאין אותה משני ולא אתי לאחזוקי קלא קמא בהכי: **מתני'** צריכה [ממנו] גט שני. בגמ' מפרש פלוגתייהו: גס בה. אינו בוש ממנה: בגט קרח. בבבא בתרא אמרינן דתיקון רבנן גט מקושר שאינו נוח לכתוב שמא בתוך כך יתפייס וחותמין עדיו מבחוץ כיצד כותב שיטה אחת או שתים מבפנים וכורך אותו על החלק וחותם עד על הכרך מבחוץ וכן עד שני ועד שלישי ואם יש קשר כרוך ואין עד חתום מאחוריו זהו קרח ופסול גזירה משום כולכם דמסתמא כמנין קשריו היו עדיו מתחלה וחיישינן דילמא אמר להן כולכם חתומו והרי אחד שלא חתם ופסול: **גמ'** הן הן עידי כו'. כלומר כיון דראו שנתייחדו אין צריך עדות של ביאה דאנן סהדי שבא עליה:

הדרן עלך פרק הזורק

השגות

א] גט קרח. קרוב בפיני שמשלימים עליו אפי' לאחר חתימת הראשונים שהרי אמרו במשנה גט קרח הכל משלימים עליו הלמא אין מקפידים על חתימתם שיהיו זה בפני זה אלא על השלשה בלבד שהם כשנים בפשוט. והטעם מפני שהשלמה עצמה אינה אלא גזירה משום כולכם לפי שהיה מנהג שיהיו שם עדים כנגד הקשרים. וזה כותיל ונראה שכבר זימן לו עדים כנגדם וכשיראה קרח יאמרו זימן תמשם ולא חתמו כי אם ארבעה ואתי לקלקולי נמי בכולכם וכיון שאינה אלא גזירה די לו בהשלמה אפי' בסוף. והייט דלא קפדינן בה לכם דלא אתי לאיחלופי בשאר שטרות דמידע ידעי דהשלמה בעלמא היא. ומהאי טעמא לא מקיימי' במקושר אלא שלשה בלבד מבא"כ בכולכם דמקיימים להו לכולהו: והא דאמר אביי מכל תלתא מקיימין ומש"ה לא הכשירו אלא קרוב אחד בלבד דלמא אתי לקיומי שני קרובים ואחד כשר. קשיא לן עלה הא דאמרי' מלאהו בקרובים כשר מאי טעמא לא חיישי'

הראב"ד

הכא דלמא אתי לקיומי בשני קרובים ואחד כשר או כולהו בקרובים ואי אמרת כיון דחזו ב"ד דחתימי כל הני מימר אמרי האי כולכם חתומו אמר להו ומקיימים להו לכולהו. תינח בגט שיכא דאיכא קפידא דכולכם שאר שטרות מאי שייכא למימר. ועוד האי דאמרי' בפ"ב בענין כולכם מיחשם לכתחלה קרוב או פסול אמרי לה כשר ואמרי לה פסול משום דאתי לאיחלופי בקיום שטרות ובשלמא מאן דשני בה לכתחלה הא דיעבד שפיר דמי ניחא. אלא למאן דשני מיחתם חתים בתחלה קרוב או פסול כלומר ראשון ושלא מלאהו בקרובים ראשונים הם וכשר. וצ"ל למאן דשני שכי הא דאמרי' מלאהו בקרובים כשר כגון שכתבו כן אגמגו הקרובים לא חתמו אלא לכבוד בעלמא דהו ליכא למיחש כלל. והרב ר' יצחק ז"ל כתב מיחתם לכתחלה. וכן עיקר:

שלטי הגבורים

כל שיהא לאסור אע"פ שלא קראוהו אחר נתינה שאין אנו חוששין לחלוף עד שיתברר הדבר שחלף ור"י בר שמואל ז"ל היה נוהג לקרות הגט קודם נתינה ולאחר נתינה ואם קראוהו אחר נתינה זהו דבר פשוט דמגורשת אע"פ שלא קראוהו קודם נתינה. לא קראוהו כלל ונאבד והוא אומר שלא היה מה שנתן לה אלא שטר בעלמא לא תינשא ופסולה לכהונה ואם נישאת לא תצא ומיי' כתב אפי' אומר הבעל גט כשר היה הרי זו ספק מגורשת:

א עיין לעיל פרק כל הגט ופרק מי שאחזו:

ב כתב הרא"ש בתשובה בא' שגרש ונתיחדה עמו אח"כ וקודם שגרשה פעם שנית קדשה אחר לשם פילגש ושהתה עמו לשם פילגש שאסורה לשניהם וצריכה גט משניהם שודאי השני בא עליה ונאסרה עליו כיון שהיא אשת איש משום יחוד של ראשון וצריכה גט משניהם דאע"ג דאמרי' הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה לא חשבינן לה אשת איש ודאי לצאת מן השני בלא גט: כתב מיי' הורו הגאונים שאפי' הבא על אשה בעלמא בעדים שצריכה ממנו גט שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות והוא כתב שאינה צריכה וכ"כ הרא"ש:

ג כתב הרשב"א מלשון השלמה משמע שכבר נשלם והיה חסר עד להשלים ומכאן היה ר"ת מביא ראיה לגט פשוט שנחתם בשני עדים כשרים והוסיף בו הבעל עד שלישי שלא בפני העדים שהוא כשר וכ"ש שכאן הוא צריך להשלמה ושם התחימו בחנם. והרב מבולם היה מכשירו מסברא דהא דאמרי' עדי הגט אין חותמין זה שלא בפני זה היינו דוקא בשנים שאין הגט נגמר עד שיחתמו דהוי דומיא דכולכם אי נמי בעשרה המזומנים מתחלה לכך אבל היכא שכבר נגמר הגט בשנים מה לנו אם יחתום עוד עד שלישי שלא בפני השנים הראשונים דכיון שלא היה דעתו להחתים בו יותר לא שייך למיגזר ביה משום כולכם. ומקצת רבותינו הצרפתים אמרו דיש לפסלו משום דכיון שחזר הבעל והחתים בו עד שלישי הרי גילה בדעתו שאינו רוצה שיהא הגט גט אא"כ תועיל חתימתו של זה והיא אינה מועלת לפי שחתם שלא בפני האחרים והוה ליה כאילו בטלו הבעל והדבר צריך תלמוד:

הגהות חו"י

(א) ועוסקין באותו ענין: (ב) עי' לעיל ברי"ף יבמות סי' קכ"ב: (ג) עי' לקמן סי' שקס"ט:

הגהות הב"ח

(א) ג"כ נ"ז גמרתו ועסוקין באותו ענין:

א מיי' פרק ח מהל' גירושין וס"ג מהלכות אישות טור אה"ע סי' קלו וקמו :

בעלמא שמא כשילא לאחר זמן בב"ד יפסלוהו שיהו סבורין שהזמין הבעל עדיו למנין קשריו ולא חתמו בו כולם. ור"ע פליג ואמר דאין משלימין עליו אלא קרוב שהוא ראוי להעיד עדות אחרת שאין עליו פיסול עדות אלא קורבא אבל עבד וגזלן לא. ומפרשינן בגמ' טעמא דעבד משום דאתי למימר שחרורי שחרריה וגזלן נמי אתי למימר תשובה עבד. כלומר שיטעו לומר שאין הכשרו מפני שאינו צריך לעדות שכבר נתקיים בשאר אלא יאמרו שעבד משוחרר הוא ושהגזלן עשה תשובה ויכשירוהו לעדות אחרת אבל בקרוב ליכא למטעי דמידע ידעי דקרוב הוא ויהנו אל לכם

נר מצוה

*המגרש *את אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם אלא לפלוני ר"א מתיר וחכמים אוסרים כיצד יעשה יטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הרי את מותרת לכל אדם ואם כתבו *) לתוכו אע"פ שחזר ומחקו פסול:

[דף קפח ע"א] °גמ' איבעיא להו א) האי אלא חוץ הוא או ע"מ הוא חוץ הוא ובחוץ הוא דפליגי רבנן עליה דר"א דהא שייר לה בגט אבל בע"מ מודו ליה מידי דהוה אבל תנאי דעלמא או

*) [בגמ' הגי' בתוכו]

רש"י

דף פב. המגרש את אשתו ואמר לה. בשעת מסירה הרי את כו': גמ' ע"מ הוא. והוי כאומר על מנת שלא תנשאי לעולם: אבל בעל מנת מודו. דבגט לא שייר שהתירה במסירת הגט לכל אדם אלא שהתנה עמה ע"מ שלא תנשאי לזה ואין זה אלא כתנאי בעלמא:

שלא הוכשר גט זה אלא מפני שהעדות מתקיימת בשאר. ותמיהני דכיון שמשלימין עליו קרוב משמע דכי תנן כנסה בגט קרח תצא מזה ומזה והיינו טעמא בגמ' משום כולכם דלאו לכולכם עדים חיישינן שא"כ היאך משלימין עליו קרוב והרי יבא ב"ד אחר לפסלו משום חשש כולכם דהא אמרינן בפ' המביא תניין (דף יח:) דלר"ל דאמר דבאומר כולכם משום עדים קאמר שאם נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטלה אלא ודאי כי חיישינן לכולכם היינו משום תנאי אי נמי מפני שהדין כך אפילו בפשוט דהא אמר התם שנים משום עדים וכולן משום תנאי ואי נר"ל משום דאע"ג דבפשוט ס"ל [דכולן] משום עדים במקושר מיהא מודה דאיכא משום תנאי וטעמא דמילתא לדידיה משום דבפשוט שעיקרו שנים והם משום עדים אף כשהוא מוסיף עליהם כולם משום עדים אבל במקושר שהשלישי שהצריכו חכמים ודאי דינו כמשום תנאי שאם לא כן נמצאת עדותן בטלה אף כשהוא מוסיף על ג' ג"כ לתנאי הוא מתכוין. ומ"מ א"א להכשיר קרוב אם יש לחוש שכולכם עדים אמר ומעתה למה אמרו כנסה בגט קרח תצא מזה ומזה משום חשש כולכם והא אפילו אם אמר כולכם כיון דלא משמע אלא משום תנאי יכולה היא לקיים תנאה אפילו לאחר שנשאת כדאמרינן בפרק המגרש (דף פד.) וכ"ת אפשר דמינסבא לאחר היום ומיגרשא למחר ומקיימא לתנאיה וכו' אטו בדידה קיימא לאיגרושי. ומשמע מיהא בהדיא שאף לאחר גירושיה יכולה לקיים תנאה ומעתה למה תצא לבדוק אם אמר כולכם ותחתימם עליו כיון דמשום תנאי אמר הכי. ואפשר שאע"פ שמשום תנאי הוא כיון שהתנאי בגופו של גט אין רצונו שתתגרש אלא לאחר שיהא הגט נשלם כפי תנאו ומש"ה תצא ולפי זה איפשר דאע"ג דאמרינן בפרק המביא תניין [דף יח:] דהיכא דחתום בי תרי מינייהו ביומיה ואידך מכאן ועד עשרה ימים דלמאן דאמר משום תנאי כשר היינו דווקא כשחתמו כולם קודם נתינת הגט או שמא לא אמרינן הכי אלא במקושר מפני שנראה כחסר מפני קרחתו ואין דעתו לגרש אלא בגט שנראה שלם. ואפשר עוד לומר דכי אמרינן גזירה משום כולכם עדים קאמרינן דבגט קרח מסתמא עדיו למנין קשריו הם ואפ"ה משלימין עליו קרוב לפי שלא יבא ב"ד אחר לפוסלו דכיון דבעיקר עדותו של מקושר דהיינו בג' עדים הצריכן בו עד א' קרוב כשר משום דג' במקושר לאו דאורייתא כדאיתא בגמ' [כאן דף פא:] אפילו אמר כולכם עדים לא נצרף עדותן אמר כן ותהא עדותן בטלה אלא כך אמר שיחתמו הכשרים כדינן והקרוב כדינו וכן נראה עיקר דהא ודאי כיון שהצריכו חכמים ג' במקושר אף השלישי משום עד הוא ולא משום תנאי ואי חתום בי תרי מינייהו ביומיה והשלישי מכאן עד עשרה ימים מוקדם הוא ופסול לפי שאינו ראוי לגרש בשנים ואפ"ה אין הקרוב פוסל שנים הכשרים הלכך כי אמרינן גזירה משום כולכם עדים קאמר בין לר"י בין לר"ל דמסתמא הבעל כמנין קשריו הזמין עדיו ואעפ"כ אין הקרוב פוסל בו מן הטעם שכתבתי: גרסי' בגמ' [דף פב.] כי אתו לקמיה דרבי אמי אמר ליה לא והשלים עליו עבד מן השוק. כלומר דהיכא דחזינן בהדיא שריבה הסופר בו קשרים יותר ממנין העדים שאמר הבעל בפניהם אפילו עבד כשר בו להשלמה כבן נגס. וכתבו בתוספות שמעשה בא לפני רבינו משולם בא' שכתב גט לאשתו והחתים עליו שנים ולאחר זמן החתים עוד שלישי והכשירו מסברא דהא דאמרי' דאין עדי הגט חותמין זה בלא זה היינו בשנים או שזימן ג' ביחד שכיון שאין הגט מתקיים בפחות צריכין לחתום זה בפני זה אבל כשהגט נגמר בשנים ולא היה דעתו להחתים יותר כשחזר והחתים שלישי אינו נפסל בכך כיון שנגמר ע"י הראשונים ור"ת ז"ל הביא ראייה מכאן דליכנא דלא והשלים עליו עבד מן השוק משמע שכבר חתמו הראשונים ולא היה צריך כי אם להשלים אלמא כיון שהוכשר הגט ע"י הראשונים אע"פ שעדיין צריך השלמה לא בעינן זה בפני זה וכ"ש כשאינו צריך השלמה כלל. ומיהו רש"י ז"ל כתב כאן והסופר והעדים בפניו ועדיין לא נמסר משמע שסובר דבעינן זה בפני זה ומ"ש ועדיין לא נמסר אינו ר"ל שכבר חתמו העדים אלא שלא נמסר לה עדיין דאיכא נמי בעי למחתם בפניו אלא ר"ל שהעדים לא חתמו עדיין לכך לא נמסר לה וחותמין כולם יחד זה בפני זה אך מ"ש שהסופר בפניו בחנם פי' דמה לנו אם הלך לו הסופר וכן פירש ה"ר אלחנן דנראה לפוסלו דכיון שבא להחתים שלישי גילה דעתו שלא יהא גט עד שיחתום השלישי וחתימתו אינה כלום כיון שלא חתמו זה בפני זה ע"כ בתוספות ונראה שזה על דעת מי שסובר כההיא דריש פרק השולח (דף לב:) שאם ביטל הגט בפירוש מבוטל ושוב אינו חוזר ומגרש בו [ובהדיא פסקינן התם דלא כוותיה] דאילו למאן דס"ל שגט הנכתב בהכשר אי אפשר לבטלו אין הגלוי דעת [שלו] כלום כיון שהוא חוזר ומגרש בו: הדרן עלך פרק הזורק

גי' רש

המגרש את אשתו ואמר לה. בשעת מסירה: הרי את וכו' כיצד יעשה יטלנו ממנה וכו'. אמרינן עלה בגמ' [דף פד:] מאן תנא. כלומר דצריך ליטלו הימנו ולא סגי באמירה בעלמא שיחזור ויאמר לה הרי את מותרת לכל אדם. [אמר חזקיה] ר"ש ב"א היא דתניא אמר ר"ש ב"א כיצד יעשה יטלנו הימנו ויתננו לה ויאמר לה הרי גיטך. כלומר דבאומר לה כנסי שט"ח ס"ל לרב דבאומר לה בתר הכי הא גיטיך סגי ור"ש ב"א פליג ואמר דלא סגי עד שיטלנו הימנה וכו' כדאיתא לעיל בפרק הזורק בגמרא [דף עח.] ובההיא קי"ל כרבי דסתם מתניתין התם כוותיה ואמר חזקיה דמתני' דהכא כר"ש ב"א אתיא ולדידיה משמע דלא קי"ל כסתם מתני' דאע"ג דסתמא דהכא בתרא הוא מדאמר חזקיה דשב"א היא משמע דמהלכתא מפיק לה. ור' יוחנן אמר אפילו תימא רבי דילכון אמר שאני הכא הואיל וקנאתו לפסול בו מן הכהונה. כלומר רב כהנא שהיה שלכם משל בבל שעלה לא"י ללמוד תורה מר"י כדאמרינן בהגוזל בתרא (דף קיז.) ושאל ממנו דברים הרבה ועלה קאמר ר"י בכל דוכתא דילכון אמר שאני הכא וכו' כלומר להכי צריך לחזור וליטלו משום דבנתינה קמייתא זכתה בו לפסול לכהונה הילכך אי לא שקיל ליה מינה לא מהניא אמירה שהרי כבר זכתה בו ע"מ תנאי הראשון אבל ההוא לא זכתה בו כלום ולענין הלכה נראה מתוך פרש"י ז"ל דר' יוחנן לחזקיה רבו היה אומר כן לפי שרב כהנא היה מבבל וחזקיה היה מבבל כדאיתא בפ"ק דסוכה (דף כ.) עלו ר' חייא ובניו ויסדוה וחזקיה בריה דרבי חייא הוא ולפי זה אפשר דלא קי"ל כסתם מתני' לפי שאין הלכה כתלמיד במקום הרב אבל הר"י ז"ל אומר דמסתברא דכשעלה רב כהנא לפני רבי יוחנן כבר נפטר חזקיה משום דבפ' הגוזל (דף קיז:) אמרינן שפשט רב כהנא לר' יוחנן כמה ספקות ששאל ואילו היה חזקיה קיים לא היה שואל ר' יוחנן ספקותיו מרב כהנא אלא מחזקיה שהיה רבו כדאמרי' באלו קשרים (דף קיב:) דא"ל רבי יוחנן רבי כבר שנית לנו סנדל שנפסקה אחת מאזניו וכו' וגם רב כהנא לא היה מניח חזקיה ויושב לפני רבי יוחנן ור' יוחנן עצמו לא היה בעל ישיבה בעוד שחזקיה היה קיים ואע"ג דאשכחן בהקומץ רבה (דף כג:) דכשעלה רב כהנא אשכחינהו לבני רבי חייא דיתבי וקאמרי עשרון שחלקו *(בכלים) ונגע טבול יום באחת מהן מהו צריך לומר ששתי פעמים עלה אחת בימי חזקיה ואחת בימי רבי יוחנן ללמוד הימנו ובאותה שעה כבר נפטר חזקיה ורבי יוחנן נמי הוה קשיש טובא כדאיתא בפרק הגוזל (שם) ורבי יוחנן דאמר הכא דילכון אמר לתלמידיו שהיו לפניו מבבל היה אומר כן שכן דרך ת"ח שבא"י לדבר עם תלמידיהם שבבבל ות"ח שבבבל לדבר עם תלמידיהם שמא"י כדאשכחן בפ' לולב וערבה (דף מח.) דרב חייא בר אשי שהיה מבבל אמר פותח בה ארבעה ואיירי לבני א"י וריב"ל שהיה מא"י אמר מדליק בה את הנר לבני בבל ור' יוחנן נמי הכא לתלמידיו שמבבל היה אומר דילכון וכיון שלאחר פטירת חזקיה אמר כן כדכתבינן נקטינן כר' יוחנן דכי אמרינן אין הלכה כתלמיד במקום הרב ה"מ היכא דפליג בהדיה אבל אי בתר הכי פליג עליה נקיטינן כוותיה דבתרא הוא ולפיכך כתב הרי"ף ז"ל מסקנתו כוותיה דבעינן שיטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה ובעינן נמי שיאמר לה הרי את מותרת לכל אדם ואע"ג דבעלמא בהא גיטיך סתמא סגי הכא שאני דכיון דמעיקרא אמר בהדיא אלא לפלוני אי אמר בתר הכי הא גיטיך סתמא לא מבטל מאי דאמר מעיקרא בהדיא: גמ' אבל בע"מ מודו ליה.

נ"א והניחו בכיסה

השגות הראב"ד

א] שאלו בגמ' האי אלא לפלוני חוץ הוא וכו'. הכי פי' ודאי כל אלא האמור במשנה ובתוספתא ובגמ' לא נסתפקו עליהם ורובי רובן ע"מ הם לפי שהוא לשון מורכב משתי מלות אם לא שהוא בלשון תנאי. ואפשר כמו כן לפרשו בלשון אחר מורכב אך לא שהוא כמו חוץ. ועתה שאלו אם נמצא בשום מקום שיהא בענין חוץ שאם נמצא אותו כך בשום מקום יש לנו לומר כי זה ג"כ נאמר על אותו הדרך. מדשני תנא בדבוריה דבכולהו פרקי אמר ע"מ וכאן תפס לשון אלא. באמת לא אמר אלא [אלא] על לשון חוץ. ועוד דטעמייהו דרבנן דפסלי מסתבר ספי בחוץ משום דהוי שיור אבל ע"מ לא פסיל מידי דהוה אבל תנאי דעלמא. ואייתי רבינא עובדא מתוספתא נגעים דתניא כל הבתים מטמאים בנגעים אלא של עובד כוכבים והכא ודאי לא שייך לשון ע"מ אלא לשון חוץ כלומר אך לא של עובד כוכבים. ועוד בתי עובדי כוכבים מי מטמאו. כלומר וכי תימא הכי קאמר כל הבתים מטמאים בנגעים על הסדר האמור בתורה אם לא נראו ברשות העובד כוכבים תחלה אם לקח בית מנוגע מישראל אם היה מוסגר יחשב לו הסגרו לפי ימיו. ואם היה בימי חלוט האבנים יעשה לו חלוטו ואם היה בימי נתיצה יתצנו שלא נשתנה דינו מפני לקיחתו של זה אם לא נראה הנגע ברשות העובד כוכבים תחלה שאם נראה ברשות העובד כוכבים תחלה אע"פ שהסגירו הכהן והיה בימי הסגרו או שהיה בימי חלוטו כיון שבא עכשיו לרשות ישראל נשתנה דינו ויראה בתחלה. שכך שנינו במשנת נגעים כל הבתים מטמאים בנגעים חוץ משל עובדי כוכבים הלוקח בתים מן העובד כוכבים יראה בתחלה. הרי שנוכל להעמיד האי אלא בלשון אם לא. מ"מ א"כ הוא הענין הרי יש לך לומר כי בתי עובדי כוכבים מטמאים בנגעים באם לא יטמאו בנגעים כלל איך הביאו הכהן לידי הסגר או לידי חלוט כי אין טומאת נגעים אלא על פי כהן איך טמאו הכהן. אטו בתי עובדי כוכבים מי מטמאו בנגעים אחוזתכם אמר רחמנא היינו דקאמר ועוד. אלא על כרחך האי אלא חוץ הוא אך לא של עובדי כוכבים קאמר וכיון דאשכחן אלא שהוא לשון חוץ האי אלא דמתני' נמי חוץ הוא מדשני תנא בדבוריה כדפרישנא. מ"מ גוף המשנה קשה לי הלוקח בתים מן העובדי כוכבים יראו בתחלה פשיטא מי מטמאו לזה בתחלה מי הסגירו או מי חלטו. ואיכא למימר מתני' הכי קאמר יראו כאילו הם תחלה נולדו ברשות ישראל שלא תאמר כיון שנולדו ברשות העובד כוכבים שאינו ראוי להטמא עוד לא יטמא בנגע זה קמ"ל. הגיה הרב ז"ל בעיא דאביי והם לדעת חכמים. ותיקו דאיסורא לחומרא שאם אמר לה בתחלה חוץ מפלוני ופלוני ונטלו סימנה ותנו ונתנו לה ואמר הרי את מותרת לפלוני ופלוני חוששין שמא מאי דאסר שרא ומאי דשרא אסר וקא אסר לה השתא לכ"ע חוץ מאותו פלוני ופלוני והגט בטל ולא תינשא בו ואם מת חולצת ולא מתייבמת.

ספר הזכות דבגט

השיב הרב ז"ל הגיה הרב ז"ל בעיי דאביי והם לדעת חכמים ותיקו דאיסורא לחומרא שאם אמר לה בתחלה חוץ מפלוני נטלו הימנה וחזר ונתנו לה ואמר הרי את מותרת לפלוני ופלוני חוששין שמא מאי דאסר שרא ומאי דשרא אסר וקא אסר לה אכ"ע חוץ מאותו פלוני והגט בטל ולא תינשא בו ואם מת חולצת ולא מתייבמת. ע"כ דברי הרב. ואלו דברי תלמיד: אמר המחבר איני רואה לזכות רבינו הגדול מן התשובה הזאת שכבר זכאי הוא מן המנהג שתפס [בכל ההלכות] שלא לכתוב דברים רחוקים שאינן מצויים בבני אדם שכן בזה הפרק עצמו השמיט בעיא דרבא בחוץ מקדושי קטן והנולדים ובעל אחותה וחוץ מזנותיך ושלא כדרכה וחוץ מהפרת נדרים ותרומתך וקדושין בשטר וכן כל כיוצא בהן בכ"מ אבל סברתי אומר שלשי דעתי אם נתן גט לאשה כחוץ מראובן ושמעון ונטלו ממנה כדעת חכמים ונתנו לה ואמר לה הרי את מותרת לראובן ושמעון בודאי שאינו גט שזו נתינה אחרת היא ואין משמעון של דברים לסמוך דבריו בנתינה ראשונה כדי שנאמר מאי דאסר שרא ואפי' היה דעתו בכך להתירה אף לראובן ושמעון מ"מ הוא אומר שבנתינה ראשונה תהא מותרת לשאר בני אדם ובנתינה זו תהא מותרת לראובן ושמעון ונמצאו שתיהן פסולות לדעת חכמים וכ"ש לדברי ר"א דלא מתוקמא בעיא בחזר ונתנו לה משום דליכא למימר מאי דשרי אסר שכבר נתגרשה זו אצל שאר בני אדם ובידוע שעכשיו לראובן ושמעון הוא מתירה והרי הותרה לכולם וצ"ל לדעת ר"א אע"פ שנטלו ממנה וחזר ונתנו לה אינה מתגרשת לראובן ושמעון בגט זה לעולם ואפי' פירש. שכבר קנאתו לגמרי ועשה הגט שליחותו ויצא מתורת גיטו של בעל ודמי לשטר דכי משלם אינו חוזר ולווה בו שכבר נמחל שעבודו וזו סברא נכונה אבל פי' אלו הבעיות באמר שני תנאין קודם מסירה וכן פירשה ר' שלמה ז"ל שאפי' במוסר ומתנה בכדי דבור אין לנו שאין בגיטין משום כדי דבור ובין לענין היתרן של שאר בני אדם [לר"א] בין לרבנן לענין פסול הגט והכשרו נאמרו בעיות הללו:

א כתב הרמ"ה על מנת שלא תהא מותרת לפלוני לא הוי גט ולא נסירא לכרא"ם :

ב כתב מיי' אמר לה על מנת שלא תינשא לפלוני אין זה כריתות כמו על מנת שלא תשתי יין או שלא תלכי לבית אביך ולא נהירא לטור דכיון שאפשר שימות אותו פלוני בחייה ויתבטל התנאי הוי שפיר כריתות ולא דמי שלא תלכי לבית אביך שאפי' לאחר מיתתו אסורה ליכנס בו שנקרא על שם אביה וכתב עוד הרמב"ם על מנת שלא תשתי יין זה לעולם ונספך היין אין זה כריתות משום שלא הותרה במה שנאסרה ובתוספתא איתא בהדיא בהיפך זה דקתני על מנת שלא תעלה באילן זה לעולם ונקצץ האילן הרי זה גט :

דבגט לא שייר מידי שהרי התירה במסירת הגט לכל אדם אלא שהתנה עמה ע"מ שלא תנשאי לזה ואין זה אלא כתנאי בעלמא כן כתב רש"י ז"ל ולישנא דאיתמר בברייתא בגמ' [דף פג.] נקט דתניא על מה נחלקו על המגרש את אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם על מנת שלא תנשאי לפלוני ומיהו אה"נ דאפילו אמר ע"מ שלא תנשאי לפלוני ולא תבעלי אמרינן דמודו ליה דע"מ דומיא דחוץ קאמרינן דאי לא תימא הכי אדמפליג בין ע"מ לחוץ לפלוג בע"מ גופיה ועוד מדאמרי' או דלמא האי אלא ע"מ הוא וכו' אבל בחוץ מודה להו והא ודאי אי אלא דמתני' ע"מ הוא הא אסר נישואין ובעילה דסתמא קאמר אלא לפלוני ואפ"ה אמרי' דאע"ג דבחוץ מודה להו ר"א לרבנן בהאי ע"מ פליג דאע"ג דאסר נשואין ובעילה לא דמי לחוץ כי אמרינן נמי בע"מ מודו ליה אפי' בהאי על מנת קאמר ואע"ג דאמר בגמ' [דף פג.] ובמאי אילימא

רש"י

אין זה כריתות. שאין מפרידן כי אם המות דעד יום מותו קשורה בו: הרי זה כריתות. מיד

או דילמא ע"מ הוא ובעל מנת הוא (א) דפליג ר"א עלייהו דרבנן אבל בחוץ מודה להו דהא שייר ליה בגט ופשט רבינא דחוץ הוא א אבל בע"מ מודו ליה °*אמר רבא הרי זה גיטיך ע"מ שלא תשתי יין ב כל ימי *חיי וחייכי אין זה כריתות כל ימי חיי פלוני הרי זה כריתות מאי

דף פג:

הרי"ף ז"ל גריס הפא בגיטין כמו ביומא (דף יג.) ולא קשיא מידי קושית התוס' דהכא בד"ה כל ימי ע"ש. (ג"א)

בע"מ שלא תנשאי לפלוני הרי הותרה אלו בזנות אלישנא דברייתא דקתני ע"מ שלא תנשאי פריך וה"ה דהוי מצי למפרך אפילו לא הותרה אלו בזנות כגון ע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי הרי הותרה לכל כיון שלא אסרה אלא דרך תנאי ודאמרינן נמי בגמ' אי בע"מ הרי גרושה אלו בזנות אלישנא דברייתא פריך ועיקר פירכא היא דהרי היא גרושה אלו לגמרי כיון דלא אסרה אלא דרך תנאי הלכך אי בע"מ מודו רבנן לר"א אפילו בע"מ שלא תנשאי לפלוני ולא תבעלי מודו ליה: **ופשט** רבינא דחוץ הוא אבל ע"מ מודו ליה זהו לשון הרי"ף ז"ל. ומיהא בגמ' לא איתמר בהדיא אלא הכי מסקינן אלא לאו ש"מ חוץ הוא ש"מ אלא שהרי"ף ז"ל סובר דכיון דבבעיין אמרינן דאי האי אלא חוץ הוא בחוץ הוא דפליגי רבנן אבל בע"מ מודו ליה כי פשטינן דהאי אלא חוץ הוא ממילא משמע דבע"מ מודו ליה וה"נ מוכחא הא דתניא לקמן [דף פד:] וחכ"א שכל הפוסל על פה פוסל בכתב כל שאינו פוסל ע"פ אינו פוסל בכתב חוץ שפוסל ע"פ פוסל בכתב ע"מ שאינו פוסל ע"פ אינו פוסל בכתב ואע"ג דאיכא למימר דההוא על מנת לאו ע"מ שלא תנשאי לפלוני היא אלא על מנת שתתני לי מאתים זוז וה"נ איתא בירושלמי בהדיא ברים פרק כל הגט וחכ"א את שהוא פוסל בפה פוסל בכתב ואת שאינו פוסל בפה אינו פוסל בכתב הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני הואיל והוא פוסל על פה פוסל בכתב ה"ז גיטיך ע"מ שתתני לי מאתים זוז הואיל ואינו פוסל בפה אינו פוסל בכתב אפ"ה יש להביא ראיה ממאי דאיתמר בההיא סוגיא [דף פה.] דאמר אלא מתניתין דקתני כתבו בתוכו ומוקמינן בחוץ אבל על מנת לא פסיל אלמא למסקנא דהך בעיא על מנת לא פסיל אפילו על מנת שלא תנשאי דלאו שיורא הוא (וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפרק ח' מהלכות גירושין) : **אבל** אחרים אומרים דמדלא מסקינן בפשטא דבעיין ש"מ חוץ הוא אבל ע"מ מודו ליה משמע דאכתי מספקא אי פליגי נמי בע"מ ודאמרינן מעיקרא אבל על מנת מודו ליה לאו דפשיטא לן הכי אלא הכי קאמרינן דאי חוץ הוא איפשר דבעל מנת מודו ליה וכפקותא דבעיין מפרשינן והאי דנקט מתני' פלוגתייהו בחוץ לאו משום דבעל מנת מודו רבנן אלא להודיעך כחה דהתירא דר"א נקטי' הכי אי נמי לאפוקי מתנא דברייתא דאמר דבע"מ פליגי אבל בחוץ מודו דאינה מגורשת כדאמרינן בגמ' [דף פג.] מתני' דלא כי האי תנא וכו' ואיפשר דמש"ה מייתי' הך ברייתא בגמ' בסמוך לאשמועינן דלאפוקי מהאי תנא נקט תנא דמתני' פלוגתייהו בחוץ ואילו בע"מ לא איצטריך דהא תנא דברייתא גופיה מודה דבעל מנת פליגי וראיה לדבר דליכא למפסט ע"מ להיתרא דהא בגמרא [דף פג.] אמרינן שלאחר פטירתו של ר"א נכנסו ארבעה זקנים להשיב על דבריו ואלו הן ר' טרפון ור"י הגלילי ור"א בן עזריה [ור"ע] ור"ט ור"ע פרכוה בע"מ ור"א בן עזריה נמי משמע דבין בחוץ בין בע"מ פריך מדלא שקלי וטרי בגמ' במאי פריך אי בחוץ אי בע"מ כדעבדינן באינך תנאי וכיון שכן היכי דחינן הני אשלי רברבי ומאן אמר לן דרבנן דמתני' פליגי עלייהו ודאמרינן לקמן [דף פה.] ומתני' דקתני כתבו ואוקימנא בחוץ אבל בע"מ לא פסיל איפשר דלא ע"מ שלא תנשאי לפלוני קאמר דההוא איכא למימר דכחוץ דמי אלא הכי קאמר והא מתני' דקתני כתבו על כרחין שיורא קתני חוץ או על מנת דומיא דחוץ אבל על מנת דעלמא דלאו שיורא כגון שלא תשתי יין לא פסיל [ודאמרינן] ואוקימנא לאו דוקא אלא לרווחא דמילתא אייתי אוקימתיה לומר דמתני' שיורא קתני ולפיכך הדבר נראה להחמיר ולומר דאפילו בע"מ לא מודו רבנן לר"א ומידי ספיקא מיהא לא נפיק:
גרסינן בגמרא [דף פג:] בעי ר' אבא בקדושין היאך. כלומר א"ל התקדשי לי ליאסר לכל אדם חוץ מפלוני מהו. ומסקינן בתר דבעיא הדר פשטא בין לר"א בין לרבנן בעינן וילאה והיתה. כלומר וכמחלוקת בגירושין כך מחלוקת בקידושין. וגרסינן תו בעי אביי אמר לאשתו הרי את מותרת לכל אדם חוץ מראובן ושמעון וחזר ואמר לה לראובן ושמעון מהו מי אמרינן מאי דאסר שרי [או דילמא מאי דאסר שרי] ומאי דשרי אסר. כלומר מי אמרינן דהאי לראובן ושמעון דהדר ואמר לה קודם מסירה אף לראובן ושמעון קאמר ואין כאן שיורא וכשר אפילו לרבנן או דילמא האי לראובן ושמעון דהדר קאמר חזרה היא שחזר והפך תנאו לומר לראובן ושמעון אני מתירך לבדם ותאסר על הכל [דף פג.] אם ת"ל מאי דאסר שרי לראובן מהו לראובן, וה"ה לשמעון והאי דקאמר לראובן משום דמיניה אתחיל או דילמא לראובן אבל לא לשמעון אם ת"ל לראובן אבל לא לשמעון לשמעון מהו לשמעון והוא הדין לראובן והאי דקאמר לשמעון משום דסליק מיניה או דילמא לשמעון אבל לא לראובן בעי רב אשי אף לשמעון מהו מי אמרי אף אראובן קאי או דילמא אף אעלמא קאי תיקו. כלומר א"ל חוץ מראובן ושמעון וחזר ואמר אף לשמעון מהו אם ת"ל דהיכא דחזר ואמר לשמעון ולא אמר אף דוקא לשמעון קאמר הכא מאי כיון דאמר אף ודאי להתירה לשניהם דהאי אף אראובן קאי אע"פ שלא הזכיר שמו א"ד לשמעון אבל לא לראובן והאי אף אכולי עלמא קאי וסלקא בתיקו ויש מי שאומר דנקטינן בכל הני בעיא לחומרא ככל תיקו דאיסורא אבל הרמב"ם ז"ל [בפ"ח] פוסק במאי דאיתמר ביה את"ל כאילו איפשיט בהדיא וכן דרכו בכל מקום ובתרי בעי' בתראי פוסק שהיא ספק מגורשת: **וגרסי'** תו בגמרא [שם] כענה ר"ע ואמר הרי שהלכה זו וניסאת לאחד מן השוק והיו לו בנים הימנה ונתאלמנה או נתגרשה ועברה וניסאת לזה שנאסרה עליו. כלומר שאמר לה ע"מ שלא תנשאי לפלוני. לא נמלא גט בטל ובניה ממזרים. כלומר מן האמצעי. הא למדת שאין זה כריתות. כלומר לא אמרה תורה כריתות המביא ישראל לידי פיסול. ומוכח מהא דאפילו ע"מ שלא תנשאי לפלוני אינה מגורשת וזו תשובה לר"א דשרי הכי בברייתא וא"ת והיאך יהא גט בטל ובניה ממזרים והרי אינה יכולה לעבור על תנאו שהרי אם ניסאת לזה שנאסרה עליו נמלא גט בטל ואין קדושין תופסין בה ונמלא שאי איפשר לה שתנשא. תירלו בתוספות דמשכחת לה בשנשאת לאחר מיתת המגרש [ונמלא גט בטל ובניה מראשון שבחיי הבעל ממזרים] וכי אמרינן ועברה ונשאת לאו משום דאיכא עבירה בנישואין הללו אלא דכיון שבכשיו היא עושה למפרע ביאתה ביאת זנות ובניה ממזרים שפיר מיקרי עבירה והרמב"ן ז"ל תירץ דכי אמר לה שלא תנשאי לאו נישואין גמורין קאמר שהרי אי איפשר אלא שלא תהא נישאת לו בדרך נישואין הילכך אע"פ שאין הנישואין נישואין גיטה בטל שהרי עברה על תנאה. ושמעינן מינה שהנותן מתנה לחבירו ע"מ שלא יתננה לאחר והלך הוא ונתנה שאע"פ שלא זכה מקבל במתנתו זו נתבטלה המתנה. מעיקרא כיון שבדרך הנותנין נתנה לו ול"נ כיון שאי אפשר לגט להתבטל אלא מחמת חלות הנשואין על כרחין הנשואין חיילי שאין לך דבר שמעכב אותן מלחול שהרי מגורשת גמורה היא [אלא כל אדם אלא שהתנה עליה כתנאי בעלמא] והרי הוא כאילו אמר לה הרי את מותרת לכל אדם ולהנשא לכל מי שתרצי אלא שאם תנשאי לפלוני הרי את אשתי [עד שעת נישואין ומשעת נישואין ואילך אלא שבשעת נישואין אי את אשתי] ואע"ג דמסקינן לקמן [דף פד.] בהיום אי את אשתי ולמחר את אשתי דכיון דפסקה פסקה ה"מ היכא דיום אחד פסקה לגמרי אבל הכא לא פסקה אלא לענין שאיפשר לנישואי אותו פלוני לחול: **אמר** רבא הרי זה גיטיך ע"מ שלא תשתי יין כל ימי חיי [*וחיי פלוני הרי זה כריתות כל ימי] חייכי אין זה כריתות. שאין מפרידן אלא יום המיתה ועד יום המיתה קשורה בו: *הרי זה כריתות. מגורשת היא מיד והיא תקיים תנאו וכתוב בהלכות גדולות אמר לה כל ימי חיי פלוני ואיכנסא לאלתר והוו לה בנים בחיי בעל ראשון ומיית ליה בעל הראשון והדר היו לה בנים לאחר מיתתו ועדיין ההוא פלוני דתלייה לתנאה בגופיה קיים *[ואישתאי] בחייו לאחר מיתתו דבעל בטל ליה גט למפרע ובני קמאי ממזרי בתראי לאו ממזרי ואסורה לשני דכיון דבטיל גט למפרע כי הדר גבה אשת איש הויא ותנן [סוטה דף כז:] כשם שאסורה לבעל כך אסורה לבועל והוו פליגי רבנן דהוו קאמרי כיון דבחיי הבעל לא עברה עלוי תנאה [ולאחר מיתה הוא דעברה כיון דמת בעל בטל ליה תנאה] ולא בטיל גיטא למפרע ע"כ ובתוספות אמרו שהגט בטל למפרע וכן עיקר דאי לא תימא הכי אפילו אמר לה כל ימי חייכי ה"ז כריתות שאין התנאי נמשך אלא כל ימי חייו של בעל וכתב הרשב"א ז"ל דכל ימי חיי וחיי פלוני דאמרינן הרי זה כריתות אע"פ שהוא ילד והיא זקנה ואפילו היא זקנה ואמר לה ע"מ שלא תשתי יין מכאן ועד כ' שנה הרי זה גט כריתות כיון שאיפשר שתחיה היא יותר . ומדאמרינן דכל ימי חיי פלוני ה"ז כריתות משמע דלמאן דס"ל דבע"מ שלא תנשאי מודו ליה רבנן לר"א וכמ"ש למעלה אפילו אמר לה נמי ע"מ שלא תנשאי לו לעולם מגורשת שכיון שאין התנאי נמשך אלא כל ימי חייו ה"ל כע"מ שלא תשתי יין כל ימי חיי פלוני אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפרק ח' מהלכות גירושין הרי זה גיטיך על מנת שלא תנשאי לפלוני אינו גט הא למה זה דומה לאומר לה על מנת שלא תשתי יין לעולם או שלא תלכי לבית אביך לעולם או כל ימי חייכי אבל אם אמר לה ע"מ שלא תנשאי לפלוני עד חמשים שנה ה"ז גט ודבריו תמוהין דאפילו אמר לה ע"מ שלא תנשאי לפלוני לעולם אינו (אלא) כע"מ שלא תשתי יין לעולם [אלא כע"מ שלא תשתי יין] כל ימי חיי פלוני ונראה שדעתו ז"ל דהתם שאני מפני שהיא רשאה לשתות יין לאחר מיתתו ונמלא שלא נאסרה ביין לעולם אבל זו נאסרה בנישואיו של זה לעולם שהרי כל ימי חייו לא תנשא לו ונשואין לאחר מיתה א"א ולמדה מדאמרינן בגמ' דע"מ שלא תלכי לבית אביך לעולם אין זה כריתות ואמאי והא אמרינן בנדרים בפרק השותפין (דף מז.) קונם ביתך שאיני נכנס מת או מכרו לאחר מותר והכא נמי רשאה לילך לבית אביה לאחר מיתתו ונמלא שאין תנאי זה אלא ככל ימי חיי פלוני אלא ודאי הייט טעמא שאע"פ שלאחר מיתת האב א"א לה לעבור על תנאה אפ"ה בבית אביה שנאסרה לא תהא מותרת לעולם דלאחר מיתת אביה לאו בית אביה הוא ה"נ במתנה שלא תנשאי לפלוני לעולם אע"פ שלאחר מיתתו א"א לה לעבור על תנאה מ"מ לא תהא מותרת בנשואי אותו פלוני לעולם ואחרים דוחין דלבית אביך לאו דוקא *אלא שאמר לה לבית זה שהוא של אביך שהיא אסורה בו אפילו מת או מכרו לאחר כך איתא התם ובתוספות תירצו דכל יומאי ירית קרוין בית אביו אע"פ שמת כדכתיב גבי תמר (בראשית לח) שבי אלמנה בית אביך וכבר מת שם אביה כדמוכחי קראי ולבי מפקפק בזה דמאי לא הוו כל יומאי ירית נמי ככל ימי

חיי

ים מ"ז

הגהות חו"י

(א) ונ"ע וכי ס"ל לחכמים שא"א לתת גט על תנאי וי"ל דס"ל לחכמים דתנאי דאינו מתרת לכל שאני :

ג"א

ג"י מהר"ם

ג"י ד"ם

ג"א

' ד"ה

כל ימי חיי פלוני ה"ז כריתות כו' כנ"ל (ג"א)

חיי וחייכי א"ת כו' כנ"ל (ג"א) [וכ"ה ברי"ף דפוס קוסט']

כנ"ל. פי' שתשתה יין. וכ"ה הגי' במ"מ פ"ח מהל' גירושין הלכה י"א ושתתה יין בחייו (ג"א)

ג"י ד"ם

ד"ה מ"ז

ג"י ד"ם

עיין משנה למלך בפ"ח מהל' גירושין הלכה י"א ד"ה וראיתי כו' מה שהקשה ע"ז ע"ש. (ג"א)

חי פלוני דהא אפשר דמיתו טלהו ותירוץ הראשון הוא עיקר ומ"מ אין מכאן ראיה [לדברי הרמב"ם] לע"מ שלא תנשאי לפלוני כל ימי חייו דכיון שאיפשר שיבא זמן שא"א לעבור על תנאה משמע דה"ז כריתות וכל ימי חייכי היינו טעמא דאין זה כריתות לפי שכל ימיה היא עומדת בענין שאיפשר לו לגט שיבטל: גרסי' בגמ' [דף פג:] בעא מיניה רבא מר"נ היום אי את אשתי ולמחר את אשתי מהו. כלומר נתן לה גט ואמר לה היום יהא גירושין ולמחר לא יהו גרושין מהו. תיבעי לר"א תיבעי לרבנן. כלומר דפליגי במתני' בהרי את מותרת לכל אדם אלא לפלוני.

רש"י

והיא תקיים התנאי: ה"ז לא תנשא לו. גזירה שמא יאמרו נשותיהן נותנים במתנה ואין לך לעז גדול מזה: ואם נשאת לו לא תצא. שאין כאן איסור אלא חשש בעלמא ואם נשאת לאחר תצא כי לא נתקיים התנאי והוא על תנאי נישאה: מפליגה. דוחה אותה לנערה בדברי הבאי: כתבו בתוכו תנן. כלומר דוקא כתבו בתוכו הוא דלית ליה תקנה אבל לא כתבו בתוכו אפילו אמר לעדים ולסופר ע"מ כן אינו נפסל בכך ובלבד שיאמר בשעת מסירה הרי את

מאי שנא חיי פלוני דילמא מאית ומקיימא ליה לתנאה הוא נמי דילמא מאית ומקיימא ליה לתנאיה אלא אימא כל ימי חייכי אין זה כריתות כל ימי חיי פלוני הרי זה כריתות וכן כל ימי חיי הרי זה כריתות *תנו רבנן הרי זה גיטך ע"מ שתנשאי לפלוני הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא מאי קאמר אמר רבא הכי קאמר הרי זו לא תנשא לא לו ולא לאחר לו שמא יאמרו נשותיהן נותנין במתנה לאחר לא תנשא דבעיא קומי לתנאיה ואם נשאת לו לא תצא לאחר א תצא: ת"ר הרי זה גיטך על מנת שתעלי (א) לרקיע על מנת שתרדי לתהום על מנת (א) שתבלעי קנה בן מאה אמה ע"מ שתפרחי באויר ע"מ שתעברי את הים הגדול ברגליך אינו גט ר' יהודה בן תימא אומר כזה גט כלל א"ר יהודה בן תימא כל שא"א לו לקיימו בסופו והתנה עליו מתחלתו אינו אלא כמפליגה בדברים וכשר אמר ר"נ אמר רב הלכה כרבי יהודה בן תימא אמר רנב"י מתני' נמי דייקא דקתני כל שאפשר לו לקיימו בסופו והתנה עליו מתחלתו תנאו קיים הא א"א תנאו בטל ש"מ: °*ואםכתבו לתוכו אע"פ שחזר ומחקו פסול:] א"ר ספרא כתבו בתוכו תנן [דף פד:] פשיטא

[ד' קפט ע"א] עי' מ"ש השער המלך שם ע"ז בסוף הל' ט' (ג"א)

השיקנא בתר דבעיא הדר פשטה כיון דפסקה פסקה. כלומר [דכיון] דפסקה מיניה היום לגמרי אגל כל אדם פסקה לעולם ושוב אינה אשתו עד שיחזור ויקדשנה הילכך אין תנאי זה כלום ומשמע דהכי קי"ל דכיון דפסקה פסקה ואע"פ דלקמן בפרקין [דף פה:] אמרי' דאתקין רב בגיטי מן יומא דנן ולעלם לאפוקי *מדבעא מיניה רבא מר"נ וכתבה הרי"ף ז"ל בהלכות כבר כתב רש"י ז"ל שם דאע"ג דפשטה כיון דפסקה פסקה אפ"ה לא נעביד הכי שלא להוציא לעז על הגט אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפרק ח' מהלכות גירושין התנה עליה ואמר היום אי את אשתי ולמחר את אשתי אינה מגורשת דאתה הרב ז"ל לזו לגמרי מדאמרינן לאפוקי [מדבעא מיניה] רבא מרב נחמן ונראה שזהו דעת הרי"ף ז"ל שהשמיטה מן ההלכות *והיא מחוור דמידי ספק מגורשת מיהא לא נפקא דהי בעיין לא מיפשטה לרב דתקין ולעלם לאפוקי מדבעי מיניה רבא מרב נחמן ספיר שייך למימר לאפוקי: ת"ר הרי זה גיטך על מנת שתנשאי לפלוני וכו': שמא יאמרו נשותיהן נותנין במתנה. ואין לך לעז גדול מזה: ואם נשאת לו לא תצא. שאין כאן איסור אלא חשש לעז בעלמא: לאחר תצא. משום דבעיא לקיומא [תנאה]. ומכל מקום צריכה גט גמור מדאורייתא מאחר זה דשמא תקיים תנאה ותנשא לאותו פלוני שהתנה עמה שתנשא לו ונמצא הגט קיים ובניה מאותו אחר כשרין אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפרק ח' מהלכות גירושין נשאת לאחר קודם שתנשא לו בטל הגט ותצא והולד ממזר וצריכה גט משני. כלומר מדבריהם ודבריו תמוהין למה בטל כיון שהתנאי יכול להתקיים וכבר השיג עליו הראב"ד ז"ל: תנו רבנן הרי זה גיטך על מנת שתעלי לרקיע וכו' אינו אלא כמפליגה בדברים. כדי לנערה בדברי הבאי: מתני' נמי דיקא. בבבא מציעא בהשוכר את הפועלים (דף צד.): וגרסינן עלה בגמ' זה גיטך על מנת שתאכלי בשר חזיר מהו אביי אמר היא היא רבא אמר איפשר דאכלה ולקיא. כלומר ולבן תימא גופיה תנאו קיים ופרכינן עליה דרבא מדתניא הרי זה גיטך על מנת שתבעלי לפלוני נתקיים התנאי הרי זה גט ואם לאו אינו גט על מנת שלא תבעלי לאבא ולאביך אין חוששין שמא נבעלה להם. פרש"י ז"ל מותרת לינשא מיד ואין חוששין שמא תבעל להם ויבטל הגט אבל אמר לה על מנת שלא תבעלי לפלוני אינו גט שמא תבעל לו ואין לשון אין חוששין שמא נבעלה להם נוח בכך. והרמב"ן ז"ל פירש דברים כפשטן רישא קתני נתקיים התנאי בפני עדים מגורשת ואם לאו אינה מגורשת שכל תנאי שהוא בקיום מעשה עליה להביא ראיה בקיימתו וסיפא קתני אין חוששין שמא נבעלה להם שאע"פ שהבעל מכחישה ואומר לה בדברי שעברה נאמנת היא לומר לא עברתי על תנאי שכל תנאי שבידה והוא בשב ולא תעשה עליו להביא ראיה שביטלתו *והא דלא נקטה בשלא תבעלי לפלוני היינו משום דסבירא ליה להאי תנא דביורא הוי ואינו גט. ודייקינן עלה ואילו על מנת שתבעלי לאבא ולאביך לא קתני. כלומר דנימא ביה נתקיים התנאי הרי זה גט: לאביי ניחא. משום דלדידיה לרבי יהודה בן תימא אפילו לא נתקיים התנאי הרי זה גט: אלא לרבא קשיא. דהא אמר דאפילו יהודה בן תימא מודה ביה. ומפרקינן אמר לך רבא בשלמא בשר חזיר איפשר דאכלה ולקיא. כלומר [בידה לקיימו באיסור ועל מנת שתבעלי לפלוני] נמי איפשר דמשחדא ליה בממון ומרציא ליה ובעיל לה אלא אבא ואביך בדידה קיימא נהי דאיהי עבדא איסורא איהו מי עבדי איסורא. כלומר הילכך הוה ליה כעל מנת שתעלי לרקיע וכלל דאמר רבי יהודה בן תימא לאתויי אבא ואביך: ואי כתבו בתוכו אע"פ שחזר ומחקו פסול. כתבו בתוספות דמהא שמעינן שכשר לעשות קיום מחקין בגט מדאמרינן בחוץ כתבו בתוכו אע"פ שחזר ומחקו פסול מכלל דבשאר מחקין שרי כדין השטרות והרשב"א ז"ל כתב [שרבינו סעדיה גאון] והגאונים ז"ל אמרו מחק שמו ושמה פסול אע"פ שמקויים ושאר המחקין אם נתקיים כשר דיעבד אבל לכתחלה לא וה"ג בעל העיטור ז"ל כתב שאפילו בשמו ושמה כשר לכתחלה והכי מוכח בתוספתא דתניא בסוף מכילתין גט שיש בו מחק או תלוי מגופו פסול שלא מגופו כשר ואם החזירו למטה אפילו מגופו כשר ע"כ ומדלא מפליג בין שמו ושמה לשאר גופו של גט משמע דאפילו בשמו ושמה כל שנתקיים אינו פסול וכן הר"ם במז"ל בפ"ד מהלכות גירושין לא חלק ועכשיו נהגו שלא לקיים שום מחק בגט ותניא נמי התם בתוספתא בסוף מכילתין נקרע *כשר נתקרע פסול נקרע בו קרע של ב"ד פסול נמוק או שנרקב או שנעשה ככברה *פסול נמחק או שנטשטש ובנוהה שלו קיימת אם יכול לקרות כשר ואם לאו פסול וכתבה הר"ם במז"ל בפרק הנזכר והשיג עליו הראב"ד שאם גט מקויים הוא למה יפסל מלהיותה מגורשת [ולא אמרו פסול] אלא לענין שלא תגבה בו כתובתה והרשב"א ז"ל כתב שאף הרמב"ם ז"ל יודה בזה דכיון שכתוב בו הנפק יש הוכחה שבשם בא ליד האשה וכדאמרינן בפ"ק דמציעא (דף כ:) דמלוה הוא דמקיים שטריה ולא לוה וה"נ אשה מקיימת גיטא ולא הבעל וכתב עוד הרמב"ם ז"ל בפרק הנזכר דכי אמרינן דגט שיש בו מחק או תלוי פסול וכן נמי נקרע קרע ב"ד דפסול דוקא כשהיה הגט יוצא מתחת ידה בעדי חתימה ואין שם עדי מסירה אבל אם יש שם עדים שנמסר הגט בפניהם כשר אע"פ שהיה תורף הגט על המחק או בין השטין או שהיה קרוע שתי וערב כשנתן לה בפניהם עד כאן וטעמא דמלתא דכיון דלדידן דקי"ל עדי [מסירה] כרתי אפילו על הנייר מחוק ועל הדפתרא כשר כדאיתא בפ' המביא תניין (דף כב.) אף בנקרע קרע ב"ד ראוי שיהא כשר אבל הרשב"א ז"ל חולק בזה בפרק התקבל* ואומר שכיון שהוא קרוע כעין קרע ב"ד הרי הוא כחרס ופסול: גרס בו: גמ' כתבו בתוכו תנן. דוקא כתבו בתוכו הוא דלית ליה תקנתא אפילו אמר לה בשעת מסירה הרי את מותרת לכל אדם אבל לא כתבו בתוכו אפילו אמר לעדים ולסופר על מנת כן תכתבו שתהא מותרת לכל אדם אלא לפלוני אינו נפסל בכך ובלבד שיאמר

הגהות חו"ש (א) עי' בריי"ף ב"מ סוף פ' השוכר.

ג"י ד"ה

ג"י ד"ה

בכ"י דף קסה: איתא איפכא נקרע פסול נתקרע כשר ע"ש. (ג"א)

דף סד. בחידושיו ד"ה ודברי הרמב"ם (ג"א)

שלטי הגבורים

א כתב הרמ"ס דתנא ולא יחזיר עולמית ואפי' לאחר מיתת הבעל אפי' נתן לה הבעל גט שני לאחר נשואי שני אי לא יתקיים תנאה דגט ראשון [לא מצי לאהדורה דכי איגנבא ליה מעיקרא באיסור א"א איגנבא ליה ואיתסר ליה איסור עולם כמו סוטה שאסורה לבעלה אפי' לאחר מיתת הבעל ס"נ כיון דלא מיקיים תנאה דגט ראשון [לא מצי לאהדורה] אפי' לאחר מיתת הבעל נמי לענין‌הא דאיסורא כהאי הבעל דמי דכי היכי דבחיי הבעל תנא משום דחיישינן דלמא לא תקיים תנאה [לאחר מיתת הבעל נמי תנא דחיישי' דלמא לא תקיים תנאה] ופגע באיסור סוטה אבועל. ואי אקיים תנאה גמי אסורה אבני לאהדורי דהא לא מבטלא דמקיימא תנאה בחיי שני אא"כ גרשה וניסת לבעל כתנאי ותו לא מצי שני לאהדורה דהוה ליה מחזיר גרושתו מן הנשואין וה"מ שניסאת לשני אבל נתקדשה תנא ולא יחזיר אלא לאחר מיתת הבעל או שיתן לה הבעל גט שני בלא תנאי אבל בתר דמקיים תנאה בגט ראשון לא מצי לאהדורה דהוה ליה מחזיר גרושתו מן האירוסין:

מפורש לעיל בפ' מי שאחזו גבי פלוגתא דרב הונא ורב יהודה והיא סתן או לכשתתן.

הגהות הב"ח

(א) נ"ל ע"מ שתבלע קנה של ארבע אמות על מנת שתביאי לי קנה בן מאה אמה.

[בתוספתא שם הגי' נמוק כו' ככברה כשר וכ"ס ברמב"ם ובכל הפוסקים ז"ל] (מהרש"ב)

המאור הגדול

אמר רב ספרא כתבו בתוכו תנן וכו' עד אבל לפני התורף אפי' על פה נמי פוסל קמ"ל ומתני' בחוץ הוא ואמר רב ספרא דעל פה לא פסול אפי' לפני התורף. ולדעתיה דרב ספרא מתני' לא כרבי ולא כרבנן לדידהו בין לרבא בין לר' זירא חוץ פוסל על פה לפני התורף כך הם דברי הרב ז"ל. ולי לא נראה כן אלא רב ספרא כר' זירא דאמר מחלוקת לפני התורף דרבי סבר גוזרינן ע"מ אטו חוץ כשכתבו בתוכו וחזר ומחקו אבל בעל פה אפי' חוץ ואפי' לפני התורף אם חזר בו בשעת נתינת הגט לא פסיל כרב ספרא ודאמרינן בברייתא חוץ שפוסל על פה פוסל בכתב ע"מ שאינו פוסל על פה אינו פוסל בכתב על פה בשעת נתינת הגט קאמרי' ולא בשעת כתיבתו וכדתנן במתני' המגרש את האשה ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם אלא לפלוני וכולה שמעתא כעין משנתינו מפרשינן לה וקבעינן לה במסמרות ודאמר רבא להגהו דכתבי גיטי שתיקו שתוקי לבעל עד דכתביתו תירפיה דגיטא שלא יזכיר שום תנאי כי שמא יכתבנו בו ויחזור בו ולא יתקיים התנאי והוה ליה גם כתוב על תנאי או שמא יזכיר חוץ ואע"פ שלא כתבו שהוא פוסל על פה ורבא למעמיה דאמר חוץ פוסל על פה לפני התורף בפלוגתיה דפליג על רב ספרא ואזיל נמי לטעמיה דאמר כל התנאין פוסלין בגט לפני התורף ואפי' לרבנן אבל ע"מ בעל פה ואפי' לפני התורף ואפי' לרבא ואפי' לרבי כשר ואע"פ שלא נתקיים התנאי כגון שחזר בו מן התנאי בשעת נתינה ונתנו שלא על התנאי דל"ל ראיה למיסר ע"מ בעל פה לפני התורף ואפי' לרבא ואפי' לרבי דיעד כאן לא פסיל רבא בפלוגתיה דפליג על רב ספרא אלא בחוץ אבל ע"מ אלא ועד כאן לא פסיל רבי כל התנאין בגט אלא בכתב אבל על פה לא ואם נתקיים התנאי אע"פ שכתבו בתוכו ואפי' לפני התורף כשר לדעתו מידו חיישי' למנהגא דנהוג עלמא דלית למיכתב תנאי בגיטא כלל ולא שרינן הכי לכתחלה. ומה שפסק הרי"ף ז"ל כרבא ואע"ג דר' זירא ורב ספרא תרווייהו פליגי עליה משום דבתרא הוה ולחומרא אי נמי איכא למימר דההיא ברייתא דתני תנא קמיה דר' זירא כרבא דייקא ור' זירא דאפכיה לגרמיה הוא דאפכיה כטעמיה ושנויא הוא ולא סמכינן עליה והתנאי המתקיימין כך דיניהם כל תנאי שתלה הבעל בעצמו או באחר בין בקיום מעשה כגון דאמר אם אעשה כך וכך או אם יעשה פלוני כך וכך בין בביטול מעשה כגון דאמר אם לא אעשה כך וכך או אם לא יעשה פלוני כך וכך אין האשה מותרת לינשא עד שיתקיים התנאי כולו ואע"פ שבידוע שסופו להתקיים כגון מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש ולא משתריא במקום יבם אלא לאחר י"ב חדש דמקיים תנאיה אבל התנאים שתלה הבעל באשה אם הם בקיום מעשה אסורה לינשא עד שיתקיים כגון האומר ע"מ שתתני לי מאתים זוז לא תינשא לאחר עד שתתן וה"ה לאומר ע"מ שתאכלי בשר חזיר וע"מ שתבעלי לפלוני אם לא נתקיים התנאי אינו גט ואינה מותרת לינשא עד שיתקיים התנאי ואם התנאים הם בביטול מעשה כגון ע"מ שלא תשתי יין כל ימי חיי וחיי פלוני כיון דלכי מאית מתקיים תנאיה ה"ז כריתות ומשתריא לאלתר וכן ע"מ שלא תינשא לאיש פלוני רמינן עלה בגמ' אי הכי בכולהו תנאי דעלמא נמי לא תינסיב דלמא לא מקיים ליה לתנאיה דאלמא כל כה"ג שריא לאינסובי לאלתר ולא חיישי' שמא תעבור על התנאי ואע"ג דמעיקר דינא הכי הוא החמירו הגאונים ונמצא כתוב בתשובת רבינו האיי ז"ל דלא שריא למעבר הכי לכתחלה משום גדר שלא לפרוץ באיסור א"א ממנהג הראשונים ותקנתם. ויש בפי' רבינו שלמה ז"ל בענין ע"מ שלא תבעלי לאבא ולאביך וע"מ שלא תבעלי לפלוני חילוף ממה שכתבנו ולא נראו לנו דבריו ויש מי שמפרש אי הכי בכולהו תנאי בעלמא נמי לא תינסוב אפי' בקיומן דלמא מינסבא ולא מקיימא ליה לתנאיה ומתכוין בפירושו זה כדי שלא לחלוק בכל התנאים למימרא דלא משתריא בכולהו עד שמקיימא להו ואין הדברים נראין כן מדקתני הרי שהלכה ונישאת לא' מן השוק והיו לה בנים ונתאלמנה או נתגרשה ועברה ונישאת לזה שנאסרה עליו אלמא נשואין הראשונים היתר הוו ולא בעבירה ויש מי שאומר בע"מ שלא תבעלי לפלוני כיון שלא הותרה אצלו בשום ביאה לעולם לא בנשואין ולא בזנות שיורא הוי בגיטא והא ע"מ כחוץ דמי משום דבעינן עד שיתירנה לכל איש ואיש ולדידן לא מכרעת מלתא הכי שהרי התירה להתפיס לו בה קדושי כסף ושטר ואפ"ה מינקם לחומרא בכל האי מלתא ספי עדיף:

*) כ"נ במאור שייך לעמוד ב' בסופו אחר תי' שכתב בלשון הזה. והד"א

השגות הראב"ד

א) והא דאמר רב ספרא כתבו בתוכו תנן. והא קמ"ל דאפי' לפני התורף על פה אינו פוסל ואפי' חוץ. הקשה לן הא דתניא בברייתא לקמן ותכ"א חוץ שפוסל על פה פוסל בכתב וכו' אלמא חוץ פוסל על פה ואיכא למימר האי על פה דקאמרי לרבנן הכא בשעת נתינה קאמרי דלכ"ע פסול. ורבא פליג עליה ואמר האי דקתני כתבו דמשמע על פה לא פסיל דוקא לאחר התורף אבל לפני התורף אפי' על פה נמי פסול. והאי מימרא דרבא בתוך ובפלוגתא דרבי ורבנן דפליגי בשאר תנאים הכתובים בגט דרבי פוסל וחכמים מכשירים. ואוקמה רבא לאחר התורף אבל לפני התורף דברי הכל פסול ואפי' תנאי דעלמא. והאי מימרא דרבא כשכתבו הגט אע"פ שחזר ומחקו פסול לא שמענו לרבא שיפסול אותו לפני התורף. וא"ת הא אמר להו לספרי שתיקו שתוקי לבעל עד דכתבית תורפא דגיטא אלמא אפי' תנאי נמי פוסל לפני התורף ואפי' על פה. מהא לא איריא דהכי קתני להו שתיקו שתוקי לבעל דלמא אמר ביה חוץ ושכל אפי' על פה וס"ג מסתברא דתנאי אינו פוסל על פה ואפי' לפני התורף מדאמרי' פ' מי

הראב"ד

שאחזו אמר כתבו גט ותנו לאשתי אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש כתבו בתוך י"ב חדש ותנו לאחר י"ב חדש אמר ר' יוסי כזה גט ואמר טעמא דר' יוסי מדהוה ליה למימר אם לא באתי כתבו ותנו ואמר כתבו ותנו אם לא באתי הכי קאמר כתבו מעכשיו ותנו אם לא באתי. והא הכא דתנאי זה לפני התורף נאמר וקא מכשר ר' יוסי ואפי' רבנן דפסלי לאו משום דהוה ביה תנאי לפני התורף פסלו ליה אלא משום דמשמע לכו נמי כתבו אם לא באתי ותנו ונמצא שהגט נכתב על הספק וכה"ג ודאי פסול לדברי הכל אבל אם נאמר התנאי על הנתינה אע"פ שהזכירו לפני התורף כשר כך נ"ל. ואם נכתבו בגט לאחר התורף קי"ל כרבנן דמכשרי בשאר תנאים חוץ מתנאי דנשואין שהרי אפי' על פה נמי פוסל בשעת נתינה. ואמרי' נמי פ' ב' לא הכשיר ר"א אלא לאחר אבל מכאן ועד י' ימים לא דלמא הוה ביה תנאה ואיסתיה אלמא תנאי כשר בגט ובמאי לאחר התורף כרבא ואליבא דרבנן:

פשיטא כתבו בתוכו תנן מהו דתימא ה"מ לאחר התורף אבל לפני התורף אפילו ע"פ פסול קמ"ל ורבא אמר לא שנו אלא לאחר התורף אבל לפני התורף אפילו על פה נמי פסול ואזד׳ רבא לטעמיה דאמר רבא להנהו דכתבי גיטי שתיקו לבעל עד דכתביתו לתורפיה דגיטא והלכתא כרבא: ת"ר כל התנאין פוסלין בגט דברי רבי וחכמים אומרים כל הפוסל על פה פוסל בכתב וכל שאינו פוסל על פה אינו פוסל בכתב חוץ שפוסל על פה פוסל בכתב על מנת שאינו פוסל על פה אינו פוסל בכתב *אמר רבא מחלוקת לאחר התורף דרבי סבר גזרינן לאחר התורף אטו לפני התורף ורבנן סברי לא גזרינן אבל לפני [א] התורף דברי הכל פסול ומתניתין דקתני כתבו לתוכו ואוקימנא בחוץ אבל על מנת לא פסיל לאחר התורף ורבנן היא וכן הלכה:

מתני' הרי את [ב] מותרת לכל אדם אלא *לאבא ולאביך לאחי ולאחיך לעבד ולעובד כוכבים ולכל מי שאין לה עליו קדושין כשר הרי את מותרת לכל אדם אלא °אלמנה לכה"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לממזר ולנתין ולכל מי שיש לה עליו קידושין אפילו בעבירה פסול: [דף קפט ע"ב]

גופו

שיאמר לה בשעת מסירה הרי את מותרת לכל אדם: מהו דתימא ה"מ לאחר התורף. כלומר להכי נקט כתבו בתוכו למפסק מילתיה למשליה אפי' לאחר התורף דאילו על פה כיון שלא אמר אלא לאחר כתיבת התורף לא פסיל אבל אה"נ דכל שאמר בשעת כתיבת התורף אפילו על פה נמי פסול קמ"ל רב ספרא דמאי דתנן דוקא כתבו בתוכו אפילו אלפני התורף קאי דדוקא בכתיבה הוא דפוסל אבל על פה אינו פוסל כלל אפי' לפני התורף: ורבא אמר לא שאנו אלא לאחר התורף. כלומר הא דנקט כתבו דמשמע אבל על-פה לא משום לאחר התורף נקט הכי אבל לפני התורף אפילו על פה פוסל ומדמודה נר מצוה

רבא מיהא דחוץ לאחר התורף אינו פוסל על פה משמע דמאי דפסיל ע"פ לפני התורף לא הוה מדינא אלא מגזירה אטו בכתב דאילו הוי מדינא כי היכי דגזרינן לאחר התורף בכתב אטו לפני התורף בכתב וכדמוכח לקמן בסמוך הייני גוזרין נ"כ לאחר התורף על פה אטו לפני התורף [על פה] אלא ודאי חוץ לפני התורף על פה לא פסיל אלא משום גזרה אטו בכתב ומכל מקום משמע דמאי דאמרינן ואזדא רבא לטעמיה דאמר רבא להנהו דכתבי גיטין שתוקי שתיקו לבעל עד דכתביתו לתורף בגיטא היינו כדי שלא יזכיר חוץ שפוסל על פה לפני התורף משום גזרה וכמו שכתבתי אבל אילו אמר על מנת לא מיפסל כלל דכיון דעל מנת אפילו נכתב בגט לפני התורף אינו פוסל אלא משום גזירת חוץ כמו שאכתוב בסמוך על מנת דעל פה הויא לה גזירה לגזירה דהיינו ע"מ על פה אטו חוץ על פה וחוץ על פה אטו חוץ בכתב ולקמן מוכח דלא גזרי בהאי ענינא גזרה לגזרה וזה שלא כדברי רש"י שכתב שתוקי שתיקו כזיפו בו שלא יזכיר שום תנאי ואף בתוספות כתבו כן וכן הרמב"ם ז"ל כתב בפרק שמיני מהלכות גירושין וכן אם התנה בפה קודם כתיבת התורף הרי זה ספק גירושין ע"כ ומשמעו כל תנאי ומ"מ מה שכתב הרי זו ספק גירושין וכן כתב *(ס"מ) [נ"ל בס] בע"מ לפני התורף שאם נכתב בגט הרי זה ספק גירושין הוא מפני שהוא סובר שתנאים הללו פוסלין מטעם ברירה [שאע"פ שנתקיימו מ"מ [גי' ר"ס] בשעה שנכתב הגט לא היה ספר כריתות] וזה דרך הירושלמי בפ' כל הגט [הלכה א] וכתוב בספר המלחמות ואינו דרך גמרתינו דבגמ' מוכח דמשום גזרת חוץ מפסל: תנו רבנן כל התנאים פוסלין בגט. פרש"י ז"ל אם נכתבו בתוכו ואפילו נתקיים התנאי: כל הפוסל על פה. בשעת נתינה דהיינו חוץ: פוסל בכתב. אע"פ שחזר ובטלו: כל שאינו פוסל על פה. בשעת נתינה כגון ע"מ: אינו פוסל בכתב. ומקיימה תנאה ואזלא ואם חזר ובטלו כשר אע"פ שלא נתקיים התנאי: מחלוקת לאחר התורף דרבי סבר גזרינן לאחר התורף אטו לפני התורף. דאף על גב דע"מ לפני התורף לא מיפסל אלא משום גזרת חוץ אפ"ה ס"ל לרבי דכולה חדא גזרה היא: ורבנן סברי לא גזרינן. משום דהויא לה גזרה לגזרה: אבל לפני התורף דברי הכל פסול. דליכא אלא חדא גזרה דגזרינן ע"מ אטו חוץ. ומהא משמע דליכא דמפסיל מדאורייתא אלא חוץ בכתב לפני התורף אבל לאחר התורף אפי' חוץ בכתב לא מפסיל מדאורייתא דאם איתא כי היכי דגזרי רבנן בע"מ לפני התורף אטו חוץ נגזור נמי לאחר התורף וכן נמי חוץ על פה לפני התורף לא פסיל אלא מדרבנן דאי מדאורייתא נגזור חוץ על פה לאחר התורף אטו חוץ על פה לפני התורף כי היכי דגזרינן בכתב אלא ודאי כדאמרן: ומתני' דקתני כתבו בתוכו ואוקימנא בחוץ. ברים פירקין אוקימנא לה הכי. ונמצא פסקן של דברים דחוץ פוסל בין בכתב בין בע"פ לפני התורף בכתב מדאורייתא ובעל פה מדבריהם אבל לאחר התורף בכתב פוסל מדבריהם אבל בעל פה אינו פוסל כלל וע"מ לפני התורף פוסל מדבריהם בכתב ואף בעל פה לפי דעת קצת מפרשים כמו שכתבתי למעלה אבל לאחר התורף אינו פוסל בין שנתקיים בין שחזר וביטלו וכבר כתבתי למעלה שרש"י ז"ל סובר דתנאי דע"מ הפוסל בגט הוא פוסל אפילו נתקיים ור"י ז"ל חלק עלי׳ דלא שייך למגזר תנאי דע"מ שתתני ר' זוז וכיוצא בו אטו חוץ כיון שאין שם שיור כלל כמו בחוץ ולא הוה שייך בתנאי למגזר אטו חוץ אלא בתנאי דעל מנת שלא תנשאי לפלוני דהוי שיור ועוד דאם כן אפילו על פה נמי ניגזור אטו חוץ ויפסל כל גט שיש בו תנאי אפילו בעל פה ואפילו נתקיים התנאי ובהדיא מהדרי רבנן לרבי דעל מנת שאינו פוסל על פה אינו פוסל בכתב מכלל דבעל פה מודה להו רבי דאינו פוסל לפיכך כתב ר"י ז"ל דכל התנאין אם נתקיימו אפילו נכתבו בגט כשר כמו בע"פ דלא שייך למגזר אטו חוץ כדפרישית והכא בלא נתקיים התנאי קאמר [רבי] דפסול בגט וכגון שנכתבו ומחקן שאין מועלת מחיקה בהם כשם שאינה מועלת בחוץ דגזרינן מחיקה דעל מנת אטו מחיקה [גי' ר"ס] דחוץ ורבנן פליגי עליה לאחר התורף ובלפני התורף מודו ליה. ועכשיו נהגו להזהיר שלא לכתוב שום תנאי בגט ולא להזכירו בשעת כתיבת הגט וכשר הדבר לפי שאין הכל בקיאין לחלק בין תנאי לתנאי ובין אחר תורף ללפני התורף: מתני' הרי את מותרת לכל אדם אלא לאבא ולאביך ולכל מי שאין עליו קדושין. ומפרשינן בגמ' לאיתויי שאר חייבי כריתות: כשר. דלאו שיורא הוא דבלא איסור אישות [נמי] לא תפסי להו בה קדושין: אלמנה לכה"ג וכו'. כיון דקדושין תופסין בחייבי לאוין ואהאי לא תפסו בה קידושין משום אישות שבה אשתכח דשייר בגיטא: נתינה. מן הגבעונים שהיו משבע אומות ואיכא לאו דלא תתחתן בם: ולכל מי שיש לה עליו קדושין. אם היתה פנויה ומפרשינן בגמ' לאיתויי שאר חייבי לאוין והא דנקט הכא אלא אלמנה לכה"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט משום סרכא דבשאר דוכתי נקט הכי שהרי כאן משום גירושין הללו היא נאסרת והוה ליה למיתני הרי את מותרת לכל אדם אלא לכהן גדול ולכהן הדיוט אי נמי רבותא קמ"ל שאע"פ שהיתה אלמנה או שנאסרה בגירושין גמורין [מקודם לכן] הוי שיור כיון דליכא אלא חיוב לאו: גרסי' בגמ' [דף פה.] בעי מיניה [רבא] מר"נ חוץ מקדושי קטן מהו הפתא מיהא לאו בר קידושין הוא או דלמא אתי לכלל קדושין אמר ליה תניתוה קטנה מתגרשת בקדושי אביה. כלומר אפי' קדשה אביה מתגרשת אם קבלה גיטה לאחר מיתתו. ואמאי והא בעינן וילכה והיתה. (א) כלומר הילכך לא מיגרשה אא"כ ראויה לקדש עצמה לאיש אחר: אלא אתיא לכלל הויה ה"נ אתיא לכלל הויה. כלומר דכיון דלא דק קרא למימר דתיהוי השתא בת הויה אלא כיון דאתיא לכלל הויה לאחר זמן חשיב לה נמי [בת] הויה מעכשיו לענין שיור נמי הוי שיור. ובעי' תו חוץ מן הילודים מהו. כלומר העתידים להולד: השתא מיהא לא איתילדו או דילמא עתידי דמתילדי. ומהדר׳ עלייהו משום אישותו של זה הילכך הוי שיור: חוץ מבעל אחותה מהו השתא מיהא לא חזיא ליה או דילמא זימנין דמתה אחותה וחזיא ליה: חוץ מזנותיך

מהו

רש"י

את מותרת לכל אדם: ה"מ. דבעיא (כתובו) [בתוכו] ולא מהכי ליפסול מאי דאמר לסהדי על מנת כן היכא דאמר לאחר כתיבת התורף ע"מ שלא תנשא לפלוני דכיון דנכתב עיקר הגט קודם הזכרת התנאי לא מיפסיל אי לא כתבו ליה בתוכו בהדיא: אפילו על פה. שהרי עיקר הגט ע"מ כן נכתב: קמ"ל. רב ספרא (דכתובו) [דבתוכו] דוקא: שתיקו. *כופין אותו שלא יזכיר שום תנאי: כל תנאים פסולין בגט. אם כתב לתוכו ואפילו נתקיים: חוץ שפוסל בכתב. דהוי שיור בגט: מחלוקת. דרבי ורבנן: מתני' להבא כו'. לאו שיורא הוא דבלא איסור אישות נמי לא תפסי להו בה קידושין: אלמנה לכהן גדול. וקידושין תופסין בה אם לא היתה אשת איש דחייבי לאוין היא ולכך הוי שיור בגט: וכן לכל מי שיש לה עליו קידושין. אם היתה פנויה: ואפי' בעבירה.

א מיי' פרק ח מהל' גירושין סמג עשין נ טור אה"ע סי' קלז וקמג:

נ"א מופו בו

דף פח.

[דף קפט ע"ב]

נ"ל בס

גי' ר"ס

גי' ר"ס

הגהות הב"ח

(א) נ"ב עי' במ"ש ברי"ף יבמות פ' חרש סי' ק"ח במאי דקשיא מסך סוגיא לכתס:

שלטי הגבורים

א פי' רש"י אפי' אם נתקיים ואם נכתב אחר התורף כשר אם יתקיים ומוסיף עליהם תנאי דחוץ מפלוני שאפי' אם כתבו אחר התורף פסול אפי' אם חזר ומחקו ואם אמר אותו על פה לפני התורף פסול ולאחר התורף כשר [אם חזר ובטלו] אבל ר"י פי' דבשאר כל תנאי בר חוץ מפלוני אפי' נכתב לפני התורף אי לא נמחק כשר אבל אם נכתב לפני התורף ונמחק פסול אע"פ שבטלו וכגון שלא נתקיים דגזרי' אטו חוץ מפלוני דבהאי לא מהניא ביה מחיקה כיון שלא נכתב לשם כריתות והוא פסול אם נכתב בו אפי' אם נמחק אבל לאחר התורף אין שאר תנאי פסול אפי' אם נכתב בתוכו אם נמחק אפי' אם לא נתקיים כיון שמבטלו: וכתב הרא"ש בתשובה פי' זה נאה ומקובל אלא שלא מלאני לבי להקל כי ראיתי שהחמיר בו מיי' שכתב כיצד מגרש אדם על תנאי לא שיאמר כתבו גט אשתי על תנאי או כתבו ותנו לה על תנאי ואין נ"ל שלא יכתבו בגט על תנאי זה גירש פלוני לפלונית אלא יאמר לסופר ולעדים לכתוב ולחתום גט בלא תנאי ואח"כ נותן לה הגט ויאמר לה ה"ז גיטך ע"מ כך וכך או יאמר לשליח תן לה הגט ע"מ כך וכך כתב תנאי בגט אחר שגמר לכתוב תורף הגט ה"ז גט כשר בין שכתבו קודם חתימת העדים בין [שכתבו] אחר חתימת העדים אבל אם כתבו קודם התורף אפי' כתב ע"מ כך וכך ה"ז ספק כריתות שהרי נשאר לו זכות בגט וכן אם התנה על פה קודם כתיבת התורף ה"ז ספק גירושין. כל המגרש על תנאי שמבטל הגט כגון חוץ מפלוני או שהתנה עליה שאר תנאים קודם כתיבת התורף אם היה התנאי כתוב בגט וחזר ומחקו ונתנו לה הרי זו ספק מגורשת ואם היה התנאי על פה ה"ז נוטל הגט ממנה וחוזר ונותנו לה בתנאי כשר או בלא תנאי כלל ע"כ. ויותר מזה מחמיר הרב אלפס שכתב בתשובה הנותן גט על תנאי צריך שימסור הגט לאשה כדי שלא יוכל לבטלו ולא ימסור ליד שליש ושטר התנאי ביד הבעל או ביד השליש אבל לכתוב התנאי בתוך הגט או מאחריו אינו רשאי שאם כתבו בתוכו ה"ל לבעל זכות בגויה ואינו כריתות ואם בא הבעל בתוך הזמן אפי' ריח הגט אין בו ומ"מ הורה הרא"ש הלכה למעשה בגט שהיה כתוב מעכשיו אם מתי מחולי זה קודם התורף ולא נכפל וחזר וכתב אחר התורף אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט מעת שאני בעולם והכשירו משום דלא חשיב תנאי מה שכתב מעכשיו. אם מתי מחולי זה אלא הוי כאומר מעת שאני בעולם מעכשיו ושעה אחת קודם למיתתו דהכי מפרש לה תלמודא נעשה כאומר מעת שאני בעולם והוי כאומר לאחתו ה"ז גיטך לאחר שלשים יום דלא חשיב תנאה ואפי' אם תמלא יומר הנאה הוי כיון שלא נכפל לית ליה דינא דתנאה והגט קיים אע"פ שלא נתקיים התנאי נמצא שאין כאן תנאי קודם התורף ולכך כפלו התנאי אחר התורף וכ"ש דאפי' תנאה ליכא אלא קביעות זמן למתי יחול הלכך הגט כשר:

ב התירה לכל חוץ מפלוני. לדברי ר"ת הוי ספק מגורשת:

מלחמת ה'

כתוב בספר המאור כל התנאין פוסלין בגט פי' אם כתבו בתוכו וכ"ל ה"מ בשלא נתקיים התנאי וכו' אבל אם נתקיים אין ע"מ ושאר תנאין פוסלין בכתיבת הגט ובירושלמי גרסי' א"ר יודן בשבטל התנאי אבל אם לא בטל תנאו אף רבי מודה: אמר הכותב לפי שלא כתב מה למעלה מה למטה נראה כראיה לדבריו אבל הירושלמי מתחלתו כך היא גבי מתני' דתנן אי זה מהם שהרגה אגרש פסול לגרש בו דמקבי' כהם מכיון שנתנו לה יעשה כמי שהיה כרות לשמה מטעה הראשונה ר"י בשם ר' בון בר חייא דר"ש הוא וכו' כלומר דל"ל ברירה ר' חיננא אמר דרבי היא א"ר יוחנן ותני כן כל התנאין פוסלין בגט דברי רבי וחכ"א את שהוא פוסל בפה פוסל בכתב והא שאינו פוסל בפה אינו פוסל בכתב הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני הואיל והוא פוסל בפה פוסל בכתב ה"ז גיטך ע"מ שתתני מאתים זוז הואיל ואינו פוסל בפה אינו פוסל בכתב אמר ר' יודן מה פליגין בשבטל תנאין אבל אם לא בטל תנאין אף רבי מודה הדא אמרה כל התנאין דתנינן בגיטין דלא כרבי אר"ת תמן כותב ע"מ כן גרם הכא בנותן ע"מ כן ר' עזרא בעא קומי ר' מנא הדא אמרה אין טפסים כרבי א"ל מי את בעי מרבי רבי כר"י דר"י פוסל בטפסים זו היא גירסת הירושלמי אם כפשוטו כדברי בה"מ למה א"ר יודן הדא אמרה כל התנאין ששנינו בגיטין דלא כרבי אבל כך פירושו מתני' רבי היא דל"ל ברירה דאמר שכל התנאין פוסלין בגט ואפי' כתב הרי את מותרת לכל אדם ע"מ שתתני מאתים זוז ונתקיים התנאי לפי שמטעה הראשונה לא כרות גיטה ואין אומרים לכשיתקיים התנאי נתברר שכרות היה מתחלתו ואמר ר' יודן כשנחלקו רבי וחכמים בכתב אבל על פה אינו פוסל בשחזר הבעל ובטלו שכיון שלא כתבו ואח"כ חזר הוא עצמו ובטל ש"מ דלא דעתיה בתנאיה ומטעה הראשונה על דעת כריתות גמור נכתב אבל אם לא בטל תנאיה אף רבי מודה שכל הפוסל על פה פוסל בכתב שלדעתו כל התנאין פוסלין בין על פה בין בכתב שמטעם הראשונה על תנאי היה ולא אמרי' כשנתקיים התנאי התחיל למפרע דל"ל ברירה כדאמרן ולפיכך אמרו הדא אמרה כל התנאין ששנינו בגיטין דלא כרבי ורבי הא לא פליג ואמר בין ביטל בין לא ביטל לא פסל רבי בעל פה דהתם כדרבי וכן במתני' כותב ע"מ כן הוא ע"מ שתתני לי ע"מ שאינו שהרגה אגרש וכיון שמותיבן מות כמי שנכתב התנאי בגט הוא ואינו כריתות אבל הנא שבפה אינו אלא כנותן ע"מ כן ומכיון שלא כתבו רוצה הוא שתהא כתיבת הגט כרות לגמרי שלכך כשנתקיים התנאי הוי גט וכן אם חזר וביטל ותקנו עליו סדה אמרה אין תופסין כרבי שכיון שהוא מכשיר בנותן ע"מ כן למה הוא פוסל בכותב ע"מ כן לאחר התורף לית ליה דין תופס ודין תורף א"ל מה אתה אומר על רבי שהוא סובר כר"י שהוא פוסל בטופסים שהיא עושה תופס כתורף לגמרי דתנן ר"י פוסל בכולן וי"א שהגירסא בהיפך מה פליגין בשלא ביטל תנאין אבל אם ביטל תנאין אף רבי מודה שכיון שחזר וביטל גמר ועל דעת כריתות גמור נכתב (אמר) [אמת] אין הירושלמי סיוע לדברי בה"מ כמו שכתב אבל הוא קושיא עליו אלא שאין לנו לסמוך על הירושלמי בזה וכשנהדר לגמ' שלנו אין לומר כן שהרי גזרו ע"מ אטו חוץ ותוך בין שלא חזר ומחקו בין שחזר ומחקו אלא בקיימא תנאה פוסל ושכולו תירה ודירושלמי פליגא אגמ' דילן דהכא מפרשינן מטעם גזירה והתם מטעם ברירה ולא כרות גיטה ומה שפי' דר' זירא ורב ספרא תרווייהו פליגו עליה דרבא אני אומר דרב ספרא לא מכרעא אי כמר אי כמר ודבי פירושא דמתני' לאחר התורף היא וס"ד כי פסיל חוץ בכתב ה"מ לאחר התורף אבל לפני התורף אפי' על פה נמי פסיל קמ"ל דמתני' ס"ק בכתב פוסל ואפי' לאחר התורף אבל על פה אינו פוסל לעולם ואפי' לפני התורף ולא הבנה תנא פסולא לעולם אלא או בכתיבה או על פה בשעת נתינה והיינו דפסק רבינו הגדול ז"ל כרבא ועוד דברייתא דאבוה דר' אבין כרבא דיקא ור' זירא אינטריך לאשוכה לגמרי לטעמיה ושנויא הוא ולא סמכינן עלה כמו שהודה בעל המאור ז"ל:

המאור הגדול

כל התנאין פוסלין בגט פי' אם כתבו בתוכו ונ"ל ה"מ בשלא נתקיים התנאי כלומר שחזר בו ובטלו וחזר ומחקו מכתב הגט דהיינו דומיא דמתני' אם כתבו בתוכו אע"פ שחזר ומחקו פסול אבל אם נתקיים אין ע"מ ושאר תנאין פוסלין בכתיבת הגט ובירושלמי גרסי' א"ר יודן בשבטל תנאו אבל אם לא בטל תנאו אף רבי מודה וכל היכא דאמרי כתב הגט על תנאי על הדין אורחא הוא כלומר שלא נתקיים התנאי שהיה בכתיבת הגט והכי מוכח מסוף פ' מי שאחזו דאמרי' התם לימא קסבר ר"י כתב גט על תנאי כשר גבי כתבו ותנו אם לא באתי אלא דהתם איירי בשלא חזר ומחקו מפני שאין התנאי עצמו כתוב בגט אלא דגט הוא שנכתב שלא כדרך התנאי והכא איירינן בשמחל התנאי לאחר כתיבת הגט וחזר ומחקו מן הגט דומיא דמתני' הלכך לא נ"ל פי' ה"ר שלמה ז"ל שאמר פוסלין בגט אם כתבו בתוכו ואפי' נתקיים התנאי וגם לא נ"ל פי' ה"ר אברהם ז"ל שכתב בלשון הזה *)[יחסר כאן מהמאור ונדפס בע"א ושייך לכאן כל הדבור דהס]

מהו. כלומר שלא תבעלי בזנות: בנשואין הא לא שייך א"ד שייך בביאה. כלומר ולד אישות קרינא ביה: חוץ משלא כדרכה מהו בכדרכה הא לא שייך או דילמא משכבי אשה כתיב. כלומר שהקיש שני משכבות לכל דבר: חוץ מהפרת נדרים. [כלומר שיוכל עדיין להפר נדריה: בנשואין הא לא שייך או דילמא אישה יקימנה ואישה יפירנה כתיב. כלומר וכיון דשייך בהפרת נדריה] לגבי נדרים אישה קרינן ביה: חוץ מתרומתיך מהו. כלומר כהן שגירש והתנה שיוכל עדיין להאכילה בתרומה: בנשואין הא לא שייך או דילמא קנין כספו כתיב. כלומר דע"י קדושין אוכלת נר מצוה בתרומה ואם כן עדיין קדושין עליה ואין זה כריתות: חוץ מירושתך מהו. כלומר שאם תמותי אני יורשך: בנשואין הא לא שייך או דלמא לשארו ויורש אותה כתיב. דדרשינן ליה בית נוחלין (דף קיא:) שארו הקרוב אליו זו אשתו ויורש אותה מכאן שהבעל יורש את אשתו וכיון דירית לה אשתו היא ושיורא הוא: חוץ מקדושיך בשטר מהו. כלומר שאם יקדשוך בשטר לא יהיו קדושין: איפשר דמיקדשא לה בכסף ובביאה או דילמא ויצאה והיתה איתקוש הויות להדדי. כלומר דהיכא דשייך חדא מינייהו לא קרינא ויצאה וסלקן כל הני בעיי בתיקו בר מקמייתא דחוץ מקדושי קטן דאיפשיטא. והרי"ף ז"ל השמיט כל זה לפי שאינו מצוי: מתני' גופו של גט. כלומר עיקר כתב של גט כך יכתבו בו: ודן דיהוי ליכי מינאי. וזה ספר אשר יהיה לך מאתי: ספר תרוכין ואגרת שבוקין. שצריך להוכיח בתוכו שעל ידי ספר זה הוא מגרשה: גוף של גט שחרור וכו':

גופו *של גט הרי את מותרת לכל אדם *רבי יהודה אומר א ודן די יהוין ליך מינאי ספר תירוכין ואגרת שבוקין* למהך להתנסבא לכל גבר די תיצביין גופו של שטר שחרור הרי אתה בן חורין הרי אתה לעצמך: גמ' אמר אביי א]מאן דכתב גיטא לא לכתוב ב ודין דמשמע דין אלא ודן ולא ליכתוב איגרת דמשמע איגרת אלא *ואגרת (א) דיתהויין דיתצביין תלת תלת יודין מאי טעמא דמשמע (ב) דתהויין דתצביין ג ולורכיה לואו דתירוכין ולואו דשבוקין דמשמע תריכין ושביקין ולורכיה לואו ד דוכדו דמשמע וכדי ולא ליכתוב (ג) לימחך דמשמע כחובא אלא למהך ולא ליכתוב לאתנסבא דמשמע לא תנסבא אלא להתנסבא איבעיא להו מי בעינן ודן או לא בעינן ודן ת"ש

רש"י

דאיסור לאו פסול דהוי שיור: גופו של גט. עיקרו של גט: ודן די יהוי ליכי מינאי. וזה הספר שיהיה לך מאתי: ספר תירוכין ואגרת שבוקין. וצריך להוכיח מתוכו שע"י ספר זה מגרשה: גמ' לא לכתוב ודין. ביו"ד דמשמע דין הוא דמגרשה אבל אם אינו דין עלי שאגרשך לא תתגרש: ולא לכתוב איגרת שבוקין. ביו"ד: דמשמע איגרא. גג: דיתיהוויין. ליכדי ביה תלתא יודי"ן דלופין דניתקרי דיתיהוויין דאי לא שדי ביה אלא תרי יודי"ן מיקרי דיתהוויין נשים בעלמא וכן דיתצביין דכי כתב תלתא יודי"ן משמע שתהא רשאה לינשא לכל אדם לכל מי שתרצה: ולורכיה לוי"ו דתירוכין. יאריך הוי"ו שבספר תירוכין ולוי"ו דשבוקין דאי לא מאריך להו מיחזי כיו"ד ומשמע תריכין גרושות דעלמא ושביקין נשים עזובות דעלמא ולא שלה הוא: ולורכיה לוי"ו דוכדו. וכדו פתרי' יתיכי יאריך הוי"ו אחרונה של וכדו שלא יראה כיו"ד אי לא מאריך לה והוה משמע וכדי כלומר בולא כלום בלא ספר כמו כדי נסבא: לא לכתוב לאיתנסבא. באלף אלא להתנסבא בה"א שמא ירחיק לאלף מן יתנסבא ומשמע לא יתנסבא לא תינשא: מי בעינן ודן. כלומר הלכה כרבי יהודה או הלכה כחכמים:

גרסינן בגמרא [דף פה:] פשיטא אמר לאשתו הרי את בת חורין לא אמר כלום. כלומר שאם אמר לאשתו לכתוב בגיטה הרי את בת חורין ולא כתב בו הרי את מותרת לכל אדם לא אמר כלום: אמר לשפחתו הרי את מותרת לכל אדם לא אמר כלום. דהרי את מותרת לשון גירושין הוא ולא לשון שחרור דשפחה דאי בת חורין מצוי לה אינה מותרת לעבדים אבל לשון גט הוא לאשה שמתירה לכל מי שהיתה אסורה לו על ידו: אמר לה לאשה הרי את לעצמיך מהו לגמרי קאמר לה. כלומר ואפילו להנשא: או למלאכה קאמר לה. שיהא מעשה ידיה שלה: א"ל רבינא לרב אשי ת"ש גופו של גט שחרור הרי את בת חורין הרי את לעצמך השתא ומה עבדו דקני ליה גופא כי א"ל הרי את לעצמיך קני גופיה אשה לא כ"ש א"ל רבינא לרב אשי אמר לעבדו אין לי עסק בך מהו לגמרי קאמר ליה או למלאכה קאמר ליה. ודוקא בעבד הוא דקא בעי לה אבל באשה לא מספקא ליה משום דלא שייך ליסנא דאין לי עסק בך אלא בעבד שגופו קנוי: ואמרינן עלה ת"ש המוכר עבדו לעובד כוכבים יצא לחירות וצריך גט שחרור מרבו ראשון. כלומר שאע"פ שקנסוהו לפדותו עד עשרה בדמיו לא ישתעבד בו עוד ומיהו צריך גט שחרור להתירו בבת ישראל: אמר רשב"ג בד"א שלא כתב עליו אונו. כלומר שטר כשמכרו לעובד כוכבים אבל כתב עליו אונו זה הוא שחרורו מאי אונו א"ר ששת דכתב ליה לכשתברח ממני אין לי עסק בך. כלומר אם תוכל להמלט מן העובד כוכבים אין לי עסק בך אלמא אין לי עסק בך לשון שחרור הוא ואע"ג דהתם ליכא למימר דלמלאכה קאמר שכבר מכרו אפ"ה מדנקיט רב ששת הא ליסנא משמע לשון חירות גמור הוא דאי לא לכתוב לכשתברח ממני הרי אתה בן חורין וכ"ת היכי מהניא ליסנא דאין לי עסק בך והתניא [דף עז.] דין ודברים אין לי על שדה זו אין לי עסק בה וידי מסולקות הימנה לא אמר כלום וי"ל עבד שאני שיכול לזכות בעצמו מכיון שסלק זכותו ממנו וקטן נמי זכו בו שמים משום דמייתי ליה לכלל מצות משא"כ בשדה: אמר אביי האי מאן דכתב גיטא לא ליכתוב ודין. ביו"ד דמשמע דין הוא שאגרשיך אבל אם אינו דין עלי שאגרשיך לא תתגרשי: ולא ליכתוב איגרת שבוקין ביו"ד דמשמע איגרא. לשון גג אי נמי לפי שנראין כשתי תיבות אי גרת כלומר אי זינתה יהא גט ואם לא זינתה איני מגרשיך וכן פירש הר"ס במז"ל: דיתיהויין דיתיצביין תלתא תלתא יודי"ן דאם לא כתבן אלא בשני יודי"ן שמא יקרא הקורא תהוין תצבין. כלומר שהוא מדבר עם שתי נשים ובמלה שאינו מגרש לזו אלא לנשים אחרות וכתב הרב בעל העיטור ז"ל דאי כתב ביה דתיהוי את רשאה למהך וכו' טפי עדיף מליסנא דדיתיהוויין: דמשמע תריכין ושביקין. כלומר שהוא אומר לה שהיא שבקה אותו וגרשה אותו: ולורכיה לויו דוכדו. שמא תדמה ליו"ד והיה משמעו כדי [כלומר בחנם כמו וכדי נסבה] והאי ולורכי דקאמרינן לאו לאורכי משאר ווין קאמר אלא שיהו בענין שלא יראו יודין וכן כתבו בתוספות ועכשיו נהגו להאריכן ממש וכשר הדבר כדי שלא יבואו לידי קלקול. ולא ליכתוב לימחך. ביו"ד שמא יקרא הקורא לי מחך כלומר לי שחוק ויש גרסאות בגמרא שכתוב בהן ולא ליכתוב למחך כלומר שצריך להבדיל רגלו של ה"א שיהא אויר בין רגלו לגגו דלא ליתחזי כחי"ת דמשמע למחך לצחק כלומר מלחק אני בך. וכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהלכות גירושין שאם לא דקדק בדקדוקין הללו הרי הגט פסול. כלומר שלא תנשא בו לכתחלה ואם נשאת לא תצא והשיג עליו הראב"ד ז"ל וכתב בשם גאון שכל אלו הדקדוקין כשהבעל עומד ומערער ובספר העיטור כתוב כלשון הזה דכל הני דקדוקי דאביי היינו היכא דכתב ליה בעל גופיה אי נמי סופר מפומיה ובתר הכי אתי בעל ומערער ואמר אנא הוא דפסילנא ליה בהני ז דקדוקי ולקלקולא איכוונית אבל אם אמר בעל לסופר ולעדים לכתוב את הגט סתם וטעו הסופר והעדים באחת מאלו האותיות והבעל אינו מערער הגט כשר ותנשא בו ואם עדים מצויין יעידו בפני ב"ד שטעות סופר היה וכ"כ רבינו האי גאון ז"ל ואי יהיב בעל רשותא לסופר למכתב גט שלם וטעי בהני כולהון או במקצתהון אי איתיה לספרא מתקן ליה ואי לא ואינסבא בהאי גיטא לא מפקינן לה. ודאי אי אתיא לאנסובי ואתי בעל ומערער ואמר האי דכתיב ודין דינא הוא דאמרי א"כ למחך חוכא ולהכי איכוונית לא מינסבא אבל אי מינסבא לא מפקינן לה דהא קאמרינן [דף פ.] ומשום שלום מלכות יוצאה והולד ממזר אין ר"מ היא דאמר כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין יוצאה והולד ממזר וליתא לדר' מאיר וכל שכן לענין טעות סופר ורבינו נסים ז"ל כמו כן השיב בקבלה מפי הגאונים ז"ל היכא שכתב הגט הבעל בעצמו אם נשאת וערער תצא ואם האשה טוענת טעות סופר הוא עליה להביא ראיה אבל אם אין שם ערעור הבעל ויש בו טעות מתחת ידי סופר וצוה לכתוב גט סתם כיון למדעת שלימה רצה לגרש אינה צריכה גט שני וכל טעות שבא מתחת ידי סופר אין ערעור הבעל כלום וכן דעת הגאונים ז"ל ובתשובות לר"ח ז"ל כגון אלו שאינם מפורשין אם יבא אדם לכתוב אלו הדברים שמא יפלו בידי אדם שאינו הגון וילמדו לשקר ולפיכך אין לנו אלא מן הפה לאוזן נאמנין ע"כ בספר העיטור והביאו הרשב"א ז"ל בחידושיו כאן: איבעיא להו בעינן ודן או לא בעינן ודן. בגמ' אמרי' מעיקרא דרבנן ור' יהודה בהא קא מיפלגי דרבנן סברי ידים שאין מוכיחות הויין ידים ואע"ג דלא כתוב ודן מוכחא מילתא דבהאי גיטא קא מגרש לה. פי' ידים שאין מוכיחות היינו בית אחיזת הדבר שאינו מוכיח שהוא בית אחיזה (כי הכא דסברי רבנן דאע"ג דלא כתב ודן להוכיח בית אחיזה) לדבר לאחוז בו ולומר הוכחה שעל ידי סופר זה גרשה אפ"ה הוי בית יד ואמרינן דמדכתב גט ויהיב לה גלי דעתיה דבהאי גיטא גרשה: ורבי יהודה סבר ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים וטעמא דכתב לה ודן דמוכח מילתא דבהאי גיטא הוא דקא מגרש אבל לא כתב לה אמרי' בדבור גרשה ושטרא ראיה בעלמא. [כלומר בדבורא דקאמר לה בשעת מסירה הרי את מותרת לכל אדם הוא דקא מגרש לה ושטר ראיה בעלמא] להיות לה לזכות בכל מקום שתלך להראות שהיא פנויה: והך סוגיא מיחלפא *אסוגיא דפ"ק דנדרים (דף ה:) דהתם פליגי אביי ורבא בידים שאין מוכיחות דאביי אמר הויין ידים ורבא אמר לא הויין ידים ואמרינן התם לימא בפלוגתא דרבי יהודה ורבנן קא מיפלגי דתנן גופו של גט וכו' רבי יהודה אומר ודן וכו' דאביי דאמר כרבנן ורבא דאמר כרבי יהודה ומהדרינן אמר לך אביי אנא דאמרי אפילו לרבי יהודה ע"כ לא קאמר ר' יהודה בעינן ידים מוכיחות אלא גבי גט דבעינן כריתות וליכא אבל בעלמא מי שמעת ליה ורבא אמר לך אנא דאמרי אפילו לרבנן ע"כ לא קאמרי רבנן לא בעינן ידים מוכיחות אלא לגבי גט דאין אדם מגרש אשת חבירו אבל בעלמא

עין משפט

ג' ד"ה

א מיי' פ"ק ופ"ד מהל' גירושין סמג עשין נ טור אה"ע סי' קכו:

וגם פסורין ל"ס במשנה בגמ' אבל גם בירושלמי ליתא וגם פסורין (ג"א)

[בגמ' סג"י אלא אגרת וע"ש בתוס' ובהא"ש]

הגהות חו"י

(א) דיתהויין די תצביין: (ב) דתהויין תתצביין: (ג) לימחך דמשמע לי סחך ולא לכתוב למחך דמשמע וכו' כן הגי' בגמרא וכרא"ש:

ג' ד"ה

ד"ה מ"ז

ג' ד"ה

עיי' ר"ן פ"ק דקידושין סי' תקע"א ד"ה אמר שמואל. (ג"א)

שלטי הגבורים

א כתב סמ"ג דרגילין לכתוב ודן דיהוי ליכי מנאי בשטה אחרונה אע"פ שהיא עיקר הדבר וסומכין על מה שכתוב בסוף הגט כדת משה וישראל ושאל ר"י את ר"ת שיתך הורגלו לעשות כן והלא גט פשוט כשר בלי שריר וקיים ואע"כ שיש לנו לחוש שמא בא השטר ליד בעליו בלי שריר וקיים כי כשר והגון הוא בכך ואח"כ מתק למעלה תורתו והגיה תחתיו דבר אחר וקיימו בשטה שבין עדים לשטר וכתב אח"כ שריר וקיים והשיב ר"ת כי מאחר שהורגלו העולם לכתוב שריר וקיים יהיה פסול אם לא נכתב בו ואע"כ לא יחתמו העדים עד שנכתב בשטר שריר וקיים ולכך למדים בטוב מקיום מתקים שבשטה אחרונה כיון שיש אח"כ שריר וקיים וכן ספר תירוכין בגט או קיום מתקים בגט בשטה אחרונה כיון שיש בסיף כדת משה וישראל המגס לא כמך ר"ת ע"ז ואמר שאין לעשות כי אם לפני וקנינא בשטרות וכן בגט והנכון שלא לעשות שום קיום מתקים בגט והטור מכשיר קיום מתקים בגט:

לשון ריא"ז

הרי את בת חורין לא אמר כלום שאין זה לשון גירושין נראה בעיני שאם כתב לה אין לי עסק בך הינה מגורשת. אע"פ שכתב הרי את מותרת לכל אדם. צריך שיכתוב עוד ודן דיהוי ליכי מנאי ספר תירוכין ואגרת שבוקין למהך לאתנסבא לכל גבר די תיצביין כדי לבאר הדברים שבגט זה הוא מגרשה ולא יאמרו בדברים מגרשה וזה כותב להיות ראיה בידה וכן צריך לכתוב כל אלה הדברים לבאר ענין גירושין היטב ואם לא כתב בגט ודן או שלא כתב מנאי הרי זו ספק מגורשת בגט זה כמבואר בקונטרס הראיות:

ב כתב הרא"ש בתקון הגט של רבינו יוסף טוב עלם די תיהויין די תיצביין כל א' וא' ב' יודין כי דיתיהויין הן ב' תיבות אשר תהיי ודי הוא תרגום של אשר וכן די תיצביין אשר תרצי ואני אומר דאף הכותב דתיהויין תיבה אחת אינו טעות ע"כ. ולורכיה לוי"ו דתרוכין ולוי"ו דשבוקין ולוי"ו שנים דוכדו ולאו חקא לורכי ספי משאר ווין אלא שצריך לדקדק בהן שלא יקצר בהן עד שיהו נראות כמו יו"ד. תרוכין שבוקין חסר יו"ד ראשונה ופיטורין מלא בב' יודי"ן ולמהך חסר יו"ד ויזהר יפה ברגל של ה' דלמהך שירחיקנה מגגה וכן בכל הסי"ן צריך שיזהר שלא יגע הרגל למעלה אלא שבזה צריך ליזהר יותר לפי שבזה משתנה כל המשמעות ולא לכתוב לאיתנסבא אלא להתנסבא כתב מיי' ועל דרך זה צריך ליזהר בכל כתב ובכל לשון שיכתוב שלא יהא בהם משמעות ב' ענינים ע"כ וכתב ה"ר פרץ לא ימחה באלף:

לשון ריא"ז

וצריך לכתוב לשון הגט מבואר שלא יהיה בו משמעות שום דבר אחר לפיכך אל יכתוב ודין ביו"ד שלא יהא משמעות דין כלומר שאלולי דין לא היה מגרשה אלא יכתוב ודן בלא יו"ד וכן לא יכתוב אגרת ביו"ד שלא יראה לשון איגרא ונראה שימחק בה אלא יכתוב אגרת בלא יו"ד די תיצביין צריך בכל א' ג' יודי"ן שאל"כ נראה שאומר דתהוויין דתצביין על נשים דעלמא וכן צריך להאריך ו' דתירוכין ו' דשבוקין שאם לא יאריכנו נראה שהוא אומר תריכין ושביקין ע' נשים דעלמא וכן כשכותב וכדו צריך להאריך בוי"ו שאם לא יאריכנו נראה שאומר דבר ריק וכדי הוא כדבר הזה וכן למהך אל יכתוב ביו"ד שלא יראה כאומר לי מהך כלומר מכיים תסיה בלי וכן יזהר שלא יכתוב למהך בחי"ת שנראה שאומר שהוא מסתק בם וכן אל יכתוב לאתנסבא בק"ף שנראה שאומר לא הינשא אלא יכתוב להתנסבא בה"א. ובספר התרומה אומר שצריך לכתוב הגט כתקון ס"ת שתהיה כל אות מוקפת גויל ולא תדבק אות בחברתה לפי שנראית ככל כאות אחת וכבר ביארתי שאם היה כתבו מבואר וניכר לכל עד שיודע לקרותו תינוק בינוני שאינו לא חכם ולא טפש שכבר למד קריאת הגט אע"פ שדבוקה אות בחבירתה ה"ז גט כשר אבל יזהר שלא יכתוב דלתי"ן רישי"ן ורישי"ן דלתי"ן או כפי"ן ביתי"ן ביתי"ן כפי"ן וכן כל כיוצא בזה שהכתב משתנה ואין הלשון מבואר לכל. היו בו אותיות כתובות על המחק או תלויות בין השטין אם מן הטופס כן ה"ז כשר ואם מן התורף הם ה"ז פסולות אא"כ חזר וקיימו לבסוף נמחק הגט או נטשטש וכבוהה שלו קיימת אם יכול לקרות כשר ואם לאו פסול כמב"ם: ג כתב מיי' ואם לא האריך בווי"ן או שלא כתב יודי"ן היתירות או שכתב יודי"ן באמרנו שלא היה לו לכתוב הגט פסול וכ"ה כתב משמייהו דרבוותא כל הני דקדוקי דוקא כשהבעל כתב גט או שהסופר כותבו מפיו ובא הבעל ואמר כוונתי לשנות כדי לקלקלה אבל האומר לסופר לכתוב ולחתום גט כהם וטעו בא' מאלה והבעל אין מערער הגט כשר ותינשא לכתחלה וכ"כ רבינו האיי אי יהיב בעל רשותא לסופר למכתב וטעה בהון או במקלתהון אי איתיה לספרא מתקן להו ואי לא מתקן ומנסבא לא מפקינן לה ואי אתיא לאינסובי ובעל מערער ואומר האי דכתיבית ודין דינא אמרית לא מינסבא ואי מנסבא לא מפקינן לה וכך היא מסקנת הרא"ש. תשובה לו שהאלתם שלית הולכה שהביא גט ולא היו הווי"ן ארוכין אם ב"ד ראאין להאריכן תשובה אין ב"ד יכולין להאריכן ואם נתן לה הגט ואין הווי"ן ארוכים והבעל רחוק מכאן לא הייתי פוסלו בשביל זה וכן אם יש תקנת עיגון כגון שהולכת ממקום רחוק יאריכו הווי"ן כי מסתמא הבעל צוה לכתוב כתיקון חכמים ואם לא כתב הסופר כראוי ניחא ליה לבעל שיתקנוהו ועל זה יש לסמוך בשעת הדחק: ד כתב כמ"ג מעשה בא לפני רבינו אליהו בגט שהיה כדלי"ת של כדת משה וישראל קטנה וכיתה דומה קלא ליו"ד ובורש רבינו אליהו להביא תינוק שאינו לא חכם ולא טפש וקרא אותו תינוק כדת משה וישראל כדלי"ת והכשירו:

השגות הראב"ד

א] כל הנך בעיי דאיבעיא להו בתוך קיימי בתוך ולתומרה. וכל הני דוקיי דדייק אביי בליבנא דגיטא ודן אגרת וכן כלן דוקא דקאי בעל ומערער אבל אי לא מערער לא פסלי ליה בהכי. וכן הא דאיבעיא לן אי בעינן ודן כרבי יהודה או לא הא"נ דהא קי"ל דבעינן ידים מוכיחות בקדושין ובנזיר*): *[א"ה מלבד דחסר איזה תיבות וצ"ל מ"מ לענין גיטין מבעיא ליה. ועי' בנדרים דף ה' ע"ב אלא דאמרי אפי' לרבנן וכו']

ת"ש דאתקין (א) רב בגיטי איך פלוני בר פלוני פטר ותריך ית פלונית אינתתיה דהוית אינתתיה מן קדמת דנא מיומא דנן ולעלם ואילו ודן לא קאמר ולטעמיך כולהו מי קאמר אלא בעינן ה"נ בעינן. מן יומא דנן לאפוקי מדר' יוסי דאמר* זמנו של שטר מוכיח עליו ולעלם *לאפוקי מדבעא מיניה רבא מרב נחמן דבעא מיניה רבא מר"נ היום אין את אשתי ולמחר את אשתי מהו:

גט כריתות

בכך (א) בשבת א בכך וכך לירח פלוני בשנת כך וכך ב לבריאת עולם במניינא דרגילנא למימני ביה בדוכתא פלונית איך ג אנא פלוני בר פלוני וכל שום דאית לי דממתא פלונית צביתי ברעות נפשי בדלא אניסנא ופטרית ושבקית ותרוכית יתיכי ליכי אנת פלונית בת פלוני וכל שום דאית ליכי דממתא פלונית דהוית ד אנתתי מן קדמת דנא וכדו תרוכית יתיכי ליכי אנת פב"פ וכל שום דאית ליכי דממתא פלונית ודיתיהוויין רשאה ושלטאה בנפשיכי למהך להתנסבא לכל גבר דיתיצביין ואינש לא ימחה בידיכי מן יומא דנן ולעלם והרי את מותרת לכל אדם ודן די יהוי ליכי מינאי ספר תירוכין וגט פיטורין ואגרת שבוקין ה בדת משה וישראל:

ראובן בן יעקב עד
אליעזר בן גלעד עד

°א גופו של גט שחרור הרי ו אתה בן חורין הרי אתה של עצמך. אתקין רב (ג) בגיטי דזביני דעבדי עבדא דנן מוצדק לעבדות ופטיר ועטיר מן חרורי ומן עלולי ומן ערורי מלכא ומלכתא ורושם דאיניש לא איתי עלוהי ומינקי מכל מום ומן

רש"י

כלהו מי קאמר. כל שאר דברים הנכתבים בגט כגון דיתיצביין כו' כלומר כלום הזכירו רב בתקנה. אלא. דאע"ג דלא הזכירו רבא בעינן דנכתבינהו הכא נמי ודן בעי' ורבא הזכיר אלו לצורך כדמסיק: לאפוקי מדר' יוסי. דאמר אין צריך לכתוב בגט ש"מ מהיום דזמנו של שטר מוכיח עליו ולא הוי כגט לאחר מיתה והילכך תיקן רבא בכל גיטין להיות הסופרים רגילין לכתוב מהיום ואע"ג דקי"ל כר' יוסי בעינן לאפוקי נפשיה מפלוגתא כדי שיצא הדבר בהיתר ולא יצא שם פסול במשפחות ישראל: היום אין את אשתי כו'. ופשט ליה כיון דפסקה פסקה ואריא אפילו הכי תיקן דלא ליעביד הכי שלא להוציא לעז על הגט: דזביני דעבדי. במכירת שטר עבדים: מולדק לעבדות. דינו פסוק לעבדות שאין שום ערעור במכירה זו: ופטיר ועטיר. ופרוש ומופלג: מן חרורי. מכל חירות: ומן עלולי ומן עירעורי מלכא ומלכתא. ומכל עלילות וערעורים של המלך והמלכה שלא חטא להיות מוכתב למלך ליהרג שאם היה מוכתב למלך ליהרג היה מקחו בטל: ורושם דאינשי. סימן שעושין על העבדים כדאמרינן במסכת שבת: דאינים. מאדם אחר חוץ מן המוכר לא אית ליה עילויה: ומינקי. ומנוקה מכל מום כגון ניכפים מזוינין למקחן מקח טעות. ומכל

רבינו נסים

בעלמא מי שמעת להו דלא בעינן ידים מוכיחות זו היא הסוגיא האמורה שם. ולפ"ז משמע דכי אמרינן הכא רבנן סברי ידים שאין מוכיחות הויין ידים מכתמינן סתומי למלתא דהם איתא דאביי ורבא התם בפלוגתא דרבנן ורבי יהודה קא מיפלגי כדקא ס"ד בריש סוגיא דהתם הכא הכי קאמרי' רבנן סברי דבכל דוכתא ידים שאין מוכיחות הויין ידים [ור' יהודה סבר לא הויין ידים ואי אביי דאמר אף לר' יהודה ורבא דאמר אפי' לרבנן (הכא) הכי קאמרינן רבנן סברי ידים שאין *מוכיחות [הכא] הויין ידים] ור' יהודה סבר ידים שאין מוכיחות [הכא] לא הוויין ידים. ומיהו מוכח דסוגיא דהכא מיחלפא מסוגיא דהתם דהכא משמע דפלוגתייהו נר כצוה בודן דר' יהודה בעי ליה דאי לא אמרינן דבדיבורא מגרש לה. והתם בנדרים משמע דפלוגתייהו במינאי היא דמפרשינן טעמא דרבנן משום דאין אדם מגרש אשת חברו ולא קשיין אהדדי שתי סוגיות הללו כל אחת מגלה על חברתה דבתרתי פליגי והכא מפרשי' [דף פו.] טעמא דפלוגתייהו בודן והתם מפרשי' טעמא דפלוגתייהו במינאי. ואיכא מ"ד דכיון דפליגי רבנן עליה דרבי יהודה במינאי קי"ל כרבנן דלא בעינן מינאי דיחיד ורבים הלכה כרבים ואף על גב דקיימא לן כרבא דאמר התם בנדרים דידים שאין מוכיחות לא הויין ידים הא אמרינן התם דרבא דאמר אפי' לרבנן הילכך מינאי לא בעינן מיהו ודן בעינן דכיון דמספקא לן הכא אי בעיא ודן או לא ולא איפשיטא אית לן למינקט לחומרא כיון דלרבנן דגמרא מספקא להו [איס לן למנקט לחומרא] דאיפכר דמסתבר טעמיה דר' יהודה בודן טפי ממאי דמסתבר במינאי. ואיכא מ"ד דכיון דבודן חיישינן לדר' יהודה אלמא מספקא לן דילמא דמאי דלא בעי רבנן ודן היינו משום דסבירא ליה דידים שאין מוכיחות הויין ידים ודלא כרבא וכיון שכן במינאי נמי איכא למימר דלטעמייהו אזלי ולאו משום דאין אדם מגרש אשת חבירו אלא משום דידים שאין מוכיחות הויין ידים ואנן קי"ל כרבא דאמר דלא הויין ידים הילכך בעי ודן ובעי מינאי. והרמב"ם ז"ל כתב בפרק ה' מהלכות גירושין גופו של גט הרי את [מותרת] לכל אדם נראה שהוא פוסק כרבנן לגמרי ואע"פ שכתב ודן בטופס הגט שכתב בפ"ד אין הוכחה משם דבעינן ליה לעיכובא ונראה שהוא סובר דאע"ג דבעיין הכא לא מפשטא אפ"ה מפשטא מסוגיין דפ"ק דנדרים דאמרינן דרבא דאמר אפילו לרבנן ואין זה מחוור: ת"ש דאתקין רב בגיטין איך פלוני בר פלוני פטר ותריך. האי ליסנא לאו דוקא דכיון דספר מקנה בעינן צריך שידבר הוא כדאמרינן [יבמות דף קטו:] בההוא גיטא דאישתכח בנהרדעא אנא אנדרוגינא דנהרדעא פטרית ותרוכית יתיכי: ולטעמיך כולהו קאמר. כל שאר הדברים הנזכרים בגט [כלום] הזכירם רב בתקנה זו אלא אע"פ דלא אדכרינהו רב בעינן דנכתבינהו הכא נמי ודן בעינן ומיהו רב לא הוצרך לתקן אלא אלו כדמפרש ואזיל. ומסתברא דצריך ליזהר לכתוב ודן בראש הגט או בסופו כדי שיהא מוכיח דאכולא מילתא קאי: מן יומא דנן ולעלם לאפוקי מדרבי יוסי. דאמר א"צ לכתוב בגט דשכיב מרע מהיום דזמנו של שטר מוכיח עליו ולא הוי גט לאחר מיתה לכך בא רב ותיקן בכל הגיטין להיות כל הסופרים זהירין בו ואע"ג דקי"ל [דף עב.] כרבי יוסי בעינן לאפוקי נפשין מפלוגתא שיצא הדבר בהיתר ולא יצא (בפיסול כלומר) שם פיסול במשפחות ישראל כך כתב רש"י ז"ל כאן וכבר כתבתי בזה סברות למעלה [בסוף פרק מי שאחזו]: ולעלם לאפוקי מדבעא מיניה [דף פג:] רבא מרב נחמן היום אי את אשתי ולמחר את אשתי וכו'. ואע"ג דפשט ליה כיון דפסקה פסקה אפילו הכי לא נעביד הכי שלא להוציא לעז על הגט כך כתב רש"י ז"ל וכבר כתבתי למעלה [בפרק זה] שהרמב"ם ז"ל חולק בדבר: והרי"ף ז"ל כותב בכאן טופס הגט ונוסחי ההלכות בזה מתחלפות שבקצתן כתוב איך אנא פלוני בר פלוני דממתא פלוני וכל שום אחר וחניכה דהית לי ולאבהתי ולאתרי ולאתריהון דאבהתי וכן כתוב בנוסח הגט שכתב הר"ם במז"ל בפ"ד מהלכות גירושין אלמא ס"ל דצריך למכתב וכל שום בשמא דאבוה כשם שצריך למכתב בשמו [וכן בשם עירו ושם עירה ושם עיר אבותם צריך למכתב וכל שום] לפיכך היה הוא מיהודה ואביו מגליל צריך לכתוב אנא פלוני דמיהודה בר פלוני דמגליל. אבל הרמב"ן ז"ל העיד שראה נוסחא ישנה של הרי"ף מוגהת מכתב ידו אין כתוב בה אלא אנא פלוני בר פלוני וכל שום דאית לי דממתא פלוני לביתי ברעות נפשי וכן בשם שלה וכתב גם כן הרי"ף בנוסח שלו וכדו תרוכית יתיכי ליכי אנת פלונית בת פלוני וכל שום דאית ליכי דממתא פלונית ובודאי שלשון זה מיותר שא"ל לחזור ולכפול אלא הכי כתבו וכדו פטרית ותרוכית יתיכי דיתהויין וכו' וכן כתוב בנוסח הגט של הר"ם במז"ל [והרי"ף ז"ל לא כתב והרי את מותרת לכל אדם] ואף רש"י ז"ל לא כתבו בנוסח שלו ונראה שהם סומכין דכיון דכתב ביה למהך להתנסבא לא צריך למכתב הרי את מותרת לכל אדם דלא תימא לא משמע אלא נשואין אבל בזנות לא התירה והוה ליה [דף פה.] כתוך מזוטיך דהוי שיור דליתא דבכלל היתר נשואין אף [היתר] זנות במשמע וראיה לדבר מדתנן בפרק האשה רבה (דף צב.) התירוה לינשא והלכה וקלקלה חייבת שלא התירוה אלא לינשא ומסקינן בגמרא דקלקלה היינו כגון אלמנה לכה"ג אבל זינתה פטורה אלמא אף היתר זנות בכלל היתר נשואין ולפי זה אין כותבין הרי את מותרת לכל אדם אלא לשופרא דגיטא בעלמא ואין זו ראיה לפי שאין הוראות ב"ד למחלה כשהתירוה לינשא אף היתר זנות בכלל אלא שודאי לא התירוה בנשואי איסור ומש"ה אלמנה לכה"ג חייבת אבל מגרש אשתו איכא למיחש לשיורא וכן כתב הרמב"ן ז"ל דצריך לכתוב הרי את מותרת לכל אדם ואם לא כתב קרוב הדבר שאפילו נשאת תצא דסוגיין בעלמא משמע שזהו גופו של גט כדאמרי' [דף ט.] וצריך להניח אף מקום הרי את מותרת לכל אדם ואמרי' בפרקין לקמן בגמ' [דף פה.] כגון שכתב הרי את למטה ומותרת למעלה ואע"ג דכתב הרי את מותרת לכל אדם צריך נמי למכתב למהך להתנסבא דאי לא משמע שתהא פנויה ומותרת לכל ולא שתנשא לאחד והאסר לכולם: אתקין רב בגיטי דזביני דעבדי עבדא דנן מולדק לעבדות. דינו פסוק לעבדות שאין שום ערעור במכירה זו: ופטיר ועטיר מן חרורי. פי' ומופלג מכל חירות ופטיר כגון [יומא דף ע.] הנפטר מרבו ועטיר כמו *עטרא שפר הלקחו רק הבמות לא סרו [מ"ב יב] מתרגמינן לא עטרו: ומן ערורי מלכא ומלכתא. ומערעור המלך והמלכה שלא חטא להיות מוכתב למלכות ליהרג שאם היה מוכתב למלכות היה מקחו בטל כדאמרי' *)בב"מ פ' השוכר את האומנין: ורושם דאינשי. רושם סימן שעושין על העבדים כדאמרי' במס' שבת (דף נח.): לא אית עליה. מאדם אחר חוץ מזה המוכר: ומנוקה מכל

*) וכ"ה ברש"י אבל ע"ס הוא כי א"ש בב"מ רק בב"ב דף נב: והובא בקדושין דף יא. ובכתובות דף נח. (ג"א)

שלטי הגבורים

א כתב ס"ר פרץ ביום ר"ח יכתוב ביום אחד לירח פלוני בשני יכתוב בשני ימים בשלשה בארבעה כולן לשון זכר עד ה"א לבסוף וכן באחד ועשרים בב' ועשרים וכן כלם ובחשבון השנים יכתוב לשון נקבה כגון בשנת חמשת אלפים ואחת לבריאת עולם שתים שלש ארבע כלם בלא ה' לבסוף וכן אחת עשרה שתים עשרה עד עשרים ומשם ואילך עשרים ואחד עשרים ושתים עשרים ושלש כמנין המועט לשון נקבה וכן לעולם וכן אם יכתוב גט ביום ראשון של ר"ח אייר יכתוב ביום שלשים לירח ניסן [שהוא ראש חודש אייר] וכן בכל ר"ח של שני ימים וביום שני של ר"ח יכתוב באחד לירח פלוני כי תשבוט מיום השני ואם השנה מעוברת יכתוב באדר הראשון לירח אדר הראשון ובשני יכתוב לירח אדר השני:

ב בשאלתם גם שכתוב בו למנין אנו מונים ודלג הסי"ן וכתב ברביעי כ' ימים לירח שבט ודלג ולא כתב בשבת וגם יום ד' היה בא' ועשרים לשבט והוא כתב כ' הגט כשר שאין לחוש לדילוג הסי"ן דכיון שאנו מכירין שגנון הדבר בשביל אות אין לפוסלו וכן בשביל שדלג בשבת אין לפוסלו כי ברביעי אין לו פירוש אחר אלא בשבת כיון דכתיב בתריה כ' יום לחדש וגם אין לפוסלו במה שכתב כ' לחדש שבט והוא כ"א ונמלא שהקדים זמן הגט יום א' והוי גט מוקדם דכיון שידוע שר"ח שבט הי' ביום ב' רביעי בשבת א"א להיות כ' לחדש אלא כ"א תלינן בטעות הסופר שלא היה זוכר קביעות החדש ולא הוי מוקדם אע"ג דקי"ל דוקא עד רובו של חדש טעו אינשי בקביעותא דירחא אבל משעבר רובו של חדש לא טעו הכא אין תילוק דע"כ טעו שהרי דבריו סותרים זה את זה אם הוא יום ד' הוא כ"א לחדש ואם הוא כ' בחדש כמו שכתב הרי הוא ביום ג' ושל כרחים טעה או בקביעות או בין יום שלישי לרביעי ובימי השבוע לא שביתי [illegible]

ג כתב הרא"ש ז"ל [illegible]

[illegible]

ופלוני הנקראת כך וכך כמו שביארנו במקומו וכן בכתובה בם עירו ושם עירה צריך ליזהר שאם עלתה בעיר אחת ודרים בעיר אחרת יכתבו שם העיר שדרים בו היום והוא שכבר דרו בו י"ב חדש ודעתם להשתקע שם אבל אם לא דרו בה י"ב חדש או שאין דעתם להשתקע שם אע"פ שדרו בה י"ב חדש אין כותבין אלא העיר שילאו משם שנתקשו בה עד עכשיו ואם קנו שם בית דירה בעיר שהלכו שם ודעתם להשתקע שם אע"פ שאין להם עדיין י"ב חדש כותבין שם העיר שהלכו שם בטל שם אותה העיר הם נקראים כמו שביאר מז"ה בפסקיו ויש שכותבין אנא פלוני דמתקרי פלוני והאידנא יומא דנא במתא פלוני וכן כותב המקום לפי מה שהוא או על שפת הים או על שפת הנהר או בין הנהרים לפי מה שדרך בני המקום לכתוב ונראה בעיני שאם נכתב הגט בא"י והיה המגרש דר באנטוכיא אל יכתוב אנא פלוני אנטוכי שזה הלשון נראה שנולד באנטוכיא אבל היינו אלא דירתו באנטוכיא אלא יכתוב אנא פלוני דממתא אנטוכיא וכל הדומה לזה כמב"ה: ה וצריך שלא יהא בשטה אחרונה לא ספר תירוכין ולא גט פטורין ולא אגרת שבוקין אלא כדת משה וישראל לבד ויעשה ממנו אותיות ארוכות כדי שלא יסיים באמצע השטה דאיכא למיחש אם יסיים באמצע השטה שמא יחתמו עדים מיד בתוך שיטה הנשאר ואין ראוי לעשות כן: שאלות להרא"ש שאלתם גט שהיה בשטה אחרונה יותר מכדת משה וישראל אם נפסל בכך דע כי לא נפסל בכך ומ"ש וישראל אע"פ למ"ד כאחד אינו נפסל ומ"מ לא יעשה כן אין לפוסלו בכך: דיני הבעל: צריך שיגרש מרצונו. וצריך לגרש בלא שום תנאי. צריך להזכיר שבועתו אם נשבע שלא ליתן. וצריך לבטל כל מודעות. וצריך שיפרע [דמי] הקלף והדיו והקולמוס. וצריך שיהיה דבר הכורת בינו לבינה. וצריך שיאמר הבעל בעצמו לסופר ולעדים כתבו וחתמו [illegible] גיטין [עד שיכשר אחד] לדעת המחמיר. וצריך ליתנו בו ביום שנכתב אם אפשר. וצריך שיאמר לאשה ה"ז גיטך בפני כשרין ולא יהיה הסופר א' מהם: דיני האשה: צריך שיהיה [illegible] מתחלת הנתינה עד סופה: דיני הסופר: צריך לחתוך הקלף ולשרטטו [illegible] וצריך שיאמר אני כותב גט לשם פלונית. וצריך לכתוב שם העיר שהוא והעדים עומדים בו. וצריך לכתוב שם הנהרים והנהרות והמעינות. וצריך שיהיו בגט י"ב שיטין. וצריך שיהיה ארכו יותר על רחבו וצריך לכתוב [illegible] וצריך שתהיה כל אות מוקפת גויל. וצריך שלא תעבור אות חוץ לשיטה. וצריך לתלות [illegible] לעיל: דיני העדים: צריך שיהיו כשרים. לכתחלה טוב להזהיר אותם שיעשו תשובה. וצריך שיהיו עם הסופר בכתיבה. צריכים לומר אנו חותמין לשם פלוני. וצריך לחתום זה בפני זה. וצריך שלא ירחיקו חתימתן מהגט ב' שיטין. וצריך שיחתמו בראש שיטה זה תחת זה: דיני ב"ד: צריך שיקראו הגט קודם נתינה ואחריה. וצריך [illegible] בשעת נתינה. וצריך לשום חרם על כל העומדים בשעת נתינה שלא יוציאו לעז על הגט. וצריך לעשות לאשה [כתב] מעשה ב"ד בחתימתן: ו כתב מיי' מסר לו השטר בפני עדים או שהיו עדים חתומים בו ומסרו לו [illegible] והתוס' פסק דעדי מסירה כרתי וצריך שימסרנו בפני עדים ומיהו [illegible] שלא עדי מסירה שכדין נמסר:

מלחמת ה'

ועוד הא דאתקין רב בגיטי מן יומא דנן ולעלם לאפוקי מדר"י וכו' תקנתא ניהו לשופרא דגיטי להרחיק מן פלגתו וכו' והרי"ף ז"ל פסק בענין זה במשנה [illegible] שלא כדבריו: אמר הכותב והא ר"א בר חייא ור"מ בר אבא [illegible] דר"י אמרו [illegible] ולא הודו לו כל סייעתו כלומר שלא הודו לו
בים

המאור הגדול

הא דאתקין רב בגיטי מן יומא דנן ולעלם לאפוקי מדר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו ולעלם לאפוקי מדבעי מיניה רבא מרב נחמן היום אי את אשתי ולמחר את אשתי תקנתא ניהו לשופרא דגיטי להרחיק מן תלעו אבל בדיעבד לא פסלינן ליה לגיטא דהא רב גופיה הוא דאמר הלכה כר' יוסי הלכך בזה גיסך אם
פתר

עין משפט

[illegible]

[דף קצ ע"ב]

הגהות הב"ח
(א) נ"ב וכך (ב) נ"ב ימודוס

הגהות הרש"ש
(א) רבה

ד"ה מ"ט

גי' ד"ת

ז"ל מיוחדת ספר הלוקה [ב"ב דף כט:]

א מיי' פ"ק מהל' גירושין סמג עשין נ טור אה"ע סי' קנו קכז קכט:

מכל מום ומכל שחין דנפיק עד להר. בלשון פרסי שתי שנים ודרך שחין ישן שהולך לו וחוזר עד שנתים לכך מתנה עמו שאם ילא לפניו אותו שחין בתוך שתי שנים שיהא מקחו בטל לפי שכבר היה בו מום זה ולא ראוהו ומאיס למיקם קמיה. והא דאמרי' [בקדושין יח.] סמפון בעבדים ליכא היינו היכא דזבין סתמא דמלי א"ל שחין זה עכשיו נולד שכבר היה נרפא לגמרי אבל הכא כיון דאתני מקחו בטל: מתני' שלשה גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר כתב בכתב ידו ואין עליו עדים. מתני' ר"מ היא דאמר עדי חתימה כרתי מדפליג ר"א בסיפא ואמר אע"פ שאין עליו עדים וכו' ואפ"ה כתב בכתב ידו הולד כשר

ור מצוה

לא תנא כדמסקינן בגמרא משום דכתב ידו כמאה עדים דמי: ומהא שמעינן דכתב ידו בלא חתימה כשר בדיני ממונות וגובה מנכסים בני חורין שלא כדברי מי שכתב שזו ששנינו בסוף בתרא [דף קעה:] הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו גובה מנכסים בני חורין התם ידו הוא אבל כתב ידו לא מהני ומהכא משמע דאפילו כתב ידו בלא חתימה מהני בגט דהכא ודאי בלא חתימה עסקינן מדאמרינן בגמ' דדוקא כתב ידו ועד אבל כתב סופר ועד פסול ואילו חתם סופר ועד לרב כשר כדמוכח בגמ' והלכך כתב סופר ודאי היינו כתיבתו ולא חתימתו וכתב ידו נמי דכוותה מהני בגט אלמא שטר מקריא ובדיני ממונות נמי דכוותה ויש לדחות ולומר דגיטין שאני דכיון שהוא צריך לכתוב שמו הא איכא חתם ידו ומהני אפי' למה שכתב בו משמו ואילך כיון שהכל כתיבה אחת אבל כתיבתו בלא חתימתו כלל אפשר דלא מהני ומיהו חתימתו בלא כתיבתו ודאי מהני מדאמרינן בפ' האשה שנתארמלה (דף כא.) דלא ליחתום איניש חתימות ידיה אמגילתא דילמא משכח לה איניש דלא מעלי וכתב עלה מאי דבעי ותנן הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו גובה מנכסים בני חורין אלמא חתם ידו בלא כתיבתו מהני ומ"מ נ"ל ממתני' דהא דתנן דכתב ידו גובה מנכסים בני חורין לאו במודה שהוא חייב לו בלחוד אלא אפילו במחייב עלמו דכיון דקיימא לן כרבי יוחנן דאמר בריש פרק הגוזל [דף קה:] דחייב אני לך מנה בשטר חייב והכא תנן דאפילו למאן דבעי עדי חתימה כתב ידו מעשה שטר קא עביד מחייב עלמו נמי בכתב ידו מהני וגובה מנכסים בני חורין: יש עליו עדים ואין בו זמן. זמן תקנתא דרבנן בלחוד היא [דף יז.] משום בת אחותו הילכך הולד כשר: ואין בו אלא עד אחד. בגמ' פליגי בה איכא מ"ד דאכתב ידו קאי ואפ"ה אשמעינן דלכתחלה לא תנשא ורישא אשמעינן דאפילו אין בו עד אם נשאת הולד כשר ואיכא מ"ד דאכתב סופר קאי ואפ"ה הולד כשר דסופר הוי במקום עד שני: ר"א אומר אע"פ שאין עליו עדים ואין כתב ידו אלא שנתנו לה בפני עדים כשר. לינשא בו לכתחלה וגובה מנכסים משועבדים מוכח בגמ' דהכי קאמר ואם שטר הוא גובה מנכסים משועבדים דרבי אלעזר סבירא ליה דעדי מסירה כרתי בין בגיטין בין בשטרות: אלא מפני תיקון העולם. שמא ימותו עדי מסירה ויבא הבעל ויערער ויאמר לא גרשתיה: גמ' ותו ליכא· גיטין פסולין לכתחלה והולד כשר: והא איכא גט ישן. דאמרינן לעיל בגמ' דהזורק [דף עט:] אם נשאת לא תצא: הכא תנא. לקמן פליגי בה במתניתין: התם תנשא לכתחלה. הכי אמרינן בפרק הזורק [שם] באיכא דאמרי: ומקשינן תו בגמ' והא איכא [דף פא:] גט קרח התם הולד ממזר הכא הולד כשר הניחא לר"מ. כלומר דסבירא ליה דכל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר אבל לרבנן מאי איכא למימר. כלומר אי מתניתין דהכא רבנן היא ניתני נמי הכא גט קרח. ומפרקינן התם תנא. כלומר דהתם נמי קתני תנא מזה ומזה אפי' לרבנן והכא לא תנא ומקשינן הניחא למאן דאמר הכא לא תנא אלא למאן דאמר תנא מאי איכא למימר *ופרקינן נמי דכוותה משלום מלכות ומסקינן דלמאן דאמר תנא מוקים מתני' כר"מ והתם הולד ממזר והכא כשר ומסקנא בג' גיטין דמתני' דלא תנא כמו שכתב הרב אלפסי ז"ל בסמוך מיהו בגט קרח משמע דמודו רבנן תנא כדמפרקינן התם תנא והכא לא תנא ואע"ג דפסולא דרבנן הוא משום גזרה בעלמא ומשמע דה"ה לכל הגיטין הפסולין שאע"פ שאין פסולין אלא משום גזרה כגון כתב על עלה של עציץ נקוב שהוא פסול [דף כב.] שמא יקטום וכותב טופסי גיטין נמי דכתב [לה לשמה] וגזר [דף כו.] רבי אליעזר טופס אטו תורף שאם נשאת תצא ורא"ה לדבר עוד מדאמרינן בפרק הזורק (דף עט:) גבי גט ישן לינשא קמא

ואם

ומכל שחין עד *צדר חדת ועתיק: *מתני' ג' דף פ. א גיטין פסולין ואם נשאת א הולד כשר כתב בכתב ידו ואין עליו עדים יש עליו עדים ואין בו זמן יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד אלו ג' גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר רבי אלעזר אומר אף על פי שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר וגובה מנכסים משועבדים שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם: גמ' ותו ליכא והא איכא גט ישן התם לא תצא הכא תצא הניחא למ"ד הכא תצא אלא למ"ד הכא לא תצא מאי איכא למימר התם תנשא לכתחלה הכא דיעבד: כתב בכתב ידו ואין עליו עדים

אמר

רש"י

בגמ' סגי' מצהר

ומכל שחין דנפק עד להר. ומכל שחין שיולא בפניו עד ב' שנים דמאיס למיקם קמיה. עד להר בלשון פרס שתי שנים והא דאמרינן סימפון בעבדים ליכא היינו (א) (משום דהנך דבגוואי לא איכפת ליה והנך דבבראי הא חזי ליה ולא קפיד) הילכך זה מעכשיו אין בו שחין ודרך שחין ישן שהולך לו וחוזר עד שתי שנים שמקחו בטל לפי שכבר היה בו מום זה ולא ראוהו: מתני' שלש גיטין פסולין · מדרבנן דכתב ידו כמאה עדים דמו וכשר מדאורייתא לר"מ אבל רבנן פסלוהו דילמא אתי לאכשורי בכתב סופר בלא שום עד ולכך אם נשאת הולד כשר אבל אם היה כתב סופר הוי הולד ממזר כשאין שם שום עד: זמן. תקנתא דרבנן הוא כדאמרי' פ"ק: ואין בו אלא עד אחד. בגמ' איכא מ"ד אכתב ידו קאי ורישא אשמועינן אפילו אין בו שום עד הולד כשר וסיפא אשמועינן דלא תינשא לכתחילה אפילו כשיש שם גם עד אחד ואיכא למ"ד אכתב סופר קאי ואפ"ה הולד כשר דסופר הוי במקום עד שני: ר"א אומר. אע"ג שאין שם עליו עדים כלל וגם אינו כתב ידו אלא שנתנו לה בפני עדים כשר לכתחלה דקסבר עדי מסירה כרתי מפני תיקון העולם שמא ימותו עדי מסירה ויערער הבעל לומר לא גירשתיה: גמ' ותו ליכא. גיטין פסולין לכתחלה ואם נשאת הולד כשר:

הכי

שלטי הגבורים

א ובגמ' אם כתבי עדים נתגרשה פלונית בגט כשר ואח"כ נתגלה שהיה בו טעות הדבר פשוט שאין עדות העדים מועיל להכשיר גט פסול אלא תלינן שמא לא דקדקו העדים ולא הרגישו בטעות או שלא היו יודעים בטיב גיטין ולא ידעו שהוא פסול:

הגהות חו"י

(א) אלו תיבות מוקפות וכ"ב שנ"ל היינו היכא דזבין סתמא אבל היכא דאתני מקחו בטל הלכך:

קשה מפני מה הש"ס כר"ן מה שמתרץ ע"ז בגמ' במקושר לא קא מיירי אך דבריו נכונים מאד דהא לפי מה דמסיק הש"ס דלמ"ד תנא מוקים מתני' כר"מ והתם הולד ממזר והכא כשר. ממילא מתורץ

כאן גם קושיא והאיכא גט קרח. משום דהתם ג"כ לר"מ הולד ממזר והכא הולד כשר והו א"ל לתירוץ דבמקושר לא קמיירי. ובזה מתורץ קושית הפני יהושע שהקשה דהא במתני' איתא שלום מלכות קודם גט קרח ואמאי סידר כאן הש"ס קושיא דגט קרח תחלה ואח"כ הקשה משלום מלכות. אבל לפי דברי הר"ן אלו ניחא. משום דאי הוה מקשה תחלה משלום מלכות והוה משני ע"ז דמ"ד תנא מוקי מתני' כר"מ. תו לא הוה מצי לאקשויי מגט קרח דכיון דכר"מ ס"ל א"כ הולד ממזר והכא הולד כשר. לכך פריך תחלה מגט קרח ומשני דבמקושר לא קא מיירי ואח"כ פריך משלום מלכות ומשני אתרוייהו ביחד דכר"מ ס"ל וכן סוגית הש"ס בכמה מקומות כמ"ש בכללי הש"ס (ג"א)

המאור הגדול

מתי נמי עבדינן כלישנא קמא דרב הונא דאמר חולצת ודאמרי' נמי לאפוקי מדרבא אמר רב נחמן תקנתא נמי היא לשופרא דשטרא תדע דהא ר"נ פשט ליה לרבא כיון דפסקה פסקה ולא אשכחן מאן דפליג עליה בהדיא ואפי' בשטרות נמי כמה שאפשר לכתחלה מהדרינן בתר שופרא דשטרא לאפוקי מכל שקלי וטריי ובעיי. והיינו דאמר רב נחשון גאון ז"ל הכין נהגינן במתיבתא בשטרות כתקנת רב בגיטין והרי"ף ז"ל כתב בענין זה במשנה ורבותינו התירוה לינשא ובמס' ב"ב בפ' יש נוחלין שלא כדברינו [אלא כרבנן ולא כר"י]:

כתב בכתב ידו ואין עליו עדים כתב ה"ר אפרים ז"ל הא דאמר מרן לא מסתבר דלרבנן דאמרי כתב בכתב ידו ואין עליו עדים פסול הוא ואפי' נתנו לה בפני מאה עדים קא פסלי והיינו דאיכא בין ת"ק לר"א באין עליו עדים דת"ק סבר אפי' נתנו לה בפני עדים פסול הוא ולא תינשא בו ודאי מדמכשר ר"א באין עליו עדים כלל אלא שנתנו לה בפני עדים כ"ש דמכשיר ביש עליו עד א' ונתנו לה בפני עדים ולת"ק אפי' נתנו לה בפני עדים פסול דעדי התימה כרתי הלכך הא דאמר רב הונא אליבא דרבנן אפי' שנתנו בפני עדים קאמר כדאיתא לרבנן והוא גופיה לא ס"ל כרבנן אלא כר"א מדלא פליג ר"א אלא בשאין עליו עדים שמעינן דבאין בו זמן לא פליג אדרבנן אלא לדברי הכל פסול ואפי' נתנו לה בפני עדים לא תינשא בו לכתחלה ואם נשאת לא תצא וכבר ברירנא דהא דפסיל רב בעד א' אפי' איכא עדי מסירה אליבא דרבנן ודקאמר מרן ז"ל נמי דבהדא מינייהו סגיא א"כ מאי עדי מסירה כרתי דקאמר ר"א אף עדי מסירה כרתי מיבעיא ליה אלא ודאי כי היכא דלמאן דאמר עדי התימה כרתי לא סגיא בלא עדי מסירה והא דאמר ר"א אין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם לאו למימרא דלא מצריך עדי מסירה אלא אצרוכי מצריך עדי מסירה בכל גט שבעולם אלא מיהו היכא דהוציאה גט ונתקיים בחותמיו סבר ר"א כיון דמעיקרא צריך עדי מסירה מימר אמרי' דמידע ידעי הא מלתא ובעדי מסירה מטא לידה ולא אמרי' דלמא בלא עדי מסירה מטא לידה וכי תימא אי הכי אפי' כי ליכא עדי חתימה נמי הואיל והגט יוצא מתחת ידה לימא נמי בעדי מסירה אמטייה לידה דהא אמרת דמידע ידעי דבעי עדי מסירה היינו דקאמר מרן ז"ל דאי מייתי עדי מסירה אתי בעל ומערער מאי מערער דאמר איתי זייפתיה אבל בדאית ביה עדי חתימה ומתקיים בחותמיו אפי' אתי בעל ומערער לא משגחינן ביה דהא עדים ההתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד ושמעינן מינה דהיכא דקים לן דבלא עדי מסירה מטא לידה אפי' נתקיים בחותמיו פסול ולא תינשא בו ונראין דברי הרב הזה ז"ל ואף אנו יש לנו להשיב על הרי"ף ז"ל (והר"ם הביאו בסי' ז') במאי דקאמר דבחדא מינייהו סגיא לר"א או בעדי מסירה או בעדי חתימה דא"כ קשיא ההיא דב' שטרות היוצאין ביום א' פלוגתא דרב ושמואל בכתובות בפ' מי שהיה נשוי דאוקימנא רב דאמר כר' מאיר ושמואל דאמר כר' אליעזר ואם איתא דר' אליעזר ס"ל עדי התימה נמי כרתי על מה פליג שמואל עליה דרב ומאי טעמיה ועוד יש לנו ראיה לדברינו מהתיא דתנן שנים שלחו שני גיטין שוין ונתערבו דאוקמה רב יהודה דלא כר' אליעזר ואם איתא דאית ליה לר' אליעזר עדי התימה נמי כרתי היכי מתוקמא מתני' כר' מאיר ולא מתוקמא כר' אליעזר ואמאי לא אוקמא בעדי התימה ודברי הכל ותו לא מידי:

מלחמת ה'

בית דינו כדאמרי' בירושלמי ב"ד תלוק עליו בגיטין ואמרי לה כל שעתו כלומר כל ימיו לא תלא מי שהודם לו לא בבית דינו ולא בב"ד אחר וא"כ אטו היאך נעשה מעשה כרב והא קי"ל רב ור"י הלכה כר"י ועוד דחזינן לרב דתם לה אבל אין אנו יוצאין מידי ספק הלכך חולצת:

ועוד כתב בכתב ידו ואין עליו עדים כתב ה"ר אפרים ז"ל הא דאמר מרן לא מסתבר וכו' ודקאמר מרן ז"ל נמי דבהדא מינייהו סגיא א"כ מאי עדי מסירה כרתי דקאמר ר"א אף עדי מסירה כרתי מיבעיא ליה: אמר הכותב זו היא קושיא שאילו אמר כן יש במשמע שאף עדי חתימה כרתי כלומר שאין הגט כורת עד שיהיו שם עדי חתימה ועדי מסירה לפיכך אמרו לר"א עדי מסירה כרתי ולכתחלה נמי צריך עדי מסירה שלא תהא צריכה לשמור גיטה לקיימו כמו שכתב רבינו עצמו ז"ל ולא שייך למימר אף עדי מסירה כרתי ובס"מ הקיפנו תשובות שאין בהם ממש שמה שהקשה מהסוגיא דבני שטרות היוצאים ביום אחד פלוגתא דרב ושמואל בכתובות בפ' מי שהיה נשוי דאוקימנא רב כר"מ ושמואל כר"א ואמר דאם איתא דר"א ס"ל עדי חתימה נמי כרתי על מה פליג שמואל עליה דרב ומאי טעמיה אינה קושיא למי שיודע לפרש דרב סבר כר"מ דאמר עדי חתימה כרתי ואלו שניהם נחתמו ביום אחד דשניהם זוכין כאחד דבמקום שאין כותבין שעות מגלו דעתייהו דאין מקפידין על הקודם להכירו ואפי' זה נכתב שחרית וזה מנחה אין זה זוכר מזה שא"ת כתב ומסר לראשון ושוב אינו יכול לחזור בו ולא לכתוב לשני דינא דחלוקה שכיחא טפי לר"מ דלא עביד איניש למעבד הכי כלל דכיון שכתב ומסר הלה מפרסם זכותו והיאך חוזר וכותב לשני הלכך ליכא למעבד שודא לר"מ ושמואל כר"א דאמר אפי' אין עליו עדים אלא שנתנו בפני עדים כשר והכא י"ל שאחד הביא עליו יותר וקדם ומסרו לו ואת השני בשעה הא למדת שאין עדי חתימה כורתין בו כאותו יום ואין כורתין אלא מסוף היום ואילך שאין מקפידין לכתוב שעות המוכיח בחתימה והוא הכורת בו בלא מסירה ולפיכך צריכין לעדי מסירה להיות כורתין בו ביום שבמסירה אדם קונה לשעות וה"ל כאילו נכתב זה בסוף היום וזה נמסר התחלה לכתיבה שלו הלכך דינא דשודא שכיחא טפי וא"ת כיון דלא צריך לעדי מסירה במקום שיש עדי חתימה דלמא בלא עדי מסירה מסר. לענין דיני ממונות מסירת בעל דין כמאה עדים. ועוד הייט שודא דאמרי' הכי הוא לפי שרלה לזכות את הראשון ואת השני כטעה שהרי אפי' במסירה אפשר שמסר בבת אחת ובניהם זוכין כאחד ואפ"ה אומרין בזה אחר זה הוה מעשה ועבדינן שודא ומאי דאמרי' בפירקין בסמוך דאי ר"א כיון דאמר עדי מסירה כרתי הא לא ידעי בהי מינייהו מגרשה משום דקס"ד דכי היכא דר"מ בעי חתימה לשמה משום דעדי חתימה כרתי ה"נ בעי ר"א נתינה לשמה מפני שעדי מסירה כרתי הלכך לדידיה הא דכתב רחמנא לה לשמה לאו אוכתב בלחוד קאי דהוא כתיבת הגט שאין כריתות הגט בכתיבה א אלא אף בעדי מסירה אלא אוכתב ונתן קאי וכשם שצריך כתיבה לשמה לר"א אפי' כשיש שם עדי חתימה משום דליכא למימר וכתב אחתימת עדים בלחוד קאי שהרי פעמים שאין העדים חותמין על הגט כך צריך נתינה לשמה מפני שפעמים שהוא נמסר בעדי מסירה וצריך שיהא כריתות לשמה הלכך אפי' יש שם עדי חתימה נמי דהאי לה לשמה אוכתב ונתן בידה קאי. ומתשובה שהשיב אביי אתה למד דאמרי' אימר דבעי ר"א כתיבה לשמה נתינה לשמה מי בעי אפי' ליכא עדי חתימה אלמא לר' ירמיה מסירה ככתיבה וצריכה לשמה אפי' יש שם עדי חתימה והיינו דמקשינן ומפרקינן בפ"ק אי ר"א חתימה לא בעי דהא כי יהיב לה בפני שנים יהיב לה והוו להו עדי מסירה וכרתי ומשני' כי לא בעי ר"א חתימה לשמה היכא דליכא עדים כלל היכא דאיכא עדים בעי דאמר ר' אבא וכו' והכא נמי משעת כתיבתו נפסל חיישינן דלמא מסר לה בלא עדי מסירה דעדי חתימה נמי כרתי ותתימה זו דהיא שלא לשמה אינה כורתת: עוד אשוב להשיב על דברי החולקים על רבינו הגדול ז"ל בזה שמה שפי' רבינו [אפרים] תלמידו ז"ל דהיכא דהוציא גט ונתקיים בחותמיו סבר ר"א כיון דמעיקרא צריך עדי מסירה מימר אמרי' דמידע ידע הא מלתא ובעדי מסירה מטא לידיה אינו נכון שאין כל עם הארץ יודע כן ואין לסמוך על חתימת העדים שהרי כן כותבין גם לאיש ואע"פ שאין אשתו עמו וכל דמגרש לאו בבי דינא מגרש כדאמרי' בפ"ק דמציעא ועוד אם בא הבעל וערער היכי לא מהימנינן ביה. משום לשמה דהוא מלתא דשפרי ושהדי ושם ספרי דיינא מיגמר גמירי אתמו במדינת הים. משום תשלא זו דשתם איניש לא גמירי לא חיישינן ואפי' בא הבעל וערער לא מהימנינן ביה אתמהא. ועוד א"כ אפי' גט שאין עליו עדים ואין אנו יודעים אם מסרו לה בפני עדים אם יש עדים שראו אותו בידו של בעל דליכא למימר איכי זייפתיה ליכשר דודאי בעל מסר לה ומידע ידיע דצריך עדי מסירה ובעדים אמטייה לידה ואנ"ל כתוב בכתב ידו ואין עליו עדים שאע"פ שאין עדי מסירה שאין לפניו כשר ותינשא ולמה צריך עדי חתימה ומסתברא נמי מדאמרי' הלכה כר"א בגיטין אבל לא בשטרות ש"מ עדי חתימה כרתי בין בגיטין בין בשטרות אלא שאין עדי מסירה כורתין בשטרות משום דבעינן למען יעמדו ימים רבים א"כ דלא גבי ממשועבדין דל"ל קלא אלא אי ס"ד אין עדי חתימה כלום בגיטין היאך הוכשרו בשטרות והלא כאן וכאן ספר כתיב ועוד היכי לא משתמיט תנא והני יש עליו עדים ולא נתנו לה בפני עדים *)ר"א מכשיר וחכמים פוסלין ועוד דמתני' דיקא דקתני ג' גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר ואע"פ שאין שם עדי מסירה ולא חלק ר"א אלא שאמר אע"פ שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר משמע שאילו לא נתנו לה בפני עדים אית ליה ג' גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר דאי לא ליתני ר"א אומר אם נתנו לה בפני עדים כשר וגובה מנכסים משועבדים ואם לאו פסול והולד ממזר ותנן נמי כתבו עדים בראש הדף תן הגד או מאחוריו בגט פשוט פסול ודאי לר"א נתנו לה בפני עדים כשר דהא לאו מזוייף מתוכו הוא ולא אתי [למיכתך] עליה ודמי לבני גיטין פסולין דמכשר בהו ר"א בעדי מסירה כיון דפסולו ניכר מתוכו ולא אתיא למשריה בהאי גיטא וכן סיפא הקיף ראשו של זה בצד ראשו או בצד סופו כולה בעדי מסירה לר"א כשר וא"נ לפנים א"כ היאך בינו פסול נימא הנך סתמא דלא כר"א וה"ל נמי מחלוקת ואח"כ סתם דהלכתא כסתם ור' ירמיה דמהדר אסתמי דלא כר"א לימא מהני אלא ודאי מתני' בעדי חתימה וקתני דפסולין לד"ס שאילו רצה ומסר לה בפני עדים כגר בינו כר"א מכשיר. ועוד ראיה לדברי רבינו דאסכתן לשמואל דסבר עדיו בחותמיו זכין לו בפ"ק דמציעא אלמא עדי חתימה כרתי וממעינן ליה הכא דאמר הלכתא כר"א אף בשטרות אלמא עדי מסירה כרתי אלא שמע מינה לר"א עדי חתימה כרתי כדברי רבינו הגדול ז"ל ותו לא מידי: סליקא מסכת גיטין *)[א"ב נראה דצ"ל ר"א פוסל וחכמים מכשירין. וכ"ה בס' הזכות]

השגות הראב"ד

א) הא דתנן ג' גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר. וא' מהן יש עליו עדים ואין בו זמן ומוקים לה בגמ' כר"מ. וקשיא לן כיון דאין בו זמן היכא אזל שלום מלכות. השתא היכא לשם סנטר שבעיר אמר ר"מ הולד ממזר היכא דליכא כלל לא כ"ש. ואיכא מאן דאמר אדרבה משום היא גופה כיון דכתב לשם סנטר ושבק עיקר במלכות איכא ביה מלתא אבל היכא דלא כתב ולא מידי ליכא קפידא. אי נמי יכילנא למימר בזמן שאין האומה מונה למלכא קאמר דהתם ודאי ליכא קפידא לישראל כדכתבינן לעיל פ' הזורק. מיהו קשיא לן נהי דליכא משום שלום מלכות תיפוק לי משום דמשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין שהרי תקנו בו זמן משום בת אחותו או משום פירות ואיכא למימר דכולהו הלם גיטי בדאיכא עדי מסירה קמיירי דהזמן מידע ידעי ועיקר הזמן הוא זמן (הכתיבה) [כתיבה] מיהו כיון דליכא זמן בגט פסליה ליה מדרבנן אליבא דר' מאיר:

א מיי' פרק ט' מהל' גירושין סמג עשין נ טור אה"ע סי' קכ וקל :
ב מיי' פ"ק שם סמג שם טור אה"ע סי' קלג :
ג מיי' פרק יא מהל' מלוה ולוה סמג עשין נו טוח"מ סי' מ ונא וסט :

ואם נשאת לא תצא אלמא דבשאר פסולי דעלמא אם נשאת תצא שאינו כ"ז ללמד שלא תנשא לכתחילה ולאפוקי מלישנא בתרא הוה ליה למימר לא תינשא ואע"ג דקי"ל כלישנא בתרא דאמר אם נתגרשה תנשא לכתחלה ואפילו ללישנא קמא אם נשאת מיהא לא תצא שאני התם דקתני וב"ה אוסרין ולא קתני פוסלין אבל כל האומר בכן פסול אם נשאת תצא ומיהו דוקא בשלא היו להם בנים אבל היו להם בנים לא תצא ורא' לדבר מדאמרינן בשמעתין הניחא למאן דאמר הכא לא תצא אלא תצא למ"ד תצא מאי איכא למימר [ומשני במקושר לא קמיירי] ומאן שמעת ליה דאמר תצא רב ואיהו גופיה אמר דאם יש לה בנים לא נר מצוה תצא ואם איתא דבשאר גיטין פסולין לעולם תצא מאי קושיא לימא התם יש לה בנים נמי תצא הכא יש לה בנים לא תצא אלא שמע מינה דכל שהולד כשר אם יש לה בניה לא תצא שלא להוציא לעז על בניה אבל בשאין לה בנים אפילו נשאת תצא בר מהני דמתני' דמסקינן לא תצא ומה שהקלו בשלשה גיטין הללו יותר מבשאר גיטין פסולין דלר' מאיר בהנהו הולד ממזר והכא הולד כשר ולרבנן בהנהו תצא והכא לא תצא היינו טעמא משום דדבר הנוהג בגיטין ולא בשטרות החמירו יותר למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה כדי שלא יבואו להשוות גיטין לשטרות וגם"ה כתב לכם

רש"י

אמר רב כתב ידו שנינו [א]אהייא אילימא ארישא פשיטא כתב ידו קתני אלא אמציעתא הרי יש עליו עדים אלא אסיפא יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד וקתני שלשה גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר אמר רב *דוקא כתב ידו ועד אבל כתב סופר ועד אין הולד כשר וכי קתני כתב סופר ועד כשר התם [א] סופר ועד הוא אבל כתב סופר לא מהני ולא מידי וכן א"ר יוחנן כתב ידו שנינו וכן הלכתא: שלשה [ב] גיטין אלו הפסולין אם נשאת באחד מהן זימנין אמר רב תצא וזימנין אמר רב לא תצא יש לה בנים לא תצא אין לה בנים תצא [א]רבא אמר לעולם לא תצא וכן א"ר יוחנן לעולם לא תצא וכן הלכתא הלכך לגבי גט ישן תנשא לכתחלה: רבי אלעזר אומר [ב]אע"פ שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר. אמר רב יהודה אמר רב הלכה כר"א בגיטין [ג] אבל לא [ג] בשטרות ושמואל אמר אף [ג]בשטרות וכן אמר רבי

הרי יש עליו עדים. ומה לי כתב ידו ומה לי כתב סופר: הלכך לגבי גט ישן תינשא לכתחלה דאם לא כן ליתנייה במתני' בהדי ג' גיטין פסולין: הלכה כרבי אלעזר בגיטין. דעדי מסירה כרתי ואפי' פסולא דרבנן ליכא: אבל לא בשטרות. דכתיב וכתוב בספר וחתום בספר ירמיה: אפילו בשטרות. דהתם ענה טובה קא משמע לי מפני תיקון העולם:

מלכות אחרת שאינו נוהג אלא בגיטין לפי שלא היו מקפידין בשטרות וכמו שכתבתי למעלה וכן כל הדברים שנתקנו בגיטין בלבד ס"ל לר"מ שכל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בהם הולד ממזר ולרבנן תצא אבל בדברים שלא נתקנו* בלבד אלא גיטין ושטרות שוין בהם כך מדתן נוהגת דמידי דלית לן למעבד בשאר שטרות כגון היה במזרח וכתב במערב דאפילו בשאר שטרות אית להו למכתב דוכתא דקיימי ביה דאי לא מיחזי כשקרא בגיטין לר"מ הולד ממזר ולרבנן תצא אבל כתב בכתב ידו ואין בו אלא עד אחד או שאין בו זמן כיון דבשאר שטרות רשאי לעשות כן לכתחלה בגיטין נמי כשר וליכא למיחש בשאין בו זמן לשלום מלכות שאין מקפידין אלא כשמונין למלכות אחרת אבל כשאין כותבין בו זמן כלל אין קפידא בדבר ומש"ה כשרין אלא דכיון דבשאר שטרות לאו שטרי מעלייתא נינהו למגבי ממשעבדי החמירו בגיטין לפסלה לכתחלה אבל לא שיהא הולד ממזר בהם לר"מ ולא להוציאה מתחת בעלה לרבנן אבל שאר גיטין פסולין משמע דאפילו לרבנן תצא וכדכתיבנא ואע"ג דאסכתן ברים פ"ק [דף ה.] לרבא דלאחר שלמדו פסול גזרו שמא יחזור דבר לקלקולו ואפ"ה אם נשאת לא תצא התם הא פרישו טעמא משום דהשתא בטל לא מערער אבן ניקוס ונערער זהו דעת הרמב"ן ז"ל. אבל רבינו האיי גאון ז"ל כתב בתשובה בענין היה סופר במזרח וכתב במערב שאם נשאת לא תצא ונראה שדעתו ז"ל דכי אמרי' התם תצא הכא לא תצא ה"מ מקמי דמוקמי מתני' כר"מ אבל בתר דאוקימנא לה כר' מאיר לא צריכין למימר התם תצא אלא בכולהו גיטין דפסולי מדרבנן אמרינן לרבנן לא תצא דומיא דהני דמתני' דאע"ג דלא תנן בהו אלא הולד כשר קי"ל דלא תצא דאלמא ליכא למימר תצא כל היכא דהולד כשר אלא שאין פשט הדברים מראה כן דמשמע דמ"ד הכא תצא על כרחיך מוקי לה למתני' כר' מאיר דאי כרבנן הא איכא גט קרח ושלום מלכות ומש"ה אמר דאפילו לרבנן הכא תצא משום דהרי אלו דמתני' למעוטי הנהו אחריני שהולד בהם ממזר לר"מ וכיון דהרי אלו מתוקם שפיר אמרי' דאפי' לרבנן תצא ומ"ד לא תצא מוקי מתני' כרבנן ולדידיה על כרחין הרי אלו למעוטי איכך דאמרינן בהו תצא דלא מתוקם לדידיה מעוטי דהרי אלו אלא בהאי גוונא וכיון דקי"ל כמ"ד דלא תצא ממילא בשאר"ה תצא. אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפ"י מהלכות גירושין כדברי הגאון ז"ל וכן נראה דעת הרי"ף ז"ל שלא הביא בהלכותיו הא דאמרינן התם תצא הכא לא תצא אע"פ שנמצא לו בתשובה כלשון הזה והנך פסולי דקתני בהו פסול כגון ההיא דרים פרקא קמא אם נשאת תצא והולד ספק ממזר ואסור בממזרת ואסור בבת ישראל וליכא גט פסול והולד כשר בר מהלין דמנינן גבי גיטין פסולין ומקשינן ותו ליכא והא איכא גט ישן התם תנשא לכתחלה הכא דיעבד ש"מ דליכא גט פסול והולד כשר אלא הני דמנינן וש"מ נמי *דכל הני פסולי אם נשאת תצא בר מהני לאו למימרא דהנך דקתני בהו פסול כולהו ממזרין נינהו אלא דלא הוו כשרים והיכא מינייהו ממזרים והיכא מינייהו ספק ממזרים [עכ"ד]. וכבר כתב הרמב"ן ז"ל שאין דברי תשובה זו מכוונים ושמא סופרים שיבשוה ולא א"ר כן אלא כגון אותו שבפ"ק שיש לחוש לזייף ולא נתקיים אבל שאר הפסולין משום גזרת חכמים דמי להני דשלום מלכות וחבריו והרי אמרו הולד כשר וכן כל כיוצא בהא דהא תלמודא כל שהזכירו חכמים בפסולי גיטין של דבריהם בכולן הכשירו הולד וקלין שבהם לא תצא ושמא רבינו ז"ל סובר דדוקא הקשו ותרצו שלום מלכות וחבריו מפני שפירש רב בכל אותה משנה אבל חכמים אומרים הולד כשר אבל בשאר מקומות שלא נתפרש לא *תלא אעפ"כ אינו מכוון מן הטעם שאמרתי שהרי מ"מ כל הנזכרים בתלמוד הולד כשר והיאך נניח מפורשים ונלמוד מן הסתומים ואדרבה רב בההיא משנה פריש משום דידע דכל פסולי גיטין לחכמים ולד כשר והתם לא איתמר מניינא למעוטי כלום כי הכא ע"כ: ונגט מוקדם דקי"ל דפסול איכא מ"ד דאם נשאת לא תצא כגט שאין בו זמן משום דכל מאי דאיכא למיחש (התם) [בגט מוקדם משום בת אחותו איכא למיחש נמי] בגט שאין בו זמן ואפ"ה אמרינן ביה דאם נשאת לא תצא ובגט מוקדם נמי דכוותה ומיהו דוקא לדעת רש"י ז"ל שאומר דבכל גט אמרינן לה אייתי ראיה אימת מטא גיטא לידך וכמו שכתבתי למעלה בפ' המביא בתרא [סי' תכ"ג] אבל לדברי מי שאומר דדוקא בגט שנפל הוא דאמרינן הכי משום דאיתרע ליה אבל כשלא נפל אינה צריכה להביא ראיה אימת מטא גיטה לידה גט מוקדם פסול דהא אתיא למטרף לקוחות שלקחו פירות שלא כדין ואפילו לדברי רש"י ז"ל יש להחמיר ולומר דכיון דמוקדם בשאר שטרות פסול בגט נמי פסול ואפילו נשאת תצא כל שאין לה בנים: אמר רב כתב ידו שנינו אהייא אילימא ארישא. דליכא שום עד: אלא אמציעתא יש עליו עדים ואין בו זמן הרי יש עליו עדים. ומה לי כתב ידו ומה לי כתב סופר: אלא אסיפא וכו' א"ר דוקא כתב ידו ועד. הוא דאמרי' הולד כשר וכי תימא הא מרישא שמעי' לה דאפילו בלא שום עד הולד כשר אי לאו סיפא הוה אמינא דהיכא דאיכא עד אחד עם כתב ידו תינשא לכתחלה וכמו שכתבתי במשנתינו: וכי קתני כתב סופר ועד כשר. מתני' היא לקמן [דף פז:]: אבל כתב סופר לא מהני ולא מידי. אפילו בספרא דמובהק והכי מוכח בגמרא: יש לה בנים. מן השני קודם שנודע לנו שבגט זה נשאת: לא תצא. שלא תוציא לעז ממזרות על בניה הילכך גבי גט ישן תינשא לכתחלה כדאמרינן לעיל דלמאן דאמר לא תצא התם תינשא לכתחלה והכא דיעבד: אמר רב יהודה אמר רב הלכה כרבי אליעזר בגיטין טעמי ההלכות בכאן מתחלפות שברובן כתב במסקנא

א התם נו בסופר שכתבו ועד אחר עמו פסול לדעת התוס' לפיכך אם אמר לבנים כתבו גם ותנו לאשתי לא אמר כלום כי הסופר היה צריך להיות עם השני וזה א"א ואם חתמו בו השנים וסופר כתב הרא"ש לכתחלה אין לעשותו אבל בדיעבד כשר אבל מיי' מכשיר התם סופר ועד וכן פסק הרמ"ה : לשון ריא"ז יב פוסלין ואע"פ שהיו כמה עדים חתומים בו וכדברי הפוסלים נראה בעיני :
ב כתב הרא"ש כל פסולי גט מדרבנן שוין אם ניסאת לא תצא חוץ מגט ישן שתינשא בו לכתחלה ורב אלפס כתב כמיי' שכנאתי דבריו לעיל ס' כל הגט .
ג כתב הטור כתב לו בכתב ידו ונתנו לו בפני עדים זהו שט"ח גמור וגובה בו ממשועבדים משעת מסירה דקי"ל עדי מסירה כרתי ואפי' אם לא היה כתב ידו היה לו דין שטר גמור אע"פ שפסק רב אלפס שאין הלכה כר"א דאמר עדי מסירה כרתי אלא בגיטין אבל לא בשאר שטרות ר"י פסק כר"א אף בשאר שטרות וכן היא מסקנת הרא"ש :

שנא נתקט בגיטין בלבד כו' כנ"ל (נ"א).

[בדפוסים ישנים תגי' דכל דהני פסול אם כו' וכ"ס בחידושי הרמב"ן]

[בכ"י דפוס קושטאנטין ליתא לתיבת תלא וכ"ס בחידושי הרמב"ן]

הגהות הב"ח
(א) לוי ז"ל ניכ"ם בקידו

ספר הזכות

[א] כתוב בהלכות והלכה כר"א בגיטין ונמצאת טעה בקנתו והלכה כר"א אף בשטרות משום דההיא מתנתא דהוו תימי עלה תרי גיסי וכו': השיב הרב ז"ל כתב הרב ז"ל אע"פ שכולן השוו שאין הלכה כר"א בשטרות חוץ משמואל הלכה כמותו אף בשטרות מההיא מעשה דסנהדרין ואני אומר אם קבלה נקבל ואם סברא יש תשובה גדולה דהא דאמרי כולהו אמוראי בשטרות לא. משום דהכותב שטרא ל"ל קלא וכעדות על פה היא ודוקא בשטרי הלואה ובשטרי מקח וממכר דאית בהו אחריות ולגוביינא קיימא וצריכי לקלא אבל מתנה דלמקנא בעלמא היא ולא לגוביינא קאי סו"ל כגיטא ובכל אתר מתנה הרי היא כגט ותדע עוד כי הוא עצמו כתב בפ' גט פשוט בענין הוציא עליו כתב ידו הוחזק כתב ידו בב"ד מהו א"ל אע"פ שהוחזק כתב ידו בב"ד אינו גובה אלא מבני חורין וכתב זאת הסוגיא ופירש אותה נראה כי היא עיקר והתם אותיבו עליה דר' יוחנן ממלתא דר"א ושני להו שאני התם דאיכא כתובה ומשעת כתובה שעבד נפשיה אלמא אין הלכה כר"א בשטרות שהרי הוחזק כתב ידו בב"ד דאיכא עדי מסירה ועדיף נמי מעדי מסירה דהא אסהיד אחתימות ידיה בבי דינא ומסר ליה בשטרי נאפי בי דינא ואפ"ה לא גבי ממשעבדי ולפום האי סוגיא למאי דמוקי לה ר' יוחנן משמע דר"א גופיה לא אמר בשאר בשטרות אלא בפרעון כתובה בלהוד משום דאיכא שטר כתובה אבל היכא דליכא שטר כתובה לא גביא בגט שאין עליו עדים כלל מיהו להאי סוגיא דהכא משמע דר"א דאפי' בשאר שטרות נמי אמר וגובה מנכסים משועבדים דקתני באותו גט קאמר אע"ג דליכא שטר כתובה סוף דבר אם דברי ר' יוחנן דהתם הלכה הם כבר שמענו שאין הלכה כר"א בשטרות. ע"כ דברי הרב. ואלו דברי התלמיד: אמר המחבר ואנו מלאנוה לנו תלויה בהלכות וכבר בדקנו אחריהן וזכינו ההלכה לנכחא ישנה מוגהת מכתיבת ידי המחבר זצ"ל וכך היה כתוב בה תחלה והלכה כר"א בגיטין ולא בשטרות וחזר ומחק והניח הדבר בסתם כר"א בגיטין וזהו עיקר מסח ההלכה וסוף דבר בזו ההגהה אם קבלה נקבל ואם אינה מדברי רבינו ז"ל היא תשובה גדולה דלכולהו אמוראי דאמרי בגיטין אבל לא בשטרות אפי' בשטרי קנייה דלית בהו אחריות קאמרי כגון שטרי מקח וממכר ושטרי מתנות דהא תלמוד מקראי דירמיה קא גמרי דכתיב וכתוב בספר וחתום ובעד עדים והתם דמקנא ממש הוא ולאוקומי ארעא בידיה ולא לענין שעבוד אחריות ורא'.לדבר מזו שאמרו בב' בשטרות היוצאים ביום א' דרב אמר חולקין ושמואל אמר שודא דדייני עדיף וקיימא בה ומי אלית מוקמת לה לרב כר"א והא א"ר יהודה אמר רב הלכה כר"א בגיטין ושמואל אמר אף בשטרות מכלל דרב סבר בשטרות לא אלא מתורגא רב כר"מ ושמואל כר"א שמעינן מינה דאפי' בשטרי קנייה לרב עדי חתימה קונין לו ולא עדי מסירה דהא התם בשטרי קרקעות הוה ולמקנא ממש וליתא בשטרי שעבוד ולענין גוביינא כלל כדפריש בה רבינו הגדול התם וא"נ איתא אף בשטרי הודאות ובגאות מ"מ מימר קאמרי בכולהו בשרוה חולקין משום דעדי חתימה כרתי ולא הפסר דקדים תר אחרים דעדי מסירה לא כרתי בהו אלמא לית ליה לרב עדי מסירה בשטרות ואפי' בשטרי מתנות דלמיקנא ממש נינהו הלכך ההוא מתנה דסנהדרין דאמר רב יוסף ז"ל קנייה בעדי מסירה וכר"א ודאי כשמואל אתיא מיהו אנן לא מכרעא לן למיפסק בה הלכה דלא עדיפא דרב יוסף מדרב ור' יעקב בר אידי א"ר יהושע ב"ל ור"י בר חנינא אמר ר"ל וחבריה הבקיאין בדבר הלכה ותלמידי רבינו ורבינו ר"ח ומסקנא דשמעתין הוא ועוד דהתם משום דסבר רב יוסף הלכה כר' יוסי דמתניתין

פיתו לבאי סוגיא דהכא משמע לר"א דאפי' בשאר שטרות נמי אמר וגובה מנכסים משועבדים דקתני באותו גט קאמר אע"ג דליכא שטר כתובה. סוף דבר. אם דברי ר' יוחנן דהתם הלכה הם כבר שמענו שאין הלכה כר"א בשטרות :

השגות הראב"ד והלכתא

[א] כתב הרב ז"ל בענין הא דאמר רב כתב ידו שנינו וכו'. מיהא שמעינן דלא בעי עדי מסירה היכא דאיכא עדי חתימה דהא רב הוא דאמר אם נשאת בעד א' וכתב ידי סופר הולד ממזר והוא אמר הלכה כר"א בגיטין ואי ס"ד בעינן עדי מסירה היכא דאיכא עדי חתימה וכולה מלתא כדכתיבנא בהלכות. ויסבר הרב ז"ל דהא דפסיל רב בעד א' היכא דליכא עדי מסירה הוא וקא דייק מינה דאי איכא בני עדים נחתימה כשר ואע"ג דליכא עדי מסירה: אמר הרב ר' אברהם ז"ל שגגה הוא זה ומהא ליכא למשמע מידי לר"א משום דמלתא דרב דאמר בכתב ידו שנינו אליבא דת"ק קא מיירי ולעולם אפי' איכא כמה עדי מסירה כי ליכא עדי חתימה כלל פסול מיהו רב גופיה לא סבר לה הכי אלא כר"א ס"ל דהא פסיק כוותיה בגיטין הלכך אי איכא עדי מסירה אפי' ליכא עדי חתימה כלל כשר. וכ"ש היכא דאיכא חד עדי (מסירה) [חתימה] דכשר הנה זאת הראיה כבר נידחת אבל הטעם שלו אינו נדחה ומן הראיה האחרת שהביא מדברי ר"א עצמו שאמר אין העדים חותמים על הגט אלא מפני תיקון העולם. ובפ' הבולא ס"ג אמרי' מכם יש ראיה כמו שכתב בהלכותיו ואע"פ כי הרב ר' אפרים ז"ל משיב על דבריו ואין ממש בתשובותיו. גם לתשובת הרב ר' זרחיה אין תקומה כי בודאי מפני תיקון העולם דאי מיתי סהדי קיימא לה עגונה תקינו לה דסגי לה בעדי חתימה אם נתגרשה בו שתנשא לכתחלה. מיהו לר"א בעי עדי מסירה ועדי חתימה מדכתיב וכתוב בספר וחתום והעד עדים. עכ"כ הרב ז"ל. ועוד אני מביא ראיה לדברי הרב דאף ר"א מודה דסגי ליה בעדי חתימה דסבר מדאמרי' מודה ר"א במזוייף מתוכו שהוא פסול. וכל הני שקלי וטריי' דפירקא קמא בשמות עובדי כוכבים מובהקים דטעמא דהנהו מילי דלמא אתי למיסמך עלייהו. ואי ס"ד דר"א הרתי בעי או דלא סגי ליה בעדי חתימה כלל מזוייף מתוכו אמאי פסול הא"ה על עדים כשרים לא סמכינן בלא עדי מסירה על העדים פסולים סמכינן. ותו לא מידי.

[ב] כתב הרב ז"ל אע"פ שכולם השוו שאין הלכה כר"א בשטרות חוץ מדשמואל (דאמר) הלכה כמותו אף בשטרות מההוא מעשה דסנהדרין [במהנתא] דהוו תתימי עלה תרי גיסי דאמר ליה רב יוסף ז"ל קנייה בעדי מסירה. ואביי ורב יוסף הוזוו בההוא ענינא דלא הקפי ליה אלא מפני שהוא מזוייף מתוכו הא לאו הכי קני: ואני אומר אם קבלה היא נקבל ואם סברא הוא יש תשובה גדולה דהא דאמרי כולהו אמוראי בשטרות לא. משום דהכותב שטרא לית ליה קלא וכעדות על פה דמי. ודוקא בשטרי הלואה ובשטר מקח וממכר דאית בהו אחריות ולגוביינא קיימי וצריכי לקלא. אבל בשטר מתנה למקנא בעלמא הוא ולאו לגוביינא קאי הוה ליה כגיטא ובכל אתר מתנה הרי הוא כגט. בין והדע. ועוד כי הוא עצמו כתב פ' גט פשוט בענין הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו וכו'. ואמרי' עלה בגמ' בעא מיניה רבה בר נתן מר' יוחנן הוחזק כתב ידו בב"ד מהו אמר ליה אע"פ שהוחזק כתב ידו בב"ד אינו גובה אלא מבני חרי. וכתב זאת הסוגיא ופירש אותה. נראה כי היא עיקר והתם אותיבו עליה דר' יוחנן ממלתיה דר"א ושני ליה שאני התם דאיכא כתובה ומשעת כתיבה שעביד נפשיה אלמא אין הלכה כר"א בשטרות שהרי הוחזק כתב ידו בב"ד דאיכא עדי מסירה ועדיף נמי מעדי מסירה דהא אסהיד אחתימת ידיה בבי דינא ומסר ליה שטרא באפי בי דינא ואפ"ה לא גבי ממשעבדי. ולפום האי סוגיא למאי דמוקים לה ר' יוחנן משמע נמי דר"א גופיה לא אמר בשטרות אלא בפרעון כתובה בלחוד משום דאיכא שטר כתובה אבל היכא דליכא שטר כתובה לא גביא בגט שאין עליו עדים כלל.

רבי יעקב בר אידי אמר רבי יהושע בן לוי הלכה כר' אלעזר בגיטין. והלכתא כר"א בגיטין:

והלכתא כר"א בגיטין ונמצאת הגהה במקצת והלכה כר"א אף בשטרות מדגרסינן [פרק זה בורר] (דף כח:) ההיא מתנתא דהוו חתימי עלה תרי גיסי סבר רב יוסף לאכשורה א"ל אביי מאי דעתיך דאמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יוסי ממאי דכר' יוסי דמתני' דמכשר בגיסו דילמא כר' יוסי דברייתא דפוסל בגיסו א"ל ז"ל נקנייה ניהלך בעדי מסירה אמר ליה אביי כמאן כר"א דאמר עדי מסירה כרתי והאמר ר' אבא מודה ר"א במזוייף מתוכו שהוא פסול אלמא שטרות נמי מקנו קנו בלא חתימה וכן הלכה ע"כ והרמב"ן ז"ל העיד שמצא נוסחא ישנה ומוגהת בכתיבת ידי המחבר ז"ל וכך היה כתוב בה תחלה והלכה כר"א בגיטין ולא בשטרות וחזר ומחק ולא בשטרות והניח הדבר בסתם כר"א בגיטין וזהו עיקר נוסח ההלכות ע"כ ומשמע שאין עדי מסירה כורתין בשטרות משום דכתוב בהו וכתוב בספר וחתום בירמיה [לב] בספר המקנה ובודאי דעובדא דההיא מתנתא לא מכרע משום דסבר רב יוסף התם דהלכה כרבי יוסי דמתני' דמכשר [בגיסו] אע"ג דמספק עליה אביי דילמא כר' יוסי דברייתא מש"ה א"ל לדידך דמספקת כדאי הוא ר"א לסמוך עליו בספקא דידך הילכך לא סגי למגמר מיניה למידחי פסיקא דאשלי רברבי טובא כדאיתא בגמ' דאיתמר הכא בדוכתא בהדיא הלכתא כר"א בגיטין דמשמע בגיטין ולא בשטרות והרי"ף ז"ל כתב בפרק קמא דמכות היכא דליכא בשטרא אלא תרי וחד מינייהו קרוב או פסול א"נ תרי קרובין להדדי אפילו מסריה ניהליה באפי סהדי אחריני דכשרי לא מהני מידי דהוה ליה מזוייף מתוכו כדגרסי' בפרק [שלישי דסנהדרין] (דף כח:) בענין ההיא מתנתא דהוי חתימי עלה תרי גיסי וכו' ופשט דבריו (מר"א) [מראה] דאי ליכא סהדי בשטרא כלל כשר בעידי מסירה דהלכה כר"א אף בשטרות אבל הרמב"ן ז"ל כתב שלא נלמד על עצמה כתבה אלא ללמד על דין מזוייף מתוכו דגיטין ואין דבריו מראין כן לפיכך נ"ל שזה נכתב על דעת מי שאומר שהלכה כר"א אף בשטרות וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפי"א מהלכות מלוה ולוה ויש מוכיחין כן מגרסינן בסוף פרק גט פשוט [דף קטו.] גבי הא דתנן הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו בעא מיניה רבה בר [יונתן] [נתן] מר' יוחנן הוחזק כתב ידו בב"ד מאי א"ל אע"פ שהוחזק כתב ידו בב"ד אינו גובה אלא מנכסים בני חורין מתיב רמי בר חמא ג' גיטין פסולין וכו' ר"א אומר אע"פ שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר וגובה מנכסים [משועבדים] ומפרקינן שאני התם דמשעת כתיבה שעבד נפשיה. כך היא עיקר הגירסא. ופירושה דקא מקשינן עלה דרבי יוחנן מגובה מנכסים משועבדים דר"א דאלמא כל היכא דאיכא סהדי דידעי בשטרא גובה מנכסים משועבדים ואע"ג דלא חתימי אמלוה וה"נ הא ידעי ביה בי דינא ומפרקינן שאני התם דמשעת כתיבה שעבד נפשיה כלומר דהתם במתני' שכיון שכתב לו הריני חייב לך מנה שלויתי ממך והעמיד עליו עדים ומסרו בפניהם כדי שיהו עדים שלוה ממנו שעבד נפשיה למלוה בשטר ועדים ומשעת כתיבה ומסירה לכך נתכוין אבל הוחזק כתב ידו בב"ד לא העיד הב"ד על עצמו שלוה שלא על מנה שבשטר הן מעידין אלא על חתם ידו הן מעידין. ומ"מ משמע דקי"ל כר"א אף בשטרות מדפריך מינה והרמב"ן ז"ל דוחה ואומר דלאו משום דהלכה כר"א פרכינן מינה אלא על דרך ע"כ לא פליגי רבנן עליה דר"א אלא משום דליכא שטר בחתימה אבל היכא דאיכא שטר בחתימה אפילו לרבנן גובה דהא איכא קלא וזה דוחק. ויותר נ"ל לומר דהתם אין ה"נ דהוה מצי לדחוייה דר' יוחנן לית ליה דר"א בשטרות אלא דכיון דלא שמעינן ליה לר' יוחנן הכי דחי ליה בקושטא דאפילו ת"ל דר' יוחנן כר"א ס"ל לא דאמו דשאני התם דמשעת כתיבה שעבד נפשיה אבל זו קשה מן הראשונות דגרסי' בפ' מי שהיה נשוי (דף צד.) שני שטרות היוצאין ביום אחד רב אמר חולקין ושמואל אמר שודא דדייני ואוקימנא רב כר"מ דאמר עידי חתימה כרתי והילכך שניהם זכו כאחת כיון דלא כתבו שעות ושמואל כר"א דאמר עידי מסירה כרתי הלכך זה שנמסר לו בתחלה קנה ומדלא ידעינן הי ניהו עבדינן שודא דדייני והתם קי"ל כשמואל דר"נ הכי ס"ל ועבד עובדא התם כוותיה וקי"ל [בכתובות דף יג.] הלכתא כרב נחמן בדיני דאלמא הלכתא כר"א אף בשטרות תי' הרמב"ן ז"ל שכשאמרו שם דלר"מ חולקין וליכא שודא דדייני אלא לר"א היינו למאן דס"ל דעדיו בחתומיו זכין לו ושמעינן ליה לשמואל דאמר הכי בפ"ק דמציעא (דף יג.) הילכך כיון דעדיו בחתומיו זכין לו והרי שתיהן כאילו נחתמו בשעה אחת אפילו מסר וחזר ומסר שניהן קונין משעת חתימה שהיא לשניהם כאחד הלכך אין אדם יכול ליפות כחו של זה מכחו של זה ומאי שודא איכא למימר אבל אנן כיון דקי"ל דלא קני בעדי חתימה עד דמטי שטרא לידיה אפילו לר"מ איכא למעבד שודא שהרי בשעה שכתב להם לא קנו כלום אלא משעה שמסר להם הוא שקונין הילכך אם מסר לראשון וחזר ומסר לשני זה שמסר לו תחלה קנה וזו עלה עמוקה ואין דרך לנטות ממנה ואפי' *נפסוק כר"א בשטרות שהרי על כרחנו אפי' לר"מ הכותב שטר מתנה לחבירו ביום פלוני ומסר לו בו ביום קנה מיד לשעתו ואינו יכול לחזור בו כל אותו היום אע"פ שלא כתבו לו שעות ואפילו כתב שבוע או שנה וכיון שהוא קונה מיד היאך איפשר לדון בכותב שני שטרות ומסר לראשון בשחרית וחזר ומסר לשני ערבית שקנה שני כלום ואפילו קדמה כתיבת שטרו לשל ראשון והלא כתיבה אינו זוכה לו כלל ומסירה זוכה לזה בשעתה אלא ודאי זה שמסר לו קנה והילכך אפילו לר"מ איכא למעבד שודא וכדפרישית הרי טרחנו לקיים הלכה כר"א בגיטין אבל לא בשטרות לפי שהיא סברא המתחוורת בשמועה זו עכ"ל בספר הזכות. ומה שכתב ז"ל דאותה שטה שבפרק מי שהיה נשוי לא נאמרה אלא לדברי האומר עדיו בחתומיו זכין לו דשמעינן ליה לשמואל דאמר הכי בפ"ק דמציעא תמהני דלא חזינא ליה לשמואל דאמר הכי דנהי דאמרי' התם בסוגיין דמצא שטרי חוב [דף יג.] ולשמואל דאמר לא חיישינן לפרעון מאי איכא למימר הא ניחא אי סבר לה כרב אסי דאמר בשטרי הקנאה (א) מוקי לה למתני' בשטרי דלאו הקנאה אלא אי ס"ל כאביי דאמר עדיו בחתומיו זכין לו אמאי לא יחזיר שמואל מוקי ליה למתני' בשאין חייב מודה אי הכי כי אין בהם אחריות נכסים אמאי יחזיר נהי דלא גבי ממשעבדי מבני חרי מגבה גבי שמואל לטעמיה דאמר אומר היה רבי מאיר שטר שאין בו אחריות נכסים אינו גובה לא מנכסים משועבדים ולא מנכסים בני חורין זו היא הסוגיא האמורה שם ונהי דהך סוגיא נטיא דשמואל מצי סבר דעדיו בחתומיו זכין לו אבל לא מוכחא דסבר הכי אלא לעולם מצי סבר דלא קני עד דמטי שטרא לידיה ומיהו להכי אוקמא בשאין חייב מודה ולא אוקמא בשחייב מודה ובשטרי דלאו אקנייתא משום דבעיא לאוקימא בכולהו שטרי ואפי' למאן דס"ל דעדיו בחתומיו זכין לו [ואדרבה התם מוכח דליתא ליה לשמואל עדיו בחתומיו זכין לו דהא אמר שמואל התם המוצא שטר הקנאה בשוק יחזיר לבעלים אי משום כתב ללוות ולא לוה הא שעבד נפשיה *ואי אית ליה לשמואל עדיו בחתומיו זכין לו אפי' שטר דלאו הקנאה נמי יחזיר אלא ודאי ס"ל לשמואל דבעיא דמטי שטרא לידיה ואי איתא] דשמואל מצי אמר שודא אפי' לר"מ למה לן לאוקמה כר"א וכ"ת כיון דחזינן מ"מ דשמואל כר"א ס"ל כדאמרי' בסוגיין דגמ' הכא והתם [בכתובות דף לו:] אמר *רב הלכה כר"א בגיטין כי אמריתא קמיה דשמואל אמר לי אף בשטרות למה לן למטרח ולמימר שודא כדר"מ למאן דבעי דלמטי שטרא לידיה הא לשמואל על כרחיה אית ליה למעבד שודא אפילו ס"ל דעדיו בחתומיו זכין לו כיון דאיהו ודאי כר"א ס"ל דהא אמר הכי בהדיא זו אינה תורה דאם איתא דלר"מ שייכא שודא למאן דבעי דלמטי שטרא לידיה טפי הוה עדיף לן לאוקמיה דשמואל [אפי'] כר"מ ונפקא מינה דאפי' ידעי ודאי שלא היו שם עדי מסירה כגון שלא היה אדם עמהם או שלא היו שם אלא קרובים עבדינן שודא לשמואל ואליבא דהלכתא משום דקי"ל דבעי דלמטי שטרא לידיה (ומיהו ליתא) דהא אפילו מאן דס"ל דעדי מסירה כרתי מודה דבעדי חתימה סגי [וכמו שנכתוב לפנינו בס"ד אלא ודאי משמע דלר"מ ליכא למימר שודא כלל דאע"ג דקי"ל דלא קני בעדי חתימה עד דמטי שטרא לידיה מה בכך והא כי מטי שטרא לידיה אין המסירה מקנה אלא עידי חתימה הם שמקנין] וכיון שאין כותבין שעות הרי הן מקנין בסוף היום לשניהם כאחד כיון דכבר מטא שטרא ליד כל א' מהם וליכא למימר זה שנמסר בתחלה קנה שאין המסירה מקנה אלא כל שהגיע שטר לידם עדי חתימה מקנין להם בסוף היום ואין לחוש ולומר דשמא לא נמסר אלא למחר דהא לא חיישינן להכי אלא היכא דנפל דאיתרע ליה כדאיתא פ"ק דמציעא [שם]. ומה שכתב ז"ל שזו עלה עמוקה ואין דרך לנטות ממנה שהרי על כרחנו אפי' לדברי ר"מ הכותב שטר מתנה לחבירו ביום פלוני ומסר לו בו ביום קנה מיד לשעתו ואינו יכול לחזור בו כל אותו היום אע"פ שלא כתב שעות וכיון שהוא קונה מיד היאך איפשר לדון בכותב שני שטרות ומסר לראשון בשחרית וחזר ומסר לשני ערבית שקנה לשני כלום אלו דבריו ז"ל ואין הנדון דומה לראיה דאנן ודאי מודינן שהכותב שטר מתנה לחבירו ומסרו לו אע"פ שלא כתב שעות אינו יכול לחזור בו ולא בשמסרו בלבד אלא אפילו בין כתיבה למסירה אין חזרתו כלום שכיון שאין עדי חתימה מקנין אלא בשעת מסירה נמצא שההקנאה נעשית לאחר חזרתו בשעה שמסר ואעפ"כ אם הקנה לאחר באותו היום אע"פ שכבר מסר לראשון יד שניהם שוה שכיון שאין כותבין שעות ועדי חתימה המקנין הרי הוא כמשייר בקניינו שלא יקנה אלא בקנין [ברי] ומי שאינו יכול לברר אם קנה מתחלת היום או מסוף היום שדינן אותו לסוף היום ונמצא זכות חבירו שוה לו הילכך

לר"מ

י"א לא נפסוק:

חדושי אנשי שם
מהר"ם (א) פי' שטר הקנאה שמקנה לו נכסיו מהיום בין ילוה בין לא ילוה:

ד"ס

ע"ש בב"מ דף יג. ברש"י ד"ה מתני' במאי מוקי כו' בדחה ראיה זו של הר"ן וצ"ע דהא ע"כ ל"ל דשמואל לא מצי סבר כאביי כיון דהש"ס קאמר בהדיא אלא אי סבר לה כאביי כו'. ועיין ג' סד"ה כאן. (ג"א)

ג"ה

ספר הזכות

ומתניתין דמכשר (בגיסו) [בגיסי] אע"ג דמספק עליה אביי דלמא כר' יוסי דברייתא מ"מ א"נ למיסמך אדר"א דכדאי הוא ר"א לסמוך עליו בשעת הדחק הלכך לא גמרינן מינה למדחא פסקא דאשלי רברבי דאיתמר בהדיא בגיטין אבל לא בשטרות אלא דקשיא לן הא דאמר רבא לענין שטרא פרסאה דמסרי' ניהליה באפי סהדי ישראל מגבינן ביה מבני חרי ובוינן ביה נמי א"ה אפי' ממשעבדי נמי ומפרקינן לית ליה קלא ומשמע דבשטר דישראל אית ליה קלא לגבי מסירה ומגבינן ביה אפי' ממשעבדי מ"מ השטר כשר אלמא הלכה כר"א אף בשטרות ורבא בתרא הוא ואיכא למימר דשטרא פרסאה הוא גופיה כשר (הוא) דאמרי' בזוזי [דיהיב] קמייהו קני ושטרא ראיה בעלמא הוא אלא משום דחשידי ודלמא לא יהיב קמייהו כלום ועיקרא הוא מש"ה בענין ערכאות של עובדי כוכבים. וכיון דמסר ליה שטרא באפי ישראל הא אודו קמייהו דקושטא התום פרסאי וזוזי שקיל מיניה וכו"ל כשל ערכאות של עובדי כוכבים לגבי חרי אבל לא למשעבדי לפי שאין השטר בעצמו כשר והודאה של עדי מסירה אינה עושה אלא מלוה על פה. עוד קשה עלינו מזו שאמר בפ' מי שהיה נשוי רב אמר חולקין ושמואל אמר שודא דדייני ואוקימנא חולקין כר"מ ושודא כר"א וקי"ל הלכה כשמואל דר"נ דהוה דיינא עבד בהו שודא וכשתאמר שאין הלכה כר"א בשטרות קשיא הלכתא אהלכתא וזו שאלה קשה על דעת רוב הפוסקים הגאונים שפוסקים כר"א בגיטין ולא בשטרות והתשובת שאלה זאת שכשאמרו בגמ' דלר"מ חולקין וליכא שודא אלא לר"א לא נאמרה שיטה זו אלא לדברי האומר עדיו בחתומיו זכין לו דשמעינן ליה לשמואל דאמר הכי בפ"ק דמציעא דודאי כיון דעדיו בחתומיו זכין הרי שתיהם כאילו נחתם בשעה אחת אפי' מסר וחזר ומסר שניהן קונין משעת חתימה שהיא לשניהם כאחד ושניהם זוכין כאחד מאי אמרת שמא כתב ומסר לראשון ואח"כ כתב לשני אינא דחלוקה שכיחא טפי וטפי והלכך לר"מ חולקים ושמואל כר"א וכיון דעדי חתימה אין כורתין ביניהן לעשות כו"ל כשטר שאין עליו עדים דעדי מסירה כורתין בו ומי שנמסר לו תחלה בו ביום קנה ואסתמא ביומן נמסרו שניהן (דלא מקדים איניש פורענותא (לנפשיה) מאי אמרת שמא לשניהם מסר כאחד דינא דשודא שכיחא טפי אי נמי דכל היכא דמצינן למימר או כולה דמר או כולה דמר עדיפא לן למעבד שודא וכיון דקי"ל דלא קני בעדי חתימה עד דמטי שטרא לידיה אפי' לר"מ איכא למעבד שודא שהרי בשעה שכתב להם לא קנו כלום ומשעה שמסר להם הוא שקונין הלכך אם מסר לראשון וחזר ומסר לשני זה שמסר לו תחלה קנה וזו עלה עמוקה ואין דרך לנטות ממנה ואפי' לפסוק כר"א בשטרות שהרי על כרחנו אפי' לדברי ר"מ הכותב שטר מתנה לחבירו ביום פלוני ומסר לו בו ביום קנה מיד לשעתו ואינו יכול לחזור בו כל אותו היום אע"פ שלא כתב שעות ואפי' כתב שבוע או שנה וכיון שהוא קונה מיד היאך אפשר לדון בכותב שני שטרות ומסר לראשון בשחרית וחזר ומסר לשני ערבית שקנה שני כלום ואפי' קודמת כתיבת שטרו לשל ראשון והלא כתיבה אינו זוכה לו כלל ומסירה זוכה לזה בשעתה אלא ודאי זה שמסר לו קנה והלכך אפי' לר"מ איכא למיעבד שודא וכדפרישית הרי טרחנו לקיים הלכה כר"א בגיטין אבל לא בשטרות לפי שהיא סברא המתחוורת בשמועה זו ואין דעתנו מקבלת לדחות הלכה פסוקה ומסקנא דשמעתא דאיתמר בדוכתא גב פסיקתא דהאי דינא והוא דעת הגאונים ושל רבינו הגדול ז"ל הנמצא בנוסחי הלכות שלו ויש מקיימין כל בכל השטרות ומסלקי מעליהם כל דקדוקי שמועות שכתבנו ומ"ש הרב ז"ל מן הסברא שבפ' גט פשוט יהא מוגה במקומו שגירסא משובשת כתב דל"ל גובה מנכסים משועבדים דקאמר ר"א דוקא בגט ומשום דה כתובה דהיכי קתני וגובה מנכסים משועבדים וכי בגט היא גובה ומזמן הגט היא גובה והלא מזמן נישואין גובה ואפי' בעדי גירושין ומדתנן אע"פ שאין עליו עדים כשר ודאי שגובה כתובתה אבל הגירסא הנכונה ספרד ובפי' ר"ח ז"ל ורב יוסף הלוי בן מיגש ז"ל שאני התם דמשעת כתיבה שעבד נפשיה ולגי' הרב ז בכתובה נתחלפה לו ופי' הענין קא מקשינן עליה דר' יוחנן מגובה מנכסים משועבדים דר"א דאלמא כל הי סהדי דידעי בשטרא גובה מן המשועבדין אע"ג דלא חתימי אמלוה (אלמוה) ולפום מאי דכתבינן לעיל לאו מ כר"א אלא על דרך ע"כ לא פליגי רבנן עליה דר"א אלא משום דליכא שטר בחתימה אבל איכא שטר בחת לרבנן גובה דהא אית להו קלא ופריק שאני התם דמשעת כתיבה שעבד נפשיה פי' דמתני' לענין גט תוב כיו הריני חייב לך מנה שלויתי ממך בשטר זה והעמיד עליו עדים ומסרו בפניהם כדי שיהיו עדים שלוה ממ שעבד נפשיה למלוה בשטר ועדים אבל הוחזק כתב ידו בב"ד לא העיד על עצמו בב"ד שלוה שלא על מנה ש מעידין אלא על חתם ידו הם מעידין והטעם הזה נכון וברור והוא מוכיח על הגירסא שהיא כמו שכתבנו

°ומהא נמי שמעי' דלא בעינן (א) עדי מסירה היכא דאיכא עדי חתימה דהא רב הוא דאמר אם נשאת בעד אחד וכתב ידי סופר שהולד ממזר והוא אמר הלכה כר"א בגיטין ואי ס"ד (ב) בעינן עדי מסירה היכא דאיכא עדי חתימה השתא היכא דליכא עדי חתימה כלל ואפילו עד אחד מכשר רב היכא דאיכא ע"א ועדי מסירה פסיל והוה ליה הולד ממזר אטו עד אחד מגרע גרע מהיכא דליכא עד כלל אלא ודאי מדפסיל רב בעד אחד ומכשר היכא דאיכא עדי מסירה אפי' ליכא עד אחד שמעינן (ג) דהאי דפסיל עד אחד היכא דליכא עדי מסירה הוא ואי איכא בחתימה א שני עדים מכשר ואע"ג דליכא עדי מסירה. °והיינו דקתני שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם כלומר דאי ליכא בגט עדי חתימה אלא ניתן בעדי מסירה בלבד זימנין דמייתי עדי מסירה ואתי בעל ומערער ומקלקל לה הילכך תקינו שיהו העדים חותמין בגט דאי אתי בעל ומערער מפקא ליה לגיטא ומקיימא ליה בעדי חתימה ודחיא ליה. ואי סלקא דעתך דלא סגי לן בעדי חתימה אלא עד דאיכא עדי מסירה מאי תיקון העולם איכא אע"ג דמקיימא ליה לגיטא בעדי חתימה ליחוש דלמא לא איתיהיב ליה בעדי מסירה אלא ודאי כל היכא דאיכא עדי חתימה לא בעינן עדי מסירה וכל

לר"מ לא משכחת לה שודא כלל אבל לענין הזרה אין בכך כלום דמה נפשך בין שחזר בו קודם שהקנה בין שחזר בו לאחר שהקנה אין ממש בחזרתו הילכך אם אנו דנין הקנאתו לתחלת היום אין בידו לחזור ואי בסוף היום הרי הקנה לו אחר שחזר וכיון שהעליט דלא משכחת לה שודא לר"מ הרי אותה שמועה שבפרק מי שהיה נשוי תשובה גמורה למי שפוסק דלא כר"א בשטרות אבל יש לי דעת אחרת בזה ואכתבנו בסמוך בס"ד: ומהא נמי שמעינן וכו' דהא רב הוא דאמר אם נשאת בעד אחד וכו'. הראב"ד ז"ל דוחה ראיה זאת ואומר דמהא ליכא למשמע מידי לר"א משום דמילתיה דרב דאמר דכתב ידו שניט אליבא דת"ק מיירי ולעולם אפילו איכא כמה עדי מסירה כי ליכא שני עדי חתימה פסול מיהו רב גופיה לא סבר לה הכי אלא כר"א ס"ל דהא קא פסיק כותיה בגיטין הילכך אי איכא עדי מסירה אפי' ליכא עדי חתימה כלל כשר וכ"ש כי איכא עד אחד ואיכא עדי מסירה דכשר והרמב"ן ז"ל השיב דאי רב לת"ק קאמר ולדידיה לא ס"ל הוו דייקי עליה בגמ' ומי אמר רב הכי והא אמר רב הלכה כר"א בגיטין והוו מפרקי' דלת"ק קאמר וליה לא ס"ל ועוד דמשמע דרב מודה דשלשה גיטין פסולין שאם נשאת הולד כשר דהא אמרי' עלה זמנין אמר רב תנא וזמנין אמר רב לא תנא: והיינו דקתני שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תקון העולם וכו' ואי ס"ד לא סגיא ליה בעדי התימה אלא עד דאיכא עדי מסירה מאי תיקון העולם איכא. הוי יודע שרביט אפרים תלמידו ז"ל חולק עליו ואומר דמדאמרי' בכל דוכתא דר"א סבר עדי מסירה כרתי ולא אמרינן בשום דוכתא אף עדי מסירה משמע דדוקא עדי מסירה קאמר והא דתנן שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תקון העולם הייט טעמא [משום] דכל היכא דאיכא עדי חתימה מסתמא אמרינן דבעדי מסירה אתא לידה אבל כשאין שם עדי חתימה חיישינן דילמא איהי זייפתיה וכן דעת רבותינו הצרפתים ז"ל. ולא נהירא שעל מי נסמוך בחזקה זו אם על העדים החתומין בו והלא הם כותבין [גט לאיש ואע"פ שאין אשתו עמו ואפילו במדינת הים כותבין] ונותנין לו ועל הבעל גם כן אין לסמוך דאטו כל המגרש בבי דינא מגרש וכי כל עמי הארץ יודעין שהלכה כרבי אלעזר בגיטין ומוסר בעדי מסירה שלא כדרך שטרות שהם נמסרות בינן לבין עצמן. ועוד אי איתא דכל שיש עדי חתימה אנו סומכין שבעדי מסירה נמסר מאי האי דמפרקינן בריש מכילתין כי בעי מאן האי תנא דבעי כתיבה לשמה וחתימה לשמה ומסקינן [דף ד.] לעולם רבי אלעזר היא וכי לא בעי ר"א חתימה לשמה היכא דליכא עדים אבל היכא דאיכא עדים בעי דאמר רבי אבא מודה רבי אלעזר במזוייף מתוכו שהוא פסול שכיון שאין הכשרו אלא מחמת עדי מסירה מאי מזוייף מתוכו איכא בשלמא אי סגי ליה לרבי אלעזר בעדי חתימה שפיר שכיון שהם הכורתים בעינן שיחתמו לשמה אבל אם אין הכשרו אלא משום חזקה שבעדי מסירה נמסר כי לא חתמו לשמה מאי מזוייף מתוכו איכא ומתני' גופיה נמי מוכחא דרבי אלעזר סגי ליה בעדי חתימה דהא לא פליג בג' גיטין פסולין שאם נשאת הולד כשר אלא דמיקל טפי ואמר שאם נתנו לה בפני עדים כשר והא ת"ק בלא עדי מסירה איירי וקא פליג עלה רבי

אלעזר לקולא [מדקתני אע"פ שאין עליו] ולא קתני רבי אלעזר אומר אם נתנו לה בפני עדים כשר ואם לאו פסול והולד ממזר אלמא משמע דרבי אלעזר נמי בעדי חתימה סגי ליה ועוד דאם איתא דרבי אלעזר לא מכשר אלא בעדי מסירה היכי פסקינן כוותיה בגיטין אבל לא בשטרות דכיון דעדי התימה פסולין בגיטין היאך נכשירם בשטרות בשלמא אי אמרינן דלר' אלעזר נמי מהני עדי חתימה משום הכי אמרינן דבשטרות דקיימא לראיה אין קונין עדי מסירה אלא עדי חתימה אבל אי עדי חתימה פסולין בגיטין למה יהו כשרין בשטרות ועוד ראיה מדהגיא לקמן בסמוך [דף פו:] היה כתוב טופס לכל אחד ואחד והעדים למטה את שהעדים נקרין עמו כשר. כלומר ואידך פסול ותנן נמי [דף פז:] °כתבו עדים בראש הדף או מן הצד או מאחריו בגט פשוט פסול ותנן נמי [שם] הקיף ראשו של זה בצד ראשו של זה והעדים באמצע שניהם פסולין ומשמע ודאי דכל הני לרבי אלעזר אם נתנן בעדי מסירה כשרין וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהלכות גירושין שכיון שפסולו ניכר ליכא למיחש למזוייף מתוכו כדמודה רבי אלעזר בכתב ידו ואין עליו עדים או שאין בו אלא עד אחד שאם נתנו בפני עדים כשרים דהא ליכא למיחש למזוייף מתוכו ואם איתא דלרבי אלעזר לא סגי ליה בעדי חתימה קמו להו כל הני סתמי דלא כר"א דאי בעדי מסירה לדידיה כולו כשרין ואי בלא עדי מסירה מאי איריא כתבו עדים בראש הדף והקיף ראשו של זה בצד ראשו של זה אפילו חתמו כדרכם לרבי אלעזר פסול ואי כל הני סתמי דלא כרבי אלעזר הוו ליה מחלוקת ואח"כ סתם °ואין הלכה כסתם [ב"ק קב.] וכי איכפול כל הני אמוראי בגמ' למדחיה לסתם מתני' ולא עוד אלא דמתמהינן בגמ' [דף פו:] עליה דרבי יוחנן דקאמר אפילו ריח הגט אין בו לימא ר' יוחנן לית ליה דר' אלעזר [ומפרקינן ה"ק לרבנן אפילו ריח הגט אין בו ואי סתם מתני' דלא כרבי אלעזר מאי מתמהינן דאי רבי יוחנן לית ליה דרבי אלעזר] דהא איהו הוא דאמר [לעיל דף פא:] °הלכה כסתם מתני' אלא ודאי מכל הני משמע דלרבי אלעזר נמי סגי בעדי חתימה אלא שהר"ז הלוי ז"ל הקשה מסוגיא דפרק מי שהיה נשוי (דף לז.) בשני שטרות היוצאין ביום אחד דרב אמר יחלוקו ושמואל אמר שודא דדייני ואמרינן התם דרב דאמר כר"מ ושמואל דאמר כר"א. כלומר דלר"מ דאמר עדי חתימה כרתי שניהם בבת אחת נכתבו דהא לא כתבינן שעות ולר"א דאמר עדי מסירה כרתי נמסר לאחד קודם לחבירו ואי דמר לא דמר ומש"ה עבדינן שודא ואם איתא דלר"א נמי עדי חתימה כרתי הוה לן למימר לדידיה נמי יחלוקו כדאמרינן לר"מ והרמב"ן ז"ל תירץ דאע"ג דר"א מודה דעדי חתימה כרתי מ"מ כיון שאין כותבין שעות אין קונין אלא מסוף היום וזה שמסר לו בתחלה קנה משעת מסירה דמסירה קונה לשעות ומש"ה איכא למימר שודא וכי תימא כיון דלא צריך לעדי מסירה במקום שיש עדי חתימה דלמא בלא עדי מסירה מסר י"ל לענין דיני ממונות מסירת בעל דין כמאה עדים דמי ועוד דהיינו שודא דאמרי' הכי הוה לפי סברא לזכות את הראשון ואת השני הטעה אלו דבריו ז"ל. ואינן נראין לי דודאי ר"א [מסירה בעדים] מיהא בעי ומסירה ביני לביני בלא עדים לא מהניא שאם היה קונה

א גתב סמ"ג פי' ר"י ורבינו שמואל דאפי' ר"מ מודה דאע"ג דאיכא עדי חתימה צריך מ"מ עדים בשעת מסירה ומשמע דאין דבר שבערוה פחות משנים וגבי שטר מכר ושטר מתנה פי' ר"ת דמודה ר"א שכמו שעדי מסירה לבדם מועילים כיון שהשטר טוב וראוי לקנות שאפי' אין שם כי אם הודאת פיו כמאה עדים דמו אבל בגט אין שייך ענין זה: ורבה מיי' חתמו בו שנים ומסר ונתנו ביד לבינה או שנמצאו עדי מסירה פסולין ה"ז כשר הואיל ועדים שבו כשרין והרי הוא יוצא מתחת ידה ויש שמגמגמים שהורו שהוא פסול והרא"ש כתב כדברי הגאונים

לשון ריא"ז

נתן גט לאשתו בינו לבינה ואין בו עדים כל עיקר אע"פ שבניהם מודים לא עשו כלום שאין דבר שבערוה פחות מב' נתנו לה בפני עדים אע"פ שאין עדים חתומים בו כשר שלא אמרה תורה וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה אלא שיכתב לה הגט ויתננו לה בעדי מסירה אע"פ שאין עדים חתומין בו וכל דבר הנקנה בשטר כגון שטר קדושי אשה או שטר מכר בין שטרי מכר בין שטרי מתנה שאם עדים חתומין בו ונתנו לה בפני עדים קנה אלא שאין גובה מנכסים משועבדים שמכר לו באחריות אא"כ היו עדים חתומין בו וכן אם מסר שטר למלוה בפני עדים שאינו חתום כותב ואין עדים חתומין בו אינו גובה מנכסים משועבדים אלא מבני חורין כמלוה על פה היו חתומין בגט עדים כשרין ונתנו לה בינו לבינה יש גאונים שמכשירין ומתירין האשה להנשא בו והמורה ומז"ה פוסלין הואיל ואין בו עדי מסירה וכן נראה בעיני שהוא פסול ופסולו מן התורה והרי היא אשת איש גמורה היו חתומין בו עדים פסולים אע"פ שנתנו לה בפני עדים כשרים פסול גזירה שמא ימסור אותו בפני פסולים וכן כל דבר הנקנה בשטר כגון קרקע וקדושי אשה אם היו חתומין בו עדים פסולים פסול אע"פ שנתן גם נאמנו בעדי מסירה נכגד כשר נהגו להחתים בו עדים מפני תיקון העולם לפי שפעמים שעדי מסירה אינן מצויין להעיד עליה ואם לא היה הגט חתום בידה אינה נאמנת לומר שבעלי נתנו

גי' ד"ס

[דף קצא ע"ב]

חתמו עדים כצ"ל (ג"א)

הגהות חו"י

(א) עי' לעיל סי' תנ"ח:

(ב) פי' דא"כ ע"כ הא דולד ממזר ביש עדי מסירה דא"כ אפי' בני עדים חתומים נמי:

(ג) ונ"ע די"ל דבזה אין הולד כשר מא"כ בבני עדים חתומים ומ"מ י"ל דבכ"פ לא תנא ואפשר דב"כ תנא לחד מ"ד:

והלכה כצ"ל (ג"א)

גי' ד"ס

אך עיין שם דאמוראי ניהו אליבא דר"י וא"כ אין ראיה מזה ולע"ק. (ג"א)

ד"ס

ספר הזכות בממון

כתוב בגליות ומהא נמי שמעינן דלא בעינן עדי מסירה היכא דאיכא עדי חתימה דהא רב הוא דאמר ניסאת בעד א' וכתב ידי סופר שהולד ממזר והוא אומר הלכה כר"א בגיטין וכו'. השיב הרב ז"ל הריני כשרתו כי בנגה שיש זו אנסניו ומיהא ליכא למישמע מינה מידי לר"א משום דמלתיה דרב דאמר דכתב ידו שניט אליבא דת"ק מיירי ולעולם אפי' איכא כמה עדי מסירה כי ליכא שני עדי חתימה פסול מיהו רב גופיה לא סבר לה הכי אלא כר"א ס"ל דאי איכא עדי מסירה אפי' ליכא עדי חתימה כלל כשר וכ"ש כי איכא עד א' ואיכא עדי מסירה דכשר נגה ואת בראיה אינה אבל באחרת שהביא מדברי ר"א עצמו שאמר שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם וכפי הבנתו נמי הכי אמר משה והאי יש ראיה כמ"ש בהלכותיו ואע"פ שהר"א תאריס ז"ל משיב על דבריו אין ממש בתשובתו ומפני תיקון העולם דאי מייתי סהדי קיימי לה עגונה תקינו להו דאי בעדי חתימה אם בגירושיה ט בסיבתא לכתחלה מיהו לר"א לכתחלה בעי עדי מסירה ועדי חתימה וכתוב בספר והתום וכו' וכן דברי הרב ז"ל ועוד תמי מביא ראיה על דבריו דתנן ר"א מודה דסגי ליה בעדי חתימה דיעבד מדאמרי' מודה ר"א במזוייף מתוכו שהוא פסול וכל מתנו שקלי וטריא בפרקא קמא בשמות מובהקים דטעמא דסגנו מילי דלמא אתי למיסמך עלייהו ואי ס"ד ר"א סברי בעי' ולא דסגי לה בעדי חתימה כלל מזויף מתוכו אמאי פסול בשלמא העדים כשרים לא מכשרינן בלא עדי מסירה על עדים פסולים משכינן ועו לא מידי. ע"כ דברי הרב. ואלו דברי תלמיד: אמר המחבר הגל אין ידיעה בגדול ערך כשרה מן הבנגה באתא דודאי ביעת בהלמוד אמר דאי רב לת"ק קאמר ולדידיה לא ס"ל כלל הוו דייקי עליה בגמ' ומי אמר רב הכי והאמר רב הלכה כר"א בגיטין ולגרוסי רב מתני' קא מפרש וליה לא ס"ל וכ"ש דהיפה דמשמעה כולה דרב מודה בג' גיטין פסולין שאם נשאת הולד כשר דקאמרינן עלה התם זמנין אמר רב תנא וזימנין אמר רב לא תנא וכ"ש דמתני' גופיה אתיא דמודה ר"א בג' גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר ולא חלק אלא שאם נתנו לה בפני עדים כשר והא ת"ק בלא עדי מסירה וקא פליג עליה ר"א לקולא באע"פ ולא קתני ר"א אומר אם נתנו לה בפני עדים כשר וגובה מנכסים משועבדים ואם לאו פסול והולד ממזר וכיון דתנן ספק גירושין כיצד כתב בכתב ידו ואין עליו עדים וכו' והמתא כדברי שכל חו ראיה מכרעת והיא מכוון ראייתו של רבינו ז"ל ותמה על עלמך לדבריכם מי לא משתמיט תנא ותני יש עליו עדים ולא נתנו לה בפני עדים ר"א פוסל והכמים מכשירין והראיה שכתב הרב ז"ל מדאמרי' מודה ר"א במזוייף מתוכו שהוא פסול דלמא אתי למיסמך אעדי חתימה ראיה היא אבל מה נעשה שהר"א תאריס בעל המחלוקת הוא ז"ל כבר הוא ידע זו הראיה ועליה הוא חולק שהרי הוא רואה מפורש בגמ' והלכה שכל גט היוצא מתחת ידה של אשה בעדי חתימה נישאת לכתחלה והביאה הבעל ויערער מקיימת אותו בחותמיו ודיה והוא סולה לומר כיון דמעיקרא צריך עדי מסירה מימר אמרי דמידע ידעי הא מלתא ובעדי מסירה מטא לידה וכ"ת אפ"ה כי ליכא עדי חתימה נמי הוציא והגט יוצא מתחת ידה לימא נמי בעדי מסירה אמטייה ועדי חתימה ועדי מסירה היינו דאמר מר דאי מייתי עדי מסירה אתי בעל ומערער ומאי מערער דאמר איהי זייפתיה אבל בדאית בה עדי התימה ומתקיים בחותמיו אפי' אתי בעל ומערער לא מהנחינן ביה דהא עדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד ובמפינן מינה דהיכא דקים לן דבלא עדי מסירה מטא לידה אפי' נתקיים בחותמיו פסול ולא תינשא בו. זו סברת הרב בזה כלבונה ותמהה לא יקפיד על ראיית ה"ר אפרים ז"ל שהרי הוא טוען במזוייף מתוכו דפסול שמא תינשא בגט זה ובכגורין לסמוך עליו ולומר בעדי מסירה בא לידה כשאר הגיטין בהחותמין שפולין הכשרן בחתימות

העדים והיא נשאת בו בחזקה של חתימה והוא מזוייף אבל אנו חוזרין לדון. אחר טעמו של ה"ר אפרים על מי ואת סומך בחזקה זו שהוא אומר בודאי בעדי מסירה בא לידה אם על העדים החתומין בו והלא הם כותבין גט לאיש ואע"פ שאין אשתו עמו ואפי' במדה"י כותבין לו ואם על הבעל הוא סומך אטו כל המגרש בבי דינא מגרש וכי כל עמי הארץ יודעין שהלכה כר"א בגיטין ומוסר בעדי מסירה שלא כדרך שאר שטרות שהם נמסרין בינן לבין עצמן ועוד אם לא וערער לומר שבור הייתי שהוא כשר ובינו לבינה מסרתיו היכי לא מהימנינן ביה הפחה משום הבא לבמה דהיא מלתא דשכיחי ושכיחי וסתם ספרי דדייני מגמר גמירי אתנו במדה"י משום הסבא או שהיא ביד כל עמי הארץ יבור וסתם אנשי לא גמרי לא חיישינן אפי' אי אתי בעל ומערער אתמהא. ועוד הרי שהיה אוכל שדה שנו ושל אבותיו והוציא הלה שטר שמכר לו או שנתן לו במתנה יתקיים השטר בחותמיו ומוציאין שדה מידו לדברי הכל ואינו צריך להביא עדי מסירה לפניכו ואפי' לר"א ומשום חזקה זו שתאמר בעדי מסירה בא לידו יצאה מעצמה ועניא ממון והלא אין הולכין בממון אחר הרוב וכ"ש אחר חזקה וכ"ש אחר דבר רעוע וקלוש כזה ועוד לטעמו של הרב הזה ז"ל כתב בכתב ידו ואין עליו עדים והוציאתו לפנינו שיגאת בו לכתחלה דהא ספר לידה ומידע ידע דצריך עדי מסירה ובעדי מסירה מטא לידה ומסתברא נמי מדאמרי' הלכה כר"א בגיטין אבל בשטרות כרבנן ש"מ עדי התימה כרתי בין בגיטין בין בשטרות אלא שאין עדי מסירה כורתין בשטרות משום דבעינן למען יעמדו ימים רבים אלא אי ס"ד אין עדי חתימה כלום בגיטין היאך הוכשרו בשטרות והלא כאן וכאן ספר כתיב ועו ראיה גדולה וחזקה ותנן נמי כתבו העדים בראש הדף או מן הצד או מאחריו בגט פשוט פסול ודאי לר"א נתנו לה בפני עדים כשר דהא לאו מזוייף מתוכו הוא ולא אתי למיסמך עליה כלל ודתי לגבי גיטין פסולין דמכשר בהו ר"א בעדי מסירה כיון דפסולו ניכר מתוכו ולא אתי למבריה בהאי גיטא וכן היפה הקיף ראשו של זה בצד ראשו של זה או בצד סופו כולה בעדי מסירה לר"א כשר וא"ל לפנים א"כ היאך שנינו פסול דהיינו פסול נגרש בו לימא תנן בתמא דלא כר"א והר"ל נמי מחלוקת ואח"כ סתם דהלכה כסתם וכ' ירמיה דמהדר אסתמי דלא כר"א לימא מהכא אלא ודאי כולה מתני' בעדי חתימה היא וקא תני דפסולין לדברי הכל שאילו רצה ומסר לה בפני עדים כבר שנינו שר"א מכשיר וכן בדברים מצין ונראין דתמהם שכתבו כלל בתוך הגט כולה מתני' בלא עדי מסירה היא שאם היו שם עדי מסירה כולן כשרין דמשום מזוייף מתוכו ליכא כיון שפסולו ניכר ולא אתי למיסמך עליה דהשתא כתב בכתב ידו ואין עליו עדים או כתב ידו ועד דלענין שאר שטרות כשרין וגובין מנכסים בני חרי כמו שמפורש בירושלמי ואפ"ה כי מין לא חיישינן דלמא אתי לתיסמך עלייהו ומינסבא בהו כיון דפסולן ניכר אלמא כל שפסולו ניכר מתוכו לב"ד אין בו משום מזוייף מתוכו אע"פ שהעדים חתומין בו וכ"ש בשנך דמופס כל א' וא' שהן פסולין לגמרי אפי' בשטרות ופסולן ידוע בהן וכן נמי אמרי' בשמות מובהקין דעובדי כוכבים וה"נ בכתב על הנייר כמחוק ועל כדיפסקא דכשרין בעדי מסירה ואע"פ שעדים חתומין בהן ואין בהם משום מזוייף מתוכו כיון דפסולן ניכר. וכ"ש כשיש ריוח יזמן לכל א' וא' שהן מופסקים לגמרי כעין דודאי כשרין בעדי מסירה. וא"ת שאין גט כשר בעדי התימה בלבד אפקתא לכולה מתני' ובמעתי' דעלה שהלכתא אלא כולהו בעדי חתימה בלבד וכל בשטרי יוקרין עמו כשר בכן עוד ראיה לדבר מדהלכתא לשמואל דסבר עדיו בחותמיו זכין לו אלמא עדי חתימה כרתי דאי ודאי עדי מסירה לבד כורתין התימה אינה שוה כלום ולא נהגו בה אלא כדי לסמוך על חזקתן בבעדי מסירה נתן ובמשיק ליה ככא דאמר הלכה כר"א אף בשטרות אלא מ"מ דר"א נמי מודה בעדי חתימה שלכך קאמר' ומבעת חתימה אבן

בממון למה לא תכרות בגיטין וכי תימא אין הכי נמי אלא דאיכא למיחש דילמא איהי זייפתיה א"כ היכי קאמרינן בריש מכילתין [דף ד.] דכתי דלא בעי רבי אלעזר חתימה לשמה מודה במזוייף מתוכו שהוא פסול. כלומר משום דאיכא למיחש דילמא יהיב לה גיטא בלא עדי מסירה וכי יהיב לה הכי מאי הוי *דילמא שמסירתו כורתת דכל שנתקיים בחותמיו ליכא למיחש דאיהי זייפתיה ואנן סהדי דאיהו יהביה ניהלה כיון שהגט יוצא מתחת ידה כשם שאנו מכשירים אותו בלא עדי מסירה כשנתתם לשמה ויוצא מתחת ידה אלא ודאי [מסירה] לרבי אלעזר בלא

[ופרי מסירתו כצ"ל]

א מיי' פרק ג מהל' גירושין סמג עשין נ טור אה"ע סי' קלב:
ב מיי' פרק ה שם טור אה"ע סי' קל:

רש"י

מתני' שני גיטין שוין. בשמותיהן: (ב) הוי השני בטל. דלא ידעינן דמאן ניניהו: טופס לכל אחת ואחת. מפרש בגמ': את שהעדים נקראין עמו. היינו התחתון אבל העליונים פסולין שמא לא העידו העדים אלא על האחרון:

היכא דאיכא עידי מסירה לא בעינן עידי החתימה דבחד מינייהו סגיא אלא מיהו הנ"מ בדיעבד א"נ דאישתכחי עידי מסירה פסולין דלא אמרי' עדיין אשת איש היא אלא הואיל ואיכא עידי חתימה והן כשרים והגט יוצא מתחת ידה גירושי' מעליא אינון אבל לכתחלה בעינן עידי מסירה והן העיקר שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם כדאמרינן דאי אביד גיטא קיימי עידי מסירה ואי מייתי עידי מסירה קיימי עידי חתימה. וחזינן לגאון דאמר הוו ידעין דהאי דאר"א כתב סופר ועד הולד ממזר משום דהויא לה הא מילתא לר"א כמזוייף מתוכו שהולד ממזר. ואע"ג דהאי מילי דגאון סתרי למילי דידן הזינא למכתבינהו משום דמלאכת שמים היא: [ד' כצב ע"ב] מתני' א שנים ששלחו שני גיטין תקסד שוין ונתערבו נותן שניהן לזו ושניהן לזו לפיכך אם אבד אחד מהן הרי השני בטל. ב חמשה שכתבו כלל בתוך הגט איש פלוני מגרש (א) פלונית ופלוני לפלונית והעדים תקסה חתומים למטה כולן כשרין וינתן לכל א אחת ואחת. היה טופס לכל אחד ואחד והעדים למטה את שהעדים נקרין עמו כשר: גמ' היכי דמי כלל היכי דמי טופס א"ר

נר מצוה

עדים לא מהניא מידי. ומה שכתב ועוד דהיינו שודא דאמרינן הכי הוה לפי שרצה לזכות את הראשון ואת השני הטעה. אינו מחוור כלל שכיון שאנו יודעין בודאי שמחמת עדי חתימה שניהם זכו בשוה היאך נניח את הודאי ונתפוס את הספק לומר שמא אחר כך מסר בעדים כדי לומר שודא והא אפילו (אינו) ודאי הכי הוה [איכא] (ליה) למימר דחלוקה עדיפא דהא איפליגו בהא מילתא תנאי בסוף פ"ק דגיטין [דף יד:] אי חלוקה עדיפא או שודא עדיפא וג"כ באותה שמועה שבפרק מי שהיה נשוי וכ"ש דכיון דקים לן דבחתימה זכות [שניהם] שוה לית לן למימר מנפשין דילמא בעדים מסר כדי לומר שודא שאין ספק מוציא מידי ודאי אבל מה שנראה לי בזה דרבי אלעזר ס"ל דעדי מסירה בלחוד כרתי ועדי חתימה לא כרתי והיינו דאמרינן בכל דוכתא דר"א ס"ל דעדי מסירה כרתי ולא אמרינן אף עדי מסירה ומיהו מאי
ד"ה מ"ז דמודה ר"א דעדי חתימה מהני היינו משום דס"ל שהמסירה כורתת כל שיש בשעתה עדים (בדבר) בין שהם מעידים על המסירה עצמה או על גוף הדבר. ומעתה מה שמודה ר"א דגט החתום בעדים כורת אע"פ שלא נתן בעדי מסירה כמו שמוכיחות כל אותן ראיות שכתבתי למעלה לאו משום דס"ל דעדי חתימה כרתי אלא שהמסירה כורתת מכיון שיש עדים על עיקר הדבר דהוו להו עדי חתימה כעדי מסירה שהרי הגט יוצא מתחת ידה בעדים הללו וידוע שהבעל מסרה לה ונמצאו כאילו הן עצמן מעידים על המסירה וכי פסקינן הלכה כרבי אלעזר בגיטין
גי' מהר"ם ומשמע אבל לא בשטרות לא באנו לומר דעדי חתימה קונים בשטרות דלא היא דבין בגיטין בין בשטרות אין כורתין [בלא מסירה] *דהא כי נמי קאמרינן דהא דאמר ר"א [דאף] בשטרות לא בעינן שיהו חותמיו (על השטר) ליתא משום דבשטרות בעינן שטר קנייה חתום בעדים כדי שיהא ראוי לעמוד ימים רבים וכי הוי כה"ג המסירה היא כורתת משום בעדים החתומים על השטר הוו כעדי מסירה ומעתה כל הסוגיות מתחוורות ואפילו למי שפסק שאין הלכה כרבי אלעזר בשטרות והיא דפרק מי שהיה נשוי [דף לז:] לא קשיא מידי ושפיר עבדינן שודא דר"א אע"פ שהוא מודה בעדי חתימה כיון שאינן כורתין מצד חתימתן שלא כתבו בה שעות אלא מסירה היא שקונה ואפילו מסר בלא עדים אותו שמסר לו בתחלה קנה משום דעדים החתומין על השטר מהני כעדי מסירה ומסירה זו קונה היא לשעות כשם שה"א קונה היא לשעות בעדים על פה שהעדים החתומין על השטר לא מטעם חתימתן הם מקנין אבל ר"מ ס"ל דמטעם חתימתן הם מקנין שהרי אילו ראו המסירה ולא חתמו על השטר אינן מקנין וכיון שבחתימתן מקנין בשאין בה שעות על כרחנו יד שניהם שוה בו אפילו אליבא דהלכתא דבעי דלמטי שטרא לידיה וכמה שכתבתי למעלה ומן הטעם הזה שכתבתי אתי שפיר מאי דקי"ל [שם] בג' שטרות היוצאין ביום א' דעבדינן בהא שודא אפילו נפסוק [דלא] כרבי אלעזר בשטרות משום דכי אמרינן אבל לא בשטרות היינו דבעינן קנייה ראויה לעמוד ימים רבים ומש"ה בעינן שיחתמו על השטר וכשהם חותמין מטעם עדי
כלשון הפור וש"כ. (ג"א) מסירה הם מקנין ולא מטעם עדי חתימה כי היכי דס"ל לרבי אלעזר גופיה. וכי אמרינן אבל לא בשטרות *[דבעינן קנייה הראויה לעמוד ימים רבים ומש"ה בעינן שיחתמו עליו] לא באנו לומר דבשטרות לא מהני אלא משום עדי חתימה דאמאי נימא הכי כלום חלקו בין שטרות לגיטין
גי' ד"ם אלא משום דבעינן בשטרות ראוי לעמוד ימים רבים [וכיון שהם חתומים בשטר הרי ראוי לעמוד ימים רבים] ובכך מתיישבות השמועות כולן ואין דבר שמתקשה עליה לפי דרך זה. אלא מאי דאמרינן בההיא שמעתא בפרק מי שהיה נשוי [שם] דכ"ע כר' אלעזר והכא בהא קא מיפלגי רב סבר חלוקה עדיפא ושמואל סבר שודא עדיפא ומי מצית מוקמת לה לרב כר' אלעזר והא אמר רב יהודה אמר רב הלכה כר"א בגיטין כי אמריתא קמיה דשמואל אמר לי אף בשטרות מכלל דרב סבר בשטרות לא אלא מחוורתא רב כרבי מאיר ושמואל כרבי אלעזר ואילו למה שכתבתי למה לן לאסוקי דרב כר' מאיר נימא דרב לטעמיה אזיל דאמר דהלכה כרבי אלעזר בגיטין אבל לא בשטרות ומיהו בשטרות מתורת עדי מסירה הוא דמהני אלא חלוקה עדיפא ואעפ"כ יש לי לומר דלא בעינן למימר הכי דמדקא מהדר שמואל ואמר אף בשטרות מכלל דרב סבר דבשטרות כלל כלל לא דאם איתא דרב גופיה סבר דאף בשטרות מקנין עדי חתימה מטעם עדי מסירה לא ה"ל לשמואל לאהדורי אף בשטרות דהא רב גופיה מודה דכשחתמו עדים בשטרות משום עדי מסירה הם מקנין ואע"ג דלא נפקא מינה מידי אי ס"ל דחלוקה עדיפא מכל מקום אי בשיטתיה דר' אלעזר אזיל דאמר עדי מסירה כרתי הו"ל לשמואל למימר הלכה כרבי אלעזר בין בגיטין בין בשטרות מדלא אמר הכי מכלל דרב סבר דבשטרות עדי חתימה כרתי בהו ולא עדי מסירה. ומיהו אע"ג דרב ס"ל הכי אנן בפסקנו לאו אדרב סמכינן דהא קי"ל לגביה כשמואל בדיני אלא אכולהו אמוראי דהכפול ואמרו דהלכה כרבי אלעזר בגיטין וכיון דלא מפרשינן אבל לא בשטרות איכא למימר דבשטרות בעי שיחתמו על השטר מטעם עדי מסירה הם כורתים על הדרך שכתבתי ואף דברי הרי"ף ז"ל מטין כך שכתב והלכתא כר' אלעזר בגיטין ומחק אבל לא בשטרות כמו שמעיד הרמב"ן ז"ל וכן לא הזכיר כלל שיהו עדי חתימה כורתין אלא דבעדי חתימה סגי וכתב ג"כ דלכתחלה בעינן עדי מסירה שהם העיקר ועולה יפה ע"פ מה שכתבתי לפי שאין עדי חתימה מועילין אלא משום דהוה כאילו נמסר בפניהם: מתני' שנים ששלחו שני גיטין שוין. בשמותיהן: נותן שניהם לזו ושניהם לזו. וממה נפשך כל אחת מגורשת. ובגמרא בעינן לאוקמה כר"מ ודלא כרבי אלעזר. וכתבו בתוספות דאי מתניתין רבי מאיר שוין לאו דוקא דלרבי מאיר דאמר עדי חתימה כרתי בעינן שיהא הגט מוכיח מתוכו מי המגרש ומי המתגרשת. ודייקינן לה מדאמרינן בגמרא בפרק כל הגט (דף כד:) אמר ליה אביי אלא מעתה רישא דקתני כתב לגרש את אשתו נמלך אחר ואמר לו שמי כשמך ושם אשתי כשם אשתך פסול לגרש בו שני הוא דלא מצי מגרש ביה הא ראשון מצי מגרש ביה והא אמרת ולא אחר יכול להוציא עליהן שטר חוב אלא מאי אית לך למימר בעדי מסירה ורבי אלעזר היא והם הקשו ולוקמה כרבי מאיר במגרש בעדי חתימה וכגון דאיכא סהדי שמכירין שזו היא אשתו ושבעלה נתנו לה ומדלא מוקי לה הכי למדו דלרבי מאיר דסבירא ליה דעדי חתימה כרתי בעינן שיהא מוכיח מתוך הגט מי המגרש ומי המתגרשת דהכא במוכיחין מתוכו כגון שהן משולשין או שאחד מהן כהן או בסימן אחר אלא שהשליח
גי' ד"ת אינו יודע איזו בעלה של זו ואיזו בעלה של זו ואף הנשים אינן מכירות בשלום בעליהן. וזה דוחק דשני גיטין שוין קתני [ולדבריהם אינם שוים לכולי עלמא] לפיכך נראה דאפילו לרבי מאיר לא בעינן מוכיח מתוכו והתם אין הכי נמי דהוה איפשר ליה לאוקומה כר"מ אלא משום דרישא דמתניתין דהתם לא אתיא אלא כרבי אלעזר אוקמה להא נמי כרבי אלעזר וכבר כתבתי זה [בריש] פרק כל הגט: לפיכך אם
גי' ד"ת אבד אחד מהם הרי השני בטל. לא בטל ממש אלא דכיון דלא ידעינן דמאן ניהו לא יתנן לאחת מהן [אבל אם נתנו לאחת מהן] או לשניהם ודאי דהרי זה ספק גירושין: טופס לכל אחד ואחד. בגמרא מפרש לה: את שהעדים נקרין עמו. היינו התחתון אבל בעליונים איכא
גי' ד"ם למיחש שמא לא העידו העדים אלא על האחרון והם נתגרשו [האחרות] בגט זה הוי ספק גירושין כמו שאכתוב בגמרא בסייעתא דשמיא:
גמ'

הגהות הב"ח (א) [illegible]

ספר הזכות

ומאן דבעי דלימטי שטרא לידיה נמי עדי חתימה זכין לו דמשעת מסירה ואע"ג דלא מסר לו בעדים גם זו ראיה גמורה. וראיתי משיבים עליה תשובות כל הבל מהם שהקשה מזו שאמרנו בסמוך דאי ר"א כיון דאמר עדי מסירה כרתי הא לא ידעי בהי מינייהו מגרשה וקאמרי לדבריהם מאי קושיא מתני' בעדי חתימה היא. ופירושה ברור דקא סלקא אדעתא דכי היכי דר"מ בעי חתימה לשמה משום דעדי חתימה כורתין ה"נ בעי ר"א נתינה לשמה משום בעדי מסירה כורתין והא דכתב רחמנא לה לשמה לר"א לאו אכתב בלחוד קאי דהוא כתיבת הגט שאין כריתות אלא בעדי מסירה הלכך אוכתב ונתן קאי וכשם שצריך כתיבה לשמה לר"א אפי' כשיש שם עדי חתימה משום דליכא למימר דהאי וכתב אחתימת עדים בלחוד הוא שהרי פעמים שאין העדים חותמין על הגט כך בעי נתינה לשמה מפני שפעמים שהוא נמסר בעדי מסירה וקרא לאו לגדדין כתיב אלא כל שהוא עושה כריתות בעולם צריך לשמה לעולם דאפי' יש שם עדי חתימה צריך לשמה בנתינה כשם שצריך לשמה בכתיבה דלא לשמה הוכתב ונתן קאי ומהתשובה שהשיב אביי אתה למד דאמרי' אימור דבעי ר"א כתיבה לשמה נתינה לשמה מי בעי אפי' ליכא עדי חתימה אלמא לר' ירמיה מסירה ככתיבה וצריכין לשמה אפי' יש שם עדי חתימה והיינו דמקשינן ומפרקינן בפ"ק ר"א חתימה לשמה לא בעי דהא כי יהיב לה בפני שנים יהיב לה והוו לכו עדי מסירה וכרתי ומפרקינן כי לא בעי ר"א חתימה לשמה היכא דליכא עדים כלל היכא דאיכא עדים בעי דא"ר אבא מודה ר"א במזוייף מתוכו שהוא פסול וה"נ משעת חתימה פסול חיישינן דלמא מסר לה בלא עדי מסירה דעדי חתימה נמי כורתין וחתימה זו שהיא שלא לשמה אינה כורתת. עוד השיבו מזו שאמרי' בפ' התקבל קבל למה לי הא מני ר"א היא דאמר עדי מסירה כרתי ואמאי צריכה כת א' לסמוך על עדים כשהנהגין כגט מפני תקון העולם. גם זו אינה תשובה שכבר אמר רבינו הגדול ז"ל דלכתחלה בעינן עדי מסירה שמא יערער עליה הבעל ולא יזדמן לקיימו בחותמיו ועוד א"נ אין צריכין כלל כך שנה ר"א האשה שאמרה התקבל לי גיטי וקבל לה גט בלא עדי חתימה שצריכה שני כתי עדים ומה קושיא יש בזו הקושיא ודאי אינה כלום אלא שהם טעו בפי' השמועה שסברי כבר שנינו בגמ' שאילו רצה לקיים וליתנו לה אינו צריך לאותן עדים לא הצריכו אותן אלא כשרצה השליח לקרעו ושתתגרש בקבלה שלו מיד ועל זה הקשו קבל למה לי כלומר תביא הגט בחותמיו לבד ויתירוה בקבלתו של שליח כשם שמתירין אותה בקבלה שלה דכשם שהאשה שהיה גיטה יוצא מתחת ידה אינה צריכה עדים של קבלה כך זה משנעשה שליח שלה והרי גיטה בידו אינו צריך לעדי קבלה אלא ב"ד מתירין אותה [כשיוצא] מתחת ידו ופריק הא מני ר"א היא ומתני' הכי קתני האשה שאמרה התקבל לי גיטי ואין שליח רוצה לקיים גיטה עד שיביאנו לידה צריכה ב' כתי עדים א' שיאמרו בפנינו אמרה וא' שיאמרו בפנינו קבל ואינו צריך לעדי חתימה ולדברי ר"מ צריכין הן ג' כתי עדים א' של אמירה וא' של חתימה ואחת שהביא אותו בפני ב"ד וקרעו לאחר שנתקיים בחותמיו שאילו קרעו ביני לבין עצמו אין הקרעים ראיה שמא נמלך הבעל שלא לגרש ומלא זה קרוע באשפה דאפי' ביד האשה עצמה אינה ראיה כדאמרי' בפ"ק דמציעא וכי תימא דקרעי ליה לגיטא אמרה בעינא לאיכבוני ביה ואיתא בכתובה. וזה פי' אותה שיטה על נכון ומאליה נתלקה הקושיא כל הבל שנתלו בה לומר דר"א מצריך עדי מסירה לעולם וכבר הזכרנו כל הראוי לזכירו מדברי החולקים על רבינו ז"ל בזה ותירצנו הכל כהוגן עם מה שבשביל הדבר בראיות גמורות ועם הודאת הר"ר אברהם ז"ל שהוא מודה כדינו ויצאה מבית שלנו בשלום ושלום על כל עמו ישראל אמן:

תם ונשלם ספר הזכות בס"ד

שלטי הגבורים

נתנו לי בפני עדי מסירה אבל אם היה הגט חתום בידה סדבר ידוע שהעדים ביד הבעל חתמוהו ושהם הדבר כשנתנו הבעל לאשה כשרות נתנו לה שהיו שם עדי מסירה והלכו להם וזאת שהיה הגט כתוב כשרות ובכתב שאינו יכול לזוייף:

א כתב מיי' ותנתן לכל אחת בעדי מסירה ואם אין שם עדי מסירה כלל כל מי שתצא מגילה זו מתחת ידה מגורשת ולמאי דבעינן למכתב שכל גט שבא לפנינו חתום צריך לבקש אחר עדי מסירה ואם לא נמסר בפני עדים פסול אפי' עדים חתומים בו ה"נ צריך שיהו עדי מסירה לפנינו ולא כולן מתגרשות בו ואחת תתפוש אותו בשביל כולן או תתן אותו לכל אחת כשתצטרך לו ואם אין שם עדי מסירה כלל אין שום אחד מהם מתגרשת אפי' אותה שיוצא מתחת ידה:

[נכד"י כג"י דהכי קאמרי]

גמ' זמן אחד לכולן זהו כלל. כגון שכתב בחד בשבא גירש פלוני לפלונית ופלוני לפלונית. ופרכינן בגמרא ודילמא כי חתמי סהדי אבתרא הוא דחתימי מי לא תניא עדים החתומים על שאלת שלום בגט פסול חיישינן שמא על שאלת שלום חתמו. כלומר שאם כתב תחת הגט ושאלו בשלומה והעדים חתמו מלמטה [פסול] שמא על שאלת שלום חתמו ולא על הגט. ומפרקינן א"ר אבהו לדידי מיפרשא לי מיניה דר' יוחנן שאלו פסול ושאלו כשר. כלומר לפי שהוי"ו מחבר הכל הכא נמי דכתב ביה ופלוני פלונית: זמן לכל אחד ואחד כגון בחד בשבא בחד בשבא. כלומר שכתב לכל אחד ואחד בחד בשבא: זהו טופס. ואינו כשר גמור אלא האחרון אבל הראשונים בספק וכן כתב הר"ס במז"ל בפ"ד מהל' גירושין דומיא דמאי דאמרינן שאלו פסול (ואמרינן) חיישינן שמא על שאלת שלום חתמו הכי נמי חיישינן שמא על האחרון בלבד חתמו ומיהו שמא על הראשונים נמי חתמו ומש"ה הויא לה ספק מגורשת. ולי נראה (אפשר) דכיון שאין העדות מתברר ומוכיח הרי אלו כאילו אין כאן עדים כלל ודקאמר חיישינן אינו אלא טעם הפיסול ומיהא מנקט לתומרא עדיף טפי. וכתב ז"ל בפרק הנזכר דכלהו בעדי מסירה כשרים שאין לחוש כאן לנזוייף מתוכו כיון שפסולו ניכר והאי דמלטריכינן לאוקומה בחד בשבא כו' [משום] דאי בחד בשבא בתרי בשבא תיפוק לי דראשון מוקדם ופסול שהרי לא חתמו עדים אלא עד תרי בשבא: אפילו זמן אחד לכולן הוי טופס. כל אחד ואחד לפסול העליונים אם כתבו איש פלוני מגרש פלונית ופלוני פלונית דהואיל והזכיר שם איש ואשתו לכל אחד ואחד הוי כל אחד ואחד לעצמו ונמצא אחרון מפסיק ואין עדים מעידין אלא עליו: דהדר כתב פלוני גירש פלונית ופלוני פלונית. פי' היכי דליהוו כל חד וחד באפיה נפשיה ומיהו אהני ליסגי קמא לאשמועינן שהעדים ידעו בכל הגיטין: והלכתא כר' יוחנן. מיהו רבי יוחנן גופיה מודה לר"ל דכלל כשר ולא חיישינן משום ולא לה ולחברתה כיון דהדר כתב פלוני גירש פלונית וכן כתב הר"ס במז"ל בפ' הנזכר ופשוט הוא אבל ראיתי מי שחולק בזה: מתני' שני גיטין שכתבן זה בצד זה. ברוחב המגילה: וב' עדים עברים באים מתחת הראשון לתחת השני. שם העד תחת הראשון ושם אביו תחת השני וכן עד שני תחתיו וחזרו וחתמו תחתיהן ב' ישראלים יונים הדרים בארץ יון ובלשון יונית כדרך הזה אבל חתימת היונים אינה נקראת כחתימת העברים שכשהיוני חותם יוסף בן שמעון בידוע ששמו שמעון בן יוסף שכך מתפרשת חתימתו יוסף בן כלומר בנו של יוסף שמעון נמצא שם העד חתום על הגט השני ושם אביו חתום על ראשון הלכך היונים תחת השני חתמו כזה*:

גב		גט	
ראובן	בן	יעקב	עברי
קהת	בן	לוי	עברי
יוסף	בן	שמעון	יוני
נפתלי	בן	יהלאל	יוני

את שהעדים הראשונים נקראין עמו כשר. אם העברים חתומים למעלה הימני כשר ואם היונים חתומים למעלה השמאלי כשר ובגמרא מפרש היכך אמאי מפסיל: עד אחד עברי ועד אחד יוני עד אחד עברי ועד אחד יוני. כלומר שחתמו כסדר הזה עברי ויוני: [באין] מתחת זה לתחת זה [ומתחת זה לתחת זה]. ונמצאו שני עברים מעידים על הראשון ושני עדים יונים על השני: שניהם פסולין. בגמ' מפרש אמאי פסולין: גמ' זעירי תני שניהם כשרים. בין ברישא בין בסיפא שהראשון כשר בשני עדים עברים והשני בשני יונים והנא דידן דפסל אחרון ברישא חייש דילמא גונדלית חתום היונים כלומר שלא כמנהגם אלא כדרך העברים ונמצא שכולן חתומין על הראשון. כל שלא כמנהגו קרי גונדלית. וכתוב בתשובת הגאונים ז"ל אדם המתחיל בידו השמאלית קורין לו במקומנו גונדלית לפי שמשנה מסדר שמשתמשים. ומיהו את שהעדים הראשונים נקראין עמו כשר משום דודאי הראשונים בין עברים בין יונים אינם משנים מנהגם ובסיפא היינו טעמא דשניהם פסולין משום דחיישינן שמא שני היונים או אחד מהם גונדלית התם ונמצא השני פסול או שמא עברי שני חתם גונדלית וכדרך היוני שלמעלה הימנו והיונים לא שינו מנהגם ונמצאו עברי שני ושני יונים מעידים על השני ואין מעיד על הגט ראשון אלא עברי ראשון וסיפא דמתני' איצטריכא ליה לתנא דאי מרישא הוה אמינא כי חיישינן לגונדלית הני מילי ביונים אבל בעברים לא קמשמע לן סיפא [דאפילו בעברים חיישינן לגונדלית]. ויש על משנה זו הויה בגמרא ולרש"י ז"ל דרך אחרת בסיפא דמתני' ולפי שאין ענין זה מצוי ודרך יוני נשתקע ואבד מן העולם לא ראיתי להאריך: מתני' שייר מקצת הגט וכתבו בדף השני. שאלו ברוחב המגלה שקורין קולניל: מן הצד. בגליון של ימין הגט או בגליון השמאל: או מאחוריו בגט פשוט. שתקנו להיות עדיו בתוכו: הקיף. חבר זה אצל זה כמו אין מקיפין שתי חביות: שניהם פסולין. שאין נקראת החתימה לא עם זה ולא עם זה: גמ' אמר רב אשי והוא דידיע במתחתא דמגילתא. לעיל מהא פרכינן בגמ' דליחוש אחששי טובא וחדא מינייהו וליחוש דילמא אימלוכי אימליך שלא לגרשה והדר אימליך לאחר זמן לחזור ולגרשה והתחיל לכתוב בדף השני ונמצא הראשון בטל והדברים מוכיחין כיון שלא גמר הגט בדף הראשון ואע"פ שאין אנו רואין בסוף דף ראשון קלף חלוק שמא לאחר שנמלך והשלימו בדף השני מיגז גזייה. ולפרוקי הך פרכא ואידך חששי דאוסבין בגמ' מפרש רב אשי כגון דידיע במתחתא דמגילתא. כלומר שניכר במתיחת הקלף סביב כל הגט שלא היה בו קלף אלא זה לא למעלה ולא למטה שניכר סביבות הקלף שחור ועב שלא נגע שם תער הגלבין כדרך עושי קלפים שקושרין אבנים למתוח הקלף ומתחילין לתקנו בסמוך הילכך כיון שלא היה קלף אחר סוף דף זה מעולם ליכא למיחש לאימלוכי אמליך. והקשו בתוספות כי אמליך מאי הוה הא קי"ל כרב נחמן דאמר [דף לג:] חוזר ומגרש בו כדאיתא בפרק השולח ואיפשר דהתם היינו טעמא לפי שהגט נגמר ולפיכך אינו יכול לבטלו אבל כשלא נגמר מודה רב נחמן דאינו חוזר ומגרש בו ורש"י ז"ל פירש דאיכא למיחש שמא הסופר התחיל הגט לשם אדם אחר ונמלך ואח"כ סיימו לשם זה ולשון אמלוכי אמליך לפירוש זה ליבנא קטיעא הוא ואינו במשמע. והרמב"ן ז"ל פירש שמא מתחלה אמר לסופר כתוב גט לאשתי וכתב אליו ונמלך בעל וחזר בו ומנעו מלהשלים הגט והבטל שליחותו וכשחזר אחר כך וא"ל השלם אותו הגט לא עשאו שליח אלא לחצי הגט ולא ניתן לגירושין ע"כ. ולא ידעתי למה פסול בכך דכיון שהבעל יכול לכתוב ולהמלך ולחזור ולכתוב שהרי לא שמענו פסול בכך למה לא יהא רשאי למנות שליח להלאן. וכי תימא שליח שאני מדאמרינן בפרק כל הגט [דף כט:] והא שליח שלא ניתן לגירושין הוא. זה אינו מן השם דהתם היינו טעמא משום דכיון ששליח זה אינו יכול לגרש כך אינו יכול לעשות שליח אחר שיגרש אבל הכא בעל עצמו למה לא יהא רשאי לעשות הסופר שליח להלאן ולי נראה דהכי פרכינן וליחוש שמא נמלך בעל וביטל שליחות הסופר ואחר כך כשנתרצה לגרש לא חשש הסופר *שעשאו שליח אלא השלים את [הגט על

א"ר יוחנן זמן אחד לכולן זה הוא כלל זמן לכל אחד ואחד כגון בחד בשבא בחד בשבא זה הוא טופס וריש לקיש אמר *אפילו זמן אחד לכולן הוי טופס ואלא היכי דמי כלל דכתבי הכי אנו פלוני ופלוני ופלוני גרשנו נשותינו פלונית ופלונית ופלונית. א"ה נמצאו שתי נשים מתגרשות בגט אחד והתורה אמרה וכתב לה ולא לה ולחברתה *דהדר כתיב פלוני גירש פלונית ופלוני גירש פלונית. תניא כוותיה דר' יוחנן ותניא כוותיה דר"ל וכו'. והלכתא כר' יוחנן: מתני' שני גיטין שכתבן זה בצד זה ושני עדים עברים באין מתחת זה לתחת זה ושני עדים יונים באין מתחת זה לתחת זה °את שהעדים הראשונים נקראין עמו כשר. עד אחד עברי ועד אחד יוני עד אחד עברי ועד א' יוני באין מתחת זה לתחת זה(א) (א)(ומתחת זה לתחת זה) שניהם פסולין: גמ' *זעירי תני שניהן כשרין. והנא דידן דילמא גונדלית חתם וכולהו אחד הוא דחתימי (ג). והלכתא כתנא דידן: מתני' שייר מקצת הגט וכתבו בדף השני ועדים מלמטה כשר חתמו עדים א בראש הדף (ג) מן הצד או מאחריו בגט פשוט פסול הקיף ראשו של זה בצד ראשו של זה והעדים באמצע פסולין (ב) ראשו של זה בצד סופו של זה (ד) והעדים *מלמטה את שהעדים נקרין *עמו בסוף כשר: גמ' שייר מקצת הגט וכו'. *א"ר אשי והוא ב דידיע במתחתא דמגילתא:

רש"י

גמ' זמן אחד לכולן. נמי הוה טופס לכל א' וא' לפסול את העליונים דהואיל והזכיר שם האיש ואשתו של [כל] א' לבדו הוי כל א' גט לעצמו ונמצא האחרון מפסיק בעדות ואין עדים מעידין אלא עליו: מתני' שני גיטין שכתבן זה בצד זה. ברוחב המגילה: ושני עדים עברים. הבאים מתחת ראשון לתחת שני שם העד הראשון תחת הראשון ושם אביו תחת השני וכן עד שני תחתיו. וחזרו וחתמו תחתיהם שני ישראלים יונים ובלשון יונית כדרך זה אבל חתימת יונית אינה נקראת כחתימת העברי' שכשהיווני חותם יוסף בן שמעון בידוע ששמו שמעון בן יוסף שכך מתפרשת חתימתו יוסף בן כלומר בנו של יוסף שמעון ונמצא שם העד חתום על הגט שני ושם אביו חתום על הראשון הלכך על כרחך היונים חתמו תחת השני כזה*):

בכך גירש בכך גירש
ראובן בן יעקב עברי
יוסף יווני
בן שמעון סוף עברי
בן לוי
יהלאל בן נפתלי יווני

את שהעדים הראשונים נקראין עמו כשר. (ג) פי' הגט הראשון שהעדים העברים החתומים למעלה הימנו כשר. וגם השני שהיונים החתומין תחתיו פסול ובגמ' מפרש אמאי מיפסל: עד א' עברי ועד א' יווני. באין מתחת גט הימין לתחת גט השמאל: ועד עברי ועד יווני עוד תחתיהן. באין מתחת גט השמאלי לתחת גט הימין כגון שהיוני ראשון חתם תחת השמאלי יוסף בסוף השיטה וחזר וחתם בן שמעון בראש שיטה שניה תחת הימני נמצא שמו תחת הימני דהכי מיפרשא חתימה דידהו בנו של יוסף שמעון שתחת הגט הימין ונמצא שם אביו על השמאלי ושמו על הימין והעברי השני חתם שמו תחת גט השמאלי בסוף השיטה ושם אביו תחת הימני בראש שיטה שתחתיו נמצא שבא מתחת גט שני לתחת גט ראשון והיווני השני חתם תחתיו כדרכו בשיטה אחרונה יהאל בן תחת הראשון ונפתלי תחת השני ונמצא שמו חתום על השני שניהן פסולין. ובגמרא מפרש טעמא: גמ' גונדלית חתם. כלומר להכי פסל תנא דמתניתין ברישא את הגט השני דקסבר דלמא גונדלית חתם היוני כלומר שלא כמנהגם אלא כדרך העברים ונמצאו כולן חתומין על הראשון וסיפא דמתני' דקתני שניהם פסולין דדלמא גונדלית חתם חד מינייהו דלמא היוני ראשון חתם כסדר העברי שחתם למעלה הימנו תחלה שמו ואח"כ שם אביו ונמצא שהוא חתום על השני ועברי שני רואין אנו שעל השני הוא חתום ויון האחרון שמא חתם כמנהגו ונמצא ג' עדים על גבי גט השני והא' על הראשון או שמא היון ראשון חתם כדרכו ויון האחרון חתם גונדלית כמה שראה העברים חותמין ונמצא שני היונים ועברי ראשון חתומין על הראשון ואין על הגט השני כי אם עד אחד לכך שניהם פסולים: גונדלית. דבר שלא כמנהגו קרוי גונדלית. בתשובת הגאונים קורא אדם איטר גונדלא לפי שמשנה סדר שמשתמשים בימין: מתני' בדף השני. (ה) שאלו בעמוד שני שאלו *ברחב המגילה: מן הצד. בגליון של ימין הגט או בגליון השמאלי או מאחוריו: בגט פשוט. שעדיו צריכין להיות בתוכו: הקיף. חיבר וסמיך לשון מן המוקף: פסולין. שניהן שאין חתימה נקראת לא עם זה ולא עם זה: את שעדים נקראין עמו [בסוף]. שגג החתימה כלפי סופו דהיינו הראשון ולא השני שרגלי החתימה כלפי ראשו: גמ' והוא דידיע במתחתא דמגילתא. שניכר בה מתחת הקלף סביב כל הגט שלא היה בו קלף אלא זה לא מלמעלה ולא מלמטה שניכר סביבות הקלף שחור ועב שלא נגע שם תער הגלבים כדרך שעושים קלפים שקושרין אבנים סביב ומתוח הקלף לתקנו ובשאין ריוח מלמטה איירי דאל"כ איכא למיחש דלמא כתב תחלה מקצת הגט ונמלך נמלגרש ולאחר זמן נמלך לגמרי ונמצא

שלטי הגבורים

א ואמרי' בגט פשוט ברחוק עדים מן הכתב ב' שיטין פסול וכתב מיי' בד"א כשהיה הגט יוצא מתחת ידה ולא היה שם עדי מסירה אבל אם היה שם עדי מסירה אע"פ שהן מרוחקין הרבה ואין נקראין עמו ואע"פ שאין חתום עליו עדים כלל הרי זה כשר בעיקר שגירושין בעדי מסירה והביא כמ"ג ראיה לדברי מיי' והראב"ד השיג עליו כי שמא התם בהנאי בגט בההן ב' שיטין והוציא גיטה בעדי חתימה ונמצא זה מזויף מתוכו דאתו למימר שבוטלוי של עדי חתימה. ויתחילו בראש השיטה שלא ישאר חלק בגליון בימין הגט לפני חתימתן ולא יהא בין הגט לחתימת העדים כתוב שום דבר אחר שאין מפני הגט דאיכא למיחש שמא לא כיוונו העדים לחתום על אותו דבר כדאמרי' כתב למטה בגט כו': ב אבל אם אינו דבר פסול דשמא ב' גיטין הוי כתובין זה אצל זה והשמאלי נכתב בגובה של המגילה יותר מהימני והיה שום תנאי בימיני למטה וחתך התחתון מהימיני והעליון מהשמאלי וכוון אותם ביחד וכתב מיי' שאפי' אם מסרו בפני עדי מסירה שהיא ספק מגורשת וכתב הטור ואיני יודע למה כיון שיש כאן עדי מסירה כם זכורים אם היה בו תנאי והאסור בר"ל שאנו חוששין שהסופר בעצמו עושה כן מפני שנזדמן לו בענין כך:

הגהות

(א) נ"ב כזה: עברי ראובן בן יעקב עד יוני שמעון עד יוסף בן עברי בן דן [עד] פרץ יוני יחזאל בן נפתלי [עד] [נראה שהיה לרבינו גי' אחרת במשנה מגירסת רש"י ועי' בתוס' דף פ"ז ע"ב בד"ה עד אחד עברי ועד אחד יוני]: (ב) סופו של זה בצד סופו של זה והעדים באמצע את שהעדים נקראים עמו כשר [ראשו כו'. וכ"ה במשנה שבגמ']: (ג) לשון רש"י בגמ' אם העברים חתומים למעלה הימיני כשר ואם היונים חתומים למעלה השמאלי כשר. וצל"ע דא"כ נ"ל ביונים למעלה שהשני פסול דחיישי' דעברים חתמו גונדלית וכפי' רש"י לא משמע כן דלא כתב חשש גונדלית אלא ביונים רק בתוס' לפי' ר"ת חוששין לזה. אבל לפירש"י דלדידיה (אין) [אם] שני עדים יונים ראשונים שני הגיטין כשרים כי לר"פ איכא גונדלית רק כשב לשניו עד שהתם דחיישי' שהתם סוא נ"כ כדרכו במוכו ומ"מ לשון משנה במ"ש את שהעדים הראשונים וכו' משמע בין עברים ראשונים או יונים א"כ נרש"ל ודש"פ.

הגהות הב"ח

(א) תיבות אלו המוקפין נמחק:

השגות הראב"ד

א דאוקימנא רבינא לרב אשי מאי שנא (דתנן) [מהא דתניא] כתובה נכתבין לשני עבדיו קנו ומשחררין זה את זה. כלומר דהוה ליה [לה ולחברתה]. קשיא לי ודלמא דהדר אלגייהו כדקאמרינן גמרינן גט ולמה ליה לאוקומה בבני בטרות. ולא היא דלענין בטרות אי כתב בסוף כל וכבי נהונים לפלוני נהונים לפלוני כאחרון את כראשון וכלל של אהרון כדאמרי' לענין מלמעלה מההיא ולמטה מנה ככל כולך את

דעת

דעת] הראשונה: **מתני'** גט שכתבו עברית וכו' כשר. גרסינן בתוספתא [בסוף פרק בתרא דגיטין] גט שכתבו בחמשה לשונות וחתמו עליו ה' עדים בה' לשונות כשר כך הגרסא בספרים שלנו אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפ"ד מהלכות גירושין אבל אם היה מקצת הגט כתוב בלשון אחת ומקצתו בלשון אחרת פסול ונראה שהוא ז"ל גורס פסול וכן נראה ממ"ש הראב"ד ז"ל בהשגות אלא שהגיה עליו שלא שמענו פסול אלא בכתב בשתי לשונות וחתמו עליו עדים בשתי לשונות אבל חתמו עליו באחד מן הלשונות לא שמענו ונראה לי שדעת הר"ס במז"ל היתה דחתמו עליו בה' לשונות לרבותא נקטיה

רש"י

הראשון בטל: **מתני'** כך היו נקיי הדעת שבירושלים. שלשונם קצרה לא היו חותמים עד אלא פלוני בן פלוני: חניכתו. שם לווי של כל המשפחה: **גמ'** חתם סופר. עם עד אחד: שנינו. במתני' דכשר דהוו להו שני עדים ושמעינן ממתני' דלא חיישינן למימר שמא הבעל לא צוה שיחתום הסופר אלא אמר לשנים אמרו לסופר שיכתוב ולעדים שיחתמו פלוני ופלוני וחשו שלוחין לכיסופא דספרא ואחתימו ליה להא לא חיישינן דר' יוסי היא דאמר מילי לא מימסרן לשליח כדאמרי' לעיל במי שאחזו: דהוה ידע לטופסא דשטרי. היו מכירין כתב יד הסופר וחתימת עד א' ולא הכירו חתימת השני: עד עשרה דורות. הוי חניכתו ולא הוי כשינה שמו ואם כתב בגט כשר: בנים. הרי דור שני ובני בנים הרי דור שלישי ומכאן ואילך קרי להו ונושנתם בארץ: מעושה. שכפוהו בחזקה ליתן גט: כדין כשר. כגון הנהו דאמרי' בהן יוציא ויתן כתובה או שהיתה אסורה לו: שלא כדין פסול. ואסורה לינשא: [ובעובד כוכבים כדין פסול] ופוסל. מן הכהונה משום ריח הגט ומשום דמיחלף בדין דישראל דאתי למימר ישראל שעשוהו (שלא) כדיו לא פוסל וההוא גיטא

תורה אור

נר מצוה שאע"פ שהגט מעין החתימות פסול

מתני' *גט שכתבו עברית א ועדיו יונית יונית[דף פו:] עדיו עברית עד אחד עברי ועד אחד יוני *עד אחד יוני ואחד עברי ב כשר °כתב סופר ועד כשר איש פלוני עד כשר בן איש פלוני עד כשר איש פלוני בן איש פלוני ולא כתב עד כשר *כך היו נקיי הדעת שבירושלים כותבין [ה] כתב חניכתו והניכתה כשר: *גט מעושה בישראל כשר [דף פח:] *)ובעובדי כוכבים חובטין אותו ואומרים לו עשה מה שישראל אומר לך: **גמ'** *כתב סופר ועד [דף פח.] כשר. א"ר ירמיה חתם סופר שנינו. ההיא כתובת חתנים דאתאי לקמיה דרבי אבהו דהוה ידע ליה לטופסא דשטרא ולחתימות ידיה דחד סהדא סבר לאכשורה א"ל ר' ירמיה חתם סופר שנינו: כתב חניכתו וחניכתה כשר: ג תנו רבנן חניכת אבות בגיטין עד עשרה דורות רבי שמעון בן אלעזר אומר עד שלשה דורות כשר מכאן ואילך פסול כמאן אזלא הא דאמר רבי חנינא חניכת אבות בגיטין עד שלשה דורות כשר כמאן כרבי שמעון בן אלעזר וכן הלכתא אמר רב הונא מאי קראה °כי תוליד בנים ובני בנים וגו': *גט ^א^מעושה בישראל כשר: אמר רב [דף פח:] נחמן אמר שמואל גט מעושה בישראל כדין כשר ד שלא כדין פסול ופוסל ה ובעובדי [תקסו] כוכבים כדין פסול ופוסל שלא כדין אפילו ריח הגט אין בו אביי אשכחיה לרב יוסף דהוה קא מעשה אגיטי א"ל והא אנן ו הדיוטות אנן ותניא היה רבי טרפון אומר כ"מ [תקסז] שאתה

*) בגמ' איתא ובעובדי כוכבים פסול בעובדי כוכבים חובטין אותו כו' (ג"א)

ומתני' נמי אתא לאשמועינן דכל שהגט בלשון אחד אע"פ שאינו כלשון החתימות כשר ומיהו לא הכשיר אלא בגט כתוב בלשון אחד שכיון שהגט ענין לעצמו וכל אחד מן העדים ענין לעצמו אין קפידא אם כל אחד מתחלף מחברו אבל בגט עצמו שהוא ענין אחד כל שהוא מתחלף בעצמו לא הכשיר תנא דמתני' ותנא דתוספתא אשמעי' בהדיא דפסול אע"פ שהוא מעין החתימות:

כתב סופר ועד כשר. מפרשינן בגמ' דחתם סופר שנינו: כך היו נקיי הדעת שבירושלים כותבין. פלוני בן איש פלוני ולא היו כותבין עד: כתב חניכתו וחניכתה. פירש"י ז"ל שם לווי של משפחה כולה דהיינו חניכת אבות דאמרינן בגמ' [דף פח.] ור"ח ור"ת ז"ל פי' שם לווי של האיש עצמו או של האשה וחניכת אבות דברייתא הוא חניכה אחרת דהיינו חניכת המשפחה שנקראין כולה על שמה ולא מיירי בשם לווי דבגופיה ור"ת ז"ל גורס במשנתינו כתב חניכתו וחניכתה כשר וכך היו נקיי הדעת שבירושלים כותבין. כלומר שלא היו כותבין אלא החניכה: **גט** מעושה. בחזקה: בישראל כשר. שהיו כופין אותו כדין [כגון] הנך דאמרינן בהו יוציא: ובעובדי כוכבים היו חובטין אותו וכו'. כלומר ובעובדי כוכבים פעמים שכשר אם אומרים לו עשה מה שחכמי ישראל אומרים לך שעי"ז לא היה העובד כוכבים אלא כמקל ורצועה לב"ד של ישראל שלוחו של ב"ד ואין מדקדקין בשליח שהוא חובט אם הוא ישראל או עובד כוכבים וכן כתב בה"ג. ואיכא נוסחי דגרסינן גט מעושה בישראל כשר בעובדי כוכבים פסול ובעובדי כוכבים חובטין אותו וכו' ורצה ר"ת ז"ל לפרש דכי קאמר ובעובדי כוכבים חובטין אותו קאי אמאי דקתני ובעובדי כוכבים פסול דאפילו באותו ענין שאומרים לו עשה מה שישראל אומר לך פסול והקשו עליו דאטו לאביי דהוא ס"ל דלא אמרינן שליחותייהו קא עבדינן כדאיתא בגמ' [כאן דף פח:] וכי היה סבור אביי דבארץ ישראל לא יכול לחבוט אלא המומחה ולי נראה מהא לא איריא דנהי דאביי לא הוה ס"ל דמסתמא שליחותייהו קא עבדינן כשהמומחים עושין שליח בפירוש (א) איפשר דהוה מודה אבל בירושלמי משמע דכשר דגרסי' עלה דמתני' ישראל *)שעשה מעשה עובד כוכבים כשר ובאומר איני זן ואיני מפרנס פי' ואפילו הוא [שלא] כדין (א) ומתני' אמרה כן ובעובדי כוכבים חובטין אותו ואומר לו עשה מה שישראל אומרים לך ולא מה שאני אומר לך אלמא כל שהן חובטין ע"פ ישראל כשר ואף ר"ת ז"ל כן השיב בתשובה: **גמ'** אמר רבי ירמיה חתם סופר שנינו. במשנתינו דכשר דהוו להו שני עדים ואשמעינן מתניתין דלא חיישינן למימר דבעל לא צוה שיחתום הסופר אלא אמר לשנים אמרו לסופר פלוני ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו וחשו הנך שלוחים לכסופא דספרא ויחתמוהו דלהא לא חיישינן כדאוקי בפרק התקבל (דף סו:) דמתני' רבי יוסי היא דאמר מילי לא מימסרן לשליח וכבר כתבתי שם שזהו דעת הרי"ף ז"ל לפסול באומר אמרו והכשיר בחתם סופר ועד ומיהו מחוורתא דפסקא למיזל הכא והכא לחומרא למיפסל אומר אמרו ולמיפסל חתם סופר ועד: דהוה ידע לטופסא דשטרא. שהיו מכירין כתב הסופר וחתימת עד אחד ולא היו מכירין חתימת עד השני: א"ל רבי ירמיה חתם סופר שנינו. כתב סופר ועד דתנן במתניתין היינו חתם סופר אבל כתב סופר לא ואע"ג דלמאן דאית ליה חתם סופר [פסול] משום חששא דאומר אמרו כדאיתא בפרק התקבל [ריש דף סו.] מתניתין כתב סופר הוא ואנן פסלינן חתם סופר כדכתבינא אפ"ה מספקא אית לן [למיפסל] כולהו אומר. אמרו וחתם סופר: **חניכת** אבות בגיטין עד עשרה דורות. הויא הכירא שאם כתבה בגט לא פסלה למהוי כשינה שמו ושמה: בנים. היינו דור שני ובני בנים היינו דור שלישי ומכאן ואילך קרי ליה ונושנתם: **גמ'** מעושה בישראל כדין. כגון הנך דאמרינן בהו יוציא ויתן כתובה או שהיתה אסורה לו: פסול. להתירה לינשא: ופוסל מן הכהונה. משום ריח הגט ומפרשינן בגמרא דבעובד כוכבים כדין מ"ה פוסל לכהונה משום דמיחלף בכדין דישראל ואתי למימר כמי דישראל שעשוהו כדין (לא) פוסל וההוא גיטא מעליא הוא אבל שלא כדין דבעובד כוכבים בכדין ישראל לא מיחלף ואי אמרת מיחלף בשלא כדין דישראל דפסול כדאמרינן לעיל פסול ופוסל היא גופה גזירה היא [שלא כדין] אטו כדין דישראל וגזירה לגזירה לא גזרינן. והמיהני כיון דאמרינן דכדין בעובד כוכבים מיחלף בכדין דישראל נימא שאם נתגרשה בכדין דעובד כוכבים ובא אחר וקדשה ניחוש לקדושיו אטו כדין דישראל וכ"ת ה"נ א"כ דגזרינן אפילו (לגבי ישראל) עובד כוכבים אטו ישראל נגזר נמי ישראל אטו עובד כוכבים וניטא דגט המעושה בישראל כדין לא יהא כשר דילמא אתי לאכשורי בכדין דעובד כוכבים וי"ל דאע"ג דאמרינן דכדין בכדין מיחלף לא מיחלף ממש קאמרינן דלגבי ישראל מידע ידעי דכדין ישראל וכדין עובדי כוכבים לא דמו אהדדי ואפ"ה לגבי כהונה מיחלף דאי אמרינן דכדין דעובד כוכבים שלא יפסול לכהונה מימר אמרי ש"מ שאין שום גט מעושה אפילו בישראל פוסל לכהונה דאם איתא דפוסל. בעובדי כוכבים ריח הגט מיהא הוי שהרי אפי' שמץ גט פוסל בכהונה אלא ודאי אפילו מעושה בישראל אינו פוסל ואפילו ידעינן שהוא כשר איפשר שיטעו לומר שלא פסלה תורה גרושה לכהן אלא היכא דאיהו מפיק לה מפני כבוד כהונה אבל במעושה דאיהי מפקא ליה נהי דכשר אינו פוסל או שמא יטעו לומר דאינו כשר ונפקא מיניה חורבא לכהונה ולעולם נמי שאם קדשה אחר לא יחושו לקדושיו:

אביי אשכחיה לרב יוסף דהוה קא מעשה אגיטי. כופה את האיש להוציא את אשתו בדין: הדיוטות אנן. שאין מומחין אלא סמוכין דמקרי אלהים

*) בירושלמי שלנו כל"ס איתא [ישראל] שעישו במעשה עובד כוכבים [פסול ועובד כוכבים שעישו במעשה ישראל כשר כו']. ועי' כאן בתוס' ורא"ש ומרדכי (ג"א)

אלהים ודיינין ואין סמוכין בחוצה לארץ כדאמרינן בסנהדרין (דף יד.): אגוריות. אסיפות כמו [משלי י] אוגר בקיץ: לפניהם. קאי אשבעים זקנים שעלו עמו בהר כדכתיב [שמות כד] ואל משה אמר עלה וכו' ואע"פ שנכתבה פרשה זו אחר מתן תורה קודם מתן תורה נאמרה ונבנה המזבח והעלו העולה והשלמים ובאותו דם נכנסו לברית כך פירש"י ז"ל ור"י ז"ל אומר דהאלהים טובא דכתיבי בפרשה קאי והכי משמע בריש החובל [דף פד.] דמאלהים נפקא לן מומחין דאמרינן התם מ"ש נזקי אדם באדם ונזקי אדם בשור דלא דאלהים בעינן וליכא אלמא מאלהים נפקא לן מומחין ואפ"ה איצטריך לפניהם דאי מאלהים גרידא לא הוה ממעטינן הדיוטות אלא ממה שכתוב בפרשה להכי איצטריך לפניהם דקאי אאלהים לומר שבכל משפט בעי מומחין ועישוי דגיטין משפט הוא: **דבר** אחר לפניהם ולא לפני הדיוטות. וא"ת דהכא משמע דקרא מיירי בכשרין לדון ואילו בפ"ק דקדושין (דף לה.) ובב"ק (דף טו.) דרשינן מיניה דהשוה הכתוב אשה לאיש לכל דינים שבתורה ואשה ודאי פסולה לדין דהתנן בפרק בא סימן (דף מט:) כל הכשר לדון כשר להעיד וכיון דאשה פסולה להעיד כדמוכח בהחובל [דף פח.] ובפרק שבועת העדות (דף ל.) ממילא פסולה לדון. תירצו בזה דכלל דפ' בא סימן באיש בלבד מיירי דכל איש הכשר לדון כשר להעיד אבל אשה כשרה לדון אע"פ שפסולה להעיד ודבורה תוכיח דכתיב [שופטים ד] והיא שופטה את ישראל. וליתא דבירושלמי דיומא [פ"ו הלכה א] אמרו מעתה דאין אשה מעידה אינה דנה ומדבורה לא איריא דשמא לא היתה דנה ממש אלא שהיתה מלמדה להם דבר המשפט או שמא מקבלים היו אותה עליהם. ובעיקר קושיין נ"ל דנהי דלפניהם קאי אמומחין אפ"ה כיון שלא פי' הכתוב מי יהיו הנדונין ולא כתב דבר אל בני ישראל וכיוצא בו כמו שכתוב בשאר מצות ממילא השוה אשה לאיש: **אנן** שליחותייהו קא עבדינן. ואפילו בזמן שאין מומחין בארץ ישראל מסתמא שליחותא דקמאי קא עבדינן ובפרק החולץ [סוף דף מה:] נמי קאמרינן מי לא טבלה לנדתה ומי לא טבל לקריו ומאן יהיב להו רשותא בהכי אלא מסתמא אמרינן דשליחותייהו עבדינן: מידי דהוה אהודאות והלואות. דעבדינן שליחותייהו משום שלא תנעול דלת בפני לווין כדאיתא בריש סנהדרין [דף ג.] וגיטין נמי דומיא דהודאות והלואות נינהו דאי לא [לא] מינסבן לגברי והוו להו בנות ישראל עגונות: **אי** הכי גזלות וחבלות נמי נעביד שליחותייהו. ולגן אמרינן בשמעתא קמייתא דסנהדרין [שם] דבעינן מומחין וא"ת דהכא משמע שאין דנין גזלות בבבל ובכמה מקומות בתלמוד משמע שהיו דנין כדאמרינן [בב"ק דף צו:] ההוא גברא דגזל *אפדנא מחבריה ובפ"ק דב"מ (דף ה.) אמרינן ההוא רעיא דכל יומא הוה מפקדי ליה חיותא בסהדי תירצו בתוס' שהיו דוחקין אותו ע"י הקבעת זימנא לא"י כדאיתא בסוף פ"ק דב"ק [דף טו:] ועוד אומר ר"י ז"ל דגזלות שע"י חבלות הוא דקאמר דאין דנין [בבבל כגון שחבל בחבירו וגזלו]: **כי** עבדינן שליחותייהו במילתא דשכיחא כהלואה וגט ומיהו בפרק החובל (דף פד:) מסקינן דתרתי בעינן שכיחא ואית בה חסרון כיס ושם אפרש בס"ד: במילתא דלא שכיחא לא עבדינן שליחותייהו. וא"ת [אם כן] היאך היו מקבלין גרים בבבל דהא גר בעינן שלשה מומחין דמשפט כתיב ביה כדאיתא בהחולץ (דף מו:) וגירות לא שכיחא דהכי אמרינן לעיל בפרקין [דף פח.] בגמ' עבד ועובד כוכבים נמי עבדי דמגיירי ומהדרינן גירות לא שכיחא ואילו בפרק החולץ [שם] מוכח בהדיא שהיו מקבלין גרים בבבל וי"ל דבממונא הוא דאמרינן דלא חיישינן במילתא דלא שכיחא למעבד שליחותייהו אבל להכניס אדם תחת כנפי שכינה אע"ג דלא שכיח עדיף טפי מממונא דשכיח: **מתני'** יצא שמה בעיר מקודשת. פנויה שיצא עליה קול פלונית מקודשת היום לפלוני ויש דברים נראין כדמפרשי אמוראי בגמ' [דף פט.]: הרי זו מקודשת. ולא תינשא לאחר בלא גט: מגורשת הרי זו מגורשת. ליכא לפרושי שאם יצא הקול על אשת איש שהיא מגורשת שנתירנה להנשא לשוק דמשום יציאת קול לא שרינן אשת איש לעלמא אלא משמע דה"ק שאם נשאת אשה בחזקת אלמנה לכהן ואח"כ יצא עליה קול שנתגרשה קודם מיתת בעלה דמחזיקין אותה כמגורשת ואסרינן לה עליו ובגמרא פריך עלה: ובלבד שלא תהא שם אמתלא. שלא יבא עם הקול של קידושין או גירושין משל וטעם שהוא סותר את כח הקול: גירש פלוני את אשתו על תנאי. זהו סותר של גירושין שמא לא נתקיים התנאי: זרק לה קידושיה וכו'. זהו אמתלא של קדושין והוא הדין איפכא: **גמ'** מגורשת ואסרינן לה אגברא. בתמיה ואמגורשת דתנן במתני' קאי וכי אשת כהן שיצא עליה קול שגירשה בעלה קתני במתני' דחיישינן לקלא ואסרינן לה עליו. והא אמר רב אשי כל קול שיצא על האשה משנשאת ולא יצא עליה קודם נישואין לא חיישינן ליה. כגון אם נשאת לכהן ויצא עליה קול שהיתה זונה או גרושה לא מפקינן לה מיניה אלא בעדות ברורה וזו נשואה ועומדת היא ולא מצי לתרוצי דמיירי כשהיתה בחזקת אלמנה ויצא עליה קול שהיא גרושה שאוסרין אותה ליכנס [לכהן] דאי הכי פשיטא ומרישא שמעינן לה: ה"ק וכו'. האי קול דמגורשת ארישא קאי אשה פנויה שיצא עליה קול מקודשת חיישינן לה ואסורה ליכנס אלא לאותו האיש: חזר ויצא עליה קול מגורשת. שגירשה אותו פלוני שיצא עליה קול בקדושיו הרי זו מגורשת ואסורה לכהן ומותרת לעלמא: מ"ט הרי קול. ששמענו תחלה סוברו עמו. ונראה מדברי רש"י ז"ל שאפילו יצא קול שני של גירושין אפי' מכאן ועד י' ימים מהני דאע"ג דלקמן מסקינן דבאמתלא לא שריא אלא כשהיא יוצאת כאחד עם [קול] הקדושין התם היינו טעמא לפי שהאמתלא היינו על תנאי וכיוצא בו הפך הקול הראשון שהיה סתם אבל קול של גירושין אינו סותר כלל קול הקדושין אבל הראב"ד ז"ל כתב אף בגרושין בעינן שיצא קול הגירושין עם הקדושין כדי שיהא סוברו עמו: והא דקתני סיפא ובלבד שלא תהא שם אמתלא אי זו היא אמתלא וכו'. כתב הרמב"ן ז"ל דלאוקימתא דרב אשי לאו ארישא קאי דאפילו יצא קול מקודשת ומגורשת על תנאי [ודאי דמבטלינן ליה לקלא] קול וסוברו עמו הוא ושריא לעלמא דהא חזינן לקמן בשמעתין בגמ' דלא חשו רבנן לספיקי דקלא כלל דאמרינן ההיא דנפק עליה קלא דאיתקדשה בליפא דתוחלא בעיבא דבי שיפי שלחה רב אידי בר אבין לקמיה דאביי כה"ג מאי א"ל אפילו למ"ד לא מבטלינן קלא בהא מבטלינן קלא מימר אמרי עייטו רבנן בקידושין דלית בהו שוה פרוטה. ואמרינן נמי ההיא דנפק עליה קלא דאיקדשה לחד מבי פלניא אמר רבא אפילו למ"ד לא מבטלינן קלא בהא מבטלינן מימר אמרי עייטו רבנן בקדושי וקדושי קטן הוו אלמא אע"פ שלא בדקו הדבר כלל כיון שהיה איפשר להם לתלות תלו להקל שלא חשו לקול אלא כשהוא בלא שום סובר שמא יוציאו לעז על המשפחות ואף כאן תולין שמא נתקיים התנאי [והרי היא מגורשת] והוי סובר לקול דקדושין אלא מתני' הכי קתני מקודשת ומגורשת הרי זו מגורשת ואסורה לכהן ואימתי חששו לקול במקום שאין שם אמתלא אבל בקול שיש אמתלא כגון שהוציאו קול על האשה שנתגרשה על תנאי ואח"כ מת בעלה וכן בקדושין אין חוששין לאותו קול. אבל הראב"ד ז"ל פירש דאגופה דרישא קאי שאם אמרו מקודשת סתם ומגורשת על תנאי אין קול זה דגירושין סובר לקידושין וחוששין לה וכתב הרמב"ן ז"ל שלדעת הראב"ד ז"ל איפשר שלא תלו לקמן בשמעתין בקדושי קטן ובפחות משוה פרוטה אלא נומר שאם בדקו ונמצא כן מבטלין הקול דמימר אמרי הכי ולא חשדי להו ואינו נראה דהא לא חזינן בגמ' דבדקו עלה דמילתא כלל אלא בסתם תלו להקל והא דאמר רבא אפילו למ"ד לא מבטלינן קלא הכא מבטלינן היינו לומר שאפי' לדברי המחמיר שלא לבטל אפי' בידיעה גמורה הכא מבטלינן בסתמא אלו דבריו ז"ל ול"נ דודאי הנהו עובדי מוכחי דבסתמא תלינן לקולא ואעפ"כ ליסנא דמתני' מוכח דאגופא דרישא קאי וכדברי הראב"ד ז"ל ואין הנדון דומה לראיה שכל שהקול יוצא תחלה באמתלא וזו בחזקת פנויה עומדת אין לבן של בני אדם מתיישב שתהא מקודשת ובכל מאי דאיכא למיתלי תלו ומש"ה אמרינן דמימר אמרי עייטו רבנן בהו בקדושי וכו' אבל כשקול קדושין יוצא בלא אמתלא ומחזיקין אותה במקודשת גמורה לא תלא מלבן מחזקת מקודשת מחמת קול גירושין שיש בו ספק ולא אמרינן עייט רבנן בגיטא ומעליא הוא אדרבה אמרינן אם איתא דעייטו קלא הוה לה למילתא כיון שמתחלה החזיקו אותה במקודשת גמורה ובהכי אתיילן מתניתין ועובדי דגמרא כפשטייהו: **לא** שישמעו קול הברה אלא כדי שיהו נרות דולקות. כדרך המתקדשות שנוהגות שמחה ואור נר כדאמרינן בסנהדרין

נר מצוה   תורה אור

שאתה מוצא אוגריות של עובדי כוכבים אע"פ שדיניהן כדיני ישראל אי אתה רשאי להזדקק להן שנאמר °ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם [א] ולא א לפני עובדי כוכבים ד"א לפניהם ולא לפני הדיוטות אמר ליה °אנן שליחותייהו קא עבדינן מידי דהוה אהודאות והלואות אי הכי גזילות וחבלות נמי כי עבדינן שליחותייהו במילתא דשכיחא במילתא דלא שכיחא לא עבדינן שליחותייהו: **מתני'** יצא ב שמה בעיר מקודשת ב הרי זו מקודשת מגורשת הרי זו מגורשת ובלבד שלא יהא שם אמתלא אי זה היא אמתלא גירש פלוני את אשתו על תנאי זרק לה קידושיה ספק קרוב לה ספק קרוב לו זו היא אמתלא: **גמ'** מגורשת הרי זו מגורשת. ואסרינן לה אגברא והאמר רב אשי כל קלא דבתר נישואין לא חיישינן ליה ה"ק מקודשת הרי זו מקודשת א] מקודשת ומגורשת הרי *זו מגורשת מ"ט שהרי קול וסוברו עמו: אמר עולא לא שישמעו קול הברה אלא כדי שיהו נרות דולקות ומטות מוצעות ובני אדם נכנסין ויוצאין ונשים טוות לאור הנר ושמחות לה ואומרות פלונית נתקדשה

שמות כא

רש"י

גירסא מעליא הוא: אוגריות. אסיפה לשון אגרה בקיץ לחמה: לפניהם. לפני מומחין כמו סנהדרין: שליחותייהו. דבני ארץ ישראל: עבדינן. שנתנו לנו רשות: מידי דהוה. אדיני ממונות דהודאות והלואות. דעבדינן שליחותייהו: גזילות וחבלות נמי. נעביד שליחותייהו ובפ"ק דסנהדרין אמרי' דבעינן מומחין: במלתא דשכיחא. כגון הלואה וגט: **מתני'** יצא שמה בעיר. פנויה שיצא עליה קול פלונית מקודשת לפלוני היום ויש שם דברים ניכרים כדמסיק בגמ': ה"ז מקודשת. ולא תנשא לאחר בלא גט: ה"ז מגורשת. ואסורה לישב תחתיו [אם אשת כהן היא] אבל אסורה לינשא לשוק דלהחמיר מהני הקול לא לקולא: ובלבד שלא תהא שם אמתלא. שלא יהא עם הקול של קידושין או גירושין משל וטעם הסותר את הקול: גירש פלוני את אשתו. על תנאי זהו סותר של גירושין דשמא לא נתקיים התנאי: זרק לה קידושיה. זו היא אמתלא של קידושין והוא הדין נמי איפכא: **גמ'** ואסרינן לה אגברא. בתמיה ואמגורשת קאי אשת כהן שיצא עליה קול שגירשה בעלה קתני מתני' דחיישינן לה לקלא ואסרינן לה על בעלה: והאמר רב אשי כל קלא. היוצא על האשה משניסת לא מפקינן לה אלא בעדות ברורה וזו נשואה ועומדת: הכי קאמר. האי מגורשת ארישא קאי והכי קאמר אשה פנויה שיצא עליה קול מקודשת חיישינן לה ואסורה לינשא

[א] מיי' פ"ב מהל' סנהדרין

עין משפט: [א] מיי' פ"ב מהל' סנהדרין סמג עשין צז טוש"ע ח"מ סי' א — ב מיי' פ"ט מהל' גירושין ופ"ט מהלכות איסורי ביאה סמג עשין טוש"ע אה"ע סי' מו

דף פט.

שלטי הגבורים: לכהונה אינו פוסל חוץ מן הנותן גט לאשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני אע"פ שגט זה בטל מן התורה פוסל לכהונה שנאמר ואשה גרושה מאישה אפי' לא נתגרשה אלא מאישה שכתב לה הרי את מגורשת ממני ואין את מותרת לכל אדם הרי זו פסולה לכהונה ואין גט זה פוסל אלא לכהונה ולא ליבם כמבואר בפ"ג דקדושין וכן נראה בעיני שהמגרש את אשתו בגט שיש בו עדי חתימה ואין בו עדי מסירה אע"פ שהוא פסול מן התורה פוסל לכהונה שראוי לגזור בו משום גט כשר כמו שגזרו בגט מעושה בישראל שלא כדין אע"פ שפסולו מה"ת כמבואר בקונטרס הראיות וכל מקום שכתבנו שהוא ספק הרי זו ספק אשת איש ואם ניבאת תלא והולד ספק ממזר):

א כתב בעל התרומות לוה שחייב עצמו בקנין בכך וכך ליל עם המלוה לדון בדיני עובדי כוכבים אם יש זכות למלוה בכך שיכול לזכות בדיניהן ולא בדייני ישראל אין הלוה יכול לחזור בו שאינו מועיל אחר קנין כלום וה"ז כמקבל עליו עדות עובדי כוכבים בקנין שאינו יכול לחזור בו ומכאן אני אומר הואיל וכותבין בשטרי החוב שיכול לגבות חובו בין בדיני ישראל בין בדיני העובדי כוכבי' רשאי להביאו לפני דייני עובדי כוכבים בזמן שלא היה יכול לכופו בדיני ישראל כגון שעברה עליו שמיטה וכיוצא בזה שהרי קנו מידו אבל בזמן שהיה יכול לכופו בדיני ישראל כמו בדיני עובדי כוכבים היה אסור להביאו בפני עובדי כוכבי' והקנין אינו כלום שאינו אלא קנין דברים וכמו שהקנין אינו כלום גם הקנס שהתנה על עצמו בשביל הקנין אינו כלום ואין מוציאין ממנו בב"ד אלא שאם התנה על עצמו להתחייב כך וכך לעניים או לבהכ"נ מודיעין אותו שחל הנדר עליו ואומרים לו עליך ליתן מדעתך מה שפסקת על עצמך כי זהו כמו נודר שאם לא יחלל השבת שיתן מנה לעניים שהוא חייב לשמור השבת וליתן מנה לעניים בקיום מצוה הייב באותו מנה אבל אין ב"ד מחייבין אותו ע"כ: אבל הרא"ש כתב אע"פ שכותב בשטר לידך בדיני עובדי כוכבים אין בכלל זה שלא ישמע שאין הכוונה בזה אלא שהוא אנס ולא ליית דינא שמקבל על עצמו שיכריחוהו בדיני עובדי כוכבים אבל לא שיעבור על דברי התורה וכתב עוד תשובה אע"פ שכתב בשטר לדון בדיני העובדי כוכבים לא היה רשאי להוציאו שם כל זמן שהוא ציית דינא ולא דיין ישראל רשאי לדונו בדיני העובדי כוכבים ואפי' אם יש על המלוה בש"ת לעובד כוכבי' לא היה יכול למוסרו לו זה השטר שכתוב בו שיכול להוציאו בדיני העובדי כוכבים כדי שלא יתבענו עובד כוכבים בדיני העובדי כוכבים ואם עבר ומכרו לעובד כוכבים צריך לקבל עליו כל הוצאה דאיתיליד ליה ואם יעבור עליו העובד כוכבי' הדרך ויוציא ממנו יותר ממה שהישראל יכול להוציא ממנו בדיני ישראל באותו שטר או אם בא לו היזק מפני שתבעו עובד כוכבים בדיניהם שלהם והוצרך ליקח מליץ שיטעון בעדו וכל כיוצא בזה צריך לסלק הכל מעליו:

ב שאלה להרא"ש ראובן שיש לו בת ומיראתו עליה שיש משמעון שיתן לה קדושין בשם לוי וכן עשה ולוי לא היה בעיר ושבא נתרצה בדבר ויצא לה קול בעיר שהיא מקודשת ללוי: תשובה צריכה גט שלוי אפי' אם הוא סובר שאומר בשמעון

השגות הראב"ד

א] הא דתנן הרי מקודשת ומגורשת הרי זו מגורשת. מאי טעמא קול וסוברו עמו מ"מ אסורה לכהן. ואני תמה למה הוצרך לזה בדוחק ולמה לא אמר אם היה בחזקת אלמנה ויצא עליה שם שהיתה מגורשת אסורה לכהן דקלא דקמי נשואין הוא. ולענין האמתלא שפירשו במשנה ובגירושין לא יבא כי אם בדוחק. כלומר אם אמרו מקודשת ומגורשת על תנאי הרי היא בחזקת מקודשת לפי שאין הקול הזה של מגורשת סוברו לפי שיש אמתלא בגירושין ואין אמתלא בקדושין ואם אמר אמתלא בקדושין גם הקדושין בטלים וכל זה אפי' במקום דלא מבטלי קלא לפי שאין הקול חזק כדי לאוסרה ולהוציאה מחזקתה:

א מיי' פרק י"ז מהל' איסורי ביאה ופרק ט מהלכות אישות וסי"ט מהלכות גירושין (ופ"ו מהל' ערכין) סמג לאוין פ ועשין מח טוש"ע אה"ע סי' מו: [ב] [מיי' פ"ו מה' ערכין]:

[דף קצד ע"ב]

ס"א נרמז [וכ"ס סכ"ח]

חדושי אנשי שם
מהר"ם (א) והאשר"י והמרדכי כתבו בשם מהר"ס דמבטלין קלא:

בגמ' ובהרא"ש איתא שלא לפלוני אין חוששין לה. שנתקדשה כו' (ג"א) [ועי' בר"ן]

[דף קצה ע"א]

[וכן מוכח קצת מדברי הרי"ף ז"ל שמפרשה לענין כה"ד מדהביא זה בהלכותיו ודו"ק]

הגהות חו"י
(א) משמע דפליגי וצ"ע. [ועי' בר"ן]:

ד"ה מ"ז
גי' מהר"ס

בגמ'

בסנהדרין (דף לב:) אור הנר בברור חיל משתה שם: א"ר אבא וכו' אלא כדי שיאמרו פלוני מהיכן שמע מפלוני ופלוני מפלוני. כלומר דאיכא קמן עד אחד שאומר אני שמעתי מראובן ועד אחד אומר אני שמעתי משמעון דהשתא איכא תרי סהדי דמסהדי מפומא דתרי אחריני והלכו הני קמאי למדינת הים רבותא קמשמע לן דאע"ג דכל חד וחד מבוס חד בלחוד קא מסהיד ואין כאן שנים ששמעו מפי שנים כאחד בהכי סגי וליסגא דכדי שיאמרו ה"ק שהקול יוצא כך שראובן שמע משמעון ולוי מיהודה והלכו להם שמעון ויהודה ובאו לפניו ראובן ולוי והעידו שהם שמעו כמו שהקול יצא. והא דר' אבא לא פליגא אדעולא דאמר כדי שיהיו נרות דולקות וכו' אלא בדעולא דאיכא רגלים לדבר לא בעינן כדי שיאמרו פלוני מהיכן שמע מפלוני כו' דמשמע בגמ' דקרו ליה דבר ברור אבל כל שאין רגלים לדבר בעינן דבר ברור כי ה"ג ועוד דמילתיה דעולא לא שייכא אלא בקדושין ומילתיה דרבי אבא שייכא בין בקדושין בין בגרושין. והר"ס במז"ל כתב בפרק ט' מהלכות אישות וכן אם באו שנים ואמרו ראינו כמו שמחת אירוסין ושמענו קול הברה ושמענו מפלוני [ששמע מפלוני] דנתקדשה פלונית בפני פלוני ופלוני נראה מדבריו דבדעולא היינו ששמעו דקאמרי טובא פלונית נתקדשה היום ובדרבי אבא אע"פ שלא שמעו אלא מאחד ולא אמרו ג"כ נתקדשה היום אלא נתקדשה סתם סגי כיון שהקול גומר לשנים שהלכו להם אבל מה שהוא אומר דסגיא בשנים מעידין ששמעו מאחד שאמר כן מפי שנים איכי יכול ליישבו ללשון הגמרא אא"כ גרים כדי שיאמרו פלוני שמע מפלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים:

ההיא דנפק עלה קלא וכו' לאו כל כמינך דמחזקת אמתלא. משום דבעינן שתא האמתלא יחד עם הקול כדאמרינן לקמן: יצא לה לאשה פנויה קול בעיר שמזנה. לעובד כוכבים ולעבד שפוסלין אותה לכהונה: אין חוששין לה. לאוסרה לכהונה: גרגרה בשוק. הלכה נטויית גרון: מוזרות בלבנה. נשים הטוות לאור הלבנה דרכן להשיח שיחות בטלות ולדבר בחשודות שבעיר: לא הנחת

רש"י

ליכנס אלא לאותו האיש חזר ויצא עליה קול מגורשת שגירשה אותו פלוני שיצא עליה קול שקידשה מגורשת ומותרת לכל: והלכו להם למדינת הים. אותם שאמרו עליהם שהיו המגידים ראשונים אותם הלכו למדינת הים: יצא עליה. על אשה פנויה שיצא קול בעיר שזינתה מכותי ועבד שפוסלין אותה לכהונה: אין חוששין. לאוסרה לכהן: אכלה בשוק פריצותא בעלמא הוא: גרגרה בשוק. הלכה נטויית גרון: מוזרות בלבנה. נשים הטוות לאור הלבנה ודרכן להשיח שיחות בטלות ולספר בחשודות העיר: לא הנחת כו'. שיש אויבים המוציאין קול חנם *בזמן מועט: שיצא עליה קול. שנבעלה אין חוששין לה לאוסרה לכהן[גדול] דדילמא פריצותא בעלמא חזו לה דהא דתנן במתני' חיישינן לקלא דהיינו כדאמרי' לעיל שהיו נרות דולקות כו' שיש דברים ניכרים: נשואה. פנויה שהיו מחזיקין שהיא פנויה ויצא עליה קול שהיתה נשואה מכמה ימים: אין חוששין לה. דקלא דמתני' היינו שאומרים היום נתקדשה פלונית: ארוסה. יצא עליה קול שנתארסה מכמה ימים: שלא לפלוני. יצא עליה קול שמקודשת היום אבל לא הזכירו שמו לומר לפלוני נתקדשה אלא נתקדשה סתם אין חוששין לה: בעיר אחרת. יצא עליה קול פלונית נתקדשה היום במקום פלוני: ממזרת. יצא עליה קול שהיא ממזרת: הקדיש פלוני נכסיו אין חוששין. לאסור נכסיו עליו: במקום אמתלא חוששין לאמתלא. כלומר אפילו אין שם אמתלא אלא מקום ופתח יש לדבר שנוכל ללמוד שום אמתלא חוששין לומר אמתלא פלוני יש לדבר ובטל הקול: דלא איתחזק בב"ד. שלא בדקו ב"ד אחריו שלא תהא שמיעת קול הברה לא חיישינן לה אא"כ ידעו ב"ד שכך יצא קול פלוני מהיכן שמע מפלוני כו'

תורה אור

נר מצוה

נתקדשה היום פלונית נתקדשה היום וכן תני לוי במתניתיה לא שישמעו קול הברה כו' וכן אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן לא שישמעו קול הברה וכו': א"ר שמואל בר יהודה אמר ר' אבא אמר רב הונא אמר רב לא שישמעו קול הברה אלא כדי שיאמרו פלוני מהיכן שמע א מפלוני ופלוני מפלוני והלכו להן למדינת הים: °ההיא דנפק עלה קלא דאיקדשה לבר בי רב איתי רב חמא לאבוה א"ל אימא לי איזי גופא דעובדא היכי הוה אמר ליה על תנאי ב קדיש ארעתא דלא אזיל לבי תוזאי ואזל אמר ליה כיון דבעידנא דהוה קלא לא הוה אמתלא לאו כל כמינך דמחזקת אמתלא א] אמר רבא א יצא לה שם מזנה בעיר אין חוששין לה כתנאי אכלה בשוק גרגרה בשוק הניקה בנה בשוק על כולן אמר ר"מ תצא רבי עקיבא אומר משישאו ויתנו בה מוזרות בלבנה אמר לו רבי יוחנן בן נורי א"כ לא הנחת בת לאברהם אבינו שיושבת תחת בעלה והתורה אמרה °כי מצא בה ערות דבר ולהלן הוא אומר °על פי שנים עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר מה להלן דבר ברור אף כאן דבר ברור: ת"ר יצא עליה קול ג] שהיא בעולה אין חוששין לה חלוצה אין חוששין לה שהיא נשואה אין חוששין לה ארוסה אין חוששין לה* (א) שנתקדשה בעיר אחרת אין חוששין לה שהיא ממזרת אין חוששין לה שהיא שפחה אין חוששין לה שהקדיש פלוני את נכסיו [ב] או שהפקיר את נכסיו אין חוששין לו: [תוספתא]

*ובלבד שלא יהא שם אמתלא: אמר רבה בר רב הונא אמתלא שאמרו אפילו מכאן [דף פט] ועד י' ימים ג] ורב זביד אמר במקום אמתלא חוששין לאמתלא (ג) והאי דקתני ובלבד שלא יהא שם אמתלא מקום אמתלא קאמרינן (א) ומסתברא כוותיה דהא דרבה כבר דחאה רבי יוחנן לעילא: א"ר אשי °כל קלא דלא איתחזק בב"ד לאו קלא הוא ואמר רב

דברים כד

דברים יט

בת. שלעולם אויבים מוציאין קול חנם ברמז מועט והני תנאי בקלא דקמי נשואין מיירי דאי בתר נשואין כ"ע מודו דלא חיישינן ליה וכדרב אשי אלא הכא כגון שיצא עליה לעז קודם שנשאת לכהן ואפ"ה א"ר יוחנן בן נורי א"כ לא הנחת בת לאברהם אבינו שיושבת תחת בעלה כהן שהרי הוא אינו יודע מה שדברו עליה קודם שנשאה ומה יוכל לעשות: **תנו** רבנן יצא עליה קול שהיא בעולה. יצא על בתולה בעיר קול בעולה אין חוששין לה לאוסרה על כה"ג דלמא פריצותא בעלמא חזו לה דהא דתנן במתני' דחיישינן לקלא היינו בכגון נרות דולקות שהדברים ניכרין כך פרש"י ז"ל. ולעיל ג"כ פי' יצא לה שם מזנה בעיר כגון שנבעלה לעובד כוכבים ולעבד. ור"י ז"ל אומר דסתם בעולה בזנות שאינו נודע ממי פסולה *לכהונה והרי היא בחזקת בעולה לנתין ולממזר עד שתביא ראיה לדבריה כדאמרינן פ"ק דכתובות [דף יד.] שאין אשה מזנה בודקת ואפילו לר"ג דאמר התם [דף יג.] נאמנת היינו כשאומרת לכשר נבעלתי אבל היכא דאמרה לא נבעלתי או שאינה יודעת ממי נבעלה אפי' ר"ג מודה: **נשואה** אין חוששין לה ארוסה אין חוששין לה. לא מיבעיא נשואה שאם היה אמת היה הדבר מתפרסם אלא אפי' ארוסה שאינו מתפרסם כל כך אין חוששין לה ולא מיבעי בארוסה סתמא אלא אפילו ארוסה של פלוני אין חוששין לה: בעיר אחרת. ויצא עליה קול שהיא נתקדשה היום במקום פלוני: הקדיש פלוני נכסיו אין חוששין. לאסור נכסיו עליו: **גרסי'** בגמ' [דף פט.] מבטלינן קלא או לא מבטלינן קלא. כלומר חזרו פלוני ופלוני ממדינת הים ואמרו לא היו דברים מעולם מבטלינן קלא או לא מבטלינן. ומסקינן אתרוותא ניכהו בסורא מבטלי קלא בנהרדעא לא מבטלינן קלא. והכי מוכח האי פירושא לקמן בגמ' דאמרינן [שם ע"ב] אילימא דאי מגליא מילתא דקדושי קמא לאו קדושי מעליא ניכהו מבטלין קלא הא נהרדעא אתרא דשמואל הוה ובנהרדעא לא מבטלי קלא אלמא פירושא דמבטלינן קלא כדכתיבנא ונראה שעכשיו בסתם מקומות אין מבטלין את הקול בשום מקום אפילו בכעינן זה ולפיכך לא כתבה הרי"ף ז"ל בהלכותיו (א):

אמתלא שאמרו אפילו מכאן ועד עשרה ימים. יצא קול בעיר מקודשת ועד עשרה ימים יצתה אמתלא שהיו קדושיה ספק קרוב לו ספק קרוב לה אמתלא מיקרי לבטל קול של קידושין: במקום אמתלא. אפילו אין אמתלא אלא מקום ופתח יש לדבר שיוכל לומר שיש שם אמתלא חוששין שמא אמתלא [פלונית] יש לדבר והקול בטל כך פרש"י ז"ל. פי"ז מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי. אבל הרי"ף ז"ל כתב ומסתברא כוותיה דהא דרבה דחאה ר' יוחנן לעילא משמע דס"ל דרב זביד פליג עליה דרבה לפיכך פירש הרמב"ן ז"ל דרב זביד פליג ואמר שאין תולין באמתלא שמכאן ועד עשרה ימים אלא (ג) שאם היה מקום אמתלא כגון שאמרו שמעטה ראשונה זרק לה קדושין חוששין שמא קרוב לו היו ולפיכך רואין אם (לא) יצתה אמתלא (ד) מכאן ועד עשרה ימים ואמרו כן היו תולין בה ומתירין אותה ליכנס לכתחלה ואם לא יצאה שם [מקום] אמתלא [ויצאת מכאן ועד עשרה ימים] לעולם אם נשאת לא תצא אלא שלכתחלה אין מתירין אותה ליכנס והיינו לשון חוששין והר"ס במז"ל כתב בפ"ט מהלכות אישות יצא עליה קול שנתקדשה לפלוני ולאחר עשרה ימים אמרו אמתלא אם נראו הדברים לב"ד שהוא כן סומכין על האמתלא ואם לאו הואיל ולא נשמעה האמתלא בעת שנשמעו הקידושין אין חוששין לאמתלא וגם זה על דרך הרי"ף ז"ל: *°**איתיביה** ובלבד שלא תהא שם אמתלא. אלמא אמתלא בהדיא בעינן אבל במקום אמתלא אפילו נשאת תצא. ואהדר ליה דהכי קאמר ובלבד שלא תהא שם מקום אמתלא: דהא דרבה דחאה רבי יוחנן לעילא. הכי איתא בגמ' [בדף פט.] לעיל מהא: **כל** קלא דלא איתחזק בבי דינא לאו קלא הוא. כתב הרמב"ן ז"ל כל שלא בדקו ב"ד אחריו אם הוא קול גמור בשמיעת קול פלוני ופלוני שהלכו למדינת הים או בנרות דולקות עד שבאו אותן עדים והעידו בביטול שלו דכל קול שהוחזק אין מבטלין אותו ואם לא הוחזק מבטלין אותו וכן אם לא בדקו עליו בזמנו ולאחר זמן

והאמר דאין סומכין על אמתלא שלא יצאה בשעת הקול אא"כ במקום הוכחה שאותה אמתלא אמיתית כגון שמעיקרא יצא הקול שזרק לה קדושין ואחר עשרה ימים אמרו אמתלא שהיה קרוב לו תולין באמתלא ומתירין אותה ליכנס לכתחלה שקידשה בזריקה אבל אם יצא שמה בעיר מקודשת בסתמא ואחר עשרה ימים אמרו שקידשה בזריקה והיה קרוב לו אין מתירין אותה ע"פ אמתלא זו מאחר שלא היה שם מקום אמתלא בתחלת יציאת הקול שהרי יצא שמה בעיר בסתם פלונית מקודשת לפלוני: (ג) נ"ב היכא: (ד) אם לא יצתה אמתלא אלא מכאן ועד עשרה ימים כצ"ל:

השגות הראב"ד

א] הא דאמר רבה יצא עליה שם מזנה בעיר אין חוששין לה. א"ל לומר שאין ב"ד אוסרה עליו אלא אפי' למי שמחמיר על עצמו אינו צריך לו להחמיר על זאת מאי טעמא פריצותא בעלמא הוא דחזו לה. ודלא כר"מ ור"ע דאינהו מחמרי בקלא דפריצותא למי שמחמיר על עצמו אבל ר' יוחנן בן נורי לא צריך ואם בא לשאול אומרים לו אין אתה צריך להחמיר בזאת משום דבר ערוה. ור"מ ור"ע דאמרי תצא נותן לה כתובה ויוצאה לפי שאותן שיוצאות שלא בכתובה משום פריצות כבר נתפרשו במשנה בכתובות ואין מוסיפין עליהם אלא כיוצא בהן. מיהו קשיא לי ר' יוחנן בן נורי דבעי דבר ברור וסמיך ליה לגזירה שוה דיליף דבר דבר ממון אלמא בעיק עדי טומאה אטו ליה לא דתנן ואלו יוצאות שלא בכתובה עוברת על דת משה ויהודית. וי"ל דהאי דבר ברור דקאמר ר' יוחנן לאו עדי טומאה אלא דבעיא עדים בדבר מכוער ולא מפי מוזרות בלבנה. ולפום האי פירושא הא דרבא לאו אליבא דר"מ דר"מ לאו בקלא קא מיירי אלא לאפוקי מדר"ע להודיה דאיהו מחמיר בקלא: ב] הא דתניא בעולה אין חוששין לה לאוסרה לכהן גדול כו'. חלוצה אין חוששין וכו'. שלא לפלוני אין חוששין לה. פי' אינה יכולה להיות לפלוני שכבר היתה לקרוביו. או שיצא עליה קול בעיר אחרת אפי' יהיה הקול חזק על הדרך שמפרשין אותו בשמועה שלפנינו אין חוששין לה הואיל ובעירה אין הקול יוצא אינה כלום. וכל זאת הברייתא בקול סברה שאינו קול כאותו קול שפירשו בו. ועולא ושאר האמוראים על הקול שבמשנה באו לפרש:

[דף פט ע"א] הא דאמרי' בסורא מבטלי קלא לכי מגליא מלתא דלאו קידושי מעליא ניכהו קאמר. ובנהרדעא דלא מבטלי קלא אע"ג דמגליא מלתא לא נפקא בלא גט: ג] הא דאמר רב זביד במקום אמתלא חוששין לאמתלא כגון שיצא קול שזרק פלוני קידושין לפלונית אע"פ שלא אמרו כם ולא ידענו אם קרוב לו היו אם קרוב לה היו הואיל ואמרו בזריקה נתקדשה ואפשר להיות שקרוב לו נתקדשו. אי נמי שאמרו פלוני גירש את אשתו על תנאי אע"פ שלא אמרו ולא ידענו אם נעשה תנאי אם לא חוששין לאמתלא ואומרים שמא לא נעשה התנאי. אבל אם לא הזכירו שם זריקה או שם תנאי אין תולין בשם אמתלא. ולא ידענא אם בא רב זביד להוסיף על דברי רבה בר ר' כונה לומר שא"ל לומר אם הזכירו האמתלא שחוששין לה ואפי' מכאן עד עשרה ימים. אלא אפי' לא יזכירו אותה

שמשון לא היה שלוחי ואפי' אם גם שמשון אומר כן: שאלה אחרת לאשה שיצא עליה קול שנתקדשה ולא הוחזק הקול בב"ד אלא שהיה קול סברה שבליליה בלאתה מן שמרתן בא פלוני וקדשה בלא דעת קרובים ולא נשמע הדבר מפי עדים וקרובי לאשה הכריחו למקדש ליתן גט ושוב נתקדשה לאחר קדושין ודאין וגרשה האחר ורוצה להנשא לראשון שיצא עליו קול בקדושים והשיב שאסורה ליכנס לו: א ודוקא תרי מתרי כדפי' כגון ששמע ראובן משמעון ולוי ושמעון ולוי שמעו מיששכר ויהודה אבל חד מבחד או תרי מחד לא אבל חד מתרי כתב הרמ"ה דהוי קלא אפי' אשה שאמרה מפי תרי ודוקא שהלו בשנים שהלכו למדה"י דמרתתי היום או למחר אתו אבל אם תולין בשנים שמתו לא הוי קלא ע"כ והרא"ש כתב דלא מהני אלא תרי מתרי וכן אם אינם מזכירין שנתקדשה לפלוני אלא שנתקדשה סתם או אפי' אומרים נתקדשה לפלוני ואומרים שנתקדשה לו בעיר אחרת או שאומרים פלונית תתקדש היום לפלוני אינו קול: ב וכל קול שיש לו אמתלא שסוכרת אותו כגון שיצא הקול שקדשה על תנאי או שזרק לה קדושין ספק קרוב לה ספק קרוב לו או אפי' אם יש לחוש לאמתלא לבטל הקול כגון שיש להסתפק אם יש בקדושין שוה פרוטה או שמא קטן היה אין חוששין לקול וכגון שיצא האמתלא מיד עם הקול אבל אם יצא הקול ברור ולאחר זמן יצא האמתלא אינה מבטלת הקול ומיי' כתב יצא הקול שנתקדשה ולאחר ימים יצא האמתלא אם נראין הדברים לב"ד שהם סומכין על האמתלא לא הוחזקה מקודשת ואם לא הואיל ולא נשמעה האמתלא בעת שנשמעו הקדושין אין חוששין לאמתלא ע"כ. נתברר אח"כ ע"י אותם שהוציאו קול שהוא שקר מבטלין אותו וכתב הרמ"ה דוקא שנתברר בודאי ששקר היה כגון אותם שתלה בהם הקדושין שנתקדשה בפניהם אמרו לא היו דברים מעולם אבל אם לא נתברר ששקר היה אלא באמתלא ועד ספק אע"פ שנתברר שהיה האמתלא מעיקרא אינה מבטלת הקול כיון שלא יצאה עם הקול ממש:
לשון ריא"ז
וכן אם אמרו הגאי היה בקדושין

המאור הגדול

[דף פ"ט ע"א] הא דאמרינן (בנהרדעא) [בסורא] מבטלי קלא. באמתלא היוצאת אפי' מכאן ועד עשרה ימים:

הגהות הב"ח

(א) ארוסה אין חוששין לה של פלוני אין חוששין לה שנתקדשה כו' כצ"ל וכ"ב כך היא גי' האלפסי אבל גי' רש"י ורוב הפוסקים שלא לפלוני אין חוששין לה: (ב) נ"ב פי' רב זביד פליג:

זמן לא מצאו ולא ידעו מי שמעיד להם בדבר הברור אין חוששין לו כך פירש [רש"י ז"ל] ועיקר הוא וא"ת כל שלא הוחזק ממש יחזקו אותו עכשיו ויבדקו עליו ושמא אם נשאת קודם בדיקה אין בודקין אחר נשואין והטעם לכל אלו שהרבה אומרים פלוני שמע מפלוני והם אומרים שמענו מפלוני ופלוני שהלכו להם למדינת הים ואילו יבאו לבית דין ויחקרו יאמרו לא שמענו ולא ראינו: **כל** קלא דבתר נישואין לא חיישינן ליה. נישאת היום ואח"כ יצא הקול שהיום הזה נתקדשה לאחר קודם נישואיה לא חיישינן לאוסרה על בעלה ולא להצריכה גט מפני הקול שאם אתה מצריכה גט נמצאת אסורה על זה ומחזקת לקלא ונמצא זה בועל א"א וקי"ל דכשם שאסורה לבעל כך אסורה לבועל: הא דבתר אירוסין חיישינן ליה. ומגרש ראשון ונושא שני: לא חיישינן ליה. ואינה צריכה גט הימנו: **יצא** עליה קול מראשון ובא אחר וקדשה קדושי מעליא. בעדים: והעמידו דבר על בוריו. היו בודקין אחר הקול להעמיד דבר על אמתתו אם הוא אמת או שקר והודיעוני עיקרו של דבר: מאי היא. למה הוזקקו להעמיד דבר על בוריו: לא צריכה גט משני. דלא כרב הונא דאמר אשת איש שפשטה ידה וקבלה קדושין מאחר אפילו שלא בפני הבעל מקודשת. כלומר להצריכה גט דאיכא למיחש דאי לאו דראשון גרשה לא היתה מקבלת קדושין מאחר וזהו דעת הרי"ף ז"ל לדחותה לרב הונא [וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ' רביעי מהלכות אישות והרמב"ן חושש לה להחמיר כמו שכתבתי בפרק ב' דכתובות] ומ"מ אם קבלה קדושין מאחר בפני בעלה הכל מודים דמקודשת דהויא לה כרב המנונא דאמר דהאשה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת דהכי מוכח בגמ': מגרש ראשון ונושא שני אם ירצה: אתו למימר מחזיר גרושתו מן האירוסין. דאמרי על ידי שגרשה ראשון תחלה קידש ועכשיו חוזר ומחזירה: עייני רבנן בקדושי שני דלאו קדושי נינהו. מפני שהיתה מקודשת לראשון ולא יאמרו מקודשת היתה לשני שגירשה ראשון תחלה שהכל לא ידעו בגט שהצריכוה משני: יצא עליה קול מזה ואחר כך מזה. שלא קדשה בפנינו קדושי תורה אלא קול יצא שקדשה אחר הראשון: אף בזו מגרש הראשון. ולא יגרש שני וישא ראשון ואע"ג דקלא בעלמא הוו (ג) הנך קדושי חיישינן דלא לימרו גירש ראשון תחלה וקידש שני ועכשיו חוזרת לראשון גרושה שנתארסה: מותרת לשניהם. כלומר אף מגרש שני ונושא ראשון ואפילו רב הונא מודה בהא: **והלכתא** מותרת לשניהם. כתבו בתוספות שמעשה בא לפני ר"ת ז"ל שיצא על גט קול פיסול ונתנו גט שני מפני הלעז ולא הצריכה ר"ת ז"ל להמתין ג' חדשים מזמן גט שני כיון שהראשון היה כשר ולא היה גט שני אלא מפני חשש לעז בעלמא והביא ראיה מכאן דאמרינן הכא מותרת [לשניהם] דאע"ג דדמי למחזיר גרושתו מן האירוסין כיון שאין כאן אלא קול בעלמא לא החמירו ואומר ר"י ז"ל דאינה ראיה דשאני הכא דהוי קול מזה ומזה ואינה דומה כל כך למחזיר גרושתו מן האירוסין אבל בקול אחד יש להחמיר כדאמרינן לעיל בשלא מצאו דבר על בוריו שלא יגרש שני וישא ראשון אע"ג דקדושי ראשון לא היו אלא קול בעלמא אפ"ה החמירו לפי שקידושי שני היו קדושי תורה ודמי טפי למחזיר גרושתו מן האירוסין: **מתני'** אפי' הקדיחה לו תבשילו. שרפה או ע"י האור [או] במלח כמו [דברים לב] כי אש קדחה: ערות דבר. לב"ה משמע להו או ערוה או שאר דבר ואיצטריך [ערות] לומר שאפילו יצאה משום ערוה מותרת ליכנס לאחר כדכתיב והיתה לאיש אחר ואיצטריך דבר [לומר] שאפילו משום דבר רשאי לגרשה הכי איתא בגמ': שנאמר והיה אם לא תמצא חן בעיניו. מפרשינן בגמ' רבי עקיבא סבר והיה אם לא תמצא חן בעיניו אי נמי מצא בה ערות דבר: **גמ'** לא מצא בה לא ערוה ולא דבר. לב"ה וגירשה: מהו. מי כייפינן ליה לאהדורי או לא: גבי אונס. (ד) נערה בתולה: לא יוכל לשלחה כל ימיו. ואמרינן במסכת מכות (דף טו.) דהאי כל ימיו קרא יתירא הוא ובא ללמדך לא יוכל לשלחה ואם שלחה לא יהא בשלוחה כל ימיו שב"ד היו כופין אותו להחזירה ואינו לוקה על שלוחה שניתקו הכתוב לעשה בעמוד והחזיר מכלל דכל המגרשין אינם בעמוד והחזיר דא"כ ל"ל לגלויי בהאי: כשם שדעות במאכל. דעות בני אדם חלוקות באיסטניסות של מאכל ומשתה יש שהוא איסטנים וקץ במאכל מחמת מיאוס מועט ויש שאינו איסטנים כל כך ויש שאינו איסטנים כלל כך דעות בני אדם [חלוקות] בפריצות יש שמקפיד על [פריצות] מעט ויש שאינו מקפיד כל כך ויש שאינו מקפיד כלל: פפוס בן יהודה שנועל דלת בפני אשתו ויוצא. כשיוצא מביתו נועל דלת בפניה שלא תדבר עם כל אדם ומדה שאינה הוגנת היא שמתוך כך איבה נכנסת ביניהם: ופרומה משני צדדיה. אצל אצילי ידיה כדרך אדומיות שבצרפת שבשרן נראה מצדיהן: עם בני אדם ס"ד. פרש"י ז"ל א"כ רגלים לדבר שזונה היא ואסורה לו וחובה לגרשה ולא מצוה. והקשו בתוס' דיוצאה וראשה פרוע נמי חובה לגרשה דבעיין היא בסוטה [דף כה.] אי עוברת על דת יהודית מותר לקיימה או לא ולא איפשיטא ואמאי לא פריך נמי עלה ויש לומר דכיון דבעיין בסוטה לא הויא אלא מדרבנן קאמר שפיר דמצוה לגרשה אבל זו חובה לגרשה מן התורה ויש לפרש רוחצת עם בני אדם ס"ד אפילו אדם רע אינו סובל זה מאשתו אי נמי אפילו קלה שבקלות אינה עושה כן.

תורה אור / נר מצוה

רב אשי כל קלא דבתר נישואין לא חיישינן ליה הא דבתר אירוסין חיישינן ליה רב חביבא אמר אפילו לבתר אירוסין נמי לא חיישינן ליה והילכתא לא חיישינן ליה: א"ר ירמיה בר אבא שלחו מבי רב לשמואל ילמדנו רבינו] *יצא קול ובא אחר וקידשה קידושי מעליא מהו שלח להו תצא והעמידו דבר על בוריו והודיעני מאי היא דאי מיגליא מילתא דקידושי קמא קידושי מעליא נינהו לא צריכה גט משני. לא מצאו דבר על בוריו מהו אמר רב הונא מגרש ראשון ונושא שני אבל מגרש שני ונושא ראשון א לא מ"ט אתי למימר מחזיר גרושתו מן האירוסין רב שישא בריה דרב אידי אמר אף מגרש שני ונושא ראשון מ"ט אמרי עיינו רבנן בקידושיה וקידושי טעות הוו. יצא עליה קול מזה ומזה מהו אמר רב פפא אף זו מגרש ראשון ונושא שני אמימר אמר מותרת לשניהן *והלכתא מותרת לשניהן. *ומדאמר רב פפא אף זו מגרש ראשון ונושא שני שמעינן דהך קמייתא נמי הכין היא ולאו כדקאמר רב שישא בריה דרב אידי:

מתני' בית שמאי *אומרים לא יגרש אדם את אשתו אא"כ מצא בה (א) ערות דבר שנאמר °כי מצא בה ערות דבר ובית הלל אומרים אפי' הקדיחה תבשילו שנאמר כי מצא בה *ערות דבר ר"ע אומר אפי' מצא אחרת נאה הימנה שנאמר °והיה אם לא תמצא חן בעיניו: **גמ'** א"ל רב פפא לרבא לא מצא בה לא דבר ולא ערוה מהו א"ל מדגלי רחמנא גבי אונס °לא יוכל לשלחה כל ימיו [כל ימיו] בעמוד והחזיר קאי מכלל דהכא מאי דעבד עבד. *ש"מ דהיכא דלא מצא בה לא דבר ולא ערוה לכתחלה לא יגרש א"ל רב משרשיא לרבא חישב בלבו לגרשה ויושבת תחתיו ומשמשתו מהו קרי עליה °אל תחרוש על רעך רעה וגו' תניא היה ר"מ אומר כשם שהדעות במאכל כך הדעות בנשים יש לך אדם שזבוב נופל לתוך כוסו וזורקו ואינו שותהו וזו היא מדת פפוס בן יהודה שנועל דלת בפני אשתו ויוצא ויש לך אדם שזבוב נופל לתוך כוסו וזורקו ושותהו וזו היא מדת כל אדם שרואה את אשתו מדברת עם כל שכניה ועם קרוביה ומניחה ויש לך אדם שזבוב נופל לתוך התמחוי מוצצו ואוכלו וזו היא מדת אדם רע שרואה את אשתו יוצאת וראשה פרוע *ופרומה° משני צדדיה ורוחצת עם בני אדם עם בני אדם סלקא דעתך אלא במקום שבני אדם רוחצין ואינו חושש זו מצוה מן התורה לגרשה שנאמר °כי מצא בה ערות דבר וכתיב (ג) ויצאה מביתו

רש"י

דבתר נישואין. נשאת היום ואח"כ יצא קול שהיום הזה נתקדשה לאחר קודם נישואין לא חיישינן ליה לאוסרה על בעלה ולא להצריכה גט מבעל [הקול]: קידושי מעליא. בעדים: והעמידו דבר על בוריו. והיו בודקין אחר הקול אם אמת אם שקר והודיעוני עיקרו של דבר: מאי היא. כלומר למה הצריכו להעמיד על בוריו: מחזיר גרושתו מן האירוסין. דאמרינן ע"י שגירשה ראשון תחלה נשאת לשני ועתה חוזר ומחזירה: עיינו בהו רבנן. בקידושי שני ולא קידושי נינהו ולא יאמרו שגירשה ראשון תחלה שהכל לא ידעו בגט שהצריכוה מן השני: יצא עליה קול. מזה ואח"כ מזה שלא קידשה שני בפנינו קידושי תורה אלא יצא עליה קול שקידשה אחר הראשון: אף בזו מגרש ראשון. ולא מגרש שני וישא ראשון אע"ג דקלא בעלמא הוי נמי קידושי שני חיישינן דלא לימרו גירש ראשון תחלה וקידש שני ועכשיו חוזרת לראשון: **מתני'** הקדיחה. שרפה על ידי האור או במלח: **גמ'** לא מצא בה לא ערוה ולא דבר לב"ה וגירשה מהו. מי כייפינן ליה להחזירה או לא: גבי אונס. במאנס הנערה כתיב לא יוכל לשלחה כל ימיו ואמרינן במסכת מכות [דף טו.] דכל ימיו קרא יתירה הוא ובא ללמדך כן לא יוכל לשלחה כל ימיו ואם שילחה לא יהא בשילוחה כל ימיו שב"ד היו כופין אותו להחזיר אותה ואינו לוקה על שילוחה שנתקו לעשה של עמוד והחזיר מכלל דכל המגרשין אינן בעמוד והחזיר דלמה לי לגלויי בהאי טפי מבשאר מגרש: מהו. יש עונש בזה הדבר או לא: יש דעות במאכל. כלומר שדעות ב"א חלוקות באיסטניסות של מאכל ומשתה יש שהוא איסטנים וקץ במאכל מחמת מיאוס מועט ויש שאינו כל כך איסטנים כך דרך בני אדם חלוקות בפריצות יש מקפיד על פריצות מועט ויש שאינו מקפיד כלל: [פפוס בן יהודה. בעלה של אשה אחת] וכשיוצא לשוק נועל דלת בפניה שלא תדבר עם כל אדם ומדה שאינה הוגנת היא זו שמתוך כך נכנסת איבה ביניהם: ופרומה משני צדדיה. אצל אצילי ידיה כדרך אדומיות שבצרפת שבשרן נראה מצדיהן: עם בני אדם. ס"ד א"כ רגלים לדבר שזינתה ואסורה לו: במקום שבני אדם רוחצים. היא נכנסת לעיניהם לאחר יציאתן

שלטי הגבורים

בקדושין אין חוששין לקול הקדושין במה לא נתקיים התנאי והוא שיצא קול התנאי עם קול שקדושין אבל אם יצא קול התנאי אחר מכן אינו מבטל קול הקדושין וכן אם אמרו שהקדושין היו ספק קרוב לה ספק קרוב לו אין חוששין לאותו הקול: נתברר הדבר אח"כ לב"ד שזה הקול האוסר' שקר היה יש מקומות שהיו מבטלים הקול ומכריזין עליו ב"ד שהוא שקר ומתירין האשה ויש מקומות שלא היו מבטלין הקול הואיל והוחזק בפני העם שלא ילמדו להקל אלא אם ניכר הדבר לעם שאפשר שהיה הדבר בטל כיצד כגון שיצא עליה קול שנתקדשה בחפן קל אע"פ שיצא הקול על קדושי ודאית אם נתברר הדבר לב"ד מתירין אותה שאומרים העם נתברר לב"ד שלא היה בו שוה פרוטה וכן אם יצא עליה קול שנתקדשה לא' מבני פלוני והיה ביניהם קטן גם בזה אומרים העם נתברר לב"ד שקדושי קטן היו:

א כתב סמ"ג מעשה אירע בגט שיצא עליו קול של פיסול והצריך רבינו יעקב גט אחר מפני הלעז ודקדק מכאן שא"צ להמתין ג' חדשים אחר הגט שני כיון שאינו בא אלא להפסיק הקול כמו שלא החמירו כאן לחוש משום מחזיר גרושתו מן האירוסין לאוסרה לראשון שאיל ואין כאן אלא קול:

[דף קצה ע"ב]

גי' ר"ס

עין משפט

גי' ר"ח

א מיי' פרק י' מהל' גירושין טור אה"ע סי' קיז:

גי' ר"ח עליה קול מראשון ובא אחר

דף צ:

לשון הרי"ף (ג"א)

גי' ר"ח מצא בה דבר

[לשון הרי"ף]

דף צ:

גי' ר"ח

גי' ר"ח

הגהות הב"ח

(א) דבר ערוה כצ"ל: (ב) נ"ב וכתב לה ספר כריתות גו': (ג) נ"ב נמי: (ד) נ"ב כאונס:

השגות הראב"ד

אותה כלל אם מקום אמתלא הוא אנחנו תולין בו אמתלא. וא"כ הוא אע"פ שר' יוחנן לא השוה עם רבה בר רב הונא כמו שאמרו למעלה כיון דרב זביד ורבה בתראי נינהו וסבירא להו כהדדי ופליגי אמעתתא דר' יוחנן הלכה כתרוייהו. והרב ז"ל דחה דברי רבה בר רב הונא מהסוגיא דר' יוחנן ולא דחה דברי רב זביד וש"מ במעתתא באפי נפשייהו קיימי: [דף פ"ט ע"ב] אמר ליה רב כהנא לרב פפא ואת לא תסברא והא תנן נתקדשה ואח"כ בא בעלה מותרת לחזור לו מאי טעמא לא אמרי' גזירה שמא יאמרו גירש זה וקדש זה ותהא צריכה גט משני לאו משום דתלינן ביה אמתלא דאמרי' על תנאי קדשה שאם הוא אמת שהבר מת בעלה קדשה זה ובודאי מקום אמתלא הוא ואע"פ שלא הוזכר בו שום תנאי הואיל ויצא עליה קול בעד אי שמת בעלה הדבר מוכיח שע"מ כן קדשה משא"כ בנישואת לפי שאין תנאי בנשואין. לא שאני התם דאתי בעל וקאי ואגלי מלתא דקדושי בתרא לאו קדושין היו אבל הכי לא איגלי מלתא משום תשב אמתלא לא מבטלינן קלא. אי הכי אפי' אם נישאת נמי שהדר לבעלה דהא אגלאי מלתא דלאו נישואין נינהו כלל. נישאה דעבדא איסורא קנסוה רבנן גזירה שמא יאמרו גירש זה ונשא זה ואצרכוה גט משני. וממילא אתסרא אקמא אבל נתקדשה דלא עבדא איסורא לא קנסוה ולא גזרו בה:

א] **יצא** עליה קול מראשון ובא אחר וקדשה קדושי תורה מהו. לא ידעתי על מה שאלו ואולי על הענין שאמרו בסוף שאלו. אי מגליא מלתא דקדושי קמא קדושי מעליא נינהו אי צריכא גט משני או לא. דכיון דה"ל ספק ראשון נתקדשה לשני נו לא נפקא בלא גט. והוא השיב להם בחכמתו תלא. כי לעולם לא תתקיים ביד שני ומוציאין אותה מתחת ידו ואפשר שתצא בלא גט. וזהו שאמרו העמידו הדבר על בוריו והודיעוני. אבל מגרש שני ונשא ראשון [לא] דלא נמצא דבר על בוריו וצריכה גט משני. דאתי למימר ראשון גרשה מן האירוסין. ושמא יאמרו גרש ראשון וקדש שני ועכשיו מחזיר אותה. רב שישא בריה דרב אידי אמר אף מגרש שני ונושא ראשון מימר אמרי רבנן עייני בהו בקדושי ראשון וקדושי טעות הוו וכי קדשה שני וגרשה לא מתסרא על הראשון: [דף צ' ע"א] **הא** דבעא מיניה רב מרשיא מרבה היה בלבו לגרשה ויושבת תחתיו ומשמשתו מהו לא על ביאה קאמר דהיינו לבני גרושת הלב שאמרו בנדרים וסמכו אותה על מקרא זה וברותי מכם הפושעים והמורדים בי אלא על שמוש אחר אם הוא מותר להשהותה אצלו כדי לשמשו ואמר לו אסור אלא מודיע אותה ואם הגלגל לשבת תחתיו תשב כדכתיב אל תחרוש על רעך רעה והוא יושב לבטח אתך:

סליקו להו השגות הראב"ד על מסכת גיטין

ותפרקינן אלא במקום שבני אדם רוחצין . והיא נכנסת לעיניהם לאחר יציאתן כשהן לובשין בגדיהם : הכתוב קראו אחר . אפילו כב"ה אתיא ואטרוה קאי : כי שנא שלח . פסוק זה בנבואת מלאכי הוא : אם שנאת שלח . כר"ע : שנוי המשלח . לפני המקום ואפילו לב"ה דנהי דלא כייפינן ליה שלא להוציאה מיהו שנוי הוא : זוג ראשון . אשת נעורים וכה משתעי קרא כדכתיב בתריה אשת נעוריך : תנו רבנן האוהב את אשתו כגופו וכו'. בפרק הבא על יבמתו הוא (דף סב:) עליו הכתוב אומר וידעת כי שלום אהלך ופקדת נוך ולא תחטא :

רש"י

כשהן לובשין בגדיהם : כי שנא שלח . פסוק הוא בנבואת מלאכי : אם שנאת שלח . כרבי עקיבא : אם שנואה לפני המקום שלח כב"ש ואית דגרסי שנוי הוא המשלח כלומר שנוי המשלח לפני המקום אפילו לב"ה דנהי דלא כייפינן ליה [שלא] להוציא מכל מקום שנוי הוא לפני המקום: זוג ראשון. אשת נעורים וכה קרא קא מישתעי כדכתיב בתריה אשת נעוריך .
הדרן עלך פרק המגרש וסליקא לה מסכת גיטין

תורה אור

דברים כד
והלכה והיתה לאיש אחר הכתוב קראו אחר שאין זה בן זוגו של ראשון שזה הוציא רשעה מתוך ביתו וזה הכנים רשעה לתוך ביתו זכה השני משלחה שנא' °ושנאה האיש האחרון לא זכה קוברתו שנאמר °או כי ימות האיש האחרון כדי הוא במיתה שזה הוציא רשעה מתוך ביתו וזה הכנים רשעה לתוך ביתו : וגרסינן בפרק הבא על יבמתו* אמר רבא אשה רעה מצוה לגרשה שנאמר °גרש לץ ויצא מדון : *°כי שנא שלח אמר רב יהודה אם שנאת שלח ורבי יוחנן אמר א שנוי המשלח ולא פליגי הא בזוג ראשון הא בזוג שני דאמר ר"א כל המגרש את אשתו ראשונה אפילו מזבח מוריד עליו דמעות שנאמר °וזאת שנית תעשו כסות דמעה את מזבח ה' [וגו'] ואמרתם על מה על כי ה' העיד בינך ובין אשת נעוריך וגרסינן בפ' החולץ* תניא ר' אליעזר בן יעקב אומר לא ישא אדם אשה ודעתו לגרשה שנאמר °אל תחרוש על רעך וגו' : *תנו רבנן (א) האוהב את אשתו כגופו והמכבדה יותר מגופו והמדריך בניו בדרך ישרה והמשיאן נשים סמוך לפרקן עליו הכתוב אומר °וידעת כי שלום אהלך ופקדת נוך ולא תחטא :

דף סג: / משלי כב / מלאכי ב / דף נז: / משלי ג / איוב ה / יבמות

הדרן עלך פרק המגרש וסליקא לה מסכת גיטין

תקון גט אשה לרשב"א ז"ל

נהגו לכתוב הגט בי"ב שיטין כמנין גט : וצריך לחתוך הקלף שכותבין בו קודם כתיבה כדי שלא יצטרך לחתוך ממנו אחר כתיבה : וכן נהגו לעשות הקלף שכותבין הגט ארכו יתר על רחבו : וצריך שיהא הקלף והדיו משל בעל : וצריך שלא יניח חלק כלל לא בראש השיטין ולא בסופן: וצריך לכתוב הגט חוץ מכדת משה וישראל בי"א שיטין וכדת משה וישראל לבדו בשיטה השנים עשר : ויחתמו עדי הגט שניהם באותה שיטה עצמה : וצריך הבעל לומר לסופר כתוב גט לאשתי פלונית וכן יאמר לעדים חתמו גט לשם אשתי פלונית : וצריך ליזהר שלא יהא הסופר מעדי החתימה אלא אחד כותב ושנים האחרים חותמין : וצריך שיבטל הבעל קודם כתיבת הגט כל מודעא שמסר על הגט ויאמר כן הריני מבטל כל מודעא שמסרתי על גט זה וכן אני מבטל כל דבר שגורם כשיתקיימו אותן דברים ביטול לגט זה וכן אני מעיד על עצמי שלא מסרתי שום דבר על הגט שיבוטל הגט מחמתו והריני פוסל כל עד או עדים שיעידו שמסרתי או שאמרתי שום דבר שיבוטל מחמתו גט זה או שיורע כחו של גט זה מחמת אותה מודעא או אותו דיבור : ויכתבו העדים כן בשטר בפני עצמו להעיד שהוא ביטל בפניהם בענין זה כל מודעא או דיבור שאמר או שמסר על הגט שכתב לאשתו פלונית : וצריך שיהא הבעל עומד במעמד שהגט נכתב או נחתם בו עד שיכתוב הגט ויותחם וימסור הגט ליד האשה או ליד שליח קבלה שלה כדי שלא ידבר ולא ימסור לאחר מכן שום מודעא ויבטלנו : וצריך ליזהר בכתיבת הגט שלא תהא אות דבוקה בחברתה אלא כל אות ואות יהא קלף מקיף אותה : וצריך ליזהר בוי"ו ויו"ד שלא יכתוב ודין ביוד אלא ודן בלא יו"ד וכן לא יכתוב יו"ד באיגרת אלא אגרת וכן לא יכתוב לימהך ביו"ד אלא למהך בלא יו"ד : אם הגט נכתב ונחתם בעיר שהמגרש והמתגרשת שם אין צריך לכתוב בתוך הגט אלא שם העיר שהוא מקום עיקר דירתו ויכתבו כך איך אנא פלוני דדאיתנא השתא במקום פלוני דעל נהר פלוני מותבהא פטרית ושבקית ותירוכית יתיכי אנת פלונית בת (רבי) פלוני ממדינת וכו' : ואם הגט נכתב ונחתם במקום אחר יכתבו העדים שם המקום שנכתב ונחתם בו ויכתבו כן למגינא דרגילנא במקום פלוני : העדים החתומים בגט צריכין לראות שנכתב הגט לשם האשה המתגרשת והם גם כן יחתמו לשם האשה ההיא : ועדי הגט אין חותמין אלא זה בפני זה . הנה כתבנו מה שצריך לכתיבת הגט וחתימתו כתקונו : ועתה נכתוב היאך יתנהג בנתינתו אם הוא עמה בעיר יתנהו הוא מידו לידה אחר שנכתב מיד וכשהוא נותנו לה צריכין שנים לקרותו קודם שיתנהו לה ואחר שיקראוהו נותנו לה מיד בפני אותם שנים וכן לאחר שנותנו לה כדי שלא יתחלף בין קריאה לנתינה : וצריך שיאמר לה בשעה שנותנו לה הרי זה: גיטיך ואם היא בושה לקבלו מידו תמנה היא שליח שיקבל לה הגט מיד בעלה ותעשה אותו שליח לקבלה בפני שני עדים כשרים ותאמר לו קבלי לי גיטי מיד בעלי או בלשון לעז . וכן אם הוא איננו עמה במדינה תמנה היא שליח קבלה בענין זה לקבל לה גיטה מיד הבעל בכל מקום שהוא והבעל נותנו לשליח ויאמר לו בפני שנים לקבל גט זה לאשתו פלונית כמו שאמרה והשליח יביאנו לאשה ואחר כך אם תרצה היא להביאו לפני ב"ד ולכתוב לה שטר מעשה בית דין תבא לפניהם והם כותבים לה מעשה בית דין שראו בידה גט כתוב כהוגן וכתיקון :

הדרן עלך פרק המגרש וסליקא לה מסכת גיטין

שלטי הגבורים

א כתב מיי' אין למסר לבלא אשתו ראשונה אבל אם שנאה ישלחנה ולא נשיאנה לטור דהכי דכתיב כי שנא שלח מוקמינן ליה בזיווג שני אבל בזיווג ראשון אין לגלא אא"כ מלא בה ערות דבר וכין בזיווג ראשון בין בזיווג שני בכל ענין שעבר וגירשה אין כופין אותו להחזיר :

תוספות חו"ר (א) עי' בריף יבמות סי' ס"ה

לוח הדינים אשר נמצאו בהר"ן ממסכת גיטין

מאת הרב הגאון ר' יוסף אוטילינג זללה"ה .

המביא

א מסתמא כיון ששלח גט כדין עשאו ואינו חשוד להכשילה : דף א ע"א סד"ה לפי שאין
ב האידנא א"י כח"ל לגיטין ובכל דוכתא הכל לפי הענין שלפעמים בבל כא"י לגיטין : ע"ב ד"ה וסוגין
ג צ"ל בפני נו"נ בשעת נתינה או תוך כדי דבור לאחר נתינה : דף ג ע"א ד"ה ולענין
ד המקנה לחבירו איזה דבר אגב ד' אמות קרקע צריך לסיימינהו אבל אקני סתם לא מהני אלא להרשאת מלוה או לפקדון ויש חולק יש לסמוך על ד' אמות קרקע של א"י במי שאין לו קרקע ומי שמקנה לחבירו ד' אמות קרקע בחצירו אין צריך לסיים : שם סד"ה כמאן כר"ש
ה קרוב שהביא גט אשה בחוצה לארץ וכתוב בו מתנת נכסים נאמן למר בפני נו"נ לגבי אשה : ע"ב ד"ה והלכתא שמעתין
ו מי שבא לפרע מנכסי חבירו שלא בפניו או מן היתומים או מן הלקוחות בשטר שבידו גובה ואין צריך לקיימו דלא חיישינן למזוייף אלא כשהלוה טוען ברי שהוא מזוייף : שם ד"ה וכתבו בתוס'
ז גיטין העולין בע"ש עובדי כוכבים אפילו בשמות מובהקין ובעידי מסירה פסולים ומיהו קדושין תופסין בה : דף ג ע"ב סד"ה ולא הוזכרו
ח דינא דמלכותא דינא דוקא במה שהשר עושה מהחוק אבל מה שהוא עושה שלא כחוק לא : דף ד ע"א ד"ה אמר שמואל
ט עבוד סיד שלנו אינו יכול להזדייף כעבוד עפצים שלהם : שם ד"ה והא בעינן
י בשיטה אחרונה לא יכתוב אלא כדת משה וישראל בלבד : שם בא"ד
יא העדים נזהרים שלא להרחיק בשיטה אחרונה כשיעור לכתוב פלוני חייב לפלוני מנה משום דקי"ל שטר הבא הוא ועידיו בשטה אחת כשרה ויש להם לחוש שלא יהא אפשר לזייף בכך : שם בא"ד
יב אע"ג דשוי שליח הא"ל ויל תפוס לא קנה : ע"ב סד"ה וא"ת מתניתו
יג לא אמרינן תן כזכי אלא בפרעון חוב אבל במתנת לא : דף ה ע"א ד"ה כל האומר
יד במקום דאיכא פסידא דב"ח כגון בגוסס דאי לא נפים ליה מפסיד מלוה לגמרי משום דהוו להו מטלטלי דיתמי ולא משתעבדי לב"ח לדינא דגמרא א"נ בגברא דמפסיד נכסי א"נ עני ויורד מנכסיו ונראה לב"ד שיתפסו נכסים עד שלא יבא בעל חוב ויפסיד לגמרי בכה"ג אמרינן התופס לב"ח במקום שאינו חב לאחרים קנה ואילו היה בעל חוב אמיד ויכול לפרוע לב"ח מה שיש לו אצלו התופס לב"ח אפילו במקום שאינו חב לאחרים לא קנה : שם ד"ה ושמעינן
טו לא אמרינן תן כזכי אלא כשמסרו לשליח מיד ליד : שם ד"ה וה"מ
טז לא תקנו חכמים בשטר מעמד שלשתן : שם ד"ה תנו מנה
יז מתנת ש"מ במקצת בעיא קנין : שם סד"ה מתני'
יח אם אין מעות בעין כלל כל שלא אמר מנכסי איכא למימר דלא זכה מקבל דמנה דוקא קאמר והא לית ליה : ע"ב ד"ה והלכתא
יט מעמד שלשתן קונה אפילו בע"ב של לוה ונפקד : שם ד"ה מנה לי
כ מעמד שלשתן ליתיה ע"י שליח : דף ו ע"א ד"ה ונמצא
כא אע"פ שמודה שאמר במעמד שלשתן או שקנו מידו נאמן לומר פעיתי בחשבון היכא דאיכא עדים ובדליכא עדים לא : שם ד"ה כאפי מאי
כב המפחה אצל אחר אינו נפטר ממי שהיה חייב לו אא"כ פטרו בפי' ויש חולק : בא"ד כסופו
כג אי שדר ליה פלניא גברא מהימנא הוא אע"ג דלא פטריה אינו יכול לחזור בו וחייב באחריותו : ע"ב ד"ה כשהוחזק
כד במתנה הולך לאו כזכי הוא אלא בחוב ופקדון מהני וכן שא מנה טול מנה יהא מנה זו לפלוני רצה לחזור אינו חוזר : שם ד"ה ירושלמי
כה בשעת מיתת הנותן זכה המקבל אע"פ שהיה בריא בשעת מסירת מנה לשליח מ"מ מצוה לקיים דברי המת ואי שכיב מרע הוה אי איתיה למקבל מתנה בשעת מתן מעות לשליח וזכה בהם מיד ואי ליתיה שכבר מת וזה לא היה יודע יחזרו ליורשי משלח דאין קנין למת : שם ד"ה ואי מיית עד סה"ס

המביא תניין

כו כל שטר הקנאה כלומר שאינו לראיה בעלמא אלא השטר עצמו מקנה אם היה מאוחר לא קנה עד זמן השטר דהוה ליה כאילו התנה נותן בכך : דף ח ע"א ד"ה ולענין
כז פגמה או זקפה משמט נמי תוספת כתובה והעמד' בדין הוי כזקיפה : ע"ב ד"ה ושמואל אמר
כח לא אמרינן תנאי כתובה ככתובה אלא לחנך דמתניא בריש פ' אע"פ : שם ד"ה אבל עסוקין
כט תמיה על הר"מ ז"ל שכתב ואם היו עסוקים באותו ענין עד שיכנס הלילה וחתמוהו אע"פ שקנו מידו בלילה כשר ומשמע אפילו בשטרי חיוב : שם
ל עדים שאינן יודעים לחתום מקרעין להם נייר חלק וממלאים את הקרעים דיו דוקא בגיטא אבל לא בשטרות: דף ט ע"א ד"ה מקרעין וע"ב ד"ה אבל בשאר
לא מנהג לקרות הגט לפני נתינה ולאחריה ואינה אסורה להנשא אם לא קראוהו אחר נתינה : ע"ב ד"ה הני בי תרי
לב שם עירה מדרבנן הוא ומדאורייתא סגי בשמו ושמה : שם ד"ה גרסי' תו בגמ'
לג אין צריך שיתן הבעל מתחלה הקלף משלו והדיו והקולמוס אלא בההוא זוזא דאקנו ליה רבנן קונה הסופר הקלף וזכה לו לבעל אבל אם הקלף הוא של הסופר יש שכתבו שצריך שיזכה בו הבעל או שלוחו : שם ד"ה ומדאמרי'
לד אם כתב לה גט על טס של זהב ואמר לה התקבלי גיטך אפילו הגליון הוא שלה ואינו נכנס לפרעון כתובה : דף י ע"א ד"ה וכתב הרמב"ס
לה בגט אין צריך היקף גויל ולא ספר ולא דיו : שם ד"ה ומכאן
לו כתבו על כל איסורי הנאה כשר הגט אבל באותן העומדים לבער מן העולם לא הוי גט למ"ד כל העומד לישרף כשרוף דמי : שם ד"ה שלתו מתם
לז שאר בני אדם שאינם סומין כיון שאפשר אע"פ שאינן מכירין אחרים מלמדים אותם לענין שליחות הגט : דף יא ע"ב ד"ה אלא סומא

כל הגט

לח פעמים דחיישינן למיחזי כשקרא ופעמים לא וכיצד : דף יג ע"ב ד"ה ומיהו
לט רוב גוססין למיתה : דף יד ע"א ד"ה והזקא
מ כי א"ל לוה הב זוזי ושקול שטרא שמלוה לא מוכח דלשקול שטרא ברישא ואפילו הכי כיון שאין מוכיח מדבריו שיתן מעות תחלה משום דמשתעו אינשי הכי חייב לשלם דלא לעוותיה שדריה : ע"ב ד"ה והזל אימו
מא אין שליח לקבלה עושה שליח אלא באומרת אמרו ומינתו היא שליח שלא בפניו : דף טו ע"א ד"ה שלתו מתם
מב האומר שדי נתתה לך אי לא מפייסי' לפלוני ופייסיה בכל מה שבידו לעשות ולא אפיים פטור : שם ד"ה אטו מי

השולח

מג קודם שנכתב הגט אמר גט שאני כותב לאשתי בטל הוא בטל ואינה מתגרשת בו לעולם וכן אם אמר כל גט שאני כותב מכאן ועד זמן פלוני [בטל הרי זה בטל] והגט בעצמו לאחר שנכתב אי אפשר שיפסל : דף פ"ג ע"ב ד"ה ופרכינן
מד יבטל המגרש כל מודע' ועו' יפסל כל עד שיעיד שמסר מודעה בפניו : דף יז ע"א ד"ה מאי
מה יאמר המגרש כל הדברים שגורמים פסול לגט זה הוא מבטלם : שם
מו יש לו שם ישראל ושם לועזי [יכתבו] אני פלוני דמתקרי פלוני וכל שום ותניכא דאית ליה וכן באשה : ע"ב ד"ה ונמצא
מז ממיר דתו לעבודת כוכבים כותב שמו האחרון ויש חולק : שם
מח הנודרת ליתומים כל מה שירצו לגבות כתובתה בלי שבועה ונודרת שיאסרו כל פירות שבעולם עליה צריכה שתשייר דבר שתוכל לחיות בו ואי לא הוי דבר שאי אפשר לעמוד עליו : דף יח ע"א ד"ה אין האלמנה
מט קפצה ונשבעת אין משביעין את האלמנה עוד ויש חולק : שם ד"ה גרסי'
נ מי שגזל חבירו וחבירו חייב לו ממון ומשביעו אם נפרע אינו יכול לשבע שלא נפרע שאותו ממון שגזל עולה לפרעון : שם ד"ה ומדאמרי'
נא נשאת אין מדירין אותה אבל משביעין אותה חוץ לב"ד וגובה : ע"ב ד"ה אבל כשאת
נב הנשאל לחכם על נדרו צריך לפרט לפניו הנדר : שם ד"ה נקודמין
נג נדר בפני ג' ואמר להם על דעתכם או ע"ד פלוני ופלוני או סתם על דעת רבים טלתו על דעת רבים הוי ואין לו הפרה ויש חולק : שם ד"ה אמר אמימר
ע"ד

לוח הדינים אשר נמצאו בהר"ן ממסכת גיטין

נד ע"ד רבים אין לו הפרה דוקא בנשבע לדבר מצוה אבל נשבע לדבר הרשות יש לו הפרה ויש חולק : שם

נה בדבר שבממון הפקר ב"ד היה הפקר במקום סייג וגדר ואין בו משום עקירת דבר מן התורה : דף יט ע"א ד"ה רבא אמר

נו עציץ נקוב הוי כמחובר ושאינו נקוב אין כאן קרקע לענין כתיבת פרוזבול : ע"ב ד"ה בשאילו

נז י"א כיון שבטלה היובל לגמרי אפי' מדבריהם אף השמטה אינה נוהגת כלל . ואין זה נכון : דף כ ע"א ד"ה ויש מן

נח חלוקי דיני אפותיקי : דף כג ע"א ד"ה הניא אידך

נט לא תסגיר עבד אל אדוניו היינו שאין מחזירין אותו לעבדות אפילו בא"י ואין כופין רבו לכתוב לו גט שחרור : דף כג ע"א ד"ה ואי לא

ס אין אשה אוגדת לולב ועושה ציצית ויש חולק : ע"ב בד"ה וגרסי'

סא המוציא אשתו משום נדר לא יחזיר אם הוא נדר שאינו צריך חקירת חכם : דף כד ע"א ד"ה לא אסרו

סב בעל בנכסי אשתו צריך הרשאה ואי ליתא במתא או איתה ומהתת בשלא ידון מחאתה מבטלת הדין לגבי קרקע אף כשנתחייב על פי ב' עדים : ע"ב ד"ה גרסי' בגמ'

הנזקין

סג לא עבוד רבנן תקנת' ליתומים גדולים שלא לפרע מהם אלא מזיבורית אלא לקטנים : שם ד"ה יתומים

סד היתר שותפות עם העובד כוכבים בזמן הזה : שם

סה מתנת ש"מ במקצת ובקנין כמתנת בריא היא : דף כה ע"א ד"ה אין

סו מינהו אבי יתומים אין משביעין אותו מינהו ב"ד משביעין : ע"ב ד"ה חילוף

סז דנו אפוטרופסין על מנת לזכות ותתחייבו בזה אין היתומים נפסדים ולכשיגדילו ידינו עמו : שם ד"ה להוג

סח בתחלה ב"ד כותבין מטלטלין והקרקעות והחובות וכל מה שנתנו בידם אפוטרופסים ועל טענת בריא ישביעוהו : שם ד"ה רשב"ג

סט אם היה רגיל אבי יתומים להפקיד לזה הרשות ביד ב"ד למנותו עכשיו : שם

ע נטלו האפוטרופסים רשות מב"ד אין לך בדברים [אלו] אלא מקימן ושעתן : דף כו ע"א ד"ה ואם

עא יתומים שסמכו אצל בעל הבית דינו כאפוטרופוס לכל דבר ולא משביעין ליה : שם ד"ה יתומים

עב אפוטרופא שפשע אע"פ שמינהו אבי יתומים חייב: ע"ב ד"ה הלכה

עג בן אינו מוכר בקרקעות אביו שירש עד שיהא בן עשרים ומתנתו מהניא אע"פ שאינו יודע בטיב משא ומתן וכשיודע מוכר בקרקעותיו כשהוא בן י"ג : דף כו ע"ב ד"ה ומתנתו

האומר

עד מזכה גט לאשתו במקום יבם ובמקום קטנה חולצת ולא מתיבמת : דף כ"ח ע"א ד"ה האומר

עה אשה עושה שליח להולכה וליכא קפידא כשמביאו לה ממקום אחר : סד"ה ונחלקו

עו שטרות שא"ן מחוסר נתינה כגון שטר שכתוב בו קנין דמשעת קנין שעבד נפשיה כיון שנעשה השטר ונחתם כהוגן עשו עדים שליחותן ושוב אין כותבין ונותנין : דף כט ע"א ד"ה אלא אמר רבא

עז השולח לקדש סתם שאסור בכל הנשים היינו משום קנס ולא מן הדין : דף ל ע"א ד"ה נתומרת

עח מי שנתחייב לקטן בין בשטר בין בקנין כיון שאין אותו דבר תחת ידו אינו זוכה אלא א"כ זכהו ע"י אחר : ע"ב ד"ה זוכה

מי שאחזו

עט יכולה אשה שתאמר לפלוני שהוא במדינת הים הריני עושה אותו שליח לקבל לי גיטי : דף לא ע"ב ד"ה עד שיגיע

פ אמר מהיום אם מתי או אם מתי מחולי זה ספק י"ש צריכה גט שני כל שהלך בלא משענת : דף לד ע"ב ד"ה גיטו

פא איזה טענת אונסין שייכא בגיטין ואיזה לא : דף לה ע"א ד"ה אונסא

פב גרש אשתו על תנאי ובעל בעדים בימים שבינתים והעדים ראוהו מן החלון הם רואים ואינם נראים לו אינה צריכה ממנו גט שני : ע"ב ד"ה וכתב

פג תנאי שבידה והוא שב ואל תעשה לא חיישינן שמא תעבור עליו ואם הוא בקום ועשה חוששין שמא לא תקיימנו ותנאי התלוי באחרים בין שיש בו קום עשה בין שהוא שב ואל תעשה חוששין שמא לא יתקיים והאומר לחבירו אני נותן לך כך וכך ע"מ שתעשה דבר פלוני על המקבל להביא ראיה שקיים תנאו ואם אמר על מנת שלא תעשה על הנותן להביא ראיה : שם ד"ה ולאחר

פד האומר לאשה הרי את מקודשת לי ע"מ שאתן לך ר' זוז ותתנם לה בעל כרחה וכן לעני דיתי ממונות זכה ומקודשת ויש חולק : דף לו ע"א ד"ה ולענין

פה כל תנאי שיש בו מעשה בתחלתו תנאו בטל : שם סד"ה אתקין

פו תנאי כפול אי בעי דוקא בא"ו ובעל מנת לא או בעל מנת נמי : ע"ב ד"ה מאי שנא

פז הרי זה גיטך ע"מ (שתשמש) [שתניקי] את בני שנתים כל שלא התחילה להניק ומת אינו גט : דף לז ע"א ד"ה והלכתא

פח צ"ע במקבל עליו לזון פלוני סתם אי כל ימיו קאמר : ע"ב ד"ה ואיכא מ"ד

פט אמר בפני שנים על מנת כן אני נותן לך הגט ולא מסר וכן בפני שנים אחרים ולא מסר לה וכשמסר לה לאח"כ מסרו בפני כולם סתם על תנאים ראשונים מסר : שם ד"ה ג' אמות

צ בכל גט הניתן במעכשיו או בעל מנת דכאומר מעכשיו דמי ואין ביד שניהם לבטל התנאי אלא דוקא (בנותנה) [במתנה] להנאתה של אשה אבל במתנה עמה ע"מ שתתני ר' זוז ונתגרשה מעכשיו ודאי לא כל הימנה לומר שאפילו לא קיימה תנאה שלא תהא מגורשת : שם ד"ה אבל אחרים

צא הרי זה גיטך אם תצא חמה מנרתיקה ספקא הוי וחולצת ולא מתיבמת : .דף לט ע"א ד"ה והלכתא

הזורק

צב מותר לקנות מש"מ במתנת ש"מ ובמקצת כדי שלא תטרף דעתו וקונין בשבת מש"מ מאי דבעי קנין נעל גדר ופרץ נעל לא הוי תקון המפתח אלא נעילת דלת : ע"ב ד"ה והא

צג נתן הגט בחצרה ואח"כ אמר לה הא גיטך בחצרך ואמרה תזכי לי חצרי מגורשת:דף מ ע"א ד"ה וכתוב

צד נתנו בחצרה שלא מדעתה ואינה עומדת בחצר ביתה במקום יבם מסתברא דהויא לה ספק מגורשת : שם

צה כליו של לוקח ברשות מוכר לא קנה : שם ד"ה מאי טעמא

צו ישנה לאו בת גרושין היא דבעינן מקום המשתמר לדעתה : שם ד"ה איגר.גט

צז כל הקודם לבא בד' אמות זכה בהן ואין לחבירו הבא אח"כ זכות בהן כלל : ע"ב ד"ה ולענין הלכה

צח כל שהיא יכולה לשמור אפילו רחוק מאה אמה אם נשאת לא תצא : שם

צט נתנו הבעל לידה וקפצה ידה מרצון הבעל עד שאין הבעל יכול לנתקו ולהביאו אצלו אע"פ שאם לא קפצה ידה היה הבעל יכול להביאו אצלו מחמת המשיחה הרי זו מגורשת : דף מא ע"א ד"ה מביתה

ק שינה מקום הלידה כשר : ע"ב ד"ה וכל הדרכים

קא אין השטר נפסל כשמשנה דבר שאין צריך לכתוב : שם

קב אע"ג דעייליה בעל לידיה ואפקיה לא חיישינן דילמא חלופי חלפיה היינו לומר דבדיעבד מגורשת אבל לכתחילה חוזרין וקורין אותו : דף מג ע"א סד"ה לאלתר

קג כל אשה שתבעל בפני עדים צריכה גט ויש חולקים : ע"ב ד"ה וכ"ש

קד אי אפשר להכשיר קרוב לעדות אם יש לחוש שכולכם עדים אמר : שם סד"ה תקן

קה צריך שיחתמו העדים זה בפני זה ובפני הסופר ויש חולק : דף מג ע"א ד"ה גרסי'

המגרש

קו בעינן שיסלנו מטנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הרי את מותרת לכל אדם כשאמר בראשונה חוץ מלפלוני : שם ד"ה הרי את

קז הנותן מתנה לחברו ע"מ שלא יהנה לאחר והלך הוא ונתנה שאע"פ שלא זכה מקבל במתנתו לא נתבטלה המתנה מעיקרה ויש חולק : ע"ב ד"ה גרסי'

קח אמר לה ע"מ שלא תשתי יין עד ג' שנה אפילו היא זקנה הרי זה גט כריתות : שם ד"ה אמר רבא

קט נוהגין שלא לקיים שום מחק בגט : דף מד ע"א ד"ה ולאי

קי נהגו לזהר שלא לכתוב שום תנאי בגט ולא להזכירו בשעת כתיבתו : שם סד"ה כתבו

קיא נהגו להאריך וא"ו של וכדו ממש : דף מה ע"א ד"ה ולורכי'

קיב בגט צריך שידבר הוא כגון אנא אנדרונילא דנהרדעא פטרית ותרוכית יתיכי : ע"ב ד"ה ת"ש דאתקין

קיג אמר חייב אני לך מנה בשטר חייב וכן מחייב עצמו בכתב ידו מתני ותובה מנכסים בני חורין : דף מו ע"א ד"ה ומהא שמעינן

קיד כל האסור בהן פסול אם נשאת תצא כשלא היו להם בנים אבל הוי להם בנים לא תצא : שם ד"ה ומקשינן

קטו לכתחלה בנימין כשר כתב בכתב ידו ואין בו אלא עד אחד או שאין בו זמן : שם בא"ד בסופו

קטז להכניס אדם תחת כנפי השכינה עבדינן שליחותייהו אף על גב דלא שכיח : דף מט ע"ב ד"ה במלתא

קיז נאמנת אשה כשאומרת לכשר נבעלתי וכשאומרת נבעלתי או שאינה יודעת ממי נבעלה היא בחזקת בעולה לנתין ולממזר עד שתביא ראיה ופסולה לכהונה : דף נ ע"א ד"ה ת"ר

קיח כשנותנים גט שני מפני לעז לא הצריכה רת"ם להמתין ג' חדשים מזמן גט שני: ע"ב ד"ה והלכתא

סליק

מחנה אפרים רי"ף על מסכת גיטין מהגאו' המובהק וכו' מו"ה אפרים נבון זצ"ל

דף ו ע"א כתב הר"ן ז"ל ומשמע מכאן דבש"מ וכו' אבל תמה אני וכו' . כ"ב עיין בתו' דף י"ד ע"ב בד"ה כאן בשכ"ב מרע וכו' :

דף י ע"ב ד"ה ומתני' כתב הר"ן ז"ל וגבי חרש שוטה וקטן דלא שכיח כלל מוקמי ליה טופס אדיניה ופריך ליה אפי' לכתחלה עכ"ל . כ"ב ובחידושי הרשב"א כתב איפכא וכתב עוד דבמחובר לא גזרו אאר שטרות :

דף יא ע"ב ד"ה ולענין הלכה כתב הר"ן ז"ל ולא עוד אלא וכו' עד מ"ש דלא גזרינן טופס אטו תורף . כ"ב אבל הר"ן כתב בפרק כל הגט דהלכתא כר' אלעזר אף בגיטין :

דף יב ע"א ד"ה אמר רב אסי כתב הר"ן ז"ל וכי תימא אם כן כו' עד מ"ש שאין בידו להשתחרר . כ"ב וגר נמי אינו בידו כדאיתא בקידושין דף ס"ב אלא דמ"מ בדעתו להתגייר אי מזדקי תלתא משא"כ בעבד דאינו בדעתו :

דף יג ע"א ד"ה הלכך נקטינן כתב הר"ן ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל וכו' עד מ"ש דלא גזרינן טופס אטו הורף . כ"ב אין ראיה משם דהתם נמי בשאין גדול עומד על גביו גזרו טופס אטו תורף ועיין בהר"ן שם בפ"ב :

דף יז ע"א ד"ה מאי עד שיאמר כתב הר"ן ז"ל וזו הראיה איפשר וכו' עד מ"ש אפ"ה כיון שהיא אומרת וכו' כ"ב פי' בהר"ן בפרק מי שאחזו תקנ"ב ע"ב וכתב הרשב"א בחידושיו פרק מי שאחזו דמעיקרא הכי מתנה והדעתא דהכי גמר ויהיב לה דאי אמרה לא בא ולא פייס דליהוי גיטא מעליא ומבטל תנאו מעתה וצ"ע ליישב שם עם מה שכתב כאן בפירקין : ע"ב סד"ה ואין זה דעת הרי"ף כתב הר"ן ז"ל וכתב הרשב"א שאנו וכו' עד מ"ש צריך נכתוב שם הישראל והשם האחר וכו' . כ"ב וצ"ע שלדעת הרשב"א דכל שיש לו שני שמות במקום אחד א"צ לכתוב אלא האחד ועיין ברי"ש סי' קכ"ט בב"י :

דף כ ע"א ד"ה רשב"ג כתב הר"ן ז"ל רשב"ג אומר וכו' עד מ"ש והא בתוספתא דגרסי' התם עבד שנשבה ופדאוהו לשם עבד ישתעבד ורבו נותן דמיו לשם בן חורין לא ישתעבד וכו' . כ"ב הך תוספתא לא אתיא לא כת"ק ולא כרשב"ג : ע"ב כתב הר"ן ז"ל כל המשחרר עבדו עובר בעשה משמע דלאו עשה גמור וכו' עד מ"ש ויש מתרצים וכו' . כ"ב ק"ק דבפרק שלשה שאכלו דף מ"ז מייתי האי עובדא ופריך והא מצוה הבאה בעבירה היא יע"ב

דף לא ע"א ד"ה אתמר כתב הר"ן ז"ל מכאן שמעינן דהלכתא כרב חסדא וכו דעת הרי"ף ז"ל ואין זו ראיה וכו' . כ"ב כתב הרשב"א וז"ל דטעמו של הרי"ף מדקאמר וליהמניה לשליש דאילו לרב הונא לא שייך נאמנות לגבי גט דאיסורא : שם ד"ה להומרא כתב הר"ן ז"ל והרמב"ן ז"ל הקשה דאי הכי מאי מוכח מהא דהזקת שליח עושה שליחותו וכו' עד מ"ש ז"ל לכך פי' דכל הנשים מותרות אפילו קטנות שמת אביהן לפי שבחזקת פנויות הן וכו' עד סוף לשונו נאמנות הן לזה . כ"ב עיין בתוס' פ' האיש מקדש דף מ"ה בד"ה בפירוש אמר מר עד מחלוקת ר' מנחם ור"ת יע"ש ובתוס' בפ' התקבל דף ס"ה בדיבור המתחיל התקבל לי גיטי אסורה לאכול בתרומה ובהריב"ש סימן פ"ב : שם כתב הר"ן ז"ל ולא נתבררו לי דבריו דסיאך מותר בעד אחד הוה ליה דבר שבערוה ואין דבר שבערוה פחות משנים הע"ג דלא איתחזק איסורא וכו' עכ"ד ויש לדקדק מדאמריגן בפ"ק דגיטין ולרבה דאמר לפי שאין בקיאין ליבעי תרי מידי דהוה אכל עדיות שבתורה ע"א נאמן באיסורין ופריך אימור דאמרינן ע"א נאמן באיסורין היכא דלא איתחזק אבל הכא איתחזק איסורא אלמא דכל היכא דלא איתחזק איסורא ע"א נאמן אפי' בדבר שבערוה מדלא פריך אלא משום דאיתחזק איסור וכ"כ מוהרי"ק קולון בשורש ע"ב :

דף לב ע"א ד"ה מתמרא כתב הר"ן ז"ל ור"ת ז"ל פי' דהאי כך וכך דמים ר"ל ומיכו לסכי קאמר מתמרא כי היכי דלא לידחי זה אשאר נכסי וכו' . כ"ב ק"ל היכי מיירי אי דאית ליה זוזי היכי מצו מדחי ליה הא זוזי קאמר ואי דלית ליה זוזי אינו נוטל כלום דהוה לא קאמר ועיין ב"י סי' רנ"ג והרשב"א כתב דליפות כחו כי היכי דלא דידחו אשאר נכסי ולא הבנתי דבלאו הכי לא מצו מדחי ליה : ע"ב כתב הר"ן גבי מתני' מי שהיה מושלך בכור ז"ל וגבי תרומה אפילו גלויי דעתא נמי מהני וכו' . כ"ב עי' בהר"ן פרק האיש מקדש גבי ההוא גברא דקדיש בפרומיא דשכרא ומדברי הרמב"ם הל' תרומות נראה דבגלוי דעת לבד מהני :

דף לג ע"ב סד"ה ובגמ' דילן כתב הר"ן ז"ל ואני תוכך להחמיר וכו' עד וכי תימא אי בבדיקה קאמר מאי פרכי' מינה וכו' ולא סגי לי' בבדיקה וכו'.כ"ב צ"ע דנשתתק ג"כ דפירושו שהוא חולי שגעון אמאי מהני בדיקה :

דף לד ע"א כתב הר"ן ז"ל וכתב הרמב"ן ז"ל שלפי פירוש רש"י וכו' עמ"ש אבל בש"מ דאמר מהיום אם מתי דילמא מסוף היום קאמר וכו' . כ"ב מדברי רש"י בפי' דמתני' דלעיל גבי מה היה באותן הימים משמע דמהיום אם מתי משעת נתינה קאמר : ע"ב כתב הר"ן ז"ל כי סרו לה לאלתר סרו לה כו' עד מ"ש ולי ה"ט משום דאיהו ודאי לא הוה חייש למיתה דידיה וכו' . כ"ב עי' בהר"ן בנדרים פ"ג ד' כ"ז גבי מתני' נדרי אונסים דפריך מהכא :

דף לה ע"א כתב הר"ן ז"ל הלכך נקטינן וכו' עמ"ש דהיינו האי גוונא בתרא שבדברי הרב ז"ל עכ"ל . כ"ב האי גוונא בתרא מידושא אשמועינן דאע"ג דאיכא למימר שמא חזרה בה מה שאין כן בגוונא קמא דלא שייך לומר שמא חזרה :

דף לז ע"ב כתב הר"ן ז"ל כתב לשם מלכות שאינה הוגנת וכו' עד מ"ש כך כתב רש"י וליתא וכו' . כ"ב עיין בירושלמי שהביא ה"ה פרק י"א מהלכות גירושין באשת חרש שהלך בעלה למדינת הים באו ואמרו לה מת בעליך ונשאת לפקח תלא מזה ומזה דמשמע כפרש"י :

דף מה ע"ב בסופו כתב הר"ן ז"ל ואינם נראין לי וכו' עד מ"ש למה לא תכרות בגיטין וכו' . כ"ב בממון ה"ט משום דהודאת בע"ד כמאה עדים דמי משא"כ בגיטין דבעינן עדי מסירה כדי להחזיקה בגרושה כמ"ש בירושלמי הביאו הר"ן פרק קמא דמכלתין :

דף מט ע"ב ד"ה מ"ש כתב הר"ן ז"ל וכתב הרמב"ן ז"ל וכו' עד מ"ש בפתח אנו להקל וכו' . כ"ב עיין בתשובות משאת בנימין סי' לא דאיסתמיטיה דברים אלו ולכך כתב מ"ש :

בפפ"ק דגיטין כתב המרדכי ז"ל תני אדא הולך מנה לפלוני וכו' עד מ"ש ואין נ"ל דא"כ אפי' בריא כל זמן שלא חזר בו וכו' . כ"ב דברים אלו צריך עיון דבבריא כיון דהולך לאו כזכי אין יפה ליורשים וזה לא שלחם ליורשים · סליק

הגהות וחדושים על רי"ף מסכת גיטין מהגאון וכו' מרנא אפרים זלמן מרגליות זצ"ל מבראדי (בעה"מ שו"ת בית אפרים וכו')

דף א ע"א ר"ן ד"ה ולפיכך . ובעי אשקלון עצמה מאי כו' . עי' בכ"מ פ"א מהל' תרומות הל' יו"ד שלא הזכיר דברי הר"ן אלו וכן הר"ן פ"ג דתענית כתב בזה עמש"ש :

דף ב ע"ב ר"ן סד"ה וכתבו . הכא ודאי איכא למיחש כיון דנפל איתרע כו' . קצת יש לדחות ולומר דטעמא דאמרינן נפל איתרע הוא משום שאם היה מלוה עליו מעות היה נזהר בו כראוי משא"כ בספר הקבלה דשעבד נפשיה אף אם לא ילוה אין ריעותא בנפילה זו דמאחר שלא לוה עליו ולכך אין נזהר בו כ"כ כיון שלא הוליא עליו מעותיו ואפ"ה מחזירין עליו כיון דהא שיעבד נפשיה :

דף ה ע"ב ר"ן ד"ה והלכתא. והיכא דאין לו מנה מיוחד אלא ת"ק זוז בב"א ונאבד מנה מהם לא הפסיד אלא לפי חשבון כו' . וצ"ע דהא לקמן (דף לב ע"א) הביא סברת הרמב"ן דאפי' באומר תמרא נמי אם כתמין מראהו חמוץ ע"ש וקשה לזה מהתוספתא שהביא הר"ן ועיין בתס"ד סי' שנ"ב ועיין בב"י בר"ס הבית והעליה :

דף ו ע"א ר"ן ד"ה ונמלא . אבל הרב הרמב"ן ז"ל סובר דבמעמד ג' כו' ונותן טעם לדבריו דאפילו כתב לי' הכי לא מהני דמדאורייתא אין ברירה כו' . ולנ"ע לפי' הרמב"ן בהכיא כל השומע קולי יכתוב גט לאשתי כמבואר דף קע"ד דמהני ולמאי הא מדאורייתא אין ברירה ולסברת הר"ן ז"ל שכתב דלא שייך ברירה כי אם במילתא דאי דהאי כו' ליתא דהאי ניתא ועיין בשו"ת מהרי"ט וכמ"ש בזה בתשובה :

דף טז ע"א ר"ן ד"ה והא במעתא דרבה ב"א כו' שבכוונה א' כו' ובסיפא דבטילה היא אינה מתנה אמרינן דדבריו קיימין כלומר והדר' למרא כו' עיין בשער המלך שהקשה דא"כ דברי הש"ס דמייתי הר"ן לעיל דאביי מתרץ דבטל ב' לשונות משמע כו' גבי מתנה ליסנא דמהני בי' קאמר ולדברי ר"ן אלו הכתי מנ"ל די"ל דבטל ודלמא כוונתו דלבצ"י וכוי כמו תבטל אי אפשי כו' דלא הדרא למרא והוי הפקר ולנע"ד דגבי מתנה לא הוי כך ליבנא דמהני כו' דאם רוצה להפקירו לימא הכי ולמה לי' למימר שיבטל המתנה כיון שרצונו לזכות גם רק שמבטלה מכאן ולהבא דלהוי הפקר אע"כ דכוונתו על לשעבר דבטלה והדרה למרא

דף כה ע"א בחידושי אנשי השם ס"ק א' ד"ה גי' משמע אף בנתרצה לו כו' . ע"ש מה שהאריך מהר"ע ולענ"ד בחידושי רשב"א מבואר באריכות הכל על נכון :

דף כו ע"ב ר"ן ד"ה ועל קטנה וכו' . ובאיסורין דרבנן כ"ע אין אנו מצווים להפרישו . ולנ"ע דבפסיקות י"ל דכשאין דרבנן מאכילין אותו בתרומה דרבנן אמנם ראיתי שהרשב"א שם פלפל בזה : בחידושי אנ"שי שם סק"ג ד"ה היה במח"כ נעלם ממנו דברי הרשב"א שם ביאר על נכון החילוק בין פועל לאינש דעלמא :

הסמ"ע בסי' ל"ט והש"ך שם ס"ק ס' הביאו דברי הב"י דבקנין לא אמרינן אחריות ט"ס ועיין בש"ך שם ותמהני שלא הזכירו דברי הג"ה אשרי פרק הע"פ שמבואר מדבריו להדיא דבקנין לא אמרינן אחריות ט"ס הוא :

דף לא ע"א ר"ן ד"ה ודאמרי' בקטן ואין אנו נאמרים ט' ואני תמה אי מודה במוחל דזכיה דרבנן אית ליה ל"ל לפרוקי שאני שתופי מבואות דרבנן ואפילו הוא מדאורייתא אמאי לא מהני כיון דרבנן תיקן ליה זכיה כו' ואני תמה על תמיהתו היאך שייך בקטן הפקר ב"ד דאעפ"כ היאך אנו יכולין לזכות גבי שהפקיעו הכמים הממון מיד המזכה ועבו אותו כהפקר מ"מ זה הקטן אין לו יד שיוכלו אלו לזכות ע"י בעירוב דמן הפקר פשיטא דבעינן יד לזכות והיה אפשר להעמיד סברא זו בלשון הר"ן כמ"ש שם אח"כ אלמא כיון דאכתי ממונה לא אתי לרשות זוכה כו' אלא דא"כ אין דבריו עולים כהוגן לפ"ז כמ"ש ומיהו התם כו' וגם מלשונו נראה שלא כוון לזה רק מטעמא אחרינא דלא אלימא כו' ולענ"ד הסברא מתוורת דבכה"ג דלא אתי לרשות זוכה אי אפשר בשום אופן שיביה לו זכיה מדאורייתא אע"פ שייך הפקר ב"ד רק מדרבנן בלבד הוי כשלו ולא מהני אלא בשיתופי מבואות דרבנן וכבר כתבתי סברא זו בתשובה לגבי קטן שזוכה לעצמו מדרבנן ועיין בשיטה מקובצת ב"מ דע"כ גבי זכיית כותי לענין ריבית שהריטב"א שם חולק על הרמב"ן וס"ל דאפי' מדאורייתא הוי מטעם הפקר ב"ד ולענ"ד סברת הרמב"ן בזה כמ"ש לעיל ודו"ק :

דף לב ע"א ר"ן ד"ה גניבא . ומשמע דאי אמר תמרא שוי ת' זוז סטל כמו שבוה אותו סך בשעת נתינה כו' . ותמהני שבב"י סימן רי"ג לא הוזכר דעתו והדרכה בב"ח מפרש להדיא כדברי הטור ואפילו אמר תמרא נמי זולא ויוקרא ברשותא דנותן קאי ואמת שכן משמע לכאורה מדברי הטור וכס"מ הריות ליורשים באיזה ענין שאמר קאי גם אאמר תנו שוה ר' זוז ודברי הר"ן סיפך זה וכן מבואר בחידושי רמב"ן בגיטין ומדברי הרא"ש בכתובות סוף פרק נערה אין הכרע דלא פליג רק אסברת הרא"ד דס"ל דהיכא דאמר תנו לי' ת' זוז מתמרא דבכה"ג אין לחלק בין יוקרא וזולא כיון דת' זוז קאמר למיסב ליה משא"כ היכא שאמר לו יין והדברים מבוארים לחלק בדברי רש"י ור"ן בפרק נערה שכתבו אבל יין לא אמר ליתן כשעת הלוואה ע"ש : ע"ב ר"ן ד"ה הרי אלו וכו' . אמרינן התם תרגמא אביי כו' . ע"ש הוא ונ"ל תרגמא רבא אליבא דאביי ועיין ביש"ש גיטין מ"ת להצדיק דברי הרמב"ן ולי תמוהים דברי הר"ן דבנדרים דל"ס פי' כדברי הרמב"ן דבתרומה בגלויה דעתא סגי ומה שהקשה דבתרומה בעינן שליחות כדמוקמינן בב"מ אין זה סברת שברי הרמב"ם והסמ"ג כתבו הדין בהל' תרומות בסתם ומוקי לה אע"ג דלא שויה שליח עיין בכ"מ ובט"ז יו"ד סי' של"א (ובב"ש סימן ע' כתב דהפוסקים ביו"ד אשתמיט לי' בעט"ת ובאמת שכן ביאר הר"ן בנדרים דף לב) וא"ל דלכך אוקימתא דווקא כדבעי' שליח קשיא מתניתין ז"א דלכך אוקימתא י"ל דסבר תורם משלו על חבירו א"ל דעת בעלים ולא מוקמינן דמיירי בכל התורם כו' גם מ"ש כאן דכ"ל תי' התוס' דאע"ג דהוי כשליחות מ"מ לא תסיב ליה הנאה ל"ש דבר"ן בנדרים כתב לחלק בין כל כרוצה לבל השומע והוא כתי' השני בתוס' ויותר מבואר בתוס' בנדרים פ"ש ולתירוץ הזה עכצ"ל דגבי תרומה בגילוי דעתא סגי ע"ש בר"ן וכאן הסכים לתירוץ הזה בתוספות ועיין בב"מ סי' קמ"א מ"ש דלחילוק הזה דשליחות אין הנאה גם בכבוא דכל הוא י"ל כן ודברי' מתמיהין דמה ענין כך שכתבו דלא מקרי הנאה מה שעשה שליחותו לכא דכל אן הגהנה מסתודר ע"י שליח דוק ותשכח : סליק

ספר מרדכי ממסכת גיטין

לרבינו מרדכי בר הלל אשכנזי ז"ל

כולל כל דיני התלמוד וכל שיטות הגמרא ורש"י ותוספות כסדר האלפסי עם הרבה סברות וחדושי דינים רבים:

עם הגהות הרמ"א ז"ל. והן מסוגרות בשני חצאי רבוע עם כוכב כזה [*] וגם מה שמחק מהמרדכי איזה תיבות הקפנו בשני חצאי לבנה עגולים עם כוכב כזה (*). גם הצגנו הדפין בגמרא שרשם הרמ"א ז"ל על כל מאמר ומאמר מהמרדכי·

המביא גט (א) ממדינת הים שיד *כתב בספר התרומ' הכותב גט ישרטטו תחלה י"ב שיטין לא פחות ולא יותר כמנין גט ורב סעדיה פירש משום דכתיב ספר כריתות כמנין שיטין שבכריתות ס"ת דאמרינן בפ"ק דב"ב בין ספר לספר [*חלק] ד' שיטין ד' בין ספר בראשית לספר ואלה שמות וד' בין ספר שמות לספר ויקרא וד' בין ספר ויקרא לספר במדבר אבל הרבע של משנה תורה [*שלפני אלה הדברים] לא חשיב שאינו אלא כחוזר ושונה התורה הרי לך י"ב *כדאיתא פרק השותפין [א] ומיהו אי הוי חסר או יתר מי"ב שיטין אין לפסלו בכך כיון שלא הוזכר בתלמוד כ"פ אביאסף. וי"מ משום דאמרי' במדרש מנין שאפילו סרגול הספר פי' שרטוט למד אדם הראשון שנאמר זה ספר *תולדות [*פי' שגט נקרא ספר וזה י"ב] וגו' זה בגימטריא י"ב [ב] והכי הריש בפ"ק דכריתות גבי שמן המשחה מזה י"ב לוגין דזה בגי' י"ב וכן גט שמ"ג עכ"ל: [גמ'] ורבא אמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו עמו וסוגיא דשמעתין כרבא ולקמן בפירקין בתלמודא מצריך לבני מחוזא לומר בפני נכתב ובפני נחתם אפילו באותה שכונה משום דניידי ופסק רבינו תם דה"ה לכולנו עתה בזמן הזה [*תוס' מ"י] וכ"פ א"א עיין לקמן ספ"ב:

[*משום ישוב א"י לא גזרו רבנן. משמע דוקא ישוב א"י אבל משום מצוה אחרת לא. וכן מוהרין שבות וקשה דהא אמרי' בפ' כדי הסוה יונקא דאתהפיך תמימא כו' ניחממו אגב אימיה פי' שיאמר לעובד כוכבים דלייתינהו וי"ל דהיינו דוקא לצורך מילה שהיא בכרת והיא עשה דוחה שבת אבל בשאר מצוה לא. מכאן נראה לפסוק דאם שכחו להביא חומש בבהכ"נ מע"ש לומר בו ההפטרות אין נומר לעובד כוכבים להביא אלא הולכין שם אצל החומש ואומרים ההפטרות שם. תוס': זמרא מנלן דאסור מצאתי בתוס' במשתה בלא אכילה הוא דאסור דזהו דרך העובדי כוכבים אבל במשתה של אכילה מותר. ואפילו אותם האוסרים במשתה של חתנים מותר כדי לשמח החתן. פי' רי"ף הא דאמר זימרא דפומא דאסור ה"מ כגון נגינה של אהבת אדם חבירו ולשבח ביפיו. אבל דברי שירות ותשבחות וזכרון חסדיו של הקב"ה אומר ואין אדם מישראל נמנע מזאת ומנהג כל ישראל לאומרן בבית החתנים ובבית משתאות בקול נגינות ובקול שמחה ולא ראינו מי שמוחה בזאת. שתים כותבין שלש אין כותבין כו'. בה"ג פסק כן ור"ת אומר דדוקא בפסוק כדי לדורשו כי הכא אבל השולח אגרת שלומים לחבירו וכותב לשון המקרא כדי לכתוב לשון נאה מותר. וכ"כ ריב"א. אבל קשה מירושלמי מהו לכתוב תרתי תלת מילי מן הפסוקים. ר' מנא שלח לר' אושעיא בר שימי ראשיתך מצער היה מאד ישגא אחריתך. בר עוקבא שלח לריש גלותא כדהוה דמיך וקאי' בזימרין פי' בשכבו ובקומו היו מזמרין לפניו אל תשמח בעמים אל גיל ישראל. ר' ירמיה כתב לר' יוחנן לבטא את אוסבך ולאהבה את שונאיך. הרי שאפילו באגרת שלומים היו מפסיקין שלא לכתוב על הסדר ותימה דהרי תפלין דאין צריכין שרטוט וי"ל דלא צריכי בין כל שיטה ושיטה אבל בד' שיטין שסביבות הדף צריכין. וה"נ מיירי הכא עוד פי' ר"ת דהכא בשרטוט העליון סגי. כל זה הוא בפנים במ"י]:

[דף ה ע"ב] וכ"ת איעבד לחומרא נמצאת מוציא לעז על גיטין הראשונים. **שמ"ז** פסק בספר התרומה דאין לזיין בגט אותיות של שעט"נ ג"ץ כמו שעושין בס"ת כי אין לשנות המנהג פן יוציאו לעז על גיטין הראשונים ועוד אם ירגילו לעשות תגין יש הרבה מן הסופרים שאין בקיאין לעשות ויעשו גדולות כעין מקלות ויקלקלו האותיות ברוב המקומות לכן טוב (*להניח) [*להזהר מ"י] מלזיין ולעשות כמנהג ואע"פ שצריך שתהא כל אות מוקפת גויל היינו טעמא משום דהאותיות המדובקות נראות אחת או אין נראות אות למי שאין מבחין מה בין אות זה ומה בין חברתה לפיכך נהגו להפרים אבל בלא תגין נקראין אות והתגים לדרשא [*הן] באים. אמנם ר"י בר אברהם היה מדקדק כיון שלא יתחייב עליהם בשבת אם יכתבם בלא זיון כמשפטם כדאיתא פרק הבונה א"כ לא מקרי אות בלא תגין והיה מצריך לעשות תגין כמו בס"ת והכי איתא בפרק הבונה הנח נתכוון לכתוב אות אחת ועלו בידו שתים חייב והתניא פטור לא קשיא הא דבעי זיוני הא דלא בעי זיוני. וכן מצאתי בדברי ר"ב ממגנצא שכתב וז"ל צריך הסופר ליזהר לכתוב כתיבה שלמה ומזוינת כל אות ואות בזיונה ושלא לחסר אפילו קוצו של אות אחת כאילו היה כותב תפלין ומזוזה ובספר התרומה כתב דההוא דהבונה י"ל דמיירי בס"ת או במקום אחר שנתכוון לכתוב כמשפט ס"ת [*אבל במקום אחר לא] וה"פ הא דבעי הסופר לזיוני כגון בס"ת הא דלא בעי הכותב לזיוני אבל אידי ואידי מיירי כשעלו בידו *לכתוב ב' אותיות שצריכין זיון אילו היה בס"ת דהא לא קאמר הא באותיות שדינם לזיון והא באין דינם לזיון ותדע דהא קאמר התם נטל גגו של חית ועשאה כמין ב' זיינין חייב משמע דבנטילת הגג לחוד חייב אע"ג דלא זיין האותיות אלמא כיון דאין דעתו לזיין ולעשות תגין מקרי אות (*בלאו הכי) [*בהכי וכן עמא דבר מ"י] עיין בהלכות תפלין פרק הקומץ: רב אשי [דף ו ע"א] אמר אפילו לא שמע אלא קן קולמסא וקן מגילתא שי"ז וקשה דלקמן ספ"ב אמרי' הלכתא הכל כשרין להביא את הגט חוץ מחש"ו והסומא ומפרש בגמ' בסומא הבא מחוץ לארץ עסקינן ובעי למימר בפנ"כ ובפנ"ח ולא מצי אמר [*אלמא] הואיל ואינו יכול לראות לא מצי למימר בפנ"כ ובפנ"ח וי"ל דהכא ראה שאר תקוני הקלף שחתך ותיקן עצמו לכתוב אך לא ראה שכתב לכן די כשישמע קן הקולמס וקן המגילתא אבל גבי סומא לא ראה שום תיקון לכך גם השמיעה אינו כלום ועוד דהכא ראוי הוא לראות אבל גבי סומא אין ראוי לראות לכן אינו דומה (*תוספתא) [תוספות]: **הגה"ה** שי"ח [דף ב ע"א] ואם יש עליו עוררין יתקיים בחותמיו אבל כ"ז דלא אתי בעל ומערער נשאת על פי הגט ולא טענינן מזויף דמשום עיגונא הקילו שי"ט אבל בממון טענינן מזויף לנפרע שלא בפניו ומיתומים ומלקוחות ואם נפל ונמצא כיון דאיתרע בנפילה אפילו אם ימצא עידי קיום אם הלוה טוען מזוייף מן הדין אין לו לגבות דחיישינן שמא זייף כההיא דנ"פ דאגת ידיה אזרוקא אבל אי ליכא לוה קמן והגולה מלא עידי קיום מחזירין לו ואי הדר אתא לוה וטעין מזויף נראה דהו לא מהימן כיון שהוחזק בהיתר עכ"ל תוס' ודין תולה עליו כתב ידו אם נאמן לומר פרעתי עיין בגט פשוט עכ"ה: [דף ה ע"ב] איתמר בפני כמה נותנו לה (*שליח) [*השליח] **שב** פר"ת שאם קרוב מביא גט צריך ליתנו בפני ג' דבעי' שלשה כשרים כמו בדין והכי מוכח מדקאמר ר' יוחנן טעמא משום השליח נעשה עד ועד נעשה דיין. שליח נעשה עד עפ"ב דקדושין. עד נעשה דיין עי' פרק יש נוחלין ופ"ב דכתובות: **שבא** גרסינן בירושלמי פ"ק דסנהדרין רב הונא ידע סהדותא לבר אינש אזל למידן קומיה ופר ביה אמר ליה רב שמואל בר רב יצחק כיון דאת ידע דרב הונא גברא רבא הוא את כפר ביה יכול למיזל למיסהד קמי ב"ד אוחרן אמר ליה רב הונא ועבדין כדין א"ל אין עמד רב הונא גרמיה מן דינא ואזל אסהיד סהדותא בב"ד אוחרן: כיצד יעשה יטלנו הימנה ויחזור *ויתן לה בפני שנים כו'. **שבב** ר"י אומר דמבעיא נמאן דבשעת נתינתו יאמר בפנ"כ ובפנ"ח וה"ה תוך כדי דבור כדאמרי' (לקמן) [לעיל] הכא במאי עסקינן כגון שנתנו לה כשהוא פקח ולא הספיק לומר בפנ"כ ובפנ"ח עד שנתחרש וכן כתב בספר התרומה דלאחר הנתינה מיד צ"ל בפנ"כ ובפנ"ח ולא ישהה לאומרו עד [*כדי דבור] לאחר נתינה [*לשון מ"י דלאחר נתינה מיד צריך לומר בפנ"כ ובפנ"ח ולא ישהה לאומרו לאחר נתינה]: **הגה"ה** ר"י היה מסופק אם יכולין לאומרו [לאחר כדי דבור] כל זמן שעסוקין באותו ענין אומר הר"ס מקיטון דאף לאחר זמן מרובה אם ימלא עדי המסירה יכול לומר בפנ"כ ובפנ"ח אבל לא בפני עדים אחרים שלא מן המסירה דס"ל חצי עדות והכא במצריך ליטלו כו' לפי שלא מצא עדי מסירה וקצת מסתבר כן בירושלמי דחד אייתי גיטא ולא אמר בפנ"כ ובפנ"ח אמר ר' יוחנן יחזור ויתנו לה ומסיק דטעמא דר' יוחנן כדי להחזיקה גרושה בפני שנים: [דף ב ע"ב] עד אחד נאמן באיסורין ע"פ האשה רבה וכאן בתוס' עכ"ה: [דף ח ע"ב] [*הכותב כל נכסיו לעבדו] **שבג** מעשה בא"מ שחילק נכסיו לכמה בני אדם בפני עדים וחתמו העדים ושוב נמצא שאחד מן העדים היה מן מקבלי המתנה וחלק מתנתו כתוב בשטר ופסל רבינו יואל הלוי את השטר אפילו לשאר מקבלי מתנה מההיא דירושלמי דריש גיטין ומייתי לה בהלפס פ"ק דמכות כתב נכסיו לשני בני אדם והיו העדים כשרין לזה ופסולין לזה רבי יוחנן אומר פסול ר"ל אומר כשר והלכתא כרבי יוחנן *ונמצא שטר זה מזוייף מתוכו *והא דאמרי' פ"ק דגיטין [*דף ח] הכותב כל נכסיו לעבדו יצא לחירות ומשמע דלא קנה הנכסים בעדות דעצמו שאמר בפני נכתב ובפני נחתם אבל לחירות יצא היינו כשלא ערערו על הנכסים אבל ערערו על הנכסים צריך לקיים שטרו בעדים אף על השחרור

[* הא דאמר רבא הכא אחד זה ואחד זה עצמו קנה ונכסים לא קנה דפלגינן דבורא י"ל שאני התם דחיישינן דלמא אתי לאחלופי כו'. כן היה הגירסא בהגהות אשר"י בהביא דברי המרדכי]:

*וא"ת הא מסקינן פ"ק דגיטין לרבא אחד זה ואחד זה עצמו קנה נכסים לא קנה אלמא

[*ועוד יש לחלק בין שאר שטרות לדהכא. נראה למורי ס"ן זה חסר]:

פלגינן דיבורא והנה בירושלמי [ג] דגיטין משוו להו אהדדי דגרס התם היה כתוב בו מתנה ואמר בפנ"כ ובפנ"ח מאחר שערערו בטל אבל הגט פי' דלוי אתי בעל ומערער לא משגחינן ביה ערערו נמי בטל אבל המתנה או מאחר שערערו קיים אבל המתנה קיימת אבל הגט ומייתי התם פלוגתא דר' יוחנן ור"ל כתב כל נכסיו לשני בני אדם כו' וי"ל דלמא רבא לא ס"ל כירושל' דמדמה להו אהדדי ומודה ר' יוחנן בכותב כל נכסיו לב' בני אדם והעדים כשרים לזה ופסולין לזה פסול לשניהם וטעמא משום דאתי לאיחלופי בשטרות דעלמא שיאמרו קרוב כשר להעיד כדאיתא בריש גיטין אבל בגט שחרור ליכא לאיחלופי הואיל וצ"ל בפנ"כ ובפנ"ח ולכך אמר רבא דקני. וגרסינן בפרק יש נוחלין בתרי גופי פלגינן דיבורא בחד גופא לא פלגינן דיבורא הלכך ההיא דירושלמי אע"ג דתרי גופי נינהו ומשמע לר' יוחנן דלא פלגינן דיבורא היינו טעמא דלא אתי לאיחלופי ע"כ דברי רבינו יואל הלוי ואני קצרתי. ולי אני הדיוט נראה דב' שהיו שותפים והעדים קרובין לזה וכשרים לזה מעידים לרחוק דהא תרי גופי נינהו ובעדות ע"פ לא שייך למימר אתי לאיחלופי ובמיימוני בהלכות עדות פרק י"ד כתב דוקא הכותב נכסיו לשני בני אדם ביחד אבל אם כתב לראובן חצר פלוני ולשמעון שדה פלוני הרי אלו ב' עדות והרחוק מתנתו קיימת אע"פ שהן בשטר אחד: **הגה"ה** ירושלמי כתב כל נכסיו לב' בני אדם והעדים כשרים לזה ופסולים לזה רבי יוחנן אמר פסול ור"ל אמר כשר א"ר אלעזר מתני' מסייע ליה לר' יוחנן מה שנים נמצא אחד פסול עדותן בטלה אף ג' ואפילו הן ק' עדים והיכא דליכא בשטר אלא ב' עדים אפילו נמסר באפי סהדי אחריני דכשרים אם נמצא אחד מן החתומין קרוב או פסול לא מהני מידי דה"ל מזוייף מתוכו כדאמרי' פרק א' דיני ממונות גבי ההיא מתנה דהוו חתימי עלה תרי ניסי עכ"ל רי"ף ספ"ק דמכות עכ"ה: **שבד** [דף י ע"ב] כל השטרות העולין בערכאות של עובדי כוכבים [*כו' עד] אי לא יהבי קמייהו זוזי לא הוו מרעי נפשייהו וא"ת א"כ משה ואהרן אמאי לא מהימני הא ודאי לא מרעי נפשייהו ויש לומר דעובדי כוכבים אינן פסולין מן התורה אלא מטעם שהם גזלנים והני דידעי' בהו דלא מרעי נפשייהו מהימני מש' החכמה *רבינו יקיר ז"ל היה אומר דעובדי כוכבים המוחזקים שאינם שקרנים כשרים להעיד כדאיתא פ"ק דגיטין כל השטרות העולים בערכאות של עובדי כוכבים כשרים אפילו שחותמיהם עובדי כוכבים אבל משה ואהרן מן התורה פסולין הן משום קורבה ואין נ"ל להכשיר עובדי כוכבים לעדות כיון שאין בכלל אחיך *) ולא עדיף מעבד והכא נראה שתקנת חכמים היא שהתקנו בשטרות העולים בערכאות של עובדי כוכבים שיהו כשרים לפי שהעובדי כוכבים מקפידין על השטרות שבערכאותיהן [אם נפסלין]: **הגה"ה** כל השטרות העולין בערכאות של עובדי כוכבים כשרים והוא דלא מקבלי שוחדא עכ"ל האלפסי: **שבה** אמר שמואל דינא דמלכותא דינא והכי הלכתא ל"ש[ט] מכר ל"ש מתנה וכן נ"ל בזמן הזה בהג"ע וסג"א [ד] בלע"ז וגם בעל פה לפני עובדי כוכבים בערכאות שבעיר [*מועיל] והא דאמרינן דינא דמלכותא דינא דוקא כמו *מוכס שיש לו קצבה וגשרים דפ' הגוזל בתרא וכרגא בקרקעות בפ' חזקת הבתים וכל מס קצוב הנותנין למלך דינו כן אבל אם יעליל שר אנס על שני בני אדם ונפטר אחד מהם בחכמתו אין לשני עליו כלום. תוס': **הגה"ה** דינא דמלכותא דינא י"מ דלא מקרי דינא דמלכותא אלא דבר הנעשה בערכאות לפני שופטים וליתא דהא כל השטרות העולים בערכאות כו' ה"ה אפילו הדיוטות אי לאו משום דחיישינן דמשקרי ולא (*חיישינן) [*חיישי] לאורעי נפשייהו ועוד אמרי' פרק חזקת הבתים אריסות דפרסאי עד מ' שנים אפילו מישראל לישראל שייך דינא דמלכותא ע"כ: **שבו** וכתב רבינו שמואל בן חפני שטר העולה בערכאות של עובדי כוכבים שאנו צריכין לקנין וחליפין אין אנו עושים [*בו] דין ואפילו בדיני ישראל וכ"ש עובדי כוכבים ולא ברירא לן דהא דינא דמלכותא דינא עיטור עכ"ה: [דף יא ע"א] בדעפיץ פר"ת וקלפים שלנו *היינו כמו עפילן הואיל ואנו מתקנים אותו [*באבן סקורין] פולל"ת ובפרנ"ק פיר"ת בלעז עד כאן לשונו: **הגה"ה** **שבז** מדברי רבינו (שמעון) [*שמשון] משאנץ משמע שאין כותבין גט או ס"ת בקולמוס של כנף שפי' מסרגלין בקנה וכו' מזיינין בקולמוס של קנה לאפוקי קולמוס של עופה ודו"ק: כל האומר תנו כאומר זכו דמי פירוש דכיון דמסר ונתן החפץ לאחר בעין יפה יהיב ליה. אבל בב"מ פ"ק שהרוכב אומר תנה לי *לאו כזכה לי שברוכב אין תלוי כ"א בנותן וכן כתבתי פ"ק דב"מ מסס ר"ת. ורב נחמן אית ליה התם המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו *הא"כ הגביה ונתן לו כבר אז אין יכול לחזור בו וקנה חבירו כדאמר רב נחמן בסוף בילה גבי מילא מים ונתן לחבירו *(והכא) [*הכא] פרש"י ז"ל וגם הרי"ף פסק כן [*וכתב] דהא דאמרי רבנן הכא אבל לא בשחרורי עבדים ה"מ לחזרה כו'. וריב"א פליג ואמר כיון דזכין לו משתחרר מיד דהוה שלוחו כיד עצמו וסיפא דמתני' דלא יתנו לאחר מיתה מיירי שאינו מוסרו ליד השליח: **שבח** התופס לבע"ח קנה ודוקא היכא דמבורר החוב דמחויב לו דהא סוף סוף מחויב הוא לפורעו אבל על הספק היכא שרוצה ליטבע לא והכא גבי עמי קנה משום דכיון דגילה בדעתו

*) ר"ל כמאמרם ז"ל אחיך במצות היינו שאין להם חקים ומשפטים צדיקים בין אדם לחבירו.

הגהות הב"ח א (כדאיתא פ' השותפין) הא"מ: ב נ"ב מסיק דרבא: ג נ"ב אבל בלאו הכי חייב בלא תגין · ד תו"נ: ה נ"ל ויתננה: ו נ"ב ס"א דהשיב: ז נ"ל נר': ח נ"ב ומורי: ט נ"ל שטר מכר ול"ש שטר מתנה: י נ"ב היינו: כ נ"ל מכם: ל נ"ל הוי: מ נ"ל לא הוי: נ אבל אם הגביה כנ"ל:

שלטי הגבורים

(א) לשון גם כמו שמצינו בירושל' אבן אחת בכרכי הים וגט שמה ומגרשת כל חברותיה מפי הר"ר אברהם מאוסטריקייאה:

הוה. ובעל אגודה כתב כנגד י"ב שבטים לומר שהיא מותרת לכל ישראל: ג"מ [ב] פירוש וגם קרוי נמי ספר ולשון גם הוא כמו שמצינו במדרש אבן אחת בכרכי הים וגט שמה ומגרשת לכל חברותיה ממליטותיה מפי הר"ל אברהם מאוסטריקייאה: בהר"ם [ג] פי' וה"נ הוה לן לאפלוגי דבור העדים למי שהוא כשרים לו יועיל עדותן ולמי שאינן כשרין לו לא יועיל וקושיא קמייתא שהקשו מההיא דהכותב כל נכסיו לעבדו יצא לחירות דפלגינן עדות עצמו שנאמן על החירות ולא על הנכסים נמי הדרא לדוכתא דלא הרלב לעיל אלא כדקי"ל לא פלגינן דיבורא ובמה האמר דלא אמר רבא דפלגי' דיבורא אלא לגבי הוא עצמו לפי שהדבר תלוי לדעת אית לן למיזל בתר אומדנא ויישוב דבריו אבל שדים אין כהגר הא' להעתב אלא גרעה ב"ד אם יאמינו או כולו קיים או כולו בטל לכך מייתי מירושלמי דלא שנא: [ד] פי' ענין הפיסה וקיום והתלפס נראה לי כענין סיעומתא שנהגו הסוחרים קרוי בג"ע ויפנ"ח וכלבושיו ניבלאתן: תורגם

חדושי אנשי שם

מהר"ם [א] והר"ל אברהם מעגל כתב כיון שבכל פרשה פתוחה צריך להניח שיטה אין למטה כשיטין שבין ספר לספר דבלא"ה צריך להניח שיעור פתוחה יעלה לך לכל ספר ג' שיטין הרי י"ב עם ד' של מהגה

לב:הדרו הוי כאילו מבורר דמחייב לו שמכניסו תחת כנפי השכינה ומה שפי' רש"י ז"ל התופס לבעל חוב[ס] לא קנה כיון דלא עשאו שליח קשה דבהכותב [*פ"ד] בעובדא דיימר בר חשו מוכח דכי נמי עשאו שליח (לא) [נמי] הוי תופס לבע"ח מהוספות ב"מ. ולר"ע אם יד הפועל כיד בעה"ב להפוס (*חוב) [*בחוב] הקשה ר"ת הכא אמר ר' יוחנן התופס לבע"ח במקום שחב לאחרים לא קנה ובפ"ק דב"מ א"ר יוחנן המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו אע"ג דחב לאחרים ותירץ ר"ת כל היכא דאיכא למימר מגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה תופס לחבירו [ע]אפילו הוי חב לאחרים כגון גבי מציאה דמגביה מהפקר ואי בעי זכי לנפשיה זכי נמי לחבריה אבל במקום דלא שייכא זכייה לנפשיה [פ]לא שייך זכייה לחבריה במקום שחב לאחרים וכ"מ מפי' ר"ת אם אדם חייב לשני בני אדם או לג' והאחד יתפוס משל המחוייב (*ויתן) [*יכול ליתן] לחבירו מה שתופס אם ירצה דמגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה והוא יחזור *על הבעל חוב עוד ויתבע את שלו וכן אם הלוה אמר זכה בחפץ זה לפלוני או תן מנה זה לפלוני זכה לו ואין אחד[צ] מאלו הבעלי חובות יכולין לגבות מאלו המטלטלין [*הג"ה] מיי': שבט [דף יג ע"א] האומר תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה ומוקי לה רב זביד במעמד שלשתן. תימה אמאי לא מפרש משום דתן כזכי כיון שהוא בעין דמוקי לה בגבורין ויש לומר דתן לאו כזכי אלא היכא דמוסר לו מיד ליד ואמר לו תן לפלוני ומתני' מיירי כגון שהיה בידו של נפקד מקודם לכן מדלא קאמר ליה תנו מנה זה ואומר ר"ת עוד דלא אמרינן תן כזכי אלא בחוב ופקדון שצריך בע"כ להחזיר ולא במתנה ומציאה וכן בגט שחרור תן כזכי דאי לאו דעבד ליה ניחא לנפשיה לא הוה משחרר ליה והוי כחוב: וכי נגורים מאי הוי והא לא משך מאי הוי והא קי"ל מצוה לקיים דברי המת וי"ל דקים ליה להלמודא דרבי יצחק לא סבירא ליה מצוה לקיים דברי המת ועי"ל דלא שייך לומר[ק] אלא בשלים שהושלש מתחלה לשם כך דמצוה בשלים לקיים דברי המת דומיא דהמשלים מעות לבתו וראיה מפרק מי שמת דאמרינן [ר]גבי איסור גיורא ה"ל הליסר אלפי זוזי ביד רבא אמר [רבא] היכי קני להו מרי בר רחל להנהו זוזי אי במתנה ש"מ כו' ואי לא בעינן הושלש מתחלה לשם כך ליקני במצוה לקיים דברי המת אלא שמע מינה בעינן שהושלש בידו לשם כך [*תוס']: מנה לי בידך תנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה אומר ריב"א דבמעמד שלשתן קנה המקבל מתנה אפילו בעל כרחו של נפקד או של לוה וראיה מפרק המוכר הספינה גבי המוכר פירות לחבירו משך ולא מדד דאמר התם ברשות הלה המופקדין אצלו לא קנה עד שיקבל הנפקד עליו לייחד רשותו ללוקח ואז קני ליה חצירו של נפקד ללוקח והקשה ריב"א התם מאי איצטריכא בשום מקום מעמד שלשתן והלא כיון שקבל עליו הנפקד קנה המקבל מתנה ותירץ ריב"א דבלא מעמד שלשתן בעינן שיתרצה לו הנפקד קודם שיקנה דאז קנה אבל במעמד שלשתן קנה אפילו לא [ש]נתרצה הנפקד ואפילו בע"כ וכן משמע נמי בסוף פירקין האומר תן מנה לפלוני [ת]תן כזכי ימי ואמאי בעינן מעמד שלשתן בשום מקום והא אפילו אומר תן כזכי דמי אלא שמע מינה כדפרישית כן הוכיח ר"ת בפ' מי שמת גבי איסור גיורא דקאמר אי במעמד שלשתן לא אזלינא ולא קאמר אזלינא ולא אתרצה לו משמע דאי אזיל קנה בעל כרחו וע"ש ובפרק הספינה. ואומר ר"ת דכיון דמעמד שלשתן הוי הלכתא בלא טעמא דקנה הכי דלא להוסיף עלה ואין שייך מעמד שלשתן בעובד כוכבים ואם העובד כוכבים נפקד והנותן והמקבל ישראל לא זכה ואם הנותן עובד כוכבים והנפקד והמקבל ישראל זכה המקבל ואפילו אם זכיה מטעם שליחות איתרבאי ואין שליחות לעובד כוכבים מ"מ נימא ק"ו דהשתא ממונו של ישראל הפקיעו בהלכתא בלא טעמא משום מעמד שלשתן ממונו של עובד כוכבים לכ"ש ואם הנפקד והנותן ישראל והמקבל מתנה עובד כוכבים כל זמן שאין הישראל חוזר בו יכול ליתנו לעובד כוכבים אבל אם חוזר בו אינו יכול ליתנו לעובד כוכבים וחייב הנפקד להחזיר למפקיד ומיהו אם אין הנפקד יכול להשמט מן העובד כוכבים מליתן לו לפי שבדיניהם של עובדי כוכבים חייב מכיון שא"ל ליתן או ודאי יתן להעובד כוכבים אפילו לכתחלה והטעם משום דכל מי [א]שקבל פקדון הוי כאילו מתנה בהדי המפקיד מעיקרא שאם יבאו גנבים עליו או אנסין מחמת פקדון זה דליסקליה וליתנו ניהלייהו וליפטר מן המפקיד ורשב"ם פי' דבמעמד שלשתן קנה בין בפקדון בין במלוה על הך מלתא בפ' מי שמת הלת מילי הלכתא בלא טעמא: של [דף יד ע"א] א"כ דטעי קנין בטעות הוא וכל קנין בטעות חוזר נראה לפרש דהייט דוקא היכא שהתובע עצמו מודה דטעי אבל אם אין התובע מודה אינו נאמן לומר טעיתי במגו דיכול לומר פרעתי וראיה מהא דאמרי' בשבועות מנה לי בידך א"ל הן למחר א"ל הנהו לי נתתיו לך פטור אין לך בידי חייב ואין נאמן לומר טעיתי במה שאמרתי הן במגו דאי בעי יכול לומר נתתיו לך כלומר פרעתיו לך ומ"ע כיון דטעות לא שכיח אין נאמן במגו תוס': שלא ומ"ש הולך לאו כזכי דמי וא"ת לא יהא אלא כתופס לבע"ח דקי"ל דקנה היכא דאין חב לאחר וי"ל דהייט דוקא כשאין ללוה נכסים אחרים ויפסיד המלוה אי לא תפיס השליח אבל הכא מיירי שיש לו הרבה נכסים דאז ודאי לא אמרי' התופס לבע"ח קנה דא"כ לא שבקת חיי לכל בריה דכל אחד ואחד יבא ויתפוס נכסי הלוה ויאמר בשביל [ב]חובך אני תופסו עי"ל הא דקאמר הכא חוזר הייט בהלואה שיש בו זמן והלוה משלחו תוך הזמן ובתוך הזמן לא שייך התופס לבע"ח קנה שהרי המלוה עצמו אין יכול להפוס תוך הזמן הוספית [ג]עיין פרק מי שמת ופרק הספינה על מנה לי בידך תנהו לפלוני עיין בהלפס פרק המקבל על (*הראהו) [*המחהו] אצל חנוני ואצל שולחני עיין גבי ש"מ שאמר הלואתי לפלוני: [*ל' רי"ף] שליח המתנה כשליח הגט והולך לאו כזכי וטעמא כיון דבחנם נותן לו אין דעתו שילא מכחו עד שיגיע ליד המקבל מתנה והכי תניא בהדיא בתוספתא *הולך מנה [*לפלוני] פקדון כו' כדלעיל ומביים וחייב באחריות עד שיקבל האים את שלו.

[*ומשמע ליה דאפילו תפס סתם קאמר דהרשות בידו לתת לחבירו ולחזור ולתבוע את שלו. ב"י ח"מ סי' ק"ה]:

[*בתוס' דף י"א בד"ה כל האומר תנו כאומר זכו דמי מביא התוספתא ע"ש]:

[רצה לחזור אינו חוזר]: שלב תן מנה זה לפלוני הולך מנה זה לפלוני תן שטר מתנה זו לפלוני [זכה בשטר מתנה זו לפלוני התקבל שטר מתנה זה לפלוני] אם רצה לחזור יחזור [ס] הלך ומצאו שמת (*יחזרו) [*יתן] *ליורשיו ואם לאחר מיתה [*זכה לו] יחזירו לנותן שאין זכין לאחר מיתה אמר מנה זה לפלוני יהא מנה זה[ד] לפלוני בידך ומת רצו יורשין לכופו אין יכולין ואין נ"ל באומר לו זכה לו התקבל לו ואני תמה על זכה לו בשטר מתנה אמאי יכול לחזור ויש הוספתא שכתוב בה לא יחזור וליתא דא"כ לערבינהו וליתנינהו בהדי פקדון ומלוה עכ"ל א"ח: לסוף אישתמיט להו משמע דבדין לא (*היה) [*היו] יכולין לכופו להחזיר אע"ג דלא הוחזקו כפרנין הייט משום דאמת היה שהיה בלוהו ולא מלי אמר אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר: לא דכ"ע הולך כזכי דמי פי' בקונטרס אם היה במתנה דליכא אחריות בהא מודה שמואל דאין חוזר ול"נ לר"י דהא במתנה הולך לאו כזכי דמי אלא י"ל כשפטרו המלוה ללוה מאחריות בהא מודה שמואל דאין חוזר: שלג הא בש"מ אומר ר"י אע"ג דמית מקבל בחיי נותן ולא קני אלא לאחר מיתת הנותן אפ"ה קנו יורשין דדעת נותן הוא דכיון דישנו למקבל מתנה בשעת [ה]מעשה שיזכה המקבל או הוא או יורשיו אפילו לא נולדו יורשי המקבל עד אחר מיתת נותן קני ואפילו למ"ד המזכה לעובר לא קנה הכא קני דדברי ש"מ ככתובין וכמסורין דמי: [דף טו ע"א] ור' יהודה הנשיא כר"א כו' והיכא דמת אמרי' מצוה לקיים דברי

[*אחר ימים רבים אינה כ' לידי ספר הבי"ס ומצאתי שכתב הלך ומצאו שמת יתן ליורשיו ואם לאחר מיתה כו' כאשר הוא בפנים וכן מצאתי אח"כ במ"י]:

המת כו' פי' היכא דמית נותן קודם שמת המקבל [א] אבל דברי ש"מ ככתובין וכמסורין דמי אפילו מת מקבל ברישא כדפרישית: שלד השיב ר"ת לבני רגונשפורק על דבר לוי שהפקיד מנה ליד שמעון בלא עדים וראובן ביקש מלוי שיקבל לו מנה משמעון שנתחייב לו שמעון וקבל לוי ואח"כ בא שמעון ללוי ותבעו להחזיר לו המנה שנתן לו לצורך ראובן כי בפשעת פרשו ואם לא יחזיר יעכב שמעון מנה שהפקיד לו לוי שלא בעדים וראובן תובע מלוי מנה שזיכה לו ולוי טוען לא זכיתי לך ע"מ שאפסיד אני פקדוני שביד שמעון נ"ל כי מן הדין יחזיר לוי מנה שנתן לו שמעון לראובן שהרי זכה לו כיון שחוב מלוה היה כדאמר ספ"ק דגיטין הולך מנה לפלוני שאני חייב לו אמר רב חייב באחריותו ואם בא לחזור אין חוזר ואע"ג דשמואל פליג עליה והלכתא כשמואל בדיני מ"מ בהא הלכתא כוותיה דרב דתניא כוותיה ואפילו אם פקדון היה זכה לו ולא מצי למיהדר דכי פרכינן התם גבי פקדון לימא ליה אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר כו' ומוקמינן ליה בשהוחזק כפרן ה"מ היכא דמדעתיה אמר ליה הנפקד הולך אבל אמר ליה מפקיד הבא לי פקדון ונפקד (*אמר ליה תן) [*נתן] ה"ל כזכי ולא מצי הדר ביה כדמוכח במעשה דר' דוסתאי בר' ינאי דלא הוחזק כפרן ובדין לא היו יכולין לכופו למיהדר אלא דגבי מתנה אמרינן הולך לאו כזכי אבל גבי מלוה ופקדון הולך כזכי דמי ומה שאמר לוי לא זכיתי לך ע"מ שאפסיד דברים שבלב הן (*ואין) [*ואינן] דברים [*ושלום יעקב בר' מאיר מ"י]: דף יד ע"ב תני חדא הולך מנה לפלוני כו' כתב רבינו יואל הלוי ז"ל (*דמספקא) [*מספקא] לי אני יואל אם ש"מ זכה (*בנכסים) [*נכסים] ע"י אחר שנתנם בידו ואמר ליה לשליח זכה לפלוני בהם אם יכול לחזור כשעומד דבסוף פ"ק דגיטין משמע דלכאורה אין יכול לחזור דגרסינן התם תניא חדא הולך מנה לפלוני וכו' ואסיקנא דכ"ע הולך לאו כזכי דמיא פי' אם בריא הוא ובמתנה מיירי התם דאי בחוב ופקדון קי"ל כזכי דמיא ולא קשיא הא בבריא הא בש"מ פי' בבריא לאו כזכי הלכך יחזרו למשלח בש"מ ליורשי מי שנשתלחו לו ולא למשלח דהולך דידיה כזכי דמי וזכה לו השליח למקבל כן נ"ל אבל רש"י ז"ל פי' הולך כזכי כל זמן שלא חזר בו ואין נ"ל דא"כ אפילו בריא כל זמן שלא חזר בו אמאי יחזיר למשלח אלא ע"כ כשחזר בו מיירי ה"נ בש"מ ואפ"ה קתני ליורשי מי שנשתלחו לו עכ"ל:

הדרן עלך המביא גט קמא

המביא גט תניין: שלה [דף טו ע"א] אמר ר' אלעזר אפילו לא כתב אלא שיטה אחת לשמה כו': כתב בספר התרומה הבעל שכותב הגט צריך שיאמר לשם פלונית אשתי אני כותבו שתהא מגורשת ממני ואם אמר לסופר לכתוב כמו כן נ"ל לו כתוב הגט לשם פלונית אשתי והסופר צריך לכותבו לשמה והעדים [י]צריכין שישבו שם כשיכתוב הסופר שידעו שזה הוא הגט שלוה הבעל לכתוב ושנכתב לשמה אמנם אפילו לא היו העדים אלא בשעת כתיבת הגט שיטה ראשונה וידעו שהיתה לשמה והלכו להם (*למדינת הים) כשר דיש לומר כמו שהתחיל לשמה כך גמרו לשמה. ורש"י ז"ל פי' דלאו דוקא שיטה ראשונה ממש אלא שיטה ראשונה שיש בה שם האיש והאשה והזמן אבל אם היה בסופו של גט ולא בתחלתו פסול כדתנן במתני' בפני נכתב חציו פסול ומוקי לה בחצי אחרון: שלו [דף יז ע"א] נכתב בלילה ונחתם ביום כשר נכתב ביום ונחתם בלילה פסול ור"ש מכשיר דלית ליה שמא יחפה ומשום פירי נמי ליכא דקסבר משנתן עיניו לגרשה דהיינו משעת כתיבה שוב אין לבעל פירות וא"ת וניחוש שמא נכתב בלילה והקדימו הבעל והאשה וכתבו בו זמנו של יום הנכתב לעשות קנויא על הלקוחות ולטרוף שלא כדין ואע"פ שבא לגרשה כדחיישינן ספ"ק דב"מ [*דף יט] גבי (*כותבים) [*כמ"י אינו] שובר ויש לומר דלעולם אין העדים חותמין כשרואין הזמן מוקדם אא"כ יודעים שביום הזמן נכתב: בהלפס איכא מ"ד הלכתא כר' יוחנן דאמר יש לבעל פירות עד [ז]נתינה ואיכא מ"ד דהלכתא כרים לקיש דאמר משעת כתיבה כדקי"ל לענין ג' הדסים ולאו מילתא היא דהתם לענין [ח]למטות בייחוד תליא מלתא וכיון דאין מתייחד עמה משעת כתיבה מונין משעת כתיבה אבל הכא לענין פירות בפרקונא תליא מלתא כדאמרי' תקנו פרקונה תחת פירות וקי"ל דלא פקע פרקונה מינה עד דמטא גיטא לידה הלכך כל כמה דמיחייב בפרקונה אית ליה פירי וש"מ דהלכתא כר' יוחנן דאמר יש לבעל פירות עד שעת נתינה והייט דלא כפירוש רשב"ם בפרק מי שמת גבי מעשה דהותרני': שלז [דף יח ע"א] כתובה כמעשה ב"ד דמיא כתב ראבי"ה דמש"ה לא משמטא לה שביעית אע"פ שהיתה אלמנה זמן מרובה כדתנן פרק הנושא ובפירקין הכי תניא כתובה מאימתי משמטת[ט] והלכתא כשמואל דאמר זקפה אע"פ שלא פגמה. פגמה אע"פ שלא זקפה. כתובתיה דחייא בר רב איכתוב ביממא כו' נראה אע"ג דקי"ל כשמואל בדיני [ב] אין אנו יכולין להקדים הכתיבה לחתימה משום הוספת דאין מעשה ב"ד ומשום עסוקין באותו ענין (*ליכא לאכשורי דהן עסוקין בחופה) [*דכן עסוקין בחופה ליכא לאכשורי. נל"ה] לפי שעסוקין באותו ענין ר"ל בחתימה ומיהו מפני קנין שעושין ביום יכולין לחתום בלילה דקנין יש לו קול כדאמרי' סתם קנין לכתיבה עומד ומההיא שעתא ידעי לקוחות דאישתעביד נכסי וה"נ משמע בגט פשוט אי ידעיתו יומא דאקניתו ביה כתובו ואי לא כתובו יומא דקיימיתו ביה כו' עיין פרק גט פשוט גבי (מילאהו בקרובים) כי יהביתו בהיני כתובו בהיני: שלח ואי חתים בתלת קרוב או פסול אמרי לה פסול כו' והא דאמר בפרק גט פשוט הרחיק העדים ב' שיטין מן הכתב פסול מילאהו בקרובין ובפסולין כשר התם מיירי שהכשרים חתמו הפסולין ומוכחא מילתא דלמילוי חותמין אבל הכא מיירי שחתמו הפסולים קודם לכשרים ואתי לאחלופי בשאר בטרות שיאמרו הרואים אותם שחתמו תחלה הני ודאי עיקר עדות נינהו ויחתמו כן בשאר שטרות קרוב לעיקר חתימה תוס' עי' פ' גט פשוט גבי מילאהו בקרובים: שלט [דף יט ע"א] בכל כותבין בדיו בסם בסיקרא כו' אור"ת דכיון דס"ת בעי דיו וכן [ו]גבי מגילה כדתנן עד שתהא כתיבה אשורית על הספר ובדיו א"כ דיו של עפצים אסור לכתוב בו ספר תורה דהא לא מקרי דיו וראיה דהכי תני בגמ' תני ר' חייא כתבו במי טריא ועפצי כשר משמע שר' חייא בא והוסיף על מסנתינו אלמא מי עפצים אינו דיו ועוד דאמר הכא עדים שאין יודעים לחתום כותבין להם במי מילין ופריך והא תני ר' חייא כתבו במי עפצא כשר ולא פריך ממתני' דכותבין בדיו ועוד דפ' כל היד [*אמר ר' אמי] פלי קורטא דדיותא וזה שייך בדיו שלנו שהוא יבש וקשה אבל דיו של עפצים לעולם הוא לח ולא שייך למימר פלי קורטא ובפ' במה מדליקין אמרי' כל השרפין יפין לדיו ושרף קטף יפה מכולן אור"ה דשרף הוא לחלוחית קליפת עץ שעושין ממנו דיו שלנו כמו ירק מר יש לו שרף (*כמו שמפ' פ') [*דפרק] כל שעה וכמו זו שרפה מלוי דפ' כל היד ור"ל לחלוחית דמים [*שכשרה] וזה שייך בדיו שלנו ששורין קליפה במים ויוצא הלחלוחית ושולקין אותו היטב עד שנעשה עב ואח"כ נקרשין המים ומתייבשים ונעשה דיו ולא כאותם שמפרשים שרף גומא בלע"ז שנוטף מן האילן ונותנין אותו בדיו להאהילו דא"כ (*הוה ליה דיו של עפצים דאין דרך ליתן גומא אלא בדיו של עפצים) [*הול"ל גומא. מ"י] [*כ"כ למורי פי' בכר"ן ואינו כן במ"י] ועוד אמר פ"ק דשבת אין שורין דיו וסממנים ואמרינן מאן תנא דאמר נתינת מים בדיו זו היא שרייתו משמע שקודם נתינת מים קרוי דיו ואין זה בשל עפצים כי אם בדיו שלנו שהוא יבש ונותנין אותו במים כדי לעשותו לח אבל רמב"ן פליג ופי' דא"כ דדיו של עפצים שרף פסול לס"ה ומגילה לא ליתתמיט תנא כי תניא (*כתבו) [*היתה כתובה] בסם ובסיקרא כו' דליתני דיו של עפצים ושרף בהדייהו אלא ודאי [*דיו] של עפצים ושרף של קולים הכל נקרא דיו והא דמייתי הכא מי טריא ועפצי לאו זו היא [ג] (*שרף של דיו דעפצים) [*דיו של שרף ועפצים] דהא תנא ליה כבר אלא כאשר פי' רבותינו [*מי מטר ומי עפצים בלא שרף

הגהות הב"ח ס ל"ב במקום שחב לאחרים: ע נ"ל אע"ג דהוי: פ נ"ל לא זכי לחבריה: צ נ"ל מבע"ת ותי' מאלו נמחק: ק נ"ב לקיים דברי המת אלא כדבר שהושלש מתחלה לשם כך ביד שלים דמצוה כו' כצ"ל: ר פי' גבי נמחק: ש נ"ב ס"א קבל עליו: ת תי' תן נמחק. א נ"ל שמקבל פקדון מחבירו: ב נ"ב בעל: ג (עיין פרק מי שמת כו' הלואתי לפלוני) תא"מ ונ"ב ס"א מנה לי בידך תנהו לפלוני ע"ש ובפרק מרובה. ש"מ שאמר הלואתי לפלוני. עיין בהלפס פ' המקבל על הראהו אצל חנוני ואצל שולחני: ד נ"ל בידך לפלוני: ה נ"ל מתן מעות: ו נ"ב שיחתמו בו: ז נ"ב שעת: ח לענין מאימתי מונין לגט הליא מלתא כצ"ל: ט נ"ב כו': י פי' גבי נמחק:

חדושי אנשי שם

מהר"ם [ס] מדחלק בתוס' בין מנה פקדון אינו חוזר למנה מתנה דקתני חוזר מכלל דטעמא דמתנה כיון בבהגס שלפניו אין הגירסא כן וה"ג לה אם רצה לחזור יחזור הלך ומצאו שמת יחזיר לנותן מת מחזיר ליורשיו התקבל מנה נתנו לו כו' והאי הלך ומצאו שמת יחזור ליורשיו ע"כ צריך לפרש יחזיר ליורשי מקבל לפי גירסא זו אבל בתוספתא וזכה מנה זו או מקנה שטר מתנה זו לפלוני רצה לחזור לא יחזור מצאו שמת יחזיר לנותן לו ואם לאחר מיתה יחזיר ליורשים

הגהות מהר"ם בטיקטין. א] והיינו בבריא משום מצוה לקיים דברי המת: ב] דאמר כתובה כמעשה ב"ד דמיא נכתבת ביום ונחתמת בלילה: ג] בד"ק הגי' לא זו היא דיו דעפצים וכגי' מהרש"ל כך היא בהגהת אשר"י ע"ש ותוספ לזה כתוב בפרישה כר"ן

וכל. מ"י] *(מי שרף ומי עפצים) דכל חד לחודיה לא דיו מקרי אלא כשהן מעורבין יחד מי (מטר) [שרף] ומי עפצים והיינו דאמרי' כל השרפין יפין לדיו והשיא דנדה ודאי בדיו של קולים איירי וכן ההיא דשבת ואע"ג ה"ק אין שורין לעשות דיו (*ול"נ) [*ונראה לי] אני הדיוט שראיתי בא"ז שכתב שאותם ווטריול"א שמשימים בדיו של עפצים ודאי הוא פסול שאין זהו דיו אלא צבע: קנקנתוס אומר ר"ת שאין זה אדרמנ"ט בלע"ז דאפילו מאן דאסר פ"ק דעירובין לתת קנקנתוס לתוך הדיו מודה הוא דאדרמנ"ט בלע"ז מותר וראיה דהא בתלמודא מפרש קנקנתוס חרתא דאושכפי ובברייתא קתני ובשיחור ומסתמא ברייתא לאוסופי אתא אמתני' א"כ שיחור אינו חרתא דאושכפי כדפרש"י ז"ל אלא שיחור זו היא אדרמנ"ט [*וקנקנתוס היא קרקע ירוקה שקורין וירדול"ה . תוס']: שמ וכל דבר שהוא מתקיים כו' מכאן יש ליזהר שלא ליתן גט לאשה כשהוא לח שהרי אינו של קיימא. תוס': שמא מקרעין להם נייר חלק. גרסי' בירושלמי דפרק הבונה מקרעין להם נייר חלק ופריך ולאו כתב ע"ג כתב הוא פי' הקריעה הוי כתב (*דחק) [*דהא חק. מ"י] ירטות הוא (*וקרי ליה לקמן כתב) [*והוא קרוי כתב לקמן בפרקין . מ"י] ומשני מרחיב להם הקרע ופירש רבינו יעקב דאורלייני"ש ורבינו יואל הלוי דמביאין נייר מעלמא ומקרעין אותו עד מעבר ומשים אותו על הגט והעדים נותנין בתוך הקרעים דיו והקשה ראבי"ה דאם כן אמאי נקט נייר חלק אפילו בנייר כתוב מצי למיעבד הכי אלא הכי פירושו מרחיב לפניהם הקרע כזה* ק והם ממלאי' בתוכו דיו ולא על השריטה ראשונה: *ודוקא ר"נ וספרי דייני דחית להו אימתא. על זה סמכו (*חכמי הקהל לחתום שטר כתובה קודם הברכה) [*חכמים לאסוף הקהל לחתום הכתובה אותם שאינם יודעים לקרות מ"י] דאיכא אימתא דצבורא לשקר וגם העדים חותמין קודם הברכ' א] וליכא משום מיחזי כשיקרא כיון דעסוקין בההוא ענין ויש מקומות שאין חותמין עד אחר הברכה שכבר הקנין נעשה בפניהם [*אבי"ה]: הני בי תרי דיהבי גיטא קמייהו צריכין למיקרייה כו': שמב ר"י מצריך לקרות הגט קודם הנתינה מדפריך (*ומי לא קריוה פסול מדלא) [*בתר דקריוה מי מצי אמר שטר פסים ואמאי לא] משני הכא במאי עסקינן דלא קריוה ש"מ (*דאז לא הויא מגורשת [*דאם לא קריוה פסול] וגם יש לקרות אחר הנתינה דתנן פרק הזורק כתב גט לאיש ושובר לאשה וטעה ונתן הגט לאשה והשובר לאיש לאחר זמן יצא הגט מן האיש והשובר מן האשה תצא מזה ומזה והולד ממזר מזה ומזה ומקשה בפ' האשה רבה מאי ה"ל למיעבד ומשני ה"ל לאקרויי גיטא והשתא אי לא קריוה התחלה מאי אריא שנמצא הגט ביד האיש אפילו נשרף מיד אחר הנתינה ואין יודע מאי הוה [*הפ"ה] פסול (*כדמפרש) [*כדפי'] אלא ע"כ הכא מיירי שקראוהו לגיטא התחלה והדר עיילוה לבי ידיה והלפיה והשתא [שבאת לידי תקלה] קנסוה דתצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה משום דהוה לה לאקרויי לגיטא אחר הנתינה משום דלמא חלפיה ומיהו אם לא קראוהו אחר הנתינה לא מיפסיל בהכי ב] דהא הכא כי אמר לה שטר פסים הוא שטר אמנה הוא מגורשת ולא חיישינן דלמא חלפיה אא"כ נתברר הדבר שנתחלף כההיא דפ' האשה רבה ואם קראוהו אחר הנתינה וקודם הנתינה לא קראוהו דבר פשוט הוא שמגורשת ולא נראה להר"ם משום דבעינן דבשעת נתינה ידעו סהדי דהוי גט וזומיא דהכי אמרי' לעיל בפ"ק שיאמר בפנ"כ ובפנ"ח קודם נתינה או אחר נתינה תוך כדי דבור: שמג [דף כ ע"א] ה"ר וכתב לה ולא חקק למימרא דחקיקה לאו כתיבה היא ורמינהו עבד היוצא בכתב שעל גב טבלא ופנקס יוצא לחירות לא קשיא הא דחק תוכות הא דחק יריכות פי' כי חקק תוך אות וחולה לה נבארת האות בולטת מאליה פסול דהא לא עשה מעשה בגוף האות אבל חקק ירך האותיות שעשה מעשה בגופן כשר ומתוך כך פסק רבינו יצחק דהכותב צהגט ופעמים שנופל דיו מן הקולמוס בתוך חלל האות כגון בתוך בית ונעשה פ"א או מטי"ת שי"ן או בחלל אות אחרת דאין עתה שמה עליה ואח"כ מחק הטיפה מתוך האות ד(*וחוקק תוכה ונעשית האות ע"י מחיקת תוכה פסול) [*זהו חק תוכות שנעשה האות ע"י מחיקת תוכה ופסול מ"י] או פעמים כשרוצה לעשות מ"ם פתוחה נדבק עוקצה השמאלית על משך התחתון ונעשית מ"ם סתומה ועיין פרק הבונה וכתבתם שלא יעשה פתוחים סתומים ואע"ג דאיכא תנא דמכשר כמו כן איכא תנא דפסיל ו... הוא מוחק הדביקות בתער כדי לעשות פתוחה זהו חק תוכות ופסול כי אירע לו אחד מן הדברים האלו וצריך לחזור ולעשות לכתוב גט אחר בתחלה וא"ת והלא כה"ג דחק תוכות מקרייה כתיבה לענין מלאכת שבת כדאמרי' פרק הבונה נטל לגגו של חי"ת ונעשה שני זיינין חייב וי"ל דהתם מלאכת מחשבת אסרה תורה ש ובמחשבה תלויין מלאכות דשבת וכיון שמתכוין לעשות אותיות אין קפידא באיזה ענין שנעשה רק שיהא ע"י מעשיו ועל קרשי המשכן שהיו עושין עליהן אבג"ד לדעת אי זה בן זוגו ולא היו חוששין באי זה ענין יהיו האותיות עשויות אבל במקום שנאמר וכתב צריך שיכתוב גוף האותיות ולא שיהיו נעשות מאיליהם וגם להעביר עליו קולמוס לאחר התיקון לא יועיל לא לר' יהודה ולא לרבנן דאם מועיל על האות הנכתב שלא לשמה לשווי' כלשמה מ"מ לשויה אות לא יועיל: שמד וכן יש ליזהר שיהא כל אות מוקפת גויל שלא הגע אות לאות מפני שאינו נראה יפה כשהיא מחוברת לחברתה והא דקאמר הלמודא לא צריכה דמעורה אין ר"ל שנגעה אלא כגון ד' או ק' או ן' דעליון (*כי) נכנס [*בטית] בשיטה של מטה או ל' דתחתונה נכנס בשיטה של מעלה בח' או ה"א ואור"י דבדיעבד אין לפוסלו [ו] בשביל כך שהרי אין כתוב בו וכתבתם כתיבה תמה כמו בתפילין ומזוזה אבל בגט ליכא קפידא דאפילו ספר ודיו לא בעינן כדתנן בכל כותבין וכו' וספר דגט איצטריך לספירות דברים בעלמא וא"כ אין להחמיר בגט כמו בתפילין ומזוזות ואפילו תפילין ומזוזות כתב בס' התרומה דמועיל תיקון בחיבור ולא דמי לחק תוכות: שמה [דף כא ע"ב] ילא זה שמחוסר (*קלילה) כתיבה [*קלילה] ונתינה ה"נ (*ר"ת) [*ור"ת] ור"י ב"ר *אברהם פוסלין גט שחותכים ממנו אחר כתיבה משום מחוסר קלילה ורש"י ז"ל ורשב"א מכשירין דלא מקרי מחוסר קלילה אלא בבעלי חיים כגון קרן של פרה או מחובר לקרקע ותדע דהא בסמוך קאמר כתבו על עלה של עציץ נקוב אביי אמר כשר דיהיב לה פילה ורבא אמר פסול גזירה שמא יקטום אבל עלה של עציץ שאין נקוב משמע דכשר אפילו לרבא דאי נמי קטים ליה לא מקרי מחוסר קלילה כיון שאין נקוב ואין יונק וה"נ אמרינן לעיל גזייה לזמן ויהביה ניהלה מאי איכא למימר משמע דמגורשת: שמו אין כותבין לא על הנייר מחוק ולא על דיפתרא מפני שיכול להזדייף וחכמים מכשירין ואמרי' מאן חכמים ר"א דאמר עידי מסירה כרתי ואע"פ שיכול לזייף כשר שהרי עידי מסירה קראוהו ואם באה לינשא צריכה להביא עידי מסירה וכ"כ המיימון חוהא דאמרי' פרק גט

[*כן הוא הגירסא בהגהת אשר"י שהביא המרדכי שנ מצאתי כן במ"י] [וכ"ה הכ"ת]:

[*ודוקא רב נחמן וספרי דדיינא דאית להו אימתא על זה סמכו חכמים שמניחים לחתום הכתובה אותם שאינם יודעים לקרות משום דאיכא אימת הקהל ואיכא אימתא דציבורא וגם העדים חותמים קודם הברכה ולא מיחזי כשיקרא כיון דעסוקין בההוא ענין ויש מקומות שאין העדים חותמים עד אחר הברכה שכבר נעשה הקנין בפניהם. אבי"ה מרדכי ישן וראיתי באבי"ה שהגירסא הנכונה במרדכי ישן שכתב באבי"ה ודוקא רב נחמן וספרי דדיינא דאית אימתא עלייהו אבל רב נחמן וספרי אחריני א"נ ספרי דדיינא ואינם אחרינא לא וכן נהגו בחתימת הכתובה מפני אימתא לצבור ע"כ הרי שכתב ראבי"ה שכן נהגו בכתובה לקרות לפניהם ולחתום וכן כתוב בהגהת אשר"י בשם א"ז וז"ל ובכתובות שלנו חותמים העדים אע"פ שלא שמעו הקריאה וטעמא משום שקראוהו חכמי הקהל ואיכא אימתא דצבורא לשקר ולחזור בקנין וגם לקרות שקר טפי מדרב נחמן דקרו קמיה והתם משום אימתא ע"כ מכל הלין משמע שני' הספרים שלפנינו הוא טעות וספר מ"י הוא עיקר נ"ל ה"ה אח"כ מצאתי שהגאון מהר"מ וירבליר ז"ל הגיה כן במרדכי שלו כאשר הגיה במ"י שהבאתי לעיל]:

פשוט דגיטין ושטרות שיכול לזייף פסול *בד"א כשהיה הגט יוצא מתחת אידו (ולא היה שם עידי מסירה) אבל היה הגט יוצא מתחת ידה (*או שהיו) [*ושהיו] שם עידי מסירה אע"פ שעידי חתימה (*הן) מרוחקים הרבה ואין נקראין עמו ואע"פ שאין התוס עליו כלל כשר דעיקר הגט בעידי מסירה הוי עכ"ל אבל בדבר שאין יכול להזדייף אפילו לר"א יכולה לינשא בהכרת חתימת ידי העדים שבו כדתנן פ"ב דגיטין שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם שלא תהא צריכה להביא עידי מסירה לב"ד אבל לר"מ דאמר עידי חתימה כרתי כל דבר שיכול להזדייף פסול בכל ענין דבעינן שיהא מוכיח מתוך הכתב עצמו: כתוב בסמ"ג מכח אלו הסברות שהאשה או השליש שהגט בידם א"צ עידי מסירה מפני שהכתב מוכיח וכן בס' התרומה וכ"פ ר"י דהא דאמר ר"א עידי מסירה כרתי היינו כגון אם אין עדים חתומין אז צריך להביא עידי מסירה דהא אמרי' פרק המגרש אין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם וה"נ א"פ השולח [*זימנין] דאזלי סהדי למ"ה: שמז בתשובת רש"י ז"ל כתב מעשה באחד שרצה לשלוח גט לאשתו ע"י עובד כוכבים או לעשותו קבלן ואמר דלא מהני אם לא שיאמר לישראל (*וכתב) [*וכן כתב. מ"י] ראבי"ה דהיינו דוקא היכא דעובד כוכבים מוליך או מקבל (*והא) [*דהא] דתנן פ"ב דגיטין הכל כשרין להביא הגט חוץ מחש"ו [*וסומא ונכרי] היינו פי' להביא ולמסור כמו כל הבאת דמס' גיטין אבל הבאת עובד כוכבים ליד ישראל שרי לכתחלה ודמי הא מלתא להא דאמר פרק המקבל אדם יודע שאין עושה שליח לקבלה וגמר ונתן לשם הולכה דידיה ולא טעי ה"נ אדם יודע שאין שליחות לעובד כוכבים ולא טעי וכ"ש היכא שפי' בפי' שמינה לישראל לשליח ותו ראיה מדתנן פרק בכל מערבין השולח עירובו [*ביד חש"ו או] ביד מי שאין מודה בעירוב אין עירוב ואם אמר לאחר לקבלו הימנו הרי זה עירוב רק שיתברר שיעשה שליחותו כדאוקימנא בעומד ורואהו אלמא אע"ג דליתיה בשליחות יכול להגיע עירובו ליד אחר ואפילו בעירובי תחומין [*דאורייתא] מוקמינן לה בגמ' *) ה"נ: שמח הגה"ה י"מ דהיכא דזכות לאשה יכולין לעשות שליח לקבלה שלא מדעתה דכיון שהוא מומר לעבודת כוכבים זכות הוא לה וזכין לאדם שלא בפניו ותימה ממתני' פרק כל הגט השולח גט לאשתו והניחו זקן או חולה נותנו לה בחזקה שהוא קיים וקאמר בגמרא דאי אפשר בע"א שתהא מגורשת מיד ואם איתא ליעביד שליח לקבלה דזכות הוא לה כיון שהוא זקן או חולה שתפטר מן החליצה ומן היבום ול"ע פרק *חרש גבי המזכה גט לאשתו במקום יבם או במקום קטטה דמשמע שמותר לעשות ועוד ראיה מפ"ק דגיטין תנו גט לאשתי ושחרור לעבדי ומת לא יתנו לאחר מיתה ופרש"י ז"ל דל"ג ג] זה [*עיין בר"ן דף תקל"ח] דאי הוה גרים זה (לא) [*אז הוה תני כזכי ועיין לעיל] הוו פליגי רבנן בשחרורי עבדים דזכות הוא לו ויתננו לאחר מיתה א"כ משמע דזכין לו גט אע"פ שלא עשאו שליח אך בגמ' פרש"י דגרסי' זה ובירושלמי פ"ק דגיטין גבי חוב הוא לאשה וזכות לעבד קאמר אילו עבדו של קלין וכי אין משוחרר אילו אשתו של מוכה שחין וכי אינה מגורשת ברם טעמא דמתני' משום דיכול למכור עבדו שלא מדעתו ואין יכול לגרש אשתו שלא מדעתה ובירושלמי דפרק התקבל משמע דאפילו זכין לו שלא בפניו היינו היכא דשתק אבל אם מיד כשידע צווח ומיחה אינה זכייה ר"י בר פרץ ער"פ *חרש עכ"ה: [דף יח ע"א] המשלים גט לאשתו פ"ה והוא הלך לדרכו ובחנם פי' כן אלא מיירי אפילו הוא בעיר ונקט בהך ברייתא המשלים לרבותא דאע"ג שהוא בעיר מותרת לינשא מיד ולא חיישינן לגט ישן ולעיל נקט השולח [*לרבותא] דאע"ג דאין בעיר צריכה להמתין ג' חדשים: מט מעשה ב"ד נכתב ביום ונחתם כו' משמע דמשעת פסק דין אית ליה קלא כמו בשטר כדאמרי' בכל דוכתא כשעמד בדין דגבי ממשעבדי: שנ אף כתובה נכתבת ביום ונחתמת בלילה יש מקומות שנוהגין לכתוב הכתובה מע"ש ולחותמה במוצ"ש ואין נכון לעשות כן משום תוספת דלא הוי מעשה ב"ד ומיהו היכא דקנו מיניה ליכא למיחש מידי כדאמר פרק גט פשוט אי ידעיתו יומא דאקניתו ביה כתובו ההוא יומא: [דף כ ע"ב] ת"ש דאמר רשב"ל הגודרות אין להם חזקה פי' לאלתר אלא חע"י שלש שנים כדאמרי' פרק חזקת הבתים [*דף לו] וא"ת ממתני' ה"ל לאיתויי דתנן התם העבדים חזקתן שלש שנים מיום ליום טי"ל דה"א דוקא עבדים דבני דעת נינהו ועיילי מנפשייהו אבל גודרות אין דרכם לילך לבית נכרי וליכא למימר מנפשייהו קא עיילי אי לא מכרן לו והוליכו לשם ולא היו הולכין מאליהם קמ"ל ר"ל דאין להם חזקה ולכך היכא שהגט כתוב על ידו ומוכח קלא דאקנויי אקני לה וגל"ל דיש להם חזקה להכי מייתי מגודרות דאין להם חזקה אע"פ שיש הוכחה דלא עיילי מנפשייהו [כמו עבדים] ולהכי לא מייתי ראיה מעבדים דהתם דין הוא דאין להם חזקה לאלתר דליכא הוכחה דניהוי החזקה חזקה דאיכא למימר מנפשייהו קא עיילי כיון דבני דעה נינהו: [דף כא ע"א] שכן אב מקבל גט לבתו קטנה בע"כ ואפילו בע"כ של אב מתגרשת בנותן לו בע"כ כדמוכח פרק שני דקדושין [*דף מד] דאמר קדושין דמדעת אביה הוא ולא היא גרושין דבע"כ בין היא בין אביה פי' כיון דבע"כ של אב יכולה לקבלה כמותו וכ"פ שם בקונטרס: שנא שלא תלכי לבית אביך לעולם אין זה כריתות. תימה הא אם מת אביה או מכר ביתו הו לא השיב בית אביה כדאמרי' בנדרים [*דף מו] קונם שאיני נכנס לביתך או שאני לוקח שדך מת או מכרו לאחר מותר וי"ל דכל יוצאי חלציו קרויין בית אב ואפילו מת כדכתיב שבי אלמנה בית אביך וכבר מת אביה של תמר כדמוכחי קראי: שנב מכאן פסק ריצב"א דאם כתב בכתובת יתומה דהנעלת ליה מבית אביה אין קפידא: שנג לא על נייר מחוק שהכתב על הנייר ועדיו על המחק אבל שניהם על המחק כשר דאמר בפ' גט פשוט דאין דומה נמחק פעם אחד לנמחק שני פעמים: [דף כב ע"א] מאן חכמים ר"א פ"ה דמ"ד עדי מסירה כרתי הבאה לינשא צריכה להביא עדי מסירה ודוקא (*הבאה) [*הכא] בגיטין הכתובים ע"ד שיכול להזדייף צריך עדי מסירה אבל גיטין הכתובין על דבר שאין יכול להזדייף יכול לינשא ע"י עדי חתימה ואפילו לר"א כדאמרי' פ"ב [*דף פו] ומייתי לה ברים מכילתין שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני ת"ה כאין להנוה איך מכשיר ר"א בדבר שיכול להזדייף והא מודה ר"א במזוייף מתוכו שהוא פסול דהא מודה [*נמי] ר"א היכא דלא אתי למיסמך עלייהו [פי'] ד] כגון בשמות מובהקין דכשר ה"נ הכא ולפי זה הרחיק ב' שיטין מן הכתב פסול לר"א בעידי מסירה דהא מזוייף מתוכו עודלא כפי' המיימון דמכשר בהרחיק ב' שיטין מן הכתב לר"א כמו בדבר שיכול להזדייף

[*עכ"ה של הר"ר אליעזר . מ"י]: הדרן עלך המביא תניין

[דף כד ע"א] כל הגט שנד כתב רבינו יואל הלוי אי לאו דמכספינא מחבריא ה"א אפי' לא הזכיר שם האיש והאשה בגט כשר רק שיהא כתוב כהלכתו (*ואפילו) לר"א דאמר עידי מסירה כרתי וקי"ל כותיה דכיון דקיימי עדים קמן ואמרי נמסר הגט לזו פשהגט בידה מיד בעלה מה לנו להזכיר שמותן וראיה דא"פ כל הגט [*דף כד] כתב לגרש הגדולה לא יגרש צהקטנה וקאמר בגמ' קטנה הוא דלא מצי מגרש כהא גדולה מצי מגרש ומוקי לה כר"א דאמר עדי מסירה כרתי והוא שיש עדי מסירה שנמסר לגדולה ואע"ג דשמותיהן שוין אין לחוש שמא מן הקטנה נפל הגט ומצאתו הגדולה והא הכא מה שהוזכר בגט שם הגדולה אינו מועיל והוי כמו שלא כתב שום שם של אחת מהם ודכיון דידעי דלגדולה נמסר הוי כשר ה"נ ל"ש. ותו דא"פ בתרא כתב הניכהו והניכהה כשר. ומפרשים רבוותא אע"פ שלא הוזכרו שמותיהם כ"א ראש המשפחה

*) בד"ק הגי' הגה"ה הכי נמי י"מ ובד"ס ליתא להי' הגה"ה.

הגהות הב"ח כ נ"ל אי נמי: ל נ"ל וכל: מ נ"ב הכי: נ לחתום כתובה קודם הברכה אחר שקראו חכמי הקהל ואיכא כנ"ל: ס נ"ל גם: ע נ"ב הוא: פ נ"ל ידוע: צ נ"ב את: ק נ"ב ונתקלקל: ר נ"ל וחקק: ש נ"ל וכה תלויין מילי דשבת ת נ"ל דכה: א (ידו אבל כו' ידה או) תא"מ ונ"ב ידה ולא היו שם עידי מסירה. אבל היו שם כו': ב נ"ב עדי: ג נ"ב לקבלו: ד (ה"נ) הא"מ: ה נ"ל ושטר שחרור: ו תו"נ: ח נ"ל עד: ט נ"ב ועוד אמאי קמ"ל רים לקים מתני' היא וי"ל דממתני' לא שמעינן גודרות דה"א כנ"ל י נ"ב אים: כ נ"ב הוה המינה: ל נ"ב ס"א לה: מ תו"נ: נ נ"ב מתגרשת: ס נ"ב הגה מר' אליעזר: ע ודלא כהמיימוני כנ"ל: פ נ"ב האשה: צ נ"ב בו: ק נ"ב ביה הא גדולה מצי מגרש ביה כנ"ל. ר נ"ב ואפילו הכי כיון:

חדושי אנשי שם

ליורשים שאין זכין למת אחר מותו וגי' ש היה נראית יותר נכונה אלא שצריך להגיה בשיטה מגלה שמת יחזיר ליורשים ואם לאחר מיתה יחזיר לנותן כו': ב"ם [ו] יש מקשים והלא אדרבה מפסק דברי ר"י משמע דאפילו לכתחלה מדכתב הכל

הגהות מהר"ם בטיקטין א] שכבר נעשה הקנין לפניהם: ב] מלינשא לכתחלה: ג] תן דהוה משמע דמסרו לידו ל' אשר"י פרק קמייתא קמא ור"ת פי' דל"ג זה נ"ל: ד] בלא עדי מסירה כשרים

של שניהם ובעל כרחנו אית לן לאוקומי בעידי מסירה דאל"כ מה אנו יודעים אי זו מן המשפחה גירש הואיל ולא הזכיר שמותם. ומיהו צריך לכתחלה לכתוב שמותם כדתנן בפ' כל הגט הכותב טופסי גיטין צריך שיניח מקום האיש ומקום האשה והזמן ומוקמינן לה בגמ' כר"א והתם איירי לכתחלה דבדיעבד כשר בלא זמן כדאמרי' פ"ש נזייה לזמן ויהביה ניהלה: שנה [דף כו ע"ב] טעמא דנמחל שיעבודו פרשב"ם דאם חזר ולוה באותו יום עצמו והקנה לו פעם שנית בשעת הלואה הוה כשר למיגבא ביה דלא בעי כתיבה לשמה גבי שאר שטרות והשתא מש"ה פסול דנמחל שיעבודו וקניתו הראשון · שנו [דף כט ע"א] אין השואל רשאי להשאיל אפילו למ"ד פרק המפקיד שומר שמסר לשומר פטור מ"מ לכתחלה אינו רשאי להשאיל ולהשכיר: שנז [דף כו ע"א] וצריך שיניח מקום הרי את מותרת לכל אדם [*תוס'] בכל דוכתא משמע שצריך לכתוב זה הלשון בגיטין ובפרק בתרא נמי תניא גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם וכו' והנהיג ר"ת לכתוב לשון זה בגט אבל בתיקון טופסי גיטין הראשונים לא היה כתוב ומ"מ אין להוציא לעז על גיטין הראשונים שהרי מאריכין כמה לשונות בגיטין דחשיב כמו הרי את מותרת לכל אדם: שנח [דף כז ע"ב] ודוקא צורבא מרבנן כו'. אומר ר"י דעם הארץ נמי יש לו טביעות עין כדאמר בגט פשוט [*דף קסח] צורבא מרבנן דאזיל לקרוסי איתתא לידבר ע"ה בהדיה ובפרק כל הבשר [*בתוספות כתוב פ' גיד הנשה] נמי אמרינן כ"ע אית להו טביעות עינא אלא שע"ה אין נאמן: מצאו בחפיסה או בדלוסקמא אם מכירו כשר כשמצאו[ש] עצמו איירי מדסמכינן אהכרתו ואע"ג דלאו צורבא מרבנן הוא נאמן במגו דאי בעי אמר לא אירכסי דכ"ע אית ליה טביעות עינא כדפרישית לעיל שנט ומכירו אחפיסה או אדלוסקמא קאי ואע"פ שאין מכיר הגט דאי מכיר הגט למה לי מצאו בחפיסה: [דף כט ע"א] רשב"ג אומר בין כך ובין כך לא ישלחנו ביד אחר והא דדרשינן ושלח ושלחה מלמד שהשליח עושה שליח היינו היכא שאין הבעל מקפיד תוספות. וצ"ל שגילה דעתו בפירוש שאין מקפיד [*לשון רי"ף] ומסקנא הוי כרשב"ג דחלה דוקא תנן: ההוא גברא דשדר גיטא לדביתהו כו' עד ה"ק ליה אבא בר מניומי ולא את [*לשון רי"ף] וכן הלכתא דשליח שלא ניתן לגירושין הוי (*וטעמא) [*משמע טעמא. מ"י] משום שהשליח לא רצה מתחלה להיות שליח לגירושין כי לא רצה לטרוח לבקשה ולחפשה אבל אם היו רוצין הבעל והשליח היה נעשה שליח אע"ג שאין מכיר אלא ע"י עדים שאמרו לו בשעת נתינה זו היא אשתו של פלוני וא"ת והא לעיל בפ"ש תנן הכל כשרין להביא הגט חוץ מחש"ו ועובד כוכבים וסומא ופריך בגמ' בשלמא חש"ו לאו בני דעה נינהו עובד כוכבים נמי לאו א בני התירא נינהו אלא סומא אמאי לא אמר רב (*ששה) [*ששת] לפי שאינו יודע ממי נטלו ולמי נותנו מתקיף לה רב יוסף א"כ היאך סומא מותר באשתו ושאר בני אדם כו' אלא בטביעות עינא דקלא וטעמא דסומא פסול לפי שאין יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם משמע בין לר"י בין לרב ששת לא סגי בהיכרא ע"י עדים וי"ל דוקא סומא שאין יכול להכירה במראה פסול להיות שליח פן יטעה אבל אדם אחר מותר להביא גט לאשה אע"פ שאין מכירה אלא ע"י עדים שיאמרו לו בשעת נתינה זו היא אשתו של פלוני: הגה"ה לעיל אמר ליה ב לא ידענא לה א"ל יהביה ניהליה לאבא בר מניומי ואיהו ליתיב לה אזל ולא אשכח אבא בר מניומי יתיב ר' אבהו ור' חנינא ור"י נפחא ויתיב רב ספרא גבייהו א"ל מסור מילך קמי דידן אמר להו רב ספרא[ג] שליח שלא ניתן לגירושין הוא ולא הוי שליח וכן הלכתא דשליח שלא ניתן לגירושין לא משוי שליח עכ"ל רי"ף: וליחוש שמא פייס פרש"י ובא עליה והוי גט ישן [ז] וקשה מסיפא פ' מי שאחזו בסופו [*דף עט] ולגט ישן [ד]לא חיישינן שהרי לא נתייחד עמה ופריך וליחוש שמא פייס אלמא דחיישינן שמא פייס אע"ג (*דלא) [*דליכא למיחש שמא מ"י] בא עליה ולכן פי' ריב"א [התם] פרק מי שאחזו וליחוש שמא פייס וביטל הגט כיון דשם לה זמן קצוב ומשני באומר נאמנת עלי שלא באתי ובטלתי לא הוי ולא שלוחי אבל כאן גבי מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש יש לפרש וליחוש שמא בא (*עליה) [*אליה] דלא שייך ביטול כיון שבא הגט בידה וכאן איכא למיחש שמא בא (*עליה והוי גט ישן) [*אליה] ומשני באומר נאמנת עלי שלא באתי דבשעת הנתינה התנה כך את הא מגורשת ממני מעכשיו אם תאמרי שלא באתי ונראה לר"י כל היכא שהוא נותן לה גט מאהבה שאין רוצה שתתעגן כי דעתו לילך למרחקים וירא שמא ימות בדרך[ה] ואינו רוצה שיחול הגט אלא עד זמן קבוע (*אמר ר"י ל"א אבל) [*אמרי'] לא קבע לה זמן אלא (*מפני שהוא) [*שיהא] בטוח שיבא תוך הזמן ההם חיישינן שמא בא לקיים התנאי כדי שלא יחול הגט ואיכא [*נמי] למימר שמא פייס והרחיב הזמן כדי שלא יחול הגט והכי (*אמרי') [*פרכינן. מ"י] הכא ובפ' מי שאחזו וליחוש שמא פייס ואינו משום גט ישן דלא חיישינן לגט ישן אם לא ראינו שנתייחד עמה. אבל הא דאמר' בפרק שני [*דף יח] אמר רבי יוחנן אפילו מכאן ועד י' ימים אי איתא דפייס קלא אית לה למילתיה איירי שמגרשה (*בתוך) [*מתוך] קטטה והוא עמה בעיר דאם איתא דפייס קלא אית ליה למילתיה ח והיא נמי דלעיל המשלים גט לאשתו וא"ל אל תתנהו לה אלא לאחר ג' חדשים התם לא חיישינן שמא פייס כיון שמגרשה מתוך קטטה. וליחוש שמא פייס וכו' נראה לראבי"ה דלגט ישן אין חוששין היכא שאינו עמה בעיר כדאמרי' התם ונשתהה השליח בדרך כו' אבל הכא היה עמה בעיר ושדר לה ביד שליח הלכך חיישינן שמא פייס ובא עליה והא דפריך מההיא דאם לא באתי מכאן עד י"ב חדש כו' וליחוש שמא פיוס ההוא פיים אין רוצה לומר שבא עליה והוי גט ישן אלא שמא בא בתוך העיר [ט]דהנאי' תלוין בביאת העיר גרידא וכן פלוגתא דר' יוחנן ור"ל דהוא היה עמה בעיר וההוא פיוס' שנתרצה מכעס ונמלך שלא ליתן גט ושוב נמלך לגרש בזה הגט ואתי למיטרף שלא כדין משעת כתיבה וכה"ג פי' [כ]ריב"א דההוא פיוס אם לא באתי ביאה גרידא ואיידי דנקט ליטנא דפייס לקמן בפ' מי שאחזו [*דף עו] אברייתא נקט נמי אמתני': שם [דף ל ע"א] אין אונס בגיטין עיין לקמן בפ' מי שאחזו על אונסא דלא שכיח 'ריב"ן פסק דאפילו בידי שמים אין אונס בגיטין ובס' המקצועות פסק דאונס בידי אדם לא הוי אונס בידי שמים הוי אונס וכן פסקו בשתי ישיבות ויש מביאין ראיה *[דיש אונס בגיטין בידי שמים] מדאמרי' פ' מי שאחזו [*דף עג] שלא מתם אכלי ארי [ס]אנו אין לנו* [נ]כר"ח [*עיין באשר"י פרק מי שאחזו דף קנ"ט ע"ב ושם ביאר דתירוצא הוא דנשכו נחש [דברייתא] הוי כמו דברי ר"ח וסוגיית הגמ' לפי פי' ר"ח]: אכלו ארי שהוא בידי שמים [ח] ולא קשיא רישא לסיפא דרבא אית ליה התם [בכתובות בלישנא בתרא] טענת דאונס בגיטין והך דהכא [ולישנא קמא] דרבא מיירי בידי אדם והדתי לישנא לא קשיא אבל רש"י פי' אכלו ארי אין לנו וסיפא דמשבשתא היא עכ"ל [*אביאסף] וכ"פ האלפס ור"ח אבל בתשובת הגאון ראיתי לחומרא דיש אונס כלישנא בתרא דפ"ק דכתובות ואם מת חולצת ולא מתיבמת: שסא [דף כט ע"א] אלא אומר שליח ב"ד אנא כתב בה"ג בעו רבנן קמיה דרבי חנינא [גאון] מדאמרי' עובד כוכבים לא הוי שליח לקבלה (ולהוליך את הגט) מהו למיכרכיה לגיטא בחד מנא ומימר ליה לעובד כוכבים אמטייה הא מנא לישראל פלוני וליתביה לאנתתיה ואמר ודאי לא מהני מידי ואומר אני שבמקום שב"ד (*שלהם) ירצו לעשות שליח שלהם על הגט שבא לידם ע"י שליח שהעיד בפניהם בפנ"כ ובפנ"ח יכולין ב"ד לשולחו ע"י עובד כוכבים כה"ג ליד שליח כשר והוא יתננו לה ויאמר שליח ב"ד אני. [ס]מצאתי: שסב מתני' [דף ל ע"א] המלוה

את הכהן מעות יש מרבותינו שרצו לפסוק המלוה לתוך כיס (*לצדקה) [*של צדקה] דלא יפרע לעצמו מן הכיס אם לא בדעת הקהל ולא נראה לראבי"ה דבפ' מציאת האשה *בירושל' [*עי' בהגהות כ"ב]: פליגי ר' חנינא ורבי יוסי אם מיטל על הגבאין ללות או לא ומדקרי ליה הלואה שמע מינה שנפרעין מכיס של צדקה כשימצאו בו לאחר זמן וא"צ ליטול רשות מן הנותנים לתוך הכיס וגרסי' [ע]בירושלמי המלוה מעות את העני והעשיר אין מפרישין עליהן שאין מפרישין על האבוד וזכה העני במה שבידו תני אליון דבי רב אשאלון פריטיא לציבורא אתי עובדא קמי רבנן ואמרי לית צבור כוליה עתר לית צבור כוליה מייט [*לשון ומטה ידו] פי' סומך על מקצת עניים שבהן שאין נומר העשירו כולם ואפילו בעני אחד הנן אין חוששין שמא העשיר אבל אם ייחד לעני אחד ושוב נודע שהעשיר ויתר וזכה העני במה שבידו א"א בפ' א] אע"פ: שסג המלוה[ב] הכהן ומוקי לה בגמ' במכירי כהונה ואע"ג דלא אתא לידיה ולא הופרשו עדיין יכול להקנותם וטעמא משום דכל מתנות כהונה חשיבא מתנה מועטת ואסור לחזור [צ]כדאמרי' פרק הזהב ועוד אמרי' פרק הזהב ישראל שאמר לבן לוי כור מעשר יש לך בידי יכול לעשותו [ק]תרומה ומעשר על מקום אחר וטעמא משום דאסור לחזור אפי' בדברים בעלמא משום דמתנה מועטת היא ומיהו אם בדיעבד חזר בו חוזר[ש] היא וכן פסק [ת]מהר"ם שסד *בנתינת [*עי' בתשובת הרא"ש סי' מ"ח ובאשר"י פ' כיסוי הדם]: מלוה דמוהל ובעל ברית [ג] וכו': ופוסק עמהן כשער הזול כדמפרש (*השתא) אע"פ שלא פסק כמי שפסק דמי ואין בה משום רבית אפילו פוסק הרבה פחות משער הזול ומתוך פ"ב משמע דחדא מלתא היא ולר"י נראה דתרי מילי נינהו: פוסק כשער הזול הא קמ"ל דאפילו לא פסק כו' וא"ת הא נמי פשיטא דבפ' איזהו נשך [*דף עב] א"ר יוסי שיכול לומר לו או תן לי מעותי או תן לי כזה וי"ל התם מיירי שאומר לו כשער הזול אבל הכא אפילו שתק עד שהוקר השער: שסה [דף לא ע"א] ובשעת כניסת מים לבוסר [*תוס'] נראה לר"י כלשון השני שפ"ה כשנכנסת בו לחלוחית שיכול לעצור (*בהם) [*מהם] כל שהוא היינו כניסת מים וי"א שאין בו משום מגע עובד כוכבים מדקרי לה מים ואומר ר"ת שאין להקל דאין אנו בקיאין בו אימתי קרוי בוסר או יין וכתב ר"ת ששנה אחת היה שלא נתבשלו הענבים והיה הכל בוסר וכי לא נהג יין נסך אותה שנה:

הדרן עלך כל הגט

שסו [דף לב ע"א] **השולח** גט לאשתו או ששלח אחריו שליח ומפרש ריב"א כגון שיש עדים לשליח הב' ששמו הבעל שליח קודם שהגיע גט לידה דאל"כ חיישינן לקיטוניא דאפילו אם יאמר אחר שבא הגט לידה אני שלחתיו לבטלו אין להאמינו: מצאתי תשובת רש"י ז"ל ששאלת על האשה שעשתה שליח לקבל גיטה ונתעצל השליח בשליחותו ועשתה שליח אחר וקבל זה השליח האחר גט שאין הגון וכששמע הראשון נתחזק בשליחותו והלך אצל הבעל וקיבל גט כשר דעתו נוטה שלא בטלה שליחותו של ראשון בשביל שליחותו של שני שלא מצינו בכ"מ שליח בטל בגלוי דעתא ואף במבטלת השליח עצמו לפנינו נחלקו בה ר"י ור"ל דתנן וכן היא שנתנה רשות לשליח לקדשה והלכה היא וקדשה עצמה אם שלה קדמו קדושיה קדושין ואם של שלוחה קדמו קדושיו קדושין ואיתמר לא קדשה עצמה וחזרה בה מהו רבי יוחנן אומר חוזרת דאתי דבור ומבטל דבור ור"ל אמר אינה חוזרת [*]לא אתי דיבור ומבטל דבור ואיתותב ר"ל מדתנן השולח גט לאשתו והגיע בשליח או ששלח אחריו שליח וא"ל גט שנתתי לך בטל הוא הרי זה בטל וטעמא דבטליה אבל גלויי דעתא לא אשכחנא דבטל ועוד מדקתני אם הגיע גט לידה אינו יכול לבטל והוינן בה פשיטא ומשנינן לא צריכא דמיהדר עליה מעיקרא לבטולי מהו דתימא כאילו בטליה מעיקרא דמי קמ"ל ועוד דאביי ורבא פליגי בגלוי דעתא בגיטא והלכה כאביי דאמר לאו מלתא היא וכ"ש הכא דליכא גלוי לבטולי אלא להדורי בתר גירושין וכל הקודם קודם ואנן סהדי דניחא לה כל היכא שתתגרש שהרי כמה ימים חזרה אחר גירושין ועוד דתנן בפסחים [ב]חבורה שאבדה פסחה ואמרו לאחד צא ובקש לנו ושחוט עלינו והלך ומצאו ושחט והן לקחו אחר ושחטו אם שלו נשחט ראשון הוא אוכל משלו והן אוכלין עמו ושלהן יוצא לבית השריפה כו' אלמא היכא דשלו נשחט ראשון אע"פ שקדמה לקיחתן לשחיטתו קתני הן אוכלין עמו ושלהן יצא לבית השריפה אלמא אע"פ שמחזירין לעשות שליחותו ע"י עצמן אפ"ה לא בטלה שליחות מן השליח ושלום שלמה ברבי יצחק: שסז המקבל מתנה שאמר לאחר שבאה מתנה לידו כו' כתב רשב"ם פרק יש נוחלין [*קל"ז ושם בתוס' ביאר היטב] הכותב כל נכסיו לאחד ואמר הלה אי אפשי בה קנה מיירי לאחר שבאה המתנה לידו והאי קנה משמע לגמרי קנה והיא שלו והא דאמרי' בכריתות פרק בתרא אמר ר"ל הנותן מתנה לחבירו ואמר הלה אי אפשי בה כל הקודם בה זכה מיירי קודם שבאת מתנה לידו ולכך לא קנה שאין מזכין לאדם בעל כרחו ועוד דחוב הוא לו דכתיב שונא מתנות יחיה [*וסבר כר' יוחנן דאמר בצווח מעיקרא לא. וצ"ל לר"י דהא דפריך התם כו'] ולא נראה לר"י דהא פריך התם לר"ל מהאומר לחבירו דין ודברים אין לי (בנכסיך) בשדה זו וידי מסולקת הימנה לא אמר כלום והיינו טעמא דלא אמר כלום משום דכבר באה לידו א"כ מאי פירכא הוי לרשב"ל אלא ע"כ היא דרשב"ל מיירי לאחר שבאת מתנה לידו והשתא ניחא הא דמייתי עלה הך (*האומר) [*דהאומר] דין ודברים אין לי והא דאמרי' הכא אי איפשי בה לא אמר כלום לא פליג אדרשב"ל[ד] (*דאין ר"ל) [*דר"ל] לא אמר כלום דהדרא למרה אלא הפקר הוי וכל המחזיק בה זכה בה מ"ר (*ומכל מקום) [*ומצאתי מקשי'] מההיא שמעתא דכריתות פרק המביא [*אשם תלוי] [דף כד] גרס לה איפכא מתנה זו מבוטלת הבטל אי אפשי בה דבריו קיימין בטלה היא אינה מתנה לא אמר כלום [*ופי' ר"ת דגרים הכא כדהתם מבוטל תיבטל אי אפשי בה דבריו קיימין מכאן ואילך בטלה היא אינה מתנה לא אמר כלום דהא אמר בטילה מעיקרא וזה אינו] ולר"ת נראה שהסוגיא שבכריתות שיבשוה לפי שלא ידעו לפרשה וכסבורין (*דהאי) [ה][*דמאי] אפשי פריך לרשב"ל דהא איהו נמי (*הכי) [י][*באי] אפשי מיירי לפיכך (*כהב דאי) [*כתבו באי] אפשי דבריו קיימין ולא היא כמו שנאמרה כאן כך היא הלכה וכן יש לאומרה בכריתות לפרש הכי מילתיה דרשב"ל דאמר הנותן מתנה לחבירו כו' כגון שזיכה לו ע"י אחר וקודם שבאה ליד המקבל אמר אי אפשי בה כל המחזיק בה זכה ופריך מ"ש מהא דאמר רב ששת מקבל מתנה שאמר לאחר שבא מתנה לידו מבוטלת היא הבטל אי אפשי בה לא אמר כלום בטילה היא אינה מתנה דבריו קיימין מאי לאו דבריו קיימין והדרא למרה שהרי כשאמר בטלה היא ר"ל מעיקרא קודם שבאת לידו והוי דומיא דאי אפשי שהוא להבא וקודם שבא לידו (*כמו) [*שאמר] רשב"ל וטעמא דרשב"ג משום דאסתלק הנותן וליד השני לא בא שאינו רוצה לזכות בה והוי הפקר וה"נ אם לאחר שבא המתנה לידו אמר בטלה היתה קודם שבאת לידו נמצא הראשון מסתלק והשני לא זכה והוי הפקר והמאי קאמר רב ששת דבריו קיימין ומשני דלא הדרא למרה ושוב מתיב האומר לחבירו דין ודברים אין לי על שדה זו וידי מסולקת הימנה לא אמר כלום דכיון דקאמר האומר לחבירו ש"מ שחבירו רוצה ליתן לו שדה והלה אומר אין לי עסק בה וידי מסולקת הימנה והוי דומיא דרשב"ג היינו דקא פריך ליה והא דין ודברים כאי אפשי דמי וקשיא לרשב"ל דאיהו אמר באי אפשי דבריו קיימין והתם קתני לא אמר כלום ומשני לה (*שוב דיתיב כו' מיתיבי) [*שוב מתיב] הכותב נכסיו לאחרים והיו בהן עבדים כו' בשלמא (*לרשב"ל) [*לרשב"ג] קסבר כי יהיב איניש

הגהות הב"ח ש נ"ב הוא: ת הוא דלא משוי שליח כצ"ל: א נ"ל בר שהירא הוא: ב נ"ב שליח: ג נ"ב וכא: ד אין חוששין כצ"ל· ה נ"ב ותתעגן ו נ"ב והרחיב הזמן. ז נ"ב לעיל. ח נ"ל ובו שכיח: ט נ"ל דהנאי הלוי: י נ"ב הוא: כ נ"ל ר"ת: ל נ"ל ראב"ן: מ תז"כ: נ נ"ב ע"ש בחדושי רשב"א ובפסקי הרא"ש והר"ן ז"ל כמביאים דברי ר"ת: ס תז"כ: ע נ"ב שכא: פ נ"ב את הכהן מעות: צ נ"ב בו: ק נ"ל תרומה מעשר: ר נ"ב בו: ש נ"ב גמורה· ת נ"ב עיין בתשובות מהרי"ק סימן ס"ו ובתשובת הרא"ש כלל ק"ב סי' י': א נ"ל דלא: ב נ"ב בפ' מ"ש שמא: ג נ"ב תורת· ד (דאין ר"ל כו' דהדרא למרה) הא"מ ונ"ב דלא אמר כלום פירוש דלא הדרא למרא: ה כ"ס הב"ח: ו נ"ל כאי:

חדושי אנשי שם

ר"ל בגט אין קפידא וליכא קפידא לכתחלה משמע וצ"ל דליכא קפידא דקאמר היינו היכא דניתן כבר: ג"מ [ז] אע"ג דקי"ל שאם נתגרשה בו הנשא לכתחלה ה"ק היכי אמרת ה"ז גט דמשמע גט שראוי להתגרש בו לכתחלה ליחוש שמא יבא בעל ויערער ויאמר שפייס והוי ליה גט ישן: מהר"ם [ח] ת"ר זה גיטך מהיום אם מתי מחולי זה ונפל עליו בית או נשכו נחש אינו גט אם לא אעמוד מחולי זה ונפל עליו בית או נשכו נחש הרי זה גט מ"ם רישא ומ"ם סיפא שלא מתם אכלו ארי אין לנו ופר"ת דשלהו מתם אכלו ארי אין לנו אתנאה דרישא קאי ובאי ליה בין אם מתי לאם לא אעמוד ולעולם יש ט... אונס בגיטין באונס גדול דלא שכיח. כגון אכלו ארי או נחש דבידי שמים אבל רש"י פי' דסיפא משבשתא היא ולא שאני בין אם מתי לאם לא אעמוד כי בשניהם אינו גט באונסא דלא שכיחא ובין לפרש"י ובין לפר"ת יש טענת אונס בגיטין בידי שמים בהא לא פליגי וצ"ע לענין מה הזכיר כאן קושית דרישא לסיפא ופלוגתא דרש"י ור"ת באם לא אעמוד מ"מ בים אונס כל אפי שוין לפי סוגיא דשמעתא ועיין בתב"י פ"ק דכתובות ובפרק מי שאחזו. ושלשה ענייני אונס כן עיין במרדכי בפרק מי שאחזו והיינו דקאמר ובן פסק כאלפס ור"ת היא

הגהות מהר"ם מטיקטין א] ושני דינים אלו כתובות בהגהות מרדכי ריש ב"ב: ב] ואע"ג דהוי דבר שלא בא לעולם מדמהו לבישומתא דש"פ אחהו נכך המידי הוא טעמא אלא מגני שכך נהגו הסוחרים ככלא נמי נהגו וכן יתוב בספר תשב"ץ בשמו קרוב לסופו. וכן הביאו באגודה:

ס' ולומר רבי דרשב"ל דלא כרשב"ג קאי א] 'דהא דקאמר קא בעי לפרושי מילתיה דר"ש קאמר עיין ס"פ יש נוחלין ובמיימוני בפ"ו דהלכות זכיה : שסח בראשונה היה עושה ב"ד ס' ירושלמי. ולית הא פליג על רשב"ל דאמר רשב"ל אין אדם מבטל שליחותו בדברים פחות לה בב"ד שהן ב"ד יפה : ורב נחמן אמר בפני שנים בי תרי נמי ב"ד קרו ליה ודוקא גבי ביטול סגי לן בתרי דאיתן כעדות בעלמא ודי בבי תרי דאיקרו ב"ד בדיעבד אבל גבי שומר בפרק אלו מציאות מודה רב נחמן דבעינן תלתא והא דאמרי' ביבמות פרק שני [*דף כה] מפני שהן בית דין ודייק בגמרא טעמא דב"ד הא בי תרי לא (*הויא ב"ד) [*במ"י אינו]. [וכ"נ בכ"ת] ההם ליכא דייק מפני שהוא בית דין וגם גבי קיום שטרות פירש רשב"ם דלדברי הכל בעינן תלתא דאל"כ במה היה נראה שהתקיים באחרונים יותר מבראשונים : [*לשון רי"ף] והלכתא כרב נחמן דקאי ר' יוחנן כוותיה *וכ"פ רש"י ז"ל לקמן בסוף שמעתא בהלמודא ב] והלכתא כנחמני ופירש רש"י ז"ל והלכתא

[*בגמרא דף ל"ג אמר ר' יוחנן ה"ל כרב נחמן (בשהיא דפליג אשמואל לגבי יתומים שבאו לחלוק כו'). שוב מצאתי כן במ"י] :

כר"נ דמבטלין בפני שנים ולא נראה לרביט הם דכיון (*דתיקנו לר"ג) [*דתקן ר"ג] דאין לבטל מה צריך לפסוק כוותיה לכ"נ כפר"ח דהלכתא כרב נחמן בההיא דפליג אדשמואל גבי יתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהם ור"נ דידיה אמר הגדילו אין יכולין למחות והלכתא כר"נ בההיא דפסק הלכתא כרבי בשתיהן : גרסינן בערכין פרק האומר משקלי עלי א"ר ששת האי מאן דמסר מודעא אגיטא מודיע מודעא פשיטא לא צריכא דעשיוה ואירלי מ"ד בטולי בטליה קמ"ל ואימא ה"נ א"כ ליתני עד שיתן מאי עד שיאמר עד דמבטל ליה למודעיה ע"כ הגמרא. דא"כ ליתני פי' במתני' דתנא כופין אותו עד שיאמר ליתני עד שיתן מאי עד שיאמר דמבטל ליה למודעיה ט' [*פי'] מאי עד שיאמר רוצה אני עד דמבטל למודעא קמא וכן נכון לבטל כל מודעא דעבד אפילו לנותני גט בלא כפייה פן ירשיע המגרש למסור מודעא מחמת שנאה וקשה דרב ששת [*דף לד] אסקליה גיטא להוא גברא בעל כרחיה ובטליה לגיטא ואצרכיה רב ששת לגיטא אחרינא וכן רב יהודה עבד הכי לחתניה דירמיה בירא והשתא אמאי אצרכיה גיטא אחרינא לא היה לו רק לבטל מודעא דעבד ומילתא למימר דרב ששת לטעמיה דאמר כי בטלו לשליח אין חוזר ומגרש בו (*אבל מר"י קשהם דוחק לומר שסובר כרב ששת). [*אבל לרב יהודה דוחק הוא לומר דסבר דאינו חוזר ומגרש בו] דהא פסיק תלמודא כר"נ דאמר חוזר ומגרש בו (*ולידך) [*ולדידן] דס"ל חוזר ומגרש בו סגי בביטול מודעי בשעת נתינה אך אכתי קשה דהכא צריך תלמודא ח'והא קי"ל כר"נ דחוזר ומגרש בו וקי"ל כרבי יוחנן דאמר בפ' האומר [*דף נט] דאם קדשה עצמה לאחר חוזרת [ובטלי קדושין] ומשני התם אתי דבור ומבטל דבור והכי נמי דבטליה לשליחותיה דשליח גט גופיה מי (*מבטל ליה) [*קא בטיל] פי' אינו יכול לבטל הגט אלא כ"א השליחות ט (*וגירסא אחרת יש גט גופיה מי בטליה משמע הא בטליה בטיל) [*ובקדושין כתוב בכל הספרים נהי דבטליה שליחות מתורת הגט לא בטליה משמע דאם בטליה בפירוש מודה ר"נ דבטליה] [*כן מצאתי מוגה במרדכי של הגאון מהור"ר מאיר וויכליר] ושתי הגירסות נמצא רבותינו השתא לפי (*גירסת) [*גירסא אחרת שיכול לבטל הגט א"כ לדידן מה מועיל ביטול מודעי בשעת נתינה דלמא בטל גוף הגט ואין יכול לחזור ולגרש בו (*והא) [*דהא] מדמה לר' יוחנן דאמר חוזרת וגם ביטול מודעי אין מועיל דהא רב יהודה ורב ששת עשו גט אחר לאחר ביטול הגט דסבורין דאין חוזר ומגרש בו ולא עשו ביטול מודעי וי"ל דמצי למימר דלאחר שאמר לסופר לכתוב ולעדים לחתום אינו יכול לבטל שלא בפניהם כ"א על פיהם כיון שצוה להם לעשות מעשה [ואע"פ שלא כתבו ולא חתמו ולא עשו מעשה עדיין] *וכן משמע הכא בשמעתין דהא רבי סבר בטלו מבוטל אם ביטל השליח שלא בפניו (*ר') [*ורבי] סבר אמר ליה כתבו גט להאי יכול לבטל זה שלא בפני זה ורשב"ג סבר אין יכול לבטל זה שלא בפני זה כי אם בפני שלן ואפילו רבי מודה שאין מבטל כ"א אותו שדיבר אליו דהא סבר עדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה וא"כ ליכא הורבא דאי אזלי הנך וכתבי גיטא שפיר הוי גט אלמא לאחר שאמר להם לעשות אין יכול לבטל הגט שלא בפניהם [ט] ואם קודם שנגמר הגט ביטל בפניהם אין מועיל ביטול מודעי ולכך רב יהודה ורב ששת הצרכו גיטא אחרינא שהבעל ביטל הגט לעדים עצמן קודם שנגמר אבל לאחר שנגמר שנכתב ונחתם [*אינו] יכול לבטל הגט (*בפני) עצמו [*אלא הנתינה אפילו] שלא בפניהם (*ולגירסא) [*אפילו לגירסא] דגט גופיה מי קא כבטיל דמשמע דגט גופיה יכול לבטל ובזה מועיל [*ביטול] מודעי וכן אם עשה שליח להולכה יכול לבטלו שלא בפני השליח דהלכה כר"נ דאמר הלכתא כרבי בשתיהם ובטלו מבוטל וכמו כן סגי בביטול מודעי לכך בביטול מודעי סגי בשעת נתינה דאי בטלו לאחר שנגמר הגט או קודם שאמר לעדים לחתום ולסופר לכתוב אמר כל [*מי] שאלוה לעשות גט לא יועיל ואני מבטל הכל בזה (*לא) יועיל ביטול מודעי ואי לאחר שאמר להם לכתוב ולחתום [*אמר] אין ביטול [הגט] מועיל אלא לעדים עצמן ולסופר ואם אמר להם עצמם ל בטל קודם שיתחילו לכתוב או קודם שיגמרוהו בזה לא אליפי שהדי לעשותו אחר ששמעו ביטולו ולכן בביטול מודעי בשעת נתינה סגי וכשר הדבר והשולח גט לאשתו במקום אחר יכול הבעל לבטלו שלא בפניו דהלכה כר"נ דאמר הלכה כרבי בשתיהן דביטל שלא בפניו מבוטל השליח וא"כ נכון הדבר שי"ל לבעל שישבע שלא יבטלנו כששולח גט ביד אחר עכ"ל ספר התרומה עיין פרק חזקת הבתים. בא"א. כתב בספר החכמה וז"ל אני שאלתי ממורי קרובי ז"ל מאחר דהלכה כר' בשתיהן ואם ביטל מבוטל מה תקנה יש למשלחי גיטין שלא יבטלו ורציתי לומר דיש תקנה ע"י ביטול מודעי כמו שכותבין בשטרי כל מודעי שמסרתי ושאני עתיד למסור כולם ביטלתי בפניכם ה"נ בשעת נתינה הגט להולכה יבטל ויאמר כל מה שאני עתיד לבטלו ולעשות יהא בטל ומורי אמר לי דלא מהני מידי ולא ידעתי מנא ליה והכי ראיתי שכתב הלכך בשעת נתינת הגט ובשליחות כתיבתו ונתינתו צריך שיבטל כל מודעי ומודעי דמודעי ומודעי דנפקי מגו מודעי דמודעי עד סוף כל מודעי עכ"ל : [*כאן שייך הגה"ה ד"ה ותימה לי כו' עד מודעות ע"כ]: *השיב רבינו שמחה על אחד שעשה שליח לקדש לו אשה ואח"כ חזר וביטל שליחותו בפני ב"ד שלא בפני השליח אומר אני דשלא כדין עשה כי אחר תקנת הזקן אינו יכול לבטל אלא בפני השליח דכי היכי דשייך תקנת ממזרים ועגונות לענין גירושין ה"נ שייך לענין קדושין פעמים שיגיעו הקדושין לידה לאחר שביטלו והיא סבורה שלא בטלו ומיעגנת ויהבא או יגיעו לידה קודם שביטלו והיא סבורה שביטלו קודם לכן ואתי לידי ממזרות וה"נ בירושלמי פרק השולח הלכך אין לבטל אלא בפני השליח מיהו אם עבר וביטלו מבוטל דקי"ל כר"נ עכ"ל. [*הגה"ה] ל'ותימה לי מפרק השולח דרב יהודה אסקליה גיטא לחתניה דירמיה בירא ובטליה כו' עד אמר להו לסהדי זילו אותיבו קרא באודנייכו וכתבו לה וא"כ דמהני ביטול מודעי אמאי הוצרך לכל זה למה לא כפאוהו לבטל מודעות [*ע"כ] :

[דף לד ע"ב] בראשונה היה משנה שמו וכו' פי' לא היה חושש אם הוא משנה מ(*שם) [*שמו ושם] עירו ושם עירה ונראה לר"י דאפילו לא כתב שם העיר כלל שהיה טוב דדוקא אם שינה הוא פסול דהוי מזוייף מתוכו וראיה מהא הכותב טופסי גיטין צריך שיניח מקום האיש והאשה והזמן ושם העיר לא הזכיר וכן בפ"ב לעיל ההוא גברא דעאל לבי כנישתא שקל ס"ת יהב לדביתהו ומסיק הא בעינן שמו ושמה [*ושם העיר לא הזכיר] וכל התקנה שהתקינו לכתוב מקום הלידה נהעיקר הוא משום שלא יהא מוחלף משני יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת לכן כותבין לסימן בעלמא מקום הלידה. וראיתי מכתב ר"י מדנפירא ורבנים גדולים שהיו עושים מעשה והיו אומרים לכותבי גיטין שאם מקום הלידה רפיא בידייהו שיניחוהו מכל וכל מלכתוב וגם רבני מגנצא הסכימו כן שלא לכתוב מקום הלידה כ"א אנא פלוני סדבמקום פלוני וכן נמצא עבתיקוני הגיטין שתקנו הגאונים לבד של ר"ת שנכתב בטופס הגט שלו שצריך מקום הלידה וגם בטופס של ספר התרומה מצריך אבל מ"מ א"צ כ"כ לדקדק דאפילו לא כתב הוי כשר והכי מוכחת ההלכה פרק האשה שלום [*דף קטו] בלד קלוניא [*מתא] אנא דוד בר נהילאי נהרדעא כו' והא דאמר תיבדק (*טולה נהרדעא) [*נהרדעא כולה] זה מטעם מקום דירה שא"ת מקום לידה א"כ מה [שייך] לבדוק כל נהרדעא כולו שמא יש בשאר מקומות שנולד בנהרדעא והא דקאמר יבדוק כל העולם היינו משום תרי נהרדעא ולעולם נהרדעא היה מקום דירתו ונראה הטעם מה שאנו כותבין שם הנהר היינו משום סימן ובה"ג לא התקו רב יהודאי מכל מקום לרווחא דמלתא טוב לכתוב. ואע"ג דאמר לעיל דאם דילג שם העיר לגמרי שהוא כשר וכי מפני שאנו מדמין נעשה מעשה ודאי לא נעשה מעשה כי ר"ת פוסלו ואם מת חולצת ולא מתייבמת ומצאתי תשובה שכתב ראבי"ה דהיכא דשינה מקום הלידה בזה פוסל אבי"ה ורבינו יואל הלוי אבל כשנכתב מקום הדירה ולא מקום הלידה מעולם לא שמענו קורא תגר ופוצה פה ואע"ג שבתיקון הגט של ר"ת כתוב דירה ולידה לשופרא בעלמא כהביה ובטופס כל הגאונים אין כתוב אלא ממדינתא פלוני ולא יותר ושוב מצאתי שהתוס' פסקו דאפילו שינה מקום הלידה שהוא כשר בדיעבד וכך כתב רבינו יהודה משם ר"י בסמ"ג וכן פירש ר"י פרק הזורק ור"ת הביא ראיה שאין השטר נפסל כשמשנה דבר שאין צריך לכתוב מדאמרי' פרק ב' דכתובות דאין מעלין משטרות ליוחסין דלאו אכולא מלתא קא מסהדי אלא אמנה שבשטר ולא על מ"ש שהוא כהן אלמא אפילו אינו כהן כשר השטר וסברא היא דעדים לא קיימי אלא על עיקר המעשה פ(*גרם) [*עיין לקמן בתוס'] בפרק הזורק : והוא דאיתחזק בתרי שמי פירש כשהבעל עומד במקום אחד כגון ביהודה ואשתו במקום אחר כגון בגליל והתחזק בתרי שמי משונים שביהודה קורין אותו בשם אחד ובגליל קורין אותו בשם אחר ואותו שם שקוראים אותו ביהודה אין יודעים כלל בגליל ושם של גליל אינם יודעים ביהודה לכן אם גרש באחד מהם אינה מגורשת וע"כ יכתוב כל השני שמות כדמפרש הברייתא שיגרש אשתו שבגליל בשמו שבגליל ושם דיהודה עמו פי' שיעשה שם שיש לו במקום הנתינה דהיינו מקום שאשתו עומדת שם עיקר ושם שיש לו במקום הכתיבה דהוא מקום שהוא שם יעשנו טפל ויכתוב בו אני פלוני שם הנתינה דמתקרי פלוני דהיינו שם מקום הכתיבה כדאמר בגמ' אתא בר הדיא דאיתקרי איא מרי אבל לא איתחזק בתרי שמי המשונים במקום שאשתו עומדת שם ממקום שעומד שם כגון אם הבעל

[*נא אמן יאיר עיני תלמידך הקטן כו' בדברי המרדכי פרק השולח דף תר"ת ע"ד שכתב בשם הס"ת וז"ל וי"ל דלאחר שאמר לסופר לכתוב ולעדים לחתום אינו יכול לבטלה שלא בפניהם כ"א על פיהם כיון שצוה להם לעשות מעשה כו' עד אלא לאחר שאמר להם לעשות אין יכול לבטל שלא בפניהם ואם קודם שנגמר הגט ביטל בפניהם אין מועיל ביטול מודעי ולכך רב יהודה ורב ששת אצריכי גיטא אחרינא שהבעל ביטל הגט לעדים עצמן קודם שנגמר אבל לאחר שנגמר שנכתב ונחתם יכול לבטל הגט בפני עצמו שלא בפניהם לגירסא דגט אפילו כו' כך היה הגירסא בפנים קודם שהגיה מר ומחק קצת אך מכ"ת דקדק מלשון שאמר ואם קודם שנגמר הגט ביטל בפניהם אינו מועיל ביטול מודעי ולכך רב יהודה כו' משמע אבל לאחר שנגמר הגט אינו יכול לבטל הגט עצמו אפילו בפני העדים כיון שככר נעשה המעשה דאל"כ הול"ל ואם קודם שנגמר הגט או לאחר שנגמר הגט ביטל בפניהם אינו מועיל ביטול מודעי ולא היה לו להשמיט אחר שנגמר הגט ולכן מה שכתב א"כ אבל אחר שנגמר וכתב ונחתם יכול לבטל הגט בפ"ע שלא בפניהם. הגיה מכ"ת אינו יכול לבטל הגט עצמו ומחק בפנים. והגיה עוד אלא הנתינה אפילו שלא בפניהם ר"ל שבלא ליתן לה הגט יכול לבטל אפילו שלא בפני עדים אבל הגט עצמו אינו יכול לבטל אחר שנגמר וכתב ונחתם אפילו בפני העדים וכל זה פי' מכ"ת לפי מה שכתוב ואם קודם שנגמר הגט ביטל בפניהם אינו מועיל ביטול מודעי והשמיט לאחר שנגמר הגט כדפירשתי לעיל וראיתי בסמ"ג חדש עשין סי' נ' דף קנ"א ע"ב שמביא גם הס"ת דלעיל וז"ל לפיכך אם קודם שנגמר הגט או לאחר שנגמר ביטל הבעל לפניהם אז אין מועיל ביטול מודעי עכ"ל. הרי שכתב להדיא שאף לאחר שנגמר הגט יכול לבטל הגט עצמו בפני עדים. ולפי מה שהגיה מכ"ת אינו יכול לבטל הגט עצמו אפילו בפני העדים לאחר שנגמר אלא הנתינה ועל פי הסמ"ג שמביא הס"ת נראה מה שכתב במרדכי ואם קודם שנגמר הגט ביטל בפניהם אין מועיל ביטול מודעי כפל בו טעות סופר ודילג לאחר שנגמר הגט וצ"ל ואם קודם שנגמר הגט או לאחר שנגמר הגט ביטל בפניהם אין מועיל כו' ולפ"ז מה שכתב א"כ וז"ל אבל לאחר שנגמר שנכתב ונחתם יכול לבטל הגט בפני עצמו שלא בפניהם ע"כ נמי היה גירסא נכונה וא"צ להגיה ולמחוק והכי פי' אבל לאחר שנגמר וכתב ונחתם יכול לבטל הגט בפ"ע פי' יכול לבטל הגט שלא בפני עדים ובפני עצמו ר"ל שלא בפני עדים ואם בטלו שלא בפני עדים צריך ביטול מודעי ומועיל בו ביטול מודעי כמ"ש אח"כ וז"ל ומשמע דגט גופיה יכול לבטל ובזה מועיל ביטול מודעי עכ"ל . ואם ביטל הגט בפני עדים עצמן לאחר שנגמר הגט אין מועיל בו ביטול מודעי ובזה הם מחולקים אם ביטל בפני העדים עצמן ובין אם לא ביטלו בפני העדים עצמן דגרס אבל אחר שאמר לעדים לכתוב ולחתום וביטל שלא בפניהם קודם שגמרו אין צריך ביטול מודעי ובזה הם מחולקים קודם שנגמר ולאחר שנגמר ועיין מר בביאורי מהרר"א שעיין על הסמ"ג שפי' כן ונותן טעם לדבר ובמטו ממכ"ת שיורני דרך אמת ויורני בפשט זה ע"י מוקדם. וזה אשר השיב. אשר שאל מע"ל במרדכי בענין מסירת מודעה שכתב שם בשם סה"ת מה שהגהתי שם שהקשה מע"ל על זו מדברי הסמ"ג דע אהובי שראיתי דברי הסמ"ג והביאורים שעליו מה שהגהתיו שכל כוח נכון אלא שמע"ל נטה מני הדרך בהבנת טעם הגהתי לכן אעלה על ספר כל החלוקים וטעם הגהתי ואראה לך שהוא מוכרח כן. דעהו. ג' חלוקים הן בענין ביטול מודעי דעת סה"ת קודם שיאמר להסופר לכתוב ולחתום יכול למסור על הכתיבה אבל לא על הגט גופיה מאחר שעדיין אינו נעשה ולא נוה לכתוב ולחתום ואח"כ נוה לכתוב ולחתום אינו יכול לבטל שלא בפניהם לא הגוף הגט ולא הנתינה והכתיבה דלא אתי דבור ומבטל מה שנוה להם שלא בפניהם אבל בפניהם יכול לבטל בגוף הגט. ולאחר שנגמר יכול לבטל הנתינה אפילו שלא בפניהם אבל הגוף הגט אינו יכול לבטל כי אם בפניהם אלא שכי כתב סה"ת דמהני ביטול מסירת מודעי בגט כי תופסין שמא קודם שנוה לכתוב מסר מודעה או לאחר שנגמר כתיבת הגט מסר מודעי שלא בפני העדים דאז הנתינה בטלה לא הגוף הגט ולכן מהני ביטול מסירת מודעה אבל אין לחוש שביטל הגוף הגט ואז לא היה מהני ביטול מסירת מודעי דלזה אין לחוש דהא אי אפשר לבטל הגוף הגט כי אם בפני עדים עצמן ואז לא הוו אליפי עדים וכו' וכל הנ"ל מבואר מדברי הסמ"ג והמרדכי שכן הוא דעת סה"ת ואתה רואה שיפה הגהתי כי בתחלה כתב המרדכי וי"ל דמצי למימר דלאחר שאמר לסופר לכתוב כו' עד אלא לאחר שאמר להן לעשות אין יכול לבטל שלא בפניהם. ר"ל דאינו יכול לבטל הנתינה ולא גוף הגט שלא בפניהם ובזה אין אנו צריכין כלל לביטול מודעה. והדר ואמר ואם קודם שנגמר הביטול בפניהם וכו' עד אבל לאחר שנגמר שנכתב אין יכול לבטל עצמו אלא הנתינה אפילו שלא בפניהם אפילו לגירסא דגט גופא מי קא בטיל וכו' כך הגהתי והוא אמת. וזהו עצמו החילוק בין שמבטלו קודם שנגמר לאחר שנגמר כי לאחר שנגמר יכול לבטל הנתינה שלא בפניהם אבל לא הגוף הגט אפילו לאותה גירסא דגט גופא מי קא בטליה דמשמע דיכול לבטל גוף הגט ואז לא הוי מועיל מסירת מודעה ולכן קאמר דלא יוכל לבטל רק הנתינה ובזה מועיל ביטול מודעי אבל קודם שנגמר לא מהני מסירת מודעי כלל דאי מסר שלא בפניהם אפילו הנתינה אינה בטלה וא"כ ביטול המודעי נ"ל ואי עשה בפניהם לא מהני הביטול דהא הגט גופיה בטיל לאותה הגירסא וה"ה אם לאחר שנגמר הגט בטלו בפניהם דאינו מועיל ביטול מסירת מודעי דהא גט גופיה בטיל ולזה אין אנו צריכין לביטול מסירת מודעי רק מפני חשש שמא ביטלה לאחר שנגמר שלא בפניהם או שמא מסר מודעי קודם שנוה לכתוב ובאלו ב' חילוקים מועיל הביטול וזהו דעת סה"ת והסמ"ג והמרדכי אבל אם לא מגיהין מה שהגהתי לא היה נכון גירסת הספרים כלל מה שקאמר אבל לאחר שנגמר שנכתב ונחתם יכול לבטל הגט בפני עצמו שלא בפניהם כו' תדא דאם היה יכול לבטל הגט מאי מהני הא"כ הביטול כי זה הוא עיקר הקושיא של הס"ת ואם רצונם לומר במה שאמר יכול לבטל הגט וכו' הנתינה אבל לא הגוף הגט א"כ איך נקשר מה שאמר אחר כך לגירסת הגט גופא מי קא בטל ה וכו' ועוד דהלשון הוא דוחק לומר הא דקאמר יכול לבטל הגט ר"ל הנתינה ולכן הגהתי מה שהגהתי אין יכול לבטל הגט עצמו אלא הנתינה אפילו שלא בפניהם כו' אבל פשיטא בפניהם יכול לבטל אפילו גוף הגט לאותה הגי' דגט גופיה מי קא בטלו. ומעולם לא עלה על דעתי מה שדקדקתי מאחר שקאמר לעיל ואם קודם שנגמר הגט ביטל בפניהם אין מועיל כו' ורצית לומר שדעתי דוקא קודם שנגמר אבל לאחר שנגמר אפילו בפניהם לא יוכל לבטל וחלילה לי כי מי יאמר כזאת שכל זמן שלא נמסר הגט לידה שלא יוכל לבטלו לפי אותו גי' דגט גופא מי קא בטלו אלא מה שקאמר קודם שנגמר הגט משום דיבא ינקטיה דקאמר שלא יוכל לבטל כלום שלא בפניהם ועליה קאמר ואמר ואם קודם שנגמר ביטל בפניהם וכו' ור"ל דבאותו חלק לא שייכי ביטול מסירת מודעי או מגד שאינה צריכה כגון אם ביטל שלא בפניהם או מגד שאינה מועילה כגון אם ביטל בפניהם אבל לאחר שנגמר מהני ביטול מסירת מודעי מכח חשש שמא ביטל שלא בפניהם דאז הנתינה בטלה ולא הגוף וכמו שכתבתי ואין אנו צריכים מה שכתבת שחסר מן הספר ורצית להגיה ואם קודם שנגמר או לאחר שנגמר כו' דוק ותשכח. משה איסרלש מקראקא] :

הגהות הב"ח ז והא דקאמר בשלמא כצ"ל: ז כנחמן כצ"ל: ח תו"ג: ט נ"ב וי"ם דגרסי גט גופיה מי קא מבטל פי' אינו מבטל הגט עצמו כ"א השליח משמע שאם רצה לבטל הגט עצמו יכול ושתי. י נ"ל אחרונה: כ מבטל: ל לבטל כצ"ל: ל נ"ב ותימה לי כו' זה שייך לעיל קודם לשון רבינו שמחה כו' והסופר טעה וכתב אחרית דבר קודם לראשיתו וכן הוא בכל ספרי מרדכי הישנים : מ שמו ושמה שם עירו ושם עירה כצ"ל : נ נ"ל הוא עיקר : ס נ"ל דממקום : ע נ"ל בכל תקוני : פ בתוספות פרק הזורק כו' כצ"ל :

חדושי אנשי שם

היה מסיקה המרדכי שפי כן כתב מלשון א"א ולעקרא דפסקא מסדר שאונסים חלוקים יש : מהר"ם [ט] לעניותי לא הבינותיו דודאי לרבי אינו פי' בבדיה לזה שמקצת אבר בפניו שאת כל העשרה הוא מבטל שהם בטלים ואע"ג דהאי שלא

הגהות מהר"ם כטיקטין א] מלתא דרשב"ג מייתי לה בפ' יש נוחלין שכותב נכסיו לאחר כו' : ב] והלכתא כנחמן :

והאשה בין שניהם במקום אחד בין שהם ׳מב׳ מקומות והאיש יש לו ב׳ שמות ומכירים ב׳ השמות בשני המקומות אם נירש באחד מב׳ השמות כשר כ״כ בס׳ התרומה וכ״פ ראבי״ה [*תוס׳] כתב בה״ג בתיקון תופסי גיטין שצריך בגט וכל שום וחניכא דאית לי ולאהרי ול״נ לר״ת דכשיש אדם שאין לו שום חניכא ושום כינוי אם נכתוב בגט שלו כינוי שם יאמרו אין זו בעלה של אשה זו שאותו אין לו שום כינוי ויוציאו לעז על הגט ותיקן לכתוב (א) אני פלוני עיקר השם דמתקרי פלוני שם הטפל או המטנה פלוני כגון רובא מרים ופורתא שרה דיכתוב מרים דמתקרי שרה וכן אחא בר הדיא. דמתקרי איית מרי [*עכ״ל תוס׳] וא״צ לכתוב כנוי שהוא קלור של השם כמו ביל״א בילת״א שמואל מואל מרגליות מרגלוט״א לפורה פורה בנימן בונמי ילחק חקין שאין זה לא כינוי ולא שינוי . לשון ר״ת [*תוס׳ בד״ה והוא דאתחזק] ועל גט מומר לעבודת טוכבים שנירש את אשתו שאלו לר״ת אם צריך לכתוב שם דעובד כוכבים עם שם של יהודות והשיב חלילה וחס מלהזכיר שם של עובד טוכבים בתורת משה וישראל דשם של יהודות לא גרע מחניכתו וחניכתה דתנן בפרק המגרש שהוא כשר ופי׳ בערוך אע״פ שלא כתב שם המובהק ומתני׳ דפ״ב [*דף פז] אמר׳ כן וכך היו נקיי הדעת שבירושלים כותבין ומפרש בה״ג שהיו כותבין חניכתו וחניכתה לכתחלה ולא יותר ועוד דתניא בתוספתא דפרק הזורק גר ששינה שמו לשם עובד טוכבים כשר וכן אשה מולא בגיורת וכ״ש בישראל מומר לעבודת טוכבים ששינה שמו לשם יהודות כשר ואף לכתחלה אין לכתוב רק שם של ישראל ועוד שלא שניט היו לו שני שמות ביהודה שיגרש בשני שמותיו אלא שיש לו ב׳ שמות אחד לבד ביהודה ואחד לבד בגליל ואין שם דגליל ניכר ׳לבן יהודה ושם דיהודה אין ניכר בגליל שאז צריך לכתוב שני שמות כדפ״ל ומקום הדירה אין לכתוב אא״כ נתיישב בעיר שלשים יום כדמפרש בפרק השותפין ואם יצא ממדינה למדינה אחרת אחר אחרון אני בא כך פסק ראבי״ה בתשובתו ומצאתי ׳דאף מי שבא מארץ רחוקה לא נכתוב לו גט אא״כ הוחזק שמו בעיר שלשים יום וכן משמע בפרק גט פשוט על אותה משנה כותבין גט לאיש אע״פ שאין אשתו עמו ואם החליף שמו והוחזק בשם השני אין נגרש כ״א בשם השני ובטופסי גיטי הגאונים כתוב וכל שום וחניכא דאית לי ולאבהתי לאפוקי נפשייהו מפלוגתא ומכל הספק שבעולם וכן עשה רשב״ם ואומר ריב״א דפשיטא שא״צ לכתוב שם העיר שהבעל עומד שם בשעת כתיבת הגט כי אם עיקר מקום דירתו שהרי גיטין הבאים ממדה״י היאך יודע הסופר מקום שהאשה עומדת באותה שעה וגם מקום שההא עומדת בשעת קבלת הגט אלא כותב עיקר מקום דירתה ולא יותר כך א״צ לכתוב לבעל רק מקום עיקר דירתו ׳ולא יותר ולא מקום שהלך שם לפי שעה כיון שלא הלך שם לדור לגמרי ופעמים שכותב והנני עתה במקום פלוני אבל א״צ (*ושמא אפילו מקום עמידתו א״צ כלומר אין פסול אם לא כתבו כיון שא״צ לכותבו כלל ול״ע) [*ומ״מ אפילו שינה מקום עמידתו אינו פסול כיון שאינו צריך לכתוב כלל ול״ע] . [*מ״י וכן מצאתי הגי׳ בהגהת אשר״י שהביא המרדכי] [וכ״ה הכ״ת] אבל הסופר שכתב מנין שאנו מנין בו כאן יש לו לכתוב מקום שעומד בשעה שכותב הגט אע״פ שאינו מקום דירתו כדתנן היה במזרח וכתב במערב פסול ומוקי לה בסופר ומי׳ יש שכותבין הכל בגט כו׳ שנולדתי במקום פלוני ועכשיו אני דר במקום פלוני והנני עומד היום במקום פלוני ובטופס הגט של ראבי״ה לא הזכיר לידה וז״ל ׳כך למנין שאנו מונין ׳בו כאן במדינה פלונית דיתבא על נהר פלוני שמם איך אנא פלוני בר׳ פלוני דממדינה פלונית ועומד היום כאן במקום פלוני וכל שום וחניכא דאית לי ולאבהתי ולמקומי ולמקום אבהתי כו׳ עד אנתתי פלונית פלוני בת דמעיר פלוני ועומדת היום בעיר פלוני וכל שום וחניכה׳ וכתב מורי רבינו פרץ אדם שנשתנה שמו מחמת חולי אע״ג שקורין לו תדיר בשם הראשון מ״מ שם שני הוא עיקר וכותבין אותו קודם : אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה ע״פ האשה שנפלו ובפרק השותפין : שע [דף לה ע״א] לא שאנו אלא בב״ד אבל (ב) חוץ לב״ד משביעין אותה פירש״י ז״ל בב״ד משביעין אותה מן התורה בנק״ח ובשם ועונשה מרובה חוץ לב״ד שבועה דרבנן בארור בעלמא ולא בנק״ח ותימה דבפ׳ הכותב קאמר אי פקח׳ שמעון הוא מייתי לה לידי שבועה דאורייתא ופי׳׳ התוס׳ התם שעא דשבועה דאורייתא היא בנקיטת חפץ ושבועה ׳דרבנן לא בעי מידי [*חפצי . ושבועת אלמנה דרבנן הוא והוי בנקיטת חפצא. פירש״י בעלמא הכא. מ״י] ונראה לר״י דבין שבועה דאורייתא ובין שבועה דרבנן הויא בנקיטת חפץ מדלא [*פי׳ ולעיל גבי כתובה שהיא מדרבנן פי׳ רש״י משביעין בנקיטת חפץ בפני ב״ד וא״כ דבריו סותרים זא״ז ואף פרש״י פי׳ משביעין אותה מן התורה בנק״ת ר״ל כעין של תורה כי אין צריך שבועת התורה גבי כתובה כיון שהיא נשבעת ונוטלת ועי׳ בהכותב בשמעתא דהפוגמת כתובתה] : קאמר בפ׳ שבועת הדיינין דאיכא בין שבועה דרבנן לשבועה דאורייתא נקיטת חפץ והיא דהכותב מייתי לה לידי שבועה דאורייתא נפקא מינה (*להפך) [*להיפיך] שבועה [*עי׳ בר״ף פ׳ מי שהיה נשוי] ולהנהו מילי דמפרש בשבועות דאיכא בין שבועה דאורייתא לשבועה דרבנן ומצאתי נראה לר״י דהכא ה״פ לא שאנו אלא בב״ד שלא ישביעוה ב״ד שעב אבל אם תקבץ ג׳ בני אדם ותשבע בפניהם שפיר גבית מינייהו עיין באלפסי פרק הכותב ולא יקשה . והאידנא משביעין אפילו בב״ד דשבועה שלנו אינה חמורה כל כך משום דשבועה שלהם משביעין שאומר אמת עכשיו ונמלא כשהוא משקר בשעת השבועה והרי זה שבועת שוא אבל השתא משביעין אותה (*שיאמרו) ׳[*שתאמר] אמת אא״כ ׳ממה שישאלו לה א] וכשהיא משקרת לאחר השבועה הרי זה שבועת שקר ואינה חמורה כ״כ משום דבשעת שבועה שמא היה (*בדעתו) [*בדעתה] לומר אמת תוס׳ [*עי׳ פ׳ זה בורר] ׳והאידנא אין אנו משביעין אפילו בבית דין אלא תרמות : שעג אבל נישאת אין (ג) מדירין ׳אותה מכאן הביא רש״י ראיה שהאשה גובה כתובתה אע״פ שנשאת : אבל נישאת אין מדירין דדלמא מיפר לה בעל וא״ת וידירוה בדבר שאין בו עינוי נפש י״ל דלא תחום ותוכל לעמוד עליהם הואיל ואין בהם עינוי נפש וא״ת ויצוו לבעל לקיים לה כדאיתא פרק נערה וי״ל שמא יפר לה בעלה [*בלחש] קודם שיאמר לה קיים ליכי . אבל נישאת לא דמיפר לה בעל הקשה ר״ת היכי מלי מיפר לה בעל או חכם בלא דעת היתומים הא קי״ל אין מתירין אלא בפניו פירוש מדעתו כדאמרי׳ בנדרים ר״פ רבי אליעזר [*דף סה] במדין נדרת כו׳ וגם נבי לדקיהו ותירץ ודאי לכתחלה אין להפר כ״א בפניו ומיהו אם היפר לה הוי מופר דאל״כ לדקיהו היה לדיק והיאך עבר על שבועתו והא דאמרי׳ ׳התם על דעת רבים אין לו הפרה אינו אלא שנים כדאמר בשבועות להכי אמר על דעתי ועל דעת המקום כי היכי דלא תיהוי ליה הפרה: רב פפא אמר משום איסורא שעד נראה לפסוק דצריך לפרוט הנדר שהרי רב פפא בתראה הוא וכן משמע הלכה בירושלמי דנדרים פרק השותפים אית תנן צריך לפרוט הנדר חד בר נש נדר דלא מרווח אתא לקמיה דרבי יודן ברבי שלום דעטיף ויתיב א״ל מאי אישתבעת א״ל דלא מרווחנא א״ל וכי בר נש עבד כך א״ל בקביוסטא קאמינא אמר ברוך שבחר בדברי חכמים שאמרו צריך לפרוט הנדר ומכאן ראיה שאין להתיר הנדר דקביוסטא דהיינו לשחק וגם ריב״א לא רצה להתירו תוס׳: שעה [דף לו ע״א] אמר אמימר הלכתא אפילו למ״ד נדר שאודר ברבים כו׳ פסקו התוס׳ הלכה למעשה ׳נדר שהודר ברבים יש לו הפרה מדהזכיר אמימר לישנא דהלכתא ואפילו לספרים דל״ג הלכתא מ״מ כיון שהולרך לפסוק דעל דעת רבים אין לו הפרה מכלל דהודר ברבים דקיל טפי יש לו הפרה: אפילו למ״ד נדר שהודר ברבים יש לו הפרה שהודר על דעת רבים אין לו הפרה ואומר רבינו ילחק דאפילו ׳למ״ד שעו בתלמוד דהודר ברבים לא מיפר לה (בעל) [חכם] אבל הודר ע״ד רבים ודאי מיפר לה וסברא הוא דחכם לא מיפר בלא חרטה אבל אם לא נתחרטה האשה מנדריה לא מלי מיפר לה הכא נמי כיון דהיא תליא דעתה בדעת רבים לא מלי מיפר חכם אם לא שהרבים נמי נתחרטו אבל בעל דלא לריך חרטה דהא מיפר לה בעל כרחה גם כשנדרה על דעת רבים לא לריך שיתחרטו בה רבים ויבטלו דעתם ומיפר לה בלא דעתם דאל״כ אפילו נשאת ידירוה ע״ד רבים ׳ג] ואמר רבינו ילחק (*בדברים) [*דבדברים] שבינו לבינה לא מלי (*מיפר) [*מתיר] לה חכם דאם לא הפר לה בעל ביום שמעו גם חכם לא מלי מתיר לה לנדר ור״י הביא ראיה מספרי פרשה מטות אלה החקים (*שומע אני בין יש בה עינוי נפש בין אין בה עינוי נפש ת״ל לענות נפש מה נדר שאין ׳מתחלל ע״י אחרים הוא מפר אף כל נדר שאין מתחלל ע״י אחרים הוא מיפר דברי ר׳ יאשיה רבי יונתן אומר מלינו נדר שאין מתחלל ע״י אחרים אלא בו והרי הוא מופר) [*שומע אני בין שיש בהם עינוי נפש ובין שאין בהם עינוי נפש ת״ל כל נדר וכל שבועת איסר לענות נפש ומה זה נדר שאינו מתחלל אלא ע״פ אחרים הוא מיפר כך כל נדר שאינו מתחלל אלא ע״פ אחרים הוא מיפר דברי ר׳ יאשיה ר׳ יונתן אומר מלינו נדר שאינו מתחלל ע״י אחרים אלא בו הרי הוא מיפר] [*כך מלאתי הלשון בספרי] ופירש רבינו הלל הגאון ׳בפירושו נדרי עינוי נפש דברים שבינו לבינה היינו העברת תער בשיער באותו מקום והנאת תשמיש זו היא נדר שאין מתחלל ע״י אחרים (*ובנדרי) [*דנדרי] עינוי נפש אינם מתחללין ע״י חכם אלא ע״י בעל כך נדרים שבינו לבינה [*הוא] מיפר לאפוקי דברים שאין בהם עינוי נפש דאין מפר אלא חכם מ״ר [י] : שעז ה״מ לדבר הרשות אבל לדבר מלוה יש לו הפרה פר״ת הטעם דע״ד רבים אין [לו] הפרה משום דלריך דעת רבים להפר הואיל ונדר על דעתם וסתמא אין דעתם להפר אבל משום דבר מלוה אנן סהדי דלדבר מלוה סתמא ניחא להו שיתירו וע״ד רבים היינו כשאומר לרבים על דעתיכון אני נודר או אפילו שלא בפניהם אלא שאמר על דעת פלוני ופלוני ואם היו לפניו והיה דעתם שוה להפר יפר ודוקא על דעת רבים אבל על דעת יחיד אע״ג שנדר על דעתו לא קפדינן ואע״ג דקי״ל דבעינן לפניו להתירה היכא דנדר לדעתו כדאמרינן בנדרים פרק ר״א א״ר יוחנן המודר הנאה מחבירו אין מתירין לו אלא בפניו דכתיב ויאמר ה׳ אל משה במדין וגו׳ במדין נדרת במדין התר נדרך וכן אמרי׳ בלדקיהו דאשכחיה לנבוכדנלר דקא אכיל ארנבא כו׳ עד דמסיק בפניו או שלא בפניו אמר ליה בפניו דוקא ה״מ כשנודר בשבילו דהוא מכריחו כמו יתרו למשה שלא רלה לתת לו בתו עד שנדר וכן נבוכדנלר דחק ללדקיהו והשתא אתי שפיר דאמרינן לקמן [*דף מו] א״ר יהודה כל נדר ׳שהודר ברבים אין לו הפרה ואמרינן מ״ט דר׳ יהודה דכתיב כי לא הכוס בני ישראל כי נשבעו להם וגו׳ ותימה מאי קא פשט דלמא טעמא (*משום) דלא נשאלו על שבועתם משום דלדעתא של גבעונים נדרו ואם כן לא מלו להתיר כי אם לדעתם אלא כדפרי׳ הא דלא מלו להתיר אלא בפניו היינו כשהוא הכריחו ונדר ׳לדעתם בין מחמת אהבה בין מחמת יראה אבל הגבעונים לא הכריחו ׳ישראל לידור אלא מרלונם נדרו הלכך אי לא הוו ברבים מלי מיפר ועל דעת יחיד נמי אע״ג דנדר לדעתו ובפניו הואיל וברלונו נדר ואותו לא הכריחו מלי לישאל עליו שלא מדעתו : [דף לה ע״א] מודה רב בקופלת ולא דמי להא דאמר רבה האי דיינא דאשבע בה׳ אלהי ישראל [*ולא אתפיסיה חפצא בידיה] נעשה כמי שטועה בדבר משנה וחוזר דלמא שאני התם כיון שבא לב״ד יש לעשות׳ (*מדאורייתא) [*כראוי] וה״ר ר״ב בר׳ אליעזר פי׳ בקופלת [*וחוזרת] ונשבעה על דעת ב״ד : [דף לז ע״א] מזכהו בתוך שדהו קרקע כל שהוא פרשב״ם משום דקרקע כל שהוא חשוב כנגד כל החוב דהא אין אונאה לקרקעות ול״נ לר״ת דנהי דאונאה אין להם ביטול מקח יש להם ומפרש משום דיכול לגבותו ולחזור ולגבותו עד כדי חובו כההיא קטינא דאביי ע״ס פרק הזהב : שעח גרסינן הכא בתלמודא נאמן אדם לומר פרוזבול היה לי ואבד משום דלא שבק איניש התירא ואכיל אסורא פר״ת דנאמן בלא שבועה שהרי פותחין לו מידי פרוזבול היה לך ואבד והטעם דמסתמא פרוזבל היה לו ואבד דלא שבק איניש כו׳ : שעט מעשה באחד שתבע מחבירו ר׳ זקוקים והלה השיב איני חייב לך אלא ק׳ כי הלויתי ק׳ במאתים רבית קלולה והשיב השני חלילה לי אך שאלתני להלוות ק׳ זקוקים שהייתי רולה להלותם במאתים ריוח לשנה והמותר יהיה שלך והלה משיב המעשה היה כאשר טענתי ואם הרוחתי הרוחתי לעלמי ושלח ה״ר יחזקיהו הדין לפני ר׳ יחיאל מפרי״ש והשיב הלה נאמן כמו שטוען שהלוה לו בהיתר ׳דקי״ל אדם נאמן לומר פרוזבול היה לי ואבד ופירש ר״ת אף בלא שבועה ׳דלא שביק היתירא וכו׳ והקשה לו ה״ר חזקיה דלמא שאני פרוזבול משום [*וצ״ל דשטר או משכון היה בידו ולפיכך נאמן שמלוה אבל אם היה נגלוה ע״פ פשיטא דאינו נאמן להוליא ואפי׳ בשבועה וכן כתב רבינו ירוחם בשם הרמ״ה שאם המשכון בידו נאמן וטעל הרבית בלא שבועה. ב״י ס״ס קע״ט בי״ד] : דאידך לא מלי מכחיש ליה דמה יודע זה אם כתבו לו ב׳. זה או לאו אבל בנידון זה הרי מכחישו ואומר שבאיסור הלוהו והשיב רבינו יחיאל על כרחך גבי פרוזבול נמי מיירי במכחישו דהא סתמא קאמר תלמודא נאמן אדם לומר פרוזבול היה לי ואבד וקי״ל דלא כותבין פרוזבול אלא ב״ד הגדול שבדור לדברי ר״ת או בי דינא דרבי אמי ורבי אסי ובמקום שיודע שלא עמד זה במקום ב״ד דרבי אמי ורבי אסי או נשאל מב״ד דרבי אמי ורבי אסי אם כתבו לו פרוזבול או לא וא״כ היכי מלי למימר פרוזבול היה לי׳ (*אא״כ דאמר) [*אלא ע״כ מיירי דא״ל קבלת עליך כו׳ מ״י] עלי קבלתי שלשה רועי בקר במקום ב״ד דרבי אמי ורבי אסי והלה מכחישו ואפ״ה קאמר דנאמן לומר׳ היה לי ואבד ואפילו בלא שבועה מטעם דלא שביק התירא כו״ת וכן פסק רבינו שמואל בן ר״ב וכ״פ הר״ס דנאמן בלא שבועה : שפ שאל רבינו חזקיה לרבינו אבינדור הכהן לבי טקפי ונסתפקתי על מעשה באחד שהיה נושה בחבירו מכבר ז׳ בנים ועתה תובעו והוא משיב כי כבר [*השמטה] השמיטתו והמת שר״י פוסק שהשמטה נוהגת בזמן הזה אך בשנה. השמטה לא בא אליו ולא אמר ליה משמט אני [*עד שעברה השמיטה מ״י] וסמא כיון שעברה השמטה ולא אמר משמט אני הו לא מחויב להשמיט עד שמטה אחרת ולפי הענין נראה דשביעית הפקעתא דמלכא הוא אע״ג דלא אמר משמט אני וזו השיב לענין השמטת כספים קבלתי שהשביעית משמטת מאליה אע״פ שלא אמר משמט אני . אלא מלוה הוא דרמיא עליה [באמירה] דכתיב וזה דבר השמטה ומ״מ אם בא להחזיר במולאי שביעית כלשון המחזיר חוב בשביעית יאמר לו משמט אני כו׳ אבל אם לא בא להחזיר במולאי שביעית כלשון המחזיר חוב בשביעית א״ל כלום דשמוט ועומד הוא דומיא דקתני התם בסיפא רולח שגלה לעיר מקלט ורלו אנשי העיר לכבדו יאמר רולח אני משמע דלא רמי עליה לומר כן אא״כ רלו לכבדו כדי למוגעם הכי נמי לא רמי עליה אא״כ בא להחזיר אבל הדיבור אינו מעכב השמטה זכר לדבר טלד לו בכור בעדרו מלוה להקדישו אע״פ שכבר קדוש מאליו מטעת לידה . ומלוה שאמר פרוזבול היה לי ואבד כתב ר״י בתשובתו דנאמן בלא שבועה מטעם דלא שביק אינש היתירא ואכיל איסורא ואע״ג דלא טעין טענינן ליה דלמא פרוזבול היה לך ואבד כדאיתא פרק השולח [*שם] ואפילו ידעינן ביה דלא הוה ליה קרקע והמלוה אומר פרוזבול היה לי ואבד מהימנינן ליה וגובה חובו דתלינן שזיכה לו מלוה או אדם אחר קרקע כל שהוא ועל שהקשה ה״ר יחיאל אם ב״ד גדולי הדור רחוקים ממנו [שאז בודאי] אמר שקר הוא למה יהא נאמן לומר פרוזבול היה לי ואבד נ״ל דלאו ברוחקא וקורבא תליא מלתא דהא גרסינן עלה בירושלמי דשביעית דרבי חזקיה

חדושי אנשי שם

שלא בפניהם דלא אית ליה ביטלו מבוטל. וי״ל דעד כאן לא פליגי רבי ור״ש אלא בשליחות הצליח הא גיטא לכ״ע לא בטיל. מהר״ם [י] זה לפי דעת ר׳ יאשיה ור׳ יונתן דורש כענין אחר מלינו נדר שאין מתחלל ע״י אחרים אלא בו הוא מיפר. כלומר אם נדרה על דבר שאין מצוי לה בלתי הפרתו הוא מיפר. אבל אם דבר שנדרה עליו מצוי לה במקום אחר בלתי הפרתו אין יכול להפר. כאותה ששנינו בריש פ״ב דנדרים קונם פירות עולם עלי יפר. קונם פירות מדינה זו עלי יביא לה ממדינה אחרת. וכן פירות חנוני זה עלי אין יכול להפר. ואם לא היתה פרנסתו אלא

שלטי הגבורים

(א) ובשמות יכתוב יהודה דמתקרי ליאון וכיולא בזה ואם היה כינוי שאין לו דומה כלל לשם העברי יכתוב המכונה כך כגון ילחק המכונה דורהגמי או משלם המכונה מנין או יחיאל המכונה בניאון וכיולא באלו וכינוי האבות לא יכתוב עכ״ל ספר הכייר אבל ילחק דמיתקרי איסק אל יכתוב וכן חיים דמתקרי וייוואנש אל יכתוב ע״כ : (ב) פירשו התוס׳ דכל שבועה שמשביעין עכשיו אלמנות חוץ לב״ד היא ואם תקבץ ג׳ בני אדם והשוג באיבה די בכך הגה״ה : (ג) וא״ת ידירוה על י׳ הדברות דאותה שבועה אין לה התרה כדפי׳ רב האי גאון וי״ע דיש לחלק בין לשון שבועות ובין לשון נדר ועיין בשבועות :

הגהות מהר״ם מטיקטין א] לשון אשר״י שתודה על מה שקבלה : ב] אבל נדר שהודר ברבים גזירת הכתוב הוא אין לחלק בין בעל לחכם תוס׳ שאנ״ן מצאתי :

בשם רבי ירמיה אפילו נתונים ברומי פירוש הדיינים כלומר יכול לומר מוסרני לפלוני ופלוני הדיינין שבמקום פלוני אפילו רחוקין ממנו הרבה אע"פ שאינם בפניו שפיר דמי (*רב) [*ורבא] [*ולא דמי להא. מ"י] דאמר אחריות לאו טעות סופר הוא הייט טעמא דמלתא כיון דספרי דדייני רגילין לכתוב בהן אחריות ובזה לא נכתב אנן סהדי שלא קיבל עליו אחריות דאם קבל מכתב הוו כתבי ליה דבטעות ליכא למתלי דסתם ספרי דדייני מגמר גמירי וזריזין ולא טעו הלכך לא מהימנינן ליה באומרו הוא קביל עליו אחריות דהא לקמן דלא קיבל דהכתב מוכיח כן אבל שטר היוצא בב"ד אין מוכיח מתוכו שלא נכתבה עליו פרוזבול שאין דרך פרוזבול לכתוב בתוך שטר חוב עצמו ע"כ: **שפא** רבנן דבי רב אשי מסרו מלייהו להדדי. נראה לר"ת דהכי הלכתא ולא כהני דאמר לא כתבינן פרוזבול אלא בי דינא דר' אמי ור' אסי או בי דינא דנהרדעא דהא רבנן דבי רב אשי ור' חייא בר אבא לא הוו כולהו כבי דינא דר' אמי ור' אסי וכן מצאתי שדן הר"ס. ופסק הרא"ס בס"י דבימיהם דוקא פותחין לו למטה כשאין יודע לטעון ואומר לו מידי פרוזבול היה לך ואבד אבל עתה בזמן הזה שאין מצוי לכתוב פרוזבול לא טענינן ליה ומיהו אי טעין נאמן. וכן דן הר"ס ומצאתי משם ה"ר קופלין מויירלבורק דעתה בזמן הזה צריך לישבע שה"ל פרוזבול. וכן מצאתי בא"ה משם רמב"ן ולא נהירא לראבי"ה ולי הדיוט נראה מאחר שלא הזכיר האלפס בספרו נאמן אדם לומר פרוזבול היה לי ואבד שמע מינה דס"ל דאפילו בשבועה אין נאמן דנראה לו דלא כתבינן פרוזבול אלא בבי דינא דר' אמי ור' אסי או בבי דינא דנהרדעא או כרבנן דבי רב אשי ור' חייא בר אבא וכן דרך האלפס לאחר ולדלג כל מה שנראה לו שאין לפסוק כן הלכה ושוב מצאתי כן בתוס' א] *ול"ע השתא סובר הלכה כרבי יוחנן דפסק הלכתא כסתם משנה ותנן בע"ת שהוליא שט"ת ואין עמו פרוזבול הרי אלו לא יפרעו וז"ל ר"ב בס' התרומה קבלתי ממורי קרובי ז"ל דוקא במקום שרגילין לכתוב פרוזבול אבל במקום שאין רגילין אין נאמן ואני אומר אין הלכה כרב דסתם מתניתין דפרק (*הכונס) [*הכותב] [*עיין ב"י דף תקמ"ג] דלא כוותיה ומיהו יחידאה היא דלא כחכמים דהכא: ב] דרבי נתן מנין לנושה עיין בסוף כתובות:

[*ונפלאתי שכתב המרדכי דאפילו בשבועה אינו נאמן כו' עד וכן מצאתי בתוס' ואדרבה התוס' כתבו שר"ת כתב פרוזבול וכו' ולא הביאו שום חולק ושמא שכן ראה בתוס' שאכן וקודם חזרה שהרי ר"ת מתחלה היה אומר שאין לכתוב פרוזבול בזמן הזה וכ"כ בספר הישר ושוב חזר בו וכ"כ הרא"ש בחידושיו שאדם שחזר בו ר"ת מהרי"ק שורש נ"ג]:

[דף מ ע"א] טופין היורשין ועושין לה קורת רוח עיין פרק מי שמת בדברי רבינו (*שמואל) [*שמחה] ז"ל: מוקמינן ליה אפוטרופא ומקרקש ליה זוזי הקשה ר"י בר' מרדכי מה הפסד יש לו בזה לאביו ואין כאן כאשר עשה כן יעשה לו ומפרש מקרקש ליה זוזי משל האב כי האב צריך לקנות העבד מן הבן ויתן לו ממעותיו וכתיב ליה האב גיטא דחירותא והשתא איכא קנסא גבי אב מספר החכמה: **שפב** שאל ר"ב את הר"ס על מעשה שבא ראובן ולווה וקבל לקהל על היתומים קטנים בני שמעון שיעמידו להם הקהל אפוטרופא כי יש [*לו דין] עליהם (*דין) מקרקע שירשו מאביהם ואומר ראובן שיש לו היזקות מבני שמעון על כן רוצה שיעמידו להם אפוטרופוס נראה דאין בידינו להעמיד אפוטרופוס ליתומים כה"ג לחובתן כ"א לזכותן כגון אם יש להם תביעה על אחרים וראיה מפרק חזקת הבתים גבי רבה בר שרשום זיל הדר ארעא למריה ולכי גדלי יתמי אישתעי דינא בהדייהו משמע אבל כ"ז שלא גדלו אין להעמיד להם אפוטרופוס וכן פרק בתרא דב"ב ההוא שטרא דיתמי דנפק עלייהו קלא דתברא אמר רב נחמן לא מגבה מגבינן ביה דהא נפק עלייהו קלא ולא מיקרע קרעינן ליה ולכי גדלי יתמי אישתעי דינא בהדייהו וכן בהגוזל בתרא גבי עובדא דבר חמוה דרבי ירמיה טרק גלי באפי רבי ירמיה כו' מייתי הא דרבי אושעיא תינוק שתקף בעבדיו וירד לתוך שדה של חבירו ואמר שלי הוא אין אומרים לו נמתין עד שיגדיל כו' ומסיק התם שאני התם דלית ליה חזקה דאבוה אבל היכא שיש לו חזקה דאבוה יש להמתין עד שיגדלו והא דאמר פרק שור שנגח ד' וה' שור של חש"ו שנגח מעמידין להם אפוטרופוס י"ל דמזיק שאני והא דאמרינן התם ובגיטין פרק השולח גבי ההוא עבדא דבי תרי קם חד מינייהו ושחרריה לפלגא וכו' עד ומוקמינא אפוטרופא לינוקא ומקרקש ליה זוזי וכתב ליה גיטא דחירותא על שמיה י"ל דשאני התם דאין לספק כלל דודאי כשיגדיל הקטן יש לכופו כדי לכתוב גט שחרורו ועוד שאני התם משום קנסא כדמסיק התם כאשר עשה כן יעשה לו אי נמי משום פריה ורביה שהיא מצוה שאני אבל היכא שיש (*לספק בפקפוק בדבר) [*ספק ופקפוק בדבר. מ"י] יש להמתין עד שיגדלו וכגון שהקטן בעצמו אין עושה היזק בידים לאחרים ותימה דבסנהדרין שלהי זה בורר אמרינן ההוא ינוקא דתבעיה לדינא קמיה דרב נחמן כו' מלינו למימר דהתם [ס] כגון שהיה בן י"ג שנה אי נמי מיירי כגון שתקף בעבד. וירד כו' וכן בכתובות פרק בתרא גבי עשאה סימן לאחר גרם דאוקמו אפוטרופא ליתמי (*לקטנים) [*קטנים] בהלכה העורר על השדה בגמרא ובתוספתא דמסכת תרומות בפרק קמא גרסינן אין מוכרין ברחוק ליקח בקרוב ואין דנין לחוב ולזכות ולהכנים ולהוליא ליתומים אא"כ נטלו רשות מב"ד כו' ובגיטין פרק הניזקין מייתי לה כי האי גוונא וקי"ל אין נזקקין לנכסי יתומין אא"כ רבית אוכלת בהם והלכך לאו כל כמיניה להעמיד אפוטרופא ליתומים לחובתן [ע] ברוך בר' שמואל עכ"ל. ועוד כתב אע"פ שמקיימין השטר שלא בפני בעל דין מ"מ אין להעמיד [*לקטנים] אפוטרופא והשיבו הר"ס נתת חילוק בין קיום שטרות להעמדת אפוטרופוס ולא פירשת למה אמנם יש להקשות מדרבא (*אדרבא) לפי (*פירושה) [*פי' רש"י] דרבא פסק מקיימין השטר שלא בפני ב"ד פרק הגוזל בתרא ובערכין פסק דאין נזקקין לנכסי יתומים כו' ובערכין נראה דרבא אף בשטר קאמר דכולה שמעתא אף בשטר מיירי אלמא אע"ג דמקיימין שטר שלא בפני בע"ד אין נזקקים לנכסי יתומים ואומר אני הא דפסקינן כרבא בערכין לאו אשטר קאי עיין בפרק הכותב ובפרק מי שמת וסוף פרק מציאת האשה ולקמן פרק הנזקין: וכולן בשטר פירש ר"ב שאומר אלו הלשונות בשטר שחרור ואם תאמר פשיטא דאפילו בסתמא נתן גט שחרור משוחרר וי"ל קמ"ל דאע"ג דהאלו הלשונות גרועין (*דגרע) [*וגרע] השטר אעפ"כ משוחרר וכן במתנה וכן מסיק פ"ק דקדושין אי דיהיב לה ושתיק הכי נמי הב"ע דיהיב לה ואמר לה בהאי ליסגא כתב המיימוני בהלכות זכייה פרק רביעי הכותב בשטר נתתי שדה פלוני לפלוני או נתתיה לו הרי היא שלו כשיגיע השטר לידו אבל אם כתב בשטר אתננה לו אע"פ שהעידו עליו עדים לא זכה המקבל עד שיאמר לעדים כתבו לו שטר מתנה או עד שיזכה לו ע"י אחר: [גי' מכאן לשטר שידוכין דלא קנה במה שיחול שיעבודו אחר נשואין ע"כ מלאתי] **שפג** מקבל מתנה שטוען זו שתחת ידי אינה מתנה בידי אלא שומר אני עליה וכיולא בו שאמר בטילה היתה מתחלה לפי שלא קבלתיה או בעל כרחי או באונס או בטעות וכיולא בדברים האלו דבריו קיימין ונשבע על זו שבועת היסת ותחזור לבעליה: [דף מא ע"א] ת"ר העושה שדהו אפותיקי כו' כתב המיימוני פרק י"ח דהלכות מלוה עשה שדהו אפותיקי לבע"ח או לכתובת אשה והוא שיכתוב להם מכאן תגבו ושטפו נהר ה"ז גובה משאר נכסים וטורפה ואם התנה [פ] לא יהא לך פרעון אלא מזו אין גובה [צ] ממשועבדים משאר נכסים וכן אם לוה ממנו ופי' שאין עליה אחריות הרי זה אינו גובה ממשועבדים לעולם: העושה שדהו אפותיקי לבע"ח או לאשה בכתובתה ומכרה ה"ז מכירה גמורה וכשיבא בע"ח לגבות אם לא ימלא בני חורין יטרפנו בד"א כשמכרה לשעתה אבל מכרה ממכר עולם אינה מכורה עכ"ל המיי': [דף מ ע"ב] כתבתי ונתתי שדה זו לפלוני חיישינן שמא זיכה לו ע"י אחר האי חיישינן הוי (*פירוש) [*ודאי] כמו חיישינן [ק] דלעיל כי חיישינן שמא במי מילין כתבו וכן חיישינן שמא חוץ לחומה לנו בפרק השולח:

הודאת בעל דין כק' עדים דמי בטתן לא אמרינן הכי דפעמים ששבר שקבל מידו וחכה' והוא לא קיבל עיין ברים ב"מ: [דף מא ע"א] במזיק שיעבודו של חבירו קא מיפלגי וכגון דאמר ליה לא יהא לך פרעון אלא מזה דלא גבה משאר נכסים דאל"כ אמאי פטור הרי עדיין חייב לו חובו והא דלא מוקי פלוגתייהו בדינא דגרמי משום דאפילו מאן דפטר בדינא דגרמי אפשר דמחייב במזיק שיעבודו של חבירו כדמוכח פרק המניח: בהיזק שאין ניכר קא מיפלגי (*לרבה) [*לרב] דמוקי לה בשיחררו רבו ראשון חשיב שפיר היזק ניכר אבל שיחררו רבו שני דלא הוי אלא מדרבנן חשיב היזק שאינו ניכר וצריך לומר דהסיא היזק שאינו ניכר חשיב ניכר טפי מהאיא דפרק הנזקין דהתם קי"ל לאו שמיה היזק והכא קי"ל כרשב"ג במתני' דשמיה היזק: אינה גובה משאר נכסים שאין דרכה של אשה לחזור על בתי דינין נראה לר"י דאם מכר מכרו בטל לגמרי דאפילו בעל עלמו שמכר יכול לחזור בו לבטל המכירה דהכי אמרי' פרק אלמנה לכ"ג [*דף סו] גבי מכנסת שום לבעלה דהגיא מכרו שניהם לפרנסה זה היה מעשה לפני רבן גמליאל ואמר הבעל מוליא מיד הלקוחות ופי' שם בקונטרס מכרו שניהם או זה או זה דאם הבעל מכר האשה מוליאה מיד הלקוחות ואם האשה מכרה הבעל מוליא אבל ר"ח פי' דאפילו מכר הבעל הוא עלמו מוליא דתקנו רבנן שלא התקיים כלל ובטל לאלתר: **שפד** [דף מד ע"א] המוכר עבדו לעובד כוכבים קונסין אותו כו'. חזינן לגאון דאמר לא מגבינן האי קנסא אלא בא"י אלפסי. והרא"ס כתב בס"י גבי השמטת כספים דאם המלוה אינו רוצה לומר משמט אני טופין אותו כדתנן גבי אומרים לו עשה סוכה כו' מכין אותו וכו' בבית דין של ח"ל אין רשאין לכופו במכות וכל קנס דממון אין דנין בח"ל אלא במילי דשכיחא ואית ביה חסרון כיס כדאמרינן פרק החובל ולקמן פרק המגרש ור"ב אומר דהא דאין דנין דיני קנסות בבבל הייט קנסות הכתובות בתורה כגון אונס ומפתה ומוליא שם רע ול' שקלים של עבד ותשלומי כפל ד' וה' וחלי נזק אבל דברים שבאו חכמים לקנוס מעלמן כגון על ידי תקנתן קונסין בכ"מ ג] כדאיתא פרק האשה רבה ב"ד מכין ועונשין שלא מן הדין ובפרק הגוזל קמא אמר רב נחמן האי גזלנא עתיקא הוא ובעי למקנסיה ופרק זה בורר אמר ריש גלותא ליכתוי לעיניה ער"פ החובל: ודיני קנסות שפירש שאין דנין בזמן הזה שמעתי בשם הר"י מאייור"א שיש לדונם ע"פ שבעה טובי העיר וכן הוא מקובל מרבותיו: [דף מה ע"ב] המוליא אשתו משום שם רע כו' וטעמא משום קלקולא נראה לר"י דלא היה יכול לבטל הגט אלא לעז בעלמא משום דהואיל ולא אמר בהדיא ולא כפליה להתנאיה לומר אם השם רע אמת הרי זה גט ואם לאו לא יהא גט ותדע מדאמרי' לקמן שתיקותה יפה מדבורה אלמא דלא חיישינן אלא ללעז דאי הוה תנאי גמור אי איהי שתקה אנן מי שתקינן: [דף מו ע"א] ר"א סבר אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד מכאן הוכיח רשב"ס **שפה** דאין לעשות שליח לישאל על נדרו דאל"כ מ"ט דר"א (*נעשה) [*דנעשה] שליח לב"ד ולא תתבזה וקשה מפ"ק דנדרים רבינא הוה ליה נדרא ד] כו' אי מיכנפי כו' משמע דעושין שליח ונראה לר"י דגרסינן נידויא פירוש שנידוה בחלום ואמרינן התם דצריך י' בני אדם להתיר ותדע דלשון כנופיא לא שייך בג' ולא נראה לר"ת דלא הוה ליה למימר נידויא אלא נידוי או שמתא להכי נראה כגירסת הספרים והא דקאמר רשב"ס אמאי אינה עושה שליח בב"ד ולא תתבזה לא ק' דאפילו ע"י שליח אין רולה שתתבזה אשתו בב"ד כדמוכח פרק אלמנה ניזונית אלמנה בין מן האירוסין בין מן הנישואין מוכרת שלא בב"ד ומפרש טעמא בגמ' לפי שאין אדם רולה שתתבזה אשתו בב"ד אע"ג דיכולה למנות שליח אינו רולה שתתבזה וליסגא דכיעופיא אשכחן שפיר (*כה"ג) [*בגמ'] בפ' זה בורר האי אודיתא זימנין כתבינן וזימנין לא כתבינן כנופי ויתבי [*לא] כותבין [*כו']: דאי אמר לה הכי מאי מקלקל לה נראה דחששא [ש] איט אלא לעז בעלמא ולא שיהא גט בטל ממש ובניה ממזרים דהא לא אמר ע"מ אע"ג דבכמה דוכתי מהני גילוי דעת כמו בשטר מברחת דהאשה שנפלו [*דף עט] וזבין ולא אילטריך ליה זוזי בפ' אלמנה ניזונית [*דף לז] הכא ליכא למימר הכי מדבעי ר"מ תנאי כפול לכ"ע דלא הוי אלא לעז בעלמא שיוליא עליה כדי להחזירה ואע"ג דנשאת לאחר סבור הוא דצריך ליה דזנות בשוגג הוא: **שפו** [דף מח ע"א] אי לאו דאמר ר' יוחנן קנין פירות כקנין הגוף דמי לא מליט ידיט ורגליט בבה"מ והקשה ר"ת והאיך [ת] מליט ידיט ורגליט דקי"ל כר"ל דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי בפרק החולץ [*דף לו] וקי"ל נמי כמ"ד אין ברירה במסכת בילה [*דף לח] דקי"ל כרב נחמן וכרבי אושעיא ונמלא דלא אשכחינא דמייתי בכורים אלא חד בר (*נש) [*חד] עד יהושע בן נון והא דפסקינן בנדרים פ' השותפין [*דף מו] כראב"י בשותפין שנדרו הנאה זה מזה דמותרין ליכנס בחצר לאו הייט טעמא משום ברירה כדמוכח פרק הפרה [*דף נא] אלא משום דויתור מותר במודר הנאה כדאיתא פרק חזקת הבתים [*דף נז] ויש לומר בהקיא לחודיה הכותב לבנו מהיום ולאחר מיתה קי"ל כר"ל דלאו כקנין הגוף דמי משום דהאב לגבי ברא מחולי מחיל ליה דהכי איתא לריכותא בפרק יש נוחלין [*דף קלו] לתרי מילי דריש לקיש דהכא ודהתם אבל בעלמא קי"ל כקנין הגוף דמי ואע"י דאמר רבא הכא קרא ומתניתא מסייעא לרשב"ל לרבא לא סבירא ליה הכי דא"כ לא מליט ידיט ורגליט כו' דרבא סבר האחין שחלקו לקוחות הן ברים פ"ב דקידושין [*דף מב] וכי האי גוונא איכא בפרק הזהב [*דף מח] דאמר רבא גבי משיכה מפורשת מן התורה קרא ומתניתא מסייעא לרשב"ל ואע"ג דרבא פסיק כר' יוחנן בר מתלת: סליק פירקא

הניזקין שמין להם [דף נ ע"א] יתומים שאמרו [א] בין לשבועה בין לזיבורית ואם האמר לשבועה היכי משכחת לה בקטנים לרב אסי דאמר פרק שום היתומים [*דף כב] אין נזקקין לנכסי יתומים אא"כ רבית אוכלת בהם בשלמא זיבורית משכחת לה כשהודה ומת לרב הונא דאמר משום לררי [ב] אבל משום שבועה ליכא ותירץ ר"ת דמפרש **שפז** דדוקא שותפות אסור לעשות עם עובד כוכבים שמא יתחייב לו שבועה אבל אם נתחייב לו כבר שבועה מותר לקבלה סימנו כדי להליל מידו וקרא דמייתי (ושם אלהים אחרים לא תזכירו) לא ישמע על פיך הוא אסמכתא בעלמא דבישראל מיירי שפיר דאיכא לאוקמי בשטר שיש בו רבית ובעובד כוכבים שקיבל עליו לדון בדיני ישראל אבל לפי מה שפי' רשב"ס דאסור לקבל שבועה מן העובד כוכבים מק"ו דשותפות ק' וי"ל דמיירי בגר תושב שקיבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים א"כ כדמוקי לה בירושלמי בפרק הכותב תפתר כשערב לו מן העובד כוכבים וקבל עליו העובד כוכבים ליפרע מן החייב תחלה דאל"כ עובדי כוכבים בתר ערבא אזיל ואסיר כדאמר פרק איזהו נשך [*דף עא]: א"כ לכתובה כרבי יוחנן דאמר נזקקין אף לכתובה תוס': תנו ר' זוז [לפלוני] ושלש מאות לפלוני וכו' יחלוקו וכו'] ג] דוקא כהאי גוונא שאין נותן להם לכל אחד דאי נותן להם בשוה לכל אחד ב' מאות אפילו בלא אחריו נמי כל הקודם בשטר זכה מדלא קאמר תנו לפלוני [ולפלוני] ולפלוני שש מאות זוז: **שפח** [דף נא ע"א] כשקנו מידו פ"ה דהוו ככתובים משום דסתם קנין לכתיבה עומד וקשה לפי' דא"כ מאי פריך בנות נמי הא לא מהני כתיבה [ד] דהתם בבנות דליתנהו בעולם בשעת כתיבה על (*כרחך) [*כן נראה] דקנין אלים טפי מכתיבה על כן פריך בנות נמי דנהי דכתיבה לא מהני מיהו קנין [ו] מהני וכ"ל מכאן ראיה להא דפסק רב האי גאון בפרק ג' ובפרק ה' וכן האלפסי בשער ד' ובשער ו' וכן המיימוני בפרק שני דטוען ונטען דקנין בעדים חשיבא כשטר גמור לכל מילי: **שפט** [דף נב ע"א] אבא שאול אומר חילוף הדברים ס] אמר רב חנן בר אמי אמר שמואל הלכה כאבא שאול וכן פסק ר"ח וכתב בעל העיטור אי איכא סהדי דמפסיד בנכסי קלת אפילו מינהו אבי יתומים ישבע כיון דמסלקינן ליה משבעינן ליה נמי וכן פסק בהאביאסף משם הגאון דבטיל דיט מדין אפוטרופוס שאין עליו לישבע: **שצ** ובשאלתם אם יכולין להשביעו אם הוא כדבריו שמינהו אבי יתומים נ"ל דאי ליכא סהדי

הגהות הב"ח נ נ"ב גרסינן: ס נ"ב מיירי: ע נ"ל עכ"ל ר' ברוך ב"ר שמואל ועוד: פ נ"ב עמו: צ תו"כ: ק (דלעיל כי חיישיק) תא"מ: ר נ"ב נס: ש נ"ב ט: ת נ"ב אט: א נ"ב גדולים ואין נ"ל קטנים: ב אבל שבועה ליכא ולר"ת דמפרש דדוקא כצ"ל: ג תו"כ: ד נ"ל ליתכני:

חדושי אנשי שם

אלא ממט הרי זה יפר דברי ר"י וכן נסט דברי ר' יוחנן בהדיא בספרי: ב"ם [כ] פי' ואין יכול לכלום כאחד וכ"ת א"כ לפלוג בדידה הכל בלא אחריות י"ל דרבותא קמ"ל כפרשב"ם אע"ג דאחרון תביע ליה שריבה ליתן לו אפ"ס גובה

הגהות מהר"ם בטיקטין א] וז"ל: ב] משום: ג] וכ"כ באשר"י: ד] לדביקתו: כ] מיטט ב"ד ישבע מינהו אבי יתומים לא ישבע:

בגונא אבי יתומים בית דין אביהן של יתומים [הוא] אפילו בשבועה לא יניחוהו לעסוק בנכסיו אי לא מהימן להו לבי דינא ומסלקי ליה עד שיביא ראיה וגדולה מזו כתב בעל העיטור דנראה לו דפלוגתא דרבי ורשב"ג דרבי סבר צריך לחשב עמהם באחרונה ורשב"ג סבר א"צ לחשב עמהם[ה] דפליגי בדאבא שאול ורבנן ורבי דאמר צריך לחשב באפוטרופוס שמינוהו ב"ד דס"ל כרבנן דאמר לא ישבע הלכך צריך לכל הפחות לחשב עמהם באחרונה ורשב"ג כאבא שאול דאמר ישבע וסיים בדבריו הלכך מינהו אבי יתומים דאיפסיקא הלכתא כאבא שאול צריך לחשב' כיון דלא ישבע וא"כ כ"ש שלא יניחוהו ב"ד לירד לנכסיו בלא ראיה ושלום מבר"ב. בפ"ט דהלכות שלוחין פסק המיימוני דאין להשביע בטענת שמא אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים: **שצא** השיב הרא"ש ראובן שהודה ואמר יש בידי ממון פלוני שמת והוא צוה לי לתת לבנו פלוני כך וכך ולבנו פלוני כך וכך אם אותו השליש ראובן רוצה לחלק הממון שוה לכל הזכרים אין היורשין יכולין להשביעו מספק כלומר השבע לנו שלא עכבת משל אבינו דבר דה"ל אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים וקי"ל דלא ישבע בטענת שמא אא"כ יטענו עליו בודאי אבל אם ראובן בא ליתן לאחד ולא לאחרים אע"פ שאומר אבי יתומים צוהו לעשות כן אותן היורשין שאין חפץ ליתן להם (*כלום) [*במ"י איתו] יכולים להשביעו שלא עיכב ושלא בזבז ושלא פשע בשלהם כלום דטעמא מאי אמור רבנן מינהו אבי יתומים לא ישבע משום דאי אמרת ישבע מימנעי ולא עבדי וכיון דמדינא הוה ליה לאישתבועי אלא משום אימנועי לא משבעינן א"כ ה"מ דוקא אותן יתומים שנתמנה להיות אפוטרופוס שלהם לפי דבריו אבל האחרים מצי שפיר להשביעו אם הם גדולים ואם הם קטנים בי דינא מוקמינן להו אפוטרופא ומשביע להו כדין כל אפוטרופא הנשבע בטענת שמא מתשובת הר"ס ז"ל: כתב המיימוני בפ"י דהלכות נחלות אפוטרופוס שמינהו אבי יתומין והיתה שמועתו טובה והיה ישר ורודף מצות וחזר להיות זולל וסובא והולך בדרכי החשך או שפרץ בנדרים או באבק הגזל ב"ד חייבין לסלקו ולהשביעו ולמנות להם אפוטרופוס כשר עיין פרק יש נוחלין גבי הכותב כל נכסיו: [דף נב ע"א] הנהו יתמי דהוו סמיכי גבי ההוא סיבתא [*כו'] יתומים שסמכו אצל בעל הבית תנן: **שצב** מעשה באשה אלמנת ראובן הנשאת לשמעון והכניסה לו ספרים שהיו של בעלה הראשון ופסקה עם שמעון לפרנס בנה חנוך בן ראובן וללמדו וכן עשה ושוב מתה לאה ובא חנוך וערער על הספרים ואמר לא נשבעה אמי על כתובתה ופסק הר"ס אם יש בממון שהכניסה לו רק כדי יציאת הנער הוה ליה איסי כאפוטרופוס דיתמי המוכר משל יתומים כדי להאכילן ולצורך פרנסתן כדאמרי' הכא אפוטרופא מוכר להאכיל ואע"ג שלא מינוהו אפוטרופוס לא ב"ד ולא אבי יתומין מ"מ לא גרעי מיתומים שסומכין אצל בעל הבית דחשיב כמו אפוטרופוס דמה דזבין לצורך הוי זביניה זבינא הלכך אומדין אם יש ביציאת הנער במזונותיו (*לפרנסה) [*ולפרנסה] וללמדו ספר כנגד הממון שהיא הכניסה לו אז הוא פטור וראיות אחרות יש (*וכן כתובות עיין פרק חזקת הבתים) [*והנם כתובים פרק ח"ה סי' תשל"ח מ"י]. (*וכן נמי) פרק קמא דבבא מציעא [*סי' רצו] גבי רעיא שם כתבתי תשובה שאפוטרופוס של יתומים שהלוה מעותיו ברבית שהוא פסול לעדות ולשבועה ועיין בקלר שם: יתומים הרי הן כהקדש. כתב הר"מ ז"ל **שצג** כ"ל שאם אדם תובע יתומים ואומר אביכם היה חייב לי והם משיבים לא היו דברים מעולם או אין אנו יודעין שאין לנו להשביעם שבועת היסת ואפילו ביתומים גדולים כי לא נתקנה שבועת היסת אלא בטענת בריא משום חזקה אין אדם תובע אא"כ יש לו עליו והכא אין [*טוען] טענת בריא שהן יודעין אלא אומר אביכם היה חייב לו ויכול להיות שלא היה חייב לו וכיון שאין לו לא (*עדים ולא שטר) [*שטר ולא עדים] שהודה בשעת מיתתו או צוה להם מקודם לכן לפורעו אין כאן בכה"ג משום מלוה לפרוע חוב אביהם ואם הוא טוען שמא צוה לכם לפורעני אין נשבעין בטענת שמא אלא הנך דתני פרק כל הנשבעין השותפין והאפוטרופין [וכו'] דמורו היתרא וכן משמע במיי' פי"א דהלכות מלוה עיין פרק שבועת הדיינין ופרק הכותב והא דתנן פרק כל הנשבעין שבועה שלא פקדנו אבא הייט יתומים מן היתומים וכשיש להם שטר ובאין ליטול אז יש להם לישבע שלא פקדנו וגובין מה שכתוב בשטר שלהן אבל לישבע וליפטר לא מצינו שישבעו כה"ג ולא דמי למנה לי בידך והלה אומר איני יודע דפטור וקי"ל דנשבע שבועת היסת שאין יודע דהתם שכנגדו טוען טענת בריא אבל הכא לא מצי טעין טענת בריא כי מה היה לו לנתבע לידע ומפרק הניזקין אין להביא ראיה דקאמר יתומין הרי הן כהקדש אלמא אע"ג דתקון רבנן מסיכה גבי יתמי אוקמוה אדאורייתא לטובתן א"כ שבועת היסת נמי לא תקינו איתמי דאין זה ראיה דאיכא למימר האי דהכא איירי בקטנים אבל לא בגדולים ואע"פ שהן פטורין מן השבועה היתומין יחושו לעצמן ואם יודעין שאביהן[ט] חייב לו יהירו לו פיסת ידיהן דיתמי דאכלי דלאו דידהו ניזלו בתר שיבקייהו ואם הוא טוען טענת בריא בפני לוה לכם אביכם לפורעני או בפני עדים לוה לכם והם הגידו לי והלכו להם אז ודאי נשבעין שלא לוה להם אם [*הם] גדולים אבל בקטנים אין נזקקין לנכסי יתומים אא"כ רבית אוכלת בהם וכן הגיד לי ה"ר ישעיה משם רביט ישעיה מטרנא וכן שמעתי מקרובי ה"ר שמואל מבונייי' ולאחר זמן מצאתי כתוב שרבינו יהודה מפרים כתב סוף פרק המוכר הבית וז"ל שטר כיס היוצא על היתומים נשבע וגובה מחצה פרשב"ם ז"ל ובאידך מחצה משתבעי יורשין שלא אמר להם אבא שחייב לזה החצי של פקדון ואין נראה (*לר"י) [לי מ"י] דהא שבועה זו לא מצינו בתלמוד כדי לפטור כי אם לגבות דהא ההיא דפרק כל הנשבעין דהאב גובה בשבועה והבן גובה בין בשבועה בין שלא בשבועה ומוקמינן לה כב"ש דאמר שטר העומד לגבות כגבוי דמי ואפ"ה נשבע הבן שבועת יורשין ואע"פ שהאב חשוב כמוחזק ע"י שטר שבידו ודומה בכך הבן כאילו בא לפטור ע"י שבועת יורשין מ"מ אין זה לפטור אלא לגבות שיגבה ע"י השטר ואפילו שבועת יורשין דשבועת היסת לא אשכחן כי (*אם) [*אין. מ"י] להטיל עליהם שבועת יורשין כיון שאין להם לידע אם פרע אביהם אם לאו ושלום מבר"ב. עיין פרק חזקת הבתים ופרק (*התקבל) [*המקבל סי' תשל"ט]: **שצד** יהיב זוזי יתמי אפירי זול לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש תימה לר"י הא הדיוט קאי במי שפרע וכיון דהדיוט קאי במי שפרע לא יהיו יתומים יכולים לחזור בה דהא קאמרינן בקדושין [*דף כט] גבי הקדש עלה דההיא משנה רשות גבוה בכסף וקאמר התם פדאו ולא הספיק למושכו כו' ופריך לא יהא כח הדיוט חמור משל הקדש ומשני אטו הדיוט לאו במי שפרע קאי ה"נ נימא גבי יתומים וי"ל (*דוקא) [*דדוקא] גבי הקדש הואיל והדיוט נמי קאי במי שפרע הוה זילותא דהקדש אבל גבי יתמי ליכא זילותא ויש להם שני כוחות כח הדיוט וכח הקדש: יתומים הרי הן כהקדש פי' ר"י דהך סוגיא אתיא אליבא (*דרבי יוחנן) [*דריש לקיש. מ"י] דאמר מסיכה מפורשת מן התורה ומעות מדרבנן בעלמא דקי"ל הכי כר' יוחנן ומשום הכי קאמר הרי הן כהקדש אבל אליבא דרבי (*שמעון בן לקיש) *[*יוחנן . מ"י] דאית ליה מעות קונות מדאורייתא הוי ליה למימר גבי יתמי אוקמוה אדאורייתא כדאמרי' לעיל גבי איבורית: דאתי למימר נשרפו חטיך בעלייה ואם תאמר

[*כן מצאתי מוגה במרדכי של מהר"ר ליזר טרויש ז"ל והאמת דר"ל סבר מסיכה מפורשת כו' ור"י סבר מעות קונות וא"כ לפי הגי' הזאת קשה מ"ש דקי"ל הכי כר"י וצריך להיות אע"ג דלא קי"ל הכי אלא כר"י וז"ק] :

לעיל דאמרינן משוך פירי מיתמי אייקור הייט דרבי חנינא והדרי בהו יתמי הא רעה היא ליתמי שיאמרו להם הלקוחות נשרפו חטיך בעלייה ויש לומר דנעשו הלקוחות שומרי שכר כיון דיכולין לאוכלו ולעשות בהם כל חפצם כדאמרינן בהשוכר האומנין [*דף פא] הלוקח כלי מבית האומן לשגרו בבית חמיו ונאנס בהליכה חייב ובחזרה פטור משום דהוי כשומר שכר אלמא בחזרה הוי כנושא שכר[כ] הואיל ונהנה מהם תוס' וכן תנן (*כל) המעות על החפץ ולא משך החפץ אע"ג דיכול לחזור בו מותר להשתמש הלה במעותיו ונעשה עליהם שואל מיהו לוה לא הוי כל זמן שלא הוציאם ואי אמר שקול זוזך ולא שקלינהו אפילו כשומר חנם לא הוי ולוה אין פטור עד שיגיע ליד המלוה או לאלירו בפניו ואפילו בעל כרחו פטור ואפילו למ"ד נתינה בעל כרחה לאו שמה נתינה [בפרק מי שאחזו] ואם זיכה לו על ידי אחר שלא בפניו לא מיפטר אם נאנסו אפילו למ"ד גבי הרי זה גיטך על מנת שתתני לי ר' זוז או לגבי ערי חומה *שנתינה בעל כרחו [*או ע"י אחר. מ"י] שמה נתינה הייט לענין דהוי גט והבית פדוי אבל אחריות המעות לעולם על הגואל עד שיזכה לו בפניו אבל האשה מגורשת ופטורה כי לא נתחייבה כלום פירוש ר"י *(פ' כילד מעברין): [דף נד ע"ב] א"ל ר' ירמיה נהי דהפסיד שכר הזכרות תימה לריב"א מאי דעתה דרבי ירמיה היאך הוא נאמן להפסיד שכר של הזכרות שלא יפסיד שכר כתיבה כולה דאם ספר תורה פסולה בכך הכל יפסיד ואם אין פסולה בכך אפילו שכר הזכרות לא יפסיד ותירץ דהיה סבור שיעביר עליהם קולמוס לקדשו ולכך לא הפסיד רק שכר הזכרות ותלמודא קא מפרש למילתיה ואזיל שאני אומר כל ספר תורה שאין אזכרות שלה כתובים לשמה אין שוה כלום הקשה תלמיד לראבי"ה ויתן לכל הפחות כשכר חומש בעלמא ללמוד בו תינוק ותירץ דאין הכי נמי רק העודף ששוה ס"ת העשויה כדין יותר מחומש זה לא יתן עיין בהלכות תפלין אמר ליה מתוך שנאמן אתה להפסיד שכרך כו' מכאן פסק ר"ת דס"ת בעי עיבוד לשמה כדקאמר רבי אבהו הכא וסוגיא דתלמודא דההוא גברא נמי הוה פשיטא ליה שהיה פוסל ס"ת בכך שעיקרו לכך בא כמו בטהרות שעשיתי עמך נטמאו וקשה לו על פירוש רבינו שלמה בס"פ נגמר הדין [*דף מח] דפליגי התם אביי ורבא באורג בגד למת דאביי אמר הזמנה מלתא היא ורבא אמר לאו מלתא היא ומוקי להו התם בפלוגתא דרשב"ג ורבנן דלעיל פרק השולח דתניא ליפן זהב כו' ופליגי בעיבוד לשמן ופירש"י דאביי דאמר הזמנה מלתא היא סבר כרשב"ג דבעי עיבוד לשמן ורבא דאמר לאו מלתא היא סבר כרבנן דלא בעי עיבוד לשמן דעיבוד כהזמנה ועיבוד נמי לאו מלתא היא כי היכי דהזמנה לאו מלתא היא והלכך לא בעי עיבוד לשמן וא"כ הלכתא דלא בעי עיבוד לשמה דהא הלכתא כרבא בר מיע"ל קג"ם ופסקינן נמי התם בהדיא הלכתא כרבא והכא מוכח דצריך עיבוד לשמן על כן נראה לר"ת לפרש התם איפכא דלרבא צריך לשמה לפי שהזמנה לאו מלתא היא וצריך עיבוד לשמה לרבה במקום הזמנה לאביי אבל לאביי אין צריך אלא הזמנה דהזמנה מלתא היא. תוס': [דף נה ע"א] אמר לעדים ראו גט זה ואח"כ חזר ואמר כנסי שטר חוב זה כו' אע"ג דאמרינן לקמן בהזורק כנסי שטר חוב זה או שמצאתו מאחוריו[ל] אין גט התם מיירי שלא אמר לעדים ראו גט זה שאני טהן לה ולכך[ל] אין גט דלא הוי בדעתו ליתן לה לשם גירושין אבל הכא מיירי כשאמר לעדים ראו גט זה הואיל ודעתו לשם גירושין בדעתה לא איכפת לן מ"ר: לקח מסיקריקון וחזר ולקח מבעה"ב מקחו בטל לקח מבעה"ב וחזר ולקח מסיקריקון מקחו קיים בתלמודא מפרש[מ] דשלשה גזירות [*הוי] [גזרו הלכך] קמייתא ומציעתא אגב אונסא גמר ומקני ואע"ג דאמר תלוהו ויהב אין מהנהו מהנה נראה לר"ת דהא מלתא דמי לזביני דקי"ל תלוהו וזבין זביניה זביני כיון דהי לא יהב ליה קרקע מסתפי דלמא קטיל ליה דמי כאילו הסיקריקון (*עצמו מכר) [*מכר עצמו] לו בשביל הקרקע שלו: **שצה** מעשה ביהודים שדחקו את חביריהם בתפיסה לקבל עליהם חרם לתת להם כך ופסק הר"ס דאין באותו חרם ממש כיון דאנוסין היו (*אפילו) [*דאפילו] תלוהו ויהיב לא הוי מתנה כ"ש בנדון זה דהכתי לא יהיב מידי אלא קבלו לתת ולא דמי לגזירה קמייתא ומציעתא דסיקריקון דאמרינן הכא דאגב אונסא גמר ומקני דשאני התם דהעובדי כוכבים היו צריכים להורגו מפני היראה גמר ומקנה אפילו במציעתא דאמר כל דקטיל ליתיב ארבע זוזי ולא היו צריכין להורגו מ"מ היהודים היו יראים כיון דכבר הורגלו להורגן מקח הגזירה ראשונה [*ונעשה בהיתר] ואגב אונסא גמר ומקני אבל הכא לא שייך דאי משום דמגזמו [*להו. מ"י] עביד איניש דגזים ולא עביד אפילו במילי דממונא כגון איזיל ואיקטיל דקלא דפלניא כ"ש למיקטל איהו דלא עבידי דירא' היהודים מעונש דשפיכות דמים ומפני עלילות השרים דאע"פ שהיו מגזמים להרוג אותם לא היו רשאים לעשות דבר זה מפני השר שהיה דורש דמם מידיהם עי"ל דלא דמי דודאי גבי מקרקעי דלא מיחסרי גוביינא שייך לומר אגב אונסא גמר ומקני ליה לסיקריקון אבל גבי מטלטלי דמחסרי גוביינא לא קנה הסיקריקון וא"כ ודאי אין באותו חרם ממש ואע"פ שקבלו עליהם על דעת המקום ועל דעת הקהל חלילה שיהיה דעת המקום מסכמת לרעה רק לטובה ודעת המקום היא עיקר ולזה התכוונה דעתו לדעת המקום ולא לדעת הקהל אע"ג דנדר שהודר (*ברבים) [*על דעת רבים] אין לו הפרה הייט היכא דאמר ע"ד פלוני ופלוני או ע"ד ג' כדפי' ר"ת פרק השולח אבל הכא לא חל כלל שאנוסין הן תדע דהא אשכחן כשהשביע משה את ישראל בערבות מואב אמר להם לא על דעתכם אני משביע אתכם אלא על דעת המקום ועל דעתי שנאמר לא אתכם לבדכם וגו' ואמרינן פרק אמר ר"ע ויתיצבו בתחתית ההר מלמד שכפה עליהם ההר כגיגית [*כו'] ועיין בשבועות [*סי' אלף כ"ז] תשובת מהר"ם אבל הכא דאיכא ייסורים והכאות שאין להם קצבה בטל הנדר והשבועה לגמרי דאמרינן האדם בשבועה פרט לאנוס היכא דלביה אנסיה כ"ש אונס דיסורים דפטור לגמרי מקרבן וממלקות ומאיסור דיסורים גדולים ממיתה כדאמרינן אלמלא נגדוה כו' ואין לומר הכא כיון שבידם לקיים הנדר וליתן הממון חל החרם ויתנו הממון הא ליתא דהא אמרי' בשבת [*מכאן] מודעא רבה לאורייי' אע"ג דבידם [*לקיים והתם בידם . מ"י] לקיים מצות המקום והסכימה דעת המקום כ"ש וכ"ש בנדון זה דאכן שהדי דלא הסכים דעת המקום דאחד ייסר וישפוך דם יהודי אחר עד שיתן לו ממון דבטל דעתו אגל דעת הקהל ואין אגל דעת הקהל ממש באותו חרם ואפילו שאלה אין צריכה דהא רבי חנינא פירש ד' נדרים אין צריכין שאלה לחכמים כשמואל ר"פ ד' דנדרים ולא כרב אסי דאמר טלן צריכות שאלה לחכם דהא רב ס"ל כשמואל בירושלמי ובפ"ק דנדרים מוקי פלוגתא דר"ש ורבנן בפלוגתא דשמואל ורב אסי דשמואל כרבנן ורב אסי כר"ש והלכתא כרבנן לגבי ר"ש עוד הביא ראיה משבועות ושם אכתבנו: לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל מן האשה וחזר ולקח מן האיש מקחו קיים [דף נה ע"א] אמר רב לא שנו אלא דא"ל לך חזק וקני אבל בשטר קני ושמואל אמר אפי' בשטר לא קני עד שיכתוב לו אחריות נכסים פירש"י ז"ל במס' כתובות מקחו בטל בהנהו שלש שדות אחת שייחד לה בכתובתה ואחת שכתב בכתובתה ואחת שהכניסה לו שום משלה והקשה רשב"ם מהא[ם] דפרק חזקת הבתים למעוטי מאי אילימא למעוטי שאר נכסים כ"ש דה"ל איבה אלמא משמע התם דגם בשאר נכסים מקחו בטל ונראה [*לייסב פרש"י . מ"י] דבשלש שדות אפילו הבעל יכול לחזור בו ולומר מכירתי אינה כלום אבל בשאר שדות המקח קיים שאין הבעל יכול לחזור אבל האשה היא הטרוף כתובתה והאמר נחת רוח עשיתי לבעלי עיין פרק חזקת הבתים [*תשל"ב ותשל"ג] ובפרק אלמנה לכהן גדול [*קל"ד וקל"ה] ופרק הזהב: **שצו** ולענין יבם אית לפרושי דהחכמים החמירו ביבם טפי שלא יוכל למכור כלל בנכסי אחיו בלא רשות יבמתו ואע"פ שסופה לטרוף מן הלקוחות אם לא תמצא בני חרי אפ"ה לא הויא מכירה כלל ומקחו בטל לגמרי משום דשאר נכסים אין משועבדים לה אלא נכסי אחיו בלבד כדתנן כתובתה על נכסי בעלה הראשון אבל בעלמא שמשעבד כל נכסיו להשהו לא החמירו כלל אלא[נ] כפי לזבוני מיניה מזבין ומיהא מקחו בטל לענין גיבוי כתובה אשה שאם אין בני חרי הטרוף מהלקוחות כדמוכח פרק חזקת הבתים: **שצז** [דף נט ע"א] הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין מ"ט כדי חייו כתב ראבי"ה ומשום כדי חייו אמרו אפילו יותר מכדי חייו וכן הנו מפרשים **שצח** גבי מה שאירש מאבא מכור לך וכן בפרק איזהו נשך גבי רבית העובד כוכבים וכדאמרינן במגילה מיכרך דפא אדפא היכי כרכינן אלא כיון דלא אפשר שרי פי' אפילו בלא כריכה דההיא לגמרי להגיה זע"ז אע"ג דזימנין אפשר וג"כ אני מפרש **שצט** עמעמו עליו והתירוהו משום חיי נפש (*דההוא גזירה דפת) [*דדהו הגזירה של פה] לגמרי עיין בסוף פרק מציאת האשה ולקמן בפרק מי שאחזו: [דף נח ע"א] אבל בשטר קנה והאשה נמי קאי והא דאמר ס"פ מי שהיה נשוי [*דף נה] דיכולה היא לומר נחת רוח עשיתי לבעלי היכא דהאב

[*ערי חומה א"י לגאול כ"א עד מלאת לו שנה תמימה ולפעמים מהתנאה כדי שיוהלט לו או טתן לאחר [או טתן לו] בע"כ] :

הגהות הב"ח ח באחרית דפליגי בפלוגתא דאבא שאול כצ"ל: ו ר"ב עמהם לכל הפחות: ז נ"ב ס"א לן לאשבועינהו: ח נ"ב ס"א ולא: ט נ"ב כיס: י נ"ל גבי שטר: כ נ"ל דהואיל ונהנה מהנה: ל נ"ל אינו כצ"ל: מ שלשה כצ"ל: נ דאמרינן פרק כצ"ל: ס נ"ל וכן:

ראשון ותחתמה לו י"ל התם כשחתמה לו על השטר וחכא מיירי בשעשתה לו שטר בפני עצמו אי נמי התם כשנתגלית במכירת הבעל או שמחלה השיעבוד והכא שכתבה בשטר מכירה שמוכרת בעצמה. תוס' ע"ש פרק מי שהיה נשוי: למכתב טירפא [*תוס'] אבני בתגא לא אבני בתגא דקביל מיניה דמה להם לפרוע מה שהקדים זה אלא אמרוהא קמאי: ת [דף נט ע"א] א' מתנה מרובה וא' מתנה מועטת מדלא קאמר נמי א' מתנת מטלטלי וא' מתנת קרקעות נראה דוקא במטלטלין דאיירי בהו קאמר והא דאמרי' פרק מי שמת גבי פחות מבן עשרים דאין מוכר בנכסי אביו ומתנתו מתנה [*במקרקעי] התם בהיא בן י"ג שנה ויום אחד הלא דלא הוי בן כ'. [*עיין פרק מציאת האשה תשובת הר"ם ובהגהות רבנן דאין למכור מ"י] וששאלתם למכור בנכסי אביו עד שיהיה בן כ' אם אבותיו נתנו לו קרקע בעודו קטן ולא ירש מהם [*אם יכול למכור] הילך לשון רשב"ם בפרק מי שמת והיכא לאוקומי דוקא בנכסי הבא אבל בנכסים שנתנו לו במתנה או שקנה מטלטלין בהוה ירושה אביו הנהו מוכר פחות מבן כ' כדין מטלטלי עכ"ל ולפי בלשונו בתוס קלא אפרשו שקנה מטלטלין שלו בין שירשן בין שנתנו לו בין שקנאן למטלטלין הללו דגבי מטלטלין אין חילוק היאך בהו לידו דרשאי הוא לעשות בהם מה שירצה משהגיע לכלל פעוטות ובהוה ירושה אביו קאי אנכסים דרישא דמלתא דהיינו קרקעות וה"ק או שקנה נכסים ממטלטלין שלו בנתן מטלטלין עבור קרקע שקנה ולא נתן קרקע שירש עבור קרקע שקנה דזה לא היה יכול לעשות עד שיהא בן כ' וק"ל אלמא דוקא ירש ממורישו [ג] אבל נתנן לו או קנה לא עכ"ל וז"ל רש"י ז"ל בפ' התקבל ולמכור בנכסי אביו קרקעות עד שיהא בן כ' הוי קטן משום דאלימא כח ירושה אבל בנכסים שלו לא עכ"ל: תא אלו דברים שאמרו מפני דרכי שלום ט' תשובת הר"ם אשר שאלת מורי ה"ר אשר בקדושת כהן לפתוח ראשון אם הרשות בידו ליתן רשות לישראל לברך לפניו בסעודה וכ"ל שהרשות בידו כדמשמע סוף פרק הניזקין אלו דברים אמרו מפני דרכי שלום כהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל ופריך בגמ' מפני דרכי שלום דאורייתא הוא אמר אביי לכדמר כו' עד דמסיק אם בא לחלוק כבוד לרבו או למי שגדול הימנו הרשות בידו ואמר מר עלה לא שאנו אלא בסעודה אבל בב"ה לא דאתו לאנצויי פרש"י ז"ל וז"ל אבל לענין לקרות בתורה בבהכ"נ אין כהן חולק כבוד ללוי ולא [*לוי] לישראל דלא ליתו שארא לאינצויי ולומר אנא אקרינא ברישא והיינו דקתני במתני' כהן קורא ראשון בתורה [מן התורה] ואין רשאי לחלק כבוד ולבטוהו מפני ד"ש עכ"ל אלמא הא דקאמר כהן קורא ראשון היינו מטה לישראל להקרות לכהן ראשון אבל אי קאמר כהן אני מוחל על כבודי כבודו מחול כמו הרב שמחל על כבודו דכבודו מחול דאורייתא דיליה הוא כ"ש כהן שהכהונה ניתנה לו ולזרעו עד עולם בברית מלח דכתיב והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם וכן בפרשת קרח כמה פעמים כהונתכם אלמא שהכהונה שלהם היא ולא דמי למלך שאין יכול למחול על כבודו דהגניא כי לה' המלוכה (*ממליך) [*הממליך] מלכים ולו המלוכה ולהכי כתיב שום תשים עליך מלך שתהא אימתו עליך ולא כתיב בה מחילה הכי דיינינן נמי שריבה בו הכתוב בימות הכבה לומר שאין כבודו מחול והשתא ע"כ ההוא דגיטין הכי מיפרשה כהן קורא ראשון כמ"ש בתורה על כרחך מלוה דאורייתא לקרותו ראשון היכא דלא מחיל ליקריה ואפילו היכא דמחיל ליקריה דהכא לא הוי מלוה דאורייתא אפ"ה קורא ראשון מפני ד"ש דלמא אתי לאינצויי והני מילי בבית הכנסת אבל בסעודה דלא אתי לאינצויי אי מחיל שפיר דמי. ולא כמו שכתבת כיון דמוקדשתו יליף אמאי לא יכפו אותו דהני מילי גבי נושא נשים בעבירה אבל לפתוח ראשון ולברך ראשון דלא הוי אלא כבודו יכול למחול דאטו ליטול מנה ראשון אם לא רצה הכהן ליטול וכי תיסק אדעתי' למימר דיכפנו חלילה למימרא כן ואם שונא מתנות הוא תבא עליו ברכה אלמא דלא אמרינן דיכפנו אע"ג דמוקדשתו יליף אלא ודאי לא אמרינן יכפנו אלא טבא נשים בעבירה אבל דברים שהן לכבודו או לריוח ממון מלי מחיל אבל לא בביהכ"נ משום אינצויי ובסעודה לא שייך אינצויי כדאיתא בגיטין משום דלא שכיחי בה רבים ואפילו בסעודת נשואין וברית מילה דשכיחי בה רבים לא פלוג רבנן מדלא מפליג תלמודא בין סעודה לסעודה ועוד כי אפילו שכיחי רבים לא אתי לאינצויי [*שהבעה"ב מתן רשות לברך למי שירצה לאשר יישר בעיניו. מ"י] *שהבעל [*הסעודה] טתן לברך לאשר יישר בעיניו ובשני וה' קאמר הגמודא דאפילו בביהכ"נ יכול כהן ליתן רשות לישראל שגדול ממנו לברך ולעמוד לתורה דלא שכיחי רבים (*ונייהו ר"ה) [*וכ"ש בסעודה ואע"ג דר"ת. מ"י] פי' דה"מ בימיהם שהיו עסוקים במלאכתן כל ימות החול ולא

[*והומר מהר"ר שלום שמן המרדכי משמע שאין הבעה"ב צריך ליטול רשות מכהן שכתב במרדכי בהדי הבעה"ב יכול ליתן לברך למי שירצה מחדושי מהרר"ם. ואני הדיוט איני מבין דבריו דאי משום שהרשות ביד בעה"ב ליתן לברך למי שירצה ולכן אינו צריך ליטול רשות ממנו א"כ הורת בכהן לו נעה"ב לברך ג"כ לא יטול רשות מן הכהן כיון שהרשות ביד בעל הבית ליתן לברך למי שירצה והו"ק]:

רגילין לבא לביהכ"נ כי אם בשבתות ויו"ט אבל השתא בזמן הזה דאין אנו עסוקין במלאכה אין חילוק בין שבתות וחול דכל שעתא שכיחי רבים ומ"מ בסעודה ליכא מאן דפליג ודבר פשוט הוא כאם בא כהן לחלוק כבוד למי שגדול הימנו הרשות בידו: הגה"ה ורבינו שמחה כתב דאין יכול כהן ליתן רשות לישראל לברך כ"א לרבו או למי שגדול ממנו גם היה עושה מעשה לצרף אשה לזמון י' ואפילו את"ל דאשה לא מחייבא (לא) מדאורייתא אלא מדרבנן דבעיא היא בפרק מי שמתו ה"מ לאפוקי אחרים י"ח אבל לצרוף בעלמא להזכרת שם שמים שפיר מצטרף עכ"ה: תב ועיר שכולה כהנים ואין בה כי אם ב' או ג' ישראלים לא יקראו כהנים במקום (*הישראל) [*הישראלים מ"י] להשלים מנין ז' דכהן אחר כהן לא יקרא (*גם בשני) [*וברביעי ובחמישי כ"ש לא יקרא משום פגם כו'. מ"י] וחמישי כ"ש שלא יקראו משום פגם שניהם פגם ראשון מפני היולאין לאחר שקרא כהן ב' שיאמרו שנודע לחזן עכשיו שחלל היה הראשון וצריך להחזיר בסדר ולקרות כהן אחר ואע"פ שאין אומר עמוד פלוני הכהן מה בכך וכי חובה לקרות הכהן נהי דנהגו עתה לקרות בשם הקרואים משום דלמא אתי לאינצויי מ"מ אין חובה להזכיר כהן ועוד אפילו שמו א"צ להזכיר אלא מרמז לו שיעלה וכן שמעתי שהיה עושה קרובי ה"ר שמואל מבייבר"ק. ועוד אם יקרא כהן אחר בד' או בה' יש לו פגם לעצמו כי יאמרו שאינו כהן אלא חלל כיון שקרא במקום ישראל כמו לוי אחר לוי לא יקרא מפני פגם שניהם דהלוי הקורא בשלישי במקום ישראל יאמרו שישראל הוא. ה"נ כהן הקורא בד' או בה' ששי וז' יאמרו חלל הוא תג [מ] ובשמחת תורה שקורין כהן או לוי ההן תורה או חתן בראשית שאני התם שכבר קראו ה' כמשפט היום ולא סלקי הני למנינא (*וכן) [*והו] ליכא למיחש לנכנסים ויוצאין ועוד שמפסיקין להם ואומרים פיוטין (*ועוד שקורין) [*וקורין] להם בשם חתן תורה ובשם חתן בראשית וברוב מקומות הולכין עמהן חשובי הקהל [*על המגדל] ומינכרא מלתא טובא: תד ועיר שכולה כהנים ואין בה (*שום ישראל) [*אפילו ישראל אחד. מ"י] נ"ל דהכהן יקרא שני פעמים ושוב יקראו נשים דהכל משלימין למנין ז' ואפילו עבד ואשה וקטן ופירש רבינו שמחה דלאו דוקא למנין ז' אלא ה"ה לג' מדהגן סתמא בפרק שלישי דמגילה קטן קורא בתורה ומתרגם ונשי דמסיק עלה אבל אמרו חכמים אשה לא תקרא בתורה מפני כבוד צבור היכא דלא אפשר ידחה כבוד צבור משום פגם כהנים שלא יאמרו בני גרושות הן אבל בעיר שיש שם שלשה ישראלים קורין וחוזרין וקורין כמו בני העיר שאין להם מי שיקרא אלא אחד עומד וקורא ויושב וחוזר ועומד וקורא עד ז' פעמים כדאיתא בתוספתא דמגילה ואם יש קטנים ישראלים שהגיעו לחינוך גם הם עולים למנין ואע"ג שכתב רבינו שמחה שיש בירושלמי גבי ההיא דאשה מברכת לבעלה וכן לאביו לא כן א"ר חייא ברבי יוסי ברבי נהוראי כל שאמרו בקטן לא אמרו אלא כדי לחנכו תפתר בשונה אחריהם כההיא דתנינן תמן מי שהיה עבד או אשה מקרין אותם עונין אחריהם מה שהם אומרים ט' ה"נ הרי החזן קורא עמהם ועיר שכולה כהנים ואין בה נשים ועבדים וקטנים וישראלים לא יקראו בתורה כלל ושלום מאיר בר"ב: ועוד מצאתי שכתב רבינו אברהם בשם הר"ם אחיו היכא דליכא כהן ויש שם לוים וישראלים אין לקרות לוים כלל אם יש שם ז' ישראלים יקראו כולם ואם אין שם אלא ישראל אחד יקרא ולאחר קריאתו ישב מעט ויעמוד פעם שניה וכן יעשה עד סיום ז' ואם אין שם ישראל יקרא לקטנים או נשים ולא יקראו לוים וכתב ר"ב וז"ל היכא שאין לוי צריך הכהן לישב ולחזור במקומו ושוב יעמיד ויקרא במקום לוי פעם שניה כדאמרינן בתוספתא דמגילה במקום שאין שם כי אם ישראל אחד שיודע לקרות בתורה ישב למקומו בין כל פרשה ופרשה ויחזור ויעמוד ויקרא ואז יעלה למנין ז' ור"י פירש דההיא דתוספתא מיירי קודם שתקנו דכל אחד מברך לפניה ולאחריה דאז' נראה הכל כקריאה אחת מש"ה היה צריך לישב תה אבל עכשיו אחר תקנה יש היכר דיו ואין צריך לחזור למקומו ולישב וכן אנו רגילין שהכהן קורא פעמיים ומשם רבינו יהודה כתבו דאם אין שם ישראלים רק פהנים כהן אחד יקרא ז' פעמים ובכל פעם ופעם יברך לפניה ולאחריה ואין צריך לישב בינתים: נשאל לרבינו אבי"ה עיר שכל יושביה כהנים או לוים והשיב שיקראו במקום ישראל וכן מצאתי שכתב רבינו יעבץ דאף לוים קרו במקום כהן היכא דליכא כהן וליכא למיחש משום פגם כיון דכולה כהנים או לוים מוכח מלתא ודוקא בשים רק שנים או שלשה כהנים והשאר ישראלים אז איכא פגם: אמר אביי נקטינן אם אין שם כהן (א) נתפרדה החבילה דהשתא אין סדר לדבר דטעמא דלוי קורא שני הוי משום כבודו של (*משה) [*כהן בצבור. מ"י] שהוא משבטו וכי ליכא כהן הקורא קודם ללוי קורא כפי חשיבתו או ראשון או אחרון ואין להקפיד בדבר כלל כך פירש ר"ת והוא פירוש שני של רש"י ז"ל [א] אבל פירוש ראשון לא נהירא לו דאילו משום חשיבותו דלוי קורא אחר כהן כי ליכא כהן כ"ש דאיכא כבוד טפי אם יקרא ראשון ולמה יש לנו ליטול כבודו משום שאין שם כהן והיא דפ"ב דכתובות מוחזקני בזה שהוא כהן מה ראית שקרא אחריו לוי אין ראיה לומר דאין קורא לוי רק לאחר כהן דמצינו לפרש שקראו אחריו לוי גדול הימנו והיכא דליכא כהן לא היו קוראין ישראל קטן קודם לוי גדול: תו [דף ס ע"א] מהו לקרות בחומשין בבהכ"נ פרש"י ז"ל יש שכותבים להם חמשה חומשי תורה בחמשה חתיכות כל חומש לעצמו דכל ספריהם היו נגללין כמו ס"ת ומסיק הכא דאין קורין בו משום כבוד צבור דהוי גנאי להם שאין להם אלא ספר אחד לבד ויש מדקדקין מכאן דודאי בספר אחד אין לקרות מפני כבוד צבור הא בחומשין דידן דיש כל ה' חומשין דעתה אין גנאי מותר ואומר ראבי"ה דאין בדבריהם ממש דלא הוי טעמא אלא כדמפרש בירושלמי דמגילה בפרק בני העיר דגרסינן התם אתון שיילין לר' יוסי מהו לקרות ברבים בחומשים אמר לון אסור לאו דאסור אלא מגו דנפשיה ענומה אנו זבין לון תורה פירוש כל עוד שנפשינו ענומה שנאסר עליכו לקרות בחומש נצטרך לקנות ס"ת וכן מצאתי הקורא (ג) בחומשין אין רוח חכמים נוחה הימנו מוטב שלא יקרא שאפילו בס"ת שאינה עשויה כתיקון חכמים שאינה תפורה בגידין ואין בין שיטה לשיטה כמלא שיטה אסור לקרות כ"ש בחומשין דאסור לקרות ולהזכיר שם שמים לבטלה: תז כותבין מגילה לתינוק להתלמד בה וה"ה דמותר לכתוב פרשת הקרבנות וכן כל קריאת שמע שבתפלות שלנו משום עת לעשות לה' שהרי אין כל העולם יודעים בע"פ ואין לכל העולם חומשין להביאם לבהכ"נ ואתי לבטולי תפלה וק"ש שהוא מן התורה לכך מותר לכתוב הני אע"פ שלא ניתן ליכתב וא"ת והיאך קרינא שירת הים ופרשת הקרבנות בבהכ"נ בע"פ והלא דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרם בע"פ ואומר ר"ת דהני מיגרס גריסן תדע דאמרי' תפלין ומזוזות נכתבין שלא מן הכתב משום דמגרס גריסי והא דאמרי' ביומא ובעשור שבחומש הפקודים קורא כהן גדול ע"פ התם נמי טעמא (*כדפרישית) [*כדמפרשי'] דא"א לגלול שם דאין גוללין ס"ת בצבור ולהביא ס"ת אחרת נמי לא אפשר משום פגמו של ראשון: תח [דף נט ע"ב] מצודת חיה ועוף יש בהם משום גזל מפני דרכי שלום תימה לר"י הא אמר פרק לא יחפור [*דף כא] מרחיקין ממצודת הדג כמלא ריצת הדג וכ"ש כשבא במצודה ונראה לר"י דודאי לכתחלה מרחיקין אבל גזל ליכא ועוד י"ל דהתם אומנתו בכך לכך ירחיק דא"ל חיותאי שקלת אבל הכא דאין אומנתו בכך אין גזל אלא מפני דרכי שלום: סליק פירקא

תם האומר התקבל גט זה [דף סג ע"א] בשלמא אי איתמר איפכא התקבל לי גיטי ואמתך אמרה הבא לי גיטי (*והוא) [*ובעל] אמר הילך כמו שאמרה ואמר ר"נ אמר רבה בר אבוה משהגיע גט לידה מגורשת ש"מ דאדיבורא דידיה קא סמיך [*והימניה דהכי אמרה ומסרי' לידו בתורת הולכה. רש"י] אלמא אע"ג דלא ידע הבעל אי הוה שליח לקבלה אורחא דמלתא (*למיכתב לה) [*למיתב ליה] גיטא ולא מצרכין ליה לברר שהוא שליח ולא חיישינן לב"ד טועה שישיאוה בלא עידי אמירה דבהא לא טעו והכי תנן במתני' האשה שאמרה התקבל לי גיטי צריכה שני כיתי עדים וכו' וע"כ מיירי דכת אמירה לא זזה ממקומה ולא ראתה קבלת הגט והבעל נותן הגט בפני כת דקבלה אע"פ שאין שם עידי אמירה דאי קיימי התם עידי אמירה ליסהדי נמי אקבלה וב' כיתי עדים למה לי ומיהו משום חשש לעז יש להחמיר ולהצריך לברר שליחותו בעדים קודם נתינת הגט מתשובת הר"ם: [דף סד ע"א] בעל אומר לפקדון ואני מצאתי דשליח המוליך א"צ להביא חתימות ב"ד ולא חתימות עדים להודיע שהבעל עשאו שליח להולכה דגט שבידו מוכיח כן וכי היכי דאין הבעל נאמן כשהגט ביד האשה לומר לפקדון נתתיו ולא לגירושין ה"נ כי הוי ביד השליח ולא דמי לשליח דקבלה דצריך כת אחד להעיד (*בפניהם) [*בפניו] אמרה דהתם אין דבר מוכיח אלא עדים (*אומרים) [*במ"י איתו] ואפילו (*מ"ד) [*למ"ד] בפרק התקבל דבעל אומר לפקדון נאמן הייט כשהאיש והאשה בעיר דאי איתא דלגרושין [*לדידה הוה כו'] [כן מצאתי מוגה במ"י] איהו הוה יהיב לה וכן פר"ת בתשובה לה"ר פטר המתחלת מן השמים יתנו לך חכמה ועוד דאם יש לו חתימת ב"ד ועדים (*המביא גט ממדה"י (*אמאי) צ"ל בפנ"כ ובפנ"ח ואמאי צ"ל ואפילו בא"י הא אי נמי אתי בעל ומערער [מה צריך] קיום חותמיו הא איכא חתימת עדים וב"ד וא"כ לא יהא צריך קיום הותמיו) [*המביא גט ממדה"י אמאי צ"ל בפנ"כ ובפנ"ח ואפילו בא"י אי אתי בעל ומערער מה צריך קיום חותמיו דהרי איכא חתימת עדים וב"ד והא דמצריכין כו' מ"י] והא דמצריכין [*עיין בתוס' כד ה בעל נאמן] מערערא לערעא בהוהא העיר הייט כשאין שם הבעל ולוה לכתוב והלך לו דאילו היה שם יתן לה בעל עצמו ולא יהיה צריך לומר בפנ"כ ובפנ"ח ותו' דבתיקון שטרות כתיב הרשאה להולכת הגט וכן כתיב וקיימא ומה קנין שייך: תי שליש נאמן דהא הימניה וסומך עליו בכל מה שיאמר וא"ת אם נתנו לו בפני עדים לפקדון מה הימניה שייך והלא על העדים סמך וי"ל שדעתו לסמוך עליו אם ימותו או ילכו למדה"י ואפילו בדברים העשויין להשאיל ולהשכיר יהא נאמן שליש בכל מה שיאמר ואפילו היו עדים כשהפקידו אצלו כדפרשינן וה"נ משמע לישנא דקאמר בסמוך שאני ממון דאיתיהיב למחילה משמע מחילה שלא כדין שסמך עליו להפסיד ממון לשון התוס':

הגהות הב"ח ס נ"ב של בעלה: ע נ"ב לו: פ נ"ל שטר: צ נ"ב דין זה נמצא גם בפ"ז דשבועות ובתשובות מיימוני השייכים לספר הפלאה: ק נ"ב בהא דאמרי רבנן דאין: ר נ"ל אביו: ש נ"ל ממטלטלין: ת נ"ב נמי: א נ"ב כמה שכתוב בתורה: ב נ"ב תורה: ג נ"ב יפה: ג מלומר כנ"ל: ד דלא כנ"ל: ד נ"ב אלא: ה נ"ב ישראלים: ו נ"ב היה: ז תו"כ: ח נ"ב שאין לו ליקח מן המצודה: ט נ"ב הוא: י נ"ב וט': כ נ"ל אם יאמר הבעל נפשי לה:

שלטי הגבורים

(א) וגם ריב"א הוסס עיקר אותו לשון שפירש רש"י נתפרדה החבילה שאין הלוי קורא במקומו ומותר ישראל לקרות לפניו. אבל ת"מ הלוי קורא אח"כ והוסיף ריב"א ואומר דמה שישראל קורא לפני הלוי כדפרישית ה"מ כגון שהיה ישראל חשוב ממנו אבל אם היו שוים לוי קודם ואפילו לעמוד במקום כהן כדאמר ריב"ל בפרק בתרא דמגילה מימי לא ברכתי לפני כהן ולא ברך ישראל לפני וריב"ל היה לוי כדאמרי' גבי ר' מייאשא וקאמר שלא היה מניח ישראל לקרות לפניו ובשוים מיירי דומיא דלא ברכתי לפני כהן דמוקי התם בשוים. ע"כ: (ג) ועוד אומר ר"ת דדוקא חומשין שלהם שהיו בגליון ותפור בגידין כמו ס"ת ואין להם חילוק מס"ת אלא שאין בהם רק ספר חומש אחד אבל בשלנו כל דף ודף לבדו וכה כמו מגילה וזהו ודאי מהוסר כמילתיה והוי פסול [illegible]. עיין בכלעות ס"ט:

חדושי אנשי שם

גובה מן האחרון: נ"מ [ג] מדברי הספר משמע דנכסי אביו לאו דוקא דה"ה קרקעות של שאר מורישי' אלא שדרכו בהוה וכ"כ הריב"ש סי' הס"א וכתב בשם הרמ"ה ז"ל שהטעם בכולן שוה שחשו חכמים ז"ל שכיון שבאו לו בירושה דלא טרח בהו וממילא אתו ליה לא קפיד עלייהו ומזבין להו לכולהו משום דתינוק מקרבא דעתיה לגבי זוזי אע"פ שיודע בטיב משא ומתן עד שיהא בן עשרים אבל בקרקעות של עצמו שלא באו לו בירושה כיון דטרח בהו קפיד עלייהו וכן באותן שניתן לו במתנה דאי לאו דה"ל הנאה מיניה לא הוה יהיב ליה ולאו ממילא קא אתי: מהר"ם [מ] ועוד כתב מהר"ר אוריה שאם קראו כהן אחד ואינו בבהכ"נ לא יקרא כהן אחר וכן הלוי אך יעמוד אחר מעצמו או ירמוז לו עכ"ל. ונסתר א"ח סי' קל"ה כתב וז"ל ויש מקומות שנוהגין לקרות הרבה כהנים כשפסק ישראל ביניהם שאין מוחים

הגהות מהר"ם בשיקטין א) וכן כתב מהרש"ל:

דהא היתגיה פרש"י ז"ל בסמוך דנאמנות השליש הוי משום מגו דאי בעי עביד מה דקאמר וא"ל נר"י כי אין (כאן) [*זה] מגו (*דאין יטל) [*שיכול] ליתנו לאשה כי שמא לא הקבלנו מידו כיון שבעל אומר לפקדון ואפילו אינה יודעת שלפקדון נתנו הבעל מ"מ מודה הוא ששלותו של בעל נתנו לה ולא הבעל (*אלמא) [*אלא] הוי טעמא דהא הימניה לפי שסמך על נאמנותו כדפ"ל וכן ההיא דפ"ק דבבא מציעא שמפין שיש עליו עדים יתקיים בחותמיו ושאין עליו עדים דידעי אי פרע אי לא פרע כדמפרש התם ויוצא מתחת יד שליש כשר ומפרש טעמא דהא הימניה מלוה לשליש דהוי נמי טעמא לפי שסמך על נאמנותו כדאמר הכא ואין לפרש הכא דהא הימניה מלוה לשליש מתוך שהיה יכול ליתנו ללוה להכי נאמן וכן פירש רש"י ז"ל דאין זה מגו דכיון שהוא מוחזק שהוא בידו אין לו מגו כדאמר פרק זה בורר גבי ההיא איתתא דנפק שטרא מתותי ידיה תוס': שאני נמנון דאיתיהיב למחילה פרש"י ז"ל כיון שהאמינו ומסר בידו ונתרצה בהבטחתו למחול על ממונו ולהאמין כל מה שיאמר אפילו משקר שהאמינו להפסיד ממונו שלא כדין אבל במלתא דאיסורא אין בידו להאמינו מכאן מדקדק הר"ס דשליש נאמן שלא בשבועה וכן הוא רגיל לדון ואפילו במקום שאין שליחותו ל(*בידו עכשיו) [*עכשיו בידו]. נימא דכדין עבד דחזקה שליח עושה שליחותו כדאמרי' הכא בשמעתין ונימא חזקה שליח עושה שליחותו ואע"ג דאמרי' פרק [*האיש] מקדש והשתא דתקון רבנן שבועת היסת משתבעי עדים דיהבי למלוה כו' אלמא דתקינו ליה רבנן שבועה על השליח שאני התם דיהיב ם ליה זוזי לאמטוייהו ליד המלוה ומלוה מכחיש להו ואומר לא נטלתי ואינהו אמרי נתננו וכיון דמכחיש להו מלוה משבעינן להו כדין חנוני על פנקסו להפיס דעתו של בעה"ב שצריך ליתן ב' פעמים ואיכא למיחש שמא עיכבו לעצמם המעות וקושטא קאמר מלוה אבל בשאר שליחות דליכא למיחשדיה לשליח שמא עיכב לעצמו סמכין אחזקה שליח עושה שליחותו ולא שינה בשליחות להיות חוטא ולא לו כיון דלא איתרע החזקה במידי ואין להקשות מדאמרי' בתוספתא דכאין שליחות בידו דאין נאמן דהתם לא איירי במאי דעבד כי הוה שליחותו בידו דאז הוה נאמן נ אלא כגון שלאחר זמן נחלקו הבעלי דינין בתנאי שלהן שהיו ביניהן ושואלין לשליח היאך היו ס התנאים מעיקרא בהכי ודאי לא מהימן טפי מעיקרא מכיון שאין שליחותו בידו דלא רמי אנפשיה למדכר אבל שליח נאמן למפרע לומר מה שעשיתי בעוד שהשליחות בידי כדין עשיתי כיון דההיא שעתא דעבד רמי אנפשיה ומידכר וכן מצאתי בתשובת ר"ת דבין שליש ובין שליח נאמנין לומר עשיתי כמו שאמרת לנו דאין אדם חוטא ולא לו יחזקה שליח עושה שליחותו ומיהו אם יש עדים ששינה בשליחותו חייב ודמי להוא דפרק שבועת הדיינין נהי דהימניה טפי מנפשיה טפי מסהדי לא המניה ע"ש פ"ק דב"מ ובפרק זה בורר: חזקה שליח עושה שליחותו ה"מ לחומרא אבל לקולא לא מכאן היה מדקדק ר"ת דלהקל לא אמרינן חזקה שליח עושה שליחותו ויש לדחות דהכא הוא דליכא איסורא למשלח אם אין השליח עושה שליחותו כגון אם לא קידש או אם לא גירש אין חושש השליח לעשות שליחותו אבל היכא דאיכא איסורא למשלח כגון אומר לחבירו צא ותרום והאומר לשלוחו צא ושחוט פ"ק דחולין התם ודאי טורח השליח לעשות שליחותו ועוד הביא ר"ת ראיה מפ"ק דחולין דקאמר לעולם אין חזקה שליח עושה שליחותו ור"ל לטעמיה דאמר פרק בכל מערבין בשל תורה אין חזקה שליח עושה שליחותו בשל סופרים ודאי עושה שליחותו וכיון שלא חשש להביא דברי רב ששת דפליג ואומר אחד זה ואחד זה חזקה שליח ע"ש ש"מ דאין הלכה כמותו אבל רבינו שמשון זקינו של רבינו שמשון משאנץ פסק כרב ששת דבסדר הגאונים והמוראים פוסקין כרב ששת דבתראה הוא: חזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה. עיין סוף קדושין: תיא נערה מאורסה היא ואביה מקבלין גיטה פרש"י ז"ל דוקא נערה אבל קטנה אפילו לרבנן אביה ולא היא כשיש לה אב ולא דק דהא תנן בסמוך קטנה שאמרה התקבל לי גיטי אינו גט עד שיגיע גט לידה משמע הא כשהגיע גט לידה הרי זה גט אלמא מקבלת גיטה וכ"ת כשאין לה אב מיירי. הא קתני סיפא אמר לה אביה כו' וכ"ת חסורי מחסרא כו' ע כדאמרינן פ"ב דקדושין ומיירי באין לה אב מ"מ לרבא תקשי דהתם בעי לאוקמי כשיש לה אב ואפ"ה מקבלת גיטה אלא לאו ש"מ דה"ה קטנה בין היא בין אביה מקבלין גיטה וכן הגיה [*שוב] רש"י ז"ל בפרק האיש מקדש דהוא הדין לקטנה והא דקא מיפלגי בנערה לרבותא דר' יהודה נקטיה דאע"ג דנערה היא אפ"ה אביה ולא היא וכן פסק ר"י בר"מ וכן הוא בספר התרומה פ והא דנקט הכא נערה לרבותא דרבי יהודה נקטיה ואע"ג דלענין קדושין אין לה יד כלל מדאורייתא אפ"ה גרושין שאני דהויין בע"כ דידה ובע"כ דאב ולא בעי מדעתיה כלל יש לה זכות דכיד או חצר של אביה היא והא דקאמר הכא בגמ' יד יתירה זכי ליה רחמנא לנערה לא קרי לידה יד יתירה משום דבקטנותה נמי יש לה יד [בתוספות מוכיח בבגרות נמי יש לה יד ע"ש] כדפרישית אלא יד יתירה קרי לה לפי שיש לה שני ידים ע"פ שני דקדושין וכל הדינין הללו דוקא כשהגיע לפעוטות שיש להם ז' שנים כדאמר רבא לקמן הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין וכנגדן בקטנה מתגרשת בקדושי אביה אבל קודם שהגיע לפעוטות אם אין לה אב אחר שנתקדשה או שנשאת אינה יכולה להתגרש בשום ענין אבל אם יש לה אב ועדיין ארוסה היא צ [*או] אפילו קטנה ביותר יכולה להתגרש ע"י אביה לפירוש ר"ת כדמשמע פרק חרש ובירושלמי למ"ש בעז"ה יתברך: [*הגה"ה וגדולי הדור לא סמכו על הוראתו והצריכו לה גט כשהיתה גדולה ע"כ]: תיב וכל שאינה יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש פרש"י ז"ל ואפילו ע"י אביה דהא שוטה היא (*דאמר) [*ואמר] ר' יצחק ושילחה מביתו מי שמשלחה ואינה חוזרת יצאת זאת שמשלחה וחוזרת ביבמות פ' חרש [*דף קיג] עכ"ל. ור"ת מפרש דע"י אביה מתגרשת אע"פ שאינה יודעת לשמור גיטה ק קודם שהגיעה לפעוטות וכן הורה הלכה למעשה דהא פ' חרש מפרש רבי ינאי טעם אחר משום דכתיב ונתן בידה מי שיש לה יד לגרש עצמה יצתה זו שאין לה יד לגרש עצמה ולפי אותה סברא שוטה שיש לה אב מתגרשת ע"י אביה מן התורה שהרי יש לה יד אביה שהוא כידה ר ואפילו פקחת אביה מקבל גיטה לרבנן בין היא בין אביה ולר"י אביה ולא היא והנא דבי רבי ישמעאל ש דמפקי לה מושלחה לא פליג אלא בהא דנפקא ליה מקרא אחרינא אבל משמע דליכא מידי אחרינא בינייהו ויש ליתן טעם כיון דיש לה אב משלחה ואינה חוזרת ת שהאביה משמרה מלחזור ועוד מביא ראיה מפרק חרש בירושלמי נשטית לא יוליא דבי רבי ינאי אמר מפני גרירה פירוש שנגררת אחר כל אדם ונוהגין בה מנהג הפקר ורבי זירא ורבי זריקא תרוייהו אמרי שאינה יכולה לשמור גיטה ור' נחמיה ורב יוסף אמרו הלא פי' תלת מילי איכא בינייהו עבר וגירש מ"ד מפני גרירה מותרת ומ"ד שאינה יכולה לשמור גיטה אסור ועוד פעמים שוטה ופעמים חלומה מ"ד מפני גרירה אסורה דבשעה שטות נגררת לזנות ומ"ד מפני שאינה יכולה לשמור גיטה יש עתים שיכולה לשמור גיטה ונראה דחסר מן הירושלמי [*דהא אין כאן אלא תרי] [*מצאתי מוגה במרדכי של מהרא"ו וכן מצאתי בסה"ת סוף סי' קל"ח]* [דאין כאן תלת אלא] תרי מילי ויש להיות כן עבר וגירש מ"ד מפני גרירה מותר פי' כיון דליכא איסורא אלא משום שלא ינהגו בה מנהג הפקר לכן אם עבר וגירש הוי גט ומ"ד מפני שאין יכולה לשמור גיטה אסורה פי' אין הגט גט דאורייתא ועוד א"ב יש לה אב מ"ד משום גרירה אסור לכתחלה שלא יוכל לשומרה מהפקר ומ"ד מפני שאין יכולה לשמור גיטה מותרת *כיון שהיא קטנה או נערה אביה משמר גיטה [*ועוד איכא בינייהו פעמים שוטה וכו'] ועוד האריך בס' התרומ'*: [*כאן שייך הג"ה וגדולי וכו' כנ"ל]: ה"נ ת באלפסי גבי צרור וזרקו אגוז וטעלו מהגרשת בקדושי אביה וגבי פעוטות מהקדשת למיאון אך אין הגירסא כן בכל הספרים שלנו אלא ה"נ צרור וזרקו אגוז ונטלו

[*וזהו ביועא לר"ת דכי יש לה אב לכ"ע שרי בדיעבד ואף ר' ינאי דאסר לכתחלה היינו בשוטה ומשום הפקר אבל בקטנה לא. סה"ת ס"ס קל"ח ובסמ"ג סי' נ' ג"כ דברים אלו וכתב וז"ל משמע דר' ינאי אוסר בשוטה לכתחלה אף כשיש לה אב ומשום הפקר אבל בקטנה מודה שאין שם הפקר וגם יכולה לשמור את גיטה כשיש לה אב כאשר באורנו למעלה עכ"ל ועי' בתוס' דקדושין דף מ"ג בד"ה וכל שאינה יכולה לשמור את גיטה כי שם ימצא שבכאן יש טעות וע"ש]:

כו' וכנגדה בקטנה (*מתגרשת) [*מתקדשת] למיאון פי' אבל לא להתגרש לפי שאז אינה יודעת להבחין בין גיטה לדבר אחר עד שתגיעה לפעוטות כדקאמרינן בתר הכי: תיג [דף סה ע"א] הפעוטות מקחן מקח וכו' וההיא דסוכה פרק לולב וערבה דיתמא מיקנא קני אקנויי לא מקני מיירי קודם שהגיע לפעוטות דאי הגיע מתנתו מתנה אי נמי ביש לו אב ומפרנסו דהתם לא תקנו משום כדי חייו אבל אם אין לו אב מתנתו מתנה אפילו יש לו אפוטרופוס וההוא עובדא דהוה לבי תרי ואזל חד ואקנייה לבנו קטן כו' פ' השולח התם ה"ל אב אך לא הגיע לפעוטות ושוטה גרע דאפילו לעצמו אין זוכה כדאמר פרק ד' אחין כשהוא שוטה זכין כשהוא שוטה זכין. וכנגדן בקטנה תולות פרש"י ז"ל דהיינו י"א שנים [*ויום אחד] תיד וס"ל תוך הזמן כלאחר הזמן וכגדולה חשיבה ואין נראה דהא פסק רבא פרק יוצא דופן [*דף מו] דתוך הזמן כלפני הזמן [*תוס' דף סה] ורשב"ס פי' כנגדו בקטנה (*היינו הגיע לעונת נדרים באיש בן י"ג) [*בת י"ב שנים ויום אחד דהוי עונת נדרים לקטן] ובאשה בת י"ב שנים ויום אחד דגדולה היא וק"ק מאי כנגדו בקטנה והא גדולה היא ובפ' בא סימן אפרש בע"ה: תטו [דף סו ע"א] דמי חמרא כו' וא"ת ואם היה אומר דמי חמרא היאך א מועיל והא הוי דבר שלא בא לעולם כדאמרינן בערכין פרק האומר משקלי עלי [*דף כ] גבי דמי שור זה עלי עולה ומפרש התם שמקדיש הדמים שיקחו ממנו דחשיב ליה התם דבר שלא בא לעולם וי"ל דוקא התם דמקדיש אמר לכשימכר אבל אמר דמי שור זה הוי כמו דקל לפירותיו ב [*והכא נמי כי אמר מחמרא שיהא היין קנוי לדמיו. מ"י] ועי"ל שהיה כאן מדמי היין הנמכר ויין שלא נמכר וה"ק דמי חמרא הנמכר כבר לא קאמר וגם חמרא העומד למכור לא קאמר ומי' בלאו הכי א"ש דהא (*רב הונא) [*ר' אבא] אית ליה בהאשה רבה אדם מקנה דבר שלא בא לעולם והלכתא קיימין הכא מ"ר: מחמרא כדי ליפות כחו פרש"י ז"ל שאם אמר לו חמרא (*זה) והחמיץ מן היין יאמרו לו היורשין שאבד [*כל] חלקו ולא נהירא לר"י שיפסיד יותר מכדי חלקו שהוא והיורשין שותפין אלא משמע שבא ליפות כחו שכ"ז שישארו ת' זוז מן היין או מן הדמים יקח רבי אבינא שלו [*הכל] אי נמי י"ל שאפילו אומר (*או) החמרא או דמי חמרא ונתקלקל היין או אבדו המעות לא יפסיד ר' אבינא אפילו לפי חשבון שיש לו כח יותר מן היורשין כי לעולם אמר שיתנו לו ת' זוז אפילו יפסידו היורשין בירושתן ומה שהוצרך ליפות כחו ג זו היא אפילו נתקלקל כל היין יקח מן הדמים ואם נאבדו [*כל] הדמים יקח מן היין. ולריב"א נראה דפ"ה עיקר דכיון דמלוה מחמת מיתה לא בעי קנין הרי הוא כאילו הקנה לו מיד בחביותיו ק' חביות וכיון דנכסי בחזקת יתמי קיימי א"כ שלא נפסהו המוציא מחבירו עליו הראיה כי ההיא דאמר פ"ב דבכורות דהכל מודים באחד שהפקיד אצל בעה"ב שהמוציא מחבירו עליו הראיה [והאשר"י חולק דבעיא חלק מבורר]: *ישמעו לאפוקי ממ"ד מודה ר"י באומר אמרו וכן פי' ר"ח דאין הלכה ככל הני אמוראי דמכשרי באומר אמרו ולפי רי"ף ור"ח תטז יש להכשיר חתם סופר ועד כרב בפ' המגרש אמנם ר"י אומר דיש להחמיר בדבר ולפסול חתם סופר ועד דהא מוכח ד התם תלמודא דמ"ד מודה ר"י באומר אמרו דכשר אי ס"ל ד חתם סופר ועד כשר א"כ נפיק מינה חורבא דזימנין אמר לשנים אמרו לסופר לכתוב ולפלוני ולפלוני לחתום ומשום כיסופא דסופר חיישי (*וחתמי) [*ומחתמי] ליה לסופר ובעל לא אמר הכי א"כ כולהו אמוראי דסברי אומר אמרו דכשר ותיעשה ואף הני אמוראי דסברי כשר ולא תיעשה מ"מ כיון דבדיעבד כשר יפסלו חתם סופר ועד ואע"ג דרב מכשיר חתם סופר ועד בפרק המגרש והלכה כרב לגבי שמואל כדאיתא פרק יש בכור לנחלה הייט לגבי שמואל לחודיה ה (*והשתא שמא) [*ושמא מ"י] הלכה כשמואל וכולהו אמוראי דמכשרי הכא בתלמודא באומר אמרו ופסלי חתם סופר ועד ואע"ג דהני תרי פסקי סתרי אהדדי מ"מ אין מבורר הלכה כמי ויכול להיות דרב אלפס ור"ח דפסקו כמאן דפסלי אומר אמרו לא לגמרי פסקו כמותו בין לקולא בין לחומרא אלא דיש לחוש לדברי שניהם: תיז *קולו לאפוקי מדרב כהנא דאמר חרש שיכול לדבר מתוך הכתב כותבין ונותנין גט לאשתו ואומר ר"י דוקא חרש הוא דממעט ופסול ליתן גט ע"י הכתב דאין שומע ואין מדבר אבל פקח כשר ע"י שכתב דלא גרע מאלם דמועלת הרכנה כדתנן בפ' מי שאחזו כשנשתתק והרכין בראשו ואמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו יכתבו ויתנו ותניא שומע ואין מדבר (אין) זהו אלם והוי כפקח לכל דבריו מיהו נראה אע"ג שהרכנה ורמז בגופו מועיל מ"מ ע"י כתב אינו מועיל ואפילו בפקח וכן תניא בתוספתא פ"ב [ג] כתב בכתב ידו לסופר כתוב ולעדים חתומו לא יכתבו והתם לא מיירי כלל בחרש ול"ע בירושלמי א"כ אין אדם יכול לשלוח כתב ידו לב"ד שבמקום פלוני שיכתבו ויתנו גט לאשתו לשון ספר התרומה והתוס' פסקו דאשה יכולה למנות שליח במקום אחר ע"י כתיבה וחתימת עדים אע"ג דאין [השליח] שומע קולה כדאמר לעיל פ"ק האומר תן גט זה לאשתי דיכול לחזור דחוב הוא לה [*הא אם היה כו'. מ"י] ואם היה זכות לה לא היה יכול לחזור אע"ג דלא [*אמרה כלום והכא כיון דקים לן שהיא חפלה בגט וא"כ זכות הוא לה ולא בעינן שמע בקולה. מ"י] אמר כלום [*מקבלה] וכיון דקי"ל דמותר [והכא כיון דקים לן דחפילה בגט] ה"נ לא בעי' נמי לשמוע קולה: בסי' (*תתק"ז) [*תתק"ח] כתב ראבי"ה על אשר כתב מורי אבי כי הודה לו העד שחתם אני פלוני סופר ועד והוא לא כתב הגט כי אם אחד מתלמידיו נ"ל שאם לא אמר הבעל לאותו שכתב הגט להיות סופר הגט פסול דהלכתא כר"י דמילי לא מימסרן לשליח ואפילו באומר אמרו כדאיתא פרק התקבל וכ"ש הכא ובפרק מי שאחזו מסקינן נמי הכי עד שישמעו קולו להפוקי ממ"ד מודה ר"י באומר אמרו ואפילו ח לבי תלתא אמר נמי לא כדאיתא התם וכן פסקו ר"ח ורב אלפס ומשום בזיון דבעל [*כאבי דשילהי כל הגט] ליכא (*ומשום) [*אלא משום. מ"י] מילי דלא מימסרן לשליח ט איכא אבל ילמדנו רבותי אם אמר הבעל לסופר שכתב הגט לכתוב והוא עשה כאשר צוהו ולעד צוה [*רק] לחתום ולא להיות סופר וגם הוא חתם כאשר צוהו אך שחתם בטעות סופר י ולא היה לו לחתום כ"א עד מי פסול (*הכי) [*בהכי] או לא מי הוי כמזוייף מתוכו או לא (*דלשאלה) [*דלשאילת] שלום לא דמי דזימנין דפסול כדאיתא בגיטין ובסוף ב"ב [*דף קטו] (*דהיכא) [*איכא למימר] דאין לתלות שסני העדים העידו על השליש שסופר היה דהם לא באו להעיד אלא בדברים שבין הבעל לאשה כדאמרינן פ"ב דכתובות איבעיא להו מהו להעלות משטרות ליוחסין היכי דמי אילימא דכתב ביה אני פלוני כהן חתמתי מאן קא מסהיד עילויה אלא דכתיב כ אני פלוני כהן לויתי מפלוני מנה (*דאין) [*אין] חילוק בין ב' לג': תיח וזאת השיב רבינו יואל הלוי [*שנית וכך היא. מ"י] הגידו לי העדים שתחלה אמר לג' כתבו ותנו לאשתי גט ומינה את רבינו ברוך לקבל וליתנו לה וכתב אחד מן הג' הגט ולאחר שכתבו חזר בו העד ולא רצה לחתום מפני יראה וחזר הבעל ולקח עד אחר במקומו וצירף עם שני העדים הראשונים ואמר להם תנו גט לאשתי ומינה ר"ב כבראשונה ליתנו ל והעדים חתמו אך השליש כתב סופר ועד והוא לא היה סופר וכ"ל דכשר הוא אך ימחקו סופר מתוך הגט דא"ל לכתוב בשום גט שיש עליו שלשה עדים סופר ועד כ"א במקום שיש רק אחד חתום אז צריך השני לכתוב סופר ועד דחתם סיפר שניהו והכתב סופר ועד קאי והשתא איכא (*ג') [*שני] עדים דה"נ בסוף התקבל ומחתמי ליה חד מהני סהדי וסופר [*בהדיה והוי גט פסול דאין בו אלא עד אחד חתים מהנך דקאמרי להו בעל דאי. מ"י] בהדייהו מיחתמי סיפר. משום כיסופא (*ומשום) [*משום] הא ליכא למיפסלי' דקא חתומי עליה בי תרי סהדי דא"ל בעל לחתום (*ובהכי) [*ובהני] נכשיר הגט דחתימת סופר כמאן דליתיה ולקפידא אין לחוש דנימא לא ניחא ליה דידע בגירושין דבלא"ה ידע ל כשנכתב הגט (*והיכא) [*והכא] שמינה שלשתן אם טעה וחתם סופר אין בכך כלום והכי תנן א"ל לעשרה כתבו גט לאשתי אחד כותב וב' חותמין והכותב אין צריך לחתום ועוד אומר אני הואיל וג' אמר כתבו הן נעשו שלוחין ואמר להם לכתוב גט אחר גט עד שיבא גט לידה בכשרות דאמר ר"נ פרק התקבל כותבין גט אפילו מאה פעמים בלא ידיעת הבעל דעושה מ (*ק')

הגהות הב"ח ל נ"ב ס"א היה: ל שאין שליחותו בידו עכשיו נאמן לאו דעבד בעוד שליחותו בידו ונימא כצ"ל: מ לאו כצ"ל: נ נ"ב כדפרישית: ס התנאי כצ"ל: ע מחסרא וכו' ומיירי באין לה אב כדאמרינן וכו' כצ"ל: פ נ"ב ח"ל: צ ארוסה היא או אפילו היא קטנה כצ"ל: ק נ"ב אף: ר ואפילו היא כצ"ל: ר דמפיק כצ"ל: ש נ"ב היא: ת נ"ב עיין בפירוש הר"ן ז"ל שפירש הטעם לשני הגירסאות: א נ"ב היה: ב נ"ב דבעי למימ' יקדיש השור לדמיו. וכ"נ כי אמר דמי חמרא בעי למימ' שיהא היין קנוי לו לדמיו: ג נ"ל זהו: ד נ"ל הכא בתלמודא: ד נ"ב נמי: ה נ"ל והכא שמא: ו (וכיון דקי"ל כו' קולה) תא"מ ונ"ב ס"א כיון דקים לן דהיא חפילה בגט א"כ זכות הוא לה ולא בעינן שמיעת קולה: ז נ"ב כאחד: ח נ"ל אמר לבי תלתא: ט נ"ב ס"א לרבא: י נ"ב ועד: כ נ"ב ביה: ל נ"ב לה: ל כשנכתב הגט: מ נ"ב דעושה ק' פעמים שלוחין כצ"ל:

חדושי אנשי שם

תוספות שילמדו אגוס הוא כראשון כיון שקראו ישראל אחריו וכן כתב רב עמרם וכתר דקרי כהן לוי וישראל אי בעי כהן למתניה ומקרי ספיר דמי עכ"ל. ונראה שתשובת מהר"ם אלא אשר בפנים לא הכי: ג"ם [ג] פי' פ"ס תוספתא' ד' דפוסל

שלוחין [*עד מאה] עד שיעשה בהכשר ואין לבעל למסור הקלף והקולמוס[ג] לידם כ"א במקום שהוא עצמו טהנו מידו לידה אבל היכא דאמר לג' ואין שלוחין שלו הרי הן במקומו ואפילו במסירת קולמוס והקלף והדיו איני יודע מנלן דהא תנן מי שהיה מושלך בבור ואמר כל השומע קולו יכתוב גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו והא ליכא נתינת קלף ודיו וזה לא מבטל בפי' אך שמע ואומר אם יתנו לי פעם שנית [לא] אכתוב לה גט והומה להא דאמרי' (*להטוב) [*ברוך הטוב] והמטיב דבגילוי דעת לאו כלום הוא: תיש ירושלמי היוצא בקולר אמר רבי מנא ולא סוף דבר בקולר של סכנה אלא אפילו בקולר של ממון שכל קולר בחזקת סכנה מה בין מסוכן לחולה חולה כדרך כל הארץ מסוכן כל שקפץ עליו החולי[ס] [*חולה] הקרובים נכנסים אצלו מיד והרחוקים לאחר ג' ימים ואם קפץ עליו החולי אלו ואלו נכנסין אצלו מיד ולפ"ז יש להסתפק באיזה מסוכן קאמר ר"ש בן שזורי אף המסוכן: [דף סו ע"א] מי שהיה מושלך בבור עיין בסוף יבמות: כל השומע קולו כו' והא דאמרי' פרק אין בין המודר [*דף לו] גבי המודר הנאה מחבירו דתורם תרומתו לדעתו ודייק בגמ' לדעתו דמאן אלימא לדעת דידיה מאן שויה שליח אלא דבעל הכרי הא קא מהני ליה דקעביד שליחותיה ומשני באומר כל הרוצה לתרום יבא ויתרום לאו משום דכי אמר הכי לאו שליחותי' עביד דבתרומה בעינן שליחות אלא לענין מודר הנאה דוקא לא חשיב שליחות ולענין דיחשב בכך מהנה כיון דלא נוח לו לעצמו [או] שמא [*עוד] יש לחלק דהכא לא קאמר כל הרוצה[ע] אלא כל השומע קולו דיהודים יתדיה למי ששומע קולו · ושליחות שמא שד הוא עיין פ' האשה שלום: תב מילי נינהו ומילי לא מימסרי לשליח הקשה הר"ב ז"ל פ"ב דקדושין בספר החכמה והא אמרינן ושילח ושילחה מלמד שהשליח עושה שליח ואין זה כ"א מילי והיכי משוה שליח וי"מ דקבלת גירושין הגט או קדושין הוי מעשה גמור וממורי הכהן קבלתי כל היכא שאין הדבר נגמר ע"פ השליח חשיב מילי ולא מימסר לשליח אבל קבלת הגט זהו גמר [ע]דבר אבל הכתיבה שאמר לעדים חשיב מילי משום דאין הדבר נגמר עד נתינת הגט ואע"ג דהם שלוחים על הכל מ"מ שליחות הכתיבה מילי נינהו ואע"ג דפליגי ר"מ ור"י במילי אי מימסרן לשליח הנ"מ כשעבאן ב"ד כגון שאמר לשלשה אבל אמר לשנים דאינם ב"ד טולי עלמא מודו דלא מימסרן לשליח עיין פרק האיש מקדש בהגה"ה: סליק פירקא

מי שאחזו קורדייקוס [דף ע ע"ב] *והלכה כר' יוחנן דאמר אין כותבין אלא כשישתפה. תבא מכלן אומר ר"י שהכותב גט לש"מ יזהר שלא יתקלקל בחוליו בין כתיבה לנתינה דפעמי' שאינו בדעתו הוי כמו מטורף ואינו יודע מהו מדבר ובין לר"י ובין לרשב"ל לא דמי ליכן (*ולא) [*וגם לא. מ"י] שמיא ביזן* והוי כעתים שוטה ועתים חלים: אודיע לכבוד מורי הר"מ על דבר הגט הניתן בוירצבורק כי לא (*הודיע) [*הודיעוני] בכתבם אך זה שנטרפה דעת הבעל ובדקוהו בדיקה משולשת ונתברר להם כי באותה שעה חלים היה ועל זאת בשוויי השיבותי אם לא הוחזק שוטה בדברים האמורין בפ"ק דחגיגה הרי הוא כפיקח וא"צ בדיקה ואם לא ניתן מדעת הקהלות בזה לא יפסל כי בגט שזמנו בהול לא תקנו חכמי הדור התקנה זו שאם אמר כן בגט של ש"מ ג"כ צריך דעת הקהלות וזה איך יתכן הלא דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום ועת משפט ידע לב חכם ועתה אור התורה האיר עינינו בכתבו והודיע למשרתו כי היו בו עוד דברים נוספים חתימת סופר (*גם) [*וגם] לא אמר שליח הולכה בפנ"כ ובפנ"ח ועתה יראה המורה כי שעת הדחק הוא וכשר אם בעיניך ייטב דבכל פסולי דרבנן בשעת הדחק מכשירין להו בדיעבד ובנין אב לכולם גט מוקדם דאמרינן פ"ב דגיטין ההוא דאמר להו לעשרה כתבו גט לאשתי חתום תרי מינייהו ביומיה ואינך לאחר עשרה יומי אתו לקמיה דריב"ל אמר להו כדי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק ותניא כוותיה דרב אשי הפוסל באומר אמרו מדקתני בה עד שישמעו הסברא נוטה והדעת מכרעת דלגמרי קאמר וראוי לסמוך עליה בין להחמיר בין להקל ולא לעשות כתרי חומרי דסתרן אהדדי ואף אם לא נאמר לעיולי פילא בקופא דמחטא משום חומרא דאשת איש ה"מ לכתחלה עבדינן כתרוייהו לחומרא אבל בדיעבד ובשעת הדחק הלכה ברחבה אפר דרכו רחבותיו ר"ח ומורי רבינו שמחה המכשירים בחתימת סופר ועד וגם ר"י הזקן כתב בתשובתו כדי הוא ר"ח לסמוך עליו בשעת הדחק על מעשה שהיה בגט שחתום בו סופר ועד ונשאת לאחר וילדה והכשיר הולד וסיים בדבריו אמנם אני נזהר ומזהיר לכתחלה שלא להחתים סופר ועד בשום גט כי לא נתברר אצלי אם גט בלא נשאת או נשאת בלא ילדה מה יאמר רבינו הזקן בהם שהרי יש גיטין פסולין והולד כשר ואני אחרי בואי בארץ הזאת בא מעשה לידינו בגט שחתם בו סופר עם ב' עדים ורצו להכשירו ולא שמעו להם והוצרכו לכתוב אחר כהלכתו מיהו ה"מ היכא דאפשר ושלום אנכי תולעת אביגדור בר' אליה הכהן זלה"ה ע"כ: [פ]ועל הגוסס כבר שלח רבינו יואל הלוי לר"י דגוסס אע"פ שהוא מדבר בטוב ודעתו מיושבת עליו אין יכול ליתן גט דחשוב כמת: [פ]הגה"ה והא דתנן במס' אהלות ובמס' שמחות הגוסס הרי הוא כחי לכל דבריו וזוקק ליבום ופוטר מן הייבום היינו דוקא מילי דאתו ממילא אבל עשייתו ומתנתו וגיטו אינו כלום והא דתנן פרק כל הגט המביא גט והניחו זקן או חולה נותנו בחזקת שהוא קיים וקאמר לא בנו אלא בחולה שרוב חולים לחיים אבל בגוסס שרוב גוססין למיתה לא ומ.זמע דוקא כשהניחו גוסס חיישינן שמא מת כשיתננו לאשה אבל אם היה חי עדיין בשר הא ליתא די"ל דה"פ אבל אם קודם שהיה גוסס נתן לשליח הגט *וקודם שנתנו השליח הגיעו גוסס לא יתננו בחזקת חולה לומר אולי

[*פי' אבל אם נותנו לשליח בשעה שהוא גוסס אף אם היה בחזקת שהוא חי ונתרפא אין השליח רשאי לנותנו]:

יתרפא כמו רוב חולים לחיים אלא כמו רוב גוססין למיתה ולא נתרפא ואפילו עדיין חי וגוסס לא יתננו לה דהוי גט [הגה"ה] ור"י השיבו דהוי גט כמו שמפורש בפנים ועוד יש להביא ראיה לדברי רבינו יצחק דתניא פרק קמא דערכין גוסס נודר ומעריך ואמאי מי עדיף אמירתו ממסירתו להדיוט אלא ודאי גיטו ומתנתו מועיל והיא דנפל לו כשהוא גוסס מיירי שגם אין יכול לדבר כדפי' רשב"ם והא דלא נקט חולה או בריא שנשתתק דנקט מלתא דפסיקא דרוב גוססין אין יכולין לדבר וגם רבינו חננאל נמי שפירש שאין יכול להקנות משום דחשיב כמת דרוב גוססין למיתה לא פירש כן אלא לפי שאין יכול לדבר ואין דעתו מיושבת עליו אבל אם מדבר בטוב ומיושב בדעתו מתנתו וגיטו מועיל ע"כ הגה"ה: (*על הגוסס כבר שלח רבינו יואל לר"י כי הגוסס אע"פ שמדבר בטוב ודעתו מיושבת עליו אין יכול ליתן גט) והיה מביא ראיה מפרק יש נוחלין [*דף קכז] ומפרק עשרה יוחסין דפריך לר"מ דאמר (*אין) אדם מקנה דבר שלא בא לעולם יכיר למה לי בנכסים שנפלו לו כשהוא גוסס ומפרש רבינו חננאל שאין יכול להקנותו במתנה כיון דרוב גוססין למיתה הרי הוא חשוב כמת וכיון שאין יכול ליקח וליתן כמו כן אין יכול לגרש ור"י השיב הגוסס כיון שמדבר בטוב ודעתו מיושבת עליו שפיר נותן גט ואין ספק בדבר שהרי שנינו בפרק מי שאחזו ובפ"ב דמכות שחט בו ב' או רוב ב' ורמז ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו והרי בזה הענין הכל מתים ואפ"ה מועיל גט כ"ש גוסס שמיעוטן חיים והיא דנפלו לו כשהוא גוסס פרשב"ם שאין יכול לדבר משמע הא יש לו כח לדבר יש לו כח ליתן: תבב [דף סו ע"ב] מתני' והרכין בראשו בודקין אותו ג"פ. בירושלמי פליגי אמוראי אית דאמר היינו הרכנת הראש כשנשתתק היינו השמעת הקול פי' שצריך ג"פ לבודקו והבדיקה שלשה הן ושלשה לאו דהיינו ו' עם הכל כדמפרש חד הן ותרי לאו ותרי הן וחד לאו וכ"פ רבינו יצחק ואית דפליגי ואמרי להרכנה ג"פ להשמעת קולו שאמרו ניתן גט לאשתך (*מיד) [*די] שאמר הן פעם אחת[צ] אמרו לו נכתוב גט לאשתך ואומר הן לבתך ואמר לאו לאשתך ואמר הן לאמך ואמר לאו לאשתך ואמר הן לאחותך ואמר לאו כותבין ונותנין גם לאשתו כל זה בירושלמי ונראה לראבי"ה דלאו דק בלישניה דסירוגין לא מהני אם לא כעין חד לאו ותרי הן או איפך דאי לאו הכי אמרי שיחיא דסירוגין נקטי' כדאיתא בגמ' דידן: [דף ע ע"ב] דבי ר' ישמעאל תנא אומרים לו דברים של ימות החמה בימות הגשמים כו' מדקאמר דבי ר' ישמעאל תנא ולא קאמר תנא דבי ר' ישמעאל ש"מ דבי רבי ישמעאל אבדיקה דמתני' פליג דמתני' מצריך לבדוק בענין הגט כדמפרש בירושלמי כילד בודקין לאו והן אומרים לו נכתוב גט לאשתך כו' כדלעיל וא"ת למה לי בדיקה אחרת והלא בדיקה דמתני' טובה היא ויש לומר דר' ישמעאל עדיף טפי דאין לומר שיחיא דהן ולאו נקטיה כיון שאין טועה כלל בין ימות החמה לימות הגשמים ואפילו בעי שלשה לאו ושלשה הן סרוגין לא בעי פירש ר"י: [דף עא ע"א] ומאי ניהו פירי אין לפרש כששואלין לו אם רוצה בפירות של ימות הגשמים בימות החמה והוא אומר כן כי יכול להיות בכבוש בדבש [*אלא ששואלין לו אם רוצה שילקטו לו מן האילן תוס'] (אלא יש לומר רוצה אתה שילקטו לך מן האילן). מפיהם ולא מפי כתבם עי' פ' ד' אחין: תבג [דף עב ע"א] מהיום אם מתי מעכשיו אם מתי הרי זה גט פירש ר"ת בסידור גט ש"מ (*מיחא לי) [*דעדיף. מ"י] מעכשיו אם מתי מהיום דאם מת באותו היום לא ידענא מה אדון ביה ומיהו אומר הרב (*פרץ) [*ר' אלחנן] ז"ל כי לפי המשנה משמע דאין חילוק בין מהיום למעכשיו דמהיום נמי משמע מעכשיו דאי לא הוה נשמע הכי וכי אין לו לירא לש"מ שמא ימות באותו יום כיון במחמת מיתה הוא עושה כן ומ"מ נכון הוא להחמיר כדברי ר"ת ולומר מעכשיו כדי שלא יהא שום גמגום בדבר ורבינו יחיאל מפרי"ש היה רגיל בגט ש"מ[ק] לגרש לגמרי בלא שום תנאי לאפוקי נפשיה מכל ספיקות וגמגום והיה מזקיקם לקבל חרם הקנת הקהלות לישא זה את זה (*כשיעמוד) מיד [*כשיעמוד] או לקיים ולהבטיח במשכונות לישא זה את זה לשון רבינו פרץ ברבי אליהו: תבד אמר רב הונא גיטו כמתנתו כו' פירש ר"ח ורש"י ז"ל דהשתא גט דש"מ קאי וקאמר דסתם גט דש"מ בלא תנאי הוי כמתנתו מה מתנת ש"מ אם עמד חוזר מאליו דאדעתא דעמד לא נתנה אף גיטו בסתם חוזר ולפ"ז (*אין) נראה לי דשמואל דאתקין בגט ש"מ תנאי כפול (פליג) [*דפליג] ארב הונא וכן דעת האלפס וקשה לר"ת על פי' רבינו חננאל ורש"י ז"ל דמוקמי מלתא דרב הונא בגט סתם דהא גיטו משמע דקאי אגט דש"מ דמתני' (*דמיירי על תנאי) [*ומיירי בתנאי. מ"י] ולא בסתם גט [ש"מ] מדלא קאמר גט ש"מ וע"ק דקאמרינן באיזהו נשך ההוא ש"מ דכתיב גיטא לדביתהו ואיתנח אמרה ליה דביתהו אמאי קא מהנחת אי קיימת דידך הנא וקאמר דפטומי מילי נינהו ואם עמד אינו חוזר וא"ת ההוא דלא כרב הונא דהכא מ"מ קשה מאי פריך התם פשיטא פטומי מילי נינהו מאי פשיטותא כיון דפליג אדרב הונא עכ"ל לר"ת דכל סתם גט דש"מ אם עמד אינו חוזר כיון שלא התנה דלא דמי למתנת ש"מ דאם עמד חוזר ממילא דכל עיקר מתנה של ש"מ אינה אלא עד לאחר מיתה אבל גט חל מחיים ולכך דעתו [ד]שחל מיד ואינו חוזר ממילא אם לא פירש ורב הונא דהכא מיירי בגט ש"מ דעל תנאי דאיירי ביה מתני' וקאמר דגיטו בתנאי כמתנתו בלא תנאי [*[ש]דכיון דעמד אע"פ שחזר ונפל למשכב באותו חולי הראשון חוזר ה"ה בגט על תנאי וקאמר כו'. מ"י] וקאמר רבה ורבא לא סבירא להו הא [ה]דאמר רב הונא דאוקי למתני' בהולך על משענתו אבל (*בלא הולך על) [*הולך בלא] משענתו אם עמד חוזר אע"פ שמת מאותו חולי אלא אפילו אם עמד והלך בלא משענתו הוי גט גזירה שמא יאמרו שיש גט לאחר מיתה כלומר כי יאמרו שאין תנאי החולי גורם שהרי[א] מאותו חולי מת אלא תנאי מיתה גורם ואמרי דיש גט לאחר מיתה אבל [השתא] אם הלך בלא משענת כיון דמת מחולי זה אין חוזר כי יאמרו שהחולי גרם ולא המיתה: אמר רב הונא גיטו כמתנתו (*מה) [*כו' עד אף] מתנתו אע"ג דלא קנו מיניה כו' וקשה מה חידוש הוא זה פשיטא והא קי"ל דברי ש"מ ככתובין וכמסורין דמו ותירץ ריב"ם דאתא לאשמועינן יוצא בקולר דבפרק התקבל דכל היכא דמועיל כתבו אע"ג דלא אמר תנו מועיל (*תנו) [ליתנו] אע"ג דלא קנו מיניה וזו היא מ"ש האלפסי למימרא דהני [*ארבעה] דתנינן במתני' (*כו') [*כולהו] בש"מ [*דמלוה מחמת מיתה נינהו] כ"פ רש"י ז"ל ור"ת מפרש שבא לחדש שמייפים כחו [ב]בכתבו כקנו מיניה כי ההיא דד' מאה זוזי (*דחמרא) [*מחמרא] דאי קנו מיניה פשיטא דליפות כחו קאמר הכי וה"ה היכא דלא קנו מיניה: [דף עג ע"א] אונסא דלא שכיחא תימה הואיל ולא קבלו עלייהו אונסא דלא שכיחא גם אונסא דשכיחא לא הוצרכו לקבל דאפילו לא קבלו חייבין כיון דה"ל לאסוקי אדעתייהו[ג] [*וא"כ מה קיבלו עליהם] יש לומר דקבילו עלייהו אונסא דשכיח ולא שכיח וכה"ג מפרש [ר"י] הא דפליגי לעיל פרק כל הגט דאין אונס בגיטין מיירי בשכיח ולא שכיח ואונס דשכיח טובא לכ"ע אין אונס כמו אפסקי' מברא דה"ל לאסוקי אדעתייהו ובאונס דלא שכיח כגון אכלו ארי או נשכו נחש יש טענת אונס דליכא למיגזר משום לנטועות כיון דלא שכיח כלל [ד]לא גזרו רבנן ולא חיישינן להכי ומשום פרוצות נמי כיון דלא שכיח כלל לא גזרו רבנן וברים פרק השואל משמע דשבוייה אונסא דלא שכיח: תבה ראוה שנים שנתייחד עמה באפילה והא דתנן בהזורק [*דף פא] פלוגתא דב"ש וב"ה בהמגרש אשתו ולנה עמו בפונדקי לאו דוקא לנה דה"ה נתייחד עמה באפילה כדמשמע הכא ומייתי עלה נמי בתלמודא בסמוך פלוגתא דב"ש וב"ה: תבו [דף עד ע"א] על מנת שתתני לי ר' זוז אומר רבינו יצחק דכולהו ע"מ שבתלמודא מיירי בתנאי כפול והן קודם ללאו והתנאי קודם למעשה דמסתמא הנך תשניות לא פליגי על ר"מ דבעי כפילות וכן בע"מ שתחזירהו לי דאתרוג וכן סוברי' שמואל ורבא בסמוך גבי אתקין שמואל בגיטא דש"מ כמו שאפרש בעז"ה ויש דברים הרבה שאפילו בלא תנאי הוי כאילו התנה כמו שטר מברחת דהאשה שנפלו וכן זבין ולא אצטריכו ליה זוזי שהדבר ידוע שלאותו צורך שהיו צריכין [ד]אותו אז עשו כן ואין צריך תנאי אלא בדבר שאין ברור כ"כ אם לא יעשוהו בתנאי. ויש מקומות שצריך גילוי דעת ואם לא גילה בדעתו אמרינן דברים שבלב אינם דברים והרי"ף פליג לקמן בשמעתא ומחלק בין ע"מ לאם תעשה כך וכך: [דף עה ע"א] ה"ז גיטך ע"מ שתחזירי לי הנייר מגורשת ומפרש רבא משום דהוי מעשה קודם לתנאי ורב אדא פירש משום דהוי תנאי ומעשה בדבר אחד וא"כ הא דקתני ה"ז גיטך ע"מ שתתני לי ר' זוז[ה] לאו דוקא נקט ואיפכא יש להתנות ע"מ שתתני לי ר' זוז ה"ז גיטך וכן בכל התנאים כתב רי"ף אע"ג דקי"ל כר"מ דבעינן תנאי כפול ה"מ היכא שלא אמר ע"מ אבל היכא שאמר ע"מ כאומר מעכשיו דמי ולא בעי תנאי כפול ולא להקדים תנאי למעשה ולעולם תנאו קיים כן כתב רי"ף בתשובה ונראה .דאפילו בע"מ בעינן תנאי כפול וכל דיני תנאי כדגרסי' בירושלמי האומר לאשה הרי את מקודשת לי ע"מ שירדו גשמים ירדו גשמים מקודשת ואם לאו אינה מקודשת ר"מ אומר בין כך ובין כך (*אינה) מקודשת עד שיכפול תנאו הלכך [בין] לר"מ כיון דכפליה להנאי ולרבנן היכא דלא כפליה קי"ל כרבי דאמר כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי כלומר כאילו אמר מעכשיו תתקיים המעשה אם תתקיים התנאי וכשנתקיים התנאי איגלאי מלתא דמההיא שעתא (*איקיים) [*איתקיים] ליה וכ"מ אם קבלה קדושין מאחר בינתים: ועוד כתב רי"ף בתשובה מי שנתן גט לאשה ע"מ ואמר לה (*מעכשיו) אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש אין יכול לבטלו דהאי ע"מ מוכיח [*שהוא] מעכשיו והנן נמי ע"מ שתתני לי מאתים זוז הרי זו מגורשת ומסיק דאפילו נקרע הגט קודם גמר התנאי אין צריכה גט אחר כ"ש שאם בטלו שאין כלום והאי עובדא דרים כתובות דלא אתיא עד ל' יומין כו' דפריך התם לבטולי קא מכוין דמשמע דמצי

חדושי אנשי שם

דפוסל גט הנכתב ע"י פקח גמור כ"ש דמדבר ואינו שומע או שומע ואינו מדבר ולפי שטה זו כי אמרינן לאפוקי מדרב כהנא לאו אהרש אמר דמפקי מיניה אלא אעיקר דינא דמכשר לכתוב ע"י כתב ידו משקיה וא"ת א"כ דכשר ידו לא מהני היכי תנן במתני' דכותבין ע"י הרכנת הראש ותי' הרשב"א דהרכנת הראש חשיבה כקולו ובכן כתב בירושלמי היא הרכנת הראש הוא קולו וכ"כ נ"כ הרא"ש דאפשר דהרכנה עדיפא משום דמראה בגופו וכתב עד כאן הרא"ש

לבטולי התם בדלא אמר מעכשיו או שמסרו ליד שליח ול"ע דא"ל דע"מ ועכשיו לא מהני אלא לאחר שנתקיים התנאי אבל קודם מצי לבטולי ויכול לחזור בו ומסתברא דבין בגיטין בין בקדושין בין בממונא בעי' תנאי כפול וכל דקדוקי תנאי וכן השיב רבינו משה גאון וכן הורו גדולי הראשונים ורי"ף כתב בתשובה דוקא בגיטין וקדושין אבל לא בממונא ואין נראה דהא כל תנאי מבני גד ומבני ראובן גמרינן לה והתם (*לא) ממונא הוא (*והר"מ ברבי) [*וה"ר] ברוך אומר דכל סוגיא דהכא כרבנן דפליגי עליה דרבי דלית להו כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי אבל דכיון דקי"ל כר' דע"מ כמעכשיו דמי לית לן בה ורבא גופיה אמר בים טחלין אהרוג זה אני נותן לך במתנה ע"מ שתחזירהו לי נטלו והחזירו יצא לא החזירו לא יצא והרי התם כמי מעשה קודם לתנאי וגם תנאי ומעשה בדבר אחד ועכ"כ י"ל דודאי רבא אמר התם למלתיה כרב אסי דאית ליה כר' דאמר כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי: **תבו** הגה"ה ושאלתם אם יכולין לכתוב שום תנאי בגט נ"ל דאין לכתוב כלל כי אם נכתוב בגט היה בו חשש פסול ואפילו נתקיים התנאי דתנן בפרק המגרש רבי פוסל כל התנאים בגט ופרש"י ז"ל אפילו נתקיים התנאי ואע"ג דרבנן פליגי עליה דר' הא מוקמינן התם פלוגתייהו לאחר התורף אבל לפני התורף ד"ה פסול ור"י הקשה על פ"ה ומפרש כגון שלא נתקיים התנאי אך חזר ומחקו מתוך הגט וכה"ג דוקא פוסל תנאי בגט ומ"מ נכון להחמיר כפרש"י ז"ל וש"מ שנהן גט על תנאי אומר התנאי כדאתקין מר שמואל ולא יכתבו בגט ורבינו יצחק מפרי"ש היה מוחה מלכתוב תנאי בגט פן יטעה בלשון התנאי אך היה מזקיקם לקבל חרם שאם יבריא שישאו זא"ז וכן נכון לעשות והעיטור כתב מדאמרי' פ"ם לעיל אר"א לא הכביר ר"ש אלא לאלתר אבל מכאן ועד י' ימים לא חיישינן דלמא תנאי הוא ביה וזייפתי' ש"מ דכותבין תנאי בגט עכ"ל: **הגה"ה** י"מ שצריך לכתוב כל הנהרות שבתוך תחום העיר דכל תוך תחום העיר הוי בכלל העיר וראייתם מפרק כל הבשר גבי שמעתין דכחל דקאמר אכלינהו חוץ לתחום אך בנדרים פרק הנודר מן הירק לא משמע כן אלא דוקא תוך עיבורה של העיר הוי כתוך העיר דקאמר התם הנודר מן העיר מותר לכנוס בתחומה ואסור לכנוס בתוך עיבורה. וקאמר ר"י דאמר קרא ויהי בהיות יהושע ביריחו והכתיב ויריחו סוגרת ומסוגרת אלא ש"מ בעיבורה הוי קאי ופריך דלמא בתחומה ומשני כתיב ומדותם חוץ לעיר והתם גבי מדת תחומין הוה קאי ואפ"ה קרי תוך התחום חוץ לעיר. [*עכ"ה]: בממונא בעינא [תנאי כפול] באיסורא גרידא לא בעינא דגרסי' שילהי שבועת העדות [*אל] יככה יברכך וייטב לך ר"מ מחייב וחכמים פוטרין ופריך בגמ' והא לית ליה לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן כי לית ליה בממונא באיסורא אית ליה [ופריך מסוטה אם סטית אם לא סטית] ומסיק סוטה שאני דאיסורא דאית ביה ממונא הוא ש"מ דבממונא פשיטא דלית ליה מכלל לאו אתה שומע הן ורבינו חננאל ורי"ף פסקו הלכה כסתם משנה דהשוכר הפועלים בתנאי שים בו מעשה בתחלה דלא אוקמא [*ר"ל בגיטין אוקימנא וכדפרישית התם והוא מלשון העיטור שפי' כן במקום אחר נראה למורי] בגיטין וקדושין [וש"מ דבעי תנאי כפול בגיטין וקדושין] אע"ג דאיסורא הוא לא אמרינן בהו מכלל לאו אתה שומע הן ואולי לחומרא דגרס בירושלמי בקדושין ואיתא נמי בעירובין וז"ל ירדו לסימפון בשיטת ר"מ (*בקדושין נמי) [*דקדושין] [ס] ורבי חנינא חבירו דרבנן בעיא [*למה לי] כר"מ אפילו כרבנן לא אמר כן אמר רבי אבא בשם ר' יוחנן סדר סמפון כך הוא אנא פלוני בר פלוני מקדש לך פלונית בת פלוני [*ע"מ ליתן לך קודם יום פלן] ומכניסתה ליום פלוני ואי אתא יום פלוני ולא אכנסך לא ליהוי לך עלי [קידושין] כלום ויאמר ע"מ שלא (*לבטל) [*ליכפול] תנאו [ומהרן] [*אילו] לא כפל תנאו מעיקרא לקדושין אמר ר"י ברבי בון כל אתר אית ליה לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן ובהא לית ליה אמר רבי מתהיא חומרא הוא בעריות וה"פ ויאמר ע"מ שלא (*לבטל) [*לכפול] תנאו ומכלל לאו אתה שומע הן (*ואילו) [*אילו] לא כפל תנאו מקרי קדושין שאם בא אחר וקדשה קודם קיום התנאי אינה מקודשת לא לראשון ולא לשני לחומרא אמרה ר"מ כדאמרינן בירושלמי בע"מ שירדו גשמים לראשון אינה מקודשת שהרי לא ירדו גשמים וכיון דלא ירדו גשמים תפסי קדושי שני ולשני אין מקודשת שהרי לא כפל הראשון וכיון שלא כפל תפסי קדושי ראשון אר"י ברבי בון בכל אתר אומר ממשמעות לאו אתה שומע הן כלומר באיסורא כדאמרינן בשבועות גבי [*אל] יככה יברכך כו' וכדתנן נמי אלו הן במיהה פרועי ראש ושתויי יין ובתמא כר"מ והכא דהוי איסורא לית ליה דאי אית ליה קדושי (*ראשון) [*שני] גמורים הוי ומשני חומרא הוא באיסור ערוה מבאיסור אחר הלכך בממונא אי לא כפלינן לתנאי המעשה קיים והתנאי בטל [דלית ליה גבי ממונא מכלל לאו אתה שומע הן כך נ"ל כי לא מצא בנוסחא] באיסור שאין איסור ערוה אין המעשה קיים עד שיתקיים התנאי (*דלית) [*דאית] ליה מכלל לאו אתה שומע הן בקדושין וגיטין דאיסור ערוה אם לא כפל מקודשת לחומרא ומשום חומרא הוא דבעינן תנאי כפול וכן הלכתא אבל רבינו שמואל פירש בים טחלין כרי"ף וז"ל בגיטין בעינן תנאי כפול לרווחא דמלתא אבל בממונא אזלינן בתר אומד דעתא כר"ש שזורי וא"ת והא [*אי] אוביר ולא אעביד לית ביה תנאי כפול וי"ל התם לא מקנינן ליה ולא מידי דהא לא קאמר מלתא יתירתא הלכך מחייב לקיומי תנאיה אע"ג דבלשון אי [*קאמר] ועי"ל דהוי תנאי כפול דהא קאמר אנא איקום ואשפי כו' ולא אסמכתא הוא דלא קאמר מלתא יתירתא עכ"ל העיטור ועיין סמ"ג בתחלת מצוה לקדש ע"כ: [דף עד ע"ב] אמר רבא מתקנתו של הלל נשמע כו' עד בעלמא (*מתנה) [*נתינה] בע"כ לא הויא נתינה מצאתי בשם ריב"א וז"ל מהכא הוה בעי רבי למידק דאדם שחייב לחבירו מנה אם יכול לומר הנה המנה מזומן לך ואם לא תרצה ליקחנו מידי עכשיו שוב לא יהיה עלי באחריותי אלא אניחנו בביתי מי אמרינן כה"ג (*דודאי הוה) [*דהוה. מ"י] נתינה בע"כ **תבח** ודאי פקדון פשיטא דפטור כיון דאמר איני רוצה לשומרו עוד פטור אפילו מפשיעה אבל מלוה מתוך שהלוה יכול לחזור ולהוליא אותו מנה חייב באחריותו ורא"בי"ה פטרו מפרק הגוזל בתרא הגוזל את חבירו או שלוה ממנו או שהפקיד אצלו בישוב לא יחזיר לו במדבר מכלל דבישוב מיהא יכול להחזיר לו אפילו בעל כרחו וכן בפ' האומנין וכלן שאמרו טול שלך והבא מעות ש"ח ואמרי' בגמ' טול שלך איצטריך ליה סלקא דעתך אמינא שומר חנם [*נמי] לא הוי קא משמע לן ופרש"י דאיט הופסו על כרחו קא"ל אבל מדין פקדון לא סליק נפשיה אבל אי הוה א"ל איני שומרו אפילו ש"ח לא הוי ופטור מפשיעה כגון אם הניחו בבית פתוח או שהניחו לפניו ברה"ר וכן בפרק הזהב גבי ההוא גברא דיהיב זוזי אשומשמי וכו' ומסיק אפילו ש"ח לא הוי וה"מ דפטור היינו היכא דבידו מזומנין להחזיר לו וזה אינו רוצה לקבלם וזה הניחם לפניו או בביתו והמלוה והמפקיד הלכו להם דהשתא איכא למימר למה לא לקחם אבל אם אין הופסם מזומנין ואמר אני אביא לך פקדונך וזה המפקיד הלך לו הנפקד חייב באחריותו כדאמרי' פ"ק דקדושין גבי ההוא גברא דקדים בליפתא דאמר "עד מי דמי התם בתורת פקדון יהביה ניהליה כו' א]. ור"י פירש דוקא בעלמא כגון ההוא דפרק הגוזל ובפרק האומנין ובפרק הזהב פשיטא דהוי נתינה דאין המלוה מפסיד בקבלת הפרעון אבל היכא דמפסיד בקבלת הפרעון (*לריך) [*דלריך] להחזיר (*בבית) [*לו הבית] וכן כאן דע"י קבלתו הוי גט לא הוי נתינה והם תאמר פשיטא דלגבי גט לא הוי נתינה ומה לריך ללמוד מתקנתו של הלל וכי אם יתן מנה לחבירו יקבלנו בע"כ ואומר רבינו יצחק דכיון דקאמר לה הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז ותלה הדבר בדעתה ועליו לקבלם ח כמו בבתי ערי חומה וקא משמע לן רבא דאפ"ה בע"כ לא הוי נתינה: [דף עג ע"א] מה היא באותו הימים[ה] פרש"י ז"ל דקאי ארישא דמתני' דהתם הרי זה גיטך מהיום אם מתי מחולי זה[ט] וקשה דפריך עלה התם בגמ' ולכי מיית הוי גיטא והא אין גט לאחר מיתה ומאי פריך הואיל ואמר מהיום אין זה לאחר מיתה וי"ל דה"פ הואיל ובאותן הימים הרי היא כאשת איש מה מועיל מה שאמר מהיום הגט לא הוי עד לאחר מיתה ומשני באומר מעת שאני בעולם לאו לגמרי מהיום אלא שעה אחת לפני מיתתו חפץ שיחול הגט כלומר מיום שאני בעולם עדיין וכן משמע בתוספתא דקתני הרי זה גיטך מהיום זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה משמע אפילו במקום שאומר מהיום אינו חל מיד עכ"ל[ט] (*מו' ר"ת) [*תוס' לעיל בפ' כל הגט. מצאתי מוגה כמ"י] וכן בסוף פרק הזהב: **תבט** מכאן הצריך מהר"ם שיהא גטו של שכיב מרע קיים עד שעת מיתה כדאמרינן במי שאחזו איכא בינייהו שנקרע הגט או שאבד. ובמיי' רפ"ה דגירושין כתב דכל היכא דאמר מעכשיו או מהיום הרי היא מגורשת[כ] משהגיע גט לידה ומשמע שם אפילו נשרף הגט קודם מיתת הבעל: [ג] ושוב מצאתי בסוף פ' ים טחלין ובפרקין שכתב רבינו שמשון וז"ל לאפוקי היכא דתנאי ומעשה בדבר אחד (*כגון ההיא) [*וההיא] דאהרוג זה נתון לך במתנה ע"מ שתחזירהו לי דאמר רבא לא החזירו לא יצא רבא לטעמיה דהכא לא חיים לתנאי ומעשה בדבר אחד ועי"ל דדבר אחד דהכא היינו (טעמא) שהתנאי סותר המעשה דלא מיירי לר' דאמר על מנת כמו מעכשיו דמי הלכך [*אם תחזור חייל כו'] אימת חייל גיטא לאחר [שתחזיר הנייר] שהתנאי מקויים ואז אין הגט בידה [הלכך לא הוי תנאה] אבל התם אין התנאי סותר המעשה (*כדפריך) [*כדפרישית] דסבירא[ז] (*ליה) [*לן] כר' עכ"ל ופירוש שני פר"י דלהוות שינויא דמשני משום תנאי ומעשה בדבר אחד קסבר תל כל האומר ע"מ לאו כאומר מעכשיו דמי ואין הגט חל עד שתחזירהו ואז אי אפשר שתתגרש דאין הגט בידה הלכך אע"פ שלא החזירתו מגורשת ורבא דאמר בפרק שני דקדושין הילך אתרוג כו' לא סבר כההיא ליסנא אלא רבא לטעמיה[מ] דמופרש משום דהוי מעשה קודם לתנאי וכן ההיא דאתרוג נמי[נ] צריך לומר (*דמעשה קודם לתנאי) [*דתנאי קודם למעשה] [ו]ורבא לא דק ולמאן דאמר כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי לא הוי גט אא"כ החזירתו [דתנאי קיים] ואז הוי גט למפרע משהגיע גט לידה: (*ידגו) [*ידגה] לרוב על פני הארץ מורי רבינו פרץ[ס] וז"ל מה שנסתפקת לפירוש ר"ת דמהיום [ע] אם מתי הרי היא כאשת איש לכל דבריה למר ולמר מגורשת ואינה מגורשת ולמר בעילתה תלויה מה יאמר במהיום אם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חדש ונקרע הגט או שאבד קודם הזמן דכה"ג דמהיום אם מתי אם נתקרע הגט או שאבד קודם מיתתו אינה מגורשת לפי' ר"ת שפי' דלאו לגמרי מהיום אלא שעה אחת לפני מיתתו חפץ שיחול הגט מה יאמר[ע] במהיום אם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חדש יפה נתת לבך לחלק בין [*במהיום אם מתי הוא דאמר כו'. מ"י] מהיום אם מתי (*לפי) [*להא] הא דאמר מעת שאני בעולם ואין דעתו שיחול עכשיו אלא שעה אחת לפי מיתתו כי היכי דלא ליהוי[פ] עגונה לאחר מיתה והוי כאילו אמר מעת שאני[צ] בעולם כלומר שעה אחת קודם מיתתי[ק] ולכך מהיום [*לאו] לאלתר ממש דהילו לא אמר מהיום אלא אמר אם מתי ותו לא הוי גט לאחר מיתה והכי קאמר מהיום שיחול שעה אחת קודם מיתתו אבל מהיום אם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חדש למה יש לנו לעקור עיקר משמעות של היום דמשמע לאלתר מיד דאי לא אמר הכי שיחול עכשיו אלא בסוף רגע אחד קודם גמר שנים עשר חדש למה ליה לאומרו לימא הרי זה גיטך אם לא באתי עד שנים עשר חדש ולא לימא מהיום וליחול הגט בסוף שנים עשר חדש אם לא יבא דבשלמא התם כיון שתלה הגאו במיתה דאמר אם מתי אם לא אמר מהיום לא הוי גט חל כלל דקודם מיתה אכתי לא מטא זמניה ואי לאחר מיתה מאן מגרשה אין המתים מגרשים[ר] ולהכי אמר מהיום דליחול גיטא רגע אחת בחייו קודם מיתתו והא לא שייך במהיום אם לא באתי מכאן עד י"ב חדש וק"ל. ורא"ה לדבריו מדאמרינן פרק האומר ופרק מי שאחזו הרי זה גיטך על מנה שתתני לי ר' זוז מגורשת והיא תתן ופליגי בה רב הונא ורב יהודה רב יהודה אמר לכשתתן ורב הונא אמר והיא תתן וקאמר איכא בינייהו שנקרע הגט או שאבד קודם שנתנה ר' זוז וקאמר התם טעמא דרב הונא משום דכל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי ופסקו כוותיה בפ"ק דקדושין אלמא דהאומר הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי ר' זוז או אמר הרי זה גיטך מעכשיו אם תתני לי ר' זוז ונקרע הגט או שאבד קודם שנתנה מגורשת אף לרב יהודה דע"כ ל"פ אלא היכא דלא אמר מעכשיו[ש] אבל אמר ע"מ בלא מעכשיו בהא פליגי אי כמעכשיו דמי או לא אבל אם אמר מעכשיו כ"ע מודו אלמא כל תנאי דאמר מעכשיו ולא תלאו במיתה מעכשיו ממש קאמר ואפילו אם נתקרע הגט קודם קיום התנאי מגורשת מההיא שעתא ובלבד שיתקיים התנאי לסוף ואין חלוק בין אמר מהיום ובין אמר מעכשיו כדמשמע בפרק מי שאחזו דשוין הן גבי אם מתי שהי לשונות משמע אם אמר מהיום כמ"ד מעכשיו דמי ושלום מבר"ב: [דף עד ע"א] רב הונא אמר והיא תתן וכן הלכה דקי"ל כרבי דאמר כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי דבפ"ק דקדושין פסקינן הלכתא כרבי אלעזר דאמר התקדשי לי במנה ונתן לה דינר מקודשת וישלים וכאילו אמר[ת] ע"מ דמי: [ג] רבה אמר הא לא נריכא ואם תאמר ובפרק האומנין [*דף עז] אמרינן שכר פועלים ואהא מיטרא פסידא דפועלים וי"ל שאני התם דאינו אלא שכיר יום דלא שכרו בעל הבית אלא לדלות וכיון דלא הולרך לא הוה שכירו אבל הכא הוא אריסו ועושה כל מלאכות שבשדה ויש לו חלק בקרקע כמו בעל השדה ומיד כשהתנה עמו לדלות עמו ד' זוכה בשליש השדה אפילו אהא מיטרא ולא אילטריך כמו שאר אריסי דנטלו ריבעא אפילו לא יצטרך לדלות ורב יוסף סבר כיון דמשנה עצמו משאר אריסין אמרינן הא לא דלה והאלפסי תירץ בענין אחר וע"ש: **תלא** ושאלתם על ראובן שנתן כל נכסיו לבנו ע"מ שיתן לארבע בנותיו כך וכך ממעותיו ואם יפחתו מן השר [*המעות. מ"י] שים להם ליתן לבנות יתנו מן הקרקעות לבנות ונפטרה אחת מן הבנות בחיי אביהם נראה לי דאפילו הכי שמתנה מתנה ד] אם הן יתנו לשלש הבנות הנמצאות לכל אחת חלק המתנה ומחלק המתה יהיו פטורין אפילו מיורשיה כדתניא ומייתי לה בפרק מי שאחזו הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי ר' זוז כו' עד רשב"ג אומר נותנת לאביו או לאחד מהיורשין וכו' עד מר סבר פי' תנא קמא אית ליה לי ולא ליורשי ורשב"ג סבר לי וליורשי ונראה דהלכתא כת"ק ולא כרשב"ג דהא דכ"מ ששנה רשב"ג הלכה כמותו הייט במתני' דוקא ולא בברייתא ואע"פ שהבנים פטורין מחלק המתה המתנה אינה בטלה כיון דמן הדין אין לבנות אחרות במקום הבנים אלא לקיים הנאיה הוא דבעי וכיון דמתה יתנו לאחרות ומחלקה יהיו פטורין ודמיא להיא דמי שאחזו דההוא דאמר ליה לאריסיה כ"ע דלו תלת תלת דלוותא ואכלי ריבעא את דלי לי ארבע וטול תילתא לסוף אתא מיטרא רבה אמר הא לא אילטריך וקי"ל כוותיה ואפילו דאילטריך מיא בהא [*מודה] דלהרויח קא מיכוין והא לא אילטריך והא לא דמי להיא דפ' הפיעלים דאתא מיטרא ומסיק התם פסידא דפועלים הוי שאני התם דלא קעבדי פועלים מידי ואכתי לא נכנסו לה אבל הכא הא קא יהבי לשאר בנות חלקם ועוד דאבא לגבי ברא גמר ומקני ולא קא מכוין אלא להרויח ולענין זילותא נמי ברתא עדיפא ליה וכיון דמתה הם יקחו חלקה ולא יתנו ליורשיה דהלכה כת"ק כדפרישית: **הגה"ה** ועוד דאמרינן פ' מי שמת ההוא דאמר נכסי לברתי ה"ל ברא ובר ברא ומסקינן דלא קרי אינשי לבר ברא ברא ומייתי התם תניא כוותיה דרב אשי המודר הנאה מבנים מותר בבני בנים ה"נ לבנות דוקא ולא לנרשיהם ע"כ הגה"ה. וא"ה ולמאי דפרישית דפטורין לגמרי מחלק המתה מ"ש מהא דתנן בפ"ק הולך מנה לפלוני והלך ובקשו ולא מלאו ואיכא מ"ד יחזיר ליורשי משלח אי למשלח לא קשה כלל דהתם למי שנתנה עיקר המתנה מת קודם שבאת המתנה לידו וכי יהיב אינים מתנה אדעתא דמקבל לה מיניה יהיב והרי מת קודם והוא לא נתכוון אלא ליתן לו ולא ליורשיו ולטכי חזרה למרה ואדרבה חד טעמא הוי דהולך מנה לפלוני ולא ליורשיו

חדושי אנשי שם

מהרא"ב אי נמי נשתתק דאי אפשר בענין אחר אקילו ביה משום תקנת עגונות : מהר"ם [ב] נראה לי דרבי חנינא פליג אתנא קמא ואומר כי חבריו רוצים להחליף מלתא דרבנן כרבי מאיר . לאו אלא אפילו כרבנן : [פ] פירש מעת שאני בעולם כלומר מהיום יחול תנאי זה שאם ימות שיחול הגט שעה אחת קודם למיתה :

הגהות מהר"ם מטיקטין א] עד שברא אי שדינא להו ומתאבדי מחייבנא בהו : ב] לעיל . לרב אדא פי' משום דהוי תנאי ומעשה בדבר אחד : ג] ההוא דאמר לאריסי' כ"ע דלו תלתא ואכלי רבעא את דלי ארבע ואכלי תילתא נשך אתא מטרא רב יוסף אמר הא לא דלה : ד] פי' יצאו ידי מתנת אביהם :

קאמר ה"נ מתנה גמורה נתן לבניו אך שהתנה שיתנו לארבע בנותיו כך וכך (ולהם) ולכך [*לכן] קאמר ולא ליורשיהן וכי היכי דהולך מנה לפלוני ומת המתנה בטלה דלפלוני ולא ליורשיו קאמר ה"נ כשהתנה שיתנו לארבע בנותיו ואחת מהן מתה התנאי בטלה לגבי דילה דלא אמר ולא ליורשיה קאמר ושלום מבר"ב : [דף עה ע"ב] אתקין שמואל בגיטא דשכיב מרע אם לא מתי לא יהא גט כו' והא דלא אזכר הכא מעכשיו משום דכתיב בגט מן יומא דנן ולעלם דאם לא כן הוי גט לאחר מיתה עד דאמר מעכשיו עכ"ל העיטור : כתב רי"ף בתשובה נותן גט על תנאי צריך שימסור הגט לאשה כדי שלא יוכל לבטלו ולא ימסרנו ליד שליש ושטר התנאי ביד הבעל או ביד שליש אבל לכתוב התנאי בסוף הגט מאחוריו אין רשאי שאם כתבו ה"ל לבעל זכייה בגויה ואין כריתות ואם בעל תוך הזמן אפילו ריח הגט אין בו וכן כתב גאון אחד ומסתברא דאפילו נתנו ליד האשה יכול לבטלו קודם שנתקיים ובין לרבה ובין לר' זירא לאחר התורף כשר אלא כי היכי דלא ליטעו בין לאחר התורף ובין לפני התורף לא הורגל לכתוב התנאי בתוך הגט וכן כתב רב האי גאון בתשובתו וגרסינן נמי גבי אם מתי הלכה כר' יוסי בעל פה או לא ש"מ דתנאה בין על פה בין בכתב הוא ואם הוא על פה מוסרו לה בפני עדי מסירה . עיטור : [*אתקין שמואל בגיטין דש"מ משמע . מ"י] משמע הכא דהלכה כר"מ דבעי תנאי כפול דומיא דתנאי בני גד ובני ראובן דהא שמואל ורבא (*סבירא) [*סברי] להו הכי ואין נראה לדחות דלשופרא דשטרא אתקין שמואל הכי הלכך שכיב מרע שנותן גט לאשתו על תנאי צריך לכפול תנאו והן קודם ללאו ותנאי קודם למעשה כדאתקין רבא הן קודם ללאו ותנאי קודם למעשה ויאמר כן הרי זה גיטך אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט מעכשיו ותהא מגורשת ממני ומותרת לכל אדם ואם לא מתי לא יהא גט ואם עמד מחליו בטל הגט ואם יחלה אח"כ צריך גט אחר ואם רוצה שתהיה מגורשת בגט ראשון יתן זמן בתנאי ויאמר אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי עד זמן פלוני יהא גט מעכשיו ותהא מגורשת ממני ומותרת לכל אדם ואם לא מתי עד אותו זמן פלוני לא תהא מגורשת ומיהו אומר רבינו יצחק שאם נתנו שהם ע"מ שאם ימות ופירש שיהיה זה התנאי כתנאי בני גד ובני ראובן וכו' יכול להיות שיועיל בלא כפילות התנאי ואם נפסק לומר היאך יתן אדם ש"מ שום תנאי בגט א"כ צריך לסבור יש ברירה כדפרש"י ז"ל פרק כל הגט גבי מה היא באותן הימים הרי היא כאשת איש לכל דבריה דברי ר' יהודה ודייק תלמודא ולכי מיית הוי גיטא אלמא יש ברירה . פי' הגאון כל תנאי שאין בידו לקיים כגון מיתה וחיים דהוי בידי שמים אינו מועיל שום תנאי אלא למאן דאמר יש ברירה והרי נחלקו ר"ת ור"י נכדו אי הלכתא כמאן דאמר יש ברירה אם לאו בשמעתין דקנין פירות בפלוגתא דר"י ורשב"ל וי"ל הרי שמואל עצמו סובר שילהי ביצה גבי חבית ובהמה שלקחו בשותפות דאין ברירה ואפ"ה אתקין שמואל תנאה בגיטא דש"מ והיינו טעמא דדבר העומד להתברר כגון מיתה וחיים מודה שמואל דיש ברירה וגם לכל הראיות שהביא ר"ת לפסוק דאין ברירה היינו בדבר שאין עומד להתברר אבל בדבר העומד להתברר מודה ר"ת דיש ברירה וגם ר' יהודה דאמר הרי היא כאשת איש לכל דבריה ור' יוסי דאמר מגורשת ואינה מגורשת מודה דיש ברירה לפרש"י ז"ל דפי' בפ' כל הגט דכי מיית הוי גיטא והוא עיקר ולא כמו שפי' הכא במי שאחזו וכן עמא דבר לתת ש"מ גיטא בעל תנאי במותו ובחייו עכ"ל ספר התרומה : [דף עו ע"ב] וליחוש שמא פייס עיין לעיל בפ' כל הגט . ש"מ המגרש יאמר יהא גט מעכשיו שאם יאמר מהיום ומת באותו יום אור"ת לא ידענא מאי אדון ביה דשמא דעתו מעכשיו בשעת נתינה קאמר או שמא דעתו היה מסוף היום ואי מסוף היום קאמר ומת באותו היום הרי נפסל הגט . בתשובת הגאונים דשאלתן הא דאתקין שמואל בגיטא דש"מ אומר אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט אם סופר כתב (*תנאי) [*לתנאי זה] בתוך הגט אותו הגט כשר או פסול כך ראינו שאינו לא מעלה ולא מוריד דת"ר כל התנאין פוסלין בגט דברי רבי* וחכמים אומרים כל הפוסל בכתב ואין פוסל ע"פ אינו פוסל בכתב וזה התנאי הואיל ותקנת חכמים הוא ולא מיפסל ע"פ לא פסיל נמי בכתב ואפילו הכי אנן במתיבתא דאדונינו רב יהודאי גאון ז"ל אין אנו כותבים תנאי זה ולא תנאי אחר בגט דחיישינן ב ליה לדר' דאמר כל התנאים פוסלין בגט משום ספק גיטא אבל ע"פ אמרי' אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט ואם לא מתי לא יהא גט כתקנתא דשמואל תלב וכהן המסוכן הנותן גט לאשתו על תנאי אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט ואם לא מתי לא יהא גט ועמד מחליו ושאלתם אם פוסל אותו הגט לכהונה משום ריח הגט הכי חזינן דודאי לא פסיל לא משום ריח הגט ולא משום גט עצמו ומותרת לו דעיקר תקנה משום כהנים היתה כי היכי דלא ליתסרא עליה וכן מצאנו בשאלתות אתקין שמואל בגיטי דכהני אם לא מתי כו' וכהן דאזל ג אורחא ויהב גיטא על תנאי הדר תוך הזמן לא פסיל בכהונה כדפירש מר דניאל גאון . נשאל לה"ר יצחק אם כהן יכול לגרש אשתו על תנאי ולומר לה על פה אם מתי יהא גט ואם לא מתי לא יהא גט כי היכי דלא תיפול קמי יבם ואם יכול לקיימה ולהחזירה אם עמד והשיב דיכול לעשות כדתנן בפרק הזורק כתב לגרש אשתו ונמלך ב"ש אומרים פסלה מן הכהונה וב"ה אומרים כיון שנתנו על תנאי לא פסלה מן הכהונה וקי"ל כב"ה וכן פסקו ה"ג ובתיקון שטרות דאפילו ריח הגט אין כאן אחרי שלא נתקיים התנאי ועוד ראיה דאמר בפ"ק דיומא מתקינין לו לכ"ג אשה אחרת וקשיא וטרי בגמ' ומסיק הכי דמגרש אשתו על תנאי ואי אסירא ליה נמצא שהוא שרוי בלא אשה ובעינן וכפר בעדו ובעד ביתו אלא ודאי שריא ליה ואפילו ריח הגט אין כאן אמנם אין להביא ראיה מכל היוצא למלחמת בית דוד כו' דהא גם כהנים היו עמהם ולכל הפחות צריך להיות עמהם כהן אחד הקורא מי האיש הירא ורך הלבב *דא"כ מה שאל התלמוד פ"ק דקדושין כהן מהו ביפת תואר תיפוק ליה דכהן היה במלחמה דגם כהן משוח היה במלחמה אלא ודאי לא קאי עליה דשמא היה חוזר לביתו ולא היה נכנס בעורכי המלחמה גם בנדון זה לא הפסוט ועוד דיש מפרשים דהסיא דכל היוצא למלחמת בית דוד כו' שהיו נותנין גט גמור מעכשיו כדפי' בפ"ק דכתובות ובשבת בפרק במה בהמה ע"כ :

סליק פירקא

הזורק גט לאשתו תלג [דף עז ע"ב] ליקנייה לחצר דוכתא דאית בה גיטא וניזיל איהי ותחוד דשא ותפתח וא"ת ומה צריך קנין והלא דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמי וי"ל דהכא הוה מתנת שכיב מרע במקצת וא"ת והא מצוה מחמת מיתה ואפילו במקצת לא בעי קנין ופי' הר"ם דדברי ש"מ ככתובים כו' הוי מדרבנן וגבי גט בעיא קנין מדאורייתא : ותחוד דשא ותפתח ותימה מה היא צריכה חזקה לאחר קנין חליפין ועוד מה מועיל הא הוי טלי גיטך מעל גבי קרקע דלא אמר כלום ומי' הא לא קשיא דכיון דגיטא וחצירה באין כאחד ה"ל כאילו זרקו בחצרה : ליקנייה לחצר דוכתא מכאן משמע תלד שמגרשין בשבת כגון שכיב מרע דלא אפשר ה ואע"ג דתניא בתוספתא אין מקדשין ואין מגרשין בשבת תלה ועוד למדנו אע"פ שאין קונין בשבת ו קנין שלף איש נעלו [*ע"י שאלה . מ"י] מותר ועוד למדנו דנעל לא הוי תיקון מנעול שזה אי אפשר לעשותו בשבת אלא נעל הוי נעילת דלת ועוד למדנו שאסור לטלטל תלו גט בשבת כדפרש"י ז"ל ונראה דדוקא גט שמוקצה ז לדבר לראיה אבל שאר כתבין שראויין לצור על פי צלוחית מותרין לטלטל מטעם זה מותר לטלטל אפילו קלף חלק אם אינו מוקצה לכתיבה ואפילו גט בזמן הזה שנכתבה תורה שבעל פה מותר לטלטלו שאדם יכול ללמוד הימנו כמה הלכות גט מסמ"ג : ותיזיל איהי ותיחוד דשא ותפתח כו' מה שקנתה אשה קנה בעלה וא"ת הא אמרינן פרק חזקת הבתים [*דף נא] במתנה קנתה ואין הבעל אוכל פירות ויש לומר דהכא מיירי בשאלה דלא אלימא כמו מתנה ור"ת מפרש אע"ג דבמתנה אין הבעל אוכל פירות אם מכרה ונתנה אין קיים וכן פסק ר"ת פרק חזקת הבתים : [דף עח ע"א] אמר ליה שמואל לרב יהודה שיננא כדי שתשות תלז ותטלנו ואת לא תעביד עובדא עד דמטי גיטא לידה ופר"ח והביאו בערוך בערך נע היתה ברשות הרבים וזרקו לה מגורשת אך קבלנו מרבותינו אפילו זרקו לה בתוך חצירה לא מפתריא לעלמא עד דמטי גיטא לידה כדגרסינן בירושלמי והמחמיר שלא לגרש עד שיתן גיטה לידה תע"ב עכ"ל הערוך . ולא נראה לר"ת דהא מעשים שרבה היו עושים האמוראים לגרש בנתינה לרשות ביתה וחצרה כגון תחוד דשא וכהנה רבות והסיא דירושלמי קאי אד' אמות ברה"ר וז"ל תניא רבי אליעזר אומר אפילו קרוב לה מלו ובא כלב ונטלו אינה מגורשת [*ועלה קאמר . מ"י] שמואל (*כהדא) דר"א דפליג המחמיר בכולן עד שיתננו לידה תע"ב עיין בספר החכמה פ"ק דב"מ : א] גרסי' בירושלמי המחמיר בכולן עד שיתננו לידה תע"ב נהגו הטעם שלא לגרש ע"י נתינת גט תוך ביתה או חצרה ואפילו בתוך קלתה או בתוך מלבושיה והטעם פירש רבינו יחיאל לפי שלפעמים מלבושיה שאולין ואולי הבעלים מקפידין על כך וא"כ לא הוי גיטא כיון דלאו להכי אושלינהו לכך טוב לתת הגט לידה ממש וידה תהיה פתוחה מתחלת הנתינה עד גמר הנתינה וכ"כ רבינו פרץ בן רבינו אליהו זצ"ל : רואים אם יכול לנתקו ולהביאו אצלו כתב בספר התרומה דיש ליזהר כשנותן הגט ליד האשה שהיא לא תסגור את ידה כלל עד שיוציא הבעל כל הגט מידו דגרסינן פ"ק דב"מ והכא בפירקין גט בידה ומשיחה בידו אם יכול לנתקו ולהביאו אצלו אינה מגורשת ואם לאו מגורשת . ופי' ר"י שכבר היתה ידה סגורה והוא תחב בתוך ידה הסגורה ואם תחב כל כך בחוזק שלא יכול להביא אצלו במשיכת המשיחה מגורשת ולא כדברי המפרשים כך דאם היתה ידה פשוטה ונתן הגט [*בידה] ועדיין המשיחה של הגט בידו ואחר כך סגרה ידה והשתא קאמר דאם לא סגרה ידה כל כך בחוזק שאם הבעל רוצה למשוך המשיחה היה מביא הגט אצלו' אינה מגורשת עד שינית המשיחה מידו דהכתי אגוד הגט ביד הבעל ואם לאו (*שלא) [*אלא] סגרה ידה כל כך בחוזק שלא יוכל להביא הגט אצלו ע"י משיחתו מגורשת אע"ג שהמשיחה עדיין בידו וקשה על פי' זה דכי נמי סגרה ידה בחזקה שלא יוכל הבעל להביאו אצלו במשיכת המשיחה אמאי מגורשת הלא כשנתן הגט בידה היה יכול לנתקו ולהביאו אצלו במשיכת המשיחה שבידו ומה שקפלה ידה אח"כ לא עשה הבעל אלא היא וה"ל כטלי גיטך מע"ג קרקע דאין גט (*על) [*ועל] כן יש לפרש כדפי' לעיל ח ומיהו יש גירסא פ"ק דגיטין שחילק מטלי גיטך מע"ג קרקע וע"ש . ולפי זה א"כ פעמים שהבעל אוחז הגט בראשו ונותנו בידה ואוחזתו [*בידו בראשו] [בראשו] השני וסוגרת ידה בחוזק קודם שהניח הבעל ראש הגט מידו והוי כמו גט בידה ומשיחה בידו אמנם בדיעבד יש להכשיר דלא גרע מעורק חרליה ושלפיה דשרי ט בשמעתין והמחמיר תע"ב .

תלח זרוק לי חובי וזרקו (*לה) [*לו] כו' מחלה על מחלה יחלוקו מה שפרש"י וזרקו לו ואבד החוב לא נראה דאמאי לא אמרינן המע"ה ונראה כדפי' ר"י שפי' שהמלוה בעין וה"פ קרוב למלוה הלוה אמר לו החזיר לי ואפרע לך לזמן כי זמנו לא הגיע עדיין והמלוה אומר לא (*היא) [*כי] מאחר שזרקתו לי זכיתי בו : פסק המיימוני פרק ג' דאם נתגרשה בגט ישן דהיא תנשא לכתחלה : תלט [דף עט ע"א] היה במזרח וכתב במערב כו' בגמ' דייק היה במזרח מאן אילימא בעל היינו שינה שם עירו אלא סופר ותי' [*לימא לעולם קאי אבעל ושינה שם כו' . מ"י] [דהיה לו לתרץ] שינה שם עיקר דירתו היינו שינה שם עירו אבל היה במזרח וכתב במערב היינו שינה שם העיר שהבעל עומד בה עתה ביום כתיבת הגט וכתב הסופר מקום אחר ואותו מקום לא כתב ואומר ר"י דפשיטא שאין לכתוב מקום שהבעל עומד שם בשעת כתיבת הגט אלא מקום עיקר דירתו [*כדפי' לעיל פרק השולח . אבל מקום כתיבת הגט יש לכתוב אע"פ שאין מקום דירתו כדתנן היה במזרח וכתב במערב ומוקי לה בסופר ונראה דכ"ש כו'] כדתניא היה במזרח וכתב במערב ומוקי לה בסופר [*ולא מוקי לה אבעל בשינוי מקום עמידתו כדמוקי אסופר דפשיטא דא"צ לכתוב מקום עמידה מצאתי מוגה במ"י] ונראה דכל שכן שצריך שיעמדו שם העדים במקום שכותבין נ שם שאם לא היו שם אתי למימר אחרים חתמו בשמם ומזוייף הוא שהרי לא היו שם : מתני' ולא בלאות פרש"י ז"ל בלאותיה קיימין (*ופי' ר"י) [ור"י פירש] בלאותיה שאינן קיימין דהא אמרי' בסוף אלמנה ניזונית [*דף קא] זינתה לא הפסידה בלאותיה קיימין : שינה שמו ושמה לא שינה ממש כדפי' ל פ"ב וכן שם עירו ושם עירה לא איירי בשינה ממש אלא שיש לאותה העיר ב' שמות בשני מקומות [עיין בר"ן דתקנ"ו] :

תמ [דף פ ע"א] כי יתביתו בסיני כתובו בסיני פר"י אע"ג דבגט פסלי' היה במזרח וכתב במערב מ"מ בשאר שטרות כשר כדאמרי' בא' דיני ממונות [*דף לב] שטר שזמנו כתוב באחד בניסן בשמטה ובאו עדים ואמרו במקום פלוני הייתם עמנו כשר חיישינן שמא איחרוהו וכתבוהו אלמא אפילו לא היה בעיר ביום הכתיבה כשר ודוקא בגט הוא דפסול ומ"מ אומר ר"י לא נכון לעשות כן לכתוב כתובה שלא במקום חופה כי לכתחלה צריך ליזהר אף לשטרות כדאמר רב לספריה כי יתביתו בסיני כתובו בסיני ושמא י"ל דבסופר ליכא קפידא דמאי חששא איכא אלא פסול משום עדים דרגילות דמקום שהסופר מ שם עדים חותמים ורב נמי דאמר לסופרים לא חשש אלא משום עדים ועיין פ' גט פשוט בב"ב . אמר עולא מפני מה תקנו מלכות בגיטין משום שלום מלכות והשתא בזמן הזה אין מלכות מקפדת דגם הם אינם מונים משנות המלכים : [דף פב ע"א] לא והשלם עליו עבד מן השוק אומר ר"י דהך דהכא פליג אדחזקיה דאמר פ' גט פשוט [*דף קסב] מלאהו בקרובים כשרים דמשמע דוקא בקרובים כשרים למילוי. ורבי יוחנן נמי לא מכשר אלא קרובים תמא ומעשה בא לפני רבי משולם באחד שכתב גט לאשתו והחתים עליו שני עדים ולאחר זמן החתים עוד עד שלישי יען שהיתה חתימתו נכרת והכשירו מסברא דהא דאין עדי הגט חותמין זה בלא זה היינו בפנים או שזימן שלשה יחד דאז אין הגט יכול להיות בפחות ולכך חותמין זה בפני זה אבל כשהגט נגמר בב' ולא היה בדעתו להחתים יותר כשחזר והחתים השלישי אינו נפסל בכך כיון דנגמר ע"י הראשונים . ור"ת הביא ראיה מכאן דכשר דהא לא והשלם עליו י מן השוק משמע שכבר חתמו הראשונים ולא היה צריך רק להשלים אלמא כיון דהוכשר הגט ע"י הראשונים תו לא בעינן בהשלמת אחרים זה בפני זה ורבינו אלחנן פסק דכיון דבא להחתים השלישי גילה בדעתו שלא יהא גט עד שיחתום גם השלישי *וחתימתו אינו כלום כיון שחתמו זה שלא בפני זה :

[*עי' בתוס' שגם רש"י הסכים לדעת ר' אלחנן לפסול הגט ע"ש] :

סליק פירקא

תמב [דף פד ע"א] **המגרש** את אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם . ס כשהוא עוסק בנתינת הגט מצריך לנותן הגט לומר הרי זה גיטיך והרי את מגורשת ממני והרי את מותרת לכל אדם ומיהו אין צריך לומר כן אלא לרווחא דמלתא בעלמא כדאמרינן לעיל פרק הנזקין מעדותו של רבי יוחנן בן גודגדא נשמע אמר לעדים ראו גט זה שאני נותן לה ואח"כ חזר ואמר כנסי שטר חוב זה מגורשת אלמא לא אמר לה הרי זה גיטיך ולא הרי את מותרת לכל אדם שאינה יודעת שהוא גט ולא בעינן (*דעתה) [*דעתה] וכ"פ בסה"מ וראיה היה מדבר [*עמה] על עסקי גיטה ונתן לה גט ר"י אומר דיו ואע"ג דאמר לעיל נתן לה גט והיא ישינה דאינו גט אלמא דבעינן דעתה היינו משום דאין בה דעת כלל וגרועה מחרשת : כלל א"ר יהודה בן תימא כל תנאי תמג שאי אפשר לקיים כו' עיין פרק השוכר את הפועלין : [דף פה ע"א] ומתני' דקתני כתבו בהוצו ואוקימנא בחוץ אבל ע"מ לא פסיל הכי אמר מר נטרונאי גאון תמד המקנא לאשה ורוצה לגרשה והוא חושד אותה על שום אדם כיצד יעשה את"ל יאמר לה חוץ א"כ ע"מ נמצא גט בטל ובניה ממזרין אלא אומר לב"ד והם מוחין בידיהם שלא ישאו זה את זה לעולם ואח"כ נותן לה גט ואומר לה הרי את מותרת לכל אדם ואם נתן גט לאשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני כיצד יעשה יטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הרי את מותרת לכל אדם מן יומא דנן ולעלם ע"פ יש נוחלין : [דף פד ע"ב] ותיפוק ליה דה"ל מתנה על מה שכתוב בתורה אור"י דקרע כסותי ע"מ [לפטור] אע"ג דנזקין חשיב ליה תלמודא בערכין מלוה הכתובה [בתורה] מ"מ לא חשיב ליה מתנה על מה שכתוב בתורה כיון שמוחל בהדיא אבל ודאי אם היה אומר קרע כסותי ע"מ שאין לך עלי דין נזק (שלם) חשיב מתנה על מה שכתוב בתורה [*כאומר ע"מ שאין לך עלי אונאה] ס ולמאי

הגהות הב"ח א נ"ב מאיר : ב נ"ל והא דר"מ : ג לאורחא כו' כי הדר כצ"ל : ד נ"ב להמתין : ה נ"ב בשבת קנין גמור שאלם בעלמא מותר כצ"ל והשאר נמחק : ו תי' לדבר נמחק : ו תי' לה נמחק : ז נ"ב ומנתקן : ח כדפרישית לעיל וא"כ פעמים כצ"ל והשאר מוקף : ט נ"ב שכא : י נ"ל כדתנן : כ נגם כצ"ל : ל פרק השולח כצ"ל : מ נ"ל כותב : נ נ"ב עבד : ס נ"ב ר"י : ס ולמאן כצ"ל :

הגהות מהר"ם מטיקטין א] נפס' :

דמפרש דוקא גבי ע"מ שאין לך עלי שאר כסות ועונה חשיב מתנה על מה שכתוב בתורה לפי שאין קדושין לחצאין וגם גבי אונאה אין מכר לחצאין אבל גבי נזקין אין שייך לומר כן ולפי זה קשה [ס]דבסמוך אי לאו טעמא דבסמוך היה חשיב ע"מ שתאכל חזיר מתנה על מה שכתוב בתורה אע"ג דאין[ע] זה גט לחצאין וי"ל דוקא גבי ממון דניתן למחילה לא חשיב מתנה על מה שכתוב בתורה היכא דלא הוי לחצאין [*תוס']: תמה אם כתבו בתוכו וחזר ומחקו פסול פי' לפי שלא נכתב אלא על תנאי זה ואין כאן כריתות משמע דוקא תוך דלא הוה כריתות חזר ומחקו פסול אבל שאר מחקים כשר בגט רק שיעשה קיום המחק לפני שריר וקים ומ"מ נהגו העולם להחמיר שלא לעשות: בסימן תתק"ו שאל (*ראבי"ה מהרב רבינו קלונימוס) [*שאלתי אני אבי"ה מהר"ר דוד בר קלונימוס] על גט שיש בו מחק [*או תלוי] שנהגו להחמיר ובתוספתא תניא גט שיש בו מחק או תלוי מגופו פסול שלא מגופו כשר אם החזירו למטה אפילו מגופו כשר וסבור אני שהפירוש כך דבר שתלוי בו (*בגופו) [*גופו] של גט [כי הך] דתנן פרק המגרש אם כתבו בתוכו אע"פ שחזר ומחקו פסול וטעמא משום דעל תנאי נכתב ושוב חזר בו דהכי מפליג התם [בגמרא] הא אם מחמת טעות נכתב אינו נפסל רק שיחזור למטה ודין קיומיה

והשיב אשר שאלת על גט שיש בו מחק או תלוי אמת כדבריך כן הוא [*פי' שנהגו להחמיר] וכן כתוב בסידורי גיטין ואם עשו בו מחק פסול [*פי' לכתחלה] ומה שאין כן בשאר שטרות[ב] *) וטעמא כי יש חילוק בין מחק למחק כי ודאי מחק או תלוי שסבר הסופר לכתוב כראוי וטעה והשמיט תיבה או שתים וכשנזכר הלאו בינו שיטי ואח"כ מחק וכתב [*על] המחק אפילו מגופו של גט כגון הרי את מותרת לכל אדם וכיוצא בו והחזירו למטה וקיימו כהוגן כשר בין בגט בין בשאר שטרות כדתניא לענין גיטין בתוספתא כמו שכתבתי וכן (*תניא) [*תנא] לענין שטרות בתוספתא דב"ב פ' בתרא שטר שיש בו מחק כו' וקיום שטרות ידוע הכשרו כדאמרי' בגט פשוט אבל אם נכתב הגט פסול מדעת אע"ג שחזר ומחקו פסול שהרי אדעתא דפסול נכתב ושויה חספא ושוב לא יחזור להכשירו ודמי (*לגט) [*לביטול גט] דריש פרק השולח דלינו חוזר ומגרש בו והדע שכן הוא דכשנכתב אדעתא דפסול אין לו תקנה כדאמרינן לפני התורף אפילו בע"פ פסול אע"ג דנכתב כל הגט בהכשר הואיל וכתבוהו אדעתא [דעל פה] פסול ונראה דמשום גזירת המחק כה"ג גזרו והחמירו בכל המחקים כולם מיהו בדיעבד כשר: [דף פה ע"א] אמר אביי

תמו (א) האי מאן דכתב גיטא נורכיה לוי"ו אחרונה דוכדו דלא ליסתמע וכדי ולרכיה לוין

*) מהר"ל מפראג. הגי' ס"א וטעו :

הגהות הב"ח ס נ"ל דהכא : ע נ"ל דאין שייך בזה : פ ס"א וטעו : צ כלומר אבל יש זולתו כנ"ל : ק נ"ב לממני : ר נ"ל כשהעיד ותי' כשכותבין נמחק : ש נ"ב ועתה כותב כל הלשונות של גם הכתובה למעלה ולומ' הגט זה אני רוצה שיתקיימו כל התנאים הכתובין למעלה ולא בדברים : ת נ"ל ורבותינו כו' נומר לשון גירושין : א נ"ב משום שאם לא היו כותבין עד היה משמעו בהתותם הוא המגרש אבל בשאר שטרות העטר מדבר בלשון עדים ולא שורגלו לכתוב אחר חתימתן עד : ב דלשון שילות משמע משתי כו' כנ"ל : ג נ"ב לשון שילות : ד נ"ל וע"כ תירוכין במקום שילות : ה נ"ל ע"פ דעת קצת מדקדקים על לשון שלוח שקל וכבד סקל כנ"ל : ו נ"ב או גדולה נמי תהא מגורשת :

שלטי הגבורים

(א) לפי שיש בטופסי גיטין כמה גמגומים בלשונם ודברים צריכין ביאור נתתי את לבי להאיר מאפל דבריהם לשום מעקשים למישור ומה' אשאל עזר ובשמו שלא אכשל . יש לשאול מה לנו להאריך כ"כ למנין שאנו מונין כאן היה לנו לכתוב כמו שאר שטרות . ונראה לפי שיש מקומות שמונין לחורבן הבית או שמיטות ויובלות ויש שמונין למלכות לכבוד המלך ואנחנו במלכות אין מקפידין עלינו ועל זה כותבין למנין שאנו מונין כאן צ אבל זולתינו מנין אחר ודכוותיה איתא במתני' כתב לשם מלכות מדי או פרס לחורבן הבית כו' הגלה מזה ומזה . ויש ספרים קדמונים כתוב בטופסים במנין דרגילנא ק וכן בספר אלפסי והיא היא לפי שאנו משנין מנהג בכל ברצוננו לפי שאנו מונין לבריאת עולם . בפלונית מתא בהרבה מקומות בספרד ובאשכנז כשכותבין ר בעיר גדולה כותבים במדינת פלונית אבל בגליל צרפת אין כותבין כן דלפי הלשון מדינה ר"ל גליל אחד כמו שכותבין בצרפת קאמפנגייא"ה ונורמאנדיא"ה לפי שלעוזים מדינה פאייש"ו ואמנם יש ראיה לדברי הכותבים מדינה שעיר גדולה נקראת מדינה מפ"ב דבקלים כשם שלאחות במקדש כך שולחנות במדינה ור"ל בירושלים וכן בפ"ב דנזיר קאמר חוץ מנזיר שבמדינה ר"ל בירושלים וכן במקרא כתוב ואני בעילם המדינה . ובירושלמי דמגילה משפחה ומשפחה אלו הכפרים מדינה ומדינה אלו הכרכים ועיר ועיר אלו עיירות גדולות . ואולי לא נהגו כן בצרפת דלא ידעי שיעור מה נקרא מדינה אם כאנטוכיא או ביתר וכתבו דמפקא מכפר ומפקא מכרך . לביתי ברעות נפשי בא לפרש שאיט גם מעושה שלא כתבו בע"כ דא"כ ידוע לכל שהיה פסול . בדלא אניסנא כלומר לא אנסו אותי עד שאומר רוצה אני דאם כן הוי פסול כאותם שכופין להוציא . ושבקית ופטרית ותרוכית צריך ליתן טעם מה לנו לג' דברים . ועוד דבהר הכי איכא כי האי לישנא וכדו פטרית ושבקית כו' ועוד מאי וי"ו דושבקית דהכי הול"ל שבקית או צביתי למשבק ולמפטר דהוי לשון לא יותר . ועוד מאי שנא דהכא כתיב ושבקית בריש' ולבסוף כתיב פטרית בריש' והדר ושבקית . ונראה דהא דאמרינן עכשיו צביתי ושבקית כו' ר"ל שהוא פוטר אותה דהייני הא דקאמר בתר הכי אלא מגלה שכבר מצא בה ערות דבר כב"ש ולב"ה הקדיחה תבשילו או שאר דברים לא ישרו בעיניו לפי שאסור לגרש אשתו בלא טעם כדאיתא בפ"ב אמר ליה רב פפא לרבא לא מצא בה לא ערוה ולא דבר ולא טעם מהו (תוס') [כו'] משמע דוקא דיעבד אבל לכתחלה אסור וכן פסק הרי"ף ולכן ושבקית כלומר מאותה שעה משום אל תחרוש צרעך רעה כדאמר רב משרשיא ולכן קאמר ושבקית ופטרית זה ימים רבים היה בלבי לגרשה . וכדו פטרית פירוש כדו כמו עתה . כלומר עכשיו אני פוטר ומגרש ולכך פטרית קודם שהוא תרגום של כריתות ממש . ושבקית כלומר אל תאמר שיהא פטור זה עד זמן ידוע או בתנאי על מנת שלא תלכי לבית אביך לעולם דא"כ לא היה לגמרי ואין זה כריתות והרוכית כלומר לאחר שפטרתיה והנחתיה שלחתיה מביתי ונקט לישנא דקרא ושלחה מביתו . די תיהויין רשאה ושלטאה בנפשיכי לאפוקי מי שמגרש ונותן לה רשות מלבד אדם אחד כדתנן התם וחכמים אוסרין ולכן קאמר אח"כ למהך להתנסבא לכל גבר דהלכה כחכמים שאם אמר הרי את מותרת לכל אדם אלא אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל וכו' ולכל מי שיש לה קדושין פסול ועוד דאצטריך לאפוקי שאין דעתו לומר שתהא מגורשה ממנו ואין מותר לכל אדם דכה"ג הוי רית הגט כדאיתא בפרק המולך אשה גרושה מאישה אפילו אינה גרושה אלא מאישה הוי רית הגט ופסולה לכהונה . ואנש לא ימחא בידיכי מן יומא דנן ולעלם זה לאפוקי מדרבי יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו דלדידיה אצ"ל מן יומא דנן ולעלם דזמנו של שטר מוכיח עליו שהרי כתב זמן בגט והא דקאמר לעלם לאפוקי הא דקאמר רבא אמר היום אי את אשתי ולמחר את אשתי מהו וכן אם לא באתי מכאן ועד וכיוצא בזה אם היה בא בתוך הזמן יכול למחות שאינה מגורשת ובספר קדמון ראיתי כתוב ואנש לא ימחא בידיכי מבמאי כלומר מכחי שיוכל לבטל שלא יהא גט אבל מ"מ הבורה בקרוביו שאין תלוי בחסרון הגט והא דקאמר די תיצביין ר"ל כי בכל כתי עיהי לכותבו בלא שום תנאי אלא בכל לשון חשוב וטוב והרי את מותרת לכל אדם . ודן די יהוי ליכי מנאי ספר תרוכין ואגרת שבוקין וגט פטורין משום דהוי גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם ורבי יהודה אמר ודן די יהוי ליכי מינאי ולכך אנו כותבין שניהם לשופרא דגיטא ואע"ג דהלכה כרבי יהודה מדשקלי וטרי אמוראי אליביה דאמר אביי מאן דכתיב גטא לא ליכתוב ודין ביו"ד דמשמע דין ולא לכתוב ואגרת ביו"ד כיוצא בזה דאפילו לת"ק ס"ל דכותבין ודן די יהוי וכו' אלא ס"ל דלא הוי גופו של גט אלא הרי את מותרת ועד עתה היה מדבר אל העדים ומגיד דעתו ועתה מבאר שאין גט בדברים בעלמא והתורה אמרה וכתב לה ספר כורתה ואין ד"א כורתה ולכך קאמר ודן די יהוי ליכי מינאי כלומר אפילו הנייר והכל שלך שאם היה אומר לה הרי זה גיטך והנייר שלי אינה מגורשת כדאיתא התם ספר תירוכין ליבנא דקרא ספר כריתות ר"ל דבר הכורת בינו לבינה דהוי תירוכין שמשלחה ומגרשה מעל פניו ש ובטופסי קדמונים אין כתוב והרי את מותרת לכל אדם ונראה טעמא דזהו משום דס"ל דהלכה כרבי יהודה כדמשמע על הא דקאמר מי בעינן ודן או לא והרי התנאי למעשה ולא בדבור אך צריך ליתן טעם לשנוי הסדר כי מתחלה קאמר הכא ספר תירוכין כו' ונראה דתירוכין ליבנא דקרא כדפרישית והוא לשון שלוח כמו ושלחה מביתו ת וכן הרגילו לומר גירושין במקום שלוחין כמו המגרש אשתו אומר הרי את מגורשת . ואגרת שבוקים לפי שהגט כשר על עלה של זית ועל קרן פרה דלא הוי ספר קרוי ליה אגרת . גט פטורין הוא תרגום של ספר כריתות ובספרים ישנים לא כתוב גט פטורין ויש ראיה לדבריהם . ומה שאין כתוב כלשון שאר שטרות שכתוב בהן בפנינו עדים ת"מ בא פלוני ואמר לנא כו' ובגט אין כן אלא המקנה מדבר ולא העדים והיינו טעמא דכתיב ונתן שהמגרש כותב אני פלוני מגרש אשתי פלונית והעדים החתומים בו לכך כותבין אחר חתימתן עד א שאין רק זכרון דברים אע"ג דלפעמים קרקע נקנה במסירת השטר מ"מ רוב פעמים נקנית ע"י קנין ועדים לכך נהגו לעשות כמו שהעדים מדברים ומעידין שכך אמר המקנה אבל בגט צריך שיהא כולו דברי המקנה כדכתיב וכתב ונתן ועל דברי המגרש מעידין העדים שכך אמר ועשה ולכך כותבין ספר קודם לאגרת שהוא חשוב טפי . ועוד דספר הוי לה"ק ואגרת הוי לשון ארמי ויש ליתן טעם למה הניחו רז"ל ליבנא דקרא דשלוח דכתיב ושלחה מביתו ותפסו לשון גירושין והירוכין וכן בכמה מקומות במשנה ובגמרא ונראה משום דלשון ב שלוח אחד משתי לשונות האחד באדם שמשלח חבירו ושב אליו לרצונו וזהו רובו של לשון מקרא כגון לא שלח יעקב שלחה הנער ידם ליהד תשלחנה הוא לשון הושטה וכן שלח ידך וישלח ידו וכאלה רבים שאינם אלא לשון שליחות לעשות מלאכתו או שליחות מדברים או הושטה וכן יד שלוח אלי אך יש בלשון גירושין מקומות מועטין כמו ושלחה מביתו וישלחהו ה' אלהים מג"ע ע"כ הניחום שרובם ג אינם לשון גירושין ולקחו לשון גירושין דבר שאין חוזר לרצונו כמו ויגרשהו וילך גרש לץ ויצא מדון וגרשתמו מפניך וכאלה רבים ד וא"כ הניחו במקומה שהרי ושלחה מביתו באורו וגרשה כדפי' והרגום של גירושין תרוכין וגט פטורין תרגום של ספר כריתות ושבוקין תרגום של עזיבה לגמרי . עוד נראה למה הניחו רז"ל לשון שלוח ע"פ המדקדקין קצת בלשון ה שלוח סקל הוא חוזר והכבד שלוח שאין חוזר ובכתיבה אין חילוק בין הקל והכבד אם לא במקרא והניחו אותו דלא לשתמע סקל שהוא חוזר ודכותה דרשו רבותינו ז"ל ושלחה פרט למשלחת וחוזרת וכן לא לקחו לשון הוצאה אע"פ שכתוב ויצאה מביתו משום דלא כתיב והוציאה דמשמע שהאיש מוציא אלא ויצאה דמשמע מדעתה כמו שמספר לנו שתהא מגורשת . כדת משה וישראל כי היכי דתקינו בקדושין כדת משה וישראל כדאיתא בפ"ק דכתובות כל המקדש אדעתא דרבנן מקדש גבי מי שמגרש על תנאי דאם לא באתי וכו' ואמרו גט כזה מבטל הקדושין ג"כ נוכל לומר כל דמגרש אדעתא דרבנן מגרש וכגון שזורק גט (לקטנה) בד' אמותיה דהוי גט ו אע"ג דד' אמות בסימטא או ברה"ר דלא הוי רשות האשה אפ"ה הויא מגורשת משום דכל מאן דמגרש אדעתא דרבנן מגרש וחכמים נתנו שיעור לאשה ד"א דהפקר ב"ד הפקר והוי הגרה ואי לאו כדת משה וישראל לא הוי הגרה דד"א לא הוי אגרה רק דרבנן . ע"כ ביאור הגט ממהרש"ק לא קדמהו אדם לבארו וכל שאר הדברים כגון המעייעת והעמדה לא רצה לבאר וסמך על דברי הקדומים שאריכו ודקדקו עכ"ל מהו' שמשון מקינן זצ"ל : תשובת ר"ת להר"ר יוסף מאורליינ"ז אני ישן ולבי ער . לאהבת דודי כאש בוער . צרור הכסף . הר"ר יוסף . על אשר כתבת על טופס הגט שנכתב ע"פ וכתב בו פלוני דמתקרי פלוני ואמר' שאני גורס לעז על גיטין הראשונים שלא נהגו לכתוב רק פלוני עם כל שום ותניכה דאית ליה ואי משום בהיא דאמרת קבילית גיטא מן ידא דאתא בר כדיא דמתקריא איא מרי התם לאו גיטא הוי אלא לסימנא בעלמא שלא זה דברי שאהה טועה בפתרון בבא אחרון נבהל להשיב ובמת בהוראה ולא נותן לב לראות אחרית דבר וזה בורות וגם בטות אמר דשגי בפלוני וכל שום והניכא דאית לי ולא ממך יצא רק מן הראשון שבכבו את בני מלכותינו וראיתי כי בארץ הגר ובאשכנז לא נשתבשו בכך שאהה שמו ושמה משנה שאם אין לו שום והניכא יערער על זה הגט ויאמר שלא נכתב בו שמותיו בטות כזה לא שמעתי שאפילו אם יש לו מה הניכן לכתוב כיון שלא נהפרש . ומה שדחיהם ראייתי מאי אמרי תורה שלמה נביאה בעלב וגם כהבת שלא לשנות המנהג מפני הלעג מנהג זהו גהנ"ם למפרע אם שוטין נהגו חכמים לא נהגו ואפילו מנהג הגון אין עוקר הלכה בזה טעות גדול טעיתם ואל תוסף עוד לדמות דמיונות כאלה עכ"ל . בגיטין הנתנין כשכותבים שם האיש המגרש וכותבין אנא פלוני בר ר' פלוני העומד היום בפאנ"ו אין כותבין העומד היום כאן בפאנ"ו וכן ראיתי בגט הניתן ע"י מהר"מ ולגבי אתתא לא היה כתוב כאן רק בהתלה כותבין שאנו מנין כאן ותו לא וכן המנהג : כל ספיקי מימי העיר יכתוב בגט והר"ר יחיאל אומר שאין לכתוב כי אם עיקר ספיקי העיר ועיר שאין בה כי אם אסיפת מים בעלמא ולפעמים אין בו מים יכתוב גם העיר הסמוכה ומימיו . כל כינוי שהוא קשור השם כגון שמואל מואל מרגליות מרגלו"ט לפורה פורה אין זה כינוי . כשיש לו שם לעז שכותבין המכונה ובשם קדש כוהבים דמתקרי ומומר אין כותבין שם עובד כוכבים כלל וטוב לכתוב בו וכל שום ותניכא דאית ליה אבל לא בשאר גיטין לר"ת ואותב בל' אדם שם שלהם מההלך לכמה ענייני שמות כמו יצחק שקורין הק"י או הקלו"ס ויעקב שקורין קופין וכן שרה שקורין שרון או שר"א אין צריך לכתוב כולם אלא עיקר השם שמתהלקים האחרים ממנו ודיו בכך כך שמעתי ממורי הר"ר פרץ שמע מפי הר"ר יקר ששמע מפי רבינו יחיאל זצ"ל : כתב בא"ז מעשה בגט אחד שנכתב מכתיבה דקה שקורין מקיי"ש ופסלוהו רבותינו דילפינן לה לה מאשה וכתב **גם ואין זה קרוי כתיבה ופי' רבותינו וע"ז אנו סומכין שסהגים לכתוב פסוקין בשטרי הדיוטות ובאגרות שלומים** בלא שרטוט משום דכתיבה דקה שקורין מקיי"ש שאנו כותבין בו בשטרי הדיוטות אינה חשוב שהרי אינה מתוקנת כהוגן וי"ל דעל זה נהגו לכתוב בהמ"מ בלא שמי מכתיבה מקיי"ש עכ"ל . מצאתי צריך לקבל עליה שלא תנשא בתוך שלשה חדשים וסימן יב"ש יהי"ד מודעא התרה שאל"ה סימן פתוח"ה אמיר"ה קריא"ה קריע"ה חרמ"ה קבלתי מרבותי שאין לדקדק בשמות אב המגרש או אב המתגרשת ולא באם לכתוב כשיש להם שני שמות המכונה או דמתקרי ודו"ק : מצאתי בנמוקי האשכנזים דצריך לכתוב כנוי האב . וקורעין את הגט מיד אחר נתינה כדי שלא יוציאו לעז על הגט הרר"י בשם רש"י מצאתי בלקוטים . מצאתי עוד בתשובות בלקוטים דאם אמר בשעת המסירה אם יכפוני לבטל בטול על בטול אפילו עד אלף דעו שאני אנוס שוב אין מועיל מ"מ בגט בטול מודעי . ובגט ש"מ נהגו לעשות כדעת סמ"ק שכתב ז"ל ומורי רבי יחיאל ב"ר יוסף היה רגיל להצריך בגט דש"מ לגרש לגמרי בלא שום תנאי כדי לאפוקי נפשיה מכל ספק וגמגום אך היה מזקיקם לקבל עליהם חרם של תקנת קהלות לישא אותם משיעמוד עכ"ל : אך באמת יש מאד להיות נזהר שיהא הבעל בישוב הדעת מתחלת שעת הצווי עד סוף כתיבה וחתימה ונתינה ליד האשה ולזה הזהירו כל הפוסקים ודו"ק . צריך לחתוך הקלף קודם הכתיבה . דין ארכו יותר מרחבו יארכו זהו דרך כתיבתו . ונהגו העולם שלא להקפיד . צריך י"ב שיטין כמנין ג"ט . צריך שירטוט בברזל ולא באבר . צריך לכתוב כתיבה תמה וכמו כן חתימת העדים צריכה כתיבה תמה ומוקפת גויל ובר ולבי ותבר ורב סכל שלם : צריך שלא יהא שום עשטוש ומחק בגט . צריך שלא יעברו האותיות את השרטוט . צריך להיות הגט יבש קודם נתינה . צריך לכתוב האותיות כהלכתן ואם יש ספק יביאו קטן להכיר האותיות . צריך שיהיו השין תלויין לכרעייהו גם הקוף : צריך שלא לכתוב על המחק ואם יפול דיו בתוך האות לא יתקן אותה ע"י מחק משום חק תוכות אכן מיו"ד או מוי"ו וכיוצא בו לעשות מטפה אשר נפלה אות שלימה אין בכך כלום כי זה חק ירכותיו כשר . צריך שיהא הקלף והדיו והקולמוס הכל לבעל האשה : צריך שיצוה הבעל לסופר שיכתוב הגט לשם אשתו פב"פ בפני עדים כשרים שלא יהיו קרובים לא לבעל ולא לאשה ולא זה לזה : צריך שיצוה לסופר שיכתוב כ"כ גיטין שיהא אחד מהם כשר לפי ראות עיני ת"ח אשר בעיר או אחר המחמיר אכן מורי רבינו יחיאל היה מגמגם בזה דאין זה גט כשר אלא מטעם ברירה וקי"ל דאין ברירה לכן נ"ל דטוב לומר לסופר על כל גט וגט כתוב גט לאשתי צריך להזהר שלא יעשה הבעל שליח לצוות לכתוב הגט רק הוא בעצמו יצוה לסופר לכותבו ולעדים שיחתמו . צריך שיהו העדים בשעת כתיבה כשיתחיל הסופר לכתוב לכל הפחות בשטה ראשונה . מצאתי ויתנו בו סימן . צריך שיאמר הסופר בפני אותם עדים הנני כותב גט לשם פלונית אשת פב"פ המכונה פלוני . צריך שיחתמו כמו כן העדים לשמה כמו הסופר צריך שיחתמו בראש השטה תחת הגט זה תחת זה ואם בפני זה . צריך שיכתבו אחר שמותם עד באחרונה כמו שלמה בן דוד מלך ישראל עד : צריך שלא ירחיקו מן הגט ב' שיטות : צריך בעל לבטל כל מודעות . צריך למקרייה לגט קודם נתינה ולאחר נתינה ושיאמרו העדים זה הוא : צריך לכתוב שם העיר היושבת על הנהר : צריך לשום חרם שלא להוציא לעז על הגט ואם היה נשבע ליתן גט צריך שיתירו לו קודם שיתן הגט שלא יהא דומה לאונס אך ערכון יתן אם ירצה שאין זה אונס : צריך ליתנו בפני שלשה . צריך לכתוב כל הכנויין בגט משמות האיש והאשה . צריך לכתוב הגט מכתיבה גסה : צריך לשאול מן האשה הכתובה בשעת נתינת הגט או השובר ע"כ . משלם חסר וכן הוא בעזרא : קלונימוס מלא מהר"י ווי"ל הגט שנתן פה היה כתוב בו זנווי"ל בב' ווי"ן וגם כתוב בה אורשיג"ה בא' מעינות בחד יו"ד . על נהר פלוני . ואם יש שני נהרות יכתוב ועל נהר פלוני . אנא פב"פ ואם יש לו שם אחד קדש יכתוב דמתקרי פלוני ואם הכינוי לשון לעז יכתוב המכונה כך : העומד בוי"ו ויש שאין מקפידין . הראשון שבקית ופטרית ולמטה יכתוב פטרית ושבקית פטרית בלא וי"ו קודם ושבקית ותרוכית וי"ו אמצעית גדולה יתיכי ג' יודי"ן כו' ואם אין האשה בעיר אין כותבין מקום האשה : כדת משה וישראל בשיטה אחת ולא יותר : בתשובת הר"ר ישעיה הגדול על גט שכתוב בו בי"ב לירח פלוני ולא כתב שנים עשר אין בכך כלום ובעבור זה לא יפסל הגט כי הדבר ידוע לכל כי י"ב הם שנים עשר ואין לערער בדבר זה לא משום פירות ולא משום זנות ובג"פ אמר רב פפא פשיטא לי ספל למעלה וקפל למטה כו' אלמא גם בשטרות היו רגילים לכתוב גמטריאות ע"כ . בעשרים יום באחד ועשרים יום בשנים וכן כולם : בשנת חמשת אלפים ואחת או שתים שלש כו' אחת עשרה שתים עשרה שלש עשרה כו' עד עשרים ומכאן ואילך עשרים ואחת עשרים ושתים : כסליו ביו"ד בין ל' לוי"ו שכן הוא [בתרגום] בזכריה *) (ועזרא) ניסן ביו"ד לפי שכן הוא במגילת אסתר ועזרא סיון ביו"ד כן הוא במגילת אסתר . אלול בלא יו"ד שכן הוא בעזרא וגם הוא נקרא אלול בחטף סגול : מצאתי העידו בשם מהרר"י מויינא אייר בב' יודין וכן נהגו כל חכמי אוסטריך וכסלו יש לכתוב חסר יו"ד אחר הכף ואחר הל' וכן הוא בת"ע בזכריה בעזרא . תמוז מלא . וגם שמעתי משם מהר"א ז"ל שכל שמות שיש להסתפק אם יש לכתוב לבסוף א' או ה' שיש לכתוב בה' כגון הושעיה עקיבה סעדיה שמריה וכיוצא בהן שאותם שבמקרא לא תמצא אלא בסופו ה' וראיתי גט אחד בווייג"א שכתוב בו י' במיתקרי בין מ"ם ותי"ו עכ"מ . והרי את מותרת בוי"ו בין מ' לתי"ו תרוכין בלא יו"ד בין תי"ו ורי"ש והוי"ו גדולה . אגרת בלא יו"ד שבוקין וי"ו גאולה פטורין וי"ו גדולה ושניהן ביו"ד אחת . כל אות ואות מחתימת העדים תהיה מוקפת גויל . כן יאמר הבעל הרי זה גיטך והרי את מגורשת ממני והרי את מותרת לכל אדם . על נהר פלוני ואם יש שנים או שלשה נהרות יכתוב על נהר פלוני ופלוני אפילו יהיו הנהרות רחוקים מן העיר יותר מן התחום כיון שמוליכים שם הסוסים או ללבן הבגדים כיון שבספוק העיר מאותם הנהרות צריך לכותבם ואם ספוק העיר ממי בארות או מעיינות יכתוב היושבת על מי בארות ועל מי מעיינות ע"כ מצאתי : צריך לקרות הגט עם העדים ולשאל לעדים שזהו הגט שכתבו ושחתמו ע"י סימן מובהק להעיד שהבעל צוה לסופר לכתוב לשמו ולשמה ושהסופר אמר כן קודם התחלת הכתיבה ושהו שם שטה ראשונה ושחתמו לשמו ולשמה זה בפני זה ובזה חתימתו ותחימת חבירו וכן לשני . הבעל ידבר עם האשה שיכוין לגרש וידה פתוחה ולא תסגור ידה עד שיסלק הבעל הגט מידו לגמרי ויאמר לה כו' : הגה"ה שאלה על כתיבת שם הכתוב בגט שמתחלה נקרא שמו ראובן בשם זקנו ושוב חלה ונקרא שמו יחיאל ועוד היו קורין שמו בכינוי השם פוא"ה על שם המשפחה שהיו נקראין כולם פלוני פוא"ה דבר פשוט הוא לעניות דעתי דמאחר שבמקומכם שהיא מקום הנתינה לא הוחזק שם יחיאל כלל אלא שם ראובן כאשר נראה מתוך כתבך שיש להקדים שם דמקום הנתינה דהיינו ראובן ואפילו היתה הכתיבה במקום אחר ושם היו מכירים בשם האחד לבד כ"ש וכ"ש בהיותו נכתב ונתתם ונתן במקום אחד ושם מכירים שם דראובן ולא שם דיחיאל וכך יש לכתוב אנא ראובן דמתקרי יחיאל המכונה פואה כמ"ש התוס' וס"ה וסמ"ג ומ"ק ועל כי קוראים אותו פואה נקרא כן על שם משפחתו ולא שיהא קשור השם וא"כ דבר פשוט הוא שיש לכותבו בגט בלשון המכונה כיון דהוי לשון לעז כמו שכתב ר"ף ע"כ הגה"ה . וצריך שלא יגע שום דבר של אדם בגט בשעת נתינת הגט ואם יגע צריך להחזיר ולגרשה . האשה בעצמה צריכה לפתוח ידיה ולקפוץ . מעשה לפני הר"ר פרץ באשה שקבלה גיטה וסייע איש אחד לקפוץ והצריכה החסיד לקבל גיטה שנית . עכ"מ . יען כי כתיבת הגט וחתימתו מפוזר ומפורד ורבו בו הדעות אלקט נא בשבולים ואסדרהו סדר מתוקן לעושי המלאכה ע"פ הרמב"ן וסה"ת ומ"ג והרא"ש וע"פ אשר ראיתי מרבותי מאשר אני זכור צריך שיהא הקלף והדיו משל בעל או יקנו לו במתנה ומר"ף ומ"ג הזכירו גם הקולמוס והרא"ש לא הזכיר כלל ולכ"ע בדיעבד שרי לשון א"ה בשם אביו . ויזמין לו הבעל סופר וב' עדים כשרים זה לזה ולא קרובים לא לבעל ולא לאשה ולא זה לזה לשון סמ"ג ואם הסופר אינו קרוב די בעד אחד עמו . וק"ל בגוה אמאי נאמן הסופר הלא נוגע בעדות כי נוטל שכר מן הבעל וי"ל דמיירי כשאין נוטל שכר רק מעט שכר בטלה . ע"כ כתב דהאידנא דנוטל שכר הרבה יש ליזהר שלא יהיו העדים קרובים לסופר דאל"כ ליכא עדות כלל ואין דבר שבערוה פחות משנים כתב הריא"ז שלא יטלו עדי הגט כ"א שכר בטלה כדאמרי' פרק שני דייני גזרות גבי קרנא דנוטל שכר לדון דיניו בטלים ה"ה עדים עכ"ל . ויושיט הבעל הקלף והדיו בפני עדים ויאמר לו בפניהם כתוב גט לאשתי פלונית ואתם עדי תחתמוהו . והנני מבטל בפניכם כל מודעא ומודעי דמודעי ומודעי דנפקי מגו מודעי דמודעי עד סוף כל מודעי דעלמא שמסרתי וכל דברים שמסרתי שגורמים לבטל את הגט לשון א"ה בשם אביו . והריני מגרשך מדעתי בלב שלם בלי שום אונס . ותנאי עכ"ל ע"כ עול אלו וכתוב גט לפלונית אשתי שתהא מותרת לכל אדם ויאמר לעדים ואתם תחתמוהו וז"ל אבי"ה גם תכתוב גט אחר גט כמה גיטין עד יזדמן לכם אחד כתוב והתום כראוי לדעת החכם פלוני שבעיר א"ה בשם אביו . וכתב מהרי"ק צריך הבעל לצוות בכל גט וגט לסופר כתוב גט לאשתי ולי הדיוט נראה שיאמר בביטול המודעי כך והריני פוסל כל עדים שיאמר שעשיתי שום מודעא . וטוב שיהיה הבעל אצל הסופר והעדים עד שיכתב ויחתום וינתן הגט לידה והרמב"ם כתב צריך שיהיה הבעל אצל הסופר וכו' א"ה ואם יצא הבעל אין לפסול כל זמן שלא שמענו שביטל ואם עושה שליח להולכה ישביעוהו שלא למסור מודעה ושלא לבטלו עכ"ל : לשון הרא"ש ז"ל ויחתוך הסופר לקלף למדת הגט שלא יצטרך להתוך ממנו כלום עכ"ל ויהיה ארכו יותר על רחבו עם העדים אבך השטה נקרא רוחב מהר"ף נהגו שלא להקפיד עכ"ל . ולבי מגמגם איך נהגו שלא להקפיד לכתחלה וכל הספרים כתבו דצריך ונראה לי הטעם דנהגו שלא להקפיד נכתב כמו שכתב מהר"ם בווי העמודים גבי ס"ת שאין לעשות דע"י כן יתקלקל הכתב לעשות אותיות רחבות וקצרות שלא כדת . אכן נ"ל שבגליון יש להיות ארכו יתר על רחבו כמו ספר תורה דלמטה טפח וכן משמע לשון ראבי"ה דכתב והמגילה צריכה להיות ארכה יותר על רחבה וכן במקצת פוסקים נמצא בסדור הגט שהזכירו דין ארכו יותר על רחבו קודם דין שרטוט וא"כ משמע דקאי אגויל וכן דעתי נוטה וישרטט י"ב שטין לא פחות ולא יותר וישרטט בקנה או בברזל לאפוקי עופרת וכל דבר שצובע אכן העור : ויאמר הסופר בפיו ובקול רם בפני העדים שישמעו הנני כותב גט זה לשם פלוני ולשם גרושין אשתו פלונית ויהיו שם עדי החתימה כשכותב הסופר את הגט שידעו העדים שנכתב לשמו ולשמה ולשם גירושין ושיכירוהו שזהו הגט שכתב הסופר עכ"ל : ושיכתוב כתיבה תמה שקורין גרו"ש בלע"ז ולא יגיע אות לאות והאותיות עשוין כתיקון כס"ת ובלא זיונים א"ס . נהגו להחמיר לעשות האותיות מוקף גויל ואם יש בו אותיות דבוקות אין יכול לגרור האותיות הדיו שביניהם להבדילם עכ"ל סה"ת ואם רצה לעשות מ"ם פתוחה ונמשכה ידו ובהמה אין יכול לגרר הדיו שביניהם להבדילם

*) עי' בתשובת הכהן סי' רל"ג .

דהוס

שבאמצע שבוקין תרוכין ופטורין דלא ליתשמע שביקין תריכין פטירין וקאי על נשים דעלמא: דתהויין דתצביין הלכה יודי"ן סמוך לט"ן ובמכתב רבינו (*יצחק) [*יוסף] ע"ע כתוב בו כוד שתי יודי"ן אחרות אחת בסמוך לתי"ו ואחת בסמוך לדל"ת דהיינו ה' יודין לתיבה וליכתוב למהך בלא יוד אחר הלמד דלא ליתשמע לי מהך (*לשון שחוק) [*כמ"י איתו] [וכ"מ סכ"ת] ולירחוק רגל [*שמאלי] של ה"א דלמהך מגנה דלא ליתשמע למחך לשון חוכא וליכתוב להתנסבא ולא לכתוב לאתנסבא דלא ליתשמע לא תנסבא ויכתוב ודן בלא יוד דלא ליתשמע ודין לשון דינא ולא לכתוב ואינרת ביוד דליתשמע לשון אגרא אי נמי לשון (*איגרת) [*אי גרת] כלומר אי זנית דבלשון ארמי קורין לזונה גרת אלא ליכתוב אגרת': רבי יהודה אומר ספר תרוכין ואגרת שבוקין בספרים לא היה כתוב וגט פטורין ובגמרא נמי קאמר ולורכיה לוי"ו דתרוכין ולוי"ו דשבוקין ולא קאמר 'פטורין ומיהו בפ"ק דנדרים כתוב בספרים נמי גט פטורין ונראה דהוא הדין דגרסינן ליה הכא דהא ספר כריתות מתרגמינן גט פטורין: ולא אגרת ביו"ד בסידור תיקון של רבינו [*יוסף] ע"ע כתוב לא לכתוב אגרת בלא וי"ו דמשמע אגרתא בעלמא דאדם שולח לחבירו אלא (*אגרות) [*ואגרת] [*כן הוא במ"י וכן הוא בתוס' פרק המגרש דפ"ה] דמשמע דקאי ח אגיטין ואודין דלעיל: ט דלורכיה לוי"ו כו' נראה דאם לא האריך כשר דלא בעינן אלא שלא תהא נראית כיו"ד ומעשה היה בגט שלא היה ניכר בין וי"ו ליו"ד שבא לפני ר' אליהו והביא תינוק דלא חכים ולא טיפש לקרות אותה תיבה כדאמרי' במנחות גבי תפלין. תשובת ריצב"א על גט שבא מארץ הגר יען אשר עגמה נפשי על [*עלבון. מ"י] האיש הלזה ועל עיגון הבת דקדקתי על הגט אשר הובא [*לפניו] מארץ הגר ועמדתי על בוריו של דבר וכן נראה בעיני שאע"פ שלא נעשה כמנהג מקומנו [*ובמ"י כתב שלא נעשה כמנהג מקומינו כשר וגם מנהג המקום כי דייקין ביה שפיר מנהג כשר הוא] וגם מנהג המקום כי דייקת בה שפיר מנהג כשר הוא וחס ושלום שלא להוציא לעז על גיטיהן כי אשר נהגו לכתוב לשון מגרש אפילו בעיירות גדולות כגון טרוי"ש ואע"פ שלשון מגרש הוא קרקע שסביבות העיר כדכתיב מגרש העיר אשר סביבותיה וכדאמר אלף אמה מגרש ממה שנהגו כך אני אומד שכך רוצים לומר במגרש פלוני (*אשר 'הוא עומד בה [שהוא עומד כמה שבתוך] המגרש) [*שהוא עומד בה] והרי העיר בכלל תוך המגרש שהרי המגרש מקיפה ונראה שלכך נהגו לכתוב כך לפי שלפעמים (*דרך בתים) [שהוא דר בבתים] שבולטים ויוצאים חוץ לעיר ובלשון בני אדם אין שם העיר עליהם ובלשונם שנכתב מגרש הכל בכלל ומנהג כשר הוא ומה שקורין (*בורזי"ש) [*בורי"ש] ואנו קורין באורי"ש נראה בעיני דכיון שמתוך מקום דירת האיש ומקום כתיבת הגט מוכיח שמארץ הגר בא והוא לשונם לדבר לשון קלילא אין להקפיד כלל ומה שכתוב על נהר יי"ר ואנו נוהגין לכתוב על נהר קיי"ר כיון שאין שום אות במקום הלעז *כך שוה יו"ד במקום קו"ף [פ] ומה שכתבו כ*ודן בלא יו"ד יפה כתבו וכן נהר שינא שכתבו בלא יו"ד שנא כך הוא לשונם* לומר שנא כי גם במקומנו קורים אותו לפעמים בלא יו"ד ומה שכתבו דתהויין ולא עשו כמנהגינו לכתוב יו"ד בין דלי"ת לתי"ו ובין תי"ו לה"א

[*פי' במקום שיש לחוש ללעז אין האות של הנהר ניכר]:

[*ואף כי לא אוכל לפרש היטב לשון זה מ"מ נראה שהשכיל השנוי המועט הזה מאחר שהמובן הכל אחד ואין *לדקדק מסיפא דמלתא בתשובה זה שכתב בלא יי שנא כך *הוא לשונם לומר שנא כי גם במקומינו קורין אותו בלא יי ע"כ משמע הא לאו הכי פסול זה אינו דא"כ סותרין זא"ז אלא ר"ל דאפילו לכתחלה יכולין לכתוב שנא ויפה כתבו כמו שאמר לפני זה וז"ל ומה שכתב ודן בלא יי יפה כתבו שר"ל לכתחלה כותבין כן עכ"ל תשובת מהר"ם מפדוואה]:

והוי די כמו אשר והתווין כמו תהיי אין ראוי לפוסלו בכך כי ד' כ במקום סי"ן כמו שתהיי שאתה מדבר עמי דמתרגמינן דאת ממלל וכן שקמתי דבורה דמתרגמינן עד דאיסתלחית וכן רבים דמתרגמינן כך ומה שלא כתבו יו"ד בין תי"ו לה"א דתיהויין [נ] אני בדקתי בתרגום בבלי ראשון שהובא מרומי ואין כתוב בו יו"ד וכן בכמה תרגומין אלא שעל אותו סמכתי יותר מן הכל כי אין כמוהו בדקדוק אותיות. ומה שאין יו"ד בין תי"ו לנדי גם בזה אין לחוש כי אינה ראויה להיות ל כלל כמו שאינה ראויה להיות בעברי שלנו תרצי ודיהוי ליכי מנאי שכתבו תיבה אחת ולא כתבו (*ודי הוי) [*די יהוי] ליכי גם אותה דלי"ת במקום שי"ן והרוכין שלא כתבו יו"ד מ וכן שבוקין בין שי"ן לבי"ת וכן פטורין בין פ"א לטי"ת כדין עשו לפי סוגיא גיטין אין נ בו יו"ד דקאמר ולורכי' לוי"ו דתירוכין ושבוקין כי היכי דלא ליתשמע תריכין ושביקין והיאך היה משמע תריכין ושביקין אם היה יו"ד בין תי"ו לרי"ש ובין שי"ן לבי"ת אלא ודאי יפה כתבו ואין להשיבו בכל הנדדין כשר גמור הוא לפי ראות עיני והנה טיתי לאיש הלזה להראות דברי לפני אחי רבי שמשון ולפני רבותי שבפרי"ש כי אני כדי שיסמוך על דברי עד שיבא דבריהם דברי צדק ושלום יצחק בן אברהם תנצב"ה. אמנם דברי אחי נראין ואין לפקפק עליו ודרכיו דרכי נועם ונתיבותיו שלום שמשון ברבי אברהם: תמז [דף פו ע"א] אמר רב יהודה אמר רב הלכה כרבי אלעזר בגיטין אבל בשטרות לא כתב בספר התרומה דלרבי מאיר בעידי חתימה דוקא אבל לא בעידי מסירה דעדי מסירה לא מהני מידי וראיה מפרק כל הגט כתב לגרש את הגדולה לא יגרש בו את הקטנה ופרכינן הא גדולה מאי מגרש לה ומשני הא מני ר' אלעזר היא דאמר עדי מסירה כרתי משמע דלרבי מאיר לא מהני מידי. ולרבי אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי דוקא עדי מסירה אבל עדי חתימה איתו מועיל שהרי אמר רבי אלעזר אין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם ושמואל אמר אפילו בשטרות והלכה כשמואל בדיני כ ממונות כדאיתא פרק יש בכור וכן בפירקא קמא דגבי שטרא פרסאה קאמר דגבי ממשעבדי ע"י עדי מסירה וכן פרק זה בורר גבי מהגנתא דחתימי עליה תרי גיסי קאמר וליקני בעידי מסירה א] וגבי גט פי' ר"ת ורשב"ם דמודה ר"מ דאע"ג דאיכא עדי חתימה מ"מ צריך עדים בשעת מסירה מטעם דאין דבר שבערוה פחות משנים וגבי שטר מכר או מתנת קרקע הנקנית בשטר פי' ר"ת דמודה ר"א דכמו דעדי מסירה גרידא מהני ואפילו בלא עדי חתימה כך עדי חתימה גרידא מהני כיון שהשטר טוב וראוי לקנות אם מסרו ביני לבין עצמו מועיל שפיר אם מודה שמסרו לו דהודאת בעל דין כמאה עדים דמי אבל בגט לא שייך טעם זה: אמר רב יהודה אמר רב הלכה כר' אלעזר כתב ראב"ן שאלוני הא דאמרי' פרק מי שהיה נשוי כתב וחתם לזה [*וכתב וחתם] ומסר לזה לר' מאיר דאמר עדי חתימה כרתי קנה מי שחתמו לו תחלה אע"פ שמסר לאחר תחלה ולר' אלעזר קנה מי שנמסר לו השטר ע ושאלו לי אי ר' אלעזר אית ליה הא דאמר אביי עדיו בחתומיו זכין לו אמאי קנה מי שנמסר לו והשבתי דהא דאמר אביי עדיו בחתומיו זכין לו לא אמר אלא היכא שמסר לו את השטר כדאמרי' פ"ק דבבא מציעא אבל לא מסר לו השטר

לא קנה הלכך למי שנמסר קנה וכי מסר לו את השטר מהני החתימה לרבי אלעזר דלא צריך להביא ראיה מאימת מטא שטרא לידיה ולחזור אחר עדי מסירה כאשר שנה לנו ר' אלעזר שאין עדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם ואביי נמי אית ליה דר"א דלא זכה בחותמיו אלא בעדי מסירה כדפרישית ושתם מסירה בפני עדים ולהכי תקנו הראשונים לכתוב בשטר כתב וחתמו והט פ וכן כן שלוחים לכתוב וליתן ולהיות עדים והן הן עדים שעשאן שלוחים ועשו שליחותם ואין צריך הנותן עצמו למסור עוד אלא עדים ימסרו לו השטר וקנה אבל לרבי מאיר אפילו לא נמסר השטר קנה משעת חתימה ולית לן [*הלכתא כותיה צ דהלכתא כר"א כו' מ"י] כרבי אלעזר אף בשטרות עכ"ל: [דף פט ע"א] יצא עליה קול בעיר שהיא בעולה אין חוששין לה פ"ה משום בעולה לכ"ג ולעיל נמי פירש יצא לה שם מזנה בעיר כגון שנבעלה לעבד או לעובד כוכבים דפסולה בביאתן. ורבינו יצחק פי' דסתם בעולה לזנות שאינו יודע ממי פסולה לכהונה והרי היא בחזקת בעולה לנתין ולממזר עד שתביא ראיה לדבריה (*כמו לתגא) [*כדאמרי' פרק] קמא דכתובות דאין אשה בודקת ומזנה אפילו לר"ג דאמר נאמנת היינו [*היכא] דאמרה לכשר נבעלתי אבל היכא דאמרה לא נבעלתי או שאינה יודעת ממי אפילו רבן גמליאל מודה: (*והלכתא) [*והלכך] לא חיישינן תמח מעשה בא לפני ר"ת באשה שיצא עליה קול לאחר נישואין שנתקדשה לאחר והיה אותו האיש שיצא עליו קול בחופתה כשנשאת לשני ואמר ר"ת דאינה צריכה גט מן הראשון ומותרת לשני חדא דקלא דבתר נשואין לא חיישינן ועוד כיון דנתקדשה לזה בפניו שריא חזקה אין האשה מעיזה פניה בפני בעלה וכרב המנונא קי"ל מדפריך מיניה תלמודא בכל דוכתא: אמימר אמר מותרת לשניהם תמט מעשה בא לפני ר"ת שיצא קול על גט דפסול וכתבו גט שני מפני הלעז ולא הצריך רבינו תם שלשה חדשים מזמן גט שני כיון דהראשון היה כשר ולא היה פסול אלא משום חשש לעז והביא ראיה מכאן דאמר דמותרת *(*לשני) אע"ג דדמי למחזיר גרושתו מן האירוסין כיון שאין כאן אלא קול בעלמא לא החמירו. ואומר רבינו יאינה ראיה דשאני הכא דהוי קול מזה ומזה ולא דמי כל כך למחזיר גרושתו אבל בקול אחד יש לנו להחמיר כדאמרי' לעיל בשלא מצאו דבר על בוריו שלא יגרש שני וישא ראשון ק אפילו דקדושי ראשונה לא הוי אלא קול בעלמא מכל מקום מחמרינן משום דקדושי (*שניהם) [*שני הם] מן התורה ודמי שפיר למחזיר גרושתו מן האירוסין:

[*במ"י על הגליון כתוב נ"ל לשניהם ואני הכותב מצאתי כן בתוס']:

[דף פו ע"ב] חתם סופר ועד עיין לעיל פרק התקבל: תנ [דף פח ע"ב] תנן גט המעושה בישראל כשר ובעובד כוכבים פסול כיון שהדיינין עובדי כוכבים כדכתיב לפניהם ולא לפני עובדי כוכבים או משום הא דרב משרשיא שלא תהא תולה עצמה בעובד כוכבים ומפקעת עצמה מיד בעלה ובעובדי כוכבים חובטין אותו (*עד) ואומרין לו עשה מה שישראל אומר לך האי סיפא לא קיימא כלל אעובד כוכבים דרישא למימר דאפילו בעובד כוכבים אומרים לו עשה מה שישראל אומר לך [פסול] אלא בא להכשיר ולומר אע"פ שמעשים וחובטים אותו אפילו (*הכי) [*ע"י] עובד כוכבים כשר כיון שהדיינים ישראלים ק שאומרין חייב אתה ליתן גט והכי מוכח בירושלמי רב אמר ישראל שעשו כמעשה עובדי כוכבים פסולין באומר איני זן ואיני מפרנס פי' היכא שהישראל מעשין ומכריחין אותו ליתן גט כיון שהדיינין הם עובדי כוכבים הגט פסול אפילו הדין אמת כגון איני זן ואיני מפרנס תנא ר' חייא עובדי כוכבים שעשו כמעשה ישראל כשר באומר איני זן ואיני מפרנס ומתניתא אמרה כן ובעובדי כוכבים חובטין אותו ואומרים לו עשה מה שישראל אומר לך פירוש היכא שהעובדי כוכבים מכריחין ומעשין אותו ליתן גט כמעשה ישראל כלומר לעשות כדייני ישראל כיון שהדיינין ישראל ואמת הדין כגון איני זן ואיני מפרנס ומתני' אומר כן ובעובדי כוכבים חובטין כו' אלמא מתני' להכשיר מיירי א"כ אותם מומרין לעבודת כוכבים מותר להכריחן ע"י עובדי כוכבים עד שירצו ליתן גט כדין ישראל וכן כל אותן המנויין שילהי המדיר מותר להכריחן עובדי כוכבים וצריך שיאמרו לבסוף רוצה אני כדתניא פ' האומר משקלי עלי ובגיטין כופין אותו עד שיאמר רוצה אני וצריך לבטל המודעא כדכתיבנא לעיל פרק השולח: כי עבדינן שליחותייהו במלתא דשכיחא ע"פ החובל: תנא זרק לה קדושיה ספק קרוב לו ספק קרוב לה זו היא אמתלא כתב הר"ם דכל היכא דעדים לא ראו שקדשה או (*זרק) [*שזרק] לה לתוך חיקה או לתוך חצירה א"צ גט (התחלת התשובה היא תשובה ראשונה לספר נשים במיימוני) וראיה מפרק ד' אחין [*דף לא] וכולן שהיו בהן ספק קדושין כו' כיצד ספק קדושין ספק קרוב לו ספק קרוב לה ולא איירי כה"ג שסני עדים לא ידעו אם קרוב לו או קרוב לה אלא כדמוקי לה בגמ' בכת אחת אחד אומר קרוב לו ואחד אומר קרוב לה ואע"ג דמדאורייתא אינה מקודשת דמוקי חד לגבהדי חד ואוקי איתתא בחזקה דמעיקרא ובחזקת פנויה הוי מ"מ (*כת אחת) [*במ"י שעביר עליו קולמוס] ספיקא דרבנן היא משום דאיכא חד סהדא דאמר קרוב לה גזרו בה רבנן אבל בכדון זה דליכא סהדותא כלל ואפילו אחד מהן אין אומר שראה שנפלה הטבעת לתוך חיקה אין כאן אפילו חשש קדושין וראיה מפרק ד' אחין מדאוקימנא בכת אחת (*אחד) [*שאחד] אומר קרוב לו ואחד אומר קרוב לה [*לוקמא שסני עדים מספקא להו אי קרוב לה אי קרוב לו אלא ש"מ. מ"י] [ולא אוקמא כגון דמספקא לסהדי אי קרוב לו או קרוב לה] אלמא ש"מ כל כה"ג אין כאן בית מיחוש. דאוקימנא אחזקה ואפילו אם היא יודעת בטוב שנפלה לתוך חיקה בעינן (*דליסוו) [*דליחזו] סהדי שהגיעו הקדושין לידה דילפינן דבר דבר מממון ואין כאן קדושי תורה (*עד דאיכא סהדי תרי) [*אלא עד דחזו תרי סהדי] דמטו הקדושין לידה והכא דאיכא תרי סהדי ר דאמרי חד קרוב לה וחד אמר קרוב לו הוו קדושי דרבנן כדפי' והיכא דליכא אפילו חד שראה שהגיעו הקדושין לידה אינה מקודשת אפילו מדרבנן אע"פ שהיא ש מודה שנפלה הטבעת לתוך חיקה דומיא דהא דאמרינן המקדש בעד אחד אין חוששין לקדושיו אפילו שניהם מודין ועוד הביא ראיה מפרק הזורק [*דף פא] המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי כו' עד ב"ש סברי לא אמרינן הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה וב"ה סברי אמרינן הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה ומודים בנתגרשה מן האירוסין שאינה צריכה הימנו גט שני דאין לבו גס בה ולא אמרינן הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה ועל כרחין הא דקאמרי ב"ה צריכה הימנו גט היינו לחומרא אבל להפקיע קדושי ת של שני לא מדלא קאמר ב"ש אומרים אינה מקודשת וב"ה א"א מקודשת מכלל דבנתגרשה מן האירוסין לא בעיא גט אפילו לחומרא ואפילו אם תמצא לומר דלב"ה ודאי קדושין הן כיון דגייסי אהדדי ודאי בעל כיון דראו שנתיחד עמה ואין לך עדי ביאה גדולה מזה מ"מ בשנתגרשה מן האירוסין אפילו ספק מקודשת לא הויא

הגהות הב"ח ו נ"ב בלא יו"ד: ז נ"ל הפטורין: ח נ"ל אגיטא ואודן: ט נ"ל ולורכי: י תי' הוא נמחק: כ נ"ל ודין: כ אוקוס כנ"ל: ב נ"ב כמו: ל נ"ב נא: מ נ"ב בין תי"ו לרי"ש· נ נ"ל בהם: ס פי' ממונות נמחק: ע נ"ב תחלה: פ נ"ב לו: צ נ"ב כלומר: ק נ"ל אע"פ: ק נ"ב הם: ר נ"ל דחד אמר: ש נ"ב בעצמה: ת תי' של נמחק:

שלטי הגבורים

דהוה ליה כתק תוכות ולא יהיה השטות שברים מהשטות ימין ושמאל לתוך הגליון ולא יהיו בו שום טשטוש ולא יכתבנו על המחק עכ"ל: וכשחותמים העדים יוצא כל אחד מהעדים בפה שהוא חותם לשם פלוני ולשם גרושי אשתו פלונית ויחתמו זה בפני זה וזה תחת זה כרוחב השטה ממש ולא ירחקו משטה אחרונה יותר משטה אחת א"ה: ואם ירצו העדים יחתמו זה אחר זה בשטה אחת ואם ירצו יחתמו זה תחת זה בשני שטות ואחר שיחתמוהו יתנוהו לבעל עכ"ל: וצריך שיהא הגט יבש בשעת נתינה ויזמינו עדי מסירה: ולי הדיוט נראה דאחרי דנהגינן ליתן הגט במנין טוב יותר שלא ליחד ב' עדי מסירה פן ח"ו ימצא איזה ערעור דפסול עליהם רק יאמרו שמש כולכם הכשרים להעיד ויש ליזהר מאד בזה לומר שישמעו הכשרים להעיד דוקא כדי לסלק הפסולים מאותה עדות שאם לא היה מיחד עדי מסירה רק היה נותנו סתם לפני העומדים שם ונמצא אחד מהם קרוב או פסול אם נתכוין להעיד הרי העדות בטלה לדברי קצת פוסקים ובאיסור כזה יש לחוש מאד עכ"ל. ואם נשבע הבעל ליתן גט יתירו לו שבועתו: לשון מהר"ף או יתן ערבים ע"כ טוב לשאול לו שמא שום איסור או שבועה שמכריחך ליתן אותו ואח"כ יאמר לו בטל כל מודעות ומודעי דמודעי דנפקו מגו מודעי עד סוף כל מודעות וכל דברים שמסרת שגורמים לבטל גירושין אלו ואתה מגרשה בלב שלם בלי שום אונס ובלא שום תנאי והוא אומר הן על כל דבר. מלשון הפוסקים וגם הגמ' משמע שהעדים עדי מסירה יקראו הגט קודם נתינה ואחר נתינה. והסמ"ג כתב ויקראוהו העדים או יעיינו בטוב שזהו הגט שחתמו ואותו שנכתב בשבילה. ואנו נוהגין שהחכם קורא אותו ואח"כ ההרי קראו ישאל להם וכן ראיתי בשואל תחלה לסופר זהו גט שכתבת כתבת אותו בציווי הבעל לשמו ולשם גרושי אשתו פלונית ואומר הן ושואל לעדים לכל אחד לבד שמעת שצוה הבעל לסופר לכתוב גט לשמו ולשם גרושי אשתו פלונית וכשכותבו הסופר אמר שכותבו לשם פלוני ולשם גרושי אשתו פלונית אתה מכיר שהוא גט זה ואתה חתמת בציווי הבעל התמת לשמו ולשם אשתו פלונית אתה מכיר חתימתך התמת בפני חברך אתה מכיר חתימתו והוא משיב הן על כל שאלה וגם את השני כמשפט הזה יעשה לו ואח"כ יתן הגט לבעל. ויצוה לאשה שתהא ידה פתוחה לקבל הגט ולא תקפוץ ידה עד יאמרו לה ויתן הבעל הגט לידה וכה יאמר לה לשון מהר"ף. הרי זה גיטך. התקבלי גטך זה והרי את מגורשת ממני ומותרת לכל אדם עכ"ל. ומהר"ף היה מקרא לבעל תיבה אחר תיבה למי שאינו יודע. ואחרי שהגיע הגט לידה וסלק ידו מכל וכל אז היא תקפוץ את ידה ותחזיק הגט ולא תניחהו ליפול ואח"כ יקח החכם הגט מידה ויקראהו בפני העדים ויחזור וישאל לסופר ולעדי חתימה לכל אחד לבד אתה מכיר גט זה הוא הגט שכתב הסופר בציווי הבעל לשמו ולשמה אתה חתמת בצווי הבעל לשמו ולשמה חתמת בפני חברך אתה מכיר חתימתו וכן יעשה לשני. ועל השבות השאלה והקריה זאת אין כל כך ערך רק שיאמרו אנו מכירין שהוא הגט שקראת תחלה ואפילו לא קראוהו כלל לאחר נתינה כשר בדיעבד הואיל ולא נפל אך כתבתי כאשר ראיתי ומתלמידי השכלתי וצריך לשום חרם שלא להוציא לעז על הגט: ויאמר מי שבכך ולבסוף יאמר כמוטל שוש ישא וכל ישראל יהיו נקיים אמן אמן סלה. עוד שמעתי שמזהירים שלא להקן הסופר שקלף יווינציא"ת פן יהיה הכתב ראוי להזדייף לשון מהר"ב.

חדושי אנשי שם

מהר"ם [פ] נראה לי שר"ל בכתב שלפ"ז הסגרים שמפניים שמתמהין יו"ד במקום ק"ף ובמקום ג': [נ] אין ראוי לפוסלו בכך כי אנחנו נוהגים כך מפני התרגום שב שיו הסיס נאים תרגום שב תסיס תיהוי אבל אני [וכ"ס סב"ת]: אטו

הגהות מהר"ם מטיקטין א] ושם ססים' והכזבי

מדקאמר אינה צריכה גט אנמא כל היכא דליכא סהדי [*דנכנס עמה לקדשה. מ"י] מוכח מילתא דהוי קרוב לודאי שלא קדשה וגדולה מזו אפילו חזו סהדי שנכנס עמה לקדשה בכסף ולא ראו שקדשה לא בעי גט כיון דלא חזו ממש שקדשה דדוקא בביאה הוא דאמרי' הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה דילנו תוקפו דאיפשר אם בנעורת ואינה מהבהבת ולבו גם בה ודטותה אי חזו סהדי שזרק לה הקדושין בחלרה ורלו שהגיעו נגד אויר חלירה ולא רלו שנפל לתוך חלל המחיצות היתה לריכה גט אבל בנדון זה איט קרוב לודאי דדלמא לא נפיל לתוך חיקה [*ואפילו נפל לתוך חיקה דלמא. מ"י] דדלמא חיק עשוי קטפרס ואויר שאין סופו לנוח לאו כמונח דמיא כדאמר פרק הזורק היתה ידה עשויה קטפרס אע"פ שהגיע לידה אינה מגורשת אע"ג דמוקי לה תלמודא בעומדת על גב הגהר דאויר שאין סופו לנוח לא קנה ה"כ אי קיימא בחלר דלאו דידה אינה מקודשת כלל דאויר שאין סופו לנוח (*לא) ברשותו (*דמי) [*הוי] ואין לאוסרה מטעם דנפק עלה קלא דאיקדשא ולקלא דמיקמי נשואין חיישינן דהא כיון דאישתכח והוברר ע"פ עדים דלאו כלום הוא הא קי"ל בסורא אתריה דרב דמבטלי קלא ולא כנהרדעא אתריה דשמואל דלא מבטלי קלא דהלכתא כרב באיסורין ורבי יוחנן נמי סבר כותיה בירושלמי ואע"ג דהלכתא כרב ששת באיסורי כמו שפסקו הגאונים מ"מ על כרחך נראה בהא דהלכתא כרב חדא דבשל סופרים הלך אחר המיקל ועוד מדפסע ליה רב יוסף לאביי סתמא מבטלינן לקלא ש"מ מכלל דהכי הלכתא לבר מנהרדעא ובאתרא דנהיגי כשמואל ועוד מדקאמר התם כמה זימני אפילו למאן דאמר לא מבטלי[א] מכלל דלדידן מבטלין קלא ע"כ דברי הר"ס: [*עיין בהג"ה פ"ק דיש להחמיר כשמואל דלא מבטלינן ע"ש. גי' מ"י]: ושוב מלאתי שכתוב בדברי המיימוני בקדושי ביאה אמרי' הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה והוו קדושין מספק אבל בשאר קדושין עד דחזו דקדשה:

סליק פירקא וסליקא לה מסכת גיטין

הלכות גט

תנב צריך שיהא הקלף והדיו והקולמוס משל בעל וימסרנו לסופר ואם אין לו אחרים יקנו לו לבעל דבעינן וכתב ונתן וה"ה אם כתבו הסופר בקלף שלו במלות הבעל שהוא כשר ובלבד שיתננו לו אח"כ [*במתנה] להיות שלו כדתניא הכותב טופסי גיטין לריך שיניח כו' משמע שהסופר כותבו בקלף שלו אבל מ"מ עדיף טפי ליתנו תחלה לבעל שמא ישכח הסופר ליתנו לו אח"כ במתנה לבעל ואם הקולמוס של אחרים אינו פסול בכך שהרי בעל הקולמוס אין לו (*בגט כלום) [*קפידא] בשביל כך כיון שמן הקולמוס לא נשאר הימנה בגט כלום כמו שנשאר מן הדיו (*ומלוה) [*ויצוה] הבעל לסופר בפני עדים כשרים שאינם קרובים זה לזה ולא לבעל ולא לאשה ויאמר בפניהם לכתוב גט לאשתו עד שיהא לדעתו או לדעת החכם העומד בעיר ואם הסופר אינו קרוב שני בעד אחד עמו ולריך ב' עדים שיכתוב בפניהם לשמה[ב] שיודעים שכותבין לשם פלוני לשם אשתו פלונית ואח"כ יאמר הבעל לעדים כשרים שאין קרובים זה לזה לא לבעל ולא לאשה ויאמר בפניהם לחתום את הגט והסופר אינו יכול להיות אחד מעידי החתימה דחתם סופר ועד שמא פסול כדפ"ל בשמעתין דהומר אמרו. אע"פ שהם ג' כיתי עדים שליוה הבעל לכתוב לסופר ועדי כתיבה לשמה ועדי חתימה אין בכך כלום ולא מקרי חלי דבר כיון דכל כת וכת ראתה בפעם אחת כל מה שלריך לראות בשעת ראיה דומיא דג' כתות[ג] (*ועידי) [*בעידי] חזקה דכל אחת ואחת ראתה בפ"א כל מה שיכולה לראות ולא כפי' האלפס שפירש דלא מקרי חלי דבר משום שעדות כל כת וכת מועיל לענין [*להחזיר פירות שאכל מצאתי מוגה במ"י] פירות והולם לאפוקי נפשין מפלוגתא טוב הדבר לעשות הכל בכת אחת שיאמר הבעל לסופר בפני עדים כשרים לכתוב גט לאשתו ואותם העדים יהיו בשעת כתיבה ויאמר להם הסופר שכותבו לשם פלונית אשת פלוני ולשמו של פלוני ולאותם עדים עלמם יאמר הבעל לחתום בגט ואם אין שם עדים בשעת כתיבת הגט נראה שהוא כשר דמסתמא כיון שהבעל לוה לסופר לכותבו לשמה בפני עדים מסתמא כותבו כן לשמה ובהכשר ואפילו אינו מכיר כתיבת הסופר דרוב בקיאין הן ולא הלריכו חכמים להיות בשעת כתיבת הגט כי אם השליח המוליך את הגט שנ"ל בפני נכתב ובפני נחתם שלא להוליא הבעל לעז על הגט אבל כשהבעל עלמו נותנו אין לחוש שמא לא כתבו לשמה דאם יש לחוש שמא טעה הסופר או הבעל א"כ הוא עלמו שהביא גטו אמאי אין לריך לומר בפנ"כ ובפנ"ח אלא ודאי אין לחוש שמא טעה דרוב בקיאין הן ובשליח להולכה דוקא הלריכו רבנן שלא יוליא הבעל לעז על הגט אבל בגירושין שהוא עלמו עושה אין לחוש ואין להביא ראיה שאין עדים לריכין להיות בשעת כתיבה מדאמרי' גבי חש"ו שכותבין גט שלריך גדול לעמוד על גביו דמשמע אבל כשכתבו פקח א"ל גדול לעמוד על גביו דאיכא למימר ה"פ לריך גדול לעמוד על גביו המלמדו כל שעה ושעה לעשות כל דבר ודבר לשמה אבל מהוא עלמו שהביא גטו שאין לריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם משם היא ראיה וסתם סופרי דדייני מיגמר גמירי ואעפ"כ טוב הדבר להיות בשעת כתיבת הגט וכן עמא דבר: ויחתמו העדים למטה ולא ירחיקו ההתימה יותר מריות שיטה אחת ויחתמו בראש השיטה שלא יהא חלק מימין חתימתו בגליון כדי שיוכל לכתוב פלוני לוה מפלוני מנה ואח"כ יניחנו עד שיהא יבש שלא יהא קרוי כתב שיוכל להזדייף. ואח"כ יבטל הבעל כל מודעי דעבד ואח"כ יתננו לאשה בפני עדים ותהיה ידה פתוחה עד שיניח הבעל מאליו בידה ויאמר לה בשעת הנתינה התקבלי גיטיך זה והא מגורשת ממני והרי את מותרת לכל אדם ויקראוהו העדים או יעיינו בטוב היאך הכתיבה שזהו הגט שחתמו בו שהוא אותו שנכתב בשבילה ותימה היאך מלטרפין העדים להכשיר הגט שראו שעשאו הבעל שליח להולכה והעדים שראו מסירת הגט לאשה לרבי עקיבא דאמר דבר ולא חלי דבר דהני והני מהני לריכין אהדדי והוי חלי דבר כמו שעדי קדושין מקרי חלי דבר אם לריכי לעדי ביאה וכל משניות דהמביא גט לא מסתבר דהוו כולהו דלא כרבי עקיבא ויש לומר כשהגט ביד האשה חתום יכולה להנשא באותו גט או לגבות כתובתה בלא הבאת עדי מסירה לב"ד אע"פ שלריך עדי מסירה שראו שבא הגט ליד האשה בתורת גירושין לרבי אלעזר ושמא אפילו לר"מ לריך עדי מסירה אפילו כשיש עדי חתימה כדפ"ל מ"מ אינן לריכין לבא לב"ד דכיון שהגט ביד האשה חתום י"ל שבא לידה בהכשר ובמשפט עדי מסירה כדתנן פרק השולח אין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם ומוקי לה כרבי אלעזר וזהו תיקון העולם שלא תהא לריכה להביא עדי מסירה לב"ד דלרבי מאיר לריך עדי חתימה ואינו תיקון העולם וגם לדידיה[ד] כ"ש שאינה לריכה להביא עדים שהיו בשעת מסירה כדי להנשא כיון שהוא חתום כמשפט ומינה יש ללמוד שכמו כן אינה לריכה להביא עדים שלוה הבעל לסופר לכתוב לשמה ושנכתב לשמה ורליה מהמביא גט ממדה"י שאינה לריכה להביא עדים שלוה הבעל לסופר לכתוב לשמה והא דאמר פרק התקבל לריכה שתי כיתי עדים אחת שאומרת בפנינו אמרה לשליח התקבל ואחת שאומרת בפנינו קבלה הגט ונקרע היינו משום שאין הגט בפניט[ה] וליכא שום הוכחה אבל אם הוא שלם ביד האשה חתום מסתמא בהכשר בא לידה וכן אם הוא ביד השליח שלם א"ל רק שנדע שעשאהו שליח לקבלה ונאמן מכאן ואילך לומר שלפס גירושין נתנו לו הבעל ואפילו לגנ"ד פרק התקבל נאמן בעל לומר לפקדון נתתיו ולא לגירושין פי' ר"ת היינו כשהבעל והאשה במקום אחד כדאמר טעמא אי לגירושין יהביה לדידה הוה יהיב לה ולא לשליח: ספר התרומה לריך לכתוב קודם שיטה אחרונה והטעם דאיבעיא להו בפרק המגרש אי בעי ותן די יהוי לוכי מינלאי כפר התרוכין כר' יהודה דלא ליהוי משמע דבדיבורא מגרש לה

כדמפרש התם טעמא ולא איפשיט א"כ דבר עיקר הוא והרי אין למדין משיטה אחרונה א"כ לריך לכותבו קודם לכן שהרי אנו אומרים בפרק גט פשוט שאין למדין משיטה אחרונה והטעם שאין למדין משיטה אחרונה לפי שאי אפשר[ו] שלא יהא הפסק בין העדים לכתב[ח] לכך אמרינן שיטה אחת כשר ובאותו שיטה שהניח חלק יכול לזייף מה שירלה לכך אמרינן אין למדין משיטה אחרונה[ח] שמא הגט בא ליד האשה בלא ודן דיהוי ליכי מינלאי והיא הוסיפה אותו בשיטה שבין העדים לכתב א"כ היה פסול דשמא היה לריך לכתוב ודן ומהאי טעמא תנא פירש ר"ת שאין לכתוב קיום מחקים ולא תלויות בשיטה אחרונה[ט] דכתובות ולא בשטרות כ"א לפני וקינא מיניה אע"ג דהורגלו לכתוב [י]בתוך שטר שריר וקיים והיינו טעמא דשמא בא ליד הבעל השטר בלא שריר וקיים ומחק למעלה חובתו וכתב עליו או הגיה דבר אחד וכתב קיום מחקים בשיטה חלק שבין העדים לכתב וכתב אח"כ שריר וקיים אמנם רגילין העולם לכתוב קיום מחקים אף בשיטה אחרונה: ונראה[כ] אין עושין בזה [כ]בורות שלמדין שפיר משיטה אחרונה וסומכין על מה שכותבין אח"כ שריר וקיים ולכך נמי היו כותבין בשיטה אחרונה ודן דיהוי ליכי מינלאי א"כ סבורין העולם שלומדין שפיר משיטה אחרונה וסומכין על מה שכותבין בסוף כדת משה וישראל וקשה למורי האיך הורגלו העם לעשות כן הלא השטר כשר בלא שריר וקיים מלבד גט מקושר אבל בפשוט כשר מדאמרי' התם אין למדין משיטה אחרונה דאי גט פשוט פסול בלא שריר וקיים אמאי אין למדין משיטה אחרונה וכיון דהכי הוא ניחוש שמא יבא השטר ליד בעליו בלא שריר וקיים כי הגון וכשר הוא בכך ואח"כ ימחוק חובתו למעלה ויכתוב מה שיחפוץ במקומו ויקיימנו באחרון בחלק שבין העדים לכתב ויכתוב אח"כ שריר וקיים והשיב לו ר"ת כיון דהורגלו העולם לכתוב שריר וקיים א"כ יהא פסול השטר אם לא יכתוב בו וא"כ לא יחתמו העדים עד שיכתוב שריר וקיים לבסוף השטר ולכך למידין שפיר משיטה אחרונה בקיום מחקים שבתוכה כיון שיש שריר וקיים לבסוף וכן ספר התרוכין בגט או קיום מחקים בשיטה אחרונה כיון שיש לבסוף כדת משה וישראל וא"ת והלא בגט בימי התלמוד היו כותבין בו כדת משה וישראל כדתנן במס' ידים שהיו כותבין המושל עם משה בגט ואפ"ה קאמר תלמודא דאין למדין משיטה אחרונה וי"ל שלא היה כתוב בסוף הגט בימי חכמי המשנה אבל [ל]הכא עכשיו תקנוהו בסוף הגט ואמנם לא סמך ר"ת על זה [מ]שכתב ואמר שאין לעשות קיום מחקים כי אם לפני וקינא מיניה בשטרות ובגט לפני [נ]ודן ובסמ"ג מלאתי שכתב משם ר"ת שנכון שלא נעשות קיום מחקים בגט ובשטרות אמרינן בפרק גט פשוט שאם כתב הרי שריר וקיים או מחקו וכתב עליו דבר אחר וקיימו בשיטה אחרונה וגם כתב בסוף שריר וקיים אחר פסול כדאיתא בפרק גט פשוט דאין עושין מחק במקום שה"ל לכתוב שריר וקיים וסיום הגט [*פי' וסיום הגט שהיא ואגרת וכו'] ואגרת שבוקין וגט פטורין כדת משה וישראל ליהוי כגון חזרה מעניינו של שטר [ס]ויכתבנו בשיטה אחרונה ואם השטה ארוכה יותר מדאי יכתוב אותיות רחבות וימלא כל השיטה מכתיבה שוה לשאר השורות ולא יסיים הגט באמלע השיטה והטעם משום דאין למדין משיטה אחרונה כדאמרי' פרק גט פשוט משום דעדים שהרחיקו חתימת ידם מן השטר שיטה אחת כשר ובאותה שיטה של חלק יכול לזייף מה שירלה לכך אמרו אין למדין משיטה אחרונה ואם לא היה בשיטה אחרונה אלא חלי שיטה אם יחתמו העדים בחלק חלי השני של שיטה אחרונה שוב לא נלמוד מביטה שלפני חלי שיטה אחרונה [ע]שכיון שהיא סמוכה לעדים יש לחוש שמא הוסיפה בעל השטר בין עדים לכתב ונמלא שבטלת ודן דיהוי ליכי מינלאי הכתוב באותה שיטה ואותו דיבור הוא עיקר כדפ"ל דלא איפשיט פרק המגרש אי לריך ודן או לא ואם יחתמו תחת הכתב של חלי שיטה האחרונה יש לחוש שמא תמלא עוד חלי שיטה [*החלק] ותוסף עוד שיטה אחרונה שלימה בין העדים לכתב וילמדו מחלי שיטה שהוסיפו שהרי שיא עתה קודם האחרונה. וכשהעדים חותמין יחתמו זה תחת זה בתחלת השיטה דאי זה אחר זה [*דלמא] יהא ריוח חלק בגליון לכתוב בפנינו לוה פלוני מפלוני מנה וה"ל שטר הבא הוא ועדיו בשיטה אחת ויחתוך כל אשר למעלה מינה [ק] כי ליכא נמי אלא עד אחד יכתוב לפניו אני החתום חייב לפלוני מנה ויוליא עליו כתב ידו: וז"ל מכתב ר"י הזקן ז"ל אשה שמנתה שליח לקבל גיטה במקום שיגיע השליח ישבו ב"ד שאינן קרובין לא לבעל ולא לשליח ויראו הגט ויקראוהו קודם הנתינה ויהזירוהו לו ויבטל כל מודעי ויתנהו ליד זה שנעשה שליח לקבלה ויאמר התקבל גט זה לאשתי פלונית דאיתקרי פלונית בת ר"פ והרי היא מגורשת ממני והרי היא מותרת לכל אדם כדת משה וישראל והם יכתבו כך וכך בשבת כך לירח פלוני כך למנין עולם שאנו מונים בו כאן בפלונית מתא דיתבא על נהר פלוני נתנו ב"ד חתומי מטה במותב תלתא הוינא בא לפנינו פב"פ הנולד בפלונית מתא דיתבא על נהר פלוני או על אמת המים וגירש פלונית אשתו בת ר"פ ונתן גיטה לפב"פ שלוחה וא"ל התקבל גט זה לאשתי פלונית דמתקריא פלונית בת ר"פ והרי היא מגורשת ממני ומותרת לכל אדם וקודם מסירתו ביטל כל מודעי דהוו ליה ואם מסר שום מודעה שתהא מבוטלת ואין שום תנאי בגירושין אך הן גרושין גמורין וקרינא הגט קודם הנתינה ולאחר הנתינה והיה כשר כדת וכהלכה ומחמת שראינו גירושי פלונית בת ר"פ שנתן בעלה גיטה ביד פלוני בר ר"פ שלוחה לקבלה כתבנו לה שטר זה לראיה ולזכות להיות בידה שריר וקיים וא"ל הכרת חתימת ב"ד כל זמן שלא יערער הבעל ונכון לחזור אחר ב"ד שחתימותיהן ניכרות מפני ערעור הבעל וגם טוב שיכתוב אחר חתימת ב"ד אני פלוני בר ר"פ החתום מטה העומד היום בפלונית מתא דיתבא על נהר פלוני גרשתי אשתי פלונית דמתקריא פלונית בר"פ בפני ב"ד פבר"פ ופבר"פ ופבר"פ ובלא שום תנאי ובביטול כל מודעי ככל הכתוב למעלה ושטר התימתם אמת שריר וקיים: וזה כותבין במקום שהאשה דרה שעושה שליח לקבלה. דוכרן פתגמיה דהות קדמנא נחנא דייני דחתימי להתא במותב תלתא הוינא בכך וכך לחדש שנת כך וכך לבריאת עולם למנין שאנו מונין כאן בפלונית מתא דיתבא על נהר פלוני בפנינו באת פלונית בת פלוני שנולדה בפלונית מתא דיתבא על נהר פלוני ואמרה קדמנא פלוני ברבי פלוני שנולד בפלונית מתא דיתבא על נהר פלוני הוי שלוחי במקומי לקבל גיטי מיד אישי פלוני בן ר' פלוני שנולד בפלונית מתא דיתבא על נהר פלוני ותהא ידך כידי ורשותך כרשותי לקבל גיטי בכל מקום מרלון נפשי ומה שנעשה בפנינו כתבנו והתמנו שריר וקיים עכ"ל: טופס אחר לקבלת הגט בפנינו חתומי מטה מינתה פלונית ב"ר פלוני את פלוני ב"ר פלוני שליח לקבל גיטה מיד פלוני בעלה להתגרש בקבלתו להיות מותרת לינשא לכל אדם ותהא ידו כידה ופיו כפיה ועשייתו כעשייתה ובכל מקום שירלה יקבל גיטה מיד בעלה ומה שנעשה בפנינו כך וכך לפרט כתבנו וחתמנו. וכתב רבינו ילחק אור זרוע שלא יטלו עדי הגט שכר אא"כ שכר בטלה דמוכח [ר] כדאיתא פרק שני דייני גזירות גבי קרנא דכי היכי דהנוטל שכר לדון דיניו בטלין הוא הדין לעדים בשם רבי יהודה מפרי"ס: **תנד** שכיב מרע שגירש אין מדקדקין בגיטו ואם מת אינה לריכה להתאבל עליו כן כתב רבינו שמחה: כתב ראב"ן שלריך לציין השורות מכאן ומכאן מרבינו פרץ זלק"ל: הן עיר קטנה הן עיר גדולה כותב מתא פלוני דגרסינן בפרק עושין פסין [*דף כא] [אתוי הנך] מתוותא דמבלען בע' אמה ושירים ופי' ר"י דכפרים קטנים היו מדלא ידעם וקרי להו מתוותא ובפ"ק תיטין קרי לעיירות גדולות מתוותא וקיקה ודמוגא ועדעדא מתוותא דארעא דישראל קא חשיב [*דקאמר מתוותא דא"י קא חשיב מ"י] ובטופס ראבי"ה נמלא מדינה פלוני עיר שסיפיקה ממי בארות כותבין על מי בארות [ש] ועיר שסיפיקה ממי מעיינות כותבים מי מעייעת ובחד יו"ד. ולריך שיהא הגט ארכו יתר על רחבו. ויכתוב בשליבי ברביעי ובחמישי ביו"ד באמלע [*בשני ובששי בלא יו"ד באמלע.מ"י] ביום ראשון לחדש טתב באחד לירח פלוני. (בשני בשבת) בשני ימים בשלשה ימים בארבעה ימים וכן יעשה עד י"ע ימים

הגהות הב"ח א נ"ב קלא: ב נ"ב ולשמו: ג נ"ל דעדי: ד נ"ב ר"ל לר"מ: ה נ"ב שנקרעהו כו' הוכחה שקנ"ל: ו והרי אין למדין משיטה אחרונה כל זה מוקף: ז נ"ב לשמם: ח נ"ב שיטה אחת שהעדים שהרחיקו כתב ידם מן השטר: ט ושמא זה הגט כנ"ל: ט נ"ל לא בכתובות: י נ"ל בסוף השטר: כ שאין כנ"ל: כ נ"ב ר"ל נור ריק: ל אבל עכשיו הקנוהו לכותבו בסוף כנ"ל. מ הו"ג: נ נ"ב ס"א לפני שיטה אחרונה: ס הו"ג: ע נ"ב יבטל:

חדושי אנשי שם

ג"ס [ק] ולכן יש מקומות שנהגו לכתוב כדת משה וישראל והתימתן של עדים בשיטה אחת וכשר הדבר וכתב כר"ל ונלנד שיהא אפשר לכתוב במקום כדת משה וישראל פלוני חייב לפלוני מנה דכהאי גוונא ליכא למיחש שמא הרחיקו העדים משום דקי"ל שטר הבא הוא ועדיו בשיטה אחת כשר ויש לכם לחוש שלא יהא אפשר לזייף בכך: [ר] ויש מפרשים דמתנין עם העדים שאם יקלקלו הגט שישלמו אותו ומכח זה מותר להם לקבל שכר הרבה: [ש] שירוב וטתבין במלה

מכאן ואילך יכתוב יום באחד עשר יום בשנים עשר יום בשלשה עשר יום בארבעה עשר יום וכן לעולם יכתוב יום א). ואם ראש חודש שני ימים והוא כותב גט ביום שני יכתוב בא' לירח פלוני לפי שחשבונו מיום ב' ואם יכתוב גט ביום א' של ר"ח אייר יכתוב ביום ל' של ר"ח ניסן שהוא ר"ח אייר וכן כל ר"ח שהוא ב' ימים אך יש למנוע מלכתוב גט באותו יום ל' ולדחות עד למחר אלא להכנים ראשו בשום ספק ואם אותה שנה עבור וכתב הגט באדר א' כותב לירח אדר הראשון בשני יכתוב לירח אדר הב' וכללו של דבר כל הימים יכתוב בלשון זכר והשנים יכתוב בלשון נקבה אחת שתים שלש ארבע אחת עשרה עשרים ואחת עשרים ושתים והימים יכתוב מנין הקטן קודם (*לשון זכר והשנים יכתוב המנין הקטן קודם) עד עשרים [*ולשון זכר והשנים יכתוב הקטן קודם עד עשרים ומכאן ואילך כו'. מ"י] ומשם ואילך המנין הגדול קודם והמנין המועט לשון נקבה. למנין בחד יו"ד מנין בלא וי"ו דיתבה בחד יו"ד לפי שהיא תיבה אחת במקום היושבת אנהגי בלא יו"ד אחר האלף יתיבי תלתא יודין דיתיאיין חמשה יודין בנפשיכי שני יודין. וצריך למהלי כרעיה דה"א אבל ה' דלמחך ירחיק יותר. להתנסבא יש כותבין יו"ד אחר ה"א ויש שאין כותבין יו"ד. דיתילביין ה' יודין. ואנת בלא יו"ד. בידיכי שלשה יודין ימחה יש כותבין בה' ויש כותבין באלף וכן הוא פסוק בדניאל. ודן בלא יו"ד דלא למטעי בדין דייהוי ג' יודין תרוכין שבוקין פטורין וי"ו ארוכה וכדו וי"ו אחרונה ארוכה ואגרת בלא יו"ד מנאי בלא יו"ד בין מ"ם לנו"ן אדם שיש לו כינוי אם הכינוי ל' לעז צרפת כותבין מכונה ואם הכינוי בל"ה יכתוב דמתקרי*. בשיטה אחרונה כדת משה וישראל ולא יותר והעדים יחתמו זה תחת זה בראש השיטה ויכתבו כתיבה תמה מלא פב"פ עד וכן השני וכל אות ואות בחתימת העדים מוקפת גויל עכ"ל: תנה כך החרים ר"ת והסכים רבינו משה תלמידו עמו וכל הגדולים גזרו בכנופיא של שוק טרויי"ש באלה חמורה ובגזרה חמורה שלא יקרא שום בר ישראל ערעור על שום גט אחר נתינתו ואם לא יתנן בפניו אל יאמר אלו היה ניתן בפני כך הייתי מערער על העדים או על הגט או על כל שאר דברים על כל אלה גזרנו והחרמנו באלה ובנידוי ובשמתא בשם מיתה ובשממה והחרמנו בשם ליפרע ממנו ומכל משפחתו ובשממה יהיה מי שעושה אלה בארור ליקום ובשמתא להוי לכל ישראל ולא יהיה אדם רשאי להתירו עד עמוד הכהן לאורים ותומים אך יוכלו בני אדם להתיר ביניהם להיות להם עסק עם אותו איש מזמן לזמן אך לא לכל הימים כי על דבר זה ריבתה מריבה בישראל כי הפריצים שומעים לרחק אבל לא לקרב ובזויי משפחה עושין כן להשפיל הגבוה ולשום שפלים למרום והמערים ערום יחרם חרום לומר לולי הגזירה יש לי להשיב למען ירצה להקשיב דבורו בשתיקה לאחרים המקום יחרים אותו ויגערנו מביתו ומיגיעו כל שורש בארץ גזעו והכל עשינו לש"ש מפני הרמאים [*תלוקם מחמאים ימסו כמו מים. מ"י] חלקו מחמאים ימחו כמו מים ואנחנו נקיים לפני אלהים חיים והוא למען רחמיו יעמידנו על האמת והשלום יעקב ברבי מאיר: סליקו הלכות גיטין

[*וכתב מהרי"ק שורש קס"ב ענף ב' היכא שהשם הלעז או שם הצרפת בא מחמת כנוי כגון משולם המכונה דינלאם או יחיאל המכונה בונין וכיוצא בהם שאין השם דומה כ"כ ללשון העברי דאז ודאי הוה כינוי אבל היכא שהשם יוצא ממשמעות העברי כגון שליהודה הורגלו לקרות ליאו"ן או ליאוני"ש על שם גור אריה יהודה פשיטא שכל הכותב בזה וכיוצא בזה המכונה אינו אלא טועה שהרי בכל התלמוד לשון כינוי משמע שאינו השם כלל והאריך בראיות והוכיח מלשון הסמ"ק שכתב וז"ל וא"צ לכתוב יצחק דמתקרי הקון ולא חיים דמתקרי וויואונ"ט עכ"ל משמע הא אם היה צריך לכתוב היינו כותבין דמתקרי דאי זה כינוי לכתוב המכונה כיון שהוא יוצא ממש מלשון העברי דאי לא תימא הכי הל"ל א"צ לכתוב יצחק המכונה חקין והנה דבר פשוט זה לכל מבין עכ"ל]:

הגהות ממסכת גיטין

תנו השיב הרב מטרני על הגט שכתוב בו בי"ב ימים לירח פלוני ואין כתוב בו שנים עשר כשר הוא דידוע לכל י"ב הם שנים עשר ואין לערער עליו לא משום פירות ולא משום זנות ובפרק גט פשוט אמרי' אמר רב פשיטא לי ספל מלמעלה וקפל מלמטה שכל הולך אחר התחתון אלמא דגם בשטרות היו רגילין גמטריאות וז"ל הערוך ספל וקפל הם שמות של כלי פ"א ספל סאה ופלגא קפל קב ופלגא וכן פי' העיטור פ"א קפל דבר מקופל וכפל כמו מקטרין שהוא מכוסה מבגד מבחוץ או שאר בגד כפול עכ"ל ורבינו שמואל מפרש ספלא דיד קפל טלית הראוי לקיפול עכ"ל ואני שמואל הקטן לכל אלו הפרושין לא הבנתי הראיה של הרב מטרני דהא אין כאן גמטריות ונ"ל שוב דה"פ ספל סאה פלגא קפל קב פלגא והם כמו ראשי תיבות וא"כ הראיה שהיו רגילין לכתוב ר"ת ס' הוא סאה קב הוא קוף של קפל פל היא פלגא וטעות סופר הוא שכתב גמטריאות אלא שיש להיות ראשי תיבות. על העיר ונהרות שיש להם שני שמות איזה שיכתוב בלא חבירו כשר כיון דמכירין שניהם כמו שפי' רש"י ושם נהר אין כותבין מפי התלמוד רק לסימן התקינו והנהיגו שלא לטעות בעיר אחרת ששמה כשמה ולהקדים מתא לשמא או להיפך אין קפידא מדאמרי' פרק האשה שלום בסוריא נותא בנד קלניא מתא ומלאתי דכשאין נהר בעיר ויש נהר תוך התחום שמוליכין סוסים לשתות או כובסין בגדים צריך לכתוב בגט מפ"ק: טופס של תנאי עבד בכך וכך בשבת כו' איך אמר לנא פב"פ הוו עלי סהדי וקנו מני וכתובו וחתומו והבו לפלוני דהוי רבוני מקדמת דנא וצביתי ברעות נפשי בדלא אניסנא וקבלית עלי ועל נפשי למיפלח ליה בכך וכך שנין כי היכי דפלחי ליה עד השתא לא יהא לי רשותא לעכובי ולמיעבד כל דעתיה ומודינא קדמיכון דאית ליה לפלוני רבוני עלי פולחן שניא הילן כחומר כל שטרא יזפתא דנהיגו בישראל מיומא דנן ולעלם דלא כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרי וקנינא מפלוני דנא ככל מה דכתיב ומפרש לעיל במנא דכשר למקניא ביה. רובא דהדין נוסחא כנוסחא דקמאי ונוסחא דילן כנוסחא דגיטא דעלמא אנא פב"פ שחררית פלוני בגיטא דחירותא דמסרנא קדמיכון על תנאי דפלח יתי כך וכך שנין ואי פלח לי שניא הילן ליהוי גיטא דחירותא מעכשיו ואי לא ליבטיל ההיא גיטא דחירות על האי תנאה ולפום דלא חזי רברבתא למכתב תנאה בגיטא כו' כמו שכתבתי בטופס תנאי פרק מי שאחזו עכ"ל ומסתברא דלא בעי קנין עכ"ל בעל העטור פ"נ: [פ' הנזקין] מלוה הוא דעבד ולא מידי חסריה ב' טעמים חדא דמלוה עביד ועוד דלאו מידי חסריה ופעמים אהא מולא זה בלא זה כגון שנעשה ערב לאשה לנל"ב בשעת נשואין דחסריה ממונא אבל מלוה עביד ואי נעשה ערב לאחר נשואין מן הכתובה ובקנין דערב שלא בשעת מעשה בעי קנין התם לאו מידי חסריה אבל מלוה ליכא כיון דכבר נעשו הנשואין ואי בעינן הני תרי טעמי יחד א"כ בהני תרי דפרים דליכא אלא חדא משתעבד שפיר תנז ואותם הנעשים ערבים לנדונית חתנים בשעת הנשואין ודאי לא משתעבדי אפילו בקנין ובלבד שלא יהא קבלן דהא איכא הני תרי טעמי משיטת ר"י מפרי"ש ועיין שילהי גט פשוט: פרוזבול עי' פ"ד וה': [פ' השולח] אמר אביי נקטינן שליח מתנה כשליח גט לענין הולך לאו כזכה פי' שאם אמר לשליח זכה בגט זה לאשה אינו יכול לחזור ומכאן הורה על מומר לעבודת כוכבים אחד ששלח גט לאשתו והיו יראים שיבטל השליחות וצויתי שיאמר לשליח זכה בגט זה לאשתי והו לא מצי הדר ביה: תנח מצאתי נראה לי דאותם ריקים כיון ששחקו שני פעמים או שלשה על גופם אין פודין אותם וראיה מפרק השולח הנהו בני מיכסי דיזפי זוזי מעובד כוכבים לא הוו להו למיפרע אתו וגבה להו פירום גופייהו אתא לקמיה דרבא אמר מאי איעבד לכו דתנן המוכר עצמו לעובד כוכבים אין פודין אותו ומוקי לה בגמרא ששנה ושילש. שאל הר"י מאורלייינ"ש את ר"ת אחד שלא דר בעיר רק חצי השנה והלך לדור בעיר אחרת אי זה עיר יכתוב כי ביום לכתו מן העיר גירש אשתו והשיב העיר שילא ממנה כי שמה שמו נודע ובעיר אחרת עדיין לא נתפרסם שמו והדבר תלוי בקול ולא בעינן י"ב חדש כי אם לפשי העיר כדאיתא פ"ק דב"ב: במסכת שביעית שנינו תנט פרוזבול מוקדם כשר ומאוחר פסול והיינו להיפוך מכל השטרות וטעמא מפרש בירושלמי אם כתב בפרוזבול ניסן שלפניו הבא עליו ברכה שכל חובותיו שהלוה מניסן ולמטה אין עליהן פרוזבול ושמטין בשביעית שאין הפרוזבול אלא על החובות שעשה עד זמן הכתוב בפרוזבול אבל אם כתוב בו ניסן של אחרת פסול דא"כ יגבה לאחר השמיטה החובות שיעשה מתשרי שהוא עומד בו עד ניסן של אחריו ואין פרוזבול מועיל אלא על חובות שעברו לא על חובות הבאים ושמיטה לפי בני א"י היתה שנת ל' ושמנה לפרט לרש"י ולר"ת שנת ל"ט: ובסדר רבנן סבוראי יש שהיתה שמיטה בשנת ארבע אלפים וחמש מאות וששים וארבע לבריאת עולם: כל השבועות שמשביעין עכשיו האלמנות חוץ לב"ד הם כדפי' תוס' שאכן: תם [פ' הנזקין] השיב רבי' יצחק לא יתכן בעיני להשביע מן הדין את היתומי' הנתבעין במה שהניח להם אביהם בירושה יכולין לעכב לעצמם בלא שבועה דברים שאין עשויין להשאיל ולהשכיר אי לא שוייה ראיה אע"פ בטוענין שאינן יודעין אם היה של אביהם של זה הנתבע או לא ואע"פ שרבינו שלמה יצחקי ז"ל מחייב שבועת היסת באינו יודע שאני הכא שאין להם לידע דלא קים ליה ליורש במילי דאבוה עכ"ל: פנים מוקמי אפוטרופא ט' עיין בחיבור הרב אלפס אם אפוטרופוס משלם בפשיעה פרק שור שנגח ארבע וחמשה ולעיל בפרק המפקיד: וקדשתו לכל דבר שבקדושה. עי' פרק קונס בקלר בנדרים: יתומים הרי הם כהקדש כו': הגה"ה עיין בגליון בספר מ"ק שכיב מלות שלא להעיד קרוב שם פירש אם אפוטרופוס של היתומים כשר להעיד ליתומים: פנים דאי א"ל הכי מצי לקלקל כו': פנים דבור לא שאנו אלא לב"ד כו': הגה"ה בפרק הכותב פה לעיל כתב לשון הרי"ף בגי' סוף הפרק וע"ש ובתוס' פרק המדיר הוסיף וז"ל ולרבי מאיר דבעי תנאי כפול אפילו לעז ליכא היכא דלא כפליה כיון שאם היה מתנה לא היה התנאי מועיל עכ"ל והאריך וע"ש עיין בחיבורי פרק איזהו נשך על המשנה בגמ' דמפריז על שדהו שם תמצא הרבה מדיני אפוטרופוס של יתומים: הפעוטות כו' פרק מציאת האשה מפרש דאם יש שם אפוטרופוס אין מקחו מקח ודוקא גבי מקח יש לחלק בין היכא דאיכא אפוטרופוס להיכא דליכא אפוטרופוס אבל גבי מתנה אין לחלק דטעמא מאי דאיכא חילוק בין אפוטרופוס לאין אפוטרופוס לפי שעל האפוטרופוס ליקח ולמכור אבל ליתן אין רשאי והיכא שיש לו אפוטרופוס אפילו כדי חייו לא ימכור כדאמרינן שילהי מציאת האשה: תסא אין כהן נרצע מעשה בכהן שילק מים ע"י ר"ת והקשה לו תלמיד הא שנינו בירושלמי המשתמש בכהונה מעל והשיב לו אין בהם קדושה בזמן הזה דקי"ל בגדיהם עליהם קדושה עליהם ואי לא לא והקשה א"כ כל מיני קדושה לא ליעבד להו ושתיק ר"ת והשיב ה"ר פטר דנהי דיש בהן קדושה יכול למחול כדאמרינן פ"ק דקדושין אין כהן נרצע מפני שנעשה בעל מום והשתא בלא הך טעמי תקשי היאך מצי משתעביד ביה אלא ודאי מצי מחיל והלכך אילטריך לטעמא לבעל מום דא"כ היה נרצע: בשילהי פ"ק דב"מ גבי [שמע מינה] אית ליה לדשמואל דאמר המוכר שטר חוב וחזר ומחלו שם פירשנו אם מחילת פעוטות הוי מחילה: ליטול מנה ראשון פ"ה אם לענין שותפות או חלוקה שיש לו עם ישראל ואחר שחלקו בשוה יאמר הישראל לכהן טול אתה מה שתרצה א"כ לענין סעודה שנותנין לפניו מנה יפה א"כ לענין מתנת אביונים אם הוא עני; תסב אבל בשני ובחמישי לית לן בה אומר ר"י דוקא בימיהם אבל עכשיו שאין רבים לביהכ"נ אין חילוק דלא ליתי לאנצויי עיין פרק בני העיר: פנים. אלמא הא דקאמר ריב"א מה שישראל קורא לפני לוי לפי' האחד א) עיקר ה"מ כגון שהישראל גדול מן הלוי אבל אם שוין לוי קודם ואפילו לעמוד במקום כהן כדאריב"ל פרק בתרא דמגילה מימי לא ברכתי לפני כהן ולא בירך ישראל לפני וריב"ל לוי היה כדאמרינן גבי רב מיישא בריה וקאמר שלא היה מניח ישראל לברך לפניו ובשוין איירי דומיא דלא ברכתי לפני כהן דמוקי התם בשוין. לפירוש ב) שפירש בקונטרס נתפרדה החבילה שאין קורא לוי במקומו הא אחר ישראל יקרא ק' דאמרינן פ"ב דכתובות מוחזקני בזה שכהן הוא שקרא אחריו לוי ואם איתא שקורא שלא במקומו שמא הראשון ישראל היה וי"ל היכא דליכא כהן אינו קורא שני אלא או ראשון או שלישי וההוא קרא שני מכלל דקמא כהן הוה ורש"י ז"ל תירץ בע"א דמיירי דכהן אחר היה שם דאי לאו הכי ה"א שמא הראשון ישראל גדול היה אבל כאן דכהן אחר היה בבית הכנסת אי הוה קרי ראשון בתורת ישראל גדול לא היה קורא לוי אחריו דמימר אמר לוי אי קרינן אחר ישראל גדול בפני כהן הכהן לא יניח אותי לקרות אחריו פעם אחרת כשיקרא בתורה דסבר שאני ישראל ויקרא שני במקומו ובקלר מצאתי בשם רש"י ז"ל דודאי כהן אחר היה שם וא"כ אם קרי בחזקת ישראל גדול לפני הכהן לא היה הלוי קורא כיון [שהכהן] לא קרא עכ"ל: השיב השר משאנן תסג ושאלתם על ס"ת שנקרע שלש שיטין הא א"פ הקומץ רבה א"ר חננאל אמר רב קרע הבא בשני שיטין יתפור ג) ומסיק התם דהא לא יתפור מיירי בדאפילן אבל לא אפילן כי הני ספרי דידן אפילו בשלש יתפור וכיון דשרינן בשלש הוא הדין בארבע וחמש ואפילו טובא ל"ש ודוקא בגידין אבל בשאר דברים לא כדאיתא התם בהדיא ודוקא באותה יריעה אין קורין אבל בשאר יריעות קורין והא דא"פ הניזקין ס"ת שחסר יריעה אין קורין בה משום דחסר במילתיה מסתבר טעמא משום כבוד צבור כדאמרי' התם רבה ורב יוסף לא קרו בחומשין בבית הכנסת משום כבוד צבור וה"ה נמי בס"ת שחסר יריעה אחת ומוטב ידחה כבוד צבור היכא דלא אפשר קודם שתדחה תקנת חכמים שנתקן מימי משה לקרות בתורה דכה"ג אמר שילהי פרק בתרא דמגילה אין גוללין ס"ת בצבור מפני כבוד ומעשים בכל יום שגוללין ביו"ט או ר"ח כשאין שם ס"ת אחרת ועוד תדע גבי חסר יריעה אחת קאמר אין קורין ולא קאמר אסור לקרות כדקאמרינן גבי ספרא דאפטרתא אסור למיקרי בציבורא דלא ניתן ליכתב אלא ודאי ש"מ אין קורין היכא דאפשר אבל היכא דלא איפשר שרי ושלום שמשון בר אברהם. שלא מן הכתב פי' בלא העתק: מיגרים גריסן פי' שגורות בפי כל ועיין לעיל בסוף הלכות תפלין בגי' פ"י. תסד אין נותנין ואין כופלין כו' הא דנותנין שלום הוי מפני דרכי שלום הלכך בחדא זימנא סגיא לומר חזקו כדרך שאומרים לעושי מלאכה תחזקנה ידיכם איסרו לשון חוזק כמו אסרו חמוץ:

(פרק ששי) שלמא למר פרש"י שלא היה בלבו לברכו אך נבו לרבו ומכח זה נראה לי דאם עוסקין במלאכה שאינה אסורה להם מותר לומר להם תחזקנה ידיכם כמו העסוקים בחרישת שור וחמור לפי שאין אסורים אלא בהרכבת אילן ובהרבעת בהמה כדמוכח פ' ארבע מיתות מותרין בני נח ללבוש כלאים ולזרוע כלאים ואינן אסורים אלא בהרבעת בהמה והרכבת אילן. מה"מ אמר שמואל אמר קרא חוקתי תשמרו חוקים שחקקתי לכם כבר לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים מה בהמה בהרבעה אף שדך בהרכבה כו': וקוברין מתי עובדי כוכבים עם מתי ישראל מפני דרכי שלום פ"ה מתעסקין בהם אם מצאו הרוגים עם מתי ישראל ומפי' נראה שאין מפרנסין או קוברין או מבקרין חולין אלא דוקא עם ישראל: [פ' התקבל] פנים. שאני ממון דאותיביה כו' עד שאין שליחותו בידו וקשה דאמרי' שילהי זה בורר אין עליו עדים ויוצא מתחת יד שלים אלמא בעינן שיהא שליחותו בידו וי"ל ה"ה אפילו אין יוצא מתחת יד שלים אלא משום דבסיפא אשמעינן חדוש או שהיה יוצא אחר חתום שטרות אשמעינן גם ברישא: תסה השיב מהר"ם נאמנים ראובן ושמעון השליחים לומר שכך היו התנאים שאם לא יקיים יהודה כך וכך יתנו כל מה שבידם [ללוי] אפילו בלא שבועה היכא שאין השלים מעכב לעצמו אבל אם טען על השלים עכבת לעצמך מן השליחות ישבע שלא עיכב דאפילו בטענת שמא נשבעין כדאיתא פ' כל הנשבעין: כותבין ונותנין אפילו מאה פעמים אומר ר"י שטוב לומר לסופר ולעדים שיכתבו ויחתמו כ"כ גיטין עד שיהא א' לדעת הרב והרבי יוסף קלנו"ן אומר דשמא בענין זה פסול דדמי לברירה דשאר גיטין כשרין מיד שנעשו כתקנן וגט זה תלוי בדעת הרב ונ"ל הוברר הדבר שהיה עומד לדעת הדבר משעת כתיבה ואנן קי"ל דבגיטין אין ברירה כדאיתא פרק כל הגט גבי לאיזה שתרצה אגרש הלכך טוב שיאמר כל פעם ומיהו נהגו כפי' ר"י: כתב הרב מלונדרש מה שפי' רש"י ז"ל אבל קטנה אביה ולא היא בשיש לה אב האמת פירש ע"פ הירושלמי דפרק התקבל והכי איתא התם נערה המאורסה בין היא

בין אביה מקבלין גיטה נשאת היא ולא אביה קטנה אביה ולא היא נשאת הקטנה בין היא בין אביה ואם יש בקטנה דעת היא ולא אביה [ת] והא דאמרי' בכוליה תלמודא כיון שנשאת אין לאביה רשות בה היינו בית לה דעת והא דמשמע בפ' האיש מקדש למאי דס"ד דמיירי בית לה הב ואפ"ה אם הגיע גט לידה מגורשת מיירי בנשאת שאין לה דעת והא דדייק הא נערה הרי זה גט אלמא [דעושה] שליח ואי בנישאת מאי למימרא הא בארוסה קא מיבעיא ליה כ"ל דהכי דייק מאחר דקטנה שנשאת ונערה ארוסה חד דינא אית להו כדאיתא בירושל' ואי נערה ארוסה לא משויא שליח וכ"ש דקטנה [נשואה] דאין לה דעת אלא מדנקט קטנה נשואה משמע הא נערה ארוסה משויא שליח ע"כ לשון הר"ם פ"ז: [פרק הזורק] תנן בהאי פירקא המגרש אשתו ולנה עמו בפונדקי ב"ש אומרים אינה צריכה גט שני וב"ה אומרים צריכה גט שני ובגמ' דבני מערבא משמע דהך דהמגרש אשתו שייכא בההיא דגט ישן וחד טעמא נינהו דגבי גט ישן גרסינן אית תנא תני אחר שכתבו לה ואית תני אחר שנתנו לה מ"ד אחר שכתבו לה מסייע לב"ש ומ"ד אחר שנתנו לה מסייע לב"ה [א] וגבי לנה בפונדקי גרסינן התם א"ר מונא ב"ש כטעמייהו דאמרי אדם פוטר אשתו בגט ישן ואמרי' אינה צריכה גט שני וב"ה כטעמייהו דאסרי ואמרי' צריכה גט שני א"ר יוסי בר בון ב"ש כדעתייהו דאמרי לא יגרש אדם אשתו אא"כ מצא בה ערות דבר אינון אמרי מזוהמת היא לפניו ואינו חשוד עליה לפיכך אינה צריכה גט שני. וב"ה דאמרי אפילו הקדיחה תבשילו אינון דאמרי אינה מזוהמת לפיכך חשוד עליה וצריכה גט שני ולפי גמ' דבני מערבא [לר' מונא] לב"ה דאמרי צריכה גט שני לכתחלה הוא ואם נתגרשה והלך בעלה למדה"י אחר שלנה עמו בפונדקי תנשא לכתחלה כדין גט ישן ואיכא מרבוותא קמאי דמפרשי המגרש ולנה עמו בפונדקי כגון שכתבו ועדיין לא נתנו לה וטעמא משום גט ישן ולא משום קדושין [כגמ' דבני מערבא] ולא בריר וגמ' דילן מסתברא דאזלא כטעמא דר' יוסי בר בון דגמ' דירושל' ולא משום גט ישן עכ"ל העיטור: תסו מעשה באשה שהביאה גיטה ממדה"י והביאה עמה הרשאה כתוב בעדים ולא מצאה קיום לכתבה והשיב שמותרת לינשא ולכי אתי בעל תבקש קיום או בירור גירושין וה"ה אם שלחו ב"ד חתימתן שבאותו מקום שניתן שם הגט שבפניהם נתגרשה שמותרת לינשא אפילו אין מכירין החתימה כיון דליכא כאן מערער השיב ר"ת דשליח להולכה א"ל עדים ולא חתימת ב"ד להודיע שעשאו הבעל שליח להולכה כי הגט שבידו מוכיח ור"י [חולק] פירשה פ' התקבל: תסז מעשה באחד שקיבל עליו בגזירות חרם ונדוי ב"ד להזקיק בנו לגרש ונראה שיכול להתיר לעצמו ולווי ב"ד אינה כלום שהמלוה לגרש כאילו טעה בדבר משנה ואף לבעל אין יכולין לכוף וכ"ש לאחרים ואף אם נשבע שבועה דאורייתא יכול להתיר ואם נתן גט בכפיה ה"ל גט מעושה שלא כדין: ר"י מפריש ואתנו היו מוכנין מלכתוב לא מעיינות ולא באורות בעיר שיש שם נהר וגם בטרוים שיש כמה באורות אין כותבין רק הנהרות וכן הנהיג ר"פ בסוף ימיו וכן נכון וגם בנפשכי לא יכתוב יו"ד אחר השי"ן דמשמע שיש לאדם שתי נפשות וגם ר"מ לא היה כותב יו"ד וגם בפריש לא היו כותבין יו"ד רק בנפשכי ומיהו אם היה כתוב בו יו"ד אין לפוסלו שיש לקרות בנפשיכי והיו"ד למילוי ולא בנפשיכי דמשמע שתי נפשות ורבינו יהודה כתב בסוף בילה שיש לכתוב כל סיפוקי העיר בגט ועיר שיש באורה ומעיינות ונהרות יכתוב כולן ור"י מפרים חולק ואומר שאין לכתוב כ"א עיקר סיפוק המים והביא ראיה מרים מ"ק ועיר שאין בה שום מים כי אם אסיפת מים ולפעמים יבשו ואין שותין כי אם מאותן מים שנאספין לפעמים יכתוב גם העיר הסמוכה לה ומימיה: כתב העיטור וז"ל מדכתבינן ודין די יהוי ליכי מנאי ספר תרוכין ולמהך להתנסבא לכל גבר דתיצביין היינו הרי את [מגורשת הרי את] מותרת לכל אדם וא"כ מה צורך תו לאהדורי ולשון להתנסבא משמע היתר בין לנשואין בין לזנות עד דאמר חוץ מזנות ואפילו אמר שהיא מותרת להנשא לכל אדם הוי זנות בכלל ההיתר דגרסינן פרק האשה הורה ב"ד לינשא והלכה וקלקלה חייבת שלא התירוה כי אם לינשא ומסיק מאי קלקלה כגון אלמנה לכ"ג אבל זינתה לא וכן הלכתא ש"מ זינתה בכלל להנשא הוא אבל אלמנה לכ"ג לאו בכלל להנשא הוא הלכך להתנסבא כולל נמי זנות ואלמנה לכ"ג בכלל כל גבר דתצביין ולית בה שיורא ותדע דאי איתא דבלישנא דהתנסבא אית ביה שיורא אמאי נקט ר"י בהאי לישנא לימא דתהוי רשאה ושלטאה בנפשכי ומשתרי לכל גבר דתצביין ותו הא דכתיב ודן די יהוי ליכי מינאי כו' ה"ל כמו הרי את מגורשת וגרסינן בקדושין הרי את מגורשת הרי את מותרת לכל אדם הרי זו מגורשת ותו לישנא האי ארמית והרי את מותרת עברית אלא כ"ל דהרי את מותרת תוס' הוא ואינו בטופס ר"ש ורב אלפס ובה"ג כתוב בגליון וה"ר הלל מרומי פוסלו וה"ר שבתי חולק עליו וכו' דכתבו רבוותא דכל הני דקדוקים אורך הווין ותיקון האותיות ה"מ בכתב לה בעל גופיה א"נ דכתב לה סופר מפומיה ואתא בעל ומערער ואמר אנא הוא דפסילנא ליה בהני דקדוקי ולקלקולא איכווניה אבל אם אמר בעל לסופר לכתוב הגט אפילו סתם וטעו הסופר והעדים בא' מאלו האותיות ובעל אינו מערער הגט כשר ותינשא בו ואם העדים מצויין יעידו שטעות סופר היה. וכן כתב רבינו האי ז"ל אי יהיב בעל רשות לסופר לכתוב גט שלם וטעה בהני כולהו או במקצתיהון אי איתנהו לספרא מתקן להו ואי לא ומינסיבא בהאי גיטא לא מפקינן לה ודאי אי אתי לאינסובי ואתי בעל ומערער ואמר האי דכתב ודן דין איכוני א"כ למהך לחוכא קאמינא לא מנסבינן לה אבל אי נסיבא לא מפקינן לה דהא דקאמר משום שלום מלכות יוציא והולד ממזר אין דר"מ לטעמיה כו' ולית הלכתא כר"מ וכ"ש לענין טעות סופר *ורב האי קבלה מפי הגאונים היכא שהבעל כתב הגט בעצמו ובא אחר שנשאת וערער תלא ואם האשה אומרת שהוא טעות סופר עליה להביא ראיה אבל אם אין שם ערעור הבעל ויש טעות מתחת יד סופר וצוה לכתוב גט סתם מדעת שלימה הינה צריכה גט שני וכל טעות הבא מתחת יד סופר אין חוששין לו ואין ערעור הבעל כלום וכן הורו הגאונים: ובתשובת ר"ח כתב כגון אלו דברים שאינן מפורשין אם יבא אדם לכתוב אלו הדברים שמא יפלו ביד אדם שאינו הגון וילמדו לשקר וכן אין לנו (לגאונין) אלא מן הפה לאוזן [לנאמנים] ע"כ לשון הגאונים ודוק בלשון ר"ח ועוד מלאתי וז"ל גרסינן בתוס' גט שיש בו מחק או תלוי מגופו פסול שלא מגופו כשר ואם החזיר למטה אפילו מגופו כשר ומסתבר כל שניכר שהוא טעות סופר כגון שלא כתב שי"ן אמצעית של בשפי או רי"ש של ברביעי או תיבה אחת שניכר שהוא ט"ס א"ל קיום מדאמרינן אחריות ט"ס ש"מ שכל דבר שהוא ט"ס אין לחוש כי אם בגוף שמות הבעלים ובגוף הממון ובתשובות כתב ר"כ גאון אם יש ב' פעמים הזמן תוך הגט ונקד הא' או העביר עליו קולמוס ומחקו וכן אם טעה באותיות אין לחוש אלא במקומות ידועים כגון שם האשה רחל וכתב רחל ושרה ונקד הא' ולא כ' וכל שם שיש לה בגט ודאי חיישינן שמא יבא בעל ויערער וכן אם כתב בגט תנאי ע"מ כך וכך וניקד עליו וכן תיבות שיש בהם חיסור כגון דין ודן וניקד על ודין וכן כולם יש לחוש שמא יבא הבעל ויערער ואם כתב קיומו בסוף כשר והיכא שאירע כן בגט צריך שיכתוב בסוף וגיטא דנן כשר כדת משה וישראל ואי טעי ספרא באותם שהזכרנו לא תעמוד בעיגונא ומיהא איכא מילי הכא דלא נהירא לן ורב סעדיה כתב וכן שאר גאונים שם האיש והאשה אם נמחק אע"פ שמקויים פסול ושאר מחקים מקויימין דיעבד כשר ולא לכתחלה וצ"ל דלכתחלה כשר אפילו בשמו ושמה ע"כ לשון בעל העיטור: עוד כתב לר"א דמכשיר בגט בעדי מסירה לבד בין ע"י עצמו שנתן לה בפני עדי מסירה בין שאמר לשליח תנהו לה בפני עדים דהיינו שליח להולכה והרב הבבלי אומר דע"י שליח ספק מגורשת ולא דייק לן עכ"ל: עיין פרק המפקיד בב"מ גבי בששמעו בו שמת כ"ע ל"פ שם פירשנו מה קרוי קול וע"ש בחיבורי. השיב הר"י מלונדרוש היכא שאנו יודעין בודאי שזכות לאשה שיוכל אדם אחד לקבל גיטה בלא מדעתה

וער"פ האשה שלום: ומעשה היה בימי רש"י ז"ל על (אשת) מומר לעבודת כוכבים שנתרצה לתת גט לאשתו והורה רש"י לאחר לקבל הגט שלא מדעתה עוד השיב אע"ג שהשליח נותן הגט בפני שלשה משום דדמי למשפט אפ"ה כיון דקיום שטרות דרבנן יכול ליתנו בלילה ולא דמי לקיום שטרות דעלמא דתחלתו דין הוא אבל הכא סוף דין הוא: תסח מעשה בבחור אחד שגירש אשתו וניסאת לאחר וקודם הנשואין הוציא קול שכדת משה היה כתוב בריסא וכשבא לחופה לא רצה ליהנות מן הסעודה וכפה ר"ת את הבחור לתת לה גט כשר דכל קלא דקמי נשואין יש לחוש אפילו ידוע שלא ימלא אמת אבל הטוב והמטיב לבטל לא קלא הוא דפסקינן כאביי [א] ורוצה ר"ת להוציא מן השני שנשאה אחר הקול: תסט עוד אומר ר"ת שאם קדש אדם אשה ואינה חפצה אין לכופו לא בדייני ישראל ולא בעובדי כוכבים שיגרש אך אם נתפס עבור מס או ד"א יכולים לומר לו לא נעזור לך לצאת מתפיסתך עד שתגרש דאין זו כפייה דאין עושין לו דבר רק שנמנעים מלעזור לו [ב]: רב אמר כתב יד בעל ועד הולד כשר אבל כתב סופר ועד הולד ממזר ומסתברא דסופר מובהק הבקי בגיטין וקדושין לא גרע מכתב ידו אליבא דרב ואי נמי ספרא דלא מובהק ואיתבריר מלתא דבשליחותא דבעל כתב קי"ל שלוחו של אדם כמותו והוה ליה ככתב ידו ועד ואם ניסאת הולד כשר וכן הלכתא עכ"ל העיטור:

הרשאת שליח הולכת גט פסק רבינו יחיאל שליח להולכת הגט אין צריך הרשאה אך הורגלו עתה לכתוב בזה הלשון בפנינו ח"מ בכך וכך בשבת כו' מסר פלוני בר' פלוני גט ליד פלוני ב"פ וכן אמר ליה הולך גט זה לאשתי פב"פ ואם עשה תנאי יפרש התנאי בה ותהא ידך כידי ועשייתך כעשייתי ודיבורך כדיבורי ונותן אני לך רשות לעשות שליח ושליח לשליח עד מאה אפילו בלא אונס ולתת גט לאשתי פב"פ בכל מקום שתמצאה והגט שנעשה עליו פב"פ שליח להוליכו ככל הכתוב למעלה נכתב ונחתם בעיר פלוני ביום פלוני בכך ימים כו' ועדיו החתומים בו פב"פ ובפנינו ביטל פב"פ הבעל כל מודעי שמסר על גט זה וגם בפנינו קבל עליו בחרם שלא לבטל לא את הגט ולא את השליח מה שראינו ונעשה בפנינו כתבנו וחתמנו ובשעת נתינתו לשליח יקראהו תחלה לשני עדים ויאמר לו בפניהם הולך גט זה לפלונית אשתי בת פלוני ואם יש תנאי יפרשנו ויאמר תהא מגורשת ממני משעה שיגיע גט זה לידה בתנאי כך וכך ואם לא יהיה כך לא תהא מגורשת ותהא ידך כידי ועשייתך כעשייתי ופיך כפי ושלוחך כשלוחי ואני נותן לך רשות לעשות שליח ושליח שליח עד מאה ואפילו בלא אונס ותהא היא מגורשת ממני ומותרת לכל אדם וזה הגט מרצון נפשי אני נותנו לה ואני מבטל כל מודעות על גט זה והנני מקבל עלי בתוקף חרם שלא אבטל לא את הגט ולא את השליח ויקראוהו ויחזירוהו לשליח והשליח יאמר לאשה הרי זה גיטיך מפלוני בן פלוני בעליך והתקבלי גיטיך זה והרי את מגורשת ממנו ומותרת לכל אדם וגט זה בפני נכתב ובפני נחתם ויפרש התנאי אם יש תנאי וישבו שלשה דיינין לקבל עדות השליח ויקראו הגט קודם נתינתו בידה ואחר כך יתננה לה אח"כ תשלום כל דבריו: כל דין האותיות עיין פרק הקומץ בתוס' שאנן גם שם כתוב מה דינו של אות מן השם שנטפה בו דיו שאם לתקנו שרי למחוק וע"ש. לי הדיוט הכותב נראה שצריך לעשות ליו"ד ב' כפופות אחד למעלה ואחד למטה דגרסינן פרק הקומץ לא נצרכה אלא לקוצו של יו"ד וכתוב בתוספות שאנן וז"ל פ"ה רגל ימינו ול"נ לר"ת דפשיטא דזו היא גופו של יו"ד ובע"א אינו אלא נקודה בעלמא: נראה לר"ת דהיינו רגל שמאלי של יו"ד שהוא כפוף מעט כדלקמן מפני מה ראשה כפוף מפני שצדיקים שבה ראשן כפוף ואפילו לפ"ה יש ליזהר בהא דפירש ר"ת משום ההיא דלקמן ובפסיקתא מוכח דיש לה למעלה ולמטה דקאמר עה"ז נברא ביו"ד מה יו"ד יש לה נקודה אחת למטה רמז שכל המתים יורדים לגיהנם ונקודה אחת למעלה רמז שהם עתידין לעלות שנאמר ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל עכ"ל התוס' שאנן והאריך מאד גם בענין מוקף גויל האריכו וע"ש פרק הקומץ: תע אל מי מקודשים אפנה אל מורי הרב להשכילני להדריכני על דרך האמת כי מי כמוהו מורה לדק לעמו תורת אמת בפיהו ועולה לא נמצא בשפתיו מאורע אחד שאירע שבחור אחד היה מדבר עם יהודית אחת להלוות לו מעות על קרם של כסף והראה לה הקרם אח"כ אמר לה תרצי להתקדש בו אם אתנהו לך התחילה לשחק וחזר ואמר לה הרי הוא לך לשם קדושין ממש בזה הלשון אמר לה ולא אמר לה הרי את מקודשת לי בזה הקרם והנה הה"ר נתן מורה בה להתירא ותפס לה פשטיה דגמ' פ"ק דקדושין אמר שמואל בקדושין נתן לה כסף או שוה כסף ואמר לה הרי את מקודשת הרי את מאורסת הרי זו מקודשת ופריך לימא קסבר שמואל ידים שאינם מוכיחות הויין ידים ומסיק הב"ע דאמר לי ופליאה דבר זה בעיני מי גרע מאילו שתק ולא אמר לה לשם קדושין מהני כיון שהיה מדבר עמה על עסקי קדושיה דהא פסקינן כר' יוסי דאמר היה מדבר עמה על עסקי גיטין וקדושין ונתן לה ולא פירש מידי והכא נמי הרי היה מדבר עמה ששאל לה כדלעיל ויש ר"ל דהיה מדבר דקאמר רבי יוסי הוי פירוש שהיא מסיבה על דבריו וכן משמע הלשון דמדבר עמה ואין נראה לי מדבעי תלמודא במאי עסקינן אילימא שאינו מדבר עמה כו' עד [ואלא במדבר וכו'] אע"ג דלא קאמר לה נמי פירוש שלא אמר לה הרי את מקודשת נמי מהני והשתא אי בעינן שתהא היא מסיבה על דבריו לוקמה בדשתקה דאיסי ידעה מאי קאמר ואפ"ה אינה מקודשת ועוד נראה לי בעניותי שאפילו אם אותו הבחור אמר בתחלת דבריו תרצאו לשם קדושין נכון להחמיר דלפירוש ר"ת שפירש דבכל דוכתא אית ליה לשמואל ידים שאינן מוכיחות לא הויין ידים א"כ אינו מחלק בין הני ידים דקדושין לשאר ידים ובשאר ידים אשכחן דפליגי אביי ורבא אי הויין ידים או לא פ"ק דנדרים ואע"ג דסבירא ליה לרבא לא הויין ידים והלכתא כרבא לגבי אביי הא דחי תלמודא התם דרבא מצי סבר כרבנן דר"י דע"כ לא קאמרי רבנן ט' [אלא גבי גט] עד אין אדם מגרש אשת חבירו והך סברא נמי שייכא בקדושין דאין אדם מקדש אשת חבירו אע"פ שיש מקשים הכל אחד מכאן גבי בעי רבא יש יד לקדושין או לא מקשינן והא אסיקנא אליבא דרבא דגבי גט אין אדם מגרש אשת חבירו וכמו כן י"ל גבי קדושין ומחלקין בין גיטין לקדושין חילוקין שאין נשמעין לאוזן. בתוספות קדומות ליתא הך קושיא וטעות הוא דהא דאמרי' לעיל אנא דאמרי אפילו לרבנן תלמודא הוא דאמרה גבי דמצי סבר כרבנן אבל הוכחה אין לנו מזה ותדע שהרי פרק המגרש בעי תלמודא אי בעינן ודן או לא ואמאי לא פשיט מהכא דאפילו רבא סבירא ליה כרבנן אלא ש"מ דחיי' בעלמא הוא ועוד דבפרק בתרא דנזיר גרס איפכא אביי אמר לא הויין ידים רבא אמר הויין ידים ולפי אותה גירסא נראה הלכתא דהויין ידים ומיהו התוס' תפסו דגירסא דנדרים עיקר ואומרים דההיא דנזיר שבשתא היא מדבעי' כי יפליא דנדרים ל"ל הניחא לרבא ט' וכי רבא ס"ל הויין ידים אדרבה לדידיה קשה דכי יפליא משמע למעוטי ידים שאמר. וריב"א מיישב הגירסא ופירש דהא דקאמר אביי לא הויין ידים היינו בעלמא [כגון גט] ומשום הכי איצטריך [ודן] משום דבעינן כריתות ורבא אמר הויין ידים בעלמא והשתא פריך הניחא לרבא כיון דסבירא ליה בעלמא הויין ידים איצטריך שפיר למעוטי אלא לאביי דנדרים סבירא ליה דהויין ידים מאי איכא למימר ועתה שני הגירסות אחת ועוד כ"ל להביא ראיה מההיא דהמגרש דבעי מי בעינן ודן או לא ולא איפשיטא אלמא יש לספק אי בעינן ידים מוכיחות ומיהו לפירוש ר"י שפירש דהני ידים דקדושין גרעי [בפ"ק דקדושין בד"ה הב"ע] יש להתיר אך לפירוש ר"ת יש להחמיר ואע"פ שמקשים על פי' ר"ת מדפריך דשמואל אמאי דחיק לאוקומי מתני' כר' יהודה ומאי פריך משום דסבירא ליה כר' יהודה והרב מקינון תירץ משום דלא ניחא ליה לאוקומי מתני' כיחידאה אע"ג דסבירא לן כוותיה כדאשכחן פרק כל הגט כעולא לא אמר כיחידאה לא מוקמינן ואע"פ שזוטרנו שדחה לנו מ"ו הר"ם הראיה ואמר לנו כי ההיא דגיטין דמוקי לה כשמואל במזכה לה על יד אחר אינו סותר מילתיה דר' אסי אבל אי

חדושי אנשי שם

באורות בלא וי"ו ואם המעיין מים אמין כותבין עג מי מעיינות אמין: מהר"ם [ת] לשון הר"ן ומדפליג בנשאת בין יש בה דעת לאין בה דעת ש"מ דרישא דמאורסה קטנה בין יש בה דעת בין אין בה דעת אביה ולא היא: מהר"ם [א] כמה שנחלקו במשנה שם בכתב לגרש את אשתו ונמלך אם פסלה לכהונה ואין הטעם משום חשש קידושין אלא שמא יאמרו גיטה קודם לבנה ורבי יוסי בר בון פליג עליה דרבי מונא וסבירא ליה טעמא משום חשש קידושין בגמרא דילן . סליק

הגהות מהר"ם משיקמן [א] בגילוי דעת ריש פרק השולח [ב] עיין בתשובת מיימון לנשי' אישות סי' י' ובתשובת מהרי"ק סי' כ"ט ובמרדכי פרק המדיר

שבירא לן כר' יהודה טיכי הוה מוקי לה כרבנן ואע"ג שיש לדחות ראיית הרב מקיטן מ"מ אין לנו ראיה לסתור הרוב ועוד מדקאמרינן פ"ק דקדושין או דיהיב לה ושתיק מנא ידעה לימא דיהיב לה ואמר לה הרלי להיות מקודשת בו ולא פירש למי וא"כ אמר לה כי הכי לשני דהאי ידים שא"מ לא הויין ידים אי הוה שתיק לא הוה מהני וליכא למימר מנא ידעה שהרי דבר לה מענין קדושין שהיה רולה לייחב אפילו למאן דאמר הויין ידים דהכך [ליתני] דקדושין לא גרעי מאחריני וגם מורי גלה לי דעתך בזה . והשיב ז"ל כ"ל לפי עניות דעתי שאם לא היו שני עדים בדבר אפילו שניהם מודים ואפילו עד אחד אין חוששין לקדושין כדאמרי' פרק האומר ואם יש עדים שדבר תחלה עמה על עסקי קדושין אע"פ שלא פירש בשעת קדושין שקדשה לריכה גט דשתיקה בשעת שדיבר עמה ונתן בידה הוי שתיקה דבשעת מתן מעות ומקודשת אבל אם לאחר [נתינת] הקרש דבר עמה ושתקה וקבלה אז אינן קדושין ודאי אבל לריכה גט מספק וכן משמע גבי ההיא דרלתה פרק קמא דקדושין וכן פסק רבינו גרשון בתשובותיו וז"ל **תנא** מה שהעד אומר שראה שלקח ידה בע"כ ונתן הטבעת בידה מאחר שלא זרקה לריכה גט ואע"פ שיש עדים שלא דיבר עמה בשעת נתינה כיון שדיבר עמה תחלה הוי קדושין דתנן היה מדבר עמה כו' עכ"ל . ומי שאומר דהיה מדבר עמה מיירי במסיבה לו זה אינו דהא גבי רלתה מוכח כן דאע"פ שלקח ידה וכו' וגם בהרבה מקומות בספרי אמנם מה שדחיתם משום דאיבעי ליה לשויי כגון שדיבר עמה ושתקה לא איפשר דא"כ לפי דבריה דאינו מועיל מאחר שלא השיבה מאי הריא דנקט הני ליטני לנקוט אפילו לשון טוב דאינו מועיל מאחר שלא השיבה ומה שהבאת ראיה מריב"א א"כ מאי פריך לאביי בנזיר יהרץ טעמא דידיה לא הויא ידים מלא יפליא ילפינן ומה שהבאת ראיה דכיחידאה לא מוקמינן הלא רבי יהודה איירי [בשיפא כנדרי כשרים לא אמר כלום כנדבתם נדר בנזיר ובקרבן ופריך בגמ' מאן תנא דשני ליה בין נדר לנדבה לימא לא ר"מ ולא ר' יהודה כו' ומשיק] ר' יהודה היא וא"כ רישא שפיר איכא לאוקמי כר' יהודה ועוד דשתא בר פלוגתיה דר' יהודה היינו ר"מ ואינו נקרא יחיד לגביה ולא דמי להאי דגיטין כמו שפירשו התוס' בגיטין ובב"מ אך נראה לי דלריכה גט כדפרי' לעיל ובלבד שהקדושין היו בעדים ועיין בעובדא דפרק שלישי ובפרק שני דקדושין שלום כגפשך תלמידך חיים בר' יוסף :

תעב נשאלתי על אשה שחללה תוך ג' חדשים למיתת בעלה ונחלקו בה רבותינו אם לריכה לחזור על כל האחין או יחלוץ לה החולץ פעם שנית ולא תחזור על כל האחין דאמרי' פרק החולץ מעשה בחכם אחד שבא לפני ר"י א"ל מה לחלוץ תוך שלשה א"ל לא ותחלוץ ומה בכך קרא עליו המקרא הזה וגו' כל העולה ליבום כו' (וכתוב) *תניא כל הראויה ליבום ראויה לחליצה כו' ומדקאמר שאינה ראויה ליבום אינה ראויה לחליצה א"כ החליצה שבתוך שלשה חדשים חליצתה פסולה • והו אמרינן מעשה ברופא אחד שהלך למדינת הים והיה לו שומרת יבם וכו' עד וחכ"א כשם שאין אומרים ליבם תוך ג' כך אין אומרים לחלוץ תוך שלשה משמע דרבנן סבירא להו כרבי יוסי והו דקי"ל כר"ל דחליצת מעוברת לאו שמה חליצה וביאת מעוברת לאו שמה ביאה ש"מ דהא בהא תליא והחולץ למעוברת לריכה לחזור על כל האחין דכיון שאינה ראויה ליבם אינה [ראויה] לחליצה וחליצתה פסולה ה"ה תוך שלשה ואם תאמר אמאי לא חשיב ליה עם שאר פסולין דחליצתה פסולה יש לומר דלא חשיב אלא פסולין באין מחמת חליצה גופה כגון חלצה בשמאל ובלילה אבל פסול הבא מחמת דבר אחר כגון זה לא חשיב ותדע דהא לא חשיב בהדיה החולץ ליבמתו וחזר וקדשה דקי"ל לריכה לחזור על כל האחין וכן משמע בירושלמי דהויא חליצה פסולה דאמרינן בירושלמי דהחולץ חליצה תוך שלשה מהו שתחלוץ אחר שלשה כשנעשית מן הדא קטנה שחלצה תחלוץ לאחר שתגדיל ור"מ היא דאמר אין קטנה חולצת ואם חלצה חולצת :

סליקו הגהות מפסקי המרדכי ממסכת גיטין

לוח הדינים אשר נמצאו במרדכי ממסכת גיטין

מאת הגאון המפורסם מוהר"ר יוסף אוטלינגן ז"ל .

המביא קמא

(א) הכותב גט ישרטטנו תחלה י"ב שיטין ולא פחות ולא יותר כתנין גט [ספר] התרומה :

(ב) מיהו אי הוי יתר או חסר מי"ב שיטין אין לפוסלו בכך :

(ג) תלמודא מלריך לבני מהוזא לומר בפני נכתב ובפני נחתם אפילו באותה שכונה משום דניידי :

(ד) פסק ר"ת ה"ה לכולנו עתה בזמן הזה :

(ה) אין לזיין בגט אותיות של בעטנ"ז כמו שעושין בס"ת כי אין לשנות המנהג פן יוליאו לעז על גיטין הראשונים ועוד יש הרבה סופרים שאין בקיאין בכך ויקלקלו האותיות :

(ו) ר"כ . לריך הסופר ליזהר לכתוב כתיבה שלמה ומזויינת כל אות ואות ושלא לחסר אפי' קולו של אות אחת כאילו היה כותב תפילין ומזוזות :

(ז) הכל כשרים להביא את הגט חוץ מחש"ו והסומא :

(ח) ואם יש עליו עוררים יתקיים בחותמיו אבל כ"ז דלא אתי בעל ומערער נשאת על פי הגט ולא שביקנן מזוייף דמשום עיגונא הקילו :

(ט) אבל בממון שבקינן מזוייף לנפרע שלא בפניו ומיתומים ומלקוחות :

(י) ואם נפל ונמצא כיון דאיתרע בנפילה אפי' אם ימלא עדי קיום אם הלוה טוען מזוייף מן הדין אין לו לגבות דחיישינן שמא זייף אבל אי ליכא לוה קמן והמלוה מלא עדי קיום מחזירין לו ואי הדר אתי לוה וטעין מזוייף נראה דתו לא מהימן :

(יא) פר"ת אם קרוב מביא גט לריך ליתנו בפני ג' ובעינן ג' כשרים כמו בדין :

(יב) בשעת נתינתו יאמר בפני נכתב ובפני נחתם וה"ה תוך כדי דבור :

(יג) מעשה בב"ש שחילק נכסיו לשמה בני אדם בשני פדים והתמו העדים ושוב נמלא באחד מן העדים היה מן מקבלי מתנתו וחלק מתנתו כתוב בשטר אבל רבינו יואל את השטר אפילו לשאר מקבלי מתנה :

(יד) ולי שהדיוט נראה דב'שהיו שותפים והעדים קרובים לזה וכשרים לזה מעידין לרחוק :

(טו) מיימוני . דוקא הכותב נכסיו לשני בני אדם ביחד אבל אם כתב לראובן תאר פלוני ולשמעון שדה פלוני הרי אילו ב' עדיות והרחוק מתנתו קיימת אע"פ שהן בשטר אחד :

(טז) כתב כל נכסיו לב' בני אדם והעדים כשרים לזה ופסולים לזה כו' והיכא דליכא בשטר אלא ב' עדים אפילו נמסר באפי סהדי אחריני דכשרים אי נמלא אחד מן העדים קרוב או פסול לא מהני מידי דה"ל מזוייף מתוכו :

(יז) כל השטרות העולין בערכאות של עובדי כוכבים אי לא יהבי קמייהו זוזי לא הוה מרעי נפשייהו :

(יח) ר' יקר היה אומר דעובדי כוכבים המוחזקים שאינם שקרנים כשרים להעיד ואין נ"ל :

(יט) נראה שתקנת חכמים היא שתקנו בשטרות העולים בערכאות של עובדי כוכבים שיהו כשרים לפי שהעובדי כוכבים מקפידין על עשיית שטרות בערכאותיהן :

(כ) דינא דמלכותא דינא :

(כא) שטר העולה בערכאות של עובדי כוכבים שאנו לריכין לקנין ותליפין אין אנו עושין דין ואפי' בדיני ישראל וכ"ש עובדי כוכבים :

(כב) פר"ת וקלפים שלנו היינו כמו עפיין כואיל ואנו מתקנין בפונדא כו' :

(כג) משמע שאין כותבין גט או ס"ת בקולמוס של כנף שפי' מסרגלין בקנה כו' :

(כד) כל האומר תנו כאומר זכו דמי :

(כה) התופס לבע"ח קנה ודוקא היכא דמכורר החוב דמחויב לו אבל על הספק היכא שרוצה לישבע לא :

(כו) אם אדם חייב לשני בני אדם או לג' והאחד יתפוס משל המחוייב יתן לחבירו מה שתופס אם ירצה דמגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה :

(כז) האומר תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה ומוקי במעמד שלשתן :

(כח) תן לאו כזכי אלא היכא דמוסר לו מיד ליד :

(כט) והאומר ר"ת דלא אמרי' תן כזכי אלא בחוב והפקדון שלריך בע"כ להחזיר ולא במתנה ומליאה וכן בגט שחרור תן כזכי :

(ל) ריב"א . במעמד שלשתן קנה שמקבל מתנה אפי' בעל כרחו של נפקד או של לוה :

(לא) אומר ר"ת כיון דמעמד שלשתן הוי הלכתא בלא טעמא דקה הכו דלא לוסיף עלה :

(לב) ואין שייך מעמד שלשתן בעובד כוכבים :

(לג) ואם העובד כוכבים נפקד והנותן והמקבל ישראל לא קנה ואם הנותן עובד כוכבים והנפקד והמקבל ישראל זכה המקבל ואם הנפקד והנותן ישראל והמקבל מתנה עובד כוכבים כו' :

(לד) כל קנין בטעות חוזר נראה לפרש היינו דוקא היכא שהתובע עלמו מודה דטעי אבל אם אין התובע מודה אינו נאמן :

(לה) מ"ט הולך לאו כזכי :

(לו) שלית המתנה כשלית הגט :

(לז) תן מנה זה לפלוני הולך מנה זה לפלוני תן שטר מנה זו לפלוני אם רלה לחזור יחזור :

(לח) אומר ר"י אע"ג דמית מקבל בחיי נותן ולא קני אלא לאחר מיתת הנותן אפ"ה קנו יורשין :

(לט) לוי הפקיד מנה ליד שמעון בלא עדים וראובן בקש מלוי שיקבל לו מנה משמעון שנתחייב לו שמעון וקבל לוי ואח"כ בא שמעון ללוי ותבעו להחזיר לו המנה כו' מן הדין יחזיר לוי מנה שנתן שמעון לראובן :

(מ) מסתפקא לי אני יואל אם ש"ת זוכה בנכסים ע"י אחר שנתפס בידו וא"ל לשלית זכה לפלוני בהם אם יכול לחזור בשעומד :

המביא תניין .

(מא) אמר ר' אלעזר אפי' לא כתב אלא שיטה אחת לשמה כו' :

(מב) ספר התרומה.הבעל שכותב הגט לריך שיאמר לשם פלונית אשתי אני כותבו שתהא מגורשת ממני ואם אמר לסופר לכתוב כמו כן נ"ל לו כתוב הגט לשם פלונית אשתי והסופר לריך לכותבו לשמה:

(מג) והעדים לריכים שישבו שם כשיכתוב הסופר שידעו שזה הוא הגט שאוה הבעל לכתוב ושנכתב לשמה :

(מד) אמנם אפי' לא היו העדים אלא בשעת כתיבת הגט שיטה ראשונה וידעו שהיתה לשמה והלכו להם למדינת הים כשר :

(מה) פרש"י דלאו דוקא שיטה ראשונה ממש אלא שיטה שיש בה שם האיש והאשה והזמן אבל אם היה בסופו של גט ולא בתחלתו פסול :

(מו) נכתב ביום ונחתם ביום כשר נכתב ביום ונחתם בלילה פסול :

(מז) כתובה כמעשה ב"ד דמיא ומש"ה לא משמטה שביעית אע"פ שהיתה אלמנה זמן מרובה :

(מח) ואי חתים בתחלה קרוב או פסול אמרי לה פסול כו':

(מט) בכל כותבין בדיו בסם בסיקרא כו' :

(נ) ר"ת . ברף הוא לתלותית קליפת עץ שעושין ממנו דיו שלנו :

(נא) ול"נ אני הדיוט שראיתי בא"ז שכתב שאותם ויעריאול"ש שמשימין בדיו של עפצים ודאי הוא פסול שאין זה דיו אלא לבע :

(נב) קנקנתום אומר ר"ת שאין זה אדרמנ"ט בלע"ז אלא שיחור זו היא אדרמנ"ט :

(נג) יש ליזהר שלא ליתן גט לאשה רשמא לא שכרי אינו של קיימא :

(נד) פירוש מקרעין לכן נייר האש :

(נה) סמכו חכמי הקהל לחתום הכתובה קודם הברכה דהיכא אימתא דגבור לשקר וגם העדים חותמין קודם הברכה וליכא משום מיחזי כשיקרא •

(נו) ר"י מלריך לקרות הגט קודם נתינה :

(נז) ומיהו אם לא קראוהו אחר הנתינה לא מפסיל בהכי:

(נח) ת"ר וכתב לה ולא תקק היינו שתקק (ירך האותיות עשה מעשה) [תוך האותיות שלא עשה מעשה] :

(נט) פסק ר"י הכותב גט ופעמים נופל דיו מן הקולמוס בתוך חלל האות כגון בתוך בי"ת ונעשית פ"א ואח"כ מחק הטיפה מתוך האות וחוקק תוכה ונעשית האות על ידי חקיקה הוכה ופסול או פעמים כשרוצה לעשות מ"ם פתוחה נדבק עוקלה שבמאלית על משך התחתון ונעשית מ"ם סתומה :

(ס) וכן יש ליזהר שיהא כל אות מוקפת גויל שלא תגע אות לאות מפני שאינו נראה יפה :

(סא) ר"ת וריב"א פוסלין גט שמותכין ממנו אחר כתיבה משום מחוסר קלילה ורש"י ורשב"א מכשירין :

(סב) אין כותבין על נייר מחוק ולא על דפתרא מפני שיכול להזדייף וחכמים מכשירין :

(סג) סמ"ג. האשה או השליח שהגט בידם אין לריך עדי מסירה מפני שהכתב מוכח :

(סד) מעשה באחד שרלה לשלוח גט לאשתו ע"י עובד כוכבים או לעשותו קבלן ואמר רש"י דלא מהני אם לא שיאמר לישראל וראבי"ה כתב היינו דוקא היכא דעובד כוכבים מוליך או מקבל אבל שבאת עובד כוכבים ליד ישראל שרי לכתחלה :

(סה) י"מ היכא דזכות לאשה יכולין לעשות שלית לקבלה שלא מדעתה דכיון שהוא מומר לעבודת כוכבים זכות הוא לה וזכין לאדם שלא בפניו :

(סו) יש מקומות שנוהגין לכתוב הכתובה מע"ש ולהותמה במוצ"ש ואין נכון לעשות כן משום תוספת דלא הוי מעשה ב"ד ומיהו היכא דקנו מיניה ליכא למיחש מידי :

(סז) הגודרות אין להם חזקה פי' לאלתר אלא על ידי שלש שנים :

(סח) שלא תלכי לבית אביך לעולם אין זה כריתות :

(סט) פסק ריצב"א דאם כתב בכתובת יתומה דהנעלת ליה מבית אביה אין קפידא

(ע) ולא על נייר מחוק שהכתב על הנייר ועדיו על המחק אבל שניהם על המחק כשר :

כל הגט

(עא) כתב ר' יואל אי לאו דמסתפינא מחבריא הו"א אפי' לא הזכיר שם האיש והאשה בגט כשר רק שיהא כתוב כהלכתו :

(עב) טעמא דנמחל בעבודו פי' רשב"ם ואם חזר ולוה אותו יום עלמו והקנה לו פעם שנית בשעת הלואה היה כשר למיגבא ביה דלא בעי כתיבה לשמה גבי שאר שטרות :

(עג) אין השואל רשאי להשאיל

(עד) ולריך שיהיה מקום הרי את מותרת לכל אדם מ"מ אין להוליא לעז על גיטין הראשונים שהרי מאריכין כמה לשונות בגיטין דחשיב כמו הרי את מותרת :

(עה) ר"י . עם הארץ נמי יש לו טביעות עין אלא שאינו נאמן :

(עו) דוקא סומא שאין יכול להכירה במראה פסול להיות שלית פן יטעה אבל אדם אחר מותר להביא גט לאשה אע"פ שאין מכירה אלא ע"י עדים שיאמרו לו בשעת נתינה זו היא אשתו של פלוני :

(עז) וליתוש שמא פיים פרש"י ובא עליה והוי גט ישן ושם באורך :

(עח) אין אונס בגיטין וריב"ן פסק אפי' בידי שמים :

(עט) בעי רבנן קמי דר' חנינא מדאמרי' עובד כוכבים לא הוי שלית לקבלה מהו למכרכיה לגיטא בחד מגא ומימר ליה עובד כוכבים אמטייה האי מגא לישראל פלוני וליתביה לאנתתיה ואמר ודאי לא מהני מידי ואומר אני שבמקום ב"ד שלהם ירצו לעשות שלית שלהם על הגט שבא לידם על ידי שלית שהעיד בפניהם בפ"נ ובפ"נ יכולין ב"ד לבוראו ע"י עובד כוכבים כה"ג ע"י שלית כשר הוא והוא יתנו לה ויאמר שלית ב"ד אני :

(פ) יש מרבותינו שרצו לפסוק כמלוה לתוך כיס של לדקה דלא יפרע לעלמו מן הכיס אם לא בדעת הקהל ולא נראה לראבי"ה :

(פא) המלוה הכהן ומוקי לה בגמרא במכרי כהונה אע"ג דלא אתא לידיה ולא הופרשו עדיין יכול להקנותם וכן פסק מהר"ם בנתינת מלוה דמוהל ובעל ברית :

(פב) ופוסק עמהן כשער הזול אע"פ שלא פסק כמי שפסק דמי ואין בה משום רבית :

(פג) ר"ת אומר דאין להקל דאין אנו בקיאין אימתי קרוי בוסר או יין ובנה אחת לא נתבשלו הייגות וכי לא נהג יין נסך אותו שנה :

השולח

(פד) אשה שעשת' שלית לקבל גיטה והתנצל השלית בשליחותו ועשתה שלית אחר וקבל זה השלית האחר גם שאין הגון וכששמע הראשון נתחזק בשליחותו והלך אצל הבעל וקבל גט כשר לא בטלה שליחותו רש"י ושם באורך :

(פה) הכותב כל נכסיו לא' ואמר שלה אי אפשי בה קנה מיירי לאחר שבאה המתנה לידו והאי קנה משמע לגמרי קנה והיא שלו פרשב"ם :

וגר"ת נראה שהסוגיא שבכריתות שישבוש לפי שלא ידעו לפרשה :

(פו) טעמא דשב"ל משום דאיסתלק הנותן וליד השני לא בא שאינו רוצה לזכות בה והוי הפקר :

(פז) אין אדם מבטל שליחותו בדברים פתר לה בב"ד שבת ב"ד יפה :

(פח) בי תרי נמי ב"ד קרו לה :

(צ) אמר רב ששת האי מאן דמסר מודעא אגיטא מודעים מודעא שם באורך :

(צא) יש תקנה ע"י ביטול מודעי כמו שכותבין בשטרי כל מודעי שמסרתי כו' ומורי אמר לי דלא מהני מידי ושם באורך :

(צב) רבים גדולים שהיו עושין מעשה והיו אומרים לכותבי גיטין אם מקום הלידה רפיא בידייהו שיניחוהו מכל וכל לכתוב :

(צג) גם רבני מגנצא הסכימו כן שלא לכתוב מקום הלידה כ"א אנא פלוני דבמקום פלוני וכן נמצא בתקוני גיטין שתקנו הגאונים לבד של ר"ת וספר התרומה מצריך מקום הלידה :

(צד) מה שאנו כותבין שם הנכר היינו משום סימן :

(צה) התוס' פסקו אפילו שינה מקום הלידה שהוא כשר וכן הרבה גאונים ור"ת הביא ראיה שאין השטר נפסל כשמשנה דבר שאין צריך לכתוב :

(צו) פירוש והוא דאיתחזק בתרי שמי :

(צז) כה"ג בתיקון טופסי גיטין שצריך לכתוב בגט וכל שום ותניכא דאית לי ולאתרי ולא נראה לר"ת :

(צח) ועל גט מומר לעבודת כוכבים שגירש אשתו שאלו לר"ת אם צריך לכתוב שם עובד כוכבים עם שם של יהודית והשיב ח"ו מלהזכיר שם של עובד כוכבים בתורת משה וישראל :

(צט) ומקום הדירה אין לכתוב אלא א"כ נתיישב בעיר שלשים יום ואם יצא ממדינה למדינה אחרת אחר אחרון אני בא ראבי"ה :

(ק) טופס הגט של ראבי"ה :

(קא) אדם שנשתנה שמו מחמת חולי אע"פ שקורין לו תדיר בשם הראשון מ"מ שם שני הוא עיקר וכותבין אותו קודם :

(קב) פרש"י בב"ד משביעין אותה מן התורה בנקיטת חפץ ועושה מרובה חוץ לבית דין שבועה דרבנן בארור בעלמא :

(קג) תוספת שבועה דאורייתא הוא בנקיטת חפץ ושבועה דרבנן לא בעי מידי ולא נראה לר"י :

(קד) נראה לר"י דהכא ה"פ לא שנו אלא בב"ד שלא ישביעוהו ב"ד אבל אם תקבן ג' בני אדם ותשבע בפניהם שפיר גביא מינייהו :

(קה) אבל נישאת אין מדירין אותה מכאן שהאשה גובה כתובתה אע"פ שנשאת :

(קו) צריך לפרט הנדר :

(קז) אין להתיר נדר דקביוסטא דהיינו לשתק וגם ריב"א לא רצה להתירו תוס' :

(קח) נדר שהודר ברבים יש לו הפרה על דעת רבים אין לו הפרה :

(קט) ר"י. אפילו למ"ד בתלמוד דהודר ברבים לא מיפר לה בעל אבל הודר ע"ד רבים מיפר לה :

(קי) ר"י . דברים שבינו לבינה לא מצי מיפר לה חכם דאם לא הפר לה בעל ביום שומעו גם החכם לא מצי מתיר לה :

(קיא) ה"מ לדבר הרשות אבל לדבר מצוה יש לו הפרה ופר"ת הטעם ושם באורך :

(קיב) נאמן אדם לומר פרוזבול היה לי ואבד ופר"ת דנאמן בלא שבועה :

(קיג) מעשה באחד שתבע מחבירו ר' זקוקים והלה השיב איני חייב לך אלא מנה כי הלויתני ק' במאתים רבית קצוצה והשיב השני חלילה לי הלה נאמן כמו שטען שהלוה לו בהיתר :

(קיד) מעשה באחד שהיה נושה בחבירו תכבר ז' שנים ועתה תובעו והוא משיב כי כבר השמיטתו ואמר שר"י פוסק שהשמטה נוהגת בזמן הזה אך בבנת השמטה לא בא אליו ולא אמר אליו משמט אני תו לא מחייב להשמיט עד שמיטה אחרת כו' באורך

(קטו) ר"מ. דוקא בימיהם דפותחין לו למלוה כשאין יודע לטעון אבל עתה בזמן הזה שאין מצוי לכתוב פרוזבול לא טענינן ליה מיהו אי טעין נאמן והרבי קולבלון אומר שצריך לישבע ולא נראה לראבי"ה :

(קטז) ראובן קובל לקהל על היתומים קטנים בני שמעון שיעמידו להם הקהל אפטרופוס כי יש עליהם דין

מקרקע

מקרקע שירשו מאביהם ויש לו היזקות מבני במשון ע"כ רוצה שיעמידו להם אפוטרופוס נראה דאין בידינו להעמיד. האפוטרופוס ליתומים כשה"ג לתובתן כי אם לזכותן כגון אם יש להם הביטה בג מהרים :

(קיז) מקבל מתנה בשוטן ע בתחת ידי אינה מתנה בידי אלא שומר אני עליה וכיוצא בו באמר בגילה היתה מתחלה לפי שלא קבלתיה או בשל כרתי או בשמות או נהוגם דבריו קיימין ונשבע על זו שבועת היסת ותחזור לנעליה :

(קיח) מיימוני. עשה שרשו אפודיקי לבעל"ח או לכתובת אשה והוא שיכתוב להם מכאן תגבו ובשפה נכר הרי זה גובה מאחר נכסים וטורפין ואם כתבה לו לא יהא לך פרעון אלא מזו אין גובה ממשועבדין :

(קיט) השושה שדהו אפותיקי לבע"ח או לאשה בכתובתה ומכרה הרי ע מכירה וכשיבא בע"ח לגבות אם לא ימצא בני חורין יטרפנה בד"א כשמכרה לשעתה אבל מכרה ממכר עולם אינה מכירה :

(קכ) המוכר עבדו לעובדי כוכבים קונסין אותו הזיון גאון דאמר לא מגבינן כאי קנסא אלא בא"י :

(קכא) רשב"ם. אין לעשות שליח ליטאל על נדרו :

(קכב) אי נאו דאמר רבי יוחנן קנין פירות כקנין הגוף דמי לא מצינו ידינו ורגלינו בבית המדרש :

הניזקין

(קכג) דוקא בותפות אסור לעשות עם העובד כוכבים שמא יתחייב לו שבועה אבל אם מתחייב לו כבר שבועה מותר לקבלה הימנו כדי להציל מידו :

(קכד) קנין בעדות חשיב כשטר גמור לכל מילי :

(קכה) אי איכא סהדא דמפסיד בנכסי קצת אפילו מינהו אבי יתומים ישבע :

(קכו) נראה לי דאי ליכא סהדי שמינהו אבי יתומים גב"ד אביהן של יתומים אפילו בשבועה לא יניחוהו לעשות לפסוד בנכסיו אי לא מהימן לגו לב"ד ומסלקי לגו עד שיביא ראיה :

(קכז) אין להשביע בטענות שמא האפוטרופוס שמינהו אבי יתומים ושם באורך :

(קכח) מיימוני. האפוטרופוס שמינהו אבי יתומים והיתה במוצאתו טובה וחזר להיות אוכל וסובא והולך בדרך הזה ב"ד חייבין לסלקו ולהשביעו ולמנות להם אפוטרופוס אחר :

(קכט) מעשה בלאה אלמנת ראובן הבאת לשמעון והכניסה לו ספרים שהיו של בעלה הראשון ופסקה עם שמעון לפרנס בנה חנוך בן ראובן וללמדו וכן עשה ושוב מתה לאה וזכה חנוך וערער על הספרים כי לא נשבעה אמו על כתובתה פסק ר"ת אם יש בממון שהכניסה לו רק כדי יציאת הנער הוא ליה איכו אפוטרופוס דיתמי דמוכר להאכיל :

(קל) אפוטרופוס של יתומים שהלוה מעותיו ברבית פסול לעדות ולשבועה :

(קלא) אם אדם תובע יתומים ואומר אביכם היה חייב לי והם משיבים לא היו דברים מעולם או אין אנו יודעים אין לנו להשביעם היסת ואפילו יתומים גדולים ושם באורך :

(קלב) יתומים הרי הן כהקדש.

(קלג) כל ס"ת שאין אוכרות בלא כתובים לשמם אין שוה כלום.

(קלד) פסק ר"ת דס"ת דבי פנוד לשמה :

(קלה) מעשה ביהודים שדתקנו את חביריהם בתפיסה לקבל עליהם לתת להם כך פסק ר"ת דאין כאותו קבלה ממש כיון דאנוסין היו ושם באורך :

(קלו) לקח מן הלים וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל מן האשה וחזר ולקח מן הלים מקחו קיים :

(קלז) ולענין יבם אית לפרושי דחכמים החמירו ביבם עפי שלא יוכל למכור כלל בנכסי אחיו בלא רשות יבמתו :

(קלח) אבל בעלמא שמשעבד כל נכסיו לאשתו לא החמירו כ"כ ומיהו מקחו בטל לענין גבוי כתובת אשה שאין בני חרי הטרוף הלקוחות :

(קלט) בסטוחות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין משום כדי חייו :

(קמ) ראבי"ה ומשום כדי חייו אמרו אפילו יותר מכדי חייו :

(קמא) אחד מתנה מרובה ואחד מתנה מועטת נראה דוקא במטלטלין איירי :

(קמב) בקדושה כהן לפתוח ראשון רשות בידו ליתן רשות לישראל לברך לפניו בסעודה :

(קמג) אבל בבהכ"נ לקרות בתורה אין כהן מולך כבוד ללוי ולא לישראל :

(קמד) ואם מחל על כבודו אינו מחול :

(קמה) אבל דברים שהן לכבודו או לריוח ממון מצי מחיל אבל לא בבהכ"נ ובסעודה לא שייך איבעיי דלא שכיחי ביה רבים ואפילו בסעודת נשואין וברית מילה דשכיחי בה רבים לא פלוג רבנן.

(קמו) ובבני ובחמישי קאמר תלמודא דאפילו בבהכ"נ יכול כהן ליתן רשות לישראל שגדול ממנו לברך ולעמוד בתורה דלא שכיחי רבים ומיהו ר"ת פירש דה"מ בימיהם שהיו עסוקים במלאכתן כל ימי החול ולא היו רגילין לבא לבהכ"נ כי אם בשבתות וי"ט אבל השתא בזמן הזה אין חילוק :

(קמז) רבי שמחה כתב דאין יכול כהן ליתן רשות לישראל לברך כי אם לרבו או לגדול ממנו :

(קמח) גם היה עושה מעשה לצרף אשה לזימון שלשה :

(קמט) ועיר שכולה כהנים ואין בה כ"א ב' או ג' ישראלים לא יקראו כהנים במקום ישראל להשלים מנין ז' :

(קנ) נהי דנהגו עתה לקרות בשם הקרואים משום דילמא אתי לאינצויי מ"מ אין חובה להזכיר כהן ועוד שמו א"צ להזכיר אלא מרמז לו שיעלה :

(קנא) ועוד אם יקרא כהן אחר כה' או כה' יש לו פגם לעצמו כי יאמרו שאינו כהן אלא חלל :

(קנב) ובשמחת תורה שקורין כהן או לוי חתן תורה או חתן בראשית שאני התם שכבר קראו ה' ועוד מפסיקין להם בפיוטין והולכין שמכן חשובי העיר מכבדה מילתא טובא :

(קנג) עיר שכולה כהנים ואין בה שום ישראל נ"ל דהכהן יקרא שתי פעמים ושוב יקראו נשים :

(קנד) הכל משלימין למנין ז' ואפילו עבד ואשה וקטן ופירש רבי שמחה לאו דוקא לענין ז' אלא ה"ה לג' :

(קנה) אבל אמרו חכמים אשה לא תקרא בתורה מפני כבוד צבור היכי דלא אפשר ידחה כבוד צבור משום פגם כהנים :

(קנו) אבל בעיר שיש שם ב' ישראלים קורין וחוזרין וקורין כמו בעיר שאין להם מי שיקרא אלא אחד עומד וקורא ויושב וחוזר ועומד וקורא עד ז' פעמים :

(קנז) ועיר שכולה כהנים ואין בה נשים ועבדים וקטנים וישראלים לא יקראו בתורה כלל :

(קנח) והיכא דליכא כהן ויש בה לוים וישראלים אין לקרות לוים כלל אם יש בה ז' ישראלים יקראו כולם ואם אין בה אלא ישראל אחד יעשה כדלעיל :

(קנט) ואם אין בה ישראל יקראו קטנים או נשים ולא יקראו לוים :

(קס) היכא שאין לוי צריך הכהן לישב ולחזור במקומו ושוב יעמוד ויקרא במקום לוי פעם שני :

(קסא) ר"י פירש דהבוא מיירי קודם שתקנו דכל אחד מברך לפניה ולאחריה דאז נראה הכל כקריאה אחת מש"ה היה צריך לישב אבל עכשיו יש היכר די ואין צריך לחזור למקומו ולישב וכן אנו רגילים שהכהן קורא פעמים :

(קסב) ומשם רבינו יהודה כתבו דאם אין שם ישראלים רק כהנים כהן אחד יקרא ז' פעמים ובכל פעם ופעם יברך לפניה ולאחריה ואין צריך לישב בינתיים :

(קסג) נשאל לראבי"ה עיר שכל יושביה כהנים או לוים והשיב שיקראו במקום ישראל וכן כתב רבינו יעבץ דאף לוים קרו במקום כהנים היכא דליכא כהן וליכא למיחש משום פגם :

(קסד) פירש אם אין שם כהן נתפרדה החבילה :

(קסה) מהו לקרות בחומשין בבהכ"נ ומסיק דאין קורין משום כבוד צבור :

(קסו) וכן מגלתי שקורא בחומשין אין רוח חכמים נוחה כימנו מוטב שלא יקרא שאפילו בס"ת שאינה עשויה כתקון חכמים אסור לקרות כל שכן בחומשין דאסור לקרות להוציא שם שמים לבטלה :

(קסז) כותבין מגילה לתינוק להתלמד בה וה"ה דמותר לכתוב פרשת הקרבנות וכן כל קרית שמע שבתפלות שלנו משום עת לעשות לה' שהרי אין כל העולם יודעים בע"פ ואין לכל העולם תומים להביאם לבהכ"נ ואתי לבטולי קרית שמע ותפלה :

(קסח) ות"ת והיאך קרינא פירש היה ופרשת הקרבנות בבהכ"נ בע"פ והלא דברים שבכתב אי אתה רשאי לאמרם ע"פ והומר ר"ת דהני מיגרס גריסן :

(קסט) מעודת חיה ועוף יש בהם משום גזל מפני דרכי שלום :

האומר

(קע) מיהו משום חשש לעז יש להחמיר ולהצריך לבדר כליהותם בעדים קודם נתינת הגט :

(קעא) מלאתי דשלית כמוליך א"צ להביא חתימות ב"ד ולא חתימות עדים להודיע שהבעל עשאו שליח להולכה דגט שבידו מוכיח :

(קעב) שליח נאמן דהא סימניה והזמן עליו שם באורך :

(קעג) בתשובת ר"ת דבין שליח ובין שליח נאמנין לומר עשינו כמו שאמרת לנו מיהו אם יש עדים שאינה בשליחותו הייב :

(קעה) חוקה שליח עושה שליחותו ס"מ להומרא אבל לקולא לא :

(קעו) נערה מאורסה היא ואביה מקבלין גיטה פרש"י דוקא נערה ולא קטנה :

(קעז) וכל שאינה יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש פרש"י אפילו ע"י אביה וגדולי הדור לא סמכו על סברתו ושם באורך :

(קעח) הפעיטות מקחן מקח כו' :

(קעט) רש"י פ"ל תוך הזמן כלאחר זמן ובגדולה חביבה :

(קפ) דמי תמ"ח כו' נראה לראבי"ה פרש"י ז"ל עיקר :

(קפא) לפי רי"ף ור"ת יש להכשיר התם סופר ועד אמנם ר"י אומר דיש להחמיר :

(קפב) קולי לאפוקי מדרב כהנא דאמר חרש שיכול לדבר מתוך הכתב כותבין ונותנין גט לאשתו :

(קפג) מיהו נראה אע"ג שהרכינה ורמז בגופו מועיל מ"מ על ידי כתב אינו מועיל ואפילו בפקח :

(קפד) תשובות ר' יואל הלוי הגידו לי העדים שתחלה אמר לג' כתבו ותנו גט לאשתי ומינה את ר"ב לקבלו וליתנו לה וכתב אחד מן הג' הגט ולאחר שכתבו חזר בו העד ולא רצה לחתום מפני היראה וחזר הבעל ולקח עד אחר במקומו וצירף עם שני עדים הראשונים ואמר להם תנו גט לאשתי ומינה ר"ב כבראשונה ליתנו והעדים חתמו אך השלישי כתב סופר ועד והוא לא היה סופר נראה לי דכשר אך ימחקו סופר מתוך הגט כו' :

(קפה) היוצא בקולר לא סוף דבר בקולר של סכנה אלא אפילו בקולר של ממון שכל קולר בחזקת סכנה :

(קפו) מה בין מסוכן לחולה חולה כדרך כל הארץ מסוכן כל שקפץ עליו החולי הקרובים נכנסים אצלו מיד והרחוקים לאחר ג' ימים ואם קפץ עליו החולי אלו ואלו נכנסות אצלו מיד :

(קפז) מילי ניכנו ומילי לא מימסרו לשלים

מי שאחזו

(קפח) ר"י. הכותב גט לש"מ יזהר שלא יתקלקל בחליו בין כתיבה לנתינה דפעמים שאינו בדעתו והוי כמו מטורף ואינו יודע מה מדבר :

(קפט) אם עד כשר וסופר :

(קצ) ועל הגוסס שלח ר' יואל לר"י דגוסס אע"פ שהוא מדבר בטוב ודעתו מיושבת עליו אין יכול ליתן גט דחשוב כמת :

(קצא) ור"י חולק עליו :

(קצב) והרבין ברא"ש בודקין אותו ג"פ :

(קצג) מהיום אם מתי מעכשיו אם מתי הרי זה גט :

(קצד) ר' יחיאל מפריס היה רגיל בגט ש"מ לגרש לגמרי בלא שום תנאי לאפוקי נפשיה מכל ספיקות וגמגום והיה מזקיקם לקבל חרם תקנת הקהלות לישא זה את זה כשיעמוד מיד או לקיים ולהשביע במשכנות לישא זה את זה :

(קצה) אמר רב הונא גיטו כמתנתו כו' שם באורך :

(קצו) רחוס שנים שנתייחד עמה באפילה :

(קצז) והומר ר"י דכולהו על מנת שבתלמודא מיירי בתנאי כפול וכן קודם ללאו כו' :

(קצח) ויש דברים הרבה שאפילו בלא תנאי הוי כאילו התנה כמו שטר מברחת :

(קצט) הרי זה גיטך על מנת שתחזירי לי הנייר מגורשת :

(ר) הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי ר' זוז לאו דוקא נקט ואיפכא יש לכתוב על מנת שתתני לי ר' זוז הרי זה גיטך וכן בכל התנאים :

(רא) רי"ף. מי שנתן גט לאשה על מנת ואמר לה מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חודש אין יכול לבטלו דהא על מנת מוכיח מעכשיו :

(רב) ומסתברא דבין בגטין בין בקדושין בין במתנה בעיא תנאי כפול וכל דקדוקי תנאי ורי"ף כתב דוקא בגטין וקדושין אבל לא בממונא ואין נראה :

(רג) בשאלתם אם יכולין לכתוב שום תנאי בגט נראה לי דאין לכתוב כלל :

(רד) י"מ שצריך לכתוב כל הנהרות שבתוך תחום העיר דכל תוך תחום העיר הוי בכלל העיר :

(רה) סדר שמעון :

(רו) ריב"א אדם שחייב להבירו מנה אם יכול לומר הנה המנה מזומן לך אם לא תרצה ליקחנו מידי עכשיו שוב לא יהיה עלי באחריותי אלא אניחנו בביתי מי אמרינן כהאי גוונא שם באורך :

(רז) הגריך מהר"ם היכא גיטו של ש"מ קיים עד שעת מיתה ומיימוני איט מצריך :

(רח) כל האומר על מנת לאו כאומר מעכשיו דמי :

(רט) אם אמר מעכשיו כולי עלמא מודו :

(רי) ראובן נתן כל נכסיו לבנו על מנת שיתנו לארבע בנותיו כך וכך ממעותיו ואם יפחתו מן הסך שיש להם ליתן לבנות יתנו מן הקרקעות לבנות ונפטרה אחת מן הבנות בחיי אביהן אפ"ה המתנה מתנה אם הם יתנו לשלש הבנות הנמצאות לכל אחת חלק המתנה ומהלך המתה יהיו פטורין :

(ריא) משקינן דלא קרו אינשי לבר ברא ברא :

(ריב) הולך מנה לפלוני והלך ובקשו ולא מצאו איכא מאן דאמר יחזיר ליורשי מבלת :

(ריג) כי יהיב איניש מתנה אדעתא דמקבלי לה מיניה יהיב :

(ריד) אתקין שמואל בגיטא דש"מ אם לא מתי לא יהא גט כו' :

(רטו) רי"ף. מתן גט על תנאי צריך שימסור הגט לאשה כדי שלא יוכל לבטלו ולא ימסרנו ליד שליש ובשטר התנאי ביד בעל או ביד שליש אבל לכתוב התנאי בסוף הגט מאחוריו אין ראוי.

(רטז) ש"מ שנתן גט לאשתו על תנאי צריך לכפול תנאו וכן קודם ללאו ותנאי קודם למעשה :

(ריז) מיהו אומר ר"י שאם נתנו סתם על מנת שאם ימות ופירש שיהיה זה התנאי כתנאי בני גד ובני ראובן כו' יכול להיות שיועיל בלא כפילות התנאי :

(ריח) כל תנאי שאין בידו לקיים כגון מיתה וחיים דהוי בידי שמים אין מועיל שום תנאי אלא למאן דאמר ברירה :

(ריט) וכהן המסוכן הנותן גט לאשתו על תנאי אם לא מתי כו' לא פסול לא משום גט ולא משום ריח הגט :

(רך) נשאל להר' יצחק אם כהן יכול לגרש אשתו על תנאי כו' כי היכי דלא תיפול קמי יבם ואם יבא לקיימם ולהתירה אם עמד והבריא דיכול לעשות :

הזורק

(רכא) הזורק גט לאשתו ליקיים להוות דוכתא דאית ביה גיטא ותזיל איהי והחוד דשא ותפתח :

(רכב) למדנו שמגרשין בשבת כגון שכיב מרע דלא אפשר :

(רכג) עוד למדנו אע"פ שאין קונין בשבת קנין שלף היא את נעלו מותר :

(רכד) עוד למדנו דשרו לטלטל גט בשבת :

(רכה) בזמן הזה שנכתבה תורה שבעל פה מותר לטלטלו שאדם יכול ללמוד הימנו כמה הלכות הגט :

(רכו) אפילו זרקו לה בתוך אגרה לא מפתרינן לעלמא עד דמטי גיטא לידה ולא נראה לר"ת :

(רכז) נהגו העם שלא לגרש על ידי נתינת גט תוך ביתה או חצר ואפילו בתוך קלתה או בתוך מלבושיה :

(רכח) יש ליזהר כשנותן הגט ליד האשה שהיא לא תסגור ידה כלל עד שיוציא הבעל כל הגט מידו כ"ש התרומה ושם באורך :

(רכט) זרוק לי חובי וזרקו לה הרי מתנה על מתנה יחלוקו ולא נראה מה שפי' רש"י :

(רל) מיימוני. אם נתגרשה בגט ישן מבאת לכתחלה :

(רלא) היה במזרח וכתב במערב כו' :

(רלב) שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה לא איירי בשינה ממש אלא שיש לאותה העיר ב' שמות בב' מקומות.

(רלג) פר"י אע"ג דבגט פסלינן היה במזרח וכתב במערב מ"מ בשאר שטרות כשר :

(רלד) מ"מ אר"י לא נכון לעשות כן לכתוב כתובה שלא במקום חופה כי לכתחלה צריך ליזהר אף בשטרות :

(רלה) מעשה בא לפני ר' משלם באחד שכתב גט לאשתו והחתים עליו ב' עדים ולאחר זמן החתים עוד עד שלישי והכשירו :

המגרש

(רלו) ר'. כשהוא עוסק בנתינת גט מצריך לומר לנותן גט הרי זה גיטך והרי את מותרת לכל אדם מיהו אין צריך לומר כן אלא לרווחא דמילתא בעלמא :

(רלז) כל תנאי שאי אפשר לקיים כו' :

(רלח) המקנא לאשה ורוצה לגרשה והוא חושד אותה על שום אדם כילד יעשה :

(רלט) אם כתבו בתוכו וחזר ומחקו פסול :

(רמ) גט שיש בו מחק או תלוי מגופו פסול שלא מגופו כשר אם החזירו למטה אפילו מגופו כשר תוספתא:

(רמא) יש חילוק בין מחק למחק כי מחק או תלוי שהוכר שהסופר לכתוב כראוי ושעה כו' זה כשר אבל אם נכתב הגט פסול מדעת אע"ג שחזר ומחקו פסול:

(רמב) האי מאי דכתב גיטא לורכיה לוי"ו אחרונה דוכדו ולורכים לויין שבאמצע תרוכין ופטורין דיתיכויין דיתיבביין תלתא יודין סמוך לנון :

(רמג) לא יכתב אגרת בלא וא"ו :

(רמד) גם שבא מארץ הגריען אע"פ שלא נפסח כמנהג מקומנו וגם מנהג המקום כי דייקת ספיר כשר הוא:

(רמה) וכן שינו בהרבה דברים והכשירו אותו :

(רמו) הלכה כר' אליעזר בגיטין הכל באחר שטרות לא שם באורך :

(רמז) מעשה בא לפני ר"ת באשה שיצא עליה קול לאחר נשואין שנתקדשה לאחר והיה אותו האיש שיצא עליו קול בחופתה כשנשאת לשני אמר ר"ת דאינה צריכה גט מן הראשון ומותרת לשני :

(רמח) מעשה בא לפני ר"ת שיצא קול על גט דפסול וכתבו גט שני מפני הלעז ולא הצריך ר"ת ג' חדשים מזמן גט שני :

(רמט) תנן גט המעושה בישראל כשר ובעובדי כוכבים פסול כיון שהדיינים עובדי כוכבים :

(רנ) היכא שהישראל מעשין ומכריחין אותו ליתן גט כיון שהדיינים הם עובדי כוכבים הגט פסול אפילו בדין אמת :

(רנא) והיכא שהעובדי כוכבים מכריחין ומעשין אותו ליתן גט כמעשה ישראל כלומר לעשות כדייני ישראל כיון שהדיינין ישראל ואמת הדין כשר :

(רנב) אם כן אותם מותרים לעבודת כוכבים מותרין להכריחן ע"י עובדי כוכבים עד שירצו ליתן גט כדין ישראל וכן כל אותם המגויין שלהי המדיר :

(רנג) כתב הרא"ש כל היכא דהעדים לא ראו שקדשה או זרק לתוך היקם או לתוך חצירה אינה צריכה גט ושם באורך :

(רנד) וגדולה מזו אפי' חזו סהדי שנכנס עמה לקדשה בכסף ולא ראו שקדשה לא בעיא גט :

(רנה) ריב"ם בקדושי ביאה אמר כן כן עדי יחוד כן כן עדי ביאה והוו קדושין מספק אבל בשאר קדושין עד שיקדשנה :

(רנו) הלכות גט :

(רנז) צריך שיהא הקלף והדיו והקולמוס משל בעל ואם אין לו אחרים יקנו לו לבעל :

(רנח) הוא הדין אם כתבו הסופר בקלף שלו במזוד כשל שהוא כשר ובלבד שיקנה לו אח"כ להיות שלו :

(רנט) ואם הקולמוס של אחרים אינו פסול בכך :

(רס) ומצוה הבעל לסופר בפני עדים כשרים שאינם קרובים זה לזה ולא לבעל ולא לאשה ויאמר בפניהם לכתוב גט לאשתו עד שיהא לדעתו או לדעת התכם העומד בעיר ואם הסופר אינו קרוב סגי בעד אחד:

(רסא) ואח"כ יאמר הבעל לעדים כשרים לחתום את הגט והסופר אינו יכול להיות אחד מעדי החתימה :

(רסב) לאפוקי נפשין מפלוגתא טוב הדבר לעשות הכל בבת אחת עדי כתיבה ותתימה :

(רסג) טוב הדבר להיות בשעת כתיבת הגט וכן עמא דבר:

(רסד) ויחתמו העדים למטה ולא ירחיקו החתימה יותר מריוח שיטה א' ויחתמו בראש השיטה שלא יהא חלק מימין חתימתו בגליון :

(רסה) ואח"כ יניחנו עד שיהא יבש :

(רסו) ואח"כ יבטל הבעל כל מודעי דעבד ואח"כ יאגוד לאשה בפני עדים ותהיה ידה פתוחה :

(רסז) ויאמר לה בשעת נתינה התקבל גיטך זה ותהא מגורשת ממני ותהא מותרת לכל אדם ויקראוהו העדים או יעייט בטוב שזהו הגט שחתמו בו :

(רסח) כשהגט ביד האשה אתום יכולה להנשא באותו גט או לגבות כתובתה בלא הבאת עדי מסירה לב"ד ושם באורך :

(רסט) הטעם מפני אין למדין משיטה אחרונה :

(ער) פר"ת שאין לכתוב קיום מתקים ולא תלויות בשטה אחרונה דכתובות ולא בשטרות כי אם לפני וקנינא מיניה אע"ג דסורגא לכתוב בתוך בשטר שריר וקיים שמא בא ליד בעל השטר בלא שריר וקיים ומתקן למעלה תוכתו ובגיה ואח"כ כתב שריר וקיים :

(רעא) אמנם רגילין העולם לכתוב קיום מתקים אף בשטה אחרונה :

(רעב) השיב ר"ת דלמידין שפיר משיטה אחרונה כיון שיש לבסוף כדת משה וישראל :

(רעג) אם כתב שבי שריר וקים או מתקו וכתב כליר דבר אחר וקיימו בשיטה אחרונה וגם כתב בסוף שריר וקים פסול :

(רעד) וימלא כל השיטה מכתיבה שוה לשאר השורות ולא יסיים הגט באמצע השיטה :

(רעה) אשה שמנתה שליח לקבל גיטה במקום שיגיע השליח ישבו ב"ד כו' :

(רעו) והם יכתבו כך וכך בשבת לירח פלוני כך למנין עולם כו' :

(רעז) וא"צ הכרת חתימת ב"ד כל זמן שלא יערער הבעל ונכון נתזר אחר ב"ד שהחתימותיהן נכרות מפני ערעור הבעל :

(רעח) וגם טוב שיכתוב אחר חתימת ב"ד אני פלוני בר ר"פ החתום מטה כו' :

(רעט) וזה כותבין במקום שהאשה דרה שעושה שליח לקבלה דוכרן סתגמא דהות קדמנא נחנא דייני דחתימי לתתא במותב תלתא כחדא הוינא כו' :

(רפ) טופס אחר לקבלת הגט בפנינו ח"מ מינתה פלוני ב"ר פלוני את כו' :

(רפא) ב"מ שגירש אין מדקדקין בגיטו :

(רפב) ואם מת אינה צריכה להתאבל עליו :

(רפג) כתב הרמב"ן שצריך לכוין השורות מכאן ומכאן :

(רפד) כן עיר קטנה כן עיר גדולה כותב מתא פלוני :

(רפה) ובטופס ראבי"ה נמלא מדינה פלונית :

(רפו) עיר שספוקה ממי נהרות כותבין על מי נהרות ועיר שספוקה ממי מעיינות כותבין ומי מעיינות וכתב יו"ד :

(רפז) וצריך שיהא הגט ארכו יתר על רחבו :

(רפח) ויכתוב בשלישי ורביעי ובחמישי ביו"ד באמצע :

(רפט) ביום ראשון להודש כותב באחד לירח פלוני :

(רצ) בשני בשבת בשני ימים בשלשה ימים וכן יעשה עד י' ימים מכאן ואילך יכתוב יום באחד עשר יום בשנים עשר יום :

(רצא) ואם ר"ח שני ימים והוא כותב גט ביום שני יכתוב באחד לירח פלוני לפי שחשבונו מיום ב' :

(רצב) ואם יכתוב גם ביום אחד של ר"ח אייר יכתוב ביום שלשים של ר"ח ניסן שהוא ר"ח אייר וכן כל ר"ח שהוא שני ימים :

(רצג) אך יש למנוע מלכתוב גט באותו יום שלשים ולדחות עד למחר שלא לההכנים ראשו בשום ספק :

(רצד) וכותב לירח אדר הראשון או לירח אדר השני :

(רצה) כללו של דבר כל הימים יכתוב בלשון זכר והשנים יכתוב לשון נקבה אחת שתים שלש :

(רצו) והימים יכתוב מנין הקטן קודם עד שיגיע לעשרים ומכאן ואילך המנין הגדול קודם :

(רצז) למנין כחד יו"ד מנין בלא וי"ו דיתבא בחד יו"ד אנתתי בלא יו"ד אחר האל"ף יתיבי תלתא יודי"ן דיתיהוויין [תמשה יודי"ן] בנשביכי שני יודי"ן :

(רצח) וצריך למתלי כרעיה דה"א אבל ה"א דלמהך ידחיק יותר :

(רצט) להתנסבא יש כותבין יו"ד אחר שי"ן ויש שאין כותבין (דיתיהוויין) [דיתיבביין] תמשה יודי"ן ואינים בלא יו"ד בידיכי שלשה יודין :

(ש) יתמה יש כותבין בה' ויש כותבין באל"ף וכן הוא פסוק בדניאל :

(שא) ודן בלא יו"ד דייכוי שלשה יודי"ן תרוכין שבוקין פטורין וי"ו ארוכה :

(שב) וכדו וי"ו אחרונה ארוכה ואגרת בלא יו"ד מנאי בלא יו"ד בין מ"ם לנו"ן :

(שג) אדם שיש לו כנוי אם הכנוי לשון לעז צריך כותבין מכונה ואם הכנוי בלשון הקדש יכתוב דמתקרי

(שד) בשיטה אחרונה כדת משה וישראל ולא יותר :

(שה) והעדים יחתמו זה תחת זה בראש השיטה ויכתבו כתיבה תמה פלוני בר פלוני עד וכל אות ואות בחתימת העדים מוקפת גויל :

(שו) חרם ר"ת וכל הגדולים שלא לעוות לעז ולערער על שום גט אחר נתינתו : סליק

לוח הדינים שבהגהות מרדכי ממסכת גיטין

(א) השיב הרב על הגט שכתוב בו בי"ב ימים לירח פלוני ואין כתוב בו שנים עשר דכשר הוא:

(ב) על העיר ונהרות שיש לשם ב' שמות איזה שיכתוב כלא הכירו כשר כיון דמכירין בניהם:

(ג) ובשם נהר אין כותבין אפילו לפי התלמוד רק לסימן כתקינו ש"ה לטעות בעיר אחרת:

(ד) טופס של תולי' שנכד בכך וכך בשבת כו':

(ה) ולותם בנעשי' ערבים לגדוליית התנים בשעת כותבין ודאי לא משתעבדי אפילו בקנין ובלבד שלא יהא קבלן:

(ו) ומכאן המורה על מומר לעבודת כוכבים אחד ששלח גט לאשתו והיו ירא' שיבטל בשליחות ונויתי שיאמר לשליח זכה בגט זה לאשתי ותו לא מצי הדר ביה:

(ז) אותם רקים כיון ששחקו ב' פעמים או ג' על גופם אין פודין אותם:

(ח) אחד שלא דר בעיר רק חצי שנה והלך לדור בעיר אחרת יכתוב העיר שילא ממנה כי שמה נודע שמו ובאחרת לא נתפרסם שמו ולא בעינן י"ב חודש כי אם לפני העיר

(ט) ושמיטה לפי בני ישראל היתה שנת ל"ח לפרט לרש"י ולר"ת שנת ל"ט ובסדר רבנן סבוראי יש שהיתה שמטה בשנת ארבע' אלפים ות"ף וס"ד לבריאת עולם.

(י) כל השבועות משביעין עכשיו באלמנות חוץ לב"ד הם:

(יא) מעשה בכהן שילק מים על ידי רבינו תם והקפיד ט תלמיד אחד שבינו המשמש בכהונה מעל והשיב נו אין נהנה קדושה בזמן הזה הקפה אע"ג כל מיני קדושה לא ליעביד בהו שתק ר"ת והשיב הרב ספר דנהי דיש בכהן קדושה יכול למחול:

(יב) אבל בשני ובחמישי לית לן בה אר"י דוקא בימיהם אבל עכשיו דאין רבים לבה"כ אין חילוק:

(יג) ריב"א. מה שישראל קורא לפני לוי לפירוש האחר עיקר ה"מ כגון שהישראל גדול מן הלוי אבל אם שוין לוי קודם ואפי' לעמוד במקום כהן ושם בחורך:

(יד) כשאלתם על ס"ת שנקרע ג' שיטין כו' ומסיק אבל אפילו כי הני ספרי דידן אפילו בכלם יתפור:

(טו) שלמא למר פרש"י שלא היה לברכו אך לבו לרכו וכ"ל דאם עוסקים במלאכה שאינה אסורה לכם מותר לומר להם התזקנה ידיכם:

(טז) נראה שאין מפרנסין או מבקרין חולי עובדי כוכבים אלא דוקא עם ישראל:

(יז) מהר"ם נאמנים ראובן ושמעון כשליבים לומר שכן היו התנאים:

(יח) אר"י שטוב לומר לסופר ולעדים שיכתבו ויחתמו כל כך עד שיהא אחד לדעת הרב:

(יט) מעשה באשה שהביאה גיטה ממדינת הים והביאה עמה כתובה בעדים ולא מצאה קיום לכתובה והשיב שמותרת לינשא ולכי אתי בעל תבקש קיום או בירור גרושין:

(כ) ר"ת השיב דשליח להולכה אין צריך עדים ולא חתימת ב"ד להודיע שעשאו כבעל שליח להולכה כי הגט שבידו מוכיח:

(כא) מעשה באחד שקבל עליו בגזרת הרם ונדוי ב"ד להזקיק בנו לגרש ונראה שיכול להתיר לעצמו ונווי ב"ד אינו כלום:

(כב) ר"י מפריש והתנו היו תולעין מלכתוב לא מציינות ולא נהרות בעיר שיש בה נהר וגם בטרוייה שיש כמה נהרות אין כותבין רק כנהרות:

(כג) וגם בנפשיכי לא יכתוב יו"ד אחר השי"ן דמשמע שיש לאדם שתי נפשות:

(כד) וכתב דכתבו רבוותא דכל הני דקדוקי הווין ותקון האותיות ה"מ בכתב לה בעל גופיה אי נמי דכתב לה סופר מפומיה והתא בעל ומערער אבל אם אומר לכתוב הגט אפילו כתם וטעו הסופר והעדים ובעל לא מערער הגט כשר והנשא תו:

(כה) ומסתבר כל שניכר שהוא טעות סופר כגון שלא כתב שי"ן המלצית של בבשי אין צריך קיום:

(כו) כתב רבינו נסים אם יש כתוב ב' פעמים בזמן היך הגט ונקד האחד או העביר עליו קולמוס ומחקו וכן אם טעה באותיות אין לחוש אלא במקומות ידועים כגון שם האשה רחל וכתב רחל ושרה ונקד האחד כו':

(כז) עוד כתב נרב אליעזר דמכשיר גם בעדי מסירה לבד בין ע"י עומו שהן לא בפני עדי מסירה בין שאמר לשליח הנהו לה בפני עדים:

(כח) היכא שאנו יודעין בודאי בזנות לאשה יוכל אדם אחד לקבל גיטה שלא מדעתה:

(כט) מעשה (בכומר) [בבחור] שגרש את אשתו ונשאת לאחר וקודם הנשואין הוציא קול שבדת היה כתוב בריבה ובשבא לאהוב לא רצה ליכנות מן השטודה וכפה ר"ת את הבחור לתת לה גט כשר:

(ל) עוד אר"ת קדש אדם אשה ואינה תשלה אין לכופו לא בדיני ישראל ולא בדיני האומות שעולם שיגרש אך אם נתפס עבור מס או ד"א יכולין לומר לא נעזור לך לצאת מתפיסתך עד שתגרש דאין זו כפיה:

(לא) שראיתי שליח הולכת הגט בפנינו ה"מ נכך וכך בשבת כו':

(לב) נ"ל שצריך לעשות ליו"ד ב' כפופות אחד למעלה ואחד למטה:

(לג) בחור היה מדבר עם יהודית להלוות לו מעות על קרס של כסף ונראה לה שקדש אח"כ אמר לה תרצי להתקדש בו אהנהו לך התחילה לצחק וחזר ואמר לה הרי הוא לך לשם קדושין שם נאורך רב:

(לד) נשאלתי על אשה שחלתה חוץ ג' הדמים למיטת בעלה ונחלקו בה רבים אם נריכה לחזור על כל כתאין או יתאין לה כתוזן פעם שנים: סליק

מאה שערים על הרי"ף ממסכת גיטין

לרבינו יצחק בר אבא מרי ז"ל מבאר־שילא (בעל העיטור)

[לד] דף יד ע"א אמר ר' יהודה אמר שמואל הלכה כל שלא שהה אדם שם רבה בר הנא אמר הלכה שלא עבר. רחינו לגאון שפסק כהלכתא שלא שהה אדם שם ומבתתי' לן דכי האי מילתא דאיבורא נחומרא עבדינן וכו': ד"ת מדקאמר שלא עבר הא עבר פסיל אע"ג דלא שכיחי שיירתא ולא הוחזקו פסול דחייבינן לחששא דבני מערבא אני אומר אחר היה שם וזיה שמו כשמו הגט עלמך שבדקו כל אותו המקום ולא מצאו אחד ששמו כשמו א"ל ר' מנא כן אמר ר' שמואל ר' אחא בשם ר' בון בר חייא הלים כזה ב' גיטין היו בידו אחד כשר ואחד פסול אבד הכשר והשליך הפסול בשעה שמצא אני אומר אותו הפסול מצא ואיכא למימר דר' ירמיה אמר מעולם לא התמתי אלא על גט אחד וכי אביי דקאמר נקב יש בו בצד אות פלוני פליגי' עליה דר' זירא והע"ג דלא הוחזקו ולא שכיחי שיירתא פסול משום האי טעמא ולא מהדרינן אלא כר' ירמיה או כרב אשי בסימן מובהק אבל רבינו כתב לא מהדרינן לזמן מרובה במקום שהשיירות מצויות אלא או כר' ירמיה או כרב אשי הא אין השיירות מצויות ולא הוחזקו מהדרינן ולכן כתבתי מאי דסבירא לן:

[לה] שם המביא גט מא"י ונפל הימנו וכו'. בכל ענין כשר אחר אמר רב הונא הנן יש מי שאומר הילך גט זה לאשתי ה"ז משלחו ביד אחר וכו' עד וכן הדעת נוטה: ד"ת דניחא לן לאוקמיה למתניתין בפרוקא דאת הולך והנא שאני פ' אוקומה כפרוקא בתרא אליבא דרשב"ג הילכך הלה אע"ג דאמר ליה את הולך משלחו ביד אחר כבהמה דמתניתין את הילך ולא הלה דברי הכל אין שליח עושה שליח בהילך ולא הלה פליגי וקיימא לן כרבנן מדהותבינן עלה מהא דתנן אמר לשנים כתבו גט לאשתי או לשלשה כתבו ותנו הרי אלו יכתבו ויתנו והתם הולך הוא ולא שנא הלה ולא שנא לא הלה לא משוי שליח ואביי ורבא מתרלי לה דהתם טעמא מאי משום בזיון דבעל ורבא משום דמילי נינהו ש"מ דסבירא להו היכא דליכא בזיון דבעל לא קפיד ולא מילי נינהו כגון בהולכת הגט וקבלתו משוי שליח אע"ג דלא הלה כרבנן. והא דתניא ושלח מלמד שהשליח עושה שליח לא שני בין הלה בין לא הלה והלכתא כותי' וכן פסק בעל מאיבו' ור"ת ז"ל ובמדינת הים דבעינן ב"ד בא"י לענין הולך ואת הולך דעתנו נוטה כהדדי נינהו:

[לו] דף כח ע"א בהתקבל אמר [רב] אין האשה עושה שליח לקבל גיטה מיד שליח בעלה ור' חנינא אמר אשה עושה שליח וכו' הא מלתא הזינא בה פלוגתי' ביני רבוותא איכא מאן דפסק הלכת' כרב וכו' עד ומסת' כותיה: ד"ת כרב לחומרא דכל רב ור' חנינא הלכת' כרב וכן פסק בעל מתיבו' וטעמ' קלים' הוא *) דאיתי רבנן כהי הדא דאי פסיק ליה הלכה כר' חנינא לא קאמר אם איתא ומדקאמר הכי ש"מ מספק' ליה. ועוד דהאי דעבד עובדא התם משום דליכא בזיון דבעל הוא דהא דלא קבלה לגיטא משום דקא ליבא הוא ורב נחמן משום תגרה הנא לאהר מכן לא הייש כר' חנינא אבל היכא דאיכ' בזיון חייש והלכך מספקא לן אי כרב אי כר' חנינא וספיקא הוא ולחומרא מיהו היכא דקדמה איהו ושויא שליח מעיקרא אי נמי היכא דא"ל בעל לשלוחו הן לאשה או לשלוחו משוית שליה. ורבנו בסוף גמרא דהמביא גט בתרא משמע דס"ל כרב דקא פסיק וגמר מסקנא דשמעת' כוותיה: ירושלמי אשה עושה שליח לקבל גיטה מיד שליח בעלה אתא עובד' קומי רב אמר אם רצה לחזור לא יחזור מחלפה שיטתי' דרב תמן אמר רב אין אשה עושה שליח והכא הוא אמר הכין אני אומר אחר הדלת היה מנאו עומד ושמע קולה: וכתב ר"ח מסתברא דלא אמר רב אלא משום בזיון דבעל:

[לז] דף כט ע"ב איתמר בעל אומר לפקדון ושליח אומר לגירושין רב הונא אמר בעל נאמן דאי איתא דלגרושין יהבה ניהליה לדידה וכו' עד כדאמר לקמן: ד"ת בפסק' דרבינו האיי וכולהו רבוות' דפסקי כרב הונא דאמר בעל נאמן דרב הסדא תלמידיה דרב הונא הוה דשוגיין דשמעת' היכא דליכא למימר טעמא דאם איתא דלגירושין יהביה ניהלה לדידה הוה יהיב לה כגון דאיתתא ליתא בההוא דוכתא דבעל דכולי עלמא שליח נאמן דהוה ליה כמ"ד לדידיה יהבי' ניהלי' בעל והיכא דאיתא בהדיה פליגי והא דמקשי ר' אבא מיהא דהודאת בעל דין כמאה עדים ושליח נאמן מבניהם ממשנה יתירה קא פריך דקתני זה אומר כך וזה אומר כך שליח נאמן ולא מצי לשנויי כגון דליתא לאתתיה בהדיה דאם כן הכתי למה לי והיכא דאיתתיה בהדיה בעל נאמן כרב

*) אולי נ"ל דאמר רבנא כו'.

[לח] דף לה ע"ב כהונא והא דאמר לקמן ובהמני' (לבמי) [ולכליה] משום דבעל לא קא מערער והי הוה נפיק מתותי' ידיה דשלי עלמא שליח מהימן וכי פליגי היכא דבעל קא מערער דרב הונא סבר לא מהימן שליח והע"ג דגיטה נפיק מתותי ידים דאם איתא דלגרושין יהביה ניהלה לדידה הוה יהיב ליה והלכתא כוותי' וכו' עיטור הארכנו:

[לח] דף לה ע"ב כהוא גברא דא"ל להריסיה כולי עלמא דלו הלת דלות' והכלו ריבעא את דלי הרבעה והכו' הלהא וכו' עד לא פקעה מנתא דיליה: ד"ת כהם בפלגא דלילא אתא מיטרא והכי היתה בנוסח' דינן הילכך היכא שלא התחילו במלאכה ובעל הבית לא איצטריך לא יהבי להו כלל אבל התחילו במלאכה ואתא מטרא בפלגא דיומא נימא דבעל הבית וגבי אריסיה כפלגא דיומא דמי:

[לט] דף כב ע"א היכי דמי לאחר זמן והיכי דמי לאלתר אמר רב יהודה אמר שמואל כל זמן שיושבין וכו לאלתר וכו' עד דדייקינן מתני' כותיה: ד"ת הילכתא כשמואל דרב אדא בר אהבה תלמיד הוא לגביה ומתניתין נמי דיק' כשמואל דהא קתני לאלתר והיכא דנשאת לאחר שנה ושתים ואלו לאלתר הוא וכיון דפריק שמואל לא דחיק לה. והיכא מאן דפסק כת"ק דספק איסורא דאורייתא הוא:

[מא] דף כה ע"ב ולעולם לאפוקי מדר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו. וכת' רב אלפס הזינן למקצת רבוות' דבני לא דמי מתנה לגט דהכא ממונא והכא איסורא דטעמי' דמסת' הוא כי היכי דלא הקשי דרב אדרב דפסק הילכת' כר' יוסי בין בגיטין בין בשטרות ובגיטין הוא דאתקי' רב ואי לא כתיב ביה לא מיפסיל:

[מ] דף מו ע"ב אמר רב יהודה אמר רב הלכה כר' אלעזר בגיטין אבל לא בשטרו' ושמואל אמר אף בשטרות. מהא שמעינן דלא בעינן עידי מסירה היכא דאיכא עידי חתימה דהא רב הוא דאמר אם נמצאת בעד אחד וכתב ידי סופר הולד ממזר והוא אמר הלכה כר' אלעזר בגיטין וכו' עד אע"ג דהאי מילי דגאון סברי מילי דידן חזי למכתבינהו. ד"ת דעידי התימה לא סגיא בלא עידי מסירה כדעת ר"ש ורבי' אפרים ז"ל ותמיה' לן היכי איתי רחים מדרבנן למילתיה דר' אלעזר דהא אמר רב כת' סופר ועד הולד ממזר אליבא דרבנן הוא דפסל ג' גיטין אפילו בעידי מסירה אי נמי כר' אלעזר היכא דליכא עידי מסירה אבל לר' אלעזר היכא דאיכא עידי מסירה כולהו ג' גיטין כשרין הא איכא עידי התימה וליכא עידי מסירה פסול והא דאיתי מיהא דתנן אין העדים חותמין על הגט אלא מפני תקון העולם הכי פירושא ביהיו עידי מסירה תוהמין על הגט ועידי התימה כן עידי מסירה. ואי נמי הצריכוהו אף עידי התימה מדאורייתא עידי מסירה לחוד כרתי ואין אשה יכולה להנשא בלא עידי מסירה ותקינו עידי חתימה מדרבנן דאי מיכבא בעידי מסירה לחוד זמנין דמיתי סהדי ואתי בעל לקלקולא ואמר לא גרשתי וליכא עידי גרושין ותקינו עידי מסירה וכיון דנפק גיטא מתותי ידא והתקיימו חתימות ידיהו לא בעינן עידי מסירה דהא ידיעא מילת' דעידי מסירה עבדי כריתות וליכא למיחש דילמא לא אתיהיב לה בסהדי דאי (ת"ד) [מדאורייתא] בחתימ' לחוד סגי מי איכא מידי דמדאורייתא לא הוי כריתות ותקינו רבנן כריתות אחרינא אלא על כרחך תרוייהו בעינן ובספר עיטור אפסינן סיעתא טובא:

[מב] דף נ ע"א ובלבד שיהא שם המתנה אמר רבה בר (הנא) [רב הונא] המתנה שאמרו אפי' מכאן ועד עשרה ימים ורב זביד אמר במקום המתנה וכו' עד ומסת' כותיה דהא דרב כבר דחאה רב יהודה לעיל: ד"ת היכי הלי הא דרב זביד בהא דרב דאיכא למימר ליתא לרב וליתא לדרב זביד וכי דחינן לרבה כ"ש דדייקינן להא דרב זביד ואי סבירא ליה למימר דלית' לרב והיהא לרב זביד הוא ליה למימר ומסת' כותיה והא דרב כבר דחאה ר' יוחנן: ור"ת הכין כתב הא דרב דחאה ר' יוחנן לעיל וכיון דמקבינן ומפרקינן אליבא דרב זביד הלכתא כרב זביד ותו דרב זביד מודי להא דרב ורב לא מודי להא דרב זביד ואפי' במקום אמתלא חוששין לאמתלא קאמר הי הכי כי אמרי לעיל לאפוקי מדרבה נימא. לאפוקי דרב זביד ואם אמרו דבר הוי אמתלא לא אמרו דבר לא הוי אמתלא: סליק

מלא הרועים על הרי"ף מסכת גיטין מהגאון החסיד כו' מרנא יעקב צבי יאליש זצ"ל.

דף א ע"א ר"נ ד"ה ולפיכך כו' דסמוכות ושובלעות לא צריכי נקט ה"ל. נ"ב מדינת הים: שם ר"נ ד"ה ובמאי דתנן נמי ועכו כצפון כו' עד ותי' בא"י. נ"ב בירושלמי פ"ק דגיטין הלכה ב' הגי' ואתיא כההיא דמר ר' יהודה בר אחא בשם ר' אמי מן תרין עוברי כו':

דף ג ע"ב ר"נ ד"ה ויש לי בזה שטה אחרת כו' עד וכ"ש תרתי בעי ערכאות ושמות מובהקין כו'. נ"ב והימה דר"י דאכשיר בלוקוס ולוס משום דלא שכיחי ישראל דמסקי בשמהתייהו ומה מועיל זה כיון דלא ידעינן שהן ערכאות ואין לומר דמפרש כפי' רשב"ם שמביא הרא"ש דהא בסמוך שסותר דברי הראב"ד אינו מביא פי' רשב"ם כלל ידוחק לומר דהוי' ידוע לו דלוקוס ולוס הן ערכאות דז"א דהא אין ידוע כלל אם הן ישראלים או עובדי כוכבים רק מטעם דלא שכיח ישראל מכשיר ועכ"פ אין ראיה אם הן ערכאות ודוחק לומר דר"י ידע שבעיר זה שנכתב הגט יש ערכאות ששמן לוקוס ולוס ולא היה מסופק כלל שהן ישראלים דמלבד שהוא דוחק עוד קשה מה קאמר ודוקא לוקוס ולוס דלא שכיחי ישראל דמסקי אבל שמות אחריני דשכיחי הו"ל ודוקא הני דהן ערכאות אלא מדתלי בשכיחי משמע דלא בעינן ערכאות כלל:

דף ד ע"א ר"נ ד"ה ואיבעית איכא כו' ארישא דפרסאי כו'. נ"ב אריסותא גרים שם בגמ' ובערוך גרים ארישן ופי' נ"כ לשון חזקה:

דף ח ע"א ר"נ ד"ה אבל אחרים אומרים כו' א"נ כיון דמוקדם פלוגתא כו'. נ"ב קשה דגם לר"ש בהקדימו בכוונה פסול דלא שייך הטעם כיון שנתן עיניו לגרשה: ע"ב ד"ה כתובה כו' עד בתוספת נמי איכא למימר כההוא הנאה דקירוב התנות וקלא כו' כצ"ל:

דף יא ע"ב ר"נ ד"ה ולענין הלכה כו' עסה"ד ולא ידעתי מאי שנה דר' אלעזר הכא. נ"ב עי' ברא"ש:

דף טו ע"ב ר"נ ד"ה ושמעינן עסה"ד ולא איפשיטא. נ"ב וזהו מחלוקת ר"י ור"ל בירושלמי הביאו הר"ן בפ' האומר והש"ך בחו"מ סי' כ"א ועיי"ש:

דף יז ע"ב ר"נ ד"ה ומצינו לשדין כו' עד דהוה שמי' ראובן ואהנך שמי' שמעון אלא אני פלוני עד כל כו'. נ"ב ר"ל בשביל זה צריך לכתוב אני פ' וכל שם שיש לי ועי' בקרבן עדה שמפרש פי' אחר ועי' בפ"ו בפ"מ: בא"ד ופריך אלא אני פלוני כו'. ופריק אלא כ"י כנ"ל ועי' בקרבן עדה שכתב דברי הר"ן פתומים עיי"ש: שם ד"ה ואין זה דעת הרי"ף כו' דהיאך מגרשין נשותיהן גוונא כו'. נ"ב ר"ל דהיאך מגרשין נשותיהן דשלחו לי' בני מדינת הים היינו באיתחזק ופסיל מדינא אפי' בדיעבד ומשנתינו מיירי בלא איתחזק והוא רק מפני התקנה:

דף כד ע"ב ר"נ ד"ה נרסינן בגמ' כו' ולא אמרן אלא דלא הוה בשתא כו'. נ"ב הר"ן קיצר כאן לשון הש"ס שם דאסיק דהכא מצי אמר אילו אנא הוא' היה טעיננא טפי ויכול השותף לחזור ולדון אותו וע"ז אמר ולא אמרן דהשותף יכול לחזור ולדון אלא דלא הוה בשתא אבל הוי בשתא אבעיא למיתי ומדלא אתי ש"מ שסמך עצמו על טענת האחר:

דף כז ע"א ר"נ ד"ה ירושלמי כו' והלקוחות אומרים כו'. נ"ב עי' סמ"ע סי' רל"ז ס"ק ח' פי' הדברים ועמש"ש בגליון:

דף כח ע"א ר"נ ד"ה קוברין כו' ובירושלמי לא שנו עם בכל אלו. נ"ב ר"ל שלא שנה עם מתי ישראל ומיהו בירושלמי כאן לא מצאתי הברייתא זו כלל: ע"ב ר"נ ד"ה שליח לקבלה תוינא כו' עד אבל אמר ליה התקבל מגורשת משיגיע גם לידה כו'. נ"ב והטעם כשאמר לו הבעל התקבל היינו התקבל והולך והשליח כשקבלו נתרצה אצלו להיות שליח להולכה וע"ז הקשה הר"ן דבגמ' מקשה דבאומר הבעל התקבל אמאי דאמר השליח סמוך ולא עשאו שליח להולכה אבל אם עשאו בפירוש שליח להולכה כגון שא"ל הולך אף הר"ן מודה דהוה גם כשיגיע גם לידה אע"ג דעקר שליח שליחותיה ואמר שליח להולכה לא בעינא זהו מתחלה אצל האשה אבל אצל הבעל התרצה להיות שליח להולכה שהרי א"ל הולך והוא קבלו וכן הוא בהדי' בטור סי' ק"מ ומכאן מוכח קצת כדעת הרמב"ם דשליח הולכה יכולה האשה לחודה לעשות דאל"כ כיון דאמר תחלה להולכה לא בעינא היינו אף אם אתה תעשה אותו שליח להולכה דהא האשה אין יכולה לעשות שליח להולכה וא"כ איך נאמר אח"כ שתיכף אח"כ נתרצה להיות שליח להולכה אלא ע"כ כהרמב"ם ואינו סותר דבריו שמתחלה אמר אצל האשה איני רוצה לעשות שלוחה להולכה אבל אצלך רוצה אני ועי' בש"ס דמשני הולכה אקבלה מוכח בהדיא הך דינא דהיכא דהבעל. א"ל הולך מתגרשת כשיגיע גם לידה ומשמע כהרמב"ם וי"ל דר"ה ס"ל דאף מתחלה לא רצה להיות שליח להולכה אצל הבעל עכשיו בשא"ל הבעל הולך וקבלו אמרינן דחזר ונתרצה להיות שליח הולכה: שם ד"ה והקשה הרמב"ן דהולך לא כזכי. נ"ב עי' תוס' גיטין ס"ג א' ד"ה רבי:

דף כ"ט ע"א ר"נ ד"ה בעי מיניה כו' עסה"ד נראה שהתפרש כך אם ת"ל בהך כו'. נ"ב צ"ע דא"כ הו"ל לרי"ף למיפסק כאת"ל דלא סלקינהו משליחות שכן דרכו של הרי"ף והרמב"ם בכ"ם ואפשר כיון שאינו מפורש בש"ס את"ל: סליק

מלאכת יום טוב על הרי"ף מסכת גיטין מאת הרב הגאון הגדול כו' מוהר"ר יום טוב ליפמאן אבד"ק קאפולי.

דף ד ע"א בר"ן ד"ס גמ' קא פסיק ותני וכו' כי לא מרעי נפשי' מאי הוי אטו משה ואהרן מי לא מכימני וכו'. נ"ב כוונתו מידי דהוי אקרובים:

דף כג ע"א בר"ן ד"ס ואי דלמא כו' *וכן נראה דעת הר"ם במז"ל וכו' דהב ואל תעשה שאני ועוד דכיון דבגמ' פשט לה מההיא דלוי בר דרגא וכו'. נ"ב ול"ע דאדרבה מדלוי בר דרגא איפשטא דאם רצו הקרובים לפסול אין מוחין בידם דטעמא משום דאתקה הוי ונע"ג סליק

הגהות פעולת שכיר ז"ל הרי"ף ממסכת גיטין

מהרב המאוה"ג המפורסם בתורתו ובחכמתו כו' מוהר"ר ישכר בער בהגאון כו' מוהר"ר תנחום זצ"ל זקן ההוראה פה ק"ק ווילנא.

דף ב ע"ב ר"ן בד"ה (בהמעל"ד) כמאן כר"ש וכו' דלא פליגי דיבורא היינו טעמא. נ"ב ר"ל משום דכיון דבנותן לעבדו אינו בכלל העבד בכלל נכסים אלא משום דאמר כל נכסי' לא"ס אין במשמע שיהא גיטו ומתנתו באין כאחד כמ"ש לעיל א"כ דוקא היכא דקיימא כלל בדיכתא אבל הכא שנפגם הכלל א"פ בלא פגרו אלא בקרקע כיון דלא פליגי דיבורא ה"ה כאילו פגמו לענין העבד והרי הוא כאילו לא אמר כלל:

דף ג ע"א נהריבי א"ש אות א' לענין תוספת לא כ"ומר ומכני כצ"ל:

דף ה ע"ב ר"ן ד"ה בהמעל"ד מתני' בבכ"מ וכו' הלא כן אנן קיימים כצ"ל:

דף ח ע"א ר"ן ד"ה אבל אהר"ם וכו' אגא אנן בר הייא נס"דפא כצ"ל ותי' מסורא מוקף:

דף י ע"א ר"ן ד"ה יצא זה שמהוסר כתיבה וכו' ולמה לי"ל. נ"ב ר"ת לי למימר: **שם** ד"ה שלהו מהם וכו' ומיהו באותן שצריכין להתכפר וכו'. נ"ב עיין סי' גט פשוט סי' קכ"ד סיק ב' ופר"ח שם סק"ב מ"ש בכוונת דברים אלו של הר"ן ז"ל: **ע"ב** ר"ן ד"ה גרסי' בגמ' כתבו על התרס וכו' ויתן לה רוחב כתחיכה כצ"ל ותי' רוב מוקף: ד"ה מאן תכמים וכו' ומאן דאמר עידי מסירה עיקר אבה סגאה כצ"ל ותי' כרתי מוקף:

שם דמדכמכי אעדי התימה. תי' דמכמכי מוקף. ונ"ב דמאן דסמיך:

דף יא ע"א ר"ן סד"ה וה"מ בגיטין אע"פ שאינו יכול להדייק כגי שאינו עבוי לעמוד ימ"ס רבים כצ"ל: **ע"ב** ר"ן ד"ה סכל כשרין נהביא את הגט חוץ מהמ"ו וכו' לבון פסול כדברי הרב ז"ל כצ"ל:

דף יב ע"א בר"יף דלמא נקלקולא לגרה קאי. תי' לגרה מוקף:

דף יג ע"א ר"ן ד"ה תוך מגיטי כנים וכו' ויאמרו בלא קדושין וכתובה נתעברה לאחר אירוסין. תי' אירוסין מוקף. ונ"ב גירושין: **ע"ב** ר"ן ד"ה ומיהו וכו' כדאמרי'. נ"ב שבועות דף ל"ג ע"ב ע"ש:

דף יד ע"א ר"ן סד"ה יש מי שאומר וכו' וכוקשה לו ז"ל עובדא דרבה כצ"ל: **ע"ב** ר"ן ד"ה ואזל איהו ויהב לה גט וכו' ולהכי אמרי'. נ"ב ולי נראה דלהכי אמרי' כצ"ל: **שם** דהא הלמודה. תי' תלמודא מוקף:

דף טו ע"א ר"ן ד"ה קפתינהו וכו' ואחר אינו יכול לגרש. תי' ואחר מוקף. ונ"ב ואחד נ"ל ור"ל הראשון: **שם** ד"ה בלתו מתם וכו' ומינה ודאי שהבעל יכול. נ"ב עבי' סי' קמב בפי' דאדלעיל קאי והוא כרש"י ז"ל ועפ"ב ועיין ברא"ש שלרי"ף יש לו פי' אחר לפי גירסתו ולגי' זו כפי שפי' כרא"ש מדוקדק טפי האי ומינה שכתב הר"ן והפשר שיב תקון בדבריו גי' הרי"ף ופירושו:

דף טז ע"א ר"ן ד"ה ונפקא מינה כו'. תי' אמר כזכי אסר במרובעין. נ"ב כ"י עיקר:

דף יז ע"א ר"ן ד"ה גרכי' עלה דמזני' נגמי'. נ"ב אמר רב יסודה אמר במואל:

דף יח ע"ב ברי"ף דאהדרי' רב אחא. נ"ב עפ"ד רבים: **שם** בר"ן ד"ה בקודמין וכו' דהכתא לא שייכא בושה. תי' דהכתא מוקף. ונ"ב דהכא:

דף כב ע"ב ברי"ף נתתיו לו. תי' נתתיו מוקף. ונ"ב נתונה: **שם** ר"ן ד"ה כותן אוכל פירות לפי שהודאתו הודאה גמורה. נ"ב בהודאת המקבל נ"ל ד"ת ועיקר בצ"ל שהודאתו אינה הודאה כו' ולנותן קאי:

דף כג ע"א ר"ן סד"ה ואמרי' תיש וכו' ועוד כיון דבגמ' פשט לה וכו'. נ"ב הלי ועוד כו' נראה שצ"ל קודם אבל נראה שדעה כו' ומסקנת ר"ן למעשה כדעת הראשונים ז"ל ועב"י וב"ח י"ד סי' רמ"ב מש"ם זה:

ע"ב ר"ן ד"ה שמוליא את אשתו משום שם רע. נ"ב מכאן עד ס"פ המקין הוא פי' כנמוקי' ולא פי' הר"ן:

דף כד ע"ב ר"ן ד"ה גרסי' בגמרא אמר אביי וכו' ולא אמרן. תי' ולא אמרן מוקף. ונ"ב כאן עיקר לממוק שני תי' ולא אמרן אולי בצ"ל דלא אמרן:

דף כה ע"א בחדושי אנשי שם אות א' ואות ב'. נ"ב כל מ"ש מהר"ם אות א' וב' הוא מבלי השגחה בחי' הרשב"א ע"כ היבב כוונת הנמוק' לדברים שלא עלו על לב והמעיין בחי' הרשב"א יראה לעין שהנוסחא שלפנינו הוא נכון רק שצריך קצת תיקון וכצ"ל ואע"ג דקמא בינוניה ובתרא זיבורית מהכא משמע דקמא גבי בינונית מדינא דהי משום דסתמא קתני ומשמע אף בנתרצה לו (ר"ל דהי מדינא לא גבי קמא בינונית רק דתלמודא דייק מדקתני סתמא מיירי אפילו היכא שנתרצה האחרון להגבות לקמא בינונית שלא מן הדין דמדינא כולן שוין בבינונית וזיבורית ואפ"ה) לא הוי ב"ח גובה מבינונית אלא מזיבורית ליתא דכיון דאחרון זה כו' וע"ש חי' הרשב"א ביאור דברים אלו בארוכה וכן מ"ה באר לפי נוסחא כיטנה מדפוס ראשון שהיא ממש כנוסחא שלפנינו רק בראשיתו כתוב שם והי משום דסתמא כו' וזה נכון וצ"ל דהי משום כו'. ומהר"ם העתיק הנ"י ע"פ הגהותיו לפי פירושו ולא נמצא כן: **ע"ב** ר"ן סד"ה וצריך לחשב עמהם באחרונה וכו' ואע"ג דאמרי' דאין נשבעין. נ"ב עי' פרישה סי' ר"ן אות ה' וסמ"ע שם ס"ק ט' מ"ש ע"ז:

דף כו ע"א ר"ן ד"ה זול לא יהא כח הדיוט וכו' אין ההדיוט יכול לחזור בו כשמשכם מהדיוט כצ"ל: **ע"ב** בחדושי אנשי שם אות א' ד"ה לעניותי. נ"ב עי' ר"ן דקדושין פ"ג גבי א"ל עד א' אכלת חלב שהביא שם שיטת הראשונים ז"ל החולקים על ר"ת ז"ל ועי' עוד בחי' רשב"א ור"ן במכלתין ויתבאר לך דברי הנ"י כאן:

דף כז ע"א ר"ן ד"ה אחולי אחלי וכו' אינו כלום משום דאיכא. נ"ב דלא אמרי' בעלמא אין מתנתו מתנה אלא משום דאיכא כו' כצ"ל ד"ת: **ע"ב** ברי"ף בזמן שהיא טמאה. נ"ב כ"ה בברייתא בחולין דף ו' ע"ב: ר"ן ד"ה בן בתירא וכו' והרמיזה היא בעיניו. נ"ב לשון רש"י בידיו ובראשו וכ"ה לשון נ"י ריש פרק התרש וכ"כ כל הפוסקים ועיין ערוך ערך קפץ וערך רמז:

דף כח ע"א ר"ן ד"ה ונחלקו הראשונים ז"ל וכו' ולי אפשר דכיון דבלותו של אדם כמותו כצ"ל: **ע"ב** רי"ף איתמר הבא לי גיטי ואשתו אמר התקבל וכו' לא הויא התקבל לי גיטי ואשתו אמרה הבא לי גיטי כצ"ל:

דף כט ע"א ר"ן ד"ה משום תגרה וכו' ואתא למימר נמי דתגר הוה שליח הבעל כצ"ל: שם ד"ה בעא מיניה וכו' פירשה הרי"ף ז"ל להולכה. תי' להולכה אסר במרובעין נ"ל במוקפין: **ע"ב** ר"ן ד"ה שאני ממון וכו' ה"ל הילך לקבלה. תי' לקבלה אסר במרובעים נ"ל במוקפין:

דף ל ע"א ר"ן ד"ה ולפי שיטת הרי"ף וכו' ואפי' כשהגט ביד השליח. נ"ב נ"ל שצ"ל בענין זה ואמאי ואפי' כשהגע ביד השלית ויתבי' ניהלי וכו' ולשון הר"ן בחידושיו כ"ה וקס"ד שצריכה שתי כתי עדים לעולם אע"פ שהגט יוצא מתחת ידה:

דף לא ע"ב בד"ה (הנמעל"ד) נכור ותרקו וכו' אבל הכא היכי מפרקינן. תי' מפרקינן הוא במרובעין. נ"ב נ"י מקבינן ועיקר ור"ל דהתם קאתינן לתרולי מילתא דלרבנן דס"ל מתנת שכ"מ דאורייתא נ"ק הא דמודה במוהל במתנת שכ"מ דאינו חוזר ומוחל משום דאיכא למימר דכל דאינו מוחל אנא במוכר דלא זכה ניקא אלא מדרבנן אא"ח דרבנן והאי קניא ולתרולי מילתא מדרבנן אסי' כשנו' דוקא אבל הכא דלא מקשי' בשביעות והאי תימה מנא לה קשות:

דף לב ע"א ר"ן ד"ה קסי' ליה וכו' סיכי ליקני אמרה מדלא קאמר כצ"ל וכד"ת: **ע"ב** ר"ן ד"ה כרי אלו יכתבו ויתנו וכו' דאמרינן כהם אליבא דרבא תרגמא הכי כצ"ל: שם סד"ה מילי לא מימסרן לשליח וכו' ואי כתב ידן וכו'. תי' כתב מוקף. ונ"ב כתם:

דף לג ע"א ר"ן ד"ה וס"פה הרמב"ן וכו' ואין הסופר והעדים חותמין. תי' חותמין אסר במרובעים מוקף. ונ"ב עומדין: באיד אבל דעתו משכמת. נ"ב עיין שו"ת רד"ך בית כ' חדר כ' ובית ו' חדר א' שהאריך לבאר תוקף הרא"ש והר"ן עם הרמ"ן דלרמב"ן אין הפרש לענין גט אשה בין אומר אמרו לפלוני לכתוב ולפלוני ולפלוני ויחתמו והיכא שאומר אמרו לפלוני שאני ממנה אותו שליח לכתוב ולפלוני ולפלוני עדים לחתום ולהרא"ש והר"ן באמרו לפלוני לכתוב ופלוני ופלוני לחתום פסול משום מילי לא מימסרן לשליח וכן במתנה לא מהני משום האי טעמא ובאמרו להם שאני ממנה אותם מהני בגט ומתנה וכן מתבאר מדברי הב"י סי' קכ"ב ע"ש ומה שהוסיף מהר"ם בדברי רמב"ן והא"ש בין שני הלוי עיגולים ליתא דהא"ש במכרר הוא אמרי' מדעתיכם שמלוס להם שכם ימנו פלוני ופלוני: שם בא"ד אם לא כן לא אמר לנו. נ"ב למה אמר לנו נ"ל ד"ת: **ע"ב** ר"ן ד"ה רב הונא אמר אינו כהולכה וכו' לא קפיד אלא אמנויין. נ"ב חסר ועיין רש"י:

דף לד ע"א ר"ן ד"ה ת"ר כשם וכו' שלא סמך הרב ז"ל בטעם מת. תי' בטעם מת אסר במרובעים נ"ל במוקפין: **שם** ד"ה זה גיטיך וכו' שאין הגט גט. נ"ב לשון רש"י נמצא שאין הגט אלא אלא כו': **ע"ב** ר"ן ד"ה גיטו במתנתו וכו' ואם לאו אינו גט ע"כ הרי שהולך וכו'. נ"ב אע"ג דהרמב"ם ליסנא דמתני' נקט מ"מ נ"ל לפרושי ליסניה כמו דמפרש תלמודא אליבא דר"ה דעמד והלך בהלך על משענת דמסיים בתר הכי ואם ניתק מחולי לחולי ולא עמד בשוק ה"ז גט ואת"ל אומד ואי לפרש"י דלדידן באם מתי נקטינן כר"ה א"כ גם ריבה דליבניה שניתק מחולי לחולי מיירי כמו דדיוקי מר בריה דרבי' אלא ע"כ דס"ל להרמב"ם דבריבא אף בלא ניתק ואף בעמד והלך בלא משענת בעי אומד כיון שלא נתרפא לגמרי ואם ניתק ולא עמד א"נ אומד דמדאמרינן הכי אליבא דר"ה כ"ש לדידן כמ"ש כמ"ש שם בני יוסף:

דף לה ע"א ברי"ף מגורשת והיא מגורשת. נ"ב ד"ת מ"ז:

דף לו ע"א ר"ן ד"ה ומה שכתב ברי"ף וכו' ר"ל דאיידי דאיצטריך התם למפסק בהם כצ"ל ותי' רב אבי מוקף: **ע"ב** ר"ן ד"ה וכו' וה"נ הפשר דמפסיי' ליה נדמי' כצ"ל:

דף לז ע"א ר"ן ד"ה והלכתא וכו' בשלשא לרבא וכו' סיפא בדפרים וכו' אלא לרב אבי כיון דרישא במפרש כצ"ל:

דף לח ע"ב בר"ן ד"ה וכתב הרמב"ן וכו' הלך ע"כ מתחלת היום על:. תי' מתחלת היום אסר במרובעין. נ"ב כ"י מעכשיו ועיקר: בחדושי אנשי שם אות א' ד"ה אמר בקטן וכו' מאי פריך. נ"ב לק"מ דלפום מאי דקיימינן התם דיש טענת אונס בגיטין והאי לא הוצרכינן כלל לגיוני דאם לא באתי דאין גט לאחר מיתה מרישא שמעינן ולפי' תיבת אדעתין דמעכשיו ובמשמע כמ"ש הר"ן אכתי אינו גם מטעם טענת אונס וכך סברת דכמת ניחא ליה דלא תיפול קמי יבם אכתי לא ידע כמ"ש התוס' שם ד"ה מת כו' וכ"ש לסברת הר"ן דבמגרש כי היכי דלא תיפול קמי יבם אינו רוצה ביחול אלא לאחר מיתה וא"כ מת"כ אם אין כוונתו מפני יבם ה"ל מעכשיו משמע א"כ יש טענת אונס וליתני הלס ואם כוונתו מפני יבם אינו רוצה שיחול אלא לאחר מיתה ומרישא שמעינן דאינו גט וצריך הא דהר"ן אינו אלא אליבא דאמת דאין טענת אונס בגיטין:

דף מ ע"א ר"ן ד"ה גרסי' בגמ' וכו' דכולהו פסלה מקרי והיא מגורשת. תי' והיא מגורשת נ"ל מוקפין: **ע"ב** ר"ן ד"ה גרסינן בגמרא אמר רבא וכו' והכי פרקינן לה. נ"ב והכי פרקינן לה נ"ל כ"ל: **שם** סד"ה כיכי דמי וכו' וברי"ף ז"ל שכתב בהלכות הסוא עובדא דרבא כצ"ל:

דף מא ע"א ר"ן ד"ה תנן בפרקין וכתב הרמב"ן ז"ל דהא דתנן ליבה כצ"ל: **ע"ב** ר"ן ד"ה ואם נהגרשה וכו' ויאמרו בבא עלי'. נ"ב לשון הירושלמי הל"ט ב"ה דאינון אמרין ואפילו הקדיחה תבשילו אינון דאמרי אינה מוזהמת לפניו והוא חשוד עלי' ואם אין ס' כר"ן כוונתו לומר שיאמרו ב"ה לשיטתם דבודאי בא עליה ויאמרו הבריות גיטה קודם לבנה:

דף מב ע"א ר"ן ד"ה ועכשיו נהגו למנות ליצירה וכו' עוד אמרו דכיון דבגמ' עבדינן צריכותא כצ"ל: **שם** סד"ה גרסי' בגמ' וכו'. ומיהו אי כתבו היינו לא מיפסל כצ"ל: **שם** ד"ה אמר ר"ה וכו' (ורב הבא) אסר במוקפין. ונ"ב ד"ת מ"ז נ"ב כ"י עיקר: **שם** ד"ה זו דברי ר"מ שאמר משום ר"ע וכו' כדי שלא יהא בנה. תי' שלא אסר במרובעין נ"ל מוקף. וג"ב כ"י כדי שיהא כו' וכן עיקר ועיין נ"י פ"י דיבמות גבי ריבא דעבדא איסורא קנסוה כו' מ"ש שם בשם ש"ס ירושלמי:

דף מה ע"ב ד"ה ואיכא מ"ד וכו'. תי' איה נן למנקט להומרא אסר במרובעים נ"ל במוקפין: **שם** ד"ה ומניקה וכו'. שאם יצא בפני' כצ"ל:

דף מו ע"ב בד"ה (הנמעל"ד) ותו ליכא וכו'. תי' ומשני במקושר לא קמיירי אסר במרובעים נ"ל מוקפין:

דף מז ע"א ר"ן ד"ה ומה שכתב ז"ל וכו'. תי' ומיהו ליתא מוקף: **ע"ב** בא"ד הנ"ל אבל לענין הזרע. נ"ב נ"ל דכוונת דבריו שלמ"ד ע"ת כרתי אע"ג שלא קני עד דמטי שטרא לידי' מ"מ המסירה אינה עושה קנין אלא דשביק רווחא לקנין של ע"ת לחול מאותה שעה ובשטר שכתב בשעת מקמי מסירה הרי חלות הקנין והמסירה תרוייהו כהדדי אהו וכשאין כתוב בו שעות הרי הוא כאילו כתוב מפורש שלא יקנה אלא בסוף היום והמסירה שהיתה גוסס בסוף היום גרירא בתר זמן חלות הקנין ומשכב כאילו נמסר ג"כ בסוף היום ומש"ה אפילו עומד וצווח בסוף היום שחוזר בו לאו כלום הוא כיון דהוי כאילו מוסר לו באותה שעה הכי מעשה המסירה סותרת חזרתו ועושה קנין אבל בשני שטרות שאע"פ שמסירת האחד קודם לשני מ"מ כיון שבמסירה אינו עושה קנין לשעתא אלא דגרירא לזמן חלות הקנין דע"ת שהיא בסוף היום כשחוזר ומסר שטר לשני הרי זכות שניהם שוה בסוף היום לזמן חלות הקנין:

דף מח ע"א בא"ד הנ"ל דהא כי נמי. תי' הלו מוקף. ונ"ב אלא הכי נ"ל ד"ת: **שם** בא"ד דבעינן וכו' שיאמנו עלי' אסר במרובעין. ונ"ב גי' ד"ת נ"ב כ"י יותר נכונה:

דף מט ע"א ר"ן ד"ה ופוסל מן הכהונה וכו' כדין (לא) פסול. תי' לא אסר במוקפין ונ"ב ד"ת מ"ז נ"ב כ"י עיקר:

דף נ ע"א ר"ן ד"ה נבואים אין חוששין. נ"ב נראה דגורס כן בברייתא ולא כגי' רש"י שלא לפלוני אין חוששין: **שם** ד"ה במקום אמתלא וכו' ואם לא יצאה שם מקום. נ"ב כ"י הוא הנכונה וכ"ה בחי' הרמב"ן ובב"י סי' מ"ו וע"ש בב"ש סוף ס"ק י"ב דאם יצא הקול סתם אפי' נשאת תצא ומשמע שם אפילו בינא אמתלא לאחר יו"ד ימים דלא כמהר"ם שהוסיף מדעתו על דברי הרמב"ן ז"ל: **כליק**

בן אריה על הרי"ף ממסכת גיטין

מאת הגאון וכו' מוהור"ר זאב בן אריה זצ"ל אבד"ק גאלדינגען וטעלז.

דף ב ע"א רי"ף איבעי לכו כו' אלא כך כתוב נכסי קנויין לך כו'. נ"ב נ"ל כך כתוב כל נכסי קנויין לך כו':

דף ה ע"א ר"ן ד"ה שמעינן מינה שהתוספת כו' כתב הרי"ף ז"ל בתשובה דדוקא כו'. נ"ב בתשובת הרי"ף סי' ער"ה:

דף ז ע"א רש"י ריש הפרק במתני'. ד"ה אחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול כו' כצ"ל ותיבת מן העדים נמחק:

דף ח ע"ב בשלטי הגבורים אות י"א ד"ה כתב בעל העיטור ורב אלפס כו'. נ"ב בבעל העיטור מאמר ראשון זמן: **שם** ומדגרסיק פ' שנים אוחזין בזמן שהבעל כו'. נ"ב בב"מ דף יט ע"א ועי' בשירי קרבן על הירושלמי כאן פ"ב ה"ב ד"ה ר"י אומר כו' מה שכתב על זה: בא"ד רמי בר חמא נמי הכי ס"ל כו'. נ"ב יבמות דף נב [ועי' ברא"ש סי' ד]:

דף ט ע"א ר"ן ד"ה ובשיחור כו' דוקא בדיעבד ומשום הכי אמרינן דמתני' אפי' לאתויי הא. נ"ב נ"ל ומשום הכי לא אמרינן דמתני' כו':

דף יא ע"א ר"ן ד"ה הכל כשרין להביא את הגט כו' ולא ידעתי מה שיטה דר' אלעזר הכא. נ"ב עי' לחם משנה על הרמב"ם פרק ו' מהל' גירושין הלכה ז' [מה שפירש בזה. ועי' בב"ת סי' קמא סעיף כג]:

דף יב ע"ב ר"ן ד"ה ויהא מכן כו' י"ל דאין ודאי דסתמא נהו כלשמה דמי. נ"ב וכן הוא להדיא ריש זבחים ע"ש [דף ב ע"ב ודף ג ע"א]:

דף יג ע"ב רש"י ד"ה כבר אם בו ביום נכתב. כל זה הוא דיבור אחד עם הקודם וציון המתני' נ"ל אחר זה ובד"ה לביקרא צריך להיות כנוסח הזה: לביקרא שנחתם על המלוה זו קודם הכלואה כשר אם בו ביום נכתב ואת"ז נ"ל ציון במתני' ותיבת אחרת מוקף [וכסגנון הזה היא ג"כ בר"ן כאן וברש"י בגמרא ע"ש]:

דף טו ע"ב ר"ן ד"ה ושמעינן מינה דהלכתא כו' וכתב בס' העיטור דאיתבל קמיה אם יש אונס בקדושין או לא ולא איפשטא. נ"ב נ"ל דאיתבל קמי ריש כלה אם יש אונס כו' וכן העתיק הרב המגיד פ"ט מהל' גירושין הלכה ח' וכן הוא הלשון בבעל העיטור אות ק' קידושין דאיתבל מקמי מר במוהל ריש כלה [ובאות ש' שליחות גט הלשון דאיתבל מקמי מר גלותא] ופי' בבעל העיטור דמשמע דהיינו דריש כלה לא איפשיט אבל דעת בעל העיטור בעצמו משמע לכאורה דאין אונס בקדושין וז"ל שם באות ת' תנאי בד"ה ארבעה עשר שבל תנאי שאירע בו אונס בתנאי בעל לבד מגיטין וקדושין עכ"ל ובאות ש' שליחות גט אחר שכתב דאיתבל קמי ריש גלותא אם יש אונס בקדושין ולא איפשט הביא ירושלמי דקדושין פ"ג ה"ב דפליגי ר' יוחנן ור"ל אם הונאה כמאן דעבד כו' ונראה דכוונתו לפסוק בזה כפיקו דריש גלותא ולפסוק כר' יוחנן דאין אונס בקדושין וכמו שהביא הר"ן פ' האומר בקדושין (דף רלד ע"ב) את הירושלמי הזה לפסוק ממנו דאין אונס בקדושין ע"ש (ועי' ש"ך חו"מ סי' כא) ולכן סתם הבעל העיטור באות ת' תנאי שם וכתב לבד מגיטין וקדושין (ודלא כמ"ש הבית שמואל בריש סי' ל"ח דהבעה"ע ס"ל דהוא ספק קידושין ע"ש) והר"ן כאן חסר תיבת ריש כלה ועי' תשובת מהר"ם אלשקר סי' ל"ב [ועי' כנסת הגדולה אה"ע סי' ל"ח סק"א]:

דף טז ע"א ר"ן ד"ה והא שמעתתא כו' והרמב"ם ז"ל כתב כו' ויש לתמוה למה והראב"ד כו' ואף זה תימה כו'. נ"ב עי' לחם משנה על הרמב"ם [בפ"ד מהלכות זכיה הלכה א]: **שם** ד"ה שליח מתנה כו' כשליח הגט משום דהולך לאו כזוכי הא אי אמר זכי הוה כזוכי במתנה לא מצי הדר. תיבת אמר זכי מוקף וצ"ל הא אי הוה כזוכי במתנה לא מצי הדר:

דף יט ע"ב ר"ן ד"ה גרסינן בגמ' אמר רב יהודה כו' וכדאמרינן בספרי ר"ש אומר כו'. נ"ב לפנינו ליתא בספרי אבל בתוספתא סוף שביעית איתא [בפ"ח מ"ח בזה הלשון. ר"ש אומר הוא מטמיע ואין יורשין מטמיעין שנאמר שמוט כל בעל משה ידו אשר ישה ברעהו עכ"ל] ועי' הוריות ותומים סי' סז [ס"ק כה]: **שם** ש"ג אות ב' ד"ה כתב כמ"ג אומר רבינו יעקב כו' שאין הלכה כר"נ אלא כבהם מכנה שאינו נאמן ולא עוד אלא שפותחין לו כו'. נ"ב חסר כאן עי' טור חושן משפט סי' סז [לשון הטור שם בסעיף כו כתב בעל העיטור שאין הלכה כר"נ אלא כסתם משנה שאינו נאמן וכן דעת רב אלפס והרא"ש פסק כר"נ שהוא נאמן ולא עוד אלא שפותחין לו שמא פרוזבול כו' עכ"ל וכן צריך להגיה כאן שכל הדבור הזה של שלטי הגבורים כאן הוא לשון הטור שם ועי' בבעל העיטור אות פ' פרוזבול ולפנינו שם איתא בבעל העיטור ומסתברא דנאמן בשבועה עכ"ל]:

דף כ ע"א ברי"ף בין לפני יאוש כו' ונדפס בגלדו ד"ת מ"ז. נ"ב ועי' בספר הזכות להרמב"ן: **ע"ב** ר"ן ד"ה וחזינן לגאון כו' והרמב"ן ז"ל העמיד דברי הרי"ף ז"ל כו'. נ"ב בספר הזכות ע"ש:

דף כב ע"א ר"ן ד"ה תני' הידך כו' ופירשה לנו הרי"ף בתשובה כו'. נ"ב בתשובות הרי"ף סי' רי"ד ע"ש:

דף כה ע"א ר"ן ד"ה ואע"ג דקמא בינונית ובתרא זיבוריות ומשום דסתמא קתני משמע אף בנתרצה לו כו'. נ"ב עי' חידושי הרשב"א והריטב"א ותבין דברי הר"ן כאן אף שהלשון מגומגם. ומהר"ם ז"ל (שבחידושי אנשי שם) לא עיין שם. [וז"ל הרשב"א (דף נ ע"ב) מהכא משמע דקמא גבי בינונית מדינא דכי היכי דאקדמי' בפרעון הכי אקדמי' ליטול מן העדיות או מן הבינונית אם אין לו עדיות דאי לא תימא [כן היכי] משכחת לה דקמא בינונית ובתרא זיבורית. וא"ת בשנתרצו לו האחרונים [ביטול הוא הבינונית והם הזיבורית] הא ליתא דא"כ כו' לפי שהאחרון נכנס תחת הבעלים והוא זכה בבינונית והזיבורית ואחר שזכה בו מכר בינונית לראשון בזיבוריות כו' והיינו דרבא כו' והלך במעון ומכר שדה אחת ללוי כו'. עכ"ל. ונראה שבר"ן כאן צ"ל כסגנון הזה ואע"ג דקמא בינונית ובתרא זיבורית ומשום [שכן נוטלין מדינא. ואין לומר דספיק לי' משום] דבתמא קתני משמע אף בנתרצה לו (פי' כשנתרצה האחרון שיקח זיבורית והקמא הבינונית לא הוי בעל חוב גבי מבינונית אלא מזיבורית. דכיון דהאחרון כו' כמכרו לו ואמר רבא כו' וכן כתב בריטב"א ע"ש]:

דף כז ע"ב ר"ן ד"ה עד שתהא כגדול כו' וכתב רב האי ז"ל כו'. נ"ב בספר מקח וממכר שער ג': **שם** בא"ד ולפי דעתינו הנו אם יש שם ממון כו'. נ"ב נ"ל ולפי דעתינו הנו רואים אם יש שם כו' [וכן הוא במקח וממכר שם שער ג]:

דף כח ע"א ר"ן ד"ה וכן הלכה תימה הוא דבגמ' מוכח בהדי' דהלכה כמ"ד אין כותבין. נ"ב עי' לשון הר"ן ריש פרק כל כתבי ובבית יוסף יורה דעה סי' רפ"ג [וז"ל הר"ן שם בסוף ד"ה רב הונא אמר אין מצילין כו' ועוד דהא אסיקנא התם שאין כותבין מגילה להתלמד בה ואפ"ה כתב הרב אלפסי ז"ל שם בהלכותיו דקי"ל כותבין מגילה להתלמד בה ומשמע שטעמו משום עת לעשות לה' הפרו תורתך דדבר הלמד מענינו כו' וע"ש. ובבית יוסף שם מה שכתב על זה]: **ע"ב** ר"ן ד"ה שליח לקבלה הויא כו' וכתב הרב בעל העיטור ז"ל כו'. נ"ב נאות ש' שליחות גט ע"ש וע"ע בחידושי הרשב"א. [ולפנינו בבעל העיטור שם אינו מפורש דכשהבעל אמר התקבל מגורשת שאחר שכתב שם דברי ר"נ שאפילו הגיע גט לידה אינה מגורשת דעקר לי' שליחותי' כו' כתב בזה הלשון ודוקא דאמר הבעל הא לך כמה שאמרה הלא"ס לשויניה גט לידה מגורשת דשליח להולכה מבוי עכ"ל ויש לומר דכוונתו רק אם אמר הבעל הולך וגם אם אמר הבעל הולך כמו שאמרה דכיון דהבעל הזכיר הולך והשליח קיבל הגט אחרי דברי הבעל הרי נתרצה עתה להיות שליח להולכה וכמו שכתב המגיד משנה למלך פ"ו מהל' גירושין הלכה י"א ד"ה בהלל הטולה כו' דהאופנים הנ"ל מגורשת ומוכח כן מן הגמרא ע"ש אבל באם גם הבעל אמר התקבל י"ל דס"ל לבעל העיטור ג"כ דלא מגורשת וס"ל דגרע יותר מאם אמר כמה שאמרה ופשיטא דלא מהני ולכן לא הוצרך לפרש זאת וע"ש ועי' בהרב המגיד פ"ו מהל' גירושין סי"א שם]:

דף לג ע"א ר"ן ד"ה והקשה הרמב"ן ז"ל כו' ובעינן נמי וכתב לה כלומר שיכתבנו לה הבעל ואין הסופר והעדים חותמים במקום הבעל אלא כו' תיבת חותמים מוקף וצ"ל ואין הסופר והעדים במקום הבעל כו' [ע"י שאינם במקומו שיהי' נחשב מה שעשו הם כאילו עשה הוא אלא אם שמעו מפיו כו']:

דף לה ע"א רי"ף והכ"א מגורשת ואינה מגורשת לכל דבר ונולד שימות. נ"ב עי' רא"ש [שלפני הרא"ש הי' כתוב ברי"ף והכ"א מגורשת לכל דבר וכ"כ הריטב"א שכן הוא גירסת הרי"ף ונראה שכן הי' כתוב לפני הר"ן וצריך להגיה בר"ן והכ"א מגורשת לכל דבר. ולכן כתב הר"ן ע"ז דמהיום משמע לגו מיום המסירה וגם כתב הר"ן ופרכינן בגמרא תכמים היינו ר"מ שהוא הו"ל מגורשת לכל דבר לפי גירסה וכמ"ש בחידושי הרשב"א

הרשב"א הא לפי גירסת רש"י מגורשת ואינה מגורשת צריך לגרוס בגמרא חכמים היינו ר' יוסי וכמ"ש הרשב"א והרא"ש וע"ש ובקרבן נתנאל שם:

דף לו ע"א ר"ן ד"ה אתקין שמואל כו'. ור"ת ז"ל ג"כ כתב כו' איכא למימר דמתני' בהדי שליח שאני דכל תנאי מהני בי' כו'. כ"כ כ"כ בעל העיטור אות ת' תנאי [בד"ה הרביעי כו'] וע"ע בשאילתות פרשת מטות סי' קלח [וז"ל בשאילתות שם. וכי בעינן תנאי כפול דקא יהיב לה גט לאשתו וקא מתני בהדה אבל קא מתני שליח לא בעינן תנאי כפול דאדעתא דמאי דקאמר לי' הוא דמשוי שליח ואע"ג דתנאה דבני גד ובני ראובן בהדי אלעזר הכהן ובהדי יהושע בן נון קא מתני ומשה הוא דהוה להון כשליח כיון דהוקבו ראשון לאבות [כמ"ש גיטין לו ע"ב] כמאן דמתני בהדייהו דידהו דמי עכ"ל השאילתות שם ועי' בית שמואל אה"ע סי' לח סק"ב וכנסת הגדולה שם הגהות ב"י סק"ח הובא בבאר היטב שם]:

דף לו ע"ב ש"ה אות א' ד"ה וכתב הרא"ש ז"ל ויראה לי עיקר כו' וכן פסק הרמב"ם ז"ל. נ"ב עי' בית יוסף [אה"ע סי' קמ"ג ד"ה כתנה כו'] וקרבן נתנאל על הרא"ש [סי' יוד]:

דף לח ע"א ר"ן ד"ה וליחוש שמא פייס כו' אבל הרי"ף ז"ל פי' בתשובה דה"ק כו'. נ"ב בסימן ל"ב:

דף לט ע"ב ר"ן ד"ה ה"ז מגורשת כו' ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות. נ"ב וכן הוא בבה"ג. [וז"ל בבה"ג ת"ל ונתן בידה מכל מקום. מכדי כתב חדא זימנא. מיהדר מיכתב וכתן בידה אחרינא ל"ל לרבויי גגה חצרה וקרפיפה הוה מיעוט אחר מיעוט ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות עכ"ל] ועי' תוס' ב"מ דף יו"ד ע"ב ד"ה ואי משום כו' ועי' ירושלמי כאן [דקאמר דדרשינן מדכתיב ונתן ונתן ב' פעמים] הביאו ג"כ הרשב"א כאן וי"ל שבבה"ג הוסיף הוה מיעוט כו' משום דקשי' לי' הא באידך קרא נמי בידה כתיב לזה מפרש משום מיעוט אחר מיעוט ועי' פני יהושע כאן:

דף מג ע"א רש"י ד"ה על מנת כו' כאומר על מנת שלא תנשאי לעולם. נ"ב צ"ל שלא תנשאי לפלוני [וכ"ה בפירש"י בגמ']:

דף מד ע"ב ר"ן ד"ה ורבא אמר לא בנו אלא כו' ומ"מ מה שכתב הרי זו ספק גירושין וכן כתב ש"מ בע"מ לפני התורף כו'. נ"ב צ"ל וכן כתב שם בע"מ לפני כו':

במלחמות בד"ה אמר הכותב זו אינה קושיא שאילו אמר כו' היכי לא מבתמיע תנא והני יש עליו עדים ולא נתנו לה בפני עדים ר' אלעזר מכשיר וחכמים פוסלים. נ"ב צ"ל לא מבתמיע הנא והני יש עליו עדים ולא נתנו לה בפני עדים ר' אלעזר פוסל וחכמים מכשירים כו': שם ש"ה אות א' ד"ה פירש"י אפי' אם נתקיים כו'. נ"ב [כל דיבור זה הוא] לשון הטור סי' קמז: בא"ד אבל ר"י פירש דבשאר כל תנאי ב"ד מחוץ מפלוני כו'. נ"ב צ"ל כל תנאי בר מחוץ לפלוני כו' [וכן הוא בטור שם]: בא"ד בתנאי כשר או בלא תנאי כלל ע"כ ויותר מזה מחמיר שכתב בתשובה כנותן כו'. נ"ב צ"ל ויותר מזה מחמיר הרי"ף שכתב בתשובה כו' [וכן הוא בטור שם] ותשובת הרי"ף הוא בסי' לב:

דף כה ע"א ר"ן ד"ה ולורכי לואו דוכדו כו' ובספר העיטור כתב כלשון הזה כו'. נ"ב במאמר שביעי:

דף ג ע"א רש"י ד"ה שיצא עליה קול כו' אין חוששין לה לאוסרה לכהן דדילמא כו'. נ"ב צ"ל לאוסרה לכהן גדול דדילמא כו' [וכן הוא בפירש"י בגמ' דף פט ע"א ד"ה אין חוששין]: שם בר"ן ד"ה נשואה אין חוששין לה כו' ולא מיבעי בארוסה סתמא אלא אפילו ארוסה של פלוני אין חוששין לה. נ"ב כן הוא גירסת בה"ג ועי' חידושי הרשב"א [דרש"י גרס בגמרא (דף פט ע"א) ארוסה אין חוששין לה. שלא לפלוני אין חוששין לה עפירש"י. ובה"ג גרס בגמרא ארוסה אין חוששין לה של פלוני אין חוששין לה ועל גירסת בה"ג קאי פירוש דברי הר"ן כאן שכן הי' גירסתו ובחידושי הרשב"א הביא שני הגירסות ע"ש והרי"ף לפנינו ליתא כלל]:

מרדכי פרק הבולח סימן שס"א אין הלכה כרב דהתם מתני' דפ' הכונס דלא כותי' כו'. נ"ב צ"ל דהתם מתני' דפ' הכותב [וכוונתו לכמשנה שם דף פט ע"א בעל חוב שהוציא שטר ואין עמו פרוזבול הרי אלו לא יפרעו וכמו שהקשה הגמרא מן כמהני' הזאת לרב בגיטין דף לו ע"ב]: שם פ' מי שאחזו סימן תכ"ו. כתב ר"י אלפ"ג דקי"ל כר"מ דבעינן תנאי כפול כ"מ כו'. נ"ב מכאן עד והתם ממונא הוא. (והר"ם ב"ר ברוך) כל זה הוא לשון בעל העיטור בקצרה ע"ש אות ת' תנאי: שם מכאן עד י"ב חודש אינו יכול לבטלו דהא ע"מ מוכית מעכשיו ותנן כו'. נ"ב צ"ל דהא ע"מ מכת מעכשיו כו' [וכן הוא בבעל העיטור שם]: שם והיא עובדא דריש כתובות דפריך התם ליטולי קא מכוין כו'. נ"ב גיטין דף לד ע"א: שם והרי"ף כתב בתשובה דוקא בגיטין כו'. נ"ב עי' תשובות הרי"ף סי' ל"א: שם מבני גד ובני ראובן גמרינן לה והתם לא ממונא הוא. תיבת לא מוקף וצ"ל והתם ממונא הוא [וכן הוא בבעל העיטור שם]: שם וכן נכון לעשות והעיטור כתב מדאמרינן כו'. נ"ב במאמר שביעי. ובאות ת' תנאי [בד"ה ארבעה עשר כו']: שם בר"י אפי' כרבנן לא אמר כן אמר ר' אחא בשם ר' יוחנן כו' צ"ל אפילו כרבנן לא כן אמר ר' אחא כו' (ותיבת אמר מוקף) [וכן הוא בירושלמי שם בקדושין פ"ג ה"ג]: שם והכי פירושא ויאמר ע"מ כו' ואילו לא כפל הנאיו מקרי קידושין שאם בא כו'. נ"ב בעיטור שם הלשון ואילו לא כפל תנאו מעקר קידושין כו' [וע"ש בירושלמי דקדושין שם פ"ג ה"ג ובירושלמי עירובין שם פ"ג ה"ה]: שם אין המעשה קיים עד שיתקיים התנאי דלית לי' מכלל לאו אתה שומע הן כו'. נ"ב צ"ל עד שיתקיים התנאי דאית לי' מכלל לאו כו' [וכן הוא בעיטור שם]: שם אבל רבינו שמואל פי' בפרק יש נוחלין כו'. נ"ב דף קלו ע"ב: שם ולא אסמכתא הוא דלא קאמר מילתא יתירתא עכ"ל העיטור. נ"ב אות ת' תנאי ע"ש: שם סי' תלא אתקין שמואל בגיטא כו' עד דאמר מעכשיו עכ"ל העיטור. נ"ב אות ת' תנאי [בד"ה ארבעה עשר כו']: שם כתב רי"ף בתשובה נותן גט על תנאי כו'. נ"ב בסי' ל"ב ע"ש: שם ה"ז לכשעל זכיה בגוי' ואין כאן כריתות ואם בעל תוך הזמן אפילו כו'. נ"ב צ"ל ואין כאן כריתות ואם בא בעל תוך הזמן כו' [וכן הוא בבעל העיטור שם]: שם מוסרו לה בפני עדי מסירה עיטור. נ"ב אות ת' תנאי:

הגהות מרדכי סי' הנו לא יהא לי רשותא לעכובי ולמיעבד כל דעתי' כו'. נ"ב צ"ל לעשבי ולמיעבר על דעתי': שם להוי גיטא דחירותא מעכשיו ואי לא ליבטל ההוא גיטא דחירות על האי תנאה ולפום כו'. נ"ב צ"ל ואי לא ליבטל ההוא גיטא דחירות וקביל פלוני גיטא דחירות על האי תנאי ולפום כו' [וכן הוא בעיטור שם אות ת' תנאי]: שם סי' תכז כתב העיטור וז"ל מדכתבינן ודן די יהוי כו'. נ"ב במאמר שביעי: שם להתנסבא לכל גבר דיתיצבין הייט הרי את מגורשת הרי את מותרת לכל אדם וא"כ כו'. תיבות הרי את מגורשת מוקף וצ"ל הייט הרי את מותרת לכל אדם וא"כ כו' [וכן הוא בעיטור שם]: שם דלכתחילה כשר אפי' בשמו ובמה ע"כ לשון בעל העיטור. נ"ב במאמר שמיני: סליק

ר"ף גליון אלפס גיטין

הגהות מאת הג"מ שניאור זלמן בר אברהם שליט"א אבד"ק גאלדינגען.

מלבד המראה מקומות ברי"ף ונו"כ [ונדפסו בפנים מסוגרים במרובעים] ושנויים בגירסות הרי"ף ונו"כ לפי גירסת תלמוד בבלי וירושלמי, וחדושים על הרי"ף ור"ן, שנדפסו על גליון האלפס בציון בובב כזה *) ונקראים ג"א. אלה המה החדושים אשר לא יכולנו להציג על הגליון].

דף א ע"ב ר"ן ד"ה לפי שאין בקיאין לשמה כו' וממילא שיילינן לי' אי נכתב לשמה והוא אומר כן כך פרש"י פו' ומיהו בגמרא דילן לא משמע הכי דשיילינן בגמרא מאי איכא בין רבה לרבא ומהדרינן איכא בינייהו דאתיוה בי תרי דלרבא לא צריך ולרבה צריך וכן נמי א"ב באותו מדינה במדינת הים דלרבא לא צריך ולרבה צריך ואם איתא הל"ל נמי דאיכא בינייהו הא דלרבה צריך לומר לשמה ולרבא לא צריך כו'. וכ"כ התוס' (בדף ב:) בד"ה לפי כו' הוכחה זו מדלא קאמר איכא בינייהו לשמה יע"ש. וקשה דהא לקמן בפ' התקבל (דף סג:) דפריך מ"ט דרב דס"ל שאין האשה עושה שליח לקבל גיטה מיד שלוחו של בעלה ומשני משום בזיון דבעל אי נמי משום אגרה הבאה לאחר מכאן ופריך מאי בינייהו ומשני א"ב דשויה שלית מעיקרא דמשום אגרה הבאה לאחר. [מכאן] ליכא משום בזיון איכא וכתבו שם התוס' והר"ן (בסי' תק"ד) דה"ה נמי שהי' יכול לומר דאיכא בינייהו היכא דבעל לא קפיד דלמ"ד משום בזיון דבעל ליכא. ולא קשי' להו כלל להר"ן והתוס' אמאי לא קאמר נמי האי א"ב היכא דבעל לא קפיד. ואמאי הכא קשי' להו לפרש"י אמאי לא קאמר נמי א"ב לשמה. ואפי איכא לאקשויי התם מהכא משום דהתם האי איכא בינייהו היכא דבעל לא קפיד הוה איפכא מן הא"ב דקאמר הש"ם דלמאי דקאמר הש"ם א"ב דשוי' שלית מעיקרא איכא קולא למ"ד משום אגרה הבאה לאחר מכאן ותומרא למ"ד משום בזיון והאי א"ב דבעל לא קפיד הוה איפכא דהוה תומרא למ"ד משום אגרה הבאה לאחר מכאן וקולא למ"ד משום בזיון. ועדיפא הפי למימר א"ב בשני הצדדים. משא"כ בשמעתין דגם הא"ב אם צריך לומר לשמה הוא גם כן בגוונא הדא כמו הא"ב דקאמר הש"ם קולא לרבא והומרא לרבה ולא הוה חידוש כ"כ. וקשה לפי זה אמאי מקשו התוס' והר"ן הכא ולא התם ובאמת איפכא מסתברא:

וע"ב צריך לתרץ דעיקר קושי' התוס' והר"ן על פרש"י מ"ט לא קאמר נמי א"ב לשמה אינו רק מטעמא דקאמר הר"ן דהאי א"ב עדיפא טפי דאיתא בכל מביא שצ"ל לשמה. ואע"פ שהתוס' לא הזכירו זה מ"מ ע"כ כוונתם ג"כ מטעם זה שכ' הר"ן. או עיקר סמיכת התוס' והר"ן הוא על ראי' השני' שהביאו משום דלא אשתמע שום תנא או אמורא לומר שצ"ל בפני נכתב לשמה או שיהי' צריך לשאול ע"ז. ורא"י זו דלא קאמר א"ב לשמה אינו רק לסניף בעלמא. משום דבכמה דוכתי מצי למימר א"ב טובא ולא קאמר. ואפי' היכא דהוה מצי למימר א"ב בשני צדדים ולא קאמר רק א"ב בחד צד נמי לא קשי' כ"כ משום דמצינו כה"ג טובא כמו הא דפ' התקבל (דף סג:) הנ"ל. וכ"כ התוספות בסוכה (דף לה:) גבי אתרוג של תרומה לא יטול דפליגי בה ר' אמי ור' אסי חד אמר מפני שמכשירה וח"א מפני שמפסידה וקאמר מאי בינייהו א"ב כגון שקרא עלי' שם חוץ מקליפתה החיצונה דלמ"ד מפני שמכשירה איכא ולמ"ד מפני שמפסידה ליכא. וכתבו שם התוס' דהוה מצי למימר נמי א"ב שהכשר הוכשר עכ"ל. פי' דהוה כ"מ איפכא דלמ"ד שמכשירה ליכא ולמ"ד שמפסידה איכא. וכ"כ התוס' בב"ק (דף לג.) בד"ה נקדישו ניזק א"ב דה"מ לומר דלמר יכול לסלקו ולומר א"י ומילי טובא דלקמן נמי א"ב אלא חד מינייהו נקט. וכ"כ התוס' בב"ב (דף כ.) בד"ה ואפי' מיתמי כו' ואין להביא ראי' מסוף מכילתין דקאמר מאי בינייהו דרב פפא ור"ס ברי' דרב יהושע ולא קאמר איכא בינייהו דמת לוה תוך הזמן. דבכמה מקומות יכול למנות א"ב טובא ואינו חושש לומר עכ"ל התוס'. וכן בנדה (דף ג:) דקאמר ומאי איכא בין האי לישנא להאיך לישנא ומשני לאביי איכא תוך לרבא איכא מוך דחוק דללישנא קמא משום דאשה מרגשת אפי' במשמשת במוך או מוך דחוק ג"כ ס"ל לב"ש דיה שעתה וללישנא דאי הוה דם מעיקרא הוה אתי מחמיר בית שמאי במוך וכ' התוס' בד"ה לאביי דהוה מצי למימר נמי איכא בינייהו שוטה כו'. שהוא להיפך תומרא ללישנא קמא דשוטה מטמאה למפרע וקולא ללישנא בתרא דמיקל ב"ש גם בשוטה עכ"ל התוס'. ולא קשי' להו כלל להתוס' דהכל טעמא מאי אמאי לא קאמר האי איכא בינייהו להיפך.

ובזה דחיתי בעזהי"ת בתשובה אחת דברי הגאון הגלי' מסכת (בחלק אהע"ז סי' יא) בד"ה מכל זה מוכח כו' שהשיג על הרא"ם בתשובה שכתב שהטעם דקטלנית אסורה להנשא הוא משום דאשה מתפרנסת על ידי הבעל ונגזר על האשה שימותו בעלי' כו' כדי שתהי' כל ימי' בעוני. וז"ל הגלי' מס'. ואולם לפי זה קשה דהתלמודא בעי לעשות נ"מ בין טעמא דמעיין לטעמא דמזל ואמרו בתירסה ומת או נפל מדיקלא ומת דלטעמא דמזל הוה קטלנית ולא לטעמא דמעיין. וקשה שלא ידוע דאורחא דתלמודא בכל מקום להמציא נ"מ על שני הצדדים ולמישכח ענין באסור להאי ומותר להאי וכן איפכא וא"כ לסברת הרא"ם ה"ל לתלמודא לעשות הנ"מ לאלמנה עשירה שאסורה לטעמא דמעיין ומותרת לטעמא דמזל. א"כ ליתא לשיטת הרא"ם. עכ"ל הגלי' מסכת ז"ל. ואחר רוב המחילה מכתר"ה לא הי' לו להיות עד ממהר להשיב על רבינו הגדול הרא"ם ז"ל בזה דאורחא דתלמודא בכל מקום להמציא נ"מ על שני הצדדים כו'. וזה מבואר הביטול מכל המקומות הנ"ל שהבאתי. דבכולהו כתבו התוס' דהוה מצי למימר איכא בינייהו גם לצד השני ולא קאמר. א"כ ה"ה נמי ביבמות. נמי הוה מצי לומר א"ב אלמנה עשירה ולא קאמר. ובחנם השיג על הרא"ם ז"ל:

ואין להקשות דהא הרא"ש גופי' בפ"ק דגיטין (סוף סי' ב) דהא לפי' רש"י שפירש אהא דקאמר רבא אטו הכא כי אמרי ידעינן מי לא מהימני. דמהכי ידעתי כמו בפני נכתב. והקשה הרא"ש דא"כ הל"ל ידעטו א"ב ולא תירץ דהוה מצי למימר א"ב ולא קאמר. אלמא דלא ס"ל להרא"ש סברא זו. דזה אינו. דע"כ צ"ל דעיקר קושי' הרא"ש הוא ג"כ משום דעפי הל"ל ידעטו א"ב משום שמייך בכל הגיטין וכמ"ש הר"ן הנ"ל. או שסמך על הקושי' השני' שהקשה שם הרא"ש דלא משתמע בשום דוכתא למתני מדעתו. וראי' זו מדלא קאמר ידעטו א"ב לא כתבה הרא"ש רק לסניף בעלמא. וכמו שכ' לעיל לדעת הר"ן והתוס'. והיכא שיש עוד ראי' אז גם התוס' והר"ן מביאין ראי' זו לסניף. כמו בפרק אין מעמידין (דף לח.) דפריך מאי בינייהו ומשני איכא בינייהו דגים קטנים ואלדי ודייסא וכתבו שם התוס' והרא"ש והר"ן (בסי' אלף רמ"ד). דמדנקט הש"ם דברים האסורים ללשון ראשון ומותרין ללשון שני ולא נקט נמי א"ב דברים שנאכלים חיים ועולין על שולחן מלכים דמותרין ללשון א' ואסור ללשון שני ש"מ דלשון שני להקל בא. הרי דמייתי ראי' מזה מדלא קאמר איכא בינייהו להיפך. וזה היפך כל המקומות הנ"ל. אע"כ שסמכו על שארי הראיות שהביאו:

ובזה ניחא נמי מה שיש להקשות על התוס' דזבחים (דף קיז:) בד"ה ורבנן כו' שכתבו ג"כ דלא מסתבר למימר תרעט כאן וכאן לא קרבו אי' יהודה קרבו בבמה ציבור דמשיכא תיתי הך דרשה למר ולמר. ועוד א"כ לקמן דפריך תכמים היינו ת"ק ומשני קרבו נסכים במדבר איכא בינייהו לימא דמנחה קרבה בבמת ציבור א"ב דלרבנן קדמאי קרבה ולבתראי לא קרבה עכ"ל התוס'. וקשה דאע"ג דהאי איכא בינייהו שכ' התוס' הוא איפכא מן הא"ב דקאמר בגמרא מ"מ הא גם היכא דמצי למימר א"ב איפכא ג"כ כתבו התוס' בכל מקומות הנ"ל דלא קשי' אמאי לא קאמר ולפי מ"ש לעיל דהיכא שיש עוד ראי' עושין אותו סברא ג"כ לסניף אתי שפיר דהש"ג הוכיחו התוס' דלא קרבו משום דמה"ת הך דרשה למר ולמר כמ"ש התוס':

ובהבי אתי שפיר גם בבילה (דף כ:) דקאמר מאי בינייהו דרבא ורבה בר ר"ה כגון שנטמא בשר או שאבד דלרבא לא זריק ולרבה בר"ה זריק והקשו התוס' ולימא א"ב כגון שנטמאו האימורין דלרבא זריק ולרבה בר ר"ה לא זריק כו' ותירץ הר"ש מקוצי דרבה בר ר"ה מודה להא דרבא דזורק את הדם להתיר בשר באכילה דהוה צורך אוכל נפש ושמחת יו"ט אבל הוא מוסיף עליו כו' עכ"ל התוס'. וקשה אמאי לא תירצו כמו בכל דוכתי דהוה מצי לומר א"ב ולא קאמר. ולפי מ"ש לעיל אתי שפיר משום דבלא"ה מסתבר דרבה בר"ה מודה לרבא דהשתא לצורך גבוה לחוד אע"ג דדרשי' לכם ולא לגבוה אפ"ה שרו רבנן לזרוק את הדם אע"ג שא"א להקטיר אימורין עד לערב. כ"ש וק"ו לצורך הדיוט דשרי כדי לאכול בשר לאלתר ומעתה ממילא מתורץ בזה ג"כ הא דלא קאמר א"ב שנטמאו אימורין. אבל אינו אלא לסניף בעלמא:

ועתה מתורץ היטב קושיות המהרש"א והפני יהושע אמאי לא הקשו התוס' דלימא איכא בינייהו שבת או א"ב עולת נדבה ע"ש. משום דבאמת זה אינה קושי' כ"כ מה שיכול לומר עוד א"ב ולא קאמר כמ"ש התוס' בכל המקומות הנ"ל דאפי' היכא דמצי למימר א"ב איפכא ג"כ אינו חושש לומר. וכ"ש הא"ב שהקשו המהרש"א והפנ"י דהוה בגוונא ממש דקאמר הש"ס דלרבה בר"ה זריק ולרבא לא זריק דפשיטא דלא קשי' מידי. וגם הא"ב שהקשו התוס' דהוה איפכא ממה דקאמר הש"ס ג"כ לא הקשו זה לקושי' מקויימת רק משום דלקושטא דמילתא מתורץ גם זה ועושין זה רק לסניף בעלמא:

והנה מקום אתי לחלק ולומר. דבכל מקום דקאמר בגמרא רק חד איכא בינייהו או דוקא לא קשי' אמאי לא קאמר עוד איכא בינייהו. משום דאמרי' אטו כי רוכלא לחשוב וליזל. אבל היכא דקאמר בגמ' תרי א"ב או שפיר הקשו התוס' והר"ן אמאי לא קאמר עוד א"ב מאחר דנחית למימר טפי מחדא ליכא תו למימר אטו כי רוכלא לחשב דא"כ בחדא הוה סגי. ובזה יסי' מתורץ ג"כ דברי הר"ן והתוס' דריש מכילתין שהקשו על רש"י אמאי לא קאמר א"ב אם צ"ל לשמה. משום דהש"ס קאמר תרי א"ב. דאתיוה בי תרי א"ב באותה מדינה כו'. אבל בפ' התקבל (דף סג.) דלא קאמר הש"ס רק חדא א"ב שפיר ניחא להו להתוס' והר"ן מה דמצי לומר א"ב דבעל לא קפיד ולא קאמר. ובזה מתורץ ג"כ הא דסוכה (דף לה:) והא דב"ק (לג:) והא דנדה (דף ג:) דבכולהו כתבו התוס' דה"מ למימר עוד א"ב ולא קאמר משום דבכולהו ליכא רק חד א"ב בגמרא. משא"כ בבילה (דף כ:) דקאמר הש"ם תרי א"ב. שנטמא בשר. או שנאבד. וכן בע"ז (דף לח.) דקאמר א"ב דגים קטנים. ואלדי ודייסא. לכך שפיר דייקו התוס' התם אמאי לא קאמר עוד איכא בינייהו. וא"כ הי' עולם ארוכה לדברי הגלי' מסכת ז"ל. דהא ביבמות נמי איכא תרי א"ב בגמרא דאירסה ומת. א"נ דנפל מדקלא ומת ולכך שפיר הקשה הגאון בעל גלי' מס' ז"ל על הרא"ש דאמאי לא קאמר עוד א"ב אלמנה עשירה:

אבל זה אינו דהא בזבחים (דף קיח.) לא קאמר הש"ם חד א"ב ואפ"ה הקשו התוס' שם (בדף קיז:) בד"ה ורבנן כו' דלימא נמי מנחה קרבה בבמה א"ב. ובב"ב (דף קעד:) דאיכא תרי א"ב בגמרא ואפ"ה כתבו התוס' שם (בדף כ:) דלא קשי' אמאי לא קאמר נמי א"ב במת לוה תוך הזמן משום שהרבה יש דמצי לומר א"ב ולא קאמר. עכ"ל:

אמנם דהא דב"ב (דף קעד:) יש לתרץ משום דהא"ב השלישי שכתבו התוס' הוא ג"כ בתדא גווני עם השני א"ב דקאמר הגמרא דלרב הונא ברי' דר"י גבי מיתמי ולר"פ לא גבי ולכך לא קשי' להו אמאי לא קאמר האי א"ב משום דליכא חידושא. אבל בגיטין (ב:) ובבילה (כ:) ובע"ז (לח.) בכולהו קאמר הש"ם תרי א"ב בתדא גווני ואיכא עוד א"ב להיפך לכך שפיר דייקו התוס' בכולהו אמאי לא קאמר א"ב להיפך דהוה חידוש טפי ותרתי בהדא גווני למה לי. והשתא שפיר הא דסוכה וגיטין (סג:) ונדה וב"ק הנ"ל אע"ג דאיכא למימר א"ב גם להיפך ולא קאמר משום דהש"ם לא נחית לומר רק חד א"ב. ובב"ב (קעד:) דאיכא תרי א"ב ג"כ לא קשי' אמאי לא קאמר א"ב שלישי משום דגם הא"ב שלישי הוא בתדא גווני עם השנים דקאמר הש"ם. ולא קשי' להו להתוס' וסייעתיהו רק בבילה (כ:) ובגיטין (ג:) ובע"ז (לח.) משום דבכולהו תרתי אית בהו. חדא דהש"ם קאמר תרי א"ב ועוד שיש ג' להיפך. לכך שפיר הקשו אמאי לא קאמר א"ב השלישי להיפך מתרי א"ב דקאמר הש"ם. ועתה סיו דברי הגלי' מסכת ז"ל תוזרים וניעורים וכראי מולקים. דהא ביבמות (סד:) ג"כ תרתי אית בהו. דהתלמודא קאמר תרי א"ב בתדא גווני ואיכא נמי א"ב להיפך להרא"ש. לכך שפיר הקשה על הרא"ש אמאי לא קאמר הש"ם לדידי' האי א"ב:

אך כל זה אינה מעלה ארוכה דעדיין תקשה הא דזבחים. דהא התם (דף קיח.) לא קאמר הש"ם רק חד א"ב ואפ"ה הקשו התוס' (דף קיז:) שם דלימא מנחה קרבה בבמה איכא בינייהו. ואין לומר משום דהא"ב זה הוה איפכא ממאי דקאמר הש"ם דהא בסוכה ובפ' התקבל ובנדה בכולהו איכא נמי א"ב איפכא ולא קא קשי' להו. אלא מחוורתא כדשנינן מעיקרא בעזהי"ת. דהוקא היכא שיש הוכחה הזקה חוץ מזו עושין אותה סברא מאי דלא קאמר עוד איכא בינייהו לסניף בעלמא אבל מזה לחודה ליכא להוכית מידי. ואע"ג דהש"ם קאמר תרי א"ב ואיכא נמי להיפך ג"כ מבנינן הוה מצי למימר עוד א"ב ולא קאמר. ולא קשי' לן מידי. וא"כ דברי הרא"ם כראי מוצקים ולא קשי' מידי מה שהקשה הגלי' מסכת ז"ל עליו. וביותר דהא רבינו הרא"ם טעמא קאמר. משום שא"א לפרש כלל דמזל גורם שימותו אנשי' כי מיתת האיש אינו תלוי במזל שלה. וא"כ מוכרחים אנו לומר דמשום מזל מזוטת הוא ותו לא מידי. ודו"ק בכל זה כי מעתה אין שום סתירה במקומות הרבים שסותרים א"ע לכאורה. ומפני שענין זה יש בו תועלת בכמה מקומות ויש בו סתירות רבות בדברי הר"ן והתוס' והרא"ש ולא קדמני אדם משולש בזה ולפי מה שהעליתי בזה בעהי"ת נעשה העקוב למישור בעהי"ת ביושר בלא שום דוחק. לכן האדכתי קצת בזה. יהשי"ת יאר עיניו בתורתו הקדושה. אמן: סליק

השמטות למסכת כתובות

מאת הג"מ שמואל מרובזעוויץ ז"ל מו"ץ דמאהליב (והרד"ל ז"ל העתיקם בכי"ק מגליון האלפס שלו).

דף מא ע"א ר"ן ד"ה ככותב לאשתו וכו' אלמא דליכא מאן דס"ל הכי אלא רבותינו כו'. זה צ"ע דהא אמרו לו לא הוי רק בעיא ומאי אמרי' שם בגמ' כמאן לא כר"י ולא כרחב"ע א"ו דלעולם אמרו לו פליג אלא דפריך שם כמאן היינו על נכסים שנפלו לה קודם שנתארסה או בתנאי דהכא מהני דאף לאחר מיתה א"י להוציא מלקוחות מתקנת אושא בהו אף לנכסים שנפלו קודם ארוסין:

דף מב ע"א ר"ן ד"ה ולית הלכתא כוותיה וכו' וכן דעת הרמב"ם בפכ"ג מהל' אישות כו'. ואף דלעיל בפ' אע"פ הביא הר"ן בשם הרמב"ם דפסק דבכתובה לא מהני תנאי משום דכתובה דרבנן ועשו חיזוק יותר משל תורה וא"כ ה"נ ירושת הבעל דרבנן י"ל דוקא בכתובה דשכיחא אבל בירושה אפשר דלא שכיחא ככתובה מפני תנאי כדמחלק שם בגמ' לר' יהודה ע"ש: **ע"ב** ר"ן ד"ה אין לכן תוקה כו' והמ"ל לקוח הוא בידי במיגו כו'. וצ"ע דא"כ מאי פריך בגמ' והאר"ל הגודרות לא מהימן שפיר אף בגודרות במיגו דהחזרתי כמבואר גם מ"מ לא קאמר בגמ' הך מיגו דהחזרתי ובדוחק י"ל. אבל נראה בפשיטות טפי דבעי דוקא עדים דתפסיה ולא אותן עדים ידעי ובאימתי תפס מחיים או לאחר מיתה מש"ה קאמר הר"ן אית לך סהדי דתפסיה לאחר מיתה: **בא"ד** סה"ד אף בע"ה זה נשבע דמחיים תפסי'. אפשר אינו מוכרח דכי ס"ל להגאונים דצריך לישבע היינו היכא שחלוקים בסך הלואה דס"ל בא להוציא בטענתו ולפ"ד הלוה אין מגיע לו סך זה שהוא תובע וה"ל לאוקמא אחזקת מ"ק. משא"כ הכא דאין חלוקים בסך הלואה כגון דמודו ליה יתמי בסך הלואה רק אומר מחיים תפס ובקרא אמר לאחר מיתה. בזה לא קאי רבא להוציא מידם דלפ"ד שתפס מחיים לא הוי הוא המוציא כלל מהם. ועוד דבשלמא התם הוי הלוה טוען ברי שאינו מגיע לך סך זה משא"כ הכא היורשים א"י מתי תפס טענתם שמא ומכח הבקרא אינו נאמן כמ"ש לעיל וא"כ א"צ שבועה כלל אך שבועת היסת ודאי דהיה צריך כמו בטוען לקות. ואפשר הכא בעי שבועה בנק"ת מפני שהבקרא מכחישו והוי כמו בחנוני על פנקסו שאפ"ה החנוני או הפועלים צריכים לישבע בנק"ת מחמת דמכחשי אהדדי ה"נ כאן מפני שהבקרא מכחישו. ואפ"ה לא דמו. דהתם באים להוציא משא"כ הכא וצ"ע ובדוחק יש לייסב: **שם** ד"ה סטראי כו' והי' להם לחזור בטרו כו'. ז"א דמ"מ אפשר לו לעכב בטרו נמסכן להוב אחר:

דף מג ע"א ברי"ף דאי אמרה לקוחין כו' אהוי שטרך דקי"ל אין אותיות נקנית במסירה כו'. ולי נראה בלא"ה ליכא מיגו דלקוחין הן בידי דילמא מהלי היורשין. וב"ת א"כ היו צריכין לשלם. דז"א דודאי להוציא מיתומים אינה נאמנת לומר לקות שיצטרכו היורשים לשלם לה. ומכ"ש אם נאמר דהוו יתומים קטנים. אבל כי אמרו תפסינהו מחיים ונשתעבדו מדר"נ מחיים דאבוהון תו לא מצי מחיל משא"כ בלא תפסה מחיים צ"ל דעכשיו לשתעבדו מדר"נ דהא מית ובמטלטלי צ"ל כי היכא דמשתעבדי לאבוהון משתעבדי לב"ת דאבוהון כדאי' בפ' כל שעה ע"ש:

דף מד ע"א ר"ן ד"ה מטכסא כו' ומה בין זה לבוסמי לפיכך כ"ל כו'. וצ"ל דהך דיבמות דליכא עדי פקדון והכא בדאיכא עדי פקדון דבהך דיבמות כיון דקאמר דלאו סימן הוא כי איכא עדי פקדון מאי הוי דידך שקלתינהו. ומש"ה צ"ל הכא דוקא משום דלא אמידי אך מסיום דבריו דהכא איירי בליכא עדי פקדון דוקא וא"כ משמע אף דהך סימן הוי כהך דיבמות אפ"ה כי איכא עדי פקדון בסימנא בלחוד כה"ג מהדרינן וא"כ הכתי מאי למימר דהכא בסימן לחוד מהדרינן והך דיבמות מיירי בליכא ע"פ. ועוד דל"ל כל הטורח בזה הול"ל דסך דאיזהו נשך יש לאוש ביתן סימן מובהק גמור דהתם ודאי משום סימן לחוד מהדרינן והכא הואיל דלאו סימן גמור הוא מש"ה בעי נמי לא אמיד. ויש לי בעה"י לתרץ כל הסוגיא ואכמ"ל: **שם** ההוא דפ' איזהו נשך כו' מיירי בדאיכא עדי פקדון כו' והיינו נמי בגוונא דכ' לעיל בשם הרי"ף ז"ל דעדים לא ידעי איזהו. דאל"ה צ"ל סימנין כלל: **שם** סד"ה שודא דדיינא כו' אלא באומר מלוה או פקדון יש לו בידי כו'. אבל קשה א"כ נימא יהא מונח עד שיבא אליהו כמו בשנים שהפקידו אצל א' בב"מ. והכא אין החלוקה יכולה להיות אמת וצ"ע שם בסוגיא: **שם** סד"ה המוכר שט"ח כו' ושעבוד הגוף שיש למלוה על הלוה לאו בר מכירה כו'. וכי מת המלוה צ"ל דשעבוד הגוף מורית ליה ליורשים דאל"ה היכי מצי היורש למחול. וצ"ע מ"מ דלמכור א"י למכור שעבוד הגוף דלוה ולהוריש יכול אף שעבוד הגוף. דאי משום דיורש כרעא דאבוה אינו מחוור: **בא"ד** אע"ג דשעבוד גופו פקע שעבוד נכסיו לא פקע כו'. לפ"ז כשמת הלוה קודם שמחל המלוה שוב א"י המלוה למחול ליורשי הלוה כמבואר דהא בשעבוד הגוף אין כלל אלא המלוה ושעבוד נכסים כבר מכר. ולפ"ז צ"ע בהך דקרובתיה דר"נ דלקמן דכתב הרא"ש דמיירי דגם אביו מת ואפ"ה קאמר ר"נ דלית ליה לנפשיה ע"ש והרי כיון שמת הבעל שוב א"י האשה למחול וכ"ש יורשי האשה וצ"ע בסברת ר"ת זו.

דף מה ע"ב ברי"ף דהא איתא דפליג שמואל אמתני' אדמותבינן עלה כו'. זו אינו קושיא. דעיקר הקושיא מברייתא דלא משמע ליה לאוקמה כר"מ מסיפא דתני כתב לאחר כו' ע"ש. אבל סתם משנה ודאי ידע דמצי לאוקמה כר"מ. ופשוט: **שם** ולא משנינן הכי בהני שטרות היוצאין כו'. ג"ז אינו ראיה. דודאי מעולם לא עלה ע"ד לומר דהך דשני שטרות כו' לא איתי אלא בהודאות והלואות. דזה ליתא. אלא דאיירי נמי בכל שטרות והלכך משום שטרי מכר ומתנה לא אפשר לתרץ שם הכא איכא דררא דממונא וכו' ומש"ה אצטריך לתרץ מעיקרא משום דליכא למיקם עלה דמילתא ופשוט:

דף מו ע"א ר"ן ד"ה ולענין הלכה כו' אלא כסברתיה דרב"ח ור"ח הלכך לענין גיטין כו'. זה צ"ע דהרשב"א ז"ל גופיה פסק כר' יוחנן בקדושין במעכשיו ולאחר ל' יום לא נגמר הקנין עד לאחר ל' יום ובעינן שיהא השטר שלם עד סוף ל' יום ולא משום ספקא הלכך נראה דהכא לר"י בעינן דוקא שתהא עומדת באגם והשטר ג"כ דוקא בגידי רה"ר והדברים ארוכים ואכמ"ל: **ע"ב** ד"ה אבל משביע כו' הלכך צריכה היא או המלוה לישבע בעלמא כו'. ואם אינו רוצה לישבע מ"מ קשה למה יפסידו הלקוחות ישבעו שלא אמר לנו כו' נהי אם היתה אומרת פרוע היה מהימנא אבל עכשיו שאינה אומרת פרוע מ"מ לא ישבעו הלקוחות ויטלו וצ"ע:

דף מז ע"א ר"ן סד"ה ומנכסי יתומים כו' ושלא בפניו מה"ט הוא כו'. ולפ"ז הא דפריך על רב פפא וכי מה בין זה לפוגם כו' הוא למיפרך אמתני'. ובמ"א האריכתי:

דף מח ע"א ר"ן ד"ה דקי"ל דבדרבנן אי לא משתבע כו' לא נחתי לנכסי' אלא משמתינן להו כו'. צ"ע דהתם בשבועה מסקי' דבדרבנן לא משמתינן ליה ע"ש: **ע"ב** ברי"ף ועוד הא מקשינן בערכין כו'. אפשר התם לרבא מקשה דקאמר שם משום שובר והכא קאמר רבא משום ר"נ אף ב"ח ודוחק לומר דרבא לא ס"ל:

דף מט ע"ב ר"ן ד"ה כתובה נעשית וכו' ואין זה כלום וכמ"ש בחדושי הרשב"א. וצ"ע דהר"ן מדחה זה בב' ידים והרי מדברי הרי"ף נראה כן. מדכתב לקמן והיכא דאיכא ב"ח ואיכא מותר על ב' כתובות מאי דשקל ב"ח כו' משמע דוקא דנשאר ב' הכתובות בשלימות דאל"כ אף כי ליכא אלא כדי ב' הכתובות בע"כ כיון דשקיל ב"ח מיקיימא נחלה דאורייתא בזה א"כ יחלוקו השאר לפי ערך כב"ד א"ו דבעי שיקחו כל כתובתם בשלימות: **שם** ר"ן ד"ה וש"מ כתובות ב"ד והרשב"א דוחה ואומר דמזונות הקילו כו' פי' ולעולם מלוה ע"פ מוקדמת קודמת למלוה בשטר מאוחרת והכא שאני דמזונות אלמנה הוי כמאוחרת. וקשה דלפ"ז כ"ש נראה מלוה ע"פ קודמת ודאי דקודם למלוה ע"פ מאוחרת וא"כ כיון דמזונות עשאו כאילו לא חל כלל מעיקרא א"כ מ"ט קאמר שם בא מלוה בעדים אומרת למזונות מכרתי והרי המלוה בעדים קודמת למזונות ויכול לגבות המעות אצל הלקוחות. ויש לייסב בדוחק וצ"ע ויתבאר במ"א. ואפשר דס"ל מלוה ע"פ מוקדמת ומלוה בשטר מאוחרת כי הדדי ניהו וה"ה למלוה ע"פ מוקדמת עם מלוה ע"פ מאוחרת. אבל אין לזה טעם כיון דקי"ל שעבודא דאורייתא: **בא"ד** לפי שאין דין קדימה במטלטלין כו'. והמעות שביד לוקח צ"ל דהוו כמקרקעי שאל"כ אין כאן דין קדימה כלל. ואפשר דדמים דכתב הר"ן לעיל ל"ד אלא דהמלוה בשטר יגבה הקרקע מהלוקח ובזה ניחא במלוה ע"פ לא יוכל לגבות הקרקע ובדמים אין קדימה כלל דמטלטלי דיתמי כו':

דף נ ע"א ד"ס אבל אמרו ליה כו' ודאמרינן דאי א"ל דמי קטינא שלוקו כו'. ודרב ושמואל דאמרי מלוה ע"פ אינו גובה מן היורשין אפשר הה"נ דלא קי"ל כוותייהו וגם מלוה ע"פ גובה מהיורשין. אך זאת אי שעבודא דאורייתא ודוקא כשבניה נהם אכיסם אחריות נכסים. ולא משמע משום מלוה. ואפשר דכאן ביתומים קטנים דלאו בני מצוה נינהו וכן נ"ל כל הסוגיא דמטלטלי דיתמי משתעבדי בכל ביתומים קטנים. והא דהוך מאד וכזה יש להאריך ואכ"מ:

דף נד ע"א ר"ן ד"ה אמר רבינא כו' ונשאר דינה על ע"ה כו' כבר באה תפיסה שני' כו'. ז"א מוכרח דנסי דתפיסה דע"ה היה מחיים וחלקו ע"ה זהו' לאחר מיתה ותפיסה דרכ"ה היה אחר חלוקה ולאחר מיתה ותפסו קרקע' בעד רכ"ה זהו' או שהיתומים בעצמם רוצים לסלק להם במטלטלין אחר מיתה אך העיקר דע"ה זהו' תפסו מעיקרא וה"נ דתפסו מחיים וכמ"ש ומכ"ש די"ל לעולם שני התפיסות היו לאחר מיתה אך היתומים אין רוצים להוציא מידם ודינא דחלוקת נשים קמ"ל וזה פשוט. גם מהך דתפסא כסא דכספא נמי ניחא דאיירי דאין היורשים רוצים להוציא מידה משום דיש קרקע ורוצים שתשאר בידה המטלטלין גם הך דשבועות יש לייסב לפ"ז:

דף נו ע"א ר"ן ד"ה וסמך לה כו' דהו"ל מטלטלי ולא משתעבדי כו'. צ"ע א"כ איך יטרוף הב"ת דהא קי"ל כר"ע דאף כשהן ברשות אחר לא גבו ב"ח. ולעיל כתבתי דצ"ל לפי דבריו דהוי כמו קרקעי הואיל דמכרו קרקע והמעות מחמת הקרקע הם וצ"ע. ובאמת במטלטלי כה"ג שהיתומים מכרו הקרקע אף אם היו המעות ביד היתומים נראים דיכולים לגבות מהן דבכה"ג לא שייך לומר מטלטלי דיתמי לב"ת לא משתעבדי. ובלא"ה י"ל דבמלוה בשטר יטרוף מהלקוחות הקרקע גופא דמלוה בשטר קודמת למזונות כמ"ש בפ' מי שהיה נשוי והיא לא תוכל לטרוף מהלוקח לכתובה דקי"ל מוכרת למזונות אינה יכולה לטרוף בשביל כתובתה. ואפשר דה"נ קאמר הוא ומאי דכ' דאתי מלוה בשטר ויטרוף הדמים הוא ל"ד אלא כלומר דהלוקח יסלק לב"ת בדמים והיא לא תוכל לעכב הדמים בשביל כתובתה משום דה"ל מטלטלי. ומ"מ מלבד דלשונו מגומגם אבל צ"ע דבכה"ג צ"ל מטלטלי דיתמי כו' ועוד דא"כ מ"ט לא דייק מהכא דמוכרת למזונות אינה מוכרת בשביל כתובתה וצ"ל למידק מליבנא דסמך ע"ש בגמ' ועוד דנהי דמוכרת למזונות אינה יכולה לטרוף מלקוחות לכתובתה היינו משום דאחריות דנפשה קבילת עלה אבל כשיבא מלוה בשטר לטרוף היא תטרוף מהמלוה בשטר שכתובתה קודם ומה בכך שקיבלה אחריות דנפשה לגבי לוקח. ובזה היה אפשר ליתן קצת מקום לדברי הרי"ף ז"ל. ויש להאריך בזה ואכמ"ל: **ע"ב** ד"ה אלא מן האירוסין כו' שתשייר קצת מכתובתה כו'. אין זה קושיא דעכ"פ הואיל שמכרה קצת לכתובתה בע"כ יכולין היורשים לסלק לה מותר הכתובה ומפסיד מזונות משא"כ קודם שמכרה כלל קי"ל כאנשי גליל דבע"כ ניזונית אבל לא בגבתה קצת מכתובתה כמ"ש הרא"ש:

דף נח ע"ב ר"ן ד"ה משום איבה כו'. ולי צ"ע מ"ט אמרו בכאן דיש יותר להגבות לאשה כתובתה מב"ח הוכו משום איבה וקי"ל היכא דלית אלא חדא ארעא לב"ת יהבינן לאשה לא יהבינן דיותר ממה שהאיש רוצה לישא וכו' וא"כ מיפיס בת הב"ת יותר. ואפשר היכא שאפשר לה להמתין יותר יש להמתין הב"ת אבל היכא דליכא לגבות אלא לחד לב"ת יהבינן דחסר ממונא וצ"ע בעניני' אלו דיש מקומות דיפה כח האשה ויש להפך ולפיכך תמהני על הר"ן לעיל דהכריע כמ"ד משום חינא לגבי מכירה שלא בב"ד מדקי"ל הכא משום חינא. דבודאי לא כל הדברים שוין וצ"ע: **שם** ד"ה והלכתא כו' דתוך זמן ליכא למיחש לגררי כו'. לפ"ז בערכין הו"מ לאוקמא שמת תוך זמנו אלא דבלא"ה משני שפיר. ועוד דר"ה ברי' לר"י סובר בב"ב דאף ת"ז חיישינן לפרעון:

דף ס ע"א ד"ה וקי"ל כחנן כו' ה"נ צ"ל לאגבויי מזוני אלא ש"מ דלמזוני לא בעיא כו'. ועדיין אינו מחוור דהא הא דלא בעי שבועה בתחלה כפרש"י דבע"כ תשבע לבסוף ע"ש. משא"כ זו שלעולם לא תבא לידי שבועה איך תגבה שלא בשבועה אבל נראה דודאי אף למזוני צריכה שבועה כל היכא דאפשר לישבע אבל התם דלא אפשר לה לישבע לא מפסדת מזונות בשביל כן ול"ד לכתובה דלכתובה נכסי בחזקת יתמי קאי והיא באה להוציא מש"ה כשאינה יכולה לישבע ואינה נפרעת משא"כ למזוני דקי"ל נכסי בחזקת אלמנה והו"ל היתומים באים להוציא מידה וא"כ כל שאינה יכולה לישבע א"א ליתומים להוציא ממנה דהא קי"ל בדרבנן כל שאינו רוצה לישבע לא נחתינן לנכסי' כ"ש זו שאינה יכולה לישבע ופשוט:

מרדכי סי' קמז כיון דאיכא ע"א לאו כל כמינך כו'. וזה צ"ע דבגמ' לא קאמר מחמת הע"א רק אמרי' כיון דאיכא עדים שנשבית אבל משום ע"א אינה נאסרת: **שם** בה"ד דרוב עובדי כוכבים פרוצים בעריות וא"ל מדברת היינו נסתרה כו' זה אינו מובן כלל גם כל ראי' זו איני מכיר מהא דקי"ל כר"ג דהא התם אף בודאי נבעלה מכשירין: סי' קמח ובע"א פורשי' אפי' כו'. זה שייך להלן אחר דברי ר"ת: סי' קנו מכאן פסק הר"מ כו'. אין מכאן ראי' דהא הכא לא אמר שלא לקבור אותו כלל רק לקבור אותו מנדקה ואף אם אמר לא לקבור אותו כלל אין שומעין לו דקבורה מה"ת. משא"כ לענין פדיון אם הוא רוצה להיות בשבי' אפשר אין פודין אותו ולא נחתי' לנכסי' גם מהך דקדושין אין ראי'. דהתם משום פגם משפחה כדאי' שם אבל פודין אותו מנכסי הקרובים אבל לא מנכסי עצמו ויש קצת ראי' מהך דפ' מציאת האשה וג"ז יש לדחות: סי' קנט ובירושלמי מפרש נמי הכי משמע הא כו'. חסר כאן קצת עי' בהג"א: סי' קפ והשתא מאי פריך משום הלכה כר"מ כו'. זה צ"ע דהא בהדיא אמרי' שם בגמ' אהך דרדופה דמש"ה צריך לפסוק הלכה כר' יהודה משום דאר"נ הלכה כר"מ בגזרותיו. ומכל הני בפרקי' שם הו"מ להוכיח מדלא קאמר דלמא מש"ה הוצרך לפסוק משום דהלכה כר"מ כו' ובאמת בהא דרדופה הוי שפיר גזרותיו דגזר הני אטו הני: סי' קצ דהיינו מקרקעי עד שיהא בן כ' כו': צ"ל משום דבעי עד שיהא בן כ' דאפשר בבת אינו נוהג זה אלא בקטנה אין מחילתה בקרקע: סי' קצח לא היתה בתורת מכר אלא בתורת שאלה כו'. זה אינו עולה יפה לסברת הרי"ף גם תי' שני צ"ע דבהדיא משמע בגמ' דהשני מחוייב כמו הטבח אף דלא יהיב דמי ע"ש בגמ'. ולי הי' נראה משום דהכא ליכא חזקה בגופא והדברים ארוכים אכ"מ או בלא"ה השני טוען ברי לי שמעיקרא הי' אלא דצ"ע דמשמע דאיירי בשמא: סי' ר דאיכא למימר הרי ידע ונתפיים כו'. אינו מובן לי. דהניחא אילו שמעון אינו טוען ברי שברשותך נולד אבל מלשון דאיכא למימר ראה ונתפיים משמע אף אם טוען ברי שברשותך ומ"מ לא נאמן בזה שלא נתפיים במיגו דפרעתי ואפשר דה"ק בע"כ לשמעון ליכא למטען ודאי ברשותך נולד דמנא ידע ואם הוא אומר שידע בבירור בע"כ ראה מתחלה ברשות ראובן וראה ונתפייס וא"כ בע"כ אינו יכול לומר ברי שברשות ראובן נולד אבל משכחת לה שזה יודע בבירור שברשותו לא נעשה ומשכחת לה בגווני טובי וא"כ מצי למטען ברי [שנעשה ברשות ראובן] וצ"ע: סי' רב אבל לאחר שתתגרש יכול. זה צ"ע דכל תנאי הוא שלא יהא לה כתובה לאחר שתתגרש ואפ"ה אינו מועיל ואיפשר התנאי הוא אם תרצה להתגרש בע"כ לא יהא לה כתובה ובזה מועיל תנאי שפיר. ומ"מ אינו מחוור: סי' רו משום דמעיקרא ברי הוי כו'. ובסיפא דאם הי' שכ"מ עליו להביא ראי' אע"ג דרוב בריאים הם וש"מ דאזלינן בתר השתא או בלא"ה הו"ל בתר שבבוק עשוי להשתנות ואין לילך כאן כלל בתר השתא ויש להתיישב מ"מ בדין זה הרבה וצ"ל שאין שייך כאן כלל לומר כל שברשותו נולד הספק עליו להביא ראי' והדברים ארוכים: סי' ריב לעולם מסתלק אדם בטוב בדשלב"ל כו' ומ"מ ק' תימא נחת רוח עשיתי לבעלי דוודאי לא עדיף מדשכ"ל: סי' ריד משמע שהאשה גובה כתובתה מהמלוה ואיפשר היינו מדר"נ והוי כאילו המלוה חייב לה. והכא דתני דגובה ממלוה לפמ"ש א"ש משום דהוי ראוי ובמשנה דתני דגובה היינו מדר"נ ואף דדר"נ לא שייך אלא באין לו נכסים ה"נ הוי כאין לו נכסים כיון דמטלטלי שבן ברשות היתומים לא גבי מהם אבל עכשיו שגובה ממטלטלי דיתמי הרי יש ליתמי נכסים אחרים ולא שייך דר"נ וא"כ מש"ה אינו גובה ממלוה ובמ"א יתבאר: **שם** סה"ד הכותי דלא שייך לדקם לא קני. צ"ע דהא ת"ק דר"מ ס"ל שם בפסחים דק"ו ישראל מישראל קונה ישראל מכותי לכ"ש ע"ש. ובוודאי הלכה כת"ק דר"מ ע"ש: סי' ריח ופיר"ת כו' לא היתה יכולה לגבות מהם כו'. זה אינו מחוור דאף עכשיו אינה יכולה לגבות מהם עי' ברא"ש ורי"ף ור"ן: סי' רכב מייתי ביתומים קטנים. וצ"ע דביתומים קטנים אף קרקעות אין נפרעין ואף במלוה בשטר אם לא כשחייב מודה. ועוד מאי אצל אביי הני זוזי מטוה קעבדינהו הא בקטנים לא שייך מלוה כלל וצ"ע בענין זה: סי' רכח למעט בטרות משבועה ואין נשבעין כו'. צ"ע דהתם קאי בהפקיד לו שטר וטוען שנגנב ממנו ומ: שמין זה לשעבוד קרקעות. ודוחק לומר דהוי כהפקיד לו קרקע ירק שמין את השטר כמה הוא שוה למכור וזה פשוט: **סליק**

פרק א א (א) המביא גט א) מסורייא כמביא מחוצה לארץ צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם מעבר הירדן כמביא מארץ ישראל ואין צריך (א) [לומר] בפני נכתב ובפני נחתם: ב המביא גט ממדינת הים (ב) (ב) [ואינו יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם אם יכול לקיים בחותמיו כשר ואם לאו פסול (ג) הוי אומר לא אמרו צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם להחמיר אלא להקל עליו]: ג (ד) המביא גט ממדה"י ולא נכתב [בפניו] ולא נחתם בפניו ה"ז מחזירו למקומו ועושה לו ב"ד ומקיימו בחותמיו ומביאו (ג) [ואומר] שליח ב"ד אני (ה) בא"י ב) שליח עושה שליח רשב"ג אומר אין (ד) [השליח] עושה שליח בגיטין: ד בראשונה היו אומרים ממדינה למדינה חזרו לומר (ו) משכונה לשכונה רשב"ג אומר אף מהגמוניא להגמוניא: ה חומר במדה"י שאין בא"י ובא"י שאין במדינת הים שהמביא גט ממדה"י ג) צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אם יש ד) (ה) [עוררין עליו] יתקיים בחותמיו המביא גט מא"י (ז) ה) אין יכול לומר בפנ"כ ובפנ"ח אם יש עליו ו) עדים יתקיים בחותמיו: ו כיצד אמרו יתקיים בחותמיו עדים שאמרו כתב ידינו הוא זה [כשר] ז) (*ז) אבל אין אנו מכירין לא את האיש ולא את האשה כשר (ח) אין כתב ידינו זה אבל אחרים מעידין בהם שהוא כתב ידן או שהיה כתב ידן יוצא ממקום אחר כשר: ז ר' מאיר אומר (ט) עכו ותחומיה כא"י לגיטין וחכ"א עכו ותחומיה כח"ל לגיטין (י) מעשה באחד מכפר ח) ססי שהביא (ו) לפני ר' ישמעאל [גט אשה] אמר לו [א] אף אתה צריך (ז) [שתאמר] בפנ"כ ובפנ"ח (ח) [ולא נזקק] לעדים לאחר שיצא (ט) [אמר לפניו ר' אלעי רבי כפר ססי תחומה של א"י קרובה] לצפורי יותר מעכו אמר לו (י) הואיל ויצא (יא) [מעשה] בהיתר יצא: ח [ר' (*י) יהודה אומר אע"פ (כ) ששני עדים כותים כשר] א"ר יהודה מעשה (יב) [והביאו לפני רבן] גמליאל בכפר (יג) [עותני] גט אשה ט) והיו עדיו כותים והכשירו: ט (ל) כל שטרות העולים בערכאות (יד) [של עובדי כוכבים] אע"פ שחותמיהן עובדי כוכבים (מ) ר"ע מכשיר בכולן וחכמים פוסלין י) בגיטי נשים ובשחרורי עבדים אמר ר"א בר' יוסי כך אמר (טו) [להם ר"ש בן גמליאל לזקנים] בצידן [לא נחלקו ר"ע וחכמים] על (טז) [שטרות העולים בערכאות של עובדי כוכבים (יז) כ) [שאף] ע"פ שחותמיהן עובדי כוכבים [שהם] כשרים (יח) [על מה נחלקו על] שנעשו בהדיוט שר' עקיבא מכשיר [בכולן] וחכמים פוסלין (יט) [בגיטי נשים ובשחרורי] עבדים רשב"ג אומר אף (כ) [גיטי נשים ושחרורי עבדים] כשרים במקום שאין ישראל (כא) חותם: י אמר ר' אלעזר (נ) אמרנו (כב) לר' מאיר ל) מפני [ג] מה (כג) [זכין לעבדים שלא בפניו] אמר לנו [אינו אלא] חוב הוא [ג] (כד) שאם היה עבד כהן [נמצא] פוסלו מן התרומה אמרנו לו (כה) [והלא אם רצה] שלא לזונו ושלא לפרנסו הרשות בידו אמר לנו (ט) [והלא] עבד כהן שברח (כו) [ואשתו של] כהן שמרדה (כז) [הרי אלו] אוכלין בתרומה (כח) אבל אשה אינה כן אלא (ל) [חבין לה מזונות ופוסלין אותה מן התרומה]: יא (ס) האומר (לא) תן מנה מ) לפלוני שאני חייב לו נ) [תן מנה זו לפלוני פקדון שיש לו בידי] (ע) הולך מנה [זו] לפלוני פקדון שיש לו בידי (לב) [אם רצה לחזור לא יחזור וחייב באחריותו עד שיקבל את שלו הולך מנה זו לפלוני] תן מנה (לג) [זו] לפלוני (הולך מנה זו לפלוני) הולך שטר מתנה (לד) [זו] לפלוני תן שטר מתנה (לה) לפלוני אם רצה (לו) [לחזור יחזור] הלך ומצאו שמת יחזור (לז) לנותן אם מת מחזיר ליורשיו התקבל מנה זו לפלוני זכי ס) במתנה זו לפלוני התקבל שטר מתנה זו לפלוני זכי בשטר מתנה זו לפלוני אם רצה לחזור לא יחזור (פ) הלך ומצאו שמת (לח) [יחזור לנותן לו] ואם לאחר מיתה[ג] (לט) יחזור ע) [ליורשים שאין זכין פ) למת אחר מיתה] שא מנה (מ) [זו] לפלוני טול מנה (מא) [זו] לפלוני יהא מנה (מב) [זו] לפלוני בידך (מג) [ומת אם רצו יורשים לכופו אין יכולין] ואין צריך לומר באומר (מד) [זכי] לו ובאומר התקבל לו:

פרק ב א (א) המביא גט ממדה"י ונתנו לה ולא אמר לה בפנ"כ ובפנ"ח הרי זה מקבלו הימנה אפילו לאחר צ) שלש שנים ויחזור ויתננו לה ויאמר [לה] בפנ"כ ובפנ"ח: ב (ב) נאמנת אשה שתאמר זהו גט שנתת לי (ג) נקרע כשר. נתקרע פסול ק) נקרע בו קרע של ב"ד [א]פסול ר"ש בן אלעזר אומר מדבק את הקרעים ונותן לה ואומר לה בפנ"כ ובפנ"ח: ג (ד) אחד אומר בפנ"כ ואחד אומר בפנ"ח פסול שנים אומרים בפנ"כ ואחד אומר בפנ"ח (א) ר' יהודה מכשיר בזה: ד (ה) ר"ש אומר (*ה) אפילו כתבו היום וחתמו למחר כשר

אור הגנוז

פרק א [א] ר' ישמעאל מאין אתה א"ל רבי מכפר ססי תחומה של א"י [ובכ"י הגי' של עכו] אמר לו אף אתה וכו': [ב] לו: [ג] זכה: **פ"ב** [א] כשר:

נוסחאות כ"י

א) בספינה. ב) משלחו שליח ביד שליח. ג) אינו יכול שיאמר. ד) עליו עדים. ה) אין צריך שיאמר. ו) עוררין. ז) כתב ידינו זה אבל כו'. ח) סאסאי. ט) יחתומים עליו עדי כותים. י) חוץ מגיטי כו'. כ) שהן כו'. ל) היאך נמצא זכות לעבד זה שלא כו'. מ) זה. נ) הולך מנה זה לפלוני שאני חייב לו תן כו'. ס) במנה. ע) לנותן. פ) לאדם. צ) כמה שנים. ק) מכאן עד ר"ש ליתא.

הגהות הגר"א (א) שיאמר: (ב) ונתנו לה ולא אמרו לה בפני נכתב ובפני נחתם אם נתקיים בחותמיו כשר ואם לאו פסול הרי לא הוצרכו לומר בפנ"כ ובפנ"ח להחמיר עליה אלא להקל עליה: (ג) ואין צריך שיאמר בפנ"כ ובפנ"ח אלא אומר: (ד) שליח: (ה) עליו עוררין: (ו) גם: (ז) לומר: (ח) שלא תזקק: (ט) נכנס לפניו רבי אלעאי א"ל והלא כפר סוסאי מובלעת בתחום א"י וקרובה: (י) שתוק בני שתוק: (יא) הדבר: (יב) שהביא לרבן: (יג) עותנאי: (יד) שלהם: (טו) ר"ש לחכמים: (טז) כל השטרות: (יז) אף: (יח) ואפילו גיטי נשים ושחרורי עבדים לא נחלקו אלא בזמן: (יט) חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים: (כ) אלו: (כא) חותמין: (כב) לו: (כג) והלא זכות הוא לעבד שיצא מת"י רבו לחירות: (כד) לו: (כה) ומה אם ירצה: (כו) ומה אם אלו: (כז) ואשת: (כח) על בעלה הלא: (כט) וזה אינו אוכל: (ל) הוב הוא לה שכן פסלה מן התרומה ומפסידה מן המזונות: (לא) לחבירו הולך מנה לפלוני שאני חייב לו: (לב) חייב באחריותו ואם בא לחזור אינו חוזר: (לג) זה: (לד) זה: (לה) זה: (לו) להחזיר לא יחזיר: (לז) למשלח ואם מת יתן ליורשיו זכה מנה זה לפלוני זכה שטר מתנה זה לפלוני קבל שטר מתנה זה לפלוני: (לח) יתן ליורשיו: (לט) זכה יחזיר למשלח שאין אדם זוכה בכתב לאח"מ מי שאמר: (מ) זה: (מא) זה: (מב) זה: (מג) אם רצה להחזיר לא יחזיר: (מד) זכה: (א) פסול [וכ"ה בכ"י]:

חסדי דוד

פרק א א המביא גט מסוריא כו'. לא מיבעי למ"ד כיבוש יחיד לאו שמיה כיבוש אלא אפילו למ"ד כיבוש יחיד שמיה כיבוש דינא הכי דהא בגמרא (דף ח) ת"ר בג' דרכים שוותה סוריא [לא"י] ובג' לחו"ל חייבת במעשר ובשביעית כא"י דקסבר כיבוש יחיד שמיה כיבוש ואפ"ה תני המביא גט מסוריא כמביא מחו"ל וטעמא כדפירש"י ז"ל משום דלא שכיחא שיירתא ומעבר הירדן קמ"ל אע"ג דהירדן מפסיק ומשו"ה אמרינן ג' ארצות לחזקה יהודה ועבר הירדן והגליל וה"נ תנן ג' ארצות לביעור עכ"ז לענין גיטין ה"ז כשאר א"י גמורה ועי' בספר כפתור ופרח ספי"א: **חומר** במדינת הים שאין בא"י כו'. לא מצאתיה בשום מקום ולא מתוקמא כמו שהיא לפנינו וכצ"ל ברישא במדה"י אם יש עוררין א"צ שיתקיים בחותמיו משום דהחומרא שיש בחו"ל דצריך שיאמר בפ"נ ובפ"ח מביא לידי קולא דלא מהני עוררין ולא מגיחינן בזה. והקולא בא"י שא"צ שיאמר בפ"נ ובפ"ח מביא לידי חומרא שאם ערער הבעל צריך שיתקיים בחותמיו וכן מבואר בגמרא דף כג: **כיצד** אמרו וכו' כתב ידינו זה אבל אין אנו מכירין לא את האיש ולא את האשה וכו'. כצ"ל ואע"ג דבפרק גט פשוט תנן כותבין גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו ובלבד שיהא מכירן ע"ש בגמרא (דף קסז) דכל שהוחזק שמו בעיר אין חוששין וכל מן דין זה דוקא לכתחלה והכא קמ"ל דבדיעבד אם התמו בלא הכרה הו"ל ואגמנו ידענו דקושטא הכי כשר ולכן בשעת הסכנה כותבין אע"פ שאין מכירין וכ"כ הרב ח"מ בסי' ק"כ ומתוספתא זו סייעתא לדבריו:

פרק ב המביא גט ממדינת הים ונתנו לה ולא אמר בפ"נ ובפ"נ כו'. ובגמרא (דף ה) תניא המביא גט וכו' ולא אמר וכו' יוציא והולד ממזר דר"מ ותכ"א אין הולד ממזר כיצד יעשה יטלנו וכו' וכתב בתוס' שם כיצד יעשה שהכניסה לכתחלה או אם נשאת שלא תניא אבל לוולד א"צ תקנה ולר"מ כיצד יעשה קודם נשואין אבל אחר נשואין אין תקנה לדידיה ע"ש ולפ"ז מתוקמא הך תוס' בין לרבנן ומיירי גם לאחר נשואין ובין לר"מ ומיירי לפני נשואין וקמ"ל דמהני אם אמר בפ"נ ובפ"נ ולא חיישינן שמא מת הבעל ועי' במרן סי' קמ"ב ס"ת ובב"ש שם: **נאמנת** אשה כו' נקרע כשר נתקרע פסול נקרע בו קרע של בית דין כו' תנא והדר מפרש

מצפה שמואל

(א) המביא גט. ח: (ב) ואינו יכול ד: (ג) הוי אומר. ה. ועיין ירושלמי פ"א ה"ג: (ד) המביא גט. ה.: (ה) בא"י. כט: (ו) משכונה לשכונה. עי' ד: ו. ועי' תוס' שם בשם ר"ת דהאידנא כולה נניידי וזה מוכח מכאן ועי' בב"י אה"ע סי' קמ"ב מהתוספתא לגרס בעיר אחת ע"י שליח ומשום דסברא דנניידי הוא רק נחומרא ולא לקולא דהלא בני מחוזא התיר ר"ת לגרש ע"י שליח א"כ כיון דסברא דנניידי מוזכר בתוספתא יש להקל גם לענין שליח ועי' עטור בכורים: (ז) אין יכול. כן הוא בנוסח הגר"א וכן הגירסא בדפוס שביוניטא וכ"כ אינו מועיל לו הכוונה דלכתחלה לא מהני אמירת השליח בפ"נ לענין קיום וזה חומר בא"י מחו"ל אבל בדיעבד מבואר לקמן דמועיל אמירת השליח וכן בגמרא. ובירושלמי פ"א ה"ב וא"ש: (*ז) אבל אין אנו מכירין. עיין ש"ע סי' ק"כ סעיף ג: (ח) אין כתב ידינו. עי' רא"ה והריטב"א כתובות פ"ב ובש"ך ח"מ סי' מ"ו ס"ק י"ב ובקצה"ח שם: (ט) עכו ותחומיה. ב: (י) מעשה באחד. ו: ירושלמי פ"א ה"ב: (*י) מיי' פ"ו מהל' עבדים הל' ג טוש"ע יו"ד סי' רס"ז סע"ז דלא כר"י: (כ) שבני עדים. י': (ל) כל שטרות. יא ע"ש: (מ) ר"ע מכשיר. שם: (נ) אמרנו לר"מ. יב': (ס) האומר תן. יד. ירושלמי פ"א ה"ה: (ע) הולך מנה. שם ושם. ועי' בתוס' ורא"ש כשיטת ר"ת דתן במתנה לא הוי כזכי ע"ש יא. ועי' בש"ך ר"ס קכ"ה שהביא תוספתא זו משובשת כמו שכתובה בהגהות הגרי"י בסוף פ"ק והשיג עליו התומים ולדינא עי' בטור ש"ע סי' קכה: (פ) הלך ומצאו. יד: ירושלמי שם: (א) המביא גט. עי' בגמרא ה. ועי' תוס' שם ד"ה יטלנה ובש"ע סי' קמב סעיף ו' ובב"ש ס"ק ט': (ב) נאמנת אשה. עי' רמב"ם פ"ז מהל' גירושין הלכה כד ובפי"ג ה"ב ועי' בהרב המגיד פ"ז שם וכן משמע כאן: (ג) נקרע. עי' בתוספתא בסוף מכילתין ובסוף ב"ב ובירושלמי כאן פ"ב ה"ג ויש שם ע"ס שצ"ל נתקרע קרע ב"ד נקרע שלא בקרע ב"ד וזה פי' נקרע ונתקרע וכן בב"ב קסח. אלא שם בהיפך והפני משה שנה בזה הרבה ועי' ברמב"ם פ"ד מהל' גירושין ה' ט"ו ובש"ע סי' קכ"ה סעיף כ' וכ"א: (ד) אחד אומר עו' (ה) ר"ש אומר. פז. ועי' ירושלמי פ"ב ה"א: (*ה) מיי' פ"א מהל' גירושין הל' כה טוש"ע אה"ע סי' קכ"ז ס"ב ודלא כר"ש:

מנחת בכורים

פרק א א מסוריא. היא ארם צובה וכבשה דוד והוסיפה על ארץ ישראל: צריך שיאמר. שליח המביא גט מבעל שהוא בסוריא לא"י צריך שיאמר בפנ"כ ובפנ"ח לפי דלא שכיחי שיירתא לקיימו והיישינן שמא הבעל יערער לכן אומר השליח בפני נחתם דלא ליתי לערעורי ותקנו שיאמר גם בפני נכתב דלא ליתי לאחלופי בשאר קיום שטרות דעלמא דלהוי סגי בע"א: מעבר הירדן. מארץ סיחון ועוג ה"ה כארץ ישראל: **ב** ואינו יכול לומר. שנתחרש אחר שכתבו הגט: לקיימו בחותמיו. חתימת העדים · להחמיר. שיצריכוהו קיום זולתו אלא להקל דבעד אחד סגי ואם לא אמר השליח בעינן שנים לקיימו ולרבה דס"ל הטעם דצריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם משום דאין בני ח"ל בקיאין לשמה מוקי לברייתא זו לאחר שלמדו בני חו"ל לארץ ובקיאין שצריך לכתוב גט לשמה ומ"מ ביכול אומר משום שמא יחזור הדבר לקלקולו שישכחו עוד דבעי לשמה ולכן אף במצוי לקיימו צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם וזה דוקא ביכול אבל באינו יכול דמלתא דלא שכיח הוא לא גזרו רבנן וסגי בקיום חותמיו להוד אף שלא אמר בפנ"כ ובפנ"ח והא דאמרינן לא אמרו להחמיר אלא להקל עלי' לרבה מיירי בכניסת דלא מחמרינן לומר דהלא אלא כיון דמקויים סגי אף ביכול אבל בלא ניסת ודאי הדין דמחמרינן לומר בפנ"ח אף שמקויים: **ג** שליח ב"ד אני. וסגי בהכי דכיון דמקויים אין צריך שיאמר בפנ"כ ובפנ"ח: בארץ ישראל. דאין צריך בפני נכתב ובפני נחתם דשכיחי שיירתא ובקיאין לשמה יכול שליח זה לעשות שליח אחר אבל בחו"ל דצריך שיאמר א"כ איך יאמר השליח השני בפנ"כ ובפנ"ח לכן צריך ליתן בפני ב"ד ולומר בפני ב"ד והב"ד עושין שליח והאומר שליח ב"ד אני: אין השליח עושה שליח בגיטין. אפי' בא"י ופליגי בלא תלה אבל תלה השליח הראשון דהיכא הוכא אמרינן דאינו מקפיד הבעל ועושה שליח לכ"ע: **ד** ממדינה למדינה. צריך שיאמר אבל משכונה לשכונה דשכיחי שיירתא א"צ: אף משכונה לשכונה. דניידי ואין מצויין לקיימו דכרבא אתיא ג"כ א"כ י"ל משום דאין בקיאין לשמה צריכין שיאמר אף משכונה לשכונה: מהגמוניא להגמוניא. אף אם סמוכים אלא אם שייכים העיירות לשני מושלים כגון דמקפידין זע"ז צריכין שיאמרו אף בא"י דאינם מצויין לקיימו ורשב"ג מודה רבה דהיכא דאינו יכול לקיימו אומר בפני נכתב ובפני נחתם אף בא"י כרבא דרבה אית ליה דרבא: **ה** ה"ג המביא גט בא"י אין צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אם יש עליו עוררין יתקיים בחותמיו, והיינו חומר דבתחלה חומר הוא דצריך שיאמר ולבסוף בא"י חומר הוא דצריכין לקיים החתימות וכן מבואר במשנה: המביא גט מחו"ל גרסינן: וא"י לומר שנתחרש: **ו** כתב ידינו הוא זה אבל אין מכירין לא את האיש ולא את האשה כשר גרסינן. וכן בנוסחת הגר"א וקמ"ל דאף דשליח הגט צריך שיאמר בפנ"כ ג"כ א"כ מכיר האיש והאשה וזוכר מעשה הגט. בשני עדים אין צריך לזכור מעשה הגט רק מקיימין החתימות וסגי בהכי: יוצא ממקום אחר. שמדמין החתימות למה שחתמו במקום אחר: **ז** מכפר סוסאי. סמוך לא"י הוא: ולא נזקק לעדים. שלא נזקק לעדים אם יערער הבעל ויהיה ערעורו בטל דאף במקום שאין צריך אם אמרו מהני: קרובה לצפורי. מובלעת בתחום א"י ואפילו רבנן דפליגי בעכו מ"מ כפר סוסאי דמקרבא מודו: הואיל. ובגמ' היתה שתוק בני הואיל ויצא בהיתר וכן הגיה הגר"א ע"פ הש"ס ואף דר' ישמעאל נמי אמר שלא תזקק לעדים א"כ מהדין אין צריך שיאמר לא, סיימוה קמיה דר' אלעי לכן מקשה לו והשיבו לפ"ד: **ח** ר' יהודה אומר. פליג על ת"ק דס"ל במשנה דדוקא ע"א כותי כשר וכגון דחתם לקמיה דאי לאו דכותי חבר הוא לא הוה מחתים ליה לקמיה כיון דעדי הגט אין חותמין זה בלא זה ור' יהודה פליג דאפילו בשניהם כותים כשר וכגון דאחזוק בגיטין לכתבו כדת ישראל דת"ק סבר דאחזוק לא מהני ור"י ס"ל דאחזוק מהני והגר"א מחק זה וכ"מ בגמ' מאוקימתא אביי (דף י' ב): **ט** מכשיר בכולן. אף בגיטי נשים בעדי מסירה ישראל ובשמות מובהקין דידעינן דעובד כוכבים חתם עליהם לא אתי למסמך עלייהו וחכמים פוסלין אף בשמות מובהקין דגזרינן אטו שמות שאינן מובהקין: שהן כשרין. כל חד כדיניה שטרי מכר ומתנה דלא מרעי נפשייהו לכן כשר אף בלא עדי מסירה ובגיטי נשים ובגיטי שחרור צריכין לעדי מסירה ובשמות מובהקין: שנעשו בהדיוט. שחתמו עדים עובדי כוכבים שלא בערכאות והיכא עדי מסירה לר' עקיבא כשר אף בגיטי נשים כיון דהיכא עדי מסירה וחכמים גזרו בשאר שטרות דגזרינן אטו ערכאות דאין צריך עדי מסירה ואם יכשירו הדיוט בעו"מ יבאו להכשיר בלא עדי מסירה בשרי ערכאות כשר בלא עו"מ אבל בגיטי נשים דאף ערכאות פסול בלא עידי מסירה ליכא גזירה וכשר אף בהדיוט בעידי מסירה ושמות מובהקין ורשב"ג פוסל אף בשמות מובהקין במקום דישראל חותמים ולא הכשיר אלא במקום שאין ישראל חותמין על הגט דבהא ידעינן דעובד כוכבים הוא ולא סמכינן עליה רק על ע"מ אבל מקום שחותמין גזרינן והגר"א שינה קצת לשון ברייתא זו ע"פ הש"ס: **י** אמר ר' אלעזר אמרנו לר' מאיר. דס"ל במשנה באמר תן גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי יכול לחזור ואין השליח זוכה בנטילתו דחוב הוא להם ואין חבין שלא בפניו ותכמים פליגי בשטר שחרור דזכות הוא שיצא לחירות וזה הוא מבואר כאן מה הזכות לרבנן והחובה לר' מאיר: והלא זכין גרסינן. כלומר הלא זכות הוא וזכין שלא בפניו: פוסלו מן התרומה. עיקר טעמא דר"מ הוא לפי שאוסרו בשפחה דשכיחא ליה ופריצא ליה ולכן אף שמתירו בבת חורין מ"מ אין זה זכות ור"מ לדבריהם קאמר אף לדידכו דס"ל דזה זכות שמתירו בבת חורין תינח בעבד ישראל אבל בעבד כהן חוב הוא שפוסלו מן התרומה ואמרו לו דאם ירצה שלא לזונו רשאי א"כ לענין מזונות ליכא חוב ואף דבתרומה איכא חוב מ"מ אי בעי זריק ליה ופסל ליה וכיון שיכול הרב לפוסלו קבלת השליח אינו חוב לו רק זכות שהרי אולי יזרוק השטר שחרור ספק קרוב לו ספק להעבד ויהיה פסול מתרומה ואסור בשפחה ובבת חורין וע"ז השיב ר"מ שיכול לברוח וגבי דמזונות יפסיד מ"מ תרומה יכול לאכול דעבד כהן שברח אוכל בתרומה כחזקת שהוא חי ורבנן ס"ל כיון דיכול למוכרו לישראל בד' זוזי א"כ שוב לא יאכל בתרומה א"כ הגט שחרור זכות הוא לו: אבל אשה אינה כן. לרבנן הוא דגט אשה ודאי חוב הוא דיפטרנה ממזונות שהרי אינו רשאי שלא לזונה וגם בתרומה לא יפסילנה שהרי אינו יכול למוכרה לאיש אחר כמו עבד לכן לכ"ע הוה חובה ועי' בהגר"א נוסחתו ע"פ הש"ס: **יא** ה"ג שאני חייב לו הולך מנה פקדון וכו' וכה"ג הגיה הגר"א: לא יחזיר. אם רוצה לקבל מן השליח לא יתן לו דזכה בשביל המקבל דתן והולך כזכי: וחייב באחריותו. הלוה או הנפקד עד שיבא לידו דשליח שעשאו לוה הוא ובאחריותו הם והא דפקדון אינו חוזר היינו דוקא כשהוחזק הנפקד כפרן אבל בלא הוחזק כפרן אמרינן דחוב הוא ליה שילא מת"י הנפקד דאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר וחוזר בו אם רוצה: ה"ג תן מנה זו לפלוני הולך שטר וכו': יחזור. דבמתנה תן והולך לאו כזכי ולא זכה המקבל והגר"א הגיה בזה אם רצה לחזור לא יחזור דגם במתנה תן והולך כזכי וכן מבואר בירושלמי: שמת. המקבל כיון דלא זכה יוחזר לנותן: ליורשיו. של המשלח דמצוה לקיים דברי המת: התקבל. הוה כזכי ולכן אינו חוזר: הלך ומצא שמת יתן ליורשיו גרסינן וכ"ה בירושלמי וכן הגיה הגר"א כיון דזכה מיד שאמר קבל וזכי: ה"ג ואם לאחר מיתה יחזיר לנותן לו שאין זכין לאחר מיתה. והגר"א הגיה יחזיר למשלח וכן הוא בירושלמי והיא היא כלומר אם המקבל מת קודם שזכה בשטר ובמעות לא זכה שלא זכה לאח"מ והזכיה בטלה: רצו יורשים לכופו. להחזיר להם אין יכולין דשא וטול הוה כזכי וזכה חבירו וכ"ש באומר זכי וקבל ובירושלמי הגירסא קצת באופן אחר והגר"א הגיה בזה אם רצה לחזור לא יחזור והיינו כדפירשתי והנוסחא יותר מכוון בלשון וכן הגירסא בירושלמי:

פרק ב ב נאמנת אשה. אם מקבל בחזרה לומר בפנ"כ ובפנ"ח ואין חוששין שמא גט אחר הוא: נקרע. שלא בקרע ב"ד כשר דאף אם כתב מתחלה על נייר זה כשר הוא א"כ מה דנקרע אח"כ לא מיפסל ויכול לומר עדיין בפ"כ: נתקרע. בקריעת שתי וערב מפסל הגט א"כ לא מהני שוב אמירה והנתינה לאו כלום הוא עתה ורשב"א ס"ל דמדבק הקרעים וכשר ליתן לה ולומר בפנ"כ ובפנ"ח: **ג** אחד אומר. בזמן שהגט יוצא מת"י אחד מהם דהצריכו רבנן לשליח המביא גט לומר בפני נכתב ובפני נחתם אבל אם הגט יוצא מת"י שניהם כשר ששנים שהביאו גט אין צריך שיאמרו בפנ"כ ובפנ"ח: ר' יהודה מכשיר. אפילו יוצא מתחת ידי אחד מהם דכיון דאיכא תרי דמסהדי אכתיבה לא אתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא וסגי במה שאומר כאחד בפני נחתם: בזה. דוקא בזה דשנים אומרים בפני נכתב אבל בא' אומר בפנ"כ וא' בפנ"ח לא פליג ר"י דפסול והיכא חד ליגנא בגמ' דאף בזה פליג ר"י וקאמר בזה למעוטי א' אומר בפנ"ח ואין כאן עד על הכתיבה כלל דסד"א לר"י לא ס"ל סברא דאתי לאחלופי קמ"ל (עי' בסוגיא דף ע"ו ודף י"ז): **ד** ר"ש אומר. קאי על נכתב ביום ונחתם בלילה דלת"ק פסול דהוה מוקדם דחיישינן לבת אחותו והגה בין הכתיבה לנתינה ויתפסה עליה שזמן שהגט קודם לחזנות ור"ש סבר דזנות לא שכיח ועיקר תקנתא דזמן הוא משום פירי דכשלא יהיה זמן כלל בגיטין יהיה מוכר והולך פירות נכסי מלוג של אשתו אחר גרושין ויאמר

(*ו) כתבו בעיר זו לא יחתמנו בעיר אחרת (ו) ואם חתמו כשר (ז) כתבו (*ז) בארץ וחתמו בח"ל צריך שיאמר בפנ"כ ובפנ"ח כתבו בחו"ל וחתמ' בארץ [ישראל] אין צריך שיאמר בפנ"כ ובפנ"ח: ה כתבו א) בקליפי אגוזים (ב) [ובקליפי] רמונים בדם הקרש (ג) [בחלב] הקרוש על עלי זית על עלי דלעת על עלי חרוב על [כל] דבר שהוא של קיימא כשר על ב) עלי חזרין על עלי כרשין על עלי בצלים ג) על עלי ירקות (ד) על כל דבר שאינו של קיימא ד) פסול [זה הכלל כתב דבר שהוא של קיימא על גבי דבר שאינו של קיימא] או (ה) [דבר] שאינו של קיימא על [גבי] דבר [שהוא] של קיימא פסול עד שיכתוב בדבר שהוא של קיימא (ו) [על] דבר שהוא של קיימא: ו (ח) (*ח) המקרע על העור כתבנית כתב פסול הרושם על העור כתבנית כתב כשר רבי יוסי הגלילי אומר (ט) מה ספר מיוחד שאין בו רוח חיים יצא דבר שיש בו רוח חיים ר' יהודה בן בתירה אומר מה ספר מיוחד שהוא תלוש מן הקרקע יצא דבר המחובר (ז) [בקרקע] כתב על קרן הצבי וחתכו וחתמו ונתנו לה פסול שנא' (דברים כד) וכתב ונתן מה נתינה בתלוש אף כתיבה בתלוש כתב על קרן (ח) [הפרה] ונתן לה [את] הפרה על היד של עבד ונתן לה את העבד זכתה בהן: ז (י) אמר לה [ה"ז גיטיך והשאר כתובתיך נתקבלה גיטה ונתקבלה כתובתה] (כ) הרי זה גיטיך ע"מ (ט) [שתחזירי] לי את הנייר ה"ז מגורשת ע"מ שהנייר שלי או ה) שנתנו לה הנייר עצמו או שכתבו על ידה אינה מגורשת: ח (ל) הכל כשרין לקבל (י) [לה] גיטה חוץ מחרש שוטה וקטן הכל נאמנים להביא לה (יא) גיטה אפילו בנה אפילו בתה (יב) [ואף] חמש נשים שאין נאמנות לומר מת בעלה נאמנות להביא גיטה חמותה ובת חמותה וצרתה ויבמתה ובת בעלה (מ) ר"ש בן אלעזר אומר (יג) [משם] ר"ע אשה עצמה (יד) [מביאה גיטה] מק"ו ומה צרתה שאין נאמנת לומר מת בעלה נאמנת להביא גיטה היא שנאמנת לומר מת בעלה אינו דין (טו) [שתהא נאמנת] להביא גיטה דיו לבא מן הדין להיות כנדון מה (טז) [צרתה צריכה שתאמר] בפנ"כ ובפנ"ח אף היא [עצמה שהביאה] צריכה שתאמר בפנ"כ ובפנ"ח [א]: ט גט (יז) שכתבו שלא לשמה פסול שנאמר (שם) וכתב לה לשמה (נ) שחרור (*נ) עבד שכתבו שלא לשמו פסול שנאמר (ויקרא יט) או חופשה לא נתן לה ולהלן הוא אומר וכתב לה מה לה האמור להלן לשמה אף לה האמור כאן לשמה: י (ס) מגילת סוטה שכתבה שלא לשמה פסולה שנאמר (במדבר ה) ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת שיהיו כל מעשיה לשמה כתב סופר לשמה וחתמו עדים לשמה אע"פ שכתבוהו וחתמוהו (יח) [ונתנוהו] לה פסול עד שיאמר לסופר (יט) [כתבו] ולעדים חתומו ולא עוד אלא (ע) אפילו כתב בכתב (כ) [ידו] לסופר כתוב ולעדים חתומו אע"פ שכתבוהו [וחתמוהו] ו) ונתנו לה פסול עד שישמעו [את] קולו שיאמר [הוא] לסופר כתוב ולעדים חתומו: יא (פ) לוה ממנו אלף דינר בשטר ופרע לו ומבקש ללות ממנו שניה ה"ז לא יחזיר לו שטר הראשון מפני שמריע [כח הלקוחות משכן לו בית משכן לו שדה ופרע לו ומבקש ללות ממנו שניה ה"ז לא יחזיר לו שטר הראשון מפני שמריע] כח הבאין אחריו א"ר יהודה מעשה בבן ז) קדירה שהיה כותב ח) טפוסי גיטין בערב ובא מעשה לפני חכמים ופסלו את כולן ר' אלעזר מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים ט) שנאמר (דברים כד) וכתב לה לשמה: יב גט שאבד ממנו ומצאו לאחר זמן אע"פ שמכיר את (כא) [סימניו] פסול (צ) שאין סימן לגיטין איזהו (כב) [אחר] זמן כדי שילך אחר לאותו מקום אבל נתנו בשידה ובתיבה ובמגדל ונעל בפניו י) אבד אע"פ שמצאו לאחר זמן [כשר]: יג כ) ועוד שלשה (ק) הוסיפו (כג) [גררתו חיה או] ל) ששטפו נהר או] שנפל עליו מפולת נותנין (כד) [עליה] חומרי חיים וחומרי מתים בת כהן לישראל ובת ישראל לכהן (כה) [אין אוכלין] בתרומה (ר) עבד כהן שברח ואשת כהן שמרדה הרי אלו אוכלין בתרומה (ש) לא יצא הרוצח חוץ לגבול עיר מקלטו בחזקת שכהן גדול קיים: יד הולך גט [ג] לאשתי ע"מ שתתן לאבא ולאחי מאתים (כו) [זוזין] יכול לעשות שליח על מנת שתתן מ) לך מאתים זוז אין יכול לעשות שליח שלא האמין לכל אדם אלא לו (ת) אמר לו הולך גט זה לאשתי יכול לעשות שליח את הולך גט זה לאשתי אין יכול לעשות שליח שלא האמין לכל אדם אלא לו:

פרק ג

א המלוה מעות את הכהן ואת הלוי ואת העני נ) ומת צריך ליטול רשות מן היורשין אלו הן היורשין (א) רבי אומר כל שירשו (ב) ר' אליעזר בן יעקב אומר המלוה מעות את הכהן ואת הלוי בפני ב"ד ומתו מפריש עליהן ברשות אותו שבט המלוה מעות את העני ס) ומת מפריש עליהם ברשות כל עניים ר' אחא אומר ברשות (א) [עניי ישראל]: ב המלוה מעות את (ג) העני והעשיר אין מפרישין [ב] שאין מפרישין על האבוד וזכה עני במה שבידו המלוה מעות את הכהן ואת הלוי ואת העני (ב) [מפריש] עליהן כשער הזול (ג) [ואין שמיטה משמטתו אם רצה ע) לחזור לא יחזור אם נתיאשו מהן אין מפרישין עליהן] שאין מפרישין על האבוד: ג האומר הילך מנה פ) ותן לפלוני בן לוי מחלקו (ד) אם רצה לחזור לא יחזור (ה) [(*ה) צ) קח מנה זו] מדמי מעשר שיש לך בידי ק) והילך דמיו (ד) [הרי זה אינו חושש] לתרומת מעשר (ה) כור מעשר

נוסחאות כ"י

א) מכאן עד בדם ליתא. ב) עור כרישין כו'. ג) ע' עלי זרדין ועל כו'. ד) בדבר שהוא של קיימא פסול עד כו'. ה) שכתבו לה ע"י עצמה אינה כו'. ו) ונתנוהו לו ונתנו לה. ז) קרא-ה. ח) תי' תופסי ליתא. ט) ושחרורי עבדים גם כו'. י) ואבד המפתח ואח"כ מצאו כשר. כ) תי' ועוד ליתא. ל) שנטלוהו לסטין. מ) לי. נ) ומתו. ס) בפני ב"ד. ע) להחזיר יחזיר. פ) זו לפלוני ב"ל כו'. צ) הילך. ק) תי' והילך דמיו ליתא.

אור הגנוז

[ב] הוא עצמו שיביא א"צ שיאמר בפ"נ ובפנ"ח: [ג] זה: פ"ג [א] עליו

הגהות הגר"א

(ב) בקליפי: (ג) ובחלב: (ד) וורדין: (ה) בדבר: (ו) ועל: (ז) לקרקע: (ח) פרה: (ט) שתחזיר: (י) את: (יא) את: (יב) ואפילו: (יג) משום: (יד) נאמנת להביא גיטה: (טו) שנאמנת: (טז) באלו צריכות שיאמרו: (יז) אשה: (יח) ונתנו: (יט) כתוב: (כ) ידו: (כא) סימנו פסול לפי: (כב) לאחר: (כג) עליהן את שגררתו חיה ואת ששטפו נהר ואת: (כד) עליהם: (כה) לא תאכל: (כו) זוז אין: (א) עניי עולם: (ב) להיות מפריש עליהן מחלקן מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין ומפריש: (ג) ואין בו משום רבית ואין שביעית משמטת ואם בא לחזור אינו חוזר ואם נתיאשו הבעלים אין מפרישין עליהן לפי: (ד) אין חוששין: (ה) שבו:

חסדי דוד

לנתקרע פסול מה הוא נתקרע זה שנקרע בו קרע של בית דין א"נ דה"ס נתקרע לקרעים קרעים ואין בו תמור כלל פסול ואם נקרע בו קרע ב"ד אע"פ שכולו מחובר הרי הוא כאילו נתקרע לחלקים רבים ופסול ועי' בתוספתא בשילהי מגילתין ורשב"א סובר כיון דאמירת בפ"נ ובפ"כ הוא תקנתא דרבנן בדיעבד יש להקל גם בהאי שנקרע לגמרי: המקרע על העור כו'. פי' המקרע בסכין כמין צורת אותיות בקרע מפולש מעבר לעבר אין זה כתב כלל כיון דמקום האותיות תלוש. ואע"ג דהכתב של לוחות ג"כ היה מפולש וכדאיתא בש"ס פרק הבונה ובירושלמי וקרי ליה קרא כתב כדכתיב מכתב אלהים הוא שאני התם דנס הוה אבל בעלמא כה"ג לא מקרי כתב. ועי' בירושלמי בפירקין דתנינן התם איפכא ממש הקורע כשר והרושם פסול מיירי בקרע שאינו מפולש ועי' ברמב"ם פ"ד ובה"ה שם. ודברי הרב פר"ח בסי' קכ"ה לא נכונים כמה ועי' בספר גט פשוט שביאר דברי ה"ה כהוגן: כתב על קרן הצבי וכו' עי' בגמרא ובמ"ש התוס' בשם הרשב"ם דלדידיה א"ש ליבנא מה נתינה בתלוש וכו' והשתא י"ל דלרבותא נקט צבי ולא פרה וכדלקמן למימרא דאפילו בקרני הצבי דעבידי דנפלי ממילא וכמ"ש התוי"ט רפי"ג דכתובות ע"ש אפ"ה לא מקרי בתלוש ולפ"ז מה דקתני וחתכו הוא לאו דוקא דה"ה אם הפילו הצבי מעצמו: הכל כשרין לקבל לה גיטה חוץ מחש"ו ועבד וכותי. כצ"ל וכ"ה בגמרא וכ"כ הרמב"ם בפ"ז דין ו' וע"ש בהרב המגיד. וכ"ה דעת הרי"ף והרמב"ן והרשב"א דל"ש שליח הולכה ולא שליח קבלה עבד פסול וכ"נ מהירושלמי: כתב סופר לשמה וחתמו עדים לשמה אע"פ שכתבוהו וחתמוהו ונתנו לו ונתנו לה פסול. כצ"ל ועי' בפ' מי שאחזו (דף ע"ב):

פרק ג המלוה מעות את הכהן כו'. עי' ברשב"א מ"ש בשם הרמב"ן וכדבריהם נראה גם מדברי הרמב"ם בפ"ז מהל' מעשר וע"ע במהרש"א בחדושי הלכות: האומר הילך מנה ותן לפלוני בן לוי כו'. ידוע הוא דיש לבעה"ב טובת הנאה ליתן מעשרותיו לכל מי שירצה וכיון שקבל המנה נקנה המעשר לאותו בן לוי דהתוב

מצפה שמואל

(*ה) עי' הה"מ שם הל' כה טוש"ע סי' קכ"ה ס"א: (ו) ואם חתמו. עי' דף פו: (ז) כתבו בארץ. ירושלמי פ"א ה"א ועי' בהרב המגיד פ"ה מה"ג הלכה כה שהביא הא דלא בעינן כתיבה וחתימה בעיר אחת ועי' בהרב המגיד פ"ז הלכה י"א שכתב דאם כתבו וחתמו בא"י ונתנו בח"ל צ"ל בפ"נ: (*ז) מיי' פ"ז שם הל' י"א: (ח) המקרע. ירושלמי פ"ב ה"ג ושבת פ"ז: (*ח) מיי' פ"ד מה"ג הל' ז' ע"ש בהה"מ: (ט) מה ספר. כא. (עירובין טו סוכה י) ועיין ירושלמי עירובין פ"א ה"ז וכאן פרק ב ה"ג: (י) אמר לה. כ: (כ) הרי זה גיטך. עה.: (ל) הכל כשרין. כג.: (מ) ר"ש בן אלעזר. כג: ירושלמי פ"א ה"א: (נ) שיחרור עבד. יז ועי' ירושלמי סוטה פ"ב ה"ב: (*נ) מיי' פ"ו מהל' עבדים הל' ז' טוש"ע יו"ד סי' רסז סע"ח ועט"ז שם ס"ק כ: (ס) מגילת סוטה. עירובין יג.: (ע) ואפילו כתב. עב. ועיין ירושלמי ה"א ובירושלמי ריש תרומות: (פ) ליה ממני. כו: ירושלמי ב"מ פ"א ה"ז: (צ) שאין סימן לגיטין. כז. ירושלמי פ"ג ה"ג יבמות פ' ט"ז ה"ד: (ק) הוסיפו. ירושלמי פ"ג ה"ג: (ר) עבד כהן. יב: (ש) לא יצא הרוצח. מכאן לדין חזקה מקרא ואם יצא הרוצח במקום אחר מבואר: (ת) אמר לו הילך. כט.: (א) רבי אומר ל: (ב) ר"א אומר. שם: (ג) העני. ירושלמי פ"ג ה"ו: (ד) אם רצה לחזור. מיירי בהילך ביו"ד אבל בהולך מבואר לעיל דבמתנה תן והולך לאו זוכי רק בתורת צדקה ולא מהני בזה דהוי כמו שהגיע ליד גבאי. ועי' סמ"ע וש"ך סי' קמ"ה סעיף ו' עי' עטור בכורים: (ה) קח מנה. ירושלמי פ"א דתרומות: (*ה) עי' מיי' פ"ג מהל' תרומות הל' טו וכס"מ שם והוא כהגהת הגר"א:

מנחת בכורים

קודם גירושין מכרתי ולהכי מכשיר בנכתב ביום דמשעה שנתן עיניו לגרשה שוב אין לבעל פירות א"כ לא יאכל מזמן הכתיבה: ואם חתמו כשר. בכתב בגנ"ז מקום החתימה: וחתמו בא"י. דהכל הילך אחר החתימה אם בא"י אין צריך שיאמר ואם בחו"ל צריך שיאמר: ה דבר שהוא של קיימא כמו כדבר כלומר בדיו שהוא של קיימא לאפוקי במי פירות ומשקין כמבואר בפ"ב מ"ג: ו המקרע שחוקק ומשרט בו: מה ספר. פליג על ת"ק דס"ל יד העבד ופרה כשר לכתוב עליו הגט ור' יוסי הגלילי פוסל דכתיב וכתב לה ספר כריתות לדרוש מה ספר שאין בו רוח חיים אף כל שאין בו רוח חיים: שהוא תלוש מן הקרקע. במשנה פ"ב מבואר באם כתב במחובר לקרקע פסול הגט וקאמר כאן דיליף לה מה ספר שהוא בתלוש אף כל שהוא בתלוש: מה נתינה בתלוש. אף הכתיבה צריך להיות בתלוש ולא שיפסיק בין הכתיבה לנתינה דבעינן שאינו מחוסר רק נתינה ולא קציצה ונתינה: זכתה בהן. ורבנן אתיא דפליגי על ר' יוסי הגלילי ומתירין לכתוב על בעלי חיים וגם פליגי על דרשת ריב"ב דיליף לה מספר אלא ס"ל דמחובר לקרקע דפסול ילפינן מדכתיב וכתב ונתן ולכן אף בקרן פרה אם חתכו אחר החתימה פסול אבל אם נותן הפרה בשלימות וכן העבד הוה גיטא וזכתה אף העבד והפרה ואין מנכין על כתובתה כיון דלא אמר והשאר: ז והשאר כתובתיך. אף בדאמר לה כולה לכתובתך מ"מ מהני והא דקתני והשאר לכתובה קמ"ל אף בדאיכא שאר זולת הגט מ"מ אי אמר לה נתקבלה כתובתה אבל לא אמר לה לא נתקבלה כתובתה דבשאר אורחא דמגילתא היא: ה"ז מגורשת. והחזיר דמתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה והוה ליה כאילו הנייר שלה. אבל בעל מנת שהנייר שלי א"כ לא נתן לה כלום והרי אותיות פורחות באויר: או שנתנו לה הנייר עצמה. כלומר שהנייר מעיקרא שלה שנתנו לה במתנה שאין לבעלה רשות בה או על ידה כיון דאינו נותן לה גוף הנייר ליכא נתינה ואינה מתגרשת: ח הכל כשרין לקבל לה. להעשות שליח לקבלה חוץ מחרש שוטה וקטן דלאו בר שליחות נינהו: חמותה. פירושא דחמש נשים הוא ובכולהו לא חיישינן לקלקולא מחמת שנאה כיון דאומרת בפני נכתב אי אתא בעל ומערער לא משגיחינן ביה ולכן נאמנות אבל בא"י אינה נאמנת דחיישינן לקלקולא: היא עצמה. שהביאה בתורת שליח להולכה שאינה מתגרשת מיד בקבלתה וכגון שאמר לא תתגרשי עד דמטית להתם דכי מטית להתם הוי שליח להולכה וקבל גיטיך מיניה א"נ כי מטית להתם תתן לב"ד ומהוי ב"ד שליח להולכה ותקבל מיניה ובכה"ג צריכה שתאמר בפנ"כ קודם שיצא מתחת ידה והשליח השני כשנותן לה אומר שליח ב"ד אני: ט וכתב לה. כיון דכתיב ונתן בידה לה למה לי שמע מינה דלה לשמה: י מעשיה. הכתיבה והמחיקה לשמה: עד שישמעו את קולו. משמע מהא עד שישמעו לאפוקי באומר לאחרים אמרו לסופר שיכתוב ולעדים שיחתמו דלא מהני: קולו. משמע כתב: יא ופרע לו. אפילו באותו היום לא ילוה ממנו שנית דס"ל שטר שנמחל שעבודו וגובה מלקוחות שלא כדין וכש"כ ביום אחר דהוה ליה מוקדם: משכן לו בית. ופדאו. אף דליכא חששא דלקוחות שהרי שעבד לו בית זה ומשכן בידו מ"מ הרי מריע כח הבאין אחריו דחיישינן שמא ילוה עוד מאחר וישעבד לו ג"כ השדה או אף בלא שעבוד אם ירצה לגבות מן הבית בתורת גביה יצא הוא המוקדם ולא יניחנו ובאמת שטרו בטל כיון דנמחל שעבודו ה"ל כמלוה ע"פ ובמלוה ע"פ מוקדמת ומלוה בשטר מאוחרת מלוה בשטר קודם וכאן יגבה המלוה ע"פ א"נ דנפקא מינה כגון שימכור השדה לאחר וזה יגבה ממנו שלא כדין והיינו כח הבאין אחריו באותו שדה ומייתי לה הכא דדמי להך דטופסי גיטין דמבואר לקמן והגר"א לא גרס זה דמשכן לו בית משום דדמיא לגוונא דרישא: ופסלו את כולם. אף בשאר שטרות ואתיא כת"ק במשנה פרק ג' דפוסל תורף בין בגיטין בין בשטרות דגזרו תורף דשטרות אטו תורף דגיטין ורבי אלעזר מכשיר בשטרות אפילו תורף דלא גזר אטו גיטין ופוסל בגיטין אפי' טופס משום שנאמר וכתב לה לשמה בתורף הגט לכן גזרי' טופס אטו תורף וטופס הוא נוסח השטר ותורף הוא מקום הזמן ושם המלוה והלוה ומקום הרי את מותרת לכל אדם: יב שאין סימן לגיטין. בגמ' קאמר רב אשי דסימן מובהק מהני וכאן מיירי בסימן שאינו מובהק אבל באומר נקב יש בצד אות פלוני מחזירין אפי' לאחר זמן: אחר לאותו מקום. אבל בלא עבר שם מחזירין הגט דודאי גיטה דידיה הוא: לאחר זמן כשר. כגון שיש לו סימן בידה וה"ל כתפיסה וכדלוקמא דמבואר במשנה דבסימן מחזירין: יג שלשה הוסיפו. על מה דמבואר במשנה דעיר שכבשה כרכום וספינה שאבדה בים והיוצא ליהרג נותנים עליו חומרי חיים וחומרי מתים: בת כהן. מספק אינה חוזרת לבית אביה אף שאין לה זרע ממנו דדלמא חי הוא: אוכלין בתרומה. בחזקת שהוא חי: יד ע"מ שתתן. האשה מאתים זוז יכול השליח לעשות שליח ואומר להשליח השני התנאי כמו שלוה ולא חיישינן שמא ישנה השליח השני ויתן לה בלא תנאי והגר"א גרס אינו יכול דחיישינן שמא ישנה ולא יתן כמו שהתנה עמו: אינו יכול לעשות שליח. ואף דשליח לא ישנה ויטול הממון קודם הגט מ"מ כיון דאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר והוא תלה נתינת הגט בנתינת הממון אם משנה בממון הוה כמו שינוי בגט לכן כאן שהשנה השליח בממון שרצה הבעל שיהיה דוקא בידו הוה כמו שינוי בגט ופסול אף בלא שינה השליח השני: את הולך. איכא לישנא בגמ' דבהתם הולך מצלתו ביד אחר אפי' בלא אונס ובאת הולך אינו מצלתו אלא באונס ואיכא לישנא דבהולך בעינן אונס ובאת הולך אפי' באונס לא ישלח והא דס"ל לרשב"ג בפ"ק ה"ג דאין עושה שליח ללישנא קמא דת"ק מיירי בלא אונס איכא למימר דרשב"ג מודה באונס דמצלתו אבל להך לישנא דת"ק מיירי באונס א"כ רשב"ג אף בהולך סתמא ובאונס לא ישלח ביד אחר:

פרק ג א המלוה מעות את הכהן. להיות מפריש עליהם תרומת מעשר ומעשר עני ואין נותן להם רק מנכה מחלקו על החוב שחייב ורשאי לעשות כן ברגיל ליתן להם מתנותיהן אי נמי במוכם להן ע"י אחר ומקיים מצות נתינה ואח"כ נוטל בחובו ומת או אינו רשאי לנכות שאין החוב מוטל על היורשין לפרוע מזה ויכולין לפרוע ממקום אחר כשירשו קרקע וכשנוטל רשות מן היורשים רשאי להפריש ומיירי ביורשי כהונה ולויה אבל ביורשי עני לא שהרי אין מוכרח שיהיה הבן עני ואין לעני נחלה ויש אומרים דאם הוא אינו עני בן בנו עני לכן רשות מהני אף בעני (ירושלמי ריש פ"ג הל' ו): כל שירשו. ומפרש בגמ' שירשו קרקע וקאי אסיפא דרשות מהני היינו דוקא בירשו קרקע דאז מוטל עליהן לפרוע חוב אביהן אבל ירשו מטלטלין דמטלטלין לא משתעבדו מדינא דגמרא א"כ פקע החוב במיתת אביהן ולא מהני נטילת רשות מן היורשין: ברשות אותו שבט. כאילו הרשוהו כל השבט ומנכה מהלואתו על תרומה לכל הקרובים לו באותו השבט שראוי ליורשו ואין בזה איסור שכן היה תנאי ב"ד ותקנות כהנים ולוים הוא שיהא מנוי להלותם: ברשות כל עניים. מהופך דברי ת"ק לדברי ר' אחא והגירסא בגמרא בדברי ת"ק בחזקת עניי ישראל ובר"א בחזקת עניי עולם ולפי הגירסא דהכא בדברי ת"ק ר"ל על כל עניי העיר מפריש עליהן דניחא להו ללוים בהכי כדי שיהא מנוי להלותם. ברשות עניי העולם גרסי' בר' אחא וכן הגיה הגר"א. ועניי כותים איכא בינייהו דלת"ק אין מפרישין עליהם אם ליכא עניים בעיר רק כותים דקסבר כותים גירי אריות הן ור' אחא פליג על עניי כותים ומפרישין בעניי אותה העיר אבל על עניי עיר אחרת לכ"ע אין מפרישין (דף ל: וכסברת התוס' ד"ה איכא בינייהו): ב אין מפרישין עליו. דאף דבמה עבוד רבנן תקנתא שיפריש על כל עניי העיר בהעשיר דלא שכיח לא עבוד רבנן תקנתא וה"ל המלוה כאבוד שהלוהו ע"מ לנכות מעשר עני. והרי אין כאן עני ואינו גובה המלוה לפי שמתחלה הלוהו ע"מ כן: כשער הזול. פוסק על התרומה והמעשר כמו שיהיה התרומה בעת הנתינה אע"ג דלא יצא השער עכשיו בשוק וקי"ל אין פוסקין על הפירות עד שיצא השער אין כאן איסור רבית כיון דהכי לית ליה לא יהיב ליה כדאמרינן לעיל שהלוהו רק ע"מ שינכה כי אית ליה נמי לאו איסור רבית הוא ונוסחת הגר"א יותר מכוון ע"פ הגמרא: משמטת. דכיון דלית ליה לא קרינן לא יגוש ולכן אין שביעית משמטת: אם רצה לחזור. בבעה"ב ולתבוע הדמים אינו יכול לחזור דהרי כספו ביד הכהן ובעה"ב אין לו מה למשוך ממנו דלבעי משיכה ובכה"ג כסף קונה אבל כהן בבעה"ב יכול לחזור ולשלם לו המעות ולא לנכות שוב על התרומה ומעשרות דכיון דעשאוהו לכהן כזוכה בתרומה מיד ישראל דאל"כ אי' לקיים מצות נתינה לכן כל שעתא ושעתא בכל ניכוי הוא נגמר הקנין שאז הכהן מושך הפירות וכל זמן שלא ניכה יכול לחזור: נתיאשו. שנתקלקלו פירות השדה ונתיאשו שוב מלהפריש ואח"כ חזר ונתקן הפירות אין לו להפריש ע"ז שכבר נתיאש מן החוב וסבר שלא יפריש עוד עליו ואף שהתבואה עלו בקנים ונתיבשו סד"א דאינו מייאש דסובר דיחזור ויתוקן קמ"ל דלא אמרינן הכי: ג מחלקו. לנכות על חלקו במעשר: לא יחזיר. שנותן המנה דהילך זוכי וזכה הלוי מה שבידו (ס"ג ב'): קח מנה זו. ובגמרא מוקמינן דאמר ישראל לבן לוי כך אמר לי אבא דמעשר יש לך בידי חוששין לתרומת מעשר שמא לא הפריש עדיין שהרי כיון דלא אמר סכום מדה לא אמרינן בכה"ג חזקה על חבר שאינו מוציא מת"י דבר שאינו מתוקן דאפשר דלא הוה קים ליה כמה יש במעשר זו כיון דלא אמר סכום מדה: כור מעשר. לפי הגמרא הכי גרסינן כור מעשר לך בידי אין חוששין לתרומת מעשר והיינו בגוונא שאביו אמר לו דיש לפלוני לוי מעשר בידי כיון דלא פי' ליה כמה אמרי' חזקה על חבר שאינו מוציא מת"י דבר שאינו מתוקן ומסתמא הפריש

תרומת

יש לך בידי ה) (ו) (ו) והלך ונתנו לאחר אין לו עליו אלא תרעומת: ד (ז) (ז) [המניח] פירות להיות מפריש עליהן (ח) [תרומה] ומעשרות מעות להיות מפריש עליהן מעשר שני מפריש עליהן בחזקת שהן קיימים ואינו חושש שמא הרקיבה (ט) [תבואה] ושמא החמיץ (י) [יין] ושמא החלידו (יא) [מעות] הלך ומצאן שירקיבו ושהחמיץ ושהחלידו ה"ז [ג] חושש לתבואה כדי שתירקב וליין כדי שיחמיץ ולמעות כדי (יב) [שיחליד] (ח) אבדו ה"ז חושש מעת לעת דברי ר' אליעזר ר' יהודה אומר בשלשה פרקים בודקין את היין (יג): ה (ט) קידם אצל אשתו או ששלח אצלה שליח (יד)[אמר]להגט ששלחתי לךאי אפשי(טו)[שתתגרשי] בו ג) ה"ז בטל (טז)(י)בראשונה היה עושה ב"ד במקום אחר ומבטלו[אם]בטלו מבוטל (יז) ג) [מבטלו] דברי רבי רשב"ג אומר אין יכול לבטלו (יח) [ולהוסיף על תנאו]: ו (כ) אמר לשנים תנו גט (יט) לאשתי יכול (כ) [לחזור בו ולבטלו] זה שלא בפני זה [דברי רבי] רשבג"א אינו יכול (כא) [לבטלו] אלא זה בפני זה [אם אמר לזה בפ"ע ולזה בפ"ע יכול לבטלו אפילו זה שלא בפני זה]: ז (ל) עבד שנשבה ופדאוהו לשם עבד ישתעבד ורבו נותן דמיו לשם בן חורין לא ישתעבד ואין רבו נותן דמיו ר' שמעון בן גמליאל אומר בין כך ובין כך ד) ישתעבד ורבו נותן דמיו (כב) (מ) כשם שמצווין ישראל לפדות בני חורין כך מצווים לפדות (כג) [עבדיהן]: ח (נ) איזהו נדר ה) שצריך חקירת חכם אמר קונם אם אשתי נהנית לי שגנבה את כיסי שהכתה את בני (כד) [נודע] שלא הכתו (כה) [ונודע שלא] גנבה ר' אליעזר אומר ו) אף בזה לא יחזיר מפני תיקון העולם (ס) בד"א בזמן שנדר ואח"כ גרש אבל גרש ואח"כ נדר מותר נדר לגרש ונמלך מותר נדר בנזיר (כו) [בקרבן] ובשבועה מותר: ט (ע) מפני מה אמרו המוציא [את] אשתו משום שם רע לא יחזיר (כז) שהמוציא [את] אשתו משום שם רע ונשאת לאחר וילדה ואח"כ נמצאו דברים בדאים אמר אילו הייתי יודע שהדברים בדאין אפילו נתנו לי מאה מנה לא הייתי מגרשה נמצא גט (כח) [פסול] והולד ממזר ומפני מה אמרו המוציא את אשתו משום נדר לא יחזיר (כט) שהמוציא [את] אשתו משום נדר ונשאת לאחר וילדה ואח"כ נמצא נדר בטל (ל) [אמר] אילו הייתי יודע שהנדר בטל אפי' נתנו לי מאה מנה לא הייתי מגרשה נמצא גט פסיל והולד ממזר: י (פ) ר' אלעזר בר' יוסי אומר מפני מה אמרו המוציא את אשתו משום שם רע לא יחזיר שלא יהיו בנות ישראל פרוצות בעריות ז) אומרין *לה הוי יודעת שהמוציא את אשתו משום שם רע אין יכולה היא שתחזור ח) מפני מה אמרו המוציא את אשתו משום נדר לא יחזיר שלא יהיו בנות ישראל פרוצות בנדרים ט) אומרים לה הוי יודעת שהמוציא את אשתו משום נדר אין יכולה היא שתחזור: יא (צ) המוציא את אשתו משום איילונית ונשאת לאחר והיו לה בנים והיא תובעת כתובתה מן הראשון משום י) ר' יהודה בן בתירה אמרו אומרים לה (לא) שתיקותיך [יפה] מדבוריך ר' אליעזר בר' כ) יוסי אומר [ג] משום איילונית נותנים לה כתובתה בחזקת שהיא כשירה: יב (ק) אין מבליעין דנרי זהב במלחמה מפני סכנות נפשות (ר) רשב"ג אומר אין מבריחין את השבויין מפני (לב) [תקון שבויים] (ש) בראשונה היו אומרים המטמא (לג) [והמדמע] חזרו לומר אף [המנסך] בשוגג פטור במזיד חייב [מפני תקון העולם]: יג (ת) כהנים שפגלו במקדש שוגגין פטורין מזידין חייבין מפני תקון העולם (א) שליח ב"ד (*א) שהכה ברשות ב"ד והזיק בשוגג פטור במזיד חייב מפני תקון העולם רופא אומן שריפא (**א) ברשות ב"ד והזיק בשוגג פטור במזיד חייב מפני תקון העולם המחתך את העובר במעי אשה ברשות ב"ד והזיק בשוגג פטור במזיד חייב מפני תקון העולם: יד (ב) ארץ יהודה אין בה משום סקריקין מפני ישוב המדינה בד"א בהרוגין שנהרגו לפני (לד) [מלחמה ובשעת מלחמה] אבל הרוגין שנהרגו מן המלחמה ואילך יש בו משום סקריקין גליל לעולם יש בה משום סקריקין: טו הלוקח מן הסקריקין וחזר ולקח מבעה"ב מקחו קיים מבעה"ב וחזר ולקח מסקריקין מקחו בטל ואם עשה לו בעה"ב אחריות מקחו קיים (ג) זו משנה ראשונה ל) ב"ד שאחריהן אמרו הלוקח מן הסקריקין נותן לבעלים מ) רביע [רביע בקרקעות רביע במעות] ויד בעלים על העליונה (לה) אם יש בידן ליקח הן קודמין לכל אדם רבי הושיב בית דינו נ) [ד] [שם] שאם שהתה בפני סקריקין שנים-עשר חדש כל הקודם ס) [ליקח] נותן לבעלים ע) רביע רביע (לו) [בקרקעות] רביע במעות יד בעלים על העליונה אם יש בידן ליקח הן קודמין לכל אדם: טז (ד) האריסין והחכורות והאפטרופסין אין בהם משום סקריקין (לז) [היורד לשם חוב לשם] אנפרות אין בהם משום סקריקין (לח) [אנפרות] עצמה ממתנת לבעלים [כל] שנים עשר חדש: יז (ה) ר' שמעון בן אלעזר אומר (לט) [ה] [הלוקח] מן האשה [בכתובתה] וחזר ולקח מן האיש מקחו קיים מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל אם עשתה לו אשה

אור הגנוז

[ג] אינו חושש חשש לתבואה וכו': [ד] ונמנו: [ג] המוציא את אשתו: [ה] הלוקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו קיים מן האשה וחזר ולקח מן האיש מקחו בטל

נוסחאות כ"י

א) הילך דמיו ה"ז חושש לתרומת מעשר כור מעשר לך בידי והלך כו'. ב) בטל הוא ת"ז כו'. ג) ת"ז ליתא. ד) לא. ה) שאין צריך. ו) תי' אף ליתא. ז) לפיכך. ח) וכן היה ר"א ברי"א. ט) לפיכך. י) ר"מ. כ) שמעון. ל) רבותינו אמרו לוקח ואין נמנע נותן כו'. מ) ת"ז ליתא. נ) ונמנו שאם. ס) ללוקח. ע) ת"ז ליתא.

הגהות הגר"א (ו) חוששין לתרומת מעשר שבו: (ז) המניח: (ח) תרומה: (ט) התבואה: (י) היין: (יא) המעות: (יב) שיחלידו: (יג) בקידום של מוצאי החג של תקופה: (יד) ואמר: (טו) שתעשי: (טז) הוא דבריו קיימים פסול הוא אינו גם לא אמר כלום בראשונה: (יז) מבוטל: (יח) ולא לחוסיף על תנאי שא"כ מה כח ב"ד יפה: (יט) זה: (כ) לבטל: (כא) לבטל: (כב) א"ל רשב"ג: (כג) את העבדים: (כד) ונודע: (כה) ושלא: (כו) ובקרבן: (כז) עולמית: (כח) בטל: (כט) מפני שהמוציא אשתו בנדר: (ל) ואמר: (לא) יפה: (לב) תקנת השבוים: (לג) והמנסך חזרו לומר אף המדמע: (לד) המלחמה ובשעת המלחמה: (לה) רצו בקרקע נוטלים רצו במעות נוטלים אימתי בזמן שאין בידן ליקח אבל אם יש בידם ליקח הן קודמין לכל אדם רבי הושיב ב"ד ונמנו שאם שהתה בפני סקריקין שנים עשר חדש כל הקודם יקח אבל נותן: (לו) בקרקע: (לז) הבא מחמת חוב ומחמת: (לח) ואנפרות: (לט) לקח:

חסדי דוד

בסקרם ידקדק דנקנה במעות וא"צ משיכה ובגלל בלא"ו נראה שיש להגיה יש לאביך בידי במקום לו: המוציא את אשתו משום איילונית וכו' הרשב"א בתשובה פי' דלא מיירי באיילונית גמורה דא"כ אינה צריכה גט אלא בשנולדו בה קצת סימני איילונית ומוכרת בלא דהל"כ היכא ילדה לאחר:

מצפה שמואל (ו) והלך. ב"מ מט: (ז) הניח פירות. לא: (ח) אבדו. שם: (ט) קידם אצל אשתו. לב (י) בראשונה. לג: (כ) אמר לשנים. שם ב: (ל) עבד שנשבה. ל"ז: ירושלמי פ"ד ה"ד: (מ) כשם שמצווים. לז: (נ) איזהו נדר. ירושלמי נדרים פ"ב ועי' רפ"י במשנה מ"ה. נראה כסותר לתוספתא דסכא: (ס) בד"א. לקמן מבואר בנדר הוא מותר לחזור ועי' פרישה א"ע סי' יו"ד הטעם דבנדר לגרש מותר לחזור ולא חיישינן לקלקולא כיינו משום שיכול להחזירה אחר שגירשין א"כ בקונים בהגהה ספיר שייך טעמא דקלקולא ולקמן מיירי בנדר לגרש סתם ועי' בב"ש סוף סימן שם ולא ראו דברי הרשב"א בחדושיו שהטעם בנדר הוא דמהיה בידו שיכול לילך אצל חכם ויתירנו אבל בנדרה היא לא ידעה שמתחרטת א"כ הקושיא במקומה עומדת ועי' תוי"ט ד"ה אמר ר"א דס"ל כרבנן ע"ש ונעלם ממנו דברי הרשב"א אבל באמת עי' ברין דהתוספתא כאן מיירי בנדרה איכי וש"ס כאן (ע) מפני. מה מו. ירושלמי פ"ד ה"ז וכתובות פ"ז ה"ז: (פ) ר"א בר' יוסי. שם: (צ) המוציא את אשתו שם: (ק) אין מבליעין. לא מצאתי שהוזכר זה בשום מקום. וכתב הגאון רד"ל ראיתי שכתב בפירוש האמת שבולעין במלחמה ע"מ להבריח מן הסוגא ואסור מפני סכנה כמו שהיה בימי חורבן בית שני שישראל היו בולעין הדינרין והרגישו בהם רומיים והיו מבקעין מעיהן להוציא כ"ז ומוזכר ביוסיפון: (ר) רשב"ג. מה: (ש) בראשונה. נג. ע"ש: (ת) כהנים שפגלו. ב"ק קטו: (א) שליח ב"ד ב"ק כח. מכות ח. ירושלמי ב"ק פ"ח ה"ג: (*א) חו"מ סי' ת ס"ה בהג"ה: (**א) טור ש"ע יו"ד סי' של"ו ס"א וע"ש בש"ך ס"ק כ: (ב) ארץ יהודה. נה: ירושלמי פ"ה ה"ז: (ג) זו משנה ראשונה. נח: (ד) האריסין. נח: בירושלמי פ"ב ה"ז: (ה) ר"ש בן אלעזר. שם ושם:

מנחת בכורים

תרומת מעשר וקי"ל דבעה"ב יש לו כח להפרים תרומת מעשר ולפי גירסת הגר"א הוא להיפך דקאמר מעשר סתם חושש אבל באמר כור מעשר אינו חושש: והלך ונתן לאחר. ה"ג לה בב"מ (דף מט) במימרא דר"י דישראל שאמר לבן לוי כור מעשר לך בידי ראוי לעשותו תרומת מעשר על מקום אחר נתנו לבן לוי אחר אין לו עליו אלא תרעומת דנתינה ראוי לפי שמסתמא בחרית ישראל לא יעשו עולה אבל מ"מ לא קנה ויכול לחזור ויש לבן לוי ראשון על הישראל תרעומת שהבטיחו בתוחלת נכזבה: ד ה"ז חושש. למפרע: מעל"ע. למפרע מעת בדיקה ומצאן שאבדו חושש למה שהפריש על כבעתתן מעל"ע שמא נאבדו מעל"ע קודם והפירות שהפריש עליהן מעשר מפירות שנאבדו בתוך מעל"ע זה יחזור ויתקן: בודקין את היין. שהגיע להיות מפריש עליו בודק שמא החמיץ היין דאין מפרישין מחומץ על יין ואוכל עכל וג' פרקים אלו מבואר במשנה ספ"ג: הגר"א גרס בקידום של מוצאי החג של תקופה וזה תוספה על המשנה מה דמבואר שם בחד פרק קידום (כלומר רוח קדים המנשבת במוצאי החג) היינו של תקופה אם תקופת תשרי נופלת אבל אי משכא תקופת תמוז אין כרות מזיק ליין וכן הוא בגמרא (ל"א ב): ה קידם אצל אשתו. קאי אתרפ"ד דאמרינן השולח גט לאשתו דיכול לבטל גט זה קודם הנתינה ואמר כאן נמי קידם אצל אשתו דיכול לבטל וקמ"ל דאף דאמר לדידה וי"ל לנעורה קא מכוין מ"מ בטל: או ששלח אצלה שליח. דמהו דתימא כיון דלא איכפת ליה בטרחא דשליח ודאי אמרי' לנעורה קא מכוין קמ"ל דבטל בכל זה: בנוסחת הגר"א בטל הוא דבריו קיימין. דליכא דמשני ביה קאמר וכוונתו דלינטל. אבל פסול הוא משמע שמוציא לעז שהוא פסול אבל אינו מבטל ולאו כלום הוא וכן הוא בגמרא: בראשונה. היו מבטלין שלא בפני האשה והשליח ומבואר במשנה דהתקין ר"ג הזקן שלא יהיו עושין כן דלפעמים לא ידע השליח מזה ויתן לה ונמצאת אשת איש נשאת לשוק: בטלו מבוטל אחר תקנת ר"ג הזקן דלא יהא מבטל אלא בפני השליח אם בטלו שלא בפניו מבוטל דאע"ג דעבר אתקנתא בטל שליחותיה: אין יכול לבטלו. דאל"כ מה כח ב"ד יפה ומה תועלת בתקנתם (וכן הגיה הגר"א בהדיא וכן הוא בגמרא) ואף דמה"ת גיטא בטל אפקעינהו רבנן לקידושין מיניה דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש: ו זה שלא בפני זה. מיירי בשליח להולכה דרבי ס"ל דשליחות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה ויכול השליח השני ליתן הגט א"כ לא איכפת לן אם לא ידע מביטול חבירו ורשב"ג ס"ל דבטל כולה א"כ חיישינן שמא יתן השליח השני שלא ידע בביטול חבירו וכן פליגי בעשרה שמאן בלוחים דלרבי יכול לבטל זה שלא בפני זה ור"ש פליג דאינו יכול לבטל וכן פליגי באמר לעשרה כתבו גט ולאשתי דלר"ב אינו יכול לבטל מהאי טעמא שמא האחרים לא ידעו מזה ויתנו הגט אבל באמר לשנים כתבו כ"ע מודו דיכול לבטל שהרי חבירו לא יכתוב הגט לבדו והרי זה שביטל לא יחתום על הגט א"כ לא איכפת לן ויכול לבטל ואיכא דבעי למימר אף בכתיבת הגט ובשנים ס"ל לרשב"ג דאינו יכול לבטל והכוונה שאין ביטולו ביטול דכל מילתא דמתעבדה בפני ב"ת צריכה ביטול כעבייתו ואם אמר לשנים צריכה ביטול בשנים אלו ואם אמר לעשרה צריך לבטל בפני כולן ואם לאו אין ביטולו ביטול כלל ויכולין לכתוב הגט ורבי פליג דבמולו בטול והלכה כרבי בהא וגם הלכה כרבי בהא דבטלו מבוטל: ז לשם עבד. אם פדאוהו ע"מ שיהיה עבד ישתעבד לרבו הראשון דלפני יאוש מיירי ורבו הראשון נותן דמיו לשני שפדאוהו שהגאהו השני לראשון בכך לא ישתעבד. כלל לשני לא ישתעבד דהא לשם בן חורין פרקיה לראשון לא ישתעבד דלמא ממנעי ולא פרקי: בין כך ובין כך ישתעבד. לראשון אפילו פרקיה לשם בן חורין דאיכא חששא זו ישתעבד לראשון: ורבו נותן דמיו. אם פרקיה לשם עבד אבל פרקיה לשם בן חורין אף לרשב"ג רבו הראשון אינו נותן דמיו אף שמשתעבד בו מ"מ כיון דפדאו לשם בן חורין הפקיר דמיו: כשם שמצווין. קאי על דברי ת"ק דקאמר דלשם ב"ח לא ישתעבד דלמא ממנעי ולא פרקי לזה אמר דמצוה לפדותו ולכן לא ממנעי וישתעבד לראשון דהרי קודם יאוש הוא: ח איזו הוא נדר שאין צריך חקירת חכם גרסי' ועל דברי ר"מ במשנה קאי דאמר המוציא את אשתו משום נדר לא יחזיר דחיישינן לקלקולא שיאמר אילו הייתי יודע שחכם יכול להתיר לא הייתי מגרשה לכן אומרים הוי יודע שהמוציא משום נדר לא יחזיר ומגרשה בלב שלם ומחלק ר"מ בנדר שאין צריך חקירת חכם שיכול להתיר בלא חכם יכול לחזור משום דליכא למימר אילו הייתי יודע ומפרש כאן איזו נדר שא"צ חקירת חכם כגון בנדרי שנגנות דנודע שלא גנבה ושלא הכתו ובכה"ג מקרי נדר שא"צ חקירת חכם כמבואר בירושלמי בנדרים (פ"ג הל' ב) בכך נדר גופא: אף בזה. שאין צריך חקירת חכם איכא למימר אילו הייתי יודע ואיכא קלקולא והיינו מפני תקון העולם דלא ליתי לקלקולא ואדרבה בנדר שצריך חקירת חכם ליכא למיחש לקלקולא דאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בבית דין וא"כ אינו יכול לומר אילו הייתי יודע שיש מתירין הייתי מתיר: מותר. ליישאנה: ונמלך. שהתיר נדרו: מותר. לקיימנה: בנזיר. שנדר בנזירות אם לא יגרשנה או בקרבן או נשבע ונמלך מותר לקיימנה: ר' ראב"י אומר. ופליג על טעמא דקלקולא וס"ל הטעם משום פריצותא וה"מ אם הוא נדר שאינו ידוע לרבים כגון עברה לא הוי פריצותא ויחזיר כמבואר במשנה בשם ר"י: יא שתיקותיך יפה מדבוריך. שאומר אילו הייתי יודע שאלערד ליתן לה כתובה לא הייתי מגרשה ונמצא גט בטל ובניה ממזרין: משום איילונית כשמגרשה משום איילונית בחזקת שהיא כשרה. כמו בכשרה וס"ל ספק איילונית יש לה כתובה דמיירי בספק איילונית כיון דאח"כ ילדה (ועי' תוס' מו ב ד"ה המוציא וד"ה האומר) וא"כ ליכא לאיקלקולי מידי: יב אין מבלעין שבולעין כפיהם מן הביזה שבוזזין את שונאיהם: סכנת נפשות. שלא יחנק בגרונו: מפני תקנת שבוין. שיש אתו במאסר שלא תכבד עליהם השמירה אבל כי ליכא שבוים אחרים לא חיישינן לשבוים דאח"כ ופליג על ת"ק דס"ל דגם באין שבוין אחרים מ"מ איכא תקנת דהעתידין לבא אח"כ. בראשונה. קאי על משנה דפ' הנזקין משנה ד' דהמטמא והמדמע והמנסך בשוגג פטור במזיד חייב דהיזק שאינו ניכר לא שמיה היזק ובמזיד קנסו ולא קנסו בשוגג ומפרש כאן דלאו כולה בחדא תקנה תקנו אלא בראשונה לא היו אומרים רק המטמא והמדמע אבל מנסך סבורין לומר דפטור דהגבהה לורך ניסוך הוא א"כ קם ליה בדרבה מיניה ופטור מממון והוסיפו אח"כ מנסך דמשעת הגבהה חייב ממון ומיתה לא הוי עד שעת ניסוך לכן חייב אף במנסך: מפני תקון העולם. כדין שאפילו במזיד נמי פטור ומפני שלא יהא כל אחד ואחד הולך ומטמא טהרותיו של חבירו לכן קנסו במזיד: הגר"א גרס בהיפוך בראשונה היו אומרים המטמא והמנסך חזרו לומר אף המדמע וה"ע דמטמא ומנסך הפסד מרובה הוא אבל מדמע דחזי לכהנים אימא לא לגלם חזרו ואמר אף מדמע וכן הנוסחא בגיטין (נג) וכן הוכח בתוס' שם ד"ה ותני: יג מפני תקון העולם. לכן מזידין חייבין אף דהוה היזק שאינו ניכר דבמחשבה נפסל ולא הורגלו לבעלים מ"מ תקנו דלהם שלא יהא הכהנים מפגלין: ברשות ב"ד. בשוגג פטור מפני תקון העולם וכן ברופא אומן בשוגג פטור אף דאדם מועד לעולם מ"מ פטרוהו כדי שיהא רופא מצוי לרפאות אבל במזיד מזיק ממש הוא: המחתך את העובר. במקשה לילד דס"ל העובר רודף ומותר לחתוך העובר כדי להציל אמו אם הזיק לאם בשעת חתיכה פטור בשוגג מפני תקון העולם שימצא מי שירפאנה ואף בכה"ג דהזיקו מצוי מ"מ פטרוהו: יד ארץ יהודה אין בה משום סקריקין. דין סקריקין של קרקע וכמ"ש שהעובדי כוכבים היו טורפים קרקעות מישראל ואונסין מהן ומוכרין לישראל ומבואר במשנה דהבעלים לוקחין מיד הלוקח מן העובדי כוכבים ומבאר כאן דביהודה אין דין סקריקין ואין הבעלים יכולים לדון עם הלוקח מן הסקריקין: מפני ישוב העולם. שהיה גזירת הריגה ביהודה לפי שמסורת בידיהם שיהודה הרג את עשו שנאמר ידך בעורף אויביך ומחמת הגזירה היו בני ישראל נותנין קרקעות ובאין אחרים ולוקחין מהם ואה"כ באין הבעלים וטורפים מהלוקח והיו נמנעין שוב מליקח נמצא הארץ חלוטה ביד עובדי כוכבים וליכא ישוב הארץ לכן אין בה דין סקריקין והארץ חלוטה ביד הלוקח מן העובדי כוכבים: לפני מלחמה. או בשעת מלחמה דאז גמר ומקנה אבל אם הורגין אחר מלחמה אינו מקנה לעובדי כוכבים דאמר למחר תבענא ליה בדינא ולכן אין הלוקח מן העובדי כוכבים קונה והבעלים חוזרין וטורפין מהם והא דלפני המלחמה אין בה דין סקריקין מיירי שלקח ממנו קודם מלחמה ונתפשט מלחמה בעולם דאז כיון דלאותן שלקחו בשעת מלחמה במקח קיים ה"ה באותן שלקחו קודם מלחמה דלא ידעי להבחין בין אלו לאלו דסבורין דאף אותן נלקחו בשעת מלחמה ואתי למטעי לדון דין סקריקין גם באותן שנלקחו בשעת מלחמה והכי מפרשינן בירושלמי: שנהרגו. אף דאיכא אונס הריגה לא גמר ומקנה דסבור למחר תבענא ליה בדינא: גליל. שלא היה שם גזירה: טו מבעל הבית וחזר ולקח מבעה"ב גרסינן: מסקריקין וחזר ולקח מבעה"ב גרסינן: מקחו בטל. דמירא עבד: אחריות. שמעבד לו נכסים אם יטרפוהו ממנו בזה ודאי לאו מירא עבד דמי שכריחו לכך לכן אפילו לקח מסקריקין קודם מקחו קיים ורב מוקים לה בגמרא דשטר מסגי ומאי אחריות שטר ואין הלכה כמותו אלא בעינן דוקא אחריות נכסים דבשטר לחודא איכא למימר דמירא עבד: משנה ראשונה. דבעה"ב טורף מן הלוקח מסקריקין: רביע. דמוזיל גביה רביע מעות ואותו הסכר מחזיר הלוקח לבעל השדה: ורביע במעות או רביע במעות שנתן לכותי אם נתן לו מאה נותן לבעלים כ"ה שהוא חמישית דהכותי מוזיל גביה רביעית מלגו שהוא חמישית מלבר כגון שוה תמשה מוזל גביה בארבעה והדינר הוא רביעית מהד' חמישית מלגו או נותן לו רביעית בקרקע היינו אותן רביעית מעות כגון כ"ה דינרים בעד אותן המעות נותן הקרקע והיינו חמישית הקרקע שהרי הקרקע שוה מאה ועשרים וחמשה והכי אוקים רב אבל שמואל ס"ל דנכי רבעא מלבר מוזיל גביה כגון שוה ד' מוכר בג' א"כ צריך ליתן לבעל השדה רביעית קרקע ממש והיינו שמכר לו שוה מנה בע"ה נותן לבעלים רביע שהוא כ"ה או רביע במעות אחר שנגרף המעות שנתן לכותי ואותן שלוקח הבעה"ב כוס של בעה"ב רביע מכולן: על עליונה. רצו בקרקע נוטלין רצו במעות נוטלין: יש בידן ליקח. בשעת שלקח הלוקח מסקריקין מכלל הלוקח שקנה: הכי גרסינן כל הקודם ליקח יקח ונותן וכו' יד בעלים על עליונה ול"ג אם יש בידם ושיטפא דלישנא דלעיל הוא: טז האריסין. שנוטל חלק מפירות: והחכירין. שהוכר בכך כורים לשנה אם נעל הגזלן מהם ומסר לחוכר אחר אין בה דין סקריקין לומר שיתן החוכר השני לחוכר הראשון רביע אלא מחזיר הקרקע בשלמות דאמר ליה החוכר הראשון הלא נחכירות בא לידך ולמה לא תתן לי השדה א"כ בלקח הגזלן מיד הבעה"ב ומסר לחוכר ג"כ אין בה דין סקריקין ויחזור הקרקע לבעה"ב בשלמות. ירושלמי ועי' בפ"מ שם: לשם חוב. הכותי לקח בחוב: או באנפרות. גזלן בעלמא ולא שרוצה להרוג אין כאן טענת אונס ולא גמר ומקני לכן מחזיר לבעלים הקרקע בשלמות ואינו נוטל מעות כלל: ואנפרות עצמה. כלומר סקריקין עצמה כא דנותן לבעלים רביע היינו לאחר יב"ח אבל קודם לכן הדרא ארעא למרה ולא קאי אאנפרות דבאנפרות לעולם הדרא למרה בלא דמי: ממתנת לבעלים כל י"ב חדש. אם בא תוך יב"ח הדרא ארעא ולאחר י"ב חדש דינו דנותן לבעלים רביע: יז בכתובתה. כגון קרקע המשועבד לכתובתה או שכתוב בכתובתה: מקחו בטל. דתימא נחת רוח עשיתי לבעלי: אם עשתה לו כאשה אחריות מקחה קיים גרסינן דכולי האי לא עבדה לנחת רוח סמיעוש

אחריות בכתובתה מקחה קיים הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין אבל לא בקרקעות (ו) רשב"ג אומר לא אמרו פעוטות אלא בהווה (ז) ו) עני שנוטל בידו ומשליך אחת מה שתחתיו גזל גמור: יח עיר שיש בה ישראל ועובדי כוכבים (ח) הפרנסין גובין מישראל ומעובדי כוכבים מפני דרכי שלום ומפרנסין עניי עובדי כוכבים (מ) [ועניי] ישראל מפני דרכי שלום [מספידין] וקוברין מתי עובדי כוכבים (מא) מפני דרכי שלום [מנחמין] (מב) אבילי עובדי כוכבים מפני דרכי שלום:

פרק ד

א (א) א) האשה שאמרה התקבל לי גיטי ב) ואשתך אמרה התקבל לי גיטי ג) הילך הוליך לה התקבל לה וזכי לה אם רצה ד) לחזור לא יחזור (ב) הבא לי ה) גיטי ואשתך אמרה הבא לי גיטי ו) הילך הולך לה ותן לה התקבל לה וזכי לה אם רצה לחזור יחזור דברי רבי ז) רשב"ג אומר הולך לה ותן לה אם רצה לחזור יחזור התקבל לה וזכי לה אם רצה לחזור לא יחזור רבי אומר בכולם לא יחזור עד שיאמר אי (א) [אפשר] שתקבל אלא הולך ותן לה: ב הבא לי גיטי ח) ואשתך אמרה התקבל לי גיטי התקבל לי (ב) [גיטי] ואשתך אמרה (ג) הבא לי גיטי הולך לה ותן לה התקבל לה וזכי לה אם רצה ט) לחזור יחזור שא לי גיטי טול לי גיטי יהא גיטי לי בידך י) האומרת תתקבל לי (ג) הולך גט אשתך גט בתך גט אחותך והלך ונתנו לה [כשר אמרו לו נכתוב גט לאשתך הולך גט אשתך גט בתך גט אחותך והלך ונתנו לה] פסול (ד) אפילו הן הראשונים הן האחרונים כ) אין אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים אפילו שני אחים ואחד מצטרף עמהן: ג (ה) קטנה שיודעת לשמור את גיטה ה"ז מתגרשת אבל אין עושה שליח עד שתביא שתי שערות איזו היא קטנה שיודעת לשמור את גיטה (ו) כל (ד) [שנותנין לה גיטה או דבר אחר ומחזירתו] לאחר שעה: ד האשה שאמרה התקבל לי (ז) גיטי במקום פלוני וקבל לה במקום אחר פסול ור"א מכשיר ל) הבא לי גיטי ממקום פלוני והביאו לה ממקום אחר כשר בכולם אין מגורשת עד שיאמר אי אפשי שתקבלנו לה אלא במקום פלוני מ) האומר תרכו את אשתי (ח) כותבין ונותנין לה נ) ה"ז גיטך ואמרה תנוהו לפלוני אין מגורשת שיקבלנו לי ה"ז מגורשת ה (ה) (ט) [אמר] לשנים תנו גט לאשתי או לשלשה כתבו גט ותנו לאשתי (ו) [כותבין ונותנין לה] ואם אינם יודעים ילמדו (*ט) (י) מכירין את האיש ואין מכירין את האשה כותבין ונותנין מכירין את האשה ואין מכירין את האיש כותבין ואין נותנין אמר (ז) [כתובו] ולא אמר תנו אע"פ שמכירין את שניהם כותבין ואין נותנין היה צורח וצווח מראש ההר כל השומע קולי יכתוב גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו: ו (כ) ס) בריא שאמר כתבו גט לאשתי ועלה לראש הגג ונפל כותבין ונותנין לה כל זמן שיש בו נשמה (ל) ע) רשב"ג אומר אם מעצמו נפל הרי זה גט אם לאחר זמן נפל כותבין ואין נותנין שאני אומר שמא הרוח דחפתו: ז (מ) אמר לשנים תנו גט לאשתי ע"מ שתמתין לי שתי שנים וחזר ואמר לשנים פ) תנו גט לאשתי ע"מ שתתן לי מאתים זוז לא בטלו דבריו האחרונים את הראשונים אלא הרשות בידה רצתה תמתין רצתה תתן אמר לשנים תנו גט לאשתי ע"מ שתמתין לי שתי שנים וחזר ואמר לשנים פ) תנו גט לאשתי ע"מ שתמתין לי שלש שנים בטלו דבריו האחרונים את הראשונים ואין אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים (נ) מצטרפין לתת לה (ה) גיטה: ח ה"ז גיטך ע"מ (ט) [שלא צ) תבעל] לפלוני ה"ז גט ואינו חושש שמא תלך ותבעל ע"מ שתבעל ותנשא לאבא ולאחי ה"ז לא תנשא ולא תצא ע"מ שתבעלי לפלוני אם נבעלה ה"ז גט ואם לאו אינו גט: ט (ס) ה"ז גיטך ע"מ שתאכלי בשר חזיר ק) ואם היתה זרה ע"מ שתאכלי תרומה ואם היתה נזירה ע"מ שתשתי יין אם אכלה ושתתה ה"ז גט ואם לאו אינו גט: י (ע) האומר לאשתו הולך גיטך שעה אחת לפני מיתתי וכן האומר לשפחתו הולך גט שחרורך שעה אחת לפני מיתתי הרי אלו לא יאכלו בתרומה שמא ימות לאחר שעה: יא (י) (פ) [אמר לעשרה ר) תנו גט לאשתי אחד מוליך ע"י כולן כולכם הוליכו אחד נותן במעמד כולם] לפיכך אם מת אחד מהן הרי הגט פסול:

פרק ה

א (א) היה צלוב ומגוייד ורמז לכתוב גט לאשתו כותבין ונותנין לה כל זמן שיש בו נשמה (ב) היה חולה ומשותק ש) אמרו נכתוב גט לאשתך הרכין בראשו בודקין אותו שלש פעמים אם אמר על לאו לאו ועל הן הן דבריו קיימין (ג) וכשם שבודקין אותו לגיטין כך בודקין אותו למקחות ולמתנות ולירושות ולעדות: ב (א) (ד) [זה גיטך מהיום אם מתי מחולי זה אם מתי מחולי (א) זה ה"ז גיטך מהיום דבריו קיימין] (ה) זה גיטך מהיום אם מתי מחולי (ב) [נפל עליו בית ונשכו נחש אינו גט שלא מת מאותו חולי] אם לא (ב) [עמדתי] מחולי זה נפל עליו בית ונשכו נחש ת) (ג) ה"ז גט [שלא עמד מאותו חולי]: ג [(ו) האומר לאשתו] ה"ז גיטך מהיום ולאחר מיתה רבי אומר גט וחכ"א אינו גט [אם מת חולצת ולא מתיבמת] וכן האומר לשפחתו הילך גט שחרורך מהיום ולאחר מיתה רבי אומר גט (ג) וחכ"א שחרור עבדים כגיטי נשים (ז) האומר עשו (ד) [פלוני עבדי] בן חורין מהיום ולאחר מיתה לא אמר כלום וכופין את היורשין לקיים דברי המת: ד זה גיטך מהיום אם מתי מחולי

נוסחאות כ"י

א) תי' האשה שאמרה ליתא. ב) ואשתו. ג) הולך ותנו לה כו'. ד) להחזיר. ה) ואשתו. ו) הולך ותן כו'. ז) ר' נתן. ח) ואשתו. ט) להחזיר לא יחזיר. י) כאומרת התקבל. כ) ואפי' שני כו'. ל) עד כו'. מ) וכולן כיון שהגיע גט לידה מגורשת. נ) הרי לך גיטך ואמרה כו'. ס) רשבג"א. ע) אם לאחר כו'. פ) האחרונים. צ) תנשא לאבא לאחי ה"ז גט ע"מ שלא תבעלי לאבא ולאחי אינו גט שמא תבעל להן ע"מ שתנשא לפלוני ה"ז לא תנשא אם נשאת ה"ז גט ע"מ שתבעלי כו'. ק) ע"מ ר) הוליכו. ש) והרכין כו'. ת) ומת כו'.

אור הגנוז

[ו] פסקא זו ליתא בכ"י: **פרק ה** [א] בכ"י ליתא תיבת זה: [ב] זה: [ג] אינו גט שלא עמד מאותה חולי

הגהות הגר"א (מ) עם עניי: (מא) עם מתי ישראל: (מב) ומבקרין חולי כותים עם חולי ישראל מפני דרכי שלום ומנחמין אבילי כותים עם אבילי ישראל: (א) אשי: (ב) לה גיטה: (ג) התקבל: (ד) כל שמשמרת גיטה וד"א ומחזרת: (ה) האומר: (ו) ה"ז יכתבו ויתנו לה: (ז) כתבו: (ח) את: (ט) שתבעל: (י) האומר לעשרה כתבו גט ותנו לאשתי א' כותב במעמד כולן הוליכו גט לאשתי א' מוליך לכולן בלכם הוליכו אחד מוליך במעמד כולן: (א) הרי זה גיטך מהיום אם מתי מחולי זה אם מת מחולי זה ועמד והלך בשוק וחלה ומת אומדין אותו אם מחמת חולי הראשון מת הרי זה גט ואם לאו אינו גט זה גיטך מהיום אם מתי מחולי זה ונפל הבית עליו או הכישו נחש אינו גט: (ב) אעמוד: (ג) שחרור: (ד) לעבדי פלוני:

חסדי דוד

פרק ד האשה שאמרה כו'. כך מתניתא בנויה כאן בשיבוש עצום מאד ולכן צריך אני לכתוב כל הלשון כפי שצריך להיות וכן הוא. האשה שאמרה הבא לי גיטי ואשתך אמרה הבא לי גיטי הילך הולך לה ותן לה התקבל לה וזכי לה אם רצה לחזור יחזור התקבל לי גיטי ואשתך אמרה התקבל לי גיטי הילך הולך לה ותן לה התקבל לה וזכי לה אם רצה לחזור לא יחזור ר"ג אומר הולך לה ותן לה אם רצה לחזור יחזור התקבל לה וזכי לה אם רצה לחזור לא יחזור ר' אומר בכלם לא יחזור עד שיאמר אי אפשי שתקבל לה אלא הולך ותן לה ע"כ. ועי' היטב בגמ' (דף סג) ותראה שהאמת כאשר הגהתי. וה"פ אם האשה עשתה שליח להולכה ואמר כן לבעל או בכל לשון שיאמר אפילו בלשון זכי יכול לחזור עד שיגיע גט לידה כי הבעל לא יכול לעשותו לשליח קבלה כיון שחוב הוא לה ואין חבין לאדם אלא בפניו ובהא כ"ע מודו אבל אם האשה אמרה בל' התקבל וכן אמר השליח לבעל או גם אם אמר הולך ה"ז כלשון זכי ואינו יכול לחזור ור"ג חולק וסובר דהולך ותן לאו כזכי אבל בהילך לא אמר ר"ג דעתו ובגמ' פשטו לה דבהילך מודה ר"ג. ור' היינו ת"ק וקמ"ל מאן ת"ק ר' וממילא שצריך למחוק ברישא ד"ר: **הבא** לי וכו' התקבל לי וכו' כצ"ל וכ"ה בגמ'. ובסיפא דהבא צ"ל שא לי גיטי וכו' כאומרת התקבל לי כלומר דבין לשון שאי ובין לשון טול וכו' לשון קבלה הוא. והוה כאילו אמר בהדיא התקבל. והך סיפא הילך גט וכו' קשה להולמה אבל בירושלמי איתא להך מתניתא בנוסחא אחרת ואותה נוסחא עיקר ויש להגיה כן לפנינו בתוס' וברישא צ"ל פסול ובסיפא כשר וכאן מתחיל הילך:

פרק ה היה צלוב ומגויד כו'. ואע"ג דודאי למיתה אזיל מ"מ דעתא צילתא. ולא דמי לסיפא היה חולה ומשותק. ומשמע דגם בדיקה א"צ וכ"נ מדברי הרמב"ם בפרק ב' וכ"כ הרשב"א בחידושיו ולא כהר"ן

מצפה שמואל (ו) רשב"ג אומר. גט: (ז) עני שנוטל. ירושלמי פ"ה ה"ט שם ועיין תוס' ס"א. ד"ה לוקט: (ח) הפרנסין. ירושלמי ע"ז פ"א ה"ג ודמאי פ"ד ועיין רמ"ב ספ"ד ובר"ן ובטור יו"ד סימן שס"ז. ועיין רמב"ם פ"י מהלכות מלכים הל' י"ב ועיין חדושי רשב"א: (א) האשה שאמרה. סג. ירושלמי פ"ו ה"א: (ב) הבא לי. שם ושם וירושלמי מעשר שני פ"ד: (ג) הולך גט. ירושלמי פ"ו ה"א: (ד) אפילו הן. סד. עיין ב"ב (דף נו): (ה) קטנה שיודעת. סה ועיין ירושלמי פ"ו ה"א: (ו) כל שנותנין. סד. ירושלמי פ"ו ה"ב: (ז) גיטי במקום פלוני. עירובין פז: (ח) כותבין. ירושלמי יבמות פי"ג ה"ב: (ט) אמרו לשנים. סה: (*ט) מיי' פ"ג מהלכות גירושין הל' ג טוש"ע אה"ע סי' קמ"ב סעיף ג דלא כתוספתא זו: (י) מכירין את האיש. סו. ועיין ב"ב קסז ועדיין יש לפרש כאן דכותבין לאיש אע"פ שאין מכירין את האשה רק מכירין שהיא כך ועי' שו"ע סי' קכ ובב"ש שם סק"ו. ועיין ירושלמי פ"ו ה"ג ובקדושין פ"ב ה"ג: (כ) בריא שאמר. סה: (ל) רשב"ג. ירושלמי פ"ו ה"ו וקידושין פ"ז ה"ז ב"ב פ"ח ה"ז ובגירסא שם משובה קנט: (מ) אומר לשנים. עו: (נ) מצטרפין להם. נראה מזה עיקר הצירוף לענין השליחות אבל רש"י והר"ן פירשו בגמרא לענין הנתינה שאין מצטרפין להעיד שהגט על תנאי והוא בגמרא מבואר אמר לה ומסר לה ולדינא הכל אחד: (ס) הרי זה גיטך ע"מ. עיין דף פד ועיין רמ"ב פ"ט סימן ב' הביא התוספתא דחוששין שמא תבעל ואולי גרסינן כאן ברישא ע"מ שלא תבעל לאבא ולאביך דבזה אין חוששין אבל לפלוני דהוי איסור פנויה חוששין ולגירסת הגר"א נראה בגורם שתבעל הכוונה דאינו היתר דמשמע לא אמרינן שיתקיים התנאי עד שתגרר כמו שכתב הר"ן בשם הרמב"ן בפירושא דה"ס דף פד אם יתקיים התנאי כלומר שצריכה להביא עדים על קיום התנאי ועיין תוספתא קידושין פ"ג ה"ב ומה שכתבתי שם ועיין עיטור בכורים: (ע) שתאכלו בשר. עי"ש: (פ) האומר לאשתו. יבמות ס"ט. ירושלמי גיטין פ"ג ה"ג: (צ) אמר לעשרה סז. ירושלמי סוף פ"ו: (א) היה צלוב. עיין ירושלמי פ"ז ה"א: (ב) היה חולה. ובירושלמי מ..אמר דבודקין. פעם אחת ועי' שו"ע סימן קכ"א סעיף א: (ג) וכשם שבודקין. ס"ה. ירושלמי שם: (ד) זה גיטך. ע"ב: (ה) זה גיטך מהיום. ע"ג. קידושין ג"ט ירושלמי שם ה"ד: (ו) האומר לאשתו. ס"ד. ועיין ירושלמי ב"ב פ"א ה"ה: (ז) האומר עשו. מ"ד.:

מנחת בכורים

הפעוטות. קנא מבן שית ועד עשר כל חד לפום חורפיה ומשום כדי חיין תקנו חכמים דמכירתו מכירה במטלטלין: אלא בהוה. דאף לפחות מכן מקחו מקח: מתחתיו. תחת האילן אף דבעלי המנקף נראה כזית הוה גזלן מדבריהם בהא שלקח ביד זכה מן התורה והוה גזל דאורייתא (ס"א):

פרק ד א ואשתך אמרה. שהשליח בא אצל הבעל ואמר אשתך אמרה התקבל לי. הילך. שהבעל אמר לשליח הילך או הולך הוא"ד או התקבל לה בכל אי מלשונות הללו אם רצה לחזור לא יחזור דשליח זוכה בגט מיד כשקיבל ונתגרשה בקבלת השליח. אם רצה לחזור יחזור. כ"ע מודו בזה דהיא לא עשתה אותו שליח לקבלה. רשב"ג אומר. פליג ארישא באמרה התקבל והבעל אמר לשונות הללו בזה סובר אם אמר הולך ותן לה עקריה משליח קבלה ונעשה שליח הולכה ולכן יכול לחזור קודם שבא לידה ורבי סבר דלא עקריה אא"כ אמר בפירוש דאי אפשי שתקבל לה: **ב** התקבל. או הכה"ג שהאשה אמרה התקבל והשליח אמר הבא והבעל אמר הילך וכו'. יחזור. לא מיבעי אם האשה אמרה הבא דלא עשתה אותו שליח קבלה אלא אפילו אמרה התקבל כיון דהשליח אמר הבא הבעל אדבורא דידיה סמיך ולא עשאו אלא שליח הולכה לכן מתגרשת כשהגיע ליד האשה וכשהיא אמרה הבא והשליח התקבל אף בהגיע לידה אינה מגורשת דאמרינן שליח להולכה לא בעינא שליח לקבלה בעינא והרי לא עשתה אותו שליח קבלה לכן אינה מתגרשת ורישא וסיפא אינם שוים בדינא: לי בידך. הוא לשון קבלה כן גרסינן. וכן הוא בגמרא והרי השליח הוה שליח קבלה: האומרת התקבל לי. שהאשה עשתה אותו שליח קבלה ואמר הבעל הולך גט אשתי גרסינן שא"ל הבעל הולך גט אשתי ונתן ואמר גט בתה או גט אחותה גרסינן כמבואר בירושלמי (פ"ו הל' א) ומבטל הגט שנתן אינו כלום דזכה השליח מיד כשקבל (ואולי גרסינן כאומרת התקבל לי ולעיל קאי דכאומרת שא לי הוה כאומרת התקבל לי וה"ל הולך ענין בפ"ע הוא ומיירי בשליח קבלה כדפרשתי וכן משמע בירושלמי): והלך ונתנו לה. ל"ד דמיד כשר ובירושלמי ג"כ מיותר. אמרו לו נכתוב. כלומר אם עשה הבעל שליח להולכה ואמר הולך גט אשתי גרסינן: גט בתך. ואחר שהגיעה ליד השליח אמר כן בטיל ומבטל לגיטא והגט בטל: אפילו הן הראשונים. קאי על האשה בעשתה שליח קבלה בצריכה שתי כיתי עדים אחד שאמרה בפניהם להשליח ועוד ב' שהשליח מקבל מן הבעל ומבואר במשנה דאחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים ואחד שלישי מצטרף עמהם והוסיף כאן דאפילו בני אחים ואחד מצטרף עמהם כגון שאח אחד היה עד השליחות מן האשה ועוד אחד עמו ואח היה עד בקבלה מן הבעל ואחד עמו וגרסינן כאן או אחד מן האחרונים וכו': **ג** ומחזירתו לאחר שעה. שיודעת לשמרו אבל אין עושה שליח דאין קטן עושה שליח דשליחות לאיש אתרבאי ולא לקטן: **ד** במקום אחר פסול. הוה שינוי בשליחות שמקפדת להתגרש רק במקום הזה. ור"א מכשיר. דאמרינן מראה מקום הוא לו: ממקום אחר כשר. דבשליח בהא כיון דאינה מתגרשת בקבלתו אין קפידא להאשה ורבנן מודו דכשר: בכולם אין מתגרשת. זה מדברי ר"א הוא דפליג ארישא דמתניתין דמבואר אם אמר הן לה גיטה במקום פלוני והלך ונתן לה במקום אחר פסול ופליג ר"א דכאן נמי כשר וקאמר בכולם אף שאמר הבעל אינה מגורשת עד שיאמר אי אפשי שתגרש אלא במקום פלוני כלומר דאמרי אינה מגורשת אלא בכי האי גוונא שאמר לה אי אפשי אבל לא אמר אי אפשי אמרינן לר"א דמראה מקום וקמ"ל דאף בבעל דמדעתו מגרשה מ"מ אמרינן מראה מקום ופליג על הש"ס דמבואר דמודה ר' אליעזר ברישא דקפידא דבעל הוי קפידא וכן הוא בירושלמי. תרכו. הבעל שאמר לעדים בלשון תרכו הוא לשון גט דתירוכין הוא לשון גירושין: תנוהו לפלוני. כיון דלא עשתה אותו שליח קבלה אינה מתגרשת בקבלתו אא"כ אמרה בלשון קבלה: **ה** אמר לב' תנו. אף דלא אמר כתבו כיון דאינם ב"ד צריכין שיכתבו בעצמם: לשלשה. אם אמר תנו נעשו ב"ד שאין ב"ד יכולין לומר לאחרים שיכתבו אבל אמר לבן כתבו ותנו הקפיד על כתיבתו דוקא ולא לצוותן: אין יודעין לכתוב ילמדו. לכתוב ויכתבו בעצמן ודברי ת"ק הוא במשנה ז' ופליגי עליה דאפילו בשלשה ולא אמר כתבו מ"מ צריכים לכתוב בעצמם: מכירין את האיש. יודעין שכך שמו ואין מכירין אם זו אשתו כותבין וכו'. ולא חיישינן שמא לא אשתו היא ומגרש אשה אחרת ותנשא בגט זה דכשתבא לכנוס צריכה ראיה לדבריה שזה הבעל שנכתב בגט הוא בעלה: ואין נותנין. כיון דאין מכירין אותו חיישינן שמא יכתבו בשם בעל אשה אחרת ותנשא ותגבה כתובתה מבאחר בגט זה דמוציאה גט ואין עמה כתובה גובה כתובתה:

ולא יאמר תנו. לא עשאן שלוחין אלא על הכתיבה ולא על הנתינה. השומע קולי. ופירוש כמו ושם עירו: **ו** כותבין ונותנין לה. אע"פ שלא אמר תנו כיון דעלה על הגג אמדינן דעתו מעיקרא דרצה להמית את עצמו וה"ל כמסוכן והני דכתבו לחוד: שיש בו נשמה. בעוד הוי עדיין: מעצמו נפל הרי גט. והרי' שנפל מיד או הוכיח סופו על תחלתו א"כ בזה שאמר כתבו לחוד יכתבו ויתנו דשעת סכנה הוא כיון בנדת מראש הגג וה"ג לה בתוס' רשב"ג אומר אם על אחר נפל ה"ז גט שאני אומר מעצמו נפל ואם לאחר זמן נפל וכו' והיינו בנפל מיד הלכך מספק להכשיר אבל באחר זמן תלינן ברוח (עיין חדושים): כותבין. כל זמן שיש בו נשמה וכ"מ לכבירא מועיל כתיבה זו ובירושלמי כגירסא אינו גט: **ז** ע"מ שתמתין. וחזר ואמר לשם קודם נתינה אם רצתה מקיימת זה או זה אבל אם כבר נתנו לה על תנאי ראשון לא מצי לאוסופי תנאי ואינה מקיימת אלא תנאי ראשון: בטלו. כיון דמוסיף על דבריו הראשונים ולאו מילתא אחריתי הוא בזה בטל תנאי הראשון: ואין אחד מן הראשונים. אריפי קאי דבשני התנאים קיימים לא הוה כחד לתת הגט לפניהם ולומר בי התנאים אלא על כל תנאי בעינן בי עדים ונותנים לה הגט בפני ארבעה: **ח** שמא תלך ותבעל. באונס ואין בידה לקיים התנאי: ע"מ שתבעלי ותנשא. לפי סוגית הגמרא בדף פ"ד נראה דלא גרסי' כן בתוספתא והתוס' בדף פ"ג בד"ה ועמדה העתיקו לשון התוס' ע"מ שלא תנשא לאבא ולאביך הרי זה גט ע"מ שלא תבעלי לאבא ולאביך אינו גט חוששין שמא תבעל לפסול ע"כ דבע"מ שלא תנשא לא עברה על תנאה אף אם הנשא דאין נשואין תלין באבא א"כ לא עברה על תנאו אבל ע"מ שלא תבעלי לפעמים אינו גט כגון כשתבעל לו: ולא תצא. אין לו הבנה ונראה דחסר כאן בבא אחד וצ"ל ע"מ שתנשא לפלוני לא תנשא ולא תצא וה"פ דלא תנשא לאחר דהרי לא קיימא ולו לא תנשא שמא יאמרו נשותיהן נותנין זה לזה במתנה ואם ניסת לאותו פלוני לא תצא והכי איתא בגמ' (פ"ד א): אם נבעלה. ולא הוה תנאי שא"א לקיימו דקי"ל תנאו בטל דכאן אפשר לקיימו כיון דליכא אלא איסור פנויה אפשר לפתוהו בממון אבל באמר ע"מ שתבעלי לאבא כ"ל הנאי שא"א לקיימו דליתי בידה הוא כיון דאיכא כרת ומיתה לא ישמע לה אביה (ועיין הגהת הגר"א והדושים): **ט** אם אכלה ושתתה. דכאן התנאי קיים אף דהוה איסור דאורייתא מ"מ בידה הוא לעבור על איסור זה ואינה צריכה לזולתה לקיים התנאי וכן התנאי קיים: **י** לאחר שעה. ונמצא כל שעתא בשעתא הוה בעה קודם למיתתו: **יא** ע"י כולן. בשביל כולן: במעמד כולן. דכולן ילכו עמו (ס"ז ב) ובגמרא גרסי' נמי אמר לעשרה כתבו ותנו גט אחד כותב ע"י כלם (וכן הגיה הגר"א) כלכם כתבו אחד כותב במעמד כלם:

פרק ה א היה צלוב. תלוי על תלייה להמיתו: מגויד. לשון גודו אילנא שלא מכה חרב ופצעים אף בודאי ימות מ"מ כותבין גט לאשתו ברמיזה. ומשותק שאינו יכול לדבר: הן הן. על דברים שצריכין לומר הן אומר גם הוא הן ובדקינן ליה בסירוגין חד לאו ותרי הן ותרי לאו וחד הן אי נמי בדקינן ליה בפירוש של ימות החמה בימות הגשמים אם יאמר להביא מן האילן ובזה חזינן אם דעתו צלולה (דף ע"א): לעדות. להעיד בעדות אשה שני בשרכה דהקילו בה רבנן: ולירושות. להשוות בנו הבכור כשאר בניו ולחלק נחלתו כאות נפשו בזה צריך בדיקה אם דעתו צלולה דאל"כ אין מעשיו כלום: **ב** אם מתי. שהיפך הלשון ואמר אם מתי מחולי זה הרי זה גיטך מהיום כיון דאמר מהיום מעכשיו מגרש אותה על תנאי אם ימות ולא הוה גט לאחר מיתה והגר"א הגיה בזה (עיין חדושים קדושין פ"ג): שלא עמד מאותו חולי. ברישא בעינן שימות דוקא מאותו חולי ובסיפא כיון שמת בתוך אותו החולי ולא הבריא בינתים ה"ז נתקיים התנאי ובגמרא מסקינן דלא קי"ל הכי אלא אין חילוק לעולם לא הוה גט ודאי דתוספתא דלא בבירת שימות בזה והדעת דהכי לא אתי וה"ל כאילו לא נתקיים התנאי (עג.) ומסקינן לה בספיקא והגר"א לא גרס הטעם שלא עמד וכן מוכח בגמרא דלא גרסי' לה: **ג** גט. דתנאה הוה ותיי"ל גיטא מעכשיו: אינו גט. ספק גט הוא ואינו גט ודאי כדמפרש דחולצת ולא מתיבמת לאחיו אם מת בלא בנים דמספקא לן אי תנאי הוה והוה כאומר מהיום אם מתי או חזרה הוה כמה שאמר ולאחר מיתה ואין גט לאח"מ: שחרור עבדים כגיטי נשים. והוה ספק שחרור: לא אמר כלום. דליכוי שחרור אל מחיים אלא משועבד הוא כיון דאמר מתו הוא לא שחרר אלא צוה את בניו וכל זמן שלא ישחררו בניו עבד הוא וכופין את היורשין לשחררו כמו שצוה אביהם: **ד** זה גיטך. מידי דאמר לה בשעת נתינה זה גיטך מעת שאני בעולם

לא

זה (ח) ימים שבינתים (ה) זכאי במציאתה במעשה ידיה ובהפרת נדריה (ו) דברי א) ר' יהודה ר' מאיר אומר (ז) [ספק] ר' יוסי אומר (ח) [בעילתו תלויה] וחכ"א מגורשת (ט) [לכל דבר] (ט) ובלבד שימות ב) לא תתיחד (י) [עמו] אפילו בנה הקטן לפי שאינה בושה לשמש כנגדו ראוה שנתיחדה עמו באפילה או (יא) [שישבה] עמו במרגלות המטה אפילו הוא ער והיא ישנה הוא ישן והיא ערה (י) אין חוששין שמא נתעסקו בדבר אחר (יב) ג) [ואין חוששין משום ביאה] ואין חוששין משום קדושין (יג) ראו שנים שנתיחדה עמו צריכה הימנו גט שני אחד אינה צריכה הימנו גט שני (כ) אחד בשחרית ואחד בין הערבים זה היה מעשה ובא ושאל ר' אליעזר בן תדאי לחכמים ואמרו ד) (*כ) אחד הן ואין צריכה [ממנו] גט שני : ה (ל) ה"ז גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז ומת אם נתנה אין זקוקה ליבם ואם לאו ה) זקוקה רשבג"א תתן לאביו ולאחיו או לאחד מן היורשים (מ) ה"ז גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז ונתקרע (יד) [גט או אבד ה"ז גט ו) שהאומר ע"מ כאומר מעכשיו ולא תנשא עד שעה שתתן לכשתתני לי מאתים זוז ונתקרע גט או אבד אם נתנה ה"ז גט אם לאו אינו גט] ה"ז גיטך ע"מ שתתני לי מאתים [זוז] וחזר ואמר [לה] ה"ז גיטך מעכשיו לא אמר כלום (נ) כיצד יעשה יטלנו מידה ויחזור ויתננו לה : ו ה"ז גיטך (ס) ע"מ שתשמשי את אבא וע"מ שתניקי את בני (*ס) שמשתו שעה אחת והניקתו שעה אחת ה"ז גט ע"מ שתניקי את בני עשרים וארבעה חדש דברי ר"מ ר' יהודה אומר שמונה עשר חדש רשב"ג אומר מונין לתינוק משעת לידתו ע"מ שתשמשי את אבא (ע) וע"מ שתניקי את בני (טו) [ה"ז מגורשת מיד עד שיאמר [א] לא תשמשי ולא תניקי] דברי ר"מ וחכ"א אם נתקיים התנאי (טז) [מגורשת ואם לאו אינה מגורשת] רשב"ג אומר אין (יז) תנאי בכתובין שאינו כפול . ז (פ) ע"מ שתשמשי את אבא וע"מ שתניקי את בני ז) ומת (יח) [הואיל ולא נתקיים התנאי] אינו גט דר"מ וחכ"א (יט) יכולה היא שתאמר לו (כ) [הבא] אביך ואשמשנו (כא) [הבא] בנך ואניקנו ע"מ שתשמשי את אבא ואמר האב אי אפשי שתשמשנו הואיל ולא נתקיים התנאי אינו גט רשב"ג אומר (צ) אם בהקפדה אמר אינו גט אם ברצון אמר ה"ז גט : ח ה"ז גיטך ע"מ שתשמשי את אבא שתי שנים וע"מ שתניקי את בני שתי שנים ונתקרע (כב) [גט] או אבד אפילו בתוך שתי שנים ה"ז גט (ק) שהאומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי לכשתשמשי את אבא שתי שנים לכשתניקי את בני שתי שנים ונתקרע הגט או שאבד בתוך שתי שנים אינו גט לאחר שתי שנים ה"ז גט ע"מ שתשמשי את אבא שתי שנים וע"מ שתניקי את בני שתי שנים ומת יתקיים התנאי אפילו לאחר מיתה : ט (כג) (ר) [כפר עותני בגליל אנטיפטרס] ביהודה בינתים מטילין אותו לחומרא מגורשת ואינו מגורשת שאני הולך מיהודה לגליל והגיע (כד) [לאנטיפטרס] וחזר בטל התנאי שאני הולך מגליל ח) והגיע לכפר (כה) [עותני] וחזר בטל התנאי שאני הולך ט) למדה"י והגיע לעכו וחזר בטל התנאי שאני מפרש (ט) [בים] הגדול והגיע למקום שהספינות מפרשות וחזר בטל התנאי : י (ש) ה"ז גיטך כ"ז שאעבור מכנגד פניך שלשים יום היה הולך ובא הולך ובא הואיל ולא נתיחד עמה ה"ז גט ולא תנשא עד שיעבור מכנגד פניה ל' יום : יא ה"ז גיטך אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש לא תנשא (ת) ורבותינו התירוה לה לינשא ואם נתקרע גט או אבד בתוך י"ב חדש אינו גט לאחר י"ב חדש ה"ז גט י) ה"ז גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז וחזר ואמר לה הרי הן מחולין לך לא אמר כלום כיצד יעשה יטלם ממנה ויחזור ויתנם לה ויאמר הרי הן מחולין לך : יב (א) ה"ז גיטך ע"מ שלא תלכי לבית אביך לעולם ע"מ שלא תשתי יין לעולם אינו גט שמא תלך ושמא תשתה ע"מ שלא תלכי לבית אביך מכאן ועד שלשים יום ע"מ שלא תשתי יין מכאן עד שלשים יום ה"ז גט ואינו חושש שמא תלך ושמא תשתה : יג (ב) (*ב) כ) ה"ז גיטך ע"מ שלא תעלי באילן זה וע"מ שלא תעלי בכותל זה נקצץ האילן נסתר הכותל ה"ז גט ע"מ שתעלי באילן זה ושתעלי בכותל זה ונקצץ האילן ונפל הכותל אינו גט (ג) ע"מ שלא תפריחי באויר וע"מ שלא תעברי את הים הגדול ברגליך ה"ז גט ע"מ שתפריחי באויר וע"מ שתעברי את הים הגדול ברגליך ה"ז אינו גט ר"י בן תימא אומר כזה גט (ד) כלל א"ר יהודה בן תימא כל תנאי שאי אפשר לה לעשות והתנה עמה לא נתכוין זה אלא להפליגה בין שאמר בפה ובין שאמר בשטר כללו של דבר (ה) כל תנאי המתקיים בפה נתקיים בשטר כל תנאי שאין מתקיים בפה אין מתקיים בשטר :

פרק ו

א (א) ר"א אומר אפי' קרוב לה ל) מיל ובא כלב ונטלו אינה מגורשת מ) ואם לאו מגורשת היה הוא מבפנים והיא מבחוץ (א) [וזרקו] לה כיון שיצאה מאסקופה ולחוץ ה"ז מגורשת והיה הוא מבחוץ והיא מבפנים וזרקו לה כיון שנכנס מאסקופה ולפנים ה"ז מגורשת : ב (ב) אמר לה כנסי שט"ח זה או שמצאתו (ב) נ) [מאחריו] והרי הוא גיטה ואח"כ אמר לה הא גיטך רבי אומר גט (ג) ר"ש בן אלעזר אומר אינו גט עד שיאמר לה בשעת מתנה הא גיטך נתנו בידה והיא ישנה ננערה (ג) (ד) [קוראה והרי הוא גיטה] ואח"כ אמר [לה] הא גיטך רבי אומר גט ר"ש בן אלעזר אומר אינו גט עד שיאמר (ד) בשעת מתנה הא גיטך : ג (ה) היתה עומדת על ראש הגג וזרקו לה כיון שהגיע לאויר הגג ה"ז מגורשת הוא מלמעלה והיא מלמטה וזרקו לה כיון שיצא מרשות הגג נמחק או נשרף ה"ז מגורשת : ד (ו) הרי זה גיטך ונטלתו מידו והטילתו לים או לנהר חזר ואמר לה שטר פסול (ה) נייר חלק הוא לא כל הימנו לאוסרה : ה ב"ה אומרים אין אדם פוטר את אשתו בגט ישן (ז) שלא יהא גיטה גדול מבנה : ו (ח) כתב לשם הפרכין לשם הורכינוס או שהיה שם שני מלכים עומדים וכתב לשם אחד מהם כשר (ט) (*ט) לשם אבי אביו כשר לשם אבי

אור הגנוז

[א] אם לא תשמשי ולא תניקי :

נוסחאות כ"י

א) דברי ר"מ רבי יהודה אומר ספק : ב) ולא תתיחד עמה ע"פ בנה קטן שאינה : ג) וחוששין משום ביאה : ד) ואמרו אין צריכה : ה) הרי היא זקוקה : ו) ה"ז גט ולא תנשא והשאר ליתא : ז) ויאמר לה זה גיטך מעכשיו : ח) ומתו : ט) ליהודה ומפריש למדה"י הגיע למקום שהספינות וכו' : י) תי' ה"ז גיטך ליתא בכ"י : כ) תי' ה"ז גיטך ליתא בכ"י : ל) מלו : מ) מגורשת היה הוא וכו' והשאר ליתא : נ) מאחורי' וקורא :

הגהות הגר"א (ה) בעלה : (ו) ויורשת ומטמא לה כש"ד ה"ה כאשתו לכל דבר אלא שאין צריכה הימנו גט שני : (ז) בעילתה תלויה : (ח) בעילתה ספק : (ט) ואינה מגורשת : (י) עמו : (יא) ששנה : (יב) וחוששין משום זנות : (יג) ר"י בר"י אומר אף חוששין משום קדושין : (יד) הגט או שנאבד מגורשת ולאחר לא תנשא עד שתתן : (טו) אע"פ שלא נתקיים התנאי הרי זה גט לפי שלא אמר לה אם תניקי ואם לא תניקי : (טז) הרי זה גט ואם לאו אינו גט : (יז) לך : (יח) האב או מת הבן : (יט) אע"פ שלא נתקיים התנאי : (כ) תן לי : (כא) תן לי את : (כב) הגט : (כג) אנטיפרס ביהודה כפר עותנאי בגליל : (כד) לאנטיפרס : (כה) עותנאי : (כו) לים : (א) זרקו : (ב) מאחוריה קוראה : (ג) קוראה : (ד) לה : (ה) הוא :

חסדי דוד

זמורים בכ"ס קכ"א ופ"ב בספ"א : הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז כו'. לדעת הרמב"ם בפ"ז יש חלוק בכך בנא דהם אמר ע"מ שתתנו לי מכאן ועד זמן פלוני ומת בתוך אותו הזמן כשיגיע הזמן מתבטל התנאי בטול גמור כפועל ואז הגט בטל לגמרי ומותרת להתיבם אבל אם התנה סתם כדקתני הכא אע"ג דמת ואינה יכולה להתקיים התנאי עוד מ"מ אין הגט בטל לגמרי וחולצת ולא מתיבמת ועמ"ש ה"ה שם ומלשון התוס' דהכא דקתני ואם לאו זקוקה משמע כדבריו דאל"כ הו"ל למימר אם נתנה פטורה מן החליצה ומן היבום ואם לאו מתיבמת ומדאמר זקוקה משמע רק זיקה אית בה אבל לא מתיבמת ורק חולצת : הרי זה גיטך אם לא באתי כו' מתני' היא וכאן מוסיף ורבותינו התירו לה ואמרינן שם בגמרא מאן רבותינו ר"י נשיאה בי דיניה דר' ומ"ש ואם נתקרע כו' ליתא בגמרא ואיבעי להו שם בגמרא אי נאסר שרינן לה או לאחר י"ב חדש ע"ש ובסיפא נ"ל ה"ז גיטך ע"מ שתתני כו' כיצד יעשה יטלנו ממנו ויחזור ויתננו לה ויאמר כו' וקאי על הגט דאילו כדקתני ואמעות קאי הא ודאי דלא מהני בין אי נימא דלהרוחה קא מכוין בין אי נימא לצעורה קא מכוין דכיון שמחזירן לה לא הרוחה איכא ולא צערא איכא אלא אגט גופיה קאי ונ"ל כדכתיב וכן העתיקה הרשב"א ז"ל בחדושיו (דף ע"ד)

מצפה שמואל

(ח) ימים שבינתים. ע"ג: (ט) ובלבד שימות. (שם ודף ע"ב): (י) אין חוששין . ע"ג ירושלמי פ"ז ה"ד : (כ) אחד בשחרית . ירושלמי (סוטה פ"א) כאן פ"ז ה"ד : (*כ) מיי' פ"י מהל' גירושין הל' י"ח טוש"ע סי' קמט ה"א ונרמז בתי' בני העדים כאחד : (ל) הרי זה גיטך . (ע"ד) . ירושלמי פ"ז ה"ה : (מ) הרי זה גיטך. (שם) : (נ) כיצד יעשה . עי' דף עח : (ס) ע"מ שתשמשי. ע"ה : (*ס) עי' טור סי' קמג בשם הרמ"ה וש"ע סי' קמג סעיף ה : (ע) ע"מ שתניקי . (ע"ו) : (פ) ע"מ שתשמשי. שם : (צ) אם בהקפדה . (ע"ה) : (ק) שהאומר ע"מ . (עד . קדושין דף ח ודף ס ע"ז ל"ו) : (ר) כפר עותני . ע"ו . ירושלמי ב"מ סוף פ"ז : (ש) הרי זה גיטך . עיי"ש : (ת) ורבותינו התירו . (ע"ז דף ל"ו) וירושלמי פ"ז ה"ג שבת פ"א ה"ז עי' פ"ב ה"ח נדה פ"ג ה"ד : (א) הרי זה גיטך . ע"ד : (ב) הרי זה גיטך עי' כ"א . ונראה כאן בתוספתא חילוק בתנאי בין לעולם ובין זמן קצוב . ועי' ב"י בשם ספר התרומה סי' קמ"ג ובש"ע שם סעיף כ"א וביארתי זה בעיטור בכורים ועי' ברשב"א בחדושיו פ' המגרש והכל מבואר שם (*ב) עי' טור וש"ע סי' קמ"ג סכ"ג : (ג) ע"מ שלא תפריחי. פ"ד (ד) כלל אמר. ירושלמי נזיר פ"ב ה"ד : (ה) כל תנאי שמתקיים . פ"ד : ובירושלמי פ"ג ה"א : (א) ר"א אומר . ע"ח : וירושלמי פ"ח ה"ב : (ב) אמר לה כנסי . ע"ח. : (ג) ור"ש . ירושלמי פ"א ה"א ופ"ח ה"ב ופ"ט ה"א : (ד) קוראה . עי' לעיל פ"ב ה"ה ורשב"א בחידושיו ע"ד : (ה) היתה עומדת . ע"ט : (ו) הרי זה גיטך . י"ט : וירושלמי פ"א ה"א : (ז) שלא יהא . ע"ט : (ח) כתב לשם . פ' ב' : (ט) לשם אבי. פ"ח . ועי' רי"ף ורא"ש שם במרדכי שכתב רק שם אבי שמשפחתו ולא הזכיר שמו ומיירי בעדי מסירה לכן כשר עד ג' דורות דניכר ועי' בב"י סי' קכ"ט כד"ה וכן בחניכת וכד"מ שם : (*ט) עי' טוש"ע סי' קכט סעיף :

מנחת בכורים

אם מתי דלר"י חל הגט שעה אחת קודם למיתתו ועד אותה שעה אשת איש גמורה היא ולר"מ בעילתה תלויה גרסי' וכן הגיה הגר"א דס"ל דחל משעת נתינה אם ימות הלכך אם בא עליה אדם אח"כ תלוי ועומד אם ימות הבעל ה"ל גיטא למפרע ופנויה קא בעיל אבל אם לא מת אשת איש קא בעיל ולר' יוסי בעילתה ספק גרסי' דכל שעתא ושעתא מספקינן ליה שמא שאני בעולם והבא עליה באשם תלוי קיימא דספק זה א"א להתברר במיתתו דדלמא על אחר אותה שעה שבעל כיון ובעל אשת איש : ה"ג וחכ"א מגורשת ואינה מגורשת ובלבד שימות . וכן הגיה הגר"א וס"ל כר' יוסי דבעילתה ספק ומזונות איכא בינייהו דלרבנן חייב במזונותיה עד שימות דמגורשת ואינה מגורשת בעלה חייב במזונותיה ולר' יוסי פטור ממזונות ולדידהו נמי אם לא מת אגלאי מילתא למפרע דגיטא בטל הוא וחייב השתא ואם מת לא אמרי' דהוברר הדבר דשעה אחת קודם למיתתו נתגרשה ומקודם אשת איש היתה אלא אין ברירה וכל שעתא בחיים ראוי להסתפק ונשאר בספק קיים ויש מפרשים דהספק הכא במהיום אם מתי אם חייל הגט מיד כר"מ או עד שעה שימות כר' יהודה (תוס' ע"ב ד"ה תנא) : לא תתיחד . עם אותו שאמר מהיום אם מתי שמא ימות ונמצא מתיחד עם פנויה דאסור וכש"כ למ"ד דחוששין לקדושין א"כ אם הבעל בלא תנאים איכא איסורא דיבמה לשוק : אפילו בנה הקטן עמה גרסי' . מ"מ חיישינן לבעילה שאינה בושה לשמש בפניו : או שישבה עמו . בגמרא איתא או שישנה עמו תחת מרגלות המטה : בדבר אחר . תשמיש : ה"ג וחוששין משום זנות ואין חוששין משום קדושין ר"י בר"י אומר אף חוששין משום קדושין וכן הגיה הגר"א ומוקמינן פלוגתייהו בבא עליה לת"ק אין חשש קדושין ולר"י אף בלא ביאה רק יחוד בעלמא חוששין לקדושין : אחד הן . הוה כע"א לעדות מיוחדת הוא : ואין מצטרפין . בקדושין דכדיני נפשות הוא ואין עדות מיוחדת מצטרף בדיני נפשות אבל בדיני ממונות עדות מיוחדת כשר כמבואר בסנהדרין (דף ל' ובמכות ספ"ק) וקי"ל הכי דביחוד חוששין לקדושין ובטל הגט ודוקא בפני שנים אבל בפני אחד אפילו בא עליה בודאי בעילת זנות הוא כיון דליכא עדים והנשא לכתחלה וליכא חששא דגט ישן שמא יאמרו גיטה קודם לבנה שהרי כבר ניתן הגט לידה : ה זקוקה . ולא מהני נתינה ליורשים ורשב"ג סבר לי אפילו ליורשי : שכל האומר ע"מ . בגמרא ליתא וכנוסחת הגר"א : עד שעה שתתן . דלמא לא תקיים התנאי כיון דהוא בקים ועשה : לכשתתני . ולא אמר ע"מ אינו חל הגט רק לכשיתן ולכן בנתקרע הגט פסול : וחזר ואמר . שיהיה חל הגט מעכשיו בלא תנאי לא מהני כיון שכבר הגט בידה לכן צריך לחזור וליטול מידה וליתן לה : ו שעה אחת ה"ז גט . והגי ביום א' מהב' שנים לר"מ או י"ח חדש לר' יהודה וזה דאמר עוד ע"מ שתניקי את בני כ"ד חדש דביום א' מכ"ד חדש ולא אח"כ דאינו זמן הנקה כלל ולר"י י"ח חדש : ע"מ שתניקי את בני . כמה הם : משעת לידתו . הכ"ד חדש הוא משעת לידתו ואפילו אמר בפירוש כ"ד חדש דצריכה להניק כל כ"ד חדש דלא סגי ביום אחד רק בסתם ולא במפרש מ"מ אזלינן בתר כוונתו ומיום לידתו מנינן ואין צריכה להוסיף על ימי הנקתו אם גירש בתוך המשך של כ"ד חודש : עד שיאמר לא תשמשי . שיכפול תנאו אם תניקי להוי גט ואם לא תניקי לא ליהוי גיטא דר"מ לטעמיה דס"ל דבעינן תנאי כפול : ואם לאו אין מגורשת דלא בעינן תנאי כפול : אין תנאי בכתובין . וכר"מ ס"ל והוכיח זה מכמה כתובין כגון אם תיטיב ואם לא תיטיב וגו' אם בחקותי תלכו ואם בחקותי תמאסו וכן בתנאי ב"ג וב"ר ואיכא מאן דאמר דלרבנן הוא דכיון דהוה ב' כתובים שהרי כפל בתורה הרבה פעמים לא גמרינן מינייהו ודלא כר"מ : ז ומת . הבן בתנאי דהנקה ומת האב בתנאי דשמוש והגר"א גרס בסדיא ומת האב או מת הבן וכן הוא בגמרא : אם בהקפדה אמר . שהאשה הקפידה את אביו והכעיסתו דא"כ העיכוב מחמתה ה"ז אינו גט אבל אם אין העיכוב ממנה הוה גט ות"ק לא מחלק ואפילו שלא בהקפדה אינו גט : אינו גט . מיירי בדכפליה לתנאי : יכולה שתאמר . כרשב"ג דס"ל לקמן הכי דאם שלא בהקפדה מגורשת : ח בתוך ב' שנים . שצריכה להשלים ב' שנים דוקא ועדיין לא השלימתו ונקרע הגט מ"מ כשר דחייל גיטא למפרע : לכשתשמשי . ולא אמר ע"מ נגמר הגרושין אחר קיום התנאי ולכן בנקרע הגט בטל שצריך להיות קיים בשעת גמר הגירושין : לאחר ב' שנים . אם נקרע אח"כ הוה גט שכבר קיימה התנאי : יתקיים התנאי . כלומר וכיון שמת האב או הבן וא"א לקיים התנאי לאחר מיתה בטל גיטא ודוקא במפרש ב' שנים אבל בסתם ביום אחד סגי כדר"א בגמ' ומאי דאמרו רבנן לעיל יכולה היא שתאמר הבא אביך ואשמשנו אתיא כרשב"ג דכל שאין העכבה ממנה בטל התנאי אבל לרבנן לא הוה גיטא והכי מבואר בגמרא ושם הגירסא במפרש ב' שנים דבהא פליגי ר"מ וחכמים א"כ ומת הבעל קאמר דמקיימת התנאי אפילו אחר מיתת הבעל כיון שהאב והבן קיים ולדידהו אתי : ט כפר עותני . הגר"א גרס בהיפך וכן הוא בגמ' והוא בסוף הגליל ואנטיפרס בסוף יהודה סמוכים זה לזה אם התנה ב' תנאים ואמר אי אגיע לגליל לאלתר להוי גיטא ואי לא אתינא עד ל' יום אף שלא אגיע לגליל להוי גיטא והיה הולך מיהודה לגליל והגיע לאנטיפרס וחזר מיד א"כ לא מטא לגליל שהרי אנטיפרס קלה ארץ יהודה היא ועדיין לא הגיע לגליל וגם לא שהה ל' יום אבל בהגיע לכפר עותני הרי כבר הגיע לגליל וגט מעליא הוא : בינתים . אם הלך מיהודה לגליל ועבר אנטיפרס ועדיין לא הגיע לכפר עותני הוה ספק אם הגיע לגליל והוה גיטא או לא הגיע ובטל גיטא : שאני הולך . מבאר הענין כיצד וכדפרשתי שהיה ב' תנאים : למדה"י . מארץ ישראל והגיע לעכו סוף תחום א"י וחזר הרי בטל תנאו : שהספינות מפרשות . אבל לא ירד לספינה וחזר מיד בטל תנאו דתנאי היה בהליכה זו : י כל זמן . אפילו שלא בהליכה ראשונה : ה"ז גט . ולא חיישינן שמא נתיחד עמה : עד שיעבור . דהרי התנה כל זמן וכל אימת דמקיים לתנאי הוה גיטא : יא לא תנשא . אם יש לה יבם ואף דודאי לא יבא מ"מ עדיין לא נתקיים התנאי וכשכלה הי"ב חודש חייל גיטא וכבר מת ואין גט לאחר מיתה : ורבותינו . הוא ר' יהודה נשיאה דס"ל כר"י דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו כיון שנכתב בו זמן מסתמא כוונתו שמגרש מעכשיו על תנאי אם לא באתי מכאן וכיון שלא בא חייל גיטא למפרע : ואם נתקרע. לרבנן דס"ל דכי חייל אחר י"ב חדש הוא דחייל אם נקרע בתוך י"ב חדש לא הוה גיטא ומיירי שלא מת : יב שמא תשתה . דא"א לה להתאפק על ימים רבים אבל בל' יום הוה גט (עי' ע"ב) : ואינו חושש . דכל תנאי שבידה בשב ואל תעשה לא חיישינן שמא תעבור על תנאי זולת בע"מ שלא תבעלי לפלוני דשמא תבעל באונס : יג ה"ז גט . דהרי עתה כרות ממנה : אינו גט . שהרי עברה על התנאי : ה"ז גט . שהרי מקיימת התנאי : ה"ז אינו גט . דא"א לה לקיים התנאי : להפליגה . שיהא בעלמא הוא : בין שאמר בשטר . תנאי זה מ"מ הגט קיים כיון דאינו קיים התנאי בעל פה אינו פוסל הכתב ובכל תנאי אם כתב בגט יש מקום לפסול כמבואר בפ' המגרש (דף פה) אבל בתנאי דאינו מתקיים בע"פ אינו פוסל הכתב כלל וכן נמי במקום דכשר תנאי בגט צריך לקיים עכ"פ התנאי אבל תנאי כזה כיון דבטל בע"פ בטל בכתב :

פרק ו א ה"ג בגמרא ר"א אומר אפילו קרוב לה מלו ובא כלב ונטלו . וה"פ אם זרק לה הגט והיה הגט קרוב לה מלו ואילו היה בא כלב ונטלו לא היה משתמר מחמתה אינה מגורשת אבל אם היא יכולה לשמרו מגורשת דהיינו קרוב לה ולפי הנו"י נמי א"ש דקמ"ל אפילו רחוק מיל נמי הוה גט אף שאינה בד' אמות וכן הגר"א לא הגיה בזה : ולחוץ מגורשת. דנשתמר מחמתה : ולפנים מגורשת. דברשותה היא ומיירי שלא היה ביתו ופסק הלכה דאינה מגורשת רק בבא לידה או לחצרה אבל אינה מגורשת מחמת שברשותה לשמרו : ב שנלפתו מאחוריו . גרסי' בגמרא שעיקם לה גבו ונטלה מעל גבו ולא היתה יודעת שהוא גט כיון שאמר לה עתה הרי גיטך הוה גט ורשב"א ס"ל דלא מהני אמירת הרי גיטך רק בשעת נתינה : ננערה . ופליגי רבי ורשב"א בתרווייהו דרישא קמ"ל רבותא דרשב"א אף דבת אגרושי היא מ"מ בעינן אמירה בשעת מעשה וסיפא קמ"ל רבותא דרבי אף בישנה דלאו בת אגרושי היא מ"מ סגי אמירה דידה אחר הנתינה : ג לאויר הגג . בתוך ג' סמוך לגג דכלבוד הוא : מרשות . יצא ממחיצות הגג לתוך מחיצות חצר שלה מגורשת אפילו נמחק או נשרף אח"כ ומיירי שקדמה כניסת הגט לחצר קודם הדליקה דאל"כ אינו גט דמעיקרא לשריפה קיימא : ד לא כל הימנו . אינו נאמן הבעל לאוסרה אף שאמר הכתיבה נתנו הגט לידו ונתן לה ולא קראוהו בשעת כתיבה לא חיישינן שמא חלופי תלסיה אלא הגט כשר . (י"ט ע"ב) ה בגט ישן . שנתייחד עמה אחר שכתיבה : שלא יהא גיטה . כלומר שמא בעל אותה ויוליד ממנו בן ובשיששאה נתינת הגט זמן רב ואח"כ יתן לה יוציאו לעז על בנה שנולד אחר נתינת הגט שהרי זמן הגט קודם לזמן עבורו ואיכא חשדא ולכתחלה לא יתן ואם נתן הכשא לכתחלה : ו לשם הפרכוס . שר העיר : הורכינס . ג"כ כעין שרו : ב' מלכים . מושלים : כשר . ולא הוה שינוי מלכות דמבואר במשנה דפסול : לשם אבי אביו . אף שלא כתב עיקר השם רק חניכתו והחניכה הוא מאבי אבי כשר דעד ג' דורות כותבין בהחניכה אף שהוא אינו נקרא בחניכה זו : אבי המשפחה . יותר מג' דורות ונפקא

משפחה פסול אם היו נקראין על שמו כשר גר ששינה שמו כשם העובד כוכבים כשר ז אתה אומר בגיורת (ו) (*ו) גיטין הבאין ממדה"י אע"פ ששמותיהן כשמות הכותים (ו) כשרין מפני שישראל שבמדה"י שמותיהן כשמות הכותים: ז (ז) (**ז) [יש] לו שתי נשים אחת (ח) [ביהודה] ואחת (ט) [בגליל] ולו שני שמות אחד ביהודה ואחד בגליל גירש אשתו שביהודה (י) [בשמו] שבגליל א) ואשתו שבגליל (יא) [בשמו] שביהודה פסול (יב) [אם] אמר אני פלוני (יג) [מיהודה] עם השם שיש לי בגליל ב) [ונשוי אני אשה מגליל] או שהיה במקום אחר (יד) [וכתב למקום לשם] אחד מהם כשר (כ) ג) ר"ש (טו) אומר אפילו כתב (טז) [עמו שמו ביהודה בגליל ושמו שביהודה] כשר: ח (ל) כל עריות שאמרו צרותיהן מותרות הלכו צרות אלו ונישאו ונמצאו אלו איילונית תצא (יז) ושלש עשרה (יח) [דבר] בה דברי ר"מ שאמר משום ר"ע וחכ"א אין ממזרים ביבמה הכונס את יבמתו והלכה צרתה ונשאת לאחר ונמצאת זו ד) איילונית ה) תצא [היא] מזה ומזה ושלשה עשר (יט) [דבר] בה דברי ר"מ (כ) שאמר [משם] ר"ע וחכ"א אין ו) ממזרים ביבמה: ט הנותן גט לאשתו ולא סיהדו בש"א פסלה מן הכהונה ז) הוליך אשתו אצל לבלר ונטל גיטה ונתנו לה ולא אמר לה הא גיטך (מ) ר' יוסי אומר אם עסוקין באותו ענין מגורשת ואם לאו אין מגורשת אמר ר"ש בן אלעזר לא נחלקו ב"ש וב"ה על המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי (כא) שאין צריכה הימנו גט שני (נ) על מה נחלקו על (כב) [שבעל]: י (ס) גט פשוט שכתוב בו ע"א מקושר שכתוב בו שני עדים עדיו מתוכו תצא [היא] ושלש עשרה דבר בה דברי ר"מ ח) שאמר משום ר"ע וחכ"א אין העדים חותמין על הגט אלא מפני תקון העולם: יא איזהו (ע) גט קרח כל שיש בו שבעה קשרים וששה עדים ששה קשרים וחמשה עדים חמשה קשרים וארבעה עדים ארבעה קשרים ושלשה עדים שלשה קשרים ושני עדים (פ) פחות מכאן אין משלימין עליו אלא קרובין הראוין להעיד במקום אחר:

פרק ז א המגרש את אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם אלא לפלוני רבי אליעזר מתירה [לינשא] לכל אדם חוץ מאותו האיש (א) ומודה ר' אליעזר שאם נשאת לאחר ונתארמלה או נתגרשה שמותרת לינשא זה [שנאסרה עליו] (ב) לאחר (א) [מיתתו] של ר' אליעזר נכנסו ארבעה [זקנים] להשיב על דבריו (ג) [ר' טרפון ור' יוסי הגלילי] וראב"ע ור"ע: ב (ג) [אמר] ר' טרפון (ד) [הלכה] ונשאת לאחיו (ה) ומת בלא (ו) [ולד] היאך זו מתיבמת לא נמצא (ז) מתנה על מה שכתוב בתורה [וכל המתנה על מה שכתוב בתורה] תנאו בטל הא למדנו דאין זה כריתות (ח) [אמר] ר' יוסי הגלילי (ט) היכן מצינו (י) [ערוה בתורה שמותרת לאחד ואסורה לאחר אלא המותרת מותרת לכל אדם והאסורה אסורה לכל אדם] הא למדנו שאין זו כריתות: ג [ר' אלעזר בן עזריה אומר כריתות דבר הכורת בינו לבינה הא למדנו שאין זו כריתות] א"ר יוסי רואה אני את דברי ראב"ע (יא) [נענה ר"ש בן אלעזר ואמר הרי שנשאת לאחר וגרשה ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם היאך זה מתיר מה שאסר הראשון הא למדת שאין זו כריתות ר"ע אומר היה זה שנאסרה עליו כהן ומת המגרש לא נמצאת אלמנה לו ונרושה לכל אחין הכהנים הא למדנו שאין זו כריתות] ד [ד"א את מי החמירה תורה כלל גרושה או כלל אלמנה חמורה גרושה מאלמנה מה ט) אלמנה קלה נאסרה מן המותר לה גרושה חמורה אינו דין שתאסר כ) המותר לה הא למדנו שאין א כריתות]: ה [ר"א הלכה ונשאת לאחר והיו לו בנים הימנה ומת כשהיא חוזרת לזה שנאסרה עליו לא נמצאו בניו של הראשון ממזרים הא למדנו שאין זו כריתות] י) ר"ש בן אלעזר אומר הלכה ונשאת לאחר וגרשה ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם היאך זה מתיר מה שאסר הראשון הא למדנו שאין א כריתות: ו [גט שאין בו זמן] (ג) אבא שאול אומר אפילו כתוב בו אני היום גרשתיך כשר כתבו ביום כ) שקרע פלוני שטרותיו כשר (ד) גט שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים (יב) [כשר משם] ר' אליעזר אמרו מביא (יג) [עדיו] לב"ד וא"צ להביא את הגט וגובה מנכסים משועבדים: ז (*ד) גט (ה) שיש בו מחק או תלוי מגופו פסול שלא מגופו כשר אם החזירו מלמטה אפילו (יד) [בגופו] כשר גט שחתמו עליו עדיו אחר שאלת שלום (ו) פסול שלא חתמו אלא על שאלת שלום החזיר בו דבר אחד או שני דברים מענינו של גט כשר: ח (ז) כתבו בדף זה וחתמו עדיו בדף שני פסול החזיר בו דבר אחד או שני דברים מענינו של גט כשר: ט (ח) הרחיק את העדים מן הכתב מלא שתי שיטין פסול פחות מכן כשר כמה ירחיק את העדים מן הכתב ויהא כשר (*ח) כדי שיהו נקרין עמו דברי ר' ר"ש אומר מלא שיטה אחת ר' דוסתאי בר' ינאי אומר מלא התימת ב' עדים: י (**ח) גט שחתמו עליו חמשה עדים ונמצאו שלשה הראשונים קרובין או פסולין תתקיים עדות בשאר עדים (***ח) גט שכתבו בחמשה לשונות וחתמו עליו חמשה עדים בחמשה לשונות פסול (ט) נקרע (*ט) כשר נתקרע פסול נקרע בו קרע של ב"ד פסול נימוק או שהרקיב או שנעשה ככברה כשר נמחק או שנטשטש ובבואה שלו קיימת אם יכול לקרות כשר אם לאו פסול: יא (י) אני עד חתמתי עד אם היה כתב ידו יוצא ממקום אחר כשר ואם לאו פסול רשב"ג אומר תקנה גדולה התקינו שיהו העדים משימין את שמן בגיטין:

נוסחאות כ"י

א) או אשתו: ב) בגליל או שהיה במקום אחר וכתב משם אחד מהם כשר: ג) ב"ד: ד) זו שהיא איילונית. ה) תצא ושלשה עשר דבר: ו) ממזר: ז) הלך אצל לבלר וכו' ואח"כ אמר לה הא גיטך ר' יוסי אמר מגורשת ר' יהודה אומר אינה מגורשת רבי אומר אם עסוקין וכו' רשב"א וכו': ח) דברי ר"מ וחכ"א וכו': ט) מה גרושה חמורה לא נאסרה מן האסור לה אלמנה קלה אינו דין שתאסר מן המותר לה: י) רשב"א וכו' שאין א כריתות כ"ז ליתא בכ"י: כ) שקרא בו פלוני שטרותינו:

אור הגנוז

פרק ו [א] שביהודה בגליל ושמו שבגליל ביהודה כשר:

הגהות הגר"א (ו) כשר: (ז) היה: (ח) בגליל: (ט) ביהודה: (י) בשם: (יא) בשם: (יב) ואם: (יג) שביהודה: (יד) נכתב: (טו) בן גמליאל: (טז) שם דיהודה בגליל ושם דגליל ביהודה: (יז) מזה ומזה: (יט) דברים: (כ) ולא ראוה שנבעלה: (כא) משום: (כב) שראוה שנבעלה: (א) פטירתו: (ב) אלו הן ר"י הגלילי ור"ט: (ג) נענה: (ד) ואמר הרי שהלכה זו: (ה) של זה שנאסרת עליו: (ו) בנים: (ז) זה: (ח) נענה: (ט) ואמר: (י) האסור לזה ומותר לזה האסור אסור לכל מותר מותר לכל: (יא) מדברי כולן נענה ר"ע ואמר הרי שהלכה זו ונשאת לאחד מן השוק והיה לה בנים ונתארמלה או נתגרשה ועמדה ונשאת לזה שנאסרה עליו לא נמצא גט בטל ובניה ממזרים הא למדת שאין זה כריתות ד"א הרי שהיתה זו שנאסרה ליו כהן ומת המגרש אלמנה אצלו וגרושה לכל אדם לא נמצאת וק"ו ומה גרושה שהיא קלה אסורה בשביל צד גירושין שבה אשת איש שהיא חמורה לא כ"ש הא למדת שאין זה כריתות א"ל ר' יהושע אין משיבין את הארי לאחר מיתה: (יב) משום: (יג) עדים: (יד) מגופו:

מצפה שמואל (ו) גיטין הבאים. י"א. וירושלמי פ"א ה"א ועי' ירושלמי תרומות פ"י דף מ'. וירושלמי ע"ז פ"ב ה"ט: (*ו) שם סעיף ו': (**ו) עי' מיי' פ"ג מהל' גירושין הלכה י"ג טוש"ע סי' קכט: (כ) ר"ש אומר. דף ל"ד וירושלמי פ"ד ה"ב וכאן שהעיקר שם מקום הכתיבה ובש"ס לא משמע כן וכן פסקו הפוסקים דשם מקום נתינה עיקר ולכתחלה יש לכתוב ב' השמות ועי' בתוס' ורא"ש ור"ן ורשב"א ובש"ע סי' קכ"ט. (ל) כל עריות. פ"א: (מ) ר' יוסי אומר. קדושין ז.: (נ) על מה נחלקו. פ"א: (ס) גט פשוט. עי' רמב"ם פ"א מהל' גירושין ה"ח ובל"מ שם ושם פ"ג ה"ח דפסול בעד אחד דהוי מזויף מתוכו ולפ"ז כאן הוא מן התורה אבל מדרבנן פסול: (ע) גט קרח. ע"ז: (פ) פחות מכאן. עי' פ"א. וירושלמי פ"ח ה"ו: (א) ומודה. פ"ג. ירושלמי פ"ט ה"א: (ב) לאחר מיתתו. שם ושם עד סוף הלכה ה. (ג) אבא שאול אומר. ב"ב קע"ב: (ד) גט שאין. פ"ו.: (*ד) מיי' פ"ד מהל' גירושין הל' ט"ו טוש"ע אה"ע סי' קכ"ה סעיף י"ט: (ה) שיש בו מחק. שם ב' ירושלמי פ"ט ס"ב ב"ב פרק בתרא ה"א: (ו) פסול. פ"ז. ועי' ירושלמי פ"ט ה"ו ושבועות פ"ה ה"א: (ז) כתבו בדף. פ"ז: (ח) הרחיק את העדים. ירושלמי פ"ט ה"ז וב"ב פ' גט פשוט ה"א: (*ח) מיי' פ"א שם הל' י"ח: (**ח) מיי' פ"ה מהל' עדות הל' ו' טוש"ע חו"מ סי' מ"ה סעיף ב': (***ח) מיי' פ"ד מהל' גירושין הל' ח טוש"ע סי' קכ"ו סעיף א' וסי' ק"ל סעיף ע"ו: (ט) נקרע ב"ב קס"א: ועי' לעיל ר"פ פ"ב: (*ט) מיי' שם הלכה ע"ו טוש"ע שם סי' קכ"ה סעיף כ' וכ"א: (י) אני עד. לו. ועי' ירושלמי ב"ב סוף פרק ס"י ופירושו בפנים ומבואר כן ברמב"ם בפ"א מהל' גירושין ה"ח והפני משה נדחק לפרש שלא כהוגן ועי' תוס' ב"ב קס"ג בד"ה פחות פירשו בענין אחר.

מנחת בכורים

לן מקרא כי תוליד בנים ובני בנים ונושנתם הרי אתם כנושנים ולא נקרא על שם המשפחה רק עד ג' דורות. נקראין על שמו. דנקרא באותו הכניכה ונקראין קאי על הכניכה כיון שהוא נקרא בכניכה זו כשכתב בגט כניכתו כשר ולא הוה שינוי השם ואתיא כרשב"א (דף פח): כשם הכותים. שכתב שם הכותים אף שנשתקע ממנו שם הכותים כשר: מפני שישראל שבמדינת הים. בגמרא איתא רוב שמותיהן כשמות כותים (ירושלמי פ"א הל' א' ובבלי דף י"א ב): ז פסול. והיינו דוקא כשמגרש בגליל אשתו שבגליל בשם שביהודה אע"פ שהכתיבה היה ביהודה אבל אם מגרש ביהודה הגי בשם שביהודה הואיל שהכתיבה והנתינה במקום אחד: עם השם שיש לו מגליל. וכותב בגט שם שניהם מגרש באיזה מקום שירצה: או שהיה במקום אחר. וכתב השם של מקום אחר כשר או מיהודה או מגליל כיון דאיתהזק שם בההוא שמא מגרש: למקום לשם לא גרסינן כנוסחת הגר"א דיותר מכוון: ה"ג רשב"ג אומר אפילו כתב שמו שביהודה בגליל ושמו שבגליל ביהודה כשר וכן הגיה הגר"א דס"ל דסגי בשם מקום הכתיבה ולא בעינן מקום הנתינה: ח כל עריות. שנפלו ליבום עם צרות דמותרות להנשא כמבואר ביבמות פ"ק: אלו איילונית. דערוה נמצא איילונית ואין פוטרת צרתה וה"ל יבמה לשוק: וי"ג דבר. מבואר במשנה ה' פ"ח: ביבמה. אבל חייבי לאוין דאמר כגון מחזיר גרושתו הוא ממזר להאי תנא ואליבא דר"ע הוא אבל חכמים ס"ל דאין ממזר מחייבי לאוין כלל (יבמות פ' האשה רבה): איילונית ואינה זקוקה ליבום ונמצא הצרה זקוקה: ט ולא סיהדו. בלא עדים אף בכתב ידי סופר אף שלא היה עדים על הגט פסלה דס"ל לב"ש דהכותב גט לאשתו ונמלך לגרש פסלה מן הכהונה משום מעלת יוחסין: אם עסוקין באותו ענין. קודם הגירושין מסתמא על דעת כן נתן כיון שהיו מדברים תחלה על עסקי גירושין מגורשת (קדושין דף ו): לא נחלקו. פליג על המשנה דס"ל דב"ש וב"ה פליגי בנתיחדה עמו אחר הגט אי אמרינן כן כן עדי יחוד כן עדי ביאה ואמר רשב"א דלא נחלקו ביחוד כי פליגי בביאה דב"ש סברי דעושה בעילתו בעילת זנות וב"ה סברי דבעי גט: י ב' עדים. ודינו של מקושר שהוא בג' עדים: מתוכו. או שחתמו מתוכו ובמקושר חותמין על הקשרים ותקנו גט מקושר משום כהנים דהם קפדנים ומגרשין נשותיהן מחמת כעס ותקנו מקושר דנפישי עבידתיה ובין הכי והכי יונח רוגזיה ולא יגרש: תצא. דלא נעשה כתיקון חכמים וכל שלא נעשה כתיקון חכמים השטר פסול: מפני תיקון העולם. דמן התורה עדי מסירה כרתי וחכמים תקנו עדי חתימה פן ימותו עדי מסירה וא"כ בפשוט דאין בו אלא ע"א וכן במקושר שפסלו משום עדים כשר דאיכא עדי מסירה: יא איזהו גט קרח. דפליגי בן ננס ור"ע אם קשריו מרובה מעדיו דלבן ננס משלים אפי' עבד וגזלן ולר"ע אינו משלים רק קרוב דבעבד אתי למימר שחררו ובגזלן אתי למימר עבד תשובה ומפרש כאן דכי פליגי בקשרין ז' ועדיו ו' או קשריו ד' ועדיו ג' אבל בקשרין ג' ועדיו ב' כיון דג' במקושר תקנתא הוא לכן אין משלימין בעבד וגזלן לכ"ע: קרובי. הקרובי דעלמא קאי כיון דג' במקושר תקנתא הוא לכן כשר אפי' קרוב לעד השני ולרב יוסף בגמ' דגרסי' כשר אינו משלים רק כשר: ג' עדים. בזה פליגי ר"ע ובן ננס במשנה ספ"ח: ג' קשרין. בזה כ"ע מודו דאין משלימין אלא קרוב. פחות מכאן לא גרסי':

פרק ז א אלא לפלוני. תשאר באיסורה: חוץ מאותו האיש. נשאר באיסור אשת איש ורבנן פליגי עליה וס"ל דאין גרושין לאלאין ואסורה לכל אדם כמבואר במשנה ר"פ המגרש: לזה שנאסרה עליו. בשעת גירושין הראשון דניתקה מאיסורא דקמאי בעת שהיה נשואה להב' ומיירי דאמר חוץ מפלוני דשיורי שייר בגט ובזה ס"ל לר"א דאם נשאת לאחר מותרת אח"כ לכולן: ב לאחיו. של מי שנאסרה עליו: היאך זו מתיבמת. הרי הוא אשת איש לכהנם ונמצא גורם לעקור דבר מן התורה אף דלא הוא מתנה על מה שכתוב בתורה ממש שסברי רשאי שלא להנשא לאחי הנאסר מ"מ גורם הוא ואף דאמר ר"א לעיל דאם נשאת לאחר פקע איסוריה היינו בחוץ אבל אם אמר ע"מ שלא תנשא לפלוני ס"ל לר"א דאפילו אם נישאת לאחר קיימת באיסורה לאותו פלוני לכן מקשה ר"ט שפיר דכיון דתנאה הוא ולא נתקיים נעקר גיטא למפרע והוה א"א אלא ס"ל דאין זה כריתות ובזה לא קי"ל כוותיה אלא תנאי מהני וגם רבנן מודו ולא פליגי אלא בחוץ גם אית ליה פירכא דא"כ בת אחיו לא ישא שפוקר מיבום: ערוה בתורה. שנאסרה ע"י קדושין ולא מצד קורבה ואית ליה פירכא דהרי א"א מותרת לבעל ואסורה לכל אדם א"כ האשה הזאת מותרת לכל אדם ואסורה לזה ועיקר דבריו הוא בחוץ אבל בעל מנת לא שייך זה שהרי הותרה להאחר בזנות דאמר ע"מ שלא תנשאי והרי לא נשאת: ג אין זו כריתות. דבעינן דבר הכורת בינו לבינה והא אגידא ביה: נענה ר' שמעון בן אלעזר. לא גרסי' לה כלל וכפול הוא לקמן והגר"א לא גרס זה (עי' ע"ב): לא נמצאת אלמנה לו וגרושה לכל אחין הא למדנו שאין זה כריתות. בגמרא מסיים ק"ו ומה גרושה שהיא קלה נאסרה מצד גירושין שבה אשת איש חמורה לא כ"ש ופירוש דכיון דנאסרה מצד הגירושין אף שלא התירה לכל וכ"ש שנאסרה מצד א"א כיון שלא התירה לאחד והכא מיירי דאינו בעל מנת הותרה לכל בזנות וא"כ נעשה גרושה לכל אדם בזה לכן הוה גרושה לכל אחין הכהנים אבל אשת איש לא הוה: ד ד"א את מי החמירה תורה. ודאי דגרושה חמורה דנאסרה אף לכהן הדיוט ואם באנו לדייק לומר ק"ו לגבי אלמנה נימא הכי מה אם גרושה החמורה ואסורה לכל לא נאסרה לאותו פלוני מצד גירושין שבה אלמנה שהיא קלה לא כ"ש דלא נאסרה מצד אלמנה שבה וא"כ לכ"ע ליכא בה איסור אלמנה כלל והא ודאי לא יתכן שהרי עכ"פ שם אלמנה עליה א"כ אמרי' ק"ו איפכא מה אלמנה שהיא קלה נאסרה מן המותר לה כלומר דנעשה אלמנה מצד שהותר לה אותו פלוני מצד א"א שבה וע"כ נאסרה לכהן גדול כדאמר לעיל גרושה שהיא חמורה שאסורה לכהן הדיוט לא כ"ש דתיאסר מצד הגרושין שבה לכל הכהנים והרי מוכח מזה דנעשה גרושה אף לזה שנאסרה א"כ אין זה כריתות דאיך נימא דנאסרה עליו משום גרושה וכישראל הה"נ אסורה משום א"א אלא ודאי דאינו גט כלל והאי פירכא נמי בחוץ הוא: ה כשהיא חוזרת. אם תנאה לפלוני זה שנאסר הרי נעקר התנאי ונתבטל הגט למפרע א"כ אין זה כריתות דחיישינן שמא תנשא ומיירי בע"מ דאז נעקר הגט למפרע אבל בחוץ שיורי שייר לגט וליכא עקירת הגט ומותרת לחזור לראשון כדלעיל ור"ע בעי מ"מ אי מיירי בחוץ קשה ק"ו הראשון ואי מיירי בעל מנת א"כ חיישינן שמא תבטל גיטא אלא ודאי אסורה לכל: רשב"א אומר. קאי אלעיל דאמרי' ומודה ר"א אם ניסת לאחר מותרת אח"כ לזה שנאסרה דנתרוקנה האיסור אצל האחר אם נתגרשה מהאחר איך זה מתיר מה שאסר הראשון דלא מצינו שזה אוסר וזה מתיר וביבמה היבם אוסר והיבם מתיר וכן בהתרת נדר הוא אסר והוא מתיר מחמת חרטתו והחכם המתיר הוא רק מצד חרטת הנודר וכן בהפרת נדר האשה על דעת בעלה היא נודרת ואין הבעל מתיר מה שאסרה האשה אבל כאן זה אוסר וזה מתיר והגר"א הגיה בזה כנ"א ע"פ הש"ס (עי' ע"ב בהלכה ג' ד"ה נענה רשב"א): ו גט שאין בו זמן. מבואר במשנה דלכתחלה לא תינשא ואם ניסת הולד כשר ואמר אבא שאול דאפי' נכתב בו אני היום נמי הוה כיש בו זמן דהיום היינו היום שנתגרשה בו משמע ושאלו בב"ד קאמר והוה כזמן (ב"ב קע"ב): ביום שקרע. כתבו זה לסימן דנכתב ביום שנעשה דבר זה הוה כזמן דהרי יכולין לברר הזמן אימת שנקרע השטרות וכל שיש להתברר מתוכו הוה כזמן: כשר. כר"א דעדי מסירה כרתי ומפרש דאמרו משום ר"א דבעדי מסירה לחוד נשאת אף שלא הביאה הגט לב"ד: וגובה. בעידי מסירה ממשועבדים: ז או תלוי. שנכתב התיבה ביני שיטי: מגופו. היינו מתורף הגט הזמן ושם הבעל והאשה והרי את מותרת לכל אדם דאם חסר מכל אלו תיבה אחת הרי הגט פסול א"כ פסול אף בנתלה בגט אבל בטופס כשר: ואם החזיר מלמטה. כגון שנכתב עוד הפעם שם הבעל או שקיים לבסוף שכתב תיבת זו על המחק או על התלוי כשר (סי' מ"ד בחו"מ ועי' בש"ך שם): אחר שאלת שלום. שכתב קודם חתימה שואל אני בשלום פלוני והעדים חותמין אחריו פסול הגט דה"ל כגט בלא עדים דהעדים נראה דקאי על שאלת שלום ול"א על גוף הגט: כשר. כיון דקודם חתימת העדים מבואר מעשה הגט אמרינן דעל הגט כולו חתמו אף על מה שמבואר קודם השאלת שלום: ט מלא שתי שיטין. דה"ל שטר שיוכל לזייף וגם לא נראה דהעדים חתמו על השטר: כדי שיהו נקרין. כדרך שטר ולא יהא הפסק והרחקה ביניהם כדי שני שיטין וטעמא קא מפרש: עדים. ולקולא שיהא הכתב גסה דכל המזייף אינו הולך אלא הסופר שהוא דקה אלא העדים מזייפין וסתם כתבם גסה הוא ואינו יכול רק כשהוא ב' שיטין ככתבן ומסקינן דמשערין כדי ב' שיטין וג' אוירין ל' בשיטה עליונה ואויר שבין שיטה לשיטה וכ' בשיטה התחתונה: י הראשונים. דאמרינן למילוי התמו שהאחרונים הכשרין הניחו אויר כדי ב' שיטין ומלאוהו בקרובין או פסולין או לכבוד התמו אבל נמצא באחרונים קרוב או פסול בטל השטר דאמרינן לעדות התמו וקי"ל אם נמצא אחד מהעדים קרוב או פסול עדותן בטלה ויש מפרשים לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא האחרונים ודאי כשר דאמרינן אח"כ חתמו שלא לשם עדות אלא אפי' הראשונים דמסתמא היה נראה דחתמו לעדות מ"מ כשר דאמרי' לכבוד או למילוי התמו (יעויין כ"ז בפ"ב דמכילתין דף י"ח ב' ובדברי התוס' שם ובר"ן ובדברי הפוסקים ובטור חו"מ סי' מ"ה וש"ך שם): בחמשה לשונות פסול. הפסול הוא מה שכתב בה' לשונות מחולפין אף דנכתב בכל לשון מ"מ בב' לשונות פסול ויש גורסין בתוס' כשר דמבואר במשנה ע"א עברי וע"א לועז כשר (ויעויין ברמב"ם פ"ד מה"ג ובכס"מ שם): נקרע. בקרע שאינו של ב"ד כשר ליתן הגט: נתקרע. בקרע ב"ד פסול: קרע של ב"ד. פירוש הוא מאי נתקרע קרע ב"ד והיינו שתי וערב: כשר. דעדיין השטר קיים: ובבואה. הוא שחרות הכתב אם יכול לקרות שיכולין להכיר טיב האותיות כשר: יא חתמתי עד. ולא כתב שמו: יוצא ממ"א. שמכירין הכתב של מי הוא ע"פ דימוי הכתבים הגט כשר דה"ל כאלו כתב שמו: משימין. מפרשין את שמן מפני תקון העולם שלא יודע מי חתם את עצמו כיון דאינו כתוב שמו אי אפשר שיקוים ע"י הכרת הכתב שא"י לבקש עדים מכירין ויודעין שיעידו על כ"י וצריכין לחזור אחר שטרות אחרים שנתקיימו בב"ד שחתימתן דומה לזו וילמד מהם על זה הגט ולפי שהוא בקושי לכן תקנו שיפרשו שמותיהן ויחזרו אחר עדים המכירין ויודעין חתימתן:

סליק תוספתא ממסכת גיטין בס"ד

עמוד	בריית'	שורה	נוסחת התוספתא ד' שלנו	נוסחת כ"י ערפורט
			פרק ראשון	
א	ב	ר	לקיים	לקיימו
	ז	ח	רבי כפר ססי	רבי ותלא כפר סאסאי
	ח	ב	עדים	עדיו
			פרק שני	
2	י	ג	ונתנוהו לה פסול	ונתנוהו לו ונתנו לה פסול
	ח		**פרק שלישי**	
	יב	ב	רשב"ג אומר אין מבריחין	רשב"ג אומר אף אין מבריחין
	טז	א	והאפטרופסין	והמטלטלין
	יז	ו	אחת אחת מה שתחתיו	אחת אחת תחתיו מה שתחתיו
			פרק רביעי	
	ר	ב	ור"א מכשיר הבא לי גיטי ממקום פלוני והביאו לה ממקום אחר כשר בכולם אין מגורשת עד שיאמר אי אפשי שתקבלנו לה אלא במקום פלוני.	ר' אלעזר מכשיר עד שיאמר [שתאמר] אי אפשי אלא שתקבלנו במקום פלוני
			פרק חמישי	
	א	א	ורמז לכתוב גט	ורמז ואמר כתובו גט

עמוד	בריית'	שורה	נוסחת התוספתא ד' שלנו	נוסחת כ"י ערפורט
	א	ב	אם מתי מחולי זה ה"ז גיטך מהיום דבריו קיימין	אם מתי מחולי זה זה גיטך מהיום ולאחר מיתה הרי זה גט
		ג	רבי אומר גט	רבי אומר הרי זה גט שחרור
טו	ד	ו	שישבה	שישנה
	ה	ז	ויחזור ויהננו לה	ויתנה לה ויאמר לה זה גיטך מעכשיו
	ו	ב	והניקתו שעה אחת ה"ז גט	והניקתו שעה אחת הואיל ונתקיים תנאו ה"ז גט
		ח	שתניקי את בני ה"ז מגורשת מיד	שתניקי את בני נתן לה גיטה ה"ז מגורשת מיד
	ז	ב	ומת	ומתו
	ט	ד	מגליל והגיע	מגליל ליהודה הגיע
	יא	ב	התירו לה להנשא	הורו שתינשא
	יג	ח	המתקיים בפה נתקיים	המתקיים בפה מתקיים
			פרק ששי	
30	ו	ה-ו	הכותים... הכותים	הגוים... הגוים
	ז	ו	אפילו כתב עמו שמו ביהודה בגליל ושמו שביהודה כשר	אפילו כתב שם יהודה בגליל ושם גליל ביהודה כשר
			פרק שביעי	
		י	חמשה עדים בחמשה לשונות פסול	חמשה עדים בחמשה לשונות כשר
	יא	ג	משימין את שמן	מפרשין את שמותיהם